ANGELI

AB ARETIO,

VIRTVTI SIC CEDIT INVIDIA.

IN QVATVOR INSTITVT.

DIVI IVSTINIANI LIBR. COMmentaria luculenta æquè, atq; omnibus, qui vel Studia, vel Iudicia sectantur, necessaria, quàm prius vsquam nouissimè emaculatiora reddita.

ACCESSERVNT

Et his longè doctissimæ ab Anton. Caio V. I. D. & Auenion. excellentissimo Professore in vniuersum opus Annotationes. Item, in Substitution. materiam, Argumentum certè difficilimum, Arbor suis Enodationibus fœcundissima.

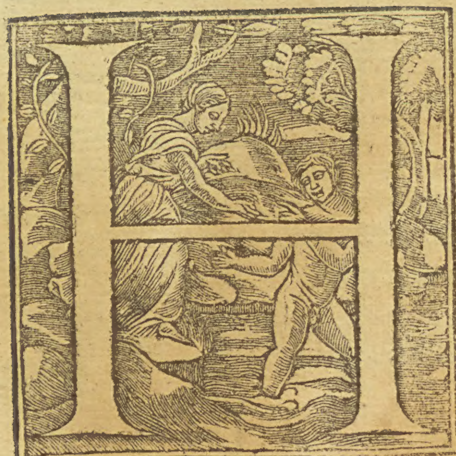
Cum Priuilegio prorogato.

LVGDVNI, in vico Mercenario ad insigne Salamandræ,
apud SENETONIOS fratres.

IMPERATOR · IVSTINIANVS

Anno 1548

Prorogation du Priuilege.

Enry par la grace de Dieu Roy de France. A noz amez & feaulx conseilliers les gents tenāts noz cours de parlement, Preuost de Paris, Seneschaulx de Lyon, Tholouze & Prouence, & à tous noz autres Iusticiers, officiers, ou à leurs lieutenāts, salut, & dilectiō. Receu auons l'humble supplication de noz chiers & biens amez Iaques & Iean Senetons, marchāts demeurants en nostre Ville de Lyon, contenant que feu le Roy nostre pere (que Dieu absolue) par ses lettres patētes en datte du .xxvi. iour de Mars. 1 5 4 4. auroit ausdictz suppliāts permis imprimer & faire imprimer les Commentaires de Ange Aretin, sur les Institutions ciuiles, reueus, corrigez & annotez de nouueau par maistre Anthoine Caius, docteur tresfamé & renommé, & lecteur ordinaire, tenant le premier lieu de Lecteur au matin en L'Vniuersité D'Auignon, auec une nouuelle & facile instruction de Comment, ensemble un arbre, pour la prompte intelligēce du tiltre des institutions & substitutions, la plus difficile du droict. Et auec ce nouueaulx & aptes nombres, sommaires, epithomes decisifz, reparé ce, que estoit corrompu, & osté ce, qui estoit superflu. Auec plusieurs additions es marges decisiues: & defendu à tous autres d'imprimer ou faire imprimer uēdre ne distribuer en nostre Royaulme, pays, terres, & segneuries, sinon de la permission desdictz suppliants par trois ans prochains ensuyuāts & consecutifz, du iour & datte de la premiere impression, qui en seroit faicte. Neantmoins lequel priuilege & que lesdictz suppliāts ayent faict plusieurs grādz fraiz, mises, & uacations tāt à recouurer lesdictz liures dudict Caius, que d'iceulx faire imprimer & exposer en uente, ilz n'ont encores uendu ne distribué lesdictz liures par eulx imprimez: ains en reste encores plus de la troisiesme partie, qui est le temps, auquel lesdictz suppliāts auroient espoir de recouurer leursdictz fraiz, mises & uacations, attendu mesmes que la grande commodité & utilité desdictz liures ha esté naguerres cōgneue & uulgueé, ce qui n'auoit encores esté auparauāt, dōt lesdictz suppliāts n'en auroient peu faire leur proffict: & qui plus est, ne le pourroient faire encores à present, attendu que pource que le temps à eulx prefix d'imprimer, uendre & distribuer lesdictz liures, est iaprest à expirer & passer. Et que partāt plusieurs autres se uouldroient ingerer d'imprimer & mettre en uente lesdictz liures. Qui seroit frustrer & priuer lesdictz exposants de leurs labeurs, fraiz & mises, à leur grand interest, preiudice & dommaige, sans leur estre sur ce par nous pourueu de prorogation dudict temps, humblement requerants sur ce noz lettres. POVRCE, est il, que nous ce consideré, & le grand proffict apporté à la republicque par lesdictz suppliāts pour auoir mys en lumiere lesdictz liures & les grādz fraiz quil leur ha conuenu par ce faire, les uoulants partant garder de perte & dommaige en cest endroit, à ce qu'ilz ayent meilleure occasion & moyen de porter proffict au bien publicq, A iceulx auons de grace speciale, plaine puissance, & authorité Royal par ces presentes prolongé & cōtinué, prolongeons & continuons ledict priuilege de uendre & distribuer lesdictz liures pour trois ans prochains ensuyuāts & cōsecutifz du iour & terme desdictz trois ans à eulx octroyez par lesdictes lettres de nostredict feu pere. SI VOVS MANDONS, commettons & enioignons par ces presentes, & à chascun de uous endroit soy, & sicomme à luy appartiendra, que de noz presents grace, cōtinuation, prolongation, & octroy les faictes, souffrez & laissez lesdictz suppliants iouyr & user plainement & paisiblement, sans leurs faire mettre ou dōner, ne souffrir estre faict, mys ou donné aucun trouble, destourbier ou empeschement au contraire: lequel si faict, mys ou donné leur auoit esté, ou estoit, mettez le ou faictes mettre incontinent & sans delay à plaine & entiere deliurāce. Car tel est nostre plaisir: nonobstant quelzconques lettres impetreés ou à impetrer à ce contraires. Donné à FONTAINEBLEAV, Le uingtiesme iour de Ianuier, L'an de grace mille cinq cens quarantesept, & de nostre regne le premier.

Par le Roy, maistre Francoys Connan, maistre des Requestes de son hostel, present. Bolliond.

Bibliopola ingenuo pióque Lectori.

Ollicitationis equidem nostræ haud immemores, ô candide Lector, qua religiosè uobis adstrictos etiamnũ sentiebamus nos esse: tametsi laborum nostrorum atq; industriæ aliquam fidem re ac factis facere egregiè satis cœpissemus: hoc tamen tempore, quãtum fidei, simulq; tui commodi amantes simus, placet & in his summi non modò Iure consulti, sed & excellentissimi Practici quoq; Angeli è Gambilionibus Aretini uigilijs, pusillum pusillo (ut inquit Hesiodus) addentes, ad oculum digitumq; palam facere. In quo suo nitori uiuidæq; formæ reddendo, non minus laboris est persensum & negocij, atq; enitendo Vulcano parturiens Iuno aliquando sustinuit. Quod nisi re ipsa comperissemus, ne id quidem unquàm rati essemus. Tùm quòd & Authorem ipsum celeberrimum ab omnibus circumferri, omnium manibus teri ac tractari, & deniq; expeti uideremus: unde unumquenq; pro sua fide ac doctrina maculis eluendis, & mendis repurgãdis operam tanto Authore dignam dedisse existimabamus. Tùm quòd huiusce facultatis artifices nonnullos, huius palestræ Authores quàm integerrimos ac puros omnes se reddidisse prædicantes audiremus. Quod quàm uerè ac fideliter dictitarint, nouerint hi, qui in restituendis numero non dicẽdis, partim Calcographorum segni industria, aut uerius imperitia: partim temporis uetustate locis deprauatis & interpellatis, Legibusq;. §§. ac Titulis hactenus desyderatis in suum fideliter locum reuocandis: Nos uero Prælo, eiq; præfectis irrequieti continenter instantes anxiè insudarimus. Quo fit ut nusq; anteà, aut integrior, aut purior in publicum prodierit Angelus. Nec habeant feriati homines malè hanc nostram nobis certè iucundam diligentiam, uobis autem Mehercule longè utilissimam inuidentes, quod deinceps dictitent carbones nos pro thesauro suggerere. Nisi uos qua pietate estis ac fide, aduersus improbas huiusmodi hominum ac inuidas conuiciorum eiaculationes contra interpretemini carbones, nempe margarito quouis preciosiores. Non enim dubitamus, quin collatis quæ hactenus à se illi edita uobis exhibuêre, cum nostris: facilè iudicetis carbones, id est preciosissima margarita nos: illos uerò fauillas inanes subministrasse. Neq; enim ad fucum temporum notas anteuertimus, ut te magis cati mentientes falleremus. Nam quæ amplius edita sunt annis, belli illi homines innouata duntaxat facie prima tpe ementito pro nouis dantes uitium non dico uitiatum tantũ aut mutilũ, tibi id nec opinãti ministrant. Quod cum aliàs admonuerimus, tùm uel maximè hoc tempore idem meritò (quando ad id nos impellũt) efficere possumus. Deprædhendes autem ipsum uel luce clarius in Pauli Castrensis Operibus, quæ anni millesimi quingentesimi quadragesimiquinti numero notáq; præsignarunt. At de his amplius quàm animus fuerat. Cæterùm utri uis diligentius inseruiant commodis, collatis utrorumq; laboribus indubitatam, quæso, tibi fidem facias. Adderem & hoc, nisi ad id pertraherer uel molestè, Pauli Castrensis manes iniuria non affecisse nos, cũ eius Prælectiones nuperrimè Auenione huc aduectas, & à nobis editas bona fide tibi dedimus. Quas eidem Paulo delicati homines argumento quouis pumice leuiori ac aridiore, nulloq; legitimo subnixi neruo, tribui indignantur. Quod nobis æquè promptum refellere foret, atq; illis contra leuiter adstruere facile fuit. Ac pro omnium testimonio satis tibi sit legitimæ Disciplinæ decus ac ornamentum singulare Stephan. Bertrand. Carpentoract. V. I. D. eximius, in Legis hac edictali. uers. Si uero plures. C. de secund. nupt. luculentissima simulq; docta repetitiõe. Sit & V. quoq;. I. D. egregius Legum suo tempore Professor apud Valentinos celeberrimus Ioan. à Garonib. in Legis final. C. de Iur. emphyt. ingeniosa ac erudita Prælectiõe. Quorum testimonium aniculis argutiolis, aut Literatoris scioliq; unius uanè ac ociosè dicto, nemo omniũ est, qui non uel indubiè præferat. Tibi uerò pro tuo candore ac singulari humanitate rem tuo (ne cornicum oculos configere uideamur) iudicio longe prudentissimo finiendam sinimus: ut simul nostra legendo, quàm illi, ac nos de te bene mereamur, uerius synceriusq; intelligas. Vale, & qui te amant, ex merito redama. Lugduni, Cal. Aprilis.

Antonius Caius Iureconsultus, Academiæ Auenionensis Florentisq́. Candidis Cultoribus. S.

VÆ per annos viginti vobis in publico erudiẽdis studio impẽderamus, cùm à nobis quidam familiariter postularent, vt illa, præcipuè Substitutionum Arborem summa cum diligentia fœtificatam in lucem emittere inciperemus: diu equidem sumus reductati, nondum maturuisse satis, opinantes, vtcunq́ tùm editionis refrigerato amore. At cùm superioribus Calend. Octob. Angeli Aretini perdocta super Quatuor Institutio. Libris opera cunctis magnoperè necessaria, repurganda suscepissemus, Arborem illam in omnium vestrum gratiam typis committendam esse duximus, eisdemq́ operibus suo tamen loco inserere decreuimus, vt ea velut auctario aliquo Angelũ ipsum honestaremus. Vobis proinde omnibus pro viribus morem gerere pium censuimus, vt memoriæ debilitati essemus subsidio, & obscuris lucem aliquã afferremus, Annotationes quasdã animaduersione certè dignas inseruimus. Quædam etiam aliter quàm Exemplaria haberent distinximus. Quòd ad nos attinet, vires omnes ac neruos in corruptis emendandis & abditis explicandis intendimus. Adhæc complura etiã omnino deprauata nõ paruo negotio restituimus: superflua resecuimus: vt iam de corruptis suspicioni nullus sit relictus locus. At quod damus, poteritis amplecti vniuersum. Habetis enim germanam segetem, vobis nõ solùm, sed Iurium quoq́ Interpretibus cęterisq́ doctoribus vtilitatem summa cum voluptate allaturã. Hos igitur labores nostros qualescunq́ alacriter suscipite, maiora tamen, Deo duce expectantes. His interim si quis inde fructus oboriri queat, fruisci nolite detrectare. Valete Ingenui sacrarum Legum Cultores, & Caium vestrum qui vos amat, redamate.

Rubricæ in hoc volumine contentæ.

Angeli ab Aretio I. V. clarissimi Interpretis, eruditissimæ in Institut. Iusti. Libros quatuor Prælectiones: illæ quidem summo studio atq; industria uirorum huius facultatis egregiè peritorum, tersæ, & ad pristinum nitorem dignitatemq; reuocatæ. Atq;, ne quid lectorem fallere possit, Fracisci ab Aretio summi utriusq; Censuræ Doctoris Annotationes luculentissimas in eundẽ authorem, marginibus assuimus: & quæ ab Antonio Caio uiro omni laude cumulato, ad summum totius operis & ornamentum, & studiosorum fructum nunc recens adiectæ sunt, contextui interseruimus: Arboremq; eiusdem in substitutionum materiam subiecimus.

Cum præmium virtutis (illustrissime princeps) honorem esse constet. Isq; (vt preclare ait Aristoteles) ciuilis vite fere finis estimaretur: omnes quotcunq; his temporibus literarum studijs incumbunt per se quemquam summa ope niti decet: vt excellentium virtutum tuarum. quibus non solum ad teipsum: sed etiã veteris ad diuersos inclyte laudes: honoresq; summi perpetuo durent. verum cum de te quicquã ornate dicere non valerem: quod in nullo dicendi genere laboraui: sed quicquid ocij ⁊ temporis a domesticis, ciuilibusq; negotijs mihi superfuit: id omne in iure ciuili legendo, atq; interpretando absumpserim: visum est tandem cum nonnullos commentarios (quantum ingenij mei paruitas prestare potuit) in ciuillum: institutionum volumine edidissem, vt eas laborum meorum vigilias tuo nomini inscriberem. Quod quidem vt ego facerem ⁊ ille (quas modo commemoraui) virtutes tue sedulo admonebant. et tua quedam in meipsum amplissima beneficia nouissime coegerunt. Nam (vt cetera omittã) cum bonarum artium, preclararum disciplinaruꝫ primum gymnasium in hanc tuam felicem ⁊ inclytam vrbem reuocasses. non fama nostra que tennis admodum, ⁊ exigua est: sed tua potius probitate, ac etiam erga studiosos homines singulari beneuolentia motus, quanto studio ⁊ diligentia effeceris, vt huc conduceret: ⁊ ego aperte intellexi, ⁊ ceteri omnes facile perspicere potuerunt. Quare mecũ hec ipse cogitans, quod a tanto, taliq; principe: in quo lumen omne probitatis virtutisq; relucet: ad legendi officium fuerim accersitus: ingratum esse videretur, si non aliquo modo animus in te meus, id est Angeli Aretini fides in illustrissimam astensem domum: atq; incredibilis in te obseruantia ⁊ deuotio innotesceret. Putaui igitur si qua in re iã a puero versatus essem: ⁊ in ea potissimum aliquid elaborassem: id solũ mihi reliquum esse, quo meum in te animum aperirem. Non enim copijs vllis, aut facultatibus ostendere potuissem, nec vnquam vt ista te digna esse arbitrarer adduci possem: cum tua sane virtus ad altiora semper contenderit euolare: hoc scilicet illud erat, vt omnis mea opera in tuum nomen deferretur quod non ineptum factũ videri debet. Nam quemadmodum tu primus extitisti: qui his temporibus in Ferraria florentissima vrbe primum literarum gymnasium iam pridem intermissum rursus instituisti: sic nostruꝫ opus prima legum cunabula explicans: tibi deuotum esse oportet: ac etiã vt ex authoritate tua, quedam illi non mediocris accedat authoritas, qua ab his qui fortasse labori meo eidem refragari voluerint penitus tueatur. Angel⁹ de Aretio legum doctor famosissimus.

SUMMARIUM.

1 Bonum nullum potest ædificari, vbi fidei fundamentum deest.
2 Instrm, an valeat, si notari omittat ista verba: in nomine dñi Iesu Christi.
3 Subrogatum quando sequatur naturam eius in cuius locum subrogatur.
4 Notarius conficiens instrumentum inter iudæum & christianum, an possit inuocare nomen Iesu Christi.
5 Anni incarnationis, an necessario in instrumento sint apponendi.
6 Imperator post triplicem coronationem propriè dicitur.
7 Imperator debet semper augere imperium.
8 Genitiuus aliquando regitur ex natura causæ efficientis.
9 Scientię legum inniti volens, expedit esse iuuenis & studij cupidus.
10 Modus mittendarum literarum.
11 Literis officialium sigillatis vel non, an dabit̃ fides.
12 Rubricæ an possint vt textus allegari.
13 Rubricæ an sint necessario continuandæ.

In nomine domini[a] nostri Iesu Christi. ¶ Ista rub. diuidit̃ i q̃tuor partes. ¶ Primo. ponitur inuocatio diuini nominis, p quã deus veneratur. ibi in noĩe domini. ¶ Secundo. ponitur descriptio imperialis culminis, proprij, ⁊ appellatiui: tanq̃ causa efficiens. ibi Imperator Cesar. ¶ Tertio. ponit̃ cui presens liber dirigitur. ibi: cupide legum iuuentuti. ¶ Quarto. ponitur quedam particularis rubrica ad nigrum proxime sequens. ibi: incipit proemium.

a ¶ In nomĩe dñi. Hanc rubr. diuide in quatuor ptes. ĩ prima parte inuocat̃ nomen dñi. in scda ponunt̃ noĩa dignitatũ ꝓpria ⁊ appellatiua. ĩ tertia dr quib⁹ dirigitur. q2 iuuenibus gr̃a principis hic liber institutionũ appellatur. ĩ q̃rta ponit̃ quedam rubrica specialis ad hãc. s. ibi institutionũ seu elementorum. ex pma not. nomẽ dñi inuocandũ. ex scda no. noĩa Iustiniani. ex tertia no. ꝙ occasione rudiũ fuit factus iste liber. ex vltima rõne ꝙ iste liber appellat̃ institutionũ seu elemẽtorũ. singula vocabula expone vt in glos. d. Accur.

✱ADNOTATIO Ang. hic adnotat: ⁊ doct. in rub. de no. oper. nunti. in pand. in operibus nostris, ab inuocatione diuini numinis incipiendum esse. xxvj. q. v. c. non liceat. et. q. vij. c. non obseruetis. Unde ⁊ tabelliones instrumẽta sua sic conficiunt. Receptior tamen sentẽtia est, ex diuini nominis omissione nõ vitiari instrumentum, Bart. l. si quis ex argentarijs. §. si initium. in rep. sup. de edend. quia nõ reperitur iure cautum, vt id omnino fiat. glo. in. l. iurisgẽtium. §. quod fere. de pact. ⁊. l. generali. C. de tab. lib. x. Nec obstat, quod si nomen Imperatoris preponendum est, fortius diuinum. authen. vt prepo. no. imp. verb. authore deo. Respondeo: diuinum semper tacite intelligitur. Nam cum quid agitur, deo authore augẽdum sit. d. c. non liceat. Quod imperatorio nomine nõ est. Item Imperatoris nominis expressio, ideo requiritur, vt certius de tẽpore ꝯstare possit. Ant. Ca.

¶ Not. primo. ꝙ Iustinianus Imperator volens intendere ad huius libri copulationẽ, pro reipublice tuitione. vt. C. de iusti. co. cõfir. in pri. humanamq; fragilitatem pertendens, que imbecillis est. vt. C. d vete. iu. enu. l. ij. in prin. ibi hu
1 mane vero imbecillitati. ¶ † Uidensq; qd nullum bonum potest superedificari, vbi christiane fidei deficit fundamentum. vt no. C. de sum. tri. ⁊ fi. catho. super rubrica. non est confisus de sua potentia, vel ingenio: sed omnem eius spem referens ad summe prouidẽtiam trinitatis: vt. C. de vete. iur. enu. l. j. in prin. inuocauit ei⁹ nomẽ. ¶ Ex quo not. ꝙ sicut Imperator inuocat nomen domini nostri Iesu Christi. ita ⁊ nos face
2 re debemus: cõcordantie sunt in gl. ¶ † Quod inducitur, si notarius in instrumẽto omittit dicta verba. In nomine domini nostri Iesu Christi. an valeat eius instrumentũ: ⁊ Spec. in ti. de instru. edi. in. §. j. circa prin. ⁊ Io. de fan. ⁊ Io. de pla. doctor solennis bono. hic alleg. glos. in aut. vt prepo. no. impe. §. nos enim. in ver. authore. tenentes ꝙ instrumentũ non valet, quod limitant in arduis negotijs. secus in leuibus. vt ar. in. l. leuia. ⁊ ibi Bar. ff. de accu. sed hoc non videt̃ dicere illa glo. imo videtur dicere, ꝙ si de cõsuetudine est, ꝙ nomen domini apponat̃ in instrumento, si nõ apponeretur: vitiaretur instrumẽtum. ¶ Ex quo sequit̃. ꝙ cum hoc non reperiat̃ iure captum: ⁊ maxime in requisitis ad substantiam instrumẽti, de quibus per glo. in. l. generali. C. de tab. lib. x. Spec. in. d. §. j. ꝙ si dicta inuocatio noĩs domini nostri Iesu Christi omittatur, non vitiatur instrumẽtum. siue in arduis, siue in leuibus. ⁊ hoc tenuit in effectu Bal. in pemio. C. in prin. ¶ Uel clarius: aut queritur. an

inuocatio domini nostri Jesu Christi, vel magni dei, vtputa. in nomine dñi. fit faciēda in pn cipio instrumēti. & dic q sic. & videt de substātia instrumenti. tex. videt cum glo. in princi. in d. §. nos enim. in verbo authore. que exponit. i. in nomine dñi. Aut querit. an anni incarnationis, vl natiuitatis, sint de substātia instrumenti: ita q si nō inserātur: instrumētum vitietur. & tunc loquitur residuum. d. glos. in ver. sed nūquid anni dominice &c. ita q. d. glo. in d. ver. nō meret allegari, ad q. an notarius teneatur inuocare in instrumento nomē domini. sed debet allegari iste tex. iuncta gloss. in prin. & sic anni domini nostri Jesu Christi ponunt loco annorum imperij imperatoris regnantis: ergo sicut omissio annorū imperij vitiat instrumentū (vt ibi) ita & omissio annorū dñi nostri Jesu Christi. vt ei⁹ surrogatum &c. vt. l. si eum. §. qui iniuriarū. ff. si quis cau.

3 ✠ ADNOTATIO. † An & quādo subrogatum sequat naturam eius in cuius locum subrogatur. habet. l. quod debitori. vbi Dyn. de dona. causa mort. in pand. Cyn. & doct. in. l. si creditori. de leg. i. doct. in. l. vnica. C. de rei vxor. act. Bar. in. l. j. §. hec actio. si quis in test. lib. esse. ius. fuerit. Jas. in. §. fuerat. de act. inst.

4 ¶ † Secūdo inducitur. an notarius qui cōficit instrumentū inter iudeū & christianū, vel inter duos iudeos, possit inuocare nomē dñi nři iesu christi. hanc. q. ponit Jo. de pla. & Bar. in rub.ª ff. de no. ope. nū. vbi dicit sic: q vbi p notariū inuocat nomē dñi nostri iesu christi, etiā inter iudeos: tale instrumētū sustinet. ¶ Not. q Bar. dicit sustinet. & idē Bar. i rub. in pria cōstitutione codicis dicit q notari⁹ bñ pōt dicere in nomine dñi nostri iesu xpi: nō attēto qui sint hbētes. & in pe. ff. in prin. dicit. q notari⁹ pōt inuocare nomē dñi nostri iesu xpi. & valet instrumentum. Sʒ dñs meus do. Jo. de imo. in. d. rubr. de no. ope. nū. dicit q Bal. in proe. C. in prin. tenet sriuʒ. vbi dicit. q lʒ nomē dñi nostri iesu xpi nō apponat: tñ nō per hoc vitiatur instrumentuʒ. qm̄ nulla lege cauet. q talis inuocatio in instrumēto fieri, & apponi debeat: vt ptʒ in auť. vt prepo. no. impe. p totū. & in. d. l. gñali. C. de ta. lib. &. vbi apponunt substātialia instrumēti. & tñ hoc nō cōnumerat. igitur eius omissio nō vitiat instrumentū. ꝑterea dñs me⁹ dicit. q ex his apparet q poti⁹ de cōsuetudine, q̄ de iure, fit introducta talis inuocatio. & id ex hoc capite instrumenta tolerant. arg. l. de quibus. ff. de legi. & sic vult. q solū de cōsuetudine talia instrumēta, q̄ habēt dictā inuocationē, dñi nostri iesu christi, tolerent. ¶ Sʒ iudicio meo (si recte verba Bar. pōderent) nō meret reprehendi. nec a Bal. nec a dño meo. qm̄ non dicit qd talis inuocatio sit de substātia instrumenti: nec q eius omissio vitiet instrumentū: sed dicit in. d. rubr. de no. ope. nun. q licet ponat inter hebreos, instrumentuʒ tñ sustentat. & in alijs locis supradictis dicit. q bene potest dicere notari⁹, in nomine domini. & instrumentū valet. quasi Bar. velit dicere. qd dubium erat: q2 dicta inuocatio inter hebreos videbatur vitiare instrumentum: sed non est verum. vt dicit Barto. nec contrarium vult Bal. sed solummodo dicit si omittatur a notario, in quolibet contractu dicta inuocatio, non vitiat instrumentum. quia non est de substantia: non autem dicit. quod si apponat vitietur. Et istaʒ opinio. Barto. videntur in effectu sequi Bald. & dominus meus do. Flor. de sancto Petro, in proemio digestorum. in prin. qui dicunt. q non est mirandum si notarius christianus potest in instrumento facere dictam inuocationem, licet conficiat instrumentum inter hebreos. quoniā ista non sunt verba partium: sed notarij. Et talis intitulatio, spectat ad notariū. Nam talia verba non sonant in factum. nam ea que in factum sonant, pertinent ad contrahentes: nō ad notarium. Ista est doctrina Barto. & Dy. in. l. si librarius. ff. de regu. iur. & not. Bart. Angel. &

alij in. l. sciendum. ff. de verbo. obligat. sed si tu recte ponderas verba Bar. idem voluit. quia semper dicit, quod notarius & compilator, possunt nomen domini inuocare, nō habito respectu, qui sint contrahentes. & pro hoc facit quod not. Jnnocē. in. c. & si christus. extra de iureiu. vt refert Barto. in proemio. ff. in princip. vbi dicūt. quod si iudeus iurat christiano, per christum. & licet iudeus per christum iurare nō possit: cogitur tamen tali stare iuramento: & quod talis christianus non peccat, recipiendo ab hebreo tale iuramentum. ergo videtur quod nō sit prohibita talis inuocatio, a notario christiano. cum non sit vetita hebreo. Nec si dicta inuocatio interueniat, vitiatur actus. Non ob. l. iudeos. C. de iude. quoniam ibi loquitur, quando crucem & coronā spineam &c. in suis festiuitatibus prohibentur assumere. quia ibi nō est, nec esse potest nisi contemptus christiane fidei: & cum nemine contrahitur. & omnes sunt ibi hebrei. & ille actus ab hebreis celebratur. Sed in questione nostra, notarius est christianus. igitur &c. quinimo & pl⁹ dico. q Bal. in proe. C. & Joā. de imo. in. d. rub. non bene dicunt, quod inuocatio domini nostri iesu christi non sit de substantia instrumenti imo dico, q est, & reperitur iure cautuʒ. vt patet in. d. §. nos enim. in. d. ver. deo authore. coniuncta glo. vt. §. dixi. Unde dubitatio Bar. erat, q hoc videretur procedere inter christianos tantum. tamen contrarium determinat: & bene. quia inspicitur compilator, vt hic. & non cuius verba, vel facta referat, etiam paganorū. vt hic, quod no.

5 ¶ † Reuoco itaq; in dubium, an anni dominice incarnationis sint necessario apponendi in instrumento: ita q sint de substantia instrumenti: & sic omissio vitiet instrumentum. & videtur q non: vt in auť. vt prepo. no. impe. §. j. & §. nos enim. vbi ponitur forma instrumenti: & que sunt de eius substantia: & ponuntur tantummodo anni imperatoris, non domini nostri iesu christi. ¶ Sed tu dicas contrarium. vt est glo. ordi. in. d. §. nos enim. in ver. deo authore. in ver. sed nunquid anni &c. quem tex. approbant omnes consuetudines locorum: vt vltra ea que ibi apponuntur, vult q etiam apponatur id quod est de consuetudine. sed de consuetudine est, quod anni domini apponantur. vt dicit ibi glos. ergo illi sunt apponendi. & in omissione, vitiatur instrumentum. vt dicit ibi glos. & etiam potest dici, quod omissio annorum domini nostri Jesu christi debet vitiare: quia dicti anni succedunt in locum annorū imperatoris. ergo eius naturam debet sapere. l. si eum. §. qui iniuriarum. ff. si quis cau.

6 ¶ † Secundo principaliter not. ibi imperator. q proprie dicitur imperator post triplicem coronationem. de quib⁹ per glo. in cle. j. extra de iureiur. ¶ Posset hic dubitari, an priuilegia concessa ab imperatore ante eius coronationem, valeant. istam. q. monit glo. in. l. bene a zenone. C. de quadri. prescri. vbi tenet glo. q non valet. & idem not. glo. in. l. j. ff. de offi. prefec. augu. sed Jac. de rauen. & Cy. in d. l. bene a zenone. & Jac. but. tenent q imo, ex sola electione videtur data potestas concedendi priuilegia. & hoc videtur velle glo. in auť. de col. §. ad hoc prohibemus. vbi dicit, q prelatus electus, ex ipsa electione aliquod ius habet: nec postea eligentes mutare consilium possunt: de hoc tamen vide Bar. & doct. in. l. absenti. ff. de dona. & in. l. publius, in princ. ff. de condi. & demon. & q ante coronationem valeat priuilegium concessum ab imperatore: illud tenet Bar. in. l. sed reprobari. in prin. ff. de excu. tu. & in extraua. ad reprimendum. in ver. leges. Jstam q. late ponit Specu. & Jo. an. in addi. spec. in ti. de rescrip. pre. §. qua ratione. in ver. sed obtentum. & ita tenet Ray. in. l. priuatorum. C. de iurisdi. om. iudi. & not. Hosti. & Jo. and. in. c. super quibusdam. extra de ver. sign. vide glos. in cle. j. de iureiu. & Jnno. in. c. venerabilem. de elec. & Bal. & Sali. in. d. l. bene a zenone. & ita est communis opi.

7 ¶ † Tertio not. ibi: augustus. coniuncta glo. quod imperator debet esse huius propositi: q semper augeat imperium: ex quo videtur inferri, q quādo non est huiusmodi propositi de augendo imperium: q non possit dici imperator & illud inducitur ad illam. q. q non valet donatio facta per Constantinū. imperatoreʒ Siluestro pape. & hoc disputādo, tenuit glo. in auť. quomodo opor. epis. in prin. Sed imo, q valeat dicta donatio tenet gl. in. l. j. §. cum vrbem. ff. de offic. prefec. vrb. ¶ Sed tu dic. q illa glos. ponit tertium. hoc est, qualiter Constantinus auxit statum ecclesie, faciendo dictam donationem: non autem ibi determinat, vtrum donatio valuerit, vel non. vt glos. in. c. ego ludo. lxiij. distin. De qua questione vide per Guil. de cugno. Barto. & Bald. in proemio. ff. per Butri. Bal. & Sali. in proe. C. & Spe. in tit. de rescri. pre. §. si. in ver. & sunt etiam in argu. & ibi Joan. and. in addi. & per Jnno. de postula. prela. c. bone. & ibi doc. c. venerabilem. de elec. & Joan. andr. in cle. j. de iurein. quam. q. prosequitur plene dominus meus dominus Joan. de imo. in rub. ff. de ver. obli. in ver. & hoc facit ad illam questionem vulgatam &c. & communiter tenetur, quod valuit dicta donatio: & qd dicta donatio facta & celebrata fuerit: & quod sequentes in imperio videantur pati dictam donationem, & alienationem, videtur casus in l. diui. Constantini. C. de natu. liber. in prin. coniuncta auť. de non alie. aut permutan. in prin. vbi dicitur, qd Constantin⁹ multum auxit statum sacerdotij. sufficiat remissio in hac questione. quia esset longa disceptatio, & periculosa.

8 ¶ † Quarto not. ibi domini Justiniani. quod genitiuus aliquando regitur, ex natura cause efficiētis. vt hic. q. q; regitur ex natura cause materialis. vt. C. de no. co. com. in princip. rubri. quandoq;

ADDITIO.

a ¶ Jn rubr. Adde eundē Bar. in pe. ff. super rubr. & ad materiam hic que sint necessaria in instrumēto publico & q̄ sint de eius essentia. vide amplissime per Feli. in. c. j. de fi. instru. in. j. col. prope fin. ver. in glo. in fin.

¶ Genitiuus casus, vario mō accipi solet. Qñq; em, cām efficiētē designat. Qñq; ad materiã, aliqñ ad formã refert. Denotat et cām (vt vocāt) finalē. l. filiosa. de cōd. τ demō. Significat, τ dñiũ a pñs. l. iij. §. pōponi⁹ ad exhib. Significat, τ futur. l. si mora. sol. ma. Indicat, et possessionē. l. j. §. ait ptor. naut. caup. stab. l. ij. §. in hac ij. vi bono. rapt. vel etiã nudã administrationē. c. q2 guil. de ind. reperitur. τ iurisdictionis, seu federationis sensu. c. j. de post. pl. vbi gl. Qñq; τ vsusfruct⁹. l. j. §. nō solum. de arb. ced. Alex. 2s. lx. i. iiij. Qñq; aīr, diuersisq; modis accipit. quos hic enumerare nō ē op⁹. Cōcludēdum est tñ, ex cōi doc. sententia, genitiuum casum, pprie ad dñiũ referri. l. ij. §. j. de relig. l. j. §. j. de ser. corrupt. Possessionē vero nō, nisi impropríe significare. Que tñ significatio, τ tūc sumit, cũ materia, suadet, vel act⁹ validitas. gl. l. qties. ij. de verbo. obli. Pinceq; inquit Bart. grāmatici solēt dicere, genitiuum ex natura possessiōis regi. intelligētes possessionē quandã ad aliũ applicationē. Qua rōne etiã noīa possessiua dicunt. vnde cōsequēs esset, ppria significatione, genitiuũ casũ nō magis dñiũ q̃ possessionē significare, vel administrationē, vel qd simile. sed semp ex subiecta materia interptationē accipere, alioquin verba rubrice nr̃e, non satis pprie cōcepta eēnt. qđ haud quaq; credibile est. Hinc est.

quandoq; regitur ex natura possessionis: vt cum dicitur, fundus coloni, vel equus regatij. alle. no. in. l. ij. §. j. ff. de orig. iur. quandoq; ex natura eius, quod est alterius: τ sic significat dominium. vt. l. ij. §. ij. ff. de reli. τ sumpti. fu. de quo est gl. ordina. que dicit, quod capitur ſm subiectam materiam in. l. quoties. la. j. ff. de verbo. oblig. sed Bartol. in dicta rub. ff. de noui ope. nuntia. τ in. l. j. §. fina. ff. de pe. in effectu dicit, quod licet in statutis (maxime penalibus) debeamus accipere ſm propriã significationem vocabuli: τ sic, quod genitiuus significat dominium. vt dicta. l. ij. §. j. ff. de relig. et sumpti. fune. coniuncta. l. nō aliter. ff. de legat. iij. tamen propter communem vsum loquēdi, accipitur etiam large: vt significet possessionem, τ detētationem. vt. l. j. in princip. et. §. ait pretor. cum. §. sequē. ff. nau. cau. stab. τ quod talis sit communis vsus loquēdi, optime facit secũdum eũ. glo. in dicta. l. ij. §. j. de orig. iur. sed domi. Joã. de imo. in dicta rub. dicit quod Barto. est sibi cōtrarius, in proemio. C. vbi cōcludit, quod si statutum dicit, q si quis dederit damnũ in re alterius, nō intelligitur alteri⁹ ex natura cause efficiētis vel possionis: s3 ex natura alteri⁹: vt significet dñium. facit quod not. Barto. in simi. in. l. si fun. ff. de vsufruc. sed ex communi vsu loquēdi secũdum subiectam materiam, verificatur dictum statutum etiam in possessione. vnde potest dici res alterius, hoc est si possidetis tantum. ¶ Ex quo infert, quod fundus dicitur coloni, τ equus regatij boni. τ ideo qdam grammatici dicebant, quod regebatur genitiuus ex natura possessionis: τ quod verificetur tantum in dominio: dictum statutũ penale, tenet ibi dominus meus do. Jo. Sed (pro deo) aduertamus ad verba Barto. τ iudicio meo non est Barto. sibimet cōtrarius: nã in predictis ambobus locis, dicit, quod in statutis, genitiuus d3 capi in propria significatione: τ per cōsequens, vt significet, τ verificetur in dominio tãtum: tamē ex communi vsu loquēdi, verificatur etiam in possessione. τ sic nō est Bart. sibi cōtrarius. licet ex verbis suis magis ponat pro cōstanti. in dicta rub. ff. de noui oper. nũtia. quod ad communem vsum loquēdi habeat se adesse, q̃ faciat in dicto proemio. C. τ per cōsequens nō iuste allegatur per dominum meum, quod sibi Barto. cōtrarietur. naz licet in dicta rub. magis (vt dixi) ponat pro constanti inesse communē vsum loquendi. tamen in omni casu dicit communis vsus loquēdi, cum sit facti. vt dicimus de consuetudine.

✠ ADNOTATIO. Quid de statuto, vtrum sit allegandum τ probandum, circa hũc articulum ego, in. l. omnes populi. nume. 354. cum sequen. post scriben. sic distinxi, q aut quis Auenione τ Auenione vult vti lege municipali Auenionen. non eo casu sufficit statutum allegare, q militat si sit in volumine statutorum vel in tabula pro rostris. l. prima. §. si aũt pronuntiauerit ad turp. facit gl. in. l. ij. in verbo ignorauit de confes. in pandectis. dum vult iuris positioni nō esse respondendum. l. in omni parte. de iur. τ fact. igno. l. ornamentorũ. de aur. τ argen. lega. in pandec. secus si vellet Auenione vti alterius oppidi statuto, quoniã illud est allegandum τ probandũ cuz sit facti. c. licet. extra de 2stit. lib. vj. τ dic vt ample dixi post Bar. τ alios in. d. l. oēs populi. An. La. Que cum facti sit: debet articulari τ probari. vt. l. de quibus. ff. de leg. τ vbi Bart. vt not. Bal. in. d. l. ij. §. sed quod obseruari. C. de iura. calum. dictus communis vsus debet articulari, et probari. nec statur assertioni dicētis communem vsum loquēdi adesse. vt not. elegāter Bartol. in. l. labeo. ff. de supel. lega. τ tūc cum probatus fuerit communis vsus loquēdi, τ nō ante habebit locum, τ verificatur in statutis, etiam penalibus. vt not. Bart. in l. librorum. §. quod tamē cassius. ff. de lega. iij. τ in d. l. labeo. nisi i dictis statutis expresse caueatur, vt verificentur ex verbis proprijs: τ propria significatione verborum: et nō aliter: tunc talis communis vsus loquēdi, (cum sit ex propria significatione vocabuli: τ ex figura verborum) non verificatur in dictis statutis: τ maxime penalibus. vt dicit Bartolus in dicta. l. labeo. τ Salice. in. l. cum antiquioribus. C. de iure delib. ver. ex hoc videtur decidi questio. in fi. sed domin⁹ Jo. de imo. in dicta rubrica dicit, quod imo in statutis penalibus, tuta τ propria debet fieri interpretatio. vt l. constitutionibus. ff. ad munici. nec secũdum eũ obst. gloss. in dicta. l. ij. §. primo. de orig. iur. quoniam secũdum eum ponderanda est illa glos. que vult, quod etiam genitiuus verificetur in detentatione tantum: τ ponitur exemplum de colono. vt. l. qui diuersas. §. quod per colonũ. ff. de acqui. posses. et per consequens esset absurdum dicere, quod haberet locum: etiam in detētatione in statutis, maxime penalibus. s3 salua pace sua Barto. non debuit reprehendi. Primo (vt dixi) licet ponat communem vsum loquendi inesse, tamen dicte assertioni (vt ego dixi) non statur, nisi probetur. quo vsu probato, τ nō ante habebit locum in statutis, etiam penalibus. nec est absurdum dicere, quod tale statutum verificetur in possessore, et detentore tantum: et sic verificetur in omni eo qui pretendit aliquod interesse: licet non habeat dominium. vt dicimus de furto quod est cōtrectatio rei aliene inuito domino. vt. l. prima. cũ ibi not. ff. de fur. et tamen verificatur dictus genitiuus rei aliene, in detentore commodatario: et omni qui pretendit interesse. vt. l. manifestissimi. in princip. et quod ibi not. C. de fur. τ pro hoc potest adduci. l. prima. in princi. §. ait pretor. τ. §. parui. ff. nau. cau. stab. coniuncta. l. idem ait. §. fin. eodem titulo. vbi est actio penalis: et tamen genitiuus verificatur in possessore: et etiam in non domino. et est etiam casus quem alleg. Barto. in l. secunda. in princip. τ. §. in hac. ff. vi bono. rapto. vbi est materia penalis: et tamen genitiuus, τ sic verbum alterius verificatur: etiam in possessore: et etiam in non domino. quandoq; tamen genitiuus significat causam finalem: vt. l. cuz aliquis. C. de iure deliberan. et not. Bald. in. l. si quis ad declinandam. C. de episco. τ cleri. §. j. in ver. sed qd si testator non copulatiue. Et aliquando nudam detentionem tantum. vt est casus coniuncta glo. in versicu. fuerit. C. de edic. diui adria. tol. et sic capietur genitiuus, prout conuenit materie proposite. vt not. Bart. in simili de pronomine. meum, et tuum. in. l. quintus. §. argento. ff. de auro τ argēto legato. et pro hoc est glo. in dicta. l. quoties. de verborum obligatio. coniuncta. l. quicquid astringende. de verborum obligat. vbi loquimur in stipulatione, que est stricti iuris τ tamē genitiuus verificatur secũdum subiectam materiam. ita dominus meus Rapha. cuma. in dicta rub. ff. de noui operis nuntia. que omnia not. τ ita vult Bar. in dicta rubrica. ff. de noui operis nuntia. τ alleg. l. quoties idem ser. cum ibi not. ff. de re iudi. facit in simili glo. in. l. eas causas. ff. de cōdi. et demon. et quod communis vsus loquēdi habeat locuz in statutis, etiam penalibus. no. Barto. in. d. l. librorum. C. quod tamē Cassius. τ in. d. l. labeo. igitur τc. ¶ Unum tamē not. quod licet cōmuniter gl. in dicta. l. ij. §. j. ff. de orig. iur. allegetur, quod genitiuus aliquādo significat causam possessionis, vel detētionis: tamē si recte cōsideretur illa glos. hoc nō dicit: nec est ibi aliquis casus genitiui. sed verba illius glos. sunt hec videlicet. No. argu. pro hoc quod dicũt rustici. coloni campus iste me⁹ est τc. ergo illa gloss. nō dicit de genitiuo, sed de nominatiuo. licet sic allegetur. Itez ad. l. ij. §. j. de re li. nō videtur probare. quia in prin. dicit, qui mortuum in locum alienum τc. τ sic nō est genitiuus: sed pronomē alienum quod significat dominiuz. vt. l. quintus. §. argēto. de auro et argē. lega. Igitur nō est mirum si postea dicat in locuz alterius quod significat dominium licet aliter allegetur. Uel possumus sic cōcludere, quod aut verus dominus comparet: et vult agere cōtra dãnum dãtem: et ipse preferetur. aut nō curat: et ipse detentor pretēdit interesse. quia dominus tenetur et

Quod plerunq; genitiu⁹ ad dominiũ tñ non refert. vt cũ lex cuiusq; ex bonis rapi, quicq; prohibet. d. l. ij. §. i hac scđo. propter vi3 dictionis illi⁹ ex bonis. verisile est etiã, ad solã possessionē, genitiuũ referri posse. l. bonorũ. de xb. sig. Sicut τ quãdo lex, custodiaz adhiberi vult. d. l. j. nau. caup. vel ei dicit se succurrere ad quem res ptinet. l. ossa. §. si loc⁹. §. nō solũ. de relig. τ sump. fune. xba em̃ gñalia sunt. ideoq; in interptatione interdictorũ credēdũ est, in gb⁹ ad altiorē dñij idaginē, nō attēdit. l. j. §. nō soluz. de arb. ced. Qua ratione, τ lex cornelia. de domo alterius mētionē faciēs, vel de cōductaitelligit. Par em̃ vtroq; casu ē iniuria. l. lex cornelia. §. domũ. de iniur. Feli. d. c. q2 guil. huc ptinet, τ qđ genitiu⁹, ēt ad bonefidei possessionē refert, q publicianam h3. Et vero dño eqparat. l. seruos. ð leg. iij. l. magis. §. j. de reb. eo. l. quoties. §. j. de nox. Eqparatio eniz legisveteris, hoc inducit. nisi tñ iã cōstet qs sit ver⁹ dñs. Tūc q2 ille pfefert, nihil est qđ de possessore, queram⁹. cũ amplius ei⁹ nō intersit. d. l. ij. de relig. d. l. j. §. j. de ser. corrupt. Quod alibi Bar. docet. Bar. l. j. §. domini ad fill.

ipse pro suo interesse agere poterit. al's si sua non interest, nō aget ex dicto statuto penali. ⁊ ista ꝓbantur in dicta. l. manifestissimi. §. j. ⁊. ij. C. de fur. coniuncta. l. si fur. ⁊ quod ibi not. Bart. ff. de vsufruc. ¶ † Ifto. quinto ibi. cupide legum iuuētuti.

9 quod ad hoc vt quis possit proficere in hac scientia oportet quod duo cōcurrāt, quod sit iuuenis, et auidus, siue cupidus studij. pro hoc facit in huius proe. §. summa itaq; ope. ⁊ alacri studio. Ex quo sequitur, quod nō sufficit alterum. l. coheredes. §. peñ. ff. de vulg. ⁊ pupil. ⁊. l. si heredi plures. ff. de cōdi. insti. vnde licet esset iuuenis, ⁊ studeret pigre vel negligēter: nō veniret ad perfectionem. argu. l. pupillus. ff. de his que in frau. cre. et si studeret ferinde, et esset senex: non posset proficere. q2 in iuuentute est ingenij perspicacia. vt. l. percipiunt. ff. de edil. edic. facit quod not. glo. in. l. gallus. in fi. ff. de liber. ⁊ posthu. Unde versus. Si qs forte velit iurisconsultus haberi. Cōtinuet studiū: velit a quocūq; doceri. Inuigilet semper, nec vincat eum tortura laboris. Fortior insurgat cūctis

10 recētior horis. ¶ † Sexto no. ex dictis verbis cōiuncta glos. ſm Joā. de pla. modum mittēdarum epistolarum, videlicet. quod quis se subscribat: et suum signum, siue sigillum apponat. licet sit scripta per alium. vt. l. a testatore. §. si quis. de testa. Comprobo hec, quoniā subscriptio trahit ad se totum actum: ⁊ totam primeuam scripturam. vt not. Barto. in. l. si testamētum. ff. de testa. facit. l. iubemus. C. de testa. ⁊ quod not. Bart. in. l. diuꝰ. §. idem senatus. ff. de fal. ⁊ not. Bald. in authē. si quis in aliquo. C. de edē. ⁊ not. Ange. ⁊ Joan. de imo. qui dicūt, quod hoc est verum. quādo reuisa scriptura: et sic scienter se subscribat. vt. l. fina. C. plus va. quod agi. ita dicunt in. l. si stipulatus. §. chrysogonus. ff. de verbo. obliga. Adde. vt hic refert Joā. fab. quod per istam rubricam quidā aduocatus cassauit quoddam instrumētum procure. quia non erat ibi nomen iudicis authorantis: sed tamen pretēderat sigillum quoniam nomen subscribētis, et authorantis, debēt inseri: faciūt. not. in Specul. de procur. §. restat. ⁊ per Archidi. in. c. q̄uis. de procu. in. vj. Dicit tamē Jo. fab. qd̄ si quis habeat literas in quibus cōstituēs loquatur: ⁊ dicat in fine, quod dictas literas fecit tali signo ad sui instantiam sigillari: non videtur cur fidem non faciant. licet iudex apponens sigillum loquatur: quia si proprium sigillum opposuisset, valeret. vt. l. si procurator absentis. ff. de procu. ergo multo fortius, si fecit apponi authenticum. ꝙ autem dicit Joan. fab. quod etiam si haberent sigillum proprium, et priuatum: dicte litere facerent fidem. intellige, si approbate fuerunt litere ab aduersario. alias secus: vt. l. j. §. sed ne. C. de la. lib. tol. ita dicit Bart. in dicta. l. si procuratorem

11 absentis. ¶ † Utrum autē litere officialium, vel priuatarum personarum, sigillatis, vel non: dabitur fides: vide Barto. in dicta. l. si procuratorē. ⁊ Guil. et Jaco. butri. Bald. ⁊ Salice. in. l. si quā. per calumniam. C. de epi. ⁊ cle. ⁊ Pet. de ancha. ī c. j. de procu. in cle. ⁊ Jo. de imo. in. l. publicanus. ff. de publi. Uerum. quia ego non sum dicturus aliquid super glo. ideo earum recitationem omittam: quia non adderem eis aliquod substantia-

12 le. ¶ † Quero. an hec rubrica, ⁊ alie, possint vt te-
a xtus allegari[a]. Istam questionem format Spec. ⁊ Joā. and. in tit. de alleg. ⁊ dis. §. fi. in fi. ⁊ Bar. ⁊ Sali. in. l. j. ff. si cer. pet. ⁊ late Joā. de imo. in rubr. ff. de verb. obli. vbi concluditur qd̄ si est in ea oratio perfecta: vt in tit. quod quisq; iuris. ⁊ si. tunc possunt. vt tex. allegari alias autem non possunt allegari pro decisione iuris: sed tamen ex eis potest sumi quadrupliciter argumentum. Primo. arguendo de ordine rubricarum: vt facit gloss. in rubric. ff. de eo per quem factum erit. et not. gloss. insti. de actio. §. in eum. ¶ Secundo. arguēdo pro qualitate potestatis eius, de cuius officio super rubrica tractatur: vt not. gloss. c. tibi qui. de rescript. in vj. et c. primo. de offic. deleg. eodem lib. ¶ Tertio. pro eliciēda veriori lectura, quādo lex habet plures lecturas. facit. l. imperatores. et quod ibi nota. de in diem adiect. ¶ Quarto. potest argui ꝓ declarando, ⁊ interpretādo nigrū: vt not. glos. in. l. j. in glos. iij. coniuncta rubri. C. ne lice. tertio pro. Aduerte tamen. quod licet text. sit generalior rubro: non tamen restringitur a rubro: vt not. glos. in auт. de inces. nup. in prin. ¶ Quid econtra, si in rubro plus habetur, quam in nigro: vt patet. C. de relig. ⁊ sum. fune. in rubri. de rebus credi. ⁊ iureiu. et not. glo. j. de iusti. ⁊ iur. in rub. et est text. j. de nupt. per totum. continuo titul. j. de pa. po. in princ. vbi in toto titu. de nup. non definiuntur nuptie sed in titu. de patria pote. et facit glos. in rub. C. ne fide. do. den. in fi. rub. ⁊ de hoc est etiam glos. j. de oblig. que ex delict. nas. in princi. dic quod hoc etiam sentit dicta glos. in auт. de incestis nuptijs. videlicet. quod si est oratio perfecta, vel aliter constat. de mente: potest stare dicte rubrice. al's secus, quinimo etiam si non reperiatur nigrum, videtur quod rubrica ex se disponat. vt vult glo. in. l. prima. ff. si quis test. liber esse iussus fuerit. ¶ Et aduerte. quod quoties rubric. est negatiue concepta. idest prohibitiua. non potest etiam consensu partium, eius dispositioni, etiam cum iuramento renuntiari. vt not. glos. in rubri. et ibi Barto. ⁊ docto. C. ne fide. do. den. ⁊ facit quod not. Barto. ⁊ alij in. l. nemo potest. de leg. j. ⁊ in. l. gallus. in princi. ff. de libe. ⁊ posthu. Et etiam aduerte. quod aliquando rub. prouidet in vno: et nigrum in alio. tamen non diuersificatiue: vt not. gloss. in dicta rubric. ne fide. do. den. in fine. Addas tamen predictis glo. notabilem, in proemio sexti. in verbo titulis: que breuiter ita dicit, videlicet. rubric. esse authenticas. quod intellige de rubri. legum, ⁊ decretalium. non autem decreti: vt habetur. iij. q. ix. charte. secundo dicit gloss. al's rubri. esse de text. quod intellige. vt supra dixi.

13 ¶ † Ultimo[b]. queritur. an rubrice sint de neces-
b sitate, vna ad aliam continuande. ⁊ communiter dicitur, quod vna lex non sit continuāda ad aliā: vt not. glos. et docto. in. l. gallus. in princip. ff. de li. ⁊ posthu. tamen vnus titulus, ⁊ vna rubrica, ad aliam est necessario continuanda: vt per text. in l. ij. ff. de statu homi. et his proximos atq; coniunctos applicantes titulos. quod est verum. nisi sit caput totius vniꝰ compilationis: vel caput vniꝰ libri particularis: vt est glos. singularis in rubri. ff. de conditio. fur. ¶ Quod tamen intelligas verum. nisi liber qui sequitur, sit de eadem materia, vt primus: quia licet sit principium libri, tamen etiam fit continuatio vnius libri ad alium: et vnius rubrice ad aliam: ⁊ vnius tituli ad alium. vt glos. in rubri. ff. de actio. emptio. quia ibi est caput libri: ⁊ tamen continuat ad precedentia. ⁊ est tex. j. de obli. que ex delic. nas. vbi continuat illum quartū librū, a libro tertio. dic vt ibi dicam. ⁊ ad idem. j. de re. diui. in prin. ⁊ ibi dicā in. l. j. ff. de rei ven. in prin. ⁊ in principio rubrice. ⁊ in. l. j. in prin. ⁊ ibi dixi. ff. ad trebel. Sed dñs meus Jo. de imo. in rub. ff. de appel. dicit. ꝙ etiam quādo nō est caput alicuiꝰ libri particularis, pōt fieri cōtinuatio a remotis: dummodo materia q̄ est in medio non sit difformis: imo depēdens a prima: vt est casus in. l. j. in prin. §. j. ff. si tab. test. nul. exta. vbi iurisconsultꝰ continuat se a tit. de bo. pos. ſm tab. ⁊ tamē multi sunt tit. in medio. Sed hoc toleraт ſm eum, qm̄ materia q̄ est in medio, est dependens a materia de qua in ti. de bo. pos. ſm tab. igitur ⁊c. ⁊ pro hoc alleg. gl. de act. emp. in prin. vbi cōtinuat illā rubr. a ti. de obli. tñ multi tit. sunt in medio. Dicetiā vt not. gl. in ti. de obli. ⁊ ibi dicā. sed dñs meꝰ Raph. cu. in rub. de no. ope. nun. tā qd̄ aliquo mō aliqua rubrica nō est necessario cōtinuanda. verū tamē, est qd̄ materie cōiuncte debēt subordinari: vt dicit. d. l. ij. de statu homi. ⁊ facit. l. cū de lanionis. §. asinā. ff. de fun. instru. ⁊ instru. leg. ibi ac deinceps in infinitum primis qbusq; ꝓxime copulata procedāt: ⁊ isto mō ꝓprie loquiт. d. l. ij. vñ cū ex alia lege doctores nō moueātur, ⁊ illa. l. nō ꝓbat (vt dixi) igiт ⁊c. vt. l. illam. C. de colla. ⁊ ꝓ opi. Rapha.

a ¶ Allegari. Et an solā sufficiat allegare vel etiā generaliter absq; expressiōe certe legis: ꝙ lex vel ius ita vult, vide Specula. de allegat. dispu. §. porro. ver. ī summa. ⁊ in auт. qd̄ locū. C. de testa. milit. instit. de actio. §. eque. Et si cōtra dicat nigro cui standū sit ꝑ Jac. but. in proemio decretalis. §. sane. col. ij. ⁊ Alex. in rub. ff. de officio eius cui mandа. est iurisdi. ⁊ ī l. j. ff. si cert. peta. Paul. de cast. cōsil. cccxxxiij. Jo. de imo. de verbo. oblig. col. iiij. Salice. ⁊ Ludo. roma. in. d. l. j. ff. si cer. petatur.

b ¶ Ultimo. Hāc questionem vide ample ꝑ domi. Jasonē in rub. de actio.

a ¶ Imperatoriã. Totũ istud proemiũ diuidit in nouẽ partes pncipales. In prima forma casum: imperator Justi. fecit pmo fieri vnũ codicẽ, quẽ non habemꝰ: sꝫ nouũ loco illiꝰ, ex tribꝰ antiqs. scꝫ Hermogeniano. Theodosiano: et Gregoriano. ex alijs extrauagãtibꝰ cõstit sacris a se, vel ab alijs principibus compositis. Secundo. fecit fieri librum ffor, seu pãdectarũ ex antiqs voluminibus desperatis. Tertio. fecit fieri librũ institutionũ p tres sapiẽtes. s. Tribunianũ Theo. et Dorothe. Et h intendit pro sustentatione, et gubernatione reipublice: duo sunt necessaria videlicet leges et arma. q̃ro. qd ẽ magꝫ necessariũ an leges: vel arma: et Jo. fab. et Jo. d pla. hic dicunt, q leges. vt pbat Eccl. j. vbi dicit q melior ẽ sapiẽtia, quã arma bellica. pone casum. Cõtigit aũt q̃dã die, q venit ante psentiã Justi. quidã laicꝰ, q tracto pileo, et flexis genibus, in psentia dñi Justiniani: talia vba dixit. Dñe nõ habeatis p malo, id q vobꝫ dicã. Impator ridẽs dixit: dicas mihi. qd tibi placebit. nõ moleste ferã. dicit ille laicus. Dñe iperator. valõ miror et eo qd facitis, et omnes etiam mirantur vos estis miles et quilibet imperator est miles: vt. ff. de test. mili. l. j. vbi imperator alios milites appellat cõmilitones, ex quo ergo estis miles: armis debetis intẽdere, et nõ legibꝰ: et tñ 3riũ facitis: qꝛ legibꝰ intẽditis. fecistis enĩ fieri vnũ codicẽ ex antiqs tribꝰ. C. scꝫ Hermo. Theodo. et Greg. et ex alijs extrauagãtibꝰ cõstitutionibus. Itẽ fecistis cõpilari librũ ffor, seu pãdectarũ, ex antiqs libris desperatis. itẽ pcepistis tribꝰ viris peritis. s. Tribuniano Theophilo et Dorotheo vt librũ institutionũ cõponerẽt. dicite ergo mihi quare hoc facitis: et quare intẽditis legibꝰ tm: et nõ armis, cũ sitis miles, et sic armis debetis intẽdere: vt. C. de iure deli. l. fi. circa pn. Ad hoc rñ. benigne imperator assignãs duo tpa. s. tps belli, et tps pacis. et dicit. Fili mi. sic tibi respõdeo: decẽs est vt quilibet imperator sit munitus his duobꝰ tpibus. s. armis et legibꝰ. et hoc ideo, quia si in his duobus tẽporibꝰ est munitus imperator, vtrũq tempus poterit gubernare: et tẽpus belli. et tẽpus pacis. Nam tempus belli gubernabit p arma, et vsum armorũ: et sic efficiet victor et triũphator. Tẽpus aũt pacis, gubernabit p leges, et vsum legis: et sic puniet maleficia delinquentiũ. et per hoc fiet religiosissimus et sanctissimus, maleficia puniendo: qꝛ valde religiosum est, et sanctũ punire maleficia, seu malefactores: et hoc in prima parte vsq ibi: quorũ. ¶ Quorũ. Incipit scda pars. in qua sic forma casuꝫ, adhuc stabat laicꝰ ante principem: iterũ quesiuit dñe imperator, dicite mihi, si quilibet imperator debeat esse munitus his duobꝰ tpibꝰ. s. armis et legibꝰ: et vos dñe Justiniane. qualiter estis munitus his duobus opibus: Rñdet mistim: certe suꝫ vtroq tẽpore munitus. s. armis et legibus. nã circa arma probe me habui: et circa leges diutius vigilaui. et hoc in scda parte vsq ibi et bellicos. ¶ Et bellicos qdẽ sudores nostros. Incipit tertia pars. in qua sic forma casum. et stabat adhuc laicus corã principe Justi. impatore et dicebat. dicite mihi qualiter circa arma vos habuistis probe: quia

Rapha. facit tex. lꝫ nõ allegef. j. de lega. i. pnc. vbi dicit tex. qd illa rub. vñ extra propositã materiã, quasi velit dicere, qd tituli debẽt poni sub 3gruis materijs: et materie debẽt esse adinuicẽ cõformes. Nõ aũt est necessariũ qd vna rub. cõtinet ad aliã. Dic etiã (vt infra dicã) de act. in prin. rub. Item pro Raph. ego sum solitus allegare tex. j. p quas perso. nobis acqui. §. fi. si recte põderetur ibi, opportunius in inferiori loco inseremus.

SVMMARIVM.

1 Princeps, & imperator idẽ sunt. Et an hoc nomen princeps cõueniat inferiori ab imperatore.
2 Imperator propter leges dicitur effici religiosus.
3 Miles, an doctor, quis sit preferendus & .nu. 4. 5. & .6.
7 Leges tempore belli non seruabantur.
8 Iura adaptantur ad ea quę frequentiuis fiunt.
9 Calumniator in criminibus ordinarijs & pœnis punitur similitudine supplicij.

a Mperatoriam.[a] Diuidit in tres ptes pncipales totũ hoc pemiũ, vsq ad fi. lꝫ Jo. de pla. diuidat in quinq. nã pmo ponit in qbus dꝫ versari ipator. Scdo. ponit q̃lr Justi. illõ adimpleuit. Tertio nos ad studium exhortatur, ostendendo fructus qui sequũtur ex assiduo studio. secũda ibi: in. §. quorum. tertia ibi: summa itaq. Iterum prima diuiditur in duas partes: quia primo. ponit. dictum. secũdo. ponit tres casus. secunda ibi: cunq.

※ ADNOTATIO. Hoc principiũ vsq ad. §. quorũ, hoc dicat in summa. arma et leges, decẽt principẽ, vt armis hostes. legibꝰ calũniantes. cõpescat inde, et religiosissimũ et triũphatoris, nomẽ nanciscit. Sũmariũ vero seu epithome nihil aliud est, q̃ breuis enucleatio eorum que in text. habentur. Antonius Caius.

¶ No. cõiũcta gl. qd oportunũ est imperatorẽ vacare, et legibꝰ et armis. ¶ No. ibi: vt bellorũ. qd ad pincipẽ spectat et tpe felicis pacis: et tpe turba-

dixistis. §. pxi. §. circa arma vos habuistis pbe, et qualiter circa leges. quia. §. pxi. dixistis, q circa leges diutiꝰ vigilastis. Justi. rñdet dicẽs. prio qualiter circa arma se habuit. et dicit. si vis scire qualiter circa arma me habui: q̃ras ab inimicis meis, quos subiugaui, superaui et deuici: et q̃ras ab oibꝰ ex puincia q̃ appellat aphrica. qꝛ debes scire qd an-

nũ: et sic guerre, posse scire gubernare suos subiectos. ¶ † No. ibi: et pnceps romanꝰ. q pnceps et imperator idẽ sunt. ¶ An aũt hoc nomẽ. pnceps cõueniat inferiori a principe. de hoc est gl. ord. in cle. j. de bapti. que vult q lꝫ late sumpto vocabulo qlibet pncipãs loco, vel populo, possit dici pnceps: iuxta illud. Non maledices principi populi tui &c. tamẽ pprie, principatꝰ dꝛ q̃dã dignitas, eq parãda regie dignitati. Sꝫ Joã. de imo. in rub. ff. de ver. ob. in ver. septimo no. q imperator, intelligit principatũ esse dignitatẽ, post regiã dignitatẽ tñ ponendã. vt no. glo. in. c. fundamẽta. de elec. in. vj. sed si simpliciter pferat: et sine alio adiecto, in dubio debet intelligi de imperatore: vt hic. sicut dicimꝰ de poeta: vt. j. de iure natu. §. ius autẽ ciuile. ¶ No. ibi: iniquitates. qd calũniatoris iniquitas est expellẽda, et perimẽda. ¶ † No. ibi: iuris religiosissimus, qd imperator pp̃ter leges, dicit effici religiosus. cõcordat tex. in. l. vnũ ex familia. §. fin. in fi. ff. de leg. ij. sed notandi sunt hi textus. qꝛ non simpliciter appellãt ipsum religiosissimũ: et sic textꝰ non proprie pbat, qd imperator dicat religiosissimꝰ. ¶ Ultimo nota. qd illud qd est pprie propriũ armorũ, attribuit legibꝰ: et qd est pprie leguꝫ, attribuit armis: vt detur intelligi, quod vnum sine altero esse non potest. facit. l. qui restituere. in fi. ff. de rei vendica. l. ij. §. deinde exactis. ff. de orig. iur. et quod leges, et arma fraternizent. facit. l. aduocati. C. de aduo. di. iudi. et quod not. glo. in. l. miles. in princ. ff. de re iudic. et per consequens, miles et doctor equiparantur: vt not. gl. in. d. l. miles. ¶ † Quero quis preferendus sit, an miles vel doctor. et nulli dubium quod doctoratus est dignitas: vt videt text. et ibi Bar. et Bald. et Sali. hoc tenent in prima cõstitutione C. ibi Theophile charissime. facit. c. quanto. extra de magist. etiam si sit artium doctor: quoniaꝫ doctor artium, dicitur habere aliquam dignitatem: vt not. glos. et Bart. in. l. lege iulia. ad legem iulia. de vi publi. Et breuiter, ego credo qd olim et hodie si doctor est actu legens. et legerit. per. xx. annos in studio generali: etiam extra romam, vel vrbem Constãtinopol. tanam: quia talis doctor fruitur dignitate vicariatus principis. et est co-

tiquissimo tpe, illa prouincia. s. aphrica, et alie innumerabiles puincie, erãt subiecte impio romano: et romani pdiderunt illas puincias: et steterũt ille puincie lõgissimo tẽpore extra iurisdictionẽ romanorũ. s. p spatiũ centũ quinq annorũ. et tãdẽ ego Justinianꝰ, per meã pbitatẽ, et valentiã: et sapiẽtiã, recuperaui eas: et subieci impio romano. et hoc in tertia pte vsq ibi oẽs. ¶ Oẽs No. ibi incipit quarta ps in qua dicit impator. Justi. qualiter circa leges se habuit: dicens illi laico q assistebat coraꝫ eo. fili mi, circa leges ita me habui, q quasi oẽs de mũdo vtunt legibus aliorum imperatorũ, q̃s leges in melius reformaui: ecce erãt enĩ oliꝫ tres codices: scilicet Hermogenianꝰ Theodosianꝰ: Gregorianus: et alie 3stitutiões extrauagãtes, sparsim posite p quaternos, et leges predictorũ trium codicũ: et aliarũ cõstitutionum extrauagantiũ: q̃ valde erãt cõfuse: ego Just. ex illis tribꝰ codi. et ex alijs extuagãtibꝰ 3stitutiõibꝰ feci fieri vnũ codicẽ clarũ: et elucidatũ. Scdo loco. ego Justi. habui respectũ ad aliqua volumina desperata, et immẽsa, seu pfixa. et infinita. et ex illis voluminibꝰ desperatis cõpilari feci librũ ffor, seu pãdectarũ. et quasi p mediũ pfundũ vadẽs, iam p dei gratiam adimpleui illud opus ffor. seu pãdectaruꝫ. et hoc in quarta parte vsq ibi: cunq. ¶ Cũq. ibi: incipit quinta pars. in qua intendit adhuc dicere imperator Justi. qualiter circa leges se habuit. et dicit. Audi fili mi. conditis. C. et. ff. nolui adhuc quiescere: sed nisi pro tribus sapientibus curie mee. scilicet. Tribuniano qui erat doctor legum: et in dignitate q̃storia tunc positus. item misi pro Theophilo, et Dorotheo: qui erãt illustres viri: et antecessores nostri, quare forte fuerãt cum precedẽtibus impatoribꝰ qui tres viri de tribꝰ poterant commendari. Primo. de solertia: quia valde intenti, et soliciti erant circa artẽ legalẽ. Secũdo, de sciẽtia, quia valde erant sapiẽtes. Tertio. de fidelitate qꝛ precepta mea efficaciter suscipiebãt: et ad effectũ finaliter pducebãt: sicut iam multoties vidi: et exẽplo cognoui. et cũ fuerũt in mea presentia mea authoritate: et meis suasionibus, feci. vt librũ institutionũ (id est instituta) cõponerent. qd fecerũt: et ex hoc, liber istitutionũ fuit bonus, duplici rõne. primo. fuit bonus ad hoc vt rudes scholares qui pponũt audire iura cũ primitꝰ studeãt in his constitutionibꝰ a me Justi. cõpositis. non aũt studeant in antiqs cõsti. que fabulas cõtinẽt. Iste enĩ institutiones vtiles sunt: qꝛ nihil inutile cõtinent. et nihil perperã. i. male positũ, vel iuri 3trariũ et nihil inusitatũ: sꝫ cõtinẽt solũmodo ea q̃ sunt vtilia et iuri cõsonantia: et quotidie emergentia, seu euenientia, et accidẽtia. Secũdo. bonũ fuit hunc librũ institu. componere: quia scholares rudes volẽtes studere in his institu. plus scient, et addiscẽt in vno anno, quaꝫ olim ad-

discebant vsq; ad
quadriēnium qn̄
ab antiqs insti.
suū studiū īchoa-
bant, siue incipie
bāt. Tādē in fine
hui⁹ partis qnte
dirigit sermonē
suū īperator Ju-
sti. iuuenibus, seu
scholaribus rudi-
bus occasione q̄-
rū Justi. librū in
stitutionū fieri fe
cit. dicēs. O iuu-
nes principiū le-
galis scientie ha-
betis a me Justi.
s. librū institu. ⁊ fi
nē legalis sciētie
sil'r a me habetis
C. quē feci fieri ex
trib⁹. C. ⁊ aliis ex
trauagātib⁹ ɔsti.
q2 p'io anno stu-
dii legit' codex. et
ambo sunt libri
īperiales seu īpe-
ratoris et a me.
Justin. cōpositi:
⁊ sic debetis vos
iuuenes valde
gaudere de tāto
honore: q2 p̄nci-
piū ⁊ finē studii
habetis a me
Justin. ⁊ hoc in
quinta pte vsq;
ad. §. igitur.

mes, ⁊ dux, vt est tex. ⁊ ibi glos. ⁊ Bart. in. l. j. C.
de profes. qui in vrbe Cōstantinopoli. ⁊c. lib. xij.
⁊ tunc non dubito quin talis doctor, in quacū-
q; scientia sit doctor, ⁊ quamcūq; scientiam in
dicto studio generali legerit. per dictum temp⁹,
sit preferendus militis vt patet in. d. l. j. ibi grā-
maticos ⁊ sophistas. ⁊ ibi iurisperitos: ⁊ clarū
est, quod non reperitur iure cautum ꝙ etiam
olim milites sint in dignitate vicariatus prin-
cipis: vt comites et duces. igitur talis doctor
omnino erat olim etiam militibus preferēdus:
hodie autem, nulli dubium quod talis doctor
(qui tanto tempore legit) preferendus sit vni-
cuiq; militi. Si autem sit doctor, ⁊ non legat, vel
non legerit per. xx. annos. in sciētia precessit: cre
do saluat semp meliori determinatione, ꝙ olim
procederēt a pari. vt. d. l. aduocati. ⁊. d. l. miles.
cū glo. hodie vero credo. quod doctor sit preferē
dus. q2 doctor precellens, vocatur antecessor im
peratoris: vt est tex. j. eodē. §. cūq; hoc. ⁊ qm̄ ho-
die milites nō gaudēt priuilegiis militū. vt no.
Cy. in. l. j. C. de iur. et facti igno. In tm̄ qd̄ Bar.
in. l. filiusfami. §. veterani. ff. de procu. dicit. ꝙ cū
hodie milites non in castris: sed per plateas. et
vicos discurrant tota die: ꝙ pn̄t esse procurato
res: nec tales milites hodierni habent illas sex
qualitates. de qb⁹ p glo. ordi. in. l. pe. ff. ex q. cau.
ma. ⁊ in aut. de man. prin. §. fi. ergo nimirū si ve-
re doctor (in quo interuenerunt oīa de qb⁹ in
tex. ⁊ ibi Bar. ⁊ in. l. magistros. C. de pfes. ⁊ me
di. li. x. ⁊ plene p Pe. de anc. in cle. ij. extra de ma
gi) sit preferendus: ⁊ maxime cū etiā pupillus
possit esse miles. vt. l. fi. C. de test. mi. ⁊ sic in cor-
pore. ꝙ caret sensu, ⁊ discretione, cadit militia.
vt. l. pupillus. ⁊ ibi Bar. ff. de acq. hered. ⁊ igno
rat quicquid videt. vt. l. j. in fi. C. de fal. mo. ⁊ hoc
tenet hic Jo. fab. nam lex dicit, ꝙ milites debēt
esse executores preceptorum sapientiū. ⁊ per cō
sequens, lex dicit nostros milites esse oportet
defensores, non dn̄os, vt. C. de cap. l. ab hostib⁹.
in fi. dicit tn̄ hodie ɔtrium esse, ⁊ conuersum: qm̄
milites imprudentes dn̄antur ⁊ sapientes obse
quunt': ⁊ multi opprimunt'. iuxta id qd̄ scribitur
Prouer. xxviij. Dux indigēs prudētia, multos
opprimet per calūniam. de hoc etiā dicam. j. de
test. mili. §. fi. ⁊ dic vt ibi. ⁊ omnino videas que
dicam. j. de excus. tut. §. itē maior. ⁊ qd̄ not. Bal.
⁊ Salice. in. d. l. j. C. de iur. ⁊ facti igno.

✠ ADNOTATIO. Miles dicitur qui
armate militie deditus est pro suorum princi-
pis vel reipublice. tuitione ⁊ defensione, toto ti
tulo de militari testamēto. C. ⁊ in pandectis. mi
litum autem tria sunt, genera, quidam Gauden
tes. vulgo braui nūcupati. quidam creati qui et
deaurati dicuntur. qui alto supercilio inceden-
tes, sola cauda aurea gloriantur, ⁊ isti priuile-
giis militaribus non gaudent quidam cali-
gati. Gregarii pedites ⁊ equo militātes et. hi,
priuilegiis gaudent militaribus, qui pro suo
principe: suave republica morte obire parati
sunt, vt hoc anno sesqui mill'o quadragesimo
quarto ⁊ a festo pasche. apud serizolā in mōtiū
radicib⁹, ⁊ in cāpania apud sanctū nazariū vbi
tot estrenui milites viā carnis vniuerse intraue
runt, ⁊ latissime scripsi. in. l. precibus. de impub.
⁊ aliis substitu. C. ⁊ quaten⁹ Angel⁹ hic dispu-
tat quis sit preferendus scilicet incedendo, sedē
do, loquendo ⁊ deinceps concludo, ꝙ in actib⁹
bellicis. milles in ciuilibus doctor. sed in actib⁹
promiscuis doctor est militi preferendus. vt cō-
clusi post Alex. ⁊ alios in. l. cēturio, ver. sed quis
debeat. nume. 18. de vulg. et pup. in pand. p text.
notabilē i. l. in ciuilib⁹. de offi. vica. C. Ant. Ca.

7 ¶ † Glos. in ver. gubernari. in fi. p̄supponere vr̄
ista gl. ꝙ tpe belli, non seruant' leges, neq; insti-
tia. Sed hoc vr̄ falsum: ⁊ ɔ istum tex. in princ. et
ɔ gl. in ver. decoratā. Et q2 horū duorū, vcz ar-
morum atq; legum: alter alterius auxilio sem-
per indiget. vt in. ij. cōsti. C. in prin. que nō distin
guit iter tpa pacis vel belli. Preterea videm⁹ ꝙ
tempore pacis, quotidie armis respublice guber-
nantur. nam puniuntur delicta, vt in toto titu. ff.
⁊. C. de pe. facit. l. cum vir. C. de adul. vbi tex. dicit
iubemus insurgere leges: armari iura, gladio vl-
tore. Item. tempore calamitatis belli, vtimur iu-
ribus. vt in toto titu. ff. ⁊. C. de cap. ⁊. ff. de re mili.
vnde Joan. fab. saluando gloss. dicit, ꝙ tempore
belli non seruantur iura. s. de facto. sanctius ta-
men esset ꝙ iustitia illo tēpore fieret: q̄ alio tem-
pore. vt legitur in vita beati Grego. quod Tra-
ianus fuit saluatus, et de inferno extractus: quia
vadens ad bellum, fecit iustitiam de quodā prin-
cipe qui occidit filium cuiusdam pauperis vidue.
dicit tamen ꝙ illo tempore belli, non debet rigor
seruari omnino. vt extra de transac. c. fi. et ibi no.
xxj. di. c. sciens. in fi. sed tu potes aliter saluare gl.
videlicet. quia glo. habuit respectum ad id quod
frequentius, et principalius fit. nam tempore ca-
lamitatis belli, magis arma q̄ iura exercentur: ⁊
tempore felici pacis, magis iura, q̄ arma sunt in
vsu. igitur ad ea que frequentius fiunt, iura ada-
8 ptantur. l. nam ad ea. ff. de legi. ¶ † In glo. in ver.
tramites. ibi. qui etiam puniuntur in criminali-
bus, puniuntur ⁊ in ciuilibus. ista gl. sentit, quod
iudex maleficiorum possit de causa ciuili cogno-
scere: quod est contra casum. l. solemus. §. latrum-
culator. ff. de iudi. et quod ibi no. quoniam etiam
ex iurisdictione prorogata, non posset de cau-
sa mere ciuili cognoscere. vt. l. testamenta omnia.
et ibi Bald. et docto. C. de test. sed salua glos. qd̄
habuit iustum intellectum. et debet intelligi, qd̄
iudex maleficiorum, cognoscens de causa crimi- a
nali: potest. incidenter cognoscere de ciuili acces-
a soria [a]. vt de expensis factis in viatico. vt dicit hic
gloss. facit quod not. Bartol. in. l. fin. C. de fruc. et
lit. expen. item potest etiam condemnare furem
ad restitutionem rerum ablatarum, cum ipsum
criminaliter ad furcas condemnauerit. vt not.
Barto. per illum text. cum glos. in. l. interdum. §.
qui furem. ff. de fur. et declarat Bartol. in. l. j. in
princip. ad turpil. ¶ In ea. glo. in fin. glo. appro-
bat vltimam, et potest esse ratio. quia licet eo ipso
quod quis commisit delictum, lex ipso iure impo
nat penam condignam delicto. vt. l. j. §. j. et ibi gl.
et Barto. ff. ad turpil. tamen lex penas non exe-
quitur: sed iudex. vt. l. ij. §. post originē. ff. de orig.
iur. et isto respectu ista vltima potest dici ve-
rior: licet omnes expositiones gloss. sint bone.
9 ¶ † In glos. calumniantium. in fin. dic. quod de
his habetur per glos. Barto. et Bald. in. l. athle-
tas. §. calumniator. ff. de infa. calumniator in cri-
minibus ordinariis, ⁊ penis, punitur similitudi-
ne supplicii. in extraordinariis, punitur motu iu-
dicis. vt. l. fin. ⁊ ibi glos. et docto. C. de transac. Et
not. glos. et Bartol. in. l. j. in princip. ff. ad turpil.
de his tamen latius dicam suo congruo loco. j. de
publi. iudi. ⁊ dixi late in quodam meo tractatu
maleficiorum in ver. ad querelam magistri Caii.
dic vt ibi. Ange.

ADDITIO.

a ¶ De ciuili accessoria. Dic ita
ēt econuerso, iudex q tm̄ cogno-
scit de ciuili cā, poterit de crīali
cognoscere incidēter, ⁊ accesso-
rie. tex. est i. l. nullum. de testi. C. ⁊
ad istud bene fa. tex. i. l. cui neces-
sitas. de liber. cau. ff. ibi dn̄ di-
cit tex. de calumnia eius.

SVMMARIVM.

1 Laus, an sit licita in ore proprio.
2 Leges & arma, requirunt prudentiam.
3 Iterum, dictio, significat bis.
4 Protestationes, quando fiendæ sint.
Notorium, probatione non indiget.
5 Notorii materia.
6 Promulgare, & componere, qualiter differant.
7 Institutiones ciuiles fuerunt compilatæ ante codicem.

Quorum. Diuiditur in duas partes. Primo. dicit, quod impera-
tor perfecte se habuit circa leges. Secundo. hoc
suum dictum probat ab effectu. secunda ibi: ⁊ bel
licos quidem. item secunda subdiuiditur. nam pri
mo. exemplificat qualiter se habuit circa arma.
secundo. circa iura. secunda. ibi: omnes vero po-
puli. ⁊ hoc fit loco summe.

Ad notatio

ADNOTATIO. Hic Iustinianus. viã bellicã & legalem pfecisse ostẽdit prouincias amissas, recuperando & barbaros deuincendo, legibus, authoritate in omnes tribuendo, codicem & pendectas, ad certum et vite exitũ reducendo. Antonius Caius.

No. q imperator hic se cõmẽdat. No. q qñ quis tenet ad aliqd faciendũ, tenet illud facere cũ summis vigiliis: & cũ summa diligẽtia, siue prudẽ-
a tia. No. q argumẽtũ ab effectu[a] in iure nostro est validũ. No. ibi annuẽte deo. Nõ nobis dñe nõ nobis: sꝫ nomini tuo da gloriã. Not. ibi promulgatis, vel cõpositis, cõiuncta glo. qd est dĩa inter pmulgare, & cõponere. vt dicã i gl. No. qd oẽs populi regunt legib⁹, aut cõpositis, aut pmulgatis ab imperatorib⁹, aut populo romano. Qd vtrũ sit verũ, ponit hic Io. fa. ego dicã cũ gl. j. de pa. pot. §. fi. No. q illud qd est cõfusum, dꝫ emẽdari, & clare poni. In gl. quorũ vtrãq. in fi.
1 †An aũt licita sit laus in ore pprio. sic distingue. q qdã est cõmẽdatio necessaria. qdã vtilis: qdã voluntaria. Necessaria, est pmissa. vt patet in l. fi. C. de his q ve. eta. impe. et. l. vnicuiq. C. de pxi. sac. scri. li. xij. Utilis similiter est pmissa, & pone exemplũ in. l. solent. §. si in aliquã. als est in. l. si in aliquã. ff. de offi. procon. & le. & xxxj. di. c. tenere debet. & ibi gl. Uoluntaria vero cõmẽdatio. qñ est notoria, permittit. vt hic. & C. de not. co. cõpo. in pn. si aũt nõ est notoria, tũc modica cõmẽdatio est permissa, nõ autẽ magna: iuxta illud. Nec te collaudes. ita dicit Ia. de bel. i auf. de here. & fal.
2 in pn. & Io. de pla. hic. †In gl. ij. & iij. in fi. Tu dic, q tã leges: q arma, & ecõtra requirũt vigiliã, & prudentiã. Et q tempore belli requirat vigilia, probat. ff. de re milit. l. q excubias. in prin. & eo. ti. l. officiũ. §. fi. & est casus. C. de offi. pfe. pto. aphri. l. ij. §. in sardinia. & §. quãtos aũt. Et qd i legib⁹, requirat vigilia & prudẽtia. probat. C. de no. co. cõpo. §. oĩa que ibi causa sedula, & puigili industria, moderataq digestiõe. & l. si qs. in prin. C. de inof fi. testa. & j. eo. §. fin. In glo. tã aphri. in fi. dic & sunt septẽ. vt. C. de offi. pre. pto. aphri. l. j. C. deo
3 auxiliãte. †In glo. in ver. prouincie. in fi. coniuncto tex. ibi: iterum. No. qd dictio, iterum. significat bis. facit. l. boues. §. hoc sermone. ff. de ver. signi. & l. fideicõmissa. §. si qs decẽ. & qd ibi Bar. ff. de leg. iij. In contrariũ. quod significet quoties. opus erit no. gl. in. l. oratione. ff. de fer. & in. l. veluti. §. hec vox. ff. de eden. quicqd dicat glo. in. l. vnica. C. ne lic. in vna eadẽq causa solue hoc fm Cy. & Bal. in. d. §. hec vox. Aut dictio, iterũ. ponit a lege, & ponitur pro sepe. vt. d. §. hec vox. aut ponit ab hoĩe: & ponit pro duab⁹ vicib⁹. vt. d. §. si qs decẽ. & hic. vel sic: aut ex reiteratiõe act⁹ infert parti nouuꝫ grauamẽ: & tũc accipit p bis. vt. d. §. si qs decẽ. aut nõ infert nouuꝫ grauamẽ: & tunc accipit p sepius, siue a lege, siue ab hoĩe pferat: vt. d. §. hec vox. facit. l. sicut in pnc. qb. mo. vsusfru. ami. Sꝫ ego credo q de pprio significato, significet bis. vt hic. & d. §. si qs decẽ. & qd ibi gl. & Bart. impropriie vero, pluries. vt. d. §. hec vox. Qd facit in statuto, cauet qd dicẽs se iniuste cõdẽnatũ possit petere iterũ reuideri. nã cũ statuta debeãt proprie intelligi. vt. l. j. §. is q nauẽ. de exer. intelligit bis: & nõ sepi⁹. facit. l. fi. §. fi. ff. de bo. auto. iud.
4 pos. cogita. †In gl. ptestãt & ptestatiões fiũt, qñ notoriũ est ipso facto: nec pbatiõe idiget. vt ff. q satisd. cog. l. si vo. §. j. cũ ibi no. Sꝫ lꝫ notoriũ releuet ab onere pbãdi: nõ tñ releuat ab onere ponẽdi. vt no. gl. in cle. appellãti. de app. nec releuat ab onere probandi ad minus notoriũ esse. vt no. gl. in. l. ea qdẽ. in fi. C. de accusa. facit. l. si adulteriũ cum inces. §. idẽ pollioni. ibi. si error alleget. &
5 ibi no. ff. de adul. †Et scias qd Io. fab. ponit hic materiã notorij: sꝫ q videt mihi nõ multũ cõgruere: & ideo nõ dicã hic. sꝫ remittam de hoc ad Cano. in. c. vestra. de coha. cleri. & mulie. & in Spe. de notorio crimine. §. iam de notoriis. ver. testes. & §. j. versic. sed qualiter. & ij. q. j. c. de manifesta. & ibi glo. & plene Salice. in. d. l. ea qdem. Et facit. l. ẽptore. in pn. ff. de act. ẽpt. & no. gl. & ibi doct. in. l. ciues. C. de app. Et Bal. in. l. cũ fratrẽ. C. de his q. vt indig. & Bar. in. l. ab accusatore. §. denuntiationes. ff. ad turpil. & facit qd not. glos. magna. in c. j. de offi. dele. in. vj. Et quod not. glo. in. l. tutor.
6 C. de peri. tuto. †In gl. promulgatis. & in glo. cõpositis. in fi. no. ex tex. coniunctis his glo. differentiam inter pmulgare, & componere. Nã promulgare, est de nouo inuenire. Sed cõponere, est iam inuenta in melius formare. vñ in componendo socius, in promulgando solus. qd not. fm Io. fab. & Ioã. de pla. pro statutis que debent proprie, & stricte intelligi. vt. l. j. §. is q nauem. ff. de exerci. Et ex isto text. cuꝫ gl. videtur reprobari cõis opinio dicentium, qd actio est de iure ciuili: vt. l. ij. §. de his. ff. de orig. iur. q cõposita: id est prius inuenta a iure gentium, & reformata a iure ciuili. videtur casus. vt ibi not. in. l. rerum amotarum. in fine. ff. rerum amota. de quo dicã late. j. de actio. in prin. dic vt ibi plene p docto. & maxime. Sali.
7 in. l. ex hoc iure. ff. de iustitia & iure. †In gloss. adimpleuimus. in fi. no. q iste liber fuit compositus, ante compilationem codicis quem nũc habemus de hoc etiam est casus in. l. maminimus. in princi. C. de legi. hered. vbi text. facit mentionẽ de hoc lib. facit. l. j. C. d vete. iur. enu. qd nota. q si aduersarentur adinuicem, debet magis stari legi. C. tanq vltime: q huic libro nisi in illis legib⁹, de quibus hic fieret mentio &c. Ange.

SUMMARIUM.

1 Vice plurium personarum quis fungi potest.
2 Perito, facta committi debent.
3 Doctor scietiæ præcellens dicitur, & appellat antecessor imperatoris: & iõ est militi præferendus.
4 Senectus semper est veneranda.
5 Bonus, quis iudicari non potest ex vnico actu.
6 Opus facere dicitur, cuius authoritate componitur.
7 Authores allegare, an sit licitum.
8 Leges debent inducere, quod vtile est animæ.
9 Scientia legalis, habet mirabilem finem.
10 Dignitatẽ quis retinet, etiam extra administrationẽ.
11 Negationes duæ, faciunt vnam affirmatiuam.
12 Magistratuum: quinq; sunt gradus.
13 Illustres, qui dicantur.
14 Spectabiles, qui dicantur.
15 Defensores ciuitatum & magistratus, an habeant iurisdictionem.
16 Magistratus ciuitatum (eo quòd non habent merum imperium) nõ habent gladij ptãtẽ, in facinorosos.

Cunquæ hoc. Iste. §. diuidit i duas partes. Primo, ponit quare mãdauit fieri hunc librũ. Scdo. ponit cãs p qs. secunda ibi: vt liceat &c. & hoc sit loco summe.
1 †No. ibi: in nigro & executore. qd quis põt fungi vice pluriũ psonarũ, vbi officia non sunt repugnãtia. als sec⁹. vt. l. ille a quo. §. tempestiuũ. ff. ad trebel. de quo dicẽdũ est, vt plene no. Bar. & Bal. in. l. si consul. ff. de adop. & hic per Ioã. de pla. qui
2 recitat dicta Bar. †Nota. qd qñ aliquid committitur faciẽdum alicui, dꝫ committi illi qui sit peritus in eo quod faciendum est: & dꝫ esse perit⁹ totius artis: nõ partis tñ: & qd sit fidelis. Ex quo potest inferri ad questionẽ, dicit statutuꝫ qd potestas habeat consilium medicorum, an vulnus sit mortale necne. nam iste tex. est argumentum. qd ptãs non debeat credere, nec stare illi medico qui est chirurgicus tantuꝫ: sed oportet q sit peritus totius artis, siue sciẽtie medicine. vt hic. ibi. quorum omnium solertiam coniuncta gl. pro hoc facit. j. eo. §. fi. ibi toto legitimo opere pfecto.
3 †Not. ibi: antecessorib⁹[b] nostris. quod doctor
b sciẽtie precellens, appellatur antecessor imperatoris: & sic facit ad id quod dixi in pncipio, an do-
4 ctor, vel miles sit preferendus. †Not. etiam coniuncta gloss. ibi vel etate. quod semper in ciuitate nostra, veneranda senectus. vt. l. semper. ff. de iure immu. Nota. quod ille cui aliquid

a Adde an argumentum ab effectu simul requisitorum, valeat Bal. ibidem in. iij. col. in fin. versic. item est argumen. quod sic.

b Antecessoribus. Adde de huius nominis vocabulo Alciatũ libro dispũctionũ. iij. c. xij. Iusti. tẽpestate in vsum fuisse; appellatosq tali noĩe qui iura pfiterent quãuis & in ea dubitatiõe fuerit als, an poti⁹ assessores vocãdi eẽnt, quã eo nomine. Sint ne aũt q p sciẽtiã precellũt appellãdi antecessores Imperatoris ex vi vel deriuatione ei⁹ nominis: poterit hoc loco videri notabile singulare. vide tu gl. in vbo antecessores institu. eo. que meli⁹ ad hoc facit.

a ¶ Igiꝶ. Incipit sexta ps in q̃ sic formabis casuz ꝫ dicit ipator Iustinian⁹ (q̃si se cōmēdās) qd fecit: ego post oīa pdicta, ⁊ post cōpositionē codicis: ⁊ post tps ffoꝝ, seu pādectarū, i. q̃ cōpilatione. ff. feci per Tribunianū, et sapiētes alios: ⁊ post librū institutionū, ego pcepi pdictis trib⁹. s. Tribuniano. Theo. ⁊ Dorotheo. vt volumē instōnū (qō fecerāt) i q̃tuor libros diuiderēt. ꝙ fecerunt. Primus durat vsq; de rerū diuisiōe. Scōs de here. abite. Terti⁹ ō obli. Quart⁹ abide vsq; ad finē hui⁹ voluminis: ⁊ h̄ fieri feci. s. librū institutionū i q̃tuor libros ptiri, ad silitudinē q̃tuor elemētoꝝ. scz aq̃ terre, ignis ⁊ aeris: q2 ex his oē corp⁹ gubernaꝶ hūanū. ita ex h̄ volumie istitutionū p q̃tuor libros ptito, seu diuiso iuuenes sustētāꝶ. i. adiuuanꝶ: vt postea possit secure accedere ad libros legales, ex q̃ in istis istitutio. pmo studuerit ⁊ h̄ i sexta pte vsq; ad. §. i qb⁹. ibi incipit septia: vbi rñdet cuidā tacite qōni, que sibi posset fieri i hūc modū. posset dicere aliqs. Dñe Imperator q̃ est materia istarū istōnū ⁊ ipe rñdet: sicut ex auro ⁊ argēto, seu ex materia auri fit annull⁹: ⁊ ita iste due istitutiōes facte sunt ex eo qō oli erat i vsu, ex legibus antiqs, q̃ in vsu eē deserūt: sed ego Iustinian⁹ eas illumiaui: ⁊ ad vsuz reduxi: i h̄ libro istitu i eas ponēdo siue

reipub. committiꝶ, debet esse solers, scientia plenus, ⁊ fidelis. Et ista, argumentis ⁊ experientia comprobanꝶ: quoniam experientia est optima rerum magistra. ¶ † Nota. ibi: ex multis rerum argumentis: qō ex vnico actu aliquis non potest iudicari bonus, vel malus: de quo tamē per Dy. in. c. semel malus. de reg. iur. lib. vj. et per Barto. in. l. si cui. §. j. ff. de accu. et in. l. si prius. ff. de noui ope. nun. Quod facit ad illam questionem. quod ex vnico actu mercandi, non dicatur quis mercator. et videtur esse gloss. in ver. ad omne. in. fi. in. l. j. in prin. ff. de tribu. et hoc determinat Barto. in. l. legatis seruis. in prin. in penul. q. de lega. 6 iij. ff. ¶ † Not. ibi authoritate nostra. qō ille dicitur opus cōponere, ⁊ facere cuius authoritate cōponitur. Quod facit. si cōsilium generale committit aliquid aliquibus electis, ⁊ deputatis: et cōmissio fiat in specie: vt hic. ꝙ illud fecerūt illi ciues electi, videtur fecisse totum consilium. facit qō not. Bart. in. l. absenti, in prin. ff. de do. ⁊. l. ij. §. ne diutius. ff. de iusti. ⁊ iu. ⁊ in. l. ambitiosa. ff. de decre. ab ord. faci. l. ij. §. ne diutius. ff. de ori. iur. ¶ No. ꝙ in isto libro sunt cunabula, siue principia legum: ⁊ fundamenta. vnde sine notitia huius libri, non possunt faciliter sciri principia, et 7 termini iuris. ¶ † Not. ibi non antiquis fabulis quod non est licitum allegare authores: sed tantummodo leges: sed contra hoc facit. l. septimo mense. ff. de statu. homi. ⁊. l. in tantum. §. fin. ff. de rerum diui. quod contrarium ibi Bal. soluit. sed tu dic plenius ⁊ latius per Bar. in. l. j. in ver. veniamus ad tertiam partem. ff. si cer. pet. vbi dicit quod quedam sunt scripta sine authoritate approbata ab imperatore vel summo pontifice. et ista probant, ⁊ concludunt necessario. vt. d. l. j. ⁊. l. leges. C. de legi. ⁊ ista scripta approbata ponuntur. xv. distin. per totum. ¶ Quedā sunt scripta, nec per principem, nec per Papam approbata: ⁊ ista sunt duplicis generis. Quedam sunt scripta enūtiatiue. vt libri Aristo. chronica, ⁊ similia ⁊ in istis (si a nostris antiquis creditum videm⁹) ⁊ nos debemus credere, sicut alijs scripturis: vt extra de proba. c. coram. ⁊. ff. de probatio. l. census ibi nota. Quedā sunt scripture, que procedūt disponendo ⁊ determinando. Et in his est aduertendum, qui obseruant studia. Quedaz enim scripture authentice reputanꝶ. vt dicta Aristo. Hypocratis, ⁊ similia: que vt scripture authentice in studijs obseruanꝶ: ⁊ tali scripture est stādū. vt. d. l. septimo mense. ⁊. ff. de sol. l. si pater nisi reprobētur per ratiōnē. ⁊ iste dicuntur magistrales probationes: nō tamē necessarie. vt. d. l. j. C. de legi. ⁊ istis nō est standum, si cōtrariū videatur. ¶ No. 8 ibi: aures quā anime. † Quod illud per leges debet introduci, qō sit vtile anime, et auditui, ⁊ corpori: cum oporteat primo animas: deinde linguas fieri eruditas, vt in proemio. ff. §. penulti. ¶ Not. ibi: ⁊ initium vobis ⁊ finis ⁊c. quod licet 9 alie scientie sint infinite licet leuissime sint: † tamen hec scientia legis habet mirabilē finem: vt hic. ⁊ est tex. in proe. ff. in fi. §. quibus. ibi. si bene sese. ¶ In glo. ⁊ ex questore. ibi per mundū ⁊c. hi diuersis nominib⁹ nuncupabātur in iure. quia susceptores, ⁊ opinatores vocātur. C. de suscept. et arca. l. missi opinatores. lib. x. ¶ In eadē glo. i. in fin. dic quod sumitur alio modo in auf. de questore. Item alio modo. videlicet. pro cancellario. vt l. fi. ⁊ ibi not. ff. de diuer. rescrip. ⁊ aduerte fm Jo. fab. quod omnes iste expositiones recidunt in 10 vnam † quia extra administrationem, quis retinet dignitatem. vt. C. vt digni. ordi. ser. l. ij. libro. 11 xij. ¶ In gl. necnō. in fi. not. † ꝙ due negationes, faciunt vnam affirmationem: ⁊ tres nō. ⁊ sic in numero dispari, negant. vt. l. j. C. de seruis fugiti. ¶ Circa ꝙ conclude. quod aut constat de mente loquentis siue disponentis: ⁊ tunc intelliguntur due negationes, negare vel affirmare, fm intentionem proferentis: vt not. in. c. si christus. extra de iureiur an. Et pro hoc facit quod notat Cy. ⁊ doc. in. l. qui se patris. C. vnde liberi. vbi saluat responsionem ad libellum factum, quando dicit: nego me tuū debitorem non esse: quia dicta verba exponūtur. id est negando dico me non esse tuum debitorē. Et sic fit expositio: id est interpretatio, ad vtilitatem proferentis: quoniā constat de sua mente. qui voluit negare libellum. facit. l. si quis intentione ambigua. ⁊ quod ibi not. glos. Bart. ⁊ Ange. ff. de iudi. aut de mente non constat: sed est dubium. et tunc si apponuntur due negationes ad diuersa. et tunc vtraq; negatiua negat de per se. vt in. §. si vero. in auf. de his qui ingre. ad ap. l. j. ⁊ qō ibi nota. C. de seruis fugiti. l. j. §. fin autem. ff. de here. insti. ¶ In glo. illustribus antecessoribus. Not. ex ista glos. in. l. indignum. ff. de senatusc. 12 † quod quinq; sunt gradus, siue ordines magistratuū: ⁊ in quo gradu quisq; sit, patet ex ordine tituloꝝ. ff. ⁊. C. Nā incipit super illustris. vsq; ad titu. de offic. prefecti preto. vt est Princeps, Papa, ⁊ Patri- 13 cius. † Deinde sunt illustres vt Senator, Prefect⁹ pretorio orietis. 14 ⁊ sic vsq; ad titu. de offic. prefec. vrb. † Tertij sunt spectabiles vt magistri militum. prefectus vigilum. ⁊ sic vsq; ad titu. de officio presi. Quarti sunt clarissimi: vt presides prouinciarum. vt in titu. de officio presi. vsq; ad titulum de magi. mi.

❋ ADNOTATIO. Qui sint magistratus municipales, qui defensores ac duūuiri, clare enucleat Alciat⁹, dispūctionū. lib. iij. c. v. Antonius Caius. Quinti sunt infimi: vt magistratus municipales ⁊ locorum, ⁊ defensores ciuitatis. vt in auf. de defen. ciui. per totū. C. de offi. magi. mi. per totum. ¶ In eadem gl. in fi. no. ꝙ omnes quatuor primi gradus dignitatis, habent merum et mistum imperium. 15 † Sed defensores ciuitatis, ⁊ magistratus municipales, nō habēt de iure mistum imperium. de quo late per Bar. ff. de iust. ⁊ iure. l. omnes populi. in tertia char. ver. quarto quero. Et est tex. in. l. ea que. in prin. 16 ff. ad municip. ¶ † Et ex his infertur, ꝙ defensor ciuitatū, ⁊ magistratus municipalis, cum non habeant iurisdictionē. vt. l. imperium. in fi. ff. de iurisdi. omnium iudi. ⁊ ibi not. per glo. Barto. ⁊ Bal. Ang. ⁊ docto. ⁊ in. d. l. ea que. licet habeant ordinariam potestatem. vt ibi not. et no. in Spe. de iudi. ordi. §. cōstat. tñ cū nō habeāt merū imperiū: nō habent gladij potestatē in corpus facinorosorum hominū. quia illud est meri imperij. vt. d. l. imperium. nec etiam membri mutilationē: q̃ equiparanꝶ. Et dicitꝶ pena capitalis. vt in auf. de colla. §. ad hoc vero phibemus. ⁊ no. gl. in. l. ij. C. de offi. eius qui vi. alte. ge. licet cōtrariū seruetꝶ cōmuniter de facto. q2 (vt videm⁹) potestates, ⁊ rectores ciuitatū, ingerūt penā sanguinis. Quod autē ex cōcessione Frederici impatoris aliquibus ciuitatib⁹ lōbardie pcessit: aut q2 aliqui vsurpauerunt sibi merū ⁊ mistū imperium, ꝫ principē. vt not. gl. in auf. de defenso. ciui. §. nulla. in gl. magna. in fi. facit quod not. gl. Cy. ⁊ doc. in. l. fi. C. de prescr. longi tem. ⁊ Bar. in. l. hostes. ff. de cap. ⁊ Bart. ⁊ doc. in. l. si publican⁹. §. fi. ff. de publi. iud. ⁊ in. l. j. in fi. ⁊ Bar. ⁊ do. Jo. de imo. ff. de aqua plu. arcen. facit. l. iiij. §. j. ⁊ quod ibi scripsi. ff. de dam. infec. Ange.

SVMMARIVM.

1 Faciens per alium, per seipsum facere videtur.
2 Leges & statuta tolluntur per non vsum.
3 Lex tollitur per dissuetudinem.
4 Cōsuetudo quæ sustulit legem ex lege superueniente contraria tollitur.

Igitur. [a] Diuiditꝶ i duas ptes. Primo. ponit qualr mādat diuidi hūc librū i quatuor libros. Secūdo. ponit qō cōtinetꝶ in his quatuor libris. Scōa ibi: in quib⁹. Itē prima subdiuiditꝶ in duas partes. Nam primo. ponit dictum. Secundo. eius causam. Secunda ibi: vt sint. ⁊ hoc fit loco summe.

❋ ADNOTATIO. In tex. digestoꝝ, cur digesta duplici. ff. citamus. ⁊ qd sit paragraphus, notauit Alciatus. dispūctionū, lib. iij. capite decimosexto, elemēta, cur hic liber appelletur, liber elemētoꝝ respōdeo, instar elemētoꝝ vt eniz elemēta in primis tradūtur pueris sic hic liber, leges pfiteri volētibus. fm Azonē hic in summa. A. Ca.

1 ¶ † No. ꝙ id [b] qō qs facit p aliū, vr facere p seipsum. nā imperator fe- b cit fieri digesta p. xv. viros. ⁊ tñ dicit cōfecim⁹. cōcor. l. ita tñ. §. gessisse. de admi. tut. ⁊ in. c. qui per aliū. de reg. iur. in. vj. ¶ An aūt ppie dicatur p seipsum facere, qui p aliū facit. ita ꝙ cōprehendaꝶ in statutis. maxime penalib⁹, q̃ debēt ppie verificari. iuxta. l. iij. §. hec v̄ba. ff. de neg. gest. no. sing. Bar. in. l. ꝫ ⁊ si vni⁹. §. si seru⁹. ff. de iniur. ⁊ in. l. iij. §. si pcurator. ff. qō quisq; iu. ⁊ in. l. si quis seruū. §. pretor ait. ff. de acq. here. ⁊ Bal. ⁊ Sali. late. in. l. nō eo minus. C. de accu. in ver. quero quinto. Et Bal. in. c. si quis decesserit. si de feudo fue. cōtro. inter do. ⁊ vasal. ⁊ in. l. gall⁹. §. qd si is. ⁊ Imol. in. d. l. gallus. §. et quid si tm̄. ff. de libe. ⁊ post hu. ⁊ Sali. in. l. non dubiū. in prin. C. de leg. de quo dicā. j. mā. aut in ti. de pub. iudi. vbi melius cadent dicere. Tamen, dic vt late scripsi i meo trac. malefi. in glo. semproniū mandatorē. in ver. xiij. queritꝶ vtrū hic. 2 dic vt ibi no. ibi per desuetudinē. leges tolli per desuetudinem. ¶ † Et sic no. leges vel statuta tolli p nō vsum. de quo. j. dicā cū gl. ꝫ imo iste tex (lz isto nō allegeꝶ) pbat ꝫ riū. q2 hic dicitꝶ, ꝙ per desuetudinē inūbratū, est ab imperiali remedio illuminatū. Nā hic nō dicitꝶ, ꝙ sit sublatū: ꝫ dicitꝶ, ꝙ inūbratū, postea illuminatū est. quasi dicat. vigebat: ꝫ nō habebat

faciendo eas componi. extra casum subaudi. ꝙ et sancte sunt iste institutiones ex antiquis constitu. ⁊ aliis multis antiquis legibus: vt habetis statim in sequenti parte.

ADDITIO.

b ¶ No. quod id. De isto brocardo. facies per alium, an ⁊ quando dicatur proprie vel improprie per se facere: vide Bald. in l. j. in. iij. col. C. de ser. fu. per Bar. in. l. transigere. C. de trans act. vide Flor. et Alexan. in addi. ad Bart. in. l. item si obstetrix. ff. ad le. iu.

non habebat lucem: ⁊ ipse imperator lumen addidit. ergo non probat ꝙ esset sublatum: imo probat ꝙ ad hoc dictum ius erat, et in rerum natura vigebat. simile dicimus in. l. fina. ⁊ ibi Cy. C. de iure do. impe. ¶ In gloss. easdem constitutiones. vbi vel proprie dic. hec verior. quia iste liber non ex iure digestorum, sed ex constitutionibus imperatoris confectus est. vt patet. s. §. proximo. ¶ In eadem glo. in fi.

❋ ADNOTATIO. Hanc gloss. exclamat singularem Barbatia in repetitione proe. clementinarum. colum. iiij. Ant. Caius.

¶ Not. gl. ad id ad quod est vtilis diuisio, siue partitio legum. §. operis, ⁊ cuiuslibet orationis. ¶ In gl. ibi: elementa. in fin. not. bene totam hanc gloss. que naturaliter loquitur, et philosophice. ¶ In glo. de
3 suetudinem. in fine. Ex ista gloss. nota tria. † Primo, legem tolli per desuetudinem: de quo statim dicam. Secundo. nota legem tolli per contrariam consuetudinem: et hoc est verum: quia consuetudo est lex: licet non scripta: vt. §. ex non scripto. j. de iure naturali: gentium ⁊ ciuili. Igitur sicut vna lex tollitur contraria lege: vt. l. sed ⁊ posteriores. ff. de legi. et in prima constitutio. C. §. ita etiam contraria consuetudine: vt
4 l. de quibus cum materia. ff. de legi. ¶ † Nota tertio. ꝙ consuetudo que sustulit legem, ex lege superueniente contraria tollitur: vt. l. tertia. §. diuus. ⁊ ibi gl. et Bald. ff. de sepulchro violato. ¶ Nunc redeo ad primum, videlicet an per non vsum, tollatur lex vel statutum? Et hec gloss. in sui princip. sentit quod sic. Idem voluit gloss. secunda. in. l. de quibus. ff. de legi. ⁊ not. gloss. secundum Baldum. in. l. rem non nouam. §. patroni. C. de iudi. ⁊ allegat in authentica. de here. ⁊ fal. §. primo. ibi: sed quoniam. ita positas leges iam neglectas, venimus reparare. Item gloss. in fine allegat hic dictam. l. rem non nouam. in principi. ibi fuit contenta coniuncta. gloss. que dicit. j. desiit in vsu esse. Et pro ista parte aducitur in prima constitutio. C. §. quibus. ibi: ab illis. ⁊ que in desuetudinem abierunt: vt. C. de veteri iure enucl. l. prima. §. sed ⁊ si que. ibi: iam per desuetudinem abierunt alio modo. ⁊ facit. l. j. in principio. C. de cadu. tollen. ibi: per desuetudinem emendata et abolita. et facit. j. de obligatio. que ex delic. nas. §. sed he actiones. ibi: in desuetudinem abierunt ⁊. j. de testamen. in principio. ibi: in desuetudinem abierunt. Et videtur casus. in authen. quibus mod. na. effi. sui. §. vltimo. prope finem titul. ibi: quoniam et non vtendo perempta est. Et hanc questionem ponit Cyn. in dicta. l. rem non nouam. §. patroni. ⁊ in dicta. l. fina. C. de iure dot. impe. ⁊ in. l. ij. C. que sit longa consuetudo. qui allegat pro ista opinione glo. talem rationem seruitutes perduntur per non vsum. ff. quemadmodum seruit. amit. l. si locus. ⁊. l. si partem. sed seruitus est ius: vt. ff. de seruitu. vrba. pre. l. j. ⁊. ff. de iustitia ⁊ iure. l. ius pluribus. §. altero. sic per non vsum amittuntur leges. Sed in partem aduersam allegat. l. iter. ff. quemadmodum seruit. amit. vbi dicitur. quod nunquam per non vsum eundi ad sepulchrum, amittitur seruitus. ⁊ pro hoc induco. ff. de via publica. l. viam vbi habetur, quod per non vsum vie, non amittitur facultas eundi per viam. Et ibi dicit gl. etiam per centum annos. Et pro hoc dicto Cyn. videtur esse casus in dicta. l. fin. C. de iure do. impe. Nam imperator corrigit ibi quod non erat vsitatum a tempore tanto: cuius contrarii initium non existit. si corrigit: ergo valebat: vt. ff. de iniusto rup. test. l. nam ⁊ sub conditione. §. rumpendo. Preterea dicit ipse, quod duplex est consuetudo. Quedam dicitur consuetudo. quedam contraria consuetudo. Contraria consuetudo est, quando actus, et quibus consuetudo resultat, sunt contra iuris dispositionem. vt est, quando ius precipit. consuetudo excusat. Item quando lex permittit, consuetudo vetat. Et illud quod a lege prohibetur, consuetudo permittit. Et ponit exemplum. Lex defert hereditatem communiter inter filios: vt. l. j. ff. fami. ercisc. modo si populus iste sit vsus actu contrario. vt quia maior natu totum habeat: vt sit in Anglia. tunc consuetudo tollit legem communem contrariam. Et est etiam exemplum. in. l. altius. C. de serui. ⁊ aqua. quia lex permittit cuilibet in suo edificare vsque ad celum. tamen in quibusdam ciuitatibus contrarium inducitur: vt. l. j. C. de edi. priua. si vero ille non vsus populi, non habet implicite vsum contrarium dispositioni legis in substantia, nec in forma: vt quia non accidit casus, vel accidit: tamen non sunt vsi lege pro tali casu: non tamen fecerunt contrarium: tunc non corrigitur. Lex dicit ꝙ hermaphroditus debet iudicari secundum sexum cui magis incalescit. vt. l. queritur. ff. de stat. ho. modo pone. ꝙ mille annis talis non fuerit vsus, et sic homines non sunt vsi illa lege: nunquid per non vsum, erit contrarium illi legi inductum. ⁊ certe non: quia si hoc esset: mille leges infortiati essent correcte. quia non euenit casus eorum: quod non est dicendum. Vel pone. ꝙ casus accidit. tamen populus non est vsus pro lege tali casu. verbi gratia. sepe domus minate sunt ruinam in aliqua ciuitate: nunquam tamen in ciuitate illa fuit petita cautio de damno infecto, nec prestita: certe non per hoc sublate sunt leges, que hoc statuunt. ¶ Ex quibus breuiter Cyn. concludit. ꝙ lex, siue statutum, nunquam solummodo tollitur per non vsum, siue per desuetudinem: nisi in non vsu, vel desuetudine sit implicitus vsus contrarius. pro hoc videtur gl. j. de iur. na. gen. ⁊ ciui. §. pe. super versi. tacite. et glo. que est in. d. l. de quibus. ff. de legi. in fin. l. vult. ꝙ ad omnes leges que videntur contrarium dicere, subintelligatur quod loquuntur, quando per contrariam consuetudinem, in desuetudinem abierunt. quod videtur probare text. j. de iniuriis. §. pena. vbi dicitur. ꝙ antiquitus puniebatur quis in membro. Et subdit tex. ꝙ postea permittebant pretores, his qui iniuriam passi sunt, estimare iniuriam: vt iudex tanti condemnet, quanti iniuriam passus estimauerit: vel minoris: prout ei. s. iudici visum fuerit: postea subdit: quod illa pena qua puniebatur quis ad membrum pro membro in desuetudinem abiit: et tamen videtis ꝙ text. dicit; ꝙ pretores permiserunt vt passus iniuriam ipsam possit estimare, ⁊ iudex tanti condemnet. ⁊ sic non fuit ibi sola desuetudo: sed contraria consuetudo. et sic non obstant contraria. De hac tamen questione vide Ia. de bel. in authen. de here. ⁊ fal. in prin. Angel. j. de iu. na. gen. ⁊ ciui. §. ex non scripto. in repetitione. in versi. quero vlterius: vtrum per non vsum: reliqua autem que spectant ad materiam consuetudinis: dicam. j. ti. ij. §. ex non scripto. licet Ioan. de pla. hic aliquid ponat.

SVMMARIVM.

1 Mandatum in arduis non sufficit, nisi ille qui mandat, postea approbet mandatum.

a **Quas ex omnibus.** a In h. §. imperator attribuit robur huic libro insti. et hoc sit loco summe.

❋ ADNOTATIO. Hic. §. ostendit ex quibus fuerit liber Institutionum editus ⁊ per quos. secundo ibi: cum per tres. rationem premittit. Tertio ibi: et legimus. tribuit authoritatem decisionibus in hoc Institutionum lib. contentis. Et ibi cum prudentes. dictio cum, ponitur pro quia. l. si ab arbitro, qui satisdare cogantur. in Pand. ⁊. c. fi. §. fi. extra de iudi. lib. vj. et notaui repetendam. l. vnicam: super textualibus. de senten. pro eo quod interest. C. ibi et plenissimum nostratum ⁊ robur, hoc est authoritatem. quasi dicat tantam fidem faciunt leges Institutionum, seu. §. sicut leges Codicis et Pandectarum in caussis decidendis. Ant. Caius.

¶ No. ꝙ imperator approbat id, quod prius fieri iusserat. nam in. §. cumque. h. d. ꝙ specialiter mandauit Tribuniano ⁊ aliis ꝙ facerent hunc librum: nunc autem cum sit perfectus: illum approbat. ¶ Ex quo potest notari: quod si procurator (de quo dicimus) non promisit de rato: non dicitur habere sufficiens mandatum. Contrarium not. Specu. de procura. §. primo. in ver. item oppo. contra. l. absentem. ff. de procur. dic vt ibi, ⁊ in. l. si defunctus. in princip. ⁊ ibi docto. codem. titul.
1 ¶ † Inducitur iste text. secundum Iacobum. de bel. ꝙ in arduis non sufficit mandatum nisi ille qui mandat: postea approbet mandatum: ⁊ quod postea per mandatum factum est. allegatur. ff. de ritu nuptiarum. l. generali. sed secundum Ioan. facit hic. illa. l. hoc non probat: quia ibi non est mandatum: ꝙ matrimonium contrahe

a ¶ Quas ex omnibus. Ibi incipit octaua pars. in qua sic figuratur casus. Dicit Iustinianus. predicti tres viri scilicet Tribunianus Theod. ⁊ Dorot. composuerunt has Institutiones ex antiquis institutionibus quas non habemus ex comentariis gl. Caii. quas gloss. fecit ipse Caius ad expositionem predictarum institutionum antiquarum et ex multis commentariis ab ipso Caio factis: ⁊ predicti tres sapientes. scilicet Tribu. Theo. ⁊ Dorot. qui hunc librum composuerunt: ⁊ ipsum compositum (sicut diximus) in quatuor libros diuiserunt. tam bene compositum: ⁊ diuisum in nostra presentia attullerunt. quem nos ipsi legimus, ⁊ bene compositum inuenimus (sicut dicimus) quod illum librum insti. approbauimus, ⁊ plenum robur accommodauimus ita ꝙ volumus vt tantum valeant leges in nostro C. posite extra casum, vel quantum valent leges posite in. ff. ⁊ hoc in octaua parte vsque ad. §. summa.

ret:sed ꝙ quereret maritum.vnde si expresse man-
dasset: valeret vtique. sine alia ratificatione: vt est
hodie expressum.in.c.fina.extra de procur.in.vi.nec
hic.§.facit ad propositum: quia hic non dicitur,ꝙ
non valuisset,si mandatum fuisset:sed dic.solummo-
do mandatum fuit ꝙ facerent opus:⁊ postea appro-
baretur sic.ff.de fideiusso.l.si stipulatus es opus.ff.lo
ca.⁊.l.opus.⁊.l.maritus.¶ Not.ibi: quotidianarum
rerum.⁊ ideo aduerte.ꝙ ea que quotidie versantur,⁊
vtilia sunt:magis debent attendi:vt dicit text.ff.de li-
be.leg.l.legaui.in princip.Ange.

SVMMARIVM.

1 Studens solicitè debet sperare commodum.
2 Studens qui omnes libros non legit,non debet con-
sequi præmium.
3 Iureperitis,& non alijs,respub,est committenda.

a Summa. [a]Hic imperator exhortatur iuue-
nes ad studium,⁊ fructum pollice
tur:dicens.alacriter,⁊ voluntarie,ac solicite ius ciui-
le esse addiscendum.et hoc fit loco summe.¶ Nota
quod consyderari debet factum,et animus facientis.
vnde illud.Quicquid agant homines.intentio iudi-
cat omnes.vt.l.prima.⁊.l.is qui cum telo.C.de sicar.
¶ Nota ibi.summa itaq; ope.quod imperator non
requirit in studio mediocrem operationem,⁊ labo-
rem:sed requirit ꝙ summa ope,et solertia,ac corpo-
ris labore studere debeat.qui vult venire ad perfe-
ctionem.Unde solet dici.Nocte dieq; lege si vis ad-
discere leges.Facit quod dixi.s.eodem.in rubric.in
quinto notabili.ibi:cupide.dic vt ibi.¶ Nota ibi:⁊
alacri studio:coniuncta gloss.quod affectio ad opus.
videlicet quando quis delectatur in opere,et in stu-
dendo dat causam perficiendi illud.¶ Nota.ibi:eru-
ditos ostendite.coniuncta gloss.ibi.vel sic.moribus
informati:quod actu studens debet esse morigera-
tus.quoniam in maleuolam animam non introibit
sapientia:quinimo primo animam,deinde linguam
oportet fieri eruditam:vt in proemio ffo.rum.§.pe-
1 nultimo.¶ † Nota ibi:spes foueat.quod ille qui stu-
det solicite,⁊ bene:debet verosimiliter sperare con-
sequi fructum sui laboris.quoniam certanti,speran
da est corona:⁊ nullum malum impunitum ⁊ nullũ
bonum irremuneratum.Et vulgo dicitur.Dat ga-
lienus opes:dat sanctio Iustiniani.Ex alijs paleas:
ex illis collige grana.Cum leges neminem in pauper
tate viuere:neq; in anxietate mori permittant:vt di
cit textus in authentica de here.et fal.§.finali in fin.
¶ Nota ibi:toto opere perfecto.quod nihil dicitur
esse perfectum,cum aliquid superest agendum:vt.l.
2 cum filleianum.C.de his quibus vt indig.¶ † Not.
etiam.ꝙ nisi omnes libros legerit,⁊ perfecte studue-
rit:non debet consequi premium.⁊ sic qui incipit in
principio iuuentutis viriliter studere:et qui perfece-
rit vsq; in finem:et sustinuerit pondus diei et estus:
hic erit perfectus.nam dictio,per:significat perfectio
nem rei.l.vrbana.§.pernoctare.ff.de verborum signi-
3 ficatio.¶ † Nota ibi,rem publicam vobis gubernan-
dam.ꝙ iureperitis ⁊ non alijs,est respub.committen
da gubernari.vnde abutuntur illi qui ponunt regimi
na ciuitatum in manibus mechanicorum:vel medi-
corum.vt hoc videtur attestari Imperator a contra-
rio sensu.quia si viri sunt periti,mandat ⁊ pollicetur
committi:ergo alijs videtur negare vt.l.cum pretor.
in principio.ff.de iudic.et merito:quia imperitiam iu
ris,et sic regiminis habent:igitur ⁊c.

b *De Iustitia & Iure*[b] *Rubrica.*

SVMMARIVM.

1 Ius,& scientia iuris differunt.
2 Ius non assumit sibi naturam pro materia,

¶ Circa istam rubricam.Ad intelligentiam huius
tituli,⁊ totius iuris ciuilis(ne illotis manibus acceda
mus)iuxta monitionem nobis factam per iuriscon-
sultum in.l.j.ff.de orig.iuris.Et vt habeamus ali-
quam notitiam iuris,⁊ eius materie:ponam verba
Azo.in proemio sue summe.que verba Gul.de cuñ.
⁊ postea Bald.in rubri.ff.eodem.declarauerunt.nam
cum dixit Azo quod ius nostrum consistit ex triplici
materia.videlicet generali:communi,⁊ propria.intel
lexit generalem materiam,idest primam materiam.
⁊ hec prima materia,est triplex.scilicet materia intrin
seca,⁊ rationalis:vt ius,⁊ iustitia.⁊ extrinseca,⁊ occa-
sionalis:vt contumacia,idest dolus,⁊ culpa.Item in
differens materia:idest hominum negotia,que ambo
disponuntur,non quia bona ⁊ mala:sed eo quia sic vo
lita.vt contractus ⁊ similia.Et est sciendum secundũ
Baldum ibi:quod ius ⁊ iustitia,de materia dispo-
nentes,de cuius virtute extrinseca ⁊ forma latenti in
seipsa:egreditur forma patens,formale iuris nostri
preceptum,pertinet ad virtutem legis,que est impe-
rare:sed negotia sunt materia disposita:⁊ pertinent
ad virtutem legis permissiuam,⁊ forme taxatiuam,
siue prefixam:sed duo vltima pertinent ad materiam
postremam,⁊ ad vitutes illas.que sunt vetare,⁊ pu
nire.vnde talis materia est passiua simpliciter:⁊ de
eius materia non egreditur forma idest lex formata.
sed nascitur lex:ex contraria causa legis,ex bono et
equo:a sic est reperire triplicem diuisionem huius
membri:videlicet materiam generalem approbatam
⁊ reprobatam neutram,inspecta simplicitate natura
li ipsius materie.¶ Concluditur ergo ex predictis
⁊ bonum ⁊ malum,voluntas hominum idest quod
dam neutrum,sunt materia generalis scientie huius.
nam si non esset ius ⁊ iustitia,de medio non tolleren-
tur vitia,Item si non essent actus hominum,scientia
nostra nõ esset.facit extra in proemio decre.capitulo
rex pacificus,⁊ si non esset lignũ scientie boni ⁊ ma
li:scientia nostra non esset quoniam propter trans-
gressores facta est lex.¶ Et nota quod Azo intel
lexit pro communi materia:materiam,non ita in nu
be dictam.sicut dicitur materia generalis idest rudẽ
equitatem in se approbatam.⁊ illud quod pro lege
seruatur,equitas assumpta ex puris naturalibus,cui
artificium iunctum non est nõ mutando.vt.C.detesta.
lege hac consultissima,§.ex imperfecto.⁊.C.de confir.
tuto.le.finali.C.de furtis.l.finali.Ius approbatum,
dicitur ius sub ratione boni publici statutum:etiam b
abstracti.idest remoti ab equitate naturali.lege pri-
ma.ff.de vsucap.⁊ quod pro lege seruatur,est contra-
ctus:⁊ testamentum.vt in authenti.de nup.§.dispo-
nat.C.de pac.l.legem.Item est consuetudo vbi deficit
lex.nam scientia nostra idest lex nostra,ex duobus cõ
stat:scilicet ex iure scripto,⁊ non scripto.vt infra.de
iure natu.§.ex non scripto.Et de his tractat commu
1 niter sciẽtia nostra.¶ † Et nota quod aliud est ius:
aliud scientia iuris.nam ius dicit essentiam legis:sed
scientia,denotat habitum hominis:⁊ refertur ad in-
tellectum nostrum:qui plerumq; est tanq̃ oculus no
ctue,ad lucem diei.secundo.Metaphysice.Ars ergo
nostra est de predictis manifesta sanctio,vel doctrina,
seu disciplina.ff.de excu.tut.lege sed reprobari.Ali-
qui tamen intellexerunt,quod materia ipsa,est ius
enucleatum:quod in tribus compilationibus est situa
tum.nam ista est materia purgata,⁊ digesta.vnde si-
cut cibus digestus immediate est cã materialis nutri
tionis:sic iura purgata,sunt immediate materia ex
qua hec scientia dicitur:vt hic secũdum Azonem.⁊
no.ꝙ Azo aliter assumpsit ius in materia generali,
q̃ in materia cõi.nã in materia gñali,accipit ius.i.ho
minis meritum:cui contradictorie opponitur homi-
nis demeritũ,idest error:⁊ contumacia.vt.ff.eodem
titulo.lege iustitia.sed in materia communi,assum
psit ius,put est iustitia pura:adiuncto legũ latorum
ministerio,⁊ artificio,⁊ statutis.prout assumitur.ff.
eo.l.j.§.nam vt elegãter.¶ Nota ergo ꝙ vna forma
specialis,potest esse ex triplici materia subordinata:
sicut panis est ex farina,frumẽto,⁊ pasta.materie ve
ro discrepantes,non possunt accipere,vnã formã in
diuidualẽ.¶ Itẽ nota ꝙ vna forma potest esse ma-
teria

a ¶ Summa.Hic
incipit nona ps et
vltima:in qua con
cludit Iustinia-
nus,⁊ loquit iuue
nib⁹,seu rudibus,
dicẽs.O iuuenes
accipite hunc li-
brũ istitut.alacri
ter:⁊ viriliter Ieo
studete:⁊ post q̃
ipm studueritis,
⁊ i ipo,⁊ i alijs li-
bris legalib⁹,seu
alios libros lega-
liũ scieritis:vos
eritis gubernato-
res reipublice,et
nostrarum ciuita
tũ,seu puinciarũ:
ppter sapientiã ⁊
doctrinã vestram.
q: citius viri peri
ti,⁊ docti eligunt
in rẽpublicã regẽ
dã,q̃ laici et.h.d.
tota vita constitu-
tio.Extra casum
no.pimo.ꝙ i pnci
pe duo debent eẽ
tpa.s.tps legũ.et
tps armorũ.scdo
no.ꝙ aliqd dr de-
corari armis,⁊ ar
mari legib⁹.Ter-
tio no,ꝙ illud qđ
dr i prio no,s.ꝙ i
principe sunt duo
tpa.s.tps legũ,et
tps armorũ.itelli-
gas tps legũ.i.pa
cis:⁊ armorũ.i.bel
li.Quarto no.ꝙ
q̃tuor sũt pportio
nabilia i gl.Quin
to no.ꝙ scm̃ est
punire malefacto
res,seu maleficia.
Sexto not.ꝙ vi-
gilia ptinet ad le-
ges:⁊ puidẽtia ad
arma,Septimo
not.de ordine li-
bror iuris:q: pri
mo fuit factus.C.
pmus,ex antiqs
trib⁹.C.⁊ ex alijs
extrauagantibus
constõib⁹.Scđo
fuerũt cõpilata ⁊
cõposita.ff.ex an-
tiqs voluminib⁹
desperatis.Ter-
tio,fuertũ ꝯstitu-
tiões cõposite.⁊ h
i.§.oẽs vo.i.§.cũ-
q; hoc.⁊ post hec
oĩa,factus fuit.C.
nou⁹ liber,et vlti
mus authẽticor.
Octauo no.instit.
seu instituta fuis-
se cõposita occa-
sione rudiũ,⁊ iuue
nũ.Nono not.qđ
scholares,a princi
pe habent princi-
pium ⁊ finẽ studij.
principiũ habent:
q: prio anno stu-
dẽt Institutiones
quas ꝯpositas ab
ĩpetratore habẽt.
Finẽ studij a prin
cipe.q: vltimo an
no studẽt.C.quem
C.ipse princeps
Iustinian⁹ compi
lauit ex tribus an
tiqs.C.s.Hermo.
Theo.⁊ Greg.⁊
etiaz cõpilauit ex
antiqs const.extra
uagantibus.Not.
decimo.ꝙ diuisa
⁊ distincta melius
intelligunt,q̃ res
non diuisa.Nota
vndecimo.q: iste li
ber appellat insti
tutionũ,seu elemẽ
torũ.Not.duodeci
mo.quod tm̃ valẽt
leges instit.q̃tũ le
ges valent alteri⁹
libri legalis.Not.
tredecimo.posse ⁊
debere ad regimẽ
prouinciarum ⁊ ci
uitatum eligi peri
tos,sapiẽtes,⁊ do
ctores citius q̃ lai
cos.mlta alia pos
sent notari circa
has constitutio-
nes.s; p pñti vo
bis sufficiat.h.d.
Accursius.
¶ De iustitia ⁊ iu
re.Circa hanc
rubricam,q̃tuor
sunt vidẽda.Pri
mo est cõtinuãda
rubrica.⁊ hoc mõ
imperator Iusti-
nianus volens ĩci-
pere librum instit.
incipit tractare de
iustitia ⁊ iure:cum
iustitia inter alias
virtutes obtineat
principatum ꝙ cũ
ius sit ipsius iusti-
tie filius:agit post
iustitiam.Scđo di
uidit rubricam in
duas partes.De
pria tractat ibi in
prin.ő scđa.j.vsq;
ad titulũ sequentẽ.
Tertio vo expoĩt
rubricã sed h mõ
subaudi videamus
de iustitia ⁊ iu.q̃r-
to formabit circa
hãc rubricã duasq̃
stiones.Pria est.
q̃ est dr̃ia iter iusti
tiã,⁊ ius.⁊ hãc sol
ue vt i gl.rub.iposi
ta.§.j.q̃ gl.incipit.

ꝑt recte ⁊c. Secũda questio, que ẽ, Cũ in rubri. dicatur de iure, in tex. nihil dicatur diffiniendo, sed diuidẽdo sic, vt in. §. iuris precepta. et hãc questionẽ solue, trib⁹ modis. vt hic in scõa gl. rubrice.

a ¶ Iustitia. totũ istum ti. diuide in quinq; partes ꝑncipales. In ꝑma parte solũ dicit̃ õ prima pte rubr. s. de iustitia. et ipsa ꝑma pte diffinit̃ iustitia, ⁊ est sciendũ ꝙ ꝑma pars in qua diffinit̃ iustitia, simpliciter põt intelligi, vno mõ, vt loquit̃ de iustitia diuina: alio: vt loquitur õ hũana iustitia: si vis intelligere de diuina iustitia.

¶ Deus qui est iust⁹, habet volũtatem constantẽ. i. firmã, stabilẽ, et perpetuã, nõ temporalẽ, sed semꝑ duraturã, tribuendi vnicuique ius suum. s. bene meritis paradisũ: male meritis ĩfernũ. Si aũt vis intelligere scõo mõ, scz de humana iustitia? Sic pone casum: hõ iustus hz (.i. habere debet) volũtatẽ tribuendi vnicuiq; ius suũ. Et pone exẽplũ in iudice iusto, q debet habere volũtatẽ absoluẽdi innoxios ⁊ inculpabiles: et puniẽdi criminosos. Et ẽm hãc secundã expositionẽ, illa duo vocabula posita ĩ diffinitiõe iustitie. s. cõstans ⁊ perpetua: sunt abijcienda, et remouenda ab ipsa diffinitione: q: iudex, qui ẽ hõ human⁹, nõ ẽ cõstans in voluntate, nec ꝑpetu⁹. In scõa parte incipit tractare õ secũda parte rubrice. õ iure: ĩ qua secũda parte sic forma casum. Ego qsiui a Iustiniano Imperatore: dñe: rñdeatis mihi ad hãc questionem: nos dic̃im⁹ quotidie ꝙ bonũ est habere iuris prudentiã. dicite ergo mihi, qd est iuris prudentia? vel qs dicatur habere iuris prudẽtiã. ⁊ certe ĩperator respondet, dicẽs: ꝙ ille dr habere iuris prudẽtiã, q põt cognoscere res diuinas, et hũanas, et que cognoscit iustũ, ⁊ iniustũ. Tertio dicit ex quo vidim⁹ ĩ prima parte qd est iustitia, et ex q̊ vidimus in secundo qd ẽ iuris prudentia: etiã videamus quał̃r leges sunt adiscende: hõ mõ: q: scholares qui volũt audire iura ciuilia, ꝑmo debẽt ĩcipere a leuib⁹. s. ab hoc li. Insti. postea debẽt ascendere ad grauiora, scz ad librũ ffoꝝ. ⁊ codicis: ⁊ reddit̃ rõ q̊re sit incipiẽdũ a leuibus: q: si incipiant a grauioribus, s. a li. ff. et C. vnũ õ duob⁹ male accidet, seu eueniet: q: aut rudis ꝑpter nimiã difficultatẽ deseret, seu õrelinq̃t prorsus studiũ: aut si nõ deserat: hoc ẽ si ꝑpter nimiam difficultatem nõ dimittat studiuz: tñ magno labore: ⁊ etiã cũ diffidentia, q: non habebit spẽ, nec fiduciã, ꝙ vnq̃ aliqd sciat, seu ꝑueniat ad fructũ sciẽtie: ad cui⁹ fructum citius ꝑuenisset: si a leuiorib⁹ studiũ suum inchoasset.

teria alteri⁹. vnde forma ligni, est materia capse. ⁊ forma substantialis, siue originalis materie iũcta, est, sicut materia, forma secũde forme accidẽtalis, q: materia est alicuius forme susceptiuũ. ⁊ ideo saluatur dominus Azo. ꝙ nõ dixit, ꝙ ius approbatũ sit materia iuris cũ approbatio dicat̃ forma, que ex cõfirmatione siue cõclusione, siue fine cõsistit: vt. ff. ad. l. falcidiã l. si is qui quadring. §. quedã. Et certum est, qõ forma nõ est propriũ subiecti materia, q: hoc implicaret cõtradictionẽ, sed dixit, ꝙ ius cõprobatũ, est materia artis nostre, ⁊ causa essendi. Et est aduertendũ. q: s̃. dixi ꝙ id qõ in se est forma, potest in alio esse materia, ⁊ cõsyderari vt materia: pura vt. ff. de leg. iij. l. q̃situ. §. illud fortasse. ¶ Et not. ꝙ in omni arte, ⁊ in omni disciplina. duo sunt principalia. scilicet natura ⁊ voluntas. Natura enim regitur regula celesti: vt. l. j. §. naturale. ff. eo. Voluntas autem libera est, tamen lex eam temperat, vt non declinet ad prauũ. Et sic liberũ arbitrium limitatur ad bonũ, ⁊ equum. Cum enim omnia fecerit deus ad bonũ finẽ, ⁊ liberum arbitrium ⁊ optimum finẽ dederit. Siquidẽ seruet cõstitutionis finẽ bene est, alius punit̃, vel infringitur. Itẽ in sinu rationis constringitur: vt. C. de custodia reo. l. si quis in ea.

2 ¶ † Et not. ꝙ omnis ars assumit sibi naturã pro materia: sicut lanificus lanã. Sic legista, assumit sibi pro materia, facta hominũ. Facta enim suam materiã habent: ⁊ ibi, interpretatur. Et sic ius nostrũ est fundatũ super accidentibus. i. sup casibus emergentibus: ex quibus oritur bonũ ⁊ equũ. ⁊ ex illo bono ⁊ equo, orit̃ ius scriptum: nam iura ex factis nata sunt: vt. ff. ad. l. Aquil. si ex plagijs. §. in cliuo. Itẽ bonũ ⁊ equũ reperiũtur ex factis hominũ. i. ĩ factis materie generalis: vt in educatione liberorũ: ⁊ ideo bonum ⁊ equum: vel iustitia ⁊ ius ei coherens. i. virtus. ac vigor iustitie in seipsa: est generalis materia huius artis. ⁊ ita Bald. intellexit Azonem. Communis vero materia nõ versatur in factis nature: sed in factis hominis: ⁊ in bono ⁊ equo qõ oritur inde. Et sic quicquid est de materia communi, est de materia generali: sed nõ conuertitur. Sed proprie materia versatur in factis legũ, ⁊ decisionibus legum. que sunt proprie materia artis: idest sciẽtie nostre: tam speculatiue, quam practice. Et sic intelligendo secundũ Bal. seruatur opinio Azo. licet alij aliter dicant. De quo dicendum est vt plene ꝑ Bald. in rubri. ff. eo. ¶ In glo. huius rubrice. ibi, mater iuris. dic vt. l. j. in princi. ⁊ quod ibi not. glo. ⁊ doct. ff. eo. tit. ⁊ in authẽtico, vt omnes obediãt iudici. in princi. ibi, que iura nobis. ¶ In gl. in verbo iure. ibi: de delicto. dic: hec gloss. facit ad id quod dixi supra in rubri. proe. Et facit qõ no. gl. in authen. de incestis nuptijs. in princip. Et pro ista gloss. facit quia sic videmus in nuptijs, que non diffiniuntur. ĩ. tit. de nupt. sed suffiniuntur. ĩ. titu. de patria po. sic rubrica aliquando est generalior ipso textu. Angelus.

SVMMARIVM.

1 Compromissum si est in Titium de iustitia, & iure & veritate, quid potest facere arbiter?

a Vstitia. ^a Totus iste titulus diuiditur in quinq; partes principales. Primo ponit diffinitionẽ iustitie. Secũdo diffinitionẽ iuris prudẽtie. Tertio qualiter debeat adipisci legalis sciẽtia. Quarto ponit precepta iuris. Ultimo diuisionẽ, seu diffinitionẽ iuris. secũda ibi: iuris prudẽtia. tertia ibi: his itaq;. quarta ibi iuris ꝑcepta. quinta ibi: huius studij. ¶ Verũ q: ponitur hic diffinitio iustitie, nõ propriũ capit summariũ. ¶ In tex. vbi voluntas: idest intẽtio qõ dic qõ ista iustitia, est actus natus ad reddendũ omnibus suum. ¶ In gloss. j. in primo seculo, dic ideo est: quia ecclesia nunquã claudit gremium ad eam redeunti. vt in epistola: inter claras. in fi. C. de sum. tri. ⁊ fide ca. Sed tu dic, ꝙ non est verosimile, ꝙ Imperator voluit hic diffiniri iustitiam diuinam. ¶ In eadem glo. ibi: vel dic scõo ꝙ de fragili dicit hec vera. ¶ In eadẽ gloss. ibi: abutuntur. dic tu ẽm Ioã. fab. ⁊ Bal. in. l. iustitia ff. e. ⁊ Jo. de platea hic: ꝙ (vt dixi) loquit̃ de iustitia ꝑut est in hoĩe: ⁊ illa verba cõstans ⁊ ꝑpetua. intelliguntur de constantia, ⁊ perpetuitate: q̃ possunt cadere in hoĩe: ⁊ ideo illa verba, cõstãs ⁊ ꝑpetua. ponunt̃ a parte subiecti: nõ aũt a parte predicati: vt dicat̃ sic. Iustitia q̃ est cõstãs ⁊ ꝑpetua volũtas: ius suum vnicuiq; tribuẽs. Pro hoc facit. l. si vẽditor. ff. õ edil. edi. ⁊ in aut̃. qño oporteat epi. §. ordinandus. Et ꝙ sequitur. vnicuiq; tribuẽs. intellige, ꝙ distribuit pro generibus singulorum, nõ pro singulis generum: hoc est generaliter tribuit ius vnicuiq;. s. deo, sibi, ⁊ proximo. nõ autẽ singulis hominib⁹ toti⁹ mũdi particulariter ẽm Iac. de are. ¶ In ea. glo. in prin. col. v. vcz. Iustitia est virtus precipua, aliarũ dña: per quã reguntur omnia: ⁊ sine qua factum est nihil. vel dic ẽm Dyn. ⁊ Bald. in. d. l. iustitia. ff. e. ꝙ hic diffinit̃ iustitia, prout est virtus in se: non autem prout est in homine. nam ipsa iustitia in se (vbicũq; sit) est constans, perpetua, ⁊ immortalis sapientia. ⁊c. ⁊ hoc ẽm Bald. ibi, prout est in dñio subiectũ. i. in animo virorum cõstãtium: et ꝑfectorũ. talis enim habitus nõ moritur, sicut anima est immortalis atq; ꝑpetua. ¶ Ex quo sequit̃ (prout dixi) ꝙ iste text. loquitur etiam in iustitia creature. nã anima, est quid diuinum et immortale.

1 ¶ † Et illud inducit Bald. ibi ad questionem: compromissum est in Titium de iustitia, ⁊ iure, et veritate, quid põt facere arbiter? Cõcludit ibi Bald. ꝙ propter dicta verba generalia: non videtur esse a iure recessum. arg. l. si qñ. C. de inoffi. testa. ⁊ ideo talis arbiter debet seruare ius commune, ⁊ municipale. cum eñ pactum sit seruandũ. ergo ⁊ statutũ: ⁊ cõsuetudo, cum habeãt instar conuentionis: vt. ff. de pact. l. non est impossibile. dic vt ibi latius per eum.

SVMMARIVM.

1 Iustitia, an sit summum bonum?

Iuris prudentia. Hic scribitur quid sit iuris prudentia. ¶ Not. ꝙ prudentia iuris, nõ tantum habet notitiã humanarum rerum, sed etiã diuinarũ. ¶ Not. ꝙ iuris prudentia: est sciẽtia iusti atq; iniusti. ita ꝙ cognoscere id quod est iustum, ⁊ id qõ est iniustum: est scientia iuris ciuilis. ¶ In gloss. prima ibi. virtutis executiuum: hoc non puto verum: quia imo magistratus est ille qui exequitur ius: vt. l. ij. §. post originem. ff. de orig. iur. ⁊ iuris prudentia: est scientia illius iuris, possumus tamen dicere: ꝙ ius redactũ in corpore iuris, sit demonstratiuum iustitie.

1 ¶ † In eadem gloss. ibi est summum bonum. quidam conantur reprehendere gl. hoc modo: videlicet ꝙ iustitia nõ est summum bonum, sed felicitas. que felicitas est ex congregatione omnium bonorũ status perfecti, sed quatuor sunt bona. s. iustitia, prudentia, temperantia, et fortitudo. sed felicitas habet omnia ista. vnde ipsa est summum bonum: ⁊ non iustitia. sed qõ est summum bonũ: non habet supra se maius bonum ⁊c. ergo glo. falsa. Item ex alio. nã iuris prudẽtia, est sciẽtia iuris nostri. Ius vero est leges quas habemus. sed maius bonum est habere scientiam: q̃ habere totum corpus iuris in arca. ⁊ ita manifestum est: ꝙ iuris prudentia est maius bonum: q̃ ius. igit̃ ⁊c. Sed potest saluari glo. ẽm Iaco. de Are. ad qõ sciendum est: ꝙ summum bonum, ⁊ infinitum, potest sumi equiuoce. vno modo: vt sumatur ipsum ius penes bonitatem. Alio modo vt sumatur penes prioritatem ⁊ posterioritatem: ⁊ sic penes ordinem. Primo modo sumẽdo recte reprobatur gl. Secundo modo saluatur: ⁊ ẽm hunc modũ debet intelligi. Nam iustitia est primo in ordine: ius secũdo. iuris prudentia tertio. Sicut abstractũ est ante cõcretum. ius est prius, q̃ iuris prudentia. sicut scibile est ante scientiam. igitur ista se habent in plus: ⁊ minus. ẽm ordinẽ ꝑoritatis ⁊ posterioritatis. Et sic iustitia ẽ summũ bonũ, ius medium: iuris prudentia infimum, id est vltimũ. Quod probat̃: quia prima pars rei, dicitur summa, siue summitas: ⁊ vltima pars rei, dicitur infimitas: ⁊ sic gloss. nostra remanet vera, ẽm Iacob. de Are. Vel posset dici, ꝙ etiam respiciẽdo maius et min⁹ in bonitate. gl. bene dicat, ꝙ iustitia participat

cũ omnibꝰ ꝑdictis virtutibꝰ:vt in aut.vt om.obe.iu-
di.prouin.in prin.ergo vbi eſt iuſtitia,eſt felicitas:q̃r
habet ſtatum ex cõgregatione omniũ ꝑdictarũ virtu
tum:cũ quibus iuſtitia participat:iuſtus ergo eſt fe-
lix:quia prudens:temperatus ⁊ fortis.ſm Cyn.

SVMMARIVM.

1 Scientia debet prius tradi de facilibus,poſteà de diffici libus.
2 Via plana qui poteſt vti,per aliam ire non debet.
3 Dominus ſi promittat tenere viam,vel ſtratam ſecurã,& aliquis iuerit per viam inuſitatam,& fuerit ſpoliatus,an teneatur dominus.
4 Itinerans debet habere vnam diem,in qualibet ſeptimana,pro quiete.
5 Inconſtantia,an admittatur.
6 Procuratoris dominus,aut debet totum approbare, aut nihil.

Is itaque. Primo leuia:deinde difficiliora
ſunt docẽda,ne ſcholares,aut ſtu-
diũ deſerãt,aut cum magno labore diffidẽter,aut tar
dius perducãtur.h.d.¶ No.qđ id vr̃ traditũ,vel co
gnitũ gñaliter,qđ per diffinitionẽ traditũ vl̃ cognitũ
1 eſt:vt hic.¶ † No.ꝙ ſcientia dʒ tradi prius de facili
bus:ſcđo de difficilibus.¶ Nota ꝙ rudis animus,
⁊ infimus,non dʒ multitudine ⁊ varietate rerum one-
rari.¶ Not.ꝙ non debemus eſſe cã,ꝙ iuuenes ſint
ſcientie deſertores,imo debemus eos hortari,vt in
2 ſcientia perſeuerẽt.¶ † No.ꝙ ille qui põt ire per viã
planã,⁊ facilẽ:nõ debet ire per difficilem.Quod facit
contra muliones,nuntios,⁊ barcharolos:quoniam
non debẽt relinquere viam vſitatam,propter inuſita
tam:vt.l.rem non nouam.C.de iudi.niſi via inuſita-
ta,ſit magis tuta:vt.l.fi.§.cum autẽ gemini.ff.de iu-
re delibe.nec etiam dʒ ire per viam tortuoſam:qñ per
rectam ire poteſt ſecure:vt.l.non ſolũ.§.j.ff.de excu.
tu.⁊.l.ij.C.de cur.pu.lib.xij.⁊ ibi Bar.Similiter non
debet ire quis per viam lubricam,vel ſaxoſam:cum
põt ire per aliã longe melius.l.qua actione.§.j.ff.ad
leg.Aquil.nec etiã dʒ ire per viam ſuſpectã vt.l.eos.
§.fi.⁊ ibi no.ff.de fal.⁊ vide Bar.in.l.j.in fi.ff.ſi quis
cau.¶ Ex quibus ſequitur,ꝙ ſi quis vadat per viã
prohibitam(vt.ſ.dicitur)eſt in culpa.ita dicit Ang.
in.l.Imperator.in prin.ff.de appel.⁊ facit quod not.
Ange.⁊ Imo.in.l.continuus.§.cũ ita.ff.de ver.obli.
3 ¶ † Et ex his infertur,ꝙ ſi aliquis dñs promittit te
nere viam,vel ſtratam ſecuram,et aliquis iuerit per
viam inuſitatam,⁊ fuerit ſpoliatus:ille dominus non
tenetur ad emendam:vt not.Bar.in.l.j.ff.de his qui
deiece.vel effu.¶ Vnum tamen not.qualiter via de-
beat commenſurari,vel a porta ciuitatis,vel a conti-
nentibus edificijs,vel per rectum,vel per indirectum,
vel per terram,vel per aerem:vt no.in.d.l.j.in fin.ff.ſi
4 quis caut.¶ † Nota tamen ⁊ tene menti,ꝙ in longa
itineratione.ſemper intelligitur,vt quis habeat vnã
diem.in qualibet ſeptimana pro quiete:vt eſt glo.ſin
gularis in.c.cupientes.in princ.ſuper verbo commo-
de.de elect.in.vi.⁊ hoc etiam innuit Imo.in.d.l.cõti-
nuus.§.cũ ita.¶ No.text.ibi:ac ſimplici,ꝙ facit,ſi
ſtatuto caueaẽ,ꝙ reꝰ dẽat rñdere poſitionibꝰ,ſimpl'r
affirmando vel negando:alias habetur pro confeſſo.
ADNOTATIO. Et facit pro regia ordi-
natione regis Frãciſci huiuſce noĩs ꝑmi.c.trigeſimo
octauo,ordinatioĩbꝰ ꝓmulgatis a villiers coſterees,
vbi ꝑcipiẽ eẽ categorice rñdẽdũ.h̃ ẽ ſimpl'r.Al.Ca.
Modo ſi quis reſpõdet,nego me habuiſſe pecuniã,
et ſi appareat,dico me expendiſſe in negotijs ſuis.di
xit Bart.ꝙ iſte habetur pro confeſſo,in tali reſpon-
ſione,quia eſt illa ſimplex reſpõſio,que ſit ſine aliqua
plica.⁊ confertur in vnum caſum tantum.ſed quãdo
confertur in duos caſus:non eſt reſponſio ſimplex,
ſed duplex.Ita dicit Barto.per illum textũ,in.l.j.in
princi.de vulg.⁊ pupil.⁊ in.l.prima.§.ſi quis ſimpli-
citer.ff.de verb.obliga.⁊ vide Bald.in.l.j.in princi.
ff.de edil.edic.⁊.l.j.C.vt q̃ deſ.aduo.parti.⁊ id ſequiẽ
Ioan.de imola.ſed Rapha.cu.in.d.§.ſi quis ſimpli
citer.in.d.l.j.de vulgari.⁊ pup.dicit.ꝙ iſta opi.Bar.
videtur dura cum reꝰ pure negauerit.⁊ illa adiectio,

a ¶ Iuris ꝑcepta. Quarto dicit,ꝙ ius noſtrũ ciuile vno de tribꝰ modis accipiẽ,aut ꝑcipit,vt qs honeſte viuat.Aut ꝑcipit,vt qs alterum nõ ledat.aut vnꝰ hõ ius ſuum vnicuiꝗ tribuat.de p̃io ponit exẽplũ in gl.q̃ incipit ꝙ tũ ad ſe ⁊c.ĩ ſcđo ponit exẽplũ,ꝙ nõ dʒ vnus alteri iniuriã inferre:vt ff.e.l.iij.de tertio ponit exẽplũ vt i iudice q vnicuiꝗ dʒ ſuũ ius tribuere:prout.ſ.dixi i diffinitione iuſtitie.

⁊ ſi appareat ⁊c.nõ dʒ nocere.arg.C.de teſt.l.teſtamentum.ſecus ſi reſpõ-
derit alternatiue,vel premiſſa cõditiõe.facit.c.is q.de elec.in.vj.Dixit tñ
ibi Rapha.ꝙ ex doctrina Bal.limitaẽ aliud dictũ ipſius Bart.qđ poſuit
in.l.de etate.§.nihil.de inter.act.vt illud procedat vbi nõ eſt ſtatutũ:tamẽ
dicit qđ in queſtione facti dictũ Bar.in dicto.§.nihil.fuit intellectũ,niſi ap
pareat in preteritũ ex actis.Secus ſi referat ad futurũ:q̃r ſi ponẽs nõ rele-
uareẽ ab onere probãdi q̃ fuit rõ poſitionis,ꝑ cle.ſepe.de verb.ſigni.⁊ not.
in.l.§.qđ obſeruari.ꝑ gl.⁊ doct.C.de iura.calũ.⁊ intellige iſtũ tex.de bona
ſimplicitate,q̃ eſt contraria fraudi.de qua.ĩ.de fideicõmiſ.here.§.ſed quia
non de mala ſimplicitate,de qua loquiẽ.l.ſi ſeruus.ff.qđ vi aut clam.ſcđm
Iac.de are.Tu vero dicas plenꝰ,vt ego etiã no.in.d.l.j.⁊ in.§.ſi quis ſim-
pliciter.vcʒ,ꝙ Bal.in.l.j.C.de edil.edic.tenet,ꝙ licet quis in reſponſione
adijciat id qđ eſt de natura rei,de qua ſit interrogatio,dicitur ſimpliciter
rñdere:vt ſi interrogatus rñdit,ꝙ emit pro.x.q̃r ſi nõ poſſem hoc declara-
re,poſitio eſſet captioſa:vt.l.ſi duo §.ſi quis iurauerit.ff.de iureiur.ac etiã
iudex poteſt admittere reſponſionẽ qualificatã:cauſa euitandi calũniã po-
nentis.vt in eo.ti.l.iuſiurandũ ⁊ ad pecunias.§.ſi de qualitate.⁊ ibi Bar.⁊
ideo licet ſtatutũ dicat,ꝙ debeat reſpõdere ſimpliciter accuſationi:poteſt
tamen reſpondẽs dicere,ꝙ faciat ad ſui defenſionẽ:ne interrogatio que in-
cludit inſultum,vel dolũ,ſit captioſa reſpondenti ſimpliciter:poteſt tamen
iudex cogere vt ſpecificet modum defenſionis:vt not.in ſimili.Innocenti.
in.c.licet cauſam.extra.de proba.aut ergo eſt adiectio reſponſionis,ſm na-
turã rei de qua agiẽ:vel eſt,ne qs incidat in calũniã:⁊ tũc admittiẽ:⁊ dr̃ ſim
pliciter rñdere:vt dicit Bal.Aut nõ eſt ſm naturã rei neceſſaria:⁊ tũc,aut
precedit negatio pura:⁊ tunc non dicitur ſimpliciter reſponderi.Ita intel-
ligitur opi.Bar.alias ſecus,ſm Raph.Aduertas tamẽ,ꝙ Bal.in.l.j.C.de
cõfeſ.dicit,ꝙ iudex ex officio ſuo poteſt cogere reum,vt ſimpliciter rñdeat.
ſm Hoſt.in.c.j.de confeſſis.in.vj.licet aliter rñdendo,reſponſio valeat:vt
l.ſi quidẽ.C.de exce.vnde reꝰ poterat ſimpliciter dicere.nego narrata prout
narrantur.⁊ poſtea in exceptionibus,dicere qđ fecit ad ſui defenſionem.et
iſtud ſequiẽ Lud.in.d.§.ſi quis ſimpliciter q̃ omnia not.¶ In gl.aduertit
5 in princ.ibi not.cõtra inconſtantiã.ſi queriẽ,† an incõſtantia admittaẽ:dic
aut eſt in vltimis volũtatibus:aut inter viuos.Primo caſu admittiẽ:vt.l.
ſi quis teſtamẽtũ.in prin.ff.de leg.iij.⁊.l.iiij.ff.quẽadmodũ teſta.ape.Scđo
caſu:aut in contractibꝰ innominatis:⁊ admittiẽ incõſtãtia.iuxta.l.ſi pecu-
niã.Et qđ ibi gl.⁊ doctores.ff.de cõdictio.ob cauſam.Aut in cõtractibus
nominatis.⁊ tunc aut circa idem,aut circa diuerſa.Primo caſu.ſi actus eſt
nullꝰ:admittiẽ incõſtãtia:vt.ĩ.qui alie.licet.in pñ.alias ſecus.vt hic.Scđo
caſu,aut erãt cõnexa,⁊ nõ admittiẽ variatio:vt.l.in cauſe.⁊ qđ ibi no.ff.de
procur.alias ſecus:vt.l.ſi ſterilis.§.ſi.ff.de act.empti.de quo dicendũ vt ple
6 ne per Dy.in.c.qđ ſemel placuit.de reg.iur.in.vj.¶ † Et predicta inducũ-
tur in argumẽtũ ad queſtionẽ:ſi in inſtrumẽto procuratoris cõtineatur.ꝓ-
mitto me habere ratũ quicquid per procuratorẽ factũ fuerit,⁊ dicatur ali-
quid aliud continens taxationẽ,quia nõ videtur legitima ratificatio.q̃r aut
totum debet approbare,aut totum reprobare,facit qđ not.glo.in clementi-
na prima.de procura.⁊ ita dicit Bar.in.l.qui omnia.in fi.ff.de procu.

SVMMARIVM.

1 Mulier dicitur honeſtè viuere,quando viuit ſecundum mores loci.
2 Offendere aliquem,non eſt licitum.
3 Offendere ſeipſum,an quis poſsit impunè.
4 Percuſſorem,an quis remittere poſsit.
5 Adiuuare aliquem,qui offenditur,an quis teneatur.

a Iuris præcepta. a † Not.ibi honeſte viuere.iuncta glo.ꝙ ſi
quis reliquit aliquid alicui mulieri,donec
honeſte viuat:ꝙ dicitur honeſte viuere,quando viuit ſecundum mores lo-
ci,quia verba teſtatoris ſunt exaudienda ſecundum conſuetudinem regio-
nis:vt.l.cum de lanionis.§.aſinam.ff.de fun.inſtructo.
ADNOTATIO. Hãc diſt.approbãt Cornꝰ.Pau.a caſtr.Iaſ.
⁊ cõiter doc.l.fi.col.pe.⁊ fi.de idicta vidu.tollẽ.c.⁊.l.mulier.§.cũ ꝓponereẽ.
ad trebel.reprobãdo Bar.ibi ſtriũ tenẽtẽ.⁊ plurales cõſultꝰ ſic rñdi.Ant.
Caiꝰ.Si nãut dicaẽ lego donec caſte vixerit:dic aut iſta vba ꝓferunẽ a ma
rito:vel a filijs q ledunẽ ꝑ tranſitũ ad ſcđa vota:vt in aut.de nu.§.q vero.
⁊ intelligiẽ donec aliter nõ nupſerit,vel corpꝰ ſuũ corruperit:vt not.in.l.ſi.
⁊ ibi doc.C.de indi.vidui.tollẽ.aut iſta verba proferuntẽ a patre,matre,vel
alijs cõiũctis mulieris.ſiue etiã ꝓferanẽ a penitus extraneo.⁊ tũc mulier nõ
perdit relictũ,licet cõuolet ad ſcđas nuptias:vt.l.mulier.§.cũ proponereẽ.
⁊ qđ ibi Ange.⁊ Imola ⁊ Ludouicus.⁊ ibi ſcripſi.ff.ad Trebellianũ.ſecus
ſi corpus ſuũ corruperit.Quod dixi ipſam nõ ꝑdere relictũ tradẽdo ſe nu
ptui:forte eſt verum,ſi nubat ſibi pari.ſecus ſi tali qđ eſſet dedecori agna-
tioni ſue:⁊ illi qui relictũ reliquit ſibi.ar.l.iij.§.ſi emãcipatꝰ.ff.de cõtrata.
2 ¶ † Not.ibi.alterũ nõ ledere.ꝙ nõ eſt licitũ aliquẽ offendere.Quod intel
lige,niſi ad ſui defenſionẽ:vel ſuorũ bonorũ.iuxta materiã.l.j.cũ gloſſ.⁊ ibi
Cynus Bal.⁊ Salicetus.C.vnde vi.⁊ vt vim.ff.eo.⁊ glo.Bart.⁊ Bald.in
l.ſcientiam.§.qui cum aliter.⁊ ibi Floriañ.ff.ad legem Aquil.de quo vi-
de que late ⁊ ordinate ſcripſi in meo tractatu maleficiorum in gloſſa.in
3 verb.⁊ dictus titius ſe defendendo.dic vt ibi.¶ † An autem quis poſſit
ſeipſum impune offendere,hic videtur caſus a contrario ſenſu,ꝙ ſic.ſed
non eſt

uente: sequeretur q̄ non solū naturalis obligatio (quā ius gentiū introduxit) produceret actionē: qđ est falsum. ff. de pac. l. iuris gentiū. §. sed cum nulla. ff. de solu. l. is cuius. §. flauius. ¶ Item actus debet attribui ei qui in illo agit potētius. l. q̄ q̄. §. cū patres. ff. de acquirē. re. do. Sed ius ciuile est illud qđ fortius operatur in productione actionis. ergo debet ei attribui. qđ ius ciuile plus operet̄, patet: quia formā dedit actionibus, circa earū nominationē, propositionē, ⁊ formulā, vel formalē propositionē: sed forma dat esse rei: ⁊ cōseruat eā in esse suo. vt. l. seia. de aur. ⁊ arg. lega. ⁊ in hac formali, ⁊ nominali cōpositione, solum operatur ius ciuile. vt. d. §. deinde. ergo respectu nominis, ⁊ forme, iuri ciuili debēt attribui actiones. ¶ Similiter respectu cause efficientis. nā ius ciuile (mediāte iureconsulto) eas facit. vt. d. §. deinde. vel mediantibus principibus. vt. C. de prescri. lon. temp. l. fin. ver. ideo. sed respectu cause materialis, pōt dici qđ vtroq; iure sunt inuente: q: ex naturali obligatione, que est de iure gentiū: ⁊ ex ciuili, simul cōiunctis, sint causate. cū neutrum per se esset efficax, actionem producere. vt. l. iuris gētiū. §. sed cū nulla. Patet igitur qđ ius ciuile potentius agit in earū productione. ergo ei merito debent attribui. vt glo. dicit. Uerum quia antiqua erat quedam denuntiatio per conditionem. per quam presides, vel magistratus compellebant aliquid dari, vel fieri. vt. j. de actio. §. appellamus. per hunc modū dicebant fieri exactionem de iure gentiū. l. rerum. ff. de re. amo. ¶ Concludit igit̄ Sali. qđ inuentio prosequendi, qđ sibi debetur: fuit de iure gentiū. al's autē contractus fuissent frustratorij. Sed modi prosequendi quibus vtimur, ⁊ earū nomina, propositiones, ⁊ etiā forme, sunt de iure ciuili: non enim prius erat proprie nominata actio ex empto, vel locato. ⁊ sic de de ceteris. ⁊ per hoc patet responsio ad obiecta: ⁊ ad de quod. j. dicam. de actio. in princ. ¶ In ead. gloss. in fin. not. quod obligatio ex delicto, vel quasi, non est de iure gentium,
7 sed de iure ciuili. ¶ † Secūdo no. quod ex delicto, vel quasi, nascitur obligatio: sed quo ad primum: doctores non fatentur, quo ad obligationem ex maleficio: quia imo dicunt quod est de iure gentium. vt. l. j. ff. de furt. ita dicit Bart. ⁊ alij in. l. ex hoc iure. sed Salice. ibi, in fin. dicit quod punitio delictorum fuit inuenta de iure gentium: sed nominationes, ⁊ specificationes delictorum, ⁊ pena in specie, sunt de iure ciuili inuente, et limitate: sed de obligationibus descendentibus ex eis, est maius dubium. Nam quidam dicunt qđ ex eis non est dare naturalem obligationem: quia consensus sufficit: ex quo naturalis oritur: sed solum ciuilem dicunt esse obligationem. Et ita defendunt quedam gloss. Sed Salice. dicit naturalem ex consensu oriri. quia delinquendo voluit se ad penam delicti obligari. vt. ff. de iur. fisci. l. imperatores. ⁊ in aut. de non alie. §. quia vero leonis. la secunda. colla. ij. bene facit. l. j. §. bestias. cum ibi nota. ff. de postula. sed quasi maleficia fuerunt a iure ciuili inuenta: quia ex facto alieno punitur quis: licet mediante culpa: et etiam obligationes descendentes ex eis, dicuntur de iure ciuili, sed ex dicta culpa descendit aliqua naturalis: sicut quando ex proprio facto dolo obligatur: sed obligationes descendentes ex quasi contractu, omnes sunt de iure ciuili: vt. l. apud iulia. §. fin. ff. ex quib. cau. maio. coniuncta. l. j. cum gloss. ff. de acquir. re. domi. excepto. quando indebitum repetitur: quia est de iure gentiū.
8 vt. l. indebiti. ff. de condic. indeb. ¶ † Ultimo not. quod est duplex ius gentium. Quoddam est quod fuit eo ipso quod gentes ceperunt esse: naturali ratione inductum: absq; alia constitutione gentium: vt fidem seruare: et isto tali iure quod habet concomitantiam cum iure naturali: statutum est secundum ius gentium: quia naturali ratione omnes liberi nascebantur. vt dicit hic tex. Quoddam est ius gentium: quo omnes gentes vtuntur: qđ sibi gentes constituerunt: non s̄m ratione naturalem: sed quodammodo contra. vt bella, captiuitates, seruitutes, ⁊ distinctiones dn̄iorū. ⁊ de hoc loquitur hic: ⁊ isto iure, status seruorū est annihilatus, ⁊ separatus ab alijs: ⁊ nihil propriū sibi acquirere possunt. vt. ff. de acqr. re. do. l. acquiritur. cetera dic vt per Bar. Bald. ⁊ Salic. in. d. l. ex hoc iure gentiū. ff. de iusti. ⁊ iure. ⁊ dicam. j. de obli. in princ. Ange.

SVMMARIVM.

1 Statutum, qualiter condi debeat.
2 Populus si aliquid statuit & t̄n non apparet quòd fuerit facta propositio in populo vel quis fuerit ille qui proposuit, an tale statutum valeat.
3 Scriptura an sit necessaria de esse & substantia legis.
4 Statutum an valeat si non contineat publicam vtilitatem.
5 Statutum si est factum in odium alicuius personæ an valeat.
6 Lex vniuersalis potest fieri per statutum.

a Constat autem. [a] Diuidit̄ iste. §. in tres partes. Primo ponit dictū bimembre. Scđo ponit exemplū primi mēbri. Tertio exempla secundi membri. secūda ibi: scriptū. tertia in. §. ex nō scripto. Itē secūda subdiuidit̄ in duas partes. Primo ponit qđ est ius scriptū. secūdo ponit exēpla. secūda ibi: lex. ¶ Et hoc dicit. ius scriptū consistit in sex partib⁹ hic noīatis. hoc dicit. cū quo concordat secūda distinctio. §. lex est.
1 ¶ † Not. in. §. lex est practicā condendi statutū, videlicet quod fiat propositio coram populo, per eum qui habet officiū proponendi: ⁊ iste mod⁹ est seruādus, ⁊ forma. quod s̄m Bal. in. l. j. ff. eodem. prestat argumentū. Statuto Perusij cauetur quod omnis propositio fiat per priorē priorū: ⁊ aliter non valeat. modo adunantia cōgregata. populus vult vnū, quod prior nō vult proponere: q: est penale, vel q: iurauit. modo quidam alius pposuit: ⁊ populus statuit. an valeat. ⁊ videt̄ q̄ sic ex quo habuit cōsensū populi. vt. l. obseruare. C. de decur. lib. x. ⁊ ibi Bar. qui allegat. l. de quib⁹. ff. de leg. ⁊. l. si qđ. C. de lega. lib. x. In contrariū videt̄ tex. iste: quia non est seruata forma. Sed dicāt cōciliū est tale. q̄ posset dicte forme derogare: ⁊ valet statutū. qđ intelligo verū. si expresse dicte forme derogauit: al's non. vt arg. l. si quis in principio testamenti. ff. de legatis. iij. ⁊ hoc idem tenet Bal. in. d. l. omnes popu-
2 li. ff. de iustitia ⁊ iure. circa finē. ¶ † Quero. reperitur quod populus aliquid statuit: ⁊ t̄n nō apparet qđ fuerit facta propositio ī populo: vel quis fuerit ille q̄ pposuit. an tale statutū valeat: ⁊ Barto. in. l. vniuersis in fi. C. de pre. impe. offer. ⁊ in. l. ij. C. de decurio. lib. x.
3 p illū tex. t̄z quod valeat qđ est nota. ¶ † Quero an scriptura sit necessaria de esse, ⁊ substātia legis: gl. in l. j. C. de legi. ⁊ in. l. de quibus. ff. eo. tit. sentit quod sic facit. j. eodem. §. ex non scripto. ⁊ illud tenet Petrus in. l. humanum. C. de legibus. ⁊ Sali. dicit ibi. qđ hec est cōmunis opinio. sed Bal. dicit ibi. quod quidā dicunt contrariū. videlicet q̄ scriptura non requiratur de substantia, ⁊ esse forme: sed de esse obseruantie. sicut dicimus in simili: q: cōtractus conditionalis prius habet esse, q̄ obligatio. Ita in legibus sola volūtas principis, vel statuētis, verbis expsse est lex. Scriptura vero requiritur ad legis obseruātiam: ⁊ obligationem subditorum. pro hoc. l. j. ff. de constitu. princip. non enim dicit, scriptū est. sed dicit, placet. ad idē xxv. questione. ij. constitutionis. de hoc per Jo. and. in. c. nemo potest, de regulis iuris. in mercurialibus. Et mihi videtur q̄ ista vltima sit verior de iure.
4 ¶ † Querit Bal. in. l. j. ff. de leg. an de substantia statuti, si quod sit factum ob publicam vtilitatē, ita qđ respiciat specialem fauorē, vel gratiā alicuius. quod non valeat. Et ibi cōcludit quod imo valeat. licet nō contineat publicam, sed specialem vtilitatē. vt. l. j. ff. de consti. prin. ⁊. l. neq; delictum. C. de decurio. lib. x.
5 ¶ † Quid si est factum statutum, siue lex, specialiter in odium alicuius persone. Bar. in. l. omnes populi. ff. eo. ver. vltimo quero. ⁊ in. l. antiochensiū. de priuile. credito. ⁊ in. l. venditor. §. si cōstat. ff. quemadmodum serui. amit. ⁊ in. l. fi. ff. de appellatio. ⁊ in. l. toties.
6 §. j. ff. de pollici. † In his enim omnibus locis dicit quod faciendo legem vniuersalem potest fieri per statutum. vt. d. §. si constat. sed per statutum speciale, fieri non potest per dicta iura. S̄z Bal. in. l. j. ff. de legi. dicit, quod aut fit propter odium rationabile: vt quia propter enorme delictum. ⁊ valet. vt. l. amissione. §. qui deficiunt. ff. de capit. dimi. secus si odium esset irrationabile. vt dicta. l. toties. §. primo. ⁊. l. priuatus. ff. qui ⁊ a quibus. Tu coniungas opinionem Bart. ⁊ Bald. ⁊ distingues per te, ⁊ habebis veritatem. videlicet: quia per legem, vel statutum vniuersale, per odium etiam irrationabile, fieri potest. Si autem per statutum particulare. ⁊ tunc etiam idem, quando est odiū rationabile: alias secus. ita intelligantur predicta: vt saluentur opiniones supradicte: ⁊ plene materiam statutorum. vide vt scripsi. s. eodem. §. primo. Angelus.

SVMMARIVM.

1 Populus a plebe non differt, vt genus à specie.
2 Posita specie ponitur genus tanq̄ predicatū et representatur in illa specie,
3 Genus consideratur quadrupliciter,
4 Species capitur trifariam,
5 Populi appellatione, quid contineatur,
6 Plæbis appellatione, tantummodo vulgus, sine nobilibus continetur,
7 Argumentum de genere ad speciem, ad valeat.

b Plebiscitum. [b] Cū esset in ciuitate romana lex. xij. tab. ius ciuile euenit: vt plebs cū patrib⁹ in discordiā veniret. Et reduxit se in montē auentinū, in quo plures leges cōdidit. mox reuocata illa plebe, lege hortēsia statutū fuit q̄ plebiscita p lege obseruarent̄. ⁊ ita dixit tex. in l. ij. §. deīde cū eēt. ff. de ori. iu. h. d. ¶ No. primo. q̄ sicut lex est qđ ppl's senatorio magistratu īterrogāte

a ¶ Constat autem ius nr̄m. Uidim⁹ de iure nāli in principio hui⁹ ti. Itē vidim⁹ de iure gētiū, s. pxi. §. Itē vidim⁹ đ iure gētiū ⁊ ciuili mistim s. §. ius aūt ciuile vsq; ad. §. ius aūt gentiū. s̄z q: de iure ciuili non plene tractatū est in hoc §. ⁊ se. vsq; ad. §. s̄z naturalia. est sciendū q̄ iste. §. ex non scripto. diuidit̄ in xvi. partes. In prima parte d: q̄ ius nr̄ū ciuile diuidit̄ ī duas ptes. s̄z in ius scriptū, ⁊ ius non scriptū. ⁊ hoc ad silitudinē grecorū: qui sil'r iure scripto, ⁊ non scripto vtebāt̄. Scđo dicit. p̄mo est vidēdū de iur̄ scripto, ⁊ est sciēdū q̄ ius scriptū ɔstat ex sex ptibus iuris. s. ex iure ⁊ plebiscito, seu ex senatusc̄ōsulto, ⁊ principū placitis, p̄torū edictis ⁊ ex r̄nsis prudētū. Tertio dicit qđ ē l. certe lex dicit̄ illa quā roman⁹ pplus faciebat cōsule senatorū interrogāte ppl'ū. vt ecce qñ emergebat aliqua qđ, q̄ nō erat soluta p aliquam legē ppl's ɔuocabatur cū cāpana, ad arēgā, ad arēgā ad arengā. ⁊ sic cōgregabat̄ ppl's. ⁊ tunc loq̄bat̄ magistratus senatorū: ⁊ dicebat ppl'o ibi cōgregato. Dn̄i mei talis qđ emersit đ nouo, quā ɔōnē n̄ repim⁹ decisā in nr̄o iure: placet ne vobis quo ad decisionem illius ita ⁊ ita statuatur. ⁊ popul⁹ simul, vel diuisim clamabat vel clamabant dicētes: sic fiat: vel sic fiat. ⁊ sic illud taliter constitutū dicebatur lex.

b ¶ Plebiscitum. Quarto. dicit qđ

c

fit plebiscitū:⁊ certe plebiscitū dr̄ illud ius qd̄ plebs romana faciebat Tribuno plebeiorū interrogāte plebē. ecce enim. qñ emergebat aliqua qd̄ pertinēs ad plebem, seu plebeios: que nō erat soluta per legē aliquā, pulsabat cū quadā alia cāpana: ad arengā. ad arengā: ⁊ sic congregabat plebs romana. ⁊ tūc surgebat magistratus. s. tribun⁹ plebis: ⁊ dicebat plebi. talis qd̄ emerfit: pl3 ne vobis ꝙ ad decisionem illi⁹ sic, vl' sic statuatur. ⁊ ipi clamabāt dicentes. fiat sic: ⁊ sic ergo illō tal'r cōstitutū, appellabatur plebiscitum. Quīto dr̄. dicim⁹ ꝙ lex fit a ppl'o: et plebiscitum a plebe: sed q̄ differētia est inter populū, ⁊ plebē? rñdeo. populus est gen⁹: qz appellatione populi, oēs ciues romani cōtinentur. s. nobiles patricij, et senatores, et ignobiles. Sexto. rñdet cuidam tacite qōni. nam posset aliquis dicere. nunquid tm̄ valēt plebiscita. q̄tū leges? ⁊ dicit. ꝙ sic: et q̄ facta fuit quedam lex, q̄ appellabat hortensia: in qua continetur. ꝙ plebiscita obtinent vim legum.

a ¶ Senatus. Septimo qd̄ est senatusconsultum? ⁊ certe senatusconsultū est statutū a senatoribus cōpositū: sunt leges a senatoribus promulgate. Octauo rñdet cuidā tacite obiectioni. naz aliqs posset dicere. senatusconsulta videntur supflua: nōne sufficiebant leges ⁊ plebiscita? ⁊ rñd. dicens. ꝙ senatusconsulta non sunt supflua. naz ppl's romanus erat intm̄ augmētat⁹, qd̄ erat quodāmodo ipossibile, qd̄ semper qñ debebant fieri alique leges noue, ꝙ popul⁹ et plebs congregari posset: ⁊ ideo vtile fuit visu3 ppl'o, ꝙ senatores possent iura odere, sine populo ⁊ plebe: ⁊ sic qñ cōgregabatur ppl's, cōsul senatorū interrogabat.

statuit: ita plebiscitū, est qd̄ plebs plebeio magr̄atu interrogāte, ɔstituebat. ¶ No. ꝙ aliō ē plebs, aliō ppl's. ¶ Not. ꝙ ppl's est gen⁹: ⁊ plebs est spēs ei⁹, siue ps. ✠ ADNOTATIO. Ur̄ qd̄ ppl's a plebe nō differat, vt gen⁹ a spē, qz posita spē, ponit gen⁹, vbi gr̄a hō est, ergo aīal est, ⁊ tñ nō recte iferř, plebs est ergo ppl's, qm̄ tex. hic repugnat fm̄ Fulg. ⁊ Jaso. i. l. mutuū dam⁹. §. creditū, ō reb⁹ creditis, i pād. ⁊ ibi scripsi, s3 Frācis. cur. iunior, dīt ibi eē fallatiā, nec eē sic argumētādū, plebs est ergo ppl's. qz sic argumētādo

2 dicerem⁹ qd̄ spēs eēt, idē qd̄ gen⁹, qd̄ est absurdū, sed sic est argumētādū, Jo. est de plebe. ergo de ppl'o, tūc em̄ pceditarg. vel dic qd̄ apud iurecōsultos qñ vnū est altero gn̄ali⁹ illud gn̄ali⁹ hr̄ loco gn̄is, aliō aūt loco speciei. l. q̄ntū. §. fi. ⁊ ibi notat bar. de fun. instr. i pād. dec. † vel tertio possum⁹ rñdere qd̄ posita spē ponitur gen⁹ tāq̄ pdicatū ⁊ repsentatū i illa spē nō aūt tanq̄ repñtet oēs spēs i illo gñe ɔtētas. nā posita hoīe ponit aīal sc3 rōnale s3 nō irrōnale, ita posita plebe ponit ⁊ ppl's, sed nō oēs spēs ɔtēte, sub ppl'o. ⁊ sic nō ob. ɔtrā. s. formatū, ⁊ vt intelligas gen⁹ ⁊ spēs meli⁹ quā alibi repiaŕ scripsi. i. l. mutuū dam⁹. §. mutui datio, v. ɔcludo gen⁹ capi. nu. ij. de reb. cre. i pāde. vbi ɔclusi,

3 † gen⁹ ɔsiderari qntupl'r. Primo dr̄ marie gen⁹ seu gen⁹ gn̄alissimū, qd̄. s. se nō h3, ō q̄ pdiceť, seu loquatur, vt substātia ⁊ res. Scd̄o dr̄ gen⁹ subalternū, qd̄ pdicaŕ de plurib⁹ differētib⁹ spē, vt aīal aliud rōnale ⁊ aliud irrationale. Tertio gen⁹ iterius, qd̄ logici spē3 appellāt. Quarto gen⁹ dr̄, vnū eoꝝ qd̄ ɔsistit i pōdere, numero vel mēsura. i. d. §. mutui datio. Quīnto genus dr̄ q̄titas seu q̄ta bonoꝝ pindiuiso possessa vel debita, bar. i. l. meur⁹. §. duob⁹. i pñ. de leg. lib. ij. i pād.

4 † itē spēs capiť trifariā, dialectice, q̄ pdicaŕ ō plurib⁹ differētib⁹ numero, vt hō, ali⁹ Anto. al's Jo. ⁊ dr̄ genus iteri⁹ scd̄o spēs dr̄, id qd̄ vno spū, vnaue structura ɔtineť dialectice indiuiduū, appellata, vt equ⁹, domus. Tertio dr̄ spēs corp⁹ demōstratū, fm̄ bal. i. d. §. mutui datio col. i. v. sic. oppono qd̄ genus puta hoc frumentum, talis fundus. Anto. Caius.

5 ¶ † No. ꝙ appellatione ppl'i, cōprehēdūtur oēs nobiles ⁊ plebei. ¶ † No. ꝙ appellatiōe plebis, tm̄modo vulgus (sine nobilib⁹) cōtineť. ⁊ h3 Ja. de are. est

6 iste tex. arg. qd̄ per statutū laicoꝝ, vel cōsuetudinem, nō ligaŕ clerici: qz si per statutū plebeiorū nō ligabatur ppl's, nisi ɔsensissent postea ex lege hortēsia: quātomagis d3 ligari clericus statutis laicoꝝ: cū sit valde nobilior. vt. l. presbyterorū. C. de epi. ⁊ cle. ⁊ de hoc

7 vide in. c. que in ecclesiarum. extra de constit. ¶ † Ad das. an liceat arguere de gñe ad spē3. ⁊ dic ꝙ affirmatiue nō pōtargui. vt animal est: ergo est homo: qz ad aɔpositionē generis, nō sequiť positio speciei: sed ecōtra sic. vt no. Bart. in. l. ij. §. de vi. bo. rap. ⁊ in. l. iuris gētiū. §. sed si fraudēdi. ff. de pac. sed negatiue a gene, re, ad speciē, est bona cōsequentia: vt hō est animal: ergo non est homo: qz a quo remouetur genus, remouetur quelibet eius species. glo. est in. l. causa cognita. C. de trāsac. sed ecōtra. ad positionē speciei, sequiť positio gñis. ⁊ sic a specie ad genus, affirmatiue potest argui. s3 ad remotionē spēi, nō seqť remotio gñis. Et sic negatiue. de spē ad suū gen⁹ nō ē licita ɔñia. vt. l. duob⁹. §. si qs iurauerit. ⁊ ibi Bar. ff. ō iureiu. ¶ Ex his p3 h3 Jo. de pla. ꝙ q̄ nō admittiŕ ad succedēdū vt cognat⁹: ñ admittiŕ vt agnat⁹: siue ɔsanguine⁹ sumēdo cognationē, putē gen⁹ vt no. i. l. fi. ff. ō suis ⁊ le. ¶ Et qual'r assumaŕ gen⁹, ⁊ q̄l'r spēs. vide gl. ⁊ ibi doct. i. l. leg. gn̄al'r. ff. de leg. j. Et no. gl. i. l. ij. sic er. pe. i pñ. ⁊c.

b ¶ Sed qd̄ pncipi. Nono. qd̄ est principis placitū, dr̄ lex iperialis. Na ꝙ pncipi placuit, p lege seruaŕ. Decimo rñdet cuidā tacite qōni: nā pōt aliqs qrere, quare pnceps pōt legē facere: rñdet ꝙ ppl's roman⁹ trāstulit i eū pncipē oē ius, ⁊ iperiū, ⁊ marie ptātē legis ɔdēdē. Undecimo dīt ꝙ iperator facere pt legē. (vt dixi) ergo id ꝙ instituit iperator seruaŕ p lege: etiā si in modū epl'e faciat. vt. j. de his q sunt sui vel alie. iur. §. fin. vel ita, si inter litigātes cognouit. ⁊ diffinitiue pnūtiauit volēs ꝙ illa sententia esset lex. vt. C. de legi. ⁊ cō

✣ SUMMARIUM. ✣

1 Vniuersitas, difficilè in vnum conuenitur.
Ciuitates & decuriones, an hodie posint restituere famæ.
2 Ciuitates, an possint cōcedere minoribus liberā administrationē rerū suarū.
3 Ordo quis sit seruandus, quando decuriones volunt statuta condere.

a Senatus. a ¶ Not. ꝙ senatus h3 potestatē legis condēde. vt. l. non ambigiť. ff. de legi. nā poterat etiā restituere ad famā: ⁊ poterat etiā, id qd̄ poterat ipse princeps. Et qd̄ erat de reseruatis ipsi principi

1 vt. l. j. §. de qua re. ⁊ ibi no. gl. Bar. ⁊ doc. ff. de postu. ¶ † No. ibi: vt difficile fit. qd̄ difficile est cōuenire in vnū vniuersitatē: marime magnā: vt hic. ⁊. l. j. ff. de lib. vni. ⁊ sic non vr̄ ꝙ vniuersitas possit delinquere: nec ex dolo vniuersitatis possit agi: qz p eā dolus cōmitti nō potest. vt. l. si ex dolo. §. j. ff. de dolo. Sed tñ dicendū est, qd̄ licet cū difficultate possit cōueniri in vnum: ⁊ in eadē sentētia trahi. vt. l. itē si vnus. §. principaliter. ff. de ar. tñ pōt cōueniri cu3 difficultate: ⁊ similiter delinquere. vt dicit gl. in. d. l. si ex dolo. §. j. ¶ Quero. cū hodie cōcilium gn̄ale populi, siue decuriones, succedāt loco senatoꝝ: vt no. in rub. C. q̄ sit lon. cōsue. an sicut olim senatores poterant restituere ad famā: ⁊ alia q̄ erant reseruata soli principi. ita hodie ciuitates decuriones, ⁊ populi, possint restituere ad famā: ⁊ etiā aliquē restituere iuri geniture. Bar. in l. infamē. in fi. ff. de publi. iudi. tenet ꝙ sic. qñ est ciuitas q̄ non recognoscat superiorē: qz quo ad se, est loco principis. iuxta no. in. l. hostes. ff. de cap. S3 idē Bar. in. d. l. j. §. de qua. re. ff. de post. dicit. illud est verū. qñ esset infamia irrogata virtute alicui⁹ statuti: tunc p aliud statutū ɔtrariū pōt tolli. al's innuit qd̄ si qs esset infamis de iure cōi, qd̄ nō possit p ciuitatē fame restitui. ⁊ ibi ēt dicit de regibus, principib⁹, ⁊ alijs dn̄is: q aut recognoscūt imperatorē p supiore: aut nō recognoscūt. ⁊ istud vltimū vr̄ verius. ⁊ ita vr̄ tenere Jo. de imol. in. d. l. infamē. sed bal. in. l. gn̄ali. C. de sen. pas. dicit. qd̄ l3 ciuitas nō possit aliquē restituere ad famā, facit. qd̄ no. In. in. c. cū te. extra de re iudi. tñ talis restitutus per suā ciuitatē, consequť ⁊ recuperat honores illi⁹ municipij. qui deferunt p suā. l. q̄ q̄tum ad iura sue ciuitatis, d3 haberi p restituto: nō obstāte ꝙ infamis repellaŕ de iure positiuo, cui pōt derogari p statutū. vt. l. vt gra

2 datim. §. s3 si lege. ff. de mune. ⁊ ho. ¶ † Quero an ciuitates possint cōcedere minorib⁹ liberā administrationē rerū suarū: ⁊ p ɔñs, an possint cōcedere veniā etatis: ⁊ vr̄ ꝙ nō: qz est de reseruatis principi. vt. l. fi. C. qui ve. eta. impe. ⁊ hoc Bar. in. d. l. nō ambigiť. ⁊ sic p statutū hoc fieri nō pōt. vt no. Bart. in l. oēs populi. circa prin. ff. de iust. ⁊ iu. S3 idē Bar. in. l. ij. in prin. ff. de mino. distinguit. aut est ciuitas q̄ nō recognoscit superiorē. ⁊ tūc pōt dictā administratione cōcedere: ⁊ per ɔñs cōcedere veniā etatis: qz in suo territorio habeť loco principis. vt. d. l. hostes. facit p eo gl. in. l. fi. C. de pscri. lon. tēpo. ⁊ ibi Cy. al's autē si recognoscit superiorē nō posset illud cōcedere. Sed ego oī casu teneo ꝙ nullus ppl's (quis nō recognoscat de facto superiorē: qz deliquit reclamando cōtra principē) nullo modo possit veniā etatis, siue liberā bonorū administrationē, minorib⁹ cōcedere: qz hoc est de reseruatis principi. vt dictū est. al's autē sequereť absurdū. de quo per Bar. in. d. l. nō ambigiť. vc3 ꝙ q̄libet ciuitas posset ɔstituere imperatorē. ⁊ auferre q̄ princeps sibi reseruauit: qd̄ est valde absurdū. vt in. c. ij. de maio. ⁊ obe. ¶ Ex pdictis etiā patet ꝙ statutū ciuitatis: ⁊ sic populi. vt. l. oēs populi. de iusti. ⁊ iure. siue cōsiliarioꝝ qui represētāt decuriones. vt no. gl. in rub. C. de decu. ⁊. l. ij. ⁊. ti. lib. x. nō pōt spurios legitimare: qz ordo decurionū hoc facere nō pōt. vt. l. j. ⁊. ij. ⁊ ibi Ja. bu. ⁊ Cy. ⁊ alij doc. C. de iur. aur. an. nec etiā potest facere successibilē spuriū. vt. l. iij. ⁊ ibi Bar. Bal. Ang. ⁊ alij. ff. de test. qm̄ ista sunt de reseruatis prin

3 cipi. ita dicit Bar. in. d. l. nō ambigiť. ¶ † Quero. quis ordo sit seruādus qñ populus vel decuriones, siue cōsiliarij volūt facere statutū. dic ꝙ debet conuocari more solito: tuba, cornu, vel cāpana. vt dicit Bar. in. l. fi. C. de decu. lib. x. ⁊ in loco publico, ⁊ cōsuetudo ⁊ ibi facta, ppositione a preside, cōsiliarij coadunati in maiori parte, debēt simul pstare voces: ⁊ nō sufficeret si q̄libet eoꝝ separatim, ⁊ separatis horis, ⁊ separatis locis, pstaret cōsensum: qz qd̄ cōe est vt vniuersis d3 simul cōprobari: al's aūt si est cōe vt singulis, sufficit cōsensus separatus. l. pro fundo. ⁊ ibi dn̄s me⁹ do. Floria. ff. de ser. rusti. pred. Et qd̄ maior pars dictoꝝ cōsiliariorum de psentibus determinauerit, stabitur ⁊ habebiť pro lege, ⁊ statuto. dūmodo oēs consiliarij vocētur: vt in dicta cōgregatione adminus due partes omnium cōgregenť. vt. l. nulli. ⁊. l. plane. et ibi gl. ⁊ doc. ff. qd̄ cuiusq3 vni. no. ⁊. l. quod maior. ⁊ ibi Dy. ⁊ Bart. ff. de admini. tu. ⁊ de hoc vide Bal. in. d. l. non ambigitur.

✣ SUMMARIUM. ✣

1 Constitutio principis, & epistola, seruantur pro lege.
Et quibus signis agnosci posit esse factam à principe.
2 Priuilegium personale, non egreditur personam.
3 Priuilegium in dubio an censeatur esse reale.
4 Princeps, an posit contra prescribere.
5 Populus romanus, an posit hodie, legem condere.
6 Populus romanus, an posit imperium reuocare.
Principis sententia, an faciat ius.
7 Pœna aliquando minuitur, propter seruitia facta reipublicæ, vel principi.

b Sed quod principi. b Iste. §. diuidiť in quatuor partes Nā primo ponit dictu3. Secundo eius rationem.

eius rationem. Tertio. ponit illationem. Quarto dictum modificat, & decla
rat. secunda ibi: cum lege. tertia ibi quocunque. quarta ibi: plane. Et hoc dicit.
Constitutiones principum obtinent vim legis: etiam generalis. si sint gene
rales, vel speciales. sic emanant ob meritum, vel odium singularis persone.
1 hoc dicit. ¶ † Nota. quod post trãslationem imperij in principem, licitum
fuit imperatori condere leges generales. ¶ No. quod constitutio principis,
& epistola seruantur pro lege. ¶ No. ibi quodcunque igitur coniuncta glossa.
in ver. constat: quod quatuor signis cognoscitur, an epistola ab imperatore
sit facta: vt obseruetur pro lege generali. Primo. si in ea dicatur. hac edicta
li lege. Secundo. si dicatur. hac generali lege. Tertio. si missa ad senatum.
Quarto, si mandetur in ea quod in similibus casibus ab omnibus obserua-
2 ri debeat. l. leges vt generales. C. de legibus. ¶ † No. in versicu. plane. quod
a priuilegium personale [a] non egreditur personam. vt hic. & ff. de consti. prin-
cip. l. j. & ibi Barto. & gloss. in. l. neratius. ff. de regu. iur. & Bart. in. l. gallus
§. nunc de lege. ff. de liber. & posthu. ¶ Fallit primo. si priuilegium est con-
cessum propter naturalem, & sufficientem rationem. vt in beneficio restitutio
nis in integrum, concesso minori propter lesionem: quod transit ad heredes.
vt. l. interdum. ff. de minori. ¶ Secundo. fallit in priuilegio concesso marito
ne conueniatur: nisi in quantum facere potest; quod transit ad heredem. id est cõ
munem filium eiusdem matrimonij. l. etiam in princip. & ibi doc. ff. soluto ma
trimonio. ¶ Tertio. fallit in priuilegio prelationis dotis, concesso mulieri:
quod transit ad heredẽ: id est filium mulieris eiusdem matrimonij. vt. l. assi-
duis. §. exceptis. C. qui potio. in pigno. habean. ¶ Quarto. fallit quando
de heredibus in plurali est facta mentio: quia tunc etiam transit ad heredem
heredis. vt. l. sciendum. ff. de verborum significat. sed si de herede in singula-
ri sit facta mentio: quia tunc non transit, nisi ad primum heredem, si est talis
res que de sui natura non transit ad heredem. vt. l. antiquitas. C. de vsufruct.
¶ Quinto. fallit, si priuilegium conceditur ciuitati, vel loco: quia semper
est idem locus, licet persone renouentur. vt. l. proponebatur. ff. de iudicijs.
¶ Sexto. fallit si conceditur posteris: quia transit ad successores: non tamẽ
ex feminis. vt. l. prima. in fine. & ibi nota. ff. de iure immunita. ¶ Septimo.
fallit, si priuilegium conceditur rei: quia ad quoscunque transit res, transit et
priuilegium. vt. l. iij. in fine. ff. de casibus. & nota. gloss. in. l. sordidorum. C. de
exacto. tribu. libro decimo. & ista sunt omnia de mente. Barto. in dicta. l. pri
ma. ff. de constitutio. principum. Et vide Bartolum & Angel. & Imolã. in. l.
3 quia personale. ff. soluto matrimonio. ¶ † Et vtrum priuilegium, siue con-
cessio in dubio intelligatur esse reale, vel personale. vide quod nota. Barto.
in. l. finali. ff. de serui. lega. & Ange. rapha. cuma. & Imol. in. l. apud iulianum.
§. si cui. & ibi gloss. & ibi dixi. ff. de legatis primo. & vide Dyn. in. c. priuilegi
um personale. de regulis iuris. in sexto. ¶ In glo. prima in fine. nota quod
dispositio imperatoris habetur pro lege: quando est huius propositi con-
dendi legem communem. quod intelligit Bald. in dicta. l. prima. ff. de con-
stitutio. princip. super possibili, & honesto. Nam impossibile, princeps non
potest. Illud autem dicitur impossibile, cuius contrarium est necessarium,
facit pro eo quod notãt. doctores. in. l. j. in fine. C. de his que pene no. ¶ Est
autem secundum Baldum. ius necessarium: ius diuinum. Item ius natura
4 le vel gentium. ¶ † An autem princeps possit contra predicta iura prescri-
bere. dic vt dixit Bartol. in simili. de statutis. in. l. omnes populi. circa prin-
cipium. ff. de iustitia & iure. & in. l. prima. ff. de constitutio. principum. & nota.
gloss. Cyn. Barto. & Bald. & alij in. l. finali. C. de constitutio. principum. fa-
cit quod not. Bartol. in proemio digestorum. ¶ Addas quod non presu-
mitur placere principi: nisi iustum & verum sit. & ideo clausula (si preces veri
tate nitantur) semper inest in responsionibus principum. vt. l. secunda. & l. fi-
na. C. si contra ius vel vtili. publi. in tantum quod si princeps excedit iustiti-
am partis, nunquam presumitur velle excedere: nisi in modico. vt. l. quoties.
cum ibi nota. per gloss. & doct. C. de preci. impe. offerẽ. An autem si rescriba-
tur contra ius ciuile requiratur clausula non obstante tali lege vel non. not.
in dicta. l. finali. C. si contra ius vel vtili. publi. & Bartol. in. l. si quis in princi
pio. testa. ff. de legatis tertio. & Bartol. in extrauagan. ad reprimendum. in
5 verbo non obstante. ¶ † In gloss. in verbo excessit. in fine. Primam opinio
nem, quod populus romanus non possit legem hodie condere. tenet Ioan.
& gloss. in. l. non ambigitur. ff. de legibus. & illam tenet Cyn. & Bald. in. l. fina
li. C. de legi. sed Guiliel. & Barto. in. d. l. non ambigitur. ff. de legibus. dicũt
quod legem vniuersalem facere non potest. sed senatusconsultum facere po-
test: vt hic. quia facit autoritate principis. vt. l. secunda. §. secundo. C. de ver.
iu. enucle. Sed Ioannes fabri tenet quod imo dicta. l. non ambigitur. non
est correcta. quoniam illa non fuit facta ab Vlpiano, qui fuit tempore Ale-
xandri imperatoris: qui cepit regnare post annos domini nostri Iesu chri-
sti. ccxx. secundum chronica, quo tempore, & ante sine dubio erãt imperato-
res: & translatum fuit imperiũ in principem. igitur &c. nisi velis dicere quod
senatus & prefectus pretorio, per legis formam. vt. C. de officio prefecti pre
to. orientis & illyrici, possunt leges condere: autoritate postea eis concessa p
principem. Secundo. nota ex glo. quod populus Romanus transtulit impe
6 rium omne, in principem. ¶ † Quero. an illud possit reuocare: Ia. but. dicit
quod sic: quia transtulit per legẽ regiam: ergo contraria lege tollere potest. vt.
l. si quis in principio testamenti. de legatis tertio. vt refert Baldus in dicta
l. finali. C. de legibus. Guiliel. in dicta. l. non ambigitur. tenet idem: quia pri-
mus imperator non potuit querere successori. Nam creatio imperatoris
non est ex successione: sed ex electione. Nam iste non est de casibus quod
queratur per alterum. iuxta nota. in. §. alteri. institu. de inutili stipula-
tione. & ibi hoc videtur sequi Bar. sed hec opinio se
cũdũ Bald. in. d. l. finali. C. de legibus. olim poterat su
stentari: hodie aũt, non toleratur: cum electio impe-
ratoris spectet hodie ad principes alemanie. & ius pri
uandi ipsum, spectat ad papam: non tamen secũdum
Baldum, in dicta. l. finali. ex omni causa: sed solum ex
causa ita notoria, ex qua turbatur vniuersus status
christianorum. vel ecclesie. vt extra de re iudica. c. ad
apostolice. in. vj. & facit quod not. gloss. in fin. in. c. a-
lius. xv. q. vj. ¶ Ex quo sequitur. quod cum popu-
lus romanus de ipso imperio, & potestate imperato-
ris, non habeat se impedire: videtur quod nec legem
generalem posset populus condere: nec reuocare im
perium. & istam opinionem sequitur Bald. in. d. l. fin.
que est communis. ¶ In gloss. in verbo epistolam.
& in ver. decernit. & in ver. vel edicto. in fine. conclude.
secundum Ioan. fabri. Aut princeps interloquitur:
aut diffinit. Primo casu. eius interlocutio non facit
ius. vt. l. ij. & ibi not. per gloss. & doct. C. de legi. & not.
in. l. j. eo. titu. quod est verum. nisi in corpore iuris sit
redacta. vt. l. fi. C. de no. codic. compo. l. metum. §. sed
quod pretor. ff. quod me. cau. Et idem. si princeps ad
supplicationem siue consultationem cuiuscunque re-
spondeat vel rescribat. Nam non facit ius nisi in illa
causa. nisi etiam illa talis responsio esset in corpore
iuris clausa. vt notat glos. in. l. nemo. C. de senten. Se
cundo casu. quando diffinit: & tunc aut presentibus
partibus & tunc. si secundum ius non facit ius nouum
sed quod est declarat. ff. de acqui. rerum domi. l. adeo
§. cum qui. sed si contra ius: tunc dic. vt in. l. si vindi-
cari. C. de penis. ff. de arbit. l. celsus. & in auf. de iudi-
cijs. §. omnes autem. colla. vj. Si preter ius: tunc fa-
cit ius: vt hic. & l. fin. C. de legatio. & est ratio secũdum
Bald. quia quando fit parte presente: fit cum magna
cause cognitione, vel deliberatione: & maxime in cu-
ria principis: vbi est magna copia peritorum. vt. l.
omnium. C. de testa. Si vero pronuntiet partibus ab
sentibus non facit ius. quia magis ex contumacia vi
detur lata sententia: quam ita ius dictauerit. argu. l.
qui repudiantis. ff. de inofficio. testa. in fine. l. & facit. l.
7 si ideo. in princi. & ibi Bartol. ff. de euic. ¶ † In glo.
ob meritum. & in gloss. non irrogauerit. in fine not. ex
tert. coniunctis his gloss. quod est iusta causa minu-
endi. vel remittendi alicui penam: propter multa ser
uitia que contulit principi, vel reipublice. Et econtra
est iusta causa augmentandi penam alicui, vt multis
grassantibus locus fit exemplo. vt hic. & l. aut facta. §.
fina. & ibi Bart. ff. de penis. ¶ In gloss. non transgre
ditur. ibi. ff. quod quisque iur. l. iij. dic quod vtilius est
quod concessio principis fiat motu proprio: potius
quam ad postulationem partis. vt ibi. & c. si motu p-
prio. de preben. in. vj. ¶ In ea. glo. in fine. an priuile
gium vni cõcessum, extẽdatur ad alium. supra dixi. &
vide Bar. in. d. l. j. de consti. prin.

SVMMARIVM.

1 Equum morbosum redhibere volens debet prius of
ferre omne quod percepit ex equo.
2 Prætores qui sunt hodie.
3 Prætores an possint facere leges.

b Prætorum [b] ¶ Edicta ptorum (que ab autoribus ius honorarium ap
pellantur) habent vim legis. hoc dicit. ¶ Not. quod
licet pretoribus legem condere. ¶ Not. quod ius p-
torium, siue honorarium, est illud quod pretores in-
troduxerunt ad adiuuandum ius ciuile: vt in bono-
rum possessione: licet esset petitio hereditatis. vel ad
corrigendum in successione emancipati, vel supplen-
di iuris ciuilis gratia: vt in actione furti manifesti. vt
l. ius autem. §. ius pretorium. ff. de iusti. & iur. & ibi no.
¶ No. q edicta edilium curulium: id est magistra-
tuũ, qui preerant venditionibus, & permutationibus
animalium vitiosorum. vt. ff. de edil. edic. l. j. sunt pars
iuris pretorij. Et isti pretores introduxerunt actionẽ
redhibitoriam, que durat sex mẽsibus: vt possent red
hiberi hincinde omnia. vt. l. cum sex. ff. de edi. edic. de
1 quo vide late per Bald. in. l. ij. C. de edi. edic. ¶ † Et
sic nota. quod ille qui vult redhiberi equum, vel bo-

stitu. l. fi. vel etiã si
apponat in lege
quã facit hoc voca
bulũ edictali. vel
edicto. vt. C. d sec.
nupt. l. hac edicta-
li. Duodecimo. q
leges imperiales
pprie appellãt cõ
stitutiões. Tertio
decimo. dicit q le
gum siue cõstitu-
tionũ imperialiũ,
qdam sunt psona
les, qdã gñales: p-
sonales dicunt q
ad alias psonas ñ
extẽdunt vt ecce. si
alicui ob meritũ. s.
pter sui meritũ
priceps idulsit. i.
pepercit: q: deliqt
ꝯ principẽ: & prin
ceps vidẽs istũ, q
bñ sibi seruierat,
dat sibi suã grãm.
ista gra quã dat si
bi priceps, nõ trã-
sit ad aliã psonaz.
ideo dr in ter. q p
uilegiũ psonale nõ
trãsgredit psonã,
cu tale puilegiũ
concedit: alie vero
gñales cõstõnes
sunt in omnibus
alijs hoibus.

ADDITIO.

a ¶ Personale. vi-
de. l. cũ patronus.
& ibi bart. ff. de le.
ij. Dyn. in reg. pri
uilegiũ. de reg. iu.
in. vj.
b ¶ Pretorũ. De
cimo. dicit de ma
gistratuũ, siue pre
torum edictis. di-
cẽs q ptorũ edicta
obtinet vim legũ.
etiã dicit q hoc
ius pretorũ pot, &
honorariũ appel-
lari, ad honorẽ ip-
sorũ ptorum q facie-
bant hmõi ius.
Quintodecimo. di
cit q isti pretores ro
mani erãt multi. &
ex his erãt qdã q
appellabant edi-
les curales. q sisr
faciebant suas le-
ges sup certis arti
culis, & caplis q le
ges sunt pars iurg
pretorij.

item morbosum que emi: necesse est vt primo offerat omne id qd fructus, & lucri & cómoditatis cá interim ex equo, boue cq; pceperit: als autē nō potest in dicta redhibitione obtinere. vt. l. ediles etiam. §. fi. & ibi no. eodem titu. & etiam si emptor aliqd soluerit pro medicinis: vel alio mō: potest a vēditore etiā recuperare vt est casus in. l. prima. §. quis post. ff. de edil. edi. & ēt introduxerūt actionē quāto minoris. hoc est pro quā tominus ego emissem, vel communiter emptū fuisset si sciretur illud vitium. vt. l. sciendum. §. fin. ff. de edil. edict. ¶ Et qd dixi, q tales actiones habēt locū in boue, eq, & alijs animalibus: etiā irratiōabilib⁹: morbosis, siue vitiosis: & sic in sclauis, seruis, & mancipijs vt. l. j. §. j. ff. de edili. edic. habent etiam locū (saltem vtiliter) in libus vitiosis: & in alijs rebus mobilibus vitiosis: vitijs latentibus. vt possint redhiberi, vel agi quāto minoris: vt est tex. & ibi gl. ordinaria. in dicta. l. prima. §. j. de quo dic cum gl. j. de suspec. tuto. §. fi. dic vt ibi. ¶ Circa istam materiam not. perpetuo vnū contra istos maledictos mangones, & cuzones. nam qñ vēditor scit vitium equi, puta q habet steuelliam: & licet dicat ego vendo tibi pro ceco caprimorbo, qui habet steuellā, bulsum, & pro omni defectu: quod tamen ista verba non releuāt venditorē: imo tenetur: quia sub illo inuolucro verborum, emptorem decipit de illo morbo latēti. secus si esset manifestus. vt est tex. valde no. in. l. ea que. §. fi. ff. de cōtrahen. emptio. quod no. Bald. in. l. prima. in pri. C. de edi. edic. in versi. quero. quid si emptor non esset admonitus. & idem si verosimiliter potuit videre cognoscere, & scire. quia si non perpendit (licet vēditor sciret) sibi debet imputari. vt no. gl. in. d. l. j. C. de edi. edic. & Bal. ibi in ver. quero. quid si venditor sciuit. ¶ † Quero.
2 qui sunt hodie pretores: dico qd sunt presides prouinciarum. vt ponamus in potestate ciuitatis Florētie. que sub se habet omnes alios officiales totius territorij eius & subiectionis. Defensores autē ciuitatis, hodie sunt vicariatus, potestates, & capitanei aliarū ciuitatum, que recognoscunt superiores. vt in aut. de
3 defen. ciuit. in. §. audient. cum glo. ¶ † Quero. an pretores, siue pñdes prouinciarū, siue potestates, & alij officiales terrarum possint facere leges. Dic quod post trāslationē imperij in principem, non possunt pretores, etiā populi romani legē vniuersalē facere: q non potest populus romañ. vt dixi. s. pri. §. nec eius pretores. ¶ Sz an possint facere statuta particularia, q ligent tātūmodo subditos suos: & quāto tēpore durent. dicit Bar. in. l. omnes populi. ff. de iusti. & iure. & gl. & doc. in. l. j. C. de postu. & Bar. in. l. fin. ff. de pe. & ego dixi in. §. j. s. eo. dic vt ibi.

SVMMARIVM.

Responsa. a Responsa prudentū, sunt responsa. i. opiniones iurisconsultorum, qui habebant a principe autoritatē legis condēde. h. d. ¶ No. qd nō lz ius iterptari vt ci⁹ interptatio
1 habeat. p lege: nisi a cesare ei pmissum fit. ¶ † No. q iudex non potest iudicare cōtra opinionem vnius iurisconsulti: & per consequēs, sicut si iudex ferat, sententiam contra constitutiones principum. & contra. xij. tabu. sententia ipso iure est nulla etiam si non appellatur. vt. l. j. ff. que sententie sine appella. rescin. Ita etiam quando est lata contra opinionē iurisconsulti. vt hic. secus si contra opinionē cuiuscūq; alterius doctoris: etiam Bar. quoniam legibus, & non exemplis, siue opinionibus magistralibus, iudicandum est. vt
2 l. nemo. cum ibi no. per gl. & doc. C. de sen. ¶ † In gl. j. in fi. no. gl. quid sit sententia. facit. l. j. cum ibi no. per gl. & doc. ff. de testa. vel dic quod sententia est que fine cōtrouersie pronuntiationē iudicis accepit: quod vel condēnatione vel absolutiōe contingit. ita not. Azo in summa. C. quomodo & quando iudex. §. est autem sentētia. Vel sententia est iudicialis diffinitio, cōtrouersie finē imponens cō dēnatione vel absolutionē continēs. vt no. Spec. in ti. de senten. §. j. q diffini
3 tio est eadē cū illa Azo. de quo dic. vt dixi in ru. ff. de re indicata. ¶ † Quero nūquid nostris tēporibus licitū sit leges interptari. vt ab eorū interpretatiōe recedere nō liceat. & gl. vrē velle qd sic. in. l. nō puto. ff. de iure fis. sz dic qd istū tex. dicit qd hoc erat antiquit⁹: ita qd nō est hodie. Itē eis erat pmissum ab imperatore, vt iurisconsulti imprētarētur: quod hodie doctorib⁹ nō cōmittit a cesare. igit &c. illa doctoris sentētia, pbabilis est: & nō necessaria. vt tz gl. in. l. si de interpretatione. ff. de legi. & clarius in. l. j. C. de leg. sz tamē iudex fm Jo. fab. bñ facit: qui opiniones eorum sequitur: si sunt consone rationi. ff. si ser. vendi. l. si qñ. §. j. & de vulg. & pupil. l. institutione. §. fi. Sed nūc qro. qd ergo operantur illa verba collata in doctoratu: sez. Do tibi licentiā legēdi: interpretādi, &c. q verba sunt sumpta ex. l. j. C. de pfes. & medi. lib. x. Rñdeo secūdū Jo. de platea. qd operant, vt possint pdicta publice facere: qd als nō liceret eis. vt. d. l. j. & C. de statu lib. l. j. li. xij. ¶ In gl. in v. opinio. in fine no. qd est opinio. & adde gl. & qd ibi bar. & Bal. in. l. extraneū. §. fi. ff. de acqrē. heredi.
4 ¶ † Quero. quādo b sunt plures opiniones, q est tenēda? Dic. qd illa q me-
b liori, & subtiliori nitit rōne: vt no. gl. in. l. q filiū. §. sabinus. ff. ad trebel. & in. c. capellanus. extra de ferijs. & p Bar. in. l. bona fides. ff. depositi. vt no. gl. l. distin. c. nemo ex eo. fm Joan. de plat. sed illa gl. in. §. sabinus. hoc nō dixit. nec ad hoc allegatur: sed allegatur. qd quando gl. ponit plures opiniones, & nullā approbat expsse: videt in dubio adherere vltime. Et ita dicimus de dictis Innocē. q nisi expresse appareat, quā opinionē ipse approbat: stabimus vltime sue opinioni. Et hoc expsse tz bal. in auf. ex testamēto. C. de colla. & Hosti. in. c. j. extra de priuile. ita dicit Jo. de imo. in. d. §. sabinus. ¶ Querit hic Jo. fab. cum imperator creat doctores, vt hic. ibi a cesare. & l. ij. §. pius diu⁹
5 ff. de orig. iur. quomodo ergo † creantur doctores autoritate apostolica: cum sciētia ciuilis sit: nec ad ecclesiā ptinet. vt extra ne cleri. vel mona. c. sup specula. C. de test. l. cōsulta. & C. de episc. & cleric. l. rescripta. & ibi Bal. Itē quomō doctores creāt doctores. vt arg. ff. de re militā. l. neminē. vel quomō ordo ciuitatis creare pōt: cū sit de reseruatis principi. vt. C. de professo. & medi. l. magistros. Rñdet ipse. qd decretalis noua, q est extra de magistris. in clemē. j. & ij. debuisset hoc declarare. & sic dimittit eā insolutā. Sz tu dic. qd doctorū collegiū pōt creare doctores, ex priuilegio cōcesso a Cesare: vt hic. & Bononie. a Theodosio imperator. facit qd no. Bar. de ciuitate mea Aretij. q vt dicit Bar. in. l. j. ff. de nundi. pdidit priuilegiū doctorādi: q stetit p. x. annos. quib⁹ aliqs nō fuit doctoratus: & sic vult qd autoritate, & cōcessione pricipis possit collegiū doctorū, creare doctores, als non: & sic ipse princeps creat, cuius autoritate hoc fit. vt. l. ij. §. ij. C. de ve. iur. enu.

SVMMARIVM.

Ex nō scripto.

a ¶ Rñsa. Vndecimo. dicit q sunt responsa prudentū. & certe rñsa prudentū, dicūt īnterpre. illorū sapiētū romanorū: qb⁹ pmissum erat a pricipe iura cōponere: qui iurisconsulti appellant: q rñsa eorū tantū habebāt ptātē, q nullus iudex poterat cō eorū responsa semel pronuntiare. ¶ Extra casum not. qd ius est aliud scriptum aliud nō scriptū: & partes iuris scripti, sūt sex. Itē no. differētiā iter pplz, & plebē. Itē no. q multitudo hominū cū difficultate cōgregat. Itē no. qd legū iperialium alie generales, alie psonales: siue spāles sunt. Itē no. d honore pretoris. Itē nota. de autoritate iurisconsultor: qb⁹ erat pmissum iura cōdere vt Vlpia. & Pau. sceuola africa. Illi iurisconsulti habebāt maximā autoritatē. & de plurib⁹ alijs sapiētibus. vt. ff. de origine. iur. l. ij. §. post originem.

ADDITIO.

b ¶ Quero quando. De isto quando est conflictus, opi. q sit tenēda vide Corse. i suis fingu, in ver. opinio.

[a] Ex non scripto. [a] Jus nō scriptum, est qd̄ vsus comprobauit: ⁊ legis habet vigorē. h. d. vel sic. Consuetudo moribus vtentium comprobata, pro lege seruatur. Et ius scriptum habuit ortum a ciuitate Atheniensium. Jus autem consuetudinariū, a ciuitate Lacedemoniorum. h. d. ¶ No. quod vsus diutinus cōsensu comprobatus, ⁊ sic a scientibus inductus, ⁊ obseruatus: habet legis potestatē. ¶ Ex quo no. qd̄ ad inducendam consuetudinem, requiritur vsus longus, ⁊ scientia: cū consensu vtentium. ¶ No. qd̄ nostrum ius ciuile ex duobus cōstat. videlicet, partim ex iure scripto: quod vocatur lex. de quo dixi. s. §. lex est vsq; huc. ⁊ partim ex iure non scripto: quod vocatur ius consuetudinarium. ¶ No. ibi. nam origo: quod principium nostri iuris ciuilis, fuit habitum ex vtraq; parte: videlicet ex iure non scripto. ⁊ ex iure scripto a grecis: vt patet
1 hic ⁊. ff. de orig. iur. l. ij. §. i. in glo. in ver. institutus. ¶ † No. ibi. memorie cōmendarent: quod vna ciuitas potest regi sine statutis scriptis. ⁊ sic sola consuetudine, ⁊ iure non scripto: ⁊ habet vim legis, ex concessione data populis vt. l. omnes populi. ff. de iusti. ⁊ iur. quia est data potestas, vt possint sibi ius municipale condere: etiam contra ius commune: ergo est data potestas: vt tantum regantur consuetudine, que etiam potest iuri communi derogare.
2 ¶ † No. ibi scripta. quod ad esse legis, vel statuti, videtur necessaria scriptura. facit quod dixi in. §. constat autem. sed de esse ⁊ substantia consuetudinis, non esset necessaria scriptura: imo memoria. Sed Bald. in. l. de quibus. ff. de legib. in versi. quero nunquid de esse consuetudinis. dicit. quod aut queritur de consuetudine inducenda: ⁊ in eius inductione non requiritur scriptura: nam non differt a statuto, si adsit tacitus consensus populi: ⁊ ita intelligatur hic. Circa tamen eius obseruantiam: ⁊ vt melius possit menti haberi: potest redigi in scriptis. ⁊ nihilominus dicetur consuetudo: vt dicimus de vsi. feudo. facit. l. contractus. C. de fide instrumento. text. est in. l. imo. ff. de lega. ibi non fuit necesse: quasi dicat, posset, si quis vellet. ⁊ idem no. Bar. ⁊ Bal. in. l. ij. in prin. ff. de vulg. ⁊ pup. ⁊ Cy. in l. ij. C. que sit longa cōsue. ¶ Ex quo Bar. in. d. l. de quibus, in fi. infert. quod si quis formaret libellum super consuetudine: ⁊ re vera non erat consuetudo, sed statutum: quod non valet, tanq̄ proposuerit ineptam actionem: ⁊ sic cadit a causa. vt. l. j. §. j. ff. si men. fal. mo. dix. facit. l. bebius marcellus. ff. de pac. dotali. ⁊ no. Cyn. in. l. ij. in. iij. q. coherenti prime. C. que sit lōg. consue. ⁊ sic ille cui competit directum dn̄ium: ⁊ sic directa rei vendicatio. si agat publiciana, in qua probet de directo dominio succumbet. vt est glo. singu. ⁊ ibi Bald. ⁊ Ange. in. l. j. de publi. Et sequitur Sali. in repetitiōe dicte legis, de quibus. in versicu. tertio. quero in quo differt statutum. vbi addit. quod in aliis differt consuetudo a statuto. Primo quia statutum est lex: vt. s. eod. in princ. sed consuetudo non est lex: sed legem imitatur. vt hic. Secundo in causa productiua: quia statutū producitur ab expresso consensu populi: ⁊ consuetudo, a tacito. vt hic. Tertio quia statutū non requirit illam diuturnitatem temporis, vt consuetudo: vt. l. de quibus. in fin. cum. l. sequenti. ¶ Quoniā hic tractatur materia consuetudinis, iustum mihi visum est: s̄m doctrinam iurisconsulti. in. l. j. ff. si certū peta. quod anteq̄, ad materiam, siue interpretationem huius consuetudinis, perueniamus, pauca de significatione, ⁊ distinctione huius consuetudinis videam⁹.
3 ¶ † Quero ergo primo quid sit consuetudo? ⁊ Barto. in dicta. l. de quibus in versi. expeditus de contrariis. dicit quod consuetudo est ius non scriptum moribus ⁊ vsibus populi, vel maioris partis ipsius, recte initiatum, ⁊ continuatum, introductum habens vim legis: ⁊ ibi omnia verba dicte diffinitionis ipse comprobat. Sed Azo in summa (que sit longa consuetudo) dicit quod consuetudo est ius quoddam non scriptum: moribus constitutū. vt l. de quibus. Consuetudo est ius non scriptum: inductum a populo, vel a maiori parte initiatum vel perseueratum. Sed Salice. in. d. l. de quibus. in versi. sed quero quomodo consuetudo (de qua hic loquitur) diffinitur, dicit quod opinio Barto. fuit opinio Jacob. de areti. ⁊ quod licet sit planior sua diffinitio: tamen illa Azo est in vsu frequentior ⁊ non minus bona, quam illa Bart. quia cum hic tractemus de consuetudinis diffinitione: ideo de ipsa loquimur, prout ex suis partibus cōstat: ⁊ est in esse perfecto: vt. l. j. post principium C. de iusti. co. confirmand. Angel. vero in repetitione presentis. §. in principio questionis. in versic. quero ergo primo quid sit recitat opinionem Jacob. et eam simpliciter sequitur. ⁊ ideo communiter tenetur: licet nullam mētionem faciat de Barto.
4 ✻ ADNOTATIO. † De multiplici deffinitione consuetudinis seu de quampluribus deffinitionibus, tractat Barbatius in rubri. extra de consuetudine, vbi colū. vij. versi. ego autem nu. xvij. variis fundamentis niti
5 tur saluare Azonis deffinitionē. † mihi autē placet deffinitio Gratiani de
6 qua in canone consuetudo, prima distinctione, † dicitur autem cōsuetudo secundum Gratianum, quod in communi vsu est. vel secundum Azonem in summa dicitur consuetudo, quasi communis assuetudo vel dicitur a consuo consuis. quasi mores consuti, hoc est simul ligati, inducunt consuetudinem. Joan. And. in. c. fina. extra de consuetudine. Et Jason in. l. de quibus colū. xix. nume. lxxxj. ⁊ ibi post scriben. notaui. Anto. Caius.
7 ¶ † Quero quotuplex est consuetudo. dic s̄m Salice. in. d. l. de quibus. in quarto contrario, quod est triplex. Nam aliquando sonat in merum factum, ex quo nullum ius resultat: ⁊ ista est quedam assuefactio: ita intelligitur. l. vniuersorum. ff. de pigno. actio. cum similibus. ⁊ ista assuefactio non tantum hominibus, sed etiam brutis competit: vt. j. de rerum diuisio. §. apium. Aliquando consuetudo que sonat in facto, sonat etiam in iure. et mores et vsus, ⁊ consuetudo idem sunt vt dicimus de possessione que est facti ⁊ iuris: vt no. in. l. j. in prin. ff. de acqui. pos. Aliquādo consuetudo sonat in ius tantū: ⁊ est nomen iuris, qd̄ descendit ex tacito cōsensu populi: ⁊ istud dicitur ius non scriptū. vt hic. ⁊ in. d. l. de quibus. ibi. moribus constitutū. istud etiā sequitur Angel. in hoc. §.
8 in princip. ¶ † Quero. quid de stylo. an, ⁊ in quo differat a cōsuetudine. Pet. ⁊ Cy. in. l. ij. C. que sit long. consue. dicunt. qd̄ de hoc stylo non habet in iure. vnde dicunt qd̄ stylus est ius non scriptum, ab vnius iudicis voluntate sepius stylatum: ⁊ in hoc differt a cōsuetudine: q2 illa tacita volūtate, ⁊ vsu plurium inducitur: quia populi, vel maioris partis eiusdē. ⁊ istud sequitur hic Ang. in versi. deinde quero. quia in iure nostro. Sed Bal. in. d. l. de quibus. in versi. quarto quero. in quo differt stylus. dicit quod non credit qd̄ pura volūtas vnius iudicis, induceret stylum necessario seruandum: nisi, vel esset de maioribus, potestatem sic inducendi habentibus. vel si voluntate populi, vel equiualentis voluntate illa, ⁊ stylus esset confirmatus q̄tuncunq; plurium vsus esset, corrobatus. Unde Bart. dicit. quod est differentia vt inter gen⁹ ⁊ speciem. nam consuetudo ex actis iudiciariis. vel extra colligit̄: licet mediāte consensu populi: sed stylus ex actis iudiciariis dūtaxat: vt. ff. de rei vendi. l. sed si possessor. in fi. de probatio. l. circa. in fi. de statu homi. l. labeo. in prin. ⁊ de variis ⁊ extraordi. cogni. l. j. §. in honorariis. Sed Salice. dicit quod ille leges dicunt morem iudiciorum seruandum esse: sed de stylo nihil dicunt nec quid sit stylus declarant: nec etiam probant, quod ex actu iudiciorum tantum stylus dicatur maxime cum quotidie dicamus stylus cancellarie est talis. vnde dicit. qd̄ modicam differentiam videt: nisi quod stylus proprie concernit ordinem, ⁊ seriositatē rei. vt probatur in. l. si quando. C. de bo. vacan. lib. x. ⁊ in. l. j. C. de sac. sac. eccle. Nam ibi stylus, pro ordinata dispositione assumitur: licet ibi de actu dependente ex voluntate vnius tantum. Ex his patet. q̄ nō tātum ordinem iudiciarium, sed extraordinarium cōcernit: ⁊ talis stylus non tantum ex tacito, sed expresso cōsensu procedere pōt: non tñ redacto in scriptis: quia tunc esset statutum. vt. s. dixi: sed consuetudo, est semper ex tacito consensu: vt. d. l. de quibus. facit ad predicta. l. si pacto quo penam. ibi: more iudiciorum. C. de pac. ¶ Unum addo. quod quoties iudex aliquid facit ⁊ aliquis allegat sic al's fuisse obseruatum: ⁊ talē fore stylum, potest iudex a seipso interrogare alios tabelliones, ⁊ alios circunstantes qui verosimiliter scire possunt: an ita sit stylus. ⁊ an ita fuerit obseruatum: ita eleganter no. Bar. in. l. iiij. ff. de test. ⁊ Bald. in. l. C. vt que de. aduo. ⁊c. ⁊ ita practicaui dum assidebam. q̄ no.
9 ¶ † Ang. hic. in ver. modo restat videre de prescriptione. querit. an prescriptio differat a consuetudinis canonica: ⁊ refert Cano. in. c. fina. extra de consuet. dicentes. quod consuetudo non valet, nisi sit laudabilis ⁊ prescripta. ⁊ sic videtur q̄ in consuetudine, insit prescriptio: sed certe s̄m Pet. Cy. ⁊ Ange. ibi. consuetudo non prescribit̄. quia id qd̄ prescribit̄, oportet qd̄ sit ius dispositū: nō disponens. vnde dicit lex. qd̄ si longissimo tp̄e, item. per viā. publicam non prescribo. vt. ff. de via publi. l. viam publicā. Et est ratio: q2 hoc non est ius depositū. sed quedam facultas eundi. sic ⁊ de consuetudine ita est. vnde non est bonū argu. vbi requiritur diuturnitas tp̄is, ibi est prescriptio: vt in exemplo predicto: ⁊ precipue cum diuturnitas tp̄is in ea nō prescriptionem, sed tacitū consensum ppl'i inducat. ¶ Ex quo sequitur. quod est differentia inter consuetudinem, ⁊ prescriptionē: quia p̄scriptio procedit ex cōsensu prescribentis: ⁊ eius contra quē prescribitur: sed consuetudo resultat ex cōi assuefactione totius ppl'i, vel maioris partis: vt. s. dixi in diffinitione. Unde his pro introductione modo visis, confidētius venio ad gloss. cū quibus examinabo
10 materiam cōsuetudinis. ¶ † Capio glo. ij. ibi qd̄ decem annis sit robusta. Not. qd̄ consuetudo inducitur ex cursu. x. annorum. ⁊ istam opin. secutus est Bart. in. d. l. de quibus. ⁊ ibi Sali. in versi. quero septimo. quod hic dicitur inueterata ⁊c. reprobata opi. Azo. qui dicebat q̄. x. annis inter presentes, ⁊ viginti inter absentes: quoniam ciuitas semper est presens: vt. l. proponebatur. ff. de iud. ⁊ reprobata opinione illorū

[a] ¶ Ex nō scripto. vidimus de iure ciuili scripto a. §. precedenti, vsq; huc. nūc, hic seq̄t videre de iure ciuili, nō scripto: ⁊ est sciendū qd̄ iste. §. vsq; ad. §. sz naturalia. diuidit̄ ī duas partes pricipales. In p̄ma parte d̄r, qd̄ ius nō scriptū, est illd̄ qd̄ vsus ppl'i romani, vel alteri⁹ ppl'i approbat. et obseruat. qd̄ ius (q̄uis in scriptis non sit redactū) tñ obtinet vires: ⁊ vicē legis scripte. Secūdo. reddit rōnē quare ius ciuile in duas partes diuidit̄. s. in ius scriptū ⁊ ius nō scriptū, vt s. §. cōstat. ⁊ est rō. q2 leges romane habuerūt originē a duab⁹ ciuitatib⁹ grecie. s. lacedemonia, que vtebat̄ iure nō scripto. i. consuetudine vel vsu: ⁊ habuerūt etiā ortū leges romane ab Athenis q̄ vtebat̄ iure scripto. ¶ Extra casum. no. d̄ autoritate cōsuetudinis. Item no. quod leges habuerūt originē a grecis. vt patet.

qui dicebant, ꝙ inducebatur tanto tempore, cuiꝰ initij memoria non exiſtit in
contrariū: vt. l. hoc iure. §. ductꝰ aque. ff. de aqua quoti. ⁊ eſti. q̄m vt dicit Sa
li. ibi mores populi forte non habent cām diſcontinuā poſtea in nouo caſu
emergenti. Tamen hoc ſuppoſito, tacitꝰ conſenſus populi (ex quo immedia-
te inducitur conſuetudo) ſemper eſt continuꝰ, ⁊ perſeuerās: ex quo non appa-
ret de cōtrario: vt. ff. de vſucap. l. nōnunq̄. §. ſi omnes. ⁊. ff. de acq. poſ. l. is q.
⁊ iſta etiam ſequitur Bal. in. d. l. de quibꝰ. in verſ. quero ergo q̄ntū tempus re-
quiratur. ⁊ alleg. Inno. in. c. quid per nouale. de verb. ſign. ⁊ dicit. qđ talis opi-
nio illorū non probatur lege: qꝛ non curamus de negligentia: ſed de conſenſu:
⁊ in actibꝰ interpollatis ſufficiūt. x. anni. ff. de vſuſ. l. cū de in rem verſo. Di-
cit tamen. qđ quidam Cano. dicūt. qđ aut conſuetudo eſt preter legem: ⁊ in-
ducitur. x. annis. vt dictū eſt: aut contra legem: ⁊ tūc in quadraginta annis: qꝛ
irrationabilis cenſetur, eoipſo qđ eſt contra ius: ⁊ ideo requiritur tempus longiſ-
ſimū: qꝛ irrationabilia difficilius preſcribūtur. vt. l. cū notiſſimi. ⁊. l. ſi qs em-
ptionis. C. de preſcri. xxx. anno. ¶ Concludit tamen. qđ aut conſuetudo in-
ducitur ſuper rebus eccleſiaſticis alienandis: puta ſuper infeudatione, vel li-
bellatione: ⁊ tūc ſunt neceſſarij quadringenta anni. necante dicitur conſueta
infeudari vel emphyteoticari. arg. extra de feudis. c. ij. de preſcri. c. de quar-
ta. aut ſuper factis ⁊ actibus aliarum perſonarum: ⁊ tunc inducitur. x. annis.
vt dicit glo. quod no. ¶ Querit Bald. in. d. l. de quibus. in ver. ſecūdo que-
ro. quādo incipit iſtud tempus, a quo actu, vel tempore incipiant currere iſti
x. anni. an ab actuū pluralitate: an a primo actu a quo conſuetudo incepit ex-
ordium. Et quidam dicunt. qđ verū ⁊ eſſentiale principiū conſuetudinis, eſt
ab vno actu. Nam tunc preſumitur populus ſcire qđ conſentiat: ⁊ conſenſus
eſt principiū conſuetudinis. Alij dicūt. qđ ab vno actu publico ⁊ notorio in-
cipit conſenſus: ⁊ per conſequens incipit naſci conſuetudo. Nam actuū plu-
ralitatis eſt ſi efficitur vnus actus in populo, diuulgatur in principio decennij.
Et iſtud dicit Bald. qđ eſt verum: vt not. in. l. cū de conſuetudine. ff. de legi.
qđ nota. ¶ In eadem glo. ibi reſpondeo non: ſed opus eſt bis (ad minus)
11 ſm eam iudicari. ¶ † Not. ex glo. qđ ad inducendā conſuetudinem requiri-
tur, ⁊ ſufficit binus actus. Idem tenet gloſſ. in. d. l. de quibus. ⁊ in. l. diutur-
na. ff. de legi. ⁊ in rubri. que ſit longa conſuetu. quod imo vnicus actus ſuffi-
ciat. ⁊ ſic de eſſe conſuetudinis non eſt frequentia actus: ſed poſtea volendo
probare conſuetudinem, opus eſt poſtea allegare voluntatem tacitam po-
puli, ex frequentia actuū: quia in incertis non certis, locus eſt coniecturis.
Sed iſta opinio reprehenditur a doctoribus: quoniam cōſuetudo, (etiā quo
ad nomen vt verificetur) requirit ſimultatem: quia dictio cū: requirit ſimul-
tatem: vt. l. j. §. j. ff. de pac. Sed in vno actu non inducitur ſimultas. igitur ⁊c.
Unde Guil. ⁊ poſtea Barto. in. l. de quibus. in verſi. quero. quot actꝰ ſuffi-
ciant: ſoluūt glo. quod actus aliquando ſunt ita notorij populo, qđ ſufficiūt
duo: ſecus ſi non eſſent ita notorij: vt, ſi fieret pons inter vnam domū ⁊ aliam
in loco non publico nec conuerſabili: quoniam ea que palam fiūt: dicuntur
frequenter fieri: vt. ff. de ritu nup. l. palam. ⁊ etiam glo. tenet. Ja. de are. alleg.
l. cū aliquis. al's cum alijs. C. de curat. fur. ⁊ in aut. quomodo opor. epiſco. §.
omn̄ dus. in frequenti lectione. ⁊ de defen. ciui. §. ſi. ⁊. ff. de teſti. l. iij. §. fin. licet
Jac. tenuerit ꝙ imo tres actus ſunt neceſſarij. Nam ad inducendā frequen-
tiam, requirūtur tres leges. vt. l. an in totū. C. de edifi. priua. ⁊. l. fin. C. que ſit
lon. conſuetu. ſed binus actus non inducit frequentiam. vt. l. nam ad ea. ⁊. l. ex
his. ff. de legi. Nec obſtat. l. iij. C. de epiſco. audi. quam glo. allegat qꝛ loqui-
tur de quadam aſſuefactione: non autem de conſuetudine. Sed Salic. dānat
iſtam opin. Jaco. butri. qꝛ. l. nam ad ea. loquitur in alia materia: videlicet in. l.
condenda. de his que preter, vel contra naturam eueniūt. Sed idem Sali. in
d. l. de quibus. in ver. quinto quero quot actus requirantur. dicit qđ Martin.
ſiſ. ⁊ poſt eū Hoſtien. vt refert Archi. in. c. j. de conſti. in. vj. dicūt. qđ hoc eſt
indeterminatū a iure: ⁊ relinquitur in iudicis arbitrio. allegat. ff. de vſur. l. mo
ra. in prin. ⁊. l. j. in ſi. ff. de iure delib. ⁊ iſta opinio videtur ſm Salic. congrua
rationi: tamen qꝛ aliter non videtur congrue poſſe dici: cū non ſemper binꝰ
actus ſic tranſeat in notitiam populi. qđ tacitus eius conſenſus poſſit colli-
gi: qꝛ forte actus illi non fuerūt manifeſti: nec ita ponderoſi, quod veroſimi-
liter potuerint in notitiam populi tranſire nec eſſe: qꝛ vt patet ex legibus. ſ.
allega. frequentia actuum quandoqꝫ exigit alium actum, vltra binū, interue-
nire: quandoqꝫ videtur conſentire vt binus actus ſufficiat: ⁊ ſic ex tranſitu in
notitiam maiorem ⁊ minorē, maior pluralitas actuū exigatur: ⁊ ſic concor-
dabūtur ille leges. Et iſta opinio mihi placet: qꝛ etiam eam ſentit Guil. et
Bar. quando ponūt exempla de duobus pontibus factis: aut in loco con-
uerſabili: vel non. ⁊ vide Bal. in. d. l. de quibus. in ver. circa primū quero nū
quid de vno facto.

12 ❋ ADNOTATIO. † Quot aūt actꝰ ꝯſuetudinē inducāt cū nō ſit
deciſum lege, cōmittitur iudicis arbitrio. l. j. in prin. de iure delib. ⁊ notaui poſt
doc. in. l. de qbus verſi. iiij. Quot actus. nu. ccxl. de leg. in pād.

13 ¶ † Quero quid intra. x. annos puta. intra bienniū, vel triennium, eſt bis
iudicatum in eodem negotio, vel ſimili in ſpecie, non intelligo in ſimi-
li numero: an dicatur conſuetudo ſufficienter inducta? ita quod iudex
ſm illam teneatur iudicare. Salice. in. d. l. de quibus. in verſi. quero octauo.
ſi conſuetudo inueterata. arguit quod non. quia non eſt diuturna. l. diu-
turna. ff. de legi. In contrarium facit quod not. gloſſ. in verſic. inueterata.
⁊ in. d. l. de quibus. in verſic. ſed qualiter. vbi dicit quod ſufficit bis iudica-
tum in illo tempore: ⁊ ſic non exigit decennium tranſiuiſſe poſt actum bi-
num ſententiarum: ſed tantum intra decennium, binum actum interueniſ-
ſe: ⁊ idem voluit gloſſ. in. d. l. diuturna. in verbo inducitur. ſed videtur in-
clinare, qđ curſus decēnij ſit neceſſarius: vt. ſ. dixi in alia queſtione. Sꝫ Sa-
lic. dicit. qđ interdum conſuetudo eſt de caſu non deciſo: ⁊ curſus temporis
non eſt neceſſarius: quia eſt ſtatim habilis ⁊ efficax ad decidendū in ſimilibꝰ
caſibus: nec ſubeſt cauſa propter quam debeamus aliquo modo ſuſpicari,
quod populus in eodem conſenſu voluerit perſeuerare: cū nihil contrariū ſi-
bi repugnans inueniatur: ⁊ de ſe valida non recipiūt robur ex curſu temporis
vt. ff. de adopti. l. qui libertus. ⁊ not. in. l. poſt mortem. eo. tit. aut conſuetudo
eſt de caſu. l. deciſo. ⁊ contra deciſionem illam eſt inducta conſuetudo: ⁊ tunc
curſus decennij ſit neceſſarius: intra quem non apparet populum contrariū
voluiſſe: ⁊ ſic in illa tacita voluntate ex pluralitate ſententiarum, vel actuum
cauſata perſeuerare, veroſimile eſt, ⁊ facile ſciens eam oppoſitum velle poſ-
ſe ſe mutare: ⁊ ab illa ſua tali voluntate recedere: ⁊ ſic al's in actu minus legi
timo requiritur curſus tēporis: vt. d. l. poſt mortem. cum ibi nota. ⁊ maxime
quando per actum minus legitimum, ⁊ perfectum: tollatur perfectum ⁊ legi
timum. vt. C. de teſta. l. ſancimus. ⁊ eſt tex. in caſu noſtro.

14 ❋ ADNOTATIO. † Decēniū ſufficit ad cōſuetudinē inducēdā
ſcriben. voto cōi in dicta. l. d. quibus. et ibidem notaui verſi. xi. decennium.
nu. 250. qđ procedit de iur. ci. ſꝫ iure pōtificio cōſuetudo dꝫ eſſe rōnabilis ⁊ le
gitime preſcripta. c. cū eſſes ex. de teſta. vel legitime preſcripta. ſcꝫ ſpacio quadra
ginta annorū aut. quas actiōes. de ſacroſ. ecc. c. ⁊ panor. notat in. c. ſi. ex. de cō
ſue. qđ intelligo procedere, q̄n cōſuetudo eēt, ꝯ canones. qꝛ prohibitū pſonis ec-
15 cleſiaſticis qđ facere ꝯ canones. c. qđ ſuper his ex. de maio. ⁊ obe. ⁊ q̄ † ſit ratio
diuerſitatis inter ius ciuile ⁊ pōtificiū ponit panor. in. d. c. ſi. col. 8. verſi. ⁊ pu
to. nu. 7. ex. de cōſue. ⁊ dixi. in dicta. l. de qbꝰ. verſi. xij. nu. 251. An. Caiꝰ.

¶ Et predicta ſunt vera. niſi ille binus actus vel trinus, fuerit eodem die:
quoniam ea que fiunt de proximo (licet plura ſint) tamen preſumuntur eſſe
idem: vt not. in. l. ſi conuenerit. ff. de pig. actio. Preterea ſicut populꝰ potuiſ-
ſet errare circa vnum actum: ita potuiſſet errare quando plures actus eodem
die fuiſſent facti: vt. l. antique. ⁊. l. mulier. C. ad velleia. ſm Guil. ⁊ Bar. in. d.
16 l. de quibus. in verſi. quero quid ſi eadem die. ¶ † Secūdo principaliter no.
glo. dum dicit. bis iudicari: quod ad inducendū conſuetudinem, requiritur
actus iudiciariꝰ. facit. l. cum de conſuetudine. ff. de legi. Sed Bartol. in. d. l.
de quibus. in ver. ſed nunquid ad introducendum: determinat. quod ſuffici-
at actus extraiudicialis ad ſubſtantiam conſuetudinis: ſed actus iudiciarius
requiritur, vt facilius probari poſſit tacitus conſenſus populi. Sed Salic.
in. d. l. de quibus. in verſi. quero tunc ſexto quales actus concludit. qđ ſi que
ratur de conſuetudine concernente iudicialia: tunc actus illi debent eſſe iudi
ciales: ⁊ concernentes ordinē iudicij. ff. de conſuetudine ordinatiua, vel con-
ſtructiua queratur, vel concernat deciſionem litis: tunc procedāt gl. Si autem
queratur de conſuetudine concernente negotium: ⁊ alia extraiudicialia:
tunc ſufficiunt actus extraiudiciales. ⁊ idem nota. gloſſa. ⁊ Bartol. in. l. in
ſtipulationibus. ff. de reg. iuris. Cynus. ⁊ Bald. in. l. ij. C. que ſit longa cō-
ſue. ⁊ hoc hic ſequitur. Angel. in ver. vlti. q̄ritur vtrum ad inducendū ⁊c. ⁊ iſta
17 eſt veritas: ⁊ ita communiter practicatur. ¶ † Quero. an ex actibus ipſo iu
re nullis inducatur cōſuetudo? vt puta ex proceſſu inordinato. ⁊ Bald. in. d. l.
de qbus. in ver. ſed quero. an ex actibꝰ ipſo iure: concludit qđ ſic: quia ad hoc
quod conſuetudo inducatur: non requiritur actuū valentia: nam etiam per a-
ctū nullum, volūtas comprobatur: vt. l. fin. ⁊ ibi Bart. ff. de reb. eo. quinimo
dicit. quod forte eſt de neceſſitate, quod ꝯſuetudo inducatur ex actibꝰ nullis.
quia ſi eſſent per ſe validi, non preſcriberetur conſuetudo: quia habitis pre-
ſentibus in vero, ceſſat preſcriptio. l. ſequitur. §. lana. ff. de vſucapio. ſicut di-
cimus in teſtamento minꝰ ſolenni, ꝙ oritur obligatio naturalis: ⁊ monſtra-
tur volūtas teſtantis: vt no. in. l. cum quis. C. de iur. ⁊ fac. igno. Tu dic. quod
imo ex actibus veris, ⁊ etiam nullis inducitur conſuetudo: quia conſuetudo
inducitur quando apparet de tacito conſenſu populi: ſed ita poteſt apparere
ex veris ſicut ex nullis. igitur ⁊c. ⁊ inducitur preſcriptio, non quo ad illos actꝰ
veros: ſed ad futuros veros, vel nullos: igitur ⁊c. ¶ Quero. an ex actibꝰ cō-
ditionalibus inducatur conſuetudo? Bal. in. d. l. de quibus. in ver. vlterius
queritur. an ex actibus conditionalibus: dicit. qđ ſic. qꝛ eſt ibi conſenſus: licet
pendeat (ſicut diximꝰ) in obligatione conditionali: vt in. §. ex conditionali.
inſti. de inuti. ſtipu. ¶ Quero, an ex actibus minꝰ ſolennibus approbatis
in iudicio, vt puta ꝙ ſtetur inſtrumento etiam ſi non habet nomen princi-
pis, inducatur conſuetudo. ⁊ Bald. in. d. l. de quibꝰ. in ver. item queritur an ex
contractibus minꝰ ſolennibus ⁊c. determinat qđ ſic: quoniam de iure noſtro
non valet inſtrumentum, non appoſito nomine conſulis: ⁊ tamen poteſt per
conſuetudinem induci, qđ non apponatur. vt eſt glo. ordin. in aut. vt prepo.
no. impe. in. §. nos. enim. in verſi. autore. ¶ Quero. an ex actibus arbitrato
ris, inducatur conſuetudo. ⁊ Bald. in. d. l. de quibus. ver. x. quero an ex acti-
bus arbitratoris inducatur conſuetudo: concludit. qđ aut talis conſuetudo
reſpicit arbitralem poteſtatem: vt in modo procedendi ſummarie: ⁊ tunc in-
ducitur conſuetudo: tantūmodo coram arbitris: vt. l. ij. in ſi. C. de conſtitu. pe
cu. aut reſpicit facti narrationem, ⁊ naturam: ⁊ tūc etiam coram iudicibus: et
ſic vbiqꝫ valet. vt ſi ſepius eſt pronuntiatum per arbitros, qđ primogenitꝰ
ſuccedat: nam inducitur conſuetudo vbiqꝫ conſeruanda: quoniam conſenſus
firmat ſententiam latam a prorſus priuatis: vt. l. cum ibi no. C. commu. vtri.
iudi. ¶ Querit Bal. in. d. l. de quibus. in ver. modo quero. an ex non actibꝰ
inducatur conſuetudo? vt puta vaſalli nunquam iurauerunt fidelitatem co-
miti: ⁊ videtur dicere. aut conſuetudo negatiua poteſt preſcribi: ⁊ tunc ex il-
lis actibus poteſt induci: alias non. vt. l. ſecunda. C. de ſerui. ⁊ aqua. vt pu-
ta. ſi eſt conſuetudo quod non interponantur decreta. vt. ff. de legatis. l.
diuturna

diuturna. Itē qđ nō liceat in mari piscari: vt. l. si quisq̄. C. de diuer. ⁊ tempo.
prescri. Item eo ipso qđ omittit forma in actibus hominum longo tp̄e, vide
18 tur prescribi ꝯ formā: vt. l. tribunus. ff. de testa. mili. ¶ † Quero an si iudex
iudicauit pluries ꝯ legem ⁊ preterit decenniū: an inducat cōsuetudo. ⁊ Car.
in. d. l. de quibus. i versi. quero quid si iudex pluries ⁊c. dicit qđ sic: q̄ licet ex
sñia nulla: vt. l. j. §. constitutiones. ff. que senten. sine appel. rescin. non induca
tur consuetudo: tamē inducit ex actu in quo cōprehēditur tacitus consensus
populi: vt. d. l. de quibus. igitur ⁊c. ⁊ de hoc vide per Sali. in. d. l. de quibus.
in ver. x. quero an ex consensu erroneo. ⁊ plenius per eundem. ea. l. in duodeci
19 mo contrario. ¶ † Quero. an sine aliqua ꝯdictione possit induci consuetu-
do. ⁊ Sali. in. d. l. de quibus. in ver. quero nono an sine aliqua contradictio-
ne possit ⁊c. determinat qđ sic. Et est ratio: q̄ vsus ⁊ voluntas maioris par-
tis populi preiudicat minori dissentienti: vt. ff. ad munici. l. qđ maior. igitur
frustra de eorum ꝯdictione tractamus: cum nullum possit producere effectū
vt. ff. ad velle. l. aliqñ. ⁊ de hoc videtur esse casus in authē. de defen. ciui. §. fin.
ibi nulloq̄ reluctāte ⁊c. ⁊ se hꝫ ita cōis opi. secundū eū. Sed Ang. hic in ver.
Item quero vtrum possit induci consuetudo absq̄ ꝯdictione ⁊c. dicit. qđ aut
queritur nunquid per hoc quod aliqui vsi sunt aliquo actu sine ꝯdictione in
ducatur consuetudo, q̄tū ad hoc vt alij similes, in casu simili possint eodem
iure vti alijs inuitis: ⁊ sic actiue: ⁊ dicit qđ cōsuetudo inducitur. quia lex sine
cōtradictione inducitur vt patet in diffinitione legis: vt. s. eo. §. lex. est ergo ⁊
in consuetudine que nō differt, nisi in tacitū ⁊ expressum. Aut q̄ritur an con-
suetudo inducatur ex tali vsu, q̄tū ad hoc, vt quis cōpellatur vti tali actu si
noluerit: ⁊ sic passiue: ⁊ tūc cōpellitur: nisi ꝯdictio interueniat: ⁊ ei fuerit obtē
peratum. Nam tunc a tēpore ꝯdictionis, prescribitur contra obtemperantē.
Et ita dꝫ intelligi. l. diuturna. cum. l. seq. ff. de legi. verbi gratia. Rusticus ma
cinauit ad molendinum meū per. x. annos cōtinuos: nūquid p talē vsum ma-
cinandi potero ipsum cōpellere, vt in futurū macinet: certe nō. Sed pone. ꝙ
elapsis certis annis, dū nō volebat macinare ad molendinum meū: sed ad a-
liud: ergo ꝯdixi, ⁊ tantū operatus sum, qđ ipse macinauit ad meū molendi
num. ex tali actu ꝯdictionis, incipit prescriptio contra eum: q̄ si a tempore
facte cōtradictionis, macinauit vsq̄ ad tantū tēpus qđ prescriptio possit in-
duci: tūc si in futurum semper cōpellit macinare: ⁊ facit qđ no. doc. in. l. ij. C.
20 de ser. ⁊ aqua. qđ est valde not. ¶ † Quero an vnico actu contrario consuetu
dini, interrumpat cōsuetudo. ⁊ Bal. in. d. l. de quibus. in ver. tertio quero an
vnus actus ꝯrius: dicit. aut consuetudo iam erat prescripta: ⁊ tūc nihil ope-
ratur actus contrarius. facit. ff. de solu. l. cū q̄s p eo. Aut non erat prescripta
⁊ tunc est interrupta. si talis actus est publicus ⁊ notorius: vt no. de regu. in.
l. nemo. §. temporalis. ⁊ sic actuum difformitas reddit consuetudinem impre
scriptibilē: q̄ varia rerū obseruātia nō dicit cōsuetudo. vt. l. scie. d annu. leg.
⁊ istud etiā in effectu voluit Sali. in. d. l. de q̄bus. in versi. q̄ro vigesimonono.
q̄d sit qñ iudicatum fuit contra consuetudinem ⁊c.
21 ❧ ADNOTATIO. † Cōsuetudini tacito ꝯsensu populi ⁊ de-
cēnio firmate, vno vl' duob⁹ ꝯrijs actib⁹, ñ obcurrit tex. gl. Alex. ⁊ Philip.
decius in. l. nemo alieno noīe. §. tēporalis. de regulis iuris. l. fi. vbi Bar. no
tat d serui. ⁊ aqua. qđ Decius ī dicto. §. tēporalis, trifariā limitat, ⁊ dixi ī di
22 cta. l. de quibus versicu. xviij. numero. 258. † actuum varietas consuetudi
nē caussari īpedit, glo. ⁊. Bar. in. l. semper in stipulationibus. in calce. de reg.
iur. sed actuū diuersitas sec⁹. l. q̄situ. §. itē si q̄s eodē istrō, ibi gl. de fund. istru
cto. ⁊ fusius dixi. in. d. l. de quib⁹. versi. xix. nu. 259. Antonius Caius.
¶ Quero. an requiratur qđ sentētie late, fuerint executioni demādate. ⁊ Sa-
li. in. d. l. d q̄bus. in ver. q̄ro vndecimo. q̄. s. dixi. qđ ex pluralitate ⁊c. dicit qđ
aut executio non est facta victorū negligētia: aut victorū impotētia. Primo
casu ius cōsuetudinis iā inducte nō pōt tolli. qđ patet. Primo q̄ negligen-
tia partis non vtētis, nō hꝫ obesse alijs: vt. l. iij. in prin. ff. qđ quisq̄ iur. Secū
do q̄ nō deficit ex hoc consensus populi, ex certa scientia patientis sic deci-
di, q' est immediata cā inducēde cōsuetudinis. d. l. de q̄bus. Tertio. q̄ nō lex
plus exigit, quā qđ res iudicata sic pluries fuerit. ptꝫ. ff. de legi. l. nā impator.
Scđo casu. qñ ppter impotētiā: ⁊ tunc aut hec impotētia causat a facti aut
iuris resistētia. Si a facti resistentia, ⁊ idē. q̄ illa ius nō tollit. nec cōsensum
populi deficere facit: q causat ꝯsuetudinē: vt hic. si a iuris resistētia ⁊ tūc. aut
ideo ius executioni resistit. q̄ sentētia nulla fuit: ⁊ tunc consuetudo nulla in-
ducta fuit: q̄ ex eo qđ nullū est iuris effectus aliquis resultare non pōt. C. de
leg. l. nō dubiū. Aut ius nō resistit. q̄ per appellationē rescissa fuit. ⁊ idē. l. j. ī
ff. ad turp. Aut nō resistit, q̄ bñficio specialitatis forte rescissa fuit. vt. si ad
uer. rē iudi. p totū. ⁊ tunc licet q̄ ad minorē tollat sentētia, ⁊ eius effectus: non
tñ q̄ ad alios. vt. C. si vnus ex pluribus. l. ij. in fi. tunc cōsensus populi deficit,
23 q cōsuetudinē inducit. ¶ † Quero an p vnā partē populi induci possit con
suetudo. Guil. ⁊ Bar. in. d. l. de q̄b⁹. in v̄. dicit hic qđ requirit tacit⁹ ⁊c. tenēt
qđ sic. argu. not. in. l. si q̄s filio. §. fi. ⁊ ibi Bar. ff. de leg. j. vbi pars ciuitatis po
test facere statuta facit qđ dixi. s. eo. §. plebiscita. ergo ⁊ cōsuetudinē induce-
re. dic vt no. Bar. in. l. oēs populi. ff. d iusti. ⁊ iur. ⁊ ego dixi. s. §. j. Uel pleni⁹
dic s̄m Sali. in. d. l. de q̄bus. in vlt. q. vbi dicit qđ q̄diu pars populi sit vnita
cū suo toto, nō facit per se populū. arg. de offi. asses. l. fi. ī eadē. ⁊ no. p Barto.
C. de metropo. l. ij. lib. xi. Et q̄ oīs ciuitas vnū populū facit, ⁊ representat. vt
nus sibi ex puilegio cōcedat. vt. ff. qđ cuiusq̄ vni. nomi. l. j. ⁊ sic nec statutum
nec consuetudinē specialē possunt sibi inducere, vel facere: ⁊ maxime deciso
ria litis concernentem: cum ⁊ autoritate superioris hoc non faciant. facit.
lege nulli. ⁊ quod ibi no. eodem tit. Et hoc suadet ratio, ne schisma induca
tur in populo ⁊ regno. ar. in titu. de probi. alie. feu. p Fed. capitulo imperia
lis. §. preterea. Non ob. §. plebiscita: quia magis facit pro quam contra. quia
illa plebiscita facta a parte populi non valuissent nisi expresse fuissent po-
stea per populum approbata. Non ob leg que de tota. ff. de rei vendi. quia
hic non est eadem ratio in parte, sicut in toto. argumentum lege si quis filio.
§. vici de legatis primo. ⁊. §. si parti. ⁊ quod in eis no. Bar. ⁊ doc. ¶ Quero
an sufficiat probari quod in notitiā concilij generalis, vel maioris partis po
puli deuenit. Et Sali. in. d. l. de quibus. in versicu. iuxta predicta quero ⁊ de
cimoseptimo an sufficiat ⁊c. alleg. gloss. in rub. que sit lon. consuetudo. que te
net quod concilium representat totum populum. quod dictum tene cordi.
quia non est verum. quod semper representet totum populum: nisi hoc dis-
poneretur a iure ciuili, vel municipali: imo facta a concilio, non intelligun-
tur facta a populo. ff. de decre. ab ordi. fa. lege ambitiosa. ⁊ probatur. ff. quod
vi aut clam. l. prohibere. §. non tantum. versiculo plane. Item quando repre
sentat, intelligitur quando concilium est congregatum more solito, als autē
si in notitiā singulariter singulorum de consilio transfert non credit sufficere:
re: quia per istum modum non representat populum. quod enim audiunt ⁊
intelligunt, vt singuli intelligunt ⁊ non vt collegium, vel concilium: pro hoc
24 facit quod not. de re. diui. l. in tantum. §. vniuersitatis. igitur ⁊c. ¶ † Que-
ro qualiter consuetudo in iudicium deducatur. ⁊ Bart. in. d. l. de quibus. in
ver. x. quero qualiter consuetudo in iudicium proponatur. ⁊c. Et ibi Sali. in
versiculo. quero duodecimo qualiter consuetudo deducatur. Concludunt ꝙ
potest pponi multis modis. Primo per modū exceptionis. arg. no. in. lege
pacisci. ff. de pac. Item per modum replicationis quando contra exceptio-
nem replicatur de consuetudine. Item officio iudicis quando inducit resti-
tutionem vt lege si minor. §. finali. ff. de mino. Item per viam actionis ⁊ tūc
in ciuili incipias. aut super contractu formiter ⁊ agis ex contractu, allegat; ta
men in bello consuetudinem: aut vniformiter, ⁊ agitur condictione. vt lege
si duobus. §. si quis iurauerit. ff. de iureiur. Si autem criminaliter inducitur
accusatio. vt infra de publi. iudi. in principio. ⁊ hoc in effectu etiam vult
25 Ang. hic in versiculo. deinde principaliter quero qualiter. ¶ † Quero. an
sit necesse quod consuetudo in libello debeat allegari: Salic. in dicta lege de
quibus. in versiculo nunc tertiodecimo quero qualiter consuetudo necessa-
ria ⁊c. dicit s̄m Jac. de are. quod si est notoria quod non est necesse allegare.
vt. l. j. in fine. ⁊. l. emptorem. in prin. ⁊ de act. emp. ⁊. lege ea quidem. ⁊ quod ibi
not. C. de accu. ⁊ etiā quia non est necesse exprimi actio. vt lege edita. cum ibi
no. C. de eden. quod est verum si in illo loco agatur, vbi dicitur esse consue-
tudo: secus si est in alio loco: quia in alio loco non potest dici notoria: si autē
non sit notoria, debet allegari cum scit quid facit. quod est verum s̄m Bar-
to. si consuetudo est contra legem. quia nisi tunc allegetur, reus non potest
deliberare an cedat, vel contendat cū aduersarij intentio sit fundata in iure
ideo consuetudo est in libello alleganda. vt lege prima. ff. de eden. vel dic. qđ
si consuetudo sit causa petendi ⁊ concludendi in libello: ⁊ ideo in eo debet al-
legari vt ex eo sequatur conclusio que de iure communi nō sequitur: sed poti
us improbatur. Sed Ang. hic in ver. demum queritur cum intentetur s̄m
Cyn. determinat qđ nunq̄ expediat fieri mentionem d consuetudine in libel
lo. nam consuetudo non est medium immediatum ad conclusionem que sit
in libello: sed medium immediatum ipsius conclusionis, est factum quod in
libello deducitur ⁊ super quo consuetudo fundatur dispositiue. sed constat
quod in libello sufficit proponere medium immediatum conclusionis, omis
so medio mediato ipsius vt est videre in libello rei ven. in quo proponitur
rem spectare ad actorem iure dominij: quod est medium immediatum rei vē
di. nec expedit proponere titulum ipsius dominij. scilicet ēptionis ⁊ permu
tationis licet aliud postea in probationibus expediat iudicium deduci, si
ipsum dominium negetur: ergo sic erit in consuetudine que est medium im-
mediatum iuris, quod ex eo deducitur s̄m Cy. quod est subtile. ⁊ no. in pra-
ctica intantum ꝙ dicta consuetudo est articulanda ⁊ probanda. vt. i. dicam.
⁊ pars debet capitulo de consuetudine respondere, per verbum credit, vel
non credit vt dicit Bar. in dicta. l. de quibus. in versi. quero tamen. vtrum cō
suetudo sit ius. ⁊ Bald. in. l. ij. §. sed quod obseruari. C. de iur. cal. licet posi
tioni de iure quis respondere non teneatur. vt. l. ornamentorum. ⁊ ibi Bar.
26 ff. de au. ⁊ argen. leg. quia ius est notissimum ⁊ certum. ¶ † Quero an ne-
cesse sit quod consuetudo probetur: Bar. in. d. l. de quibus versiculo quero
nunquid consuetudo sit ius. dicit quod sic. vt. l. ij. C. que sit. lon. consue. Nec
dicatur ius notissimum per se. vt. l. late. ⁊. l. lata. ff. de verbo. signifi. quia dicit
illud verum in iure scripto: in iure non scripto non. quia sepe in eo etiam pe-
ritissimi errant. Et hoc sequitur hic Ang. in versiculo quero nunquid expe
diat consuetudinem probari. Sed Sali. in dicta lege de quibus. in versiculo
xiiij. quero an sit necesse quod consuetudo probetur. dicit Pe. tenere quod
non debet probari, sed de ea allegata iudex informabit. quia de iure scripto
se informat in camera libros inspiciendo: quod dictum dicit posse tolerari
in consuetudine notoria arg. eius quod no. glossa. i. l. prima. C. si aduer. liber.
In non notoria, debet probari: quia est incerta: ⁊ consistit in facto. argu.
not. in. capitulo primo. de consti. in. vj. per tex. in. l. j. C. que sit lon. consue. ibi
probatis his. ⁊ ibi causa cognita, ergo parte citata ⁊ plena probatione prece
dente. vt lege in cause. §. causa cognita. ff. de mino. Non obstat ratio Pe.
q̄ loquitur in iure scripto, quod est clarum ⁊ certum. vt not. gloss. in. l. fina. C.
27 de legi. ¶ † Quero, quot testes requirantur ad probandum consuetudi-
nem: Salice. in. d. l. de quibus. in versiculo quero tunc. xv. quot testes. dicit
28 quod duo sufficiunt. vt lege vbi numerus. ff. de testibus. ¶ † Quero quo-

modo ꝛ qualiter probatur.ꝛ Sali.in.d.l.de quibus.in ver.quero tũc.xvi.qualiter ꝛ qũo.alle.glo.in.l.cum de cõsuetudine.ff.de legi.ꝛ in rub.C.q̃ sit lon.cõsue.q̃ dat plures modos:ꝛ inter alios,qđ si quis cõsuetudinem allegauit:aduersarius ꝯdixit:iudex vero cõsuetudinẽ esse approbauit ꝛ pnuntiauit:ꝛ tunc hoc pbãdo sufficit.Sed Jac.ꝛ Bal.hoc impugnant:q2 ista declaratio aliis non preiudicat.sed Marti.de fano ꝛ Mar.similiter.defendunt glo.ꝛ Guil.de cu.sed Sali.concludit attendenda esse verba glo.vcz qđ glo.nõ loquitur quod fuerit semel tm̃ iudicatum consuetudinem esse. sed addit quod ꝛ aliis multis vicibus sic obtinuit.vñ dicit quod si pluries fuit iudicatũ quod glo.vult quod probatis actibus illaꝝ pronuntiationum, fit probata consuetudo.ꝛ hoc dicit verum,probato ꝙ in notitiã ppli nõ reclamantis deducte fuerint.¶ Secũdo mõ probatur .q2 perpetuo sic est obtentum,sine ꝯditione vt not.ff.de leg.l.si de interpretatione.ꝛ iste modus cõcernit maxime act⁹ extraiudiciarios.Sz vnũ no.ꝙ testis interrogatus de ista cõi obseruantia,dz in redditione cause tale quid dicere,ꝙ concludat hanc obseruationẽ factã in diuersis ꝛ plurib⁹ actibus,ꝛ casibus. ita ꝙ frequẽtatio casuũ pbet.Itẽ ꝙ pplo vel maiori parte ppli sciente,ꝛ patiente,ꝛ tẽpore decẽnii curso: als nõ est pbata cõsuetudo nisi oia pdicta capulatiue deducantur,ꝛ pbent:ꝛ p testes attestent.qđ no.q̃ fit hoc difficile bene cõprehendere in practica.¶ Quero an testis debeat rñdere qb⁹ psentibus:rñdet Pe. in.l.ii.C.sit lon.consue.ꝛ Sali.in.d.l.de qbus.in ver.sz nunc dubitat.an sit necesse qđ non debet dicere oẽs: sed dz dicere pluralitates sniaꝝ:ex quibus iudex poterit ꝯiecturari ꝛ psumere:an venerit in notitiã maioris partis ppli,necne.vt.l.j.C.q̃ sit lon.consue.facit.l. nõ omnis.§.a barbaris.ff.de remili.Sed Ange.hic. in ver.sed q̃ro.qũo ipsa consuetudo probatur.finaliter idem tenẽdo cõcludit.qđ pars volens pbare ꝯsuetudinẽ,dz offerre se probaturã tria.vcz vsum, ppli frequẽtiã cũ diuturnitate illius actus vsus.Nam ex his tribus resultat consensus q est cã mediata consuetudinis ꝛ ponendo praticaz in hac probatione,qũo debẽt deponere testes,dicent ꝙ viderunt vti in hac ciuitate ꝙ primogenitus totam hereditatem habuit.ꝛ ꝙ viderũt semel iudicari psentib⁹ cẽtũ hominib⁹.Itez ꝙ viderũt alia vice hoc iudicari presentibus ducentum hoĩbus.nã tunc iudex videbit si isti trecentum hoĩes faciant maiorem partem ppli.deinde successiue queret iudex a testibus,q̃tum tempus est quod viderunt predicta.Et si deponerent de decennio.tunc probata erit ꝯsuetudo q2 probata sunt tria expedientia ad consuetudinem:vt ptz per predicta.ꝛ istam dicit Ang.fore veritatem reiectis aliis opi.¶ Querit hic Angel. in ver.sed pone quod duo testes deponerent se vidisse presentibus tot hoĩb⁹ qui oẽs simul vniti faciunt maiorem partem ipsius ppli.nunqd ex hoc sit probata consuetudo:ꝛ doc.dicunt qđ sic:per glo.sing.in fili in l.ob carmen.§.peñ.ff.de test. Uide igitur tu lector in practica q̃tum sit difficile probare consuetudinẽ: maxime in pplo vniuerso:vt est Bononie:quia(vt dixi) opus est vt probetur qđ vniuersaliter transiuit in notitiam maioris partis ppli.als non est probata consuetudo.vnde cum hoc sit quasi impossibile.quia maior pars ppli Boñ.Flo.vel Ferra.non vadit in palatio, quando snie proferuntur.ꝛ sic videatur tali modo impossibilis probatio consuetudinis:ne angustetur materia probationum.vt.l.qm̃.C.de hereti.Crederem ꝙ lz tẽpore quo snie ferunt computatis omnibus vicibus,maior pars ppli nõ fuerit psens.Si tñ lata snia, postea in plateis,ꝛ locis publicis,ꝛ in concilio generali hoc dicatur:ꝛ sic per spatium temporis deuenit in notitiã ppli, vel maioris partis,tali casu ista probando probata est consuetudo.q2 non requiritur snia certo tẽpore.nec collegialiter:quia nõ est qd cõe, vt vniuersis igit ꝛc.facit.l.per fundum.ff.de.ser.ru.pre.l.fin.
29 com.pre.ꝛ no.in.l.qđ maior.ad muni.cog.¶ † Quero an consuetudo liget absentes.ꝛ Bal.in.d.l.de quibus.in versiculo.iii.queritur an consuetudo liget ꝛc. dicit qđ sic.arg.no.in.l.si.ff.de decre.ab or.fa. Nam in presentibus residet ius condende legis:ergo ꝛ consuetudinis inducende.facit quod habetur in aut.de ali.ꝛ
30 emphi.i predictis.¶ † Quero an liget forẽses.Bal.

a ¶ Sz naturalia. iste.§.tripliciter pt itelligi:vno mõ,vt faciat differẽtiã interius naturale,qđ est cõmune oĩbus aĩalib⁹,qđ est imutabile.ꝛ ius ciuile cuiusq3 ciuitatis:ꝙ est mutabile.Ecce eñ ciuilia iura,ꝛ statuta alicui⁹ ciuitatis romane vel alterius tollunt p nouã cõsuetudinẽ ꝯriã:alio mõ pot intelligi.vt differẽtiã faciat iter iusgẽtiũ: qđ est cõmune oĩbus hominib⁹ ex vna parte:ꝛ ius ciuile ex alia parte. ¶ Extra casuz nota.qđ iura naturalia,vel gẽtiũ imutabilia sunt sz ciuilia iura mutari possũt ꝛ sunt mutabilia.

in.dicta lege de quibus in versi.iiii.quero an consuetudo et cetera . concludit aut cõsuetudo est permissiua.ꝛ extẽdit virtutẽ suã ad oẽs:q2 vtẽdo cõsuetudine ꝯsentiũt in ipsa.vt.l.j.C.de emã.li.Aut est ꝯsuetudo cõpulsiua vel pbibitiua,vel penalis:ꝛ tũc refert.nã si q̃ritur vtrũ imediate liget:dic ꝙ nõ:aut mediãte aliq̊ facto,vel delicto intra territoriũ cõmisso.ꝛ tũc liget:q2 cõsenti
31 re vr q delingt in aut.de nõ alie.§.q2 vero verosile.¶ † Quero.an cõsuetudo liget infantes ꝛ furiosos:ꝛ Bal.in.d.l.de quibus.in v.ii.q̃rit an cõsuetudo liget:dicit ꝙ nõ:q2 nõ ꝯsentiũt:nec tenent consentire.Cũ g̃ ad eos nõ porrigat cõsensus:nõ porrigit etiã ad id qđ ex cõsensu sequit q2 a q̊ remouemus cãm vel originẽ rei:remouem⁹ ꝛ ipsam rẽ.vt no.in.l.ii.ff.de iur.om.iudi.Sz Sali.in.d.l.de qbus.in.ver quero decimonono an consuetudo liget.alie gl. in.l.ii.C.q̃ sit lõ.cõsue.que tz ꝯriũ.qđ imo ligantur ad instar legis scripte que eos ligat vt.l.diu⁹.ff.de offi.psi.ꝛ.l.pe.in si.ff.de pari.ꝛ tñ nõ inest consensus eorũ:q2 sensu carẽt.vt.ff.loca.l.q ad certũ.sed in cõsuetudine,sufficit qđ sit inducta a maiori parte habiliũ.facit.ff.ad muni.l.quod maior.ꝛ habiles sunt q cõsensum habẽt ꝛ prudẽtiã.vt.l.j.ff.de le.Ex consensu eñ prudẽtiũ inducitur.vt.d.l.de qbus .ꝛ.l.qđ nõ ratione.eo.tit.ꝛ dicit ꝙ hec est cõis opi.sz lz ligent cõsuetudine,tñ pter hoc nõ tollit eis bñficiũ restitutionis cõpetens: pter minorẽ etiã fm Guil.vt puta si statuto vel cõsuetudine dicat, qđ decept⁹ vltra dimidiam iusti precii,non possit rescindere vẽditionẽ,vel petere pcium suppleri.tñ minores non prohibentur petere restitutionem in integrũ arg.vt gradatim.§.sed si lege.ff.de mune.ꝛ hono.
32 ✻ ADNOTATIO.† Cõsuetudo que rez afficit ligat minores.l. fine herede.§.Luci⁹.vbi Bar.notat de administratione tutor.in pãdectis,ꝛ an ꝛ qñ cõsuetudo liget minores diffusi⁹ tractauit Bar.i.l.cõsuetudinis.col. vndecima,versi.32.q̃ro an,q̃ sit lõga cõsuetudo.C.ꝛ notaui,in dicta.l.de qb⁹ versi.concludo primo numero.306. Antonius Caius.
33 ¶ † Quero an femine possint cõsuetudinẽ iducere p eorũ vsuz.ꝛ bar.p illũ tex.in.l.j.ff.de legi.tz qđ non:q2 condere leges siue statuta,ꝛ inducere cõsuetudinẽ iudicant a pari.vt.d.l.de qbus.ergo sicut si possunt cõdere leges eo mõ
34 vsus earũ nõ pot cõsuetudinẽ inducere.vt.d.l.j.¶ † Quero an mala cõsuetudo prescribat:ꝛ clarũ est qđ nõ prescribit.x.vel.xx.annis:vt in aut.vt nulli iudi.§.i.sed an prescibat spatio.xxx.annorũ.Quedã glo.videt dicere qđ sic.i.l. pdiorũ.C.de agri.ꝛ censi.li.xi.Sed Bal.in tit.qualiter olim.feu.po.alie.c.j. in prin.dicit fm Pe.qđ cõsuetudo a iure reprobata,nunq̃ prescribit:q2 cõtra autoritatem superioris non prescribit.vt aut.nauigia.C.de fur.intantum qđ illicita consuetudo,q̃uis iurata nunq̃ prescribit.etiã tanto tẽpore cuius initii memoria nõ existat in ꝯriũ.vt est casus in.c.j.de cõsue.i.vj.qđ not.ideo aut cõsuetudo est ꝯ statuẽtem:aut contra rem statutã a principe,vel superiore. Primo casu non valet nec prescribi pot.sicut pactum ipso iure nullum, tẽpore non cõualescit.Secundo casu pscribitur spatio.xxx.an.vt dicta glo. Sed si cõsuetudo loquitur de casibus decisis,sufficiunt.x.vl.xxx.anni. vt.d.
35 l.de quibus.qđ not.¶ † Quero qñ reperiuntur cõsuetudines contrarie:q2 alia viget in foro rei:alia in foro actoris:que est attendenda . dic quod illa q̃ est in foro rei,vt est gloss.xii.q.iii.c.illud.quod non est mirum:quia debet attendi statutum fori,in quo iudicium agitur quo ad ordinem procedendi. vt not.in.l.ii.C.quemadmodum testa.aper.¶ Quero si in ciuitate est vna cõsuetudo:in suburbiis alia:an i factis in suburbiis sit seruãda cõsuetudo suburbiorum:dicas quod non:sed consuetudo ciuitatum est seruanda vt lege titius.§.que rome.ꝛ ibi Bar.ff.de execu.tuto.Et pro hoc facit quod dicimus de statuto ciuitatis quod non tantum in suburbiis,sed in toto suo territorio ꝛ castris est seruandum:vt lege ex ca.cum glossa ꝛ ibi Bartolus ꝛ doc.ff.de postu.¶ Quero cum in legibus fiat extensio de vno casu ad alium.vt lege non potest.ff.de leg.ꝛ in statutis.vt plene dixi.s.eodem.§.primo. an trahat consuetudo de vno casu ad alium:dicunt doc.quod non extenditur ad casuz
36 nõ expressum:vt.l.j.§.iulianus.ꝛ ibi not.ff.d iti.actuq3 priua.¶ † Quero an ex consuetudine possit induci quod ex ea auferatur de iure vnius ꝛ detur alteri :dic ꝙ nõ nisi ex causa.quia etiaz princeps non posset sine causa auferre ius alterius.vt.l.lucius.ff.de euict.ꝛ.l.item si verberatũ.ff.de rei vendi.ꝛ not. plene Bar.in procmio .ff.in.gloss.j.doct.in.l.fin.ff. de his qui sunt sui vel alie. iur.ꝛ facit.l.venditor.§.constat communia prediorum.ꝛ ibi dominus meus dñs Flo.¶ Unum tñ cordi teneas in pratica.qđ aliud est deducere in capitulis:vcz ita fieri solitum est:q2 tunc sufficit probari factum esse semel tantũ ꝛ aliud est deducere,sic est consuetũ fieri.q2 tunc requirit pluralitas actuũ: als aũt succũberet.iste est tex.glo.ꝛ Bar.i.l.mella.§.j.ff.de ali.ꝛ cib.leg. qđ not.ꝛ nũq̃ exeat mẽtẽ tuã.q2 nõ ponas sic est consuetũ fieri.sz semper vtaris his verbis,ita est solitum ꝛc.

SVMMARIVM.

1 Ius naturale in aliquibus eius speciebus,est mutabile.

a Sed naturalia.[a] Jus naturale est immutabile:sed ius statutarium mutatur quandoq3 per aliud ius:quandoq3 per contrariam consuetudinem.hoc dicit.¶ Not.quod ius naturale, vel gentiũ non potest mutari.ꝛ ad hoc allegatur.¶ No.qđ ius ciuile.pot ꝯrio iure tolli.¶ No.qđ ius ciuile expsso cõsensu,ꝛ etiã tacito pt tolli.¶ No. ꝙ nihil est tã naturale,qđ eo vinculo q̊ ligatũ est nõ dissoluat.¶ No.qđ eadẽ potestas requirit in dissoluendo,q̃ requiritur in inducendo.¶ Not.quod ius naturale videtur esse constitutum, quadam prouidẽtia diuina.¶ In gloss.i.in

gl.j.in fi.dic q quelibet lectura est vera. Nam ius naturale,⁊ ius gentium est immutabile,per ius ciuile.⁊ facit.l.nã magistratus.ff.de arbit. ¶ In ea.gl. ibi bonum ⁊ equum. Ista gl.voluit dicere q ius (inquãtũ in se est virt⁹) nõ mutatur:q̃ semper vniformiter viget.vt dixi de iustitia.s.tit.j.in prin.q̃ est semp cõstans,⁊ perpetua volũtas.sed inq̃tum descẽdit in mẽtes hoĩm:tunc corrumpit̃:⁊ desinit esse ibi ius naturale.i.illa virtus naturalis. Et ita dicit Dy.de iustitia. ¶ In ead.ibi.§.quod autẽ.qd est cõtra.sed hec rñsio inq̃tũ respicit dictũ.§.qd aũt.est cõtra.l.iura sanguinis.ff.de reg.iur. ¶ In ea.ibi: sed ius succedẽdi.dic hec vera. ¶ In e.gl.in fi.alibi vero gl.dicit,q licet ius naturale in suo genere sit immutabile:vt hic:tñ quandoq̃ in aliquibus eius speciebus mutat̃.vt in cõtrarijs.⁊ hoc no.glo.in.l.manumissiones.ff.eo.⁊ in l.ius ciuile.in.j.rñsione quã facit ad hũc.§.vel dic.qd nõ potest destrui:sed modificari,declarari,⁊ ex prouisione adiuuari.sicut videmus in matrimonio,quod est de iure naturali,s.eo.in prin. Et tamen modificatur ex causis,et impedit̃:⁊ minuitur per ius ciuile:⁊ canonicũ.vt patet.C.⁊.ff.de nup.per totũ.⁊ idẽ de iure diuino.q licet tolli nõ possit p legẽ inferiorẽ:tñ in casib⁹ singularib⁹ modificat̃,⁊ declarat̃,⁊ alterat̃ prouisionibus.extra de cõuer.cõiu. c.verũ.de de spõ.impu.c.cõmissum.vel dic.q ius naturale nõ mutatur per cõstitutiones humanas:tñ cõstitutiones faciũt perinde haberi,acsi esset mutatũ.vt patet in simili.ff.de vsufru.ea.re.que vsu consu.l.ij.ẽm Ioan.fab.hic facit quod not.Bar.in.l.oẽs populi.circa prin.ff.de iust.⁊ iur.dixi.s.eo.§.j. ¶ In glo.in ver.tacita.in fin.no.⁊ signa glo.q lex,statutũ,vel ɔsuetudo,nõ tollitur tacito cõsensu populi tãtũ:sed requirit̃ ad hoc vt tollat̃,ɔtraria ɔsuetudo:vel ɔ̃ria lex. Dic de hoc.vt dixi.s.in pemio.§.igit̃ post. ¶ Ex.§.isto cũ glo.j.not.q ius naturale est immutabile.qd intelligit̃ in sui gñalitate:sed in sui specie.⁊ in certis casibus,aliter obseruatur:vt in seruitute,emancipatione,⁊ vsucapione.⁊ hoc expresse tenet glo.in.c.a nobis.extra de deci. Item ea que sunt de necessitate nature,non mutantur.vt hic.sed ea que sunt ex p̃sumptione nature.vt q leo presumatur ferus:⁊ homo mãsuet⁹:mutari possunt:vt.l.j.§.bestias.ff.de postu.⁊ ibi Barto.⁊ per Dyn.in regu.semel malus.de regu.iur.lib.vj.⁊ dicam.j.de rerum diui.§.pauonũ.⁊ in his q̃ sunt de presumptiõe nature,q̃ mutari possunt:magis inspicitur accidẽs,q̃ natura. ¶ Et ista inducunt̃ ad qõnẽ,cõcesse sunt represalie cõtra ferrariẽses,nõ poterit capi ferrariẽsis qui nõ morat̃ in terra originis naturalis:sed ex accidẽti mutauit domiciliũ:nisi Ferrarie subiret onera per se,vel per patrez,vel fratres.licet ipse alibi habitaret.de quo tñ latius per Bart.in trac.suo represaliarum.in.vj.q.principali.⁊ in.d.§.bestias.

SVMMARIVM.

1 Ius ciuile est tripartitum.
2 Dignior,semper est præferendus.
3 Votum suum quis primo loco debeat dare.
4 Præcessus si contendatur inter duas mulieres quæ illarum debet præcedere.
5 Testibus antiquioribus magis creditur.
6 Senis vmbra plus valet quàm sensus iuuenis.
7 Aduocatus iuuenis est litium confusor.
8 Scholaris iuuenis doctus præfertur seniori indocto.
9 Donans omnes possessiones suas an immobilia contineantur?
10 Donans quicquid habet in domo quid contineatur?
11 Homines mei an contineantur appellatione rerum mearum?

a
1 Omne autem ius. [a] ¶ †No.qd ius ciuile,est tripartitũ.q̃ ad psonas,res,⁊ iura:ptiet. ¶ No.q dignior est preferẽdus. ¶ Not.qd frustra inuestigat̃ de effectu:nisi prius noscat̃ illud,ad cui⁹ instãtiã dict⁹ effect⁹ pcreat̃. ¶ No.q ppter psonas oĩa ɔstituta sunt:sicut ppter hoĩem,Deus oĩa creauit. ¶ Quero qualr̃ ius ciuile pertineat ad ista tria.dic qd gl.in.l.j.ff.de stat.ho.dicit q pertinet ad psonas.s.qualiter psone acquirant:alienent:conseruent,⁊ amittant:ad res qualiter alienentur.acquirantur.conseruentur,⁊ amittantur. Ad actiones,qualiter nobis cõpetãt:⁊ qualiter cas⁹ proponere debeamus. Et facit iste text.si quis donat Titio res:an videatur donasse iura,⁊ actiones.⁊ videt̃ q nõ.per istũ tex. Sed in cõtrarium est glo.no.in.l.j.ff.de sta.ho.que vult q appellatione rei gñalis,cõprehendãtur iura:⁊ etiã actiones.facit.l.j.ff.si cert.peta.⁊ hoc vult Bar.⁊ Guil.in.d.l.j.ff.de sta.ho.secus si diceret,res suas.⁊ sic su⁹ sua suũ ⁊ meũ,denotant dominiũ.vt.l.seruos.ff.de leg.iij.q non potest contineri in actionibus:q̃ actiones non sunt mee.vt.l.rei.in princ.ff.de lega.iij. ¶ Item facit.q si quis errãdo in personã receptauerit bãnitũ cõtra phibitionẽ statuti:an incidat in penam.⁊ facit q nõ:quia parũ est noscere statutũ qd ita punit:si persona cui⁹ causa tale statutũ factũ est ⁊ si factũ ignorat̃. Et ita tenet Cy.⁊ Bal.⁊ alij in.l.quicunq̃.C.de ser.fug.⁊ Bar.in.l.j.ff.de rece. Et statutũ illud patietur interpretationem de receptãte sciẽte:ne quis penã indebite sustineat.facit qd no.Bar.in.l.j.§.nũtiatio.ff.de no.ope.nun.⁊ dixi
2 s.in.§.j. ¶ †In glo.fin.in fi.facit.l.q si est vna res communis inter plures,⁊ nõ potest stare nisi penes vnum q digniori concedenda est. Itẽ facit q ⁊ testibus pluribus deponẽtibus in pari numero,digniores sunt preponẽdi. vt.l.ob carmẽ.§.j.de testib. ¶ Itẽ facit qd in capitulis collegijs ⁊ alijs vniuersitatibus,semper dignior est preferendus.
2 ADNOTATIO.†Quis primo loco debeat votum suum dare,scripsit Mattheus ab afflictis in decisioni.suis neapolit.,decisio.j.colũ.

a ¶ Omne aũt ius.in hoc.§.de iu.ciui.tractat̃.⁊ sic de tertia parte rub.⁊ dr̃ q tñ nostrũ ius ciuile diuidit̃ in tres partes. In pma parte tractat̃ de psonis. In scda de reb⁹. In tertia de actionib⁹. Scdo dr̃ pmo videamus de psonis, anteq̃ de dignitatib⁹.⁊ reddit̃ rõ quare pmo de psonis est vidẽdũ:que ratio talis est,q̃ nihil pdest scire iura,nisi pmo scirem⁹ de psonis,⁊ conditionib⁹ psonarũ.quarũ psonarũ cã seu grã,⁊ earũ fauore,iura cõdita ⁊ cõposita sunt. Et not.§.optimum.
¶ Itẽ not.qd de psonis tractat̃ in toto isto primo libro:circa quas psonas ponunt̃ tres diuisiones. Pria infra.§.j. Scda.j.de his qui sunt sui vel ali.iu.ĩ pnc.de reb.tractat̃ i.ij.lib.j.de re.diui.⁊ i.iij.li.vsq̃ ad ti.d obligatiõib⁹.circa q̃s res ponit̃ sir̃ triplex diuisio.pma.j.de re.diui.ĩ pnci.vbi dt.alie sunt in nr̃o pr̃imonio.alie extra nostrũ patrimoniũ.scda q̃ alie natiões ⁊c.vt.e.ti.de re.di.§.j.tertia.j.de reb.cor.⁊ incorpo.in pnc.⁊ ẽt tractat̃ i pdicto ti.de re.diui.⁊ in seqnẽ.qualr̃ acquirantur rerũ dñia de iure gẽtium.⁊ qualr̃ de iure ciuili.de actionib⁹ aũt,⁊ ear materib⁹.s.de obligationib⁹ ⁊ etiã actibus crialib⁹ priuatorũ ⁊ publicorũ delictorũ:tractat̃ j.de obl.cũ seq.tit.vt.j.de publ.iudi.Guil.accu.

4 ij.versi.fuit dictum.nume.vij.†⁊ si contendatur inter duas mulieres nobiles de precessu,que illarum debeat precedere in ecclesia vel alibi:notauit Ioã.fab.infra de ho.pos.§.cumq̃ antea.Ant.Caius.
Et aliquando dicitur dignior,propter antiquitatẽ:si primo fuit adeptus dignitatẽ in capitulo.iuxta no.p Inn.in.c.j.de ma.obe.no.Bart.in.l.j.vbi videas.ff.de albo scri.
5 ADNOTATIO.†Hinc testib⁹ antiquorib⁹ magis credit̃ gl.ĩ v̱bo nõne,⁊ bar.i.§.cũ qd d re.cre.in pã.⁊ ibi multa pulchra notaui,⁊ p pmissis facit:qd voluit Ang.i.l.seuiũ.q test.fa.pos.c.dicẽs†;q
6 plus valet vmbra senis q̃ sensus iuuenis.ad idẽ Fely.in.c.si qui test.col.pe.extra de testib.addit Ange.
7 in.l.j.§.pueritiã,de postu.in pãd.†q aduocatus iuuenis,est litium confusor.premissa intellige,in ceteris data paritate,al's secus hinc dicunt scrib.in.d.l.cum
8 quid†q scholaris iuuenis doct⁹ prefertur antiquiori indocto.Anto.Caius.
Aliquando dicitur dignior,qui magis virtuosus est.vt est text.in aut.de statu.mona.§.penulti. ¶ Et etiam facit:statuto cauetur,q minor non possit contrahere,sine cõsensu propinquorũ:⁊ habet plures ppinquos eodẽ gradu:⁊ cõtradicũt.statur dignioribus.⁊ vide dominũ meũ do.Flo.in.d.l.j.ff.de fid.instr. Si autẽ dono tibi oẽs res meas.nunquid videar donare nomina debitorũ meorũ:⁊ videtur q sic.vt.l.si legatus.§.j.ff.ad treb. In contrarium facit.q̃ illud est meũ,quod vendicare possum.l.quintus.§.ergo̱ẽto.ff.de aur.⁊ arg.leg.sed actio realis,non potest vendicari.vt institu.de actio.§.igitur ⁊c.⁊ hoc verius.secus si dixisset.res ad me pertinentes:quia verbum res est verbum generale:⁊ etiam pertinere.vt.l.j.ff.si cer.peta. Item si dico dono omnia bona que habeo:nã habere dicimur,etiam q̃ actionẽ habemus.vt.l.actionem.ff.de reg.iur.secus si dicatur dono quicquid habeo Perusij.nã locus nõ circunscribit istas actiões.
9 ff.de lega.ij.l.caius.in princ. ¶ †Quero si dixi dono omnes possessiones meas an mobilia (vt libri) vel se mouentia (vt equi ⁊ boues) contineantur:dic q non. ex cõmuni vsu loquendi.vt.l.si.C.de compẽ.per Cy.
10 ¶ †Sed si dixi dono quicquid habeo in domo:an veniat frumentum,merces venales,vel frumẽtũ venale:⁊ videtur q nõ sicut nõ venit in legato.vt.ff.de vsufru.leg.l.generali.§.vxori.nisi aliud frumentũ ibi nõ sit.vt.l.fundus qui locatus.ff.de fund.instru.⁊ instru.leg. ¶ In cõtrarium facit.ff.de pig.l.cũ tabernã.de ver.obli.l.quicquid astringẽde.in.ij.respõso.et hoc verum dũmodo existẽtia ibi sint ipsius testatoris q̃ v̱bo gñali,solũ ius suum donare videt̃.vt.C.de
11 leg.l.vxori patrui. ¶ †Sed nunquid [b] nomine rerum
b mearũ cõtineant̃ homines mei:⁊ vr̃ q non,q̃ personarũ ius est distinctum a iure rerũ.vt hic. In ɔ̃rium videtur de leg.ij.l.oĩa.§.cum ita.qd est verũ.nisi sint sanguine cõiuncti.nã in generali sermone,non presumitur quis loqui contra illos de suo sanguine.argu.l. obligatione.de pig. ¶ Vnum tamẽ no.quod in vniuersali dispositione dictio mea.non restringitur ad vniuersale dispositum.ex quo sequitur,qd si dico gregem meum.etiam alia capita includunt̃:que sunt de numero gregis.de rei vend.l.marcellus.sed in generali dispositione restringuntur:vt dono omnes seruos meos.vt.ff.de lega.iij.l.seruos suos.sed quando rei certe apponitur dictio ista:ponitur magis demõstratiue ⁊ assertiue:q̃ in modũ limitationis.vt cum dico,dono tibi stichum seruum meũ.⁊ hec adiectio non minuit cõtractum:vel legatũ certe rei.l.stichum qui meus erit.de leg.j.nisi ponatur in vim conditionis:q̃ conditio semper restringit dispositionem.vt ibi patet. ¶ Quid si dico dono quicquid habeo in bonis.⁊ habeo vsumfructum formalẽ:an videar donare commoditatem eius:⁊ videtur q nõ:vt.l.j.ff.de vsufru.leg.q̃ illud qd non est aptũ esse de proprietate.vt vsusfructus formalis:nõ dicitur proprie in bo-

ADDITIO.
b ¶ Sz nũqd. Tu adde bal.in l.j.ff.de sta.ho.⁊ ad illd vltra eũ alie bonũ tex.in.l.donãtẽ.C.de vsuc.pro dona.

a ¶ Ingenuus. Nota quod titul' iste totus est bonus. Continuatio istius rub. patet ex fine superioris tituli. hic titulus diuiditur in.vij.partes. In prima parte dicitur q si aliquis nascitur ex patre & matre ingenuis, siue ex patre & matre libertis, siue nascatur ex vno ingenuo & altero liberto qd nihilominus ingenuus est ab ipsa natiuitate. Secundo dicit idem est, i. qd est ingenuus si nascat ex p̄re suo & matre libera. i. ingenua vel liberta. qr ingenu' est idē qd liber ēt libert' est seru' effect' liber p manumissionē. Tertio dicit ibi, 7 dē. s. q qs ē ingenu' si nascatur ex libera matre, & certa & īcerto p̄re. vt is q nascitur ex meretrice ille est ingenuus q nascit ex matre libera si libera fit: & incerto patre. qr ignorat qs sit eius p̄r. qr cui p̄r, p pls est, p̄r ē sibi null'. Quarto dicit qd si mater fuerat libera tpe quo peperit, q̄uis fuerit ancilla tpe q̄ grauida erat, tn̄ is qui ex ea nascit est ingenu'. i. liber. qr ingenu' est q vt statim natus est liber est: & nō dubitandi erat. qr videbat q nat' ex ea esset seruus. qr q̄n ipsa illū cōcepit, erat serua: sed decidit in contrariū. Quinto dicit q idē est econtra vt si q̄n ipsa illum pariebat erat libera, & q̄n ipsa illum concepit erat serua: qd nihilominus ipse est liber. Sexto dicit. quid aūt dicemus si tpe quo concepit, an vera erat ancilla: & tunc fuit manumissa: & aliquo tēpore stetit in libertate postea facta est ancilla de nouo, ita quod tempore partus inuenitur similiter ancilla: an is puer q nascitur ex ea erit ingenuus idest, liber: & dicitur qd sic: quia sufficit ei qui in vētre est &c. vt in tex.

ADDITIO.

b ¶ An autem delictum patris noceat filio, vltra remissiones hic traditas. Addo Panor. in capitulo q̄suit. de his q̄ fi. a ma. par. cap. Et an noceat q̄ ad feudū vide plene p Abb. i. c. ex pte. d feu. p Dy. in reg. nō dz de reg. iur. l. vi. & bart. i. l. eū. ff. de interdi. & rele. & in. l. iusiurā. §. si liberi. ff. de ope. liber.

sui vel alie. iu. Aut capti nondum sunt inducti in presidia nostra, vel nostrorū amicorum. & tunc licet eos occidere: qr adhuc sunt hostes. vt. d. l. postliminij. in pn. sed hostes licet occidere. vt. l. minime. ff. de relig. igit &c. Et qr multa possent interim occurrere, quod aut ipsi fugerent vel nobis possint obesse. arg. l. in laqueū. ff de acqui. rerū domi. ¶ † Quero an hodie capti efficiātur serui. Bar. in. l. hostes. in fi. dicit qd si sunt due ciuitates, que nō recognoscūt superiorē, que inferāt sibi inuicem bellum: qd de iure capti deberēt effici serui. Sed de antiqua cōsuetudine, hodie inter christianos hoc non seruatur quo ad personā: qr non possent vēdi nec possunt dici serui, licet quo ad res, iura cōia seruentur: que consuetudo est seruanda. vt. d. l. postliminij. qd est notandū. qr semel vidi in practica. ¶ † Quero de bānito nostri temporis qui habetur pro hoste ciuitatis, eo ipso qd inducit sibi bellū. q possit impune occidi. vt. l. amissione. §. q deficunt. ff. de capi. di. qd si est captus liceat occidi. Rn̄. si est captus a familia officialis, nō pōt occidi: qr effectus seruus est: ideo dz cōseruari. vt hic sed anteq̄ capiatur, pōt occidi. Ita dicit Ia. de are. & bar. in. l. ij. §. fi. ff. de sica. vbi videas. & l. in laqueū. ff. de acqui. re. do. Sed q̄n captus est a priuato vel nondum captus est: sed vadit ad iudicē. & q̄n est an conspectum iudicis: vel anteq̄ ad iudicem puenerit, est tn̄ in motu eūdi ad iudicē: an possit occidi. Istas questiones posuit Bald. in. l. libertas. ff. de sta. ho. de quo ego scripsi in meo tract. malefi. in versiculo fama publica precedente. dic vt ibi. ¶ In glosa. maior xx. annis &c. ibi ingenuus quis esse dicitur. l. ij. ¶ No. quot requirantur ad hoc, vt liber homo possit se vendere. Idē no. glo. in. l. & seruorū in prin. ff. de statu ho. ¶ In ea. glo. ibi quia nō est mutāda tanta solennitas. ¶ No. glo. quando p̄hitur cum minore, cū magna solennitate: vt qr interuenerunt ad consentiendum amici & coniuncti minoris: & forte etiā iudex: q minor nō presumitur lesus: & sic non restituendus: vt no. in. l. trāsactionem que dīj. C. de transac. & facit. lege interposi tas. & quod ibi no. eo. tit. & quod eleganter no. Bar. de filio p̄bente cum patre. in. l. frater a fratre. ff. de condi. inde. in ver. tertio quero quid in cōtractu emptionis. ¶ In ea. glo. in fin. hoc est verum, si parens, coniunctus, vxor, vel affinis fuerit scientes: tpe quo liber homo venditus fuit tunc eorum scientia eis pIudicat: qd non possint vendicare: qr dicte venditioni videtur cōsensisse. secus aūt si fuerint ignorantes: quia eorum interest illum nō esse seruū: vnde pro eorum pprio interesse etiam p̄ voluntatem dicti venditoris possunt agere, & reduci facere ipsum in pristinam libertatem. ar. d. l. ij. & l. iij. ff. d lib. cau. ¶ Credo tn̄ quod sicut patronus restituit precium, q̄n vult vendicare libertum vēditū. vt. l. ij. fi qs inge. esse dica. Ita eodem modo pater vel affinis, ne emptor sit in damno emit cum tanta solēnitate ignorāter: al's esset decept' autoritate legis contra. l. gracchus. c. de adul. Et quod precium solutum sibi restituatur. & primo offerri dz. facit. l. empto rem. §. sicubi. & l. iulianus. §. offerri. ff. de acti. emp. et in ista materia, vt liber seruus efficiatur sunt hi versus annis. xx. iuuenem qui venditur esse. Et precio iuuenē quo venit pticipare. Rursus cum seruum cui vendit esse putare. & propriam scire qui venit conditionem.

SVMMARIVM.

1 Dictio multum, verificatur in tribus.

In seruorum. Inter seruos, non est differentia: vt vnus sit magis seru', q̄ alter. iter liberos differētie sūt multe. h. d. ¶ In glosa prima. ibi nam quedam sunt. Not. glos. que dicit quod aliqui serui sunt in dignitate. Sed contra. quia seruus nullam dignitatem habere potest. vt. lege generali. C. de tab. libro. xi. vnde dum glosa dicit quidam sunt in dignitate. dic in meliori statu. & opi. nō aūt in dignitate proprie. & sic nō ob. p̄riuz. ita soluit glos. ff. de vsufru. l. si qd. §. i. ¶ In gl. multe. ibi appellata non duo tm̄ &c. ¶ † No. qd 1 hoc nomē multū verificat in tribus facit glo. in. l. i. ad ter. & gl. in. l. defuncto. C. ad tert. vbi gl. dicit. q illa regula si vinco vincentē te &c. fallit in multis casib'. Et tn̄ postea, nō numerat nisi duos casus tm̄. Et sic vult quod verificet in duobus. vt hic text. Idē v̄r ter. i. de rc. di. §. singulorum. Nam ibi dr quod multis modis queritur nobis dn̄iū. & tn̄ duos modos tm̄ numerat. Sed posset rn̄deri. q qdlibet dictorum mēbrorum subdistinguit lz Bar. in. l. i. §. sz seri ptum. ff. ad sill. dicat quod verificat in duob', vel tribus. vt in tex. illo. qd not. Tu dic, qd pōt verificari in quadraginta, vel maiori multitudine. vt est tex. i c. latores. de cle. excō. de quo dic vt dixi in tract. meo malefi. in versiculo. pluribus & pluribus. Quid de verbo plurimis dicunt doc. qd requirit (ad minus) numerū triuz. vt. l. continus. §. item q insulā. ff. de ver. obl. ¶ Quid de verbo pluribus: dic qd ad minus regrit duos. Si aūt dicat geminate vt puta pluribus & plurib': tūc requirunt, ad minus, quatuor. vt no. Bar. in. l. gemina. in fi. ff. ar. fur. ce. que oīa nota perpetuo &c.

De ingenuis *Rubrica.*

a INgenuus. a In hoc principio imperator declarat mēbra diuisionis proposite in fi. precedentis tituli. §. Quia liberorum hominum & personarum quidam sunt ingenui: vt hic dicitur. & quidam libertini: de quibus. i. titulo proximo. Et totus hic ti. diuiditur in tres partes. Et primo ponit quis dicatur ingenuus. Et est q̄n tam patrem q̄ matrē semper liberos habuit. Secundo q̄n mater aliquo tpe fuit ancilla aliq̄ tpe libera. Tertio q̄ diu ingenuitas cōseruetur. secunda ibi: sed si quis. tertia ibi: cum autem. ¶ Et hoc dicit in summa hoc principium. Qui nascitur liber, dicitur esse ingenuus. ¶ Not. quod natus ex liber tinis tantum, est ingenuus. Adde tamen casum no. quod natus ex duobus seruis, est liber. quando ventri est relicta fideicom. lib. vt est casus sing. in lege cū iter. C. de fideicō. li. p̄z Io. fa. ¶ No. q ille dicitur īgenuus, q statim vt natus est, liber est.

SVMMARIVM.

1 Infortunium perentum, filijs nocere non debet.
2 Partus quo ad quæ sequatur patrem.
3 Filius legitimatus, quo ad dignitates, an sequatur patrem.

Sed & si quis. Iste. §. diuiditur in quatuor partes. Primo quando natus ex matre tantum libera, est ingenuus. Secundo quando sufficit matrem fuisse liberam tempore partus. Tertio quando sufficit q libera cōceperit. Quarto quando sufficit quod medio tempore fuerit libera. secunda ibi: sufficit. tertia ibi: & cōtra. quarta ibi: ex his. ¶ Et hoc dicit. Sufficit matrē fuisse liberā, vel tpe cōceptionis vel medio tempore vel tempore partus ad hoc vt natus sit ingenuus. h. d. ¶ No. quod licet pater sit seruus, tamen si mater est libera, est ingenuus. Rō est quia partus sequitur ventrem, quo ad statum. vt. l. partus. C. de rei ven. ¶ No. quod vulgo conceptus, dicitur ille qui patrem incertum habet: & sic. qui non pōt demonstrare patrē. ¶ No. quod in partu, sunt tria tempora consyderanda. vcz tēpus cōceptionis: tēpus quo in ventre portat. & tps q̄ nascit. l. si alienū. §. in extraneis. ff. de here. insti. & tūc illud tēpus inspicit in matre, qd sit vtili' partui ad hoc vt ingenuus nascat. ¶ No. qd † i fortuitū siue miseria & cala- 1
b mitas parentū non dz nocere filijs. ¶ An aūt b delictū, & pena parentum, afficiat filios. vide in. l. ij. C. de liber. & eoz li. & ibi doc. in. l. qsqs. & ibi glo. Cy. Bal. Sali. & Ange. C. ad legem iul. ma. & Bar. in. l. iij. ff. de inter. & rele. & br in. l. emancipatū. ff. de sena. dic vt in dictis iurib'. ¶ In gl. nascitur ibi de rei ven. l. partus. dic, qd hoc est vez q̄ ad cōditionem libertatis, vel seruitutis: sz quo ad originē & honores, semp sequit patrē. vt. ff. de sta. ho. l. cū legitime. & qd ibi no. ff. ad muni. l. i. dummō fuerit de legitimo mr̄imonio pcreat'. vt. ff. de. sta. ho. l. lex nature. & facit. C. de decu. l. ij. §. in filijs. li. xij. Caueas tn̄ qr h̄ nō obtinet in filio coloni, vel inquilini. sed in filio ascriptitij. vt no. gl. in. l. cū satis. §. fi. & l. fi. C. d agri. & cēsi. lib. xi. p̄z Io. fa. dic vt dixi. s. ti. i. §. pe. & add rō nē quam ponit Cyn. in. d. l. ptū. qre partus sequitur ventrē: qr quo ad libertatem leges inspexerunt, quod certius est sed mater semper est certa: iō eius
2 conditio inspicitur. facit. l. iiij. de in ius vo. ¶ † Quid de filio legitimato, an quo ad originem, & quo ad honores, & quo ad dignitatem sequatur conditionem patris, qui fecit ipsum legitimari: & Bal. l. cum legitime. ff. de sta. ho. dicit quod sic. quia legitimatio facit ipsum haberi in omnibus pro legitimo quo ad ius originis, & quo ad munera, & officia ciuilia. & no. glo. extra de elec. capitulo innotuit. & glo. in. l. lex natur. ff. de sta. ho. non ob. lex assumptio. ff. ad muni. quia debent intelligi de origine propria paterna, vel auita: non autem materna. ¶ Extra glo. contra istum tex. opponitur. Iste tex. dicit quod sufficit quod tpe partus mater sit libera: licet vt ancilla conceperit. Sed contra. ff. de sta. ho. lege Paulus. Sed respondeo, quod ibi loquitur de legitimatione que non est ita fauorabilis sicut libertas. igitur &c. qd not.

Manumissus

nõ est verum: q: nemo est dñs mēbro⁊ suo⁊um: vt.l.liber hō.ff.ad.l.aquil.in quo cõclude. aut quis se vulnerauit, vel mortem sibi cõsciuit: impatiētia dolo ris, aut tedio vite. Aut morbo, aut furore. ⁊ istis casibus, nõ punit: vt.l.iij.ff. de his q sibi mor. cõsci. aut hoc fecit metu lcris: ⁊ tūc. q: voluit se occidere, et nõ pfecit. capite punit.l.oē delictū.§.qui se. cū cõcor.ibi alleg.in gl.ff.de re

4 mili.⁊ facit.l.ij.cū gl.⁊ ibi doc.C.qui test.fac.pos. ¶ † Sed tūc quero.lʒ quis nõ possit se offendere, an possit alteri remittere pcussionē. Dic aut post illatā sibi iniuriā, ⁊ pōt ipsaʒ tūc tacite, ⁊ expsse remittere, ad sui piudiciū iuxta gl. §.de iniu.§.fi.⁊.l.si tibi.§.j.ff.de pac. nõ quo ad piudiciū reipublice, ⁊ fisci. vt gl.no.in.l.ij.ff.ad fil.Bar.in.l.j.in pn.ff.de iniur. aut ante q offensio fiat. ⁊ tūc an qs possit pmittere se pcuti. cõclude, qñq quis patit inferri in corp⁹ suū, id qd de iure pati nõ pōt: vt puta. aliqd per qd corp⁹ suū scindat, vel os frāgatur: hoc em̄ si sibimet faceret, puniret: vt.l.fi.§.si quis aūt.ff.de bo.eo.qui mor. sibi cõsci. Eodē modo nõ pōt alijs pmittere: q: nemo est dñs mēbro⁊ū suo⁊: vt.d.l.liber hō. facit qd not.gl.⁊ Bart.in.l.interdū.§.q furē.ff.de furt. Qñq qs pmittit alteri, qd sibimet inferre liceret: vt qd detur sibi alapa, vel aliqd pter qd corpus nõ frāgatur: ⁊ tūc pōt alteri cõcedere: vt.d.l.j.§.vsq adeo.ff.de iniur.⁊ ibi hoc no.Bar. facit qd no.Bar.in.l.sed si vni⁹.§.pretor ait.ff.e.ti.de iniur. ⁊ ego dixi in meo tract. malefi.in gl.in versi. cõtra volūtatē

5 dicti titij. dic ergo, vt ibi dixi. ¶ † In gl.mag. ibi: sed etiā adiuuet. ista gl. p-

a statargumētū, an qs teneat adiuuare aliquē qui offendit: pro hoc videt tex. in.l.culpa caret.ff.de reg.iur. vbi dicit, q culpa caret, qui scit: ⁊ phibere non pōt. ergo a cõtrario sensu, si scit ⁊ pōt prohibere: nõ caret culpa: istam qõnē ponit gl.in.d.l.culpa caret. ⁊ dicit. de iure canonico teneor iuuare verbis, interponēdo me honesto modo: vt.ij.q.iij.c.negligēte: sed lʒ fm leges nostras regulariter nõ teneor adiuuare. vt.l.metū.§.sed ⁊ ibi Bal.ff.qd metus causa. idē Bar.⁊ Bal.in.l.vt vim.ff.de iusti.⁊ iure qd esset verū, nisi esset filius vel seruus qui offendit: quos possumus prohibere. ar.l.ij.in prin.⁊ quod ibi Bar.ff.de noxa. de quo dixi in meo tracta. maleficio. in gl.in verbo.⁊ dictus titius se defendēdo in versi. quero cum licitū sit cuilibet. ¶ In ea.gl.fin. dic similes glo. sunt in.l.iustitia.§.j.ff.eo.⁊ dic vt ibi.⁊ per doc.

SVMMARIVM.

1 Bonum publicum, quid sit?
2 Sacerdos, est persona publica.

ADNOTATIO. Quid sit studiū, vnde dicat, qñ sit incipiēdū leges profiteri. ⁊ vtrū liceat dieb⁹ festis studere, adnotaui ⁊ scripsi.in.l.j.§.huius studij. de iusti.⁊ iure, in pandec. Anto. Caius.

b Huius studii. [b] Diuidit in quatuor partes: sicut sunt quatuor dicta. ¶ No. q ius ciuile (prout est genus) diui

1 dit in duas speciales partes. s. publicū ⁊ priuatū. ¶ † No. q illud est publicū, qd cõtinet publicū bonū principaliter, ⁊ per prius. Illud vero est priuatū ius, qd cõtinet priuatū bonū pncipaliter, ⁊ p prius. ¶ No. differētiā inter publicū ius, ⁊ priuatū: nā publicū, est illd qd puatā vtilitatē cernit: et in oī particulari casu. ¶ † In gl. rei romane. i fi. habes, q ius publicū csistit in sacris sa-

2 cerdotib⁹, ⁊ magistratib⁹. Ex quo nota, q sacerdos est psona publica: tñ non pōt alteri stipulari: nisi de eo qd spectat ad ipm: vt vsuras restitui. vt notat Io.an.i.c.q.de vsuris.in.vj. nõ aūt aliud, p alio stipulari pōt. cū nõ sit de psonis numeratis in.§.si qs alij.j.de inuti.stip. ita Guil. Bar.⁊ Bal.i.l.j.§.hui⁹ studij.ff.e. ¶ Ex quo etiā sequit, q nõ tñ notari⁹ public⁹ pōt p alijs stipulari. vt.l.his verbis.⁊.l.nõ aliter.ff.de adop. sed etiā magistrat⁹, de his que corā eius tribunali aguntur. vt.l.eum pro quo.ff.de in ius vo.l.j.§.erige re.ff.de magistra. conue.⁊ ibi Ray.⁊ Ja.de are.⁊ istum textum vide declaratum per Bar.⁊ Bal.in.l.j.§.huius studij.ff.eo.⁊c.

De iure naturali &c. *Rubrica.*

SVMMARIVM.

1 Ius naturale, sumitur multis modis.
2 In matrimonio, quatuor sunt consyderanda.
3 Matrimonium, an possit prohiberi per statutum.
4 Contractus dotis, an sit de iure gentium, vel ciuili.
Coitus nullus, de iure ciuili est damnabilis.
Mater an teneatur alere filium.
7 Mater hæretica tenetur alere filium.

c IVs naturale. [c] Tot⁹ iste titul⁹ diuidit i qnq partes. Primo ponit de iure naturali. Secūdo de iure gētium, ⁊ ciuili. Tertio ponit vnā diuisionem iuris ciuilis. Quarto rediens ad ius ciuile ⁊ naturale, ponit vnā differētiā iter ipsa iura. Ultimo ponit circa q vsat ius ciuile. Scda ibi. Ius aūt ciuile. Tertia ibi cõstat aūt. Quarta ibi. sʒ naturalia. Quinta ibi. oē aūt. Et hoc pncipiū ēt diuidit in tres ptes. Primo ponit diffinitionē iuris naturalis. Scdo declarat illam. Tertio probat per effectū. Scda ibi. nam ius. Tertia ibi. hinc descendit ⁊c. ¶ Et hoc dicit in summa. Masculi ⁊ femine coniunctio. Iteʒ procreatio

a ADDITIO. ¶ An quis teneatur. de isto adde bal.in.l.raptores.C de epis.⁊ cle.⁊ in.l.j.C. vnde vi.⁊ per Flo.in.l.scientiam.ff.ad.l.aquil.⁊ ibi optimus tex.in.§.qui cum aliter. qualiter vim vi repellere licet.

b ¶ Huius studij. qnto dicit in.§.huius studij. ex quo scilicet vidimus quid est iustitia. Itē. ex quo vidimus, quot ⁊ qualia sunt iuris precepta. ⁊ est sciendū vltimo loco, q ius nr̄m ciuile in duas ptes diuidit s. in ius publicū et puatū. Et primo. dicit qd dicat ius publicū, dicit illa pars iuris nr̄i, que tractat de vtilitate toti⁹ mūdi. qd dic vt i gl. q incipit. et cõsistit. Scdo. dt, qd dicat priuatū: certe ius puatū dr illa pars iuris nr̄i q tractat de vtilita te singulo⁊: puta. vt fund⁹ me⁹ ab aliquo possessus restituat mihi vl' puta. vt debitor me⁹ qd dʒ mihi soluat ⁊ alia ifinita exēpla potes ponere. tādē dicit ex q vidimus qd est ius publicū nūc videndū est qd ius puatū: est collectū ex pcept⁊ triū iuriū. s. ex pcepto iuris natural⁊ Itē ex pceptis, vel pcepto iurisgētiū. Itē ex pcepto iur⁊ ciuilis. ⁊ de his pceptis iuris naturalis, gētiū vl' ciuilis. pone exēpla vt in gl. que incipit in iure enim ⁊c. ¶ Extra casum no. qd est iustitia: scdo no. qd est iuris prudentia: tertio nota. qualr leges sunt docende. quarto no. de constantia iuuenum, qnto not. q vadit plane, vadit sane. sexto. tria iuris precepta. septimo no. ius, aliud publicū aliud priuatū. octauo no. q ius aliud naturale: aliud gētiū: aliud ciuile et oīa ista q sunt in hoc ti. sunt etiā in ti. de iusti.⁊ iure.

libero⁊ū, ⁊ educatio sunt de iure naturali: q: ista sunt ppria oīm generū aīaliū. h.d. ¶ No. q matrimonium descendit a iure naturali. ¶ Not. q ius naturale nõ tñ est cõmune hominibus: sed est ppriū vnicuiq aīali irrationabili. ¶ No. q aīalia irrationabilia, dicunt habere peritiā iuris naturalis. i. instinct⁹ nature. Nota. q licita coniunctio maris ⁊ femine, appellatur mrimonium. ¶ In gloss.j. ibi qñq p instinctu

1 nature. Et hic no. glo. † q ius naturale, sumit multis modis. Idē no. gl.ff.e.l.j.§.ius naturale.⁊ in.l.ex hoc iure. Tu aūt dicas. q hoc verbū natura: capit multis modis. Aliqñ dicit natura. i. deus. q nasci facit: ⁊ creat. vt.d.l.j.§.ius naturale. fm vnā lecturā. Aliqñ dicit natura quelibet res nata: vel creata. vt.l.cū ad presens cū.l.sequēti ff.si cer. peta. Aliqñ dr quoddā ius naturale insitū rebus. vt hic.⁊.d.§.ius naturale: fm aliā lecturā.⁊ de dāno infec.l.fluminum.§.vitiū.⁊.ff. ad macedo.l.j. Aliqñ natura accipitur p solito cursu rei: vt.l.j.§.sciēdū. circa medium.ff.de aqua plu.arcē. Aliqñ natura accipit p solito cursu cārum: vt.C.de pba.l.actor. Aliqñ natura dr, id est cõplexio, vel dispositio qdā, siue csuetudo vt.ff.de edil.edic.l.j.§.sciēdū. Aliqñ natura dicit ppria significatio noīs, vel ipsius vocabuli expositio, vel vocabulū qd nasci dr, cū inuenit. ar.l.iiij.ff.de pscrip.verb. Aliqñ dr natura. i. patria potestas. vt.ff.de furtis.l.nec cū filio. Ista sunt vba Richardi de sali.in.d.l.cū ad presens. qd nota.

ADNOTATIO. Dicitur nā, rei potestas seu pprietas, vt hō sua natura ridere dr, secundo dr res aliter cõmensurabilis, seu cõpensabilis, vt in cõtractu emptionis, res pcio cõmēsurat. tertio natura capit pro quolibet idiuiduo, puta hoīe, equo vl' asino, vt notatur in.l.vnica super verbo quantitatem, per recentiores bituricenses. Anto. Caius.

¶ In eadē gl. ibi. lege mosaica, vl' euāgelio ctinetur dic.i. ius diuinū. Et aduertas. q ista glossa (inquatū loquit de lege mosaica) cõsyderat hominē esse creatū in duab⁹ naturis. In vna, qua participat cū diuinis. vnde ius naturale qd cadit in hoīe fm naturam, est ius diuinū. In alia vero, participat cū ceteris aīalibus: vt sensu: motu: ⁊ instinctu: put isto respectu cadit ius in hoīe, dr ius naturale. ibi.⁊ qd natura ⁊c. ita dicit Cy.in.d.§.ius naturale. ¶ Ex qbus Cy. ibi infert, q si volum⁹ diffinire ius naturale, put cuenit aīalib⁹: diffinit sic. ius natulare est qdā vis aīe sensibilis in ei⁹ pductiõe a natura insita, ad faciēdū put libuerit: Et put vero cõgruit homini. Ius naturale, est qdā vis aīe. i. qdā rō humane creature, a natura insita ad faciēdū bonū: ⁊ ad cauēdū a cõtrario: qd soli cõuenit homini. ¶ In gl. cõiunctio. in fi. dic. q vna tñ est differētia: q: si secuta est copula carnalis: impossibilis est separatio: secus si nõ sit secuta. lʒ pfectū sit matrimonium, cõsensu. vt.c.ex publico. de cõuers. cõiu. q: tūc alter cõiugū pōt ad religionem trāsire, altero inuito: de quo late per Barto.in.l.deo nobis.in prin

2 cipio.C.de episcopis ⁊ cleri. ¶ † In gl. appellamus. in fin. adde bonū textum.xx.questione.j. omnis etas. dic tamen. q in matrimonio sunt quatuor consyde-

c ¶ Ius naturale. Cõtinua ad precedētem in hūc modum. s. tit.j. habuimus quid est iustitia. Item. quid est iuris prudentia. Itē. qualiter leges sunt docende. Item. que sunt iuris precepta. Item. q nr̄a scientia legalis diuiditur in duas ptes. s. in ius publicū: ⁊ ius priuatū. Silr habemus qualr Iustinianus in hoc volumine institutionū de iure priuato ⁊ iure publico pponit tractare. ⁊ dicit. q hoc ius priuatū, est collectū ⁊ deriuatū ex pceptis triū iuriū s. ex pceptis iuris naturalis: gētium, ⁊ ciuilis. Nūc autem de istis singulis iuribus est videndum. scilicet de iure naturali. gentiū, ⁊ ciuili. Et ponitur hec rubrica. ideo continuatione premissa est notādum, q hec rubrica hʒ tres partes. Prima. de iure naturali. secunda de iure gentium. tertia de iure ciuili. de sola prima tractatur in principio vsq ad.§.ius autem ciuile. de secunda. sola tractatur in.§.ius aūt gentium. de tertia tractatur in.§.constat.⁊.§.sequen. vsq ad.§.sed naturalia quidem.⁊.j.§.seq. qui incipit omne autem ius. de secunda autem ⁊ de tertia. s. de iure gentium ⁊ ciuili, mistim tractatur in.§.ius autem ciuile. vsq ad.§.ius aūt gentium plus tenet de iure ciuili q de iure

gētiū ibi tractat.⁊ eodē mō:de scda ⁊ tertia.j.de iure gentiū ⁊ ciuili, mistim tractat.j.e.§.Sed scdm pmā expositionē illi⁹.§.dices,ꝙ vbi tractat mistim de pma ⁊ scda parte rubrice.s.de iure naturali,⁊ ciuili.Duob⁹ eñ modis ille §.itelligit.vt ibi no.gl.posita circa pncipiū.§.q.§.incipit hic.§.pōt itelligi.
a ADDITIO.¶Quero an. vid Jo.an.⁊ p⁹ eū p doc.i.c.stm̄ ō hr̄.i.vj.

b ¶Jus ciuile.Declara huc .§. Jus aūt ciuile.de prima parte rubrice tractat ō iure naturali ⁊ diuidit hoc principiū in duas partes. Vel sic. Cuilibet populo iurisdictionez habēti, pmittit ius ppriū statuere, ꝙ ius ciuile vocat.illō, vo qō ab oī gē- 3 te eqlr custodit i⁹ a gēt.appellat. h.d. ¶In prima pte, sic forma casum. Quidā scholaris rudis, accessit ad pncipē Justinianū:⁊ corā eo,talē, pposuit qstionez. Dñe iperator.dicite mihi,qd ē ius naturale? Impera 4 tor rñdet.Jus naturale, est quoddā ius, in quo iure oīa animalia sunt istructa:⁊ perita a natura.i. a Deo. Vel ius naturale, ē quoddā ius,quo 5 iure naturali De⁹ oīa aīalia istruxit id est docuit.⁊ idē p oīa recidit hec positio casus cum prima. Bene dico,oīa aīalia: quia nō solū hz locū in hoībus:sz in oib⁹ aīalibus,siue in celo.i.in aere nascantur,vt aues:siue i terra, vt alia aīalia,siue i aqua nascāt:vt pisces.Videm⁹ eñ.i.videre possumus oīa aīalia,nedū hoīes eē perita hui⁹ iuris nālis: hic ōscēdit. Itē scds versicul⁹ hic descēdit.ibi vt ꝙ videm⁹. ponit duo vl'tria exēpla ō hoc iure naturali. Primū exēplū est tale,ēt hoc iure nāli mouet masculus ad cōiūgēduz se femelle, vel vir ad coniungenduz se femine,que coniunctio vocat matrimoniū:fm iura ciuilia. scdz exēplū ē tale.iure isto nāli mouēt hō ⁊ femīa ad pcreādos ⁊ nutriēdos filios.i.liberos.Nā isto iure nāli mouent hoīes ⁊ femine.ad cōmiscēdū se ad iuicē.quā ciūctionē faciunt idō:vt liberos pcreēt eisdē liberis pcreatis mouēt eodē iure naturali,ad eosdē liberos nutriēdos.Ex casuz no.ex pma parte,qō ius nāle multi modi accipit vt no.i gl.q̄ icipit iure nāle.Ex scda parte no.ꝙ mr̄moniū pt dici ō iure naturali gentiū,⁊ ciuili.vt in gl.q̄ icipit matrimoniū.h.d.dñs Frā.de are.

rāda.Prīo ipi⁹ pncipiū:nā istō mr̄imoniū fuit istitutū a deo,i padiso ōlitiaꝝ.vt ōt h gl,i v.h vez p illa vba.Dem⁹ sibi sociā.⁊ per illa vba:hoc os de ossib⁹ meiz ⁊ caro de carne mea.Geñ.ij. ex̄ ō diuor.c. gaudem⁹.Et ita dz itelligi ꝙ dñt canoniste.vt Jn.no.ō spō iuuenz.Scdo ipa ciūctio maris ⁊ femine:⁊ ista ē ō iure nāli.vt h.Tertio ipe cct⁹ matrimonij:q csensu pficit.c.tua ex̄ ō spōsa.Et isto mō, pt appellari matrimoniū ō iure gētiū:sic alij cct⁹ q csensu pficiūt. ff.e.l.ex h iure.Quarto forma chēdi:⁊ isto respectu pōt appellari ō iure ciuili.vt.l.nuptias.ff.ō re.iur.⁊ ita pt itelligi gl.h.⁊ i.l.ius ciuile.ff.e.Istud i effectu voluit bal.i.d.§.ius nāle.dic.vt ibi p eū.¶†Quero an[a] p stm̄ possit phiberi mr̄imoniū.vr̄ ꝙ sic.qz est de iure ciuili.Vel dic qz lex ēt facit.vt.l.ꝙ ait.ff.ō diuortijs. Jn cⁿriū facit qz mr̄moniū est res spiritualis:igit nō pt phiberi p stm̄ laicorū.hoc tz Jo.an.in nouella i.c.stm̄.de here.in.vj.Sed Bal.in.d.§.ius naturale, dicit,ꝙ per statutū potest prohiberi,propter publicaz vtilitatē,vel equitatē:quia tenet statutū,respectu pene.vt.C.de interdic.ma.l.si tutor.Tu dicas,ꝙ hoc voluit Bar.in.l.edicimus.C.de muri.lib.xij.vbi vult p illū textū,ꝙ potest statui,ꝙ mulier non nubat hominibus alterius territorij,sub pena:ꝙ no.Bar.⁊ Cy. Et vidi de facto,in burgo sancti sepulchri.¶†Quero an cōtractus dotis sit de iure gētium,vel ciuili.Et dic,ꝙ est de iure gētium.vt.l.cas.ff.de capi.dimi.Sz cct⁹ arrharū ad nuptias,est de iure ciui.l.si.C.ō spō. ¶Et no.bñ ex ista gl.dū ōt a qb⁹ nuptijs sit abstinēdū.ꝙ ciūctio ēt reprobata est de iure naturali:qz natura est pna ad malū,⁊ ad cupiscētiā.vt i aut.de resti.⁊ ea q̄ parit.§.vnū.ita ōt glo.in.d.§.ius naturale. ¶Ex quo sequit†ꝙ de iure naturali,null⁹ coit⁹ ē dānabilis.vt i aut.q.mo.natu.effi.sui.§. natura quedā. ¶In gl.educatio.i fi.dic si nos loqmur respectu instinct⁹ nature,educatio est de iure naturali.Sz si eo respectu:qz pr̄ cogit ad alēdū liberos.tūc est de iure ciuili.vt notat gl.i.d.§.ius naturale.⁊ i.l.si qs a liberis.in princ.⁊.§.j.ff.de lib.ag.⁊ sic vbi habet ēt filios naturales:tñ pr̄ cogit alere:licet nō spurios de iure ciuili.vt aut.ex cōplexu.C.de icest.nup.⁊ ibi no.bart. qz de iure ciuili,nō debēt noīari filij.vt i aut.q.mo.natu.effi.sui.§.si.⁊.d.aut.ex cōplexu.sz sec⁹ de iure canonico:qz pōt alimētari spuri⁹:⁊ pōt ei relinq p alimētis.vt.c.cū haberet.de eo qui duxit in ma.quā pol.p adulteriū,⁊ cōsequēter spurijs pōt relinqui res,q̄ succedat loco alimētorū.vt.l.sancim⁹.C.de nupt.ita elegāter ōt Bar.in dicta aut.ex cōplexu.⁊.l.si.ff. de his quib.vt indig.⁊ i.l.meui⁹.§.duob⁹.circa mediū.ff.de leg.ij.⁊ Bal.i.l.eā quā.C.de fideic.Qd itelligit dñs Jo.de imo.in.l.luci⁹.§.in testō.ff.de lega.j. procedere in terris ecclesie,sed nō in terris imperij.vt no.in.c.ij.de arb.in.vj.¶Sz aduerte cū occurreret casus de facto apd Regiū:ego pmo,⁊ postea aliqui amplissimi doctores csuluim⁹ cⁿriū:qz gl.in.d.c.cū haberet.sentit ctrariū.⁊ cⁿriū ibi expresse determinat do.Anto.de bu.⁊ do.Fran.zabarella Cardi.flo.Et est rō.quia prestātur alimenta filio,q negari non pōt,ꝙ naturaliter non sit filius.⁊ sic de iure naturali:vt hic.⁊.l.j.§.j. ff.de insti.et iur.et negare alimenta, est necare. vt l.necare.ff.ō li.ag.sz necare aliquē,ē peccare mortal'r. facit.l.j.C.ō sica.sz quoties tractat ō peccato, ius canonicū est seruādū vbiq₃,ēt in terris iperij.c.j.de no.ope.nū.ēt no.doc.i.l.puilegia.C.ō sacrosanc.ec.⁊ fac ꝙ elegāter no.Cy.⁊ Sa.i.l.q c.C.ō ice.nu.fac gl.isti.ō gradi.§.si.⁊.ff.ō gradi.l.iuriscōsult⁹.¶Et aduertēdū ē,ꝙ ñ tm̄ pr̄ tenet alere filiū:sz ⁊ nurū:⁊ sic vxorē filij:⁊ eoꝝ filios.vt.l.si filio.§.j.ff.fa.er.Qd itellige.nisi filī⁹ sit artifex ⁊ sit talis ꝙ possit sibi alimēta parat.vt no.gl.i.d.l.si qs a liberiz §.si filiusfami.⁊ qō no.gl i.l.si marit⁹.i fi.ff.so.ma.itē.h ē vū,nisi fili⁹ eēt igrat⁹ cⁿ patrē.qz ex his causis,ex qb⁹ pt exhr̄dari,pñt alimēta ōnegari.vt i.d.l.si

6 qs a liberiz.§.idē iudex.cū gl.¶†An aūt mater teneat alere filiū.dic.ꝙ intra tres annos sue etatis tenet alere:ēt si fuerit ptestata se alimēta repetiturā vt no.gl.i.l.alimēta.C.ō ne.ge.facit.l.nec fili⁹.C.ō pa.po.nisi mr̄ ñ posset lactare vel nisi nō cueniret sue nobilitati lactare filiū:qz nō dz suis expēsis qrere nutricē filio:si fili⁹ pt ō suo lactari.vt no.bar.i trac.alimē.i.vj.q.Si naūt fili⁹ sit maior triēnio ⁊c.Filiū pauperē,ēt nāle mr̄ diues tenet alē:⁊ ēt vulgo qstū.

7 ADNOTATIO.†Adde ꝙ mr̄ heretica ⁊ idē si iudea,tenetur alere filium effectū christianū.l.cognouimus ō here.Glo.⁊ bal.in.l.neq₃ mr̄ de iure dotiū.c.⁊ etiā dotare vt ibi.⁊ ratio est.qz baptismus nō dissoluit filiationez,nec filios facit desinere esse naturales.ca.deinde.cū ibidē notatiz.xxvj. distinctione ⁊ notaui cōsilio.cccxxiij.exord.carolus a Gaudiosa.Ant.Cai⁹. Non autem spurium.d.l.si quis a liberis.§.ergo ⁊ matres.

ADNOTATIO.Cū nō mereat nomē filij,aut.ex cōplexu ō icestis nuptijs.C.quod militat,de iure ciuil.sec⁹ aūt de iure canonico.c.cū haberet i fine in argumēto ō eo q duxit eā quā poluit p adulteriū ex̄.An.Cai⁹. Cz.fili⁹ cogit alere patrē ⁊ matrē,nāli rōne.i.iure gētiū:q̊ astrigimur,vt bñ faciēti,bñfaciam⁹.vt no.bar.i.d.l.si qs a liberis.§.si vl' parēs.ff.de li.ag.ēt si pr̄ est infidelis.vt no.gl.xxx.di.c.si q filij.vl' ēt si pater sit bānit⁹.vt.l.mut⁹.§.manēte.ff.de iure do.nā lz sit ctēptor iuriz,tñ pr̄ est:qz iura sanguinis ñ possunt deleri.vt dicit textus in aut.de incest.nupt.§.si vero contigerit.

ADNOTATIO.Quid si filius habeat prēz egētē,⁊ pariter filium,⁊ ipse nō possit vtriq₃ subuenire,cui potius teneatur suffragari.vtrū patri,an vero filio ⁊ quid ecōuerso:hanc questionē decidunt Cyn.⁊ Albe.a rosate in.l.ij.de pa.qui filios distra.c.⁊ Porcus ac Jas.hic.Anto.Caius. Et si frater diues cogit alere fratrē ⁊ sororē pauperes.vt.l.eū qui filium.cuz si.ff.vbi pupil.edu.de.Cetera dic plenius per Bal.in.d.§.ius naturale.

SVMMARIVM.

1 Relatiuum quis vel qui,adiunctum generalitati suæ,non restringit genus.
2 Patriæ,an sit magis parendum,q̄ parentibus.
3 Populus quis possit facere statuta.
4 Statuta mercatorum,an sint seruanda.
5 Iudices,an possint facere statuta.
6 Statuta,quomodo fiant.
7 Statuta,super quibus fieri possunt.
8 Statutum disponens id quod ius commune,an censeatur ius commune.
9 Conditio ex statuto non oritur,si statuto caueatur,ꝙ qui alteri donauerit aliquam rem,teneatur precise illam tradere.
10 Statuta,an liceat facere sup his quæ ab alijs statutis ciuitatis sunt disposita.
11 Statuta,a quo tempore ligent.
12 Publicatio requiritur ad robur statuti.
13 Statuta si sunt condita à populo,dicuntur ius ciuile,& municipale.
14 Statuta,an trahantur ad præterita.
15 Statutū si est factū in odium specialis personæ a tali statuto appellari potest. Statuta,an recipiant interpraetationem.
16 Interpraetatio est obscuri verbi,vel sensus expositio.
17 Deputati ad interpraetandum statuta,solum possunt declarare.
18 Vocabula propriè & impropriè capi non inconuenit.
19 Interpraetatio aliqñ correctionē,aliquando detractionē,aliquādo additionē, aliquando quodlibet horum simul significat.
20 Stm̄ si dicat ꝙ iterficiēs aliquē q̄cūq₃ cā capite puniat,an patiat restrictionē.
21 Statuta,an recipiant interpraetationem declaratiuam.
22 Statuta,an recipiant interpraetationem extensiuam.
23 Statutū loquēs in vno casu,an extēdatur ad alium per identitatem rationis.
24 Statutum in casu in quo patitur interpraetationem extensiuā,an extendat ad casum qui est idē secūdū iuris fictionem,& non secundum veritatem.
25 Statuto si caueatur ꝙ scholares habeantur pro ciuibus originarijs,an appellatione ciuium originariorum contineantur scholares.
26 Statutum,an recipiat interpraetationem extensiuam à contrario sensu.
27 Dictio tanq̄.est nota improprietatis.
28 Statutum prolatum in vna persona,an extendatur ad aliam.
29 Statutū loquens per tempus præsens vel præteritū,trahitur ad futurum.
30 Statutum si dicat ꝙ non possit glossari,qualiter intelligitur.
31 Statutum si sit præcisum,non debet ab homine interpraetari.
32 Statuto si dicat ꝙ verba statuti debeāt ad literā intelligi,itelligit vulgariter.
33 Statuta,an debeant produci.
34 Statutum correctum,an possint procuratores allegare.
35 Præsumptio est pro persona publica.
36 Statutum in dubio,non debet trahi in illicitum.
37 Statuto si caueatur,ꝙ stante filio masculo,non succedat filia fœmina,an nepris ex filio excludatur à filio masculo.

b Ius ciuile. b Jus ciuile ē qō vnaq₃ ciuitas sibi cstituit. Jus gē.ē qō cōe appellat.h.d.¶Et diuidit i tres ptes.Primo pōit dcm̄ bimēbre.Scdo.pōit exēplū primi mēbri.Tertio.pōit exēplū scdi mēbri.scda ibi:nā qō.tertia ibi:qō vo.¶No.ꝙ oēs ppli possunt sibi (ex pmissiōe iuriz cōis) facere stā.⁊ vbi ōficit stm̄ hz locū ius cōe. Cōcor.l.ātiochēsiū.ff.de pui.credi.¶No.ibi.q legib⁹.ꝙ relatiuū qs vl' q.pōit hic restrictiue Ex q̊ no.ꝙ sunt aliq ppl'i q no regunt morib⁹ nec legib⁹.de q̄ dicā.j.de iure perso.§.

perso.§.fin. ¶ Nota in versi. q vero. ius gentium esse fundatum in ratione naturali. ¶ No. q illud quod est commune, ⁊ obseruatur apud omnes homines: id vocatur ius gentium. ¶ Not. q populus romanus, ⁊ sic quilibet populus, partim vtitur iure proprio sue ciuitatis: ⁊ partim vtitur iure comuni omnium gentium. ¶ No. q omnes populi vtuntur legibus scriptis: et moribus: ⁊ sic consuetudine. l.ij.in princ.ff.de vulga.⁊ pup.⁊ sic iure non scripto.vt.j.eod.tit.§.ex non scripto. ¶ In glo.ibi moribus.in fi.not.ex gl.duo q relatiuum quis vel qui, adiunctum generalitati sue, non restringit genus, in quo conclude.

*ADNOTATIO. Circa relatiuum quis vel qui, due sunt conclusiones, prima, relatiuum quis vel qui, iunctum qualitati cuilibet sub genere antecedenti contento conuenienti declarat. l. omnes populi. de iustitia ⁊ iure in pandectis, vbi qui iungitur verbo reguntur quod populis omnibus conuenit. Secunda conclusio, relatiuum huiusmodi annexum qualitati cuilibet sub genere antecedenti contento non conuenienti restringit. l. ea tamen adiectio de legatis libro.ij. que conclusio militat etiam si relatiuum singularis fit numeri. l. heres meus.§.vxori.de lega.lib.ij.hinc dicit Barto.in.l.cum filio in fine de leg.lib.j.⁊ Erotus in dicta lege omnes populi colum.j. quod vendens vineam ⁊ predium quod est fructibus plenum, vnde quoqz fructus vendat. Argumento dicti.§.vxori.⁊ copiosius scripsi in dicta.l.omnes populi.nume.xli.vsqz ad numerum quinquagesimum secundum, inclusiue. Anto. Caius.

Aut qualitas que per relatiuum adijcitur competit naturaliter cuilibet de genere: ⁊ ponitur declaratiue, vt hic, cum simi. Aut naturaliter non competit cuilibet de genere: ⁊ tunc, aut relatiuum ponitur sine copula: ⁊ tunc ponitur restrictiue. Aut ponitur cum copula: ⁊ tuc ponitur augmentatiue. vt.ff. de lega.ij.l.ea tamen adiectio.ita dicit Barto.in.d.l.omnes populi.ff.eod.⁊ in.l.cunctos populos.in princip.C.de sum.trini.⁊ fide catho. Cum ergo hic per relatiuum adijciatur generalitati qualitas, que generaliter inest de iure ciuili speciei: merito non ponitur restrictiue, habita relatione ad ius: sed habita relatione ad factum, posset poni per modum restrictiuum: quod est notanter dictum: quia quando relatiuum refert qualitatem generis, sub proprio esse: nunqz restringitur.vt.d.l.ea tamen adiectio.vt ibi Barto.ita dicit Bal.in.d.l.cunctos populos.in prin. Uel dicas plenius, aut relatiuu quis vel qui, sequitur speciem: aut genus. Primo casu, aut adijcitur iuxta verbu de futuro: ⁊ denotat conditionem: aut iuxta verbum de presenti, vel preterito: ⁊ denotat demonstrationem.vt.l.stichum qui meus erit.ff.de lega.j.⁊ qd ibi notatur.⁊.l.nupt.ff.de lega.iij. Aut adijcitur post genus: ⁊ tunc non restringit ipsum genus, aut sine copula: ⁊ tunc subiecta materia patitur restrictionem: ⁊ tunc restringit.vt.d.l.ea tamen adiectio.de libe.lega.⁊.l.legaui titio. Aut subiecta materia non patitur restrictionem: ⁊ tunc ponitur demonstratiue.vt hic: ⁊ tunc fm istum intellectum, debet ista litera legi cum subauditione.vt dicamus omnes populi, qui.s. omnes: ⁊ sic principium non contradixit fini. In glo.ius ciuile.in fi.no.istam glo.magistram.quot modis ac

2 cipitur ius ciuile. ¶ † In glo.vtimur.in fi.ibi ⁊ patrie.cui sit magis parendum: an patrie, an parentibus: ⁊ dic qd communi patrie.videlicet romane, magis debet obediri.quia non potest mandare illicita.vt.l.postliminium.§. filius.ff.de capt.si autem loquimur in alia patria.s.in alia ciuitate priuata vt in patria mea.i.in ciuitate Aretij.⁊ tunc si vnus mandat licitum, alter illicitum: tuc debet magis pareri ei qui mandat licitu. Si autē vterqz licitu mandat: ⁊ tunc, aut parens aliquid attentauit cotra rempubli.⁊ sibi no est parendu: imo potest per filium impune offendi.vt.l.minime.ff.de reli. Aut no attentauit aliquid contra rempubli.tunc aut sunt in pari necessitate.⁊ est aduertendum. aut necessitas parentum potest differri: ⁊ differtur: ⁊ prefertur patrie necessitas.vt.l.veluti.ff.eodem. Aut non potest necessitas parentum differri: sicut non potest necessitas patrie: ⁊ prefertur etiam patria.vt dicta. l.veluti. Aut vnus mandat licite: ⁊ alter illicite: ⁊ illi qui mandat licite. est parendum. Aut neuter mandat licite: ⁊ nulli est parendum. vt.l. liber homo cum ibi notatis maxime per dominum Floria.ff.ad legem aquiliam. ¶ In eadem gloss.ibi contra violentiam resistamus. ¶ An autem liceat se defendere al's infra dicam: ⁊ quia Barto.in repetitione.l.omnes populi.ff. de iusti.⁊ iure.et Bald.ponunt materiam statutorum perfecte. Ego tantu

3 dicta ipsorum per conclusiones hic ponam. ¶ † Quis populus possit facere statuta. Conclude q nullus populus: ⁊ nulla vniuersitas, que non habeat iurisditionem.vt sunt ville, ⁊ castra, que simpliciter subsunt alicui ciuitati, vel collegium pelliparioru: ⁊ tunc aut ad causarum decisionem vniuersaliter: ⁊ non potest facere.quod est verum, sine autoritate superioris. vt l.si quod extraordinaria.C.de legatio.libro.x. Aut ad administrationem rerum ipsius populi: ⁊ valet.l.fina.C.de testament.que statuta ligant ipsosmet de collegio.vt.l.fin.cum glo.C.de iurisd.omnium iudi.⁊.l.ij.in fine.cum ibi nota.C.de constituta pecunia. quod est verum.dummodo non statuant aliquod iniquum: vel alteri preiudiciale: vt q filius teneatur pro patre: nisi filius questum ferat patri.vt de edendo.l. pretor.§.ij. Uel nisi sit filius mercator: vt pater: quia inter se consentire videntur. Uel nisi sint approbata a superiore: quia tunc ipse superior dicitur statuisse.vt.l.j.§.omnia enim. C.de veteri iure enucle. Item non potest statuere, q certe persone possint exercere mercantiam: ⁊ non alie. vel q mercantiam quam vnus vendiderit, alius non possit emere.fm notata per Bartol.in.l.fin.de colleg.illi

4 citis. ¶ † Quero an statuta mercatorum sint seruanda. gloss.in.dicta.l.ij. C.de constitu.pecu.simpliciter dicit q non.quod est verum.circa ordinationem processus.vt.l.iij.in fin.ff.de testi. Sed quo ad cause decisionem: vt si eorum statuta dicant, q agatur ex nudo pacto, vel credatur eorum scripturis priuatis, vel q procedatur de bono ⁊ equo, ⁊ reiectis apicibus iuris: vt dicit Bartol.in.l.fideiussor.§.quedam.⁊.l.quintus.ff.man.⁊ Bald.in.l.si pro ea. C.eod.titu.tunc seruatur statutum in omni foro.l.si fundus.ff.de euic.etiam in curia episcopali.⁊ ita intelligitur gloss.in.l.ex ea.ff.de postu.⁊ hoc verum si vterqz est mercator: scilicet, qui conuenit: ⁊ qui conuenitur a mercatore coram potestate: nam al's non obseruabuntur statuta mercatorum, in preiudicium aliorum: ⁊ ita potest etiam intelligi dicta gloss.in.l.ij.C.de consti.pecun. secundum Salic.ibi quod nota. Aut populus habet iurisdictionem: ⁊ omnem aut concessam a principe, aut prescriptam.vt no.gloss.in auc.de defen.ciui.§. iusiurandum cum gloss.⁊ tunc totus populus, non autem vna pars (puta vnum quarterium) potest facere statuta.vt hic.non expectata alia superiori autoritate.aut populus habet iurisdictionem limitatam: ⁊ in his in quibus habet iurisdictionem potest facere.in alijs non.ita dicit Bartol.in.l.omnes

5 populi.in versicu.primo quero. ¶ † Quero, nunquid iudices possint facere statuta: dic. q si sint de maioribus magistratibus, vt de senatoribus, prefectis pretorio.vel legatis apostolice sedis: ⁊ possunt statuta condere.vt.l. non ambigitur.ff.de legi. Aut sunt iudices, non tamen cum tanta dignitate: ⁊ tunc, aut habent dignitatem perpetuam: vt omnes marchiones, ⁊ episcopi, ⁊ similes persone.possunt facere statuta.vt.c.ij.de maio.⁊ obedi. Item voluit Angel.in.l.vectigalia.C.not.vectig.impo.non posse.in.vj.colum.in.iij. qo.in verb. Item dico de legatis sedis apostolice, quod dixi de episcopis: q possunt facere statuta. Bald.hic distinguit: q aut faciunt statuta super casu commisso de iure communi.aut super casu determinato a iure communi. Primo casu.valet.si sit bonum statutum, ⁊ honestam habeat materiam. nam statuta debent habere iustitiam matrem.l.iustitia.ff.eodem.⁊.S. cod.in princ. Secundo casu.aut venit ad limitandum ⁊ roborandum ius commune: sed cum adiectione pene: ⁊ tunc valet.c.vt animarum.§.statuto.de consti tu.in.vj. Aut venit ad derogandum, ⁊ infringedu ius commune: ⁊ tunc no valet, duplici ratione: scilicet statuentis: q est inferior magistratus: ⁊ ratione statuti: quia non est bonum, nec iustum: ex quo est iuri communi contrarium.argu.l.quod non ratione.ff.de legi.nisi forte fiat ex euidenti, ⁊ necessaria causa: vt argu.l.si hominem.ff.manda.⁊ adde quod not.in.c.fin.de appel. in.vj.nouella.⁊ quod not.Barto.in.l.acta.§.j.ff.de regu.iuris. Aut iudices habent iurisdictionem temporale: vt rectores terrarum: ⁊ conuocato concilio ciuitatis, possunt statuta facere.vt.l.j.§.j.ff.quod cuiusqz vniuer.ipsi vero soli, non possunt facere.vt.l.programma.C.comminia.vel epis.s bene possunt facere legem pro toto suo tempore, spectantem ad exigentiam factorum vt q nullus portet arma.vt.l.fin.C.de offi.prefe.vigi. Sed magistri grammatice, inter suos scholares possunt facere statuta penalia, ⁊ correctoria malorū morum, arg.gl.in.l.liberto.ff.de obse.liber.non autē possunt imponere penam pecuniariam: cum ob mores non debeat fieri receptio pecunie. argu. l.j.§.taceat.C.de rei vxo.actio. Sed aduerte, q omnes illi (quos dixi) posse facere statuta. est verum, nisi sint excommunicati, vel interdicti, vel banniti ex imperio.vt extra de immu.ecclesi.c.aduersus.§.quia vero.tene menti.q illi qui non possunt facere statuta, ⁊ scienter faciunt.causa occupande iurisdictionis: incidunt in penam.l.iulie maiestatis.vt.l.iij.in fine.ff.ad.l.iulia.maiesta.

6 ¶ † Quero, quomodo fiunt statuta. Dic. q domini, vel iudices maiores, possunt facere proprio motu.vt in.l.ij.C.de legi.sed in factis a populo, eadem solennitas requiritur, sicut in alijs eorum gestis.videlicet q more solito totus populus conuocetur: vt notat gloss.in.l.ij.C.de decurio.lib.x.⁊ q simul coadunetur: nec sufficit consensus separatus: vt.l.maiorem. C.de pactis.⁊ in c.in genesi.extra de electio. Et q adsint due partes ad minus, vel plus: et q facta proposita in dicto concilio, id quod a maiore parte duarum partium fuerit obtentum, siue verbis: vel per tacitum consensum, nutu, vel signis.vt arguitur.l.seruo mutio.§.si pupillo.ff.ad trebellia.illud valet: ⁊ tenet.vt.l.iul li cum gloss.ff.quod cuiusqz vniuer.dummodo illa pars consiliariorum, que non fuit presens, non sit expulsa de ciuitate per inuidiam: quia tunc licet statuta facta a presentibus seruarentur inter eos: non tamen in preiudicium expulsorum, ne presentes glorientur de sua malignitate. vt.l.itaqz fullo.ff.de

7 furtis. ¶ † Quero, super quibus possunt fieri statuta: dic q super eo quod nullo iure dispositum est, si fiat: valet statutum.vt.l.de quibus.ff.de legibus. Si autem est dispositum a iure communi: ⁊ tunc aut ius ciuile habet clausulam derogatoriam: ⁊ non potest statui contrarium vt in auc.nauigia. C. de fur.⁊ auc.omnes peregrini.C.communia de successi. Item si essent de reseruatis principi: etiam non valet.vt super legitimatione spurioru: ⁊ super venia etatis, arrogatione, ⁊ similibus.vt not.in.c.ij.de maio.⁊ obedien.⁊ in.l.j. ⁊.ij.C.de iur.aur.anul.al's valent statuta dummodo non sint contra bonos: vt notatur in rubrica.C.de decre.decur.lib.x.quia lex debet esse sancta.l.iij. ff.de legi.quia sic posset fieri perpactum.vt dicit Barto.in dicta.l.omnes populi.⁊.l.impossibile.ff.de pact.⁊ gloss.⁊ Barto.in.l.neqz ex pretorio.ff.de regu.iuris. Bartol.in.l.titio centum.§.titio relicta.ff.de condi.⁊ demonstra.⁊ in dicta rubrica de decre.decurio.libro.x. ¶ Ex quo infertur, q si ciuitas recognoscat superiorem, q tunc non potest statuere. q a sententijs suorum officialium non possit appellari: quia tolleret ius superioris alias posset illud statuere.vt.l.ij.§.exactis.de origi.iur.iuncta.l.j.§.j.ff.quis ⁊ a quo appe.sit. vt not. Barto.in.d.l.omnes populi.⁊ idem not. Bartol. in.l.fina.ff.de aqua

plu. arcen. in principio. & Baldus in l. fin. §. finali. ff. de tempo. app. Angel. & Imol. in l. j. §. si quis in appellatione. ff. de appella. & idem Bald. in l. j. §.
8 j. a qui. appellare non licet. Et Salicetus in l. finali. C. de senten. ¶ † Quero circa hoc, an statutum disponens id quod ius commune: censeatur ius commune, vel ius municipale: istam questionem format gloss. in capitulo. j. de constitutio. in. vj. & per multas rationes concludit simpliciter, quod est ius commune. sed Joan. de ligna. in. c. j. de prescript. per multas rationes tenet contrarium: et maxime, quia dictum statutum loquitur indistincte. Igitur indistincte debet intelligi: vt. l. j. §. si generaliter. ff. de lega. prestan. Secundo quia sublata vna seruitute, alia non tollitur: vt. ff. de seruitu. vrbanorum prediorum. l. seruitus. & multas alias rationes allegat: sed contra ipsum videtur facere, quod not. Barto. in l. finali. C. in quibus causis in integr. restitu. non est necessa. & in l. etiam. §. j. ff. de mino. vbi videtur velle, quod lex generaliter loquens, comprehendit etiam dispositionem statutariam: qua de re Bartol. in l. j. in principio. ff. ad legem falcidiam. videtur velle concordare opiniones: nam videtur concludere, quod censeatur ius commune quo ad effectum reuocationis. de quo loquitur illa glossa in. c. j. de constitu. Sed quo ad alios effectus: non censetur simpliciter ius commune. quia saltem addit vinculum: & saltem addit conditionem ex statuto. per. l. quoties. ff. de actio. & obliga. Sed dominus Petrus de ancharia. in dicto. c. j. de constitu. simpliciter transit cum glossa illa, dicens quod licet sint diuerse autoritates, tamen dispositum per illam que est inferioris autoritatis, vel est superfluum: vel solum operatur hoc quod ius commune. arg. c. quod. q. xxvj. distinctione. et sic non inducitur vinculum, quod sit attendendum. dominus autem Antonius de butri. in dicto. c. j. de rescriptis. & in dicto. c. j. de constitutio. dicit primo attendendum, an statutum disponens id quod ius commune, censeatur aliquo modo addere iuri communi. Secundo posito quod addat: an sublato iure communi, intelligatur sublatum statutum. ¶ †
9 Circa primum dicit. quod si fuit factum statutum in casu dubio, vbi erant opiniones diuerse: operatur. quia interpretatur ius ipsum. vt clementi. statutum. de electio. si vero emanauit in casu certo: operatur productionem actionum, si materia sit apta: alias operatur confirmationem. argumen. l. de quibus. cum ibi not. ff. de legi.
¶ Circa secundum. dicit concludendum, quod si statutum regulatur diuersa ratione, vel vtilitate. tunc non intelligitur sublatum. & sic intellige opinionem Joannis de ligna, secus si precise reguletur ab eadem ratione, et vtilitate. ita quod finis boni publici particularis loci, sit idem cum fine aliorum locorum: & hoc casu procedat opinio gloss. Sed Joannes de imol. in dicta. l. j. ff. ad legem falcidiam. sic distinguit. aut statutum emanauit ante legem: et tunc iniecit vinculum, quod non tolletur: licet postea superueniat ius commune. argumen. eorum que habentur in. §. econtrario instit. de legat. si autem precedat lex: tunc, aut sequitur statutum, quod fit ab illo qui legem condere non potest: vt videtur in statuto episcopi, & aliorum prelatorum, qui non possunt contra ius statuere. vt nota. in capi. finali. de off. archi. et in capitulo fina. de hereti. in. vj. vbi bona gloss. Et tunc videtur quod non adijciat vinculum: vt. l. si creditore. ff. de legatis. j. Aut emanauit statutum ab illo qui posset tollere legem sitam in loco suo: puta. a populo conditam: vt dicta. l. omnes populi. et tunc si constat de dicto statuto: est seruandum. nam ex quo posset legem tollere absque dubio debet posse nouum vinculum adijcere, si velit. facit quod habetur in. l. si posthumus. §. si paganus. ff. de iniusto testamen. sed vbi dubitatur: tunc aduerte. quia hic non videtur proprie cadere illud quod notat Barto. in dicta. l. omnes populi. circa finem et. j. dicam in illa questione, qualiter statuta in iudicium deducantur. vbi tractatur, quod remedium oriatur ex statuto. illam illa videntur procedere, quando statutum, vel consuetudo emanat super eo super quo non est prouisum de iure communi. Eodem modo videtur intelligendum quod tetigit dominus Antonius de butr. Unde videtur, quod hoc casu. in dubio mens videatur potius confirmare quod est al's inductum de iure communi quam de nouo inducere: & pro hoc facit bene dicta. l. j. ff. ad legem falcidiam. cum gloss. dum exponit id est dictum confirmauit. Et facit pro hoc quod notat Cynus in l. secunda. C. que sit longa consuetudo. in illa questione, qualiter consuetudo in iudicium deducatur quod in dubio mens sit non inducere nouam actionem. ¶ Et per hoc infert, quod si statuto cauetur, quod qui alteri donauerit aliquam rem, teneatur precise illam tradere: quod non oritur conditio ex statuto: sed potius ex lege. l. si quis argentum C. de donatio. & exponitur statuimus. id est, statutum confirmamus. Et licet tunc non videatur produci noua actio: posset tamen esse dubium, an propter confirmationem adijciatur vinculum. Et forte non videtur esse de mente: nisi vt quodammodo innouet alias statutum: et illud remordet, ex quo prima prouisio de se erat sufficiens. argumentum nota. per glossam in dicta. l. j. ff. ad legem falcidiam. in verbo dedit. Et quod tangit Cynus in dicta. l. ij. que sit longa consuetu. in questione. iij. Dicit tamen, quod hoc habetur pro magis dubio, quam preceden. et hoc presupposito dicit, quod videtur dicendum circa reuocationem. quod eo casu (quo dixi supra) pro statutis iniungi vinculum, quo casu non intelligitur sublatum statutum, sublato iure communi: nisi de eo fiat mentio per dictum c. j. Et sic intelligitur opinio Joannis de ligna. Sed vbi dixi, non iniungi vinculum. tunc in hoc intelligitur esse sublatum statutum. & ideo procedit illa glossa inquantum loquitur de statuto episcopi, et aliorum prelatorum si fuerit edictum post ius commune: secus si ante per ea que superius sunt dicta. ¶ Redeo nunc ad id quod inceperam: videlicet super quo possunt fieri statuta: & dic. quod si fieret statutum super eo quod est de iure naturali. vel gentium: quod non valeat statutum, tollendo in totum dictum ius gentium, vel naturale: sed ipsum limitando sic: vt. l. ius ciuile. ff. eod. & quod ibi notat. sin autem fiat statutum super eo quod est de iure diuino: tunc dic. quod aut ea que sunt de iure diuino, sunt mere spiritualia: & super his non valet statutum. etiam si esset fauore ecclesie: & hoc ideo est: propter defectum potestatis condentis statutum: vt. c. ecclesia sancte Marie. & quod ibi not. extra de constitu. Aut sunt temporalia: & tunc aut de iure diuino non est simpliciter statutum: vt in illo precepto, Non occides &c. & tunc super eo potest statui per populum vt in. l. j. & ij. C. quando liceat se sine iu. vind. Sin autem de iure diuino esset simpliciter statutum: & tunc. aut causa legis, excludit peccatum: vt patet in materia testamentorum. & tunc valet statutum: al's si non excluderet peccatum: non valeret: vt. l. non dubium. in fine. C. de legi. & l. pactum. C. de colla. & l. j. sed cum lex. C. de rei vxo. act. iuncto. c. ij. de pactis. in vj. & c. cum contingat
10 extra de iureiuran. ¶ † Sin autem queritur, an liceat facere statuta super his que ab alijs statutis ciuitatis sunt disposita. & tunc aduerte. Aliquando statutum est simplex: aliquando derogatorium secundi: aliquando est iuramento firmatum: aliquando sunt statuta contraria in eodem volumine statutorum. Primo casu. aut statutum est simplex: aut transit in vim contractus. primo casu. potest tolli per aliud statutum. vt. j. eodem. §. ea vero. Secundo casu. secus. vt. l. quod semel. ff. de decre. ab ordi. facien. cum glossa. ita dicit Bart. in dicta. l. omnes populi. & in. l. cesar. & ibi Ange. ff. de publica. Et no. doctores. in. l. donationes. de dona. inter virum & vxorem. & Cynus. & Baldus in. l. humanum. C. de legi. Secundo casu principali quando est derogatorium secundi: & tunc requiritur specialis reuocatio primi: alias non tolletur primum derogatorium: vt. l. si tibi. in. §. in legatis. ff. de legatis. j. quoniam prima protestatio declarat in secundo statuto voluntatem non adesse. l. at si quis. §. plerique. ff. de religio. quod est verum. nisi in secundo dicatur. non obstante quocunque alio statuto contrarium disponente: vt sentit Bartol. in tracta. ad reprimendum in verbo non obstante. & Cynus. in. l. humanum. et ibi Baldus. C. de legi. & Bartol. in. l. si quis in princi. testamenti. ff. de lega. iij. Si vero primum statutum est speciale. vt quod custodes conuicinie teneantur emendare damnum. Secundum vero statutum est generale, quod omnes de ciuitate teneantur tunc primum limitatur: & suppletur per vltimum: & intelligitur per omnes custodes totius ciuitatis: non tantum illius conuicinie. ita dicit Guil. & Barto. in. l. sed posteriores. ff. de legi. Si vero sunt plura statuta disponentia de eadem re: & postea fiat vltimum statutum derogatorium: debent inspici verba, an sint derogatoria dispositionis: & omnia statuta intelliguntur esse sublata. an sint derogatoria rei. & tunc solummodo res intelligitur sublata: & statuta remanebunt. ita dicit Bartol. in. l. tertia. §. si titio. ff. de adimen. lega. Tertio casu. quando est statutum iuratum. & tunc. aut in secundo statuto requiritur autoritas superioris: & non potest: quia ille qui debet interponere autoritatem, non vult esse autor periurij. argumen. au thē. sacramenta puberum. C. si aduer. vendi. aut non requiritur superioris autoritas & potest per secundum statutum reuocari: licet reuocantes sint periuri: quia veniunt contra eorum iuramentum. vt extra de sponsa duo. c. j. in fine. Quarto casu. quando sunt duo statuta contraria: & tunc vltimum in ordine, tollit primum. vt. l. ij. & ibi Cynus. de testa. tute. nisi possint aliqua distinctione concordari. argumentum not. in. §. quibus. in prima constitutione
11 C. ¶ † Ultimo. principaliter est videndum, a quo tempore statuta ligent: et dic. quod habentes notitiam statuti, statim ligantur. vt. l. fina. & quod ibi no. ff. de decre. ab ordin. fa. Si vero loquimur ignorantibus statutum: & tunc, aut sunt statuta preiudicium afferentia, vel afferentia solum commodum. Primo casu. est differentia inter leges que ligant post duos menses: & statuta que ligant intra tempus arbitrio iudicis decernendum. vt possit comprehēdi vtrum fuerit ille in supina ignorantia, vel non: vt not. in. c. vt animarum. de constitu. in. vj. Si vero afferat vtilitatem statim operatur effectum suum vt. l. penul. in fin. C. de decurio. li. x. ita dicit Barto. in. d. l. omnes populi. et adde quod not. Barto. in. l. j. in fin. C. de cadu. tollen. vbi dicit quod sufficit probare per testes. statutum fuisse publicatum. arg. no. in. l. ea quidem. C. de ac
12 cusatio. ¶ † Et aduertendum. quod illud. quod communiter dicitur, quod ad robur statuti requiritur publicatio: est verum in statuto vniuersali: secus si esset statutum in fauorem alicuius particularis persone: ratio. quia publicatio non fit ad aliud nisi vt statutum vniuersaliter obseruetur. que ratio cessat in statuto facto in fauorem singularis psone. Ita Cyn. & Bald. in. l. leges ge
13 nerales. C. de test. ¶ † Et est menti tenendum. quod si statuta sunt condita a populo dicuntur ius ciuile. & municipale. vt hic. & oritur ex eis actio ciuilis: & sic perpetuo dabitur. Si vero esset statutum conditum a iudicibus: vel hominibus habentibus potestatem legis condende. & maxime penalia: tunc sunt annalia eorum remedia. facit. l. j. cum ibi plene no. per gloss. Bald. Salic. & doct. C. de postu. & insti. de perpe. & tempo. actio. in prin. & idem not. Barto. in. l. fin. ff. de penis. Si vero est conditum ab antianis tantum. tunc distingue aut fecerunt ex autoritate eis concessa a toto populo: & dicitur conditum a populo: & erit perpetua actio. vt. l. ij. §. pe. C. de vete. iur. enuc. Aut fecerunt statuta eorum proprio officio: & habentur acsi essent facta a preside: vel a domino. & sic est ius pretorium: & durat eorum remedium: anno. vt nota. Bar. Ange. Rapha. & Jmol. in. l. stipulationum. in prin. ff. de verbo. oblig. & pro hoc ego adduco bonum simile, de eo quod not. Barto. in. l. j. in fin. ff. de bo. posse. &

posse. ⁊ quod not. Bald. in rubri. C. qui admit. ad bono. posse. videlicet. quod
ex remedio succedendi facto a marchionibus, ⁊ alijs dominis: oritur ius pre
14 torium, quod finitur anno. ¶ † Circa istam partem. quero. an statuta tra-
hantur ad preterita. cum de esse legis, est determinare futura: ⁊ conclude. ꝙ
aliquando expresse dicitur quod trahatur ad preterita: aliquando quod tra
hatur ad futura: aliquando de hoc nihil dicitur. Primo casu dic quod ad
preterita, decisa per sententiam, vel solutionem: vel fini. porrigitur confir-
mando: non autem infirmando: vel aliter disponendo: etiam si expresse caue
atur. vt. C. de transact. l. causas. facit. l. fina. ⁊ quod ibi nota. maxime per Bal
du. plene. C. senten. rescin. non posse. Si vero nondum sunt decisa, sed pen-
dentia: ⁊ tunc siue pendeant per appellationem: ⁊ ad ea statutum non porri
gitur. vt in authē. vt cum de appella. cogno. in princ. colla. siue etiam in cau-
sa principali. vt in auf. in medio litis non fieri sacras for. §. illud. licet leges
si hoc ageretur possint corrigi. vt notat. Barto. ⁊ Baldus in. l. sancimus ne
mini. C. de sacrosanctis ecclesijs. Secūdo casu. quando expresse dicitur quod
ad futura trahatur. ⁊ ad illa sola trahitur. vt. l. leges. C. de legi. Tertio casu.
quando nihil dicitur: ⁊ tunc sic declarando porrigitur ad preterita. vt in au-
thenti. de filijs ante instru. dota. natis. §. j. si annullādo: ⁊ tunc. si causa annul
lationis suberat de preterito: porrigitur ad preterita. vt in auf. de alie. ⁊ em-
phitē. §. omnia igitur. Aut per legem nouam introducitur annullatio: ⁊ non
porrigitur ad preterita. vt. C. de testamen. l. iubemus. in fine. Si vero confir-
mando, aut indicendo: seu statuendo de nouo: ⁊ tunc non pertinet ad litis or
dinationem: ⁊ tunc tale statutum habet locum in omnibus futuris litibus:
quamuis sit super preteritis negotijs. vt. l. ij. in princ. C. de iuramen. calum.
Si vero fiat ad litis decisionem: ⁊ tunc aut in delictis: aut in contractibus:
si in delictis, ⁊ tunc si statutum facit aliquem actum esse delictum, qui prius
non erat: non porrigitur ad iam facta: etiam preterita. vt dicta. l. iubemus.
in fine. C. de testamen. si vero super delictis nominatis. aliquid statuitur et
tunc aut per statutum imponitur pena delinquenti: aut iam imposita mi-
tigatur. Primo casu. aut statutum continet penam condecentem delicto:
⁊ inspicitur tempus delicti. Aut continet penam grauiorem: ⁊ non trahi-
tur ad preterita. vt. l. penulti. C. si ex noxa. caus. aga. si vero iam imposita mi-
tigatur: ⁊ tunc porrigitur etiam ad preterita: vt. l. j. in fine. ff. de penis. In
contractibus autem, aut statutum inducit formam: ⁊ tunc ad actum iam ce-
ptum: licet nondum perfectum: non porrigitur. vt. C. de fide instrumen. l. con
tractus. ⁊ idem si sit perfectus ratione forme: sed pendet ratione effectus. vt
l. iubemus. in fine. C. de testamen. Aut inducit defensionem: ⁊ tunc si exce-
ptio causatur tempore contracte obligationis, talem exceptionem statutum
ad contractus preteritos non extendit. vt in auf. de duobus reis. §. fina. si ve
ro exceptio causatur ex aliquo facto post contractam obligationem. vt. l. fin.
C. de vsuris. Aut statutum tollit exceptionem: ⁊ tunc. aut incepit exceptio
competere ante statutum: ⁊ non tollitur. Si vero post statutum: ⁊ tunc tolli-
tur ipsa exceptio. vt. l. fiscus. de iure fisci Tu adde bonam gloss. an statutum
trahatur ad preterita: in verbo decetero. in. c. licet canon. de electio. in sexto.
Adde tamen ad materiam. quod notat Ioan. andre. extra de iudicijs. c. dis-
pendiosam. in clementi. in glossa. in verbo pendentes. Et quod nota. Ia-
cob. de bel. in authēti. vt cum de appella. cog. in princi. colla. vbi tenet. quod
non trahatur ad causas, in quibus est conclusum: ⁊ allegationibus renun-
15 tiatum. ¶ † Vnum tamen notandum est, ꝙ si statutum est factum in odium
alicuius specialis persone, siue specialiter siue generaliter: ꝙ ab iniquitate
talis statuti potest appellari. vt. l. prima. §. solent. ff. quando appelland. sit. ab
iniquitate vero statuti generalis, non potest appellari. vt. l. ij. §. exactis. ff.
de origi. iuris. ita dicit Barto. in. d. l. omnes populi. ⁊ idem voluit in. l. fina.
ff. de appella. reci. ¶ Sexto principaliter: quero an statuta recipiant inter-
pretationem.

16 ✠ ADNOTATIO. † Est autem interpretatio obscuri verbi vel
sensus expositio. l. prima. §. finali in fine, ibi interpretem de verborum obliga
tionibus, in pande. quod late enucleat Bal. in. l. si quis filium colū. prima.
C. de liberis preteritis quod militat, proprie ⁊ naturaliter sumpto vocabu-
17 lo. Hieronimus cagnolus in. l. prima col. ij. de origine iuris in pandect. † Ex
quo infertur quod deputati ad statuta interpretandum solum possunt de-
clarare. Albericus a rosate ⁊ Cagnol' in dicta. l. prima. co. ij. de origine iuris
limitatur procedere nisi subiecti materie aliud persuaderet, lege si vno anno
18 de locato ⁊ conducto. Nec † inconuenit cum vocabula proprie ⁊ improprie
19 capi possint. l. ij. de officio proconsulis. † hinc aliquando correctionem signi
ficat. l. prima. §. qui operas. vbi gloss. ⁊ Barto. notant infra ad tertullianum.
aliquando detractionē. l. verbis legis duodecim tabularum iuncta. l. dero-
gatur. de verbo. significatione. aliquando additionem. aliquando interpre-
tatio, premissas significationes omnes amplectitur secundum Barto. in. l.
omnes populi. col. xvi. versiculo. vi. principaliter. Et ibi post eum. vt supra
conclusi. ⁊ notaui. nū. 295. ⁊ sequentibus. Anto. Caius.

Et est primo sciendum. quod interpretatio sumitur in iure. pluribus modis
Aliquando pro correctione: aliquando pro derogatione, siue arctatione: a-
liquando pro verborum declaratione: aliquando pro extensione ad nouum
casum. de quo est glossa. ordina. in. l. prima. §. qui operam. ff. ad tertulli. ⁊ in
l. prima. ff. de origine iuris. ⁊ nota. Bartolus. ⁊ Bald. in dicta. l. omnes po-
puli. Baldus in. l. gallus. §. si quis. ff. de libe. ⁊ posthumis. ⁊ ego addo in
materia interpretationis glosse. meliorem de corpore iuris. in. c. contra eum.
de regulis iuris in sexto. Primo casu. aut priuatus vult facere correctio-
nem a semetipso et non potest: sed ille qui condit statutum sic. vt. l. prima
⁊ fina. C. de legi. Secundo casu. videlicet. an recipiant interpretationem re
strictiuam: ⁊ in hoc inuenio multas varietates. nam Bartol. in. l. prima.
§. nunciatio. ff. de operis noui nunciatio. dicit aut generalis locutio infer
tur ad futurum tempus. ⁊ tunc. aut illa continet noui actus concessionem:
aut concessi extensionem. Primo casu. recipit restrictionem de habilita-
te. vt. l. vt gradatim. §. sed si lege. ff. de mune. ⁊ bono. Secundo casu. non.
vt. §. nunciatio. sed Bartol. de salice. in. l. ij. C. de noxa. reprehendit istam
doctrinam. per. l. prosperit. ff. qui ⁊ a qui. quia est de casu al's a iure non
concesso: et tamen non patitur restrictionem. idem est in priuilegio noui-
ter inducto ex iena. con. ꝙ non erat al's a iure concessum. ⁊ tamen non pa
titur restrictionem. vt. l. si quis in graui. §. vtrum. ff. ad silleia. ⁊ etiam alle
gat contra Bartolū. l. si quando. C. de inofficioso testamen. vbi est con-
cessio actus al's a iure permissi. ⁊ tamen patitur restrictionem. igitur ⁊c.
sed infra dicam statim. Uerum. quia illa distinctio visa est etiam Bartol.
minus perfecta. ideo idem Bartolus in. l. adigere. §. quamuis. de iure patro-
na. ff. sic dicit. Quandoque (nisi lex per rationem restringeretur) quis pu-
niretur contra mentem legis: ⁊ tunc restringitur. vt dicto. §. quamuis.
Quandoque quis non puniretur: sed amitteret lucrum, ⁊ tunc non restrin
gitur, nisi per aliam legem. vt dicta. l. prosperit. Quandoque (nisi restri-
ctio legis fiat) quis lucraretur indebite: ⁊ tūc restringitur. vt dicta. l. vt gra
datim. §. sed et si lege. Sed ⁊ tertio idem Bartol. in. l. omnes populi. aliter
loquitur. videlicet. aut quis vult legem restringere, ne damnum patiatur
aut ne a lucro quis indebite priuetur. aut ne ad lucrum indebite admitta-
tur. Primo casu. fit restrictio. vt dicto. §. quamuis. Secundo casu si non
priuatur a lucro, nisi fiat restrictio. non restringitur. vt dicta. l. prosperit.
fallit in. l. penulti. §. j. ff. de ritu nuptia. Tertio casu. fit restrictio per dictā
l. vt gradatim. §. sed ⁊ lege. Fallit secundum cum, ratione publice vtilita-
tis. vt dicta. l. si quis in graui. §. vtrum. ⁊ hanc doctrinam secuti sunt mul
ti moderni. sed Salicet. in dicta. l. ij. de noxa. reprehendit ipsam. Primo.
quia lex non est restringenda, quando ex restrictione legis induceretur ab-
surdum. Quod dicit esse contingens: secundum opinio. Bartol. secundo.
quia lex prosperit, non ideo intelligitur generaliter: quia seruus priuetur
vtilitate: ⁊ sic lucro, vel non: sed quia sic est scripta. Item. quia restrictio
debet sumi a casu fallentie: ⁊ eius ratione. Sed quidam doctor solennis do
minus Antoni. de rosellis conciuis meus in repeti. l. si vero. §. de viro. ff.
soluto matrimonio. dicit opinionem Bartoli sibi ex alio displicere.
Nam lex generaliter loquens, non restringitur: etiam vbi tractatur, vt
quis ad lucrum admittatur indebite. vt probatur in. l. prima. ff. de testa-
men. mili. coniuncta. l. iure militari. eodem. titul. Nam confessio generalis
facta militibus, non restringitur ad habile: sed muti ⁊ surdi comprehen-
duntur. hoc probatur manifestius in. l. neque. §. primo. eodem titul. vbi ge-
neraliter generalis facultas testandi concessa militibus, extenditur: vt eti-
am deportati possint institui. nec patitur in hoc restrictionem: ne ipsi de-
portati ad lucrum indebite admittantur. Item hec doctrina videtur con-
tra. l. si quando. C. de inofficio. testamen. Nam licentia ibi concessa testan-
di libere, intelligitur, dummodo filium non pretereat: sed hec restrictio se-
cundum doctrinam Bartol. non deberet fieri: quoniam secundum eum
lex non restringitur, ne quis priuetur a lucro indebite: sed in hereditate pa
terna, filius etiam certat de lucro. vt nota. in. l. ij. ⁊. iij. per gloss. Bartol. et
Bald. C. de iuris ⁊ facti ignoran. ⁊ cui est concessa facultas testandi li-
bere. debet posse testari: etiam pretereundo liberos: quos etiam se scit ha-
bere. patet in milite. l. sicut. ⁊. l. si cum vel in vtero. C. de testamen. milit.
Item. hec doctrina videtur contra dictum. §. nuntiatio. vbi generalis lo-
cutio non restringitur. Quapropter dominus Bartolus de Salicet. in
dicta. l. secunda. suam posuit distinctionem: quod aut in lege est ratio scri-
pta. ⁊ tunc secundum illam fit restrictio dicte. l. adigere. §. quamuis. Nam
dictum debet limitari secundum eius rationem. vt. l. hec actio. ff. de calum
nia. Aut non habet rationem scriptam in ipsa, vel in alia. ⁊ tunc. aut est de
eo quod non est al's a iure dispositum: ⁊ tunc frustra tractamus de eius
restrictione, cum ius non disponat. ⁊ isto casu lex generaliter intelligenda
est. vt dicta. l. prosperit. quanquam sit fortis: ⁊ fortius, si cessat asperitas.
vt dicto. §. item nuntiatio. Aut dispositio legis est de eo quod est al's a
iure dispositum: ⁊ tunc aut restrictio que queritur fieri non potest, al's sal-
ua ratione recti sermonis: ⁊ non restringitur. quia ex verbis apparet,
quod statuentes voluerunt se ampliare. vt. l. prima. ff. de testamen. milita.
⁊. l. milites. C. eodem. titul. Aut restrictio potest fieri: ⁊ tunc in odiosis. et
penalibus fit restrictio. vt. l. cesari. ff. de publi. ⁊ dicta. l. ij. C. de noxa. In fa-
uorabilibus vero si sunt in forma beneficij, non fit restrictio. vt dicto. §.
vtrum. alias sic. vt. l. prima. ⁊ quod ibi nota. C. de sacrosanctis ecclesijs.
20 ¶ † Et predicta inducit ad multas questiones, si statutum dicit: quod in
terficiens aliquem, quacunque ratione vel causa, capite puniatur: certe non
patietur restrictionem, si ad sui defensionem: vel si culpa leui: licet non do-
lo: ⁊ ego pro Salicet. allego. quia in dubio debet statutum taliter intel-
ligi: vt semper addat aliquid iuri communi. vt nota. Bartolus in. l. tertia.
§. si rem. ff. de legatis tertio. ⁊ in. l. iiij. §. pretor ait. in versiculo. quero. quid
si statutum dicat, quod citetur. ff. de damno infecto. et in. l. non solum. ff.
de rei vendi. Sed cum dictum statutum loquatur per verba generalia: ni-
si generaliter intelligeretur ⁊c. Si quis occidat ad sui defensionem, non

adderet iuri communi: ergo non debet restringi: sed generaliter debet intelligi omni casu, vt addat iuri communi &c. Sed hanc distinctionem Salice. dictus dominus Anto. dicit in pluribus falsam. Nam dum dicit quod si in lege apparet de ratione scripta: quod illa cessante, cessat dispositio. videtur contra textum in dicta. l. prosperit: vbi in principio, fit mentio cause condende legis. & causa condende legis, & ratio, idem sunt. vt. dicta. l. adigere. §. quamuis. Ex quo dominus Franciscus de albergotis de aretio doctor solennis reprehendit Cynum in. l. ij. C. que sit longa consuetudo. et per consequens Salice. dum videntur intelligere quod in. l. prosperit. non appareat de ratione: quando ibi in principio apparet causa prohibitionis: & sic de ratione legis. & ideo dicebat Iaco. de aret. vt refert Bald. in. l. non dubium. C. de legi. & quod illa lex carebat intellectu & spiritu. sed Bald. ibi respondet quod licet constet de ratione, tamen non fit restrictio: quia in cessatione rationis, lex restringitur in generibus singulorum: non in singulis generum. Nam dato quod in aliquo casu singularissimo cessaret legis ratio, non tamen propter hoc lex deberet restringi: quoniam sufficit quod sit rationabilis in suo genere. Sed hoc displicet prefato domino Antonio, ea ratione qua non restringitur ex casu singularissimo, quo cessaret: ita nec ex alio simili: et non esset dare rationem, quare magis in vno casu fieret restrictio, quam in alio: sicut dicimus de indefinita legis, que equipollet vniuersali: etiam in odiosis. cum non possit verificari magis in vno quam in alio. vt. l. si pluribus. ff. de lega. secundo. & dicta. l. omnes populi. Stat ergo casus in dicta. l. prosperit. quod lex non restringitur per rationem scriptam in ea. ad idem videtur textus in clemen. j. de electio. coniuncta gloss. in verbo homines. vbi dispares regule et habitus, non debent in eodem monasterio sociari. Et ideo prelatus alterius religionis, non debet eligi in prelatum diuerse religionis. Quod procedit, etiam si eligatur in prelatum monialium: et tamen in eis cessat ratio: quia licet sint prelati monialium, eis tamen non sociantur. Item cum subdit distinctionem, quod si dispositio est de eo quod non est a iure dispositum: quod non fiat restrictio, videtur non esse verum: quia euitande sunt absurditates. vt dicit Salice. contra Barto. posse fieri restrictionem per. l. quamuis. ff. de in ius vocand. Tertio dum dicit dispositio eius quod esset alias dispositum, non restringitur: si non potest saluari ratione recti sermonis: videtur contra. l. si quando. C. de inoffic. testamen. vbi verbum libere: restringitur ad regulas iuris communis: et tamen deberet interpretari absolute. vt. l. j. ff. de testament. milita. coniuncta. l. milites. C. eodem titu. Item dum Salicet. subdit, quod occidens ad sui defensionem, debet mori. dominus Antonius predictus. non credit hoc verum: quoniam per talia verba, intelligit remissas iuris ciuilis solennitates: non iuris naturalis, vel gentium. vt dicta. l. neque. §. primo. de testamen. milita. Sed defensio est de iure naturali. vt. l. defensionis facultas. C. de iure fisci. libro. x. igitur &c. Preterea multi sunt casus, in quibus non fit restrictio. vt. j. dicam. Quapropter dominus Antonius in hac materia sic concludit. quod aut verba legis generaliter sunt adiecta verbo preteriti, vel presentis temporis: et ipsum determinant. et tunc recipiunt in dubio restrictionem ad illos casus quibus competit, vel conuenit ipsa dispositio legis. vt. l. inter omnes. ff. qui satisdare cogan. & l. scientiam. §. qui cum aliter. ff. ad legem aquiliam. Et in hoc saluantur testes, qui dicunt, omnes sic dicebant: intelligatur de his, qui loquebantur de materia. Et hoc fuit de mente Bartol. in dicto. §. nunciatio. Aut determinat verbum futuri temporis, prout est mos legis, que futuris, et non preteritis dat formam negotiis. Et tunc aut legem generaliter loquentem, volumus restringere per alias: aut interpretationem ipsius legis late quasi sic lata non fuerit legis intentio. vel causa euitande absurditatis. l. scire oportet. §. aliud. de excusati. tuto. vel causa euitande iniquitatis. l. benignius. ff. de legib. vel ex communi vsu loquendi, quem dicas potius attendendum, quam sermonem. vt. l. librorum. §. quod tamen cassius. ff. de lega. iij. vel per omnes modos, ex quibus coniecturamus testatoris mentem. vt. l. si seruus plurium. §. fina. ff. de legatis primo. ¶ Primo casu quando vis per aliam legem restringere: & tunc aut ipsa lex que queritur restringi in aliquo, disponit expresse contra ius primo dispositum: aut disponit idem quod ipsum primum ius: sed vtroque casu. sunt etiam alia verba, que generaliter sumpta in aliis vltra expressis contra ius prorogationem importarent: nisi restringerentur primo casu: aut apparet id in quo disponit contra ius primo scriptum: aut dubitatur quantum ampliatiue debeat intelligi ipsa restrictio, siue correctio si apparet expresse in quo corrigit, vel disponit: et tunc licet in alio non patiatur restrictionem. vt. l. in his que contra rationem. ff. de legi. In ceteris verba generaliter patientur restrictionem, secundum dispositionem antiqui iuris: etiam si illa verba generalia in suo significato, in dubio aliud importarent. vt est text. C. communia. de successio. authen. omnes peregrini. nam fit ibi expresse derogatio contra consuetudinem, prohibentem peregrinos testari: eis permittendo quod testentur libere. quod verbum libere. restringitur secundum ius commune. vt ibi. & in dicta. l. si quando. C. de inofficioso testamento secundum vnum intellectum: prout ibi intelligitur concessa facultas testandi inhabili alias de iure: nam licet concedatur libere: intelligitur tamen secundum ius commune. Et hoc fieri debet: ne priuilegium, vel noua prouisio deroget in pluribus, contra iura: pro hoc est quia leges priores, declarant posteriores. et econtra. l. sed et posteriores. ff. de legibus. Quod tamen est limitandum: nisi priuilegium vel dispositio sit aliter interpretanda, ratione persone, vel subiecte materie. vt si conceditur facultas testandi, surdo militi: et pagano libere, ad pias causas: nam tunc intelligitur more militari. vel prout est alias in tali casu permissum. text. est in. l. sed si quis filio. §. sed & si quis fuit. ff. de inofficio. testament. facit. l. prima. coniuncta. l. milita. ff. de testamen. mili. & hec sunt verba Dyn. in omnibus in regula que a iure. de regulis iuris in. vj. Sed si dubitatur quantum corrigat: quia non apparet ex verbis tunc expressis. Tunc quatenus ratio, vel mens legis patitur cum verbis, etiam impropriatis, tantam prorogationem, verba etiam patiantur contra ius aliud scriptum. pro hoc facit quod nota. Nico. matha. secundum Cynum in dicta. l. secunda. C. que sit longa consuetu. & gloss. in clemen. j. de decimis. in verbo gregibus. Sed vbi cessaret mens legis, ibi pateretur omnem restrictionem: vt comprehendat etiam id quod est minimum. Et vt est magis possibile, saluum remaneat ius primum pro hoc facit. c. rodulphus. de rescrip. & quod habetur in. c. cum dilectus. de consuetu. & ibi gloss. ita intelligitur aut. ex causa. C. de libe. prete. & aut. ex testamen. C. de colla. ¶ Secundo casu principali. quando lex secunda, disponit id quod prima. & tunc aut verba generalia. patiuntur restrictionem, secundum ius commune: aut secundum ius naturale, vel gentium: aut secundum ipsa verba, ne implicent contradictionem: aut ne tertius ledatur. Primo casu dic quod verba legis generalis, que disponit idem quod prima, non sunt restringenda, vt verba secunde legis, vel secundi priuilegii aliquid operentur. vt. l. etiam. §. j. ff. de bonis lib. & l. j. in fin. ff. ad municipa. l. j. in fine. ff. de testamen. mili. vbi facultas testandi concessa militibus, qui erant alias capaces, non restringitur ad habiles de iure communi. l. iure mili. ff. eodem. titu. ad hoc facit dicta. l. j. d. §. item nuntiatio. de noui oper. nuncia. & l. j. §. quodlibet. ff. ad tertul. & l. si quis in graui. §. vtrum ad silleia. & hec sunt de mente Dyni. in dicta regula que a iure. Aut restrictio queritur fieri de iure naturali, vel gentium. & secundum illud fit restrictio dicte. l. neque. §. seruos. & §. deportato. & similiter fit restrictio ex verbis ipsius constitutionis: ne implicent in se contradictionem. vt si lex concedat alicui distribuendi facultatem de bonis suis: restringitur, vt non comprehendat furiosos, vel infantes: quia non habent discretionem. vt. l. lege. de testa. & hoc est de mente Bartol. in. l. j. C. de sacrosanctis eccle. facit. l. apud antiquos. in fi. C. de furtis. & l. hos accusare. §. omnibus. ff. de accusa. & l. fina. C. de testamen. mili. Idem. si queritur fieri restrictio ne ius tertii ledatur. vt. l. j. §. si quis a principe. cum glossa. ff. ne quid in loco public. & l. nec auus. C. de emancipa. liber. pro hoc dicto facit dicta. l. si quando. secundum alium intellectum. ¶ Si vero queritur. an possit fieri restrictio non per aliam legem: sed forte ratione cessationis, vel causa euitande absurditatis: vel ex aliis causis: de quibus dixi supra, in secundo casu principali. Et tunc. si ratio ipsa est expressa in ipsa lege, vel in alia: & tunc, si in casu ad quem vis omnino legem restringere, cessat ipsius legis ratio: & tunc fit restrictio dicte. l. adigere. §. quamuis. nam dictum debet limitari, secundum eius rationem. l. hec actio. ff. de calumnia. quoniam licet offendere verba legis, vt deseruiant menti. l. non dubium. C. de lega. & ibi gloss. in verbo amplexus. facit. l. quamuis. ff. de in ius vocan. & l. pater seucrinam. §. conditionum. ff. de conditio. & demonstratio. & l. triticum. de verbor. obligatio. & l. quicquid astringende. de verbo. obliga. & ff. de seruitu. l. si eum. & ratio. quia lex, & ratio legis idem sunt. l. cum mulier. cum ibi nota. maxime per Baldum. ff. soluto matrimonio. l. cum tale. §. legato falsam. ff. de condi. & demonstra. Dyn. in regula fina. ff. de regu. iuris. in. vj. & ita potest intelligi dicta. l. penul. §. fin. ff. de ritu nupt. Si vero ratio legis scripte non cessat totaliter: sed habet se sub regula comprehensa, vel eius ratione, per plus & minus. & tunc, licet plerumque cesset legis ratio, a verbis non est recedendum: ita potest intelligi. d. l. prosperit. vbi non cessat in totum legis ratio in seruis absentibus: quoniam in eis poterat haberi aliqualis probatio, saltem indicatiua. similiter in dicta clemen. j. Nam licet cesset ratio societatis: tamen adhuc ratione disparitatis, habitus, & regule, superat aliqualis ratio. vbi vero de ratione legis non constat ex scriptura: sed est ratio interpretata: tunc si ipsa ratio est certa, ita quod ipsa vnica reddi possit: tunc, licet ipsa sit tacita, potest argui ex ea, tanquam a causa finali: ac si esset scripta. ff. de re milita. l. milites agrum. Et tunc dicitur certa, quando alia reddi non potest. l. nominatim. ff. de liberis & posthumis. ibi si modo vnicus sit &c. Et tunc quidem cessante ista ratione, succedunt supradicta que dixi de ratione expressa: & hoc videtur de mente Baldi. et Saliceti in. l. maximum vitium. C. de liber. preteri. & facit quod nota. Baldus in aut. ingressi. in prima oppositione. C. de sacrosan. ecclesiis. Et ideo que dicta sunt in legibus, habent locum in consuetudine non scripta. Si vero ratio legis est dubia: vel plures reddi possunt: tunc a verbis legis non est recedendum in dubio. vt. l. j. §. is qui nauem. ff. de exerci. Et hoc fuit de mente glosse in dicta. l. non dubium. in verbo amplexus. Non enim licet restringere legem, ex equitate non scripta, contra verba in lege scripta, ex doctrina magistrali. l. j. C. de legi. Quod facit ad infinitas questiones. Pone. statuto cauetur, bannitos impune posse occidi: aliud statutum dicit. quicunque occiderit bannitos, quacunque ratione vel causa: capite puniatur. Certe intelligitur secundum ius commune: nisi fecerit culpa banniti: vel nisi ad sui defensionem: vel nisi cum filia eum inuenerit adulterantem. Cum enim secundum statutum quod vetat eos occidi, esset expresse contra primum in ceteris. verba generalia patientur restrictionem. per dictam aut. omnes peregrini. secus, si statutum simpliciter dictaret, quod qui occiderit aliquem alias prohibitum occidi, quacunque ratione, capite puniatur. Certe non habebunt locum distinctiones predicte: sed quolibet casu decapitaretur. Reciperet tamen distinctionem de iure naturali: vel gentium. vnde non decapitaretur: si fecisset ad sui defensionem. pro hoc facit. l. coniuncta. l. neque. ff. de test. mi. & quod ibi in eis no. ¶ Item. facit

ad questionem

ad questionem. statutum dicit. quicunq3 intrauerit castrum, habeat talem fundum ꝙ forensis intrans inhabilis ad acquisitionē fundorū, ex forma statuti hunc tamē cōsequitur. qm̄ hoc est beneficium principis, quod non patit restrictionē: sed ampliationem. vt. l. fin. ff. de constitu. princi. ⁊ dicta. l. si quis in
21 graui. §. vtrū. ff. ad silleia. qd̄ no. ¶ † Redeo nunc ad verba Bar. videl3 tertio casu principali. an statuta recipiant interpretationem declaratiuam, siue expositiuam: ⁊ dicendum est ꝙ sic, dummodo dicta declaratio, siue expositio sit iuri consona. vt extra de consuetudi. c. cum dilectus. nisi sint ita obscura, ꝙ non possit haberi congrua expositio: tunc recurretur ad populum: vt interpretetur suum statutum. vt not. vt in. l. leges. §. i. C. de legi. ⁊ que sit congrua expositio. vide per Bart. in. l. omnes populi. ff. de iusti. ⁊ iure: ⁊ ibi per Bald. in versi. nunc aliquid videamus de intellectu statutorum: an in statutis debeamus sequi intellectum literalem, vel intellectum ciuilem. dic vt ibi
22 per eos. ¶ † Quarto casu principali. an statuta recipiant interpretationem extensiuam: conclude. aut queritur. an statuta recipiant interpretationem extensiuam actiue: hoc est, vtrum se extendant ad casus in statuto comprehensos. Aut passiue, hoc est. vtrum leges se extendant ad statuta. ¶ Primo casu aut queritur de casibus sine quibus disposita per statutum non possunt commode sortiri effectum: ⁊ ad illos extenditur statutum. vt. l. stipulatus fuero per te. ⁊ ibi Barto. Angel. ⁊ Imola. ff. de verbor. obliga. Aut queritur de aliis casibus in quibus est eadem ratio. ⁊ tunc aut casus illi per ius commune non sunt decisi: ⁊ ad illos extenditur. vt. l. de quibus. ff. de legi. ⁊ ita debet intelligi. l. non possunt. eodem titu. aut sunt decisi per ius commune: ⁊ tunc ad illos statutum non extenditur: sed relinquitur dispositioni iuris communis. vt. l. si vero. §. de viro. ff. solu. matrimo. Secundo casu quando passiue: ⁊ tunc indistincte dicit Barto. ꝙ sic. exemplum: per statutum est introductum aliquod munus personale: certe omnes leges que de muneribus personalibus subeundis loquuntur, ad illud extenduntur. vt. l. i. §. i. ff. de mune. ⁊ honori. ⁊ ibi Barto. ⁊ est aliud exemplum in. l. i. §. lex falcidia. ⁊ ibi Barto. ff. ad legem falci. ⁊ idem etiam notat Barto. in. l. si quis seruo. in fine. C. de furtis. sed Baldus in. l. omnes populi. in versi. item. nota ꝙ illud ius, quod trahit aliud ad se: debet recipere passiuam ⁊c. dicit ꝙ ius commune non influit in ipso statuto: sed ipsi rei stanti: statutum enim in se, a statuto bene trahitur ad ius commune: ⁊ hoc dicit. ꝙ non est interpretatio extensiua (salua reuerentia Bartol. domini sui) sed est interpretatio effectiua: ex proprio intellectu vocabuli: nam illud verbum munus personale, vel statutum. ⁊c. sic presupponit. Est ergo proprior sensus. dicitur autem proprior sensus, id est suus: sensus id est. non contra rationē: id est. nō abhorrēs a diffinitiōe. vel distinctione quem intelligentia subiecti claudit. Sed etiam communis vsus loquēdi, ⁊ intelligendi, dicitur proprius intellectus: id est ipsius nominis propria passio. vt. ff. de legatis. iij. l. librorum. §. quod tamen cassius. ⁊. l. labeo. ⁊ ibi late Barto. ff. de supel. lega. Ex quibus concludit Bald. ꝙ non est dubium, quod ius commune recipit interpretationem passiuam, a statuto ⁊ consuetudine posteriori. vt. ff. de leg. l. minime. ⁊. l. si de interpretatione. Sed an econtra statutum recipiat: id est. patiatur interpretationem, largiendam sibi a iure communi. Et concludit. quod aut est certissima mens statuti, ⁊ qualitas mentis: ⁊ tunc precise debet stari dicto statuto: aut qualitas ipsius statuti nō est certa: ⁊ tunc recurre ad granum salis id est ad ius commune. ne marcescat verbi gratia: dicit statutum. quicunq3 occiderit occidatur, intelligo. scilicet, si dolo: non si casu fortuito. vt. l. benignius. ff. de legi. coniuncta. l. iij. ff. de sica. non enim sunt verba statuti sic intelligenda iudaice. quia prauus intellectus non recipitur in statutis. argumen. l. ij. C. de legi. quod not. quia si bene ponderas. Barto. non contradicit in decisione: sed in proprietate verborum. ita quod Barto. secundum Bald. non proprie loquitur: sed tamen semper in
23 communi allegantur verba Barto. ¶ † An autem lex, vel statutum loquēs in vno casu, extendatur ad alium per identitatem rationis. In hoc Barto. in. l. si constante. in princ. ibi nono quero ⁊c. ff. soluto matrimo. concludit sic. Aut lex est prolata simpliciter: aut in ea sunt verba taxatiua. ¶ Primo casu. aut per extensionem induceretur correctio. ⁊ tunc non potest fieri extensio. vt auth. quas actiones. C. de sacrosanc. eccle. Aut per talem extensionem, induceretur legum declaratio, siue instructio: ⁊ tunc fieri potest. vt. d. l. si constante. Secundo casu. quando in eo sunt verba taxatiua: ⁊ tunc. aut per aliam lege3 apparet de extensione: ⁊ tunc fit extensio. vt. l. ob es. cum glossa. C. de predi. mino. ⁊. l. serui nomine. ⁊ ibi Barto. ff. de vsuca. aut per aliam legem non apparet extensio: ⁊ tunc. aut lex est prolata in actu fauorabili ⁊ pio: ⁊ fiet extēsio. vt. l. illud. C. de sacrosanc. eccle. cum gloss. aut in casu odioso: ⁊ tunc secus. vt l. ij. C. de patri. qui fil. distra. Sed ego reperio ꝙ quidam doctor solennis, dominus Mattheus de mathesilanis de Bononia, fecit vnum tractatum: in quo distinguit quatuor casus. Nam quedam sunt iura correctoria iurium veterum. Quedam sunt limitatiua: ⁊ non penalia. Quedam sunt penalia, que non sunt penalia: nec corrigunt, nec limitant: sed prouident in casib9 ab aliis iuribus non preuisis. ¶ Primo casu. communiter concluditur. ꝙ ista non possunt extendi per identitatem. nec etiam per maioritatem rationis. vt not. in auth. quas actiones. C. de sacro. sanct. ecclesi. ⁊ est tex. in. l. si furiosi. C. de nup. ¶ Hoc primo fallit, quando ratio decidendi finalis est expressa in textu. quia vbicunq3 habet locum dicta ratio: habet etiam locum dicte legis correctorie dispositio. Nec dicitur extensio: quia hoc apparet de mente legis, comprehensa sub verbis generalibus: vt probatur in auth. de his qui per hi. obliga. se hab. res minc. §. i. coniuncta gloss. ⁊ in. l. i. in princ. ⁊ ibi Bartol. ff. de legi. tut. ⁊ quod not. glo. ⁊ docto. in. c. i. de rerum permuta. in. vi. ⁊ eod. titu. clemen. i. ⁊ quod not. Barto. in. l. liberorum. in. vi. colum. versi. his premissis videamus ⁊c. ff. de verbo. signi. ¶ Secundo. fallit in extensione passiua: na3 vbi ius antiquum ponit vnam regulam, ista regula trahitur etiam ad iura noua, correctoria iurium veterum. vt. l. i. §. i. ⁊ ibi Bartol. ad legem fal. facit quod not. Barto. in. l. pretor ait. §. eritq3 differentia. ff. vi bonorum rapto. ¶ Tertio fallit. quando duo a lege veteri sunt equiparata: nam tunc ius nouum correctorium loquens in vno casu, intelligitur etiam loqui in alio. vt. l. fin. C. de iurisdi. omnium iudi. l. marcellus. §. i. ⁊ quod ibi Bartol. ff. ad trebel. ⁊ docto. in. l. quod vero. ff. de legi. ⁊ quod not. gloss. Bartol. ⁊ docto. in. l. si quis seruo. ff. de furtis. ⁊ in. c. a multis. de etate ⁊ quali. in. vi. Est tamen aduertendum. ꝙ quando duo sunt adequata in aliquibus, sed non per omnia, quo ad effectum circa materiam illam de qua agitur. tunc ius nouum correctorium de vno, non habet locum in alio. vt patet. in. l. si. coniuncta auth. quas actiones. C. de sacrosan. ecclesia. ⁊ pro hoc facit text. in. c. i. ne cleri. vel mona. in. vi. ¶ Secundo casu principali. quando sunt iura limitantia, ⁊ non penalia. Et in hoc conclude. ꝙ vbi iura correctoria extenduntur: ⁊ tunc etiam extenduntur ista iura limitantia: ⁊ sic omnia iura que concedūt priuilegiū minoribus, ex quibus limitantur, ⁊ sic omnia iura extenduntur etiam ad ecclesiam: propter regulam qua3 habemus: que dicit. ꝙ ecclesia fungitur vice minoris. l. orphanotrophos. C. de episco. ⁊ cleri. cum similibus. Si vero loquimur in aliis casibus in quibus iura correctoria non possunt extendi. conclude. quod, aut queritur. an iura limitantia possint extendi pro maioritate rationis: ⁊ dicendum est ꝙ sic. etiam si sint odiosa, argu. l. non debet cuiq3. ff. de regulis iuris. ⁊. c. cui licet. eodem titu. in. vi. Aut queritur. an possit extendi per eandem rationem, siue extensionem. que fit de similibus ad similia: Et tunc aut iura limitantia, siue exorbitantia sunt introducta principaliter fauore certarum personarum: ⁊ non debent extendi ad alias personas. argu. l. i. ff. de constitu. prin. ⁊ pro hoc facit quod not. Barto. in. l. i. in fi. ff. de iuris ⁊ facti igno. Aut sunt introducta principaliter fauore certe cause honeste ⁊ fauorabilis: nō autē fauore certarū ꝑsonarū. vt puta. q: sunt introducta fauore relictorū ꝓ anima: ⁊ tunc debent extendi per eandē rationē. vt not. gl. in. l. illud C. de sacrosanc. eccle. facit quod not. Bartol. in. l. proxime. ff. de his que in testa. delen. ⁊ in. l. si vnus. C. de testamen. ⁊ quod no. Barto. in. l. i. ff. de vsuca. Quandoq3 sunt introducta propter aliquam causam rationabilem, que suadet alia iura generalia limitari: ⁊ tunc alia iura possunt, ⁊ debent extendi, per identitatem rationis. argu. gloss. ⁊ quod ibi not. Bart. in. l. constante. in pri. ff. soluto matrimoni. Aliquando permittunt aliquid: etiam crudele: propter necessitatem arduam. vt text. in. l. ij. C. de patri. qui filios distra. ⁊ tunc non debent extendi per eandem rationem. vt. l. quod vero. ff. de legibus. ⁊ hoc intellige verum, siue sit apposita dictio taxatiua. siue non: licet gloss. videatur dicere contrarium. in. l. que propter necessitatem. ff. de reg. iuris. ⁊ Barto. in dicta. l. si constante. sed contrarium sentit: ⁊ melius in. l. si vero. §. de viro. code3 titu. Quandoq3 iura limitatiua sunt voluntaria, ita quod non possunt extendi. vt. d. l. si vero. §. de viro. ⁊ clemen. dudum. de sepul. Et pro hoc quod no. Barto. in. l. hec condictio parua. ff. de condictio. ⁊ demon. ⁊ in. l. suus quoq3 circa fin. de here. instituen. ¶ Tertio casu principali. quando sunt iura penalia. ⁊ in hoc conclude: ꝙ in omnibus casibus in quibus extenduntur correctoria iura, multomagis penalia: quia minus sunt odiosa. In aliis vero casibus distingue, quod aut queritur. an possit fieri extensio propter maioritatem rationis. ⁊ dicendum est ꝙ sic: etiam si ius imponat penam ipso iure. argu. in. l. nec in ea. §. ius occidendi. ff. de adulte. ⁊. l. relegatorum. §. interdicto. cum. §. sequenti. ff. de interdic. ⁊ rele. ⁊ hoc videtur ibi de mente Barto. ⁊ glos. ⁊ bal. in. l. non possunt. ff. de legi. Aut queritur. an possit fieri extensio per eandem rationem, vel de similibus ad similia. Et tunc. aut iura imponunt penam ipso iure: ⁊ tunc dicuntur esse exorbitantia, ⁊ odiosa multis: quoniam regulariter, pena est per sententiam iudicis imponenda. ⁊ ideo non extenditur. ⁊ est tex. clarus. in. c. i. ne cleri. vel mona. in. vi. ⁊ in. c. statutum. de rescrip. eodem libro. ¶ Fallit hoc, vbi prouisio legis efficeretur quodammodo elusoria. nisi fieret extensio verborum eius, per eandem rationem: ad casum comprehensum sub verbis legis per largum significatum: quia tunc talis extensio tolleratur: ne legi fiat magna plaga: id est. ne videatur elusoria: ⁊ per vitium teneatur. argu. c. si ciuitas. de senten. excō. in. vi. Ibi. ne vilipendi valeat argu. C. de legibus. l. non dubium, ibi ne penas incertas. attenta ratione quam ponit text. in. c. si postq3. de electio. §. i. coniuncta gloss. in. c. quanq3. de vsuris in. vi. quam gloss. communiter tenent docto. vbi vult. ꝙ illa dispositio penalis testamenti extendatur ad codicillos, ⁊ donationes causa mortis. Aut iura imponunt penam: que venit per sententiam iudicis infligenda. vt est regulariter, ⁊ tunc aut est odiosa: quia irrationabilis. vt puta. quod alius pro alio puniatur: ⁊ tunc non debent extendi. vt. l. quisquis. C. ad legem iul. maiesta. ⁊ ibi not. Idem si esset odiosa, quia imponeret nimis magnam penam: attenta q̄litate facti. argu. l. quod vero. cum legibus sequentibus. ff. de legi. ⁊ quod no. Barto. ⁊ Dy. in. l. i. ff. de verborum signi. ⁊ Cyn. ⁊ doct. in. l. quicunq3. C. de seruis fugi. Aut est pena rationabilis. ⁊ tunc. aut imponitur pro delicto affirmatiuo: quod committitur principaliter, in faciendo aliquid illicitum: ⁊ tunc debet extendi per eandem rationem, vel per argumentum de similibus ad similia. vt. l. si quis id quod. §. i. de iuris. om. iudi. ⁊ gloss. in. l. si quis in tantam C. vnde vi. que extendit illam legem ad iura incorporalia. Quandoq3 pena imponitur pro delicto negatiuo: quod principaliter committendo: vt puta

in non soluendo vel non petendo veniam &c. Et tunc non debet fieri extensio.est in gloss. singularis. j. de actio. §. mista. et. §. penales. in verb.in eum et in verb.impetratis. nec mirum,quia leuiora sunt delicta que fiunt omittendo:quam que fiunt faciendo illicite.vt.l.j.§.impubes.et ibi not.ff. ad silleia.et.l.j.et.ij.C.si aduer.delic.et quod ibi doct.Ex quo sequitur quod lex que imponit penam quinquaginta aureorum, omittenti petere veniam contra patrem vel patronum:non debet extendi ad generum,qui fecit citari socerum sine venia.Fateor tamen quod talis gener deliquit:et potest puniri pena extraordinarla. argu.l. generaliter. et quod ibi gloss.ff.de in ius vocand. ¶ Quarto principali casu quando sunt iura non penalia, nec correctoria,siue exorbitantia:sed que prouident in casibus nouis,non permissis ab aliis iuribus:et in hoc dicendum est. quod potest fieri extensio pro identitate rationis: vel de similibus ad similia.argu.l.a titio. ff. de verborum obliga.et ibi Joan.de imol.Et est aduertendum secundum prefatum dominum Mattheum.quod preualet ad identitatem rationis, vel de similibus ad similia.argu.a contrario sensu:quod potest colligi ex aliqua lege noua.Nam licet dicta argumenta sint approbata a iure communi in dubio:debet eligi benignior intellectus.l. benignius.ff.de legatis.Sed benignius et rationabilius est,dicere quod procedatur extendendo per rationes de similibus ad similia.argu.l.nam vt ait.et.l.si ideo quia. ff. de legi. nam dicere quod valeat argu.a contrario sensu, quia resultaret absonus intellectus.argu.l.ij.C.de condictio.infer.quam econtra.dicere aliquid per argumentum a contrario sensu:et decidere aliud hic:et aliud ibi.ista sunt in effectu dicta prefati domini Matthei in dicto suo tractatu.que omnia tam in ordine,quam in substantia et effectu,sentit postea dominus meus dominus Joan.de imol.in.l.si vero.§.de viro.ff.soluto matrimonio licet de dicto domino Mattheo nullam faciat mentionem. ¶ In materia tamen derogatoria,siue limitatiua,ego reperio etiam dominum Ludoui. de vrbe,in sua repetitione authen.similiter.C.ad legem falcidiam.in.x. charta qui aliter concludit.videlicet quod aut lex derogatoria loquens simpliciter, continet casum fauorabilem:et tunc pro identitate rationis ad alium casum extenditur.probatur ex.l.senatus.et.l.libertus.§.senatus.ff.de ritu nup.vbi lex ponens casum specialem,prohibentem per tutorem,vel filium eius, contrahi posse matrimonium cum pupilla:fauore ipsius pupille extenditur ad heredem extraneum:et nepotem ipsius tutoris.et hoc ex eo.quia in his est eadem ratio:que in tutore.ratio autem ponitur in dicto.§.senatus. Probatur secundo per.l.ij.§.si mater.versic.quod si.ff.ad tertul.vbi prouisio si mater non petiit tutorem,extenditur fauore filii:etiam si mater non petat actorem,vel curatorem.et hoc propter identitatem rationis.Tertio adducit gloss.et Barto.in.l.si constante.in princ.ff.solu.matrimo.que extenditur ad socerum,qui recipit dotem:et vergit ad inopiam. ¶ Quarto adducit glo.in dicta.l.j.C.de his qui ante aper.tab. ¶ Quinto gloss.in.d.l.que propter necessitatem.ff.de regu.iur. ¶ Sexto gloss.in authen. preterea.C.vnde vir et vxor. ¶ Septimo gloss.in.l.j.C.de iuris et facti ignoran.et in.l.milites.ff. de re iudicata. ¶ Octauo allegat textum notabilem in.l.ij.C.per quas personas nob.acqui.et authen.res que.C.commu.de lega. ¶ Quam regulam limitat et primo nisi facta extensione exceptionis continentis casum fauorabilem et pium redundaret in damnum alterius casus, similiter fauorabilis et pii:quoniam tunc non fieret extensio:hoc vult (recte intelligendo gloss.ordinariã). Joan.andre.in.c.que a iure.de regu.iur. in.vj.et in.c. constitutionem.de regu.eo.lib.Et est ratio quia pietas,contra pietatis extensionem non vtitur priuilegio.vt.§.sed hoc de presenti.in authen.de sanc. episco. ¶ Secundo fallit,nisi extensio facta redundaret per indirectum in odium reipublice:quia tunc an casus specialis et fauorabilis ex identitate rationis extendatur ad alium casum facit tres regulas. ¶ Prima regula est.q fic. vbi queritur de extensione fienda de restricta significatione ad latam et iste est casus notatus in dicta.l.senatus. ff.de ritu nupt. vbi constitutio prohibens matrimonium inter pupillam et tutorem, fauore pupille extenditur etiam ad nepotem,et filios tutoris:et sic per indirectum tendens ad damnũ reipublice:q2 cũ restringat libertatem matrimonii:non contingeret ita opulentas ciuitates liberis repleri:quod reipub.interest.vt.l.j.ff.solu.matrimo. ¶ Secũda reg.est q fic.vbi extensio fieret per identitatem rationis ad personam que reputatur eadem cum illa de qua loquitur prohibitio. Iste est casus notabilis in.d.l.libertus.§.senatus.vbi extenditur illa prohibitio ad heredem,etiam extraneum:ex eo quia fingitur eadem persona. ¶ Tertia regula q vbi sumus extra predictos casus,nunq̃ fiet pro identitate rationis extensio.casus est notabilis et singu.in.l.fin.C.de interdi.matri.vbi constitutio prohibitiua in tutore,non extendit ad procuratorẽ:licet persona sit par. Aut constitutio ipsa derogatiua et fauorabilis nõ loquitur simpliciter:sed continet in se dictionem taxatiuam:et tunc pro identitate rationis non extenditur ad casum similem.vt est gloss.singularis in.d.l.ij.C.de pa.qui fil.distr. ¶ Fallit nisi essemus in casu de extensione faciẽda de lege loquente in speciali casu,in vno loco pio,in quo concurrit pia causa ad alium locum,cum eadem qualitate pium:quia tunc extensio fiet ex paritate rationis,vt est glo. ordinaria in.l.illud.C.de sacrosan.eccle. ¶ Est etiam 2m membrum principale q quando constitutio derogatoria continet in se odium priuatum:et tunc facit duas regulas. ¶ Prima q constitutio derogatoria odiosa odio priuato,continens in se quid priuatiuum bonorum pro identitate rationis, extenditur ad alium casum,maxime de stricta significatione vocabuli ad latam:iste casus est.in.l.sed est.et.l.sed iuř.§.mutui.ff.ad macedo.l.filium habeo.eo.tit.Aut continet odium priuatum.Item et priuatiuũ status persone viuentis:et tunc constitutio illa pro identitate rationis,non patitur extensionem.iste est casus singularis in.l.pater.cum.l.sequen.ff.de adulte.quem glo. alleg.de sen.excommuni.in.vj.c.mulieres. ¶ Est et secundum principale.s. quod quando constitutio derogatoria cõtinet odium,non mere priuatũ,sed per indirectũ publicum.Et tunc per identitatem rationis non fiet extẽsio:vt de hoc est tex.singularis in.l.iulia.§.hoc capite.ff.de ritu nup.qui inducitur simili modo quo inducitur.d.l.senatus.eo.ti.Sed nemo admiretur q prefatos doctores recitauerim,et posuerim verba ipsorum,quasi ad contextum: quia sunt doctores moderniores,non habentes scripta.Et etiam q2 loquuntur per conclusiones:et materia ista est multum intricata:et non bene demonstrabilis.Uerum quia al's etiam ego aliquas glossas in hac materia vidi. Utrum fiat extensio vel non,vltra ea que dicta sunt per predictos doct.allegantur quedam gl.que gl.ab omnibus approbantur.ideo eas hic subiiciam vt studiosus lector possit discernere quod est determinandum.Nam gl.in.l. emancipata.C.qui admitti ad bon.poss.extendit.l.j.C.de his qui ante aper. tab.que est fauorabilis.et loquitur de successione iuris ciuilis:ad modũ succedendi de iure pretorio:licet ibi gl.in.d.l.j.extendat in emancipato,et ab intestato,vel ex testamẽto.et allegatur ibi ratio:quia est ratio expressa in.l.et sic regula est.q quoties est ratio expressa in.l.potest fieri extensio per identitatem rationis.Secundo q fiat etiam extensio,est gloss.in.c.auditor.in verbo romana.extra de rescrip.in cleñ. ¶ Tertio est glos.in clemen.ij.in verbo lineam.de vi.et hone.cler.vbi tex.prohibet portare biretum lineum:et est penalis.et tamen glo.extendit etiam ad biretum sericum:et dicit q ideo fit:quia est eadem,vel maior ratio:et sic quando sequeretur absurdum,fit extensio. ¶ Quarto est glo.in.c.sciant cuncti.in verbo alios.de elect.in.vj. Ubi illa constitutio penalis,loquens de electio.etiam extẽditur ad presentantem patronum ecclesiasticum:et non laicum q2 est fauor ecclesie. ¶ Quinto est glo. in.c.ex eo.de elect.in.vj.vbi illa constitutio extenditur ad electionem:etiam inferiorum episcopo.et ratio extensionis est secundum glo.ibi quia est expressa ratio generalis in dicta constitutione. ¶ Sexto est gl.in.c.postq̃ de elect. in.vj.in verbo mente:vbi quamuis constitutio sit penalis:tamen id quod est de mente legis inest:nec dicitur extendi:quia inerat in mente vt dicit ibi glo. in verbo mente. ¶ Ex quo not. q id quod est ex mente legis,dicitur proprie inesse etiam verbis.arg.l.cum mulier.sol.matrimo.cum ibi not.per doc. ¶ Septimo est glo.in verbo italie.in.c.j.de tempo.ordi.in.vj.vbi glo.extendit illam constitutionem (licet penalem) que loquitur in episcopis italie,ad episcopos vltramontanos:quia dicit quod est eadem ratio. ¶ Octauo est glo.in auf.sacramenta puberum.C.si aduer.ven.que extendit illam constitutionem (licet penalem exorbitantem) etiam ad quasi contractum:et ad contractus non veros:propter periculum anime. ¶ Nono de hoc est glo.in.l.femine.C.de secun.nup.que loquitur in matre:et est exorbitans:tamen glo.in si.extendit ad patrem. ¶ Decimo de hoc est glo.in.l.quisquis.C.ad leg.iul. maie.in verbo vsuras:que extendit illam constitutionem odiosam et penalem que loquitur in patre:vt habeat locum etiam in matre. ¶ Undecimo de hoc etiam est gl.in auf.de resti.et ea que parit.§.vnum.in gl.profecto.que extendit illã constitutionem (licet sit penalis) ex idẽtitate rationis vel maioritate rationis. ¶ Duodecimo de hoc est glo.in.l.si quis filium.in prin.ff. de acqui.here.coniuncta.l.si pater:que loquitur in casu singulari,et exorbitãti in seruo:et extenditur ad filiumfam. ¶ Tertiodecimo vide ho.tex.in.l.j.C. de interdic.vbi imperator extẽdit edictum pretoris,de arboribus pendentibus in domo,vel in fundo alieno:quando immittũt radices in domo aliena. In contrarium q non fiat extẽsio:reperio aliquas glossas. ¶ Nam primo est gl.in cle.j.de sup.neg.prelato.in verbo negligẽtiam.Nam illa glo.vult q dispositio illius decretalis,que vult suppleri negligẽtiam prelatorum:non sit extẽdenda quando prelatus est priuatus propter delictum. ¶ Secundo est glo.in cle.ij.de vita et hone.cleri.in gl.ij.et gl.iij.et glo.in verbo marcellariorum.que gl.omnes volunt.q cum illa constitutio inducat vnum de nouo quod non sit extẽdenda ad alium casum,propter identitatem rationis.et ibi vide Pe.de ancha. ¶ Tertio de hoc est gl.in eo.ti.in cleñ.ij.in verbo insulam.que gl.vult.q illa constitutio penalis,loquens in sacerdote non habeat locum in diacono. ¶ Quarto de hoc est gl.in.c.licet canon.de elec.in.vj. in versi.licet parochialis:que glo.vult q cum illa constitutio loquatur.q qui non sit maior.xxv.an.non possit esse ad regimẽ parochialis ecclesie:dicit q non debet trahi ad regimẽ aliarum dignitatum,vel etiam ad regimẽ parochialis ecclesie collegiate.vt ibi per gl. ¶ Quinto de hoc est glo.in.c.j.de re iudi.in.vj.ibi in verbo iudicio:que gl.vult q dispositio illius decre.que loquitur in iudice,non habeat locum,nec extẽdatur ad arbitrium:etiam compromissarium ad instar iudiciorum redactum.vt.l.j.ff.de arbi. ¶ Sexto de hoc est.gl.in.§.mater.in auf.de nupt.que vult q dispositio illius.§. qõ mater.que donauit aliquid filio transiens ad secunda vota nõ potest illã donationem reuocare propter ingratitudinem:non extẽdatur etiam ad patrẽ donantẽ filio:et qui postea transiuit ad secunda vota. ¶ Septimo pro hoc est glo.in auf.nullum credẽ.agri.illius ter.&c.circa princi.in verbo aridos.vbi glo.vult q dispositio illius auf.que loquitur in fructibus aridis,non extendatur ad fructus liquidos. ¶ Octauo de hoc est etiam glo.in auf.nul.cred. agri.in verbo omnes.vbi vult q dispositio illius authen.in accessionibus et vsuris non extendatur ad alium casum similem. ¶ Nono de hoc est glo.

in auf.

in aut.de restitut. ⁊ ea que parit.§.si.in verbo legitimos.que vult quod di-
spositio penalis illius illius authent. nõ extendatur ad matrem.cum ibi de
ea non inueniatur expressum. ¶ Decimo de hoc est glo.in.l.fi.§.j.C.de bon.
que libe.in verbo filio.⁊ in versi.item an idem in seruo,que vult quod licet a
lege veteri filius ⁊ seruus equiparantur.vt not.glossa.in.l.si quis seruo.C.de
de furtis.tamen dispositio.d.l.fi.§.j.loquit in filio ⁊ patre, nõ extenditur ad
seruum,vel dominum. ¶ Undecimo est glossa.in authẽ.de restitu.§.si ve-
ro ipsam.in glossa in verbo excipimus.que vult.qd illa constitutio ad casuz
similem non extendatur quando dos ,soluto matrimonio desinat esse
dos. ¶ Duodecimo idem ⁊ melius vult glossa.in dicto titulo.§.si vero in ca
ptiuorum.in gloss.q̃ vult quod licet pro captiuorum redemptione, subiectũ
restitutioni minui possit non tamen minui possit pro simili causa.Ex
quibus gloss . si recte ponderetur, videtur doctrina doctorum ,⁊ in pena
libus et exorbitantibus confundi nec posse in dicta materia dari certam do-
24 ctrinam,nisi quod prout repiritur decisuz,ita debeat stari.cogita. ¶ † Que
ro an statutum in casu in quo patitur interpretationem extensiuam,extenda
tur ad casum qui est idẽ ſm iuris fictionem,⁊ non ſm veritatem.⁊ Bar.in.d.
l.omnes populi.concludit quod non per casum.l.iiij.§.hec verba.ff.de nego.
gest.⁊ ibi etiam hoc vult Bar.⁊ idem dixit in.l.heres quandoqz.ff.de acqui
ren . hered.⁊ potissime quando est penale:nam statutum penam imponens
mulieribus portantibus parlas,intelligitur de veris parlis. ita dicit Bar.
in.l.prima.§.j.ff.de fonte.sed Bal.in.l.gallus.§.quod si idẽ.ff.de libe. ⁊ post
hu.dicit quod hoc dictum Bart.est contra dictum.§.quod si idem.Naz sta
tutum,est inuentio galli:⁊ quãqz exorbitet a lege cõi legis.xij.tabu.⁊ i.§.post
humo .ſ. de legatis.tamen per interpretationẽ trahitur ad casum q est idẽ p
fictionem,⁊ hoc est propter publicam vtilitatem:ita dicit ibi Sceuola.Non
obstat dictus.§.hec verba.quia ibi fictio inducebat identitatem ,⁊ similitu-
dinem quandam:sed dictus.§.qd si idem.loquitur in casu qui est idem per
fictionem:⁊ non per simile.Sed dominus meus dominus Joan .de imol.
in dicta.l.gallus.§.⁊ quid si tantum.vbi etiam Barto.dixit concludi.qd aut
loqmur in dispositiõe iuris cõmunis: aut i dispositiõe statutaria aut i dispo
sitiõe hominis.Primo casu statutũ in casu vero,trahit ad casuz fictũ:qñ est
eadẽ ratio,etiam si materia sit exorbitans,videtur probari in dicto.§.⁊ quid
si tantum.⁊.§.si.coniuncto eo quod habetur in.d.l.gallus.in prin.⁊ pro hoc
facit quod habetur in.l.j.§.ff.ad legem falci.vbi omnino etiam videas dictũ
dominum Joan.Nec obstat dictus.§.hec verba. quia potius facit pro.nam
licet casus fictus ex vi verborum non cõprehendatur sub vero tamen ex mẽ
te ⁊ interpretatione comprehenditur quando est eadem ratio. ¶ Secundo
casu.quando statutum est exorbitans a iure cõmuni.⁊ tunc videtur quod nõ
fiat extensio ad casum fictum.vt .l.precipimus in fi.⁊ ibi Bart.C.appel.⁊ ita
intelligitur dictum Barto.in dicta.l.omnes populi cum similibus.Aut pre
ter ius, vel secundum ius:⁊ tunc trahitur ad casum fictum in quo est eadem
ratio vt voluit Jo.and.in simili in consuetudine.in c.si.de consue.in.vj.Et p
hoc facit:qr tunc etiam habet locum argumentum a contrario sensu ⁊ proce
di potest ex mente.⁊ etiam de similibus ad similia.vt not.Barto.in.d.l.om-
nes populi.⁊.j.dicam.Tertio casu concludit.quod aut loquimur in rescri-
ptis:⁊ tunc rescriptum in casu quo non trahitur ad casum fictuz.vt est casus
in.c.susceptũ.de rescript.in.vj.Aut querimus in alia dispositione hominis
⁊ tunc si de casu ficto resultat precise idem effectus:qr est vere ad id de quo
queritur.⁊ tunc trahitur ad casum fictum.vt.d.§.⁊ quid si tantum.cum.§.se
quen.⁊.l.deo nobis.C.de episc.⁊ cleri.al's secus.vt.l.finali.C.de his q ve.eta.
impe.Nam impetratio venie non facit per omnia haberi,perinde acsi esset
legitime etatis.vnde non potest alienare immobilia sine decreto.vt ibi facit
l.ex ea.§.j.cum ibi not.ff.de verbo.obligatio.Sed idem dominus Jo. in. d.
l.j.§.j.ad legem falci.addit alios duos casus videlicet qd si loquimur in testa
mentis,vel in contractibus hominis.Et tunc videtur quod dispositum in ca
su vero,non trahitur ad casum fictum:nisi haberet omnino eundem effectuz
per not.in.d.l.ex ea parte.§.j.vel nisi constaret de mente constituentis,vel cõ
trahentis:quod haberetur respectus etiam ad casum fictum.vt.d.§. lex fal-
cidia.Aut loquimur in priuilegijs.⁊ idem quod non trahatur ad casum fi-
ctum.vt.c.susceptum:de rescrip.in.vj.Secus si priuilegium respiceret casuz
fictum: vt quia concedebat quod habeatur perinde acsi interesset beneficijs:
⁊ diuinis:nam qui interest diuinis habet distributiones quotidianas:ita ha
bebit ille virtute talis priuilegij.vt in capitulo primo de cleri. non resi. cum
25 ibi not. ¶ † Et predicta inducuntur per docto.statuto cauetur quod scola-
res habeantur pro ciuibus originarijs,an appellatione ciuium originariorũ
comprehendantur scholares.⁊ videtur quod non.vt habetur per gloss.in.le-
ge merces.ff.de verborum significatione ⁊ facit.dict⁹.§.hec verba.⁊ lege pri
ma.in prin.ff.de suis ⁊ legi.⁊ quod ibi not.Bartolus sed idem Bar.in.l . si
is qui pro emptore.ff.de vsucap.in versicu.querendum est vtrum ista fictio
fingat super his que al's sunt iuris ⁊ facti et cetera.Ibi pone,ergo statuit ciui
tas ⁊c.Et in.l.si maritus in magistratu.§.primo.ff.de adulte.⁊ Bald.in.d.l.
omnes populi.in versi.sed pone statuto cauet qd nullus possit de priorib⁹
esse ⁊c.Concludunt quod aut statutum facit scholarẽ,ciuẽ quoad quedam:⁊
dicitur esse ciuis per fictionem.Unde non comprehenditur in statuto loquẽ
te de originario ciue.vt.dicta lege mercis.Aut statutum simpliciter loqui-
tur quod habeatur pro ciue ⁊ quia verbum habetur denotat fictionem :vt
not.Barto.in dicta lege si is qui pro emptore,in versiculo.tertio cõtra illud
opponitur.tu dicis qr vbi est equitas fingitur ⁊c.⁊ tũc idẽ.vt in supradicto
§.hec verba.Aut statutum,dicit quod in omnibus,⁊ per omnia habeatur
pro ciue .⁊ isto casu appellatione ciuis originarij, comprehenditur schola-
ris.vt.l.quidam cum filium.ff.de verborum obligatio.⁊ quod ibi not.⁊ facit
ff.de excu tuto.l.cum ex oratione.Nec obstat.dicta.l.mercis.quia illud est in
propria significatione:sed in casu nostro,statutum vltra procedit. quia non
tantum assimulat:sed statuit eandem esse censuram.vt.dicta lege maritus.
§.j.⁊ dicto.§.hec verba.quod est notan. ¶ Id vnum tamen aduerte.quod
si statutum diceret,quod scholares tractentur vt ciues:intelligitur in his q̃
sunt in priuilegium ciuium:non autem in his que sunt ad grauamen .vt lege
in oneribus.de mune.⁊ hono.⁊ quod ibi .Bar.Bal.⁊ Rapha.⁊ Jmol.no.
26 in.l.j.ff.de legatis.j. ¶ † Quero an statutum recipiat interpretationem ex
tensiuam a contrario sensu.⁊ Bar.in.d.l.omnes populi.concludit secundum
Jaco.butri.Aut casus qui venit a cõtrario sensu ,erat al's decisus.⁊ tunc per
contrarium sensum non deciditur sed tanqz omissus,remanet sub dispositio
ne iuris cõmunis.vt.ff.sol.matrimo.l.si cũ dotẽ.in prin.aut non erat al's de
cisus:⁊ tunc argumẽtũ quod sumitur a cõtrario sensu,est magis ex mente.si
ue interpretatione:qz ex verbis vt.l.pecuniam.ibi tanqz sub contraria con-
27 dictione.ff.si certum.petatur. ¶ † Not.dictionem tanqz,que est nota impro-
prietatis.

❊ A D N O T A T I O. Ad idẽ Bar.i.l.pma,i fine principij v.
noto dictionẽ tanqz de offi.eius cui mãd.est iurisditio.in Pandectis.⁊ glo.
in.c.solite in ver.tanqz.ex de maio.⁊ obe.⁊ qr sit nota iproprietatis ⁊ simili-
tudinis notat,Alex.cõsi.30.exord.redẽptoris nostri,col.prima ver.nã.nu.
2.vol.quarto.Anto.Caius.

Prob facit.l.apud antiqs.C.d furtis.i gl.⁊ idẽ voluit i.l.si qs.ex argẽtarijs.
§.ex edicto.ff.d edẽ.⁊ i.l.iurisgẽtiũ.§.qnimo.§.d pactis.sz Bald.i.l. cõuenti
culã.C.de episco.⁊ cleri.tenet qr imo locũ habet argumẽtum a contrario sen
su.videtur esse tex.legis,vel statuti.vt.l.qui testato.§.mulier.ff.de testamen.
⁊.ff.quibus ex cau.in posses.ca.l.in possessione.§.j.⁊ pro hoc allegat qr etiaz
in pactis a contrario sensu,assumit argumentum.l.inter socerum.§.cum in-
ter.ff.de pactis dota.ergo idez in statuto.qd est quedã cõuentio ciuiũ.vt not.
glo.in rubrica.C.de decre.decurio.libro decimo.sed idẽ Bal.in.l.omnes po
puli.dicit.qr ex tali argumento a cõtrario sensu, resultat aliqua absurditas,
vel legum correctio.⁊ tunc nõ dz sumi argumẽtum a contrario sensu.⁊ pro
hoc ego adduco gl.singularem.in.c.cupientes.§.qd si per viginti.de elect.in
vj.vbi gl.vult qr per cõtrariũ,ver subauditũ,vel subintellectũ,vel tacitũ sen-
sum,nunqz inducatur legũ correctio.Pro quo ego adduco text.in.l.fi.§.fili-
um autem.C.de bonis que libe.coniuncta.l.penu.⁊.fi.C.qui testa.facere pos-
sunt.Aut non inducitur aliqua absurditas vel correctio iuris:⁊ tunc etiam
in statutis potest sumi argumentũ a contrario sensu dicto.§.cũ inter.de pa-
ctis dota.⁊ hoc mihi placet.licet idẽ Bal.in.d.l.antiquos.videatur simpli-
28 citer tenere opinionem Jaco.but.⁊ per consequens etiam Bart. ¶ † Que-
ro an statutũ prolatuz in vna persona, extendatur ad aliam.⁊ Bar.in.l.om-
nes populi.dicit qd statutum loquens per nomina propria ,ad alias perso-
nas extenditur vt.c.qd alicui.de reg.iur.in.vj.⁊.l.j.in fi.ff.de cõstitu.princip.
⁊ illud idem not.Bar.in.l.iura vel in singulas.ff.de legi.⁊ quod not.Cy . et
Bal.in lege quecunqz.C.d seruis fugitiuis.Sed contrariũ videtur sentire
Bar.in.l.j.⁊ ij.§.⁊ si quidem.ff.ad tertul.vbi dicit quod statutum loquens
de potestate habet locum in capitaneo:si capitaneus circa idem habebat iu
risdictionem eandem,quam habet potestas .sed potest dici,quod aut statu
tum loquitur per nomina propria: ⁊ tunc sit verum dictum Bar.in.d.l.om
nes populi.Aut statutum considerauit iurisdictionem,seu effectum. ⁊ tunc
licet loquatur p nomina vnius officij,tamen quicunqz officialis sit qui habe
at eandem iurisdictionẽ,comprehẽditur.⁊ ita itelligatur dictũ Bar.in.§.⁊
29 si quidẽ. ¶ † Quero an statutum loquẽs per tempus presens,vel preteritũ,
trahatur ad futurum.dic ſm Bar.in.d.l.omnes populi.Aut statutũ cõtinet
delictorũ indulgentiam vt quicunqz est,vel fuit exbannitus cãcellatur.soluẽ
do decem ⁊ non porrigitur ad futura.vt.l.ij.C.de genera.abo.si vero cõtinet
aliam dispositionem.vt qr dicit quicunqz est,vel fuit obligatus per instru-
mentum,possit capi.⁊ tunc etiam hz locum in eo qui est post statutum obli-
gatus:qr statutum semper loquitur:pro hoc est tex.cum glo.⁊ ibi Bar.in.l.
j.ff.de condi.ex lege.⁊ idem voluit Barto.in.l.cum.l.ff.de legi. ¶ Quero.
in fine voluminis statutorum continetur qd nullum statutum recipiat inter
pretationem vel qd non possit glossari ⁊c.quomodo intelligitur.⁊ Bar.in.d
l.omnes populi.dicit qd modicum operat tale statutum:qr tantũmodo fri-
uola interpretatio,vel glo.videt reiecta.vt.l.j.§.fi.⁊.l.ij.§.pe.C. de vete. iur.
enu.sicut dicimus de clausula,appellatione remota.qr intelligitur d friuola.
vt.c.pastoralis.§.j.extra de appel. ⁊ Bal.in.d.l.omnes populi.addit rationem.
qr tale statutũ debet intelligi qr nõ possit glossari.videlicet gloss.hoĩs hoc est
qd hõ ex se nõ facit gloss.sed non de glossis legis.vt.C.de adul.l.q̃uis.⁊ sic
pub.facit.c.ex parte.de offi.dele.Sed idẽ Bal.in aut.si qua mulier.in fi.C.d
sacrosanc.eccle.dicit.qr de hoc est tex.in simili.in.c.exiui.§.ceterũ. de verbo.
sig.in cle.vbi beat⁹ Franciscus phibet regulã suaz glossari.quẽ tex.papa ex
ponẽs,dicit.id est.qd sic probata:⁊ sic infideliter exponat nec intellectus illius
in aliquo discordet ad aliud qz ipsa litera sonat:que verba ſm Bal.ibi sunt
aurea ⁊ vtilia si exponantur ad literaz ⁊ super dicta litera non fiant gloss.nisi
forte p quas verbi sensus, siue cõstructio quasi grãmaticaliter ad lraz,vel i
telligibilius exponat:sz qr supra dixi ſm Bar.veri⁹ puto.p q̃ facit qd ipse
Bal.not.in.l.si qs filiũ.ff.de liberis pte.i versi.scias tñ.vbi dicit qr si statutũ
remouet interpretationẽ intelligit de extrinseca,q̃ põt circũscribi nõ aũt de

30 intrinseca.vt.l.de his.ff.de condictio.⁊ demon.¶†Quero quid si dicat ꝙ
tale statutũ sit precisum.id est ꝙ precise obseruet Bal.in.d.l.oẽs populi.di
cit ꝙ non debet ab hoĩe interpretari:sed a lege sic:qm̃ verbũ precisum. reci-
pit determinationẽ.ff.de verbo.obli.l.si stipulatus sum.⁊ ibi gl.Bar.⁊ An
ge.⁊ dicit precisum ſm determinationes.i.antecedẽs:quasi sit dictũ.ꝙ illud
statutũ precedat oĩa alia que aliter disponerẽt.ſm Bal.sed idem Bal.in.l.
ij.C.de execu.rei iud.exponit dicta verba hoc modo.vz.qd adeo sit statutũ
ius:id est firmatũ:vt nullo modo possit ab eo recedi.arg.glo. in.l. placuit.C.
31 de iud.sed qd dixi primo per.l.stipulatus.credo verius.¶†Quid si in sta-
tuto dicat.ꝙ verba statuti debeãt ad literã intelligi:dic ꝙ intelligitur:id est
prout vulgo exponit.vt.l.labeo.⁊ ibi Bar.ff.de sup.leg.⁊ qd no.Cy.in.l.fin.
in fi.C.de cõpẽ.⁊ per Bar.in.l.stipulatio ista.§.quoq3.ff.de verb.obl.ita di-
cit Bal.in.d.l.oẽs populi.¶Septimo principaliter querit.qd remedium
intentari debet ad consequendum id quod in statuto continet:respõdet bar.
in.d.l.omnes populi.in fine.ꝙ aut statutũ producit ius agendi:aut ius exci-
piendi. ¶Primo casu criminaliter non oritur actio.sed accusatio ex isto
statuto vt.j.de publi.iudi.in princ.Si vero ciuiliter,⁊ tunc s. pro statutis est
inducta certa actio:⁊ illam intentamus,aut non.⁊ tunc aut est statutum inter
pretans aliquam legem communem:⁊ tũc agitur actione que habet locũ de
iure communi.arg.aut.de filijs ante dota.instrumen.na.§.j. Aut statutum
de nouo inducit,⁊ disponit aliquid formiter:⁊ tunc nõ ex statuto:sed ex illo
iure formato agitur.vtputa.si inducit successionem,agetur pe.hered.vt dici
mus de iuramẽto.vt.l.si duo.§.si quis iurauerit.ff.de iureiu.⁊ hoc etiam no.
ibi Bar.Aut informiter:⁊ tũc agetur conditione ex dicto statuto.vt.l.j.ff.de
cõdictio.ex lege.Secundo casu pncipali.quando producit exceptionẽ:⁊ tũc
aut elidit ius actoris ipso iure:⁊ non est necesse ꝙ petatur rescindi: sed suffi-
cit quandoq3 statutũ ostendere.Si vero tribuit ius excipiendi:tũc debet pro
poni intra sua tẽpora iuxta materiam.l.peremptorias.C.de sentẽ.rescin.non
pos.facit ꝙ no.in.l.vbi pactum.⁊ qd ibi glo.Bart.⁊ doc.C.de transac.⁊ gl.
⁊ Barto.in.l.si vnus.§.pactus.ff.de pac.Bar.⁊ doct.in.l.cũ qui ita.§.q ita.
32 ff.de verbo.obli.¶†Quero an statuta debeant produci.⁊ in.d.l.omnes po
puli.in fin.concludit Barto.quod aut in alia ciuitate:⁊ sunt producenda.vt
in.c.j.de consti.in.vj.⁊ no.glo.in.l.ij.C.si contra ius vel vti.publi.si in eadẽ:
⁊ tunc aut sunt statuta publica nota,in volumine statutorũ inserta:⁊ non est
necesse produci.vt.l.j.§.sin autem.ff.ad turpil. sed satis est ꝙ allegent : in-
tantũ qd est necesse qd statutũ allegetur:al's nisi alleget:non releuat.vt not.
Barto.in.l.j.C.vt que desunt aduo.par.in sup.Aut non ita nota,nec inserta
in volumine statutorũ:vt sunt reformationes:⁊ tũc debent produci:qr quis
posset eas probabiliter ignorare.Et idem in simili vult Bar.in.l.cũ prola-
tis.ff.de re iudi.⁊ idem voluit Fulgo.⁊ Paul.de castr.in.l.ij.§.sed qr vere-
mur.C.de iuramẽ.calũ.Et est aduertendũ.ꝙ etiam si esset statutũ,⁊ esset val
de antiquum,⁊ inusitatũ:qd etiam isto casu posset probabiliter ignorari. vt
not.Pe.de ancha.in clemẽ.j.de rebus eccle.non alienan.⁊ tũc debet etiam
produci.Sed id qd dixi de reformatione,ꝙ debet produci:forte est verum.
nisi esset in communi ⁊ frequenti obseruãtia.⁊ communiter scitur ⁊ censetur
acsi esset inserta in volumine statutorũ.arg.not.per Ange.in fi.in.d.l.cũ pro
latis.qd not.sed de hoc dic vt latissime dixi in.l.si expressum.circa princi.C.
33 de appel.¶†Quero quia sepe contingit ꝙ procuratores allegãt statutum
correctũ,vel limitatũ:an possint:dicit Bar.in.d.l.oẽs populi.in fi.ꝙ ad de-
cisionẽ casuũ qui post correctionem emerserunt,nõ licet:imo allegãs incidit
in falsum.vt.l.j.§.his igitur.C.de no.codi.compo.⁊ vide omnino Bar.in.l.
fi.ff.de fal.Si vero vult allegare ad decisionem causarũ de preterito.s.tẽpo-
re quo dictũ statutũ correctũ vigebat:⁊ potest allegare.vt in aut.vt cum de
ap.cog.circa prin.Si vero allegat in argumentũ:⁊ tũc si quidẽ est insertũ in
volumine statutorũ:⁊ potest fieri.vt in.c.autoritate.de preben.in.vj.Aut nõ
est in volumine statutorũ insertũ:⁊ tũc non licet ex eis assumere alibuod ar
gumentũ.vt.C.de lati.lib.tollẽ.l.j.post prin.imo allegans incidit in falsum.
vt.§.falsi.C.de iusti.co.cõfir.¶Ultimo.Bar.in.d.l.omnes populi.querit.
qñ in alia ciuitate producit statutũ huiꝰ ciuitatis,an sufficiat producere par-
tem.⁊ dicit ꝙ non.vt.l.inciuile.⁊ ibi etiam not.Barto.ff.de legi.⁊ idem not.
in rubr.ff.de no.ope.nũcia.Si autem producitur vnum statutũ sub vna ru-
brica manu publici notarij:in dubio presumitur totũ productũ:nisi probet
cõtrariũ:vt.l.cũ de lege.ff.de proba.ita dicit Bar.in dicta rubrica.ff.de no.
ope.nũcia.qd domino meo Jo.de imo.nõ placet:qm̃ oĩs probatio debet es-
se necessario concludens.vt.l.non ob hoc.C.vnde legi.Nec obstat.d.l.cũ de
lege.que loquit in herede conuento.secus ergo in actore:vel ibi est propter
solẽnitatẽ inuẽtarij.¶Sed dicas tu qd dictum Bar.est verũ.nec meretur
reprehẽdi:qm̃ qñ notarius assumit aliqd statutum,vel decisionem,nisi assu
mat aliquã dictionẽ que significet decisionẽ.vt dicit Bar.in.d.rubri.vt pu-
ta ⁊c.⁊ sic de similibus.Et tũc videtur attestari dictũ statutũ haberi pro p-
fecto ⁊ absoluto.arg.l.contractus.C.de fide instru.facit quod eleganter not.
34 Bar.in.l.is qui testamentum.ff.de testamen.¶†Et qr pro tabellione ⁊ p-
sona publica presumitur.vt.l.si quis decurio.C.de fal.⁊ etiam in dubio pro
eius scriptura,ꝙ habeat suas solẽnitates presumitur.vt.l.sciẽdũ.⁊ quod ibi
Bar.⁊ Ang.de verbo.obli.vt idem stetur,donec probet contrariũ.vt.l.cũ
precibus.C.de proba.nec dñs Jo.bene rñdet ad.l.cũ de lege.qr ibi coniun-
cta gloss.loquitur tam in actore q̃ in reo.Et est aduertendum.ꝙ id qd dixi
qd totũ statutũ debet produci:intelligo verũ.ſm dñm meũ dñm Florianũ
in.d.l.inciuile.si totũ dictum statutũ loquatur in eadem materia.al's autẽ si
de diuersa materia loqueretur,non est necesse qd producatur:nisi illa pars
que facit ad casum de quo queritur.⁊ de hoc ego adduco glo.in.d.l.inciuile.
ibi si totum in eadem materia loquatur.primo quo facit.l.argẽtarius.§.edi.
ff.de eden.⁊ qd ibi no.Bar.plus etiam vult bar.in dicta rubrica.ꝙ non tan-
tũ totum statutũ debet edi ⁊ produci:sed etiam si est facta aliqua additio.ar-
gumentũ.d.l.inciuile.que continuatur ad aliam.al's producens statutum si-
ne additione,vel limitatione,⁊ scienter vel scire presumens:vt qr est ciuis.vt
no.in.l.si publicanus.ff.de publi.⁊ not.plene bar.in.l.quod nerua.ff.depoſi.
incidit in falsum.vt dicta.l.fi.ff.de fal.Nam clarum est ꝙ vltimo verbo sta-
tuti est stãdum.vt.l.inciuile.ita dicit bal.in.d. l.omnes populi.quinimo vna
pars statuti declaratur per aliam.vt est tex.in.l.vtrum.ff.de petitio. hered.
vt dicit bal.in.l.si seruus plurium.§.fin.ff.de leg.j.Adde.ꝙ in dubio verba
statuti debent intelligi:acsi prolata essent a iurisperitis:non autem acsi pro-
lata essent ab idiotis.vt not.bal.in.c.j.de succes.feu.⁊ facit quod notat Bart.
35 in.l.stipulatio ista.§.hec quoq3.de verbo.oblig.¶†Adde etiam.ꝙ in du-
bio statutum non debet trahi,nec intelligi in illicitum:nec in absurdum:nisi
36 exprimat.vt.l.si quis sub conditione ⁊ ibi Bar.ff.de condi.insti.¶†Que-
ritur statuto cauetur ꝙ stante filio masculo,nõ succedat filia femina.An ne-
ptis ex filio excludatur a filio masculo:⁊ videtur ꝙ non.per text.in.l.si vero.
§.de viro.ff.solu.matrimo.quoniam statutum loquitur de filio:⁊ non de ne-
pte.igitur ⁊c.Ad idem.l.sed ⁊ milites.§.j.lege libertũ in ratione sui.ff.de ex-
cu.tut.¶In contrarium videtur.qr non debet esse melioris conditionis ne
ptis,q̃ filia:in cuius locum neptis succedit. argu.l.iij. C.de bonis mater.⁊
hanc partem tenet Cy.in.l.ij.C.que sit longa consue.⁊ in.l.de quibus.ff.de le
gi.⁊ ita dicit tenere Oldra.⁊ respondet ad dictum.§.de viro:quia verba non
poterãt adaptari ad casum de quo queritur ſm latam significationẽ:sed no-
men filie bene potest adaptari ad neptem.ſm latam significationem.vt.l. li-
berorũ.§.j.ff.de verbo.signi.Et hoc dictum placet Bal.in.d.§.de viro.sed
ſm eum vera ratio est:quia statutum duo facit.Nam includit filiũ, quo ad
vniuersalem successionẽ:⁊ excludit filiam.⁊ sic ex capite inclusionis,filius ve
nit.qd caput sufficit vt cessent verba capitis exclusiui.arg.l.qd in rerum.§.si
post.ff.de lega.j.¶Et pro hoc infert.ꝙ si filius decedat relicto nepote,non
excludit filiam,vel neptem ex ea:quia nepos non includitur in verbis proui-
sionis statutarie.allegat.l.illam.C.de colla.⁊ sic ſm eum punctus questionis
non stat in larga significatione:sed in subtiliori ratione.Sed dominus Jo.
in.d.§.de viro.comprobat dictum Bal.inquantum dicit neptem ex filia fe-
mina,excludi,per masculum:sed inquãtum dicit nepotẽ ex filio masculo non
excludere filiam feminam,vel neptem ex ea,virtute statuti.Jaco.butr.dispu
tando.⁊ Jaco.de aret.⁊ Barto.in.d.l.liberorum.in versi.his premissis re-
deamus ad versi.sequẽ.tenent contrarium.illa potissima ratione:quia nepos
assumit sibi personã patris.arg.j.de hered.que ab intesta.§.cum filius.Un-
de pro concordia dicit ꝙ aut in statuto exprimitur ratio:aut nõ exprimitur.
Si exprimitur,consydera qualis sit.Nam si dicit volentes fauere filijs mas-
culis primi gradus,statuimus ⁊c.Et tunc nepos ex filio non excludat filiã.
argumẽ.l.iubemus.C.ad trebellia.si vero dicat.volentes ꝙ bona remaneãt
in agnatis masculis.⁊ tunc procedat opinio Jac.But.Jaco.de are.⁊ Bar.
Ex quo est expressa ratio:ex qua colligitur mens disponentis.arg.l.j.C.que
sit lon.consuetu.Et sub lata significatione vocabuli,appellatione filij,conti-
netur nepos:sin autem nulla ratio est expressa:tunc cum statutum sit valde
preiudiciale,⁊ correctorium iuris cõmunis.Et sumus in dubio.an voluerit
fauere filijs primi gradus:an vero agnationi.In dubio videtur restringen-
dũ,vt quanto minus fieri potest,ledatur ius commune:facit qd habetur in.
c.dilectus.de consuetu.Et sic videtur.ꝙ nepos ex filia non excludat filiã ne-
ptem ex ea.argu.l.sed ⁊ milites.§.primo.⁊ dicta.l.iubemus.Et sic potest in
telligi opinio Bald. Sed tu addas.⁊ primo,ꝙ dictum statutum dicitur
continere duo capita.vnum inclusiuum masculorum.Aliud exclusiuum fe-
minarum.de quo per Barto.in.l.si seruo legato.§.sed cum testator.ff.de le-
gatis.j.⁊.l.emancipatus.§.duo emancipati.ff.de colla.bono.⁊ in.l.ij.§.fin.⁊
in.l.fina.ff.ad tertul.
37 ❀ADNOTATIO.†Simile statutũ habetur in prouincia pro-
uincie Narboneñ.quod ad tollendum disputationem,prouidet,etiam in ca-
su presentis questionis.vt masculi,excludant etiam neptes , ex altero filio,
38 †⁊ vtrũ tale statutum extendatur ad bona extra territorium statuentis,exi-
stentia tangit Cald.consi.xxxiij.extra de testa.⁊ Alex.cõsi.xliij.videtur p-
ma facie.col.ij.nu.iij.⁊.iiij.⁊.v.vol.v.⁊ Bar.in.l.cunctos populos.col. xiij.
q.vij.vers.sed an posset.C.de summa trini.⁊ Fran.cur.Junior consi.ix.circa
premissa.col.j.vol.j.⁊ Jas.cõsi.lxxx.visa facti vol.ij.⁊ ample Ludouicꝰ So
mesius consi.xliij.in Christi nomine,colum.ij.nume.iiij.⁊ col.iij.nu.x.⁊.xj.
cum sequen.Anto.Caius.
¶Secundo addas.ꝙ imo stante dicto statuto simpliciter,in quo nulla ra-
tio inseratur:ꝙ dictum statutum in dubio habeat tacitam rationem innatã,
⁊ insitam:videlicet fauore agnationis.vt conseruetur domus ⁊ familia.⁊ sic
fauore publico.vt.l.j.§.penul.ff.de ven.inspi.⁊ not.Jacob.de are.⁊ Cy.in.l.
publi.C.de adulte.Et quoties vnica ratio potest colligi,etiam tacite:⁊ tunc
ex tali tacita ratione potest argui,⁊ fieri extensio.ita dicit Bald.⁊ Salice.in
l.fin.C.de libe.prete.¶Tertio addas.quod Bald.ponit istam questionem
in.l.j.C.de summa trini.⁊ fide catho.in versi.subsequenter queritur:dicit sta
tutum ⁊ in.l.venia.C.de in ius vocan.vbi dicit in effectu.quod dictum statu
tum potest pro parte esse fauorabile.⁊ per consequens est extendendũ.Et p
parte odiosum.⁊ sic restringendum.Fauorabile dicitur ex parte excluden-
tium.Quinimo idem Bald.in.l.certum.C.vnde legi.dicit ꝙ dictum sta-
tum est

a ¶ Sed ius quidem ciuile. In hoc. §. mistim tractatur de secunda ⁊ tertia parte rubrice: scilicet de iure gentium ⁊ ciuili. ⁊ est sciendum φ iste. §. vsq; ad §. ius autem gentium. diuiditur in duas partes. in prima assignat vnam differentiam inter ius gentium ⁊ ciuile. ⁊ hoc vsq; ad versiculum ius ciuile. que prima pars principalis comprehendit quinq; particulas. in prima parte: scilicet in versicu. sed ius quidem ciuile. assignat aliam differentiam similiter, inter ius gentium ⁊ ciuile. que secunda pars principalis, comprehendit quatuor particulas. ¶ Ad casum prime partis accedo ⁊ dico. φ illa pars principalis quinq; continet particulas. vt dixi in prima particula. Sic forma: quidam scholaris accessit ad principem: ⁊ talem proposuit questionem. Domine imperator, dicite mihi. que differentia est inter ius gentium ⁊ ius ciuile. ⁊ ideo quero. quia volo vnum ius ab alio scire discernere. Imperator respondet. amice. dico tibi φ omnes populi qui vtuntur iure scripto, ⁊ iure non scripto: pro parte vtuntur suo proprio iure: scilicet ciuili. et pro parte vtuntur iure communi omnium hominum. Secundo dt scholaris. Domine imperator. vos loquimini sic obscure, quod non intelligo vos. quid e hoc dicere, quod omnes populi qui vtuntur iure scripto, ⁊ iure non scripto: pro parte vtuntur suo proprio iure: ⁊ pro parte vtuntur iure communi omnium hominum? Dicit imperator. quod dixi tibi quod vtuntur pro parte suo proprio iure: sic intellige. φ ius quod sibi facit quilibet populus, illud est proprium ius illius populi, vel ciuitatis: id est appellatur ius ciuile. puta. statuta municipalia que in singulis ciuitatibus fiunt. Tertio. dicit imperator. quod illud ius quo vtuntur omnes gentes de mundo, naturali ratione: id est discretione est inductum, appellatur ius gentium id est, quo omnes gentes de mundo vtuntur. ⁊ sic amodo aperta est differentia inter ius gentium, ⁊ ciuile: quia ius ciuile est proprium cuiuscunq; ciuitatis. Ius vero gentium, est commune omnibus. Quarto dicit Iustinianus. non solum quidam alij populi vtuntur pro parte iure proprio id est ciuili: ⁊ pro parte iure communi omnium hominum idest iure gentium. sed etiam populus romanus hoc ideo facit: q2 pro parte vtitur iure proprio: id est suis proprijs statutis: ⁊ p parte vtit iure cōmuni oīum hominū. id est iure gentium. Quinto. respondet imperator cuidam tacite obiectioni: quia posset aliquis dicere. Domine imperator vos fecistis nunc mentionem de iure gentium, ⁊ ciuili. dicatis de natura vtriusq; iuris: ⁊ dicit imperator excusando se. ego hoc dicam in competenti loco. scilicet in. §. penul. vbi dicit. φ ius gentium est immutabile: ⁊ ius ciuile mutabile. secūdum expositionem istius. §. vel alio modo intellige istam quintam particulam. vt in glo. que incipit. s. iure gētium. ⁊ hoc totum in prima parte principali. In scđa parte assignat Iustinianus secūdam differētiā inter ius gentiū ⁊ ciuile. que scđa pars continet

tutum est bonū ⁊ equū. ¶ Ex quo sequitur qđ stante statuto, φ nepos ex filio, excludat filiam ⁊ neptem ex ea. vt dicta. l. liberorū. ⁊. l. lucius. la. ij. ff. de heredi. instituen. Sed quia ex parte mulierum que excluduntur, dicitur odiosum. tunc si statutū dicat. filia nō succedat: succedet nepos ex filio, qui representat patrem qui succedat. neptis autem ex filia non succederet: q2 representat psonam que excludebatur: quia non debet plus concedi nepti, φ̄ filie: quia ratio statuti hoc non patitur. vt dicta. l. iij. C. de bonis mater. Et intelligitur opi. Ja. ⁊ Cy. ⁊ in. d. l. ij. que fit lō. consuetu. et idem credo verius: nec facio differentias quas facit dominus meus: q2 intelligendo dictam questionem ad sanam mentē. iste est verus intellectus dicti statuti: ⁊ pro perfectione dicti statuti vide quod no. Bar. in. l. j. §. penulti. ff. de contratabu. ⁊ Bal. ⁊ Sali. in. l. si quis filium. in fin. prin. C. de inoffi. testa. ⁊ Bald. in l. defunctus. C. de leg. here. ⁊ Bald. in. l. j. C. de secun. nupt. ⁊ facit qđ no. Bar. in. d. l. j. C. de summa trini. in vj. questione principali. ⁊ ibi Bal. ⁊ Sali. in. d. l. maximū vitium. ⁊ Bar. in. d. l. liberorum. Et circa materiam statuti addas, quod dicam. j. eo. constat autem. ⁊ in. §. senatus. Ange.

SVMMARIVM.

1 Ius in dubio: de quo iure intelligatur.
2 Satutum ciuitatis Bononiæ, dicitur ius ciuile.

a Sed ius quidem ciuile. a

¶ Ius ciuile appellatur ab illo populo qui ipm cōdidit: ⁊ appellatione iuris simpliciter, intelligitur de romano. hoc dicit. ¶ No. φ clara locutio est commēdabilis. ¶ Nota cōiuncta gl. in verbo solonis: quod nostrum dicimus, qđ non confecimus: sed confirmamus. ¶ † Nota φ quoties fit mentio iuris ciuilis, et aliud non dicatur intelligitur in dubio, de iure ciuili romanorum. ¶ Nota φ in dubio intelligitur de iure communi, ⁊ nobiliori, ⁊ principaliori. facit in simi. li. l. j. §. j. ff. si ager vectig. ⁊. l. j. §. biduum. ff. quando appel. sit. Quod secundum Ioan. fabri facit. quod si fiat legatum ecclesie. quod quidem licet. vt. l. j. C. de sacrosanc. eccles. φ licet. quidam dicunt quod intelligitur de proximiori ecclesia testatori. vt in auth. de ecclesi. titu. §. j. ⁊. l. que condictio. §. j. ⁊ quod ibi nota. ff. de condictio. ⁊ demonstra. tū dicit. φ intelligitur de principali ecclesia illius ciuitatis, vel diocesis. Item secundum eundem facit. φ si causa committatur simpliciter officiali, quod intelligatur cōmissa principaliori. vt extra de rescript. c. ⁊ si principalis in clemen.

quatuor partes. vt. s. dixi. In prima particula hoc dicit. quamuis ius gentium non habeat denominationem ab aliqua ciuitate, quia non dicitur ius gentium romanorum vel ius gentium bononie. tamen ius ciuile habet denominationem ab ea ciuitate in qua factum est: vt ecce statuta que fiebant apud ciuitatē Athenarum, per illos sapientes, scilicet Solonem ⁊ Draconem: possunt dici ius ciuile athenarum. Secundo. adducit simile. φ statuta facta Rome possunt dici ius ciuile romanorum, vel ius ciuile quiritum: quia romani appellabantur quirites, a quodam eorum rege q Quirinus appellabatur. Tertio. dicit, sed quid dicim⁹, si simpliciter, dicatur ius ciuile. ⁊ nō addatur nomē ciuitatis in qua factum est illud ius, de quo iure intelligatur: respōdeo per excellētiam intelligitur ius ciuile, de iure ciuili romanorum id est statutis eorum. Quarto, adducit simile, ecce cum dico poeta: ⁊ ei non addo nomen proprium, per excellentiam intelligitur de Homero apud grecos: de Virgilio apud latinos. Extra casum not. in primis duas differentias, inter ius gentium, ⁊ ius ciuile. Item nota quod hec verba ius ciuile. multis modis accipiūtur. vt nota. in gloss. que incipit ibi. vt sunt statuta. Item nota qđ populus vtitur iure scripto, ⁊ iure non scripto. vt populus romanus, ⁊ popul⁹ bononiensis, ⁊ multi alij neutro iure vtuntur: vt homines siluestres. alius populus vtitur tantummodo non scripto vt veneti. Quarto nota quod ius gentium naturali ratione est inductum: seu naturali discretione. Nam propter discretionem quam dedit deus hominibus, ipsi aliqua statuerunt inter se. puta vt parenti pareatur: id est obediatur: vt iniuria propulsari possit. et alia multa que habes infra proximio. §. ⁊. ff. de iustitia ⁊ iure lege finali. in fine. cum sequen. ⁊. l. ex hoc iure gentium.

2 ¶ † Nota quod etiā statutum huius ciuitatis Bononie, dicitur proprie ius ciuile. vt hic est casus apert⁹. Sed aduerte. qđ nō dicitur ius ciuile simpliciter, sed cū ista adiectione videlicet Bononie. vt hic vult glo. in verbo solonis. Ange.

SVMMARIVM.

1 Ius gentium, est commune omnibus.
2 Liberi de iure naturali omnes nascebantur.
3 Contractus de iure gentium fuerunt adinuenti.
4 Defensionem sui, qualiter quis probare possit.
5 Minatum mihi, an possim licitē offendere.
6 Obligatio omnis est de iure gentium regulariter.
7 Obligatio ex delicto, vel quasi, nascitur.
8 Ius gentium dicitur esse duplex.

b Ius autem gentium. b ¶ Primo ponitur vnū dictū. Secundo ponit ratio, quare ius gentiū fuit inuentū. Tertio ponitur effectus, siue ponūtur inuentiones iuris gentiū. secūda ibi: nā vsus. tertia ibi: bella. ¶ Et hoc dicit: ius gentiū omnib⁹ hominibus est commune: ⁊ ab omnib⁹ gentibus fuit factū, vsu, ⁊ necessitatibus exigentib⁹ ex quo bella licita oriuntur: ⁊ captiuitates, ⁊ seruitutes, ⁊ cōtractus: quibusdam exceptis. h. d. ¶ † Nota φ ius gentiū est cōmune omnibus. hoc est verū in eo iure quo ipse deus prodidit cū humano genere vt differat a iure ciuili. hoc probatur. j. de rerū diuisio. §. singulorū. ¶ Nota φ leges ⁊ statuta debent fieri vsu: ⁊ hūanis necessitatibus exigentibus. ¶ Nota φ bella licita, ⁊ captiuitates, sunt de iure gentiū inuente. ¶ Nota, φ bella ⁊ captiuitates ⁊c. sunt cōtraria iuri naturali. ⁊ sic ius gentiū, derogat iuri naturali in aliquo. ¶ Nota φ defensio est de iure naturali. ¶ † No. φ de iure naturali omnes liberi nascebantur. ⁊ sic nota, φ de iure naturali omnes hoīes sunt pares. ⁊ ita etiam sunt pares in morte. ¶ † Nota. φ cōtract⁹ fuerunt adinuēti de iure gentium: ⁊ aliqui a iure ciuili. In glo. in verbo bella. ibi hostes. dic quod licet Guil. ⁊ Pe. in dicta. l. ex hoc iure. limitent istam gloss. Barto. tamen ibi simpliciter tenet eam. dic vt ibi per eum in prin. Sed aliqui alij impugnant gloss. quoniam ante dominium alicuius imperatoris, vel populi romani, fuit ius gentium: quia ab humano genere productum est: vt hic. ⁊ infra de acquiren. rerum. domi. §. singulorum. ⁊ bella licita prius ad defensionem mei, ⁊ tui, ⁊ reipublice cuiuslibet regni, fuerunt introducta. pro hoc facit. x. colla. hic finitur lege contra capitulo domino guerram. Item fuit etiam ante gentes: quia factū a sancto Michaele

b ¶ Ius autem gentium. Quamuis in superiori. §. tractauit de iure gentium ⁊ ciuili: quia tamen de iure gentium nō tractauit ibi plene. Ideo plenius hic tractat, repetendo etiam de eo quod dixerat. ⁊ diuidit hunc. §. in tres partes. In quarum prima parte dicitur quod ius gentium est commune omnibus hominibus de mundo. Secundo, reddit rationem quare ius gentium fuit inductum: que ratio talis est. Homines indigebant aliquibus statutis: ⁊ ideo multa inter se statuerunt, que dicuntur ius gentium: ⁊ maxime bella, ⁊ captiuitates, seruitutes, que sunt a iure gentium: que seruitutes sunt contrarie iuri naturali, quo omnes homines liberi nascebantur. Tertio. dicit quod ex hoc iure gentium, sunt introducti quasi omnes tractatus, de quibus multa exempla ponit in textu. Extra casum nota. quod de iure naturali omnes homines erant liberi: ⁊ liberi nascebantur. secūdo dicit. quod ex hoc iure gentium, omnes quasi contractus sunt introducti.

archangelo in paradiso: quando vicit luciferum. Unde Salice, in repe. di-
cte. l. ex hoc iure, circa prin. dicit quod isti dicunt verum ⁊ etiam glossa. ⁊ quod
quilibet cōsyderauit varia tempora. nam tempore quo ius gentium per se
vigebat opinio illorum procedebat. Sed postq̄ ius ciuile romanorum su-
peruenit, ius gentium approbauit ⁊ qualeficauit. ⁊ dixit, quid sit bellum li-
citum: ⁊ quid illicitum. vt lege hostes. ff. de cap. Unde concludit quoddam
esse bellum priuatum, quoddam publicum. ¶ Priuatum est, quod inducitur
a priuato: ⁊ ad vtilitatē priuatam. Et tunc si contra, vel preter autoritatem le-
gis facit, illicitum est: si legis scripte autoritate, licitum est cum pro re sua,
vel defendenda, vel recuperanda facit. ⁊ cum moderamine inculpate tutele
vt lege prima cum ibi plene nota. C. vnde vi. ⁊ .j. dicam. ⁊ in tali bello, non ha-
bent locum iura de captiuis loquentia. Quoddam est publicum bellum: ⁊
hoc subdiuiditur. quia quoddam dicitur ideo publicum: quia a persona pu-
blica introductum, pro exercitio sue iurisdictionis. ⁊ in casibus de iure
permissis. Et hoc est etiam permissum. vt. C. de his que latro. occul. lege. se-
cunda de rei ven. l. qui restituere. ⁊. ff. ne vis fiat ei. l. si quis missum. ⁊ pro ta-
li bello, titulus de appel. ⁊ similes, non habent locum vt dicta. l. ij. Quoddam
est publicum: quia a publica persona introductum ⁊ ratione publice vtilita-
tis vniuersalis romanorum imperij. Et istud est quod olim populus roma-
nus, hodie princeps indicit. ⁊ istud est proprie bellum publicum. in quo lo-
cum habet titulus, ⁊ materia captiuorum. vt dicta lege hostes. ⁊ immobilia
efficiuntur principis indicentis. vt. l. si captiuus. §. finali. ff. de capti. mobilia
capientium. vt. l. si quis in bello. eodem titulo. Uerumtamen, assignari de-
bent duci, vt distributio eorum fiat inter milites secundum merita. vt. C. de
dona. l. penul. §. similimodo. qui tex. est singularis de iure ciuili. Sed in de-
cretis, habes similem. xxiij. questione. v. c. dicat aliquis. ⁊ ibi glossa: ⁊ intel-
lige de mobilibus alijs q̄ illa que virtute militum recuperantur: quia illa
restitui debent prioribus dominis. vt. l. ab hostibus. C. de cap. que cordi te-
neas contra stipendiarios nostros. Ista sunt verba Barto. in. l. naturaliter.
§. finali. ff. de acquiren. rerum domini. ⁊ in. l. si quid in bello. de capt. licet Sa-
lice. de eo non faciat mentionem. Et ex hoc habes, quod ciuitates superio-
rem habentes, sine suo superiore bellum indicere non possunt. vt. l. hostes.
⁊ lege si quis ingenuum. §. in ciuilibus. ff. de capt. ⁊. C. ne vsus armo. inscio
prin. per totum. nisi pro rei sue defensione. vt in quolibet priuato. supra di-
xi. ¶ In eadem gloss. in fine. tria affirmatiue, ⁊ vnum negatiue requirun-
tur, ad hoc. vt quis se possit excusare. Affirmatiue, primo queritur ordo actu-
um scilicet quod procedat offensa vel iustus timor offense. vt. l. si ex plagis.
§. tabernarius. ff. ad legem aquil. ⁊ glossa. ⁊ Barto. in lege prima cum ibi
notat. C. vnde vi. ⁊. l. ij. ⁊. iij. C. de sica. ¶ Secūdo requiritur temporis oppor-
tunitas scilicet quod fiat incontinenti, anteq̄ quis diuertat ad diuersos actus.
vt. l. scientiam. §. qui cum aliter. ff. ad legem aquil. ⁊ not. in. l. iij. §. cum igitur.
ff. de vi ⁊ vi arma. Quantum vero ad defensionem corporis, dicitur fieri in
cōtinēti ante consummatā iiuriā vt dicta lege. ij. ⁊. iij. C. de sica. vel in eadem
rixa. idest durante rixa, anteq̄ primus percussor recedat de loco. vt dicto. §.
tabernarius. vel adhuc flagrante primo crimine. argumentum. ff. de adulte.
lege quod ait. la prima. §. primo. quod tamen intellige vt infra dicā. ¶ Ter-
tio requiritur defensionis ad offensam debita proportio non ex parte effe-
ctuū sed ex parte instrumentorum scilicet vt si offensio fiat cum armis: quā-
uis esset maioris detrimenti illud quod fit ad offensam: q̄ sit offensa recepta
vt lege secunda ⁊. iij. C. de sica. ¶ Quartum quod requiritur ab negatiue. est
quod non detur tanta disparitas conditionis personarum vt sit verosimile
iniuriam non debuisse timeri. Et hoc quartum refertur ad iniuriam para-
tam: non ad incoatam. vt. l. non est verosimile. ff. quod metus cau. ⁊ in. l. pri-
ma. C. vnde vi. Et hec quatuor faciunt, vt defensa sit impunibilis: q̄ tunc in-
q̄ non probetur pro defendente: quod aliter non potuisset euadere quia suf-
ficit quod defendēs non potuisset sine discrimine al's euadere. Nam in du-
bio, eo ipso quod fit incontinenti, ⁊ cum debita proportione instrumentorum
intelligitur factum ad defensam: cum moderamine inculpate tutele nisi con-
stet contrarium. vt. d. §. tabernarius. cum gloss. sua. Ratio est quia cum illud
quod incontinenti fit, possit fieri causa defensionis proprie: ⁊ etiam causa vin-
dicte: in dubio, debet presumi potius factum licite, videlicet ad repellendum
offendentem. quam illicite. videlicet ad vindicandum offensam. vt argumē.
l. merito. ff. pro socio. ⁊ Bar. in lege gerit. circa medium. ff. de acquiren. here-
di. ita consulit quidam doctor dominus Franciscus d' albergotis de aretio:
que omnia sunt nota. digna. Sed aduertendum est quod licet multum labo-
rauit gloss. in dicta lege prima. C. vnde vi. quomodo intelligatur illud cum
moderamine inculpate tutele. tamen Barto. ibi. ⁊ in lege furē. ff. de sica. dicit.
quod dicitur inculpata tutela quando aliter se defendere non potest. vt est
tex. in dicta lege scientiam. §. qui cum aliter. Et in dictis locis Bar. intelli-
git, si aliter se defendere non potest, sine periculo rerum, siue persone: vnde
non debet pati quod damnificetur in aliquo: si damnum esset irreparabi-
le. al's secus vt dicta lege furem. ¶ Ex quo infert quod si non possum effuge-
re quin me percutias, nisi te interficiam: possum licite te interficere: quia cum
quelibet iniuria personalis, sit maior quauis reali. vt in dicta lege in seruo-
rum. ff. de penis. Et per realem irrecuperabilem possem te interficere. vt. di-
cta lege furem. ergo fortius per personalem facit gloss. de restitu. spolia. capi-
tulo olim. el primo. ad finem. gloss. fina. ⁊ extra. d' homici. capitulo significasti.
4 de quo omnino ibi videas. ¶ † Quomodo autem probari possit, quod fe-
cerit ad sui defensionem. de hoc est gloss. ordinaria in clementina prima. de

homi. in gloss. penul. ⁊ ibi Petrus de ancharano. que gl. velle videtur quod
necesse est quod articuletur, ⁊ probetur quod iste erat arctatus: ⁊ angulatus.
ita quod aliter, nec aufugere, nec clamare, nec se iuuare poterat, nec per cir-
cunstantias occurrentes debebit hoc probare: quia in foro contentioso, hoc
sibi asserenti non creditur. Sed aliud etiam particulare probare debet, vide-
licet. quod non potuit cum suo honore, ⁊ saluatione persone euadere insul-
tum: al's imputaretur ei, cur non euitasset: vt euitaret maius malum. vt. ff. ad
legem aquili. l. quemadmodum. §. si nauis alteram. ¶ Ex quo infertur quod
etiam debet articulare, quod per illam aggressuram fuit in periculo vite con-
stitutus. tunc enim videtur ei statim licere aggressorē occidere. vt. l. his qui
aggressorem. C. de sica. ⁊ ibi nota. et idem Bartolus. in dicta lege scientiam
§. qui cum aliter. dicit quod facias articulos ad probandum defensionem cau-
te: quia non sufficit dicere, quod Titius fuit aggressus te: vnde tu percussisti
eum: sed dicas quod aliter te tueri non poteras: nec ab eo euadere: nisi eum
vi reppelleres quod est notandum. ¶ Tene tamen menti quod presumitur
quis in discrimine vite constitutus, eo ipso quod terror infertur cum armis:
ita sentit notabiliter gloss. in lege. v. ff. ad legem aquil. ⁊ Barto. ibi in prin. di-
cit notabiliter quod eo ipso quod probo quod aliquis veniebat contra me cū
cultello: ⁊ ego occido eum statim probata est mea defensio. vt ibi est casus
cum gloss. facit dicta. l. si ex plagis. §. tabernarius. vbi etiam Barto. dicit.
quandocunq̄ ego percutio te, anteq̄ tu percutias me, dum es in actu percu-
tiendi: tunc in dubio videor facere ad defensam: ⁊ hoc modo potest intelligi
ibi gloss. Quandoq̄ quis est iam percussus: ⁊ tunc non est sibi licitum reper-
cutere incōtinenti: quia hec esset vindicta: quia offensa iā percepta euadi nō
potest nisi forte percussus faceret vt euaderet alias percussiones, quas ag-
gressor facere intendebat de nouo: si vero non apparet que percussio precesse-
rit. dic vt notant docto. in dicta lege prima. C. vnde vi. ⁊ hoc casu potest intel-
ligi, quod presumatur culpa in eo qui prouocauit. facit lege prima. §. cum
arietes. ff. si quadru. paupe. fecis. dica. ⁊ vide Sali. in lege secunda. C. de sicar.
intantum quod dicit Innocen. in capitulo si vero de senten. excommuni. quod
sufficit probare, quod probabiliter dubitari poterat de offensione: vt defen-
dens excusetur argumen. dicto. §. qui cum aliter. ⁊ lege sed ⁊ si quacunq̄. in
prin. ff. ad legem aquili. Et predicta sunt vera nisi sit miles insultatus a ru-
stico, vel robustus a debili: ita quod sine dedecore non poterat aufugere.
Si miles occidat illum rusticum. non tenetur quasi non videatur aliter se po-
tuisse tueri. argu. ff. de conditio. institu. lege filius. ⁊ ibi Dynus. ⁊ Bartolus
⁊ Cynus. in dicta lege prima. C. vnde vi. ¶ Unum addas quod si insulta-
tus in defendendo (si modum excesserit in offendendo aggressorem) tenetur
tantummodo de illo excessu ⁊ non de tota percussione. vt est casus singula-
ris in lege si adulterium cum incestu. §. imperatoris. ff. de adulterijs. quod
est verum. quando excessus predictus est punibilis. vt dicit gloss. in dicto
5 capitulo olim. ita dicit Bald⁹. in. l. prima. C. vnde vi. ¶ † Quid si quis
minatus est mihi: an possum eum licite offendere: Barto. in dicta lege me-
tum. C. quod metus causa. dicit. quod si ille erat homo consuetus minas suas
executioni mandare, quod est iustus timor al's nō. facit quod notat Barto.
in. l. de pupillo. §. si quis ipsi pretori. ff. de noui ope. nuntia. Sed Baldus
in. l. prima. C. vnde vi. dicit. quod imo verbis est resistendum ⁊ non cum fer-
ro nisi ille expectaret socios ⁊ mora esset periculum allatura. argumen. lege
prima. ⁊ secunda. C. quando licet se sine iudi. vin. ¶ Sed ego credo quod in-
distincte sit vera opinio Barto. quia si minabatur mihi, ⁊ erat potens, ⁊ al's
consuetus percutere: verosimiliter timere poteram, quod illud idem mihi
fecisset. argumen. l. non est verosimile. ff. quod metus causa. igitur metu mor-
tis euitande, illud videtur fecisse. argumen. lege sed ⁊ quacunque. in princi-
pio. ff. ad legem aquil. ¶ Addas etiam. quod talis defensio non tantum
vnicuiq̄. de iure gentium, sed etiam de iure naturali permititur. vt lege pri-
ma. §. cum arietes. ff. si quadru. paupe. fecis. dica. ⁊ lege vim. ff. eodem. Et eti-
am vnusquisq̄ extraneus potest alium adiuuare, ⁊ defendere maxime quan-
do sibi ab alio qui insultatus est mandatur. vel acclamat adiutorium et ce-
tera. Quia si pro tutela rerum mearum possum conuocare amicos. vt lege
tertia. §. cum igitur. ff. de vi ⁊ vi arma. ergo multo fortius pro persona. vt ar-
gumen. lege sancimus. C. de sacro sanc. ecclesijs. ita dicit Barto. in dicta le-
ge vt vim quod notatur. ⁊ melius vide in meo tractatu maleficiorum. in ver-
6 siculo qui titius se defendendo. ¶ † In gloss. ab initio. ibi sed non omnis ob-
ligatio. nota quod regulariter omnis obligatio, est de iure gentium. Ex quo
vltramontani dicunt quod etiam actio est de iure gentium: quia si obligatio
que est mater, est de iure gētiū: ergo ⁊ actio, que est eius filia. vt. l. licet. §. ea ob-
ligatio. ff. de procuratori. Et q2 si ius gentium adinuenit obligationes: ergo
⁊ actiones ex eis. al's frustra esset reperire obligationes. argu. l. secūde. §. post
originem. ff. de origi. iuris. Sed glossa in dicta. l. ex hoc iure. tenet contrarium
per. l. ij. §. deinde ex his. ⁊. §. omnium. ff. de origi. iuris, quam gloss. communi-
ter citramontani tenent ⁊ quam sequitur Salice. in dicta. l. ex hoc iure: ⁊ pro
gloss. allegant tex. in. l. in cōmodato. §. finali ibi ciuiles actiones. ff. commo-
da. ⁊ infra de actio. §. sed iste. vbi tex. dicit quod ex legitimis causis descen-
dant. ⁊ eodem titulo. §. in personam. vbi dicitur quod pretor eas ex sua iuris-
dictione inuenit: sed iurisdictio pretoris est de iure ciuili. vt. ff. eodem lege
ius ciuile. ergo et cetera. vt. j. de perpetuo. ⁊ tempo. actio. §. primo in princi-
pio. in quibus omnibus ponitur ista dictio ex: que causam proximam deno-
tat, ⁊ immediatam. vt. l. eodem tempore. in fine. ff. de petit. Ex hoc confir-
mat Richar. de Salice. ratione, quia si solum de iure gentium essent in-

uente

a ℭ Cũ autẽ. Dicitur hic ꝙ si aliquis liber homo possidet tanꝙ seruus: & postea manumittat: talis manumissio nõ nocet ei. ob hoc. i. propter seruitutem aliquam fiat, quin sit libertus: quia nec primo vere seruus erat: sed ingenuitatem suã retinebat. ℭ Extra casum not. quis dr ingenuus. vt in pñti §. Scdo. no. partus sequitur ventrẽ. Tertio no. ꝙ qñq; pater est incertus. Quarto no. ꝙ nõ dz calamitas seu miseria mřis, nocere ei q in vtero est. Quĩto no. qd sufficit medio tempore matrẽ fuisse liberã. s. inter cõceptionẽ & partum. Ultimo no. ꝙ manumissio facta de facto, nõ nocet ingenuitati. Fran.

b ℭ Libertini. Accipe cõtinuationẽ ex eo qd habuisti s. tit. j. Et no. ꝙ libertus & libertin⁹ idem est. libertini. Principiũ hui⁹ titu. vsq; ad. §. libertinorũ. diuidit in octo ptes. In prima. dr ꝙ libertini sunt illi q vere erãt serui: & manumissi sunt per dños suos. Scdo dicit qd est manumissio, de qua in pma parte habita est mẽtio. & certe manumissio dr. qñ dñs dat libertatẽ seruo: nã anteꝗ manumittat seru⁹, est in ptãte dñi sui. sed postꝗ ipse seruus est manumissus, ipse liberat ab illa ptãte. Tertio. dicit qd manumissio ẽ primit⁹. i. prĩo inuẽta a iure gẽtiũ: non aũt a iure naturali. qr ius naturale, primo fuit ꝗ ius gentium. ideo fm ius naturale, hoĩes erãt liberi. & sic non erat cognita seruit⁹: et p ꝯsequẽs nec manumis. sz postea per ius gentiũ, seruit⁹ & manumissio est inuenta. Quarto dicit ꝙ ex predictis, q̃ supiori parte diximus, pz ꝙ fm ius naturale, vnũ est gen⁹ hoĩz s. qr erãt hoĩes liberi: sed postea p ius gentium ceperunt esse tria genera hoĩm. s. ingenui siue liberi. Itẽ liberti. s. illi q prĩo fuerunt serui: et postea manumissi sunt. Quinto dicit in. §. multis. ꝙ manumissio seruorum põt fieri qnq; modis. nã qñq; fieri põt manumissio in ecclesia corã epo, & populo. vt. ff. de his qui in eccle. manu. per totum titulum. qñq; fieri potest manumissio vindicta. i. cũ quadã virga percutiẽdo ter. s. illũ quẽ manumittit. dicendo ter aio te liberum: & ista manumissio fit causa cognita coram iudice, et in iudicio: qñq; potest fieri manumissio in presentia amicorũ: vt qñ dñs manumittit seruũ suũ: & conuocatis amicis suis & in presentia eorũ: qñq; põt fieri manumissio per epistolã seruo suo missam: vt qñ domin⁹ mittit lr̃as, seu epistolã seruo suo in qua epl'a continet, qd ipse emit seruum quez manumittit. & dat sibi libertatẽ. vel in qua epl'a dicit. volo serue mi, ꝙ de cetero sis liber: tũc vz talis manumissio. qñq; manumissio relinquit in testamẽto, vel ĩ codicillis, vel alia q̃cũq; voluntate. Sexto, dicit ꝙ serui nõ solũ efficiunt liberi qnq; modis: sed etiam sine manumissione, q modi in veteribus & nouis ꝯstitutionibus cõtinẽtur. & pone exempla vt in glo. Septimo. dicit ꝙ solis dñis licitũ est seruos suos manumittere. Octauo. dicit ꝙ qñ manumissio fit coraz iudice nõ est opus tũc ꝙ iudex sedeat: sed ẽt eo ambulante ad balneum, ad spatiuz, vel ad theatrũ. i. ad locuz publicũ ciuitatis. nec ad aliũ locũ põt fieri corã ipso manumissio.

ℭ Extra casum no. primo ex pria parte, qd dicat libertas. ex scda perte no. quid dicatur manumissio. ex tertia parte not. a quo iure trahit originẽ manumissio & seruitus. ex quarta pte no. tria genera hominum. s. liberi serui, & liberti. ex qnta pte not. qui. mo. manu. fiat. ex sexta pte no. ꝙ ẽt sine manumissiõe serui efficiuntur liberti. ex septima parte no. ꝙ solus dñs manumittit. item dñs appellat manumittens. ex vltima parte not. ꝙ ĩ volũtaria iurisditione, nõ est op⁹ sedere iudicez pro tribunali. quia ibi lr̃. p: accipit pro ĩ Fran.

SVMMARIVM.

1 Manumissus de facto non efficitur libertinus.

2 Appellãs à sentẽtia nulla, an videatur illã cõfirmare.

3 Absolutionem ab excommunicatione petens, an videatur fateri se excommunicatum.

Cum autem. a Ingenuo q ĩ statu fusli ꝯgebat ꝯ fcõ manumissio facta nõ nocet. h. d. qd no. ℭ In gl. manumissuz. ibi de facto. No. tex. cũ gl. † 1 qd manumissus de facto nõ efficit libertin⁹: qr nõ erat iusta & vera seruit⁹, sz remanet ingenu⁹. ℭ Ex quo no. qd nõ sufficit aliqd fieri ꝯ fcõ: vt sequat effect⁹ iuris. vcz. ꝗtũ ad statũ & ꝯdõnẽ hoĩs cõmutabilẽ. Silr̃ idẽ in pena ꝯuẽtionali nõ sufficit fieri ꝯ fcõ: qñ aduersari⁹ nõ ĩcõmodat: vt si vẽdo tibi seruũ cũ pacto ne manumittas: si manumittis ꝯ fctõ nõ incidis ĩ penã. vt. l. ea qdẽ. C. si mã. ita fue. alie. sec⁹ si aduersari⁹ incõmodat. qr sufficit tũc fieri de facto. vt exẽplũ in. l. vbi pactũ. C. de trãs. Et ibi oĩno vide Bar. Ita ꝗtũ ad actionẽ q̃rẽdã, sufficit fieri de facto. exẽplũ ĩ. l. mulier. §. j. ff. de cõdi. insti. Itẽ quo ad penã euitãdã, sufficit de facto fieri. vt exẽplũ in. l. qdã cũ filiũ. ff. de ver. ob. & de his vide Bart. in. l. cõtinu⁹. §. cũ qs. ꝯ ver. ob. & hec pstãt argumẽtũ, ꝙ nõ sufficit pbare aliquẽ gessisse se p notario: & plura instr̃a fecisse: nisi pbet ꝙ fuerit tabellio creatus. de quo p Bal. in. l. herẽni⁹. ff. de decu. & na. Inn. in. c. j. & in. c. cũ. p. tabellio. de fi. instru. & Spe. in ti. de instr. edi. §. restat. v̄. illud. & v̄. qd si is. Sz idẽ Bar. & alij doct. in. l. barbari⁹. ff. de offi. pr̃i. tenẽt ꝯtriũ. Et meli⁹ per tex. in aut. ꝯ tabel. §. si vero ptor. in v̄ si. ipsi⁹ tñ documẽtis &c. fm Jac. de pla. ℭ In gl. in ver. natalib⁹. ibi nisi ꝯdicere tur. Sz qd determinat gl. nõ vr̃ verũ. cũ tales scripture nõ pbẽt plene. maxime iter alias psonas. vt not. ff. de exec. tut. l. ij. §. etas. & facit qd no. C. ꝯ ꝯhẽ. & cõ. stip. l. optimã. sed vna cũ alijs adminiculis pbãt: vt. C. de libe. cau. nec omissa. & l. neq; natales. & qd ibi gl. & docto. C. de proba. fm Jac. de are. & Jo. fa. sz ista gl. dicit verum. & est singularis: vt dicit Bald. in. d. l. neq; natales. dũ dicit preconizate. Quia aduertenduz est ꝙ aut scriptura parentis de natiuitate filij, fit sibimet in libro suo, & tunc loquitur dicta. l. neq; natales. & qd s. dixit Jaco. ꝙ non facit plenam fidem: sed facit indicium vt vult Bal. in rub. C. de fid. instru. in ver. sed dubitatur a quo, vel a quibus. Aut tales scripture, & natalitia sunt preconizate, & publicate oĩbus. & tunc postea ipsi faciunt fidem: etiã quo ad alias psonas et oĩ tpe. & ita intelligatur ista gl. sing. que nõ est alibi & an & cui scripture assertioni, siue pfessioni patris credatur. Uide plene per Nic. ma. & Balduz in. d. l. neq; natales.

2 ℭ † Inducitur iste text. si quis appellauerit a snĩa nulla. & sic de facto non videatur istam sentẽtiã confirmare. dic in hoc qd non. & est tex. & ibi per Bar. in. l. si expressim. & ibi late dixi. ff. de ap. & gloss. est & ibi Bart. Bal. & Ange. in. l. j. circa fin. ff. de ser. Item facit iste tex. cum glo. ꝙ faciendo treugã, non presumat diffidatio: nisi precessisset inimicitia. fm Jaco. de are. sed ipse tenet ꝯtrium, qr cũ treuga non possit esse sine diffidatione: tacite vr̃ diffidatio post tempus lapsum vt. l. iulianus scribit. ff. de repu. sed Dy. ꝯ per. l. cum tale. §. fina. ff. de condi. & demon. & ibi no. Sed Jo. fa. hic dicit ꝙ opi. Jac. est verior: quia treuge non semper fiunt ad tollendam guerram. sed sepe ne incipiat.

3 ℭ † Itẽ facit si quis petat absolutionem ab excõicatione: qd vr̃ confiteri se excõicatum. & hoc tenet Inn. de ordi. cog. cũ dilectus. §. licet. & Spec. in tit. de proba. §. si. sed glos. in. c. venerabilem. de elec. tz ꝯtrium in versi. postulauit. & ibi Hosti. pro quibus facit. d. l. iulianus. & facit d. l. ij. ff. de iu. aur. an. sed dic fm Joan. fa. qd aut petit absolutionem pure & simpliciter. et sic vera opi. dicte gl. Si vero conditionaliter, vt si in aliquo sit ligatus, tunc procedit opi. Inn. & pro ista di. facit qd not. Dyn. in simili de reg. iur. c. nullus. in. vj. sed tu adde qd no. Bar. in. l. decem. de ver. obli. circa fin. istam distinctionem ad literam ponit. et alle. Inn. in. c. per tuas. extra de sen. excom. Adducit in simili. ℭ Si quis petat remissionẽ renuntiationis, vel rescissionem ꝯctus, quatenus de facto processit. vt. l. ex em. §. is qui vina. ff. de act. empt. qd no. & vide Ang. Imo. & Raph. cu. in. d. l. decem. & ibi dixi.

De libertinis Rubrica.

SVMMARIVM.

1 Dictio, iusta, qualiter ponatur.

2 Dare, verbum, ponitur dupliciter.

3 Dare significat dominium transferre.

4 Dare differt a verbo donare.

5 Manus ponitur pro dominio.

b Libertini. b Totus iste tit. diuiditur in qnq; partes. Primo, ponit qui sint libertini. Secũdo. quid sit manumissio. Tertio. quot modis serui manumittantur. Quarto quod serui inuiti possunt manumitti. Quinto. qualiter de iure antiquo status libertinorum erat tripartitus: & correctionis status libertinorum. secũda ibi: manumissio. tertia ibi: multis. quarta ibi: serui vero. vltima ibi: licet. ℭ Et primo not. quod hic ponitur secunda pars diuisionis. posite in tex. s. tit. ij. §. si. & est ista continuatio huius rub. ℭ No. q dicant libertini. ℭ No. qd ille q in veritate erat seruus, postea manumissus dr libertinus: secus si vere nõ erat seruus nec erat in v̄a seruitute. vt. s. ti. j. in si. ℭ No. qd est manumissio qr est datio c libertatis: & est de iure gentiũ. ℭ Not. qd habit⁹ c facit cognoscere puationẽ & ecõtra ꝙ nihil põt eẽ prius in priuatione, ꝗ in habitu. ℭ Not. ꝙ qcqd est cã cause: dz esse causa causati. fm Jac. bu. No. qd man⁹ ponit pro dñio. ℭ No. ꝙ manumittere, est donare libertatẽ: qd qualiter intelligat videbitis in gl. ℭ No. qd seruus dr esse in manu, & ptãte, siue dñio dñi. ℭ No. ꝙ per manumissonẽ quis liberat a subiectione, & dñio domini sui. ℭ No. ꝙ de iure naturali oẽs liberi nascebãtur. ℭ No. ꝙ de iu. gent. fuit seruitus introducta: vt s. tit. ij. §. ij. ℭ No. ꝙ vbi non reperitur vulnus, nõ est opus medela. ℭ No. ibi secutum est. ꝙ que de nouo emergunt, nouo indigent auxilio. facit. l. si ab arbitro.

1 §. fina. ff. qui satis. cog. ℭ † In gloss. ex iustis. in fine. adde. quia hoc verbum. iusta aliquando exponitur. i. solẽnis. vt. l. j. ff. de test. coniuncta glo. & j. de here. q ab intc. in prin. Itẽ iusta. i. legitima & a iure pmissa & probata vt dicit glo. in. d. l. j. de test. Item dr iusta. i. perfecta. vt quando dicit iusta etas. i. perfecta etas. vt. l. cum filio. §. si. ff. de leg. iij. ita dicit Bar. in. d. l. j. ff. de test. ℭ In glossa. datio ibi. §. cum quis. in si. sic in simili expulsio nubium non facit serenũ: sed detegit. fm hoc idem debemus in spurio dicere: quod nullus sit adeo spurius quin ei non insit naturalis legitimitas non factus sed natus. i. non de nouo factus, sed detectus. sic imperator limitando remouet nubez, siue rubidinem que dicebatur spuritas. ergo talis legitimatio habet vĩ vbiq; locorũ: quia qd naturale est, suas radices extendit vbiq;. vt. ff. de iust. & iur. lege omnes populi. in fin. secunduz Bal. in. l. manumissiões. ff. de iu. & in. ℭ In ea. glossa. ibi. §. sic itaq;. no. quod manumissio est vera habit⁹ puatio, psupponit habitũ: p isto est tex. in. c. ad dissoluẽdum de spon. impu. extra tex. in. l. decẽ. ff. de v̄. obli. & in. l. manumissiones. ff. de iusti. & iu. p Pañ. in. c. pastoralis. §. qm̃. de resscri. extra in. iij. colum.

ADDITIO.

c ℭ Habit⁹. not. ꝙ

libertas noua. Ex quo sequitur. q primū ius gētiū
correctū, funditus per ſm ius gentiū allegari nō pōt.
vt. l. j. in prin. C. de lati. lib. tol. Idē ergo dicim⁹ in le-
gitimatione. vñ legitimat⁹, nō est legitime natus. vt
extra de elect. c. innotuit. Itē apparet ex differētia no
minis, et effectus. vt. l. ij. C. de iu. au. an. Sz pro pcedē
ti opi. facit. qr seruo dñs est naturaliter obligatus, in-
specta naturali libertate. ff. de cōdi. indeb. l. si id qd. er
go naturalis status, non est in totū annihilat⁹. Et fa
cit. ff. de accus. l. hos accusare. §. oībus. ibi nā cōis &c.
sed ibidē Bal. cōcludit qd dici pōt. q manumissi, et
status legitimati: est status missus ex natura et accidē
ti. nō aūt est pur⁹ stat⁹ naturalis. vt no. ff. de excu. tut.
l. cū rōne. et. ff. si inge. esse di. l. ij. nā seruitus statū ho-
minis annihilauerat. ff. de cōd. et demō. l. iterdicit. Er-
go idē status numero nunq resuscitat vt. ff. de mino.
l. si ex cā. §. idē papi. et. ff. de sta. ho. l. homo liber. Nā et
nos qui sum⁹ regenerati per baptismū, nō sumus in
2 illa puritate, in qua creatus fuit Adā. ¶ † In ea. glo.
in fi. dic ſm Bal. in. d. l. manumissiones. q verbū. da-
re: ponit dupliciter. Uno modo pro cōferre. alio mō,
pro trāsferre, si accipit primo modo, qs dat qd nō ha
bet. nā eps dat bñficia, cū ea nō habeat in proprieta-
te, et possessione. sz sufficit q habeat ius cōferēdi. Se-
cūdo. nemo cōcedit qd nō hz in ptāte, vel pprietate.
Et sic nō ob. criū formatū in glo. vel dic. qd ibi. habe
re. dr dupliciter. vno modo quo ad libertatem arbi-
trij. et hoc modo nemo dat: si dare nō potest. Alio mo
do. quo ad ius formale ipsius rei: et tunc non vz argu
mentatio. Nam si emo a male fidei possessore, acquiro
interdū cōditione prescribēdi, quā ipse nō hz qui ven
didit. nec mirū, qr actus cōsyderatur magis penes im
mediatā personā, quā penes remotā. qr qd est magis,
īfluit d sua qlitate ī patiēte. i. sub patiētie subiec. vt no.
ff. re. amo. l. si mulier: p q facit. q creditor nō dñs, vē
dēdo pignus, trāsfert dominium quod non habebat.
vt. j. qui. alie. licet vel non, §. ij. et quod ibi not.
3 ❀ ADNOTATIO. † quod dare signifi
cet dñiū trāsferre, est tex. in. l. vbi aūt nō appet. §. fi. de
verb. obl. et in. l. clauibus. de cōtrahē. emptio. et vendi-
4 tione. † differtq; a verbo donare. nā donatio procedit
ex mera liberalitate. l. j. in princip. de donationibus. in
pandectis. Anto. Caius.

ADDITIO.

a ¶ No. Corroborando hic dcā per Ange. addo q dixit Io. andr. in. c. cū ecclesia. de immu. ecclesi. et ibi Abb. in fi.

¶ In glo. ptāte. in fi. ex ista glo. cōiūcto tex. no. quod
manus, ponit pro dñio: et sic nō dr exire manus, q nō
exijt de dñio meo. ¶ Qd facit. si vēdit, vel donat ali
qd alicui, cū hoc q nō exeat eius manus: qd ille em-
ptor vel donator, qui locat nō dr facere cōtra promis
sionē suam. qr locatio nō transfert dñiū. vt. l. nō solet.
ff. loca. nisi talē locationē ad lōgū tps in fraudē fecis-
set. arg. no. in. l. codicillis. §. instituto. ff. de le. ij. ¶ In
gl. tria genera. in fi. no. regulā: q quoties maior nume
rus determinat minorem. semp inest ei. sed qñ nō de-
terminat, si sunt separate summe: et tunc nō inest ei. vt
ff. de rei ven. l. quedā mulier. Et ideo. si datū est prio
ribus arbitriū cū quinq; adiunctis: ipsi cōnumerant
in numero adiunctorū per. l. is qui ducenta. §. i. de re.
du. etiā quia nemo potest adiūgi sibijpsi. ſm Bald.
¶ Itē facit si mutuasti mihi duas corbes frumenti,
pmitto restituere tres: nō debeo restituere quinq;: sz
tm̃ tres. qr numerus precedens, scz duarū corbiū fru-
mēti quas debeo tibi restituere. intelligit repetit⁹ in
promissione triū corbiū. vt hic. et. l. ij. in fi. ff. de condi.
insti. et vide gl. in. l. quoties. ff. de ver. ob. Et qr hic tra
ctatur de manumissione, eius formā instrumenti vi-
de in Spec. in tit. de ser. non' or. in prin.

SVMMARIVM.

1 Manumissio potest fieri in ecclesia.
2 Citatio, an possit fieri in ecclesia.
3 Capi in ecclesia, an quis possit.
4 Tutor in ecclesia, an dari possit.
5 Iuramentum testis, an possit fieri in ecclesia.
6 Testium examinatio, an possit fieri in ecclesia.
7 Arbitramentum latum in ecclesia, an valeat.
8 Protestatio, an possit fieri in ecclesia.

a Multis. ¶ Multis modis pōt fieri manu-
missio: de quib⁹ hic dr. h. d. ¶ No. a

1 † q in ecclesia pōt fieri manumissio. et est rō: qr est actus pius: ideo pōt in ec
clesia celebrari: vt. j. dicā. ¶ Quero ergo an in ecclesia possint talia celebra-
ri. Dic. aut loquimur de ctib⁹, aut de iudicijs. Primo casu. aut ille q cbit i
ecclesijs, nō pōt secure exire ecclesiā: et vz ct⁹. vt. l. psenti. §. cū aūt. C. de his
qui ad eccle. cōfu. Aut pōt exire secure. et tūc. aut est ct⁹ qui respicit pieta-
tē: et pōt fieri in ecclesia, vt in aut. qui. mo. na. effi. legi. §. quicūq;. et hic. Si ve
ro sunt alij ct⁹ nō respiciētes pietatē: vt emptio: locatio: et siles: isti nō de-
bēt fieri in ecclesia: et si qs facit: peccat mortaliter: tm̃ facti ctus valēt. vt est
glo. in. c. decet. extra de immu. eccle. in. vj. ¶ Si vero qrit de iudicijs. et tunc
iudicia ecclesiastica pñt in ecclesijs exerceri. vt. d. c. decet. Iudicia vero secu
laria nō omnino: qr quedā sunt, que ptinēt ad iurisdictionē volūtariā: et ista
pñt in ecclesijs celebrari: vt. l. j. et. ij. ff. de his qui in eccle. ma. Quedam cōcer
nūt iurisdictionē cōtētiosam. et tūc ſm Bar. et Bal. in. l. nemo. C. de sac. san.
eccl. nō pñt celebrari: et facta sunt ipso iure nulla. alle. d. c. decet. Sed iudicio
meo dz distingui. Aut fuit iudicatū per ecclesiasticā psonā sup reb⁹ ppha-
nis, et secularibus: et vz snīa: aut per mere laicos: et nō vz. ita pprie vr loqui
d. c. decet. et ita vult Bal. in. d. l. nemo est. in fi. Ex quo Bal. ibi infert. q ru-
stici possunt syndicū suū facere, et creare in ecclesia: qr ex tali creatione syndi
ci, oritur actio mādati: ergo est ctus: ergo licet celebrari nō debuerit: tamē
2 celebratus valet. vt dictum est. ¶ † Quero. an citatio possit fieri in ecclesia?
Bald. in. d. l. nemo. tz q sic. verbo tm̃. sed non potest capi in ecclesia. vt. l. ij.
3 et ibi not. ff. de his qui ad eccle. confu. ¶ † An autem et quando quis in ec-
clesia possit capi? Uide que scripsi in meo trac. malefi. in gl. in ver. fama pu
blica. et in glo. in ver. in scalis sancti Petronij. Nec ob. q citatio sit de pro-
cessu. et sic videatur actus iudiciarius, quatenus cōcernit iudicem, sed qua-
tenus concernit nuntium, est quedam executio facti. Unde iste actus nuntij,
proprie non est de processu iudicij: ita debet intelligi. j. de pe. te. liti. §. finali.
4 ¶ † Quero. an tutor: vel curator dari possit in ecclesia. dic q sic. quia est
actus concernens pietatem. vt. ff. de tutel. l. qui habet. §. quoties. et facit. l. ij.
5 ff. de fer. ¶ † Quero. de iuramento partis, vel testis an possit fieri in eccle-
sia. et Bartol. in dicta. l. nemo est. dicit quod disceptatio, vtrum sit iuran-
dum, necne non potest fieri in ecclesia: sed postq est declaratum super iura-
mento recipiendo. et tunc potest explicari in ecclesia: quia receptio testis non
dicitur actus contentiosus. Sed Bald. in. d. l. nemo. dicit qd de iuramento
partis est tex. C. de re. cre. l. generaliter. vbi dicitur. q iuratur super altari: sz
de iuramento testis, dicit se dubitare: quia debet iurare corā iudice sedente
pro tribunali: nisi dicamus quod ideo valet iuramentum: quia iuramentum
est res spiritualis in se: et ideo pōt fieri in ecclesia. argu. predictarum legum.
6 ¶ Quero † vtrum examinatio testium possit fieri in ecclesia? et Bart. et bal.
in. d. l. nemo. dicunt q sic. quia examinatio testis trahitur retro, a die iura-
menti. facit quod no. Bar. Bal. Ang. Raph. cu. et Imo. in. dicta. l. damni.
§. sabini. ff. dam. infe. qui dicunt. q id qd dicit Bar. d die est verum. pro hoc
facit quod habetur in cle. j. de offi. dele. dicit tm̃, si id quod dicit Bar. de loco,
esset verum: quod esset multum notabile: q si accusaretur testis de falso, de-
beret apponi locus iuramenti sui et non esset necesse q apponeretur locus d
positionis, ex quo ad locum iuramenti trahitur depositio: et qr testis delictū,
est proprie periurium. Unde sufficit ponere locum periurij. Et licet Bal.
hoc non affirmet: tamen est verum dictum Bar. facit qd no. Bar. Ang. et
alij. in. d. l. damni. §. sabini. ff. de dam. infec. et Bar. in. l. non solum. §. ex man-
dato. ff. de iniu. in eo quod dicit. an locus mandati vel delicti, debeat ī inquisi
7 tione apponi. ¶ † Quero an valeat arbitramentum latum in ecclesia? Dic
q aut queritur de arbitro qui est, et procedit ad similitudinem iudicis et nō
valet. vt dicit Io. an. d. c. decet. Aut in arbitratore qui est ad similitudinem
8 cōtractus. vt in authentica vt dif. iudi. §. primo et tunc valet. ¶ † Quero an
protestatio possit fieri in ecclesia? et Bal. in dicta lege nemo. in fi. dicit qd sic.
vt in aut. si quis ei. C. de adul. ¶ Quot autem modis, et ex quibus causis fi-
at, et fieri possit manumissio: vide hic tex. et vide casus omnium legum allega
tarum in gloss. ¶ Not. tex. ibi: aut per epistolā. q manumissio potest fieri per
epistolam et per cñs per nuntium: quia quecunq; per epistolam expediri pos
sunt: et per nuntium possunt: vt. l. j. in fi. ff. de cben. empt. et ibi glossa. sed non
potest fieri manumissio per procuratorem. vt. l. nec mulier. C. de ma. vin. Et
est ratio quia ille qui actualiter manumittit opz quod sit dominus. vt. l. si pa
ter. eo. tit. sed procurator non est dominus. igitur &c. Et ratio differentie in-
ter nuntium et procuratorem est. qr procurator fundat actum in personā sui,
vel. l. quecunq;. ff. de act. et obli. Sed nuntius in personā dñi. vt. l. q aūt. §. j. ff
de consti. pe. sicut nec filiatio spiritualis, neq; compaternitas per procurato-
rem fieri potest: vt no. Bal. in. l. gallus. §. forsitan. ff. de lib. et post h. et vide cir
ca hoc Bal. in. l. j. §. ne autem. C. de cad. tol. sed bene potest fieri per nuntium
facit quod no. glossa. Cy. et doc. in. l. multum. C. si quis alte. vel sibi. facit quod
no. Bar. in. l. excusare. ff. de excu. tu. idem in arrogatione vel adoptione. vt
lege neq; absens. et. l. post mortem. §. finali. de adop. Nec emācipatio. vt. l. iu-
bemus. C. de emanci. lib. vnde in his remedium est, q fiant per simplicez nū
tium. vt supra dictum est.

Serui. ¶ Serui possunt a dominis manumitti quolibet tempore vbi
q; etiam inuiti. hoc dicit. ¶ No. quod manumissio est volunta
rie iurisdictionis. ¶ Not. quod deambulando potest fieri manumissio. et sic
quia est actus voluntarie iurisdictiōis, non requirit ad sui essentiam quod iu
dex sedeat pro tribunali. secus si sit contentiosa. vt lege a precedente. C. de di-
la. et vide gloss. nota. in. l. voluit. §. primo. ff. de interro. act. et quod voluit ibi
do. Flo. ¶ In glo. semper ibi quandocūq;. Ex ista glo. coniuncta cum tex
not. quod illud

a ADDITIO. In gloss.in transitu.hanc glo.reputat singu.Jas.hic in additio.ad Christophor.ad hoc quod ea que possunt exerceri,et fieri sine iudice,facta coram eo (etiam extra iudicium) valent et tenent,idem Jas.eam dicit sing.in.l.ij.C.de edic.di.adri.tol. Que glo.ista facit pro deci.gloss.ma gne.in fin.in.l.vinum.ff.si cer.pet.

b Libertinorum. Supra in principio huius ti.est habita metio de libertinis.ideo de libertinis adhuc psequitur. Et est sciendum. quod iste.§. diuidit in sex partes. In primo.dicit quod iure antiquo erant tria gnia libertinorum. nam quidam erant serui manumissi,qui plenam cosequebantur libertatem:et illi appellabantur latini. et isti latini fuerunt inducti p legem iuliam norbanam:quorum talis erat status,seu conditio:quod in vita,seu dum viuebant,erant liberi,et in morte, seu dum moriebantur:fiebant serui. Quidam consequebatur minorem libertatem:et illi appellabantur dedititij,quasi deditiet dati seruituti.seruiebant enim quamdiu viuebant.i.durante vita eorum.huiusmodi morte fiebant liberi:et peculium eorum remanebat heredibus.et isti fuerunt inducti p legem eliasentiam.et hanc legem statuit rex romanorum.q Eliascentius dicebatur.latinos autem fecit rex romanorum.q Julius dicebatur.Norbanus rex romanorum,fecit latinos:q statuit.quod quicunque subiugaretur de nouo romano imperio,esset in vita sua liber:et in morte esset seruus:et peculium ipsius,romanis assignaretur.Deditiorum autem pessima erat conditio. et ppter hoc abijt in desuetudinem.i. recessit a consuetudine:et amplius non est cosuetudo,quod sint tales homines dedititij. Latinorum autem conditio parum frequentabatur in orbe,vel in vrbe:et propter hoc Justinianus volens omnia augere,et augmetare,et reducere in meliorem statum,fecit duas constitutiones.vnam.s.C.de lati.lib.tol.l.vnica.aliam.C.de deditia lib.tol.l.vnica. In quibus constitu.cauetur.quod hodie dedititij et latini non habeant locum:nec sunt in vsu.sed quilibet qui manumittitur eodem modo efficiatur:et dominus qui manumittit qui appellatur patronus:et ille qui manumittitur appellatur libertus.quasi a seruitute liberatus.Et hoc quidem erat iure antiquissimo,antequam veniret predicta praua conditio.s.la

not.quod illud aduerbium.quandocunque:non requirit de necessitate continuationem temporis:sed dictio,semper,sic.vt.l.caio.§. imperator.ff. vt le.no.ca. Quod facit.si testis dicat quod vidit Titium quandocunque possidere talem fundum:vel dicat quod vidit Titium semper possidere talem fundum:de quo vide quod not. Bart.Ange.et alij post gloss.in.l.i.ff.solu.matr.et ibi scripsi.et facit quod no.Barto.in.l.si quis ita legauerit. ff.de condi.et demon. In ea.glo.in fi.dic.quod seruus inuitus posset donari ciuitati rome.propter publicam vtilitatem.vt est tex.j.de here,qua.et dif.§.i.et not.glo.in.l.pe.in princip.ff.de insti.et iur. In glo. a in transitu. ibi.i.dum vadit:et sic quocunque loco:dummodo honesto.vt.l.non distinguemus.§.si arbiter.ff. de arbi.et per consequens.non requirit cause cognitionem.ideo de plano,et iudice non sedente pro tribunali,expedire potest.vt in simili.in.l.nec quicquam.§.vbi decretum.ff.de offic.procon.et leg. In eadem ibi. §.eadem.tu dic clarius.quod ibi erat minor qui volebat manumittere,qui non potest sine cause cognitione.vt ibi. Et causa non dicitur cognosci:nec cognita,nisi fiat iudice sedente pro tribunali.vt.d.l.§.vbi decretum. ibi vide Barto.igitur etc.

SVMMARIVM.

1 Ciuitas quando facit aliquem ciuem, dicitur vere ciuis.

b Libertinorum. b Iste.§. diuiditur in sex ptes. Primo qualiter status libertinorum erat tripartitus olim. Secundo.qualiter redactus est ad vnum,cum correctione facta per eum. Tertio.id quod generaliter dixerat,specificat in dedititijs,qui fuerunt expulsi. Quarto.de latinis. Quinto.qualiter omnes libertos reduxit ad vnum ius. Sexto.quod alijs etiam modis serui efficiuntur liberi.secunda ibi:sed dedititiorum.tertia ibi: dedititios.quarta ibi:latinos. quinta ibi:libertos. sexta ibi:multis additis. Et hoc dicit.Status libertinorum olim tripartitus,per imperiales constitutiones redactus est in vnum:vt in initio vrbis erat: et omnes pariter efficiuntur ciues romani:et eadem libertate funguntur.hoc dicit. No.ibi in desuetudinem abijt.quod facit iste textus ad id quod dixi.s.in proe.§.igitur.videlicet.quod per non vsum,tollatur lex, vel statutum:sed dic.vt ibi dixi. Not.ibi:non frequentabantur.quia ex non frequentatione statutorum, et casus statuti,non tollitur statutum:quod patet.quia hic postea per constitutiones imperiales tollitur.ergo subsistebat. No.ibi:quia primis vrbis.quod ab vrbe condita,eadem,et vnica,et simplex omnibus libertas erat:tam in manumittentibus,quam in manumissis:et in libertate,nulla est differentia:sed inter eos est differentia nominis:quia vnus vocatur ingenuus:et alter libertinus. Not.ibi:quocirca nos etc.quod sublato eo quod principaliter in dispositione vertitur: intelligitur sublatum omne id quod dependet ab eodem:et quod sequitur ob id.arg.l.i.§.et.l.ij.ff.de pe.le. 1 Not.ibi:efficiebantur ciues romani:quod facit quando ciuitas facit aliquem ciuem,quod vere ciuis sit.de quo tamen plene dic.vt dixi.s.de iure nat.ge. et ciui.§.i.quia in priuilegijs que ciuitas illa haberet a papa,vel imperatore,vel alio superiore,non intelligitur effici ciuis:vt not.Bart.in.l.si maritus.§.lege

tinorum et dedititiorum. Tertio.dicit dedititios esse sublatos per predictam costitutionem sic.C.de dedi.li.tol.l.vnica.que costitutio est vna de quinquaginta decisionibus:quam costitutionem coposuit etiam Justi.ex cosilio Tribuniani peritissimi viri questoris sui. Quarto.concludit dicens.quod omnes manumissi plenam libertatem hodie cosequuntur.nec refert.i.non est differentia iulia.ff.de adul. In glo.in ver.numero.ibi moriebantur.fa.l.i.§.illud.C.de lati.li.tol.et facit fm Joan. fab.cotra illos qui se faciunt milites,vel fratres minores in mortis articulo.ff.de mil.tes.l.si.et.ff.de vsufru. le.l.titio cum morieretur. In glo.sit libertinus.in fi.not. ad qd teneatur patronus liberto suo:et an heredi suo, vel extraneo:et ad quid teneatur libertus.vide tex.cum gl.et ibi doc.in.l.venia.C.de in ius voc. Aduertas tamen. quod id quod gl.dicit hic.quod hodie oia ista tolluntur:non est verum.nisi renunciet patronus iuri patronatus.vt not. gl.et doc.in.l.si.C.de bo.li. In glo.altercationis.in fi.dic.sed non videtur valere talis impositio libertatis.ff. de testa.mi.l.si. In gl.discrimine.ibi:imo etiam ventre:tu allega casum in specie:in.l.cum inuito.C.de fidei. lib. In gl.aditus.ibi:funus precesserunt.no.casum mirabilem.quod si tpe mortis et funeris dni.heredes vestiant de nigro:et cum velamine schlauam.et faciant quod ista stet circa funus sic vestita,et velata:quod statim libe c ra facta est.vt est tex.in.l.i.§.sz seruus. c in fi.C.de lati. li.quod not.et caueas ne tibi hoc contingat:quia perderes dnium tue schlaue de iure. In ea.gl.in fi.no.multos modos quibus serui efficiuntur liberi. Addas.quod est etiam alius casus.C.de manumis.testa.l.si hereditas. in aut.de mo.§.ij.et in aut.de nup.§.si vero ab initio. Ultimo qui essent dedititij.videas per Bald.plene in.l.i.C.de lati.lib.tol.vbi videas.quando vna ciuitas submittit sibi per vim,aliam.an efficiantur serui:an possint victos interficere:et an possint dare se,et concedere vincenti cum pactis.et an illa pacta sint seruanda,necne:et etiam,an bellantes,siue per bellum, siue per duellum possint pacisci:et eorum pacta ad inuicem sint seruanda:et an et quando duellum sit permissum:omnia ista videas per Bald.ibi:quia non est ad vtilitatem nostre materie. Omitto.et qui sint latini liberti.vide per.Bal.in.l.i.in pn.C.de lati.lib. tol.sufficit remissio:quia non est de pane lucrado.Ang.

cuius etatis sit manumittens.i.ille q manumittit: nec etiam refert per quem fiat manumissio: cum multi sint modi manumittendi.vt s.e.tit.§.i multis. in pn. Ultimo dicit quod nos habemus.s.eo.§. multis. quot modis pt fieri manumissio hoc amplius,et est sciendum quod hodie sunt multi modi,sine casus in qbus serui plenarie efficiuntur liberi. quandoque etiam sine manumissione,quibus casibus olim.i.in tpe preterito fiebant latini. Not. q dicantur latini:et qui dedititorum:et qualiter sunt sublati. Item no.de iure patronatus. No.quod sola libertas romanorum hodie est in vsu.

ADDITIO. c §.sed seruus est i §.sed et qui dni.et ille casus est valde singu.

d Non tamen. Continua vt ptz in pn. titulo. et expone sic rubricam. Uidimus de his causis quibus. idest, in qbus dni non sunt manumittere. Et est no. quod in hoc titu. ponuntur duo casus spales. in quibus dns non potest seruos suos manumittere. Primus.quando in fraudem creditorum fit manumissio: quia tunc non vz.exemplum.vt quando aliqs debitor dz aliquam pecuniam et nihil habet in bonis,vel saltem non hz bona sufficientia ad soluendum credi toribus suis, nisi vendat,vel det insolutum seruos:et istos seruos manumittit: vt illos non det creditoribus suis insolutum:et vt eos creditores frustret debito suo: tunc talis manumissio non valet:quia est facta in fraudem suorum creditorum.i.vt fraudet seu defraudet suos creditores debito nisi in casu.i.quando ipse dominus instituit seruum suum heredem,et liberum eum esse vult.vt in prin.ti. vsque ad §.eadem lege. Secundus casus est.quando dns est minor.xx.an.sitque non vz.nisi i causa.s.coram iudice et ca cognita fiat manumissio.vt.j.§.eadem.vsque in fin. tit. Non tamen cuique.diuiditur principium huius ti. vsque ad.§.eadem lege. in quatuor partes. In prima dicit quod quis videatur ex his que.s.tit.prori.ba

Qui, & ex quibus caussis manumittere non possunt — *Rubrica.*

SVMMARIVM.

1 Lex,quando resistitur principio,facit quod actus etiam pius,cotra legem & eius praecepta factus,non valet.

d Non tamen. d Iste titu.diuiditur in octo partes. Primo qualiter qs inter viuos in fraudem credi.seruum proprium manumittere non pot. Secundo qualiter in vltima voluntate, cum libertate heredem instituit. Tertio qualiter in vltima voluntate,instituit simpliciter. Quarto qualiter presumatur quod manumittat in fraudem credi. Quinto.qualiter minor.xx.annis prohibetur manumittere: nisi certis causis. Sexto que sint cause iuste. Septimo .an causa semel approbata, possit improbari. Octauo. si quis tetigerit. xvij. annum potest in testamento manumittere. secunda ibi.§. licet autem.tertia ibi:in.§.idemque. quarta ibi: in fraudem. quinta ibi:in.§.eadem lege.sexta ibi: iuste autem. septima ibi: in. §. semel. octaua ibi: in. §. cum ergo. Et hoc dicit principium. In fraudem creditoribus suis insolutum...

huius.q; glibet possit seruũ suum manumittere: tñ sciẽdũ est.q; nõ ẽ licitũ cuiq; volẽti manumittere seruũ suũ,illũ manumittere.et certe in 1 pmis:si habeo creditores.τ in eorũ fraudẽ huos manumittam,vt efficiar nõ soluendo: nil ago.et hec est prima pars.

a ℂLicet aũt.Dñe iã video q; rex sta tutum est.q; debitor manumittens in fraudẽ creditorũ.nihil agit(pro deo)q̃ fuit rõ huius statuti.ad hoc rñdet Just. dicẽs amice rõ hu9 statuti est.q: in hoc, qñ debitor in fraudẽ creditorũ manumittit.l. eliascẽtia impedit libertatẽ.s; dñe ꝓ deo nunquid gñaliter hec rẽa est vera. ita qd nullam patiaṫ instantiã. Ad hoc rñdet Justi. τ dicit.q; non.naz certe licitum est dño,q soluẽdo nõ est.seruũ suũ cũ libertate i testõ suo heredem institue re:l3 hoc i fraudẽ faciat creditorum. vt tũc seru9 fiat liber heresq; necessari9 dño suo,τ h̃ est verũ.si nullus ali9 institut9 fuit in illo testõ: aut forte.q: institut9 morte pueni9 est. aut q̃libet alia cã ipedit9 heres existere non potuit. aut forte noluit.et hec eadem.l. eliascẽtia puisum est. vt liceat dño,qui soluẽdo nõ est.seruum suũ sibi heredẽ necessarium istituere:τ dñe ꝓ deo,q̃ est rõ legis eliascẽtie.vt pmittaṫ in casu isto seruũ suũ manumittere.τ rñdet Just. certe amice,optima fuit rõ:multũ eñi prospiciẽdũ erat,vt egeni homines(qb9 null9 heres esset extiturus)saltem seruũ suũ heredẽ hẽant necessariũ:q quidẽ seru9 heres institut9,creditoribus dñi satisfacere

rũ inter viuos,seru9 manumitti nõ põt.h.d.ℂNot. q; cuilibet dño,licitũ est bona fide manumittere suũ. ℂNo.q; in fraudẽ aliorũ.τ maxime habẽtium cãm onerosam:nõ t3 manumissio.Et sic etiã act9 pi9 i dãnũ aliorũ,nõ v3.τ sic nõ põt offerre,siue elemosynã qs facere de alieno.ℂNo.q; act9 etiã pi9,celebratus in fraudẽ alteri9:ipso iure nõ t3.vt p3 ibi nihil agit. ℂ†No.q; qñ lex resistit pñcipio,facit q; actus etiã pi9 ꝯ legẽ τ ei9 pcepta fact9:nõ v3:vt p3 ibi:impedit τc.facit.l.si nõ fortẽ.in prin.cũ ibi no.τ cũ si.ff.de condi.indebi.ℂIn glo.nihil agit.i.si.s3 ẽm Jo.de pla. obstat.ff.ð ꝯhẽ.emp.l.si sciẽs.i.si.So.dic.q; sec9 ẽ i libertate,q̃ i aliis:q̃ñ difficile ẽ,qd ꝯcessa remoueanṫ. vt.j.eo.§.semel.τ.ff.de mino.l.cũ ex cã.ideo facili9 ex fraude est ipso iure nulla.ℂEt iste tex.cõiũcta gl.facit i argumẽtũ.si qs fecerit ꝯtũ cõtra legẽ,vel statutũ in fraudẽ cõis,vel alteri9 priuati,obligaṫ ipse fraudator:vt sic teneat ꝯctus in sui preiudicium:licet non teneat ipse ꝯtractus in preiudiciũ alterius,ẽm Jo.de pla.ẽm eũ.ita põt limitari.l.nõ dubiũ.C.de legi.S3 tu dic.qd de hoc est glo.ordi.τ ibi Bar.in.l.elegan ter.in pri.ff.de dolo.τ est glo.in.l.a diuo pio.de ritu nupt.τ gl.in.l.si dolo.C.de rescin.vẽ.de q̃ vide Bal.i l.fi.C.pl9 vale.qd agi.nã aduertẽdũ ẽ.qd faciẽs actũ, siue ꝯtũ ẽt nñũ:patiṫ penã legis.vt no.gl.τ ibi doc.i l.ij.C.de epis.audi.Et vr̃ tex.in.l.si qs in graui.§.par ui.ff.ad sille.facit qd no.doc.i.l.nõ dubiũ.C.de legi. τ qd no.Bar.in.l.ptor ait.§.j.ff.de noui oper.nuntia.

SVMMARIVM.

1 Iniuriam inferẽs cadaueri,tenetur actione iniuriarũ.
2 Cadauer virum possit dari medicis.
3 Cadauer in aliena sepultura humatum inscio episcopo,exhumari non potest.
4 Paupertas,an prosit,vel noceat.
5 Pauper vel diues,quis dicatur.
6 Dictio vel,ponitur pro saltem.

Licet autem.[a] ℂDiuidiṫ in quatuor pᵭs.Primo ponit vnũ dictũ.Scd̃o.illud restringit.Tertio.ponit rõnẽ ẽmi dicti modificati.Quarto rõnẽ rõnis.scd̃a ibi:si nõ. tertia ibi:valde.quarta ibi:ne iniuria.ℂEt.h.d.dñs qui soluẽdo nõ est põt vnũ ex seruis suis liberũ,τ heredẽ relinquere:dũmõ ex codẽ testõ nemo alius fit heres.h.d.ℂNo.ex isto.§.cõiũcto principio.qd aliqua sunt pmissa in vltima volũtate,que nõ sunt permissa inter viuos.ℂNo.q; seru9 institut9 a domino,efficitur heres necessarius.ℂNo.q; in subsidiũ pmittiṫ dño pauperi(si ali9 sibi nõ erit heres)habere seruũ liberũ,τ heredẽ:etiã in dãnũ creditorũ.ℂNot.q; paria sunt.aliquẽ nõ cẽ scriptũ heredẽ:aut si script9 est aliquis:tñ heres nõ existat:aut q: nõ vult:aut q: non põt.ℂNo.ibi.egẽtes τc.qd prodest paupertas:τ pauperi fauẽdũ est.ℂNo.q; seru9 institut9 a dño pauperi,teneṫ satisfacere creditorib9 hereditariis.ℂNo.q; si nõ satisfacit:creditores pñt bona hereditaria distrahere:noie tñ serui heredis:vt p3 ibi.serui noie vẽdãt. ℂEx quo no.q; quis põt vẽdere rẽ alienã.autoritate legis.dũmodo noie dñi vendat.ℂNo.ibi:ne iniuria.q; iniuria,i dedecus est defunctis nõ habere heredes,qui representãt psonas eorũ:vt hic.τ.l.z q:.ff.de interro.act.ℂ†Ex quo no.q; nõ tñ viuus:s3 nec ẽt mortu9,d3 affici verecũdia,siue iniuria iferri.al's inferens iniuriã cadaueri,tenetur iniuriarum.vt.l.j.§.j. ẽ.τ si forte.ff.de iniuriis.τ.l.ossa.ff.de reli.τ sump.fu.
2 ✱ADNOTATIO.†Cadauer vtrũ possit dari medicis.Bar.in.l.fi.de cadaue.punitorũ.reliquit ad cogitãdũ.tñ vidi pluries h̃ Auenione tradi cadauera hominũ vtriusq; sexus in hospitali defuncto rũ,medicis τ chirurgis anotomie faciende grã.†Item
3 cadauer in aliena sepultura huatũ,inscio epõ,exhumari non põt.l.ossa.τ ibi not.de relig.τ sump.funerũ,in pand.tñ τ rã̃ h antiquis calceolariis ẽolene,qui volebant exhumari facere,pro anotomia facienda cadauera minorũ calceolariorum in eorum sepulturis humatorum.Anto.Caius.
Sic etiã dr̃ defuncto inferri iniuria,ex trãsitu vxoris ad scd̃a vota,vt in aut.ð nup.§.soluto,col.iiij.Sicut

b etiã[b] aliter dr̃ defuncto inferri iniuria,si tẽpore sue vite aliqs cõcubuerit cũ eius vxore:etiã ipso ignorãte. ita etiã si qs cõcubuerit cũ eius vxore post mortẽ suã: vxore existente vidua.vt est glo.ord.in.l.fideicõ.C.de fideicõ.τ.l.soror.ẽ.C.de his qui.vt indi.τ vtrobiq; per doc.τ no.Bar.i.l.j.ff.de his qui.vt indi.facit qd no. Bar.i.l.licitatio.§.qd illicite.ff.de publ.τ qd ibi per doc.ℂIn gl.huiũ sui.i fi.Cõcludei hoc h3 gl.τ doc. τ Sali.in.l.C.de ne.ser.here.instit.Aut ille seruus est solus:τ de per se institutus.Et tũc aut est specialiter obligatus alicui creditori:τ tunc aut offert dare creditoribus preciũ suũ:et.τ tunc consequetur libertatẽ et hereditatẽ.vt.ff.de here.insti.l.pignori,aut nõ offert preciũ.τ tũc nõ consequetur libertatem:vt.d.l.j.C.de neces.ser.here.insti.Aut nõ est specialiter obligatus, sed gñaliter,τ tũc põt effici liber:vt.l.si ab eo.C.de ser. pi.da.manu.Aut aliquo mõ nõ erat hypothecatus. τ tunc.si constat de ordine.semp vocaṫ primo nominatus:τ ordo d3 attẽdi.ff.de here.insti.l.q nõ soluendo.Sin autẽ non apparet quis prior:vt quia instituit omnes seruos suos:τ tũc.si sunt diuersorũ preciorũ: ille qui est vilioris preciĩ erit liber.vt.l.qui soluendo. ff.de here.insti.τ.ff.qui τ a quibus.l.si quis integras. Sin autem eiusdem precii sunt:tunc rõne incertitudinis,nullus erit liber τ heres.l.qui soluendo non erat duos appollonios.ff.de here.insti.ℂIn glo.egẽtes.
4 in fi.ℂ†Et pro solutione contrariorũ in gl.cũ queritur,an paupertas prosit,vel noceat.sic plene distingue.Aut queritur de fide:aut de onere:aut de donatione:aut de remissione.Primo.magis diuiti,q̃ pauperi creditur.vt in aut.de testib.§.sancimus.In hoc tñ dicũt Jaco.τ Pet.quod in spiciẽdũ est.qualiter diues acquisiuit diuitias:quia si acquisiuit per vsurariã prauitatẽ.minus crediṫ sibi:q: animã dedit diabolo propter diuitias:vt.l.si cui.§.j.ff.de accusa.τ ibi Barto.τ quia cũ deceperit se,τ animã suã:magis credẽdũ est q; alios decipiat.vt arg.no.per Bar.Et Ange.in.l.alio preterito.in fi.ff.de iniu.testa.Secundo casu.magis onus defertur diuiti,q̃ pauperi.fauore reipubl.quia magis est sibi cautum.vt.l.ad subcunda.de decu.li.x.Tertio casu prodest paupertas: vt lege si quis ad declinãdã.§.fi.C.de epi.τ cle.Quarto casu distingue aut queritur de remissione pene:τ tunc siquidem de remissione pene corporalis:τ paupertas nocet:vt lege pedius.ff.de incen.rui.τ nau.τ. C.de sum.tri.τ fide ca.l.nemo.Si vero de remissione pene pecuniarie:τ tũc.aut ẽ pena ordinaria:τ nocet: quia quod non potest soluere in ere,luat in corpore:vt ff.de pe.lege.j..C.de ser.fug.lege quicũq;.Aut est pena extraordinaria:si non ulcta:τ tũc paupertas prodest.vt lege illicitas.§.finali ff.de offi.presi.τ ibi vide omnino Bar.Aut queritur de remissione satisdationis:τ tunc subdistinguit Jac.aut cogitur quis prestare eam:τ tunc nocet sibi paupertas:vt lege sciendum.in principio.ff.qui satis.cog.aut non cogitur, τ tunc prodest:vt.l.cum non facile.τ quod ibi no.glo. ff.si cui plus q̃ per.l.fal.Sed istud nõ placet Pe.quia satisdatio,remittitur propter impossibilitatem,siue sit diues,siue sit pauper:vt ibi:τ.C.de epi.τ cle.authẽtica generaliter.τ.l.ij.ff.qui satisda.cog.Aut queritur de remissione tutele:τ tunc aut vult se excusare propter propriam paupertatem τ hoc prodest.vt.j.de excu.tu.§.sed τ propter paupertatẽ.Aut vult se excusare propter alienam τ non prodest.vt.l.spadonem.§. fi.ff.de excu.tu.Aut queritur de remissione appellationis.τ tunc paupertas prodest.vt.l.si procurator.§. si ignorantes.ff.man.τ.ff.qñ ap.fit.l.j.§.fi. Sed Pe. dicit quod truffa est dicere quod paupertas prosit:q: paupertas nunq̃ prodest.sed in quibusdam casibus potius pauperi fauetur,q̃ diuiti.sed ab hoc prodesse liberet nos deus.τ ista sunt verba Cy.in.d.l.si quis
5 ad declinandam.§.fi.ℂ†Quero quis dicatur pauper,vel diues.Dic ẽm qualitatem personarum,arbitrio iudicis.ita dicit glo.in authentica preterea.τ ibi docto.C.vnde vir τ vxor.τ Bal.in.d.l.si quis ad declinandam.τ est glo.τ ibi Ang.in auť.de here.τ fal. §.hinc nobis.ℂQualiter autem paupertas,aut diuitie probentur.no.latissime.Bart.in.l.si constante, §.fina.in prin.ff.s.l.mat.vbi videas modum deducendi τ practicandi.Sed vnum adde,quod melius probatur

re possit.vel si ipse nõ satisfecerit,creditores res hereditarias noie serui istituti distrahãt: ne memoria defũcti(si noie ipsius res hereditarias distraherẽt)q̃dã iniuria afficiatur. et hec dicunt vsq; ad illum.§.ideoq; iuris τc.

ADDITIO.
ℂSicut etiã.Ex dictis hic p Ange.infero:qd easdẽ penas q̃s patitur vidua trãsiens ad scd̃as nuptias intra annũ luctus: easdẽ pati d3 si luxuriose τ incontinẽter viuat.q: rõ prohibitiua nuptiarũ intra tale tps,forti9 sibi h3 locũ,qñ est impudica τ incõtinẽs: ne in pl9 se hẽat luxuria,q̃ castitas.τ p isto alleg. tex.i auť.de resti. τ ea q̃ parit in.xi. mẽse post mor.viri.col.iij.i.§.fin. et ibi gl.sup ver.pfecto q̃ est valde nota.in sui.ij.parte τ eam deduci in cõtingentia facti,nõ est diu.

pꝛobatur per vicinos, ꝙ p alios, qꝛ vicinus melius pꝛe/
ſumitur ſcire facta vicini, quaꝫ alius. arg. no. per glo.
ꝛ doc. in. l. ſi vero. §. j. ff. qui ſatiſd. cog. ꝛ no. Ange. in.
d. §. hinc nobis. ¶ An autem iſtam qualitatem pau
pertatis, vel diuitiarũ teneatur quis pꝛobare. vide
Barto. in. d. l. ſi vero. §. j. ſufficit remiſſio. ¶ In glo.
ſuper verbo vel in fine. ¶ † Nota. quod dictio vel: po
nitur pꝛo ſaltem ſed vt plenius videas de ſignificato
huius dictionis. vel dic quod quandoqꝫ ponitur pꝛo
ꝛ, vt. ff. ad legem aquil. l. qua actione. §. fina. ꝛ ibi nota.
ꝛ ſumitur tunc coniunctiue. quandoqꝫ poniẗ declara
tiue, p. ideſt ꝛ hoc qñ ponitur inter genus ꝛ ſpeciem.
vt. C. de pba. l. inſtrumẽta. ꝛ de excu. mu. l. j. in. fi. lib. x.
ff. ad. l. aquil. l. ij. cuius eſt ratio: qꝛ cuꝫ diſiũctiua con/
iunctio non habeat diſiungere contraria, vel diuerſa:
vt. ff. de verb. ſignifi. l. hec verba poſita inter genus, ꝛ
ſpeciem nõ põt facere pꝛopꝛie: quia expꝛeſſio ſpeciei ñ
facit diuerſuꝫ numerũ exiſtẽtie, a ſuo genere: vt in exẽ/
plo poſito. ff. ſi quadru. pau. fe. di. le. pe. cum ſemper in
ẽſit in eo, ꝛ inficit illud, ꝛ continuatur ab alio: vt. ff. de
reg. iur. l. ſemper. ꝛ. ff. de. leg. iij. l. ſi quid cap. §. interẽ/
ptuꝫ, ꝛ ſic opꝫ quod ſtet declaratiue, vel reſtrictiue. qñ
qꝫ poniẗ implicatiue p etiã: vt qñ inter diſpoſitionem
abſolutã, ꝛ caſum. in cuius cõtrario euidentioꝛ eſt diſ/
poſitiõis idẽtitas, ꝙ in expꝛeſſo. vt in auẗ. de nup. §. per
occaſionem. quandoqꝫ diminutiue, pꝛo ſaltem. vt hic.
ꝛ. C. de athle. l. j. lib. x. ꝛ. ſ. de inge. §. his duobus. quan
doqꝫ tpaliter, p qñ. vt. ff. de aqua plu. ar. l. j. §. iul. qñqꝫ
negatiue pꝛo nõ. vt. C. qui mu. excu. hi. l. j. in fine. lib. x.
Poteſt etiam aſſumi interrogatiue, pꝛo an: quando/
qꝫ pꝛopꝛie: vt. ff. de ver. ſig. l. hec verba. ꝛ nõ eſt mirũ.
qꝛ gñaliter vna dictio põt ſumi pꝛo alia ſm ſubiectaꝫ
materiaꝫ: vt. l. eas cauſas: ꝛ ibi gl. ff. de condi. ꝛ demõ.
ꝛ d iſta dictione, vel: vide Bart. i. l. ſupꝛa iter. in. §. offi
cium. ff. de aqua plu. ar.

SVMMARIVM.

1 Mens magis quàm verba, in dubio eſt attendenda.
2 Epiſcopus conferens beneficium illi cum quo poterat
diſpenſare, videtur illud feciſſe.

a Idemque iuris eſt.[a] ¶ Diuidiẗ in tres partes.
Pꝛimo ampliat. §. pꝛecedentem. Scdo illã amplia/
tiõem extẽdit. Tertio rationem ſubdit. ſecunda ibi: ſꝫ
noſtra. tertia ibi: cum non eſt. ¶ Et hoc dicit, Seru⁹
ſimpliciter a domino inſtitutus, intelligitur etiam a
dñica poteſtate liberatus. hoc dicit. ¶ Not. ibi: ſed ge
neraliter. generalem regulam. ꝙ eo ipſo qd ſeruus a
dño, ſiue diuite, ſiue paupere fuerit ſimpliciter inſtitu
t⁹: etiã ſine expꝛeſſione libertatis: tñ ineſt datio liberta
tis. ¶ No. ibi: humanitatis. ꝙ benigne, ꝛ ex humani
tate, ꝛ nõ de ſubtilitate iuris iſtd pcedit ꝙ ſimpliciter
inſtituendo videatur etiã data libertas. ¶ No. verſi.
cum nõ eſt. ꝙ in dubio, nemo vř elegiſſe viã impugna
tiuã ſue volũtatis. facit. l. iiij. ꝛ qd ibi no. Bart. ff. de te
ſta. mi. ¶ No. qd id qd eſt voſſe, oꝫ attẽdi ꝛ iudicari.
1 ¶ † Not. qd in dubio magis mẽs, ꝙ verba, eſt atten
denda. ¶ Nota etiam ꝙ quoties cõcediẗ aliqd. il/
lud videtur ꝯceſſum ſine quo pꝛima cõceſſio nõ valet:
pꝛo hoc. ff. de iuriſ. om. iu. l. ij. ꝛ. ff. de re iud. l. qdã. ꝛ. l.
ad rẽ. ff. de procur. ꝛ. l. idẽ vlpi. ff. de excu. tut. Et pꝛo
hoc vř poſſe dici, ꝙ ſi princeps ꝯmittit aliquã iuriſdi
ctionem incapaci ſciens dictam incapacitatem, quod
vř ipſum habilitare. hoc tenet Inn. extra de piuil.
cum olim. ꝛ Jo. an. extra de reſcrip. c. ꝛ ſi pꝛincipalis.
in cle. Et vide Barto. Ang. Raph. ꝛ Imol. in dicta
2 l. quidam. ff. de re iud. ¶ † Et etiam facit. ꝙ ſi ep̃s cõ
ferat beneficiuꝫ, illi cum quo poterat diſpenſare: vide
tur illud feciſſe. extra de fil. pꝛeſby. capitu. veniens. de
cle. coniug. capitulo diuerſis quod. eſt verum. ſi appa
reat per aliquas cõiecturas de animo conferentis, qd
diſpenſare vellet: vt quia ante factus fuit ſermo de diſ
penſando: alʼs ſecus ſecundum Spe. in tit. de diſpen.
c. qualiter. in verſi. quibus. ꝛ verſi. dicunt. ¶ Caucas
tamen quod nunꝙ videtur diſpenſatum cũ indigno:
niſi expꝛeſſe fiat diſpenſatio. vt not. Spe. in tit. de ſen.
§. vt autem. ver. poſtremo ꝛ ver. ſeq. vbi vide plures
modos tacite diſpenſatiõis.

a ¶ Idẽqꝫ iuris ẽ.
Hic reuertiẗ ad ex
ceptionẽ: ꝛ d ea exẽ
plificat: exponens
qualiter ĩtelligaẗ.
vñ pone caſũ. Dñe
iã video qd lꝫ dño
q ſoluendo nõ eſt,
ſeruũ ſuũ cũ liber/
tate heredẽ iſtitue
re. Sꝫ ponam⁹ ꝙ
aliqs inſtituat ſer/
uũ ſuum heredeꝫ
nulla facta mẽtio/
ne libertatis: nnu/
qd valebit talis in
ſtitutio. Ad h rñ/
det Juſti. ꝙ ſic. Nã
certe idẽ iuris erit,
qñ aliqs ſeruũ ſuũ
heredẽ inſtituit, o/
miſſa datiõe liber/
tatis ac ſi eũdẽ cã
libertatis expꝛeſſa
inſtituiſſet. ꝛ h nřa
cõſtitutio, nõ ſolũ
in dño q ſoluẽdo ñ
eſt, q̃dã noua hũa/
nitatis rõne: ſꝫ ꝛ i
q̊libet dño, ſeruuꝫ
ſuũ iſtituenti gña
liter ꝯſtituit, vt ip
ſe ſeru⁹ inſtitutus
ex iſta inſtitutione
bñficiũ libertatis
ꝯſequaẗ. lꝫ dñs ipꝫ
iſtituẽdo libertatẽ
nõ expꝛeſſit. cũ nõ
videaẗ veroſimile
dñꝫ q ſeruũ ſuũ ſi
bi hrẽdẽ elegit, vo/
luiſſe ipꝫ in ſerui/
tute remanere: licet
dationem liberta
tis ptermiſerit: ꝛ
ita neminẽ ſibi he
redẽ exiſtere.

SVMMARIVM.

1 Alienare, an in fraudem quis præſumatur multis
modis.
2 Vires ſui patrimonij in dubio, an quis ſcire præſuma
tur.
3 Conſilium facit quem teneri.

b In fraudem.[b] ¶ Diuiditur in tres par
tes. Pꝛimo. qualiter pꝛeſu
matur manumiſſio in fraudem. Secundo. quando
pꝛopter fraudem impeditur manumiſſio, ſiue liber/
tas cum ratione. Tertio, ex ratione infert. ij. vbi pꝛe/
ualuiſſet. tertia ibi: itaqꝫ. Et. h. d. Paria ſunt (quo
ad pꝛeſumptionem fraudis) quem manumitti ab eo
qui ſcit ſe non eſſe ſoluendo creditoꝛibus. vel ab eo
qui ſcit ꝙ pꝛopter manumiſſionem efficietur non ſol
uendo. h. d. ¶ Vel ſic. Conſiliũ ꝛ euentus, impedit
manumiſſionẽ directã ꝛ fideicõmiſſariã: aut euẽtus tñ
h. d. cũ gl. ¶ Not. ꝙ ſiue a pͥncipio, ſiue ex poſt facto
quis deſinat eſſe ſoluẽdo, nõ põt in fraudẽ creditoꝛũ
manumittere. ¶ No. ꝙ non ſufficit creditoꝛes in ef/
fectu dãnificari: niſi aĩus, ꝛ ĩtẽtio dãnificãdi ꝛ fraudã
di interueniat. ¶ No. ꝙ aĩus ꝛ intẽtio hoĩs diſtin/
guit factũ vel fraudẽ, vel nõ. arg. l. j. de ſica. ¶ No. ꝙ
ſepe ꝯtingit ꝙ qs plus credit habere in bonis, ꝙ ha
beat. ¶ Et ſic no. ꝙ qs põt veroſimilʳ ignoꝛare vi/
res ſui patrimonij: ꝛ dꝛ iuſta ignoꝛãtia. de quo dicaꝫ
1 cum gloſſ. in ver. ſepe. ¶ † In gloſ. in fraudem in fin.
¶ Multis nãqꝫ modis quis pſumiẗ alienare in frau
dẽ. Pꝛimo. ſi oĩa ſua bona alienauit. vt. l. oẽs. §. luci
us. ff. que in frau. cre. vel taliter alienauit, vel diſſipa/
uit mobilia: ꝙ reperiri non poſſunt. vt eo. tit. l. fi. §. fi.
vel alienauit maioꝛẽ partẽ ſuoꝛũ bonoꝝ: vt. l. ppter
litẽ. ff. de excu. tut. no. glo. ſingu. in. l. nomen. §. i. ff. de
leg. iij. vel etiã ſi alienauit ſua melioꝛamẽta: lꝫ non a/
lienauerit oĩa bona ſua, nec maioꝛem partem ſuoꝛuꝫ:
vt. l. ſumma cum ratione. ff. de pecu. ita elegãter dicit
Ang. in. l. j. C. que in frau. cre. vel etiaꝫ ſi ſuos libꝛos
rationum abꝛaſit. d. l. ſumma cum rõne. Secũdo. ſi a/
lienauit in coniunctam perſonam. vt. l. data. C. de do.
cum cauſa ex qua pꝛeſumatur fraus. vt puta. pꝛopin/
quioꝛi vel vilioꝛi pꝛecio: qñ ſola cõſanguinitas non
ſufficit: vt. l. penult. C. de bo. dã. Tertio. ſi poſt aliena
tionem, nihilominus alienãs reperiaẗ poſſidere. vt. l.
ſicut. §. ſuperuacuum. ff. qui. mo. pig. vel hypo. ſolu.
Quarto. ſi alienatio eſt facta clã. vt. l. fin. ff. de ritu nu.
l. non exiſtimo. ff. de admi. tuto. Quinto. ſi de pꝛoxi/
mo ſequatur delictum: vel fuga alienãtis: vt. l. ſi ven/
tri. §. in bonis. ff. de pꝛi. credi. Sexto. ſi alienatio eſt fa
cta ſub conditione: ſi cõtingat bona ſua publicari: vel
per creditoꝛes auferri. vt. l. fin. ff. de ſtipu. ſer. ꝛ ibi no.
per. gloſſ. ꝛ Barto. ꝛ vide plenius iſta per Bar. in. l.
poſt cõtractum. ff. de bo. dã. ꝛ ibi Ang. ꝛ Im. ꝛ. Cy.
in. l. ſi qs poſthac. C. de bo. dam. ¶ In glo. in verbo
ſoluendo. in fi. pꝛobatur namqꝫ quod fecerit in frau/
dem creditoꝛum: per modum ꝛ coniecturas. de qui/
bus ſupꝛa, ꝛ quod ipſe ſciebat ſe habere creditoꝛes, p
batur. ſi erat ex facto ſuo, ꝛ non de longinquo: quia
non eſſet tolerabilis ignoꝛantia, vt. l. ſi cum materia
ff. pꝛo ſuo de quo vide tex. ꝛ Barto. in. l. ſi quis cum
haberet, ff. que in frau. credi. ¶ In gloſſ. in verbo im
pediri. ibi: ꝛ eſt ratio. dic ꝙ gloſſ. in. l. contraria. dicit
ꝙ ratio differentie eſt: quia libertates directe, equipa
rantur libertatibus que dantur inter viuos: ſed in il/
lis requiruntur illa duo. ſ. conſilium ꝛ euentus: vt in
noſtro. §. ergo ꝛc. ꝛ dicit ibi gloſſ. ratio eſt. qꝛ directe
libertates competunt ſtatim ab adita hereditate: ſi/
ne aliquo facto heredis: fideicommiſſarie vero pꝛe/
ſtantur ab herede: ſed heredes non tenentur eas pꝛe/
ſtare, vltra vires hereditarias: vt. C. ad. l. fal. l. ſucceſ/
ſoꝛes. ꝛ. ff. ad treb. l. i. §. pe. Sꝫ aduertas. quod pꝛima
ratio gloſſ. non placet: quia ita eſt voluntas defuncti
fideicommiſſaria libertas, ſicut directa: ſed quelibet
voluntas defuncti, digna tamen eſt lege. vt in auẗ. de
nup. §. diſponat. igitur ꝛc. Secunda ratio ſatis placet
ſed plus placet vltima, per dictã. l. ſucceſſoꝛes. ¶ In
gloſſ. ſepe. in fi. dic ad contrarium. d. l. quiſquis. ꝙ ibi
loquitur in contractu inter viuos. hic in vltima vo/
2 luntate. ¶ † Ut ergo videamus. vtrum quis in du/

b ¶ In fraudẽ. Sꝫ
pone caſuꝫ dñe di
xiſtis mihi. ſ. ꝙ de
bitoꝛ q manumit/
tit in fraudẽ credi.
nil agit, p deo, ex/
ponatis mihi re/
gulã iſtã: ꝛ dicatis
mihi qs in fraudẽ
manumittere dici
tur. Hic rñdet im
peratoꝛ Juſti. ꝛ di
cit. Amice. certe il
le dꝛ in fraudẽ cre
ditoꝝ manumitte
re, q iã eo tpe quo
iponit libertates
eſt ſoluẽdo: ſꝫ poſt
p dationẽ liberta/
tis deſinit eẽ ſoluẽ
do. ꝛ hec ſunt vera
de rigoꝛe iuris pꝛe/
ualuiſſe: tñ vř de
eqtate nõ aliter re
uocari libertates:
niſi debitoꝛ manu
mittẽs animũ frau
dãdi habuerit: ꝙ
uis bona eius cre/
ditoꝛib⁹ non ſuffi/
ciant. Sepe enim
ſperãt hoĩes plus
habere in ſuis fa/
cultatibus, ꝙ ha/
beãt. Sic igiẗ de/
mũ intelligim⁹ li/
bertates ab eo da
tas reuocari poſſe
q ſoluẽdo ñ eſt: cũ
vtroqꝫ mõ credito
res fuerit defrau/
dati ex cõſilio ma
numittẽtis: ꝛ re ipa
i. qꝛ ſicut ipſe ma/
numiſſoꝛ eos frau
dare pꝓpoſuit. ita
in rei veritate frau
dati ſũt ambo: ita
ꝙ iã datis liberta
tibus, bona ei⁹ cre
ditoꝛib⁹ non ſuffi/
ciãt, ꝛ hec dicitur
in pͥma parte pꝛi.
vſqꝫ ad. §. illũ ca/
dẽ. l. eliaſcentia.

bio presumatur scire vires sui patrimonij, necne. ponit Cy. ⁊ Salic. in. dicta lege quisquis. ⁊ Cy. Barto. ⁊ Bal. in aut. sed cum testator. C. ad. l. fal. vñ conclude ſm Bar. ibi ꝙ aut loquimur in actu morientis: ⁊ regulariter, testator presumitur ignorare vires sui patrimonij. ⁊ hic: vt i aut. de here. ⁊ fal. §. si vero. ver. finautem. Aut in actu viuentium. ⁊ tunc aut iste hʒ bona q̃ ad eum de nouo peruenerunt ⁊ presumitur ignorantia: vt. C. de here. vel ac. ven. l. qui nondum. Aut peruenerũt ab antiquo: ⁊ tunc aut erãt bona immobilia. ⁊ presumitur scire. vt vt d. l. quisquis. C. de rescin. ven. aut erãt mobilia. ⁊ tunc siquidem erãt presentia presumit scire. Si in absentia, presumit ignorare: vt. l. in fraudẽ. ff. q ⁊ a q. Aduertas tñ qđ dixi in actu morientium qđ presumant ignorare intelligas nisi ex aliqua alia qualitate aliud ꝑsumatur: vt puta si vetuit detrahi falcidiam: q2 tunc ex hoc presumitur sciens. vt dicta aut. sed cum testator. cum glo. ¶ Tamen đ cõsilio est. vt i testamento semꝑ apponant ista verba, qñ testator vult vetare falcidiam. videlicet. sciens vires sui patrimonij: ⁊ non ignorans. ¶ Unum tñ nota qđ in ciuitatibus in quibus fit catastrum, vt fit in ciuitate mea Aretij, in qua debet quilibet assignare omnia sua bona mobilia, ⁊ imobilia, ⁊ iura: ⁊ pro his collectas soluere: tõc đ his bonis ꝑsumit scientia. nõ enĩ esset tolerabilis ignorantia in facto ꝓprio. qđ factũ reducit sepe ad memoriã: q2 sepe, ⁊ sepius soluimus collectas. vel potest dici qđ hic loquimur in rei veritate: qđ sepe in veritate homines errãt in suo patrimonio. Sed aut. sed cum testator. loquitur đ presumptione. vel potest dici ꝙ hic tex. loquitur de tali presumptione, ad quã necessario sequebatur inesse dolũ. ideo illa presumptio non cõiecturatur. Nam qui dolũ dicit ⁊c. vtil. quoties. §. qui dolum. ff. de proba. Sed dicta aut. sed cum testator. loquitur de tali presumptione, ex qua necessario non iest, nec infertur dolus. ⁊ ita tenet Jaco. butr. ibi. ¶ † In glo. consilio. in fin. No. quod [a] ex consilio quis tenetur. qđ est ver qñ persuasio, siue consilium, fit circa illud quod cadit in delictum. Si vero persuasio, siue consilium fieret circa illud quod in delicto non cadit, tunc adhibetur dicta distinctio an fecerit dolo vel nõ. Et an al's erat facturus. nec nõ vt. l. si cũ fieret. ff. de dolo ⁊ in dicta. l. ij. in fi. ff. mandat. i. ⁊. l. si remunerãdi. §. si tibi. e. tit. ¶ Aduerte tñ qđ ad h̃ vt qs teneatur ex cõsilio, opus est vt articuletur, ꝙ Titius dictũ maleficiũ sine dicto cõsilio nõ cõmisisset: al's aũt si omnino erat etiã al's facturus: tunc nemo ex ꝯsilio tenet. vt. l. j. §. icidit. ff. ad turpil. ita dicit Bar. elegãter i. l. nõ solũ. §. si ex mãdato. ff. de iniur. Et ego dixi in meo tractatu malefi. in verbo sempronium mãdatorẽ. in fi. ¶ Et ꝑdicta faciunt ad materiã. l. ij. C. đ rescin. ven. q̃ nõ hʒ locũ, si qs sciẽs valorẽ sue rei, pro modico precio distraxerit: ⁊ quando dicatur sciens, vel ignorans. vide in lege si cum aliter. ⁊ ibi Barto. ff. de verbo. obli. ⁊ patet per supra dicta. ¶ Extra glo. opponitur contra istum tex. vbi dixit. ꝙ in vltima voluntate in libertatibus directis, reqritur cõsiliũ ⁊ euentus: secus in fideicõmissarijs. sed contra de. l. si autem. versic. non paruit. ff. de inoffi. test. Sol. ſm Jo. fab. directe pereunt: quia non possunt deberi, nisi ex testamento quod ruptum est. sed fideicommissarie possunt etiam ab intestato deberi: vt. C. de fideicom. l. eam quam. ff. de leg. iij. l. j. in fi. Et ideo si directe ibi remanerent: sequeretur absurdum. non sic in fideicommissarijs. Hic autem, alia ratio reformat pactum: vt hic notatur.

SVMMARIVM.

1 Allegare iustam cãm nõ sufficit, nisi comprobetur.
2 Naturalis coniunctio sanguinis, est iusta causa manumittendi.
3 Procurator potest esse minor. xx. annis.
4 Minor, an possit manumittere.
5 Dominus, quando vult ancillam manumittere causa cõtrahendi matrimoniũ cum ea, cogitur iurare ꝙ intra sex menses ducet eã in vxorem.

b Eadem lege. [b] ¶ Iste. §. cũ. §. sequenti diuiditur in tres partes. Primo, ponit qualiter minor. xx. an. non potest manumittere, nisi ex causa. Scđo, ponit que sint cause iuste. Tertio. limitat vnã predictarum causaruʒ. secunda ibi: iuste. tertia ibi: ⁊ qui. ¶ Nota regulam negatiuam in minoribus. ꝙ nõ permittitur eis manumissio, nisi certo modo, ⁊ certa forma. ¶ Ex quo sequit quod sibi manumissori incumbit onus ꝓbandi, qualiter reqsita in manumissione interuenerunt: quia illud est fundamentum sue intentionis: siue agat: siue conueniatur. ar. l. in illa stipulatione si calendis. ⁊ ibi Bar. ff. de ver. ob. ¶ No. qđ minor. xx. an. potest sub certis iudicibus, ⁊ certa forma manumittere. ⁊ per ꝯñs sue manumissioni datur certa forma. que forma omnino seruanda. al's autẽ si seruata nõ fuisset in forma specifica; lʒ in effectu fuisset obseruata: tamen manumissio (lʒ sit actus pius ⁊ fauorabilis) non valeret, vt est tex. no. ⁊ ibi Bar. ⁊ Ang. in. l. qui rome. §. flauius. ff. de verb. obli.
1 ¶ † Not. ibi approbata fuerit. ꝙ non sufficit allegare iustam causam: nisi comprobetur. facit qđ dicitur de cã exheredationis inserta a testatore: vt in aut. ex causa. C. de libe. prete. vel exhere. ¶ Quod facit. si statutum dicit: si quis dixerit se dãnum passum ⁊c. quia intelligitur dixerit vel allegauerit, supple, ⁊ probauerit. vt est tex. cum gl. ⁊ ibi dominus meus. d. Flo. in rub. ff. si qua. pau. fe. dica. ⁊ no. in l. si prius. ff. de noui ope. nuncia. ¶ Nota. hic in text. cãs istas approbatas a iure pro manumittendo. sed hoc ĩtelligas sane. quia vult qđ ipse minor habeat alium seruum manumittendum. al's manumissio non teneret: etiã ex his causis. vt est tex. in. l. collectaneus
2 ff. de manu. vin. ¶ † No. ꝙ naturalis cõiunctio sanguinis, est iusta causa manumittendi. facit. l. si seruus plurium. §. j. ff. de leg. j. ¶ Nota ꝙ pedagogus, ⁊ sic magister, ⁊ nutrix, ⁊ alumnus eqparantur alijs ꝯiunctis sanguine. Naʒ aduertas. qđ alumnus dicitur esse de familia. vt est tex. sing. in. l. sancimus. C. de nupt. ¶ Not. ꝙ procuratoris, vel actoris, siue factoris habendi gratia: quis põt seruuʒ (lʒ inhabilis sit) manu-
3 mittere. ¶ † No. ꝙ procurator põt esse minor. xx. annis: dũmodo sit maior. xvij. qđ qualiter intelligatur j. dicã cũ glo. ¶ In gl. minori. in fi. No. ꝙ ad hoc vt vt qs sit habilis ad testandũ: vltima dies cepta habe-
4 tur pro completa. ¶ † Et vtruʒ minor possit manumittere plene distinguas. aut loquimur de infante: aut maiore infante. si de infante: dic. quod non potest manumittere: etiam cum autoritate tutoris: vt nota. gl. ff. de manumis. vindi. l. pen. Si de maiore infante, ⁊ minore. xiiij. in masculo ⁊. xij. in femina. Dic aut interuenit tutoris autoritas, ⁊ decretum iudicis, ⁊ cause cognitio: ⁊ potest manumittere. l. j. ⁊ penulti. ff. de manu. vin. al's non vt ibideʒ. Aut loquimur de adulto ⁊ tunc si vult manumittere cum cause cognitione, ⁊ apud concilium, ⁊ potest probata causa. vt hic. ⁊. l. seruus communis. ⁊. l. si minor. ff. de manu. vindict. Aut vult manumittere sine cause cognitione. Et tũc aut in vltima voluntate, aut inter viuos. Si in vltima voluntate, aut loquimur secũdum primeuam iuris prudentiaʒ. i. secundum ius digestorũ. Aut loquimur ſm mediã iuris prudẽtiã: aut ſm ius authẽticorũ. si ſm ius ffor, non potest minor. xx. annis manumittere. l. nec militi. ff. de manu. testa. si ſm mediã iuris prudentiam: aut loquimur de maiore. xvij. annis, aut minore. si in maiore: ⁊ potest manumittere. si in minore: ⁊ non potest: vt. j. eodem. §. cum ergo. Si vero loquimur de iure authẽticorũ: tũc quicũq; potest testari potest manumittere in testamẽto: vt in authẽ. vt sponsa. larg. §. j. si vero vult manumittere sine cause cognitione inter viuos: tunc minor. xx. annis non potest. vt hic. ¶ Sed licet minor non possit manumittere, nisi secũdum distinctionem predictam: potest tamen manumissioni serui in quo habet vsumfructum consentire. vt. ff. de manumis. vindic. l. si minor sit annis. Item potest cõsentire vt manumittatur seruus, sibi iure pignoris obligatus. vt. C. eodem. titul. l. si pater. §. fin. quod. not. Ex quo nota. quod nõ sunt paria, alienare, vel alienationi consentire. ¶ Ultimo no. ex gloss. ꝙ dies cepta, habetur pro completa. de quo dic vt plene notat gloss. ⁊ doct. in. l. iij. §. minorem. ff. de minori. ¶ In gloss. apud consilium ibi. l. penulti. §. finali. dic hec vera. ¶ In eadem ibi: vel dic

ADDITIO.

a ¶ Nota ꝙ. an qs teneat ex cõsi. vid Panor. i. c. j. in. v. colũ. de summa trini. ⁊ fide catho.

b ¶ Eadẽ. l. Hic incipit scđa pars ꝑncipalis i q̃ tractat de ipedimẽto manumissionis: qđ interuenit ratiõe minoris etatis. ⁊ i parte ista ita ꝓcedit. Primo ponit statutũ legis eliascentie. Scđo. enumerat iustas cãs manumissiõis. Tertio remouet quãdam dubitationẽ circa cãs manumissiõis incidẽter. Quarto opponit allegãdo ꝯ statutũ legis eliascẽ. ⁊ postea ponit duas rõnes i ꝯtriũ ꝑ eadẽ. l. Ultimo. eligẽs mediã viaʒ soluit. ⁊ ita hec secũda ps ꝑncipalis quatuor hʒ particulas, q̃ satis i litera per se patẽt.

¶ Et. h. d. minor xx. annis non põt manumittere: nisi apud conciliũ, vel vĩdicta iusta cã fuerit approbata: ⁊ q̃ sũt iuste cãe approbate, h̃ habes. h. d. ¶ Pone igit sic casuʒ i pria parte. Dñe. iã vidi vnuʒ impedimentũ manumissionis, qđ interuenit rõne fraudis. nunqd est adhuc aliqđ aliud ĩpedimentũ, quod obest manumissioni: Ad h̃ respõdet Justi. ꝙ sic. nã certe eadẽ. l. eliascen. statutum est dominum minorem xx. an. non aliter posse seruũ suũ manumittere. nisi iusta cã manumissionis fuerit apud iudicẽ approbata. ⁊ hoc in prima particula scđe partis. Sʒ bone dñe, pro deo, dicatis mihi q̃ sunt iuste cause mãumissiõis: Ad hoc respõdet: amice iste cause manumissiõis sunt iuste veluti si qs hẽat filiũ, vel filiã naturalẽ: ẽt aut fratreʒ vel sororẽ: aut nutricẽ: aut pedagogum: aut educatorẽ suũ: aut cũ q eũ aluit: ⁊ velit eũ manumittere. aut si quis velit collectaneũ suũ manumittere: aut seruũ gratia ꝓcuratoris habẽdi: manumissus nõ minor xvij. an. manumittat: vl' si velit manumittere ancillã, vt cã ducat i vxorẽ. nã certe oẽs iste cause iuste vident: ista tñ in hoc casu minor xx. annis ancillaʒ suã manumittere ꝑmittit: si ĩtra sex mẽses a tẽpore manumissiõis ꝯnũcrandos, vxorẽ ducat. nisi aliqua iusta cã supueniens matri. impediat: ⁊ hec ꝯtinent i secũda particula hui9 secũde partis pricipalis, vsq; ad. §. illum semel.

vel dic apud eos. dic hec secunda nõ videtur vera: q: iste tex. dum dicit vindicta. si exponatur. i. apud pretorē: vt no. gl. in. §. multis. s. tit. j. & si consiliũ exponeretur. i. magistratus. idem in effectu esset. & sic iste text. esset superfluus. vñ tene primã. ¶ In eadem ibi de voluntaria. dic qđ in casu huius. §. hoc nõ est verũ. Nam licet regulariter probabilis manumissio, fit de voluntaria iurisdictione. vt dicit gl. tñ in casu huius. §. qñ minor manumittit, cũ requiratur plena cause cognitio & iusta. vt hic nõ põt dici volũtaria iurisdictio: sz magis cõtẽtiosa. arg. no. s. ti. j. §. si libertinorũ. & l. nec quicq̃. §. vbi decretũ. ff. de offi. proconsul. & leg. & l. in cause. §. causa cognita. ff. de mino. & l. iij. §. cã cognita. & ibi glo. & Bar. ff. de bo. pos. & doc. in. l. j. C. quorum bo. ¶ In glo. patrem. in fin. No. ex tex. cum glo. q̃ opz q̃ causa manumissionis sit iusta, & legitima: de cuius iustitia relinquitur arbitrio iudicis: q: qñ dubitaẽ de probatione cause, statur declarationi iudicis: vt. l. etiã. circa prin. ff. de manumis. vind. Quam legem inducimus: q̃ statur declarationi iudicis: qñ aliquis allegatur suspect⁹: an sit causa iusta suspicionis: faciunt no. in. l. aptissimi. C. de iud. ¶ In gl. nisi iusta cã. in fi. Not. ex text. cõiuncta glo. qđ licet matrimonia debeãt esse libera: vt. l. ij. C. de inuti. stip. & l. titia. in prin. ff. de verb. obli. & qđ
5 ibi gl. & Bar. & doc. in. l. fi. & ibi no. C. de spõ. Tamẽ, † qñ dñs vult ancillã manumittere causa ɔtrahẽdi matrimoniũ cũ ea. cogitur iurare qđ intra sex mẽses ipsam in vxorẽ ducet. vt hic in gl. precedenti. ¶ In gl. xvij. annis. in fin. fallit in filiofam. q. Quis sit minor. xxv. annis, tñ ad defendendũ patrẽ, admittiẽ in iudicio. vt. l. exigẽdi. & ibi gl. & doct. maxime Bal. C. de procur. nec isto casu qñ admittiẽ, vt minor iuuabiẽ in integ. rest. vt ibi no. & qđ minor. xxv. an. excepto filio non possit esse procurator in iudicio, est hodie casus in. c. q generaliter. in fi. extra de procu. in. vj. & de huiusmodi etatibus, vide plenam gl. in. l. j. §. pueritiam. ff. de postu.

SVMMARIVM.

1 Acta per iudicem, an reuocentur ex falsa causa.
2 Decretũ interpositum à iudice ex causa non iusta, tamen approbata tenet.

a Semel. a ¶ Semel approbatũ, siue iustũ, siue iniustũ sit, nõ põt reprobari. h. d. ¶ No. qđ semel placuit, amplius displicere nõ põt. ¶ In gl. siue falsa. in fi. sed opponiẽ ßm Jo. fab. qđ libertas si ipso iure nulla: vt. C. si ex fal. alleg. l. j. & ij. ff. de mino. l. verũ. §. ex fcõ. ff. de transac. l. cũ hi. §. pretor. gl. in. d. l. verum dicit. qđ hic non loquiẽ in falsa causa. sed in iniusta, quã dicit non impedire actum, quominus valeat contra minorẽ: sed falsa causa impediret: vt in contrario. & ibi no. & C. de predi. mino. l. si preses. sed in. l. tutores. C. si ex falsis allega. videtur contrarium. q: etiã iniusta causa impedit, siue reddit nullũ qđ agitur. & hoc videtur verius. ¶ Extra opponitur, & videtur qđ inter iniustã causam & falsam, non sit differentia: vt. ff. de reb. dub. l. magis puto. si res. & §. manet. qui loquitur de falsa & iniusta: & per consequens, non videtur qđ aliquo casu locus sit huic. §. sed respondetur qđ
1 hic. §. intelligitur de causa falsa. i. iniusta. ¶ † Qua de re, vt plene scias, an acta per iudicem reuocentur ex falsa causa, & iniusta. Distingue. aut q: queritur in prohibitis per legẽ cũ causa: tamen expressa, aut in alijs. Primo casu aut lex aliquid prohibet: & dispositionẽ committit iudici absq; limitatione. & tunc valet quod iudex facit: siue causa sit vera, siue falsa. vt hic concordat lex eliascentia. que prohibet minorem manumittere sine causa: & illã causam cõmittit iudicis arbitrio. vt. ff. de manumis. vin. l. etiam. §. j. Et idcirco quicqd agit iudex, tenet. vt hic. vnde licet iurisconsulti legẽ eliascẽtiã declarãtes: aliqua miscuerint declarando. vt. l. si minor. cum. l. seq. eo. ti. tamen nunq̃ arbitrium iudicis ad illam est restrictũ: vt. d. l. etiam. §. j. & ideo valet. dum tamẽ minor esset consentiens. vt hic. secus si sit absens, vel nullus legitimus administrator adsit pro eo: vt. d. l. verum. §. ex facto. Et hoc nisi esset error expressus in declaratione iudicis, vel causa esset impossibilis: cõsyderata qualitate materie: vt eo. tit. §. fin. & l. alumnos. in fi. ff. de tuto. & cura. da. ab his. l. scie. Aut lex inhibet, & causam specificat: & limitat ex qua causa potest tantũ dispensari: & tunc ex alia non potest. & ista non subsistente, nõ valet qđ agitur in alienatione prediij minoris: que prohibetur. sed ex causa eris alieni tantũ permittitur: vt. l. j. §. si es. ff. de rebus eorum. Unde non valet, si ista non subsistit. vt. d. §. si es. & §. manet. Idem si certa forma datur per legem, super modo dispensandi, vel disponendi: quia si non seruatur: non valet quod agitur. sed ipsa seruata, tenet ipso iure. quamuis causa non sit vera: vel iusta: sic intelligas. ff. de transact. l. cum hi. §. si pretor. & quod ibi not. iuncto. §. vult ergo. ea. l. & C. de sacrosanc. eccle. auẽ. hoc ius porre. Concedo tamen. q̃ potest rescindi. vt. j. dicam. Aut queritur in alijs non prohibitis per legem: & tũc dicas. Aut queritur in his in quibus requiritur certa: & substantialis solennitas. & tunc si de substantialibus aliquid deficit: vel falsum fit: non valet quod agitur. vt. C. de fide instrumen. & iure haste fis. l. ij. C. de rescin. vend. l. si quis. Aut in alijs: & tunc in his que fiunt: & de sui natura possunt fieri parte absente: & non certificata: & tunc non valet ipso iure: in preiudicium minoris: vt. l. j. & ij. si ex fal. alleg. & d. l. verum. §. ex facto. Aut in his que fiunt parte vocata: & tunc tenet de iure communi. nisi sit expressus error in sententia: vel decreto. vt. l. j. §. j. ff. que sen. sine ap. re. nisi appareat error ex actis: vel als notorie. extra de re iudic. c. cum bertol. & clemen. pastoralis. eo. titu. quib⁹ casibus est nullum ipso iure qđ agitur propter errorem & falsam causam. sic intelligitur. C. de adul. l. si qui. Adde qđ no. gl. Bar. & doc. in. l. si is ad quem. ff. de acquir. here. & qđ ibi habetur. & Bartol. Bald. & Ange. in. l. si pretor. §. j. ff. de

iud. & quod plene no. Ang. & do. Joan. in. l. si rome. §. duo fratres. de ver. oblig. & idem do. Jo. in. d. l. diuus ff. de iud. & quod ibi scripsi. & etiam scripsi. in. l. si expressim. ff. de ap. dic vt in dictis iuribus: & quod not. gl. & plene Bal. in. l. ex testamento. in prin. ff. de execu. tut. & in. l. ex diuerso. §. fi. & ibi Bald. & domi. Jo. & ibi
2 scripsi. ff. sol. matri. ¶ † Secundo principaliter no. ex glo. iuncta cum tex. quod decretũ iudicis interpositũ ex causa non iusta: sed tamen approbata. vel etiam ex falsa causa: tenet: & non potest retractari: & est verum si falsa causa fuit allegata: & approbata sine obreptione & dolo aduersarij: vel iudicis. vt. l. iusta. §. j. ff. de manu. vin. & in presentia partis: & non in absentia: vt l. j. C. si ex fal. alleg. Sed si decretum fuit obreptitiuz tunc est ipso iure nullum. vt. l. cum vero. §. subuentuz ff. de fideicõ. liber. siue obreptio veniat ex causa actoris asserentis subesse debituz, quod non suberat: vt. l. j. §. hec verba. & ibi vide Bar. ff. ne vis fi. ei. siue ex cã rei. qui dicebatur latitare: cum non latitaret. l. fulcini⁹ §. si quis bona. ff. ex qui. cau. in pos. ea. siue ex causa iudicis obreptionem scientis. arg. a contrario sensu in. l. si forte. ff. de off. presi. & l. quesitum. & quod ibi not. ff. de re iud. siue ex causa facti: vt quia detur tutor habẽti tutorez quasi non habeat: vt. l. si tutor petitus. ff. de tut. & cura. da. ab his. siue in persona minoris: vt quia fuit tutor datus vt minori: cum esset maior. vt. l. sciẽ egresse. eo. tit. siue in causa iuris: vt quia iudex pronũtiauit minorez. xiiij. annis potuisse testari. vt. l. j. C. qñ prouo. non est necesse. & l. si testamento. & ibi omnino vide glo. & late Bald. ff. de execu. tu. Fallit. si obreptio sit adhibita in qualitate persone tutoris: vt q: offerebatur idoneus: cum non esset. l. tres tutores. ff. de admi. tuto. ¶ Item fallit si interuenit error supposabilis: quia datus fuit nouus tutor: cum testamentarius deberet confirmari. l. si vt proponis. C. de confir. tuto. ¶ Item fallit si fuit obreptitio: siue error ex re: vel ex facto tertij: vt q: fit immissio: tanq̃ in rebus debitoris ab eo possessis: & ista sint bona alterius: nam tunc tenet decretum: licet sit super re aliena. l. iuste possidet. ff. de acquiren. posses. Unum addas pro conclusione. q̃ decretum iudicis: emanatum ex falsa causa: siue in decreto fuerit expressa: siue non: semper est nullũ ipso iure. ¶ In sententia autem iudicis: est differentia. q: si falsa causa exprimitur: funditus est nulla. vt. l. si ex testamento. & ibi glo. & Bar. late. ff. de execu. tut. vel saltem in effectu. & hoc verius. vt. l. si is ad quẽ. cum glo. ff. de acquiren. hered. & ibi Bar. Bald. & Ang. Aut causa falsa in sententia non exprimitur: & tunc sententia valet: & ita not. Bar. in. l. scie. ff. de tut. & cur. da. ab ab his. Et in. l. iij. §. impuberi. ff. ad carb. & in. l. is cui. in fin. de verb. obli. de quo late per Ang. & Imo. in. l. qui rome. §. duo fratres. ff. de verb. obli. & in. l. diuus. b ff. de re iudic. & ibi dixi. & etiam scripsi in. d. l. si expressim. ff. de app. circa princ. ¶ Aduertas tamẽ ad vnũ singulariter. q̃ id qđ dici tur: q̃ decretũ ex falsa causa interpositum est ipso iure nullum: est verum in preiudicium alterius: sed in preiudicium impetrantis valet. vt. l. j. §. pen. & ibi Rapha. ff. de sepa. bo. & pro hoc facit quod dicimus. quando dolus dedit causam contractui: quod tamen valet in preiudicium dolosi. vt not. glo. in. l. eleganter. in prin. ff. de dolo. & in. l. a diuo pio. ff. de ritu nup.

SVMMARIVM.

1 Doctor quis effici potest in. xvij. anno.
2 Adultus. xviij. annorum, doctor fieri non potest.
3 Decimo quarto suæ ætatis anno, professus est Iura Bartolus, sub Cyno Apistorio.
4 Minor. xviij. anno, non potest esse doctor.
5 Doctorari volens Ceruotus Accursij filius, quia minor erat. xviij. anno, fuit repulsus.
6 Lex corrigens, loquens in vno casu, non extenditur ad alium.
7 Aduocatus, an teneatur ad damna parti si per eius imperitiam causam perdat.

b Cum ergo. b ¶ Minor. xx. annis (si tetigit. xviij. annũ) potest in testamẽto seruis libertatẽ relinqre iure iusto. sec⁹ si non

a ¶ Semel. Hic incipit tertia pticula in qua sic pone casuz. Dñe iã video qđ nõ lz minori. xx. ann. seruũ suũ sine iusta cã manumittere: sz ponam⁹ qđ aliqs minor. xx. an. volẽs manumittere seruũ suum allegabat iustã cãz corã iudice: qđ seru⁹ ille: quẽ voluit manumittere: fuit sibi soci⁹ i armis: vel i scholis: & iudex illã cãm tanq̃ iustã approbauit. vñ talis minor seruo i posuit libertatez: postea procedẽte tpe apparuit cãm illã fuisse iniustã. Nũqd occasiõe illi⁹ iniuste, cãe poterit libertas data reuocari. ad hoc rñdet Justi. q̃ nõ. cã enĩ a iudice ,pbata siue iusta siue iniusta fuerit nũq̃ postea retractabiẽ. & hoc i vltima particula vsq; ad illũ. §. cũ autez certus modus.
¶ Cũ ergo. hic incipit quarta: & vltima pticula vltime ptis pncipalis: in qua sic põe casuz. Dñe iã video qđ statuit lex eliascentia circa minores manumittere seruos suos. Quid vř vobis de statuto legis eliasc. nunqd hodie obseruãdũ est. Ad hoc rñdet Justiñ. dicens amice charissime certe vobis vř prima facie statuto legis eli. qđdã ius itolerabile emergere. cũ eñ minorib⁹ xx. an. autoritate legis elia cert⁹ modus manumittẽdi fit statutus ex hoc statuto ɔtingebat vt lz minor. q. xiiij. annos iplecuerat testa̅ posset cõdere

⁊ in eo heredem instituere sibi. et legata relinquere. si tamen adhuc minor xx. anno fuerit: libertatem vni seruo dare non poterit: ꝙ non videtur aliquatenus ferendum. Cum enim huiusmodi minori omnium bonorum suorum libera dispositio in testamento concedatur. satis videtur absurdum ꝙ ei beneficium manumittendi denegetur. Quare enim non similiter, vt in ceteris rebus suis ita et in seruis in vltima voluntate, quemadmodum voluit disponere conceditur: vt ipsis libertatis beneficiũ possit impartiri. hoc non videtur rationi consentaneum. veruntamẽ cum libertas inestimabilis sit, et idcirco minori. xx. anno. eam prestare seruis suis antiquitas prohibuit. ideo nos his rationibus moniti, quodammodo viam mediam eligimus: et non aliter minori. xx. anno. concedimus posse dare seruo in testamento libertatẽ, nisi compleuerit. xvij. an. ⁊ paruũ. xviij. an. attigerit. cum enim antiquitas huiusmodi etatis hoĩ, p alijs in iure postulare concesserit. nõ videam⁹ rõnẽ, cur stabilitas iudicij sui intantũ eos iuuare non credatur saltem in. xx. annorum etate constituti libertatem seruis in vltima voluntate possint imponere.

¶ Extra casum not. ꝙ manumissio in fraudem creditorum data seruo: non valet. item not. mirabilem rationem. s. quia lex hoc vult. Secundo no. ꝙ seru⁹ est necessarius heres dñi. i. siue velit, siue nolit cogitur adire here. et liber efficitur. etiaʒ si in fraudeʒ creditorũ fuerit heres institutus a dño suo. Itẽ not. pauperib⁹ subueniri. Iteʒ no. ꝙ fama defunctorum quandoqʒ dãnatur. Not. qñ in fraudem creditorum videatur fieri manumissio. Not. ꝙ duo sunt necessaria, vt impediatur libertas. s. fraus ipsa, ⁊ euẽtus. scʒ. quod eueniat, ꝙ creditores vere fraudentur. Item. not. ꝙ sepe de facultatibus suis plus sperant homines, q̃ in his sit. Not. ꝙ dominus minor. xx. ann. non potest manumittere seruum suum, sine cause cognitione. Ex secunda parte nota. id quod vertitur in cognitionem. Item nota. quod in. xvj. ann. potest quis alicuius esse procurator. ¶ Ex tertia parte no. quod manumissio predicta, prestita etiã iniuste, de facili nõ retractatur. ¶ Ex quarta parte not. quod. in. xiiij. anno quis potest testari. Item no. quod libertas est res inestimabilis. Iteʒ no. mediam viam esse eligendam. ¶ Ex vltima parte no. ꝙ in. xvij. anno. qs potest aduocare, seu postulare.

tetigerit. h. d. Diuiditur in quatuor partes: qr primo ponit vnũ dictũ. Scdo cõtra id adducit plures rationes. Tertio pro eo adducit alias rationes. Quarto ad cõcordiã reducit mediam eligens viã: ⁊ rationem annectit. secũda ibi: qδ nõ erat. tertia ibi sed cũ. quarta ibi: ideo nos. ¶ No. ibi legata ꝙ maior. xiiij. annis põt heredẽ instituere: ⁊ legata relinquere. vt hic. Sed appellatione legatorũ, cõtinent dationes libertatis: vt. l. cũ in substitutione. ff. de leg. iij. ergo etiã libertatẽ relinquere posse debet. ¶ No. in ver. quod nõ erat ꝙ cui conceditur id quod est maius: videt concessum id qδ est minus. vt in. c. cui licet. de reg. iur. in. vj. ¶ No. etiam ꝙ cui cõcedit administratio omniũ bonorũ et dispositio: fortius debet intelligi, ꝙ cõcessa sit administratio particularis aliquorũ bonorũ. ¶ No. in vˢ. sed cũ, ꝙ libertas est inestimabilis. ¶ No. ibi mediã. ꝙ via media est amplectenda: qm̃ mediũ tenuere beati. ¶ No. ꝙ tempore istarũ legum, etiã in testamẽto. minor. xviij. annis, hoc est qui nondũ attigerat. xviij. annũ. manumittere nõ poterat. hodie autem in. xiiij. anno. quo tempore de alijs suis bonis testari potest. vt in aut. vt spon. lar. §. i. dixi. s. §. eadem. ¶ Not. ibi pro alijs postulare. ꝙ quis põt aduocare, ⁊ allegare p alijs, in etate etiã. xvij. anno. ¶ No. ꝙ q põt postulare pro alijs, multo fortius potest postulare pro se.
1 ¶ † Not. ꝙ in. xvij.[a] anno põt qs esse doctor. facit. l. j.
a §. pueritiã. ff. de postu. Et quod ibi notant glo. ⁊ doc.
2 ✻ ADNOTATIO. Communis conclusio est, quod adultus decem ⁊ octo annorum, doctor fieri põt, exemplo nerue filij, qui sue etatis anno. xvij. cõpleto de iure publice respondit. l. j. §. pueritiam ⁊ ibi glo. respondisse. de postulando in pandectis, ẽm Guillermũ Benedictum. in. c. renupsi, in verbo adiect. im
3 puberi. nu. xvj. extra de testamẽtis. † Hinc Bar. in. l. quidẽ cũ filiũ col. iiij. de verbo. obligationibus in pandectis, refert se cepisse profiteri iura in. xiiij. sue etatis anno, sub Cyno Alpistorio ⁊. xix. publice de iure rñdisse ⁊. xxi. ann. sue etatis doctoris diadema assecutũ.
4 † Hinc cõcludit qδ minor. xviij. anno incboato non põt esse doctor. per dictũ. §. pueritiã. qr doctor iurisditionẽ habet, que minori. xviij. anno non conceditur.
5 † Unde refert Bal. in. l. i. §. interdum de legitima tutela, in pãdec. qδ Cer[illegible]tus filius Accursij volẽs doctorari fuit repulsus, qr minor. xviij. an. erat. Ant. C. ¶ In gl. sed cũ libertas. ibi: nesennius. ⁊ in fi. gl. in verbo. mediã. Dic ꝙ, aut est maior presumptio pro vna parte, q̃ alia. ⁊ tunc nõ eligitur media via. vt. l. nesennius. ⁊ qδ ibi no. glo. cõtra fusiam rustici. in fi. Sec⁹. qñ non esset maior presumptio pro vna parte q̃ pro alia ita notatur. in. l. sed si lege. §. ideo. ff. de petitio. hered. ¶ In gl. cũ impleuerit. in fi. No. ex ista glo. ꝙ licet a cõtractu ad vltimas volũtates, ⁊ ecõtra. licita sit argumẽtatio: vt. l. seruũ filij. §. eum qui. ff. de leg. i. cum ibi no. per doc. ⁊ per eãdem rõnem videatur. ꝙ si põt in testamento qs manumittere: ⁊ possit inter viuos. Tñ gl. istud qδ est statutũ in vltima volũtate: nõ extẽdit ad dispositionem inter viuos. Et hoc qr tractatur
6 de correctione legis eliascen. † Ex quo no. qδ lex corrigens, loquẽs in vno casu, nõ extẽdit ad aliũ similẽ, vel similẽ rationem habentem. vt dixi. s. de iure naturali gentiũ, ⁊ ciuili. §. i. ¶ In glo. postulare. in fi. vnde nõ tenetur, si per imprudentiã cãm amisit. vt not. ff. de postu. l. i. §. pueritiam. ⁊ hanc rationẽ reddit gl. quare nõ potest esse procurator ad iudicia: ⁊ tñ potest esse aduocatus: qr si esset procurator, teneretur mandati: ⁊ aduocatus nõ tenetur mandati. Sed hec ratio glo. nõ est bona: qr procurator ad negotia tenet mandati: ⁊ tamen potest esse etatis. xvij. annorum. vt. s. eo. §. eadem. Tu dic ẽm doct. ⁊ Ioã. fab. hic quod in iudicio requiritur ꝙ partes sint legitime etatis. qualis minor. xxv. non est. C. qui legiti. perso. stan. in iudicio. per totum. sed aduocatus nõ est pars, siue persona ne
7 cessaria ad iudiciũ fundandum. igitur ⁊c. ¶ † Querit hic Io. fab. an aduocatus teneatur ad dãna parti, si p imprudentiã cãm perdit: sicut teneretur iudex. vt. l. si. ⁊ ibi glo. ⁊ Bart. ff. de varijs ⁊ extraord. cogni. ⁊. ff. de iud. l. si fili⁹. ⁊ ibi Bart. Et sicut medic⁹. vt. l. illicitas. §. sicuti. ff. de offic. psi. ⁊. ff. ad legẽ aqui. l. qua actione. §. si. cũ. l. seq. ⁊. ff. loca. l. impuberes. §. locator. ⁊ dic ꝙ sic. maxime si dolum cõmisit: quo casu potest etiã criminaliter accusari: vt. C. de aduo. diuer. iud. l. j. ⁊ extra de iniurijs. c. fi. Et hoc tenet Specu. in tit. de aduo. §. fi. ver. quid si per imprudẽtiã. ⁊ hoc credo verũ. quia eoipso qδ profitet se aduocatũ: ⁊ artem exercet: videt se asserere peritum. Igitur sua imperitia ascribit dolo, ⁊ fraudi, ⁊ deceptioni. vt. l. ij. ⁊ qδ ibi no. ff. qδ qsqʒ iur. igitur tenetur de dolo ⁊ fraude. vt. d. l. j. C. de aduo. diuer. iudi. Ang.

ADDITIO.

a ¶ Not. ꝙ in. xvij. dicemus ergo per cõtrarium sensum qδ minor. xvij. nõ potest doctorari. Tamẽ Frã. de za. in proemio clemẽ. dicit iure non reperiri cautum, que etas requiratur. Uide Alexan. ad Bartolũ. in. d. §. pueritiam.

b ### De lege fusia canina tollenda [b] Rubrica.

✤ SVMMARIVM. ✤

1 Argumentum de contractibus ad vltimas voluntates, est licitum, & nu. 2.
2 Statutũ in contractibus, si est magis fauorabile quàm statutum in vltimis voluntatibus, tunc debet porrigi ad vltimas voluntates.
4 Inuidi sustineri non debent,

c LEge. [c] Diuiditur in tres partes. Primo facit mẽtionem legis fusie canine. Secũdo caʒ corrigit. Tertio aliam rationem assignat. scda ibi: q̃ q̃. tertia ibi: cũ satis. Et. h. d. Põt quis in testamento omnibus seruis suis libertatẽ dare: cessantibus oibus alijs impedimentis: sicut inter viuos: non obstãte statuto legis fusie canine. h. d. ¶ No. ꝙ lex, siue statutum impeditiuum libertatis, dicitur quodammodo inualidum. ¶ No. ꝙ lex, siue statutũ, nõ debet esse causa impeditiua libertatis. ¶ Not. ꝙ non debet magis, cõcedi in alienatione bonorum suorum alicui in actu inter viuos: quam in actu vltime voluntatis.
1 ¶ No. ibi: nisi aliã. † ꝙ licita est argumẽtatio de contractibus, ad vltimas volũtates: qñ est eadẽ ratio in vtroqʒ. al's secus. vt hic faciunt no. in. l. fin. C. de legib. ¶ No. ibi tollẽda esse. ꝙ facit. si cõsultor dicat titium cõdẽnandũ. ⁊ iudex pronũtiet in oibus ẽm formã cõsilij, qδ videt cõdẽnatus. Et ita vult Cy. Bal. ⁊ Ang. in. l. i. C. si aduer. liber. sed Bar. ibi cõtra. Et idẽ in. l. si fundus. ff. de rescin. ven. sed tamẽ cõmuniter tenet. qδ videt condẽnatus. qr mens ꝯsultoris, ⁊ mens iudicis, fuit condẽnare titiũ: igitur videt condẽnatus. qr mẽs est attendenda. vt. l. cum virũ. C. de fideicom. ita dicit Io. de imo. in. l. i. §. ij. ff. de verbo. oblig. Tu dic. vt ibi dixi: ⁊ istam sententiam voluit Bar. recte intuenti. in d. l. si fundus. de rescin. ven. Et dixi in. d. l. iij. §. ij. ⁊ in
2 l. iiij. §. ait pretor. ff. de re iud. dic vt ibi. ¶ † In gloss. adimere. in fi. ⁊ sic no. ꝙ statutũ in contractibus. si est magis fauorabile q̃ statutum in vltimis voluntatibus: tunc debet porrigi ad vltimas voluntates. sed Bal. in. l. j. C. eo. dixit hoc esse ideo. qr lex vltra procedit. al's non liceret per locum ab extra: id est a similibus legibus derogare. sed tale argumentuʒ valet, qñ

b ¶ De lege fusia canina tollenda. Cõtinuatio istius rubrice patet in hunc modum. s. in titu. proxi. precedenti tractauit Iustiñ. specialiter de duobus impedimentis manumissionis. et quia lex fusia canina impediebat libertates in testamento dari: idcirco Iustiñ. de ea hic tractare intendit. vnde subijt rubricam de le. fu. ca. tol. cti in tit. isto ita procedit. Primo dicit. qd erat statutum per leg. fu. ca. postea assignat rationeʒ quare sublata fuerit.

c ¶ Lege. Pone sic casum. accessi ad Iusti. ⁊ ita que siui ab eo. domine. vos vultis tractare de lege fu. ca. dicatis mihi. quid statutuʒ fuit in lege illa. Ad hoc respondit Iustiñ. amice. in lege fu. ca. certus fuit modus constitutus in seruis in vltima voluntate manumittẽdis. vt licet quis inter viuos arbitrio suo posset seruos suos manumittere. tamen in testamẽto vltra duos, vel tres forte, (ppter probibitionem legis fu. canine non poterat libertatem prestare. quaʒ quidem legem fu. caninã quasi inuidam, et libertatibus impedimentum afferentem, tollendam esse iudicauimus: ⁊ eam perpetuo silere existimauimus: ad ipsam tollendam tali ratione moti eramus. Satis enim videbatur nobis absurdum, atqʒ inhumanum, viuos habere licentiam totam familiam suam arbitrio suo manumittere: nisi aliquatenus, iusta causa impedimẽtũ manumissioni prestare, ⁊ huiusmodi licentiã post legem.

post legē. Et in casu omisso concl'de. qd aut loquimur in pmissis. & tūc arguitur de ɔtib⁹ ad vltimas volūtates affirmatiue. vt hic. Aut i phibitis fauore puate vtilitatis: tūc ɔ hibito vno, nō phibet alia species: vt. l. plz. ff. de leg. iij. in princ. Aut loquimur in cōcessione priuilegij. & idē: vt. ff. de ver. sig. l. verba gesserūt. Aut loquimur in adhibēda solēnitate. & idē. vt. l. vbi numer⁹. ff. de testib. ɔiūcta. l. iij. in prin. saluo statuto municipali qd nō recipit
5 iterpretationē extra casus suos. ¶ †An aūt sit licita argumētatio de ɔctu, ad vltimas volūtates & ecōtra. Cōcludē scdm Dy. & Ray. & Imo. in. l. fuū filij. §. cū q chirographū. ff. d leg. i. vez. qd aut cōstat qd est eadē rō i vtroq;: & tūc licita est argumētatio de vno ad aliud. aut cōstat q est maior rō in vltima volūtate q in ɔctu. & tūc licitū est arguere de ɔctu ad vltimas volūtates affirmatiue vt. l. fi. C. de leg. Ecōtra nō est licita argumētatio affirmatiue, cū de maiori ad min⁹ affirmatiue nō arguat. vt no. gl. in. c. cū in cūctis. de elec. & in. l. i. & ij. ff. de interdi. & rele. Sz negatiue sic. vt. l. obligationū fere. §. plz. ff. d act. & ob. Aut cōstat q ē maior rō i ɔctu q in vltia volūtate. & tūc d ipsa vltia volūtate ad ɔctū, argui pt affirmatiue: sz nō negatiue. vt. l. pactū inter heredē. ff. de pac. Interdū est dubiū in quo vigeat maior rō: & tūc i dubio dic. q psumit maior rō i vltimis volūtatib⁹: cū in eis fiat plenior interptatio. vt. l. i testamētis. ff. d re. iur. Tūc qlr posset argui. ptz ex pdictz. Vnū tñ nota. q aliq respectu dr q est maior rō i ɔctu, q i vltia volūtate: qr vitit volūtate duorū. l. i. cū ibi no. de pac. Ex quo seqf. q i his q veniūt ex ɔctu nro, dicimur hre pl⁹ iuris, & firmitatis: vt arg. no. in. l. si fili⁹. ff. de ver. ob. et
6 ibi Bar. igit &c. ¶ Iste tex. cū gl. facit ɔ iuidos† gnō dñt sustineri. ¶ Ex quo cōcludas quatuor regulas. fm Jo. fab. Prima. q possum facere i tuo (te inuito) qd mihi pdest: & te nō ledit. vt hic. & ff. de aqua plu. arcē. l. i. §. fin. sec⁹ si lederet. C. de ser. & aqua. l. aquā. & ff. si ser. vē. l. & si forte. in pnc. & l. sicut. §. pe. Scda. q qs nō pōt facere in suo, qd alteri nocet: & sibi nō pdest: imo tenet de dolo, si aīo nocēdi faciat: vt. ff. de aqua plu. arc. l. i. §. deniq; no. d dā. infec. l. pcul⁹: nō tñ pōt agi iniuriarū. ff. de iniurijs. l. si qs de honorib⁹. Tertia. q qs nō pōt facere in suo, qd alteri noceat: & sibi nō prodest. etiā ad vtilitatē tertij. vt. ff. de leg. prestā. l. virilis. §. sed si adierit. & hoc si faciat aīo nocēdi illi alij. & cā inuidie. Si aūt pncipaliter, vt gratificet alij. vr q possit. ff. de iure do. l. cū in fundo. §. diuortio. in fi. etem aīm⁹ facit illicitū, qd esset als ēt licitū. vt extra de exces. pla. cle. i. & ibi no. & ff. de reg. iur. l. locupletari. & ibi no. Quarta. q qs cōpellit facere, qd alteri pdest: & sibi nō nocet. dūmō ɔct⁹ pcesserit, ex quo possit agi. ad hoc. ff. de euic. l. in creditore. ff. de aq plu. arcē. l. ij. §. idē ver⁹. ¶ Sed aduertēdū. qr in dubio nō videt quis facere animo nocēdi, nec dolo, qui vtitur iure suo. ff. de regu. iur. l. nō vr & ei incūbit onus pbādi qui dicit. ff. de probat. l. ei qui. & l. quoties. §. qui dolū. & ita videtur tenere glo. in. l. fluminū. §. si. de dā. infec. Et de hoc tñ dicendū vt p gloss. & Bartol. & alios in. d. l. proculus. & in. l. i. §. deniq;. de aqua plu. arcen.

De his qui sunt sui, uel alie. iur.[a] *Rubrica.*

SVMMARIVM.

1 Contrariorum quando sit eadem dispositio.
2 Contraria dicuntur ea inter quae nulla est similitudo.
3 Diuersa non etiam contraria sunt.

b

SEquitur.[b] ¶ Totus iste titul⁹, diuidit in quinq; ptes. Primo, ponit duo gña psonarū. Scdo: q sunt i ptāte dñorū: & q iure fuit itroductū cor dominiū. Tertio. ponit nouū statutū, restringēs ptāte circa mortē: & puniēs ɔfaciētē. Quarto. aliā restrictionē ptātis: ēt circa nō occidēdo. Quinto. ponit verba noue cōstōnis. scda ibi: in ptāte. tertia ibi: sed hoc tpe. quarta ibi: sz & maior. qnta ibi: cuius rescripti. ¶ Et pncipalr. h. d. in summa. Cognito vno de ɔrijs, cognoscit et reliquū. h. d. ¶ Et diuidit hoc principiū. Primo. ponit vnā diuisionē psonarū bimēbrē. Scdo. scdm subdiuidit mēbrū. Tertio. dicit se velle tractare de scdo mēbro subdiuisionis. scda ibi: rursus. tertia ibi: videam⁹. qrta ibi: ac pri⁹. ¶ No. q sunt qdā psone, que in nulli⁹ iure siue potestate sunt: vt dominio. ¶ No. q alique sunt psone, q sunt subiecte ptāti aliene. ¶ No. q parētes masculi, habēt liberos cor i ptāte. ¶ Not. qd dñi, habēt seruos pprios sub dñio cor. & p ɔns. est aliud hre aliū sub ptāte: & aliud sub dñio.
c ¶ No. q ɔriorū eadē est disciplina. ¶ In gl. i. ibi: quosdā liberos. scz filioss. ¶ No.† q licitū est bis idem repetere. vt aliquid addat. vel retrahat: nec dicitur superfluū. & ita intelligitur. §. quib⁹. in prima constitutione. C.
1 ADNOTATIO. Ad idem gloss. in. §. ius autem gentium omni humano, in verbo ius. s. de iure natu. gen. & ciuil. Anto. Caius. ¶ In eadē ibi: nā est de iure ciuili: sz ista gl. fz Bar. l. i. in pn. ff. eo. posset reprehēdi: qr vr qd h distinctio ptim sit de iure naturali: ptim d iure ciuili. s. q qs sit sui iuris. vel alieni: & sit liber. vñ nō vr gl. hn log: sz Bar. ibi saluat gl. qd ēt ps. q qs sit sui iuris, est de iure ciuili: qr patria ptās est de iure ciuili. nā vt ciuiū. ff. eo. & nō sequit. q lz fili⁹ sit i ptāte: qr nō sit liber. imo est liber. vel dic fm Jo. fab. qd hec gl. pōt tolerari sumpto largo mō iure ciuili: put sumit sexto mō. ff. de iust. & iur. l. ius aūt ciuile. s. d iure naturali. §. i. Sz in veritate de iure gētiū ēcū hic tractet de ptāte. quā i seruos hem⁹: vt. s. de iure psonarū. §. seruit⁹. ¶ In gl. qdā alieno. ibi: sunt in pēdēti. & i fi. d. gl. dic vt no. & ibi dicā. in. d. §. si ab hostib⁹. sicut capt⁹ ab hostib⁹, dr seru⁹.

ad mortem tendentibus auferre.
¶ Extra casum. no. pmo ɔ inuidos. ¶ Scdo. no. libertati fauēdū. ¶ Tertio. no. q id qd pōt fieri inter viuos. pōt ēt fieri in vltima volūtate, & ecōtra. & sic vr improbari solu. multor, qui soluūt multa cōtraria hoc mō: qr dicūt spāle tñ in tali lege, propter fauorē vltime volūtatis: qr nō vr bona solutio, nisi alia causa & ratio, subsit: sz talis est, qualis solutio. & hec sunt q vsq; ad titulū sequētē dicuntur. Fran.

sz si reuertat iure postliminij: dr esse liber. Et isto respectu, stat ei⁹ vr fuisse i pēdēti. Ita dt Bart. i. d. l. i. §. e. & vide Cy. i. l. fi. & ibi Bar. & Bal. C. de sent. pas. Sz ego dicā. i. d. §. si ab hostib⁹. ¶ In gl. final. i fi. vide qd no. p Dy. ex d re. iu. c. q sentit. i sexto. alibi vo dt q ɔriorū, eadē est dispositio: vt. l. i. ff. sol. mat. & C. de solu. l. penul. & de fruc. & lit. expē. l. fi. Alibi vo. q cōtrariorū, ɔria est dispositio: vt. l. fi. §. fi. ff. de le. ij. Alibi vo dr. cōtrarior, cōtraria est rō: vt. ff. de calū. l. fin.
2 ADNOTATIO. † Cōtraria dñr ea iter q nulla est silitudo. scdz bal. i. l. i. col. añpenul. v. et qr op3. C. de furtis. qq; corū, quor fins ɔri⁹ est, & icōpatibilis. Bal. i. l. i. col. ij. v. octauo q̄ro. si seru⁹ exter. C.
3 ac illa q ɔrios hnt effect⁹. † als diuersa nō ēt ɔria sūt. Guil. durād⁹ i specu. d pptate. §. ij i calce. Ant. Ca. ¶ Ad quorū ɔriorū solutionē dic. aut querit q tuz ad discipline cognitionē. et tūc est vera regula huius tex. ¶ Aut qrit qtū ad iuris dispositionē. & tūc dicit Dy. i. d. l. i. ff. so. ma. Aut ē eadē rō ɔriorū. & tūc ē eadē dispō: vt. d. l. i. & l. ingstio. C. de solu. Aut nō est eadē rō. & tūc nō est eadē dispositio: sz ɔria: vt. l. fi. ff. de calū. & l. fi. §. fi. ff. de leg. ij. q oīa nota. Et ex isto tex. bal. i. l. i. i pnc. ff. eo. isert. q qui cognoscit vnū ɔrior, cognoscit & reliquū. & q nescit pbare vnū, nescit pbare reliquū. ¶ Ex q isert. q si testis iterrogat⁹, q dt fuisse d nocte. qlr est fcā dies. dicat nescio: nō pt pbare q fuerit noctis tpe. & idē si dt testis, q titi⁹ ē male fame: & interrogatus. qd intelligit per bonā famā. dt ignoro: nō pbat. Adde qd iste tex. pcedit qñ sunt directo ɔria: & p h dicim⁹. q si sūt testes publicati, sicut non pñt ampli⁹ recipi sup eisdē caplis: ita nec sup directo ɔrijs: qr vno cognito &c. vt icle. testi. & i auf. de testi. §. q vo. sec⁹ qñ nō sūt directo ɔria: sz p indirectū: facit ex d testib. c. ex tenore. & c. lz cāz. ex d pba. Itē qd hic dr itellige respectu cognitiōis: sz respectu effect⁹ nō ē eadē disciplina. imo ɔri⁹ effect⁹, cū de vno pdicet. et disponat affirmatiue: & d altero negatiue. ff. d accus. l. q accusare. Siīr respectu positionis ɔriar. qr positio vni⁹, exclusio ē alteri⁹. vt dctū ē. vt. l. h vba. §. ille aut ille. ff. d v. s. & h nisi d vtroq; disponat a iure, affirmatiue vl negatiue. vt ē cū dr. q vbi dāñū ē. ibi & lucrū collocari dz & ecōtra. vt. j. de ɔben. empt. §. cū aūt &c.

SVMMARIVM.

1 Dominus occidens seruum proprium, ita punitur, sicut si occidisset alienum.
2 Acquisitio ex illicito quaesitu, an possit fieri domino.
3 Vsuras si filius fuit lucratus, an teneatur post mortem parris fratribus communicare.
4 Confirmans generaliter statuta, vr confirmare licita.
5 Seruus testamentum facere non potest.
6 Clericum occidens in facinore depraehensum, an incidat in canonem latae sententiae.
7 Clericum verberans in habitu laicali cūm laicū crederet esse, in quod incidit.
8 Verberans laicum sub habitu clericali non tenetur.
9 Cognoscens monialem nesciens eam monialem non punitur de stupro monialis.
10 Pater potest facere incarcerari filium inobedientem.

a ¶ De his q sunt sui vl alieni iuris. Continuatio huius rubrice ptz in hunc modū. expedita diuisione prima de iure personarū. quā posuit. s. in titulo de iure gētium: hic ponit quādā aliam diuisionē personarum de iure ciuili: que talis est. quedam persone sui iuris sunt. vnde subijcit rubri. de his qui sui iuris sunt: vel alieni. & scdm mēbrū istius diuisionis. scilicet hoc. qdā alieno iuri subiecte sunt. subdiuidit in duo mēbra: & istam sybdiuisionē prosequit vsq; ad tit. de tutelis. licet quedaz alia interserat. et ibi resumit pmū membrum istius subdiuisionis pncipalis: & illā subdiuidit similiter i duo mēbra. & istā diuisionē prosequtur vsq; in finē hu ius libri. et ita i h i. lib. tantum sunt tres diuisiones de iure personarum. vt dictū est. Sequtur de iure personarū &c. in titulo isto ita procedit. primo ponit cōtinuatioē suā. secū do. diuisionē: tertio. subdiuidit primū mēbrū sue diuisionis. eligēs illud membrum de quo intendit tractare i titulo isto. quarto. tractat de dominica potestate fm iura antiqua. quinto & vltimo. tractat de eadem potestate restricta secundum iura noua. et ista per se patent. Fran.

b ¶ Sequitur. Pone sic casum dicit Justi. continuando subsequentia precedentibus. visa prima diuisione de iure personarum, quedam alia diuisio obsequitur talis quedam enim persone sui iuris sunt: quedam alieno iuri subiecte sunt. Illarum que alieno iuri subiecte sunt: quedam sunt in potestate dominorum. sed domine. de quibus vult is tractare: vtrum de his que sui iuris sunt: an de his que alieno iuri subiecte sunt? ad hoc respondet Justiñ. q primo dicturus est de his que alieno iuri subiecte sunt. nam si cognoueri mus que sunt ille persone que alieno iuri subiecte sunt. certe similiter intelligemus que sui iuris sunt: vñ videamus primo de his psonis que ptāti dñor subiecte sunt. et hec dicunt in. ij. & iij. particula vsq; ad. §. illū in ptāte itaq;.
c ADDITIO. ¶ Not. q contrariorum. de isto brocardo. vide per Ludo. roma. Are. Alex. Sozi. & Jaso. in rub. ff. de acqui. pos.

a ¶In potestate, a ibi incipit quarta pars, seu particula in qua sic pone casum, Dñe iam video q vos postea intenditis tractare de dominica potestate. dicatis ergo mihi si plz. qui sunt in ptãte dñorum. & vñ descendit potestas 1 quam dñi habent in seruos ad hoc respondet Justiñ. dicẽs. Certe in potestate dominorũ sunt fui: & hec potestas quã dñi habent in seruos de 2 iure gentiũ est. qđ tali liquet ratione. nam apud oẽs gẽtes ppendere possumus pereque, id est equaliter dñis in seruos vite, necisq; potestatẽ fuisse, & quodcũq; per seruũ acquiritur, id domino acquiri censetur. Cum igitur ius gentiũ sit, q pereque apđ oẽs gẽtes custodi tur: manifestũ est istam potestatem de iure gentiũ originem sumpsisse. & hec dicuntur in quarta particula vsq; ad illum. §. sz hoc tempore.

In potestate.

a ¶Diuiditur in tres partes. Primo põit qui sunt in dñorũ ptãte. Scđo. vñ dicta ptãs descendit. Tertio. duos eius effectus. scđa ibi si qđẽ. tertia ibi: & qđ. ¶Hoc dicit. Olim poterãt serui a dñis impune occidi. h. d. ¶No. q dñiũ in seruos, fuit introductũ a iure gentiũ. ¶No. q de iure gẽtiũ, in volũtate dñi est, & vite parcere: & necẽ seruo tribuere: facit sicut dicim9 in parte ex lege. xij. tab. in. l. suis. ff. de liber. & posthu. ¶No. q quicquid per seruũ acqrit, dño acqrit: sicut dicim9 etiã in filio: vt. l. j. ff. si qs a pre fue. ma. ¶No. q hodie non lz sine causa, in seruos proprios seuire. ¶†No. q ita punitur dñs occidẽs seruũ propriũ: sine causa: sicut si seruũ alienũ interfecisset: & sic. l. cornelia. de sica. tenet. ¶Not. ibi sub imperio nostro sunt. q etiã imperator nõ fecit leges, nisi pro subditis suis quãtominus, dz facere posse quilibet alius statutum, qđ liget forẽses. de quo tamẽ dic vt per Cy. Bart. et Bal. in. l. j. C. de sum. tri. & fid. catho. ¶In glo. ptãtẽ esse. in fi. dic vt dicã. j. e. in glo. in versi. cognita causa. †¶In gl. acqrit ibi: nõ tenetur reddere &c. Ang. et Jmo. in. d. l. qđ seruus. vident tenere hãc gl. q dño, & patri, fiet acquisitio. etiã ex illicito questu. Et ideo pater, & filius, & dñs & seruus, tenent ad restitutionẽ. Sz vt refert hic Jo. fab. Pe. tenet. q si iniuste, acquirit, non acquirit dño ignorãti: sed scienti, sic. vt ptz in. d. l. qđ seruus. & assignat rationẽ. qđ hoc ideo est: q qcqd acquirit seruus, videtur acquirere de voluntate dñi: qui in dubio non videtur accõmodare suã voluntatẽ ad illicita: vt. l. si procurator. ff. de condi. indebi. Sed ipse dicit quod hoc non videtur sufficiens: q etiã inuito acquiritur. vt. ff. de verb. oblig. l. seruus vetante. Preterea contra ipsum videtur. ff. de liti. l. si seruus. & glo. expressa videtur contraria huic in. d. l. qđ seru9. vbi tenet q nihil acquiritur. Sed cõtra illam glos. et pro ista glo. videtur casus in. l. si de eo. eod. ti. Sz soluit. q possessio nõ querit dño ex maleficio, dño ignorãti: sed scienti. vt. d. l. qđ seruus. Nõ obstat õtraria lex, si de eo. q ibi dñs sciebat dominiũ. non aũt querit ex iniusta causa, vbi titulus aptus est ad acquirendũ dominiũ: nec est aliquid qđ impediat. vt. §. celsus. & d. l. si seruus. ff. de lib. cau. l. imo. & est ratio in possessione: q opus est aĩo: vt eo tit. l. queadmodũ. & ita has glo. potes concordare. ¶Et predicta inducuntur ad illã questionẽ. an si filius ex pecunia patris habuit vsuras, an vsure acquirantur patri: de quo per glo. & doc. in. l. cũ opz. in prin. C. de bo. que libe. Sed per supradicta videtur. q oĩno fiat patri acquisitio: cũ tractetur de acquisitione dñij: licet pater teneatur postea, & etiã filius restituere: vt. C. debitores. de furcinran. ¶Item 3 †facit. si filius lucrat9 fuit dictas vsuras. an teneatur post mortẽ patris fratribus cõmunicare. Et hoc ponit Bartol. in. d. l. qđ seruus. & in. d. l. cum oportet. in prin. vbi tenet q non. sed per supradicta, videtur q sic: q si acquiritur patri, ergo est cõe fratribus. l. j. C. si certũ pet. sed Bal. in. d. l. cum oportet. arguit pro & contra. & finaliter bonũ verbũ dicit. q vez virtus cõsistit in modo practicandi: qũ si pater, vel fratres petũt illud lucrũ tanq vsuras: vel ex vsuris quesitum: q allegant q de turpitudine volunt lucrum participare: non sunt audiendi: nec a fratre aduocabunt: vt. l. sine hereditaria. ff. de neg. gest. & l. al's. & qđ ibi no. Bart. ff. de in litem iurã. aut simpliciter petunt: vt acquisitũ per filium, vel fratrẽ. ex pecunia paterna: & tunc obtinebunt: & vendicabunt a filio, vel seruo. vt. d. l. cũ opz. qđ not. q filius non poterit dicere, q acquisierit ex vsuris: q allegaret turpitudinẽ suam. & illud voluit Raph. in. d. l. quod seruus. de acquirẽ. pos. quod no. 4 ¶†Et predicta inducit Bar. & Bal. in. l. j. in princ. ff. e. quod confirmans generaliter statuta, intelligitur confirmare tantũmodo licita: & non illicita. Facit. c. j. de furcitur. in. vj. & est casus. & ibi no. etiã hoc Bal. in d. l. j. C. de monopo. quod not. ¶In ca. gloss. ibi: sic hec oppositio est de puncto. ista glo. facit ad illã vulgatam. q. de qua per Bar. & docto. in. l. arethusa. ff. de sta. homi. & per Barto. Ange. Rapha. & Jmo. in. l. si post mortem. in prin. de lega. j. videlicet si vnus dominus dixit seruo suo. vade super põtẽ. & si obuiaueris libero, liber esto. Allius dñs dixit seruo suo. vade super põtem. & si obuiaueris seruo, liber esto: isti duo se inuicem obuiauerunt: queritur quis eorum sit liber. & concludit Barto. q quedam concurrũt in pũcto successiue: hoc est deficiente vno, incipit aliud. Et de his iudicamus de vno per prius: de altero per posterius. Ita not. in d. l. arethusa. quandoq; duo concurrunt in pũcto pariter: & non successiue: et tunc quandoq; ad validationem actus de quo loquitur, non est necesse qđ vnum precedat aliud: sed sufficit quod vnum non sequatur aliud. & tunc iudicatur pariter de vtroq;. vt. d. l. si post mortem. Si vero est necesse q vnũ precedat aliud: tunc si illa duo cõcurrunt simul: tunc ille actus vitiatur. vt. l. si fuerit. ff. de rebus dub. licet quandoq; presumatur vnum precessisse. scilicet. quod est fauorabilius. d. l. si fuerit. in fine. & l. cum qui. §. ij. de rebus dubijs. Nũc ad propositum. ille cui dictum fuit. si obuiaueris seruo, esto liber: liber erit: quia in actu, cum obuiauit ille alter erat seruus. Sed ille cui dictũ fuit: si obuiaueris libero. non erit liber: quia in puncto quo obuiauit: seruo obuiauit: licet successiue statim factus est liber. Et hoc etiam tenet Bald. in d. l. arethusa. & allegat. quia quod est prius in esse, est prius in tempore. Ex quo sequitur, quod ille cui impositum est. si obuiaueris seruo, eris liber: q seruitus est status preambulus. pro quo allegat. ff. de donationibus inter virum & vxorem. l. cum hic status. §. si ambo. ¶†In gloss. acquiritur que in- 5 cipit. Nota effectus dominice potestatis, adde quartum. quia testamentum facere non potest seruus: vt. l. qui testamento. §. seruus. ff. de testamen. Item quintum quia non potest esse testis: vt. l. quoniam. C. de testi. Item sextum quia non potest esse arbiter. vt. l. parui. §. j. ff. de arbitr. Item septimum. q non potest esse iudex: vt. ff. de iudicijs. l. cum pretor. Item octauum. quia matrimonium soluitur iure ciuili pro seruitute: vt in authenti. de nuptijs. §. sz in capti. ¶In gloss. cognita ibi. l. marito. §. j. Nota. quod licet domino non sit licitum occidere seruum: tamen intelligitur: dummodo seruus non mereatur. ¶Et istud non inducitur per Bartol. in dicta. l. qui seruum. ff. de verbo. obliga. & in dicta. l. quid ergo. §. j. ff. de leg. j. Ad questionem, feci pacem tecum: et promisi te non offendere: demum fuisti bannitus, offendi te: an dicar tibi rupisse pacem. & dicit Barto. quod non: quia illud non offendere. intelligitur, nisi lege permittente. te offendam. vt. l. quero. §. inter locatorem. ff. de locato. idem determinat Barto. in sua disputatione que incipit Lucane ciuitatis statuto cauetur. & in. l. j. §. non fuit. ff. de dolo. & in. l. elegan ter. ff. si res. ff. de pigno. actio. ¶Quinimo Barto. in dicta sua disputatione, plus dicit. quod etiam si postq aliquis est bannitus, fiat pax cum eo. & promittatur non offendi: tamen videtur impune posse occidi: nam a tali statuto (quod fuit inductum ob publicam vtilitatem, et in odium bannitorum) non potest renuntiari: per nota. in. l. ius publicum. ff. de pac. Et ita refert etiam Jmol. in. d. l. qui seruum. pro quo facit. d. l. minime. ff. de reli. & l. quidam. de penis. & ibi Barto. dic vt plenius scripsi in. d. l. qui seruum. quod est notan 6 dum. ¶†Item hoc inducit Bald. in. d. l. quid ergo. §. ij. quod occidens clericum in facinore deprehensum, non incidit in canonem late sententie. de quo. in. c. si quis suadente. xvij. q. iiij. Nam tunc nulla iniuria videtur inferri ecclesie. ex quo clericus merebatur: qui principaliter est passus. facit. l. non solum. §. q. ff. de iniur. dic vt per Jmo. in. d. l. quid ergo.

7 ✠ADNOTATIO. †Quid de verberãte clericũ in habitu laicali, quẽ credebat laicũ, Bar. in. l. item apud labeonem. §. si quis virgines. per illum text. de iniur. in pandectis. q non incidit in canonẽ si quis suadẽte: ad idem diuus. in. l. gerit de aequi. here. in pandec. qđ procedit nisi sciuisset illũ esse clericum. tunc enim teneretur argumento. l. si fructus. & l. qui victũ. §. fi. 8 ad leg. aquil. in pandectis. †Si verberauerit laicũ sub habitu clericali etiã 9 non tenetur, argumẽto legis finalis de crimine expilate hereditatis. †vnde cognoscẽs monialẽ nesciens eam monialem non punitur de stupro monialis. glo. in. c. j. & ibi Bald. notat quib. mo. feudum amit. colla. x. Ant. Cains. ¶In eadem glo. ibi: vt. C. de emen. ser. l. j. Nota quod moderata seuitia, est permissa dominis, est etiam permissa vsufructuario, cui nõ licet seruum cicatricibus deformare: vt. l. locum. §. ex eo. ff. de vsufruc. & etiam est permissa marito, in seruos dotales: licet sit vitium naturale. l. si õstante. §. si maritus. ff. so. ma. sic est etiam permissa magistro. in discipulos. l. & si. quacunq;. §. fi. ff. ad leg. aquil. sic etiã patri in filios, & propinquo. in propinquos. dummo 10 do non excedat modum: vt. l. j. C. de emen. propin. & ibi gl. ¶†Et est bñ no b tandum. hqđ pater potest facere incarcerari filium inobedientem, secundum arbitrium & volũtatem suã. vt. l. si filius. C. de patria potestate. sic etiam ex causa, marito licitum est castigare vxorem. vt in auf. vt liceat matri & auie. §. si quis autem propriam vxorem. sic est permissa abbati monachum: vt no. in gloss. in capitulo potest quis. de regulis iur. in. vj. ¶In eadem gloss. ibi licet Pla. dixerit contrarium: sed ego puto opinionem Joan. fore veram: non tantum per leges allegatas per Jo. sed etiam per leges allegatas per Pla. nam. l. prima. ff. eo. dicit. quod nullis hominibus licet supra modum, & sine causa, legibus cognita, in seruos suos seuire. ergo intra modum licitũ est. a contrario sensu. et idem dicitur hic. Preterea hoc videtur probari. ff. eodem. l. ij. ibi: se dominorum interest ne auxilium contra seuitiam vel famam vel intolerabilem iniuriam denegetur. ergo a contrario si iniuria est tolerabilis: quia si leuis denegaretur auxilium. Preterea. sicut seruus non debet puniri pro leui iniuria facta domino, sine causa: ita econtra dominus non debet puniri pro leui iniuria. sine causa facta seruo: ne melioris conditionis sit seruus, q dominus. l. respiciendum. §. furti. ff. de penis. & l. serui et filij. ff. de furtis. facit ad predicta. lex. j. §. sciendum. ff. de edilitio edicto. vbi vulnusculum modicum non curatur: ergo etiam leuis offensa sine causa non debet attendi: sicut etiam non attenditur, nec domino actio datur pro leui

ADDITIO.

b ¶Et est bñ not. Subiungo hic. q pater potest ex cã maledicere filium sicut, & benedicere. nã magnus effectus visus est plerunq; ex vna maledictione, vel benedictione paterna. maxime in filijs patriarcharũ. Panor. in. c. licet. in princip. de voto. extra.

a ¶ Sed & maior. Ibi incipit quinta pars, in qua sic pone casum. Domine, iam video que fuit potestas dñorum in seruos, s'm iura antiqua. nunquid licebit dñis adhuc eandem ptãtem exercere in seruos? rñdet Iusti. q non, nã hoc tpe in illis hoībus qui sub nostro imperio sunt: nõ lʒ sine cã, legibus approbata, in seruos suos ꝯ.modum seuire. ex constitutione enim diui pij Antonini cautum fuit, vt qui ppriũ seruum occiderit sine legitima causa: non minus puniatur q̃ qui alienum seruũ interfecisset. & non solũmodo illos qui seruos occidunt puniri iubemus: sed etiam eos qui maiorem asperitatem q̃ equũ sit in suos exercẽt: eiusdem principis cõstitutione coercen 1 tur. nã idem princeps cõsultus a quibusdam pñdibus 4 prouinciarũ, quid iuris esset de his seruis, qui pp̃ter seuitiã dñorum ad edes sacras, et ad statuas principũ cõfugiũt. in rescripto suo precepit, vt seuitia dominorum circa ipsos seruos (si intolerabilis videatur) cogãtur ipsi dñi ser 1 uos bonis conditionib' vẽdere: et precium de seruis vẽditis habitum 2 dominis det. Sed dñe, quid videtur vobis de hoc statuto diui pij Anto. certe dicit Iusti. nobis videtur ipsum recte statuisse. expedit enim reipu. ne quis re sua male vtatur. & verba scripta ipsi' pnci 3 pis ad aliũ Marcianum proconsulem missa, sunt hec: dñorũ quidem potestatem in seruos suos illibatã esse oportet, non diminutam quoque nec cuicum q̃ hominum ius suum in aliquẽ detrahi equũ est: verumtamẽ in casu isto, ipsorũ dñorũ interest: ne auxilium contra eorum seuitiã, vel intolerabilem iniuriam, ipsis seruis iuste deprecãtibus denegetur. Nam si permitteretur eis seuitiam suam in seruos suos exercere aut forte seruos 4 occiderẽt: aut eos fugitiuos efficerẽt, & sic ipsis ser

pro leui iniuria facta seruo suo: vt. j. de iniurijs. §. seruus. cõprobat sic. de iure antiquo licitũ erat dñis, occidere seruos sine cã. vt hic. Si ergo licebat occidere: ergo & verberare, & aliter iniuriari, & contumelijs afficere. vt no. Bal. i repe. l. i suis. ff. de lib. & posth. Et qz cui lʒ qd est pl': lʒ vtiq qd est min'. vt de re. iur. c. cui lʒ i. vj. & l. nã ad ea. §. q occidere. de adulte. & ibi Bar. sʒ illud ius antiquũ, solũmõ correctũ ẽ i occisiõe. vt hic ptz i ver. nã ex cõstõne. Itẽ ꝯ seuitiã. vel famẽ, vel intolerabilẽ iniuriã. vt. j. e. sʒ & dñorũ. ergo in alijs leuib', ius antiquũ (qd nullam causam requirebat) remanet incorrectũ. vt argu. l. percipimus. in fi. C. de appella.

✣ SVMMARIVM. ✣

1 Emancipare quis cogitur ex causa.
2 Reipub. interest, ne quis male vtatur re sua.
3 Fraudem legi faciens, seuerius castigari debet.
4 Statutum allegans, debet producere eius verba.

Sed & maior. [a] Diuidit in quinq ptes. Primo. ponit dictũ in gñe. Scdo illd exemplificat. & rõne reddit. Tertio, põit vba rescripti: de quo fit mẽtio i pnc. §. Quarto. cõcludit. Quĩto. minat officiali nõ obseruãti legẽ istã. scda ibi. nã cõsult'. tertia ibi: cui' rescripti. quarta ibi: denique. qnta ibi: q sabin'. ¶ Et. h. d. Nimia dñorũ asperitas coercet. Itẽ officialis fraudans legẽ punit. h. d. ¶ No. q nimia seueritas dñorũ i suos coercet: ergo a ꝯrio sensu, nõ nimis pmissa est. de q̃ dic vt dixi. s. § pri. ¶ No. q ad edẽ sacrã cõfugiẽs: & sic ad ecclesiã: est secur'. de quo dicã. j. i glo. ¶ No. ibi cogãtur &c. qd lʒ qs nõ cogat vẽdere, vl' emere. vt. l. nec emere. C. de iure delib. ex cã tñ cogit qs vẽdere: sicut ex cã cogit qs emãcipare: vt no. i. l. si lenones. C. de epi. audiẽ. ¶ No. in ver. expedit eñ. q reipub. interest, ne qs male vtat re sua. & sic illud qd dr. q quilibet in re sua est moderator, & arbiter. vt. l. i re mãdata. C. mãdati. intelligitur, dũmõ nõ abutat. ¶ Not. in ver. nec cuiq. qd nõ dʒ tolli, nec ledi ius suũ alicui. facit. l. ius nostrũ. de reg. iur. ¶ No. in ver. sigdẽ. qd nr̃m interest, ne nobis male operãtib', auxiliũ delinquẽdi pstet. ¶ Not. ibi iuste deprecãtib'. qd iuste dprecãtib', nõ ẽ denegãd' assens'. ꝯ. ¶ No. ibi cognosce de q̃relis. qd iudex ptco gnoscere, qñ seru' querelat, vel coquerit de domino. ¶ No. in ṽ. fi. q ille qui facit fraudẽ legi, dʒ seuerius castigari. ¶ In gl. ad edẽ sacrã. in fi. sʒ vr obstare. l. si seru'. C. de his qui ad eccl. confu. vbi dat facultas dño, ppria autoritate auellẽdi. Idẽ vr obstare. co. ti. l. fi. §. & hoc qdẽ. vbi dr. q dʒ reddi dño. Sup hoc dicatis ꝯ Io. fab. q si seru' fugiat ad ecclesiã cũ armis hʒ locũ. d. l. si seruus. & extra de immu. eccl. c. inter. i ñ. Si sine armis, tũc si pp̃ter seuitiã dñi: & ei' serui delicto nõ precedẽti: hʒ locũ qd hic dr. Si vero propter suũ delictũ, dubitãs correctionem dñi sui: tũc hʒ locũ d. §. & hoc quidem. & d. c. inter. & hoc vbi dñs repościt eũ. Si vero pp̃ter timorẽ iudicis: propter grauiorẽ criminis punitionẽ que dño non ptinet: vt hic. & l. j. C. de eman. ser. tũc ecclesia eũ tueri dʒ, sicut liberum. ¶ Si qs ṽo liber postea q̃ deliquerit, fugiat ad ecclesiã. an possit de dicta eccle. extrahi. vide glo. & ibi doctores. i. l. ij. C. de his q ad eccl. cõfu. & ego dixi late i meo tractatu malefi. in gl. sup ṽbo fama publica preceden te in ver. quarto qro an vbi libet licitũ sit capere malefactorẽ. & in glo. super verbo in scalis sancti petro nij. dic vt ibi. ¶ Unũ tñ nota. q id dr de ecclesia: idẽ intelligas de cemiterio. vt. xvj. qõ. iij. c. si contumax. ¶ In gl. male vtat in fine solue. q lʒ qs nõ teneat de culposa administratiõe: tñ tenet de seuitia, & dolo cõ missio in corp' animalis rõnalis. vt no. Bar. in ꝯrio. ¶ In gl. marcianũ in fi. no. ex tex. cõiũcta gl. q allegãs reformationẽ, vel statutũ: dʒ pducere eius ṽba. de quo tñ dixi. s. de iure nat. §. j. & Barto. in rub. ff. de no. ope. nũ. & in. l. oẽs ppli. in fin. ff. de iust. & iu. ¶ Sʒ

nis, & eorum precio carerẽt. & ideo (o tu Eli marciane) de querelis seruorũ qui ex familia Iulij sabini (propter eius seuitiam) ad statuas principum fugerunt: diligenter cognosce. & si tu cognoueris eosdẽ durius habitos, q̃ equũ sit: & intolerabili iniuria afflictos, venũdari iube: ita q de cetero in potestate iul. sabini non reuertantur. & si idem iul. sabinus huic nostre consti. fraudem fecerit, sciat nos hoc delictũ suum aduersus se seuerius executuros.

aduertas ad cautelã. q cũ i vna scriptura fit mẽtio alteri' scripture: dʒ tot' tenor illi' scripture (de qua fit mẽtio) inseri. vt probet ad hoc, vt nõ teneat originale pducere. vt hic: & in. c. abbate sa. ibi capitulũ appet insertũ. extra de ver. sig. de quo per Bart. in. l. tutor q reptoriũ. in pn. ff. de admi. tu. & l. chirographis. co. ti. als non pbaret: nisi produceret originale. vt in auẽ. si quis in aliquo documento. & ibi docto. C. de eden.

b *De patria potestate*[b]. *Rubri.*

Ista rubrica continuatur ad precedentia, hoc modo, viso. s. tit. proxi. de his qui sunt in potestate dominorum: subiungit imperator de his qui sunt in potestate parentum. vt promiserat. s. titu. j. §. j.

✣ SVMMARIVM. ✣

1 Spurius, non est in potestate parentum.
2 Matrimoniũ potius denominaturã matre, q̃ a patre.
3 Signa ad matrimonium, an sufficiant.
4 Traductio ad domum, an sit necessaria ad matrimonium.
5 Separatio, an fiat de iure canonico.
6 Vxor sequitur forum viri.
7 Vxor an teneatur sequi virum quocũq vadat. & numero. 8.
9 Vir si fecit pactum cum vxore q semper morabitur in domo, an valeat.
10 Vidua an sit de foro viri.

c N potestate. [c] Totus iste titul' diuidit in quatuor partes. Primo. ponit vnũ dictũ in gñe, qui sint liberi in nostra potestate. Scdo. diffinitionẽ nuptiarũ, vel mr̃imonij. Tertio, qui habẽt filios in ptãte. Quarto ex predictis infert, specificãdo, q primo dixerat. Scda ibi: nuptie: Tertia ibi: ius autẽ. Quarta ibi: qui igitur. ¶ Not. ibi: liberi nostri. q oẽs descẽdentes in potestate, sunt in potestate ascendentiũ. facit. l. liberorũ. ff. de verbo. sig. qd in litera declarabit. ¶ Nota ibi: ex iustis nuptijs. q ad hoc vt aliqs sit in potestate alterius: necesse est vt sit procreatus ex iustis nuptijs contractis. 1 ¶ Ex quo sequitur. q spuri', aut' naturalis tñ, cũ nõ sit natus ex iustis nuptijs ꝯtractis: vel natus si nu b ptie, celebrate sunt: & tñ nõ sint iuste, vel legitime: non est in potestate parẽtũ. facit. l. auũculo. ff. de cõdictio. sine causa. ¶ Nota in versi. nuptie aũt. diffinitionem nuptiarum, siue matrimonij. ¶ Opponitur contra hoc principiũ extra glo. qz hic dicitur. q sunt in potestate illorum qui eos procreauerunt. contra. qz imo auorũ: vt. l. sic eueniet. ff. de adul. & j. §. qui igitur. cum si. Solutio. dñ textus noster dicit. liberi nostri. subaudi. i. nostrorũ parentũ, siue patrũfamilias. ita dicit gl. j. quibus mo. ius pa. pote. sol. §. hi vero. in glos. in verbo patre. Scdo. opponit. j. quibus mod. ius pa. pote. sol. per totũ. v bi nõ est verũ dicere, q filius etiam procreatus ex iustis nuptijs, sit in potestate parentũ. vt hic. Fallit in multis casibus, qui ibi ponuntur. dicã ergo ibi. ¶ Tertio. opponitur q etiam procreatus ex non legitimis nuptijs, imo ex damnato coitu, sit in potestate parentum. vt no. glos. in auẽ. quibus modis natu. effi. sui. super rub. & j. titu. j. §. fina. et ibi dicam. Solu. ibi loquitur in legitimato. Nam licet sit natus ex non veris nuptijs, si tamen postea fuerit rite legitimatus: per omnia habetur vt legitime natus. igitur est in potestate parentum: secus autem si non esset legitimatus: supra dixi. ¶ In glossa. nup. ibi c quia velate incedere debent. Nota ergo quod mulieres debent ire capite velato: & facie semicooperta: vt est tex. xxxiij. q. vlti. c. hec imago. quod temporibus nostris non obseruant mulieres. In

¶ Extra casum not. diuisionem. istarũ personarũ. ¶ Not. ij. q potestas. alia dñica: alia paterna. ¶ Not. iij. q contrariorum eadem est disciplina. ¶ Quarto not. q seruitus est inducta a iure gentium. ¶ No. v. q de iure gẽtium, licebat dñis seruos suos occidere: etiam sine causa. sed hodie nec occidere licet: nec verberare acriter poterit dominus sine causa, & si contra faciat, punitur. ¶ Not. vj. q quicqd acqrit seruus, dño acquirit. ¶ No. vij. casum in quo qs cõpellitur vendere. ¶ Not. viij. q dicit expedit enim reipu. &c. ¶ Not. ix. q ius alicui nõ est diminuendum vt in gloss. super verbo illibatam. ¶ Ultimo nota. q priuilegiũ debet amittere qui concessa abutitur potestate. & hec dicuntur vsq ad fi. titu.

¶ De patria potestate. Continuatio istius rubric. patet ex predictis. earum enim personarum que alieno iuri subiecte sunt quedã sunt in potestate dñorũ: quedam in potestate parentũ. vt. s. titu. pri. §. rursus. sed expeditum est de his q sunt in potestate dominorum. vt in toto tit. precedenti restat videre de his qui sunt in potestate parentum. vnde de his dicturus annectit rubricam de patria ptãte. ¶ In potestate. Diuiditur in quatuor partes. in quarũ prima parte determinat iu

sti.qui sunt in po-
testate parentis.
In scđa parte.dif
finit matrimoniũ.
In tertia parte.
quorum propriũ
est ius pa.pote.in
quarta pte.decla-
rat p exēpla q sunt
ĩ patria potestate.
prima pars durat
vsq; ad illum.§.
nupt.ibi:tertia ĩci
pit ⁊ durat vsq;
ad illũ.§.q igitur.
Ibi q̃rta incipit ⁊
protenditur vsq;
ad fin.tituli.Et q̄
breuis est,⁊ ponit
plures casus, non
summatur.
¶ Pone sic ca-
sum.in prima par
te accessi ad iu-
stiñ.et quesiui ab
eo. Domine vos
vultis tractare de
patria potestate.
dicatis igit̃ mihi
qui sunt in patria
ptāte.ad hoc re-
spondet Iustinia.
dicēs.In potesta-
te nostra sunt libe
ri quos ex iustis
nuptijs procreaui
mus.⁊ hec dñr in
prima parte vsq;
ad illum.§.nup.⁊
ibi incipit scđa s;
pone casum.domi
ne iam video qui
sunt in p̃ria ptāte.
s; dicatis mihi qd
est matrimonium
siue nuptie.Ad h̃
respōdet Iustiñ.
qđ nuptie siue ma
trimoniũ.est viri
⁊ mulieris coniũ-
ctio: indiuiduam
vite retinens con-
suetudinem:⁊ hec
in scđa parte vsq;
ad.§.ius autē ⁊c.

ADDITIO.
a ¶ Nota. Addo
q̄ licet matrimo-
nium a matre de-
nominetur:tñ fili⁹
sequitur familiã,⁊
agnationē p̃ris.
vnde fili⁹ est deno
minandus a p̃re:
non a matre.l.as-
sumptio.§.fi.ff.ad
muni.p Panor.ĩ
c.ij.de conuer.inſi
de.vide quod not.
in.c.raynutius.de
testa.

2 eadē ibi:vt mr̃ fiat.No.a q̄ matrimoniũ poti⁹ dnoĩat
a mr̃e,q̃ a p̃re:q̄ nō dr̃ p̃rimoniũ.Et ē rō:q̄ mater
maiora sustinet,q̃ p̃r.nã añ partũ grauida existēs:est
onerosa,in partu dolorosa,⁊ post partũ laboriosa,sc;
in educatione:vt in.c.ex literis.extra de ꝯuer.infide.fa
cit.l.fi.C.qui po.in pig.ha.circa mediũ.¶ In gl.ꝯiũ
ctio.ibi:nō corpoꝝ tm̃.Not.ex ista gl.q̄ ad hoc vt sit
mr̃imoniũ:reqrit̃ q̄ sit duplex ꝯiũctio.vna animorũ:
alia corpoꝝ.s; ꝯ̃riũ hr̃ in.l.cui fuerit.de cōdi.⁊ demō.
⁊ ĩ.l.nuptias.ff.de reg.iu.vbi hr̃.q̄ nuptias nō ꝯcubi
tus,s; ꝯsensus facit.⁊ illud ē veri⁹.p illos tex.⁊ sil̃es.
hoc ēt pbat̃.xxij.q.ij.in prin.ibi:dũ dicit.Fuit em̃ in-
ter eos ꝯsensus,qui est cã efficiēs mr̃imonij.S; hec
glos.pōt saluari.nã requirit̃ ēt cōiũctio corpoꝝ:id est
desyderiũ ꝯiũgēdi corpa.nã mulier ideo nubit:vt mr̃
fiat.vt dicit alia glo.s; mater effici nō pōt,nisi cũ viro
cōiũgat̃ corporaliter:iđ d; esse illius propositi,vt cō
iungat̃ ēt corporaliter:l; nũq; nō fiat.facit qđ not.gl.
s̃.de iusti.⁊ iure.in prin.¶ Queritur a Ioã.fab.hic.
quidã adulescētes in via sibi obuiantes,adinuicē sibi
cōplacētes,in cōsensum matrimonij mutuũ ꝯcurrũt:
nullis verbis super hoc cōcurrētibus,an sit matrimo
niũ.⁊ per predicta vr̃ qđ sic,q̄ est animorũ cōiunctio:
s; fm eũ,multa essent matrimonia:⁊ pauca legitima.
vñ dicit q̄ est opus verbis:⁊ cōiunctio animorũ non
sufficit.etiã si de ea per cōfessionē vtriusq; ꝯstaret.vt
extra de spon.c.tuc.⁊ ibi de hoc per gl.⁊ Inn.Aduer
tas tñ.qđ glo.in.l.penul.C.de fideiuſ.dicit.qđ si quis
deprehēdit̃ cũ aliqua,⁊ iurat seipsam desponsasse:qđ
pro veritate accipit̃:⁊ vr̃ cōtra supradicta.sed dic qđ
ibi fuit etiã copula carnalis.nō tm̃ cōiũctio animoꝝ.
3 dic vt ibi per Bal.¶ †Sed an signa sufficiant.dicit
qđ sic.nam inter duos mutos,vel alterum tm̃,v; ma-
trimoniũ per signa.vt extra de sponsa.c.cũ apud.qm̃
mutus pōt matrimoniũ cōtrahere:vt.l.mutus.ff.de
ritu nuptia.¶ Quõ autem apparet,⁊ comprehenda
tur cōsensus muti.vide Bar.⁊ Ange.singulariter.et
ibi Bal.in.l.mutũ.ff.de acquir.here.in valētibus au
tem loqui;necessaria sunt verba.vt no.gl.⁊ Inn.in.c.
si.eo.ti.Et de iure nostro est gl.in.l.cũ notissimi.in p̄n.
C.de prescrip.xxx.vel.xl.an.quandoq; tamen fit ma-
trimoniũ cōiũctione corporũ tm̃:dummodo precesse
rint verba spōsaliorũ.vt.c.veniens.de eo qui duxit in
4 vxo.quã pol.per adulte.¶ †Quero,an sit necessaria
traductio ad domũ.⁊ videt̃ q̄ nō:vt.d.l.cui fuerit.⁊
in.l.ea que.ff.ad muni.⁊ est bonus text.in aut.de nup.
§.disponat.⁊.§.moriatur.Qđ est verũ.si aliter con-
stat de matrimonio:si autem nō cōstat aliter,tũc tra
ductio ad domũ facit presumi matrimoniũ.vt.d.l.ea
que.de ritu nup.⁊.l.deniq;.ita dicit Barto.Angel.⁊
Imo.in.d.l.cui fuerit.Et dicta sunt vera,q̊ ad substã
tiã matrimonij.S; qd si tractatur de lucro dotis:vt
puta.statuto cauetur qđ muliere decedēte,in patrimo
nio vir lucretur dimidiã partē dotis:an lucrabitur si
fuit matrimonium per verba de presenti:nondum ta
men mulier fuit traducta ad domum viri.istam que-
stionem mouit Barto.in.l.nihil.ff.rerum amo.⁊ ibi
tenet q̄ sic.allegat.ff.de dona.inter vi.⁊ vxo.l.cũ hic
status.§.si maritus.Et istam sententiam secutus fuit
Bal.in.l.deo nobis.C.de epi.⁊ cle.in ver.s; iuxta hoc
opponitur.⁊ in.l.quod satis.C.de bo.que lib.⁊ Ant.
de hut.in.c.j.extra de spon.sed Sali.tenet contrariũ,
per multas rationes.in.l.cum te.C.de don.ante nup.
dic de hac questione vt in dictis locis.Tu de hac qđ
ne vide latius quod scripsi.j.de acti.§.fuerat.¶ Ad-
das tamen supradictis.q̄ matrimonium proprie di-
citur consummatum:quãdo interuenit copula.vnde
postea non potest dissolui.etiam per romanum pon-
tificem.An autem ante.possit dissolui.habetur per
Bal.in.d.l.deo nobis.in prin.⁊ plenius per canoni-
stas in.c.ex publico.de conuer.coniug.vbi ēt patet.q̄
posset dissolui:tunc per ingressum religionis:etiam si
fiat altero cōiuge inuito.ex quo fit ante copulam:etiã
sine vlla Pape licentia:q̄ ipso iure habere licentiã
intelligitur.vide Imo.in.d.l.cui fuerit.¶ Quid au-
tem si duo diu habitant,nec apparent verba aliqua
matrimonij inter eos precessisse:sibi tamen carnali-
ter adheserunt.⁊ gloss.videtur sentire,quod sit matri-
monium de iure ciuili,licet secus sit de iure canonico.
vt no.in.l.in concubinatu.ff.de concu.sed fm Io.fab.

satis etiam potest dici,q̄ etiam de iure ciuili nō sit matrimonium,sed q̄ sic
detinens possit compelli cũ ea nubere:vt ibi patet.q̄ iustũ ⁊ equum est etiã
hodie.extra de adul.c.j.⁊.ij.de iure autem canonico.an tunc presumatur ma-
trimonium.vide in.c.illud.extra de presum.ita Bar.in.d.l.in concubinatu.
¶ In ea.gl.in fi.ista gl.subintrat materiam theologie:de qua dicendũ est.
5 vt per tex.glo.⁊ doc.in.c.debitum.⁊ ibi Anto.de but.extra de biga.¶ †In
glo.indiuiduam:ibi matri ⁊ auie.§.q̄ vero.Et aduertas.q̄ licet de iure ca
nonico matrimonium non possit dissolui:quia quos deus coniunxit homo
non separet.vt no.gloss.in.d.l.diuortio.in prin.ff.de neg.gest.fit tñ etiam de
iure canonico separatio,ex paucis tñ causis.de quibus per compost.⁊ alios
in.c.quanto ⁊.c.gaudemus.de diuor.⁊ aliquando fit quo ad torum.vt eod.
ti.c.ex literis.⁊ de adult.in.c.intelleximus.dic vt ibi.quia propter adulteriũ
fit separatio tori:non autem matrimonij:propter alias causas hic enumera
tas.Sed vbi non teneret matrimonium in casibus,his versibus enumera-
tis,non tamen fit separatio tori:sed declaratur matrimonium non tenere,et
nullum.vt not.gloss.in.l.rerum amota.quidam.ff.rerum amo.⁊ ibi Barto.
tamen de iure ciuili multis causis impeditur ⁊ contractũ dirimitur:de qui-
bus habetur in.l.consensu.⁊ ibi no.per glo.⁊ doct.C.de repu.⁊ habetur ple
ne per gloss.in.§.sunt alie.j.tit.proximo.⁊ ibi dicam.¶ Que quidem cause
his versibus cōprehendũtur vc;.Error:conditio:votum:cognatio:crimē.
Cultus disparitas:vis:ordo:ligamen:honestas.Si sis affinis:vel si coire
nequibis.Hec copulanda vetant:connubia facta retractant.Prosequor.in
d.glo.ibi.C.de iudeis.l.ne quis christianam.dic nō esse permissum mulierē
alterius religionis,vel secte,vel legis,in coniugem accipere:etiam sub con-
ditione si fiat christiana.xix.questio.iij.c.final.Sed vbi alter conuertitur ad
fidem,et alter remanet infidelis:tunc dic vt in dicto capitulo quãto.⁊.c.gau
6 demus,extra de diuor.⁊.xviij.questione.j.per totum.¶ †In ead.gloss.ibi:
ad municipa.l.fina.§.ij.dic quod vxor sequitur forum viri:vt in foro viri sit
conuenienda.fm quod habetur in tex.⁊ gloss.⁊ per docto.in.l.cum quedam
puella.ff.de iuris.om.iudi.
7 ADNOTATIO.†S; nunqd vxor teneat̃ seq virũ q̊cũq;
vadat,Bart.ĩ.l.meuia.§.vxor.d annuis legatis ĩ pãdectis,⁊ Bal.ĩ.l.pe.de
opis libertoꝝ.C.ꝯcludũt qđ sic,⁊ facit tex.ĩ canone vnaq̃que,decima tertia
q̄ōne.ij.vbi dr̃ qđ vnaq̃q; mulier sequat̃ virũ suũ,siue ĩ vita,siue ĩ morte.et
8 ibi gl.ĩtelligit † ēt pcedere q̊ad virũ vagũ,puta histrionē.qđ pcedit si scie-
9 bat a pñcipio,alias sec⁹,vt ibi notat̃,⁊ in locis pcitatis†.S; qd si vir fecerit
pactũ vxori,qđ semp morabit̃ in domo ipsi⁹ mulieris aut parētũ suorũ,cer
ti loci,an valeat tale pactũ:Stephanus aufrerius in suis decisionib⁹,q̄ōne
octuagesima septima concludit qđ sic alio nō apparente.Antonius,Cains.
Itē q̊ ad hoc vt in foro viri subeat onera realia ⁊ psonalia:⁊ nō in loco sue
origĩs,nisi p possessionib⁹ q̃s ĩ loco origĩs h;.vt no.gl.ĩ.d.l.fi.§.ij.Itē q̊ ad
lucrũ dotis,ĩspicit̃ forũ viri:⁊ nō mulieris vt.l.exigere.⁊ ibi Bar.⁊ Ang.ff.
de iudi.¶ Quero an vxor,nō dico sequat̃,vel nō sequatur forũ viri,sed di
co an efficiatur ciuis illius ciuitatis,cuius est maritus.⁊ glo.in.l.ciues.C.de
incol.lib.x.dicit quod sic.⁊ idem in.l.originem.C.de municipa.⁊ origi.lib.x.
⁊ ibi Barto.⁊ hoc tenet Barto.in.d.l.final.§.ij.licet text.ibi appellet illam
incolam:sed improprie.¶ Quero.an desinat esse ciuis illius ciuitatis,ex
qua nata est.⁊ Bartol.in.d.l.fina.§.ij.concludit.quod quo ad quedam,desi
nit esse ciuis.vt puta quo ad omnia illa per que persona mulieris possit tra
hi ⁊ separari a seruitijs viri.et ideo non potest trahi ad munera:honores,
vel iudicia.vt dicta.l.cũ quedam puella.⁊.C.de mulieri.et in quo loco mu.l.
ij.libro.x.⁊ dic vt ibi late per Bartol.de materia munerum.quo autem ad
alia,non mutat originem propriam.vt.l.assumptio.ff.ad munici.¶ Que-
ro.an comitatensis nupta ciui,efficiatur ciuis.¶ Item quero,an si ciuis nu
bat comitatensi:efficiatur comitatensis:dic quod non.vt est casus in lege ne
diutius.et.l.meminimus.et ibi Bartol.C.de agrico.et censi.et notat Bar-
10 tol.in dicta.l.finali.§.secundo.¶ †Quid in vidua,an sit de foro viri:dic qđ
idem quod est in vxore.dum est in actu viduali.vt.l.filij.§.vidua.⁊ ibi Bar
to.ff.ad municipa.⁊ in dicta.l.fina.§.secundo.¶ Quid de sponsa.dic quod
si per verba de futuro,non mutat forum.secus si per verba de presenti:vt.l.
ea que.⁊ ibi gloss.ff.ad municipa.et per Barto.in dicta.l.finali.§.secundo.
¶ In ea.gloss.ibi:secus in concubina.quod intellige propter amasiam.que
non mutat domicilium:nec efficitur de foro amasij propter hoc:sed ex alio
posset effici de foro suo,si transtulit ibi maiorem partem fortunarum sua-
rum,vel suam sedem ibi collocauit:vt not.Bartolus in.d.l.finali.§.secun-
do.¶ In eadem glossa.ibi.l.in concubinatu.in fin.dic dummodo vnum de
quatuor que habentur in.l.prima.eodem titulo.interueniat.vt ibi nota.glo.
et Bartolus.in.l.finali.eodem titulo hodie autem de iure canonico,nullo
modo est permissum:quia quelibet simplex fornicatio,est peccatum mor-
tale:vt capitulo ad nostram.extra de here.in clemen.et.xxxij.questione.iiij.
capitulo omnes.⁊ capitulo nemo.et dic vt plene per Bartolum.in dicta.l.
in concubinatu.Et que etiam de iure nostro,dicatur proprie concubina.vi-
de Barto.in.l.fi.ff.de concubi.

SVMMARIVM.

1 Quando filiusfa.possit esse in iudicio,sine consensu patris.
2 Quando filiusfa.possit testari in iudicio,sine consensu patris.
3 Effectus patriæ potestatis.
4 Rex Franciæ non est subditus imperio Romano.Et nu.5.

Ius autem.

a Ius autem. [a]Jus aūt qđ pr̄i i liberos ɔpetit:solūmō cōpetit ad pr̄es ciues romanos.h.d. ¶ No.ꝙ parētes habēt i filios,ius pr̄ie ptātis. ¶ No.ꝙ ius pr̄ie ptātis,solummō ptinet ad ciues romanos. ¶ No.ꝙ aliq sunt sub impio romano.vt dicā cum gl. ¶ In gl.ius aūt.ibi q filios di.l.ij. Dic.ꝙ ille casꝰ nō extēdit:quod odiosꝰ,ꝛ taxatiuꝰ.vñ ob aliā cām ꝙ famis,nō pt vēdere,vł obligare filiū.vt ibi no.gl.ꝛ Bar.i.l.fi ɔstāte.i pn̄.i.ix.q.ff.solu.mat. ¶ In ea.gl. ibi de i ius vocā.l.fi.dic sine sit ēt filiꝰ emācipatꝰ,nō tm̄ i ptāte,nō pōt sine venia patrē i ius vocare.vt.d.l.fi.pp religās pcedētis pr̄ie ptātis: quimo ēt si eēt miles,nō pt patrē(ēt i castrēsibꝰ)i ius(sine venia)vocare.vt ē gl.singłaris i.l.cogi.§.si pr̄.ff.ad treb. ¶ Sz ɔ istā gl.opponit ꝙ vocare i ius sine venia;nō sit bñficiū pr̄ie ptātis.qđ ptz i.d.l.filij.et ij.rñsio.qꝛ emācipatꝰ q nō est i ptāte,nō vocat sine venia:ꝛ mr̄ q̄ non hz filiū i ptāte.vt.s̄.femie.j̄.de adop.nō vocat sine venia. Et idē i pr̄e naturali.vt.l.qꝛ mr̄.ꝛ qđ ibi no.ꝛ qđ maxime p bal.ff.de i ius.vo.intm̄ ꝙ nullꝰ cui debet reuerētia:vt socer,ꝛ socrꝰ:lz nō habeāt i ptāte:tn̄ in ius vocari sine venia nō possent,durāte affinitate.vt.l.gnālr.ꝛ qđ ibi no.ff.de i ius voc.secꝰ affinitate dissoluta morte.vt ē gol.singularis in l.s b̄,ita.ff.de re iudica.sz salua gl.ꝙ filiꝰ i ptāte nullo mō(etiā venia petita,ꝛ obtēta)vocat patrē i iudicio:nisi i his casibꝰ q habent i.l.lis nulla.ff.de iudicijs.Sz alij filij,ꝛ iferiores,q nō sunt i ptate,pn̄t i ius vocare parētes,ꝛ supiores:dūmō petāt,ꝛ obtineāt veniā.ꝛ ibi loquātur ɔr̄ia.de q̄ vide q̄ plene scripsi.j̄.de act.§.penales. ¶ In ea.ibi.ff.de iudi.l.lis nulla.Dic,fallit in casibꝰ ita notatis p glo.ꝛ doc.in Spe.de actore.v.itē ꝙ est filiusfamilias.ꝛ Rof.i libellis suis i ti.si qs aliquez in iudi.temere vocauerit ꝛc. ¶ In eadē ibi,p q̄s psonas nobis acqrit. §.j.dic vt notat i.d.§.j.ꝛ ibi dicā.ꝛ no.p gl.ꝛ doc.i.l.cū opz.C.de bonis q̄ libe.in pn̄.ꝛ i.l.plz.p gl.ꝛ doc.de acquirē.here.ꝛ ego dixi.s̄.titu.j.§.ij. ¶ In eadē ibi.l.fi.§.j.dic de b̄ est tex.clarꝰ.i.l.j.in fi.C.de anna.excep. dic plene.vt notāt gl.ꝛ doc.i.l.j.§.necessitatē.C.de bonis q̄ libe. ¶ Ad vnū tñ aduertas,ꝙ nō sufficit ɔsensus gn̄alis,siue vl̄is,in qbuscunqꝫ causis,vel iudicijs:sz reqrit sp̄alis.vt ar.l.si qs mihi bona.§.iussum.et qđ ibi no.ff.de acqrē.here.sz si fuerit ɔsensus p̄stitꝰ in pncipali cā:nō
b est necesse ꝙ p̄stet postea i executiōe:qꝛ p̄stitꝰ b in pncipali,sufficit i acceſſorijs,ꝛ executiōe cause pncipalis.vt no.gl.singułr in.l.iij.§.sz vtrū. in scđa solutiōe.ff.de minori.ꝛ ibi no.Bal.Nec sufficit ratihabitio patris postea sequēs.vt no.gl.i.d.§.sz vtrū.Et est rō fm̄ Bar.ibi.qꝛ iudiciū peccaret in substātia.igit ꝛc. ¶ Et p̄dicta sunt v̄a.qñ filiꝰ de p se agit,vel ɔuenit:sz si simul cū pr̄e,vel i eodē instr̄o dicat Titiꝰ pr̄,ꝛ Seiꝰ eiꝰ filiꝰ vēdūt ꝛc.lz nō dicat ɔsensu pr̄is:ꝛ tñ ɔsensus p̄sumit:vꝫ actus.ita not.Dy.ꝛ Bar.i.l.cū pr̄e.§.libertꝰ.in fi.ff.de leg.ij.ꝛ Ang.ꝛ
1 Jmo.in.l.is q hr̄s.§.fi.ff.de acqr.here. ¶ †Et p̄dicta c pcedūt in ciui
c li cā:sz in crīali,siue filiusfamił.accuset:siue accuset,siue ingrat,p̄t esse in iudicio sine ɔsensu pr̄is.dūmō(si sit minor)hēat curatorē.l.clarū. C.de auto.p̄stā.Ita determinat Bar.i.l.inter liberos.§.j.ꝛ in.l.filiusfami.ff.de adulte.ꝛ i.l.fi.§.j.ꝛ ibi Ang.Raph.ꝛ Jmo.ff.de vb.ob.ꝛ Bal.plenꝰ in.l.si longꝰ.ff.de iudi.Et in oibꝰ,ꝛ singulis casibꝰ,in qbus pr̄i nō acqrit vsusfructꝰ:qꝛ tūc cū nō sit eiꝰ legitimꝰ administrator.vt no.in.l.j.C.de bonis mater.ꝛ aut.excipit.ꝛ.l.cū opz.C.de bo.q̄ libe.i pn̄.nō est necesse vt ɔsenium pr̄is,i iudicio habeāt vt est text.et ibi doc.i.l.fi.§.finaūt i vnū.C.d bonis q̄ lib.Et no.bar.i.d.l.fi.§.j.ff.de verbo.obli.de quibus oibus vide q̄ plene scripsi.j̄.de actio.§.i psonā.

✠ ADNOTATIO. An ꝛ qñ filiusfa.possit testari i iudicio,sine ɔsensu pr̄is,addo eūdē Ang.j̄.de act.§.actiōes.col.pe.ꝛ fi.v̄si.qro an filiusfa.nu.14.ꝛ pulchre declarat Stepha.aufreri i cappella.tholosana.q.clxxv.ꝛ distinguit Guido papa i decisionibꝰ delphin.q.liiij. addo Bal.consi.cxciij.ꝛ consil.cccccxcij.lib.iij.ꝛ Guil.durā.in Spec.de actore.versiculo.sed ꝛ filiusfamilias.numero.21.ꝛ.22. Anto.Caius.

¶ In eadē gl.ibi.sexto.qꝛ in vno.vt.j̄.p q̄s pso.no.acqri.l.j.dic meliꝰ. facit.l.j.C.de bonis mater. ¶ In eadē gl.ibi.j̄.de inuti.stipu.§.itē in utilis.dic istud est verū pterꝙ in castrēsi.vel q̄si.qꝛ in illis,oi tpe(etiā antiquo)cadebat obligatio inter eos.vt ibi no.hodie aūt ex cā aduentitia,ēt ciuilis ꝛ naturalis obligatio nascit.vt no.gl.in.l.si qs p eo.§. j.ff.de fideius.Et dic vt ibi p Bar.ꝛ plene p gl.ꝛ Bar.in.l.frater a fratre.ff.de ɔdictio.inde. ¶ In eadē ibi.ꝛ piudiciali actiōe.dic vt.j̄.d act. piudiciales. ¶ In eadē ibi nō interdictū:nisi in casu.Et q̄ est ratio differētie.no.Barto.in.d.l.iij.§.hoc aūt.ff.de liber.exhibē.dic vt ibi.
2 ¶ †In eadē gl.i fi.dic idē no.gl.in.l.j.§.j.ff.de rei vēdi.Et dic.vt ibi p gl.ꝛ doc.sz mihi videnf addēdi,alij effectus pr̄ie ptātis:q: pr̄ia potestas operat circa casum.l.si infanti.C.de iure delibe.ibi mortuo filio infante,herede ab alio instituto ꝛ nō adita hr̄ditate,pr̄ occupat dictā hereditatē,iure pr̄ie ptātis.vt ibi no.p Bart.ꝛ Jmo.in.l.vētre.ff. d acqrē.here. ¶ Itē operat,ꝙ filiusfa.nō obligat ex mutuo,vel toto:sine ɔsensu pr̄is.vt.l.j.ꝛ p totū.ff.ad macedo.ꝛ.l.si qs rē.§.voto.ff.de pol. ¶ Itē operat,ꝙ filiusfami.nō pōt testari,vel codicilliari etiā consentiēte pr̄e.vt.l.pe.ꝛ fi.C.q testa.face.pos.ꝛ.l.cōficiunt.§.codicilli.ff.d iure codici. ¶ Itē qꝛ filiusfamilias nō pōt donare:etiā cā mortis,sine ɔsensu pr̄is.vt.l.tā is.§.j.ꝛ ibi gl.ꝛ Bal.ff.de do.cā mor. ¶ Itē propter patriā potestatē,pōt pr̄ corripere,ꝛ castigare filium.vt.l.j.C.de emā.propiu.ꝛ.l.si filiꝰ.C.de pr̄ia potestate. ¶ Item operat.ꝙ de iure

a ¶ Jus aūt. Ibi icipit tertia pars.in qua sic pone casū.Dn̄e.dicatis mihi(si plz)quoꝝ ppriū est ius pr̄ie ptātis:ad hoc rñdet Justiñ.ius patrie ptātis qđ in liberos habemꝰ:ppriū est ciuiū romanoꝝ.i.liberorū hoīm de romano imperio.nulli eīn alij hoies sunt:qui talē ptātem habeant in liberos,qualē nos habemus.ꝛ hec in tertia parte cōtinetur.q̄ durat vsqꝫ ad.§.q igit.Frāc.

ciuili filiusfami.non pōt ɔhere matrimoniū,sine cōsensu patris.vt.j̄.ti.j.in pn̄.ꝛ ibi dicā. ¶ Itez operat.ꝙ filiusfamilias nō pōt habere tutorem, b nisi i casu.l.fi.C.de sen.pas.de quo ibi p Cy.Bar.
4 ꝛ Bal. ¶ †In gl.romanoꝝ in fi.ista glo.allegatur ꝙ rex Francie non est sub imperio romano.

✠ ADNOTATIO. Quod aūt serenissimus rex Frācie,nō recognoscat supiorē,firmauit Philip.deciꝰ,cōsi.lxxxv.diuino iplorato.col.iij. versic.put ē in rege Frācoꝝ.nu.4.volu.j.ꝛ cōsil. 271.diuino iplorato.v̄sic.nā rex in regno.nu.4. vol.ij.ad idē Bald.in.l.exēplo.col.fi.de pbationi
5 bus.ꝛ i aut.b ampliꝰ.col.ij.C.de fideicōmis.† nec habet minorē authoritatē i suo regno,ꝙ imperator cū sit impator i regno suo,fm eūdē ibi,qđ pbat Deciꝰ i.d.cōsi.171.ꝛ cōsi.309.col.v.nu.10.ꝛ iō pōt restituere aduersꝰ infamiā et p̄scriptionem, c Stephanꝰ bertrādꝰ cōsi.294.visa petitiōe.col.6.
6 v̄si.q vt refert Bal.nu.14.vol.7.†iminet eīn tāꝙ stella matutina,i medio nebule meridionalis super omnes reges,fm Bald.in.c.j.§.fi.de prohibita feudi aliena.per Fredericum. Ant. Caius.

Sz ɔrāiū ptz expresse.s̄.i rubrica.Ibi Francꝰ:qꝛ intelligit de Frācia.Itē de b̄ est glo.ordinaria in ɔrāiū:ꝛ melior in ti.de pac.iuramē.fir.l.hac edictali.ꝛ.lxiiij.distin.c.adrianꝰ.Et est gl.in.c.p venerabilē.ex̄ de elec.circa pn̄.De hoc est dicēdum vt p doc.in.l.j.C.de summa trini.ꝛ fide catho.ꝛ in l.depcatio.ff.ad legē rhodiā de iactu.ꝛ Bar.i prima ɔstōne.ffoꝝ.ꝛ in.c.p venerabilē.q filij sint legi.ꝛ no.Spe.in ti.de appellatiōe.§.nūc videndū. circa princi.ꝛ vide qđ no.Ang.ꝛ Jmo.in.l.impe ratores.ff.de appella.Et ego latius dixi in.l.j.in prin.ff.a qui.appel.non licet.dic vt ibi. d

SVMMARIVM.

1 Nepos ex filia,sequitur aliam familiam.
2 Spurij,non est nominandus filius.
3 Spurius,dicitur natus ex damnato coitu.
4 Spurio tamen,relictum à patre factum,pro alimentis,vel pro dote,est validum.
5 Miles non potest aliquid focariæ dare. Et nu.6.7.

d Qui igitur. [d]Pater hz filium ex legitimo mr̄imonio natū in potestate ꝛ auꝰ nepotē ex filio:nō autē ex filia.h.d. ¶ No.ꝙ nepos ex filio nō est i ptāte sui pr̄is sed aui pr̄ni:qꝛ cū filiꝰ sit ipsemet in ptāte aliena nō pōt hr̄e i ptāte aliū vt.l.sic eueniet.ff.de adulte-
1 rijs. ¶ †No.ꝙ nepos ex filia sequit alienā familiā:ꝛ nō est de agnatiōe aui mr̄ni sed pr̄ni. ¶ In gl.vxore.ibi.ꝛ.j̄.ti.j.§.fi.dic de vxore.s.ltiādē tñ si est illegitima.si vterqꝫ ignoret cām impedimēti.vt.C.de nuptijs.l.ꝙꝙ. ¶ Quid aūt si alter cōiugū est ignorās.ꝛ gl.ibi dīt ꝙ si ignorātia est ītia ꝛ p ɔñs pr̄ ignorās hēret i ptāte.vt.j̄.ti.j.§.sunt ꝛ alie.p quo.ff.q.ad liber.pcla.nō lz.l.si nō scieti. ꝛ facit.ff.sol.ma.l.si ignorās.sz canoniste dicunt vtrūqꝫ legitimū.vt no.Jnn.ex q filij sint legi.c.fi. ꝛ eo.ti.c.ex tenore.ꝛ Spe.i ti.de succes.ab itesta to.v̄si.sz pone.dic vt p doc.i.d.l.ꝙꝙ.Illud autē qđ gl.dīt de filio nāli.dic vt p doc.ꝛ glo.ꝛ ibi dicā
2 j̄.ti.j.§.fi. ¶ †In eadē gl.in fi.rō est.qꝛ nō ē spurius,noiandꝰ filiꝰ:imo nec a pr̄e(de iure ciuili) alendꝰ.vt in auf.ex cōplexu.ꝛ ibi Bar.ꝛ doc.C. de incest.nupt.nec est de familia,vel casata,vel agnatiōe,vel cippo domus.vt late no. Ange.et Jmo.in.l.ex facto.§.si qs rogatꝰ.ff.ad trebellia. ¶ Ex quo sequit.ꝙ si premium daret ex statuto (vt fuit in pr̄ia mea i ciuitate Aretij)ꝙ qcunqꝫ caperet aliquē de petra male:habeat cētū:q fuerūt ꝛ adhuc sunt maximi nobiles:ꝙ si caperet bastardū,nō deberet habere premiū:ita dicit Bar.

ADDITIO.
¶ Quia p̄stitus. Et sic vnicꝰ ɔsensus sufficit p tota cā.ꝛ ita tenuerūt Bar.ꝛ Bal. in.l.nō solū.§.necessitate de bo.q̄ libe.Spe.in titu. de actio.v̄.sz nū qđ ibi videre poteris multa ad materiā hic traditam per Ang.

ADDITIO.
¶ Et p̄dicta.ad istud vide Ludo ui.Ro.i sing.fo. xi.singu.cccxviij. Ang.in.§.actiones autē.j̄.de actio.in.vj.colū.

¶ Qui igit. Ibi incipit q̄rta ps.i q̄ sic pone casuz: dn̄e(si vobis plz) dicatis q sunt in pr̄ia ptāte: ad b̄ rñdet Justiñ.amice.dicimꝰ qđ illi sunt i patria ptāte nr̄a,quos de iustis nuptijs pcreauimꝰ.ex b̄ igit manifeste liquet.ꝙ illi qui ex te,ꝛ vltima vxore tua nascunt:i tua ptāte sūt vt nepos,natꝰ ex filio:idē est in pronepote ꝛ ceteris, deiceps p masculinā lineā descendētibus:sz quāꝙ diximus nepotes natos ex filio in tua esse ptāte: secꝰ tñ ex nepotibus,natis ex filia.Nā q ex filia nascunt,i sua potestate nō sūt:sz in ptāte pr̄is corū.ꝛ hec dicūtur in quarta parti. vsqꝫ ad finem ti. Extra casuz no. ꝙ liberi sūt i potestate parentū. scđo nota qđ est matrimoniū:tertio.ꝙ matrimoniū de facili non soluitur.

a ¶ De nuptijs. Cōtinuatio hui⁹ rubr. ptz in hunc modū dcm̄ est. s. q̄ illi sunt i ptāte nr̄a, q̄s ex iustis nuptijs pcreaui mus. ne igit̄ iuue nes possint igno rare, q̄ sint iuste nuptie. intēdit h̄ tractare de nup. ⁊ earū ipedimen tis. ⁊ iō de his di ctur⁹, p̄mittit ti tulū de nup. iu stas aūt nuptias ⁊c. Ad euidētiā hui⁹ tit. in q̄tuor ptes princi. titu lus iste diuidit̄: i quarū p̄ria pte determinat Iu stiū. q̄ sunt iuste nup. In sc̄da pte determinat d̄ pe nis qb⁹ puniunt̄ illi q illicitas nu ptias ɔhūt: i q̄r ta pte. ponit sp̄ā les casus, i qbus illi q nō erāt i po testate p̄ris b̄n̄fi cio natiuitatis, postea autorita te curie ad p̄riā ptāt̄ redigunt̄: ⁊ iura legitimoꝝ ɔsequunt̄. P̄ria ps ptendit̄ vsq̄ ad illū. §. ergo nō b oēs. Sc̄da ibi: in cipit: ⁊ protēdit̄ vsq̄ ad illum. §. si aduersus ibi inci pit tertia. ⁊ pten dit̄ vsq̄ ad illum §. aliquando ibi. Quarta icipit. ⁊ ptēditur vsq̄ ad finem tit. iustas autem ⁊c.

b ¶ Iustas. Pone sic casum. in p̄ria parte, accessi ad Iustiū. ⁊ ita q̄si ui ab eo: d̄ñe vos vultis tractare d̄ nup. dicatis igi tur mihi q̄ sunt iuste nuptie. ad h̄ rn̄dēt Iusti nia. dicēs. q̄ iuste

in l. item in potestate. ff. de his qui sunt sui vel alieni iuris. ⁊ in l. fina. C. de verbo. significatio. et ibi Bald. Ange. et Salice. quod nota.

✻ ADNOTATIO. Spurius hoc casu d̄r nat⁹ ex dānato coitu, puta ex vxorato et vxo rata, ex monacho et moniali, vel ex monacho et soluta, vt late notaui in arbore substitutionum

4 quā feci, in. c. de pupillari substōne, † Spurio tū, relictū a p̄re factū, p alimētis, vel p dote est vali dū. c. cū haberet. i fi. ⁊ ibi Panor. ⁊ scribētes no tāt, de eo q duxit in vxorē, quā polluerat, p adul teriū, ex̄ ⁊ iō bar. i. l. fi. de his qb⁹ vt idignis i pan de. dicit eē cautelā, q̄ qn̄ p̄r vult aliqd relinquere spurio, q̄ dicat se relinq̄re p alimētis, qd̄ probat Paul. a cast. cōsi. v. qcqd dicat̄. col. ij. X. sup b̄. al's

5 nu. v. vol. j. qd̄ itelligūt pcedere q̄diu vixerit, naz cessante cā, dz cessare effectus, addo † q̄ lz miles

6 nō possit aliqd dare focarie. l. ij. de donationib⁹. inter vi. ⁊ vxo. nec ēt p̄sbyter † pōt donare, fallit

7 tū qn̄ donat̄ p alimētis Pet. ancha. cōsi. cclxviij. dubiū facit si † tū donatio excederet alimēta nō valeret i excessu. argu. notatoꝝ in l. si donationē de collationib⁹. C. ⁊ firmat Guiller. benedicti, in c. raynunti⁹. vbo ⁊ vxorē noīe adelasiā, nu. 725. et faciūt q̄ cōsuluit Stephan⁹ bertrand⁹, cōsi. ccv. si est verū. col. j. nu. j. ij. iij. iiij. ⁊. v. vo. ij. p̄mox. A. C.

*De nuptiis.** *Rubrica.*

¶ Cōtinuat̄ rubrica ex̄ gl. q̄ visū est de p̄ria po testate, q̄ sine nuptijs eē nō pt vt. s. ti. j. i p̄n. Seq tur videre de ipsis nuptijs: ita cōtineat gl. j. codē §. si aduersus. ⁊ q̄. s. ti. j. dictū ē qd sit m̄rimoniū, siue nuptie in h̄ titulo nō dicet̄, pp superfluitatem euitādā: s; tātummō dicet̄, q̄l'r ɔhat̄: ⁊ inter quos ɔhit̄ m̄rimoniū. ¶ Vel cōtinua sic. Dictū est. s. ti. pximo. in p̄nci. qd̄ in ptāte nr̄a sunt liberi nr̄i: quos ex iustis nuptijs pcreauim⁹: iō hic subiun gitur, inter quos dicte iuste nuptie cōtrahuntur.

SVMMARIVM.

1 Vinculum sacramētale, est fortius, quàm tēporale.
2 Ius canonicum, seruatur in spiritualibus.
3 Sponsalia, fiunt per consensum.
4 Pater quando contrahit sponsalia nomine filij, vide tur filius tacitè consentire.
5 Matrimonium contrahere ita est honestum, sicut in trare religionem.
6 Matrimonium spirituale, & carnale, æquiparantur.
7 Matrimonium à deo institutum fuit.
8 Domus & diuitiæ dantur à parētibus, à domino au tem vxor prudens.

IVstas. ᵇ Iste titu. diuiditur in octo ptes. In pri ma ponit q p̄nt ɔhere m̄rimoniū ⁊ q̄l'r. subijciēdo qōnē de filio, ⁊ fi lia furiosi. Sc̄da ibi: q̄ nō oēs. vbi ponit gn̄al'r, q̄sdā psonas, iter quas nō pōt esse m̄rimoniū: ⁊ sp̄aliter d̄t. q̄ inter ascēdētes ⁊ descēdētes, nō pt fieri m̄rimoniū: ēt si p adoptionē sint ɔiūcti ēt finita adoptiōe. Ter tia ibi: iter eas quoq̄. vbi ponit inter q̄s psonas ex collateralib⁹: ēt ɔiūctis p adoptionē, pt fieri: ⁊ nō fieri m̄rimoniū. Quarta ibi: affinitatis. vbi ponit iter q̄s psonas nō pt fieri m̄rimoniū, rōne affinitatis. Quinta ibi: illud certū. vbi ponit q̄l'r m̄rimoniū p̄hibet̄ rōne seruilis cognatiōis. Se xta ibi: sint alie. vbi ponit gn̄al'r, q̄sdā eē alias p sonas, iter q̄s nō pt ɔstitui m̄rimoniū. Septia. annullat m̄rimonia ɔcta ɔ iuris p̄cepta. ⁊ qcqd secutū est exinde: ⁊ ponit ɔfaciētes. Octaua ibi: aliqū. vbi ponit de filijs naturalib⁹. ⁊ q̄uo possint legitimari. Itē p̄ria ps p̄ncipalis diuidit̄ in qua tuor ptes. istā p̄io. ponit q sint illi q ɔhūt iustas nuptias. Sc̄da ibi: masculi. ponit cui⁹ etatis ad min⁹ d̄nt esse ɔhētes m̄rimoniū: nō distinguēdo filiofamilias, a p̄ribusfamilias. Tertia ibi: dum tū. dicit q̄ si filiusfamilias ɔhit m̄rimoniū, dz ei⁹

p̄r cōsentire. Quarta ibi: vn̄ q̄itū. ponit q̄l'r fili⁹ ⁊ filia furiosi debent ɔhere m̄rimoniū. ¶ Et hoc d̄t: liberi hoīes siue patresfami. siue filijfami. (cū ɔsensu tū p̄ris) p̄nt iter se iustas nuptias ɔhere: nō faciēdo tū ɔtra leges, q̄ sunt inferi⁹ descripte. Itē filij furiosi possunt (cum cōsensu curatoris) matrimoniū ɔhere: ⁊ cū dote, s; quātitatē patri monij p̄ris. ⁊ hoc dicit. ¶ No. ibi: ciues romani: qd̄ de iure ciuili nō pōt esse matrimoniū, nisi iter liberos. Quid d̄ iure canonico: dicā cū gl. ¶ No. q̄ nō oīs ɔsensus cōiūct⁹ cū coit⁹, facit nuptias: sed op⁹ est, vt talis coit⁹ nō sit reprobat⁹ a lege. ¶ No. q̄ impuberes nō p̄nt ɔhere matrimoniū. ¶ No. q̄ ad hoc vt femīa possit ɔhere matrimo niū, op⁹ est vt sit viripotēs. ¶ No. q̄ de iure ciui li filiusfamilias, vel filiafami. nō pōt ɔhere matri moniū, sine ɔsensu patris: vel sine iussu Patris. ¶ No. q̄ filiusfamilias: vel filia, furiosi, pōt sine cōsensu p̄ris matrimoniū ɔhere. No. ibi ad exem pliū filie: q̄ statutū in filia furiosi, extēdit̄ ad mas culū filiū. ¶ In gl. ciues ibi: s; aliud de iure cano ni. dic vt in. c. j. de cōiug. seruo. ⁊ ibi no. Sz aduer te. q̄ hoc nō dz esse in p̄iudiciū d̄ñi: q̄ debita ⁊ cō sueta seruitia dz ei exhibere. vt ibi no. Sz qd si eo dē tpe, ⁊ marit⁹, ⁊ d̄ñs mādāt. Rn̄dit. q̄ si marit⁹ exigit debitū carnis, p̄ri⁹ dz seruire marito. vt ibi dicit gl. q̄ in mora modici tpis, nō est p̄iudicium: nisi requireret̄ p auxilio psone. vt. l. si qs in graui. §. cum i oēs. ff. ad sillei. ¶ † Quid. si d̄ñs vellet vē

1 dere seruā suā mercatori, q eā deducat lōge: ⁊ sic se paret a marito: dic q̄ nō pōt. vt no. gl. Inn. ⁊ Io. and. in. d. c. q̄ vinculū sacramētale, est forti⁹ q̄ tē porale. Et p̄dicta pcedūt. qn̄ d̄ñs fuit ignorās, q̄ seru⁹ su⁹, vel serua sua ɔxerit matrimoniū: q̄ tūc si serua mea pariet, ēt ex dicto matrimonio, et ex viro libero: tū part⁹ erit seru⁹ me⁹: q̄ partus se quit̄ cōdictionē matris. vt. l. part⁹. C. de rei vē. de q̄ vide plene Bar. in. l. itē in potestate. ff. de his q sūt sui, vel alie. iuris. Si naūt d̄ñs fuit sciēs, ⁊ pas sus fuit ɔhere matrimoniū cū libera psona: pdit d̄ñiū in seruo vel serua: vt est casus. ⁊ ibi no. i auf. ad hec. de lati. libe. tol. ¶ Itē p̄dicta sunt vera. qn̄ vterq̄ cōiugū, scit ɔdictionē alteri⁹. Si aūt al ter cōiugū erraret in cōdictione psone, separaret̄ matrimoniū. de cōiug. ser. c. lz. el. ij. ⁊ fi. Qd̄ est ve rū: si ɔditio errātis fieret deterior: vt q̄ crederet liberū, cū eēt seru⁹. vt argu. extra de cōuer. cōiug. c. ex pte. sec⁹ forte s; Io. fab. si liber cōtraheret cū ascriptitia: q̄ illa esset libera. vt no. s. de iure pso na. in p̄ncipio. ¶ In eadē gl. ibi: q̄ preualet. dic. hoc tenēt doctores i. d. c. j. de cōiug. seruoꝝ. s; Cy. in. l. cū ancillis. C. de icest. nup. dicit q̄ id qd̄ h̄r in dicto. c. j. seruat̄ quo ad ordies: lex aūt nr̄a fuat̄, q̄ ad successiōes. Sz gl. cōiter tenet̄. lz dictū Cy.

2 sit satis bonū. ¶ † In eadē gl. in fi. no. ex gl. q̄ in spiritualib⁹ seruat̄ ius canonicū: q̄ matrimonia sunt vnū de sacramētis ecclesie: ⁊ i his q̄ cōcernūt peccatū, seruat̄ ius canonicū: ēt i foro seculari. vt no. in. c. fi. ex̄ de pscrip. ⁊ in. c. j. de no. oper. nūcia. ⁊ in. c. ij. de arbitris. p gl. in. vj. quo ad successiones, seruat̄ ius ciuile. vt no. gl. j. de gradi. §. hactenus. ⁊ plenius. ff. de gradi. l. iurisconsultus. §. item libe

3 ri. Ego dicam in. d. §. hactenus. ¶ † In glo. viri potentes ibi. in sponsalibus: sed que est ratio in sponsalib⁹: tempus vniforme: ⁊ in masculo, ⁊ fe mina, ⁊ nō in matrimonio. Respōdent quidam. q̄ sponsalia fiunt per consensum: ⁊ ita potest vn⁹ sicut alter cōsentire: qd̄ non placet Io. fabr. quia etiā matrimoniū fit p cōsensum. vt. l. nuptias. ff. de reg. iur. tamen dicit q̄ licet nuptie cōtrahant̄ consensu: tamen quia fiunt ad effectum coniun ctionis corporum: requiritur q̄ ille cōsensus fiat inter psonas que sunt habiles ad cōtrahendum. que ratio cessat in sponsalibus. ¶ In eadem gl. ibi. l. cōtinn⁹. §. cū ita. ⁊ hec vera: quia est casus in c. puberes. ⁊ in. c. continebatur. extra de despōsa. impube. ⁊ videt̄ casus in. l. si vxoꝝ. §. fi. ff. de adulte rijs. ibi eīn fuit coitus: ⁊ nō committitur adulte riū, quasi in nupta. ¶ In ea. ibi. l. inter liberos. §. j. sed ista lex nō dicit: sed pbatur tantum ratiōe. lex enim

nup. sūt, q̄s iter se ciues romani i. liberi hoīes, scōm p̄cepta le gū ɔhūt: vcz ma sculi puberes, ⁊ femine viripotē tes: ⁊ hoc est ve rū. siue sint p̄re fa. q nup. ɔhūt, siue filijfa. dūmō filijfa. de ɔsensu parētū in quoꝝ sunt ptāte nup. ɔhāt. nā q̄ filij fa. de ɔsensu pa rētū (i quorum: sūt ptāte) d̄beāt ɔhere tā ciui. q̄ nālis rō suadet intm̄ q̄ ēt iussu parētū i m̄rimo nio filiofa. ɔhē do precedere dz. vn̄, q̄ ɔsens⁹ pa rētis regrit̄: apō veteres dubita tū fuit, ⁊ q̄situz. vtrū filiusfa. ali cui⁹ furiosi pos sit nubere ⁊ ɔhe re matrimoniū: cū p̄r furios⁹ cō sentire nō pos sit: ⁊ certe lz de filia de facili cō senserint antiq. scz qd̄ ipa possit sine ɔsensu p̄ris nubere. i filio tū varij, ⁊ i varias sn̄ias declinaue rūt: sed tādē ad hui⁹ dubitatio nē veterū sopiē dā, nostra pces sit cōstitutio cu ius autoritate pmissum est. vt ad exemplū filie furiosi, sine pa terni ɔsens⁹ in teruentu, vxorē ducere possit. s; aūt modū in ea dem cōstitutiōe expressum. ¶ Ex casu no. p̄io. q̄ inter ser uos nō pōt esse matrimonium. ¶ Sc̄do not. q̄ masculus. xiiij. anno. et femina xij. p̄nt cōtrah̄ re matrimoniū ¶ Tertio not cōsensū patris eē necessariū, cū filiusfa. vel filia fami. ɔhūt ma trimoniū. ⁊ hec dicunt̄ in p̄ima pte vsq̄ ad. §. er go non omnes ⁊c. Fran.

ADDITIO.

a ¶ Intm̃. Uide Panor.ĩ suis cõsi.in ↄsi.xij.i. j.et ij.coi.eũdẽ in.c.j. de desp̃o. ipube. ⁊in.c.accedẽs.de pcur.p Bart.ĩ.l. obligamur.ff.de act.⁊ obliga.

¶ Ergo nõ oẽs. Hic incipit scđa ps in q̃ determinat Justiñ.ð impedimẽtis nup. ⁊ ĩ hac pte ita pcedit. Prĩo.ðterminat ð impedimẽtis ĩteruenientibus ratione cognatiõis ĩ linea directa:et hoc si fuerit cognatio naturalis:siue ciuilis tm̃.puta p speciẽ adoptionis.scđo, determinat de ĩpedimẽtis ĩteruenientib⁹ rõne affinitatis.Tertio.de impedimẽtis interueniẽtib⁹ rõne ciuilis cognatiõis.et ista scđa ps pncipalis. et he pticule satis in litera manifeste,per se patet.

¶ Põe sic casũ. Dicit Justiñ.inferẽdo ex pcedentib⁹,ex q̃ dictuꝫ est.s.q liberi homines q sm pcepta legũ coierit, nuptias iustas ↄtrahũt. ergo manifeste ptꝫ,q nõ ꝫ nobis q̃libet vxorem indistincte ducere. Nã a quarundã mulierum nuptijs (cũ qbus leges ↄhi vetant) abstinẽdũ ẽ:nã inter eas personas q̃ parẽtũ,vel liberorum locũ inter se obtinent,nuptie cõsistere nõ pñt.veluti inter patrẽ ⁊ filiã,vel auiã ⁊ nepotẽ,vel mrẽ ⁊ filiũ,vel auum ⁊ neptẽ,nuptie phibite sunt:⁊ nõ solummodo iter istas psonas,sed inter oẽs,⁊ supiores ⁊ ĩferiores directo existẽtes vsq₃ in infinitum.⁊ si tales psone inter se coierint,nepharias atq₃ incestas nup.inter se ↄtrxisse cẽseant. et hec intm̃ sunt

lex em̃ phibet fieri mr̃imoniũ cũ minori.xij.an-
nis.vt h.⁊ vltra pcedit.j.eo.§.si aduers⁹ annullã
do actũ.q̃ dꝫ puniri ↄfaciẽs.vt.ff.de penis.l.san-
ctio legũ.cũ filib⁹.¶ In eadẽ gl.ĩ fi.dic.de hoc est
casus ĩ.c.j.de desp̃o.ĩpube.in.vj.¶ In gl.ĩ ptãte
in fi.Tu dic meli⁹:aut loqmur in filia femina:et
tũc siue sit in ptãte,siue emãcipata:siue vidua,si
ue nõ:dꝫ hr̃e ↄsensum patris de necessitate:non
tm̃ ex ↄsilio.vt.l.in ↄiũctiõe.⁊.l.vidue.C.de nup.
Aut loqmur in filio masculo.⁊ tũc.si est in ptãte
dꝫ iuss⁹ pr̃is pcedere.vt h.si aũt est emãcipat⁹,
põt nuptias ↄhere sine ↄsensu pr̃is.ita ĩtelligũt
dicta v̈ba.l.iij.§.si emãcipat⁹.ff.de contratabul.
¶ In gl.debẽt ibi.l.paul⁹ rñdet.dic.ꝫ sec⁹ est de
iure canonico.vt ibi no.⁊ ex̃ q mr̃imo. accu.poss.
c.vr̃.¶ In eadẽ gl.ibi ↄdicat exp̃sse.dic.h est ve-
rũ si sciuit:⁊ nõ al's:vt.d.l.paul⁹ rñdet.⁊.l.si vt p-
ponis.l.j.eo.ti.¶ In gl.sm datũ.ibi.nõ in filio-
fa.intelligit:dic.q imo in filiofa.idẽ.q₂ de iure ca
nonico ↄsensus illoꝝ tãtummõ q ↄhunt mr̃imo
nia requirit.vt.xxvij.q.ij.c.sufficit.⁊ ex̃ de desp̃o.
a impube.c.ex literis.intm̃ q ꝫ filiafamilias nu-
bat sine ↄsensu pr̃is:p̃t tñ cogere patrẽ,vt ei do-
tẽ ↄdignã ↄsignet.vt no.xxxij.q.ij.c.hoc sanctuꝫ.
4 ¶ †Si aũt pr̃ ↄhat spõsalia, seu mr̃imoniũ no
mine filij.fili⁹ vr̃ tacite ↄsentire,cũ scit:nisi exp̃s-
se ↄdicat.vt.c.j.de desp̃o.ĩpube.ĩ antiqs.eo.tit.c.
j.in.vj.¶ In eadẽ gl.ibi.l.si furiosi.in fi.⁊ not.qđ
lex q̃ dicit q in filio reqrit ↄsensus pr̃is:intelligi
tur.si est habilis ad p̃standũ. Sec⁹ si est furiosus.
Et idẽ in vsu,de adeũda hr̃ditate.vt.l.q seruũ.et
l.cũ heres institutũ.ff.de acqrẽ.here.qđ facit sm
Bar.ĩ.d.l.furiosi.q fili⁹ furiosi possit esse in iudi
cio de p se:ꝫ nõ habeat ↄsensum pr̃is:q₂ illũ hr̃e
nõ p̃t.Facit.l.si lõgi⁹.§.j.ff.de iudicijs.⁊ qđ ibi no
ta.qm̃ patri nõ q̃reret vsufruct⁹.al's reqrit cõsen
sus curatoris patris.vt.l.si cũ dotẽ.§.soluturũ.ff.
sol.ma.⁊.l.filio.ff.de solutio.⁊ si statutũ reqrit cõ
sensum patris,vel in muliere,agnatoꝝ.⁊ habeat
furiosum,q ex autoritate iudicis poterit ↄhere.
Facit.l.infanti.C.de iure deliber.⁊.l. bonoꝝ.C.q
amit.ad bonoꝝ pos.facit.l.cũ heres institut⁹.ff.đ
acqui.here.¶ In eadẽ gl.ibi:q₂ honesta res est.
5 ¶ †No.gl.q ita honestũ est,⁊ iustũ,ↄhere mr̃i-
moniũ:sicut ĩtrare religionẽ:⁊ facit qđ hr̃ in.c.p
venerabilẽ.ex̃ q filij sint legi.⁊ in auf.nisi rogati.
ad treb. ⁊ ĩ auf.de san.epi.§.⁊ h de pñti.⁊ in.c.in
pñtia. ex̃ đ renũ.⁊ gl.sing.ĩ.l.si ita qs.§.ea lege.ff.
de ver.ob.facit qđ habet p Ang.⁊ doc.ĩ.l.marcel
6 lus.§.cũ pponeret.ff.ad treb.Ex q̃ nota† q mr̃i-
moniũ spũale,⁊ mr̃imoniũ carnale equiparant.
ADNOTATIO. Probat tex.ĩ.c.aua
ritie cessitas.⁊ ibidẽ notat ex̃ de electione.lib.vj.
7 †fuit em̃ institutũ mr̃imoniũ a deo, genesis.ij.c.
circa fi.⁊ notat gl.ĩ authẽtico de nup.in p̃n.ĩ ver
bo ampliori,collatiõe.iiij.hinc puerbiorum.xix.
8 †dom⁹ ⁊ diuitie dãt a parẽtib⁹,a dño aũt pprie
vxor prudens,et eccl'iastici.c.vij.noli discedere a
muliere censata ⁊ bona,quã sortit⁹ es in timore
dñi,gr̃a em̃ verecũdie illi⁹ sup aurũ,et eccl'iastes
xxv.c.in trib⁹ placitũ est spiritui meo,q̃ sunt pro
bata corã deo ⁊ hoĩb⁹,cõcordia fratrũ,amor pro
9 ximorũ,⁊ vir et vxor,sibi bene ↄsentiẽtes†dici
tur aũt mr̃imoniũ q̃si matris animũ h est offm̃,
q₂ onerosa añ partũ,dolorosa ĩ partu,⁊ laborio-
10 sa post partũ.c.ij.ex̃ de cõuersiõe ĩfideliũ,† fuitq₃
ĩstitutũ p hec v̈ba,Crescite ⁊ multiplicamini et
replete terrã,sm gl.in.c.fi.ex̃ de frigidis ⁊ male-
11 ficiatis,†matrimoniũ hꝫ substãtiã ⁊ formã,sub-
stãtia mr̃imonij est ↄsensus,forma v̈o sunt ver-
ba ad cõsensum exprimẽdũ deputata.c.si inter.đ
12 spõsa duorũ† iõ matrimoniũ bonũ est,⁊ sine pec
cato exercet,qđ dei pcepto pficit,canone deinde
in fine.26.distinctione.Ant.Ca.

SVMMARIVM

1 Matrimonium non potest contrahi,inter ascendentes,& descendentes.
2 Coitus inter ascendentes & descendentes,dicitur incestuosus.
3 Honestas inspicitur in copulandis nuptijs.
4 Adoptatus, finita adoptione,per emancipationem, potest ducere in vxorẽ,matrẽ patris adoptantis.

b **Ergo non omnes.** [b] Diuidit in
qnq₃ partes.
Prĩo.ponit vnũ dictũ . Scđo.reddit rõnẽ dicti.
Tertio.suũ dictũ specificat. Quarto.ponit quid
resultat ↄhendo cũ aliq̃,de phibitis h. Quinto.
extẽdit filios adoptiuos.Scđa ibi.nã quorũdaꝫ.
Tertia ibi.iter eas.Quarta ibi.⁊ si tales.Quin-
1 ta ibi.⁊ h adeo.¶ †Et h đt.Mr̃imoniũ nõ põt
ↄhi iter ascẽdẽtes ⁊ descẽdẽtes,vsq₃ in infinituꝫ.
etiã si p adoptionẽ sit ↄcta parẽtela : ⁊ etiã ado-
ptiõe finita p emãcipationẽ.h.d. ¶ No.regulaꝫ.
q iter ascẽdẽtes ⁊ descẽdẽtes p lineã rectã in infi
nitũ,⁊ vltra decimũ gradũ,sunt nuptie phibite.
¶ No.q coit⁹ iter ascẽdẽtes ⁊ descẽdẽtes vocat
2 incestuos⁹,⁊ nephari⁹.¶ †No.q adoptio tollit
emãcipatiõe:q₂ vterq₃ est act⁹ ciuilis:⁊ nil est taꝫ
naturale ⁊c.vt.l.nihil est tã naturale.ff.de reg.iu.
¶ No.q q̃uis filiatio fit finita emãcipatiõe:tñ
durat adhuc phibitio:vt nõ possit olim filiã hr̃e
in vxorẽ.¶ In gl.ĩ infinitũ.in fi.no.gl.ĩ eo q di-
cit de Adã.facit.l.nup.ↄsistere.ff.de ritu nup.⁊ p̃-
dicta pcedũt,siue sint ascẽdẽtes ⁊ descẽdẽtes ex
legitio mr̃imonio,siue nõ:vt.l. nihil.ff.de ritu nu
3 ptia.¶ †In gl.idẽ iuris.ĩ fi.Et rõ est sm Petr. c
q₂ ꝫ filiatio sit finita p emãcipationẽ:tñ phibet
honestatis cã:q₂ in copulãdis nuptijs, semp ĩspi
4 cit honestas.vt.l.semp.ff.de ritu nupt. ¶ †Ad-
uertas tñ.q adoptat⁹ finita adoptiõe,p emãci-
pationẽ põt ducere in vxorẽ matrẽ patris ado-
ptãtis.vt.l.adoptiu⁹.ff.de ritu nup.Et similiter
cũ sorore adoptiua,finita adoptiõe,põt contra-
hi sm Jo.de pla.matrimoniũ.vt.j.proximo.

SVMMARIVM.

1 Nuptiæ sunt prohibitæ,inter fratrem & sororem.
2 Coniunctio legalis, finitur emancipatione.
3 Adoptiui,an possint inter se matrimonium contrahere.

c **Inter eas.** [c] Diuidit in q̃tuor ptes.Pri-
mo.ponit dictũ in gñe,in trãs-
uersalib⁹.Scđo.illud specificat in trãsuersalib⁹,
cõiunctis p sanguinẽ.Tertio.de ↄiũctis p ado-
ptionẽ:Quarto.infert ex p̃dictis vnũ casum.Se
cũda ibi:sane.Tertia ibi:ꝫ ⁊ si.Quarta ibi.⁊ iõ.
Et h dicit.Inter fratrẽ,⁊ sororẽ,phibitũ est ma
trimoniũ:ẽt si p adoptionẽ cõiũcti sint.qđ hꝫ lo-
cũ adoptiõe durãte tm̃.Et emãcipat⁹ a pr̃e,p̃t co
pulari cũ altero adoptiuo a suo patre.hoc dicit.
¶ No.ibi:ꝫ nõ tãta.q maior est parẽtela p lineã
1 directã,q̃ ex trãsuerso.¶ † No. q inter fratrẽ et
sororẽ,sunt nuptie phibite.Nota ĩ v̈siculo cũ ve
ro.q ꝫ iter ascẽdẽtes ⁊ descẽdẽtes nõ possint nu
ptie celebrari:ꝫ adoptio sit finita.vt.s.§.j.tñ in-
ter collaterales,sic nec vꝫ stipulatio sup h inter-
posita:ẽt si nõ sit ppetua ipsa cã phibitiõis:dũ-
mõ sit phibitio tpe stipulatiõis.vt.l.stipuler.§.j.
ff.de v̈.ob.¶ No.in v̈bo.⁊ iõ ponit casum ĩ quo
qs p̃t habere nuptã filiã suã ciuilẽ,filio suo natu-
2 rali.Et idẽ eꝫ.¶ †No . q ↄiunctio legalis,finit
emãcipatiõe.¶ No.q finita cã impedimẽti,etiã
impedimẽtũ tollit.¶ No.ibi:debere ante filiam
emãcipare.Dic sm Joã.de pla.q si nõ emãcipa-
ret cũ inueniret matrimoniũ ↄctũ iter fratrem ⁊
sororẽ:qđ est phibitũ:tã de iure ciuili , q̃ de iure
cano.vt ĩ.c.j.de cognatio.le.⁊.c.nõ decet.de ↄsan
gui.⁊ affi.¶ In gl.ꝫ nõ tãta ibi.ꝫ sm leges vsq₃
ad q̃rtũ gradũ.de h ĩtelligo vt no gl.j.eo.§.itẽ ma
terterã.¶ In gl.sup v̈bo magnã.⁊ adde gl.ff.de
ritu nupt.l.p adoptionẽ.§.fi. Dic tñ.q hodie vr̃
idẽ sm canonistas,facta tñ cõputatiõe graduũ:
put ipsi cõputãt:q₂ cũ sit restricta phibitio vsq₃
ad q̃ttũ gradũ iter cognatos v̈os,videt fortiori
rõne,q̃ iter adoptiuos.vt ex̃ de cõsan.⁊ affini.c.

vera,vt ẽt si aliqd p adoptionẽ loco parẽtũ,vl'liberoꝝ sibi esse ceperũt:iter eos tñ nuptie cõsistere nõ pñt:⁊ ꝫ ẽt p emancipationeꝫ adoptio dissoluta fuerit.ideꝫ tñ iuriserit,vt si aliquam adoptaueris tibi in filiam, aut nepteꝫ: licet postea eã emãcipaueris:eã tñ in vxorẽ ducere nõ potes.

¶ Extra casuꝫ. nota.inter parẽtes ⁊ liberos nõ posse consistere nupt.nec matrimoniũ.⁊ hec dñr in prima pticula scđe ptis principalis vsq₃ ad.§. inter eas.

¶ Inter eas. Hic incipit scđa pticula scđe ptis pncipalis:ĩ q̃ sic pone casuꝫ.dñe, iã vidi de impedimẽtis nuptiarũ, interueniẽtib⁹ ĩ linea recta:an eadẽ sit obseruatio in linea transuersali:Rñdet Justi.q sic.nã certe inter eas psonas que ex trãsuerso gradu cognationis iũgunt,est q̃daꝫ obseruatio:ꝫ nõ tãta q̃ta ẽ linea directa. nã certe inter fratrẽ et sororem nupt. oĩno prohibite sũt.⁊ hoc siue habuerint eundem patrem tm̃ : siue matrẽ diuersaꝫ: siue eandem matrẽ tantum:siue patrẽ diuersum: ⁊ nõ solũmõ iter fratrem et sororẽ naturales nuptie phibite sũt: sed inter adoptiuos.nã si aliqua mulier ceperit tibi eẽ soror p adoptionẽ, q̃diu durat adoptio,iter te ⁊ ĩpaꝫ nuptie cõsistere nõ pñt. si tñ p emancipationẽ postea dissoluta adoptio fuerit:iã cessat tibi soror eẽ.vñ eã in vxoreꝫ ducere poteris. cum nec naturali,nec ciuili iure tibi cõiuncta sit:⁊ nõ solũ-

mō si ipsa fuerit emācipata, eam ducere poteris: sʒ ēt si tu a patre emācipatus fueris, nihil inter te ⁊ ipsam nuptijs ꝯhendis obstabit. Un̄ si qs generū suum velit adoptare, pmo. dʒ filiā suā emancipare: ⁊ siſr si qs voluerit nurum suā (idest vxorē filij sui) in filiam adoptare. pmo. dʒ filiū suū eiusdē mulieris maritū, emācipare: nā si esset i ptāte eiusdē: nup. non possent īter eos consistere.

a ¶ Frēs. Non solū prohibite sūt nuptie inter pdictas personas: sʒ etiā non lʒ alicui fratris sui, vel sororis sue filiā ducere: nec etiā neptē: lʒ ipa i quarto gradu sit: cui⁹ eīn filiā ducere in vxorē qs nō pōt: nec ei⁹ neptē ducere poterit: sʒ lʒ filiā sororis naturalis in vxorē ducere poteris: sec⁹ tn̄ est in filia sororis adoptiue. nā filiā sororis illi⁹ mulieris (quam pater tu⁹ in filiā adoptauit) ducere nō ꝓhiberis vxorē: q2 neqʒ iure nāli, neqʒ iure ciuili, filia sororis adoptiue tibi ꝯiuncta est. sʒ ēt filiā, vel neptem sororis, vel frīs naturalis, vxorē ducere non poteris. Fran.

ADDITIO.

b ¶ Et per ꝯn̄s. Utrū appellatione filiorū, veniat nepos i materia fauorabili. vide Pau. de ca. cons. clxxiij.

nō dʒ. ʒ Jo. fa. Adde casum no. in. l. sororē proneptis. ff. de ritu nup. ¶ In gl. filiā. in fi. dic ꝙ ille §. fi. parū facit. sʒ meli⁹ facit. C. de legi. tu. l. iiij. sed illa ēt nō multū facit: q2 ibi loquit̄ in tutela. Unde nō vr̄ i ceteris differētia emācipationis: sicut ꝯsueuit notari i aut̄. ex cā. C. de lib. ꝑte. vn̄ vr̄ dici. ꝙ consiliū remaneat: sʒ forti⁹ obstat: cū hodie adoptiu⁹, nō trāsit i ptāte patris adoptantis. vt §. sʒ hodie. j. ti. j. Sʒ qdā dicūt ꝙ illud obtinet i filio arrogato: i adoptiuo nō. vt i. l. ꝯria. fili⁹ eīn arrogat⁹ semp trāsit. vt. C. d adop. l. cū i adoptiuis. §. j. ⁊ h̄ tʒ Inn. ex d cogna. leg. §. fi. sʒ Host. ⁊ Spe. tenēt ꝙ hec ꝓhibitio durat i ti. de cogna. leg. pro qb⁹ facit ꝙ decretalis est magis noua, ꝙ̄ lex q̄ in adoptiuis ꝓhibet. De quo dic. vt p Jo. and. i. d. c. j. Et ibi Ant. de but. ¶ Aduertas tn̄. ꝙ filius nō legitim⁹, cū nō sit in ptāte. vt. j. eo. §. fi. posset copulari filie adoptate: lʒ non filie spūali. vt not.
3 gl. in. d. c. j. ¶ An aūt adoptiui possint† inter se ꝯhere matrimoniū. Et gl. i. d. c. j. tʒ ꝙ sic: cū nō reperiat̄ ꝓhibitū. Quod intellige de adoptiuis q non transeunt in potestatē. vt no. glo. in. l. si qua. §. fi. ff. de ritu nupti. fm̄ Joan. de pla. facit. d. l. in adoptiuis. quod placet.

SVMMARIVM.

1 Prohibitum in filia, videtur prohibitum in nepte.

a Fratres. a Diuidit̄ in tres ptes. Prio. ponit dictū. Scdo. illō extēdit. Tertio. rōnē reddit. Scda ibi: sʒ nec. Tertia ibi: cui⁹ eīn. ¶ Et h̄ dicit. Filiā vel neptē fratris, vel sororis sue, nō pt qs ducere i vxorē. ¶ No. ibi: quāuis qrto gradu sit qō de iure ciuili erat licitum ꝯhere matrimoniū, ēt iter ꝯiūctos qrto gradu de iure ciuili. vt h. ⁊. j. eo. §. duorū, ꝯiūcto. §. v. j. de gdib⁹. de iure aūt canonico, sec⁹ est. Sʒ tn̄ alr̄ gradū accipiūt canoniste. de q̄ p gl. ⁊ doc. in. c. nō dʒ. ex̄ de cōsangui. ⁊ affi. ¶ † Nota ibi cui⁹ cū filiā: regulā:
1 qō ꝓhibitū est in filia, ꝓhibitū esse intelligit̄ i nepte. ⁊ p ꝯn̄s b statutū loquēs de filia, ēt in casu exhorbitāti hʒ locū in nepte. facit. l. filium habeo. ff. ad macedonianū. de q̄ p glo. j. qb⁹ modis. tu. fi. §. pe. ⁊ p Bar. plene i. d. l. liberorū. ff. de vb. signi. et Archidia. xvij. q. iiij. c. si qs suadēte. tʒ ꝯ Bart. de quo dixi. s. de iure nāli. §. j. Sed lʒ nō possim ducere neptē illi⁹ cui⁹ filiā ducere nō possum: nō tn̄ extendet̄ ad ꝓneptē: q2 ꝓneptē ducere possuʒ. vt. l. sororis ꝓneptē. ff. de ritu nupt. q2 lex est notabilis: q2 nō reperit̄ esse correcta: etiā de iure canonico. ¶ In gl. in fi. dic. idē videt̄ notare gl. in. §. duorū. j. eo. sʒ Jo. fabri. dānat istas gl. q2 imo non est differētia. imo idē est in vtroqʒ, qm̄ text⁹ equiparat. ⁊ qō dixit de vno, intellexit de alio. vt ptʒ. s. eo. §. iter eas vsqʒ huc. vbi ponit̄ silitudo ⁊ differētia: ⁊ tn̄ ista nō ponit̄. Un̄ ꝯcludit. ꝙ ꝙ̄uis d iure ciuili in qrto gradu sint licite nup. vt. s. dixi. h̄ tn̄ fallit i adoptiuo ⁊ nāli filio, vel filia: q̄ nullam ex trāsuersalib⁹ inferiorib⁹, ex stipite eoꝝ descendentib⁹ pn̄t ducere. vt h. §. nec h̄ reperit̄ correctū. ⁊ hoc vr̄ tenere Host. i summa de affini. ⁊ cōsang. §. vsqʒ ad qrtū. x. sʒ si aliqs. ⁊ x. sʒ nūqd. Nec obstat. c. fi. ex̄ de ꝯsangui. ⁊ affi. q2 loquit̄ qn̄ vn⁹ descēdit ex transuersali linea respectu stipitis. ⁊ ad hūc casum restringet rōnē. h. § sequit̄ cui⁹ eīn ⁊c. Et sic itellige. ff. de ritu nupt. l. p adoptionē. §. fi. ⁊. d. l. sororis proneptē. eo. ti. Et voluit gl. j. eodē. §. itē materterā. ¶ In gl. magna. nō tn̄ declarat cōuenientiā inter adoptiuos, ⁊ nāles. sʒ Joā. de pla. tenet gl. ꝙ etiā in hoc sit differētia iter filios naturales, ⁊ adoptiuos: q2 p adoptionē ꝯhitur vinculū inter eos tm̄ qui sunt, vel transierunt in potestate patris adoptātis. iō non impedit̄ matrimoniū cōtrahi. vt hic in x si. ei⁹ vero. ⁊ hoc teneo argumē. not. in. §. ergo. ⁊. §. interea. s. eodem.

SVMMARIVM.

1 Adoptio facit coniunctionem legalem, tantummodo inter illum qui adoptat & adoptatum.

Eius vero. Filiā sororis adoptiue, pōt qs ducere i vxorē. h. d. ¶ No.
1 ꝙ adoptio solūmō agnascit̄ adoptāti. ¶ † No. ꝙ adoptio facit cōiunctionē legalē tantūmodo inter illū q adoptat ⁊ adoptatū: dic plene vt p glo. in. l. si qua. §. fi. ff. de ritu nuptiarū. ¶ In gl. iure ciuili ibi. j. eodē. §. illud. hoc intelligas, qn̄ qs arrogatur. vt ibi habetur. ⁊ in. l. h. §. fin. de adoptio.

SVMMARIVM.

1 Matrimonium de iure ciuili, potest cōtrahi inter existentes in quarto gradu.

2 Matrimonium de iure canonico, prohibetur in quarto gradu.

3 Matertera, & matertera magna differunt.

c Duorum autem. c Filij duorū fratrū, vl̄ sororꝫ pn̄t simul ꝯhere mr̄imoniū iter se: nō āt nepos cū amita: ēt adoptiua, vel matertera, ēt magna. h. d. Et diuidit̄ i tres ptes. Prio. ponit de duob⁹ ꝯsobrinis. Scdo. de amita. Tertio. de matertera. Scda ibi. itē amita. Tertia ibi: itē nec mr̄terā. ¶ † No
1 ta ꝙ de iure ciuili ēt iter existētes in qrto gradu, pōt ꝯhi mr̄imoniū vt hic. ⁊. C. eodē. l. i. l. celebrandis. ¶ Nota ibi: q2 parētū loco ⁊c. ꝙ nō pōt i vxorē duci, illa q̄ hr̄ loco parētū: quāuis sit adoptiua. ¶ In gl. duorū. ibi: sed sec⁹ de iure canonico. ⁊ sic hʒ Cy. i. d. l. i. celebrādis. iste. §. hʒ locū de iure fori: nō aūt de iure poli. ¶ Ex q̄ seqt̄. ꝙ lʒ iudei obseruēt hūc. §. tn̄ eorū filij, nati ex tali mr̄imonio, non sūt legitimi: q2 iudei debēt seruare nr̄os rit⁹, ⁊ leges nr̄as vt. l. iudeorū. C. de iudeis. sʒ ista lex e correcta. in nobis. ita ēt oʒ eē in iudeis. ita dt Cy. in d. l. i. celebrādis. ⁊ ibi Bal. ¶ In eadē gl. i. fi. dico.
2 ꝙ pria cōiter tenet̄. ¶ † Ex q̄ nota ꝙ de iure canon in qrto gradu fit ꝓhibitio. vt. c. pen̄. de consangui. ⁊ affinita. lʒ alio mō cōputēt gradū. vt no. docto. i. l. fi. C. de succes. edi. Ut tn̄ tu legista habeas, clare ponā hic gl. Benardi. i. c. fi. de ꝯsangui. ⁊ affinita. q dt: qō si vis scire in q̄ gradu aliq̄ psone diuersarū lineaꝝ sibi attineāt: recurre ad cōem parētē, siue stipitē a q̄ descēderūt: ⁊ descēde equalr̄ cōputādo p ambas lineas: qusqʒ aliq̄ earū ꝑcurrit ei, si ambo simul occurrūt, erūt i eodē gradu. primo. secūdo. tertio. ⁊ quarto. Et iste psone (q̄ equaliter descendūt) nō dicūt̄ distare gradu: sed poti⁹ sūt in gradu eq̄li. ⁊ si sūt infra qrtū gradū, nō pn̄t matrimonialr̄ iūgi: sʒ si vna pri⁹ occurrat ꝙ̄ altera: dscēde p lineā alteri⁹, vsqʒ ad aliā: ⁊ semp post illūj gradū i quo occurrit pria psona, adijcit̄ grad⁹ ꝓ numero psonarū. Et sic habetis in qrto gradu. ꝙ vna psona distat ab alia. ⁊ iste psone nō dicunt̄ eē i gdu: sʒ distāt i gdu, sicut psone de qb⁹ i. d. c. fi. dʒ. cū vna distet qrto gradu: alia qnto. a cōi parēte: qō planū est videre quoto gdu remotior psōa distat a cōi parēte: tm̄ distat a qlibet alio descēdēti p aliā lineā. Uerbi gr̄a. cōis pr̄ fuit Petr⁹. ei⁹ filij fuerūt Martin⁹ ⁊ Berta. q sūt i pmo gradu. d Martino descēdit Joānes. d Berta: ex alia pte, nat⁹ fuit Bertold⁹. q Joānes ⁊ Bertold⁹ sunt i scdo gradu, eq̄liter descēdētes a Petro. de Joāne nat⁹ est Stephan⁹. de Bertoldo nat⁹ est Albert⁹, q sūt in tio gdu, eq̄lr̄ descēdētes a Petro. tertio gradu de stephano nata est lucia. de Alberto nat⁹ ē Tit⁹, q est in qrto gradu cū Lucia eq̄lr descēdētes a Petro. de Titio nat⁹ est Sei⁹, q distat a Petro qnto gdu: ⁊ sic iā exiuit ꝯsāguinitatē Petri. Distat g Sei⁹ a Petro: qnto gdu: eodē qnto gdu, distat a q̄lʒ dscēdēti p aliā lineā. Et sic distat qnto gdu a Martino. Joāne. Stephano. ⁊ Lucia: ⁊ iō cū dicta Lucia, dict⁹ Sei⁹, ⁊ cuʒ qualibet alia psona alteri⁹ linee dicti Petri ꝯhere posset. vt ibi. ⁊ in. c. tua nos. ⁊ ibi Anto. de but. eo. ti. de quibus dicā. j. de gradib⁹. §. j. ⁊ ibi ponā figurā iuris ciuilis, ⁊ iuri canonici i gradib⁹. ¶ In glos. ibi materteram. in fi. Dic iste. §. est difficilis ꝓpter glo. sed vt habeamus intellectum, sciendū est qō iste. §. cōtinuat̄ cū. §. sanc. s. eo. vbi ꝓhibet̄ quis ꝯtrahere matrimoniū cū sorore, siue vtriqʒ coniuncta

c ¶ Duorū āt. Liberi q̄sqʒ duorūʒ fratrū, vl̄ sororꝫ, vl̄ liberi fratris ex vna pte, ⁊ sororis ex alia, nuptias iter se ꝯhere pn̄t. Itē amitā tuā (lʒ adoptiuā) vxorē ducere non poteris: nec ēt mr̄teram: q2 parētis loco habent̄: ⁊ eadeʒ rōne magnā amitā, ⁊ magnā materterā, vxorē ducere prohiberis.

¶ Ex casuʒ no. ꝙ est tāta ꝓhibitio iter collaterales. ꝙ̄ta est inter ascēdentes ⁊ descēdētes. Itē not. ꝙ frēs, siue sorores, alij consanguinei tātū: alij vterini tātū. vt i fine prie partis huius. §. alij nec ꝯsanguinei, nec vterini, vt. j. §. mariti. Item no. regulā illaʒ q̄ est in x. l. sed nec neptē. cū dicunt cui⁹ enim filiam ⁊c. quam regulā restrige ad casuʒ q ibi pcesserat: ⁊ ibi no. ꝙ ordo trāsuersaliū diuidit̄ i tres partes. l. transuersales directo. vt. §. duorū. ⁊ inferioris. vt. §. frīs ⁊ superioris. vt. §. ita amita. ⁊ matertera magna, sūt loco matrum: ⁊ hec dicunt̄ i secūda pticula secūde partis principalis. vsqʒ ad. §. affinitatis q̄qʒ.

cōiuncta, siue ex latere tm̄. Et siue sit cōiuncta mihi naturaliter, siue ciuiliter tantum: dūmodo si sit cōiuncta ciuiliter tm̄ per adoptionē, duret adoptio. Et sic prohibetur quis ibi contrahere matrimonium. cum coniūcta in secūdo gradu, de iure ciuili. hic vo in isto. §. ꝓhibetur qs cōtrahere matrimoniū cū amita: siue sit legitima ⁊ naturalis, siue sit legitima tm̄. hoc est adoptata per auum meū paternū. Itē prohibetur quis cōtrahere matrimoniū cū matertera. qȯ gl. ista intelligit de naturali, ⁊ legitima tm̄: non de ea q̄ est solūmodo legitima. Qȯ an sit verū, infra patebit. ⁊ sic ꝓhibet. §. iste cōtrahi matrimoniū cū coniūctis in tertio gradu: postea trāsit ad ꝓhibēdū cōtrahi matrimoniū cum coniunctis in quarto gradu. ibi: qua ratione quantuncunq̄. s. in §. duorum autem. permittit cōtrahi matrimoniū cum cōiuncto quarto gradu. Sed ratio quare magis ꝓhibetur quis cōtrahere matrimonium cum amita magna, ⁊ cū matertera magna: lꝫ sint in quarto gradu cōiuncti: est qꝛ loco parētum sunt: sed ista glo. dicit nota caute. qꝛ non repetit adoptiuā: qꝛ matertera, vel auūculus non fit adoptione: quasi velit dicere glo. amita, ⁊ patruꝰ bene fiunt per adoptionem: sed non auunculus ⁊ matertera: quia textꝰ noster dicit. Itē. amitaꝫ licet adoptiuā. ⁊ postea dum dicit. itē materteram. nō repetit idē adoptiuā: sed ego credo ꝙ textꝰ debeat intelligi, qȯ intelligatur repetijsse: licet adoptiuā. Probat quandocūq̄ per dictionem. item adijcit noua oratio, non perfecta: sed que est defectiua, ex parte suppositi, vel appositi: vel ex parte verbi: tūc id in quo deficit, supplet ex precedētibꝰ. vt in hoc dicto. Itē inducit repetitionē illiꝰ, qȯ deficit cū oībus qualitatibus, quas hꝫ illud qȯ ponit in precedēti oratione. vt. l. j. §. j. ⁊ ibi Bar. ff. de publica. ⁊ in. l. in repetendis. ⁊ ibi Bar. ff. de lega. iij. ⁊ sic intelligendo debet intelligi in textu nostro repetitū, post illud verbum. Item materterā, licet adoptiuā. Sed tunc debet formari cōtrarium. de. §. eius vero. s. eo. ⁊. d. l. si qua vxor. §. fi. ff. de ritu nup. vbi dicitur. qȯ auunculus nemo fit per adoptionem. sed hic dicit ꝫm istū intellectuꝫ, ꝙ matertera fit per adoptionem. Similiter dicitur in. l. per adoptionem. §. fi. ff. de ritu nup. que est matris soror: auūculus vero est matris frater. Unde sicut potest fieri ꝑ adoptionem matertera, dꝫ posse fieri auunculus per identitatem rationis. vt. l. illud. ff. ad legē aquil. Sed quomdocūq̄ intelligamꝰ, siue ꝓut gl. videlicet. qȯ hic non intelligat facta repetitio, vcꝫ adoptiua: siue intelligatur facta repetitio. vt dixi opꝫ nos soluere cōtrarietatem, q̄ est inter. l. si qua. §. fi. que dicit ꝙ per adoptionem nemo est auunculus. ⁊. l. per adoptionem. in fi. vbi dicit ꝙ matertera magna pōt esse coniuncta per adoptionē. ⁊ ꝑ ꝯñs, si intelligimus istū tex. ꝫm gl. tunc obstat. d. l. ꝑ adoptionē. in fi. Si autē intelligat vt dixi. tunc obstat. d. l. si qua. §. fi. Ad solutionē dictorū contrariorum, dicit glo. differētia est modo. Nā si adopto aliquē in nepotē, quasi esset natꝰ ex filia mea. vel si adopto aliquē in ꝓnepotē, quasi natū ex filio filie mee: qȯ possum. vt. i. ti. j. §. lꝫ. ⁊ ego habeo aliū filiuꝫ, ⁊ aliā filiam, ꝙ iste filius meus erit illi nepoti adoptato, quasi ex filia auunculꝰ. vt. s. eo. §. eius vero. ⁊. l. si qua. §. fin. ⁊ illi pronepoti auunculus magnus: ⁊ ita intelligunt dicta per adoptionē. in fi. ⁊ similiter filia mea erit illi nepoti adoptato matertera: ⁊ ꝓnepoti matertera magna: ⁊ tunc etiam habet locuꝫ. d. l. ꝑ adoptionē. §. fi. Sed si habeo filiā legitimā ⁊ naturalē: ⁊ ex ea filios: ⁊ adopto quandam in filiā: ista filia adoptata, non erit matertera nepotū, quos habeo ex filia legitima ⁊ naturali. vt. d. l. si qua. §. fi. rō diuersitatis dictoꝝ casuū est: qꝛ primo casu, filij legitimi ⁊ naturales adoptātis cōsequunt cōmodū: qꝛ ipsi (tāq̄ maiores) ꝓñt ꝑcipere illi adoptato in nepotē ex filio, vel ꝓnepotē ex filio filie, tāq̄ minori. Hec ratio pōt ꝓbari hoc modo. Matertera ⁊ auunculus. itē patruꝰ ⁊ amita, habent loco parētū. vt in. §. isto. Sꝫ paria sunt, esse patrem, vel loco parētis haberi. vt. ff. de suis ⁊ legi. l. j. in ver. plane. ⁊ ꝓbat. ff. de origi. iur. l. ij. §. deinde cū essent. Sꝫ parētes ꝓñt ꝑcipere filijs ⁊ descēdētibꝰ. vt. ff. de iust. ⁊ iur. l. vt vim. Sꝫ ecōtra. isti minores adoptati, nō imperāt maioribꝰ. Itē sequit alia rō. Nā cū pater adoptat aliquē ī nepotē, vel ꝓnepotē ex filia, filij legitimi ⁊ naturales adoptati sunt supra adoptatū: qȯ equū est: sꝫ adoptādo quādam in filiā, nepotes mei ex vera filia, subessent adoptate filie: qȯ eēt iniquū: intelligēdo ꝙ subessent, quo ad reuerentiā. Ego aūt puto alr dicēdū: ⁊ sic fateor ꝙ est dr̄ia in mō arrogādi. nā si arrogo quādā in filiā meam, ⁊ habeo aliā filiā, ⁊ aliū filiū. ⁊ ex eo filio habeo nepotē: ⁊ ex alia aliū nepotē, ista arrogata, est amita nepotis mei ex filio: qꝛ arrogatꝰ agnascit oībus illis qbus agnascit. l. q adoptionē. in princi. ff. de adop. Sed nō agnascit nisi illis q sunt agnati arrogatoris. vt. d. l. qui in adoptionē. ver. ⁊ ideo. sed agnati arrogatoris, sunt illi q cū eo coniungunt ꝑ lineā masculinā: ergo filia mea arrogata, agnata est effecta nepotis mei ex filia: ⁊ ꝑ ꝯñs amita. i. soror patris dicti nepotis mei: sed nō est effecta matertera nepotis mei ex filia: qꝛ nepos meꝰ ex filia coniunctus est mihi per lineā femininā. vñ nō est mihi agnatꝰ: sed est cognatus. vt. i. de legitima agna. tut. post principiū. ergo filia arrogata a me, nō agnascit nepoti ex altera mea filia: ⁊ ꝑ ꝯñs nō est ei matertera: sicut si arrogo quēdā in filiū, vxor mea est ei loco matris: nec mater mea est ei loco auie. vt. d. l. qui in adoptionem. Quō dicimus ergo ꝙ possit fieri auūculus, vel matertera per adoptionē: opꝫ nos dicere prout dicit gloss. vcꝫ. ꝙ ego qui habeo duos filios legitimos et naturales, arrogo quēdā in nepotē, quasi natum ex

a q̄dā filia mortua: huic arrogato ī nepotē erit filius meꝰ auūculꝰ: ⁊ filia mea matertera: qꝛ arrogatꝰ efficit mihi agnatꝰ: q̄ ⁊ filijs ⁊ filiabus meis: ⁊ sic filiꝰ est ei auūculꝰ, ⁊ filia est ei matertera, ⁊ isto mō adoptio nō imitat nām: qꝛ aliqs filiꝰ natꝰ ex filia mea, nō est ī ꝑtāte. vt. s. ti. j. §. fi. Et in casu isto sic. ita dicit gl. h̄ ⁊ in. d. l. si qua. §. fi. ꝙ est notādū: sꝫ ibi gl. ponit etiā aliud exēplū. Nā dicit. ꝙ si habeo nepotē ex filia ltīa ⁊ naturali: ⁊ illū nepotē adopto in nepotē, q̄si ex filio meo natū. Postea adopto aliquā in filiā, vel aliquē in filiū. certe ista filia adoptata, erit matertera illiꝰ adoptati ī nepotē, q̄si ex filio. Et filiꝰ meꝰ adoptatꝰ, erit illi nepoti adoptiuo auūculꝰ. Et h̄ exēplū plus plꝫ: qꝛ qȯ qs posset aliquē adoptari ī nepotē ex filia, nō est iure cautū. sꝫ vr̄ rō in ꝯtriū. i. tit. j. §. femine. vbi dꝛ ꝙ femine nō adoptāt qꝛ nō habēt filios naturales in ꝑtāte. Similiter hic nō pōt quis aliquē adoptare in nepotē ex filia: qꝛ filiū naturalē ⁊ legitimū filie sue nō hꝫ in ꝑtāte. vt. s. ti. j. §. si ergo in nepotē ex filia adoptari nō pōt. vt. d. §. femine. Nec obstat dictus. §. lꝫ. i. tit. ꝓximo. qꝛ ibi nō dꝛ qȯ qs possit adoptare in nepotem, vel ꝓnepotē loco filie: sꝫ loco filij: nec ēt obstat ꝙ appellatiōe filiorū, ⁊ filie cōtineant. vt. ff. de leg. iij. l. si ita scriptū. in ꝑn. qꝛ fateor vbi est eadē rō in femina, q̄ in masculo. vt ibi notat. Sꝫ hic nō est eadē rō in femina, q̄ in masculo. vt. s. vidistis. ġ nec idē ius. vt. l. adigere. §. q̄uis. ff. dē iure patronatus. ¶ In glo. magna: ibi de suc.

3 edi. l. j. ¶ † No. ꝙ aliud est matertera simplr̄: ⁊ aliud est matertera magna: ⁊ idē in patruo. vñ facit ꝙ si ꝑ statutū excludit matertera stante patruo, nō excludit ꝑ existētiā patrui magni. qꝛ ꝫm Ia. but. est q̄dā īpropriatio. vel ꝫm Bal. ⁊ Ang. in. d. l. j. C. de succes. edi. vba statuti maxime exorbitātis, ⁊ ꝓuilegij, ⁊ dilatiōis, debēt intelligi ꝑ priꝰ: ⁊ nō ꝑ posteriꝰ. vt. l. q liberis. §. hec vba. ff. de vulg. ⁊ pup. sꝫ patruꝰ magnꝰ est posteriꝰ: ⁊ patruꝰ simplr̄ est ꝑ prius. igitur ⁊c. Itē idē dīt Bal. ī. d. l. j. de statuto loquēte de nepote. ꝙ nō extēdit ad ꝓnepotē: facit. l. sororis ꝓnepotē. de ritu nup. Pro q̄ ego adduco gl. in l. gallꝰ. §. institués. ff. de lib. ⁊ posth. sꝫ Bar. ibi tꝫ ꝯtriū. ꝙ imo ex ꝓprio significato cōprehēdit ꝓnepos. Et idē vult Bar. ꝑ illū tex. in. l. cui eorū. §. affinitates. ff. de postulā. vbi appellatiōe auie, cōprehēdit ex ꝓprio significato proauia: qȯ no. ⁊ ita tenerē. ⁊ dicit Ang. ī. d. l. j. ꝙ statutū loquēs de frē, nō hꝫ locū ī frē patruelis: sed hoc est dictū Bart. lꝫ de eo nō faciat mētionē ī l. luciꝰ. §. quintū. ff. de leg. iij. qm̄ illi nō appellātur simplr̄ fratres, sine aliqua adiectiōe. vt puta. qꝛ dicunt frēs patrueles. vt. §. iiij. i. de gradibus. ¶ In ea. gl. ibi: sic no. caute. No. ex tex. et glo. ꝙ sicut linea directa diuidit in tres: qꝛ vna ascēdētiū: scōa descēdētiū: tertia collateraliū. Ita etiā ex transuerso collateraliū, diuidit in superiorem inferiorē, ⁊ transuersalē: qȯ not.

SVMMARIVM.

1 Lex intelligitur facta de casu dubio.
2 Matrimonium non tantum ratione consanguinitatis agnationis prohibetur: sed etiam ratione affinitatis.
3 Vxores duas, nemo eodē tēpore habere debet.
4 Affinitatis diffinitio.
5 Ius ciuile & canonicum, an differant.
6 Affinitas, non dicitur propriè inter sponsos.
7 Remedium ordinarium, an excludat illud ordinarium.
8 Consanguinei viri, non possunt dici affines cōsanguineis vxoris.

a Affinitatis. [a] Diuidit in septē partes. Nā prio. ponit quādā ꝓhibitionē in gn̄e. Scōo. illā ꝓhibitionem

Ange. Areti. sup Institu. e iij

¶ Affinitatis. Hic incipit tertia ꝑticula scōe ꝑtis ꝓncipalis, in q̄ sic pone casuꝫ. Dn̄e. iā vidi de impedimētis nuptiaruꝫ interueniētibꝰ rōne cognatiōis: taꝫ linea directa: quā transuersali nūqd adhuc plura sunt impedimēta nup. rn̄det īperator qȯ sic. nā nō solū rōne cognatiōis: sꝫ etiā rōne affinitatis īpediunt nup. rōne em̄ affinitatis a quarūdā mulieꝝ nuptijs abstinendū est. nā ꝓuignā vel nurū tuā, vxorē ducere ꝓhiberis: qꝛ vtraq̄ illarū tibi loco filie est: sꝫ hec spālis ꝓhibitio, locū hꝫ. si fuerit nurꝰ tua: ⁊ tūc nō est. nā si est adhuc nurꝰ. id est si adhuc ꝯstat matrimoniū inter ipsam ⁊ filiū tuū adhuc viuentē: naturali gn̄alir cōi rōne tibi nubere nō poterit. qꝛ viuēte filio tuo, marito eiꝰ, nec tibi nec cuiuis alij nubere poterit: eadē em̄ mulier, duobꝰ viris simul nubere nō potest. ⁊ idē iuris est ī priuigna tua. nā si ꝓuigna tua adhuc est priuigna tua. i. si mr̄ eiꝰ adhuc tibi nupta est: spālis prohibitio nuptiarū inter te ⁊ ip̄am ꝯhendarū locū nō hn̄t. qꝛ durāte mr̄imonio inter te ⁊ matrē eiꝰ gn̄alir cōi rōne nō poteris cū ipsa cōtrahere. qꝛ eodem tꝑe duas hr̄e vxores non poteris. ⁊ nō solū inter has ꝑsonas ꝓhibētur nup. rōne affinitatis: sed etiaꝫ inter plures alias.

a ¶ Socrũ. Socruz eṁ tuã.i. matrem vxoris tue, vel nouercã tuã.i. vxorez pr̃is tui, vxorẽ ducere ꝓhiberis: q̃r vtraq; istarũ loco mr̃is tibi est: ⁊ hec sil'r ꝓhibitio ẽ specialis. sicut ĩ casu superiori: tunc demũ locũ h;, cũ solutũ fuit mr̃imo. qd̃ est cã affinitatis. nã si adhuc est tua nouerca. i. si adhuc pr̃i tuo nupta est, gñali rõne nup. inter te ⁊ ipsaz ꝓhibent᷑: q̃r viuẽte pr̃e tuo mari to eiusdẽ: nec tibi, nec cuiuis alij nubere põt. q̃r eadez mulier duobus simul, ⁊ eodem tpe nupta esse nõ pt̃. et idẽ iuris in socru tua, naz si adhuc socrus est. i. si adhuc filia ei⁹ tibi nupta ẽ, gñali rõne cũ ipa ɔ̃here ꝓhiberis: q̃r simul duas vxores h̃re nõ poteris.

b ¶ Mariti. Sed ponam⁹, ꝙ Petrus filiũ ex vxore ltia habuit. sil'r et Berta ex marito iam mortuo habuit filiam. ponamus qd̃ Petrus mortua vxore contrahit mr̃imo. cuz berta, certe durante matrimo. inter Petrũ ⁊ bertã fili⁹ Petri quẽ habuit ex alia vxore, cũ filia Berte quã suscepit ex alio marito, licite poterit mr̃imonium ɔ̃here. ⁊ lz filij ex mr̃imo. inter Bertã ⁊ Petruz ɔ̃cto nati, eorũ fratres sint cões, ipsi tñ, nec naturali nec ciuili iure ɔiũgunt᷑.

exẽplificat in nuru ⁊ priuigna. Tertio. rõnẽ ꝓhibitionis facte de nuru ⁊ priuigna assignat. Quarto. dictã ꝓhibitionẽ de nuru factã modificat. Quĩto. rõnẽ dcẽ modificatiõis assignat. Sexto. modificat ꝓhibitionẽ circa priuignaz. Septimo. rõnem dicte modificatiõis assignat. secũda pars incipit ibi: ecce. tertia ibi: q̃r vtiq;. quarta ibi: qd̃ scz. quinta ibi: q̃r eadẽ. sexta ibi: item si. septima ibi: q̃r duas. ¶ Et. h. d. Nõ potest auus cõtrahere matrimoniũ cum nuru vel priuigna, presenti vel ꝓterita. h. d. ¶ Nota qd̃ priuigna ⁊ nurus, sunt loco filie: q̃r socer et socrus, sunt loco parẽtis. ff. soluto matrimo. l. q̃r.

1 ¶ † Nota in versi. ꝙ scz. ꝙ lex in dubio intelligit᷑ fcã de casu dubio ⁊ nõ de casu certo. concordat. ff. ad carb. l. qd̃ labeo. ¶ Not. ⁊ ad hoc semper allegat᷑. ꝙ vbi dispositio h; duas causas finales, si vna illa⁊ cessat alia remanẽte, nõ cessat dispositio. Et ꝑ ɔ̃ñs allegat᷑, ꝙ sufficit vnã de plurib⁹ causis adesse: cõcordat. l. vetri. §. ĩ bonis. ff. de priuil. credito. ⁊ vide gl. in. l. si quis ad exhibẽdũ. ff. de excep. rei iudic.

2 ¶ † Nota ꝙ nõ tm̃ ratiõe cõsanguinitatis, agnatiõis, ⁊ cognationis, siue cõiunctiõis legalis, ꝓhibet᷑ matrimoniũ: s; etiã rõne affinitatis. ¶ Nota ꝙ vna non põt esse nupta duob⁹.

3 ¶ † Nota qd̃ vn⁹ eo dẽ tẽpore non põt habere duas vxores: al's aute puniret᷑ pena stupri nõ dico adulterij: l; aliquos errare videã. vt. l. eũ qui duas. Et qd̃ ibi no. glo. ⁊ doc. C. de adulte. Ego dixi in meo tractatu maleficio⁊ in verbo. Che hai adulterato la mia dona.

4 ¶ † In glo. affini. ibi. ⁊. §. sciendũ est. nota diffinitionẽ affinitatis. ¶ In eadem ibi: q̃r sine nuptijs nõ põt cõtrahi. dic. cõtrariũ apparet per Azo. ⁊ no. gl. in. d. l. nõ facile. §. affines. alleg. l. nihil interest. ff. de ritu nup. Nã quo ad matrimoniũ ꝓhibendũ, etiã per incestuosũ coitũ, contrahit affinitas. vt. d. l. nihil. qd̃ puto verũ.

5 ¶ † In ea. gl. ibi fm canones ⁊c. Dic. vt ĩ c. disceptationẽ. de eo qui cogno. cõsangui. vxoris sue. Et sic vides fm qd̃ statim dixi: ꝙ nõ ẽ differẽtia inter ius ciuile, ⁊ ius canonicũ: q̃r et de iure ciuili per incestũ contrahit᷑ affinitas. vt est casus in. l. adoptiuũ. §. seruilis. v. si idẽ tñ. ff. eodẽ. ex quo sequitur, ꝙ affinitas fm canones sic diffinit᷑. Affinitas est quedã ꝑsonarũ proximitas, ꝓueniẽs ex coitu. ita no. Jo. and. in ti. d̃ spõsa. ⁊ matri. in scd̃a pte. in versi. si sis affinis.

6 ¶ † In eadẽ gl. in fine. dic. qd̃ idẽ no. gl. in. d. §. affinitatis. ⁊ in. l. nõ ideo minus. C. de here. instit. ⁊ in. l. affinitatis. C. cõmu. d̃ suc. ⁊ inter spõsos, nõ d̃r ꝓprie affinitas: vt not. gl. in. l. ꝙ seruus. ff. de cõdi. ob cãm. sicut d̃r in. d. l. nõ iõ minus. ꝑ doc. ꝙ vnus nõ est numer⁹: sed est principiũ numeri. Aduertas tñ. ꝙ l; vxor nõ proprie dicat᷑ affinis: tñ d̃r ꝓxima ꝑsona. ⁊ sic ɔiuncta. vt v̾ casus fm dñm meũ dñm Flo. in. l. cũ alienã. C. de leg. ibi nisi ꝓxime ꝑsone ⁊c. Sed nihil ille text. ꝓbat in ɔ̃rium ꝑ dictionẽ, vel vxori: q̃ sequit᷑ quasi ponat vxorem diuersam a ꝓxima ꝑsona. l. j. §. ꝓxi. ff. vñ cogna. Aduertas tñ. qd̃ l; nõ sit affinis: tñ si appellet᷑ affinis nõ vitiat᷑ dispositio vt. d. l. nõ iõ min⁹.

7 ¶ † In gl. nupta est. in fi. dic ꝑ Bal. i. d. l. quedã. ff. de edẽ. ⁊ Bar. ⁊ ꝑ Ang. qui in oĩbus sequit᷑ Bar. in. l. in ꝓuinciali. §. j. ff. de noui ope. nũcia. ⁊ ꝑ Inno. de prescriptio. c. ex trãsmissa. vbi Bar. facit tria membra. Primo. an vnũ remediũ ordinariũ, excludat aliud ordinariũ. d̃ quo remittit se ad. c. nullus plurib⁹. in. vj. de reg. iur. ꝑ Dy. ⁊ adde gl. in l. qd̃ in heredẽ. §. eligere. ff. de tribu. de quo etiã nota ꝑ gl. Bar. Cyn. ⁊ Sali. Ang. ⁊ Bal. in. l. j. C. de furtis. ⁊ gloss. in. c. qui duas. de elec. in. vj. Scd̃o tãgit. qñ ambo sunt extraordinaria, an vnũ ꝑ aliud excludat᷑. de quo etiã ĩ. l. qui bona. §. si quis opus. per gl. ff. de dãno infe. ⁊. C. ad. l. aquil. l. de pecorib⁹. Tertio. qñ vnũ est ordinariũ, aliud extraordinariũ, de q̃ plene dic in. d. l. in ꝓuinciali. §. j. de quo aliud ꝑ gl. in. l. fin. C. si aduersus rẽ iudi. ⁊ in. l. in cause. la scd̃a. in ꝓn. ff. de minoribus ⁊. l. j. §. per hãc. ff. de rei ven. ⁊ per Innocen. in. d. c. ex transmissa ⁊ per Jo. fab. hic. Ego autẽ sum contentus simplici remissione: quia longa esset distinctio. Sed vnum non omitam, in eo quod Bar. dicit. ꝙ quando est remedium ordinarium, non excludit extraordinarium: quando directo non tendit ad idem. facit quod etiam no. Bar. ⁊ ibi ⁊ in. l. j. §. j. eodem ti. de noui ope. nuncia. quia Raph. cuma. in. d. l. in prouinciali. §. j. tenet contrarium per. l. inde neratius. §. ij. ff. ad legem aquili. Nam ibi remedium ordinarium (videlicet legis aquilie) excludit extraordinarium. ꝙ cõdictio habeatur ꝓ completa: ⁊ hoc est remedium extraordinarium. vt. l. ij. C. de institutio. ⁊ substitu. sub cõd. fa. dic vt dixi in. d. l. in prouinciali. §. j. ⁊ ibi Raph. cuma. ⁊ Lud. ¶ Vltimo adde. ꝙ sicut prohibetur matrimonium ratione consanguinitatis vsq; ad quartum gradum inclusiue. ita prohibetur ratione affinitatis, que contrahitur per carnalem copulam, vsq; ad quartum gradum in primo genere tantum. vt. c. non debet. de consanguini. ⁊ affini. ⁊ ibi glo. Unde sicut frater ⁊ soror contrahunt primum gradum consanguinitatis: ⁊ filius fratris ⁊ filia sororis contrahunt secundum. et nepos fratris ⁊ neptis sororis cõtrahunt tertium gradum. pronepos fratris ⁊ proneptis sororis contrahunt quartum gradum. Ita viri et vxores supradictarum personarum contrahunt primum. secundum. tertium. ⁊ quartum gradum affinitatis. Non potest ergo vnus frater contrahere cum relicta, vel cum vxore quondam fratris, que est in primo gradu: nec cum relicta filij fratris, que est in secundo gradu: nec cũ relicta nepotis fratris, que est in tertio gradu: nec cum relicta pronepotis fratris, que est in quarto gradu: et econuerso non potest soror contrahere cum relicto a marito quondam sue vxoris mortue: nec cum relicto filie sororis, nec cum relicto nepotis sororis. vt. d. l. nõ debet. et ibi gloss.

8 ¶ † Aduerte tamen. quod consanguinei viri, non possunt dici affines consanguineis vxoris: nec econtra: sed contrahitur affinitas inter ipsos consanguineos viri, ⁊ ipsam mulierem: ⁊ inter consanguineos vxoris, et ipsum virum solum. vt in. c. super his. et ibi Anto. de butr. de consanguinitate ⁊ affinitate. hinc est. qd̃ si contraho cum matre alicuius, vel filius vel frater alius consanguineus meus poterit contrahere cum filia, vel sorore vxoris mee. vt. d. c. super his. ⁊ hoc in. §. mariti. j. eodem. ⁊ ibi est glo. ordi. De hoc Ange.

SVMMARIVM.

1 Prohibitio ex affinitate durat: etiam affinitate finita.

a Socrum. [a] Diuiditur in quatuor. quia primo. ponit vnum dictum prohibitiuum, cum ratione. Secundo. illud modificat. Tertio. modificatum declarat, circa nouercam, cum ratione. Quarto. declarat circa socrum, cum ratione: secunda ibi: quod et ipsum. tertia ibi: alioqui. quarta ibi: item si. ¶ Et hoc dicit. Cum socru vel nouerca, presente vel preterita, matrimonium contrahi non potest. ¶ Nota: ibi quia matris: quod socrus et nouerca, habentur loco matris. ¶ Nota quod omnes ille persone que habentur loco matris, non possunt in matrimonium duci. ¶ Nota ibi dissoluta ⁊c.

1 † qd̃ prohibitio ex affinitate durat: etiam affinitate finita: sed hoc fit honestatis causa. Al's autem finita affinitate, que est causa priuilegij, finitur priuilegium. vt. l. cui eorum. §. j. et ibi Bartol. ff. de postul. et ibi dicit Barto. qd̃ iste textus tantummodo procedit quo ad prohibitionem matrimonij: non autem quo ad alia. Unde. si statuto cauetur, quod inter affines fiat compromissum: intelligitur durante affinitate: non ea finita. vt ibi. et pro hoc est glo. singularis in. l. sed hoc ita. ff. de re iudi. vbi licet soror non possit in ius vocari sine venia. vt. l. generaliter. ff. de in ius vocan. habet locum ipsa affinitate durante: non autem ea finita. quod not. ¶ Nota quod quando quis habet prohibitionem, vel auxilium de iure communi: non est necesse recurrere ad speciale. vt. s. §. proxi. ¶ In gloss. affinitate. in fin. dic sed hoc videtur contra casum. l. non facile. §. penult. ff. de gradibus. et. l. cui eorum. §. affinitatis. ff. de postu. Sol. ibi loquitur in affinitate que contrahitur adoptione. igitur finita adoptione finitur ipsa affinitas. vt. s. eod. §. sane hic de affinitate que contrahitur matrimonio, que etiam durat soluto matrimonio: quia matrimonium est de iure naturali, et ciuili. vt. s. dixi de iure naturali in princi. Et quod affinitas contracta propter matrimonium semper duret: est casus. xxxv. q. x. c. fraternitatis. Sed in contrarium facit. iij. q. v. c. affinitatis. Unde glos. in. d. c. affinitatis. dicit quod affinitas durat, quo ad impediendum matrimonium: vt ibi. non quo ad alios effectus. Et istam solutionem videtur sequi Barto. in. d. l. cui eorum. sed in. d. c. fraternitatis. glos. soluit aliter. videlicet qd̃ dictum. c. affinitatis. solum locum habeat, fm leges. sed. d. c. fraternitatis. habet locum fm legem dei. vel dic. dicit glos. quo ad veritatem affinitas durat, vt. d. c. fraternitatis. quo vero ad edictum de postulando, non durat. vt. d. c. affinitatis. et. d. c. si cuius. §. affinitatis.

a Mariti. [b] ¶ Nota quod filius ex alia vxore, potest contrahere matrimonium cum filia vxoris mee. Concordat. l. titia. quod

a ¶Si vxor. Sed ponam⁹. q̄ diuortiū sit celebratū inter Petrū z Bertā vxorē suā. z berta post diuortiū, ɔ̄hat cū scđo marito: z ex eo suscipiat filiā. mō querit vtrū Petr⁹ quondā marit⁹ berte, possit ɔ̄here cū filia Berte ex secūdo mr̄imo, nata. z videbat q̄ sic. nā ista filia Berte, nō ē puigna quodā Petri quodā mariti Berte: qꝛ puigna ꝓpe dr̄ filia vxoris tue: quas habuit anteq̄ tibi nupserit: sed ista filia nata fuit ex scđo mr̄imonio, post diuortiū iter Bertā z Petrū celebratū. ergo nō ē ꝓprie puigna petri. Julianus tū in hoc casu dicit. ab hm̄oi mulierꝫ nuptijs (rōne honestatis) esse abstinēdū et hoc pbat p duo argumēta a filij, spōsa eni filij nō est nurus patris z tū a nuptijs huiusmodi mulieris abstinēdū ē: qꝛ neqꝫ pr̄ cū spōsa filij, nec filius cū spōsa pr̄is cōtrahere poterūt. a filij cōcludit. lꝫ eni hm̄oi filia nō sit puigna petri quōdam mariti eiusdē Berte: tū iter ipsam z Petrū, mr̄imoniuꝫ ɔ̄sistere nō pōt. ¶Extra casum no. pmo. q rōne affini. prohibent nuptie siue sit presens affinitas: siue pterita: siue futura. no. q nurus z puigna sūt loco filiarū. Itez no. qđ socr⁹ z nouerca, loco matrū sunt. No. qđ qs eodē tpe non pōt habere duas vxores. Itē not. q nō pōt eodē tēpore mulier habere duos viros. Item not. quod nuptie phibent rōne honestatis z affinitatis: et hec dicunt in tertia parte scđe ptis pncipalꝫ: vsqꝫ ad illum. §. illud certū est puiles.

ADDITIO.

b ¶No. q publica. Adde hec fm scēm Tho. i. iiij. sniarū in materia de matrimonio. d. q. j. q iustitia publice honestatis, est pximitas psonarū, ex sponsalib⁹ proueniens: robur trahens ab eccl'ie institutione ꝓpter eius honestatem. Et probatur istud in. c. iuuenis. de sponsa. extra ibi propter honestatem ecclesie.

tia. qđ ibi no. ff. de verb. sig. ¶In glo. postea ibi. viro enim cognati. ¶Not. q habemus glo. ordi. de eo qđ habet in. c. penult. z. c. super his. extra de ɔ̄san. z affi. z dixi plene. s. eo. §. affi. Dic vt ibi vez q nō cōsanguinei viri sunt affines vxoris tm̄: et ecōtra: nō autē sunt affines coniunctorū vxoris. qđ no. ¶In eadē glo. in fi. no. singularē glo. q fiscus nō tm̄ excludit p vxorē, si nō sunt ascēdētes vel descēdēs viri: sed etiā p affines, siue coniunctos vxoris. qđ nō est alibi. sed Jo. fab. nō placet. qꝛ hoc nō reperitur iure cautum. vt aut. preterea. C. vñ vir z vxor. que loquitur tātum in muliere. nō autem in coniunctis suis. igitur zc. facit. l. si vero. §. de viro. ff. sol. ma. licet Jo. de pla. hic teneat istam glo. z male: qꝛ dicit contra notata. in. d. l. j. z in. d. aut. preterea. C. vnde vir z vxor.

SVMMARIVM.

1 Sponsa filij mei, non est mihi nurus.
2 Honestas publica, datur quadrupliciter.

Si uxor. a Publica honestas ipedit ɔ̄trahere matrimoniū cum filia quōdam vxoris suscepte ex alio viro, post diuortium primi mariti. Itē impedit patrē cōtrahere cum spōsa filij. z ecōtra. h. d. ¶No. q filia post diuortium ab vxore mea quesita ex alio viro, nō est priuigna mihi. ¶No. q spōsa patris mei nō est mi-
1 hi nouerca. ¶Nota. q filij mei sponsa, nō est mihi nurus. ¶Not. q publica b honestas est seruāda. nam in matrimonijs nō tātum qđ liceat de scripto iure: sed qđ honestū est cōsyderari opꝫ. vt l. semp in cōiūctionibus. ff. de ritu nupt. ¶Not. ibi rectius. q iste tex. innuit, qđ nō dirimit matrimoniū iam cōtractū: qđ hodie falsum est: cōtrahitur eni honestatis publice iustitia, q̄ dirimit. extra de spō. c. spōsa. z. c. ad audiētiam. de despōsa. impub. c. accessit. z vide Hostie. in. c. j. de spon. in vj. ¶In gl. nō est priuigna. ibi ratione honestatis. Ant. de but. in. c. penul. extra de cōsangui. et affi. dicit. q si querit. an impedimētum publice
2 honestatis sit sublatū: qđ debes scire q est dare publicam honestatem quadrupliciter. Uno modo. qñ adest affi. Et hoc est ad impedimentū publice honestatis, cōcurrerens cū affinitate: qꝛ turpe est contrahere cū affine. Et de hoc loquitur. c. discretionē. extra de spō. duorū. ¶Ex quo in isto casu dicit gl. in. d. c. penult. q sublata affini. tollit impedimētū: etiā publice honestatis: qꝛ publica honestas habet pedes super radice affinitatis: facit. C. de nup. l. penul. in fi. ¶Est alia honestas que erat, vt soboles ex secunda cōiuge, vel viro suscepta, nō possit iungi consanguineis primi viri, vel coniugis: qua prohibitione sublata, tollitur etiam publica honestas. ¶Est z tertia publica honestas, q̄ surgit ex spōsalibus de futuro. z quo casu affinitas olim cōtracto matrimo. z secuta copula impediebat matrimonium: eo casu sponsalia ex publica honestate impediebāt, z dirimebāt matrimoniū. z hoc hodie est sublatū. vt dicit gl. in. d. c. pe. qꝛ impedimentū publice honestatis oīno sequit ad instar impedimēti affini. vt ibi impediebat in mr̄imonio, cū copula. ibi. impediret in spūalibus de futuro p qđ ptꝫ cū hodie sit restricta affinitas ad quartum gradum, ad primū genus: sic etiam erit restricta hec publica honestas. ¶Quedā est publica honestas: q̄ insurgit ex cōtractu mr̄imonij de facto, impediēte etate, persona existēte inhabili ad mr̄imonium, habili tū ad spōsalia. de quo vide in. c. si. de despō. ipu. ¶Quedā est publica honestas, que insurgit ex cōtractu mr̄imonij, vel spōsaliū, cū inhabili ad spōsalia de futuro ex defectu copule: de quo extra de spōsa. c. iuuenis. fm intellectū do. Ant. de bu. Et idē p oīa in ista. vt in prima: qꝛ sequnt limites cōsanguinitatis z affi. ¶Unum addas. q si qs cōtraxerit spōsalia etiam de futuro pura: lꝫ de facto: quia religiosus, vel affinis: tū oritur iustitia publice honestatis, ad impediendum, z dirimendū sequētia spōsalia. vel mr̄imonia, cū aliquo cōsanguineo illius q primo spōsalia ɔ̄xit. Iste est tex. no. in. c. vnico de despon. impu. in. vj. qđ no. qꝛ vidi de facto Bononie. ¶In glos. nurū ibi. z licet nulla affinitatis sit. ¶Not. q per sponsalia sola non contrahit affinitas: sed tantummodo per matrimonium. Idem no. gl. in. l. quod seruus. ff. de condi. ob causam. Facit qđ habetur in simili. in. l. ij. ff. de priuile. credit.

SVMMARIVM.

1 Iura consanguinitatis tolli non possunt.
2 Cōcubinas plures hr̄e, est prohibitū de iure ciuili.
3 Matrimonium scienter contractum inter leuantem, & leuatam prohibetur.
4 Compaternitas, an possit contrahi per pcuratorem
5 Clericus in non sacris constitutus, non prohibetur vxorem ducere.
6 Casus quibus prohibetur contrahi matrimonium.

Illud. c Non solum consanguinitas z affinitas impedit liberos inuicem contrahere: sed etiam manumissos. h. d. ¶Not. q non tm̄ cōiūctio cōsanguinitatis z affini. inter ciues, z romanos impedit mr̄imoniū: sꝫ etiā inter se seruos durante seruitute vel etiā post manumissionem. Et aduerte. q iste. §. multo fortius obtinet de iure canoni. vt in. c. j. de cōiug. seruo. cum inter seruos constet matrimoniuꝫ de iure canonico. vt dixi. s. eo. in prin. ¶In glo. cognationis ibi: hoc
1 autem iure sanguinis. ¶†No. q iura consanguinitatis, z sic iura naturalia, nō possunt tolli: etiā pacto, vel renunciatione. vt. l. ius agnationis. ff. de pac. Et etiam no. q ea que sunt de iure naturali, ita sunt communia seruis: sicut nobis liberis. facit. s. de iure personarum. §. j. ¶In ea. gl. in fi. dic. hoc procedit de iure ciuili. vt. l. cū ancillis. C. de nup. z ibi no. sec⁹ de iure canonico qđ i matrimonio preualet. vt. d. c. j. de cōiu. seruo. ¶In glo. enumerari ibi: sexto rōne matrimonij, sicut quis non potest eodem tpe habere duas vxores. vt. d. l. eum qui. C. de adul. ita nec duas spōsas. vt. l. j. in fi. ff. de infa. Ita nec etiam duas cōcubinas vt in aut. qui. modis natu. effi. sui. §. pe. z fi. Sed aduer
2 tas tamen. q †licet sit prohibitū (etiā de iure ciuili) habere plures concubinas. vt filij non dicantur naturales. z quo ad alios effectus. de quo p gl. Dy. z Bar. in. l. fi. ff. de concubinis. Tamē habens plures concubinas eodem tpe, non est infamis d sicut habēs plures vxores. vt. d. l. eum qui. z sic etiam est infamis habēs plures spōsas. vt. d. l. j. de infa. z ibi Bar. ¶In ea. glo. ibi: septimo per senatusconsultum: hodie est correctum de iure canonico. quia hodie tutor z curator possunt matrimoniū contrahere cum adulta sua. vt tenet Hos. z Jo. and. vt refert Cy. in. l. fin. C. de interdi. ma. z istud est tenendū. licet Cy. ibi dicat q ius canonicum est seruandū, quo ad ordines sacros: sed ego dico q in matrimonijs, ius canonicū. preualet iuri ciuili. vt dixi. s. in princi. ¶In ea. ibi: qđ est hodie correctum. vt in aut. vt liberti de cetero. col. vj. An autē sit etiā immutatū: q libertus masculus possit accipere patronam etiā in magna dignitate positam. Glos. in. d. l. papinianus. dubitat tamē gl. in. d. aut. vt liberti de cetero. tenet expresse quod sic. ¶In ea. gl. ibi. C. si qua predi. po. l. j. dic qđ isti tres: vez: septim⁹. octau⁹. z non⁹ mod⁹, nō

c ¶Illud. in hoc. §. sic pone casum. Dn̄e. iā vidi de impedimentis nuptiarū interuenietib⁹, tā rōne cognatiōis, q̄ etiā rōne affinitatis nūqđ adhuc sūt plura ipedimēta nuptiarꝫ. rn̄det Just. q sic nā nō solū impediunt nuptie rōne cognatiōis inter liberas psonas: lꝫ etiaz inter seruos: nā seruiles cognationes prestāt ipedimētū nuptijs. veluti si pater z filia manumissi fuerint: z frater z soror. nā inter istas psonas, obstante cognationis impedimēto, lꝫ ad libertatē puenerint, nuptie cōsistere nō pūt. sunt et alie persone multe q̄ ꝓpter diuersas causas inter se mr̄imoniū cōtrahere phibent. qs quidē psonas in latiorib⁹ libris ffor. seu pādectarum enumerari permisimus. ¶Extra casum nota. q quādiu sunt serui, prohibētur nup. z hec dr̄ in q̄rta parte scđe ptis principalis, vsqꝫ ad §. si aduersus.

ADDITIO.

d ¶Non est infamis Bart. in. l. j. de his qui no. in fa. ff. hic alleg. B idē tenuit. sed in cōtrarium adduco gl. expressam i aut. q mod. naturales effi. sui. i §. fi. sup verbo si ȝo effusa quam ad B dt no. Bal. in. l. ij. de incest. nup. ex quo infero habētē duas cōcubinas repelli a testimonio. idē dicendū si habeat vxorē z concubinā. vt p eundē vbi. s. prefatā gl. vt nota. z sequitur post Bald. Pe. rauenna. in suo puo tractatu alphabetico: in verbo concubinam.

ADDITIO.

a ¶ Quero hic de q̄one. si de q̄ q̄one vis videre ad saturitatē, remissiue videas Pre po. i. c. veniēs. de cogna. spiri. i. ij. col. vsi. sequitur mō. ij. ꝛ ibi Bñdic. de vad. in ad di. ad eum.

b ¶ Si aduersus. Hic īcipit tertia pars ī qua sic po ne casū. Dñe iā vidi satis ꝺ īpedimētꝭ nuptiaꝝ dicatis mō mihi q̄r puniunt̄ hi q̄ ꝯ ꝑcepta legū i⸗ iustas nuptias ꝯ hunt: ad h̄ r̄ndet Iusti. dicēs ꝙ si aliqd aduersus ꝑcepta legū tra⸗ dita superi⁹ ege rit: nec erit ibi vir: nec vxor: ne⸗ ꝗ mr̄imoniū, ne ꝗ dos ibi ītelli⸗ get̄: nec filij ex il lo coitu illicito, ptāte pr̄is spurij subijciūtur ſ; ꝗ̄tū ad ptātē pr̄is ptiet: tales erūt quales hi q̄s mr̄ ex vulgo ꝯcepit: nā ꝛ ibi vulgo cō cepti, pr̄em ha⸗ bere nō intelligū tur: q̄m pr̄ eoꝝ incert⁹ est: vñ ſo lēt filij spurij ap pellari, a greca voce sic dicti. q̄ si ne patre conce⸗ pti: vel quia sine matre filij vnde dissoluto tali illi cito coitu, dos ꝑ actionē ex stipu latiōe repeti nō poterit cum ibi nullū intelligat̄ mr̄imoniū: neꝗ dos ibi esse pote rit: ꝛ si dos ibi nō sit: sequit̄ quod repetitiōi dotis locus esse non poterit: ꝛ nō so⸗ lū istas penas patiūt̄ illi q̄ phi bitas nupt. ꝯhū tur ſ; innumera biles alie pene, q̄ in sacris ꝯstitu⸗ tiōib⁹ ꝯtinent̄, eis infligunt̄. et hec dicunt̄ vsꝗ ad. §. aliq̄n.

reperiūt̄ de iure canonico: ꝛ ideo dicim⁹ eos sup filios. Et sic tenēt doctores iuris canonici. ꝛ Ho stiē. in summa de ma. §. qualiter impediat̄ ꝛ qui fi lij sint legitimi. §. qualiter. in fi. ver. sed no. cum se quē. ¶ In ea. gl. ibi de sa. fon. leua. † dic. sicut em̄ ꝓhibet̄ matrimoniū inter leuatā ꝛ leuātē sciēter ꝯtractū. vt. c. ij. de cogna. spiri. sic etiā inter filios duoꝝ cōpatruū: ꝑ quos: vel quoꝝ alteꝝ deuētū est ad cōpaternitatē. Sed ibi per neutrū ipsoꝝ deuētū est ad cōpaternitatē: tūc ꝯhere possunt. si ue añ: siue post cōpaternitatē nati fuerint nisi cō suetudo taliter disponat. vt ī. c. fi. de cogna. spiri. Itē leuās pōt habere in vxorē, sororem leuati. vt iij. q. iij. c. fi. intm̄ ꝙ gl. in. c. i. de cognat. spiri. i. vj. ver. ꝯtractu. dicit ꝙ nō pōt esse matrimoniū in⸗ ter patrē, ꝛ filiā sp̄ualem sui filij carnalis q̄ ſ; co⸗ gnatio sp̄ualis de pr̄e in filiū descēdat: tñ cū cau tū nō sit, ꝛ edictū de mr̄imonijs ꝯhēdis sit ꝓhi⸗ bitoriū. vt extra de sp̄o. c. cū apud. nō ascēdit. q̄d no. Ita etiā t; Ant. de bu. in. d. c. i. ſ; Io. fa. hic la ti⁹ dicit ꝙ mr̄imoniū ꝓhibet̄ inter baptizatū et baptizātē: ꝛ pr̄inū ꝛ matrinā, ꝛ eoꝝ liberos. Itē. inter baptizātem, ꝛ parētes baptizati. Itē, inter viꝝ, ꝛ vxorē suspiciētis añ carnaliter cognitā. ꝑ dicti añt solūmō vidētur ꝓhibiti: alij nō vidētur ꝓhiberi. Et iō oēs alij ꝯpaterni, añ vel post geni ti, pn̄t ꝯiūgi. Quis olī; de hoc fuerit dubitatū. et q̄d cōpater pōt cōiūgi filie filioli. vel cōmater fi⸗ lio filioli. ſ; sec⁹ in cognatiōe legali. vt no. s̄. eo. §. fratris. ꝛ est rō q̄ sp̄ualia nō acqrunt̄ ꝑ aliū, sicut tēporalia. ꝛ cognatio legalis tp̄is est. ꝛ hāc rōnē reddit Hostiē. in sum. in tit. de cognatio. spiri. §. q̄s sit effect⁹. v. ꝛ ideo no. cū ver. seq. ꝛ ibi satis de hac materia. ꝛ in. c. i. ꝛ in. c. martin⁹. de cogna. spi⸗ ri. ꝛ in. c. i. eo. tit. in vj. ꝛ est mix ſm̄ Io. fab. q̄ non reperit̄ ꝯiunctio ꝓhibita inter virū ꝛ vxorē suspi ciētis: ꝛ ip̄m baptizatū. ꝛ tñ vr̄ tāta vel maior rō: sicut de parētib⁹ baptizati. ꝛ idē dicas tut. tñ est sciēdū ꝙ vxor nō est affinis: ſ; est plus ꝗ̄ affinis: cū sit p̄ncipiū affinitatis. vt dixi. s̄. eo. §. affinita⸗ tis. ¶ Querit̄. qd si q̄s te ignorāte leuauit filium tuū de sacro fonte: ſ; cū ad tui notitiā deuenit di splicuit tibi: nūqd ꝯhit̄ compaternitas: videtur ꝙ nō. vt extra de baptismo. c. maiores. ¶ Sꝫ. qd si aliqua mulier filium vxoris tue, quē ab alio vi⸗ ro susceperat, de sacro fonte leuauit: dicūt doct. ſm̄ Io. fab. ꝙ nō ꝓhiberis illā in vxorem ducere vt no. Hostiē. in. d. §. in ver. qd sit aliqua. vel ecō⸗ tra. si vir aliquē; filiū tuū de sacro fonte leuauit.

4 ¶ † Quero hic de q̄one a quotidie occurrēti. vcꝫ an cōpaternitas vel filiatio sp̄ualis, possit ꝯhi ꝑ ꝓcuratorē. ꝛ Bar. in. l. gall⁹. §. forsan. ff. de libe. et posthu. t; ꝙ nō. q̄m ad illā ꝯtrahēdā requirit̄ pre⸗ sentia p̄sone, ꝛ factū coherēs p̄sone explicādū ē, ꝑ ipsam p̄sonā igit̄ nō pōt ꝑ ꝓcuratorē explicari vt. l. post mortē. §. fi. ff. de adop. nā d; tenere cōpa ter puerū ꝓprijs manib⁹ sup fontes: ꝛ ip̄m leua⸗ re de fonte: ꝛ pro ipso r̄ndere. xxx. q. i. c. de his. ꝛ c. oēs. Et hoc etiā tāgit Io. an. in mercuri. in. c. po⸗ test q̄s. de reg. iur. in. vj. ꝛ plus ibi dicit ꝙ ille erit ver⁹ cōpater, qui t; ꝛ leuat ī ip̄o baptismo: ſ; ꝓcu ratorio nomine alterius faciat: q̄ sepe extra id q̄d igit̄, tacite insurgit obligatio. vt. l. si is qui. §. si liber. ff. cōmo. ꝛ sic cōstituēs ꝓcuratorē nō erit ve rus cōpater. ſ; de facto seruet̄ oppositū. vt. d. Ra pha. in. d. §. forsan. ¶ Et per hoc pt; ꝙ syndicus ꝯstitut⁹ ab vniuersitate, vt teneat aliquē in ba⸗ ptismo noīe vniuersitatis, q̄d tenēs ꝛ sic syndic⁹, erit cōpater: ꝛ nō vniuersitas: q̄ ꝓpter verū fa⸗ ctum, requiritur vera p̄sona: ꝛ hoc t; Fed. de sen. in suo opere ꝯsilioꝝ. ꝯsi. cxv. vcꝫ ꝙ ꝑ ꝓcuratorem vel syndicū, cōpaternitas nō possit ꝯhi. dixit tñ ꝙ nec ip̄e ꝓcurator, vel syndicus, erit cōpater. ſ; Io. de imo. in. d. §. forsan. t; ꝙ imo ip̄e ꝓcurator vel syndicus, erit ꝯpater ꝑ supradicta: ꝛ q̄ nō est absonū ꝙ ꝓcurator in actu volūtario, noīe pro⸗ prio obliget̄. vt. l. ꝓcurator qui pro euictiōe. ff. de procur. Ang. añt in. d. §. forsan. dicit ꝙ ſ; ſm̄ doc. compaternitas non possit contrahi per procura torē: potest tñ contrahi per nunciū. q̄ ille qui fa cit ꝑ nūtiū, d̄r quodāmō vere ꝑ seip̄m facere. l. q añt. §. j. ff. de cōstit. pe⸗ cu. ꝛ no. gl. i. l. multū. C. si q̄s alteri vl̄ sibi. ꝛ facit q̄d h̄r i. l. si pater. ff. de manumis. vin. sed hoc nō placet do. Io. de imo. q̄ rōnes hoc casu ꝓhi bitiue pariter cōcludūt: ēt in nūcio. Nec pōt cadere differētia inter ꝓ curatorē ꝛ nūtiū. attētis actu, ꝛ vbis q̄ in baptismo interueniūt. Nec ob. d. l. si pr̄. q̄ alio casu loqt̄. ꝛ rō. d. l. ponit̄ ꝑ glo. i. l. nec mulierē. ff. de manumis. vin. ꝛ istud de subtilitate iuris, credo veri⁹. tñ de facto serua tur ꝯriū: q̄ cōis obſuātia pt̄ defensari ꝑ. c. fi. de ꝓcu. i. vj. q̄ mr̄imoniū ꝛ sp̄osalia requirūt actū, ꝛ vba coherētia p̄sone: ꝛ tñ pn̄t ꝑ aliū expli cari. vt est gl. sing. in. l. nihil. C. de ꝓcu. q̄ d̄t ꝙ in actib⁹ p̄sone coherēti bus, q̄n explicant̄ ꝑ aliū, debēt oīa vba dirigi ī p̄sonā dñi. vñ ēt cōpa ternitas vr̄ posse sic ꝯhi ꝙ vba in p̄sonā dñi fundent̄. vcꝫ titiū consti tuēs me nūciū, d̄t. ꝙ credit in deū: ꝛ ꝙ credit in sp̄m sctm̄: ꝛ ꝙ vult ba ptizari cogitatu. ¶ Vnū tñ addas. ꝙ ille q t; puer̄ ī baptismo, obli⸗ gat̄ apō deū ꝑ eo: ꝛ est ꝑ eo quasi fideiussor. ꝛ tenet̄ eū istruere in fide saltem in oratiōe dñica, ꝛ in symbolo. vt de cōse. di. iiij. c. in baptisma⸗ te. ꝛ c. quos añ oīa. ex quo do. Io. de imo. dicit. ꝙ tuti⁹ est abstinere a mr̄imonio, q̄d al's ꝓhibet̄ ꝑ cognationē; sp̄ualē. iusta. d. c. j. ꝛ. ij. de co⸗ gna. spiri. ¶ In ea. gl. ibi ſ; de ipsa cōmatre iure nr̄o cautū nō repiat̄. dic. ſ; de iure canoni. est tex. xxx. q. i. c. de eo q̄d interrogastis. ¶ In ea.

5 gl. ibi. §. si vxor. dic vt ibi dixi. ¶ † In ea. gl. ibi ī sacris ordinib⁹ ꝯstitu tus. no. in sacris ordinib⁹. nā cleric⁹ in nō sacris, nō ꝓhibet̄ accipe vxo rē. vt no. gl. in auť. sed neꝗ. C. de epis. ꝛ cleri. ꝛ in. l. i. C. de ꝯct. ma. vl̄ tut. da. sed ꝑdit clericale ꝑuilegiū. vt in auť. de monachis. §. si q̄s añt mona sticā. nisi quo ad duo. vcꝫ ad. c. si q̄s suadente. vij. q. iiij. ꝛ quo ad forū. q̄ neꝗ in foro seculari, neꝗ in ciuili: neꝗ in crīali, ꝯueniri potest: dūmō tria cōcurrāt. ꝙ nō sit bigam⁹: ꝛ q̄d deferat tōsurā. Itē. vestes: alia añt dicta duo ꝑuilegia ꝑdit. vt est tex. in. c. j. de cle. cōiug. in vj. ¶ In eadeꝫ gl. ibi monialib⁹. ſ; nō sint in sacris ordinib⁹ cōstitute: dic. ꝛ nō fecerit ꝓfessionē tacite, vl̄ expsse. vt ī. c. vt lex ꝯtinētie. xxvij. q. j. Et de isto. xij. ꝛ. xij. casu dic vt habet̄ i. c. j. ex̄ de voto ꝛ voti redē. in. vj. ¶ In ea. gl. in

6 fi. dic. † Iste mod⁹ hodie est ꝓhibit⁹, ꝑ ius canonicū. vt in. c. j. ex̄ de ra pto. dic vt ibi. ¶ Addas tu alios modos. vcꝫ ꝓp furorē ꝛ demētiā: q̄ de nouo impediūt matrimoniū ꝯhi: ſ; iā ꝯctū nō dirimāt. vt. l. pr̄e fu⸗ rioso. ff. de his q̄ sunt sui vel alie. iuris. ꝛ. l. oratione. §. fi. ff. eo. facit. C. de episco. audiē. l. tā demētis. ¶ Itē. error p̄sone, vel ꝯdōnis seruilis: vt ex̄ de cōiugio ser. c. ꝓposuit. ¶ Itē. votū nō solēne, impedit matrimo niū ꝯhi: ſ; iā ꝯctū nō dirimat. sed solēne, iā ꝯctū nō dirimit: ꝛ impedit, vt de voto ꝛ voti redēp. c. j. in. vj. ¶ Itē crimē ꝯhēdū, impedit ꝯctū di rimi. vt ex̄ de eo q̄ duxit in vxorē, quā pollu. ꝑ adulteriū. c. fi. ꝛ c. sup hoc ꝛ c. significasti. de cōuersa. infideliū. c. laudabilē. ꝛ de diuortijs. c. gaude mus. ¶ Itē. in casib⁹ q̄ sequunt̄. crimē ꝯhēdū impedit: sed nō dirimit iā ꝯctū. ex̄ de eo q̄ cogno. cōsangui. vxo. sue. ꝑ totū. ¶ Itē rapt⁹ alte⸗ ri⁹ vxoris. xxvij. q̄oe. iij. c. statutū. ¶ Itē, si interficiat vxorē ꝓpriā. ex̄ de diuor. c. j. ¶ Itē. si ꝓpriam sobolē de sacro fonte leuauit. xxx. q. j. de eo añt. ¶ Itē. si interficiat p̄sbyterū. ex̄ de penitē. ꝛ remis. c. j. ¶ Itē. si penitet solēniter, scđm quosdā. xxxiij. q. ij. c. de his. ¶ Itē. q̄ recipit mo nialē in ꝯiugē. xxvij. q̄one. j. hi igit̄. ¶ Itē. disparitas cult⁹. vt no. s̄. de pr̄ia ptāte. in pn̄. ¶ Itē. violētia. dūmō interueniat met⁹, q̄ cadit ī cō stantē virū. Nec cōsensus tacit⁹, vel expssus secut⁹ fuerit. vt ex̄ de sp̄o. c. veniēs. el scđo. c. de muliere. ¶ Item. honestas publice iustitie. vt de sponsalib⁹. c. sponsam. ¶ Itē. defect⁹ cōsensus. vt ex̄ de sp̄osa. c. dile⸗ ct⁹. ¶ Itē. impotētia act⁹ coeūdi. ex̄ de frigi. ꝛ malefici. fraternitatis. ꝑ totū. ¶ Itē. impediūt faciēdū, sed factū, nō dirimūt, votū ecclesie: ꝛ tp̄s feriatū. vt ex̄ de matrimonio ꝯcto cōtra interdic. ecclesie. ꝑ totū. ¶ Itē. an cōsuetudo possit impedire matrimoniū. dic vt h̄r in. c. fi. ex̄ de sponsa. duorum. ꝛ de consanguinitate ꝛ affinitate, c. fratris. de co⸗ gnatio. spiritua. c. super eo. secundū Ioan. fab. dic vt ibi per Anto. de but. ¶ Unde. versus qui comprehendunt casus glos. Etas: condictio numer⁹, monachus ꝛ ordo. Adoptio, nobilitas sanguinis, tutele po⸗ testas. Fons sacer, affinitas raptus, repugnat honestas. Irrita que faciūt connubia, lege, hec sunt.

SUMMARIUM.

1 Matrimonium contractum contra dispositionē legis, non tenet.
2 Spurij, an dicantur de familia?
3 Dos soluta matrimonio non sequuto an possit repeti?
4 Fructus dotis putatiuæ, an vis lucretur?

b Si aduersus. b Iste. §. cum. §. sequenti, diuiditur in sex par⸗ tes. Primo. ponit dictum annullās. Secun⸗ do. infert. Tertio. rationem assignat. Quarto. infert alium effectum, quo ad nomen. Quinto. infert alium effectum, quo ad exactionem dotis, et donationis, propter nuptias. Sexto. addit alias penas. se⸗ cunda pars incipit ibi: itaꝗ. tertia ibi: nā nec. quarta ibi: solent. quin⸗ ta ibi: sequitur ergo. sexta ibi in. §. sequenti. et. h. d. †

1 Contrahens ma trimonia de facto, contra mandata legum, non efficitur vir vel vxor: nec matrimoniū appellatur: quo matrimonio dissoluto, non est locus exactioni dotis, vel donatiōi propter nuptias: ꝛ alias penas patit̄. hoc dicit.

hoc dicit cum.§.sequen.vel sic. Qui scienter matrimoniũ contrahunt cõtra mandata legũ:non valet qđ agũt.nec ex dicto illicito coitu,aliqs effectus veri matrimonij resultat:aliasqꝫ penas legitimas patiũtur.hoc dicit cũ.§.sequenti. ¶ No.ꝙ cõtrahẽdo matrimoniũ de facto,ꝛ ꝯ leges:non dr̃ matrimoniũ:nec vir nec vxor. ¶ Et sic nota.qđ faciendo cõtra preceptũ legis,nõ solũ act⁹ nõ sortit effectũ de iure:etiã quo ad effectũ:sed nec etiã quo ad nomẽ.facit qđ habet in dicta l.nõ dubiũ.C.de legib⁹. ¶ No.qđ vbi nõ est matrimoniũ,nõ est dos:sed bene ecõtra.vt.l.fin.C.de donationib⁹ ante nuptias. ¶ Nota.qđ nati ex interdicto matrimonio,nõ sunt in ptãte patris. ¶ Nota.qđ nati ex interdicto matrimonio,appellant spurij:licet in veritate habeant patrem certum,ꝛ determinatum.tamen iuris dispositione dicuntur habere patrem incertum,ꝛ indeterminatum.ꝛ assimilantur vulgo quesitis. ¶ Nota quod dissoluto tali matrimonio de facto ꝯtracto a sciẽtibus,nõ est loc⁹ exactioni dotis,vel donationi ꝑpter nup. ¶ In gl.ad ptãtẽ i fi.dic.ꝙ iõ.q2 nõ sunt i ptãte pr̃is,nõ succedũt:nisi ab intest.vt aut.ex cõplexu ꝛ i n corpe.C.de ince.nupt. Nec etiã põt pr̃ eis pupillariter substituere.vt.l.ij.in pn̄.ꝛ ibi gl.ꝛ Bar.ff.de vul.ꝛ pu.sub. Nec dare tutorẽ:etiã si cõfirmet.sꝫ naturalib⁹ tñ:lꝫ nõ possit dari p patrẽ,põt tñ p iudicẽ cõfirmari.vt no.glo.in.l.j.ff.de test.tuto.

2 ¶ †Et an spurij,vel bastardi.fm gl.ff.de cõcu.in rub.dicãt de domo vel familia.no.Bar.Bal.Sali.ꝛ Ang.in.l.fi.C.de ver.sig. ¶ Et an dicant de casata,vel de nobilib⁹:vel de gẽte:vel de agnatiõe.vide plene p Ang.ꝛ Jo.de imo.in.l.ex facto.§.si qs rogat⁹.ff.ad treb. Et ego al's dicã.j.vbi cõgruẽtius cadet. ¶ In gl.vulg.in fi.ibi:vel illicitũ.dic vt monachũ.vel q ex incestu eũ habuit.ita dt gl.in.d.l.vulgo.qđ intelligꝫ vex.si vterqꝫ,ꝛ masculus ꝛ femina sciuerũt:q2 tũc filij sunt spurij:nec nominãdi sunt filij.vt in aut.ex cõplexu.C.de incest.nu. Si autẽ

a vterqꝫ⁹ ignorauit,vel alter eorũ tñ:sunt filij legitimi fm ius canonicũ.vt no.elegãter gl.in.l.q ꝯ.C.de ice.nup.ꝛ habet in.c.ij.i fi.q fi.sint legi.qđ est no.dignũ vcꝫ ꝙ sufficit ꝙ vnus ex eis ignorauerit.pro quo facit.ff.de li.cau.l.ex duob⁹.fm Ja.de are.ꝛ istud est notabilissimũ. Pone. Berta accepit in virũ,vnũ anglicũ sacerdotẽ,q incedebat vt laic⁹,vel ecõtra:Titius accepit quandã monialẽ de frãcia hic Bononie,in vxorẽ.vel q habebat vnã vxorẽ,accepit hic aliã.certe filij sunt in ptãte,ꝛ legitimi:ꝛ succedũt etiã parẽti sciẽti.vt.c.ex tenore.q fi.sint legi. Ex quo sequit ꝛ aliud.qđ cũ ignorãtia presumat.vt.l.veri⁹.ff.de pba.ꝙ qui vult dicere tales filios spurios.dꝫ proba.qđ not.ita dicit Bal.in.d.l.qui cõtra. ¶ In gl.sequit.in fi. ¶ No.ꝙ vbi non est matrimoniũ,nõ est dos:q2 dos sine matrimonio stare non põt:licet ecõtra sic.vꝫ.q2 matrimoniũ põt stare sine dote.vt.d.l.fi.ꝯ.de do.a nte.nupt.

3 ¶ †In gl.exactioni.in fi.dic gl.in.d.l.fi.de cõd.sine cã.ponit tres opi. Una.ꝙ indistincte posset repeti:etiã a sciẽte p.d.l.fi.fm Pla. Alia.ꝙ siue sciat ius,vel factum,nõ põt repetere.vt.l.si ignorãs.sol.ma.sed ista est ꝯ.l.fi. Uñ tertia est opi.gl.ꝙ distinguat.aut sciuit ius ꝛ factũ ꝛ tũc indistincte non repetit.vt.d.l.si ignorãs. Aut sciuit factum,sed ignorauit ius:ꝛ tũc mr̃imonio secuto nõ repetit.vt hic,sec⁹ si nõ est secutũ.vt.d.l.fi.ꝛ hoc cõiter tenet p doc.in.l.qui ꝯ.de incest.nupt.C.sed Bar.in.d.l.fi.soluit opi.pla.nã qñ cõtrahũt spõsalia,ꝛ dos dat:nec mulier tñ nubit sua spõte:q2 nõ vult.tũc repetit ꝯditione sine cã.vt si fuit sciẽs ius vel factũ. Iste est casus in.d.l.fin.ibi fortasis ꝛc. Si vero ignoraret:tũc nullus dr̃ esse in delicto,vel turpitudine.ꝛ p ꝯñs argumẽtũ iuriscõ.nõ ꝓcederet.dic.vt ibi pleni⁹ p Bar.ꝛ ista ꝓcedũt,quo ad penã dotis,vel donatiõis. Sed quo ad penã corporalẽ,aduerte.q2 Bar.in.l.si adulteriũ cũ incestu.ff.de adult.in prin.in ver.opponit.d.l.q ꝯ.sicut cõcludit.ꝙ in hac materia sunt tres gl.vna est in.d.l.si adulteriũ.alia est in.d.l.q ꝯ.alia est in aut.de incest.nup.§.j. Sꝫ dic pleni⁹ fm eũ:ꝙ qñ fit coitus sine colore matrimonij:tũc talis coitus indistincte punit:ꝛ puniet fm id qđ erat in veritate:nõ fm id qđ putabat nã si erat cõsanguinea,puniet de incestu:si nupta,puniet de adulterio,qm̃ a ꝑncipio dabat operã rei illicite:ꝛ erat in dolo.vt ar.ff.de fur.l.vulgaris.§.si qs.qñqꝫ talis coit⁹ fit sub colore matrimonij:ꝛ in hoc est aduertẽdum aut querit,an puniatur.l.iul.de adul.de stupro ꝛ de incestu,sꝫ aut querit.an puniat ex cõstitutionibus q puniunt ꝯhentes incestas nuptias. Primo casu,aut sciuerũt ius ꝛ factũ,ꝛ puniuntur.d.l.si adulteriũ.q2 puniunt de stupro ꝛ de adulterio.aut ignorauerũt vtrũqꝫ:ꝛ sunt excusati.vt.d.l.qui cõtra.aut ignorauerũt factũ,et sciebant ius:ꝛ tũc idem:q2 excusant.vt.d.l.q ꝯtra.ꝛ.d.l.si adulterium.ibi errore ꝛc.aut ecõtra sciebant factũ:ꝛ ignorabãt ius:ꝛ isto casu si q dem est mulier,excusatur.vt.d.l.si adulterium.ibi in versi.consequẽter mulier.ꝛ ver.fratres. Si vero erat masculus:et tunc erat minor,ꝛ excusatur.d.versi.fratres.aut erat maior,tunc aut statim cum cognouit eam penituit:que penitenta ostenditur per diuortium,vel supplicationem:ꝛ tunc ei parcitur,si est mulier:vt ibi in ver.imperatores.aut statim non penituit:ꝛ tunc punitur,sed mitius ꝙ̃ masculus.vt ibi in ver.nõnunꝙ̃.aut dubitat,vtrũ sciuerit vel ignorauerit.ꝛ tũc.aut mr̃imoniũ est ꝯctũ clã:ꝛ ꝑsumit sciẽtia.vt.l.fi.ff.d ri.nup.aut fit palã:ꝛ ꝑsumit ignorãtia.vt.d.l.fi.de ri.nup.q maxime ꝑsumit in minore,ꝛ muliere,ꝛ in eo quẽ statim penitet:misso repudio,vel supplicatiõe porrecta. Si aũt qrit.an puniat alijs cõstitutiõib⁹,q puniũt incest.nup.

a ADDITIO. ¶ Si aũt vterqꝫ. Ad istud de effectu ignorãtie,adduco vnã egregiã doctrinã Bar.positã in.l.eũ q alias paulus.ff.de st at. ho.vbi dicit dispensationem cõcessaꝫ p papã super ma trimonio illegitime ꝯcto inter gradus ꝓhibitos,nõ extendi ad filios natos,vel cõceptos añ dispẽsationẽ:si sciẽter ꝯiuges ꝯtraxerũt mr̃imoniũ. Sec⁹ si ignorãter:ita tenuit Bal.in.l.ex libera.C.de suis et legiti.

Et i hoc est aduertẽ dũ.q2 vna est pena,qđ matrimoniũ non tenet.ꝛ ista pena indistincte hꝫ locũ:nec excu sat ignorãtia,vel etate.vt.l.j.C.de iterd. ma.alia pena est p quã a lucro repellit:ꝛ in hac di b stiguit,aut fuit sciẽs:ꝛ hꝫ locũ illa pena.aũt fuit ignorãs.ꝛ tũc.aut fuit ignorãtia iusta.ꝛ tũc a pena excusat.aut ignorãtia fuit iniusta:ꝛ tũc nõ excusat.vt.d.l.q ꝯ. Ex quo seqt qđ si errauerit in iure,cũ sit ignorãtia iniusta:tñ tenet pena illi⁹.l.q cõtra. Tertia.est pena p quã punit in psona,et in bonis:ꝛ illa nõ hꝫ locũ:nisi tales nuptias ꝯheret dolose,ꝛ sciẽter.ꝛ iõ.qcũqꝫ ignorãtia ab illa pena excusaret.ita loquit in aut.de incest.nup.§.j.ꝛ qđ ibi gl.col.ij. ¶ In gl.cõtinet in fi.hoc intelligas:vt.ꝯ.pxi.dixi. Et addas fm Jo.fab.ꝙ ꝯhẽtes incestas nuptias sunt ifames.ꝛ ita approbãtes,ꝛ defendẽtes,vel patrociniũ pstãtes.vt.iij.q.iiij.c.cõsanguineorũ.ꝛ ipso iure sunt excõicati.vt in cle.j.de cõsan.ꝛ affi.qđ est verũ i illis sex casib⁹ secus in alijs:vt ibi no. ¶ †Quero.qd de fructi-

4 bus dotis putatiue:an vir lucret.gl.in.l.si ante.ff.sol.mat.dicit qđ nõ de rigore:sed de eqtate sic: Sed gl.in.c.j.de do.inter vi.ꝛ vxo.videt velle.qđ vir lucret dos,ꝙdiu durauerit matrimoniũ. Jo.fa.dicit aut tenuit matrimoniũ sed soluit aliquo accidẽti.ꝛ tũc lucrat.vt.ff.so.ma.l.dotis.§.fruct⁹.aut nõ tenuit vllo tpe.ꝛ tũc si vir fuit bonefidei,ꝛ mulier malefidei:ꝛ tũc lucratur.vt.l.insulã.§.fructus.ff.sol.ma.ꝛ.l.ij.ff.qđ fal.tuto.aut.aut vterqꝫ malefidei,vel vterqꝫ bone:ꝛ nõ lucratur.vt.d.l.si ante sꝫ Azo.q tenet qđ imo.de eqtate lucrat. Sꝫ Bar.ꝛ doc.ibi ꝛ Bal.Ang.ꝛ Rapha.ꝛ Imo.dicũt.ꝙ vir lucrat,si femĩa erat maior.sec⁹ ãt si minor.q2 nõ posset expsse dare i dotẽ. Et p ꝯñs ꝑdere fruct⁹:vt.l.siue ꝯñali.ff.de iu.dot.sine decreto.vt.l.lex q tutores.C.de admi.tu.ergo ꝛ multo min⁹ tacite.vt.l.qd certũ.ff.loc.ꝛ dic vt ibi p Jo.de imo.Rapha.ꝛ doc.ꝛ ibi ego scripsi.ꝛ ẽt dic vt dicã.j.de act.§.fuerat.ꝛ vid.l.si cũ dotẽ.§.fi.ff.so.mat.ꝛ vid optimũ tex.in.l.pe.§.j.ff.de suspec.tu.

¶ Aliqñ. Hic incipit qrta ꝛ vltima ps ꝑncipalis istius tituli in q sic pone casum. Dñe.vos dixistis mihi supra titulo ꝑrimo ꝑcedẽti,qđ illi sũt in ptãte parẽtũ,qui ex iustis nuptijs procreant,nũqd sunt aliq q statim vt nati sunt,in ptãte parẽtũ nõ fiãt.ꝛ dt imperator ꝙ sic.cõtingit eñ ꝙ lꝫ aliq in ptãte patris,bñficio natiuitatis,ab initio non fuerint postea tñ(legis autoritate)ptãti pr̃is subijciantur.et tali casu. pone.ꝙ aliqs habeat tñ filiũ naturalẽ:si pr̃ iste filiũ naturalẽ seruitio ꝑncipis,vl' psidis ꝑ uicie det:vl' curie alicui⁹ ciuitatꝫ offerat:p istã oblationẽ,fili⁹ pr̃is ptãti subijcit.et ius legitimi filij i bõis pr̃is cũ ceteris legitimis i oib⁹ ꝯseqt.item pone.ꝙ aliquis hẽat licitã cõcubinã,ad quã cõsuetudinẽ hẽat:cui⁹ mr̃imoniũ legib⁹ nõ sit iter dictũ:ꝛ ex ipsa i cõcubinatu ꝑlẽ ꝓcreauit:si post ea maritali affectione duct⁹.vir ꝯhat matrimoniũ:ꝛ dotalia ꝯficiat ista:sꝫ nr̃e cõstitutiõis tenorẽ,nõ solũ filij post dotalia i strumẽta ꝓcrea

SVMMARIVM.

b Aliquando. b Filius naturalis tantum curie datus,patrie subijcitur potestati.item ex legitima concubina ti,ẽt añ mr̃imonium celebratũ nati(tanꝙ̃ legitimi)pr̃is ptãti subijciunt:ꝛ iura ltiorũ in bonis pr̃is bñficio nr̃e cõstitutiõis obtinebunt.

¶ Extra casuꝫ nota penas multas iponi aduersus ꝛ ꝯ eos q prohibitas ꝛ defensas nuptias celebrãt. Itẽ no.ꝙ qñqꝫ pr̃ cẽ icert⁹:ꝛ ponit qđdã mirabile.ꝛ tale est.qđ cõtingit aliqñ qd fili⁹ nõ est ab initio i ptãte pr̃is:sꝫ postea tñ incipit i ptãte esse patris.primũ exẽplũ est de filio nato ex cõcubina:q filius ad seruitiũ curie cõstituit. Scđm exẽplũ de filio nato ex cõcubina,tñ q postea ducit i vxorẽ a patre ipsi⁹ filij,sicut cõtinet.C.de nat.li.l.cũ qb⁹.ẽt si postea ex cõcubina nõ nascant filij,ex q fuit ducta vxor.vt.C.de na.li.l.nuptijs. No.ꝙ filij nati ex cõcubina,nõ sunt in ptãte pr̃is,nec legitimi.sꝫ tamẽ vno de duob⁹ modis posstis i isto.§.efficiũt in ptãte pr̃is:ꝛ legitimi.ꝛ hec sũt q dicũt vsqꝫ i fi.ti.

geniti, si ipsa postea nubat patri dictorū filiorū. & exinde fiant dotalia instrumenta, in patris sui potestate rediguntur. hoc dicit. ¶ No. quod filius naturalis nō est in potestate patris. vt. s. de pa. po. §. fin. ¶ Not. q per dationem curie, quis efficit legitimus, & in potestate.
5 ¶ † No. q multi sunt modi legitimādi. & tex. ponit duos: videlicet. p oblationem curie, & subsequētia matrimonia. ¶ Not. q ad hoc vt p subsequens matrimonium filij legitimi efficiant, plura sunt necessaria. ¶ Primo. qd pro creatus fuerit filius ex libera muliere: & no. verbum pcreatus. qd non sufficeret q tēpore partus mater esset libera: nisi etiā tēpore cōceptionis libera fuisset. q est contra illos qui impregnant seruas, & postea liberāt eas: & demū 9hūt cum eis matrimoniū. Nā per istū tex. non videtur. qd talis filius cōceptus in seruitute, efficiat legitimus: & in potestate. de quo tñ. j. dicā. ¶ Scdo. etiam requiritur qd cū tali muliere libera, non esset phibitū matrimonium: sm phibitiones habitas in. §. illud. cū. §. seq. s. eo. ¶ Tertio. requirit q pater ad aliā mulierē liberā habeat cōsuetudinem: & etiam requirit indubitatus effectus: sicut in vxore cuius affectus psumptus induci tur per cohabitationem. als nisi simul cohabitēt: non dicit proprie cōcubina: vt dicit gl. not. & ibi Dy. & Bar. in. l. fi. ff. de cōcu. hi ergo filij qui habent ex muliere: etiā libera, & cū qua posset 9hi matrimoniū: non retenta secū in domo, vel in familia, non legitimant p subsequēs matrimoniū: ita elegāter dicit Bar. in. d. l. fi. qd not. ¶ Quarto. requirit q de tali matrimonio fiat scriptura, & instrumētum publicum. de quo dicam in glos. in ver. instrumentis. ¶ In gl. curie. in fi. adde gl. j. de here. q abinte. §. j. ver. curijs. q vult. qd siue pater viuus tradat filiū suum curie, siue etiam in testamento relinquat qd tradat, statim efficitur legitimus: & succedit patri. dic vt ibi. Et idem intelligas si mulier nubat curiali q2 ppter hoc legitimatur. vt. l. iij. C. de natu. lib. sed op3 etiā qd talis oblatio curie, etiam procedat de volūtate filij. vt in aut. qui. mo. nat. effi. sui. §. generaliter. Sed hic quero. an sic legitimi succedāt, dic qd patri ex testamento, & ab intestato. ita tamē. vt non habeāt plus, quā veri legitimi. vt in aut. qui. mo. na effi. sui. §. & quoniam. & tñ non succedunt agnatis parentum: nec sibi adinuicem. vt eo. ti. §. filiū.
6 ¶ † Quid si filius se curie offerat. dic qd legitimus fit: dūmodo non supersit legitima proles. vt eo. ti. §. primus itaq3 modus. & §. si qs igitur ex qualibet. Aduertas tamen. qd hec forma legitimandi per curie oblationem, solum naturalibus conuenit. vt. d. §. primus. Alij autem sunt omni beneficio indigni. vt in aut. qui. mo. na. effi. legi. §. fi. col. viij. & hoc etiam, si sint nati ex illustri patre, & ancilla matre. & probat in. §. si quis igitur fuerit, & in. d. §. si quis igit ex qualibet. in dicta aut. qui. mo. natu. effi. sui. & hoc siue essent alij legitimi, siue non, vt. d. §. si quis igitur. Et potest offerri vnus, vel plures: prout libet patri. vt. d. §. pri-
7 mus. † Unum tñ teneas menti. qd auus offerendo nepotem ex filio naturali, ipsum sibi legitimat: etiam filio non existente, vel oblato. casus est in. d. §. si quis igitur ex qualibet. vbi est casus. ¶ Nota. qd talis oblatio & legitimatio, potest fieri per procuratorē. vt not. Barto. in. l. post mortē. §. fi. ff. de adop. & in. l. gallus. §. forsan. Et ibi doc. ff. de libe. & posthu. & in. l. excusare. ff. de excu. tuto. facit. l. penul. C. de adop. & qd ibi doc. ¶ Quero. qtum habebit de hereditate patris talis legitimatus. dic. qd non habet nisi tantum, quātum cōfert pater legitimus. vt in aut. quibus modis natura. effic. sui. §. & quoniam varie. ¶ Ultimo. circa predicta tene menti. quod tales oblati curie, dicuntur ficte: & nō vere legitimi. Et sic nota pro statutis. vt est tex. in. l. iij. C. de natu. lib. ¶ In glo. interdictū in fine. Adde qd etiam alia sunt necessaria videlicet. quod nec erat talis cōcubina coniuncta cognatione, vel affinitate. vt. ff. de concubinis. l. j. §. si qua. & etiā sunt alia necessaria, ad hoc vt proprie dicatur concubina: & quod nati ex ea legitimentur, per subsequens matrimoniū: vt dixi. s. Et no. glo. & Bar. in. d. l. pe. ff. de concubinis. ¶ In gl. instrumentis. ibi. l. nuptias. No. ex gl. qd de esse hmōi matrimonij nō requiritur qd cōficiatur instrumentū: sed ad hunc finē vt filij ante nati, legitimentur sic: vt hic dicit glo. in ver. sed filij primo geniti &c. Dic idē t3 gl. in aut. de incest. nup. §. dubitatū. insti. de hered. q ab inte. §. j. & in aut. maximis. C. de nupt. Et qd ad hoc, vt filij legitimentur: requirant instrumenta. probat tex. hic & in aut. quib9 modis natu. effi. sui. §. generaliter. in fi. & §. si vero solūmodo. & in. d. §. cogitādum. & in. l. nuper. & l. cū quis. C. de nat. lib. Sed cōiter tenetur contrarium de iure ciuili. qd imo requirant instrumēta: etiam ad esse dicti matrimonij cum cōcubina. vt dicimus in simili. ad euitādas fraudes que fiebāt in probationibus matrimonij. & per cōsequēs, in legitimatione ius introduxit, qd illustres, & eis superiores deberent contrahere cū dote, ac dotalibus instrumentis: als matrimoniū non probat. Alij vero humiliores, cū scriptura triū testiū. & aliter, humiles nō contrahebant. vt in aut. qui. mo. natu. effi. legi. §. illud quoq3. & in aut. vt lic. matri. & auie. §. quia vero lex. als autem erat defectus in essentia matrimonij. vt probat tex. in aut. qui. mod. na. effi. legi. in fin. Et idem erat quādo contrahebatur cū liberta. vt vult expresse tex. in aut. vt liber. decetero. §. si quis antē libertā. hoc etiā vult text. in. l. imperialis. ver. dumtñ. C. de nup. Ita ergo dicā in isto matrimonio contracto cū ea q stetit in schemate concubine: vt non valeat, vel probetur: nisi productis instrumentis dotalibus, vel nuptialibus: quib9 probetur affectus concubinalis, transfusus in maritalem. pro quo facit. d. l. nuper. & d. l. cum quis. Predicta procedunt de iure ciuili: sed de iure canonico, nō habetur ista distinctio personarum, vel contrahendi cum instrumentis, quo ad esse ipsius matrimonij: sed sufficit ad esse matrimonij non contrahi clandestine. vt extra de clande. despon. c. cum inhibitio. sed est dicendum tale matrimonium, etiam sine instrumentis, valere: cum disponat super materia sibi subiecta: & versetur periculu3 anime. Idem dicunt doct. in. c. tanta. qui fi. sint legi. Si ergo derogat in causa causante, videlicet quod sit matrimonium sine instrumentis: ergo & in causato. videlicet in legitimatione argu. d. c. tanta pro hoc facit. quia etiam in materia correctoria facta derogatione in principali, fit & in eo quod venit in eius consequentia. vt no. gl. & Bar. in. l. j. ff. de le-
8 gi. tu. ¶ Ex quo sequitur † qd cū in matrimonijs ius canonicum preualeat. vt no. gl. j. de gradibus. §. fi. necessario sequitur. quod etiam in terris imperij erit matrimoniū, contractum cum concubina: etiā sine instrumentis dotalibus. & filij nati erunt legitimi. quod est notandu3. ¶ Quero. de iure ciuili cum requirantur instrumenta dotalia: an etiā requiratur dotis constitutio. & videt quod sic. vt in aut. quib9 mo. na. effi. sui. §. si igitur dotalia. ite3 in rubro & nigro. de fili. ante do. instru. na. ibi dotium celebratarum &c. & hic in tex. ibi dotalibus instrumentis: & hanc practicam modice dande dotis, ponit gl. in. l. imperialis. C. de nuptijs. Sed posset dici contrarium per text. in. d. l. nuper: & in. d. l. cum quis. dum dicunt instrumenta nuptialia. Et hoc probat text. in aut. vt libe. decetero. §. si quis autem. ver. & si cui. Et hoc sentit glos. in aut. sed nouo iure. C. de nup. & p hoc facit. d. l. imperialis. ibi. dummo
9 do sine scriptis &c. ¶ † Quero. ad hoc vt filius legitimetur per subsequens matrimoniū, an sit necessarius cōsensus filij. Et Sali. in quadā disputatione. que incipit mediolanensis qdā, in secundo dubio, in tertio articulo. t3 qd sic. p tex. in aut. qui. mo. na. effi. legi. §. si quis ergo nō habens. Sed quidā tenent contrarium, p tex. in aut. qui. mo. nat. effi. sui. §. generaliter. & hoc tenet Guil. de cu. ff. de legi. l. benignius. Et ibi p Bal. & hoc tenet Iaco. de bel. in. d. §. generaliter. quod est no. ¶ Et aduertas qd sufficit talem cōsensum prestari per filium, vel etiam ratum haberi: etiam post mortem parentum. vt. d. §. generaliter. ita dicit Ang. in sua disputatione que incipit nobilis quidā. Non ob. l. bonorum. ff. rem ra. habe. quia respondeo. vt ibi per Bar. qd non h3 locū, qñ defectus est ex pte gerentis: sed in casu nostro. pater & mater que-
runt legitimare filium, per matrimonium subsequens, ergo talis de-
10 fectus nō impedit ratihabitionem. ¶ † Quero. an stante statuto loquēte de filijs legitimis tantum, habeat etiam locū in istis legitimatis per subsequēs matrimoniū. dic qd aut statutum emanauit per te: vel cōtra ius cōe: aut sm ius cōe. Primo casu: si filius talis cōprehenderetur, statutū exorbitās restringitur: & reuertitur ad ius commune: & tunc talis filius indubitanter comprehenditur: etiam si verba statuti loquuntur de legitime nato, l3 em improprīare verba statuti, salua sententia: vt quantum possibile sit, saluum remaneat ius cōe: vt extra de consue. c. cum dilectus. & ideo si statutū diceret legitime natos tm, ad probandum admitti: tunc talis filius comprehenderetur: licet sm fictionē sit legitime natus: q2 per hoc reuertitur ad ius commune. Si autē non reuertitur ad ius commune. & tunc si statutum loquitur in legitime nato: & tunc talis filius legitimatus non comprehenditur: ex quo sequitur. qd si statutū excludit feminas, filijs legitime natis existētibus: tūc talis fili9 nō excluderet feminas: q2 sm fictionē sunt legitime nati: & verba debent sumi vere, & non ficte in statutis. vt. l. iij. §. hec verba. ff. de nego. gest. Secus si statutum non se referat ad natiuitatem. sed de filijs legitimis loquatur: q2 tunc talis filius comprehenditur: cū sit vere legitimus. Si autem statutum disponat id qd ius cōmune: & tunc quando loquitur de legitimis: clarum est quod comprehendit. si aūt de legitime natis. & tunc est dubiū: & videtur comprehēdi. vt. c. innotuit. extra de elect. quod nota. ¶ Quero. habui rem cum muliere, cum qua tempore conceptionis non poterat contrahi matrimonium. postea vero, tempore partus superuenit habilitas. an talis legitimetur per subsequens matrimonium. hic videtur text. quod non. quia requirit tempus conceptionis & partus. vt dixi. s. Sed Io. andre. Hostien. et Anto. de butrio in dicto. c. tanta. tenent contrarium. & pro hoc in simili. s. de ingenuis. §. sufficit. et pro hoc. c. quod nobis. qui filij sint legitimi. secundum vnum intellectum. & pro hoc facit dicta. l. nuper. in fin. C. de natura. liber. et auten. quibus modis natu. effici. legi. §. si quis igitur dotalia. vbi vult inspici tempus natiuitatis, et non conceptionis. Tamen quidam doctor solennis dominus Anto. de rosel. de Aretio tenet contrarium: quia hoc videtur contra casum expressum. in. l. Paulus. als est. l. eum qui. ff. de statu hominū. et hoc videtur sequi Ioan. andr. in summa de sponsa. & ma. in fin. videlicet. quod etiam tempore conceptionis requiratur habilitas. & videtur casus in. d. c. tanta. coniuncto principio, cum secundo responso. Nam ibi primo loquitur de genito, non extante vxore. secus ea extante. vt in. ij. responso igitur &c. & preterea vt dixi hic videtur casus: sed tamen a communi sententia in iudicando non est discedendum: li-
11 cet ista vltima sit verior de iure. ¶ † Quero. an desponsatio facta in mortis articulo de cōcubina, legitimet filios. hāc questionē disputat Ri. malum.

a ¶ De adoptionibꝰ. Rubrica iſta cõtinuatur ita ad ꝓcedẽtia. ſ. in tit. de pa. pote. tractauit Iuſti. ⁊ hic q ſunt pa. po. ſubiecti. qꝛ nõ ſolũ naturales ⁊ legitimi, ſunt ĩ patria po. ſed etiã adoptiui: idcirco Iuſti. intẽdit hic tractare de adoptionibus ⁊ arrogatiõibus: vñ de his dicturꝰ, annectit rubricam de adoptionibus ⁊ arrogationibus. Franc.

b ¶ Non ſolũ. Ad euidẽtiaꝫ iſtius tituli, diuidas illum in ſeptẽ partes, ⁊ planꝰ erit. in quaruꝫ prima pte, aſſignat cauſaꝫ q̃re tractat h̄ de adopt. in ſecũda pte. determinat quot modis fit adoptio: diuidẽdo ado. ĩ duaſ ſpecies: ⁊ ĩ vtraq; parte exẽplificat. In tertia pte. reuertitur ad ſecundã ſpeciem adoptiõis: vt circa eam iura antiqua corrigat. In quarta parte. reſumit ipſam ſpeciẽ adoptionis: ⁊ plene determinat quid iuris filius arrogatꝰ cõſequitur a patre arrogatore. In q̄nta pte. determinat in quibus cõueniũt ambe ſpecies adoptiõis. In ſexta pte ſpecialiter determinat de quadã ſpẽ adoptiõis: oſtẽdẽdo qd propriũ ⁊ qd ſingulare ſit in ea. In ſeptima ⁊ vltima pte determinat qd iuris ſit, ſi ſeruꝰ adoptatus fuerit. prima pars protẽditur vſq; ad. §. illum. adoptio aũt ibi ĩcipit ſecũda. ⁊ durat vſq; ad. §. ſed hodie. ibi tertia. ⁊ durat vſq; ad §. cũ aũt ĩpubes. ibi quarta. ĩcipit ⁊ durat vſq; ad §. illũ minorẽ natu. ibi q̄nta. incipit ⁊ durat vſq; ad. §. illũ illud ꝓ priũ. ibi incipit, ſexta. ⁊ durat vſq; ad illũ. §. apõ catonem. ibi incipit ſeptima. et protẽditur vſq; ad fi. ti.

¶ Pone caſuꝫ in ꝑma parte acceſſi ad dñm Iuſtiñ. ⁊ ita ꝓpoſui corã eo. Dñe vos vultis tractare ð adoptionibꝰ. ꝓ deo. q̃ rõ mouet vos ad

Ri. malũ. vt refert Cy. in. l. nuper. C. de na. libe. et Ioã. and. ponit in mercu. in regula ſine culpa. de reg. iu. in. vj. ⁊ primo. qð non valeat. facit qð not. Ioã. and. de frigi. ⁊ malefi. c. ergo. nã ſicut puer q nõ põt debitũ reddere, eſt incapax ad matrimoniũ cõtrahẽdũ. ita ⁊ taliter impediti, ſunt inhabiles. ſꝫ certe in vltimo articulo vite laborãs ad ipꝫ reddẽdũ eſt ĩhabilis. ergo de ipſo ꝯctu matrimonij eſt inhabilis. Sꝫ cõtrariũ tꝫ idẽ Ioã. an. in. d. mercuriali regula. ſine culpa: ⁊ idẽ tꝫ Bal. in. l. j. C. de pri. do. ⁊ dic vt ibi ꝑ Ang. ⁊ ꝑ Bal. in. l. nuꝑ C. de na. li. Dic vt in. d. mercu. ꝑ Io. an. ⁊ dictum do. Ant. de roſ. latiſſime in ſuo tract. legitimationũ in cã mr̃imoniali. in ꝟ. vlteriꝰ q̃ro, habuit qs legitime ꝯcubinã. ¶ Quero. ſuſceptis filijs ex cõcubina, accepi vxorẽ q̃ moritur: an ſubſequẽs mr̃imoniũ cũ ꝯcubina legitimet dictos filios, natos ex ꝯcubina? Ric. ma. diſputat quod ſic: vt refert Bal. ĩ. l. cũ mihi decẽ. §. fi. ff. de ſo. ⁊ no. Bal. ĩ. l. pe. §. ſi vxor. ff. ſo. ma. ⁊ Io. an. in. d. mercu. ſine culpa. ¶ Pone. qð Titiꝰ habeat Bertã in ꝯcubinã: accepit eã in vxorẽ (nõ interueniẽte inſtr̃o) ⁊ ex ea habebat filiũ naturalẽ: poſt hoc mr̃imoniũ, genuit aliũ filiũ: ⁊ inteſtatꝰ deceſſit. Quero. q̃r iſti filij ſuccedãt. rñdit Bal. in. l. neq; ſine nup. ĩ fi. C. de nup. qð ꝑmogenitꝰ non ſuccedit: quia naturalis tm̃, ſecũdogenitus. qꝛ legitimꝰ ⁊ naturalis. nã ꝓceſſit matrimoniũ, qð tenuit in ſua ſubſtãtia. ꝙ no. Sꝫ tu dic in hoc vt dixi. ſ. dũ poſui: an hoc ſit verũ, ꝙ requirantur inſtr̃a dotalia, vt ſubſequentia matrimonia legitiment filios.

a *De adoptionibus.*[a] *Rubrica.*

¶ Cõtinua ſic rubricã. Dictũ eſt ſupra, q̃liter filij noſtri ſunt in nr̃a ptãte: hic aũt ponitur, qualiter alieni filij efficiantur noſtre ptãtis. vel ſic. Dictum eſt ſupra de nuptijs, ex quibus acquiruntur filij legitimi ⁊ naturales: ſubſeq̃batur videre de adoptionibus, ex quibus acquiruntur legitimi.

SVMMARIVM.

1 Liberi adoptiui ſunt in ptãte noſtra, ſicut naturales.

b On ſolum.[b] ¶ Iſte ti. diuiditur ĩ nouẽ ptes. Priõ ponit ꝙ adoptiui ſunt in ptãte adoptantis. Scðo. q̃r fit adoptio, ⁊ arrogatio. Tertio. primũ dictũ limitat: ⁊ declarat. Quarto. de ĩpubere q ſe ad arrogãdũ dedit. Quinto. qð adoptãs dꝫ ſaltẽ adoptatũ ꝓcedere. xviij. ann. Sexto. qñ aliqs, vt nepos vel ꝓnepos adoptatur. Septiõ. ĩ qbꝰ adoptatꝰ eq̄paratur nãli. Octauo. ĩ qbꝰ ꝯueniũt, ⁊ ĩ qbꝰ nõ, adoptio ⁊ arrogatio. Nono. qð ſerui adoptati a dñis, ſint liberi. ſcða ibi: adoptio. tertia ibi: ſꝫ hodie q̃rta ibi, cum aũt. q̄nta ibi: minorẽ. ſexta ibi: ſꝫ aũt. ſeptima ibi in pluris. octaua ibi: illud. nona ibi, apud catonẽ.
1 ¶ Et hoc dicit. liberi † adoptiui ſunt in poteſtate noſtra. ſicut naturales. h. d. ¶ In glo. j. ibi naturales tantum. dic qð in naturalibus liberis reperitur diſtinctio. quidam enim ſunt naturales, vt nati ex ſoluto ⁊ ſoluta. alij manzeres, vt nati ex ſcorto: alij ſpurij: vt nati ex profeſſo et profeſſa. alij nati ex adulterio, dic plene vt extra de renun. c. niſi cum pridem. §. perſone. vbi glo. ſm Io an. fab. In ea. in fi. dic quod etiam alij modi ſunt legitimandi. vt. §. fin. ſ. titu. j. dic vt ibi ⁊ adde qð etiam per iudicis pronũtiationem. vt. ff. de libe. agno. l. j. §. fi. ¶ Quid autem ſit adoptio, dicam ſtatim in. §. ſe.

tractãdũ hic de adoptionibꝰ? ad hoc rñdet Iuſti. dicens, amice chariſſime. ſ. tractauimus de is qui ſunt in patria pote. ⁊ quia non ſolũ naturales liberi ⁊ legitimi (de quibus. ſ. diximus) ſunt in poteſtate parentum: ſed ⁊ adoptiui. Idcirco. de adoptiuis hic tractare intendimus. ⁊ hec in prima parte vſq; ad. §. adoptio.

SVMMARIVM.

1 Adoptari non poſſunt ſinẽ autoritate principis ſui, qui ſunt ſui iuris.
2 Adoptio quid ſit.
3 Arrogatio quid ſit.
4 Sponſus, an ſit prius intertogãdus quàm ſponſa.
5 Imperio vacante, an electores habeant iuriſdictionẽ imperaroris.
6 Adoptionis cauſa, an poſſit delegari.

c Adoptio.[c] Diuiditur in tres ptes. Priõ ponit dictũ in genere bimembre. Secundo. exemplificat: et ponit exẽplũ primi membri. Tertio. exemplũ ſecundi membri. ſecunda ibi: imperatoris: tertia ibi: imperio. ¶ Et hoc dicit autoritate principis arrogãtur qui ſui iuris ſunt magiſtratus imperio, q ſunt ſub pote-
1 ſtate alterius. h. d. ¶ † No. ꝙ illi qui ſunt ſui iuris, nõ pñt adoptari ſine autoritate principis: ⁊ ſic eſt de reſeruatis. prin. facit. in ſiſi. l. j. §. de qua re. ff. de poſt. ¶ No. ibi. que ſpecies: qð vnũ genꝰ, aſſumit nomẽ generis: ⁊ etiam vnius ſpeciei ſue. ¶ No. qð facilius adoptatur qui eſt in ptãte aliena: q̃ qui eſt ſui iuris, qꝛ cũ autoritate cuiuſlibet iudicis inferioris: ⁊ ille q eſt ſui iuris, cũ autoritate ſolius imperatoris: ⁊ ſic ꝑſumitur difficiliꝰ. vt. l.
2 apud iul. §. fi. ff. de leg. j. ¶ † In gl. adoptio. in fi. Tu vero diffinias adoptionẽ in gñe ſic. Ado-
d ptio eſt[d] actus legitimus. ꝑ quem fit trãſitus de ptãte vnius in alteriꝰ ptãtẽ: naturali vinculo cõcurrente: pene naturã imitans: quo nõ cõcurrente, nõ fit trãſitus poteſtatis: ſed ſola ſucceſſio ab
3 inteſtato defertur. ¶ † Et arrogatio. eſt actꝰ legitimus, ꝑ quem homo ſui iuris (principis autoritate) in alteriꝰ ingreditur poteſtatẽ: pene naturaꝫ imitãs. ⁊ qð ita diffiniatur adoptio in genere: ⁊ arrogatio in ſpecie: plene tractat Cy. in. l. i. ff. eo. ¶ In glo. arrogatio. ibi interrogatur. aduertas. quod gloſ. in. l. ij. in princ. ff. eod. inducit hoc in ar.
4 † ꝙ ſponſus eſt prius interrogandus, q̃ ſponſa. quod non eſt mirum ſm Bald. ibi: quia vir eſt dignior: et ideo prius interrogandus. vel dic ſm Mar. ſil. ⁊ Bald. in. d. l. ij. quod non eſt vis quis primo interrogetur. quia non eſt ordo ſubſtantialis. vt. l. nec enim. ff. de ſo. ſed hoc fuit in aliquibꝰ partibꝰ introductũ, propter verecũdiã mulierũ.
ADNOTATIO. Tholoſe ꝟo, priꝰ interrogatur mulier, q̃ vir. ꝑpter mulierũ incõſtãtiã. ne ſi vir diceret ſe velle illã ĩ vxorẽ, ⁊ mulier recuſaret, cederet ĩ viri dedecꝰ. vt frequẽter vidi, dũ ibi iura publice interpretabar. An. Caius.
¶ In glo. reſcri. ibi ⁊. l. arrogationes. not. ꝙ licet arrogatio ſit de reſeruatis princi. poteſt tamen per principem delegari: et facta coram delegato principis, habentur ac ſi eſſent facta coram ipſo principe. quia in omnibus in illo actu, delegatus repreſentat delegantem. vt. l. j. in fin. ⁊. l. fi. ff. de offi. eius cui. man. eſt iuriſ. ideo opus eſt quod ſpecialiter demandetur: al's in generali commiſſione non veniret, quod poſſit preſtare arrogationi autoritatem. vt not. Bald. in. l. peñ. §. fin. C.
5 eo. ¶ † In glo. ibi: ſed quid ſi imperator non eſt: not. vacante imperio, electores imperij non habent illam iuriſdictionem, vel imperium qð habebat imperator: ſicut papatu vacante, cetus cardinalium nullam habet iuriſdictionem: niſi in certis caſibus. vt habetur extra de elect. c. vbi maius periculum. in. vj. de elect. clemen. ij. ſed hodie videtur. quod papa poſſit (vacante imperio) quicquid imperator poſſet: cum confirmetur ⁊ coronetur ab eo. vt extra de re. iu. clc. paſto. §. vt igit de ſo. cõpe. lꝫ ex ſuſcepto. ⁊ ideo, videtur qð a pa-

c ¶ Adoptio. In hac ſecunda parte ſic pone caſum. Domine. video que ratio mouet vos ad tractandum de adop. dicatis ergo mihi ſi placet vobis quot modis fit adoptio? reſpondet Iuſti. quod adoptio fit duobus modis: ſcilꝫ reſcripto principis, aut imperio alicuius magiſtratus: ſed domine. ponatis mihi exempluꝫ, quando fit adoptio reſcripto pricipis: ⁊ ĩ quo caſu fit, imperio magiſtratus alicuiꝰ? ad hoc reſpondet Iuſti. quod quãdo aliquis adoptat eũ qui ſui iuris eſt: tunc neceſſe eſt fieri adoptioneꝫ autoritate, ſiue reſcripto principis: ⁊ hec ſpecies adoptiõis qñ. ſ. qs ſui iuris eſt, alieni poteſtati ſubijcitur: proprio ⁊ ſpãli noĩe. dr arrogatio. ĩperio aũt magiſtratꝰ, adoptantur illi qui ſunt ĩ ptãte parẽtũ: ſiue obtineãt ꝑmũ gradũ liberorũ (q̃lis eſt filiꝰ ⁊ filia) ſiue inferiorẽ gradũ obtineãt: vt nepos neptis deinceps ꝓnepos proneptis. ⁊ hec in ſecũda pte vſq; ad §. ſed hodie.

ADDITIO.

d ¶ Adoptio. De adoptione vide per Pañ. ĩ rubr. de cog. leg. ꝑ eundem in. c. rodulphus. in glo. j. de reſcri. ⁊ ea q̃ not. in. c. vnico. de cogna. ſpi. extra.

a ¶ Sz hodie. Hic incipit tertia ps ĩ qua sic pone casum. Dñe. vos dixi
stis mihi supra, qđ illi q adoptant̃, sunt in ptãte pr̃is adoptiui. nũqd
hoc indisticte est verũ: ad hoc rñdet ĩperator. dicẽs. amice. certe ẽm iu
ra antiqua oẽs adoptiui indistincte trãsibãt in ptãte pr̃is adoptãtis
hodie aũt ẽm iura noua, sec⁹ est nã hodie statutũ est in nr̃a cõstitutio
ne, cũ fili⁹ natu-
ralis a patre suo
naturali, alicui
extranee psone ĩ
adoptiõez dat̃. ⁊
si pr̃ naturalis fi
liũ suũ naturalẽ
dederit in ado-
ptionẽ auo filij
sui materno, vel
etiã pauo mater
no. vel si ipse pr̃
naturalis a pr̃e
suo emãcipatus
fuerit ⁊ filiũ auo
vl̃ ab pauo pr̃-
no ĩ adoptionẽ
dederit in hoc ca
su qñ iste fili⁹ da
tur ĩ adoptionẽ
alicui de ascẽdẽ-
tib⁹ ĩ linea dire-
cta. q: ĩ vnã pso- 1
nã cõcurrũt na-
turalia: ⁊ ado- 2
ptiõis iura: ma-
net stabile ius
pr̃is adoptiui. a
vtpote naturalꝭ
cognationis vin
culo copulatũ: ⁊
legitio adoptio
nis nõ annexũ. ⁊
ideo in familia ⁊ 1
ptãte hmõi pr̃is
adoptiui ammo
do efficiet̃, ⁊ hec
ĩ tertia pte vsqꝫ
ad illũ. §. cũ aũt.

ADDITIO.

b ¶ Addas qđ in-
tm̃. Et đ isto. an
adoptiuus succe
dat ab intestato
pr̃i adoptiuo. vi
de Spec. in ti. de
testa. §. sequit̃ vi
dere, ver. est ⁊ q̃-
dam. in fi.

c ¶ Cũ aũt. Hic ĩ-
cipit q̃rta ps ĩ q̃
sic pone casum.
Dñe vos dixistis
mihi qđ illi q sui 2
iuris sũt. autori
tate pñcipis ar-
rogãt̃. pone igit̃
ꝙ sit aliqs impu
bes sui iuris, q
habeat opulẽtã
hr̃ditatẽ, nũqd
poterit qlibet ĩ-
distincte (autori
tate principis)
ĩpm arrogare: et
in potestatẽ suã
redigere. ad hoc
rñdet imperator
ꝙ nõ: cũ em̃ ali-
qs ĩpubes arro-
gat̃ ĩ h̃ casu arro
gatio non indi-
stincte. i. nõ incõ b
sulte pmittit̃: sz

pa possit ĩpetrari, ꝙ arrogari liceat: etiã ĩ terris
ĩperij. vt ptꝫ p p̃dicta saltẽ ĩperio vocãte. In ter-
ris autẽ patrimonij eccl̃ie, vr̃ clarũ. qđ cum papa
sit dñs in tpalibus ⁊ spũalib⁹: qđ ab eo possit im
6 petrari. ¶ † In glo. magistrat⁹. in fin. Sed an cã
adoptiõis possit delegari: ⁊ vr̃ qđ nõ: q: q̃ desyde
rãt cãe cognitionẽ: ⁊ decreti interpositionẽ: dele-
gari nõ possunt. vt. l. oĩa q̃cũqꝫ. de reg. iur. sz dic. ꝙ
si a pñcipe delegant̃: fieri põt vt dixi. s. in glo. re-
scriptio: q: pñceps etiã merũ ⁊ mistũ imperium
cõmittere põt. vt. l. q:. ⁊. l. sequẽ. ff. de iur. om. iud.
Idẽ si ab ordinario ad vniuersitatẽ causarũ. ff. de
offi. pcõsul. l. solẽt. ẽt si fiat delegatio a quocũqꝫ
ordinario: q: adoptio cõpetit iure magistrat⁹. vt
hic d:. põt igit̃ delegari. vt. l. j. ff. de off. ei⁹ cui mã.
est iu. ⁊. l. imperiũ. in fi. ff. de iur. omni. iud. nec est
verũ qđ in adoptiõe reqrat̃ decretũ: sz sufficit qđ
apud acta fiat. vt. l. fi. C. eo. ẽm Jo. fab.

SVMMARIVM.

1 Patria potestas patris naturalis, per adoptionem in extraneo non soluitur.

2 Iura naturalia & ciuilia, in eadem persona concurrere possunt.

Sed hodie. a ¶ Diuidit̃ in duas ptes.
Primo. ponit qñ pr̃ dat fi-
liũ in adoptionẽ extraneo. Scđo. qñ dat auo ma
terno, vl̃ pr̃no. scđa ibi: si xo pater. ¶ Et hoc di
cit. si filiusfami. det̃ ĩ adoptionẽ extraneo, nõ trã
sit hodie in ei⁹ ptãtẽ. sec⁹ si det̃ auo, vel alteri ascẽ
1 dẽti. h. d. ¶ † No. qđ hodie p adoptionẽ in extra-
neo nõ soluit̃ patria ptãs: pr̃is nãlis. Et no. ibi:
ne qcq̃. qđ qñ qs dat̃ in adoptionẽ extranee pso
ne: nil trãsit ad patrẽ adoptatẽ: nec subijcit̃ ptãti
sue: ⁊ p ꝯñs null⁹ effectuũ, q numerant̃ p gl. s. de
patria po. §. ius aũt. est in isto pr̃e adoptãte, sz re
manet in pr̃e naturali. ⁊ hoc vult expresse gl. in. l.
adoptiuũ. in pñ. ff. de in ius vo. ⁊ pbat̃. j. de here.
q̃ ab ĩte. §. sz ea oĩa. vbi est dictio taxatiua tm̃mõ:
⁊ dictio penit⁹: ⁊ ẽt hic pbat̃. Sz Cy. ⁊ do Frã. al
ber. de aretio: doctor solẽnis. in. d. l. adoptiuũ te-
nẽt opi. Placẽ. vcꝫ qđ debeat patri adaptiuo re-
uerẽtiã, ppter successionẽ q̃ ei reseruat̃ in bonis
adoptãtis. ⁊ p hoc facit qđ no. in. l. gñalr̃. e. tit. ff.
de in ius voc. ¶ No. ibi lꝫ abintestato. qđ lꝫ nihil
habeãt cõe parẽtele inter se pater adoptãs extra
neus, ⁊ filius. tñ filio adoptato reseruat̃ ius suc-
cedẽdi ab ĩtestato, qđ est no. ¶ No. in ver. si vero
quod duo vincula sunt fortiora, quam vnum.
✱ ADNOTATIO. Addo tex. ĩ aut̃. ita
qꝫ cõia de succes. C. qđ militat regul̃r Ant. Cai⁹.
2 ¶ † No. qđ ĩ eadẽ psona pñt ꝯcurrere iura nãlia,
⁊ ciuilia. ¶ No. ꝙ dat⁹ in adoptionẽ auo, incõti
nẽti trãsit in ptãtẽ ei⁹: ⁊ efficiet̃ de ei⁹ familia: et
desinit esse in ptãte pr̃is naturalis: intãtũ qđ ei
ab intestato nõ succedit: nec sibi aliqd acqrit: sed
adoptãti: vt est tex. in. l. pe. §. si vero pr̃ naturalis.
C. eo. ti. qđ est verũ. nisi adoptãs emãciparet euꝫ:
tũc reuertit̃ ad pr̃em naturalẽ: ⁊ in ei⁹ ptãtẽ: ⁊ ei
succedit. vt. d. §. xo. sz hoc manere. Si aũt au⁹ emã
ciparet eũ post mortẽ pr̃is naturalis: vr̃ ꝙ fili⁹ p
dat vtriusqꝫ successionẽ. Sz gl. in. d. §. si n aũt. pr̃ in
versi. reuerti. mouet istã. q. ⁊ rñdet. qđ fili⁹ inuit⁹,
nõ põt emãcipari. vnde sibi imputet, si cõsentit.
vel dicit gl. nõ est verosimile, qđ auus velit nepo
tẽ extũc filiũ, tãto bñficio priuare. igit̃ ⁊c. Tu dic
qđ lꝫ esset emãcipat⁹: tñ remanet vinculũ natura
le: q: auo ei ab intestato succederet: q: hodie est
sublata differẽtia sexus: ⁊ emãcipationis ⁊ pr̃ie
ptãtis. vt in aut̃. de here. q̃ ab inte. §. nullã. ¶ In
gl. tributa. in fi. addas. qđ intãtũ b reseruat̃ ado-
ptato ius succedẽdi abintestato, qđ cõcurrit cuꝫ

exqrit̃ cã arrogatiõis, an sit honesta, ⁊ an ipsi impuberi expediat. Itẽ
arrogatio fit cũ qbusdã conditionib⁹: vcꝫ vt pr̃ arrogator, cautionem
cũ fideiussiõe pmittat vt si ipse pupill⁹ arrogat⁹ añ pubertatẽ deces-
serit, restituat oĩa bona sua ĩtegre, illis q si adoptio nõ esset facta ad
ei⁹ successionẽ fuissent vẽturi. Item. nõ al̃s poterit iste pr̃ arrogator,

filijs legitimis, ⁊ nãlib⁹ pr̃is, ẽt ex̃nei adoptãtis.
vt. l. si te. C. de suis ⁊ leg. pp h̃ tñ nõ puat̃: qn ẽt pa
tri naturali succedat. vt. l. fi. C. eo. ti. Sz lꝫ ab inte
stato ei succedat: tñ pr̃ adoptãs ex̃neũ: faciendo
testm̃ (si nihil ei relinqt) vꝫ testm̃. q: nõ cogitur ei
aliqd relinq̃re: vt est casus in. l. pe. §. sz ne articulũ.
C. eo. ¶ In gl. ꝯcurrũt ĩ fi. dic idẽ no. gl. ĩ. l. pe. C.
eo. ĩ. §. si aũt. pr̃ nãlis ex quo nepos d: trahere ori
ginẽ, ab auo ⁊ ab eo trahit natiualia. i. naturalia
q: ab eo nascit̃ mediãte filio, vel filia: ⁊ p hoc facit
tex. in aut̃. de her. q̃ ab intest. §. j. sz nõ sic de trans
uersalib⁹: etiã superiorib⁹. vt a patruo ⁊c. qđ not.

SVMMARIVM.

Tabellio dicitur persona publica.

Filius naturalis & lẽ̃us, an possit sine cã exhæredari.

Impubes arrogatus, quicquid acquirit, patri arrogatori acquirit.

4 Dictio præter: dicitur includere.

Tabellio quando stipulatur pro alio, qualiter debeat verba concipere.

6 Notarius, an debeat scire iura.

7 Actio quæ acquirat̃ per stipulationẽ factã p notariũ.

8 Tabellionatus officium, an sit dignitas.

9 Casus in quibus fingitur stipulatio.

c Cum autem. c Impuberes sui iuris,
nõ pñt (nisi p rescriptuꝫ
principis, ⁊ cũ cause cognitione) arrogari: ⁊ dꝫ ar
rogator cauere de bonis arrogati restituẽdis: si ĩ-
tra pubertatẽ decesserit: ⁊ ẽt q̃rtã ptẽ suor bono
rũ tenet̃ ei relinquere. h. d. Et diuidit̃ ĩ qnqꝫ ptes.
Prĩo. ꝙ arrogatio fiat cã cognita. Scđo qđ sit iu
sta cã. Tertio. modũ sub q̃ fiat. Quarto. qđ nõ pt
arrogator ipꝫ emãcipare. sine cã. Quito. qđ q̃rtã p
tẽ bonor suor eidẽ, siue in vltima volũtate, siue
inter viuos relinquet. scđa ibi: ⁊ exequitur. tertia
ibi: ⁊ cuꝫ. quarta ibi: ⁊ cũ aliter. quinta ibi: sed ⁊ si.
1 ¶ † Not. ꝙ tabellio dicitur persona publica.
✱ ADNOTATIO. Tabellio mltis no
minib⁹ appellat̃ prĩo psona publica, vt hic. q: pu
blicũ gerit offm̃. scđo ẽu⁹ public⁹, q: ẽuit publice,
suũ exercẽdo offm̃, firmiari⁹, notari⁹, tabulari⁹,
scriba. Panor. in. c. qm̃ ꝯ falsaꝫ. col. ij. xo si. nota ibi
publica numero. 3. extra de pba. Ant. Caius.
Et sic d: ẽu⁹ reipublice. ⁊ no. q̃lr fili⁹ arrogat⁹, hꝫ
q̃rtã ptẽ ĩ bonis pr̃is arrogãtis: si pr̃ arrogat⁹ eũ
exheredet sine cã: ⁊ hec sũt, q̃ in q̃rta pte dicũt̃: vs
qꝫ ad illũ. §. minorẽ. ¶ No. ꝙ lꝫ al̃s arrogatio fiat
simpl̃r ex rescripto pñcipis, cognita volũtate ar-
rogãtis, ⁊ arrogati. vt. s. §. pxi. tñ qñ fit de ĩpube-
re, reqrit̃ cognitio cãe. ¶ No. ꝙ ĩ cãe cognitiõe, so
lũ agitat̃. vtr̃ sit vtile ⁊ honestũ p pupillo: nõ ha
bito respectu. vtr̃ sit vtile vl̃ dãnosuꝫ ipsi pr̃i ar-
rogãti. ¶ No. ꝙ arrogatio ĩpuberis fieri nõ põt, d
nisi arrogator caueat đ restituẽdo bõa ĩpuberꝭ de
functi. veniẽtib⁹ ab ĩtestato ipsi ĩpuberi. ¶ Not.
d ꝙ tabellio d d: psona publica. ¶ No. ꝙ arrogator
nõ pt ĩpuberẽ arrogatũ emãcipare, sine cãe cogni
tiõe: sz si sine cã emãcipauerit, cogit̃ q̃rtã ptẽ suo-
rũ bonor (vltra ppria bõa ipsi⁹ ĩpuberis) ei relĩ-
2 q̃re. ¶ † No. ꝙ lꝫ filius lẽ̃us ⁊ nãlis posset sine cã
tpe istar legũ exhr̃dari. vt. l. inter cetera. ff. de li. ⁊
posth. ⁊ ĩ aut̃. vt cũ đ ap. cog. §. aliđ q̃qꝫ. tñ ĩpubes
arrogat⁹, sine cã nõ põt exheredari. ⁊ tali exhr̃da
to cogit̃ q̃rtã relinq̃re: vltra bona ppria ipsi⁹ ĩpu
beris: vel postea p eũ acqsita. ¶ No. ꝙ ĩpubes ar
3 rogatus † qcqd acqrit, patri arrogatori acqrit.
¶ Not. ibi qbusdã cõditionib⁹ expone. i. modis:
q: hic ppe nõ est cõditio: sed mod⁹. vt ptꝫ p sequẽ
tia. nã cõditio fit per si. vt. l. q pmisit. ff. de condi.
inde. modus fit p vt: vt. l. j. ⁊ ibi not. ⁊ in rub. C. de
his q sub mo. ⁊ no. plene Bar. in. l. j. ⁊. l. qbus die-
bus. §. fi.

istũ impuberem
autoritate pñci
pis arrogatum,
emãcipare: nisi
prius (cã cogni-
ta) dign⁹ inuen
tus fuerit emã-
cipatione: ⁊ tũc
necesse hꝫ oĩa
bona sua resti-
tuere. Itẽ. si iste
pr̃ arrogator,
istũ filiũ impu-
berẽ testõ suo ex
heredauerit: vel
inter ipsos vi-
uos ipm sine cã
emancipauerit:
iubet̃ q̃rtã ptẽ
pr̃imonij sui ei-
dẽ arrogato relĩ
quere: preter bo
na q̃ ad patrẽ ar
rogatorẽ trãstu
lit: ⁊ p̃ter ea bo-
na quorũ vsus-
fruct⁹ post arro
gationẽ pr̃i ar-
rogatori acqui-
siuit.
¶ Extra casuꝫ
nota. ꝙ aliđ est
adoptare. ⁊ aliđ
arrogare. vnde
adoptare d:, qñ
aliqs adoptat
aliquẽ, q nõ est
sui iuris: sz est ĩ
ptãte patris: vl̃
alteri⁹. tũc illi⁹
q nõ ẽst sui iuris
d: adoptio. sed
arrogatio vr̃. qñ
aliqs adoptat.
i. arrogat aliquẽ
q est sui iuris: et
q nõ subijcit̃ po
testati alterius:
tunc filius talis
dicit̃ arrogat⁹.
⁊ no. versus vt ĩ
glo. in ver. arro-
gatio.

ADDITIO.

d ¶ No. qđ tabel
lio. Adde. qñ ta
bellionat⁹ offm̃
est vile: ⁊ tabel-
lio quare sic di-
cat̃. ⁊ de diuer-
sis noĩb⁹ nota-
rũ. viđ abb. post
alios in. c. qm̃ ꝯ.
ĩ. ij. col. de pba.
⁊ p notatis ab
Ange. hic adde
bñ facere tex. ĩ. l.
ij. in fi. ff. rẽ pup.
sal. fo. text. ĩ. c. ij.
de vsur. lib. vj.

4 bus.§.fi.de cōdi.⁊ demō.no.gl.in ru.e.ti.¶ †No.ibi p̄ter bona:qđ dictio p̄ter:includit,ſ; an dictio p̄ter ícludat:dic aut ſequit̃ ꝓpoſitionē affirmatiuā,aut negatiuā.ſi ſequit̃ ꝓpoſitionē affirmatiuā,⁊ tūc,aut cōp̄hēdit aliqđ qđ nō cōtinet̃ ſub ſequēti ꝓpoſitiōe.⁊ tūc includit,vt hic:aut ꝯtinet̃,⁊ tūc excludit.vt.l.nā qđ liqde.ff.de pe.le.Si vero ſeqt̃ ꝓpoſitionē negatiuā:⁊ tūc ícludit.vt.l.actiōe.C.de trāſac.⁊ ibi Cy.de quo p Bar.in.d.l.nā qđ liqde.⁊ in.l.j.ff.de pi.ac.l.ſeia.§.vxori.ff.de an.leg.⁊.in.l.ceſar.ff.de pub.⁊ in.l.ſi qs eū.§.q iniuriarū.ff.ſi qs cau.¶ In gl.reſcriptū.in fi.no.ꝙ qs dꝫ:arrogari p̄ncipis reſcri.ſ; cāe ꝓpter quas impubes poſſit arrogari,pñt examinari corā iudice delegato a principe.vt.l.ij.C.eo.Uel etiā poſſunt examinari corā iudice ordinario ipſi⁹ impuberis,q dꝫ arrogari:vt no.Cy.i.l.nec ei.§.j.ff.eo.ti.¶ In gl.i ver.cā cognita.in fi.vertit̃ aūt in cāe cognitiōe.In p̄mis an arrogator ſit maior.xl.annis,vel nō:⁊ an tūc ſit ſan⁹,vel infirm⁹.vt.ff.eo.l.ſi pater.§.in arrogationib⁹.Scđo.vtrū vxor ſit ſterilis,vł nō.vt.d.§.in arrogationibus.Tertio.vtrū fuerit pſona cōiūcta,necne.vt ibi dicit gl.Quarto.vtrū vnū,vel plures velit arrogare.vt.d.§.in arrogationib⁹.Quinto.an ſit arrogādus alien⁹ libert⁹, necne.vt ibi.Sexto.an minor natu velit arrogare maiorē:cū adoptio imitet̃ naturā.vt ibi.⁊.j.eo.§.minorē.Septio.an volēs arrogare ſit vel fuerit tutor,vel curator arrogatori debētis,niſi forte facta affectiōe duct⁹ eſſet:vt.d.l.nec ei.i p̄n.Octauo.an arrogās moueat̃ aliqua iuſta cā,vel ſctā,ad arrogādū,necne.vt hic.⁊.d.l.nec ei.§.itē ingrendū.Nono.an volēs arrogare ſit ad hoc motus naturali cognitiōe:vł ſctiſſima affectiōe.vel nō:vt.d.l.nec ei.§.eorū.Decimo.q̄rit̃ q̄ ſit facultas arrogātis ⁊ arrogati.vt.d.l.nec ei.§.primū.qñqꝫ tñ l; arrogator ſit paup,pmittit̃ arrogatio.vcꝫ ſi vite ei⁹ ſobrietas clara ſit,vł affectio ei⁹ honeſta,⁊ cognita.vt.d.l.nec ei.§.fi.Undecimo.ingrit̃ cui⁹ vite ſit,q vult arrogari.vt.d.l.j.℣.deide.Duodecimo.ígrit̃.an arrogare volēs hēat filios legitimos,⁊ naturales necne.vt.d.l.nec ei.§.p̄terea.Tertiodecimo.in caſu i quo pmittat̃ arrogatio ípuberis,dꝫ caueri ſeruo publico.vt h.⁊.d.l.nec ei.§.fi.cū.l.ſe.¶ Quero.ſi de oīb⁹ iſtis cauſis nō ingrit̃,an valet arrogatio.vr̃ p̄ío qđ ſic.vt ar.l.ſenatoris filiū.ff.de ſena.⁊.ff.de vē.inſpi.l.j.§.fin.¶ Ecōtra vr̃ qđ nō valeat.ff.de trāſa.l.cū hi.§.ſi p̄tor.cū ſi.⁊ hāc partē tꝫ gl.i.d.l.nec ei.nec ob.iura.alle.in ꝯtrīū.q̄ illa loquunt̃ qñ omittūt̃ leues ſolēnitates:quarū omiſſio nō vitiat,ſ; omiſſio eoꝝ q̄ ſunt de ſubſtātia bñ vitiaret actū.facit qđ no.p gl.⁊ do.i.l.platā.C.de ſen.⁊ íterlo.om.iu.⁊ p Bar.in.l.ij.§.ſi prius.ff.de vulg.⁊ pu.⁊ hoc etiā tꝫ Bart.in.d.l.nec ei.§.eoꝝ.¶ Quid ſi vn⁹ iudex q̄ſiuit de p̄dictis cauſis,nō tñ bñ ꝓnūciauit:an hoc dictū valeat.de hoc eſt gl.no.i.d.l.cū hi.§.ſi p̄tor.ff.de trāſa.q̄ tꝫ qđ talis act⁹ valeat,qđ ē no.¶ In gl.pſone.i fi.qđ ítellige vt no.Hoſti.⁊

5 Inn.i.c.dudū.đ ꝯuer.ꝯiu.¶ †Quero qñ tabellio ſtipulat̃ p alio,qūo debeat verba cōcipere.dic qđ dꝫ dicere.pmittis mihi recipiēti p alio ⁊c.vt.d.l.nec ei.§.fi.cū.l.ſe.⁊ ibi Bar.facit.l.q̄cūqꝫ gerim⁹.ff.đ act.⁊ ob.⁊ no.plene Bar.i.l.ij.§.fi.ff.rē pu.ſal.fo.Et aduertas qđ l; p̄uata pſona nō poſſit p alio directe ſtipulari.vt.l.ſtipulatio iſta.§.alteri.ff.de ver.ob.tñ p paupib⁹,⁊ loco pio,⁊ cā pia,qlibet ēt directo pōt ſtipula.vt eſt gl.fin.j.q.vij.quoties cordi ocul⁹.qđ no.⁊ dic qđ in oīb⁹ cauſis tabellio pōt p alio ſtipulari.vt no.gl.i.§.ſi qs alteri.j.de iuti.ſtip.ēt ſi ſit ex ꝯctu iuriſgētiū:l; ei⁹ ptās ſit de iure ciuili.vt no.Bar.i.d.l.nec ei.§.fi.ver.q̄ro nūqđ tabellio.Si aūt ille p q̄ tabellio fuit ſtipulat⁹ nō vult ſibi q̄ri,nec ſibi,nec tabellioni q̄rit̃:q̄ tabellio nō fuit ſtipulat⁹ hac in

6 tētiōe,vt ſi bi q̄reret.vt no.Bar.i.d.l.nec ei.§.fi.¶ †Quero an notari⁹ debeat ſcire iura gl.i.l.gñali.C.de tabel.lib.x.dicit qđ ſic vt ſciat cognoſcere vires ꝯct⁹,⁊ ꝯct⁹ licitos ab illicitis.¶ No.tñ qđ l; teneat̃ ad petitionē ptis eſſe rogat⁹.nō tñ cogit̃ gratis facere,imo pōt mercedē de rogatu poſtulare.vt.l.fi.circa mediū.§.notarijs,C.de p̄n.agē.i re.li.xij.Sed ad redigēdū inſtr̃m in publicā formā,nō pōt cogere partē officio iudi.ſed forte vtili ex locato ſic.ita đt Bart.in.l.argētari⁹.in p̄n.ff.de eden.⁊ in.l.j.§.iudi.ff.de va.⁊ ex ordi.co.Sed Sal.ibi tꝫ qđ imo de iure poterit petere qđ inſtr̃m releuet̃,ſi labor ſuus nō remuneret̃.Scđo ꝓbat̃ p aut.ħ ius porrectū.C.de ſac.ſan.ecc.p locū a ſpāli.⁊ p hoc vr̃ caſus i aut.de tab.circa mediū.ibi.ne q̄ſt⁹ eorū minuat̃.¶ Quero.ſi notari⁹ eſt ſtipulat⁹,vt notari⁹:nō aūt ſunt adiecta illa verba vt publica pſona,vtrū alicui acq̄rat̃:Rñdeo.ꝙ tm̄ acq̄rit̃ oīb⁹ quorū intereſt.vt l.cū poſt.§.ꝓe.ff.de admi.tu.ita dicit Bart.in.d.l.ij.in fi.ff.rē pu.ſal.fo.

7 ¶ †Quero.q̄ actio acq̄rat̃ p ſtipulationē factā per notariū:Rñdeo.vtilis etiā ſine ceſſiōe.vt.l.his ℣bis.⁊ ibi Bar.ff.e.⁊ eſt tex.⁊ ibi Bar.in.l.ij.ff.rē pu.ſal.fo.⁊ eſt ſciēdū qđ nō tm̄ notari⁹ pōt p alio ſtipulari:ſed qlibet officialis pōt p alio ſtipulari,i ꝯcernētib⁹ ei⁹ officiū.vt in aut.vt ſine ꝓhi.ma.debi.ſeu credi.§.q̄ ℣o,⁊ ibi no.⁊ h̃r in.l.eū p quo.

8 ff.de i ius vo.¶ †Quero.an tabellionat⁹ officiū ſit dignitas.dico qđ nō:imo dr̄ munus.vt no.gl.i.l.fi.C.q mili.nō poſ.lib.xij.niſi ſit notari⁹ p̄ncipis,vel magni dñi.vt Leonar.vel Karolus aretin⁹ cācellarij magnificorū dñorū de Florētia.vt.l.j.cū ſi.C.de mā.prin.et.l.laudabile.C.de aduo.diuer.iu.ita dicit Bar.i.l.ea.§.j.ff.ad le.iul.repe.¶ In gl.vēturi.ibi.j.de pu.ſub.§.j.dic ſecus ergo ſi facta eſſet fideicōmiſſaria,vel vul.ſubſti.vel legata,vel libertas i ſubſtitutiōib⁹ relicta ſūt:qm̄ ꝯſtitutio diui pij nō ſubuenit niſi in directa pupillari,⁊ caſu quo ípubes moriat̃ in arrogatiōe.vt.ff.e.l.hoc aūt:qm̄ al's nō eſt periculū:qm̄ p datione i arrogationē pupillaris ſubſtitutio euaneſcit,q̄ eſt qđdā teſtm̄ ipſi⁹ pupilli.vt.l.p̄ris ⁊ filij.ff.de vul.⁊ pu.⁊ ꝙ euaneſcat,eſt caſus in.d.l.nec ei.§.eoꝝ.⁊ iđ fuit ſubueniēdū,ne factū tertij p̄iudicet:ſ; ſec⁹ i qbuſdā alijs ſubſtōnib⁹ a p̄re factis:q̄ nō euaneſcūt cū cōpetūt ex teſtō p̄ris qđ nō euaneſcit p arrogationē filij:iđ petūt̃ ab arrogatore,tāq̄ debitū arrogati.vt.ff.đ pecu.l.i arrogatiōe.⁊.l.j.C.đ bo.aut.iu.poſ.vñ tm̄ ſubueniēdū fuit pupillari ſubſtōni,⁊ cōtētis i ea,⁊ etiā veniētib⁹ ab inteſtato impuberi decedēti.¶ Quero qđ ſi p̄r arrogator p̄ío moriat̃,poſt ea pupill⁹.dic ꝙ ceſſat rō hui⁹.§.q̄ p̄r nō occupat iure peculij:⁊ tñ pupillares tabule nō euaneſcūt,ſ; ꝯualeſcūt.vt ar.j.q.mo.teſt.infir.§.nō tm̄.ff.đ le.iij.§.j.Nec ob.ff.de ſecū.tabu.l.q liberis.§.plane.q̄ ibi loqt̃ i his q nonā volūtatē et

9 cōſenſum h̃re pñt ꝺm Ioā.fab.¶ †In ea.glo.ibi.C.de rei vxo.l.j.no.duos caſus in qb⁹ fingit̃ ſtipulatio.Et terti⁹ vt ex curſu tp̄is fingat̃ ſtipulatio.vt.l.cū de i rē ℣.cū ibi no.p gl.⁊ bar.ff.de vſu.Quart⁹ eſt caſ⁹.qñ eſt pſona p̄uilegiata:q̄ ex p̄ñtia ⁊ patiētia alteri⁹ fingit̃ ſibi ſtipulatio facta.vt.l.cū oñdem⁹.i fi.ff.de fide tu.⁊.l.ſi finita.§.elegāter.⁊ ibi gl.⁊ bar.ff.de dā.infe.ita dicit bar.i.l.j.in p̄n.ff.de ℣b.ob.⁊ ibi vide Ange.Raph.⁊ Imo.⁊ Lud.de quo dixi.j.de actio.§.fuerat.circa p̄n.¶ In gl.in ℣.cā cognita.ibi ꝺꝫ quoſdā ⁊c.dic ħ ℣a quā ſeqt̃ gl.Sali.⁊ alij in.l.ij.C.e.¶ In ea.gl.in fi.no.ex gl.ꝙ ex his cauſis qb⁹ fili⁹ p̄t exh̃dari p patrē,ēt inuit⁹ emancipari.¶ In gl.bonoꝝ.in fi.in q̄ q̄rta ⁊ alijs bonis ꝓuētis ab arrogatore p̄t arrogator ſubſtituere.vt.l.ſi arrogator.ff.e.⁊ dic vt ibi plene per gl.bar.⁊ Sal.i repe.ſua.¶ Aduertas tñ qđ iſta q̄rta q̄ debet̃ hodie ípuberi arrogato,nō eſt hodie aucta,ſicut eſt aucta illa q̄ debet̃ filijs naturalib⁹ ⁊ legitimis.vt no.gl.i aut.de triē.⁊ ſemiſ.§.ħ obſeruādū.in ℣.oīb⁹.l; pe.tenuerit ꝯtrīū in aut.nouiſſime.C.de inof.teſta.¶ In gl.fi.ibi.l.ſi filie.§.j.Tu ℣o dicas ꝙ aut ipm̄ emācipauit cū cā.⁊ tūc dꝫ ſtatiꝫ reſtituere oīa bona dicti impuberis:⁊ q̄ tp̄e arrogatiōis tradidit,⁊ ea q̄ ſibi poſtea obuenerūt,exceptis fructib⁹ pceptis,⁊ ſic vſufructu vſqꝫ ad tp̄s emācipatiōis:q̄ poſt ea i effectu finit̃:⁊ q̄rtā bonoꝝ arrogatoris ipſe ípubes pdit:vt.l.fi.ff.q̄ i frau.pa.Si naūt ē ſine cā emācipat⁹:tūc ſtatiꝫ oīa bona debēt ípuberi reſtitui:⁊ q̄rtā nō pdit:ſ; expectabit̃ mors naturalis ipſi⁹ arrogatoris:⁊ tūc debebit̃.vt ē caſus i.l.j.§.ſi ípuberi.ff.đ col.bo.q loqt̃ qñ ſine cā fuit emācipat⁹.⁊ p ꝯñs,ſi pri⁹ p̄moriat̃ fili⁹ q̄ arrogator:niſi ꝙ dicta q̄rta trāſmittit̃ ad h̃dē ſuū.vt.d.§.ſi impuberi.¶ Quero.q̄ actiōe aget̃ ad iſtā q̄rtā.dic ꝙ aut ſibi fuit relicta i teſtō arrogatoris:⁊ agit actiōe ex teſtō.Aut nō fuit ſibi relicta,⁊ agit ex ꝯſtōne diui pij.ita đt gl.i.d.§.ſi ípuberi.⁊ Bar.i.d.l.ſi arrogator.ff.e.¶ Ex q̄ro qñ inſpicit̃ iſta qurrta.dic ꝙ tp̄e mortis arrogatoris,de oīb⁹ ſuis bonis:vt,d.l.fi.ff.de his que in frau.pa.facit.l.etiā.§.j.ff.de bo.li.

1 Ars imitatur naturam inquantum poteſt.
2 Paupertas plena que dicatur.
3 Vaſſali an ſint citādi,ſi eſt contentio inter duos barones de iure ſubiectionis.
4 Sacerdos an poſſit aliquem in filium adoptare.
5 Caſtè natus an poſſit adoptare.

a Minorem.[a] Adoptans debet precedere adoptatum in tempore ſaltem.xviij.ann.hoc primo:et carens filio pōt alium adoptare in locum nepotis vel pronepotis:hoc dicit ſecundo.Item poteſt quis filiū alie

a ¶ Minorē.Hic ícipit qnta ps,in q̄ ſic pone caſum.dñe ego ſum qdā iuuenis,⁊ habeo magnū ⁊ amplū p̄rimoniū,⁊ habeo quēdā vicinum valde diſcretū ⁊ ꝓuidū virū,iā bñ ſexagenariū,cui⁹ cōſiliū i multis extitit mihi fructuoſuꝫ:poſſum ne ipm̄ arrogare,vł adoptare i filiū:nūqđ l; mihi ħ facere:rñdet íperator ꝙ nō:q̄ certe minor natu maiorēꝫ adoptare vł arrogare nō poterit:et ħ tali rōne:q̄ adoptio imitat̃ naturā:ſ; ꝯ naturā,⁊ p mōſtro eēt ꝙ fili⁹ eſſet maior tp̄e q̄ p̄r:vñ dico tibi ꝙ ille q p arrogationē ſibi filiū facere vult,dꝫ plena pubertate.xviij.an.filiū arrogatum vel adoptatū excedere.Itē nō ſolū p̄t qs adoptare vł arrogare aliquē in filiū,ſ; ēt in locū nepotis vel neptis,ꝓnepotis vel ꝓneptis,pōt qs adoptare vel arrogare i filiū,ēt ſi filiū nō habeat:⁊ tā filiū alienū pōt qs adoptare in locū nepotis,q̄ ēt alienū nepotē i locū filij:ſ; ſi aliqs in locū nepotis aliquē adoptat,q̄ſi ex filio adoptiuo,aut ex filio naturali quē hꝫ i ptāte,in eo caſu fili⁹ patri adoptāti dꝫ ꝯſentire:ne ipſe nepos ipo íuito adoptatus ſu⁹ h̃s agnaſcat̃.Si eñ filius adoptiōi a p̄re facte ꝯſentiat,tunc mortuo auo iſte nepos adoptat⁹ i ptāte p̄ris,⁊ ſuus h̃s efficit̃:ſ; l; in ħ caſu ꝯſenſus filij requirat̃.ſec⁹ tñ eſt in caſu ꝯuerſo.Nā ſi auus nepotē ex filio natum alij in adoptionē dederit,nō eſt neceſſe conſenſum filij interuenire.
¶ Extra caſum no.ꝙ adoptio vel arrogatio regulariter limitat̃ naturā.Itē no.ꝙ plena pubertas dr̄ xviij.ann.Itē no.ꝙ ſi fili⁹ eſt maior ſeu antiqor patre ſuo illud h̃r p mōſtro in natura.vt in gl.accurſij.Itē no.quod etiam is i.ille qui filiū non hꝫ pōt loco nepotis adoptare.et ħ dicunt̃ i qnta parre,vſqꝫ ad illū.§.i plurimis.Fran.

a ¶ Femine. Femine enim neque adoptare nec arrogare possunt: et hoc ea ratione, quia nec naturales liberos habent in potestate, verumtamen ex indulgentia principis ad solatium liberorum, pro republica amissorum, eis adoptare permittitur.

¶ Extra casum no. quod filius adoptivus est similis naturali et legitimo. 2 et hoc in quinta parte vsque ad illum. §. illud proprium.

b ¶ Illud. Dic incipit. vj. pars in qua sic. pone casum. domine iam vidi in quibus species adoptionis et arrogationis conveniunt. et in quibus differunt. nunquid est adhuc aliqua differentia inter eas: respondet Imperator quod sic: nam idem est per proprium et speciale adoptionis illius qui per sacrum oraculum. i. per rescriptum principis fit: vt si ille qui se in arrogationem dederit, liberos in potestate sua habuerit, non solum ipse in potestate patris arrogatoris transit, sed etiam omnes liberi eius, quos in potestate habet potestati arrogatoris (tanquam nepotes) vna cum eo subijciuntur. et hoc factum fuit in persona divi Aug. quendam Germanicum filium arrogare volentis: et iste Germanicus nolebat consentire vnde non potuit procedere arrogatio sua sed divus Augustus cuidam nomine Tiberio iniunxit, vt illum Germanicum arrogaret: quo facto princeps arrogavit Tiberium, et ille habuit Tiberium in filium. et per consequens Germanicum filium adoptivum Tyberius habuit in nepotem: et hoc dicitur in vj. parte vsque ad §. apud catonem.

ADDITIO.

c ¶ No. ibi proprium. Hoc verbum proprium quando sumatur vide

num in nepotem suum et nepotem alienum in filium suum adoptare. hoc tertio quod quando quis adoptat aliquem, vt nepotem ex filio suo legitimo, vt naturali vel legitimo tantum debet intervenire consensus filij: sed non econtra, quando avus dat in adoptionem nepotem suum ex filio: hoc quarto. Item quando adoptatus transit in potestatem adoptantis, non potest dari alteri in adoptionem. hoc quinto. Item spadones possunt adoptare, sed castrati non. hoc dixit. vsque ad. §. femine. ¶ † No. ibi imitatur, quod ars imitatur naturam inquantum potest. valet vt quod non potest fieri per naturam, nec regulariter etiam per artem: quia satis est quod sit possibile in suo genere, non dico in sua specie, vel individuo, ad hoc vt fictio fingat: vt no. eleganter Bart. in. l. eandem. in prin. ff. de re. dub. et in l. si is qui pro emptore. in prin. ff. de vsuca. ¶ Not. quod hic dicitur, quod plena pubertas † est que est. xviij. anno. sed tu dic. hoc dic. vt hic in gl. et doc. i. l. si arrogator. §. fi. ff. eo. ¶ No. ibi. quem habet iam adoptatum, quod quis potest facere fictionem fictionis: nam fictio est, quod filius alienus per adoptionem dicatur meus: et tamen etiam potest fieri vt alius mihi dicatur nepos, etiam per adoptionem. et sic per fictionem ex isto filio adoptato: et sic ficto. quod videtur contra no. i. l. j. C. de do. pro. sed dic quod ista fictio duplex non concurrit in vno corpore, sive vno subiecto: sed in duobus: quod fieri potest. vt hic: de quo tamen late per Bar. in d. l. si is qui pro emptore. in prin. in vlti. q. ¶ No. ibi consentire debeat: quod semper ille de cuius preiudicio tractatur est requirendus, alias actus etiam per principem celebratus illo non citato, vel requisito, non nocet. vt. l. nam ita divus. ff. de adop. et ibi glo. et Barto. et Bald. ¶ Not. ibi. agnascatur quod nullus potest alteri invito suus heres agnasci. ¶ Not. in versi. sed econtra, quod avus potest dare nepotem in adoptionem quem habet in potestate, etiam filio patreque quo ad nepotem non consentiente. ¶ No. in versi. in plurimis. quod multis casibus equiparantur filij tantum legitimi, filijs legitimis et naturalibus. ¶ No. in ver. et ideo. quod si avus etiam maternus adoptaverit nepotem, sive arrogaverit. potest postea etiam ipsum alteri in adoptionem dare. ¶ No. in versi. sed et illud. quod quibus datur omnino impossibilitas generandi ab ipsa natura, non potest per eos fieri adoptio: secus autem si non ex natura: sed ex arte et ministerio. ¶ Ex quo not. quod fortius prohibet impossibilitas nature, quam de facto, et fortior est ad prohibendum natura, quam ars. ¶ In gl. xviij. anno. in fi. de hoc dic vt de pa. tenenda et ei. vi. circa prin. et teneas quod quoties fit mentio de pubertate in dubio, intelligitur de masculo. xiiij. an. in femina. in. xij. vt. in. l. mella. ff. de ali. et ci. le. et ibi gl. et Bar. et. §. g. mo. tu. fi. in fi. i prin. ¶ In gl. consentire ibi. ff. l. cum adoptio. no. quod in actu etiam voluntario, et extraiudiciali solum est citandus ille cuius principaliter interest. non autem illi qui secundario possunt ledi. facit. l. j. §. pe. et quod ibi no. ff. de ven. inspi. quod dicit Bar. in. l. in diem adiectio. ff. de aqua plu. arc. esse verum. No. ob. d. l. in diem. quia ibi in actu quasi voluntarie celebratur, vt venditio. et sic in actu voluntario: tunc etiam regressus est is ad quem tandem res debet devenire. vt ibi: secus in actu iudiciali, et necessario. vt. l. filiusfa. §. divi. vlti. responso. et. l. nihil. §. j. ff. de leg. j. de hoc etiam vide Bar. i. d. §. divi. i. ij. col. et ibi Jo. de imo. et vide etiam Bar. et imo. in. l. cum filius. in prin. ff. de verbo. obli. Sed hoc non placet do. Jo. de imo. i d. l. in diem. quia. l. j. §. pe. de ven. inspi. loquitur in actu extraiudiciali: et tamen sufficit notificari principali. vnde concludit, quod aliquando loquimur in actu in quo sufficit denuntiatio. et tunc sufficit quod fiat primiori. vt. d. §. pe. et per hoc infert quod similiter in actu iudiciali in quo sufficit regrere partem, sufficit citare primiorem. Aliquando requiritur consensus: et tunc ad hoc vt actus habeat perpetuam subsistentiam, nedum exigitur consensus primioris: sed etiam vlterioris ad quem res potest reverti. vt. d. l. in diem. Et per hoc alle. gl. or. i. l. de vno quoque. et ibi do. Jo. et ibi dixi. ff. de re iudi. et istud plus placet opi. Bar. servetur in practica. Sed do. Raph. in d. l. in diem. dicit quod per determinationem Bar. faciunt no. in. l. si plusorio. i. §. j. ff. de appel. et. l. si superius. ff. de pign. quod dicit fore vtile contra opi. Bar. i. l. decem. ff. de ver. obli. vbi vult quod sit citandus fideiussor, vel pignorum possessor, quando agitur contra principalem. facit quod no. Bar. et alij i. l. stipulatio. §. et hoc. ff. de ope. no. nun. Et ad

predicta quando facit quod habetur per glo. et doc. in auth. si omnes. C. si vt se ab he. absti. ¶ † Et predicta faciunt secundum Jo. fab. hic ad questionem, quod si est contentio 3
inter duos barones de iur. subiectionis: nunquid sint citandi vassalli. Et concludit quod aut agitur iudicis officio, tunc quivis in dubio debet vocari: secus si in iure actionis. alle. no. i. c. humilis. de maio. et obe. et ibi per doc. concludit tamen, quod licet illi non sint citandi. et quod actus valeat. non tamen adveniente eorum iure sibi fit preiudicium: quia non fuerunt citati. vt. l. peto. §. fi. et. l. cum ita. §. de fidei com. ff. de le. ij. et hoc etiam credo verum. ¶ In gl. sed non possunt. i fi. † An autem sacerdos 4
possit aliquem in filium adoptare. istam. q. format Guil. de cu. et Cy. i. l. ab ea parte. ff. de prob. et aliquis Moder. ponunt i. l. et qui vxores. ff. eo. Et ibi concludunt. quod religiosus qui non habet proprium, non potest aliquem adoptare: quia cum ipse sit in potestate abbatis, non potest alium habere in potestate. vt. l. sic eveniet. ff. de adult. Si vero non sit religiosus, vel si est, et habet proprium. et sic non sit in potestate alterius, tunc potest adoptare: dummodo adoptet aliquem de parentela sua: quia sed nam potest sacerdos generare: vt hoc. ¶ † Et adverte quod caste natus non potest adoptare: quia 5
nunquam fuit possibile ipsum generare. Item non potest filium posthumum instituere. l. sed est quesitum. §. j. ff. de libe. et posthu. Item non potest matrimonium contrahere. l. si servo. §. si spadoni. ff. de iure do. secus autem sit in spadone, et cui virilia sunt amputata, et maxime si retinet vnum vt no. gl. i. l. sed est quesitum. §. j. s. alleg.

SUMMARIUM.

1 Femina an possit adoptare. vel arrogare.
2 Mulier an hodie possit adoptare.

a **Fæmine.** a Femina non potest adoptare nisi eidem propter amissos liberos ex principis indulgentia concedatur. h. d. Not. quod femina non habet filios in potestate sicut habet pater.

ADNOTATIO. Vel dic, quod ideo non possunt adoptare, quia ars imitatur naturam. §. minorem. s. e. sed mulier licet possit per naturam concipere, non tamen potest generare: quia ad virum pertinet. Ideo non poterit sibi filios generare, per artem: quod probat Jaso hic. Al. Caius. ¶ Ex quo videtur quod effectus patrie potestatis qui enumerantur. s. de patria potestate. §. ius autem. non habeant locum in matre, et non est mirum: quia in multis conditio feminarum est deterior. vt i. l. in multis. et ibi gl. et doc. ff. de sta. ho. a multis namque repellitur mulier, in quibus admittitur vir. vt no. gl. i. l. ij. ff. de reg. iur. ¶ † No. ibi ex indulgentia: 1
quod femina non potest adoptare vel arrogare ex rescripto habentis autoritatem a principe. et sic comitis palatini. sed opus est rescripto principis speciali. vide. l. mulierem: et quod ibi no. C. eo. sicut olim non poterat esse tutrix filiorum nisi id a principe specialiter postularet. vt. l. fi. ff. de tutel. Facit in sim. l. si quis in princ. testa. ff. de leg. iij. Et quod not. Sali. in. l. sancimus. C. de testa. de clausula specialiter et expresse nominatim derogatoria. Et eodem modo non potest filium suum naturalem vel bastardum legitimare. Et talis legitimatus etiam ex speciali rescripto principis, non transit in potestatem matris. vt no. Bar. in. l. si suspecta. §. j. ff. de inof. testa. quando rescripta principis sunt civili modo intelligenda. et taliter quod quam minus fieri potest, ledant ius commune. vt. l. ex facto. ff. de vul. et pup. et. l. si quando. i prin. C. de inoffi. testa. ¶ No. quod id quod consistit in pectore solius principis, quis non dicitur posse: quia quodamodo reputatur impossibile. vt. l. apud iulia. §. fi. cum ibi no. ff. de leg. j. ¶ In gl. amissorum. in fi. de hoc est casus. et ibi gl. in. l. mulierem. C. eo. ¶ † Quero. vtrum hodie possit adoptare mulier: et videtur quod 2
sic, quia in adoptione facta ab extraneo, non curatur quod transeat in potestatem adoptantis: quia non transit. vt. l. penul. C. eo. et. §. sed hodie. s. eo. ergo cessat causa quare prohibetur mulier adoptare. ergo debet cessare prohibitio: sed dico contrarium per istum. §. qui ex ordine sequitur post. §. sed hodie. et non reperitur correctum. igitur quod non mutatur quare stare prohibetur. vt. l. sancimus. C. de testa. cum legum correctio sit evitanda. vt. l. j. de inoffi. do. An.

ADNOTATIO. Addo text. in. c. cum expediat, extra de electione. lib. vj. Anto. Caius.

SUMMARIUM.

1 Proprium dicitur quod non communicatur alteri.
2 Vias indirectas perquirere est licitum.
3 Monachus an possit sibi aliquid proprium reservare.

b **Illud proprium.** b ¶ † Arrogatus ex principis rescripto transit in potestatem arrogatis, cum omnibus suis filijs et rebus. h. d. ¶ Not. quod ex sola arrogatione 1
patris non tantum ipse, sed etiam eius filij transeunt in potestatem alterius omnibus eius filijs et rebus. h. d. ¶ Not. quod tantum filius legitimus et naturalis ex arrogatione patris transit in potestatem arrogantis. sed etiam filius legitimus tantum: vt puta, ex adoptatione filius
c factus. ¶ No. ibi proprium c secundum Jo. de pla. quod illud dicitur proprium, quod non communicatur alteri: et dicunt tabelliones in instrumentis: dedit, vendidit etc. iure proprio etc. vt excludant ius alienum, et etiam commune. vide tamen. l. ij. §. in propria. cum ibi not. et ibi scripsi. ff. quando
2 appel. sit. ¶ In gl. et divus. et ibi vnde Augustus. ¶ † No. quod licitum est perquirere vias indirectas, vt possit ad optatum pervenire. dummodo non fiat fraudulenter. vt. l. at qui natura. §. cum me absente. ff. de nego. gest. et. l. cum pater. §. Titio. ff. de leg. ij. quia voluntas et propositum distinguunt maleficia. vt. l. j. C. de sica. ¶ Et inducitur iste text. et. l. si pater familias.

fami.in pn.ff.eo.qd illi ifideles duces qui submiserut se iuri belli regi Ungarie,qd no tatu se submiserut:sz etia terras & vassallos suos:qr seruiete capite est necesse seruire oia ei[9] mebra.vt.l.q liberis.§.testo. ff.de secundis tabu.ita dicit Bal.in.d.l.si pr.in pnci.Tu aduertas in simili,qn aliqs dedicat se,an etia sua dedicasse dicat.vt no.in aut.ingressi.C.de sac.sanc.eccle. Quero.an iste arrogatus possit sibi aliquid pprii reseruare.Et gl.in.d.l.si paterfa.in pncip.dicit qd no.Ex quo no.qd exceptio impossibilis no vitiat factu pncipale.sz poti[9] ipa exceptio p nulla habet.Et est aduertedu fm Bal.in.d.l.si pr.in princip.qd est differentia inter impossibile adiectione,& impossibile exceptione.na adiectio fit ad augmetu.& si no pot augere,no tn minuit & no vitiat principale.vt.l.cu pcario.ff.de pca.&.l.si peculiu.§.j.ff.de pe.le.sed exceptio fit ad minuedu.igit &c. Et est notadu.qd aut exceptio est cotra offm actus.i.vim atqz ptatem actus:aut cotra substantia actus.Primo casu si est cotra offm.i.vim atqz potestate actus,no vitiat actum.vt.l.quida decedens.in princi.ff.de admini.tuto.Secundo casu.qn est cotra substantia actus,refert aut excipit actu ia formato:& no valet exceptio:aut in ipsa formatione actus permiscetur illa contrarietas & repugnatia:& tuc actus no valet vt.ff.de vsu & habi.l.p seruum.§.j.& per glo.ibi. Fallit in eo qui ingredit religione fauore
3 religionis.vt in aut.ingressi.C.de sacrosanc.eccle. †An aute monachus possit ibi aliqd reseruare.distinguit Salic.in.d.aut.ingressi. quod aut reseruatio fit in ipso ingressu:aut ex interuallo,vel ante ingressum.de quo est dicedu.vt ibi p eu.& per Bart.Cy.Bal.& alios docto.& p cano.in.c.fin.extra de condi.ap.& p domi.Joa.in.l.si filio.ff.de dona.ifto ob.gl.in.d.l.si pater.qr in illa gl.reseruatio no erat cotra substantia arrogationis:sed cotra ei[9] offm,siue effectu.na arrogati statu ti no repugnat habere propriu:& ideo no est ꝯ substatia:hec vera vbi no possumus vtruqz saluare:al's oia saluanda sunt.vt.d.l.ij.C.de iure emphi.etia trahendo actu in propria naturam vt.l.vbi ita dona.ff.de dona.& quod no potest valere proprie,valeat improprie.vt.l.& puto. in princip.cu glo.ff.fami.ercis. Unu addas.videlicet,qd ille q allegat exceptione ad actu,dz illa pbare & clare & apte:al's dz succubere: vt est tex.& ibi Bal.& Ang.ff.d lega.primo.l.titie textores.i pncip.et no est miru.quia in dubio est adherendum regule.vt bonon.carotio.

ADNOTATIO. Carotiu erat currus,quo vtebat Bononienses,du bellu petebat sup cuius fronte ponebat vexillu,& milites currui iherebat ne ab hostib[9] vulnerarent,& vt illi milites i tuto erat, sic & regule iherétes.An.Caius.vt in.l.omnis bona diffinitio.cu glo. ff.de reg.iur.tu de hoc dic vt no.Bar.Ang.& Ludoui.& dni mei.et ibi dixi in.l.non solu.§.sed vt probari.ff.de no.ope.nuntia.& per Barto.& Salice.in.l.matrem.C.de proba.quia inspicitur,vtrum simus in actu ex quo delictum presumatur,vel non.dic vt ibi Angelus.

SVMMARIVM.

1 Seruus potest effici filius alterius per adoptionem.
2 Pater habens filium naturalem tantum ipsum vocat filium.
3 Quasi possessio iuris an transferat onus probandi in alium.
4 Confessio facta in iudicio praeiudicat.

a Apud canonem. [a] Seruus a domino adoptat[9] vel in iudicio vt filius nominatus effi-
1 citur liber homo.hoc dicit. †Nota quod non tantum liber homo: sed etiam seruus potest effici filius alterius per adoptionem:et sic p ius ciuile.quod est verum,si a domino proprio adoptetur,no autem si ab extraneo:vt in glossa. Nota quod eoipso quod dominus nominat seruum proprium apud acta vt filium, quod sola nominatio facta in actis,est sufficiens ad ipsum seruum liberum efficiendu. Nota quod licet dominus apud acta nominet seruum proprium filium,quod licet prosit quo ad libertatem:non tamen facit eum filiu legitimum:et sic adoptiuum ipsius domini:et per consequens quis facit ius efficitur liber,q adoptetur. Not.etiam quod si non valet vt filius,quando nominauit eum filium,tamen valet libertas.et sic si non valet quod ago vt ago,valeat vt valere potest:quod est verum, quando peccatur in materia:secus,si peccatur in forma.vt.l.si ta augusti.de serui.et.l.si vnus.§.penultimo.ff.de pactis.de quo late per dominum Floria.et Joannem.de imol.et Ludouicum in.l.prima.§.si quis ita.ff.de verborum obligationibus.et per Baldum in.l.non codicillum.C.de testamen. Nota quod verba blanda et adulatoria p lata in iudicio dispositione inducunt,fauore libertatis.idem si pferatur in testamentis,quando testator seruo suo dixit,heres meus rem tibi gratam faciet.vt.l.paulus.§.paulus.ff.de fideicom.lib.de quo per Bartolum in.l.ex hac scriptura.circa medium.et in fin.ff.de donati.
2 et per docto.in.l.hic verbis.C.de testamen.milita. †No.argume. in fin.quod si pater habens filium naturalem tantum ipsum vocat filium,vel apud acta,vel in testamento,videtur ipsum legitimare.vt est casus singularis.in autenti.item si quis.et in corpore cu ibi no.per gloss.& docto.C.de natu.libe.& ibi per gloss.docto. Not.quod quasi possessio filiationis non facit eum filium qui non est.vt hic.et.l.iubemus.C.de lib.causa.&.l.non nudis.et.l.non epistolis.& ibi Bar.C.de pba.facit tn bz gl.& Bar. i.d.l.no nudis.aliquale psumptione donec pba-
a tur cotrariu.vt.l.fi.ff.de proba.de quo per Bar. in dicta.l.ex hac scriptura.& in.l.iij.§.si seruus.&
3 ibi Jmo.ff.de acqui.pos. †An aut quasi possess.iuris trasferat onus probadi i aliu.vid Bar. in.l.si prius.& ibi doc.ff.de no.ope.nun.& Bal.& Lud.late.& ibi scripsi in.l.titia.ff.solu.mat.et facit.l.circa.& ibi gl.& Flo.ff.de proba.&.l.qui liberis.§.fi.ff.de fidei.lib.& vide in.l.ij.§.j.& ibi Bar. ff.de libe.agno.& Bal.& Sali.in.d.l.non nudis.
4 †In glo.fi.ibi aliud si extra iudiciu.not.gl.[b]
b qd confessio facta in iudicio piudicat,& dispositione inducit:qd est veru,quado fit in forma iudicij.vt no.gl.in.d.l.iubemus.& in.l.iij.§.si causa cognita.ff.de bo.possess.& in.l.j.C.quorum bono. secus si fieret extra iudiciu.vel coraz tabellione, non taime de comissione iudicis.vt no.glo.in.d. l.iubemus.& not.gl.in.l.hac cosul.§.fi.C.de test. & ibi doc.& facit gloss.in.l.ictus fustiu.ff.de infami.et in.l.capite quinto.ff.de adul.alias si de comissione iudicis valeret facta coraz notario.vt l.apud eloquentissimu.C.de fide instr.et.l.eos. §.super his.vbi not.C.de appel. An aute confessio facta in iudicio inducat actionem.vide Bar.in.l.tacitu.& ibi doc.ff.de verb.ob.& Flo.in l.quinquaginta.ff.de proba. In eade glo.ibi §.simili modo.de hoc brocardo,si non valet qd ago.vt ago,valeat vt valere potest.dic vt.s.i remissionibus not.Et aduertas,qr predicta pcedunt qn no interuenit iuramentu.qr iuramentum est tate potentie,qd facit actu velere omni meliori modo quo potest.vt.l.cum pater.§.fili[9] matre.ff.d leg.ij.siue sint verba dispositiua,siue
b enutiatiua.vt in aut.quod obtinet.C.de proba. siue sint prolata versus seruuz siue non.de quo iurameto plato in verbis enutiatiuis,vide eleganter Bal.in.d.l.ex hac scriptura.in ver.op.et videtur qd ista verba &c.An eade gl.in fi.dic qd ibi constabat de mete testantis:qr testator volebat tatum testari,non etia codicillari.imo si no
c valet vt testamentu,no valet etia vt codicillus. Quero.testator istituit Titiu vel eidez legauit sub hac forma.vcz:Titiu filiu,vl fratre meu heredem instituo:si no reperiatur qd sit fili[9] vel frater,an hereditatez capiat:dic quod aut talia verba sunt prolata a testatore sciete,& no vitiatur institutio.vt.l.nemo.§.j.cum ibi not.ff.de here.insti.Aut a testatore errante:& tunc vitiatur. vt.l.si pater.&.l.apud.& quod ibi per glo.& do.C. de here.insti.na illa demonstratio consanguinitatis psumitur esse causa finalis.vt.l.quoties. in prin.ff.de here.insti.vn si illa vitiatur: vitiat dispositio.vt no.gl.in.d.l.nemo.§.j.et plene per Bar.in.l.demostratio.in prin.ff.de condi.& demon.in ver.venio ad tertia particulam.In dubio aute psumitur testatore illud scire,postq illum nominauit filiu vel fratrem:quia non psu-
d mitur dicere nisi quod mente cogitauerit.Et pbatur qd ipse sciuerit ipm filiu vel fratre,si fama erat i ciuitate vel vicinia qd erat fili[9] vel fr.facit gl.i.l.si tutor.C.d.peri.tu.ita dt Bar.i dicta.l.nemo.§.primo.& ibi Ange.& moderniores.

Quibus modis ius pa. pot. soluitur. Rub.

SVMMARIVM.

1 Impetrans primam vacatura si interim ducat vxorem quae tempore vacaturae sit mortua,an poterit obtinere primam vacaturam.

d
Videamus. [d] Totus iste titulus diuiditur in sex partes.Prio qualiter dissoluat patria potestas morte naturali.secuno qualiter morte ciuili ex delicto superue-

abb.gl.lij.j.ij.co.& i.c.super.de testi. Apd.Hic incipit septia ps.in q sic pne casu.dne ia video qd iuris qn aliqs adoptat liberuhoiez.dicatis mihi(si plz) qd iu rz e si aliqs dns adoptauit Kuu suu Rndet impator iust.dices amice, antiq referut b casu sememinisse bn scriptu apd catone,vt si Kui fuerit adoptati,ex b possessores eos ꝯseq libertate.vn nos autoritate catonz eruditi,illos seruos qs dns actis iter uenietib[9] i filios adoptauerit,i costitutióe nra liberos ee costituim[9] lz hoc eis ad ius fi lij ꝯsequedu non possit sufficere.et hec sut q dicut in septia,& vltia parte vsqz ad fi.ti.

ADDITIO. Not.gl. Adde q cofessio facta i iudi.et sine ca vz: qr i iudicio qsi ꝯ hit i.l.iij.ff.d pec. vid gl.& Pan.i.c. fi.de confes.extra. Quib[9] modis ius pa.po.sol.Cotinnatio hui[9] ru. pz i huc modu.s. tractauit Jus.g. mo.pa.po.ꝯhit.sz qr ꝯtigit pria pta te pluribus modz dissolui.quicquid ei ligat solubile e. vt in aut.de nu.§. distrahunt.id circo d his modz sol uede pa.po.b itedit tractare.vn de his dictur[9] annectit ru.qui mo.&c. Uideam[9]. Ad vberiore euidetia ti.Diuidas tit.in dece ptes & plan[9] erit.i qru pria ꝯtinuat Just.pcessu suuz.In scda determinat qlr ius pa.pot.tollit per morte naturalez. In tertia.qlr tollit p morte ciuile. in qrta.qlr tollit p dignitates adeptas.In qnta.ponit casu q pa.pot. no oi no p mortez ciuile extiguit.sz pter ius posdiminiu in tps futurum suspendit. In sexta pte.de-

terminat.vñ dicitur poſtliminiuȝ. In ſeptima parte determinat q̄lr emancipatione tollit̃ pa.po.et in ea pte coniũgit iura antiqua circa modũ emancipãdi,ꝛ etiã declarat qd iuris parẽs in bonis liberoꝝ emãcipatoꝝ ꝯſeqtur. In octaua pte determinat de quodaȝ beneficio legis parẽtibꝰ cõceſſo, circa munꝰ emancipationis. In nona parte determinat q̄lr tollitur pa.po.p ptãtȝ tranſlationeȝ. In decima et vltima parte tollit duas dubitatiões incidẽtes circa p̃riam ptãtẽ.pria ps ptẽdit̃ vſq; ad illũ.§. hi vero.ſcd̃a pars ibidẽ icipit,ꝛ ptẽdit̃ vſq; ad illuȝ.§. cũ aũt.tertia incipit ibi,et ptendit̃ vſq; ad illum.§.filiuſfamilias.quarta icipit ibi,ꝛ ptẽdit̃ vſq; ad illũ.§. ſi ab hoſtibus.ibi. qnta icipit et durat vſq; ad illum §.dictuȝ eſt.ibi ſexta icipit ꝛ ptẽditur vſq; ad illũ.§. p̃terea p emãcipatioñe.ibi ſeptima icipit ꝛ durat vſq; ad illũ.§.admonẽdi.ibi octaua incipit et durat vſq; ad.§.illud autem. ibi decima ꝛ vltima icipit ꝛ ptẽditur vſq; ad fin.ti. ¶ Pone ergo ſic caſũ In pria pte dicit Iuſti.continuando pceſſum ſuũ,videamꝰ nũc de illis qui alieno iuri ſubiecti ſunt. q̄lr a nexibꝰ illius iuris liberant̃.ſed tñ de liberatione ſeruoꝝ,q̄lr a dñica ptãte liberãtur nihil in hoc ti.dr. a Qualr eñi ſui de ptãte dñoꝝ eximunt̃,p ea q̄ in ti. de libertinis et de manumiſ.ſer.diximus,exponit̃ ꝛ h̄ in prima pte.Sed pone in ſcd̃a pte. Dñe video ꝙ vultis tractare in tit. iſto qualr liberãt̃ liberi a ptãte parẽtũ,dicatis ergo

niente.Tertio.qualiter propter dignitatem a filio acquiſitã.Quarto.qualiter ppter captiuitatẽ p̃ris vel filij.Quinto.q̄lr emãcipatio.Sexto.qualiter p datioñe i adoptioñe auo p̃rno vel materno.ſcd̃a ibi:cũ aũt.tertia ibi:filiuſfami.q̄rta ibi:ſi ab hoſtibꝰ.quĩta ibi:p̃terea.ſexta ibi:ſȝ ꝛ ſi pater.Itẽ h̄ pncipiũ ſubdiuidit̃ in quatuoꝛ: qꝛ p̃io.ponit de q̄ eſt tractaturꝰ.Scd̃o.q̄lr aĩs ſupra dixit de ſeruis.Tertio.qualiter filij liberẽtur a patria ptãte,gñaliter reſpõdendo.Quarto.dictã rñſioñe diuidit.ſcd̃a ibi:ꝛ quidã.tertia ibi:hi vo.quarta ibi:ſed h̄. ¶ Hoc dicit in ſumma per mortẽ nãlẽ patris,filiꝰ efficit̃ ſui iuris:ꝛ idẽ in nepote p mortẽ aui:niſi ſi.perſit filiꝰ,i cuius poteſtate recidat. ¶ No.in pncipio qd̃ viſo vno de cõtrarijs,neceſſario eſt videndũ de alio. No.qd̃ ipſo qd̃ pater in cuius poteſtate eſt filiꝰ morit̃,ſtatim filius efficit̃ ſui iuris. ¶ No.qd̃ nepos nõ eſt in ptãte ſui patris,ſed aui paterni:qꝛ cũ filius ſit in ptãte alterius,nõ poteſt aliũ habere in ptãte.vt.l.ſic eueniet.ff.d adulte. ¶ No. qd̃ patre meo mortuo nõ ſolũ efficioꝛ mei iuris, ꝛ liberoꝛ a patria ptãte:ſȝ etiã aliũ,videlicet filiũ meũ q p̃io nõ erat in ptãte mea,redigo in poteſtatẽ meã. ¶ No.ꝙ nepos trãſit in poteſtatẽ vnius.ſ.aui,in poteſtatẽ alterius.ſ.filij,eiuſdẽq; patris,ipo iure ſine aliquo facto hominis.ſ.propter mortẽ aui. ¶ No.qd̃ ad h̄ vt nepos recidat in poteſtatẽ ſui patris:oportet qd̃ pater ſit ſui iuris ꝛ nõ in ptãte aui:alias ſecꝰ.vt hic in gloſ. ¶ No.qd̃ tũc demũ nepos p mortẽ aui lucrat̃ liberatioñe a patria ptãte,qñ filiꝰ nõ eſt i medio, vel ſi exiuit eiꝰ patris ptãtem. ¶ In gl.in ptãte.in fi.dic qd̃ glo.in.d.l.ſi p̃r filiũ:aſſignat duas ratiões.ꝛ ſcd̃a ſ3 Bar.ibi nõ vr̃ bona.qꝛ eſt contra.l.j.in fi.ff.de ſuis ꝛ legi.Unde dicit Bar.tenẽ primã rõneȝ q̄ fundat̃ p.l.q liberatus eſt.ff.de adop. ¶ † Et p̃dicta ſunt ar.ſ3 Io.de pla.ſi ille qui impetrauerit primã vacaturã interim acceperit vxoꝛẽ:tñ tpe vacature ſit mortua,qd̃ tñ poterit obtinere primã vacaturã.Adde qd̃ no.in.c.gratie.de reſcri.in cle. ¶ In gloſ.ſui iuris.in fin. Iac.Pe.Io.fa.ꝛ Ioã.de pla.iducit i arg.pone. ſtatuto cauet̃,qd̃ ſi qs deceſſerit ſine filijs i poteſtate,ꝙ dñs ciuitatis ei ſuccedat.Pone qd̃ aliquis deceſſit cũ filio epo,vl̃ in alia dignitate cõſtituto,q ppter dictã dignitatẽ exiuit patriam ptãtẽ:an dñs ciuitatis admittat̃ tanq̃ nõ h̄eat filios in ptãte.ꝛ dicũt qd̃ nõ,qꝛ filiꝰ exiuit in ſui fauorẽ.ergo nõ dȝ in eiꝰ odiũ retorqueri ad excludendũ eũ a bonis paternis.facit.C.de epiſ.ꝛ cle.auẽ.epiſcopalis dignitas.

SVMMARIVM.

1 Dictio perindè,importat ſimilitudinem.
2 Mors ciuilis æquiparatur naturali.
3 Seruitus penè tollit patriam poteſtatem.
4 Senatus æquiparatur principi.
5 Mortis appellatione,in dubio intelligitur de naturali.
6 Lazarus an recuperauit bona.
7 Bannitus perdit iura communia.
8 Relegatio an ſit de mero imperio.
9 Dãnati ad mortẽ an hodie teſtari poſſint & nu.10.

Cum autem. a Deportatiõe patris, vel filij diſſoluit̃ vinculum patrie poteſtatis,qd̃ ex reſtitutiõe principis recuperat̃.Relegatio aũt non tollit patriã ptãtem,ſed ſeruitus pene ſic.h.d.ꝛ diuidit̃ i quinq; partes.Primo.de deportatione patris.Secundo de deportatione filij.Tertio.de idulgentia principis.Quarto.de relegatis.Quinto.de ſeruis pene.ſecunda ibi:pari rõne.tertia ibi:ſed ſi ex indulgentia.quarta ibi:relegati.quinta ibi: pene autem. ¶ Not.quod aliquando eſt tale delictum ppter quod quis deportatur in inſulã. ¶ No.qd̃ deportatꝰ in inſulã perdit ciuitatem: ꝛ ſic deſinit eſſe ciuis romanus,ꝛ pdit ea q̄ ſunt

1 iuris ciuilis. ¶ † No.qd̃ perĩde eſt:quod dictio perinde,importat ſimilitudinẽ:ſed intellige,qd̃ non p omnia,ꝛ maxime in penalibus:videlicet qd̃ ſi ſtatuto cauet̃.ſi quis fugerit a manu familie poteſtatis,qd̃ puniatur perinde ac ſi inuentꝰ fuiſſet cũ armis:ꝛ ſtatutum dicit,qd̃ duplicent̃ pene de nocte.vtrum iſte pene duplicabũtur fugiẽti de nocte.Iſtam.q.format Bar.in.l.j.ff.de recep.ꝛ facit qd̃ not.Bar.in.l.ſacrilegij.ff.ad legem iul.pe.dic vt ibi.vide tex.ꝛ Ang.in.l.ſi finita.§.ſi iam ruerint.ff.de dam.infect.qꝛ cõmuniter tenet̃ qd̃ nõ iportat oĩmodã ſimilitudinẽ:et maxie in penalibꝰ,vt not.Bar.in.d.l.ſacrilegij. ✻ ADNOTATIO. Hec dictio an,importet oĩmodã ſĩlitudinẽ,videndũ eſt vt p Bar. in.l.j.de receptato.et in.l.ſacrilegij,pria ad legẽ iulliã pecula.i pãdec.ꝛ ibidẽ Alex.adnotauit copioſiꝰ,ſed remiſſiue.A.Caius.

2 ¶ † No.ibi mortuo:qd̃ mors ciuilis equiparat̃ nãli:de quo dicã cũ gl. ¶ No.qd̃ etiã deportatiõe.ꝛ ſic delicto filij.nõ tantũ delicto patris,ſoluit̃ ius patrie poteſtatis:ꝛ nõ eſt mirũ,qꝛ cũ filiꝰ deſinat eẽ ciuis romanꝰ:ergo deſinit patria ptãs.vt.ſ.de nupt. in pn. ¶ No.qd̃ patria ptãs:ꝛ ſic q̄ iuris ciuilis eſt.vt.l.nã ꝛ ciuiũ.ff.de his q ſũt ſui vel alie.non tãtũ ex beneficio i integrũ reſti.ſed ẽt ex idulgẽtia pricipis recuperat pſtinũ ſtatuȝ,qd̃ qualiter intelligat̃ dicã cũ gl. ¶ No.qd̃ relegatio p̃ris vel filij nõ eſt potẽs ad tollẽdũ patriã ptãtẽ. ¶ No.

3 † qd̃ ſeruitꝰ pene tollit patriã ptãtẽ. ¶ Not.qd̃ cõdẽnatus in metallũ,et etiam dãnatus beſtijs dicitur effectus ſeruꝰ pene. ¶ In gl.in verſ.deportatũ.ibi ꝛ ab eo qui vice eius iudicat.Credo qd̃ voluerit glo.dicere ſ3m legem quam allegat: videlicet,ab eo qui vicem prefecti (non dico ipe ratoris) mãdato principis cognoſcit.Ita dicit ad literã text.in.l.j.§.hi quibus.ad fi.ff.de lega. iij.naȝ nulli dubiũ eſſet qd̃ ille qui vicem principis ex ſuo mãdato gereret.ꝛ ſic eſſet ordinarius eius,vel delegatꝰ,qd̃ poſſit deportare.igitur ꝛc. Et aduertas quod nõ intelligas,quod vicegerens prefecti pretorio:ꝛ ſic eius vicarius vel eiꝰ delegatus poſſet deportare:quia cum ſit cauſa miſti imperij non poſſet delegari.vt.l.prima.ff. de offi.eius cui mã.eſt iuriſ.ſed intelligas vt dicit dicto.§.hi quibus.videlicet quod gerat vicẽ prefecti pretorio.et ſic eius vicarius non ex delegatione vel commiſſione prefecto pretorio.ſȝ ex commiſſione vel mandato principis:vt puta ipſo prefecto pretorio mortuo:quia tunc talis vicegerens poteſt omnia que poterat prefectus pretorio.in animaduerſiõe in corpus.vt eſt tex. cum gloſ.in.l.ij.C.de offi.eius qui vicẽ.alter.ge. d̃t ita elegãter Bar.in dicto.§.hi quibus.et idẽ in vice rectore vniuerſitatis ſcholarum.vt not. Barto.in.l.filius.ff.de leg.Sȝ aliter dicit Bartol.in.l.prima.ff.de offi.eius.cui man.eſt iuriſ.et vide Bartol.in.l.ſolent.ff.de officio proconſul. et liga.de quo plenius dixi.ſ.de excep.in rubri. dic vt ibi. ¶ In eadem gloſſ.ibi.ff.a qui.appel. non licet.l.prima.§.primo.

4 ¶ † Nota ſenatum equiparari principi.vt dicta.l.prima.§.primo.videlicet,quod ab eorum ſententijs non appelle- a tur.idem etiam equiparatur.in.l.quod princ.ff. de aqua pluuia.arcẽda.et idem.in.l.quominus. et ibi not.ff.de flumi.et etiam in.l.j.§.de qua re.ꝛ ibi not.ff.de poſtu.ꝛ quod notatur per glo.ꝛ docto.in.l.non ambigitur.ff.de legibus. ¶ In eadem ibi.l.ſi quis.§.eius.ſed que eſt ratio qd̃ preſes prouincie qui poteſt id quod eſt maiꝰ q̃ deportare,videlicet,damnare ad mortem,ꝛ in metallum.in.l.illicitas.§.qui vniuerſas.ff.de offi. preſid.non poteſt deportare.vt.l.inter penas.ff. de interdic.ꝛ releg.reſpondet gl.in.d.l.illicitas. §.qui vniuerſas.ff.de offi.preſi.et vbiq; dicit qd̃ hoc ſolum eſt propter defectum inſule.nã ſi preſes prouincie habeat inſulã in ſua prouincia.poteſt deportare,ſicut poteſt ad mortem condẽnare.vt.l.relegatorum.in princi.ff.de interdic.et releg.Et iſtam opinionem ſequitur Dy.ꝛ Bar.lȝ multas ꝛ

mihi ſi plȝ aliquẽ modũ tollẽdi pa.po.ad h̄ rñdet Iuſti.dicẽs.amice.libere.ꝛ liberi i ptãte parẽtis exiſtentes p mortẽ nãlẽ ſui iurȝ fiunt,h̄ tñ nõ eſt ſine diſtinctionis remedio accipiẽdũ.nã mortuo patrefa.liberi i prio gradu exiſtẽtes,vtpote filius, vel filia,gñalr ſui iurȝ efficiũt̃.ſȝ per mortem aui nepotes q i eius ptãte fuerũt nõ oĩno ſui iuris fiũt.ſȝ ita demũ poſt mortem aui i p̃ris ſui nãlis ptãte nõ ſũt recaſuri.vnde ſi tpe mortis ipſiꝰ aui, pater ipſoꝛum nepotũ vixerit,et in patris ſui naturalis poteſtate ſit, nec añ mortẽ eius nec ptãte ſua exiuit,i h̄ caſu.nepotes ex eo poſt morteȝ aui i ptãtẽ eiꝰ recidunt:nec per mortem aui ſui iuris efficiuntur.ſȝ ſi moriẽte auo p̃r nepotũ aut mortuus per emãcipationẽ de p̃ris ſui poteſtate liberatꝰ erit:tũc nepotes ex eo qui in poteſtate p̃ris iã mortui vel emãcipati recidere non pñt, per mortẽ aui ſui iuris fiunt.et hoc de ſecunda parte. ¶ Extra caſum no.ꝙ Iuſti.ſeipȝ ꝯtinuat.Itẽ no.p mortẽ parentũ liberos eẽ ſui iuris. Itẽ no.qd̃ moriẽte q̊ȝ auo nepotes recidũt in ptãtem p̃ris,qñq; non recidũt.et hec in ſecunda parte vſq; ad.§.cum autem. ¶ Cũ aũt.Hic incipit tertia pars i qua ſic põe caſuȝ. Dñe laudabiliter video qualr morte naturali tollit̃ patria ptãs.nunquid pluribꝰ modis tolli poterit. Rñdet imperatoꝛ qd̃ ſic:nam; nõ ſolũ morte naturali:ſed etiaȝ ciuili tollitur patria ptãs.ſi qs eñi ob aliqd̃ maleficium ppetratũ per ſententiaȝ deporta-

multas et varias opi. Bal. in d. l. relegatorum. recitauerit. dic vt ibi per eum. ¶ Tu dic quod hec opi. Bar. que etiam est cõis, est directo contra d. l. relegatorum. ibi, sed tamen vt si quidem insulam sub se habeat: vbi pses i sua puincia aliquam pot habere insulam: et tamen non habet ius deportandi. vt ibi. Et quod psidi sit interdictum ius deportandi. vult tex. i. l. inter penas. ff. de interd. et rele. ibi quod presidibus puinciarum etc. et in l. ij. ff. de pe. ibi pside deportare non posse etc. et in l. j. §. hi qui. ff. de le. iij. ibi qui est deportatus a psidibus etc. et in l. si qs filio. §. eius qui. de iniu. te. nec ob. d. l. relegatorum. in prin. quia ibi loquitur in relegato in insulam: quia illud pot facere si insulam habeat: sed deportare non poterit, etiam si insulam habeat: quia ei non est a principe pmissum. vt permittitur alijs. vt. d. l. j. §. hi qui. de quo latius scripsi in. l. j. in prin. ff. quando appel. sit. dic vt ibi. ¶ In gl. in ver. si mortuo. in fi. no. vt dixi quod mors ciuilis equiparatur morti naturali. et cõcludit secundum Pe. et Cy. in d. l. deo nobis. C. de epis. et cle. et Dy. i. l. ex facto. §. ex facto. ff. ad treb. vz quod aut mors ciuilis infert in casum de qua agitur vt in d. l. deo nobis. inferebat in matrimonio dissoluendo. et tunc equiparat naturali: quia cum inferat in casum: ergo et in effectu. Si autem mors ciuilis non infert in casum. puta deportatio non infert in fideicõ. nec habet quicquam cõe cum eo, hoc casu non equiparat naturali. vt. d. §. ex facto. ita dicit Bald. in d. l. deo nobis. in prin. vel dic aliter quod mors ciuilis equiparatur naturali in his in quibus mors ciuilis representat eundem effectum. vt in his que sunt iuris. vt. d. l. j. §. pe. ff. de statu. sed in his in quibus non representat eundem effectum. vt in his que sunt facti, non equiparatur tunc. vt. l. cum pater. §. hereditatem. ff. de le. ij. et. d. §. ex facto. et hoc sentit Bar. in d. l. ex ea parte. §. insulam. de ver. obli. de quo ibi aliquid per do. Jo. de imo. et per eundem.
5 et per Ang. late in. l. j. ff. de test. ¶ † Unum tamen no.[a] quod appellatione
a mortis in dubio, intelligitur de naturali: nec sufficit ciuilis mors, nisi in casibus in iure expressis. vt est gl. no. in. c. susceptum. de rescrip. in. vj. et in c. placuit. xvj. q. j. quod no. ¶ Et pdicta faciunt ad q. si qs est grauatus de restituendo bona post mortem, quod non sufficit quod sit mortuus ciuiliter, ad hoc vt sit locus fideicõmisso: sed expectatur mors naturalis siue sit mortuus ciuiliter, quia est ingressus religionem, siue per deportationem. iste est casus. et ibi Bar. in. l. statuis. §. cornelio felici. ff. de iur. fis. et etiam no. Bar. in d. l. ex facto. §. ex facto. ff. ad treb. in prin. et idem in d. l. cum pater. §. hereditatem. ff. de leg. ij. et idem doc. ibi. et idem voluit Ang. et do. Jo. et dic vt ibi in d. l. j. ff. de testa. et idem voluit Bal. in d. l. deo nobis. in prin. quod no. ¶ In gl. in ver. pari. in fi. dic quod ibi non est eadem ratio, sed diuersa. Sed magis ob. C. de interdi. ma. l. curatorem. et l. fi. C. de preua. Quidam dicunt quod vbi phibitio vel permissio est odiosa, non obtinet regula: vt in contrario casus sic. vt hic. et in. l. illud. ff. ad. l. aquil. Sed hic ob. l. iij. §. illud primo. ff. de min. teit. Tene regulam, et dic quod in dictis legibus non est eadem ratio per oia: quia in d. l. fi. est ratio: quia quis est promptior ad vendendum vt precium habeat, quam ad donandum. cum ex donatione nisi sibi adsit. in d. l. curatorem. est alia ratio: quia non est verisimile quod filia trahat filium ad voluntatem patris, sicut vir vxorem que in oibus viro obsecundat secundum Jo. fa. de que tamen dic vt per Bal. in d. l. curatorem. ¶ In gl. principis. in fi. no. nullum posse disponere de his que reseruantur principi, nisi senatus: quia quandoque equiparetur principi. vt dixi. s. merito etc. et idem pot dici de regibus qui non recognoscunt superiorem, quod dicimus de principe. et ita intellige quod no. Inno. in. c. cum te. extra de indi. et facit gl. et quod ibi dixi. s. de pa. po. §. fi. quod tamen intellige. vt dicam. j. statim. ¶ Quid de ciuitatibus que non recognoscunt superiorem: an possint ea que sunt de reseruatis pncipi, vt indulgere, et restituere deportatum, et famam, et similia. videtur quod sic: quia cum ciuitates multe et maxime in tuscia vsurpauerint sibi merum et mistum imperium a pace cõstantie citra. vt no. gl. in auth. de defen. ci. §. sed quod interim. et ibi Bar. et Bal. in. l. hostes. ff. de capti. et postli. reuer. quelibet ciuitas dicitur esse princeps, et haberi loco principis in territorio suo: vt glo. not. et ibi Cy. et doc. in. l. fi. in fi. C. de pscri. lon. tem. et istam partem est secutus Bar. in. l. infamem. in fi. ff. de pu. iudi. sed Bar. in d. l. j. §. de qua re. et i. l. iij. §. actor. ff. de re iudi. videtur velle indistincte quod nullus populus, nec aliquis rex possit aliquid de reseruatis principi: quamuis licet de facto non subsint imperio romano, tamen de iure subsunt: igitur non possunt apponere manum ad id quod est extra eorum iurisdictionem: vt. l. cum vnus. §. fin. ff. de bo. aut. iudi. pos. et illud sequitur Jo. de imol. in d. l. infamem. quod no. de dic etiam vt ibi p eum. Quid de collegio cardinalium etc. In glo. in ver. statim. in fi. no. bonam glo. quia est differentia vtrum superior vtatur verbo. restituo. vel indulgeo: siautem non sunt dicta verba, sed dixit possumus decreti gratiam facere: vel dixit superior. rebannimus talem etc. in dubio intelligitur, acsi dixisset, restituimus talem etc. Iste est tex. cum glo. et hoc ibi vult Barto. in. l. j. §. fi. in princ. ff. de questio. et in. l. fi. C. de sen. pas. et ibi Bar. Bal. et Sali. quod no. quia vt plurimum hodie dicimus, rebannimus talem etc. quia importat. quod sit in integrum restitutus. ¶ Quero. cum etiam ad bona porrigatur dicta restitutio, an porrigatur ad bona iam in alterum translata et alienata: breuiter dicas quod non: quia restitutio principis non trahitur retro, contra ius quesitum alteri. vt est gl. ord. et hoc dicit Bar. et Bal. Ang. Raph. et Imo. in. l. gallus. §. quid si tantum. ff. de li. et posthu. in ver. emancipatus sit. in fi. et hanc etiam sniam voluit Bar. et Bal. in d. l. fi. C. de sen. pas. et pro hoc est tex. valde no. in. c. quis. extra de rescri. in vj. et ibi est gl. plena quod no. ¶ Et pro hoc etiam facit quod dicimus de filio, q non obstante sua repudiatione admittitur intra tres annos ad bona patris: quia intelligitur dummodo non sint in alium translata. vt. l. fin. C. de repu. here. et quod ibi no. per doc. et predicta pcedunt in restitutione hominis.
6 Item et fortius in restitutione diuina † vt miraculose in Lazaro resuscitato: qui oia recuperauit. vt no. gl. et doc. in. l. ex his. ff. de legi. sed Lazarus non recuperaret vxorem, nisi denuo contraheret matrimonium: quia morte fuit solutum matrimonium: vt. l. cum due. in fi. ff. de capti. ¶ In gl. relegati ibi. Item hic bona retinet. dic, hoc verum est si ad tps est relegatus. si autem est relegatus imperpetuum, pot sibi per sniam adimi pars bonorum. vt. l. relegati. in fi. et in l. relegatorum. §. ad tempus. ff. de interdi. et rel. ¶ In ea. gl. ibi, sed hec differentia. dic quod etiam est alia differentia: quia relegatus ad tps qui non seruat cõfinia punitur secundum distinctionem legis: aut facta quisqs. et secundum l. relegati. ff. de pe. quia tempora duplicabuntur. relegari vero in ppetuum deportantur, si non obediunt. deportati vero qui non obediunt, capite puniuntur vt. d. l. relegati. ¶ Circa hoc quero. si dico aliqui relegato siue confinato (loquendo more moderno) quod ipse non seruauit cõfinia: ipse dicit quod sic, cui incumbit onus pbandi? Bar. in d. l. relegati. de pe. dicit quod illi incumbit onus pbandi, qui allegat se obseruasse, vel illum non obseruasse confinia pro fundamento sue intentionis vel in agendo, siue in excipiendo. vt dicimus in etate minoris. vt. l. si minorem. C. de in inte. rest. mino. cum si. ¶ Et aduertas quod cõfinato in loco qs non pot dare licentiam recedendi, vel alibi se transferendi, nisi princeps, vel hodie ciuitates que tenent locum principis: non autem preses puincie qui ipsum relegauit. vt. d. l. relegati. et ibi Bar. ¶ In ea. ibi. l. sed si alia. et ideo cum deportatus remaneat liber, etiam de iure ciuili, non soluitur matrimonium, nisi vxor vel ipse voluntatem mutauerit. vt. l. j. C. de repu. Et etiam sequitur aliud, quod cum deportatus remaneat liber, quod pot acquirere ex omni contractu iurisgentium, et sup illis actiones intentare. vt. l. si tibi mandauero. §. is cuius. ff. manda. et quod ibi no. ¶ In ea. ibi. sed bannitos nostri temporis. isto gl. singularem cui bannitus nostri tpis equiparetur. Adde gl. no. in. l. ad cognitionem. in fi. ff. ex qui. cau. in pos. ea. Et hanc gl. sequitur Spec. in ti. de fi. instru. §. cõpendiose. in ver. quid de bannitis. sed Jaco. de are. et Fed. de se. in. l. ex facto. §. ex facto. ff. ad treb. et ibi Bar. et Bal. in. l. amissione. in §. qui deficiunt. ff. de capi. di. et Bar. in. l. j. C. de here. insti. et Bar. in sua dispu. lucane ciuitatis statuto canetur. Cõcludit in effectu quod non equiparatur deportatis: quia non perdunt iura cõia, sed solum iura municipalia sue ciuitatis, etiam si sit bannitus cum publicatione bonorum. vt in dictis locis p Bart. et hoc sequitur Ang. in d. §. ex facto. de quo p Bal. in
7 d. l. j. C. de her. insti. ¶ † Sed ibi in d. l. j. Sali. dixit quod bannitus etiam pdit iura cõia. respectu ciuitatis de qua est bannitus. Nam certum est quod statutum municipale loci, pot etiam derogare iuri cõi, in loco. l. oes populi. ff. de insti. et iur. cum sua materia. ergo qua rõne ipse bannitus q est effectus hostis ciuitatis perdit ius municipale ciuitatis: eadem ratione perdere debet ius cõe, quo ad illam ciuitatem, ex quo ciuitas illa habet potestatem sup vtroque iure, et dispositio statutaria etiam vniformiter respicit vtrunque ius: et sic indistincte debet intelligi. ¶ Ex hoc sequitur, quod nedum si ex iure spali statutario deferatur successio: excluditur bannitus ab illa exceptione, si vult masculum ab intestato pferri femine: imo etiam si sibi sit delata hereditas de iure cõi: vt quia forte fuit institutus in testo valido, de iure cõi, per aliquem de ciuitate: tamen ppter bannitum excluditur penitus, tanquam incapax: secus si in alio loco instituatur, vel vocetur ad successionem de iure cõi: quia quo ad alia loca non perdit ius cõe. arg. l. extra territorium. ff. de iu. om. iu. et isto casu pcedit opi. Jac. et Bar. et hoc quando est talis bannitus cuius bona venirent publicanda. et q si caperetur deberet statim mori: et interim pot impune occidi. nam talis pprie censetur hostis ipsius ciuitatis. et videtur tunc ciuitas eidem indixisse bellum. facit d. l. amissione. §. qui deficiunt. Secus si bona non essent publicata: quia tunc non

tiõis ciuitatem amiserit, sequitur vt liberi eius q tali mõ tolluntur de numero ciuium romanorum p cõdemnationem i sua potestate esse. acsi morte naturali in ptate eius esse desierit. Eadem rõne et si liberi in ptate existentes deportati fuerint, p deportationem desinunt in ptate parentum esse. et hec sunt contra durante deportatione. nam si ex indulgentia pncipis restituti fuerint, p oia, pristinum statum recipiunt: et hec oia contra sunt in deportatis: secus tamen est in relegatis. nam parentes relegati nihilominus retinent in ptate liberos suos et econtra, liberi relegati i parentum ptate nihilominus remanent: et non solummodo pdictis casibus morte ciuili tollitur pat. po. sed etiam hoc casu. nam si aliqs pene seruus esse ctus fuerit, desinit habere liberos i ptate: sed dñe dicatis mihi qs intelligitur fieri fn pene? Ad hoc rñdet quod illi serui pene efficiuntur, q in metallo dãnantur, et qui bestijs subijciuntur. et hec i tertia parte vsque ad illum. §. filiusfami. etc.

ADDI.

a ¶ Unum tantum not. De isto, quod appellatione mortis in telligitur de naturali, non autem de ciuili. alle. tex. in. l. ex ea pte. §. i insulam. ff. de ver. obli. et ibi p mod. o cõsdé in. l. si cum dotem. ff. solu. mat. vide Pan. in. c. vinto niensis. ex. de elec.

ꝑdit oīno oīa iura, ex ꝗ retinet bona vñ tūc nō vr̄
ꝑdere ius municipale, ꝯcernēs bona. ¶ Itē sec⁹
si interim nō possit impune occidi: q̄ꝛ tūc ex toto
nō vr̄ hostis: ⁊ q̄ꝛ tūc sn̄ia vr̄ cōditionalis, ⁊ eius
effect⁹ suspēdi in euētū, cōdōnis. vt. l. cedere diē.
ff. de ver. sig. ⁊ multoforti⁹ si nō dicat̄ ꝙ possit de
capitari, si capiat̄. ⁊ idē si bona nō sūt publicata:
⁊ hoc sequit̄ Io. de imo. in. d. §. ex facto. tu aūt cū
casus occurret nō recedas a cōi opi. Bar. ⁊ aliorū
ī iudicādo, ⁊ cōsulēdo: q̄ꝛ faceres litē tuā vt dicit
Ia. bu. in. l. j. C. q. ꝑ sua iurisd. lꝫ ī ꝟitate credā ꝙ
de subtilitate iuris sit verioꝛ opi. Sali. quam seq̄t
Io. de imo. in. d. §. ex fctō. ¶ Quero lꝫ bānit⁹ nō
possit agere de iure ꝯ aliquē ī sua ciuitate: an ille
1 cui iura cessit possit agere. dic ꝙ si cessio est fcā ei
ex cā onerosa, pōt: nec necessario obstat exceptio
2 bāni. sec⁹ si ex cā lucratiua. vt. l. ij. ī ꝑn. ff. de do. ⁊. l.
nesenni⁹. in ꝑn. ff. de re iu. ⁊. l. apō celsū. §. de auto
ri. ff. de doli excep. ⁊ ibi Bar. in. l. doli. ff. de noua.
⁊ ibi Dy. ⁊ Bar. ⁊ sil̄r cōuēt⁹ pōt se defendere, ⁊
excipere, ⁊ appellare vt. l. duos, ⁊ ibi Bar. ff. d ac
3 cu. ⁊ no. Bar. in. l. de pupillo. §. penu. ⁊ ibi Ang. ⁊
Imo. ff. de no. ope. nun. ⁊ vid ꝗ ibi scripsi. ⁊ Bar.
ī. l. nō cogēdū. §. fi. ff. de ꝑcu. ⁊ vid. c. pia. ex̄ de ex-
cep. in. vj. ⁊. c. intelleximus. de iudi. ⁊ qd ibi no. ⁊ di-
8 xi. j. de excep. ī ꝑn. dic vt ibi. ¶ † In ea. gl. ī fi. dic
Iac. de are. dt ꝙ imo relegatio nō est de mero im
perio: q̄ꝛ ꝯ absentē pōt fieri. l. absentē. §. j. ff. de pe.
sed Bar. in. l. imperiū. ff. de iurisd. oīm iudi. tꝫ ꝙ
imo sit meri imperij, nō tm̄ magni, sed parui: ideo
pōt fieri in absentē, qd nō est in alijs maioꝛib⁹ ⁊
capitalib⁹ penis, in qb⁹ absens nō dānat̄: sed bo
na annotant̄. vt. d. l. absentē. ¶ Ex quo seq̄t qd
ꝗlibet iudex, etiā defensoꝛ ciuitatis, ⁊ sic habens
4 iurisdictionē tm̄, nō pōt bānire ⁊ relegare: ⁊ ꝯsue
b tudo ita fuat. Sꝫ dic qd lꝫ ꝯsuetudo ita sit, tm̄ de
iure hoc facere nō p̄t defensoꝛ ciuitatis, vl̄ iudex
municipalis. vt voluit Bar. in. l. illicitas. §. q vni-
uersitas. ff. de offi. ꝑsi. ¶ In gl. in ꝟ. pene. in fi. in
tellige qd dt gl. hic vt no. gl. in auth. sꝫ hodie. C. de
dona. īter vi. ⁊ vxo. q̄ꝛ hodie corrigit̄ si dānat⁹ re
maneat viu⁹: vt q̄ꝛ sit deportat⁹, vt hic. sec⁹ si ī cō
dēnato fiat executio mortis naturalis: q̄ꝛ tūc re-
manet seru⁹ pene. fꝫ Dy. ⁊ oēs vt no. Bar. ī. l. ei⁹
5 §. si cui aq̄. ff. de testa. ⁊ ꝑ Bar. in. l. q vltimo. ff. de
pe. ¶ Aduertas tm̄ qd illud qd dixi qd efficit̄ fu⁹
pene, hꝫ locū, si sn̄ia capitalis fuerit lata ī pn̄tes,
lꝫ etiā executio corporalis nō fuerit sortita effe-
ctū: q̄ꝛ forte fuerit erept⁹ de manib⁹ familie ptā-
tis: q̄ꝛ tūc eoꝝ testamēta nō valēt: ⁊ h̄ qn̄ fuit cō-
dēnat⁹ ab eo q habebat ptātē ꝯdēnādi, ⁊ cogno-
scēdi d illo delicto: sec⁹ āt si sn̄ia fuerit lata, ēt ca
pitalis ī abn̄tē: vt puta, q̄ꝛ fuerit bānit⁹: q̄ꝛ tūc nō
irritat̄ ei⁹ testm̄, nec efficit̄ intestabilis. ita elegā-
ter dicit Bar. ī. d. l. q vltīo. in ꝑn. ⁊ idē voluit ī. d.
9 l. cūctos pplos. C. d sum. trini. ⁊ fide cath. ¶ † Et
qd dixi qd hodie dānati ad mortē nō pn̄t testari.
ADNOTATIO. Ad idē Bar. ī. l. q
ī carcerē. col. fin. ī calce. de eo qd me cau. ī pādectis
10 † qd ꝓcedit, ēt ꝗ ad cās pias Ioā. and. adnotan-
dū Guiliel. durā. ī spe. ī titulo. de instr. editione. §.
ꝯpēdiosa. ī adnotatione qd de donato, qd ꝓbat
pau. a castro ꝯs. cccxxix. ꝑmū q̄sitū hꝫ vol. j. A. C.
6 ītellige, nisi ī male ablatis restituēdis, ī qb⁹ lꝫ nō
teneat vt testamētū: valet tm̄ vt ꝗdā vltima volū
tas. ⁊ no. Io. an. ī nouella. in. c. quāq̄. de vsur. ī. vj.
¶ Itē ēt hoc est verū, nisi appellauerit a sn̄ia ca-
pitali: de quo tm̄ dic vt in. l. si qs filio. §. irritū. ⁊. §.
hi q. ff. de īiust. test. ⁊ qd ibi ꝑ gl. Bar. Bal. ⁊ An.
⁊ dic vt late scripsi. ī. l. nō tm̄. ff. de ap. ¶ In gl. in
7 ꝟ. ⁊ in metallū. ī fi. de his penis. ⁊ an ꝓcedāt nec-
ne. dic vt per Inno. in. c. qualiter ⁊ qn̄. de accusa.

SVMMARIVM.

1 Dignitas patriciatus cadit in filiosfami.
2 Emancipatione quis liberatur à patria potestate.
3 Dignitas confertur per codicillos.
4 Milites nostri tpis an gaudeāt priuilegijs militari.
5 Episcopalis dignitas liberat à patria potestate.
6 Patricij qui sint.

a ¶ Filiusfa. Hic
īcipit q̄rta pars
ī qua sic pone ca
8 sum. Dn̄e pone
ꝙ aliqs filiusfa.
factus fuerit mi
les ⁊ senatoꝛ, vel
consul: nunquid
liberat̄ a pa. po.
rn̄det impatoꝛ
ꝙ nō: nā militia
vel consularis di
gnitas filiū a pa.
po. nō liberat: sꝫ
ex constōne nr̄a
summa digni-
tas patriciat⁹ fi
lium a vinculis
pat. po. liberat.
Quis em̄ patia-
tur patrē quē-
libet posse filiū
suum nexibus
sue ptātis ꝑ emā
cipationem rela
xare, ⁊ ꝑ impera
toriā celsitudinē
nō valere eū quē
sibi eligit patrē
ab aliena exime
re ptāte. q. d. hoc
nullaten⁹ est to-
lerandū. ⁊ ideo ꝑ
9 dicte dignitatis
adēptiōe fili⁹ ī-
continenti a pa.
po. liberabitur. ⁊
10 hec ī quarta pte
vsq̄ ad illum. §.
sed si ab hostib⁹.
Hic īcipit q̄nta
pars ī qua sic po
ne casum. domīe
vos dixistis mi-
hi ꝙ per mortē
ciuilē tollitur pa
tria ptās. nūqd
gn̄alr̄ est verū: rn̄
det impatoꝛ qd
nō. nam si aliqs
pr̄fa. ab hostib⁹
capt⁹ fuerit q̄-
uis seru⁹ hostiū
1 efficiat̄, tm̄ pr̄ia
2 pot. oīno nō ex-
3 tinguit̄: sꝫ pro-
4 pter ius postli-
5 minij in tp̄s fu-

a Filiusfa. [a] Diuidit̄ ī quatuoꝛ ptes. Prīo
ponit dictū in gn̄e. Scdo reddit
rationē. Tertio excipit a dicto. Quarto assignat
rōnē. scda ibi: militia. tertia ibi: ex ꝯstitutiōe. q̄r-
ta ibi: qs em̄. ¶ Et hoc dicit. De iure isto, nulla
dignitas liberat quēquā a patria ptāte, nisi di
gnitas patriciatus. h. d. ¶ No. ꝙ lꝫ filiusfa. fue-
rit miles vl̄ senatoꝛ vl̄ cōsul. ⁊ sic habuerit magnā
dignitatē: tm̄ nō liberabit̄ a nexu patrie potesta-
tis tpe hax legū, ꝗ dignitas, dꝛ summa dignitas
¶ No. qd dignitas patriciat⁹ eo ipso ꝙ alicui fi-
liofa. collata est statim, etiā sine administratiōe,
1 liberat eū a pa. pote. ¶ Nota † ꝙ ēt in filiofa. ca
dit dignitas particiat⁹. ¶ Nota ꝙ patriciat⁹ di
2 gnitas, dꝛ eē summa dignitas. ¶ No. ꝙ † ꝑ emā-
cipationē qs liberat̄ a pa. pote. de ꝗ in. §. ꝑterea.
j. eo. ¶ No. ꝙ patricij dicūt̄ patres imperatorū.
¶ No. ꝙ id qd ꝯcedit̄ priuato in filiū ꝓpriū, non
dꝫ posse denegari impatori in filiū alienū quo ad
3 vinculū ciuile dissoluēdū. ¶ † No. ibi in imperia
lib⁹ codicillis dignitatē ꝑ literas siue codicē cō-
ferri: sit eꝯ qn̄ est aliqs a dignitate degradādus,
sunt sibi codicilli auferēdi. C. de dig. l. iudices: lib.
xij. ⁊ qd ibi no. ¶ No. ꝙ hic attendit̄ tp̄s ꝑsenta-
tiōis literarū, vel tp̄s electiōis. facit. l. abn̄ti. ⁊ qd
ibi Bart. ff. de dona. qn̄q̄ꝫ tm̄ attēdit̄ tp̄s date lr̄a
rū. de quo dic vt in. c. dilect⁹ fili⁹. §. cleric⁹. de ꝑbē.
⁊ in. c. audita. ex̄ de resti. spo. ⁊ de rescri. c. si eo tpe.
in. vj. ⁊ ꝑ Bal. ⁊ Io. de imo. in. l. si qs filio. §. ei⁹. ff.
de iniust. te. ⁊ in cle. fi. de rescrip. ¶ In gl. j. ibi. §. si
diximus. dic ꝙ sex requirūt̄, vt qs sit vere miles. de
qb⁹ ibi ꝑ Bar. ⁊ ꝑ gl. in. l. pe. ff. ex qui. cau. ma. dic
4 vt ibi. ¶ † Quero an milites [b] nr̄i tpis gaudeāt
b ꝓuilegijs militarib⁹: dic ꝙ nō. vt no. Cy. in. l. j. C.
de iur. ⁊ fac. igno. cū em̄ nō habeāt illas sex quali-
tates ꝗ requirūt̄ in militib⁹, ⁊ cū q̄tidie discur-
rāt ꝑ plateas, ⁊ nō stēt in exercitio militari. ergo
nō debēt gaudere dicto bn̄ficio. vt argu. l. scrinia-
rios. cū ibi no. C. de testa. mili. ita dt Bart. in. l. fi-
liusfa. §. veterani. ff. de ꝑcu. ¶ In gl. nō liberet. in
fi. adde vltra dictas. xij. dignitates duas alias di
gnitates, ꝗ liberāt a patria potestate. vt est epa-
5 lis dignitas ī filiofa. vt in auth. † epalis dignitas
C. de epis. ⁊ cle. Itē ēt monachatio, q̄ꝛ ꝑ igressum
īmonasterij qs liberat̄ a pr̄ia potestate, cū efficiat̄
sub obediētia ⁊ potestate abbatis. vt no. gl. in. l. si
ex cā. §. pe. ff. de mino. ⁊ no. Spec. in ti. de sta. mo.
ver. xij. q̄rit̄. ⁊ hoc tꝫ Bal. in. d. §. penul. ⁊ Bald. in
d. l. deo nobis. §. hoc etiā. C. de epis. ⁊ cle. ⁊ Ia. de
bel. ī auth. de mo. in ꝑn. fꝫ simplex sacerdotiū nō li
berat quēq̄ a patria ptāte. vt auth. ꝑsbyteros. C.
de epi. ⁊ cle. q̄ꝛ est verū in postea q̄sitis, qd pōt te
stari vt de quasi castrēsi ⁊ vt etiā nō possit ꝑcuti.
vt no. Inn. in. c. indecorū. de eta. ⁊ quali. nā filius-
fa. cleric⁹ si est maioꝛ. xiiij. annis admittit̄ in bn̄fi
cialib⁹ in agēdo, ⁊ defendēdo sine volūtate ⁊ cō-
sensu patris: si aūt est minoꝛ cū autoritate cura-
toris dandi ab episcopo: de qbus habetur in. c. si
annuim. xiiij. de iud. in. vj. aduertas tamen ꝙ licet b
aliqua de dictis dignitatibus finiatur, ꝙ tamen
filius nō egredit̄ a potestate patris. vt in auth. cō-
6 stitutio ꝗ de digni. §. generaliter. ¶ † In glo. pa-
triciatus. in fi. qui autem sint hi patricij: dic ꝙ vi
detur ꝙ sint senatores. casus est coniuncta gl. in
l. fi. ff. de senato. ⁊ potissime coniuncta gl. rubri. ff.
de senato. que dicit quod dignitas senatoris est
dignissima. igitur ⁊c. ¶ In gl. ilico. in fi. an au-
tem dignitas conferatur ex sola electione, vel ac
7 ceptatiōe, vel administratiōe. † Cōclude qd q̄dā
ē electio ꝗ est necessaria ex pte eligētis ⁊ electi, q̄ꝛ
īuit⁹ cogit̄ qs. eligere ⁊ electionē acceptare: vt si
det̄ qs tutoꝛ vl̄ ad officia publica necessaria: ⁊ h̄
casu q̄rit̄ ius ex sola electiōe, ēt bn̄ti ⁊ ignoranti.
vt. l. illd. de tutori. ⁊ cura. da. ab his. Quedā est ele
ctio necessaria ex pte eligētiū: q̄ꝛ deputāt̄ aliqui,
vt eligāt ptātē bononiēsē, tales electores eligūt
ex necessitate. ⁊ ita canonici eligūt epm: tm̄ nō est
necessitas ex parte electi. ⁊ lꝫ talis electio facta ꝑ
istos non

turū suspendit̄.
illi em̄ q ab hosti
bus capiunt̄, si ī
ciuitatē reuertā
tur, oīa pristina
iura iure postli-
minij recipiunt.
vnde ⁊ iste pr̄ ab
hostib⁹ capt⁹, si
reuersus fuerit:
liberos in pote-
statē habebit: q̄ꝛ
ius postliminij
eū q ab hostibus
capt⁹ est: si post-
ea reuersus ē, fin
git in ciuitate sꝑ
fuisse. si ꝟo apd
hostes dcesserit:
filij, sui iuris effi
ciunt̄, si ipse q̄q̄
filius aut nepos
ab hostib⁹ capt⁹
fuerit. ius pat.
po. in suspenso
erit iure postli-
minij.

¶ Extra casum
no. ꝙ capt⁹ effi-
cit̄ seru⁹ hostiū.
Itē no. ius pa.
po. eē in pēdēti.
itē not. ꝙ postli
miniū fingit eū
q capit̄, ⁊ postea
reuertit̄, seu rece
dit ab hostibus,
semꝑ in ciuitate
fuisse. sꝫ lex cor-
nelia fingit ca-
ptū in captiuita
te decedētē pre-
ambula hora ca
ptiuitatis deces
sisse. vt hic ⁊. j. q-
bus nō est ꝑmis.
fac. test. §. fi. Itē
no. q̄re dꝛ postli-
miniū. ⁊ hoc ī q̄n
ta pte vsq̄ ad il
lū. §. dictū est āt.

ADDI.

b ¶ Quero an mi
lites. De hoc vi
de Spe. ī ti. de ꝑ
cu. §. j. ver. itē qd
est miles. ⁊ Ioā.
and. in. c. cū de-
syderes. de sen.
excō. Panor. in
c. in nr̄a. de ꝑcu.
⁊ vide gl. in. l. pe.
ff. ex q cau. ma-
io. ꝗ ponit sex ne
cessaria ī milite.

a ¶ Si ab hostibus. Hic incipit quinta pars: dicatis mihi (si placet) vnde dicitur postliminium? Ad hoc respondet imperator, quod postliminium dictum est a limine, et post: nam eum qui ab hostibus captus est, cum postea ad fines nostros redierit: postliminium reuersum recte dicimus. sicut enim limina in domibus quendam finem faciunt: ita finem imperij, limen esse veteres voluerunt: vnde etiam limen dictum est quasi finis, et terminus quidam: et hac ratione est: vt qui ab hostibus vltra limen, id est vltra metam, et finem imperij ducebatur: postea eodem limine reuertebatur quo amissus fuerat. Sed pone, quod quis sit captus intra fines imperij: et ibidem victis hostibus recuperatus. nunquid censetur iste postliminio reuersus: et videtur quod non. cum non fuit vltra limen. i. metam, et finem imperij. 1 Respondet imperator. 2 quod iste 3 postliminio re- 4 duisse censetur. et hec dicuntur in a sexta parte vsque ad illum. §. preterea.

ADDI.

b ¶ Capta. Vide Inn. in c. sicut. et 1 scdo. de iureiur. per Bald. in c. j. in .iij. col. de mili. vas. qui contu. est. in vsi. feu. super verb. depredare.

c ¶ Preterea. hic incipit septima pars: in qua sic pone casum. Domine. iam vidi plures modos quibus iam tollit pat. pot. nunquid adhuc tolli possit pluribus modis? 2 Respondet quod sic: nam certe post supra dictos modos, 3 tollitur emancipatione patria potestas. sed domine. dicatis mihi qualiter fit emancipatio. Ad hoc respondet imperator. quod aliter olim fiebat emancipatio: et aliter hodie fit. Nam olim aut per aliquam legis obseruationem fiebat, 4 que per imagi- b narias venditiones, et manumissiones, ab imaginario emptore facta celebrabatur, aut per imperiale rescriptum. Sed nostra prouidentia hoc per quandam constitutionem in meliorem statum reformauit: statuta est enim constitutio nostra: vt antiquorum fictione sublata, parentes apud competentes iudices: vel magistratus, directa via intrent: et ibidem filios, vel filias, et deinceps liberos certos, sua potestate dimittant: et ex tempore emancipationis facte, eadem iura prestantur parenti in bonis liberorum ab ipso emancipatorum: que tribuuntur patrono in bonis liberti. et etiam si aliquis eorum emancipatorum impubes fuerit parens qui emancipauit, per emancipationem eius tutelam nanciscitur. Et hoc in septima parte vsque ad. §. admonendi. Ubi incipit octaua pars: in qua sic pone casum. dicit Justi. quod si parens filium, et ex eo nepotem, vel neptem, in potestate retinuerit: vel econuerso. liberum erit arbitrium ei a nexibus sue potestatis nepotem, vel neptem de sua potestate redimere: et filium in sua potestate retinere: vel in suo arbitrio erit omnes simul sui iuris efficere. Extra casum no. quod per emancipationem liberi efficiuntur sui iuris. Item no. qualiter fiat emancipatio. item nota quod pater efficitur tutor legitimus filij sui emancipati. sic. j. de legi. paren. tute. et hoc in octaua parte vsque ad illum. §. Sed si pater.

istos non possit per eos reuocari: vt in c. publicato. de elec. et in c. si tibi absenti. de preben. li. vj. Tamen nullum ius queritur electo, ante acceptationem vt. d. c. si tibi absenti. de preben. in. vj. Quedam est electio per viam facultatis, vt a populo, vel a dño. et ista est reuocabilis re integra. vt arg. in. l. ij. §. si quis donauerit. de dona. et sic antequam acceptetur, non dicitur ius quesitum. facit. l. publius. in prin. ff. de condi. et demon. et quod no. glo. in. l. priuatorum. ff. de iurisdi. om. iu. ita in effectu dicit Bart. in. l. absenti. ff. de dona. Pe. de anc. in cle. j. de iureiu. et per consequens, hoc est speciale in dignitate collata a principe: vt ex sola electione ius queratur, in hoc vt liberetur a patria potestate: sicut est speciale in imperatore. vt sola sua electio sine coronatione sibi concedat autoritatem concedendi priuilegia: vt legitimationes, et alia: vt no. glo. et doc. in. l. bene a zenone. C. de quadri. prescrip. et not. Bar. in fi. in. l. sed reprobari. in prin. ff. de excu. tu. adde. l. ij. et. l. meminisse. ff. de offi. procon. et lega. et quod in eis not.

SVMMARIVM.

1 Ciuis romanus captus ab hostibus populi romani efficitur seruus hostium.
2 Argumentum ab etymologia vocabuli, est licitum.
3 Imperator successit in omnibus, in locum populi romani.
4 Capta ab hostibus, an efficiuntur capientium.

Si ab hostibus. a Si pater, vel filius capitur ab hostibus, pendet ius patriae potestatis, propter ius postliminij. h. d. vsque ad. §. preterea. Diuiditur in tres partes principales. Primo loquitur, quando pater fuit captus. Secundo quando filius. Tertio declarat quid sit postliminium. scdo. ibi. ipse quoque: tertia ibi, dictum est ¶ † Not. ibi seruus hostium. quod ciuis romanus captus ab hostibus populi ro. iuxta. l. hostes. ff. de cap. et postli. re. et quod ibi bar. efficitur seruus hostium. ¶ No. ibi pendet quod ius pat. pot. potest stare in pendenti. ¶ No. ibi per omnia, quod fictio postliminij restituit aliquem in pristinum statum, in omnibus, et per omnia, acsi captus nunquam fuisset: quod est verum, in his que sunt iuris: non autem in his que facti sunt: et cum iactura aliena. vt quod intelligatur semper possedisse, et intelligatur prescripsisse in damnum alterius. vt. l. sciendum. cum. l. se. ff. ex qui. cau. in po. ea. et. l. si is qui pro emp. et ibi gl. et late Bart. ff. de vsucap. ¶ No. ibi semper in ciuitate fuisse: quod fictio postliminij est: quia fingit captum semper in ciuitate fuisse: et fictio legis cornelie fingit mortuum prima hora captiuitatis. vt. l. lex cornelie. ff. de vul. et pub. ¶ † No. ibi dictum est autem. quod licitum est arguere ab etymologia vocabuli. facit. l. j. et ibi Bar. ff. de ac. pos. et in rub. ff. sol. ma. et in l. j. ff. de testa. per Bar. in. l. ij. §. appellata. ff. si cer. pet. et ego dicam. j. de te. ordi. in pri. ¶ No. quod ille qui fuit perfecte captus, licet postea fuerit recuperatus, tamen dicitur redisse, fictione postliminij. ¶ † In gl. j. in fi. dic idem si imperator bellum indixit, vel sibi indicitur: quia imperator successit in omnibus in locum populi romani. vt l. j. ff. de consti. prin. et idem si papa bellum indixit, tunc etiam capti efficiuntur serui. vt no. bar. et ibi Ang. in. l. qui a latronibus. §. j. ff. de test. et Bar. in. d. l. hostes. et idem si aliqui populi rebellarent contra officiales principis, vel pape: quia nolunt obedire pape, vel principi. vt in aut. que sunt rebel. et ibi Bart. et bal. in. d. l. hostes. in ver. circa predicta quero. Si autem vnus dñs particularis, vel vna ciuitas contra aliam liberam: vt Floren. et Venec. sibi indixerit bellum: dic quod omnia iura postliminij habent locum, excepto quod capti non efficiuntur serui hostium. vt no. bar. in. d. l. hostes. in fi. et hoc ex consuetudine que communi fuit obseruata, et obseruari debet. vt. l. postli. ff. de capti. 4 ¶ † Quero an capta b ab host. efficientur capientium: dic quod aut est quid immobile: et non efficitur capientium: immo queritur reipublice, vel dño qui conduxit milites. vt. l. si captiuus. §. j. ff. de ca. si bona illa immobilia, erant hostium primordialiter. Si autem prius fuissent alicuius nostrum, et postea reacquirerentur, redeunt ad antiquos dños. vt ibi. Idem in bestijs, et alijs rebus mobilibus, que prius fuerunt nostre: quia recuperate per nostros stipendiarios, debent restitui antiquis dñis. vt. l. sicut liberis. et. l. ab hostibus. C. de capti. et ibi vid. Bal. qui hoc dicit si autem quid mobile capitur ab hostibus, et quod primo erat hostium: tunc etiam non efficitur capientium: sed debet poni in communi: et assignari duci belli, vt. xxiij. q. v. c. dicat aliquis. ita dicit Bar. in. l. naturale. §. fi. ff. de acq. re. do. et distribuuntur inter milites secundum merita: et sic ponuntur ad botinum. ita dicit Bar. in. l. si quis in bello. in prin. ff. de ca. de quo dixi. s. de iur. natu. §. ij. ¶ In gl. in verbo pendet. in fi. an autem quod ad testamentum, vel contractum filij dicatur pendere patria potestas. si interim filius contrahat, vel testetur, vel antequam pater redeat, habetur per tex. et gl. et doc. in. l. fi. C. de sen. pas. In quo concludo quod in peculio castrensi, vel quasi. nulli dubium est, cum habeatur loco patrisfami. etiam patre extante in ciuitate vt. l. ij. ff. ad mace. aut in aduentitijs: et distingue. aut sunt obuenta post captiuitatem patris, vel deportationem. et tunc testamentum, vel contractus filij non reuocatur: quia non tractatur de conditione capti, vel deportati restituti: sed de non acquisitione. vt. d. l. sciendum. Si vero sunt acquisita ante captiuitatem, vel deportationem patris: et tunc si non sunt in alium translata: pater recuperat. Si autem sunt in alium translata. et tunc aut iure hereditario, et pater illa non recuperat: quia non videtur alienata: quia videtur remansisse in ea causa in qua prius erant, cum secundus heres successerit in locum primi. Si autem erant alienata alio. tit. tunc reuersus pater recuperat alia bona: quia fictio, vel restitutio non porrigitur ad alienata. vt no. gl. in. l. gallus. §. et quid si tantum. ff. de li. et posth. et ita in effectu dicit Bar. in. d. l. fi. C. de sen. pas. in verbo si. quero quid si filius etc. ¶ In gl. victis hostibus. in fi. no. tres casus. aut quis capitur in bello, et recuperatur in pace: aut capitur in pace, et recuperatur in bello: quod sit in his casibus in quibus etiam habeat locum postliminium habetur in. l. in bello. ff. de capti.

SVMMARIVM.

1 Modus emancipationis.
2 Pater habet idem ius in bonis emancipati, quod patronus in bonis serui manumissi.
3 Promittens aliquis se mihi obligare ad soluendum decem hinc ad mensem si lapso mense non soluit potest cogi.
4 Leges reprobant dispositiones fictas, & simulatas.
5 Testes debent probare, & deducere fictionem simulatam.
6 Forma actus licet sit correcta, tamen effectus actus non est correctus.
7 Emancipationis modus.
8 Praemium in emancipatione est dandum patri.
9 Pater an possit emancipare filium ad vnum actum tantum.

c Praeterea. c ¶ Per emancipationem tollitur ius patriae potestatis: que emancipatio hodie potest fieri coram quolibet magistratu: & de bonis emancipati debetur patri legitima, & tutela: si emancipatus est pupillus: & habens filium: & ex eo nepotem, in potestate, potest vnum ex eis vel ambos emancipare. J. h. d. Diuiditur in sex partes. Primo querit per emancipationem liberatur filius a pat. po. Scdo qualiter fiebat emancipatio de iure antiquo. Tertio qualiter fiat hodie. Quarto quod pater habet legitimam in bonis emancipati sicut patronus in bonis liberti. Quinto quod pater est legitimus tutor filij impuberis emancipati. Sexto quod nepotem potest emancipare, retento filio in potestate, et econtra. scdo ibi. sed emancipatio. tertia ibi. nostra. quarta ibi. at tunc. quinta ibi. et postea. sexta ibi. admonendi. ¶ No. quod emancipatio est causa desinende, vel finiende patrie potestatis. ¶ No. quod emancipatio cum sit actus voluntarius, potest celebrari coram
1 quocunque magistratu, etiam paruo. ¶ † No. ibi manu sua: modum emancipationis: vt dicam tum glos. ¶ No. quod eo ipso quod pater emancipat filium, non

tñ pater cogit aliqd filio cõcedere in p̃miũ emãci
pationis:ſed patri debet pars in bonis filij,tã in
acquiſitis,ꝙ̃ in acqrẽdis.vt hic in gl.ↄ cõem opi.
2 vulgariũ.¶†Nō.ꝙ idẽ ius habet pater ĩ bonis
emãcipati:qđ habet patronꝰ in bonis ſerui ma-
numiſſi:⁊ ſic no.ꝙ pater ⁊ pr̃onꝰ eqparãtur:dif-
ferũt tñ.vt hic in gl.¶Nō.ibi.ſi impubes.ꝙ im-
pubes põt emãcipari.facit.l.pe.in fi.C.de emãci.
lib.qđ facit ꝙ infans ſpuriꝰ põt legitimari:vt ibi
no.doct.¶Nō.ꝙ filio emãcipato pr̃ efficit legiti
mus tutor.¶Nō.ibi ꝑ imaginarias.ꝙ id qđ põt
fieri recta via,non debet concedi per circuitum.
✻ ADNOTATIO. Circuitus eſt eui-
tandus.l.dñs.⁊ ibi not.Bart.de cõdi.indeb.l.cũ
fundus.§.ſeruũ tuũ.de reb.cred.in pãdectis.et in
clemẽ.auditor.⁊ ibi ſcrib.notãt extra de reſcript.
3 †quod facit ſi titiꝰ ꝓmiſerit mihi ſe obligare ad
ſoluendũ decẽ hinc ad mẽſem,poteſt lapſo mẽſe
cogi ſoluere,Alex.⁊ ſcrib.in dicta.l.cum fundus.
§.ſeruum tuum.et ibi dicam.Anto.Caius.quia
circuitus eſt euitãdus:⁊ vbi poteſt habere locum
4 veritas,nõ eſt opꝰ recurrere ad fictionẽ.¶†Nō.
ꝙ leges reprobãt ↄctus,⁊ diſpoſitiones fictas,⁊
ſimulatas:vt hic ⁊.l.ẽptor.⁊ ibi Bart.ff.de aqua
plu.arc.⁊.l.iij.⁊ ibi Bar.⁊ Bal.C.de poſtu.⁊ toto
tit.plus valere qđ agit.etiã ſic ſi iuramẽto firma
tus.vt.l.iij.cũ gl.⁊ ibi Bal.⁊ Sali.eo.tit.⁊ qñ di-
catur ↄctus fictus,⁊ qua fictione:⁊ qñ fictio ↄctꝰ
deducit,agẽdo,vel excipiẽdo,ſemꝑ debet in ſpe-
cie deduci:et nõ ſufficit dicere in genere:iſte ↄctꝰ
eſt fictus,⁊ ſimulatus.elegãter ponit Bar.in ſuo
cõſilio,qđ incipit.Petrus nicole:⁊ ex multis p̃-
ſumit fictus,⁊ ſimulatus ↄctus.vt no.Bar.in.l.
5 poſt ↄctum.ff.de do.¶†Qualr̃ aũt teſtes debẽt
ꝓbare ⁊ deducere fictionẽ,⁊ ſimulationẽ,no.Ja.
bu.Bar.Bal.in.l.pacta nouiſſima.C.de pact.et
ſufficiat in his remiſſio:qꝛ nõ eſt ꝓprie materia
noſtra,de quibꝰ tñ latiſſime tractaui.j.de excep.
6 in p̃n.dic vt ibi.¶†In gl.imaginarias.in fi.no.
qđ licet ſit correcta forma actꝰ:nõ eſt tñ correctꝰ
effectus actus:nã licet ſit correcta forma emãci-
pandi,ex qua emãcipatione filiꝰ dicebat pati ca
pitis diminutionẽ,nõ tñ hoc correctũ eſt,qđ filiꝰ
nõ dicatur capite minutꝰ:de quo vide qđ no.Jo.
de imo.in.l.ij.§.fi.ff.de dona.⁊ in.l.thais.§.j.ff.de
dona.cau.mor.⁊ per Cy.⁊ Bald.in.l.generalr̃.C.
de epi.⁊ cle.¶In gl.reſcrip.in fi.dic,ratio eſt,qꝛ
fruſtra precibꝰ implorat,qđ datur a iure ⁊c.vt.l.
j.ff.ad municip.et qꝛ princeps eſt ſolutus legibꝰ,
a vt.l.digna vox[a].C.de legi.¶In gl.vel magiſtra-
tus.in fi.no.ꝙ nõ tantũ in iuriſditione contẽtio
ſa põt fieri ꝓrogatio ex cõſenſu partiũ in iudicẽ
non ſuũ.vt.l.ſi cõuenerit.ff.de iuriſd.om.iud.et.l.
ij.ꝑ totã.l.de iudi.⁊ ibi Bar.⁊ Sali.C.de epiſ.au.
etiam ꝓprio iudice nõ requiſito,ſed etiã in iuriſ-
ditione volũtaria.De iure autẽ canonico,clericꝰ
non põt inuito vel irrequiſito ep̃o ſuo iuriditio-
nem alteriꝰ epiſcopi ꝓrogare.vt in.c.j.de fo.cõp.
⁊ qđ ibi no.de quo late ꝑ Bar.Ang.⁊ Imo.⁊ ibi
vt ſcripſi i.l.j.§.poſt operis.ff.de no.ope.nun.Et
aduertas qđ talis emãcipatio põt fieri corã quo-
cũqꝫ iudice:etiam minimo.dũmodo hꝫ aliquã iu
riſditionẽ:etiã ſi nõ ſit in prouincia ſua.vt.l.emã
cipati.§.j.ff.de ado.⁊ nõ tantũ põt fieri corã alte
ro,ſꝫ etiã ſi pater habeat aliquã iuriſditionẽ,põt
apud ſe filiũ emãcipare.vt.l.ſi conſul.⁊ qđ ibi no.
Bar.⁊ Bal.ff.de adop.⁊.l.ij.de offic.preſi.Et nõ
eſt mirũ ſi emãcipatio ad hoc vt valeat,dꝫ etiam
fieri apud iudicẽ:qꝛ eſt ita in adoptione.vt.l.j.C.
de adopt.⁊ qꝛ eſt actꝰ legitimus.vt.l.actꝰ.legiti-
mi.ff.de reg.iur.⁊ qꝛ eſt patria poteſtas ineſtima
bilis.vt.l.filiusfa.§.ſcd̃m vulgarẽ.ff.de lega.j.ergo
ſicut ad ſimilitudinẽ immẽſe donatiõis requirit
p̃ſentia iudicis inſinuãtis.vt.l.illud.cũ ibi no.per
Bal.⁊ Sali.C.de ſa.ſan.eccl.ita in emãcipatiõe.
vt dicit Bal.in.d.§.ſm vulgarẽ.et nõ requirit in
ea cã,qñ ſit inter volẽtes:alr̃s ſecꝰ.vt no.gl.in.§.fi.
j.e.nec tũc qñ ſit ſine cã,requirit ſcriptura:alr̃s ſe-
cus.vt.l.emãcipatiõe.⁊ ibi Sali.⁊ doc.C.de fid.in
ſtru.¶In gl.intrent.in fi.dic qđ cũ ſit actus volũ

ADDI.
a ¶Digna vox. De hoc eſt text. etiam in.l.ex im pfecto.C.đ teſt. text.in.§.fin. inſtitu.quib.mod. teſta.infir.

tarie iuriſditionis,põt in itinere expediri.vt.l.voluit.§.j.⁊ ibi gl.ff.de
7 interrog.act.¶†In gl.in ṽ.manu.in fi.ibi per manũ relaxare.dic qđ
ita cõiter obſeruat:vꝫ qđ pater capit filiũ per manũ,⁊ ipm retinet:⁊
poſtea iudex interrogat patrẽ,vtrũ velit ipm emãcipare:⁊ ipſe rñdet.
ſic:demũ iudex interrogat filiũ,an velit emãcipari ⁊ rñdet.qđ ſic.tunc
iubet ⁊ dicit patri,vt manũ filij relaxet,vt hic.Nec huic cõi obſeruã-
tie obſtat.l.pe.C.eo.vbi põt fieri inter abſentes ⁊c.qꝛ rñdeo aut poſt,
põt pater capere ⁊ relaxare.⁊ tũc manũ capiat,⁊ relaxet.vt hic.Aut
nõ eſt poſſibile.qꝛ ſit inter abſentes:⁊ tũc nõ eſt neceſſe qđ capiat eum
manu.ita loquit hic gl.⁊.d.l.pe.Sicut dicimus in ſimili,qđ verba ſunt
neceſſaria in matrimonio inter volẽtes loqui:alr̃s nõ ſunt neceſſaria:
ſed ſufficit cõſenſus.vt no.gl.ſing.in.l.cũ notiſſimi.in prin.C.de p̃ſcri.
xxx.an.⁊ ita loquit alia opi.gl.hic ⁊ tene mẽti.d.l.pe.C.eo.qđ emãcipa
tio nõ videt poſſe fieri ꝑ ꝓcuratorẽ:ſed tantũ in p̃ſentia ꝓprie ꝑſone.
vt patet ibi circa mediũ:ibi precibus,⁊ a ſemetipſo oblatis ⁊c.Et ita
Bar.in.l.poſt mortẽ.§.j.ff.de adop.qđ eſt notandũ.de quo tñ latius ꝑ
Bar.Ang.⁊ Imo.in ſiñ in.l.gallus.§.forſitã.ff.de libe.⁊ poſthu.dic vt
ibi:⁊ dixi.ſ.de nup.§.affinitatis.⁊.§.ſi ſocrus.¶In gl.magna.ibi nõ
vtiqꝫ.de hoc dic vt plene no.Bar.in.d.l.nõ vtiqꝫ.⁊ in.l.poſt ↄctũ.in fi.
8 ff.de dona.¶†In ea.ibi ſemꝑ p̃miũ habeãt emãcipatiõis.Nō.ꝙ pa-
tri eſt dandũ premiũ in emãcipatiõe:⁊ nõ filio:intm̃ ꝙ pater nõ cogit
dare,nec aſſignare filio emãcipato legitimam.vt no.Bart.ff.de libe.
agno.l.fi.qꝛ viuo patre nullũ ius etiã in ſpecie cõpetit filio:etiã in le-
gitima.vt.l.j.§.ſi impuberi.ff.de colla.bo.⁊ not.glo.⁊ Barto.in.l.poſt
emãcipationẽ.ff.de libe.leg.facit qđ no.in.l.is põt.ff.de acqui.here.de
quo dixi.j.de act.§.in ꝑſonã.⁊ in.§.ſi qs in fraudẽ.licet ſit cõſuetũ ecõ-
tra.qꝛ quãdo pater emãcipat filiũ,ſemꝑ aliquid in premiũ emancipa-
tionis ſibi donat.vt.l.vt liberis.C.de colla.bo.in fi.⁊ talis donatio nõ
cõputatur filio in legitimã:niſi pater hoc dicat exp̃ſſe.vt.l.ſi qñ.§.gñã
liter.C.de inoffi.teſta.tamẽ debet poſtea fratribꝰ cõferre.vt.d.l.vt li-
beris.de quo ꝑ Bar.late.in.l.pater filiũ.ff.de colla.bono.⁊.l.ſi eman-
cipati.⁊ ibi gl.Bar.Cy.Bal.⁊ alij,C.de colla.⁊ ſic vt dixi,pater inui-
tus nõ cogit dare aliqd.qꝛ perdit patriam poteſtatẽ:⁊ filiꝰ dicit acq-
rere:qꝛ efficit ſui iuris.vt no.Bar.in.l.cũ opꝫ.§.penul.C.de bo.que li-
be.Et aduertas.ꝙ eo ipſo ꝙ pater emancipat filiũ,tunc bona aduẽti
tia(que tũc filiꝰ habeat)trãſeũt in filiũ:etiã quo ad vſumfructũ.exce-
pta certa parte:videlicet dimidia ipſius vſuſfructus:q̃ reſeruat patri
emãcipati.vt eſt tex.in.l.cũ opꝫ.§.pe.⁊ ibi glo.⁊ doc.C.de bo.que libe.
¶In fi.gl.magne,dic,ſimilem gloſ.habes in.l.j.circa prin.ff.ſi quis a
pa.fue.ma.¶Querũt hic Jo.Pe.⁊ Jo.fab.an iſte tex.q patrẽ tantũ
admitit ad bona filij,ſit hodie correctus.vt cum eo etiã mater admit-
tatur.vt in aut.de here.q̃ ab inteſta.§.cõſequens.de quo ꝑ gl.clariꝰ di-
cta.l.j.ff.ſi qs a pa.fue.manu.vbi Azo tenet qđ ſit correctꝰ.Hugo con
tra ibi.⁊ illud hoc tenent doc.⁊ Bart.in.d.l.j.qꝛ licet hic ceſſet vna rõ,
que ponitur in.d.l.j.nõ tñ ceſſat alia:videlicet qđ pater naturalis eſt:
⁊ debet ſuccedere filio,ordine turbato.vt.l.nam ⁊ ſi parẽtibꝰ.ff.de in-
offi.teſt.facit.§.affinitatis.ſ.de nup.Sed Jo.fa.dicit ꝙ eſt aduerten-
dum:qꝛ certũ eſt qđ de iure antiquo,pater excludebat matrem.vt.l.ij.
C.ad tert.⁊ clarũ eſt ſm doc.quãdo tractat de ſucceſſione ex teſtamẽ-
to.⁊.§.cõſequens.loquit quãdo ab inteſtato,vt ſolet notari in aut.ex
cauſa.C.de libe.prete.⁊ ideo iſte.§.nõ erat correctus.Sed ipſe Jo.te-
net cõtrariũ.qꝛ imo pater ⁊ mater equiparant:quãdo filius fecit teſta
mentũ.vt in aut.vt cũ de ap.cog.§.et hoc quidẽ:⁊ ſic concludit.ꝙ non
obſtantibꝰ deſcẽdentibꝰ,pater ⁊ mater ad ſucceſſionẽ filij admittunt
pariter:licet diuerſis vijs.vt.d.§.conſequẽs.qꝛ ſi filiũ exheredauit,vel
preterijt mater,habet querelã.vt.C.de inoffi.teſta.l.cũ filiũ.Si autem
pater exheredat,habet q̃relã,ſi p̃tereat,dicit nullũ.vt.d.aut.vt cũ de
ap.cog.§.⁊ hoc qdẽ.Uel dic.ꝙ imo mater põt ẽt dicere nullũ,ſi p̃ter-
eat per eũdẽ.§.qꝛ eqparat patrẽ ⁊ matrẽ,⁊ p̃dicta intelligo vera,ſi fue
rint preteriti ſine cã:ſi autẽ cum cã:qꝛ teſtamentũ eſt aliqđ,nõ poſſunt
dicere nullum:ſed pater exheredatus,per querelã preteritꝰ per cõtra
tabu.mater autem qꝛ ſua preteritio habet ꝓ exheredatiõe.vt.j.de he-
lib.§.mater agit q̃rela.ſemper ita vult Bar.in.d.l.j.ſi qs a pa.fue.ma.
9 ⁊ glo.Bar.⁊ doc.in.d.aut.ex cauſa.¶†Quero an pater poſſit emãci
pare filiũ ad vnũ actũ tãtũ.⁊ Bar.in.l.j.§.hoc aũt ſenatus.ff.ad trebel.
arguit prĩo ꝙ ſic.per illũ text.in ver.filij in cõtrariũ adducit.l.queſitũ.
ff.de adop.⁊ nõ decidit.ſed Bald.in.l.ſeniũ.circa fi.C.de teſt.tenet qđ
non põt:qꝛ patria poteſtas eſt indiuiſibilis:nec põt qs eſſe in duplici
ſtatu ↄrio.vt.l.j.§.j.C.de lati.lib.tollen.Sed quod poſſit fieri,tu poſ-
ſes adducere text.in.l.ſi ab eo.C.de legi.here.et in.l.cõmuniũ.C.de na-
liba.⁊ in aut.qui.mo.nat.effi.ſui.§.filium.col.vij.⁊ pro hoc.qꝛ emãcipa
tio põt recipere conditionẽ.vt qñ emãcipat cõtracta fiducia.vt.j.de lẽ
gi.agna.ſuc.§.fi.Itẽ emancipatio fit ab hoĩe:⁊ non a lege.vt hic.vnde
nõ dꝫ poſſe ſue diſpoſitioni conditionẽ vel modũ apponere.C.de his
q̃ ſub mo.ꝑ totũ.ſꝫ qđ nõ poſſit fieri tꝫ Jo.de imol.in.d.§.hoc autẽ ſe-
natꝰ.qꝛ hoc nõ poſſet fieri niſi per fictionẽ.vt facit.l.qñ ꝑmittit filio te
ſtari in caſtrenſi peculio.l.ij.ff.ad mace.⁊ no.Bar.in.l.ſi is q ꝓ empto-
re.iiij.q.principali.ff.de vſuca.ſꝫ hõ nõ põt inducere fictionem.vt not.
idẽ Bart.in.d.l.ſi is q ꝓ emptore.in.j.q.igit ⁊c.Nec ob.d.§.fi.qꝛ hodie
ſemꝑ ĩtelligit emãcipare,cõtracta fiducia.vt ibi facit.ff.de adop.l.ſi ti-
bi Nec ob-

bi. Nec obſt. ꝙ emãcipatio nõ fiat a lege: q᷑ quãuis fiat ab homine, fit,
⁊ fieri debet vniuerſaliter: ⁊ non quo ad certũ actũ. licet poſſit fieri cũ
reſeruatione iuris ſuccedẽdi. vt. ð. §. fi. ⁊ ideo cum ſit actus legitimus:
vt. l. actus legitimi. ff. de regu. iur. non recipit diem: nec conditionem.
vt ibi. ⁊ ſic non recipit metas rerũ, tempoꝝ, vel actionum. arg. l. miles
ita. §. qð dicitur. ff. de teſta. mili. ⁊ l. qui certarum. ff. de teſta. tut. Et tu
iſtam partẽ teneas pro qua poteſt adduci. l. duobus. ff. de liber. cauſa.
⁊ l. fi. C. cõia de ma. equiparando emancipationẽ libertati, ⁊ manumiſ
ſioni. vt facit tex. in. l. j. ſi quis a pa. fue. ma.

SVMMARIVM.

1 Scriptura, requiritur in adoptione.
2 Scriptura quando eſt deperdita, qualiter probetur.

a Sed & ſi pater. [a] Si filiuſfa. adoptaꝛ ab aliquo ſuo aſcẽdẽ
te, trãſit in poteſtatẽ adoptãtis. ⁊ deſinit
1 eſſe in poteſtate patris naturalis. h. ð. ¶ † No. ibi actis interueniẽti
bus, ꝙ in adoptiõe reqriꝛ ſcriptura. ⁊ qð fiat apud acta, ſiue corã iudi
ce: ⁊ ſic vnꝰ de caſibꝰ in qbꝰ de ſubſtãtia actꝰ, requiriꝛ ſcriptura: ⁊ ſunt
plures alij caſus de qbꝰ ꝑ gl. in. c. j. de cẽſi. in. vj. Sufficit tñ qð ſcriptu
ra facta fuerit in veritate a p̃ncipio: ⁊ lꝫ poſtea fuerit deperdita: tñ ꝑ
teſtes, tenor talis ſcripture poterit ꝓbari vt no. gl. ĩ. l. ij. C. de emãcip.
lib. facit gl. in. l. ſi p̃tor. §. marcellus. ff. de iu. in ver. approbatũ. in fi. ⁊ gl.
in. l. nullũ. C. de here. ⁊ Bal. in. l. ij. C. de edẽ. ⁊ plene ꝑ cano. ⁊ Inn. in. c.
qm̃ ꝯ falſaꝫ. eꝛ de ꝓba. Si aũt neqꝫ a principio, neqꝫ ex poſt facto in
teruenerit ſcriptura: an valeat emãcipatio? vꝛ qð ſic. vt. l. poſt mortẽ.
ff. de adoptionibꝰ. vbi fit mẽtio de teſtibꝰ: nõ aũt de ſcriptura. ſꝫ Guil.
⁊ Cy. in. l. emãcipatiõe. C. de fide inſtru. tꝫ contrariũ ꝑ dictã. l. quos ibi
ſequiꝛ Bal. ⁊ allegat. l. ij. C. de magi. cõue. Et hoc etiã ſequiꝛ Bar. ibi.
⁊ dicit ꝙ tria debent ꝓbari: vcꝫ rẽ eſſe geſtã, emãcipationẽ: ⁊ ſcripturã
inde cõfectã: ⁊ iſta duo qualiter ꝓbantur. ſatis liquet: tertio dꝫ ꝓbari
ſcripturã nõ reperiri. vt. ð. l. emãcipatione. ⁊ l. teſtiũ. in fi. C. de teſta. qð
2 vltimũ ꝓbaꝛ ꝑ iuramẽtũ: vt. l. fi. C. de fide inſtru. cũ ibi no. ¶ † Aduer
tas tñ, qualiter ꝓbeꝛ, qñcunqꝫ ſcriptura eſt deperdita: q᷑ qñqꝫ probaꝛ
ſimpliciter ſcripturam eſſe deperditã: ⁊ nihil probatur de tenore ſcri
pture: vel veritate eoꝝ q̃ continentur in inſtrumẽto: ⁊ tũc talis ꝓba
tio nil releuat: niſi probetur inſtrumẽtũ deperditũ: dolo aduerſarij: vt
C. de ꝓba. l. ſi de poſſeſſione. qð tamẽ eſt intelligendum. vt no. Bar. in
l. ij. §. j. de iure fiſci. Quãdoqꝫ probatur inſtrumentorum amiſſio: ⁊ te
nor inſtrumenti: de veritate autẽ eius qð ibi contineꝛ, nihil probatur:
⁊ tũc etiã talis ꝓbatio non facit plenam fidem, ſicut nec exemplũ in
ſtrumenti. vt in auꝛ. ſi quis in aliquo documento. C. de edẽ. facit tamẽ
ſemiplenã ꝓbationem: vt deueniaꝛ ad delationẽ iuramenti. ita dicit
gl. no. in. l. ſicut. C. de fide inſtrumen. qð ibi Bart. intelligit verum, niſi
illi qui deponerent de tenore inſtrumẽti, erãt homines valde experti:
⁊ magni aduocati, doctores, vel nobiles notarij. vt eſt tex. in. c. cũ olꝫ.
Et ibi Anto. de but. ⁊ doc. extra de priuileg. quandoqꝫ autem probaꝛ
inſtrumentoꝝ amiſſio: ⁊ de tenore ipſoꝝ: ⁊ de veritate coꝝ q̃ ibi cõ
tinebanꝛ: ⁊ tunc ſufficit: ⁊ facit plenã fidẽ, perinde ac ſi inſtrumentum
ꝓduceretur: in caſibus in quibꝰ ſcriptura requiritur. vt dicta. l. teſtium.
in fine. ⁊ dicta. l. emancipatione. qð no. ⁊ vide qð no. Bar. in auꝛ. ſi qs
in aliquo. C. de edendo. ⁊ qð no. Bald. ⁊ ibi textus in. c. j. §. primo. quid
ſit inueſtitu. ¶ No. ibi: ⁊ nõ contradicente, quod preſentia, ⁊ taciturni
tas habentur pro conſenſu. ¶ No. ꝙ idẽ filius, eodem actu deſinit
eſſe in poteſtate vnius. ⁊ tranſit in poteſtatẽ alterius: ⁊ omnibus vi
b uentibus. ¶ In gl. nõ contradicentibus. [b] in fine. dic de hoc articulo
ſꝫ Bar. in. l. que dotis. ff. ſoluto matrimo. ver. quid de ſciẽte preſente.
vbi concludit premittendo primo. qð ꝓprie loquẽdo tacere: eſt quod
dam medium inter conſentire, ⁊ diſſentire. q᷑ qui tacet, non vere con
ſentit, nec vere negat, vt in. c. is qui tacet. de regul. iur. in. vj. ⁊ ibi Dy.
vnde ſi ſumus in tali caſu in quo non requiratur, nec ſcientia, nec igno
rãtia, nulli applicatur. vt. l. j. §. ſciendũ. ff. de trib. Si vero eſt neceſſe qð
appliceꝛ alicui extremoꝝ. ⁊ tũc qñqꝫ quis tacet per contumaciã: ⁊ pre
ſumiꝛ cõſentire, vel negare. ꝓut eſt ſibi magis preiudiciale. vt. l. de eta
te. §. qui tacuit. ff. de interroga. actio. quãdoqꝫ tacet: ⁊ non ꝑ contuma
ciam. ⁊ tunc quandoqꝫ actꝰ qui geritur, eſt actus vniformis, vt contra
ctus, vel quaſi. ⁊ tunc quandoqꝫ ille actus qui geriꝛ, reſpicit merũ fauo
reꝫ. qñqꝫ reſpicit merũ p̃iudiciũ circa ius reale. qñqꝫ reſpicit merũ pre
iudicium circa actionem perſonalem. quandoqꝫ reſpicit merum pre
iudicium tertij, cuiꝰ bona ad me p̃ſentem, ⁊ tacentẽ ptinẽt, cura ⁊ ſoli
citudine. Pr̃io caſu p̃ſumiꝛ cõſentire. vt eſt tex. in. l. ſi vero nõ remune
rãdi. §. ſi paſſus. ⁊ l. q patiꝛ. ff. mãda. Secũdo caſu. qñ reſpicit merũ pre
iudiciũ circa ius reale: tũc aut circa ius meũ, qð habeo ĩ re tertij. vt qð
vẽdaꝛ res mihi obligata: ⁊ de hoc dicendũ eſt vt in tex. ſingulari. ⁊ ibi
Bar. ⁊ Bal. in. l. fin. C. de remiſ. pig. Si aũt circa ius meri dominij, vel
vſuffructꝰ, ⁊ tũc gl. diſtinguit, aut erat talis actꝰ quẽ non poterã impe
dire, cõtradicẽdo: ⁊ tũc nõ p̃ſumor cõſentire. vt. l. caius. ff. de pigno. ac.
fallit ratione cõiunctionis: q᷑ p̃ſumiꝛ tũc qs conſentire. vt. l. ſi ſeruꝰ. ff.
de dona. inter virũ ⁊ vxo. qð tñ intellige, niſi ſit talis ꝯiũctio, q̃ habeat
in ſe reuerẽtia: q᷑ tũc faceret preſumi diſſenſuꝫ.
vt. l. j. §. q̃ onerãde. ff. quarũ re. actio nõ daꝛ. Scd
aduertas ſcðm Io. de pla. quia hoc videtur ex
preſſe cõtra tex. iſtum. quia hic eſt filius. ⁊ tamẽ
tacẽdo dicitur conſentire patri: niſi dicas ꝙ nõ
eſt ſibi preiudiciũ: q᷑ loco patrie poteſtatis pa
tris naturalis a qua liberatur, acquiriꝛ aliũ pa
trem ciuilẽ: igitur ⁊c. Si vero contradicendo po
terat impedire: tũc tacens conſentire preſumiꝛ
vt. l. fideiuſſor. §. ſi pater. ff. de pigno. Tertio ca
ſu. quãdo eſt circa ius perſonale: ⁊ tunc in dubio
tacens, nõ videꝛ cõſentire. vt. l. filiuſfami. §. inui
tus. ff. de procu. ⁊ ibi vide glo. ⁊ Bart. ¶ Fallit
hoc fauore pupilloꝝ. vt. l. filius. ff. de tut. Quar
to caſu. qñ reſpicit preiudiciuꝫ tertij, cuiꝰ bona
reſpiciũt te cura ⁊ ſolicitudine: ⁊ tũc non preſu
mitur quis tacẽs ꝯſentire. vt. l. j. in fi. cũ. l. ſequẽ.
ff. de auꝛ. tuto. ⁊ ibi no. ⁊ adde quod not. Bart.
in. l. adoptionis. ff. de adop. ¶ Adde tñ. ⁊ tene
menti. ꝙ ſemper in actu iudiciali quãdo aliquis
actus fit te preſente, qð ilico dicas te cõtradice
re: alꝛ autẽ videris conſentire. ita dicit elegãter
Bar. in. l. j. C. de rela. Et quando tranſactio, vel
alius cõtractꝰ celebratur inter duos de re mea,
⁊ ego ſum p̃ſens, vt aduocatus, vel alio modo:
an mihi preiudicet habeꝛ ꝑ gl. ⁊ docto. in cap. ex
literis. extra de tranſac.

SVMMARIVM.

1 Filius naturalis & legitimus, non poteſt compellere patrem ad ipſum emancipandum.
2 Filius inuitus non emancipatur.
3 Filius emancipatus derelinquens patrem in paupertate conſtitutum, poteſt filium in poteſtatem reuocare.

c Illud autem. [c] ¶ Conceptꝰ añ emã
cipationẽ, vel datione,
in arrogationẽ pr̃is remanet in ptãte, aut ſecꝰ
ſi poſt cõcipiaꝛ, ⁊ pater nõ cogiꝛ inuitus eman
cipare filiũ, niſi ex cã. h. ð. cũ gl. Et diuidiꝛ ĩ tres
ptes. Primo. dicit de filijs añ emãcipationẽ pa
tris cõceptis. Scðo. de ꝯceptis poſtea. Tertio.
ꝙ filiꝰ nõ põt cogere pr̃eꝫ ad emãcipãdũ eũ. ſcða
ibi: ſed ſi poſt. tertia ibi. ⁊ ꝙ neqꝫ. ¶ No. ad hoc,
vt cognoſcamꝰ ĩ cuiꝰ ptãte qs ſit: inſpicimꝰ tp̃s
ꝯceptiõis. facit. s̃. de liber. §. j. ¶ No. ꝙ filiꝰ filij
emãcipati, natꝰ ⁊ ꝯceptꝰ poſt emãcipationẽ ſui
1 patris nõ eſt in ptãte aui. ¶ † No. ꝙ filiꝰ legiti
mus ⁊ naturalis, vel naturalis tm̃, nõ põt ꝯpel
lere patrẽ ad ip̃ꝫ emãcipãdũ: ⁊ ſic emãcipatio ſi
cut legitimatio dꝫ fieri patre, ⁊ filio volẽte. vt in
auꝛ. q. mo. na. effi. ſui. §. ⁊ gñaliter. qð eſt vex. niſi
filiꝰ ſit ĩfans: q᷑ tũc emãcipari ⁊ legitimari põt,
abſqꝫ ſuo cõſenſu. vt eſt no. tex. ⁊ ibi. h. ð. Bar. in
l. pe. C. de emã. li. ¶ In gl. ex filio. in fi. no. qð ad
hoc vt ſint ĩ ptãte aui, ſufficit ꝙ aũ emãcipatio
nẽ filij naturalis, vel ciuilis tm̃, ſint cõcepti. alꝛ
autẽ poſtea cõcepti, nõ ſunt ĩ ptãte, ſicut nõ ſuc
cedũt ſibi ab ĩteſtato, et ꝓximior ſi ipſe ꝯceptꝰ
eſt poſt mortẽ: ſecꝰ ſi eſt cõceptꝰ in vita: lꝫ nõdũ
natꝰ. vt eſt bonꝰ tex. in. l. verũ eſt. ff. de ſecũ. tab. ⁊
in. l. itẽ p̃tor. ⁊ ibi Bar. ff. de ſuis ⁊ leg. ⁊ hec diſti
ctio hꝫ locũ, ẽt quãtũ ad dignitates. vñ dr̃ filius
ſenatoris, q fuit cõceptꝰ ante remotionẽ pr̃is a
ſenatu. vt. l. emãcipatꝰ. ff. de ſena. ⁊ idẽ qð nõ dr̃
filiꝰ ſacerdotis, ꝯceptꝰ aũ ſacerdotiũ. vt no. gl. ĩ
l. imperialis. C. de nup. de quo ꝑ Bar. ĩ. l. ſi ſena
tor. C. de dig. lib. xij. ⁊ idẽ de filijs cõceptis ante
deportationẽ. vel poſt, vel ante bãnũ patris, vꝛ
poſt. vt. l. ex facto. §. ex facto. ⁊ ibi no. per Bar. ⁊
2 Ang. ff. ad tre. ¶ † In glo. in ꝟſi. pene. in fi. no.
gl. qð filius inuitus nõ emãcipaꝛ. idẽ no. gl. in. l.
nec auus. C. de emãcip. lib. ⁊ in auꝛ. q. mona. effi.
ſui. §. ⁊ gñalꝛ. ⁊ in. l. fi. C. de ſpecta. lib. xij. ſꝫ Dy.
⁊ Bar. in. l. quidã cũ filiũ. ff. de ver. ob. tenent cõ
trariũ. vcꝫ. ꝙ ſicut filius põt cogere patrẽ ad ip
ſum emãcipãdũ ex cã: ⁊ in caſibus hic poſitis, in
gl. ita ecõtra pater põt cogere filium ad conſen

a ¶ Sꝫ ⁊ ſi pr̃. Hic
ĩcipit nona ps. in
q̃ ſic pone caſum.
Dñe iam vidi plu
res modos quibꝰ
tolliꝛ pa. pot. nũ
qd adhuc pluribꝰ
modis tolli pote
rit. Rñdet ſic. naꝫ
ꝑ trãſlationẽ ptã
tis tollitur patria
ptãs: q̃ptũ ad ip̃m
queꝫ poſt in ptãte
habuit pr̃. Si eñi
pr̃ filiũ ſuũ quẽ in
ptãte hꝫ, auo filij
ſui, vel ꝓauo pr̃
no ſm̃ tenorẽ no
ſtrarum conſtitu
tionũ ĩ adoptionẽ
dederit: ⁊ hoc ip̃m
corã iudice cõpetẽ
ti actis ĩterueniẽ
tibus manifeſta
uerit: p̃ſente filio
q in adoptionem
datur: ⁊ nõ ꝯdicẽ
te huiuſmodi ado
ptioni. ⁊ ẽt eo pre
ſente cui in ado
ptionẽ daꝛ: in hoc
caſu: q᷑ in vnã per
ſonã cõcurrunt, et
naturalia, et ado
ptiõis iura, et ius
ptãtis naturalis
pr̃is oĩno diſſol
uiꝛ: ⁊ ĩ hmõi pr̃eꝫ
adoptiuũ trãſfer
tur: in cuiꝰ pſona
cõſtituimus ado
ptionem pleniſſi
mã eſſe qñ ea que
diximꝰ cõcurrũt:
⁊ hec in nona pte
vſqꝫ ad illũ. §. illud
autem.

ADDITIO.

b ¶ No. cõtradicen
tibꝰ. An tacẽs ꝓ
conſentiente ha
beaꝛ: vide Inno.
in. c. ĩ geneſi. de ele
ctio. legiꝛ ⁊ nota.
in. l. q patiꝛ. ff. mã
da. Abb. in. c. nõ
ne. de p̃ſum. et in
c. peruenit. in fi. de
emptio. et vẽdi. et
facit ꝙ not. Abb.
in. c. j. in. ij. colũ. de
his que fi. a maio.
par. capi.

c ¶ Illud autem.
Hic incipit deci
ma ⁊ vltia pars. ĩ
qua ſic pone ca
ſum. Ponamus
qð aliqs habeat
filiũ in poteſtate:
et vxor iſtius filij
ex eo cõceperit: et
poſtea eundem fi
lium emancipauerit

rit, vel in adoptionem dederit: modo queritur. vtrum partus ante emancipationem conceptus, ⁊ postea editus, nascet̄ in potestate aui nihilominus. Respondet imperator quod sic: sed si post emācipationem conceptus fuerit: secus erit: quia tunc partus ex ea editus, in potestate parentis emancipati, vel aui adoptiui erit. et sciendum est q̄ in parentū potestate existentes, nullo modo possunt compellere parētes, eos de sua potestate dimittere: ⁊ hoc in decima ⁊ vltima parte vsq ad finem titu.

a ¶De tutelis. Cōtinuatio isti⁹ rubri. ptz i hunc moduz. s. tractauit Iusti. quib⁹ modis liberi a nexibus pat. po. soluti recidūt in tutelam, idcirco immediate post tractatū de solutione patrie potestatis intēdit Iusti. tractare de tutelis. Unde de his dicturus, annectit rubricam de tutelis.

b ¶Trāseamus. Ad euidentiam istius tituli. diuide titulū in quinq pticulas. In quarum prima parte continuat processum suuz, ⁊ reassumit primum membruz illius diuisionis quam habuim⁹. s. de his q sunt sui vel alie. iur. ⁊ illud subdiuidit in duo membra: eligens illud mēbrum, de quo hic intēdit tractare. Et in secunda parte diffinit tutelam. In tertia parte determinat vnde dicuntur tutores. In quarta parte incipit tractare de testamētaria tute. determinando. qui possunt dare tutores in testō: et quibus pñt dari tutores in testamento. In quinta et vltima parte, determinat quid iuris est, si pater in testamento emancipato filio tutorem dedit: prima pars durat vsq ad illum. §. est autem tutela. Ibi secunda. et durat vsq ad illum. §. tutores autem sunt. ibi tertia. ⁊ durat vsq ad illuz. §. permissum est. Ibi quarta. ⁊ durat vsq ad illum. §. sed si emancipato. Ibi quinta ⁊ vltima. ⁊ durat vsq ad finem tituli. Casus. In prima parte dicit Iustiñ. continuando processum suum. Nunc transeamus ad aliam diuisionem personarum. Nam ex his personis que in nostra potestate sunt: quedam sunt in tutela, vel cura: q̄dam neutro iure tenentur. Unde videamus de illis personis que sunt in tutela, vel cura: nam cognitis illis psonis q̄ sunt i tutela, vel cura: ceteras q̄q psonas illas videlicet. que neutro iure tenētur, simul intelligimus. Primum eñ inspiciamus de illis personis que sunt in tutela. ⁊ hec dicūtur in prima parte vsq ad illū. §. est aūt tutela. Sed pone casum in secūda parte. Domine iam video quod vultis de illis tractare pri⁹, qui sunt in tutela. dicatis ergo si placet: qd est tutela? Respōdet Iust. diffiniēdo tutelam. tutela prout seruius iurisconsultus diffinit: est ius et potestas ⁊c. Et diffinitiōis partes in casu mutari nō possunt: ⁊ hoc in secunda parte vsq ad illuz. §. tutores autem sunt ⁊c.

ADDI.

¶No. gl. Illam gl. sing. reputauit Bald. in. c. fi. de transla. episcopi. Ange. etiā in. §. j. j. de actio. in. viij. colum. ad hoc quod sentētie verba aliquā do impropriantur.

tiēdū emācipationi de eo faciende ex cā: q2 est eadē ratio cōtrarioꝝ. ⁊ hoc ēt sequit̄ Ang. ⁊ Imo. in. l. vtrū. ff. de x. ob. vbi dicit Ang. q si cauet̄ statuto, q pater teneat̄ soluere cōdemnationē p filio in ptāte delinquēte: q si fili⁹ est rixosus: ne pater remaneat in aliq dāno de delicto filij: pōt cogere filiū ad cōsentiēdū emācipatiōi de eo fiēde. ¶Ego aūt aliter puto dicēdū: videlicet. q si sint duo articuli. Un⁹ est. an fili⁹ possit cogi cōsentire emācipatiōi de eo fiēde: ⁊ in his casib⁹ i qb⁹ pater cogit̄ eū emācipare. Scōs est. an fili⁹ possit cogi cōsentire emācipatiōi de eo fiēde. in casib⁹ qui sūt ecōuerso: vcz. qñ fili⁹ cogit patrē peccare: ⁊ qñ filius accipit legatū sibi factū sub ɔditiōe, vel modo, vt cōsentiat emācipatiōi: ⁊ qñ fili⁹ afficit crudeliter patrem: ⁊ qñ filius adoptatus est pauper vel praue cōditionis: ⁊ pater adoptiuus diues: ⁊ bone cōditionis. Prio casu. qñ querim⁹. an filius cogit̄ cōsentire emācipatiōi de eo fiēde: q2 pr̄ cogat eū peccare: vel qñ seuere ⁊ crudeliter eum tractat: vel qñ pr̄ adoptiu⁹ est pauper, vl' praue cōditionis, vel prauoꝝ moꝝ. ⁊ fili⁹ adoptat⁹ est diues, ⁊ bone cōditionis: vel qñ pr̄ accepit legatū, vt filiū emāciparet, vr̄ dicēdū. q qñ pr̄ cogit peccare filiū: qd fili⁹ cogit̄ cōsentire emancipatiōi de eo fiēde: q2 fili⁹ excusaret̄, ēt in illicitis, si pareret patri in cuius est ptāte: in qb⁹ nō excusaret̄ si nō esset in ei⁹ ptāte. vt. l. fili⁹. ff. de fal. in prin. ergo vt tollat̄ filio votū peccādi, cogit̄ ɔsentire dicte emācipatiōi de eo fiēde: iuxta votū legis. vt. l. ij. et. iij. ff. de legi. ⁊ videtur posse cogi officio iudicis nobili: qm̄ interest presidis purgare prouinciam malis hominibus, ⁊ delictis. l. cōgruit. ff. de of. pres. Sz tñ 3rū credo verius p tex. in. d. l. si lenones. ibi liceat filiab⁹ ⁊ ancillis. † Uerbū eñ liceat, est permissiuū, nō necessatiuū. vt i auc. vt li. ma. et auie. in rub. ⁊ in. ⁊ not. glo. in. l. etiā. §. j. in. §. lectu. ff. de mino. ⁊ hoc idē voluit tex. ⁊ glo. not. in. d. l. fin. C. de specta. lib. xj. vbi dicit tex. ⁊ ancillis, ⁊ filiabus si velint ⁊c. non ergo cogūtur: ⁊ idē puto qñ pater cogit̄ emācipare filiū, in casu quo contra pietatē afficiebat: q2 beneficiū nō cōfertur in inuitum: et idē dico in tertio casu. qñ pater pauper, et prauorum moꝝ arrogauit minorē diuitē. de quo videtur casus in ratione sui. in. l. si iudex circumuen. ff. de mi. Et idē etiā, p easdē rōnes in alio casu, qñ legatur patri, vt emācipet filiū: nā tūc etiam filius non cogitur cōsentire, ⁊ tñ pater debet habere legatū. vt. l. j. C. de his q̄ sub mo. et istis casibus proprie loquit̄ gloss. in. d. §. qñ aliter. in auc. qui. mod. na. effi. sui. ¶Secundo vero casu principali. quo querit̄. an fili⁹ cogat̄ ɔsentire emācipatiōi de eo faciēde in casib⁹ ecōtra. vcz. qñ pater vult eū emācipare: q2 fili⁹ nimiū afficit eū: vel cogit peccare: vel relinqt̄ filio si emācipet̄: vel qñ filius est paup: ⁊ malus, ⁊ arrogat⁹ a diuite, ⁊ bono: dic qd qñ relinquit̄ filio vt pmittat se emācipari, ⁊ accepit ipse legatū, cogit̄ postea ɔsentire emācipationi de eo faciēde vt. l. si cui. ff. de ɔdi. ⁊ demō. vt volūtas testātis nō frustret̄. In alijs aūt trib⁹ casib⁹ non cogit̄ fili⁹ consentire. quia pater potest, ⁊ p se ⁊ p iudicē exercere patriā ptāte. vt. l. ij. C. de pa. po. ⁊ l. j. C. de emē. ppin. vnde nō est recurrēdū ad remedia coactionis extraordinariū. vt. l. i puiciali. §. j. ff. de no. ope. nū. ⁊ ibi Bar. ¶Adde tñ q in oib⁹ casibus in qb⁹ pōt qs exheredari, ⁊ meret̄: ex eisdē pōt inuitus cogi emācipari: q2 ista duo eqparātur. vt. l. qdā cū filiū. ff. de verbo. oblig. ⁊ ita no. ibi doc. nec isto casu. succedit patri ab itestato. vt l. fi. ff. si qs a pa. fue. ma. ⁊ §. cum autē. s. de adop.
3 ¶† Itē adde fm Jo. de pla. qd fili⁹ emancipat⁹ derelinquēs patrē in paupertate, vl' in valetudine laborantē: potest in potestatē reuocari: ac etiā exheredari. vt. l. alimēta. ⁊ l. necare. ⁊ ibi Bar. de libe. agno. ⁊ l. filia. C. de pa. po. hoc tz etiā Cy. in. l. j. C. de ingra. lib. ⁊ hoc qñ fuit emācipatus a patre: sinautē, ab auo: nō poterit post mortē aui, reuocari a patre in ptāte: pp igratitudinē. vt arg. l. si qs hac legi. in prin. ⁊. §. j. ff. q ⁊ a q. ⁊ p Bar. in. l. qui libert⁹. ff. de adop. facit. l. licet. C. de reuoc. dona. ⁊ l. fi. eod. tit. et videtur pbari. in. l. j. C. de ingra. lib.

a *De tutelis*[a]. *Rubrica.*

SVMMARIVM.

1 Diffinitio tutelæ.
2 Filiusfami. non pōt habere tutorē. neq curatorem.
3 Tutor aliquando datur volens.
4 Tutor non solum habet potestatem: sed etiam executionem.

b TRanseamus.[b] Iste titu⁹ diuidit̄ in quatuor ptes. Prio. subdiuidit pmū mēbrū psonaꝝ positū. s. i ti. de his q sunt sui, vel alieni iuris. Scōo diffinit, qd sit tutela. Tertio qui sunt tutores, ⁊ vñ dicant̄. Quarto q sunt illi q pñt tutores ex testō dare: ⁊ q dari. scōa ibi: est autē. tertia ibi: tutor. quarta ibi, pmissum. ¶No. q cognito vno de 3rijs, cognoscitur ⁊ reliquū. ¶No. triplicē speciē personarū, q̄ sunt sui iuris: q̄dā sūt in tutela. q̄dā in cura aliena: q̄dā nec in tutela nec i cura aliena. ¶† No. diffinitio
1 nem tutele: q2 est vis in capite libero. ¶Ex quo no. q cum omnis diffinitio debeat conuerti cum suo diffinito. vt. l. j. §. dolum. ⁊ ibi not. ff. de dolo. ✱ADNOTATIO. Debetq ɔstare ex gñe ⁊ differētia scdz philosophū. ⁊ pbat Bar. in l. j. in pnci. col. j. de testa. in pādectis. Ant. Caius. qd si qs est in ptāte aliena, nō pōt hr̄e tutorē: ⁊ ex q̄ diffinitiōe no. fz Bal. i. l. j. ff. eo. cāz formalē dū dicit. vis atq potestas: cāz materialē. dū dicit. ad tuēdū, cām efficiētē. dū dicit: iure ciuili. ⁊ cāz finalē. dū dicit. iuēta. ¶Not. ibi ad tuēdū eū. q2 tutor dat̄ pncipalit̄ psone. lz i ɔsequētiā reb⁹ vt. l. i copulādis. C. de nup. ¶No. ibi pp etatē ⁊c. qd ad hr̄ vt sit tutela: op3 qd sit defect⁹ etatis: vcz qd sit i pupillari etate. al's aūt si aliū defectū pateret̄: ⁊ nō defectū etatis, nō daret̄ tutor: sz curator. ¶No. ibi iure ciuili. q datio tutele ē d iure ciuili: nō aūt
2 naturali, vl' gētiū. ¶† In gl. nō sūt. ibi. filiusfa. q̄ nō pōt hr̄e tutorē, vl' curatorē. Istd ē verū. qñ est in tali casu, q̄ prī aliqd vsufruct⁹ noīe querit̄: q2 cū pr̄ sit legitim⁹ administrator, nō est op⁹ q det̄ ali⁹ ɔfensor, tutor siue curator: q2 null⁹ amor vincit pr̄nū. vt. l. fi. §. j. ibi. no. C. de cura. furi. sec⁹ si prī nihil q̄rit̄: q2 cū nō sit ei⁹ legitim⁹ administrator, dat̄ nō dico filio, sz bōis curator, nō dico tutor. l. fi. §. sinautē i scōa. C. d bo. q̄ lib. ⁊ ibi no. ¶Aduertas tñ q isto casu lz iudex dixerit. do Titiū curatorē Seio filiofa. Caij. i talib⁹ bōis, q datio nō vitiat̄. sicut dicim⁹ i sīli. qd sn̄ia in virtute reali, dz dari pdio. vt. l. q aliena. §. fi. ff. d neg. ge. ⁊ tñ si feratur i psonā dñi pdij, vz. vt no. Bar. i. l. pri⁹. ff. d no. ope. nū. ita dt Bar. i. d. §. sinautē i scōa. allegat. l. ij. i pn. ff. si ser. vē. ⁊ p hr̄ facit ēt qd no. Bar. i. l. j. ff. de nego. gest. vbi vult, qd nō vitiat̄ tutela est si iudex dicat: Titiū primiorē agnatū tutorē do. q2 intelligit̄. i. datū a lege dclaro: ⁊ p hr̄ et facit regula: q2 vba libelli iproprant̄. vt saluet̄ libell⁹. vt. l. sz si possessor. §. j. ibi no. ff. d inreiu. ⁊ no. Bar. elegāter i. l. si olei. C. loca. ⁊ ēt vba iudicis i sn̄ia sua, q2 itelligūt̄, ⁊ iproprant̄ fz subiectā materiā. vt not. glos. in. l. ⁊ puto. §. j. ff. fa. ercis. ¶Ex his infertur ad practicam, q quando filiusfami. minor est in iudicio: an sufficiat autoritas patris, vel debeat dari tutor

dari curator. Et dicẽdũ est. q aut est super re, in qua põt patri aliquid q̃ri, vel habere vsumfructũ: ꝛ sufficit tũc patris autoritas. Sed si esset ꝯuent⁹ sup re q̃ nõ ptinet ad patrẽ, vt in actiõe psonali, vel criminali. tũc patris autoritas nõ sufficit: sed daret curator. vt. l. j. C. de bo. ma. ꝛ in. l. fi. §. vbi aũt in vnũ. C. de bo. q̃ lib. ita dicit Bar. in. l. fi. §. j. ff. de ver. obli. qd̃ no. q: semp in criminalib⁹, vel etiã in actiõe ciuili psonali, tñ, qñ filiusfa. agit, vel cõuenit, nõ requirit ꝯsensus, vel autoritas patris: q: patri nihil põt queri: ꝛ no. Bar. in. l. inter liberos. §. j. in. l. filiusfa. ff. de adult. ¶ Ex qb⁹ no. maximã limitationẽ. ad. l. fi. §. necesse. C. de bo. q̃ lib. vbi dicit, q fili⁹ vt stare possit in iudicio, reqrit patris cõsensus: q: illud est verũ in ciuili tñ, secus in criminali. Itẽ illud est verũ i rea lib⁹ actionib⁹: nõ in psonalib⁹: qñ filius cõuenit: ꝛ sic vbi de vsufructu patris nõ tractat, qd̃ no. de intellectu tñ. d. §. necessitatẽ. vide q̃ plene dixi. j. de acti. §. in personã. ¶ In gl. potestas. ibi in pn. violẽta potestas. dic idẽ voluit gl. in. l. j. in. j. gl. ff. eo. sed Bar. ibi hoc reprehẽdit. primo qñ duo substãtiua copulant, vnũ resoluit i adiectiuũ alteri⁹: vt. l. j.
3 ff. de pac. ꝛ no. gl. in. l. q̃ extrinsec⁹. de vb. oblig. ¶ † In ea. gl. ibi. C. de decur. l. null⁹. lib. xj. sed Bart. in. d. l. ij. in pn. ff. eod. reprehẽdit dictã gl. q: qñqꝫ tutor dat volẽs, nõ inuit⁹: vt. ff. eo. l. in eos. ꝛ hoc hodie apparet, in matre, ꝛ auia, q̃ volẽtes ꝛ nõ inuite sunt tutrices. vt in aut. matri ꝛ auie. C. qñ muli. tut. offi. fun. põt. sed ẜm Raph. in. d. l. j. gl. consyderauit. dat. i. dari põt. ꝛ hoc erat verũ regulariter iure antiquo: i quo
4 qñqꝫ etiã volẽs accipiebat tutelã. ¶ † In ea gl. in fi. q. d. gl. ꝫ Bar. in d. l. j. qd̃ nõ solũ tutor hꝫ potestatẽ: ꝫ etiã executionẽ ipsi⁹ potestatis: q: qdã tãtũ habẽt potestatẽ: nõ executionẽ: vt. l. a diuo pio. in pn. ff. de re iudi. cũ ibi not. Quidã tñ habẽt executionẽ: nõ etiã potestatẽ. de q̃ in. l. inter tutores. C. de admi. tu. sed Bar. in. d. l. j. reprehẽdit hãc expositionẽ, dicẽs, q ẜm hoc nõ esset tutor. si hãc potestatẽ nõ haberet: q: diffinitio debet cõuerti cũ suo diffinito. vt. d. l. j. §. j. ff. de do. Sed hoc est falsum p. l. legitimos. ff. de legi. tu. ꝛ. l. si nemo. ff. de testa. tu. ꝛ in toto tit. de tuto. ꝛ cura. da. ab his. q: sunt tutores. nõ aũt habẽt potestatem administrandi: nisi cõfecto inuentorio: vt. l. fi. C. arbi. autẽ. ꝛ eodẽ modo antequã satisdet, non potest administrare: ꝛ tamẽ tutor est: q ptꝫ: q: vbi imminet necessitas, põt illud facere: etiã ante inuẽtariũ, vl satisdatiõis prestationẽ. vt. l. tutor q repertoriũ. ff. de admini. tut. sed ẜm Raph. in. d. l. j. gl. cõsyderauit q est vis, atqꝫ potestas aptitudine: sicut in simili: vt. l. inuito. §. si sub conditione. ff. eo. nam si datur tutor sub cõditione si satisdederit. conditio intelligit, quo ad executionem: nec actũ suspendit. vt ibi: ita erit hic quare Bar. exponit vis atqꝫ potestas. i. virens potestas: vnde dicit qñqꝫ vis accipit p actu, qui infertur ab vna persona in aliã: vt violẽtia: qñqꝫ sumit vis pro habitu psone. ꝛ tũc descendit a vireo vires. vt illud oĩs nostra vis ꝛc. vt habet in Sallustio. Et aduerte q illud qd̃ gl. dicit violẽta potestas, ex alio nõ placet Rapha. q: verbũ violẽter ẜm gl. ascribit potius dãti tutorem, quã tutori: ꝛ nõ tamẽ est de substãtia tutoris: qñ respicit ipm actũ dãdi. ¶ In gl. libero ibi. s̃. eodẽ. in prin. dic scd̃m hoc illa verba in capite libero, intelligunt passiue: sed dicit Bar. tũc melius dixisset iurisconsultus, in caput liberũ. ar. l. in eum. ff. eo. ꝛ. ff. de offi. presi. l. iij. Rapha. ibi dicit, q satis posset stare meli⁹: ergo intelligit actiue, in ipo tutore. vt. j. qui dari. tut. pos. §. j. q: tutor debet esse liber. ¶ In gl. data ibi permissa a testatore: vel dic data persone permissa secũdario rebus: ꝛ sic tutela qñqꝫ dat a lege. vt. l. legitimos. p totũ. ff. de legi. tu. qñqꝫ datur a testatore pmissione legis. vt. l. j. ꝛ p totũ tit. ff. de testa. tu. qñqꝫ a iudice, lege permittente. vt. ff. de tut. ꝛ cura. da. ab his. per totum.

SVMMARIVM.

1 Tutor est defensor pupilli.

a Tutores. a ¶ Ille est tutor in quem cadit diffinitio tutele. h. d. ¶ Not. ibi: nomen accipiunt. quia propria deriuatio vocabuli sumitur ex diffinitione, seu allusione vocabuli ꝯcordat aĩs sumitur, ꝛ preualet ex diffinitione. vt no. Bar. in. l. j. ff. de test.
1 ꝛ dicam infra. de test. ord. in prin. ¶ † No. ibi: q̃si defensores. q tutor est defensor pupilli. ꝛ ideo debet iurare q nõ relinquet pupillum indefensum. vt. l. fi. §. defensionem. C. de admi. tu. ꝛ ibi Bar. ꝛ doct. alias non tenet tutela. vt ibi no.

SVMMARIVM.

1 Dationi tutelæ testamentariæ, oportet q plura copulatiuè cõcurrant.
2 Dignius est præferendus minus digno.
3 Curator si detur adulto, vt prodigo, vel furioso, an valeat datio.
4 Tutor an possit dari in epistola.
5 Pater dans tutorem filio in voluntate minus solenni, an valeat datio.
6 Pater non potest prouidere filijs suis puberibus de curatore.

b Permissum. b Pater põt filio suo pupillo tutorẽ dare in testamento licet etiã nepoti ex filio: dummodo nõ sit in potestate sui patris recasurus. hoc dicit. Et diuiditur in tres partes. Primo. ponit dictum in genere. Secundo. illud modificat. Tertio. modificationem exemplificat. secunda ibi: nepotibus. tertia ibi: itaqꝫ. ¶ Nota ibi parẽtibus ꝛc. Et ibi liberis: q: loquitur indefinite: qd̃ qlibet ascẽdẽs qui habet aliquẽ descẽdẽtem in potestate: vt atauus nepotem, vt. l. iij. §. parentes. ff. de in ius vocan. coniuncta. l. liberorũ. de verborũ signi. potest tutores
1 dare. eisdẽ. ¶ † No. q ad hoc vt valeat datio tutele testamẽtarie, oportet qd̃ plura copulatiue cõcurrant: videlicet, qd̃ ascẽdẽs sit, q det tutorẽ descendenti. Secundo. q descendens sit impubes. Tertio. q in eius potestate. Quarto. q propter mortẽ talis ascendentis, impubes non sit recasurus in alienã potestatem. Quinto. q talis datio tutele fiat in testamento: qd̃ tamẽ intellige: vt in gl. ꝛ ibi dicã. ¶ Ex quibus sequitur. cum femine nõ habẽt filios i potestate. vt. §. femine. s̃. de adoptio. qd̃ nõ possunt dare tutorẽ i testamẽto filijs
2 suis. vt. l. ij. ff. de cõfirmatio. tuto. ¶ † In gl. prima. ibi: vtpote digniore ꝛc. No. q dignius est preferẽdũ minus digno. facit. l. fina. ꝛ qd̃ ibi no. ff. de fide instrumẽto. ibi vide Floria. ¶ In glo. impuberibus ibi inuitus ꝛc. Hoc intelligas. vt habet in. l. iij. in prin. ff. de tute. videlicet. qd̃ quoties concurrunt naturalis causa, ꝛ causa accidẽtalis, preualet naturalis accidentali: ꝛ ẜm naturalitatem, debet puideri. vnde pupillo muto, vel furioso nõ dabitur curator. vt furioso, sed tutor vt pupillo: vt ibi. ¶ In hoc tamen conclude ẜm Bart. Ibi quandoqꝫ causa naturalis, ꝛ accidẽtalis, sunt in uicẽ repugnãtes: tũc preualet accidẽtalis: cũ natura alteret. vt. l. j. §. bestias. ff. de postu. quãdoqꝫ causa naturalis: ꝛ accidẽtalis nõ repugnãt: sed repugnãt effect⁹ earũ: nã potest qs esse pupillus ꝛ furiosus, ꝛ non habere tutorẽ, vt pupillus, ꝛ curatorẽ vt furiosus: ꝛ preualet causa naturalis. d. l. iij. quandoqꝫ causa naturalis ꝛ accidẽtalis possunt simul cõcurrere: ꝛ etiã effectus earũ se cõpatiunt. ꝛ tũc vna non preualet alteri vt. l. cũ pater. ff. de iure dot. ꝛ idẽ Bald. in. l. j. C. de cur. furio. ex quo sequitur. q si est adult⁹ prodigus cui põt dari curator vt minori: ꝛ curator vt prodiguo: dabitur sibi curator vt minori. ita dicit Bar. in. d. l. iij. in prin. ꝛ Bal. in. d. l. j. C. de cura. fu. dicit q si iste adultus est furiosus: qd̃ recipit curatorẽ vt adultus: ꝛ non vt furiosus. ¶ Ex quo sequit quod nõ habebit legitimum curatorem: sed tantummodo datiuum. lꝫ regulariter furiosus sit sub cura legitimorũ. vt no. j. de cura. §. furiosi. ꝛ. C. de epis. au. l. de creationibus. vnde dationẽ cure facit etas: ꝛ nõ furor. vnde nõ erit curator post etatẽ pfectaꝫ: licet duret furor. qd̃ no. Item diuersa est autoritas curatoris adulti, ꝛ curatoris furiosi: vt patet ex coniunctione duarum legum. s̃. de admi. tut. l. cum quidam. ꝛ. l. fi. §. fin autem in furore. C. de cura. fu. ¶ Et predicta inducuntur per Bar. ꝛ Rapha. in. d. l. iij. in prin. pone dicit statutũ, q de causis pupillorum debeat talis index cognoscere. Aliud statutum dicit, q de psonis miserabilib⁹ cognoscat alius index: pone vn⁹ pupillus est miserabilis persona: index pupillorum cognoscet.
3 ¶ † Quero qd si det curator adulto, vt prodigo, vel vt furioso, valeat datio. Bar. post Ja. ꝛ Cyn. in. l. feie. ff. de tu. ꝛ cu. da. ab his. in effectu dicit qd̃ quandoqꝫ dat curator rõne etatis. ꝛ tũc si in hoc est erratũ, datio est nulla ipso iure. vt. d. l. feie. quãdoqꝫ dat curator vt pdigo: tunc lꝫ in hoc sit erratum: tamẽ valet decretũ. ꝛ pro hoc est glo. in. l. labeo. ff. de vsuca. ratio est: q: declaratio etatis fit a natura. Declaratio pdigalitas, spectat ad iudicem. Unde sic etiam habet p veritate, ex quo index ita declarauit. facit qd̃ no. Bar. ꝛ doc. in. l. licet. C. de pcu. ꝛ in. l. j. §. idẽ papi. ff. qd̃ fal. tu. aut. ꝛ idẽ no. in. l. ft. C. qñ puo. nõ est neces. ꝫ Bal. in. d. l. feie. dicit q imo etiã est alia rõ: q: licet etas nõ ptineat ad iudicẽ: tñ bene ptinet ad ipsum pnunciatio, ꝛ declaratio etatis. vt. ff. de mino. l. de etate. ꝛ ibi late Barto. ꝛ ideo dicit q ratio est. quia etas tractu temporis expirat: dato qd̃ tutela cõ

¶ Tutores. Pone casuꝫ i tertia parte. Dñe iam video qd est tutela: dicatis ergo. q sunt tutores. Ad hoc respondit Iusti. q tutores sũt q eã vim ꝛ ptãtem accepe runt, ex qua vi ꝛ ptãte nomẽ suũ acceperũt: nã dicunt tutores a tuẽdo, q̃si tuitores. i. defensores sicut editui dicũtur, q edes tuentur. ꝛ hec i tertia vsqꝫ ad. §. illũ permissum ꝛc.

¶ Permissum. Hic icipit quarta ps in q̃ sic pone casum, domine. ex quo vultis tractare de tutelis, ꝛ testamẽtaria tutela que dignior est: dicatis ergo i pmis. qui pñt dare tutores in testõ et qb⁹. Ad hoc rñdet: amice. pmissum est parẽtib⁹ q liberos tẽpore mortis in ptãte hñt, liberis suis impuberibus ex testõ suo dare tutores: ꝛ hoc in filiis ꝛ filiab⁹ gñaliter locum obtinet: ꝫ sec⁹ est in nepotib⁹, ꝛ pnepotib⁹, ꝛ ceteris liberis in remotiori gradu cõstitutis. Nepotib⁹ enim, ꝛ neptib⁹ ita demũ possũt parẽtes in testõ suo tutores dare: si post obituꝫ eorũ hmõi nepotes in patris sui ptãtem recasuri nõ sunt. vñ si tpe mortis mee filiũ tuũ ꝛ ex me nepotes ꝛ neptes i potestate tua habes. nepotes et neptes in testõ tuo tutores accipere nõ poterũt lꝫ i ptãte fuerit: quia statim post mortẽ tuã in potestate pr̃is sui sunt recasuri.

sisteret in momēto, immediate sequēti. ꝛ sic esset ridiculosum: sed in his q̄ nō expirāt tractu tpis, sicut ꝓdigalitas: tunc decretū nō esset ridiculosum, quia tūc tādiu durat cura, q̄diu declarat̄ cōtrariū, vt. l. j. ff. de cura. fu. ꝛ ideo valet, si nō esset expressus error. fm Cy. ibi. Et adde qd̄ no. Bald. i. d. l. j. C. de curat. fu. vbi Bal. etiā dicit vtrocꝫ casu etatis, ꝛ ꝓdigalitatis tenere decretū, rōne dubij. vt no. ff. d̄ pe. here. l. si putas. dūmodo sit ꝓcessum cā cognita. sec⁹ si ex abrupto. vt. l. ij. C. qn̄ ꝓuoc. nō est neces. ꝛ dicit qd̄ ita est cōis opi. aduocatorū. ¶ In gl. in ꝑtāte in fi. addō. l. naturalis. i ꝑn. ꝛ. §. j. ff. de ꝯfir. tu. ꝛ oīno ibi vid̄ qd̄ dicit Bar. q in effectu ꝯcludit. qd̄ aut tutor dat̄ a patre filio legitimo. ꝛ naturali i potestate. aut filio ltio tm̄, aut naturali tm̄. Primo casu si in volūtate solēni nō indiget cōfirmatione: sed ipso iure valet. vt. l. j. in ꝑn. ff. eo. si i testō min⁹ solēni: ꝛ tūc aut est nullū, rōne ꝓteritiōis: ꝛ vꝫ datio. vt i auẗ. vt cū de app. co. §. aliud. aut est nullū, rōne solennitatis: ꝛ tunc aut est dat⁹ tutor vn⁹ ex liberis: ꝛ valet ipo iure, sine aliq̄ confirmatione. vt. l. hac ꝯsultissima. §. ex imperfecto. ꝛ ibi no. maxime p Bal. C. de test. aut est dat⁹ extrane⁹: ꝛ tūc indiget cōfirmatiōe. vt. l. q a patre. ꝛ ibi Bar. ff. de ꝯfir. tu. qd̄ intellige fm distin. l. in cōfirmando. cū. l. seq. ff. de cōfir. tu vcꝫ si testator decedat incōtinēti vel ex internallo. Secūdo casu principali. qn̄ pater dat tutorē filio legitimo tantū: aut adoptat⁹ trāsiuit in potestatē adoptātis, vel nō. ꝛ p̄io casu valet ipso iure. scd̄o nō: iuxta distinctionē. l. pe. C. de adop. ¶ Tertio casu principali. qn̄ dat tutorē filio naturali tātū: vt puta filio emācipato: tūc cōfirmat̄ sine inquisitione. vt. l. j. ꝛ qd̄ ibi no. ff. de ꝯfir. tu. q̄ncꝫ dat̄ filio naturali, nato ex cōcubina: ꝛ tūc distiguit̄: aut eū nō instituit: ꝛ tūc cōfirmatur sine inqsitiōe. vt. d. l. naturali. in princ. aut eū instituit. ꝛ tūc si hꝫ alia bona, ꝛ tūc cōfirmat̄: sed in bonis datis a testatore cōfirmat̄ sine inquisitione: in alijs administratio non decernet̄ sine inquisitione. vt. l. fi. ꝛ qd̄ ibi no. C. de cōfir. tu. Si vero dat̄ spurio nullo modo datur, nec cōfirmat̄. vt no. in. l. j. ff. de cōfir. tut. ꝛc. ¶ In gl. testō. in fi. dic vel in nō cōfirmato exp̄sse. vt. ĵ. de codicil. §. penul. ꝛ qd̄ ibi no. facit ꝙ not. gl. in. l. iij. ff. de test. tut. dūmodo testamētū sit factū. vt no. gl. in. d. l. iij. sec⁹ si nō eēt factū testm̄. vt ibi no. glo. ꝛ Cy. ꝛ alij docto. in. l. ij. C. de testa. tut.

4 ¶ † Querit Dy. vtrū ab intestato: ꝛ sic vel i codicillis tātūmodo cōditis, vel epistola, iuxta. l. fi. in fi. C. de codic. possit tutor dari: ꝛ dic qd̄ nō. vt. l. sepe. ff. de ver. signi. q2 fm Bal. in. d. l. ij. C. de testa. tut. vr̄ implicare ꝯdictionē, qd̄ sit tutor testamētari⁹ abintestato. Tn̄ Cy. in. d. l. ij. ꝛ ibi Bal. ꝛ gl. in. l. hac cōsultissima. §. ex impfecto. C. de testa. dicūt ꝙ oīno est ꝯfirmand⁹: q2 casus est ꝫ Salicē, eqparādo epistolā codicillis. vt. l. ij. C. de ꝯfirma. tu. ꝛ ibi hoc no. Cy. ꝛ cōfirmat̄ sine inqsitiōe: nisi noua cā supueniat. vt est tex. ꝛ ibi Bar. i. l. patrē. §. cū a patre. ff. de testa. tu. ¶ Quid si dat⁹ est Titi⁹ in testō: postea p testatorē cassatus: an possit postea vt legitim⁹ tutor admitti. Bar. i. l. miles. §. sexaginta. ff. de adulte. fm Dy. Primo arguit qd̄ sic. p illū. §. In ꝯtrariū arguit p. l. scire opꝫ. §. j. de excus. tut. ꝛ. l. j. §. except. ff. quā. re. act. nō da. hoc sequit̄ Dy. qd̄ Bar. dicit ꝓcedere, si ideo testator illā particulā cassauit: volēs decedere intestatus q̄ ad illā ꝑticulā: al's sec⁹. vt. l. cācellauerat. ff. de his q̄ in test. delen. In dubio autem colligit̄. ꝛ ibi no.

5 ¶ † Quid si pr̄ ᵃ dedit tutorē filio in volūtate minus solēni, dic qd̄ lꝫ nō teneat ipso iure datio: tm̄ oīno est cōfirmād⁹ a iudice. vt. d. l. ij. C. de ꝯfirma. tu. ꝛ ibi. Bar. ꝛ Cy. ꝛ etiā no. Bal. in. d. §. ex impfecto. ꝛ no. Bar. in. l. iij. ff. de cōfir. tu. Intellige tū ꝓdicta sane: si testm̄ est min⁹ solēne, vitio ꝓteritionis, vel exheredationis, ipso iure tꝫ datio autoritate legis, que cōfirmat tutelā. vt in auẗ. vt cū de app. cog. c. aliud. ꝛ not. in auẗ. ex causa. C. de li. prete. si aūt esset nullū ratione defect⁹ numeri testiū: tūc aut est datus tutor extrane⁹: ꝛ procedūt q̄ dicta sunt. Si autē est datus vnus ex filijs fratribus suis: tūc sine cōfirmatione est tutor: q2 quo ad filios tale testamentū valet. vt. d. §. ex imperfecto. ꝛ ibi Bal. ¶ Aduertas, qd̄ pr̄ vel auus, habēs filiū vel nepotē in potestate, pōt tutorē relinquere in testamēto filio: etiā si nihil ei relinquat: vt q2 eū exheredat. vt. l. pe. ff. de testa. tu. ꝛ est gl. in. l. generali. ff. de cōfir. tu. ꝛ est ratio: quia est prouisio filij: sicut quādo pupillariter filio exheredato substituit. vt. ĵ. de pupi. substi. §. non solum.

6 ¶ † In gl. inter tutores. in fi. no. ꝙ pater non potest ꝓuidere filijs suis puberib⁹ de curatore. ꝛ sic nō pōt esse curator testamētari⁹: sed est datiuus. vt. ĵ. de cura. in ꝑn. Et est ratio fm doc. in. l. pe. C. de testa. tu. q2 tutor dat̄ inuito: sꝫ curator nō ꝓterq̄ ad lites. vt. ĵ. de cura. §. itē inuiti: vel secūdo. q2 tutor dat̄ ratiōe patrie potestatis. vt. ff. de admi. tu. l. impuberi. sed patria potestas est circa personā principaliter. ꝛ tutela potestas, in capite libero. vt. s̄. eo. in ꝑn. Sed curator datur bonis, circa q̄ principaliter nō versat̄ patria potestas. fm Cy. in. d. l. pe. vel fm Bal. ibi q2 puberes possunt sibi ꝓuidere, in petendo curatores. vt. l. j. C. qui pe. tu. ergo non pōt sibi ꝓuideri per patrē. vt arg. l. ex facto. in prin. ff. de vul. ꝛ pup. ꝛ est ratio: q2 non datur curator nisi petēti: vt. l. q habet. §. pupillus. ff. de tut. ¶ Et predicta ꝓcedunt in pubere sane mentis: sed si esset furiosus, vel demens, posset in testō per patrē ꝓuideri de curatore. vt. l. de creationib⁹. cū. fi. C. de epis. au. ita Bar. in. l. j. ff. de cōfir. tu. ¶ Aduertas tū, ꝙ si in testō datur curator. tn̄ cōfirmari debet a iudice. vt dicit tex. ĵ. de cura. in prin. ¶ In gl. itacꝫ filius in fi. no. ꝙ priuilegiū militis nō debet aliter late intelligi: ꝙ ledat ius alterius. vt. l. cum filius. coniuncta. l. j. ꝛ qd̄ ibi no. Bar. ff. de test. mili. ¶ In glo. tutorē. ibi nepotes ꝛc. dic. nati ꝛ concepti ante emancipationem. vt. ff. de cura. fu. l. furioso puberi.

b Cum autem. ᵇ ¶ Pater potest dare tutorē posthumo: q si natus esset: esset in ꝑtāte sua. h. d. ¶ No. ꝙ posthumus habet̄ pro nato. de quo hic in gl. ꝛ ibi dicā. ¶ Not. ꝙ non tantū iam natis: sed etiam posthumis, tutor dari pōt. ¶ No. ꝙ posthumis alienis: ꝛ sic illis q si nati fuissent viuo testatore, non fuissent in eius potestate: nō pōt dari in testō tutor: sicut posthumus alienus nō poterat institui. vt. l. gallus. §. ille casus. ꝛ qd̄ ibi Bar. doc. ꝛ Raph. ff. de li. ꝛ posthu. ¶ No. in ver. si modo. quod ad hoc vt posthu. per patrē possit dari tutor in testō, duo opꝫ ꝙ cōcurrāt: p̄io. ꝙ si nati essent viuo patre, effecti fuissent in ꝑtāte patris: ꝛ sui here. et sic obtinerent primū gradū. vt. l. posthumorum. ff. de inu. test. ꝛ nō est miruꝫ: q2 si nō esset obtēturus primū gradū, esset recasurus i ꝑtāte alienā: ergo eidē non posset de tutore prouideri. vt. l. j. ff. de testa. tu. ¶ In gl. impuberib⁹. ibi. l. quod dicim⁹. idē no. gl. in. l. lege fal. placuit. ff. ad. l. fal. Inducit̄ iste tex. ad. q. p Guil. de cu. Bar. ꝛ Bal. in. l. q in vtero. ff. de stat. ho. quod si statuto cauet̄. vt est Florē. vt qui ceperit lupū: hēat. x. p quolibet: ꝛ q ceperit vnā lupā pregnātē duob⁹ lupatinis: quod decē debeat habere. ꝛ determināt ꝙ vnica decē tm̄. q2 ibi lupatini nō habentur ꝓ natis ad cōmodū capientis: preterea in vno corpore sunt plures anime: ꝛ labor vnicus fuit in capiendo. ergo vnicū premiū tm̄ debet̄. vt. l. seio. in prin. ff. de an. leg. ¶ Querit Bal. qd si cepi matrē cū lupatinis iam natis: ꝛ dicit vnū premiū deberi. vt arg. l. sed addes. §. si qs muliere. ff. loca. nā qui ex lacte nutrit̄ adhuc in vētre videt̄. ¶ Facit etiā ad q. quidā Areti. fecit testm̄: ꝛ dixit si Titius decesserit sine filijs ex se legitime natis: īstituo ecclesiā sancti Anthonij heredē. modo Titi⁹ decessit vxore ꝓgnāte: q̄ postea peperit: querit̄ qd iuris. rn̄deo. ꝙ nō habetur dictus posthumus ꝓ nato tpe quo pater decessit: quia nō agit̄ de cōmodo vētris: quia nihil est sibi relictū, cū verba sint negatiua. vt l. ex facto. ff. de here. insti. ꝛ no. in. l. lucius. in fi. p glo. ꝛ doc. eo. ti. ꝛ ideo cum non agatur de commodo partus: debet inspici virtus, et veritas verborum: et est clarum ꝙ vere non erat natus tēpore mortis patris. ergo admittitur ecclesia sancti Antonij. ita dicit Bald. in. d. l. qui in vtero. ¶ Tertio facit fm Jo. de pla. hic ꝙ cuꝫ ista fictio quod habeatur pro nato, importet oīno effectū cū veritate, qd̄ si statutū dicat, qd̄ qcunqꝫ forensis qui fuerit cōtra hostes habeatur pro ciue: qd̄ istud intelligit̄ quo ad eorū cōmodū. vt hic in gl. alleg. not. p Bart. in. l. si is q pro emptore. ff. de vsuca. in ver. pone ergo statuit ciuitas. qd̄ null⁹ ꝛc. dic vt ibi, de quo latius per Barto. in. l. si maritus. ꝛ. l. iulia. ff. ad. l. iul. de adul. ꝛ in. l. j. ff. de suis ꝛ legi. ꝛ Bal. in. l. omnes populi. ff. de insti. et iur. ꝛ ego dixi latius. s̄. de iure perso. §. j. ꝛ vide Bar. in. l. in vrbe. ff. de statu homi. ꝛ qd̄ dicit hic Jo. de pla. fuit de mēte Bar. in. l. j. ꝛ ibi Ange. Bal. Raph. ꝛ Imo. ff. de leg. j. ¶ Aduertas tn̄. ꝙ propter dictum statuti priuilegiū, non intelligit̄ esse derogatum priuilegijs. que dant̄ forensibus. vt no. Bald. Ang. ꝛ Imo. in. l. talem. §. si quis ita. ff. de heredi. insti. ꝛ pro hoc adduco quod habetur. ꝛ ibi. Bar. ꝛ doct. in. l. falsa. §. j. ff. de condi. ꝛ demon. ¶ In eadem gl. in fi. dic ꝛ ratio: quia etiam tractatur de cōmodo ventris: quia perempta matre periret ꝛ partus fm Bar. in. d. l. qui in vtero. facit. l. pregnātis. ꝛ quod ibi not. per Barto. ꝛ alios. ff. de penis. ¶ In gl. in ver. fuerit. in fi. dic de hoc vt dixi. s̄. eo. §. proximo. ¶ Ultimo fm Jo. de pla. aduertas. qd̄ licet detur tutor ei qui est in ventre, non tamen datur tutor ventri: sed curator. vt no. glo. in rub. ff. de tute. cuius curatoris officium finitur, nato posthumo. vt. l. j. §. tandiu. ff. de vent. in pos. mit. ¶ Et quomodo conueniatur dic vt ibi. Ange.

ADDI.

a ¶ Quid si pater. Adde Bar. in. l. j. §. fin. circa mediū. N. alij vero ꝛ ibi do. Alexā. in iij. co. ff. de vul. et pup. substi. et i. l. iure. §. fi. ff. de testa. tu.

b ¶ Cū autē. Hic incipit qnta ps. i qua sic pone casum. Dn̄e iam video ꝙ parētes i testō suo liberis suis impuberib⁹ tutores dare pn̄t sed nunqd ꝑmittit̄ parētib⁹ dare posthumis suis tutores in testō. Rn̄det impator ꝙ sic. nā cū pluribus alijs causis, posthumi pro iā natis habeātur, statutū est i hac cā nō min⁹ posthumis, ꝙ etiā iā natis tutores in testō parētibus dari posse. ꝛ hoc est verū, si in hac cā sint posthumi si viuis parētib⁹ essent nati, i eoꝝ ꝑtāte caderent: ꝛ hoc in quarta ꝑte vsqꝫ ad illū: sꝫ si emancipato.

Sed si

a ¶ Sed si emancipato. Hic incipit vltima pars. in qua sic pone casum. Domine. iam video ꝙ permissum est parētib⁹ liberis suis impuperibus in sua potestate existentibus, in testō suo dare tutores. Sed pone. ꝙ pater in testamēto filio emācipato dederit tutorem: nūquid valet in casu isto tutoris datio: respōdet ꝙ nō. sed tamē lʒ in casu de iure nō teneat tutoris datio, si tamē de facto pater in testamēto suo filio emancipato tutorez dederit, iste tutor de facto a patre datus ex presidis sententia cōfirmādus est oīmodo. i. sine inquisitiōe. ¶ Extra casum no. ꝙ cōtrariorum eadem est disciplina: quia cognito vno contrariorū facile cognoscitur reliquum.

b ¶ Qui dari tuto. in testa. pos. Cōtinuatio huius rub. patet in hunc modum supra determinauit Iustiñ. qui pñt dare tu. in testamento ꝛ quibus: in presenti titulo intendit determinare qui tutores in testamēto da. pos. vnde de his dicturus subijcit rubricaz. qui tuto. ī testō dari pos.

c ¶ Dari autem. Diuidas hūc titu. in tres ptes ꝛ planus erit. In quarum prima parte determinat q pos. da. tuto. In secūda. parte determinat qualiter pñt dari, et ad quid principaliter dātur tuto. In tertia et vltima parte exponit verba testatoris quibus vtitur, dando tutores in testō. pma pars ptēdit vsq ad illū. §. ad certū tps. ibi incipit scda. et durat vsq ad illuz §. si qs filiabus. hic icipit tertia. ꝛ durat vsq ad finem titu. ¶ Et hoc dicit paterfa. ꝛ filiusfa. ꝛ seruus proprius etiam sine expressiōe libertatis, dari possunt in testō tutores, dūmodo ignorāter dē, vt liber: hoc dicit.

a **Sed si emancipato.** a ¶ Datio tutele filio emācipato impuberi nulli⁹ est momēti nisi p pfidē cōfirmaret. h. d. ¶ Not. ꝙ nomē dʒ esse ꝯñs, seu ꝯsonās rei. ¶ No. ꝙ ipuberi ī ptāte existēti, pōt pr̃ tutorē dare in testō. ¶ No. qd est tutela. ꝛ hec dñr vsq ad finē tituli. ¶ No. ibi oīno. ꝙ si tutor daẗ a pr̃e filio naturali ꝛ legitimo emācipato, ꝙ oīno est ꝯfirmādus. ꝛ sic iponiẗ necessitas: vt. l. si cū exceptione. §. quaten⁹. ff. de neg. ge. ꝛ est ꝯfirmād⁹ sine inqsitiōe, vl' alia iuestigatiōe: vtrū sit idone⁹, vl' ne. ¶ In gl. ꝯfirmād⁹. ī fi. duo sunt vidēda: pmo an tutor ꝯfirmat⁹, sit datiu⁹, an testamētari⁹. scdo. an talis tutor cōfirmat⁹, pferaẗ legitimo. Quo ad pmū Dy. ꝛ Bar. ī. l. j. ff. de ꝯfir. tu. dicūt ꝙ est datiu⁹: tñ sapit naturam testārij in hoc: q: nō satisdat. vt in. l. fi. e. ti. ꝛ hoc pbaẗ ī. l. iij. e. ti. vbi eqparat tutorē ꝯfirmatū, ei q dat⁹ est ī testō. si siẗ, ergo nō ē idē. vt. l. qd nerua. ff. dpo. ¶ Quo ad scdm. vtrū talis tutor ꝯfirmat⁹ pferaẗ legitio. gl. h vr̃ tenere ꝙ legitimus pferaẗ: facit qd tāgit gl. in. l. neq. C. de ꝯfir. tu. sʒ Mar. sil. tʒ ꝙ talis cōfirmat⁹ pferaẗ legitimo pbat ex ordine titulorum: q: pmo est titul⁹ de ꝯfir. tuto. q̄ de legi. tu. igiẗ ꝛc. Idē pbaẗ hic. vbi dr ꝙ oīno est ꝯfirmand⁹. ꝛ hoc cōiter teneẗ: vt dicit Bar. ī. d. l. j. ꝛ late p Bal. ī. d. l. neq. Sʒ aduertas. ꝙ lʒ pferaẗ legitimo, admittit tñ datiuū secū. vt. l. si vt pponis. C. de ꝯfir. tut. rō est sʒ Mart. in. d. l. j. q: ipse vere dat⁹ est: iō secū aliū sibi similē admittit. ¶ In gl. inqsitiōe. ibi l. videamus. dic ꝙ lʒ mr̃ ibi habeat affectionē ad filiū sicut pr̃: tñ ꝯ filiuz mr̃is est magis fragile, q̄ pr̃nū: vt no. gl. in. l. j. C. de ꝯfir. tut. iō magis pr̃i q̄ mr̃i ꝯcediẗ: ꝙ tutorē filio dare possit. ¶ Quero an anteq̄ ꝯfirmeẗ iste tutor, possit iudex de alio puidere: ꝛ gesta interim p dictū tutorē datū valeāt. dic ꝙ sic: vt ē text. ꝛ ibi no. ī. l. si vt pponis. C. de ꝯfir. tu. ꝛ hoc pprio motu iudicis: nō ad petitionē alicui⁹ ptis: q: tūc faciēdo de dicto tutore dato a pr̃e: lʒ nō legitime est obreptū iudici: iō nō valerēt. vt no. ibi Bar. ꝛ Bal. ꝛ aduertas, ꝙ etiā dict⁹ iudex posset postea dicto tutori dato, adiūgere dictū aliū tutorē ꝯfirmādū Iste est casus ibi sʒ Bal. ¶ Quid si petit se ꝯfirmari, ꝛ iudex negligit eū ꝯfirmare: an pt administrare, dt Bar. ī. l. q a pr̃e. ī fi. ff. d ꝯfir. tu. ꝙ dcretiste ī rectorib⁹ eccl'iarū, dicūt ꝙ sic: ī. c. j. de sup. neg. pla. ꝛ ibi p Innoc. Quid dʒ facere iudex añq̄ dcernat tutelā ꝯfirmato p iqsitionē: dic ꝙ dʒ pri⁹ pnūtiare ipʒ idoneū. al's nō valeret act⁹. ꝙ bñ no. ī practica. Iste ē tex. ꝛ ibi Bar. ī. l. tutores. ī fi. ff. de ꝯfir. tut. ꝛc. Ange.

b *Qui dari tuto. in testa. possunt.* b Ru.

¶ Cōtinuatur rubrica ad pcedentia, hoc modo. Dictū est. s. ti. j. §. permissum. vsq nunc de tutoribus datis in testō, verum q: aliqui in testō dari non possunt, ideo ista rubrica hic ponitur.

SVMMARIVM.

1 Filiusfa. potest fungi munere tutelę.
2 Filiusfa. tutor pōt patrem in ius vocare, sine venia.
3 Error in qualitate vel conditione personæ tutoris, viriat ipsam dationem.
4 Mutus an possit dari procurator.
5 Pater an teneaẗ insolidum de peculio, p tutela gesta.
6 Paterfa. qñ videaẗ cognoscere tutelā delatā filio suo.

c

Ari autem. c ¶ Tot⁹ iste titul⁹ diuidiẗ in quinq partes. Primo qui pñt tutores dari. Scdo qñ seru⁹ alien⁹ pōt i testō tutor dari. Tertio qñ furiosus vel minor tutor daẗ. Quarto qñ ad certū tps, vel sub ꝯditiōe, vel certe rei daẗ. Quito. qñ filijs, vl' filiab⁹ daẗ, qb⁹ datus videaẗ. scda ibi: seru⁹ aūt. tertia ibi: furiosus. qrta ibi: ad certū tps. qnta ibi: si qs filiab⁹. Et hoc pncipiū subdiuidiẗ ī qtuor ptes. Prio. ꝙ pr̃fa. et filiusfa. pōt tutor dari. Scdo. qñ seru⁹ ppri⁹ daẗ
1 sine libertate. Quarto. qñ credebaẗ liber. ¶ † No. ꝙ filiusfa. pōt fungi munere tute. Et est rō: q: in his q sunt publici iuris, nō curaẗ pa. po. vt. l. nā ꝙ
2 §. fi. ff. ad treb. ¶ † Ex q sequiẗ ꝙ filiusfa. tutor pt patrē ī ius sine venia vocare. vt. l. qsitū. ff. de ī ius vo. ꝛ pōt esse ī iudicio sine ꝯsensu pr̃is: vt no. gl. ꝛ Bar. in. l. fi. §. necessitatē. C. de bo. q libe. ¶ No. ꝙ seru⁹ ppri⁹ cū libertate pōt dari tutor. ¶ No. ꝙ eoipso ꝙ dñs suū ppriū dat tutorē filijs suis: lʒ nō exprimat libertatē, tñ eū liberū ac tutorē relinqre vr̃: sicut qñ ipsum heredē instituit: q: aliter tutor, vl' heres esse nō pōt: nisi sit liber: vt. l. pe. C.
3 de neces. seruis here. inst. ¶ † No. ī v. plane. ꝙ error ī qlitate, vl' ꝯditiōe psone tutoris, vitiat ipaz dationē. Etiā si sit error ī re ppria nouiter obuēta, ī qua est tolerabilis ignorātia: vt in gl. ꝛ an error ipediat ꝯctū, vl' dñij trāslationē, vel alteri⁹ iuris, vel act⁹. vide late p Bart. ī. l. j. ff. de offi. pcur. ces. ¶ In gl. j. ī fi. dic ꝛ est rō: vt ibi ac ēt: q: tutor dʒ suā autoritatē interponere, loquēdo. vt. l. etiā. ꝛ ibi gl. ꝛ Bar. ff. de auẗ. tu. ꝛ clarū est, ꝙ mut⁹ nō pōt loq: nec surd⁹ audire: vt. l. discretis. C. q testa. fa. pos. sed mut⁹, vel surd⁹ bñ pōt dari pcurator
4 ad negotia. vt. l. mut⁹. in fi. pn. ff. de pcur. ¶ † Sʒ an possit dari curator, vr̃ ꝙ sic: q: curator daẗ bonis: vt no. j. eo. §. certe: sʒ cū curator habeat agere in iudicio, ꝛ cās defendere, satis vr̃ ꝙ nō possit: imo vr̃ ihibitio eē ī tutore, ꝛ curatore, vt. C. q da. tu. pos. ī rub. vbi parificanẗ facit. l. limitibus. e. ti. sm Io. fab. ¶ In gl. filiusfa. ī fi. de hoc dic pleni⁹ p gl. ī. l. ij. ī pn. ff. ad muni. ꝛ pleni⁹ p Bart. ī. l. fi. cū dotem. §. transgrediamur. ff. sol. mat. vbi ꝯcludit. qñq pater cogiẗ ꝯsentire: nō tñ se obligare: ꝛ tūc cōsensus eū nō obligat: vt. l. nō solū. §. necessitatē. C. de boñ. q libe. qñq pōt ꝯsentire: ꝛ se obligare. tūc simplex cōsensus eū obligat. vt no. in. l. necessitate. qñq nō pōt cogi ꝯsentire. nec se obligare: tūc simplex cōsens⁹ eū nō obligat. nisi de peculio l. luci⁹ titi⁹. ꝛ ibi Bar. ff. de admi. tu. ꝛ no. in. l. j. §. j. ff. qd iussu. sʒ in. l. fili⁹. ff. de tu. sic dicit. ꝙ quoddā est mun⁹ publicū autoritate, ꝛ vtilitate: ꝛ tūc psentia patris sine ꝯdictiōe hr̃ p ꝯsensu. vt. l. ij. ff. ad muni. quoddā est mun⁹ publicū autoritate. sʒ vtilitate vt tutela: ꝛ tūc si pater expsse ꝯsentit, teneẗ. d. l. si fili⁹. sec⁹. si tacet. ꝛ hoc verū, si tutela est datiua: si vo est testamētaria. tūc etiā, si expsse cōsentiret: nō teneret nisi de peculio. vt. l. luci⁹ titi⁹. ff. de admi. tu. ꝛ ratio drie est: vt dicit Bar. in. d. l. luci⁹. q: in tutela in qua reqriẗ satisdatio, pōt pater cogi filio cōsentire: ꝛ pro eo se obligare: vt. l. si qs iter tres. §. impator. ff. de execu. tu. cū ergo possit cogi, merito ꝯsensus hr̃ p pmissiōe. q rō cessat
5 in tutore testamētario. ¶ † Tu vo dicas cū qriẗ an pater teneaẗ insolidū, vel de peculio, p tutela gesta a filio. aut est tutela testamētaria, aut datiua primo casu, siue pr̃ ignorauerit tutelā, siue nō: teneẗ solū de peculio, vl' de in rē vso. vt. d. l. luci⁹. scdo casu est tutela datiua. aut fili⁹ erat fact⁹ decurio. de cōsensu pr̃is: ꝛ tūc pr̃ teneẗ insolidū: siue ignorauerit tutelā filij, siue nō: vt. l. j. C. qd cū eo. aut fili⁹ nō erat decurio, vl' si erat, fuit creat⁹ ꝯ volūtatē pr̃is: ꝛ tūc pr̃ nō teneẗ insolidū: sed de peculio. vt. d. l. j. hoc veruz, si pr̃ nō ignorauerit tutelā: sʒ si agnouit. tūc teneẗ insolidū: vt. d. l. filiusfa. sed si expsse pr̃ ꝯdiceret nolationi facte de filio: tunc in nihilo teneret. vt. l. j. C. de filiofami. ꝛ quē
5 admodū pr̃ pro his teneẗ. libro. x. ¶ † Quero pro declaratione predictorum qñ pr̃ fami. videaẗ agno-

¶ Pone igiẗ sic casum in prima parte. Domine iā vultis tractare q pñt tutores dari in testamento. Ad hoc respondet imperator. amice. tutor in testō dari pōt nō solum paterfa. sed etiam filiusfa. ꝛ non solū liberi homines in testamento tutores dari possunt sed etiam serui. Nam si quis seruus seruum proprium in testamento suo cum libertate tutorem dare pōt. ꝛ non solū si libertatem expsit, tenebit tutoris datio: sʒ etiā si proprium seruū sine libertate in testō tutorem dedetit: ex ipsa enim datione tutele ipse seruus vr̃ directaz libertatem accepisse: ꝛ pro hoc administrationem cōsequiẗ: ꝛ hoc verū est quando testator q dedit eū in tutorez, serui conditionē non ignorauit. naz si p errorem quasi liberum eum dedit, aliud erit dicendū: quia in eo casu, nec liber, nec tutor erit. et hec vera sunt in proprio seruo. Sed si seruus alien⁹ pure in testō datus tutor fuerit cuz liber erit. puta testator ita dixit: stichum seruum Petri (cū liber erit) tutorē do. vtiliter datus videtur et hoc est verum in seruo alieno sed si proprium seruuz eo modo dederit tutorez: videlicet cum adiectione, cum liber erit, inutiliter dedisse intelligitur. Sed pone q dam satis inconsulte prouidens liberis suis, dedit eis quendaz furiosum tutorem, vel forte minorem. xxv. annis. Quid iuris in hoc casu: Ad hoc respondet imperator. ꝙ si furiosus vel minor. xxv. ann. tutor datus fuerit tunc demum tutor erit cum furiosus compos mētis factus fuerit: aut maior xxv. annis. extiterit. et hoc in prima parte vsq ad illum. §. ad certum tempus.

ſcere tutelā delatā filio ſuo.dic ſi ꝯſentit filio ge-
rēti tutelā,vel ipē pr̃ geſſit,ſiue q̃quo mō ꝯtingit
tutelā:vt qꝛ ſcripſit filio,vt diligēter tutelā gere-
ret:cũ ſciat piculũ ad nos ptinere.nō tñ vr̃ agno-
ſcere monēdo filiũ vt diligenter agat tutelā,non
adijciēdo alia vba q̃ agnitionē habeāt demōſtra
re.⁊ iſta ꝓbant̃ in.d.l.ſi filiuſſa.¶ Ad vnũ aduer
tas.ꝙ ſi in eodē inſtr̃o eſt pr̃,⁊ filiꝰ deſcriptus:lꝫ
nō dicat̃ ꝙ filiꝰ illud facit cũ ꝯſenſu pr̃is:tñ pr̃ vr̃
ꝯſentire filio:vt no.Dy.⁊ Bar.⁊ in.l.c.cũ pr̃.§.li-
bertꝰ.in fi.ff.de leg.ij.⁊ no.Ang.⁊ imo.in.l.is qui
heres.§.fi.ff.de acq.her̃.⁊ hoc ꝓpter p̃ſentiā pr̃is:
⁊ qꝛ patit̃ ſe deſcribi vna cũ filio,in eodē inſtr̃o:⁊
pōt etiā dici ꝙ ſit fauoꝛ pupilli:vt.l.cũ oſtēdimꝰ.
§.fi.⁊ qđ ibi gl.⁊ Bar.ff.de fideiuſ.tu.¶ In gl.te
ſtō.ĩ fi.dic ꝙ vbi ſeruꝰ ſit datꝰ a iudice,⁊ admini-
ſtret,dñs ſerui tenet̃ vtili actione tutele de pecu-
lio.vt.ff.de eo ꝑ quē fac.erit.l.j.§.ꝓinde.ita dicit
Sal.in.d.l.ĩ ſeruili.⁊ rō quare nō pōt dari a iudi-
ce eſt:qꝛ p̃ſes nō pōt dare libertatē.l.fi.ff.de natu.
reſt.pōt tñ ſeruꝰ ſine libertate,dari ꝓcuratoꝛ ad
negotia:vt.l.ſuũ quoq̧.in pꝛin.ff.de ꝓcur.¶ In
gl.directā.ibi hic ſuũ ſciebat ⁊c.cōclude in hoc ſꝫ
Ja.de are.⁊ Bar.in.l.hr̃ditas.§.fi.ff.de teſta.tu.
aut teſtatoꝛ credidit eũ liberũ:⁊ nō vꝫ.vt.ff.eo.ti.
l.ſi qs tutoꝛē.⁊.j.e.§.plane.aut ſcit eũ ſeruũ.⁊ tũc,
aut eſt ꝓpꝛiꝰ,aut alienꝰ.ſi ꝓpꝛius,aut ꝓuidet de
eiꝰ libertate,⁊ ſtat̃ eiꝰ ꝓuiſioni.vt eo.ti.l.qui tu-
telā.§.pe.ſm verā opi.aut nō ꝓuidet,ſed ſimplici
ter dedit tutoꝛē:⁊ tunc erit liber directo.vt.C.de
neceſ.ſeruis here.iſti.l.cũ qdā.⁊ hic.aut ignoꝛat ꝓ
pꝛiũ,⁊ vr̃ data fideicō.libertas.ar.huiꝰ.§.aut erat
alienꝰ:⁊ tũc.aut fuit datꝰ tutoꝛ,cum liber erit:⁊
tũc erit tutoꝛ.vt.d.l.ſi hr̃ditas.§.fi.j.rñ.aut fuit
datꝰ pure:⁊ tũc fideicōmiſſaria libertas vr̃ ei da-
ta:⁊ erit redimēdꝰ,⁊ manumittēdus.vt.d.l.fi.ij.
rñſo.¶ In ea gl.in fi.dic ſm Jo.fab.ꝙ imo ſeruꝰ
hꝫ teſti factionē,cũ adijcit̃ libertas:vt.ff.de leg.j.l.
ſi ſeruꝰ legatꝰ.⁊.l.pe.C.de neceſ.ſeruis here.inſti.
¶ In gl.datꝰ.ibi qſqs.an aũt qs p̃ſumat̃ ſcire vi
res ſui patrimonij:⁊ qd eſt ſui patrimonij:vide q̃
plene ſcripſi.s.q ma.non poſ.§.in fraudē.¶ In
ea.glo.in fi.cōtra hoc videt̃:qꝛ agēdo non hꝫ cau-
ſam iuſtā ignoꝛātie:etiā qui in alterius ius ſucce
dit.vt in.l.qui in alterius.ff.de reg.iur.ſed claruꝫ
eſt ꝙ teſtatoꝛ agit,dādo tutoꝛeꝫ:igitur ⁊c.Sed re
ſpōdit Jo.fab.ꝙ iſtud obtinet qñ agitur in iudi-
cio non ſic in actibus extraiudicialibꝰ.ff.pꝛo ſo-
cio.l.fi.⁊ facit.l.ij.cum ibi no.C.de iure emphi.

a ¶ Ad certũ.Hic incipit ſcđa ps.ĩ qua ſic pone caſum.Dñe.qdaꝫ ſub cōditione dedit tutoꝛē:nũqd tꝫ datio ĩ iſto caſu:Rñdet ĩpera toꝛ qđ ſic.naꝫ ad certum tp̃s,⁊ ex certo tpe,ſub cōditiōe,⁊ añ here dis inſtitutionē, tutoꝛē dari poſſe nō dubitatur. Certe aũt rei vel cauſe tutoꝛ dari nō pōt:qꝛ tutoꝛ pꝛincipaliter,ꝑſone,⁊ nō cauſe, vel rei dat̃:⁊ hoc in ſcđa parte vſq̧ ad illũ.§.ſi qs filiabus ⁊c.

SVMMARIVM.

1 Seruus alienꝰ non datur ſimpliciter tutor.
2 Tutela requirit perſonam habilem.

Seruus autem. ¶ Alienus ſeruꝰ ſub
cōditione libertatis
future,tutoꝛ in teſtō creari pōt:ꝓpꝛiꝰ aũt ſub cō
1 ditione p̃dicta,tutoꝛ inutiliter dat̃.h.d.¶ † No.
ꝙ ſeruꝰ alienꝰ nō dat̃ ſimpl'r tutoꝛ.¶ No.ꝙ tu-
toꝛ ĩhabilis tpe datiōis,pōt dari cũ habilis erit.
facit.l.in tp̃s.ff.de here.inſti.Qđ facit ſm Ang.
Bal.⁊ Jmo.ibi:ꝙ lꝫ ſpuriꝰ nō poſſit ĩſtitui a pa
tre pure,neq̧ aliqd relinq:neq̧ inter viuos:neq̧
ĩ vltima volũtate:neq̧ directo,relinquēdo dicto
ſpurio:neq̧ ꝑ medias ꝑſonas.vt.l.j.cũ not.ꝑ gl.
Bar.⁊ Bal.C.de na.libe.⁊ no.Bar.ĩ aut.ex cō-
plexu.C.de ĩceſt.nup.⁊ late ꝑ eũdē ĩ.l.fi.ff.de his
q ſunt ſui vel alie.iur.Tñ ꝑ patrē relinq pōt di-
cto ſuo ſpurio,hac ꝯditiōe cũ capax erit,vel cũ le
gitimatꝰ erit,vt ibi.⁊ ē no.¶ No.ꝙ ſeruꝰ ꝓpꝛiꝰ
nō pōt dari tutoꝛ ſub dicta cōditiōe,cũ liber erit.
cũ dictꝰ teſtatoꝛ poſſit ſeruo ſtatiꝫ libertatē reli
2 quere.† Not.ꝙ requirit̃ ꝙ libertas p̃cedat tutelā
⁊ ſic tutela reqrit ꝑſonā habilē:⁊ ideo ſm Jo.de.
pla.ĩ his caſibꝰ,opꝫ intellectũ iuris ſemꝑ p̃cede-
re requirētē habilitatē ꝑſone:vt.s.ti.j.in pꝛin.ibi
in capite libero,vñ ex iniũctiōe tutele facta ſer-
uo ꝓpꝛio,ĩſurgit,ex tacita legis diſpōne,directa
libertas,q̃ ē habilitas ad tutelā.¶ Ex q̃ infert,
ꝙ ꝓmouēs aliquā inhabilem ad aliquā dignitatē,vel miniſteriũ,vr̃
cũ eo diſpēſare:⁊ eũ habilitare.vt.l.qdā cōſulebat.ff.de re iudi.⁊ ē tex.
in.l.idē vlp.ff.de excu.tu.de quo ꝑ Jnno.in.c.veniēs.de fil.p̃ſby.de q̃
late ꝑ.d.meũ Jo.de imo.⁊ Ang.in.d.l.qdā cōſulebat.⁊ ꝑ Bar.in.l.ij.
C.ſi ſeruꝰ aut liber ad decu.aſpi.lib.x.⁊ ꝑ gl.no.in.c.ſtatutũ.in pꝛin.in
verb.literarũ.de reſcrip.in.vj.⁊ ꝑ Pe.de ācha.in.c.j.de p̃bē.in.vj.⁊ cō-
clude ſm Bar.in.d.l.ij.vcꝫ ꝙ qñ eſt defectꝰ in ꝑſona electi:⁊ deputati
ſuꝑ quo defectu eligēs poterat diſpēſare.p̃ſumimꝰ diſpēſaſſe,ſi ſciat.
vt.d.l.qdā cōſulebat.⁊ no.C.de nup.l.imperiali.⁊ ibi vide doc.ſi vero
diſpēſare nō poterat vitiat̃ electio:vt.d.l.ij.¶ In gl.eo mō ibi.l.ſꝫ ſi ſi
bi:ſꝫ dic ꝙ hoc nō ē verũ,imo inutilis aditio ibi vitiat̃.⁊ ibi hr̃.ex quo
ſequit̃,ꝙ erit tutoꝛ.ꝑ.d.l.ſꝫ ſi ſibi.in ver.vtrũ.⁊ ſic ſecũda opi.erit vera.
¶ In ea gl.ibi qꝛ nō eſſet dñia.dic lꝫ Pla.mereat̃ rep̃hēdi,tñ rō gl.re
p̃hēſiua nō plꝫ mihi ꝑ.l.ſꝫ ſi hr̃ditas.in.§.fi.de teſt.tu.ibi:qd eñ inter-
eſt,ſi ſeruũ ꝓpꝛiũ vel alienũ tutoꝛē ſcripſerit:⁊c.cũ pupilli fauoꝛe,et
publice vtilitatis,aſſumpta ſit libertas in ꝑſona eiꝰ q ſcriptꝰ ē tutoꝛ.
ſꝫ opi.Pla.nō eſt bona.qꝛ eſt ꝯ iſtũ tex.q dicit ꝙ ſeruꝰ ꝓpꝛiꝰ inutil'r
dat̃ tutoꝛ,cũ liber erit.Preterea ĩtelligēdo hũc tex.ꝓut ĩtelligit Pla.
nullũ dubiũ hr̃et:qꝛ pēdēte ꝯditiōe nō eſſet tutoꝛ:vt.ff.de ꝯhē.ēp.l.ſꝫ
vēditio.igit̃ ⁊c.facit.l.labeo.ff.ad car.¶ In ea.gl.ĩ fi.dic ꝙ illa.l.actꝰ.
hꝫ locũ qñ dat̃ tutoꝛ a iudice:nō qñ a teſtatoꝛe:qꝛ teſtāria tutela bñ re
cipit diē,⁊ ꝯditionē:ꝯ̃uis nō datiua:vt.s.ꝓxi.§.⁊ no.j.§.certe.ff.eo.l.
tutoꝛ datꝰ.⁊.l.ſi qs ſub ꝯditiōe.ff.de teſt.tu.ſꝫ ſm Jo.fab.ſalua gl.ꝙ
actꝰ legitimi nō recipiũt diē,vel cōditionē ꝓhibitā:ſꝫ iſta ꝯditio ē ꝓ-
hibita ĩ odiũ dñi,q ſibi potuit ſtatiꝫ ꝓuidere dādo libertatē:ꝙ facere
nō potuit:qñ dat alienũ ſuũ tutoꝛē:idō vꝫ tutoꝛis datio ſm doct.⁊c.

SVMMARIVM.

1 Inhabilis quando datur tutor,intelligitur cum habilis erit.
2 Paterfa.minor.xxv.annorũ,an poſſit in teſtō filijs ſuis tutorem dare.

Furioſus. ¶ Tutoꝛ creatꝰ q eſt ĩhabilis rōne alicuiꝰ acciden
tis annexi tpale impedimētũ p̃ſtantis,eo ceſſante
tutoꝛ efficaciter erit.h.d.¶ No.ꝙ lꝫ furioſus ſit datus tutoꝛ in teſtō:
nō tñ ipſo iure funditꝰ vitiatur tutele datio.¶ No.ꝙ minoꝛ.xxv.an.
pōt dari in teſtō.tutoꝛ:ſed non adminiſtrabit donec fuerit legitime
1 etatis.¶ † Not.ꝙ qñ inhabilis datur tutoꝛ,intelligitur cum habilis
erit.¶ In gl.j.ibi.§.furioſus.hoc videt̃ mirabile,ſm Joan.fab.qꝛ in
inſtitutionibꝰ,⁊ legatis eſſet ſecꝰ ſi inſtitutꝰ,vel legatarius,eſſet ĩha
bilis,vel incapax tpe moꝛtis:vt.j.de her.qualita.⁊ differē.§.in extra-
neis:ſꝫ rñdet ꝙ tutoꝛ datur ad ꝓuiſionē alterius,nō ſui.⁊ ideo eiꝰ in
habilitas non impedit,qn valeat,vt valere pōt:ſed illi ad ſui cōmodũ
recipiũt:vt.ff.ad treb.l.cogi.§.hi q.¶ Jſte tex.facit ꝙ ſi furioſus cōſti
tuatur ꝓcur.valet cōſtitutio:⁊ pōt exequi furoꝛe ceſſante.⁊ ita pōt in
telligi.l.ij.ff.de ꝓcur.¶ Et etiā vr̃ ꝙ furioſo poſſit cōferri bñficiũ:cũ
nedũ ꝓuideat̃ ꝑſone ſue:ſed etiā eccl'ie:⁊ ſic ad vtilitatē alterius.Sed
hoc nō plꝫ Jo.fab.cum collatio nō poſſit eſſe in pendenti.vt extra de
elec.c.ij.in.vj.¶ Et aduertas ꝙ iſte.§.non ꝓcederet:ſi furioſus vel mi
noꝛ daretur a iudice,etiaꝫ ſub conditiōe vt dicet̃.j.§.pꝛoxi.et interim
donec iſte eſt tutoꝛ datus a iudice nō venit legitimꝰ.vt.l.ſi qs ſub con
ditiōe.ff.de teſta.tu.⁊ ſic interim dabit̃ tutoꝛ a iudice,ſub tacita cōdi-
tione q̃ de ſe intelligit̃,ſed ſub exp̃ſſa nō poſſet.dicit gl.in.l.mutuo.§.
ſub cōditiōe.ff.de tut.⁊.j.de excu.tu.§.ſꝫ ſi teſtō.qđ tñ intelligit̃ vt no.
Bar.in.l.furioſus.ff.de tut.¶ No.etiā ex iſto.§.ſm Jo.de pla.ꝙ non
inſpicit̃ tp̃s quo actꝰ gerit̃:ſed tp̃s quo effectꝰ conſummat̃.¶ Qđ in
ducit ad.q.ſi ſtatutũ dicat,ꝙ qcũq̧ fuerit in aliquo officio,non poſſit
habere officiũ hinc ad tres annos:ꝙ ſi ante finitos tres annos eligat̃
ad officiũ inchoādũ poſt tres annos qđ valet electio.ar.huiꝰ text.⁊.l.
2 q̃ro.§.luciꝰ.ff.de teſt.tu.¶ † Quero.an paterfa.minoꝛ.xxv.an.poſſit
in teſtamento filijs ſuis tutoꝛem dare.dic ꝙ ſic.vt eſt text.in.l.iij.§.q̃-
uis.ff.de admi.tuto.ita dicit Bar.in.l.quero.§.lucius.ff.de teſta.tuto.

SVMMARIVM.

1 Tutor pꝛincipaliter datur perſonæ & non rebus.
2 Actus iudiciarius poteſt ſtare in ſuſpenſo.

Ad certum tempus. [a] Ad certũ tp̃s,ex certo tēpoꝛe,
vel ſub ꝯditiōe,⁊ ante heredis
inſtitutionē tutoꝛ dari pōt:ſecꝰ aũt ad rē certam vel cām.h.d.¶ No.ꝙ
1 ꝙ tutoꝛ dꝫ dari vniuerſitati bonoꝛũ:⁊ nō particularitati.¶ † No.ꝙ
tutoꝛ pꝛincipaliter datur perſone,⁊ nō rebꝰ.cōcoꝛ.l.in copulandis.C.
2 de nup.¶ † In gl.tutoꝛeꝫ.in fi.dic(⁊ eſt ratio differētie)ſm Jo.fab.
qꝛ actus iudiciarius non pōt ſtare in ſuſpenſo.vt.l.quēadmodum.ff.
de iud.ſed Bar.in.l.muto.§.ſi ſub conditione.ff.de tute.damnat hoc
per.l.j.§.biduum.ff.qñ ap.ſit.Unde dic ꝙ ratio eſt:qꝛ qñ teſtatoꝛ dat
tutoꝛē ſub cōditione.⁊ ſic non plene ꝓuidet filio:ſuccedit ꝓuiſio iudi
cis,q ſupplet defectũ teſtatoꝛis,⁊ dat tutoꝛē datiuũ:⁊ ſic nullo tēpo-
re reperitur pupillus ſine tutoꝛe:ſed quando iudex dat ſub cōditione,
non eſſet aliquis qui ſupplere poſſet iſtũ defectũ:⁊ dānoſum eſſet pu
pillo,igit̃

pillo igit ⁊c.ita dicit Cy.in rubr.C.de testa.tu.et Bar.i.l.muto.§.j.ff.de tu. ¶ Aduertas, ꝙ illô ꝙ dr.iudex nô pôt dare tutorê sub ꝯditiôe:est ver, expssa, sꝫ sub tacita sic.vt.l.furios⁹.ff.de tu.ita dicit Bar.in.d.l.mutuo.§.j.⁊ tene mêti ad intellectû illi⁹.§.sub ꝯditiôe.qꝛ ibi illa vba nô faciût côditionê, q̄ tutoris dationê suspêdat:sꝫ bñ faciût ꝯditionê, q̄ suspêdit administratiônê:vt talis expssio facta a iudice, itelligat facta ꝑꝫ qd tacite inerat:als tutoris datio vitiaret:vt ibi ptz.ita dicit Bar.in.l.j.circa pn.ff.de ꝯdi.⁊ demô.⁊ v.istat ergo ꝯ pdicta.ꝙ no. ¶ In gl.certe cause.i fi.si qs aût daret simplr tutorê, postea phiberet administrare certas res:bñ valeret.arg.l.plenû.§.j.ff.d vsu.⁊ habi.⁊ ar.l.seruû.§.j.ff.eo.ti.sꝫ cuidâ vniuersitati:puta bonis italicis,vel bonis sitis in territorio Aretij:lꝫ de stricto iure nô teneat datio:vt l.ex facto.la grande.ff.de here.insti.tñ de consuetudine admittit.⁊ hoc est ꝙ dicit iuriscôsult⁹.⁊ h iure vtimur i.d.l.sit tñ.⁊ sic ex vsu magis ꝯprobat, q̄ scripta rône. Et.d.Ja.ꝙ si testator daret tutorê reb⁹ q̄ sunt i tali villa,ꝙ nô valeret datio.sec⁹ in reb⁹ q̄ sunt in vna ꝓuincia,ꝑm dictâ rônê:⁊ hodie si daret tutorê reb⁹ q̄ sunt in tali ciuitate,cû habeat hodie q̄libet ciuitas suû territoriû.⁊ habet in suo territorio loco pncipis.vt.l.fi.i fi.cû gl. ⁊ ibi Cyn.C.de pscrip.lô.tê.⁊ sic si territoria sunt disticta talis datio valet.ita no.Bar.i.l.certarû. ff.de testa.tute.⁊ facit optime tex.⁊ qd ibi no.i.l. q̄ro.ff.de sol.curator aût ad vnâ litê,⁊ ad vnâ rez dari pôt.vt.l.q hꝫ.§.fi.ff.de tute.⁊.l.j.C.de in litê dâ.tut. ¶ Et rô differêtie est:qꝛ curator dat pncipalr reb⁹.vt.l.i copulâdis.C.de nup.⁊ tutor pncipalr psôe. ¶ Add tñ ꝙ aliqñ tutor dat ad vnâ rê tñ:vt ad adeûdâ hrditatê vt.l.cû in vna.§.j.ff.de appel.⁊ ibi gl.⁊ doc.lꝫ ibi An.teneat ꝙ debeat dari simpliciter, qñ expedit pupillo adire hrditatê: sec⁹ si daret expsse,ad dictû actû adeûde hrditatis:qꝛ nô valeret vt.d.l.certar.qd tñ i.d.l.cû i vna ⁊ Ra.⁊ Jmo.reprobant:qꝛ imo specialr pôt dari,ad adeûdâ heredtatê.vt ibi. Et est rô.qꝛ tutele datio nô est côfirmata,nisi adeat hrditas:vt.l.si nemo.ff.de testa.tu.vñ vt tutor dat⁹ in testô ꝯfirmet,ꝓt dari tutor ad istû actû,vt adeat hrditas. ⁊ sic vt tutela data i testô ꝯfirmet:vt.j.de at.tut. in pnc.⁊.l.nemo.⁊ ibi Bar.ff.de test.tu. ¶ Et talis tutor dat⁹ ad vnû articulû tñ,nô cogit ꝯficere inuêtariû:sicut nec tenet côficere curator ad lites tñ:vt no.i.l.de creatiôib⁹.C.de epi.au.ita dicit Bar.in.l.si hrditas.in pn.ff.de test.tu.⁊ Jmo. in.d.l.cû in vna.§.j. ¶ Sinautê pupill⁹ hꝫ vnâ rê tñ i iurisdictiôe vni⁹ iudicis:ille iudex pôt tali pupillo tutorê dare:de q.§.j.de atti.tu.§.lꝫ hoc iure.⁊ in.§.dat⁹.j.de excu.tut. ¶ Qñ aût pupillus esset sub vno iudice,⁊ haberet bona in territorio alterius iudicis,qs dabit tutorê.vide.l.pupillo. cû ibi no.plene per Bart.ff.de tu.⁊ cu.da.ab his.

a ¶ Si qs. Hic icipit tertia pars.i qua sic pone casû. Ponam⁹, titi⁹ in testô dedit tutorê libert suis in hunc modû filijs ⁊ filiab⁹ meis Meuiû tutorem do:⁊ postea decessit vxore pgnâte relicta:demû pcedête tpe pperit posthumû,⁊ posthumâ. Nûqd in casu isto, isti posthumis tutor datus videt. Ad h rûdet iperator ꝙ sic.nam ex quo filijs ⁊ filiab⁹ tutores dederit: posthumo ⁊ posthumę intelligit dedisse. Filij eñi vel filie appellatiôe, posthum⁹ ⁊ posthuma côtinetur. Sed pone.qd nepotes posthumi nati sunt ex vxore filij,quê pr tpe mortis habuit in ptâte,nûqd huiusmodi posthumis nepotib⁹ tutores dari intelligunt? Rûdet imperator,qd refert a qb⁹ verbis vsꝫ est testator, dâdo tutorê. Nâ si testator dicit sic: liberis meis tutorez do:tûc nô solû filijs,sꝫ etiâ nepotib⁹ posthumis dedisse intelligitur. Ceterû si pr dando tutorê:ita dixit,filijs meis tutorê do.in hoc ca

SUMMARIUM.

1 Natorû appellatiôe, an côprehendantur non nati.
2 Masculinum, an comprehendat fœmininum.
3 Femininum, an comprehendat masculinum.
4 Filij appellatione, an côprehendatur posthumus.
5 Nepos, an contineatur appellatione filij.

a Si quis filiabus. a ¶ Appellatione filij posthumi primi gradus côtinent. Appellatiôe vero liberor ⁊ nepotes,⁊ ceteros descêdêtes amplectit:⁊ appellatione posthumor, tâ posthumi primi grad⁹, q̄ vlterioris ꝯtinent.h.d. ¶ No.ꝙ appellatio filij côphêdit, tâ natû, q̄ nasciturû. ¶ No.ꝙ pinguior ê appellatio liberor, q̄ filior. ¶ Not.ꝙ appellatiôe filij nô ꝯtinet nepos:sꝫ appellatiôe liberor, sic. ¶ † No.ꝙ appellatiôe nator côprehendunt etiâ nô nati:qd eor fauore tractat:de quo dic vt dixi.s.ti.j.§.cû aût. ¶ † In gl.q: filij ibi:⁊.l.seruis legatis.in hoc articulo b an masculinû ꝯtineat femininû:distingue,qd aut masculinû pfert a lege 1 2 b

côibus:aut a statutis:aut a testatore:aut a contrahêtib⁹:aut a iudice:aut a supiore in scriptis: aut priuilegijs. ¶ Prio casu, si materia est indiferês, masculinû côprehendit femininû.fallit, qñ diuersitas rônis aliud psuaderet.vt.l.sicut.i pn.⁊ §.fi.ff.de ope.li. Scdo fallit, qñ ageret de odio irrationabili:vt.l.patri.⁊ ibi Bar.ff.de adul.⁊.l.qs qs.C.ad.l.iul.maie.alias vo côprehêdit:siue agatur de fauore:siue odio.êt si p vba ppij nois pferat.p id qd habet in.§.quib⁹.in prima côstitutione.C.vbi aût materia est indifferês:⁊ tûc non ꝯphêderet:vt.l.j.ff.de leg.tu.côiûcta.l.femine. ff.de reg.iur. ¶ Scdo casu pncipali.aut statutû est ꝑm ius,aut pter ius:⁊ tûc dicendû put statim dixi de iure côicû eadê sit rô.arg.l.oês ppli.cum sua materia.ff.de iusti.⁊ iu.⁊ no.Bar.in.l.quicqd astringêde.in fi.pri.ff.de ver.obli.Sinautê fit côtra ius côe:tûc lꝫ fuerint opiniones, potes côcludere ꝑm do.meû Jo.de imo.i.l.si ita sit scriptû.in pn.ff.de leg.ij.vez ꝙ aut platû est p vba singularitatê importâtia:⁊ nô per terminû appellatiuû, siue côem:⁊ nô côprehendit femininû p.l.si quis titio.cum gl.ff.de testa.tu.sed si per appellatiuû masculinû,tûc nô ꝯphêdit femininû:qꝛ tale statutû ex quo est ꝯ ius côe,stricte est intelligêdû:et tûc nô côprêhêdit femininû ex ppio significato: sed interpretatione.vt not.Bar.in.d.l.quicquid astringêde.ff.de ver.obl.ideo tûc nô côprehendit femininû:vt ibi voluit Dy.⁊ bñ:lꝫ Cy.ꝯtra ⁊ nô bene in.l.qcunqꝫ.C.de ser.fug.⁊ Archi.xvij.q.iiij. in.c.si quis suadête.Si aût sit platû per signû,si quis:tûc si adijciat sibi nomê appellatiuû masculinû:vt si quis equ⁹.tûc nô côprehêderet,eadê ratione.sed si daret termin⁹ côis:puta.homo:tunc ꝑm Bar.côprehêderet:qꝛ homo ex ppria significatione côprehendit vtrûqꝫ sexû.l.hoîs appel.ff. b de verb.sig.Sed ꝑm do.Jo.illud vr verû,qñ simpliciter pfertur nomê,homo:vt ibi:secus videt qñ pfert cû adiectiuo masculino:qꝛ tûc adiectiuum determinatû ad sexû masculinû vr trahere terminû côem sequentê ad sexû masculinû,cû in determinatû trahit,ad specificû:⁊ ꝑm illud declaratur.l.titia.§.lucius.ff.de lega.ij.cû ibi no.itê vr dicêdû si simplr dicat si qs p.l.j.ff.de verb.sign.vñ sꝫ Bar.etiâ tûc subintelligit termin⁹ côis. ¶ Sꝫ ꝑm do.Jo.nô côprehêdit ex ppria significatione femininû:imo poti⁹ tûc ex interpretatione.p.d.l.j. §.de eo.ff.de pcur.⁊ sequit Bal.in.l.si qs i tantâ. C.vñ vi. ¶ Uel dicit do.Joâ.ꝙ pôt dici qñ simpliciter pfert verbû.si qs in statutis etiâ exorbitantib⁹ a iure côi côprehêdit femininû:sic est eadê ratio sicut in iure côi côprehêderet,nô ex eo: qꝛ côprehêdat ex proprio significato:sed ex vi regule âtique nate.in.d.l.j.ff.de verb.sig.arg.not.in l.si quis seruo.C.de furt.⁊ hoc modo pôt saluari opi.Bar. ¶ Nec ob.d.l.j.iquantû dicit:côprehêdit:⁊ sic vr velle ꝙ ex ppio significato côprehendat:qd intelligo ex interpretatione,per id quod habetur in.l.liberor.eo.ti.⁊.d.§.de eo.⁊.l.j.§.j.ff. de côsti.pecu.⁊ similis responsio datur per Bar. in dicta.l.liberorû.ad.l.senatus.ff.de ritu nupt. ¶ Tertio casu principali,quâdo profertur a testatore,tûc si tractatur de fauore comprehendit. secus si de odio.vt no.glos.in.d.l.si ita scriptum. ¶ Quod limita,nisi pferatur per nomê ppriû: qꝛ tunc non comprehendit femininû in materia fauorabili.vt voluit gloss.in dicta.l.si quis titio. ¶ Quarto principali casu,quâdo a côtrahentibus profertur.⁊ Bart.in dicta.l.j.videtur idem velle,quod quando profertur a testatore.sed contrariû tenent Gui.de suz.⁊ Archi.post eum in.d. c.si quis suadente.xvij.q.iiij.per.l.veteribus.cum materia.ff.de pac.⁊ qd aliud sit in testamêtis in quib⁹ fit plenior interptatio p.l.in testamêtis.ff. de reg.iur. ¶ Et per hoc videtur,quod si recipio emphiteotesim pro me,⁊ filijs meis,nô côprehêdâtur femine,ex quo nô est expressum:qd no.⁊ sequitur Jo.de imo. ¶ Quinto casu principali,qñ profertur a iudice:côclude,qd aut profertur sententiâdo:⁊ quia sentêtia est stricti iuris:vt.l.j.C.

su filiorû appel. nepotes nô côtinebûtur. Aliter eñi nepotes,⁊ aliter filij appellantur:sꝫ si pr ita dixit posthu. meis tutorem do.post humor appellatiôe non solû filij posthu.sꝫ etiâ ceteri liberi i remotiori gradu nascituri, continêtur. ¶ Extra casum no.ꝙ certe rei,vl certe cause,tutor nô dat.no.ꝙ appellatiôe liberorû veniût nepotes:sꝫ appellatiôe filior nô veniût nepotes:sꝫ solû filij.et appellatio liberor est gñalior,q̄ sit appellatio filior.no.ꝙ appellatiôe filior veniût posthu.et h vsqꝫ ad finem.ti.

ADDITIO.

¶ In hoc articulo.De isto.an masculinû côprehendat femininû.vide tex.⁊ ibi ꝑpo. in.c.cû apud.de spon.extra.⁊ ibi plures remissiones p Bñdictum de vadis ad dictum prepo.vbi supra.

a ¶ De legitima agnatorum tutela. Continuatio huius rubrice patet in hunc modum. §. tractauit inst. de testa. tut. et quia deficiete testamentaria, locum hz legitime, tanquam dignior post eam idcirco de leg. agn. tut. dictur⁹ ânectit rubricam. de leg. agna. tu.

si plu. vna snia. tuc no cōprehēdit. facit qd notat
Cy. in. l. libertinū. C. de interdi. ma. Si autē pfe-
raf statuēdo, ꝛ tūc si est fm ius cōe, vel pter ius ꝛ
vr ꝙ ɔprehēdat si ē eadē rō, quo casu pōt statue-
re, ꝙ qn̄ sit no. Bar. in. d. l. oēs ppl̄i. in illa qōne. q
possunt facere statuta. iō si facit statutū ꝙ null⁹
vadat de nocte sub tāta pena, includitur etiā mu
lier: vt no. p Cy. Bal. ꝛ Salic. i. d. l. qcūqz. sin autē
eēt ɔ ius: vr nō valere p. l. forma. C. de offi. pfec. p
to. si quo tn̄ casu valeret, vr idē dicēdū qd. s. dixi,
qn̄ pferf a statuto. ¶ Sexto pncipali casu, qn̄ p
ferf a superiore in rescriptis. tūc si p nomē ppriū
nō cōprehēdit feminā: qꝛ nō traheref ad aliā pso
nā: vt extra de rescr. c. rodulphus. cū no. in. d. l. si
qs titio. secus si proferat in nōie appellatiuo: iō
si cōcedif rescriptū ɔ Titiū ꝛ quosdā alios ɔpre-
hendunf etiā femine. p. d. clausulā. de qua in. c. se-
des. extra de rescrip. ¶ Ultimo casu pncipali. lz
Archi. dicat ꝙ cōprehendat p. l. fi. ff. de ɔsti. pn. ꝛ
nō tn̄ vr bn̄ dicere. fm Imo. p. l. j. i fi. de iure im-
mu. ꝛ p. l. spadonē. §. liberti. ff. de excu. tu. Nō ob.
d. l. si. qꝛ nō loquif in puilegijs, q̄ sunt ɔ ius: sz in
beneficijs: vt ibi no. p Jo. an. in. c. olim tibi. de Ver-
3 bo. sig. ¶ †An aūt ecōtra femininū cōprehēdat
masculinū: ɔclude ꝙ nō: vt. d. l. si ita scriptū. fallit
qn̄ pferf a iure cōi i materia indifferēti, vbi fit ea
dē rō: qꝛ tūc cōprehēdit, nō vi cōceptiōis, vel vi
idētitatis rōnis. Ista sunt in effectu Vba dicti
do. Jo. in. d. l. si ita scriptū. ꝛ de ista materia vide
Cy. Bal. Ang. ꝛ Sali. in. d. l. qcūqz. ꝛ Bar. in. l. j.
in pn. ff. de pecu. ꝛ in. d. l. j. ff. de ver. sig. p Bald. et
Jo. de imo. in. l. gall⁹. in prin. de libe. ꝛ posth. ꝛ p
gl. ordi. in. c. gnāli. de elec. i vj. ꝛ p Bu. in. d. l. si qs l
tātā. C. vn̄ vi. ꝛ etiā ibi p Bar. ꝛ doc. ꝛ Jac. bu. in
l. si qs id qd. ff. de iurisd. om. iudi. ꝛ p Archi. in. d. c.
4 si qs suadēte. ¶ †In ea. gl. in fi. in hoc aūt: an ap
pellatiōe filij ɔphēdaf posthum⁹: dic ꝙ significa
tio vocabuli extēdif ad posthumū. vt. l. nomē fi-
liar. de Vb. sig. dūmō mēs testatoris extēdaf. vt
hic: ꝛ. l. q filiab⁹. ff. de leg. j. ¶ Sz si dubitaf. an te
stator de posthumo senserit: dic. qnqz certū est te
statorē sensisse de posthumo: ꝛ tūc admittif sine
dubio. vt. l. vtrū. ff. de re. du. Qnqz est certū testa-
torē nō sensisse de posthumo: vt qꝛ putabat vxo-
rē sterilē, ꝛ tūc nō admittif posthum⁹: nec i tute-
la, nec in legato: vt. l. si qs ita. §. pe. de test. tu. Qn̄-
qz est dubiū: ꝛ tūc i tutela interptaf ius in dubio:
ꝙ testator voluerit puidere posthumo, vt. d. l. si
qs filiab⁹. ꝛ hic sz in legatis nō ita de facili inter
ptaf: rō, qꝛ si cogitasset se plures filios habuisse,
nō fecisset tot lega. vt. l. pe. in fi. ff. de iure codicil.
q̄ rō cessat in tutela. iō i legatis opz apparere ali
quas ɔiecturas. prima, si de posthumo facit mē-
tionē in aliqua parte testamēti: vt. d. l. q filiab⁹.
vel alias cōiecturas. de qb⁹ p Bar. plene in. d. l. q
filiab⁹. in pn. ff. de lega. j. qd mihi placet. sz Joā.
de imola ibi videtur cauillare: tu videas per eū.
¶ In glo. appellātis. in fi. ¶ No. ex glo. ꝙ ex cōi
vsu loquendi: ꝛ ex cōsuetudine, appellatiōe filij,
nō cōprehēdif nepos: sz ex ppria significatione.
¶ Et sic no. ꝙ ɔ ppriū significatū Vbi, pōt esse
cōis vsus loquēdi: ꝛ ɔsuetudo. de q̄ late p Bar. i
l. labeo. ff. de sup. le. ꝛ in. l. librorū. §. qd tn̄ cassi⁹. ff.
5 de lega. iij. ¶ †An aūt appellatione filij, ɔtinea
tur nepos. vide qd no. Bar. in. l. liberorū. de Vb.
sig. ꝛ in. l. alimēta. in pn. ff. de ali. ꝛ cib. leg. ꝛ Bal.
in. c. j. §. i. q feu. da. pos. ꝛ Bal. i. l. qd vero. ff. de leg.
ꝛ Bal. i. l. luci⁹. ff. de here. insti. ꝛ Bal. i. l. fi. C. de li
be. pte. vel exhered. ꝛ Bar. Fal. Ang. Rapha. ꝛ
Imo. in. l. gall⁹. §. institués. ff. de libe. ꝛ posth. vbi
Imo. ex oīb⁹ sic cōcludit. ꝙ aut appellatio filij p
ferf a testatore: aut a iure cōi: aut a statuto. Pri
mo casu. si pferf disponēdo circa filiū de presen-
ti: tūc nō cōprehendif nepos: vt. l. qd si nepotes.
de testa. tu. ꝛ rōne sui q̄ gnāliter pcedit: p hoc fa
cit ista gl. qꝛ ex cōi vsu loqndi ꝛ ɔsuetudine, ali-
ter appellaf fili⁹: aliter nepos. ꝛ p hoc gl. in. d.
l. gall⁹. §. qdā recte: qꝛ supuacue qdā induxissent
institui nepotē: si institutio simplr facta de filio,
cōprehēdisset etiā nepotē. Nec ob. l. luci⁹. la. ij. de-

here. insti. p quā Bar. in. l. liberor. tenet ɔriū pri-
mo, qꝛ ibi ideo appellatiōe filior cōtinenf nepo
tes, ꝛ ceteri. ne als extraneus institut⁹ preferaf
agnationi defuncti: ꝙ in dubio nō est credēdū: cō
tra. l. cū auus. ff. de cōdi. ꝛ demō. fm Bal. in. d. §.
institués. vel secūdo. pōt dici ꝙ ibi dispositio nō
fuit facta de presenti, de filio: sz collata in quēdā
futurū euētū, in quē verosimiliter erat dubiū, an
extarē liberi primi gradus: an vero nepotes, vel
inferiores. ꝛ ideo verosimile est, ꝙ tūc late intel-
lexerit verbū filiorū: psertim cū par affectio Vo
simılr psumaf fuisse testatoris erga nepotes, si il
li supfessent filijs premortuis: q̄ ratio cessat, qn̄ di
spositio fit de pn̄ti, extāte filio pariter ꝛ nepote:
sec⁹ si tūc tantūmodo extaret nepos, ꝛ nō filius.
qꝛ tūc appellatio filij extante pn̄ti, cōprehēdit ne
potē: vt res poti⁹ valeat q̄ pereat: vt. l. quoties.
de re. du. ꝛ ne videaf testatorē sine effectu. d. ver-
ba ptulisse. vt. l. qn̄. ff. de leg. j. fm Bal. in. d. §. insti
tués. Scōo casu principalr. qn̄ profert a lege cōi.
vr ꝙ cōprehēdaf nepos, si eadē sit rō: vt. l. filium
habeo. ff. ad mace. nisi sit de casib⁹ particularib⁹
positis p Bar. i. d. l. liberor. ¶ Tertio casu prin
cipali, quādo pfertur a statuto, dic si statutū nō
est exorbitās a iure cōi: videtur cōprehēdi nepos
si est eadē ratio, cū statutum recipiat interpreta
tionē a iure cōi: vt. d. l. oēs populi. si Vo est exor-
bitās, videf idē, si ratio statuti est vniformis, etiā
ad nepotē: als sec⁹. facit qd no. in. l. si Vo. §. de vi-
ro. ff. sol. matri. ¶ Tu adde, ꝙ illō qd dicif, ꝙ ap
pellatione filij nō cōprehēditur nepos: est verū.
nisi sit talis nepos quē auus solit⁹ est tractare: ꝛ
noīare filiū: vt no. Bar. p illū tex. in. l. alimēta. ff.
de ali. ꝛ cib. leg. Adde ēt. ꝙ ista dr̄ia. an dicanf fi-
lij vel liberi, nō cadit in idiotā. ita. d. gl. in. l. qd si
nepotes. ff. de testa. tu. quasi velit dicere dicta gl.
ꝙ ista dicēdi veritas est in sermone literali: nō in
vulgari locutione. ꝛ ideo nō cadit in idiotā, q ne
scit nisi vulgare: ꝛ pro hoc facit tex. ꝛ qd ibi not.
Bar. in simili de verbo emere: ꝛ verbo cōparere.
in. l. si qs eax. in pn. ff. de leg. ij. facit qd not. glo. ꝛ
doc. in. l. quoties. C. fami. er. vbi glo. dicit ꝙ non
oēs sciūt dicere instituo ꝛc. ¶ Aduertas tn̄. fm
Bart. i. l. si qs filiab⁹. ff. de test. tu. quā legit simul
cū. d. l. si nepotes. ꝙ si in testō idiote in scriptis p
notarium redacto: reperianf dicta verba, filiorū
vel liberorū, ꝙ deberēt intelligi fm ppriā signifi
cationē: nā presumēdū est, ꝙ notarij in scriben-
do apponāt verba importātia volūtatē testato-
ris: ꝛ sic verba notarij intelligenda sunt fm iuris
interpretationē: vt no. glo. ꝛ doc. in. l. j. C. de vsur.
ꝛ no. doc. in. l. sciēdū. de ver. obli. ꝛ fm Bar. in. d.
l. si quis filiab⁹. ista pn̄t esse vtilia ad multa: quā
do dicta testiū depōnētiū in vulgari rediguntur
in scriptis. Cōsiliū tn̄ est, ꝙ illa que proprie in la
tinum redigi non possunt, scribantur in vulgari.
fm quod prolata sunt. arg. l. j. in fi. ff. de excu. tut.

a *De legitima agnatorum tutela.*[a] Ru.

¶ Supra duobus titulis precedentib⁹ dictū est de tutela testamentaria, ꝛ cōfirmata: ꝛ q̄ nō indiget confirmatione. hic autē ponitur de tutela legitima, que sequitur testamentariam ꝛc.

SUMMARIUM.

1 Tutor testamentarius prefertur tutori legitimo.
2 Tutores agnati vocantur legitimi.
3 Tutela legitima dicitur esse quadruplex.
4 Tutor an debeat facere inuētariū de bonis pupil.
5 Familiæ nomen aliqn̄ ponitur pro agnatione.

b QVibus autem. [b] To t⁹ iste titulus diuidif: in quatuor ptes. Primo ponit qualiter lex. xij. ta bula. dat agnatos in tutores pupillis deficietib⁹ tutorib⁹ testamētarijs. Scōo qui sunt agnati: ꝛ qui non sunt. Tertio

b ¶ Qnib⁹ autem. Ad vberiorez iuuenum doctrinam diuidas tit. istum in quatuor partes. In quar prima pte, determinat Iust. qn̄ locū hz, ꝛ vn̄ descendit leg. agna. tut. In scōa parte. determinat q sūt agnati. In tertia parte exponit verba legis. xij. tabu. q bus legitima tu. agnatis defertur. In quarta pte vel vltima, assignat drīam inter ius agnationis, quo ad vtriusqz iuris naturā. prima pars ptenditur vsqz ad illum §. sunt aūt agnati. ꝛ ibi incipit secūda: et durat vsqz ad illum. §. qd aūt lex. Ibi tertia. et durat vsqz ad illū. §. sz agnationis. Ibi quarta, et durat vsqz ad finē tit. Pone aūt sic casū. In pma parte. Dn̄e, iā video qd multis tractare de leg. agna. tute. dicatis ergo mihi, qn̄ locū hz hmōi tute. Rn̄det imperator, ꝙ deficiēte testamētaria tute. locū hz legitia agna. tut. Nā qui b⁹ impuberib⁹ liberis tutor in testō a parēte dat⁹ non fuerit: his ex lege. xij. ta. agnati sunt tutores: ꝛ isti agnati ex lege. xij. tab. ad tut. vocati, legitimi tuto. appellanf: ꝛ hoc in pma pte.

Tertio qualiter intelligant illa v̇ba posita hic in ꝑncipio:videlicet. quibus autem in testō tutor non fit. Quarto qualiter ius agnatiōis perimit̄.scđa ibi:sunt aūt.tertia ibi:qđ aūt.quarta ibi:sed agnatiōis. h.d.hoc principiū.Pupillis non habentib⁹ tutorē testamentarium, lex.xij.tab.dat agnatos in tutores legitimos:dūmodo sint mares,et maiores.xxv.ann.ꝛ sane mētis.h.d. ¶ Et subdiuidit̄ hoc principium in tres partes,q: p̄mo dicit qualiter deficiēte tutela testamētaria vocantur legitimi.scđo q̄ sunt legitimi.tertio qui cognati.scđa ibi:sunt
1 aūt tertia ibi,atqui. ¶ † No.ꝙ tutor testamētari⁹ p̄fertur tutori legitimo:ꝛ etiā matri:vt nō.in auẗ.ma.ꝛ auie.C.q̄n mu.tu.of.fun.po.q: legitim⁹ vocat̄ a lege,in subsidiū,ꝛ in defectū ꝓuisionis nō facte p testatorē. ¶ Not.ꝙ agnati sunt tutores ex lege.xij.tab. ¶ No.ꝙ tuto-
2 res agnati vocantur legitimi. ¶ † No.ꝙ nomē agnationis est nomē generis:ꝛ speciei:nā vt adoptio ponit̄ pro suo genere,ꝛ pro specie cognationis ad differētiā agnatiōis.facit.l.ij.ff.de adop. ¶ No.ꝙ illi q sunt cōiuncti ꝑ lineā paternā,ꝛ masculinā,vocant̄ agnati. ¶ No.ꝙ filij duoꝝ fratrū,ꝛ filij filioꝝ,dicunt̄ ex linea virili ꝛ paterna:ꝛ p ꝯns agnati. ¶ No.ꝙ illi qui cōiungunt̄ femineo sexu,nō dicūtur agnati, sed cognati. ¶ No.in ver.sunt autē agnati cōiūcti.j.de leg.agna.succes.in prin.ꝛ in.§.ceterū.ꝙ propter ista facta sunt cōmuniter statuta per italiam,disponentia ꝙ in successione,agnati masculi preferantur cognati:ꝛ est cōmunis statutoꝝ consyderatio,q̄ etiā fuit lex.xij.tab. ꝛ medie iuris prudentie,ꝛ pretoꝝ,que iura simpliciter pretulerunt agnatos cognatis.d.§.ceterum.ꝛ.l.j.in princ.ff.si tab.testa.nulle exta. ratio est,q: per agnatos masculos familiarū dignitas conseruat̄:vt l.j.§.pe.ff.de ven.inspi.ſm Joan.de pla.hic facit qđ Cy.ꝛ Ja.no.in.l. pe.C.de adul.ꝛ qđ no.Bar.in.l.liberoꝝ.ff.de ver.sig.ꝛ Bal.in.l.maximū vitium.C.de libe.prete.ꝛ ibi Sali. ¶ No.ibi naturali iure.ꝙ non tm̄ agnati,sed etiam cognati sunt coniuncti iure naturali.ꝛ sic habet locum in eos.l.iura sanguinis.ff.de regu.iur.ꝛ.l.agnitionis.ff.de pac. ¶ No.ibi.itaqꝫ amite tue coniuncta glo.ꝙ amita tua ꝛ sic soror p̄ris tui,lꝫ sit femina:tm̄ est agnata tibi:ꝙ vinculum cōis coniunctiōis est auus tu⁹,paterqꝫ amite,qui mascul⁹ est:ꝛ sic estis coniūcti virili sexu sed fili⁹ amite tue est tibi cognat⁹:ꝛ nō agnat⁹:ꝛ eodē modo tu es illi cognat⁹:ꝛ nō agnat⁹.ratio.q: nō sequit̄ familiā tui aui paterni ꝛ materni,quo ad eū:sed sequitur familiā sui patris:vt.s̄.de pa.po.§.fi.Adde das tm̄,ꝙ filij sororis consanguinee,vel vterine,hodie sunt trāslati ad ius agnationis:vt est tex.in.l.lege.xij.tab.ꝛ.l.meminim⁹.C.de leg.here.j.de leg.agna.suc.§.hoc etiā addendū.ꝛ in.§.ceterū.ꝛ ibi dicā.Improprie tm̄ agnati dn̄r vt pꝫ ibi tanq̄ agnati.ꝛ ibi ad silitudinē agnatoꝝ,q̄ oīa denotāt īpropꝛietatē.vt no.in gl.in.l.si me in vacuā.ff.de acq.pos.ꝛ ideo non haberēt locū in statutis,loquētib⁹ de agnatis exclu-
3 dētib⁹ cognatos:ita ibi Ja.But.Bald.ꝛ Sali. ¶ † In glo.lege.xij. tab.ibi verbis ꝛ sñia ad euidentiā ꝛ intelligētiā hui⁹ tit.ꝛ sequentiū: p̄mitte ſm Cy.Bal.ꝛ Sali.in.l.frater.C.eo.ti.ꝛ Barto.in.l.iij.§.fi.ff.e. videlicet ꝙ quadruplex est legitima tutela.Nā quedā est tutela legitima ex v̇bis,ꝛ mēte legis.xij.tab.vt est illa q̄ defert̄ iter aliquos agnatos ex verbis legis.xij.tab.ꝛ de ista loquit̄ iste tit.ꝛ.ff.ꝛ.C.eo.tit.Quedā est legitima q̄ defert̄ ex mēte eiusdē legis:ꝛ nō noīatim ex verbis:ꝛ ista est patronoꝝ tutela:q: lex.xij.ta.patronos vocauit ad successionē libertoꝝ.sed nihil dixi de tutela:sed iuriscōsulti sunt interpretati, qđ sicut illos agnatos quos vocabat ad tutelā vocabat ꝓpter emolumentū successiōis:ita de mēte eius fuerit statutū,cū vocauerit patronos ad successionē liberti,voluisse,vt etiā onus tutele debeant subire. ideo in ꝑsonas eoꝝ tutela est legitima,ex interꝑtata mēte legis.xij. tab.vt pꝫ.ff.e.l.iij.in p̄n.ꝛ.j.de leg.pa.tu.in prin.Quedā est legitima isti ꝑ.xij.sed nō ꝓcedit ex interpretatione:sed poti⁹ ex extēsione.ꝛ ista est lex que defertur parentib⁹.Nā lex.xij.tabul.patrē nō vocabat ad successionē filij emācipati:ꝛ sic nec ad tutelaꝫ,postea p senatuscōsultū tertulianum pater ad successionē fuit vocat⁹:ideo legūlatores ad similitudinem legis.xij.tab.vocauerūt eos ad onus tutele,q̄ vocat̄ legitīa: tum q: ex lege vocant̄:tum ex extensione tutele legitime legis.xij.ta. ꝛ de ista videbitis.j.de legi.pa.tu.ꝛ.ff.eo.l.j.ꝛ.ij.Quedā est tutela que non defert̄ ratione successionis:sed ꝓpter quandā cōfidentiā quā lex hꝫ vt qđ frater sit tutor fratris emācipati.Nā anteq̄ esset dispositum, vt ad eius successionē vocaret̄,ista tutela fuit eis delata,ꝛ vocata fuit fiduciaria ex vtrisqꝫ parte.lꝫ gl.dicat ꝯriū in.d.l.frater.et de ista habet̄.j.de fidu.tu.postea autē facta est lex,ꝑ quā inuicē vocant̄ ad successionem:vt p̄mit⁹ de iure pretorio.et tūc dubiū fuit,an tutela illa vocaret̄ deinceps fiduciaria:vel quō.nā gl.in.l.j.ꝛ.l.pe.ff.eo.tenet ꝙ non deferat̄ de iure ꝑtorio:q: nō reperit̄ iure cautū:sed ꝯriū tenet gl.i.l.j. C.eo.ꝛ primā gloss.tenet Bar.in dictis iurib⁹.Sed Sali.in.l.j.C.eod. tenet quod dicit gl.ibi:ꝛ dicit ꝙ de mente generali legis.xij.tabu.oēs qui ab aliquo iure legitimo ad successionem vocant̄.vt.d.l.iij.in prin. ff.eo.ꝛ insti.d.legi.pa.tu.fuit tm̄ mēs ei⁹,qđ si cognatos ad successionem vocasset:eodem modo ad tutelam vocasset,ꝛ hoc volunt p̄dicta iura,ꝛ probatur in.l.nec lucrum.C.de cura.furi.sed si quis vocatur de iure pretorio:ita qđ nullo modo per aliquā speciem iuris ciuilis,sed pretoꝝ tantū:tūc Sali.dubitat,an in illi⁹ persona tutela debeat dici legitima:q: nec ipse est legitimus successor:ideo dicit quod aliud est querere,an ad tutelā vocetur:ꝛ videtur quod sic. ex mēte ꝛ interpretatiōe.vt.d.l.penul.ꝛ aliud est q̄rere.an tutela legitima dicatur:an pretoria dici debeat,ex mēte pretoris precedētis.ꝛ videtur ꝙ pretoria:vt gl.in.d.l.j.ꝛ pe.ff.eo.ver.dic ꝑtor vocat ad illaꝫ tutelā,quā plura iura vocabāt legitimā:ꝛ isto respectu legitima dicatur:ꝛ tunc sic verior gl.in.l.j.C.eo.hodie vero tutela predicta dicitur legitima.vt in auẗ.sicut hereditas.C.eod.tit. ¶ Ex quo sequit̄ ꝙ oīs tutela que iure successionis defertur:potest dici legitima ex mente generalis legis.xij.ta.ꝛ arg.sumpto in.d.l.nec lucruꝫ. C.de cur.fu.lꝫ immediate alio iure sint legitime. ita dicit Sali.in.d.l.j.ꝛ.l.frater.C.eo.lꝫ Bar.aliter dicat in.l.j.ꝛ.l.iij.§.fi.ꝛ.l.pe.ff.e. ¶ In ea.glo. ibi.l.legitimos.dic ꝙ lꝫ lex faciat agnatum,ꝛ hodie etiā cognatū legitimū tutorem.ꝛ tm̄ non potest administrare:nisi administratio seu administrādi licentia per iudicem decernatur:qui iudex dictaꝫ administrationē nō decernet:nisi accipiat res pupillares,cū decreto ipsius iudicis:ꝛ sic administratio decernit̄:vt.l.iij.§.fin.ff.de admi.tut. ꝛ pro hoc facit.l.cui eorum.in princ.ff.de postu.ꝛ istud habet locum in omni genere tutoꝝ.vt.d.l. iij.§.fi.Secūdo.ꝙ conficiatur inuentariū.vt.l.tutor qui repertoriū.ff.de adminiſt.tuto.Quod tm̄ fallit in tutore testamentario,si hoc eidē testator remiserit expresse:vt.l.fi.C.arbi.tu.vl̄ testator ip̄e decreuerit administrationem:videlꝫ vt propria autoritate possit administrare:vt.d.l.cui eorum. ¶ Quero q̄ est forma hui⁹ decreti:respondeo,ꝙ iudex decernat sibi administrationē tutele,seu licentiā administrandi:vt.d.l.legitimos.§.in legitimis.cuꝫ glo.quod no.in practica,nō em̄ est necesse qđ tutori maxime testamentario,vel legitimo dicat iudex,tutorē do,vel ꝯstituo.sed simpliciter,decerno administrationē tutele.facit text. cū glo.in fi.C.arbi tu. ¶ Quero si tale decretū sit interpositū ab ipso iudice Bononie:an porrigat effectū suum ad res sitas in territorio Aretij.sol. dic qđ sic.vt.l.magis puto.§.illđ.ff.de reb⁹ eoꝝ q nisi esset ꝯdictor tunc nō sufficit licentia iudicis sed deberet scribi iudici aretino,vt mittat in possessionē dictarū rerum pupilli:vt.l.si vnus.§.fin. ff.de bo.auẗ.iudi.pos.vide plene Barto.in.l.pupillo.ff.de tu.ꝛ cura.da.ab his. ¶ Quero,an antequ decretū istud ꝛ licentia administrandi interponatur:sint citādi alij qui sunt,vel esse possunt tutores.cōclude,qđ aut iam sunt tutores alij constituti legitimi,vel datiui:ꝛ quia hoc fit causa cognita,sunt citādi.vt.d.l.iij.§.fi.de admini.tuto.ꝛ d.§.in legitimis.si autem nō sunt tutores:sed esse possunt ꝛ tūc nō sunt citandi:quia non ledun- a
tur:vt argu.C.de cōfir.tu.l.si vt proponis.ꝛ istud decretū iudicis licet glo.ponat primū.tamen debet esse vltimū:ꝛ postq̄ tutor illa fecerit de quibus statim interponi debet.ꝛ nō p̄mo. ¶ † Secū-
4 do principaliter,etiā requiritur quod tutor conficiat inuentariū de bonis pupilli.vt.l.iij.C.arbi. tu.ꝛ rite ꝛ recte:de quo inuētario dicam.j.de attili.tu.§.fi.dic vt ibi. ¶ Tertio principaliter requirit̄,qđ iuret se vtilia facere,ꝛ inutilia pretermittere.vt.§.fi.auẗ.de his qui se obli.phi.ha.res mi.ꝛ expresse etiā ꝑmittat defensionē pupilli,videlꝫ ipsum indefensum non relinq̄re,vt est casus
a singularis in.l.fi.§.defensionē*.C.de admit.tu.ꝛ ibi doc.Qđ tene mēti:q: si ista v̇ba nō sunt i tutela,fundit⁹ nō valet,nec sufficit fieri in effectu: q: hoc specialiter ꝛ expresse requirit̄ a lege,vt ibi dicit̄:ita dicit Bar.ad intellectum illius.§.defensionē.in.l.pretor ait.§.j.ff.de no.ope.nū.caueas ergo ne erres.q: ego dum cepi practicare,in hoc erraui,ꝛ annullata fuit tutela. ¶ Quarto principaliter requirit̄ quod satisdet,cū fideiussore rem pupilli saluā fore:quod est ve⁹ in tutore datiuo. vt.l.tutores.ꝛ ibi Bar.ff.de confir.tu.ꝛ etiā legitimo.vt.d.l.legitimos.in prin.testamētari⁹ aūt. an et q̄n satisdet habet̄.j.de satisd.tu.in princi.et ibi dicā.Ultimo scias ꝙ licet predicta oīa regulariter requirant̄:tm̄ in his q̄ sunt tpe pitura,vel

¶ Sed pone casum i scđa.Ꝯñe iam video q̄n le. agna.tu.hꝫ locū. ꝛ vn̄ descēdit,dicatis mihi mō q dn̄r agnati.Respōdet īperator. agnati sūt cognati,p virilis sex⁹ cognationē coiūcti.ꝛ dn̄r agnati quasi si a p̄re,q: ab eodē p̄re nat⁹,tibi agnat⁹ ēt vt fratris fili⁹ et ēt nepos ex eod. Item patruus adest tibi cognatus,ꝛ filius patrui ꝛ nepos ex eodem filio patrui natus.Sꝫ q p feminini sexus cognatiōes iūgunt,nō sunt agnati:sꝫ aliter naturali iure cognati.vnde amite tue fili⁹,nō est tibi agnatus:sꝫ tm̄ naturali iure cognat⁹:q: p femininā lineā.s.p amitā tuam tibi ꝯiūgit̄:ꝛ tu inuicē illi eodeꝫ iure coniūgeris.q: q nascunt̄ p̄ris,nō matris familiaꝫ sequuntur.ꝛ hoc in secunda parte vsqꝫ ad.§.ꝙ autem lex.

ADDITIO.
¶ §.defensionē. Est in.§.oēm.ad quem tex.pauci aduertūt ex quo corruūt.vt dicit ibi Bart.multe tutele.tm̄ ꝯ Bar. tꝫ ibi Bal.ꝛ in.l. legitimos.ff.de leg.tu.que seq vr̄ Corse.in suis singu.in verbo tut. Sꝫ adhereami⁹ opi.Bar.quā tenēt moder.put refert Alex.con sil.cxxix.j.li.opi. Bar.seq.Ang.i §.tutores.s̄.de tu.idem Ang.in §.actionum.j.de actio.in.xix.col. vide mathesila. in suis sin.fo.vj. sin.cvij.

a ¶ Quod autẽ. Hic icipit tertia pars ĩ qua sic po ne casuz. Dñe ti ti⁹ laborãs, libe ris suis impube rib⁹ quos ĩ ptã te habuit tẽpore mortis Meuiũ tutorẽ dedit: sʒ viuẽte adhuc ti tio testatore, de cessit Meuius: c isti puberes ad huc tutore carẽt: agnati aũt pri mi ab onere ad ministratiõis se nitũtur excusare tali rõne. dicunt enĩ, ꝙ legitima agna. tute. ex le. xij. ta. locũ hʒ, cũ tutor in testõ da tus nõ ẽ: cũ enĩ ĩ testõ pris sui istĩ ĩpuberib⁹ tutor dat⁹ fuerit: di cunt se ab onere excusari. Dñe (ꝑ deo) dicatis mihi quid iuris est in hoc casu? Ad hoc rñdet ĩ perator. dicẽs, a mice. isti agnati frustra nitunt se excusare ĩ hoc ca su ab onere tute le. Male enĩ in telligũt. §. legis xij. tab. q ab inte stato proximos agnatos ad tu telã vocat: nõ eĩ hãc significatio nẽ hʒ tm̃, si ille q tutorẽ ĩ testõ da re poterat oĩno testm̃ nõ fecerit: tũc demũ vocẽt agnati: sʒ etiã ꝙ tũ ad tutelã ꝑti net, ĩtestat⁹ de cessit, ꝙtũ vale re poterit si is q ĩ testõ dat⁹ fue rit viuẽte testa tore decessit: cũ igit in hoc casu ꝓposito idẽ cõti gerit: manifestũ est ꝙ agnati ab onere tut. nõ po terũt ꝑdicta rõ ne excusari: ⁊ h̃ĩ tertia pte vsqʒ ad illum. §. sed agnationis. Frã cis. de are.

concernũt merã vtilitatẽ pupilli, valerẽt gesta ꝑ tutorẽ. etiã si ꝑdicta nõ interuenerint. vt. l. fi. C. ð tuto. q satis nõ dede. ⁊ est optim⁹ tex. in. l. quidã decedẽs. §. vsqʒ adeo. ff. de admi. tu. Et no. oĩa i n ista practica q̃ sunt de mẽte gl. ⁊ Bar. in. d. l. legi tĩos: in ꝑn. ¶ In glo. in v. amite. in fi. no. ⁊ tene mẽti: qꝛ ad cognoscẽdũ. vtrũ aliqs sit agnat⁹, vel cognat⁹, nõ inspicit vtrũ eo ipso ꝙ sit mascul⁹ sit agnat⁹: vt in tex. ⁊ eo ipso hic, qð sit femina, qð sit cognata: vt hic in gl. gnimo sempꝰ ĩspicit̃ ꝑncipiũ 5 piũctiõis, sicut dicim⁹ ĩ ti. de numeratiõe gra duũ: vt no. i. l. j. C. de succe. edi. qꝛ si illð q̃ cõiũgũt, ĩmediate fuit masculinũ sunt agnati iter se: al's sunt cognati vt. l. fi. C. de leg. here. piũcto. C. ad or fi. in ꝑn. ¶ † In gl. i v. familia. in fi. no. ꝙ aliqñ familie nomẽ ponit̃ ꝑ agnatiõe: qð facit. an ba stard⁹ dicat̃ ð familia. i. ð tali agnatiõe, q̃ qð fuit semel ĩ ꝑsonã dñi Lucij de nobilib⁹, de petra ma la de aretio. vt refert Bal. in. l. fi. ff. de vb. sig. de q̃ est dicẽdũ: vt ibi ꝑ eũ ⁊ ꝑ Sali. Ang. Bar. ⁊ ibi ꝑ doc. Bar. in. l. tutelas. ff. de capi. dimi. ⁊ in. l. pnũ ciato. §. familie. ff. de v. sig. ⁊ in. l. ex facto. §. ex fa t o. ff. ad tre. ⁊ ibi late ꝑ Ang. ⁊ Imo. dic vt ibi.

1 Intestatus quis dici potest, respectu certæ dispositionis non factæ.
2 Testatri⁹ qñ desijt, an sit loc⁹ legitio, vel alij datiuo.

Quod autem. a ¶ Intestat⁹ cui ad tutelã ð⁊ etiã q facto testamẽto decessit ĩ quo nõ disponit de tutela vł cui⁹ dispositio quo ad tutelã effectum sortiri nõ potuit. h. d. ¶ No. ꝙ limitata cã, limitatũ parit effectũ. facit. l. qð dictũ. ff. de pact. ¶ † Not. ꝙ re 1 spectu certe dispositiõis nõ facte, ꝑõt dici qs ĩte stat⁹: si de eo in testõ nõ disposuit: lʒ testm̃ solẽne fecerit: ⁊ fuerit testat⁹, ⁊ sic q fecit testm̃ solẽne q̃ ad qd: ⁊ nõ simplr: ꝑõt dici ĩtestat⁹: ⁊ quo ad qd testat⁹. ⁊ de isto intestato, vel testato vide q̃ scri ꝑsi. j. de here. q̃ ab intest. defe. i ꝑn. ¶ No. ꝙ paria sunt, nõ reliqsse tutorẽ, vel reliqsse in testõ: ⁊ viuo testatore decesserit. Et circa istũ. §. tria sunt vidẽ da. Priõ. qñ testamẽtari⁹ desijt, an sit loc⁹ legiti mo, vel datiuo. Scðõ. si desinit vn⁹ legitim⁹, an sit loc⁹ sequẽti legitiõ, vel datiuo. Tertio. qñ da tiu⁹ desinit, an sit loc⁹ legitimo, vel alij datiuo. 2 ¶ † Et quo ad ꝑmũ ꝯclude, aut tutor testamẽta ri⁹ nũqꝫ fuit, sʒ est ei⁹ spes: ⁊ tũc est loc⁹ datiuo: vt. j. de attili. tu. in ꝑn. an fuit: ⁊ desinit: ⁊ tũc aut iudice hoc ꝑncipalr agẽte: ⁊ loc⁹ ẽ datiuo. l. si qs sub ꝯditiõe. ij. rñso. ff. de testa. tu. aut desinit ex cã naturali, vel ciuili, iudice ꝑncipalr hoc nõ agẽte. ⁊ tũc aut desinit in ꝑsona vni⁹, alijs remanẽtib⁹: ⁊ loc⁹ ẽ datiuo. vt. d. l. si qs sub ꝯditiõe. i fi. aut nul lus remãsit ð testamẽtarijs: ⁊ tũc aut nulla spes ẽ ꝙ reassumat qꝛ mortui: ⁊ tũc succedit legitim⁹. vt d. l. si qs sub ꝯditiõe. v. ꝙ si tutor. aut supest aliq: ⁊ tũc aut supest de iure cõi: vt i capto ab hostib⁹, ⁊ loc⁹ est datiuo: vt. l. j. §. si apud hostes. ff. eo. aut supest de iure spãli spes, vt in deportato ꝑ in ite grũ restitutionẽ: ⁊ tũc succedit legitim⁹: ⁊ cessat datiu⁹: qꝛ illa spes nõ attẽdit̃. vt. d. l. si qs sub cõ ditione. ⁊ facit. l. iij. §. nõ tm̃. ff. eo. Scðõ casu ꝑnci pali. qñ fuit vn⁹ legitim⁹ ⁊ desinit esse. Cõcludã eodẽ mõ quo distinxi. s. in testõ: vcʒ qñ legitim⁹ tutor nõ fuit: sed ei⁹ spes supest. s. primi legitimi q precedit: ⁊ tũc nõ est loc⁹ sequẽti legitimo, sed datiuo: vt. l. nõ solũ. §. si libert⁹. ⁊ ibi no. ff. de ex cu. tu. Qñqꝫ fuit ⁊ desijt: ⁊ tũc. aut facto iudicis principalr hoc agẽtis: ⁊ nõ est loc⁹ sequẽti legiti mo, sed datiuo, vt. l. iij. §. qri ꝑõt. ff. e. aut desijt cã naturali, vel ciuili iudice hoc nõ agẽte. ⁊ tũc aut superest aliqs legitim⁹ eiusdẽ grad⁹: ⁊ nõ est loc⁹ sequẽti legitimo, sed datiuo: vt. d. l. iij. §. si alius. ff. eo. aut oẽs legitimi eiusdẽ grad⁹ desierũt esse. ⁊ tũc. aut nõ supest spes qð reassumãt: ⁊ succedit sequẽs legitimus. vt. d. l. iij. §. sʒ si, aut supest spes: ⁊ tũc aut de iure cõi vt in capto ab hostib⁹: ⁊ tũc nõ succedit, legitim⁹, sʒ locus est datiuo: vt. d. l. j. §. si apud hostes. aut supest spes de iure speciali: vt

in deportato, ⁊ succedit sequẽs legitimus, nec est loc⁹ datiuo: vt. ff. e. l. iij. §. peñ. ¶ Tertio casu ꝑn cipali. qñ datiu⁹ desijt esse. ⁊ gl. in. d. l. si qs sub cõ ditione. dicit qð perueniat ad legitimũ si est: al's peruenit ad datiuũ. ¶ Et aduertas ꝭm Bar. qꝛ in hoc passu tex. deficiũt ⁊ glo. multũ breuiter lo quit̃. dicit enĩ ꝙ si deficit datiuus, ꝑuenitur ad le gitimũ. ⁊ sic ꝑsupponit ꝙ habuerit datiuũ, q po terat habere legitimũ: vidẽdũ est ergo ꝭm Bart. quõ potuit hoc esse: ⁊ ipse rñdet primo. ꝙ legiti mus nõ erat adhuc idone⁹: ⁊ tũc gl. ꝑcedit clare: nã adueniẽte legitimo cessat datiu⁹: vt. l. si tutor reipublice. §. j. ff. de tu. ⁊ rati. di. Itẽ posset esse, ꝙ datiu⁹ fuit tutor ei q poterat habere legitimũ in casu. d. l. si qs sub cõditione. s. ꝑpter spem testa mẽtariã: tũc etiã gl. ꝑcedit: qꝛ deficiẽte datiuo, ꝑ uenit̃ ad legitimũ: qð est intelligẽdũ, si tũc qñ da tiu⁹ deficit, spes testamẽtaria defecerat. al's si su peresset, sicut a principio impediuit legitimũ, et nũc ita impediet. Itẽ põt esse qð deuẽtũ fuit ad datiuũ in locũ recusati, vel remoti: ⁊ tũc si datiu⁹ desijt esse morte naturali, vel ciuili: ꝑuenit̃ ad se quentem legitimũ. qð est notandum. Et id quod dicit̃ aliquo remoto, vel excusato, ꝑuenit̃ ad da tiuũ: intellige. i. pro ꝑma vice: secus si postea ille datiu⁹ naturaliter esse desierit. vt dicit glo. in. d. l. si quis sub cõditione. que oẽs dictos casus com prehendit ⁊ hoc probat̃ in simili in. c. licet. §. pre senti. de preben. in vj. que omnia tene menti per petuo: quia sub breuitate multa deciduntur.

SVMMARIVM.

1 Ius ciuile est potens tolli per aliud ius ciuile.
2 Agnatus qui desinit esse, tamen remanet cognatus.
3 Agnatio tollitur minima capitis diminutione.
4 Iura naturalia in totũ ꝑ ius ciuile tolli non possunt.

b Sed agnationis. b ¶ Que fortiori vinculo sunt liga ta, difficili⁹ dissoluunt̃. capi. diminu. agnatio tol lit̃. h. d. ¶ † Nota ꝙ ius ciuile est potẽs tolli per 1 aliud ius ciuile ꝯriũ: ⁊ sic no. qð nihil est tã natu rale ⁊c. vt. l. nihil. ff. de reg. iur. ⁊ ꝑ ꝯñs ius munici pale, cũ sit ius cõe in illa ciuitate, est potẽs ad tol lẽdũ aliud ius cõe. vt. l. oẽs populi. ⁊ qð ibi Bar. late. ff. de iust. ⁊ iu. ¶ No. ꝙ ius ciuile (⁊ sic infe rius) nõ põt tollere ius naturale, ⁊ sic superius. ¶ In gl. j. ibi: in h̃ditatib⁹ ⁊ tutelis cognati. sʒ ꝯriũ tenet gl. in. l. j. in ꝑn. ff. eo. ⁊ ibi Bart. ⁊ Bal. in. d. l. pe. eo. tit. sʒ tu dic vt. s. dixi in ꝑn. sʒ hodie cũ pariter admittant̃ cognati ad hereditates si cut agnati: ⁊ qꝛ sublata est dr̃ia agnationis ⁊ co gnationis. vt in aut. de here. q̃ ab intest. §. nullam vo colla. ix. ita ẽt pariter admittet̃ ad on⁹ tutele: ita. d. gl. in. l. j. in prin. ff. eo. qð nõ est verũ in ciui tatibus in quib⁹ per statuta est derogatũ iuri cõ muni: vt ꝙ agnati ꝑferant̃ cognatis in successiõe qꝛ tũc eodẽ modo ꝑferunt̃ in tutela ꝑ rõnem. l. j. ff. e. ita ibi no. dicit Bar. ⁊ dixi. s. eo. in ꝑn. ¶ In 2 ea. glo. ibi. §. admonẽdi. ¶ † Not. ꝙ q desinit esse agnat⁹, remanet tamen cognatus. ⁊ sic nõ ita fa ciliter ꝑdit̃ id qð capit̃ a genere, ꝙ id qð ꝑuenit a specie. Et intellige hec qñ desierunt habere ius, aliter ꝙ ꝑ repudiationẽ. ꝙ si ꝑ repudiationẽ, nõ admittunt̃ vt cognati: si repudiauerunt simplici ter, ⁊ sciẽter. ff. de acqui. her. l. illud. ⁊. l. in plures. secus si specifice repudiẽt alterꝰ ius. ff. vñ leg. l. ij. facit qð habet̃ ꝑ Bart. ⁊ doc. in. l. nec is. §. j. ff. de acqui. here. ⁊ in. l. si cũ. C. de iure deli. ⁊ ibi glos. et 3 doc. ¶ † In ea. gl. ibi. l. tutelas. No. ꝙ licet mini ma capitis diminutiõe tollat̃ agnatio, qð est no men iuris ciuilis: nõ tamẽ tollit̃ cognatio, qð est nomen nature: qñ tm̃ ius naturale tollit̃ ꝑ maxi mã capitis diminutionẽ: vt. j. tit. j. §. qð autem. et ibi videbitis. ⁊ ista sunt vtilia ad id qð no. Bart. in. d. l. tutelas. vcʒ quod semꝑ vba statuti, vel dis ponẽtis inspiciantur: aut per verba iuris ciuilis reo naturalis loquantur: vtputa si statuto dicat̃ ꝙ filius, vel pater, vel mater, vel soror ⁊c. tunc nõ attendun⁹

b ¶ Sʒ agnatiõis. Hic icipit quar ta ⁊ vltima ps. ĩ qua sic pone ca sum. Dñe. video qñ hʒ locũ agna. tu. ⁊ q sunt agna ti, ẽt quõ intelli gant̃ vba legis xij. tabu. quibus agnati vocãtur ad tutelã: nũqd est aliqua dr̃ia ĩ ter ius agnatio nis, ⁊ ius cogna tionis. rñdet qð sic: qꝛ ius agna tionis oĩb⁹ mo dis capitis dimi nu. plerũqꝫ ꝑimi tur. nam nomen agnationis a iu re ciuili deriua tũ est: sed ius co gnatiõis (ꝙ ab origine nomẽ sũ psit) a iure natu rali descẽdit, nõ oĩ capitis dimi nutiõe mutat̃: ci uilis enĩ rõ ciui lia iura corrũpe re põt: naturalis autem nequaꝙ. ¶ Extra casum no. i ꝑmis vocã dos testamẽta tarios tutores post legitimos, ⁊ post legitimos non vocãdos da tiuos. Scðõ no. q dicunt̃ agnati, ⁊ qualiter sũm pti sunt a iure ci uili ⁊ cognati sũ pti sunt a iure naturali. Ter tio not. ꝙ vnum ius ciuile tollit bene aliud ciui le. sʒ ius ciuile nõ tollit ius natu rale: cũ ius natu rale sit immuta bile. ⁊ hec dicun tur ĩ quarta par te vsqʒ ad finẽ ti tuli. Fran. ð are.

a ¶ De capitis diminutiõe. Cõtinuatio hui⁹ ru. ptz i hũc modũ: dictũ est. s. ti. p xi. pcedenti. §. fi. φ ius agnationis p oẽz capitis diminutionẽ tollit̃ z ne forte ex ignotis pcedat: ad vberiorẽ iuuenũ doctrinã: intendit hic Iusti. tractare de capitis diminu. vnde de ea dictur⁹: pmittit rubricã de capi. dimi.

b ¶ Est aũt. Ad euidẽtiã isti⁹ ti. diuidas ti. i qnqz ptes pncipales. In quaꝝ pma pte Iust. diuidit capitis diminutionem in tres spẽs: z qdlibet mẽbrũ diuisiõis, plene psequit̃: dilucida exẽpla ponẽdo: z ista scda ps pt subdiuidi i tres pticulas: sed qz ptes p se patẽt, huic diuisiõi nõ isisto. In tertia pte pncipali ponit duos casus spẽales i qb⁹ posset videri iterueniri capitis diminutio: qd tñ nõ negat i vtroqz. In qrta pte reassumit quod gñalr dictũ fuit i fine tituli pcedẽtis: z ostẽdit qlr illud debeat exponi, z intelligi. In qnta z vltima pte, reassumit qd dictum fuit i pncipio tituli pcedẽtis: et qlr exponit qlr debeat itelligi. a pria pars ptendit vsqz ad illuz §. eadẽ. ibi icipit scda z durat vsqz ad. §. seruus autẽ. ibi tertia z durat vsqz ad. §. qd aũt dictũ est ibi quarta z ptendit vsqz ad il lũ. §. cũ autez ad agnatos. Ibi

attẽdim⁹ dispositionẽ iuris ciuilis: vt intelligat̃ de filio legitimo z nãli: sz attẽdim⁹ solã naturalitatẽ: vt sic cõprehẽdat̃ ẽt fili⁹ naturalis, z spuri⁹, z ẽt seru⁹. vt. d. l. tutelas. qz nãlr sunt filij. vt. l. luci⁹. §. fi. ff. de le. ij. l. gñalr. §. cũ autẽ. z qd ibi no. per doc. C. de insti. z substi. sub cõdi. fac. lz de iure ciuili, spuri⁹ nõ appellet̃ fili⁹. vt in aut. ex cõplexu. C. de ince. nup. z ibi not. p gl. z doc. z seru⁹ p nihilo reputet̃. vt. l. qd attinet. ff. de reg. iur. z no. Bar. in l. j. z. l. hos accusare. §. oĩb⁹. ff. de accu. z de istis vide. l. ex facto. §. j. z ibi Ang. Bart. z Imo. late. ff. ad treb. ¶ Et aduertas. φ lz dicat̃ hic, qd pp minimã capitis diminutionẽ, tollit̃ tutela q̃ deferebat̃ ex. l. xij. ta. nõ tñ tollit̃ illa q̃ ex alijs legib⁹ nobis post illã. l. emanatis defert̃: nec ẽt tollit̃ tutela testamẽtaria. vt. d. l. tutelas. ¶ In ea. ibi nisi i duob⁹ casib⁹. dic. hec gl. refert se ad ius nouũ, de quo in. d. l. iiij. C. eo. sz de iure antiquo tollebat̃. vt no. i. d. l. iiij. ¶ † In gl. fi. ibi. §. naturalia: dic. φ iura nãlia. nõ pñt tolli i totũ p ius ciuile: sz pñt modificari. vt no. Bar. in. l. oẽs ppl'i. ff. de iusti. z iur. z ego dixi. s. de iure naturali. §. j. z. §. pe. ¶ In ea. gl. ibi trib⁹ modis. de hoc plene dixi. s. e. i pn. dic vt ibi. ¶ In ea. glo. ibi. l. fideiussor. j. rñso. dic ꝓm Io. fa. hic φ hec gl. est xa i here. sec⁹ i tut. ista em̃ perijt: iã adẽpta capitis diminutione. vt. j. q. mo. tut. fini. §. minima. ibi dũ dt perijt, ergo erat: cum alr perire nõ posset. vt. ff. d inin. test. l. nã z si. §. j. z est rõ dñe: qz hrditatis aditio vnico tpe, z momẽto expedit̃. vt. l. paulus. ff. de acq. here. iõ ex q̃ pfectionẽ habuit, ex supueniẽti actu tolli nõ dz. ff. d xo. obl. l. plurib⁹. §. j. z ibi late Bar. nõ sic in tut. q̃ vnico actu nõ perficit̃: imo sicut hodie agit̃: ita z cras. z sunt act⁹ successiui, z multa impediũt q̃rẽda. vt. l. pre furioso. ff. de his q sũt sui vel alie. iur. ꝓm Iac. z Pe. φ plz Io. fab. z allegat̃ p eis. l. legitimos. in fi. ea. sed in zriũ. allegat: qz tutela semel, z ab initio acqrit̃: sicut z hrditas: z iõ, supueniẽtes excusatiões nõ psunt: nec ẽt tollũt: nisi in casib⁹ vt. l. ij. z. l. tutor. §. fi. ff. de exc. tu. z no. plene in. l. verũ. §. ex facto. de mino. p gl. pterea. aliqñ hereditas acqrit̃ p successiuos act⁹. vt. l. si fili⁹. C. de peti. here. z iõ ꝓm eũ posset dici: qd citi⁹ pdat̃ tutela: qz min⁹ dãnosum perdẽti est, cũ sit on⁹, φ hrditas, q̃ cõiter est lucrosa: ego tenerẽ opinionẽ Ia. z Pet. qz lz a pncipio tutela sit acqsita insolidũ: tñ nõ est act⁹ momẽtane⁹: iõ nõ hz locũ in ea regula. d. l. plurib⁹. §. j. vt dicim⁹ in vsufructu. z qz hz tractũ q̃tidianũ: nec momẽto explicat̃ nõ hz locũ. d. regl'a. vt no. gl. i. d. l. plurib⁹. §. j. z ibi Bar. An. raph. cu. z Imo. z no. gl. z doc. i. l. corruptionẽ. C. de vsufr. ¶ In ea. gl. ibi. §. ex his. dic ꝓz Io. fa. z ille. §. nõ tollit dñaz, nisi q̃ ad delationẽ tutele ab initio: sz q̃ ad amissionẽ, nõ loqt̃: vñ cũ ꝟ nõ ineniat̃ correctũ: stãdũ est iuri antiqͦ: vez qd agnatio ẽt hodie amittat̃ capitis diminutiõe p istũ. §. z. d. l. tut. z vr̃ no. in. d. l. ltios. ff. eo. tñ tz zriũ: qz cũ ab initio nõ dsinat ichoari: seqt̃ φ vt recte ichoata, nõ desinat illa de cã. vt. C. d gñr. tut. l. si vt ppo nis. z hãc opi. tz Dy. ¶ Querit Io. si statuto i tutela z hrditate pferũt agnati, an amittãt capitis diminutiõe. z vr̃ φ sic. cũ sit eadẽ rõ. sz. l. tutelas. z de cap. dimi. facit in zriũ: nõ em̃. l. xij. tab. deferunt̃: sz virtute statuti. z iõ est iudicãdũ, quasi ex alia lege noua deferant̃: cum si delate essent, non amittant̃: vt ibi qd est no. de capitis diminutiõe.

De capitis diminutione. a *Rub.*

¶ Iste titulus venit ad declarationẽ. §. qd autẽ. s. tit. proximo. als inepte esset hic positus.

SVMMARIVM.

1 Capitis diminutio quid sit.
2 Capitis diminutio dicitur esse triplex.
3 Sapiens dicitur astris dominari.
4 Sapiẽs in bono, qui nunqͣ inanis est.
5 Sapiẽs ẽt, qui habet plenũ animi iudiciũ. Et ex quib⁹ colligatur, quomodo psumatur sapiens nu. 6.

b Est autem. b ¶ Totus iste titul⁹ diuidit̃ in qnqz ptes. Primo. ponit̃ qd sit capitis diminutio: z qz triplex. Scdo. de maxima capitis diminutione. Tertio. de media. Quarto. d minima. Quito. remouet certa dubia. scda ibi: maxia. tertia ibi: minor. quarta ibi. minima. qnta ibi: qb⁹ aũt. Et hec diuisio sufficit: lz alij aliter diuidant. Et hoc pncipiũ non summat̃: qz breue: z qz ponit
1 diffinitionẽ. ¶ † Nota diffinitionẽ capitis diminutiõis cõiũcta gl. qñ capitis diminutio, ẽ prioris stat⁹ cõmutatio: facto hominis interueniẽte.
2 ¶ † Nota qd triplex est capitis diminutio: z sicut est triplex, ita est apta ad faciendũ pdere tria puilegia: z bona nr̃a q̃ habem⁹. vez libertatẽ: ciuitatẽ: z familiã: qd dic vt in gl. in xbo stat⁹. ¶ In gl. ibi: z duo vltima pdit. ¶ No. ex gl. qd q pdit id qd est maius pdit z id qd est min⁹. ¶ Qd facit ad qõnẽ: qdã ppter demerita sua est priuat⁹ officio antianat⁹: an possit esse de collegio: qd est minus, z inferi⁹ officiũ ab antianatu: z vr̃ qd nõ: vt hic. z. l. fi. ff. eodẽ. i zriũ facit. ff. de iterdi. z relega. l. relegatoꝝ. §. pdt. vbi cui interdicit̃ mai⁹ offĩm: nõ vr̃ interdictũ min⁹: sed cui interdictũ est id qd est min⁹ videtur: interdictum id qd est maius: et sic est directo contra istam gloss. z pro hoc facit. l. qui indignus. ff. de sena. z istud vltimũ est tenendum. Non obstat ista glo. videlicet. quod ad perditionem maioris, sequitur perditio minoris: qz inest sub isto maiori. nã ad hoc. vt quis sit in maximo statu, oportet eũ esse liberũ: z habere ciuitatem, z familiã. vt. d. l. fi. ff. eo. igitur per quandam cõsequẽtiã perditio maioris, includit de necessitate perditionẽ minoris: qd maior inest: non aũt id qd nõ inest. vt. l. contraria. z sic non ob. ista glo. ¶ In ea. gl. in fi. dic imo ista opi. pla. nõ est tenẽda: qz nõ probat̃ lege: vt. l. illã. C. de coll. ¶ In gl. commutatio. ibi conuertitur cum suo diffinito. dic φ fieri debet. vt. l. j. §. j. ff. de dolo. ¶ In ea gl. in fi. no. ex gl. φ siue sit mors naturalis: siue mors hominis violẽta. z sic facto hominis, tamẽ dicit̃ fieri nutu dei. sed ꝓm Ioã. fab. intelligas gloss. sic quod quemlibet moriturum certũ est, dei dispositione. vt. l. nã z si cũ moriar. ff. de condi. inde. z. l. j. ff. de pdi. z demõ. z in aut. de here. z fal. §. ex his. nõ aũt intelligas φ dispositione fati, vnusquisqz sit disposit⁹, qñ, z quomodo moriatur: φuis quidã fantastici, z mente capti, hoc affirmare voluerint, dicentes. quod fatũ, z constellatio, hoc etiaz facere debeat: quos elegãter reprehendit Greg. in homelia super euãgelio Matthei, quod legit̃ in die epiphanie domini: quod ptz. xxvj. q. iiij. c. igitur genus diuinationis. z. q. ij. illud. z patet in
3 oratione poetica, dum dixit. ¶ † Sapiens dominabitur astris zc. z multum late z singulariter per Boetium. in. iiij. de consolatione: vbi tractat mirabiliter de libero arbitrio zc.
4 ✠ ADNOTATIO. † Sapiẽs, in bono, ad Romanos. 15. q nũquã inanis est, sed semp hz
5 i se annullũ prudẽtie z sapiẽtie, Guiliel. duran. in speculo de aduocato. §. qnto. xsi. cõmẽdat † dr ãt sapiẽs ẽt q hz plenũ animi indiciũ, lz nõ sit iuris
6 cõsult⁹. l. diẽ pferre i calce. de receptis arbitris † z ex qb⁹ colligat̃, z qño psumat̃ sapiẽs, notat Bar. in. l. ij. de testamẽtis in pãdectis. Ant. Caius.

SVMMARIVM.

1 Liber homo qui se vendit ad precium participandum, dicitur pati maximam capitis diminutionẽ.
2 Delictum patris, an noceat filijs in feudo.

c Maxima. c ¶ Qui perdit ciuitatem et liberta. patitur maximam capitis diminutionem. h. d. ¶ Not. φ qui efficiunt̃ serui pene, propter atrocitatẽ sententie, dicunt̃ pati maximam capitis diminutionẽ. ¶ No. φ libertus propter ingratitudinẽ suã, versus patronũ cõdẽnatus: dicit̃ pati maximã capi. diminu.

qnta z vltima: z durat vsqz ad finẽ ti. Pone casuz sic. i pria pte. Dñe iam video φ vultis tractare de capi. dimi. dicatis igit̃ mihi: qd est capi diminu. rñdet impator. φ capitis diminu. est poris status commutatio. z hoc in pria pte.

c ¶ Maxia. Hec icipit scda pars in q̃ sic pone casum: dñe video qd est capitis diminutio: sed (si plz) dicatis mihi quot modis fit capitis diminutio: et rñdet impator. qd capitis dimi. fit trib⁹ modis. aut em̃ est maxi. capi. diminu. aut minor: qdã mediam vocãt: aut minimã: sed pone. Dñe. iam video quot modis fit capi. dimi. dicatis ergo mihi qñ hz locũ capitis diminu. maxima: qñ minor, et qñ minima. Ad hec rñdet. impator dicẽs φ maxima cap. dimi. est qñ aliqs ob aliquod enorme delictũ ciuitatẽ simul, z libertatẽ amittit: φ ɔtingit in his qui atrocitate snĩe, serui pene efficiũtur: vel etiam in libertis, qui propter ingratitudinem cõtra patronos commissam, in seruitutem rediguntur: z etiam in his q maiores. xxv. anñ. ad participandum preciũ sue vẽditionis, se venũdari passi sunt.

1 tionē. ¶ † No. φ liber homo q efficit seru⁹ alteri⁹ hois:q2 vēdit se ad preciū participandū, dr pati maximā capitis diminutionē. ¶ No. qd homo liber:⁊ sic ciuis roman⁹, pōt sponte pdere libertatē,⁊ ciuitatē romanā, vēdendo se, vel patiēdo se vēdi, ad pciū participandū. ¶ In gl. atrocitate. in fi. dic, sed 9triū no. gl. in auf. s3 hodie. C. de do. inter vi. ⁊ vxo. vn̄ doc. ibi ⁊ Bar. in. l. q vltimo. ff. de pe. dicūt φ aut dānatus d3 oīno pdere vitā:q2 d3 decapitari. ⁊ tūc etiā hodie efficit talis dānat⁹, seru⁹ pene:q2 testm̄ iā factū irritat:⁊ efficit intestabilis:vt. l. si filio exheredato. §. irritū. ff. de inin. testa. aut nō d3 naturalr ex dicta 9dēnatione mori:⁊ tūc iura ista sunt correcta:vt. d. glo. dixi etiā. §. q. mo. ius pa. po. sol. §. pe. ¶ Aduertas tū φ3 Jo. fa. φ quis isti quorū nō fit execútio mortis naturalis, retineāt libertatē:nec hac capitis diminutio ne minuant:tū dicit eos amittere ciuitatē, cū hoc nō repiat correctū: ⁊ ideo media capitis diminutiōe, dnr minui. ¶ In gl. libertis:ibi:vel qd est veri⁹, dic, hoc cōiter tenet i. d. l. ij. C. de liber. ⁊ eo. liber. ¶ In ea. ibi:⁊ etiā leuē:⁊ ibi:de libe. cā. l. solo. no φ p leui cā in omittēdo nō redigit in seruitutē:sed p leui cōmttēdo, bene redigit in seruitutē. S3 9 hoc vr:q2 p leui offensa nō vr redigi in seruitutē:sed als castigari. vt. l. iiij. C. de obseq. liber. vn̄ dic φ est in electione patroni:an velit castigare:an in seruitutē redigere. scd̄o hāc gl. intellige i eo q spōte manumisit:sec⁹ si coact⁹:q2 tūc nō redigit in seruitutē:sed als castigabit:vt. l. mr. C. de op. liber. ⁊ ibi no. ⁊ de libe. ⁊ eo. libe. l. j. ⁊ de iurepa. l. j. ¶ In ea. glo. ibi:necare, dicit etiā, hoc casu pōt peti qd puniat pena extraordinaria. vt. l. j. §. pe. ff. de liber. agno. ⁊ no. Bart. in. d. l. necare. ¶ Et aduertas φ talis snīa reuocationis in seruitutē, nō tm̄ nocet liberto: sed etiam nocet filijs postea natis:⁊ postea conceptis:nō aūt pri⁹ natis:vt. d. l. ij. C. de libe. ⁊ eo. liber. ⁊ ibi no. gl. φ glo. ibi inducit ad qōnē
2 de feu. † An delictū patris noceat filijs in feudo: de quo dic vt ibi dicit Cy. Bal. ⁊ Sali. ⁊ no. in. l. emācipatus. ff. de adop. ⁊ no. Bar. plene in. l. ij. ff. de interdi. ⁊ releg. de quo etiā p Bald. in. c. j. §. j. de suc. feu. ⁊ in c. j. si vas. feu. priue. cui detur ⁊ in Spec. de feu. §. videamus. in prin.

ADNOTATIO. Addo tex. in. c. si vasall⁹ culpā. de cōsuetudine feud. ⁊ Alex. consi. xxiij. vol. j. Bar. ⁊ Alex. in. l. iij. de interd. et relega. Cy. Bar. ⁊ Bald. in. l. ij. de liber. ⁊ eorū libe. in pādec. Al. Cai⁹. Et tene mēti. φ l3 vnicuiq liberū sit:seruū ppriū manūmittere:dūmō sit legitime etatis:vt. §. q. mo. ma. nō li. §. eadē. tū iste libert⁹ redactus in seruitutē, pter eius ingratitudinē nō poterit ampli⁹ manumitti, sine sciētia principis. vt. d. l. ij. de li. ⁊ eorū. liber. qd reputat impossibile:vt. l. apd̄ iuli. §. fi. cū ibi no. ff. de leg. j. quā. l. ij. C. de libe. ⁊ eo. li. inducūt Bar. ⁊ doc. in. l. j. §. ⁊ post operis. ff. de ope. no. nun. si titi⁹ fuit bānit⁹ p iudicē, ad mei instātiā:an ego solus possuȝ eū rebānire. ⁊ dic vt ibi p Bar. ⁊ doc. ⁊ ego scripsi in. l. ij. ff. de re iud. dic vt ibi hr ⁊ ibi dixi ⁊ not. ¶ In ea. in fin. que autem sint iuste cause reuocandi quem in seruitutē, no. plene glo. in. l. fin. de liber. ⁊ eo. libe. ¶ In gloss. passi sunt in fi. dic vt ibi habetur. ⁊ ibi dixi. ⁊ no. in. l. i seruorū. ff. de sta. ho.

SVMMARIVM.

1 Bannitus perdit omnia pristina iura.
2 Excommunicatus æquiparatur deportato.
3 Instrumentum confectum à tabellione excommunicato, an valeat.
4 Exceptio excommunicationis, quando opponi possit.
5 Excommunicatio dicitur esse duplex.

Minor. ¶ Per deportationē, vel aque, vl' ignis iterdictonē, cōtingit media capitis diminutio. h. d. ¶ No. ibi:interdictū fuit vel ei. qd alia est pena interdicere aqua, ⁊ igni. Et aliud est aliquē deportare:q2 hic ponit dictio vl':⁊ sic diuersitatē significat: de quo tn̄ dic, vt in gl. ¶ No. φ deportat⁹ retinet libertatē. ¶ No. φ deportatus dr pati mediā capitis diminutionē. ¶ No. qd est qdā pena, interdicere alicui aqua, ⁊ igni. ¶ In gl. interdictū. ibi ad. l. iul. re
1 pe. l. iij. ¶ † No. ex. d. l. iij. qd deportat⁹ ⁊ sic bānit⁹ nostri tpis, q equiparat deportato. vt no. gl. in. §. relegatis. §. q. mo. ius pa. po. sol. ⁊ dic vt ibi dixi. pdit oīa pstina iura:⁊ sic nō poterit esse arbiter:vt no. ibi Bar. de quo statim. j. dicā. ¶ In ea. ibi. sed instar excōicatorū. dic, similis gl. est in. c. pastoralis. ex̄ de app. vt dic, ⁊ ibi p doc. ⁊ facit. l. iij. C.
2 de aposta. de quo latissime p Angel. in sua dispu. q incipit. duo adinnicē litigātes. ¶ † Ex qb⁹ gl. no. φ excōicat⁹ eqparat deportato:⁊ sic sicut deportat⁹ qui p deportationē non pdit ius eligēdi:vt. l. cū pater. §. hereditatē. ff. de leg. ij. ⁊ in. l. ex facto. §. si qs rogat⁹. el. ij. ff. ad trebel. ⁊ per 9ns pōt esse arbiter:ita etiā excōicat⁹ q equiparat deportato. vt hic:⁊ ita dicit Bar. in. d. §. hereditatē. ⁊ in. d. §. si qs rogat⁹. ⁊ in l. si qs arbitratu. ff. de ver. ob. qd poterit esse arbitrator:sed Ang. in. d. §. si qs rogatus. dicit qd excōicat⁹ ex crimine heresis:si durat p annū: non pōt esse arbitrator:sed an̄ fic. p auf. credētes. de here. sed si ex alia cā sit excōicat⁹ an̄ annū:⁊ poterit esse arbitrator:cū arbitramētum sit quedā trāsac. auf. si vero cōtigerit. de iudic. sed excōicato pmittit 9here:vt. c. si vere. ⁊ ibi p Inn. de sentē. excō. s3 Jo. and. i regula dolo facit. de regulis iuris. lib. vj. dt 9triū p. c. ad pbādū. de re iudi. q2 si nō v3 snīa iudicis delegati excōicati:ita etiaȝ arbitratoris:vt. c. vno delegatorū de offi. deleg. sed Jo. de imol. in. d. §. si quis rogat⁹. dicit dictū Jo. an. sine dubio pcedere in arbitrio:q2 excōmunicat⁹ arbiter esse nō pōt:vt no. gl. ⁊ doct. in. l. parui. ff. de arbit. sed in arbitratore sic q2 fm Spe. in ti. de arbi. §. fi. v̄si. sed nūqd amicabilis. ⁊ Bar. in. l. si de meis. §. recepit se. ⁊. l. si feriatis. de arb. pōt arbitramētū ferre in die feriata, in honorē dei:q2 est quedā trāsactio:vt in auf. si vero contigerit. C. de iudi. q tali die ferri pōt. vt. l. fi. C. de feri. sec⁹ in arbitro:vt. l. si feriatis. ff. de feri. ⁊ hec cōcordia mihi placet. dic vt ibi p Inno. sed si equiparat excōicat⁹ deportato:⁊ deportat⁹ nō pōt testari. vt. l. qdā sunt serui. ff. de penis: ergo idē in excōmunicato. ita t3 gl. ⁊ Arch. in. c. pia. de excep. in. vj. ⁊ in c. decernim⁹. de sentē. excō. sed Jo. an. ibi:hoc dicit verū. nisi sit excōicatus p heresi, vel vsuris:⁊ hoc est cōis opi. vt not. Bald. in. l. fi. C. si a
3 non cōpe. iud. ¶ † An instrm̄ 9fectū a tabellione excōicato, valeat? ⁊ glo. in. d. c. decernimus. dicit aut est notorie excōicatus:⁊ nō valet: sec⁹ si occulte, vel manifeste:sed pbari nō pōt. etiā excōicatus nō pōt esse pcurator:vt. c. post cessionē. extra de proba. dic vt ibi, nec pōt esse iudex, si est notorie excōicatus:als sec⁹:vt. c. ad pbādū. de re mili. nec etiam pōt esse de maiorib⁹ regētibus ciuitatē:vt. c. j. extra de except.
4 ¶ † Quero qn̄ pōt opponi exceptio excōicatiōis:dic. qd in quacūq parte iudicij:⁊ etiā post snīam:etiā in executione:⁊ non tantū semel: sed etiā bis opponi pōt in eadē instantia, ab eo qui primo opposuit: et nō pbauit. ⁊ d3 probari intra octo dies:als iudex pcedit in causa: sed licet nō opponat, si iudex sciat publice eū excōicatum, debet ipm
5 repellere:⁊ ista habent in. c. exceptionē. de excep. ¶ † Vltimo attēde fm Jo. de pla. quod cū duplex sit excōicatio:maior que separat a sacramentis, ⁊ cōmunione fideliū:⁊ que imponit p cōtumacia, vel crimine tam ab hoie, φ a cano. ⁊ minor, q separat a sacramēti participatione:vt in eo qui scienter participat cum excōicato. vt. d. glo. in. c. cōstitutionem. de sen. excom. in. vj. ⁊. c. seq. eo. ti. ⁊ ibi glo. quis possit absoluere ab his excōicationibus. qd opponens debet exprimere speciem excōicationis:q2 maior excōicatio excludit ab agēdo:minor autem non:vt dicit glo. in. d. c. als aūt. in dubio intelligit de maiori excōicatione:vt. d. c. si quem. pro quo adde qd no. Bart. in simili in suo consilio. Petrus nicole. de quo. j. de excep. in prin. qn̄ opponit de simulatione. q2 cū sint plures species:debet exprimi, quā speciē simulationis allegat. ¶ In glo. in Vero insula. ibi. §. pone. dic vt ibi not. ⁊ ibi dixi. ¶ Aduertas tū. φ l3 seru⁹ pene, sit penit⁹ incapax cōmodi iuris ciuilis:vel iurisgētiū:nō tm̄ ad cōmodū sui, sed ēt ad cōmodū fisci: vt. l. iij. de his que pro nō scrip. habē. ⁊. l. si qs mihi bona. §. j. ⁊ ibi no. ff. de acqui. here. tamē sunt capaces de his que sunt de iure naturali:⁊ p consequens, sunt capaces alimentorū:vt. l. seruos ad custodiam. ⁊ ibi Bar. ff. de au. ⁊ cib. leg. ⁊. l. legatis. vt ibi no. per glo. ⁊ doct. ff. eo. ti. In predictis alimentis, ⁊ etiam occasione dictorum alimentorū, habent tales incapaces actionem:licet actio sit de iure ciuili. et est text. cum glo. in. l. si dictum. ⁊ ibi Bart. Rapha. Cuma. ⁊ Imo. ⁊ Ange. ff. de re iudi. sed deportatus cum remanserit liber:est capax eorum que sunt iurisgētiū:⁊ sic oīm 9ctuū iurisgentiū:⁊ p eis h3 actionē, vt est casus singularis. ⁊ ibi gl. ⁊ doc. in. l. si tibi. §. is cui. ff. mādati. ¶ Quid in bānitis nostri tpis. dic vt dixi. §. quibus mod. ius pa. pote. sol. §. relegati.

SVMMARIVM.

1 Priuatio præsupponit habitum.
2 Serui status de iure ciuili est penitus annihilatus.
3 Filiusfa. de rigore iuris ciuilis ex omni contractu obligatur: præterquā de voto & mutuo.

Minima. ¶ Per emancipationē vel arrogationem contingit minima capitis diminu. h. d. ¶ Not. quod ille qui retinet, ⁊ libertatem, ⁊ ciuitatem, non dicit pati maximā, vel mediam capitis diminutionē. ¶ Not. φ quando quis mutat statum de patria potestate in sui iuris, vel est sui iuris:⁊ redigit in patriā potestatē, dicit pati capitis diminutionē:l3 minimam. ¶ Nota in ver. ser
1 nus. † φ priuatio psupponit habitum. cōcordat. l. decem. ff. de v̄. obl. ¶ No. φ qui nō h3 statū, dicit ipsum pdere:vel posse pdere ⁊ sic facit. φ ille qui est semel excōicat⁹, vel semel infamis, q2 pdit semel famam ⁊ statū ciuilem. vt. l. cognitionū. §. j. ff. de var. ⁊ extraor. cog. non possit ampli⁹ excōicari, vel infamari, vel semel bannitus nō possit amplius banniri:sed de hoc dic vt no. gl. in. l. ij. C. vt intra certū tps. p glo. ⁊ per Bar. in. l. de pupillo. §. si pluribus. ff. de no. ope. nun. ⁊ ibi Ange. Rapha. Cuma. ⁊ Imo. ⁊ ibi scripsi. ¶ No. etiā † φ serui status, de iure ciuili, est penitus annihilatus. ¶ No, in versi. quibus antē. quod remotus a dignitate, vel officio, nō dicit capite minutus. ¶ No. φ remot⁹
2 a senatu, nō dicit capite minui. ¶ In glo. vel contra ibi:emancipatus dicatur minui. debes scire quod fm rigorem iuris ciuilis filiusfa. contrahens obligatur insolidū. ex omni cōtractu:pterφ ex mutuo, ⁊ voto:vt. l. tam ex cōtractibus. ff. de iud. ⁊ ibi not. ⁊ cū effectu potest conueniri:vt. l. iij. §. sed vtrum. ff. de mino. ⁊ qd ibi plene not. intantum, qd si nō solueret:poterat incarcerari:nisi cessisset bonis:vt. l. c3 filius. C. qui bo. cede. pos. ⁊ ibi Cy. Bar. Bal. ⁊ Sali. propter causam

autem

antem emãcipationis vel a patria poteſtate aliter liberat⁹ pp̄ ſtatus
mutationē, vr̄ quodãmõ nou⁹ hõ, ⁊ ab illa obligatiõe de iuris rigore
liberat̃. Sed vidẽs p̄toꝛ ꝯhentẽ cũ filio eſſe deceptũ pp̄ iſtã capitis di-
minutionẽ reſtituit ꝯ filiũ vtilẽ actionẽ, ⁊ hoc fuit ꝑ titulũ. ff. de capi.
dimi. poſtea p̄toꝛ cõſyderauit ꝙ multũ grauauerat filiũ reſtituẽdo ꝯ
eũ actionẽ: ſuũ edictũ limitauit, vt in illa vtili reſtituta in ſex caſib⁹ q
ponunt̃ in dicto tit. ⁊ maxime in. l. ij. ff. qđ cũ eo. nõ det̃ actio inſolidũ:
ſ3 inq̄tũ facere põt. vt. d. l. ij. ⁊. iij. ⁊ vide Bar. in rub. ff. qđ cũ eo. ¶ Qđ
tñ priuilegiũ. cũ ſit ꝑſonale. vt. l. q2 perſonale. ff. ſol. matri. cũ ibi no. nõ
trãſit ad heredes. vt. l. iiij. §. ꝙ ꝙ. ff. qđ cũ eo. ꝑdit tñ dictũ bñficiũ, ſi mẽ
daciũ dixerit: vt. d. l. iiij. §. j. ¶ Et aduertas, ꝙ l3 fili⁹ habeat dictũ bñfi
ciũ, tñ actoꝛ põt petere filiũ p̄dictũ inſolidũ cõdẽnari. ⁊ etiã põt pete-
re ꝙ cõdẽnet̃ inq̄tũ facere põt, ⁊ vtroq3 mõ ꝓcedit libell⁹. vt eſt tex. in
l. pe. ff. qđ cũ eo. ⁊ tene mẽti, ꝙ licet fuerit inſolidũ cõdẽnat⁹: q2 nõ op-
poſuit de tali beneficio, tñ ẽt ĩ executiõe opponere põt. vt. l. neſenni⁹.
§. fi. ⁊ ibi no. ꝑ Bar. ff. de re iudi. ⁊. l. ex diuerſo. §. fi. ⁊ ibi ꝑ Bar. ⁊ doc. ff.
ſolu. matri. Si aũt in ſtatuto dicat̃ ꝙ ꝯ inſtr̃m guarẽtigiatũ nõ poſſit
ab aliquo opponi aliqua exceptio, an poſſit opponi qđ cõueniat̃, in-
q̄tũ facere põt. Aduertas ad v̾ba ſtatuti: q2 ſi dicit ꝙ nõ poſſit oppo
ni ꝯ inſtr̃m, tũc ſaltẽ exceptionẽ opponere põt: q2 nõ opponit̃ ꝯ iſtr̃m
vel ſentẽtiã, ſed in executiõe (vt dixi) ſinautẽ dicat ſtatutũ qđ ꝯ execu
tionẽ inſtrumẽti, vl̃ ſnĩe nõ poſſit aliq̃ exceptio opponi: ⁊ tũc iſta op-
poni nõ põt: q2 verũ eſt dicere ꝙ opponit̃ ꝯ executionẽ. ita dicit Bar.
in. l. ſi filius. ff. quod cũ eo. quod eſt no. ¶ In ea. gl. in fi. no. ⁊ tene mẽti
ex gl. iſta notabili ꝙ ſi lex antiq̃ h3 plr̃es rõnes ꝓhibitiuas: ⁊ vna coꝛri
gat̃ alia rõne remanẽte tñ, nõ ĩtelligit̃ coꝛrecta lex. facit. §. affinitatis.
⁊ qđ ibi dixi. s. de nuptijs. ⁊ qđ no. gl. in. l. ſi qs ad exhibẽdum. ff. de ex-
cept. rei iudica. ⁊ facit. l. iij. §. plane. ff. de iti. actuq3 priua. ⁊ in auten. de
reſtitu. ⁊ ea que pa. §. quãobꝛem. colla. ix. ⁊ quod no. dñs meus Joan.
de imol. in. l. tam his. §. j. ff. de dona. cauſa moꝛtis. dic vt ibi.

SVMMARIVM.

1 Priuatio præſupponit habitum, & an & quando.
2 Confiteri mutuum an quis videatur, ſi ab eo petantur decem mutuata, & reſpondeat ſe ſoluiſſe?
3 Excipiens ſimpliciter, indiſtinctè videt̃ intentionem aduerſarij confiteri.

a Seruus.[a] ¶ Nemo põt dici ꝑdere qđ nõ h3. h. d. vl̃ ſic. Nemo mu
b tuat qđ nõ h3: vl̃ ſic. Priuatio [b] p̄ſupponit habitũ. h. d.
¶ Concoꝛ. l. decẽ. ff. de ver. obli. In quo ꝯclude ſcđ3 Jo. de imo. in. d. l.
ex dictis Bar. ⁊ Ang. q2 aut priuatio p̄ſupponit̃ ꝓ cõſtanti, qđ ſit ve-
ra. ⁊ tũc neceſſario ſequit̃ poſitio habit⁹. vt. d. l. decẽ. ¶ Qñq3 ponit̃ ꝓ
cõſtãti, qđ eſt falſa, ⁊ tũc nõ ſequit̃ poſitio habit⁹. ꝑ no. in. l. cũ de inde-
bi. in princi. ff. de pꝛoba. ¶ Qñq3 ponit̃ ſimpliciter priuatio, nec aliter
cõſtat, an ſit vera vel falſa, ⁊ querit̃, an videat̃ poſit⁹ habit⁹? ⁊ tunc cõ-
clude, aut ponit̃ priuatio a iuriſcõſulto cui⁹ eſt loq̄ ꝓpꝛie, ⁊ nõ impꝛo-
pꝛie. ⁊ tũc videt̃ poni habit⁹. vt. d. l. decẽ. ¶ Quandoq3 ponit̃ a ꝑte: ⁊
tũc qñq3 fit ſuꝑ eo qđ pars h3 ex ſua volũtate potẽtiã priuãdi, ⁊ indu-
cẽdi exẽplũ in vltima volũtate. ꝑ no. in. l. ſi tibi. §. in legatis. cõiũcta gl.
ff. de leg. j. tũc preſumit̃ habit⁹ vt ibi. Qñq3 nõ pẽdet ex ſola volũtate
ꝑtis habit⁹, ſiue potẽtia priuãdi ⁊ inducẽdi: tũc ſm̃ Bar. ad ei⁹ p̄iudi
ciũ ſequit̃ poſitio habit⁹, duob⁹ cõcurrentib⁹. Primo qñ agit̃ de tali
re, ꝙ ponẽs poſſet p̄iudicare ſibi ꝑ ꝯfeſſionẽ. Scđo ꝙ aduerſari⁹ ꝯſen
tiat, etiã in priuatione: ⁊ ſic illã fateat̃, al̃s nõ ſequit̃ poſitio habit⁹ ad
p̄iudiciũ ponẽtis priuationẽ, excepo caſu aut̃. ſi dicat̃. C. de tex. ¶ An
aũt de priuatione poſſit qs redire ad habitũ? dic vt dicã. j. e. §. qđ autẽ.
¶ Et ꝑ p̄dicta etiã dicit̃, an ille ꝯ quẽ excipit̃ de excõicatione, ſi repli-
cet de abſolutiõe videat̃ fateri habitũ excõicatiõis ad ei⁹ p̄iudicium,
ita qđ niſi doceat de abſolutiõe excõicationis repellat̃. in quo dic ſm̃
Ang. in. l. decẽ. ſi q̃rit̃ an ex illa tacita cõfeſſione habit⁹ poſſit cõdẽna
ri, q2 negat in effectu intẽtionẽ agẽtis, ⁊ habitũ de p̄ſenti, l3 videat̃ il-
lũ in p̄teritũ fateri, ꝙ niſi habit⁹ aliter ꝓbet̃, nõ poterit ex hoc ꝯdẽna
ri ꝑ. c. exceptionẽ obijciẽs. de reg. iur. in. vj. cũ ibi no. ſed foꝛte poterit re
pelli a teſtimonio, ⁊ ab agẽdo ꝑ talẽ cõfeſſionẽ habit⁹. vt. d. aut̃. ſi di-
1 cat̃. de quo tñ plen⁹ ꝑ Bar. ⁊ Ang. ⁊ Jmo. in. d. l. decẽ. ¶ † Quid aũt
ſi alicui petant̃ decẽ mutuata, ⁊ ipſe rñdet ſe ſoluiſſe? an videat̃ cõfite
ri mutuũ? gl. in. l. nõ vtiq3. ff. de excep. vr̃ dicere, aut opponit̃ cõditiona
liter hoc mõ. dico me nõ eſſe debitoꝛẽ, tñ ſi aliter appet dico me ſoluiſ
ſe. ⁊ nõ vr̃ ꝯfiteri. ſec⁹ ſi opponeret ſimpl̃r. facit ad idẽ qđ no. gl. in. l. ex
ceptionẽ. C. de ꝓba. plen⁹ in. l. ſi qdẽ. C. de excep. ⁊ iſtud ſequit̃ Dy. in
d. c. exceptionẽ obijciẽs. de reg. iur. in. vj. ¶ Sed Jo. an. ibi t3 ꝯtrium. ⁊
cano. in. c. cũ venerabilis. extra de excep. ſed Bar. in. d. l. nõ vtiq3 ꝯcoꝛ.
opi. q2 qñ qs obijcit exceptionẽ, ⁊ actoꝛ cõfitet̃ dictã exceptionẽ, vt q2
replicãdo actoꝛ dicit, cõfiteoꝛ te ſoluiſſe. ſed tũc erã minoꝛ: ideo nõ po
terã ſolutionẽ recipere: ⁊ tũc vr̃ re⁹ fateri ar. l. q̃m. ff. de infa. ſed ſi actoꝛ
nõ cõfitet̃ ꝙ re⁹ ponit. tũc excipiẽs nõ vr̃ ꝯfiteri. vt dicũt canoniſte. vt
l. cũ de indebito. in ꝑn. ff. de ꝓba. ⁊ hoc dic. vt ꝑ Bar. Ang. ⁊ Jmo. ĩ. d.
2 l. decẽ. ⁊ ꝑ Flo. in. d. l. cũ de indebito. in ꝑn. ¶ S3 tu aduertas † ꝙ imo
ſimpl̃r excipiẽs indiſtincte vr̃ ꝯfiteri intẽtionẽ aduerſarij, ⁊ niſi ꝓbet
ſolutionẽ ſuã, videt̃ ꝙ deat cõdẽnari. vt vr̃ caſus
in. l. qnquaginta. ff. de ꝓba. ibi: ſ3 nimirũ. ꝓbõnes
q̃dã a reo exigunt̃. nã ſi creditu3 petat̃, ille rñdeat
ſolutã eſſe pecuniã, ipſe hoc ꝓbare cogend⁹ eſt ⁊c.
ſ3 ꝑ opi. cõi facit qđ notãt doc. ⁊ nemo põt niti ex
poſitiõe ꝑ eũ negata. ita dicit Bar. ĩ. d. l. nõ vtiq3.
⁊ in. l. poſt legatũ. in ꝑn. vbi eleganter loquit̃. ff. de
his q. vt indig. ⁊ ĩ. l. naturał̃r. §. nihil cõe. ff. de acq.
poſ. in ver. tertia lectura eſt. ⁊ facit qđ no. Ant. de
but. in ſil̃i ĩ. c. gratũ. de off. deleg. S3 tu de iſta qõ-
ne vide q̃ late ſcripſi. j. de excep. in rubꝛ. ¶ In gl. j.
ibi qđ al̃s eſſet in libero capite. dic vt in. l. hos ac-
cuſare. §. oĩb⁹. ff. de accu. vbi h̃r, ꝙ decapitet̃, ⁊ põt
accuſari vt qlibet liber hõ, ſed nõ põt accuſari de
tali crimine ex quo certa quota bonoꝛũ veniat pu
blicãda. q2 ſeru⁹ nõ d2 habere bona. vt. d. §. oĩb⁹. fa
cit. l. ſeruos. ⁊ qđ ibi Sali. late no. C. ad legẽ iul. de
vi. ⁊ ideo eſt ĩſpiciẽda ꝯcluſio accuſatiõis: q2 ſi di-
co quare peto ip̃m puniri in tertia parte bonoꝛũ,
nõ cõcludẽs ip̃m puniri ſimpl̃r, ĩtelligit̃ de pena
coꝛpali, ita dicit Bar. ĩ. d. §. oĩb⁹. v̾. ſcđo opponit̃
hic. ⁊ ſequit̃ Bar. in ſil̃i. in. l. edita. C. de edẽ. ĩ v̾. vj.
p̄ncipaliter q̃rit̃: pena aũt deportatiõis vt ꝑdat
libertatẽ ⁊ ciuitatẽ, nõ cadit in ſeruũ, q2 eã nõ h3,
vt hic: ſed vt ꝑdat ſpem poſſe cõſequi libertatẽ, ⁊
ꝯſequẽde ciuitatis, bñ cadit in ſeruũ. vt. l. ij. ff. q ⁊
a q. ⁊. l. ij. ⁊ ibi doc. C. de ſepul. vio. Pena aũt pe-
cuniaria ſimpl̃r, puta cẽtũ floꝛenoꝝ, cadit in ſuũ:
q2 põt haberi pecunia ꝯniuẽtibus oculis dñi: vel
ali⁹ põt ſoluere ꝓ eo. vt. l. iiij. C. de manumiſ. ⁊ idẽ
ĩ monacho. vt in ſpe. de reo. §. j. v̾. ſ3 an monach⁹.
ita dicit Bar. ĩ. d. §. oĩb⁹. ⁊ late Sali. in. l. ij. C. de ac
cu. ⁊. l. ſi criminis. C. ad legẽ iul. de vi. Et aduertas
ꝙ ſi pena oꝛdinata a lege vel ſtatuto non cadit in
ſuũ ne delicta remaneãt impunita. vt nõ ſint me-
lioꝛis cõditiõis q̃ liberi, pena alterat̃ officio iudi
cis ĩ coꝛp⁹. vt. l. ij. C. vt ĩtra cer. tp̃s. ⁊ no. ꝑ gl. Bar.
⁊ doc. in. d. §. oĩb⁹. ĩ fi. facit. l. pe. ⁊ fi. ff. de ĩ ius voc.
dicã. j. de act. §. penales. facit. l. qd ergo. §. pena gra
uioꝛ. ⁊ qđ ibi late Bar. Bal. gl. ⁊ doc. ff. de infa. ⁊
C. eo. tit. l. ⁊ ſi ſeuerioꝛ. ⁊ ibi Bar. ⁊ gl. ⁊ doc.

SVMMARIVM.

1 Notarius infamis inſtrumentum cõficere non põt.
2 Notarius de falſo condemnatus an poſſit recipere inſtrumentum.
3 An notarius officio expreſſe non priuatus poſſit recipere inſtrumentum.
4 Infamis non tantum infamia iuris ſed facti, an poſſit eſſe teſtis?
5 Tabellio ſi efficiatur doctor poteſt inſtrumentum cõficere.

Quibus autem. ¶ Remotus a di-
gnitate nõ ꝑdit ſta
tu3. h. d. vel ſic. Qui turpiter a dignitate remouet̃
nõ dicit̃ capite minui. h. d. ¶ In gl. nõ conſtat ibi
c ſi fuit pꝛopter turpitudinẽ. facit iſte tex.[c] cum iſta
1 gl. † ꝙ notarius infamis non poſſit conficere in-
ſtrumẽtum. In quo aduertas pꝛimo, ꝙ tabellio-
natus officiũ nõ eſt dignitas, ſed munus. vt. l. fi. in
pꝛin. cũ gl. C. qui mili. nõ poſ. S3 poſit⁹ ad ſcribẽ-
dũ geſta p̄ncipis eſt in dignitate. vt eſt tex. in. l. j.
C. de manda. pꝛin. ⁊ in. l. laudabile. C. de aduo. di-
uer. iud. ¶ Ex quo ſequit̃ ꝙ notari⁹ infamis non
põt exercere officiũ qđ in ſe h3 dignitatem. vt. l. ij.
C. de digni. lib. xij. vel ꝙ haberet aliqđ officiũ iniũ
ctũ de publico. vt ꝙ eſſet notarius ⁊ tabellio pote
ſtatis ⁊ ſimilis. vt no. in. l. ij. miles. ff. de infa. ſed ſi
partib⁹ volẽtib⁹ aſſumat̃, vt cõficiat publicũ in-
ſtrumẽtũ. q2 d2 eſſe mun⁹. ⁊ maxĩe qñ eſt in quaſi
poſſeſſione tabellionat⁹. vt arg. l. barbarius. ff. de
offi. p̄to. ⁊ tũc põt. ita dicit Bar. in. l. eadem. §. j. ff.
ad leg. iul. repe. de quo lati⁹ ꝑ Bal. in. l. ij. ff. de ſe-
nato. ⁊ ꝑ Bal. in. l. iiij. §. videam⁹. ff. de ſuſpec. tu-
to. ⁊ vide Bar. ĩ. l. ex militari. ff. de teſta. mil. ⁊ Cy.
in. l. militib⁹. C. de teſt. Bal. in. l. quoties. §. ſed q2
tantũdẽ. ff. de here. inſti. ⁊ ꝑ Jmo. in ea. l. §. ſed cu3
p̄mũ. ⁊ Bar. in. l. ſi qs ex argentarijs. §. j. ff. de edẽ.

a ¶ Seruus. Hic incipit tertia ꝑs in qua ſic pone caſum. Quida3 manumiſit ſuũ ſuũ nunquid in caſu iſto ſeruus manumiſſus capite diminutus cenſetur? reſpõdet impatoꝛ ꝙ nõ. ſeruus enim gñaliter per manumiſſionẽ nũq̃ capitis diminutionẽ habuit: ſed pone qđ aliquis ſit ab oꝛdine ſenatoꝛu3 remotus nũqd in caſu iſto capite minuitur? rñdet impatoꝛ qđ nõ: nã dignitas ei⁹ qui ab oꝛdine ſenatoꝛum remouetur magis q̃ ſtatus cõmutat̃ cũ igit̃ capitis diminutio ſit pꝛioris ſtatus commutatio manifeſtũ eſt ab oꝛdine ſenatoꝛum remotũ nullã pati capitis diminutionem. ⁊ hec dicunt̃ in tertia parte vſq3 ad illum. §. qđ aute3.

ADDI.

b ¶ Priuatio. De iſto vid Panoꝛ. ĩ. c. ad diſſoluendũ. per illu3 tex. de deſpõſa. impu. ⁊ in. l. manumiſſiones. ff. de iuſticia ⁊ iur. Panoꝛ. in. c. paſtoꝛalis. §. quoniam. de reſcrip.

ADDI.

c ¶ Facit iſte tex. Notari⁹ ĩfamis an poſſit cõficere inſtr̃m. de hoc per Panoꝛ. ĩ. c. ſicut. ne cle. vel mona. extra.

a ¶ Quod aũt dictũ. Hic incipit q̃rta ps, in qua sic pone casum. Dñe vos dixistis mihi. s. ti. pxi. §. fi. qḋ ius cognationis durat etiã post capitis diminutionẽ: nũqd gñalr̃ hoc est verũ i q̃libet capitis diminutiõe? ad hoc rñdet impator, q nõ. nã qḋ dictũ est manere ius cognatiõis post capitis diminutionẽ, hoc intelligẽdũ est de minima capitis diminutiõe iteruenięte: qꝛ p illam ius cognatiõis nõ pimit. Sꝫ si maxia capitis diminutio itereniat: vt puta, si aliqs de cognatis i seruitutẽ redact⁹ fuerit, tũc i casu isto ius cognatiõis amittit: ⁊ lꝫ postea bñficio manumissiõis ad libertatẽ puenerit, non tñ ius cognationis recupabit. et nõ solũ maxia, sꝫ ẽt media capitis diminutiõe ius cognatiõis perimit. veluti siqs i insulã deportat⁹ fuerit. Nã etiã in isto casu ius cognationis amittit, ⁊ hoc in quarta parte vsqꝫ ad illũ. §. cũ autem.

b ¶ Cũ at. Hic incipit qnta ⁊ vltima ps, i q̃ sic pone casum: vos dixistis mihi. s. in ti. pcedẽti, i pnc. qḋ tutela ipuberũ ad agnatos ex lege. xij. tab. ptinet. pone ergo q plures sũt agnati, ⁊ diuersi hr̃de gradu: nũqd. s. ad oẽs ptinebit? rñdet qḋ nõ. Nã qḋ dictũ est tutelam ad agnatos ptinere, nõ intelligendũ est q ad oẽs ptineat ptꝫ ad eos tñ q sunt in primiori gradu istituti, vñ si plures sunt q cũ dẽ gradũ cognatiõis obtineãt, veluti ⁊ pl̃es sorores oẽs lege. xij. tab. ad tutelã vocant: hec dicũtur i quinta parte vsqꝫ ad finem huius tituli.

c ¶ De legitima patronoꝝ tutela. Ita ɔtinuat rubrica ista ad p̃cedẽtia. s. i scḋo titulo tractauit Justi. de legi. ag. tut. q̃ descẽdit ex lege. xij. tab. vcꝫ ex verbis ⁊ sententia ipsius legis. Sed quia legitima pat. tut. ex mẽte eiusdem legis p interptationẽ iuriscõsultorũ descẽdit: ideo post illã de hac. d. Justi. itẽdit tractare. vñ subijcit hic rubricã de leg. patr. tu. Notãdũ est q ita

2 ✠ ADNOTATIO. † si notarius sit de falso ɔdẽnat⁹ ⁊ offõ notariat⁹ puat⁹ nõ põt istrꝫ recipere ⁊ receptũ nõ vꝫ, Inn. i. c. nihil ex de elec. ⁊

3 Bal. in. l. iubem⁹. de pba. c. † sꝫ qd si sit de falso cõdẽnat⁹ ⁊ exp̃sse nõ sit offõ puat⁹. vtrũ possit istrꝫ recipere Bar. i. l. si iõ. de euict. in pãdect. ɔcludit q sic. Jmũ tñ ibidẽ not. vt ptꝫ ad Bar. latc. Ant. C.

4 ¶ † In ea. gl. ibi testimoniũ dicere an ifamis nõ tñ ifamia iuris, sꝫ ẽt facti, possit eẽ testis. gl. est i d. l. ij. ff. de sena. ⁊ ibi Jac. Cy. Bar. Bald. glo. Cy. Jac. but. ⁊ alij doc. in. l. j. C. de sum. tri. ⁊ fi. cath. in q̃ ɔclude, q i cã criali nõ põt esse: qꝛ pbatiões debẽt esse multũ clare, ⁊ plate a psona, oĩ exceptiõe remota digna. vt. l. fi. C. de pba. Aut i ciuili, ⁊ tũc aut i cã spiritualr̃, ⁊ nõ põt. ita itelligat. c. testimoniũ. ex de testi. nisi in subsidiũ, ⁊ cũ tormẽtis. vt in aut. de testi. §. ignoti. col. vij. In casu ciuili nõ repellit̃. vt in gl. an. l. j. C. de sum. tri. ⁊ fi. cath. lꝫ min⁹ ei credat̃. vt not. in. l. aij. §. cãe. ff. ad carbo. infamis ifamia iuris clarũ est qḋ repellit̃. vt. l. mulier. ff. de

5 testi. nisi i subsidiũ. vt. d. §. ignoti. ¶ † Est aũt iste tex. in argumentũ fm Jo. fa. q si tabellio efficiat̃ doctor, decurio, vel ptor: tñ põt cõficere instrm, ⁊ valet. vt. l. si qs decurio. C. de fal. ⁊. C. de decurionibus. l. si quis decurio. ⁊. l. maior. C. de digni. lib. xij. vñ nõ cõpellit̃ conficere instrm. vt. l. vniuersas. C. de tab. li. xij. Adde q sec⁹ si efficeret̃ monach⁹, vel alius religiosus, qꝛ non põt amplius exercere officium tabellionatus. vt. c. vt officium. de here. in. vj. ita no. Bar. ⁊ doc. in. l. seruus. ff. de testa.

SVMMARIVM.

1 Ius cognationis per deportationem perditur.
2 A priuatione ad habitum impossibile est redire.
3 Seruus an dicatur habere cognationem.

a Quod autem dictum. [a] Minima capitis diminutio nõ tollit ius cognitiõis: sec⁹ in maxia vl̃ media. h. d. ¶ No. ɔiũcta gl. j. q iste tex. venit ad declarãdũ qḋ dictũ fuit. s. ti. j. §. fi. ex q̃ sequit̃, q sepenumero vna lex limitat ⁊ declarat alteram, siue sit posterior (vt hic) siue anterior. aliqñ declarat leges nouas ⁊ sequentes. vt. l. nã ⁊ posteriores. ff. de leg. ⁊ qḋ ibi no. ⁊ facit qḋ no. gl. in auc. offerat̃. C. de litis ɔtest. ɔiũcta. l. sciẽdũ. i pn. ff. q satisd. cog. ¶ No. q maxia capitis diminutiõe tollit̃ cognatio. ¶ No. q si qs effect⁹ fuerit fu⁹ stati cognationẽ pdit, nec illã recupat: lꝫ postea fuerit manumissus, ⁊ p ɔñs agnatio semel deperdita pp ipedimẽtũ, lꝫ illõ remoueat̃, tñ nõ recupat̃ cognatio. ¶ † No. q p deportationẽ pdit̃ ius cognationis. ⁊ sic nõ tm̃ p maximã capitis diminutionẽ, sꝫ ẽt p mediã. ¶ No. † q a puatiõe ad habitũ impossibile est redire. vt hic. ⁊. l. liber hõ. ff. de sta. ho. nisi puatio fuerit de fctõ. vt. §. j. ff. de ige. vel nisi pm̃stat⁹ nõ fuerit oĩno extinct⁹, sed velat⁹, aut occult⁹. vt litt⁹ maris pp edificiũ occupãtis edificio dissoluto litt⁹ redit i publicũ. vt. l. si tm̃. ff. de re. diui. ¶ An aũt puatio p̃supponat habitũ: dic vt dictũ est. s. eo. §. fu⁹. ¶ In gl. cognatiõis ibi. l. iura sanguinis. dic vt. l. ius cognatiõis. ff. de pactis. et dic vt ibi p gl. ¶ No. ex ista gl. ⁊ legib⁹ p̃dictis qḋ neqꝫ pacto, neqꝫ delicto, ius qḋ pcedit ex sanguie ⁊ nã põt tolli. Sꝫ tolli põt ius ⁊ effect⁹ resultans ex dicto iure sanguis. ¶ In gl. manumissis. ibi. i. si cognatis. dic imo ibi si fuerit restitutus: tũc oĩa recupat vt ibi Bar. ⁊ doc. ¶ † An autẽ fu⁹ dicat̃ hr̃e cognationẽ, lꝫ sit de iure nãli. dic vt. j. ḋ ser. co.

pcedit in titu. isto. pr̃io ponit Just. cãm quare tractat hic de legi. pa. tut. scḋo assignat rationẽ p quã iuriscõsulti interpretant̃ hãc tutelã, ex mẽte legis. xij. tabu. ⁊ rationẽ p argumentum a simili cõfirmat.

d ¶ Ex eadẽ lege. Pone ergo sic casum. dñe q̃re intẽditis hic tractare de legi. pa. tu.? ad hoc rñdet Justi. impator: amice, tractauim⁹ de legi. agna. tut. q̃ ex verbis ⁊ sñia legis. xij. tab. descẽdit: sed qꝛ legi. patr. tut. ex mẽte eiusdem legis ad patronos ⁊ liberos eoꝝ ptinet. id circo de ea hꝰ tractare intẽdim⁹: ⁊ hꝰ eadẽ tutela ltia sicut superior appellat̃. Nõ tñ iõ ltia ḋr, q aliqd ḋ ea noiatiꝫ i verbꝫ legis. xij. tab. exp̃sse fuisset itroductuꝫ. Sed dñe (p deo) q̃ rõ mouet iuriscõsultos ad talẽ interptationẽ faciẽdam. Ad hꝰ rñdet Impator: amice hec fuit rõ q̃ mouit iuriscõsultos. lex eñ. xij. tab. iussit hr̃ditates libertorũ, ⁊ libertaꝝ, ad patronos ⁊ liberos eoꝝ ptinere, si itestati ḋcessissent. vñ eoipso crediderũt iuriscõsulti veteres q lex. xij. tabula rũ vellet q ẽt eorũ tutela ad patronos ⁊ liberos fiir ḋeret ptinere, ⁊ ad istã tacitã volũtatẽ p̃sumendã tali rõne mouebant̃ qꝛ lex. xij. ta. proximos agnatos ad hereditates agnatorum abintestato mortuoꝝ vocat, ⁊ eosdẽ agnatos ad ipubeꝝ agnatoꝝ tutelã vocat ɔsr̃e q̃ i casu. pposito dicebant, q sicuti patroni, ⁊ liberi eoꝝ ad successiões libertoꝝ liberi abintestato ex lege. xij. tab. vocãtur, ita debere eos ex mente eiusdẽ legis ad on⁹ administratiõis tuto. vocari. quia plerũqꝫ vbi est successiõis emolumentum, ibi ⁊ onus tutele esse debet. Sed domine (pro deo) q̃re dixistis plerũqꝫ: ad hoc respondet imperator: ideo autem plerũqꝫ diximus, qꝛ si aliqua femina filium suũ impuberẽ manumiserit. vel etiã ab ipsa ad successionem ei⁹ abintestato vocet, alius tñ q ipsa eiusdeꝫ tutor erit. vadit onus

i pn. ¶ Sꝫ an dicat̃ hr̃e patrẽ vl̃ matrẽ. dic q ista noĩa pñt capi dupl̃r. Uno mõ: q sint significatiua cognatiõis q̃ est de iure gẽtiũ: ⁊ isto mõ nõ cadũt i seruũ: qꝛ nõ hꝫ ius cognatiõis. vt. j. ḋ ser. cog. i pn. Alio mõ, accipiunt̃ vt sint significatiua nature, vt p̃r dicat̃ genitor, fili⁹ genit⁹. ⁊ iste modus cadit i seruũ. vt. l. hos accusare. §. oib⁹. ⁊ ibi hoc ḋt Bar. ff. de acc. ¶ In ea gl. in fi. dic qdã hãc approbãt p auc. vt liberti decetero. i pn. glo. tu tene aliã. vt no. ff. vñ cog. l. is qui. nam restitutus recuperat bona ⁊ vxorem. vt no. in. l. seruus. ff. de act. ⁊ obli. ⁊ plene. xxxiij. q. iij. c. dicite. dic vt ibi.

SVMMARIVM.

1 Tutela legitima potest pariter ad plures deferri.
2 Vocatio legis vocat ordine successiuo.

b Cum autem. [b] ¶ Tutela defert̃ primiori i gradu, ⁊ si plures sunt de eodẽ gradu defert̃ ad oẽs. h. d. ¶ No. q sicut de hr̃ditatib⁹ pori i gradu defert̃ hr̃ditas, ita in tutela q̃ defert̃ ad sil̃itudinẽ successionis pori,

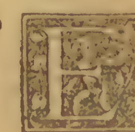
1 i gradu pr̃io defert̃. ¶ † No. q tutela ltia põt piter ad pl̃es ḋferri: vn⁹ tñ administrat, de q̃ oẽs ɔcordãt, vl̃ si discordãt, cogũt̃ p iudicẽ ɔcordare cũ tractet̃ de cõmodo tertij, vcꝫ pupilli. vt. l. iij. §. fi. ⁊ ibi no. ff. de admi. tu. ⁊ eligit̃ idoneior sub piculo alioꝝ, ⁊ sup tacita hypotheca bonoꝝ. vt in aut. sicut. C. de legi. tut. ¶ Addas tñ q stati cũ a lege tutela defert̃ ltia, stati est obligat⁹ ad petẽdũ decerni administrationẽ. ⁊ administrator al̃s tenet̃ ẽt de neglectis interi, nec dꝫ expectare q regrat̃. vt. l. fo

2 roris. C. q pe. tu. ¶ † No. ẽt q vocatio legis, vocat ordine successiuo. qḋ facit fꝫ Jo. de pla. q si p̃r accipit ẽphiteosi p se, ⁊ filijs suis, ⁊ nepotib⁹, itelligit̃ ordine successiuo. pmo p se: scḋo p filijs: tertio p nepotib⁹. Dic tu q i his i qb⁹ affectio ordinat̃, pcedit̃ ordine successiuo. vt no. glo. ⁊ doc. in. l. gall⁹. i pn. ff. de libe. ⁊ posthu. facit. §. fi. i. l. cũ p̃r. ff. de leg. ij. ⁊. l. heredes. §. fin. ff. ad trebel. ⁊ no. Bar. ⁊ Imo. i. l. qḋ ḋr. ff. de v. ob. ⁊ Bar. i. l. iusiurãdũ. §. j. ff. de ope. libe. ¶ In gl. in gradu. i fi. no. ex ista gl. q̃ties aliqd corrigit̃, vr̃ ẽt correctũ oẽ depẽdẽs ab eo, ⁊ oẽ id qḋ ab eo hꝫ cãm. Nã datio tutele ltie habuit exordiũ ab hereditate. vt. l. ij. ff. de legi. tu. igitur ⁊c. filis gl. est ibi vbi Bar. ḋt illud forte verum nisi, i ciuitatib⁹ i qb⁹ vigẽt statuta, q agnati p̃ferant̃ cognatis in hereditatib⁹: qꝛ tũc ẽt p̃ferunt̃ i tutelis. vt hic ḋr. ¶ Qḋ facit. q quoties duo a lege veteri eqparantur, postea reperiatur correctio facta in vno, intelligit̃ etiã facta in alio. vt. l. si qs seruo. C. de furtis. ⁊ qḋ ibi p Bar. dic vt ibi p doc. de quo vide q̃ scripsi. s. de iure naturali. §. j.

c *De legitima patronorum tutela* [c]. *Ru.*

SVMMARIVM.

1 Id dicitur esse ex lege, quod est ex mente legis.
2 Tutelæ onus spectat ad eum ad quem defertur à lege hæreditas.
3 Verba vel mens legis an sit magis seruanda.
4 Casus in quibus põt recedi à verbis legis, vel statuti.
5 Fæmina si est mater vel auia potest esse tutrix.
6 Proauia an possit esse tutrix.
7 Mater si viuit inhoneste an desinat esse tutrix.

d X eadem lege. [d] ¶ Ex mẽte legis. xij. ta. defert̃ patronis tu. libertorũ: ⁊ regl̃r vbi est commodũ hereditatis ad illum

vadit onus tut.h.d.totus iste titulus.⁊ diuidit in sex partes.¶Primo qualiter tutela libertorũ patronis deferat.Scdo qd vocat ⁊ est legitima a lege.xij.tabu.prouenies.Tertio illud p ratione pbat.Quarto cõfirmat per exemplũ.Quinto exemplũ pbat per ratione.Sexto rationẽ declarat.scda ibi:que est ipa.tertia ibi:eo enim.quarta ibi: cum ⁊ agnatos.quinta ibi:q: plerisq.sexta ibi:ideo.¶No.ꝙ etiã ex lege xij.tab.tutela liberorũ defertur patronis ⁊ liberis eorum,intellige tamen ordine successiuo,vt pmo patrono,postea filijs:vt dixi.s.ti.j.i fi. per gl.⁊ doc.in.l.gall⁹.§.quidã recte.ff.de lib.⁊ posthu.in glo.in verb. puniatur.⁊ facit text.in.l.tutela.§.si duo.ver.sed si oes.ff.de legi.tut.

1 ¶No.ibi nõ caueatur.† ꝙ id dicitesse ex lege qd est ex mẽte legis.l. nominis ⁊ rei.§.verbũ ex legibus.ff.de ver.signi.⁊ est glo.⁊ ibi Bar.⁊ doc.in.l.ptor.§.j.⁊ ibi dixi.ff.de no.ope.nun.facit.l.cũ mulier.⁊ qd ibi no.ff.solu.matri.¶No.ibi crediderunt veteres ꝙ illud intelligit expressum ⁊ determinatum a lege,qd imaginatũ est fuisse intẽtiõis cõdentis legẽ.⁊ de hoc gl.sing.in.l.tale pactũ.§.fi.ff.de pac.⁊ ibi docto.

2 ¶†Nota.ꝙ ad illum spectat onus tutele ad quẽ defertur a lege hereditas:nã ibi debet esse onus,vbi potest esse emolumentum.¶No.ꝙ femina nõ potest esse tutrix,licet seruũ manumiserit.¶No.⁊ ad hoc allegatur ꝙ lz deficiant verba legis,si tamẽ viget ratio legis,si p interpretationẽ iurisconsultorũ extẽsio fit ad causaz similẽ rationẽ habẽtem,q: tunc proprie nõ dicit extẽsio.vt est gl.in.c.j.de tẽpo.ordi.in.vj. ¶In glo.j.in fi.no.ꝙ dictio eadẽ facit relationẽ simplr,⁊ nõ specificam.licet regulariter cõtra.vt no.in.l.cum hi.§.vni.ff.de transa.⁊ not. Bar.in.l.cõsequẽs.ff.de here.inst.de quo.j.de duo.re.§.ij.⁊ facit ad id qd no.Bar.⁊ do.mens ⁊ ibi scripsi in.l.si cui.§.j.ff.de leg.j.qñ respondens inquisitioni dixit:ofiteor me cognouisse dictã Bertã.an videat ofiteri ꝙ erat vxor Titij:vt dicebat inquisitio:dic vt ibi.¶In gl.ad patronos.in fi.intellige gl.per.l.quam allegat.q: quãq libertas representatur per legẽ ⁊ tamen tutor qui manumittere debuit.vt patet in d.l.j.§.sed si hac.vnde gl.procedit,qñ libertas representatur per legẽ, ⁊ sic quo casu est tutor fili⁹ testatoris.ff.de fideic.liber.l.si fili⁹.§.⁊ erit.

3 ¶†In gl.legitima.ibi:non ex verbis.dic vt dixi.s.de legi.agna.tut. in prin.¶Cũ queritur an verba vel mens legis sint magis seruanda: cõcude:ꝙ aut verba ⁊ mens oĩo discordãt,⁊ neutrum seruatur.vt.l. si quis in fundi vocabulo.ff.de lega.j.aut verba ⁊ mens cõcordant,et vtrũq seruatur.vt.d.l.nois ⁊ rei.§.verbum ex legi.ff.de verbo.sig.aut verba ⁊ mens se habent ſm plus ⁊ minus:⁊ hoc casu si verba possunt trahi ad mentem,etiã per improprium intellectũ trahuntur si agat de fauore:sec⁹ si agatur de odio,vt ptz ex coniunctione duarũ legũ.vt.ff. de lib.⁊ posthu.l.cum quidam.⁊.l.placet.si autẽ non possent trahi ad mentẽ,⁊ tunc verbis standũ est.l.nõ aliter.ff.de lega.iij.ita vult Bal. in.l.nõ dubiũ.C.de legi.¶Sed tu conclude ſm Salice.ibidẽ ⁊ lati⁹, qñ mẽs vel verba sint seruanda.distingue.aut mẽs oĩo est dubia,⁊ a verbis nõ est recedẽdũ.vt.d.l.nõ aliter.⁊.l.pspexit.ff.qui ⁊ a quib.aut mens est certa,⁊ tũc oĩo verbis repugnat.ita ꝙ ppie vel improprie ei cõuenire nõ potest,⁊ tũc si verba sint plata ab hoĩe,neutrũ seruat. vt.d.l.si quis in fundi vocabulo.ff.de lega.j.Et est ratio,q: nõ dixit qd mente non cogitauit,quia non creditur errasse in verbis sic distantibus:sed potius penituisse,⁊ truffatorie talia verba protulisse.Si aũt sunt prolata a lege,tũc si mens est alibi scripta illa pualet,aĺs pualẽt verba.⁊ no.glo.in.d.l.nõ dubiũ.Aut mens certa oĩo cũ verbis cõcordat,⁊ tunc vtrũq seruat.vt.l.leges.C.de legi.⁊.l.sanctio.in fi.ff.de penis.aut mens diuersificat qd non repugnat,q: se habent in plus vel minus,⁊ mentẽ seruam⁹,si verba sint ab hoĩe prolata.vt.l.labeo.ff.de supel.leg.Si a lege tunc si mens in min⁹ se habet illa seruatur,⁊ maxime in statutis.vt.l.ij.C.de noxali.si in plus mens se habet.⁊ tũc idem si alibi sit scripta.vt in glo.d.l.non dubiũ.⁊ idẽ si non sit scripta,dummodo nõ habeat rationẽ euidẽtẽ,de qua nõ cõstat.vt in gl.l.cõtra le-

4 gem.ff.de legi.⁊ in.l.adigere.§.q̃uis.ff.de iurepatro.¶†Et attende ꝙ in multis casibus licitũ est recedere a verbis legis,vel statuti.Primo,propter iniquitatẽ insurgẽtẽ.vt esset qñ per vba legis simpliciter sumpta,minus distans haberet maiorẽ dilationem ꝙ magis distãs: nã quoties ex verbis legis simpliciter intellectis pferẽ iniquũ equo: recedimus a verbis,⁊ stamus mẽti ⁊ rationi legis.vt.ff.de excusa.tu.l. scire oportet.§.aliud.ibi verba legis habent intellectũ.Scdo propter legis rationẽ repugnantẽ,vt est ratio legis permittẽtis viro accusare vxorẽ de adulterio:q ratio repugnat,qñ vir fuit leno vxoris.l.cũ mulier.ff.solu.ma.¶Tertio ppter cõmunẽ vsum loquẽdi proprie significationi verborũ repugnantẽ.vt.l.librorũ.§.qd tamẽ cassius.⁊ ibi gl. ⁊ Bar.ff.de lega.iij.⁊ facit.l.j.cum ibi not.per Bar.ff.de suis.⁊ legi.de quo plene p Bart.in.d.l.labeo.ff.de supel.leg.quinimo verba debent impropriari qñq vt mens seruetur vt no.gl.singulariter in.l.et puto. §.j.ff.fami.ercisc.⁊ plus dicunt doc.⁊ maxime Cy.Bal.⁊ Salic.in.d.l. nõ dubiũ.quod per rationẽ etiã non scriptã potest recedi a verbis legis,dummodo illa ratio sit naturalis.vt.d.l.scire opz.§.sufficit.naz si nõ sit ratio expssa,psumitur ꝙ legislator sit mot⁹ ea ratiõe,qua mot⁹ fuisset vir discretus,⁊ sic sapiens,si interrogat⁹ fuisset.⁊ dicit gl.in.l. tale pactũ.§.fi.ff.de pac.⁊ facit qd no.Bald.⁊ Salic.in.l.fi.C.de libe. preteri.vel exherc.¶In ea.glo.ibi aut causa,dic forte quia non diligebat pupillũ.vt.ff.de tuto.⁊ cura.da.ab his.l.si impuberi.vel quia se ingerebat.vt.ff.de tu.l.eos.de falsis.l.vxoris.§.j.¶In gl.in verb.ius sit.in fi.dic vt in.d.l.illud.ff.ad leg.aqui.plene p flo.vbi concludit sic, an vbi dicat esse eadẽ ratio sit idẽ ius.videlz an tractat de fauore tñ. et tunc vbi est eadem ratio est idem ius.vt.l.a titio.ff.de verbo.obli.⁊ hoc etiã si in lege essent apposita verba taxatiua.vt.l.ob es.C.de predijs mino.cum gl.aut tractatur de odio tñ.i.vbi odiũ tñ sequeret:et tunc si in lege sunt apposita verba taxationẽ inducentia,vel si nõ debet esse idẽ ius,etiam si ibi esset eadem equitas.vt.l.ij.cũ gl.C.de pat. qui fil.distra.⁊.l.fi.C.de predi.cu.sine decre.nõ alie.lib.x.Si vero non sunt verba taxatiua.tunc si est eadẽ ratio equitatis ⁊ per oĩa similis: tunc debet esse idem ius.vt.C.ad macedo.l.penul.ff.eo.ti.l.filiũ.⁊.l.ij. §.exercitiũ.ff.de infa.⁊ ibi no.si vero nõ p oĩa est eadẽ ratio equitatis: tunc non debet esse idẽ ius,vt.ff.de legi.l.qd vero.cũ simi.aut tractatur de odio ⁊ fauore simul:⁊ tũc aut lex pcedit phibitiue,aut permissiue,si pcedit phibitiue:⁊ tũc si inter phibita versatur odiũ immediate,⁊ fauor mediate,non debet esse idẽ ius:lz posset esse eadẽ ratio.vt ptz i.l.fi.ff.de interdic.ma.Si vero ecõtra est,ꝙ fauor sit immediate,⁊ odium mediate,tũc si participat in odio plusꝙ in fauore,nõ dz esse idem ius.argu.ff.de liber.⁊ posthu.l.cum quidã.si ecõtra plus participat in fauore,dz esse idẽ ius.vt.d.l.titio.cũ si.si vero pcedit pmissiue, dic ꝙ semper vbi est eadẽ equitas,dz esse idẽ ius.vt.d.l.illud.cum cõcor.ibi alleg.¶In gl.q: plerũq.in fi.In ista regula cõclude ꝙ ista regula obtinet locũ qñ circa cõmodum ⁊ incõmodum est eadem ratio ⁊ par:⁊ persone suscipiẽtis habilitas.vt.ff.de peri.⁊ cõmo.rei vẽ.l.serui emptor.aĺs non obtinet,vt hic,vel si eueniat ex diuersis causis:⁊ tũc non obtinet regula.l.si is cui.§.quesitũ.ff.cõmo.⁊ de hoc p Dy.in regula q sentit cõmodũ.dic vt ibi lati⁹ p eum.

5 ¶†In gl.fi.ibi.ff.de leg. tut.l.j.§.j.not.ꝙ femina si non erat mater vel auia,nec olim nec hodie põt esse tutrix.vt in.l.femine.ff.de tut.hodie aũt,si est mater vel auia, potest esse tutrix.vt in auc.vt li.matri ⁊ auie.⁊ hec tutela eis defert a lege:nec est opus vt hoc impetrent amplius a principe:⁊ non tñ mater,sed etiã auia preferunt (si volũt tutelã) oĩb⁹ legitimis,⁊ datiuis, sed nõ testamẽtarijs,dũmodo renũtiẽt secũdis nuptijs ⁊ legũ auxilio dicta mater ⁊ auia.⁊ etiã sine iuramento:etiã si aliqua ex eis sit debitrix vel creditrix,etiã in magna quãtitate pupilli,⁊ tñ possunt esse tutrices.ista habent in tex.⁊ gl.⁊ per Bar.⁊ doc.in.d.auc.matri.⁊ auie. ⁊ per Bar.ff.de testa.tu.l.si quis sub conditione.ver.expedita est glo.

6 ¶Querit ibi Bar.† quid in pauia?⁊ dicit idẽ.vt argu.l.si cui eorum. §.j.ff.de postu.⁊.l.qm appellatione.ff.de verbo.signifi.sed Ange.in.l. gall⁹.§.idẽ credendũ est.de libe.⁊ posthu.tenet contrarium:quia auc. matri ⁊ auie est correctoria:ideo dz pprijs verbis intelligi.vt.l.constitutionibus.ff.ad municipa.⁊.l.iij.§.⁊ hec verba.ff.de neg.gest.⁊ patet in.d.§.idem credendũ.quia in prouisione Galli non comprehendebat pnepos,nisi fuisset interpretatio Sceuole:preterea per text.in corpore vnde sumitur.d.auc.matri ⁊ auie.q: dicitur matri ⁊ auie solis ⁊c.non autẽ essent sole si admitteret etiam pauia.⁊ credo ꝙ opi.Ang.de iure sit verior:q: verba legis semper intelligunt per prius,⁊ nõ per posterius.vt.l.j.C.de succes.edi.⁊ ibi Bal.⁊ Ang.⁊ facit qd no.Bar.de statuto loquente de fratre:quia nõ habet locũ in fratre patrueli.vt not. Bar.ff.de lega.iij.l.lucius.§.quesitũ.sed forte in practica durum esset obtinere cõtra opi.Bar.¶Et qd dicitur de matre,habet locũ etiã si sit naturalis tantũ,sine etiaz filius sit spurius,nisi sit illustris.⁊ sic an succedant sibi adinuicẽ.vt.l.si qua illustris.cũ ibi no.C.ad orfi.si concurrit pater ⁊ mater:si pater est legitim⁹ prefertur matri:si naturalis tñ,prefertur mater patri:q: tex.in corpore q dicit matrem legitimis preferendam,intellexit a latere,non autem in linea ascendẽti,⁊ auus maternus preferẽ auie materne,⁊ paternus paterne:q: nupta ⁊ auus paternus preferẽ auie materne:⁊ auus matern⁹ preferẽ auie paterne. vt dixi.q:.d.tex.vult dictas mulieres preferri legitimis ex latere,nõ autem ascendentibus.⁊ licet gl.in.d.auc.matri ⁊ auie.dicat auum preferri matri,nõ est verũ:q: ipsi vocant ad tutelã vt ad hereditatem:sed ad hereditatem mater preferẽ auo.vt no.glo.Jaco.butr.⁊ doc.in auc. defuncto.C.ad tertul.igitur ⁊.⁊ pdicta habent locũ etiam in curatore:q: mater ⁊ auia curatrices esse possunt,⁊ pferuntur,vt in tutela.vt no.gl.in.d.auc.matri ⁊ auie.dixi si est nupta,vel transit ad secunda vota,statim perdit tutelã predictã.si autez vadit ad iudicẽ ⁊ dicit se velle transire ad secunda vota,desinit statim esse tutrix.etiã anteꝙ trãseat:q: statim cũ hz animum nubẽdi,incipit in ea esse suspicio.ita determinat Bal.in auc.predicta matri ⁊ auie.in vsi.quero qd si mater. ⁊ in auc.sacramentum.eo.tit.in versi.quero an statim.⁊ in.l.si qs sub cõditione.ff.de testa.tut.in versi.quero an statim cuz vadit ⁊c.⁊ Bal. in.l.omnẽ.C.ad tertul.versi.nunquid.⁊ Bal.in.l.precibus.C.de impube.⁊ alijs substit.in.viij.col.

7 ¶†Quero quando mater transiuit ad secunda vota ⁊ tutela finit.an tutor dari debeat.dic ꝙ in arbitrio iudicis est dare quem vult,vel petitos a matre.vt no.gl.in.d.auc.sacramẽtum vel alium.vt no.Bart.in.d.l.si quis sub conditione.in ver.quero dixit ꝙ qñ mater.qd est verũ,nisi auia esset in medio.q: tunc auia prefertur petito a matre,⁊ alijs datiuis vel legitimis.vt no.in.d.l.si quis sub conditione.in versi.quero quid si mater transiuit ad secũda vota.

ADDI.

a ¶ Mater. De isto est gl. no. in autē. sacrā. C. quā mulier tu. offici. fun. quā ibi seq. Bar. Ad istō facit quod voluit Ang. in. §. lꝫ aūt in vltio not. s. q ex quib. cau. ma. nō lic. Ultra addo bene fa. ꝙ voluit Abbas i. c. vxorat⁹. de conuer. cōiug. adduco quod voluit Pet. de ancha. in. c. petistis. de priuileg.

b ¶ De legitima parentū tutela. Continua istā rubricā in hunc modum. Supra tractauit Just. de legi. pa. tut. q̄ ex mente legis. xij. ta. descēdit: sꝫ q2 ltia parētū tutela sit ex mēte legis. xij. ta. p interpretationē iuriscōsultorum itroducta est. idcirco post illam de hac hic intendit. d. Justi. tractare. vnde annectit rubricam de legi. pa. tut.

c ¶ Exēplo. Pone sic casū, dicit Justi. ꝙ exēplo patronorum est alia tute. parentū p interpretationem iurisconsultorū ex mēte legis recepta. et sicut superior legitia appellat, ita ꝛ ista. Nā si parēs filiū, vł filiā, vł nepotē, vł neptē ex filio, vł deinceps impuberes emancipauerit, ipse legitimus tutor eorū erit, ꝛ hec dñr p totum titulum.

d ¶ De fiduciaria tutela. Cōtinuatio isti⁹ rubrice ptz i hūc modū. Supra tractauit de legi. pat. tu. quia mortuo parēte legitimo tutorem filij ei⁹ impuberes emācipati recidunt in fiduciariā tutelā fratrū suorū: idcirco post illā immediate de hoc intendit tractare. Fran.

8 ¶ † Quid si mater [a] viuit ī honeste, an desinat esse tutrix. videtur ꝙ sic: quia in matre luxuriose viuente statute sunt omnes pene que statute sunt in transeuntibus ad scđa vota. vt eleganter not. Bar. in. l. his solis. ꝛ ibi vide Bal. Ange. ꝛ Sali. C. de reuo. do. de quo dicā. j. de actio. §. actionum autem in materia tute. ꝛ dic vt ibi.

De legitima parentum tutela. [b] *Rub.*

SUMMARIUM.

1 Pater emancipans æquiparatur patrono manumittenti.
2 Pater potest emancipare filium & auus nepotem.
3 Impubes emancipari potest.
4 Patri defertur hæreditas filij.
5 Instrumento exemplariter sumpto an stari debeat.

Xemplo. [c] ¶ Ex extēsione iuriscōsulti emācipat⁹ est legitim⁹ tutor, filio emācipato. h. d. Et diuidit in tres ptes. Prio. ꝙ tutela q̄ deferī emācipatori ē sīlis illi q̄ deferī patrono. Scđo, qđ etiā ista est legitima. Tertio exēplificat. scđa ibi: q̄ ꝛ ipsa. tertia ibi: nā sīgs. 1 ¶ † ifro. ꝙ pr̄ emācipās eqparat patrono manumittenti vt hic. ꝛ. l. j. ī pn. ꝛ ibi plene no. in qb⁹ differāt ꝛ in qb⁹ nō. ff. si qs a pa. fue. manu. ¶ Nota ibi exemplo patronorū ꝙ cū dicat ꝙ tutela patronorum nō sit ex xbis legis. xij. tabu. sed ex mēte. vt. s. tit. j. in pn. ꝛ ibi dictū est. ꝛ ista parētum tutela sit ad similitudinē illi⁹, necessario sequit qđ ista parentū tutela nō est ex xbis, nec ex mēte: q2 qđ est sīle ꝛ ad similitudinē, siue ad exēplū cōcedit, nō dicit esse idē. vt. l. qđ nerua. ff. depo. ꝛ. l. ad similitudinē. C. de epis. ꝛ cleri. ꝛ p cōsequēs ista dicet ex interpretatione iuriscōsultorū. vt dt gl. ex idētitate rationis. ¶ ifro. ꝙ quoties duo a lege veteri eqparant, postea statutū nouū in vno de eqparatis intelligit statutū in reliquo. vt. l. si qs seruo. cū gl. et Cy. Bar. ꝛ doc. C. de fur. ꝛ no. gl. in. l. qđ. s. ff. de legi. nā parēs emācipās filiū eqparat patrono manumittēti seruū. vt. d. l. j. ff. si qs a pat. fue. ma. ergo si in patrono dicit legitima tutela in libertū ꝛ manumissum. vt. s. ti. j. ita etiā in patre emācipante 2 filium. ¶ † No. ꝙ pater pōt emancipare filiū ꝛ auus nepotē. ꝛ sic ille qui habet in potestate pōt 3 emācipare. ¶ † ifro. ꝙ impubes pōt emancipari, qđ intellige, si est maior infante vt ei⁹ cōsensus requirat, sinautē sit infans ꝛ sine ei⁹ ɔsensu potest emācipari, q2 nō valeret prestare cōsensū, etiā si vellet. vt est casus singula. in. l. penul. C. de adop. ꝛ ibi vide Bar. q dicit ꝙ bastard⁹ infans posset legitimari. dic vt ibi. ¶ In gl. j. in fi. ex eo sequitur ꝙ cū p. l. pater succedat filio emancipato etiā sine aliquo pacto. vt. d. §. fi. ꝛ ibi dicā. facit. l. j. §. si vł parens. ꝛ qđ ibi no. ff. si qs a pa. fue. ma. ꝛ econtra filius emancipat⁹ patri ad similitudinē suorū etiā de iure. C. vt. l. meminim⁹. C. vnde libe. nō solū de iure autē. in quib⁹ est sublata differentia emancipationis ꝛ patrie potestatis. vt. §. nullā vero. in 4 aut. de here. que ab itesta. † Et sicut patri deferī hereditas filij, ita ēt ad similitudinē patroni deferat on⁹ tutele vt hic. ¶ Iste tex. q dicit exēpla patronorū. inducit ꝙ non tantū ex originali pōt sumi exemplū, sed etiā potest sumi exēplo. Sed ɔ videtur per. l. sancimus. ꝛ qđ ibi gl. cū simili. C. de diuer. rescrip. vbi oīno videas Bar. sed dic quod exēplū probat ɔ eum qui ipsū dedit. vt. l. in fraudē. §. neqꝫ. ꝛ ibi Bar. ff. de iure fis. ꝛ ɔ eum qui producit ipsum. vt. l. ij. C. de erro. aduo. ꝛ p hoc sis cautus qñ dat tibi exēplū alicuius instrumēti in iudicio, ꝙ notari⁹ dicat, hoc est exemplū cuiusdam instrumenti pducti p Titiū, cuius copia dat de voluntate dicti Titij, ꝛ de mādato iudicis, vt sic illa copia semp fidē faciat ɔ eū, ita dicit Bar. in aut. si qs in aliquo. C. de edēdo. in pn. vnū addas ꝙ etiā si exemplū pducat, ꝛ dicat se originale pdidisse, ꝛ pbet casum: tūc exēplū faceret semiplenā pbationē: ꝛ sic posset iuramentū deferri. gl. est no. in. l. sicut iniquū. C. de fi. instru. ꝛ ibi oīno vide Bar. quā gl. sequit Bar. in. l. admonēdi. ff. de iureiur. ꝛ ad hoc vt exemplū faciat fidē, opus est vt sit publicatū cū autoritate iudicis ptib⁹ citatis: als nō facit fidē. vt. l. nā ita diu⁹. ꝛ ibi Guil. de cu. ꝛ Bal. ff. de adop. facit. l. publicati. C. de testa. ꝛ tale exēplū publicatū (parte citata) facit fidē ex se, nec est opus vt pducat originale. vt. l. fi. C. de re iudica. nisi qs diceret ꝛ legitime ſm qđ ius requirit se velle redarguere de falso: tūc debet originale pduci, vel pbari qđ sit deperditū: saltē p iuramentū vt. l. fi. C. de fide instru. ꝛ ibi vide Bar. facit qđ no. p doc. in d. l. publicati. ꝛ sic in tali publicatiōe requirit iudicis mandatū, vcꝫ ꝙ notarius publicans, transcribens sic dicat: lecto dicto instrumēto originali cū eius exēplo simul cū. s. dictis duob⁹ notarijs ꝛ iudice, ꝛ viso in omnibus concordare mandato dicti iudicis publicaui ꝛc. ita dicit Bald. in aut. si quis in aliquo. C. de eden. ver. sed hic queriī vnum. qđ not. q2 vidi multos errare qui dicunt viso ꝛ auscultato vna cū dictis notarijs, ꝛ omittunt iudicē: q2 male faciūt, imo debēt etiā attestari de auscultatione iudicis, qui nisi etiā ipse auscultaret, ꝛ cognosceret, ꝛ videret ɔcordare cū originali, non posset interponere suā autoritatē. vt no. Bar. in simili in. l. hic autē. §. j. ff. ex qui. cau. in posses. ea. p tex. in. l. 5 quero. ff. de eo qui pro tutore. ¶ † Cum ergo queriī. an instro sumpto stetur sic distingue, aut illud est priuatū ꝛ nō credit ei. vt. l. pcura. C. de edē. aut est publicū: ꝛ tunc, aut est exēplū tnū in quo est originale trāssumptū. aut est publicum instrm ꝛ originale, ꝛ facit mentionē de alio originali. Si quidē est simplex exēplum. ꝛ tunc, aut est voluntate partium scriptū: vt puta, si veniant debitor ꝛ creditor ꝛ consentiant ꝙ autenticum exemplet. Et tūc tale exēplū habet vigorē autentici, ꝛ fides ei adhibet: qđ non lꝫ reprobare qđ semel approbauit. vt. l. generaliter. de nō nume. pec. Ubi aūt de volūtate nō vtriusqꝫ partis sed vnius tm̄ exemplatur autenticū. ꝛ illa exēplatio fit sine autoritate iudicis competentis, nō prestat ei fides. vt. d. aut. si quis in aliquo. aut autoritate iudicis fuit exemplatū parte citata, ꝛ facit fidē: sec⁹ si pars nō fuisset citata. vt. l. nā ita diuus. ff. de adopt. Si vero vnū originale facit mentionē de alio originali: tunc, aut fuit factū vtrunqꝫ inter eosdē, aut inter alios. si inter eosdem, vt q2 emptor promittit preciū pro emptione iam dudū facta, nō obstāte cōfessione precij in primo instrumento facta tunc, statur scđo instro, lꝫ nō producat primū. vt. C. de contrahen. stipu. l. j. ꝛ. l. generaliter. ꝛ. C. de dona. inter virū ꝛ vxo. l. ea que. Si vero inter alios fuerunt cōfecta instrumēta: vt q2 dicitur in instro Titius procura. talis vt continetur in instro fuit cōfessus ꝛc. tūc non pbat. vt d. aut. si quis in aliquo. sed si ille hꝫ ratū cuius tanqꝫ procu. interuenit probat. vt. l. optimam. cum ibi no. per gl. ꝛ doc. C. de contrahen. ꝛ commit. stip. facit extra de xb. sig. c. abbatē. ita dicunt doc. ꝛ Bal. in. d. aut. si quis in aliquo. ¶ Et predicta procedunt nisi sit exēplatū manu eiusdē notarij qui fuit rogat⁹: q2 tunc quodlibet suū exemplum dicit esse originale, ꝛ probat. vt. l. si quis ex argentarijs. §. prohibet. ꝛ ibi Bar. ff. de eden. Si tū esset aliqđ dubiū de isto exēplo, recurrit ad protocollum, siue matricē, siue originale notarij qđ penes ipsum notariū presumit remāsisse: ꝛ dicto protocollo stabit. ita dicit Bar. in. d. §. prohibet. ꝛ in. l. sempronius pculo. ff. de lega. ij. ꝛ in. l. j. §. si quis duobus. ff. de bonorū posses. ſm tabulas. Hec etiā predicta sunt vera, nisi difficile sit producere originale ppter timorē amissionis, vel q2 est in loco de quo extrahi nō pōt. vtputa in archiuo publico, q2 tūc dꝫ adhiberi ei⁹ notitia p personas peritas. vt in. c. accepim⁹. cū ibi no. de fide instrumē. vel nisi notarius attestet de alio instrumento p hec verba, dicendo vcꝫ, vt patet publico instrumēto nam talis notarij a me viso ꝛ lecto, sine aliquo vitio, cancellatione, vel rasura. iuxta. l. fi. C. de edic. diui adr. tollē. ita Spec. in tit. de instru. edic. §. restat. ver. penul. vel nisi sit dispositio legalis faciēs mentionem de alia que ex se disponit, lꝫ illa alia nō reperiatur. ita dicit Bar. in. l. admonendi. ff. de iureiuran. quod no.

d *De fiduciaria tutela.* [d] *Rubrica.*

¶ Hic tractat de tutela que non deferebatur ex verbis ꝛ mente legis. xij. tab. nec ex mente tantum, nec ex identitate rationis: q2 lex. xij. tab. nullo modo vocabat fratrem ad successionem fratris emancipati, nec econtra, sed solum propter charitatem sanguinis vocabat ad tutelā, quia multum confidebat de fratre: ideo vocabatur fiduciarius: vt hic. ꝛ. ff. le. tu. l. iiij. sed hodie frater vocatur ad successionē fratris vt. l. meminimus. C. de leg. here. ergo ꝛ ad tutelam. ꝛ dicit tutela legitima. vt l. aduersus. C. de excep. ꝛ. l. frater. C. de legi. tuto. in prin. ꝛ vide que dixi. s. de leg. agna. tute. in prin. Ange.

SUMMARIUM.

1 Frater dicitur legitimus tutor fratri per interpretationem.
2 Etas perfecta que dicatur.
3 Minor non potest esse tutor nec executor vltimarum voluntatum.
4 Minor an possit esse iudex.
5 Minor an possit esse de ancianis.

Est & alia

a ¶ Est & alia. Ad euidētiam isti⁹ tituli diuidas totum titulū in quatuor partes, & plan⁹ erit. In quarū prima determinat qñ locū hʒ fiduciaria tutela, ponēdo rōnem p quā videtur φ fiduciaria tutela locum habere non possit. In scđa parte assignat rationē. In tertia parte soluit. In quarta parte & vltima ponit argumentum gñale, qđ in oībus tutelis & curationib⁹ genera liter locum hʒ. ¶ Pone igit casum in prima pte dicit Justi. φ est quedā alia tut. que appellatur fiduciaria: q̄ habet locum in tali casu, si parēs filiū, vl' filiā, vl' nepotes ex filio, vl' deinceps impuberes emācipauerit, ipe legitimā tu. eorū nanciscitur: sed mortua ipsa parēte eorū deniq; legitimo tutore si liberi ei⁹ virilis sexus perfecte etatis extiterint, ipsi eorū dem impuberū emancipatorum post obitū parētis fiduciarij tutores efficiunt. Extra casū no. de fiduciaria tute. Itē no. φ tutor & curator debet esse maior xxv. annis. & hec dñr in pma parte vsq; ad. §. at q. ibi icipit secūda pars in qua sic pone casū dicit Justini. in secūda pte φ hoc videtur stare nō posse, & hoc tali ratione, q: si patron⁹ legitim⁹ tutor libertorum impuberum decesserit, liberi ei⁹ i eadē tutela ipsi parēti succedunt. & similiter legitimi tutores efficiunt: a simili videt in casu pposito, quod sicut pater legitim⁹ tutor erat: ita filij sui in eadē tutela ei debent succedere, & similiter legitimi tutores extitere. & hoc in secūda parte vsq; ad illum. §. qm. Hic incipit tertia ps in qua rñdet Just. ad opinionē predictam in hūc modum. Nō est enim mirum si secus sit in casu pposito, si

Est & alia. a Defuncto pře vl' ano ltio tuto ri impuberis emācipati, ali⁹ liber virilis sex⁹ & maior xxv. ānis erit fiduciari⁹ tutor, nō legitim⁹. sec⁹ in filio patrono q erit ltius liberti: vt patron⁹. h. d. tot⁹ ti. & diuidit in qnq; ptes. Primo ponit dictū. Scđo. illud exēplificat. Tertio. ponit diuersum in filio patroni. Quarto. diuersitatē rōnū assignat. Quito. ponit aliđ dictū. Scđa ibi: nā si. Tertia ibi: at q. Quarta ibi: qm. Quita ibi: tñ. ¶ No. φ eoipso φ parēs emācipat filiū impuberē, statim est ei legitim⁹ tutor. ¶ No. φ mortuo auo emācipante nepotē impuberē & q erat legitim⁹ tutor: statim pr̄ est ei⁹ filio tutor nō legitimus, sed fiduciari⁹ & idē in fratre. ¶ No. φ mortuo patrono ltio tutore, ēt ei⁹ liberi sunt tutores legitimi liberto. ¶ Not. φ mortuo pře cōiu n⁹ fr̄ minor nō icidit in ptātē alteri⁹ fratris maioris. ¶ No. φ mortuo dño idē ius qđ hēbat i seruū, trāsit i filios. ¶ No. regulā φ null⁹ pōt esse tutor legitim⁹ testamētari⁹, vel datiuus, siue fiduciari⁹, nisi sit maior xxv. annis. & nō ponit in tex. in. l. fi. C. de legi. tute. ¶ Qđ tñ intellige vt hř. i. §. furiosus. š. q da. tu. pos. ¶ In glo. ipuberes. in fi. dic hāc vltimā ptē & gl. i. d. l. amicissimos. §. luci⁹. gl. & φ curator nō sit legitim⁹. in. l. vētri. ff. de tu. & cura. da. ab his. & eā sequit ibi Dy. & Bar. & oēs doc. & Bar. in. l. de creationib⁹. C. de epis. audiē. & ad aut. de his q se phi. habe. obliga. res mino. rñdet φ ibi accipit curator p tutore. vel dic φ ibi loquit extēsiue de curatorib⁹ hic pprie. & pdicta p bant, vcʒ φ curator nō sit legitim⁹. i. d. §. luci⁹. vbi fuit dat⁹. vt pʒ eo. ti. in. l. sʒ & milites. §. finaūt. verū tñ est φ pri dʒ dari curator, si nō hʒ excusationē. vt. d. §. lucius. Nec pdictis obstat aut. psbyteros. C. de epi. & cleri. & qđ ibi dř de curatore, restringe ad casus pximos, qb⁹ sunt legiti. Sed furioso & pdigo danť a lege. vt. j. de cura. §. furiosi. & pōt esse rō: q: sunt magis miserabiles psone. & iō pupillo dať tutor i testō: sed nō curator. q: nō est ita miserabilis psona, sʒ furiosus & pdig⁹ eqparanť pupillo. vt. l. fulcini⁹. §. adeo. i fi. ex q. cau. i po. ea. igit &c. ¶ In gl. si liberi. i fi. dic vt plene dicā. j. in gl. sup xb. sororis. Et caue φ hec gl. i x. idē puto. loqť qñ au⁹ emācipauit, & extabāt filij & nepotes, & sic satis plana est. ¶ † In gl. sororis. in fi. no. ex gl. φ frater dř legitim⁹ tutor fratri p interptationē, sed ista gl. sʒ Pe. & Jac. vř ꝫ mētē hui⁹ litere. i xsi. at q. q apte vř dicere φ frater nō est legitim⁹ tutor fratris, ēt ex mēte legis. & i hoc differt a patrono, & filio patroni. vt euidēter pʒ ex lřa: vñ dicas φ frater emācipatus est fiduciari⁹ tutor fr̄is sui emācipati, vl' in ptāte cōstituti, & nullo mō legitim⁹. Sʒ si p mortē patris fratres vel eor alter efficereť sui iuris, tūc esset legitim⁹: sic intelligať l. aduersus. hic i gl. allegata, q̄ vocat ipʒ legitimū. ff. ad velleia. l. tutor. C. de legiti. tu. l. fi. est rō q: qñ p emācipationē eximit a patria ptāte vel eorū alter, tūc capite minuiť emancipatione, & pdit ius agnatiōis. ff. de cap. dimi. l. tutelas. & est incognitus p legē. xij. ta. & sic de iure ciuili φtū ad successionē, sʒ p ptorē vocať. s. p bo. pos. vñ cogna. vt. j. de legit. agna. succes. §. fi. & ideo cū nulla lege ciuili voceť ad successionē: nec ergo ad tutelā. sʒ q: cōditores legū maiorē ɔsidētiā habuerūt de ipo pp ppinqtatē φ de alio, vocauerūt fratrē ad tutelā (φuis emācipatū) & vocant eū fiduciariū. de isto xbo fiduciari⁹: facit. l. seius saturnin⁹. ff. ad treb. Sʒ vbi p mortē pr̄is efficiť sui iuris, tūc nō capite minuiť. ff. ad mace. l. si fili⁹. §. fi. nec desinit esse agnat⁹. ideo est legitim⁹ tutor, & pōt dici qđ ex xbis & mēte legis. vt ar. ff. de legi. tut. l. j. & ita itelligať. l. iij. e. ti. §. fi. cū. l. seq. de pře āt nō pōt ita dici i filius defuncti qui in fiduciariam tutelam fratris succedit, in potestate patris sui semper fuisset, post mortem patris sui iuris effect⁹ fuisset, nec in potestate fratrum suorum aliqualiter redidisset, & sic nō eodem iure fuisset apud fratrem quo extiterat apud patrem. vnde nec in eadem tutela erit apud fratrē in qua erat apud patrē: sed sec⁹ est in liberto. nam si seruus i potestate domini tēpore mortis fuisset, eodem iure post mortē dñi futurus esset apud liberos ipsius domini i quo extiterat apud ipm dominum viuētem nec igit mirum si idem manumissus icidit in eandē tutelā apđ liberos patroni, i qua fuerat apud ipm patronum. & hec in tertia pte vsq; ad illum. §. ita tamē. Hic incipit quarta pars: in qua sic pone casum. dñe vos dixistis mihi qđ mortuo patre legitimo tutore impuberū emācipatione ceteri liberi eorūdē fiduciarij tutores erunt: est ne hoc generaliter verū sine distinctiōe etatis: rñdet φ non. nam impuberū emancipatorū liberi virilis sexus nanciscunť tutelam, si legitimā etatem idest. xxv. ānos cōpleuerint: qđ nr̄a constitutio non solum in fiduciarijs tutelis, sed generaliter in oībus tutelis & curationibus obseruari pcepit. & hoc in quarta pte.

casu q̄ emācipauit: q: ille vocať ď iure ciuili ad successionē. ff. ad tertu. l. ij. §. obijcit. sʒ frater emācipatus oīno erat incognit⁹ de iure ciuili. ideo nullo mō potuit legitim⁹ vocari: vt pdixi. ita ďt Cy. in l. fi. C. de legi. tut. ¶ An aūt sit legitim⁹ hodie gl. pcedēs dixit φ sic ex interptatiōe. sed Bar. i. d. l. iij. §. fi. de legi. tuto. i fi. ďt φ cū hodie frater voceť ad successionem fr̄is emācipati. & eʒ. vt. l. lege. xij. ta. & l. meminim⁹. C. de legi. here. φ pōt dici tutor legitim⁹, nō ex lege. xij. ta. q̄ vt dixi nō vocat fratrē emācipatū ad hereditatē fratris, sʒ ex lege noua cōiūcta cū rōne legis. xij. ta. & isto respectu ista tu. i. d. l. fi. C. de legi. tu. dř ltia q̄ hic fiduciaria appellať: q: illo tpe erat introducta successio inter eos: facit qđ no. gl. j. in xbo acq. ¶ In gl. atq. in fi. hoc itellige vt dixi. š. i gl. in xbo sorores. & pro hoc facit. l. filiussa. ff. ad le. fal. & ff. vñ libe. & l. ij. §.

2 pe. ¶ † In gl. si pfecte. in fi. no. φ eoipso qđ dř de pfecta etate, intelligiť scʒ de. xxv. annis. Addo pm do. idē si dicať cū etatis erit, vel iuste etatis erit, vl' mature etatis fuerit, vl' adoleuerit, vl' cū puberi adijciunť hec xba cū in suā tutelā puenerit, q: i dubio intelligiť de etate. xxv. annorū. vt. l. cū filio. ff. de lega. iij. & idē si adijciať cū res suas administrare poterit. vt. d. l. fi. ff. de pdi. & demō. & ibi viđ doc. & Jmo. Que aūt dicať ltia etas vide plene p gl. & Bal. i vsi. feu. i. c. j. de pace iura. fir. i pn. ¶ Et

3 aduertas † φ sicut minor nō pōt eē tutor, ita nō pōt esse executor vltimarū voluntatū: q: hec duo eqparanť. vt notat gl. i tu. ff. de tu. & ibi doc. & idē no. gl. in. l. vxori. §. j. ff. ad. l. fal. de quo p Bar. in. l. q duos. ff. de re. du. in pn. & p hoc eť de test. c. si. in vj. & idē in pcuratore ad iudicia. vt. l. minor. ff. de pcu. sec⁹ ad negotia. vt nō. i. §. eadē. & ibi dixi. š. q

4 b manu. nō pñt. ¶ † An aūt b possit esse iudex: dic aut maior. xx. annis. minor. xxv. & pōt eē iudex ordinari⁹. vt. l. cū lege. ff. de arbitris. & dari delegat⁹, ēt ab inferiore, a pncipe, & etiā intercedēte ptium cōsensu. maior xo. xviij. sed minor. xx. nō pōt dari iudex, nisi deť a pncipe, vel nisi deť ab inferiore de partiū volūtate. Si vero est minor. xviij. & maior. xiij. etiā de ptiū volūtate dari nō pōt iudex ab iferiore a pncipe. sʒ a pncipe sic. vt est tex. de oīb⁹ his i. c. cū vigesimū. ex de offi. iud. ďleg. sʒ gl. Bar. Ang. doc. & legiste aľr dicūt. i. l. qdā ɔsulebāt. ff. de re. iur. ita dicit ibi Raph. cu. & Imol. arbiter aūt esse pōt minor. xxv. annis, dūmodo sit maior. xx. & aduertas qđ si facilitatē sue etatis male iudex vel arbiter iudicauerit, restitueret in integrum: vt est tex. in. l. cū lege. ff. de arbi. Aduocat⁹ autē esse pōt, dūmodo sit maior. xvij. an. vt est tex. in. l. j. §. pueritiā. & ibi vide glo. & docto. ff. de postulando.

5 ¶ † An aūt minor. xxv. anū. possit esse de antianis, vel de alio rigimie ciuitatis. ita φ habeat iurisdictionē cū administratiōe rerū ciuitatis. dic φ non. vt. l. spurij. §. minores. ff. de mune. & hono. b Pro intellectu illi⁹ legis: vide Bar. in. d. l. quidā cōsulebat. in pn. & vide oīno gl. in. l. cū ptor. §. j. ff. de iud. & ibi doc. ¶ In gl. in xb. pcepit. in fi. an si pximior pter minorē etatē repellať, admittať sequēs in gradu. vř φ sic. vt. l. fi. ff. de legi. tu. sed ꝫ vř. ff. de testa. tut. l. idē fiet. sed dic pm Joā. fab. si est spes alterū fieri pfecte etatis añφ alter ad legitimā etatē puenerit: tunc succedit datiu⁹ & nō legitimus, aľs admitteret ipse legitim⁹, & sic intelligiť. ff. de excu. tuto. l. nō solum. §. libertus. vbi de hoc. sed dict⁹ datiuus desinit esse adulto legitimo facto pfecte etatis: & sic impedimēto cessante: vt arg. ff. de tu. & ratio. distra. l. si tutor. §. j. & qđ ibi no. in Spe. de tuto. §. j. xsi. antepenul. Et aduertas ad vnū φ lʒ minor tutor esse nō possit: tñ in testō filijs suis etiā minor dare aliū tutorem pōt. vt est tex. in. l. iij. §. φuis. ff. de admini. tuto. & no. Bar. in. l. quero. §. fi. ff. de testamen. tu.

ADDI.

¶ An autē. Vide glo. optimam & magistram ad ista. & ibi Pañ. in. c. cum vicesimū. de offi. & potest iudi. delega. extra.

a ¶ De attilia.tuto.Cõtinuatio isti⁹ rub.ptз i hũc modũ.expedivit se Iustini.de ti.de tute.vsqз huc tã de testãria tutela q̃ de legitima,ꝛ qꝛ i defectũ vtriusqз locũ hз tutela datiua.idcirco postq̃ sufficiẽter de te sti.ꝛ legi.tu.tãq̃ de digniorib⁹ tractauit intẽdit hic de hac tractare.ꝛ qꝛ oliз ẽm iura antiqͣssima dabanť tutores i vrbe romana ex.l.attilia. ꝛ in ꝑuincijs ex l.iuli.vł titia:iõ de datiua tute la dictur⁹ subij cit hic rubricã ð attiliano tuto.

b ¶ Si cui.Ad eui dẽtiã isti⁹ tituli diuidas ti.i qͣs ptes ꝛ plan⁹ erit.In qͣrũ pri 1 ma pte determi 2 nat Iusti.qñ hз locũ datiua tu. 4 ꝛ qb⁹ danť tuto res datiui ẽз iu ra antiq̃.In se b cũda determiat a qb⁹ dabanť ẽз mediã iuris pru dẽtiã.In tertia pte determiat a qb⁹ ꝛ qualr dãť tutores scõm iu ra moderna.In qͣrta pte rõnem assignat qͣr im puberes sũt i tu tela.In qͣnta et vltia pte dĩt q̃ iu re tutores finita administratiõe tenenť rõnẽ red dere administra tionis.

¶ Et hec dĩt vs qз ad.§.sed et si. 1 Deficiẽte testã rio vł ltio tuto re oli datin⁹ da bať ex.l.attilia. ꝑ ꝑtorẽ cũ tribu nis i ciuitate in 2 ꝑuincijs p pre sides ex.l.iulia ꝛ titia.h.d.

¶ Pone igitur sic casũ i pria ꝑ te.dñe,iã video q vultis tracta re de datiua tu. dicatis igiť mi hi qñ locũ hз da 3 tiua tu.ꝛ a qb⁹ dãť tutores da tiui.ad ħ rñdet 4 impator amice si cui null⁹ oĩno tutoꝛ neqз testãri⁹ neqз legitim⁹ sit,tũc demũ hз locũ datiua tute.ꝛ illis q neqз testãriũ neqз datiuũ hñt tutorẽ:oli qdẽ ẽз iu ra antiqͣssima dabať tutoꝛ autoritate legis attilie i vrbe romana a ꝑ tore vrbis ꝛ a maiore.pte tribunorũ plebis.ẽз i ꝑuincijs dabať tutoꝛ eisdẽ a ꝑsidib⁹ ꝑuinciarũ autoritate.l.iulie ꝛ titie.ꝛ nõ solũmo.si null⁹ tut.ẽз ẽt lз testõ tutoꝛ dat⁹ fuerit:tñ sub ꝯdõne aut i diẽ certũ dabať. nã si i testõ tutoꝛ ꝛ sub ꝯditiõe aut i diẽ dabať autoritate legũ ꝑdicta rũ:interĩ qs tutoꝛ dari poterat in defectũ tutoris sub ꝯdõne vel i diẽ dari q pẽdẽte ꝯdõe vł die poterat administrare.q̃nq̃ est si pure dat⁹ fuerit tutoꝛ i testõ tñ nihilomin⁹ dict⁹ tutoꝛ locũ habuit q̃diu hẽs ex testõ nõ adijt:tãdiu eñ ex eisdẽ legib⁹ tutoꝛ debať,ꝛ in oĩb⁹ his casib⁹ tutoꝛ ille dat⁹ i defectũ testãrij desinebat tutoꝛ eẽ cõditiõe vł die adue niẽte vł hẽde ex testõ hereditatẽ adeũte.Itẽ in alio casu ex ꝑdictis le gib⁹ tutoꝛ dari solebat,nã si testãri⁹ tutoꝛ vel ẽt legitim⁹ ab hostibus capt⁹ fuerit in defectũ tutoris capti,ali⁹ tutoꝛ eisdẽ legib⁹ dabatur,ꝛ iste loco capti subrogat⁹ desinebat esse tutoꝛ captiuo i ciuitatẽ reuer so:nã reuersus in ciuitatẽ administrationẽ tutele iure postliminij reci piebat.ꝛ hec dicũtur in prima parte vsqз ad illum.§.sed ex his legib⁹.

De attiliano tutore.[a] *Rub.*

¶ Vsqз nũc fuit tractatũ de testamẽtaria tutela ꝛ de ltia.sequebať videre de datiua,de q̃ hic titu. tractat,verũ qꝛ dat⁹ ex inqͣsitiõe dз ꝑferri dato si ne inquisitiõe:ideo post illos titulos ponit istũ.

SVMMARIVM.

1 Ius correctum an liceat allegare.
2 Allegans leges correctas pœnã falsi incurrit nisi alle get ad dicendũ causas de præterito. & nu.3.
4 Ius correctum potest allegari cum in dubio non præ sumatur correctio.

SI cui.[b] ¶ Tot⁹ iste titul⁹ di uidit i qͣtuoꝛ ptes.Pri mo ponit ius antiquũ circa datio nẽ tutoris.Scõo ponit ius nouũ. Tertio ius nouissimum.Quarto ponit nouũ casuз,vцз q̃ nãli iure cõuenit impuberes eẽ sub tutorib⁹:ꝛ q finita tu tela teneť ad rõnẽ reddẽdã.scõa ibi:sed hoc iure. tertia ibi:nos aũt.qͣrta ibi:impuberes.Itẽ pria subdiuidiť in alias qͣtuoꝛ ptes.Primo.ex qb⁹ le gib⁹ tutoꝛ dabať dẽficiẽte oĩ tutore testamẽtario, vel legitimo,vel a qb⁹ dabať.Scõo.qñ testamẽta rio dato sub ꝯdõne vel i diẽ vel pure tutoꝛ detur. Tertio.qd si testamẽtari⁹ tutoꝛ sit capt⁹ ab ho stib⁹.Quarto.qũo iste leges ab vsu recesserunt:ꝛ cãm pp quã.scõa ibi:ab hostibus.qͣrta.sed ex his. ¶ No.q ẽt de iure antiqͣssimo nũq̃ ad datiuũ in vrbe vel extra deueniebať,donec aliqs ali⁹ tutoꝛ testamẽtari⁹ vł legitim⁹ superat. ¶ No.q licitũ est recitare ius antiquũ ꝛ correctũ,vt ponat cor rectionẽ. ¶ † An aũt liceat allegare ius correctũ: dic q ad hoc,vt ex ratiõe sua in siĩi decidať põt al legari.vt no.gl.in.l.j.circa ꝑnci.C.de lati.libe.tol. ¶ An possit allegare ad decisionẽ cause,ꝛ an al legãs incidat in falsum.vide plene p Bar.in.l.fi. ff.de fal.ꝛ.l.oẽs ppli.in fi.C.de iusti.ꝛ iure.

✻ ADNOTATIO.† Allegãs leges cor rectas,penã falsi icurrit.l.vnica.§.hunc igiť.de in sti.C.ꝯfirmãdo.vbi Bal.ꝛ Paul⁹ notãt.l.tãta cir ca nos.§.has itaqз leges,de vete.iur.enucle.C.l.fi. ad legẽ corneliã de falsis in pãdectis,gl.i.c.nouit. in vbo qcũqз,ꝛ ibi Panor.notat co.viij.ex.de iu dicijs Bar.i.l.fi.col.fi.ad legẽ corneliã de falsis,ꝛ in.l.j.in pn.de ꝯiũgẽdis cũ emãcipatis,qõ ꝑbãt, Butri⁹.Imol.Panor.Barba.Feli.et Philip. deci⁹,in.c.canonũ statuta,ex.de cõstitutionib⁹, † qõ ꝑcedit,nisi legẽ correctã allegaret ad dicẽ dũ causas,de ptõ.§.duo igiť.in auť.de nupt.colla tiõe quarta.Scõo ꝑcedit nisi allegaret legẽ de rogatã,nã in pte altera,põt allegari,† cũ i dubio

nõ ꝑsumať correctio,text⁹ ꝛ gl.in.§.fi.i vbo nisi,in auť.de nõ alienã dis,aut ꝑmutãdis reb⁹.Tertio nisi allegaret legis correcte rõnẽ,q cũ dicto sepata sit,Philipp⁹ deci⁹ in.c.fi.ex.de ꝯstitutionib⁹.Quarto nisi allegãs haberet ptãtẽ legis cõdẽdi.ꝛ authoritatẽ,ex de cõcessiõe ꝑbẽde lib.vj.et notam post Bar.in.vij.qõne principali.l.oẽs populi. numero.cclix.de iustitia ꝛ iure,in pandectis.Ant.Caius.

¶ In gl.in fi.dic q primũ ꝑbať.ff.de testa.tu.l.si tutoꝛ.§.j.scõm ꝑbať eo.ti.l.si qs sub ꝯdõne. ¶ Et aduertas q adeo testamẽtaria ꝛ legiti ma ꝑcedũt datiuã,q nõ vз datio ꝑ iudicẽ facta,testamentario tutore vel ltio nõ excusato.vt.d.l.si sororis.vñ bñ caueãt legitimi,q periculũ administratiõis ad eos ꝑtinet.ex quo pupill⁹ tutore indiget:vt ptз in.d.l.si sororis.ꝛ est hoc no.qꝛ nõ oĩno ad ħ aduertit:nec ꝑuidet peri culo.qõ ei imminet ex negligẽtia administrãdi:vel se excusandi:ꝛ ꝑdi cta nõ habẽt locũ in matre ꝛ auia:qꝛ ille nõ sunt tutrices nisi ipse ve lint ꝛ regrãt.vt i auť.vt li.ma.ꝛ auie.C.qñ mu.tu.offi.fungi po.ꝛ ideo dicit gl.q valeat datiua tutela:añq̃ mr vel auia requirãt tutelã.vt.C. cõsi.tut.l.ij.ꝛ no.in.d.auť.matri ꝛ auie.sed ipsis requirẽtib⁹ desinit da tiu⁹.ꝛ sic intelligiť.ff.de tu.ꝛ cu.da.ab his.l.si tutoꝛ petitus.j.ibi gl.tз ꝯiũ ẽm Ioã.fab.sed Bar.in.d.l.si tutoꝛ petit⁹.in vsi.venio ad qõnes gl.post multas opi.recitatas dĩt q si de matre in petitiõe tutoris nõ fiat mẽtio tutele,datio ẽ ipo iure nulla:qꝛ errať i cã.vt.d.l.si tutoꝛ peti t⁹.iõ eñ ꝑuenit ad datiuũ,qꝛ mr nõ vult.Itẽ iõ aliõ admittiť ad petẽ dũ,qꝛ mr nõ petijt.dз ꝯ exꝑmi indici.vt ẽ tex.i.l.qõ dĩ.C.q da.tu.pos.

Sed & si in testamento. ¶ Quoties spes est testa mẽtarij tutoris ꝛ pendet datiu⁹ hз locũ q tutoꝛ est,quousqз testamẽtarij ipedimẽtũ cesset.h.d. ¶ No.q tutoꝛ ꝛ sub ꝯditiõe,ꝛ sub die certo dari põt.ꝯcoꝛ.s.q da.tu. pos.§.ad certũ.ꝛ ibi dixi. ¶ No.q tu.testamẽtaria nũq̃ cõfirmať,nisi adita fuerit hẽditas. ¶ No.q tutoꝛ datiu⁹ dať in subsidiũ impedimẽ ti tutoris testamẽtarij,ꝛ cessante ipedimẽto desinit esse tutoꝛ. ¶ No. in gl.poterat.in fi.dic ħ verũ in his trib⁹ casib⁹.ẽз nõ p.l.attilianã vł ti tiã:qꝛ ille sublate sũt.vt.j.e.§.ẽз ex his.ẽз p.d.l.si qs sub ꝯdi.ꝛ ibi Bar. ¶ In gl.nemo ibi:de test.tu.l.si nemo.dic ẽt si adeat vn⁹ ex heredib⁹ institutis in certa re alijs vł institutis nõ adeũtib⁹.vt.l.j.ꝛ.ij.si ex fun do.ff.de here.isti.ꝛ no.Bar.i.d.l.si nemo.in fi. ¶ In gl.existebat.in fi. qñ istitut⁹ est fili⁹ pupill⁹ tñ,qd erit:gl.ponit ħ vnũ remediũ.ẽз in.d. l.si nemo.ponit pła remedia.ꝛ ibi Dy.lз Bar.ꝛ ibi.ꝛ in.l.si fili⁹ q pfi. ff.de vulg.ꝛ pup.ꝛ ibi Bar.Ang.Raph.ꝛ Imo.ꝛ Bal.i.l.i suis.ff.de lib.ꝛ post.dicit q suitas opať ꝯfirmationẽ testamẽti.ꝛ p ꝯñs tutele dationẽ:qꝛ tutele datio cedit in sui fauorẽ.vt.l.necessarij.ꝛ ibi Bar.ff. de acq.hẽ.ꝛ.d.l.si fili⁹ q pfi.sed si suitas esset ipedita datiõe substituti vulgaris,vel cohẽdis exnei ẽm cõem sñiam.de q̃ p gl.ꝛ doc.in.l.si fili⁹ hẽs.ff.de lib.ꝛ post.de quo tñ alr dĩt Raph.ꝛ ibi late scripsi.i.l.si fili⁹ q pfi.de vulg.ꝛ pup.ꝛ ẽt scripsi.ff.ad tre.l.apud iul.§.j.dic vt ibi.tũc da biť tutoꝛ attilian⁹,q autoꝛabiť dicte aditioni heredi.ꝛ tũc cõfirmabiť testm̃ aditiõe.vt.l.eã quã.C.de fideicõ.ꝛ intelligeť ꝯfirmata tu.vt.d.l. si nemo.Vnõ hic q pupill⁹ adeat cũ autoritate iudicis sciẽtis dictum pupillũ,nõ hẽre tutorẽ volẽtis supplere defectũ tutoris nõdũ ꝯfirma ti.vt.l.bonoꝝ.ꝛ qõ ibi no.C.q amit.ad bo.pos.pñt.ꝛ.l.si infanti.i fi.C. de iure deli.Vł dic ẽз Dy.i.d.l.si nemo.ꝛ Bal.i.d.l.i suis.q deť tutoꝛ attilian⁹,siue datiu⁹ ad adeũdã hereditatẽ,q̃ adita cũ autoritate di cti tutoris attiliani.vł si est infans pupill⁹ ipe tutoꝛ attilian⁹ adeat. vt.l.potuit.ꝛ.d.l.si infanti.C.de iure deli.stati desinit eẽ tutoꝛ,ꝛ testa mẽtari⁹ locũ habebit.Et ita cõiter obseruať vbiqз locoꝝ.ꝛ ista opi.est tutioꝛ.ꝛ lз opi.Bar.ð iure sit vꝛa.de q̃ p Bar.ẽt i.l.si hẽditas.ff.ð test. tu.ꝛ p Cy.i.l.ij.C.de test.tut.ð q̃ dixi.i.d.l.si fili⁹ q pfi.dic vt ibi. ¶ In gl.qõ.i fi.dic vt no.Bar.plene:in.l.si sub ꝯdõne.ff.de test.tu.ꝛ dictũ fuit.s.q da.tu.po.§.ad certũ.ꝛ vid Cy.i ru.C.de test.tut.ꝛ Bar.oĩno i l.muto.§.si sub ꝯdõne.ff.ð tu.ꝛ vid q̃ scripsi.s.ð leg.ag.tutela.§.qõ at.

SVMMARIVM.

1 Officialis non tenetur de gestis per substitutum.

Ab hostibus. Impedimẽto suꝑueniẽte tutori testamẽta rio q tũ ꝑpať tolli de iure cõi dať interi tu toꝛ a iudice q desinit esse tutoꝛ impedimẽto testamẽtarij cessante.h.d.

1 ¶ In gl.postliminij.in fi.no.† q rectoꝛ siue officialis non tenetur de gestis per substitutum loco ipsius ad tempus impediti.facit.c.j.de offi.vica.in.vj.ꝛ.l.ij.cum glo.C.de offic.eius qui vi.alte.gerit.

✻ ADNOTATIO. Addo qõ ptãs secũ dncẽs accessores cõ mittẽtes baratarias,teneť ꝑ eis,qꝛ malorũ hominũ vtiť opa.text⁹ et ibi Ang.notat,i auť.vt iudices sine qnoquo suffragio.ꝛ ꝑbat Paris a puteo de syndicatu.§.multa de barataria numero qͣrto fo.64.facie pria,ꝛ an ꝛ qñ,oñs teneať ꝑ familia notat Bar.ꝛ ibi ceteri i.l.neqз de incẽdio,in pand.Ant.Caius. Et qd possit iste substitut⁹,vel vicege rens.vide que scripsi.j.de except.in rubri.

SVMMARIVM.

1 Tutor datus ex inquisitione,an satisdare cogatur.

Sed ẽt

a Sed ex his legibus. a In.l.attilia et l.titia nõ cauebat de satisdatiõe tutoris, vl' cautiõe tutoris: nõ ex eis desierũt tutores dari.h.d. ¶ No.ibi desierũt dari.q lex p nõ vsum tollit.de quo latissime dixi.s.in pemio.§.igit post.dic vt ibi. ¶ No.ibi ex inqsitione, q quãdo dat tutor: op' est inuestigatione.et de pluribus inqrere.et sic fieri cũ cause cognitiõe. ¶ No.ibi rẽ pupilli: q p tutorẽ cauendũ est rẽ pupilli saluã fore. ¶ No.q tutor dat' põt cogi ad acceptãdũ tutelã, et administrãdũ. ¶ In gl.ex inqsitione.in fi.dic meli' facit.ff.de tuto.et cura.dat.ab his.l.scire.§.cũ reliqs.et de suspec.tu.to.l.suspect'. ¶ † An autẽ tutor dat' ex inqsitione satisdare cogat.est gl.ordinaria in aut.de hisq perhi.se ha.ob.res mino.§.fi.p quã gl.Cy.in rub. C.de tu.et cu.q satis nõ de.sic distinguit: aut tutor dat sine inqsitione, et clarũ est q satisdat.vt no.j. de satisda.tu.in prin.aut est dat' cũ inquisitiõe, et tũc aut a minori iudice, aut a maiori, si a maiori iudice det tutor, etiã cũ inqsitione: et tũc satisdat.vt.j.eo.ti.§.pe.si a minori: et tũc nõ satisdat. vt.j.de satisda.tu.§.j.et rõ est q tutor dat' a maiori iudice, eius nititur autoritate.vt.ff.de eden. l.si qs ex argẽtarijs.§.j.et hoc tenet Dy.et Bar.in l.tutores a patruo.ff.de cõfirman.tu.et Bar.in.l. si nemo.§.j.ff.de testa.tute. ¶ Aduertas tamen diligenter q tutor datus ex inquisitione, anteq sibi decernatur tutela, debet pnuntiari esse idoneus.iste est tex.et ibi Bar.in.d.l.tutores.qd no.

SVMMARIVM.

1 Episcopus cũ iudice seculari dat tutorem secularib'.
2 Tutor qualiter dabit pupillo qui est de origine lingonis & cretensis, rõne domicilij, & bona sua sunt sita parisijs.
3 Sacerdos si datur tutor à iudice laico an valeat.
4 Iudex ecclesiasticus an possit dare tutorem.
5 Iudex secularis an possit cogere clericum ad tutelam suscipiendam.

b Sed hoc iure. b De iure nouo rome p fect' et ptor i puincijs preses vel magistrat' ei' iussu si facultates pupilli nõ sunt magne dãt tutores hodie vo si sue facultates sint vsq ad qngẽtos solidos a quocũq magistratu: etiã sine iussione pstita tñ cautione rẽ pupilli sal.fo.q periculo recipiẽtium nõ iudiciũ ẽ.h.d. ¶ No.q ille põt dare pcuratorẽ adulto, q põt dare tutorem pupillis. ¶ Not.q tutor vel curator dz dari a iudice ɔpetẽti: al's nõ vz, lz
1 sit res fauorabilis. ¶ † No.q eps vna cũ iudice seculari dat tutorẽ secularib'. ¶ No.in fi.et singl'r tene mẽti vna cũ gl.q notari' q fuit rogat' de tutela et recipit fideiussores, tenet si fideiussores nõ sunt idonei.vñ dicti notarij sint bñ cauti, et aduertãt quos in fideiussores recipiãt. ¶ In gl.pfect'. in fi.sz quo pfect' si hz cognitionẽ tm̃ in crialib' põt se intromittere de ciuilib'.vt.l.solem'.§.latrũculator.ff.de iudi.vñ dic q nõ est verũ q pfect' vrbis habeat cognitionẽ in criminalibus tm̃ imo etiã in ciuilib'.vt.l.j.§.q es.et.§.cura carnis.et l.iij.ff.de off.pfe.vr.et sufficit dare instãtiã.vt no. gl.q reputat sing.j.q.j.c.sicut vrgeri.sed est gl.in simili in.l.creditor.ff.de no.ope.nun. ¶ In gl.crearẽt ibi.l.diui'. No.q rõne domicilij pupilli põt sibi ab illo iudice dari tutor.dic dũmõ etiã ibi habeat facultates.vt no.glo.et doct.in.l.j.C.vbi pe. tu.et facit qd no.glos.in.l.heres absens.§.j.ff.de iu.et no.Bar.ff.de tu.et ra.distra.l.j.in versi.not. etiã q pupill'.vbi forti' dicit vz q pupillus lz nõ habeat discretionẽ, tñ põt constituere domiciliũ in loco, ad hoc vt possit habere tuto.dicit etiã Azo in sum.C.qui pe.tut.qd singulariter no.qd tu es in aliquo loco in quo pupill' nõ sortit forũ et vult alicui litẽ mouere, qd facias, q dictus pupillus p illo actu vt possit a dicto iudice dari sibi tutor cõstituat ibi domiciliũ.et ita feci Bononie practicari in quodã hebreo.sz hoc nõ placet Sali.in.l.j.C.vbi pe.tu.et dic vt ibi p eũ.qr de iure credo opi.Sali.fore veriorẽ.lz opi.Bar.pp ei' autoritatẽ seruaret in practica: et etiã semel hic Ferrarie practicari fecit.Si naũt pupill' ɔueniat, ille iudex corã quo cõuenit, lz nõ sit habilis.al's ad dãdũ dicto pupillo tutorẽ, põt tutorẽ dare.vt est casus sing.et ibi Bart.et doc.in.l.fi.§.j.C.de admi. tu.et no.Bar.in.d.l.j.ff.de tu.et cu.da.ab his.in v. venio ad scdm no.Si naũt pupillus sit cleric', dz tutor dari a iudice ecclastico, nõ aũt seculari.ita
2 dt Bar.in.d.l.j.i.d.ver.venio ad scdm no. ¶ † Sz qro pupill' est origine de Aretio et Bono.rõne domicilij, et bona sua sunt sita Mutine, qual'r dabit tutor illis bonis Cy.et Dy.in.l.j.C.vbi pe.tu. dicũt q imo iudex originis, vl' domicilij, põt dare tutorẽ, cui' administratio porrigit ad oĩa bona.vt.l.magis puto.§.illd.ff.de re.eo.p qb' Bar. in.l.pupillo.ff.de tu.et cu.da.ab his allegat casuz i.l.pp litẽ.§.lz.ff.de excu.tut.vbi põt dari ad totũ patrimoniũ lz possit se excusare de bonis q sunt in alia puĩcia: ergo si hz se excusare tenuit datio: igit et c. Nõ ãt iudex bonor dabit tutorẽ: qr tutor dat psone: quã nõ hz subditã: et nõ reb'. ¶ Tene tñ mẽti q dict' iudex bonorũ, põt dare (nõ dico) tutorẽ, lz curatorẽ dictis bonis: qr curator pncipaliter dat bonis, et nõ psone.vt.l.in copulandis. C.de nup.ita dicit Bar.i.d.l.pupillo.et doc.et Salic.in.d.l.j.C.vbi pe.tu.q allegãt etiã tex.in.l.ij.C. de excus.tut. ¶ Quero.iudex originis dat tutorem vnũ: iudex domicilij dat aliũ: qs istor erit tutor: dt Dy.q pualet datio illi' q prio dedit.ar.l. si quis postea q.ff.de iudi.si aũt nõ apparet, preualet datio iudicis originis.vt arg.ff.ad munic. l.libert'.§.pscriptio.in fi.facit gl.in.l.ciues.C.de incol.lib.x.sed Cy.in.l.j.C.vbi pe.tu.in fi.determinat cõtrariũ, qr si tutor dat pupillo habẽti bona alibi, q in illis bonis potest se excusare tutor.vt l.testõ.C.de excu.tu.et.s.dixi.ergo cũ tutor datus ratione persone se excusat pпter bona sita alibi. et tũc necesse est q in illis bonis dat alius tutor p iudicẽ loci vbi bona sunt: sed mihi magis placet opi.Dy.p ratiões suas: nec est verũ qd dicit Cy. q per iudicẽ bonorũ det alius tutor.imo qr non habet personã pupilli subditã, nõ tutorem, sed curatorẽ bonis dare dz, et põt.vt.s.dictũ est.igit et c. ¶ Et etiã ex ista glo.no.ad hoc vt teneat tutele datio, nõ tm̃ opus est vt pupillus sit subditus iudicãti: sed etiã ipse tutor qui dat.vt.d.l.j.ff.de
3 tu.et cu.da.ab his.et.d.l.diuus. ¶ † Quid autem si a iudice laico dat sacerdos in tutorẽ, an valeat. et credo q sic.vt in aut.psbyteri.C.de epi.et cle.nã iudex secularis est iudex cõpetẽs cuiuscũq clerici petẽtis tutelã, vl' aliud corã eo.vt.xj.q.j.c.experiente.extra de foro cõpe.c.si clericus.et c.cũ sit.et q preses siue iudex secularis possit psbyterũ tutorẽ dare.videt pbari in.l.neq.C.qui da.tut.vel cura.pos.dũmodo cleric' ibi habeat domiciliũ, nã ad hoc vt quis nõ possit dari tutor, requirunt duo copulatiue: vz q aliunde sit, et qd ibi non habeat domiciliũ.vt.d.l.neq.et leges q dicũt q non potest dari tutor alteri' puincie, suppleri debẽt, nisi habeat domicilium.vt arg.l.nõ est nouum.ff. de legi. ¶ In ea.glo.in fi.sed ad quẽ locũ reducet gl.nõ dicit.sed tex.videt exprimere in.d.l.j.C.vbi pe.tut.qr reducẽdi sunt pupilli vbi sortiunt forũ origine, vel domicilio: sed dic pleni', vt colligitur ex supra dictis.q aut iudex originis dat, aut iudex domicilij, aut simul cõcurrunt, aut iudex bonorũ dat tutorẽ vel curatorẽ.dic vt.s. ¶ In glo. iussu.ibi.l.ius dandi.vt hic dicit.vel dic quod ista possunt esse vera in ipso delegato a pside, seu a vicario cõstituto a preside.vt.l.j.§.j.ff.de offi.ei' cui mãd.est iurisditio.Sz ille cui mandat a principe, vt vicẽ psidis gerat preside mortuo, vel aliter absente.hz merũ et mistũ imperiũ, etiã quo ad executionem vt hic.et.l.j.§.deportatus.ff.de lega.iij.ita dicit Bart.in.l.j.ff.de tut.et cur.da.ab his.de quo vide gl.in.l.iij.C.de officio eius qui vicẽ alterius. et late scripsi.j.de excep.in rubr. ¶ Et idem in iudicibus chartularijs, habentibus autoritatem a

a ¶ Sz ex his legib'. Hic icipit secunda ps in qua sic pone casum. Dñe iã vidi a qb' fm iura antiqua dabãt tuto-
1 res dicatis mihi si placet qual'r illa iura antiqua correctionẽ receperunt, et certe, dicit ipse, frater postq cõsules ceperũt dare p inquisitionẽ tutores pupilli vtriusq sexus et pto res p ɔstitutiones nostras tũc ex.s.dictis legib' desierũt tutores dari.nã in illis legib' antiqs de cautiõe tutorib' dãda rem
1 pupilli saluã fo-
2 re nec cõpellendis tutorib' administrationem
3 tutele quicq ca-
4 uebatur.et hec dicunt in scda par-
5 te vsq ad illũ.§. sed hoc iure.

b ¶ Sz hoc iure. Hic icipit tertia ps i qua sic pone casum. Dñe iaz vidi qualiter iure antiqua correcta fuerũt, et qualiter fm mediaz iuris prudẽtiam tutores dabãt. ideo dicatis mihi (si placet) a qbus dãtur hodie tutores secundũ iura moderna. ad hoc respõdet imperator amice, hoc iure hodie vtimur, vt pfect' vrbis vel ptor fm suã iurisditionẽ, et i puincijs psides tutores pupillis pñt dare, et nõ solum psides in puincijs B facere possunt, sed et magistrat' delegatiõe eis facta a pside, vz si non sint magne facultates ipsius pupilli.et hoc ita obtinebãt: prio tpe nostri imperij: nos tñ postea (qr difficultatem esse in expectanda iussione presidis perpendim') huiusmodi difficultates hoim per cõstitutionẽ nostraz resecare curauimus.vñ in cõstitutione nra statuimus, vt si facultas pupilli vsq ad quingẽtos solidos valeat, defensores ciuitatis vna cũ eiusdẽ ciuitatis religiosissimo episcopo, vl' alie publice psone, id est magistratus vel iudices Alexandrie, nõ expectata iussione presidis, tutores vel curatores dare pñt legitima cautiõe rẽ pupilli saluã fo.data fm eiusdẽ cõstitutiõis normam a tutorib', interponẽ de eorũ vz periculũ qui hmõi satisdationẽ accipiũt.et hoc in tertia pte vsq ad illum.§.impuberes et c.

a ¶ Impuberes. Hic icipit q̃rta ps, in qua sic po ne casum. Dñe iã video a qb⁹ dabãt tutores oliz ẽm iura ãtiqua: ⁊ etiã quib⁹ dãtur hodie ẽm cõstitutionem vestrã: ꝑ deo dicatis mihi (si plz) qualr hmõi impuberes sunt in tutela: ad hoc respõdet impera tor. Amice certe nãli rõne con uenit. ⁊ etiã iuri cõsentaneũ est, vt ĩpuberes in tutela sint, vt videlicet illi q pfecte etatis non sunt, aliorũ tutela regantur. ⁊ hec ĩ q̃rta parte vsq̃ ad illũ. §. cũ ergo pupillorũ ⁊c. Hic incipit quarta ps ĩ qua sic pone casum. Dñe dicatis mihi (si plz) quoiu re cogunt̃ tutores finita tutela reddere rõnez sue administratiõis. ad hoc rñ det imperator. amice. cũ tutores pupillorum pupillarũq̃ negotia admini strãt, finita administratiõe rõnes administra tiõis sue reddere ꝯpelluntur. ⁊ hoc ĩ q̃nta par te vsq̃ ad finem tituli.

ꝑncipe, vel a comite palatino, cui ꝑnceps ꝯcessit vt no. gl. ⁊ Bar. in. d. l. j. facit qḋ no. in. l. j. C. vbi ⁊ apud quẽ. ⁊ qḋ no. gl. ⁊ doc. in. l. j. ff. de iud. ¶ Et illud qḋ fit hodie, q2 a iudicib⁹ ciuitatũ dant̃ tutores, pcedit nõ solũ ẽm cõsuetudinẽ. vt. l. j. C. de emã. libe. ⁊ Pe. sed etiã pcedit de iure vt hic. ⁊. l. iij. de tu. ⁊ cu. da. ab his. ita dicit Bar. in. l. j. eo. ti. ⁊ sic dari põt tutor ab illo q hz mistũ vel merũ imperiũ. Itẽ illi qb⁹ specialr demandat̃ a ꝑncipe vt̃ a leg. vt ptz p pdicta. ¶ † Quero an iudex ecclesiastic⁹ possit dare tutorẽ. vr̃ q̃ nõ. argu. l. cõsulta diualia. C. de testamẽ. põt dici ẽm Jo. fab. qḋ pupillo clerico dabit tutorẽ: q2 tutor dat̃ principalr psone. vt. s. q da. tut. pos. §. certe. sed pupill⁹ clericus est sub epo: igit̃ ⁊c. ⁊ etiã vr̃ dat⁹ bonis: q2 veniũt in cõsequẽtiã. vt. l. nõ solũ. §. lz. ff. de excu. tu. ⁊ l. testõ. C. eo. ti. ¶ Et aduerte q2 nõ vr̃ q̃ eps possit dare tutorẽ de secularib⁹ clerico pupillo, cũ nõ sit de sua iurisdictiõe. vt hic ⁊. C. de epis. ⁊ cle. aut̃. statuim⁹. dabit ergo pbr̃os ⁊ monachos: ⁊ eos coget de iure canoni. lxxxvj. dist. pnenit. licet de iure ciuili sec⁹. vt. C. de epis. ⁊ cleri. aut̃. pñbyteros. ⁊ si tales nõ reperiret, vr̃ q̃ possit noĩare seculares, q̃s iudex secularis ad ei⁹ reqsitionez coget. vt. ff. de tuto. ⁊ cura. da. ab his. l. diuus. laico vero, vr̃ q̃ nõ possit dare p iura pdicta: nisi in defectũ secularis iudicis, quo casu deuoluit̃ iurisditio ad eccl'iasticũ iudicẽ. vt de foro ꝯpe. c. ex tenore. ⁊. c. lz. ⁊ ibi Ant. de bu. ⁊ hoc in terris in qb⁹ nõ obtinet tpalẽ iurisdictionẽ. In illis eñ põt ĩ dubio in casib⁹ ciuilib⁹ tutorẽ dare. vt extra de appella. c. si duobus. ¶ Judex aũt secularis, an possit dare vel cogere clericũ: dic vt dixi supra. ¶ † Quid de testamẽtarijs vel legitimis: q debẽt iurare ⁊ venire corã iudice. vt in aut̃. vt hi q se phi. ha. ob. res mi. §. j. dic qḋ corã iudice q eos dare deberet, si nõ essent testõ dati vel legitimi. vt arg. d. l. consultationi. ⁊ gl. ista. ¶ In eadẽ gl. ĩ fi. ego aũt credo q̃ magne ⁊ parue facultates dicant̃ ẽm cõsuetudinẽ regionis, ⁊ ẽm cõem vulgarẽ opinionẽ: ⁊ lz qualitatẽ psonarũ. Et sic arbitrio iudicis multũ ꝯsyderant̃. vt no. gl. ⁊ doc. in aut. ꝑterea. C. vnde vir ⁊ vxor. ⁊ facit qḋ plene no. Bar. in. l. si ꝯstãte. in ꝑnc. ff. sol. matri. ⁊ qḋ no. glo. ⁊ doc. in. l. vbi adhuc. C. de iure dot. vel forte gl. est va p istũ tex. q2 hic noĩatiz taxat̃. ¶ In gl. piculo. in fi. de quo p gl. j. de satisd. tut. §. pe. ⁊ p gl. in. l. emili⁹. §. j. de admi. tut. ⁊. l. j. §. neq̃. de magist. ꝯue. Et si de pñti sunt fideiussores nõ soluẽdo, p̃sumit̃ q̃ ẽt tpe q̃ fuerũt accepti nõ fuerint soluendo: vñ illi q eos accepit incũbit onus pbandi. vt. l. non est necesse. ff. de probatio,

beat locũ actio de rationi. distrahẽ. ⁊ qñ actio tutele, ⁊ qñ furti. Dy. Bar. in rubrica. ff. de tut. ⁊ rõni. distra. sic distinguũt. nã aliqñ ꝯtrectat tutor vt tutor: ⁊ rõne administratiõis ad se ptinẽtis, ⁊ hoc ꝯstat: qñq̃ cõstat q̃ cõtrectat mala fide, ⁊ tãq̃ ex̃ne⁹: qñq̃ dubitat̃ q̃ mẽte cõtrectet. l prĩo casu tenet̃ solũmodo actiõe tutele: nõ de rõni. distrahẽ. nec furti. Et ideo tenet̃ actione tutele: in qua venit tantũmodo dãnũ cõmissũ dolo, vel lata culpa leui ipsi⁹ tutoris. vt. C. arbi. tut. l. qcqd. ⁊. ff. de regu. iur. l. ꝯct⁹. ⁊ in hoc casu actiõe furti nõ tenet̃: q2 dat̃ p vero dolo tñ. vt. ff. de fur. l. in furti. §. rõne. Sed in prĩo casu nõ est dol⁹, nec culpa: sed bona fides, vñ nõ tenet̃ de rõ. distra. q2 in ea reqrit̃ dol⁹ p̃sumpt⁹, vel etiã pfidia: lz hic cõstat de bona fide. In scđo casu vbi fecit mala fide, ⁊ tãq̃ ex̃ne⁹, ⁊ tũc tenet̃ trib⁹ actionib⁹: tenet̃ eñ actiõe tutele, rõne male administratiõis: q2 venit culpa vt dixi. Itẽ tenet̃ actiõe de rõni. distra. q̃ ꝯpetit pp p̃sumptũ dolũ. Itẽ actiõe furti q̃ cõpetit propter vnũ dolũ. vt. d. l. furti. In tertio casu qñ dubitat̃, tũc dat̃ propria actio. de rõ. distrah. cũ nesciam⁹ vtrũ fecerit tãq̃ tutor, vel tãq̃ ex̃ne⁹. lex p̃sumit q̃ p pfidiã ꝯxit. Et sic ꝑpter istã p̃sumptã pfidiã dat̃ actio de ra. distra. Furti aũt actio nõ ꝯpetit: q2 ista exigit verũ dolũ. Et iste est p̃sumpt⁹, ⁊ in h̃ casu reperit̃ dr̃ia inter furẽ ex̃neũ, ⁊ tutorẽ. nã fur extrane⁹ magis punit̃ q̃ tutor, pp velamẽtũ administratiõis. facit ad hoc. l. tres tutores. §. j. ff. de admi. tu. ¶ † Quero an tutor teneat̃ cõficere librũ rationũ in quo ponat oẽs intratas, ⁊ oẽs expẽsas ipsi⁹ pupilli, ⁊ administratiõis. dic q̃ sic. vt est cas⁹ ĩ. l. j. §. offõ. ⁊ ibi gl. ⁊ Bar. ff. de tut. ⁊ ra. distra. ¶ † Quero, an credat̃ tali libro tutoris: dic q̃ in paruis q̃titatib⁹ cũ iurõ tutoris credit̃. sed nõ in magnis. facit. l. fi. §. in cõputatiõe. cũ gl. C. de iure delibe. ⁊ facit qḋ no. Pe. Cy. Bal. ⁊ Sali. in. l. id qḋ pauperib⁹. C. de epis. ⁊ cle. ⁊ qḋ no. Bar. in. d. §. officio.

✱ ADNOTATIO. † Addo sufficere in modicis ⁊ magnis taliter qualr pbare, cũ testes de oib⁹ haberi nequeãt, Bal. ꝯsi. 418. in 6. dubio vol. 3. † In qb⁹ administrãtis iurõ standũ est, ẽm psone qualitatis verisimilitudinẽ, ⁊ iudicis motũ. l. si qs, p redẽptiõe. de donationib⁹. ⁊ cõsuluit Socin⁹ cõsi. 213. col. 2. versi. que decisio. vol. 2. ⁊ cõsului consi. 89. incipiente nobilis Bartholome⁹ nauarinus ortu ⁊ habitatione Auenicus, versi. circa tertiã difficultatẽ numero. 9. An. Caius. Uerũtñ, si in aliquib⁹ ptib⁹ magnis dict⁹ liber cõprobat̃ scriptis publicis vel p̃uatis libris mercatorũ, tũc in oĩb⁹ etiã magnis q̃titatib⁹ p dicto libro presumit̃: donec pbet̃ ꝯtrariũ. vt ar. no. p Inn. in. c. fraternitatis. ex̃ de here. ⁊ qḋ no. Bar. ⁊ doc. i. l. l. si ex falsis. C. de trãs. ⁊ ita vidi semel in ciuitate mea Aretij obtineri in cã Petri viue cãpsoris ⁊c. qḋ no. ¶ † Quero. quo remedio, vel q̃ actiõe põt cogi tutor ad reddendã rõnẽ administratiõis. ⁊ est gl. in. d. §. officio. vbi Bar. clari⁹ sic ꝯcludit ẽm Dy. aliqñ rõnes petunt̃ exhiberi secũdario vel incidẽter, gr̃a alicui⁹ iudicij inchoati. ⁊ tũc si pcesserit ꝯct⁹ cui⁹ occasiõe cõfecte sunt rationes, tunc põt hr̃e locũ officiũ iudicis, qḋ hz locũ vbi etiã actio ordinaria locũ haberet, cũ nõ imploret̃ ꝑncipalr, sed incidẽter. vt. ff. de rei vẽ. l. nõ solũ. aut petunt̃ rõnes exhiberi ꝑncipaliter, tunc aut ex illo cõtractu vel quasi ex quo petunt̃ edi rõnes, pgredit̃ aliqua actio ordinaria, tũc agit̃ illa actiõe. vt. d. §. officio. que descendit ex illo contractu. vt. l. quedã. in prin. ⁊ qḋ ibi gl. ff. de eden. aut non processit contractus: ⁊ tũc imploratur officium iudicis: ⁊ nõ exhibitis rationib⁹ cogitur ad interesse, actione in factũ, ⁊ per officium iudicis poterit fieri condemnatio ad interesse. vt. l. si quis ex argẽtarijs. §. ex hoc edicto. ff. de eden. ex quolibet enim edicto oritur actio in factum. instit. de interdic. §. fi. ¶ Quero. qñ petit̃ a tutore q̃ edat rationes, ⁊ reliqua cõsignet. ⁊ ipse nõ facit, an possit cõtra ipm iurari in litẽ. tu habes gl. singularẽ in. d. §. officio. q̃ sic: q gl. plura dicit vez q̃ contra tutorẽ nõ edentẽ rationẽ, nõ restituentẽ librũ rationũ, nõ conficientẽ inuentariũ, iuratur in litem. vt. l. tutor q repertoriũ. ff. de admini. tut. facit. l. dolo. ⁊. l. si procurator. §. dolo. ff. man. ⁊ hoc sequitur Ray. per. l. j. cum sua gl. ff. de in litem iur. ⁊ Jac. de are. ⁊ Bart. in. d. §. officio. Quinimo fortius dico. q̃ tutor, vel curator, qui sunt obligati reddere rationez si nõ restituunt, possunt etiã vt falsarij cõdẽnari. vt est tex. ⁊ ibi Bar. in. l. j. §. tutores. ff. de fal. ¶ † Qualiter format̃ libellus contra tutorẽ q̃ reddat rõnes: dic qḋ narratur qualiter fuit tutor, ⁊ qualiter gessit tutelã: quare peto dictũ tutorem cõdẽnari ad reddendũ mihi rationẽ, ⁊ reliqua cõsignadum, ⁊ restituendũ. facit optimus ⁊ singularis tex. in. l. cũ seruus. ff. de cõditio. ⁊ demõ. ⁊ ibi Ang. Bar. ⁊ Dy. Raph. ⁊ Jmo. ita dicit Bart. in. l. j. ff. de eden. ⁊ Spe. in tit. de indi. §. generaliter. de quo dicam. j. de actio. §. actionum autem in materia tutele. dic vt ibi.

SVMMARIVM.

1 Tutela est fundata de iure naturali.
2 Tutor quib⁹ casibus durante tutela cõueniri potest.
3 Tutor an teneatur conficere librum rationum.
4 Libro rationum tutoris an fides adhiberi debeat.
5 Sufficit in modicis & magnis taliter qualiter pbare.
6 In quibus administrantis iuramento stãdũ est.
7 Tutor qua actione potest cogi ad reddendã rationẽ.
8 Libellus qualiter formetur contra tutorẽ, quòd reddat rationem.

Impuberes.[a] ¶ Equũ est vt regat̃ impubes qui nescit se regere. Et finita tutela ratio tutele reddi dz. h. d. ¶ No. q̃ tutela est fundata de iure nãli. vt q nõ est sufficiẽs p se, p aliũ regat̃. ¶ No. q̃ dignũ est q̃ tutor reddat rõnẽ sue administratiõis. ¶ No. q̃ tutor actiõe tutele pri⁹ cõueniri nõ põt, nisi post pubertatẽ. ¶ In gl. pubertatis ibi nõ nascit̃ actio tutele. idez no. gl. in. l. nisi finita. ⁊ vbiq̃. ff. de tu. ⁊ rõ. dis. lz Dy. ⁊ Bar. ibi. in. l. tutor q tutelã. ff. de admi. tu. tenẽt q̃ lz durãte tutela nõ possit agi ꝯ tutorẽ: tñ negari nõ põt q̃ nata non sit actio. vt hic hr̃. ¶ † An aũt ⁊ qñ, ⁊ qb⁹ casib⁹ tutor durãte tutela cõueniri possit actione tutele. vide tex. ⁊ ibi doc. in. l. ij. C. de admi. tu. ⁊ Bar. i. l. si tutor. §. fi. ff. de tut. ⁊ rõ. distra. ¶ In gl. iudicio. ĩ fi. qñ aũt ha

b ¶ De autoritate tutorũ. Cõtinuatio istius rubrice ptz in hũc modum. Supra tractauit Justinia. qualiter tutores dãtur pupillis. ⁊ quia ad hoc dant̃ pupillis tutores vt a eisdẽ tã in ꝯctibus, q̃ ĩ iudicijs autoritatẽ prestent. idcirco. d. Just. intẽdit de autoritate tutoris prestãda hic tractare, vñ de ea dictur⁹ subnectit rubricam de autoritate tutorum.

b *De autoritate tutorum.*[b] *Rubrica.*

¶ Supra dictum est qualiter tutores creant̃: hic ponitur quãdo creati sunt, qualiter gerere debeant, ⁊ autoritatem prestare ⁊c.

SVMMARIVM.

1 Pupillus potest alium sibi obligare sine tutoris autoritate.
2 Pupillus quãdo promittit alteri sine tutoris autoritate, an sit tutus ope exceptionis ipso iure.

Pupillus &

3 Pupillus & ecclesia æquiparantur.
4 Contractus an & quando possit claudicare.
5 Pupillus an & quãdo dicatur factus locupletior.
6 Pupillus an & quãdo sine tutoris autoritate obliget.

a ¶ Autoritas. ad
euidẽtiã istius ti
tuli diuidas titu
lũ in quatuor p-
tes, ⁊ planꝰ erit.
Quarũ in prima
pte determinat,
in qbꝰ est necessa
ria tutoris auto
ritas, ⁊ ĩ qbꝰ nõ.
In scõa pte ex-
cipit ab eo qđ di
cit ĩ pꝛĩa pte. In
tertia pte deter-
minat, q̃lr inter-
poni dʒ tutoris
autoritas. In q̃r
ta parte et vltĩa
determinat quid
iuris est, si aliqđ
iudiciũ agenduʒ
sit inter tutorẽ, ⁊
pupillũ suũ. pꝛĩa
ptendit vsqʒ ad
illũ. §. neqʒ tñ. ibi
ĩcipit scõa, ⁊ du-
rat vsqʒ ad. §. il-
lum tutor autẽʒ.
ibi tertia ĩcipit,
⁊ ptẽdit vsqʒ ad
illũ. §. si aũt iter.
ibi q̃rta ⁊ vltima
⁊ durat vsqʒ in fi
nem tituli.
¶ Et hoc dicit
vbi pupillus aliȷ̈
obligatur: vel mi
nuit patrimoniũ
suuʒ, ẽ necessaria
tutoris autori-
tas. h. d. Pone
igit sic casum in
pꝛĩa parte. Dñe
vos vultis tracta
re de autoritate
tutoris: nũqd cui
libet est necessa-
ria tutoris auto
ritas: respondet
Imperator qđ
nõ: in qbusdã enĩ
nõ est necessaria
tutoris autori-
tas: secꝰ tñ ẽ ĩ ca-
su ꝯuerso. Si enĩ
isti pupilli aliqd
aliȷ̈s promittãt:
ad h̄ vt ipsi ex il-
la pmissiõe obli
gent, necessaria
ẽ tutoris autori
tas. q: statutũ vt
liceat pupillis ꝯ
ditionẽ suaʒ me-
liorẽ facer, ⁊ sine
tutoris autorita
te: deteriorẽ xo
nequaquã facere
pñt, nisi tutoris
autoritas inter-
ueniat. vñ ĩ illis
causis ex quibus
ex vtroqʒ latere
nascit obligatio
vt ĩ emptiõe: ven
ditiõe: locatiõe:
cõductiõe: mãda
to ⁊ deposito: ni
si tutoris autori
tas ĩterueniat il

a
A Vtoritas. ¶ Totꝰ iste titulꝰ diuidit
in tres ptes pncipales. Pꝛĩo. po
nit in qbꝰ casibꝰ est necessaria au-
toritas tutoris: ⁊ in qbꝰ nõ. Se-
cũdo. qñ ista autoritas debeat im
partiri. Tertio. remouet quoddã dubiũ. scõa ibi:
tutor aũt. tertia ibi: si inter tutorẽ. Itẽ prima ps
vsqʒ ad. §. neqʒ tñ. subdiuidit in quatuor. Pꝛĩo.
ponit dictũ bimẽbꝛe. Scõo. exẽplificat qđlibet ex
dictis mẽbris. Tertio. rõnẽ annectit. Quarto. ĩ-
fert, ⁊ illationẽ clarificat p exẽpla. Scõa ibi: ⁊ ec-
ce. tertia ibi: nãqʒ. quarta ibi: vñ in his. ¶ Not. ꝙ
aliqñ autoritas tutoris est necessaria. aliqñ ẽ ad
1 abundãtẽ cautelã. ¶ † No. ꝙ pupillꝰ põt aliũ si-
bi obligare: etiã sine tutoris autoritate: ⁊ vʒ obli
gatio. ¶ Not. ꝙ pupillꝰ nõ põt mõ aliquo alteri
se obligare: sine autoritate tutoris. ¶ Not. ꝙ pu
pillo pmissum est facere suã ꝯditionẽ meliorẽ, nõ
deteriorẽ, sine tutoris autoritate. ¶ No. ꝙ cũ tu
toris autoritate pupillꝰ põt pati dãnũ. ¶ No. ꝙ
in casibꝰ in qbꝰ hincinde mutue obligatiões na-
scunt, si ꝯhat cũ pupillo sine tutoris autoritate,
ꝯctus claudicat: ⁊ pupillꝰ nõ obligat: lʒ aliũ sibi
obligatũ faciat. ¶ In glo. pmittãt ibi. ff. đ pact.
l. ꝯ iuris. intellige ꝙ vʒ autoritas in ꝯctibꝰ ex q-
bus põt vtilitatẽ reportare: als nõ: q: etiã cũ au-
toritate tutoris donare non põt. C. de admi. tu. l.
2 nõ oĩ. fm Iac. ⁊ Pe. ¶ † Quero extra gl. qñ pu-
pillus pmittit alteri, sine autoritate tutoris: an
sit tutꝰ ipso iure, vel ope exceptiõis: de h̄ est glo.
in. d. l. ꝯ iuris. in pꝛin. ff. de pac. q̃ tʒ ꝙ ipso iure nõ
tenet ipsa obligatio ope replicatiõis. idẽ no. in. l.
iusiurandũ qđ ex ꝯuentiõe. §. i. ff. de iureiurã. ⁊ h̄
sequit Bart. in. d. l. ꝯ iuris. p quo vr casus in. d. l.
nõ dubiũ. C. de legi. vbi nõ tm̃ sunt inutilia sʒ etiã
habent p infectis. ⁊ est casus ĩ. l. ij. C. de auto. tut.
¶ In ea. gl. ibi. l. de die. vide. l. iurisgẽtiũ. §. quin-
imo. ⁊ ibi Bar. ⁊ Bal. ff. de pac. ⁊ eo. ti. l. si vnꝰ. §.
pactus. xo si. ꝙ in specie. ⁊ no. ĩ. l. j. p gl. ⁊ doc. ff. sol.
3 mat. ¶ † In ea. gl. in fi. dic idẽ dicit glo. in ecclia.
d. l. cũ hi. §. qd ergo. ff. de trãsac. ⁊ p gl. facit. l. fi. C.
ex qui. causis maio. ⁊. l. si vt pponis. C. de rei vẽ. ⁊
gl. in. l. ĩperatores. ff. de re indi. vbi pupillꝰ ⁊ eccle
sia equiparant. facit. c. j. de resti. in ĩtegr. in. vj. sed
ꝯtꝛiũ tʒ glo. in. l. si fundꝰ. ff. de re. eo. ⁊ istã vltimã tʒ
Bar. in. d. §. qd ergo. ⁊ rõ est: q: lʒ faceret cõditio-
nẽ suã meliorẽ, si tñ valeret vẽditio rei sterilis, ec
clesie pure, obligata remaneret ecclia. iõ nllo mõ
vʒ. sʒ iõ hic vʒ, q: nullo mõ respectu pupilli ꝯctus
venditionis vʒ: igit cũ nõ obliget merito: ĩ sui vti
4 tilitatẽ vʒ ꝯctus. ¶ † In glo. obligant ibi ꝯctus
claudicat qñqʒ. An ⁊ qñ ꝯctus põt claudicare. vi-
de plene Cy. in. l. j. C. si seruꝰ extero. ¶ In ea. glo.
ibi. §. pspeximꝰ. dic qđ h̄ est spãle fauore pupilli:
⁊ p ꝯñs ius cõe est in ꝯtꝛium. vt ibi. ⁊. ff. de rescin.
5 ven. l. ratas. ¶ In ea. gl. ibi: nisi locupletior sit. qñ
autẽ pupillꝰ dicat factus locupletior. de hoc est
glo. in. l. indebiti. ff. de cõdi. indebi. in pꝛin. que di-
cit, qđ đr locupletior, si expendit, si tñ tantundeʒ
de suo erat erogaturus. vt. l. sed ⁊ si lege. §. ꝙ autẽ.
ff. de peti. here. Idem vult glo. in. l. fi. C. p empto.
Et aliter dicit gl. in. l. iij. in pꝛin. ff. cõmo. ⁊ ibi bar.
⁊ ex dictis Cy. in. l. fi. C. de in integ. resti. mi. Bar.
in. l. j. §. fi. ff. cõmo. ⁊ fm dictũ gl. cõcludit ꝙ pupil
lus dicit locupletior, si hʒ rẽ de qua q̃rit: puta pꝛe
ciũ receptũ ex vẽditione: vel ex dicto pꝛecio emit
aliã rẽ quã hʒ: vel emit aliã quã de suo emisset ne-
cessario. lʒ dicta res empta perierit, tñ dicit locu-
pletior. ¶ Qđ est verũ si emit autoritate tutoris:
⁊ sic ꝯctꝰ tenuit. ⁊ isto casu nullo mõ minor resti-
tuit. vt. l. verũ. §. itẽ non restituit. ⁊. §. sequen. ff. de
mino. ⁊ qđ ibi no. Et iõ reputat locupletior, q̃tũ
cunqʒ seruꝰ pereat. Si xo ꝯctꝰ nõ tenuit ipõ iu-
re: tũc aut emit rẽ sibi necessariã. ⁊ isto casu, lʒ res
pereat, nõ restituit. vt. l. in pupillo. ff. de soln. Aut
emit rẽ vtilẽ, sʒ nõ necessariã: ⁊ tũc aut res empta
extat, aut nõ. pꝛĩo casu đr locupletior: scõo nõ. vt
C. si aduersus sol. l. j. ff. de doli excep. l. apud celsũ.
§. si qs pupillo. ⁊ vide oĩno Bar. ĩ. l. iij. ff. de noua.
¶ Quero mõ cui incũbit onꝰ pbãdi: an pupillus
sit factꝰ locupletior, vel nõ. Cyn. in. d. l. fi. dicit sic.
Aut ꝯctus nõ tʒ ipõ iure. ⁊ tũc pbat aduersariꝰ.
aut tʒ, ⁊ tũc agit minor petẽdo restitutionẽ: ⁊ tũc
dʒ se pbare minorẽ, ⁊ lesum. vt. l. nã postea. §. si mi
nor. ⁊ ibi gl. ⁊ Bar. ff. de iureiurã. vel se nõ esse lo-
cupletiorẽ, qđ pbat eoipso, qđ pbat pecuniã inu
tiliter fore cõsumptã. aut ꝯuenit, q: minor est in
possessiõe: ⁊ tũc aduersariꝰ dʒ pbare minorẽ fore
locupletiorẽ, vt qđ pecunia sit ꝯuersa in vtilita-
tẽ minoris. vt. ff. de admi. tu. l. scire. §. ĩterpositio.
si aũt mala fide cõsumpsit, qđ ad eũ pupillũ pue-
nit. gl. in. d. l. ĩdebiti: in pꝛinc. dicit ꝙ tenet actiõe
furti. qđ est verũ. si est pximꝰ pubertati. vt. ff. de b
furtis. l. ĩpuberi. alibi dicit gl. qđ imo cõuenit, ac
si locupletior factus esset: ita đt gl. ĩ. l. iij. §. pupil-
lus. ⁊ in. l. iij. ĩ pñ. ff. cõmo. ⁊ in. l. j. §. an in pupullũ.
ff. deposi. ⁊ h̄ credo verũ. ar. l. pe. ff. de penis. Et ad
hoc vt minor possit locupletior factꝰ ꝯueniri: sa-
tis est ꝙ minor sit locupletior tpe litis ꝯtestate:
⁊ istud satis est pbari. vt est tex. ⁊ ibi gl. ⁊ Bar. in
d. l. pupillo. ¶ Quid si pupillꝰ nec meliorẽ, nec de
teriorẽ suã ꝯditionẽ facit. Bart. ĩ. l. iij. ff. de noua.
post gl. varias ⁊ Dy. sic dicit. aut q̃rit de pupillo
ꝯueniẽdo, ⁊ exigẽdo. ⁊ tũc sufficit qđ vere sit locu
pletior, als. si qd ab eo efficeret paupior. vt no. in
l. nouare. ff. de noua. aut q̃rit. an sit locupletior q̃
ad illũ: ⁊ tũc, sufficit ꝙ nõ sit pauperior. vt no. gl.
6 in. d. l. iij. de no. ¶ † Quero b an ⁊ qñ pupillꝰ sine
b tutoris autoritate obliget: Bar. ex dictis gl. ĩ. l.
j. ff. de noua. sic cõcludit. aut pupillꝰ est infans: et
nõ obligat ciuilr: vel naturaliter: etiã si ad eũ ali-
qd peruenerit. vt no. gl. in. d. l. j. qđ est verũ, vt non
teneat actione ex eo cõtractu, sed conditiõe sine
cã, vel ad exhibẽdũ. vt. l. iij. ff. cõmo. ⁊ qđ ibi not. ⁊
idem de pximo infantie. vt. j. de inutili stipu. §. sʒ
quid dicimꝰ. ⁊ ibi no. si vero est maior infante, et
pximꝰ pubertati. tũc si pmittit sine tutoris au-
toritate, nec ciuilr, nec naturalr obligat. vt. l. pu-
pillꝰ. ff. de auto. tuto. qđ ĩtellige, nisi sit locuple-
tior. vt ibi. aut pmittit aliȷ̈ sine tutoris autorita
te. ⁊ tunc obligat naturalr tm̃. vt. d. l. j. ff. de noua.
¶ Qđ est verũ ĩdistincte, nisi sit locupletior, siue
habeat tutorẽ, siue nõ. ff. de iniur. l. fi. ⁊ si eẽt locu-
pletior obligaret, ẽt ciuilr. vt dixi. s̃. si aũt pmisit
cũ tutorix autoritate, tũc obligat ciuilr, ⁊ natura
liter, qđ est verũ, nisi pmissio facta sit de re q̃ non
põt alienari: q: tũc nec ciuilr, nec naturalr obliga
tur sine decreto. vt. l. si ad resoluẽdã. ⁊ qđ ibi p gl.
⁊ doc. ⁊. l. si quidẽ. sine decreto. C. de p̃di. mino. ⁊c.

SVMMARIVM.

1 Pupillus potest adire hæreditatem, cum autoritate tutoris.
2 Hæreditas, quo iure est introducta.
3 Bonorum possessio non differt ab hæreditate.
4 Pupillus potest habere curatorem.
5 Iudicium agitatum cum minore, an valeat.
6 Infans potest citari.
7 Pupillus solus, non potest adire hæreditatem.

c Neque tamen. c Pupillꝰ nõ p̃t he-
reditatẽ adire de iu
re ciuili, vel p̃torio, vel se. cõsulto trebel. sine tuto
ris autoritate: ẽt si sit lucrosa. h. d. ¶ Not. ꝙ pu-
pillꝰ põt adire hereditatẽ cũ autoritate tutoris:
de q̊ in. l. potuit. C. de iur. delib. ¶ No. ꝙ non tm̃
de iure ciuili pupillꝰ nõ põt adire hereditatẽ sibi
delatã: sʒ ẽt nec de iure p̃torio: lʒ agnitio bonorũ
possessiõis fieri debeat corã p̃tore. vt. l. pe. ⁊ fi. C.
q̃ admit. ad bono. posses. ⁊ sic iudex supplere vide
bat defectũ ꝯsensus. vt. l. bonorũ. eo. ti. ¶ No. qđ
heres ĩstitutꝰ nõ põt hereditatẽ restituere pupil
lo: etiã lucrosa, sine tutoris autoritate. facit. l. ser

li qui cũ pupillis
cõtrahũt obligã
tur: sʒ pupilli eis
nequaq̃ obliga-
ti sunt. ⁊ hoc ĩ p-
ma pte vsqʒ ad il
luʒ. §. neqʒ tñ he-
reditatem ⁊c.

ADDITIO.

b ¶ Quero. Vide
Bar. in. l. cuʒ lex.
de fideiu. p Bal.
in. l. nõ dubiũ. C.
de legi. in. vij. col.

c ¶ Neqʒ tñ. Hic
incipit scõa ps ĩ
q̃ sic pone casuʒ.
Dñe. vos dixi-
stis mihi. s̃. qđ lʒ
pupillis meliorẽ
facere cõditionẽ
suaʒ sine tutoris
auto. pone igit.
ꝙ aliqua lucrosa
hereditas delata
sit alicui pupillo
nũqd poterit il-
lã hereditatẽ si-
ne tutoris auto-
ritate adire: rñ-
det impator qđ
nõ: lʒ enĩ dictum
fuerit generali-
ter. s̃. qđ liceat
eis facere condi-
tionem suam me
liorẽ sine tutoris
autoritate: hoc
tñ fallit ĩ casibꝰ
specialibꝰ: neqʒ
enĩ hereditatem
adire, neqʒ bono
rum possessionẽ
petere: neqʒ here
ditatẽ ex fideicõ
misso suscipere
poterit: nisi tuto
ris autoritas in
terueniat: q̃uis
lucrosa sit: ⁊ hoc
iõ statutũ est, ne
ille damnũ inde
habeat. ⁊ hoc in
scõa patte vsqʒ
ad illum. §. tutor
autem ⁊c.

uo inuito.§.si pupill⁹.ff.ad treb.¶ No.ꝙ hereditas cõtinet cõmodū, ⁊ incõmodū:ꝗ hereditas nihil aliud est, ꝙ̄ vniuersū ius defuncti.vt l.nil aliud.ff.de verb.signi.Et sic hereditas etiã lucrosa,cõtinet actiones:⁊ actiue,⁊ passiue:vt.l.hereditatis.ff.manda.⁊.l.j.C.si cert.peta. ¶ Nota.ꝙ heres adeundo hereditatē obligatur:⁊ dicitur quasi contrahere cū legatarijs,⁊ creditoribus:vt.l.apud.§.si.cum.l. sequenti.ff. ex quibus causis in pos.ea.¶ In gl.j.ij.⁊.iij.dic hoc verū in hereditate oĩno matris:nõ fratris,vel aui materni,vel alterius qui non hꝫ in potestate pupillū:qui dicunt extranei.vt in.l.j.§.extraneum.C.de rei vxorie actione.Sin autē hereditas illius qui hꝫ pupillū in potestate, vt pater,vel auus paternus.Et pupillus obtinet primū gradū suitatis.ita ꝙ esset de suis heredibus.vt.l.posthumorū.ff.de iniusto testamento.⁊.§.sui.j.de here.qua.⁊ differē.tunc etiã sine tutoris autoritate,statim lex facit pupillum heredē.vt est casus:⁊ ibi Bar.in.l.more. ff.de acqui.here.in prin.Et hoc intelligat. qñ tractat de cõmodo pupilli.secus quo ad intentionē creditorū fundandam:ꝗ oportet ꝙ doceant,ꝙ se legitime in hereditate immiscuerint.vt not.Bart.in.l.necessarijs.ff.de acquirē,heredi.qđ facit,si statuto cauetur,ꝙ minor,vel mulier non possit contrahere,sine presentia propinquorū:ꝙ sine dicta presentia poterūt adire hereditatem extraneorū:ꝗ adire hereditatem non est proprie contrahere:sed quasi.Et statutum requirit cõtractum proprie.ita dicit Bar.in.d.l.apud.§.fin.ff.ex qui.cau.in possideatur.¶ Si autem statuto dicatur,ꝙ minor,vel mulier non possit se obligare sine presentia propinquorū:quia adire hereditatem,est obligare:vt hic.⁊.l.omnem.ff.de iudi.necessario sequitur.ꝙ sine dicta presentia mulier,vel minor,hereditatem extraneorū adire nõ potest:ita dicit Bar.in.l.mutum.§.j.⁊ ibi Ange.⁊ Rapha.⁊ Imol.ff.de acq.heredi.⁊ in.d.l.more.in princ.licet ibi alleget pro,⁊ contra,quod est verū in hereditate extraneorum.sed in hereditate paterna,vel aui paterni,in cuius potestate sunt:dici possunt heredes,quo ad eorum cõmodum:vt dictū est.⁊ sine dicta solennitate statuti:vt est tex.in.d.l.mo-
2 re.qđ est no.dic vt ibi.⁊ in.l.mutū.§.j.eo.ti.¶ † In gl.in fi.diffinitionē hereditatis,⁊ descriptionē quam ponit hec glossa.vide per Bart. in rubri.ff.de acqui.here.in princip.⁊ quo iure est introducta heredi-
3 tas.⁊ tertio.qualiter acquirat.vide per Bart.in dicta rubri.¶ † In glo.necꝫ bonorum possessionem.ibi.l.iij.§.bonorum.sed glos.videtur velle,ꝙ in effectu non differt bonorum possessio,ab hereditate.dic vt ibi:sed Barto.ibi reprehendendo gl.dicit.ꝙ bonorū possessio differt ab hereditate:quia hereditas est successio in vniuersum ius.vt dicta l.nihil.⁊.s.glos.precedenti.sed bonorum possessio est ius succedendi. Item hereditas aditur solo animo,⁊ bonorum possessio est ius prosequendi:hoc est.ꝙ opus est,vt vadat ad iudicē:⁊ ibi petat.sed iudicio meo in effectu nõ differunt.lꝫ differant actu.ꝗ per vtrãqꝫ cõsequitur commoda,⁊ incommoda hereditatis:licet per aditionē hereditatis fit heres directo,per bonorum possessionē vtiliter:⁊ in effectu vt.j.de bonorum possessio.§.quos autē.⁊ ibi forte dicam. ¶ In eadem glos. in fi.no.duos casus,in quibus iudex supplet defectū tutoris,in quasi contractibus.Idem ⁊ tertio in contractu.vt.l.profectitia.§.j.ff.de iure dot.Idem quarto.in restitutione ex trebel.vt.l.restituta.§.fin.cum l.sequen.⁊ ibi not.ff.ad trebel.Item quinto.in.l.iij.§.municipibus.in fine.ff.de bonorum possessio.⁊ facit quod habetur in.l.tam demētis. C.de episcopali audien.⁊ in.c.fina.de iudici.in.vj.Et quod not.Guiliel.de cu.⁊ docto.in.l.fina.§.necessitatem.C.de bo.q̄ libe.⁊.l.ait pretor.§.permittitur.ff.de mino.⁊.j.qui.ali.li.vel non.§.admonendi.Et hoc ꝙ iudex possit supplere defectum administrationis,habet locū in iurisditione voluntaria:quia ibi.nõ requiritur certa distinctio personarū,pro forma.Secus in iurisdictione contentiosa. vt. l.clarū.C. de auto.prestan.⁊ habetur in.l.si curatorem habens.C.de in integrū restitu.mino.Et predicta procedunt:quando iudex hoc facit ex certa scientia:vt patet in dicta.l.bonorum.ibi sciens ⁊c.ꝙ tutorem non habet.Nam faciendo ex certa sciētia.videtur ex defectu dispēsasse:vt.l. quidã cõsulebat.ff.de iudi.cum ibi no.per Ange.⁊ Imo.late.Et hoc tabellio scribat in actis:ꝙ iudex sciēs pupillū carere tutore,ex certa scientia volens supplere eius defectum:alˀs crederetur nõ dispēsasse: sed ex temeritate fecisse:qđ non prodest:vt no. Innocen.in.c.veniēs. extra de fil.presby.Itē hoc est verū,ꝙ supplet iudex defectū tutoris, in casu in quo tutor solus sufficeret in actu.si aūt requirat ⁊ tutor:et iudex nõ possit supplere.vt.l.fi.C.si propter pub.pen.Si autē tutorē habeat:sed est impeditus:dic aut impedimētū est longū:⁊ iudex supplet.Aut est breue:⁊ tūc aut res est tpe peritura:⁊ tūc.idē. vt.l.j.in fi. ff.de ferijs.aut res nõ est tpe peritura:⁊ tūc debet expectari.vt ar.l.fi. §.fi.ff.de admi.rerū ad ciui.perti.⁊ ibi Bar. ¶ Quid:si est infans qui postulat bonorū possessionē:an iudex possit supplere.Bal.⁊ Sali.in d.l.bonorum.dicunt qđ nõ:ꝗ infans hoc nõ posset postulare cõtra dictam.l.bonorum.ibi postulauit.Iteꝫ,ꝗ defectus est in iure naturali: cõtra qđ non cadit dispensatio.vt no.Inno.in.c. sciscitatus.de rescriptis.¶ In glo.ex fideicõmisso ibi.§.sed ꝗ.dic hoc verum.quando est minor infante:alˀs aūt restitutio fieri põt soli tutori.vt.l. restituta.§. j.⁊ ibi not.ff.ad trebel.¶ In gloss.tutoris.ibi qui tutelã non gerit ⁊c. dic nec gerere poterat:ꝗ nõdum fuit a iudice decreta administratio: iuxta.l.legitimos.⁊ ibi Bar.ff.de legiti.tutori.in prin.Alˀs autem lꝫ non gereret actualiter:si tñ gerere posset:ꝗ esset etiã sibi directa administratio:tunc etiã posset ab eo emi.de quo per gl.⁊ Bar.in.l.iiij.ff.
4 eo.¶ † In ea.glos.ibi nunquid curator pupilli.no.ex glo.ꝙ pupillus potest habere curatorē:qđ est verū:qñ haberet tutorem impeditū.vt l.curator.cum gloss.ff.de tuto.⁊ cu.da.ab his.vel idem etiam si nullum haberet tutorem.vt ibi no.gl.facit.l.curatorē.eo.titu.Et talis curator datus pupillo qui caret tutore,potest oĩa:exceptis his que iuris solēnitatem desyderant.vt.l.curatorē.ff.eodē.⁊ intelligitur requirere solēnitatem iuris in omni actu,ex quo pupillus posset obligari:vel alienare posset.põt ergo talis curator interim administrare,regere,⁊ gubernare,⁊ fructus recolligere.⁊ similia,q̄ facti sunt:nõ autē que iuris. ita dicit Bar.in.l.curator.quod no.in practica.¶ In ea.gl.in fi.dic ꝙ tunc tutor etiã ad illum actum tm̃.scꝫ ad adeundam hereditatem dari potest.vt no.Bar.in.d.l.cū in vna.§.j.⁊ ibi Ange.⁊ Imo.⁊ Bart.in.l. hereditas.§.j.ff.de testa.tuto.et dixi.s.titu.j.§.j.⁊ in.d.l.cum in vna. ¶ In gl.necꝫ vllum.ibi minor.xxv.annis.⁊ istam rationem sequitur Bar.in.l.potuit.de iure delibe.sed Bal.ibi in.l.quod fauore.C.de legi. dicit qđ est solēnitas:licet extrinseca:ꝙ cū tutore adeat:ergo nõ potest tali solēnitati renuntiare:ꝗ per se causam aditionis nõ intelligit:vt.l. pupillus.ff.de acqui.here.¶ Quid autem si hereditas sit opulēta:iuxta gl.singularē in.l.si quis mihi bona.§.si seruus.ff.de acquiren.heredi.Et sic de hereditate que affert opes sine incommodo:dic.quod attenta rõne glo.⁊ Bar.dictus pupillus sine tutore posset adire,tamen attenta rõne Bald.non posset.quia caret discretione,⁊ intelligentia adeūdi.Et ꝗ talis solēnitas.qđ tutor interueniat:habet locū etiã in isto casu.vt.d.l.qđ fauore.igitur ⁊c.⁊ istam partē puto veram.de hac
5 tamen questione.vide late ꝑ Sali.i.l.qđ fauore.¶ † In ea.gl.in fi.an autē iudiciū agitatū cū minore valeat.dic.aut tutor,vel curator interuenit ab initio,⁊ in cause ꝓcessu:aut ab initio,sed nõ in cause ꝓcessu: aut nec in cause processu,nec ab initio.primo casu valet:sed non restituitur lesus.vt.l.cum ⁊ minores.scđo responso.C.si aduer.rem iudi.secūdo casu nõ valet:vt.d.l.cū minores.prio respõso.tertio casu.quando tutor a principio interuenit:⁊ est cõtestatus litē:si quidem interuenit postea,donec negocium est liquidatum.nõ autē voluit interesse sententie,legitime tamen citatus.tunc valet sententia.vt.d.l.cū ⁊ minores.⁊ no.glo.C.de adul.l.q̄uis.si vero voluit postea interesse in diffinitione negotij.tunc non valet diffinitiua cõtra minorē:sed bene valet interlocutoria.vt no.glo.⁊ ibi doc.in.l.j.C.qui legi.perso.⁊ esset recurrendum ad no.in.l.iij.C.de procuratoribus.⁊ ita intelligo gl.in.l.preses.C.qño ⁊ qñ iudex.Si vero tutor interfuit ab initio,postea non fuit ipse,nec fuit citat⁹:sed interfuit minor,cū alio curatore:tunc iudiciū valet.vt d.l.cū ⁊ minores.in fi.ita Bar.in.l.contra pupillum.ff.de re iudi.et in d.l.cum ⁊ minores.Si autem minor est in iudicio solus,sine alio administratore:tunc sententia contra eum lata funditus est nulla:sed ꝓ eo valet.vt est tex.cum glo.in.l.acta.§.fi.ff.de re iudi.Et idē,si fuit in iudicio cū non legitimo administratore.ꝗ tunc diffinitiua in sui fauorē, valet.sed in sui dãnum non.vt.l.non eo minus.C.de procura.⁊ qđ ibi per doc.siue sit maior pupillo.vt ibi siue sit pupillus.vt est gl.ordina-
6 ria in.l.necꝫ.in fi.C.de ꝓcura.¶ † An aūt illa.l.nõ eo minus.habeat locū in infante.do.Rapha.in.l.furioso.ff.de re iu.tenet qđ non.Ego tenui ibi.qđ sic.quia infans põt citari.vt.l.j.§.sufficit.ff.de admini.tuto.⁊ qđ ibi glo.⁊ Bar.ergo põt esse iudicium cum eo.⁊ pati primū decretum:maxime si citatur.iuxta tex.⁊ gl.no.in.l.hoc autē.in prin.ff.ex quibus causis in possessio.ea.ergo si potest esse iudicium cum eo:ergo sententia in sui fauorē lata debet valere.dic vt dixi in.d.l.furioso.Si vero fuerit interlocutoria,etiam cõtra minorem indefensum,valeret. vt not.glo.in.l.j.C.q legi.perso.Et facit.l.si minor.ff.de bo.auto.iudi. pos.etiã si sit pupillus.dummodo talis interlocutoria nõ afferat magnū preiudicium:⁊ sint citati amici,⁊ cognati,⁊ etiã alij volentes eū defendere:etiã per proclama.generale:alˀs nõ valeret etiã primum decretum contra pupillum.vt est tex.cum glo.singulari.⁊ ibi Bar.in.d.l.
7 hoc autē.§.j.ex quibus cau.in posses.ea.¶ † In glo.fi.in fi.not.qđ pupillus solus nõ potest adire hereditatem.dic vt.s.dictū est:⁊ est ratio quia non habet discretionem:nec cognoscit causas acqrende hereditatis:qđ requiritur.vt.l.pupillus.⁊ ibi dixi.ff.de acquiren.heredi.debet ergo pupillus cum autoritate tutoris adire.vt ibi.Et sic.aditio debet fundari in personã suam:tutore autorante.Quod est verū,si est maior infante.Si autem esset infans:tunc sol⁹ tutor debet adire:⁊ aditio in personaꝫ suam,tutorio nomine fundatur.vt.l.potuit.⁊.l.si infanti.C. de iure delibe.Et idē in bonorū possessione,ꝗ pupillus cum autoritate tutoris agnoscere debet:vt hic.quãdo est maior infante:alˀs autem si esset infans:imo etiam si esset maior infante,bonorū possessionē tutor solus agnoscere potest.vt.l.tutor.⁊ ibi glo.⁊ Bart.ff.de bonorum possessione.⁊ no.docto.in.d.l.potuit.tamen solus tutor nõ potest hereditatem delatam infanti,vel bono.posses.delatam pupillo,vel restitutionem hereditatis repudiare:vt no.in.d.l.tutor.⁊ in.l.potuit.C.de iure deliberan.quia repudiare est alienare.vt plene not.Barto.in.l.si quis delegauerit.ff.de noua.⁊ in.d.l.tutor.⁊ no.Bart.in dicta.l.ij.C.si aduer.so.⁊ est clarum quod tutor solus nõ potest alienare,immobilia.

vt.l.lex

vt.l.lex que tutores.C.de admi.tu igitur nec iuri cōpetenti ad quid im-
mobile pōt ipse renuntiare. Et an,⁊ qñ pupillus,vel adult⁹ repudia-
re hereditatem sibi delatã possit:⁊ qñ.vide tex.⁊ gl.Bar.⁊ doc.ibi di
xi in lege impuberibus.ff.de acquiren.here.

SVMMARIVM.

1 Tutor debet per semetipsum,& vere,interponere autoritatem.
2 Tutor,an compellatur autorar e.
3 Consensus,autoritas,voluntas,ratihabitio, iussus,vel mandatum.an de-
beat interuenire,vel ante negotium,vel in ipso negotio.

a Tutor autem. [a]Tutor presens dȝ autoritatẽ interpone-
re,al's.nõ valet.h.d. ¶ Not.ibi in ipso ne-
gotio qd autoritas dȝ interuenire in ipso negotio:vcȝ dũ negotiũ ce-
lebrat. ¶ No.ibi pdesse existimauerit.qd tutor nõ dȝ autoritatẽ in-
terponere negotio:qd videt pupillo fore nociuũ:al's diceret spoliator
pupilli.vt.l.q fundũ.§.si tutor.ff.de vsuca. ¶ No.ibi,post vero tp̃s qd
autoritas interposita,finito negotio nõ valet.⁊ sic nõ cõfirmat actus
gestus cũ pupillo ratihabitiõe:vt hic.⁊.l.si qs mihi bona.§.iussum.et
1 qd ibi gl.Bar.⁊ doc.ff.de acquiren.here. ¶ † Not.ibi,per epistolã iũ-
cto tex.ibi pñs ⁊c.ꝙ tutor dȝ p semetipsum,⁊ vere,interponere auto
ritatẽ non aũt p organũ mediũ nũtiũ,vel epistolã.q2 p p̃dicta qs dici
tur actũ gerere ficte:⁊ nõ immediate:nõ per se:sȝ mediãte organo nũ
tij,vel epistole.vt.l.qd aũt.in fi.ff.de cõsti.pecu.⁊.l.cõsensu.ff.de actio.
⁊ obli.⁊ qd ibi no.⁊.l.j.in fi.⁊ qd ibi no.ff.de 3hen.emp.⁊.l.multũ.⁊ ibi
Cy.C.si qs alte.vl' sibi. ¶ In glo.fi.dic.⁊ ista autoritas dȝ interponi
verbis expressis:⁊ specificatis:nec sufficit qd tutor sit p̃sens,⁊ taceat.
vt tȝ gl.⁊ Bar.in.d.l.etiã.ff.eo.⁊.l.vbi nõ voce.ff.de reg.iur.⁊ Dy.in re
gula q tacet.de reg.iur.in.vj.al's.nisi reqreret loquela,mut⁹ posset esse
tutor:qd nõ est verũ.vt.l.j.§.fi.ff.de tute. Et istud idẽ tenet Bar.Ang.
⁊ Imol.in.l.gerit.in fi.ff.de acqren.here.sicut dicim⁹ in fi.in stipula-
tione.vbi requirunt de substãtia,verba.vt.l.j.in prin.ff.de ver.obl.cũ
ibi no. Et aduerte.⁊ tene mẽti in practica.ſm Inn.in.c.cõsuetudinis
de cõsue.qd autoritas tutoris dȝ esse formaliter:put verba sonãt:vcȝ
ego sum autor huius negotij.vel id autoritate mea cõprobo:nõ autẽ
sufficit qd dicat:⁊ ita cõsentio:vel cõsensum p̃sto:vel similia. Et hoc
sequit Ang.in.d.§.iussum.in.l.si qs mihi bona.de acquir.here.qd no.
in practica. Et ita seruat pter eoꝝ autoritates:lȝ ibi Imo.teneat 5
riũ per.l.iij.cũ gl.ff.eo.vbi videt sufficere qd tutor cõsentiat actui.er-
go sufficit consensus ⁊c. Et istud credo veri⁹ de iure arg.l.preses.C.de
2 senten.cõiũcta.l.in summa.⁊ in eis no.ff.de reg.iur. ¶ † In gl.estima
uerit.ibi al's nõ compellit. An autẽ tutor cõpellat autorare.dic.aut
querit,an tutor in genere cogat autorare:⁊ cogit.vt.l.j.ff.de admini.
tuto. An autẽ cogat autorare in certo actu.⁊ tũc.aut in iudicijs,⁊ co
git.vt.l.fi.in prin.C.de admini.tuto.aut extra iudiciũ:⁊ tũc.aut est cer
tũ qd si nõ autoret,pupillus dãnificabit. Et tũc etiam cogit.vt argu.
d.l.fi.in princip.⁊.l.tutor q repertoriũ.§.si quis post depositionẽ.ff.de
admini.tuto. Aut nõ est certũ:⁊ nõ cogitur.vt.l.si tutor.ff.eo.ſm Dy.
in.d.l.j.in prin.ff.de administra.tuto.⁊ Cy.in.d.l.fi.in p̃n.⁊ Bar.in.d.
l.si tutor. ¶ In gl.post tempus.ibi nõ modicũ.intellige modicũ ante,
vel incontinenti post,nõ interueniente actu contrario,in medio.vt.l.
cõtinuus.in prin.ff.de verb.obl. Itẽ hoc verũ in autoritate:cõsensus
aũt põt interuenire postea.sed iussus dȝ oĩno precedere:⁊ põt p̃cede-
re ex longo interuallo:vt habet.⁊ ibi Bar.in.d.l.si qs mihi bona.§.ius
sum.de acq.here.⁊ in.l.sin aũt plu.⁊ ibi Ang.Raph.⁊ Imo.ff.de aqua
plu.arcen.⁊ Bal.in titu.de feu.sine cul.nõ amit.c.ij. ¶ In gl.p episto
lã.⁊ ibi de oblig.ex cõsensu.§.fi.⁊c.⁊ est rõ.q2 qñ cõsensus requirit certo
⁊ determinato tpe:seqũes ratihabitio nihil operat.vt hic ⁊.l.obliga-
ri.§.tutor.⁊ ibi Bart.ff.eo.de quo in.l.bonorũ.⁊ ibi Bar.ff.rẽ ratã ha.
¶ Quero.quid si p̃sente pupillo mittit tutor Titio epistolã,in qua
dicit sibi vendere rẽ pupilli:⁊ autorat dicte venditioni:⁊ postea Ti-
tius cõsentit:an valeat? Et Hugo glossator quẽ sequit gl.in.d.l.obli-
gari.§.tutor.dicit nõ valere.rõ q2 cũ Titius cõsentit:fit contract⁹.vt
ff.cõia predi.l.fi.⁊ si autoritas remota est a cõtractu.⁊ est ante,cũ de-
beat esse perfecto negotio.vt.d.§.iussum.secus si tutore ⁊ pupillo p̃-
sentib⁹ Titius mittat epistolã,qualiter emit rẽ pupilli p decẽ:⁊ tu-
tor recepta dicta epistola,vel nũtio,presente pupillo consentiat:⁊ au
torat.⁊ tũc credo contrariũ valere.q2 tutor interponit autoritatẽ suã
in negotio,presente pupillo. ¶ Et predicta sunt vera,qñ pupillus 5
hit p se ⁊ tutorẽ.secus si per aliũ.a qui pupillo põt acqrere,vt p seruũ
pupilli.vt.l.si per epistolã.ff.de acquir.hered. ¶ Et aduertas.qd non
põt prestare autoritatem ad sui vtilitatẽ principaliter:sȝ si in quandã
cõsequentiam cederet ad sui vtilitatẽ:dũmõ principaliter cederet ad
vtilitatẽ alterius,valeret autoritas.de quo habetur in text.⁊ gloss.et
Bar.in.l.j.ff.eo.potest tamen ipse tutor sibi soluere qd sibi debetur:et
huic põt prestare autoritatem,sicut cogit soluere qd dȝ.vt.l.quoties.
§.si quid autem.ff.de admini.tuto.etiã si sit quid immobile quod sibi
debet:põt sine alia autoritate,⁊ sic sine iudice,vel alio contutore,sibi
soluere:⁊ tradere.vt est casus no.in.l.fistulas.§.j.ff.de cõtrahen.emp.
Et ille tex.ponit singularẽ practicã:qualr tutor
rem imobilẽ pupilli põt sibi tradere.⁊ vide Bar.
q declarat illũ text.in.l.ij.ff.de stipula.seruo.⁊ ibi
Ang.⁊ do.Raph.⁊ do.Io.de imo.⁊ Bar.i.l.j.§.
fuit q̃situ.ff.ad trebel.⁊ Bal.i.l.si patruus.C.cõ-
3 munia vtriusq; iudi.qd not. ¶ † An aũt,⁊ qñ cõ
sensus,autoritas,volũtas,⁊ ratihabitio,iussus,
vl' mãdatũ debeat iteruenire?vel añ negotiũ,vel
in ipo negotio,vl' post.vide Bar.Ang.⁊ doc.i.d.
§.iussum.⁊ Bar.⁊ doc.in.d.l.sin aũt plures.de aq̃
plu.arc.p Dyn.in.c.qd oẽs.de reg.iur.in.vj.⁊ per
glo.⁊ Inno.⁊ doc.in.c.cum accessissent.de cõsti.⁊
per Bal.in.c.ij.de feu.sine cul.non amit.

a ¶ Tutor autẽ. Hic incipit tertia pars ĩ qua sic pone casum.dñe iã video in quib⁹ casibus tutoris autoritas debeat ĩteruenire:dicatis mihi(si placet)q̃lr debeat ĩterponi tutoris autoritas. Ad hoc rñdet imperator.amice tutor ĩ ipso negotio a pupillo 5hẽdo dȝ personaliter interesse:et qd actũ est a pupillo laudare:si hoc pupillo suo pdesse estimauerit:nam tutoris autoritas post tp̃s,vel p epistolã interpositã,nihil agit.⁊ hoc in tertia parte vsq; ad illum.§.si autem inter tutorem ⁊c.

SVMMARIVM.

1 Curator datus liti finita lite desinit esse curator.

b Si inter tutorem. [b]Tutor nõ po
test autorare
pupillo cũ eo litigãti,sȝ dãdus est curator:cuius
offm̃ finit,finita lite.h.d. ¶ No.qd põt esse lis in
ter tutorẽ ⁊ eius pupillũ. ¶ No.ꝙ nemo põt esse
autor in causa propria. ¶ No.qd habẽti tutorẽ,
tutor dari nõ dȝ. ¶ No.qd curator dãdus est pu-
pillo habẽti tutorẽ,cũ quo tutore est iudiciũ fu-
1 turũ. ¶ † No.qd curator dat⁹ liti,finita lite,desi
nit esse curator:q2 finita causa finit effectus:⁊ li-
mitata causa limitatũ parit effectũ. ¶ In gl.pri
ma ibi sȝ pcurato.sic vt hic dicit. Cõclude plene.
aut querim⁹ in curatore,aut in tutore,aut in p-
curatore,an durãte offõ possit cõueniri.⁊ dic si in
curatore:⁊ tũc.aut in vero,aut in eo q gerit cura-
torio noĩe:⁊ sic ĩ putatiuo. Primo casu vȝ in ve-
ro curatore:⁊ tũc si furiosi,vel mẽtecapti. Et sta-
tim põt agi p administratiõe totali.vt.ff.de tu.⁊
ra.distra.l.nisi.§.cũ furiosi.⁊ ibi ponit ratio. Si ve
ro de curatore adulti:⁊ tũc aut de alia actione q̃
de ea que cõpetit p administratiõe.⁊ põt agi:si-
ue sit realis actio:siue sit personalis:siue habeat
cãm vetustiorem ipsa cura:siue nõ.vt.ff.de admi
ni.tu.l.cũ curatore.⁊ ibi vide plene p Bar.⁊ hoc
ſm tres primas opinio.ĩ gl.positas aut loqmur
de actiõe q̃ cõpetit ex administratione:vt de vti
li actiõe neg.gest.tũc.aut agit de totali admini-
stratiõe:⁊ non põt.l.aduersus.C.de admi.tu.⁊.l.
rõnes.C.eo.tit.aut p aliquali pticulari admini-
stratione.⁊ tũc põt vt.ff.de tu.⁊ ra.distra.l.cũ cu-
ratore.ſȝ quartã lecturã.⁊.ff.rẽ pupil.sal.for.l.nõ
quasi.§.hec stipulatio.⁊ cuius autoritate agat.j.
dicã. Scdo casu.vcȝ in putatiuo.i.in eo q gerit p
curatore,⁊ nõ est:dic.qd statim agit:etiã p admi
nistratiõe totali.vt.ff.rẽ pu.sal.fo.l.nõ quasi.§.il
lud.⁊ de 5rio iude.tu.l.j.§.si ĩ toto. ¶ In scdo ve
ro casu principali.vcȝ in tutore.dic.aut in tutore
putatiuo:⁊ dic qd statim põt agi.vt.s.in curato
re putatiuo dixi.in tutore vero.dic:aut querit de
alia actiõe q̃ de ea q̃ ex administratiõe cõpetit.
⁊ tũc si illa hȝ causam vetustiorẽ tutela.⁊ tũc agi
põt.vt.l.si plures.ff.de testa.tu.si vero nõ hȝ cãm
vetustiorẽ tutela:tũc lȝ cõpetat:tñ intẽtari non
põt.vt.ff.de tute.⁊ ra.distra.l.si tutor reipublice.
§.fi.⁊.l.seq.⁊ in hoc differt a curatore vt no.in.d.l.
cũ curatore.ff.de admini.tu.⁊ forte ratio est.q2 tu
toris potestas est maior:q2 principaliter est in
psonã:aut querit de ea q̃ 5petit ex gestione:⁊ tũc
siue p vtili gestione,siue p vna specie vult agere,
⁊ non potest:⁊ est ratio,quia actio tutele non est
nata,nisi finita tutela.vt.l.nisi.in prin.⁊ in fi.⁊ in
d.l.si tutor reipublice.§.fina.cũ.l.sequen.⁊ etiam
si nata esset,nõ daretur.vt ibi.⁊.l.sequẽ.⁊ in hoc
etiã differt a curatore. ¶ Sed q2 dubitari potest
in predictis,cuius autoritate agat qñ agi põt.
dic.qd si plures sũt tutores,vni⁹ autoritate agi
tur contra alium.l.si plures.ff.de test.tu.sed vbi
est vnus tantũ:tũc ad hanc litem curator dabit:
vt hic. ¶ Tertio casu principali.videlicet ĩ pcu-
ratore,an agi possit?dic quod gl.sunt contrarie.
Nã in.d.l.cum curatore.ff.de admini.tu.in princ.
gl.tenet,qd agi põt etiã pcuratore durãte. Sȝ in

b ¶ Si inter tutorez. In q̃rta ⁊ vltima pte sic pone casum. Dñe. iaȝ vidi qualiter dẽat:interponi tutoris autoritas:dicatis mihi mõ.si aliquod iudiciũ agẽdum sit inter tutorẽ ⁊ pupillũ:qd iuris est ĩ isto casu?ad hoc Imperator dt.amice si iudiciũ inter tutorez ⁊ pupillũ agẽdũ sit:ĩ casu isto nõ p̃tori⁹ tutor (vt oliȝ cõsueuit fieri) cõstituet:sed loco ei⁹ curator dabitur:⁊ interueniẽte ipso curatore iudiciũ p aget.⁊ finito iudicio desinit esse curator.⁊ hec in quarta parte dicuntur.vsq; in finem tituli.

a ¶ Quibus modis tutela finitur. Continuatio istius rubrice patet in hūc modū. expediuit se Justi. de ti. de tutelis. vsq; huc. ꝛ etiā qualiter dat̄ tutor: tā testamētarius, q̄ legitimus: ꝛ etiā de datiuo. ꝛ q: cōtingit quālibet istaꝝ tutelaꝝ varijs modis finiri: idō de modis qbꝰ tutela finit̄ hic tractare intendit. vnde de his dicturus, ꝑmitit rubricā: qbꝰ modis tu. finit̄.

Et est sciendum qd̄ enumerātur duodecim modi in titu. isto quibus tut. finitur qui in apparatu plenissime declarantur. ꝛ secūdū hos. xij. modos, diuidas titulū in duodeciꝫ partes: ꝛ planꝰ erit. Sed q: partes ī litera per se patent, idcirco partiū diuisioni nō insisto.

b ¶ Pupilli. Pone casum sic. in pma parte. dn̄e. vos vultis tractare quib. mod. tu. finit̄, dicatis ergo mihi aliquē moduꝫ, quo tutela finiatur. Ad hoc respon. imperator. amice dico tibi gn̄aliter. qd̄ pubertate pupilli, vel pupille tutela finitur, cum enim pupilli pupilleve puberes esse ceperint: a tutela liberant̄. sed (domine) dicatis mihi qn̄ censentur pupilli ad pubertatem peruenire. ad hoc respōdet Imperator. amice. aliter olim estimabatur pubertas in masculis. hodie aliter. veteres eī non solum ex numero annoꝝ, sed etiam ex insinuatione habitudinis corporis, pubertatem in masculis estimare volebant: quam in feminis ex aspectu corporis, indicium impudicū esse existimabant. Nostra autem maiestas dignuꝫ putauit esse castitati tēporum nostroꝝ hoc quod ipsis antiquis in feminis visum ē impudicum, in masculis etiam extendere: ꝛ ideo sacram constitutionem nostrā ꝓmulgauimus: per quam constituimꝰ pubertatem in masculos, in anno. xiiij. post annū. xiiij. cōpletū: initiū accipere: sed normam antiquitatis in femineis personis satis bene positam, in suo statu integrā, ꝛ illibatā esse relinquimus. vt veꝫ ipse femine post. xij. annos cōpletos (ꝑut antiquitus bn̄ erat statutū) viripotētes esse credant̄. Secundus modus finiende tutele est. si pupillꝰ dederit se ad arrogandū. vide. s. de adoptionibꝰ. Tertiꝰ modus est. si pupillus deportetur. Quartus modus est. si pupillus efficiatur seruꝰ: vt quia cū sit libertus alicuiꝰ: reuocatur in seruitutem: ꝑpter ingratitudineꝫ. Quintus modꝰ est. si ab hostibꝰ pupillus capiatur. Sextꝰ modus est. si alicui pupillo datꝰ sit tutor ī testamēto, hac forma vt si tutor vsq; ad tertiam conditionē. puta vsq; dū nauis venerit ex asia. nā cō ditiōe existēte, desinit eē tutor. Septimus est si moriatur pupillus vel tutor. Octauus si tutor patiat̄ maximā, vel minimā capitis diminutionē, cuiuscūq; gn̄is sit tutor: desinit eē tutor. quid autē si patiatur tutor minimā capitis diminutionē. puta. q: ad arrogādum se dederit: an desinat eē tutor: respōdeo si legitimꝰ erat tutor, bene desinit esse tutor: sed si erat testamētarius, vl' datiuꝰ. tunc nō desinit esse tutor. Nonꝰ modus finiēde tutele, si pupillꝰ patiatur quamcunq; capitis diminutio. q̄uis de minima habuimus. s. in secūdo modo. Decimus si alicui pupillo datꝰ sit tutor ī testamēto, hac forma vt esset tutor vsq; ad certum tempus. puta: vsq; ad pascha. nam adueniente paschate, desinit eē tutor. Undecimus. si a tutela amoueat̄ tanq̄ suspectꝰ. vt. j. de suspe. tut. et cur. ꝑ totū. Duodecimus si iusta excā, se excusauerit a tutela quā iam inceperat administrare. vt. j. de excu. tu. per totum.

¶ Extra casum, nota turpitudinē esse vitandam. Itē no. qd̄ masculꝰ dicitur pubes in. xiiij. an. ꝛ mulier viripotens in. xij. anno.

¶ Uidistis ingressum tutoris, vsq; ad tituluꝫ. s. proximuꝫ. ꝛ ibi ponitur progressus. restat de fine quibus mo. tute. finitur. sicut est in operibus naute, ingressus, progressus, ꝛ finis.

l. qui ꝓprio. §. fi. ff. de ꝓcura. gl. distinguit: vt in tutore. Sꝫ primā opinionē tenet Ja. bu. ꝛ Bar. ista sunt verba Sali. in. d. l. aduersus. vbi etiā videas Cy. in ea. gl. ibi vt in ꝑdicta aut̄. diximꝰ. dic qd̄ lꝫ gl. d. aut̄. minorū debitor. ꝛ in corpore vnde sumitur, teneat qd̄ hꝫ locū, etiā in tutore testamētario. ꝛ Cy. ibi vnū dixerit. ꝛ Guil. de cū. in. l. cū in eo. ff. de pac. tamen Old. quem sequit̄ Bar. in. d. aut̄. minore. sic dicit aut testator q dedit talē tutorē, sciebat ipsum esse creditorē, vel debitorē. et tūc pōt esse tutor. q: eius fides est electa ꝑ testatorē. ꝓbat̄ in. l. ꝑ tres tutores. §. fi. ff. de admi. tut. Si vero testator ignoret ipꝫ esse debitorē, vel creditorē: tūc sit vera opi. gl. q: nō pōt videri approbasse fidē eiꝰ, quē talē esse ignorabat. argu. l. mater. ff. de inoffi. test. ¶ Ex quo īfert Bar. qd̄ si aliqs est creditor ex testamēto in quo est datꝰ tutor puta. q: est sibi relictū qd̄ ꝓpterea nō ꝓhibet̄ a tutela, vel a cura. ꝛ hoc sequit̄ ibi Sali. sꝫ Cyn. in. d. aut̄. minore. tenet qd̄. d. aut̄. in tutore testamētario, nō hꝫ locū: ꝛ ꝑ cōsequēs iste. §. locū hꝫ in tutore testamētario: maxime si eius pr̄ sciebat tutorē esse debitorē, vl' creditorē. ꝛ hac opi. tꝫ Bal. in d. l. cū in eo. ꝛ in. l. pater filiū. ff. de ꝑcu. ꝛ dic q̄ sic cōiter obseruatur. sꝫ in. d. aut̄. minore. distinguit Bal. aut tutor testamētariꝰ eget cōfirmatione. ꝛ tūc illa aut̄. minore. hꝫ locū in eo: aut nō eget cōfirmatiōe: ꝛ tūc secus. Spe. aūt in ti. de tut. §. gn̄aliter. versi. itē qd̄ tutor se nō firmat. Ego aūt teneo cōem opi. sciebat testator. vel nō. ¶ In eadē gl. in fi. dic cōtrariū determinat gl. in. d. aut̄, minore: veꝫ qd̄ etiā in eo qui est creditor, vel debitor in actione reali habeat locū illa aut̄. vt pꝫ ibi: aut res minoris. Ex quo colligit̄. qd̄ qn̄ est cōtentio sup iure reali, iter tutorē ꝛ pupillū, qd̄ habeat locū. d. aut̄. ꝛ ibi Bar. dicit qd̄ ita cōmuniter tenet̄. ꝛ ibi hoc tꝫ Cy. ꝛ Bar. in. l. iij. §. si pupillꝰ ī oppo. ff. de tute. Sꝫ Bald. in. d. aut̄. minore. tenet istam glo. q: actio q̄ est mere realis, nō respicit debitū, vel creditum. vt. l. j. ff. si cer. pe. Itē q: verba dicta aut̄. minore. sunt stricte intelligēda. quia veniūt ad correctionem iuris antiqui. Sed legum correctio est euitanda: etiam vbi est eadē ratio. vt aut̄. quas act. de sacrosan. eccl. s̄m Jac. bu. Sed Sali. in. d. aut̄. minore. in versi. nunc ad glo. reuertens tenet glo. contrariam. ꝛ communem opi. per tex. d. aut̄. ibi aut q res minoris tꝫ. Et ab ista cōi opinione nō est recedēdū. Et ad obiectiones Bald. pōt responderi, q̄ nō fit extensio: imo est ibi tex. apertus: vt statim dixi: preterea in corpore est expressa rō: videlꝫ ne possit cautiōes pupilli fraudare. que ratio ibi locū hꝫ in actione reali: sicut in personali. ergo etiā in materia correctoria fit extensio. vt no. gl. in. l. j. C. de his qui ante aper. tab. ¶ Et predicta sunt vera in magna quātitate, vl' re. Sꝫ pro parua, nō ꝓhibetur esse tutor: ita dicit gl. ꝛ oēs doc. in. d. aut̄. minore. ꝛ dicit̄ magna, vel parua, arbitrio iudicis. ita dicit gl. in corpore: ꝛ sequitur Bar. in. d. aut̄. minore. in versi. sed quero q̄ dicat̄ quantitas parua ꝛc. Et ibi omnes docto. ¶ An aūt. d. aut̄. minore. que loquitur in curatore, habeat locū in tutore. al's disputaui: ꝛ sub me respondit boñ. do. Fran. de michaele, de attoltis de aretio. nunc doctor excellētissimus. Et ibi arguimus multum ad vtrāq; partem. tū a cōi opi: nō recedas. Et aliqd ego dixi. j. de actio. §. actionum aut. in in materia tutelaria. versi. ꝛ etiā ille qui est debitor ꝛ creditor. dic vt ibi late dixi.

a *Quibus modis tutela finitur.* a *Rub.*

SUMMARIUM.

1 Honestas seruanda est.
2 Honestas est que sua vi trahit & ad dignitatē allicit dicta quasi statum honoris. & nu. 3.
4 Honestas est cōpositio vel apparatus diuitiarum.
5 Honestas proprie in voluntare, modestia in conuersatione consistit.
6 Annus, an & quando requiratur completus.
7 Antiquitati bene ordinate est deferendum.

b PUpilli. b ¶ Totꝰ iste titulus diuidit̄ in septē ptes. Nā p̄io. ponit̄ qualr̄ pubertate tutela finit̄. ꝛ q̄ sit pubertas. Scd̄o. qlr̄ arrogatiōe, vl' deportatiōe, vel seruitute pupilli: vl' tp̄is finitiōe. Tertio. qualr̄ morte pupilli vel tutoris. Quarto. capitis diminutiōe tutoris. Quinto. et minima capitis dimi. pupilli. Sexto. ꝑp aduētū tp̄is, vel cōditiōis. Septimo. ꝓpter reuocationē factā de tutore. scd̄a ibi: itē finit̄. tertia ibi: sili modo. q̄rta ibi: sed ꝛ capitis. q̄nta ibi. sꝫ pupilli. sexta ibi: ꝑter. septima ibi: desinūt. Itē prima ps subdiuidit̄ in tres. nā p̄io. ponit qualr̄ tutela finiat̄ pubertate. scd̄o. qualr̄ pubertas accipiat̄ de iure antiquo. tertio. qualr̄ de iure nouo. scd̄a ibi: pubertatē. tertia ibi nr̄a aūt. ¶ Et hoc dt̄ tutela finit̄ pubertate pupilli, q̄ in masculo est: statim cōpleto. xiiij. anno. in femina. xij. h. d. ¶ Nota qd̄ statī cū pubertas euenit, finit̄ tutela. ¶ Nota ibi liberant̄. q̄ pupillus dicit̄ esse obligatꝰ, ꝛ alligatꝰ, ꝛ subditꝰ tutele: ꝛ ea finita dicit̄ liberari. vt. s. de tutela prin. ¶ No. ibi ex habitu corpis qd̄ ex aspectu corpis pōt in hominibꝰ iudicari de quo in. l. minor. xxv. annis ex aspectu. ff. de mino. ꝛ late ꝑ Bar. in. l. de etate. eo. tit. ¶ Nota ibi castitati. qd̄
1 † honestas est seruanda: ꝛ honestati est deferēdū.
2 ✻ ADNOTATIO. † Honestas est, q̄ sua vi trahit, ꝛ ad dignitatē allicit † dicta quasi
3 statū honoris ꝯseruās ab honesto honestas. Itē † honestas ē cōpositio vel apparatꝰ diuitiarū vn̄
4 eccl'iasti. xj. c. pauptas ꝛ honestas a deo sunt que ꝓbat Archid. in canone, erit aūt lex. 4. distinctione. † Honestas ꝓprie in volūtate, modestia in cō
5 uersatione cōsistit. 77. distinctiōe canone monachꝰ nouitiꝰ. ꝛ notat quedā alia de honestate Lucas a pena, in lege retractare. col. j. vsi. differt aūt honestas, ne fiscꝰ rē quā vēdidit, li. 10. codic. A. C. ¶ Nota ibi hoc in masculis extēdere: qd̄ statutū ī femina, nō hꝫ locū ī mare: nisi ꝑ extēsionē. de q̄ ī l. si ita scriptū. ī ꝑn. ff. de leg. ij. ꝛ ibi ꝑ doct. ꝛ Imo. ꝛ dixi. s. q da. tut. pos. §. fi. ¶ No. ibi sctā cōstitutiōe, qd̄ lex dꝫ eē sāctio sctā: ꝛ honesta. vt. l. lex. ff. d̄ legibꝰ. ꝛ. iiij. distictio. c. erit āt lex. ¶ Nota ibi ānū ꝯpletū: qd̄ nō sufficit ānꝰ decimusq̄rtꝰ īceptꝰ, vt habeat̄ ꝑ ꝯpleto, ad finiēdū tutelā. imo opꝰ est vt
6 totꝰ. xiiij. sit ꝯpletꝰ. ¶ † An aūt. ꝛ qn̄ ānꝰ, vl' tp̄s reqrat̄ ꝯpletū. vid̄ late Bar. ī. l. cui. ff. d̄ leg. ij. ꝛ dr̄ ꝯpletꝰ ānꝰ, vbicūq; aliqs tetigit d̄ vltia dic. q: hic tractat̄ de fauore, al's ꝯputat̄ tp̄s de momēto ad momētū. vt. l. iij. §. scio. ꝛ ibi gl. ꝛ doct. ff. de mino. ¶ Nota ibi. ilico quod adueniente perfectione. xiiij. anni in masculo, ꝛ ipso iure, ꝛ sine hominis facto, finit̄ tutela. facit qd̄ plene no. Bar. in. l. ipe

ratoꝛ.ff.de iure fisci.ꝛ qꝺ no.gl.in.l.in criminali.ꝛ ibi doc.C.de iurisd.
7 om.iud.¶ †No.ibi plene positum ꝛc.qꝺ antiqtati bñ ordinate,ꝛ cō posite,est ꝺefe rēdū:qꜫ semp in ciuitate nostra fuit venerāda senect⁹, vt.l.semp.ff.de iure immu.¶ No.ibi viripotētes esse credāt:qꝺ eo ipo qꝺ femina est.xij.anno.ius presumit qꝺ est viripotēs.¶ No.ꝙ eo ipo qꝺ aliqs masculus ꝛ femina est iuris psumptione aptus natus ad generādū,statim desinit esse sub tutela alterius.¶ In gl.j.in fi.dic ꝭm Bar.in.l.illicitas.in.§.veritas.ff.de offi.presi.ꝛ ꝭm Cy.in.l.j.C.vt que des.aduo.iudex suppleat.aut id qꝺ iudex hꝫ in cōsciētia,est notū sibi vt iudici:aut tāꝗ̄ priuate psone.pꝛimo casu ꝭm conscietiā suā indicabat,informat⁹ ex actis corā eo.Et ita pōt intelligi in legib⁹ allegatis.sed si sicut priuate psone est sibi notū:tūc nō pōt iudicare ꝭm cōsciētiā,sed scōm ꝓbationes sibi factas.ꝛ de hoc nota.in.c.j.de offi.ordi.vbi iudex si iudicat ꝭm legē,nō peccat:lꝫ ꝯtrū cognoscat.In notorijs aūt etiā si nō cōstat sibi vt iudici,lꝫ vt priuate psone:pōt iudicare. qꜫ in notorijs nō requirit̄ ordo iuris.vt.l.j.C.vbi ꝛ apꝺ quos.ꝛ ita sentit Bal.in.l.j.C.vt q̄ des.aduo.in alijs aūt,si ꝯstat sibi vt pꝛiuate ꝓsone, dꝫ ꝯmittere cām alteri:ꝛ se exonerare,ne sibi edificet ad gehēnā.vt habet̄ plene in.c.j.de offi.ordi.Sed hoc ibi reprobat Anto.de bu.qꜫ etiā esset cā hui⁹ mali.lxxxvj.distinc.facietis.Qua de re.d.Anto.ibi sic cōcludit,aut ex probabilib⁹ cōiecturis cōsciētiā deponere nō pōt:tunc illā sequi pōt:lꝫ erroneā.de simo.c.ꝑ tuas.si illā deponere pōt deponat,ꝛ sequat̄ allegata ꝛ ꝓbata:ꝛ forti⁹,si habeat eā temere informatā,dꝫ eā deponere.iij.q.vij.iudicet.de renū.in ꝓsentia.Qñꝗ vero iudex hꝫ indubitatā cōsciētiā in oppositū ei⁹ qꝺ est probatū:ꝛ nō distingo inter causas ciuiles,vel criminales:tūc si habeat intā cōsciētiā ꝯ reū:si actoꝛ vel accusatoꝛ nō ꝓbauit:dꝫ absoluere:ꝛ nō condēnare:qꜫ nō sequit̄.actoꝛ vel accusatoꝛ dicit:ergo iudex dꝫ ipsum codēnare.nisi cōstet iudici ꝑ probationes legitimas:vel nisi sit notoriū.vt.ij.q.j.de⁹ oīpotens sic potest intelligi.iij.q.vij.iudicet.dic tū qꝺ nō pronūtiabit reū nō deliquisse:vel nō esse verū qꝺ actoꝛ dicit:ne faciat ꝯ cōsciētiā. sed ipsum absoluet:ꝛ actori silentiū imponet ꝭm Ioā.cal.ꝫ hec sententia nō satisfacit.qꜫ illa sniā absolutoria,actoꝛ precindicabit in alia instātia:ꝛ sic facit cōtra consciētiam.meli⁹ ergo,si cōfidit de probatione,reum absoluere ab obseruatione iudicij.Si vero haberet indubitatam conscientiam pro reo contra actorē:ꝛ tunc non condemnabit ipsum:ne contra cōsciētiam operetur:al's infringeret veritatē cōtra illud.c.iudicet.qꜫ nec posset recte cōtra talem veritatē informare conscientiam suam.extra de restitu.spolia.c.literas.nec est cōsilium quod alteri cōmittat vt.s̄.dixi.lꝫ vt falsas ꝓbationes repellat vel supersedeat:si est verisimile,qꝺ ex illis actis nulla fiat condemnatio.vt.ff.de pe.l.absentem.si vero est verisimilis ꝓsumptio de contrario,consulit qꝺ potius absoluat:quia hoc est minus malum.xiij.distin.c.j.ꝛ.ij.ꝙꝙ eīm iudicare debeat de eo qꝺ scit vt iudex:tamen scire non pōt vt iudex quia non scit vt homo.qualitas enim hec iudicis nō pōt habere scientiā de aliquo:nisi per subiectū,ꝛ organuꝫ hominis.homo aūt hꝫ conscientiam informatam,ꝛ scientiam in oppositū.ergo vt iudex,habet ꝓbatum cōtra veritatē.Et hec procedunt iudicando.Sꝫ exequēdo secus,qñ scientia est aliqua.vt.c.pastoralis:de offi.de lega.qꝺ est verū in ciuili secus in criminali.vt ibi nota.Non obstat.d.l.illicitas. §.veritas.qꜫ veritas non vitiatur erroribus gestorum.si de eis cōstat veris probationibus:vt ibi:que omnia nota.De quo tū vide que late scripsi.j.de acti.§.si minus.ver.in ea.gl.no.ꝭm cōsciētiā dic vt ibi. ¶ In gl.fi.in fi.sic ergo pubertas ex annis colligitur:qꝺ est verū,quo ad tutelam:non sic quo ad matrimonium.vt.s̄.dixi de nup.in prin.ꝛ no.extra de spon.impube.c.puberes.

SVMMARIVM.

1 Pupillus deportari potest.
2 Pupillus si est captus ab hostibus statim finitur tutela.
3 Pupillus ingratitudinem committere potest.
4 Religiosi quibus facta donatio,si cōmittant ingratitudinem,potest reuocari donatio.

Item finitur. Arrogatione:deportatione:seruitutem: vel in euentum cōditionis finit̄ tutela.hoc dicit.¶ No.ꝙ pupillus pōt in seruitutē redigi.¶ No.ꝙ tutoꝛ pōt in testamento dari sub cōditione,qua deficiente deficit tutela.¶ Nota ꝙ pupill⁹ pōt arrogari,ꝛ ex arrogatiōe qꜫ sit transitus in ptāte arrogā-
1 tis statim finit̄ tutela:qꜫ nō esse tutela aplr⁹ i capite libero.¶ †No. ꝙ pupill⁹ pōt deportari.ꝛ sic nota ꝙ pupill⁹ pōt cōmittere tale delictū,ꝑpter qꝺ mereat̄ deportari.Itē ēt pōt in metallū dānari:qꝺ intellige si est ꝓxim⁹ pubertati.vt no.in.l.si arrogatoꝛ.ff.de adop.ꝛ.l.excipiunt.ff.ad sil.nā oē delictū cadit etiā in pupillū:dūmodo vt dixi sit ꝓxim⁹ pubertati:preter adulteriū.vt.l.auxiliū.§.in delictis.ꝛ qꝺ ibi nota.ff.de mino.lꝫ in eo bene possit cadere stuprū.vt.l.stuprum ff.de adul.Et dꝛ ꝓximus pubertati in masculo post decimū annū cū dimidio:in femina post nouē cū dimidio,a paritate rōnis:ita dicit gl. in.l.pupill⁹.ꝛ.l.j.ff.de reg.iur.si aūt esset infans,vel proxim⁹ infanti: qꜫ nō ꝓsumit̄ doli capax.nō tenet̄ ex delicto.vt.l.infans.de sica.cinet
2 mi.¶ No.†ꝙ si pupillus est capt⁹ ab hostibus:statim finit̄ tutela:ꝛ statim dabitur curatoꝛ bonis captiui.vt no.in.d.l.si arrogatoꝛ.facit tex.ꝛ qꝺ ibi glo.in.l.curatores.C.de cap.ꝛ.l.ab hostibus.in princ.ff.ex quib.cau.ma.si aūt sit capt⁹ ab hostib⁹ tutoꝛ,nō finit̄ tutela lꝫ interiꝫ
3 dat̄ attilian⁹ tutoꝛ vt.s̄.de attilia.tu.§.ab hostib⁹.¶ †In gl.redigit̄. in fi.no.ꝙ pupill⁹ pōt cōmittere ingratitudinē:ꝛ iō pōt exheredari.
4 vt no.in.l.si qs in suo.C.de inoffi.testa.¶ †Et est arg.qꝺ si religiosi q̄bus est facta donatio cōmittāt ingratitudinē ꝯ donatorē:qꝺ pōt reuocari donatio:nā sicut pupill⁹ nō pōt alienare,sic nec religiosi:ꝛ tñ propter ingratitudinē pōt perdere donatū:vt hic.ꝛ facit.C.de sacrosan.eccle.l.iubem⁹ nullā.In cōtrariū facit.l.meminerint.C.vñ vi.ꝛ ꝙ ibi no.Spe.monet hoc ꝛ videt̄ tenere qꝺ nō reuocet̄ in tit.de dona.in ver.quid si aliqs baro.Sed Ioā.fab.tenet cōtrariū.si totū collegium deliquit,vel prelatus.vt in titu.de capi.cōra.c.j.in.§.fi.colla.x.ꝛ.j.de donatio.§.sciendū.ꝛ tu bene no.d.§.fi.vbi patet manifeste,qꝺ episcopus vel abbas potest esse capax feudi:ꝛ potest sibi concedi feudū.qꝺ no.pro intellectu.c.clericus.si de feu.fue.cōtrouer.inter dñm ꝛ vassallum.ꝛ etiā nota singulariter illuꝫ.§.fi.qꝺ licet prelatus veniat priuandus fundo:nō tñ nocet successori suo:qꜫ eo mortuo successori reuertitur feudum.qꝺ nota.scōo inducitur iste tex.qꝺ pupillus pōt amittere feudū,propter feloniaꝫ a se cōmissam.In cōtrarium facit de prohi. feu.alie ꝑ Fede.§.preterea.sed respōdeo qꝺ ibi deliqt.in nō faciendo, nos loquimur in faciendo:inter q̄ est differentia vt.C.de libe.et eo.li. l.ij.cum ibi not.ꝭm Ioan.fabri.ꝛ facit.l.j.coniuncta.l.ij.C.si aduer.de li.ꝛ qꝺ ibi no.per Bar.ꝛ alios.

SVMMARIVM.

1 Tutor si banniatur,tutela finitur.
2 Tutor si efficiatur monachus,an tutela finiatur.

Simili modo. Morte naturali pupilli,vel tutoris:item capitis diminutione tutoris,maxima,vel media,vel etiam minima vel pupilli omni tutela finitur.minima aūt tutoris solum legitima finitur.hoc dicit.¶ Not.ibi morte.qꝺ morte vel pupilli,vel tutoris finit̄ tutela:qꜫ mors oīa soluit.in aut.de nup. §.deinceps.sicut soluit̄ compromissum morte alterius litigatorum.l. diem ꝓferre.§.j.vel morte arbitri.vt.l.nō distinguemus.in princ.ff.de arbi.¶ Not.in ver.sed ꝛ capitis.qꝺ mors ciuilis equiparat̄ natur:li. Nam sicut morte naturali soluit̄ tutela:ita ꝛ morte ciuili.¶ Not.ibi oīs tutela.qꝺ etiā morte ciuili tutoris oīs tutela testamētaria,legitima,ꝛ datiua tollit̄.¶ No.qꝺ minima capitis diminutio ꝯtingēs in ꝑsonā pupilli,est potētioꝛ ad exigendū omnē tutelam,ꝙ sit illa que cōtingit in personam tutoris.¶ Nota in versi.preterea.qꝺ tutoꝛ in testamēto potest dari ad certū tps,sicut potest dari sub cōditione.vt.s̄. eo.in.§.lꝫ si vsqꝫ.de quo dic vt.s̄.q da.tu.pos.§.ad certum.¶ In glo.
1 ciuitas.in fi.nota ex glo.cōiuncto tex.† qꝺ si tutoꝛ banniatur:tutela finitur:ꝛ sic desinit esse tutoꝛ:qꝺ est verū.si etiā ꝛ dūmō bona omnia banniti publicentur.ita dicit Bar.in.l.tutores.ff.de admini.tuto.et est tex.in.l.si tutoꝛ.§.fi.ff.de tute.ꝛ ra.distra.facit.l.si quis tutoꝛ.ff.de tute.ꝛ qꝺ notat glo.j.de cur.§.interdum.¶ In glo.omnis.in fin.dic qꝺ imo ista cauda glosse est falsa:quia naturalia sunt immutabilia.vt s̄.de iure natura.§.pe.Preterea capitis diminutio est de iure ciuili. vt.s̄.de legi.agna.tute.§.fi.igitur non pōt tollere iura naturalia.Nec obstat.§.qꝺ aūt.quia ibi tollitur ius succedendi,qꝺ est de iure ciuili. vt.l.j.ij.ꝛ.iij.ff.de peti.here.non autem iura sanguinis.vt ibi not.et sic ratio gl.non est bona.¶ In gl.si in adoptione.in fi.dic ꝭm Ioā.fabr. hoc nō videtur posse stare:nec in pꝛīo,nec in secundo dicto.quia fili⁹ viuente patre nō potest esse legitimus tutoꝛ.Sed si pater sit impeditus,tali impedimento quod nō sic faciliter tolli debeat:tūc eīm proximoꝛ succedat in iure tutele.vt.l.iij.§.pe.ff.de legiti.tu.ꝛ etiā q̄si per totā legem.Item nō procedit in eo quod dꝛ:nisi in casu cū cōstat qꝺ talem seruum filius manumittere non posset.C.de bonis q̄ libe.l. fi.§.filius autem.Preterea si glo.intendit dicere in hac exceptiōe,qꝺ in casu quo talem seruum manumiserit ꝑdatur tutela peremācipationem.falsum est,qꝺ ꝙuis perdatur illa q̄ iure agnatiōis pertineret:qꜫ desineret esse agnatus:non tñ ista que iure patronat⁹.qꜫ in illis non inspicitur agnatio:sed solum ius patronatus,ꝛ non competit ex ver-
2 bis:sed ex mēte legis.vt.s̄.de legi.pa.tu.igitur.ꝛc.¶ † Quid si tutoꝛ efficiatur monachus,vel episcopus,an finiat̄ tutela:vide quod desinat instar illius qui seruit fisco,vel reipu.vt.j.de excusa.tu.§.j.et hoc de iure ciuili.aut.presbyteros.C.de epis.ꝛ cleri.de quo in Spec.in tit. de tuto.§.generaliter.versi.sed pone.¶ In glo.legitima.in fi.dic qꝺ hodie hoc non procedit:quia ita cognatis,sicut agnatis defertur tutela.vt no.glo.s̄.de legi.agna.tutela.§.fi.sed cum iste licet capite minutus remaneat cognatus.vt ibi habetur,ergo tutela potest deferri facit.l.j.cum glo.ꝛ quod ibi Bar.ff.de legi.tu.

a ❡De curatoribus. Continuatio istius rubrice ptz in hūc modū s. in ꝑrimo ꝑcedenti tractauit insti. qb⁹ mo. fi. tu. et q2 pupilli adueniēte pubertate, tutela liberati, ꝛ ita iā puberes fcī, immediate incidūt in curā: ideo post titulū precedentem intēdit tractare de cura. vñ de ea dicturus, annectit rubricam de cura.

b ❡Masculi. ad euidentiā istius tituli diuidas titulū in quatuor partes: et plan⁹ erit. In quarū prima parte determinat qñ hꝫ locū curator rōne minoris etatis: ꝛ q̃tum durat. In scđa pte determinat. ī qbus cōueniunt: ꝛ in quibus differūt curatores, ꝛ tutores. In tertia parte determinat. quib⁹ dātur tutores rōne inordinati cōsilij: vel ratione morbi. In quarta pte determinat in quib⁹ casib⁹ dant pupillis curatores. Pria ps ptenditur vsq ad. §. dantur autē. ibi īcipit scđa. ꝛ ptēditur vsq ad illum. §. furiosi quoq. ibi. tertia īcipit, ꝛ ptendit vsq ad illum. §. interdū. ibi No. quarta incipit. ꝛ ptenditur vsq in fi. tit. Et. h. d. Curatores dantur adultis vsq ad. xxv. annum completū: et ab illis magistratibus a quib⁹ tutores nō aūt testō dant: dati tñ cōfirmant: inuitus aūt curator non dat: nisi ad litem. h. d.

❡Pone igitur sic casum. domine vos vultis tractare de curatoribus: dicatis ergo mihi. quibus dant curatores: ꝛ vsq ad q̃tum tps. Ad hoc rñdet imperator. Amice. masculis puberibus, ꝛ feminis viripotentibus, a tempore pubertatꝫ, quo a tutela liberantur: dātur curatores vsq ad. xxv. annum completū: licet eniꝫ huiusmodi psone puberes sint: nihilominus adhuc etatis talis sūt, vt sua negotia recte administrare non possunt. et hoc ī prima parte. ❡Sed pone casum in scđa. dñe. iam video qbus dant tutores: dicatis modo mihi. a quibus dātur. Et respondet imperator. q curatores ab eisdē magistratibus dantur, a quibus tutores. ꝛ in hoc conueniunt tutores ꝛ curatores: sꝫ certe in alijs differunt: quod licet tutores testamēto dant: curator autem testō dari non pōt: si tñ de facto datus fuerit curator: cōfirmat ex sententia ptoris in vrbe: et ex presidis sententia in prouincia. Item inuiti adulescentes non compellūtur curatores accipere: licet secus sit in pupillis: ꝛ hoc verum est. quod adulti inuiti non compellunt curatores accipere: preterq̃ ad litem. Tunc eni inuiti cogūtur. licet tutor ad certam causam dari nō potest. ꝛ hec dicuntur in secunda parte vsq ad illum. §. furiosi quoq ꝛc.

SVMMARIVM.

1 Tutor desinit esse, qui iusta causa ab onere tutelæ se excusat.
2 Coadiutor quando datur episcopo, quantum duret officium suum.

Desinunt. Qui remouent a tutela propter suspitionē vel q in perpetuū excusant totores esse desinunt. hoc dicit. ❡Nota q qui vt suspectus remouet, desinit esse tutor.
1 ❡† No. q ille q iusta causa se ab onere tutele excusat, desinit esse tutor. ❡In gl. j. ibi. §. ex facto. ꝛ ibi vide gl. sing. q̃ ponit sex casus in qbus tutor a tutela pt se exonerare: etiā durāte tutela. Aduertas tñ, q q̃uis tutela finiatur pdictis sex modis. tñ tutores nō liberant periculo tutele, nisi petāt curatores: vel admoneāt, ꝛ insistāt q adultus factus petat. vt. C. qui pe. tu. l. admonendi. ff. de admi. tute. l. ita aūt. §. fi. cū. l. a tutorib⁹. §. j. ꝛ. l. tutores q post. qđ no. ꝛ tene mēti ppetuo. ꝛ sis bñ cantus. q primū tutor finē imponis tutele, q sis solicitus in petēdo curatores: al's nō liberaris: si quid interim periret: ꝛ qñ tutor excusatur perpetuo: vt in dictis sex casibus. datur alius tutor. vt l. si post susceptā. ff. de excusa. tut. ❡In ea. gl. i fi. dic ꝛ interim datur curator. vt. j. de excu. tu. §. itē reipublice. ❡In gl. fi. ibi qñ tutor vel curator eē desiuit. l. j. in multis eni casibus datur curator habēti tutorē. vt. j. tit. j. §. interduꝫ. dic vt ibi. ꝛ. l. potuit. ꝛ. l. papinianus. C. in qui. cau. tuto. vel curat. ha. ꝛ. l. solet. ꝛ ibi late Bar. ff. ō tu. ꝛ. l. curatorē. ff. de tuto. ꝛ cura. da. ab his. ꝛ conclude ꝑm Bart. in d. l. solet. qñq tutor est absens. ꝛ in locū absentis est datus tutor. ꝛ tunc iste tutor est principaliter, ꝛ de p se: ꝛ iō primo mortuo durat tutor. vt. l. que sitū. ff. de tute. ꝛ ibi Bart. qñq pupillo dat curator: ꝛ tunc aut tutor est presens: ꝛ nō impedit: et tunc curator dari non potest. vt. l. curatorē. ff. de tuto. ꝛ cura. da. ab his. sꝫ si esset absens, vl pſens, ꝛ impeditus: tūc pōt dari sibi curator. ꝛ istud officium finitur, finita necessitate: vel etiā finita tutela. q2 nō dat principaliter ꝑpter se: sed ad supplementū defectus alterius. ita dicit hec gl. ꝛ in. d. l. solet. ꝛ hoc ibi probatur. Quandoq datur curator impuberi nullū tutorē habenti: ꝛ non dat, vt suppleat defectū alicui⁹ tutoris determinati: et tunc durat curator toto tpe pupillaris etatis. vt d. l. curatorē. de tuto. ꝛ curato. da. ab his.
2 ❡† Et ista faciant. qñ dat coadiutor episcopo, q̃tū durat officium suū. de quo in. c. j. de cleri. egro. in. vj. ꝛ per Bar. ꝛ alios in. d. l. solet.

a *De curatoribus* [a] *Rubria.*

❡Continua. Finita tutela de qua. s. tit. j. pupilli indigent curatoribus. ꝛ ideo post finitam tutelam ponitur hic titulus de curatoribus.

SVMMARIVM.

1 Fœmina viri potens & pubes idem sunt.
2 Iudex ad hoc vt habeat potestatē dandi tutorē, oportet quòd habeat merum, & mistum imperium.
3 Administratorem idoneum, quis in iudicio accipere cogitur.
4 Fœmina an possit impetrare veniam ætatis.
5 Curator non potest dari per iudicem delegatum.
6 Adultus cogitur in litem accipere curatorem.

b Masculi. b Totus iste titulus diuidit in tres ptes principales. Primo. ponit de curatorib⁹ datis pub. rib⁹. Secūdo. de datis illis q laborāt aliquo morbo, vel vitio. Tertio. de curatorib⁹ datis pupillis. scđa ibi: furiosi. tertia ibi: interdū. Itē pma subdiuidit in tres. Primo. quar puberibus dant curatores. Scđo. a quibus dant. Tertio. an inuit⁹ qs cogat curatorē accipere.
1 re. secunda ibi: dantur. tertia ibi: inniti. ❡† Not. q tantum est dicere talis femina est viripotens: quantum est dicere est pubes. ❡Not. q licet femina incipiat citius pubescere q̃ masculus. vt. s. ti. j. in prin. tñ eodē tempore durat cura. ꝛ finitur in femina, sicut in mare. ❡No. qđ masculus, ꝛ femina minores sunt in cura aliena vsq ad. xxv. annum completū. ❡Nota rationē decidēdi: q2 licet si pubes, tñ hmōi etas negotia sua tueri non pōt.
2 ❡† No. qđ sicut iudex qui dicit habere potestatē dandi tutorem, opus est qđ habeat merū ꝛ mistū imperiū, vel specialiter eidem sit demandatum. l. muto. §. tutore. ff. de tute. cū ibi no. per gl. ꝛ Bart. ꝛ in. l. j. ff. de iurisdi. omniū iudi. Et alia requiruntur. de quibus in. l. j. ꝛ ibi no. per Bar. ff. de tuto. ꝛ cura. da. ab his. ꝛ per Cyn. C. vbi pe. tu. ita etiam opus est in iudice, q vult dare curatorē. ❡No. qđ lꝫ tutor possit dari, testamēto ꝛ oībus alijs preferatur. tñ curator in testamēto dari non pōt: dat⁹ tñ licet nulliter, a iudice est oīno cōfirmandus: sequēdo iudiciū paternū, ꝛ formā talis cōfirmationis. vide in Specu. de cu. §. cum aūt. facit. l. ij. C. de confirma. tu. cum ibi no. ꝛ cum simi. Ex quo not. qđ sicut pater filio pupillo de substitutiōe pupillari prouidere potest: non puberi. vt. l. ij. in prin. ꝛ ibi late Bar. ff. de vulga. ꝛ pup. ita in datione administrationis pōt pupillo prouidere de tutore. sed nō adulto de curatore. ❡No. qđ curator licet nō possit dari in testamēto: tñ dat⁹, a iudice faciliter cōfirmatur, ꝑpter votū ꝛ fidem testantis, vt d. l. ij. C. de confirma. tu. ❡No. q licet pupill⁹ possit inuitus cogi ad accipiendū tutorē, tñ adultus non.
3 ❡† No. qđ in iudicio quis cogitur accipere idoneum administratorē ad hoc, vt iudicium sortiatur effectum: qđ nō valeret cum minore tm. l. acta. §. si. ff. de re iudi. ꝛ ibi Bar. ❡No. qđ lꝫ tutor non possit dari ad certum casum. vt. l. certarū. ff.
4 de test. tu. tñ curator sic vt hic. ❡† In glos. j. in fi. no. quod nisi sit maior. xxv. annis. vel. xviij. ī femina. qđ nō pōt impetrare veniam etatis: lꝫ cōtrarium sentiat glo. s. de auto. tuto. in. §. neq. versic. ꝛ nullum. qđ facit q cū venia etatis concedat tantūmodo per principē: qđ per ciuitates, vel alios inferiores, a principe nō pōt cōcedi minorib⁹ administratio rerū suarū. ita dicit singulariter Bar. in. l. iij. in princ. ff. de mino. ❡Quod est valde no. vcꝫ q nō valet statutū quo cauetur. qđ maior. xx. ann. ꝛ minor. xxv. habeat administrationē rerum suarū. qđ est ꝑm Bar. verū ibi. nisi sit talis ciuitas, vel dñs, qui nō recognoscat superiorē. q2 tunc habetur loco principis. vt. l. fin. cum glo. C. de pscrip. lon. tempo. Sed hoc vltimū non credo verū, quia concessio venie etatis, est de reseruatis principi. vt. l. j. C. de his qui ve eta. impe. ergo inferior hoc facere nō pōt: quimo nec senatus. vt voluit Iac. ꝛ Bar. eleganter in. l. non ambigitur. ff. de legi. et tñ senatus in multis equiparat principi. vt. l. j. §. de qua re. ff. de postu. ꝛ. l. iij. §. plane. ff. quod vi aut clam. ❡Ex quo sequitur qđ nō tenet statutū, cōcedens qđ minor. xxv. annis habeat liberam rerū suarū administrationē. ꝛ qđ maiori. xxv. annis. habeatur in contrahēdo, pro maiori. xxv. annis. ita dicit Bar. in. d. l. non ambigitur. ❡Ex quo etiaꝫ ibi infert. qđ nō valet statutū legitimās spurios: vel habilitans ad succedendū: cū sit de reseruatis principi. ita etiā dicit Bar. in. d. l. non ambigitur. ꝛ de hoc dic vt no. Bar. ꝛ doc. in. l. iij. ff. de testa. et Bal. l. l. j. C. de iure. aur. ann. ꝛ ibi Iac. bu. ꝛ Sali. faciunt ad predicta q̃ notat Ioā. de imo. in. l. infamē. in fi. de publi. iudi. ❡In glos. magistratibus. in fi. dic de hoc plene per Azo. in summa. C. q da. tuto. vel cura. pos. §. si autem sciēdū. ꝛ p Bar. ibi
5 ꝛ. s. dixi i nota. ❡† Aduertas tñ. q curator non pōt dari per iudicē delegatū. vt no. Inno. in. c. petitio. de procurato. qđ intelligo fore verū. nisi moueatur lis adulto corā delegato: q2 tunc in illa lite curatorem dare poterit adulto. vt argu. l. fina. §. j. ꝛ ibi Barto. ꝛ docto. C. de adminis. tuto. In beneficialibus autem indistincte curator dari p delegatum potest vt in. c. si annum quartumdecimum.

cimũ.de iudi.in.vj.⁊ ꝓbat q̃ pôt in integrũ restituere:quãdo restitutio in integrum venit coram delegato incidenter.vt.l.fi.C.vbi ⁊ apud quos.ergo potest in cã corã eo vertẽte dare curatorẽ.qꝛ aliás iudex inhabilis dat.vt.d.l.fi.§.j.⁊ ibi Bar.de admi.tu. ¶ In gl.ꝑtoris.in fi.
6 dic hoc.d.gl.ne.obstet.l.j.C.vbi pe.tu. ¶ † In gl.in litẽ ibi.tũc eñ cogit.no.ꝙ adultus cogit in litẽ accipere curatorẽ:qd̃ est verũ.si cõuenit aliás aũt si agat:nõ cogit accipere curatorẽ,si nõ vult:ita dt gl.⁊ Bar. in.d.l.iij.§.si pupillꝰ.ĩ ꝟ.opponit ⁊ videt.ff.de tuto. ¶ Sꝫ minor quare etiã agẽdo nõ cogit ad instãtiã aduersarij accipere curatorẽ?legitimũ.cũ adultus sine curatore nõ habeat legitimã personã stãdi in iudicio nisi in certis casibꝰ.de quibꝰ ꝑ gl.s̃.de auto.tu.§.neq̧.ver.nullum potissime qꝛ si snĩa ꝯ minorẽ ferret.indefensum nõ valeret:sed in sui fauorẽ sic.vt.l.nõ ideo minus.⁊ qd̃ ibi no.C.de ꝓcu.vñ dicerẽ,ꝙ oĩno casu in iudicio stare non possit sine curatore.facit.l.clarũ.C.de auto. ꝑstã.igit semꝑ etiã inuitꝰ cogit accipere curatorẽ:siue agat,siue ꝯueniat. ¶ Quid ecõtra.an curator det inuitꝰ,vl' volẽs?dic regulariter volẽs ꝯstituit.vt.d.§.si pupillꝰ.sꝫ ex cã pôt cogi.vt diximꝰ in curatore bonis dãdo.vt.l.ij.§.itẽ querit.de cura.bo.dã. ¶ Quero an iudex ex suo officio nemine petẽte possit dare curatorẽ?dic ꝙ ꝓdigo,⁊ furioso sic: sꝫ nõ alijs.vt no.gl.ĩ.l.hoc aũt.ff.ex q.cau.ĩ pos.ea.⁊ ibi oĩo vide Bar. ⁊ vide Bar.in.l.ij.de cu.bo.dã. ¶ Quero an absens dari possit in curatorẽ.dic ꝙ nõ.qꝛ in absentẽ nõ pôt seruari forma data a lege.de q̃ in.d.§.si pupillꝰ.igit nõ valet.vt.l.cũ hi.§.si pretor.ff.de trãsa.ex quo no.in practica qñ dat curator ad lites,qd̃ scꝫ ibi semꝑ facias,ꝙ talis curator pñs datꝰ fuit,tali adulto pñti.⁊ petẽti sibi curatorẽ dari.ita dt Bar.
a in.d.§.si pupillꝰ.in ver.q̃ro si datꝰ est. ¶ Quero an curator * datꝰ liti.debeat ꝯficere ĩuẽtariũ.dic.qd̃ de ꝯsuetudine nõ facit ĩuẽtariũ.vt no. gl.ĩ.l.de creatiõibꝰ.⁊ ibi doc.C.de epi.audi.l.actor,rẽ ra.ha.⁊ ibi Bar. ⁊ Bal.ĩ.l.tutor q reꝑtoriũ.ff.de admi.tu.in prin.sꝫ dꝫ satisdare rẽ pupli saluã fore vt no.gl.⁊ Bar.in.l.sꝫ ⁊ si ad species.ff.rẽ pu.sal.fo.⁊ etiã credo qd̃ debeat satisdare:vtilia facere:⁊ inutilia ꝑtermittere,⁊ dictũ adultũ ĩdefensum nõ relinq̃re:ad similitudinẽ tutoris.vt.l.fi.§.defensionẽ.C.de admi.tu.⁊ no.Bar.ĩ.l.legitimos.in fi.ꝑn.de legi.tu.qd̃ no.

SVMMARIVM.

1 Furiosus & mente captus quis dicatur.
2 Furiosus & prodigus qualiter differant.
3 Prodigus quis dicatur.

b Furiosi. [b] Furiosis ⁊ prodigis lꝫ maioribꝰ,dant a lege curatores agnati:illis deficiẽtibꝰ,a iudice dãdꝰ est curator: mente captis,⁊ alijs q morbo perpetuo laborãt,curator a iudice dãdus est.h.d. ¶ No.ꝙ ꝓdigus eq̃parat furioso.facit.l.fulcinius.ĩ.§.adeo in fi.ff.ex q.cau.in pos.ea.⁊.l.si curatorẽ habẽs.C.de in integ.resti.mi. ⁊.l.is cui bonis.⁊ ibi Bar.ff.de verb.obl. ¶ Nota ꝙ furiosi ⁊ ꝓdigi cura,est legitima:qꝛ ex lege.xij.tab.sunt in cura agnatorũ,quibꝰ eorum hereditas defert.vt ar.l.j.cũ ibi no.ff.de legi.tu.⁊.s̃.de legi.agna.tu.in princ. ¶ No.in ver.sꝫ solẽt.cõiũcta gl.ꝙ furioso ⁊ prodigo nũq̃ est locus curatoris datiui:nisi in subsidiũ,deficiẽtibꝰ agnatis. ¶ No.ꝙ lꝫ furioso ⁊ prodigo sit cura legitima:tñ alijs perpetuo morbo impeditis,vt mente captis,⁊ alijs est cura datiua:qd̃ no.⁊ tene menti in practica:quia vidi aliquos errare.⁊ hoc vult hic gl. ¶ Not.quod iura subueniũt illis:qui rebꝰ suis supesse nõ pñt. ¶ No.regulã,ꝙ oĩ illi (licet maiori) qui rebꝰ suis supeẽe nõ pôt:dat curator. ¶ In gl.furiosi.in fi.no.gl.⁊ idẽ no.s̃.de fidu.tu.in ꝑn.⁊ idẽ no.gl.in.l.vulgarẽ.ff.de tu.⁊ cu.da.ab his.in.§.j.⁊ in.l.sed milites.§.iã autẽ.ff.de excu. tu.⁊ hoc tꝫ Dy.in gl.amicissimos.l.luciꝰ.ff.de excu.tu.reprobata ẽt gl.ibi.⁊ hoͦ ẽt tꝫ Cy.in.l.de creatiõibꝰ.C.de epi.audi.Sꝫ Bal.⁊ Jo.de pla.hic tenẽt ꝙ oĩs q laborat mẽtis vitio.ita ꝙ curatorẽ ex mẽtis defectu sibi petere nõ pôt:dr habere curatorẽ legitimũ:ꝑ tex.quẽ dixi singularẽ in aut. de his q ꝑhi.se ha.ob.res mi.§.⁊ hoc dicimꝰ.col.vij.Sꝫ ego teneo primã opi.gl.⁊ Cy.per iura eorũ.Nec ob.tex.in rub.ĩ aut.de his q se ꝑhi. ha.res mi.nec tex.in nigro.ĩ.§.j.⁊ in.d.§.⁊ hoc dicimꝰ.qꝛ loquunt in curatore furiosi ⁊ ꝓdigi.⁊ hoc vr velle tex.in.l.j.in fi.ff.de cu.fu.lꝫ ĩ.d.§.et hoc dicimꝰ.videat hoc extẽdere ad mẽte captos.Sꝫ pôt dici.ꝙ illa extẽsio sit de iure nouissimo.ĩ alijs nõ extẽdet:vt euitet legũ correctio.vl' expone:idest introducũt leges,vt ꝓuideat d curatore,tñ diuersis modis prouidet per legẽ.vt hic.nã quibusdam prouidet ipso iure:aliás per pretorẽ:⁊ hoc legis dispõne.vt mente captis:vt.ĩ.§.j.⁊ hoc colligit ꝑ aduersatiuã sꝫ:q̃ sequit:q̃ bene aduersat. ¶ In gl.inquisitione.ibi.l.q hꝫ.⁊ ꝑ intelligentia.aduertas.qd̃ pupillus tutorẽ,⁊ adultus curatorẽ hꝫ:inspecta cã naturali:inspecta etate,q̃ est ſm naturã:furiosus vero ⁊ ꝓdigꝰ hꝫ curatorẽ,ĩspecta cã accidẽtali:qꝛ ꝑꝑ nãm ẽ,ꝙ qs sit ꝓdigꝰ ⁊ furiosus.⁊ iõ nõ ꝑsumit.vt no.C.d cod.l.nec codicillos.q̃diu igit durat nãlis cã,ĩspicimꝰ eã solã.sꝫ ca finita ĩspicimꝰ cãꝫ accidẽtalẽ:⁊ effectꝰ ẽ iste.ꝑrio ĩ forma datiõis curatoris.qꝛ adultꝰ furiosꝰ recipit curatorẽ vt adultꝰ:nõ vt furiosus.vt.d.l.q hꝫ.hinc sequit.qd̃ nõ hꝫ legitimũ curatorẽ,sꝫ datiuũ.lꝫ fuoriosus sit sub cura legitimorũ.vt hic.Itẽ initiũ cure facit etas:⁊ nõ furor.vñ nõ erit curator post etatẽ perfectã.

licet duret furor:nec desinit esse añ etatẽ ꝑfectã licet nõ duret furor.Item diuersa est autoritas curatoris adulti,⁊ curatoris furiosi.vt patet ex cõiũctione duarũ legũ.vt.C.de admi.tu.l.cũ quidã.⁊.l.fi.§.in furore.C.de cur.furio.ita dicit elegãter Bal.in.l.j.C.de cura.furioso.ad intellectũ dicte.l.qui hꝫ.qd̃ no.
1 ¶ † Quero qs dicat furiosus, ⁊ mente captus?dic ꝙ ille dr furiosus,q actũ furoris,⁊ nõ quietẽ mẽtis exercet.Quo antẽ ꝓbet furor?dic probat ex actibus,⁊ gestis,quẽ esse furiosum.vt.l.quidam in suo.in prin.⁊ ibi Bart.ff. de condi.insti.⁊.l.is q.⁊ ibi Bar.ff.de tut.⁊ cura. da.ab his.⁊ inter ceteros actꝰ vr esse qñ ꝓijcit lapides,⁊ verberat alios.vt no.gl.⁊ Ludo.Ang.⁊ Imol.in.l.si cum dotẽ.§.si maritus.ff.sol.mat.facit.l.ij.cum ibi no.C.de iude.⁊.l.ob q̃ vitia.ff.de edil.edi.⁊ qualiter ꝓbetur.vide glo.in.c.sicut suc. abintest.⁊ Bar.in.l.ij.de bo.pos.fu.vel infan.dela.⁊ Bal.in.l.furiosum.C.qui testa.fa.pos.qd̃ no.
2 ¶ † Et no.qd̃ lꝫ furiosus ⁊ prodigus hic equiparent:est tamẽ differẽtia;qꝛ eoipso ꝙ furiosus est: statim ipso iure agnatus est sibi curator.sed prodigo,primo opus est qd̃ fiat interdictio bonorꝫ vt no.in.l.j.ff.de cura.fur.de quo tñ late ꝑ Bar.in
3 l.is cui.ff.de verb.ob.hoc vide ibi ꝑ doc. ¶ † Quero quis dicatur ꝓdigus?⁊ dic qd̃ ille dicitur prodigus,qui nõ habet tps,vel modũ,siue finem expẽsarum vt.l.j.§.j.ff.de cura.fu.sed subaudi inhonestarum,⁊ indecentium.vt no.Bar.in.d.l.is cui bonis.vbi videas materiã prodigi.per Bar.late. ¶ An antequam sibi fuerit interdicta administratio a iudice,si tñ manifeste cõstat de ꝓdigalitate,valeat contractus cũ eo factus.Et an si iuret in contractu,tale iuramentum cõualidet cõtractũ cum dicto prodigo.⁊ multa alia in dicta materia.vide ibi per Bar.⁊ do.Ludo.⁊ ibi scripsi in.l.is cui bonis.ff.de verb.ob.sufficit remissio,qꝛ non est proprie materia nostra.

SVMMARIVM.

1 Bannitus equiparatur transfuge.
2 Casus in quibus pupillo habenti tutorẽ datur tutor.

Interdum. Si tutor pupilli non est idoneꝰ,vel si ad tps excusat dat pupillo etiã curator.h.d. ¶ No.ibi,interdũ accipiũt.ꝙ regula est,ꝙ pupillo nõ dat curator:fallit in certis casibꝰ.vt hic. ¶ No.ꝙ qñ tutor legitimꝰ est insufficiẽs:nõ aliꝰ tutor dat sꝫ curator. ¶ No. regulã ꝙ habẽti tutorẽ nõ dat aliꝰ tutor:sꝫ hñti tutorẽ potest dari curator.⁊ ratio huius ponitur per gl.in.l.pe.C.in quibus cau.tu.vel cura.ha.⁊.ĩ. dicẽ. ¶ No.ꝙ non tñ si tutor legitimus nõ sit legitimꝰ dat curator.vt in prin.sed etiã tutor testamẽtarius:vel datiuus.nõ sit sufficiẽs ad administrationẽ,et si nõ ab administrat:nõ tñ per fraudẽ,qd̃ solitũ est adiungi curatorem.⁊ ꝑ hoc facit c.j.⁊ qd̃ ibi no.de cleri.egro.in.vj.sicut habenti tutorẽ.pôt per testatorem ordinari administrator bonorꝫ:vt est casus in.l.in fideicõmiss.§.cũ polidius.ff.de vsuris. ¶ Nota ꝙ si tutor tẽporalẽ habeat excusationem:nõ remouet,nec aliꝰ tutor dabitur:sed curator.si ergo perpetuam excusationẽ habet,datur alius tutor:⁊ finito temporali impedimento,finietur cura:q̃ etiam finit casu quo finiat tutela.vt no.s̃.ti.j.in fin. ¶ Quid autem facere pôt iste curator datus in subsidium tutore impedito?vide Barto.l.solet.ff.de tute.⁊ dixi.s̃.tit.j.§.fi. ¶ In gl.dari nõ pôt ibi.ff.de tut.l. penul.dic hoc verũ de perpetuo furioso.Secꝰ in illo q cõsueuit habere dilucida internalla vt.ff. de excusa.tu.l.nõ solũ.§.penul.⁊ no.e.ti.l.post susceptaꝫ.Sꝫ an qñ hꝫ dilucida interualla:curator

a ADDITIO. ¶ Quero an curator. Vide dños de rota in decisio.nonis.xlv.dcisio.vbi istd idẽ tenẽt ꝑ rõnes traditas a Spe.ĩ ti.de aut.ab vniuersita.vl' cur.de pu.§.j.ꝟ.puberes.⁊ ibi Jo.an.⁊ Bal.ĩ addi.ad eu

b ¶ Furiosi. Hic icipit tertia ps,ĩq̃ sic põe casuꝫ.Dñe.iã video qbꝰ dat curatores rõne minoris etatis:⁊ a qbꝰ dãt.Nũqd sũt aliq alij qbꝰ dãtur curatores? Rñ.ꝙ sic nã qdã sunt qbus dãtur curatores rõne inordinati ꝯsilij vel rõne morbi: lꝫ sint maiores.xxv.an.Furiosi eĩ ⁊ ꝓdigi q̃uis legitime etatis sint,tñ sunt in curatiõe agnatorũ ex lege.xij.tab.d'ficientibꝰ aũt agnatis,solẽt prefecti vrbis,vel ꝑtores in defectũ agnatorũ curatores dare:in ꝓuincia vero,ꝑsides ex ĩquisitione,⁊ non solum istis personis curatores dantur: sꝫ etiam mente captis:⁊ surdis:⁊ mutis:et illis q ꝑpetuo morbo laborant:qui suis rebꝰ administrãdis supesse nõ pñt:curatores dãdi sũt ⁊ hoͦ ĩ.iij.ꝑ.vsq; ad illũ.§.iterdũ ⁊c.

c ¶ Interdũ. Hic ĩcipit q̃rta ps.ĩ q̃ sic põe casum.Dñe.iã video q̃lr dat cura.qbusdã maioribus.xxv.an.nũqd aliqbꝰ alijs dat curatores.puta legitimis si tutor.idoneꝰ nõ sit,ĩ subsidiũ eis curator tor dat qꝛ aliꝰ tutor dari nõ pôt.Hñti eñ tutorẽ aliꝰ tutor nõ dat ⁊ nõ solũ in subsidiũ legiti tutorꝫ dat curator.sed ãt qñq; ĩ d'fectũ testãrij,vel datiui dat curator si eĩ tutor testãrius,vl' a ꝑtore,vl' a ꝑside datꝰ,nõ sit idoneꝰ ad admĩstrationeꝫ fraudulẽt tñ negotia pupilli admĩstrat solet ei ĩ subsidiũ curator adiũgi.Itẽ ĩ locũ tutoris.q nõ in perpetuum.ad sꝫ tempus ab admĩstratiõe tutele aliqua rationabili causa excusat solẽt curatores subrogari.

a ¶ Quod si tutor. Si tutor aliqua aduersa valetudine vel alia necessitate fuit impeditus vt negotia pupilli sui administrare non possit ⁊ ipse pupill⁹, vel absit vł infans sit: poterit pretor i vrbe vel preses in prouincia quē velit actorem periculo ipsius tutoris decreto suo pupillo constituere ⁊ hoc in quarta parte vsq; ad finem tituli.

furiosi desinat adueniēte sana mēte. dic φ nō. vt est tex. i. l. pe. C. de cura. furi. Interiȝ aūt, stāte sanitate nō pōt administrare curator: ȝ curator sit: ⁊ ē vtile: qꝛ si adueniēte furore eēt noua cura posset de nouo excusari: qđ fieri nō poterit, si ē eadē cu-
1 ra. de q̄ p Bal. i. l. pe. C. de cur. furio. ¶ † In ea. l. si qs tutore. dic vt ibi in gl. ¶ Et aduertas. φ cū bānit⁹ equipareṫ trāsfuge. vt no. Bar. in. l. amissioē. §. q deficiūt. ff. de capi. dimi. φ sicut trāsfuga desinit esse tutor: ita ēt bānit⁹ de q̄ dixi. s. ti. j. §. fi. ¶ In ea. gl. ibi in eadē plenitudine admittere nō pt. dic p rōne gl. facit illa regła vulgata, φ nō pñt hr̄e possessionē, vel dn̄ū duo insolidū. l. si vt certo. §. si duob⁹ vehiculū. ff. ꝯmo. ⁊ adde similē rōnē gl. hic quā ēt allegat glo. in. l. ȝ. C. in q. cau. ha.
2 tu. ¶ † In ea. gl. in fi. no. gl. magistrā. q̄ plene ponit casus, i qb⁹ pupillo habēti tutorē, tutor daṫ. Sȝ ꝯ̄ finē hui⁹ gl. facit. l. ij. C. de test. tut. ibi simul nō daṫ: ⁊ tn̄ vtraq; administrat. ȝ dic. φ ibi simul dn̄r dari, habito respectu ad tps mortis: qđ vterq; tutor ꝯfirmaṫ. ¶ Quid si prim⁹ nō fuit verus tutor, qꝛ nō fuit iure dat⁹. vr̄ qđ pri⁹ debeat remoueri anteq̄ ali⁹ deṫ instar electiōis, q̄ nō pōt fieri nisi priore cassata. extra de elec. c. ꝯsiderauim⁹. ⁊ c. auditis. Sȝ ꝯ̄riū vr̄ expsse. C. d̄ ꝯfir. tu. l. si vt ꝓponis. cogita. ¶ In gl. curatores. rn̄deo sic. de hoc dic vt p Bar. in. l. solet. ff. de tut. ⁊ dixi. s. titu. j. in fi. ¶ In gl. ea. in fi. dic. p hoc facit. ff. de auto. tu. l. curatorē. hoc tn̄ nō dȝ fieri, nisi cū causa. vt. ff. de tu. ⁊ cura. da. ab his. l. curatori.

SVMMARIVM.

a Quod si tutor. Si pupill⁹ sit infans, vel absens, et tutor ifirmitate, vel alia necessitate ipediaṫ: pōt
1 actor pupillo ꝯstitui. h. d. ¶ † No. φ ifirmitas tutoris ē sufficiēs cā, ex qua actor pupillo ꝯstituaṫ. ¶ No. φ necessitas tutoris est cā dādi actorē pupillo. ⁊ sic vr̄ φ quoties tutor creat actorē, qđ dȝ exprimere cām: vel qꝛ ifirm⁹, vel aliter impedit⁹, alˢ sine causę insertiōe nō vr̄ qđ valeat ꝯstitutio vt hic qđ no. in practica: qꝛ sepe ⁊ sepi⁹ occurrit i mulierib⁹ tutricib⁹: qn̄ cōstituūt actorē, qđ exprimāt causas: vcȝ qꝛ ipse mulieres nō pñt interesse quotidie in palatijs, ⁊ litigijs: iō cōstituūt talem actorē. ⁊ idē ēt ad negotia: vt exprimaṫ cā. qđ no.
2 ¶ † No. φ actor dȝ ꝯstitui a iudice: ⁊ ei⁹ decreto piculo tutoris. ¶ In gl. aduersa. ibi valetudini. i. bōe. alˢ aūt dic. φ valetudo est ifirmitas. vt. l. ij. §. si qs in iudicio. cū. §. seq. ff. si qs cau. ¶ In gl. necessitate ibi. l. fili⁹. §. fi. ȝ aduertas. qꝛ etiā ibidē dr̄ de inimicis capitalib⁹. Sȝ isto casu. si inimicitie capitales eēnt iter tutorē ⁊ pupillū: tutor i totū deberet remoueri: nō aūt piculo suo actorē cōstituere: vt hic dr̄. ⁊ test casus i. l. tutor. ff. de suspe. tu. ¶ Qđ itellige vt ibi de inimicicia habita cū pr̄e pupilli, vł cū pupillo: sinaūt eēt inimic⁹ fr̄i pupilli, vł alteri d̄ sua agnatiōe. dicit ibi gl. φ nō remoneṫ: ȝ Dy. ibi ꝯ̄ p. l. hūanitatis. C. de suspec. tut. Et qꝛ iniuria fcā nō tm̄ fr̄i meo, ȝ ēt vni de agnatione, dr̄ mihi facta. vt. l. lex cornelia. i ꝓn. cū glo. Et ibi Bar. §. de iniurijs. ⁊ ibi Bar. tȝ qđ est i arbitrio iudicis, fm cōsuetudinē regiōis: qꝛ fm aliquā regionē, inimicitia vni⁹, nō est cū alio fratre: vt est Venetijs: ȝ in tuscia sec⁹. Ego aūt tenerē indistincte, qđ si tutor est inimic⁹ capitalis fr̄is pupilli, qđ oīno nō sit remouend⁹: qꝛ posito qđ ȝ ꝯsuetudinē regionis inimic⁹ fr̄is mei, nō sit inimic⁹ mihi: tn̄ negari nō pōt φ iniuria facta fratri meo, nō dicaṫ facta mihi: ⁊ me ad iracūdiā nō ꝓmoueat. vt in. c. j. §. j. q. mo. feu. adm. dic vt ibi p Bal. ⁊ facit qđ no. Bar. Ang. ⁊ Imo. i. l. si ita stip. §. chrysogon⁹. i fi. ff. de vo. ob. ⁊ qđ no. Bar. i. l. licitatio. §. qđ licite. ff. de publi. ⁊ i. l. j. ff. de his q. vt idig. ⁊ Bal. i. d. c. j. §. fi. q. mo. feu. ami.
3 ¶ † Quis aūt dicaṫ inimicus. vide Bart. in. l. iij. §. fi. ff. de adi. leg.

✻ ADNOTATIO. Inimicus qui non est amicus, ⁊ priua-
4 tus est hostis public⁹ ⁊ † ante litē motā, ⁊ post. occultans rem meam mihi inimic⁹ est. c. itē cū qs. extra de restitutione spoliatorū, q habitat cū inimicis meis. c. repellanṫ. extra de accusa. et qui cōtra me testificaṫ. c. meminim⁹. eo. titu. Itē qui aliū salutare recusat ꝓsumiṫ inimicus. c. cū sup. extra de officio iudicis delegati, ⁊ multis alijs modis dr̄ inimicus, de qb⁹ p Lucam a pena i. l. his cui⁹ col. iij. ver. ⁊ nota hic.
5 lib. x. codicis. Ant. Cai⁹. ¶ † Et q̄ dicanṫ inimicitie capitales. vide etiā ibi Bar. ⁊ gl. in. l. ȝ. ff. de arbi. ⁊ in auṫ. de test. §. si odiosus. colū. vij. ¶ In ea. gl. ibi q̄cūq; alia sit iusta. not. φ ad hoc vt aliqs ꝯstituat actorē regriṫ φ aliqua iusta cā insta adsit: ⁊ sine cā fieri nō pōt. ȝ Dy. i d. l. decreto, p illā legē. tȝ qđ etiā sine aliqua cā possit etiā actor fieri. ȝ ille tex. innuit ꝯ̄riū. qđ cā aliqua regraṫ. facit iste tex. ⁊. l. solet. in fi. ff. de tute. Sȝ Bar. i. d. l. decreto. dicit qđ cōiter teneṫ. qđ ex volūtate possit cōstitui actor. p quo. C. de ꝓc. l. neq; cōsulti⁹ tn̄ esse dicit. qđ semp apponaṫ aliqua cā, q̄tūcūq; gn̄alis, ⁊ dicit qđ etiā ꝓpter impedimētum rei familiaris ꝓprie, pōt agere p actorē. arg. l. thais. §. j. ff. de fideicō. li. Sȝ idē Bar. in. l. actor. ff. rē ra. ha. i ver. tertio q̄ro vtrū: ⁊c. est sibi ꝯ̄ri⁹: ⁊ tȝ qđ de necessitate regraṫ cause insertio in cōstitutiōe actoris: saltē volūtaria ꝓbabilis, ⁊ mulier propter honestatē ⁊ sim. vt. d. l. decreto. ⁊ hic. ⁊ qđ no. in. l. curatorē. C. q da. tu pos. ⁊ hoc vt dixi puto verius. nā hic actor decreto ꝓtoris cōstituitur: ȝ ꝓtor neminē sine cā audit. vt. l. cū hi. §. si ꝓtor. ff. de trāsac. igiṫ ⁊c. ¶ In gl. absit in fi. dic ista duo q̄ hic in tex. ponūṫ. vcȝ qđ sit absens, ⁊ infans: exiguntur, vt ex necessitate actor ꝯstituaṫ. sinaūt pupill⁹ est pr̄ns, vel maior infante. ⁊ tūc ex volūtate ꝯstitui pōt: aliq̄ cā saltē volūtaria dūmō iusta, vel honesta allegeṫ. vt dixi i. d. l. decreto. ⁊ sic hic nō pōt colligi argumētū a ꝯ̄rio sensu. ¶ Et aduertas. qđ est duplex practica, ⁊ vtraq; bona. vel φ tutor cōstituat actorē decreto ꝓtoris. vt vr̄ ꝓbari in. d. l. actor. rē ra. ha. ⁊ in. l. solēt. ff. de tute. vel qđ ipse iudex det actorē ad petitionē tutoris, periculo tutoris: vt hic. ita dicit gl. ⁊ Bar. in. l. neq;. ff. de ꝓcu. ⁊ ibi, ȝ tȝ etiaȝ
6 Bal. ⁊ Bar. ēt in. d. l. actor. qđ no. ¶ † Quero. an actor tutoris cogaṫ cauere de rato. Old. vt refert Bar. in. d. l. actor. in ver. hoc ꝓmisso. dicit qđ cū in cōstitutiōe actoris requiraṫ decretū iudicis, vt hic. ⁊ decretū nō interponiṫ sine cā allegata, ⁊ posset eēe subreptitia: ergo decretū nullū. vt. l. cū vero. §. subuentū. ff. de fideicō. liber. ergo mādatū annullareṫ. igiṫ in dubio cauet de rato. sed si cōstaret vere de mādato, nō caueret de rato. arg. legis prime. cū ibi no. C. de ꝓcu. ⁊ ȝ tȝ Bar. in. l. actor. ¶ Quero quō cauet ratū habiturū. dic. siue cōstituaṫ a iudice, clarū ē qđ dȝ cauere etiā pupillū ratū habiturū. vt no. gl. in. d. l. actor. siue etiā ipse tutor ꝯstituat: qꝛ pōt esse qđ mādatū tutoris nō est sufficiēs: ergo eodē mō peccaret mādatū actoris: igiṫ est necesse, ⁊ vtili⁹ qđ caueaṫ: ⁊ tutorē ⁊ pupillū ratū habituros. ⁊ si tutor vult ipsuȝ ab onere cautionis releuare, opus est qđ dicat se ⁊ pupillum ratū habituros, qcqd p actorem factū fuerit. vt dicit Bar. in. d. l. actor. in ver. quero de quo cauet ⁊c. facit qđ elegāter no. Bar. in simili de ꝓcuratore substituto, q̄ dȝ cauere: ⁊ quē ratū habiturū. de quo elegāter per Bart. in. l. iij. §. j. ff.
7 de cu. bo. dā. dic vt ibi. ¶ † An bona actoris sint pupillo tacite obligata: dic aūt cōstituitur a tutore, ⁊ sic eius cōtemplatione gerit actor ⁊ nō pupilli: ideo tutori, ⁊ nō pupillo sunt obligata. vt in. l. j. C. de auto. tu. vel cur. dā. Aut cōstituiṫ a iudice. ⁊ sic gerit cōtēplatione pupilli. ⁊ tamen pupillo sunt tacite eius bona obligata, ita dicit Bar. in. d. l. actor. An actor pupilli teneatur ad confectionem inuētarij. ⁊ Spe. in tit. de actore ad vniuer. circa fi. tȝ qđ sic ȝ Barto. in. l. tutor q repertoriū. in prin. tȝ cōtrariū qꝛ gerit periculo tutoris. vt hic: ⁊ sufficit qđ tutor inuētariū fecerit: igiṫ ⁊c. ¶ In glo. velit ibi. l. in oēm. dic fm Ioā. fa. hoc nō esse verum: qꝛ alius est adiutor, siue actor, ⁊ ali⁹ est curator. Adiutor siue actor, ꝯstituiṫ decreto iudicis. vt hic: sed curator a iudice vt. s. e. in prin. ⁊. ff. de tute. l. solēt. ⁊ dic vt ibi no. ¶ In gl. ea. ibi. §. ⁊ hoc proculdubio. dic fm Ioā. fab. verū in rebus tpalibus episcopat⁹, in rebus aūt capituli tūc capitulū, cuȝ cōsensu epi: si res sunt distincte in casibus simul eps ⁊ capitulū. vt no. in Spe. in titulo. de syndico. §. j. ver. item qđ nō est constitutus. ¶ Et aduertas qđ dȝ cōstitui de illis q sunt in ecclesia: vt. C. de episco. ⁊ cler. l. in ecclesijs ad instar syndici. ff. qđ cuius. vni. l. plane. ⁊ ibi no. faciunt no. in auṫ. qbuscūq; ⁊. l. iubem⁹.
8 C. de epi. ⁊ cleri. ⁊ qđ no. in. l. j. ff. de cura. bo. dan. ¶ † An requiratur decretū in constitutione economi. est gl. q̄ dicit φ sic. extra. de in. calū. cū causam. sed Imo. ⁊ alij doc. ibi. ⁊ in. c. fi. de procu. tenēt contrariū.
9 ¶ † In ea. gl. ibi. §. defensores. in cōstitutione dicti syndici non req̄riṫ decretū superioris. ȝ sufficit ipsa cōstitutio, ⁊ ordinatio decurionum. vt. l. itē eorū. §. decuriones. ff. qđ cuius. vniuer. ⁊ hoc tȝ Barto. in d. l. actor. in ver. venio ad actorem. ⁊ in. l. nulli. ff. qđ cuiusq; vniuer. no. ¶ Sinautē creatus est syndicus cum autoritate superioris. An vniuersitas sola poterit ipsum reuocare: ⁊ idem si procurator est cōstitutus a pupillo autoritate tutoris, an tutor solus poterit ipȝ reuocare dic φ sic

dic ꝙ ſic.vt.l.ſi epl'am ⁊ ibi no.Bar.ff.de acq: here.⁊ hoc tꝫ Bar.in.d.l.actor.i verſi.ſꝫ iuxta pdicta.⁊.l.necꝫ.C.de pcur.⁊ p hoc eſt tex.⁊ ibi Pet.de anch.in.c.ſi.de pcur. Sꝫ Bal.in.d.l.necꝫ.tꝫ ꝙ tutor ſolꝰ poſſit reuocare,qn̄ ipſe ſolus poſſet pcuratorem cōſtituere: tūc lꝫ ſit creatꝰ ab eo.⁊ a pupillo:tn̄ ipe ſolus poſſet reuocare.dic vt ibi p eū.Sꝫ tn̄ aduertas,qn̄cꝫ mādatū eſt factū p tutorē ⁊ pupillū:qn̄cꝫ p tutorē cū pupillo:an̄ mortē tutoris,talibus caſibꝰ finiaꝛ.⁊ Bar.in.d.l.ſi epiſtolā.cōcludit ꝙ ſic:q2 mādatū principal'r fundaꝛ in pſonam tutoris,vel ſaltem in vtroqꝫ.igiꝛ morte ſoliꝰ tutoris,expirat.Si aūt pupillꝰ ē ille q dat mādatum cū autoritate tutoris:⁊ tūc Bart.ibi non clare decidit.tn̄ tali caſu videtur inclinare ꝙ non ſit reuocatum:q2 actus principaliter fundatur in perſonam pupilli q viuit:igitur nō videꝛ reuocatuꝫ morte tutoris ſi aūt q̄riꝛ ſi tutor viuit,an ipſe ſolꝰ poſſit reuocare.⁊ Bar.in.d.l.necꝫ.dicit ꝙ ſic,ſi erat talis actus qui poterat p ſolū tutorē geri.al's ſecus.vt not.Inno.in.c.pn̄ti.de teſti.⁊ qd̄ no.in.c.bone.de poſt.prela. ¶ Et eodem mō vr̄ dicenduꝫ,qn̄ prelatus ⁊ capitulum,vel prelatus cum capitulo dat mandatū.⁊ tūc finiꝛ morte prelati:ſecus ſi daret mādatū capitulū,cum autoritate prelati.Sed i hoc vltimo aduertas:q2 glo.in cle.ſi.procura.aliter dicit vcꝫ ꝙ licet mandatū ſit factū per prelatum ⁊ capitulum:vel per prelatū cū capitulo:vl' per prelatum cum conſenſu capituli:non tamen finiꝛ morte prelati,ſi eſt factum in cā que cōiter ſpectat ad prelatum ⁊ capitulū,vl' ad capitulū tm̄:ſꝫ tūc expirat morte prelati, quando cā ſpectat ad capitulum tātū, etiam ſi res non eſſet integra:vt eſt ſingulariter expſſum in dicta cle.fin.qd̄ tene menti.dic vt ibi per Pe.de ancha.⁊ per Bar.in.l.actor.rem ra.ha.⁊ Fede.de ſenis in cōſiliꝭs ſuis cōſil.cclx. ¶ Quero caſu quo decretum ſuperioris requiratur,an preſumatur interueniſſe in ipſo actore.⁊ Bart.in.d.l.actor.tenent qd̄ ſic, pro quo videtur caſus.extra de his que fin.a prela.ſine conſenſu capit.c.ea noſcitur.vbi habetur quod ea que facit prelatus,preſumitur facere cū cōſenſu capituli.ſm̄ glo.⁊ Inno.ibi vel aliter,cum vniuerſitas nō poſſit coadunari ſine conſenſu ⁊ mandato ſuperioris.vt.l.ij.C.de decu.lib.x.vnde ſi apparet vniuerſitatem eſſe coadunatam ad hoc de voluntate ſuperioris, poſſet dici ꝙ decretum preſumatur:imo ipſam coadunare ad hoc:⁊ hoc premittere,eſt ipſum decretum.vt.l.
10 ſolent.ff.de tute.quod eſt valde notandū. ¶ † Creatur autem ſyndicus ab adunātia generali, vel etiam a concilio deputato:ſiue generali coadunantia vt.l.procurationes.⁊ ibi Bar.⁊ in.l.ij.C.de decu.li.x.dummodo dictum concilium ſit coadunatum ſecundum ſuaꝫ cōſuetudinem,tuba,vel cornu,vel cāpana,vel edicto, vel nuntio.⁊ de hoc in ſyndicatu opus eſt vt fiat mentio:al'r nō valeret ſyndicatus.vt eſt caſus in.l.actuarios.C.de nūerariꝭs ⁊ actuariꝭs.lib.xj.⁊ vide glo.in.l.ita tamen.in princi.ff.ad trebel. ¶ Et aduertas tu tabellio,ꝙ non eſt neceſſe qd̄ in ſyndicatu apponas illā clauſulam,dantes plenam ⁊ liberam adminiſtrationem:q2 etiam ſine dicta clauſula valet ſyndicatus:et intelligitur illa clauſula ieſſe.vt eſt caſus in.l.preſens C.de tranſac.⁊ ibi Bart.⁊ Bald.⁊ debet etiam ſpecificari ad cuius mandatum fuit dicta vniuerſitas coadunata:quia ad mandatum ſuperioris vel rectoris,⁊ ſi non eſt ſuperior tunc mandato antiquioris in dicto collegio vniuerſitas conuocari dꝫ.vt.l.j.⁊ ibi Bart.ff.de albo ſcri.⁊ ſi vniuerſitas eſt parua,opus etiā eſt ꝙ oēs etiam electores in ſyndicatu ſpecificenꝛ.alias ſufficit quod dicaꝛ talis vniuerſitas legitime ⁊ in ſufficienti numero cōgregata:in qua cōgregatione cōuenerūt due ptes ⁊ vltra,totam dictam vniuerſitatē repſentantes ⁊c. Ita dicit Bar.in.l.i.ff.de albo ſcri.Et q̄uis ſit vniuerſitas laicorum: tamen pōt coadunari ⁊ creari ſyndicus in eccl'ia:q2 eſt ɔctus q pōt in eccleſia celebrari.ita dicit Bal.in.l.ij.C.de ſacroſan.eccle. ¶ Aduertas tn̄ ꝙ licet ex dicto mandato poſſit obligare dictꝰ ſyndicus vniuerſitatem,nō tn̄ poteſt ſingulares pſonas de dicta vniuerſitate obligare,niſi in ſpecie dicatur illud.de quo vide ſingulariter Barto.in.l.iiij.§.actor.in fin.ff.de re iudic.⁊ in.l.ſicut.ff.quod cuiuſqꝫ vniuer.⁊ Bal.in.l.j.C.ne filius pro pa.⁊ in.l.de excep.rei iudi.Aduertas tamen ſecundum bar.in d.§.actor.in fi.q2 dꝫ ɔſyderari a quo fuit creatꝰ dictꝰ ſyndicus:q2 ſi fuit factꝰ a toto ɔcilio,vel adunātia q̄ poſſit facere legē:tūc tale inſtr̄m ſyndicatꝰ habeꝛ p lege,ſicut ⁊ aliꝭ ɔctꝰ qui fiūt ab eo qui habet ptātē cōdēdi legē.l.ceſar.ff.de publi.⁊ id̄ pmiſſio facta tali caſu a tali ſyndico valeret,ſicut lex:al's ſecus.⁊ ideo aduertendū eſt qualiter ſunt verba cōpoſita.nā ſi dixit, obligo vniuerſitatē,⁊ hoīes,⁊ pſonas ſingulares:tūc ſingulares perſone poterūt cōueniri:ſed nō inſolidū, ſꝫ qlibet in virilē.l.reos.§.cū i tabulis.ff.de duo.reis. ⁊ id̄ cautiꝰ eſt qd̄ dicat.⁊ ſingulares pſonas.⁊ quamlibet earū iſolidū.ſꝫ ſi dixit.bona vniuerſitatis,⁊ ſingularū pſonarū:tūc ſua bona ſunt inſolidū obligata.vt l.alienaꝝ.§.j.ff.de pig.act.ita d̄t Bar.in.d.§.actor.in fin.Sed ego ſum ſolitꝰ dicere qd̄ ille tex.nō pbat opi. Bar.nā tex.formal'r ſic dicit.ſi pluribꝰ ſimul res vna pignori deꝛ,equalis oīm cā eſt:⁊ ſic ibi erāt res vniꝰ debitoris pariter,⁊ ſimul pl'ibꝰ debitoribꝰ hypothecate.⁊ cui dubiū ꝙ ɔditio dictoꝝ creditoꝝ ſimul,⁊ pariter,⁊ eodē tpe recipiēdo pignus,qd̄ cōditio eorū in pignore ſit equalis.ſed in caſu noſtro eſt ſyndicꝰ, qui res pluriū debitorū vni creditori obligat: qd̄ omnia bona inſolidū habeat obligata ſi dicit ille tex.vt dixi in.d.§.actor.tn̄ quia ſtudētes ibi tranſeunt cum Bar. ſeruatur ſua opi.in practica. ¶ Unū no.ꝙ ſyndicus aut habet mādatum ab vniuerſitate,⁊ erit legitimus adminiſtrator,⁊ equiparaꝛ tutori.vt.l.munerū.in pn̄.⁊.§.defenſor.ff.de mu.⁊ hono.aut habet mandatum ab his qui regunt rēpublic.qd̄ fieri pōt.vt no.glo.in d.l.ita tamē.in prin.⁊ tunc equiparatur procuratori. vt.l.ita coꝝ.§.ſi actor.ff.qd̄ cuiuſ.vniuer.ita dicit glo. ⁊ Bar.in.l.iuſiurādum,⁊ ad pecunias.§.defenſor.ff.de iureiu.vbi vide. ¶ Que autem vniuerſitas poſſit ſyndicum creare.vide.Cyn.⁊ Bald.in.d.l.necꝫ.C.de procur.⁊ vide ibi p eos. ¶ In ea.glo.in ſi.ex iſta glo. tota no.differētias in noībꝰ multorū adminiſtratorū ſed hodie non ſit differētia in nomine:q2 actor poteſt dici ſyndicus:⁊ ſyndicus pōt dici procurator,⁊ econtra.vt eſt caſus.vt ibi no.in.c.petitio.de procu.⁊ not. Bar.in.d.l.necꝫ.C.de procura.

a *De ſatiſdatione tutorum.*[a] *Rub.*

¶ Cont[illegible]atur iſta rubrica per gloſſam primam in nigro.dic vt in ea.

SVMMARIVM.

1 Tutor & curator an teneantur ſemper ſatiſdare.
2 Tutor datus à matre an ſemper debeat confirmari.
3 Tutor qui nō tenebatur ſatiſdare,ſi ſatiſdat,an valeat ſatiſdatio.

b NE tamen.[b] Totꝰ iſte titulus diuiditur in tres ptes pncipales.Nā primo ponit q teneanꝛ ſatiſdare.⁊ q nō.Scd̄o ꝙ illi q nō teneꝛ ſatiſdare,ſi ſatiſdāt pferunꝛ cū ſociꭝs in adminiſtratiōe. Tertio q officiales teneanꝛ de ſatiſdatiōe nō exacta, vel nō idonea.ſcd̄a:ibi ſed ⁊ ſi.tertia ibi ſciēdum.Iteꝫ prima ſubdiuidiꝛ in duas ptes.Nā primo ponit regulam.Scd̄o duas fallentias.ſcd̄a ibi.ſed hec. ¶ Not. differētiā inter diminuere ⁊ conſumere:q2 conſumere eſt in totū.⁊ diminuere pro parte.qn̄ no.pro proprio ſignificato verborum. ¶ Not.ꝙ pupillis ⁊ adultis ſubuenitur cōtra tutores vel curatores eorū,ne ipſos damnificare poſſint per ſatiſdationē:⁊ ſic per ſatiſdationē diciꝛ eſſe cautū periculo tutoris,⁊ idēnitati pupillorū adultorū. ¶ No.ibi perpetuum cōiuncta glo. qd̄ multis modis capiꝛ verbum ppetuū.de quo per
1 gl.in.l.i.ff.pro ſo. ¶ † No.exceptionē regule,ꝙ licet regulariter omnis tutor ⁊ curator teneatur ſatiſdare: tamē hoc fallit in tutore teſtamentario,qui ſatiſdare nō cogitur:⁊ ſic tutor teſtamētarius releuaꝛ ab onere ſatiſdādi.ratio eſt.q2 cū ſemel ſit approbatꝰ pro idoneo ⁊ ſufficienti a teſtatore,⁊ ſic ab alio qui tutorem in teſtō dare pōt:nō eſt amplius (vt ſuſpectus) cogēdus ſatiſdare. ¶ No.ꝙ etiā tutores dati ex inquiſitione:⁊

a ¶ De ſatiſdatione tutorū.Continuatio iſtiꝰ rubrice ptꝫ in hūc moduꝫ.dictum eſt.ſ̄.qual'r danꝛ tutores vel curatores ⁊ dati ipīs pupillis ſatiſdāt rē pupilli ſaluā fore:idcirco de hac ſatiſdatiōe hic tractare intēdit,vn̄ d̄ ea dicturus, ſubꭝcit rubricā de ſatiſd.tuto.vel cura.

b ¶ Nota tn̄ ad euidētiā iſtiꝰ l'fe,diuidas titulum in quatuor partes,⁊ planus erit.In q̄rū prima pte ponit Iuſti.regulaꝫ gn̄alē de ſatiſdatiōe iſta.In ſcd̄a parte ponit exceptionem ad regu.In tertia pte excipit ab exceptione in quarta parte ⁊ vltima determinat qualiter ſubueniꝛ pupillis in defectū tutoruꝫ,ſi facti ſunt non ſoluēdo,vl' ſi minus idonee adminiſtrauerint. Prima pars protēditur vſqꝫ ad illum §.ſed hoc. Secunda ibi incipit ⁊ durat vſqꝫ ad illum §.ſꝫ ſi ibi. Tertia incipit ⁊ ptendiꝛ vſqꝫ ad.§.ſciendū eſt aūt.ibi.Quarta incipit ⁊ durat vſqꝫ in finem tit. ¶ Et hoc dicit. Tutores ⁊ curatores tenentur ſatiſdare,niſi fuerīt teſtamētariꭝ,vl' datiui ex inquiſitione.hoc dicit.

¶ Pone caſum in pma parte:dn̄e video qual'r dētur tutores vel curatores. Nunqd ad libitū ſuū res pupillorū vel adultorū ſine metu picu li pn̄t adminiſtrare.Rn̄det imperator qd̄ nō.Ne eniꝫ tutores vel curatores pupilloꝝ,vl' adultorū,vel ceteroꝝ q in curatione ſunt:aut in totum conſumant, aut in pte diminuāt:curat ptor,vt taꝫ curatores quā tutores ſatiſdent rem pu.ſaluaꝫ fore,ſed pone in ſcd̄a: dn̄e nunqd hoc eſt generaliter veruꝫ,ꝙ oēs tutores ⁊ curatores indiſtincte ad predicte ſatiſdationis interpoſitionem teneantur. Rn̄.ꝙ non.nā certe hoc qd̄ diximꝰ tutores vel curatores ſatiſdare, non eſt perpetuū.Naꝫ tutores in teſtamēto dati,hmōi ſatiſdationem preſtare nō cogūtur.⁊ hoc tali rōne,q2 fides ⁊ diligentia eorū a teſtatore q eos in teſtō dedit ſatis pbata videꝛ.Idem dico in tutoribus: cū inqſitionibus a iudice datis: nam certe illi ſimiliter hmōi ſatiſdatione non onerantur q2 idonei electi ſunt. ⁊ hoc in ſcd̄a parte vſqꝫ ad illuꝫ.§.ſed ſi ex teſtō ⁊c.

sic ex cause cognitione a iudice nō satisdāt: quia semel sunt in iudicio approbati ꝓ idoneis ⁊ sufficientibus. ¶ In gl. approbata ibi secus in dato a matre. vt. eo.
2 tit. l. j. dic vcꝫ qđ debet tutor datus a matre ex inquisitione confirmari. non tñ intelligas ꝙ datus a matre satisdet. imo non tenetur satisdare. vt est tex. not. in. d.
3 l. j. ¶ † An autem tutor datus a matre in testamento debeat semper confirmari cū inquisitione, vel non: dꝫ distingui: aut filius fuit ab ea institutus, aut non: aut fuit datus a maiori magistratu, aut non, vt dixi. s. de attil. tut. §. sed hoc iure. ¶ In ea. glo. ibi sed quare. secus. no. qđ cōsiliū patris: ⁊ sic masculi est firmū, ⁊ bonū. ⁊ matris: ⁊ sic femine, est cōsiliū debile. ¶ In gl. idonei ibi: probatio in ꝯtriū pro gloss. facit. §. semel. s. qui manu. nō pos. sed in ꝯtriū facit. ff. de fideicom. lib. l. cū non solū. §. subuentū. versi. hoc senatus. vbi dr ꝙ si iudex per obreptionē pronūtiauit cōpetere fideicōmissariā libertatē ei cui nō competebat, ꝙ sentētia est nulla. facit. l. j. C. si ex fal. alleg. facit. l. qui testamento. cum gl. ⁊ ibi late Bald. ff. de excu. tu. ⁊ quod late scripsi. in. l. si expssim. circa prin. ff. de appel. pōt dici ꝙ si appareat ꝙ nō sint idonei, ꝙ datio nō tꝫ, saltē quo ad preiudiciū pupillorū. Sꝫ si nūc de pñti nō appareat, sed appareat postea, qñ debet rō reddi administrationis: tūc puto verū dicere gl. qđ teneat̃ ille qui dedit, si non dedit vt debuit. ¶ Idem puto si ille qui dedit tutores nō fuit vsus in dando cautelis debitis a iure requisitis, de quibus fit mētio. s. de attil. tutore. §. sed ex his legibus. ¶ In eadē gl. ibi tenebit̃: imo cōtra qđ teneat̃, q nō dꝫ quis puniri seruando legis precepta. ar. C. de adul. l. gracchus. ⁊ de hoc est casus. ff. de magistra. conue. l. qđ ad heredem. ⁊ in. l. j. §. si magistratus. eo. tit. Nec predictis obstat. j. eod. §. sciēdum. quia ibi non dicit̃ qđ accipiēdo satisdationem inquisierit: sed qđ malos acceperit. ¶ In eadē glo. ibi. §. si vero non talis. Sed aduertas ꝙ illa lex vult. qđ si iudex reperit curatorem esse sufficiētē, tūc nō satisdat. ¶ Sed qūo pōt ipꝫ reperire, vel nō repire, nisi inquirat: certe nullo mō: q nō potest vaticinari: ⁊ sic nō est differentia: ⁊ per ꝯñs simili mō procedit̃ in curatore dato furioso, quo in curatore dato adulto. vt. d. l. si. §. ⁊ siquidē parens. C. de cura. fur. in fin. ⁊ sic facit qđ si non reperiat̃ idoneus satisdet. l. sed reprobari. in princi. ff. de excu. tuto. Ad. §. sed rñdeo ꝙ ibi est fauor libertatis. ita dicit glo. in. d. l. sed reprobari. ¶ In eadeꝫ glo. ibi in aut. de his qui perhi. se ha. res mi. §. si. dic qđ etiaꝫ dꝫ ꝑmittere cū satisdatione pupillū indefensum non relinquere. Itē facere inuētariū. Itē recipere administrationē, per decretū iudicis. vt. l. si. §. pen. ⁊ ibi no. C. de admi. tut. saluo ꝙ in tutore testamentario, qui habuit licentiā a testatore expresse administrādi sua autoritate. vt not. Barto. in. l. legitimos. in princip. ff. de legi. tut. facit. l. titia testamento. l. lucius. de leg. ij. ⁊ dixi. s. de legi. agna. tute. in princip. ¶ Quero. quid si iste clausule non sint ita apposite specifice in instrumēto, sed per quedā generalia verba est apposita vna q̃ pōt vertualiter oēs cōprehendere. vt puta. vtilia facere, ⁊ inutilia pretermittere: ⁊ oīa q̃ ad eius spectāt officiū exercere, ⁊ facere an sufficiāt, quidā tenent qđ sic, q sensum, nō verba spectare debemus. l. iij. §. ꝯditio. ff. de adi. leg. q qcqd rei satis demōstrate adijcit̃, frustra fit. vt. l. j. in si. ff. de dote prele. Itē solēnitas cuius effectus est leuis: non est reputata substantialis. vt. l. j. §. fin. ff. de ven. inspi. ⁊ ibi Bar. igitur de forma verborū nō est curādum: sed tñ in ꝯtriū est veritas. quia a forma data non est recedēdum. l. qđ cōstitutū. ff. de testa. mili. nec est dicendū ꝙ hmōi solennitas sit leuis: imo est magne autoritatis. vt probat tex. in. l. stipulationes. ff. de verbo. obli. Preterea stipulatio pretoria nō potest immutari. vt. l. in cōuētionalibꝰ. ff. de verb. oblig. ⁊ hoc tenet Bar. in. l. ait pretor. §. j. de no. oper. nūc. ⁊ facit qđ habet̃ in. l. q rome. §. flauius. ff. de verborū obli. ⁊ in. l. cū hi. §. si pretor. ff. de transac. ⁊ quod no. Barto. in. l. ij. §. prius. ff. de vulga. ⁊ pupil. ⁊ quod elegāter not. Bald. ⁊ dñs meus Jo. de Imo. in. l. j. ff. de lib. ⁊ posthumis. ⁊ maxime hoc est verū q lex fin. §. defensionem. C. de admini. tut. requirit verbis specialiter exprimi. vt patet ibi. cū aliis solennibꝰ verbis, coniūcto tex. ibi. ⁊ hoc spāliter expresserit ⁊c. Ita elegāter dicit Barto. in. d. l. pretor ait. §. j. ⁊ ibi scripsi. ff. de no. ope. nun ⁊ facit qđ no Bar. in. l. j. in. ij. col. ff. de vul. ⁊ pupi. ¶ In eadē gl. in fi. de hoc ꝑ Cy. ⁊ doc. in rub. C. de tu. ⁊ cu. qui satis nō dederūt. ¶ Quero. qd si tutor q nō tenebat̃ satisdare satisdedit, an teneat satisdatio. dic. aut fuit data satisdatio ꝑ errorē, ⁊ nō tꝫ: aut ex certa sciētia, ⁊ tenet. vt. l. sꝫ ⁊ si q. §. fi. cū ibi not. per gl. Jac. bu. ⁊ Bar. ff. q satisda. cogā. ⁊ no. in. l. grece. §. a tutore. ff. de fideiusso.

SVMMARIVM.

1 Partes quando discordant in eligendo consultorem an iudex posit eligere.
2 Dubium qñ oritur super facto, sorte dirimendum est.
3 Pupillus quando habet plures tutores, quem primum conuenire debet.
4 Tutores & curatores habent quatuor beneficia.

a **Sed si ex testamento.** [a] Si fuerint tutores ex testamēto dati plures, vel inquisitione, potest vnus offerre satisdationē & solus administrare: nisi etiam alius voluerit satisdare. Si autem nullus satisdat, ille solus gerit, quem testator elegerit, vel maior pars eorum. & si discordant: cogentur a iudice concordare. h. d. Et diuidit̃ in quatuor ptes. Primo. ꝙ cōtutor tenet̃ tutori satisdare. vt in administratiōe ꝑferat̃. Scđo. qd fiet si nullus ex cōtutoribꝰ vult satisda. offerr̃ de indēnitate. Tertio. qd agenduꝫ sit, cū tutores discordant in eligendo. Quarto. extendit ad datiuos dictū in testamentariis. scđa ibi: qđ si nemo. tertia ibi finañt. quarta ibidem in pluribus. ¶ No. ꝙ possunt esse plures tutores, siue testamētarij siue datiui. ¶ No. ꝙ ille q vult in administrando ꝑferri aliis ꝯtutoribus, dꝫ satisdare eis de indemnitate pupilli. ¶ No. ꝙ ille q vult solꝰ administrare non pōt satisdationē offerre: sed dꝫ dare electionē ꝯtutori ꝙ aut ipse solꝰ gerat, ⁊ satisdet de indēnitate pupilli, aut indēnitatis satisdationē recipiat, ⁊ ꝑmittat ꝯtutori administrare. ¶ No. ꝙ lꝫ sint plures ꝯtutores: tñ vnus pōt agere, ⁊ alij nō. ¶ Not. ꝙ testator lꝫ possit facere plures tutores, vni tñ posset dare administrationē, ⁊ ille solus administrābit. ¶ Not. ꝙ tutores inter se possunt cauer̃ quis eorum administrare debeat. ¶ No. ꝙ qñ plures discordant circa ꝯmodū tertij, coguntur ꝑ iudicē cōcordare. ¶ In gl. prima ibi ꝓseq̄tur de testamētario. dic imo ꝓseqtur de duobus. vcꝫ de testamētario, ⁊ de datiuo tutore, vsqꝫ ad verb. qđ si nemo. qđ ptꝫ: q vsqꝫ ad illū versiculū imꝑator facit mētionē de tutoribus ⁊ curatoribus indefinite, nō restringēdo se ad testamētarios. vñ presumit̃ respōsum ad id de quo facta est interrogatio. vt. ff. de interrog. act. l. si defensor. §. qui interrogatus ī ver. qđ si nemo loquit̃ tm̃ de testamentario, vsqꝫ ad vers. idem in pluribus. ⁊ ibi loquitur de datiuis. ¶ In gl. ascriptum ibi ⁊. l. vel in partes. quid si vnus vult diuidere, cum alij velint administrare: tunc fiet diuisio, ceteris inuitis, per officium iudicis. argu. fa. erci. l. puto. ⁊ cōi diui. l. communi diuidundo. §. si duo. ¶ Et predicta sunt vera, quādo nullus offert satisdationem: alīs haberet locū iste tex. ita dicit Bar. in. l. si plures. §. fi. ff. de admini. tuto. Si aūt sunt plures executores, quod facit maior ps, valet. ⁊ idē si vnus est mortuus, vel absens, vel aliter impeditus, vel nō vult exequi: tūc alij possunt insolidū. vt in. c. religiosus. de test. in. vj. facit qđ no. Bal. in. iij. in prin. ff. de admi. tu. ¶ In ea. gl. in fi. dic in. l. ꝑ fundū. debēt sibi consentire, vt singuli, hic aūt vt vniuersi. In q̊ cōclude. ꝙ quedā sunt cōia pluribꝰ, vt vniuersis. ⁊ tūc qđ facit maior ps, oēs facere vidētur. vt. l. qđ maior. ff. ad muni. qđ est verum, quātū ad ꝑiudiciū vniuersitatis: sꝫ quo ad ꝑiudicium faciētiū, vel nō faciētiū, secus est. vt. l. j. in prin. ff. de magist. cō. itē hoc est verū quādo facit ad vtilitatē cōem ipsius vniuersitatis: secus si faceret ad vtilitatem singulorum: q tūc oēs debent cōsentire. ita dicit Bar. ī d. l. qđ maior. ⁊ Inn. in. c. cum oēs ex̃. de cōst. ¶ Quedā vero sunt cōia pluribus, vt singulis: ⁊ tunc qđ facit maior ps nō ꝑiudicat aliis. ita loquit̃. d. l. per fundū. qđ est veruꝫ, preterꝗ in liberando vt. l. si plures. ⁊. l. maiorem

a ¶ Sꝫ si ex testamento. Hic incipit tertia pars in qua sic pone casum. dixistis mihi qđ tutores testamētarij, ⁊ cū inquisitione dati, non satisdant. Nunquid hoc est generaliter verum. Rñdet imperator quod nō: nā si duo plures ve tutores in testamento dati fuerit poterit vnꝰ ex eis offerre satisdatiōeꝫ de īdēnitate pupilli cōtutori vel curatori suo ⁊ si ipse admittit huiusmodi satisdationē ei ī administratiōe ꝑfert̃. Sed cū tutor vel curator non poterit ꝑ se a cōtutore vl̃ ꝯcuratore suo hmōi satisdationē exigere sed offerre eā dꝫ vt electionē det ꝯcuratori vel cōtutori suo accipere administrationē ⁊ ei exponere. vt ipse solus administrare possit ⁊ si nullus eoꝝ satisdationem hmōi offerat. tunc si testator in testō expsserit qs in administratiōe ꝑferri debeat ille solus administrabit. Si vero a testatore ō hoc nihil dictum fuerit tūc quē maior pars eoꝝ idoneū elegerit ille solus administrabit. sꝫ si ita fuerit qđ in electione ipsi tutores nec aliq̃tenus ꝑ se cōcordare poterūt ꝑtor ptes interponet ⁊ aliquē idoneū ad administrationeꝫ eligere cōpellat. Idē iurꝫ est in pluribꝰ tutoribꝰ vel curatoribus ex inqsitione datis. vt videlicet maior pars possit eligere aliquē idoneū q solꝰ negotia pupilli administret ⁊ hoc ī tertia parte vsqꝫ ad. §. illum. sciendum autem est ⁊c.

z.l.maiorem.ff.de pact.z in cã impediente cessionem bonorum.vt.l.fi.C.qui bo.ced.possunt. Item hoc est verum.vbi vult vti ad vsum destinatum. vt.l. in tm.§.in cõmune.ff.de re.diui.z etiam nisi in pluribus administratoribus bonorum pupilli.vt.d.l.ij.in fi.de administra.tuto. vel bonorum absentis, vel fugientis.vt.ff.de curato.bon.dan.l.ij.in princi.z.l.fin.C.de bo.auto.iud. possi.z nisi fauore dirimendarum litium:vt.l.si duo ex tribus.ff.de re iudi. ita dicit Barto.in.d.l.quod maior. ¶ Etaduertas q quando sunt communia,vt vniuersitas,sufficit q omnes sint vocati cornu,tuba,vel campana,vel alio more solito:z q due partes sint presentes.z tunc etiam si vnus plus sit, dicitur obtentum,z omnibus preiudicatur.vt.l.nulli.z quod ibi glo.z Bar. ff.quod cuiuscq vniuer.no.z.l.ij.z ibi gl.z Bar.C.de decur.li.x. Dummodo iudicium eorum fuerit habitum collegialiter.secus si maior pars hoc faciat: postea alij ratificent,vel consentiant:quia nõ valet actus,cuz peccet in sui forma:vt.c.in genesi,extra.de electi. ¶ In gloss.partes suas. ibi se,z officiales suos dic in cogendo tutores consentire in vnum.z si tutores sunt pertinaces in eligendo:tunc pretor elegit vnum,per quem administratio geratur.vel nisi vellent ipsi tutores omnes gerere per se:vel vellent diuidere ipsius tutele administrationem.vt probatur.ff.de admi.tut.l.ij.§. pretor igitur zc.§.fin. cum.l.sequẽ.Et hoc sentit gloss.ff.de bo.auto.iudi.possi.l.in venditione.§.fi.

1 ¶ † Quod facit.quando partes discordant in eligendo consultorem,vel in formando punctum,super quo debent habere consilium sapientis,q iudex punctum formabit,z consultorem eliget ex officio cui stabit.ita dicit Bart. in.d.l.in venditionibus.§.fin.z in.l.ij.z ibi Raph.z Bald.C.de rela.z Bar. in.l.iusiurandum z ad pecunias.§.si de qualitate.ff.de iureiur.z etiaz potest iudex quando sunt duo consultores electi de partium voluntate diuersa consulentes,acceptare vnum cõsilium,z aliud refutare.ita dicit singulariter bar.

2 in.l.duo iudices.in fi.ff.de re iud.z dic vt ibi per Raph.z Imo. ¶ † In ea. gloss.in fi.conclude in hoc secundum Imo.doc.z Salic.in.d.l.fin.in princ.C. communia de leg.quod aut dubium oritur super facto.z tunc forte non dirimitur:sz probari debet.alias tutor succumbit.vt.l.actor.C.de proba.z quod ibi doctores.z de hoc est glo.sing.in.l.j.C.vti possi.q nunq recurritur ad sortem,quando est dubium super facto.z est ratio.ne forte ius competeret.illi qui non haberet.argu.l.si quis a filio.§.j.ff.de legat.j. Aut dubium oritur super iure.z tunc aut lex illam dubitationem,vel incertitudinem declarat.z tũc illam seruat.vt.ff.de pact.l.maiorem. z.l.si plures.aut.l.non declarat.z tunc aut isti discordant in preiudicium tertij.z tunc ad sortem non recurritur. vt hic.z.d.l.si plures.sed iudex ipsos compellet ad concordiam:z aliquando pcise,puta,diffiniendo z sententiando inter eos qui sit potior.vt hic: aliquando non precise:sed causatiue,si volunt audiri.z sic per denegationem iurisditionis.vt.l.huiusmodi.§.fi.z ibi Bart.ff.de lega.j.z Imo.ibi aut discordant in preiudicium sui tantum.z tunc ad sortem recurritur.vt.d.l.fina.in princi. communia de leg.aut hoc non petunt.z tunc non impediunt.vt.ff.de vsufru. l.quoties. ¶ Quod est verum secundum Rapha.in.d.l.huiusmodi.§.fi.nisi quando timeretur deueniri ad arma:qz tunc iudex cogit eos concordare. vt arg.l.equissimum.ff.de vsufru.Secundo hoc est verum,nisi res esset diuisibilis:quia tunc vno petente debet diuidi:quia cõceditur vtili communi diuidundo:z iudex diuidit.vt est tex.singularis in.l.lucio.ff.de aqua quoti.z esti.quod not.quia vltimum vidi de facto isto anno. ¶ Quero:si sunt plures tutores,z omnes volunt agere,an sint audiendi. Bart.in.d.l.decreto.§. duobus.ff.de admi.tuto. dicit q non:reo petente z instante vnum ex tutoribus eligi:ne in plures aduersarios distingamus.vt.l.ea tamen.§. si tamen. z ibi

3 Barto.ff.iudica.sol. ¶ † Vltimo quia hic tractatur de diuidenda tutela. z quando vnus gerit,z alij non.z quando etiam non est diuisa tutela. Quero: quando pupillus habet plures tutores, quem primo debeat conuenire. in quo conclude,q casu quo non sit tutela diuisa:tunc electionem habet adulescens quem eorum conueniat.vt est tex.in.l.ij.C.de diuiden.tutela.vt ptz ibi in litera quem eorum conueniat zc.q est verum siue omnes gesserint fine nullus.vt ibi no.glo.quia sunt in pari culpa.si autem vnus tantum gessit,z alius non facta diuisione.tunc glo.ibi dicit q de gestis.primo conuenitur gerens,z eo non existente soluendo magistratus,z postea tutor qui non gessit. De neglectis autez,omnes pariter tenentur:quia in illis quilibet est in culpa pari. Quod est verum secundum Salice. Ibi si neglecta sunt penitus separata a gestis:al's si gesta z neglecta sunt cõnexa,pars gestorum z inchoatorum geri censetur.ideo de his gerẽs prius conuenitur.vt.l.tres tutores.§.itẽ in eodẽ.ff.de administra.tut. ¶ Etattende q predicta sunt vera in simplici omissione contutoris:sed in casu quo non gerens commiserit,vel mandauerit administrationem contutori gerenti.tunc quia committens vel mandans dicitur per illum gerere.vt.l.ita tamen.§.gessisse.ff.de admini. tuto. perinde tenetur ac si per se gessisset:z non habebit tunc beneficium ordinis:sed adult' poterit quem volet conuenire:reseruato tamen conuento beneficio diuisionis. Et quod.s.dixi quod non gerens cõuenitur post magistratum.dicit gl. in.l.j.§.vsq adeo.ff.de tute.z ra.distra.in fine.quod fallit,nisi quãdo debuit facere alium suspectum,vel tarde fecerit,vel colluserit. Secundo si non exegerit a cõtutore rem pupil.fal.fo.cum vidit ipsum effici non soluendo.z hoc tenent docto.z Salice.in.d.l.ij.ista ratione:quia si vbi est diuisa administratio a iudice,his casibus tenetur,z ante magistratum conuenitur,fortius debet conueniri posse in eisdem casibus ante magistratum:quando nulla est facta diuisio,propter commune periculum.d.l.ij. ¶ Secundo principali.casu quando tutela est diuisa:regula est quod vnus non tenetur facto alterius cõtutoris:quando diuisio est facta a tutore vel a iudice. ¶ Fallit in tribus casibus qui habentur in.d.l.ij.z duo alij casus ibi ponuntur i gl.dic vt ibi. Si autẽ sit facta diuisio inter ipsos tutores per ipsosmet tutores.z tunc est in electiõe adulescẽtis quẽ velit primo cõuenire:z sic etiam de nõ ad ministratis a se.vt est tex.in.d.l.ij.dic vt ibi per glo.z doc.z etiam de omnibus his est plena gl.j.pri.§.dic vt ibi.z quasi idem z latius dicit Sali.z ibi vide glo. Cy.z doc.in.l.j.C.de transac.z ibi Bar.z Bald.in.l. j.§.nunc tractemus.z.§.vsq adeo.ff.de tuto.z ra.di-

4 stra. ¶ † Et vnum not.q tutores z curatores habent quatuor beneficia.vcz primo bñficium ordinis.secundo beneficium diuisionis.tertio beneficium cessionis. quarto bñficium vtilis actionis. de qbus bñficijs seriatim vide bar.in.d.l.j.C.de trãsact.z de bñficio ordinis dic vt.s.dixi z vide gl.Cy.z vltra mon.in.d. l.j.de transactio.z ibi Bar.versi.de quolibet videamus .et primo.z ibi Sali.late in versi.redeo ad gl. z opponit zc.nõ dico vlterius:qz satis patet per ea que supra dixi. ¶ Quo autem ad beneficiũ diuisionis z Hugo.z gl.in dicta.l.j.C.de transactio.z ibi Bart.in versi.sed videamus nunc d beneficio diuisionis.dicunt aut cõuenitur ex cõi dolo vel culpa,z habet beneficium diuisionis.vt.l.si plures.ff.de administra.tu. Si autẽ aliquis conuenitur ex pprio dolo,vel ppria culpa:tunc non habet dictũ bñficium diuisionis.vt leg.j.z.ij.C.si tutor non ges.z qd ibi per gl.z oẽs doc.z ista est cõis sñia.vt hic vult Bar.Bald.Ang.z Sali.lz Azo tenuerit cõtrariũ.sed attende.quia Salic.ibi p opinio. Azo.allegat casum in.l.magistratus.ff.de magistra. cõue.vbi alter insolidum conuenitur,licet teneatur ex cõmuni dolo sed rñdendo dicas aliud in magistratibus.arg.l.lucius.§.j.in fi.ff.de admi.tuto.z gl.ibi repugnare videatur.vl' nisi dices q electio in magistratibus dolosis cõpetit pupillo.z ibi dicit litera sz postea illi electio datur q habet bñficiũ diuisionis.vt.l.si plures.de admi.tuto.cogita qz in veritate hoc nõ videtur de mente.d.l.magistratus. ¶ Capio aliud bñficium,vcz cessiõis actionũ.in quo fm Bar.in.l.j.cõmunis opinio est.qd aut cõuenit ex cõi dolo.z nõ hz bñficiũ cessionis:aut ex cõi culpa.z habet arg.l.si plures.ff.de admi.tu. ¶ Et aduertas scdm doc.Bart.z Bal.quod interdum cessio ipsa fit in totum: interdũ cessio fit pro parte:interdum in nihilo. In totum fit, qñ plures tutores simul gesserunt.sed vnus bene,et alter male:quia,si cõueniatur qui fideliter gessit,z soluit.in totum fit sibi cessio:quia ex aliena culpa cõuenitur:p parte vero fit cessio:quãdo ex cõi culpa cõuenitur.nã sicut in culpa perticipauerũt,ita etiã pticipãt in dãno.vbi vero ex ppria culpa cõuenit in nullo fit sibi cessio:qz nullam cãm vel ratione cedẽdi hz cõtra alium nõ culposum.ista habent in.l.j.C.de duo.reis.z ibi plene per doc.z habetur in.l.modestinus.z ibi plene p Bar.ff.de sol. ¶ Sed que est rõ qd bñficium diuisionis cõpetit,z nõ cessionis dolose.refert Jac. bu. z doc.in.d.l.j.z ibi Sali.qd beneficium diuisionis est mera defensio,z executionẽ trahit secum excipiendo: sed bñficium qd cõpetit cã cessionis tẽdit ad aliũ impugnandum,z actionem qrendum.sed constat qd lex magis fauet in defensionibus,q in actionibus.vt.ff. de in ius vocã.l.libertus.igitur zc.ac etiã qz si beneficium diuisiõis nõ cõcederet ptutori dolosi delictum remaneret impunitũ.s.l.ita vulneratus.ff.ad legẽ ac. gl. ¶ Vltimo est vidẽdũ de beneficio vtilis actionis. z in hoc cõclude qd vbi z quatenus debeat fieri cessio si hoc fuit omissum.l.supplet vtilem actionẽ dando. vt.l.j.§.nunc tractemus.de tu.z ra.distra.

SVMMARIVM.

1 Actio subsidiaria qua tenetur magistratus,est transitoria ad hæredes.

2 Magistratus municipalis,an possit quẽ cogere captis pignoribus.

a Sciendum. a Qui tenetur incipere satisdatiõem a tutore, si non recipit,vel minus idoneam,tenetur subsidiaria actione:quæ etiam sit contra hæredes.& põt tutor vel curator cogi satisdare, etiam captis pignoribus.h.d.Et diuidit i quaii

a ¶ Sciendũ. Hic incipit qrta z vltima pars in qua sic pone casum. Dñe iã video in qbus casib' tutores satisda.rẽ pu.sal.fo. interponere debeant z pone mõ qd non fuerit pupillis p tutores bñ cautũ, qualiter in defectum tutorũ vel fideiussorũ ab eisdẽ recceptorum subuenia tur ipsis pupillis rñdet imperator. amice,in hoc casu optimuz remediũ bñficio legis ipsis pupillis indulget scire eni debes,q nõ solũ tutores vl' curatores ex administratiõe sua pupillis,vel adultis vel furiosis,vel ceteris q in curatione sunt,ex administratione sua tenẽtur:sed ẽt in magistratibus q hmõi satisdatiõnẽ a tutoribus accipiũt, vtilis actio subsidiaria dabit:q dez actio subsidiaria vltimũ hmõi pupillis vel adultis possit prestare subsidiũ:z hec actio subsidiaria ñ soluz aduersus illos 2petit q oĩno idoneã cautionez a tutorib' vel curatoribus exponi passi sunt:nec solũ magistrat' dat.sz etiã tã ex prudentũ rñsis,q ex 2stitutionib' pricipũ in heredes eor extẽdit.nec imerito.

in eisdem constitu: expresse cauetur, vt tutores vel curatores ad predictam satisdationem interponendam per pignorum captionem coerceantur. vnde cum ipsi magistratus sibi legis beneficio poterant ab homini periculo cauere, non est mirum si ipsi, ac etiam eorum heredes, pro sua negligentia teneantur. Scire tamen debes quod neqꝫ prefectus vrbis, neqꝫ pretor prouincie neqꝫ aliquis alius qui ius dandi tutores habet, predicta actio subsidiaria pupillis, vel adultis, vel ceteris in curatione existētibus tenebuntur. Sed solum hi qui homini satisdationem accipere solent. ꝛ hec in quarta ꝛ vltima parte vsqꝫ in finem tituli.

1 tuor ptes. Primo ꝙ officialis cōuenit̄ subsidiaria actione. Scḋo. qn̄ ꝛ in qbus casibus teneat̄. Tertio, ad heredes extendit. Quarto, ponit nouū casum, vcꝫ qḋ tutor cogitur satisdare. Scḋa ibi: subsidiaria. Tertia ibi: q̄ qdē. Quarta ibi: qbꝰ cōstitutionibus. ¶ No. ꝙ tutor ꝛ curator, ꝛ qlibet aliꝰ administrator ex administratis, remanet obligatꝰ. ¶ No. ꝙ nō tm̄ tenent̄ pupillis tutores, q gesserūt: sꝫ etiā magistratꝰ q recipit satisdationē, rē pupil. sal. fo. ꝛ talis officialis tenetur ī subsidiū, dicto tutore nō existēte soluēdo. ¶ Not. pariā esse, nō exigere satisdationē, vel minus idoneā. facit. l. quoties. ff. q satisdare cogā. ¶ No. ꝙ actio subsidiaria qua tenet̄ magistratꝰ, ē trāsitoria ad heredes. ¶ † No. ꝙ illud qḋ vulgo dici solet, qḋ qs pōt cogi a iudice: intelligitur qḋ possit cogi captis pignoribus, ꝛ multa indicta, vt hic. ¶ In gl. in verbo subsidiaria. no. singulariter istā gl. ꝛ similē gl. habes. ff. de tu. ꝛ rat. distra. l. j. §. vsqꝫ adeo. ꝛ in. l. ij. C. de admit. tut. ꝛ

2 dic vt plene dixi. s. §. pri. ¶ † In gl. coerceant in fin. sed aduertas, quia. d. l. iij. §. ij. ff. de dā. infe. quā gl. allegat pro concordāti, vult cōtrariū: vcꝫ, qḋ magistratus municipalis nō possit quē cogere ceptis pignoribus. igitur ꝛc. Unde r̄ndeo. ꝙ ibi loquitur de magistratu municipali, cui illud cōpetit iure delegatiōis. vn̄ cū nō possit mittere in possessionē. vt ibi: ꝛ sit cautū actori, nō pōt ibi cogere captis pignoribus: nam magistratibus municipalibus etiā modica coercio in corpus cōpetit. vt. l. magistratibus. ff. de iurisd. omniū iud. ¶ Et aduertas, ꝙ qlibet magistratus nō pōt in plus mulctare: nec aliter inobediētes q̄ expꝛessuꝫ in iure sit. vt. l. fin. C. de mo. mulct. vcꝫ, qḋ p omni delicto, vel p oī inobediētia pōt ter mulctare, ꝛ non plus: vt puta, magistratꝰ iubet Titio qḋ r̄ndeat positiōibus. pōt ꝑpter inobediētiā in nō r̄ndēdo positionibꝰ, tm̄ nō ter, ꝛ nō plus mulctari: sed si ob aliud fuerint inobediēs, etiā pro illa alia diuersa in obediētia, pōt ter mulctari. ita elegāter dicunt doc. ꝛ hi. Bar. ad intellectum dicte. l. fi. in. l. nūqꝫ plura. circa prin. ff. de priua. delic. dic vt ibi per Bar. sis tamē cautus tu iudex qḋ q̄uis mandaueris alicui qḋ aliquid faciat sub pena vel mulcta: iuxta. l. j. in princi. ꝛ. §. fi. cū ibi no. ff. si quis ius di. nō obtempera. q̄uis ille fuerit inobediēs ꝛ nō paruerit mādatis tuis, nō potes illico īponere penā, nisi priꝰ ipm citaueris ad dicēdū, ꝛ ꝯdicēdū, q̄re nō debeat mulctari: vl̄ ad videdū sibi penā talē imponi v̄tute talis precepti sp̄eti ꝛc. vt. l. ij. §. j. ff. si qs in ius vo. nō ierit. ꝛ ita dicit bar. i. l. j. i pn̄. ff. si qs ius di. nō ob. ¶ Et no. bn̄ ꝛ tene mēti. ꝙ lꝫ iudex in ꝑcepto cōminatus fuerit alicui certā ꝛ determinataꝫ penā, si tm̄ ille fuerit cōtumax: ꝛ ꝑceptum spreuerit, iudex non cogit̄ illā quantitatē taxatā, ꝛ cōminationē prosequi. imo pōt augere ꝛ minuere ex cā, p libito voluntatis. vt. l. interlocutio. ꝛ. l. pgrāma. C. omina. vel epi. ꝛ no. Bar. in. d. l. j. in prin. ff. si qs ius di. nō obtēpa. facit. l. quid ꝗ. §. pena grauior. cum sua materia. ff. de infa.

a ¶ De excusa. tuto. Continuatio istius rub. patet in hunc moduꝫ. s. de terminauit Iusti. de satisda. tuto. vl̄ cura. Sed quaquidam tutores vel curatores varijs modis a tutela vl̄ cura se excusant. ꝛ per consequens a satisdatione excusantur: ꝑpter hoc post tractatum de satisdatione tuto. vel curat. intendit Iusti. tractare de varijs modis quibus excusantur tutores vel curato. vnde de his dicturus subijcit rub.

b ¶ Excusantur. ad euidentiam istius tit. diuidas titul. in sex partes. In quarū prima determinat Iusti. gn̄aliter, qbus modis tutor vel curator a tutela vel cura excusat̄. In scḋa pte, remouet quādam dubitatiōnē incidētē circa modum proponendi huiusmodi excusationes. In tertia parte determinat intra quod tēpus hmōi excusationes debeant ꝑponi. In quarta parte, determinat qualiter intelligatur datio tutoris, per hoc remouendo quandam dubitationem incidētem circa modum excusando. In quinta parte determinat specialiter qualiter quis excuset se onere cure. In sexta parte ꝛ vltima determinat quid iuris est, si aliquis falsis allegationibus se excusauerit. prima pars protenditur vsqꝫ ad. §. minores. ibi incipit secunda, ꝛ durat vsqꝫ ad. §. qui autem se excusare voluit. ibi. tertia incipit ꝛ durat vsqꝫ ad. §. datus autem tutor. ibi quarta incipit ꝛ protenditur vsqꝫ ad. §. qui aūt tutelam. ibi. quinta incipit ꝛ durat vsqꝫ ad illum. §. si quis autem. ibi. sexta ꝛ vltima incipit ꝛ protenditur vsqꝫ in fin. tit. ¶ Pone igitur sic casum in prima parte. Accessi ad imperatorem ꝛ ita coram eo proposui. domine vos vultis tractare de excusat. tut. vel. cura, dicatis ergo mihi quibꝰ modis excusantur tutores, vel curatores, ab onere administra. Ad hoc respondet imperator amice tutores vel curatores varijs modis a tutela, vel cura poterunt excusari: quandoqꝫ enim per numeruꝫ liberorum suorum merentur excusari: siue hmōi liberi in potestate sunt, siue etiam emancipati. Si enim tres liberos aliquis habuit rome superstites, vl̄ in italia quatuor, vel in prouincia quinqꝫ, a tutela vel cura poterat excusari. ꝛ hoc ad modum aliorū munerum ciuiliū. nam ꝛ tutelam ꝛ curaꝫ placuit esse munꝰ publicum. vnde sicut a ceteris muneribus publicis quis excusari poterit: ita et ab istis. ¶ Not. italiam. vltra prouincias: romam autem vltra italiam priuilegiatam. ¶ Not. ꝙ tutela vel cura est munꝰ publicum autoritate. ꝛ hoc vsqꝫ ad versiculum. sed adoptio. In quo sic pōe casum. dn̄e Iustiniane, vos dixistis per liberos quē possea tutela vel cura excusari dicatis mihi, (pro deo) an illud locū habeat indistincte in oībus liberis. R̄ndet imperator. qḋ dixi tibi gn̄aliter aliqueꝫ p liberos posse excusari. itelligere debes de naturalibus, et legitimis. Nam adoptiui liberi patri adoptiuo ad excusationē non sufficiunt. liberi enim naturales ꝛ legitimi extranee psone patre naturali, nihilominus ad excusatiōnē psunt. ꝛ hoc vsqꝫ ad v̄siculum Itē nepotes. In quo sic pōe casum vidimꝰ ꝙ per liberos qs a tutela vel cura excusatur sed qꝛ appellatione liberorū veniunt nepotes, queritur a dn̄o Iusti. an istud se extēdat ad nepotes. r̄ndet Imperator ꝙ nō solū liberi in primo gradu existētes p sunt. sed etiā nepotes ex filio mortuo auo suo ad excusationem prosunt: qꝛ in locū sui p̄ris mortui succedunt: sed licet nepotes ex filio post mortē ipsius filij eiusdem p̄ris nepotes auo prosint: nepotes tm̄ ex filia ei, pdesse non poterunt. ¶ No. ꝙ nepotes quotquot sint in liberorum numero, pro vno reputantur ad tutele excusatiōnē. ꝛ hoc vsqꝫ ad versiculū. Filij autem. in quo sic figuratur casus. vidimus superius a pricipio tit. huiusqꝫ ꝙ liberi ꝛ nepotes ex filio excusant quem a tutela vel cura. Sed quero domine Iustiniane an hoc verum sit de filijs mortuis. Respondet dominus Imperator. quod dixi tibi filios pdesse: intelligere debes qḋ filij superstites tm̄ ad tutorem ꝛ curatorē oneris psunt. mortui enim non prosunt. ꝛ hoc vsqꝫ ad §. item diuus ꝛc.

a *De excusationibus tutorū* [a] *Rubrica.*

¶ Glossa prima. s. in nigro cōtinuat rubricā ad precedētia: sꝫ ipsam continuat nimis a remotis. ideo dic de hmōi continuationibus vt dixi. s. in rubrica proemij huius operis.

1 Italia, an contineatur appellatione prouinciarum.
2 Moriens pro republi. dicitur per gloriam viuere.
3 Vrbs muris cingitur.
4 Numerus quinqꝫ liberorum, an excuset ā munere patrimoniali.
5 Publicum quod modis dicatur.
6 Filij adoptiui in feudo non habentur pro filijs.
7 Bastardus si est legitimatus, an prosit.
8 Filius ingrediens religionem, an prosit patri.

b
Xcusantur. [b] Totus iste titulꝰ diuidit̄ ī sexdecim partes. Primo ponit qualiter qs excuset̄ a tutela, pp numerū liberorū. scḋa ibi: itē diuus qualiter excusetur, q impedit̄ negotijs fiscalibus, ꝛ reipublice. tertia ibi. ꝛ qui potestateꝫ. q̄liter qs excusat̄ pp potestatē, ꝛ iurisditionē. q̄rta ibi itē, ꝑpter. qualiter excusetur ꝑpter litē precedētē cuꝫ pupillo vel adulto. quinta ibi. item tria. qualiter excusetur propter numerū tutelaruꝫ. sexta ibi. sed propter qualiter excusetur ꝑpter paupertatē. septima ibi. itē propter aduersam. qualiter quis excusetur propter infirmitatem. octaua. ibi. similiter eum. qualiter quis excusetur impitia literarū. nona ibi. itē si, ꝑpter inimicitias qualiter quis excusetur propter inimicitias. decima ibi. item is qui. qual'r qs excuset̄ propter cōtrouersiā statꝰ. vndecima ibi. itē maior. qualiter qs excusetur ꝑpter etatē. duodecima ibi. itē ꝛ in milite. qualiter qs excuset̄ ꝑpter militiā. tertiadecima ibi. itē rome. qual'r excusetur ꝑpter exercitiū artium liberaliū. quartadecima ibi. q autē. intra quantum tps pōt qs se excusare. q̄ntadecima ibi. q tutelā. qual'r qs excuset̄ a cā pupilli sui, vel vxoris sue. sextadecima ibi. qs aūt declarat qḋ falsa excusatio nō prodest. ¶ Et prima pars hoc dicit. Tres liberi romæ, & quatuor in Italia, & quinqꝫ in prouincijs, præstāt excusationem a tutela, vel cura. adoptiui vero nō cōputantur: nepotes vero in locum filij vocantur nec liberi mortui computantur, nisi pro republi. decesserint. h. d. ¶ Et diuiditur in qnqꝫ ptes. n̄ā p̄mo ponit. qḋ plures ꝛ varie cāe sunt qbꝰ qs a tutela vel cura excusat̄. tertio quot liberi hn̄t excusare: seu propter quos liberos qs excusetur a tutela vel cura. Quarto fortificat dictū suū p simile, rōnē annectēdo. Quinto declarat q liberi sunt illi q prestāt excusatiōeꝫ. scḋa ibi plerūqꝫ. tertia ibi: si enī tres. q̄rta ibi: exēplo. q̄nta ibi: sꝫ adoptiui. ¶ No. ibi emācipati. ꝙ filiꝰ lꝫ emācipatꝰ, pstat excusatiōeꝫ a mūere publico tutele, vel alio, sicut filiꝰ in ptāte. ¶ No. ꝙ liberi prestant excusatiōnē a tutela vel cura. ¶ Not. ꝙ eisdē modis excusat̄ quis a cura, qbus excusatur a tutela. ¶ No. ibi munus publicū est. ꝙ tutela est munꝰ publicum: ꝛ sic grauedo. ¶ Not. ibi. sed adoptiui. ꝙ filius legitimus tamen nō prodest ad excusationem a mūere publico. ¶ No. ibi in adoptione. ꝙ filius legitimus ꝛ naturalis datus in adoptiōe alteri licet patri adoptiuo, nō psit quo'ad excusatiōnē a mūere publico: pdest tm̄ ad excusationem patri naturali. ¶ Nota in verb. item nepotes. ꝙ nepos succedit in locum filij. ¶ No. ꝙ in numero filiorū ad excusatoinem p̄stādam a munere publico, prodest nepos ex filio: non autem ex filia: quia nepos ex filio sequitur familiam aui

paterni

paterni:non autem nepotes ex filia.vt.s.de pa.po.§.fi.Sed aduertas etiam,
si dicti nepotes essent decem,computantur pro vno.q2 representãt personã
vnius filij mortui.ita dicit glo.j.in ver.nepotes.¶ Not.in versi.filij.q filius
1 viuus ⁊ nõ quos habuit,⁊ mortui sunt,prodest ad excusationem.¶ † Not.
ibi in italia quatuor:in prouincijs quinqȝ.q italia non continetur appella-
pellatione prouinciarum.⁊ est ratio:q2 est domina prouinciarũ:vt not.gl.in
l.omnes.C.sine cẽ.vel reli.⁊ glo.in aut.qua in prouincia.C.vbi de crimi.agi
opor.quia prouincie prestabant tributa,⁊ erãt sub dñis ⁊ regibus:ciuitates
vero italie sunt vt plurimum libere.¶ Ex quo sequitur.q vbi est eadem ra
tio,appellatione prouinciarũ cõtinet.vt est tex.sm Joã.de pla.in.l.abesse.ff.
ex quibus cau.maio.cum glo.pro quo facit.l.ij.C.de qui.mu.vel presta.non
2 lic.se excu.lib.x.¶ † No.ibi pro republica ceciderunt.q ille qui moritur pro
republica,dicitur per gloriã viuere ⁊ per cõsequẽs virtuosus:lȝ mortuus sit
dicitur viuere.vñ studeas vt peritus ⁊ virtuosus efficiaris.vnde Boethius
ait.Jam vos secunda mors manet.¶ In gloss.liberos.ibi amicissimos.§.
fin.dic istam primam approbat ibi Jaco.de are.quia beneficium quod pa-
ter hȝ propter filios etiã emancipatos nõ dȝ posse vti ꝯ ipsos filios.facit.l.si
iudex circumuento.ff.de mino.⁊ quod ibi no.⁊ qd no.Bar.in.l.si post mortẽ.
§.fi.de contratabu.⁊.l.petende.⁊ ibi doc.C.de tempo.in integr.restitu.petẽ.
¶ In eadem glo.in fi.dic istam vltimam appprobat Dy.in.d.l.§.fi.q vult
q pater possit se excusare.sed Bar.ibi inclinat in primã opinionem.⁊ ista vi
3 detur verior q̃ȝ supradicta.¶ † In glo.rome.in fin.hoc est verum:quia dicit
rome:secus si dixisset in vrbe,vel in vrbibus:quia vrbs muris cingitur.vt.l.
vrbis.ff.de verbo.signifi.⁊ no.in.d.§.vrbem.¶ Quid autem contineat ap-
pellatione vrbis ⁊ ciuitatis:quid appellatione patrie:quid contineatur si si-
mul apponantur,⁊ qd contineat si dicat Aretiũ Florẽtia vel Bononia.vi-
de Bar.late in.d.l.vrbis.ff.de verb.signi.quod facit si cui relinquitur,quod
habet testator in ciuitate Aretij,vel in patria:⁊ qd cõtineat ⁊ veniat in lega
to.vide.l.nam quod liquide.ff.de pe.leg.in.§.j.⁊ ibi tex.glo.⁊ Barto.¶ In
glo.in prouincijs.in fine.dic q cum istud sit exorbitans,nõ est extẽdendum.
vt.l.si vero.§.de viro.ff.sol.mat.⁊ no.ex ista glo.q attẽditur causa priuilegij
concessi.vnde facit si ciuitas ista Bononie concederet alicui ius ciuium:de-
bemus inspicere ius concessionis:⁊ ad illam referre priuilegium.vt in hac
4 glo.facit.l.cãcellauerat.⁊ ibi Bar.ff.de his que in testa.delen.¶ † In gloss.
numerum ibi.l.j.lib.x.No.q numerus quinqȝ liberorũ non prestat excusa-
tionem a munere patrimoniali:sed a personali sic.vt.C.de his qui nu.libe.l.
fin.lib.x.Si autem sint duodecim liberi inter mares ⁊ feminas:filios ⁊ nepo
tes ex filijs ⁊ hic in potestate vel emancipati,an prestant excusationẽ a mu-
nere patrimoniali.sunt glo.contrarie.nam glos.in.l.si quis decurio.la secun-
da.C.de decurio.lib.x.tenet q sic:videlicet quod duodecim liberi sufficiant.
sed gloss.in.l.j.C.qui nume.libe.lib.x.Dicit q a patrimonialibus quis non
excusatur,nisi habeat sexdecim liberos.allegat.ff.de iure immu.l.semper.§.
demonstratur,sed Bart.in.d.l.semper.§.j.dicit quod numerus.xij.vel.xvj.
excusat a patrimonialibus ⁊ personalibus ⁊c.¶ Ex quo infert,q non tene
tur soluere collectas.vt ibi,⁊.d.l.si quis decurio.quod est singulariter notan
dum.quia Bar.tenet glo.in.l.si quis decurio.videlicet quod etiam.xij.tan-
tummodo sufficiant,⁊ ita etiam sentit gl.in.d.l.semper.§.j.in versic.xvj.in fi.
vbi dicit qd etiam in patrimonialibus primis duobus casibus per eam reci
tatis.vcȝ qñ.xij.vel.xvj.liberos hȝ,prestatur excusatio.sed Bal.in.d.l.si qs
decurio.dicit q,aut est decurio:⁊ sufficiunt duodecim liberi.vt.d.l.si quis
decurio:aut non est decurio:⁊ tunc requiruntur sexdecim.vt.d.l.semper.§.j.
quia officiũ decurionatus supplet numerum quatuor liberorũ,⁊ allegat.d.
glo.in.l.j.C.de his qui nu.libe.lib.x.Et dicit q ista est veritas,licet glo.ali-
ter sentiat in.d.l.si quis decurio.⁊ in.d.l.semper.§.j.iste passus est dubius
propter autoritates:tamen in practica:q2 benignior est sententia que liberat
a muneribus.facit.l.si de interpretatione.ff.de pe.credo obseruari gloss.et
Bar.videlicet q numerus duodecim liberorum sufficeret a vacatione mu-
nerum:etiã patrimonialiũ.qd nota perpetuo:quia vidi de facto Florentie et
Bononie allegari,⁊ hoc attentari,in personã dñi Petr.de grassis.do.Ja-
co.de bolog.⁊ do.Fede.de sancto Uincentio de Bononia:me existente con-
sultore.⁊ ita obtinuerunt decretum.¶ In.glos.munus.ibi.s.de his qui sui
5 vel alieni iuris.§.fin.¶ † Quot autẽ modis dicatur publicum.vide late per
Bart.⁊ doct.in.l.j.ff.sol.matri.vbi dicit quod publica ⁊ priuata vtilitas po
test quatuor modis capi.quedam est vtilitas publica que affert suã vtilita-
tem in cõmuni,⁊ particulari.vt.l.j.§.huius studij.ff.de iusti.⁊ iure quedã af
fert suã vtilitatẽ in cõi,sed non in particulari.vt q habet camera fiscalis.vt.
l.vtilitas.C.de priuileg.fisci.Tertia est vtilitas priuata principaliter,sed pu
blica dicitur:quia respectu vniuersi,publica est.vt quia mulieres sint dotate
vt.l.j.ff.sol.matri.Quarto modo etiam dicitur publica,que est principaliter
priuata:sed ideo dicitur publica:q2 affert vtilitatem respectu vniuersi:sed in
particulari affert suam vtilitatem separatim:ita qd vni,⁊ non alteri:vt quod
omnes sint locupletes:q2 reipublice interest.vt instit.de his qui sunt sui vel
alie.iuris.§.penulti.ita dicit Barto.in.d.l.j.vel etiam dicas quod aliud est
publicum autoritate ⁊ vtilitate:vt munus magistratus ⁊c.aliud est munus
autoritate publicum:sed vtilitate priuatum:vt est in tutore ad vtilitatem
pupilli.vt hic quod not.¶ In eadem gloss.ibi fauore pupillorum ⁊ adul-
to.no.illum tex.in.§.qui accepit.ex quo ibi Dyn.⁊ Barto.notant q genera
lis immunitas Titio concessa non prodest ad munus publicũ,autoritate et
vtilitate personale.Item nec ad realia ordinaria,sed extraordinaria:quod
nota.¶ In gl.non prosunt.in fine.dic tu vt dictum fuit in dicto.§.hodie.et
6 habet plene in.l.penul.C.de adopti.¶ † Sic in feu-
do filij adoptiui non habẽtur p filijs:q2 nõ succedũt
in eo.vt in.c.j.§.adoptiuus.si de feu.cõ.sit inter do.⁊
agna.vas.⁊ facit.l.fideicõmissum.ff.de cõdi.⁊ demon
stra.⁊.l.si quis ita.§.j.ff.de leg.ij.⁊ qd notat ibi Dy.
7 ⁊ Barto.⁊ Ange.⁊ moderni.¶ † Qd etiam facit si
bastardus est legitimatus,an prosit.de quo tamen p
Dy.⁊ Bart.in dicta.l.si quis ita.§.j.de lega.ij.nam
spurius nõ legitimatus clarũ est qd nõ prodest:nec
in numero liberorum cõputatur.vt.l.ij.§.legitimos
ff.eodem.⁊ no.C.de his q nume.libe.l.iij.lib.x.Quia
non sunt nominandi filij.autenti.ex cõplexu.cum ibi
notatis p Cyn.Bar.⁊ doctores.C.de incest.nupt.⁊
in corpore vñ sumitur.¶ In glo.defuncti.in fi.dic ⁊
est ratio:quia vẽter quãdo mere tractatur de cõmo-
do alieno separato,⁊ segregato a cõmodo ventris:nõ
habetur pro nato.vt.l.qui in vtero.ff.de statu homi-
num.¶ In glo.in acie.in fi.quid si extra aciem mo-
riantur.dic qd non prosunt.vt.l.in bello amissi.ff.eo-
dem.¶ Quid si fuerint vulnerati in acie,sed post-
ea domi mortui sint:an prosint.Joan.fab.dicit quod
non ar.ff.de incen.rui.naufra.l.si quis ex incendio.
facit.l.cum actum.⁊ quod ibi Barto.⁊ docto.ff.de
negotijs gestis.⁊.l.non solum.§.sed vt reprobari.et
quod ibi Ange.⁊ Barto.⁊ moderniores.ff.de noui
operis nuntia.sed contrarium est verum.vt.l.huic
scripture.et.l.ita vulneratus.ff.de lega.acqui.⁊ quod
ibi per dominum meum do.Flo.⁊ notat Bart.sin-
gulariter in.l.qd ait lex.ff.de adulte.de quo vide que
scripsi in tractatu meo maleficiorum.in gloss.in ver.
platea communis.¶ Et sic facit.si statutũ est qd sti
pendiarijs emendari debeant equi mortui in acie.qd
si equus letaliter vulneratus sit in acie:licet postea ex
vulnere domi moriatur:debeat emendari.Sed Jo-
an.de pla.sm Dyn.late in.l.bello amissi.ff.eodem ti-
tu.tenet contrarium:quia quod dictum.s.per.l.huic
scripture.cum similibus procedit de iure cõmuni:ve
rum quia statuta non recipiunt interpretationẽ:põt
dici qd dicti equi non debent emendari.quia non est
de propria significatione vocabuli.sed Uber.de bo.
ibi refert Barto.tenuit id qd dixi.s.secundum Jo.
de pla.per supradicta iura:nec obstat iste textus q2
hic tractatur de priuilegio:in alijs predictis legibus
agitur de iure communi:quod fortius est q̃ȝ speciale
priuilegium.⁊ ideo magis attenditur:vt in aut.de nõ
alienan.§.quia vero verosimili.Sed ista rñsio non
placet Bar.in.d.l.in bello.q2 idẽ inuenit in qõne pre
dicta:q2 nõ dȝ ei emẽdari equus de iure cõi:sed ex for
ma statuti.igit ⁊c.⁊ allegat Rap.qui idem tȝ ⁊ istud
8 cõiter obseruat.¶ † In gl.per gloriã.ibi.§.in collu-
ctatiõe.qd si fili⁹ ingressus est religionẽ.an psit patri
videt qd nõ:q2 est mortuus mũdo.vt.l.deo nobis.C.
de epis.⁊ cler.⁊ extra aciem principis.igitur ⁊c.Sed
contrarium tenet Joan.de pla.quia si in acie princi-
pis mortui prosunt,multo magis illi qui dicuntur
mortui pro seruitio dei.pro quo facit glos.in.l.miles.
ff.de re iudi.in prin.¶ In ea glo.ibi.l.j.§.j.in fi.ff.de
ꝯtab.dic vt ibi plene per Bart.nam secus videtur si
quis filius esset capt⁹ ab hostibus.nã ille viuit:⁊ psu-
mitur viuere:lȝ non sit capax.vt.l.j.§.si ex tribus.ff.
de ꝯtabu.quia est spes postliminij.ita dicit Barto.
d.§.ex tribus.de contratab.⁊ idem dicerem nõ tm̃ si
ingressus fuerit religionem:puta beati benedicti:sed
etiã si fuerit ingressus religionẽ beati Francisci:qui
in oibus,⁊ tam in cõi q̃ȝ in particulari est penitus in-
capax:⁊ habetur penitus p mortuo.vt voluit Bart.
in.d.§.pe.de q late p dñm meũ dñm Joan.de imol.
l.j.ff.de testa.per Bal.⁊ Sali.in.l.deo nobis.in pnc.
C.de epi.⁊ cle.facit.l.ex ea pte.cum ibi no.per Barto.
⁊ doct.de ver.obli.⁊ qd plene no.per Barto.⁊ doc.in
l.gallus.i.§.⁊ qd si tm̃.ff.de li.⁊ posth.quia saltẽ mor
tui sunt in bello ⁊ acie dei.vt dixi igitur.⁊c.vt.ar.glo.
in.d.l.miles.in princ.⁊ qd ibi dixi.ff.de re iu.facit qd
no.Bar.in.d.l.proxime.ff.de his que in testa.delen.

SVMMARIVM.

1 Vtilitas fisci præfertur priuatæ vtilitati.

a Item diuus. [a] Procurator fisci excusatur a tutela vel cura

a ¶ Itẽ diu⁹.Hic incipit scda pars in qua psequitur materiam prime ptis.in illo.§.pone sic casum.dñe,iã vidi qualiter excusantur ab onere tutele vl' cure:nũ qd pluribus modis poterit cõpetere excusatio?Rñdetur qd sic.nã diu⁹ marcus rescripsit in semestrib⁹ suis administrãtẽ res fiscales durãte administratione posse se ab onere tute.vel cure excusare.not.q procurator fisci excusat a tutela vel cura q̃diu negotia imperatoris administrat.Et hec dicuntur vsqȝ ad ver.Item qui absentis.

a ¶ Item qui reipub. Hic incipit tertia pars in qua sic pone casum. Titi⁹ cã reip. absens, datus est tutor vel curator: queritur ab imperatore, an possit se ltime excusare. Rñ. imperator. q q absentes cã reip. dati sunt tuto. vel cura. ab onere administrationis tutele vel cure excusantur.

¶ Not. q causa reipu. absentes excusantur: vsq ad versi. & si quis. In quo sic figuratur casus: vidimus qualiter absens datus tut. vl' curator, rei pub. causa abesse incipiat: an similiter excusatur. Rñ. dominus impera. q nõ solum illi q in absentia dati erãt possunt excusari: sed ẽt si pmo fuerant dati tutores, vel curatores, et postea ceperunt abesse causa reipubli. a tutela, vel cura excusantur. et interim curator loco eorum dat: quibus reuersis curator eorum subrogatus desinit curator esse: et ipsius administrationis onus recipiunt: nec in casu isto, post reuersionem anni, hñt vacationez. vt papinianus. lib. vj. rñsorum scripsit. Hoc eñ spatium indulget his, qui post reuersionem ad nouas tutelas vel curas vocant: nõ autem eis, qui pstine administrationis onus recipiunt.

¶ Not. quod absens reipubl. causa, durãte absẽtia excusat ab inchoata tutela: quã reuersus cogitur assumere: & h vsq ad v. & qui ptãtem &c. Frãci.

b ¶ Et qui ptãtez. Uisum est superius de pluribus personis: qualr se possunt excusare a tutela vel cura: nunc queritur a dño imperat. an sunt alie persone que possint excusari? Rñd. impera. quod nõ solum pdicti, a tutela vel cura excusantur: sed etiam qui aliquam ptãtem habent: vt prefectus vigilũ, vel annone: quia tunc illi a susceptione tutele vel cure durante officio suo se possunt excusare. vt diuus marcus scripsit: sed tutelam susceptam, occasione potestatis, non possunt deserere.

¶ No. quod iurisditionem habens a tutela suscipienda excusatur: licet susceptã non deserat.

¶ Not. q quedã impediunt ꝯtrahẽda, que nõ dirimuntur iã contracta.

c ¶ Item propter litem. In hoc. §. sic pone casum. nunquid si aliquis da-

hoc dicit. ¶ No. q ille q hz offm̃ de publico, dũ du
rat dcm̃ offm̃, hz excusationẽ a tutela: & sic ab offõ pu
blico, autoritate, sed vtilitate priuato. ¶ No. q impe
1 dimẽto finito finito finit immunitas. ¶ † Not. ex isto
§. q vtilitas fisci & sic publica autoritate & vtilitate p-
fert vtilitati puate: lz autoritate publica. de q̊ late per
bar. in. l. j. ff. so. ma. ¶ In gl. semestrib⁹. ibi studio. dic
p hoc facit supra in proemio in pnc. & ibi dixi. ¶ In
gl. administrãt. dic idẽ si administrãt alia bona pnci-
pis: lz nõ fiscalia. vt. l. administrãtes. i pn. ff. eo. facit. l.
bñ a zenone. C. de quad. pscr. & . l. apd iul. §. fi. ff. de le. j.
& sic no. q isti factores possessionũ & bestiarũ illustris
simi pncipis dñi marchionis astẽsis, sunt immunes a
tutela. qd not. & dic q nõ tm̃ a tutela deferẽda. sz ẽt a
delata tpe decrete administratiõis rerũ fiscaliũ excu-
sant. vt no. tex. & ibi bar. i. d. l. administrãtes. sz a tutela
icepta iã, lz postea fiat administrator pncipis, vl' rei fi
sci, nõ excusat. vt no. ff. e. l. ppter magistratũ. & . d. l. ad-
ministrãtes. scdo rñso. Et idẽ si hz aliud offm̃ publicũ:
vt q̃ sit iudex duodeciz sapiẽtũ ferrarie, vl' sit assessor.
vl' absens reipublice cã. vt. d. l. administrãtes. q̃ excu-
sat a tutel' nouis. vt. i. primo. §. & sic ẽt a publicis mu-
nerib⁹ excusant. vt. ff. d vac. mu. l. his onerib⁹ i fi. & . ff.
de iur. imu. l. semp. §. negotiatores. & dic vt ibi in glo.

SVMMARIVM.

1 Paria sunt abesse causa reipu; vel esse de proximo absentaturus.
2 Licentiatus an gaudeat beneficio doctorum,
3 Licẽtiati dũtaxat, gaudẽt priuilegijs quib⁹ & doctores potiunt, quia & ipsi docẽt, & militãt p repub.
4 Licet licẽtiati i vtroq iure, præcedãt licẽtiatũ i altero, tñ nõ pcedũt doctorẽ i iure cæsareo, aut põtificio.
5 Si qs primo loco fuerit effect⁹ licẽtiat⁹, & successu tpis doctor fuerit effect⁹, pcedet doctorẽ effectũ medio,
6 Ambasiatores excusantur à muneribus publicis.

a **Item qui reipublicæ.** [a] Absens cã reipublicæ a tutela, vel cura noua in totum excusatur: ab antiqua autem durante absentia. h. d. ¶ No. impedimẽtũ reipublice pstare vacationẽ a munere de nouo: nõ aũt a iam cepto finiendo.
¶ Not. q qñ tutor abest reipub. cã q datur curator.
¶ Not. ibi on⁹ tutele. q tutela est on⁹ de quo dixi. s. i
pn. ¶ No. q imunitas a tutelis ẽ de nouo aduenienti-
1 bus, nõ aũt de iã aduẽtis. ¶ † In gl. absunt. i fi. no. q
paria sunt abesse cã reipublice, vl' eẽ de primo absen-
tatur⁹. paria sunt eẽ, vl' de primo sperari oĩno eẽ. vt. l.
pe. & qd ibi Bar. & Bal. ff. de test. mil. sec⁹ si d primo
absentatur⁹ eẽt: sz lõgo tpe staret i ciuitate: q̃ interim
nõ hrẽt vacationẽ a tutela, añq recedat, vl' ppararet
se ad recedẽdũ. ff. ex q. cau. ma. l. q mittũt. §. si mlier. & .
2 ff. de leg. l. legato. ¶ † Qd facit, an licẽtiatus q est ad
sui libitũ cingẽd⁹, & doctorãd⁹, gaudeat bñficio docto
rũ. de quo vide Bar. Bal. & Ang. in. d. l. penul. sz bal.
in. l. j. ff. solu. matri. tz q si priuilegiũ est cõcessum do-
ctori: nõ intelligit cõcessum licẽtiato: tñ dic vt ibi per
eum in ver. quid si filius non est doctor.
3 ✻ ADNOTATIO. Licẽtiati dũtaxat,
gaudẽt priuilegijs: qb⁹, & doct. potiunt, q̃ et ipsi do-
cẽt, & militãt p republica & i fauorabilib⁹ hñr p doct.
fm Bal. in. l. j. col. pe. sol. ma. & hãc opi. exclamat cõe,
Alex. i. l. mulier. §. nũc dubitãdũ ad trebel. qd pcedit
quoad priuilegia ratione exercitij concessa, hinc vi-
dem⁹ in curijs eque licentiatũ admitti, quẽadmodũ &
doctorem, secus quoad priuilegia ratione dignitatis doctoree concessa. vt
pbant Recentiores auenionẽ. in. l. centurio colũna sexta, versi. sz dubiũ est.
4 nume. 18. de vulg. et pupil. in pãdectis, † hinc licet licentiali in vtroq iure, p-
cedant licentiatum in altero, tamen non pcedunt doctorẽ in iure cesareo aut
põtificio q̃ habens plures gradus, quorum nullus p se sufficit ad preceden
dũ, aliũ nõ precedet, virtute omnium ipsorum. Nicolaus boerius in tractatu
5 de autoritate magni ꝯsilij in versi. de hoc verũ nume. 96. sz ibidẽ, nu. 93. † qd
si quis primo loco fuerit effectus licentiatus, et successu temporis doctor
fuerit effectus pcedet doctorẽ effectũ medio tpe. Reprehẽdendo iasonẽ in le
ge morib⁹, §. pri⁹, in altera lectiõe de vulgari. in pãdectis pdicit Ant. Cai⁹.
¶ In glo. excusant. in fi. no. gl. que enumerat tẽpus vacatiõis illius qui mi
litauit: quã tene mẽti. ¶ In gl. excusant. in fi. no. q tale bñficiũ excusationis
non dat ipso iure absenti cã reipublice. sed ita demũ cõcedit, si vult, & petit.
& nõ sufficit hoc: nisi etiã puiderit indẽnati pupilli de alio administratore: si-
cut dicim⁹ in tutore: q̃ finita tutela nõ liberat, nisi petat puideri de curatore
6 vt dixi. s. q. mo. tu. fi. §. j. & facit. l. j. ff. q pe. tu. ¶ † Inducit iste tex. p Joan. de
pla. q a munerib⁹ publicis excusant ambasiatores p republica. ¶ Et idez
si est de primo iturus, & iã pparat se ad eũdũ: vt. l. si ab hostib⁹. §. fi. ff. ex qui.
cau. ma. facit tex. cũ gl. in. l. si pecuniã. in prin. ff. de cõdi. ob. cau. Et eodẽ mõ
excusant eoꝝ socij & ministri: nã priuilegiũ alicui ꝯcessum, intelligit ẽt esse p
missum, & cõcessum eius socijs, comitib⁹, & ministris. intra numerum tñ sibi
cõcessum. vt. ff. eo. l. administrantes. §. j. quod similiter notandum est.

SVMMARIVM.

1 Committenda multa impediuntur, quæ iam commissa non impediuntur.
2 Absentia causa reipubli. præstat vacationem a tutela,

b **Et qui potestatem.** [b] Habens publicam potestatem a tutela noua habet excusationem: sed non a iam suspecta. h. d. ¶ Nota. q officium cum administratione publicum autoritate & vtilitate prestat excusationem, a munere inferiori, videlicet tutela, munere publico autoritate, sed non vtilitate,
1 ¶ † No. q multa impediuntur committenda, que iam commissa non impe
diuntur. facit. l. patre furioso. ff. de his qui sunt sui, vel alieni iuris. No. ibi de-
serere. q etiam ex munere publico supueniẽti qs nõ põt se eximere ab onere
2 tutele iã incohoate. ¶ † No. etiã q lz absentia cã reipublice pstet vacationẽ a
tutela iã suscepta durãte absentia. & sic durãte occupatiõe circa rẽpublicã vt
s. prio. §. tñ potestas nõ pstat aliquo tpe vacationẽ a tutela iã suscepta. & sic
pl⁹ vacationẽ pstat absentia cã reipublice, q potestas, siue magistrat⁹ psens.
Et est rõ. q̃ p absentiã magis impedit: nec aliq̊ mõ p se reb⁹ pupilli supesse
põt: sec⁹ qñ haberet simpliciter magistratũ sine absentia: q̃ posset vider, & i
telligere facta pupilli. qd est verũ. si potestas, siue magistrat⁹ nõ impediret:
q n etiã tutelã gerere posset: al's haberet ẽt a iã suscepta tutela vacationẽ. vt. l.
tutele. C. de vaca. mu. li. x. Et hoc claꝝ qñ potestas siue magistrat⁹ ẽ ad tẽp⁹
finaũt ppetuo, vel ad beneplacitũ, qd iudicat ppetuũ: tũc in totũ etiã a susce
pta excusat. vt. l. iurisperitos. ff. de excu. tu. in principio, & in locũ talis tutoꝝ
tũc habẽtis magistratũ, alius dabit. arg. l. penulti. §. fi. & ibi Bar. ff. de vaca.
mu. & facit. l. si lõgius. §. j. ff. de iud. & q ibi notat Bar. ¶ In gl. potestatẽ ibi
lege administrãtes meli⁹ facit. l. athlete. §. gẽtiũ. ff. eodẽ. vbi bar. disputat an
officialis public⁹, vl' antiani, & alij habeãt vacationẽ, & immunitatez a gabel
lis. & cõcludit q a collectis ordinarijs nemo habet immunitatẽ: sz ab extra-
neis sic: qd nota. dic vt ibi: & hoc fm Jo. fab. in maiorib⁹ magistratib⁹, & ma
gnarũ ciuitatũ: secus in aliquo municipio: vt. d. l. athlete. §. remittit. ¶ Itez
pdicta vera sunt, qñ est talis magistratus cũ administratione. vt. l. nõ tantuz
§. sane. ff. eo. secus si esset sine administratiõe. vt. l. spadonẽ. §. scire. ff. eo. in gl.
fi. ibi. s. §. proxi. dixi: ideo ibi est aliud. vt dixi. s. in tex. & vide not. in. l. ppter
magistratus. in fi. ff. eod.

SVMMARIVM.

1 Iudicium & lis inter tutorem & pupillum esse possunt,
2 Tutela propter magnam litem finitur,
3 Accusare aliquem de aliquo crimine de quo tertia pars bonorum veniret publicanda, dicitur capitalis inimicitia,

c **Item propter litem.** [c] Propter litẽ quã quis habet cũ pupillo, nemo excusat a
1 tutela, nisi sit omniũ vel maioris partis bonorũ. h. d. ¶ † Not. q
põt eẽ iudiciũ & lis iter tutorẽ & pupillũ, ẽt durãte tutela. & p ꝯsequẽs lz ma
ter sit tutrix filij, & ei⁹ tutelã gerere cepit: tñ poterit petere iteri dotes suas: &
erit lis cũ pupillo suo: & tñ remanet tutrix: sz iteri dicte liti dabit curator. vt
2 dixi. s. d pcuratorib⁹. §. j. ¶ † No. q pp magnã litẽ ẽt in ciuilib⁹ finit tutela:
q̃ qñ est lis de oib⁹ bonis, vel maiore parte, habet acsi esset pena aliq corpo
ralis. vt. l. pp litẽ. ff. eo. & ibi bar. ¶ No. q qñ qstio est vni⁹ heredtatis. & sic
de aliq̊ vniuersali, dr esse magna qstio, qd intelligerẽ n de parua hrditate: se-
cus si eẽt de hrditate cuiusdã paupculi. ar. hui⁹ tex. i pri. ¶ In gl. j. ibi cre-
ditorẽ. dic vt in. l. pp litẽ. in prici. & ibi bar. ff. e. & bñ facit qd notat bar. i. l. ath-
3 lete. §. dat remissionẽ. c. ti. vbi dicit † qd excusare aliquẽ d aliq̊ crimine ex quo
tertia pars bonoꝝ veniret publicãda, lz nõ oĩa bona, dr capitalis inimicitia.
allegat gl. i. §. si vo odiosus. i aut. de te. qd facit, qd sicut qñ aliqs alienat oĩa
bona sua, presumit eo ipso factũ in fraudem creditoruz. vt. l. oẽs. §. lucius. ff.
que in

tus tutor hēat litē cū pupillo, vl' cum adulto, poterit occasiōe litis se excusare: R̄ñde q̄ non nisi de oib⁹ bonis ipsi⁹ pupilli, vl' forte de hr̄ditate aliq̄ ipsi pupillo ōlata ꝯtrouersia fuerit. In h̄ eñ casu excusatio habebit locū.

¶ Not. q̄ ꝓpter litē quā qs cū pupillo h̄z: nisi fuerit de oibus bonis: se nō excusat hec dicunt vsq̧ ad. §. itē tria onera.

a ¶ Itē tria onera. In h̄. §. adhuc ꝓsequit Justi. materiā suā, ⁊ multiplicat modos qb⁹ excusant tu. vel cu. ¶ Uñ sic pone casū. Dñe nūqd sūt adhuc plures modi qb⁹ tut. vel cu. ab onere admīstrationis poterūt se excusare: R̄ñ. q̄ sic. Nā tria onera tutele vl' cure non affectate quandiu administrāt, tribuūt excusatiōnē: ita tñ ī casu isto ītelligenda sunt tria onera. vt tut. vl' cu. plurium pupillor eiusdē hereditatis. vt puta. fratrū vel nepotū, ꝓ vna tutela ꝯputet. Nā nō numer⁹ pupillorū, s; separatio p̄rimoniorū facit ples tutelas, ⁊ ñ solū p̄dictis modis locū h̄z excusatio.

¶ Nota q̄ on⁹ q̄d qs subijt spōte, nō videt on⁹: ⁊ h̄ vsq̧ ad v. s; ⁊ ꝓpter.

ADDITIO.

b ¶ Quod facit. ad istō ō istis ambasiatorib⁹ ꝓcurātib⁹ sibi ambasiatā. Si aliqs casu eis accidit p viā, mittētes ñ cogunt reficere dāna: eis īputet ex q̄ ꝓcurauerint, ita cōcludit bar. in. l. iter cās. §. ñ oia. ff. mā.

c ¶ S; ⁊ pp. Titi⁹ volēs facere testm̄ Meuiū suū vicinū pauperē, ⁊ adeo in reb⁹ tenuē, vt non habeat vñ viuat, nisi ex suis operibus, in suo testō fi-

que in frau. cre. ita etiā si alienat maiorē partem bonorū. ista est glo. ordi. in. l. nomē. §. j. ff. de lega. iij. ⁊ idē si alienaret meliorā mēta. facit aut. nisi. C. de sol. vt voluit Ang. in. d. l. omnes. §. lucius. ⁊ dixi. j. de ac. §. itē si quis in fraudem. dic vt ibi. ¶ In eadem glo. in fin. dic de hoc vt no. glo. ⁊ doc. in aut. minoris debitor. C. qui da. tu. pos. sed ego dixi. s. de aut. tut. §. si. dic vt ibi ⁊ dixi. j. de actio.

SUMMARIUM.

1 Procurans ire pro ambasiatore, an dicatur abesse, causa reipubli.
2 Officium procurans potest ad aliud publicum inuit⁹ promoueri.
3 Fratres qñ sunt plures in cō i habitātes, si vnus subsistinet onera realia, prodest confratri.
4 Filij duo & duæ tutelæ an excusant à tertia.

a **Item tria onera.** a Tres tutelæ onerosæ diuersorū patrimoniorū nō affectate, tandiu præ 1 stāt vacationē, quandiu durant. h. d. ¶ † Not. b ibi nō affectate. q̄d facit, b q̄ ille q̄ ꝓcurat ire ꝓ ambasiatore, vel ꝓ republica nō d̄r abesse cā reipublice: nec h̄z vacationē ab alijs oneribus, etiā ꝑsonalib⁹. facit. l. q data opa. ff. ex q. cau. ma. ¶ No. q̄ numer⁹ tutelar nō cōputat a ꝑsonis pupillorū, sed a p̄rimonijs. ¶ Not. q̄ tutor pluriū pupillor fratrū, d̄r habere vnicā tutelā tm̄. ¶ In gl. onera ibi vel leuissime vt hic dic. vt. l. 2 spadonē. §. fi. ff. e. ⁊ dic vt ibi. ¶ † In. e. gl. ibi. l. si is. in fi. no. illū casum ƀm Bar. ibi quē dixit eē valde singularissimū. q̄ aliqñ pōt eē vnica tutela tm̄, q̄ p oia equipollet trib⁹: ⁊ tātā vacationē p̄stat, sicut tres onerose tutele quē tex. allegat Bald. in aut. s; nouo iure. C. de ser. fugi. ad statutū q̄d regrit tria furta, vt fur suspendi possit: q̄ aliqñ vnū furtū magnum equipollet tribus paruis: q̄d ē singulare. dic vt ibi p eū. ⁊ quo ⁊ qñ dicat vnū furtū, vl' plura. vide tex. ⁊ Bar. in. l. eū q. §. idem rñ. ff. de fur. ⁊ vide q̄ scripsi in meo tractatu maleficiorū, in v̄bo. ⁊ vestē celestē abstulit ⁊c. ¶ In glo. ibi. l. vxori. §. j. no. gl. ad id q̄d dixi. s. in tex. de procurāte officia, vel p̄ce, vel p̄cio, vel alia intercessiōe: q̄ sibi non patrocinatur, nec p̄stat excusationē quin ad aliud officiū publicū inuit⁹ promoueri possit facit. l. si quenq̧. C. de epis. ⁊ cleri. ¶ In eadem gl. ibi in domo vna esse sufficit. not. q̄ qñ vnus de vna domo ⁊ familia sustinet onus tutele, vel aliud: q̄ omnes de familia sustinere dicuntur. vt. l. diximus. §. fin. ⁊ ibi hoc not. Bart. ff. eo. quod est verum quo ad munera realia. ex quo sequitur, q̄ si statuto cauetur, q̄ non allibratus non audiatur, q̄ si pater est allibratus licet nō filius, q̄ libra patris prodest filio, q̄d est verū, si est filius in potestate. secus, si est filius emācipatus: q̄ non dicitur esse eadē persona cū patre. de quo est glo. ordi. in l. ij. C. qui eta. lib. x. ⁊ not. Bart. in. l. fin. C. de impub. ⁊ 3 alijs substitu. ¶ † Et idem quando sunt plures fratres in cōmuni habitātes ⁊ socij: si vnus sustinet onera realia, prodest cōfratri. vt. d. l. diximus. §. fi. sed predicta non procedunt in onere personali: quia tunc vnusquisq̧ per se estimatur. ⁊ idem si imponitur ratione persone: q̄ tūc libra, vel estimū patris nō prodest filio. vt. l. licet. C. de decurio. lib. x. ⁊ sic debet inspici, an estimū imponatur pro libra, vel solido, vel ꝓ capite. facit quod not. Bart. ⁊ alij do. in. l. iiij. §. actor. 4 ff. de re iudica. facit. l. omnes. C. de ope. publi. ¶ † In eadē glo. in fin. quero ƀm Jo. de pla. si sunt duo filij ⁊ due tutele, an excusent a tertia: dic q̄ non: quia due imperfecte excusationes diuersi generis, non faciunt vnā plenā ⁊ perfectā. vt. l. j. C. qui nume. tutela. secus si sunt eiusdem generis, vt due tutele et due cure. et ibi dicit glo. per. l. excusatur. §. amplius. ff. eodem.

¶ Et intellige q̄d duo diuersi generis non faciunt vnam plenam: nisi cum alijs indicijs. vt not. gl. in. d. l. excusantur. §. amplius. Sed contra hoc facit quod dicim⁹, q̄ vnus testis ⁊ fama aliquādo probat. licet sint diuersi generis. vt not. Barto. in. l. admonendi. ff. de iureiurād. ⁊ non tantum in ciuili. vt ibi. ⁊ est text. cum gloss. in. c. fin. de succes. ab intest. ⁊ notant do. in. l. bone fidei. C. de iureiurād. sed etiam in criminali. vt not. Barto. in. l. j. §. item cornelio. ff. de questio. q̄d est verū i leuib⁹ criminib⁹ ī grauib⁹ nō esse verū: q̄ fama in talibus nō facit semiplenā ꝓbationem: vt not. etiam Bar. in. d. §. item cornelio. in fi. se remittit. ad. l. de mino. §. tormenta. eo. tit. vbi non vult Bar. quod fama in criminalibus faciat semiplenam probationem. ⁊ q̄ fama cum vno teste in criminalibus, non faciat plenā probationem sine alijs adminiculis. voluit Hosti. et Ant. de but. i. c. ij. ⁊. c. preterea. extra de testi. ⁊ facit q̄d no. Bal. in. l. si quis ex argentarijs. §. j. ff. de eden. q̄d dicit Hosti. ⁊ An. de bu. in dictis locis forte verū in delictis manifestis: sed in delictis q̄ committuntur occulte sufficeret fama cum vno teste, omni exceptione idoneo. quod est notandum. sed Sali. in. d. l. j. C. q nume. tute. dicit q̄d ibi quelibet species de per se est imperfecta: s; in casu de teste, vnaq̧q̧ species de per se est ꝑfecta. itē in testimonio. omnes species tendūt ad vnū totum. sed in tutelis est diuersū. igit ⁊c. ¶ Et vt oia habeas, distigue cū q̄rit, an tria onera tutelarum vel minus prestent vacationem ab alijs, vel nō: aut q̄rim⁹ de oneribus tutelar exigui patrimonij: aut magni patrimonij. primo casu, non prestant vacationem vt. d. l. spadonem. §. fin. secundo casu aut omnes, vel altera de dictis tutelis, est oneraria: ⁊ tūc non p̄stat vacationē. vt. d. l. spadonem. §. ciuitatis. Idē puto, si illa que de nouo superuenit sit oneraria. nā tunc prime tres p̄stant vacationē. vt. l. nō tm̄. in prin. ff. eo. aut nulla est oneraria: ⁊ tunc aut sunt tutele affectate, aut non. si sunt affectate, nō prestant vacationē. vt. d. l. spadonē. §. finali. si vero non sunt affectate: aut altera de dictis tribus tutelis, vel omnes sunt modico tēpore duraturę puta sex mensibus, vel minus. ⁊ etiam illa q̄ de nouo cōferri vult: ⁊ tunc non p̄stat vacationē. vt. d. l. non tm̄. in prin. aut oēs dicte tres tutele sunt vlteriori tempore durature. ⁊ tunc aut tres tutele sunt eiusdem p̄rimonij, vel duor patrimoniorū tm̄, aut pluriū: si vnius aut duorū patrimoniorum, non prestant vacationem: si pluriū: ⁊ sic trium, sicut in isto. §. dūmodo sint plura onera ad excusationē eiusdem generis. vt. l. excusantur. §. amplius. ff. e. secus si diuersi generis. vt. l. j. C. q nume. tut. si vero est vna tute. tantū valde onerosa q̄ equipollet tribus, ⁊ ista sola prestat vacationem. vt. d. l. si is. §. fi. ff. eo.

SUMMARIUM.

1 Paupertas præstat vacationē à munere publico.
2 Paupertas, qualiter probetur. nu. 3.
4 Salarium an debeatur tutori à pupillo.

c **Sed & propter.** c Qui probant se esse ita pauperes, quod tutelæ vel curæ superesse non possint, excusant ab eis. h. d. ¶ No. ibi. posse edocere: q̄d allegāti se pauperē, ⁊ īsufficiētē, icūbit on⁹ ꝓbādi: q̄ ꝑsumit q̄libet habilis. ¶ † No. q̄ pauptas p̄stat va 1 cationē a munere publico. ¶ In gl. j. ibi. ff. e. l. paupertas. dic q̄d hoc nō est verū. Primo q̄ hoc nō ꝓbat lege. scdo q̄ on⁹ tutele vl' cure est ꝑsonale, nō reale. vt ff. de mu. ⁊ hono. l. j. §. eq̄ ꝑsonale. q̄d mun⁹ nō iniungit alicui, respectu patrimonij s; ꝑsone. vt. ff. de mu. ⁊ hono. l. cur. §. inopes. ¶ In eadē gl. ibi. l. nōnulli. dic hec expositio est bona: q̄ vt dixi, on⁹ tutele d̄r ꝑsonale: q̄ nō iniūgit respectu p̄rimonij. ¶ In eadē gl. ibi in agro tota die: dic ⁊ hec tenet ex q̄ no. q̄ ille: ꝓ d prie d̄r pauper. d quē op; oi die laborare cū ꝑsona, vt victū ꝓ se ⁊ filijs suis q̄rat. ⁊ p ꝯñs cū sibi victū q̄rere debeat, nō est cōdignū q̄d aliena negotia administrare cogat. facit. l. ꝑses. C. de seruitu. Nec huic determinatiōi obstat. q̄ tutela sit onus ꝑsonale. vt. d. §. inopes. q̄ dico q̄ ille. §. inopes. d; intelligi, quando non est tanta inopia in tutore: qn etiam ipse possit gerere facta pupilli, ⁊ etiam suaꝝ quia sufficit gestioni sue ⁊ etiā pupilli: sed qñ nō pōt superesse, nisi factis suis, ꝓpter maximam paupertatem: tunc habet locum. q̄d hic dicitur q̄ pauptas eū excusat: facit. in. d. l. preses. ac etiam q̄ officiū suum nemini debet esse dānosum. vt. l. si quis ex signatoribus. ff. si quis omiss. cau. testa.

2 ¶ † Queritur qualiter probet pauptas. dic q̄ p̄mo per illum ꝓbāda est, qui paupertatem allegat ad sui fundamentum: siue sit negatiuum, siue sit affirmati-

lijs impuberib⁹ tutorē, aut puberib⁹ curatorē instituit. q̄ret hac a do. impe. an iste Meui⁹ ꝓpter suā paupertatem possit se excusare ab administratiōe hmōi tutele: rñ. q̄ Justi. q̄ qs excusatur a tutela vel cura, ꝓpter paupertatē, si sit adeo paup vt nō possit administratiōi tutele, vl' cure intēdere. s; habeat necesse operari, vt viuat: ⁊ hoc tā diui fr̄es, q̄ diuus marcus rescripserūt: ⁊ hāc paupertatē d; ꝓbare is q ad tutelā vel curā vocatur.

¶ Not. q̄d q̄ dicit probare debet.

¶ Itē nota q̄ quilibet ꝑsumit diues, nisi ꝓbetse pauperem.

¶ Not. q̄d paupertas excusatiōnē tribuit a tutela vl' cura. Fran.

ADDITIO.

d ¶ Dicit pauper. Quis dicat pauper dic q̄d relinquit arbitrio ipsius iudicis ƀm bar. ⁊ alios scribentes i. l. si cōstāte. ff. sol. ma. ⁊ secūdū Jo. and. ⁊ alios in. c. significātibus de offici. deleg. et ibi p do. An. but. vide gl. ij. q. j. ꝓbibentur.

tiuum vt argumentum no. per Bar. in. l. in illa ſtipu
latione. ff. ver. obli. ⁊ ibi habetur ⁊ per doc. in. l. ſi vero
3 §. qui pro rei. ff. qui ſatiſ. cogā. ❡ † Secundo eſſet vi
dendum qualiter paupertas probetur: cum ſit priua
tiua. ⁊ ſic negatiua. dic vt per glo. ⁊ doc. in. lege vbi ad
huc. C. de iure doti. ⁊ plene per Bar. in. lege ſi conſtan
te. in prin. ff. ſoluto matrimo. ⁊ gloſa dicit arbitrio iu-
dicis, ſm̄ qualitatem perſonarum vt no. glo. in aut. ꝑ
terea. C. vnde vir ⁊ vxor. ⁊ ibi doc. ⁊ facit. l. illicitas. §.
ſicuti. ff. de offi. preſi. ⁊ pro hoc quod no. gl. in. lege pre
diis. §. verba. ff. de leg. iii. ⁊ in. l. cum duobus. §. idem
rñdet. ff. ꝓ ſocio. ⁊ aduertas ſm̄ Jo. fa. ꝙ dictus. §. ino
pes loquitur in munere quod in mero officio et obſe
quio perſone conſiſtit: quod de tutore nō poteſt dici.
Unde concludit, ꝙ pauper nō pōt dari: ⁊ ſi datus ſit:
poteſt ſe excuſare. vt hic. non eñ eſſet rationabile, qđ
vnꝰ pauper eſſet tutor, vel magiſtraratꝰ, qui tota die
habet agere de magiſtratu, magna enim eſſet impari
tas, ſi vnus pauper retineret locum vnius baronis, ⁊
pro hoc facit. ff. de muneribus ⁊ honoribus. l. reſcri-
pto, ī prin. C. de cur. fu. l. ſi. §. ſi vero. ⁊ ſuper hoc debet
iudex arbitrari. ſi tamen ſit datus, ⁊ ſe excuſauerit: nō
debet remoueri ſi alias ſit fidelis. ff. de ſuſpe. tu. lege
ſuſpectus. ⁊. ĵ. tit. i. §. fin. Sed aduertas ꝙ non eſt per-
mittendum, qđ ſolus adminiſtret. vt. l. j. de picu. tut.
dic vt ibi. ⁊ facit iſte tex. quod tutor nō debet alimenta
habere a pupillo: quia ſi deberentur ſibi alimenta, nō
eſſet iuſta excuſatio illa: q: omni die opꝫ eſſet in agro
pro victu querendo, cum a pupillo haberet: ⁊ hoc te-
net bartolus in. d. l. athlete. §. tutela. ff. eo. qđ eſt verū
ſi ſtat, ⁊ adminiſtrat in eodē loco quo moratur. ſecus ſi
oportet tutorem alibi proficiſci adminiſtrādo. q: tūc
ſumptum itineris, ⁊ equi, ⁊ victus, ſm̄ qualitatem per
ſone, ⁊ quantitatem patrimonii pupilli deberent fieri,
⁊ reſtitui. vt. l. prima. §. ſi pupillꝰ. ff. đ tut. ⁊ ratio. diſt.
ita dicit Bar. in lege a tutoribus, §. ſi. ff. de admi. tuto.
4 quod no. ❡ † Secundo. ⁊ pſtat argumentum. ꝙ tuto-
ri nō debetur ſalarium a pupillo: quia ſi deberetur ſi-
bi ſalarium, ex illo poſſet ali. vnde propter carentiam
victus non poſſet ſe excuſare. ⁊ iſtud eſt verum regu-
lariter. vt. l. in eos. ff. de tu. ⁊ idem Bartolus in lege a
tutoribus. §. finali. ff. de admi. tut. poteſt tñ ex iuſta cau
ſa a iudice ſtatui ſalarium tutori. vt. d. l. in eos. ⁊ in. l. a
contutoribus. §. ſi. ⁊ vtrobiqꝫ per Bar. poteſt etiā cō
ſtitui ſalarium ex cā, a ɔtutoribus ſuis. vt. d. l. i. §. ſi pu
pillus. ff. de tu. ⁊ ra. diſt. ⁊ no. Bar. in. d. l. in eos. in fine
que omnia no. quia quotidiana ſunt.

a Item propter aduerſam.[a] Infirmitas excuſationem præſtat a tutela vel cura. h. d. ❡ No. ꝙ nō oīs infirmitas pſtat excuſa-
1 tionem a munere publico. ſed illa que ē īpedimento,
vt etiam rebus ſuis supereſſe non poſſit: ꝓ hoc eſt bo
nus tex. ⁊ quod ibi notatur, de citatione ⁊ cen. ꝓla. fa
cta contra infirmū. in. l. queſitum. ibi ꝑ glo. Bar. ⁊ do
cto. fere oēs. ff. de re iudi. ❡ In gl. j. in ſi. dic ꝙ defe-
ctus viſus ⁊ ſic cecitas, auditus, ſermonis, ac intelle
ctus egeſtas, ac perpetua inualetudo. excuſationē tri-
buit impedito, ſm̄ Ray. ⁊ Bar. in. l. poſt ſuſceptum
ff. eo in prin. Concludit ꝙ morbus ꝑpetuus pſtat va-
cationē, ⁊ excuſationē ꝑpetuam ſed tpalis. pſtat ad tē-
pus a tutela iā ſuſcepta. ⁊ interim dabitur curator vt
l. non ſolū. §. ſi quis ita rogatus. ff. eo. ⁊. l. ſe. ⁊ ꝙ morbꝰ
preſtet vacationem intelligit glo. l. i. C. qui mor. ipſo
iure: ⁊ ſic etiam volēs non poſſet admitti. vt. l. lumini-
bus. C. qui da. tut. poſ. dūmodo vtroqꝫ lumine caret:
ſecus ſi altero tantum. vt. l. fratri. C. de excuſa. tu. ⁊ no.
glo. in. d. l. i. C. qui mor. ſed ſuſceptā primo non perdit
ipſo iure ꝓpter morbū ſuperuenientē. vt. ff. đ auto. tu.
l. ⁊ ſi tutor poteſt tñ ſe excuſare. ff. eo. l. poſt ſuſceptaꝫ.
⁊ de tute. l. ꝙ plura. vbi vide ⁊ hoc eſt verū, licet glo.
in. l. i. §. furioſo. ff. de tute. dicat. quod morbus ſuperue
niens remouet a tutela. quod eſt contra iura. ſm̄ Sa-
ly. in. d. lege prima. C. q morbo. Sꝫ vnum nota. quod
morbꝰ podagre nō pſtat vacationeꝫ a munere publi
co: ni ſi talis ſit, ꝙ rebus ſuis ſupereſſe non poſſit: tunc
cauſa cognita. iudex concedit excuſationem podagro.
vt eſt tex. ⁊ ibi no. in lege. fin. C. qui mor. libro. x. ⁊ pre-
dicta ſunt vera in infirmitate propria. ❡ Sed infirmi
tas familie, etiam parentum, non preſtat excuſa-
tionē a muneribꝰ filio. vt. l. fina. C. q mor. lib. x. ❡ Ad b
das ꝙ etiam dicimus iudice, aut eſt īpedimentum le-
ue, ⁊ breui tēpore duraturū: ⁊ tunc nō remouetur. alſ
ſecus. vt eſt tex. ⁊ ibi Bar. in. l. pe. §. ſi. ff. de vaca. mune.
⁊ facit. l. ſi longius. §. j. ff. de iudi. ⁊ ibi Barto.

a ❡ Itē ꝓp aduerſam. Titius in extremis ſue vite cō ſtitutus, Meuiū i ſuo teſtō tutorem aut curatoreꝫ ſuis filiis dedit: q qdeꝫ Meuius adeo infirmitate detinebatur. vt ſuis rebus, ſeu ꝓpriis negotiis intereſſe nequiſſet: iſte Titius voluit ſe excuſare ab adminiſtratiōe hmōi tutele: vel ꝓpter ſuam īfirmititatē q̄ tenebat: q̄rebat a dño īperatore, an iſta excuſatio eum relevaret īmunē ab onere tut. vel cu. Rñ. dñs imperator. ꝙ ꝓpter aduerſam valetudinē, ꝓ quā qs ꝓpriis rebus adminiſtrandis ſupereſſe non poterit: excuſatio locum habebit. ❡ Not. ꝙ ꝓpter aduerſam valetudinem, quis a tutela excuſat. Franci.

SVMMARIVM.

1 Ignorantia literarū excuſat à munere publico.
2 Ignarus literarum an poſſit eſſe delegatus.

b Similiter.[b] Homo ſimplex & ignarus literarū, habet a tutela
1 excuſationem. h. d. ❡ † No. ꝙ ignorātia literaruꝫ
excuſat a munere publico. ❡ Not. ꝙ q̄uis aliquis ſit
ſufficiens, ⁊ diligens ad adminiſtrandum negotia. tñ
ſi neſcit legere ⁊ ſcribere, videtur a munere publico ex
cuſari. vt innuit iſte tex. ſed cōtrarium vult glo. iſta ⁊
eſt tex. in. d. l. athlete. §. penul. ⁊ ſi. Quod facit qđ no-
biles, ⁊ alii negotiorū, ac rerū experti. lꝫ ſint ignari lite-
rarum, pñt eſſe rectores terrarū. ⁊ habere adminiſtra-
tionem officiorū. vt eſt tex. in. l. certi iuris. cū ibi no. per
glo. ⁊ doc. C. de iudi. ⁊ per conſilium eorū aſſeſſorū po-
terunt ferre ſententias. vt ibi no. ❡ In gloſa prima
in fin. dic quod in actibus in quibus requiritur ſcien-
tia literarum, eſſe nō poteſt. vt puta. non pōt eſſe aduo
catus. vt lege ſecunda. C. de poſtu. nec poteſt eſſe iudex
vt in. c. finali de ſenten. ⁊ re iudi. in. vi. in aliis autem, vt
eſt tutela, ⁊ qđ ſit poteſtas ciuitatis Ferrarie, in quibꝰ
requirit magna induſtria adminiſtrandi, eſſe pōt. vt
2 hic. ❡ † Quero. an ignarꝰ literarū poſſit eſſe delegatꝰ
conclude. aut queritur qđ laudabiliter ⁊ conſulte de-
beat: ⁊ dico qđ perito, ⁊ non impito cauſa delegari de
bet. vt in aut. de iudi. §. i. ꝑ rationem ibi poſitam. aut
queritur ſi cōtra factum ſit. an teneat: ⁊ tunc diſtingue
aut in vrbe ⁊ delegatio debet fieri perito: alias non te
net. d. §. i. ❡ Fallit in principe ex certa ſcientia dele-
gante vni imperito: ⁊ ſic de ſciētia principis, de impe
ritia delegati, dꝫ ꝑ reſcriptum apparere. arg. l. quidā
ɔſulebat. ff. de re iud. aut extra vrbē. ⁊ tunc aut imperi
tus hꝫ cauſarum ⁊ negotiorū experientiā: ⁊ tꝫ đlegatio
ar. d. l. certi iuris. ⁊ qđ ibi no. gl. ⁊. c. ſciſcitatꝰ. đ reſcrip.
dūmodo delegans ei vt perito in iure non delegaue-
rit. ar. l. ſi ꝑ errorem. ff. de iuriſ. om. iud. aut non hꝫ cau
ſarū experientiā, ⁊ tunc non tꝫ đlegatio, niſi ſit facta a
principio, ex certa ſcientia. vt. d. l. quidā cōſulebat. ita
dicit Sali. in. d. l. certi iuris. quod no.

b ❡ Siſr. Uidimꝰ ſuperiꝰ q̄liter ꝓpter penuriaꝫ rerū tpaliū ⁊ ſāitatis qs a tutela excuſat: ſꝫ q: ē alia penuaria que dicit ignorantia: ideo q̄rebat a dño īperatore: an īperitia literarum quē poſſit a tut. vl cu. excuſare. Rñ. dominus īper. ꝙ etiā rōne īperitie literarū qs a tute. vel cu. excuſat. Diuꝰ eñ Piꝰ reſcripſit eū q literas neſcit ab onere adminiſtratiōis tutele, vel cure excuſandum eſſe. ❡ Not. ꝙ dictio q̄uis in medio. §. poſita, pt poni aduerſatiue. itē pt poni correctiue, ſine đterminatione. ſ. vt etiā īperiti literarū poſſit eſſe tuto. vel cu. ſi ſint expertes negotiorū. ⁊ h̄ vltimū verius eſt. ❡ No. ꝙ īperitia literarū ſimplicitati connexa, excuſat quem a tut. vel cu. Fran.

SVMMARIVM.

1 Inimicus alicuius præſumitur filiorum.
2 Inimicitia a quibus excuſet.
3 Inimicitia qualiter probetur.

c Item ſi propter inimicitias.[c] ❡ Datus tutor in teſtamento, propter inimicitias, excuſationē habet: qui vero promiſit adminiſtrare, excuſationē perdit. h. d.
❡ Nota ꝙ qui tutelam agnouit, ſe excuſare nequit.
❡ Not. ꝙ ſi dat ī deſpectū, vt illaq̄areť, hꝫ excuſatio
nē. ❡ No. ꝙ ille q promiſit teſtatori adminiſtrare, eo
ipſo ꝙ promiſit, ꝑdit excuſationē: q: fides etiam hoſti
ſeruāda eſt. vt. l. j. ff. de dolo. ❡ In gl. j. ibi dictū eſt.
vt hic dic ⁊ hoc preſumitur niſi recōciliatio interuene
rit. vt. §. dat remiſſionē. verſ. ꝓpter hoc autē. ⁊. l. ath-
lete. ff. eodē. ⁊ hoc obtinet ſm̄ docto. qñ eſt grauis. ſe-
cus ſi leuis. vt. ff. de alimē. leg. l. iii. §. ſi. cū ſequēti. ⁊ qđ
ibi not. Bar. ⁊ no. gl. in. l. licet. ff. de arbi. ❡ In eadē
glo. ibi quando interuenit poſt teſtamentum: dic hoc
ſi ſit grauis. vt ſupra dixi. ⁊ dic quod iſta gloſa eſt in-
dubitanter vera, quando venit offenſa ex parte tuto-
ris dati: quia dans remiſſiue videtur: ſecus ſi ex par
te teſtatoris. vt. dicto. §. dat remiſſionem. Sed gloſſa
videtur ſentire idem, ex quacunqꝫ parte veniat ini-
micitia: quia eo quod tutor datus ſe excuſat, non vide
tur recipere reconciliationem. nec forte deponere ani
mum iratū. prima tamē ſm̄ Jo. fab. eſt magis amica
litere illius. §. tñ tene ſecundā per. l. iii. §. ſuſpectus. ff.
de ſuſpe. tuto. ❡ In eadem glo. in ſi. ⁊ qđ hic dicitur
de capitali

c ❡ Itē ſi ꝓpter inimicitias. Si pater in teſtō aliquē tutorē ꝓp inimicitias dederit: puta ſic dicēdo titiū tutorem filiis meis pupillis do. vt đbitis ſupponať, ⁊ a pupillis admittať: eo ipſo ꝙ pater h̄ expreſſit: iſte Titiꝰ tutor datus, ſe poterit ab onere adminiſtrationis excuſare: ſicuti per ɔ̄riū nō excuſant illi q ꝓmiſerūt ſe patri pupillorū eorūdē tutelā adminiſtrare.
❡ Not. ꝙ creatꝰ tutor vt a pupillo ⁊ creditoribꝰ pupillaribus vexetur tute. excuſat. Fran.

de capitali inimicitia intellige, si sit grauis p.d.l.iij.§.fin.⁊ ꝙ ibi Bar.⁊ ad-
uertas qd iste.§.totus loquitur in tutore testamẽtario, in datiuo.dic vt.j.eo.§.
itẽ ppter.⁊ dic vt ibi. Et q̃uis soleat distingui, ex cuius culpa prouenit ini-
micitia: vt.l.pe.in princ.⁊ qd ibi Bar.⁊ doc.ff.sol.ma.⁊.l.si merces.§.culpe.
ff.loc.⁊ qd no.ibi Bar.Bal.⁊ Sali.hic tñ nõ distinguitur: quia si ex parte crea-
ti tutoris sit culpa, est magis suspectus: vnde dato ꝙ se nõ excusaret, nõ tamẽ
deberet admitti, tanꝙ suspectus: vt.d.l.iij.§.suspectus. ¶ Et pdicta sunt vera,
qñ tractatur de repellẽdo aliquẽ a iure cõi.vt hic: quia inimicitie capitales requi
runtur: secus si tractaretur de priuãdo aliquẽ a premio, vel a lucro: quia tunc suffi-
cit qualiscũꝗ odiositas: vt.l.in testõ.ff.de ma.te.nisi probetur pax ⁊ recõcilia-
tio, que põt fieri, etiã tacite, in testõ: ⁊ relinquẽdo ipm tutorẽ in testõ vel exe-
cutorẽ: vt.d.§.dat remissionem.que recõciliatio fit, ⁊ pbatur multipliciter.iux-
ta glo.j.de iniur.§.fi.⁊ per subsequentia merita: vt.l.in ipsius.C.famil.ercisc.
1 ¶ † Vnũ no.sm Jo.de pla.ꝙ qui est inimicus alicuius, presumitur etiã filio-
rũ, ⁊ aliorũ de familia, ⁊ agnatione sua: vt.l.j.C.si rec.puin.⁊.l.j.ij.⁊.iij.de li.
cau.⁊.l.lex cornelia pia.in prin.⁊ qd ibi Bar.ff.de iniur.⁊ qui facit ligã cum
inimicis meis, psumitur mihi inimicus: vt.l.liberi.C.de inoff.test.sed ibi Sali.
⁊ Bar.in.l.lex cornelia.ff.de iniur.intelligit, ⁊ bene, hoc procedere sm ꝯsue-
2 tudinẽ regionis: quia ista sunt vera in tuscia: sed nõ venetijs. ¶ † Vltimo ad-
uertas sm Joã.de pla.ꝙ inimicitia excusat arbitrũ, a laudãdo.vt.l.licet.ff.
de arbi. Itẽ excusat iudicẽ a iudicãdo: ⁊ ne quis cogatur ire coram iudice inimi
co.l.si pariter.ff.de liber.cau.⁊ procuratorẽ a prosequendo.l.vel ex illa.ff.de
procu.⁊ legatariũ excludit a legato: licet nõ excuset heredẽ a testõ: nisi aliun-
de appareat reuocatio testamẽti: vt.l.hereditas.C.de his qui.vt indi.⁊.l.ex
parte.ff.de adi.leg.⁊ ibi glo. Itẽ repellit testẽ a testimonio: vt.l.iij.⁊ ibi glo.
in ver.inimicus.ff.de testib. Item donatarium ingratũ a donatione.vt.l.fin.
C.de reuo.do.⁊ vide opti.glos.in.l.fideicõ.C.de fideicõ.⁊.l.sororem.C.de his
qui.vt indi.⁊ qd no.Bar.in.l.j.de his qui.vt indi.⁊ in.l.licitatio.§.qd illici-
te.ff.de pub. Que autem dicatur inimicitia capitalis: ⁊ que dicatur inimici-
3 tia grauissima.no.Bar.in.l.iij.§.fi.ff.de adi.leg. ¶ † Qualiter aũt inimici-
tia probetur: videtur Bart.⁊ Sali.in.l.liberi.C.de inoffi.testa.⁊ ad euidentiam
vide omnino Bar.in.l.cum tabulis.§.j.ff.de his qui.vt indi.⁊ Ang.Bald.
Raph.⁊ Imo.in.l.filio quẽ pater.ff.de le.j. ¶ In glo.promiserat.in fi.facit
qd si quis promisit facere executoriã, cogitur facere.de quo Cy.⁊ Bal.in.d.
l.id qd pauperibus.C.de episc.⁊ cle.⁊ no.glo.in.l.vxori.§.j.ff.de falsis.⁊ hoc
no.Bal.ibi in.l.ex sententia.ff.de test.tute. ¶ Et tene menti perpetuo, id qd
no.Bar.in.d.l.ex sententia.de test.tute.qd non est prohibitũ notario scribe-
re, ꝙ ipse sit rogatus de aliqua cõmissione sibi facta a iudice: vt puta est ro-
gatus qualiter iudex permisit sibi, vt recipiat iuramẽtũ talis testis absentis.
vel est rogatus qualiter iudex cõmisit sibi examinationem testium: ⁊ sic ali-
quod onus respiciens officiũ suum.sed Bal.in.l.iusiurandi.C.de testi.⁊ in.l.
iudices.in fi.C.de fide instru.tenet contrariũ: quia non potest esse testis, in facto
⁊ cõmissione sua.sed Ang.in repetitione.l.sciendũ.ff.de ver.obl.tenet opin.
Bar.⁊ vide etiã Bal.in.l.consul.ff.de adop.⁊ de ista.q.vide Jo.an.in.c.cum
quid.de reg.iur.in.vj.⁊ per Jo.de imo.in.l.quidam consulebat.de re iudi.et
in.l.ex consensu in.§.fina.in ver.item adde his que dixi.s.non credi nuntio.⁊
ibi dixi.ff.de appel.⁊ communiter tenetur opin.Bar.⁊ quotidie obseruatur
in palatijs.facit.l.ij.cum ibi not.per Bar.Ang.⁊ dominos meos.ff.de sti-
pula.seruo.quod not.

SVMMARIVM.

1 Ignotus potest dari tutor.
2 Iudex an posit dare tutorem de alia ciuitate, quam sit pupillus.
3 Testis, contrahentes cognoscere debet.

a **Non esse autem.** a Ex eo quod quis non cogno-
scit patrem pupilli, non excusa-
1 tur a tutela.hoc dicit. ¶ † No.ꝙ etiã ignotus potest dari tutor. ¶ In
gl.j.in fi.ista glossa facit ad.q.quidã extraneus datur tutor in ciuitate bono-
nie vni pupillo: ⁊ ille qui datur nullũ hic habet domiciliũ: vtrũ possit dari.
⁊ glos.in.l.neqꝫ.C.qui da.tut.pos.dicit ꝙ non potest dari per iudicem: sed p
testatorẽ sic: sed Cy.ibi intelligit illã gl.si ille qui datur tutor, non consentit:
als sic. Sed iste tex.cũ.j.gl.facit qd imo valet datio ex eo: quia dicit qd potest
se excusare: excusatio enim non competit illi qui non potest esse: vt.j.eo.§.mi
nores.facit ad hoc glo.fi.in fi.ff.eod.Sali.in.d.l.neqꝫ singulariter.tenet glo.
ibi vez qd alienigena, a testatore potest dari: sed non a iudice.⁊ est ratio.quia
iudex dat respectu sue iurisditionis: ideo regulariter in subditos sibi.sed te-
stator nullam habet iurisditionẽ.ideo ita alienigenam.sicut ciuem suum da-
re põt. Tu dic ꝙ sicut pupillus potest sibi domicilium cõstituere corã iudi-
ce non suo, vt possit sibi dari tutor: ita tutor alienigena, qui non est iurisditio
nis dantis, põt dari tutor indubitãter, si domiciliũ in loco sibi cõstituerit, ar.
2 no.per Bar.in.l.j.ff.de tu.⁊ cur.da.ab his. ¶ † Quero an iudex possit dare
tutorẽ de alia ciuitate quã sit pupillus: dic ꝙ non: sed non repertis idoneis.
ibi tunc de alia ciuitate sub prouincia presidi supposita dare põt: sed non ex-
tra prouinciã.vt.d.l.neqꝫ.⁊ ibi Sali.licet gloss.ibi in.d.l.j.dicat contrarium.
¶ Querit ibi Sali.pone qd iudex dedit sibi non subditum: ⁊ ille gessit spõ-
te ⁊ sic scienter.dicit gl.in.d.l.neqꝫ.qd tenetur actio.negotiorum gestorum
qd est verum.sm Salice.ibi: si aliter decreto non consentit.si autem decreto
consensisset, tunc iurisditionem iudicis in se prorogas-
set: vt.ff.de iurisd.omn.iudic.l.est receptum.⁊ ideo te-
net datio, ⁊ teneretur actione tutele.⁊ ita not.in.l.diuus
3 ff.de tut.⁊ cura.da.ab his.quod not. ¶ † Et facit iste
tex.quod non est necesse, quod testis cognoscat contra
hentes. Sed contrarium tenet glo.in.l.fi.fin autẽ du-
bius.C.de iure deli.dic vt ibi per doc.sed dic.si testis
deponit de facto contrahentis, debet eum cognosce-
re: als non.vt not.glo.⁊ ibi vide dñm meum Flori.in
l.iij.§.ij.ff.de testi.⁊ per Innoc.extra de testi.c.inqui-
sitionis.⁊.c.cum causam.vide gloss.⁊ Bal.in.l.fi.§.j.
C.de iure delib.

SVMMARIVM.

1 Inimicitia capitalis quæ dicatur.

b **Inimicitiæ.** b † Inimicitiæ capitales
1 (si reconciliatio non sit
secuta) prestant vacationem a tutela: vel qui
passus fuit controuersiam status a patre pu-
pilli habet vacationem.hoc dicit. ¶ Not.ibi si
capitales.ꝙ non omnis inimicitia prestat vacationẽ
a munere publico. ¶ No.quod ille cui status contro-
uersia mota fuit, non cogitur fauere filijs eius, qui mo
uit sibi controuersiam. ¶ In gloss.j.ibi: si capitalis:
dic vt in aut.si vero.⁊ quod ibi not.C.de testa.que au-
tem dicatur inimicitia capitalis.vide omnino Bar-
to.in.l.iij.§.fina.ff.de adimen.lega.quia intelligitur si
quis interfecerit consanguineam, vel affinem: vt.l.lex
cornelia.ff.de iniu.⁊ idem si non occidit.sed de capita
li crimine accusauit.vt.l.qui cum maior.de bon.libe.
et ibi idem si non accusauit.sed minatus est se inter-
fecturum.vt not.gloss.iij.in.l.licet.ff.de arbi.⁊ facit.l.
post legatum.§.sunt qui putant.ff.de his qui.vt iu-
di. ¶ In eadem glo.ibi sm Azo.dic argu.C.quan-
do li.se sine iud.vindi.l.j.⁊.l.sacrilegij.§.sunt quidam
ff.de vari.et extraordi.crimi. ¶ In eadem glo.in fin.
dic vt dictum fuit.s.eod.§.item propter inimicitias.
quia omnia que ibi scripsi.hic possunt reperiri: ⁊ con
gruentius.⁊ est differentia inter istum.§.⁊ illum.quia
hic loquitur de inimicitijs contractis cum patre pu-
pilli tantum.ibi de alijs. Item ibi loquitur de testa-
mentario: hic de legitimo, vel datiuo.vt dicit hic glo.
¶ In gloss.item a pupillorum.in fin.ibi.§.amplius
intellige glo.vt ibi habetur: vez ꝙ non per calũniam,
siue calũniose ⁊ studiose.fictitieꝗ mouit questionẽ, vt
excusetur a tutela. Qd facit, si aliquis mouit aliquam
accusationem studiose: vt dicatur inimicus: vt propter
hoc euitet tutelã, qd propter hoc non excusatur. ¶ Qd
prestat argumẽtũ in teste, qñ aliquis accusat studiose,
⁊ percutit eũ alapa vt tanꝗ sibi sit inimicus, excludatur
a testimonio cõtra se, non tamen propter hoc repellitur
a testificãdo ita dicit Bal.in.l.alle.in.d.§.amplius.et
not.Cyn.⁊ doc.in aut.si quis dicatur.C.de testib.⁊ ibi
Bald.⁊ Sali.⁊ pro hoc facit quod not.Barto.in.l.
j.§.cum quis.ff.de questio.⁊ ea.l.j.§.itẽ numero.⁊.§.
si seruus.⁊ pro hoc facit quod habetur in simili per
Barto.in.l.cum tabulis.§.fin.ff.de his que in te.de-
len.⁊.l.j.C.eo.ti.quod no.Bald.⁊ Sali.in.l.liberi.C.
de inoffi.testamẽ.⁊c.

SVMMARIVM.

1 Minor non præsumitur esse sufficiens, in administra
tione bonorum.
2 Maior.lx.annis non cogitur iudicare.
3 Milites nostri temporis cũ non sint in militia, an pos-
sint dari tutores.

c **Item maior.** c Maior.lxx.annis a
tutela se excusat: mi-
nor.xxv.volens, nõ admittitur, idem in mi-
lite militante.hoc dicit. ¶ Not.ꝙ antiquitas p-
stat vacationẽ a munere publico. ¶ Not.qd iterdictũ
est minori.xxv.annis aspirare ad munus publicum.
¶ No.ꝙ quando nominatio non tenet, non est opus
excusatione. ¶ Not.ꝙ incongruũ est illi qui non est
idoneus, ⁊ sufficiens in administratione suorũ bonorũ,
1 cõcedere administrationẽ aliorũ. ¶ † No.ꝙ de iuris

a ¶ Non esse autẽ.
Sz pone ꝙ quis
datus fuit tutor q-
busdã pupillis: et
ipso h solũ addu-
cit in excusationem
ꝙ erat ignotus pa-
tri pupillorũ.nun
qd rõne talis ex-
cusationis ab one
re administratio-
nis liberatur: Rñ.
imperator qd nõ:
nam diui fres re-
scripserũt, non esse
admittẽdã excusa
tionẽ eius, q hz so
lũ p rõne, qd pa-
ter pupillorum igno
tus sibi fuerit.
¶ Not.ꝙ ex quo
qs dicatur nõ esse
pri pupillorũ no-
tus, a tutela mini-
me fit immunis.
¶ Nota ꝙ mali-
tijs hoim est ob-
uiandum.
¶ Not.fidem esse
seruandam.
¶ No.friuolã ex-
cusationẽ esse reij-
ciendam.
b ¶ Inimicitie.po
namus q' qs exer-
cuit capitales ini-
micitias cum pre
pupillorum: nec post
ea recõciliatio in-
teruenit: poterit
se ab onere tuto-
ris, vel curatoris
excusare.et rõ iu-
ris est si aliqs sta-
tus qõnem a patre
pupillorũ passus
fuerit.vel si ille.q.
status moueat.nam
in vtroqꝫ casu, lo-
cum hz excusatio:
⁊ hec dñr vsqꝫ ad
§.itẽ maior.lxx.
c ¶ Itẽ maior.pse
quitur Iusti.mate-
riã suã, multipli-
cando modos ex-
cusationis, vñ po-
ne sic casum.dñe iã
vidi plures mo-
dos, qbus tutores
excusantur. Nunqd
adhuc poterunt
pluribus modis ex
cusari: Rñ.ꝙ sic.
qñꝗ eñi excusantur
rõne etatis, si ma-
ior.lxx.ann.tutor
vel curator da-
tus fuerit, ratio-
ne etatis excusare.

ſe poterit ⁊ nõ ſo-
lum rõne ſenectu-
tis, ſed etiam rõne
minoris etatis ſm
iura antiqua excu-
ſatio locuʒ habet.
Minores eñ̄ .xxv.
ann. oliʒ ab onere
adminiſtrationis
tu. vel cure excuſa
bãtur: hodie vero
ꝑ ꝯſtitutioneʒ no-
ſtrã ad tutele vel
cure adminiſtra- 2
tioñe aſpirare ꝓ-
hibẽtur. intm̄ vcʒ.
vt de cetero excu-
ſatione opus non
ſit. nam ⁊ ſi vellẽt,
nullo mõ admitte
rentur. In conſti-
tutiõe eñ̄ nr̃a ex-
preſſe cauetur. vt
nullus pupill⁹ ad
tutelã legitimam
vocet: nec adult⁹,
Inciuile enim no
bis videt, eos q in
reb⁹ ſuis admini-
ſtrãdis alieno au-
xilio egere noſcun
tur: ⁊ ſub aliĳs re-
gũtur: alioꝝ tute-
lam ⁊ curã ſubire.
⁊ ideʒ in milite, in
expeditione mili-
tari exiſtente, ſer-
uãduʒ erit: vt ipſe 3
ẽt volens ad tutele
vel cure admini-
ſtrationem nõ ad-
mittatur.

¶ No. ꝙ q inha-
bilis eſt circa re-
gimẽ ꝓpriũ, circa
alienum inhabilis
reputatur.

¶ Not. qꝺ miles
ad tutelã aſpirare
non poteſt. Item
grammatici rome
docẽtes grãmati-
cam. ⁊ rhetores, et
medici, ⁊ q hmõi
officiuʒ in patrĳs
ſuis exercent: ſi in-
tra numeruʒ ſtatu
tũ ſunt: ab onere
tutele vel cure ex-
cuſant: ⁊ hec dicũ-
tur in prima parte
vſq; ad illum. §. q
autem vult ſe excu
ſare ⁊c.

preſumptione, minor non preſumitur eſſe ſufficiẽs in adminiſtratione bonorum: ⁊ ideo ſi adminiſtrat, ⁊ leditur, etiã facilitate ſue etatis, licet eſſet dolus aduerſa rĳ reſtituitur: vt. l. ſi. ⁊ ibi glo. ⁊ docto. C. de in integ. reſti. mi. l. nã poſtea. §. ſi minor. ⁊ ibi per Bar. ff. de iureiu. ¶ Not. ꝙ qui eſt ſub gubernatione, ⁊ protectione, ⁊ defenſione aliena, nõ poteſt, nec dʒ aliũ ſub protectione ſua habere: vt hic. ⁊ l. ſic eueniet. ff. de adulte. ¶ Not. ꝙ miles armate militie, militans, nullo modo etiam volens, poteſt admitti ad tutelam: q: armis debet vacare. ¶ In gl. ſuptuaginta. ibi. §. minorẽ qñ autẽ requiratur annus cõpletus, vel ſufficiat ceptus, vel qñ tempus requiratur, de momento ad momentum: dic vt ibi per gloſſ. Bar. ⁊ doc. ¶ † In ead. ibi: l. fina. lib. x. dic ſm Ioan. fab. cum iudicare ſit munus perſonale, quod maior. lxx. annis non poteſt compelli iudicare, nec quod ſit iudex. facit. l. munerum. §. iudicandi. ff. de mune. ⁊ hono. quia maior labor eſt in iudice, qui plura habet agere: ⁊ in plures: q̃ʒ in tutore. ſm Iaco. de aret. ⁊ Pe. idem videtur in aſſeſſore. vt l. ĳ. C. de proxi. ſacro. ſcri. lib. xĳ. ⁊ idem in iudice delegato: vt. C. de aduoc. diue. iudi. l. ſancimus. ſed in teſte eſt ſecus: quia maior fides adhibetur ſenibus, q̃ʒ iuuenibus. vt. l. cum quid. ff. ſi cer. peta. ⁊ ibi no. per Salice. facit ꝙ not. in. l. inuti. ff. de teſti. dic vt in. d. l. cum quid. ¶ In ead. gloſſ. in fin. dic a muneribus autem patrimonialibus, vel miſtis cum onere, nec etas, nec numerus excuſat: vt. ff. de vac. muner. l. ĳ. §. numerus ⁊ ibi gloſ. ¶ In gloſ. fiant. in fin. ſed ab aliĳs muneribus perſonalibus, in quibus non cadit conſilium magis, vel diſcretio. vt facere cuſtodias ſuper muris bononie tẽpore guerre, vel per ciuitatẽ facere excubias, nõ excuſat minor: dũmodo ſit adultus, dũmodo non ſint ſcholares, q in ciuitatibus proprĳs nõ grauãtur cuſtodĳs, vel aliĳs muneribus perſonalib⁹: niſi eſſent maiores. xxv. an. quaſi impator exiſtimet, qꝺ amplius nõ addiſcẽt. iſte eſt tex. ⁊ ibi Bar. in. l. j. C. de eta. li. xĳ. ¶ † In gl. ⁊ in milite: ibi in militia exiſtẽte ex quo no. ꝙ cũ milites noſtri tpis non ſtent in exercitio militari, ꝙ nõ gaudẽt dicto ꝓuilegio: imo inuiti poſſunt dari tutores. de quo ꝑ Cy. in. l. j. C. de iu. ⁊ fac. igno. ⁊ per Bar. in. l. filiuſfa. §. veterani. ff. de ꝓcur. dicit tñ Sali. in. d. l. j. qꝺ ſi ratio ⁊ cauſa que eſt in cõcedendis priuilegĳs veris militibus, vt qꝺ vacẽt armis circa protectionẽ reipu. vt. d. l. pe. reperiat in militib⁹ noſtri temporis. tunc gaudebũt priuilegio antiquorũ militũ: et ſic potius cõſyderat ratio, ⁊ cã priuilegĳ, q̃ʒ creatiõis modus. al's nõ gaudebũt: ſʒ priuilegiũ, ne poſſint tor queri militibus cõceſſum: vt. l. milite. C. de qꝺ. cõpetit etiã militibus noſtri tpis: q: illud rõne dignitatis ⁊ notabilitatis cõceſſum eſt. vt ibi patet. Bal. in. l. j. C. qui bon. cede. poſ. dicit ꝙ licet noſtri milites non habeãt inſignia veteris obſeruantie, tamen habent inſignia noue obſeruantie: q̃ loco veteris ſuccedit: vt in. c. trãſlato. de conſti. ⁊ ideo non pñt carcerari ꝓ debito: ideo non indigẽt bñficio ceſſionis. dic vt ibi ꝑ eũ. ⁊ ad de q̃ dixi. s. in ꝓe. in prin. ⁊ qꝺ dicã. j. de teſt. mil. §. fin. ¶ In ea. gl. in fi. dic ⁊ vide ſimilẽ gl. in. l. pe. ff. ex qui. cau. ma. no. ergo ꝙ milites militãtes habẽt vacationẽ a munere publico. imo volẽtes nõ admittunt: ſed remiſſi a militia an, ⁊ qñ, ⁊ a quibus habeãt vacationẽ: vel non: habet in. l. ſed ⁊ milites. ff. e. dic vt ibi no. gl. ⁊ doc. ¶ In glo. volẽs. in fi. dic ꝙ Ia. de are. ⁊ Pe. dicũt qꝺ hoc nulla lege probat, ꝙ hic dr̃ de quarto gradu. in. d. §. preſbyteros. ſed põt ꝓbari ꝑ aut. ſnia. C. de epiſ. ⁊ cleri. hodie vero immutatum eſt de iure canonico: q: oĩs elect⁹, ⁊ ꝓmotus epŝ, ⁊ monachi, poſſunt ſuſcipere tutelam ex cã pietatis. lxxxvi. diſt. c. ꝑuenit. xv. q. j. c. gñaliter. ⁊ non tñ cogũtur niſi pro miſerabilib⁹ perſonis: qñ ali⁹ tutor nõ inuenit. d. c. ꝑuenit. ⁊ ſic dʒ intelligi. xxj. q. iĳ. Cyprianus. ſed Io. de pla. dicit qꝺ ſicut ſucceſſio ꝓcedit hodie vſq; ad decimũ gradũ. vt no. gl. in aut. de here. que ab inte. §. ſi vero neq; fr̃es. qꝺ etiã vſq; ad dictũ gradũ procedit tutela: q: tutela datur illi qui ſuccedere poteſt: vt. l. j. §. j. ff. de teſt. tut. quod credo verum.

SVMMARIVM.

1 Priuilegio ad hoc, vt quis gaudeat, oportet quod ſit in matricula.

2 Medici, & grammatici excuſantur à tutela.

3 Doctores legentes habent vacationem à tutela.

Item romæ. Docentes grammaticam, vel rhetoricam, vel medicinam, vel romæ, vel in patria ſua, intra numerum deputatum excuſantur a tutela. hoc dicit. ¶ No. ꝙ iſti docentes artem triuialem, habent vacationem a munere publico perſonali. ¶ In gloſſ. j. ibi. item ſi in patria ſua vt hic ſubĳcit. ¶ No. ꝙ non habent vacationem qui legunt alibi q̃ʒ rome, vel in patria propria: q: non eſt in omni loco cõceſſum legi leges, publice: vt dicatur ſtudium vniuerſale, ⁊ priuilegiatum: ſed in aliquibus ciuitatibus tm̃. vt eſt tex. ⁊ ibi gl. in proe. ffoꝝ. §. hoc autem. inter que eſt ciuitas Bononie: ciuitas Papie: ciuitas Peruſĳ. de quo etiam per gloſſ. in. l. ſed reprobari. §. j. ⁊ in rub. C. de ſtatu. lib. vrb. ro. lib. xj. ⁊ in. l. fin. in prin. C. de teſtam. ſunt etiam alique ciuitates que habent, vel ex priuilegio ſpeciali, vt ciuitas Senarum, ⁊ ferrarie. vel ex antiqua ſcientia, ⁊ patientia principis. ita dicit barto. in. l. ſed ⁊ reprobari. §. grammatici. ff. eodẽ. Quedam etiam ciuitates erant q̃ habebant ex priuilegio ſtudium: vt eſt amena ciuitas mea Aretĳ. vbi etiam fuit laudabile ſtudium. vt clare patet in proemio operis Hoſ. quod opus ibi actu legens perfecit: ⁊ tamen per non vſum per. x. annos perdidit tale priuilegium doctorandi: etiam ſtudium generale habendi, ⁊ exercendi: ita dicit de dicta ciuitate mea Aretĳ Barto. in d. l. j. ff. de nundi. ⁊ qꝺ dicatur ſtudiũ gñale. no. Pe. de anc. in cle. dudũ. in ꝓn. de ſepul. dic vt ibi. ¶ In. e. gl. ibi. l. ſi duas. §. ſi. dic ⁊ qꝺ ſint deſcripti in matricu-
1 la. vt ibi patet: nam ad hoc vt † quis gaudeat priuilegio artis, oportet ꝙ ſit in matricula deſcriptus: ⁊ ꝙ ſit
a in numero conceſſorũ: ⁊ arteʒ, bene, ⁊ ſolite exerceat[a]. vt. l. ſcriniarios. ⁊ quod ibi doc. Bald. ⁊ Salice. C. de teſtamẽ. mili. dic vt ibi per eos. ⁊ habetur in. l. ſub pre
2 textu. C. de ſac. ſanc. eccle. ¶ † In ea. glo. ibi. l. iuriſperitos. no. quod legum doc. videntur deterioris conditionis, q̃ʒ grammatici, vel medici: quia etiam legentes in patria, non habent vacationem a tutela, quam habent grammatici in patria docentes. ⁊ dic ꝙ ratio eſt: quia legum doctor preſumitur melius ſcire gerere tutelam, quam grammatici, vel medici: ⁊ ſic fauore pupilli fuit introductum. Sed licet a tutela non habeant vacationem: vt. s. dixi. tamen gaudent decem priuilegĳs: quia excuſantur tam a muneribus ꝑſonalibus, q̃ʒ etiam realibus. ⁊ etiam patrimonialibus: vt l. medicos. ⁊ ibi gl. C. de profeſ. ⁊ med. lib. xĳ. Scꝺo q: inuitus ad iudiciũ trahi vel exhiberi nõ dʒ: etiam in caſu quo alias poſſet trahi: vt. d. l. medicos. Tertio quia habet iuriſditionem inter ſcholares ſuos: ſalteʒ non clericos, ⁊ volentes: in aut. habita. ⁊ ibi not. C. ne ſi. pro pa. ⁊ in proemio ffoꝝum. §. ſi. Quarto quia cum quid per preſidem ſcribit, non frater, ſed pater vocandus eſt: al's penã arbitrariã incurrit: vt. C. de offic. di. iud. l. ĳ. Quinto ꝙ ei ingrediendi curiam principis, non debet denegari ingreſſus: ſed admitti debet: etiã ad ſecreta iudicia: vt. C. de offic. di. iudi. l. fin. §. j. Sexto quia eius teſtimonio ſolius creditur ſuper peritia diſcipuli. C. de aduoc. di. iudic. l. nemini. ⁊ etiam ſuper vita ⁊ moribus. xĳ. q. j. c. j. ⁊ ibi not. Septimo quia vehiculis poteſt vti in vrbe in qua eſt imperator. vbi alias non poſſet. C. de vehi. l. j. libro. xĳ. Octauo quia ex quo per. xx. annos legit in ſtudĳs generalibus: vt eſt Bononie, et Papie: et habeat aliquas alias qualitates, de quibus infra dicendum. l. j. eſt vicarius imperĳ: ⁊ equiparatur comiti, ⁊ duci. C. de profeſ. qui in vrbe conſtanti. l. j. libro. xĳ. ⁊ vide Bartol. et gloſſ. de quo etiam dixi in. l. ſtipulatio. §. ſiue autem. ff. de no. oper. nuncia. Nono quia contra ludos vetitos exercentes eſt executor: vt not. in proemio ffoꝝum. §. illud. Decimo quia eius interpretatio eſt probabilis. ⁊ ei ſtatur: niſi inquantum iuri obuiaret. vt in clemen. j. extra de poſtu. prela. ⁊. C. de legib. l. j. Iſta ſunt verba Petr. de ancha. in cle. ĳ. de magi. ⁊c. ſed Barto. in. d. l. medicos. dicit ꝙ ad hoc vt gaudeat dictis priuilegĳs, de quibus. s. opus eſt vt ſit actu legens: quod credo verum, ne omnibus doctoribus operaʒ literis non preſtantibus: dicta priuilegia intelligantur

ADDITIO.

a ¶ Solite exerceat. ex iſto not. ꝙ matriculat⁹ in aliqua arte, non exercens artem, nõ dʒ gaudere priuilegio illi⁹ artis. No. etiam. in. l. petitionẽ. C. de aduoc. di. iud. in. l. ſemper. ff. de iur. immu. vide Bal. in aut. habita. C. ne ſi. pro pa. in. v. col.

intelligantur esse cõcessa. ¶ † In ea.gl.ibi multũ disciplinati.no.ꝙ doc.multe sciẽtie, q̃uis ñ legãt ĩ patria ꝓpria, tñ hñt vacationem a tutela:q2 vt dicit ibi bal. vbicũq; legãt sunt dec⁹, ⁊ splẽdor patrie sue:⁊ quõ dʒ examinari doctor:⁊ p quos, ⁊ quõ debeat approbari vide.l.pma.§.aduocatos.cũ glos.ff.de vari.⁊ extraor. cog.

SVMMARIVM.

1 Exceptiones plures, & excusationes qui habet, eas simul proponere non tenetur.
2 Dilatio quando datur alicui, vt aliquid faciat, quãdo facere debeat.

a Qui autem. a Proponẽs vnam excusationem, & nõ probãs potest intra statuta tempora, aliã proponere, & probare .h.d. 1 ¶ † No.ꝙ qui hʒ plures excusationes:⁊ plures exceptiones, nõ tenet̃ eas simul ꝓponere. ¶ No.ꝙ habẽs plures exceptiones, ⁊ vnã ꝓponẽs, ⁊ nitens illã ꝓbare, nõ vr̃ tacite arctari ad illaʒ tm̃ defensionẽ, siue exceptionẽ, neq; aliis renuntiare. ¶ Cautela tñ est.ꝙ ꝓtestet̃ saluis sibi aliis:vt.c.pastoralis.extra de excep.⁊ ĩ.c.qm̃ ꝯ.de ꝓba.⁊ no. Bar. in.l.scire oportet.ff.eo.⁊ no.Bal.⁊ Ang. in.l.titie textores.ff.de leg.i.de quo vide q̃ late dicã in rub.ĩ.de ex 2 cep. ¶ † No.ꝙ qñ alicui dat̃ aliqua dilatio, vt intra certũ tp̃s aliqd faciat:sufficit ꝙ intra tp̃s, vel in pncipio, vl' in medio, vel ĩ fine faciat:secus si statueret̃ tp̃s ĩ quo vt cõpareat tali die:q2 illomet die, ⁊ nõ intra tp̃s dʒ cõparere.vt.l.ii.⁊ ibi Bart.C.de tẽp.appel. Sed ĩ casu huius.l.qñ intra tp̃s facit dʒ pars citari.de quo late p Bart.⁊ Ang.⁊ Io.de imo.in.l.qui ante calendas.de ver.obli.ff.de q̊ vide q̃ scribo.ĩ.de acti.§.si minus.vbi pono materiã dilationũ. ¶ In glo.i.ibi:ꝑ per litẽ.§.i.⁊ ꝑ euidẽtia huius.§.scire debes.ꝙ ex q̊ tutor scit se noiatũ, dʒ venire ad iudiciũ intra.l.dies:⁊ excusationes, si quas hʒ, ꝓponere, al's non audit̃.ff.de excu.tu.l.scire.§.qnquaginta.⁊ intra quatuor mẽses ꝓsequi.vt.ĩ.§.pri.⁊ iudex dʒ ad se vocare pupillos:⁊ alios q eos defendere volunt.⁊ dare curatorẽ ad hoc, vel ꝓ se audire.vt.l.i.C.de tẽpo.app.⁊ q ibi gl.⁊ doc. ¶ Extra glos.oppo.⁊ videt̃ s̃m Io.fa.ꝙ.l.dies non currant, ex quo ꝓsequitur alterã excusationẽ:vt.C.de inof.testa.l.cõtra minores.sed rñdeo.ꝙ vbi tẽpus prefixũ est ad aliqd faciẽdũ, si plura sunt remedia, q̃s potest simul ꝓponere, ⁊ prosequi simul, tũc tẽpus nõ currit.vt ibi nisi sciẽter ⁊ calũniose ꝓsequit̃.primo nõ q̃ non cõpetebat sibi:q2 tunc currit.vt.l.cũ quidã. ff.de bo.pos.⁊ semp calũniose petere videt̃, ex quo succũbit. ff.de admi.tu.l.tutor vel curator nisi alias de bona fidẽ appareat.ar.ff.eo.l.qui testã.§.fi.Sed qd si primo casu ignorauit sibi ius cõpetere.videtur q̃ debeat admitti:non obstante lapsu tẽporis.ff.de peti.hered.l.lucius.⁊ ita videt̃ ꝙ hoc casu debeat admitti, post quinquaginta dies.vt no.in simili.C.de excep.l.prescriptiones.⁊ extra de excep.capitulo pastoralis.sed hoc non videtur verum in casu huius.§.q2 forte si de nouo esset accusatio nota, post lapsum tẽporis non posset proponi.⁊ hoc totum fauore pupilli alias deberet admitti:siue tempus esset pfixũ a lege, siue ab hoie. ¶ Quid autem si plures excusationes proposuit ⁊ vnam tantũ probauit.dic ꝙ sufficit, si protestatus est ꝙ se non arctauit ad probãdum nisi necessaria.de quo in .c.licet causam.extra de proba.⁊ plene per glos.in.lege circa. ff.de proba.⁊ plene per Bartoluʒ.⁊ Imol.in.lege diuus.ff.de re iudi.vel etiam forte posses dicere, q̃uis non apposuerit dictam clausulam:quia non potest dicere reus ꝙ sufficit, si probauit vnam causam excusationis.arg.not.in.l.circa.ff.de proba.⁊ facit.l.ii. ff. de appel.⁊ q̃ ibi per glos.⁊ doc.⁊ ibi scripsi.⁊ facit glos. ⁊ ibi Bar.in.l.si quis ad exhibendum.ff.de excep.rei iudi.cogita.

SVMMARIVM.

1 Nominatus ad munus publicum, habet facultatem se excusandi.
2 Ignorantia in dubio præsumitur.

b Qui excusare. b Cõstitutus intra centesimũ lapidem habet.l.dies ad proponendum excusationes a die scientiæ. Cõstitutus vero vltra, habet vnã dietam pro quolibet.xx.miliari.&.xxx. dũmodo nõ sit pauciores quinquaginta.h.d. ¶ No.ꝙ a nominatiõe muneris publici nõ appellat̃. 1 ¶ † No.ꝙ ad noiat⁹ ad mun⁹ publicũ hʒ facultatẽ se excusãdi:dũmodo intra.l.dies ꝓponat excusationem. ¶ Nota ꝙ temp⁹ prefixũ ad excusandũ est cõtinuũ. ¶ No.ibi:ex quo cognouerit. q tp̃s licet sit ꝯtinuũ a lege, vel ab hoie, alicui statutum, currere incipit a die scientie.⁊ sic a principio:⁊ sic quo ad qd dicit̃ esse tp̃s vtile.vt a die sciẽtie incipiat.⁊ quo ad ꝓsecutionẽ dr̃ esse ꝯtinuũ.facit ꝙ habet̃:⁊ q̃ ibi scripsi:⁊ ibi gl.,l.ii. §.dies.ff.qñ appel.sit ¶ Quod facit ad id q̃ dr̃ ꝙ si dãtur.x.dies ad appellãdũ a die late sñie supple, ⁊ scientie, vt hic.ita ẽt dicit gl.in aut̃.hodie.C.de app.⁊ optime facit gl.in.c. cõcertationi.extra de app.in.vi.qualis debeat esse talis sciẽtia.dic vt ibi:⁊ dixi in.§.dies. ¶ No.ibi qualescũq; fuerũt dati.ꝙ ois tutor, ⁊ testamentarius ⁊ legitimus, ⁊ datiuus potest se excusare. ¶ No.ꝙ diete cõputãtur a.xx.miliari.ꝯcor.l.i.ff.si qs caut.⁊ quod ibi no. ¶ No.ibi amplius.xxx.ꝙ non tm̃ datur tempus quo possit ad locũ vero sic pueniri:sʒ etiam longius tẽpus datur, vt possit aduocatos, pcuratores, ⁊ alia conducere, ⁊ preparare. ¶ No.ex si.q̃ inductum ad diminutionem non dʒ ꝓducere augmẽtum:facit.l.legata inutiliter.ff.de le.i.⁊ quod ibi per Bar.⁊ doc. ¶ In glo.appellant ibi.§.si quis tutor. ille.§.soluit ꝯrium.⁊ quare magis appellat̃ a munere publico autoritate, ⁊ vtilitate, quaʒ a tutela ponit Cy. Bal.Sali.⁊ alii.in.l.hi qui ad ciuilia.C.de app.sed Bar.in.d.§.si quis tutor.dicit quod ideo a nominatione publica autoritate ⁊ vtilitate appellatur:vt citi⁹ finiatur:⁊ p ꝯñs citius consulatur reipublice:vbi vertit̃ maius periculum:facit quod no.gl.i.l.i.in.fi.C. de tẽ.app.tu etiã dic vt etiaʒ scripsi in.d.§.si qs tutor. ¶ In glo.intra.l.dies.ibi.l.quinquaginta.dic ꝙ quatuor mẽses habent vt pagãt causam excusationis.i.vt perficiãt, ⁊ ad finem perducãt:nisi consequentes contradicãt:aut facto aduersarii sint impediti.vt ibi sm Ray.Bar.⁊ ibi vide Bartol.de virtute huius verbi 2 peragant. ¶ † In glo.cognouerint.in fin.not.quod in dubio presumitur ignorantia:vnde qui vult dicere de scientia, debet illud probare, nisi publice sciebatur, vel in contrata vbi versatur tutor:vt hic glosa.⁊ similis est gl.in.d.l.si tutor.C.de peri.tuto. ¶ Et vtruʒ scientia, vel ignorantia presumatur.vide singu.Bar.in.lege qui rome.§.duo fratres.in versiculo.tertio quero. an sit verum quod fratres ⁊c.l.iis potest.ff. de acquihere. Quod facit si quis receptauerit bannitum, quẽ publice bannitum sciebat:quod receptans non potest se excusare, quod ignorabat.lege prima.⁊ ibi gloss. et Bartolus.ff.de recept.vide que scripsi in tracta.meo malefi.in glo.⁊ vestem celestem abstulit. ¶ In gloss. excusare ibi in scriptis per libellum. ¶ No. quod licet libellus sit dandus in scriptis.vt authẽtica offeratur.⁊ aut̃.libelluʒ.C.de lit.conte.de quo dixi in.§. dupli.infra.de actio.tamen exceptio satis est quod verbo coram iudice sedente pro tribunali proponatur:et per notarium actorum in scriptis redigatur. per illuʒ.§.oportet.quod not.⁊ ita vult ibi Bartolus.de quo vide quod scripsi.ĩ.de excep.⁊ vide Barto.in lege prima.ff.de exceptio.⁊ idem in propositione excusationis:licet sit per modum libelli:oportet quod in scriptis redigatur. vt ibi. ¶ Quod intellige verum nisi a principio appareat contradictor:⁊ petat in scriptis fieri:tunc licet tale iudicium sit summarium, et parui preiudicii tamen debet talis qualis petitio in scriptis fieri:vt not. Cy.⁊ doc.in lege finali. C.de edi. diui adriani tol.⁊ not.in cle.sepe.de verborum signi.⁊ not.Bartoluʒ in tractatu ad reprimendum.in ver.sine figura iudicii.dic vt ibi. ¶ In glos.xx.miliarium. in fi.dic vt not.glos.Bar.Bal.⁊ Ang.in.d.lege.prima si quis cautionibus.⁊ quõ computetur via:⁊ que via sit tenẽda.ibi ponit Bar.Ang.⁊ Io.de imo.i.l.cõtinuus.§.cum ita.ff.de verbo.ob. Ego dixi.ꝯ.de iustitia ⁊ iur.§.ii.dic vt ibi.⁊ vide Bartol.in lege prima. C.de cur.pub.lib.x.

a ¶ Qui aũt. Hic incipit scda pars pncipalis:in qua sic pone casuʒ.dñe gdã dat⁹ fuit tutor, vl' curator qui multas habuit excusationes, ⁊ varias.⁊ q̃sdã ex illis ꝓposuit:⁊ alias ꝓponere ꝓtermisit: postea excusationes ꝓpositas in ꝓcessu iudicii ꝓbare non potuit. nũ qd alias excusationes q̃s a pncipio nõ proposuit, adhuc ꝓponere poterit:rñdet ꝙ sic.q eni se excusar̃ vult si plures hʒ exceptiones:⁊ q̃sdã ex his in exordio litis ꝓpositas nõ ꝓbauerit alias exceptiones sibi cõpetentes:lʒ ab initio omissas, attamen intra statutuʒ tp̃s ꝓponere, ⁊ ꝓbare nõ ꝓhibet̃.⁊ hoc ĩ scda pte vsq; ad illum.§.qui excusare ⁊c.

b ¶ Qui excusare. Hic incipit tertia ps principalis ĩ q̃ sic pone casuʒ.dñe datus fuit tutor cuidam pupillo:⁊ ego habebam tres liberos in vrbe:vl' q̃tuor in ꝓuinciis: vl' quasdã alias excusationes mihi cõpetentes:vñ a datione tutele volebam appellare: iudex non admisit appellationem meã ⁊ dicatis mihi qd iuris est ĩ casu isto? Ad hoc rñdet iperator:ami ce, iudex iuste ꝯ te pcessit. q ei ab one re administrationis tutele vel cure se voluerint excusare, a bista datione nõ debent appellare imo infra.l.dies ꝯtinuatos connumerandos, ex q̊ nouerint se datos excusationes sibi cõpetentes ꝓ

hẽt corã iudice ꝓponere cuiuscũq; ꝯñs sint, hoc est siue a testatore, siue a iudice, siue a lege, dati fuerint: et hec sunt vera si intra centesimũ miliare loco dati fuerint habitẽt. Alio eni modo facienda est cõputatio:si intra cẽtesimum miliare ab eo loco in quo dati fuerint habitẽt. Tunc eni ꝑ sing.xx.miliaribus donec venerint ad locũ in quo dati fuerũt, ꝯputabit̃ eis vnus dies:⁊ cũ venerint ad eundẽ locuʒ numero resultãti.ex ꝯputatione dierum, ex hñficio legis adiicit̃ spaciũ.xxx.dierũ: intra q̃ poterunt se excusare: sed tñ vt Scevola dicebat in hoc casu, si minor numer⁹ ex cõputatione dietarũ, ⁊ additione xxx.dierum de equtate ita erit facienda cõputatio: vt illi q habitant vltra centesimũ miliare ad suas excusationes ꝓponẽdas nunq̃ minus habeant.q̃.l.dies. ⁊ hec ĩ tertia parte dicunt̃:vsq; ad illũ.§.datus aũt tutor ⁊c.

a ℂ Dat⁹ aūt. hic incipit q̄rta pars, i q̄ sic pone casum, dn̄e quidam in testō suo hn̄ti duo pr̄imonia in puincijs t tutorē dedit: sic dicendo. Titiū tutorem do pupillo meo: modo quero a vobis vt cum teneatur ex illa datione administrare res existentes in alia prouincia in qua habeo domicilium. vr̄ enim mihi quod ipso iure non debeat teneri de administratione existentium in illa puincia: ita q̄ non sit sibi op⁹ aliq̄ excusatiōe. Ad hoc rn̄det Jus. amice tutor in testō dat⁹ ad vniuersum pr̄imoniū pupilli datus itelligitur: vn̄ dr̄ q̄ ipso iure nō est liberat⁹ ab onere admininistrationis alterius prouincie. s3 si vis nō teneri: necesse habes ear̄ noīe te excusare. & hec dn̄r in quarta pte vsq3 ad illum. §. qui tutelam.

a Datus autem. a Tutor simpliciter datus, videtur datus ad totū patrimoniū secūdario vbicunque sit situm. h. d. ℂ De h̄ plene p Bar. i. l. ō pupillo. ff. de tut. & cu. da. ab his. & p Cy. & doc. in. l. j. C. vbi tu. vl̄ cu pe. & ego plene dixi. s̄. q. mo. tu. §. ad certū. & s̄. q da. tu. pos. §. certe. & cōclude q̄ i tutore dato i testō nō vr̄ dubiū, q̄ dat⁹ vr̄ ad totū patrimoniū vt. l. nō solū. §. s q testō. ff. e. & ibi oīno vide Bar. i hac materia. S3 ō dato a iudice est dubiū: q: gl. in. d. §. & q testō. dicit q̄ nō t3 datio, q̄ ad res q̄ nō sunt in territorio dātis. vt ar. l. extra territoriū. ff. de iur. om. iu. & l. cū vnus. §. fi. ff. de bo. au. iu. pos. & l. ij. C. eo. vbi oīno vide Sali. i 5riū videt casus in. l. magis puto. §. illud. ff. de re. eo. & in hoc residet Dy. Cy. & Bar. in locis p̄dictis & s̄. remissiones dedi & istud teneas: q: satis est q̄ iudex ille habeat psonā tutoris subiectā. & ita psonam pupilli: l3 nō oīa sua bona: q: pncipaliter daf psone. vt in copulādis. C. de nup. & qō venit secūdario & i. l. ɔsequētiā nō attēdif vt. l. si qs ob causam. §. j. ff. si cer. pe. facit. l. accessoriu3. de reg. iur. & vide Sali. in. d. l. j. vbi pe. tu. in. ij. q.

b ℂ Qui tutelā. hic incipit qnta pars i q̄ sic pone casum, dn̄e, datus fui tutor cuidā pupillo & administraui tutelā eius: iā puber tate adueniente finita est tutela. mō idē adult⁹ quōda3 pupillus me⁹ me petit in tutorē sibi dari, & iudex me inuitum cogere vult suscipere on⁹ administ. ego q̄ro a vobis qd iuris est in hoc casu: Rn̄. dct iperator: amice iudex ad hoc te cogere non potest. q̄ et tutelam alicuius gessit iuit⁹, curator eiusde3 fieri nō cōpellitur. & h̄ i in tm̄ est veru3. vt l3 testōr q in testō suo tutorem dederit, illū eundē curatore3 se dare adiecerit. tn̄ in hoc casu diuus Seuerus & Ant. rescripserūt illū iuitū nullo mō cogēdu3 eē administratione3 cure suscipe. Item si maritus fuerit dat⁹ curator vxori sue. idē principes rescripserunt eū posse ab onere cure se excusare l3 administratiōi rerum vxoris sue se imiscuerit. & hoc i quinta parte. vsq3 ad illum. §. si quis autem &c.

b Qui tutelam. b Qui tutelam alicuius gessit, nō cogitur postea eiusdē pupilli esse curator. h. d. ℂ No. q̄ q fuit tutor cuiusdā pupilli, inuitus nō cōpellif esse cura. s3 volens admittif: & sic no. q̄ q tutor eiusde3 pupilli postea facti adulti, pōt (si vult) postea esse curator. ℂ No. q̄ curator nō daf inuit⁹ a testatore, i testō. ℂ No. q̄ sufficit si cui vel i paucis amici laborib⁹ cōsulat. ℂ Jn gl. nō cogēdū. in fi. s3 5 hāc gl. opp. de. l. libert⁹. §. pe. & §. nequa. p. ff. e. tit. vbi dr̄ q̄ libertis nō ē oblata excusatio dic aut iste libertus fuit p patronū liberat⁹ spōte: & tūc h3 locū. d. l. libert⁹. C. eo. Et soluit gl. aut fuit. liberat⁹ rōne, fideicōmissi. vl̄ q: fuit ēpt⁹ p pria pecunia. & tūc pt se excusare: ita loquif contrariū.

SVMMARIVM.

1 Statutum in vxore, habet locum in sponsa.
2 Patrimonium dicitur triplex. Et numero. 3.
4 Qñ bonorū paraphernalium vel extra dotem fructus maritus & eius hæredes percipiant.
5 Maritus, an possit esse tutor specialis.
6 Ignorans & absens tutor dari potest.

Idem rescripserunt. Maritus etiam si se immiscuerit in cura vxoris suæ habet excusationem, h. d. ℂ No. q̄ maritus non potest esse curator vxoris sue: & multo min⁹ tutor: q: nō pōt tūc esse vxor, ac ēt postea interdictū est tutori pupillā suā olim in vxorē assumere. ℂ No. q̄ illeg h3 excusationem a munere publico, & ipsum assumit non allegata excusatione: excusationū beneficiū pdit. q̄ no. ℂ † Jn
1 gl. maritū. in fi. no. q̄ statutū in vxore, h3 locū in sponsa: & ecōtra. facit q̄ no. in. l. ij. §. fi. ff. de pri. cre. & l. lege iul. ff. de fun. do. & quod ego dicam. j. de acti. §. fuerat.
2 ℂ † Jn gl. curatorē. ibi l. maritus. dic q̄ triplex patrimoniū vt sic loquar habet vxor. ℂ Primo dotē. & i his marit⁹ ē dn̄s: & disponit: & agit: & ɔuenif vt dn̄s. vt l. doce ancillā. C. de re vēd. q̄ not. ℂ Scdō bn̄a paphernalia q̄ mulier vltra dotē h3, & dat marito. vt. l. si ego. §. i. ff. de iure dot. & i his marit⁹ ē legitim⁹ administrator. & sine aliq̄ vxoris mādato agi & ɔueniri pt. vt. l. fi. C. de pac. cōuentis. & qō ibi per gl. & doc. ℂ Tertio habet bona, & vltra dotē que sibi reseruaf. & non cōcedit marito. & in his maritus nō est legitimus administrator, sed opus est vt ab vxore procurator cōstituatur. Et iste est proprie casus in. l. maritus. C. de procu. facit. l. fi. in prin. cū ibi no. per Bar. ff. ad l. fal. vel in his, vt coniuncta persona. cauēdo tamen, de rato nomine vxoris agere potest: vt. l. ij. §. j. ff. de iudi. sol. que not. ita dicit Ja. bu. in. d. l. marit⁹. & vide Bar. Cy. Bal. & Saly. in. d. l. maritus.
3 ✠ ADNOTATIO. † De istis tribus generib⁹ bonorū, multū notabiliter, & satis cumulate, tractauit Matheus ab afflictis, in decisionibus suis Neapolitanis decisio. xliij. exordienti de tribus mihi occurrit esse
4 dubitandū. nu. j. iij. & seq. † & vtrum, & quando bonorum parapbernaliū, vel extra dotem, fructus, maritus & eius heredes teneātur restituere optime ibi discutit post Bar. & doctores in. l. penul. ad legem falcid. vbi Bar. egregie distinguit, cuius distinctio communiter recipitur, vt fatetur ipse ab afflictis vbi. s̄. col. iij. versi. tamē distinc. Bar. nu. vij. & quod sint tria genera bonorū, vxoris sc3 dotalia, paraphernalia, & extra dotē. & an & quando maritus faciat fructus suos necne cōsuluit Stephanus Bertrandus cōsi. cccxxv. exordientea deo plene, col. j. & sequē. nu. ij. iij. & v. vol. j. primor ɔsilior. Ant. Caius.
5 ℂ † Quero: vtrum maritus licet non possit esse curator generalis. vt hic. an possit esse specialis: ad vnā cām tm̄. & Spe. in ti. de cura. §. vt autem in ver. nūquid vir. t3 q̄ sic. & vide Bar. in. l. j. in fi. ff. e. & in. l. marit⁹. C. de pcu. s3 Saly. t3 5riū: q: eadē rō est in speciali, sicut in gn̄ali. ideo nō debet admitti. vt. l. illud. ad. l. aquil. & sic tm̄ imminet periculū in particulari, q̄tm̄ in vniuersali. & hoc t3 Ja. & Bal. qō approbat Sali. p. d. l. marit⁹. C. q da. tu pos. q̄ loquif indistincte. tm̄ q: etiā curator ad litē p cā pōt reuocari: q: abest, nō est datus, secus est in procuratore: tum etiam q: illis ad quam curator est datus, potest esse magni preiudicij: tu3 etiam q: de datione procuratoris cauetur lege: sed non de curatore: & vxori non expedit vt maritus ad eius litem curator detur cū possit esse procurator per eius constitutionem. & ista opi. videtur multu3 de iure procedere licet forte opin. Bart. propter eius autoritatem obseruaretur in practica. ℂ Jn gl. excusare: ibi oīa sibi remittēt: s3 hec ratio reprobaf. q: eadem rō posset locū habere in pcuratore. & tn̄ pōt esse pcurator. vide bar. in. d. l. j. §. fi. ff. eo qui post aliquas al's rōnes reprobatas, dicit q̄ ratio est: q: reuocatio pcuratoris pendet ex mero, & libero arbitrio ipsius dn̄i. vt. j. mandā. §. itē mādatū. s3 tutoris vel curatoris nō finif: nisi certis modis: vt. s̄. qui. mo. tut. fi. p totū igif &c. & l3 aliq̄n tutor vel curator reuocetur: reuocaf cū infamia. vt. j. ti. j. §. suspectus. & sic scādalū orief in matrimonio, qō esse nō d3. ar. l. ij. C. ne fideiu. do. dē. ista sunt verba Old. licet Ray. ibi approbet in. d. l. maritus. qō no. ℂ Jn ea. gl. ibi. per totum ti. dic q̄ maritus licet non possit esse tutor, vel curator spōse, vel vxoris sue. vt hic etiā si vxor sit mente capta. vt. l. virili. ff. de cu. fur. debet tn̄ petere aliū poni loco sui: vt. l. amplissimi. ij. rn̄. C. eo. tn̄ victricus pōt esse tutor vel curator priuigne sue. vt. C. de cō. tute. l. fi. ite3 socer pōt esse curator nurus sue. vt. l. licet. C. de excu. tu. & l. cum pponas. C. de interdi. ma. vtilius tn̄ est, vt ponat aliu3 loco sui, ne labē infamie incurrat. vt.
6 d. l. licet. ℂ † Jn ea. ibi: ignorāe. no. q̄ absens, & ignorās potest dari curator. Sed contra: quia curator nō pōt dari nisi pn̄s: vt. l. iij. §. si pupillus. ff. de tu. solue q̄ ibi loquitur in curatore, qui datur pupillo ad litē: secus in curatore q daf impuberi. q̄ est munus publicū, q̄ datur inuito fm̄ Dy. p hoc. ff. de curat. bo. dā. l. ij. Jtem inuiti si daf inuitus. ergo & ignorans. vt. l. qui pōt. ff. de reg. iu. & hoc tenet Bar. in. l. illud. ff. de tu. & cur. da. ab his. & hoc tenet gl. in. l. ij. in pri. ff. de cu. bo. dā. & facit. s̄. de satisda. tu. §. pe. ℂ Jn gl. in fi. dic nisi in casibus no. p gl. & doc. in. d. l. ij. & facit quod no. gl. in. l. verum est facto. ff. de mi.

ℂ Si quis aūt. hic incipit sexta & vltima pars in qua sic pone casum, Dn̄e quidam datus fuit mihi tutor: iste tutor ad excusationem suam dicebat se habere tres liberos in vrbe: cum non haberet nisi vnu3, vel duos forte: & iudex admisit excusationem: & ita falsis allegationibus se excusauit: dicatis mihi qd iuris est in isto casu: Rn̄det imperator: amice q falsis allegationibus ab onere tutele se excusauit: non est liberatus ab onere administrationis. imo ex tpe datiōis, nō obstāte excusatione sua quā per falsas allegatiōes obtinuit: de periculo administratiōis tibi tenetur. & hoc in sexta parte.

SVMMARIVM.

1 Sententia lata per falsas excusationes, est nulla.
2 Tutela dicitur onus.
3 Sententia iniustè lata contra quencunq3, an teneat.

c Si quis autem. c Falsis excusationibus excusatus, nō est liberatus. h. d. ℂ No. q̄ falsa allegatio n̄ prodest. ℂ Nota q̄ ei qui per falsitatem obtinuit aliquid non patrocinatur
1 sententia. ℂ † No. q̄ sn̄ia lata per falsas excusationes, vel aliter, est ipso iure
2 nulla. ℂ † Not. ibi: onere tutele: q̄ tutela est onus. ℂ Jn gl. j. in fi. dic vt per Bar. in. l. quid sit falsum. ff. de fal. & ibi gl. quia pluribus modis pprie, & improprie capitur falsum. dic omnino vt ibi per Barto. ℂ Jn glo. onere. ibi C. si ex fal. alleg. per totum titu. nunquid autem minor sit tutus ipso iure aduersus dictam sententiam latam pro tutore ex falsis allegationibus: an sit opus restitutione in integrum glo. & Barto. in. d. l. diuus. ff. de re iudi. dicunt quod etiam sine restitutione fauore pupilli, aduersus dictam sententiam cōseruatur illesus. dic vt ibi. per eos. & ibi vide plene Jo. de imo. & vide Bar. in. l. que agnitis. ff. de excep. rei iud. Sed si tu bene aduertas ad. l. j. C. si ex fal. alleg. loquitur ibi proprie in decreto iudicis: & non in sententia: vt patet ibi: & si iniustum decretum &c. & sic non est mirum, si est ipso iure nullum, latum ex falsis allegationibus, tam contra absentem, quā contra presentem. facit. l. seie egresse. cum ibi not. per Bar. ff. de tut. & cura. da ab his. ita dicit Raph. cu. in. d. l. diuus. dic vt ibi scripsi: sed latius scripsi in. l. si expressim. in princi. ff. de appel. dic omnino vt ibi t'ri. ℂ Jn ead. glo. ibi. C. si ex fal. alleg. l. j. not. singu. quod sententia lata per falsas allegationes, siue contra presentem. siue contra absentem, siue contra defensum, siue contra indefensum pupillum est ipso iure nulla: licet alias lata contra maiorem distinguatur, an sit lata ex falsis.

falsis allegationibus factis scienter, vel ignoranter: an contra presentem, vel cõtra absentẽ: q² contra presentẽ ⁊ scienter factis valet sententia, licet veniat rescindenda restitutionis ope. al's est ipso iure nulla. vt. l. si pretor. §. marcellus. ff. de re iud. dic vt ibi per gl. Bar. ⁊ gl. Bar. ⁊ Ang. ⁊. late Joã. de imo. in. l. diuus. ff. de re iud. ⁊ vide qd̃ ibi scripsi, ⁊ ibi latius scripsi, in. d. l. si expressum. circa prin. q² supradicta nõ sunt omnino vera. vt. s̃. dixi. q². d. l. ⁊ to. ti. C. si ex fal. al. loquitur in decreto iudicis, vt dixi. igitur nõ videt̃ ꝙ sit differentia inter maiorem ⁊ minorem, in sñia, ⁊ de intellectu dicti. §. marcellus. vide late Ange. ⁊ Jmo. in. l. qui rome. §. duo fratres. ff. de ver. obl. facit qd̃ habet̃ in. l. ij. ⁊ fi. ⁊ ibi Baldus. C. si ex fal. instru. ¶ Et aduertas. ꝙ si cõtra maiorẽ sententia gratiosa feratur per pecuniam: est ipso iure nulla. vt. l. venales. C. quando prouo. nõ est ne. ⁊ qd̃ ibi gl. ⁊ doc. si aũt sorde, vel gratia contra maiorez. valet ipso iure. licet veniat rescindenda. vt. l. seruo inuito. §. si pretor. ff. ad treb. ⁊ ibi gl. Bar. Ang. ⁊ Jmo. ⁊ omnino vide gl. Bart. Bald. Ange. ⁊ Raph. ⁊ Jmo. in. l. si is ad quem. ff. de acqui. pos. ⁊ vide bonum tex. cum gl. ⁊ ibi omnino Bal. in. l. qui testã. ff. eo. vbi tractatur quando in sententia inseritur causa que est falsa, an sententia sit ipso iure nulla, vel nõ. ¶ Sed aduertas ꝙ gl. in. l. j. C. si ex fal. alle. idem tenet in verbo non competentibus in. l. ij. eo ti. vbi format hanc questionem. in cõtrarium facit. l. quinquaginta. in pri. ff. eo. ⁊. s̃. ex qui. cau. manu. non licet. §. semel. nam in. d. l. quinquaginta. in fi. dicitur ꝙ si ille qui venit ad proponendum causas excusationis intra quinquaginta dies: ⁊ iudex lapsus in computo pronuntiauit eum nõ admittẽdũ, ⁊ acquieuit sententie, nec appellauit: qd̃ sñia valet. Jtem in. d. §. semel dicitur ꝙ causa que pro iusta est habita: siue sit iusta, siue iniusta: pro iusta debet haberi. gloss. in. l. ij. C. si ex fal. alleg. respondet ad. d. l. quinquaginta. in fi. ꝙ illa lex loquitur, quando contra maiorem fertur sententia. hic quãdo contra minorem. ⁊ hoc est fauore minoris etatis. Sed ad dictum. §. semel. quomodo respondemus: puto ꝙ ad ambas leges possumus respondere, ꝙ omnino non valeat hec sententia, in qua continetur, ꝙ ille tutor est absolutus, propter aliquam causam que est iusta. vt quia non est de causis iudicis positis in hoc ti. ⁊. ff. ⁊. C. eo. ti. ideo potest dici sententia lata contra ius legis: ideo sentẽtia ipso iure nulla. vt. l. j. §. item contra sacras. ff. que sent. si. app. rescin. ⁊ qd̃ ibi not. ⁊ quod dicitur ibi. ꝙ si iudex iudicauit contra tutorem qui volebat se excusare a tutela, ꝙ liberorũ numerus, vel annorum non prestat excusationem, ꝙ nõ valet sententia. eodem modo debet esse per contrarium: si iudex dicit sententiam per tutorem, ex causa non iusta. quia contrariorum eadem est disciplina: nec ob. §. semel. quia vt ibi dixi. cause propter quas potest procedi ad aliquem manumittendum, non sunt omnes in iure posite: sed quedam gratia exempli: vt hic. ⁊. ff. ⁊. C. eodem. cum titu. sequi. vsq; ad titu. de curato. furio. sunt posite omnes cause per quas qnis potest se excusare ab hoc munere: nec reperio legem dicentem quod arbitrio iudicis committatur. ideo hic est pre
3 nũtiatum contra ius legis. ideo non valet: vt. d. §. item cõtra sacras. ¶ † Sz si vultis scire an sententia iniuste lata contra quẽcunq; teneat, necne. vide plene Cy. Guil. de cug. Bar. ⁊ Bald. in. l. pe. ff. de iust. ⁊ iure ⁊ Cy. ⁊. doc. in. l. si ex falsis. in prima oppositione. C. de transac. ⁊ in. l. j. C. de condi. inde. ⁊ Cyn. ⁊ doc. in. l. ignorare. C. de rest. militum. ¶ Jn ea. gloss. in fi. quero quomodo de falsitate agatur. dic ꝙ quatuor modis. vt not. per gloss. Cy. ⁊ omnes doc. in. l. si ex fal. C. de transac. ⁊ no. glo. in. l. querelam. C. de fal. ⁊ no. gloss. ⁊ alios in. l. diuus. ff. de re iudi. ⁊ vide Cyn. ⁊ Barto. in. l. fina. C. si ex fal. instru. ⁊ vide Cyn. plenius in. l. fina. C. de fide instru. ⁊ dom. Joan. de imol. in. l. diuus. de re iudicata. ⁊ ibi aliquid dixi in. l. si expressim. ff. de appellationibus.

a

De suspectis tutoribus [a] *Rubrica.*

☞ SVMMARIVM.

1 Patronus quando accusatur vt suspectus, non debet in tantum agi, vt notetur infamia.
2 Libellus, an debeat dari in accusatione suspecti.
3 Crimen in inquisitione, an sit circunstantiandum.
4 Accusator si deficit in probatione, an in eadem sententia qua tutor absoluit̃ possit accusator damnari de calumnia.

b

SCiendum. [b] Totus iste titulus diuiditur principaliter in quinq; partes. Primo vnde habuit exordium crimen suspecti. Secundo qui possunt de suspecto cognoscere. Tertio qui possunt fieri suspecti. Quarto. q possunt accusare tutorem de suspecto. Quinto quibus causis quis sit suspectus: ⁊ si accusatur de suspecto, quid sequitur. secunda ibi: datum tertia ibi: ostendimus. quarta ibi: consequens. quinta ibi. suspectus est autem. ¶ Et hoc dicit. Crimen suspecti descendit ex lege. xij. tabul. ⁊ pretor rome, ⁊ preses in prouincia de eo cognoscit ⁊ quilibet tutor potest de suspecto accusari. ⁊ etiam patronus: dummodo ei fama conseruetur. secus in alijs hoc dicit vsq; ad. §. consequens. ¶ Nota. ꝙ suspecti tutoris crimen descendit ex lege. xij. tabu. ¶ Not. quod maioribus magistratibus, concessuz est cognoscere de suspecto tutore. ¶ No. quod quilibet tutor cuiuscũq; generis sit, ⁊ sic etiam testamentarius, cuius fides est a testatore approbata, ⁊ datus ex inquisitione. cuius fides a iudice approbata est, vt habetur supra de satisda. tuto. in princ. tamen vt suspectus accusari potest. ¶ Nota quod non tantum alius, sed etiaz pa-
1 tronus potest vt suspectus accusari. ¶ † Not. ꝙ licet patronus accusetur vt suspectus: tamen non debet taliter agi, vt infamia notetur. facit. l. non debet. ff. de dolo. ¶ Jn gloss. j. in fin. vult gloss. dicere crimen suspecti idest suspicio propter crimen quod committit tutor vel curator. ¶ Jn glo. ex lege ibi. respondeo potest dici ꝙ sic. Cyn. ⁊ Bald. in. l. qui crimen. C. qui accu. non poss. tenent istam glo. sed Bar. in. l. j. §. j. ff. eod. in fin. dicit aut accusatur ciuiliter: ⁊ non se inscribit. aut criminaliter agitur. ⁊ tunc aut vt remouetur ⁊ puniatur. ⁊ tunc debet se inscribere: aut vt remoueatur tantum. ⁊ non debet accusator se inscribere: quia est causa ciuilis. ⁊ hoc dicit doctores communiter tenere. nec obstat ꝙ dicit hic gl. de pena infamie. quia per hoc non est locus inscriptiõi. alias sequeretur ꝙ in qualibet actione ciuili famosa deberet se inscribere quod non reperitur iure cautum. de hoc per Cyn. ⁊
2 alios docto. in. l. fin. C. eo. ¶ † Quero. an in accusatione suspecti debeat dari libellus. respondet Cy. d. l. fi. ꝙ sic. si per viam accusationis ordinarie procedatur: si autem per officiuz iudicis: aut a patre imploratur ⁊ idem. vt no. per Cy. in. l. fin. C. de edi. diui. aut non imploratur. ꝙuis forte excitetur. ⁊ sic per viam inquisitionis. ⁊ tunc libellus non est necessarius. vt. l. iij. §. preterea. ff. eod. tit. ⁊ ita etiam tenet Salice. in. d. l. fin.
3 C. eod. ¶ † Quero etiam. an in inquisitione sit crimẽ circunstantiandum ⁊ designandum de suspecto, vt fieri debet in accusatione. glo. in. d. l. j. §. j. ff. e. tenet quod non: veritas est ibi secundum Barto. aut iudex inquirit solum ad remouendum tutorem de tutela. ⁊ tunc non est necesse quod inquisitio contineat crimen determinatum ⁊ designatum, sufficit enim quod iudex dicat. hec est quedam inquisitio, quam facit talis iudex ad videndum vtrum tutor bene administrauerit. ⁊ si inuenerit eum dolose vel culpabiliter gessisse: tunc intendit eum remouere. ⁊ isto modo debet intelligi. Jnnoc. in. c. fin. de purg. canoni. ⁊ tex. ibi: sed si inquirit ad puniendum eum, tunc cum inquisitio succedat in loco accusationis, debet continere crimen extensum, ⁊ certum: sicut accusatio solum. hoc minus ibi: quia non est necessaria solẽnitas inscriptionis. ita tenet Jacob. butr. infra de accu. in princ. ⁊ Barto. in. l. libellorum. ff. de accu. ⁊ in. d. l. j. §. primo. ff. eo. ¶ Jn ea. glo. ibi respondeo in infamia j. eo. §. susplctus. tu dic ꝙ imo iudex quandoq; ex causa poterit commutare dictam penam forte, si ille accusator esset infamis. vel alia legitima causa. vt lege secunda cum glo. ⁊ ibi doc. C. vt intra certum tempus ⁊ lege hodie ff. de pe. ⁊ videtur casus in simili. in lege finali. ff. de in ius voc. ⁊ in. l. j. in fi. cum ibi no. per glos. ⁊ Bartoluz. ff. de pe. ⁊ notant doc. in aut. sed nouo iu-
4 re. ⁊ in lege quicunq;. C. de ser. fugi. ¶ † Quero si accusator deficit in probatione: an in eadem sententia qua tutor absoluitur, possit accusator damnari de calumnia. dic quod sic. vt est casus. ⁊ ibi Barto. in lege athletas. ff. de fal. ⁊ in lege prima. C. de calũnia. ⁊ ibi per omnes doct. ⁊ ibi idem tenent Cy. ⁊ alij. Sed in eo quod statim dixi: quod in accusatore potest alterari pena: quomodo poterit hoc fieri in eodem processu quo tutor absoluitur: cum sententia debeat esse conformis libello: vt lege finali. C. de fideicom. liber. sed ex subscriptione tenetur eandem penaz subire. vt no. ff. de excep. lege libellorum. ⁊ lege qui crimen. per glo. ⁊ Bartoluz quomodo ergo poterit ista pena alterari cum debeat esse similis. Cy. in. d. lege quicunq;. dicit quod iudex procedit a simili facit. lege non possunt. ff. de legi. dic vt ibi per Cyn. tamen Baldus in lege qd ergo. §. pena grauior. ff. de infa. in secunda oppositione tenet idem cum glossa quod hoc sit mirabile idest speciale propter naturam iudicij criminalis. quia iudex hz arbitrium ꝯmutandi. vt dixi. ⁊ per consequẽs dicit hoc procedere ex arbitrio iudicis: non vi libelli. quod nota. ¶ Quero pone quod iudex in sententia absolutoria facta de tutore non condemnauit accusatorem de calumnia. vtrum possit ex nouo processu condemnari. istam. q. format Cy. in. dicta lege. j. C. de calum. ⁊ in. l. qui non probasse. eod. ti. sed Bart. in. l. j. in princ. ff. ad turp. in verb. venio ad secundem pertem. dicit ꝙ tripliciter potest de calumnia cogno

a ¶ De suspec. tut. Continuatio isti⁹ rub. ptz i hũc modũ. s̃. ꝯterminauit Justiñ. qualr̃ tutores vel curatores ab onere administratiõis excusant̃ ⁊ q² quidã sunt tutores vel curatores, q si vellent ab administratiõe remouerent̃. Jdcirco, de huiusmodi tutoribus vel curatoribus hic ĩtẽdit tractare. vñ de his dicturus subijcit rubricã de suspectis tuto. vel cur.

b ¶ Sciendũ. Ad euidentiã istius ti. diuidas tituluz in sex ptes principales, ⁊ planus erit. Jn quarũ prima parte determinat Justi. vñ descẽdit crimẽ suspicionis. Jn scd̃a pte determinat q pñt accusare de eo crimine. Jn tertia determinat que pñt suspectos tutores accusare. Jn q̃rta parte, determinat qs est suspect⁹. Jn qnta ⁊ vltima, determinat qs sit effect⁹ crĩs suspiciõis. prima pars ptẽditur vsq; ad. §. illũ datuz est aũt ius ⁊c. ibi incipit scd̃a, et durat vsq; ad illũ §. ostẽdim⁹. ibi incipit tertia. ⁊ durat vsq; ad illũ. §. ꝯñs est. ibi incipit q̃rta, ⁊ durat vsq; ad illũ. §. suspect⁹. ibi qnta ⁊ vltia: et durat vsq; ad fi. ti.

sci.⁊ maxime per iudicem,officio iudicis nobili,post
absolutoriam factam de reo per.d.l.j.in princi.ff.ad
tur.probat ratione:quia cum hoc delictum sit com
missum coram eo.ergo de eo potest inquirere:vt.l
nullum.C.de testi.⁊ istud communiter tenetur.⁊ vi/
de ho.tex.⁊ glos.magistram in.l.athletas.§.pe.ff.de
infa.⁊ Bald.ibi qui sequitur opi.Barto.licet in.l.j.
C.de calc.aliter dicat ⁊ male.vide etiam ibi late Sa/
li.⁊ vide que dixi in tract.meo malefi.in glossa in ver.
necnon ad querelam Titij.dic vt ibi:⁊ talis instan/
tia durabit tantum,quantum durabat instantia fa/
cta super primo crimine.ita dicit Barto.in.d.l.j.licet
gloss.ibi sentiat contrarium.nec est bona consequen/
tia.non probat accusator,ergo est calumniator:licet
glossa ibi dicat secundum aliquos contrarium.sed
Barto.ibi in ver.Ulterius procedo.⁊ quero.dicit ꝙ
licet si presumptio iuris,non tamen est iuris,⁊ de iu/
re:⁊ sic potest admitti probatio in contrarium,per il/
lum tex.qui dicit,quod potest esse,quod ostendet er/
rorem iustum.⁊ iustus error esse potest publica fama
vt.l.miles.§.mulier.ff.de adulte.vel si est dictum a
personis fide dignis:vt no.glos.in.l.si titio fundum
ff.de condi.⁊ demon.Et ideo aduertas quod tu iudex
antequam condẽnes de calumnia, debes dare parti
terminum ad faciendum super hoc suã excusationez.
⁋ In glos.delegato.ibi.l.solet.not.ex glos.quod hi
duo possunt cognoscere,⁊ punire,siue remouere:alij
nec cognoscere,nec remouere.⁊ idem not.in .l.j.§.j.
ff.eodem sed in.d.l.solet.dic quod alij duo possunt
cognoscere:sed non remouere.⁊.licet in ista.q.quis
iudex possit hoc facere.sint multe ⁊ varie opi.vt re/
fert Cyn.in.l.fi.C.eodem.⁊ Barto.in.l.j.§.damus.
ff.eodem de suspe.tu.tamen Barto.ibi.⁊ plenius in
l.j.§.suspecti.ff.ad tur.sic concludit vna cum Mar.sic
quod sciendum est quod accusatio suspecti fit ad du/
plicem finem.quandoqꝫ fit ad remouendum tutorem
quandoqꝫ fit ad puniendum.Accusatio que fit ad re
mouendum, bene potest demandari,quo ad cogni/
tio.ff.de offi.eius cui man.est iu.Remotio autem est
duplex:vna que fit a lege,eo ipso quod postulatur su/
spectus:vt.l.quod si forte.§.j.⁊ ibi Bart.ff.de sol.et
istam remotionem etiam posset iudex delegatus de/
clarare:quia lex ipsum facit.sed credo quod Bar.lo/
quatur improprie,quia non est illa remotio.sed est
suspensio,ab administratione:⁊ interim datur cura/
tor.vt nota.in.l.cum quem.C.eod.⁊ etiam intelligas
Bar.qd interdicitur administratio tutori qui veniret
remouendus.secus si non veniret remouẽdus.vt no.
extra de offi.dele.c.venerabili.vt not.Barto. in. d.l.
ꝙ si forte.§.j.⁊ in.l.si tutor.ff.eo.prosequor cum bart.
⁋ Alia est remotio que fit per sententiam:⁊ illa non
potest fieri a delegato:nisi sit delegatus proconsulis
⁊ pretoris.vt.l.j.§.que autem.ff.eod.Adde tu.vel sit
delegatus principis qui est loco ordinarij.vt .l.a iu/
dice.C.de iudi.imo supra ordinarium:vt.c.significã/
tibus.de offi.dele.Quandoqꝫ fit accusatio ad puniẽ
dum.⁊ de ista accusatione solus preses prouincie co/
gnoscit.casus est in.d.l.j.§.suspecti. ad turpi. nec de
hoc potest cognoscere delegatus a proconsule vel pre
tore:quoniaꝫ nec ipse pretor de hoc cognoscit,sed ad
prefectuꝫ vel presidem remittitur:vt.l.j.§.fin. cum.l.
sequẽ.ff.eod.⁊ ista omnia ad literam sequitur Salice.
in.d.l.fi.C.eod.⁋ In glo.dicendum.in fin. dic tu se/
cundum Bart.in.d.l.si tutor.aut patronus vel alius
legitimus,est remouendus propter culpam.⁊ potest
remoueri:vt.l.j.§.ostendimus.ff.eod.si vero propter
dolum:tunc est in arbitrio iudicis:quia si quidem re
perit dolum ⁊ fraudem esse commissam in magna re:
debet eum remouere:si vero est modicus dolus,vel
in modica re.tunc debet ei curator adiungi:vt. d.l. si
tutor.⁊.l.iij.§.si tutor qui alimenta.ff.eodẽ.⁊ ꝙ sit in
arbitrio iudicis habetur in.l.iij.§.si tutor inimicus.
ff.eod.⁊ ideo quando formatur libellus super accusa
tione suspecti contra aliquem tutorem,cõsanguineũ,
vel patronum:si quideꝫ velit eum redarguere de cul/
pa,vel negligentia,debet secure concludere, ꝙ petit
eum remoueri.si vero tali tutori dolum impingeret,
puto procedere,si sic concludat.peto eum remoueri,
vel curatorem adiũgi,fm qd iudici videbitur. ita di/
cit Bart.in.d.l.si tutor.que no.in practica.⁋ In gl.
parcendum.in fi.dic ꝙ nec in libello exprimetur:alias licet non exprimeretur,
in sententia erit infamis,quia sententia debet esse conformis libello:⁊ ad li/
bellum refertur in dubio.vt.l.vt fundus.ff.commu.diui.⁊.l.ait pretor.§.j.ff.
de re iudi.vel dic quod parcetur:quia pretor non permittit liberto propone/
re famosam accusationem:vt.l.sed si hac.§.ait pretor.ff.de in ius vocan. ⁊.l.
non debet.ff.de dolo.vel dic quod verbis temperatis agitur contra patro/
num,⁊ bone fidei fit mentio.videlicet quod bona fides nõ patitur,quod ex ge
stione talis patroni mei ego libertus remaneam in dãno.ideo non infamat.
alias nisi verbis temperatis contra patronum vel patrem ageretur : etiam a/
ctione in factũ ex delicto infamaretur:quod esse non debet.ita sing.dicit bar.
in practica in.l.infamem.in ver.his expeditis.ff.de publi.iud.facit etiã quod
no.Bar.in.l.non dꝫ.ff.de dolo.

a ⁋ Cõsequẽs. hic
incipit q̃rta ps i q̃
sic pone casũ. Di/
cit Justi.ↄtinuan/
do materiã suam.
ex quo vidim⁹ qui
possint accusari su
per crimine suspi/
cionis. ↄñs est vt
videamus qui pñt
accusari de suspe/
cto.⁊ sciendum est
hãc accusationem
de suspecto, quasi
publicã esse hoc ẽ
oĩbus patere. non
eñ solum masculi
ad hãc accusatio/
nem admitti pñt:
sed ẽt mulieres:ex
rescripto diui seue
ri ⁊ An.sed lꝫ mu
lieres admittanť:
nõ tñ oẽs:ſꝫ ille so
le q̃ pietatis neces
situdine ducte, ad
hoc ꝓcedũt,vt pu
ta mr̃ ipsi⁹ pupil/
li,vel nutrix,vel ẽt
auia vel soror.⁊ nõ
solũmõ iste mulie
res admittunť sed
ẽt si q̃ alia fuerit,
cui⁹ magnã pieta
tẽ ꝑtor ĩtellexerit,
q̃ qdẽ mulier vere
cundiaꝫ sexui mu/
liebri cõpetẽtẽ nõ
egrediať.ſꝫ pieta/
te q̃ i mota iniuriã
pupilli sustinere ñ
possit.ad istã accu
sationẽ eã admit/
tit:ſꝫ hodie nũqd
poterũt ĩpuberes
q ĩ tutela sunt suos
tutores de suspe/
cto accusare:est rñ
dẽdũ ꝙ lꝫ ĩpube/
res tutores suos
accusare non pñt:
puberes tñ ĩ cura
existẽtes curato/
res suos de ↄsilio
necessariorũ super
crimine suspicio/
nis arguere pos/
sunt:⁊ ita diu⁹ Se
uerus ⁊ Ant. res/
scripserunt ⁊ hoc
in q̃rta parte vsqꝫ
ad illũ.§. suspect⁹
est autem ⁊c.

SVMMARIVM.

1 Mater,auia,& soror quæ sunt pupillo coniunctæ, possunt de suspecto accu/
sari.
2 Mulier extranea non admittitur ad accusandum.
3 Mater quare magis admittitur ad accusandum pro filio,quàm ad iurandum
in litem.
4 Pupillus doli capax,an possit accusare tutorem suum de suspecto?
5 Mulier per statuta Italorũ non potest se obligare sine consensu ꝓpinquorũ.

a Consequens. a Quilibet admittitur ad accusandum tutorem
de suspecto:etiã mulier,si ex pietate pupilli mo
uetur:alias secus. Iteꝫ impuberes non possunt,sed puberes sic.h.d.⁋ No.
ibi quasi publicũ.qd crimẽ suspecti tutoris,non est proprie publicũ.⁋ No.
quod fauore pupillorum,etiam persone alias inhabiles ad accusandũ,vt mu
1 lier,admittuntur ad accusandum de suspecto.⁋ †No.quod mater,auia: ⁊ so
ror que sunt pupillo multum cõiuncte,possunt de suspecto accusare,quia lex
2 presumit ꝙ ex charitate,⁊ affectione pupilli mote,accusant.⁋ †No.qd mu/
lier extranea non admittitur ad accusandum:nisi summa pietate ⁊ charitate
mota accusauerit.⁋ Not.ꝙ pupillus non potest accusationem facere: etiaꝫ
de re propria:q: non potest tutorem proprium,etiam de suspecto accusare.
⁋ No.ꝙ adultus potest crimen suspecti in curatorem imponere: dummo/
do faciat cuꝫ consilio suorum propinquorum.⁋ No.ꝙ sicut tutor potest ac
cusari de suspecto:ita etiam curator.⁋ In glo.j.in fin.sed Bar.in.l.j.in ver.
quero vtrum accusatio tutoris suspecti.⁊c.ff.de pu.iud.tenet quõ non sit cri/
men publicum.quia nullo tex.reperitur qd sit publicum.igitur ⁊c.facit.l.iij.
⁊ ibi Bar.ff.de preuari.vnde concludit.quod iudicium dicitur publicuꝫ tri
bus modis:vno modo largissime,vt omne iudicium qd fit ad vindictam, si/
ue vtilitatem publicam,dicatur publicum.vt.l.quod senatus.in fin.ff.de in/
iur.Alio modo large,quando quilibet de populo potest accusare:⁊ ita acci/
piatur hic.⁊ dicta.l.quod senatus.in fine.⁋ Ex quo nota regulam.in omni
iudicio quod non respicit offensam certe persone principaliter:potest quili/
bet de populo accusare.Exemplum dicit statutum.si quis iurauerit ꝑ corp⁹
Christi,vel blasphemauerit deum,vel sanctos,puniatur in centum:certe il/
lud nõ respicit offensaꝫ certe ꝑsone pricipaliter.ſꝫ malos mores.igiť cuilibet
de populo permittitur accusatio.non tamen damnatus tali delicto efficitur
infamis:sicut damnatus alio ⁊ vero publico crimine.Tertio modo, accipi/
tur publicum iudicium stricte.⁊ ita accipitur in dicta.l.iij.ff.de preuaricato/
ribus.⁊ in dicta.l.prima.⁊ per totum.ff.de public.iudi.vbi quilibet habilis
admittitur ad accusandum:⁊ damnatus efficitur infamis.vt.l.infamẽ. ff.de
publi.iudic.⁊ lege prima.ff.de infami.nec obstat si dicatur,quod etiam dam
natus de suspecto,aliquando est infamis:quia respondeo quod licet sit infa/
mis,non tamẽ ex dicto edicto pretoris posito in.l.prima.ff.de infami. igitur
⁊c.sed Angel.⁊ Imola in dicta lege prima.ff.de publicis iudic.videntur te/
nere cum glo.ꝙ sit crimen publicum,per istum textum:siue agatur vt remo
ueatur.siue puniatur per legem primam.§.suspectus.ff.eodem.⁊ per eandeꝫ
l.§.consequens.coniuncto.§.fi.Sed tu sequens opi.Bar.respondeas.ꝙ licet
que ad quid possit dici publicum.vt etiam dicit Barto.non tamen est bona
consequentia:omnes admittuntur ad accusandum,ergo est publicum, quo
ad omnes effectus,de quibus in titulo.ff.de publi.iudic.ita dicit Imo.⁊ be/
ne:⁊ tenet opi.Bar.quam opi.Bar.tenet etiam Sali.in.l.pietatis.C.eodeꝫ.
⁋ In glo.procedunt ibi.l.feminis.Nota quod non inspicitur vtrum mater
auia,vel vxor sint pudice,vel non:vt admittantur ad accusandam de suspe/
cto tutore:vel non.⁋ Item eadem glossa nota bonam gloss.que allegat bo/
3 nas rationes.†quare magis mater admittitur ad accusanduꝫ pro filio:ꝙ ad
iurandum in litem.de multiplici autem iuramento vide Bartol.in. l. actio/
nes.ff.de in litẽ iurando.⁊ dicam.j.titulo de actionibus.§.preterea quasdam
⁊ in viro.ista gloss.non meretur vllo pacto signari.Aduertas tamẽ ne te de/
cipiat:ipsam intelligas:vt no.in.l.in actionibus.in verbo ex magna causa.ff.
de in litem iuran.⁋ In gloss.egredientes.in fi.sed an hec mulier extranea
debeat se inscribere de matre:auia:⁊ sorore:clarum est quod non.vt.l.qui de
crimine.§.qui accusare non pos.sed in ista videtur quod sic.vt no.d.l.qui de
crimine.⁊ hoc communiter tenetur per legistas:sed secundum Ioan. fabri.
Cano.tenent contrarium:vt Host.in sum.de accu.§.si qs possit.⁊ vide Spe.
de accu.§.Item quod est mulier.vbi plures enumerantur casus: in quibus
mulier admittitur.facit.ff.ad.l.iul.maie.l.5.⁊.l.in questionibus.⁊.ff. de acc.
l.ij.⁊.l.mulierẽ.⁊.ij.q.j.mulierem.⁊.c.prohibetur.dic vt ibi.⁋ In gl.necessa
riorum.in

rioꝝ.ĩ fi.no.ꝙ quoties aliqd dꝫ fieri cũ ꝯsensu,vel ꝯsilio alicuiꝰ,ex dispositio ne legali ꝙ nõ sufficit illõ reqri:ſꝫ reqrit ẽt qõ illud fiat, obseruet,⁊ sequat: ita dt Bar.in.l.impuberibꝰ.in ꝑn.ff.e.An aũt qñ aliqs dꝫ aliqd facere cũ cõ silio alicuiꝰ,vt tota die fit:q: testõr relinqt vxorẽ tutricẽ.cũ hoc qõ oĩa faciat cũ ꝯsilio Titij.an teneat nõ tm̃ reqrere,ſꝫ ẽt seq ꝯsiliũ,Titij.q: materia ẽ vtilis,⁊ quotidiana,ꝯclude,ꝙ aut dr ꝙ debeat facere tutrix cũ ꝯsilio simplr:at cũ ꝯsilio ⁊ ꝯsensu:vel cũ ꝯsilio ⁊ volũtate,⁊ silia.Primo casu.aut nõ dꝫ reqri:iuxta.l.qdã decedẽs.§.j.ff.de admi.tu.Et tũc aut ista adiectio cũ ꝯsilio est fcã ei q nõ hꝫ plenũ ĩtellectũ:aut illi q hꝫ plenũ ⁊ sanũ ĩtellectũ. Pᵒ casu oĩno dꝫ seq:ita ĩtelligat.d.l.impuberibꝰ.⁊ hic.Scdõ casu.⁊ tũc aut ille q dꝫ ꝓbere ꝯsiliũ est particeps officij:⁊ tenet seq ꝯsiliũ:vt.l.titiũ aut meuiũ.in fi. ꝑn.ff.de admi.tu.⁊ ibi vide bar.ꝯiũcta.l.ꝯsilio.de cura.furi.aut nõ ẽ ꝑticeps officij:⁊ tũc sufficit ꝙ reqrat:nec tenet seq ꝯsiliũ.vt extra de arbi.c.cũ olim.⁊ ff.mã.l.ij.ĩ fi.⁊.d.l.si qs decedẽs.Scdõ casu ꝑncipali qñ dr cũ ꝯsilio ⁊ ꝯsensu vel si.⁊ tũc aut ille q vult ꝯsulere nõ ꝑt eẽ ꝑticeps officij:⁊ nõ tenet seq:ẽt si fit dcm̃ expsse,ne qd vna via ⁊c.vt ar.l.orõ.ff.de spõ.⁊ ar.d.l.qdã decedẽs.§.j. aut ꝑt eẽ ꝑticeps officij,⁊ tũc aut ista adiectio fuit fcã ab hõie q hꝫ ꝑtãteꝫ a lege:⁊ nõ tenet seq ꝯsiliũ:vt.d.l.titiũ aut meuiũ:vbi dixit testõr ⁊ si alr fiat ꝙ sic.⁊ tñ si nõ est ꝑticeps officij,nõ tenet seq ꝯsiliũ.ad qõ facit.l.j.⁊.ij.vbi pupillꝰ.edu.debe.vbi nõ solũ a ꝯsilio extranei,ſꝫ ẽt a ꝯsilio testõris recedit.aut adijcit a lege:⁊ tũc dꝫ reqri,⁊ seq:q: talis ꝯditio apposita seruat.vt.l.si pupillus.§.ꝯditio.ff.de test.Ista sunt notabilia ṽba bar.ĩ.l.j.ĩ.§.si ples.ff.de exer. ĩ ṽ.expeditis oppositiõibꝰ.vide bar.⁊ bal.ĩ.l.ex illo.C.de ap.⁊ ang.⁊.d.Jo. ĩ.l.j.§.qsitũ.ff.ð app.dic ẽt vt ibi late dixi.qñ ex forma statuti iudex dꝫ ferre

4 sñiaꝫ ꝫꝫ ꝯsiliũ sapiẽtis:⁊ siles qõnes.¶†Ultĩo aduertas,ꝙ lꝫ pupillꝰ doli capax,cũ autoritate sui tutoꝝ possit de morte pr̃is,vl de alio publico crĩe accusare:nõ tñ ꝑt accusare ꝓpriũ tutorẽ de suspecto.⁊ rõ:credo ꝙ sit.q: nisi fi-

5 nita tutela nõ agit ꝯ tutorẽ:vt.l.nisi finita.ff.ð tu.⁊ rõ.di.¶†Et iste tex.ibi ex ꝯsilio necessarioꝝ ⁊c.facit ad statuta cõiter ꝑ italiã,ꝙ mulier.vl minor,nõ possit se obligare sine ꝯsensu ꝓpinquoꝝ,ꝙ tale statutũ vꝫ.¶Quid si dicti ꝯiũcti nõ volũt ꝯsentire,ſꝫ ꝯdicãt:tũc offm̃ iudicis erit.⁊ ad ipm spectat examinare cãs ꝯdictiõis:⁊ si viderit eas iustas,sequi dꝫ:alr nõ.vt no.bar.⁊ bal. ⁊ Ang.⁊ Lud.⁊ dñi mei in.l.si cum dotẽ.§.eo aũt tpe.ff.sol.ma.¶Quid si dicti coniuncti nõ sunt presentes,sed absentes,⁊ multum longe.dic vt habet in simili in tex.cõiuncta glo.in.c.j.ver.consilio.extra.ne sede vac.in.vj.⁊ not. Bal.⁊ dominum meum in.l.turpia.§.j.ff.de leg.j.

a Suspectus est autem. a Qui nõ administrat bene fide lꝫ alr sit soluẽdo põt vt suspectꝰ remoueri,⁊ iussꝰ a iudice administrare,añꝙ administret,põt vt suspectꝰ remoueri.h.d.¶No.ꝙ lꝫ aliqs sit soluẽdo:põt tñ vt suspectus remoueri.⁊ sic diuitie nõ excusant aliquẽ ab actiõe administratiõis male.¶No.ꝙ ĩ tutore magis reqrit fidelitas administratiõis ꝙ diuitie.¶No.ꝙ ẽt ille q nõdũ aliqd gessit,põt vt suspectꝰ remoueri.¶In gl.remoueri.ibi.l.hoc l fi.q huic ẽt ꝯdicit.ista sol.ẽ ꝯ.l.ij.C.e.⁊ ibi gl.h cõiter reꝑhẽdit.¶In.e.ibi:ſꝫ ex sñia sic: vt h dr hãc seqt gl.⁊ dy.ĩ.l.ij.C.e.¶In ea.gl.ĩ fi.bar.ĩ.d.l.hem̃.dt ꝙ tutor q nihil gessit,aut fecit cõtumaciter:iussus a ꝑtore administrare nõ ꝑt remoueri.vt.d.l.ij.C.e.aut nõ ꝯtumaciter:tũc aut sciẽter ⁊ dolose:⁊ tũc ꝑt remoueri vt suspectꝰ:vt.d.l.ij.alr secꝰ:vt.ꝑ.l.hoc em̃.ĩ fi.ex quo dat cautelã ꝙ iõ cogit qs administrare ꝑ iudicẽ,vt faciliꝰ si male gerat possit remoueri:vt.l.j.ĩ fi.ff. de admi.tu.de q ꝑ Cy.ĩ.d.l.ij.ĩ qua Sali.post oẽs ꝯcludit:aut tutor vl curator datꝰ,ignorat se datũ:⁊ tũc nulla culpa ꝑt ei ĩputari.supple tu.si nõ fuit ĩ culpa,illõ nescire.iuxta gl.ĩ.l.si tutor.C.ð picu.tu.aut scit se datũ.⁊ tũc q: cessat facere id ad qõ tenet,ĩ dolo ꝓsumit:vt.ff.mã.l.dolꝰ.ſꝫ an ex tali dolo presumpto veniat remouẽdꝰ.distigue,aut nõdũ cepat gerere:aut iã ceperat.Si nõ ceperat,aut nõ fuit citatꝰ:⁊ nõ remouet:ſꝫ gerere cogit:vt.ff.ð admi.tut.l. qdã.§.fi.⁊.l.seq.aut ipe erat citatꝰ:⁊ ꝯtumax:⁊ tũc vt suspectꝰ,remouet, vt.l. iij.C.e.⁊.ff.e.l.ĩpuberibꝰ.ĩ fi.⁊ idẽ si dolo vel fraude:vt.d.l.ij.Si ṽo iã cepat administrare,⁊ tũc ꝑꝑ pigritiã ꝑt remoueri,⁊ sic nedũ ꝑꝑ dolũ.ſꝫ ẽt ꝑꝑ culpã leuẽ põt remoueri.vt.d.l.iij.§.fi.ff.eo.q sic dꝫ intelligi:vt no.Dy.in.l.j.ff. de admi.tu.nã facilior est remotio post cẽptã administrationẽ:leges em̃ volunt tutorẽ cõpelli ad administrãdum.⁊ ideo tunc est facilior:q: tunc magis delinquit ex quo inchoauit:vt.l.eum actum.ff.de nego.gest.

SVMMARIVM.

1 Causa est in sententia reddenda.
2 Causa regulariter in sententia,non venit necessariò exprimenda: ne si causa falsa exprimatur,reddatur sententia nulla.& nu.3.
4 Vtrum expreſsio falsæ causæ vitiet sententiam,
5 Dicit falsa cã qñ exprimit aliqd à veritate remotũ.Qd est funditus falsum vel simulatũ.Quod regulariter causa non est exprimenda.& nume.6.
7 Tutor tenetur de leuiſsima culpa.
8 Culpa lata an regulariter dolo æquiparetur,
9 Infamia facti parit duplicem effectum.
10 Mulier non tenetur de iuris ignorantia.
11 Damnatus aliquo casu an efficiatur infamis.
12 Cognitio de suspecto ad quem pertineat.
13 Damnatus in iudicio de suspecto per officium iudicis,an sit infamis.

b Suspectus autem. b Remotꝰ ꝑꝑ dolũ,est ĩfamis:ꝑꝑ culpam non.h.d.¶No.ꝙ dolus,⁊ non culpa,ĩfamat.¶No.ꝙ qñ dr,ꝙ talis est infamis:intelligit si deliquit ex dolo:nõ si ex culpa.¶In gl. j. in fi.supple tu.⁊ de dolo cõtinebat in libello.alr si nõ in libello.ſꝫ in sñia tãtũ modo:nõ valeret sñia:q: sñia non esset cõformis libello:vt.l.vt fundꝰ.ff.cõi di.Cy.

1 C.eo.l.fi.in.iij.q.¶†No.etiã ex gl.ꝙ causa est in sentẽtia reddẽda,de quo etiã ꝑ gl.in.l.iij.§.ignominie.ff. de infa.⁊ ꝑ gl.⁊ ꝑ doc.in.l.q rome.§.duo fratres.⁊ ibi ꝑ Ang.⁊ Imo.late.ff.de verb.obl.⁊ vide in materia bonũ tex.cũ gl.⁊ ibi late Bal.in.l.qui testamẽto.ff.de excu.tu.q: vt ibi hr bonus ⁊ cautꝰ iudex nõ exprimit causam in sua sñia:ne si cã esset falsa:sñia in totũ redderet falsa:qõ esset verũ.qñ esset vnica rõ tm̃:sed si essent plures,⁊ vna esset falsa,⁊ alia vera, teneret sñia: vt est text.cũ gl.in.l.si qs ad excipiendũ.ff.de exce.rei iudi.addas qõ no.gloss.Barto.Bald.⁊ doct.in.l.si is ad quem.ff.de acqui.here.

2 ❀ADNOTATIO.† Causa regulariter ĩ sñia nõ venit necessario exponẽda.c.Sicut extra

3 de re iudicata.†ne si cã falsa exprimat reddatur sñia

4 nulla vt notat in dicto.c.sicut†⁊ vtrum expressio false cãe vitiet sentẽtiã.felinus.in dic.c.sicut col.deci.vers. falsa cã,numero.xix.de re iudicata cõtra cõcludit qõ exꝑssio false cause nõ vitiat sententiã regulariter nisi per remediũ appellatiõis.qõ limitat ibidẽ septẽ mo-

5 dis†⁊ de falsa cã qñ exꝑmitur aliquod a veritate remotũ qd est funditus falsum vel simulatũ, scdõꝫ bal.ĩ l.j.col.3.de cõdi.inde.c.ꝓbat ideꝫ feli.in dicto.c.sicut

6 nu.xix.q est.co.viij.versi.regulariter.nu.x.inquit†qõ regulariter cã non est exponẽda.⁊ regulã limitat vn-

7 decim modis vt ibi ꝑ eũ†⁊ qd in laudo occidit anchoranus cõsilio ꝑmo ṽsi.error ĝ.nu.x.notat an exponẽda sit cã in sententia necne,tetigit a neuisanis in sua osilua nuptiali corta.cxxv.col.2.vers.quia nec causa debet exponi in sententia.Anto.Caius.

¶In gl.infamis.ibi.§.ostẽdimus.in patrono.dic vt s.eo.dixi in prin.¶In ea.gl.ibi accusatꝰ fuit ob dolũ.no.ex gl.ꝙ in dubio sentẽtia refert ad libellũ.de q vid tex.⁊ ibi Bar.⁊ alios.in.l.ait ꝑtor.§.j.s.de re iudi.de quo vide qõ scripsi.j.de acti.§.curare.⁊.ff. que sen.sine appel.rescin.l.j.§.j.⁊ ibi dixi.facit qõ no.bar. ⁊ Cy.in.l.j.C.de erro.cal.¶In eadẽ gl.in fi.no.sing. gl.q semꝑ allegat qõ sñia que põt se habere ad maiorẽ penã,⁊ ad minorẽ.ad infamiã,⁊ nõ infamiã,ĩ dubio intelligit in minori pena:⁊ nõ diffamatoria.⁊ dic similis glo.est in.l.hoc em̃.in prin.ff.eod.⁊ oĩno vide Bar.q declarat ꝑdicta.facit.l.ꝑses.⁊.l.si de interꝑtatiõe.ff.de pen.⁊.l.semꝑ in stipulatiõibꝰ.ff.de reg.iur.

7 ¶†In gl.ob culpã.ibi etiã leuissima.no.q: gl.sentit qõ tutor tenet de leuissima culpa.facit.C.mã.l.a ꝓcuratore.⁊ qõ ibi no.ſꝫ qõ nõ teneat de leuissima.sentit gl.in.l.j.§.pe.ff.e.⁊ istud vr verius:vt.l.quicqd arbi. tut.vbi tenetur de lata ⁊ leui tantum,nõ leuissima:fallit in duobus casibus qui habent in.l.tutor qui.C.arbi.tutel.vbi tantũ de lata quis tenetur.⁊ hoc ideo q: officiũ tutoris assumitur ex necessitate ideo non tenet de leuissima.facit.l.post legatũ.§.aduocatꝰ.ff.de his q.vt indi.ita dicit Bar.in.l.qõ nerua.ff.depo.in versiculo.qro qd veniat in actione tutele.Non ob.l.a ꝓcuratore:quia non loquit in negotioꝝ gestore necessario.vt est tutor:ſꝫ in voluntario.igit ⁊c.facit qõ no.

a ¶Suspectus est autem. Hic incipit qnta pars in qua sic pone casum.Dñe.iã video q ꝑñt accusare de suspecto:dicatis mihi,si plꝫ qs intelligitur suspectus.Ad hoc respondet imperator.ꝙ ille suspectus est,q nõ ex fide tutelã pupilli sui gerit:lꝫ soluẽdo sit.⁊ ita iulianus rescripsit.plus em̃ dicit.vcꝫ ꝙ tutor anteꝙ incipiat tutelam administrare,poterit quasi suspectus remoueri. ⁊ hoc ſm Juli.cõstitutũ est.⁊ hec in quinta parte, vsqꝫ ad illũ.§. suspectꝰ aũt remotus ⁊c.

b ¶Suspectꝰ aũt. Hic incipit sexta pars ⁊ vltima in qua sic pone casũ. Dñe,iã video qs est supectꝰ.ſꝫ(pro deo)dicatis mihi qs est effectꝰ istius criminis: ad hoc rñdet ĩpator:ami ce:si qs remotꝰ fuerit ab administratiõe sua ꝑꝑ crimẽ suspiciõis,si qdeꝫ ob doluꝫ infamis efficit: si vero ob culpã leueꝫ vel leuissimã fuerit remotus nõ efficit ĩfamis.⁊ non soluꝫ istum effectum hꝫ crimẽ suspicionis ſꝫ ẽt aliũ.Nã si aliqs fuerit de crimine suspiciõis accusatus,qusqꝫ cognitio finita fuerit, interdicit administratio: ⁊ ita papiniano visum est. ſꝫ si aliquis hmõi crimine accusatus fuerit,⁊ pendente cognitiõe decesserit accusatus, cognitio suspecti extinguit.Iteꝫ si aliquis tutor copiaꝫ sui non fecerit, vt alimenta pupillo suo decernant, pupillꝰ in possessionẽ bonoꝝ ipsiꝰ tutoris,cã rei seruãde, mittat.⁊ q per moram deteriora fctã sunt dato tutore vẽdi iubent:liquet igitꝙ tutor qui alimẽta pupillo non ꝓstat vt suspectus remoueri poterit. si aũt tutor ꝑsens fuerit ꝑ mendaciũ tñ alimenta pupillo decerni nõ posse ob inopiam pupilli dicant:ad prefectum vrbis mittatur puniendus, vt iurisconsulto placuit:sicut ille remittitur ad prefectum vrbis puniendus.qui pecunia ministerium tutele redemerit.Item libertus si fraudulenter gessisset tutelam vel curam filioꝝ,vel nepotũ ꝑsoni ꝓbatus fuerit:ad ꝑfectum vrbis similiter remittit puniẽdus:⁊ hoc casu.vt ingratꝰ accusari poterit.nouissime aũt sciendum est,tutores vel curatores fraudulenter administrantes res pupillares oĩno esse remouẽdos:sed cm̃ satisdationem offerant.de indẽnitate pupilli:tñ q: satisdatio maleuolũ tutoris ꝓpositũ nõ mutat:sed diutius malignãdi facultatem prestat:remouendi sunt.Item suspectũ eum merito putamus q moribus talis est,vt suspectus haberi debeat.lꝫ em̃ tutor vel curator pauꝑ sit fidelis:tñ si diligens sit in administratione,non est vt suspectus remouendus:⁊ hec in sexta parte vsqꝫ in fi.

glo.in.lege procu.qui pro euictione.ff.de procu.¶ In ea gl.his enim caſib⁹
lata culpa,dolo non comparatur.no.ex gl.quod regulariter lata culpa equi-
paratur dolo.tu dic ſm Bart.in.l.j.§.j.ff.ſi quis teſt.liber eſſe iuſ.fue.⁊ in.l.
8 quod nerua.ff.depo.in verſ.† Item quero.vtrũ lata culpa equiparetur dolo:
aut loquimur in actionibus deſcendentibus ex cõtractu,vel quaſi,⁊ lata cul
pa equiparatur dolo:vt.d.l.quod nerua.aut in deſcendentibus ex delicto:⁊
tunc,aut queritur quo ad penam corporalẽ:⁊ lata culpa non equiparaᵗ do-
lo:vt.l.iij.§.j.⁊ in.l.j.ff.de ſica.aut quo ad penam pecuniariã:⁊ tunc aũt lex ſi
ue ſtatutum requirit expreſſe dolum:aut ſimpliciter loquiᵗ.Primo caſu nõ
equiparatur dolo:vt.l.j.§.ſi quis ideo.ff.ne vis ſi.ei.⁊ omnino vide ſingula
rem gl.in materia in.l.magna negligentia.de ver.ſig.Scdo caſu' equiparaᵗ
dolo:vt.d.l.j.§.non aũt.ff.ſi quis teſta.liber eſſe iuſſus.¶ In ea.ibi quia de
dolo intelligiᵗ:imo dic ſm Bar.in.d.§.ſi fraus.videlicet quod ibi intelligi
tur,ꝙ equiparatur lata culpa dolo quo ad remouendum tutorem:non autẽ
quo ad infamãdum:dic vt ibi.¶ In ead.gl.in fi.vide quod Azo ſe remittit
ad notata per ſe in ſi.gl.ſe.vbi diſtinguit an quo ad infamiam irrogandam
lata culpa equiparetur dolo,quod aut loquimur de infamia que infertur ex
ſententia,⁊ tunc lata culpa non equiparatur dolo,aut infamia que infertur
ipſo facto,⁊ tunc dolo equiparatur:vt.ff.de infa.l.liberorum.§.notãter.⁊ po
teſt eſſe ratio ſecundum Bar.in.l.quod nerua.in.d.ver.itẽ quero.in fi.quia
in illis caſibus in quibus infamatur ipſo facto,lex tãtũ abhorret illa facta,
quod factum magis notat,ꝙ conſilium.vt.l.palam.§.pe.de rei.nupt.⁊ iſtã
9 opi.Bar.ibi approbat.¶† In gl.in vſi.eque.ibi:ſit tñ infamis de facto.dic
ꝙ infamia facti parit duplicẽ effectũ:q: repellit a dignitate,⁊ a querela inof-
ficioſi:vt no.gl.j.circa prin.ff.de infa.dic vt ibi per doc.⁊ no.gl.⁊ doc.in.l.nul
10 la.C.de infa.¶† In ea.gl.ibi.in mulieribus.no.ex gloſſ.ꝙ regula eſt ꝙ mu-
lier non tenetur de iuris ignorantia:tu dic quod imo regula eſt in contra-
riũ:q: ita femina,ſicut maſculus debet ſcire iura:nec põt allegare iuris igno
rãtiã:vt eſt tex.ſing.in.l.ſi.C.de iu.⁊ fac.igno.fallit in multis caſibus.ibi no.
per gl.⁊ doc.dic vt ibi in ea.glo.ibi:ergo ſi quis ignorat,eſt in lata culpa.dic
ſm Jo.fab.qͦ ſm omnes de mundo ſunt in lata culpa.q: null⁹ oĩa ſcit:fal-
tẽ ex improuiſo.imo ego dico tibi bñ etiã,⁊ mutare prouiſus,vt docet expe-
riẽtia:ac etiam q: iura tãtummodo preſumunt de imperatore,ꝙ habeat oĩa
iura.⁊ nõ de alio:vt.l.omniũ.C.de teſt.igitur ⁊c.⁊ tñ licet ius non preſumat
imperatorẽ errare in iure:vt.d.l.omniuꝫ.de facto tñ errat:⁊ errare poteſt.vt.
d.l.iij.in ſi.ff.de ſupel.leg.vnde ſm eum doc.intelligunt,qͦ hoc qͦ dicit glo.
intelligatur de iuribus vulgaribus,⁊ caſibus:⁊ que frequenter ſunt in facto
ſecus ergo ſm eum de materia manumiſſionũ,⁊ ſimilium,qͦ no.ad intelle-
ctũ dicte regule,qͦ oẽs debent ſcire iura.¶ In ea.gl.in fi.de iſta coĩter tene
11 tur:vt dixi in gl.precedẽti.¶† Quero:q: hic dicitur qͦ in aliquo caſu dam
natus efficitur infamis:an in princi.infamis poſſit dari,vel eſſe tutor.glo.⁊
Bar.in.l.athlete.in prin.ff.de excu.tut.tenet ꝙ ſic.ad ſimilitudinẽ procura-
toris:vt.j.de excep.§.ſi.qͦ no.Quod tñ tu intelligas.vt ibi dicam.⁊ predi-
cta loquunᵗ,ſi incidit in infamiã:ſed an ſi a principio ſit infamis,poſſit dari
vel eſſe legitimus tutor.glo.⁊ Bar.in.l.cui eorum.in prin.ff.de poſtulã.di-
12 cunt qͦ ſic.quod no.¶† Quero an cognitio de ſuſpecto ſpectet ad iudicem
cauſarũ ciuilium vel criminalium.dicit Bal.in.l.j.C.ſi tutor non geſ.qͦ de
facto vidit agitari corã iudice cauſarũ ciuiliũ.preſertim cum agitur de culpa
tutoris,vel negligentia,vt hic.non de dolo:quod eſt verũ.vbi principaliter
formaᵗ libellus de ſuſpecto.ſi naũt,vitium ſuſpicionis venit incidẽter,in alio
iudicio,iã modo tunc cã ſuſpicionis eſt agitãda corã illo iudice,corã quo pͥn
cipaliter cã mouebaᵗ,etiã ſi non eſſet realiter iudex de ſuſpicione tutoris:vt
ſtea pupillus efficiᵗ ſoluendo an teneatur tutor dicta alimẽta reſtituere:⁊ vi
l.quoties.cũ ibi no.gl.⁊ oẽs doc.C.de iud.vbi vᵗ caſus.⁊ in.l.eũ qui res agit
13 heredũ.C.de pcu.¶† Quero an dãnatus in iudicio de ſuſpecto p offm̃ iu-
dicis:⁊ ſic per inquiſitionẽ ſit infamis.gl.in.l.iij.§.preterea.ff.eo.dicit quod
nunꝙ ſequiᵗ ibi Dy.⁊ Cy.in.l.ſi.C.eo.ſed Bar.in.l.infamẽ.in ver.itẽ quero
vtrum dãnatus.dicit aut eſt aliquis dãnatus:⁊ punitur tali coercione ꝗ in-
famat:⁊ erit infamis:vt.l.ictus fuſtiũ.ff.de infa.ſi vero eſt tãtum dãnatus,⁊
non punitur:⁊ tũc quãdoqꝫ permittiᵗ inquiſitio per ſe,⁊ tanꝙ ſeparata a iu-
dicio publico:vt.l.nullum.C.de teſti.q: aures iudicis offendit,⁊ non efficiᵗ
infamis:rõ.quia non eſt dãnatus iudicio publico.ſi vero inquiſitio ſuccedit
directo,in locũ accuſationis publici iudicij:tunc damnatus eſt infamis:vt.l.
athletas.§.calumniator.cum glo.ff.de infa.¶ Non ob.gloſſ.contraria quia
debet intelligi ſm dictam diſtinctionem:de quo tamen vide glo.⁊ Angel.⁊
Imo.in.d.l.infamẽ.⁊ per Bald.in.l.j.C.de calũ.⁊ plene per Sali.in.l.ea q-
dẽ.C.de accuſ.ver.vlterius quero.an damnatus per inquiſitionem ⁊c.dic vt
ibi de quo dixi in tractatu meo maleficiorum.in gloſſ.in verſicu.hec eſt que-
dam inquiſitio.dic vt ibi.

SVMMARIVM.

1 Accuſatio criminis extinguitur morte accuſati.
2 Prælatus propter ſuſpicionem etiam probatam an remoueatur.

Si quis autem. Pendente accuſatione de ſuſpecto,interdi-
citur accuſato adminiſtratio.qui ſi deceſſerit,
extinguitur accuſatio.h.d.¶ No.ibi quo ad cognitionem,firmatur ꝙ talis
interdictio adminiſtrationis ex eo quia poſtulatur ſuſpectus,non eſt perpe-
tua:ſed ad tempus,durante lite.¶† Not.ꝙ morte accuſati,extinguiᵗ accu-
ſatio criminis.¶ In tex.ibi interdicitur.dic licet iſte tex.⁊.l.eum qui.C.eod.
videaᵗ innuere de interdictiõe fiẽda a iudice.tñ videtur ꝙ ipſo iure interdi-
ctio facta eſſe intelligaᵗ:vt.ff.de ſol.l.qͦ ſi forte.§.ſunt qdã ⁊ facit qͦ not.In.
de accu.in.c.olim.q: iſte tex.dꝫ intelligi ꝙ iudex innuebat.q: de facto tutor
ſe immiſcebat geſtioni.ita no.Bar.in.d.l.eũ qui.in tex.ibi poſtulaᵗ a quo tẽ-
pore intelligaᵗ interdicta adminiſtratio.dic ſm Ang.in.l.qͦ ſi forte.§.j.ff.d
ſol.ꝙ p litis ↄteſtationẽ.⁊ nõ ante.⁊ ſic ante litẽ cõteſtatã poteſt ei ſolui.⁊ ita
dicit ꝙ fuit obtentũ de facto Peruſij p dictũ ſingulare Azo.in ſum.de ſu-
ſpec.tu.p quo facit ibi ſm Jo.de imo.q: loquiᵗ tex.per verbũ poſtulatur.⁊
clarũ eſt ꝙ ante litẽ cõteſtatã nõ diciᵗ poſtulari:ſed poſtulare velle:vt.l.am-
2. plius nõ peti.ff.rem rat.ha.¶† In gl.j.in fi.no.⁊ ſigna gl.ſm Barto.in.d.l.
qͦ ſi forte.§.j.vbi dicit ꝙ iſta gl.eſt cõtra tex.in.c.venerabili.extra de offi.de-
leg.vbi diciᵗ ꝙ adiungiᵗ ſibi alius,cũ quo adminiſtrat:rõ.q: prelatus ꝑpter
ſuſpicionẽ etiã probatã,nõ remoueᵗ ſed alius ſibi adiungiᵗ.vt in.c.licet heli.
extra de ſimo.⁊ interim non debet adminiſtratio interdici:ſed in eo qͦ dicit
Bar.qͦ etiã ꝑpter ſuſpicionẽ probatã prelatus nõ remouetur:ſed ali⁹ ſibi
adiungitur.reprehendiᵗ per Imo.ibi:q: hoc eſt cõtra dictũ.c.licet heli.⁊ ibi
Imo.per gl.⁊ Jo.an.in.d.c.venerabili.⁊.iij.q: ca.Et ſi dicaᵗ ꝙ prelatus eq
paratur tutori:vt.l.orphanotrophos.C.de epiſ.⁊ cle.ſtatim non intelligiᵗ ſi
bi interdicta adminiſtratio.Reſpondeo ſcdꝫ Imo.⁊ Jo.an.in dictis iurib⁹
qͦ plus iuris habet prelatus,quã tutor:q: prelatus facit fructus adminiſtra
tionis ſuos:vt per Inno.in.d.l.qͦ ſi forte.§.j.⁊ p Sa.in.d.l.eũ qui.C.e.facit
gl.extra de offi.ordi.c.preſenti.in.vj.per gl.⁊ qͦ no.Bar.in.l.j.ff.de procu.⁊
qͦ no.Bal.in.l.j.§.ſolet.⁊ ibi gl.ff.d offi.prefec.vrb.¶ In gl.extinguiᵗ.ibi
vt ab ea remoueaᵗ:dicaᵗs aũt ſi ageretur.tunc etiam puniretur:⁊ tunc licet
mortuus fuerit:remanet tñ inſtantia:ꝑpter penã:vt.l.non vtiqꝫ.ff.de rei vẽ.
ita dicit Dy.⁊ Bar.in.d.l.poſt finitam.in prin.ff.eo.Sed tu aduertas.quia
ſi agebaᵗ criminaliter,vt perſonaliter puniretur,non eſſet verũ dictũ Bar.
imo morte omne crimen,⁊ pena corporalis extinguitur.Sed ſi agereᵗ ⁊ pu-
niretur pecuniariter,⁊ ſic ad intereſſe,vel pena ꝗ ſit applicanda pupillo.tunc
verum dicat Bar.quia propter commodum pecuniarium contra defuncti
heredes durat:vt.l.finali.C.ſi reus vel accuſa.mor.fue.cum fuerit lis conte-
ſtata,vel habita pro conteſtata,cõtra defunctum:vt.l.j.ff.de priua.deli.⁊ ibi
Bar.late de quo dicam.j.de perpe.⁊ tempo.ac.§.ij.dic vt ibi.

SVMMARIVM.

1 Bona quæ ſunt,quæ ſeruando ſeruari non poſſunt,
2 Pupillus non debet alimentari de bonis tutoris,

Si quis tutor. Si tutor latitat ne pupillo per iudicem decernan
tur alimenta,in poſſeſſionem bonorum miſſo,⁊
dato curatore,vt ſuſpectus remoueᵗ.h.d.¶ No.ꝙ pupillo debent alimẽta
decerni:⁊ conſtitui per iudicem:ſecũdum qualitatẽ pſone,⁊ ꝙtitatem patri
monij.No.ꝙ ſi tutor eſt cauſa impeditiua,ne pupillo per iudicẽ alimẽta de-
cernantur,ꝙ ipſe patitur in bonis ſuis primũ decretum.⁊ etiaꝫ vt ſuſpectus
1 habetur.¶† No.ꝙ bona que ſeruando ſeruari non poſſunt,niſi per retentio
nẽ:efficiuntur deteriora.debẽt alienari.¶ No.ꝙ ad alienandum bona que
non ſeruantur,datur curator,quãdo tutor eſt ſuſpectus.¶ No.ꝙ eoipſo qͦ
tutor non tantum denegat alimenta,ſed etiam contumax ne per iudicem de-
cernantur pupillo,dicitur eſſe ſuſpectus:⁊ vt ſuſpectus põt remoueri.¶ In
gloſſ.decernantur.in fi.dic vt in.l.ius alimentorum.ff.vbi pupil.edu.d.Ad-
uertat tñ iudex,vt ibi tex.ſingu.q: debet conſtituere alimẽta tam moderate,
vt non vniuerſum reditum patrimonij in alimenta decernat:ſed ſemper ſic
vt aliquid ex reditu ſuperſit:qͦ ſingulariter tene menti in practica.⁊ ibi vi-
de Bar.¶ In glo.in poſſeſſioneꝫ.in fi.aduertas ꝙ ordo remotionis ꝑpter
contumaciam tutoris erit,quia iudex inquiret an ipſe tutor latitet:quo conſti
to,eum remouet:erit ergo neceſſaria noua citatio,poſt primam citationem:
ſecundum Jac.de are.pro quo facit quod not.ſingu.Barto.in.l.j.in prin.ff.
ſi qs ius di.non obtem.ſed Bar.in.l.impuberibus.§.ſi.ff.eo.dicit ꝙ etiaꝫ in
primis citationibus põt iudex comminari:qͦ ſi nõ compareat ipſum remo
uebit tanꝙ ſuſpectũ.⁊ tunc q: ad hoc videtur eſſe citatus:non requiriᵗ noua
citatio.arg.l.ad peremptorium.cũ.l.ſeq.ff.de iud.facit de iſta comminatione
quod no.Bar.in.l.ſi finita.§.iulianus.in.j.char.ff.de dam.infec.⁊ etiam gl.
⁊ Bar.in.l.imperator.C.de cohar.lib.xij.⁊ eſt glo.extra de reſcrip.c.cauſaꝫ
que ibi Innocen.⁊ Joan.and.quod no.¶ In gl.eius in fi.dic ita ſecunda ſo
lutio non eſt bona:q: bona ſua pupillus poſſidet.vt.l.j.§.adipiſcunᵗ.in ver.
pupillus.ff.de acq.poſ.⁊ etiã q: ſi mitteretur pupillus in poſſeſſionẽ ſuorum
bonorum,nõ eſſet pena contumacie tutoris caſtigata,⁊ tamen hic vult puni
re:igitur ⁊c.¶ In glo.mittitur ibi:non q: allegat ⁊c.¶ No.ꝙ pupillus non
debet alimentari de bonis tutoris,ſed de bonis proprijs:⁊ eoipſo qͦ pupil-
lus ſtat cum tutore,poteſt ab eo repetere ſumptus quia non preſumitur vi-
xiſſe vento:vt lupus.vt.l.ſi.C.de alimen.pupil.preſ.¶ Quid autẽ ſi pupill⁹
eſt pauper,⁊ nõ habet vnde expẽſas ſibi faciat ⁊ tutor alimẽtauit eum,⁊ po-
ſtea pupillus efficiᵗ ſoluẽdo an teneatur inter dicta alimenta reſtituere ⁊ vi-
detur ꝙ nõ:q: expenſe debẽt fieri ſm quãtitatẽ patrimonij.vt.d.l.ius alimẽ
torũ tñ contrariũ tenet Bar.in.d.l.ius alimentorũ.§.j.in fi.per.l.iij.de cõtra.
iudi.tu.qͦ no.q: i dubio nõ videᵗ feciſſe aĩo donãdi,lꝫ nihil dicat vel nõ fue
rit ꝓteſtatus.⁊ etiã poteſt repetere expẽſas quas tutor fecit litigando cũ pu
pillo vel alio modo,quando allegatus fuit ſuſpectus.vt not.Bartol.l.j.§.ſi
pupillus.ff.de tu.⁊ ra.diſtra.

Summarium.

SVMMARIVM.

1 Tutela non debet redimi, data pecunia.
2 Tutelam per simoniam acquirens, traditur Præfecto puniendus.
3 Confessio facta coram iudice incompetenti, an præiudicet ipsi confitenti?
4 Confitens coram iudice incompetenti, an teneatur post remissionem in dicta confessione perseuerare?
5 Cõfessio etiam coram iudice incompetenti facta, facit indicium ad torturam.

Sed si quis præsens. Tutor presens qui p mendacium denegat alimẽta pupillo posse decerni, remittit ad Pręfectũ puniendus. idẽ in eo qui per pecuniam tutelam acquisiuit. & idẽ in liberto qui maleadministrat. h. d. ¶ No. q tutor qui mẽtitur de facultatibus pupilli, traditur prefecto puniẽdus. ¶ No. q tutor nõ potest puniri, nisi per prefectum vrbis. & sic iudex incompetẽs remittit delinquentẽ ad iudicẽ competẽtem, vt puniat. ¶ † Not. q tutela nõ debet redimi data pecunia. & sic p simoniã. Si autẽ tutori detur pecunia vt ipse sit tutor, tunc erit tutor & tamẽ pecunia cõ dicit cõditione ob turpẽ causam. no. glo. in l. eos. ff. de tute. ¶ † No. q acquirẽs tutelã per simoniã, tradit prefecto puniẽdus. ¶ No. ibi: si fraudulẽter. q in liberto eoipso q durãte tutela pbatur q fraudẽ cõmittit, tradit puniẽdus. ¶ Not. ibi: probetur. q aliqui allegãt istũ tex. q vbi de delinquẽte fit remissio ad aliũ iudicem, q nunq̃ iudex ad quẽ fit remissio ipsum castigare d3, ex processu facto p primũ iudicem: nisi sibi ẽt constet de delicto. sed hoc hic nõ pbatur subtiliter intuẽti: q pbatũ fuit hic anteq̃ remittat ad pfectum. Sed dictũ est verũ. q est casus. & ibi Bar. in l. diuus. ff. de custo. reo. in ver. & ideo. ¶ In gl. mẽdaciũ. in fi. no. q tutor non cogitur alere de suo pupillũ: l3 nõ habeat vñ alat. vt dixi. s. §. pri. ¶ In gl. remittendi. in fi. de hoc dic vt habet in tex. & gl. in. d. §. tutor. ¶ In gl. remittitur. in fi. similis gl. est in. d. §. solet quas gl. no. cõtra doc. practicantes scholares, & ipsos alliciẽtes pecunia & prece, & oĩ modo: q pñt per eorũ Recto rẽ puniri. ¶ In gl. remittit. in fi. no. q libert⁹ qui fraudulẽter gerit facta pupilli patroni sui, põt vt ingrat⁹ in seruitutẽ reuocari qd est grauissima pena. vt. l. ij. C. de libert. & eorũ lib. dic vt ibi q nõ poterit iterum manumitti, sine scientia pncipis. vt ibi. ¶ † An aũt cõfessio facta corã iudice incõpetenti piudicet ipsi cõfitẽti, dicas q sic in hoc q cogit illã cõfessionẽ manutenere & in ea pseuerare coram iudice cõpetẽti. vt. c. at si clerici. & qd ibi no. doc. de iudi.

4 ✻ ADNOTATIO. † Dũ qrit an cõfitẽs corã iudice icõpetẽti, post remissionẽ de me cõfitẽti factã iudici cõpetẽti, teneat in dicta cõfessione pseuerare? Aufrerius in decisionib⁹ capelle tolozane, qstione quadringent. vigegnta in glo. distinguẽdo dicit, qd siquidẽ ad cõfitendũ fuerit inuitat⁹, nõ tenebitur pseuerare. Si vero volũtarie cõfessus fuerit secus. † addendo, qd secũdo casu facit indiciũ ad torturã. q volẽti & cõsentiẽti nõ fit iiuria. & tũc põt pcedere illa opinio q̃ h3 qd cõfessio corã iudice icõpetẽti fcã facit indiciũ ad torturã. & hũc articulũ fusius examinauit Nicolaus boeri⁹ in suis decisionib⁹ aureis qstiõe. 90. co. 2. n. 3. & 4. vbi iseruit multa vtilia ad h pposituũ. An. ca. Et id qd dicit de remissione, dic qd habet p gl. & do. in. l. i. & in auf. qua in puincia. C. vbi de crimi. agi opor. qd no. Bar. in. l. si cui. ff. de accu. q h3 locũ in criminalibus nõ in ciuili⁹: vt no. glo. in. l. i. ff. si quis in ius voca. nõ ierit. Ac etiã aduertas, q id qd dicitur q remitti d3 in criminali, intelligitur nisi ille iudex qui cepit malefactorem, cognouerit de delicto. tunc nõ cogitur remittere. ita no. bal. in. l. executorẽ. C. de execu. rei iudi. allegat gl. in. l. relegato rũ. §. interdicere. ff. de interdi. & releg. Sed aduertas: q licet dictũ placeat p l. si qs posteaq̃. ff. de iudic. & facit qd no. Bar. in. l. diuus. ff. de custo. & exhi. reo. & qd no. Bar. & Bal. & doc. in. l. eos. §. ij. C. de ap. tñ illa gl. i. §. interdicere. nõ pbat id ad qd allegatur. nã dicit no. q accusat quis in puincia, vbi h3 incolatũ l3 alibi deliquerit: nil autẽ dicit de remissione. igit &c. Et nõ est mirum qd vbi h3 incolatũ, possit puniri, licet alibi deliquerit vt habetur in. l. i. & ij. & authẽ. qua in puincia. C. vbi de cri. agi opor. & p bar. in. l. sepulchri. ff. de sepul. vio. & de materia vtrum delinquẽs sit remittẽdus vel ne: vide per bal. plene. in. d. l. executorẽ. in versi. quero modo certũ est qd executio sit &c. Sed tu bñ aduertas q ista nõ habẽt locũ in casu nostro, cũ iste qui remittit sit iudex incõpetens non est possibile qd q̃uis de delicto cognouerit, q possit ip3 tutorem retinere: q nõ posset condẽnare. q sñia fertur a iudice incompetẽti. vt. C. si a non cõpe. iud. per totum igitur &c.

SVMMARIVM.

1 Contumax quis non dicitur, non accedendo ad locum non tutum.
2 Pauper si est fidelis et diligens, non est a tutela remouendus.
3 Liber emptus si sit mendosus, an possit redhiberi?
4 Vendens librum vitiosum potest cogi illum rehabere, & precium emptori & ap restituere.
5 Mercator dolosus in pannis, an cogi possit ad restitutionem percepti precij rehabendum falsum quod exhibuit.
6 Emens librum si ante solutionem reperiatur esse alienus, an emptor cogi possit ad solutionem precij?

Nouissime. Qui fraudulẽter tutelã gerit, licet satisdationẽ de indẽnitate offerat, tamẽ suspectus remouetur: item mali mores & non paupertas sola faciunt tutorẽ suspectum. h. d. ¶ Not. q nõ est cõfidendum de fragili cautione quando tractatur de magno piudicio. facit. l. cũ ita. §. i. ff. ad treb. cum ibi no. ¶ † Qd pstat ar. q qs non d3 accedere, nec nõ accedẽdo dr contumax: qñ locus nõ est sibi tut⁹: etiã si sibi fiat saluus cõduct⁹ vt est tex. in. c. accedẽs. extra vt li. non cõtesta. & facit qd habetur in auf. de mãda. prin. §. neq̃ autẽ homicide. & qd no. in. l. is qui reus. & qd ibi not. glo. Bar. Ang. & Jo. de imo. ff. de publi. iudi. & qd no. Bart. & doc. in l. de etate. & in. l. sed & si alio. ff. ad trebel. ¶ No. q satisdatio prestita p tutorẽ nõ mutat naturam & mores suos malos. ¶ No. q maiorem facultatem delinquendi prestat satisdatio prestita, q̃ ea non prestita. ¶ No. q mali mores faciunt tutorem suspectum. ¶ No. q paupertas, non arguit vitium in homine. ¶ No. q pauper, potest esse fidelis & diligens. ¶ † Not. q pauper si fit fidelis & diligens, nõ est a tutela remouendus: ita qd boni mores & summa diligẽtia suppleant diuitias. ¶ In gl. prestat ibi: si emi librum & ante q soluã precium compe ram alienum. no. omnia ista verba glo. vt in fin. gl. cõcludas videl3 q emi librũ. & sic emptio fuit pfecta vt. j. de cõtrahen. emp. in prin. & liber fuit traditus. sed anteq̃ emptor solueret preciũ in totũ vel etiã in parte iam pcio soluto in parte nõ reperio librũ alienũ. facit. l. si post perfectã. & qd ibi p gl. Cy. Bar. Bal. & Sali. C. de euic. & j. dicã. & bene aduertas q l3 ista gl. cõiter allegat dt libro, qd anteq̃ solueret preciũ mouebat lis & qd hoc dicit gl. hic sed dicitur qd habui notitiã qd erat liber alienus. ¶ In eadẽ ibi vel vitiosam. not. q dicit gloss. vitiosu3. ¶ † Quero an si liber ematur & tradatur & precium soluatur, & postea reperiatur mendosus vel vitiosus an habeat locum redhibitio vel quanto minoris: ego sum solitus dicere q sic per tex. cum gloss. singulari. l. i. in princ. in verbo que mobiles. ff. de edil. edic. que gloss. ponit in prin. exemplu3 in libris, nec id quod postea in. d. glo. sequitur est verum, vel verius dic corrigi qd dixerat de libris mendosis, quod redhibitio de libris non possit etiam habere locum quia finaliter ibi tenet, saltem de vtili redhibitoria &c. quod singulariter tene menti. q quotidianum est.

4 ✻ ADNOTATIO. vẽdẽs librũ vitiosu3 seu dfectuosum, põt cogi illũ rehabere, & pciũ ẽptori restituere. j. sex mẽses actiõe redhibitoria, saltẽ vtili, secundũ Aretinũ hic, & glossam, Odoffredũ, Angelũ, & Bald. in. l. prima in principio de edilitio edicto in pand. licet Salicetus ibi videat firmare oppositũ. † addo idẽ esse censendũ in Mercatore vẽdẽte pannos sericeos apparentes bonos, vt teneat restituere precium & pãnum restituere secundũ Baldum ibi. versiculo, ex lectura antiqua. Anto. cains.

Adde que scripsi. s. de iure naturali gentium & ciuili. §. ptorũ. & dicã. j. de actio. §. in duplũ. dic vt ibi in materia redhibitione. ¶ † In ea. gl. in fi. in hac q. si emi librũ & anteq̃ soluã preciũ reperiat esse alien⁹. an cogar soluere preciũ: gl. hic videt tenere q etiam si offerat fideiussio. quia nõ dbeo me submittere fragili cautiõi. Sed aduertas qd l3 ista gl. nõ reprobet, tñ est falsa i duobus: primo in eo qd dixit si cõperiã fore alienũ, q nõ cogar soluere pciu3: q hoc nõ est verũ nec hoc sufficit ad retardãdũ solutionẽ pcij: imo reqrit q fuerit lis mota, & tũc dicit moueri lis in limine contractus. i. post venditionẽ pfectã: & rẽ traditam, & nõdũ pciũ solutũ est. vt est casus in. l. si post pfectã. C. de euic. licet bal. ibi aliter exponat in limine cõtractus & male. sed anteq̃ moueatur qstio possit retardari pcij solutio, nõ dicit ibi nisi soluẽdo gl. dicas q qd hoc est manifestũ & notoriũ, & cõmuniter ita dicitur & credit. q tunc nõ cogit soluere pretiũ donec ista fuerint clarificata. facit. l. emptorẽ. in pñ. cũ ibi no. p gl. ff. de acti. emp. ¶ Scdo videt male dicere glo. in eo qd innuit qd q̃uis sit mota lis sup libro vendito, q nõ possit cogi emptor ad pretium etiã dato sibi fideiussore per vẽditorẽ: sed illud est falsum. vt. d. l. si post perfectã. & est casus in. l. si. ff. de rescin. ven. & l. peñ. ff. de peri. & cõmo. rei ven. qm licet super libro empto ante precij solutionẽ moueat lis & questio, tamẽ si venditor offert fideiussorem idoneum de euictione, cogitur emptor ad precij solutionẽ vt dictis iuribusqd no. perpetuo. nã licet vẽditor nõ cogatur post venditionẽ perfectã prestare fideiussorem emptori: q a principio de fideiussore sibi prestando nõ cauit: sed sufficit qd caueat de euictione nuda cautione. vt. l. emptor. ff. de eui. tñ si anteq̃ soluat precium, moueatur lis, non cogitur illud soluere: & si partẽ soluit nõ cogit residuũ prestare nisi prestita fideiussiõe. Et aduertas & tene mẽti q nõ tantu3 cogit prestare fideiussorẽ pro euictiõe illius qui iã mouit litẽ, sed etiã gñaliter pro oĩbus & pro omni euictiõe: vt est casus in. l. fi. §. fi. ff. de rescin. ven. l3 gl. de hoc dubitauerit in. l. penul. ff. de peri. & commo. rei vẽdi. & in. d. l. si post pfectã. & Bar. in. l. i. §. stipulatio duple. ff. de preto. stipula. vbi enumerat quinq̃ casus in quibus quis tenet dare fideiussores in contractu emptionis. Primo si hoc actũ est. Scdo si imminet euictio in limine cõtractus, vt. d. l. si post perfectã. Tertio qñ pater vendit bona aduentitia filij vt. l. i. in fi. C. de bo. ma. Quarto si est consuetudo vt det fideiussores, de quo ego allego ppriẽ casum in. l. si de pignore. §. fi. cũ gl. ff. de pigno. act. Quinto si sit vẽditio, & per rescriptũ pncipis cõfirmat. vt est casus. l. vniuersa. C. de p ci. impera. offe. al's non cogit dare fideiussorẽ. vt. d. l. emptor. ff. de euic. quem quintũ casum no. perpetuo tu Bononiensis. q Bononie qñ vendit res minoris p rescriptũ Principis, q si simpliciter emo a minori: postea supueniat rescriptũ principis sine supioris, q emptor non cogit dare preciũ nisi cu3 fideiussore caueat de euictione. ¶ Querit Bar. in hac materia q sin hoc i sunt facte multe malitie, nam suppone emptor quẽdam qui mouit sibi litem vt possit habere fideiussorem de euictiõe: qd ergo tũc fiet qñ vẽditor videt hoc fieri malitiose ab emptore: & l3 bart. in. d. l. i. §. stipulatio duple. in fi. nõ determinet & dicat cras dicã tibi. tñ in. d. l. si post pfectã. in fi. dicit q cõpellit ẽptor iurare qd p calũniã nõ fecit sibi moueri litẽ, & eodẽ mõ cõpellit iurare ille qui litẽ mouit. vt arg. l. i. C. de po. qd no. Et plus credo qd repta postea fraude &

a ¶ De rerū diuisione. Continuatio istius rubrice ad superiora patet in hūc modum. Domine ius quo vtimur, aut pertinet ad res, aut ad personas, aut actiones. vt. s. de iure natu. gen. ⁊ ciuili. §. vltimo. ⁊ dictuȝ est in primo libro hucusq̄ de iure pertinente ad personas: vnde secundum ordinē promissum intendit Justi. in hoc secundo libro tractare de iure pertinente ad res: sed q꞉ omnis res per diuisioneȝ dilucidi⁹ aperit. vt. j. d legi. §. sed non vsq̄. ⁊ in illo verb. sed ne in primis: idcirco Justi. de rebus dictur⁹, ad euidētiorē iuuenū doctrinaȝ primo tractat de rerū diuisione: vnde non immerito annectit hic rubricam de reruȝ diuisione.

b ¶ Superiore. visa igitur cōtinuatione rubrice, Justinia. diuidit titulum in duas partes pricipales. In quarū prima parte, determinat de rerū diuisione. In secūda parte de earūdē reꝝ dn̄ij, acqsitiōe, tractat superiori libro ⁊c. Prima pars protenditur vsq̄ ad illum §. singulorū autē. ibi icipit scd̄a ps. ⁊ ꝓtendit̄ vsq̄ in finē tituli. prima pars subdiuiditur in duas partes. in quaꝝ prima parte ponit bimēbrem diuisionem rerum que talis est ꝙ rerum alie sunt in patrimonio nr̄o: alie extra pr̄imonium ⁊ ꝓtēdit̄ hec pars vsq̄ ad illum. §. q̄dam enim ibi incipit secunda pars prime partis principalis. in qua pte ponit secundaȝ diuisionem reruȝ ad cōprobationē prime diuisionis: ⁊ h̄ diuisio continet quinq̄ membra, que dilucide prosequitur de quolibet membro dilucida ponendo exempla.

¶ His igitur prelibatis ponas casum. dicit Justi. continuando processum suum, postq̄ in superiori libro de iure personaruȝ exposuimus: modo i hoc secundo libro de rebus que in patrimonio nostro vel extra nostrum patrimonium habentur videamus, ⁊ hoc in prima parte. Sed pone in secunda. Domine vos dixistis mihi supra quod vultis determinare de rebus que sunt in patrimonio nostro vel extra nostrum patrimonium, nunquid est ista diuisio sufficiens: ad hoc respondet ꝙ sic ⁊ quod sufficiens diuisio sit tali ratiōe liquet: quia quedam naturali iure communia sunt oīm, quedam publica, quedam vniuersitatis: quedam nullius, pleraq̄ ⁊ singulorum, ⁊ ea que singulorum sunt varijs ex causis acquiruntur, sicuti ex inferioribus apparebit: sed pone casum. Domine dicatis mihi si plȝ que sunt cōia oīm, ad hoc respondet: amice certe naturali iure introductum est ꝙ cōia sunt omniū animantiū hec. s. aer, aqua de celo cadens, ⁊ mare: ⁊ per ꝯn̄s littus maris cū cōis sit eius accessio: vn̄ dico tibi qd̄ nemo ad littus maris ꝓhibetur accedere, dū tamē a villis vel monumētis ⁊ edificijs in littore positis se abstineat: q꞉ huiōi ville ⁊ edificia non sunt cōia de iure gentium sicut ipsum mare: sed domine dicatis mihi q̄ntum durat littus: ad hoc respondet imperator amice littus maris ē quatenus hyemalis fluctus, quando maximus est excurrit. ⁊ hec dicuntur vsq̄ ad illum. §. flumina autem.

colluuiōe possunt extra ordinē puniri. vt. l. j. ff. de col. detegen. coniūcta. l. j. ff. de crimine stellio. ⁊ quod ibi Barto. ¶ Quero qd si reperiatur res vendita obligata alteri, nō dico ꝙ sit aliena, an vēditor possit cogi, ad liberādū dictā rē anteq̄ ꝑciū possit recipere: Et clarū est qd̄ anteq̄ res sit tradita emptori qd̄ potest agi. vt. l. ex ꝑdijs. C. de euic. ⁊ idē si fuerit tradita. vt. l. creditor. §. si prediū. ff. de actio. emp. ꝙ itelligas qd̄ agat ex empto, vt res liberet̄ ⁊ libera ab alia obligatiōe tradatur: vt. l. creditor. §. si ꝑdiū. ff. de ac. emp. ⁊ d. l. ex ꝑdijs. nō autē ꝙ agat vel agere possit de euictiōe. vt. l. qui res. C. de euic. ita dicit gl. bal. ⁊ Sali. in d. l. ex ꝑdijs. ꝙ no. perpetuo q꞉ vidi d facto Ferrarie. ¶ In gl. fi. ibi hic aūt satisdedit. dic ⁊ sic paupertas nō ꝑncipaliter sed secūdario facit quē suspectū: facit l. ij. ff. de magi. cōuen. sed hic loquit̄ cum satisdedit ⁊ sic nō est supectus solū ꝓpter pauptatē. vt. l. si creditor. ff. de priuile. cre. ⁊ ita etiā dicit ibi gl. q̄ est similis huic. ¶ In ea. gl. in fi. dic vt, diximus. in. d. §. interdū ⁊ optime dicit gl. qd̄ no.

Finis libri primi Institu.

Sequitur liber Secundus.

a *De rerum diuisione*[a] *Rubrica.*

SVMMARIVM.

1 Rei verbum generale est.

2 Statutū in genere ꝓ solutione vectigalis quod etiā cōprehendat conuentum pro ædificio faciendo.

1 ADNOTATIO. † Rei verbū gn̄ale ē. l. hn̄ est. in calce de rebus creditis, in Pandectis. q̄ ꝑpequi illi⁹ appellatione, venit pecunia numerata. l. rei appellatio. de v̄borū ⁊ rerū significatione. itē species seu indiuiduū, puta equ⁹, vel asinus ⁊ deinceps. l. oīa §. fina. de legatis libro. ij. itē facta, puta qd̄ dom⁹ edificetur, fossa fodiat̄, ⁊ liber scribat̄, ⁊ lati⁹ scripsi in di-
2 cta. l. bene est in versiculo gl. rei, nu. 93. vbi infero † ad statutū dicens ꝑ qualibet re esse soluendum vectigal, pro qua qs fuerit tractus in caussam: vt etiā conuent⁹ ꝑ edificio faciēdo ꝯp̄hēdat̄ qd̄ est notādū. Ant. Cai.

¶ In fi. gl. rubrice dic vt i ea q̄ hn̄ loq̄t ⁊ sic hic loq̄t de secūda parte principali, ipsius iuris ciuilis: q꞉ loquit̄ de reb⁹. facit. s. de iure ꝑso. §. fi. ac etiā dic ꝙ nigrū cōtinuat se. Ex quo no. ꝙ nō est necesse cōtinuare rubricā ad ꝑrimū titulū ꝑcedētē: ⁊ maxime qn̄ sumus in principio libri: vt no. gl. in rubrica. ff. de cōdi. fur. sȝ satis est ꝙ materie sint cōgruēter posite: ⁊ ita ꝓ. ꝑe loq̄t. l. ij. ff. de statu hominū. de q̄ plene dixi i rubrica ꝓemij hui⁹ libri ⁊ dicā. j. de actio. in rubri.

SVMMARIVM.

1 Vniuersitatis quod est, non est singulorum.

2 Res habita pro derelicto, dicitur esse in patrimonio occupantium.

3 Alienatio rerum sacrarum, quando permittatur?

4 Publicum, accipitur multis modis.

5 Priuilegium cōcessum Ciuitati, intelligitur etiā concessum Castris.

b

Vperiore.[b] ¶ Isteti tu. diuidit̄ ꝑcipal̄r in duas ptes. Primo ꝯtinuat istū librū, ad librū ꝑcedētē. Secūdo icipit tractatū. scd̄a ibi, mō videam⁹. Itē illa scd̄a subdiuidit̄ pricipal̄r in duas ptes. Nā p̄rio ponit de reb⁹ cōib⁹ iure naturali itē d publicis ⁊ de his q̄ sunt vniuersitatis ⁊ de his q̄ i nulli⁹ bonis sunt: ⁊ oīa ista ꝑ exēpla clarificat. scd̄o ponit q̄liter res acq̄rāt̄ de iure gētiū, ⁊ efficiant̄ ꝑuatorū. scd̄a ibi: singuloruȝ aūt. Et illa scd̄a subdiuiditur loco suo. Itē ꝑma subdiuidit̄ in q̄tuor. Nā primo ponit exēpla de cōib⁹. Scd̄o d publicis. Tertio de his q̄ sunt vniuersitatis. Quarto de his q̄ nulli⁹ sūt. scd̄a ibi: flumina. tertia. ibi: vniuersitatis: q̄rta ibi: nulli⁹ aūt. ⁊ q̄libet istarū postea subdiuidit̄. ⁊ q꞉ ꝑncipiū hui⁹ tituli ponit ꝯtinuationē ⁊ distictiōes iō n̄ sum mat̄. ¶ No. ibi: mō videam⁹ qd̄ dixi. s. in rub. ¶ No. q꞉ aliq̄ sunt res, q̄ sunt i nostro patrimonio: ⁊ aliq sunt q̄ nō sunt in nr̄o patrimonio. ¶ Not. ꝙ aliq̄ sunt q̄ eoipso ꝙ fiūt ēt a iure nāli, stati qn̄ fiūt, sunt cōia. ¶ No. ꝙ q̄dā sūt publica, q̄dā ꝑuata. ¶ No. ꝙ differētia est inter rē publicā, ⁊ rem vniuersitatis.

1 ¶ No. ꝙ q̄dā sunt res, q̄ in nulli⁹ bōis sunt. ¶ † No. ꝙ id qd̄ est vniuersitatȝ nō est singulorū ⁊ ecōtra q̄ sunt singuloꝝ, nō sunt vniuersitatis: ⁊ facit in. l. tm̄ §. vniuersitatis. ff. e. qd̄ facit an Ciuis possit esse testis ꝓ sua ciuitate vel vn⁹ de collegio: vel vn⁹ monach⁹ ꝓ suo monasterio, ⁊ gl. ponit i. d. §. vniuersitatȝ ⁊ in. l. sȝ si hac. §. q manumittit̄. ff. de i ius vo. ⁊ i aut. d mona. §. cogitādū. co. j. ⁊ in dictis locis ꝑ doc. ⁊ Cy. ⁊ do. i. l. oīb⁹. al's in. l. parētes. in fi. C. de test. ⁊ ꝑ In. ⁊ canonistas in. c. cū nūci⁹. ⁊. c. cū nup. de testi. ꝑ do. Fl. in. l. idonei. ff. d testi. ⁊ ꝯcludit Gui. ⁊ Bar. in. d. §. q manumittit̄. qd̄ aut cā respicit ꝯmodū singularū ꝑsonarū de vniuersitate vel collegio, vt qn̄ eēt d Nemore q̄stio, ad qd̄ qlibet ꝑt ire ad incidēdū ligna. vel de pascuis ad q̄ q̄libȝ de vniuersitate pōt ire ad pascuādū: ⁊ tūc ꝑsone d vniuersitate n̄ sunt idonei testes, ⁊ idē si respiceret ꝯmodū monachoꝝ, vt si eis sit aliqd relictū: si aūt n̄ respiceret ꝯmodū singuloꝝ, sȝ i cōi vt i Molēdinis bononie: q꞉ lȝ sint cōis, tn̄ qlibȝ ꝓ molitura soluit. vl' si eēt q̄stio q꞉ ꝓ fabrica ecclesie aliqd eēt relictū, tūc qlibet de vniuersitate vl' qlibȝ monach⁹ ꝑt esse testis ⁊ ꝑdicta ꝓcedūt ꝙ aliqn̄ illi d collegio admittūt̄ ꝓ collegio, qn̄ nō pn̄t v̄osimil'r h̄ri alij testes. al's aūt illi sūt adhibēdi testes ⁊ n̄ illi de collegio: q꞉ negari nō pōt ꝙ nō habeāt affectionē ad suū collegiū: vt. l. ꝯsensu. circa mediū. C. d re. ita dt Gui. i. d. §. vniuersitatȝ. ⁊

2 idē voluit i. d. l. admonēdi. ff. de iureiurā. vide q̄ dicā. j. e. §. singuloꝝ. ¶ † In gl. patrimonio. i fi. ⁊ i gl. in v̄. vel ex̄. in fi. Sȝ mirādū est q̄re gl. h̄ dicat aptitudine: q꞉ res habita ꝓ d relicta ē in nr̄o pr̄imonio occupātiū. scȝ aptitudie ⁊ res sacre n̄ sunt apte eē in pr̄imonio nr̄o, nec religiose lȝ et dare casuȝ qd̄ sunt in patrimonio: vt qn̄ capiunt̄ ab hostibus. vt. ff. de religio. l. cū loca. quia si res habita pro derelicto non est tunc in nostro patrimonio, est tamen extra patrimoniū nostrū vel i bōis nostris ad q̄ habem⁹ actionē vl' exceptionē. vt. l. rē in bōis. ff. de acq̄rē. rerū do. sȝ ꝓ re habita ꝓ derelicto, nullā habem⁹ actionē vl' exceptionē: imo ꝯcedit̄ ꝑmo occupāti. vt. l. j. ꝓ derelicto. nec occupāti ꝓ dicta re dat̄ actio vel exceptio nisi cū real'r occupauerit. vt. j. e. §. pe. ⁊. d. l. j. ff. ꝓ dereli. vn̄ lȝ res habita ꝓ derelicto, nō ꝯueniat p̄rio mēbro distictiōis: q꞉ n̄ est i pr̄imonio: ꝯuenit scd̄o. q꞉ est ex̄ patrimoniū. Itē res sacre ⁊ religiose, sūt vere ex̄ patrimoniū. vt. j. e. §. null⁹. ⁊ iō Azo in summa hui⁹ tituli, dicit soluȝ mō q̄dā res sunt i nr̄o pr̄imonio, q̄dā ex̄. nec vt dicit gl. aptitudine esse vel nō esse. Preterea ꝯ gl. est. d. l. cū loca. vbi dr̄ ꝙ desinūt eē religiosa, vel sacra: ergo est dare modū ꝙ res sacre, sunt apte posse eē in pr̄imonio nostro. vt ēt est casus in. l. inter stipulātē. §. sacrā. de v̄. obl. Preterea loc⁹ desinit eē sacer, cū relige remouēt̄ ex rescripto Principis. vt. ff. de religi. l. cū in diuersis. i fi. dic

3 vt ibi ꝑ Gl. † Preterea ꝯcedit̄ alienatio rerū sacrarū religiosarū i casib⁹ no. j. e. §. in nulli⁹. in v̄si. excepta cā: ergo res sacre sunt apte esse i nostro pr̄imonio, q꞉ lȝ dicta bōa vēdere ꝓ redēptiōe captiuorū: vt. d. v̄. excepta. ⁊ alijs causis. vt. xij. q. ij. aurū hȝ eccl'ia. ⁊ aut. h̄ ius porrectū. ⁊. l. sancim⁹. cū ibi no. C. d sac. san. eccl'. igit̄ ⁊c. Et circa res sacras dic vt dicā. j. e. §. res sacre. ⁊ circa religiosas dic vt dicā. j. eo. §. religiosuȝ. ¶ In gl. habent̄. ibi de acq. rerū do. l. rē in bōis. dic vt ibi plene ꝑ gl. q̄ facit plura mēbra. ¶ In ea. glos. in fi. dic ſm Jo. fab. ꝙ gl. vult dicere ꝙ seruitutes nō pn̄t eē seri tāq̄ ꝑ se facte: ⁊ h̄ fieri in tali seruitute que formata non est. quia q̄uis fundum habeas in quo possis alij constituere seruitutem: non tamen habes seruitutem formalem nec ius seruitutis formatuȝ, quod sit in bonis vel extra bona: vt diximus in simili de vsufructu:

vsufructu:quia licet dominus habeat facultatem constituendi vsumfructū formalem alteri,tamen ipse nō habet vsumfructum formalem sȝ causalem vt.l.vsuffruct⁹,cū ibi no.ff.sol.mat.q: res sua,nemini seruit p modū seruitutis.vt in.l.re cōi.ff.de serui.vrb.pd.vel dic q etiā potest intelligi in seruitute formali reali,q: illa p se nō cēset cū non possit trāsferri vel acquiri sine ipsa,multo minus psonales.vñ p seruitutes nō cēsent,cū non possint stare nisi cū re vel psona cui⁹ sunt.ff.de vsucap.l.si aliena.§.hoc iure.ff.de ȝhen.emp.l.aqueductus.l.liberto.§.fi.cū ibi no.p Bar.⁊ doc.ff.de neg. gest.Aduertas tñ p̄m eūdē,q l.j.ff.de vsufruc.leg.loquit de vsu ⁊ vsufruc.alterius seruitutis legate.vel etiā addas gl.⁊ qd ibi Bar.in.d.l.j.ff.de vsufruc.leg.dic vt ibi per glo.⁊ Bar.qui dicit q ideo nō pōt esse seruit⁹ seruitutis,q: seruitus est qualitas:vt.l.seruitutes.ff.de serui.rust.pred.⁊ qualitas,non pōt esse alteri⁹ qualitatis:q: qualitas nō potest stare sine aliqua substantia,⁊ subiecto.vt.l.cius qui in prouincia.ff.si cer.pe.igitur ⁊c.dic vt ibi per Bar.¶In gl.communia sunt.in fine.dic rō est,q: illud iudiciū competit pro illis rebus,in quibus sumus dñi:vt.l.per hoc iudiciū.ff.cōi diui.sed in istis,solū vsum habemus ⁊ nō sum⁹ dñi.vt.j.§.j.ergo ⁊c.Sed aduertas q: videt q iudiciū cōi diuidūdo,etiā dēt pro his q̄ cōia sunt vsu tātum.vt.l.itē q̄uis.§.j.ff.cōi diuidū.igit vī q etiā pro isto vsu dēt,sed forte posset dicte.l.q̄uis.r̄nderi q ibi loquat qñ vsus est cōis,vt singulo⁊.nō vt publicus vel vniuersitatis.⁊ pro hoc facit q no.glo.j.§.j.in ver.cōia.s.eo.tit.cogita.

4 ¶In glo.quedā publica.in fi.dic tu qd publicū accipit multis modis:vno modo pro eo qd affert suā vtilitatem vel autoritatē oībus,in publico:vt.l.j.§.ius publicū.ff.de iusti.⁊ iure.alio modo accipitur publicū.i.imperij.alio modo publicū dicitur ciuilitatis rome.l.cū qui.⁊ ibi gl.ff.de verb.sig.alio modo publicū dicitur ciuilibet ciuitatis ⁊ municipij.vt.ff.de publica.§.sed hi.§.j.⁊ ita sumit in.d.l.fi.C.

5 de sacrosan.eccle.ista sunt verba Bar.in.d.l.fi.¶†Addas tñ q id qd conceditr ciuitati in priuilegiū,vt.d.l.fi.intelligit etiā cōcedi in castris ⁊ villis:vide gloss.Bar.⁊ doc.in.l.si finita.§.si de vectigali.ff.de dam.infec.alio modo accipit publica vtilitas vel priuata,nā quedā est publica vtilitas que suam vtilitatē affert in cōi ⁊ in quolibet particulari,qd consistit in sacris sacerdotibus ⁊ magistratibus:nā sicut vnus pōt intrare ecclesiā ⁊ orare,ita alius:⁊ sicut vn⁹ defendit a magistratu,sic ⁊ ali⁹.vt l.j.§.huius studij.ff.de iust.⁊ iur.scdo est quedā vtilitas publica que suā vtilitatem affert in cōi,⁊ nō in particulari.vt qd hȝ camera fiscalis.vt.l.vtilitas.C.de priui.fis.tertio est quedam vtilitas priuata principaliter:potest tamen publica dici:q: respectu vniuersi,vtilis est q: affert vtilitatem respectu vniuersi.⁊ est apta afferri in quolibet particulari,vt qd mulieres sint dotate:nam nubendo viro,pariunt filios qui forte erunt magistratus puta Papa vel Imperator:⁊ sic est apta afferre vtilitatem suā in qualibet re particulari.⁊ de hac vtilitate loquitur.l.j.ff.solu.matr.quarto modo assumitur publica vtilitas illa que est principaliter priuata,sed ideo dicitur publica quia affert suam vtilitatem separatim cuilibet per se:ita q vni ⁊ non alteri nec est apta afferre in quolibet particulari vniuersaliter.Exemplū q hoīes sint diuites simpliciter loquēdo sine adiectione alicuius cause,q: hoc reipublice interest.vt.s.de his qui sunt sui vel alie.iur.§.pen.⁊ illa est proprie priuata vtilitas.ita dicit Bart.in.l.j.ff.solu.ma.quod no.¶In gl.nullius.in fi.dic vt per Cy.⁊ Bal.in.l.j.ff.eo.de quo dicam.j.eod.§.nullus.

SVMMARIVM.

1 Rerum dominia,qualiter distinguantur?
2 Piscari in flumine publico,quilibet potest.
3 Mare iure naturæ,dicitur commune.
4 Villa quæ dicatur?
5 Aedificatum in mari,efficitur ædificantis.
6 Contractus si est celebratus in mari,quis erit iudex.

Et quidem. ¶Hec que scribunt hic,sunt cōia omniū,⁊ id ad littus maris accedi potest:dummodo abstineatur a villis ⁊ locis ibi positis.h.d.Et diuiditur in quatuor partes.Primo ponit dictum.Scdo ex dicto infert.Tertio illationem restringit.Quarto rationem restrictionis assignat.secunda ibi:nemo.tertia ibi:dum tamen.quarta ibi:q: non sunt.¶No.q a natura sunt cōia omniū,aer:aqua:⁊ mare ⁊ littora maris.¶No.q quilibet pōt stare in littore maris.¶No.q licet litt⁹ sit cōe omniū,tñ edificia ibi posita sunt priuatorum edificantium.¶No.in principio ibi:naturali iure,coniuncto fine,ibi iure gentium.q id qd primo loco appellauit ius naturale,appellat in fine ius gentiū.⁊ hoc vult glo.j.hic.

1 ¶†In glo.naturali iure.in fi.nam rerum dominia quedā sunt Dei vt ecclesia,quedā oīm animātium,vt mare,quedā omnium hominum de mundo,vt flumina nauigabilia.quedā fisci.quedā ciuitatū particulariū,vt theatra,studiū.platee,quedam singulo⁊ vt agri ⁊ domus:quedā nullius vt gēme ⁊ lapilli maris.ita dicit Bal.in rubr.ff.de re.di.in pn.⁊ aduertas p̄ȝ Jo.fab.qd aliter potest dici q̄ dicat gl.vcȝ qd cū oīa essent de iure naturali cōia,⁊ postea ius gētium dñia reperit in alijs rebus:q̄ in his quibus nihil immutauit:quedā primeuo iure naturali remanent,⁊ hec remanent cōia.vt.j.eod.§.fere.⁊ vide.viij.dist.c.quo iure.al's non esset differentia inter cōe ⁊ publicum.¶In glo.cōia.vbi p̄m Pla.dic vt dixi.s.in prin.in gl.in verbo cōia sunt.¶In gl.plures.in fi.dic hoc est multum extranea expositio,quia ipsa

2 aqua que currit,est elementū.¶†In gloss.⁊ mare.in fin.vnusquisq potest in mari ⁊ flumine publico piscari,⁊ in quolibet diuerticulo ei⁹ nec pōt prohiberi ab aliquo priuato:etiā si ille alius per longū tps esset solit⁹ piscari,vt.l.fi.⁊ ibi.gl.⁊ Bar.ff.de vsuc.ni a si ille esset in quasi possessione illi⁹ iuris.vcȝ q solus posset ibi piscari.vt.l.si quisq.⁊ q ibi gl.⁊ Bar.ff.de diuer.⁊ tēp.prescr.tūc enim posset me volentē piscari phibere:⁊ agere ȝ me interdicto vti possi.vel actiōe iniuriarū.vt est tex.no.in.l.iniuriarū.§.si quis me prohibuerit.ff.de iniur.Si ante non esset in quasi possessione dicti iuris,tūc etiā in diuerticulo,qd est añ domum suā me piscari,non pōt prohibere vt etiā est casus in.d.§.si quis me.qd no.Et que dixi in mari,habēt locū in flumine publico vt dictis iuribus.secus in stagno proprio.vt.d.§.si quis me.in fi.

3 ¶†Et adde q licet hic dicat qd mare est cōmune naturali iure,tñ Veneti ⁊ Januēses longissima prescriptione sibi acquisierūt:⁊ appropriauerūt partē maris vt no.Bar.in.d.§.si quis me.⁊ Bal.in rub.ff.e.in v̄si.hic ergo q̄rit.allegat.d.l.si quisq.¶Et per hoc infert q̄ possent imponere gabellas ⁊ passus nouos,etiā trāseuntibus p eorū mare cū mercibus.derogatū est enim iuri cōi per cōtrariū vsum,allegat.ff.loca.l.colonus.§.nauē.adde qd dicā.j.eo.pro⁊.§.in glo.oībus.in fi.¶In gl.⁊ pro hoc.in fi.dic p̄m Jo.fab.q glo.nō nouit naturā maris occidentalis,q in plenilunio tēpore equinoctij tm̄ crescit qd aliqñ cooperit prata ⁊ ripā:vnde non esset dicēdū qd illud sit cōmune.ff.de flumi.l.j.§.ripa.vñ tene rōnem que est in prin.glo.⁊ nō in fine.et

4 adde.j.eo.§.est autem littus.¶†In glo.villis.in fin.no.glo.que dicat villa,tu etiā dic qd villa est que extra menia ciuitatis nec cingit vallo vel muro,vel alio steccato vel munimine,⁊ que nullā habet iurisditionē vt no.Bar.in extrauagā.que incipit lombardie.facit l.j.C.ne rusti.ad vil.vel aliud opus.lib.x.⁊ not.in.l.si heres.§.vicis.ff.de leg.j.per Bar.Ange.⁊ alios in.l.j.§.siue autē.ff.de ope.no.nun.⁊ ibi doc.⁊ Raph.⁊.d.Jo.de imo.⁊ vide Bald.in rubr.ff.eod.in versicu.sed

5 quero.vbi incipit villa.¶†In glo.iuris gentium.in fi.dic quod edificatum in mari vel in littore maris,efficitur edificātis dummodo edificatuȝ fuerit iuste:vel ex decreto pretoris:al's autē per quēlibet pōt prohiberi,si incōmodatur publicus vsus.vt est casus in.l.q̄uis.ff.de acquirē.re.do.⁊ de intellectu illius.l.vide Bar.in.l.quominus.ff.de flumi.in versi.sexto quero ⁊c.dūmodo iure publico ⁊ nō iure priuato.prohibeat

6 vt.l.j.§.pe.⁊ ibi no.ff.de no.ope.nū.¶†Quero si cōtractus est celebrat⁹ in mari,vel delictū cōmissum,qs erit iudex:dic q illa Ciuitas q̄ hȝ merū ⁊ mistū imperiū,que dicet esse ppinquior illi loco vbi cōtractus vel delictū fit,erit iudex.vt.l.vnic.C.de classi.⁊ ibi no.Bar.lib.xi.sentit Bart.in.l.cesar.ff.de pub.⁊ no.Jo.an.in.c.vbi periculū.de elec.in.vi.finaūt equaliter distāt a duab⁹ ciuitatibus,equaliter vtraq erit iudex et q̄libet pōt cognoscere:vt.l.arbor.in pn.§.de vestibulo.ff.cōi diuidū.⁊ ibi Bal.⁊ Flo.⁊ erit loc⁹ preuētioni.vt.l.si quis postea q.ff.de iudi.⁊ Bar.in.l.iurisperitos.§.cū oriundus.ff.de excu.tuto.Et preuenisse dr,qui captura personalem delinquentis fecerit,in mari.vt no.Jo.and.in.c.j.de obli.ad ratio.⁊ vide Ange.in l.sane si in mari.ff.de iniur.p̄m Joā.de pla.facit.l.j.⁊ qd ibi Barto.ff.de penis ⁊ qd no.in.l.impuberi.ff.de sepulchro viola.⁊ quod notat in.l.vbi ceptum.ff.de iudi.⁊ quod no.Bart.⁊ doc.in.l.q̄uis.ff.de dā.infec.vide Bal.in.l.officialis.C.de episc.⁊ cle.⁊ Bal.in addi.ad Spec.in tit.de citatio.§.sequitur.ver.sed pone.Ange.leg.Doct.

SVMMARIVM.

1 Flumina perpetua,dicuntur communia.
2 Fossata dicuntur priuata.
3 Consuetudo & præscriptio qualiter differant?
4 Veneti & Ianuenses præscripserunt Gulphum maris.
5 Molendinum an licitum sit constituere in flumine publico.

a Flumina. a ¶Flumina et portus sunt publica,⁊ littus maris dicitur

1 quanto plus extēdi potest.h.d.¶†No.q omnia flumina ppetua vt Tyber,⁊ Arnus,que duo flumina ī territorio ciuitatis mee Aretij exordiū paruulum ex

a ¶Flumina. Hic psequit scdō mēbrū supioris diuisiōis.Vñ pone casum.dñe iā dico q̄ sunt cōia,dicatis mō mihi si plȝ q̄ sunt publica ad hoc r̄ndet ipe rator:amice publica sunt oīa flumia ppetua,⁊ silr portus publici:vñ dico tibi q ius piscādi portu ⁊ in fluminib⁹ oīb⁹,ī cōi publice pȝ:⁊ sicut ipsa flumina,sunt publica:ita ⁊ vsus riparū ipo⁊ fluminū public⁹ ē,⁊ iuris gētiū.⁊ iō naues ad ipas ripas applicare ⁊ funes arborib⁹ ibidē natis religare:⁊ on⁹ aliqd ī his reponere cuilibet liberū ē sicut ipsum flumē nauigare:sȝ quāq dixeri ȝ tibi riparū vsuȝ publicū eē,secus tñ ē in ppricta te earū.ppricta eni co⁊ illo⁊ hoīz est q̄r pdijs adherēt:et eadē rōne ppietas arbo⁊ ī ripis nata⁊ corūdē sunt,et sicut dixi tibi de vsu ripa⁊,dico tibi q vsus littoz oīb⁹ publice pȝ:sicut vsus ipi⁹ maris vñ cuilibet licitū ē casaȝ.i.domūculā imponere vbi se recipiāt.liberū est ēt cuilibet ex mari retia dducere.et ibidē siccare:sed et ppricta littorū nulli⁹ eē intelligit:sed eiusdē iuris sicut ipȝ mare,et q̄ subiacet mari terra vcȝ et arena:et hec dicūtur vsq ad illum.§.vniuersitatis.

vno pncipio,postea ꝑ vnũ mõtẽ.diuisionẽ habuerũt.⁊ Ticinus ⁊ Pad⁹.q
Ticin⁹ trãsit iuxta muros inclyte ciuitatis Papie:⁊ Padus iuxta portã
inclyte ⁊ magnifice ciuitatis Ferrarie,sunt cõia. ¶ No.ꝙ oẽs portus maris
vel fluminũ,sunt cões. ¶ No.ꝙ in quolibet flumine vel portu,vl' parte flu-
minis,vnicuiq; de mũdo licitũ est piscari:nec põt ꝓhiberi qd tñ intellige vt
dixi.s.§.primo. ¶ No.ꝙ dicaꝛ littus maris:qꝛ dicit quãto plus ac magis
materia littoris,se extẽdit. ¶ In gl.flumina autẽ cõia.in fi.dic ibi gl.⁊ doct.
ponunt exemplũ vtputa Rapo ⁊ Meloncelũ q̃ sunt duo flumina, nõ ꝓpe-
2 tua Bononie. ¶ † De fossatis aũt agrorũ,que hoĩes ꝑ cultura agrorũ fa-
ciũt,nõ est mirũ si sunt priuata qꝛ sunt pars fundi.⁊ per ꝯñs fundo vẽdito
debẽt mẽsurari fossata sicut ipse fund⁹.vt.l.ꝑdia.§.ita legatũ.⁊ ibi Bart.ff.
de fundo instruc.sec⁹ in via:vt ibi dicit Bar.ita etiã dicit Bal.in rub.ff.eo.
in ver.de ripa.aliquid videam⁹.vbi ẽt dicit de ripa fluminis,lz sit illorũ qui
predia hñt vicina.vt dicã.j.§.riparum.⁊ vide Bal.in rub.C.de cõtrahẽ.em.
⁊ in.l.riparũ.ff.eo.⁊ Bal.⁊ Sali.in.l.littora.ff.de contrahen.emp.vbi Bal.
dicit q̃ sunt fossata.⁊ dic vt dicã.j.eo.§.riparũ.Si aũt est flumen nõ publicũ
sed priuatũ:non dat ius alluuionis.nã cum ad si similitudinez priuati hoĩs
redigatur ius accrescendi,nõ hz:sed flumina publica instar censitorũ q hñt
publicũ offm̃ rediguntꝛ.vt.l.ergo.§.pen.ff.de acq.rerũ.do.ita dicit Bald.in
d.l.nemo:⁊ in rub.ff.eo.in versi.sed hic queritꝛ an priuatus torrẽs ⁊c.qd no.
¶ In gl.oĩbus.in fi.dic hãc vltimã Jo.tenet Bar.in.d.l.si quisq̃.in.d.l.fi.
dic vt dixi.s.eo.§.j. ¶ In gl.in verb.omnib⁹.⁊ hoc vr̃ sequi Bal.in rub.ff.
eo.in versi.hic ergo queritꝛ.cum versi.sequenti.sed ſm Jaco.⁊ Pe.vt refert
hic Jo.fa.ſm hoc nihil faceret ꝑscriptio,qd tñ ponderat dictus text.facit.l.
qd in littore.ff.de acqui.rerũ do.Tñ ipse dicit ꝙ talia iura nunquã possunt
prescribi:vt dicta.l.fi.licet de cõsuetudine possint acquiri:vnde si plurib⁹ an
nis vn⁹ sol⁹ piscat⁹ fuerit,⁊ alios ꝓhibuerit sciẽte ppl'o ⁊ nõ ꝓhibẽte vel nõ
cõtradicẽte,videtꝛ qd possit sibi ius ex tacito cõsensu populi acquiri.sic intelli
gitꝛ.ff.de iniur.l.iniuriarũ.⁊ dicta.l.si quis me.cũ lege sequen.videtur expres-
3 sum.ff.qd vi aut clã.l.iij.§.ij.versi.hoc ita verũ. ¶ † Vñ aliud est cõsuetudo
⁊ aliud prescriptio.qd dictũ satis plz.⁊ pro hoc facit qd no.Bal.in dicto vs.
hic ergo queritur.qui dicit qd est differẽtia:an aliquis habeat ex prescriptio
ne aliqd ius,vel ex cõsuetudine:qꝛ prescriptione ius vni⁹ qd ab eo aufertur,
alteri applicatꝛ:sed cũ applicatꝛ alteri ita ꝙ alicui non aufertꝛ:tũc illa ꝓprie dꝛ
cõsuetudo,sed in casu nostro applicatꝛ ex cõsuetudine prohibiti:licet aliquid
propriũ alicui nõ auferatꝛ.ergo nõ dꝛ prescriptio nec prescriptione inducitꝛ.
vt.d.l.fi.ff.de vsucap.sed consuetudine patiente populo qd no. ¶ Quero lz
prescriptio.xxx.annorũ nõ habeat ius in istis reb⁹ publicis,vt maris vel flu
minis publici:qd est populi romani.vel principis.vt.l.littora.ff.ne qd in lo-
co.⁊.d.l.fi.ff.de vsucap.An prescribatur tãto tempore cuius initij memoria
nõ existit in cõtrarium,principe sciẽte ⁊ nõ cõtradicẽte.dic ſm Jo.de pla.ꝙ
sic.vt.l.vsum aque.coniuncta.l.diligenter.cum sua.C.de aqueduc.lib.xi.
4 ¶ † Ex quo sequitꝛ qd Veneti ⁊ Januenses prescripserũt gulphũ maris,tẽ
pore cui⁹ initij memoria nõ existit principe sciẽte ⁊ patiẽte:de quo dixi.s.in
prin.⁊ pro hoc facit.l.hoc iure.§.ductus aque.ff.de aqua quotid.⁊ esti.⁊.l.ij.
§.pen.⁊ fi.⁊ ibi gl.⁊ Bar.Bal.⁊ Ang.ff.de aqua plu.arcẽ.⁊.l.si arbiter.ff.de
probatio.⁊ qd no.Inn.in.c.veniens.⁊.c.quid per nouale.extra de verb.sig.
⁊ ibi Ant.de bu.⁊ doc.⁊ qd no.Bar.⁊ doc.in.l.si publicanus.§.ij.ff.de pub.
¶ In gl.hibernus.in fi.hoc intellige sane ſm cõem ⁊ quotidianũ vsum ma
ris:vt in hyeme vel in estate quãto plus ꝓtẽditꝛ nõ tñ intelligas in mari oc-
5 ceano in plenilunio tpe equinoctij:vt.s.§.i.in glo.in verbo ⁊ mare. ¶ † An
autem in flumine publico licitũ sit habere vel constitui molendina,vel exer-
cere vel retinere aquã de flumine:⁊ multas alias quotidianas questiones vi
de late per Bar.in repetitione.l.quominus.ff.de flumi.⁊ per Bal.ff.eo.l.lit
torum.⁊ per doc.in.l.aquã.C.de seruitu.sufficit remissio.qꝛ est materia longa
⁊ nõ proprie ad propositum nostrum.

SVMMARIVM.

1 Vsus cuiuslibet fluminis publici,est communis omnibus hominibus.
2 Flumina,quare sunt publica?
3 Crimen factum in ripa,non dicitur factum in flumine.
4 Predio vendito,an sepes mensurari debeant in terra,vbi sunt sepes.
5 Doctor an præferatur fabro,in domo.
6 Faber inquietans doctorem legentem vel aduocantem,quòd cogi possit vt cesset & desinat per rumorem,prædictorum animos perturbare.

Riparum quoque. ¶ Vsus riparũ publicus est:ꝓprie-
tas vero illarũ est quorũ ꝑdijs adhe-
1 rẽt.h.d. ¶ † No.ꝙ iure gẽtiũ vnusquisq; de mũdo hz vsum,⁊ põt vti ripis
cuiuslibet publici fluminis. ¶ Not.ꝙ vsus cuiuslibet fluminis publici,est
cõis oĩb⁹ hoĩb⁹ de mũdo:⁊ nullus hõ põt prohiberi stare in flumine publi
co:⁊ in eius ripis ⁊ piscari ⁊ nauigare pro libito volũtatis. ¶ Not.ꝙ lz ripa
quo ad proprietatẽ sit illorum qui habent predia prope finem:⁊ per conse-
quens arbores ibi nate sint etiam illorum dominorum (quia arbor cedit so-
lo) tamen etiam dictarum arborum vsus est cõmunis omnibus de mundo.
¶ Nota qd nõ tantũ põt dici qd cuilibet lz nauem arboribus riparum alli
gare,sed etiã potest dici qd quilibet potest in dictis arborib⁹ onus impone-
2 re,seu appendere. ¶ † Quero que est ratio quare ipa flumina sint publica
vt.s.§.proximo.⁊ ripe eorũ sint singularium personarum:respõdet Bal.

in rubrica.ff.eodem.in verbo sed dubitatur cum appendices ⁊c.qd diuersa
ratio est in ipsa ripa ab ipso flumine,nam ripe hoĩm cultura ⁊ arte recipiũt
incrementum,flumina in ipsa fluunt ⁊ riparum incõmoda pertinent ad vi-
cinos:si vi fluminis ripe latiores fiant:ergo ſm naturã iustũ est vt cõmoda
sequantꝛ vt eosdem recõpensent natura ⁊ lex.Item nõ interest reipubli.qd ri
3 pe sint publice,sicut ⁊ ipsa flumina. ¶ † Et ex his infer ꝙ malum factuz in
ripa,nõ dicitꝛ factum in flumine nec econtra.vt.l.j.§.in flumine.ff.de flumi.
¶ In glo.adherent.in fine in tantum qd vt dicit.d.l.maritus.in fi.ipsa quo
ꝙ via est illius fundi vicini,qd intelligit ibi glo.magna.non quo ad ꝓprieta
tẽ vt est ripa,sed quo ad cõmodũ sic.Sed nõ est dubiũ si vendo prediũ,qd
videor vendere ripã fluminis. ¶ Sed queritꝛ an isto casu debeãt etiã mensu
rari ipse ripe,vna cũ fundo vendito:lz Vbertus de bobio dixerit qd sic per
l.id qd.ff.de pericu.⁊ cõmo.rei vendi.tñ Nicolaus ma.Cy.Bart.⁊ Bald.in
d.l.riparum.ff.eodem.dicunt ꝙ q̃dam ripe non veniũt mensurãde,nisi sit di
ctum:sicut diximus in limitibus fundi qui coherent vijs publicis.vt.d.l.id
qd.§.primo.ratio est qꝛ predicta non venduntꝛ,sed potius rei vendite acce-
dunt:qd patet:qꝛ per se vendi nõ possunt.cum enim riparum vsus sit cõmu
nis de iure gentium,apparet qd ꝓprietas sola per se esset inutilis cum sem-
per durat vsus alterius.vt.ff.de vsufruc.l.iij.§.ne tamẽ.per se non cẽsentur,
4 sed alteri accedunt.⁊ hoc vult dicere tex.in dicta.l.id quod.§.j.Quero † an
vendito predio,debeant mensurari sepes ⁊ terra illa vbi sunt sepes:dic qd
sic ſm Bal.ibi:qꝛ veniunt in venditione. ¶ Quid de fossatis que sunt ex-
tra sepes iuxta sepes ⁊ viam publicam:dic quod non mensurantur licet ser
uiant fundo:secus si sint in terra fundi.⁊ ita loquitur.l.predia.§.ita legatuz.
ff.de fundo instruc.⁊ ibi Bart.dicte autem fosse exteriores,sunt illoruz quo
rum predijs adherent.Nec etiam possunt dici vie,quia per eas nemo vadit.
vt.l.ij.§.ait pretor.ff.ne quid in loco publico.putat tamen doc.in.d.l.riparũ.
quod vsus eorum sit communis,sicut viarum vsus.vnde quilibet potest ani-
malia sua ibi ducere ad bibenduz de illo torrente:nec potest prohiberi a dño
illius fundi que no.quia sunt quotidiana. ¶ Et ista faciunt ſm Baldũ.ibi
quia si statutum dicit quod si quis vulnerauerit aliquem in re sua,an vulne
ratus in tali fossa dicatur vulneratus in re sua:videtur quod sic.quia sua est
proprietas.in contrarium quia non est plene sua,quod dicit esse verius:quia
illa fossa non censetur per se.vt argu.l.quemadmodum.C.de agrico.⁊ censi.
libro.xi.Item facit si statutum dicat qd offendens aliquẽ in via que vadit
ad talem locum,ꝙ non includitur offensa facta in dicta fossa:qꝛ non est via
vt dixi. ¶ Extra glo.hic dicitur ꝙ proprietas est illorum ⁊c.contra,qꝛ talis
proprietas inutilis est,cum vsus sit cõis.vt.l.iij.§.ne tñ.ff.de vsufruc.respon
det Bal.in.d.l.riparum.in fi.qd hic loquitur de certo vsu,videlicet siccãdi
retia ⁊ onus in eis imponẽdi.Sed si in eis sunt arbores fructifere,ꝓprietas
nõ est inutilis:qꝛ fruct⁹,ꝓprietarij sunt ſm Ja.de are.⁊ Cy.tu dic ꝙ ẽt põt
proprietari⁹ incidere arbores,qñ cõcurrũt cũ vsufructu vt dicã in gl.sequẽ.
¶ In gl.earũdẽ.in fi.dic ꝙ gl.procedit ⁊ eius qd,qñ simul cõcurrunt:alias
autem melior est cõditio occupãtis.vt.ff.eo.l.in tãtũ.in prin.⁊ ne quid in lo-
co publico.l.ij.§.interdictũ.⁊ ideo vide qd ibi no.p gl.in simili ⁊ adde ad gl.
rõnem quã ponit dicta.l.riparũ.videlicet qd ideo preferꝛ vsurarius,q vult
siccare:qꝛ publicã vtilitatẽ pretendit.alius vero priuatã.argu.in autꝛ.de non
alien.§.qꝛ vero.⁊ istud cõmuniter tenetur.⁊ pro hoc facit glo.in.l.ij.C.de sta.
lib.vrb.ro.lib.xi.⁊ qd no.gl.Bar.Bal.Ang.⁊ alij in.l.j.in fine.ff.sol.matri.
5 ¶ † Videlicet an doctor fabro in domo preferatur:qꝛ occupãs preferꝛ ce-
teris parib⁹,prefertur doctor propter publicã vtilitatem que prefertur.vt
d.l.j.ff.solu.matri.

ADNOTATIO. Doctor vel scholaris,vel Iniat⁹,an ⁊ qñ pos
sit expellere fabrũ,malleãtẽ ꝓpe domũ suã,notat Bar.i.l.j.col.fi.so.ma.quẽ
admodũ dos peta.⁊ ibi dñs Jas.⁊ late recẽtiores Auenioñ.col.xxiiij.⁊.xxv.
⁊.xxvi.⁊ tãdẽ ex dictis scribẽtiũ ibi ⁊ in.l.vnica.de ꝓfessorib⁹,in Vrbe ꝯstãti
6 nopolitana lib.xij.† qd faber malleãs ꝓpe domũ doctoris actu legẽtis,vl' ad
uocãtis,vel ꝓpe domũ licẽtiati ẽt aduocãtis vl' legẽtis:Itẽ scholastici actu
studẽtis,põt cogi quaten⁹ cesset malleare:ne illos vel aliquẽ ipoꝝ interrũpat.
ita accidit hoc anno,in ꝑsona Egregij viri dñi Joã.Guilliel.medici Aue-
nioñ.in medicina legẽtis ꝯtra michaellẽ tulliã vtẽtẽ ministerijs ad cõficien
dũ pannos sericeos ꝓpter strepitum inde prouenientem vt vidi.An.Cai⁹.

Littorum quoque. ¶ Vsus littorum est publicus de
iure gẽtiũ,sed ꝓprietas coꝝ nulli⁹
est,sicut maris.h.d. ¶ No.ꝙ ẽt vsus littoꝝ de iure gẽtiũ est cõis oĩb⁹ hoĩb⁹
de mũdo:⁊ sic ita Saracenis ⁊ Hebreis sicut nobis Christicolis. ¶ No.ꝙ i
littore maris saracenorũ vnicuiq; christiano liberũ est arbitriũ casum impo
nere. ¶ No.ꝙ licet proprietas riparum fluminũ,sit illorũ qui habẽt fundos
vicinos,tñ proprietas littorum maris,est nullius. ¶ No.ꝙ eiusdẽ iuris est
in omnibus ⁊ per oĩa,⁊ quo ad proprietatẽ ⁊ quo ad vsus littus maris,sicut
⁊ mare. ¶ No.ꝙ terra vel arena q̃ subiacet mari,in nulli⁹ bonis est. ¶ Not.
ꝙ illud ꝙ est oĩm,dicitur esse nulli⁹:sicut dicim⁹ qd ille qui habet patrẽ cõ-
munẽ,nõ dicitur habere patrẽ.l.vulgo.ff.de statu.homi. ¶ In glo.publi-
cus.in fin.dicit Jaco.de are.⁊ Pe.vt refert Cyn.in.l.quedam.ff.eo.appro-
bant opinionem Pla.Et tamẽ pro eius euidẽtia sciendũ est ſm eos,que sit
differentia inter publicũ ⁊ cõmune:⁊ dicunt ꝙ cõe inest oĩbus animantibus
etiam brutis,vt.s.eod.§.⁊ quidem.Vnde cum ibi dicat omnium,debet etiã
intelligi esse animalium.Sed publicũ dicitꝛ,qd est in vsu omniũ hominũ sci
licet tãtum.Vnde publicũ dicitur quasi populicũ:⁊ appellatiõe populi nõ
cõtinentur animalia.Itẽ cõia maioris sunt cõitatis omnibus animantibus
vt aer

a ℭ Uniuersitatis. Hic pseqr tertiũ mẽbrũ scõe diuisionis: vñ pone sic casum: iã dixistis mihi extra de cõibus & publicis, dicatis mõ mihi si plʒ que sunt vniuersitatis ad h rñdet. vniuersitatis sunt ea q̃ in ciuitatib⁹ ad vtilitatẽ vel ad dlectationẽ ppl'i sũt, vt theatra, & studia, & si ñ sunt, q̃ alia sunt cõia ciuitatũ & h dicuntur vsq ad illũ. §. nullius. Fran.

ADDITIO.

b ℭ Uniuersitatis. De vniuersitate addo q hoc qñ ñ est soluẽdo, põt singl'is ipõni collecta ita voluit Abb. i. c. cũ oẽs. i. iij. co. de cõsti. alleg. gl. in. l. j. ff. qd cuiusq vniuer. no. vide eundẽ Panormi. i. c. cuʒ dilecta. de rescrip. super glo. fi.

vt aer & mare, & aque de celo defluentes que omnibus patent, flumina non tot se patent. Et hoc viso dicunt quod opinio Pla. est verior. Pla. dicit quod ipsum mare est cõe, nec est in alicuius dñio nisi Dei. & ista flumina omnibus se offerunt: & ita est quodlibet publicum, & quodlibet cõmune: non sic est d vsibus: quia qdam sunt qui congruunt hoĩbus tm̃, vt nauigare & piscari: quia non congruunt omnibus animantib⁹. Alij sunt qui cõueniunt omnibus: vt bibere & transnatare. & primus vsus est de iure gentium: q solis hominibus applicatur. Et ita intelligitur iste. §. & est publicus. et alius est cõmunis, & publicus: sed quia mare, aer, & aq̃ profluens magis applicatur omnibus in communi, q̃ flumina: idcirco fuerunt apposita alia sub nomine cõmunis, & alia sub nõie publici. Item dicunt qd vie nõ sunt vnius ppl'i publice: sed omniũ, sicut flumina. vnde tantum habet ius vnus de Anglia in via que est hic Bononie ad ius eundi, sicut vnus d istis partib⁹. sed Joan. fab. non placet hec opi. quia ex quo textus diuidit commune & publicum, opʒ quod sint separate differentie. alias esset frustratoria diuisio. vt hic no. Unde dic quod aer, mare, & aqua profluens, & littus maris, sunt communia iure naturali: quia nunquam in alicuius dñio fuerunt: sed sunt relicta suo iure primeuo: quo omnia erant cõia: sed flumen portus &c. sunt publica quia sunt populi quo ad dominium & per ius gentium, quo fuerunt dñia acquisita & adinuenta & appropriata & in dominio reposita. & hoc voluit dicere hic. §. & fuit expressum. ff. de acqui. re. do. lege quod in littore. & j. eodem. §. fere. ista tamen publica differunt ab illis que sunt ciuitatum & vniuersitatũ, q ista sunt totius populi de mundo: & illa non, sed tm̃ illius vniuersitatis vel ciuitatis que vice vnius ppl'i funguntur: non populi vniuersalis: vt. l. mortuo. ff. de fideiussoribus. ℭ Ex quo sequitur qd ratio Docto. nõ videtur bona. quia mare non est magis in vsu omnium animãtium, q̃ sint flumina: qd patet: quia bestie terre nõ vtũtur mari & tamen pisces & bestie terre vtuntur fluminibus: vnde quia mare est incõprehensibile sicut aer. igitur non fuit in bonis ppl'i applicatum, sʒ Dei tm̃, nõ sic in fluminibus: sed vsus maris & littorum est de iure gentium quo fuerunt dñia distincta, & sic q̃diu quis edificauerit & edificatum habuerit, & quod i eo cecerit suum erit. vñ is vsus est de iure gentium. ℭ Ex quo resultat meum & tuũ, vnde reperta sunt dñia & ius acquirendi sibi: vt. s. d iure naturali gentium & ciuili. §. ex hoc iure. & hoc vult dicere iste. §. nec contradicit §. & hoc quidam: q de re ipsa loquitur. sed iste. §. de vsu rei. & ista opinio gl. communiter approbat. ℭ Et ista secundum Baldum. in rubri. ff. eodem. in versicu. sed queritur an portus maris &c. Inducuntur cũ mare, & littora maris & portus sunt cõmunia: an testamẽtum factum in portu saracenoruʒ, dicatur factũ in terris saracenorũ? Et determinatũ fuit quod nõ: q portus est publicus, & ideo ita Christianorũ sicut saracenorum. nam hoc est introductum de iure gentium. ℭ In glo. nullius. in fi. dic intellige quo ad proprietatem: quo autem ad vsum est omnium. vt. j. §. sequẽ.

a Vniuersitatis. [a] ℭ Ea que mere vniuersitatis sunt singulos non concernunt. hoc dicit. ℭ Not. quod ea que sunt vniuersitatis, non sunt singulorum de vniuersitate. ℭ Nota quod palatium dominorum Antianorum & platea non sunt communes, licet sint communes Bononie. ℭ In gloss. j. in fi. vt dicam. j. in glo. fi. ℭ In

b gl. fi. dic quedã sunt vniuersitatis [b] quo ad honorem & cõmodum, vt molendina communis Bononie de quibus loquitur glosa. in. l. sed & celsus. ff. de contra hen. empt. quia burse communitatis applicantur redditus & prouentus eoruʒ, vt est lacus Perusinus. vt not. ff. de vsufruc. l. vsufructuarium. §. finali in varijs. quedam sunt vniuersitatis quo ad nomen & honores, tamen in his bursa vniuersitatis nihil percipit, sed singuli homines illius loci. vt sunt quedam nemora in quibus ligna & pasculationes fiunt per homines illius ville vel vniuersitatis: vt not. glos. in lege. sicut. ff. quod cuiusq vni. Et differentia est. quia si lis vertitur de rebus vniuersitatis, authoritate & vtilitate: tunc singulares homines ville possunt testificari, nisi forte causa esset criminalis & multum

ardua in qua minus creditur testibus domesticis vt extra de accusa. c. repelluntur. Si vero lis vertitur de rebus vniuersitatis autoritate, sed priuatis singulorũ vtilitate: tunc non pñt testificari quia re ipsa sunt partes. vt. l. omnibus. C. de testibus. & sic ille q est pars, nõ potest esse testis. Nec obstat. §. legatarius. j. de test. q ibi non erat questio de legato, sed de institutione & sñia non mandatur executioni super legato: & ideo ibi legatarius nõ potest dici pars iudicij. ista sunt verba bald. in rubrica. ff. eodem. in versi. nunc de quinto membro. videlicet d rebus vniuersitatis: sʒ sunt ista ṽba Guil. de cu. & Bar. de quibus Bal. non facit mentionem. in l. in tm̃. §. vniuersitatis. ff. eodem. vbi glo. Bar. & Sali. in. l. sʒ si hac. §. qui manumittitur. ff. de in ius voc. & vide glo. & ibi dñm meum Floria. in. l. idonei. ff. de testibus. ℭ Unum addas, quod si est tale quid, qd non potest probari nisi per illos de collegio: vt est electio q̃ fit in secreto per illos de collegio pbabitur: ita dicit Guil. de cug. & Bart. in. d. §. vniuersitatis. & idẽ si est tale factum de quo verisimiliter non sunt nec haberi consueuerunt alij testes: ita dicit Bart. in. l. admonendi. ff. de iureiur. & vide Spe. i titulo. de teste. §. j. versi. quid in causa vniuersitatis. ℭ Aduertas quia glo. ista dicit dummodo necessitatis causa facta: dic secundum Ja. fab. idem & si sine necessitate: nam omnes ciuitates & ville possunt habere proprium in communi & bursam cõmunem de iure. ff. ad trebel. l. oĩbus. ff. de lega. j. l. ciuitatibus. & l. si quis a serui. §. fi. & l. si heres. §. j. quinimo ɓm Inno. maiorem possunt constituere q eos iudicet. vt no. in. c. cum ab ecclesia. de offi. deleg. dummodo confirmetur per superiorem si ciuitas recognoscit superiorem. vt no. in aut. de defen. ciuita. §. j. vide que dixi. s. eo. in prin. titu.

c ℭ Nulli⁹. Hic pseq̃uit q̃rtũ mẽbruʒ scõe diuisiõis, & sciendũ ẽ q h mẽbrũ tres hʒ pticulas. ea eñ q̃ nulli⁹ sũt, in trib⁹ cõsistũt. s. in sacris & religiosis & sctis: & ɓm h q̃rtũ mẽbrũ subdiuidit̃ i tres particulas, q̃r quãlibʒ ɓm ordinẽ enumeratiõnũ dilucide pseq̃t. ponas igit̃ casum. Dñe iã vidi q̃ sũt vniuersitatis, dicatis mõ mihi q̃ sũt nulli⁹. ad h rñdet ĩpator: amice nulli⁹ sunt veluti res sacre & religiose & sancte & hoc ptʒ tali rõne: hmõi eñ res q̃ diuini iuris sunt, ĩ nulli⁹ bonis sunt. Sʒ pone: dñe iã video q ea que nulli⁹ iuris sunt, cõsistũt in sacris & religiosis & sãctis dicatis ğ mihi q̃ sunt sacra? Rñdet amice sunt q̃ rite p Põtifices deo cõsecrata sunt, sicut edes sacre, & dona &c. put iacet in litera vsq ad illuʒ. §. religiosuʒ.

SVMMARIVM.

1 Res in nullius bonis, multis modis dicitur esse.
2 Beneficia ecclesiastica, an præsumantur vacantia?
3 Gemmæ inuentæ, cuius sunt.
4 Inueniens sacculum pecuniæ in nemore, cuius sit?

c Nullius. [c] ℭ Ista pars vsq ad. §. singulorũ. diuiditur in quatuor partes. Primo ponit que sunt in nullius bonis. Secundo ponit exemplũ de rebus sacris. Tertio de religiosis. Quarto de sanctis rebus: secunda ibi: sacra sunt. tertia ibi: religiosuʒ. quarta ibi: sancte quoq. & quamlibet parteʒ legam de per se. ℭ Et hec prima pars. h. d. Ea que sunt Diuini iuris in nullius bonis sunt. h. d. ℭ No. q id q est diuini iuris, non dicitur esse in bonis alicuius persone. ℭ In. glo. ibi singulis. ideo dic ɓm Jo. fab. q cõia, in nullius bonis sunt. vt. ff. de acqui. re. do. l. iij. §. fere. tñ differũt cõia, a religiosis & sacris: q sacra sunt in vsu & seruitio Dei: cõia sunt in vsu & seruitio hominum. Item cõia efficiuntur occupãtium: sa
1 cra nullius. Adde qd multis modis † res dicitur i nullius bonis esse. de quibus per glo. in. l. j. in prin. ff. eo. & ibi doc. & in. §. fere. j. eodem. ℭ Quero an in dubio presumatur res alicuius? rñdeo sic si pphana res est. vt. l. fi. C. vñ vi. sed possessio nunq̃ presumitur, nisi probetur vsus. vt. ff. de verb. sig. l. questio. & ita dicit Bal. in. l. j. in prin. ff. eo. & i hoc potest esse ratio: q possessio est facti. vt. l. iij. in prin. coniuncta. l. ij. in prin. & qd ibi not. ff. de acqui pos. vbi factũ requiritur. ergo non presumitur. vt. l. deniq. ff. ex qui. cau. ma. & l. he-
2 redes. in princ. ff. de acqui. pos. ℭ † Quero an bñficia ecclesiastica, presumant̃ vacantia? & Bal. d. l. j. in prĩ. dicit qd sic nisi appareant esse collata vel instituta alicui. vt in. c. j. de reg. iur. in. vj. vel nisi quis sit in possessione. nam titulum beneficij, nemo cogitur ostendere nisi superiori. vt no. in. d. c. j. Adde tu no. in. l. cogi. per
3 glo. & doc. C. de pe. here. ℭ † Quid de gemmis & lapidibus? respondet Bal. in. d. l. j. in prin. quod distingui debent loca vbi inueniuntur, nam si in littore maris, psumuntur nullius esse. secus si in agro alieno: sed pecunia semper presumitur aliena nisi sit thesaurus. vt. j.
4 eodem. §. thesauros. ℭ † Quid si in quodam nemore inueni sacculum pecunie, vel annulum p̃ciosum & cuius sit diligenter perquisiui & reperire non potui qd debeo facere nunqd possum mihi retinere? & sic psumat̃

habitus pro derelicto: videt̃ q̃ nõ. vt. j. eo. §. fi. contra videt̃ si nemo est qui aduocet, ergo iuste possideo. vt argu. l. j. in fi. ff. vti pos. tñ determinat ibi Bal. q̃ cum nõ sit meũ, q̃ debeam consignare Epo loci vt det̃ distribuat inter paupes. vt ar. i aut. omnes pegrini. C. cõia de sucef. ¶ Querit Bal. etiã in. d. l. j. qd si qs reperiat̃ in possessione feudi an presumat̃ illud habere de iure: ⁊ q̃ longũ est sufficit remissio. dic vt ibi p eũ cui⁹ rei occasione Bal. multa ibi de materia feudorũ posuit, lʒ i extraneo loco: vt semp sui moris fuit. dic vt ibi plene p eũ: q̃ nõ sum⁹ i feudis q̃ oĩa no. vt si ista reperies, videas si effect⁹ fuit bone fidei possessor vł nõ. ⁊ vtrũ effecta fuerit res occupãtis ⁊ in uẽtoris: necne ⁊c.

SVMMARIVM.

1 Locus in quo fuit ædificata ecclesia, dirupta ecclesia remanet sacer.
2 Imperatores olim erant Sacerdotes.
3 Imperator consecratur.
4 Res ecclesiæ quæ non sunt consecratæ, cuius sint?
5 Episcopus, an possit vendicare res cuiuslibet ecclesiæ.
6 Episcopus potest agere pro rebus ecclesiæ sibi subiectæ.
7 Dedicatio, fit tribus modis.
8 Sacrilegium, quot modis dicatur committi?
9 Ecclesia dirupta si postea est reparata, an durent priuilegia indulgentiarum?

Sacræ res sunt. ¶ Res sacre sunt que rite per põtifices Deo dedicate sunt seu que ad diuinum ministerium deputantur: que non põt nisi pro captiuitate hominũ alienari. h. d. ¶ Not. quod opʒ qd duo concurrant ad h vt res sacra dicatur, vcʒ qd p pontifices sit consecrata: ⁊ rite: id est solẽniter. ¶ No. q̃ illa q̃ sunt Deo dedicata, rite dicuntur sacra. ¶ No. q̃ res sacre etiam per cõstitutiones imperiales, phibentur alienari ac etiã pignori dari. ¶ No. qd redemptio captiuorum est ita fauorabilis, qd etiam res donate sacre ẽt ministerio Dei rite dedicate, põt, p dicta redẽptione alienari. Ex quo sequitur qd ita fauorabilis est, ⁊ videtur magis causa redẽptionis captiuorum, sicut si res donata ecclesie sit in ministerio Dei. ¶ No. quod nemo priuatus potest sibi sacrum constituere: quia non habet potestatem neq; autoritatem.
1 ¶ † No. q̃ loc⁹ in quo edificata est ecclesia, etiaʒ dirupta ecclesia remanet sacer. Ex quo sequitur quod indulgentie ⁊ priuilegia concessa ecclesie, etiam dirupta ecclia durant. ¶ In glo. j. in fi. dic hãc vltimã vult. gl. in. d. l. sacra. §. j. pro qua
2 facit tex. in. l. fi. vt in possess. lega. ¶ † Ex quibus videt̃ inferri, qd olim Imperatores erant sacerdotes, vñ a prin. videtur q̃ sacerdotium ⁊ imperiũ fuerunt simul in vna ⁊ eadem persona: scʒ sacerdotiũ p prius, ⁊ imperium per posterius: signum hui⁹ est q̃ primo vngebantur. scdo regebant ppłm. postea autem Christus diuisit spirituale ⁊ tpale, nõ abdicãdo se quo ad administrationẽ. vnde dicũt ecclesiastici viri, qd vterq; gladius fundatur in papa: sʒ exercitiũ gladij tẽporis qui cõmittitur Imperatori, ⁊ q̃ nõ est imperator ante cõmissionẽ: quã opinionẽ dicunt quodlibet Christianus dʒ tenere: q̃ nõ reperitur qd Christus abstulerit Petro gladium tpalem, quẽ añ habebat summ⁹ Sacerdos, sed prohibuit sibi administrationẽ. ⁊ hoc ptʒ q̃ nõ simpliciter dicit cõuerte gladiũ i vaginã, sed adiecit tuũ qd est dñij significatiuũ respectu Petri: ac etiã nõ dixit proijce, quasi non esset suũ sed dixit cõuerte quasi retineat per se i habitu sed exercitiũ nõ voluit
3 qd haberet. ¶ † Et aduertas q̃ per p̃dicta videt̃ qd imperator cõsecretur. vt extra de elect. c. venerabilem. de iureiuran. c. romani. in clemen. ⁊ sic videtur q̃ possit consecrari ẽm primã expositionem glo. sʒ dic ẽm Jo. fab. qd improprie sumit̃ cõsecratio, vt not. in. d. c. venerabilẽ. ⁊ per Hosti. cum dicit q̃ hodie certuʒ est q̃ ad imperatorẽ nõ pertinet, se de talibus intromittere. vt extra de decimis. capitulo tua. ⁊ no. Ho. in. c. quid sit. extra de relig. vnde dicit tenendum quod hodie null⁹ locus dicitur sacer: nisi per pontificem consecretur. vt ptʒ hic. ⁊ extra de consecra. distin. j. c. nemo. in auten. vt nullus fab. ora. do. in rubro ⁊ nigro: de monachis §. illud. ⁊ de ecclesie. titulo. §. si quis oratoris domum. sed ex quo fundatur cum autoritate et voluntate epi statim efficitur sacer siue religiosus: de consecra. dist. j. c. vnicuiq;. ⁊. xvij. q. ij. c. quidem. Item etiam capelle que in domibus fiunt, vt ibi patet. In ecclesia cathedrali est necessaria autoritas Pape. vt extra ne sede vaca. c. primo. xenodochia ⁊ hospitalia vnusquisq; facere potest siue edificare, sine autoritate episcopi sed non dicitur locus sacer vel religiosus. vt extra de rerum per
4 mu. c. ad hoc. ⁊. c. mancipium. ¶ † Sʒ quid de rebus ecclesie q̃ non sunt cõsecrate: Inn. videtur velle q̃ sint in dominio vniuersalis ecclesie, cui⁹ caput est christus. vt no. extra de causa pos. ⁊ proprie. c. cum super. sed Joan. fa. videtur velle quod quelibet ecclesia habeat dñium rerũ sibi assignatarũ: vt est casus in. d. c. cũ dilectus. versi. verum. ibi cum dicit proprietatẽ. extra de ord. cogni. videtur expressum de re iudi. c. abbate sane. ⁊ de rebus eccle. c. j. ⁊. ij. in. vj. ⁊ in antiquis de testa. c. requisisti. ⁊ apparet q̃ ecclesia contra ecclesiaʒ, prescribitur. vt. c. illud extra de prescri. Item ecclesia romana, habet aliud tẽpus pro suis rebus proprijs. C. de sacrosan. eccle. aut. si qua mulier. ⁊ hoc in illis ecclesijs religiosis q̃ põt habere propriũ i cõi, sec⁹ in alijs que non põt vt fratres minores: q̃ papa est dñs bonorũ q̃ ad tales veniunt quo ad proprietatẽ. vt extra de verb. sig. c. exiui. §. deniq;. Item ecclesia possidet. extra d elec. c. querelã. Quis sit viduata rectore. secus in vniuersitate. vt not. ff. qd cuiusq; vniuer. l. sicut. §. fin. ¶ In gl. dicata sunt. in fi. dic ẽm Joã. fab. qd quedam sunt deputata seruitio Dei imediate, vt calices, cruces, ornamẽta altariũ, vt dicit hic gl. ⁊ de illis videtur loqui hic: quedã nõ: sed ad seruitutẽ seruiẽtium vt fundus ⁊ familia. ⁊ de illis videtur loqui in aut. de alie. ⁊ emp hi. §. hoc etiã super his. colla. ix. ⁊ inter ista videtur fieri differentia. q̃ prima non possunt alienari nisi causa pietatis, redemptionis captiuorũ, vel alendorum pauperũ tempore famis: vt hic in. sed alia possunt propter vtilitatem ecclesie. vel equitatem. vt. C. de socrosan. eccle. aut. hoc ius porrectum. ¶ In glo. constitutione. i. fi. quero quis potest istas res ecclesie alienare, ⁊ iusta ex causa reuoca-
5 re vel vendicare: dic q̃ eps. vt. d. l. sancimus. ¶ † Quero an non tantum ecclesie cathedralis, sed etiam si essent cuiuslibet alterius ecclesie eps possit vẽdicare: dic q̃ sic. vt arg. in aut. de alie. ⁊ emphi. §. ⁊ quoniã cognouimus. col
6 la. ix. vt not. glo. ⁊ Bar. in. d. l. sancimus. qd not. ¶ Et quo no. ẽm Bar. ⁊ q̃ eps potest agere pro rebus ecclesie sibi subiecte. Idem dicendum ẽm cuʒ de abbate maiore, qui potest agere pro rebus illarum capellarum. Aduertẽduʒ tñ est, q̃ si concurrit Rector illius ecclesie, ⁊ superior: prefertur ille rector cu ius principaliter illius ecclesie interest. argu. l. ij. §. fi. cum ibi not. ff. ad legem iul. de adult. dʒ tñ eps qñ agit, p aliq̃ ecclia vel capella: agere noie illi⁹ capelle ⁊ nõ suo noie ad similitudinẽ coniuncte persone: vt arg. no. l. sed ⁊ hc. ff. de p cur. ẽm Bart. in. d. l. sancimus. ¶ In glo. excepta. in. dic. vt dixi super glos.
7 in verbo pontifices. ¶ † In gl. prophanum. in fi. dic quod tribus modis fit dedicatio: vcʒ corde, ⁊ ista nihil quo ad forum iudiciale. item ore, ⁊ tunc aut est pollicitatio nuda: ⁊ tunc non transit dominiũ. vt. l. illud. C. de sacrosan. eccle. aut est promissio transiens in contractum, ⁊ tunc transfertur dominium. vt no. in. l. fi. C. de sacrosan. eccle. aut est dedicatio opere, ⁊ tunc non est dubiũ quod transfert dominium ⁊ possessionem: vt extra de cõsuetu. c. ex parte. tñ facit ipa persona priuata sacrum. vt hic dicit Bal. ⁊ in. l. si nondum. C. de fur
8 tis. ¶ † Quot modis dicitur committi sacrilegium: respondet Bal. in. d. l. si nondum. qd tribus modis. primo ratione persone. vt quando quis verberat clericum. vt. xvij. questione. iiij. si quis suadente. secundo quando quis peccat cum moniali. xvij. q. j. impudicas. tertio modo ratione rei, ⁊ hoc plurib⁹ modis vt quãdo sacrum de sacro. secundo quando sacrum de non sacro. tertio quando aufertur non sacrum de sacro: vide quod not. de foro competen. c. conquestus. ⁊ de immu. eccle. c. finali per Inno. ita dicit Bal. ¶ Et subdit q̃ si statuto municipali fiat mentio de sacrilegio, quod intelligitur stricte secundum ius ciuile, quia a iure ciuili habet autoritatem, ⁊ cum eo confirmatur vt. l. ij. C. de nora. sed si esset constitutio epalis. ⁊ tunc intelligitur secundum ius canonicum a quo dependet. ⁊ hoc sequitur etiam ibi Salice. quod not.
9 ¶ † In glo. remanet. in fin. quid autem si ecclesia est dirupta, ⁊ postea reparata an durent priuilegia indulgentiarum: ⁊ iste tex. facit q̃ sic. quod est verum si de facto sit dirupta vel paulatim vt reficiatur, iuxta. l. inter stipulantẽ. §. sacram. ff. de verb. obli. sinautem de iure fuerit dirupta, tunc etiam desinunt priuilegia competere. ita dicit Inn. in. c. cum ex iniuncto. de no. ope. nũtia. ⁊ Flo. in. l. seruitutes. §. sublatum. de serui. vrb. predio. ⁊ predicta nõ habent locum in calice confracto, quia licet postea reficiatur desinit esse sacer: ⁊ efficitur prophanus. vt in aut. preterea. C. de sacrosan. eccle. ⁊ ratio ibi ponit̃ ẽm Jo. de pla. dic vt ibi

a ¶ Religiosuʒ. In hoc. §. sic pone casum. dñe iã video q̃ sũt sacra: dicatis mihi q̃ sunt religiosa: ad hoc rñdet imperator: amice religiosa loca sunt in q̃bus corpora mortuor sepulta sũt: religiosum em̃ locũ vnusq̃sq; pro eius voluntate facit. dũ in locũ suum mortuum infert ⁊c. ola plana sunt vsq; ad illum. §. setẽ ⁊c.

SVMMARIVM.

1 Commune, meum dici non potest.
2 Socius non potest vti re communi ad vsum non destinatum, inuito socio.
3 Locus ad hoc vt efficiatur religiosus, duo requiruntur.
4 Locus qualiter efficiatur religiosus?
5 Ecclesiam in fundo ædificans, an efficiatur locus sacer?

a Religiosum. ¶ Sepeliẽdo mortuũ i locũ suũ, eũ ppria autoritate religiosuʒ facit. Itẽ soci⁹ inuito socio, locũ cõmunẽ religiosuʒ facere nõ põt, sepulchrũ vero sic. pprietari⁹ aũt inuito vsufructuario ñ põt: ⁊ si cedit̃ alicui mortuũ inferre, loc⁹ efficit̃ religiosus etiã si dominũ postea peniteat. h. d. ¶ No. ex isto. §. cõiuncto. §. pri. p̃cedẽti: qd lʒ putet̃ nõ possit facere rẽ sacrã, etiã rem propriã ⁊ suam tamen potest rem propriam

ppriã religiosam facere ppria autoritate ex q̃ infert q̃d facili⁹ fit religiosu3, cp̃ sacrũ. ℭ†No. q̃ id q̃d cõe est, ꝛ nõ pt dici meũ, ꝛ vid q̃d plene hr̃. ꝛ ibi bar.
1
2 ꝛ doc. i. l. hui elec. §. fi. ff. de leg. j. ℭ†No. q̃ soci⁹ nõ põt vti re cõi ad vsu3 nõ destinatũ, inuito socio: facit. l. sabin⁹, cũ ibi no. ff. cõi diui. ꝛ sic nõ põt mortuũ sepelire i fundo cõi, inuito socio: q̃d est verũ qñ vellet ibi extraneũ sepelire. Sec⁹ si vn⁹ ex dñis ibi sepeliat, q̃ tũc id fieri põt ẽt si h̃ret vbi sepeliri põt: vt⁹ est ter. cũ gl. qui hoc limitat in. l. si plures. ꝛ in. l. sunt persone. ff. de religio.

✠ADNOTATIO. Soci⁹ tũc re cõi inuito socio, vti pt: puta siluã eẽ cẽdẽdã ꝛ deiceps gl. i. l. arbor. §. nauis. i vbo nauiget õ vsuf. i pãd. A. C.

3 ℭ†No. q̃ si sepulchrũ est cõe plib⁹, tũc inuito socio, socius põt mortuũ inferre: ꝛ est rõ: q̃ ad hoc est destinatũ. facit. l. si edes. ff. cõmuni diui. cũ ibi no. ℭNo. q̃ pprietari⁹ nõ põt aliqd facere, q̃d sit piudiciale ipi vsufructuario. facit q̃d hr̃ ꝛ ibi dixi. s. eo. §. riparũ. ℭNo. q̃d 3cedẽs mortuũ inferri i locũ suũ, nõ põt postea vetare: ꝛ sic nõ põt penitere: ꝛ sic q̃ semel placuit ꝛc. de q̃

4 plene p Dy. in rl'a q̃ semel. de reg. iur. in. vi. ℭ†In gl. religiosum. in fi. duo 3requirunt loc⁹ efficiat religiosus, vc3 q̃ ibi mortu⁹ inferat, ꝛ a dño rei vl q̃si dño illi⁹ loci. vñ si qs iferat mortuũ i alienũ locũ purũ 3 eũ dño ꝛ nõ vsufructuario vl habẽti ius in re fcm̃ vt mortuũ remoueat: nec tñ p illã mortui illationẽ, loc⁹ efficit religiosus nisi dño 3stet ptiũ loci. vt est casus in. l. ij. §. j. 3iũcta. l. is q. ff. de religio. Si naũt mortuũ qs inferat in sepulchrũ alienũ sciẽter tenet ciuilr vel crialiter ꝛ pecuniaria aut corpali pena de sepulchro violato: vt. l. ij. §. pretor. ff. de relig. ꝛ. l. j. ꝛ. l. q sepulchra. ꝛ ibi docto. de sepulchro vio.

5 ℭ†Quero an hodie fiat religiosus loc⁹ isto mõ de iure cano. Inn. ex̃ de sepul. in. c. abolẽde. ꝛ ibi doc. tenẽt q̃d nõ: q̃ reqrit autoritas epi ad hoc vt efficiat religiosus: vt. c. pe. ꝛ. c. fi. extra de 3secra. eccle. vel altaris. ẽt tñ Ioã. fab. q̃ si fact⁹ fuerit religiosus fm nr̃as leges, q̃d talis locus vẽdi aut pignorari nõ poterit, cũ iura ciuilia nõ repiant correcta quo ad h. vt. l. ij. C. q̃ res pign. obli. nõ pos. de q̃ tñ vide gl. ꝛ q̃ ibi doc. in. d. c. abolẽde. ℭIn gl. mortuũ ibi totũ ꝛc. aduertas q̃d nõ tot⁹ fund⁹ efficit religiosus, l3 eñ dñs i pprio fundo mortuũ iferat s3 tñ q̃tũ corp⁹ humanũ est, vt est ter. i. l. ij. §. celsus. ff. de relig. ℭIn ea. gl. i fi. no. ꝛ signa gl. q̃ tñ intellige verũ, si ps anterior nõ supercst vt. d. l. cũ in diuersis. rõne icertitudinis: vt ar. l. duo sunt titij. ff. de tutel. al's sec⁹ fauore religiõis. vt. l. sunt psone. i fi. de relig. ita ẽt Ricar. de sali. ꝛ bar. in. d. l. cũ in diuersis. al's aũt si pars anterior apparet, illa ps erit religiosa vsus quã est ps anterior tãq̃ nobilior. ar. no. in. l. q̃d 3claue. ff. de dã. infec. ℭIn gl. inuit⁹. in fi. dic q̃d vbi vti volebat re, ꝛ sic sepultura ad vsum destinatũ: iõ id facere põt inuito socio. al's sec⁹. vt. l. fi edes. ꝛ ibi no. ꝛ no. in. d. l. sabin⁹. ff. cõi diui. de q̃ vide late p Dy. in rl'a i re cõi. l. vi. ℭIn gl. pprietariũ in fi. dic hoc verũ si alibi tã oportune, testõrẽ sepelire nõ posset: al's aũt si eq̃ cõmode alibi posset sepelire: tũc in loco vsufructuario, ẽt testõr q legauit vsũfructũ iferri nõ põt vt. d. l. ij. §. vsumfructũ. ℭQuid 3 si vsufructuari⁹ mortuũ iferat: dic q̃d dat pprietario actio i fcm̃: vt. d. l. ij. §. s3 fructuari⁹. ℭIn gl. 3seutiẽte. in fi. dic Ja. de are. reprobat hãc gl. p. l. q sacrũ. de dona. ꝛ idẽ pe. in. l. cũ mihi. ff. de dolo. s3 fm Io. fab. vr̃ q̃d ista lr̃a sit directo 3 cos. s3 saluãdo cos dicas, q̃d op⁹ ratũ nõ habuit cũ iã eẽt illat⁹ mortu⁹: ꝛ isto mõ loq̃t iste. §. sec⁹ est si post 3cessionẽ. ꝛ añ illationem prohibuisset. ꝛ sic saluat opinio eor ꝛ gl. reprobat. sed hodie põt sustineri gl. p ea q̃ no. i. d. l. si cũ mihi. et forte meli⁹: q̃ sola volũtas obligat, i his q̃ religionẽ tãgũt. vt. §. de polli. l. si

6 qs rẽ. ℭ†Quid si qs fecerit eccliã in fundo alieno: inscio dño: an efficiat locus sacer: iste. §. facit q̃d nõ. ꝛ facit. l. fi. C. de his que a nõ domi. S3 cano. dñt 3 ar. extra de pbẽ. c. cũ fm apostolũ. ꝛ no. Post. in summa de eccle. edi. §. i. vr̃. fi. pe. xiiij. q. vj. c. comperim⁹. sicut etiã si ego infero mortuũ i locũ tuũ te sciẽte ꝛ patiẽte, statim efficit religiosus vt. l. ij. C. de relig. ibi inuito vel ignorãte ꝛc. ergo a cõtrario te sciẽte ꝛ patiẽte loc⁹ religiosus efficit, ꝛ est rõ g̃nalis q̃ qñ scis aliqd 3 te fieri ꝛ pateris cũ posses 3dicere, videris 3sensisse. vt. l. que dotis. ꝛ ibi late bar. so. ma. ℭEt aduertas q̃d ista sepulchra pñt fieri i locis pñatis ẽt alienis: vt dixi. s3 in loco publico fieri nõ pñt. vt. l. ossa. §. s3 in locũ publicũ. ff. de relig. nec etiã põt fieri in via publica monumẽtũ. vt est ter. in. l. ij. ff. de loco ꝛ via publica. ꝛ iõ dico q̃ quoddã monumẽtũ quod est in via p pe fcm̃ Barbatianũ de Bononia ibi fieri nõ potuit q̃d no. q̃ hoc Ferrarie habui de facto. Si quis autem violauerit sepulchrũ alienum incidit in penã de qua in. l. qui sepulchra. C. de sepul. viola. cũ simi.

SVMMARIVM.

1 Argumentum ab etymologia vocabuli, est validum.
2 Reficere sine licentia an sit licitum?
3 Muros perforare non licet, pœna legis iuliæ peculatus imposita his qui contrafecerint.
4 Violator murorum vrbis Romæ capite puniuntur, cæterarum verò vrbium pœna arbitraria.
5 Fodiens iuxta mœnia vt cadant, punitur pœna. l. fi. de rerum diuisione.
6 Pœna apponentium schalas ad domos.

a Sanctæ quoque res. a Res sancte sunt porte ꝛ muri ciuitatũ, quia i pena legali firmate. ℭItẽ leges penales pprie vocant sanctiones. h. d. ℭNot. q̃ muri ꝛ porte ciuitatũ sunt diuini iuris, licet, quodãmodo: ꝛ sic nõ proprie sed improprie. ℭNo. q̃ dñr esse in bonis nulli⁹. ℭNo. q̃ tẽtãtes aliqd 3tra muros vel portas ciuitatis vel cõtra eos delinquẽtes, tenent pena capitis. ℭNo. quod le-

a ℭSancte quoq̃ res. In hoc. §. sic pone casum. Dñe iam video q̃ sunt sacra ꝛ religiosa, dicatis mihi q̃ sunt sancta. ad hoc rñdet imperator. amice sancte res sunt, veluti muri ꝛ porte ciuitatis: hmõi eñ res quodãmodo diuini iuris sunt, idcirco in nullius bonis esse cẽsent. Sed dñe quare dñr muri sancti: ad hoc rñdet. Amice idcirco muros ciuitatis sanctos legis autoritate. i. firmos dixim⁹, quia

ges penales, proprie vocant sanctiões. ℭNo. q̃ licitũ ẽ arguere ab etymologia vocabuli. ℭIn gl. muri. in fi. dic gl. i. d. l. oẽs tenẽt pmã opi. tu dicaut violat muros ciuitatis romane, ꝛ punit capite. l. si. ff. e. aut alteri⁹ ciuitatis vel castri: ꝛ tũc extra ordinẽ punit arbitrio iudicis. vt. l. j. i fi. ff. ne qd i loco publi. fiat 3 Bui. ꝛ bar. in. d. §. muros. ℭIn gl. reliqrit. i fi. no. q̃d nemini l3 rũpere muros ciuitatis, vel aliqd ibi appodiare vl supimponere q̃d est 3 rusticos q appodiãt pssellos ꝛ ligna ad muros castror: ꝛ si fecerint ppria autoritate: debẽt puniri ꝛ op⁹ dirui. vt. C. de edifi. pub. l. edificia. ꝛ. d. §. muros. q̃d posset pcedere fm Io. fab. si op⁹ b noceat publico vsui. al's nõ diruit s3 imponit salariũ, nisi phibit⁹ edificet vt est bon⁹ casus. in. l. ij. §. si qs a

1

2 pncipe. ꝛ. l. fi. ff. ne qd i loco publico. ℭ†S3 an sit licitũ reficere sine lnia: dic q̃d nõ. vt. d. §. muros. sed forte emẽdare vel resarcire l3. vt. ff. ne qd i loco pub. l. j. i fi. ꝛ est bo. ter. ff. e. l. ij. §. si qs nemine. ꝛ. l. fin. vel dic q̃d l3 cã ltima. vt. ff. de loc. pub. fruẽ. l. fi. fm Io. fab. ego credo q̃ i muris ciuitatũ nullo mõ sit licitũ aliqd fieri, ẽt reficiẽdo. vt. d. §. muros. ꝛ. l. fi. ff. e. sec⁹ i alijs locis publicis: q̃ tũc pñt refici: ꝛ ita intelligant iura p eũ alle.

3 ✠ADNOTATIO. Muros pforare vl abstruere nõ l3: ꝛ 3uctores tenẽt. l. iul. pecu. hinc l3 3sules possint illos 3struere, sec⁹ tñ in puato: de q̃ Guid. pape sing. d. lxxxvij. i suis singu. ꝛ Nic. boerij i suis de

4 ci. q̃d. cccxxxij. co. fi. nu. iij. i scda pte. ꝛ† violator muror vrbis Rome capitali pena alior vo pena arbitraria.

5 bar. ꝛ doc. i. l. fi. de re. diuisi. † fodiẽs iusta menia, vt cadant punitur pena. l. fi. de rerũ diui. Bal. ꝛ Alex. in. l. pergit de sepulchro viola. c. Anto. Caius.

6 ℭQue pena ẽ apponere scalas ad fenestras vl id domũ alienã cã ibi intrãdi: dic q̃d si hoc fecit cã violãde castitatis, est pena mortis vt. C. de epis. ꝛ cle. l. si qs nõ dicã rape. sec⁹ si mulier nõ sit casta sed meretrix. vt. l. certũ. al's icipit vex. ff. õ fur. puniet ẽt ex ordinẽ crie iniuriar. vt. ff. õ iiu. l. lex corne. i pn. h g crimẽ rl'ariter ẽ ex ordinariũ, iõ punit pena arbitraria. vt. l. fi. C. õ pua. deli. ꝛ. l. fi. ff. de iiur. ꝛ posset eẽ ita atrox iiuria, vt etiã mors veniret iponẽda. vtar. C. ad le. iul. õ vi. l. qm mlta. nã arbitriũ a lege datũ i maleficio, põt se ẽt vsq̃ ad mortẽ extẽdere si sit fcm̃ multũ graue vt arg. gl. in. §. pe. j. de iniur. ꝛ ibi dicã. ista sunt verba Bald. in. l. fi. ff. eo. quod not. quia quotidianum.

pena capitis constituta ẽ aduersus eos q aliqd in muros deliquerũt, vñ ꝛ illas ptes legum qb⁹ penas 3 eorũ trãsgressores constituim⁹ sanctiões appellam⁹ et hec dñr vsq̃ ad illum §. singulorũ. Frã. ℭSingulorum. Hic incipit scda ps pncipalis isti⁹ titul. l3 eñ Iusti. psequat gntũ mẽbrũ diuisiõis secũde. tñ in hoc eodẽ §. latenter accedit ad secũdã ptẽ pncipalẽ: ꝛ icipit tractare de acquiren. re. do. ꝛ l3 dñia rerũ acqrant qñq̃ de iure gentium, ꝛ qñq̃ de iure ciuili tñ in tit. isto non tractat de acquisitione q̃ fit de iure ciuili, s3 de illa sola q̃ est de iure gentium ꝛ varijs modis tractat in titulo isto de acquisitione dñij, q̃ fit de iure gẽtiũ p occupationẽ: aliqñ per accessionẽ discretam aut concretã: per accessionem cõcretã multiplr veluti per alluuionẽ p intertura: aut edificãdo: aut plãtãdo: aut seminando: aut scribendo: aut pingẽdo. Ite3 acqrit dñium rerũ de iure gẽtiu3 specificatiõe et materiarum cõfusione, ꝛ specierũ mixtione. Itẽ aliqñ acqrit dñiũ rerũ in vẽditione et tractatione. Item aliqñ acqrit dñium rerũ nuda voluntate

SVMMARIVM.

1 Appellatio multorum verificatur in duobus.
2 Res de iure naturali acquiruntur nobis vsucapione.
3 Natura, multipliciter accipitur.

b Singulorum. b ℭIsta est secunda ps principalis huius tituli que diuidit in quinq̃ partes principales. Primo qualiter acquiruntur nobis res, que in nullius bonis sunt. Secundo qualiter acquiruntur ea que sunt alterius ex facto nostro, ex permissione vel fabricatione. dñi volẽtis rem suã in aliũ transferri. ꝛ si voluerit dñium trãsferri in psonã certa3 siue incertã: idcirco poterit hec scda pars in tot particulas subdiuidi, q̃ enumerant modi dñium acqrendi de iure gẽtiũ in titulo isto. Sed q̃ Iusti. in prosecutiõe sua, nõ continuat materias suas sed aliqñ interrũpit, ꝛ de alia materia interserit: iõ partes diuisionis nõ possunt p ordinẽ 3tinuari: sed in psecutiõe lr̃e dilucide apparebũt. Ponas ergo sic casum. dñe iã video q̃ sunt naturali iure cõia, ꝛ q̃ publica ꝛ q̃ vniuersitatis: ꝛ q̃ nulli⁹ dicãtur modo mihi si pl3 dicatis q̃ sunt singulor hoĩm res, q̃ aliquor multis modis fiunt quarũdã eñ rerũ dñium nãciscunt iure naturali: q̃d sicut diximus ius gẽtiũ appellat: ꝛ quarũdã rerũ dñium nãciscunt iure ciuili. Sed pone casum. Dñe iã video q̃ rerũ dñium acquirit de iure gẽtiũ ꝛ de iure ciuili, s3 p Deo dicatis mihi de quo iure intẽditis primo tractare: ad hoc rñdet amice cõmodi⁹ est a vetustiore iure incipere. manifestũ aũt est ius naturale vetustius esse q̃ cũ ipso genere humano rerũ natura pdidit. ciuilia eñ iura tũc primo esse ceperunt cũ ciuitates condi: ꝛ magistratus creari: ꝛ leges scribi ceperunt. ꝛ hec dicuntur vsq̃ ad. §. fere igitur ꝛc. Fran.

a ¶ Fere igitur. Hic incipit Iustiñ. tractare qualiter acquiratur nobis dominium de iure gentium per occupationē: & de ista materia tractat vsq; ad illum. §. item ea que ex animalibus &c. ¶ Et sciendum est quod tractat hic de tribus generibus animalium, & primo tractat de bestijs naturalibus & prorsus de feris: & hoc vsq; ad illum. §. pauonum quoq;. ibi tractat de naturalibus feris accidentaliter: tamen mansuetis vsq; ad illum. §. gallinarum. ibi tractat de naturalibus mansuetis: siue domesticis vsq; ad illum. §. item ea que ex hostibus.

¶ Pone ergo sic casum. Domine iam video qđ vultis tractare de iure gentium tanquam de vetustiori, dicatis ergo mihi si placet aliquē modum acquirendi dñium de iure gentium. Ad hoc respondet Iusti. amice fere bestie et volucres & pisces, & omnia animalia fera que in terra & que in mari & que in celo id est in aere nascuntur statim cum ab aliquo capta fuerint iure gentium, occupantis fiunt. & hoc tali ratione: mundi enim animalia fera in nullius bonis esse intelliguntur: et qđ ante nullius est, in iure gentium quod naturali ratione introductū est, occupanti conceditur: nec interest quantum ad acquirendum dominium vtrum quis huiusmodi feras bestias et volucres in suo ꝓprio fundo an in alieno ceperit: & hoc est verum, nisi ꝓhibitio domini intrare volentes precesserit. Nam qui in fundum alienū ingreditur venandi aut aucupandi gratia, poterit a domino prohiberi ne ingrediatur si dominus fundi cum preuiderit. Sed pone domine iam video quod per occupationē huiusmodi ferarum & volucrum, acquirit mihi dominiū: dicatis mihi quādiu durat huiusmodi dominium acquisitum. Ad hoc respōdet. amice dico tibi qđ quicquid predictorum animaliū ceperis, tādiu tuo dominio subiectum esse intelligitur quādiu in custodia tua retinetur, sed cum tuā custodiā euanescit & in pristinā naturalem libertatem se receperit, in tuo dñio esse desinit: & rursus sicut prius occupāti conceditur. Sed dñe dicatis mihi quādo dicit se recepisse in naturalē laxitatē vel libertatem? ad hoc rñdet in naturalē laxitatē dicit se recepisse vel cū oīno cōspectum oculorum tuorum euaserit: vel ita sit in cōspectu tuo vt īpossibilis sit eius prosecutio. vñ sup tali questione apđ veteres multum fuit disputatum & quesitum: quidam venator puta Titius quendam ceruum vulnerauit & mortale vulnus ei infixit, ita ꝙ Ceruus vulneratus capi poterat. nam in casu isto dubitatur vtrum dominium cerui vulnerati īcōtinēti post vulnus infixū, intelligat vulnerāti acquisitum? & certe quidam veteres dixerūt statiȝ post vulnus infixū huiusmodi ceruū vulneratum fieri titij vulnerātis, & tandiu ī eius dñio viderī q̄diu titi⁹ eū prosequit: & si titius eū ꝓsequi desierit dixerūt huiusmodi ceruū desinere in dñio titij esse & rursus occupāti cōcedi: alij vero nō aliter putauerunt hmōi ceruum, fieri titij, quā si eū titi⁹ ceperit. sed dñe quid dicitis vos sup hoc? certe dicit Iustin. nos posteriorem sñiam tāq; iustiorem cōfirmamus, vt vȝ: ita demum intelligat titij esse si titius eum ceperit: multa enim solēt accidere impedimēta: vt Titius eum non capiat & hec dñr vsq; ad illū. §. apum quoq;. ¶ No. ꝙ ius gentiū est antiqui⁹ iure ciuili. ¶ Secūdo not. ꝙ bestiarū alie prorsus fere & in his hȝ locū regula ꝙ primo occupāti conceduntur. vt. §. fere. alie prorsus māsuete, & in his hȝ locū regula ꝙ vbicūq; sunt ei⁹ manēt cui⁹ erāt & si qs lucrādi oīno occupauerit, furtū cōmittit vt §. gallinarū. alie nec prorsus fere nec prorsus māsuete, & in his hȝ locū regula q̄diu habēt volūtatē redeūdi eius manēt cuius erāt, vt in. §. pauonum. nota. &

Tertio quādo vsufructuarius vel bone fidei possessor facit fructus suos, & quid contineatur appellatione fructuum. Quarto ponit vnum casum exceptiauȝ a prima parte: vȝ qđ ea que sunt in nulli⁹ bonis, nō tñ in totū efficiuntur occupātis. Quinto qñ per traditionē vel non: in personā certā vel incertā dominiū trāsferat. scđa ibi: si quis in. §. cum ex aliena materia. tertia ibi: si quis aūt a nō dño. quarta ibi: in. §. thesauros. quinta ibi: in. §. p traditionē. ¶ Et hoc dicit iste §. in summa. Res nostre efficiuntur. aut iure naturali: aut iure ciuili. & a vetustiori inchoandum est. h. d. ¶ Not. ibi multis modis &c. & tñ postea ponit duo exēpla siue duos modos. ¶ Ex quo no. ꝙ appellatio
1 † multorū, verificat in duob⁹ de quo per gl. & ibi dixi s. de iure personarum. §. fi. & c. pluralis. de reg. iur. in vi. ¶ Not. qđ ius naturale, appellatur ius gentium. ¶ No. ꝙ sicut de iure naturali siue gentiū, aliqua acquirunt nobis ita etiā de iure ciuili introductuȝ est aliqd acquiri. ¶ No. ꝙ antiquius, est nobilius q̄ nouum, de quo in. l. fin. ff. de fide instru. & l. cum quid. ff. si cert. pe. & ego dixi. s. eo. in tit. de iure natu. ¶ No. ꝙ rerum natura produxit ius naturale, vna simul cū ipso genere humano: eo ipso ꝙ ipm genus humanū produxit. ¶ No. ꝙ ius ciuile habuit exordiū nō a ꝑncipio mūdi: sed q̄ primū ciuitates ceperūt cōdi & magistratus creari, & leges & ordinamenta describi inceperunt, & sic tēpore iuris gentiū. ¶ Nā ius gētiū adinuenit, ꝙ ciuitates cōderent. vt. l. ex hoc iure. ff. de iusti. & iur. ¶ In gl. i. in fi. dic ista glos. videt approbare vltimā opi. ibi positam in glo. sed illa nō videt vera. vt in. §. i. in vers. qđ vero. s. de iure natura.
2 ¶ † In gl. iure ciuili. in fin. q᷑ glo. nihil allegat, tu allega p gl. ꝙ de iure ciuili acquirūtur nobis res, vsucapione. vt toto ti. i. de vsuca. Itē arrogatione. vt. ff. de adop. l. si pr̄. in prin. & i. titu. de acqui. per arro. fac. Itē de deportatione dic vt hic & l. fin. C. de bo. dā. & aut. ibi posita. Itē successione. de quo dic. vt. l. i. ij. & iij. ff. de pe. here. adde tex. cū gl. in. l. i. ff. de acquir. rerū do. Itē monachatione dic. vt. C. de sacrosanc. eccle. aut. si qua mulier. & aut. ingressi. alibi dicit gloss. ꝙ acquiruntur nobis res de iure ciuili, per sñiam: vt dicit gl. in. l. ex hoc iure. ff. de iusti. & iure. dic vt ibi p bar. & in. l. iuli. verū debitorē. ff. de cōdi. inde. et l. pomponi⁹. §. iussu. ff. de acqui. pos. & no. glo. & ibi dicā. i. de offi. iudi. §. fi. & no. Cy. Bal. & Sali. in. l. i. C. cō
3 munia vtriusq; iudi. ¶ † In gl. natura. in fi. dic quod istud verbum natura, multipliciter ponit pro natiuite. vt. ff. de edil. edic. l. qui clausi. §. si quis natura. quādoq; natura idē est quod Deus qui nasci fecit & creauit. vt. ff. de iusti. & iure. l. i. §. naturali. Item natura. i. q̄libet res nata vel creata. l. respiciendum. & ibi no. ff. si cer. pet. Item natura id est quedā vis naturaliter insita rebus. l. fluminū. §. vitium. ff. de dā. infec. Itē natura id est cōsuetudo. vt. l. i. ff. ad macedo. Itē natura, id est solit⁹ rei cursus. vt. l. i. §. sciendū. ff. de aqua plu. arcē. Itē natura id est cōplexio & dispositio quedā, vt. l. i. §. sed sciēdū. ff. de edil. edic. Itē natura. i. significatio nominis vel vocabuli, vel ipsius impositio qđ nasci dicit cū imponit. vt. l. iiij. ff. de prescrip. ver. Itē natura, id est patria ptās. vt no. ff. de furt. l. ne cum filio. de quo vide late per Richar. de sali. & Bar. in. l. cum ad presens. ff. si certum petatur.

ADNOTATIO. Adde que adnotaui ad Ang. s. de iure natu. gen. & ciuili, in ꝑn. Ant. Cai⁹. ¶ In glo. prodidit. in fine. dic ḃm Io. fab. scđm hoc nihil distat ius gentiū, a iure naturali primeuo. & tamē tex. cōtradicit in. c. ius autem. in decretis. i. distin. ff. de iusti. & iure. l. i. §. ius gentiū. tamē dicit qđ radicabile principium iuris gentiuȝ simul cum natura humana processit: videlicet ratio naturalis, que apud omnes hominēs idem constituit: sed ḃm ius gentium, processit postea populo multiplicato vt patet. s. de iure naturali gentium & ciuili. §. ius autē gentium. Ang.

SVMMARIVM.

1 Animalium appellatione, continentur pisces & volucres.
2 Restitutus pristinæ libertati, quando quis dicatur?
3 Nuntius qñ citat ad domū, debet referre quod inquisiuit eum diligenter, in locis publicis.
4 Cautela Bartoli pro nuntijs citantibus reos ad domū vt eorum citatio valeat.
5 Nuntijs citantibus, in regno Franciæ hodie non creditur, nisi citationem fecerint coram testibus, & eas in scriptis redigi fecerint.

a Feræ igitur.[a] ¶ Fere bestie volucres pisces fiunt occupātis, siue qs cepit in suo fundo siue in alieno: sȝ dominus fundi potest ingredientē ꝓhibere. vbi autē aīal captū fugerit, statim reuertitur ad pristinū statū. h. d. ¶ No. ꝙ non oīs bestia efficit occupantis sȝ oportet ꝙ sic fera bestia.
1 ¶ Nota ibi oīa aīalia † qđ appellatione aīaliuȝ ɔtinent etiā pisces & volucres. ¶ No eo ipso qđ fera bestia vel auis vel piscis capit. icōtinēti de iure gētiū fit occupātis. ¶ No. ꝙ id ꝙ est in nullius bonis, id etiā naturali rōne occupāti cōcedit. ¶ No. etiā ꝙ ī fūdo alieno nedū in ꝓprio qs p̄t aucupari, & venari: supple tu dūmodo fundo non inferat dānum. vt. l. quosdam. C. de metal. lib. xij. ¶ No. ibi si is ꝓhibuerit: qđ ita demū dñs fundi pōt ꝓhibere aucupantē & venatorē in suo, si & inq̄tum anteq̄ ingrediat ꝓhibuerit: sed postquā ingressus est videt ꝙ nō possit ꝓhibere: de q° dicam in glos. ¶ No. ꝙ aīal captū intātum durat capiētis, quatenus remanet in sua custodia. ¶ Not. ꝙ q̄ primū euanescit custodia primi capientis, statim remanet in sua antiqua libertate & scđo occupanti cōcedit. ¶ No. ꝙ aīal dicit exisse de custodia tua, qñ euanuit ab oculis occupantis: vel lȝ sit in aspectu tuo & sic subiectū oculis tuis: tñ qđ seq̄ris ipm est difficile ideo tūc desinit esse tutū. ¶ In glo. simul atq;. in fi. & signa gl. magistrā q̄ sunt ille res q̄ in nullius bonis sunt que occupāti cōcedūtur, & q̄ nō: habes similē glo. in. l. i. in prin. ff. eo. ¶ In gl. plane venādi ibi: de ser. fugi. l. ij. dic idē si mihi fuerit ablata aliqua res, & suspicor qđ nō sit penes aliū vel penes hebreū vel creditorē: pōt iudex ex suo officio cōcedere licētiā inquirēdi ī domo illi⁹. ita dicit Bal. ibi p. d. l. ij. dic vt ibi plene p eū & p Salic. qđ no. ¶ In eā gl. ibi de glā. leg. l. i. dic dūmodo faciat intra triduū vt ibi d᷑. ¶ Quod faciat ad singularē qōnē, qñ est cōtētio intra duos de antianatu ꝙ durat duob⁹ mēsibus, qñ tpe durat ī hoc instātia: dic qđ cā dȝ expediri ita cito ꝙ dictū tēpus nō icipiat trāsire, ne dilatio sit causa ꝓpter quā pereat res đ qua cōtēditur. dic vt ibi singulariter p Bart. ¶ In ea. glo. in fi. qua autē actione agā cōtra istū impedietē ibi no. & etiā credo ꝙ possuȝ agere iniuriarū. arg. l. iniuriarū. §. si quis ꝓhibuerit. ff. de iniu. ¶ In gl. si ingrediat. in fi. dic contrariū tenet glo. in. l. iij. ff. de acqui. re. do. & in. d. l. diuus. & ille glo. tenent cōiter: quia solus ingressus est prohibitus, & non captura. sed Flo. in. l. diuus pro cōcordia dicit ꝙ glo. contrarie intelliguntur in captis ante prohibitionem: ista glo. post ꝓhibitionem: tñ de hoc non est tutū q᷑ priuata prohibitio, non impedit translationem dñij. vt. C. de cōd. ob causam. l. ea lege. vnde dicit ḃm alios ꝙ si fructus fundi non consistebant in venatione: tunc si quis ibi venatur dño ꝓhibēte, non facit suum id qđ capit ita intelligitur ista glo. si vero nō consistebant in venatione: tūc secus vt hac gloss. & istam videt approbare p. l. venationē. ff. de vsu. & de vsufruc. l. vsufructuarium venari. & quod

no. et aduertas ad oēs ter. qr lʒ pmittāt venari, et aucupari, nihil dicūt de piscari. vñ in fundo alieno non videtur permitti piscari. ar. l. cū pretor. ff. de iud. qđ intellige si ibi esset piscaria facta a dño: vt. ff. de vsuf. l. vsufructuariū. §. si in vsurarijs. sec⁹ si fund⁹ esset inūdat⁹ a flumine, et ibi aqua fluens esset et pisces apportasset: qr tūc credo qđ posset piscari, sicut aucupari. argu. l. ij. §. itē labeo. ff. de acq. pos. et qr est eadē rō: igit idem
2 ius &c. vt. l. istud. ff. ad. l. aqui. ¶ † In glo. naturalē libertatē. in fi. no. qñ quis dicatur restitutus pristine libertati, qđ facit si qs captus in ecclesia vel alibi nō rite, et postea pnuntiatur relaxādus et reponēdus pristine libertati: quod si qs dimittit eū ire parum, et postea ceperit eū, nō vr iuri satisfecisse: qr vr data sibi libertas talis quod difficilis sit eius prosecutio. vt hic. et. l. naturaliter. ff. de acqr. re. do. et facit. l. q neqʒ. §. solutis. ff. de vb. sig. ita Bar. elegāter in. l. ij. ff. de acq. re. do. qđ
3 no. ¶ † In gl. psecutio. in fi. istū ter. et dcm. §. nerua. allego quod cautela est in practica qñ nuncius refert se citasse ad domum iuxta nota. plene per Bar. in. l. iij. §. pretor ait. ff. de dam. infect. quod nuncius referat se diligēter perqsiuisse in locis publicis, et in qb⁹ titi⁹ solitus est querſari et ipso nō repto, citauit eū ad domū solite habitationis: tunc est clarum quod citatio facta ad domum valet quia videtur facta in subsidium. facit. l. j. in prin. ff. de ven. inspi.
4 ✠ ADNOTATIO. † Hāc practicā, tradidit Bar. in. d. l. iij. §. ait pretor. vr. sed qd debet nūci⁹. nu. xij. de dā. infec. Et idem Bar. in. l. si tñ. in fi. versi. est consiliū qđ nūcius nu. ij. de leg. lib. ij. et in. l. j. de li.
5 ag. et in. l. iij. qđ. pe. de duobus reis in pan. articulo nono. † Est tñ aduertēdū q hodie nō creditur nūcio citāti, in regno frācie, nisi citationē fecerit corā testib⁹ et suas citationem et diligētias in scripturā redegerit vt habetur in ordinationibus regis francie datis a velies corte. Unto. Caius.

¶ Quero an postq̃ sum in fundo alieno, cā aucupādi, dño nō phibēte possim postea expelli: et qdā dīt qđ sic. p. l. si seru⁹. C. qđ cū eo. sʒ 9trū vr i isto ter. a 9trio sensu. et ista sentit gl. parua. qđ no. ¶ Nō ob. 9trū de. l. queādmodū. §. j. ff. ad leg. aq. qr ibi nllo iure possum hre appensum vel edificatū in alieno. hic autē cā venādi, iure intro alienum. vt hic. igit post ingressum domino sciente et patiente, non possum prohiberi.

Illud quæsitum. Lʒ fera syluestris ab aliquo vulneretur ita vt verisilr possit capi: tñ nō efficit vulnerātis nisi eā ceperit. h. d. ¶ In gl. j. in fi. gl. in. d. l. naturalr. §. illud. dt qđ de 9suetudine approbatur opi. Trebatij quā Bar. ibi inducit ad qōnē incepi facere molēdinū, ali⁹ pfecit an me: querit an possim phibere: fm rōnē iuriscōsulti et impatoris hic nō possum phibere et istud dʒ teneri. ¶ In gl. lʒ posteriorē. iste ter. et. l. in laqueū allegat ibi p Dy. Ja. et Bar. ad qōnē si hānit⁹ est captus in manib⁹ familie, an possit impune occidi: et determināt qđ nō qr postq̃ hostis est capt⁹, dʒ seruari. vt. l. j. §. in seruor. ff. de sta. ho. igit et. Itē hoīes positi i carcerib⁹, nō pñt occidi. vt. l. si. ff. de custo. et exhib. reo. igit &c. istā qōnē ponit ēt Bar. in. l. iij. §. si. ff. de fisca. et bal. in. l. libertas. i fi. ff. de sta. ho. et Cy. et Imo. i l. pupill⁹. §. j. ff. de 9d. et dem. et dixi i tractatu meo maleficiorū in verbo fama publica. ¶ In gl. capias. i fi. rñ. iō nō inspicit: qr nō erat possibile fm naturā: qr nihil erat in peculio. et de hoc brocardo an inspiciatur qđ euenire pōt, vide p Bal. in. l. si idē cū eo. §. si. ff. de iurisd. om. iud. et p Bar. in. l. inter stipulātem. §. sacrā. ff. de verb. ob. in quo 9clude fm Jo. de are. aut loquitur quo ad 9dēnationē fiendam, aut quātum ad cautionē prestādā: aut q̃tū ad ipsam impediendā. Primo casu refert aut loquimur de futuro euētu inspiciendo, et nō inspicit. vt. l. non queādmodū. ff. de iud. aut de nō inspecto in cōdemnationē deducendo. et tunc inspicit. l. si qs domū. §. j. ff. loca. secundo casu quātum ad cautionē prestandā, inspicit qđ euenire pōt. vt. l. in omnibus. ff. de iudi. tertio casu. s. quo ad rem inspiciendam aut illud possibile est improbabile et non inspicitur. l. eo tempore. ff. de pecu. aut est probabile. et tunc refert aut de facili contingere potest, et inspicitur. vt. d. l. si idem in fi. aut nō potest cōtingere de facili: et tunc aut nō interuenit delictum, et considerat. vt. ff. qui et a qui. l. iul. aut interuenit delictū, et tūc 9 cum q delīgt 9syderat. vt. ff. de nego. gest. l. diuortio. et ibi no. si autem nō dū delīgt, nō 9syderat. vt. ff. de in litē iu. l. j. Et pdicta pcedūt vbi agim⁹ de cōsyderando eo qđ euenire pōt. in eo qđ de iure est: sʒ quo ad merū factum, puta quo ad positionem, non inspicitur qđ euenire pōt: vt ff. qui satisd. cog. l. sciendum. fm Ja. de are. et Cyn. et Bal. in. d. l. si idem. in fi. quod no.

SUMMARIUM.

1 Relatio debet fieri ad id quod principaliter dicitur in oratione.

a Apum quoque. a No. qđ apes que sunt in arbore tua nō sunt tue sicut nō sunt tue volucres q̃ in arbore tua nidū fecerit. ¶ No. qđ ad hoc vt aues vel apes efficiantur tue, nō sufficit qđ sint in arbore tua et ibi incipiant facere mel, vel nidū: sʒ opus est qđ p te includantur in aliq̄ vase. vñ p inclusionē efficiunt tue. ¶ No. q cuilibet licitū est accipere fauū, quē apes fecerunt
1 ēt in aliena arbore. ¶ † No. ibi si qs effecerit. qđ relatio dʒ fieri ad id qđ pncipaliter dicit in oratiōe 9cor. l. fi. §. titia. ff. de libe. lega. ¶ No. ibi re integra qđ hic vr casus de eo qđ dixi. s. e. §. fere igit. vcʒ qđ si a pncipio nō est qñ phibit⁹ ingredi fundū alienū, non pōt postea phiberi aucupari vel venari. ¶ In gl. puideris. in fi. ista gl. intelligit qđ si pri⁹ est phibitus ingredi: qđ possit retinere: male loquit cum nō possit esse iudex in cā ppria, imo incidit dñs fundi in penā. l. si qs in tātā. C. vnde vi. itē esset 9 glo. in. l. dinus. ff. de serui. rusti. pdio. ideo itelligas gl. istā siue fuerit phibitus ingredi, siue non: facit aut. vt nulli iudi. §. si qs autē. Sed tunc quero qūo ergo subuenit dño fundi: dic actione iniuriarum. vt. l. iniuriarū. §. si. ff. de iniu. ¶ In glo. examē. in fi. quero qd si persecutio sit facilis, nō tñ est in conspectu qr forte intrauit foramē vel domum alienā. videtur qđ adhuc sit tuū, qr pōt dici qđ adhuc est sub custodia tua. facit. l. iij. §. nerua. ff. d acqui. poss. Sed querit an dñs possit te phibere hoc casu ne intres domū: videt qđ sic vt. hic in versi. plane. sed fm Jo. fa. verius vr 9. nā ex quo tua res esse videtur qđ eam psequi possis. vt. ff. ad exhibē. l. thesauros. et dixi. s. eo. §. fere. Quinimo potes agere rei vēdicatiōe 9 detinētem: qr dominus remanet. ff. de rei vēdi. l. idē pōpo. §. si frumētū. et. §. de arbore. et cōtraria loquuntur quando psequebat qđ suum non erat.

SUMMARIUM.

1 Pauones & Columbæ, de sui natura sunt syluestres.
2 Ceruorum natura, est syluestris.
3 Natura accidentalis magis consyderatur, quàm originalis.
4 Consuetudo inducitur, ex duplici actu.
5 Rusticus si est cōsuetus in tali die mihi dare duos Capones an per hoc inducatur obligatio?
6 Animus redeundi, probatur per exteriora.

b Pauonum. b Animalia q̄ naturalr sunt fera, sed per accidens mansueta tādiu sunt nostra q̃diu retinēt cōsuetudinem eun
1 di et redeūdi. h. d. ¶ † No. quod de sui natura pauōes et columbe, sunt syluestres. ¶ No. ibi ex consuetudine. qđ etiā in aīalibus, pōt dici inesse cōsuetudo quedā. ¶ No. quod etiam ceruorū natura est syluestris.
2 ¶ † No. qđ quidā cerui ex cōsuetudine habēt naturā eūdi in syluas, et redeundi domū. ¶ Not. qđ animus aīalis bruti, comprehenditur ex consuetudine sua qđ no. ¶ No. qđ sicut anim⁹ hoīs et sic aīalis rōnabilis cōprobat per extrinseca: ita etiā aīalis bruti et rōne carētis. facit. l. reprehēdenda. C. de insti. et substi. sub cō
3 di. fa. ¶ † No. qđ magis cōsyderatur natura accidētalis, quā natura originalis. fa. qđ no. gl. Bar. et doc. in. l. j. §. bestias. ff. de post. vbi Bar. concludit qđ quedā sunt naturalia proprie, et ista sunt immutabilia. vt in. §. penulti. s. de iure natu. gē. et ciui. Quedam vero non sunt naturalia de necessitate: sed ex presumptiōe nature. vt quod leo habeat naturam ferocem. et quod

a ¶ Apum quoqʒ. In hoc. §. pseqt i titulo isto materiā suā de psus feris et dicit q natura apū fera est, et non māsueta. vñ apes si i arbore tua 9sederint, tañq̃ a te in alueo tuo fuerint incluse, nō magis intelligant esse tue q̃ volucres q̄ i arbore tua nidificauerūt: vñ si hmōi apes in arbore tua 9sedētes aliqs ali⁹ icluserit, ipse earū dñs efficiet et ēt si hmōi apes añq̃ a te fuerint icluse aliquos fauos i arbore tua vel i fundo tuo fecerint, qlibet eos eximere pt, verūtñ si re integra puideris aliquē ingredientē in fundū tuū, poteris iure phibere ne fundū tuū igrediat. Sed ponam⁹ q qđ daʒ examē. i. immensitas apū, euolauerit de alueo meo i quo a me fuerat inclusuʒ, ego qro q̃diu dño meo itelligit eē subiectū: ad hec rñdet si examen ex alueo tuo euolauerit tādiu itelligit esse tuum quādiu intelligit i 9spectu tuo: nec difficilis sit ei⁹ psecutio alioq si eua sit 9spectū tuū vr ita si i 9spectu tuo vr difficilis sit ei⁹ psecutio, occupāti 9cedit. et hec dicūtur vsq̃ ad illū. §. pauonum.

¶ Apes q̄ in nullius bonis sunt occupāti cōcedūtur et earū fruct⁹ sicut et aues lʒ in aliena arbore capiantur dñs tñ a pncipio ingredi prohibere pōt, et examē earū tuū est donec difficilis nō est psecutio, h. d. Frāc.

b ¶ Pauonū. In isto. §. Justi. tractat de naturaliter feris, accidētaliter tñ māsuetis. vñ ponē sic casuʒ. dñe q dā hʒ pauones et colūbas, q ex 9suetudine solēt euolare et reuolare: mō q̃ro a vobis vtrū nā hmōi pauonū et colūbarū debeat cēseri fera: tñ det qđ sic. nec obstat quomin⁹ natura pauonū et colūbarū fera cēseat, cū hmōi pauones et colūbe ex cōsuetudine euolare solēt: nam hmōi idē faciūt apes: et tñ manifestū est naturā eax ferā esse. hoc idʒ ēt in ceruis qñ q cōtingit. Quidā em Ceruos ita māsuetos habent vt i syluis ire et redire solent: et nemo negare pōt naturā oīm ceruor in gñe et ēt ipsorū singulorū speciē ferā eē. In hisigit animalibus accidētaliter māsuetis. q ex consuetudine ire et redire solēt, talis regula iure cōprobata est: vt tādiu intelligant tuo dominio subiecta eē, quādiu habuerit animū reuertendi. Nā et si reuertendi alʒ deserāt, in tuo dño esse desinunt et occupāti cōcedūtur. Sʒ dñe p deo dicat: vnbi aliter ppēdā qđ deserūt habere aīm reuertēdi: ad hoc rñdet amice tūc itelligūtur desinere habere aīm reuertēdi: cū reuertēdi cōsuetudinē deserūt et h dicunt vsq̃ ad illū §. gallinarum.

nõ fit mãsuctus ⁊ bonus.⁊ ista accidẽtia põt mutari. vt.d.§.bestias ⁊ ista sunt attẽdẽda.⁊ facit qd no.Dy. in.c.semel mal⁹.de re.iur.in.vi.⁊ vide oĩno Bar.in.l. naturalr.§.apũ.ff.de acq.rerũ do.qui idẽ dicit in effe ctu sed per alia verba.¶ Qd facit ad qõnẽ ẽm Cyn. Bar.⁊ Bal.in.d.§.bestias quid de Aretino qui diu stetit in ciuitate ista:an possit capi ꝓ represalijs cõtra Aretinos ꝯcessis:⁊ vr̃ qd nõ:q2 ꝯsuetudo magis est inspicienda,quã natura seu origo:vt hic de quo p Ia co.de are.in.l.ꝓuinciales.de verb.sig.⁊ p Bar.in tra ctatu suo repsaliarũ.in.vij.q.ꝓncipali.¶ Facit etiam iste tex.si statuto caueť,qd scholaris nõ soluat gabel lam.si scholaris recedat ⁊ diu steterit absens,⁊ postea hac trãsiẽs qd nõ gaudeat dicto bñficio statuti.ita di cit Bar.in.d.§.apũ quoq3.facit.l.scriniarios.⁊ qd ibi doc.C.de test.mil.¶ In gl.talis.in fi.no.⁊ signa istã
4 gl.que summat hunc tex.¶ † In gl.desierũt.in fin.q2 hic dr̃ qd qñ perdũt cõsuetudinẽ redeũdi ⁊c.q̃ro quõ põt hoc cõprehẽdi:rñdet Io.de pla.qd sicut cõsuetu do inducitur ex duplici actu.vt.l.ij.C.de epi.audi.ita videtur qd si ista aĩalia non reuertunť duobus dieb⁹, vel duabus horis consuetis:qd deposuerint animum ⁊ cõsuetudinem reuertẽdi:⁊ possunt apprehendi per aliũ,sed hoc videtur periculosum ꝗ ita cito dñs pri uetur seruo suo.Unde Io.fa.dicit qd si nõ redijt vi so dño vel alijs familiaribus ad quos redire solebat, quod videť deposuisse animũ redeundi.¶ Qd tñ li mitat veru3 nisi per dies aliquos hincinde vagareť: sed nõ aberraret in syluis.argu.l.si quis sit fugitiuus
5 §.illud.ff.de edil.edic.⁊ istud credo verius.¶ † Item facit iste tex.si quis rusticus est cõsuet⁹ omni anno in festo Paschatis dare mihi vnũ par caponũ quod ta lis cõsuetudo inducit obligationem:ita quod possum postea eũ compellere ad prestãdũ dictos capones.de quo est gl.in.l.solet.in fin.ff.de off.procõsu.⁊ le.⁊ vide tex.⁊ ibi Bar.plene.⁊ Floria.ff.de vsu.l.cũ de in rem ver.⁊ tex.⁊ ibi Cy.Barto.⁊ Ange.in repe.l.si certis annis.C.de pact.⁊ no.Io.de imo.in.l.j.in fi.ff.de aqua
6 plu.ar.¶ † Itẽ facit qd p exteriora probetur animus redeũdi.de quo per Bar.in.l.gerit.ff.de acquir.here. Item quãdo datur res alicui vendenda.qua actione agať,cõprehẽditur exterioribus.vt.l.si gratuitam.§. si margaritas.ff.de prescrip.verb.⁊ an fuerit furiosus vel nõ:vt.l.is qui.§.j.ff.de tuto.⁊ cur.da.ab his.⁊ ibi Bar.⁊ sic de singulis.de quo etiã per Bart.in.l.ij.ff. de bo.poss.fu.vel infan.de la.⁊ notat Bald.in.l.furio sum.C.qui testa.face.pos.

SUMMARIUM.

1 Gallinarum,duplex est species.
2 Furtum,committitur in gallina.
3 Furtum an committatur in minimis?

a **Gallinarum.** [a] Galline ⁊ anseres dome stici tui sunt,etiã si conspe ctum tuũ effugerint:⁊ qui eas accipit aĩo lucrãdi,fur
1 tum cõmittit.h.d.¶ † No.qd gallinarum duplex est species nã vna est mãsueta ⁊ domestica.vt quibus in domibus vtimur.Alia vero fera est ⁊ syluestris,que stat in syluis ⁊ in cãpagnis.⁊ idẽ de anserib⁹.¶ Not. ibi turbati.quod etiam gallina ⁊ anser possunt dici turbati,non tñ homo rõnalis.¶ No.quod licet quo cũq3 etiã a lõge,⁊ quarũ psecutio fit difficilis ⁊ extra conspectum tuum gallina tua.vadit:remanet tñ tua. ¶ No.ibi lucrãdi aĩo.quod furtũ nõ cõmittiť,nisi in teruenit animus lucrãdi.¶ Not.quod etiam in vna gallina,põt committi furtũ.⁊ sic etiã in re parue esti
2 matiõis de quo in gl.¶ † Not.ibi retinet.quod ex so la retẽtione galline mee.⁊ sic eo ipso quod includitur furtũ committiť ⁊ sic diciť gallinã meam contrectasse quia sine cõtrectatione furtũ nõ cõmittiť:vt.§.furtu3 j.de obli.que ex quasi deli.⁊ pro hoc facit quod not. Bar.in.l.q ea mẽte.ff.de fur.in pnc.vbi dicit quod si galline mee peruenerũt in domũ scholarium.⁊ ipsas recluserunt animo comedẽdi postea ducti penitentia eas dimiserint.quod nõ tenentur furti.qd not.¶ In gl.lucrandi.ibi aut facta.§.fi.dic idẽ not.gl.in.l.si oleũ ff.de dolo.sed Io.fab.dicit qd ista rõ nõ est bona:q2 furtum nõ fit sine dolo.vt.j.de oblig.que ex deli.§.j.et

a ¶ Gallinar.Hic incipit tractare de aĩaib⁹ ꝓrsus mã suetis,⁊ casus pla nus est vsq3 ad il lũ.§.Itẽ ea q̃.ad huc psequiť Iust. materiã suã deter minãdo qualr̃ rex dñiũ p occupatio nẽ de iure gẽtium acqriť.vñ pone sic casu3.dñeiã video qualr̃ dñiũ ferarũ ⁊ volucrũ singulis acqriť per occupa tionẽ,nunqd plu riũ rerũ dñiũ acq ri põt p occupatio nẽ de iure gẽtiu3: rñdet qd sic,Nam ea q̃ ab hostib⁹ no stris capimus,sta tim iure gẽtiũ nr̃o dño acquiruť:⁊ hoc i tm̃ verũ ẽ vt liberi hoĩes quos ab hostibus capi mus dño nr̃o sub ijciunť.⁊ i seruitu tẽ deducunť:si tñ nostrã ptãtẽ euase rint ⁊ ad suos cor pore reuersi fue rint:pstinũ statũ li bertatis iure post liminij recipiũt:et nõ solũ supradicta iure gẽ.p occupa tionẽ acqrũtur,s3 etiã lapilli ⁊ gem me ⁊c.que i littore maris inueniũtur statim cũ ab inuẽ tore occupata fue rint iure gẽ.qd na turali iure itrodu ctum est inuẽtoris fiũt:⁊ hec dicũtur vsq3 ad illum.§. Itẽ ea que.Fran.

dolus ꝯmittiť sine furto,vt p totũ ti.ff.de dolo.⁊ per cõseqũẽs frequentius ꝯmittiť dolus,ꝙ furtũ.ꝓpter qd dicit qd actio de dolo est odiosa ⁊ iõ restringẽda: vt no.ff.de acq.re.do.l.naturaliter.§.pe.sed certe etiã actio furti est odiosa,cũ infamet.vt.l.nõ põt.ff.de fur. Sed põt dici ẽm eũ qd furtũ improbius est,ꝙ dolus simplex.iõ magis puniendũ.vt.d.l.aut facta.§.fi.Ul dic qd actio de dolo,dať ꝓ infringendo ea q̃ ꝯsensus partiũ firmauerat:⁊ iõ non dať ꝓ modico.ff.de in in
3 teg.rest.l.scio.ff.de cõtrahẽ.emp.l.res bona.¶ † In ea.gl.in fi.an autẽ de modicis sit curãdũ:ꝯclude aut agiť de iure cõi,⁊ regulariter de minimis curať.vt.l. j.§.illud.de coniungẽ.cũ emancipa.liber.fallit in.l.in rebus.§.possunt.ff.cõmo.⁊ alijs legibus hic in gl.al legatis.⁊ rõ specialitatis in eis patet.Si vero de iure speciali contra ius ꝯmune:tũc pro modica lesione,nõ curatur nec recediť a iure cõi:vt.d.l.scio.⁊ eadem põt esse rõ de dolo:q2 ibi quedã species restitutiõis versa tur,vt.ff.de dolo.l.j.in prin.⁊ ita dicit Bar.in.l.si pro prietarius.ff.de dam.infec.qd no.

SUMMARIUM.

1 Captum ab hostibus,efficitur capientium.
2 Guerra si est inter duas ciuitates liberas,an tales dicã tur hostes?
3 Capti in bello Papæ,statim efficiuntur serui.

b **Item ea quæ.** [b] Etiam si hominẽ liber ex hostibus ceperim⁹,de iure gentiu3 noster fit:qui si exierit potestatẽ nostrã:
1 recuperat antiquam libertate3.h.d.¶ † No.ꝙ id qd capitur ex hostibus statim,idest illico nostru3 fit.qd intellige ẽm.l.postliminium.in prin.ff.de cap.⁊ post limi.reuer.⁊.l.si quis pro redemptione.§.j.C.de don. ¶ No.quod ille q captus est,recupat antiquã liber tatem si euaserit nostrã ptãte3:⁊ ad suos redierit:nec sufficit alterũ vt hic.¶ In gl.j.in fi.⁊ predicta intelli gas in bellis licitis,vt.l.hostes.⁊ ibi Bart.ff.de ca pti.Item intellige de rebus mobilib⁹ captis in bello vt ille efficiantur capientis:sed tñ iste res mobiles vi ctis hostibus,debẽt assignari duci belli vt ponat eas ad butinũ ⁊ distribuat inter milites ẽm merita cuius cunq3:vt.l.si quis pro redemptione.§.simili.C.de do na.⁊ p Bar.in.l.si qs in bello.ff.de capti.

ADNOTATIO. Hodie non obser uatur,vt experimento patet,cum remaneant capiẽti, nec fit aliqua distributio.Anto.Caius.

Res aũt imobiles hostiũ,efficiunť fisci.l.si captiu⁹. §.expulsis.ff.de captiu3.¶ Itẽ itellige hẽ de reb⁹ ho stiũ captis vt efficianť capiẽtis:s3 res nostre capte ab hostib⁹ recuperate fictiõe postliminij,eis quo3 pri mo erãt restituende sunt.siue sint immobiles:vt.d.§. expulsis.siue mobiles.vt.l.ij.ff.de captiuis.Fallit in armis ablatis ab hostibus,q̃ qs vitiose dr̃ pdere.Iõ victis hostib⁹,sibi nõ restituunť:vt.d.l.ij.ẽm Io.de pla.Et idẽ in effectu.Io.fab.hic:s3 tu vide Bar.in. l.naturaliter.§.fin.ff.de acq.rerũ domi.⁊ in.l.si qs in bello.ff.de captiuis.⁊ Raph.in.l.j.in principio.ff.de
2 acq.pos.¶ † Quero:qd si est guerra inter duas ciui tates liberas:vt iter Florẽtiã ⁊ Senas an isti dicãtur hostes taliter qd iura captiuitatis,⁊ postliminij locũ habeãt:sicut qñ est ꝯtẽtio inter populũ romanũ ⁊ sar racenũ:dic qñq3 est cõtẽtio inter aliquas ciuitates q̃ sunt sub vno dño:⁊ tũc non hñt locũ iura captiuita tis ⁊ postliminij:vt.ff.de capti.l.si qs ingenuã.in fin. Qñq3 est ꝯtẽtio inter duas ciuitates q̃ supiore3 non recognoscunt,vt in dictis ciuitatibus Florentie ⁊ Se narum.Et vt oĩs tollatur dubitatio:pone qd queli bet istarũ sit hostis imperij.certe de iure gentiũ anti quo morib⁹ introducto d3 esse ius captiuitatis ⁊ post liminij:vt.l.postliminij.in prin.⁊.l.hostes.ff.de capti uis.⁊.d.l.si qs ingenuã.in fi.Sed ẽm mores moder ni temporis ex consuetudine antiquitus obseruata in ter Christianos quantum ad personas hostium non seruamus iura captiuitatis ⁊ postliminij.non enim captiui venduntur nec habeňť vt serui.sed bene conser uamus iura predicta quãtum ad res:cui consuetudi ni est standum:vt.d.l.postliminij.ff.de captiuis.Ista verba sunt verba Bar.in.d.l.hostes.in fin.quod no. Si autem

b ¶ Item ea q̃.Hic mutat Iust.stylũ suum.⁊ incipit tra ctare de acqsitiõe dominij q̃ fit iure accessiõis discrete ⁊ primo tractat de accessiõe discreta. vñ pone sic casum dñeiã vidi quali ter acqriť domini um rerũ p occupa tionẽ,nunqd pluri bus alijs mod3 ac qri põt:rñdet qd sic.na3 ea q̃ ex ani malibus dominio nr̃o subiectis nata sunt,iure gentiũ p accessionẽ acqrun tur vsq3 ad illũ.§. preterea qd p allu uionem ⁊c.Fran.

3 ¶ †Si autē p papā vel imperatorē inferatur bellū q2 presumitur bellū licitū: tunc capti efficiuntur serui: ⁊ habent locum iura postliminij: vt no. Barto. ⁊ doctores in. l. qui a latronibus. in prin. ff. de test. quod tamen intelligo vt statim dixi quod etiā isto casu seruatur consuetudo, cui standum est.

SVMMARIVM.

1 Dictio item, est praecedētium repetitiua.
2 Thesaurus, an inuentori concedatur?

Item lapilli. a Lapilli ⁊ alia que in littore maris inueniuntur. Itē nati ex animalibus nr̄is, nostra sunt. h. d. ¶ No. qd gēme ⁊ lapides p̄ciosi ita demum fiunt inuentoris, si in littore maris inueniunt: secus aūt si in agro alieno: de quo dixi. s. eo. §. fere. ¶ No. qd de iure naturali, ea q̄ sunt in littore maris: ⁊ p q̄ns in nullius bonis sunt, efficiunt inuentoris. ¶ No. qd sicut fructus nati in fundo nr̄o efficiunt nostri, vt. l. fructus. ⁊ l. non solū. §. j. ff. de rei vendi. ita etiā fetus aīalium nostrorū nostri
1 fiunt, de iure naturali. ¶ † In gl. inuētoris. ibi per aduerbium similitudinis. Item no. quod dictio itez est repetitiua p̄cedentium qualitatum, vel clausularum appositarū in p̄cedentibus: in quo cōcludere q̄ quāqz p dictionē item, addit p̄cedentibus noua orō in se pfecta omni pfectiōe: ⁊ tunc nō inducit repetitionē sz cōtinuationē: vt. l. item apud labeonē. in pnc. ff. de iniu. Q̄nqz p dictionē itē addit orō nō pfecta sed defectiua ex pte appositi vel ex pte verbi: ⁊ tūc illud in quo oratio deficit supplet ex precedentibus: ⁊ tunc nō inducitur repetitio. vt. l. j. in principio. ⁊ ibi hoc nota. Bar. ff. de publi. ⁊ adde qd no. Bar. in. l. in repeten
2 dis. ff. de leg. iij. ¶ † In eadē glos. in fine. no. que dicit de thesauro quod inuentori conceditur. sed Bart. in l. j. in prin. in. iij. q̄ne principali. ff. de acq. pos. tenet cōtrariū: per. l. iij. §. neratius. eo. ti. ⁊ idem Cyn. in. l. licet. C. de acqui. pos. vnde Bar. ibi concludit. Aut loquunt de rebus vacantibus: ⁊ requirit apprehensio: vt in isto. §. ⁊ in. d. l. j. in prin. de acq. pos. Aut in rebꝰ ab alio possessis, ⁊ tunc aut nō concurrit animus tradentis: ⁊ idē q2 apprehensio reqrit: vt. ff. de acq. pos. l. qd meo. §. fina. Aut animus tradentis concurrit: ⁊ tūc pōt queri per aspectū ⁊ alios modos fictos, q ponūt in tex. in. l. j. i fi. ⁊ p gl. in. l. iij. in pri. ff. de acq. po.

SVMMARIVM.

1 Alluuio, de iure gentium dicitur acquisitio.
2 Natura paulatim dicitur, addere rebus.
3 Accessio, an fiat domui sicut fundo?
4 Alluuio quod abstulit, an recuperetur?
5 Torrens priuatus, an possit addere vel minuere?
6 Ligna, an nobis per alluuionem acquirantur?
7 Via publica, non impedit alluuionem.

8 ¶ Praeterea qd p. Hic incipit tractare de accessione cōcreta. pone igit sic casum. Dicit Justinianꝰ qd pter suprascriptos modos acqrēdi d iure gētiū, acqritur de nobis dn̄ū p accessionē q̄cretā. quod eīm p alluuionem agro tuo flumē adiecit, iure gentiū tibi acqrit. Sz dn̄e p deo dicatis mihi qd est alluuio: ad h̄ r̄ndet. est aūt alluuio incremētū latēs. vn̄ illud p alluuionē agro tuo videt adijci, qd ita paulatim ⁊ successiue adijcitur. vt lz tota die terminuz affigas, tū itelligere nō possis q̄tū i quolibet momēto agro tuo adiectuz fuerit. vex ē qd illud latēs incremētū tibi iure accessionis acqrit, si ipetꝰ fluminis aliquā ptē grossaz ex pdio tuo detraxit: ⁊ illā partē detractā vicino pdio appulerit. nā manifestuz est eā partē ex predio tuo dtractā nihilominꝰ i tuo dominio pmanere: si tū lōgo tpe fundo vicini tui adheserit ita qd arbores quas secū traxit in fundo vicini radices emiserint ex tēpore immissionis radicū. vr̄ fūdo vicini iure accessiōis acqsite eē: ⁊ hec dicunt vsqz ad illuz §. insula q̄ in mari nata est ⁊c. Fran.

a Praeterea quod per. a Per alluuionē fluminis. i. p incremētū latēs res nobis acqrunt: non aūt p vim ipsius terrā euellētis nisi radices arbores emise
1 rint. h. d. ¶ † No. qd alluuio est acqsitio de iure gentiū: q2 ius gētium adinuenit. ¶ No. qd fit alluuio, q2 est incremētū latens qd percipi vel videri non pōt. ¶ Not. qd impetus fluminis, nō pōt partē tui fundi applicare alteri. ¶ No. qd id qd vis fluminis abstulit etiā fundo tuo, si nō es solicitus recuperare: ⁊ tāto tēpore fuisti negligēs qd arbores ibi existētes etiam in fundo vicini radices immiserint: tuuz esse desinit.
2 ¶ † In gl. intelligere. ibi quoquo momento tpis. dic fm Bal. in rub. ff. eo in v̄. nūc de rebus singulor ⁊c. sicut ⁊ natura paulatim rebꝰ addit ⁊ detrahit. vt. ff. d iudicijs. l. pponebat. ita ⁊ flumina. agūt eīm flumina actiōes suas, vt in cōtinua ⁊ naturali. ff. de serui. rust. pdi. l. foramē ⁊ vicē iudicū tenent. ff. de acq. rerū do. l.
3 ergo. §. penul. ¶ † Querit ibi Bal. an fiat accessio domui sicut fundo, p alluuionē: Et vr̄ qd nō: q2 domꝰ est limitata: vt. l. fundi nihil. ff. de act. empti. tū determinat d̄riū qd quedā accedūt domui: vt hortꝰ ⁊ silia ff. de s̄ui. vrba. p. l. olympico. ff. de le. iij. l. pdia. §. q domū. ita ⁊ alluuio etiā predijs vrbanis fit, fm Bar. in
4 tractatu suo de alluuionibꝰ in scd'a charta. ¶ † Quero an recuperetur qd alluuio abstulit: Dicit ibi bal. qd nō: q2 snīa iurisgētiū est, que q̄festim trāsit in rem iudicatā: nā si snīa hoīs irreuocabilis est, multo magis snīa legis inuiolabilis est: qd eīm extinctū est, re
5 suscitari nō pōt. l. qui res. §. areā. de so. ¶ † Quero an priuatus torrēs possit addere ⁊ minuere iura prediorum sicut publicum flumē: Et dicit ibi Bal. qd nō: q2 cū sit priuatū non obtinet vim cēsoris: ⁊ iō fossata que currunt per agros vicinorū, nō q̄ferunt ius alluuionis. Ratio: q2 lex tantū modo loquit de fluminibus publicis fm Bart. in. d. l. tractatu ⁊ est ratio: q2 alueus dictorum torrētium, est priuatus: ⁊ suam naturā nō mutat. Sed fluminis publici alueus, est publicus: ⁊ dū concedit de priuato, facit publicū: ⁊ dū restituit de publico facit priuatū. In torrente autem si pmanēs non aufert: ergo recedens aliquid alicui applicare nō pōt: q2 non est hec natura torrētis, sed fluminis publici: ne cursu suo mutato alueum mutet: quia non est vniformis Datus eius. ff. de acqui. re. do. l. er
6 go. §. j. ⁊ ij. ibi nam ⁊ natura. ¶ † Quero an trabes ⁊ ligna nobis per alluuiōem acqrantur: Et dicit Bal. quod non q2 non sunt cuz terra coniuncta: ⁊ ideo suis dn̄is reddi debent. vt. l. si quis nec cām. §. fin. ff. si cert. peta. ¶ In ca. glos. in fi. dic fm Jo. fab. hic. quod alij reddunt rōnem ne detur militibus occasio occupādi alia bona: q2 satis ad hoc proni sunt. ff. de pactis dotali. l. conuenire. ⁊ p illā. l. in agris videt qd dioceses b epōrū que limitate sunt, non habēt accessionē in ipsis limitibus: sed nec pscribi pn̄t. extra de parochia. sup co. Facit etiā. d. l. in agris. si datus est fundus limitatus in censum vel emphiteosim, ⁊ si accedat per alluuionē an incrementum pertineat ad emphiteotam? Videtur qd non ex quo fuit datus limitatus. Videt tū in hoc distinguendum, an fuerit incrementū latēs vel patens. vt. ff. de vsufru. l. item si fundum. §. hinc. Vel posset dici aut concedēs in emphiteosim hoc sibi reseruauit aūt nō. vt dicimus in feudo. vt in ti. qui succes. te. c. ij. §. si quis. De quo in simili vide late per Rapha. in. l. senatus. §. j. ff. de leg. j. sed gl. in. l. ij. C. de in. emph. vr̄ indistincte qd spectat ad emphiteotam. Dic vt ibi per doc. in fundis autem tributarijs est expressum. vt. l. j. C. de alluuio. dic vt ibi. ¶ In gl. longiore. ibi per rusticos. nota singulariter istam glo. qd vnunquodqz decidendū dz potius q̄mitti illi qui habet plus peritie illius artis, quā alteri. lz in oībꝰ alijs rebus sit multo peritior. ⁊ sic de agricultura standuz erit rusticis: ⁊ de impregnatis vel nō, ⁊ vtrū sit virgo mulier vel nō, stare debes tu iudex iudicio matronarum, ⁊ obstetricum. vt. l. j. in prin. ⁊ l. j. ⁊ ibi Bar. ff. de libe. agno. Et de morbo equi vel sanitate, standū erit Marescalis. ⁊ de re militari militibus. vt. l. semel. C. de re mil. lib. xij. ⁊ per q̄ns vt semel me audiente dixit Rapha. ful. de ludo azardi standū est magis iudicio
b vnius barri, quam iudicio vnius boni doctoris[b] ⁊ ita vtrum vulnus sit mortale nec ne: ⁊ vtrum sit remansura cicatrix standum est iudicio Medicorum pluriū si copia potest haberi: alias vnius tātum. ita dicit singulariter Barto. per supradicta iura in. l. si in rixa. in fi. ff. de sica. ⁊ idem est dicendum in similibus. de quo vide que scripsi in meo tractatu maleficiorum in glo. cicatrix est remansura. ¶ In gl. acquisite. in fi. dic fz Jo. fa. qd imo nec in factum datur. vt. d. l. hoc amplius. §. ita demum. ff. de dā. infect. nec ob. §. de arbore. nec. §. quicūqz. q2 ibi loquitur qū fuit facta vnico facto hominis. hic loqtur qū fuit facta facto fluminis. ⁊ iō cū queritur de flumine. hoc videt satis rōnabile: ⁊ fuit opinio antiquorū: sed opi. que hic notatur fuit Azonis. que satis est equa. Et predicta pcedunt qū terra aliena coaluit cū mea. alias posset vendicari. dū modo dominus caueat de dā. infe. vt. l. hoc amplius §. si. ff. de dā. infec. ⁊ non tātum de futuro sed ⁊ etiā de
7 preterito dāno: ⁊ oīa tollā vt ibi habetur. ¶ † Vltimo aduertas qd via publica non impedit alluuionē. vt. l. maritus. ff. de acq. re. do. secus in loco sacro. ecclesia, vel cemiterio existente in medio: tunc si terra a flumine sit relicta, occupanti concedit argu. l. si prius. §. sacra. ff. de aqua plura. arcen. de s̄ui. l. seruitutes. §. fi. Et quod occupanti concedatur, probatur. ff. de flu. l.

ADDITIO.

b ¶ Boni doc. Et sic ex istis habemꝰ qd stādū erit peritis in arte sua. Et ad istō accipe quasdam allegationes Bar. in. l. diuꝰ. ff. de extraordi. cri. ⁊ vide bar. in. l. eadē ff. de fer. ⁊ i. l. gallꝰ in fi. princ. ff. de li. ⁊ posthu.

a ¶ Insula. In princ. istius. §. incipit iterum tractare de acquisitione que fit per occupationem, ⁊ postea redit ad materiam suam: ⁊ tractat de iure accessionis: vnde sic pone casum. Domine ponamus qd̄ aliqua insula nascatur in mari: dicatis mihi cuius iuris esse intelligitur? Respon. Si aliqua insula in mari nata sit (qd̄ tamē raro accidit) occupanti ꝯcedit, nam ante occupationē nulli⁹ esse intelligit, sed lz dixerim tibi de insula que in mari nascit ꝙ occupantis sit: secus tñ est de insula que in flumine nata est: nā in flumine insula nata: quod frequēter accidere solet: si quidē mediam partē fluminis teneat, cōis est eoꝝ hoīm qui ab vtraqꝫ parte fluminis prope ripam p̄dia possident: vcꝫ ꝓ mō latitudinū cuiusqꝫ fundi, que latitudo prope ripaꝫ sit ꝙ si alteri pti fluminis proximior eorū est, tñ qui ab ea parte ꝓpe ripā predia possident. ꝙ si in aliqua parte diuisum flumen sit: deide intra vnicum agrum alicuius in formā insule redegerit: huiusmodi ager ad modum insule diuisione fluminis circundantis eiusdeꝫ permanet, cui⁹ ante diuisionem fluminis fuerat: sꝫ ponamus quod flumē naturaleꝫ alueum penit⁹ dereliquerit, ⁊ ex alia parte fluere ceperit: dicatis mihi qd iuris in isto casu? Ad h̄ rñdet ꝙ si naturali alueo in vniuersum derelicto, ab alia pte fluere ceperit: tūc prior alueus a flumine d̄relict⁹ eorū icipit eē, q ꝓpe ripaꝫ p̄dia eius possidēt ꝓ mō latitudinis cuiusqꝫ agri, que latitudo prope ripā sit: sed ponamus nouus alueus iā occupatus publici iuris iam incipit esse sicut ⁊ ipsum flumē sed si post aliquod tempus ad priorem alueū flumē reuersuꝫ fuerit nouus alueus iā a flumine derelictus eoꝝ incipit esse q ꝓpe ripā predia eius possident: aliud tñ iuris est si tot⁹ ager alicui⁹ aqua inūdatus fuerit. Inuadatio eñ aque faciem fundi nō immutat: ⁊ idcirco si aqua a fundo recesserit manifestū est manere dominium fundi qui ante dominus fuerat: hec dicuntur vsqꝫ ad illum. § . cū autem ⁊c. Fran. de are.

b ¶ Cū ex aliena. Hic icipit Iustiñ. tractare d̄ acqsitiōe dñij q̄ fit p specificationē: vñ pone sic casuꝫ. Dñe iā vidi plures modos acqrēdi dñiū de iure gētiū: nūqd pluribus modis de iure gē. acqri poterit? rñdet qd̄ sic. p specificationē. de iure gen. acquirit nobis dñium. cū eñ quis ex aliena materia ⁊c. casus planus est vsqꝫ ad illum. §. si tamen quis.

¶ Et hec est scd̄a pars pncipalis a. §. singulorū. vsqꝫ in finē ti. vbi res alteri⁹, efficit nr̃a fctō nr̃o p ferruminationē, vl' specificationē, vl' similia: ⁊ diuiditur ī qnqꝫ partes. Primo eñ ponit thema. Scd̄o q̄stionē. Tertio p exēpla thema d̄clarat. Quarto ponit rñsionē bimēbrē. Quinto p exēpla rñsionē de

j. §. pe. Idē dicēdum si inter agrū meum ⁊ alluuionē sit in medio murus ciuitatis vel castri, qꝛ nullā opeꝫ in hac acqsitiōe afferre posset. Idē si esset ī medio vallū vel steccatum publicū, qꝛ loco muri funguntur. ⁊ violator capite punit. vt. ff. e. l. sanctū. in pri. ⁊. §. fi. l. fi. e. ti. ita dicit Bal. in rub. ff. e. ver. ⁊ no. qd̄ via publica non impedit ⁊c. qd̄ no. Ang.

SVMMARIVM.

1 Insularū alia ē naturalis, alia accidētalis, alia casualis.
2 Occupare, quando quis dicatur?

a Insula. a Insula nata in mari efficitur occupātis: secus si in flumine: sed est eorū qui habēt p̄dia vicina ꝓ mō latitudinis fundi, si est ī medio: alias est illius, cuius p̄dio est vicinior: si vero ex diuisione fluminis vnus fund⁹ includat, remanet antiq dñi. h. d. ¶ No. qd̄ raro accidit ꝙ in mari nascat insula. ¶ No. qd̄ insula nata in mari añ occupationē in nulli⁹ bonis est. ¶ No. qd̄ insula nata in flumine, ñ ꝯcedit occupāti. ¶ 1 † In gl. insula. ibi. l. insula. dic qd̄ insulaꝝ alia est naturalis: vt Corsica, ⁊ Sardinia. alia casualis vel accidētalis: q̄ in flumine sepe nascit: ī mari p raro. Naturales insule sunt principū non in dñio patrimoniali, sed in dñio iurisditionali: vt. l. insule. ff. de iudic. et. l. illicitas. §. qui vniuersas. ff. de offi. presi. ¶ Quero ergo ⁊ reuoco in dubium: an insula occupāti ꝯcedat? ⁊ dicēdum est qd̄ aut loqmur quo ad iurisditionē. ⁊ nō ꝯcedit occupanti cū sint impij vt. l. decernim⁹. C. de sacrosan. ecc. aut q̊ ad priuatū dñiū ⁊ familiare. tūc pri⁹ occupāti ꝯcedit: vt. d. l. adeo. §. insula. ff. eo. ⁊ hic. ¶ 2 † Quero qñ dicatur quis occupare dic qui sic incipit occupare qd̄ pōt cōseruare ⁊ possidere, al's nō d̄r occupasse. ar. ff. de acq. re. do. l. in laquꝫ ⁊. s. eo. §. fere. Et si pplures simul ꝓ occupādo debellāt, victor q stetit ptres dies in possessiōe dicit occupasse. ar. l. iij. §. cū igit. ff. de vi ⁊ vi ar. ⁊ est argumentū qd̄ si vn⁹ tenet ecclesiā: alter cāpanile, seu pinaculū qd̄ est fortalitiū: ꝙ ille q ingressus est ecclesiā, cuꝫ de facili posset expelli, nō dicit adhuc adept⁹ corporalē possessionē bñficij. si tamē ille est ita incastellat⁹ quod euadere nō posset, tūc cum ipse nō dicat tenere, sꝫ tenuerit: vt pꝫ ex no. ff. de vi ⁊ vi ar. l. i. §. pe. dicenduꝫ est ipsum possessione priuatū. ⁊ sic est in possessione: ⁊ tñ nō possidet. Casualis vero insula maris, ꝯcedit occupāti quo ad ꝓprietatem sed quo ad iurisdictioneꝫ est sub iurisditione illius qui illud mare distinguit. Casualis v̓o insula fluminis nō ꝯceditur occupanti: sed vnitur p legē, vicinis. p latitudine frontis cuiuslibet agri qui aduersus insulā respicit. ¶ Et est notādum ꝙ ager hꝫ frontē ad similitudineꝫ hominis, sicut eñ si vnus hō se volueret aduersus insulā ⁊ pspiceret eā frons hoīs dirigit in eā: sic in agro illa est frons que versus insulā est. ⁊ ibi intelligitur esse caput agri q̄ꝓtum ad hoc officium. ⁊ iō debet inspici caput magis q̄ cetere partes. ar. ff. d̄ reli. l. cū in diuersis. Ista sunt verba bal. in dicta rub. ff. eo. in ver. nunc videam⁹ de alueo. sed añ hoc p̄mitto de isula. facit qd̄ no. Bar. de capite platee. in. l. ij. ff. de fur. ¶ In gl, media pte. in fi. q̄rit bal. in ru. ff. e. in ver. sed an si forte p vnū pedē ⁊c. Si ego sum magis ꝓximus p vnū pedē insule, q̄ tu: an totā insulaꝫ habeā: ⁊ Labeo dicit ꝙ nō: sꝫ tñ plus habeo p vnū pedē, q̄ tu. est eñ insula qd diuisibile: ⁊ postea chorda dꝫ mēsurari: vt hic in gl. ¶ Quero an hmōi accessiōes ꝯcretas fundis nostris, incipiam⁹ ipso iure possidere sine aliquo alio corporis actu. Bar. in tractatu de alluuionib⁹ tꝫ in alluuione ⁊ alueo ꝙ sic. nec eñ oportet singulos cespites terre calcare: qñ totū vnū integrale vno iure possessiōis ⁊ ꝓprietatis cēsendum est. ff. de acquirē. pos. l. iij. in prin. ff. d̄ vsuca. l. eū q. ergo secus in insula: qꝛ dominiū ipso iure puenit, sꝫ nō possessio cū sit locus distinctus ab agro ⁊ aqua que est in medio inter agruꝫ ⁊ insulaꝫ. ita dicit Bal. in dicta rubrica in ver. sed an istas accessiones.

Quod si naturali. Alueus nouus efficit public⁹, sicut ipm flumē est publicū: vet⁹ v̓o dñis fundoꝝ ꝓpinquorū ꝯcedit. idē d̄ nouo alueo, si flumē in antiquū redeat. itē inūdatio fluminis nō mutat dñiū fundi. h. d. ¶ No. ꝯiūcto. §. p̄ce. qd̄ insula ⁊ alueus derelictus eqparant: qꝛ acquirunt illis q habēt p̄dia vicina. ¶ No. ibi. p̄dia possidēt ⁊c. qd̄ ad hoc vt fiat dicta acqsitio, nō reqrit ꝙ sint illi vicini dñi. sed satis est vt fiat eis acqsitio ꝙ p̄dia vicina possideāt. qd̄ no. idē habet de insula. s̄. §. precede. ibi: ꝓpe ripā p̄dia possidēt. ¶ No. ꝙ si fund⁹ me⁹ versus insulā vel alueū derelictū, est amplus: licet in alia parte sit arctissim⁹ ⁊ breuissimus, ⁊ fundus titij sit in totū ecōtra: tñ mihi maior acqsitio insule ⁊ aluei fiet, q̄ titio: vt pꝫ ibi: que latitudo. ¶ No. qd̄ lꝫ inūdatio fluminis nō auferat dñiū fundi mei mihi: vt hic in fine: tñ qñ facit in fundo meo alueū, pdo dñiū ipsius. ¶ In gl. incipit ibi. l. adeo. §. insula. in fi. ⁊ in gl. ibi sup v̓. speciē ibi. §. fossa. in fi. dic: iste. §. concordat si bene inspiciatur. ¶ In ea. glo. in fin. coniunge has gloss. simul ⁊ conclude secūdum Bart. in dicto suo tractatu: qꝛ in se oīs solutio est bona: p cui⁹ ꝯclusiōe distingue: aut flumē recessit cū impetu, et restituit fundus primo dño: vt. ff. d̄ acq. re. do. l. adeo. §. insule. ver. aliud sane. fm Bar. q tñ v̓. hoc nō dicit: sed magis ꝓbat in. l. ergo. §. alluuio. ff. q̄b⁹ mo. vsus. ami. l. si ager. cū. l. sequē. ⁊ intellige de eo impetu, q occupauit: vt ꝓbant dicte. ll. Aut nō recessit in eo impetu, quo occupauit: ⁊ tūc aut apparet forma primi agri, ⁊ primo dño restituit: vt supra in scd̄a so. gl. rō est qꝛ nō desinit eē ager, nō mutata forma. ⁊ intellige restituit de facto: qꝛ de iure prioris dñi permansit: vt in. §. alia sane. j. e. ⁊ no. ff. q. mo. vsus. amit. l. q vsufr. in pri. Aut forma nō apparet, ⁊ tūc aut loqmur de rigore iuris: ⁊ nō restituit primo dño: vt d. l. adeo. §. insula. v̓. si cuius tamen. in ver. qd̄ si post aliqd̄. aut de eqtate: ⁊ tūc restituit primo dño, fm Azo. in. d. §. insula. in ver. si cui⁹ tñ ⁊c. ¶ Qd̄ intelligit bar. nisi flumē fecerit ibi alueū p d̄cē annos, inter p̄sentes: ⁊ viginti inter absentes. tanto eñ tpe qlibet, p̄scribit q̄ flumē cū habeat titulū de iure gētiū arg. l. ff. de capti. l. in bello. §. si quis seruū. Et aduertas qd̄ dicit de toto fundo, idē in parte eadem rōne. Idē dicit ibi Bar. qd̄ sicut recuperat dñs fundū seu partē ei⁹. ita vr̃ qd̄ eadē eqtate habeat ius acqsitiōis aluei vel ei⁹ qd̄ adheret p alluuionē: ⁊ ista est mēs litere in. d. §. insula. versi. si cuius tñ si bene inspiciat fm Bar. ¶ In gl. remanere. in fi. no. ex fi. gl. qd̄ lꝫ inūdatio aque abstulerit possessionē fundi, tñ aqua recedēte statim possessio restituit: ita etiaꝫ sine noua apprehēsione pōt dici esse in possessiōe. Idē no. in. d. l. iij. §. labeo. ff. de acq. posses. vbi gl. etiā dicit qd̄ ꝓpter hoc, qꝛ pdit possessio, vsucapio interrūpitur. facit. l. naturalr. ff. de vsucap. qd̄ no. in practica fm An. ibi. ⁊ in. l. q vniuersas. §. j. de acq. pos. est valde notabile. nā qñ ago ꝯ titium rei vendicatiōe vel publiciana. ⁊ ipse opponit de p̄scriptiōe si possum ꝓbare qd̄ aliq tpe fundus inūdatus fuerit, statim est īterrupta vsuca. ⁊ nō pōt se p̄scriptione defendere qd̄ no. ꝯriū tñ sentit gl. in. l. j. §. ad hoc. C. de anna. excep.

SVMMARIVM.

1 Sententia media, quæ dicatur.
2 Ad faciendum malū quod non sit vulgus insequendū, neqꝫ in iudicio acquiescendum sententijs plurimorum.
3 Materia, an cedat materiato?
4 Statutū dicens quod si quis portet frumentum extra territorium puniatur: si portet farinam, an puniatur?

b Cum ex aliena. b Specificās aliquā speciē ex materia aliena, efficit dñs ei⁹, si ipsa spēs ad pristinā materiā nō possit reduci. h. d. ¶ No. qd̄ nobilior ⁊ potētior ē forma, q̄ materia. qꝛ forma est q̄ dat esse rei: vt. l. iu. §. q̄situ. ff. ad exhi. ¶ 1 † No. ibi media snīa ꝙ media snīa est que partē capit ab vna, partem ab alia opinione ⁊ eas ad concordiam reducit: ⁊ est amplectenda: qꝛ medium tenuere beati. noli declinare a dextris neca sinistris, tu iudex vel consultor, alias ve anime tue.
2 ADNOTATIO. † Adde exodi. ca. 23. non sequaris turbaꝫ, ad faciēdū malū, neqꝫ in iudicio, plurimorū acquiesces sententie, vt a vero deuies. Pauperis quoqꝫ nō misereberis in iudicio. viduis eñ pupillis, ⁊ orphanis ita debitores sumus, ne alijs iniusticiā faciamus. c. ex tenore, extra de foro compe. ⁊ deuteronomij. c. i. audite illos, ⁊ quod iustum est iudicate, siue ciuis sit ille, siue perigrinus nulla erit distantia personaruꝫ, ita puū audietis vt magnū, nec accipietis cuiusqꝫ ꝑsonā, qꝛ dei iudiciū est. Ant. Caius.
3 ¶ † No. ꝙ materia cedit materiato, qñ ñ ē reducibilꝫ ad suā formā antiquā. ¶ No. ¶ No. ꝙ nō tñ alluuiōe res alteri⁹ efficit nostra, sꝫ etiā specificatiōe. ¶ No. ꝙ specificās efficit dñs de iure gētiū, ⁊ p ꝯñs acqsitionē p specificationē adinuenit ius gētiū, ⁊ p ꝯñs fuit añ ius ciuile. ¶ No. qd̄ si res specificata pt reduci, vllo

clarat scda ibi: q̃ri solet. tertia ibi: vt ecce. q̃rta ibi post multas. quinta ibi vt ecce vas.

¶ Si tñ alienam. In isto. §. redit iu- sti. ad accessionem ɔcretá, q̃sit iterue niẽtẽ fcõ hois: po- ne igiꝛ casum. Ti- tiꝰ manicá vl' giro nẽ õ purpura alie- na itexuit vestime to suo, mõ queriꝛ vtrũ purpura ce- dat vestiméto: vel vestimẽtũ tãq̃ vi- liꝰ ⁊ minꝰ p̃ciosũ accedat purpure: r̃ñdet qõ purpura lȝ p̃cioſior sit iure accessiõis cedit ve stiméto: ⁊ p ɔ̃ñs ti tio dño vestiméti acqriꝛ: verũ tñ ille q dñs fuerat pur- pure, lȝ dñium iaꝫ purpure p accessio nẽ amiserit ɔ eũ q surripuit, furti hȝ actionẽ ⁊ ɔdictio- nẽ furtiuá q̃ semel ei ɔ fureꝫ cõpetit, quá lȝ postea sine culpa sua a dño cadat, nõ amittit. Ná hmõi q̃ iure ac cessionis alteri rei cedunt, lȝ a priori dño vẽdicari non possint a furibꝰ tñ ⁊ a qbusdam aliis male fidei possesso ribus p ɔdictionẽ furtiuá vel sine cã ɔdici poterũt. ⁊ h dñr vsq̃ ad illũ. §. si duor. ¶ No. q̃ q̃ñq̃ qõ ẽ p̃ciosiꝰ, cedit viliori. fa. l. si emptiõe. i p̃n. cum ibi not. p gl. ⁊ doc. ff. de ɔben. empti.

ci, vllo mõ ad pristinã naturá remanet ius dñi antiq. rõ q2 sine illa materia impossibile fuerat res specifica ri: ⁊ ita vult opi. Sabini. in. l. adeo. §. cũ qs. ff. de acqr. re. do. sed si nõ põt reduci tũc efficiꝛ specificãtis. ⁊ est rõ, q2 i ista forma in qua nũc est, nunq̃ fuit alicuius ⁊ quasi i nulliꝰ bonis. ergo ille specificás p̃ferꝛ quasi po tior: ita vult opinio Merue. in. d. §. cũ quis. ¶ In glo. fcã in fi. sed hoc intellige verũ fm Io. fab. si ita incepe rat qõ ampliꝰ nõ põt reduci ad pristinã naturá, lȝ nõ cõpleuerit. vel sic fm eũdẽ. ista glo. nõ bñ dicit: q2 iste tex. requirit perfectionẽ, ergo nõ sufficit inceptio: arg. ff. de verb. sig. l. edificia. §. perfecisse. ⁊. l. vrbana fami- lia. §. pernoctare. ⁊. l. si is qui quadringenta. §. quedã. ff. ad le. falci. ⁊ qõ de specificatione pfecta hic loquaꝛ probaꝛ in. l. librorũ. §. chartis. ff. de leg. iij. ¶ In glo. ab aliquo ibi. l. si duo. dic vt ibi no. gl. ⁊ addas qõ pro gl. facit. l. si spõsus. §. i. ff. de do. inter virũ ⁊ vxor. Sed Ja. ⁊ Pe. tenẽt cõtrariũ. q2 imo debet inspici qõ est preciosius, vt minus preciosum cedat preciosiori vel ignobiliꝰ nobiliori ⁊ sic de singulis. vt. l. quicquid. §. fi. ff. eo. vnde saluaꝛ gl. q̃ñ oĩa sunt paria. de quo dic per gl. in. d. l. quicquid. ¶ In ea. gl. in fin. intellige glo. fm p̄cedẽtia qõ habeat boná fidẽ, credens rem esse suá: alias autẽ esset in totũ antiqui domini: vt. l. adeo. §. si quis ex. ff. ad exhibẽdum. ¶ In gl. fecit. in fin. dic qõ media via est eligẽda, quod est verum q̃ñ non magis põt ius adaptari ad vná partẽ, q̃ ad aliaꝫ: vt hic. al's diceꝛ diuisio rusticana. vt. d. l. nesennius. in fi. cũ glo. ¶ In glo. ⁊ spicas ibi hic pueris. sed dic quod nõ est credẽdũ q̃ imperator gratia pueroꝝ, male loqueꝛ: vt no. gl. s. eo. in p̃in. tit. nec. l. obligationẽ. facit: quia ibi dicitur qõ si doceo aliquẽ facere stipulationẽ. ⁊ di co dicas promitto: ⁊ ipse r̃ñdeat promitto quod non est stipulatio ex qua possim eũ cõuenire. ¶ In ca. gl. ibi per istá corrigi fm Joan. fab. attenta ratione iu- riscõsulti: in cõtrariũ dicit quod non est verũ. imo qõ ista regulatur fm illam. ⁊ nõ est mirum quod lex no- ua reguletur fm anti quá: arg. l. sciẽdum. cũ gl. in p̃in ci. ff. q satisd. cog. cõiuncta auꝛ. offeraꝛ. C. de lit. cõtest. Nec obst. iste tex. q2 hic imperator posuit exẽpli gra- tia vt ostẽderet que spẽs nõ p̃nt reduci ad pristinam materiá, nõ autẽ vt vellet: q2 idem esset ius in omnibꝰ si ita intelligatur, opinio Pla. bene dixit. ¶ In ead. gl. ibi si ratum habuit, intelligas gl. q̃ñ noĩe dñi speci ficauit: al's si non fuisset specificata noĩe dñi, nõ posset habere ratum cũ sit factum in sui fauorẽ: vt. l. si pupil li. §. si ego. ff. de neg. gest. ¶ In ead. gl. ibi. §. itẽ quẽ- cunq̃. vtrũ autẽ teneatur in factũ vel vtili rei vẽdica-
4 tione: dic vt ibi per gl. ¶ † In ca. gl. in fi. not. ⁊ signa totá istá gl. inducitur etiá iste tex. ad statutum qõ pro hibet portare frumẽtum extra territorium sub pena, qõ portãs farinã non incidit in penã: cum farina non sit reducibilis ad primá materiá: ⁊ similiter si statutũ punit portátes spicas, nõ habet locũ in portante fru- mẽtum. l. quesitum. §. illud fortasse. ff. de lega. iij. Sed Bar. ibi determinat cõtrariũ, qõ appellatiõe frumẽ- ti cõtineꝛ farina, donec sit deducta ad effectum finaleꝫ ad quẽ est inuenta: vcꝫ donec fiat panis. allegat. ff. de leg. iij. l. si cui laná. Sed vt refert hic Jo. de pla. San dinus in suo opere in titulo de re vetita. ⁊ Alb. de ro- sa. in scda parte statutoꝝ, tenet proximam partẽ. Sed ego tenerem opinionẽ Bar. q2 statutum fuit introdu ctum, ne portaretur pinguedo ⁊ abundátia extra ter- ritoriũ: sed pariter portát imo magis per farinã q̃ p frumẽtũ. igiꝛ ⁊c. ⁊ maxime cũ faciliter posset fraus cõ mitti molẽdo frumẽtũ, cõtra. l. non dubium. de legi. ⁊ etiá q2 si de farina statuẽtes fuissent interrogati, ita di xissent sicut de frumẽto. igitur ⁊c. ⁊ facit. l. tale pactuꝫ. §. fi. cum glo. ff. de pac.

Quod si partim. Si quis ex mate- ria partim sua et partim aliena spẽm fecerit aliquá, efficiꝛ in totũ dñs eiꝰ. h. d. ¶ No. q̃ sicut specificás ex materia in totuꝫ aliena efficiꝛ in totũ dñs, ita ⁊ si partim ex aliena, par tim ex p̃pria: q2 eadẽ est rõ partis quo ad partẽ, q̃ de toto quo ad totũ: vt. l. q̃ de tota. ff. de rei vẽ. ¶ No. ibi dubitãdũ nõ est. qõ si de quo minꝰ vꝛ inesse ⁊ inest, er go ⁊ de quo magis. vt in auꝛ. multo magis. C. de sacro sanc. eccl. ¶ In gl. dñiũ. in fi. dicit Jo. fab. qõ hoc nõ est verũ: q2 scdꝫ hoc iste. §. nihil adderet p̄cedẽti, qõ si

est, credẽdum. Preterea hic duo interuenerũt. s. spe- cificatio ⁊ pars materie: vñ fortiora sunt duo vincula q̃ vnũ: ex quo dixit tex. islũ fore indistincte intelligẽ dũ q̃ siue habuit malá fidẽ siue boná, efficiꝛ dñs spe- cificás: ⁊ sic addit ad. §. p̄cedẽtẽ. sed ego stare cum gl. ⁊ satis addit iste. §. p̄cedẽti q2 hic ponitꝛ alius casus vcꝫ q̃ñ non in totum materia erit aliena.

SVMMARIVM.

1 Agi potest contra furem, condictione furtiua.
2 Pannus totus si nõ sit positus in veste, præsumitꝛ quod sartor fuerit furatus.
3 Fur & malæ fidei possessor, æquiparantur.
4 Rei vendicatio datur contra furem, etiam re extincta.

a Si tamen alienam. [a] Aliena pur pura itexta ve stimẽto meo, cedit vestimẽto: ille aũt q dñs fuit hȝ a ctionẽ ɔ furem hoc dicit. ¶ No. qõ nõ refert vtrum accessio sit vilior vel p̃ciosior p̃cipali. Et p ɔ̃ñs licet familiar ꝫ sit nobiliꝰ ⁊ meliꝰ vestitꝰ quá dñs tñ dñs dꝫ magis honorari: q̃ p̃r fami. q2 p̃r fami. est accessoriꝰ. ¶ No. qõ animus intertexentis inspiciẽdus est, ⁊ ipse qui regulat predicta. ná si apposuit purpurá vt esset accessoria, locum hȝ iste. §. alias secus. vt hic in gloss. ¶ No. qõ sicut per confusionem dominiũ rei aliene nobis acquiritur, ita etiam accessionis iure: vt hic. ¶ No. qõ quantumcunq̃ dñiũ sit traslatũ in furem:
1 tamen dominꝰ hȝ actionẽ ad repetẽdũ. ¶ † No. ibi: furti actionẽ. qõ cõtra furem põt agi cõdictiõe furti- ua: ⁊ sic prosequi rem ⁊ etiá actiõe furti ⁊ sic ad penaꝫ: ⁊ vna intentata, altera non perimitur tãq̃ ex diuerso fonte orientes: ⁊ ad diuersa cõpetẽtes: vt. l. si. p fure. §. i. ff. d ɔdi. furti. ¶ No. ibi siue ipse est. vbi vꝛ casus cõiuncto p̃in. qõ quis rei sue cõmittit furtũ: ná per- intertextionẽ quis effectus fuit dñs. ⁊ tamen furtum cõmittit ⁊ cõtra eum agiꝛ furti. qõ vꝛ contra diffini- tionẽ furti: vt. j. de obli. que ex deli. nascun. §. furti. sꝫ responde qõ furtũ cõmisit eo ipo qõ accepit ⁊ ɔtrecta uit, etiá anteq̃ intertexuisset: vnde actio semel nata, non põt extingui facto debitoris: q2 hȝ hoc esset i po testate sua vtrum debeatur ⁊ remaneret obligatꝰ: qõ lex non patitur: vt. l. ij. ff. de eo qõ certo loco. in p̃nci
2 pio. ¶ † No. ibi siue ipse est q vestimentũ fecit. quod si totus pannus traditus sartori nõ est positus in ve ste, qõ presumitur qõ ipse furatus fuerit mihi: qõ no. q2 sartores faciunt sepenumero contra hanc legem. ¶ Not. qõ omnis conditio degenerat contra furem.
3 ¶ No. ex si. gl. † qõ fur ⁊ male fidei possessor equipa- ranꝛ. ¶ In glo. p̃ciosior. ibi. l. si in emptꝛ. dic qõ ⁊ ille inducitur ibi per Bart. quod si permutaui codicem meũ, cum digesto, tuo. hoc acto qõ deberes mihi da- re etiá viginti ducatos, an sit emptio vel p̃mutatio: ⁊ dicit qõ inspici debet qõ principaliter agitur: vt hic etiá probaꝛ facit. l. i. §. qõ si rem. ff. de depo. ¶ In eadẽ gl. in fine. dic fm doctores qõ neutrum possidetur cõ muniter, sed quodlibet de per se sic. vt no. in dicto. §. quid ergo. ¶ In gl. surripuit. in fine. dic vnde eo ipo quod intertexuit sciens, furtum ɔmittit. C. quod cũ. e. l. si liberá. C. de fur. l. alienã. ¶ Extra glo. opponitur de. l. item si verberatum. §. si. cum. l. seq. ff. de rei ven- di. vbi etiaꝫ rei vendi. datur re extincta. Respondent
4 Jac. ⁊ Pet. quod rei vendicatio contra furẽ datur, etiam re extincta: cum semper sit in mora. sed hoc est contra istum tex. vbi contra furem denegatur rei ven dicatio. Unde Joã. fab. dicit quod ibi loquitur quan do lis erat mota, hic non. Uel dic quod ibi non dici- tur quod detur rei vendi. pro re extincta: licet cum de functo reperiatur durare actio: sed conditio furtiua durat prout extunc vt. ff. de conditio. furti. l. in re fur- tiua.

SVMMARIVM.

1 Dominiũ an transferatur, sine voluntate dominãtiũ.
2 Confusio & commistio, qualiter differunt?
3 Casus fortuitus & voluntas dñorum, æquiparantur.

b Si duorum materie. [b] Si mate rie eiusdeꝫ

b ¶ Si duoꝝ mate rie. In hoc. §. dter minat Just. q̃liter acqraꝛ dñiũ p con fusionẽ materiaꝝ. pone igiꝛ casuꝫ vi dimus qualr dñiũ acqraꝛ de iure gen tiũ. nunqd ad huc pluribꝰ modis acq ri poterit: r̃ñdet q̃ sic. ná p cõfusionẽ materiarũ acqriꝛ dñiũ d iure gẽtiũ. Si enim materie duoꝝ dñorũ d vo lũtate ⁊ ɔsensu eo- rũ confuse sunt. to tũ corpꝰ qõ ex con fusione materiarũ resultat, vtriq̃ do minoꝝ cõe fit. ve- luti si aliq vina sua fuderunt: aut mas sas argẽti aut auri in aliqõ vas ɔfla- uerit. ⁊ ista sunt ve ra q̃ñ cedẽ materie confundũtur. Sꝫ pone qõ materie sunt diuerse, nũqd idem iuris erit: re spondet qõ sic si ei diuerse materie cõ fuse fuerit ex illis materiis ɔfusis a- liq species facta sit veluti ex vino Pe tri ⁊ melle martini Mulsuꝫ aut ex au ro Petri, ⁊ argen to Martini electꝝ In h eni casu nul- la dubitatio est hu iusmodi speciẽ ex diuersaꝝ materia- rũ ɔfusione de vo- lũtate dñorũ factá cõem eẽ. Sꝫ pone q̃ diuerse materie vel materie eiusdẽ generis fortuito ca su ⁊ nõ interueniẽ te volũtate dñorũ confuse sunt nũqd idẽ iurꝫ erit: r̃ñdet qõ sic. hoc tñ intel ligo nisi materie se parari possint, si eni separari ñ pos- sent secꝰ esset: ⁊ h dicuntur vsq̃ ad illũ. §. qõ si frumẽ tũ ⁊c. Fran.

a ¶ Quod si frumentum. In hoc §. determinat qualiter acquirit dominium per mistionē specierum. vnde pone sic casum: dicit Iustinia. quod si frumentum titij frumento tuo mistū fuerit voluntate tua: totum illud frumentum tibi & titio cōmune erit. Nā singula corpora .i. singula grana que ante mistionē in sua substantia durant: tamen ex consensu nostro p mistionem cōmunicata sunt: & hoc verum est, quādo fuit facta mistio de voluntate nostra: si tamen casu frumentum mistum fuerit, vel si titius non voluntate sua id miscuit nō videtur huiusmodi frumentum per mistionē cōmune esse. singula enim grana in sua substantia remanent, et durant in dominio eius cuius fuerāt ante mistionem. Nā in casib⁹ istis qn̄ fit mistio sine dñorum volūtate, non magis intelligitur frumentū commune esse, q̄ grex ouium communis esse intelligitur, si pecora titij tuis pecoribus permista fuissent: vnde si totum huiusmodi frumentum retineatur a titio, actio in rem tibi aduersus titium competit: et iudex qui in huiusmodi actione a cognoscet, estimabit quantū & quale tuum frumentum fuerit, & tantundem frumenti eiusdem qualitatis et estimationis tibi faciet restitui: & hec dicuntur vsq; ad illum §. cum in suo loco &c.

generis vel diuersi confundant ex voluntate dñorū, efficiunt cōmunes inter eos: & idem si casu fuissent cōfuse alias secus. hoc dicit. Et diuidit principaliter in duas partes. Primo qn̄ volūtate dominorum. Secūdo qn̄ casu sunt cōfuse. secunda ibi sed si fortuito. itē prima subdiuidit. primo quādo eiusdem generis materie confunduntur, secūdo quando diuersi generis; secunda ibi: sed diuersa. ¶ No. q ex sola confusione de volūtate dominorū, transfertur dominiū de vno
1 in alterū & ecōtra. † Et sic videt casus hic q sine traditione, dñium transferatur cōtra. l. traditionibus. C. de pac. sol. hic est quedā societas: & speciale est in societate, vt nō sit traditio necessaria: imo statim absq; traditione, & voluntate dñi transfertur dñium in sociū l. ij. in prin. ff. p socio. Preterea eoipso q cōmiscet, videtur p medietate transferre dominium in sociū. facit. l. j. in prin. ff. de acqui. posses. & qd̄ no. glo. in. l. ij. in
2 prin. ff. eo. ti. ¶ †No. differentiā inter cōfusionē & cōmistionē, nam confusio dr̄ qd̄ separari non pōt: sz cōmistio qd̄ potest separari: vt not. gl. in. l. pomponius scribit si frumentū. §. si. ff. de rei vendicatio. ¶ Quod no. pro statutis vbi verba debent ɔcipi & accipi pro-
3 prie: vt. l. iij. §. hec verba. ff. de neg. gest. ¶ †No. casuz fortuitum & volūtatem dominorū equiparari, quo ad vnionē inducendā. Quod intellige verū in confusione: nō autē in cōmistione: & per cōsequens hic non venit casus fortuitus: sed qz difficilis est separatio, ideo nō cōiungetur. ¶ In gl. in verbo dñorum. in fine hoc intellige bona fide & suo noīe: vt vidistis in. §. cum ex aliena. s. eo. per gl. & ibi dixi. ¶ Et aduertas qd̄ hoc casu qn̄ est facta confusio inseparabilis de voluntate dñorū, vel etiā casu: vt cum meū argentū & tuū est redactū in massam: vnusquisq; nostrum agit p rata pōderis, qd̄ in massa habemus h abita rōne pciosioris argenti: licet tpe actionis sit incertū. dūtamen postea in processu de pondere specificetur: vt. l. marcellus. §. pomponius. et. §. quidem. et. l. seque. ff. de rei vendi. ¶ Ex quo no. in practica q quoties quis est incertus quātam⁹ partē petit facto aduersarij vel casu q admittit libellus incertus dūmodo postea in pcessu qualificet f̄m Io. de platea. tu adde ter. & ibi Bar. in l. j. §. j. ff. quorū leg. & c. cōstitutus. & ibi Inn. extra de
4 in integ. restit. ¶ † Adde etiā qd̄ ego credo q licet p processum p̄me cause, non sit quantitas declarata: tñ pcedit iudiciū & snīa fert. videlicet restituas illā quātitatem argēti, quā titius habet in illa massa conflata per te. dūmodo postea in executione fiat declaratio quātitatis & partis: vt. l. j. §. si quis argentū. ff. depo. & ibi gl. & bar. & doc. & l. j. & ibi doc. & Bar. C. de sententia que sine certa quātitate. & bar. in. l. j. in fi. ff. de leg. ij. & ibi doc. &c.

SUMMARIUM.

1 Possessio, parit aduersario rei vendicationem.
2 Officium iudicis, deseruit actioni rei vendicationis.
3 Alleganti melioritatem sui frumenti, incumbit onus probandi.
4 Verbum vnum, interdum ponitur pro altero.

Quod si frumentum.[a] Si spēs duorum dñorum de eorum volūtate cōmisceant, efficiuntur cōmunes. secus si sine eorum voluntate. h. d. ¶ No. q in cōmistione non operat casus fortuitus, id quod operat voluntas dominorum: licet secus sit in confusione. vt. s. §. proximo. Et sic videas q commistio differt a cōfusione: vt hic in gl. & dixi. s. §. pcedēti. ¶ No. q cōmiscere, est propriā substātiā retine-
1 re. ¶ †No. ibi retineat. q possessio parit aduersario rei vēdicationē: facit. l. j. C. de ali. iudi. mu. causa facta.
2 ¶ †No. q officiū iudicis deseruit actioni rei vēdi. qd̄ versat circa quātitatē & qualitatē cuiuslibet frumēti, nō autē circa singula grana: quia impossibile esset, alias etiam circa hoc versaretur vt est videre in grege. ¶ In gl. in verbo permista. in fine. dic & ratio specialitatis est: qz cum in pecunia numerata non cadat affectio. l. numis. ff. de in lit. iurā. sequitur quod cum mea non intersit habere magis istos decem ducatos q̄ illos alios: statim ex cōmistione sola trāsfertur dominium: sed recipiens tenetur postea condictione sine causa ad restituendum tantundem: sed in frumēto & alijs cadit bonitas: vt. l. cū quid. ff. si certū petatur: ergo & affectio. igitur &c. ¶ In gl. in verbo cōpetit ibi. & sic pbabit qui suū dicit esse melius. dic q hec gl. est difficilis f̄m Jac. & Petrū. Unde vult dicere secūdum eos q principium huius versi. sed si ab alterutro, loquitur qn̄ frumentum duorū sine voluntate eorum mistum fuit, & impossibilis est eorum separatio: qz tunc est cōmune & agit cōmuni diuidundo nō rei vēdicatione: cum impossibilis sit separatio p qualitate seu quantitate: sed ver. arbitrio. loquitur quādo est possibilis separatio & agitur rei vendicatione, & exponitur litera quale. i. qd̄: & hoc vult dicere gl. vsq; ad verb. arbitrio. & in sequenti versi. Uel dic f̄m eos q ibi intendit ponere aliū intellectum, vt ambo versi. loquātur quando possibilis est separatio: & agitur communi diuidundo: quia estimabitur quale sit frumentum & quantum: & tunc quale stat proprie. Sz f̄m eos hec litera non patitur has lecturas cuz dicat agi in rem. Quare dicunt q ambo versic. loquuntur quando frumentum fuit mistum sine voluntate dñorum: & est impossibilis separatio: nā estimabitur & agetur in rem quantum & quale fuit, an grossus & alb⁹ & cuilibet restituentur grana sua. & iste est casus planus f̄m eos. & iste est verus intellectus: vcz q agitur rei vendicatione, & postea iudicis officium circa istaz actionem vertitur circa qualitatem vel quantitatem
3 limitatam, vel nō. ¶ No. etiā ex gl. qd̄ allegāti⁹ me
b lioritatem sui frumenti incūbit onus probādi: & non est mirū: qz cum sit fundamentum sue intentionis debet illud pbare. vt no. Bar. in. l. illa stipulatiōe si ca-
4 lendis. ff. de ver. obli. ¶ † In ea. gl. in fi. dic f̄m Joā. de pla, qd̄ interdū vnū verbuz ponit p altero. vt. d. l. pōpo. scribit si frumentū. Sed pprie cōfusio est vbi fit trāsitus in aliā substātiā, & naturā: sed vbi substātia nō mutat est cōmistio. lz vbi separatio est impossibilis, habeat vim cōfusionis. vt qn̄ frumenta simul cōmisceant que discerni nō pñt, aut etiam aues, pisces & alia aīalia quadrupedia vniformia. vt. l. vsufructuarium, §. si viuarijs. ff. de vsufru. Ita dicit Ange. in. d. l. pōponius scribit si frumentum. §. si plumbum.

SUMMARIUM.

1 Rei vendicatio, non datur domino.
2 Tigni appellatione, omnis materia ex qua ædificatur continetur.
3 AEdificium habens, an teneatur ad duplum?

c Cum in suo.[c] Edificiū cedit solo, sz materia ex qua edificiū fit, remanet antiqui dñi. eam tñ repetere nō potest quādiu edificiū durat, quo durāte non dat rei vendicatio. h. d. ¶ No. qd̄ non tantum alijs sup̄adictis modis, sz etiā ex edificato efficit quis dñs edificij. ¶ No. regulā qd̄ edificatū & supimpositum, cedit solo. ¶ No. mirabile qd̄ licet edificans efficiatur dñs totius edificij: tamen ille q erat dñs materie, nō desinit esse dominus. & sic nota q pōt eē vnus dñs in vniuerso: alius in particulari sicut dicimus in impatore & particularib⁹ dñis. vt no. in. l. deprecatio. ff. ad le. rho. de iac. & l. bene a zenone. C. de quadri. pscri. & per hoc respōdeo ad. l. si vt certo. §. si duobus vehiculū. ff. ɔ̄mo. qz hic sunt duo dñi insolidū, diuersis tñ respectibus facit qd̄ no. in. d. §. si duobus vehiculū. & l. iij. §. econtrario. ff. de acqui. pos. facit. l. eū qui edes. ff. de vsuc. vel dic qd̄ edificās est dñs in effectu, & dominus olim materie est dominus sine effectu. & sic vnus vtiliter, alius inutiliter. vt dicimus in simili in. l. j. §. si ager ve-
1 cti. vel emphi. pe. ¶ †Nota casum quando rei vendicatio nō datur domino, nam licet dominus materie dominus remanserit: tamen non haberet rei vēdicationem: quia vt dixi est dominus sine effectu. Et paria sunt non esse dominum, vel esse sine effectu. arg. ff. de do. l. nam is. ¶ No. qd̄ actio de tigno iniuncto est legitima, videlicet inuenta a. l. xij. tabu. & per consequens est ciuilis. ¶ Nota q actio de tigno iniuncto licet sit ciuilis est tamen penalis. Et sic nota quod actio ciuilis est aliquando penalis, sicut pretoria. vt dicto. §.

ti casuz, incumbit onus probandi illum casum. gl. est not. i. §. fi. inst. qui. mo. re. ɔ̄hi. obli.

c ¶ Cū in suo. Hic determinat qualiter edificādo acqritur dominiū diligēter. vnd pone casum: dñe titius in solo suo edificauit ex materia aliena: mō q̄ro qs sit dñs illi⁹ edificij: vtruz titius q edificauit, an ille q erat dñs materie: ad hoc respōdet quod titi⁹ edificator dñs est edificij: cū eīn in solo suo ex aliena materia quis edificauerit domin⁹ edificij intelligit. & hoc propter rōnē iuris gentiuz qua dicit omne qd̄ i solo edificatur, solo cedit. & q̄uis titius directū dñiū edificij acquirat. Ille tñ qui fuit dñs materie dñs ei⁹ nō desinit esse, sz vtile dominium retinet: sz tñ q̄diu materia sua ɔiūcta est edificio, neq; eā vēdicare: neq; ad exhibēdū de ea agere pōt: & hoc pp. l. xij. tabu. qua cauetur ne qs tignum alienū edibus suis iniunctū eximere cogat. verūtamen dño materie eadē. l. xij. ta. consulit. Nā cōpetit ei actio d tigno iniuncto cuius bñficio ab eo q iniunxit vel iniunctum habet. duplum cōsequi poterit. Sed pone qd̄ aliqs alienos lapides vl' trabes vel cemēta suis edib⁹ ponat, qd iuris erit tūc i isto casu: ad hoc rñdet qd̄ idem iuris est qd̄ si alienū tignū edibus, suis iniunxisset, appellatiōe eīn tigni omnis materia ex q̄ edificia

ADDITIO.

b ¶ Quod alleganti. Ita etiam dicimus quod allegā

fieri pñt intelligit:
sz dñe qre ita statu
tũ fuit in.l.xij.tab.
ne qs cogat̃ exime
re alienã materiaz
edib⁹ suis iniũctã:
ad hoc rñdet ami/
ce ħ ideo statutũ fu
it.l.xij.tab.ne sit ne
cessarium edificia
ex aliena materia
cõstructa rescindi.
⁊ Urbẽ ruinis de/
formare,lz durãte
edificio,materia vẽ
dicari nõ possit:tñ
si aliq̊ casu diru/
ptũ fuerit edificiũ,
poterit dñs mate/
riã suã vẽdicare ⁊
ex ea ad exhibẽdũ
agere:⁊ hoc est ve
rũ nisi ꝑ actionẽ ꝯ
tigno iniuncto du
pluz fuerit ꝓ mate
ria sua cõsecutus:
⁊ hec dicunt̃ vsq̃
ad illũ.§.ex diuer/
so.Fran.

cto.§.penales.j.de actio.⁊ ibi dicam. ❡ No. etiam
casum in quo bone fidei possessor penaliter punitur,⁊
sic videtur contra casuz legis si possessor.§.bone fidei,
ff.de peti.here.vbi bone fidei possessor non tenetur ni
si in quantum est factus locupletior:sed rñdetur quod
ideo hic tenetur ad duplum,qm̃ aliud est inductum ꝓ
eo vcz quod ille sit domin⁹ materie:tamẽ ad materiã
nõ potest edificantem cõuenire.⁊ sic in alio grauatur
2 vt ad duplũ teneat̃.vt.l.eum qui.ff.de iniur. ❡ Not.
regulam qδ appellatione tigni,oĩs materia ex qua edi
ficatur cõtinetur:⁊ per ꝯñs calx,⁊ cemẽta:lapides,li/
gna ⁊ similia. ❡ No.rõnem quare non agitur ad ma
teriam repetendaz,vcz ne edificia destruantur:⁊ per
ꝯñs ne ciuitas deformet̃:⁊ sic est publica vtilitas.vt.l
cetera.ff.de leg.j.⁊.l.senatus.ff.de cõtrahẽ.emp.ergo
per pactũ priuatoꝝ,non potest tolli. Ex quo etiam se/
quitur quod si edificans vellet tignum iniunctum red
dere ⁊ destruere edificium,quod ꝓpter publicum as/
pectum non audiretur:licet velit euitare penam:⁊ sic
tractet de damno euitãdo:q2 publica vtilitas preferr̃
priuate.arg.no.plene per Bart.in.l.prima.ff.sol. ma.
facit dicta lege cetera.§.fi.cum.l.sequenti. ❡ Not.qδ
dirupto edificio,dominus materie pro tigno agit rei
vendi.⁊ per consequens cessante ratione cause impedi
tiue,cessat impedimẽtũ. ❡ Nota quod in actione pe
nali de tigno iniuncto ad duplum,continetur simplũ,
concordat.ff.quod metus causa lege si cum exceptio/
ne.§.sed si homo. ❡ In glosa.edificauit ibi lege in tã
tum.dic secunduz Jo.fab,quod ibi non edificauit:nec
in suo,nec in alieno:sed in cõmuni oĩm.sed regula lo
quitur quando edificatur ĩ suo vel alieno.tu dic quod
littora maris, quo ad proprietatem,in nullius bonis
sunt:sed sunt communia.vnde edificando occupauit.
⁊ per consenquens facit solum suum,⁊ cedit edificio:
sed dirupto edificio solum recuperat pristinum statuz
vt dicta lege in tantum.prout dicimus de libero ho/
mine,qui in nullius bonis est.⁊ in capto ab hostibus
⁊ postea reuerso .vt.s.eodem.§. sed si ab hostibus.
❡ In glosa.ad exhiben.ibi.§.tignum.dic vt ibi ple/
ne no.glosa. ❡ In glosa in verbo:de tigno.ibi.lege
3 competit.§.finali. ❡ † Quero an ille qui habet edifi/
cium teneatur ad duplum:glo.in illo.§.tignum dicit
quod non per legẽ de eo.ff.de dona.inter virum ⁊ vxo
rem.quam glosã ibi sequitur Bal.⁊ Barto.quod in
telligo verum.quando erat bone fidei edificans:alias
secus vt argumen.ff.de aqua pluuiali arcenda.lege si
is cum quo.⁊ lege emptor.⁊ aduertas in eo quod gl.
dicit quod vno soluente,alter liberatur.dic quod est
verum si soluat duplum, sed si soluat simplum alter
posset conueniri.argumen.lege item mela.§.si plures
⁊ quod ibi nota.⁊ ibi vide Flo.ff.ad legem aquiliam.
❡ In eadem glosa.in fine.dic quod glosa in dicto.§.
tignum.dicit quod vna actio quatenus concurrit,tol/
lit aliam actionem.Sed Petrus contra vt ibi dicit
Baldus.quia tunc actiones penales inuicem se tollũt
quatenus concurrunt quando habent se vt genus et
species secus si quelibet actio sit penalis ⁊ habeant se
vt excedentia ⁊ excessa vt.C.de sepul.viola.l.qui sepul
chra.⁊ ibi Cy.Bal.⁊ Sali.sed in lege prima.ff. de ti/
gno ĩiuncto.sustinet glo.q2 dicit qδ actio furti est gene
ralis, ⁊ de tigno iniuncto est specialis ꝓ furto tigni:
ergo glo.vera ⁊ istud sequitur ibi Bald.de quo vide
late Dy.Bald.Ang.⁊ Jmol.in.l.j.§.vnde queritur
ff.de publicis iudicijs.⁊ per glosã plene in.l.item.ait.
§.fi.ff.nau.cau.sta. ❡ In.glo.fi.in fi.dic quod ista gl.
videtur innuere vnuz quod est absurdum,videlicet ꝙ
sit melioris conditionis male fidei possessor,q̃ bone fi/
die possessor contra.l. si seruus. ff. quod vi aut clam,
Nam vt in glosa bone fidei possessor non potest pre/
scribere,male fidei vero sic.Sed responde quod hoc
procedit ex duabus alijs regulis.Nam quando est bo
ne fidei edificans non potest agi contra eum ad tignũ
vt hic.igitur non currit prescriptio nec prescribit.Se
cunda regula est quod prescriptio longissimi tempo/
ris,magis estimatur ex negligentia non petentis. vt
lege finali in fine.C.de edic.diui adria.tollendo. ❡ Ex
quo sequitur quod quando mala fide edificatur,
non est istud quod causet occupationez sed negligen/
tia,non petentis tignum quod petere potest, quod
non potest contingere in eo qui non potest agere con/
tra edificantem bona fide:igitur non causatur prescri/ a
ptio.l.prima in fi.C.de anna.excep.⁊ not.Cy.⁊ Bal.
plene in lege secunda.C.de prec.impera.offer. ❡ Ex
tra gl.quero quid si quis non iniunxit tignũ alienum,
sed habet iniunctum.⁊.glo.in.l.in rem actio.§.tignũ.
ff.de rei vendica.dicit quod non tenetur si bona fide.
quam glo.Bar.ibi.⁊ Bald.multum notant et indu
cunt ꝯ illos qui accusant operantes in aliena domo
vel fundo conductos,ab alio quod excusantur vt non
teneantur:quod bene notant in pratica.⁊ ita ibi Ang,
notat qδ est verũ si fuit ignorãs si autẽ fuit sciens rem
fore alienam,tenetur.vt no.Sali.in.l.nõ ideo minus.
C.de accu.⁊ no.Ang.⁊ Jmol.⁊ Lud.in.l.de pupi.§.si
forte.ff.de noui ope.nuntia.

SVMMARIVM.

1 Aedificans scienter in fundo alieno,videtur donare.

a Ex diuerso.[a] Qui in alterius solo de suis cementis scienter edifi/
cat,perdit dominium:⁊ dominus edificij efficitur il/
le qui est dominus soli hoc dicit. ❡ Nota quod eo/
ipso quod quis suam materiam imponit in solo alie/
no,videtur alienare materiam suam ⁊ per consequẽs
1 tali alienatiõe,videretur perdere dominiũ. ❡ † Not.
quod edificans in solo alieno scienter,videtur donare
ex quo sequitur quod etiam dirupto edificio non po/
test dominium cementorum vendicare:quod videtur
ex dicta tacita donatione ⁊ alienatione perdidisse.
❡ In.gl.non possit:in fi.no.⁊ signa glo.sed Cy.in.d.
l.ij.C.de rei vendi,reassumit dicta quatuor membra,
⁊ plenius dicit.aliquando enim quis facit d̃ suo ĩ suo,
aliquando de alieno in alieno,aliquando de alieno in
suo,aliquando de suo in alieno:vbi autem de suo in
suo facit,totum suũ est:vbi de alieno in alieno vt edi
ficans in solo titij de materia sempronij.isto casu licet
solo cedat tamen agi potest ad exhibendum:⁊ vendi/
cabitur nisi ex dispositione appareret difformitas Ci
uitatis ꝑin Pe.vt.ff.de rei ven.l.in rem.§.item quicũ
q̃.maxime cum alterius per alterum ⁊c.vt.ff.de reg.
iur.l.non debet.tertio casu vbi de alieno in suo facit.
tunc cedit solo materia:tamen si tolli potest sine de/
formitate ciuitatis,potest agi rei ven. vt.dicta lege si
rem.§.fi.ff.de tigno iniun.l.prima.quarto casu quãdo
de suo in alieno:refert an bona fide semper, aut mala
fide semper aut a principio fuit bone fidei possessor:sz
ex post facto male fidei:vt not.ff. de rei ven. lege si in
area.tamen isto casu quando fuit semper male fidei,
aduertendum est.dixit Jo.quod donare videtur.⁊ iδ
non repetit sed Mar.dicit quod imo repetit nisi pro
betur quod fecerit animo donandi. glosa tenet opi.
Jo.sed Cy.dicit quod Mar.dicit verum.nã aliquis
potest in alieno edificare scienter,⁊ non animo donan
di.pone quod in fundo commodato vel locato mala
fide fecit:quia non domini cogitatione vt.C. de fur.l.
cum apud.tamen si edifico vt pleniorem vsum habe/
eam,tunc repetere possum,sic intelligitur.d.l.ij.ĩ fi.C.
de rei vendi.sed vbi sine causa possideam,non repe/
tam:quia tunc videor donare.⁊ ideo in hoc membro
qñ edificãt mala fide, distingue aut habuit aliquam
causam possidendi,aut non habuit:⁊ si non habuit:
tunc non repetit.vt hic.⁊.d.l.ij.in fi.si causam habuit
⁊ tunc a domino repetit,nisi appareat quod animo
donandi fecerit.vt.ff.de dona.l.si cum aurum.⁊ dic
vt no.Bald.in.d.l.ij.tu dicas aliter ⁊ latius vt posuit
Barto.in.l.in fundo.ff.de rei vendica.⁊ dicam plene
j.proxi.Ex hoc deciditur qδ si emphyteota vel alius
habens ius in re vel causa a domino vt commoda/
tarius, vel inquilinus, siue colonus, aliquid edificet
etiam scienter in re aliena:tamen repetit vt patet per
predicta.⁊ not.Cyn. Bald.⁊ Salicet.in.d.l.ij. C. de
rei vendi.⁊ plene Rapha.in.l.senatus. §.j.ff.de lega.
j.⁊ ibi Bald.Angel.⁊ Jmol.et Bald. in.l.fin.§.fin.
C.commu.de legã.⁊ est text.⁊ ibi Bald.in.c.j.§.si va
sal.in tit.hic finitur lex,⁊ incipiunt consuetu.regni.vi/
de tamen Bart.in.l.j.§.quod autem.ff.de superficie.
qui videtur velle contrarium:sed secundum primas
autoritates alias consulit Joã.de imol.⁊ do.Joã.de
ana.⁊ ego Mantue,

❡ Ex diuerso.
In.§.ꝓcedẽti d̃ter
minauit Just. qd
iuris ẽ qñ aliqs edi
ficauit ex aliena ma
teria ĩ solo suo.ĩ pñ
ti ãt.§. d̃terminat
qd iuris est ĩ casu
ꝯuerso.s.qñ aliqs
edificat ex sua ma/
teria ĩ alieno solo,
pone igit̃ casũ.di/
cit Justi.qδ ex di/
uerso si qs ĩ alieno
solo ex sua materia
domuz edificauit,
dñiũ illi⁹ fuit cui⁹
est solũ:sz certe in
ħ casu secus ẽ q̃ ĩ
casu ꝑdicto.nã dñs
materie ꝓprietatẽ
ei⁹ amittit,nã vo/
lũtate ei⁹ materia
alienata ĩtelligit̃:⁊
ħ est veꝝ si non i/
gnorat se ĩ alieno so
lo edificare.⁊ ideo
lz postea dom⁹ di
rupta sit,materiaz
tñ sua volũtate alie
natã vẽdicare non
poterit.Sz pone ꝙ
ipse q ĩ alieno solo
bõa fide ex sua ma
teria edificauit sit
in possessiõe illi⁹ e
dificij,⁊ dñs soli ab
eo vẽdicet edificiũ
qd iuris ẽ ĩ isto ca
su:ad ħ rñdet:ami
ce certe illud ꝯstat
qδ si edificatore cõ
stituto ĩ possessiõe
dñs soli pctat do/
mũ suã eẽ:⁊ nõ sol
uit ꝑciũ materie ⁊
mercedẽ fabroꝝ,
poterit ꝑ exceptio
nẽ doli mali repel
li edificator:ħ verũ
si fuit bñ fidei pos/
sessor.na al's si ipse
ꝯ dñm vẽdicãtem
excipiat,dñs ope
replicationis iuua
bitur.Sciẽti em̃ a
lienũ fundũ esse ꝓ
pria culpa obijci
pδt,vcz ꝙ temere
edificauit ĩ eo solo
qδ ĩtellexit alienũ
eẽ:⁊ iδ bñficiũ retẽ
tionis ñ habebit ⁊
hec dicunt̃ vsq̃ ad
illũ.§.si titi⁹ alienã
plãtam ⁊c. Fran.

SVMMARIVM.

1 Bonæ fidei possessor, quas expensas deducit.
2 Impensarum aliæ sunt necessariæ, & aliæ vtiles.

Certe illud. Possidens alienum fundum in quo bone fidei edificauit, potest expensas edificij ope exceptionis retinere. hoc dicit. ¶ No. quod quis multa consequitur per retentionem ꝛ exceptionem que non consequeretur per actionem. facit lege si in area. ff. de condi. inde. ꝛ quod ibi no. ꝛ lege qui exceptionem. §. si pars. eo. titu. ¶ Not. quod per retentionem edificans bona fide in alieno solo non tantum precium sue materie sed etiam mercedem fabrorum potest consequi. ¶ Not. quod edificans in solo alieno scienter, nil potest consequi etiam per retentionem: qꝛ videtur donare quod intellige. vt dixi. s. §. precedenti. ¶ In glosa. bona fide. in fi. dic de hoc vt plene dixi. s. §. precedenti. ¶ In glosa edificauit. dum allegat. l. hereditas. eodem titulo. dic quod ideo datur actio impendēti. quia heres poterat cogi impendere autoritate Principis vel Pontificis: ideo qꝛ factum est negotium suum ad quod faciendum poterat cogi, datur contra eum actio: vt ibi. hic vero cum similibus loquitur quādo fecit sumptus in area alterius, quos sumptus dominus aree non potest cogi facere: ꝛ sic nō ob. illa. l. ꝛ opi. Io. item dum allegatur. l. fi. ff. si pars here. pe. voluit allegare ff. de pe. here. l. fi. ꝛ sic fuit hoc vitio scriptoris. ¶ Item ad. l. ij. ꝛ legē domū. C. de rei ven. dic quod non ob. quia. l. domum. loquitur qn̄ refecit necessarias impensas, hic quando de nouo fecit. nec obst. l. ij. quia ibi non erant cementa construentis. ¶ Redeo nunc ad declarandum membra glo. ꝛ materie. vnde in cadē glo. ibi. ff. fami. erci. l. fundus. dic ſm Bart. in lege i fundo. ff. de rei vendi. Respondeo in hoc est differentia: quia bone fidei possessor deducit, siue fructus essent recollecti siue non lege siue a patre. in fin. cum. l. sequen. ff. de pe. here. sed male fidei possessor nō deducit, si fructus non extent. vt. j. dicā. ¶ In ea. glosa. ibi aut causa rei seruande ꝛc. quia glossa, nec hic nec alibi dat perfectam doctrinam. ideo secundum Bar. in. d. l. in fundo. quero primo qs
1 expensas deducit bone fidei possessor. † circa quod dic bone fidei possessor in distincte deducit expensas necessarias, vt hic quod apparet: quia etiam male fidei possessor deducit. vt lege domum. C. de rei vendi. etiam si sit perempta res in qua bona fide impendit. vt. l. plane. ff. de peti. heredi. Aduertas tamen quod hoc non fit per rei vendicationem: sed alio modo sibi succurritur etiam quasi per retentionem rei. vt ibi. Si vero loquimur de expensis vtilibus. ꝛ tunc est aduertendum, quia quandoq; per istas expensas adijcitur rei aliquid per plumbationem vt per paratam materiam: vt quando in solo domus edificatur. vt hic quo casu distingue. aut dominus illas impensas erat facturus, ꝛ admittitur qui eas deducere potest quatenus est res effecta locupletior. vt dicta lege in fundo. ij. responso. Aut non erat facturus. ꝛ tunc aut erat venditurus dictam rem, vt dicta lege in fundo. in fine. aut non erat facturus aut vendíturus: ꝛ tunc aut dominus soli erat diues, qui poterat dictas expensas reddere sine eius graui detrimento, ꝛ idem. vt dicta lege in fundo. in prin. ibi finge pauperiorem a contrario sensu. vt ibi in glosa. in verbo preciosior. si vero erat pauperior, ꝛ tunc non cogitur istas expensas reddere: sed possessori permittitur auferre cum determinatione, dicta lege in fundo. dixit tamen Bar. quod in isto casu si fuisset domino denuntiatum ſm formam. l. aut si. ff. de rei ven. quod cogitur restituere expensas. Item in omnibus casibus quibus dixi possessorem bone fidei expensas posse deducere, intellige vt in petitione hereditatis siue res extent siue non: vt. d. l. planc. sed in rei vendicatione ita demum si res extet. quia possessori solum retentio conceditur, vt dixi, ꝛ probatur per casum lege vtiq;. ff. de rei ven. quandoq; per talem expensaꝫ adijcitur rei aliquid per germinationem, hoc est per naturam. exemplum pone: quod tu plantasti arborem que cum radices egerit, vnitur terre per eandem naturam. scilicet per humorem terre. Item si in fundo possessor imposuit fimum ꝛ similia, ex quibus impinguatur terra. in quibus casibus non habet locum distinctio dicta lege in fundo quia nullo casu permittitur deductio. vt lege si in fundo. ff. de rei vendi. Sed est adhibenda distinctio quam posuit in seruo quem quis docuit artificium, quod separari non potest. vt. ff. eodem lege sin autem. §. si per verum. sicut autem per artificium nobilitatur intellectus, ita hic ea que vniuntur per germinationem nobilitātur. Et ideo tales expensas possessor non deducit nisi ipse esset rem distracturus. vel si petitor esset diues. vt dicit dicta lege sin autem. §. fina. cum lege sequen. vbi autem dixi expensas non deduci, intelligas nisi possessor perceperit fructus ad quos restituendos tenetur: tunc enim expensas compensat cuꝫ fructibus. vt lege ceterum. ff. de rei. ven. quod no. ¶ Videamꝰ nunc de expensis voluntarijs. dic breuiter aut erat alias facturus. vl' erat distracturus. si autem erat alias facturus, tunc expense voluntarie dicuntur expense vtiles ꝛ habet locum distinctio dicte. l. in fundo. si vero non erat alias facturus vel distracturus, tunc remanent necessarie: ꝛ sola abrasio permittitur. vt lege p voluntarijs. cum lege sequenti. ꝛ lege voluntarie. ff. de impen. ꝛ predicta procedunt in bone fidei possessore: in male fidei vero dic aut male fidei impendit necessario siue in faciendo: siue in reficiendo. ꝛ deducit expensas. vt dicta lege domum. Ratio quia sibi imputaretur si non faceret. facit. l. heres furiosi ff. de peti. here. Si vero vtiles, dic ſm vltramontanos, ꝛ Cy. vt dixi. s. §. precedēn. vel dic ꝛ melius ſm Bar. in. d. l. in fundo. aut male fidei possessor facit expensas incipiendo aliquid edificare de nouo, ꝛ tunc videtur donare vt hic. ex quo sequitur quod si esset persona que donare non posset aliquo impedimento: tunc posset repetere. vt no. ff. de dona. inter virum ꝛ vxo. lege filio. in fine. Quod not. pro minoribus ꝛ mulieribus ꝛ alijs, qui de iure aut ex forma statutorum non possent donare sine certa solemnitate. Si vero nō inchoauit edificium de nouo, sed antiquū ampliauit: tunc permittitur sibi deductio vt. d. l. domū. ratio differentie inter inchoationem de nouo ꝛ perfectionem antiqui, probatur. ff. de neg. gest. l. siue hereditaria. Predictas autē impensas nullo modo deducit male fidei possessor, re perempta: vt. d. l. planc. ꝛ in eo casu quo deducit: quod iure deducat expensas vt habetur per Bart. in. d. l. plane. si vero facit expensas voluntarias. glo. hic distinguit qd̄ aliud est in rei vēdicatione, ꝛ aliud in petitione hereditatis: dic vt in glo. Quādoq; aliquis est bone fidei possessor in prin. sed male fidei ex postfacto. ꝛ tunc dic vt in. l. i. ff. de rei vendi. si autē a principio fuit male fidei, postea cepit esse bone fidei Bar. non decidit. Sed credo qd̄ debeat attendi tēpus quo edificauit vt patet per p dicta. Quid si erat male fidei non respectu noui domini, sed illius quem dominum putabat: videtur quod habeatur v t bone fidei. vt arg. l. item si verberatum. ſm vnam lec. ff. de rei vendi. ¶ Vidimus qd̄ aliqn̄ competit officiū iudicis, aliquādo exceptio, Deducamus in practicā qn̄ ista competūt. ꝛ dic secundum a Bar. in. d. l. in fundo. in fi. quod posset opponi ante sententiam. vt ibi in versic. deducto. ¶ Item etiam post sententiam, quia talis exceptio non impugnat sententiā. l. ex diuerso. §. fi. ff. solu. mat. ¶ Ultimo aduertas in practica quod ad hoc vt dominus excusetur a restitutione expensarum, nō sufficit articulare ꝛ pbare ipsum esse pauperē: imo requiritur ipsum esse pauperem ita quod quasi omnia cogeretur vendere. vt. d. l. in fundo. ibi finge pauperiorem. quod perpetuo no. verum: quia Sal. in. l. domū. C. de rei vēd. post materiam examinatam circa fi. facit optimam conclusionem ideo eam recita
2 bo. ¶ † Et premittendum est vt dicit tex. in. l. i. ff. de impen. quod impensarum vel sumptuum alij sunt necessarij, alij vtiles, alij voluntarij, ꝛ necessarij sunt quibus non factis. res est peritura. vtiles sunt quibus factis res efficitur melior: voluntarij sunt quibus factis res efficitur delectabilior lege impense. ff. de verborum signi. Secundo premitto quod alique impense fiunt ad perpetuam rei vtilitatem, alique gratia fructuum tantum. Igitur cum qritur an sumptus facti in re aliena veniant restituendi ꝛ quo iure sunt repetendi: dic aut facti sunt in re propria: spe tamen alteri restituendi, vt est in re dotali ꝛ de hoc in tit. de impen. in re. do. factis. Item in re legata sub conditione interim alienata, si emptor impendit. vide lege emptor. ꝛ ibi glosa. ff. de rei vendi. aut sunt facti in re penitus aliena, ꝛ tunc aut impendens habet animum donandi, aut repetendi, aut dubitatur. Primo casu nullo iure repetit: nec tollit. ff. de acqui. rerum domi. lege adeo. §. ex diuerso. ff. de religi. ꝛ sump. fune. l. at si quis. §. interdum. cum sequenti. Secundo casu aut impendit contra voluntatem domini: ꝛ tunc non repetit. vt. l. fi. C. de nego. ge. aut impendit cum domini voluntate, ꝛ tunc repetit excipiendo ꝛ etiam mandati agendo, si voluntas fuit talis que inducit mandatum. vt. C. de nego. gest. lege qui pupillo. aut impendit preter domini voluntatem, ꝛ tunc etiā repetit sed actione negotiorū gestorū vt dicta lege q pupillo. vel actione alia ex dicto ɔtractu preambulo resultante. vt. j. patebit. Tertio casu quando dubitatur quo animo impendit, ꝛ tunc aut impendens habebat causaꝫ a domino ꝛ repetit eas actione ex contractu. vt lege in rebus. §. possunt. ff. commo. Aut non habebat causam a domino, ꝛ tunc aut impendit in re aliena quam non possidet et non videtur donare vt probat dicta. l. adeo. §. ex diuerso. ꝛ hic. ꝛ ideo consilium est vt protestetur. vt. s. dixi vel aliquid aliud faciat propter quod de animo repetendi appareat. vt. l. nesennius. ff. de nego. gest. Aut impendit in re a se possessa, ꝛ tunc aut gratia fructuum percipiendorum. ꝛ tunc repetit siue bona fide siue mala fecerit. vt. ff. fami. erci. l. si fundus. arg. d. l. si a patre. §. fin. ff. de peti. heredi. Aut impendit in perpetuam rei vtilitatem, ꝛ tunc aut impensa est necessaria aut vtilis aut voluntaria. si necessaria. ꝛ tunc si est bone fidei tempore quo sumptu fecerit, illud sibi reseruat iure retentionis ope exceptionis doli. ff. de do. excep. lege paulus. ꝛ ita potest loqui dicta. l. si in area ff. de condi. inde. Sin autem eo tempore quo impendit est male fidei, tunc iure retentionis iudicis officium implorando. vt dicta lege domum. non per modum excipiendi. si vero impensa fuerit vtilis tantum, aut bona fide impēdit ꝛ tunc siue in reficiendo siue de nouo faciendo ope exceptionis recuperat impensas. vt dita lege paulus. iudex tamen modum expensarum statuere debet. vt lege in fundo. ff. de rei vendi. aut mala fide impendit ꝛ tunc tollit sine lesione prioris status. vt dicta lege domum si tolli possit alias sibi imputet. vt lege prima. ff. de impen. ¶ Pro voluntarijs autem ꝛ vbi tolli possent, potest dominus (ne tollantur ei) offerre tantum quantum valerent abrase. vt dicta lege in fundo. si vero impensa fuerit voluntaria, ꝛ tunc male fidei possessor illam perdit dicta lege domum. sed bone fidei eam tollit si potest, alias nisi facte sint in re venali: quia tunc vtiles reputantur lege quod si. ff. de impen. ideo tunc dicendum est vt de vtilibus dixi. Ubi vero dixi eum teneri ope exceptionis doli vel iudicis officio, si quis perceperit de fructibus pro rata, hincinde fit compensatio siue habeat titulum lucratiuum vt. ff. de rei vendi. lege sumptus. siue habeat onerosum. vt dicta lege emptor. in prin. ꝛ quod ibi no. glosa. ꝛ hoc quando tempore impense facte, res erat aliena non impendentis. vt ibi no. Nūc est expedita ista intricata materia. tā p doctrinam ꝛ regulas secundū Barto. quā etiam p modū summule ſm Sali.

SVMMARIVM.

1 Radices quas arbor tua immisit in fundo meo, an possim propria autoritate inscindere?

a ¶ Si titius. In hoc. §. determinat Iust. qualiter plantando acquiritur dominium de iure gẽtium. Unde pone sic casum. Domine Titius eradicauit plãtam meã: & illã in solo suo plãtauit, modo quero a vobis qs cẽsetur dominus illius plante: Ad hoc rñdet si titius plantã vicini in solo suo posuerit, illius titii planta efficit, & sic in casu ecõuerso si titius suã plantam in solo vicini plãtauerit, dñium plãte vicino acqsitũ intelligit: & hoc est verũ in vtroq; casu si plãta radices egerit: nã añ emissionẽ radicũ, ei⁹ permanet cui⁹ añ fuerat. In tm̃ autẽ ex eo tpe ex quo planta radices emisit, pprietas ipsi⁹ plãte trãsfert vt si arbor Meuii in terra Titii radices egerit, arbor per missionem radicũ intelligit esse titii. b Nõ eñ naturalis non pmittit vt arbor alteri⁹, ipsius dicatur, q̃ eius in cuius fundũ radices egerit. vñ arbor ppe cõfinium tuoꝝ fundoꝝ posita, si in vicini fundũ radices emiserit, p emissionẽ radicũ cõis erit: & hec dicunt vsq; ad illũ. §. qua rõne &c.

ADDITIO.

b ¶ Est euitãda. de hoc est tex. in l. pcipim⁹. in fin. C. de appel. vnde dicit text. i. c. cum expediat. de elec. in. vi. qd expediẽs est iura iurib⁹ cõcordare, facit text. in. l. j. C. de inoffic. do.

c ¶ Qua rõne. hic i hoc psenti. §. determinat qliter de iure gẽtiũ acqrit dñium seminãdo. Unde sic pone casum, Dñe titi⁹ seminauit frumentũ suũ in solo vicini, mõ qro quis intelligit esse dñs illius frumẽti: Ad hoc rñdet: amice eadẽ rõne q̃ diximus q plãte q̃ i solo alteri⁹ radices egerũt solo cedũt, eadẽ rõne frumenta q̃ in alterius solo seminata sunt solo cedere intelligunt: & p 2ñs dño soli iure accessionis acqrũtur: & sicut. s. diximus. qd ille q in alieno solo edificat si dñs soli ab eo vẽdicet edificiũ, tueri se poterit aduersus dñm vendicantẽ per exceptionem doli mali nisi precium materie & impensas in edificio factas. dominus paratus sit ei refundere. Itaq; qui alienũ fundum bona fide suis expẽsis seminauit, si dñs fundi ab eo vendicet frumentum eiusdem exceptionis auxilio tutus esse poterit, & hec dicuntur vsq; ad illũ. §. litere quoq; &c. Franciscus.

a **Si Titius.** a Insertum vel plantatum est illius cuius solum est, vbi infertur si ibi radices egerit. Idem si in duobus solis: quia est cõe. h. d. ¶ No. q omne qd in solo meo edificat, cedit solo. & no. etiã versus illos quicquid plantatur &c. ¶ No. q sicut edificium cedit solo. vt. s. eod. §. proxi. ita etiam plãta cedit solo, nec inspicitur cuius sit & in quo solo plantatur. ¶ No. q non ex sola plantatione sed ex iniectione radicũ plãte, dñium acquirit. ¶ No. q arbor cedit radicibus: ita q illius est arbor in cui⁹ fundo radices emisse sunt. ¶ In glos. in versic. committatur. ibi nos autem non damus. dic q hec opin. nõ placet: qr istorũ opi. reprobatur. ibi in text. qd ptz. qr si reprobata esset eorum rñsio. ille. §. esset imperfectus qr nulla rñsio esset in eo contra. l. pen. C. ad stille. ¶ In ea. glo. in fi. dic hec vltima cõmuniter tenetur. ¶ In glo. dicimus. ibi hic corrigit. dic hoc non tenetur: quia legum correctio est euitanda. b ¶ In ea. gl. in fi. dic nec hoc placet: quia cõtinet diuinationem cõtra. l. nemo. C. de male. & ma. vnde glo. in. l. contraria. que dicit qd arbor est illius, in cuius solo originẽ traxit, licet in alieno solo sint radices, dz intelligi q non sunt arbores in totum illius in cuius loco sunt radices: hic vero dicit q est pro parte illius in cuius solo sunt radices: nec hoc placet qr. l. contraria dicit text. q arbor est illius in cuius solo habuit principium: vnde glo. dat. ibi al's sol. videlicet qd licet arbor alterĩ ex fundo vicini, tamen radices non occupant fundum vicini sed erãt iuxta fundum per latitudinẽ. hic vero radices erant in fundo vicini: & hanc approbant Bar. in. l. cõtraria. vel dicit ibi gl. q hic arbor nõ poterat viuere radicibus que erant in solo, vnde habuit originẽ. In cõtrario vero sic. igitur arbor est illius, in cuius solo habuit originem: hic illius vbi radices. & hanc etiam ibi approbat Barto.
1 ¶ † Quero an possum propria autoritate incidere radices: quas arbor tua immisit in fundo meo: dic q non sine autoritate iudicis: vt. d. l. si plures. §. pen. ff. ar. fur. ce. nisi primo denũtiem tibi vt tollas, quo facto si eris negligẽs possum non tãtum qd pendet in eo vel qd est in meo: sed etiam a stipite incidere, & exportare ligna: vt. l. j. & ibi Bar. ff. de arbo. ced.

c **Qua ratione.** c Quicqd in aliquo fundo seminatur solo cedit, seminans autem bona fide potest se exceptione tueri, vt reddantur ei impense. h. d. ¶ No. q edificare. plantare. & seminare in fundo alieno equiparãtur. ¶ No. q faciens aliquid in alieno fundo, si ab eo petatur habet expensas doli exceptione. ¶ In gloss. diximus. in fin. no. & tene menti istam gl. que posuit bonam. q. & bene soluit. & intellige totum istum tert. quando bona fide hoc factũ est, al's aũt dic vt dixi plene. s. eo. §. certe illud. Et etiam aduertas quod non solũ sata facto hominis cedunt solo: sed etiã nata per se, natura cooperãte: vt not. glo. in. d. l. adeo. §. si. ff. de acquirend. re. domi. Ang.

Literæ quoque. Scriptura etiã aurea accedit charte vel membrane. scribens autem bona fide nõ tenet eas reddere nisi refectis expensis & valore scripture. h. d. primo. sed tabula cedit picture. sed si dñs possidet picturam, tunc pictor tenetur precium tabule soluere. h. d. cum. §. seq. quis scriptura sit pulchra & preciosissima. tamẽ nõ tãtũ mẽbranis & sic chartis pecudinis sed etiam chartis & sic bombicinis cedunt. ¶ Not. q eo ipso qd quis in chartis meis impressit literas, aut etiam faciendo bona fide. statim etiam literarum efficitur dominus. ¶ Not. in. §. seq. ridiculum esse si res preciosior sit accessio vilissima, quod intellige. vt. s. e. §. si tamen alienam. ¶ Not. q possidenti vel tabulam alienam vel picturam alienam, datur exceptio si non offeratur sibi precium aut picture aut tabule. ¶ No. q contra surripientem tabulam alienam. datur domino furti actio. ¶ In glo. in versi. si bona. ibi reddito libro. si autem sit scriptor ad mercedem: & sibi de suo labore non satisfaciat potest retinere quinternos. vt no. glo. in. l. si nõ sortem. §. si centum. & ibi Bart. et Bald. de condi. inde. & Cyn. & doc. in. l. fin. C. commo. ¶ In ea. glo. in. l. fin. dic q ista vltima opin. Accur. tenetur. qr tex. est hic dum dicit licet auree sint: qr scriptura q̃uis sit multo plus preciosior q̃ charta, tamẽ cedit charte: & istud tenet Bart. in. l. qua ratione. §. litere. ff. de acqui. re. do. licet gloss. ibi & in. l. rem. §. si id. ff. de rei vend. dixerit contrarium. ¶ In glo. in vers. tabulam, in fin. dic idem not. glo. in. d. l. qua ratione. §. litere. & dic q ille. §. penul. j. de testa. non obst. qr quo ad aliud equiparatur marmor charte, & quelibet materia in qua potest scribi. facit. l. j. in princip. & quod ibi Barto. ff. de bo. pos. sm̃ tabu. quidam tamẽ dicũt qd inspicitur q est preciosius, & trahit ad se qd est vilius. quod probatur hic dum dicit vilissime tabule. facit s. eod. §. si quis ex aliena. sed tamen ego credo q si pictura sit in aliquo muro alieno, & sic in re immobili. et tunc pictura cedit parieti. & ita intelligitur glo. in. d. l. qua ratione. §. litere. aut pictura sit in aliquo marmoreo lapide & mobili. & tunc per istum tex. crederem q marmor cederet picture. ¶ In gloss. cedere. in fin. ista vltima tenetur. & idem vult glo. in. l. contraria in tertia lect. quam sequitur Barto. in. d. §. litere. videlicet quod tam in scriptura q̃ in pictura, inspicit quod est preciosius: & hec opi. placet primo per tex. in. d. §. si id quod. ibi propter precium picture. & ibi in omnibus igitur casibus mea res per preualentiam, alienã rem trahit ad se: scdo per ratiõẽ que hic ponitur, videlicet ridiculũ est eñ picturã vilissime tabule accedere. ratio eñ legis restringit legẽ: qr ratio est strictior lege: vt. l. cum pater. §. dulcissimis. ff. de lega. ij. Sed hec ratio est strictior dicto: vez qr sit ratio qñ tabula est vilissima, & pictura nobilissima. In cõtrario vero erat totum ecõtra vez qñ tabula erat pciosa: vt puta aurea vel argentea pictura non tã preciosa: sic non obstat contrarium. ¶ In ea. glo. in fi. dic sm̃ Rayn. quem sequitur Bart. in. d. §. litem. vez q cum tabula possit reduci ad pristinã formã, videtur q non debet cedi specificãti. vt. s. eod. §. cum ex aliena. que est ergo ratio? & dicit q ratio est quam ponit tex. quia non occupatur tota charta per scripturam: ideo, scriptura cedit charte, tanq̃ maior pars: & hoc etiam erat hodie secus in pictura que occupat totã tabulam: ideo trahit ad se tabulam. ita etiam no. Bar. in. l. j. §. si in rez. & §. sed & id qd. ¶ Et predicta inducuntur per Bar. in. d. §. litere. aliquis petit vnũ librũ, & deduxit & probauit q ipsum scribi fecit, non tñ deduxit nec probauit q charta fuisset sua, quod non sufficit sibi nec debet obtinere: quia scriptura cedit charte: quod not. et idem voluit Old. & Bal. in. d. §. sed & id qd. & ita etiã vult hic clare Jo. fab. in fi.

SUMMARIUM.

1 Modi acquirendi dominium.
2 Possidens sine titulo, potest esse in bona fide.
3 Possessor bonæ fidei, quos fructus teneatur restituere.
4 Libellus in fructibus, quomodo formetur.

d **Si quis a non domino.** d Bone fidei possessor facit fructus suos nec eos consumptos cogit restituere: sec⁹ si fuerit male fidei. h. d. No. q accipiens fundũ alienũ bona fide ex causa habili ad translationẽ dñii, efficitur dñs fructuũ pro cultura & cura fundi. No. ibi: agere non potest. qd dño fundi non cõpetit actio cõtra bone fidei possessorẽ p fructibus cõsumptis: sed tãtummodo pro extãtibus. vñ si peteret fundũ pro fructibus perceptis in nouẽ annis, & citra. & sic pro consumptis talis libellus quo ad fruct⁹ cõsumptos nõ procederet. ¶ In gl. j. ibi quid sit. §. vlti. dic hoc verũ in aliis contractibus preterq̃

d ¶ Si qs a nõ domino. In hoc. §. determinat qualiter dñs bona fide possidens, acqrit fruct⁹ idustriales p cultura et cura. Uñ sic pone casũ. dicit Iustiñ. qd si emerit qs fundũ bona fide a nõ domino, quẽ tñ ipse crediderit dñm esse vel cã donationis vel qualibet alia iusta cã q̃ ad dñii trãslationem sufficiat bona fides accipiat iure gẽtiũ qd naturali rõne introductum est fruct⁹ quos idẽ recepit p cultura & cura suos facit: vnde verus dñs si postea vẽdicãs ab eo qui fundũ emerit, de fructib⁹ ab eo cõsumptis, aduersus eum agere nõ poterit: sec⁹ est in male fidei poss. nã ille q sciẽs alienũ fundũ possederit, fruct⁹ suos nõ facit: vñ si domin⁹ fundi ab eo fundũ emerit, nõ solũ fundũ sed etiã fruct⁹ cũ fundo lz ab eo cõsumpti sint cogit dño restituere: & hec dicunt vsq; ad illum. §. is vero ad quem &c.

in emptionibus: q2 in illis requirit ꝙ duob9 temporibus habeat bonā fidē vcʒ tempore ꝯtus ⁊ tēpore traditionis: vt est tex. in. l. ij. ff. pro empto. ⁊ que sit ratio differentie ibi no. ¶ † In glos. iuxta ti. de reiudic.
1 dic ꝙ plures sunt modi acquirendi dominiuʒ de iure ciuili, vt puta de vsucapione. vt. l. traditionibus. C. de pac. Item hereditatis aditione: vt. l. cum heredes. ff. de acquiren. pos. in princi. Item testamento. vt legatis. vt. l. i. ⁊. ij. C. cōmunia de lega. facit. l. cum glo. ff. de acquirē. re. do. Item ingressu monasterij. vt in aut. ingressi. C. de sac. sanc. eccle. Item monachatione. vt in aut. si qua mulier. C. eo. tit. Item arrogatione. vt. ʃ. de acqui. per arro. Item multis alijs legum dispositionibus. ⁊ de hoc ponuntur multa exempla in. l. fi. C. de sac. san. eccle. ⁊ in. l. si quis in tāta. C. vnde vi. ⁊. l. meminerint. eo. titu. Ista sunt verba Bar. in. l. rem actio. in
2 princi. ff. de rei ven. ¶ † In ea. glo. in fi. no. sing. glos. qd etiā possidens sine titu. potest esse in bona fide. dic idem no. gl. in. l. si quis emptionis. titu. in prin. in ver. tenuit. C. de prescrip. xxx. an. in quo conclude ꝙ bona fides presumitur, si precedat ti. verus vel putatiuus etiam ex errore iniusto. vt. l. igitur. §. pe. de lib. cā fortius dico ꝙ bona fides presumit in quolibet possidēte: nisi alius possessor antiquior appareat: ⁊ tunc ille posset facere illam allegationē ꝙ ad te nō spectat. vt d. l. fi. C. vnde vi. quo ad alium vero, bona fide ⁊ licite tenere videor: ius enim cōmune mihi non cōtradicit. facit. c. j. de prescrip. in. vj. ita dicit Barto. in. l. celsus. ff. de vsuca. in ver. requirit etiam bōa fides. no. Bart. in. d. l. fi. C. vnde vi. ⁊ Bart. in. l. j. §. j. ff. de iti. act. pri. ⁊ Bald. in. l. cum quid. ff. si cer. pet. ⁊ glos. in. l. j. C. vbi causa. sta. ⁊ Ange. ⁊ dominus meus in. l. super longi. C. de prescri. lon. tēp. plus dixit Bar. in. d. l. fi. C. vnde vi. ꝙ etiam lapsus. xxx. anno. facit presumi retro quē fuisse bone fidei, de quo dic vt ibi p Bald. et Ange. ⁊ Salice. Sed aliter dicit Joan. de imo. in. c. fi. de prescri. circa princip. in ver. vlterius redeo ad gl. ⁊ quero cum illa vbi dicit ꝙ Bar. in multis errauit: ⁊ primo in eo vbi dicit ꝙ vbi quis non hʒ titulum, presumit fides bona: quia hoc videtur cōtra. d. l. fi. C. vnde vi. eo enim ipso ꝙ apparet rem esse alienā, ⁊ per ipsum possessionem occupatam, licet nō appareat de antiquiori possessore: quia forte possessor tunc erat vi expulsus: tamē stat ratio illius litere: q2 debuit scire ex quo res non erat sua ꝙ eam nō licebat occupare: ⁊ p hoc occupator fuit in mala fide. Nec ob. d. gl. in. d. l. si quis emptionis. ⁊ hoc q2 non dicit id ad qd Bart. alle. vcʒ ꝙ bona fides presumatur, in nō habente titulum: sʒ bene dicit ꝙ possibile est qd lʒ non habeat titulum: habeat tamē bonam fidē ꝙ pōt esse ex eo, quia ex aliquibus circunstantijs crederet se habere de iure: facit qd no. Bart. in. d. l. celsus. Item etiam nō videt verū qd quis non possit allegare de antiquiori possessione tertij: q2 imo debet posse allegare ex eo: q2 ex illa sequitur exclusio iuris agentis ex toto, iuxta no. in. l. ij. ff. de re iudi. ⁊ ibi plene Barto. ⁊ per doc. ⁊ ibi plene ⁊ late Salice. in. l. cum ser. C. de ser. fu. Nam allegando illaʒ ⁊ probando, sequitur quod est male fidei possessor alio modo, non. per. d. l. fi. C. vnde vi. ⁊ ex hoc etiam sequitur ꝙ non potuit prescribere longo tēpore, ⁊ per cōsequens non pōt agere ille qui dicit prescripsisse. Item nec etiam videt verum dictum Bar. in. d. l. fi. C. vñ vi. inq̃tum dixit qd finitis. xxx. an. presumit bona fides. vt. l. si quis emptio. de prescrip. xxx. an. Item etiā non ob. qd no. Inn. in. d. c. ij. vbi dicit qd ex longi tēporis prescriptiōe, presumitur bona fides: q2 scdm do. Jo. illud non videt verum, ex quo a principio fuit male fidei p. d. l. fi. nec causa extrinseca superuenit, ex qua potuerit mutari opin. argu. l. cum nemo. C. de acquiren. possess. nec obst. l. iij. §. si seruus. de acqui. pos. quia ter. ibi vult ꝙ si bona fide per spatiuʒ longi temporis qs steterit in possessione libertatis tanq̃ homo liber. prescribitur libertas: licet esset seruus. facit. l. j. ⁊. ij. C. de prescri. lon. tem. que pro liberta. non autem debet intelligi ꝙ a principio nō fuerit bone fidei: ⁊ quod ex solo cursu temporis presumatur bone fidei. quia attendi debet origo, non aūt causa superueniēs. l. clā possidere. ff. de acqui. poss. ¶ Ex his fm do. Joā. videtur ꝙ verior sit opi. Jaco. de aret. ⁊ Cyn. istud mihi pla-
3 cet. ¶ † In glos. fructus. in fin. not. ex glos. quos fructus bone fidei possessor facit suos, ⁊ quos teneat restituere ⁊ qua actione. in ista tamen materia examinanda, premittendum est ꝙ fructuū alij industriales sunt, alij naturales. ⁊ naturales sunt in quibus plus natura operatur q̃ industria: vt poma ⁊ similia. industriales vero sunt in quibus plus operatur industria q̃ natura. vt segetes ⁊ oliua. l. si eius. ff. de rei vendica. ⁊ hec est prima diuisio fructuum: alia diuisio est, ꝙ fructuum alij sunt pendentes: ⁊ isti fructus pars rei esse cēsentur, ⁊ eadem vendicatione vendicantur. vt. ff. de rei vendi. l. fructus pendentes. Alij non sunt pendentes ⁊ isti subdiuiduntur: quia alij percepti, alij percipiendi, ⁊ qui percipi potuerunt ex re vel eius occasione. sed non sunt percepti sed potius neglecti vel pro neglectis habiti.

¶ Item perceptorum, quidam sunt consumpti ⁊ quidam extant. Et istorum perceptorum ⁊ extantium, aliqui sunt in horreis reconditi. Alia est diuisio possessorum: quia aliqui continuo male fidei. aliqui aliquo tempore bone fidei, ⁊ aliquo male fidei. Item aliqui cuʒ titulo: aliqui sine titulo. ¶ His premissis quero primo possessor bone fidei quos fructus lucretur, ⁊ quos fructus tenetur restituere, ⁊ quo iure: ⁊ dic ꝙ pendentes, non est dubium ꝙ rei vendicatione restituit: quia etiam ⁊ ipsam rem restituere tenetur vt. l. fructus pendentes. de perceptis vero dic aut sunt naturales, aut industriales. [a] Primo casu si naturales: tunc quia bone fidei possessor etiam cum titulo, illos non lucratur vt. ff. de vsur. l. fructus. sequitur ꝙ si illi extent illos rei vendi. restituere tenetur. Si vero sunt consumpti, tunc si ex consumptione fact9 est locupletior: quia vel precium habet vel tantundem de suo fuisset erogaturus. tunc enim condictione sine causa ad id ꝙ est locupletior tenetur: vt. l. si me ⁊ titium. ff. si cert. peta. vbi autem non fuit factus locupletior: tunc q2 nec dolo nec culpa desijt possidere, non tenetur. Si autem sunt industriales aut possidet titulo, ⁊ tunc indubitanter bone fidei possessor facit illos suos: cum a solo sunt separati vt hic. sed si sine titulo possidet: tunc magis potest dubitari tamen fm gloss. ⁊ communiter doct. idem est quod in precedenti per. d. l. qui fit. §. in alieno. in fin. ff. de rei vendi. l. eius. ⁊ est gloss. hic. ⁊ in. d. l. si quis emptionis ti. in princ. fm doc. vt. s. dixi ⁊ licet bone fid. possessor suos faciat: tamen officio iudicis si extent illos restituere tenetur: vt. l. certum. C. de rei ven. in. ij. responso. non rei vendicatione: quia sui sunt. ⁊ ita debet suppleri ad l. certum. vnum attende ⁊ no. ꝙ illud quod dixi de officio iudicis, habet locū nisi sit ei prescriptum vel vsucaptum. ita not. glos. in. l. sequitur. §. fructus. ff. ff. de vsucap. ⁊ ibi Bartol. ⁊ hoc in extantibus. consumptos vero lucratur nisi in duobus casibus quos habes. ff. de rei vend. l. emptor. et. l. sumptus. et predicta procedunt in simplici bone fidei possessore, in vsufructuario vero dic eum lucrari perceptos. ¶ Quero quid de male fidei possessore etiam a principio: dic aut queritur de naturalibus. ⁊ dic vt in precedenti eo addito ꝙ de consumptis tenetur etiam si non sit locupletior. quia male fidei. ⁊ sic in culpa ⁊ culpa desijt possidere: ergo ⁊c. vt. l. si culpa. ff. de rei vendicatione. aut queritur de industrialibus. ⁊ tunc dic. aut querit de perceptis, aut de percipiendis: aut extant aut consumpti sunt. si extant tunc si male fidei non facit fructus illos suos, sed propria rei vendicatione pro illis tenet. vt. l. certum. in princi. s. alleg. si vero consumpti sunt, tunc fuerunt opin. quia dixerunt quidam ꝙ si cum ti. possidebat de consumptis non teneatur. vt not. gloss. in. d. l. certum. Alij dicunt ꝙ imo vtroq; casu teneatur. ⁊ idem no. glo. ⁊ ibi Bart. in. l. ex diuerso. in princ. ff. de rei ven. ⁊ ita communiter tenetur, q2 vtroq; casu subest mala fides que hoc operat. vt hic in fin. cū si. que loquit indistincte. Sed qua actione tunc teneat: dic ꝙ cōditione sine cā. vt. l. mala fide. C. de cōdi. ex. l. ⁊ etiam alijs actionibus. de quibus per gloss. in. d. l. mala fide. sed de percipiendis non. vt. ff. de rei vendi. l. si nauis. §. fina. ⁊. ʃ. de offic. iudi. §. item illorum. an autem intelligatur de percipiendis a possessore vel a domino: not. omnes docto. in. l. domum. C. de rei vend. ⁊ plene Joā. de imo. in. l. apud iulia. §. hi. ff. de lega. j. an autem titulus excuset a percipiendis. dic si est male fidei possessor ꝙ non. l. si fundum. ⁊ ibi gloss. Cyn. Bartol. Bald. ⁊ Salicet. C. de rei vendic. ¶ Quero quid de eo qui aliquo tempore fuerit male fidei ⁊ aliquo tempore bone fidei: ⁊ loquor de fructibus industrialibus: de naturalibus autem dic vt. s. dixi. Sed de industrialibus dic aut fuit a princip. bone fidei, ⁊ postea male fidei. aut econtra. Primo casu de fructibus perceptis ante superuenientiam male fidei. dic vt. s. in bone fidei dixi. De perceptis postea, dic aut illam bonam fidem habuit cum titulo, tunc mala fides superueniens vere: quia scientiam habuit rei aliene vel interpretatiue per litis contestat. non impedit quominus fructus postea perceptos faciat suos. vt. ff. de vsuris. l. qui scit. §. bone fidei. illos tamen iudicis officio, de euictione tenetur restituere. vt. C. eodem titulo. l. euictio. ⁊ dicta. l. certum. in fin. ⁊ ita debet intelligi. l. bone fidei. §. in contrarium. ff. de acquirend. rerum domin. ⁊ not. gloss. in dicto. §. bone fidei. in vltima solutione quam communiter sequuntur doctores et intellige quod restituere tenetur postea perceptos, tam extantes quam consumptos per dictam. l. certum. ibi vniuersos. aut bonam fidem quam a principio habuit sine titulo: tunc licet iste casus non probetur clare per tert. tamen videtur distinguendum aut mala fides superuenit vere ex scientia rei aliene, ⁊ tunc videtur quod ab aliquo tempore in antea non faciat fructus suos, pro anteriori secus. ideo pro anteriori tempore dic vt. s. dixi in bone fidei possessore: ⁊ pro sequenti dic vt dixi in male fidei. Sed vbi male fidei efficeretur per lit. contesta. tunc an suos faciat, est dubium propter titulum quem non habuit: vnde videtur quod suos non faciat. vt statim in precedenti dixi. In contrarium facit: quia non debuit ius suum indiscussum dimittere: et hec litis contestatio, non facit vere habere scientiam rei aliene. vnde non

debet fe

ADDITIO.

a ¶ Industriales. fructus q dicātur industriales vel naturales ⁊ quando possessor bone fidei faciat eos suos: vide glos. ⁊ ibi Abb. in. c. grauis. de restit. spolia. in ij. colum.

debet esse tāte potētie, quāte est sciētie rei aliene: arg. l. prout quisq; ff. de sol. tñ quicquid fit tenet eos restituere. vt. d. l. certū. in fin. Scđo vero casu qñ econtra a principio fuit male fidei, postea vero bone fidei, dic p tpe quo fuit male fidei: vt dixi. s. in male fid. ⁊ pro alio tpe quo fuit in bona fide. dic vt dictū est in bone fidei. arg. l. q̄ de tota. §. j. ff. de rei vend. ⁊ ista sunt verba Sali. in. d. l. certū. ⁊ ibi videas Dy. ⁊ doc. ¶ Et q: vidimus theoricā huius materie, videamus ēt praticam
4 huius materie. ¶ † Et primo quero quō formabit libellus in fructib⁹? Rñ. si quidē fructus sunt percepti ante li. cōte. debeo declarare q̄titatē fructuū. vt. l. si rē ff. de rei vē. ⁊ l. actionū. ff. de fur. facit qđ no. Cy. in. l. cū propria. C. si quis alte. vel sibi. Scđo pōt peti q̄ reus condēnet ad fruct⁹ si extāt, vel ad eorū estimationē vt. l. heres furiosi. in fi. ff. de pet. here. cōiuncta. l. in fideicōmissaria. §. fin. ff. de vsur. ⁊ pro hoc est glo. ⁊ ibi Bar. ⁊ Bal. Ang. ⁊ Mod. in. l. diuortio. §. ob donationes. ff. sol. ma. ⁊ predicta sunt vera, qñ dubiū est an fructus extēt vel nō. Si autē clarū esset qđ essent consumpti, vt sunt poma que faciliter consumunt. vt. l. is cui. §. queri. ff. vt in pos. leg. tunc simpliciter peti deberent, ⁊ condemnari ad estimationē: vt. l. vsufruct⁹ mihi. ff. de vsufru. leg. vel etiā ex lōginquitate tēporū, ⁊ sic vltra tres annos p̄sumitur corrumpi. vt no. in. l. j. C. si aduer. vsu. ⁊ l. s; si leg. §. scire. ⁊ ibi Bar. ff. de pet. here. ⁊ facit. l. sequitur. §. fructus. cu; glos. ff. de vsu. ¶ Habeas semp mēti, q̄ cōcludas ad estimationem fructuū simpliciter. ¶ Unū tñ circa hoc not. perpetuo in practica, q̄ qñ fructus sunt consumpti. ⁊ sic tenet quis ad estimationē fructuū, q̄ non pōt peti estimatio q̄tiplurimi: ⁊ sic cessat materia. l. vinū. ff. si cer. peta. Sed omni tpe debet dicta q̄titas estimationis, nec aliquo tpe crescit. vt est gl. or. ⁊ ibi est casus. ⁊ do. i d. §. ob donationē. qđ no. ¶ De fructibus vero qui percipiunt lite pendente, non est necesse q̄ i libello exprimat certa q̄titas quam actor ignorat: vnde debebit sic dicere: Dico qđ titius possidet talē rē que spectat ad me iure dominij vel q̄si, ⁊ eā possedit trib⁹ annis ⁊ dicto tpe, ex possessiōe p̄dicta suscepit. x. corbes frumēti quare peto p vos ⁊ officiū vestrū declarari ad me spectare talē rē, ipsumq; cogi ⁊ cōpelli ad restituendū dictā rē cū tot fructibus ve; cū. x. corbib⁹ frumenti pcepttāt is si ex, alias ad eorū estimationē: ⁊ etiam cū fructibus percipiēdis vsq; ad sententiā: ⁊ eū predicta vestra sñia condemnari. vt. l. ex diuerso. §. j. ⁊ ibi Bar. ff. de rei vē. finaūt velles petere fructus qui percipi potuerunt, potes petere fructus quos tu potuisses colligere vel quos possessor colligere potuisset vt pt; ex no. per Bart. in. d. l. ex diuerso. in prin. Aduertas tñ ad vnū q̄ pro fructibus qui percipi potuerunt lite pendēte, pōt dicere Iudex, cōdēno eū ad restitutionē fructuū. eorū declaratione nobis reseruata. facit. l. terminato. cū ibi no. C. de fru. ⁊ li. expē. ⁊ sic pōt declarare post multa tpa, vt ibi: circa istas formas vide Baldū, Raph. ⁊ Imo. in. l. si marito. §. fi. ff. sol. ma ⁊ vide Ang. ⁊ Imo. in. l. si cū homo. ff. de re iu. ⁊ per Bal. Ang. ⁊ Imo. in. l. si filius. §. j. ff. de. v. obli. ⁊ Cy. in. l. certū. in. fi. C. de rei. ven. ⁊ in. l. cū propria. C. si quis alte. vel sibi de quo dicā. j. de act. §. ij. in parte prin. illius. §. dic vt ibi. ¶ In glo. in fi. no, bene glos. istam ⁊ ipsam signa.

¶ Libellus pro fructibus obtinēdis.

a ¶ Is vero ad quē. q̄stio. d. insti. s. fecit mētionē de fructibus q̄s bone fi. possessor suos facit in p̄senti. §. determinat qñ vsufructuarius intelligitur esse dñs fructuum, ⁊ qd venit ō vsufructu ⁊ ēt qd iuris h; vsufru. q. h; aliquē vsūfructū in aliq̄ vniuersitate, vel etiā iure singulari. Uñ sic pone casū. Dñe titius h; vsūfructū i vniuersitate fundi. mō q̄ro a vobis qñ titi⁹ vsufructuari⁹ domin⁹ fructuū esse intelligitur: Ad hoc rñdet: amice iste ad quē vsufructus fūdi ptinet, nō aliter dñs fructuū esse i telligit āteqū huius modi fruct⁹ ipe p̄ceperit ⁊ i horreo suo reposuerit: ⁊ ideo si vsufructuarius maturis fructibus ⁊ a solo sepa-

SVMMARIVM.

1 Vsufructuarius & bonæ fidei possessor, qualiter differunt?
2 Fœnum, an computetur inter fructus industriales?
3 An fœnum comprehendatur inter fructus īdustriales, standum erit Iudicis arbitrio, qui habebit arbitrari secundum qualitatem locorum.
4 Colonus faciens fructus suos, an habeat actionem ad recuperandos fructus sibi ablatos?

a Is vero ad quem. Fructuarius nō facit fruct⁹ suos, nisi sint a solo separati vel a se vel p aliū ei⁹ noīe: ideo nō recollectos nō trāsmittit ad heredes suos ⁊ idē in colono. h. d. ¶ No. q̄ vsufructuari⁹ nō efficit dñs fructuum l; colat, seminet, ⁊ cultiuet nisi perceperit eos.

¶ No. casum quotidianū q̄ l; vsufructuari⁹ coluerit fruct⁹, ⁊ ipsis maturis anteq̄ colligant, moriat non trāsmittit ad heredes suos dictos fructus: imo dicti fructus spectāt ad proprietariū qđ no. ¶ Not. q̄ ad hoc vt colonus faciat fructus suos, opus est quod ipe pcipiat vel alius nomine suo. de quo tñ colono intelligat dicā. j. in glos. ¶ † In gl. in ver. ipse. in fi. no. glo. q̄ est differentia īter vsufructuariū ⁊ bone fidei possessorē: q: in vsufructuario requirit q̄ fiat separatio fructuū a solo, p se vel p aliū eius noīe: sed in bone fidei possessore sufficit q̄ quōcunq; separati sint a solo: vt l. si vsufructuarius messe;. ff. quē ad. vsuf. ami. ¶ Ex quo sequitur q̄ si oliua vel aliud ceciderit in terrā casu, ⁊ non facto hominis nō efficit vsufructuarij: vt est tex. in ver. sed ⁊ verū ibi de oliua que per se cecidit. qđ perpetuo tene menti: hoc tamē intellexit ibi Bal. verū nisi postea vsufructuarius moueat dictos fructus casu decidentes in terra, de loco ad locū: vel recondat in horreum. q: tunc efficiuntur sui, vt. ff. de vsufr. leg. l. si fur decesserit. sed in bone fidei possessore qui possidet dñi cogitatione. vt. l. apud antiquos. C. de fur. sufficit separatio a quocūq;, etiā non noīe bone fidei possessoris vel etiā casu. ⁊ iste est verus intellectus ſm eū ⁊ f; Cy. in. l. certū. C. de rei ven. ⁊ tangit per Guil. i. l. licet. C. de acquir. pos. in. vj. col. vbi videas. ¶ Quero que ratio est in vsufructuario, q̄ nisi noīe suo sint separati nō faciat fructus suos: Rñdet ibi Bal. q: vsufructuarius adminiculū facti desyderat. l. j. in prin. ff. qñ vsufruct. leg. ce. Item q: vsufructuarius h; solum naturalem possessionem, que non potēs est ex se sine adminiculo ad fructuū acquisitionē: requiritur ergo quoddā adminiculū acquisitionis possessionis fructuū. p separationē ei⁹ noīe factū.
2 ¶ † Et no. bene d. l. vsufructuarius. ibi fenosecto ⁊c. qđ ibi videt casus q̄ fenū cōputetur inter fructus industriales, qđ patet primo q: ibi ponit inter oēs fructus industriales: secundo q: si esset naturalis bone fidei possessor effect⁹, ñ faceret suū: q: cū fruct⁹ extāt nō facit suos. vt dixi. s. §. precedēti.
3 ✠ ADNOTATIO. † bar. vero i. l. ex diuerso col. scđa, verf. in quibusdā fateor, numero scđo, ō verb. signifi. in pandectis dicit esse stādū iudicis arbitrio, qui habebit arbitrari secundu; qualitatem locorum, Antonius Caius.
¶ In glo. percepit ibi. l. si vsufructuari⁹. f; istud qđ dicit de recōditione i horreo, reprobat p Bald. in. d. l si vsufructuari⁹. q: imo sufficit qđ separati sint a terra l; ñ sit frumētū trituratū dūmodo aut p se aut p aliū ei⁹ nomine. f; qđ dicit de reponēdo in horreo, posset habere locū in fructibus qui casu ⁊ nō facto hoīs cadūt:
4 vt. s. dixi. ¶ In gloss. de colono. in fi. quia aūt colonus facit fruct⁹ suos ⁊ si p aliū auferant an habeat actionē. Cōcludē f; Bar. i. l. si apes. §. j. ff. ō furt. ve; q̄ colonorū piures sunt species, quidā nāq; conducunt ad non modicū tempus, ⁊ isti sine dubio faciunt fructus suos: quia habent vtile dominium. vt. l. j. §. qđ autem, ⁊ ibi Bar. ff. de superficiebus. qđ vtile dominiu; est potens ad causandā acquisitionē fructuū: vt not. glo. ⁊ doct. de emphiteota ⁊ similibus. in. l. iij. §. econtrario. ff. de acqui. pos. ⁊ si ab aliquo tales fructus auferant, tales coloni habent actionem furti ⁊ furtiuam condictionem: quia domini sunt. vt. d. l. si apes. §. j. ff. de cōdi. fur. Quidam vero conducunt ad modicū tempus ⁊ isti quandoq; colunt numis: quandoq; dant pensionem in alia materia. vt tantum frumentum, vinum, vel oleum, non inspecto suo quod percipit ex fundo. Qñq; est colonus partiarius. ⁊ inter istos est differentia q: primus facit fructus suos statim cum separati sunt ⁊ agit locati contra quēcunq;. scđs agit prescriptis verbis quasi ex contractu innominato. ⁊ de vtroq; est casus singularis in lege. j. §. si quis seruum. ff. depofi. ⁊ in. l. naturales. §. ij. ff. de prescri. ver. licet aliquando appelletur locatio. sed improprie. vt lege si olei. cum ibi no. per Bar. C. loca. Titius colonus agit pro fructibus pro socio. vt lege si merces. §. vis maior. ff. loca. ⁊ quod ibi Bar. item duo primi nullo modo faciunt fructus suos. nisi ab eis vel alio eorum nomine sint percepti. vt lege si seruus. §. loca. ⁊ ibi Bartolus ff. de fur. ⁊ ideo si fructus surripiantur, non habent cōdictionem furtiuā: quia non efficiuntur dñi. vt lege. j. ff. de condi. fur. sed habent actionem furti. quia eorum

ratis, nōdū tñ i horreo repositis decesserit ad hrdem suū hos fruct⁹ q̄s trāsmittit. f; dño ppri etatis morte vsufructuarij acquirit ⁊ q̄ de vsufructuario diximus, eadē fere ō colono q nūmis colit itelligit. sed pone q̄ aliqs habeat vsumfructū in oue, vel in capra, vel in equo, vel i vacca: Nō q̄ro qd intelligit esse i hmōi vsufructu: ad hoc rñdet: amice i pecudū fructu ēt fet⁹ est, sicut lac, ⁊ pil⁹, ⁊ lana: vñ dico tibi qđ agni ⁊ hedi ⁊ vituli ⁊ equuli, statim cū editi fuerint natura li iure, in dominio vsufructuarij esse itelligunt: f; fet⁹ ē i eo q h; vsumfructum ancille q̄ ad dñm pprietatis ptinet. S; dñe p q̄o q̄re nō fuit statutū partū ancillai ū esse i fructu sicuti fetus pecorū: Ad h rñdet amice optima rōne h statutū fuit absurdū eñi videbat hoc; in fructu esse: cū oēs fructus, hoiu; gratia ipse dñs adinuenerit. S; si aliqs vsūfructū gregis habeat ⁊ aliq̄ ouis perierit fructuarius i loco demortuor; animaliū ex setu aliās summittere d;. ita Julia. visum est ⁊ si; q h; vsūfructū vinearū vel arborū ai's substituere d; in locū demortuarū rect: eñi colere d; fructuarius vt quasi p̄ familias ⁊ hec dicūtur vsq; ad illū. §. thesauros ⁊c. Frāc.

interest ꝛ si nõ fuissent per aliũ exportati, ipe collegis-
set ꝛ fecisset suos. vt. d. l. si apes. §. j. Tertius colonus
eodem modo differt a ꝑcedenti: qꝛ nõ hȝ actionẽ fur-
ti, nisi pro parte sua qꝛ ꝓ illa dimidia tm̃ sua interest:
alij vero coloni habent actionem furti insolidum. ita
dicit Bar. in. d. l. si apes. §. j. ¶ Deducamus iam in
practicã qñ quis ꝯducit ad. x. corbes frumẽti ꝙ nõ dȝ
in libello concludi in actione ex locato: qꝛ, vt. s̃, dixi, ñ
est locatio sȝ in actione prescriptis verbis. vt. d. §. si qs
seruum. ¶ Aduertas tñ qd̃ si in locatione cõcluderes
seruaretur in dubio. qꝛ si impropriantur illa verba dũ
dicit locauit vt libellus sustentet, etiã verbũ ꝓlatũ in
iudicio debet intelligi ad fauorẽ proferẽtis. vt. l. si qs
intentione ambigua. ff. de iudi. ita sing. dicit Barto.
in. d. l. si olei qd̃ bñ no. ¶ Scd̃o no. ꝙ ille q conducit
numis vel ad certã speciẽ fructuũ, nõ habito respe-
ctu ad id qd̃ in fundo colligit ꝙ tñ vt dixi nõ efficitur
dñs fructuũ, nisi fuerint eius nomine ꝑcepti. vt. d. §.
locati. ¶ Quid si statuto caueatur ꝙ derobans rem
alienam ꝛc. puniatur certa pena? dic ꝙ tales coloni ñ
possunt istum accusare qui abstulit tales fructus. ita
dicit singu. Bar. in. l. si fur. in prin. ff. de vsufr. alle. d. l.
l. si apes. in. §. j. ꝛ. d. §. locati. ꝛ. l. cuȝ in plures. §. i mes-
sem. ff. loca. dic vt ibi qd̃ no. qꝛ quotidianũ est: qd in p̃-
lato vel rectore eccl'ie, q morit tpe quo fructꝰ sunt ma-
turi sed nondũ recollecti? dic vt no. glo. ꝛ doc. in. c. pre
senti. de off. le. in. vj. qd dicendũ de pensionibꝰ, an mor-
tuo vsufru. inspiciat tp̃s locationis vel tp̃s quo dȝ fie-
ri solutio: lȝ nondũ tp̃s locationis sit finituȝ: vel tp̃s
locationis finite? dic vt. l. defuncta. ff. de vsufru. ꝛ ibi vi-
deas gloss. ꝛ leges quas ibi allegat.

SVMMARIVM.

1 Fœtus cuiuslibet animalis irrationabilis, est in fru-
ctu.
2 Abigeus, quis dicatur?
3 Oues & porci, faciunt gregem.

In pecudum. Fetus: lac: et pilus: ꝛ lana
sunt in fructu pecudũ. par-
tus vero ancille non dicitur i fructu: ꝛ ideo nõ pertinet
ad fructuariũ ancille: dȝ tñ vsufructuarius de fetibus
summittere in locum demortuorum, ꝛ sil'r arbores et
1 vites in locum demortuaruȝ. hoc. d. cũ. §. seq. ¶ † No.
ꝙ oĩs fetꝰ cuiuslibet aĩalis irrationabilis est in fructu
ꝛ sic pertinet ad vsufuctuarium vel bone fidei possesso-
rem prout dixi. s̃. in duobus primis. §. ¶ Not. quod
Deus omnes fructus cuiuscunqȝ rei, hoim cã ꝑpara-
uit. ¶ No. ꝙ hñs vsumfructum pecorum si moriant
non tenetur summitere in locum demortuoꝝ nisi de il-
lo met grege aliqua nascantur: de quo in gl. ¶ No. qd̃
ille q hȝ vsumfructũ vinee, dȝ nume. tot vites postea
ꝓprietario restituere: ꝛ tot arbores quot a principio
ipse recipit: qd̃ est no. dignũ. ¶ No. qd̃ vsufructuariꝰ
debet recte colere. ¶ Not. ꝙ vsufructuarius debet
2 vti re, vt bonus vir vteret. ¶ † In glo. sȝ gregis ibi
l. oues. not. ibi qs dicat abigeus. qꝛ si totum gregẽ ab-
stulit, dicitur abigeus. vt. d. l. oues. si autẽ vnũ aĩal ꝛ se-
pius id fecerit, idẽ dicẽdũ ꝛ tenet de dicto crimine: vt
d. l. oues aut nõ sepius: ꝛ tunc aut surripuit de aĩalibꝰ
grossis vt equũ vel bouẽ. vt. d. l. oues. aut de paruis ꝛ
nõ tenet de dicto crimine. l. j. §. si qs porcũ. ff. de arbi.
qd̃ no. ad statutũ ꝙ i danis datis, imponit talẽ penã i
aĩalibus grossis qd̃ porcus nõ est de grossis. ita dicit
3 Bar. ¶ † Aduertas etiã ꝙ glo. hic dicit. de ouibus ꝛ
porcis, ꝙ faciũt gregẽ nihil dicit de equis. sed glo. in
d. l. oues. dicit ꝙ q̃tuor vl' quinqȝ faciũt eqtiuȝ, qd̃ est
valde no. ꝑm Bar. ibi. ¶ In glo. ex fetu in fi. dic pri-
ma opi. cõiter tenetur. d. l. plerunqȝ. §. si serui. ff. de iu.
do. ꝛ facit. l. fetus in fi. ff. de vsufr. ꝛ aduertas qd̃ nõ tm̃
in loco demortuorum, alia dȝ submittere sed ꝛ loco in-
utilium. vt est tex. in. l. vel inutilium. ff. de vsufr. ¶ Et
etiam no. est ꝙ non statim eo ipso ꝙ vna pecꝰ est mor-
tua vel debilitata, statim alienа subrogatur. sed tunc
demum cum per vsufructuarium submissa sit ꝛ non
ante. vñ si interim pecus moritur, non ad proprietari-
um sed ad vsufructuarium spectat damnũ: vt est text.
in. l. qd ergo. ff. de vsufruc. Et qd̃ dixi loco deficien-
tium submittere dȝ, habet locũ qñ vniuersitas gregis

vel armenti vsusfructus legatꝰ est: ceterũ si singuloꝝ
capitũ legatus fuerit vsusfructus, submittere non dȝ
nec cogitur. vt est tex. no. in. d. l. qd ergo. in verbo: sed
dicitur. ꝛ ibi vide Rapha. fulg.

SVMMARIVM.

1 Thesaurus de iure naturali i suo loco inuentus per do-
minum, efficitur suus.
2 Thesaurus in alieno, non potest data opera perquiri.

a Thesauros. [a] Thesaurus vel in suo vel i
religioso vel in sacro loco in-
uentus, efficitur inuentoris. in alieno vero casualiter
inuentus, solũ ꝓ dimidia efficitur dominus inuentor:
1 ꝛ dñs soli ꝓ alia dimidia. h. d. ¶ † Not. qd̃ de iure na-
turali thesaurus in suo loco inuentus ꝑ dñm, efficit suus.
¶ Not. ꝙ nõ data opera sed casu thesaurꝰ inuen-
tus in religiosa vel sacra re, efficitur inuentoris: secus
2 si data opa id fecit. ¶ † No. etiã ꝙ in alieno non põt
data opera ꝑquiri thesaurus, sȝ in suo data opera pos-
set. ¶ Nota etiã qd̃ nõ põt vti arte magica, vl' incãta-
tione. vt. l. j. C. de thesau. lib. x. ¶ Not. ꝙ licet qui inue-
nerit thesaurum in re sacra efficiat in totũ dñs, vt. s̃. si
tñ inuenerit in loco publico efficit dñs pro dimidia tã-
tũ. ¶ No. ꝙ aliud est esse aliqd publicũ, ꝛ aliud fiscale
ꝛ aliud ciuitatis. ¶ In glo. in ṽbo thesauros. in fi. qd
aũt si qs extraxerit pecuniã de fundo tuo vbi erat abs-
cõdita, tu petis medietatẽ dicẽs esse thesaurũ ille ne-
gat: cui incumbit onus probandi? vr̃ ꝙ agẽti, ex eo qꝛ
reus hȝ possessionẽ pecunie. vt. j. de interdict. §. cõmo-
dũ. põt dici ꝑm Joã. fab. ꝙ agẽti incũbat onꝰ ꝓbãdi,
ꝙ nõ extet memoria: ꝛ ꝓbabit per modũ q habetur in
l. si arbiter. ff. de probatio. quo probato, reo incũbit o-
nus probandi: ꝙ illã pecuniam deposuit ibi aliud et
id qd̃ extet memoria. vt. l. ab ea parte. ff. de ꝓba. ¶ In
glos. in suo. lȝ Placẽ. aliud dixerit in his, sed Placẽ.
male dixit: qꝛ iste q hȝ vtile dominiũ, habet ẽt vtilẽ a-
ctionem in rem ꝛ ad dictum fundum petendum. vt. l.
j. in fi. ff. si ager vec. vel emphi. pe. si habet actionem ꝛ
vendicationem: ergo dr̃ fundus, esse suus, vt. ff. de au-
ro ꝛ argen. lega. l. quintus. la. ij. §. argen. ꝛ. §. cui legatũ
est aurum. ff. de rei ven. l. solum. §. meũ. coniuncta. l. in
rẽ. eo. ti. ꝛ qd̃ emphiteota dicat dñs est tex. in. l. posses-
sores. in. fi. C. de fun. pat. lib. xj. ¶ Quero quid si di-
rectus dominus inuenit in fundo emphiteotico the-
saurum? videt ꝙ habẽs vtile possit dimidium petere
vt dicit. l. j. ff. si ager vectig. vel emphi. peta. Item qd
si ambo agant contra tertiũ, quis preferet? dic ꝙ vti-
lis dñs. vt. l. in cause. in fi. ꝛ ibi Bar. ff. de ꝓcura. Quid
si quis prescripsit fundum in quo reperitur thesaurꝰ
cui datur dimidia, an domino an prescribenti? dic qd̃
si prescriptio fuit facta sine titulo: ꝛ sic per triginta an-
nos, ꝛ dominus fundi possidet pecuniã ꝙ prescribens
illã petere non potest, sicut non posset petere fundum
si caderet a possessiõe vt. l. si qs emptionis titulo. §. pe.
ꝛ fin. de prescrip. xxx. an. Sin autẽ prescripsit bona fide
ꝛ cũ ti. tunc thesaurus ꝑtinet ad prescribentem cũ ha-
beat actionem ad fundum vt ibi nota. Quid si ille qui
habet vsumfructum in fundo, inuenerit in eo thesauꝝ
vtrum dicatur inuenisse in suo? quod nõ. vt. ff. de acq-
ren. rerũ do. l. si is q in alieno. §. qd̃ si seruꝰ. ¶ Quid
si quis in fundo sibi hypothecato, an dicatur inuenis-
se in suo? dic quod non. vt. dicta. le. is qui in alieno. §.
finali facit. ff. de legatis. ij. l. seruos suos. § eos vero. ꝛ
ibi not. ꝛ ita tenet gloss. in. l. prima. C. de thesau. lib. x.
¶ Quid si maritꝰ inuenit thesaurum in fundo dota-
li? glosa. in. dicta. l. j. C. de thesau. dicit quod non dicit
inuenisse in suo per. l. diuortio. §. si fundũ. ff. solu. mat.
In contrarium facit tex. in. l. si seruus dotalis. ff. eo. ti.
ꝛ lege doce. C. de rei vendi. Quapropter glosa in. d. §.
si fundum. dicit quod maritus dicitur iuenisse in suo,
quo ad hoc vt durante matrimonio possit retinere:
soluto autem motrimonio debet restituere vxori per
suas rationes. ꝛ glosse iste sic saluantur: quia glosa in
dicta lege prima de thesaur. que dicit quod non dicit
inuenisse in suo, supplet quoniam tenetur restituere so-
luto matrimonio vt in glo. in. §. si fundum. ꝛ ita dicit
ibi Bar. ¶ In eadem glo. ibi quid si mercenarius.
dic quod idem not. in. lege a tutore. ff. de rei ven. quod
intellige

a ¶ Thesauros. in hoc. §. determinat qualr ꝑ inuẽtionẽ dñiũ acqrit de iure gẽ. ꝛ casus planꝰ ẽ vsqȝ ad illũ. §. per traditionẽ i ꝑsenti §. determinat q̃lr acquirit dñiũ de iure gentiũ a dño rei factũ vñ sic pone casum. dñe iã vidi multos modos ꝑ quos acqrit dñiuȝ de iure gẽtiũ. Nũqd pluribꝰ modis põt acqri? Rñdet ꝙ sic ꝑ traditionẽ em̃ a dño factã iure gentiũ ꝙ naturali rõne introductũ est, dñiũ nobis acqrit. Nihil em̃ tã cõue-niẽs est eqtati natu-turali, q̃ volũtatẽ dñi volẽtis rei sue dominiũ i aliũ trãs-ferre ꝛ ratã habet: ꝛ id̃ cuiuscũqȝ ge-neris sit res corpo-ralis: vcȝ siue mo-bilis siue imobilis tradi possit ꝛ a do-mino tradita alie-nat: ꝛ id̃ stipendia-ria ꝛ tributaria pre-dia ꝑ traditionem eodeȝ mõ alienari pñt. Sȝ dñe dica-tis mihi q̃ dicant p̃-dia stipẽdiaria et tributaria? vocant q̃ i ꝓuincijs sunt sȝ lȝ i italia nõ sint ta-lia p̃dia. cum inter p̃dia ꝓuincialia ꝛ italica q̃tũ ad dñij trãslationẽ ex nr̃a cõstitutione nulla sit differẽtia, tñ si italica p̃dia, ex cã donatiõis vel do-tis vel q̃libet alia i-sta cã ad dñij trans-lationẽ sufficiẽtem a dño alij tradãtur sine dubio trãsferũ-tur sicuti ꝓuincia-lia p̃dia q̃ eodem mõ tradita fuissẽt, sȝ lȝ dixeri tibi per traditionẽ trãsfer-ri dñiuȝ, hoc tñ nõ gñaliter est veruȝ. nã vẽdite res ꝛ em-ptori tradite a dño nõ aliter acqrunt ẽptori q̃ si emptor vẽditori ꝑtiũ solue-rit: vel alio mõ ei-dẽ satisfecit puta dãdo ei fideiussorẽ aut etiã pignus. ꝛ hoc cauet etiã. l. xij ta. Recte em̃ dr̃ iu-re gẽtiũ hoc effici: verũtamẽ si vẽdi-tor neqȝ p̃cio sibi nũerato, neqȝ fide-iussore vl' pignore sibi dato, fidẽ em-ptoris secutus ei rẽ tradiderit, dicẽ-dum est statiȝ rem emptoris fieri. Sȝ pone ꝓcurator ti-tij de volũtate dñi vẽdidit mihi equũ titij, ꝛ p̃cio numera-to equũ mihi tradi-dit modo q̃ro vtrũ ꝑ traditionẽ a ꝓcu-ratore factã dñiuȝ eq videat mihi ac-qsitũ? Rñ. ꝙ sic. nihil eñ iterest vtrũ dñs ipse rẽ suam alicui tradat, an ali-us de voluntate e-ius: et ideo si ali-cui libera vniuer-soꝝ negotioꝝ ad-ministratio a dño ꝑmissa fuerit, ꝛ ip-se administrator ex hmõi negotijs ali-quã rẽ vẽdiderit, ꝛ tradiderit hmõi rẽ ꝑ traditionẽ facit accipiẽtis: ꝛ hec di-cũt vsqȝ ad. §. iter-dũ. ꝛc. Fran.

intellige verũ,nisi ad hoc fodiendũ fuisset conductus.Nam quicqd tũc inue
nit,tenetur insolidũ dño restituere.vt.l.qui proprio.§.pcura.vt in ceteris.de
procu.¶In ea gl.ibi creditor in pignore:dic ꝙ nõ est verũ.vt dixi.s.in v.
quid si quis in fundo sibi hypothecato.¶In gl.religioso.ibi hec corrigit.
dic ꝙ legũ correctio est euitãda.¶In eadẽ ibi ꝙ pualet:dic hoc est totum
econtra a princ.Et sic vniuersaliter qd lz ista lex sit noua ⁊ illa antiqua,ꝙ il-
la corrigit istã qd non est dicendum qd imperator hic fecisset determinatio-
nem de lege correcta,contra.l.j.in prin.C.de lati.libe.tol.vnde respondeo ꝙ
l.contraria loquitur sm rigorem iuris,hic sm equitatem scriptam que pre-
ualet.vt.l.placuit.C.de iudi.Et aduertas ad fin.d.gl.ꝙ cũ hodie etiam sine
principe,talia sint subiecta ecclesie.vt in aut.qño opz epi.in prin.videtur ne-
cessario ꝙ medietas thesauri inuenti in loco sacro vl' religioso,sit ecclesie.co
gita tu.¶In gl.domino.in fi.no.ꝙ remediũ habet dñs fundi pro pecunia
petẽda.⁊ idem no.gl.in.d.l.j.C.de thesau.lib.x.vnũ tene cordi,ꝙ si recondis
pecuniam in muro ⁊ postea vendis domũ:ꝙ illa pecunia in muro recõdita,
nõ est emptoris sed recõditoris:⁊ postea vendentis domũ,nec vẽdita domo
intelligit alienata dicta pecunia vt est casus singularis sm Bar.⁊ Bald.in
d.l.a tutore.ff.de rei ven.qd no.qr isto anno habui de facto.¶Inducitur il-
le tex.ad illam.q.si statuto cauet ꝙ inuentus de nocte,vel inuẽtus ludere ad
ludũ zarri soluat.x.qñ dicatur inuentus:an sufficiat ꝙ reperiat,licet non ca
piatur?⁊ Bart.in.l.si basatorẽ.C.de fideius.per illum tex.tenet qd non dicit
inuentus,nisi etiam capiat:⁊ idẽ no.in.l.j.in prin.in v.iiij.quero:primo qua
liter pos.ff.de acqui.pos.sed Ange.⁊ Joa.de imo.in.l.iij.§.neratius.eo.ti.di
cunt quod imo inuentus delinquere,licet non apprehendatur incidit in pe-
nam statuti:quia cõuictus de delicto,dicitur apprehensus:vt.l.j.C.de rap.
vir.cum si.dic vt ibi p Ang.⁊ Jo.Raph.de quo vide que late scripsi in tra
ctatu meo maleficiorum:in gl.in verbo dictus Andreas armatus.dic vt ibi
Ange.

SVMMARIVM.

1 Dominium non transfertur,sine traditione.
2 Patientia,habetur pro traditione.

Per traditionem. Omnis res post traditionem factam a
dño ex causa habili,potest alteri acqui
ri etiam si sint predia stipendiaria ⁊ tributaria.h.d.¶No.ꝙ in re sua quili
bet est moderator ⁊ arbiter:cõcor.in re.l.mãdata.C.mand.¶No.ꝙ conue-
niens est,qd dñs possit de re sua in aliũ transferre dñium:qr in re sua quili-
bet est moderator ⁊ arbiter.d.l.in re mandata.C.mandati.No.ꝙ res corpora
lis potest tradi,non autẽ incorporalis.vt.l.si seruus.§.corporalis.ff.de acq.
re.do.¶No.ꝙ inter pdia prouincialia ⁊ Italica,nulla est differentia in hoc
sed in aliis.vide tex.cum glo.in.l.ij.C.sine cẽ.vel reli.⁊ qd ibi no.Bald.⁊ Sa
li.¶Not.ꝙ cã donationis,⁊ sic cã liberalitatis,⁊ causa dotis,est apta cata
ad transferendum dominium.¶In gl.acquiruntur.in fi.dic sm Joan.fab.
hoc verum,vbi tradens ⁊ accipiens in causa cõueniunt:⁊ tamẽ si tradens cre
dat cãm subesse,⁊ accipiens scit causam non subesse,cõmittit furtum si res
tradita mobilis sit.ff.de furt.l.falsus.§.j.⁊.l.si iussus.§.si dissentiant.idem si
precesserat vera causa,reputatur nulla.vt.l.cum corpus.ff.de acqui.re.do.si
autẽ plures cause precesserunt,obtinet qd habet in.l.j.ff.de sol.si cã nulla pre
cedat,dic ꝙ an vellet ex illa causa transferre.ita ꝙ ex nulla alia,an ex alia ni-
hilominus transferat.dic vt.l.si ego ⁊ ibi Bar.⁊ doc.no.ff.si cer.pet.¶In.
gl.voluntate.in fi.de illo autem cui bonis est interdictum,an possit alienare
hanc materiam.vide plene per tex.⁊ Bar.ibi late in.l.is cui bonis.ff.de ver.
1 ob.¶†In gl.alienantur.in fi.no.glo.que dicit per traditionem,⁊ sic sine tra
ditione non transfertur dñium,vt.l.nunꝗ nuda.ff.de acqui.re.do.⁊.l.tradi-
tionibus.cum gloss.C.de pac.⁊ intelligas traditionem verã.vt hic:vel fictã.
vt.j.eo.§.interdũ.facit.l.quedam mulier.de rei vendi.vnde nota.ꝙ traditio
quandoqꝫ est vera,vt quando interuenit actus corporalis:vt hic.Alia est
traditio per actum fictum iuris ciuilis.vt.ff.de acqui.pos.l.quod meo.¶Sz
tu aduertas quia Bar.in.l.ab empti.ff.de pac.voluit quod imo per consti-
tutum acquiratur vera possessio:⁊ dic vt ibi per eum quandoqꝫ fit per preca
rij constitutionem.vt.ff.de acqui.poss.l.interdum.quandoqꝫ per precarij cõ
fessionem.ff.de pac.l.ab emptione,quandoqꝫ per clauium traditionem,vt.
l.clauibus.ff.de contrahen.enpt.qñqꝫ per instrumenti consignationem,vt
l.j.C.de dona.quandoqꝫ per vsusfructus formalis retentionem,vt.l.quisqs.
C.de dona.quandoqꝫ per patientiam precedentem contractum.vt.l.ij.cum
glos.C.de acqui.pos.⁊.l.quedam mulier.ff.de rei vend.quandoqꝫ per celebra
tionem vnius actus,qui alium occultat.vt.ff.de dona.inter vi.⁊ vxor.l.iij.§.
sciendum.quandoqꝫ per appositionem custodis,vt.l.quarundam.ff.de acq.
pos.⁊ vide bonam gloss.in.l.iij.in princ.ff.de acquirẽ.pos.ista sunt verba bal.
in.d.l.traditionibus in princ.⁊ etiam addas ꝙ etiam transfertur possessio et
dominium,si instrumentum contractus sit ⁊ celebratur in fundo vel domo
vendita.vt.l.predia.⁊ ibi Jaco.⁊ Bar.de acqui.poss.⁊ adde gloss.j.eo.§.in-
terdum.⁊ idem si dat in emphiteosim,vel retineat sibi pignus.vt.l.j.§.j.ff.
de reb.eo.Item etiam in pacto legis commissorie,⁊ adiectionis in diem.vt
l.commissorie.C.de pac.inter empto.Itez ex donatione causa mortis.vt no.
d.l.traditionibus.C.de pact.Item in societate omnium bonorum,vt.l.iij.ff.
p soc.itẽ in casu.l.si ego.§.dotis.ff.de iure do.Itẽ in casu.c.sicut de preben.
in.vj.⁊ ibi Archi.item in.l.rebus.C.de iur.dot.itẽ in.l.j.C.de dona.que sub
modo fiunt.Item in.l.eos.C.de pac.inter empto.⁊ vendit.item in.c.inter di-
lectos.extra de fide instru.Et aduertas ꝙ vltrã traditionem factam a domi
no ex causa habili,requiritur ꝙ recipiens impleat contractum ex parte sua:
vt vel ꝙ soluat precium,vel ꝙ fides habeatur de precio,vel aliter impleat
contractum:vt no.gloss.⁊ doc.in.d.l.traditionibus.facit.l.ex placito.C.de re.
permu.facit.l.iulia.§.offerri.ff.de actio.empti.⁊.l.ediles.§.fin.cum gloss.ff.
de edil.edic.¶In gloss.corporales.in fi.dic quod licet res incorporales non
tradantur:tamen patientia habetur pro traditione.vt.l.quoties.ff.de serui.
2 ¶†In glos.fin.in fi.dic ꝙ quo ad translationem possessionis,requiritur ꝙ
possessio sit vacua:vt d.l.cum ⁊ res,⁊ qd ibi no.gl.⁊ omnes doc.⁊ quando di
catur vacua,vide bonum tex.⁊ ibi Bar.in.l.ij.§.j.cum.l.seq.ff.de actio.em-
pti.ad id quando aliquis obligat se ad vacuam possessionẽ fundi tradẽdam.
quo aũt ad trãsferendũ dñium,non requiritur quod possessio sit vacua:quia
transfertur dominiũ lz aliqñ nõ trãsferatur possessio:vt.l.si fundũ.ff.de fun.
do.in certis vero casibus etiã sine aliqua traditiõe trãsfertur dñium:vt in ca
su.l.fi.⁊ qd ibi no.C.de sac.sanc.eccle.ex vltima vero voluntate clarum est,ꝙ
sine traditiõe trãsfertur dñium:vt.l.eius.ff.de rei vẽd.l.j.⁊.ij.C.cõmunia de
lega.quia transfertur recta via:vt.l.a titio.ff.de fur.⁊ idem ex legis potestate
aliquando dominium transfertur sine possessione:vt.l.commissa.ff.de publi.
cum simi.Ang.

SVMMARIVM.

1 Paria sunt aliquid fieri per dominum,vel eius mandato.
2 Fides potest haberi de precio,per venditorem.
3 Procurator,an possit habere fidem de precio?
4 Procurator,an possit confiteri precium?
5 Confessio tutoris vel curatoris,an præiudicet pupillo?

Vendite. Dominium rei vendite non transit in emptiorem etiaz
si res tradatur nisi precium sit solutum,vel aliter satisfa-
ctum:aut habita sit fides de precio.h.d.¶No.ꝙ iste.§.limitat precedentẽ:
quia non ex venditione ⁊ traditione secuta,transfertur dominium nisi etiam
emptor adimpleat contractum ex parte sua:vt ibi dixi.¶Not.ꝙ paria sunt
soluere precium,vel aliter satisfacere.¶No.quod dãdo fideiussorem vel p
missorem vel pignus,non dicitur quis soluere,sed satisfacere.⁊ sic est differẽ
1 tia inter soluere ⁊ satisfacere.facit.l.promissor.§.fin.ff.de cõsti.pecu.¶†No.
2 ꝙ paria sunt aliquid fieri per dominum,vel eius mãdato.¶†No.ꝙ pt ha-
beri fides de precio,per venditorem.Not.ꝙ ille cui libera administratio con
cessa est,potest vendere ⁊ dominium transferre.¶In glo.res in fi.intelligas
sane qd tamen non est proprie pignus:quia cum sit dominus ante traditio-
nem ⁊ satisfactionem,ergo non habet pignus rei sue:vt.l.neqꝫ pignus.ff.de
reg.iu.Emptor tamen non potest agere,nisi precium offerat.vt.d.§.offerri.
⁊ ibi Bar.⁊ patet in glo.seq.¶In glo.emptoris ibi.l.commissoria.dic illa
l.non facit:quia pactum legis commissorie,fingit contractum non fuisse fcm
vt.ff.de lege commis.l.j.Item quia dando diem solutioni,videtur habere fi
dem de precio:⁊ sic translatum est dominium ⁊ ideo datur rei vendicatio:vt
hic ⁊ hoc expressum est.C.de pactis inter empto.l.qui ea.⁊.l.j.C.de actio.em
pti.etiam si dicatur confido de te vsqꝫ ad.x.dies abinde antea,non habeo fidẽ
de precio.vt est gloss.ordi.⁊ ibi Bal.Cyn.⁊ Sali.C.de rei ven.in.l.inciuile.
qd perpetuo no.¶In ea.glo.ibi videtur serui fidez vltramon.vt refert.Cy.
in.d.l.inciuile.dicunt hoc verum quando sue promissioni stetit,vt probatur
hic.nam dicitur primo ꝙ dominium non potest transferri,nisi precio soluto
vel pro eo pignore vel fideiussore dato:dum igitur hic sequitur nisi fidẽ em-
ptoris secutus sit.debet intelligi aliter ꝗ supra dixerit.⁊ sic per eius nudam
promissionem de soluendo:vt.l.fin.§.si legatarius.ff.quo.le.sed Guil.de cu.
vt refert Sali.in.d.l.inciuile.dicit si certũ est ꝙ habuit fidem,vel per tẽpus
vel per vnam horã stamus certo:vt.s.dixit gloss.In dubio vero si dilatio est
data,creditur illum promisisse de soluendo in termino.si autem dilatio non
est data,dic aut qui tradidit permisit rem exportari nec nuntium suum misit
cum re.⁊ tunc videtur fidem emptoris secutus,aut non permisit rem expor-
tari vel nuntium suum misit cum re.⁊ tunc fidem eius non videtur sequi,etiã
si ille fraudulenter portauerit.vt.l.si quasi.ff.de pig.act.⁊ ita verificetur hic
glo.d.l.inciuile.⁊ hoc sequitur ibi Sal.quod placet.¶In glo.emptoris.in
fi.sed ibi loquimur in procuratore.vnde si queritur an procurator possit ha-
bere fidem de precio,⁊ sic vendere ad credentiam.Bar.in.l.a diuo pio.§.sed
si emptor.ff.de re iud.sic concludit,aut est procurator fisci,vel minoris vel ec
clesie,⁊ non põt vendere nisi pro presenti pecunia.vt.d.l.si pcur.cum glossa.
ff.de iu.fis.⁊ ibi Bar.⁊ est ratio in his:qr non possunt vẽdere nisi ex causa vt
creditoribus satisfaciat.vt.l.magis puto.§.ne passim.ff.de reb.eo.⁊.l.ciuitas
ff.si cer.pe.⁊ aut.hoc ius porrectum.C.de sa.sanc.eccle.idem est in procura-
tore cesaris:quia non potest vendere nisi pro presenti pecunia.vt.l.cum ven
dente.C.vbi cau.fis.aut loquimur in alio procuratore,⁊ tunc aut est specialis
⁊ tunc aut habet mandatum limitatum ad vendendum pro.x.⁊ non potest
habere fidem de precio.quia minus diceretur vendidisse:vt.l.quod si in diez
ff.de in diem adiec.in fin.igitur ⁊c.si vero habet mandatum limitatum,tunc
aut est limitatum ratione cause vez vt satisfaciat creditoribus,⁊ tunc si habẽ
do fidem de precio illa causa non adimpletur,non potest habere fidem de p

a ¶ Interdum. In §. precedenti ita determinatũ est qualiter per traditionẽ acquiritur dñiũ. In presenti vero §. itẽdit determinare qualiter ró ne rei, dominium acquiritur.
¶ Pone ergo sic casum: dicit Iusti. q nõ solũ traditione trãsfertur dñiũ, sed et quãq3 sine traditiõe nuda volũtas dñi sufficit ad dñium rei sue trãsferẽdũ: veluti si tibi aliquã rẽ accõmodauerit aut locauerit, aut apud te deposuerit, nã si preterea eãdẽ rẽ tibi vendiderit aut dõauerit, aut dotis noĩe aliqd dederit quis eãdẽ rẽ ex cã venditiõis aut donatiõis vel dotis tibi nõ tradiderit: eo tñ ipo q ipe patit hmõi rẽ tuã eẽ statim p cũ dñium ei⁹ tibi acqrit, acsi eo noĩe tibi cã tradidisset. τ idẽ ptingit in alio casu. Nã si qs vẽdiderit merces in horreo suo dpositas: τ claues horrei tibi emptori tradite sunt, dñium tibi merciũ acqsitũ intelligit. τ nõ solũ volũtate trãsfert dñiũ qñ hz volũtatẽ trãsferẽdi i psonã certã. sed et aliqñ volũtas dñi sufficit ad dñium rei sue trãsferẽdũ 3 in psonã certã: vt in tali casu ptores vel psules qñ missilia. i. aurũ vel argẽtũ in vulg⁹ pĳciunt, vt multitudine ppliad huiusmodi missilia cõcurrẽte liberi⁹ possint trãsire: lz ignoret cẽtũ qsq3 accepturus sit tñ q2 volũt vnũquẽq3 eẽ dñz ei⁹ qd accepit, stati accipientẽ dñm efficiunt. τ eadẽ rõne verius esse vr si aliqs rẽ p derelicto a dño habitã occupauerit, stati ipsum occupãtem dñz fieri. sz dñe dicatis mihi quõ dr 4 res haberi p dreli cto: Ad hoc rñdet amice: illõ p dereli cto habet, qd dñs tali intẽtione abiecit vt illud ampli⁹

cio. vt. d. §. sed si emptor. aut mandatũ non est limitatum sed simplex, τ tunc regulariter potest habere fidem de precio. vt. d. l. qui fundum. §. procurator. ff. p emp. Si vero esset generalis, põt habere fidẽ de precio. vt. l. q rome. §. callimachus. de ver. obl. τ ibi bart. τ l. cuiuscunq3. §. si ei quẽ. ff. de insti. fm Bar. in. d. §. si emptor. sed Sali. in. d. l. inciuile. dicit q lz ista verba videant colorata, non tamen sapiunt. primo quia ratio Bar. pcederet quando ad soluendum daret dilationem, propter cuius interusurium haberet min⁹ precium: quia non haberet locum qñ pro illo precio a domino determinato, simpliciter vẽdidisset: τ rem tradidisset τ ipse recipiens ad domũ portauit de eius voluntate, pmittens statim redire cũ precio τ soluere τ postea nihil fecit: quo casu dominus trãstulisset dominium. vt. s. in gl. τ in gloss. in. d. l. inciuile. similiter etiam ratio Bar. non habet locũ vbi vendidisset precio maiori sibi limitato, τ declarationem dedisset cuius interusurium non excessisset illud plus quo rẽ vẽdidisset: nec etiam videtur bona ratio de cã adiecta: q2 inter generalem procuratorem τ specialẽ, videtur magna diuersitas: nã generalis nõ tenetur statim precium portare rerum venditarum ad dominũ imo apud se tenere τ inuestire potest: vt. l. cuicunq3. §. si ei quẽ. ff. de insti. spãlis vero sic. ideo in mandato suo videtur inesse conditio, vt pro presenti pecunia vendat τ fidem de ea non habeat. ex quo sequitur opi. Guil. τ Cy. τ vltramontanorum qui simpliciter dicunt, procuratorem specialem non posse habere fidem de precio. vt. d. §. sed si emptor, est verior. fm Salic. τ istud mihi pl3. tamen põt limitari fm Raph. in. d. §. si emptor. nisi in regione esset consuetudo vendendi ad credentiam, vel etiam fm genus mercantiarum: q2 tũc procurator constitutus ad vendendum, potest habere fidem de precio. vt. l. si de pignore. §. fi. cum glo. ff. de pig. actio. τ. l. si prius. §. fi. τ qd ibi not. Bar. de aq plu. ar. τ l. fi. cum ibi no. C. de fideius. τ idem dicas tu si esset cõsuetudo patrissa. facere credentiam. vt. l. vel vniuersorum. ff. de pig. act. quia tũc procurator ei⁹ potest rem vẽdere ad credentiam: τ idẽ credere si ille pcurator erat solitus esse procurator alterius, τ semper vendere ad credentiam τ dñs scit conditionẽ suam: τ tamẽ dedit mandatum de vendẽdo. nam tunc clare videtur approbasse conditionẽ pcuratoris. igitur poterit vẽdere ad credẽtiam τ trãsferre dñium. vt argu. l. cum mãdato. in prin. ff. de minor. τ est etiam cõsyderandum, q quãq3 pcurator habet fide3 de precio. puta si vendatur fide: q2 intelligitur vt soluat intra tres dies vel quatuor: tunc dicẽdum est si ille non soluat, procuratorem fore excusatum. argu. l. si fundus. ff. de condi. τ demon. ¶ † Quid in executore vltimarũ voluntatum cui est data potestas alienandi. an posset vendere habendo fidem de precio: τ Bar. in. d. §. sed si emptor. tenet q non sine sit cõstitutus ad pias causas per tex. in. d. l. si procurator. de iure fis. siue etiam ad non pias causas: quia cum sit constitutus ad satisfaciendum legatis. τ sic pro cã certa, ergo non potest. vt. d. §. sed si emptor. Sed fm Jo. de imo. in. d. §. sed si emptor. contrarium tenuit Bar. in. l. si alio. ff. de a. li. lega. in ver. quero vtrum etiam executor τc. sed ipse do. Jo. de imo. in. d. §. sed si emptor. concordat opin. aut habuit fidem de precio intra tempus qd dat sibi ad exequẽdum, vt puta intra annũ in nõ pijs legatis: τ intra sex menses in pijs. vt no. in aut. hoc amplius. C. de fideicom. τ tunc intra dictum tps potest habere fidem de precio, ita intelligatur Bar. in. d. §. sed si emptor. Tu vero dicas quod imo Bar. non est sibi contrarius: q2 aut executor hz liberã potestatẽ alienãdi, τ tunc ad similitudinem procuratoris generalis põt habere fidem de precio. vt. d. l. cuiuscunq3. §. si ei quẽ. τ ita proprie loquitur Bart. in. d. l. si alio. si eius verba bene consyderentur. Aut non hz liberam potestatẽ τ tũc non põt habere fidẽ de pcio. τ ita intelligatur 4 Bart. in. §. sed si emptor. ¶ Quero † an procurator posset confiteri precium: dic vt per Bar. in. d. §. sed si emptor. in fi. τ in. l. ij. §. fi. τ ibi doc. ff. si cer. pe. τ Imo. in. d. §. sed si emptor. Angel. τ Imo. in. l. si non debitorem. ff. de noua. dic vt ibi plene. ¶ In glo. fin. in fi. dic plene per Bar. in. l. procurator cui libera. ff. de pcur. τ quando τ quõ dicatur libera confessio. vide ib.

5 Bar. ¶ † Unũ tñ no. q cõfessio tutoris vel curatoris de recepto, τ sic extra iudiciũ non piudicat pupillo vel adulto. l. vt certũ. §. sed an ipsos. ff. de cõfes. secus si cõfiteatur in iudicio. vt ibi no. Bar. τ ita debet intelligi tex. τ gl. in. l. lucius. §. tutele. ff. de admi. tut. τ ibi Bar. τ vide Bar. τ doc. in. l. si stipulatus. §. chrysogonus. de ver. obl. Ang.

a **Interdum.** a Ex venditione rei quã prius commodauerat transfertur dominium in cõmodatarium sine noua traditione. h. d. ¶ Not. q quis põt causam sue possessionis mutare de alia, in aliam: de iusta etiam, in iniustam. de quo p gloss. τ doc. in. l. rem. ff. de acqui. pos. τ in. l. iij. §. si rem ff. eo. ti. τ in. l. non solũ. §. qd vulgo. ff. de vsu. ¶ Not. q ad hoc vt ex traditione acquirat dñium, opus est vt tacite vel expsse ex cã habita inter partes, res tradatur. facit. l. cũ qui. §. fi. ff. de publi. ¶ In glo. nuda in fi. no. τ signa gl. τ vide que scripsi. s. eo. §. per traditionem. ¶ In gl. tuam esse ibi in. l. ij. dic fm Bar. in l. certi condictio. §. fi. ff. si cer. pe. qñq3 quis nõ hz dñi voluntatẽ ad incipiendũ possidere: τ tũc nõ sufficit sibi nuda volũtas sine traditione: vt. l. iij. §. si rem. ff. de acqui. poss. sed quãdo habet dñi voluntatem: tũc sufficit q ipse detineat: lz res non sit in cõspectu: vt. d. l. certi condictio. §. fi. τ hic ita etiã no. Dy. extra de reg. iur. in regula possessor. in. vi. τ ita intelligatur. d. l. cũ qui. cum. l. seq. ff. de rei ven. quãdoq3 nullo modo qs õtinet vel possidet, τ tũc reqrit traditio vera vel ficta vt. C. de pba. l. cũ res. ¶ In ea. glo. in fi. dic τ alia requntur. de quibus dixi. s. eod. in. §. per traditionem.

Item si quis merces. Per traditionem clauium, videtur traditum dominium mercium venditarum. h. d. ¶ Not. qd quis tradẽdo id qd claudit continens: videtur transferre dñium cõtinẽti. ¶ In gl. proprietatem ibi ppter presentẽ visionẽ. dic q visio nihil videtur operari: quia non vident merces recluse, quarum dñium querit: sed traditio clauiũ simpliciter operatur, facta in presentia horrei: q2 claues reputant pars rei: imo ipsam reprẽsentãt ad instar instrumenti. C. de dona. l. j. fm Jo. fa. Quid aũt importet traditio clauium, inspicias semper causa3 propter quam sit. nam si precessit causa habilis ad transferendum dñium: tunc in dubio videntur tradite: vt dominium trãsferatur. vt. l. clauibus. ff. de contrahen. em. l. dotis fructus. §. fi. cum. l. seq. ff. de iu. dot. Aut non precessit talis causa, τ videtur tradite causa custodie: vt est tex. τ ibi Bar. in. l. cum pater. §. pater pluribus. ff. de leg. ij. τ idem no. Pet. de anc. in cle. j. §. sane. de heret. ¶ In ea. gl. in fi. no. gl. de traditione equi sed istud parum dubitationis habet: quia equi aliter cõmode tradi non possunt, nisi per frenum vel capistrum τc.

SVMMARIVM.

1 Donatio collata in personam incertam, valet.

Hoc amplius. Missilia τ alia habita pro derelicto fiunt oc1 cupantis. h. d. ¶ † Nota q valet donatio collata in personam incertam, licet legatum incerte persone factum non valeat. vt. §. incerte. j. de lega. ¶ Not. q eo ipso qd quis accipit rem habitam ab alio pro derelicto, statim efficitur dominus. ¶ No. quod eo ipso q dominus vult rem suam habere pro derelicto: statim perdit eius dominium. ¶ In gloss. incertam. in fine. dic magis obstat. §. incertus. sed dic q ibi non potest certificari: hic aũt sic ex postfacto vel ibi non valet. vt actio oritur: sicut nec hic. sed bene valet vt dominium transferatur: τ si heres vellet dare: potest dare cui velit. de quo vide tex. τ ibi Bart. late in. l. quidã ff. de reb⁹. dub. τ ego dicam in. d. §. incerti. ¶ In gl. desijt. in fin. dic aut stat in possessione τ habet animum habendi pro derelicto: τ non perdit dominium vt. l. si. quis vi. §. differentia. de acquiren. possess. aut exijt de possessione: τ tunc etiam perdit dominium: τ habetur pro derelicto. τ ita tenet glossa. secundum vnam opi. in. d. §. differentia. quam ibi sequitur bart. τ doc.

in numero rerum suarũ esse nolit. τ idõ cũ sta im eũ abiecerit, dñs eẽ desinit vñ cũ in nulli⁹ bonis sit: õ iure gẽtiũ occupãti pcedit: sz τ alia cã. p qua cẽdi res est: vt qñ in tẽpestate maris cã exonerãde nauis res eijciunt. τ videtur co in hmõi res eiectas aliud ius statuit. Nã hmõi res i tẽpestate maris eiecte remanẽt in dñio eo2 q eas eiecerunt: q2 verũ est dños eas nõ eo aĩo eiecisse: vt ampli⁹ eas nõ haberẽt: sz quo magis ipsi cũ naue exonerata periculũ maris euadere possent: τ idõ si qs hmõi res fluctibus expulsas vel ẽt in ipo mari psecutus fuerit aĩo lucrãdi: furtũ pmittit, τ actiõe furti tenet. Nõ eñ multũ vr distare ab illis reb⁹ que de rheda currẽte dñis non videntibus cadũt. Fran.

Accipiens

SVMMARIVM.

1 Accipiens non animo lucrandi sed restituendi, an teneatur furti?

Alia sane. Proiecta in mari tpe tempestatis vel cadētia de curru alicui⁹ nō fiūt occupātis. h. d. ¶ Not. ꝙ licitū est aliqñ pꝛ̃icere in mare merces cā alleuiādę nauis, nec ꝓpter hoc dr̃ hr̃e animū habēdi ꝓ derelicto. ¶ Not. ꝙ qs qñqꝫ vult pati vnū malū ꝛ vnū dānū, vt euitet mai⁹. ¶ No. ꝙ qs vult spōte pati dānū in bonis, vt euitet periculū psonale. ¶ No. ꝙ nō tm̃ in ipsa iactatione ꝛ piectione in mari, nō lꝫ alicui aliqḋ proiectū auferre: sed nec etiā si ex fluctib⁹ maris aliqd fuerit deiectū de naui: imo auferēs tenet̃ furti. ¶ No. ꝙ siue dñis sciētibus siue dñis ignorātib⁹ aliqd ceciderit in terrā, nō lꝫ alicui auferre aīo lucrādi. ¶ In gl. furtū. ibi: lib: ū apertū. no. gl. ad psumēdū animū vtrū habuerit pro derelicto: sec⁹ si pꝛ̃iciat inuolutū pānis certis: ꝛ est similis glo. in. d. §. si iactū. ꝛ ibi Bar. ¶ Circa istū. §. aduertas, ꝙ qñqꝫ res aliena iacet in publico, absqꝫ custodia piecta casu. vt hic in fi. qñqꝫ iacet piecta spōte. vt. s. pri. qñqꝫ piecta volūtate coacta: vt hic in pnc. ita dt Bar. i. l. falsus. §. q alienū. ff. de fur. ¶ † Quero quid si qs accepit nō animo lucrādi sed restituēdi nonne tenet̃ furti: vt hic circa qḋ aduertas. qd si non reperit̃ cui reddat, an possit licite retinere eā: Rñdet ibi Bar. si putat eā habitā pro derelicto qḋ. s. patet. tūc pōt licite retinere eā. ꝛ vsucapere ti. ꝓ derelicto: sꝫ si hoc nō putauit, dꝫ eaꝫ dare pauperibus pro aīa illius cuius fuit: vt aut. omnes peregrini. C. cōmunia de succes. ꝛ sic debet facere protestationem, ꝛ libellum in publico apponere ꝛ notificare ꝙ est paratus restituere dictā rem dño: qui tñ postea debet dare signa ꝛ demōstrationes: vt. l. j. ff. de ser. fu. Sed Jo. fa. hic dicit ꝙ si nullus cōpareat qui petat rē. tunc aut est pauper qui inuenit: ꝛ pōt retinere pro se: aut diues, ꝛ dꝫ dare pauperib⁹ pro aīa veri dñi. alle. Host. in sum. in tit. de pe. §. pena. ver. qd si quis inuenerit. xiiij. q. v. si quid inuenisti. ꝛ hoc placet. facit. l. si tibi mandauero. §. si cui. ff. mād. ¶ Quero an dñs debeat dare dicto inuētori premiū inuentionis: ꝛ Bart. in. d. §. q alienū. dt: aut res est iā inuenta ꝛ non debet premiū dari vt ibi, aut non est reperta sed vult perquirere pro re: ꝛ tunc licitum est premium accipere: argu. l. iiij. §. si cui ob iudicium. ff. de condic. ob turp. cau. ꝛ quod ibi no. glo. ꝛ docto.

a *De rebus corpo. & incorpo.* a *Rubric.*

a ¶ De reb⁹ corporalib⁹ ꝛ incorporalibus. Cōtinuatio isti⁹ rub. ad supiora pꝫ i hūc modū, s. trac. Just. de re. diui. ꝛ qr̃ q̄dā res sunt cōrpales, ꝛ q̄dā icorporales: idcirco itēdit in hoc ti. de his reb. tractare: vñ ō his tractaturus annectit rub. de reb⁹ cor. et incor. Franc.

b ¶ Quedā. Diuidas ti. istū i duas ptes pncipales. in quar̃ pma pte ponit bimēbrē diuisionē, q̄ talis est ꝙ q̄dā res sunt corporales ꝛ q̄dā incorpales. In scđa parte psequit̃ mēbra diuisionis de q̄libet mēbro dilucida ponēdo exē-

¶ In gl. rub. in fi. qr̃ ista gl. diuersimode, ꝛ corrupte habet̃. dic' ſꝫ Jo. fa. ꝙ effect⁹ est qḋ q̄dā habēt, rubricā de reb⁹ incorporalib⁹, tm̃. ꝛ vult dicere ꝙ hec rub. sic hñ maneat: qr̃ in hoc tit. ꝛ seq. tractat̃ de incorporalib⁹, vsqꝫ ad tit. de vsuc. si vero habeat de corporalibus ꝛ incorporalib⁹, nō tātū est gñalis ad tres titulos sequētes sed generalis est ad oēs titulos sequentes, vsqꝫ ad finē: qr̃ non tantū in tribus proxime titulis tractatur de incorpora. sed etiā in multis alijs vt in materijs hereditatum, obligationum, ꝛ actionum, etiam tractatur de corporalibus: vt patet in titulis huius compilationis.

SVMMARIVM.

1 Incorporalia per se, regulariter non vsucapiuntur.
2 Vniuersitas corporum, an possit vendicari?
3 Incorporalia quare dicuntur in iure consistere?
4 Anima hominis patitur ab igne, & est in loco.

Quædam. b Tot⁹ iste ti. diuidit̃ i qnqꝫ ptes. Primo ponit vnā diuisionē rerū. Scđo diffinit res corporales: ꝛ per exempla demōstrat. Tertio diffinit res incorporales. ꝛ etiā p exēpla demonstrat. Quarto rñdet cuidam tacite obiectioni. Quinto pdicta extēdit: scđa ibi: corporales he sunt. tertia ibi: incorporales autē. quarta ibi: nec ad rem quinta ibi: eorum numero. ¶ Et hoc dicit in summa. Corporalia tangi possunt de sui natura: incorporalia vero non: licet in eis contineantur corporalia siue sunt seruitutes reales, siue personales. h. d. totus ti. ¶ No. diffinitionem corporalium ꝛ incorporalium: qr̃ corporalia dicuntur ea que de sui propria natura tangi possunt, non ex accidenti: secus in incorporalibus. ¶ No. ꝙ ea que consistunt in iure, dicuntur icorporalia; ꝛ sic ius est quid icorporale. ¶ No. ꝙ hereditas lice t contineat plura corporalia: tñ dicitur quid incorporale: qr̃ hereditas est vniuersuꝫ ius, quod habuit defunct⁹ tēpore mortis. l. nihil aliud. de ver. sig. ꝛ idē in similibus. ¶ In gl. in ver. incorporales. ibi: non proprie tradi pñt. qr̃ non possunt tangi: sed quasi tradunt̃ patientia domini, vnde si patior te vti seruitute, videor tibi buitutem tradidisse: vt. l. quoties. ff. de ser. Aduertas tamen in practica ꝙ ego ita facerē ꝙ in princ. inducerem vicinum in fundo meo vt per fundum iret, postea videor seruitutem tradidisse. ita constituimus vsumfructum. vt. in. l. iij. §. dare. ff. de vsufru. quod no. facit glo. ꝛ qḋ no. doc. in. l. ij. §. j. ff. de ver. obl. ¶ † In ea. gl. ibi. ff. de vsuca. l. vsuc. dic ꝙ incorporalia per se, regulariter non vsucapiuntur. sed aliquando cum corporalibus. vt. l. si aliena. §. hoc iure. ff. de vsuca. ꝛ seruitutes quedam sunt que habent cām continuā: quedā discōtinuam: vt. l. seruitutes. de serui. ꝛ ibi late dñs meus Florē. ꝛ qui habent causam cōtinuam lōgo tpe, prescribuntur si qs fuerit ea vsus iure buitutis: vt. l. j. §. j. ꝛ ibi Bar. ff. de iti. actuqꝫ pri. ꝛ sciente aduersario: alias non posset induci patientia quod not. licet in alijs prescriptionibus non requirat̃ scientia. vt. l. fi. C. de prescri. lon. tēp. In habētibus vero cām discontinuā, non prescribitur. nisi tanto tēpore cui⁹ initiū non existat memoria. d. l. seruitutes. ꝛ ita ibi no. per Bar. ꝛ doc. in. l. j. ꝛ. ij. de ser. ꝛ aqua. ꝛ bart. in. l. j. in fi. de aqua. plu. ar. ¶ In ea. glo. ibi. l. vendica

2 tio. notat ꝙ vniuersitas corporum tantum, vt greges

c pñt vendicari. vt. l. j. in fin. cum. l. seq. ff. de rei ven. sed vniuersitas corporum ꝛ iuris vt est hereditas. vt hic ꝛ peculium. vt. d. l. vendicatio. ꝛ dos. vt. l. quod dicit̃ ff. de impe. rebus dota. factis non pñt rei vendicatiōe vēdicari. sed peti pñt ꝛ debent alia actione, ꝛ peti. here. vel ex testamēto vel alia simili competēti. ita dicit Bar. in. d. l. vendicatio. Et eodē modo nec prescribitur nec etiā vēdicatur iurisdictio. q̄ est qd incorporale vt. l. imperiū. ff. de iur. om. iud. nisi adhereat castro ꝛ non persone: qr̃ si adhereat castro, ꝙ primum prescriptum est castrum prescribitur etiā iurisdictio. vt no. Bar. per illum tex. in. d. l. si in aliena. §. hoc iure. ff. de vsuca. ꝛ ibi plene per Ang. An aūt incorporalia prescribant̃: de quo per Jac. bu. j. de act. §. eque. ꝛ ibi aliquid dixi ꝛ ibi p Bar. in. l. sequitur. §. si viā. de vsuca. ꝛ vide. xvi. q. iiij. volumus. ꝛ. xxxiij. di. quia sunt per Archi. ꝛ per glos. de priui. c. accedentibus. ꝛ per bar. in. l. j. ff. de iti. actuqꝫ pri. per Flor. in. d. l. seruitutes. ¶ In ea. glo. ibi pro socio. l. ij. ꝛ in glo. voluit dicere ꝙ iura directa nullo modo possunt separari a nobis etiam per cessionem. facit. l. j. C. de act. ꝛ oblig. ꝛ. l. qui stipendia. ꝛ ibi Bar. C. de procu. l. quis ergo. de procur. sicut character impssus in anima: vt per gloss. in

3 d. l. ij. ¶ † In fi. gl. ꝛ si velles scire quare incorporalia dicuntur iuris siue in iure consistere, scire debes secūdū Jo. fab. ꝙ legum latores posuerūt esse in iure illa, que videri non possunt: nec tangi corporaliter, sed que consistunt ꝛ habentur pro animi notitia ꝛ ex animo: vt videmus in materia possessionum. nam possessio dicitur ius: qr̃ in solo animo consistit: vt not. in l. j. in prin. per gloss. ꝛ doc. ff. de acqui. poss. vnde cum hec incorporalia videri non possint nec tangi, sed in sola animi voluntate ꝛ cogitatione sunt ꝛ per solam animi cogitationem consistunt: ideo merito iura vocantur: quia per ius substantiantur, creantur, ꝛ nominantur. ꝛ per hoc potest dici ꝙ licet alia iura non possideantur. vt hic in fi. gl. tamen quasi possident̃ ciuiliter tm̃, nec etiam possunt possideri quasi naturaliter. etiam quando de facto vtimur. nam ꝯsistunt in iure. ꝛ ꝙ non potest corporaliter cōsistere in iure, cum sit incorporale. ꝛ ꝓpter hec dantur interdicta. vt. l. quoties. ff. de serui. l. iij. §. vnde vi, ff. de vi ꝛ vi arma. l. j. in prin. ff. vti poss. ꝛ per hoc dicitur in practica, si qs

pla. ꝛ qr̃ duo membra cōtinent̃ in diuisione. Idcirco scđa pars pōt subdiuidi i duas pticulas: in quar̃ prima particula, psequit̃ primū membrū diuisiōis: i secūda scđꝫ. distictio autē partiū satis p se ptꝫ ꝛ casus planus ē vsqꝫ ad fi. ti.

ADDITIO.

c ¶ Possunt vēdicari. ꝛ sic habes ꝙ rei vēdicatio, non datur ad incorporalia, ꝙ limita nisi incorporalia veniant accessorie ad rē corporalē, p ea q̄ habent̃ in. l. j. §. j. ꝛ §. si fund⁹. de vi ꝛ vi ar. ff. vide In. in c. examinata. ō iu. eundē in. c. venerabilis. ō reli. domi. extra.

a ℂDe seruitutibus. Cōtinuatio istius rub. patet ad superiorē in hūc modū s. titu. proxi. precedenti dictum est vsumfru. & seruitutem rust. & vrba. pd. inter res corporales numerari: vnde de huiusmodi seruitutibus intēdit Iust. tractare: & primo premittit de realibus siue predialibus seruitutibus, postea in sequentibus tractat de psonalibus. vñ qr primo de predialibus siue realibus seruitutibus diximus: subĳcit rub. de ser. rust. pd.

b ℂRusticorū. ad euidētiā istius tit. diuidas totū tit. in quatuor ptes pncipales. In quarū prima pte tractat pncipaliter de seruitutib⁹ rusticorū prediorū. In scda tractat de ser. vrb. pd. In tertia parte reuertit ad seru. ru. pdi. In quarta parte determinat cōiūctim tā de ser uitu. ru. pd. q̄ vrb. pma pars ptēdit vsq ad illum. §. prediorum vrbanorum, ibi incipit scda ps & ptēdit vsq ad illū. §. inter rustico rum &c. ibi tertia et durat vsq ad illū §. ideo. ibi quarta & vltima & durat vsq ad fi. tit.

ℂItē pma pars pncipalis subdiuiditur in duas particulas, in quarū prima enumerat suitutes quatuor rust. pd. in scda pte seruitutes singulas sm ordinem enumerationis dilucide prosequit: & qr quatuor psequt seruitutes: idcirco scda pars pōt subdiuidi in quatuor particulas, & particule p se satis patent in litera.

ℂPone sic casū dñe iam video que sint seruitutes rusticorū pdiorū, dicatis ergo mihi qd est iter? Ad hoc rñdet: iter est &c. put ptinet in lra: & sic pone casum & ceteris sui. vsq ad illum. §. prediorū.

c ℂPrediorū. hic incipit scda pars principalis: in qua sic pone casum. dñe iā vidi que sint seruitutes rusticorum prediorum: dicatis modo mihi q̄ sunt seruitutes vrbanorū prediorū: Ad hoc rñdet: amice seruitutes vrbanorū prediorū dicunt q̄ ipsis edificĳs inherent: dicunt enim ser. vr. pred. qm̄ edificia vrbana predia appellamus, etiā si in villa posita sunt. non enim locus, sed materia vrbanū prediū efficit. Sed dñe si placet ponatis mihi exēpla de ser. vrba. pred. Ad hoc rñdet amice: seruitutes vrbanorū prediorū sunt hec: vt vicinus onera vicini sui in edib⁹ suis sustineat, vel vt liceat vicino tignum de edib⁹ suis in parietē vicini sui immittere. Itē vt vicinus stillicidiū vicini sui vel flumen in cloacas suas, vel in arcā suam recipiat: vel etiā nō recipiat: & etiā inter seruitutes prediorum nō cōnumeratur hec seruitus: ne qs edes suas altius extollat, vt luminibus vicini sui officiant. Et dicūtur in scda parte principali vsq ad illum. §. inter rusticorum &c.

d ℂInter rusticor. hic icipit tertia ps pncipalis: i qua sic pone casum. Dñe vos dixistis mihi q̄ sunt ser. ru. pd. & q̄ vrb. Sed nunqd sunt plures seruitutes

in libello dicat, qd est in quasi possessione vtēdi & fruē di: licet nō dicat q sit in quasi possessione talis iuris, tñ procedit libellus: qr verba debent adaptari ad sanum intellectum, vt libellus saluetur. vt. l. sed & si possessori. §. item si iurauero. & ibi Iaco. but. & Bar. ff. de iureiur. & ita tenet Innocē. extra de elect. c. querelam.

4 ℂ†In glo. fi. ibi anima hominis. dic q licet sit icorporalis anima hominis, tñ patitur ab igne & est in lo co: tamen locum non occupat nec loco circunscribitur, sm Theologos.

5 ✠ADNOTATIO. †Anima, est principium quo viuimus, sentimus, intelligimus, & nutri6 mur, Aristoteles lib. ĳ. de anima. †dicta est anima a nemos, quod Graece, est vētus, eo q semper fit in mo7 tu proprio: & corpora moueat, †que licet vna sit, tamē pro affectionum diuersitate, diuersis nuncupatur nominibus. primo spiritus, vt supra quo contemplamur, sensus quo sentimus, animus quo sapim⁹, mēs qua itelligimus, ratio qua dicernimus et iudicamus, voluntas, qua consentimus, memoria qua recordamur, vita, qua vegetamus secundum Archidiaconū in canone Moyses. xxxĳ. q. ĳ. nu. iiĳ. Anto. Caius.

De seruitutibus[a] *Rubrica.*

ℂDixit supra de rebus incorporalibus in genere: sequitur videre in specie, & ideo a seruitutibus initium facit que sunt incorporales: vt. s. ti. j. in fin.

SVMMARIVM.

1 Seruitus realis & personalis, dicitur indiuidua.
2 Seruitus prædialis ad hoc vt constituatur, quid oportet?

RVsticorum.[b] Totus iste ti. diuidit in quinq partes. Primo ponit de seruitutib⁹ rusticorū prediorū. Scdo de seruitutibus vrba. predio. Tertio redit ad seruitutes rusticorū. Quarto ponit quare appellent seruitutes pdiorū. Quinto ponit qualiter dicte seruitutes constituantur. scda ibi: in. §. prediorū. tertia ibi. in. § rusticorum. quarta ibi: ideo aūt, quinta ibi. §. si quis velit. ℂEt hoc dicit in summa. Qui habet seruitutē itineris pōt ipse solus ire, nō aūt iuramentum vel vehiculū ducere: secus si habeat seruitutē actus. & seruit⁹ vie continet in se iter et actum: et aque ducende seruitus continet vt possit aqua per fundum vicini duci. hoc dicit. ℂNot hic que sunt seruitutes prediorum rusticorum adde alias seruitutes: vt dicit text. in. l. j. §. in predĳs. ff. de serui. rust. pred. & j. co. §. inter rustico. ℂNo. hic diffinitiones itineris, actus, & vie, & aqueductus. ℂIn gloss. iura ibi. j. titu. j. & ĳ. dic q etiam est quarta species seruitutis personalis: vt ministerium seruorum vt not. plene gloss. in. l. si is qui binas. ff. de vsufruc. qr morte serui extingunt, qd nō est in alĳs seruitutibus realibus: qr sunt ppetue & debentur a re rei. vt. l. j. ff. de ser. ita tenet Dy. in. §. eq. j. de acti. & Bar. in rub. C. de vsufruc. sed Pet. Cy. Bal. & Sali. tenent q nō sit aliqua seruitus sed obligatio personalis in personā dñi: non eñ est seruitus realis: qr illa debet a re rei. vt hic in gl. non psonalis qr illa debet a re psone. vt in gl. sed potius consistit in facto vt. l. j. ff. de ope. ser. vñ cōtra ipedientē, nō dat cfessoria: sed agit actione iniuriarū. vt arg. l. qui pendēte. ff. de ac. empt. & hanc partē etiā videt tenere glos. in. d. l. si is qui binas. dic vt dicā in d. §. eque. ℂIn ea. glo. in fi. dic quedā est seruitus. i. cōditio apposita alicui, que dicit species seruitutis ppetue vt i sclauis. vt dicit gl. i. l. puto. ff. qd met. cau. & no. & signa hanc gl. ℂIn gl. iumentū. in fin. dic vt in rub. & in. l. j. ff. de via public. & iti. pub. fru. ℂIn glo. iter habet in fi. dic vt habet in. d. l. j. ff. de adi. leg. & ibi Bar. ℂIn gl. cōtinet ibi. l. qui sella. §. j. dic dūmodo pdicta ciuiliter faciat, & vtatur. vt. l. si cui. ff. de ser. & dūmodo non offendat fruct⁹ fundi seruientis. ℂQuod inducit ibi Bald. ad. q. si concedit alicui Capitaneo trāsitus p comitatū Bononie, q intelligit dummodo non deuastet fructus vt ibi: ac etiam do. Flo. in. d. l. si cui. dicit q intelligit vt trāsitū faciat ciuiliter, hoc est p loca minus comitatui nociua. vt. d. l. si cui. qr vnus cui dict⁹ trā1 situs cōcessus fuit, inciuiliter se gessit ideo fuit interfectus qd no. ℂ†Et aduertas qd omnis seruitus realis & psonalis, dicit indiuidua excepto vsufru. vt. l. j. §. itē si vsusfructus. ff. ad. l. fal. & que sit ratio & qm̄o intelligat. vide que dicā. j. ti. j. in prin. sm Bar. in. l. stipulationes nō diuidunt. ff. de verb. obli. & ideo aliquid de materia seruitutū vna cū Bar. scripsi. dic vt ibi. ℂIn ea. gl. in fi. finaūt concedat alicui sub ista forma, concedo tibi viā in isto angulo & angusto loco, an valeat: dic q sic. qr licet non valeat vt via, valet tñ vt actus vel iter. vt. l. si tā angusti. cum ibi no. ff. de ser. & scias q oīs seruit⁹ dicit indiuidua, excepto vsufru. vt. l. j. §. si vsusfruct⁹. ff. ad. l. fal. cōiuncta. l. stipulatiōes nō diui. ff. de ver. obl. & l. vie. ff. de serui. & dicit indiuidua omni respectu. nam pro parte, promitti non pōt: nec pro parte prestatur. vt. l. pro parte. ff. de ser. nec inter heredes habētes seruitutē, vel debētes pstare seruitutē diuidit. l. ĳ. §. ex his. de verb. obl. Scdo aduertas q totus iste ti. tractat de serui. realib⁹ i. que debentur a re rei. vt. l. liberto. §. fi. ff. de nego. gest. & iō transeunt, ad quē cunq transit res cui seruitus debet, & cui seruitus est imposita. vt. l. via cōstitui. §. si fundus. & §. quicūq. ff. de ser. rusti. pre. & l. in prouinciali. C. de serui. & hoc qn̄ seruitus est iā cōstituta: sec⁹ si esset pmissa tātū & nō constituta. qr talis pmissio nō transit in singularē successorē: vt. l. si sub vna. §. j. ff. de verb.
2 obl. & qd ibi gl. Bar. & doc. ℂ†Tertio sciendū est q ad hoc vt cōstituat seruitus predialis, oportet q constituēs sit dñs fundi seruiētis insolidū, & acquirens sit dominus fundi dominātis etiā insolidū: vt. l. j. cū ibi not. ff. cōia predio. Cetera dic vt dicam. j. de act. §. eque. & dic vt no. Bar. & dixi in. l. stipula. non diui. in prin. de ver. obli.

SVMMARIVM.

1 Seruitus potest imponi alicui, ne subleuet domum suam.
2 Ratio differentiæ inter seruitutem vrbanam & rusticam.

c Prediorum.[c] Seruitutes q̄ edificĳs debent: lz in villa cstitut. dicunt seruitutes vrbanor pdiorū. h. d. ℂNo. ibi q̄ edificĳs iherēt. q seruit⁹ inheret, & sic inest edificio: & sic dr eē qdā qlitas q̄ est i pdio seruiēte: vt hic. & l. via cstitui. §. si fund⁹. ff. d ser. ru. p. ℂNo. ibi. in villa. q nō locus sz qualitas discernit fundū vrbanū, a rustico: vt. l. locus. & l. fundū. ff. d ver. sig. & hic in gl. ℂNo. q seruitutes vrbanorū pdiorū possunt esse, vt qs simpliciter patiat tignū immitti. Itē vt faciat: vt. l. cū debere colūnā ff. de ser. vr. pdi. Itē vt nō faciat: vcz vt nō tollat domū suā alti⁹: ne luminib⁹
1 meis officiat. ℂ†No. q seruit⁹ pt iponi alicui, ne subleuet domū suā: nā si dicta seruit⁹ nō est iposita q̄uis arcola mea steterit depssa p mille annos, tñ phibeo: allenare & obscurare lumina tua: vt. l. q luminib⁹. cū gl. ff. de ser. vr. pre. & l. altius. & ibi gl. & do. C. d. ser. & aq. ℂIn gl. ñ recipiat. i fi. no. q i pscribēda libertate a seruitute vrbana, reqrit fcm pscribētis: vcz q obturet foramina: & p pñs reqrit bōa fides: vt no. gl. i. l. si. ff. quēad. ser. amit. & ibi vid Flo. sec⁹ in pscribēda libertate a seruitute rustica: vt. l. seqt. §. si qs viā. & ibi bart. ff. de vsu. & vide tex. cū gl. i. l. hec aūt iura. & ibi doc. ff. de ser. vr. p. ℂQuid si qdā foramina obturant, & qdā nō. an in totū vel in parte vel i nihilo acqrit
2 libertatē: Dic q i nihilo vt no. gl. i. d. l. hec aūt iura. †Et rō differētie iter seruitutē rusticā & vrbanā est: qr vrbane seruitutes sunt nobiliores: & magis iter est reipublice q cseruent, q̄ seruitutes rustice. & istā vt min⁹ malā seqt bart. in. d. l. hec aūt iura. p qua do. Flo. ibi adducit ar. de. l. si is. §. fi. & qd ibi no. ff. de pig. ℂIn gl. fi. in fi. dicit idē no. gl. in. d. l. si. arborum. §. interdum.

SVMMARIVM.

1 Seruitus, sine subiecto stare non potest.
2 Seruitus, debetur fundo.
3 Seruitutem acqrere volens, oportet q sit dominus.
4 Textus in. l. vie. ff. de seruitutibus, quòd faciat ad formam libellandi, & sententiandi in seruitute prædiali.

d Inter rusticorum.[d] In seruitutibus rustici. predĳ etiam cōputantur hic descripte, & omnes supradicte dicuntur seruitutes prediorum: quia sine predĳs esse non pñt. h. d. cū. §.

prediorum? Ad hoc
rñdet ꝙ sic. nã in-
ter serui.rusti.pdi.
qdaз recte putant
hmôi seruitutes
connumerari, vcз
ius hauriẽdi aquã
ex fonte vicini. Itẽ
apulsuз pecorũ ad
aquã. Itẽ ius pas-
cendi: itẽ seruitutẽ
calcis coquẽde, vl'
arene fodiẽde. Et
hec dicuntur vsqз
ad illũ. §. ideo au-
teз ⁊c. Ibi incipit
qrta pars ⁊ vltima
in qua sic pone ca
sum. dñe iã video
q̃ sunt fuitutes tã
rusticorũ q̃ vrba-
norũ pdiorum, sз di-
catis mihi quare
hmôi fuitutes di
cunt pdiales: ad h
rñd. iperator. Cer
te optĩa rõne dicũ
tur pdiales pdicte
seruitutes, hmôi
enĩ seruitutes sine
pdijs cõstitui non
pñt: nemo enĩ ser-
uitutẽ vrba. vel ru
sti. pdiorũ põt ac-
qrere vel alij debe
re, nisi pdiũ hẽat.
sз pone casuз. dñe
iã video quare dñr
hmôi seruitutes p
diales, dicatis mõ
mihi qualiter cõ-
stituunt hmôi fui
tutes? Ad hoc rñ
det, hmôi fuitu-
tes possunt cõsti-
tui duob⁹ modis.
Autẽ cõstituũ-
tur fuitutes huius
modi inter viuos:
aut i vltima volũ-
tate: si autẽ q̃ inter vi
uos aliqs velit ser
uitutem aliquã de
superiorib⁹ vicino
suo cõstituere, hoc
pactis ⁊ stipulatio
nib⁹ efficere dз. Si
aũt in vltima volũ
tate põt ẽt testator
in testõ suo here-
dẽ institutũ dãna-
re, vt alti⁹ edes su
as nõ tollat ⁊c. pro
ut cõtinet in litera.

cuз. §. se. ¶ No. ꝙ posse ducere pecora ad aque hau-
stum, potest esse seruitus predialis ⁊ rustici predij.
¶ Not. ꝙ posse coquere calcem ⁊ posse fodere arenã
in tuo fundo, põt esse seruit⁹ pdialis ⁊ rustici predij.
1 ¶ † Not. ꝙ cũ seruitus sit qualitas: vt dixi. s. in prin.
ꝙ qualitas ⁊ sic seruitus, non põt stare sine subiecto:
vcз pdio. ar. l. eius qui in puincia. §. j. ff. si certum pe.
¶ No. regulã, ꝙ nemo nisi dñs potest seruitutem ac
qrere: ⁊ nemo nisi dñs fundi seruientis, potest seruitu
2 tem debere. ¶ † Not. ꝙ seruitus debet fundo. ¶ In
gl. j. in fi. ff. dic quatenus est necessarium pro vtylita-
te fundi mei: vt. l. ergo. §. neratius. ff. de serui. rusti. p.
¶ In. gl. pecoris. ibi. l. pecoris. no. per dictam. l. pe-
coris. ꝙ potest esse seruitus etiã predialis: ⁊ tñ cum
persona finitur, nec transit ad heredem: ⁊ hoc est ve-
rum quando expresse hoc actum est: vel quando cõ-
tẽplatione certe persone, fuerit imposita: vt. l. pater fi
lie. ff. de serui. lega. Nec dicitur istud pactum esse con
tra naturam seruitutis realis, ita notat etiã dominus
Azo in. d. l. pecoris. ⁊ in. l. vt pomum. ⁊ ibi vide Flo.
ff. de serui. ⁊ in. d. l. mela. §. fin. ⁊ ibi Bar. ⁊ hoc est ve
rum, quãdo relinquit illi qui habet prediũ vicinum,
⁊ pro qualitate predij vicini: sed si non haberet ibi p-
dium: dubiũ est vtrum sit seruitus: vel si est seruitus
an cõpetat cõfessoria ⁊ negatoria? vt. l. ij. §. j. ff. si serui
tus vẽ. ⁊ cõpetit cõtra quẽcunqз possessorẽ: sed si non
esset seruitus, possum tamẽ agere contra illũ qui con
cessit, ⁊ nõ contra aliũ. ⁊ Petrus in. d. l. mela. ⁊ in. d.
l. pomũ tenet qõ sit seruitus. ⁊ ita vltramõ. vt refert
Cy. in rubrica. C. de vsufr. sed gl. ⁊ Bart. in. d. l. mela.
§. fi. ⁊ Flori. in dicta. l. vt pomũ. tenẽt contrarium qõ
imo sit quoddã pactum: nec potest agi nisi cõtra con
cedentem: vt. l. caius. ff. de annu. lega. ⁊. l. fi. §. fi. de con
trahen. emph. ⁊ pro hoc facit gl. ista in fine. ⁊ gl. in. d.
l. vt pomũ. in prin. ⁊ facit bonuз text. ⁊ ibi hec etiam
sentit glo. in l. lucius. ff. de serui. rust. pre. ¶ In glos.
nec quisq̃. in fi. dic: cum isto tex. concordat. l. j. ff. cõia
3 predi. ⁊ aduertas ꝙ opзt ꝙ ille qui vult acquirere ser
uitutem predio, vel concedere, sit dominus insolidũ
vt dicta. l. si autem pro parte vnus dominus nõ po-
test seruitutem fundo communi acquirere, nec liber-
tatem: vt. d. l. si vnus ex socijs. in prin. de seruitute ru
sticorum prediorum. nec etiam promittere seruitutẽ:
vt. l. si vnus ex socijs. eo. ti. licet si vnus promittit ser-
uitutem de fundo communi, sibi preiudicauerit: nec
suam concessionem reuocare potest, si postea etiaз a-
lij similem concessionem singulariter faciant: vt. l. per
fundum. eo. ti. ⁊ dic in predictis, vt in dictis iuribus
plene habetur per glo. Bar. ⁊ Flo. Sed aduertas ꝙ
id quod dixi ꝙ vn⁹ ex socijs non potest seruitutẽ fun-
do communi acquirere, est verum stipulatione vel cõ
uentione: sed prescriptione sic vt est casus singularis
secũdum lecturam approbatam in. l. sed inter. ff. de
seruitute vrbanorum prediorum. Ac etiam sciẽdum
est: ꝙ licet non possit per vnum ex socijs queri serui-
tus, tamen per vnũ ex socijs põt seruitus fundo com
muni conseruari: vt. l. aquam. ff. quẽad. serui. amit. Ac
etiam per vnum tñ ex socijs põt peti, vt per iudicem
declaretur seruitutem deberi cõi fundo: vt. l. loci. §. si
fundus. ff. si serui. vend. ⁊. l. qui in aliena. §. fi. ff. de ne.
gest. Secus si vnus ex socijs ageret pro seruitute con
stituenda: quia pro eo lata, non prodesset socijs. Ita
vult Bar. in. d. §. si fundus. Sed aduertas ꝙ si pluri
bus socijs est promissa seruitus, quod vnus potest p
pactum promissorem liberare: ⁊ nocet socijs. sed ipse
liberans tenetur suis socijs, vt habetur in. l. heres. §.
se. ff. fami. ercis. ⁊ hoc vult Florianus in. d. l. vie. in fi.
4 ff. de seruitu. ¶ † Et facit iste tex. ad formam libellã-
di ⁊ sententiandi in seruitute prediali: vcз ꝙ petatur
ꝙ sententia feratur, ⁊ declaretur, ⁊ pronuntietur pre-
dium vicini seruire: vel pro predio meo deberi serui-
tutem ⁊c. vt. l. qui in aliena. §. fi. ⁊ ibi. h. d. Bart. ff. de
nego. gest. vbi etiam dicit ꝙ si dominus predij domi
nantis peteret pronuntiari sibi competere ius eundi
⁊ ducendi aquam ⁊ similia, procederet libellus: vt
l. ij. in prin. ff. si ser. ven. Et illa verba peto pronuntia
ri mihi ius competere ⁊c. intelligas scilicet ad vtilita
tem predij. ⁊ sic predio videtur dari sententia. ⁊ hoc
sentit ibi gl. in prin. ⁊ idem voluit Bart. in. l. si prius
ff. de noui operis nun. in verb. vj. contra hoc opp. ego
vero dixi in dicta. l. ij. in princip. ff. ser. ven.

SVMMARIVM.

1 Promittens non facere fenestram in isto loco, an sit seruitus vel obligatio personalis.
2 Seruitus, quando dicatur præscribi?
3 Actus qui requirantur in præscribenda libertate contra seruitutem constituta.

Si quis velit. ¶ Per omnem contra-
ctũ ⁊ etiam per vltimam
voluntatem potest seruitus constitui. h. d. ¶ Not. ibi
vicino aliquod ius quod facit ad id qõ statim dixi. §.
proximo: videlicet ꝙ tenet libellus ex sententia, quã-
do peto declarari mihi ius eundi cõpetere ⁊c. ¶ No.
ꝙ grauando heredem ꝙ altius domum nõ extollat,
est imposita sibi seruitus. ⁊ tale ius acquiritur vicino
cuius interest. facit. l. eque. cum ibi notatis. ff. de lega.
j. Sed q̃ro an pro hoc videatur non tantũ pm⁹ heres
grauatus sed etiam quilibet alius successor etiam sin
gularis, ⁊ videtur ꝙ tñ vnus heres ⁊ non singularis
a successor, qr videtur [a] esse personalis ista seruitus. scз
phibitio ne altius tollat: igitur ⁊c. vt. l. fi. §. j. ff. de cõ
trahen. emp. In contrarium facit. l. fi. ⁊ quod ibi bar.
⁊ doc. ⁊ ibi dixi. ff. de no. ope. nun. ⁊ in. l. iij. §. opus. ⁊
1 ibi glo. ⁊ Bar. ff. de ali. iud. mutã. causa fac. † quid di-
cendum? dic vt statim dicam: qr ista faciũt ad illam
vulgarem questionem pmitto in isto loco non facere
fenestrã: an sit seruitus, vl' obligatio personalis quia
si est seruitus constituta ad quencunqз vadit, ille lo-
cus transit cum hoc onere ꝙ ibi non põt facere fene-
strã. Si vo esset obligatio personalis, nõ ligaret singu
lares successores nisi alienaret contra tit. de ali. iudic.
mutã. causa fac. vt est text. in. d. §. opus. Et in ista que
stione varia scribuntur per gloss. ⁊ doc. vt no. gloss. ⁊
Bart. in. d. §. opus. ⁊ Bar. ⁊ Ange. ⁊ dñi mei. ⁊ Lu-
do. de vrbe. in. d. l. fin. ff. de noui ope. nũ. ⁊ Ludoui. in
l. stipulationes non diuidũ. in prin. ⁊ ibi dixi. ff. de v.
obl. ⁊ Ang. ⁊ do. Joã. in. l. fluminum. §. adijcitur. ff.
de dam. infec. ⁊ Barto. ⁊ doc. in. l. si sub vna. §. j. ff. de
verbo. obli. ⁊ vltramon. ⁊ Bald. ⁊ Salic. in. l. ea que.
in fin. C. de consti. ob. cau. ⁊ Spe. de empti. ⁊ vendi. §.
j. ver. sed pone. Pe. ⁊ Jo. an. in addi. Spec. de iudi.
§. generalia. in. j. additione post verb. quod si duo.
¶ In qua dubitatione, ex dictis omnium cõcludas.
Aut simpliciter titius promittit non edificare vel nõ
facere fenestram, nec aliquid aliud dicitur: nec colligi
tur tacite: ⁊ tunc non est dubium ꝙ est personale, ⁊ nõ
egreditur personam ⁊ ita intelligatur. l. fi. §. fi. de con
trahen. empt. ⁊ facit. l. non solum. §. sine iure. ff. de no.
ope. nun. Aliquando fit promissio impersonaliter: vt
puta promitto quod isto loco non edificabitur, ⁊ tũc
clarum est quod dicitur realis concessio: ⁊ transit ad
singularem successorem: vt. l. de pupillo. §. meminis-
se. ⁊. §. si plures. ⁊. §. si forte. ⁊. d. l. fina. ff. de ope. noui.
nun. ⁊ quod in eis notatur per gloss. ⁊ doc. Aliquan-
do fit personaliter, sed adijcitur causa. puta promittis
tu non edificare altius: ne luminibus domus mee of-
ficiatur: vel promittis non facere fenestram: ne pro-
spici possit in domum meã: tunc licet a principio vi-
deatur personalis ⁊ personaliter concepta, tamen di-
citur seruitus realis constituta propter causam adie-
ctam ne scз luminibus officiatur ⁊c. vt videatur text.
in. l. vnus. ff. de ser. rust. predi. ⁊ hoc vult Spec. in. d.
tit. de emp. ⁊ vend. §. j. ver. sed pone. ⁊ etiam vult bar.
in. d. §. opus. ⁊ sequitur Bald. ⁊ Salic. in. d. l. ea que.
⁊ facit. l. via. §. si fundum. ff. de ser. rust. pre. quod vide
tur verum etiam si ipsi stipulanti contra ipsum pro-
missorem: ⁊ tantum modo stipulatio penalis appo-
sita sit: vt est casus valde notabilis in. l. cum fundo. ff.
de ser. rust. predi. ⁊ hoc est tenendum: qr est cõis opi.
a qua non licet resilire: vt. l. j. C. de pena iudi. qui ma-
le iudi. secundum Bar. ibi licet Ang. ⁊ dominus me
us Joan. in. d. l. fluminum. §. adijcitur. dicant ꝙ licet
adijciatur causa ne luminibus officiatur, tamẽ erit p
sonalis ⁊ non realis: vnde ipse emptor poterit edifica
re nisi adijciantur alia verba: videlicet voluntates si-
bi seruitutem imponere, quod est notandũ: ⁊ forte de
iure verius. sed prima opini. obseruatur in practica:

ADDITIO.
a ¶ Qr videt. De istis seruitutibus vide diffinitionez per Barto. in. l. j. de serui. ⁊ ad materiã adõ que no. in §. eque. j. de act.

a ¶De vsufructu. Cōtinuatio istius rubrice ptȝ ex supradictis. Supra tractauit Justi. de seruitute pdiorū, vñ intēdit hic tractare de psonalib⁹ ⁊ qꝛ vsufructus inter psonales dignior est, ideo pmittit de vsufructu idcirco de eo dicturus subijcit rubricā de vsufr. Fran.

b ¶Vsufructus. Ad vberiorē doctrinā iuuenū diuidas titulū in septē partes pricipales ⁊ planus erit. Jn quarū pma pte ponit diffinitionem vsufru. in scda parte determinat qualiter in vltima volūtate cōstituitur vsufruct⁹. Jn tertia determinat qualiter cōstituit inter viuos. Jn quarta parte remouet quādā dubitationē incidētē circa ɔstitutiōem vsufru. Jn qnta determinat qd est vsufruct⁹ Jn sexta determinat quibusmodis finit vsufruc. Jn septima determinat quid iuris est, qñ vsufru. est finitus. Prima ptendit vsqȝ ad illū. §. vsufructus a proprietate. ibi icipit secūda pars ⁊ durat vsqȝ ad illū. §. si qs vo. ibi tertia ⁊ durat vsqȝ ad illum. §. ne tñ. ibi qrta ⁊ durat vsqȝ ad illū. §. finit. ibi sexta ⁊ durat vsqȝ ad illū. §. cū aūt. ibi septima ⁊ durat vsqȝ ad finem tituli.

que omnia tene menti singulariter. ¶Jn gloss. edes suas. in fi. dic. facit. l. altius. C. eo. ⁊ l. qui luminibus. ff. de serui. vr. pre. cum glo. ⁊ sic est seruitus imposita ergo non potest contra debitā seruitutem edificare. ⁊ dicitur imposita vt hic, qñ cōuētione partium vel testamento relicta sit: ⁊ idē si seruitus esset prescripta.

2 ¶†Sed quero quando dicat prescribi ⁊ quomodo? Breuiter respondeo qꝫ aut est seruitus negatiua, vt puta ne altius tollat ⁊c. ⁊ tūc quis nūqꝫ dicit in quasi possessione seruitutis, nisi a die phibitionis. vñ eo ipso qꝫ tu vis alti⁹ tollere ego prohibeo, ⁊ tu pateris: statim sum in quasi possessione seruitutis predicte: ⁊ tūc incipio vsucapere: ante aūt dictā phibitionē si tenes tuā arcolā depssam p mille annos, nō possum dici esse in quasi possessiōe. vt. d. l. qui luminib⁹. cū gl. Jn seruitutib⁹ vero affirmatiuis vt ire, agere, licere, tignū immittere, ⁊c. tūc dico: esse in quasi possessione si triginta diebus vsus sum tali iure seruitutis: vt. l. j. in pri. ⁊. §. j. ⁊ p totū. ff. de iti. actuqꝫ priua. ⁊ qd plene no. Bar. in. d. §. j. ¶Quero ergo qñ sum in qsi possessione seruitutis, quāto tpe prescribā. Et distingue aut est seruit⁹ q̄ hꝫ causam cōtinuā: vcȝ in qua nō requirit factū hoīs cōtinuo. vt tigni immittēdi: stillicidij: ⁊ sic de singulis. ⁊ prescribunt sicut res corporales: vt. l. j. ⁊ ibi doc. C. eo. ⁊ l. fi. C. de pscri. lon. tē. Aut hꝫ causam discōtinuā: vcȝ qꝛ requirit factū hoīs, vt aquā ducere: ire: agere: ⁊ tūc prescribitur tanto tpe cuius initij memoria nō sit in cōtrariū: vt. l. hoc iure. §. duct⁹ aque. ff. de aqua plu. ar. ⁊ ista habent in. l. seruitutes. la grāde. ⁊ ibi gl. Bar. ⁊ do. ⁊ late do. me⁹ Flo. ff. de serui. ⁊ doc in. l. j. ⁊. ij. C. eo. de quo etiā dicā. j. de ac. §. eque.

3 ¶†Qui aūt act⁹ regrant in pscribēda libertate, cōtra seruitutem cōstituta: ⁊ q in seruitute prescribēda, vide. l. hec aūt iura. ⁊ ibi gl. ⁊ doc. ff. de serui. vrb. pre. ⁊ doc. in. d. l. j. C. eo. Flo. in. d. l. seruitutes. ⁊ pgñs ibi no. qño vsucapio vel pscriptio seruitutis interrūpat. Ultimo habeas semper ante oculos. l. iiij. ff. de ser. videlicet qꝫ seruit⁹ realis non pōt cōstitui ad tps, neqꝫ ex tēpore, nec sub conditiōe, nec etiā ad diē vel cōditionē. q̄ omnia qualiter intelligant dic vt ibi per gl. Bar. ⁊ doc. vbi etiā videas maxime p Bart. an idem sit in vsufru.

a *De usufructu* a *Rubrica.*

¶Uisum est supra de seruitutibus realibus, sequebatur videre de psonalib⁹: ideo sequit ista rubrica de vsufructu: qui est seruitus psonalis: vt. l. j. ff. de serui. quia plures sunt species seruitutis: vt no. gl. s. tit. j. in princi.

SVMMARIVM.

1 Vsufructus, est ius.
2 Vsufructus, dicitur esse duplex.
3 Creditor, dicitur esse nudus custos in pignore.
4 Cautio, an sit de substantia vsufructus.
5 Vsufructuarius an faciat fructus suos, antequam præstet cautionem.
6 Vsufructuarius dicitur esse procurator in rem suam ipsius proprietarij.

b Vsusfructus. b ¶Tot⁹ iste titulus diuiditur in q̄tuor partes. Primo ponit diffinitionē vsufruct⁹. Scdo qualiter cōstituat. Tertio sup quibus reb⁹. Quarto quomodo finiat. Scda ibi: vsufructus. Tertia ibi constituit. Quarta ibi: finit. ⁊ hoc dicit in summa. Qualitas non pōt esse sine subiecto: ⁊ ad remotionē subiecti, sequitur remotio qualitatis seu accidētis. h. d. ¶No. ex isto tex.
1 diffinitionē vsufruct⁹. ¶†No. qꝫ vsufructus est ius. ¶No. qꝫ lꝫ sit ius, tñ est in aliquo corpore. Jn gl. est ius ibi. ⁊ qui alias vtile dñium hꝫ. hic tales enim habent mai⁹ ius, q̄ vsufructuarij: qꝛ hñt iura realia ⁊ ppetua, q̄ ad heredes transmittūtur. ff. arbo. fur. ce. l. cedere. §. fi. in fi. ⁊. ff. de vsufru. l. qui scit. §. porro. secūdū Jo. fab. Tu vero no. ex gl. qꝫ superficiarius non dicitur habere seruitutē, ⁊ idē in vasallo: qui hꝫ ius in re vcȝ vtile dñiū ⁊ etiā emphiteota: vt. l. j. ⁊. ij. ff. si ag. ve. Sȝ qꝫ superficiari⁹ dicat habere seruitutem: vr sentire gl. in. l. q bona. in pri. ff. de dā. infec. p quo dñs meus Raph. allegat ibi tex. singu. in. l. si tibi. §. fi. ff. de le. j. Lȝ si quis subtiliter inspexerit, posset illi rñdere qꝫ liberat ab illa seruitute: qꝛ quo ad ipm dñm soli, dr seruit⁹: hoc est onus gerendo: sed nos loquimur respectu superficiarij: an vcȝ dicat habere seruitutem, ⁊ clarū est qꝫ cum habeat vtile dñiū: ⁊ res sua nemini seruit: vt voluit Bartol. in. d. l. q bona, cogita.

2 ¶†Jn ea. gl. in fi. ⁊ ideo magistraliter solet dici esse duplicē vsumfructū: causalem. s. ⁊ formalē. causalem q hꝫ fundi pprietatē vel quasi, formalē q hꝫ vsumfructū a pprietate separatū: vt. ll. alle. in gl. ⁊ facit. ff. so. ma. l. vsufructu. ⁊ qd ibi no. ¶Jn glo. alienis. ibi. l. vti frui. in prin. dic qꝫ nō tm in re propria insolidū non est vsufructus: sed nec in re cōi ⁊ sic sua pro parte: vt e ster. in. d. l. in re cōi. ff. de ser. vr. pre. ¶Jn ea. glo. in fi. dic qꝛ lȝ in rebus q̄ vsu consumunt, non sit pprie vsufructus: tamē improprie dr vsufruct⁹. ⁊ constituit: vt. l. ij. §. senat⁹. de vsufru. ea. re. que vsu ɔsumunt. ⁊. j. e. §. cōstituit. dic tamē vt ibi dicet.

3 ¶†Jn gl. vtendi. in fi. no. qꝫ creditor dicit esse nud⁹ custos siue conseruator vel pcurator in pignore: nec pōt re pignorata vti: als committeret furtū, vt. §. furtum. allega. in gl. qꝛ etiaȝ in vsu pōt committi furtū: vt. l. j. ff. de fur. ¶Jn glo. substantia. ibi. nam ⁊ sine ea vsufructus est. dic idem tenet gloss. in. l. j. ff. eo. sed Guil. de cu. vt refert Bal. in. l. j. C. eo. ⁊ Jac. bu. vt refert ibi Bar. ⁊ Sali. dicūt

4 †Aut queritur an cautio sit de substātia vsufructus habendo respectum ad eas res que vsu non consumuntur: ⁊ dicendū est qꝫ nō. nā ⁊ in multis casibus cōsistit vsufru. sine aliqua cautiōe: vt no. in gloss. ⁊ in. l. vsufructus. C. eo. ⁊ ita intelligat opi. glo. Si vero habemus respectum ad eas res q̄ vsu consumuntur, et tūc cautio dicit esse de substantia: vt. l. hoc senatus. §. j. de vsufru. earū rerum q̄ vsu cōsumunt. de hoc videtur casus. j. eo. §. ɔstituit. in fin. ibi: sed p cautionē quasi vsumfructū constituit. qd not. ¶Ex his sequit in practica qꝫ licet vsufructuari⁹ vtat ⁊ fruat fundo ⁊ domo testatoris, nondū prestita cautiōe qꝫ pter hoc nō desinit facere fructus suos: secus si vtat pecunia ⁊ vestibus nō prestita dicta cautione: qꝛ ex pecunia ⁊ alijs mobilibus, non faciat fructus suos, vt ptȝ per predicta qd ppetuo no. qꝛ sepe contingit.

5 ¶†Quero cum cautio non sit de substantia vsufruct⁹, an vsufructuari⁹ faciat fruct⁹ suos anteqꝫ prestet dictā cautionem qꝛ clarū est qꝫ dȝ cauere de vtēdo fruēdo arbitrio bōi viri: ⁊ gl. sunt varie in. l. vxori. ff. de vsufru. leg. istam qōnē format Cyn. ⁊ Bal. q tenent ɔ Bart. in. l. j. C. e. de vsufr. ⁊ idem do. Barto. in. l. si bō. ff. de vsuca. ⁊ in d. l. vxori. cōcludit: qñqꝫ eñ vsufructuari⁹ non percepit fructus sed pprietari⁹ vel ali⁹ sic: ⁊ tūc vsufructuario non debēt restitui ante prestitā cautionē fructus percepti: vt. d. l. vxori. qñqꝫ pcipiunt ab ipso vsufructuario. ⁊ tūc aut heredibus vel pprietario scientib⁹ ⁊ patiētibus, ⁊ tunc facit fruct⁹ suos vt est casus in. l. hac edictali. §. fin autem vtraqꝫ. ⁊ ibi Bald. C. de secun. nup. Si vero ignorāt, ⁊ per ɔñs non potest dici qꝫ tacite consenserint, ⁊ sic qꝫ patiant. ⁊ tūc non facit fructus suos. ⁊ ita intelligit. d. l. vxori. sed. Sali. post Old, Cy. ⁊ Bal. in. d. l. j. C. eo. distinguit aut querit de fructibus perceptis ab alio, ⁊ tunc non facit suos: tamen prestita legitima satisdatione vel oblata ⁊ nō recepta absqꝫ legitima causa ei assignata a proprietario, debet ei dari licētia vt eis fruat. de alijs reb⁹ vero cū pro eis ⁊ pro alijs reb⁹ satisdederit. vt. d. l. vxor. ⁊ si tertius fuit qui percepit: proprietarij tamē fiunt. vt. l. si fur. ff. de vsufru. ideo proprietarius conuentus cedēdo actionem, liberat. conueniri aūt non potest nisi primo ablata satisdatione. vt. l. iulia. §. offerri. ff. de actio. emp. ⁊ ita intelligitur. l. sed si possessori. §. item si iurauero. cum fi. ff. de iureiurando. Aut queritur de perceptis a seipso, ⁊ tunc aut cautio iam erat petita: ⁊ tunc non facit tuos: vt eius mora non sit absqꝫ pena: facit. C. de secun. nupt. l. hac edictali. §. his illud. aut cautio non fuit petita ⁊ tunc aut percepit sciēte ⁊ patiente domino vel proprietario. ⁊ sic dissimulante cautionem petere. ⁊ tunc facit fructus suos imputet enim

c ¶Jn pria parte pone sic casuȝ. Accessi ad Justinianū: ⁊ ita pposui corā eo. Dñe iaȝ video qꝫ vultis tractare de vsufru. dicatis qd est vsufruct⁹: Ad hoc rñdet impator: amice vsufructus est ius vtendi fruendi rebus alienis, salua rerū substātia. Et qd hec diffinitio bona sit ptȝ ratio li rōne vsufru. est ius. i. seruitus ɔstituta in corpore, q̄ corpore sublato, ⁊ ipsuȝ vsumfructū tolli necesse est. Et hec dicūt in pma parte vsqȝ ad illū §. vsufruct⁹ a pprietate ⁊c. Fr.

putet enim ſibi qꝛ cautionē non petijt, vt.d.§.his il/
lud.⁊ pondera ꝙ ille tex.etiam loquit̃ in ſciēte ſe tene
ri ad cautionē preſtādam, per verbū diſſimulauerat.
Item pōdera ꝙ ibi eſt caſus, ꝙ poſſidens nō tenetur
cautionē offerre. Aut fructus percepit proprietario
ignorāte: ⁊ tūc aut poſſeſſionē habeat ſine vitio ⁊ tūc
dic ꝙ etiā facit fructus ſuos propter bonā fidē vt ar.
ff.qui.mod.vſuſfr.amit.l.ſi vſufructuarius meſſem.
ad finē. aut erat apud eū cum vitio: qꝛ ſua autoritate
iuit ad occupandū ſiue ad apprehendendū: ⁊ tūc non
facit ſuos. vt arg.ff.quo.le.l.j.§.ꝙ aūt.⁊ qꝛ licet titu/
lū habeat, bonam fidē tamen nō habuit nec iuſtā poſ/
ſeſſionem. ¶ Quero quid ſi nō pōt vſufructuarius
preſtare dictā cautionē? glo.in.l.iiij.C.eo. ponit plu/
res opi. dic vt ibi Cy.⁊ Bar. Bald.⁊ Salic. finaliter
Bar. ibi cōcordando opi. Guil.⁊ Pe. ſic concludit,
aut eſt clarū ꝙ non pōt preſtare fideiuſſorē: ⁊ tūc aut
perſona vſufructuarij eſt ſuſpecta.⁊ tunc ſm Guil.
res debet ſequeſtrari ſm formā.l.poſtꝙ.§.impera/
tor.ff.vt le.no.caue.coniūcta.l.ſi fideiuſſor.§.ſi.ff.qui
ſat.cogā. Sed in hoc credo ꝙ ſit aduertendū an eſſet
res mobilis, vel que poſſet deuaſtari: ⁊ procedet iſta
opi. al's ſecus. vt no.in.d.l.ſi fideiuſſor.§.ſi. aut perſo/
na nō eſt ſuſpecta ſed fidelis: licet pauper: vt.s̃.de ſu/
ſpe.tu.§.ſi.⁊ tūc ſtabitur iuratorie ſue cautioni. ita in/
telligitur opin. Pet. per aut. cui relictum.C.de indi.
vidu.tollen. ¶ Quero quis pōt dictā cautionem de
vtēdo arbitrio boni viri, remittere? dic ꝙ teſtator re/
mittere nō poteſt: primo qꝛ inuitaretur vſufructua/
rius ad delinquēdū. vt.l.conuenire.ff.de pac.do. ſcd̃o
qꝛ illa cautio non eſt introducta in ſui fauorē ſed here
dū: igitur remittere non poteſt ipſe. vt not.in.l.j.per
gl.⁊ do.C.eo. imo poteſt vt colligitur ex.d.l.fin.⁊ not.
glo.in.l.tutores.in verbo publicorū.C.de admi.tut.⁊
Bal. ibi ⁊ male, ſicut teſtator non pōt tutori remitte/
re cōfectionē inuētarij.l.fin.C.arbi.tut.⁊ ſicut teſtator
nō poteſt remittere tutori redditionē rationis, cū reli
quorū preſtatione: qꝛ iſta cōcernunt fauorē pupilli. vt
l.ſi ſeruus vetitus.ff.de leg.j.⁊.l.ſi quis rationes.⁊.l.
aurelius.§.caius.⁊ ibi Bar.ff.de libe.lega. ſed cū re/
ſpiciat vtilitatem heredis, vt ibi no.⁊ not.in.l.ſcire.C.
vt in poſ.lega. neceſſario ſequit̃ ꝙ heres poteſt remit
tere renūtiando iuri ſuo. vt.l.pe.C.de pac.⁊ no.gloſſ.
j.eod.§.conſtituitur in verbo ſenatus. dic vt ibi po/
teſt tamē teſtator grauare heredē vt accipiat titium:
licet pauperem pro fideiuſſore ab vſufructuario: vt.l.
tribus.ff.de vſufr.ea.re.que vſu conſu. ſm Bal.⁊ Sa
li.in.d.l.j.C.eo. qd̃ no. qꝛ per indirectū, videtur teſta/
torē poſſe dictā cautionem remittere: ſi autem inter
viuos ſit vſuſfructus cōſtitutus qd̃ poteſt. vt.j.eo.§.
j. pōt per conſtituentem remitti cautio, cū concernat
fauorem ſuum: vt.l.pen.C.de pac. ſm Guil.⁊ omnes
doc.in.l.j.C.eod. ¶ In glo. quo ſublato.i.corpore in
6 ſi. dic vt dicā.j.e.§.hoc amplius. addas ꝙ† vſufructua
rius dicit̃ eſſe procurator in rem ſuā ipſius proprieta/
rij: vt.l.j.ff.quēad.vſuſfru.amit.⁊.l.j.§.ſi.ff.de no.op.
nun.⁊ ſi non cuſtodit fundū nec colit ipſum, bene po/
teſt per proprietariū cogi ad colendū: vt eſt tex.in.l.ſi
fundū.in prin.⁊ ver.nā ⁊ celſus.in.l.iter.ff.eo. licet poſ
ſet alteri fundum locare. vt.l.arboribus.§.vſufructua
rius.ff.de vſufructuario. Ang.

SVMMARIVM.

1 Operas ſuas quis, in perpetuum locare poteſt.
2 Locans operas ſuas in perpetuum, licet ſit obligatus ad factum ex conuentione, tamen ſoluendo intereſſe liberatur.
3 Quando non eſt electa induſtria perſonæ, ſemper debet poſſe per ſubſtitutum deſeruire.
4 Qui poteſt ſeruire per ſubſtitutum, debet ſeruire ſuo periculo, licet ſubſtitutus eſſet approbatus.

a Vſuſfructus. [a] Vſuſfructus poteſt cō/
ſtitui tam inter viuos, ꝙ̃
in vltima voluntate: ⁊ ne proprietas perpetuo ſit inu
tilis, certis modis finitur.h.d. ¶ No. ꝙ aliud eſt pro
prietas: ⁊ aliud vſuſfr. vt hic.⁊.l.permiſceri.ff.de acqui.
poſ. ibi ꝙ nil habet cōe vt ibi facit.l.naturaliter.§.ni/
hil cōe.eo.tit. ¶ No. ꝙ legādo alicui vſumfru. rema/
net penes heredem nuda proprietas. ¶ No. ꝙ heres
pōt eſſe vſufructuarius, legatarius, ⁊ proprietarius.
¶ No. ꝙ legādo alicui fundū deducto vſufructu, ꝙ
iſte vſuſfructus trāſit ad heredem teſtātis. ¶ Not. ꝙ
non tm̄ poteſt quis legare vni fundū plenū, vel vſum/
fructū plenū: ſed etiā pōt vni fundū ⁊ alij vſumfru. le
gare. ¶ No. ꝙ incōueniens eſſet, qd̃ proprietas ſem/
per remaneret inutilis. ¶ Not. ꝙ proprietas dicitur
inutilis qñ ex ea non percipit̃ cōmoditas. ¶ Not. ꝙ
vſuſfr. finit̃ certis modis vt i.§.finit̃.j.e. quo finito re/
dit ad proprietatē. ¶ In gl. deducto. i ſi. dic vt i.l.ſi alij
ff.de vſufr.leg.⁊ per iſta gl. dixit ſingular̃ Bar. i.l.ſem/
pronio. i prin.ff.de vſufr.leg.⁊ idē voluit Bart. i.l.quęſi/
tū.§.pe.⁊.ff.de fun.inſtr. in ver. alterius habeo ibi. Si ve
ro legat̃ totū genus, vt ſi teſtator legat aliqua predia plu
ribus.⁊ deīde legauit vſumfructū oīū bonorū vxori, ꝙ
etiā vxor concurrit i vſufructu cū illis legatarijs, i dcis
predijs legatis. ſz Bal. i.l.quoties. i ſi.C.fa.erc. vr̃ tene/
re contrariū qꝛ lex ſi alij. cū ſi. loquit̃ qñ vtrunq; legatū eſt
ſpāle: ſz i.q. pdicta vxori erat legatus vl'is vſuſfructus
⁊ id̃o nedū ſpēs (vt dt Bar.) derogat gn̄i: ſz ēt indiui/
duū derogat gn̄i: vt.l.quęſitū.§.ſi alij.ff.de fun.inſtru.⁊
certe opi. Bal. eſt equior. qꝛ legādo fundū titio i ſpē,
vr̃ velle ꝙ ipſe hēat plenū fundū ⁊ vxor hēat vſum/
fructū in alijs bonis: cū vſuſfructus vxoris in alijs bo/
nis poſſit ſaluari ⁊ verificari: non eſt ſic qñ idē fundus le/
gat̃ titio ⁊ vſuſfruc. dicti fundi ſeio, igit̃ ⁊c.⁊ idē ſi vni
legat̃ totus fundus, ⁊ alteri pars ſubſtātialis: tūc qꝛ vſuſ/
fructus eſt pars ſubſtātialis fundi, i vſufructu dcti fundi
cōcurrūt. ¶ Ex quo Bar. i.d.l.ſi alij. īfert ſi teſtator le
gat vni domū, alteri legat partē aliquā ſubſtātialem
domus, qua detracta nomē domus nō remaneret, ꝙ in il/
la parte legata vni, ambo legatarij debēt concurrere: qd̃
no. ¶ In gl. itē legare. i ſi. dic ꝙ prius proprietarius idu/
cit vſufructuariū i fundo, nō tñ per hoc eſt liberatus: qꝛ
lꝫ iſto mō ſit cōſtitutus ⁊ traditus vſuſfructus. vt.d.l.iiij.
§.dare.ff.e. tñ nō ē liberatus: vt no.l.pluribus.§.⁊ ſi plꝫ.
j.de ver.ob.⁊ i.l.corruptionē.C.de vſufr. qꝛ cū vſuſfru/
ctus hēat cām nō momētaneā. ſed ſucceſſiuā: neceſſa/
rio loquit̃ ꝙ ēt proprietarius eſt obligatus ad patiēdū eū
vti: vt.l.quoties.ff.de ſerui. igit̃ ⁊c. facit.l.ij. in prin. cuꝫ
ibi notatis per gl.⁊ doc.ff.de ver.ob. ¶ In gl. aſcēdēte. in
ſi. not. glo. ꝙ quis pōt locare operas ſuas i perpetuū. idē
no. gl. i.l.iij.§.j.ff.e.⁊ i.l.antiquitas.C.e. not. iſtas gl. q̃
cōiter tenent̃ lꝫ al's dicat gl. i.d.l.poſt certi.C.de libe.
2 cau.† nā quāuis induſtria ſua eſſet electa, tñ cū ſit obli/
gatus ad factū ex conuētione, ſoluendo intereſſe liberat̃. vt
no. Bar. i.l.ſtipulatiōes nō diuidunt̃. i prīc. i.vj.q. ad
3 ſi.ff.de ver.ob.⁊ oēs doc. i.d.l.antiquitas. ¶ † Scd̃o not.
ex gl. ꝙ qñ nō eſt electa induſtria perſone, ſemper dꝫ poſſe
per ſubſtitutū ſeruire. facit qd̃ no. i.d.l.nemo.ff.de duo.
reis.⁊ Bar.⁊ moderniores. i.l.continuus.§.ſi ab eo.ff.de
ver.ob. ¶ Quero ergo qñ aliquis promittit aliqd̃ factū, an
i dubio intelligat̃ fuiſſe electa induſtria perſone? dic ꝙ
ſic niſi ex qualitate facti vel perſonarū aliud preſumat̃. ita
no. gl. Bar.⁊ dn̄i mei in.l.inter artifices.ff.de ſol. Fal
lit primo ſm Bar. i.d.§.ſi ab eo rōne dignitatis ſuper/
uenientis. vt l.nullus.C.de decu.lib.x. dic tñ vt ibi no. per
gl.⁊ Bar. Scd̃o fallit rōne neceſſitatis. puta rōne in
firmitatis. vt.l.j.C.de prīc.agē.in re.lib.xij. qd̃ eſt verū
ſm do. Io.in.d.§.ſi ab eo. ſi ſit vera neceſſitas ⁊ nō ſi/
mulata. vt.d.l.j. facit.d.l.ſi.C.de pri.ſacro.ſcri.lib.xj.
Itē dicta neceſſitas ita demū excuſat qñ ſubſtitutus
nō in totū ſubrogat̃ i locū ſubſtituētis: ſꝫ noīe ipſius
hoc facit. ſecus ſi velit ſubſtituere in locū ipſius. vt.d.l.ſi.
§.iij. ¶ Tertio fallit ſm.d.Io. rōne religionis. vt.l.
quiſquis. cū ibi notatis. per Bald.⁊ Sali.C.de epiſ.⁊ cle.
¶ Quarto ſm Ang. i.d.l.ſi abeſſe. aduertas ꝙ vbi dr̃
quē per ſubſtitutū poſſe ſeruire, ſp ſubſtitutus dꝫ eē ap/
probatus per iudicē al's nō dꝫ admitti. vt.l.ſi quis ex corpe
C.de murile.li.xj. facit.l.arbitrio.ff.qui ſat.co. ¶ Quito
4 ſm Ang. aduertas† qd̃ ille qui pōt ſeruire per ſubſtitutū,
dꝫ ſeruire ſuo periculo lꝫ ſubſtitutus eſſet approbatus: vt
l.nullus.C.de decu.lib.x.⁊ pro hoc eſt tex. cū gloſſ. in
d.l.ad ſimilitudinem.C.de epiſc.⁊ cler. ¶ Sexto ad/
uertas quod ad hoc: vt quis poſſit vt ſubſtitutus ad
mitti opꝫ qd̃ ſubſtitutus ſit talis qui per ſe potuiſ/
ſet admitti ad id ad qd̃ ſubſtituitur, ⁊ vt idoneus de/
putari. vt.l.parabolani. vt eſt caſus ſingularis.C.de
epiſ.⁊ cler. An autē ſubſtitutus gaudeat illo priuile/

a ¶ Vſuſfructus. Hic icipit ſcd̃a pars pncipalis i qua ſic pone caſum. Dn̄e iam video qd eſt vſuſfructus, dicatis mihi ſi placet qualr̃ cōſtituitur vſuſfructus? Ad hoc rn̄det. amice vſuſfructus recipit ſeparationem a proprietate ⁊ hoc pōt varijs modis contingere: vt ecce ſi titius legauit tibi vſumfructum fundi ſui, nā i hoc caſu heres inſtitutus nudā hꝫ proprietatē: ⁊ tu habebis vſumfructuꝫ a proprietate ſeparatū: ⁊ ſilr̃ in caſu cōuerſo. ſi titius legauerit tibi fundū deducto vſufructu. nā in hoc caſu tu legatarius habebis nudā proprietatē ⁊ vſuſfr. penes heredes titij teſtatoris remanebit. Itē poterit teſtator in ſuo teſtō, vni vſūfruc. deducto fundo legare: ⁊ hec dicūtur in ſcd̃a parte vſq; ad illū.§.ſi quis vero ⁊c. Sꝫ pone in tertia parte. Dn̄e iā vidi qualiter cōſtituit̃ vſuſf. in vltima volūtate nūquid alio modo conſtitui pōt? Rn̄d. ꝙ ſic: inter viuos eniꝫ vſuſfr. cōſtitui poteſt. vn̄ ſi quis velit vſumfructū alij ſine teſtamēto conſtituere, hoc pactionibus ⁊ ſtipulationibus inter viuos efficere poteſt: ⁊ hec dicunt̃ vſq; ad illuꝫ §.ne autem. Sed pone in quarta. Dn̄e iam vidi ꝙ vſuſf. formalis ſeparat̃ a proprietate: ⁊ proprietas nuda remanet: q̃ ergo vtilitas erit in proprietate? ad hoc rn̄det: amice magna vtilitas eſt in proprietate: ne enim in vniuerſuꝫ inutiles eſſent proprietates ſup vſufr. exiſtēte ſeparato ſtatutū eſt certis modis vſumfr. finiri: ⁊ hec dicunt̃ vſq; ad illum.§.conſtituitur ⁊c.

a ¶ Constituitur. Hic incipit quinta pars in qua sic pone casum: domine iam video quid est vsusfructus ⁊ quibus modis constituitur vsusfructus: dicatis modo mihi in quibus rebus vsusfru. constitui potest: ad hoc respondet amice constituitur vsusfru. nõ solum in fundo ⁊ edificijs, sed etiam in seruis ⁊ iumentis ⁊ pecoribus ⁊ oĩbus alijs rebus tam mobilibus q̃ immobilibꝰ; exceptis vero his q̃ ipso vsu ↄsumunt: nã ĩ hmõi rebꝰ neq̃ ciuili neq̃ naturali ratiõe vsusfructꝰ ↄstitui põt, veluti ĩ vino: oleo, frumẽto, vestimẽtis qbꝰ similis est pecunia nũerata. nam sicut p̃dicte res vsu cõsumunt ita pecunia numerata ipso iure assidua p̃mutatiõe q̊dãmodo substantialiter extinguit: sꝫ lꝫ p̃pe ĩ p̃dictis rebus vsusfructꝰ cõstitui nõ possit, qdã tñ senatꝰ vtilitatis cã statuit huiusmodi rerũ que vsu cõsumunt q̃si vsusfructus posse cõstitui. ita tamen vt nomine earũ rerum, heredi idonee cautum sit: vnde si pecunie vsusfruc. alicui legatus sit ipsa pecunia ita legatario datur vt etiã in dñium ipsiꝰ legatarij transferatur, sed legatarius satisdationem exponit heredi de tanta pecunia heredi restituenda: cũ legatarius morietur aut capite minuetur ita securitas cautionis apprehendende loco proprietatis remanebit: ⁊ similiter si vsusfructus aliarum rerum que in ipso vsu consumũtur legatus fuerit, veluti vini olei: et frumẽti, huiusmodi res ita traduntur legatario vt eius fiant, sed tamen anteq̃ tradãtur legatario estimantur et legatarius satisdat heredi, se cum morietur aut capite minuetur tantũ restiturum q̃tum hmõi res tẽpore traditionis estimate fuerant: ex predictis igitur manifeste patet q̃ senatus non fecit vsumfruct. earum rerum que vsu consumũtur, nec enim poterat hoc facere sed tamen per huiusmodi satisdationem heredi expositam quasi vsumfruc. in rebus huiusmodi vtilitatis causa constituit: ⁊ hec dicuntur vsq̃ ad illum. §. finitur ⁊c.

b ADDITIO. ¶ Pecunia numerata. Ad istud vide not. per Panor. in. c. nulli. in. ij. col. de reb. eccle. non alie. per Joan. de ana. in. c. licet heli. in. ij. colum. de simo.

c ¶ Finitur. Hic incipit sexta pars in qua determinatur qbus modis finitur vsusfru. Rñd. q̃ sex modis finitur vsusfru. vt apparet declaratum in litera. Finitur enim quãdoq̃ morte ciuili quandoq̃ non vtendo, quandoq̃ cessione, quãdoq̃ rei mutatione. quandoq̃ interitu ipsius rei, in qua habetur vsusfru ⁊ ꝺm hoc potest sexta pars in sex particulas subdiuidi: sed q̃ particule per se patent in litera: idcirco particularũ distinctioni non insisto.

¶ Pone igitur sic casum Dñe iam video quid est vsusfru. ⁊ qualiter cõsti-

gio ⁊ immunitate qua gaudet ille q eũ substituit vel priuilegijs illiꝰ in cuiꝰ locũ substituit, ⁊ cuiꝰ vices gerit: vide gl. in. l. ij. C. de off. eius q vicem alter. gerit. ⁊ Bar. in. l. solẽt. ff. de offi. pcon. ⁊ ĩ. l. j. ff. de offi. eiꝰ cui mãda. est iurisd. ⁊ in. l. filius. ff. de leg. de quo dic vt dixi in rub. j. de excep. vbi plene dixi. ¶ Unum tñ tenemẽti, q̃ quotiescũq̃ qs põt p semetipm seruire, nũq̃ admittit vt p substitutũ seruiat, nisi substituat filium qui sit eiusdem peritie: vt. l. iiij. §. legati. ff. de leg. pro quo multũ facit. l. si qs ex argentarijs. §. j. ⁊ quod ibi Bar. de notario ⁊ filio notarij. ff. de eden.

SVMMARIVM.

1 Serui & iumenta dicuntur, de rebus quæ vsu non cõsumuntur.
2 Pecunia est de rebus, quæ seruãdo seruari nõ possunt.
3 Ea dicuntur esse de rebus quæ seruando seruari nõ possunt quæ triẽnio corrũpunt cuiusmodi sunt fructꝰ.
4 Vsusfructus omnium bonorum si relinquatur alicui, an teneatur ad debita hæreditaria?
5 Vsufructuarius omniũ bonorum, an teneatur soluere æs alienũ, funeris impẽsam, & facere inuẽtarium.

Constituitur. a Usufructus proprie cõstituit in oĩbus rebꝰ que vsu nõ cõsumunt: in his aũt q̃ vsu cõsumunt improprie cõstituit: si tñ relinquit ⁊ sic pecunia dñium eiꝰ in legatariũ trãsfert si caueat de soluẽdo, tãtũdem ⁊ in alijs rebꝰ soluere estimationẽ. h. d. ¶ No. q̃ etiã in seruis ⁊ aĩalibꝰ, p̃prie cõstituit vsusfructꝰ. ¶ No. q̃ in rebꝰ mobilibꝰ cõstituit p̃prie vsusfructꝰ: sed nõ in rebus que vsu cõsumunt: q̃ in illis nõ cõpetit diffinitio vsusfructꝰ, q est ius vtẽdi fruẽdi salua rerũ substãtia vt. s. in p̃n. ¶ No. q̃ in rebꝰ q̃ vsu cõsumũtur, neq̃ naturali neq̃ ciuili iure cõsistit proprie vsusfructus: ⁊ est rõ vt statim dixi. ¶ †No. q̃ serui ⁊ iumẽta dicũtur de rebꝰ que vsu nõ cõsumũtur: ⁊ de his que seruãdo seruari p̃nt: de quo in. l. lex que tuto. C. de admi. tu. ¶ †No. ibi pecunia numerata b ⁊c. q̃ hic est casus qd̃ pecunia est de rebꝰ q̃ seruãdo seruari nõ p̃nt, vt hic: ⁊ est gl. in. l. j. §. q̃situ. ff. ad treb. ⁊ est casus in. l. iul. ff. de pet. here. ibi que seruari nõ põt. ⁊ facit. l. igit. ff. de iur. delib. Et est rõ ꝺm Bart. in. d. §. quesitũ. q̃ seruãdo nõ affert vtilitatẽ ꝺm eũ vsum, ad quẽ est destinata vel ꝺm Ang. ⁊ Imo. ibi p̃pter facilẽ consumptionem. vel propter immissionem: vt. l. si alieni. ff. de sol. ¶ Aduertas tñ q̃ lꝫ dicamꝰ de rebus que seruari nõ p̃nt, tñ filiusfa. q etiã hodie põt alienare res aduẽtitij peculij, que nõ p̃nt seruãdo seruari ⁊ que seruari nõ põt alienare: vt. l. fi. §. filiꝰ aũt. C. de bo. que libe. tamẽ pecuniã aduẽtitij peculij, alienare nõ põt. vt est tex. cũ gl. ⁊ ibi do. meꝰ Pau. de cas. in. l. si filiusfa. ff. si cer. pe. qd̃ no. †Proprie aũt ea dicunt esse de rebꝰ q̃ seruãdo seruari nõ p̃nt, q̃ p triẽniũ corrũpunt: vt sunt fructꝰ. vt est gl. no. ĩ. l. j. C. si aduersus vsucap. ⁊ iõ dicimus q̃ triẽnio fructus prescribunt. vt not. gl. Bar. ⁊ doc. ĩ. l. sequit. §. fructꝰ. ff. de vsuc. dic vt ibi elegãter p Bar. ¶ No. ibi vtilitatis cã q̃ lꝫ de rigore iuris, nõ possit ↄstitui vsusfructꝰ ĩ rebꝰ q̃ nõ p̃nt seruari, q̃ de pecunia trãsfert dñium: vt de vino, oleo, ⁊ frumento. vt. l. si vni. ff. de vsufr. ea. re. q vsu ↄsu. tñ iõ de vsufructu est fcã mẽtio: q̃ post mortẽ legatarij est restituẽda. vt est bonꝰ tex. e. ti. l. fi. de benignitate tñ ĩtroductũ est, vt cautio loco p̃prietatis habeat. ¶ No. q̃ lꝫ vsusfructꝰ pecunie legẽt, tñ ipsiꝰ pecunie vsusfructꝰ ⁊ p̃prietas legata esse dr̃. ¶ No. q̃ si legat vsusfructꝰ rerum que vsu ↄsumunt, debẽt dicte res estimari ⁊ tãta estimatio restitui. ¶ No. in fi. q̃ cautio ĩ his q̃ vsu ↄsumunt est de substãtia vsusfructꝰ, de quo dixi. s. eo. in p̃n. ¶ In gl. vestimẽta. ĩ fi. dic q̃ ĩ. d. §. ⁊ si vestimẽtorũ. vr̃ notari qd̃ imo ↄsistat ẽt ibi vsusfructꝰ. ⁊ p ↄñs qd̃ dꝫ de eis fieri estimatio: vt hic dr̃. ¶ In gl. in vs. in fundo. dic dũmõ aliquã vtilitatẽ vel cõmoditatẽ pcipiat vsufructuariꝰ: vt. d. l. statue. in p̃n. al's aũt nõ esset vsusfructꝰ. q̃ cũ relinquit vsusfructus, (vt ⁊ ex ipso noĩe pꝫ) cõmodũ ⁊ emolumẽtũ rei vr̃ testator voluisse ad vsufructuariũ ptinere. cũ aũt legat p̃prietas nõ attẽdit aliud, nisi q̃ dñium trãseat in legatariũ: ita no. gl. ĩ. l. sꝫ ⁊ si qs inedificauerit. §. ⁊ si vestimẽtorũ. ff. eo. ¶ In gl. p̃mutatiõe. ĩ fi. qd̃ gl. dt de cõmissiõe, itellige bona fide fcã: al's si millesies cõmisceãtur, nõ trãsfert dñiũ. vt. l. de eo. §. si qs. ff. ad exhib. ⁊. l. rogasti. §. fi. ff. si cer. pe. ⁊ no. Bar. ĩ. d. l. si alieni. ¶ In gl. satisdet. ĩ fi. no. istã gl. ⁊ similẽ gl. habes ĩ l. j. C. e. ⁊ ĩ. l. scire. C. vt ĩ pos. leg. ⁊ vtrobiq̃ p doc. ⁊ dixi. s. e. in p̃n. ¶ In gl. estimare. ĩ fi. no. illã. l. si vniꝰ. q̃ cautio vsufructuaria dꝫ cẽ, q̃ aut eiusdẽ qualitatis res q̃ vsu ↄsumunt restituant: aut estimatis rebꝰ, certe pecunie noĩe cauẽdũ est ⁊c. ⁊ sic alternatiue loqt. vñ sufficit alterũ. Ex quo pꝫ q̃ inuẽtariũ vsufructuarij vꝫ ⁊ tꝫ, si designat res ⁊ alia p signa ⁊ notas in quo statu sint: lꝫ nõ ponat earũ estimationẽ: ⁊ ad idẽ vr̃ tex. in. l. j. §. cauere. ff. vsufr. quẽad. caue. qd̃ not. q̃ semel vidi de fcõ. ¶ Ex quo nota qñ relinquit vxori vel alteri vsusfructꝰ oĩm bonorũ (vt fieri solet) qũo ipsa mulier debeat cauere ⁊ ad qd teneat restituere si repiat vinũ: frumẽtũ: vestes ⁊ massaritie. ⁊ pecudes: ⁊ pecunia ĩ hereditate: q̃ p pecunia pecuniã dꝫ restituere: ĩ pecudibꝰ, idẽ pecꝰ. facit. l. verꝰ. ff. de vsufr. ĩ frumẽto ⁊ vestibꝰ, dꝫ restituere idẽ ĩ gñe suo ⁊ eiusdẽ qualitatis ⁊ bonitatis: vt. l. cũ quid. ff. si cer. pe. vel restituere ipsis rebꝰ ↄsumptis, estimationẽ ꝺm quã estimationẽ dicte res estimate fuerũt: ⁊ q̃tũ valebãt tp̃e añdicti vsusfructꝰ ↄcessi: qd̃ no.

4 ¶ †Quero si relinqt vsufr. oĩm bonorũ alicui, an teneat ad debita hereditaria? dic q̃ sic. vt. l. fi. ⁊ ibi Bar. ff. de vsufr. leg. ⁊ no. Bar. ĩ. l. ij. §. fi. ff. de leg. ij. ⁊ no. Bal. ĩ. l. j. C. de vsufru. sꝫ in ↄtriũ vr̃ tex. ĩ. l. fi. §. vbi aũt. cũ. §. seq. C. de bo. q̃ lib. nisi dicas q̃ ibi loquit in vsufr. q ex legis dispositiõe p̃ri cõpetit, nos loqmur qñ ex dispositione hoĩs: ⁊ ita al's vidi ĩ practica lꝫ do. Matthēꝰ de matthesilanis in suo quto singulari teneat ↄtriũ: sed lꝫ vsufructuariꝰ vl'is hereditatis, teneat ad credita nõ tñ tenetur ad prestãda legata: vt. d. l. fi. ⁊ ibi Bar. dic vt ibi per eum.

5 ADNOTATIO. †Usufructuariꝰ oĩm bonorũ, tenet soluere legata omnia fcã p testõrẽ, si redditꝰ sint sufficiẽtes, arg. tex. ĩ. l. fin. §. finaũt es alienũ, v̈. finaũt legata de bonisq̃ liberis. C. ⁊ ita innuũt ibi Bal. ⁊ Salyc. ⁊ exp̃sse firmãt Fulg. Pau. ⁊ Phili. Corneꝰ, ibidẽ, ⁊ hãc opi. exclamat cõdem Steph. Bertrã. ↄsi. ccclxxvi. exordiẽte supposito p vissimo p totũ volu. ij. sꝫ idẽ Bertr. ↄs. clxij. exordiẽte ex themate co. j. ⁊. ij. vr̃ restringere dcm̃. §. sin aũt, vt solũ pcedat ĩ terminis suis, ⁊ sic ĩ p̃re vsufructuario aduẽtitiorũ, ⁊ ĩ eodẽ ↄsilio examinat vtrũ vsufructuariꝰ oĩm bonorũ teneat soluere es alienum, funeris impẽsam, reparationem rerũ hereditariarum ac facere inuentarium volu. iij. nouissimorum. Anto. Caius.

¶ Quis tenet soluere collectas? dic q̃ vsufructuariꝰ p tp̃e quo durat vsusfru. vt. l. q̃ro. ⁊ ibi Bar. ff. de vsufr. leg. ⁊ no. ĩ. l. si pẽdẽtes. §. si qd cloacariũ. ff. eo. ⁊ facit qd̃ habetur in. l. apud iul. §. heres. ff. de lega. j. ⁊ in. l. neq̃. ff. de impen. in re. do. fa. si autẽ dãnum fiat in fructibus pẽdẽtibus, nõ habet actionẽ pro damno sed proprietarius vt est tex. fin. in. l. si fur. ff. eo.

SVMMARIVM.

1 Vsusfructus, est seruitus personalis.
2 Vsusfructus domus extinguitur, si forma non remanet.
3 Decimarum commoditas, an laico possit cædi?
4 Vsufructuarius an teneatur soluere reparationẽ rerum hæreditariarum?
5 Impẽsa quæ dicatur magna vel parua est in arbitrio iudicis.
6 Vsusfructus vnius domus quæ in totũ deuastatur & postea reficiatur per testatorẽ vel eius hæredem, an domus refectæ debeatur vsusfructus?
7 Vsusfructus pluribus modis finitur.

c Finitur. c ¶ †Usufructꝰ finit modis hic descriptis. h. d.
1 ¶ †Not. q̃ vsusfructꝰ est seruitꝰ psonalis: vt no. gl. s. ti. j. in p̃n. ⁊ videbit. j. ti. j. in p̃n. Et iõ cũ psona vsufructuarij finit nisi filiusfa. vel seruꝰ esset vsufructuariꝰ: q̃ tũc lꝫ moriat filiusfa. vt seruꝰ statũ mutet: tñ remanet vsusfructus penes patrẽ. Et ecõtra si pater moriat vel mediã vel maximã capitis diminutionẽ passus fuerit, vsusfructus remanet penes filiũ a quo habuit originẽ: vt est casus mirabilis in. l. fi. C. eo. vt ibi p Bar. ⁊ doc. ⁊ que sit ratio illius tex. vide per Jo. de imo. in. l. si filio. ff. de cõdi. ⁊ demõ. nec transit ad heredẽ: vt. l. q̃ personale. ff. solu. matri. Et not. plene Barto. in. l. pe. ff. de serui tute legata. ⁊ in. l. stipulatio ista. §. si quis ita. ff. de verbo. obliga. nisi expresse agatur quod transeat ad heredes: quo casu transit ad primum heredem et non ad omnes in infinitum: vt est text. ⁊ ibi gloss. ⁊ omnes docto. in. l. antiquitas. C. eo. ⁊ casu quo transeat ad heredem, non est idem vsusfruc. in indiuiduo: sed alius: vt. d. §. si quis ita. dic vt ibi per glo. Bar. ⁊ doct. ¶ No. quod minima

tur, et qbus rebus cōstitui pt: dicatis mō mihi qbus modis finit vsusfruc. Ad hō rñ. amice vsusfruct⁹ naturali morte vsufructuarij finit. et si'r morte ciuili. videlz maxima et media capitis diminutiōe vsufructuarij, finit etiam vsusf. si vsufructuari⁹ ñ vtat vsufructu p tps a lege statutū: et hec oia statuit nostra cōstitutio, et nō solū mō p̄dictis modis finitur vsusfruct⁹: sz ēt cessione. nā si vsufructuarius dño ꝓprietatis cesserit finit vsusfruct⁹: secus si extraneo cesserit, naz extraneo cedēdo nihil agit, et similiter in casu cōuerso si vsufructuari⁹ ꝓprietatē rei in q̄ hz vsufru. acqsierit: finit vsusfruct⁹ et huiusmodi acqsitio ꝓprietatis appellat cōsolidatio: et nō solū p dictis modis finit vsusfr. sz ēt īteritu ipi⁹ rei in q̄ hz vsūfru. nā si edes incēdio in totū cōsumpte fuerint: vl' terremotu: vl' vitio ꝓprio corruerit constat vsumfr. extingui nec aree vsūfructū deberi: et hō dicunt ī sexta parte vsqz ad illū .§. cuz autem.

¶ Hic incipit septima pars in q̄ sic ponec casū. Domine iaz video qbus modis finit vsusfruct⁹: dicatis mihi mō si placet qd iuris est, qñ tot⁹ vsusfruct⁹ finit⁹ fuerit: Ad hō rñdet. amice cū tot⁹ vsusfruct⁹ finit⁹ fuerit, reuertit statī ad suā ꝓprietatē et cōsolidat cū ea: et q pmo erat dñs nude ꝓprietatis, īcipit ex tūc habere plenā ꝓprietatē et potestatē in rē habere: hō dicūt vsqz in finez tituli. ¶ No. q qdā res vsu cōsumunt, que dam non. ¶ No. scdo. q pecunia ipso in vsu, assidua permutatione consumitur: ¶ Tertio nota duas dñas inter

minima capitis diminutio non apta nata ad finiendum vsumfructum. ¶ Not. quod per non vsum tempore statuto perditur vsusfructus. ¶ No. q per cessionem iuris vsufru. factam p vsufructuariū ꝓprietario perditur vsusfructus. ¶ No. cum vsusfructus sit seruitus psonalis, nō pōt extraneo cedi vel cedendo nihil vz. ¶ No. q eo ipo q vsufructuario aduenit ꝓprietas, qz consolidat cū vsufructu finitur vsusf.

2 ¶ † Not. q vsufru. domus extinguitur, si forma non remanet: qz fit destructa lz remaneat in potiori parte. ¶ No. q qñ domus destruitur etiā in area. et fici parte substantiali, non durat vsusfruct⁹ sed in totū extinguitur. ¶ No. q eo ipso q finitur vsusfructus, statim proprietarius incipit habere ī re planam proprietatē. ¶ In gl. j. ibi. l. si vsusfru. dic q idem no. glo. ibi sed Bart. ibi dānat glo. qz sicut vsusfr. non pōt cedi, ita nec actio ꝓ vsufr. vt. l. corruptionem. e. tit. nec potest legari ipso iure. vt. d. l. si vsusfru. qz alius est vsusfructus in persona delegantis, alius in psona eius cui facta est delegatio: vt. l. stipulatio ista. §. si qs ita. ff. de ver. obli. tñ ꝓpter cōsensum debitoris et creditoris liberat: vt d. l. si vsufr. ope exceptio. sed cessio nullo modo valet quia non consentit debitor et ideo si exigeretur ab eo cui facta est cessio, cogeretur soluere inuitus alius pro alio. ¶ In ea. glosa. in fi. tu dic quod imo ibi nō fuit cessus vsusfructus, sed commoditas vtendi: ita dicit ibi: et ita etiam not. Bar. in. d. l. si vsusfru. ¶ Ex oib⁹ his no. sm Bal. in. l. vsusfr. ff. sol. ma. qz vsusfructus formalis interdum transit in alium, quo ad commoditatem vtendi. vt. d. l. si vsusfru. j. respon. et. d. l. necessario. §. fi. interdum vsusfructus formalis transit in causalem. d. l. vsusfr. in versi. cum haberet. Interdum ecōtra vsusfructus casualis, transit in formalē: vt. d. l. vsusfruc. ver. quod si fundi. Formalis autē in formalem, transire nō potest: qz est īseparabilis a persona ī qua radicatur, hoc est ꝓpter ipsius vsusfructus naturam qō not.

3 ¶ † Quero an laico possit cedi commoditas decimarum: ac etiam an vasallus possit fundum feudalē locare alteri ad modicum vel magnū tps: vide p Jo. fa. hic per Bal. in. d. l. vsusfr. qui dicunt q ius decimandi non pōt concedi laico, sed commoditas ex eo resultans sic. vt arg. d. l. vsusfru. ¶ In glo. per modū ibi sed per exceptionem dicto tpe tollit. dic q ista procedunt in vsufru. relicto in vltima voluntate: quia in eo concurrit actio personalis cum reali: q̄tum est respectu originis: vt. l. j. et. ij. cōia de leg. ista etiam procedunt in vsufr. promisso inter viuos, antec̄ constituatur: et sm hoc erit mirabile quod actio personalis finit longo tempore, etiam vsufru. nondū constituto: et ita videtur glosa generaliter intelligere. d. l. corruptionē. Item procedunt etiam in vsufru. iam constituto nec tollitur actio personalis solutione vsusfructus. Nam ille q promittit vsumfructū. tenetur ad factum hoc est ad patientiam qz nūq̄ tradit ꝑfecte: lz cēm patiatur re vti et frui hodie, cras forte nō patietur. et ideo actio psonalis adhuc durat: qz vna cum vsufructu extinguitur. ita dicit glo. et Bar. in. d. l. corruptionē. et glosa et Bart. in. l. pluribus. §. fi. ff. de verb. obli. et licet vltramon. in. d. l. corruptionem. teneant contra glo. tamen ibi Bart. Bald. et Salic. tenent. et dicunt q ista est cōmunis opinio, quam etiam sequitur Bal. et Ang. in l. ij. §. j. ff. de ver. obli. ¶ In ea. glo. in. fi. dic quod ista gl. in princ. sentit q si vsufructuarius non vtatur re vt bonus paterfa. q ex hoc solo non perdit vsumfructū sed aget. l. aquil. vel cautione interposita. ff. de vsufru. l. si is cui⁹. §. ō pteritis. et in. l. egsimū. §. j. cū. l. seq. et l. seq. et. §. de rerum diui. §. sed si gregis. et. ff. de vsu et habita. l. diuus. §. fi. et idem videtur de vasallo emphiteota, et vide extra de re iudicata. c. ad apostolice. in. vi. quod est verum de emphyteota priuati: secus de emphiteota ecclesie: vt authētica. qui rem. C. ō sacrosanc. eccle. et quod ibi per glo. Bar. Baldū. et Sali. et doct. ¶ In glo. cedendo. in fine. dic illa parum valet, et parum facit. sed. ff. eo. l. vsusfructus. bene facit. et vide plenius. ff. eo. l. arboribus. §. j.

4 ¶ † In gloss. consumpte in fi. ¶ Not. singulariter. d. l. si cui insule. que limitat multa iura: et istum tex. et. l. repeti. §. rei multa. ff. quib. mo. vsusfru. amit. qz procedunt qñ in totum domus sunt exuste, secus si aliqua pars remansit: quia p illam partem vsusfructus, etiam in toto solo remanet.

¶ Aduertas tamen isto casu quando domus vsufructuaria indiget refectione vel reparatione: et impensa sit magna, spectat ad proprietarium. Si vero est parua spectat ad vsumfructuarium. vt. l. hactenus. ff. eo. et l. eum ad quem. cum ibi no. per Bal. et Sali. C. eo.

5 † q̄ autem impensa dicatur magna vel parua, est in arbitrio iudicis: vt no. glo. in. d. l. vsusfructus. §. fin. cum. l. seq. sed an vsufructuarius debeat primo expēdere magnam impensaz, et postea repetere a proprietario: dic quod non. Nam ad hoc vsufructuarius solum habet curam et solicitudinem rei, vt procurator in rem dñi, iuxta. l. primā in. fin. ff. vsufr. quemadmo. ca. et. l. j. §. fi. cum ibi no. ff. de no. ope. nun. sed procurator ad opus faciēdum, potest agere vt pecunia sibi detur ante op⁹ factum: vt. ff. mand. l. si vero non remanendi. §. fi. cum l. seq. ¶ Ex his ptz qualiter intelligatur. d. l. hacten⁹ que dicit dñm non cogi reficere. s. quo ad onus personale: sed quo ad expensas sic, alias ꝓprietate priuabitur. vt. l. q̄uis. et. l. si ꝓprietarius. ff. pe dam. infec. et ibi Bar. ita dicit singulariter. Bartolus. in. l. cotem. §. qui maximos. circa fi. in versi. secundo est videndum. ff. de publi. et ita econtra si vsufructuarius non imponit in reficiendo operas et expensas, quando sunt paruę, priuatur vsufru. vt. l. hoc amplius. §. fin. cum. l. seq. ff. de dam. infec. ¶ In gl. nec aree. in fi. dic quod ibi in creditore qui certat de damno euitando: hic in vsufructuario qui certat de lucro. Sed certe et vsufructuarius potest constitui titu. oneroso: vt lege vsufru. ff. sol. ma. ideo non videtur hoc verum licet glos. et Bart. innuant in. l. si ita. §. fi. ff. de leg. j. ideo dic secundū Jo. fa. quod obligatio pignoris concernit rem principaliter. ff. de pig. lege et que nōdum. §. quod dicitur. et ideo idē cōstituit, quod in seruitute reali: sed vsufru. concernit personam: ideo aliud ibi q̄ hic vt. ff. de serui. vrb. pre. l. seruitutes. §. sublatū. et ibi Flori. et videntur not. in lege grege. §. grex. ff. de lega. j.

6 ¶ † Quero quid si legatur vel promittitur vsufru. vnius domus, que in totum deuastatur et postea reficiatur per testatorem vel eius heredem, an domus refecte debeatur vsusfructus: vide tex. in. l. grege. §. fin. et. l. seruū filij. §. si aree. et. l. si ita. §. fin. et ibi glo. et Bart. ff. de leg. j. et. l. si corpus. §. fi. ff. de leg. ij. dic vt ibi. ¶ In glo. fin. ibi excepta. dic quod tunc non redit ad proprietatem. s. in totum sed bene redit pro illa parte, pro qua tempore debito non est vsus: vt ibi: et facit lege placet. eodem ti.

¶ In ea. glo. in fin. nota quod lz post ius iam quesitum, non sit amplius locus iuri accrescendi. vt. l. ista. C. quando non peten. par. et ibi per glo. et per omnes doc. et lege post aditam, C. de impube. et alijs sub. et. l. j. §. finautem ad deficientis. C. de cadu. tollen. tamen in vsufru. est secus: quia etiam postq̄ ius est in vsusfructuarijs quesitum, est locus iuri accrescendi: vt lege. j. §. j. et. §. pe. et ibi bona glosa. ff. de vsufru. accre. et est ratio differentię: vt ibi no. ¶ Unum addas quod licet dies legator regulariter cedat a morte testatoris. vt. l. prima. §. j. C. ō cadu. tol. Tamē dies legati vsusfru. cedit. tm ab adita hereditate, quia est ius personale: vt lege prima. §. in nouissimo. C. de cadu. tollen. addas etiam quod his casibus quibus vsufru. redit ad proprietatem, q proprietarius dicitur illū habere ex causa lucratiua: vt est tert. et ibi Barto. in. l. non quocūqz §. fundū. ff. de. leg. j. ¶ Quod not. pro statutis et alijs, dicentibus quod gabella debeat solui de causis lucratiuis: sed Bar. in. l. j. ff. de iure do. per illum tex. dicit q quando vsusfructus redit ad proprietatem, non dicitur fieri noua acquisitio: sed ipsa res in se augmentatur: vñ essent ponderanda vba statuti. qz si diceret si quis de nouo aliquid acqrat, soluat gabellam. Tunc tali casu de vsufru. consolidato cum proprietate non soluetur. Aut statutum dicit de oī causa vel contractu lucratiuo, soluatur tm pro gabella tunc de vsufructu qui redijt ad proprietatem, soluetur: qz nō oneroso contractu sz ex causa lucratiua proprietarius consequitur igit et c.

7 ¶ † Nota ex isto tex. q plurib⁹ modis finitur vsusfruct⁹ et q finit etiam qñ mutat forma rei. ff. eodem. l. q vsusfruct⁹ aree. qō not. qz qñ vxor vel alius habet vsumfructū, qō non potest vnam domūculam mutare et facere domum amplam: et sic mutat in nouam formam, etiam in melius perdit vsumfructum: vt est ibi casus. et lege vsufructuarius neuum,

vsumfructū earuz rerū que non consumūtur vsu et earū q̄ consumunt vsu: prima differētia ī hīs reb⁹ q̄ vsu cōsumuntur transit dñiū ī vsufructuariū, in alijs aūt nō, scdā: qz in his reb⁹ q̄ vsu cōsumunt ñ pōt saluari substātia: sed ī alijs sic. est et tertia dñā: qz in his rebus q̄ vsu cōsumunt satisdat vsufructuarius solū de restituēdo, sz ī alōs nedū de restituēdo: sz etiā de vtēdo fruēdo arbitrio boni viri. Est etiaz qrta dña: qz vsusfruct⁹ earū rerū q̄ vsu cōsumuntur. finit tantūmō duob⁹ modis. scz p mortē et capitis diminutionē: sz vsusfrutus aliar rerū nō solūmodo finit illis modis, sed etiam alijs pluribus modis: vt in .§. p. ri. et c. Fran.

a ¶ De vsu ꝛ habitatione. Cōtinuatio istius rubrice patet in ꝑdictis. nā In
sti. determinauit de quadā personali seruitute: videlicet de vsufructu. vn̄ in
titulo presenti, intendit tractare de aliis duabus ꝑsonalib⁹. vcȝ de vsu ꝛ habi
tatiōe: vn̄ de his dictur⁹ subiicit rubricā de vsu ꝛ habitatione.
b ¶ Iisdē. Ad euidētiā istiꝰ ti. diuidas. titu. i q̄tuor ꝑtes principales. In qua
rū ꝑma parte dēter
minat de ꝑma par
te rubrice. vcȝ de
vsu. In secūda par
te tractat de scda
parte rubrice, scili
cet de habitatiōe.
In tertia parte ex
cusat se: quare non
tractat de heredi-
tate, ꝛ obligatiōi-
bus. In q̄rta ꝑte ꝛ
vltima ɔtinuat sub
sequentia ꝑcedēti-
bus: prima pars ꝑ
tendit vsq; ad illū
§. cui. ibi incipit se
cūda pars ꝛ durat
vsq; ad illū. §. hec
de seruitutib⁹: ibi
tertia. ꝛ durat vsq;
ad illū. §. exposui-
mus. ibi quarta ꝛ
vltima ꝛ durat vs
q; in finē tituli.
¶ Itē prima ꝑs
principalis potest
subdiuidi in duas
partes. In quaꝝ
pria parte dtermi
nat qb⁹ modis nu
dus vsus cōstituit
ꝛ qbus modis fini
tur: in secūda par-
te assignat differen
tiā inter nudū vsū
ꝛ vsumfructū. pri-
ma ps istius subdi
uisionis durat vs-
q; ad illum. §. mi-
nus. secunda pars
ibi incipit. ꝛ ꝑten-
dit vsq; ad illū. §.
sed si cui.
¶ Pone igitur
sic casum. Dn̄e iā
video q vultis tra
ctare de vsu ꝛ ha
bitatione: dicatis
ergo mihi quibus
modis constituit
vsusfruct⁹ ꝛ nud⁹
vsus, ꝛ hec in pri-
ma parte dicūtur
vsq; ad illū. §. mi-
nus. In quo sic po
ne casum. Dn̄e iā
video quod nud⁹
vsus eisdē modis
cōstituitur ꝛ finit,
quibus vsufruct⁹.
Nunqd est aliqua
differentia iter nu
dū vsum ꝛ vsūfru
ctum: respondet q
sic: minus enim iu
ris est in vsu q̄ in
vsufructu. Nā ille
q bz nudum vsuȝ
fundi, nil vlterius
habere intelligit:
q̄ vt oleribus: po-
mis: feno: ꝛ cemen
tis: ꝛ lignis tantū
ad vsum quotidi-
anum vti possit. Item in eo fūdo in q̄ bz nudū vsum, tatū hactenus ipsi vsu
ario morari lȝ nō domino ipsius fundi molestus sit neq; operariis aliqd im
pedimētū faciat ꝑ qd opera rustica in eo fundo nō exerceant. Itē in alio dif
fert nud⁹ vsus ab vsufructu. nā ille q nudū vsuȝ bz, ius suū alteri vēdere aut
locare aut gratis donare nō pōt q̄uis ille q vsūfructū bz, h̄ oīa facere possit.
Itē ille q bz nudū
vsū ediū, tātū iuris
intelligitur habe-
re vt ipse tm̄ in il-
lis edib⁹ inhabita
re possit: nec huius
aliis vēdere aut a
lio modo ad alios
trāsferre poterit: ꝛ
vix est etiā receptū
vt liceat ei in illis
edibus hospitem
recipere, cū vxore
ꝑ se, ꝛ liberis ꝛ etiā
aliis qbus nō mi-
nus q̄ seruis vtit
i; eisdē casib⁹ ius
habitandi bz. vn̄
cōuenienter statu-
tū est si mulier in e
dibus nudū vsum
habeat vt cū mari
to suo in eisdē ha-
bitare possit: ꝛ hec
dicunt vsq; ad il-
lum. §. itē is ꝛc.

tectoriū. ff. d vsufruc. quod singulariter tene menti. qꝛ
multi vsufructuarii possunt errare. Quinimo etiam si
quoddā edificiū esset inchoatū ꝑ defunctū, nō potest
vsufructuarius etiā si eo indigeret perficere. al's ꝑficiē
do, cadit a iure suo: vt est casus singularis in. l. vsufr.
nouū territoriū. ff. de vsufru. Ang.

a *De usu & habitatione.* *Rub.*

¶ Supra tractat de vna seruitute ꝑsonali, videlicet d
vsufructu: hic tractat de aliis.

SVMMARIVM.

1 Vsufructus, est seruitus diuisibilis.
2 Vsusfructus, an dicatur pars dominii?
3 Domus & fundus, qualiter differunt?
4 Seruitutem localem habens, rem locare non potest.

b
Isdem. b Tot⁹ iste ti. i tres ꝑ
tes diuidit. Primo
ponit de vsu. Secundo ponit de ser-
uitute habitatiōis. tertio facit quod
dā preambulū trāsiens ad alias ma
terias. secūda ibi: sed si cui. tertia ibi:
hec de seruitutibus. ¶ Et. h. d. in summa. Iisdē mo
dis cōstituitur ꝛ finitur vsus, sicut ꝛ vsusfructus: ꝛ re
gulariter qui habet vsum, nō potest in fundo morari
si est molestus dn̄o ꝛ laborantibus in eo. Item non po
test vsum vendere vel locare. h. d. ¶ Not. vsum equi
parari vsusfru. in formatione ꝛ desinentia: qꝛ eodem
modo constituitur ꝛ desinit. facit. §. finitur. s. tit. j. ꝛ qd
ibi dixi. ¶ Not. q minoris iuris ꝛ seruitutis est vsus
q̄ vsufru. ¶ Not. q ille qui habet vsum, nō potest ex
fundo aliquid percipere nisi id qd est sibi de fructib⁹
necessarium, ad victū quotidianū. ¶ Not. q vsurari⁹
pōt morari in fundo i quo bz vsum tm̄, dūmō sua mo
ra non sit molesta domino, vel operantibus in fundo.
¶ No. q lȝ vsufructuarius possit ius suuȝ vendere ꝛ
locare, vel alteri gratis ɔcedere qd tm̄ intellige vt dixi
s. ti. j. §. si tm̄ vsurarius ꝑdicta nullo modo facere pōt.
1 ¶ † In gl. solet. ibi. ff. ad. l. fal. l. j. §. si vsusfruct⁹. Ui-
des ergo q vsufruct⁹ est seruit⁹ diuisibilis: sed seruit⁹
vsus, est seruitus indiuisibilis. ¶ Que est ergo ratio
differentie, cū q̄libet earū dicat seruitus ꝑsonalis vt h
rn̄det Bar. in. l. stipulati. nō diuidunt. in ꝑn. i. iiii. qd.
ꝑncipali. ff. de ver. obli. q vsus dicitur omnino indiui
duus: qꝛ bz oīmodā similitudinem cum ceteris serui
tutibus realibus. Nam ille debentur a re alteri rei, et
respicit ad necessitatem predii dominātis: vt. ff. d ser.
rus. predio. l. ergo. Ita seruitus vsus, debetur a re per
sone habito respectu ad necessitatem persone. Nec er-
go ipsa persona cui debetur, potest pro parte vti respe
ctu persone: Nec potest vti pro parte respectu rei pro
indiuiso, quin tota re vtatur. Unde sicut alie seruitu-
tes dicuntur indiuidue: vt dicta. l. stipulationes nō
diuidantur. quo ad constitutionem ꝛ quo ad distribu
tionem inter heredes: ꝛ quo ad solutionem. Nam pro
parte solutum non affert commoditatem respectu ꝑ-
tis: quam faceret solutum in toto respectu totius. Nā
si hō comederet dimidium tm̄ eius qd habet necesse
comedere, cito moreret. ergo vsus debet iudicari serui
tus indiuidua. facit. l. in executione. §. pro parte. co. ti.
Usufruct⁹ vero, non bz similitudinem cum aliis ser
uitutibus realibus. nā lȝ sit ius debitum a re persone
bz tm̄ similitudinem cū dn̄io: imo dn̄iū est. vt. l. iiii. ff.
2 de vsufru. ¶ † Utrum aūt vsusfructus dicatur pars
dn̄ii. vide bonam glosā. in. l. recte. ff. de verbo. obli. Et
ideo sicut potest acquiri dn̄ium certe partis pro indi
uiso, ita etiaȝ potest acquiri vsufructus: ꝛ ideo vsufru
ctus est diuiduus quo ad constitutionem: vt. d. l. j. §.
item vsusfructus. ꝛ quo ad distributionem inter here
des: ꝛ quo ad solutionem: vt. l. j. ff. de vsufru. dic latius
per Bar. in. d. l. stipulationes nō diuidunt. ¶ Quid
aūt sit vsus ꝛ quomodo diffiniatur, no. glosa. ff. eo. l. j.
ꝛ dicā. j. §. proxi. ¶ In ea glo. in fi. dic q intellectus
illius. l. variatur. ibi. in gl. Sed tu dic q in vnaquaq;
seruitute prediali, sunt quatuor ɔsyderāda: vcȝ fund⁹
seruiens, itē fundus dominans, itē instrm̄ in quo qs vti-
tur seruitute, item tempus. Si ɔsyderas fundū seruiē
tē, non potest qs ducere aquā vel ire pro parte pro in
diuiso, alicuius fundi. Itē de predio dn̄ante, non pōt
quis ad eum ire vel aquam ducere pro parte certa ꝑ
indiuiso: ꝛ isto respectu dicuntur indiuidue: aut consy
deras instrm̄ cū quo quis vtitur seruitute: ꝛ istud vt
plurimū repetitur indiuiduū: qꝛ si scinditur vl' eo vti
tur pro parte, nullus est vsus. Exēplū in seruitute iti-
neris ꝛ actus: nā instrumentū quo quis vtit seruitute
est homo vel instrm̄. Si ergo diuidas tale instrm̄ in
parte pro indiuiso, nō potest vna pars hominis vel in
strumenti ire quin vadat etiam alia. Sed si pro diuiso
diuiditur, nullus est eius vsus: vt. l. ii. §. j. ff. de verbo.
oblig. ꝛ tunc etiam respectu instrumenti dicuntur indi
uidua. Quādoq; tamen tale instrm̄ reperitur diuidu
um: vt in seruitute aque ductus: namq; ipsa aqua bn̄
potest diuidi: ipsum aūt ius seruitutis ꝑpter alios ef
fectus supra positos, est omnino indiuiduū. Aut con
syderas tempus: ꝛ tunc omnis seruitus vel cōmodi-
tas pōt diuidi: vt. l. vie. ff. de serui. ꝛ ibi Flo. ipe tm̄ ser-
uitutes remanēt indiuidue, ꝑpter alios effectus. Di-
uisio ergo aque, vel alterius instrumenti, vel tempo-
ris non est diuidere seruitutem: sed est modificare seu
ei modum adiicere: vt. l. iiii. ff. d serui. ꝛ vide ibi Bar.
ꝛ Bal. ꝛ Flori. Ista sunt verba Bartoli in dicta. l. sti
pulationes non diuiduntur. in. ii. contrario. ¶ In gl.
minus. in fi. no qd dicit glo. de vsu sylue. ꝛ licet iste itel
lectus glo. violet multum illam legem tamen idem e-
tiam not. in lege diuus. quem intellectum sequitur hic
Ioā. fab. aliter nō potest commode dici. ꝛ facit tex. i ra
tione sui. ibi nihil habituri essent in eo legato: quia est
vniuersaliter negatiuum: nam si esset sylua propin-
qua commoditas esset in percipiendo ligna pro neces
sitate sue persone: si autem esset a longe, expense carri-
gii et vecture plus essent quam valerent ligna pro ne-
cessitate sue persone: ergo in recompensatione dicto-
rum sumptuum, debet posse de lignis vendere: vt ibi
dicitur. ꝛ forte intelligitur quod licet vendere tantum,
quod recompenset sumptus vecture lignorum pro
sua necessitate: ꝛ non plus. quia vsuarius debet tantuȝ
habere, quantum sibi de necessitate sufficit, ꝛ nō plus,
quod nota. Et attenta ista ratione, recte idem pos-
set dici de vino ꝛ frumento ꝛ aliis quando essent a lō-
ge quod liceat tantum vendere quod sufficiat ad sum-
ptus pro conductione ad ipsum vsuarium: argu. lege
adigere. §. q̄uis. de iurepa. cogita. ¶ In glosa quoti
dianum. in fine. no. ꝛ signa istam questionem glo. quia
est valde no. Sed posset instari ꝛ queri an possit di-
stingui: vt diximus in duabus causis lucratiuis: vt. l.
meuius. §. duobus. de legatis. ii. ꝛ ibi late Bar. ꝛ di-
stingue. an primo fuerit consecutus rem: ꝛ sic panē, vi
nū, ꝛ alia necessaria: an primo estimationem: cogita.
¶ In glo. vtatur. in fi. nā si proprietarius vult forte
plus qꝛ fundus est, ꝛ plus fructuū affert q̄ sit de neces
sitate dicto vsuario, potest ipse penes se fundum reti
nere ꝛ colere ꝛ fructus colligere: qd ptȝ vt hic est ca-
sus: qꝛ vsuario permittitur q in fundo morari possit
dūmodo nō sit molestus operantibus, dȝ intelligi qn̄
ad petitionē proprietarii operantur: qꝛ si operātur ad
sui petitionē posset etiā eos remouere. secus in vsufru
ctuario quia ipse retinet fundum: ꝛ pro se colit: vt. lege
3 itē si fundum. ff. de vsufru. ¶ † In gl. impedimento.
in fi. dic vt habetur in textu ꝛ in glo. in. l. diuus. §. j. ff.
eo. Est em̄ differentia inter domum, ꝛ fundum: vt ibi
4 notatur. ¶ † In glo. omnia in fine nota ex glos. quod
qui habet seruitutem realem, nō potest eam locare. sȝ
habens seruitutem personalem vt vsumfructum sic:
quia pōt

q² pōt locare τ alr̄ alienare. qđ intellige verū q pōt vēdere:alienare:τ locare τc.s.cōmoditatē suā, nō aūt ipm ius seruitutis. vt.l.necessario.§.si.ff.de pi.et cōmo.rei vēd. Sec⁹ ī simplici vsuario:q² ēt ipsam cōmoditatē vēdere aut locare nō pōt. Pˀrio q² est mere p̄sonalis:ergo est īseparabilis a p̄sona: Scđo q si vsuari⁹ vēderet, posset postea mori fame, arg.l.cū hi.in p̄n.τ p totā.l.ff.de trāsac. Nō p̄nt ergo seruitutes reales alienari:τ est rō ẜm Jo.fab. q² seruitutes p̄diales debenť a re rei:iō cū sine re, esse nō p̄nt:vt.ff.cōia p̄dio.l.i.ergo locari nō p̄nt p se:sed cū ipsa re bn̄ p̄nt locari:cū rem sequātur.ff.de seruitu. te rusti.predi.l.via.§.si fundus. sic dicimus de ascriptis glebe:q² sine gleba non p̄nt alienari, cū gleba vero sic:vt.l.si q̄s inquilinos.in p̄nc.ff.de leg.i.τc.

SVMMARIVM.

1 Vsus, quid est.
2 Habitatio quando relinquitur mulieri, potest secum ducere maritum.
3 Scholaris in domo communi, meretrices ducere non potest.
4 Scholaris inuito socio, meretricem in camera communi habere non potest.
5 Honestas, est vnum de præceptis iustitiæ.
6 Locator domus non poterit expellere scholarem à domo licet ibi habeat meretricem.
7 Scholares multum affectānt mulieres natura sua & proni admodum sunt ad luxuriam.

Item is qui. [a] Habens vsum domus, potest in ea habitare cum marito vel vxore τ familia:τ hospitē recipere ẜ tale ius alteri nō pōt cedere.h.d. No. q ius vsus nō pōt in alium cedi. No. q habēs vsum dom⁹, pōt ēt hospitē recipere:τ sic amicū etiā si recipiat p̄ēsionē:dūmodo vna cū hospite τ non separatim, dictā domū inhabitet:vt.l.ceterū.in p̄n.ff.eo. No. q habēs vsum dom⁹, nō tamen ipse solus potest inhabitare:sed etiā cum personis sine quibus stare non licet:vt vxor cū marito:τ ecōtra:τ cū tota eorū familia facit.l.si stipulat⁹ fuero.ff.de v̄b.

1 oblig. † In gl.i.in fi.quero vidim⁹.s̄.tit.i.in prin. diffinitionē vsusfruct⁹: nūc ergo videamus quid est vsus.τ gl.in.l.i.ff.eo.dicit. Usus est ius vtendi rebus alienis, salua rerū substātia. Ex qua diffinitione glo.infert q vsus nō pōt proprie cōsistere in reb⁹ que solo vsu cōsumunť:sicut nec ɔsistit proprie vsusfructus:q² cōsumēdo τ vtēdo nō saluaretur rerū substātia:vt not.s̄.tit.

2 i.§.constituitur. † In glo.cū marito.ibi.§.mulieri.no.q qn̄ habitatio relinquiť mulieri, pōt mulier secū ducere maritum:τ nō tātū primū, sed etiam quoties trāsiuerit ad scđa vota:lʒ al's si dicať lego cū nupserit intelligať de p̄mis nuptijs post testm̄:vt.l.si ita legatū.ff.de cōdi.τ demō.dic tn̄ vt ibi per Bar.τ Jo.de imol.τ p Bar.in.l.hoc articulo quisquis.cū si.ff.de here.instit.τ dixi in.l.cū stipulamur.de verb.obl. Qđ prestat ar.si testator legat habitationē vnicuiqʒ filiarū cū vidua erit, q si tunc temporis vna est vidua an comprehendatur illa. Et Barto.quem nec Bal.nec Ange.reprobat: tenet q nō:q² verbū erit, habet tractū in futurū.ita dicit Barto.in.l.hoc articulo quisquis.in prin.ff.de here.insti.sed Jmola ibi:τ in.d.l.si ita legatū.tenet cōtrariū si illa que erat vidua tempore testamēti, etiam sit vidua tpe mortis:q² etiā in illa verificantur illa verba:scilicet que vidua erit.facit.l.verbum erit.ff.de verb.sig. Sed de hoc videtur glo.in fi.in cle.i.de conces.prebend.secus dicit ipse si testator dixerit:si nupserit vel si nupta erit, vel si viduabitur:q² cū testator sciat de presenti eā esse viduā, intellexit de noua viduitate τ non de illa quā sciebat. Jstā opi.sequitur Paul.de cast.in.l.cum stipulamur.de ver.oblig. Sed licet credā de iure opinionē Jmo.τ Pauli fore veriorem:in practica, tn̄ vidi opinionem Bar.obseruari cum Bald.τ Ang.sentiāt cum eo. In eadē ibi:oēs recipiet.dic vt socrū τ nurū, τ filios:vt.d.l.ceterū in fi. cū.l.seq. In eadē in fine:τ est ratio vt dicit gl.in ver.vsum.in.l.non aliter

3 ff.eo.quasi testator hoc videať p̄hibuisse, ne inhonestum ducat.qđ not. † Et hoc inducitur ibi per gl.in arg.q scholaris socius.nō potest in domo cōmuni ducere ganeas, id est meretrices:secus si duceret sociū inhonestū:q² a conductore τ sic a socio non pōt prohiberi in domū ducere amicū honestum:q² al's cōmode inhabitari nō potest.ita dicit Bald.in.l.stipulatus fuero. ff. de verborum obli.quod no.tu scholaris.

4 ADNOTATIO. † Scholaris inuito socio, meretricē in camera cōi, hr̄e nō pōt, gl.i.in.l.nō alr̄.de vsu τ habi.in pād.facit tex.in.c.i.de coha.cler.τ mulierū, extra τ p̄bat sanc. Nazari⁹ a Ripa cognominatus in suo tract.de peste.in vlti.p̄te, exordiēti deuenio itaqʒ deo p̄pitio.v̄.sʒ an simul,

5 nu.vij.fo.xxx.col.ij.eo † q² honestas, est vnū de p̄ceptis iustitie. ẜm Phili.

6 Deciū in lege semp in ɔctib⁹.de reg.iur.in pād. † Locator tn̄ dom⁹ nō poterit expellere scholasticū a domo, lʒ ibidē habeat meretricē, eo q² scholares

7 admodū affectāt mulieres natura sua. Bal.i.l.desideriū.C.ōpositi. † Sunt eñ luxuriosi, iō debuisset locator p̄cogitare, τ q nō possint propterea expelli firmat bolonin⁹ ī auf.habita col.añpe.ne filius pro patre.C.τ Ang.i.§.pen. quomodo opor.col.i.in auct. Anto. Caius.

Et inducit iste textus in argumētū:q statuta lʒ sint stricti iuris, tn̄ recipiūt interp̄tationē extēsiuā:qn̄ al's nō p̄nt sortiri effectū:τ ita dicit Barto.τ doc.ēt p tex.in.l.si stipulatus fuero.ff.de ver.obl.qđ no. sicut dicimus in sententia, lʒ sit stricti iuris:vt.l.i.C.si plures vna s̄nia.q lata ɔ p̄ncipalē.mādať

8 executioni ɔ fideiussorē de iudicato soluēdo, sine nouo processu:lʒ in s̄nia fideiussor noīatus nō sit:vt.l.i.τ ibi Bar.ff. iudica.solui. † Scđo facit si cōceditur saluuscōduct⁹ p̄ncipali, an extēdatur ad fideiussorē?q² si nō extēderet nō esset p̄ficu⁹ reo in effectu:de quo p Cy.in.l.ij.de p̄ci.impe.offe.τ p Bar.τ do.in.l.cū filius.§.i.de verbo.oblig. De his plenius scripsi in.d.l.si stipulatus fuero per te.dic vt ibi.

Item is ad quem. Qui habet vsuʒ serui, τ ipse tm̄ vti pōt:τ idē in iumētis:sed si pecoris vsum hʒ solum vtereť impugnandū ad agrū.h.d. No. q licet habitatio domus vni concessa, intelligať etiā oib⁹ de sua familia cōcessa:vt.s̄.§.prori. Tn̄ vsus serui cōcessus vni, debeť tm̄ cōcessio. Not. q vsus serui nullo modo pōt cōcedi:τ sic nō egreditur personā. Not. q qn̄ q̄s hʒ vsum equi, nō pōt alteri cōmodare:vel alteri cedere dcm̄ vsum. No. q habēs vsum pecoris [b] nō pōt vti lacte vel agnis. sed tantūmodo eis vti pōt ad stercorādū agrū suū. In gl.i.ibi aut locare non pōt:dic nec alteri cōcedere vtēdum:vt.d.l.plenū. §.si. Qđ induciť ad q̄ōnē mihi legat⁹ est vsus vni⁹ bouis vt hic in versi.iumēto. An possum si nō habeā alium bouē, ɔiūgere cū boue vicini:vt alteri⁹ dieb⁹ vtamur. iuxta.l.si rē.§.i.de p̄scri.ver. Et vr̄ q nō p.d.iura. Jn ɔtrariū forte pōt dici q si vsuari⁹ nō habet cōmoditatē emēdi aliū bouē, q tūc pōt facere:alr̄ nullā cōmoditatē dicti bouis haberet vsuari⁹.ar.gl.s̄.e.in p̄nc.τ ibi dixi.τ in.l.diu⁹.in p̄n.ff.eo. In gl.late in fin.dic q gl.in.d.§.sed τ si pecoris.tenet opinionē hic relatā, lʒ hic nullā approbet, que cōiter teneť.arg.s̄.eo.in prin. de pomis:oleribus lignis τ stramentis. Ang.

SVMMARIVM.

1 Habitatio relicta, non transit ad hæredem.
2 Relictum habitationis, non finitur per non vsum.

Sed si cui habitatio. [b] Habitatio ē ius distinctū ab vsufructu τ vsu:τ iō eā locare p̄t.h.d. No. q habitatio est ius separatū τ de p se ab vsufructu τ vsu. Et sic qui habet habitationē, nō hʒ vsūfructū nec vsum. Not. q ille cui ɔcessa est habitatio pōt nō solum ipse habitare cum familia vt.s̄.pri.sed ēt potest alteri locare ēt separatim a se:τ sic differt ab vsu:vt.s̄.§.i.τ.l.ceterum.ff.eo. Ex quo not. q habitatio partim capit ab vsuf q² pōt alteri locari: vt.l.arboribus.§.fructuari⁹.ff.de vsufr.τ cū vsu ɔuenit:q² pōt recipere eas p̄sonas q̄s pōt vsurarius.vt.ff.eo. l.si habitatio.in p̄n.τ iō dicit ibi tex.idē pene eē legatuʒ vsus, τ habitationis:ex q̄ dr̄ q̄ddā p̄ticipiū. Ex q̄ ēt īfert q habitatio relicta, nō transit ad heredē:vt.d.l.si

1 habitati.§.ad heredem.ff.eo. † Qđ Bal.ibi inducit ad q̄ōnem. Alicui relicta est habitatio talis dom⁹ vel talis possessio in gaudimētum, an transeat ad heredē, videtur q nō:vt.d.§.ad heredeʒ.tamē Bal.ibi determinat ɔtrium:q² istđ verbū gaudimentū, est modus insertus in fauorē legatarij:τ iō nō restrīgit legatū:vt.ff.de adimē.le.l.libertis q̄s.τ ibi Bart. Non ob d.l.si habitatio.§.i.q² ibi non fuit factum per moduʒ modi:sed per modum limitationis, τ cāe finalis:igiť τc. Qđ no. q² q̄tidie dr̄ per testatores:relinq̄ fundum titio in gaudimentū:q tale legatum τ talis commoditas transit ad heredē:qđ intelligas ver' si dicat in gaudimētū, sec⁹ si dicat vt ipm gaudeat vel vt ipm gaudere possit:q² tūc esset relictū mortale:τ tunc nō trāsiret ad heredē:vt dicit Bald. sed in hoc dubio q² ẜm cōem vsum loquendi, siue dicat vt gaudeat siue dicat in gaudimētum cōiter intelligitur vt ipse cōmoditatē fruēdi habeat:nō aūt q p̄prietas sit relicta:igiť in effectu videť relict⁹ vsusfructus:q cū p̄sona extinguiť

2 s̄.ti.i.§.finitur.cogita. † Tertio aduertas q relictū habitationis, nō finitur per non vsum vel per capitis

[a] Itē is. Jn hoc,§.prosequiť Justi.materiā assignando differentias, inter nudum vsum τ vsumfructum:vñ pone sic casum. Dicit Justiñ.q sicut minus iuris est in nudo vsu rei immobilis qđ in vsufructu:ita min⁹ iuris est in vsu rei immobilis:nam ille qui hʒ nudū vsum in seruo:ipse tātū operibus τ ministerio serui vti pōt:sʒ ad aliū ius suū nullo mō transferre pōt. Itē si pecorū vl' ouiū vsus legat⁹ fuerit, neqʒ lana vti poterit vsuari⁹ nisi ad vsū quotidianuʒ:quia oīa in vsufructu sunt, sed ad stercorādum agrū suuʒ pecorib⁹ vti pōt: Et hec dicuntur vsqʒ ad illū,§.sed si cui τc.

Sʒ si. Hic incipit scđa pars p̄ncipalis isti⁹ tituli in qua sic pone casum. Dñe iam video qb⁹ modis cōstituiť τ finiť vsus ī quo differt vsus ab vsufructu: dicatis mō mihi de habitatione. Ad hoc rñdet. Amice si alicui habitatio legata fuerit:vel alio mō inter viuos constituta, hmōi habitatio: nec vsusfruct⁹ nec vsus intelligiť:sʒ quasi quoddā ius propriū ab vsu et vsufructu separatū vr̄.vnde habētib⁹ habitationē p̄pter reruʒ vtilitatē ẜʒ Marcelli sententiā, nostra cōstitutiōe est p̄missum vt nō soluʒ liceat eis in ea habitare:sed etiaʒ alijs locare:et hec in scđa parte vsqʒ ad illum.§.de seruitutibus.

Hic incipit tertia pars p̄ncipalis:in qua sic pone casum. Dñe iam video qd est vsusfruct⁹, τ vsus, τ habitatio: dicatis mō mihi de hereditate et obligatione:quas similiter cōnumerastis inter res incorporales. Ad hoc respōdet excusando se dicens. Amice hec de seruitutibus et vsufructu, τ vsu, τ habitatione sufficiāt dixisse. naʒ de hereditate obligationis nihil dicem⁹:sed de his in locis cōpetentibus proponemus:τ hoc in tertia parte vsqʒ ad illū.§.exposuimus.

Hic īcipit quarta pars in qua sic pone casum. Dicit Just.cōtinuādo p̄cessum suū exposuim⁹.s̄.in ti.de rerū diuisione vsqʒ hic, qb⁹ modis de iure gētiū dñia rerū nobis acquirūtur:mō videndū est qbus modis a iure ciuili res nobis acquiri possunt:τ hec in quarta τ vltima parte vsqʒ in finem titu.

a ¶ De vsucapionib⁹. Cõtinuatio istius rubrice patet ex pdictis. nam supra tractauit de acquisitione rerum, que fit de iure gentium: hic incipit tractare quibus modis de iure ciuili dominium rerum acquiritur. i. per prescriptionem: idcirco intendit hic tractare de vsucapione ⁊ longi temporis prescriptione: vnde de his dicturus hic subijcit rubricam de vsucapione ⁊c.

b ¶ Jure ciuili.

Ad euidentiam istius tituli, diuidas totũ titulũ in duas partes principales. In prima determinat Justinianus de vsucapione rerum mobiliũ. In scđa parte determinat pncipaliter de pscriptione rerum immobiliũ. Prima pars protenditur vsque ad illum. §. quod autem ad eas res, ibi icipit secũda ⁊ protenditur vsque ad finẽ tituli. Prima pars in qua principaliter tractat đ vsucapione: subdiuiditur in quinque pticulas. In quarum prima corrigit Justinianus ius antiquum: circa vsucaptum et prescriptum. In secunda parte determinat in quib⁹ rebus non habet locum vsucapio vel prescriptio: et hoc propter ipsarum rerum dignitatem. In tertia parte determinat in quibus reb⁹ nõ habeat locum vsucapio vel prescriptio propter vitium earũ rerum, proponẽdo super his regulam generalem. In quarta parte infertur regula. In quinta et vltima parte proponit instantiá contra illationem siue cõclusionẽ factá a regula. Prima pars prime partis principalis protenditur vsque ad illum. §. 1 sed aliquando. ibi incipit secunda. et durat vsque ad illuz. §. furtiue quoque res: ibi incipit tertia pars principalis: et durat vsque ad illuz. §. vñ ⁊ in reb⁹. ibi quarta. et durat vsque ad illum. §. sed tamẽ id aliqñ. ibi qnta ⁊ durat vsque ad scđam partẽ principalẽ: videlicet vsque ad illum. §. quod autem ad eas res.

¶ Pone igitur sic casum, in prima particula prime partis principalis. Dñe intellexi quod vultis corrigere ius antiquum circa vsucapionẽ ⁊ prescriptionem pro Deo dicatis mihi quid ius antiquum in his statuerat? Ad hoc rñdet: amice olim de iure ciuili constitutum erat, vt si aliqs bona fide ab eo qui non erat dominus quẽ tu ipe credebas dñm esse: aliquã rẽ emerit vel ex donatione vel quacũque alia iusta cã, sufficiẽte ad trãslationẽ dñij aliquã rẽ acceperit: si mobilis erat spatio anni vbique ei⁹ dñiũ p vsucapionem acquirebat. ¶ Si vero erat immobilis spatio anni vel biennij tantuz, in Jtalico solo vsucapiebat, eo quod in re immobili bñficiũ vsucapionis vltra soluz italicum nõ extendebatur: ⁊ antiqui sub tanta temporis breuitate, vsucapionẽ cõcludebant: ne dominia rerum in incerto essent: cũ hoc antiquiorib⁹ iurisconsultis placebat: q putabant prefata tpa anni vel biennij de quibus dixim⁹, sufficere ad dominia suarum rerum acquirenda, in aĩo nostro melior sententia recedit. Unde antiquorũ statuta et quo ad cursum tẽporis ⁊ quo ad extensionem beneficij, duximus corrigenda. Sed domine dicatis mihi que ratio mouit vos ad hmõi statutũ antiquorum corrigendũ? Ad hoc respondet. Amice duplici ratione ad hoc moti fuimus. Prima ratio que mouit nos fuit ne videlicet domini, temporis curriculo dominio reruz suarum defraudarentur. Secunda ratio fuit: ne beneficio vsucapionis in re immobili in vno loco tantũ, videlicet in italico solo cõcluderẽt: ⁊ ideo cõstitutionẽ promulgauimus: per quam cõstituim⁹ vt res mobiles p lapsuz triennij: si bona fide et iusto titulo possideantur a possessoribus, vsucapiunt. Jmmobiles vero p lõgi tpis prescriptionem: hoc est per decẽ annos inter presentes: ⁊ viginti inter absentes prescribãtur. Et his duobus modis statuimus (non solum in italia, sed in oĩ terra que nostro imperio gubernatur) dñium rerũ iusto titulo possessionis precedente, acquiri. Et hec dicuntur in prima parte prime partis vsque ad illum. §. sed reditatis

diminutionẽ: vt. d. §. ad heredem. Et sic plenitus differt ab vsufructu ⁊ vsu: vt. d. §. finitur. ⁊ põt esse ratio: quia potest alteri locari: qđ non contingit saltẽ in vsu vt habetur. s. eo. in prin. Ange.

De usucapionibus [a] *Rubrica.*

¶ Hec rubrica continuatur per Jmperatorẽ ad precedentia: vt vidistis. s. titu. proximo. in fi. dic vt ibi in glo. rubrice. dic vt in glo.

SVMMARIVM.

1 Præscriptio rei immobilis fit spacio. x. annorum inter præsentes, &. xx. inter absentes.
2 Habilitas rei, requiritur in præscriptione.
3 Habilitas tituli, requiritur in præscriptione.
4 Præscriptioni, an renuntiari posſit?
5 Possessionis continuatio, qualiter probetur?
6 Tempus longum, quando dicatur?
7 Dominium, per vsucapionem quæritur.

b Jure ciuili. [b] Totus iste titulus diuiditur in nouẽ partes. Naz ponit primo quod ad vsucapionẽ requiritur bona fides ⁊ iustus titulus, ⁊ spatiũ tẽporis. Secũdo quod lz pdicta interueniant, non tamen procedit vsucapio propter naturaz vel vitium rei. Tertio rediẽs ad primã regulam, ponit qualiter in re aliena mobili posset tradens habere bonã fidẽ. Quarto in reb⁹ immobilibus nõ vitio possessis, mala fides autoris nõ nocet successori. Quinto pone casum in quo res furtiua põt vsucapi. Sexto, an res fisci possit vsucapi. Septimo qualis debeat esse res vel titulus. Octauo an possessio autoris, prosit successori. Nono quãto tempore res aliena alienata a fisco vel donata ab imperatore, vsucapitur. Secũda ibi: sed aliquãdo. Tertia ibi: sed tamẽ id. Quarta ibi: quod autẽ. Quinta ibi: aliquãdo. Sexta ibi: res fisci. Septima ibi: nouissime. Octaua ibi: diutina. Nona ibi: edicto. Jtẽ prima subdiuidit. Nam primo ponit ius antiquũ, secundo corrigit: scđa ibi: ⁊ cum. ¶ Et. h. d. hodie res mobilis triẽnio cum titulo ⁊ bona fide vsucapitur. Res vero immobilis decẽ annis inter psentes, ⁊ inter absentes. xx. annis vbique locorum. hoc. d. ¶ Not. quod vsucapio est introducta de iure ciuili: ⁊ est acqsitio de iure ciuili: vt. s. tit. j. in fi. ⁊ est introducta đ iure pub. vt. l. j. ff. e. ¶ No. quod ad vsucapionem parãdã reqritur titulus ⁊ bona fides in accipiente. ¶ Not. quod vsucapio fuit introducta: ne dñia rex essent in incerto. ¶ No. quod nõ debet admitti, vt ita faciliter ⁊ breui tempore domini rebus suis priuentur. ¶ Not. quod bñficium principis, dz esse vniuersale non aũt locale. ¶ Not. regulam qđ quelibet res mobilis, vsucapitur triennio. ¶ No. qđ dicatur tps longũ, quod dicitur per decẽ annos inter presentes ⁊ p. xx. inter absentes. ¶ † Not. quod prescriptio rei immobilis, fit spatio decem annox inter psentes. ⁊. xx. inter absentes. ¶ No. ibi iusta cã possessionis quia sine possessione, non procedit vsucapio. vt lege sine possessione. ff. de vsucapio. ⁊ non tantum reqritur possessio, sed opz quod sit iusta ⁊ non vitiosa. ⁊ per ɔñs non omnis possessio sufficit ad vsucapionez, quod not. facit. l. iuste possidet. ⁊. l. pompo. §. cũ qs. et §. ex facto, cum similibus. ff. de acquiren. poss. ¶ No. ibi dominium rerum ⁊c. quod prescriptione. x. vel. xx. annorum queritur dñium, quod tñ intellige vt in glo. in verbo dñium. Jn glo. qui bona. ibi. l. verius dic. idẽ no. glo. in. l. sup longi. C. de prescrip. lon. temp. ⁊ ibi vide Ange. ⁊ Bald. ⁊ Flo. in. l. emptor. eo. tit. in. l. pe. C. de euic. ⁊ nota plene Bart. in. l. celsus. ff. eod. ⁊ glo. ⁊ Bart. in. l. cõquerebatur. C. vnde vi. ⁊ quia hoc dependet a conscientia prescribentis, stabitur iuramẽto. vt no. gl. in. §. sunt ⁊ alie. ⁊. §. sed ⁊ iste. j. de acti. dic vt ibi dixi. de quo etiã dixi. s. de re. di. §. si quis a nõ dño. dic etiam vt ibi. ⁊ dic scđm Jo. fab. quod hoc est verũ scđm canonistas, si hz titulũ alias nõ extra de in integ. resti. c. cũ venissent. per Jnno. de pscrip. c. vigilanti. ⁊ idez si nõ hz titulũ dũmodo vtatur iure cõi extra de priui. cũ psone. de pscri. c. j. in. vj. ⁊ hoc in reb⁹ corporalib⁹. Jn incorporalibus vero, videtur quod non psumatur: sed quod oporteat pbari bonã fidẽ vt. ff. de itine. actuque priua. l. j. §. ij. ⁊ ibi Bar. dicit quod nõ sufficit pbare vsum q habetur pro titulo, in iuribus incorporalib⁹. l. si qs diuturno. ff. si serui. vẽ. nisi probetur aliquid ppter qđ motus fuerit ad credendum sibi deberi seruitutem: vt. l. j. §. sz si iure. ff. de aqua quot. ⁊ esti. quo probato alteri parti incumbit onus probandi, quod fuerit vsus vi aut clam vel pcario. l. iij. in prin. ⁊. §. j. ff. de itinere actuque priua. de quo in. §. eque. j. de actio. ⁊ ibi dicam. ¶ Jn ea. glo. ibi in alijs cõtractibus in tempore traditionis dic quod speciale est in cõtractu emptionis ⁊ vẽditionis vt ibi duobus tẽporibus exigitur bona fides ppter frequentiam dicti cõtract⁹: vt no. in. l. ij. ff. de vsucap. pro empto. ¶ Jn ea. glo. ibi: nec nocet posterior scientia ⁊c. dic hoc verũ de iure ciuili. vt. l. j. C. de vsucap. trãsfor. secus de iure canonico, quia omni tpe exigitur bona fides. vt. c. fi. ⁊ ibi no. de prescrip. ⁊ in regula possessor male fidei. de reg. iur. in. vj. ¶ Quid si a principio habuit bonam fidem, medio vero tpe malam, postea etiã superueniet bona fides. an de iure canonico sufficiat? ⁊ Jnno. in. d. c. fi. dicit quod sic. quia illa mala fides medio tpe superueniens, cũ in ea nõ pseuerauerit non nocet qđ sequitur Bart. in. l. naturaliter. ff. de vsucap. in ver. item ad vnum ⁊c. ¶ Quid si post bonam fidem incipit dubitare vtrum res fuerit tradentis vel non interrũpat vsucap? ⁊ Jnno. in. d. c. fi. videtur velle quod non. quia verũ est dicere quod lz dubitet, nõ tñ superuenit mala fides quod videtur reqri in. d. c. fi. ita dicit Bar. in. d. l. naturaliter. in versi. qro vtrũ superueniens defectus bone fidei ⁊c. sed Ant. de but. in. d. c. fi. dicit quod lz opi. Jnno. ⁊ Bart. possit defensari a dicto c. male fidei possessor. quia dubius. verum est dicere quod non est male fidei: quia inter bonam ⁊ malam fidem, est dare medium: vt no. in. l. j. C. de acq. pos. ⁊ in. l. iij. §. penul. ff. de acq. pos. tñ non põt defendi a. d. c. fi. dum dicit quod absque bona fide, nulla procedit vsucapio siue pscriptio: ⁊ sic videtur requirere bonã fidẽ. non aũt simpliciter quod sit male fidei: sed dñs Joã. de imo. in. l. naturaliter. in ver. Jtẽ adde dictis Bar. inquantum ⁊c. ⁊ dicit quod in. d. c. fi. non đr continuo requiri bonã fidez: ⁊ ideo a principio sufficit quod sit bone fidei, ex quo ex postfacto nõ efficitur male fidei: ⁊ sic in dubio in hoc casu non videtur correctũ ius ciuile: ⁊ presertim cum necessario nõ includatur ex quo vbo nõ hz ɔscientiam rei aliene. qđ no. quia ppter autoritatẽ opi. Jnn. Bar. ⁊ Jo. de imo. seruaretur in practica, lz in dubio sñia pro saluãda consciẽtia: ⁊ sic pro aĩa, sit amplexãda et ferenda. vt. c. iuuenis. extra de sponsa. Quid si post cõpletam ⁊ perfectã vsucapionẽ vel prescriptionẽ supueniat mala fides, ⁊ scia rei aliene? dicit quod qui prescribit, potest etiam de iure canonico rẽ retinere sine peccato: vt not. extra de prescri. c. vigilanti. ⁊ per gl. ⁊ per Jnno. de iure patrona. c. pastoralis. ¶ Et aduertas quod de iure canoni. (cui standum est in materia peccati. vt not. glo. in. §. penul. j. de gra. ⁊. ff. de gra. l. iurisconsultus. §.) requiritur omni tempore vsque ad momentum perfecte prescriptionis bona fides: vt. d. c. fi. de prescrip. ¶ Jn eadem ibi: secus in petitione he-

reditatis itelligas gl. quo ad hoc, vt cōpetat petitio hereditatis, quasi non sit titul⁹. Sȝ nō secus, si ad vsucapionē ꝛ pscriptionē: q: hereditas nō prescribit: sed res singularis. ꝛ illo casu prescribit actio in triginta annis. vt. C. de pe. here. l. hereditatis petitio. C. in qui. cau. ces. lō. tēpo. prescrip. l. hereditatis. in qua pscriptiōe nō reqrit mala fides etiā ab initio. Sed in casib⁹ in quib⁹ dat hereditatis petitio contra titulo possidentes. dicit Joan. fab. q sufficit bona fides ab initio, quo ad pscriptionem: vt qn̄ res est modico distracta, vel emptor nō comparet, vel emit a fisco. ꝛ tunc eni idē iudicabit de hereditatis petitiōe: sicut i aliȷs actionib⁹ realibus. i. vt tollat. x. annis. vt. l.

2 fi. §. fi. ꝛ ibi gl. ꝛ doct. C. de edic. diui adri. tollē. ¶ †In gl. dn̄s nō erat. requiritur ergo in pscriptiōe, habilitas rei. ita qd̄ si sit res q̄ nō pōt vsucapi, non currit prescriptio: vt est res sacra, vel furtiua. vt. j. e. §. furtiue. sin autē a pncipio res erat pphana. ꝛ habilis ad pscribēdū: ꝛ postea efficiat sacra vl furtiua interrumpit vsucapi. vt. l. pe. ff. de dona. ꝛ l. q vniuersas. ff. de acqui. pos.

3 ꝛ no. Bar. in. l. naturalr. in vl̄. q̄ro, an de defectus rei. ¶ †In glo. alia. in fine. Nota q etiā requirit tituli habilitas. nā ille titulus requirit in pscriptiōe, qui esset sufficiēs ad trāsferēdū dn̄ium. ꝛ ille trāsfert vsucapiēdi cōditionē. vt. l. clauibus. ff. de 3 hen. emp. cō iūcta. l. i. ȷ. iȷ. ꝛ. iiȷ. s. de publ. Si aūt desectus titu. supueniat: an interrumpat vsucapio. ꝛ Bar. in. d. l. naturalr. in ver. quero ergo ꝛc. Cōcludit si extinguat titul⁹, tn̄ dn̄ium (ipso iure) in aliū non trāsfert: ꝛ nō interrumpit vsucapio. vt. l. si hoiem. ff. de vsucap. Si aūt dn̄ium ipso iure trāsfert. Et tunc in piudiciū illi⁹ in quē trāsfert dn̄ium interrumpit prescriptio. vt. l. qsitū. ff. de acqui. re. do. in piudiciū alteri⁹ nō interrumpit. qd̄ patet: q: dat accessio. vt. l. pomponi⁹. §. ꝛ sm lega. C. de acq. pos. sed Ant. ꝛ Imo. in. l. naturalr. circa prin. ɔcludūt: qd̄ qn̄ qs desinit habere titulum, ex eo q: dȝ res reuerti ad suum autorē: vel q: habens titulū, rē transfert ad successorē: ꝛ tunc vsucapio interrumpit imo successor finito tit. vsucapit ad cōmodū autoris, ꝛ econtra. vt. d. l. si hoiem. ꝛ. d. l. pompon⁹. §. cum qs. secus eēt, si ad autorē vel successorē non deberet trāsferri. vt. l. pe. ff. pro donato. ¶ †In gl. ne rerum dn̄a. i fi. dic q iste rōnes q̄ fuerūt introducte, processerūt ppter bonū publicū. vt dicit tex. in. l. i. ff. de vsucap. ¶ Qd̄ facit q per pactū nō pōt renūtiari pscriptioni: q: cū sit introducta p bono publico. ergo nō pōt pacto priuatorū tolli. vt. l. ius publicū. ff. de pactis. vn̄ But. in. l. i. ff. eo. dicit q pscriptioni. x. annorū nō pōt renūtiari: q p indirectum prescribēs haberet malā fidē. ¶ Itē pscriptio. xxx. annoꝝ, cum sit introducta mere principaliter in odiū nō petētis. vt. d. l. si. ꝛ ibi not. C. de edic. diui adri. tollē. ergo nō pōt renuntiari. vt argu. l. tametsi. ff. ad macedo. sin autē esset pscriptio introducta mere in fauorē prescribētis tūc illi pōt renūtiari. vt. l. qd̄ si nolit. §. si quis ita. ff. de edil. edict. ¶ Ex quo infert. q si statuto dicat. q si creditor qui steterit p. x. annos, q nō petierit sibi debitū qd̄ non audiat, q tali statuto, et pscriptioni nō pōt renūtiari. q: fuit introductū in odium nō petētis. ita dicit Bar. in. d. l. i. §. co. ꝛ vide Bar. Bal. ꝛ Imo. in. l. nemo pōt. ff. de leg. i. ¶ Sed q possit renūtiari pscriptiōi in omni ca-

4 su. tenet Dy. in. d. l. nemo pōt. vbi dicit† q pōt p pactū prescriptio interrūpi. l. cū notissimi. C. de prescrip. xxx. annoꝝ. ergo multo magis pōt impediri pacto, ne incipiat. ff. de vsucapi. l. acceptam. ꝛ. l. si a te. ꝛ. l. patre furioso. ff. de his qui sunt sui, vel alie. iur. sed hāc opi. Dy. in pscriptionib⁹ fauorabilib⁹ aut mistis, aut sui natura currentibus, tenēt Bald. ꝛ ang. in. d. l. nemo pōt. per. l. qd̄ si nolit. de edil. edic. §. si quis ita. i versi. sin autē de tēpore. ꝛ p hoc facit gl. in aut. quas actiones. C. de sa. san. eccle. vbi pōt cōcedi ecclesie, q nō currat certi tēporis pscriptio: nō aūt pōt concedi, q in perpetuū nō currat. vt. l. iȷ. cum gl. de concussionib⁹. ꝛ. l. i. ꝛ. l. si mulier. §. i. ff. qd̄ met⁹ cau. vbi dicitur q gestum metu: ptor nullo tēpore ratū habet: tn̄ non includit tps longissimum. l. sicut. ꝛ. l. oēs. C. de prescri. xxx. annoꝝ. ꝛ ideo opi. Bart. pcedit: qn̄ prescriptio odio creditoris inducit. Nec obstat q prescriptio introducta, est ex bono publico q: illud bonū fuit inuentum principaliter in fauorē priuatorum nō ipsius reipublice: ideo pōt renuntiari. vt. l. pactū. cum glo. ff. de pac. sed domin⁹ Joan. in. d. l. nemo. dānat istā rationem: q: ex quo pter vtilitatē publicam dicit introducta: licet principaliter respiciat vtilitatem priuatorū. ꝛ secundario, reipublice non videt renuntiari. vt p3 in falcidia iure isto. vt. l. qd̄ de bonis. §. i. ff. ad leg. fal. Secūdo p3 in tempore instātie. vt. l. properandū. in princ. C. de iudi. Tertio, p3 in pacto de dote, vltrori die reddēda. vt. l. atilicinus. ff. de pact. do. de quo late per Bart. in. l. i. ff. solu. ma. Sed tu aduertas, q: supradicta non est opi. Bal. ꝛ Ange. originaliter: sed fuit vt dixi originaliter opi. Barto. in. d. l. i. ff. e. ꝛ ista est cōmunis opi. nam licet pscriptioni nō possit renuntiari: tamē potest renuntiari exceptioni, talis prescriptionis qsite. ꝛ hoc voluit sentire Bart. in. l. cum notissimi. §. sed ꝛ si quis. C. de prescrip. xxx. an. ꝛ p hoc facit. l. emptor. C. de prescrip. lon. temp. vbi tacite renuntiat: si nō opponat ante sententiā. ¶ Aduertas tn̄, q tale statutū videt q non valeat: videlicet quādo dicit, q si creditor nō petierit debitū intra. xxx. annos, cadat a iure suo: q: p statutū, nō videtur tolli posse ius alteri⁹: secus, si dicat q non audiatur post. x. annos: q: tunc licet p iudicem secularem non audiat: audietur tamē per ecclesiasticum. vt no. Bart. in. l. oēs populi. in. viȷ. col. ff. de iusti. ꝛ iure. ꝛ facit qd̄ no. Barto. in. l. sequitur. §. si viā. circa fi. ff. co. allegat. c. nouit. cū ibi no. de iudi. per Inno. Jo. an. ꝛ doc. ꝛ not. Bar. in extrauagā. ad reprimendū in verbo ꝛ per denuntiatiōe. dic. vt ibi. Secus si statutū dicat q elapsis. x. annis cōtractus presumat fictus, ꝛ simulat⁹. quomā tunc statutū disponit super materia super qua disponere potest: vcȝ super presumptione. vt in. c. afferte. de presump. ꝛ. l. i. §. accedat. C. de rei vxo. acti. ꝛ etiam sup fictione. vt. l. postliminium. ꝛ. l. retro. ff. de ca. ꝛ postli. reuer. ꝛ no. Bar. l. l. si is qui p emptore. ff. e. ¶ Sed tu aduertas in primo statuto, vcȝ quādo in eo dicit q cadat a iure suo. q: imo videt q valeat. q: statutū ꝛ lex ex causa possunt tollere ius vnius, ꝛ dare alteri. vt. l. luci⁹. ff. de euic. ꝛ no. Bar. in proemio. ff. eo. in prin. allegat sing. text. in. l. priuati. ff. qui et a qui. ꝛ. l. venditor. §. si constat. ff. cōia predio. ꝛ ibi Flori. ꝛ Bar. in. l. toties. §. i. ff. de pollicita. ꝛ. l. antiochensium. ff. de priuile. credi. ꝛ in. d. l. oēs populi. ff. de iust. ꝛ iure. Nec etiā secūdo plȝ. qd̄ Bar. dicit q valet statutū, qn̄ statuit, q cōtractus habeat fictus ꝛ simulatus: q: scd̄m Ray. in repetitio. d. l. oēs populi, cōcederet per vnā viā qd̄ per aliā denegaret. naȝ faciliter posset fieri fraus legi: q: statutū ita fingat. igitur ꝛc. facit. l. cum fraus. ff. de legi. ꝛ lex non dubiū. C. de legi. ¶ Unum tamē tene mēti perpetuo sm Bar. in. d. l. nemo pōt. vcȝ q remedium est q interim nō currat aliqua pscriptio: isto modo, vcȝ q licet. x. vel. xxx. annis obligatio vel ex statuto, vel iure cōmuni finiat, vel impediatur, vel obstet exceptio iuxta tert. no. l. obligationū fere. §. placet. de acti. ꝛ obli. Tamē finito dicto tēpore, dicta obligatio cōsensu partiū renascit: et reuiuiscit. vt. l. si cū in annos. ff. qui. mo. vsusfru. amit. qd̄ nunq̄ exeat mentē tuā. ¶ In glo. nobiles. in fi. dic bene facit. l. in seruorū. C. in qui. cau. ces. longi tempo. prescri-

5 ptio. ꝛ qd̄ ibi no. ¶ †In gl. per trienniū. ibi. l. nunq̄. §. i. qualiter aūt pbatur cōtinuatio possessionis. dic q Cy. ꝛ doct. in. l. pe. C. de prescrip. lon. tēp. ꝛ Bar. in. l. celsus. ff. de vsuca. in pe. col. dicunt, q ius presumit cōtinuationem possessiōis: q: qui semel possidet, cum de suo commodo tractetur, si se asserit possidere: semper presumit possidere, nisi ɔ̃riū pbetur. vt. l. siue possidetis. C. de pba. de quo tamē dic. vt late scripsi. j. de acti. §. sic itaq3. in ver. scdo aduertas ad glo. q̄ dicit. vnde in practica satis est q pbet se possidere xj. annis. ꝛ dicat q dicto tpe ꝛ citra, semp possedit: presumitur ita eē. vnde qui vult dicere q nō fuit cōtinuata possessio: dȝ pbare: qd̄ no. ꝛ tene mēti.

ADNOTATIO. Cōtinuatio possessionis an psumat de preterito ad presens ex dictis Bar. l. celsus. de vsucapionibus, in pandectis, colligit q sic. Nam qui semel possedit, cum de suo cōmodo tractat, si se asserit possidere, semper psumit possedisse et possidere, et dicens contrarium tenetur pbare. Barto. in. l. siue possidetis. de pbationibus, quod declarat et limitat, Frāciscus Balbus in repetitiōe dicte legis celsus in quarta parte in ver. iȷ. cōclusio. numero. 6. 7. ꝛ. 8. vt ibi per eum. An. Ca. ¶ Quero ergo, quomodo debet pbari ista cōtinuatio possessionis. dic q prescribēs dȝ articulare, q a tali anno ꝛ mense, ꝛ citra per. x. annos ꝛ vltra possedit, finito tali tempore: ꝛ ita includat tempus ante iudiciū inchoatum: al's interrupta eēt prescriptio. vt in. c. veniens. extra de vsucap. ꝛ. c. licet causam. de pba. ꝛ ibi Jo. an. vel articulet qd̄ possedit a. x. annis et citra. ꝛ p ipsum tēpus vel possedit per. x. annoꝝ spatiū proxime preteritorū: q: dictio p: significat perfectionem temporis. vt. l. v: bana pdia. §. pernoctare. ff. de verbo. signi. Alias autem. licet testes deponerēt q viderunt eū possidere per. x. annos. ꝛ nō cōstarent illi. x. anni, nō probarēt: q: posset esse qd̄ vnus intellexerit de vni⁹ temporis. x. an. ꝛ alius de aliȷs. x. annis. Itē posset esse q intellexerit de illis qui tempore depositionis essent finiti. igitur nō probarēt. q: est pbatio dubia. c. i presentia. extra de pba. ita dicit Bar. in. d. l. celsum. in vlt. col. ¶ In ea. gl. in fi. cōcludē q quedā est pscriptio mere fauorabilis: vt vsucapio triēnij in rebus mobilib⁹, ꝛ se mouentib⁹. vt. s. gl. proxi. ꝛ qd̄ ibi dixi. que causat titulo ꝛ bona fide. ꝛ iusta possessione pscribentis: vt hic. Quedam est prescriptio mista: vt est prescriptio. x. vel. xx. annorū. que causat partim fauore, videlicet titulo, ꝛ bona fide ꝛ iusta possessione pscribentis ꝛ sic partim odio, scilicet negligētie non petentis. Quedā est prescriptio mere odiosa, q̄ tantum causat ex negligentia nō petentis: vt pscriptio. xxx. vel. xl. an. vt. l. si. in fi. ꝛ ibi no. C. de edic. di. adri. tol. ꝛ nota. Dyn. in regula. iȷ. de reg. iur. in. vi. ꝛ

6 Bar. in. d. l. naturaliter. circa prin. ¶ †In gl. lōgū tēpus ibi. §. nō aūt, qn̄ autē dicat longū tps sm diuersas materias: vide gl. ꝛ doc. in. l. j. C. de fidei. ꝛ regulariter dicit officio iudicis. vt. l. si finita. §. nō aūt. ꝛ ibi gl. ꝛ bart. ff. de dam. infec. ¶ In gl. presentes. in fi. Quero, quid in hac materia cōtineat, appellatione prouincie: vt cognoscamus quando dicat inter psentes: ꝛ qn̄ inter absentes. Cy. ꝛ aliȷ in. d. l. fi. C. de prescrip. lon. tēp. dicit scd̄m cōmunē vulgi opinionē: vt Longobardia Tuscia Romādiola ꝛc. vt. l. anniculus. ff. de verb. sig. sed Sali. in. d. l. fi. dicit q in ista materia prescriptiōis, si clericus possideat rē alienā quam asserit se prescripsisse: q tot⁹ archiepiscopatus in quo degit, dicit sua puincia. Verbi gratia: pone q cleric⁹ possideat in Bononia rē immobilem alicuius mutinēsis: certe dicent ambo de eadē puincia. q: sub episcopatu Rauennēsi sub quo ambe pdicte ciuitates subsunt licet sm vulgus, mutina sit in Longobardia: ꝛ bononia in prouincia Romādiole. Et est ratio: q: in curia archiepiscopi ille cleric⁹ pōt conueniri vt. l. oēs qui vbiq3. C. de epis. ꝛ cle. ꝛ sic in eadē puincia sunt ambo: ꝛ coram eodem iudice pnt ambo prescriptionē interrūpere. ꝛ hoc videt cōsyderasse. d. l. fi. Et ideo si clericus Reginus possidet rē immobilē alicui⁹ parmen. lȝ ciuitates sint cōuicine ꝛ sm vulgus in eadē puincia: q: in Longobardia. q: tn̄ non sunt sub eodē archiepatu. q: ciuitas Regij est sub Rauen. ꝛ parma sub Mediolanen. Est dicendū quo ad nostrā materiā, q ambo nō degunt sub eadem puincia: q: sunt sub diuersis archiepiscopatib⁹. Et q: clericus cōueniendus nō est sub cōmuni pside: ꝛ idem diceret, si laicus rē laici possideret. nā tūc si possessor degat sub eodē pside laico, sub q̄ degit ꝛ dn̄s rei in eadē puincia dicent ambo habere domicilium: ꝛ esse inter presentes: secus si nō sub cōi preside. V. g. Mutina ciuitas est de puincia Lōgobardie: ꝛ idē in ciuitate Regij: supponam⁹ q nō regat sub eodē preside: vt sit

Angelus Aretinus super Institu.

a ADDITIO. ¶ Dñiũ directum. Et ꝙ vsucapione dñium directum acquiratur. Sed inducendo vltra Ang. hic hoc probatur: appel. eñ dñiȷ̃, venit directum. l. i. ⁊. ij. si ager vecti. vel emphi. pe. ff. et vsucapio nihil aliud est, ꝙ̃ acquisitio dominij ꝑ ꝯtinuationẽ possessionis, tẽporis lege diffiniti. ita diffinit iuriscon. in. l. iij. de vsuca. ff. vide glo. in cano. ius quiritum. j. di. idem vult tex. i. l. traditionibus. C. de pactis. sic, si vsucapio sit dominij acquisitio: ergo directe.

b ¶ Sed aliquando Hic icipit secũda perticula prime ꝑtis prin. in qua sic pone casum. dñe, iam video qualiter correxistis ius antiquum, circa vsucapionem et ꝓ scriptionem. Nunquid igitur omnes res per tempus a nobis statutũ vsucapi, vel prescribi pñt? ad hoc rñdet ꝙ non: aliqñ eñ propter rerum dignitatẽ vsucapio, vel ꝓscriptio locũ habere nõ poterit veluti si quis bonefidei liberũ hominem, seu rem sacram, vel religiosam possederit. nã hmõi rerum propter dignitatem, vsucapio nullo tẽ 7 pore procedit. vel etiã si quis seruũ a fugitiuũ qui furtũ sui facit, lõgo tpe possederit. et hec dicuntur in secunda ꝑticula vsque ad illum. §. furtiue ⁊c.

c ¶ Furtiue. Hic incipit tertia particula secũde partis princ. i qua sic pone casũ. dñe iã vidi quasdam res que vsucapi vel ꝓscribi non pñt. nũquid sunt adhuc plures que vsucapi vel prescripi nõ pñt? rñ. qð sic, que daʒ eñ res ꝓpter vitiũ coherẽs rei, ĩpedit̃ ꝓscribi, vel vsucapi: nam furtiue res, et que vi expulsiua possesse 1 sunt: etiam si predicto longo tẽpo 2 re bonafide ab aliquo possesse fuerit b vsucapi tamen nõ possunt. Sed domine, q̃ fuit ratio, quare res furtiua et vi possessa, non potest vsucapi? Ad hoc respõdet amice. ratio est: qꝛ ita voluit lex. nam

hodie: quia sub dño marchione Ferrarieñ. sʒ diuerso preside. ideo, si Mutinensis possideat rem aliquã immobilẽ alicuius de Regio, et ibi domiciliũ habẽtis: non dꝛ esse inter pñtes: qꝛ nõ sunt sub cõi ꝓside. nõ ob. ꝙ sunt in eodẽ archiepatu. quia in laicis hoc non cõsyderat̃. ⁊ hãc rõnem ⁊ dr̃iam pñtis glo. in. d. l. fi. q̃ dicit, ꝙ quelibet ciuitas hʒ sua regimina. ideo de qualibet ciuitate iudicandum est hodie: vt oliʒ de qualibet prouincia. Qð dicit Salic. procedere inter laicos: presidẽ ꝓuincie nõ recognoscẽtes. Sed inter clericuʒ ⁊ clericũ, ⁊ laicum dñm, ⁊ clericũ possessorẽ, nihil est immutatum. q̃ oĩa no. facit in aut. de here. ⁊ fal. §. fi. qð no. extra de elec. c. coram dilecto. Et aduertas: prout voluit. d. l. fi. ⁊ ibi Bal. ꝙ absentiã inducim⁹: al's iudicamus a domicilio: nõ aũt a ꝑsona habitãtis. ¶ Ex q̊ infert, ꝙ si heres (ꝯ quem ꝓscribit̃) habitet ĩ prouincia ꝓscribẽtis: si tñ domiciliũ nõ in prouĩcia ꝓscribentis hʒ: sʒ hʒ ĩ alia prouĩcia distĩcta ⁊ separata: nõ ꝓscribitur ꝯ eũ, tanq̃ ꝯ ꝓsentẽ, spatio. x. annorum. qꝛ in hoc articulo, ⁊ ꝓsentes, ⁊ absentes consyderamus, ẜm idẽtitatẽ ⁊ distãtiã domiciliȷ̃ vtriusq̃. vt. d. l. fi. ex quo infert, quod tali absenti sic consyderato, nũ q̃ absenti tãq̃ leso concedit̃ restitutio. ita intelligatur. d. l. fi. Alia absentia consyderatur ratione ꝑsone: vt si pones vtrũq̃ esse eiusdem domiciliȷ̃, vel etiã diuersorum: tñ ꝓpter talem absentiã factã a domicilio per alterũ ipsorum, ex iusta cã petitis contra quẽ prescriptũ est in integrũ resti. ⁊ tũc, restitutio hʒ locum. et de hac absentia loquitur. l. ij. et. l. si ab hostibus. ff. ex qui. cau. ma. ⁊ de ista ratione vide sing. Bart. in. l. j. §. si quis aũt propter. ff. de itine. actuq̃ priua. ⁊ Ang. et Salic. in. d. l. fi. ⁊ glos. singularem in. l. sicut. ff. quemad. ser. amit. ⁊ no. Spe. in ti. de prescrip. §. fi. versi. pone colon⁹. ¶ † In glo. dñia rerum. in fi. No. bene istã gl. q̃ dicit ꝙ ꝑ vsucapionẽ q̃ritur dñiũ directum. [a] sed ꝑ ꝓscriptionẽ. x. vel. xx. annorum, queritur vtile dñiũ. ⁊ in prescriptione. xxx. vl' xl. annorum, si habuit bonã fidẽ et nõ al's. vt no. gl. ⁊ Cy. et Bar. ⁊ aliȷ̃ in aut. nisi tricennalis. C de bo. mater. et Dy. in regula. ij. de reg. iur. in. vj. et barto. i. l. iij. ff. de vsuca. ⁊. l. j. in fi. ff. de aqua plu. arcen. ꝑ illũ tex. de quo vide latissime Sali. in. l. traditionibus. C. de pac. Et ꝙ per prescriptionem q̃ratur vtile dñiũ: voluit etiam Ray. in. d. aut. nisi tricennalis. ⁊ alleg. pro casu. l. si dno. §. iulianus. ff. de iureiurã. Sed ille non est suus tex. sed ipsum alleg. gl. hic. et ista doctrina communiter tenetur. lʒ Bal. in dicta aut. nisi tricennalis. dicat: Aut quis prescribit rem meã me sciẽte ⁊ patiente: ⁊ tũc per dictam ꝓscriptionẽ acquirat directum dñiuʒ. qꝛ videt̃ habere ꝯsensum: iure dñiȷ̃ dicte rei. ⁊ ita intelligatur opiñ. Mar. Aut prescribit, me ignorante: ⁊ acquirit vtile. ⁊ ita ĩtelligat̃ opi. Bal. Et ista consyderatio satis placet. Sed prima est cõis opi. de quo plene per Jo. an. in regula possessor. de reg. iur. in. vj. in. iiȷ̃. arti. ⁊ ibi Pet. de anch. de quo ẽt dixi i. l. si finita. §. iulia. ff. de dã. ĩfec. ¶ In gl. fi. in fi. dic vt dicam in. §. error. j. eo.

SVMMARIVM.

1 Vsucapio, ad hoc vt impediatur, sufficit etiam, quòd quis ciuiliter tantùm possideat.

2 Casus in quibus perditur ciuilis possessio.

b **Sed aliquando.** [b] ¶ Hõ liber, res sacra vl' religiosa, ⁊ seru⁹ fugitiu⁹, nõ põt vsuca. h. d. ¶ Not. ꝙ aliqñ titul⁹, et bona fides, ⁊ possessio, patrocinãt̃ ad vsucapionẽ: qñ res ꝓhibita ẽ vsucapi. ¶ No. ibi tẽpore vllo. ꝯiũcta glo. ꝙ illa ṽba ĩportãt pluralitatẽ diuersorũ tẽporũ. ¶ No. ꝙ seru⁹ fugitiu⁹ ẽt cũ ti. ⁊ bõa fide, nõ ꝑt vsuc. facit. l. j. cũ materia. C. de ser. fugi. ¶ No. ꝙ liber hõ, lʒ retineat̃ bona fide (vt seru⁹) etiã ꝑ. xl. annos: tñ nõ ꝓscribit̃, vt hic. ⁊. l. fi. C. de ꝓscrip. lon. tẽp. q̃ ꝑ lib. dat̃

lex. xij. tabu. et. l. attilia rerum furtiuarum inhibuit vsucapionem: et lex iulia. ⁊ plautia. inhibuit vsucapionẽ rerũ vi possessarum: sed qð diximus rerum furtiuarum, ⁊ vi possessarum, vsucapionẽ per leges supradictas inhibitã esse: non intelligas istã prohibitionem specialem, ideo vt neq̃ ipse fur, neq̃ violentus possessor, vsucapere possit. Nã in huiusmodi furib⁹, et violẽtis possessoribus alia ratione (vcʒ generali) vsucapio non ꝓcedit v cʒ quia mala fide possident, cũ conscientiam rei aliene habeant, idcirco prohibitio specialis ĩ eis nõ erat necessaria. sʒ ideo facta fuit prohibitio specialis vt nec vllus alius, q̃uis bona fides hmõi res furtiuas, et vi possessas emerit, vel in dotẽ acceperit vl' qualibet alia iusta cã eas vsucapere possit et hec cõtinent̃ in tertia particula prime ꝑtis princi. vsq̃ ad illum. §. vñ. Hic ĩcipit quarta pars prime ꝑtis princ. in qua sic pone casuʒ. Domine vos dixistis mihi supra, ꝙ res furtiue ⁊ vi possesse vsucapi nõ possunt: vñ videt̃ ex hoc inferri posse, ꝙ in reb⁹ mobilib⁹ vix possit habere locũ vsucapio. licet aliq̃s bõa fide ⁊ iusto titulo res alienas mobiles possideat qui eñ rẽ alienam mobilem vendiderit: vel quecunq̃ alia iusta causa sine volũtate domini tradiderit eam contrectare inuito domino intelligit̃: et ita furtum eius cõmittit. ⁊ sic videtur ꝙ res furti vitio affecta, vsucapi nõ possit ⁊ hec dicunt̃ in quarta particula ꝑme ꝑtis princi. vsq̃ ad illum. §. Sed tamen ⁊c.

nisi sit ascriptiti⁹. q lʒ sit hõ liber: tñ qꝛ est ascriptus glebe: põt vna cum fundo prescribi. vt. l. cum satis. §. cũ aũt. C. de agri. ⁊ censi. lib. xi. ¶ In gl. sacram. in fi. dic ẜm Jo. fab. hec non videt̃ bona fallentia: qꝛ si desinit esse sacra: nihil tũc agitur de prescriptione rei sacre. Et aduertas, ꝙ id qð dꝛ, intelligitur de tali re sacra, q̃ in nullius bonis, vel dñio eccl'ie ꝓscribi põt: vt in aut. quas actiones. cum ibi not. C. de sacrosanc. ec. sed ꝑ. xl. annos prescribatur. ⁊ vide not. ff. de mor. infer. al's de relig. l. loca. ¶ In gl. fugitiuum ibi. l. j. dic. ⁊ est rõ. vt ibi. vcʒ, ne fuga seruorum, dñis suis ex 1 quacunq̃ causa possit esse damnosa. ¶ † In ea. ibi. non currit prescriptio possidenti. No. et tene menti. ꝙ ad impediendũ vsucapionem, sufficit etiã ꝙ quis ciuiliter tñ possideat. qñ alius (q̃uis titulũ, ⁊ bonã fidẽ, ⁊ possessionẽ naturalem habeat) tñ prescribit ꝯ dñm, qui etiã ciuiliter tãtũmodo possidet: facit. l. clã possidere. §. q ad nundinas. ⁊ no. in. l. j. in princ. ff. de acqui. pos. cõiuncto eo qð no. ꝑ gl. ⁊ doc. in. l. iij. §. ex cõtrario. ff. de acqui. pos. ⁊ in. l. j. C. de ser. fugiti. ⁊. l. q fundũ. §. seru⁹. ff. ꝓ empto. Qñq̃ sola ciuilis possessio, est apta ad vsucapionẽ parandã: vt. l. q fundũ. in prin. ⁊ ibi gl. ⁊ Bart. ergo multo fortius dʒ potẽs eẽ ad vsucapionẽ, cõtra se impediendã. ar. l. patre furioso. de his q sunt sui vel alie. iur. Ac etiã ciuilis possessio est apta nata ad acquisitionẽ fructuũ vt no. gl. Dy. Bar. ⁊ doc. in. d. l. iij. §. ecõtrario. ff. de acq. pos. ⁊ videt̃ tex. ĩ. l. q scit. §. alieno. ff. de vsuris. ¶ Tertio qui hʒ ciuilẽ põt intẽtare vti possidẽtis: ne turbetur ab eo q hʒ naturalẽ: vel etiã põt agere interdicto vñ vi, vl' interdicto qð vi, aut clã, vel ꝑcario a dicto possessore ciuiliter. vt no. gl. ⁊ Bar. ⁊ doc. in. d. l. clã possidere. §. fi. cũ. l. seq. de acq. po. ¶ Quarto, qð habẽs ciuilem, põt cõueniri, ⁊ agere rei vẽ. vt no. glo. in. d. l. clã. §. fi. cũ. l. seq. ⁊ gl. Barto. ⁊ doc. in. l. põponi⁹. §. si is qui ꝑcario. co. titu. cõiuncta. l. officiũ. ff. de rei ven.
2 ¶ † In ea. gl. in fi. No. duos casus ĩ quib⁹ perdit̃ ciuilis possessio in seruo fugitiuo: vcʒ qñ ab alio occupatus seru⁹, qñ diu stetit. ¶ Adde ꝙ gl. i. l. si is qui. §. si seruus. ff. eo. dĩt qð iste scðs casus nõ ꝓcedit: quatuor cõcurrentib⁹ vcʒ qñ gerit se ꝑ libero. item si diu gessit pro libero: itẽ bona fide: itẽ qð paratus sit subire iudicium liberale. Sed gl. in. l. qð aũt. ff. de libe. cã videt̃ velle ẜm vnã solutionẽ. Aut gessit se ꝑ libero bona fide ⁊ tũc statim dñs est priuat⁹ possessione. secus si mala fide. qꝛ tunc requirit̃ ꝙ diu moratus fuerit. Et hoc sequit̃ Inn. in. c. de seruorum. extra de ser. nõ ordi. Sed ꝑma opi. est verior: vcʒ ꝙ siue bona fide: siue mala fide, seru⁹ se ꝑ libero gerat: nunq̃ dñs ꝑdat possessionem: nisi post. x. annos: qꝛ tunc elapsis. x. annis, presumit̃ obliuio. ⁊ ideo causat̃ extũc qð desinit possidere. vt no. gl. ⁊ doct. in. l. j. C. de ser. fugi. ⁊ in. l. si id. in ꝑn. ff. de acq. pos. ⁊ ĩ. l. qð aũt. j. eo. ⁊ ibi dicã. Et istã opi. sequit̃ Bar. ⁊ Jo. de imo. ĩ. l. j. §. ꝑ seruũ. ff. de acq. pos. facit qð habet̃ in. l. iij. §. si seru⁹ quẽ. eo. ti. ⁊c.

SVMMARIVM.

1 Vendens rem alienam mobilem scienter committit furtum.

2 Vitiũ reale est furtum, & vis expulsiua, & ablatiua.

3 Excipi an posit de vitio autoris: contra successorem in iudicio agentem.

c **Furtiuæ.** [c] Res furtiua, vl' vi expulsiua possessa non põt vsucapi, vl' ꝓscribi, ẽt ꝑ bonefidei possessorẽ, ⁊ emptorẽ. Et vendẽs rẽ alterius, sciẽter, cõmittit furtũ. h. d. ¶ No. ꝙ nõ tñ in libero hoĩe ⁊ aliȷ̃s reb⁹. s. pri. §. cõtẽtis, cũ titulo, ⁊ bona fide, ⁊ longa possessiõe nõ ꝓcedit vsucapio. sʒ nec etiã in re furtiua, vel vi ablata. ¶ No. ibi inhibet, ꝙ lex ꝓhibet rẽ furtiuã, vel vi ablatã vsuca. ⁊ sic lex restitit vsucapiõi. ¶ No. ꝙ lʒ fur vel raptor possideat: tamẽ dicunt̃ mala fide possidere, ⁊ cũ vitio. ¶ Not. ꝙ emptor

q emptor bōa fide, a fure, vł raptore ⁊ sic q hz autorē vitiosum nō pscribit.
1 ¶ †Not. q eo ipso q qs rem alienā mobilē sciēter vēdit, cōmittit furtū. ⁊ p
consequēs, afficit vitio furtiuitatis. vt no. in. l. vitia. ff. de acq. pos. ⁊ iō effici
tur in vsucapibilis. ¶ In gl. qđ vi. in fi. no. illā legē. si vi vł metu. q dñs fa
cta emptione de voluntate dñi lz coacta tñ pscribit. ʒ. l. sequit. §. lana. ff. eo.
Sed dic, qđ etiā dñs pscribit iuri qđ sibi deficit. vt ibi no. p glo. ⁊ doc. ⁊ sic
nō prescribit dño qr dñs est: sed iuri qđ sibi deficit. ¶ In gl. predicta in fi.
a nō tantū ab emptore. xxx. annis pscribit: sz etiā ab ipso raptore: vt. d. l. oēs[a]
qđ verum de iure ciuili. de iure vero canonico nō pscriberet in eternū: qr est
male fidei: vt. c. fin. de prescrip. sed emptor ab eo q fuit bonefidei prescribit
xxx. annis. vt in aut. malefidei. de pscrip. lon. tēp. de intellectu illius aut. de
multiplici illi⁹ limitatione vide q plene scripsi. j. de actio. §. sed isto. in ver.
qro ab extra cū supra vidim⁹. dic oīno vt ibi ⁊. j. dicā in isto. §. in glo. cōpe
tunt. ¶ In gl. possunt. ī fi. dic vt plene no. ⁊ ibi plene dicā. vbi meli⁹ cadit.
¶ In gl. vi possessarū. in fi. no. hñ illū. §. q ad hoc vt res efficiat vitio rea-
lis violētie opz vt duo cōcurrāt ī violētum: vidz q expellat vi ⁊ ipse in-
tret possessionē. si aūt alius bona fide intret possessionem lz possessor fuerit
ab alio deiectus p violētiam: nō afficit res vitio violentie. ¶ Et aduertas
ibi: q dicto vitio violētie res afficit etiā si ille qui fuit expulsus erat etiā p-
do ⁊ violator ⁊ nō dñs rei: qr rem violētia commissa in re ⁊ nō in psona cō
syderamus. facit. l. j. §. si vi amit. cū ibi no. in gl. ⁊ per Bart. ff. de vi ⁊ vi ar-
ma. qđ no. ¶ In gl. alia rōne. in fi. dic ad cōtrariū. q si rō generalis ⁊ spe-
cialis a lege pcedunt: tñ hz locū iste tex. secus si gñalis a lege ⁊ specialis ab
hoie: qr tunc agit p specialē. vt in cōtrario. ¶ In gl. vñ. ⁊ in rebus ibi q ex
2 delicto nascunt. §. j. dic vt ibi dicā. ¶ †In gl. cōpetunt ibi. l. pōponi⁹. §. fin.
dic q vitium reale est furtū: et vis expulsiua ⁊ ablatiua vt hic nō compulsi
ua. vt. l. ij. C. qđ metus cau. ⁊. l. j. C. e. Itē res data presidi. vt. l. pe. ff. ad legē
iuli. repe. quasi reale est ⁊ t qñ potius fauore psone q rei impedit vsucapio.
vt in rebus pupilli. vt. ff. de acq. rerū domi. l. bone fidei. ⁊ in re fisci. vt. j. eo. §.
fisci. precariū aūt dicit vitiū psonale: qr hz scientiā rei aliene. iō non vsuca-
pit. vt. ff. de publica. l. quecūqz. §. j. Idem in clādestina possessione. l. furtū.
§. fi. cū. l. seq. ff. eodē. vitiū aūt litigiosi dicit quasi reale. vt. l. j. C. de prescrip.
lon. tēpo. vitia aūt psonalia sunt dolus: mala fides sciētia rei aliene. ita dicit
gl. ⁊ doc. in. l. vitia. C. de acquir. pos. ⁊ gl. Bar. Ang. ⁊ alij in. l. pomponi⁹. §.
cū quis. ff. de acq. pos. ¶ Quero ergo viso q sunt realia ⁊ q personalia vi-
tia. Videamus, an ⁊ que noceāt successoribus ⁊ quib⁹. Et dic q si est vitiū
reale: ita res sit vitio affecta: tunc etiā singulari successori nocet. vt hic si ve
ro sit vitium psonale distingue an sit successor singularis. Et tunc aut vult
vti accessione sui autoris ⁊ ei nocet. vt. l. pomponi⁹. §. j. ⁊. §. fi. de acqui. pos.
Aut non vult vti tali adminiculo, sz vult incipere vsucapionē a se. Et etiā
de iure antiquo et nō pōt. vt, an vitium. ⁊ qđ ibi no. ff. de diuer. ⁊ tēp. pscri-
ptio. hodie non pōt. vt. C. eo. tit. aut. male fidei. de cuius intellectu statim di
cam. aut est successor vniuersalis: ⁊ tūc siue sit de suis. vt. l. in suis. de libe. ⁊
postbu. siue extraneus ei nocet. vt. l. fin. C. de vsuca. p herede. ⁊ maxime ho-
3 die. vt. d. aut. male fidei. ¶ †Quero an de vitio autoris possit excipi cōtra
successorem in iudicio agentē dic. aut est vniuersalis: ⁊ pōt: qr est eadem p-
sona cū defuncto. aut est singularis: ⁊ tunc, aut hz causam lucratiuā vel qua
si: ⁊ nocet: aut onerosam ⁊ tūc si vtit adminiculo sui autoris ei nocet. aut nō
vtitur: ⁊ tūc aut res reuersa est ad dolosum et nocet ⁊ excipi pōt. aut nō est
ad eum reuersa: ⁊ nō nocet. vt. l. apud celsum. §. de autori. ⁊. §. si quis. ⁊. §. li-
centia. ⁊ ibi Bar. ff. de exceptione do. de quo p glo. in. d. l. vitia. ⁊ ibi Dy. et
Barto. ⁊ doct. ⁊ Imo. in. l. doli. ff. de noua. de quo dic vt dicā. j. de excep. in
prin. ¶ In eadē gl. in fi. dic, q dicta aut. male fidei. ⁊ dict⁹. §. rursus. ī aut.
vt spon. larg. vñ sumitur, hz locū in pscriptione: nō aūt in vsucapione rerū
mobilium ⁊ sic nō est extendenda. ita cōiter dicit p Bar. in. d. l. pomponi⁹.
§. cū quis. ff. de acqui. pos. sz Irnerius qui fecit dictā aut. male fidei. posuit
etiam de vsucapione qđ ibi Sali. p plures rōnes pbat. dic vt ibi. ¶ Scđo
loquit qñ verus dñs rei prescribēde est ignorās: ergo nō haberent locū co
sciente. dic vt ibi per Bar. ⁊ Sali. ¶ Tertio loquit in primo emptore qui
emit a malefidei possessore. Non aūt loquit de scđo emptore mediato. ⁊ sic
illa aut. istam materiā pscriptiōis determinat: ⁊ non corrigit. ita dt Bart.
in. d. §. cum qs. et docto. in. d. aut. malefidei. ¶ Quarto illa aut. loquitur in
prescriptione longi tēpo. sz non longissimi qđ apparet: qr ipsemet male fi-
dei possessori non nocet mala fides sua ad pscriptionez longissimi tēporis.
¶ Quinto, illa aut. hz locū in alienatiōe voluntaria: secus in necessaria. vt
no. in. l. pomponi⁹. §. si iussu. ¶ Sexto dicit Bart. i. l. rē q nobis. ff. de acq.
pos. in ver. sed volendo sustinere gl. ⁊ Inn. q sicut ille qui hz causam a ma-
le fidei possessore tñ nō prescribit. ita nec hz publicianā. vt. l. cum q. in pnc.
ff. de publi. et de hoc est gl. ī. d. l. cū q. §. ptor. ⁊. §. in hac. in fi. de pub. Sz hoc
est falsum. vt no. Bal. ⁊ Ang. i. d. l. cū q. §. ptor. ff. de publi. et no. Ja. ⁊ Cy.
ī. d. aut. male fidei. ⁊ no. Bal. in. l. ancille. C. đ fur. ⁊ dic vt dicā. j. de actio. §.
sz iste. in v. qro ab ex vidim⁹. s. ¶ Septimo, Ange. i. l. q rē. ff. eo. dt qđ illa
aut. dz itelligi de habēte causam ab eo q habebat malā fidē a pncipio pos-
sessionis. Sec⁹, si postea superuenisset mala fides: p gl. i. l. itē si res. de alie.
iudi. mu, causa fac. Et est rō: qr đ iure nřo mala fides superueniēs nō nocet
ipsi male fidei possessori. multominus alteri. ¶ Octauo qro obligo tibi oīa
mea bona postea sciēter alieno fundum. an emptor poterit prescribere con
tra creditorem. ⁊ dicit Ange. q sic. qr illa aut. hz locum in pscriptiōe dñij:
non aūt pignoris. ¶ Nono nō hz locū qñ tractat solūmodo de acquisitio
ne fructuum: qr ibi loqmur tātūmodo de acquisitiōe rei. ita no. doc. in. l. vi
tia. ⁊ ibi Flori. C. de acqui. pos. ¶ Decimo nō habet
locum vbi ad prescriptionē sufficit bona fides sine ti
tulo. vt in seruitutib⁹. vt. l. si qs diuturno. ff. si ser. ven
di. ita vult Jo. an. in. c. j. de prescrip. in. vj. ¶ Unde-
cimo non hz locum nisi in pscribente actionem qr in
illo nō loquit: ita dicit ibi Jac. ⁊ Cy. ¶ Duodeci-
mo illa aūt, solūmodo hz locum qñ agit de mala fide
vera: ⁊ non de ficta: ⁊ ideo vbi agitur de mala fide pre
sumpta cōtra veritatem nihil innouat. vide Bald. et
Ang. ⁊ qđ ibi habet in. d. l. eum qui. §. ait pretor. ⁊. §.
publiciana. de publi. que oīa no.

a ❋ ADDITIO. ¶ Dicta. l. oēs. Adde ea q no. in. l. sicut. e. ti. ⁊ vide gl.
in. l. fi. C. vnde vi. ⁊ ea que no. in. l. ij. ff. qđ metus causa.

b ¶ Sed tamē id. Hic incipit quinta pars prime partis pncipalis in qua
sic pone casum. dicit Justini. q q̃uis superiori ratiōe videbat qđ res mo-
biles vsucapi non pñt: posset tñ aliquando res se aliter habere. Nā si apud
defunctum aliqua
res erat deposita,
aut ipsi defuncto
cōmodata, vel lo-
cata quē heres in
eius hereditate re
periēs crediderit
de bonis heredita
rijs esse, ⁊ hmōi rē
alicui bōa fide acci
pienti vendiderit:
aut donauerit aut
dotis nomine de-
derit. aut quolibet
alio iusto titulo
sufficiente, ad dñij
translationē citra
diderit in his casi
bus nō est dubiū
quin ille qui hu-
iusmodi rem bona
fide acceperit, eam
vsucapere possit:
qr in pdictis casi-
b⁹ huiusmodi res
mobiles ab here-
de bona fide ⁊ iu-
sto titulo tradita,
vitio furti non est
affecta. heres enī q
huiusmodi rē tan-
q̃ suam bona fide
alienauit furtū nō
commisit ⁊ non so
lum ī predictis ca
sibus hz locū vsu-
capio: sz etiam in
alio casu. Nam si
vsufructuarius an
cille crediderit par
tum eius vsumfr.
esse, ⁊ idcirco par-
tum ancille credēs
esse suum alicui bo
na fide ementi ven
diderit: iste fru-
ctuarius furtū nō
cōmittit ⁊ hoc se-
cundum illā regu
lam generalē, qua
cauetur furtum si-
ne affectu furandi
non committi. et
nō solum his mo
dis sed ⁊ alijs mul
tis modis potest
accipere. vt cū qs
rem alienā mobi-
lem sine vitio fur-
ti in alium trāsfe-
rat. et ita efficiat,
vt a bōe fidei pos.
vsucapi possit. et
hoc dicunt ī quin
ta particula pme
partis principa-
lis vsqz ad illum
§. qđ autez ad eas
res ⁊c.

SVMMARIVM.

1 Error iuris excusat à furto.
2 Quelibet leuis excusatio, etiā iniusta, excusat à dolo.
3 Mala fides defūncti nocet heredi siue heres velit vti accessione defuncti, siue velit præscriptionē inchoare.
4 Eò quia hæres est obligatus exonerare conscientiam defuncti.
5 Hec conclusio non procedit in quatuor casibus secundūm Baldum.
6 Quid sit mala fides. & nu. 7.
8 Mala fides quomodo probetur.
9 Vicinus presumitur scire facta vicinij.
10 Mala fides defuncti: in persona heredis purgatur.

b Sed tamen id. [b]Heres alienādo rem
alienam inuentā in he-
reditate nō cōmittit furtum: ⁊ in ea pcedit vsucapio
idem in fructuario ancille alienante partū ipsius quē
ad se spectare putabat. h. d. ¶ Not. q error in facto:
qr putabat rem depositā penes defunctū fore heredi
tariam: excusat a furto. ⁊ p cōsequens facit q res nō
afficiatur vitio furtiuitatis ⁊ qđ accipiēs eā ex quo-
libet cōtractu lucratiuo: vel oneroso pio vel non pio,
vsucapit. ¶ Not. q alienans rem alienam bona fide
1 possessam non cōmittit furtū. ¶ †No. in versi. itē si
ille. q error iuris excusat a furto: lz error iuris nō sit
excusabilis: imo punibilis. vt. l. late. ⁊. l. lata. ff. de vb.
sig. et est ratio vt hic dicit qr furtū sine dolo nō com
2 mittitur † ⁊ qlibet leuis excusatio etiā iniusta excusat
a dolo. vt. l. j. in fi. ff. de abig. ⁊. l. plagij. la. ij. cum glos.
C. de plagiarijs. ⁊ no. Bar. in. l. iuste. in fi. ff. de acqui.
pos. ⁊ in. l. penul. ff. de adul. et. l. j. §. j. ff. si quis. test. lib.
esse iussus fue. et est text. in. l. igitur. §. j. ff. de libe. cau.
igitur ⁊c. ¶ No. q error iuris in tradēte nō impedit
vsucapionem in accipiente bona fide. ¶ In gl. acci-
pienti ibi q est falsum. ⁊ q hic tenet glo. fortifica per
plures leges. ⁊ primo p legē primā ⁊ per gl. ī. l. nihil.
C. pro here. q est verū de iure ciuili. scđm Dy. sz con
trarium verum est de equitate canonica. vt no. Dy.
in. c. possessor male fidei. in penul. q. extra de reg. iur.
in. vj. et Bart. in. d. l. cū heres. ff. de diuer. ⁊ tēp. pscri.
dicit q heres pōt pscribere nō obstante mala fide de
functi si heres velit incohoare pscriptionē in psonam
sui. Et etiam hoc sequit Bal. in. l. eū qui. §. in hac. ff.
de pub. ⁊ Joan. de imol. in. l. qui sequitur. §. si heres.
ff. eo. ⁊ Raph. in. l. pōponi⁹. §. j. de acq. pos. ⁊ ibi dixi.
3 ❋ ADNOTATIO. †Cōis opinio firmat cō-
tra dinū īdistincte q mala fides defuncti nocet here
di siue heres velit vti accessione defuncti siue velit p-
4 scriptionē incohoare in psona sua † eo qr heres est obli
gatus exonerare cōscientiam defuncti. c. fi. extra de se
pul. butrius: Panor. ⁊ felinus in. c. si diligēti. extra
de foro compe. ⁊ in hāc sententiam iuit alex. ꝯsil. 84.
col. j. vol. primo. ad idē cōsi. quarto. videretur. col. fi. ⁊
consi. 89. viso puncto. col. iij. ac. cōsi. 213. viso. col. pe.
libro. ij. et Roma. cōsi. 201. p decisione ⁊ panor. con-
si. 9. nitor in psenti, et hāc ēt exclamat cōmunē balb⁹
de prescrip. in. ij. parte tertie. versi. breuiter nume. 12. et
in ver. sed propterea. eodē numero circa finē dicit ab
hac opinione tanq̃ communi nō esse recedēdū iudi-

a ¶ Qd autē. Hic incipit secūda pars principalis: quā ob euidentiorem iuuenū doctrinam, diuidas in sex particulas: ⁊ plana est. In quarum prima particula, ponit exemplum de prescriptione rerum immobiliū: qn̄ locum h3. in secunda particula, determinat qualiter debeat intelligi regula de rebus furtiuis, et vi possessis. In tertia particula, determinat de quibusdam rebus, q̃ propter eorum priuilegiū vsucapi non possunt. In q̃rta particula ponit regulā generalē: qn̄ locū h3 p̃scriptio, vel vsucapio. In quinta particula, determinat d̓ tempore vsucapionis, vel prescriptionis inter predecessorē, et ei⁹ successorem ↄtinuando. In sexta et vltia pte, determinat d̓ quibusdā specialib⁹ p̃scriptiōib⁹, que h̄nt locū qn̄ fisc⁹ vēdidit rē alienā: vt suam. Pone igitur sic casum. In prima particula scd̓e partis pri cipalis. Dn̄e, vos posuistis mihi multa exēpla de vsucapio. rerū mobiliū. sed dicatis mihi qn̄ locū h3 vsucapio rerū īmobiliū. Ad hoc respōdet, q ad p̃scriptionem earū rerū q̃ solo continent, expeditius ita procedit vsucapio: vt si qs sine vi nact⁹ fuerit possessionem alicui⁹ fundi vacātis: qd pōt varijs modis cōtingere. aut vc3 propter absentiam dn̄i: aut propter eius negligētiā: aut dn̄s fundi sine successore decesserit: l3 ip̄e qui occupauit, mala fide possideat: cū intelligat se alienum fundū occupasse, si tamē ali bōa fide accipiē ti hmōi fundum tradiderit: poterit ille cui traditur prescribere: et hoc ideo: q2 huiusmodi fund⁹ non vr̄ vitio affectus: cū ille qui fundum acceperit, neq3 furtiuum, neq3 possessum accepisse intelligatur: ex quo iste fund⁹ non sit furtiu⁹, pater tali rōne: q2 rei immobilis furtū fieri nō possit. abolita est em̄ quorundam veterum sententia, qui putabāt totius fundi, vel partis ipsius, furtum posse cōmitti. patet igitur, q cum hmōi fundus non sit furtiuus, nec etiam vi possessus, prescribi possit. principalibus em̄ constitutionibus prospectum est: ne alicui eo⁊ qui res mobiles bona fide possidēt longa et indubitata possessione, auferri debeat: et hec in prima particula scd̓e partis principalis: vsq3 ad illum. §. aliquando ⁊c.

¶ Aliquando. Hic incipit scd̓a particula secūde partis p̄ncipalis in qua sic pone casū. dn̄e, vos dixistis mihi supra q res furtiue et vi possesse vsucapi n̄ pn̄t. nūqd h̄ gn̄aliter est verū: q res semel furtiua, ⁊ semel vi possessa, nūq̄ possit vsucapi. Ad hoc rn̄det q nō. nam res quōdā furtiua vel vi possessa aliqn̄ vsucapibilis efficit: veluti si postea reuersa fuerit in dn̄i potestatem: tūc em̄ purgato vitio qd vsucapionem eius impediebat, bene poterit vsucapio eius procedere. et hec dicunt vsq3 ad illū §. res fisci.

ADDITIO.

¶ Ad man⁹ dn̄i dic, idē ē si reuertatur in potestatē quasi domini: puta, tutoris, curatoris, vl̓ alteri⁹ administratoris. l. iiij. §. quod autem. ff. e. ti.

5 cando ⁊ ↄsulendo † q ibidē numero limitat hāc ↄclusionē nō p̄cedere, i quatuor casib⁹ ibidē p eūdē no-
6 tatis vbi d̓t opinionē3 dini ⁊ sequaciū p̄cedere ⁊ ita intelligo aretinū hic q dinū sequit qd est notādū † s3 qd est mala fides, ad quod rn̄deo, qd est cōsciētia seu sciētia rei aliene in ca. virgo. 33. q. 2. et notauit panor. in. c. cōsultationib⁹. extra de iure patrona. ⁊ Balbus
7 in. l. celsus. i. iij. pte. col. penul. nu. 21. † ⁊ est duplex, vera ⁊ p̄pria qn̄ qs scit rē esse alienā ⁊ fictā qn̄ ex psona sui autoris quis p̄sumit esse in mala fide. Balbus d̓
8 p̄scrip. in. ij. pte tertie ptis ver. tertio q̃ro. nu. p̄mo † p bat aūt mala fides possessoris, si fuerit sibi denūtiatum. itē si corā testib⁹ dixerit se scire rē esse alienā, tertio, si fama erat in vicinia ⁊ ip̄e erat vicinus bar. in. l. celsus. ver. s3 q̃liter. nu. 18. de vsuca. in pand. ⁊ quo ad vltimū cōsuluit. card. cōsi. 38. p̄mo rōnes. col. j. dicēs q fama ⁊ cōis opinio, seu notoriū malā fidē inducūt
9 quod no. † nā vicinus p̄sumit scire facta vicini. c. q̃pto extra de p̄sumptionibus qd declara, et limita vt per scribē. post Bart. in. l. p̄ma de reb. cred. in pand. ⁊ ibi dixi. Anto. Caius. ¶ Aduertas tn̄ q l3 heres possit inchoare p̄scriptionē in psonam suā, ⁊ vsucapere tn̄ tenet exonerare ↄsciētiā defuncti: ⁊ trahere animū ipsius defuncti de peccato. ⁊ sic rē restituere. ita dicit singulariter ant. de bu. in. c. si diligēti. de p̄scri. ⁊ Jo. de imo. in. c. si. in. iij. col. e. ti. ¶ In ea. gl. in si. dic plenius qn̄ h3 locū pro herede. vt not. gl. plene in rub. ff. pro herede. ¶ In glo. itē non cōmittit. in fi. dic tu: q prodest error iuris, ad p̄scribēdū ipsi errāti. vt. l. contraria. s3 alij sic. vt hic. ⁊ est rō. q2 res non est furtiua. ergo vsucapibilis. ita d̓t Bar. in. l. pōt plurib⁹. ff. eo.
10 ¶ Ex quo infert q in psona † heredis, purgat mala fides defuncti. ¶ Sed q̃rit ibi Bart. qd si ciuitas vl̓ collegiū occupauit aliquā rē mala fide qn̄ hec mala fides purgat. Et rn̄. q mortuis omnib⁹ his qui a principio sciuerūt. arg. d. l. pōt. ⁊ no. extra de iure patro. c. cura pastoralis. q ppetuo no. Et materia erroris iuris vel facti, an impediat vsucapionē, vide tex. ⁊ glo. ⁊ Bar. in. l. si vir. ff. p donato.

SVMMARIVM.

1 Furtum, in rebus soli committi non potest.
2 Ad hoc vt perdatur possessio requiritur. q fuerit negligens per tempus arbitrio iudicis.
3 Res vacans, an efficiatur furtiua.

a Quod autem. [a] ¶ Malefidei possessor, transfert in bone fidei possessorē, rē nō vi possessam cum vsucapiēdi cōditione. itē in rebus soli nō cōmittit furtum: s3 illi q possidet cū titulo ⁊ bona fide, principalib⁹ cōstitutionibus subuenit. h. d. ¶ Not. q qn̄q3 possessio fundi pōt esse vacās: vel p̄pter absentiā vel p̄pter negligētiā: vel p̄pter iniuriā dn̄i vel ēt si sine herede decesserit. ¶ No. q qs pōt ingredi (etiā sciēter) rē alienā ⁊ tn̄ nō efficit vitiosa, vt si ē res vacua. ¶ No. q itrās possessionem mala fide, tn̄ si sine violentia: vt q2 erat vacans trāsfert in accipiētē, vsucapiēdi cōditionem.
1 ¶ † No. q furtū nō pōt cōmitti in reb⁹ soli. ¶ No. q leges p̄hibent aliquē priuari sua antiqua possessione: qd intellige, vn̄ possedit titulo ⁊ bona fide, vt. s̄. e. in p̄n. Itē hoc verū, si res erat vsucapibilis. vt. s̄. e. §. sed aliqn̄. Itē q non sit res furtiua, vel vi abrepta. vt. s̄. e. §. furtiue. ¶ In gl. vacātis i fi. adde. l. ij. §. vacuam. cū. l. seq. ⁊ qd ibi no. ff. de actio. emp. ¶ In gl.
2 p absentiā. ibi dūmodo longū sit. ¶ No. gl. † ad hoc em̄ vt perdat possessio, requirit q fuerit negligens p tp̄s arbitrio iudicis, dūmodo nō sit in iure: ⁊ sit lōgū ⁊ obliuionē inducat. sed gl. Cy. ⁊ vltramō. in. l. j. C. de ser. fugi, d̓t simpliciter de. x. annis. ⁊ idē gl. i. l. si id qd in prin. ff. de acq. pos. d̓t q si nescis te possidere ex lōginquitate tp̄is, sed ex obliuione. Sed gl. i. d. l. furtū. §. j, intelligit q longū tp̄s d3 ḟm q iudici videbit, p qd obliuio inducat. non aūt longū. x. vel. xx. anno⁊. ⁊ sic vides q varie loquunt gl. ⁊ vide gl. i. l. cū querebatur. C. vn̄ vi. ⁊ i. l. l3. C. de acq. pos. d̓t qn̄q3 scio naturalem possessionē meā vacantē, occupatā p aliū si ne- b
gligo p modicū tp̄s: perdo ciuilē. q2 videor suspicari me posse repelli. argu. l. qd meo. in fi. ibi si vero. ⁊. l. q̃uis. ff. de acq. pos. facit. l. iij. §. cū igitur. cum ibi no. ff. d̓ vi ⁊ vi arma. Si v̓o ignoro ab alio occupatā: vl̓ scio vacātē. Tūc aduerte, qn̄ qs negligit naturalem, tāta negligētia q quasi res perit ex hac negligentia. tūc pdit etiā ciuilē possessionē3 ex sola negligētia. d. §. si forte. Qn̄q3 nō adhibet tātā negligētiā, q quasi tota res perijt. sed solūmodo nō vadit ad eādē. ⁊ tūc nō pdit ciuilē: nisi ex cursu lōgi tp̄is. ex quo obliuio inducit: vt. d. l. si id qd. cū glo. ⁊ hāc opinionē in hoc articulo sequit Ang. i. d. §. si forte. sed Raph. totū reliqt in arbitrio iudicātis, qui ex facti q̃litate debet dictā negligētiā cōsyderare. ar. l. volūtatē. C. d̓ fideicō. De quib⁹ cōiecturis habet in. l. fulcini⁹. §. quid sit latitare. ff. ex qui. cau. i pos. eat. et in. l. apud celsū. ff. de doli excepti. Et hoc vr̄ tenere Inno. i. c. querelā3. extra de elec. ⁊ per ↄn̄s poterit arbitrari longū et etiā min⁹. nam absurdum videt ḟm eū: cū in pdēdo dominiū, sufficiat negligētia decē anno⁊. vt. l. fi. C. de lon. tēp. p̄scrip. qd tātū tp̄s in pdendo possessionē q̃ est vtilis requirat. vt. l. si re3 aliquā. ff. de acquir. pos. et facili⁹ pditur. vt. l. si de vi. §. differētia. e. tit. Et sic etiā decē anni sufficiunt: qd placet etiā Jo. de imo. i d. §. forte. licet etiā aliud addit: vc3 q forte nō eēt inconueniēs, si arbitraret q per bienniū perdat: qm̄ tēpore antiquo, dominiū qd est maius pdebat. vt. s̄. eo. in prin. Ac etiā qui a tāto tempore i tributarijs, ⁊ dn̄iū, ⁊ possessio perdebat. vt. l. qui agros. C. de cōmu. agro deser. lib. xj. igit ⁊c. ⁊ hoc magis pl3 mihi. dic vt ibi p Imo. ¶ In gl. lōga possessiōe ibi presumit hodie talis possessio violēta. Sed gl. i. d. l. cū que- c
rebat. d̓t q hoc est verū quo ad penā inuasoris nō q res efficiat vitiosa. ⁊ hoc sequit ibi Cy. ⁊ cōmuniter doc. sed ibi Bar. d̓t aliter. saluādo ambas gl. vc3 cu3 etiā illa lex equiparet p̄uisionē illius. l. ad actionem
3 furti. ¶ † An autem res vacās efficiatur furtiua leges volūt q si res nunq̄ a dn̄o fuit possessa: vt q2 hereditaria tunc in ea nō cōmittit furtū. vt. l. hereditaria. ff. de furtis. si v̓o a dn̄o fuit possessa: l3 tēpore cōtrectationis nō possidebat, tūc cōmittit furtū. vt. s̄. de rerū diuisi. §. si. ⁊ ibi dixi. ita in proposito si res immobilis fuit occupata, que tn̄ antea fuerat possessa p dn̄iū efficit vitiosa vitio quasi violentie. ⁊ ita intelligat. d. l. cū querebat. ⁊ glos. hic. secus si a dn̄o nunq̄ fuerit possessa ⁊ ita intelligat. gl. ⁊ ibi qd multum mihi placet. ¶ In eadē glos. ibi ab vtraq3 parte, dic vt dix.. gl. ⁊ ibi dixi. s̄. eo. §. furtiue. in fi. ⁊c.

SVMMARIVM.

1 Res surrepta vsufructuario an posit præscribi.

b Aliquando. [b] ¶ Furtiua ⁊ vi possessa pn̄t vsucapi, vitio purgato. h. d. ¶ No. modū purgandi vitiū furtiuitatis vc3 q
c res reuertat ad man⁹ domini. [c] ¶ No q remota causa impeditiua remouet impedimētū, ⁊ eius effectus. ¶ In gl. dn̄i. i fi. Dic idē not. gl. in. d. §. si rem. s3 ibi Bar. d̓t cōtrariū qm̄ qs nō pōt obligare rē aliena3. ff. de pig. actio. l. aliena res. in prin. ¶ Unde d̓t aut q̃rit an si res pignorata surrepta a dn̄o possit vsucapi. i. sit effecta vsucapibilis respectu p̄prietatis. ⁊ d̓t q sic: qn̄ reuersa est in dn̄i potestatē. vt. d. §. si rem pignori. aut q̃rit an sit effecta vsucapibilis respectu iuris qd h3 creditor i ea: ⁊ dico q nō. sed ego credo q gl. sit v̓a. q2 res aliena pōt pignorari cū volūtate dn̄i vt. d. l. si aliena res, ⁊ hoc vult gl. in. l. cū sit p̄batum. C. de vsu. p emp. Et ibi gl. distinguit aut debitor rē alienā obligat de dn̄i voluntate, aut suā. Si alienā: ⁊ ipse

ipſe debitor ſurripiat: q: diſtrahit: tūc nō pōt vſucapi, niſi reddeat in ptāte creditoris. vt. l. fi. ff. pro ſocio. Si autē debitor obligauit rē ꝓpriam ⁊ ſurripiat eā tunc cōmittit furtū: ⁊ dat̃ ꝯ eū actio furti: tñ pōt res vſucapi. vt. ff. de furt. l. cū heres. §. j. ⁊. d. l. ſequit̃. §. ſi rē. Si aūt extraneus ſurripiat rē creditori a dño obligatā, tunc nō vſucapit̃, niſi in dñi poteſtatē reuertat̃. vt. d.
1 l. ſequit̃. vt dt Cy. in. d. l. cum ſit ꝓbatū. ¶ † Quid ſi res ſurrepta eſt vſufructuario. Dic, ꝙ ad p̄ſcribēdū ꝓprietatē, requirit̃ ꝙ redeat in poteſtatē dñi: quo ad p̄ſcribēdū ius vſuſfructꝰ, requirit̃ ꝙ redeat in ptatē vſufructuarij. vt. l. inter oēs. §. hec actio. ff. de furtis. ¶ Quid ſi ſurrepta fuit bone fidei emptori? dic, ꝙ eſt neceſſe ꝙ nō in dictū emptorē, ſ; in dñi ptātē redeat. vt eſt caſus ſm intellectū gl. in. d. l. cū ſit probatū. qd no. ita dt Bar. in. d. §. ſi rem. ⁊ ibi gl. recolligit, ꝙ qñq; fit furtū, ⁊ oritur actio furti, ⁊ res efficit̃ furtiua. vt. s. eo. §. furtiue. Quādoq; fit furtū ⁊ res efficit̃ furtiua: non tñ orit̃ actio furti. vt. j. de obliga. q̄ ex delicto. §. hi. qñq; res nō efficit̃ furtiua, ⁊ committitur furtū: ⁊ dat̃ actio furti. vt. d. §. ſi rē. cui adde ꝙ qñq; h; locū actio non tñ fit furtū: nec res efficitur furtiua. vt. l. ſi qs ſeruo. C. de furtis. Qñq; furtum fit: nō tñ efficit̃ res furtiua: nec orit̃ actio furti ſi filius ſurripit rem aduentitij peculij. vt. l. ſerui ⁊ filij. ff. de fur. d quo ꝑ Cy. i. d. l. j. C. de ſer. fug. ⁊ per Bart. in. §. ſi rē. ¶ In gl. reuerſa ibi. ff. de fur. l. ꝗuis. dic ⁊. ff. eo. l. ſequit̃. §. tunc in poteſtate dñi ⁊c. Et de iſta ficta reuerſione in ptāte dñi. vide gl. ⁊ doc. in. l. ſi abducta. C. de fur. in v̊bo reuertat̃. ¶ In ea. gl. in fi. dic ꝙ requirit̃ ꝙ ēt ſit reuerſa tāq; poſſeſſio rei ſue. Ex quo ſequit̃ ꝙ ſi dñs ꝑ vim ex iteruallo pꝰ furtū ei factū abſtuliſſet: ꝙ tūc poſſet ab eo iuſte auferri ꝑ. l. ſi qs i tātā. C. vñ vi. ⁊. ff. d vi ⁊ vi ar. ſi qs a me. ⁊ ibi no. ſi dicā rē ſibi ſubtractā ñ emiſſe: vt alienā ñ pt tūc vſucapi. vt no. i. d. §. tūc i ptāte. dic vt ibi ⁊c.

SVMMARIVM.

a
1 Res fiſci. [a] ¶ † Res fiſci vſucapi nō pñt ante tñ ꝙ fiſco denūtiate fuerint, vſucapiunt̃. h. d. ¶ Not. fiſcu; habere priuilegium, ꝙ res ſua nō vſucapiat̃. ¶ Nota, ꝙ l; res debeat incorporari i fiſcū, tñ non h; priuilegiū ꝯ p̄ſcriptionē anteq; res ſit fiſco denūtiata. ¶ No. ꝙ denuntiatione facta in fiſcū: tūc fiſcus incipit habere ius. ¶ In glo. nō pōt ibi: ne rei domi. vel tem. dic ꝙ imo illa eſt ꝯtraria: q: ibi dr, ꝙ nullo tpe. ſed reſpōde, qd ibi ſpālem caſum obtinet. vt ibi no. ¶ In eadē gl. ibi de ſacroſan. eccle. l. fi. dic vt ibi plene no. ꝑ gl. et doc. ⁊ vide Dy. i. c. poſſeſſor. de reg. iur. in. vj. ¶ In eadē ibi. ff. de via publi. l. viā. dic vt ibi ꝑ Cyn. ⁊ doc. in. l. j. C. de quadriē. p̄ſcrip. vel latiꝰ ſm Bart. i. l. ꝗuis. ff. eo. et in. l. i oībꝰ. ff. de diuer. ⁊ tēpo. p̄ſcri. aut q̄ris de rebꝰ imperatoris, vel de rebus in patrimonio fiſci incorporatis: ⁊ preſcribuntur ſpatio. xxx. annorum. vt. l. oēs. C. de preſcrip. xxx. annorū. fallit in q̄tuor caſibꝰ poſitis in. l. fi. C. de ſacroſan. eccle. et C. de fundis patri. l. penul. ⁊. l. fi. ⁊ ibi vide bar. omnino. ⁊ de iſto vide. l. oēs. C. de preſcrip. xxx. anno. aut loquimur de rebꝰ incorporalibꝰ in fiſcū. ⁊ tūc ſi ſunt delata in fiſcū ꝓpter vectigal nō ſolutū. ⁊ ſufficit quadriēniū. vt. l. ij. C. de vectigal. ⁊ cōmiſ. aut ſunt delata ꝑꝑ aliquā cauſam. ⁊ tūc aut ſunt nuntiata fiſco, ⁊ ſpatio q̄tuor annoꝝ p̄ſcribunt̃. vt. l. iter q̄tuor. ff. de diuer. ⁊ tēp. preſcrip. ⁊. l. j. §. diuꝰ. ⁊ ibi Bar. ff. de iure fiſci. aut nō ſunt nūtiata fiſco. ⁊ tūc ſi poſſidet titulo. ⁊ tūc ſufficit. x. vel. xx. an. ſpatiū. vt. d. l. ꝗuis. ff. e. aut poſſidet ſine titulo. ⁊ tūc nō ſufficit. x. vl'. xx. anno. ſpatiū. vt. d. l. in oibꝰ. Adde ꝙ iuribꝰ cōcernētibꝰ ſtatutū imperij, vl' ſuperioritatē, vel ēt tributoꝝ p̄ſtationem, nō currit p̄ſcriptio tpis cuiuſcūq;. vt. C. d p̄ſcri. xxx. vel. xl. annoꝝ. l. cōperit. ⁊ ꝙ ibi no. gl. ⁊ doc. exēplū de p̄ſcrip. c. cū ex officij. ⁊. c. cū nō liceat. niſi tāto tpe cuiꝰ initij nō exiſtit memoria in ꝯtrariū. vt. l. j. §. fi. ⁊ ibi Bar. ⁊ Ang. ⁊ Imo. ff. de aqua plu. ar. ⁊. l. hoc iure. §. ductꝰ aq̄. ff. de aqua q̊. ⁊ eſti. Et qd nō p̄ſcribat̃ iuri nō ſoluēdi tributa, vel ēt debita, canonē, vl' cenſum de rebꝰ fiſci, vel tēporū, ēt ſi ſcriptū fuerit, ꝙ canonē nō ſoluat. eſt caſus no.
2 in. d. l. fi. ⁊ ibi Bart. C. de fun. pa. lib. xj. ¶ † An aūt iuri colligēdi pedagia p̄ſcribat̃ ꝯ imperiū. ⁊ qūo. ⁊ quāto tpe. vide Bar. in. l. ſi publicanꝰ. §. j. ⁊ ibi Ang. ⁊ doct. ff. de pub. ⁊ an iuriſdictio merū ⁊ miſtū imperium p̄ſcribat̃: et quomodo. dic vt ibi per Bar. ⁊ doc. in. d. l. j. ff. de aqua plu. ar.
3 ✻ ADNOTATIO. An † et qñ iura principis p̄ſcribant̃ vel iura eccleſie ſedere, diſtincte determinauit Nicolaꝰ Boeri in deciſionibꝰ ſuis au-
4 reis queſt. 264. col. 17. nu. 19. et ſequētibꝰ. itē † addo quod ius petēdi ſupplemētū legitime triginta annoꝝ ſpatio, p̄ſcribit̃, ſcd; angelū in. l. papinianꝰ. §. ſi cōditioni. de inofficioſo teſtō, in pādectis, ad idē Bal. cōſi. 20. exordiēte, ſi pecunia in fine. volumi. 2. ⁊ Paulꝰ a Caſtro cōſi. 123. dubia de quibꝰ. volumine p̄mo. hāc exclamat eſſe cōmunē, ⁊ hāc opinionē approbat balbꝰ de p̄ſcriptionibꝰ, in q̄rta pte q̄rte ptis p̄ncipalis, q̄ſtione. 23. ⁊ hāc dt communiorē Ludouicus boeriꝰ in deciſionibꝰ ſuis aureis q̄ſtiōe. 250. exordiēte vtrum iuri agēdi, v̊ſiculo tñ alia. nu. 3. pte. 2. idē dicēdū, quo ad ius petēdi legitimā, vt nō p̄ſcribat̃ minori tpe triginta annorum. angelꝰ in dicto. §. ſi cōditioni, baldus, Salice. ⁊
5 paulus a caſtro i. l. ſi qs filium. de inofficioſo teſtō † ⁊ vtrū ius legitime ⁊ trebellianice tranſmittat̃ ad here-
7 des ēt extraneos † ⁊ q̄ forma ſit petēda legitima, decicidit boerius, i p̄fata q̄ſtiōe. 25. nu. 6. ⁊. 7. An. Caius.
8 ¶ † Quid in rebꝰ ciuitatis: dic ꝙ regulariter requirunt̃ cētū anni ad p̄ſcribendū. vt. l. fi. C. de ſa. ſan. eccl'. exceptis ibi illis q̄tuor caſibꝰ. ⁊ idē tenēt doct. ibi in alijs ciuitatibꝰ, ꝗ rome. Et idē eſt in rebꝰ caſtroꝝ, et villarum. vt voluit Bart. in. d. l. fi. ibi. Et id puto, ꝙ iſta lex h; locū. ⁊ hoc ſequit̃ ibi Bal. q: reſpublica, ⁊ eccleſia equiparant̃. vt ibi. ⁊ vide oīno gl. ⁊ Bart. i. l. ſi finita. C. ex qui. cau. maio. l; gl. aliter dicat i. l. ſi finita. §. ſi de vecti. ff. de dā. infec. ⁊ ibi bar. ang. ⁊ Imo. ⁊ ſic gl. q̄ Bar. vident̃ ſibijpſis ꝯtrariari. ſ; Lud. in. d. §. fi. de vectigalibus vr̃ velle cōcordare has opinio. Nā aut loquimur in bñficialibꝰ, ⁊ ꝯprehēdunt̃ caſtra ⁊ gaudēt bñficio ciuitatis. ita intelligit̃ gl. i. l. res publica. ⁊ dictū Bart. in. d. l. fi. S; in hoc, ego dubito ꝑ id qd no. Bart. in. l. maritꝰ. §. le. iu. ff. de adu. in fi. vbi videt̃ velle ꝙ ea q̄ cōceſſa ſunt in bñficiū ciuitatis et ciuibus, nō comprehēdāt ciues ex p̄uilegio. Solu. dt Lud. aut loquimur in p̄uilegijs, vel exorbitantibꝰ. ⁊ tunc cōceſſum ciuitati, nō extēdit̃ ad caſtrū. ita intelligat̃ gl. ⁊ Bar. in. d. §. ſi de vectigalibꝰ. niſi ille eſſent de continētibꝰ edificijs. vt arg. l. cui pacto. cū gloſ. de ſeruis exportā. ⁊ ſic lex q ex vico. ad municipa. intelligitur ſm Lud. in bñficijs. Tu addas. c. ſi ciuitas. de ſen. excō. in. vj. ⁊ qd ibi doc. ⁊ gl. ⁊ bar. ⁊ doc. i. l. ex ea. de poſtu. ⁊ qd elegāter voluit Bar. i. d. l. ſi finita. hoc edic. ff. de dā. infect. in fi. ⁊ an ſtatutū ciuitatis habeat locū in caſtris, ⁊ villis ſibi ſubditis. vide Bar. i. l. ij.
9 ff. de ver. ſig. ¶ † Quid in rebꝰ eccleſie. cōclude ꝙ in in caſibꝰ qbus p̄ſcribit̃ ꝯ priuatū, ſpatio. x. vel. xx. anno. ꝯ eccleſiā p̄ſcribit̃. xl. ¶ Sed ꝯ eccleſiā romanā, p̄ſcribit̃ ſpatio centū annoꝝ ⁊ nō minꝰ. ꝙ eſt verū in rebꝰ immobilibꝰ: ſ; i rebꝰ mobilibꝰ, currit p̄ſcriptio triū annoꝝ. vt in p̄uatis. vt in. d. l. fi. ⁊ aut̃. quas actiones. ibi poſita. Et l; ꝯ eccleſiā ad p̄ſcribendū dñium rei immobilis requirant̃. xl. anni: tñ ad excludendam publicianā cōpetentē eccl'ie ꝓ re aliena quā bona fide emerat: ſufficit curſus tpis, q ſufficeret ꝯ p̄uatū. vt not. Bart. in. d. §. ſi de vectigalibꝰ. in v̊ſi. opp. de. l. ſi ſponſus. ⁊ idē voluit Bal. i. l. ſi naūt. §. ſi duobꝰ. ff. de pub. Aduertas tñ: ꝙ ſi p̄latus vēdat rē eccleſie ꝯ iuris ſolēnitatē bonefidei emptori: toto tpe illiꝰ p̄lati, nō incipiet emptor p̄ſcribere ꝯ eccleſiam: ſ; incipiet tpe ſucceſſoris. vt no. dt Bar. in. l. q fundū. §. ſi tutori. in fi. ff. pro emp. ¶ In glo. ibi. vt. ff. de via publi. l. viā. in hoc cōclude, ꝙ vſui publicarū rerū nullo tpe p̄ſcribit̃: q: eſt q̄dam facultas inducta gratia publice vtilitatis ꝯ quā nō p̄ſcribit̃, ēt ſpatio cētū annoꝝ. vt
10 no. gl. in. l. viā. ff. de via pub. ¶ † In ea. gl. ibi, itē res pupilli. dic, ꝙ in rebꝰ pupilli nō currit vſucapio: do nec durat pupillaris etas. vt. d. l. bonefidei. niſi vſucapio fuiſſet incepta cū maiore: q: tūc cōtinuat̃ ꝯ minorē: l; poſſet reſtitui. non ex clauſula de minoribꝰ: ſed ex clauſula, ſi q̄ iuſta cā mihi eſſe vr̃. ita dt bar. ⁊ bal. i. d. l. emilius. ff. de minoribꝰ. ⁊ Bar. ⁊ Bal. ⁊ Sali. i l. ij. C. ſi aduer. vē. pi. ⁊ no. bart. ⁊ ang. Raph. ⁊ Imo. in. l. cū filiꝰ. §. in hac. ff. de v̊. ob. q: no. vt ſcias practicare. q: ſi intētares reſtōnē ex titu. de mi. ſuccūberes. q: illō nō cōpetit niſi cū minore aliqd geſtū ſit. vt. l. j. ff. de mino. ⁊ facit. d. l. emiliꝰ. ⁊. l. ēt. §. j. ⁊ ibi Bar. ff. de mino. Fallit i p̄ſcriptione lōgiſſimi tpis q̄ l; inceperit ꝯ maiorē: dormit tñ toto tpe pupillaris etatis. vt. l. ſicut. C. de p̄ſcri. xxx. anno. Si aūt pupillꝰ nō ſuā ſ; alienā rem vēderet tūc p̄ſtat vſucapiēdi ꝯditionē. vt. l. ij. §. ſi a pupillo. ff. ꝑ empto. ⁊ dic vt ibi no. bart. ⁊ oīno vide. l. ſi. cū ibi no. ꝑ gl. Cy. ⁊ Bar. ⁊ oēs doct.
11 C. in q. cau. in integ. reſt. nō eſt neceſſa. ¶ † In ea. gl. ibi. itē res filij in rebꝰ aduētitijs filijfa. ꝯclude, ꝙ non currit p̄ſcriptio dū eſt i ptāte p̄ris. vt hic i gl. ſ; poſtꝗ eſt ſui iuris: tūc icipit currere p̄ſcriptio. xxx. anno. ꝯ filiū. vt. l. j. i fi. C. de bo. mater. S; ſi filiꝰ primꝰ poſſet agere, vt q: p̄r remiſit vſumfructū. ⁊ ſic p̄r non h; adminiſtrationē: tūc in talibꝰ bonis currit p̄ſcriptio ꝯ filiū. ſicut in caſtrēſibꝰ, vel q̄ſi. vt. l. recte. in fi. ex qbꝰ cau. ma. Et ita aduertas ꝙ l; nō poſſit p̄ſcribi ꝯ filiū

a ¶ Res fiſci. Hic incipit tertia pticula ſcdē ptis p̄ncipalis. ¶ No. ꝙ. §. iſte diſtinguit inter res acquiſitas iam: et res in poſterū acquirendas fiſco: nā l; res iam acquiſite fiſco vſucapi non poſſint: ſecus tamē in acquirēdis. Pone igit̃ ſic caſum. Dñe, vos poſuiſtis exemplū d quibuſdam rebus q̄ vſucapi nō poſſunt: nūquid ſunt plures in quibus non habet locum vſucapio, vl' p̄ſcriptio? reſpondet ꝙ ſic. res enī fiſci noſtri vſucapi non poſſunt: ⁊ hoc eſt verum i rebꝰ fiſco acquiſitis: ſ; ſecus eſt in acquirendis nā papi. ſcribit qd ſi hōe fidei emptor de bonis vacantibus, ⁊ nondum fiſco denūtiatis ad quā rem emerit: et eandē bona fide ſibi traditā acceperit poterit tamen eam rem beneficio vſucapionis acquirere: ⁊ h idē diuꝰ pius, ⁊ diuus ſeuerus ⁊ antoninꝰ reſcripſerunt: ⁊ hec i tertia parte ſecunde partis principalis dicūtur vſq; ad illum. §. nouiſſime ⁊c.

a ¶ Nouissime. Hic incipit quarta pticula scđe partis pncipalis. in qua sic pone casum. Dñe iam posuistis mihi exēplū qñ hz locum vsucap. vel pre scrip. sed (p deo) dicatis mihi regulā generalē, p quam possim cognosce re generaliter, qñ locū poterit habere vsuca. vel pscri. Ad hoc respōdet im perator. amice, scire debes gñaliter rē talē eē debere, vt in se vitiū nō habeat ad hoc q possset a bonefidei emptore vel ab eo q ex alia quacunq cā iusta possidet, vsucapi vel pscribi possit. Sed dñe iā video q res dz carere vi tio ad hoc qđ pos sit vsucapi. sz nun qd sufficit ad vsu capionē qđ posses sor errore decept⁹ credat se iusto tit. possidere rē quaz sine titulo possidet veluti, si p errorez credat se titulo do natiōis, vl' emptio nis possidere? re spōdet q nō error em falsę causę vsu capionē nō parit. veluti si qs cū rem non emerit, eam se emisse existimans quasi titulo pos sideat emptionis. vel cū res donata nō fuerit: qsi titu. donatiōis se pos sidere existimet. nā i his casib⁹: cū in veritate titul⁹ deficiat, vsucapio pcedere non pote rit. ꝛ hec dicuntur vsque ad illum. §. diutina ꝛc.

b ¶ Diutina. hic incipit quinta ps scđe ptis pncipa lis. i qua sic pone casum. dñe, Titi⁹ pater me⁹ posside bat alienū fundū, quē emerat a non dño p octo annos cōtinuos inter p sentes: et postea de cessit Titi⁹ pater meus ꝛ ego ei suc cessi, ꝛ eundē fun dum inter psentes per biennium cōti nuum, vel ēt p triēniū sine omni interruptiōe possedi. ꝛ ita tps pscriptiōis a Titio prē meo incboatū cōpleui. sz veniēs postea verus dñs cepit eūdē fundū a me vendicare: ꝛ ego obieci exceptionē pscriptiōis: ipse replicauit p scriptionem p mortē patris mei esse interruptam. Dñe dicatis mihi si ope huiusmodi replicatiōis possit exceptionē pscriptiōis elidere: ꝛ p cōsequēs i rei vendicatiōe obtinere? Rñdet q nō: nā diutina possessio q prodesse ce perat defuncto heredi succedenti de iure ciuili et etiā bonorū possori de iu re ptorio succedēti continuat nec per mortē ipsius defuncti interrumpitur quis ipse heres vl' bonorū possessor sciētiam habeat rei aliene ꝛ hoc est ve rum qñ defunctus iustū habuit initiū: secus est in casu cōuerso. nā si ipse de functus iustū initiū non habuit possessio ei⁹ heredi vel bone fidei possesso ri bonā fidē habenti pdesse nō pōt. q nostra cōstitutio nō solum in prescri ptionib⁹, sz etiā in vsucapionib⁹ obseruari constituit: vt vcz inter defunctū et eius successorem tpa continent: ꝛ hec non solū locū habent in eo q succe dit in titulo vniuersali: sz etiā q in titulo singulari succedit. Nā inter empto rem et venditorē tpa debere continuari diuus seuerus ꝛ antonin⁹ rescripse runt. et hec dicuntur vsq ad illum. §. edicto ꝛc.

¶ Nota q cōsyderam⁹ initiū possessiōis in psonā sui defuncti: q si fuit vi tiosa in personā sui, erit etiam vitiosa in personā heredis: lz heres fuerit bo nefidei, ꝛ ecōtra, si fuerit iusta i psonā defuncti, q erat bone fidei, censet etiā

dū est in patria potestate. vñ vr posse pscribi ꝯ pris ꝯmoditatē in vsufruc. ar. not. in. l. male agit. C. de p scrip. xxx. anno. sm Jo. de pla. h. ¶ In ea. gl. ibi: itē res data psidi. dic. ꝛ est rō: q est vitiū reale. vt no. gl. in. l. vitia. C. de acq. pos. ¶ In ea. gl. ibi: itē fund⁹ do talis. dic q est verū: nisi vsucapio esset incboata: añq esset dotalis. vt. l. si fundū. ff. de fun. dota. ꝛ aduertas, q talis alienatiōis phibitio, est inducta i fauorē mu lieris. sz i piudiciū alienātis valet. vt. l. cū vir. ꝛ ibi gl. ꝛ Bar. ff. e. ¶ In ea. gl. in fi. no. istā glo. q est magi stralis: dic tamen vt. s. dixi.

SVMMARIVM.

1 Error quis dicatur iustus.
2 Titulus pro suo, est triplex.
3 Tēpus immemoriale: habet vim priuilegij. & nu. 4.
5 Ad dicendū se esse liberatum, sufficit dicere se habere titulum, & numero. 6.
7 Causam possessionis mutare non licet.

a Nouissime. a Res vitiosa nō pōt vsuca pi vel pscribi. itē iniustus er ror facti: vsucapionē nō parat. h. d. ¶ Nota, q regu la q res possit pscribi: intelligit dūmodo nō hēat vi tiū in se. ¶ Nota, q titulus putatiu⁹ pstat vsucapio nē. ¶ No. q error facti nō ipedit vsucapionē. ¶ In gl. vitiū. in fi. ¶ Nota ꝛ signa istā gl. q ponit multa vi tia. tñ dic plenius p gl. ꝛ doc. i. l. vitia. C. de acq. pos. et p gl. Bar. ꝛ Ang. Raph. ꝛ Imo. in. l. pōponi⁹. §. cū quis. ff. đ acq. pos. ꝛ ego dixi. s. e. §. furtiue. ¶ In gl. error. ibi. ff. de vsuca. p emptore. l. ij. in prin. p declara
1 tione gl. † quero qs error đr iustus. ꝛ qs iustissim⁹: ꝛ quis iniust⁹. Dic, q error iniust⁹ est in pprio facto, nulla assertiōe aduersarij duct⁹. exemplū: putaui me emisse: cum nō esset verum. vt. l. q q. ff. ad velleia. Et idem in errore iuris. q ēt est iniust⁹. vt. l. nūq. ff. eo. Et error iustus est in pprio facto: sz duct⁹ psuasione aduersarij mei: q dixi volo dare librū illū quem p misi, nō recordor. ego accipio eum, lz in facto pprio errem: tñ est iustus error. vt. l. iij. ff. p suo. Error iu stissimus, est in facto alieno. vt si seru⁹ me⁹, vel pcu rator dicat se emisse pro me, ꝛ mihi tradidit. vt. l. qđ vulgo. ff. pro emptore. Itē pōt etiam causari ex eui dentia rei: vt puta, quia erat pupillus: putatur pu bes, q magnus. l. ij. §. si a pupillo. vbi Barto. ff. pro emptore: itē ex publica fama, vel opinione vicine. vt l. cum quidā. §. qđ dicitur. ff. de acquir. heredi. ꝛ hoc est vtile. ¶ Pone pater tuus vel auus vel alij tui maiores dicebāt se emisse fundum: vel erat fama pu blica se emisse ipsuz fundū, ꝛ possedit. x. annis. postea decessit, ꝛ tu eius filius possedisti alijs decem annis. cedisti a possessione, si non potest inueniri instrumen tum, vel testes p quos pbetur titul⁹: tūc cū possessio decem annor nō suf ficiat sine titulo. itē titul⁹ p herede nō pōt allegari: q nō hz locum in suo. vt. l. nihil. C. pro herede singulariter Bar. in. l. celsus. in. ij. col. ff. eo. q consu luit, vt allegaret aliquē iustum titulū ad pscribendū ꝛ probaret aliquā de p dictis causis ꝛ secuta possessione. x. annor. sufficit. Sed in ipo defuncto: q de facto suo agitur nō esset iusta cā qđ ppetuo not. Et qđ filius nō incepit possidere qđ sciuerit vel crediderit de dicto titulo paterno stabitur suo iu ramento. vt. j. de actio. §. sed iste. ꝛ ibi dixi. ꝛ istam opinio. sequitur Ange. ꝛ Imo. i. d. l. celsus. ꝛ p ista opiniōe Bar. facit singulare dictū Bar. ꝛ Bal. in. l. cum lege. de in rem verso. ff. de vsuris. ꝛ in. l. si certis annis. per oēs doc. C. de pac. ꝛ gl. Bar. ꝛ alios in. l. j. ff. de aqua plu. arcen. per gl. ꝛ Floria. in. l. seruitutes. la grande. de seruitutib⁹. ¶ Unum aliud volo qđ nō exeat men
2 tem tuā in practica † q titul⁹ pro suo est triplex. ꝛ vno modo accipit pro ge nere omnium titulorū. vt no. glo. in. l. j. ff. pro suo. ꝛ est vtile q qlibet dñs, et etiam qlibet malefidei possessor q possidet vt dñs cōuertendo fruct⁹ in sui vtilitatem possidet pro suo: ꝛ sic aduocat⁹ fecit positionē, q Titi⁹ possidet p suo: ꝛ tanq suā spatio decem annorū: et probāt: ꝛ assignant testes rōnem quia viderunt eū possidere vt dñm: et fructus recolligere: q nō est titul⁹ p batus, vsucapionē pariēs. sed est probatū q non possedit pro alio: seu alte rius noīe vt conductor vel similes. ita eleganter đt Bart. i. l. j. in fi. ff. p suo.
¶ Ex quo tu aduocate assumas cautelam: q semp assumas tibi aliquam rationē tituli in specie: vt q emit ꝛc. ꝛ dicas, q virtute talis tituli emptio nis possedit p suo: ꝛ tanq suā: tunc probatis cōiecturis: de quibus dixi se cundum Bar. in. d. l. celsus. probando possessionem p decē annos obtine bis qđ perpetuo tene mēti. de quo etiam scripsi. i. de actio. §. sed iste. in ver. in ea. glo. ibi: alias. l. si quidē. §. hec actio. dic etiam vt ibi dixi.
3 ADNOTATIO. † Hinc est quod lz tps imemoriale habeat vim puilegij. l. hoc iure. §. duct⁹ aque de aqua qtidiana et estiua. qđ amplissime cōfirmaui, cōsi. 307. exordiente syndici loci vacheriarū. p totū illud cōsiliū,
4 attamē quis dz ponere in facto se habere titulū ꝛ p illi⁹ iustificatione alle gare vsum tanti tēporis cui⁹ initij in contrariū nō extat hominū memoria scđm felinū, in. c. accedēs. col. 4. extra de pscrip. sic opiniones cōtrarias cō sulendo et cōsuluit franciscin⁹ curti⁹ iunior, cōsi. 158. exordiente. psuppo nitur i facto illustrissimos dños melchiōes. colū. 4. et sequēti. versi. ad vnū tñ puto. nu. 18. addo eūdē cursium cōsi. 177. exordiēte, sacratissima trinita
5 tas. columna quinta. vsi. pbo illđ iudicio meo. nu. 11. vbi ꝯcludit q † ad do cendū se esse liberatū sufficit dicere se habere titulū et ad illū pbādū dedu cere tps decem annorū iuxta. l. de in rē verso. de vsuris. in pādectis. et. l. si cē
6 tum annis. C. de pactis ꝛ † hec quotidiana sunt merito notāda iuxta legē le gaui de liberatione legata in pādectis. Anto. Caius. ¶ In gl. error. i fi. no
7 ta † q nō licet mutare causam possessionis. de quo dic. vt no. gl. magistra. in l. cū nemo. C. de acqui. posses. ¶ In hoc aduertas, q ad hoc: vt iusta cā ad ueniente qs possit mutare. vt dicit gl. in. d. l. cū nemo. illud nunq pōt habe re locū si prima possessio remanet: ꝛ sic vt qs possit mutare opus est vt rea liter ipsam possessionē alteri tradat. ꝛ sic penitus abdicet a se. ꝛ sic postea ex iusta noua cā incipiat possidere. sz añq tradat: ꝛ sic antiqua possessione re manente impossibile est q mutetur. ꝛ q ex noua possessiōe possideat. vt est tex. ꝛ ibi hoc no. Rapha. in. l. q bona. in fi. ff. de acq. pos. et istud pcedit quā do qs vere possidebat pmo. Si autē detinebat solūmodo. nō ē pprie mu tatio possessionis de eo qđ nō est possessio sed detētatio ad possessionē. Sz est noue possessiōis acquisitio: ꝛ tūc ex iusta cā id fieri pōt. ita pprie loqui tur. l. nō solū. §. quod vulgo. in fi. ff. e. vbi loquit de colono qui tñ detinet. ꝛ pro dño possidet. vt. l. j. C. cōmunia de vsucapio. si aliquo iusto titulo acqui rat, pōt: q đ nouo acquisiuit possessionē: pprie loquēdo quā nō habeat: sz ex iniusta causa ei nō lz. ita loquit. l. iij. §. si rem. ꝛ. §. illud. ff. de acquirē. pos.
¶ Et pdicta semel deduxi in practica Bononie in personā Gendeloti de macis: q vt heres cuiusdam sui patrui cū bñficio inuentarij fundum posse dit: postea emergentib⁹ multis creditorib⁹ fecit qđ dimisit dictā possessio nem. iuxta. l. si qs vi. §. differētia. ff. de acqr. pos. demū virtute substitutio nis facte ex testō auito, reassumpsit dictā possessionem. ꝛ sic dimissa prima possessione ꝛ ex prima possedit eūdē fundū de nouo, ꝛ ex noua possessiōe: ꝛ ex noua cā. ꝛ creditores nō potuerūt aliqd ꝯtradicere ꝛc. quod bene not. ꝛc.

SVMMARIVM.

1 Præscriptio ad hoc vt habeat locum: requiritur præscriptio diutina.

b Diutina. b Possessio defuncti, cōtinuat in heredez, ēt male fidei. Mala fides vero defuncti, nocet heredi: tñ tēpus vendi toris cōiungit cū tpe emptoris. h. d. ¶ No. q emptor ꝛ sic successor singu laris, pt vti accessiōe possessiōis sui autoris: dūmodo qcūq vult vti sui au toris accessiōe, siue sit singularis successor, siue vniuersalis, vtat cū vitijs, ꝛ magagmis suis. vt. l. pōponi⁹. §. cū qs. de acq. pos. ¶ No. q ad hoc vt ha beat locū pscriptio requirit possessio diuturna ꝛ sic diu, intelligit đ spatio decē anno. vt hic ꝯiuncto text. s. e. in pn. dic vt ibi. facit. l. cū fideicōmissa. §. aristo. ff. q ꝛ a qb⁹. ¶ In gl. sciat. i fi. extra glos. oppono, q imo mala fides successoris noceat ad vsucapi. cōplendā. vt. l. ij. §. si cā rē. ff. de vsucapi. pro empto. Rñdit glo. in. l. j. circa fi. C. de vsuc. trāsfor. qđ ibi loquit in singula ri successore vt in legatario qđ eis mala fides nocet: ꝛ ipedit vsucapionē cō pleri vt ibi: hic aūt loquit i vniuersali successore: q nō nocet. ¶ Et not. q

heredites

iusta in personam heredis, lz ipse fue rit malefidei.

¶ Not. quod heres accessionem possessionis sequitur, ex psona defuncti.

¶ Not. ꝙ heres vniuersalis vitioruz, et culpe, et virtutũ defuncti, nocet vniuersali suo successori. Franc.

a ¶ Edicto. Hic incipit sexta et vltima particula, secunde partis principalis in qua distinguũtur tria tẽpora per ordinez. Pone igitur sic casuz: dicit Iustinianus quod edicto diui marci, ita cautum est quod si aliquis emerit rem alienam a fisco vẽdente vt suã ꝛ dominꝰ rei suaz ab emptore intra quinquẽnium postꝙ tempꝰ venditionis lapsum fuerit, nõ repetebat: postea emptor p exceptionem quinquẽnalis prescri- ptionis dominuz 1 rei repellebat. et 2 hoc obtinet vsqꝫ 3 ad tẽpus: dñi zenonis: postea au- a tem constitutio bone memorie zenonis illis q a fisco vendente rem alienam vt suam aliqd emerint. vt tit. donatiõis. alia quacũqꝫ iusta causa acceperint, bene prosperit. Naz in constitutiõe zenonis cautũ est vt illis qui a fisco alienam rem (vt suã) aliquid accipiũt: statim securi fiant, ꝛ existãt victores: siue agant aduer- 1 sus alios: siue ab aliis cõuenianturr. Sed certe domine, videtur mihi ꝙ iniqua fit constitutio zenonis, que statuit ita veros dominos per alienationẽ a fisco facta statim exclu di. ad hoc respondet. Amice, nõ est ita iniqua cõstitutio zenonis sicut ti 2 bi vr. nã in eadem cõstitutiõe, domi nis rerum prospectũ est, licet eñ ad uersus ẽptores ve-

hereditas iacens, lz nõ possideatꝛ. vt. l. i. §. sceuola. ff. si qs testa. liber esse iussus fue. tñ vsucapionẽ inceptã p defunctũ pt cõplere: lz de nouo hereditatẽ inchoare nõ possit. vt. l. ceptum. ꝛ qd ibi no. ff. eo. ¶ In gl. inter vẽditorem. in fi. Nota ꝛ signa istam gl. ꝛ de huiusmodi accessione possessiõis, vide plene in. l. pomponius. §. cum quis. ff. de acquiren. pos. et per totã illam legem. ꝛ ego dixi. s. eo. §. furtiue. ꝛ dic vt ibi. ¶ Conclude tamen latiꝰ. aut qui vult vti accessione nullo modo possidet: nec p se, nec per alium. ꝛ tũc nõ hz accessionẽ. vt. d. l. põponius. §. sed ꝛ legatario: aut possedit ĩ totũ per aliũ. ꝛ tũc hz accessionẽ, sicut si possideret p se. vt. d. l. põponiꝰ. §. si is q pcario. et ibi not. aut possidet p se: ꝛ tũc, aut eiꝰ possessio est iniusta: ꝛ nullã hz accessionẽ. vt. d. l. põponius. §. pterea. nisi forte ad prescriptionẽ. xxx. ãno. vt. d. §. cũ qs. aut est iusta: ꝛ tunc, aut vult vti accessione eiꝰ a quo causam non habuit, ꝛ nõ põt nisi cũ iudicis autoritate fuerit facta restitutio. vt. d. l. pomponiꝰ. §. si liber. ꝛ §. si iussu. aut vult vti accessione eiꝰ a quo causam habuit tũc aut pmo medio tpe fuit possessa p aliũ, ꝛ nõ põt. vt ea. l. §. quesitũ. fallit in herede. vt. d. §. sed ꝛ legatario. aut fuit possessio continua: ꝛ tunc aut possessio autoris erat vitiosa, aut nõ. prio casu, aut quo ad pscriptionẽ. xxx. anno. aut quo ad aliã. secũdo casu p cedit fine dubio vt p totã illã legẽ. sz ea q possunt adaptari ad pscriptionẽ. xxx. an. intellige de iure ciuili. hz qd malefidei possessor ẽt dicto tpe pscribit: secus de iure cano. sm qd nullo modo pscribit malefidei possessor. vt extra de pscri. c. fi. ita dicit Bar. in. d. §. praeterea. qd no. ¶ Quero si pbetꝛ possessio mei autoris octo annoꝝ, ꝛ mea duorum, vel triũ: nec dr aliqd si fit cõtinuata, vel nõ. Rñ. Bar. in. d. §. pterea. in fi. ꝙ in dubio psumetꝛ cõtinuata vt no. Bar. in. l. celsus. ff. e. ꝛ ego dixi. s. eo. in princ. dic vt ibi ꝛc. Ang.

SVMMARIVM.

1 Fiscus quid sit.
2 Fiscus ignorans ius tertij alienat.
3 Fiscus quomodo, & quando vendat rem minoris.

a Edicto. a ¶ Emens a fisco rez alienam, vt fisci statim est securus sz datꝛ dño regressus ꝯ fiscũ quadriẽnio. idẽ in rebꝰ habitis ab imperatore, vel augusta. h. d. in summa. ¶ Not. ꝙ, quicũqꝫ per aliquẽ cõtractũ onerosum, vel lucratiuũ aliquid a fisco receperit statim hz actionem, ꝛ exceptionem. ¶ Not. ꝙ dñs rei alienate per fiscũ, non põt modo aliquo actiones suas mouere ꝯ possessores: sz dz eas mouere contra filiũ alienatẽ qd est speciale als regulariter actio in rẽ datꝛ contra possessorez. vt. l. i. cũ ibi no. C. vbi in rem actio. ¶ No. pscriptionẽ quadriẽnij inductam fauore fisci ꝛ eo lapso, nõ potest emptor a dñis rez p ipm fiscũ alienãtẽ inquietari. ¶ No. ꝙ si ne cõpetat actio re: siue hypotheca: tñ oibus pdictis actionibꝰ ꝯ fiscũ pscribitꝛ quatuor annis. ¶ Not. ꝙ statuta in alienationibꝰ factis per fiscũ, extẽduntꝛ ad alienata p principẽ, vl augustã. ꝛ sic nota ꝙ fiscꝰ, princeps, ꝛ augusta, gaudẽt in pscriptionibꝰ eisdẽ puilegiis. ¶ † Et pmitte qd est fiscꝰ, qꝛ dicitꝛ fiscꝰ, quasi fiscus, firmꝰ, qꝛ semper est soluẽdo. vt. l. i. ff. de fundo do. itẽ fiscus dicitꝛ ipa imperialis, siue imperij camera: nõ dico pximonũ impatoꝝ: vt hic. ꝛ. l. bñ a zenone. C. de quadri. pscrip. Nã ꝛ impator rationẽ fiscalẽ suã dicit. vt de puilegiis fi. l. ij. ꝛ. iij. Quicquid tñ specialitatis hz fiscꝰ, id ꝛ Cesaris, ꝛ auguste, rõ solet hre vt hic. ꝛ. ff. de iure fisci. l. fiscꝰ. §. fi. ꝙ fiscalis loco romane successit. vt. l. j. ff. de ꝯsti. pn. Ita dicit gl. ĩ rub. C. de iure fisci. lib. x. ¶ Scdo, pmitte qd not. in. l. ij. C. de com. re. alie. ꝛ qd no. Azo in summa illiꝰ tituli. ¶ Tertio, pmitte qd no. gl. ꝛ doct. l. l. fi. C. si aduersꝰ fiscũ. ¶ In gl. a fisco. ibi a pcuratore imperiali: dic, ꝙ pcurator fisci nominatꝛ. vt. l. bene a zenone. §. j. C. d quadri. prescri. ¶ † In glo. enim ibi. C. si aduer. fisc. l. fi. ꝙ iste. §. nõ hz locũ vbi fiscus ignorans, ius tertij alienat. Secꝰ si scit vt no. i. l. j. C. de vẽdi. rẽ fisca. lib. x. ꝛ hoc nisi alienaret cũ causa sufficienti, et reipublice euidenter vtili. vt. ff. de euictio. l. lucius. ff. de rei vẽdi. l. item si verberatum. item non obtinet, vbi prin-

ceps habet aliquod ius in re: qꝛ tunc illud solum videtur alienare: nõ ius tertij. ff. de leg. j. l. si domꝰ. §. fi. itẽ non obtinet in rebus in quibus nõ cadit ꝯmerciũ. vt. C. de libera cau. l. nõ id. Et aduertas ꝙ iste. §. est iniquus. ꝛ canones non obseruãt eũ. xvj. q. iij. c. placuit. sm Ioã. fab. ¶ In eadẽ ibi. forte biennio. dic, idẽ videtꝛ velle gl. i. l. j. C. si ppter publi. pẽ. ꝛ vide ibi Cy. ꝛ late Bal. sz tu ꝯclude ibi. sm Sali. Aut debitor fiscalis, est debitor certe quãtitatis: ꝛ non annue. Aut est debitor annuus: pmo casu, si debitũ est liquidum: fiscꝰ solũ vẽdet de bonis debitoris, quãtũ p debito sufficiat, statim cũ trãsiuit dies solutiõis: qꝛ cuz dies interpellauerit debitorẽ: põt iudex ei pfigere tps qd ei placuerit: intra qd dbeat soluisse. vt. l. q actuari. C. de nu. ꝛ actu. li. xij. quo trãsacto, si nõ soluerit, põt detineri honeste, sz nõ incarcerari. vt. C. d exact. trib. l. missi opinatores. lib. x. Vel si vult fiscꝰ põt loco cuiusdã decreti pmi, possessionẽ bonorũ debitoris apprehẽdere. ꝛ postea ei nouũ terminũ statuere ad soluendũ: quo elapso, ad vẽditionẽ p modũ subbastatiõis põt pcedi. vt. C. de rescin. vẽdi. l. si qs. ꝛ. l. fi. C. si aduersus fiscũ. Scdo casu, qñ est debitor annuus: et tũc, aut fiscus solũ petit annui debiti solutionẽ: ꝛ idẽ qd in pcedẽti. aut petit rei trãslationẽ, ex qua, vel ppter quã, annuũ debitũ debetꝛ. ꝛ tunc, aut queritꝛ in re locata, vel in emphyteosim data, ꝛ sic ppter canonẽ nõ solutũ. idẽ dic in fisco, qd in eccl'ia. ar. l. fi. C. de sa. san. eccl. finaũt ꝙ agrũ deseruerit. ꝛ domiciliũ dimittit p sex mẽses: si fuerit vocatꝰ desertor: ꝛ nõ venerit: vel si nõ fuerit vocatꝰ desertor: expectatꝛ lapsus biennij. vt. C. de oĩ agro deser. l. q agros. ꝛ. l. locorũ. in pn. eo. tit. li. xi. ¶ Aut queritꝛ in re tributaria quã fiscus ppter tributũ non solutũ, vult sibi aduocare, ꝛ alteri ꝯcedere. ꝛ tũc arguẽdo de canone ab emphiteota nõ soluto ad hũc canonẽ nõ videtꝛ ꝙ habeat bienniũ. vt hac gl. ꝛ. i. d. l. j. C. si ppter pu. pẽ. ꝛ ista est cõis: vt ibi dicit Sali. sz aliqui dicũt ꝙ a die quo fuit cessatũ, hz sex mẽses. vt no. in. l. obsistere. C. de anno. ꝛ tri. lib. x. ꝛ ibi Bar. sequitꝛ illã lecturã. Sed primã, ꝛ cõmunem approbat Sali. vt requiratꝛ biẽniũ: ꝛ est magis equa ppter magnũ piudiciũ qd generatꝛ nõ soluẽti: vt cadat a iure suo: vt dicimꝰ in emphiteota, ꝛ aliis. vt in aut. q rẽ. C. de sac. san. eccl. ꝛ. l. fi. C. d iure domi. impe. cũ simi. ¶ In eadẽ gl. in fine. dic ꝙ lz gl. hic dicat, ꝙ ista tria debeãt interuenire. tñ in. l. j. C. de exac. tri. li. x. ꝛ ibi Bart. dicit ꝙ plura alia sunt necessaria: vez, ꝙ b debita sit facta interpellatio corã pside. vt. C. si propter pu. pen. l. ij. ꝛ. iij. ꝛ sic nõ sufficit interpellatio extraiudicialis. Itẽ. in fi. habetꝛ in. l. cũ postulassem. in prin. ff. de dãno infec. Itẽ, ꝙ res q vẽdit stet publice venalis per. xx. dies. Et qd plus offerẽti detur. vt in aut. hoc ius porrectũ. C. de sac. san. eccle. Itẽ ꝙ iusto pretio detur. vt. C. de fide instrumẽ. ꝛ iure haste fisca. l. ij. ꝛ. C. de iure fis. l. minorẽ. ꝛ. ff. de iure fisci. l. iij. §. diui. Itẽ, ꝙ pcurator fisci adsit vẽditioni. vt. d. l. j. C. de fide instrumẽ. ꝛ iur. haste fisc. lib. x. ꝛ qualiter fiat subhastatio. ꝛ de eius effectu. vide omnino Barto. in. l. licitatio. prin. ꝛ ibi Ange. ꝛ Moderniores. ff. de pub. ¶ In gl. statim. ibi. aliij. qd hic corrigit. dic. lz hoc videatꝛ durũ. tñ a Io. fabri tenetꝛ, ꝙ illa prescriptio non erat olim cognita, vt etiã certe alie incognite erant. ꝛ 3 hoc puto verius. ¶ In gl. quadrienniũ. in fi. † Quãdo autem, ꝛ quomodo fiscus vẽdit rem minoris: vide omnino in. l. fi. C. si ad aduer. fiscũ. ꝛ quod ibi not. glos. et quasi omnes doct. ꝛc. Ange.

b *De donationibus* b *Rubrica.*

SVMMARIVM.

1 Poetas allegare est licitum. & nu. 2.
3 Argumentum ab auctoritate, quot modis accipiatur. & nu. 4.
5 Donatio quid est.
6 Donatio sicut inter viuos fit hodie nudo pacto, ita etiam causa mortis.
7 Donatio causa mortis ad hoc vt sit, requiritur quòd fiat mentio mortis.
8 Donatio causa mortis, qua actione petatur.
9 Donatio cã mortis, an æquiparetꝛ vltimæ voluntati.

nire possit: actiões tamẽ suas, si quas sibi in hypotheca, vel dominio rerũ a fisco alienataruz putauerint, cõpetere per candẽ constitutionẽ vsqꝫ ad quadriẽnium aduersus sacratissimum erariũ poterunt exercere. Sed dñe, iaz ego video que dñs zeno statuit in alienationibus fcis a fisco, vẽdente rẽ alienã, vt suã. Sed ponamꝰ ꝙ imperator vendat aliquã rẽ d patrimonio proprio, qd habuit añ diadema imperij. qd iuris erit in isto casu? Ad hoc respõdet, ꝙ idẽ iuris, in casu isto erit, quod statutũ fuit in constitutiõe zenonis. Nam in ꝯstitutio quã nuper pmulgamus, de his qui a nostro priuato patrimonio, vel a patrimonio venerabilis Auguste aliquid acceperit: statuimus idẽ per oĩa seruari, que in prefata diuine memorie zenõis ꝯstitutione cõtinẽtur. et hec dicuntꝛ vsqꝫ in fin. tituli.

b ¶ De donationibus. Continuatio istius rubrice ptz ex supradictis. nã supra ĩ titulo pri. precedenti tractauit dominus Iustinianus de duobus modis acquirendi dominiũ de iure ciuili. vez de vsucapione rerum mobiliũ: ꝛ de prescriptione, immobiliũ. ꝛ qꝛ datio est quidã modus acquirẽdi de iure ciuili: idcirco hic de donationibus tractare intendit. vñ de his dicturus, annectit rubricam de donatio.

a ¶ Est & aliud. Et a
ad euidentiorē iu
uenū doctrinā, di-
uidas totū titulū ī
duas partes. In
quarū p̄ma p̄te cō
tinuat imperator p̄
cessū suū. In scd̄a
parte ponit bimē-
brē diuisionē dōa
tionis. p̄ma ps est
breuis & leuis et
durat vsq; ad illū
§. alie aūt. ibi inci-
pit scd̄a ps & p̄tē-
dit vsq; ī finē titu
li. Pone igitur
sic casū in prima
p̄te. dn̄e, iā video
q̄liter p̄ vsucapio
nē & p̄scriptionē
acqrit̄ dn̄iū rerū d̄
iure ciuili: nunqd
sunt plures modi
acqrēdi dn̄ium de
iure ciuili, ad hoc
rn̄det Iusti. ē em̄
ali⁹ mod⁹ ciuilis
acqsitiōis, vcʒ, do
natio. vnde hic de
donationib⁹ vidē
dū est. & hec ī p̄ma
parte. Sʒ pone in
scd̄a. dn̄e, iā video
q̄ vultis tractare
de dōationib⁹, po
natis mihi aliquā
diuisionē donatio
nis. Ad h̄ rn̄det
donationum duo
sunt gn̄a. est em̄ q̄-
dā donatio iter vi
uos: & alia cā mor
tis. sʒ dn̄e dicatis
mihi qd cēseť do-
natio cā mortis?
Ad h̄ rn̄det: ami-
ce dōatio cā mor-
tʒ ē, q̄ fit p̄p mortʒ
suspicionē, veluti,
si qs ita donat, vt
si ip̄ʒ mori cōtige
rit remaneat dōa-
tio penes donata-
riū: & hmōi mortʒ
cā, donatio tribus
mōis reuocať. vcʒ
si donator cōua-
luit: vl̄ eū donatio
nis sue penituerit:
aut si donatarius
prius decesserit: &
hmōi mortis cā,
dōatio per oīa fe-
re ad naturaʒ lega
torū redacta ē: nā
cū an̄ tēp⁹ nostrū
veteres iurispru-
dētes dubitarent:
vtrum donationē
cā mor. oporteret
obtinere siītudi-
nē cū legato an cū
donatiōe simplici
inter viuos: & cū q
dā antiq q cā vel-
lēt donationi sim-
plici cōparare: et
quidaʒ legato. ad
hmōi discordiam

antiquorum sopiēdā
a nobis cōstitutū
est, vt hmōi dona
tiōes cā mortis p̄
oīa fere legatis cō
numerēť: & sic om
nino p̄cedit: quē-
admodū nr̄a ɔsti-
tutio eaʒ p̄cedere
cōstituit. et vt bre-
uiter de hac dona
tione expediam⁹,
in summa scire de
bes, qd̄ mortis cā
donatio est, cum
aliquis ita donat,
vt magis vellet sei
p̄suʒ habere, si cō-
ualuerit: q̄ dona-
tariū magisq; do-
natariū si moriať,
q̄ heredem sicut
Homerus recitat
thelemacum his
v̄bis expressis do
nasse Pyrrho, et
hec dn̄r in prima
parte secūde par-
tis p̄cipalis vs-
que ad illū. §. alie
auteʒ donationes
&c.

St & aliud. a ¶ Tot⁹ iste titul⁹,
diuidiť ī q̄nq; partes.
P̄rio, ponit cōtinuationē, cū distinctione
bimēbri. Scd̄o, de dōatiōe, mortis cā. Tertio, de do
natiōe iter viuos. Quarto, de donatiōe p̄p nuptias.
Quīto, de vna alia acqsitiōe de iure ciuili, q̄ est corre
cta. scd̄a ibi: ī. §. mortis cā. tertia ibi: ī. §. alie aūt. q̄rta
ibi: ī. §. est & aliud. q̄nta ibi: ī. §. erat olim. ¶ Et. h. d.
Donatiōis, duplex est gen⁹: scʒ, cā mortis, & inter vi
uos. & cā mortis, est q̄ fit p̄p mortʒ suspicionē: & trib⁹
modis hic positis reuocat: & magis sequiť naturā le
gatorū: q̄ donās, cōmodū vult magis (excepto eo)
esse in donatario, q̄ in hr̄de. h. d. ¶ Not. q̄ mors d̄r
esse causa donatiōis, cā mortis introducēde. ¶ No.
ibi, humanit⁹ cōiūcta gl. q̄ do. causa mor. tūc est cuʒ
mentio fit de morte: al's aūt est inter viuos, dicā. j. cū
gl. ¶ Not. q̄ ipso iure reuocať donatio cā mortis: si
periculū p̄pter qd̄ donatio facta fuerit, annihiletur.
¶ No. q̄ in donatione cā mortis, lʒ instet p̄iculū p̄-
pter qd̄ facta fuerat: tn̄ est loc⁹ penitētie. ¶ No. q̄ in
donatione cā mortis est necesse p̄bari, q̄ donatari⁹
sup̄uixerit donāti. nā q̄uis p̄iculū insit, ex illo p̄iculo
donās moriať, nisi tūc sup̄sit dōatari⁹, nō vʒ dōatio.
¶ No. ibi p̄ oīa. cōiūcta gl. & ibi dicā, q̄ donatio cā
mortis magis eq̄parať legato, & vltīe volūtati: q̄ cō
tractui. ¶ Not. effectū donatiōis cā mortis: q̄ do-
nās vult (dū viuit) magis ip̄e hr̄e: q̄ cui donatū est.
Et post ei⁹ mortē, vult magʒ donatariū hr̄e, q̄ hr̄dē
p̄priū. & sic ī re donata, magʒ diligit donatariū, q̄ p̄
1 p̄riū hr̄dē. ¶ † No. ī fine, q̄ licitū est allegare poetas.
2 ✠ ADNOTATIO. † Addo textū in. l. lega-
ta in calce, de supellectili legata, ī calce, vbi Iurecōsul
tus citat homerū & in. l. in tm̄. in fi. in. §. zenotaphiū.
de re. diuisio. in pādectis, vbi citať virgili⁹ & ī. §. q̄ties
de iure naturali gentiū & ciuili vbi Imperator memi-
nit de homero & virgilio & in. §. itē p̄tiū circa mediuʒ.
insti. de emptione, & vēditiōe, & an & q̄n valeat argm̄
ab autoritate clare notauit bar. ī. l. j. v̄. veniam⁹ ad ter
tiā partē, nume. 19. vsq; ad numerū. 23. inclusiue d̄ re
b⁹ creditis ī pādectis vbi Bar. q̄ sequiť doctores, di
3 stiguit q̄tuor mēbra dicēs. qd̄ † aut qs argumētať ab
autoritate gn̄ali, puta a lege vel canone & argm̄ pro-
bat, aut ab historijs & cronicis a maiorib⁹ nr̄is ap-
probatis, & vʒ argumētū. l. j. de offi. p̄fe. p̄to. l. j. d̄ offi.
questo. ī pand. aut ab autoritatib⁹ ī scholis publicis
approbatis, & p̄cedit argumētū. l. septimo mense, de
statu hoīm. l. antiqui, libero ventri. si pars veritatis
probatur. l. si pr̄. de sol. l. 2. de nundinis. in pādectis,
4 † aut ab authoritate doctoris & ē p̄babile & nō neces-
sariū, glossa & scribētes in. l. j. de legib⁹. C. & in lege cū
de interp̄tatiōe. e. ti. in pādectis ēt si esset doctor sum
me authoritatis, vt innocēti⁹, dn̄i de Rota, hinc d̄r,
qd̄ Rota aliq̄n Rotat eo q̄ legis cōdēde authorita
tē nō h̄nt, nisi opinio doctoris vt bart. & similiū eēt
cōiter recepta, q̄ nō posset aliq̄ ratione peremptoria
subuerti: & de hoc pleni⁹ dixi post Bar. & doctores
in. d. l. j. nume. 58. cū sequētib⁹ de reb⁹ creditis. Ant.
5 Caius. † Et ad euidentiā toti⁹ tituli: quero quid est
donatio? dic, q̄ donatio ē q̄dā liberlitas, q̄ nullo iure
debeť. vt. ff. e. l. donari. & ff. de reg. iur. l. donari. ¶ Et
vt plene videas. dic s̄m Io. fab. q̄ ad hoc vt dona-
tio valeat, q̄nq; reqruť. P̄rio, q̄ fiat pura, & mera
liberalitate: sic q̄ donās donatario, nō sit astrict⁹ ad
aliud dādū, vel faciendū. vt. l. j. ff. e. l. hoc iure. Scd̄o,
q̄ nō deť ob cām. vt. C. e. l. fi. & l. j. §. j. & ibi Bart. ff. e.
Tertio, q̄ sit libera: vcʒ. qd̄ donās nō sit obligat⁹ ad
donandum, aliquo vinculo inducente actionem, vel
aliquo impediente repetitionē: q̄ si aliud esset vincu
lū, q̄ actionē nō induceret: vel repetitionē nō ipedi-
ret. vt, q̄ sic intelligiť. erat obligat⁹ ad antidora: vel
confessus fuerit pecuniā recepisse: quā nō receperat:
& erat intra bieniū, nō ipediret: q̄n, esset v̄a, dōatio. vt
ff. e. l. h̄ iure. §. si qs s̄uo. Quarto, q̄ sit absoluta, sine
aliqua repetitiōe. vt. ff. e. l. senat⁹. §. mortis. Quinto,
q̄ fiat inter viuos. dic vt. j. e. §. alie. ¶ In glo. j. ibi. sʒ
hodie fit nudo pac. dic, q̄ si tu referas istā gl. ad istū
tex. gn̄al'r, cū hic p̄ncipal'r loquať, ēt d̄ dona. cā mor.
6 hic est gl. † q̄ sicut donatio īter viuos fit hodie nudo
pacto. ita ēt cā mor. alleg. gl. ī. l. cū pr̄. §. nemo. ff. de
leg. ij. & ī. l. ij. C. de iure do. & ita cōiter teneť. vcʒ, q̄. d.
l. si qs argētū. habeat ēt locū ī dōatiōe cā mor. Sʒ ɔ-
riū tʒ Io. d̄ imo. ī. l. cū ex cā. ff. d̄ re iud. dic vt ibi p̄ eū:
tu v̄o ad hoc. & de intellectib⁹ plurib⁹. d. l. si qs argē-
tū. vide q̄ late scripsi. j. de actio. §. in p̄sonaʒ. in v̄bo.
addas tn̄ ad ītellectū dicte. l. si qs argētum &c. dic vt
ibi, ideo hic omitto, ne in plurib⁹ locis idē, p̄ idē re-
petā. ¶ In gl. nō mortis ibi cōtineť. nā sub dōatio
ne inter viuos multa cōtineť: largo sumpto voca-
bulo. vt. l. j. ff. e. ¶ In gl. mortis q̄ icipit: scʒ instātia.
ibi. l. ij. & iij. dic vt habeť in tex. d. l. ij. q̄ ponit triplex
7 gen⁹ donatiōis, cā mor. ¶ † In gl. humanit⁹. ī fi. no.
& signa gl. ad hoc vt sit donatio cā mortis, reqriť q̄
fiat mētio mortis. Idē no. gl. Bar. Ang. & Raph. &
Imo. ī. d. l. seia. §. fi. & gl. & Bar. l. seia. de dote p̄lega-
ta. & Bar. ī. l. q̄ dotis. ī fi. j. col. ff. sol. ma. al's aūt, lʒ ali
quis sit ī extremis cōstitut⁹, si simpl'r donat, nec adij
ciť cā mor. intelligiť dōatio īter viuos. & est tex. sing.
in. d. l. seia. §. fi. qd̄ no. ¶ In gl. fere legatis. ibi. l. sena
t⁹. §. fi. dic vt ibi plene p̄ gl. & ī. l. stichū aut pāphilū.
§. j. ff. de v̄b. obl. & p̄ Bar. ī glo. & doct. ī. l. j. C. q̄n dies
lega. ced. ¶ In ea. gl. ibi, itē in donatiōe. obligať do
nās. dic idē nōt. gl. ī. l. legatū. ff. de leg. ij. & in. l. j. ff. de
dona. cā mor. In ɔriū v̄r eo. ti. l. non v̄r p̄fecta. Sed
Bar. ī. d. l. j. tenet ɔriū, siue donatio fiat olim stipula
tiōe, siue pacto nudo hodie (vt dixi) q̄uo dōator obli
gať donatario: lʒ nō irreuocabiliter: sʒ q̄n traditione
fit: nō obligať donās donatario: imo magis eɔ. vt. l.
paulus. §. marcell⁹. & ibi Bar. & Ioā. de imo. eo. tit.
8 ¶ † Qua aūt actiōe p̄ctať dōatio cā mor. vid̄ Bar.
in. d. l. j. & gl. & doct. ī. l. j. C. de dona. cā mor. ¶ In ea.
ibi. l. post legatū. §. q mortis. h̄ ītelligas: vt dicit gl. ī
l. ēt. ff. d̄ inoffi. test. & plene p̄ Io. d̄ imo. ī. l. fi. ff. de do.
cā mor. ¶ In ea. gl. ibi. l. vt hr̄dib⁹. voluit dicere ista
gl. q̄ ī donatiōe cā mortis, nō p̄t substitui sine p̄mis
siōe substituto faciēda. & hoc v̄r tenere ī. l. j. C. eo. Sed
dic q̄ h̄ est verū directe. sed p̄ fideicō. fieri pōt. vt. ff. d̄
leg. ij. cū pr̄. §. eo. & iō absens pōt substitui, p̄ fideicō-
missum s̄m Dy. & ita ītelligať. d. l. cum ibi no. C. eo.
¶ In ea. ibi, cui nō est p̄missum facere testm̄. dic vt
ibi dicā. ¶ In eadē ibi. §. extraneis. dic hoc ē falsuʒ.
et ibi ego dicā. et no. ff. e. l. ī morte. et de here. insti. l. si
seruū. §. in extraneis. ¶ In ea. ī fi. dic s̄m Ioā. fa. q̄
hoc est verū, imo dať saltē ī eo qd̄ est vltra falcidiā. sʒ
in h̄ differt: q̄ quorū legatorū nō dať ad reuocādū to
tā dōationē cau. mor. sʒ id tm̄, qd̄ ē vltra. Et ita not.
ff. quorū lega. l. j. §. si qs mortis. vel dic s̄m Iac. d̄ are
na & Bar. ibi: q̄ si possessio ē tradita p̄ defunctū, nō
habet locū. secus si per donatariuʒ occupetur. vt ibi.
9 ¶ † Adde, si q̄rit an dōatio cā mortis eq̄pareť vltīe
volūtati: an ɔctui: dic s̄ʒ Bal. ī. l. ij. ff. d̄ le. ij. al's scd̄o.
q̄ dōatio cā mortis pōt ɔsyderari q̄ ad tria: vcʒ, q̄
ad ordinationē. q̄ ad cōfirmationem. & q̄ ad effectū.
Quo aūt ad ordinationē, magis eq̄parať ɔctui: & sic
intelligať gl. l. ij. ff. d̄ dote p̄legata. Nā ītelligať q̄ in-
terueniat traditio, vl' stip'lo, vl' ēt hodie pactū nudū.
vt. s̄. dixi in p̄ma gl. adde s̄ʒ Io. de Imo. ī. d. l. ij. q̄, iō
d̄r q̄ ad ordīatione, magis eq̄parari ɔctui. Nā lʒ ī do
natiōe reqranť q̄nq; testes: vt in q̄libet vltīa volūta-
te. vt. C. de codicillis. l. fi. & C. de do. cā mort. l. fi. Tn̄
q̄ ēt in ɔctib⁹ interdū reqriť numer⁹ q̄nq; testium.
vt. l. testiū. C. de testib⁹. & facit. l. fi. cū auť. ibi posita.
C. si certū pet. Sʒ nulla est vltīa volūtas, q̄ ad sui p̄-
fectionē reqrit traditionē, stipulationē, vl' pactū. ideo
nimirū si q̄ ad sui ordinationē eq̄pareť magis ɔctui,
quā vltime volūtati. facit. l. inter mortis. ff. de dona.
cā mortis. Quo ad cōfirmationē, accedit magis ɔ-
ctui: q̄ nō reqriť aditio hr̄ditatis. lʒ secus in legatis.
vt ē gl. ordi. in. l. post legatū. §. pe. ff. de his qb⁹ vt in-
dig. lʒ in ɔriū aliq̄l'r facere videať. l. fi. ff. de don. cau.
mor. sʒ dic vt plene p̄ imol. facit gl. no. ī. l. filie. C. fam.
ercis. Nec reuocať p̄ p̄niam s̄m Ang. si donator sine
hr̄de decesserit. vt. l. j. ff. d̄ his q sine ma. qd̄ no. Quo
aūt ad effectū, accedit vltime volūtati: respectu rei vē
dicatiōis: q̄ cōpetit vtrobiq;. vt. l. si mor. ff. de do. cā
mor. Et quo ad ius accrescēdi. vt. l. j. in fi. C. de cadu.
tol. ɔiūcta. l. si mihi & titio. ff. de v̄b. obl. sʒ nō q̄ ad hy
pothecā: q̄ in donatione nō cōpetit. ¶ Sʒ, an quo
ad actionē ex testō. vide Bar. in. l. j. ff. de dona. causa
mortis. glo. & doc. in. l. j. C. eo. ¶ Et lʒ p̄dicta sint s̄m
cōmunē sententiā, tamen mihi hoc durū semper vi-
debitur

¶ Aliæ autē. In hac pticula ita pcedit. Primo determinat q̄lr psicit donatio inter viuos: et qs sit ei⁹ effect⁹. Scdo, corrigit iura antiqua, circa insinuationē donatiōis simplicis. Tertio, determinat qb⁹ ex causis donator donationem simplicez et pfectam reuocare potest. Pōe igit sic casuz. dñe, iā vidi exēpluz de donationibus cā mortis: et de eius effectu: pōatis mi bi exemplū de donationib⁹ īter viuos. Ad hoc rñdet, amici, sunt qdaz donationes q̄ sine aliqua mortis cogitatiōe fiūt: et huiusmodi donatio inter viuos appellat: et tales donationes legatis non cparant: si eni perfecte fuerint, temere reuocari nō pñt. Sed dñe, dicatis mihi, qñ dicant pfecte? ad h rñdet, amice, hmōi donationes pfecte censent, cū donator voluntatez sue liberalitatis i scriptis, vl' sine scriptis, donatario manifestauerit: puta per talia verba, dabo et donabo tibi talez rē: et in nra cstōne cautū ē, hmōi donationes semel pfectas, traditiōis necessitatē, ad exemplū vēditionis in se habere: vt sicut vēditor rē venditaz nūerato sibi ptio tradere compellit: ita donatori post emissaz liberalitatis vocem autoritate nre cōstōnis tradēdi necessitas imponat. sed dñe, antiq pncipes statuerunt donationes simplices: summā du centorū aureorūz excedētes sine insinuatiōe scriptu re nō valere: nunq̄d placet vobis q illud hodie obseruet? Ad hoc rñ. qd nō: nā cum costōnes antiquorū principum statuerunt hmōi do

debitur qr tex. hic et i. l. fi. C. de do. cā mor. dicit qd lz altercarent iuris conditores: tñ placuit sacratissimo Imperatori, qd vltime volūtati eqparet, nisi saluādo gl. Bal. et dñm meū. d. Jo. dicas, qd eqparant in supradictis: nō in alijs, cū nō dicat, qd equipare in oībus. ar. no. p Bar. in. l. si marit⁹. l. iul. ff. de adult. et l. p oia. ff. de leg. i. et. §. sed nostra. ff. de leg. Sz magis mihi placet qd. s. dixi per. d. l. fi. q̄ gñaliter loquitur. ¶ Addas etiā aliqua, circa donationē cā mortis, q̄ dixi. j. q testa. facere pñt. in pn. Ac etiā addas, qd in donatione cā mortis, trāsfert dñium sine traditione: vt in legatis: vt est casus singularis. et ibi Bal. et doc to. ff. de pub. l. vel mortis. quod no.

SVMMARIVM.

1 Donatio inter viuos, an æquipararetur legato.
2 Donatio inter viuos profecta, passim reuocatur.
3 Donatio excedēs ęstimationē quingētorū aureorū, nō pōt fieri sine præsentia iudicis, & apud acta.
4 Donatio ingens, sine præsentia iudicis nō annullatur in totum.
5 Donatio sine insinuatione, rōne iuramēti, an valeat.
6 Insinuatio, in quibus casibus non est necessaria.

Aliæ autem. [a] † Donatio inter viuos, nō equiparat legato, q̄ so lo csensu hodie est perfecta. indigetq; insinuatione, si excedat qngentos solidos: fallit in aliquib⁹ casib⁹. et si fuerit perfecta, ex aliqbus causis poterit reuocari. h. d. ¶ No. q qñ fit donatio simplr, nō faciendo mē tionē de morte, dr donatio inter viuos, nec i aliquo modo equiparat legato, et sic no. q donatio cā mortis equiparat in aliquib⁹ legato. de quo. j. co. in prin. ¶ † No. q nō faciliter et passim, donatio inter viuos perfecta reuocat. ¶ No. q donatio et in scriptis, et sine scriptis fieri pōt. et sic scriptura nō est substantia donationis. ¶ No. q sicut venditor cogitur tradere rē venditā: ita etiā donator cogit rem donatā pstare. ¶ † No. q donatio excedēs estimationē quingētoz aureorū, nō pōt fieri sine psentia iudicis, et apd acta.

ADNOTATIO. Hodie vo, i illustrissimo et inuictissimo regno Frācie. cautū est, † nō valere donationes cuiuscūq; gnis, nisi fuerint insinuate. i cui partiū ctrahen. et rerū donator, et psen. donatorib⁹ ac donarijs. et q̄ ad factas absntib⁹ pariter vt hr i ordi natiōib⁹ regijs datis a villierscotres. nu. 132. et sequē ti, † sz qñ fit absentib⁹ sufficit, q fiat, insinuatio psentib⁹ pcuratorib⁹ ptiū, ad id expsse cstitutis. et sic practicat, † sz i puīcia puincie Narbonēsis, cauetur aresto curie supreme dicte patrie, q nō teneāt donationes, nisi facte fuerint, corā iudice donatoris et cōsulib⁹ vel syndicis domicilij donātis psentib⁹. vel sal tē vno cōsule vel syndico psentibus. et h iure vtimur. Anto. Caius. ¶ No. q si donatari⁹ fuerit ingrat⁹, dat licētia donāti donationē (ēt perfectā) reuocare. ¶ Ex quo sequit, q anteq̄ reuocet: valet, et tz. facit in. l. fi. l. ij. C. de iur. emphi. et qd ibi no. ¶ Not. q non est iustū ab illo pati iiuriā, cui aliqs cōtulit bñficiū, et munificētiā. ¶ In gl. manifestauerit, ibi. vl' donatio dic fm Jo. fab. vt salues gl. dñt intelligi aliqua vba presentis tpis. vt puta, pmittis donare: et tu dicas: pmitto: vel si dicā: dabis, vl' donabis. r. et tu dicas, dabo, vl' donabo, nulli dubiū est qd vz, et ē stipulatio: vt. j. de v. ob. in pn. nā sunt vba eqpollētia pñtis tē poris: nā in interrogatiōe, dabis. pinde est, ac si dicere, pmittis q dabis, vñ pcedēte interrogatiōe, valet sine dubio aliquo: sz si interrogatio nulla pcessisset: tūc nō vr valere: cū pactū nō fiat p vba de futuro: et sic vrūq; gl. possit saluari: q̄ als esset sibijpsi cōtraria. ¶ In gl. vēditionis, ibi. ff. d. actio. emp. l. j. dic vt ibi no. bar. et late in. l. stipulones non diuidunt in vltima charta. ff. de vb. ob. et no. gl. et ibi dicā i. §. pretiū. j. de cōtrahē. emp. ¶ In eadē gl. i si. dic de hoc vt no. gl. et doc. in. d. l. j. C. de iure do. et p gl. i. l. ij. i fi. C. de euic. et in. l. aristo. i fi. ff. e. et qd ōt gl. est cōis opi. Sz aduerte fz bar. i. d. l. aristo. §. fi. ff. e. q qñ incipit a pmissiōe, clarū est fz oēs, q tenet de euictiōe. lz agit aliter q̄ i vēditiōe: nā ibi agit, qñ res euicta, est tota, vl' pars: et sic noua ē actio: qr tpe euictiōis orit: et nō pu⁹. vt. C.

de euictio. l. ij. et no. i eo. ti. l. emptiactio. Sec⁹ i donatiōe: qr q pmisit donare, pmisit dare. et sic dñiū trāsferre. vt. ff. de do. cā mortis. l. senat⁹. §. j. vñ si nō fecit rē accipiētis pfecte: nō fuit liberat⁹: et sic agit de euictiōe pmeua actiōe, quasi nō dederit. ita sentit gl. i. l. j. C. de iur. do. et vr tex. ff. de leg. ij. l. qui cōcubinā. §. si heres. et vide oīno bar. q hoc ēt dicit in actiōe ex empto, et p legato. Et idē voluit bart. in. l. si domus. §. de euic. ff. de leg. j. et l. si rē meā. ff. de so. Et q tradēdo liberat⁹ fit a pmissiōe, et i euictiōe nō possit illa actiōe teneri. facit. l. ab emptio. cū ibi no. p gl. Bar. et doc. ff. de pact. Et de his libellis, vide q̄ plene dixi. j. de act. §. actionū aūt. in materia emptiōis et vēditiōis in fi. in ver. qūo aūt formabit libell⁹ ex parte vēditoris, cū se. dic, vt ibi plene dixi. Et hui⁹ inuestigatiōis effectus est magn⁹, pter formationē libelli, et intentes actionē tibi cōpetentē: et ponas cōgruū mediū cōcludēdi. ¶ Scdo, pter pscriptionē: qr in vēditiōe currit tēpus a die vēditiōis, et nō añ: qr nō erat nata. vt in. d. l. empti. In donatiōe aūt a die cōtractus celebrati, lz pter pbabilē ignoratiā daret restitutio. vt. l. ij. in fi. ff. ex quib⁹ cau. maio. ¶ Tertio. qr in vēditiōe nō agit de euictiōe: nisi re euicta. Sz in donatione nō est necesse expectare, q euincat. vt. ff. de sol. l. ñ hominē. et co. ti. l. cū qs. §. q hominē. Si naūt incepisset donatio a traditiōe: et pmissum fuisset de euictione, ēt sine stipulatiōe, ēt nudo pacto agi poterit vt not. gl. in. d. l. ij. C. de eui. q lz ibi reprobet a Pe. et Cy. qr habita relatiōe pacti ad cōtractū, nō resultat cōtract⁹ innominat⁹. qr traditio et pactū apponit p accipiēte: tñ hoc sequit Bar. in. d. l. aristo. §. fina. dic vt ibi: qr actio nō orit ex illo ctu innominato: sz orit ex pacto: vt dicit text. in. l. bone fidei. C. de pact. Dictu, vt late scripsi. j. de actio. §. actionū aūt. in materia pnūtiatiōis. in vers. et aduertas ad id qd glo. s. dixit dic vt ibi. ¶ In gl. necessitas. in fi. An aūt illa l. si qs argentū. habeat locū: qñ factū venit i donatione, posuit Bar. in. l. iurisgentiū. in pn. et in. §. sz cū nulla. et tenet q nō. et idē no. in extrauagāti ad reprimēdū. in vs. nec eorū. c eū vr gl. ordi. in. l. pmisisti. ff. de prescriptis. ver. et in. l. si eū. ff. de dolo. et idē vr sentire ipse Bar. i. l. q saxū. ff. de dona. Sz Jmo. in. l. in edibas. §. j. ff. eo. cordat opio. vez q si interueniat merum factū: vt q pmitto ire p te Romā. q habeat locū opinio Bar. Sz vbi est factū habēs in se admistam traditionē: tūc sit va opi. glo. vt est videre in. d. l. q saxū. et. d. l. pmisisti. et ēt alijs duob⁹ modis. Bar. ibi limitat dictā. l. si qs argētū. qd an pcedat: vide late p Jmol. i. d. l. i edib⁹. §. j. sz latius, et meli⁹ dixi. j. de act. §. in psonā. in vers. addas tñ ad intellectū dicte. l. si qs argētū. dic oīo vt ibi ē scriptū. ¶ In gl. insinuatiōe. ibi publicarū psonarū in actis: tu dic, q insinuatio, est facere donationē in scriptis corā iudice. vt. l. donatio. i fi. et. l. donationib⁹. et. l. sancim⁹. C. eo. et Azo in summa illi⁹ ti. ¶ Ex quo seqt q talis insinuatio pōt fieri corā qcūq;: ēt cui nō subest donator. et sic nō est de iurisdictiōe dicti iudicis nec res donata: vt est casus i. l. data. in fi. et in. l. hac. C. e. ¶ Ex hoc ēt apparet q decretū iudicis nō reqrit: sz satis est sua pñtia. vt. l. oiz. C. de test. ita ōt bar. i. l. modestin⁹. ff. e. p quo bar. in. l. illud. C. de sac. ecc. alle. casum in fin. C. de pdi. curi. lib. xj. lz in. d. l. illud. Guil. tz ciū. p quo est gl. in auc. vt nō fiāt pi. §. fi. sz cōiter tenet qd s. dixi fm Bar. et bal. et ita tu teneas p. d. l. fi. qd no. Aduertas tñ ad duo. pmo, q si fiat donatio vltra qngētos aureos sine isinuatiōe, et fiat extra iudiciū, et sine actis, q pōt postea donator ex interuallo ipm corā aliquo iudice psentare: et insinuare corā eo. et in actis suis: et vz. vt est tex. in. l. fi. §. peñ. C. de don. añ nup.
7 ¶ † Secūdo, q si fiat ingēs donatio sine pñtia iudicis: q nō annullat in totū: sed tñmodo i eo qd dictā summaz qngentorū aureorū excepit. vt est tex. in. d. l. sancim⁹.
8 §. fin. C. eodē. ¶ † Quero, an talis insinuatiōis solēnitati posset renūtiari: dic q nō: qr insinuatio est introducta, ne fiāt fraudes. vt. d. l. data. g nō pōt renūtiari: vt in auc. vt sine phi. ma. §. qr vo. ita dicit Bar. in. l. modestinus. et Bar. et Sali. in. d. l. illud. et Joan. and. in addi. Specu. in tit. de instr. edi. siue de fide instru. §. porro. in vltima addi. licet Guido de suzaria tenuerit contrarium in. d. l. illud. et in. l. pen. C. codē.

nationes simplices excedētes summaz ducētorū aureorū actis interuenietib⁹ insinuari: nra cōstō hmōi summā vsq; ad qngētos solidos ampliauit: et statuit sq adqngentos solidos, sine omi insinuatione valere donationes: p eādem cōstitutionē quasdā species donationis introducimus q̄ lz qngētos solidos excedāt: tñ nullā insinuationē desyderāt: sed in se sine oī insinuatione plenissimam habent autoritatem. et alia insuper multa ad vberiorez exitum donationum inuenimus: q oia et singula ex cōstōnib⁹ nostris, quas sup hmōi donationibus fecim⁹, manifestissime colligi possunt. Sed dñe, vos dixistis mihi supra, q hmōi donationes simplices semel perfecte, nō pñt reuocari: nūqd est hoc gñaliter verum? rñd. q nō. lz enim dixerimus tales donationes nō posse reuocari tñ sciendūz est q si plenissime sint hmōi donationes, si donatarij ingrati extiterint erga donatores, licebit ipsis donatoribus p nostraz cstitutionē, certis ex causis, eas reuocare. et hic, ideo statuimus ne donatores q beneficiuz sue libertatis in alios cōtulerūt, ab illis iniuriam, vel iacturam patiant fm modos in nra constitutione enumeratos. et hoc in scda parte secūde partis pncipalis vsq; ad illum. §. est et aliud rc.

✱ ADDITIO. 9

a ¶ Quero, De hac questione vid. Pau. de cast. cõsil. suo. xcviij. & ciij. et Alexã. suo consil. lxxxiij. in iiij. vol. eundẽ Alex. in addi. ad bart. in. l. cũ de indebito. §. sed hoc. ff. de proba. et an donatio excedẽs summã qngentorũ aureorũ valeat sine insinuatione, intercedente autoritate principis, vide Panor. consi. lxxv.

b ¶ Est & aliud genus. Hec est, scõa particula scõe ptis, in qua sic pcedit. Primo, recitat obseruationez iuris antiqui, circa donationez pp nup. Secũdo, recitat semiplenam correctionẽ introductaz a iustiniano pre suo. Tertio, ponit suã correctionẽ pfectam, q̃ hodie obseruatur: & ita i pñti. §. pñt notari tria tẽpora p ordinẽ p̃mũ. vez, antiquoz imperatorũ. scõm Iusti. tertiũ Iustin. pone igit̃ sic casum: dñe, iã vidi de donatione simplici (q̃ appellat donatio inter viuos) nunqd est aliqd aliud genus donationis inter viuos? Ad hoc rñd. q sic. est em̃ quoddã aliud genus donationis, qd veterib⁹ iurisconsultis penitus erat icognitũ: sed postea a iunioribus principibus fuit introductũ: et ſm eos donatio añ nupti. appellabatur: & in se habebat tacitaz conditionem. vt vez ita demuz rata eẽt h̃ donatio: & effectuz haberet: cuz mr̃imoniũ eẽt subsecutũ. Sed dñe: q̃re appellabat̃ añ nuptias? Rñd. q iõ, q: semper ante nupt, fiebat: licet effectũ non haberet nisi nupt̃s subsecutis: nunq̃ post nup. celebra-

sed cõem̃ sñiam Bart. tenuit Ioã. de imo. in. c. cum contingat. de iureiu. in. xlvij. charta. vsic. circa quartũ: qñ fit donatio sine insinuatione. ¶ † Quero, [a] an rõne iuramenti valeat donatio sine insinuatione? et concludit Bald. in. d. l. illud. q non, q: ad hoc vt iuramentum aliquid operetur, tria debent concurrere. Primo, q psona sit habilis: vel per iuramentum habilitata. Secũdo, q sit gñalis forma ꝓuata. Tertio, q res non sit phibita. vt. l. si qs inquilinos. §. fi. ff. de leg. j. & qd ibi not. Sed iste donationes clandestine, non interuenientibus actis, sunt prohibite vt. d. l. donatio. siue. C. de dona. ergo iuramento non validãtur merito nec oritur naturalis obligatio. vt no. Cy. in. l. si is. C. de sacrosan. eccle. & Barto. in. l. si qs pro eo. ff. de fideiu. et de ista questione vide late per Inno. in. d. c. cum contingat. extra de iureiu. in. xlvij. charta. vsi. s. alleg. & ver. seq. q incipit: sed dubiũ est: quid iuris si interueniat iuramentum. q alle. Io. an. in. d. §. porro. in. d. vltima additione. qui tenet contrariũ, p ea q̃ habentur in aut. sacramenta puberum. C. si aduer. ven. & qd habet̃ in. d. c. cum contingat. de iureiurã. Scõe, quia non habet perpetuam causam prohibitionis: vt in certis casibus: vz sine insinuatione: vt habet̃ in. d. l. pe. C. eo. tit. ideo potest iuramẽto firmari. vt. l. nõ dubium. C. de leg. Sali. autẽ in. d. l. pe. alle. pro opi. Bal. qd dicit gl. in aut̃. de pace iura. fir. §. itẽ sacramen. in glo. ij. Ac etiam q: donare, est perdere, & sic est euidens lesio. Et ideo videtur indiscretum iuramẽtum: ergo nõ videtur obligare. ar. no. in aut̃. qd eis. C. de secũ. nup. Ac etiam eadem facilitate induci ad iurandum, qua inductus fuit ad donationem faciendaz. vt. l. doli. §. diuersuz. ff. de do. Et p istas, & alias rõnes, dicit qõnez esse dubiam: et super ea esse cogitãdum. Sed dñs Ioã. de imo. in. d. c. cũ contingat. in ver. sed dubiũ est: quid iuris. etiaz dicit q pot teneri opi. Io. and. dũmodo per metum, vel dolũ, non sit extortũ iuramentum: q: tunc posset peti absolutio: iuxta ea que habentur in. c. si vero. de iureiu. & rñdet ad rõnes Bald. & Salice. q: qd dixit Bal. q res non sit prohibita p. l. si quis inquilinos. rñdet: q nõ sit prohibita de iure canonico: secus si de iure ciuili: vt voluit Io. and. post Hosti. in. c. quemadmodũ. de iureiurã. Nec obst. glo. in. d. §. itẽ sacramenta: q: illa glo. de iure canõ. non pcedit: q: imo omnis cõtus nullus firmatur iuramẽto. vt in. c. ij. de pact. in. vj. & d. c. cum cõtingat. Nec obstat q eadem facilitate. q: nõ procedit qñ interuenit iuramentum: & oĩbus rõnibus. dic, vt ibi latissime per eum: q: esset longum oĩa dicta sua referre. Sed cuz casus mihi semel occurreret, non volui pro aliqua ex dictis opiñ. cõsulere: q: timeo iuramẽtũ. & sic pro opi. Ioã. an. & pro alia pte, pro certo faciliter posset qs fraudẽ legi facere: & tollere solennitatem insinuationis, simplici iuramẽto: qd vr̃ cõtra mẽtẽ. l. si qñ. C. de inoffi. test. in prin. cogita tu, vt dicitur ibi. ¶ Quid si remitto Titio mille florenos: & sic eum libero: an indigeat insinuatione: tex. in. l. modestinos. ff. eo. vr̃ dicere q non. Sed glo. in. l. si qs obligatus. ff. de reg. iur. tz cõrium. Sed Barto. in. d. l. modestinus. distinguit: aut debitum est odiosum, vt vsurariũ: vel pecuniariũ: & valet sine insinuatione. vt. d. l. modestinus. aut est debitum vere sortis: & tũc, aut est debitũ ex pluribus causis: & tot sunt liberatiões, quot sunt cause debiti. ideo non indiget insinuatiõe: si aliqua causarum non ascendat vltra quingẽtos aureos: aut tota summa est eadem ex cã & tũc indiget insinuatione. vt. d. l. si quis obligatione. qd Bal. in. d. l. illud. dicit esse verum: si liberatio fiat ex cã donationis: dic tu et simplr̃: q: inest cã donatiõis. vt. l. campan⁹. ff. de ope. lib. sec⁹ si fiat ex alia cã: q: tũc clarũ est, q nõ indiget insinuatione. et adde oĩno qd habetur in. l. tale pactum. in princ. per Bar. Bal. & Ang. ff. de pac. & ad istam materiã vid. Bal. in. l. iurisgentium. §. qd fere. ff. de pac. ¶ In fi. glo. tu dic q superfluum est testes adhiberi in actis iudiciarijs. & apud acta, vt testes se subscribant: tabellio tñ noĩa eoz subscribere debet. vt in aut̃. de fide instru. sed si instrumenta. ita dicit glos. in. d. l. in donationib⁹. in ver. subnotatione. quod tene menti, quia vidi aliquos minus bene allegantes illum tex.

10 ¶ † In glo. inuenit. in fine. no. & signa glo. que enumerat casus, in quibus non est insinuatio necessaria. Adde, q idem si donatio fit ad remunerationem: et appareãt seruitia. vt. l. aquilius. ff. eo. & ibi Bart. vel fiat ob causam iustã: vt. l. j. ff. eo. & ibi Bar. sinaũt dicat̃ ob seruitia, bñacia, & merita recepta, & aliter non probarent̃: an tũc valeret, esset magis dubiũ vt not. Bar. in. l. p diuersas. C. mã. & l. si donatiõe. cũ ibi no. C. de colla. & l. si forte. & ibi Bar. ff. de cast. pe. dic vt dictis iurib⁹ habet̃ p Bar. glo. & doct. ¶ In glo. ex causis. ibi de re. do. l. fi. No. singulariter illũ tex. q: requirit tria: primo, q pbatio ingratitudinis, fiat in iudicio. Scõo, q sit plena, dũ dicit dilucidis. Tertio, q fiat cã cognita: & sic parte pñte, dũ dr̃ ibi, cognitio &c. tale reuocãdi bñficiũ (si donãs nõ fuerit vsus) nõ trãsit ad ei⁹ heredẽ. vt. d. l. fi. & ibi vide Bald. & Sal. qd no. ¶ In ea. gl. in fi. dic idẽ no. glo. in. d. l. fi. C. de reuo. do. dic vt ibi p doc. & q tale bñficiũ reuocandi propter ingratitudinẽ, nõ trãseat ad heredes, not. in. l. si ĩ. l. rei iudicate. §. morũ. ff. so. ma. & ibi Bar. & doc. de herede q nõ pot accusare vxorẽ defuncti de adulterio: si defunctus sciuit, & non accusauit. qd facit ſm glo. in. d. l. fi. & ibi doct. q si dñs nõ auocauit feudum vasallo propter ingratitudinem: q heres dñi id facere non poterit. quod not. dic vt ibi &c.

SVMMARIVM.

1 Argumentatio nõis, pertinacibus est relinquenda.
2 Mulier cõsentiẽs obligatiõi viri, an sibi præiudicet?
3 Vir, realiter potest constituere dotem vxori.

b Est & aliud genus. [b] Donatio ante nupti. oliz ante matrimonium fiebat: hodie pot fieri cõstãte matrimonio: & ẽt augeri, vt dos. & ideo dõatio ꝓpter nup. vocat̃, vt nomen cõueniat rebus. h. d. ¶ Not. q etiã cõstãtem̃ rimonio, licitũ est dotẽ augeri. ¶ Not. q sicut licitũ est cõstante matrimonio dotez augeri, ita licitũ est augeri donationẽ ꝓpter nup. q: eq̃litas dz esse inter eos. ¶ No. q nomẽ dz esse ɔforme, & aptũ negotio, & reb⁹, de qbus q̃rit̃. ¶ No. q donatio propter nup. adequatur dotibus. ¶ Not. q dos nõ tñ cõstante matrimonio pot augeri: sed etiã de nouo fieri, & cõcedi. & eodẽ mõ ĩ donatiõe ꝓpter nup.

1 ¶ † In glo. cõsequẽtia. in fi. dic, q augmẽtatio nõis, pertinacibus relinqñda est: vt. d. l. ij. in fi. Ex quo sequitur q nõ est bona ɔsequẽtia: aliqs vocat̃ Aretin⁹: ergo est de Aretio, vel bononiẽsis ergo est de Bononia. Et sic facit, q si represalie concesse sunt contra illos de ciuitate Aretij, nõ ɔprehẽdũt illũ q vocat̃ Aretin⁹, si nõ est oriundus de ciuitate Aretij. ita dicit glo. et Barto. in. l. fi. in fi. ff. ad muni. & in rub. ff. solu. matri. vbi docto. de quo dicet̃. j. de test. ordi. in prin. ¶ In gl. exequant̃. not. & signa totã istã glo. q: est multum not. vt no. Bal. in aut̃. siue a me. C. ad velleia. ¶ In ea. ibi etiã ea consentiẽte. dic hoc verũ, nisi superfint tot alia bona mariti, ex qb⁹ possit cõsului indẽnitati mulieris, & vltra hoc binus, & reiteratus cõsensus mulieris interueniat: non tunc, sed post biennium. vt in. d. aut̃. si a me. & in. l. si mulier. C. ad velle. et ibi glo. Bald. Dyñ. & Sal. & Iaco. de are. & Bart. in. l. meuia. §. si fund⁹. & Ange. Raph. & Imo. ff. solu. matr. qd no. ꝑpetuo. nec si intra pdictũ bienniũ cõsensum prestat, est necesse q renuntiet velleiano. ¶ Not. q nõ excludit̃ mulier ꝓpter tacitã renũtiationẽ: sed pp solẽnitatem actus repetiti. Ita dicit Bar. in. l. si mulier. in fi. ¶ In eadẽ: ibi viro redditus sol. matri. dic idez not. glo. in. d. aut̃. siue a me. q statim sol. matri. mulier desinet esse dña donationis ꝓpter nupt. sed Nico. ma. & Bal. ibi dicũt q est verũ, si dos soluatur mulieri. Sed q̃diu dos nõ soluit̃, dñiũ nõ reuertitur ad vnũ, Itez etiã hypotheca pserẽat. et est ratio. q: nõ tñ ꝓpter lucra nuptialia datur donatio propter nup. sed etiã pro maiori securitate dotis. C. de dona. ante nup. l. fi. §. sancimus. igitur &c.

2 ¶ † Et aduerte, q mulier consentiens obligationi viri, vel cum viro se obligãs, vel se, aut rẽ suam obligãs pro viro, ipso iure sibi nõ pĩudicat: nisi q̃tenus probet̃ in rem suaz versum, vt est casus no. & ibi gl. Bar. & Bald. & Cy. Sali. in aut̃. si q̃ mulier. C. ad velle. & ibi Bal. extendit illam

tas talis donatio potuit incohari. sed postea diu⁹ iustinus pater me⁹ huiusmodi obseruationẽ semiplene correxit. nã cuz p̃missum fuerit dotes cõstante mr̃imonio posse augeri, permisit in constitutiõe sua nmõi donatiões añ nuptias, et post nuptias celebratas ad similitudinem posse augeri: sed tñ, nomẽ inconueniẽs penit⁹ remanebat: nam añ nuptias vocabat̃ vt pri⁹: lz ex cõstitutione sua post nuptias tale suscipiat incremẽtũ. et ita lz augebatur post nupti. tñ añ nuptias appellabat̃: & ita manifeste pz qd nomen nõ bñ consonabat rei: vnde nos plenissimo fine sanctionem tradere cupientes, & cõsona nomina rebus esse cupientes, vel studentes: in nostra constitutione statum⁹, vt hmõi donatiões nõ solum post celebratas nuptias augmẽtũ suscipiant: sed ẽt initiũ suscipere pñt: & i h̃ dotibus pificant̃: vt queadmoduz dotes cõstante mr̃imonio non solum augeri, sz ẽt de nouo fieri pñt: ita huiusmodi donationes q̃ propter nuptias introducte sunt, non soluz cõstante matrimonio cõcto augeri, sz etiam de nouo cõstitui possunt: et hec dicũtur i scõa parte scõe partis principalis, vsq ad illum. §. erat olim &c.

a ¶ Erat oliz. Hic incipit tertia pti⸗cula secunde ptis pncipalis. in qua sic procedit. Prio queadmodū ciui⸗lis acqsitio fit ꝑm antiqua iura. se⸗cūdo, assignat causam qua mouebat ad corrigendū ta⸗lem modū acqrē⸗di. Tertio, dicit qualiter hmōi acqsitionem correxit. Pone igit sic ca⸗sum. dñe, vidi plu⸗res modos acqrē⸗di de iure ciuili: nunquid adhuc re periuntur plures modi ciuilis acq⸗sitiōis? Rñdet ꝙ sic. erat enim olim alius modus ciui⸗lis acqsitionis per ius accrescēdi: qd quidē ius accrescē di erat tale: si duo habebant seruum cōem: Petrus et Martin⁹: si Pe⸗trus solus inter vi uos, vel in vltia vo lūtate cōem seruū manumitteret: li⸗bertas nō valebat sed in eo casu, pars Petri penitus a⸗mittebat: ⁊ Mar⸗tino nolēti manu⸗mittere accresce⸗bat: ⁊ ita seruus q prius cōis erat to tus Martino per ius accrescēdi ac⸗grebatur: ſ3cū hoc pessimum fuerat exēplū, seruū qdē munumissum li⸗bertate fraudari, ⁊ inpositiōe liber⸗tatis humaniori⸗bus dñis dānū in⸗ferri, ⁊ seuiorib⁹ lucrū acqri. vñ hoc quasi inuidia ple⸗num pio remedio per nostrā cōstitu⸗tionē duxim⁹ cor⸗rigendū: ⁊ inueni⸗mus viā p quā tā manumissor: ꝙ so⸗cius ei⁹ manumit⸗tere nolens, quā et seruus q libertatē accepit, nostre p⸗missionis bñficio cōiter perfruātur. Statuimus enim vt libertas seruo cōi imposita, debitum effectum sor⸗tiatur. Manifestū enim est, antiquos legislatores, in fa⸗uorem libertatis multa cōtra regu⸗las cōes iuris sta⸗tuisse: ⁊ statuim⁹ ꝙ dñs qui libertatez imposuit, sue liber tatis stabilitate gaudeat: et socius indēnis cōseruet: ⁊ ptiū sui manu⸗missi a dño manu mittēte seruum, ꝑ3 partē dñij cōstitu tione diffinim⁹ ac cipiat. ⁊ hoc in ter tia particula scōe partis pricipalis: vsqꝫ in finē ti. ⁊c.

dit illā dispositionem, ꝙ habeat locū vbi etiā mulier consentiat patri viri sui, siue filio suo, qui est in pote⸗state viri, siue fratris sui, qui ambo sunt in potestate soceri. q2 perinde nō t3 cōsensus per dictam aut. ac si viro cōsensisset qd ꝑpetuo not. facit. l. j. ij. ⁊ iij. ff. de dona. inter vir. ⁊ vxo. ¶ Et aduertas quia Bald. in. d. aut. si qua. reprehendit Bar. in quodā suo con silio, qd incipit dña. T. nupsit Lot vc3 si vir ⁊ vxor in instro asserūt ex venditione facta per eos, ꝙ pecu nia peruenit ad eos, qd ꝑm Bar. presumit puenisse ad vtrunqꝫ pro dimidia. ar. l. res. §. cum in tabulis. ff. de duobus reis. nā Bald. in dicta aut. si qua mu⸗lier. dicit ꝙ imo tota peruenisse presumitur ad mari⸗tum: nisi expresse ⁊ vere probat ꝙ realiter medietas peruenit in vtilitatem mulieris. per dictā aut. si qua mulier. ⁊ istam opi sequitur Spec. in titu. de li. ⁊ sol. §. ante omnia. in ver. sed pone. ⁊ Jo. de imo. in. c. cu3 contingat. de iureiuran. in. vj. charta. in ver. sed iuxta predicta contingit dubitari ⁊c. Ludo. de vrbe in. l. si cū dotem. §. transgrediamur. ff. solu. ma. ⁊ ista opi⸗nio mihi placet. ⁊ ꝑm istam opin. isto anno consului apud regiū, si pater ⁊ filius in eodem instrumēto cō⸗fessi fuerint recepisse tricentos puta solatos p dote vxoris filij, ꝙ tota dicta pecunia ꝑsumit puenisse ad manus patris, cū ipse erat mercator. cogita. ¶ In glo. in hoc cōclude. aliqñ donatio spōsalitia est facta ex mera liberalitate, hoc expresso ꝙ nullo casu ad donantem reuertit: siue interuenerit osculum siue non: siue steterit per recipientem, siue per casum vt. ff. de don. l. j. in prin. ⁊ ita potest intelligi hodie. l. si mater. C. d do. añ nup. Aliquādo donatio est simpliciter fa⸗cta, nihil addito in. d. c. tūc olim ꝑsumebat ex mera liberalitate facta. vt. l. ij. C. de don. añ nup. ⁊ eo. tit. l. si filie. ⁊ l. si tibi nec vllo casu reuocatur. hodie vero presumit, ob causam futuri matrimonij. vt. d. l. cum veterū. eo. tit. ⁊ ibi glos. ⁊. l. j. in fi. ff. eo. Quo casu dic aut matrimonium nō fuit secutum per casum ⁊ tunc dic: vt in. l. si a sponso. de donatio. ante nup. aut quia stetit per alterū ex cōtractibus. Et tunc, aut per de⸗fectum donātis tm̄: tūc perdit donationē quā fecit. et si qd recipit restituit. vt. d. l. cū veterū. ver. si quidem. aut per factū donatarij: ⁊ tunc restituit qd recepit. l. eadem. ver. sed si spōsa. aut stetit per vtrūqꝫ Et tūc, aut simul in eadē volūtate cōcurrūt. ⁊ tunc locus est repetitioni. arg. l. si diuersa. C. de transac. Et q2 causa que recipienti nocet, est potius consyderanda. vt. ff. de condi. ⁊ demon. l. cū ita. datur. ij. responso. aut nō concurrunt in eadem voluntate: sed successiue. quia modo stetit per vnum: modo per alium. Et isto casu dixit Jac. de are. ꝙ vltima mora nocet. vt arg. l. illud ff. de peri. ⁊ commo. rei vendi. Sed Sali. in. d. l. cū veterū. dubitat. q2 non videtur moram posse purgare primum, q2 statim videt executio facta a lege, q con⸗cessit donatori rei vendicationē. vt. l. cum veterum. et hoc credo verius argu. l. si is qui. §. j. ff. de legat. ij. et not. Bar. Ang. ⁊ imo. ⁊ late ibi dixi in. l. si insulā. ff. de verb. oblig. Et predicta sunt vera, nisi interuene⸗rit osculū: q2 licet casu matrimoniū nō sequat, nō re⸗petitur a sponso spōse, nisi pro dimidia: osculo vero nō interueniente, repetitur in totum. collata vero do⸗natio a spōsa sponso, indistincte repetit. vt est casus et ibi habet in. l. si a spōso. C. de do. añ nup. q oīa no. ¶ Ultimo not. istū tex. ibi quemadmodū dotes cō⸗stante matrimonio nō solū augeant sed etiā fiunt ⁊c. ꝙ hoc cōstante matrimonio, non tantū ante matri⸗monium pōt cōstitui: ⁊ valet cōstitutio dotis. ⁊ hoc probat in aut. sed iā necesse. C. de do. añ nup. Quin⸗imo nō tantū per mulierē, sed etiā per virū. ⁊ non so⸗
3 lum potest † dos cōstitui p cōfessionē: sed etiā rea⸗liter pōt cōstituere dotē vxori. vt hic. ⁊. d. c. ⁊ si necesse ⁊. c. nup. ⁊ qd ibi Inno. in ver. dotē. de donatio. inter vir. ⁊ vxo. ⁊ hoc tenet ibi Jo. and. sed glo. ibi ⁊ Ant. de but. ⁊ do. Cardi. ⁊ Abbas sicu. ⁊ do. meus Joan. de imo. tenent ꝙ loquatur ibi non de dote constituta mulieri ex parte viri: imo de dona. propter nup. Naz non est consuetum ꝙ vir dotet vxorem: sed tantum⸗modo constituat donationem propter nupt. vt hic. Unde illi tex. qui dicunt, ꝙ vir constituit dotem: in⸗telliguntur in donatione propter nup. Nam vir nisi sit ignobilis, ⁊ mulier nobilissima, in recompensa⸗tione nobilitatis mulieris nō cōstituit dotem vxori. vt. l. si volūtate. cū gl. C. de dotis ꝑmissio. ⁊ ibi no. p Bar. ⁊ doc. in. l. si diuortio. ff. de vb. obl. Unū iste tex. d3 intelligi, qñ mulier dedit dotē: ⁊ clarū est, qñ cōstat in reb⁹ mobilib⁹: ⁊ tūc ꝑsumptio est, ꝙ sit fictio. Unde d3 plene cōstare, vñ illa patiētia ꝑcesserit. vt aut. sed iā necesse. ¶ Et si vere cōstet: tunc dicta dotis cōsti⸗tutio, ⁊ augmentum dotis, valet. ⁊ ibi Ang.

SVMMARIVM.

1 Lucrum ex seueritate nemo reportare debet.
2 Dolo suo quis non consequitur commodum.
3 Emere an quis inuitus cogatur.
4 Vendere vel emere, an quis prohiberi possit.
5 Si quis in foro vadat, & de frumento plus debito of⸗ferat, committit crimen stellionatus.

a Erat olim.[a] Hodie si vn⁹ ex dñis manu⸗misit seruū cōmunē, seru⁹ efficitur liber: ⁊ soci⁹ cōseruat indēnis, dato sibi ꝑtio ptis sue. h. d. ¶ No. ꝙ ⁊ in cōtractu inter viuos, erat loc⁹ iuri accrescēdi. de q p Bart. in. l. si mihi ⁊ titio. ff. de
1 vb. ob. ¶ † Not. ꝙ nemo ex sua seueritate d3 lucrum reportare: sed ex humanitate.

ADNOTATIO. Dolo suo, qs nō cōsequit cō
2 modū † l. si ab hostib⁹. §. fi. so. ma. l. itaqꝫ fulo. d fur. i pādect. c. sedes. ⁊. c. ex tenore, ex d rescri. Ant. Cai⁹. ¶ No. ꝙ p libertate, multa cōtra cōes regulas statuta sunt. ¶ Not. ꝙ illa sniā q fauet vnicuiqꝫ, ⁊ cōseruat ius suū, est amplectēda. ¶ In gl. fi. in fi. s3 querit, an quis cōpellat vēdere: cōclude, aut nō spectat ad victū: ⁊ regulariter nō cōpellit vēdere. vt. l. inuitū. C. d cōtrahē. emp. fallit in casibus ibi no. Itē, fallit, ob necessitatē reipub. arg. l. j. in fi. C. de cadu. tol. Itē fallit, qñ aliter rē cōseq nō pōt, nisi deueniēdo ad estimationē. ff. rerū amo. l. nō em̄. Itē fallit ex cōsilio, nō de necessitate: vt euitet grauiora dāna. ff. fini. re. l. j. §. si cōem. Aut q⸗rit de reb⁹ spectātib⁹ ad victū: ⁊ tūc, aut res est expo sita in foro venalis a plurib⁹, a quib⁹ res posset hri. vnū tm̄, vel duos vult cogere, vt ad ei⁹ curā spectet: ⁊ nō pōt. d. l. inuitū. aut oēs in gñe, vel alternis vicib⁹ quotidie hñtes vult cogere ⁊ pōt vt. d. l. j. ꝑm aliā so⸗
3 lutionē. ¶ † Scdo, qro: an qs inuit⁹ cogat emere: et dic, ꝙ regulariter, nō cogit qs emere. vt. l. nec emere. C. de iure delib. fallit in casib⁹ ibi no. Itē, fallit p fer⸗tilitate habēda: ⁊ caristia euitanda. nā nullus pōt se excusare. vt. l. j. C. de cano. largi. tit. lib. x. ¶ Tertio, quero, p quāto ꝑtio cōpellit qs vēdere: dic p pretio iusto vt. ff. ad legē iul. de anno. l. fi. ⁊ nō viliori. vt. l. nō debere. ff. ad muni. nec cariori vt. d. l. j. fallit in odiu3 emptoris, ppter ei⁹ delictū: ⁊ ad ei⁹ vēditione3 coa⸗ctā, nō spōtaneā, peruenit. vt. l. nō em̄. ff. re. amo. ⁊ iu stū pretiū est secūdū determinationē supioris: q esti mabit ꝑm fertilitatē, ⁊ caristiā tēporū, ⁊ qualitates re rū. vt. l. ꝑtia rerū. ff. ad le. fal. ⁊ est tex. in. d. l. fi. ⁊ in. d. l. nō debere. dū dixit ꝙ annua exigit. ¶ Quero, ad cui⁹ curā hoc spectat? Rñd. inter iudeos, hoc spectat ad epm loci. vt. C. de iude. l. nemo. inter christianos, hoc spectat ad curā ꝑfecti vrbis. vt. l. j. §. cura carnis.
4 ⁊ ibi vide Bar. ff. de offi. ꝑfe. vrb. ¶ † Quinto, qro an qs possit ꝓhiberi vēdere, vel emere, respōdeo, qd regulariter nemo prohibet emere: q2 emptio est de cōtractibus permissis: et de genere pmissorū. sed ex cā, pōt ꝓhiberi, ne vltra indigētiam emat: ⁊ ne alij res cariores reddat: vel incōmoditatē habendi indu cat. ⁊ est casus in. d. l. j. ibi ne modū mercādi excedat. C. de epis. audi. cū mercari ad impatorē referat. vt. l. nemo martyres. C. de sacrosan. eccl. ⁊ sic vides, ꝙ illi qui hñt curā fertilitatis, pñt statuere vt null⁹ emat i foro vltra duo sestaria grani. ⁊ sic oēs commode hre possint. qd no. Ista sunt vba Sal. in. d. l. j. C. de epis.
5 audi. † ¶ Unū adde, cōtra istos q vulgariter dicunt en⸗cherisare frumentū, vel mercātias, ꝙ si qs in forum vadat, ⁊ de frumēto pl⁹ debito offerat: vt alij pl⁹ ꝑ⸗tio emāt, vel ꝓmittit plus debito, in detrimētū alte⸗ri⁹: cōmittit crimē stellionat⁹, ⁊ de h ēt est tex. ⁊ ibi h no. Bar. i. l. ij. §. si qs. ff. d cri. stellio. qd ꝑpetuo not.

b *Quibus alienare licet uel non*[b] *Rubrica.*

b ¶ Quibus alie⸗nare licet vel non. Cōtinuatio istius rubri. pt3 in hunc modū. dictū est supra qbus modis aliqais adipiscit dñium vel de iure gentiū vel de iure ciuili: et regulare est ꝙ qui dñs est rei dñiū ei⁹ trans⸗ferre possit: et qui dñs non est dñiu3 transferre nō pos⸗sit: q2 tm̄ in vtraqꝫ regula qñqꝫ cōtrariu3 cōtingit: vc3 ꝙ il⸗le q domin⁹ sit rei alienare nō possit: ⁊ econuerso. s. ꝙ q dñs non est dñiu3 trāsferre tm̄ i aliu3 possit: idcirco de his spālius hic tractare intendit. vñ de hoc dictu⸗rus subijcit rubri⸗cam quibus alie⸗nare licet vel non.

a ¶ Accidit. Ad euidentiam istius tit. diuidas titulum primo et principaliter, in duas partes in quarum prima premittit duo specialia, de quibus intendit tractare in titulo isto. In scda parte, exemplificat de eisdem specialibus: de vtroq; dilucida exempla ponendo. prima pars durat vsq; ad illum. §. nam dotale prędium. ibi incipit secunda pars: et protenditur vsq; in finem tituli. et quia de duobus specialibus tantum tractat in tit. isto. vcz. qñ dñs nō potest alienare: & qñ non dominus alienare pōt: fm hoc. ista scda pars subdiuidit in duas particulas: sed q: non cōtinue prosequitur ista duo: sed cōfuse: idcirco diuidas hanc scdam partez in tres particulas. in quarū prima parte determinat in quo casu domin⁹ rei eā alienare non pōt. In scda pte determinat i quo casu, nō dñs, alienādi ptātem hz. In tertia parte redit ad primum: & ponit aliū casum, in quo ille qui est dñs alienare potest. prima pars scde partis ptēdit vsq; ad illū. §. cōtra. ibi incipit scda pars: et protendit vsq; ad illū. §. nūc aūt. ibi tertia incipit & ptendit vsq; ad finē tit. pone igitur sic casum. In prima parte dt Iusti. premittēdo ea de qbus hic intendit tractare: quia aliqñ accidit qd ille q dñs est rei, dñiū tñ eiusdem rei in aliū trāsferre non possit: et in casu conuerso sile qñq; accidit: vt ille qui est dñs, non est: ptātē tñ dñiū trāsferēdi in aliuz hz. & hec in prima parte vsq; ad illū §. nam dotale. hic incipit prima pticula scde ptis pncipalis: in qua sic pcedit. Prio. ponit casum in quo dñs non pōt alienare. secundo, assignat causaz quare phibet alienare: vcz. q: l. iulia prohibet, et corrigit lex iulia in duob⁹ casibus. primo circa prohibitionem alienatiōis, quam in certo loco concessit: et secundo in permissione alienationis, quam lex iulia consentiente muliere fieri permisit: & postea assignat rōnem quare corrigitur lex illa iulia circa permissionez alienationis. Pone igitur sic casum. Dñe, vos dixistis mihi supra q dominus rei aliquando rem alienam non potest alienare: ponatis mihi exemplum hoc. Ad hoc rñdet. amice, ecce maritus (lz dñs sit predij dotalis) tñ inuita muliere pdiuz sibi in dotē datū p legez iuliam. de fundo do. alienare prohibetur & hypothecas earū rerū q volēte ēt muliere fiebāt, quā legem iuliā p cōstitutionē nostram correximus: & in meliorem statū deduximus. Cū em phibitio legis iulię tātūmodo in rebus mobilib⁹: & italicis, locum habebat: et alienationes rerū dotaliuz, sz ēt in oi q inuita muliere fiebat ibi hebatur: vtriq; remediū adhibuimus, & statuimus. vt nō soluz in italia interdicta sit alienatio, vel obligatio reruz dotaliū: sz ēt i oi puincia que romano subiecta est imperio: & non solūmō inuita muliere locum habet huiusmodi prohibitio. sed etiaz neq; alienatio, vel obligatio licet de consensu mulieris facta fuerit, robur obtineat: & hoc iō statuim⁹, ne fragilitas sex⁹ mulieris, (q de facili ad cōsentiendūz alienationi p blanditias mariti possit induci) i pniciē substātię mulierū videat querti. & hoc in prima pte scde partis pricipalis vsq; ad illum. §. econtra autem &c.

¶ Continua rubricā. visum est. s. de alienatione facta per vsucapionez, vel donationem. nunc dicit per quos alienatio possit fieri: & per quos non.

SUMMARIUM.

1 Maritus prædium dotale obligare non potest.
2 Marito prędiū dotale hypothecare, est prohibitum.
3 Sponsa fundum dotalem alienare prohibetur.
4 Res mobilis data in dotē, non ęstimata, alienari pōt.
5 Alienare prohibitus, pignorare prohibetur.
6 Mulier pro rebus ęstimatis, habet rei vendicationē, soluto matrimonio.
7 Cautela, ne bonorum dotalium alienatio teneat.

Accidit. a Totus iste titul⁹ diuidit in tres partes. Primo, qñ dñs nō pōt alienare res suas. Secūdo, econtra qñ nō dñs alienat. Tertio, redit ad primū casuz. scda ibi: ecōtra aut. tertia ibi: nūc admonēdi. vel diuide subtili⁹. Primo, qñ phibet alienatio, ppter rem q est inalienabilis. secundo, qñ permittit ex pactiōe, vel ppter publicā vtilitatez. Tertio, qñ phibet rōne persone alienātis, vel rōne persone in quā fit alienatio: q: pupill⁹ est: & hoc dicit principaliter. 1 ¶ † Marit⁹ nō pōt alienare, vel obligare pdiū dotale: etiā cōsentiente muliere: nō solū in Italia: sed etiā in puincia. h. d. ¶ Nota, q lz fund⁹ sit datus in dotē. & sic marit⁹ sit effectus dñs: vt. l. doce. C. de rei vēd. tñ a lege phibet illū alienare. ¶ No. q lex vetat, & resistit alienatiōi fundi dotalis. ¶ No. etiā, q marito phibitū ē p legē hypothecare fundū dotalē. 2 ¶ † No. q mulier nō tm pōt alienationi, sed etiā nec hypothece facte p maritū in fundo dotali, cōsentire. ¶ Not. q pudēdū est, ne fragilitas sexus muliebris dānū afferat mulierib⁹. ¶ In gl. j. ibi: nisi ęstimatio fiat vt sciat &c. ¶ Aduertas, q isto casu, qñ fit ęstimatio fundi dotalis, nō vt faciat emptionē sz vt remaneat fund⁹ dotalis: tñ si simplr aliq ęstimatio facta non fuisset, non posset alienari: etiā consentiente muliere. vt hic. isto tamē casu cōsentiente muliere alienari poterit: vt est tex. not. i. l. si ęstimatis. ff. solu. mat. & hoc formāt ibi Bar. Pe. & Cy. in. l. fi. C. de pac. do. qd bñ no. dic vt in dictis legibus per dictos doct. ¶ In eadē gl. ibi & de fundo do. l. j. dic q eo ipso q fundus datus in dotē ęstimatus, in dubio presumit q dat⁹ fuerit tali ęstimatione, q facit emptionē inter vir. & vxo. & est gl. not. in. d. l. si inter virū. C. de iure do. & ibi doc. 3 ¶ † In gl. pdiū. ibi. l. ij. & iij. No. singulariter illas leges: q lex iulia de mulieribus maritatis. ita vetat posse alienari fundūz dotalem a spōsa: lz nondū sit vxor per vba de pñti: sicut vetat alienari fundum dotalē per vxorem. qd not. 4 ¶ † In eadem gl. in fi. no. in glo. q res mobilis non ęstimata, data in dotem, & sic dotalis, pōt alienari. tu lz glo. & doc. sint varij: tene glo. not. et ibi docto. in aut. siue a me. C. ad velleia. & in corpore vnde sumitur: vcz. q aut est talis res mobilis, q seruando seruari potest: vt seruus, & non potest alienari sine illa solēnitate. de qua in. d. aut. siue a me. si aūt non possit seruari seruando, & tunc sine illa solennitate potest alienari: ita intelligatur ista glo. & si. vide vltramontanos, & Cy. in. d. l. j. §. sed cum lex. C. de rei vxo. act. & Barto. in l. j. in ver. aliud priuilegiū est in scdo tēpore &c. ff. sol. ma. qd no. & ibi vide Ange. & Imo. facit. l. lex que tutores. C. de admi. tut. & l. sequit. §. fruct⁹. et quod ibi in glo. & in. l. j. C. si aduer. vsuc. in quibus habet q res dicantur nō posse seruando seruari: & quanto tēpore seruari possunt, iuris psumptione. ¶ In gl. phibet. ibi. C. de fun. dot. l. fi. dic: q aliqñ etiam marit⁹ potest prouocare ad diuisionē, si expediat mulieri: vt arg. l. ita constante. l. fi. ff. de iure do. sicut dicimus de pupillo, & ecclesia. vt. l. iubemus. in prin. & ibi Barto. et doc. C. de sacrosan. eccle. ¶ In ea. glo. ibi. ff. de fun. do. l. j. intellige de necessitate, de qua ibi quādo procedit ex dam. infe. & sic propter vitium rei, vel de necessitate, & cū vniuersitate: vt ibi habetur vnde propter suam necessitatē nō posset vendere: nisi esset necessitas famis. nam tūc videtur satis tolerabile: propter sustētationē sui, & mulieris, & liberorū: si non habent aliunde. vt. ff. de iure do. l. vbi. comuncta. l. j. ij. & iij. de patri. qui fi. dist. ac etiā licet quis venderet oia: nō venirent bona dotalia: q: hoc non est verosimile, q maritus vellet. argu. l. obli. ff. de pig. & l. specie. C. que res pig. obli. pos. fm Ioā. fab. facit quod not. Barto. in l. pe. §. instituto. in fi. ff. de leg. ij. ¶ In ea. gl. in fi. dic, q siue fiat permutatio de re ad rem: siue de re ad pecuniam: siue de pecunia ad rez: & est vtilius vxori: valet: & illud quod accipitur, efficitur dotale: & gaudet omnib⁹ puilegijs. sicut fund⁹ dotalis pmo datus: vt d. l. si. & in. l. ita constāte. cū. l. seq. ff. de iur. do. 5 ¶ † In glo. alienare. ibi. C. de re. alie. non alie. l. fi. Not. ex. d. l. fi. q prohibitus alienare, est phibit⁹ pignorare: qd intelige verum. de pignoratiōe pticulari. Sed si pignoret generaliter oia bona sua: non venit in pignore fundus dotalis: vel alius phibitus alienari. vt no. Barto. in. l. codicillis. §. instituto. ff. de leg. ij. & l. rem legatā. ff. de adi. leg. ¶ In ipsius in fi. Dic, aut res ęstimata datur in dotē: & vir est dominus rei: q: ęstimatio facit emptionem: vt dixi: aut datur res inęstimata. & tunc Mar. dixit, q de iure ciuili, maritus est dominus: de iure naturali, est mulier. Sz gl. in. l. vbi adhuc. C. de iure do. hoc reprehendit, per multas leges. & ista cōmunis sentētia. vt dicit Sal. in. d. l. in rebus. q maritus est dñs. ¶ In gloss. interdicta. ibi: vendicat maritus. dic idē no. gl. in. l. j. §. & cum lex. C. de rei vxo. actio. Et facit glo. not. in fi. qñ quis alienat rem ecclesie, non seruata solennitate, q ipsemet alienans, & quilibet de parochia, potest vendicare: vt dicit glo. not. in. l. iubemus. §. sane. et. l. j. C. de sac. san. eccle. Sz cōtrariū eius qd dicit hic glo. not. glo. in. l. cū vir. ff. de vsucap. sed primas glo. approbat Cy. in d. §. & cū lex. & Bar. in. l. cū vir. in versi. quero vtrum vir antequā succedat &c. Et ista est communis opi. quā etiā ibi sequit Io. de imo. & dicit eā esse veram: etiam si maritus in contractu alienationis iurauerit non velle reuocare: q: talis alienatio, nō est prohibita in fauorem sui, sed tertij: & sic mulieris, & reipublice, ne mulieres remaneant indotate: & vt liberis hominibus procreandis possint vacare. vt. l. j. ff. sol. matri. & quod ibi Bar. & pro hoc videtur casus in. c. cuz contingat. extra de iureiu. & in. c. quāuis. de pact. in vj. dic vt in. d. l. cuz vir. per imo. vbi etiam queritur an maritus alienans fundum dotalez, teneatur de euict. dic, vt ibi plene per eum. ¶ In eadem ibi: sed matrimonio dissoluto. Not. singulariter totam istam glo. que est melior de corpore iuris: q: constante matrimonio vir etiam alienans, reuocat: etiam ex persona sua: cum sit dominus fundi dotalis vt. l. doce. C. de rei ven. sed eo soluto: quia dominiuz ipso iure trāsit in mulierem: etiam pro rebus ęstimatis: vt. l. in rebus. C. de iure do. ipsa aget rei vendic. vt ibi. Quinimo, etiam vno casu mulier agit constante matrimonio: vbi vir vergeret ad inopiam: vt. l. vbi adhuc. & ibi gloss. & docto. C. de iure do. ¶ Vnum tamen nō tradas obliuioni, q id quod dicitur in. d. l. in rebus. 6 † q etiaz pro rebus ęstimatis, habeat mulier rei vendi. so. matri. & pferat alijs creditoribus: nō habet locum dictum beneficium in eius herede: nec heredi mulieris competit: vt eleganter not. Barto. in. l. nesennius. §. pe. ff. de re iudi. & idem voluit in. l. si filio. ff. solu. matri. Sed vtrobiq; Rapha. tenet contrariuz: q: in. d. l. in rebus. dicitur q mulier semper fuit domina: licet per iuris subtilitatem, contra videatur: & ideo etiam heredi vendicatio datur. de quo etiam per Rapha. in. l. ij. ff. sol. mat. Secundo, q: licet mulier, & etiam eius heres habeat rei vendicationem: tñ talis

talis rei vẽdicatio, est de iure singulari ac vẽdicat tã- q̃ a marito. merito ergo habeat locũ. dictũ bñficiũ: ⁊ subest eadẽ equitas: ex quo nõ est õ dote satisfactũ. Sed i. l. nesennius. §. j. erat donatio pfecta ⁊ cõuenie baẽ: vt qlibet possessor. Et hoc etiã sequit̃ dñs Joã. in dicta. l. nesenni⁹. §. j. ⁊ in. d. l. si cõstãte. in fi. vbi etiã videas Dyn. ⁊ Barto. ⁊ doc. ff. soluto matrimonio. Sed idẽ dñs Jo. de imol. in. d. l. si filio. tenet ɔtrariũ: q2 mulier põt agere vt quelibet dña, contra quẽlibet possessorem: ergo dat̃ sibi rei vendicatio insolidũ: vt l. si maritus in id. ff. soluto matrimonio. ⁊ istud mihi multũ placet. dic vt ibi dixi. ¶ In gl. nec cõsentienti bus. in fine. Quero, si mulier cõsentit alienationi fundi dotalis, ⁊ iurauit non venire contra: an ligeẽ dicto iuramẽto? gl. in dicto. §. ⁊ cũ lex. dicit q̃ nõ. facit. l. nõ dubium. i fi. C. de legi. Sed pdicta videnẽ procedere de iure ciuili: vt. l. cũ lex. ⁊. l. si quis p eo. ⁊ qð ibi late Bar. ff. de fideiuſ. facit. l. si qs inquilinos. §. fi. ⁊ q̃ ibi no. ⁊ maxime per Ange. ⁊ Jmo. ff. de lega. j. secus tñ est de iure canonico, cui pter euitationẽ peccati stã dum est: vt in. c. cũ contingat. ⁊ ibi late doc. ⁊ maxime

7 per Jo. de imol. extra de iure iurã. ¶ † Unum tamẽ tene cordi, q̃ bona cautela est quãdo maritas filiam tuam, q̃ tu facias a filia tua in scriptis promittere tibi, ⁊ iurare qð nullo modo alienabit nec alienãti fundum dotalẽ cum iuramẽto, vel sine cõsentiet. q2 si postea alienet, vel alienanti marito, vel alteri cõsentiet: ⁊ solenniter iuret nõ reuocare: vel nõ contrauenire: tale secundum iuramentum postea prestitum tpe alienationis, cõtra primũ iuramentũ prestitũ patri, nõ valet: nec ligat. imo non obstãte dicto scðo sacramento prestito tẽpore alienationis, potest fundũ dotalẽ soluto matrimonio, vel eo cõstãte, quãdo maritus vergit ad inopiam (vt dictũ est) reuocare: vt dicit gl. singu. in. d. c. licet mulieres. de iureiuran. in. vj. quod perpetuo no. Ange.

SVMMARIVM.

1 Creditor non est impediendus ius suum persequi.
2 Libera administratio quando dicatur concedi.
3 Nudum pactum de licentia concessa de vendendo pignore valet.
4 Creditor vendens pignus, an teneatur de euictione.

a ¶ Econtra autẽ. Hic incipit scða particula secunde partis principalis, in qua sic ponẽ casum. Dñe, iã vidi casum i quo dñs alienare non possit: p deo, ponatis mihi exemplum, qñ nõ dñs, dñiũ rei in alium transferre põt: ad hoc rñdet, amice, l3 creditor non sit dñs rei obligate, tñ si ipẽ pign⁹ ex pacto, vel lege alienauerit: dñiu3 ei⁹ i aliũ trãsfert: s3 forsan i pño casu: vez, qñ ex pacto sibi fcõ a debitore pignus alienat: vñ hoc fieri: q̃ volũtate debitoris itelligit̃ pign⁹ alienare: q2 debitor ab initio ɔct⁹ pactũ fecit, vt liceret creditori pign⁹ vẽdere, si intra tps statutum nõ solueret̃: ⁊ ita i cusu isto potius ex pacto, ⁊ volũtate debitoris vide tur dñiũ trãslatũ quã ex pacto siue

a Econtra autem. a Creditor, licet nõ sit dominus: potest tamen pignus alienare ex pacto, vel sine pacto, seruata forma legis. h. d. ¶ No. casum vbi dñs trãsfert dominiũ. ¶ No. qð eo ipso q̃ debitor nõ releuat pignus tpe debito, videt̃ dare licentiã creditori, vẽdẽ 1 di pignus. ¶ † No. q̃ creditor nõ est impediendus, ius suum prosequi. ¶ No. dñs, ⁊ debitor, nõ debẽt te mere, ⁊ ex abrupto pdere dominiũ rerũ suarũ. ¶ In gl. alienare ibi. j. de offi. iudi. §. fi. dic vt ibi plene p gl. ⁊ ter. gl. Bar. ⁊ Angel. in. l. pomponius. §. fi. iussu. ff. de acqui. pos. ⁊ in. l. sunt ⁊ alie. §. fi. ff. de publi. ⁊ late p Bart. in. l. ex hoc iure. ff. de iusti. ⁊ iure. ver. qd aũt in absolutoria. dic ⁊c. ⁊ Cy. ⁊ bal. ⁊ Sali. in. l. j. C. cõmu. vtriusq3 iud. ego dicã in dicto. §. fi. de offic. iud. dic vt ibi. ¶ In eadẽ ibi. §. alluuio. dic vt ibi dixi. s. de re. diui. §. per alluuionẽ. ¶ In eadẽ ibi. s. de vsuca. §. fi. dic idem in fisco: vt ibi patet: dic vt ibi dixi. ¶ In eadẽ ibi hocius porrectum. Dic, hoc veru3, qñ alienat in casibus ibi permissis, ⁊ cũ solẽnitate ibi requisita. vide ter. in clemẽ. j. de re. eccle. nõ alie. in. c. i. ⁊. c. nulli. eo. tit. in antiquis. ⁊ qð ibi no. per gl. ⁊ doc. ⁊ facit qð no. Jo. de imo. in. l. qð dicit̃. ff. de ver. obli. ⁊ vide. xij. q. ij. c. sine exceptiõe. ¶ In eadẽ ibi. §. qui tutelã. dic qñ alienat in casu permisso, vt qñ imminet es alienũ. ⁊ aliunde, nõ põt commode satisfieri, q̃ per venditionem rerum pupilli: vt. l. magis puto. §. ne passim. cũ ibi not. ff. de re. co. tunc si res est immobilis, interueniat etiã decretũ iudicis: vt. l. lex q̃ tutores. cũ ibi not. C. de admi. tuto. alias aũt si sine causa alienaret: committeret furtũ: et diceret̃ eẽ predo: ⁊ nõ tutor. Et idẽ in prelato, qui sine cã, ⁊ iniuste, rẽ ecclesie alienat: vt est ibi casus. ⁊ ibi no. ⁊ hoc no. Bar. i. l. qui fundũ. §. tutor. ff. p empt. intantũ q̃ fm Bart. ibi quo ad illã rẽ sic alienatã, ecclesia dicit̃ vacare. ¶ Ex quo sequit̃

q̃ toto tpe dicti rectoris, non currit aliq̃ prescriptio, p dicta re dicte ecclesie. allegat gl. in. c. ij. de prescrip. qð est quotidianũ. ⁊ hoc tenet ibi Joan. de Jmol. ⁊ pro hoc. allegat. xvj. q̃stio. iij. c. si sacerdos. ¶ In eadem ibi. §. nihil autem. dic vt ibi dixi. ¶ Aduertas tñ q̃ in cõcessione libere administrationis, nõ venit q̃ possit donare: vt not. glo. in. l. procurator cui libera. ff. de procu. ⁊ est text. in. l. si filiussa. ff. de donatio. qð est verum. nisi ex causa. vt. d. l. si filiussami. in ver. nõnunq̃. ⁊ qð ibi Bart. quinimo. etiam si concessum esset qð donare posset intelligitur inter viuos nõ autẽ ex causa mortis: vt est casus in. d. l. si filiussa. in §. penul. nec etiam venit q̃ in dolo versetur: vt. l. credi-

2 tor. §. lucius. ff. manda. ¶ † Et aduertas q̃ libera dicitur cõcedi non tantũ quando hoc exprimit̃, sed etiã si dicat̃ q̃ habet plenam administrationẽ. vt est text. cũ gl. in. l. si pcurator. C. de procurato. ⁊ idẽ si dicatur q̃ possit facere quicquid posset ipse dñs. vt. d. l. creditor. §. lucius. ⁊ idẽ. si dictũ est in instrumento mãdati q̃ pmisit habere ratũ qcqd p dictũ pcuratorẽ gestũ fuerit. vt. l. j. ff. de offi. procura. cesa. ⁊ ibi Bart. q̃ perpetuo tene menti: q2 quasi in omni instrumento ponunt̃ ista verba in procuratorio: quia domin⁹ pmittit habere ratũ qcqd, ⁊c. quia hoc videtur i predictis dedisse liberam administrarionem. ista sunt verba Barto. in effectu in. d. l. procurator cui libera. ¶ In eadem gloss. in fi. dic hoc verum si alienet rem peculiarem in qua habet liberam. secus si aliam rem vel dominicam: vt. l. si seruus. C. qð cum eo. Et not. bene ⁊ signa totã istam glo. ¶ In gl. ⁊ certus: ibi vendere

3 põt. No. † q̃ nudum pactum de licentia ɔcessa ð vẽdẽdo pignore valet. ⁊ isto casu non est necessaria aliq̃ alia denuntiatio facienda per creditore3 debitori de pignore releuãdo. vt not. in. l. si creditor. la. ij. C. de distractio. pigno. quod no. quia est limitatio eoru3 que habentur in. l. si conuenerit. ff. de pigno. act. ¶ In ea. glo. ibi ⁊ tunc lapso biennio. not. q̃ biennium non currit a die pignorationis: sed a die denuntiationis facte vt est casus in dicta. l. fina. §. j. ⁊. ij. ¶ In eadem ibi: ter denuntiabit. dic q̃ glo. in. l. si conuenerit. ff. de pignori. actio. dicit q̃ per tres dies debet stare inter vnam denuntiationem ⁊ aliam: ⁊ facit qð not. glo. in l. inter accusatorem. ff. de pub. iud. vel dic fm Jac. de ra. ⁊ Sali. i. d. l. si. q̃ illud loquit̃ in alia materia. ⁊ sic in casu nr̃o (cũ non reperiat̃ iure cautũ) stabit̃ arbitrio iudicis: vt. l. j. ff. de iure deli. quod credo veri⁹: q2 iudicabit fm q̃litatẽ debiti ⁊ impotẽtiã debitoris: ⁊ pdicta pcedunt qñ reperit emptorem: sin aũt emptorẽ nõ reperit d3 per iudicem certũ tps pfigi debitori vt pignus luat: quo trãsacto põt creditor a principe impetrare vt liceat ei pign⁹ iure dñij habere q̃ facto debito: (tñ ex abundanti) h3 aliud bieñiũ ad pignus luendũ dũmodo primo oĩ dãno creditori cũ sacramẽto suo manifestãdo satisfiat quo transacto. irreuocabiliter sibi creditor possidet. Si tñ minus valeret pignus creditori reseruatur actio in residuo. Sin autem plus valeret, p illo datur petitio debitori: ⁊ põt creditor illud vẽdere ⁊ superfluum debitori soluere. Et no. q̃ de pretio statur suo iuramento: ⁊ vbi non vendit sed pro se retinet: quanti tunc valuerit in iudicis discretione residet. ista quasi omnia habentur in ter. in. d. l. fi. C. ð iure do. impe. ⁊ ibi Salice. ¶ Unũ pre ceteris nota q̃ huic beneficio, q̃ creditor possit vendere pignus (prout hic habetur) nõ põt renuntiari: etiam si de dicto beneficio haberetur mentio specialis: vt dicit Barto. in. d. l. si cõuenerit. Et est ratio vt ibi dicit gl. q2 esset contra publicam vtilitate3: q2 nisi creditores possent vendere pignus, non reperirẽtur qui vellent pecuniam debitoribus indigentibus mutuare. ita dicit ibi glo. eleganter qð no. Et supradicta procedunt, qñ posset vendere in pignore cõuẽtionali. In eo autẽ q̃ in cãm iudicati capit̃ dic vt in. l. a diuo pio. §. si pignora. ⁊. §. si post aditã. ⁊. §. sed si emptor. ⁊. l. debitoribus. cũ ibi not. ff. de re iudicata. In pignore pretorio est in arbitrio iudicis: vt not. gloss. in. l. cum proponas. ⁊ ibi docto. C. de bo. aut. iudic. possi. de quo per glos. ⁊ docto. in. l. finita. §. si plures. cum. §. iulianus. ff. de dam. infect. ⁊ ibi in. §. iulia. vbi gloss. ⁊ docto. ego conclusi qð est in arbitrio iudicis aliquando longum, aliquando breue tempus mode

traditiõe ipsius creditoris: s3 certe nõ solũ i eo casu qñ pactũ de distrahẽdo pignore a debitore inter positũ est: l3 creditori vendere dñiũ pignoris: ⁊ i aliũ trãsferre: sed etiã qñ autoritate legis, pign⁹ distrahit̃. Ne ergo creditores ius suum psequi diuti⁹ impedirent̃: et ẽt, ne debitores nimis cito rerũ suarum dñium admittãt: nr̃a constitutione vtriq3 parti prospectũ, ⁊ p eandẽ cõstitutionẽ cert⁹ mod⁹ est inuẽtus: p quẽ qdem modũ pignorum distractio possit pcedere: cui⁹ cõstitutiõis tenore, vtriusq3 ptis indẽnitati, i eo casu qñ pactũ ð distrahẽdo nõ interces sit: sufficienter, et abunde pmissum est. et hoc in scða particula secũde ptis vsq3 ad illũ. §. nunc autem ⁊c.

a ¶ Nunc admonendi. Hic incipit tertia particula secunde partis principalis: in qua sic pone casum. Dñe, iam vidi casum in quo dominus alienare nõ potest. Nunquid sunt plures casus in quibus domin⁹ rei sue alienande potestatem non habet: rñdet q sic: qr neq pupilli, neq pupille, sine tutoris autoritate vllam rem alienare pñt: licet dñi rerum suarum censeãtur. vnde

rando, iuxta not. per Jaco. de are. in. d. l. si finita. §. j. nõ aũt statim. In dubio autẽ, bene faceret iudex expectare annũ, post pmũ decretũ: vt voluit Innoc. in
4 c. dilecto. de verb. signi. ¶ † Addas tamẽ, fm Joã. de pla. q creditor vẽdens, nõ tenet de euic. vt in ti. credi. euic. pigno. nõ debe. sufficit enĩ q se creditorẽ ostẽdat: ꝛ potiorẽ aliis: ꝛ rẽ obligatã habere: ꝛ sic p cõsequẽs ius vẽdẽdi: vt i. d. l. j. no. gl. ꝛ q cedat ẽptori pignoratitiã cõtriã: vt. l. i creditorẽ. ff. de euic. ꝛ ideo tu emptor, a vẽditore aduertas, qualiter emas: ꝛ qd debet continere instrumentum.

SVMMARIVM.

1 Pupillus mutuãdo pecuniã sine tutore, nõ obligat recipientem, actione personali ex mutuo.
2 Pecunia, an vendicari possit.
3 Pubes nõ habens curatorem, non põt alienare, nisi ea quæ seruari non possunt.
4 Adultus, res immobiles alienare non põt: etiã cum curatoris auctorite. Et nu. 5.
6 Iuramẽtum, fingit minorem maiorem. Et nume. 7.
8 An & qñ sit minori relaxandũ Iuramentum: & qñ in integrum sit restituendus minor.

Nunc admonendi.

a Pupill⁹ suã pecuniã sine tutoris autoritate mutuãdo, nõ facit accipiẽtis: ꝛ ideo nũmi extãtes possũt vẽdicari: cõsumpti, cõdici vel petere exhiberi. h. d. ¶ No. q pupilli (lz sint dñi rerũ suarũ) tñ eis iterdicta est administratio bonorũ suorũ. ¶ Not. ibi nullã rẽ: cũ sit vniuersale negatiuũ, q etiã rẽ mobilẽ, ꝛ etiã rẽ que seruãdo seruari nõ põt: vt frumẽtũ, ꝛ similia, vẽdere pupill⁹ nõ põt sine tutore. qd etiã manifeste pbat hoc in pecunia: qr licet sit de rebus que seruari nõ possũt: vt not. gl. i. l. j. §. quesitũ. ff. ad trebe. ꝛ dixi. s. de vsufruc. §. j. dic vt ibi. tñ p pupillũ alienari nõ põt. qd no. ¶ Not. q etiã alienatio fundari põt in pupillo, cũ autoritate tutoris: qd intelligo, qñ est maior ĩfante: alˀs fundari dz in psonã tutoris: vt arg. no. i. l. potuit. ꝛ i. l. si ĩfanti. C. d iure delibe.
1 ¶ † No. q pupill⁹ mutuãdo pecuniã sine tutore, non obligat recipiẽtẽ actiõe psonali ex mutuo, ꝛ est ratio: qr cũ mutuũ, fit d meo tuũ. vt. l. ij. §. appellata est aũt. ff. si cer. peta. ꝛ pupill⁹ nõ possit pecunie trãsferre dñium: ergo necessario seqtur, q cum nõ sit mutuũ, qd ex mutuo nõ orit obligatio psonalis: licet alio mõ recipiẽs sit obligatus: vt seqt.
2 ¶ † No. q pecunia non potest vẽdicari: vt alie res. No. q cõsumptione ꝛ cõmistione pecunie bona fide facta, recõciliatur mutuũ. ¶ Not. q quis nõ potest commiscẽdo, vel cõsumendo pecuniã alienã mala fide, ꝛ sciẽter, recõciliare dationem. ꝛ in se transferre dominiũ. ¶ In gloss. ibi: que animo retinet. Nota q ea q sunt meri facti, ꝛ nõ ea q sunt iuris: pupillus perdere potest. facit qd habet in. l. cõditionib⁹. ff. de cõdi. et demõstra. nã ea q sũt meri facti, sine tutore facere põt: vt h. ꝛ. l. quis. §. j. de acq. pos. ꝛ. d. l. cõdõnib⁹, ꝛ q sunt iuris ꝛ facti simul, i sui fauorẽ: ꝛ nõ aliter facere põt. vt. s. de auto. tu. in prin. nõ autẽ q sunt meri iuris: vt hic. ¶ In eadẽ ibi: lz corporalẽ ꝛc. hoc itelligas verũ, si retinet corpore: vt. l. clã possidere. §. q ad nũdinas. ff. de acqui. pos. secus si retinet animo tãtũ: qr tũc eadẽ ratio esset, q esset in ciuili. quia per pupillum qui nõ potest habere animũ desinẽdi possidere. facit. l. si is q aĩo. cũ ibi no. p gl. ꝛ doc. ff. d acq. pos. Et sic pupill⁹ etiã ipsam naturalẽ perdere non posset, sine tutore. arg. l. iij. §. vnde vi. ff. de vi et vi armata. ꝛ no. glo. ꝛ doc. in. l. j. in pn. ff. de acqui. pos. Et tu vero cõclude in herẽdo testib⁹: aut qritur in p

si pupillus alicui mutuam pecuniã (tutoris autoritate nõ interueniente) dederit: obligationem mutui non contrahit. et hoc ideo, qr pecunia quam mutuo dat, non fit accipientis. vñ si nũmi a pupillo sine tutoris autoritate mutuo dati extent: vẽdicari poterunt: si tamen ipse qui nummos a pupillo mutuo acceperit, eosdem bona fide cõsumpserit, ad exhibendum cum eo agi poterit: et licet dixerim tibi quod neq pupillus, nec pupilla, rei sue dominium, (sine tutoris autoritate) in alium transferre possit: econuerso tamen omnes res: videlicet tam mobiles, q immobiles sine tuto. pupillo vel pupille dari possunt: ita videlicet, q dñium in eos transferatur: et ideo si debitor pupillo vel pupille debitum soluerit: necessaria est ei tutoris autoritas. Si enim sine tutoris autoritate pupillo vel pupille soluerit: beneficium liberationis non consequitur. ꝛ hoc euidentissima ratiõe in nostra cõstitutione, (quã ad cesarienses aduocatos) promulgauimus: statutum est in qua quidem constitutione dispositum est: ita demum licere tutori, vel curatori debitorem pupillarem soluere, si primum sine iudicio, et sine oĩ dãno sportularũ, et sine qualibet mercede tabulario prestãda: hec permittat: nam si iudex soluendum pupillo pronuntiauerit, ꝛ debitor post sententiam iudicis interpositam soluerit: huiusmodi solutio plenissimã securitatem obtinebit: quoniam in nullo euentu poterit debitor, post huiusmodi solutionem, interim inquietari. Si vero aliter quam in nostra constitutione dispositum est: debitor pupillo soluerit, ꝛ pupillus bm õi pecuniam sibi solutam, aut saluam habeat: aut ex ea locupletior factus sit: licet debitor per huiusmodi solutionem ipo iure liberatus non sit: tamen pupillus adhuc eandem pecuniam petat: poterit debitor per exceptionem doli mali, pupillum iterum petẽtẽ (tanq de preda solicitum) repellere. hec sunt vera, quãdo pupill⁹ habet pecuniam saluam vel ex ea locupletior factus sit. Si vero pupillus huiusmodi pecuniam sine tuto. autoritate sibi solutam, aut male consumpserit, aut furto: aut alio casu amiserit: si iterum eandem pecuniam petat, inutilis erit debitori doli mali exceptio: quia nihilominus ad solutionem iterum faciẽdam condemnabitur: et sibi imputet quia debitum sine tutoris autoritate et non secundum nostre constitutionis tenorem, pupillo solueretur. Similiter in casu cõuerso pupilli vel pupille (sine tutoris autoritate) soluere non possunt: quia id quod sine tutoris autoritate soluitur nõ fit accipiẽtis: nullius enim rei alienatio sine tutoris autoritate ei concessa est. et hec in secũda particula secunde partis pncipalis vsq in finem titul. dicuntur. Nota predium dotale non posse alienari, vel obligari: etiam volẽte vxore: ne serus mulieribus cetera. Item nota quod ex voluntate locorum, nulla est differentia facienda. Nota, quod creditor potest pignus vendere, vel ex lege, vel ex pacto. Item no. quod pupillus sine tutoris autoritate non potest rem suã alienare. Item not. mutuum per cõsumptionem reconciliari. Item nota, quod debitor pupilli quandoq plenissimam liberationem consequitur: vt habes in textu. et etiam notatur in

dẽda possessione: ꝛ pupill⁹ q hz intellectũ põt eã pdere, eo mõ quo pderet eã maior: ꝛ sic sine tutoris autoritate: vt. d. l. possessionũ. aut alienãdo: ꝛ tũc aut loquimur in re ppria. ꝛ nõ põt alienando perdere sine tutoris autoritate: vt. l. pupill⁹. ff. de acqr. rerũ domi. quecũq res sit. vt hic. aut est res aliena: ꝛ etiã eã alienando põt pdere. iste casus in. l. ij. §. si pupillo. ꝛ. §. si a furioso. ff. de vsuca. p empto. ¶ In eadẽ ibi: seruari
3 non posset, dic fm Joã. fab. q ista gl. sentit † q pubes nõ habẽs curatorẽ, nõ pt alienare, nisi ea q seruari non pñt: ꝛ tñ. l. si curatorẽ. in gl. allegata innuit contrariũ: lz possit (vt lesus) restitui. ¶ Vñ cõclude, qd aut tractat de rebus mobilib⁹, aut immobilib⁹. Primo casu omnia mobilia pt alienare. ꝛ vz vẽditio ipso iure: vt. d. l. si curatorẽ. ꝛ si est lesus, põt restitui: nisi sit res que seruãdo seruari nõ põt: qr nõ restituit: nisi sit graue damnũ: ita põt intelligi ista gl. qñ dt etiã si damnũ nõ est modicũ: imo etiã si vẽdidit iusto ptio: et tñ sua interest poti⁹ habere, q iustũ pretiũ restituetur: qr restituit ẽt si tractat de lucro pdendo: vt. l. ꝛ si sine. in princ. ff. de minori. In scdo casu, vez in rebus immobilibus, nõ vz alienatio: vt. C. de pdiis mino. l. non solũ. quod est verũ. nisi iurauerit in contractu, qr tunc habet p maiore: vt aut. sacramenta. cũ ibi plene no. p gl. ꝛ doct. C. si aduersus vẽditionẽ. qd satis plz, lz in veritate. d. l. si curatorẽ. idistincte, loquat ꝛ sic indistincte videt intelligẽda: siue in re mobili, siue i immobili q seruari possit: q possit alienari p puberẽ q non hz curatorẽ: lz possit restitui: tñ pcedens intellectus Joãnis fabri est no. dic ẽt quod pupill⁹, ꝛ pdigus, ꝛ furiosus, equiparant: vt. l. fulcini⁹. §. adeo. i fi. ff. quib⁹ ex causis in possessio. ea. facit. l. is cui bonis. ff. de verborũ obligatiõe. ꝛ qd ibi no. ergo adult⁹ non
4 habẽs curatorem, equiparat pupillo. ¶ † Et aduertas, q res immobiles nõ pt adult⁹ alienare: ẽt cũ curatoris autoritate: vt. l. lex q tutores. C. d admi. tu. sz cum decreto iudicis sic, ꝛ ex iusta cã: ꝛ nõ aliter: vt. l. magis puto. §. ne passim. ff. de reb⁹ eorũ. ꝛ si bñ põderetur ille tex. §. nec passim. cum. §. sequẽ. xij. vel plura copulatiue requirunt ꝛ interuenire debent: qñ tutor, vel pupillus, cũ autoritate tutoris alienat, q si obseruata non fuerint, nec interuenerint: venditio nõ vz: vt ibi tex. in fine. ibi nullã esse vẽditionẽ: ibi nullũ esse decretum: quod ppetuo nota. qr multoties vidi errari.
5 ADNOTATIO. Quod pcedit † nisi cõtract⁹ esset iuramẽto corroborat⁹, tũc enim teneret alienatio aut. sacramẽto puberũ. si aduersus ven. c.
6 si. c. quis pactũ. extra de pactis. li. sex. † qr iuramẽtũ fingit minorẽ maiorem. gl. in. l. ij. de rescind. ven. C. ꝛ in. c. penul. de emp. ꝛ ven. ex Sali. et Jas. in dicta aut.
7 sacramẽta puberũ. † Ac fingit minorẽ esse, sine curatore, Bal. in. c. j. §. itẽ sacramẽta. col. ij. ver. tertio qro de pace tenenda. col. 10. ꝛ late dixi in dicta aut. sacra-
8 menta, † et an et qñ sit minori relaxandũ iuramẽtũ, ꝛ in integrũ restitued⁹ minor, copiose cõsuluit, cõsi. 321. exordiente nobilis, quondã raimund⁹ a pairetis. per totum illud cõsilium secũdũ qd fuit iudicatum ꝛ sñia in rẽ iudicatã trãsiuit, h anno. dñi. 1544. An. Caius
Et etiã isto casu facta alienatiõe, cũ tãta solẽnitate, et cum decreto iudicis (si tã minor est lesus) põt in integrũ restitui: vt est casus no. ꝛ ibi no. ꝛ ibi doctores in l. si quidẽ sine decreto. C. de prediis mino. qd bñ not. ¶ In gl. bona fide, in fine. dic vt ibi: ꝛ. ff. de donationib⁹. l. si vir. et sic not. qd error facti, ꝛ nõ iuris pdest. dic tñ: q quo ad fructus, ꝛ alios cõct⁹, pterq in vsucapionibus. Et sic error iuris vr causare bonã fidẽ, hoc est non malã. de quo dic vt supra de vsuca. §. furtiue. ¶ In glos. cõdici. ibi. l. si a furioso. cũ. l. sequẽ. tu dic, vt dñt quidã in gl. q cũ ex numeratiõe facta per gloss. que incipit. circa hanc diffusam et cetera. Item nota quod preceptum iudicis excusat, quod non debeat audiri, de preda solicitus. Item nota quod imputatur ei qui debitam solemnitatem omisit et cetera. sequitur alia rubrica.

pupillum

pupillum,nõ possit nasci ꝯditio ex mutuo.q2 nõ posset mutuum ꝯcedere,
vt hic nõ põt postea ex cõsumptione:q2 nõ hꝫ iustũ cõsensum recõciliãdi:
sed regulariter creditũ i gñe,ex equitate ꝯdici põt.vt.l.si me ⁊ titiũ.ff.si cer
tũ petaꝛ.¶ Ex quo sequiꝛ in practica:ꝙ agiꝛ certa ꝯdõne gñali:vcꝫ cõdi
tione sine cã:⁊ hoc approbat Bar.de rigore iuris in.d.l.si a furioso.in fi.qd
no.q2 per mediũ cõcludẽdi,cõprehẽdiꝛ qua actiõe,apta,vel inepta agereꝛ:
vt no.Bar.in.l.certi ꝯdictio.in pn.⁊ in.l.si me ⁊ titiũ.ff.si cer.pet.¶ In gl.
ad exhibendũ.in fi.no.bñ vba gl.q2 dt ꝙ iuratur in litẽ,ex eo ꝙ interest pu
pilli,eius pecuniã redditã esse ⁊c.Et sic nõ est iuramentũ in litẽ affectiõis:
sed daꝛ ad merũ interesse:q2 in nũmis nõ cadit affectio.⁊ iste est ꝑprie ca
sus.⁊ ibi docto.⁊ Bar.in.d.l.nũmis.¶ Ultimo no.ꝙ ꝑdicta ꝑcedũt,quã
do pupillus mutuat:⁊ sic nullo mõ erat obligatꝰ.Si autẽ esset debitor ali
cuius:⁊ solueret sine tutore:⁊ tunc aut erat debitor ciuiliter,⁊ naturalr,⁊ so
lutum nõ repetit.aut ciuiliter tm̃,⁊ tũc extantes vẽdicabit.Si aũt bona fide
fuerint cõsumpti,recõciliaꝛ solutio:⁊ ipse liberaꝛ:nec põt reuocare:vt.l.ꝙ
si forte.§.fi.ff.de vsuca.Si aũt erat debitor naturaliter tm̃:tũc ꝑsona pupil
laris facit locũ repetitiõi:vt.l.interdũ.ff.de cõditio.indebi.⁊ ibi gl.⁊ Bart.
de quo late per gl.⁊ doc.in.l.j.§.si aduer.sol.dic vt ibi.⁊ ꝑ do.meum Pau.
de ca.in.d.l.interdum.

SVMMARIVM.

1 Debitor pupilli,soluendo pupillo vero suo creditori non liberatur.
2 Casus contingens in pecunia solura, spectat ad soluentem, & non recipientem.
3 Debitor pupillaris,soluendo tutori,consequitur plenissimam securitatem.
4 Ratio est quare in alienatione rerũ immobilium maior solennitas requiratur,quia vertitur maius damnum.
5 Quando maior vult repetere indebitum per condictionem indebiti suum medium concludendi debet esse:quia ignorãter soluit.

At econtrario. Si debitor soluat pupillo,cũ tutoris ⁊ iudi
cis autoritate,hꝫ plenissimã securitatẽ.si ve
ro soluat sine iudice,⁊ sine tutore,liberaꝛ ope exceptionis,si pecunia est sal
ua,vel pupillus factꝰ fuit locupletior.aliter vero soluẽs nõ liberaꝛ vllo mo
do.itẽ ipse pupillꝰ sine autoritate tutoris,nõ põt creditori soluere debitam
pecuniam.h.d.¶ Not.ꝙ qlibet res põt tradi creditori pupilli,vt ex tradi
1 tione res pupilli efficiaꝛ.¶ †No.ꝙ verus debitor pupilli,soluẽdo pupil
lo,vero suo creditori,nõ liberaꝛ.¶ No.ꝙ ꝯsiliũ est,qñ debitor pupillaris
vult soluere,qd in iudicio debitor ꝑtesteꝛ,qd creditor suus est minor et ꝙ
sibi soluendo si postea pecunia nõ esset salua qd ipse soluens remaneret in
dãno,si minor peteret restitutionẽ qua ꝑtestatione facta,si iudex ꝑnuntiat
pecuniam soluẽdã pupillo,cũ tutoris autoritate,vel tutori.tũc soluẽs cõse
quiꝛ plenissimam liberationẽ:q2 qcqd secutũ fuerit postea de illa pecunia,
non cadit in damnũ soluẽtis:nec minor põt in integrũ restitui.¶ Not.qd
solutione ꝑ debitorẽ facta sine iudicis mãdato,licet interueniat autoritas
tutoris:tñ ita demũ est secutꝰ,si pecunia est salua:vel pupillus est locuple
tior factꝰ.¶ No.qd lꝫ pupillus habeat pecuniã saluã:vel sit factꝰ locuple
tior:si tamẽ nõ fuit facta solutio de mãdato iudicis,non liberatur soluens
ipso iure.Sed tñ hꝫ exceptionẽ doli:⁊ maxime vtilitatis est fuisse liberatũ
ipso iure.Quia tũc etiã si non apponeret:tñ iudex ex officio suo repelleret
agẽtẽ sine actiõe:secus,si est obligatꝰ:licet habeat exceptionẽ:q2 ipse non
opponat,iudex nõ supplet in facto:vt no.gl.i.l.vbi pactũ.C.de trãsactio.⁊
ibi Bar.in.l.eũ q ita.§.q ita.ff.de verb.obl.¶ No.ꝙ si pupillus male con
sumpserit,⁊ ꝑdiderit pecuniã casu,vl furto:deperdita est in dãnũ soluẽtis:
2 aliter ꝗ͂ huic cõsulaꝛ.¶ †No.ꝙ casus cõtingẽs in pecunia soluta,spectat
ad soluẽtem:⁊ nõ recipientẽ.¶ Not.ꝙ etiã debitũ soluere satisfacere est iter
dictũ pupillo sine tutoris autoritate:nec pecunia soluta efficiꝛ recipientis.
¶ In glo.dari.in fine.dicit em̃ ex qualibet cã,qd itelligẽ verũ.ꝺm Jo.fab.
si habet affectũ,seu sensum acquirẽdi:alr̃ opus eẽt vt aliꝰ noĩe pupilli reci
peret:vt not.C.de dona.l.si qs in emancipatum,⁊ i.l.iij.C.de acqui.poss.sed
lꝫ multi itellectꝰ sint i.d.l.iij.Quia aliqui volũt ꝙ ibi loquaꝛ in iocalibꝰ,in
qbꝰ pueri pñt habere affectionẽ:vt volũt ibi Dy.⁊ Cy.⁊ cõiter doctores:
tñ mihi videꝛ in herẽdo textibꝰ,qd aut est pupillꝰ:⁊ ꝑ se solũ pt acquirere
possessionẽ:vt.l.j.§.j.ff.de acq.pos.⁊.l.quãuis.§.fi.ff.e.ti.⁊ omne aliud,⁊ do
miniũ,vt hic,⁊ obligationẽ:vt.s.de auto.tuto.in prin.aut est infans:⁊ tũc
obligationẽ q hꝫ mysteriũ iuris.vt.j.de obli.in pnc.nõ ꝑ se solũ acqrere.vt
l.seruũ.ff.rẽ pupil.sal.fo.aut loqmur in his q facti sunt:vt possessionẽ ⁊ tũc
aut queriꝛ an ex se,⁊ sua occupatione,siue traditiõe possessiõis acqrat pos
sessionẽ:⁊ non põt sine tutoris autoritate:vt.l.j.§.j.ff.de acqrẽ.pos.aut cum
aliena traditione facta a dño,vel possessore:⁊ tũc aut loquimur in possessio
ne,⁊ sibi ex traditiõe acqriꝛ.ita ꝑprie loquiꝛ.d.l.iij.aut loquimur in dño:et
tunc etiã ex traditiõe facta a dño,nõ acquiriꝛ,nisi seruo suo tradaꝛ:ita pro
prie loquiꝛ.d.l.si qs in emãcipatũ.de dona.cogita.¶ In glos.liberabitur.
ibi nec quicquã sibi debebaꝛ.si autẽ esset adiectꝰ solutiõi,ad cõmodum tñ
suum nõ põt pupillꝰ solutionẽ recipere,sine tutoris autoritate,vt ar.l.si ser
uus dare decẽ.de sol.iuncta.l.si qs sub condi.ff.si qs omis.cã te.ita dt Bar.
3 in.l.si stipulatus.ff.de sol.¶ †In gl.si debitorẽ.in fi.¶ No.ꝙ debitor pu
pillaris ex pensionibꝰ,vel reditibꝰ,vel vsuris,soluendo tantummodo tuto
ri,consequiꝛ plenissimam securitatẽ:ẽt sine iudice:dũmodo non sit pensio,
vl vsura,nisi pro duobꝰ annis:⁊ omnibus collectis
nõ excedãt summam centum florenorum:vt.d.l.con
stitutionem.⁊ ibi in glo.Barto.⁊ Salice.qd no.per
petuo.qñ est pensionariꝰ pluriũ annorum:⁊ summa
in vnũ collecta excedit qͦtitatẽ florenorum cẽtũ:sol
uendo tutori nõ cõsequiꝛ liberationẽ sine iudice ple
nissimã:alr̃ secus.qd tene mẽti.¶ In glo.sñia.in fi.
dic vt dixi sup tex.et no.bñ,q2 tñ a tali sñia appellaꝛ,
⁊ qñ,⁊ quid importet talis appellatio,habeꝛ ꝑ bar.
in.d.l.ait ptor.in prin.ff.de mino.¶ In glos.fine oĩ:
ibi.C.de fru.⁊ lit.expen.dic ꝙ hoc vr̃ expressum.C.de
proxi.sac.scri.l.in sacris.ꝑpe fi.lib.xj.nã aut priuile
gium vni cõcessum respicit litis ordinationẽ,siue ꝑ
cessum:⁊ transit ad aduersariũ:vt.d.l.fin.aut respicit
litis decisionem:⁊ tunc aut vba rescripti hoc sonant:
ꝙ ad alium trãseat:⁊ tũc ad aliũ trãsibit:vt.l.j.⁊.ij.C.
si aduer.trãsa.Si vero vba hoc nõ sonant:⁊ tũc aut
priuilegiũ fuit cõcessum absqꝫ postulatiõe,⁊ ad aliũ
non transibit:vt.l.iij.§.j.ff.qd quisqꝫ iuris.aut ad po
stulationem eiꝰ,⁊ tũc,aut qriꝛ an trãseat ad alium in
eadem cã:⁊ non transit:vt.d.l.iij.§.j.aut in alia cã:⁊
tunc trãsibit ad aliũ:⁊ nõ ad aduersarium in alia cã:
vt.l.iij.§.pena.ita dt Bar.in.d.l.fi.qd no.In gl.per
mittat.in fi.dic,ꝙ hec glo.est vera in casu nostro:⁊ in
alienatione rerũ mobiliũ.sꝫ in alienatiõe rerũ immo
biliuꝫ,opus est vtroqꝫ:vcꝫ iudice ⁊ tuto.siue cur.⁊ sic
intelligas,qd habeꝛ in.l.ij.C.de fideius.mi.⁊.l.si qdẽ.
C.de ꝑdi.mino.⁊ in.l.lex q tutores.C.de admi.tut.cũ
similibus.¶ In gl.securitas,ibi q2 emptio ex volun
te.dic regulariter:sꝫ aliqñ emptio sit ex necessitate.ff.
de rebus eo.l.magis puto.§.ne passim.de quo dic vt
4 in.d.§.ne.†vñ dictu,ꝙ rõ est qre in alienatione rerũ
immobilium maior solẽnitas requiriꝛ:q2 vertiꝛ maiꝰ
dãnũ:⁊ iõ opus est vtroqꝫ:secus i casu nostro.iõ ⁊c.
ꝺm Jo.fab.¶ In glo.locupletior.in fi.dic vt.l.eũ q.
cum ibi no.C.de vsuca.ꝑ empto.⁊ dixi.s.¶ In glo.
dãnabiꝛ.in fi.dic.voluit gl.allegare.l.filius.la.ij.⁊ in
telligo suo noĩe,vel habẽte cãm ab eo,qm̃ bñficiũ in
integrum resti.cedi põt:⁊ trãsit ad heredẽ extraneũ:
vt.ff.de mino.l.qd si minor.¶ In gl.soluerit.ibi.⁊.l.
constitutione.intellectꝰ.l.sancimꝰ.⁊.l.ꝯstitutiõe.C.de
admi.tuto.dixi.s.eo.in gl.in ver.debitorẽ.¶ In ea
dem gl.ibi ad treb.l.sancimꝰ.§.j.vbi ponunꝛ tres ca
sus.dic vt ibi in gl.⁊ ꝑ doc.¶ In ea.gl.in fi.not.⁊ si
gna totam istã gl.magistrã ⁊ similẽ ⁊ pleniorẽ gl.ha
bes in.l.ait ptor.§.q tñ.ff.de mino.⁊ ibi Bar.Bal.et
doc.¶ In gl.nõ pñt,ibi cum nõ sunt decepti:dic vt
ff.de mino.l.verũ.§.itẽ non restituiꝛ.⁊.§.ex facto.cuꝫ
ibi no.per gl.¶ In eadẽ.l.non oĩs.§.fi.dic hoc verũ
qñ soluit debitum sine tutore.si autem mutuet pecu
niam sine tutore,⁊ tunc etiã cõsumptiõe recõciliabiꝛ
mutuũ.vt.l.si a furioso.ff.si cer.pet.⁊ ita itelligaꝛ qd
dixi.s.pxi.§.i v.cõdi.¶ In ea.gl.ibi.§.si legitime.
dic cum tutore.¶ In ea.gl.i fi.dic,imo vẽdicabit,si
extat,si non petat restitutionẽ i integrũ:⁊ cõdicet ꝺm
gl.in.l.interdũ.ff.de cõdi.inde.⁊ no.in.l.j.C.si aduer.
sol.Tu dic,ꝙ minor sic soluẽs sine aliqua restitutio
ne põt cõdicere:vt clare vult tex.in.d.l.interdũ.in tm̃
5 vt ibi eleganter dicit†Bar.qñ maior vult repetere in
debitum,ꝑ cõdictionẽ indebiti,suũ mediũ cõcludẽdi
debet esse:q2 ignorãter soluit:alr̃ nisi hoc cõcluderet
non ꝑcederet libellus in cõdictiõe indebiti:q2 vr̃ do a
nare:⁊ tñ qñ minor soluit,satis est ꝙ dicat se minorẽ
indebite soluisse:q2 etiã si nõ dicat ꝙ ignorãter solue
rit,tñ persona sua,rõne minoris etatis,facit medium
cõcludendi in.d.conditiõe indebiti:ꝙ ꝑpetuo not.in
practica.⁊ signa totã istam glo.⁊ vide q no.in.l.j.C.si
aduer.sol.⁊ glo.⁊ doc.⁊ maxime Cy.⁊ Sali.⁊ vide q
dixi in.§.proxi.in fi.⁊ qd diciꝛ ꝙ põt solui tutori,est
verum:nisi alius positꝰ fuerit,loco sui.vt.l.ꝙ si for
te.§.j.ff.de sol.dic vt ibi per glo.⁊ Bart.⁊ alios doc.

a Per quas personas nobis acquiritur [a] Rub.

a ¶ Per quas personas nobis acqritur. Cõtinuatio istius rubrice pꝫ i hũc modum.s.determinauit Justi. quibꝰ modis acqriꝛ dominium rerum singulariũ,tã iure gentium q̃ ciui.⁊ q2 per certas ꝑsonas nobis acqritur:iõ hic d illis personis (ꝑ quas nobis acquiriꝛ) itendit tractare.vñ de his dicturꝰ annectit rubricã per quas personas ⁊c.

¶ In gl.rubrice in fi.dic vt in ea.⁊ adde ꝙ etiã sunt
alij qui acquirũt alijs:vt religiosi suo monasterio:vt
extra de statu mona.c.cũ ad monasterium.circa prin
cipium.⁊ beneficiati,suis beneficijs.vt.C.de epi.⁊ cle.
auꝛ.licentiam ⁊c.

⸿Acquiritur.et ad evidéti ãistius titu.dividas tit.in sex partes,⁊ planius erit in quarũ prima enumerat Justi.per quas psonas nobis acquirit. In secunda parte determinat qualiter nobis acquirit per liberos,quos in potestate habemꝰ.In tertia parte determinat qualiter acquirat nobis,p proprios servos.In quarta determinat qualiter nobis acquirat per servos,in quibus vsumfruc. habemꝰ:⁊ liberos homines et alienos servos:quos bona fide possidemus.in quinta parte ɔcludit ex omnibus pcedentibꝰ.in sexta ⁊ vltima parte excusat se,quare non tractat hic de legatariis,⁊ fideicommis.⁊ trãsitũ acquisitione rerũ singulariũ, ad acquisitionem que fit p vniversitatẽ:⁊ ostẽdit qualiter res nobis acquirit continuando pcedentibus subsequentia. prima pars ptenditur vsq; ad illũ §.igit. ibi incipit scda.⁊ protẽditur vsq; ad illuz.§.itẽ vobis acquirit.ibi incipit tertia,⁊ ptendit vsq; ad illũ §.de his autez ⁊c. ibi incipit quarta. ⁊ durat vsq; ad illuz.§.ex his itaq; ⁊c.ibi quinta.⁊ durat vsq; ad illum §.hactenus.ibi sexta. et durat vsq; ad finẽ titu.prima pars satis est plana nec indiget casus positione.scda similiter est plana veruntamẽ in secũda parte ita pcedit. Primo,determinat qualiter acquirebat patri, p filios in potestate existentes,scdm iura antiqua. Scdo corrigit ius antiquum et assignat rationẽ quare ius antiquũ correxit. ⁊ plene determiat qualiter patri acquirit scdm iura moderna:Tertio corrigit statutũ Constantini imperatoris circa acquisitionem patri Constantine cõcessam pro premio emãcipationis:⁊ ibidẽ rationẽ assignat,q̃ movebatur ad statutum Cõstantini corrigẽdũ. Tertio pars planissima ẽ nec eget aliqua declaratione.In quarta,ita procedit.primo,determinat ex quibus causis nobis per servum fructuarium acqrat.Scdo,parificat alienos servos,et liberos homines bone fidei pos.servo fructuario.tertio,differentiam inter eos assignat.Quita pars est planissima: et iõ casꝰ positioni nõ insisto.

SVMMARIVM.

1 Acquisitio principalis,est per nosmetipsos.

2 Servus in quo habeo vsum fructum,querit mihi duabus causis.

3 Monachus vnius monasterij,si retinetur ab alio monasterio bona fide credens eum esse monachum dicti monasterij,an acquirat primo monasterio.

Cquiritur. [a] Totus iste tit.dividit in tres partes principaliter. Primo, ponit per quos nobis acquirat.Secũdo,illud exequit sigillatim,et in specie. Tertio,facit preambulum trãsitus ad alios titulos,et materias.secũda ibi: igit liberi.tertia ibi:hactenꝰ.Item secũda pars pncipaliter subdividitur.Nam primo ponit de acqsitiõe facta p liberos:⁊ p quos:⁊ quid acqrat.Scdo,qñ per servos nostros:⁊ p quos:⁊ quid acqrit.Tertio, de acqsitiõe p liberã psonã:an possit acqri:et qd.secũda ibi:itẽ nobis.tertia ibi: ex his.⁊ hoc dicit.Acqritur nobis nõ solũ p nosmetipos:sed etiã p personas hic descriptas.hoc dt.⸿No.q rerũ dominia,quãdoq;
1 singulariter,qñq; vniversaliter acqrũt. ⸿†No.q pma ⁊ pncipalis acqsitio,est p nosmetipsos. ⸿No. q paritate servata, ita nobis acqrere possumus, p illos q sunt ĩ nostra potestate,sicut p nos:q; quicqd acqrunt,nobis acqrit.vt.l.placet.ff.de acqui.here. ⸿No.q nõ tm̃ p servũ pprietariũ,sed etiã p servũ vsufructuariũ nobis vsusfructus acqrit:⁊ nõ pprietario.⸿No.q liber homo possessus ignorãter.⁊ sic ab illo q credidit ipsum servũ fore:⁊ p eũ nobis acqrit.facit.l.nõ iusto.ĩ pn.ff.de vsuc.⸿In gl.vsumfructum:ibi ex re nr̃a acqrit.Sed dic,q hoc vr̃ cõtra.l.pe.de stip.ser.Sz solue:aut stipulat mihi ex re mea: ⁊ mihi q̃rit:vt.j.in.§.p eũ quoq;. ɔiũcta.d.l.p servũ. aut stipulat nõ mihi vsufructuario:sz pprietario,ex re mea.Et tũc q̃rit sibi:sz tenet mihi reddere p cõdictionẽ sine cã:vt.d.l.pe.facit qd habet.⁊ ibi doc.in.l. adiectio.§.fi.⁊ facit etiã primus.ff.de acq.here.qñ servꝰ vsufructuariꝰ,vel vsuariꝰ,instituit cõtẽplatiõe mea,acqrit pprietario:lz teneat mihi reddere.⁊c.facit.l.si qs mihi bona.§.j.in prin.eo.ti.dic de h vt ibi.
2 ⸿†In eadẽ gl.in fi.tu dic q.§.p eũ quoq;.pbat q servꝰ in quo habeo vsumfructũ,q̃rit mihi ex duabus causis.vez ex re mea:⁊ opa mea.Itẽ dico,q ex operis servi(in quo habeo vsum)acqro:vt.l.plenũ.§.fi. ff.de vsu.⁊ habi.Sz dic,ista glo.bñ dt.si recte intelligat.nã ibi dt,q nõ acqrit nobis ex opis servi, in quo habemꝰ vsum:verũ dt:si vsuariꝰ locet opas servi:nã tũc nõ q̃rit vsuario.⁊ sic loquit.d.l.plenũ.§.opas.vbi dr queãdmodũ em põt alij opas cedere,cũ ipe vti debeat.facit.l.p servũ.in pnc.e.ti.Sz si nolumꝰ vti opa servi,in quo habemꝰ vsum in rebꝰ nostris,vl' in rebꝰ quas cõduximꝰ,tũc tollit operãdo,bñ q̃runt nobis. ⁊ sic loquit.d.l.plenũ.§.fi.⁊.d.§.p eũ quoq;.⁊ ita no.i d.l.p servũ.⸿In gl.bona fide.in fi.dic,q de iure canonico(cui standũ est)determinat ɔ̃riũ:q; omni tpe requirit bona fides,cõtinuata vsq; ad pfectionẽ pfectionis:vt in.c.fi.cũ ibi no.ex̃ de pscri.⁊ p bart.⁊ ang. ⁊ dñm Jo.late in.l.naturalr̃.de vsuca.⁊ p do.Jo.i.d. c.fi.⁊ dixi.s̃.de vsuca.in pnc.⁊ de materia huiꝰ gl.vid ff.de acq.pos.l.j.§.itẽ acquirimꝰ.⁊ q ibi no.gl.⁊ doc. in.l.liber hõ.ff.de acq.rerũ domi.
3 ⸿†Et pdicta inducunt,si vnus monachꝰ vnius monasterij,retineat ab alio monasterio,bona fide,credẽs eũ eẽ monachũ dicti monasterij:an acqrat pmo monasterio,vl' scdo: q; tex.iste facit q acquirat scdo,bona fide possidẽti: ⁊ nõ primo:q; monachꝰ,⁊ servus equiparant:vt no. Inno.in.c.cũ olim.el scdo.extra de privi.⁊ ita determinat ad literã Bart. in.l.cum fundus.§.servũ tuum.in fi.ff.si cer.pet.⁊ hoc vult Ang.⁊ Imo.tamen de Bart.nõ facit mẽtionẽ in.l.si qd mihi bona fide.§.j.ff.de acq.here.

SVMMARIVM.

1 Honor in vna quaq; dispositione,patri sreuandus est.

2 Quid sit peculium,& vnde dicatur.

3 Peculium est triplex.

4 Castrense peculium quid sit,& numero.10.

5 Peculium quasi castrense.

6 In quibus filijfa.pro patribus familias habentur.

7 Paganicum est duplex aduentitium, profectitium,& nume.8.&.9.

11 Quesitum ex pecunia patris per filium,dicitur profectitium.

12 Filius si exercuit vsuras,an patri acquiratur.

13 Casus in quibus hodie pater in aduentitijs,non habet vsumfructum.

14 Proprietas in aduentitijs,an acquiratur filio?

15 Mortua vxo,sine libe.maritꝰ ei succedit statu,vl' cõsuetu. aliquorũ locorũ.

16 Vxor marito in dotalicio succedet,secundùm Guillielmum benedictum etiam si momento matrimonium durauerit.

Igitur. Olim quicquid acquirebãt filijfami.acquirebãt patri pleno iure exceptis castrensibꝰ, vel quasi.hodie vero pfectitia,quo ad plenum ius,aduẽtitia quo ad vsumfructũ nudum.hoc dicit.⁊ dividit in tres partes.Nã primo ponit ius antiquũ.Scdo rõnẽ correctionis.Tertio, ponit suũ statutũ.scda ibi:qd quidẽ.tertia ibi:sanctũ.⸿No.q oliz ita acqrebant aduentitia parentibus,sicut profectitia.⸿No.q olim etiã castrẽsia nõ querebant per filiũfamili. patri: etiã quo ad aliquid.⸿Not.q per acquisitionẽ p vnũ ex filijs,olim pater poterat p libito voluntatis disponere:⁊ etiã alij postea dare,⁊ cõcedere.qd tñ hodie immutatum est.imo labor vnius non dz applicari alteri:vt.l.cũ oportet.in pnci.C.de bonis que libe.
1 ⸿†Nota q semp ĩ vnaquaq; dispositiõe:est servãdꝰ honor patri.⸿No. q in pfectitijs castrensibus,vel quasi,nihil est hodie immutatũ:sed tantũmodo quo ad pprietatẽ aduentitiorũ.⸿Nota.q pfectitia(etiam hodie) pleno iure acquirunt patribꝰ.Aduentitia,quo ad vsumfructum tm̃.Proprietatẽ aũt ⁊ dñiũ,acqrit sibi filiꝰ.⸿No.q luctuosum ⁊ grave reputatur, si id qd vnꝰ suis laboribꝰ,⁊ pspera fortuna lucratꝰ fuerit, alteri non laborãti,nec acqrenti cederet deberet.⁊ maxime hoc ɔtingit ĩter fratres:vt dt tex. in.l.cũ opz.in pnc.C.de bo.q̃ libe.⸿In gl.j.in fi.dic vt ĩ.l.j.ff.de statu. homi.⁊.l.fin.ff.de fide instru.⁊.s̃.de iure natu.§.fi.qd facit ad ea que ibi scripsi. dic vt ibi.⸿In gl.castrẽsibꝰ.ibi ñ acqsiturꝰ:al's dic.nisi militaret ĩ castris.
2 ✻ADNOTATIO.Quid sit peculiũ,⁊ vnde dicat, quot modis capiat ac quotuplex sit,enucleat Bart.in rub.de peculio.Joannes monferratus in.l.frater a fratre.colũ.prima et sequẽti,de cõdictione indebiti,in pandectis,vbi concludunt peculiũ esse quadruplex,vt ibi p eos,ego vero in.l. filium quem habẽtẽ.versiculo pmitto qd sit peculiũ.nume.6.cũ sequẽtibꝰ.
3 †firmavi peculium esse triplex,scz castrense,quasi castrense,⁊ paganicum.
4 l.cum antiquis in principio.de inofficioso testamẽto.C.†castrense aũt peculium est quod filio familias in militia degenti a parentibꝰ vel cognatis donatur,vel alias sibi occasione militie obuentũ, alias non obuẽturũ.l.si forte.et.l.castrense peculium,ac lege hereditate,in principio,de castrensi pecu
5 lio,in pandectis.†Quasi castrense, quod filio familias administrationem de peculio habenti,ex officio obuenit,vel a Cesare,aut Augusta donatum, doctori vel aduocato aduocationis gratia obuentum: ex dicta lege cũ antiquis.§.pmo.l.cũ multa de bonisq; liberis.l.fori.⁊ ibi Barto.de aduocatis
6 diversoꝝ iudicioꝝ.†in qbꝰ filijfami.p patribꝰ familias habent.vt possint de his testari,sub mutuo pecunias accipere,nec coꝝ testamẽta pñt q̃relari. l.penul.et fin.qui testm̃ facere pñt.C.l.2.ad macedonianum.l.prima.§.nec
7 castrense.de colla.in pandectis.†Paganicum est duplex aduentitiũ et pro
8 fectitium.†aduentitiũ est quod filio familias suis laboribus, industria vel fortuna obuentum est.l.cũ oportet.in principio,de bonisq; liberis.C.⁊ con
9 sului consilio.187.exordiẽte matheus solus.pfectitiũ†quod filio familias ex substantia vel bonis patris vel contẽplatione vel facto patris obuenit.l. sed si plures.§.in arrogato.de vulgari.et copiosius dixi in dicta.l.filiũ quẽ
10 nota.q; non alibi sic discussa reperies.Antonius Caius.Tu dic latius†q castrẽse peculiũ,est quicqd a patre,vl' a matre,cõiunctis, ⁊ amicis,filio euti ad castra pro militãdo,mobile donatũ est.Itẽ q̃ in castris p occasionem militie acqsivit:in quo ẽt est hereditas ipsorũ,q instituerũt filiũfa.q nõ al's noti esse potuerũt,q̃ occasione militie.lz in ea qd immobile cõtineat.Itẽ immobilia ex pecunia militari empta.ita dt ad lr̃am tex.C.de castrẽ.pec.l. j.lib.xij.⸿In eadẽ:ibi clerici aduocati.Nota gl.q dicant habere quasi castrensia.vt est casus singularis in.d.l.fi.C.de inoffi.test.in v̇.memorialibꝰ. cõiuncta gl.⸿In eadẽ.ibi.de publico acqrũt.dic idẽ hodie,in eo qd a privatis psonis p stipẽdio accipiunt.q; hoc succedit loco eius qd de publico olim pcipiebat:vt est gl.quã sequit Cy.⁊ doc.ĩ.l.fori.C.de aduo.diuer.iud. vbi etiã gl.dt aliud no.vez de iudicibꝰ cõis Bononiẽsis.Ex qua gl.Bart. ibi no.q illd q accessores ex officijs lucrant,dz esse quasi castrẽ.⁊ vt in q̃si castrẽsi testari pñt:sicut filiusfa.põt:vt.d.l.fi.C.de inoffi.test.⁊ facit.l.velut. C.de asses.fortius vr̃ velle.d.l.fi.q oẽs q habẽt aliquã administrationem:⁊ dignitatem ex publico.⁊ ex ea vel occasiõe illius,aliquid lucrantur ex salarijs publicis,vel a privatis personis,q illud lucrum dicatur quasi castrẽse.qd nota perpetuo pro his qui deputantur super abundantia: vel sunt de antianis.et ex officio aliquid percipiunt: vt est Perusij.quia id dicitur esse quasi castrense.

11 quasi castrēse. ¶ † In gl. ex re. ibi quocūq3 mō q̄sita. gl. sentit ꝙ q̄sitū ex pe
cunia patris per filium, sit profectitium. et clare hoc determinat glo. in. l.
cum oportet. ī princi. C. de bo. que lib. in verbo: ex ciꝰ substātia. vnde si filiꝰ
cum pecunia paterna negotiat̄, ⁊ acq̄siuit totu3, dicit̄ profectitium: ⁊ sic in
totum acquiritur parti. Sed Barto. in dicta. l. cum oportet. in princ. dicit,
qd̄ imo est cōsyderandū lucrum, quod attribueret̄ persone: forte dicit glos.
verū, si id quod lucratur, sine aliquo suo onere vl̄ opere: s3 in quod attribue
retur p̄sone, ꝑpter industriam, vel laborē: dicit̄ aduentitium: et est filij. ita
etiā dicit Bar. in. l. j. §. nec castrense. ff. de col. bo. in verb. ⁊ hoc tene mēti. ad
q̄stionē qua3 vidi de facto ⁊c. facit. l. j. cum materia. C. p socio. ⁊ istud dicit̄
veriꝰ esse qd̄ sequit̄ Iac. butri. Baldus ⁊ Sali. in. d. l. cū oportet. ⁊ licet ibi
Bart. dicat, ꝙ lucrū diuidit̄. et cōmuniter fit per medium. ⁊ hoc nō tenet̄ a
docto. imo p̄sona, et industria, ⁊ labor, ⁊ quantitas data, cōsyderari debet.
⁊ sic est in pectore iudicis: ⁊ plus, ⁊ minꝰ dare, et assignare p̄sone filij. ⁊ p̄di-
12 cta p̄cedūt ī lucris licitis. ¶ † Sed qd si exercuit vsuras filiꝰ, an patri ac-
quirat̄: ⁊ dicunt doctores ī. l. qd̄ seruꝰ. ff. de acquir. pos. quod nō: q2 nō acq-
rit filiꝰ patri, ex delicto. ¶ Ex quo infert̄, ꝙ cū patri non q̄ratur, ꝙ filius
(mortuo patre) nō tenet̄ acquisitū p vsuras fratribꝰ cōferre: quia aduēti-
tia nō veniunt cōmunicāda. vt. l. fi. C. de col. qd̄ intelligas verū, nisi fratres
sint cauti: ⁊ petant illā pecuniā lucratā cōmunicari: ⁊ nō dicāt q̄sita3, per
vsuraria3 prauitatē. Tu filius qui lucratꝰ es per vsurā, nō potes dicere nō
teneor cōmunicare: q2 acq̄siui p vsuras: q2 detegeres vituperiū tuu3, nō de
cretum ab alio, quod nō l3. vt. l. alias. cū ibi no. maxime p Bartol. ff. de iu
reiur. Ita elegāter dicit Rapha. ī. d. l. quod seruꝰ. ⁊ isto mō potest saluari
glo. ī dicta. l. cu3 oportet. q̄ voluit, ꝙ etiā ex vsuris patri q̄rat̄. ¶ In glo.
vsufr. ibi vl̄ nisi succedat filiꝰ cū patre. No. bn̄ istā gl. dic idē no. gl. in. d. §.
si vero tn̄. ⁊ glo. ī. l. iiij. ⁊ ibi doc. C. de vsufr. qd̄ no. q2 semel habui de facto ī
p̄sonā vxoris domi. Io. Englesi, de bononia: q2 pater vxoris successit filio,
vna cū filia: volebat etiā in p̄te filie habere vsumfru. cōtrariū tamē p p̄dicta
13 determinatū fuit. quod not. ¶ † In ea. gloss. ī fi. signa totā istā glo. ex q̄ ha
bes casus ī quibꝰ hodie pater ī aduētitijs nō h3 vsumfructū. vid̄ tex. ī aut.
excipitur. ⁊ glos. ī aut. idē est. ⁊ qd̄ ibi doc. C. de bo. q̄ libe. Adde etiā casum
in aut. de incest. nup. §. j. ⁊. C. de sentē. pas. l. fin. ⁊. C. de iure do. l. vbi. et. C. de
fideicō. l. q̄uis. ⁊. ff. ad treb. l. īperator. ⁊ etiā cū nuda ꝓprietas filio legat̄. ff.
de vsufru. l. si cui. aduerte p̄m Ioan. fab. ¶ Sed tu aduerte, qd̄ l3 nō acq-
rat̄ patris ius vsusfructꝰ: ꝙ est ī casibus specificatis hic ī glo. ⁊ in alijs. s̄.
dictis: tn̄ pater semp debet habere cōmoditatē illiꝰ iuris. ⁊ videt̄ esse text. ī
l. plenu3. §. q̄ꝗ. ⁊. l. alios. in fi. ff. de vsu. ⁊ habi. vbi si filio relictꝰ est vsꝰ: ⁊ qd̄
cōpeteret p̄sone filij. ⁊ p indigentia p̄sone filij tātūmō, pr̄ habebit cōmodita
tē. l3 illud ius nō possit patri acq̄ri: ꝙ si est verū, est singularis limitatio ad
notata hic. ⁊ in. d. aut. excipit̄. Vn̄ cautela esset, qn̄ pater nō vult qd̄ patri
filiorū aliq̄d q̄ratur: qd̄ expresse ꝓhibeat̄, qd̄ nec cōmoditās aliq̄, nec vsus
fructꝰ q̄erat̄ patri. al̄s nisi etiā de cōmoditate exp̄sse excipiat̄, pater habe
14 ret cōmoditatē. ¶ † Et aduertas, ꝙ l3 dicat̄ qd̄ in aduētitijs, semp ꝓprie
tas q̄rit̄ filio. illud est verū: nisi q̄rat̄ ex stipulatiōe paterna. vt no. Bart. ⁊
do. Ioā. in. l. domitius. ff. de verb. obli. l3 glo. sentiat cōtrarium. Scd̄o, hoc
est verū nisi fuerit stipulatꝰ patri: ⁊ nō sibi: q2 tūc acquirit patri in solidu3.
vt no. Cy. ⁊ Bar. in. l. quodcūq3. ī p̄n. ff. de verbo. obliga. ¶ Quādo autē
donat̄, vel relinquit̄ monacho: cū hoc qd̄ nihil q̄erat̄ monastrerio, iuris
vl̄ facti. vide Bar. Bal. ⁊ Imo. in. l. si alienū. ff. d̄ here. insti. in prin. ⁊ Bar.
in. l. penul. ff. de stip. seruo. ⁊ gl. ⁊ Bart. ⁊ Imol. ī. l. luciꝰ. §. tres heredes. ff.
ad trebel. ⁊ Bart. ī sua disputatiōe q̄ incipit. q̄dā donauit, vl̄ reliq̄t mona-
cho ⁊c. q̄ omnia bene no. ¶ In gl. p̄spera. ī fi. dic similis ⁊ plenior glo. est
ī. d. l. cū op3. in p̄n. ⁊ hoc cōiter tenet̄. Nam vt dixit Bar. ī. d. l. cū op3. nō
est p̄sumptio delicti: si p̄sumamꝰ filium lucratū fuisse cū pecunia paterna.
al̄s nō p̄sumeret̄ lucratus. vt. l. quintꝰ. ff. de do. īter virū ⁊ vxore3. ⁊. l. etiā. ⁊
ibi doc. C. eo. tit. ⁊ hoc cōiter tenet̄, l3 Io. fab. hic sentiat cōtrariū: ⁊ male: q2
in dubio nō p̄sumimꝰ delictū, vt. l. merito. ff. p socio. ¶ In glo. p̄cedit. ī fi.
Dic plenior, est gl. ī. d. l. cū op3. ī gl. ī v. peculijs. quā Bar. ibi no. maxime ī
eo qn̄ d̄t de castrēsi, vel q̄si. Sed tu dic. vt. s̄. plenꝰ dixi de his peculijs. vide
late per glo. ⁊ Bar. in rubri. ff. de pecu. ⁊ in. l. frater a fatre. ff. de condi. inde
bi. Et aduertas, ꝙ non tantum filiusfami. in castrēsi, vel quasi potest testa-
ri: sed etiam non cogit̄ ea cōferre cum fratribus, mortuo patre: si veniat ad
hereditatem paternā cōmunem. Nec etiā cogitur conferre hodie aduenti-
tium: vt est casus in. l. fi. ⁊ ibi doc. C. de colla. ⁊ de his vide late p Bar. in. d.
§. sed nec castrense. ⁊ p Bald. ⁊ Sali. in. l. filie l3. ⁊. l. certum. C. fami. ercis.
¶ Quid de eo qd̄ lucrat̄ filiꝰ ex forma statutorū, vxore p̄cedēte ī matrimo
nio: an sit ꝓfectitiū: an aduētitiū: ⁊ sic debeat fratribꝰ cōferri, vl̄ nō. Bar.
ī. l. j. C. de bo. q̄ libe. t3 simpliciter ꝙ est aduētitiū: nec venit cōferēdū. Sed
glos. in. l. dotem. ff. de castren. pec. distinguit, aut vxor decedit viuo patre
viri: ⁊ tunc erit cōmunicandum tale lucrum. Aut patre mortuo. ⁊ erit p̄eci-
puum ipsius filij: ita t3 Cy. in. l. ij. C. fami. ercis. ⁊ Dyn. in. l. si cum dotem.
§. transgrediamur. ff. sol. matri. ⁊ ibi Bart. Bald. Ang. Raph. et Imo.
Sed Bar. in. d. l. in dotem. dicit, quod verba statuti sunt ɔsyderanda. Nā
aut sunt in personam. vt puta, vxore predecedente, vir lucretur partē dotis
⁊ tunc erit aduentitium: nec erit cōferendū. Aut d̄t statutū q̄cunq3 receperit
dotē lucretur eā. tunc pater qui recipit, d3 lucrari: et diceret̄ ꝓfectitiū.
ADNOTATIO. Scd̄m statuta aūt ciuitatū caturicēsis, ⁊ tholo-
15 sane: p̄mortua vxore ī matri. sine liberis, maritꝰ ei succedit ī dote, quā lucra
tur virtute statuti, seu ɔsuetudinis. Guilielmus benedictꝰ, in. c. raynuciꝰ. de
successionibus ab intesta. in v̄bo ⁊ vxorē, noīe alelasiam. charta. 131. col. 4.
16 v. scd̄m statuta. nu. 783. ex̄ de testa. † ibi firmat vxorē marito ī dotalicio seu
augmento succedere quod militat ēt si momēto m̄rimoniū durauerit p tex.
in. l. nō tn̄. de legatis. C. et ibi Bald. no. ⁊ ibidē sequunt̄ ang. ⁊ Ias. qd̄ ꝓbat
bn̄dictꝰ vbi supra. An. Caius. Sed Bart. ī suo tractatu de duobꝰ fratribꝰ.
in verb. quinto. q̄ro. quid si vxor filij est mortua: ⁊c. dicit, qd̄ cōsyderandū
est, qd̄ si talia bona ⁊ lucra fiunt ꝑpter onera matrimonij. ⁊ tunc patri q̄rit̄.
videt̄ enī lucrū profectitiū ex re patris. Aut onera matrimonij sustinet ip̄e
filiꝰ forte de ipsius lucro. ⁊ tūc fit aduentitiū: vr̄ enī ex re sine operibꝰ filij ꝓ
cessisse. sed si ꝓ parte sustineret pater, pro parte filiꝰ: tale lucrū videret̄ pro-
fectitiū, et aduentitiū pro quota onerū. arg. l. sed ⁊ si q̄s. §. j. ⁊. §. ꝙ si ex re. ff.
de stip. seruo. sed Bart. in suo tractatu de duobꝰ fratribus. in ver. viso autē
quādo hi p̄sumant̄ socij ⁊c. simpliciter t3 siue hoc veniat in vita patris, vl̄
post eius mortē: ꝙ fit aduentitiu3. ⁊ allegat no. per doc. in. l. ij. C. fami. ercis.
⁊ sic in effectu videt̄ sequi opi. Bar. in. l. j. C. de bo. que lib. ⁊ hoc etiā sequit̄
Sali. in. d. l. ij. et dicit qd̄ ita cōmuniter tenet̄: qd̄ semper dicat̄ aduētitium.
Sed ꝓ certo multū mihi placet ɔsyderatio Bart. in dicto suo tractatu de
duobus fratribus: quē nō allegat nec possunt r̄ndere suis cōsyderationibꝰ
equissimis. tu de ista questione, vide q̄ late dixi. j̄. de actio. §. fuerat. in ver. q̄-
ro de vna alia questiōe quotidiana: morit̄ vxor. dic vt ibi plene dixi ⁊c.

SVMMARIVM.

1 Honor diminuitur, diuitijs diminutis.
2 Exceptio filiationis contra emancipationem, an opponi posśit.

Hoc quoque. Olim emancipans filiū, lucrabat̄ tertiā partē
bonorum aduentitiorū a filio. hodie vero solā
medietatē vsusfructus, p premio h3. h. d. ¶ No. qd̄ est honor filio emanci-
pari: q2 efficit̄ sui iuris. ¶ Not. ibi ꝓ p̄tio quodāmodo emācipationis. q2
pater emancipādo filiū, debet p̄miari: q2 priuat se patria p̄tāte. Et sic est
ɔtra vulgares, q̄ dicūt, qd̄ interrogant qd dedit pater filio in premiū emāci
1 pationis. ¶ † Not. ibi decrescebat. ꝙ diminutis diuitijs, diminuitur ⁊ ho-
nor. Quod videmꝰ nostris tēporibus obseruari: quia qn̄ homo efficit̄ pau
per, parum reputat̄: vt etiam ait Iuuenalis in satyra. v. O nummi, vobis
hunc p̄stat honorē: Vos estis fratres ⁊c. ¶ No. qd̄ l3 pater debeat habere
integrū vsumfructū aduentitiorū filij, existētis in potestate. vt. l. j. C. de bo.
mater. cum moueat ⁊ sustineat actiones. vt. l. fin. §. vbi aūt. ⁊. C. de bo. q̄ libe.
tamen in filio emancipato, nō totū, sed partē vsusfructꝰ sibi reseruat. ¶ Et
sic nota, qd̄ si pater p̄dat patriā potestatē per emancipatione3: ꝙ etiā p̄dit
partē vsusfructus. ⁊ sic qn̄ facto patris finit̄. Sin autem sine facto suo finiat̄
patria potestas: nō finit̄ vsusfructꝰ. vt. l. ij. C. de bonis mater. Ita dicit bar.
in. d. l. idem est. C. de bo. q̄ libe. ¶ In gl. acquisitione in fi. nota bene istā gl.
qd̄ dictam dimidiā oīm aduentitiorū pater emancipādo filiū cōsequit̄ etiā
si expresse sibi nō reseruauerit: q2 satis est ꝙ expresse nō repudiauerit. vt. d.
§. cum aūt. ¶ Nota ibi sui iuris effectꝰ est. qd̄ filiꝰ, qui prius erat subiectꝰ
alteri, per emancipationē efficit̄ sui iuris, ⁊ liber. ¶ Ex quo sequit̄, qd̄ filiꝰ
etiam minor emancipatꝰ: nō p̄t cōtra emancipationē ⁊ per cōsequēs con
tra libertatem consecutā, in integrū restitui: vt. l. nō oīa. et ibi Cy. ff. de mi
16 nori. et no. Bal. in. d. §. cū autem. ¶ † Quero, an cōtra emācipationē pos-
sit opponi exceptio filiatiōis: ⁊ Bal. in. d. §. cū aūt. dicit ꝙ sic. allegat. ff. de
colla. bono. l. j. §. is quoq3. in fin. ¶ Quid aūt si filius emancipatꝰ teneatur
postea conferre: succedēdo vna cū de suis: vel etiā emācipatis. vide. l. emā-
cipati. et ibi p gl. ⁊ doc. C. de colla. vide Bar. in. l. pater filiū. de colla. dotis.
vbi inter cetera dicit. ꝙ l3 emancipatꝰ nō teneat̄ conferre id qd̄ si fuisset in
potestate esset aduentitiū (q2 aduētitia nō conferunt̄) tn̄ hodie fructꝰ q̄ ex
eo peculio aduentitio percipiunt̄: d3 cōferre: q2 si remansisset in potestate,
dicti fructꝰ fuissent patris. igit̄ ⁊c. ita ibi dicit Bar. in ver. tertio. q̄ro vtrū
emancipati ⁊c. quod nota. q2 semel habui de facto consulere.

SVMMARIVM.

1 Serui sunt capaces legati alimentorum.
2 Fratribus minoribus potest relinqui, in casu alimentorum.
3 Religioso, si aliquid relinquatur cum pacto, quòd non quęratur monasterio, an valeat.
4 Iussus debet præcedere in aditione hęreditatis, fienda per filium vel seruū.
5 Compromissum factum in Abbatem, an transeat in successorem?
6 Seruus si iniustè acquirit possessionem, non acquirit domino.

Item vobis. Seruꝰ acquirit dn̄o: etiā ignorāti: hereditas vero
nō p̄t adiri sine iussu dn̄i. h. d. ¶ No. quod seruꝰ
ex traditione sibi facta, vel ex stipulatiōe, vel ex quolibet cōtractu oneroso,
vel lucratiuo, vel legato, acquirit dn̄o. ¶ No. ꝙ seruus acq̄rit dn̄o suo, etiā
inuito, et ignoranti. ¶ Nota qd̄ seruꝰ qui est sub dominio alteriꝰ, nihil p̄t
habere proprium. ¶ Nota qd̄ hereditatis aditio, facta p seruum institu-
tum, nō acquirit̄ dn̄o, nec valet: nisi dn̄s iubeat ꝙ adeat. Et dictꝰ iussus de-
bet precedere. vt. l. si q̄s mihi bona. §. iussum. ff. de acqui. here. ⁊ qd̄ ibi not.
¶ Nota quod si seruꝰ instituet̄ ⁊ adeat hereditate3 iussu dn̄i perinde agit
dn̄s ꝓ hereditatis dominio: ac si ipse dn̄s p se fuisset institutus. ¶ No. qd̄

non tm̃ hereditas,ſed legatũ factũ ſeruo,acquirit dño. ¶ No.qḋ ẽt poſſeſ-
ſio acqrit ipſi dño,p ſeruũ. ¶ No.ꝙ id quod poſſidet ſeruꝰ meꝰ ego dicor
poſſidere. ¶ No.ꝙ p poſſeſſionẽ ſerui acquirit dño vſucapio,⁊ pſcriptio.
¶ In gl.inuitis.dic ꝙ acqſitio,ipſo iure,fit inuitis dñis.vt hic:ſʒ nõ incõ
mutabiliter.imo ſi vult poſtea repudiare põt:qꝛ bñficium nõ cõfert in inui
tum effectualr.vt no.ĩ.l.inuito.ff.de regu.iur. ¶ In gl.ſuũ.ibi.l.ſeruos.dic
1 vt dt ibi Bar.qḋ lʒ ſerui ſint penitꝰ incapaces† tñ ſunt capaces legati ali-
mẽtorũ.facit.l.is cui.eo.ti.qꝛ nemo põt ſine comedere,viuere.⁊ ſic eſt de ne
ceſſitatibus nature.facit in rõne ſui.l.cũ antiquitas.C.de teſta.⁊ idẽ dicimꝰ
in ſeruis pene.vt in dãnato in metallũ.vt notat Cy.in.l.iij.de his q̃ p non
2 ſcriptis. ¶ † Et pdicta inducunt,qḋ lʒ fratres minores ſint incapaces.tñ
põt eis relinqui,in caſu alimẽtorũ.⁊ p neceſſarijs ſuis.d quo in cle.exiui de
paradiſo.de vb.ſigni.⁊ Bar.ĩ ſuo tractatu minoricarũ.Idẽ dt bart.ĩ quo
libet religioſo:qꝛ ipſemet religioſus pt implorare officiũ iudicis.vt.d.l.ſer
uos,alij ãt religioſi,ꝙ fratres ſancti Fraciſci,pñt ꝯſtituere pcuratorẽ.⁊ tñ
non pñt agere p ſe,vt.l.ſeruũ quoqʒ.in pnc.ff.de pcu.⁊.l.diuꝰ.⁊ ibi not.ff.q
pe.tut.vel forte religioſus cui eſt relictũ,nõ põt petere.ſʒ monaſteriũ p eo.
vt.l.filio.⁊ ibi Bald.⁊ Imol.ff.de condi.⁊ demõ.⁊.c.in pſentia.⁊ ibi Ioan.
and.Inn.⁊ Ant.de bu.⁊ doc.extra de renun.ſʒ ſi eẽt religioſus nõ aſtrictꝰ
alicui monaſterio.ſʒ obligatꝰ religioni in gñe,vel tẽplo nondũ conſtructo:
tũc ipſe põt petere.vt.d.l.ſeruos.Et qñ põt eẽ monachꝰ ſine monaſterio vi
3 de elegãter Bart.⁊ bal.ĩ.l.pe.ff.de ſtip.ſeruo. ¶ † Quid ſi relinquit aliqd
alicui religioſo,cũ pacto qḋ nõ q̃rat monaſterio:an valeat,dic ꝙ ſic.Et in-
telligit ꝙ monachus teneat,cõniuentibꝰ oculis abbatis.vt notat Bart.in
aut.idẽ eſt.C.de bo.q̃ libe.⁊ gl.⁊ ibi Bar.Ange.⁊ dñi mei in.l.luciꝰ.§.tres
heredes.ff.ad treb.⁊ notat bar.Bal.⁊ Ang.⁊ do.Io.ĩ.l.ſi alienũ.ff.de he-
re.inſtit.⁊ Bal.in.l.j.C.de his q̃ pe.no.in.vij.q.⁊ notat Pau.de caſt.ĩ.d.§.
tres heredes.⁊ ibi ſcripſi vt dixi.Aut relinquit ſeruo,aut monacho ppꝛie-
tas alicuius rei:cũ hoc qḋ nõ querat monaſterio.⁊ nõ vʒ legatũ.l.ſi alienũ.
⁊ qḋ ibi Bar.ang.⁊ dñi mei.ff.de here.inſti.Si vero nõ phibet ppꝛietas
acquiri monaſterio:ſʒ phibet cõtrouerſia fieri legatario:tũc qꝛ pmittit mo
nachũ tenere de facto,volũtas teſtatoris eſt ſeruãda.arg.l.iiij.ff.de manu.
⁊.c.inſinuante.extra q cleri.vel mona.⁊ ita intelligat qḋ dt Bart.in.d.aut.
idẽ eſt. ¶ In ea.gl.in fi.ibi:⁊ ex vꝛbanitate illud legatũ debebit.lʒ de iuris
neceſſitate non poſſit heres arctari:ẽt officio iudicis ad pſtandũ.tũc ſi nõ
pſtat grauat opinio.ſuã.vt ibi not.gl. ¶ In gl.ſʒ ſi heres.ibi.§.iuſſum.dic
vt ibi p glo.⁊ doc. ¶ In eadẽ ibi.l.cũ pponas.nã pt pmittere ſe diſcoꝛiari
añꝙ adeat,⁊ ſi nõ vult adire ineternũ nõ q̃rit hereditas dño.vt ibi habet.
Qḋ intellige ſi ſeruꝰ eſt inſtitutꝰ ſua cõtẽplatiõe,vel ſimplr.Sin autẽ cõtẽ-
platione dñi ſui.tũc ne dãnũ afferat dño,cogit p iudicẽ,illã hereditatẽ adi
re.vt no.p doc.in.l.penul.C.de iure delibe.⁊ facit qḋ no.gl.⁊ dñs Io.in.d.l.
ſi qs mihi bona.§.j.⁊.l.cũ aũt.§.ſi legatũ.ff.de edi.edic.⁊.l.aditio.§.fi.ff. de
4 acq.here.facit.l.qḋã cũ filiũ.ff.de here.inſti. ¶ † In eadẽ ibi.ff.rẽ ra.habe.
l.penu.No.ꝙ in hereditatis aditiõe fienda p filiũ,vel ſeruũ,requirit iuſſuʒ
pcedere in bo.poſ.vel reſti.ex trebel.ſatis eſt qḋ pcedat,vel ſequat.vt in gl.
¶ Que eſt rõ differẽtie.Dic,qḋ aditio hereditatis eſt magis ſolẽnis,cuʒ
cõſiſtat in ſolo animo.vt.l.ſi auia.C.de iure deliber.Secus in bonoꝛũ poſ-
ſeſſione,q̃ nõ acqrit ſolo animo.ſʒ ẽt hodie ſaltẽ requirit,qḋ agnoſcat coꝛã
iudice.vt.l.fin.C.q admit.ad bo.poſ.pñt.Et ſimiliter ĩ reſtitutiõe ex trebel.
nõ ſufficit ſolus animꝰ:ſʒ opoꝛtet qḋ interueniat factũ reſtituẽtis:iõ maioꝛ
ſolẽnitas reqrit in aditiõe hereditatis:⁊ h̃ fuit de mẽte gl.in.l.j.C.q admit.
ad bo.poſ.pñt.Vel ẽt põt dici,qḋ rõ differẽtie eſt:qꝛ in aditione heredita
tis requirit animꝰ illiꝰ cui dʒ q̃ri.Et iõ cũ animꝰ vniꝰ,nõ ſit animꝰ alteriꝰ
nõ põt qs adire hereditatẽ noĩe alteriꝰ.arg.l.paulꝰ.ff.de acq.here.Et ſi ille
alter poſtea haberet ratũ q̃rit tũc ei hereditas ex ratihabitiõe.qꝛ tũc appa
ret qḋ voluit adire.nõ aũt validaret actũ pꝛeambulũ,q fuit ex toto nullꝰ.nã
ex toto nullũ ñ validat ratihabitio.vt elegãter dt Inn.ĩ.c.cũ ꝯſuetudinis.
ext de cõſue.⁊ in.c.pꝛudẽtiã.de offic.deleg.ĩ pn.Secus ĩ reſtitutiõe ex tre.vl
bonoꝛũ poſſeſſione igit ⁊c.iſtas rões ponit Io.de imo.in.d.l.ſeruo inui-
to.in pꝛin.ff.de acq.here.Que placẽt,lʒ Bar.alias rões ibi aſſignet.q̃ nõ
placẽt.⁊ ibi dãnat p doc.Io.⁊ vide ẽt Ang.⁊ Bal. ¶ In gl.pꝛoinde ibi.
§.hec vba.Nota,ꝙ lʒ dñs ſit eadẽ pſona cũ ſeruo,vt pr̃ ⁊ filiꝰ.tñ ſi relinqui
tur ſub iſta foꝛma,quiſqs mihi erit heres.⁊ ſic ẽt nõ p noĩa ppꝛia ĩtelligit
5 ille,q nõ noĩatim ſit vocatꝰ. ¶ † Quod ibi Bart.inducit ad q̃ſtionẽ.factũ
eſt cõpꝛomiſſum ĩ abbatẽ ſancti pculi:moꝛit abbas:an trãſeat ĩ ſucceſſoꝛẽ,
videt qḋ ſic.p.c.qm̃ abbas.extra de offi.deleg.tñ p dictũ.§.hec vba.Bar.
determinat ꝯꝛium:qꝛ vr̃ electa induſtria illiꝰ abbatis,in quẽ fuit factũ cõ-
pꝛomiſſum.igit dic vt ibi.de hac q̃ſtione vide qḋ no.gl.in.l.et qꝛ.in fi.ff.de
6 iuriſ.om.iudi.⁊ in.l.tale pactũ.⁊ vtrobiqʒ Bar.in.l.fi.de pac. ¶ † In glo.
adepti.ĩ fi.tu dic qḋ ſi ſeruus iniuſte acqſiuit poſſeſſionẽ,⁊ iniuſte poſſidet
ꝙ nõ acquirit dño.vt.l.qḋ ſeruꝰ.⁊ qḋ ibi gl.⁊ doc.ff.de acq.poſ. ¶ Qḋ fa-
cit qḋ illud quod filiꝰ lucrat ex vſuris,nõ acquirit patri.lʒ glo.ſentiat ꝯꝛiũ
et male in.l.cũ opʒ.in pꝛin.C.de bo.q̃ libe.⁊ ibi doc.nec tenet conferre illud
lucrũ illicitũ fratribꝰ.hoc idẽ ſentit ibi Bal.Bar.maloſellꝰ.Sed dominꝰ
Raph.in.d.l.qḋ ſeruꝰ.tʒ ꝯꝛium:qꝛ pr̃,⁊ fratres petẽt,tanꝙ acqſitũ cũ pe-
cunia patris.⁊ ſi filiꝰ dicat:nõ debeo dare aliquã partẽ:qꝛ exercui vſuras:
non eſt audiẽdꝰ:qꝛ allegat turpitudinẽ ſuã ab alio nõ detectã.qḋ nõ lʒ vt.l.
alſ.cum ibi plene no.p Bar.ff.de iureiur.qḋ bñ no.de quo etiã dixi.ŝ.c.§.
igit. ¶ In gl.vſucapio.in fi.nã ppter cõceſſionẽ factã ſeruo in re peculia-
ri(etiã dño ignoꝛanti) dñium ⁊ vſucapiẽdi cõditio q̃rit:qꝛ conſyderat bo-
na fides ſerui.ſed in dominicis:qꝛ nullã ꝯceſſionẽ ſeruꝰ hʒ:nõ q̃rit dñium
nec vſucapiẽdi cõditionẽ:niſi ſcienter:qꝛ fundat in pſona dñi.⁊ ideo requi
ritur eiꝰ bona fides.ſed ignoꝛãs,nec bonã,nec malam fidẽ hʒ.vt no.gl.in.l.
j.C.de acq.poſſeſ.⁊ de hoc eſt tex.in.l.peregre.§.queſitũ.⁊ ibi gl.⁊ Bart.ff.
de acqui.poſſeſ.⁊ in.l.j.§.item acquirimus.ff.de acqui.poſ.

De his autem. Seruus in quo habemꝰ vſumfructũ,acquirit nobis ex duabꝰ cauſis:vcʒ ex re noſtra:⁊ ope
ribus ſuis.Ex alijs vero cauſis,acquirit dño ppꝛietatis.h.d. ¶ Not.ꝙ ſi
ſeruus vſufructuariꝰ inſtituat,vel fuerit ſibi legatũ,vel donatũ acquirit p-
pꝛietario. ¶ In gl.ppꝛietatis.ibi.ff.de vſufruc.l.ſʒ ⁊ ſi qd.dic vt dixi.ŝ.§.
pꝛoxi.Et aduertas,qḋ eſt verũ:qꝛ poſſidebat bona fide p vſufructuarium.
vñ quoties ſeruꝰ tuꝰ,vel liber homo,a me bona fide poſſidet:⁊ inſtituatur
contẽplatione mei,mihi tu dñs,vel liber,poſtea detectus.debes reſtituere
illã hereditatẽ.⁊ ita intelligat.d.l.aditio.§.fi.ff.de acquirẽ.heredi.⁊.d.l.ſʒ ſi
plures.§.in arrogato.ff.de vulga.⁊ pupil.Secus ſi ſeruꝰ tuꝰ a re poſſeſſus.
inſtituat mei cõtemplatione:qꝛ non cogeris mihi reſtituere hereditatẽ.vt
eſt text.cũ gl.in.l.cũ autẽ.§.item legatũ.ff.de edil.edic.⁊ hoc ſingulariter,
no.ibi dñs meus do.Pau.de caſt.qḋ tene menti ſingulariter p limitatiõe
eoꝛum que dicta ſunt.ŝ.§.pꝛoxi.in fi.⁊ quod habetur in.d.l.aditio.in fin.ff.
de acquiren.here. ¶ In ea.gloſ.in fi.Sin autẽ ſit inſtitutus contemplatio-
ne vſufructuarij.an ſufficiat eiꝰ iuſſus.vide.l.ſi ſeruus dotalis.⁊ qḋ ibi not.
ff.ſolu.matrimo.⁊.d.l.ſi quis mihi bona.§.j.⁊ ibi glo.⁊ docto.in.d.l.aditio.
§.fin.Ange.

SVMMARIVM.

1 Ignarus querit ſibi.
2 Ignorantia eſt triplex.
3 Ignorantia alia facti,alia iuris.& numero.4.&.5.
6 Ignorantia iuris,regulariter neminem excuſat.
7 Ignorantia probatur per iuramẽtum.
8 Liber homo bõa fide poſſeſſus ad hoc vt nobis acquirat,quot requirãtur.
9 Vſufructuarius licet non ciuiliter,tamen naturaliter poſſidet.

Idem placet. Liber homo,⁊ ſeruus alienꝰ bona fide poſſeſſus acquirit poſſeſſoꝛi ex re ipſius.⁊ ex operibꝰ ſuis.
Ex alijs vero cauſis,liber homo acqrit ſibi et ſeruus dño ſuo.⁊ nõ tm̃ per
pdictos acquirit nobis dñiũ:ſʒ etiã poſſeſſio.h.d. ¶ No.ꝙ bone fidei poſ
ſeſſoꝛ,⁊ vſufructuariꝰ(quo ad acquiſitionẽ faciendã p ſeruũ alienum)equi
parantur. ¶ Not.ꝙ extra has duas cauſas,liber homo acquirit ſibi:lʒ nõ
habeat animum ſibi acquirẽdi. ¶ Nota ꝙ bone fidei poſſeſſoꝛ,põt vſuca-
pere rem p ſeruũ alienũ.⁊ ſic ſeruus alienus põt vſucapi.de quo in.l.j.C.de
ſer.fugi. ¶ No.ꝙ ita acquirimꝰ per ſeruũ vſucaptũ:ſicut p ſeruum in quo
ſemper habuimꝰ dominiũ. ¶ No.ꝙ vſufructuariꝰ,etiã ſi poſſideret.p.xl.
annos.et vltra,nõ pꝛeſcriberet:qꝛ recognoſcit dñm ppꝛietatis.facit.l.ma-
le igitur.C.de pſcrip.xxx.anno. ¶ Not.ibi qꝛ non poſſidet qḋ hic vr̃ caſus
qḋ vſufructuariꝰ nõ poſſidet.dicã cũ gl. ¶ Nota ꝙ habẽs notitiã rei alie-
ne,⁊ ſic ille q a pꝛincipio hʒ malã.⁊ poſtea habuit bonã fidẽ.põt vſucape-
1 rem.vt.l.j.C.de vſuca.trãſ. ¶ † In gl.ſi liber.ibi.itẽ põt dici ꝙ ignarꝰ que-
rit ſibi.dic ſm Io.fab.qḋ hoc põt eẽ verũ,in q̊ iuſſus nõ interuenit:qꝛ tũc
non vr̃ ſibi velle acquirere in dubio.ff.de acq.here.l.q in aliena.§.j.⁊ põt di
ſtingui:aut adit coactꝰ ſine neceſſitate:et nulli q̃rit.ſiue ſciret cõditionẽ ſuã
ſiue ignoꝛet.ff.de acquir.rerũ domi.l.liber homo.pꝛope fi.Fallit.C.de iure
delib.l.penul.Aut ſpõtaneꝰ:⁊ tũc aut habuit animũ ſibi q̃rẽdi.⁊ ſibi q̃rit:
aut dubitat d ſuo pꝛopoſito:⁊ tunc aut ius pꝛeceſſit:⁊ tũc non vr̃ habuiſſe
animũ ſibi querendi.aut nõ.⁊ videt habuiſſe:et hoc ſi ſciat ꝯditionẽ ſuam.
2 ADNOTATIO.† Ignoꝛãtia triplex ſm canones ſcʒ bõa mala
⁊ ĩdifferẽs.canoniſte.c.ꝙuis.38.diſtin.bõa ingnoꝛãtia eſt eoꝝ q dãt occa
ſionẽʒ ad peccãdũ et q̃ in meliꝰ eſt:ſcire ignoꝛãtia mala eſt qñ ea q̃ dei ſunt
ignoꝛant,qꝛ q ignoꝛat ignoꝛabit,in canone q ea.38.diſtin.ignoꝛãtia ĩdiffe-
rẽs eſt in his in quibꝰ nihil intereſt ad regnũ dei,dicto canone,ꝙuis v.ſʒ lʒ
3 ⁊ in cano.in quibꝰ.22.q̃ſtiõe.ij.† itẽ ignoꝛãtia alia facti,alia iuris.itẽ igno-
4 rantia facti eſt triplex,alia ſimplex,alia pbabilis,alia craſſa et ſupina.† itẽ
5 ignoꝛãtia iuris alia eſt iuris naturalis,alia iuris diuini,alia iuris canonici
6 ⁊ ciuilis.Lucas a pena.in.l.3.co.2.v.igno.de tabularijs.lib.10.codicis.† itẽ
ignoꝛãtia iuris regulariter neminẽ excuſat.gl.⁊ ſcribẽtes in.c.2.extra de cõ
ſtitutionibus ⁊ toto titulo de iuris et facti ignoꝛãtia,quod limitat felinus,
7 quatuoꝛ modis in.c.qm̃.col.2.v.fallit pmo.nu.7.extra de ſimonia† itẽ igno
rãtia pbat p iuramẽtũ,ſm gl.in.c.pſumit extra de regulis iuris.⁊ ĩ canone
pposuiſti.82.diſtin.ꝙ firmat ẽt regulare.Feli.ĩ.c.2.col.6.vſi.ſʒ omittẽdo.
nu.2.ext de ꝯſtitutio.⁊ hãc regulã ibidẽ limitat.7.modis.vt ibi p eũ q̃ not.
8 An.Ca.† in ea.gl.ĩ fi.no.⁊ ſigna totã iſtã gl.integrã.q̃ ponit q̊t,⁊ q̃ reqrant
ad h̃,vt liber hõ bona fide poſſeſſus,nobis acqrat:⁊ ſimilẽ:et magis plenã
habes gl.in.l.liber.homo hereditatẽ.ff.de acqui.rerũ do. ¶ In gl.nõ poſ-
9 ſidet.in fi.dic.facit.l.acquirit.in fi.ff.de acquir.rerũ do. ¶ † Not.ꝙ vſufru-
ctuarius(lʒ nõ ciuiliter)tñ naturaliter poſſidet.⁊ ita cõmuniter tenet in.d.
l.naturaliter.in pꝛin.ff.de acquirẽ.poſ.p hoc facit.l.vti frui.in fi.pꝛinci.ff.ſi
vſuſfru.peta.Sed Raph.in.d.l.naturaliter.dicit qḋ imo vſufructuariꝰ nõ
poſſidet ſibi:ſʒ ppꝛietario.vnde inſpecta naturaliter,dr poſſidere.ſed vero
dño poſſidet p.l.j.§.neqʒ.ff.de ac.poſ.ꝯiuncta.l.j.C.cõia de vſuca.⁊ ibi gl.
et Bal.

⁊ Bal. ⁊ etiã allegat ꝑ hoc. l. sciendũ. §. j. ff. q satisda. cog. l. coheres. §. j. ff. ad exhibẽ. ⁊ vr̃ tex. in. l. pe. ff. de acq. pos. ⁊ de hoc est text. apert⁹ in. l. j. §. qḋ aũt. ff. quorũ leg. vbi tex. dicit, ꝙ vsusfruct⁹, vl' vsus nõ possidet: sed magis tenet: ⁊ sic est ibi dictio, sȝ. aduersatiua: ⁊ ꝑ hoc etiã vr̃ casus in. l. certe. §. is q. ff. de preca. Non obst. d. l. naturaliter. q: ibi est v̈bũ, vr̃: ꝙ designat fictionẽ: vt ibi etiã dicit glo. ₛm quosdã. Non obstat, ꝙ habeat interdictũ vñ vi. q: illḋ dat respectu sui iurꝫ: q: molestari dr̃, nõ aũt respectu ei⁹, qḋ dicat naturaliter possidere. Et ista opi. semper mihi placuit: lȝ ꝑcedẽs: scȝ qḋ vsufructuari⁹ naturaliter possideat: sit cõis. Et q vellet tenere cõmunẽ opi. posset rñdere ad dictã. l. j. §. qḋ ait ꝑtor. qḋ ibi nõ dr̃, vtrũ vsufructuarius ipse possideat, vel nõ: lȝ dicat ꝙ vsusfruc. ⁊ vsus non possidet: q: hoc est verũ, cũ sit ius. vt. s̃. de vsufru. in ṗn. ⁊ iura, tanꝙ̃ incorporalia nõ possident. vt l. seruus. §. incorporales. ff. de acq. rerũ domi. ⁊ sic faciliter põt responderi aliĳs legibus allegatis ꝑ Raph. excepta. d. l. certe. §. is q. in fine. vbi equiparant vsufructuari⁹, inquilin⁹, ⁊ colon⁹. sed colon⁹, lȝ dicat ꝙ possideat: possidet tñ ꝓ dño. ⁊ sic ꝓprie detinet. vt. l. j. C. cõmu. de vsuca. ergo eodẽ modo lȝ dicat aliqñ ꝙ vsufructuari⁹ possidet: tñ nõ ꝓprie: sed potius detinet. et sic non possidet pro se. vt hic in tex. sed pro proprietario. Ang.

☙ SVMMARIVM. ❧

Ex his itaque. Per extraneã personã nihil põt nobis acq̃ri: per ꝓcuratorẽ vero acq̃rit nobis possessio, ⁊ dñiũ: ⁊ vsucapio. h. d. ¶ Not. in ṗncipio qḋ cognito vno de cõtrarĳs, cognoscit ⁊ reliquũ. ¶ No. ꝙ extranea ꝑsona non põt nobis q̃rere. ¶ Nota ꝙ libera ꝑsona, q̃ hȝ mãdatũ a nobis q̃rere põt. ¶ No. ꝙ etiã nobis ignorantib⁹, querit per procuratorem possessio. ¶ No. ꝙ si tradẽs est domin⁹ transfert dominiũ, si non est dominus, trãsfert vsucapiendi conditionem.

❊ ADNOTATIO. Dominiũ qd sit, ponit Bart. in. l. si qs vi. §.
differẽtia. de acq. possessiõe. in ṗãdec. ⁊ ibi doctores voto cõi, sed q: illa de
finitio supfluit, ideo ego i. l. naturaliter. §. nihil cõe. v̈. isup dñiũ est. nu. 49.
1 sic definiui, † dñiũ est ius ď re corꝑali ꝑfecte disponẽdi. † Itẽ dñiũ ꝯsideratur
2 tripliciter, ꝓprie, improprie ⁊ magis iproprie, vt colligit ex doctrina bar.
in. d. §. differẽtia, ⁊ dixi i. d. §. nihil cõe, v̈. dñiũ tripliciter cõsyderat. nu. 45.
3 † Itẽ dñiũ quoddã est directũ, quoddã q̃si dñiũ, ⁊ quoddã vtile: dñiũ dire
4 ctũ est vt supra dixi. † Quasi dñiũ, est illud qḋ hȝ bonefidei possessor, post
5 inchoatã ꝑscriptionẽ, ⁊ añ cõpletã ex: † hui⁹ q̃si dñĳ ratiõe cõpetit publi
6 ciana. l. j. de publiciana i rẽ actiõe, in ṗãdec. † Et est duplex quasi dñiũ di
rectũ: ⁊ quasi dñiũ vtile, directũ quasi dñiũ, cõpetit hñti reȝ aliquam pleno
iure ab eo quẽ putabat dñȝ. q tñ nõ erat. vtile quasi dñiũ cõpetit habẽti rẽ
in emphiteosim ab eo quẽ credebat dñȝ, q non dñs erat. recentiores aue
7 nionenses, in rubrica extra de causa possessionis ⁊ proprietatis, † vtile aũt
dñiũ est triplex, primũ qḋ ꝑ ꝑscriptionẽ decẽ, vel viginti annoꝝ acquiritur
8 ⁊ directo aduersat. † Secũdũ est illud qḋ hȝ emphiteota inferi⁹ nuncupa
9 tũ supi⁹, hoc est directũ, recognoscẽs. † Tertiũ vtile dñiũ cessionario actio
nis realis, cõpetẽs: directo simile illud nõ recognoscẽs, nec illi aduersans
iuxta. l. ĳ. de hereditate vel actiõe vẽdita, ⁊ notaui in. d. §. nihil ꝯmune. v̈. ⁊
quoddã est dñiũ directũ. nu. 46. 47. et. 48. Anto. Caius. ¶ No. i. §. hacte
nus ꝯtinuationẽ rubricarũ a tit. de rerũ diuisiõe, vsqȝ ad finẽ huius libri.
¶ No. ꝙ ꝑ hereditatẽ, ꝑ bonorũ possessionẽ, ꝑ editionẽ cã libertatũ ꝯseruãdarũ, acq̃rit nobis vniuersitas. ¶ No. ꝙ in hereditatib⁹ duplex cã est. veȝ testati ⁊ intestati. ¶ Vltimo no. istũ. §. hacten⁹. in plurib⁹ partib⁹, vbi oportunius inferiori loco referem⁹: ⁊ ibi videbimus, atqȝ nunc ⁊c. ꝙ materie sunt ꝯgruẽter apponẽde. lȝ nõ fit, nec ẽt ꝯtinuatio rubricarũ. vt dixi. s̃. in prin. proemĳ hui⁹ voluminis. ¶ In gl. acq̃rim⁹. in fi. videbitis ibi gl. plenã q põt ꝑ alio stipula. ⁊ ibi dicã de quo late ꝑ Bar. ⁊ doc. in. l. stipulatio
10 ista. §. alteri. ⁊. §. si quis insulã. ff. de v̈b. ob. ¶ † In gl. possessionẽ. in fi. cum querit, an possessio, vel dñiũ nobis acq̃rat ꝑ ꝓcuratorẽ. dic vt dicit gl. in. l. q mihi donatũ. in fi. ff. de dona. ⁊ ibi Bar. Ang. Rapha. ⁊ Imo. vbi gl. cõcludit tres. veȝ aut tradẽs, ⁊ ꝓcurator meus accipiẽs, gerebat mihi acquirere, aut alter tantũ. aut neuter. primo casu, ⁊ scḋo mihi q̃rit statim. vt. d. l. q mihi donatũ. ⁊. ff. de acq. rerũ do. l. ꝑ seruũ. §. fin. ⁊. l. si ꝓcuratore. Tertio casu, qñ neuter, tũc nõ statim, sȝ tũc cũ mihi dño tradit res. vt. ff. de acqui. pos. l. j. §. hec q̃ de seruis. ⁊. C. e. tit. l. ꝑ ꝓcuratorẽ. Aduertas, q: ꝙ dicit glo. ṗmo casu, qñ vterqȝ ⁊ scḋo casu, qñ alter tm̃ gerit in aĩo: statim q̃ri dño. q: in primo casu clarũ est ꝙ gl. dicit verũ: q: dñium querit dño: q: gerit naturaliter: ⁊ est acq̃sitio naturalis. vt. l. ea q̃ ciuiliter. ff. de acq. rerũ do. ⁊ ibi late do. Christo. de castelliano, in sua repet. Si aũt dñium quereret ciuiliter. vt ex pacto legis commissorie, vel adiectiõis in diẽ, vel ex alio pacto ꝑ ꝓcuratorẽ adiecto, trãsferret dñium in dñm. Et de hoc est dubitatio i. l. j. C. ꝑ q̃s ꝑso. nobis acq. ⁊ sic. gl. ꝙ seq̃t qḋ Bal. ꝙ plȝ Raph. i. d. l. q mihi donatũ. lȝ aliĳ doc. vt Bar. ⁊ Ang. ꝯdicãt. Sȝ ṗma opi. est v̈ior: q: ẽt ꝑ actuȝ ciuilẽ, ꝑ ꝓcuratorẽ vere acq̃rit nobis dñium ⁊ possessio. vt est tex. in. l. certe. §. si ꝓcurat. ff. de ꝑca. Ita dicit ibi do. Jo. ⁊ i. l. j. §. ꝑ ꝓcuratorem. ff. de acq. pos. Et istã opi. sequit Ludo. de Roma. ⁊ dicit ꝙ ꝯ Bar. est casus in c. accedẽs. extra de ꝑbẽ. vbi ꝑ inuestiturã (q̃ est actus fict⁹) q̃rit possessio. vt ibi voluit gl. vel licẽtia ingrediẽdi ꝓpria autoritate. nõ ob. ea q̃ naturaliter. de acq. rerũ do. q: dũ dicit natural'r. exponit. i. q̃ vt primũ natural'r cõsuerũt acquiri. tñ etiã vr̃ actus fict⁹. vt. d. c. accedẽs. ⁊ ista opin. mihi placet.
11 ¶ Est etiã alia dubitatio. quãdo traditio q̃ fit procuratori non est v̈a, sed ficta: vt q: vẽdo ꝓcuratori rẽ quã hȝ apud eũ: ficta est traditio. vt. §. interdum. s̃. de rerũ diui. An trãsferat dñium in dñm? Bar. dicit qḋ sic. lȝ sint due fictiões. vt ipse no. in. l. si is q ꝓ emptore. circa fi. ff. de vsuca. ¶ Scḋo aduertas, ad id qḋ gl. scḋo loco dixit. aut alter tm̃ gessit mihi q̃ri: q: hoc põt intelligi, qñ agit soluȝ tradẽs vt. d. l. qui mihi donatũ. Si aũt itelligat de ꝓcuratore. tũc Bar. ibi tenet ꝯriũ, ꝑ. l. absenti. in fi. e. ti. Et est rõ clara: q: dñiũ nõ põt trãsferri, sine volũtate dñi. vt. l. nec vtilẽ. ff. ex q. cau. ma. vñ glo. põt saluari in possessiõe, nõ in dñio: q: nõ est tãti ꝑiudicĳ. Et ꝑ hoc infert ibi Raph. ꝙ vbi est volũtas solius tradẽtis, lȝ querat dominiũ: nõ tñ possessio. vt. l. j. §. ꝑ ꝓcuratorẽ. ff. de acq. pos. q: dominiũ est idẽ qḋ erat apud dantẽ. possessio v̈o nõ deambulat: sȝ morit: ⁊ de nouo creat. vt. l. qḋ meo. §. si furioso. de acq. pos. ⁊. l. si qs mihi. §. j. ⁊. d. l. ꝙ meo. i. ṗn. ff. ď acq. pos. Vñ volũtas tradẽtis põt opari ad trãsferẽdũ dominiũ suũ. sȝ nõ ad transferẽdũ possessionẽ: q: semꝑ inspicit volũtas accipiẽtis. nec est mirũ trãsferri dñium sine possessiõe: q: idẽ est vt. l. hõ liber. ff. de acq. rerũ dñio. Et ꝙ sit dr̃ia inter possessiõis ⁊ dñĳ acq̃sitionẽ: prepõderat anim⁹ querẽtis. Tu allega gl. in. l. j. §. ꝑ ꝓcuratorẽ. ⁊ tex. in. l. j. §. hec q̃ de seruis. ff. de acqui. pos. In tantũ qḋ ibi scripsi: ꝙ possessio põt ꝑ quẽlibet nobis (etiã sine ratihabitiõe) acq̃ri. vt vr̃ casus nõ destruẽdo literã i. l. si me in vacuã. in fi. ff. de acq. pos. nõ ob. l. cõis. §. j. eo. ti. q: ibi tractat de acquisitiõe dñĳ, vel quasi: q: ibi ꝓcurator emerat: ergo aut dominiũ, si vẽditor erat dñs, aut vsucapiẽdi cõditio, si nõ erat dñs, querit. vt. l. claudius. ff. de ꝯhẽ. em. ergo nõ est mirũ si in acq̃rẽda vsucapiẽdi cõditiõe requirat ratihabitio: et sic sciẽtia dñi. vt no. in l. j. C. de acq. pos. igit secus in nuda possessiõe. vt. d. l. si me i vacuã. cogita. Qũo aũt cognoscã animũ tradẽtis, vel accipiẽtis vide Bar. in. d. l. q mihi. Et ꝑdicta ꝓcedũt i possessiõe, ⁊ dñio. In actionibus aũt, an querant ꝑ ꝓcuratorẽ. Dic, aut loq̃mur in iudicĳs, ⁊ clarum est ꝙ vtilis q̃rit dño sine cessiõe. vt. l. in cãe. §. fi. ff. de ꝓcur. ¶ Ex quo sequit, ꝙ ex instrumẽto cõfessionato, siue guarẽtigie, ₛm morẽ tuscoꝝ, i quo notari⁹ ꝑcepit partib⁹ volẽtib⁹ ꝑdicta in eo instr̃o obseruari ex iurisdictiõe sibi a statuto cessa, ꝙ vtilis q̃rit dño, ⁊ sine cessiõe. vt. d. l. i cause. §. fi. ita dicit Bar. in. l. possessio. ff. de acq. pos. ⁊ in. l. nõ fatet. in fi. ff. de cõfes. et in. l. error. C. de iuris ⁊ facti igno. ⁊ vide Bald. Si aũt loq̃mur in ꝯctib⁹: ⁊ tũc, aut est dñs pñs, qñ ꝓcurator ꝯhit: ⁊ tũc q̃rit sine cessiõe. vt. l. si ꝓcurator ꝑsentis. ⁊ qḋ ibi Bar. ff. de ver. ob. aut dñs est absens. ⁊ tũc aut stipulat rẽ meã. ⁊ acq̃rit mihi vtilis. vt. l. pe. C. ad exhibẽ. aut cõtrahit super re dñi. ⁊ idẽ. vt. l. ꝙ ꝓcurator ex re. ff. de ꝓcu. ⁊ qḋ ibi nota. aut occasione rei dñi ꝯhit. ⁊ tũc, aut res q̃ est inseꝑabilis a ꝑsona: ⁊ sic q̃ non potest cedi. vt ꝓcurator me⁹ est stipulat⁹ vsumfructũ nomine meo: vel accepit vxorẽ ꝓcuratorio noĩe meo. ⁊ tũc in his inseꝑabilib⁹ a persona ꝓcuratoris, est vt nudus minister. ⁊ acq̃rit dño directo: vt est casus in. l. q ita. §. j. ⁊ ibi dixit Bar. ff. ad treb. ⁊ est casus in. c. si. de ꝓcu. in. vj. ⁊ est gl. ordi. in. l. nihil. C. de ꝓcur. aut ꝯhit occasiõe rei dñi: vel sup re q̃ est seꝑabilis a ꝑsona: ⁊ tũc regulariter nõ q̃rit vtilis dño, sine cessiõe. vt. d. l. possessio. §. si possessio. qḋ est ver. si esset ꝑsens ꝓcurator ⁊ posset cedere: al's aũt, vtilis ꝑ dñm, ⁊ sine cessiõe intẽtari põt. vt. d. l. j. in fi. ff. ď instituto. ⁊ not. in gl. ⁊ doc. in. l. dãni infecti. §. fin. ff. de dã. infec. ⁊ vide Bar. in. l. j. ff. ď pac. ⁊ in. l. stipulatio ista. §. si stipuler. ff. de v̈b. obli. ¶ Quid aũt, si statuto dicat, ꝙ ꝑ liberã ꝑsonã nobis queratur actio. an vtilis tantum? an etiam directa queratur? ⁊ bar. in. l. j. §. sublata. ff. ad treb. dicit, aut statutũ permittit actiões quesitas per vnum, transferri in alium. ⁊ tunc intelligitur de vtili. vt. d. §. sublata. Aut disponit, qḋ ab initio nobis querat actio per alium. ⁊ tunc querat directa vt in toto isto titulo: sed bald. in. l. quero. de his qui notan. infa. ⁊ Angel. in. d. §. sublata. tenẽt qḋ omni casu queratur vtilis tantum. vt in. c. ꝙ̃ꝙ̃. de vsu. in. vj. ⁊ ꝓ hoc. l. quocũqȝ. §. j. j. de v̈b. ob. vbi pr̃ q̃rit vtilẽ tm̃ filio. ⁊ idẽ in iudice. vt. l. cũ ꝓ quo. ff. de in ius vocan. ⁊ in notario. vt. l. his v̈bis. ff. de adop. ⁊. l. j. ff. rẽ pupil. sal. fo. ⁊ i ꝓcuratore. l. stip'o ista. i. §. pe. ff. de v̈b. ob. ⁊ ibi late Bar. nec ob. iste tit. q: loq̃t qñ ille q acq̃rit erat subiect⁹ ꝑtãti alterius. vt not. gl. i. d. c. ꝙ̃ꝙ̃. sȝ tu aduertas, ex eo qḋ statutũ ꝑmittit actionẽ q̃ri simpl'r: dȝ itelligi i potiori significato. arg. l. j. §. biduũ. cũ gl. qñ ap. sit. ⁊ ꝑ ꝯñs dȝ itelligi ď directa actiõe. ⁊ maxĩe, q: ꝑ hoĩeȝ hoc põt induci, qñ acq̃rit ꝑ nũtiũ. vt. l. q aũt. §. si. ff. ď cõsti. pec. ergo ⁊ ꝑ statutũ: vt no. gl. i rub. C. de decre. decu. li. x. Nõ obst. iura allegata ꝑ Ang. q: illa iura vlteri⁹ ꝓcedũt: ď clarãdo ꝙ actio vtilis q̃rat. al's aũt directa q̃reret. vt. l. certi ꝯdictio. §. si nũmos. ff. si cer. pet. cõiũcta. l. si absentis. C. eo. ita dicit Bar. ₛm Imo. in. d. §. si nũmos. i fin. tu v̈o posses, ꝯcordare opin. nã aut sum⁹ i casu i quo de iure communi queritur vtilis: vt in iudicĳs per procuratorem. vt. d. l. in cause. §. fina. ff. de procurato. ⁊ tunc, vt statutum aliquid addat iuri communi acquiritur etiam directa. vt argu. l. si quando. ff. de legatis primo. aut de iur. cõi in illo casu non solet queri nec vtilis nec directa. vt regulariter per procuratorem ad negotia. vt. l. possessio. §. possessio. ff. de acquirend. possessio. ⁊ tunc satis erit si queratur vtilis ⁊ in hoc statutum operatur: nec etiam debet extendi ad directam actionem: vt minus ꝙ̃ fieri po

a ¶ De teſtamentis ordinandis. Continuatio rubrice iſtius ad preceden-tia, patet ex predictis. nam in titu. proxi. precedenti. ⁊. §. finali continuat Juſti. ſubſequentia precedentibus ſpecialiter continuationem iſtius titu' in tex. expreſſerit.

b ¶ Teſtamentum. Ad vberiorem iuuenum doctrinam, diuido totum titulũ in duas partes ꝑncipales. In quarũ prima, tractat Imperator de teſtõ, facto in ſcriptis. In ſcđa pte, tractat de teſtõ nũcupatiuo: quod fit ſine ſcriptura, prima pars ꝓtendit vſqꝫ ad illũ. §. ſꝫ hoc quidẽ. ibi ſcđa, q̃ breuis eſt, ⁊ durat vſqꝫ ĩ fi. titu. Poteſt aũt ꝑma ps ad maiorẽ euidẽtiam ſubdiuidi in tres ꝑticulas. In q̃rũ prima determinat de ſolẽnitate obſeruãda in teſtõ faciẽdo, in ſcriptis. In ſcđa pte determinat, q pñt eſſe teſtes ĩ teſtõ. In tertia pte determinat in qua materia teſtm̃ ſcribi põt. prima pars iſtius diuiſionis ꝓtendit vſqꝫ ad illũ. §. teſtes aũt at hi. Ibi incipit ſcđa ⁊ durat vſqꝫ ad. §. nihil autẽ. Ibi tertia ⁊ durat vſqꝫ ad ſecũdã partẽ ꝑncipalẽ ſcꝫ, vſqꝫ ad illũ. §. ſꝫ hoc qdẽ. ĩ ꝑma parte ita ꝓcedit. primo, ponit etymologiã teſtamẽti. ſcđo, recitat tria gña teſtamẽtoꝝ, de iure ciuili antiqſſimo introducta. tertio, recitat quartũ genꝰ teſtamẽtorũ, de iure ꝑtorio introductũ. quarto, determinat qualiter ꝑ nouas cõſtitutiones, ꝑdicta gña teſtamẽtorũ recipiãt correctionẽ: ⁊ quid de antiquitate tollit̃ ꝑ poſteriores Impatores: ⁊ qd hodie de eadẽ antiqtate obſeruat̃. quinto determinat Juſtini. qd ꝑ ſuas ꝯſtitutiões ſtatutis prioꝝ Impatorũ, circa ſolẽnitatẽ teſtamẽtorũ, additũ eſt. Pone igitur ſic caſum in ꝑma pte. Dñe, iam video qđ vos vultis tractare de teſtamẽtis. dicatis ergo mihi (ſi placet) vñ appellat̃ teſtm̃. Ad hoc rñdet. amice, teſtm̃ ex eo appellat̃, ꝙ teſtatio mẽtis eſt. ſed vt nihil antiqtas penitꝰ ignoret̃ a iuuenibꝰ, ſcire debemꝰ duo gña teſtamẽtoꝝ de iure ciuili antiqſſimo in vſu fuiſſe: quorũ altero gñe vtebantur antiqui pace, ⁊ otio. ⁊ hoc genus teſtĩ in pace ⁊ otio facti, appellabãt antiq calatis comitĳs. et altero gñe teſtamẽtoꝝ vtebant̃, cum eſſent in expeditione armorũ exituri. ⁊ hoc ẜm genꝰ appellabãt, procinctũ. poſtea vero ꝓcedẽte tpe, acceſſit ⁊ tertiũ genꝰ teſtamẽtorũ: ⁊ hoc tertiũ genꝰ appellabãt ꝑ es ⁊ librã, ⁊ hoc tertiũ genꝰ ita appellabat̃: q: per quãdã imaginariã venditionem fiebãt corã quinqꝫ teſtibꝰ. ciuibus Romanis puberibus, libripẽde preſente: ⁊ eo q familie emptor dicebat̃. ⁊ ita quodãmodo ſex teſtes de iure ciuili antiquo, in factiõe teſtamẽti requirebant̃. Sꝫ certe prima duo gña teſtamẽtoꝝ, vcꝫ, calatis comitĳs, ⁊ ꝓcinctũ, ex veteribꝰ tẽporibꝰ, in deſuetudinẽ abierũt. Tertiũ vero genꝰ, ſcꝫ qđ, per es ⁊ librã, appellat̃: (lꝫ diutius ꝑmãſerit) tñ ⁊ partim in vſu eſſe deſĳt. ⁊ hec tria gña teſtamẽtoꝝ vcꝫ, calatis comitĳs: ⁊ ꝓcinctũ, ⁊ ꝑ es ⁊ librã, ad ius ciuile referunt̃. poſtea vero de iure ꝑtorio, quedã alia forma faciẽdorũ teſtamẽtorũ inuẽta eſt. Nã de iure, nulla emãcipatio, vel imaginaria vẽditio reqrebat̃: ſꝫ ſigilla ſeptẽ teſtiũ teſtĩs faciẽdis ſufficiebãt: ꝗuis iure ciuili antiq̊, ſigilla teſtiũ nõ eſſent neceſſaria. Sꝫ cũ poſtea paulatim, ⁊ ſucceſſiue, tã ex vſu hoĩm, ꝙ̃ ex emẽdationibꝰ cõſtõnũ, ceperit ius ciuile, ⁊ ius ꝑtoriũ in vnã cõſonãtiã, ⁊ vniformẽ obſeruationẽ, circa factionẽ teſtamẽtorũ cõfluere, ſtatutũ fuit, vt vno ⁊ eodẽ tpe, ſigna ſeptẽ teſtiũ in teſtamẽtis adhibeant̃: ꝙ ius ciuile ⁊ antiquũ quodãmodo exigebat: ⁊ hmõi ſeptẽ teſtes adhibiti in teſtõ ſubſcribebãt: qđ ex ꝯſtitutiõe inuẽtũ eſt, ex edicto ꝑtoris, ſignacula teſtiũ teſtĩs apponerent̃. vt hodie hmõi ius teſtamẽtoꝝ faciẽdorũ, ex triplici fonte videat̃ eẽ deriuatũ. Nã teſtes, ⁊ eorũ ſigna, vno cõtextu (teſtĩ celebrãdi grã) a iure ciuili ãtiq̊ vñr deſcẽdere. Subſcriptiões aũt teſtõris, ⁊ teſtiũ, ex cõſtitutionũ obſeruatiõe adhibent̃: ⁊ ſigilla ⁊ numerꝰ te-

test, ledat ius commune. vt arg. c. cũ dilectus. de ꝯſuetu. ſicut dicimꝰ de periculo. vt. l. ſi qs nec cãm. §. j. ff. ſi certũ pet. ⁊ de eſtimatiõe rei facta: q: ſemꝑ vnum addit ei in quo de iure tenebat̃ vt. l. ſi vt certo. §. nũc videndum. in fin. cum gloſſ. ff. commo. et. l. j. cum gl. ff. de edi. actio. ⁊ ibi Barto.

De teſtamentis ordinandis[a] Rubrica.

¶ Iſta rubrica ⁊ ſequentes continuant̃ ad preceden-tes per imperatorem. vt. ſ. tit. j. §. fi. dic vt ibi.

SVMMARIVM.

1 Argumentum ab etymologia vocabuli, in iure eſt validum. Et nu. 5.
2 Lex per non vſum tollitur.
3 Statutum, an per deſuetudinem tollatur.
4 Forma tradita à lege eſt ſeruanda.
6 Etymologia verbi, veritatem deſignat.
7 Alluſio ad deriuationem verbi, non reſpicit.
8 Iureconſulti, etymologiam per præpoſitionẽ à, vel ab, alluſionem verò, per dictiomem quaſi.
9 Argumentũ ab etymologia vocabuli, negatiuè non etiam affirmatiuè procedere. Et nu. 10.
11 Limitat dictam concluſionem, nu. 12. & 13.
14 Codicilli, teſtamentum dici poſſunt.
15 Si aliquis teſtis, recedit vel neceſſitate naturę ꝓpter morbum ſuperuenientem ſibi, an anteqꝫ aliꝰ ſubroget̃, poſſit aliquid in teſtamẽto corã alĳs fieri.
16 Si teſtator dicat, inſtituo illum, cuius nomẽ eſt deſcriptum in tali ſchedula, an valeat. Et nu. 17.
18 Si fiat teſtamentũ verbis balbutiẽdo à teſtatore, qui per priꝰ erat ſolitꝰ articulatè loq, teſtm̃ nõ valet.
19 Notariꝰ eò quòd aliquid omiſit de ſolẽnitate, præſumitur quòd falſò fecerit.

b TEſtamentum.[b] Totus iſte titulꝰ diuidit̃ ꝑncipaliter ĩ tres ꝑtes. Nã primo ponit ipſaꝫ deriuationẽ, ſiue etymologiã teſtamẽti. Scđo, de teſtis ĩ ſcriptis, tã de iure veteri, ꝙ̃ de iure nouo. Tertio, de teſtõ nũcupatiuo. ſecũda ibi: ſed vt nihil. Tertia ibi: ſed hoc qdẽ. Itẽ ſcđa pars ꝑncipalis diuidit̃. Nã primo, recitat ius antiquũ: ⁊ multiplicẽ ordinationẽ teſtamẽtorũ: ⁊ coꝝ noĩa, cũ coꝝ correctiõe. Scđo, de ſigillatione faciẽda ꝑ teſtes. Tertio, q teſtes pñt adhiberi: ⁊ q repellant̃ a teſtõ. Quarto, ꝙ nõ refert in q̃ materia teſtm̃ ſcribat̃. Quinto, ponit vnũ caſuꝫ, qđ de vno teſtõ pñt fieri plures ſcripture. ſcđa ibi: pñt aũt. tertia ibi, teſtes aũt. quarta ibi: nihil aũt. quinta ibi: ſꝫ vnũ. Itẽ hec pricipaliter ſubdiuidit̃ in nouẽ partes. Primo, ponit etymologiã vocabuli. Scđo, recitat duo gña teſtamẽtorũ, q̃ olim ſeruabant̃. Tertio, recitat tertiũ genꝰ teſtamẽtorũ, ꝙ ẽt iure ciuili fuit introductũ. Quarto, ponit duo ꝑma gña teſtamẽtorũ in deſuetudinẽ abiecta. Quĩto, ponit qualiter tertiũ genꝰ, ꝑtim deſĳt per deſuetudinẽ. Sexto, qualiter poſtea fiebãt teſtamẽta, de iure ꝑtorio. Septimo, qualiter in cõfectiõe teſtamentorũ ius ciuile ⁊ pretoriũ, ius cõiunctũ eſt: ⁊ etiã ꝯſtitutiões imperiales. Octauo, magis declarat qd eſt de iure ciuili: quid eſt de ꝑtorio: ⁊ qd de iure cõſtitutionũ in formatiõe teſtamẽti. Nono, qualiter ꝑ conſtitutiones Imperiales, additũ eſt, ꝙ teſtõr ſcribat nomẽ hr̃dis. ſcđa ibi: ſed vt nihil. tertia ibi: acceſſit. quarta ibi: ſed illa. quinta ibi: ꝙ vero. ſexta ibi: poſtea vero. ſeptima ibi: ſed cũ paulatim. octaua ibi: ⁊ hoc. nona ibi: ſꝫ his oĩbꝰ. Et hoc dicit ĩ ſumma. Teſtm̃ dr̃ teſtatio mẽtis: ⁊ antiqtꝰ erãt plura gña teſtamẽtoꝝ. vnũ qđ in pace. aliud qđ in bello. aliud qđ ꝑ es ⁊ librã. aliud de iure ꝑtorio: q̃ receſſerũt ab vſu. h. d.

1 ¶ † No. ꝙ licitũ eſt arguere a deriuatiõe, ſeu etymologia vocabuli. de quo dicã cũ gl. j. ¶ No. ꝙ etiã ius correctũ põt allegari: vt videat̃ ĩ quo eſt correctũ: ⁊ cauſa ꝓpter quã. ¶ No. ꝙ tẽpꝰ pacis cõcedit otiũ, ⁊ quietẽ. ⁊ guerra calamitates, ⁊ miſerias. vt. l. j. ĩ ꝑn. C. de cad. tol. ¶ No. ꝙ vtrũqꝫ tẽpꝰ, ⁊ belloꝝ, ⁊ pacis, eſt ꝓuidendũ. vt. ſ. in ꝓemio huiꝰ libri. in ꝑn. ⁊ ibi dixi.

2 ¶ No. ibi in deſuetudinẽ abierũt. qđ lex, ſtatutũ, vl' ordinamẽtũ, ꝑ nõ vſuꝫ tollit̃. de quo tñ dic vt late dixi. ſ. in ꝓemio. §. igit̃ poſt. dic vt ibi. ⁊ idẽ no. ibi in tex. ⁊ hoc in vſu eſſe deſĳt. ¶ Not. ꝙ nõ ius ciuile, ſꝫ primo ius pretoriũ, adinuenit numerũ ſeptẽ teſtiũ in teſtõ: q: ius ciuile quinqꝫ numero cõtẽtũ erat. ¶ No. ꝙ ad hoc vt teſtes ponãt ſigna ſua in teſtõ in ſcriptis, nõ ius ciuile adinuenit: ſed de iure ꝑtorio introductũ eſt. ¶ Ex quo not. ꝙ te-

3 ſtes ĩ teſtõ in ſcriptis, dñt opponere eorũ ſigilla. ¶ † Itẽ no. ibi ex vſu qđ hic vr̃ ꝓbari, ꝙ ꝓuiſio ⁊ ſtatutũ nõ tollit̃ ꝑ deſuetudinẽ. ſꝫ ex ꝯtrario vſu. de quo dic vt dixi in. d. §. igit̃ poſt. ¶ Itẽ no. ibi in vnã cõſonãtiã. qđ ꝓpriũ eſt leges legibꝰ cõcordare: ⁊ iure diſcordãtia, ⁊ opinio. diſcordãtes: in vnã cõſonãtiã reducere. vt hic. ⁊ ĩ. l. j. C. de inoff. do. ⁊. c. cũ expediat. de elec. in. vj. ¶ Not. etiã ex hoc ꝙ ex duobꝰ ꝯrĳs, fit optimũ tẽperamẽtũ. ¶ Itẽ not. qđ eodẽ tpe teſtes dñt adhiberi. ¶ Itẽ not. ibi adhibitꝰ. qđ teſtes in teſtõ dñt eſſe rogati. vt. l. hr̃des palã. §. fi. ⁊ ibi no. ff. e. ¶ Itẽ no. qđ teſtes et teſtator in teſtõ in ſcriptis, dñt ſe ſubſcribere, ⁊ ſigillare. ¶ Iteꝫ not. ꝙ in teſtamẽto in ſcriptis, nomẽ heredis aut ꝑ teſtatorẽ, aut ꝑ teſtes, dꝫ ſub-

4 ſcribi. ¶ † No. ĩ fi. ꝙ forma tradita a lege eſt obſeruãda: al's autẽ ſi nõ obſeruaret̃ (licet teſtm̃ ſit quid fauorabile) nõ valeret. vt. l. in teſtamẽtis. ff. de reg. iur. ⁊. l. nemo põt. ff. de leg. j. ⁊. l. codicillis. §. fi. ff. de le. ĳ. l. q rome. §. fla-

5 uius. ff. de v̓. ob. ibi eſt tex. no. in libertate. ¶ † In gl. j. ibi: quaſi argumẽtũ. an aũt licitũ ſit arguere ab etymologia vocabuli: Bar. in ru. ff. ſo. ma. dixit ꝙ in oĩbꝰ ꝓprĳs nõ: vt ſi dicat̃, ⁊ noiet̃ qs aretinus: nõ ſequit̃ qđ ſit de ciuitate Aretĳ. vt. l. fi. §. peñ. cũ gl. ff. ad muni. Aut q̃rit̃ de noibꝰ appellatiuis. ⁊ tunc, aut vocabulũ nõ hꝫ diffinitionẽ, ⁊ tũc ab alluſiõe vocabuli, ſumitur ꝓpria ſignificatio: ⁊ põt argui. vt. l. ĳ. §. appellata. ⁊ ibi Bart. ff. ſi cer. pe. et ar. l. tigni. ff. de v̓b. ſign. Ubi aũt reꝑit̃ diffinitio: ⁊ tunc aut illuſio ꝯuenit cũ diffinitione. ⁊ tũc idẽ: aut diſcreparet: ⁊ nõ eſt licitũ arguere ab alluſiõe vocabuli: imo ſtamꝰ eiꝰ diffinitioni. vt hic cõiuncta. l. j. ff. eo. ⁊ ibi Bar. ⁊ idẽ voluit Bar. in. l. oẽs populi. in. xx. col. ff. de iuſti. ⁊ iure. ⁊ in. l. j. in ꝑnc. ff. de acq. poſ. ⁊ ita cõmuniter tenet̃. Sed dñs meus Rapha. in. d. l. j. in ꝑn. ff. de acq. poſ. dicit qđ hoc ſibi nõ placet. nã cõſyderãdũ eſt qđ argm̃ ab etymologia vocabuli, non põt ſumi affirmatiue: q: etymologia generalior eſt: vñ arguere de gñe ad ſpeciẽ, nõ valet argm̃ affirmatiue: vt quoddã eſt animal: ergo eſt homo. Si aũt querimꝰ, an valeat negatiue. ⁊ tũc, aut ſumit̃ ab eſſentia vocabuli, vt ſumi dꝫ: ⁊ tũc tenet, ⁊ valet: ⁊ ita intelligit̃. §. appellata. ⁊ q: teſtm̃ eſt teſtatio mẽtis. tolle ergo vbi nõ eſt teſtatio mẽtis: ergo non eſt teſtm̃: ⁊ ſic negatiue. vt hic. l. j. ff. eo. Aliqñ etymologia nõ ꝓcedit a ꝑncipali eſſentia: ſed ab aliquo initio, vel euẽtu. ⁊ tũc nõ ꝓcedit argumẽtũ. ⁊ ita ptꝫ l. j. ff. de acq. poſ. q: poſſeſſio, eſt pedũ poſitio, q: ita fuit ab initio: q: nõ retinet illud nomẽ. Itẽ alibi ſumit̃ etymologia, vt Imperator ab imperando: ⁊ rex a regẽdo: q: Impator eſſet: etiã ſi nõ imperaret. ⁊ rex eſſet, etiã ſi non regat de preſenti. Sꝫ Ludo. de vrbe in. d. l. j. in ꝑn. de acq. poſſ. dicit ꝙ hoc non eſt verũ, q: falſificat̃ in. d. l. j. in ꝑn. de acqui. poſ. ⁊. §. ſi iuſſerim. ⁊. l. qđ meo. §. ſi venditorẽ. eo. tit. ⁊. l. clauibus. de cõtrahen. emp. ſed tñ ꝓpter hoc, nõ eſt recedendũ a doctrina Raph. q: in legibꝰ allega. ꝑ Lud. eſt ſpeciale. vt ibi patet, que omnia bene nota: q: Raph. ſubtiliter loquitur.

6 ADNOTATIO. Etymologia differt ab alluſiõe. † Nã etymologia vbi veritatẽ deſignat ꝑ eius deriuationẽ. l. j. in ꝑn. de acq. poſ. vbi dicit̃ eſt a ſedibus. l. mutuum damus. §. appella. de rebus creditis. in pandec. et infra quibus modis cõtrahit̃ obligatio, in pricipio, vbi mutuum dicit̃, q: ſit de

7 fit de meo tuū. †allusio vero ad deriuationē verbi nō respicit, sed ad simili
tudinē vocis vt possessio pedū positio, argumētū argute inuētū, ⁊ delceps
8 † ⁊ plerūq3 iurecōsulti etymologiā ꝑ ꝓpositionē a vel ab, allusionē vero ꝑ
dictionē quasi, ꝑ recentiores in. d. l. j. in p̄n. de acquirenda possessione. ⁊ cir
9 ca articulū principalē paucis concludo, † argumentū ab etymologia vo
10 cabuli negatiue non etiā affirmatiue ꝓcedere, † quoniā a genere ad speciez
affirmatiue non valet argumētū, nō enim recte infertur, est animal, ergo est
homo, qm̄ poterit esse bos vel equus, sed negatiue militat non est animal,
ergo non est homo. l. si quid earū. §. interceptū de legatis libro tertio. in pā
11 dec. † Limito dictā conclusionem ꝓcedere diffinitione vel lege aliqua non
refragante, alias definitioni aut legis auctoritati starenꝰ. Bar. ⁊ scriben
12 tes voto cōmuni in. l. ij. §. appellata. de rebꝰ creditis. in pandectis. † Scdo
procedit, re deriuata ⁊ etymologia disparis potentie assistentibꝰ, vbi aūt
essent pares potentie procederet argumētū affirmatiue. hinc dicimus sunt
attestationes, ergo mentis instructiones. in. l. notionū. §. instrumētorū. de
13 verb. sign. in pandectis. † Tertio ꝓcedit nisi argumētaremur a re deriuata
ad etymologiam, tunc procederet affirmatiue, veluti est mutuū. ergo fit de
meo tuum. ⁊ al's, prout latius scripsi in. d. §. appellata. Antonius Caius.
14 ¶ † In eadem glo. ibi secūdum hoc, codicilli possunt testamentum dici,
tamen non sunt testamentum: vt. l. fi. C. de codicillis. ¶ In eadem glos. ibi
est tamen attendendum. Bar. in. l. j. in prin. ff. co. reprehendit glo. q2 secun
dum istam glo. ⁊ quod no. glo. in. l. j. ff. codē. iurisconsultus esset defectiuus.
vnde exponit illud verbum, iusta: in diffinitione appositum. i. perfecta. ⁊
sic includit de necessitate institutionem heredis. et ista expositio Barto.
probatur in. l. cum filio. §. fina. cum ibi not. ff. de leg. iij. et istud communi
ter tenetur. Adde s̄m dominum Bal. in. d. l. j. quod quadruplex est perfe
ctio. Una est in materia: vt sit voluntas completa, et absoluta, et perfecte
nuntiata. vt. l. is qui. ⁊ ibi Bar. ff. eo. ⁊ facit quod no. gl. ⁊ Bar. in. l. fideic.
§. j. ff. de leg. iij. Secunda perfectio, est in forma substantiali, que principa
liter consistit in institutione heredis: al's testamentum esset sine capite:
quod est impossibile. vt. j. de legatis. §. ante heredis. Tertia perfectio, est
in solennitate, que appellatur diligentia. vt. l. nemo potest. de lega. j. in. d. l.
codicillis. §. fi. ff. de legatis. ij. Quarta, est quo ad confirmationem, et hec
duplex. Prima est, quia testamentum transit ad irreuocabilitatem: pro
pter mortem testantis. Secunda est, quando testamentum transit in suum
effectum: et non potest funditus reduci ad causam intestati: nisi casibus ex
pressis a iure: et istud fit per aditionem hereditatis. vt. l. si in alienum. §. in
extraneis. ff. de heredi. instituen. que omnia nota. et expositionem diffini
tionis omnium verborum vide per Barto. in. d. l. j. ¶ In glos. sed vt. in
fine. dic, bonum est scire breuius iuris veteris scientiam non onerosam,
non prolixam, maxime, si per eius scientiam introducimur ad perfectum
modum sciendi, vel videndi ius nouum: quia forte non est correctum: vt
videtur in toto titulo de coniūgendis cum emancipatis liberis: quod s̄m
Joan. fab. facit contra illos qui non student, nec vident iura correcta. et
tali respectu, licitum est videre, et allegare ius correctum: ad declarationē,
et intellectum iuris noui. non ad decisionem. vt est casus. et ibi gloss. in
verbo, imaginem. in. l. j. in prin. C. de lati. liber. tollen. ⁊ ad decisionem, alle
gans legem, vel statutum correctum, incidit in falsum. de quo vide Bart.
et docto. in. l. omnes populi. in fin. ff. de iustitia, et iure. ⁊. l. fina. de penis.
15 ¶ † In gl. quod calatis. in fin. ⁊ de huiusmodi kalendis, idibus, et nonis.
vide text. et glo. in. l. cum bisextus. ff. de verbo. signifi. et glos. in data sexti
libri. et late per Joannem, de imol. in. l. cum qui kalendis. ff. de verbo. obli.
in princip. ¶ In glos. contextu in fin. quid si aliquis testis recedit: vel
necessitate nature, propter morbum superuenientem sibi, an anteq̄ alius
subrogetur, possit aliquid in testamento coram alijs fieri? ⁊ glo. in. d. l. cum
antiquitas. in versicu. in medio. in fi. dicit ꝙ sic. et hoc sequitur ibi Salice.
et maxime vbi salus periclitantis exigat celeritatem, vt ibi. licet Richar.
malūm. doctor Cremonensis, teneat contrarium: quia eadem ratione, sub
rogatus de omnibus gestis debet habere notitiam. ego autem ex mente
Rapha. Fulg. ⁊ Flori. in. d. l. cum antiquitas. sic dicerem, aut queritur,
an anteq̄ subrogentur, aliquid possit geri: et tunc, aut imminet necessitas,
et periculum vite testatoris: et tunc fieri poterit. aut imminet periculum: et
nihil interim fieri poterit, donec alij subrogentur: et tunc cum alij subroga
ti veniunt: oportet quod interrogent alios, quid actum sit, vsq3 ad illam
horam: et si totum id factum fuerit in eorum presentia. et tunc si presentes
respondeant, ꝙ sic, non est opus quod coram subrogatis renouetur, quod
prius actum fuerit. ita intelligitur gloss. in verb. ab eodem. et in versi. sci
scitari. ¶ In glo. testatoris. in fi. nota, ꝙ si testator scit scribere, opus est
vt nomen heredis scribat manu sua: aut quod ipse coram testibus nomi
net. et testes illud nomen scribant. vt. l. iubemus. C. de testa. et dicit gloss.
hic in verb. tenorem. ¶ In gloss. testium. in fine. ¶ Not. istam glos. quid
autem si notarius scribat nomen heredis: ⁊ postea legat coram testatore,
et testibus totum tenorem testamenti in scriptis, vel nuncupatiui, et inter
roget testatorem, vtrum velit disponere vt ipse notarius legit: et testator
aliud verbum non effundat, nisi ꝙ dicat ꝙ sic an tale testamentum valet?
dic ꝙ sic. vt est glo. ordi. in. l. iubemus. C. eo. ita communiter tenent docto.
⁊ hoc sequitur Barto. in. l. heredes palam. in fi. princ. ff. eo. Sed aduertas
quia licet Barto. ⁊ Bal. in. d. l. iubemus. velint quod hoc sit verum. si te
stator fuerit interrogatus a notario de testamento rogato. tamen Barto.
in. d. l. j. §. si qs ita. ff. de ver. ob. tz idē a qcūq3 fuerit iterrogatꝰ. qd̄ not. ⁊ ꝑ
hoc allegat tex. ⁊ glo. in. l. pamphilo. §. propositum.
ff. de lega. iij. ⁊ Spec. in titu. de test. §. j. vers. quid sit.
⁊ ibi Joan. and. in addi. Et hoc sine dubio proce
dit: quando iam notarius sciuerit voluntatem te
stantis. ⁊ postea scripsit: ⁊ legit. ⁊ interrogauit testa
torem an Titium heredē instituat: q2 tūc si simpli
citer dicat ꝙ sic. vel volo: dr̄ rn̄disse. vt. d. §. ꝓpositū. ⁊
l. hac ꝯsultissima. §. at cū humana. C. q testa. fac. pos.
⁊ idē si priꝰ nō dixerit testator tabellioni, vel alteri in
terrogāti votū suū. q2 si iterrogatus fuerit ab alio, an
velit īstituere Titiū heredē: ⁊ rn̄deat ꝙ sic. ꝙ valet ī
stitutio. vt. l. qm̄ īdignū. C. de testa. Et q2 h̄ v̄bū, vo
lo: ad iterrogationē, alteriꝰ īducit dispositionē, vt no
gl. i. l. i emētis. C. d̄ ꝯtrahē. em. ⁊ maxīe, qn̄ v̄bū volo
est ī actu, q dependet a volūtate viuiꝰ. vt. d. l. qm̄. ⁊ ma
xime qn̄ solēnitate adhibita ꝓferat̄. vt. d. §. ꝓpositū.
⁊ d̄ v̄bo volo: vid̄ gl. Bar. ⁊ doc. i. l. serui elec. i princ.
ff. d̄ leg. j. ⁊ Bar. ⁊ Bal. i. l. j. C. d̄ sum. tri. ⁊ fide cath.
de hac q̄stione vide late Ludo. i. d. l. j. §. si qs ita. ff. de
ver. ob. Et facit ad p̄dicta. §. p̄terea. j. d̄ iuti. stipu. ⁊. l.
16 q interrogatus. ff. d̄ iterro. acti. ¶ † Quid si testator
dixit instituo illū, cuius nomē est descriptum in qua
daz mea schedula, quā deposui penes guardianū ob
seruantie beati francisci an valeat? ⁊ videt̄ ꝙ nō, ꝑ di
ctā. l. iubemus. tn̄ bar. ꝑ multas ⁊ bonas rōnes ī. l. si
ita scripsero. ff. de ꝯdi. ⁊ demō. tz contrarium quē ibi
Bald. ⁊ Angel. ⁊ docto. mei sequuntur. quod not.
ADNOTATIO. Hinc Bar. et socinꝰ in
17 l. si ita scripsero. colū. j. de cōdi. ⁊ demō. voluit † qd̄ si
testōr grauauerit heredē dare illd̄ qd̄ ꝯtinet̄ ī scheda
quam reliqt penes minoꝝ Gardianū, si recognoscat̄
talis scheda saltē ꝑ compatione heres coget̄ relicta
in dicta scheda adimplere, v̄tute tn̄ testamenti. s̄m
qd̄ scheda illa intelligit̄ ꝑ illū textū. ⁊ Barto. Ange.
Salic. ⁊ Jas. in. l. fi. de fideicō. C. ⁊ dixi in cōsilio. 74.
18 honorabilis quōdā. nu. 12. Anto. Caius. ¶ † Quid
si fiat testamentū v̄bis: balbutiēdo a testōre, q ꝑ priꝰ
erat solitꝰ articulate loq. dic, qd̄ testm̄ nō vz: q2 vt di
xit tex. ī. d. l. iubemꝰ. q nō pōt articulate loq, mortuo
filijs est. qd̄ nota ꝑpetuo. ¶ Ex quo Bar. in. d. l. iu
bemus. dicit qd̄ semel de facto fecit exceptiōes ad im
pugnādū testm̄ ꝙ erat factū ab eo q nō poterat tūc,
tpe testi ꝯditi articulate loq, lz ꝑ prius rite, ⁊ articu
late loqueret̄: quibꝰ duobus ꝓbatis, non vz testm̄. ꝙ
tenē mēti ꝑpetuo. Qd̄ ego intelligerē verū. qn̄ in tm̄
eēt balbutiēs, qd̄ q̄si nō intelligeret̄. al's secꝰ. vt argu.
gl. in. mulier. ff. de ver. oblig. ⁊ p̄dicta sunt v̄a. nisi qn̄
testat̄ inter liberos: q2 tūc sufficit q̄buscūq3 indicijs.
vt. l. fi. C. fa. erci. ⁊. l. hac ꝯsultissima. §. ex imꝑfecto. cū
ibi no. per glo. ⁊ oēs doc. C. de testa. ⁊ ēt hoc verū. p̄
terq̄ ab intestato: vez legatarijs, et fideicōmissarijs
particularibꝰ: q2 eis (ēt nutu) pōt relinq. vt. l. nutu. ⁊
ibi Bar. ff. de leg. iij. Et forte idē. si testamētū fiat ad
pias cās. q2 ē sil'e: sicut qn̄ iter liberos fit. vt no. Bal.
in aut. hoc iter liberos. C. e. qd̄ no. facit qd̄ no. Bar. a
Bal. ⁊ Sali. in. l. j. C. de sa. san. eccle. ⁊ facit. c. cū esses.
⁊. c. relatū. cū ibi no. extra d̄ testa. ⁊ qd̄ dixi de testō ad
pias cās: ⁊ inter liberos. qd̄ vz: lz balbutiet: forte non
ꝓcederet, si nullo modo loqui posset: sz si interrogat̄
an Titiū filiū suū vellet instituere insolidū: alijs aūt
filijs, relinq̄re legitimā tm̄, annuat capite qd̄ sic. nō
valebit. vt dicimꝰ de milite, cui lz q̊mō velit testari. vt
l. j. C. de test. mi. Nō tn̄ humeris, vel nutu pōt heredē
instituere. sz opus est vt v̄bis exprimat. vt est gl. ord.
in. l. i fraudē. i p̄n. in ver. nuda. ff. de test. mil. ergo idē
in testō inter liberos. qd̄ nota: q2 intellexi, qd̄ ita fuit
19 de facto iudicatū. ¶ † In gl. tenorē. ibi. falsi pena.
Nota illā. l. iubemus. ꝙ eo ipso qd̄ notarius omittit
aliqd de solēnitate, p̄sumptiōē iuris, ⁊ d̄ iure p̄sumit̄,
a qd̄ fecerit falso: ⁊ punit̄ pena falsi.[a] ⁊ nō admittit̄ ꝓ
batio in ꝯtrū. ⁊ est rō: q2 eo ipso qd̄ tabellio patit̄ se
duci, ⁊ adhiberi ad testm̄ faciendū, se videret̄ appro
re: ⁊ dicere, peritū. facit. l. ij. cū ibi no. ff. qd̄ quisq3 iu
ris. ⁊ Culpa ⁊ vitiū esset dicere, se nō scire q̄ requirunt̄
in testamētis conficiēdis. vt. l. ij. §. in nutu auditoris.
ff. de origi. iur. sz Bar. ī. l. si librariꝰ. in v̄. sz ꝯ hoc fa
cit. ff. de reg. iur. dicit qd̄ forte hoc est sp̄ale ī testamē
tis: in alijs nō incidit in falsum: si omittat solēnitatē
vel dicit. d. l. iubemꝰ. loquit̄, qn̄ solēnitas nō fuit ob
seruata: nec scripta in testō. sed in. d. l. si librariꝰ. fuit
stium, ex edicto p̄
toris. Sz pone, do
mine, iaz video qd
obtineat a iure an
tiquo circa facien
da testamēta. ⁊ q̄
liter antiqtas cor
rigit̄ ꝑ cōstitutio
nes p̄ncipū. nūqd
addidistis ꝑ ꝯsti
tutiōes v̄ras? Re
spō. ꝙ sic. nā oibꝰ
p̄dictis, ꝓpter sin
ceritatē testamēti.
vt oīs fraus exclu
dat̄, ex nr̄a cōstitu
tiōe hoc additū est
vt nomē h̄r̄dis ꝑ
manū testōris. vel
si ip̄e nesciat, vl' nō
possit scribere, per
manū publicā ex
plicatur. ⁊ oīa s̄m
nr̄e cōstitutionis
tenorē ꝓcedāt. Sz
pone. dn̄e, iā video
q̄ testes debēt si
gnare testm̄. nūqd
necesse est, qd̄ quili
bet corū ꝓprio si
gillo vtat̄? Rn̄. ꝙ
nō. possunt em̄ te
stes oēs vno sigil
lo, vel vno annulo
signatorio, signare
testm̄. Quid enim
si septē annuli hu
iusmodi scripture,
⁊ eosdē h̄ntes cha
racteres noue suf
ficiūt? ergo eadem
ratiōe sufficeret, si
oēs eodem annulo
vtant̄. ⁊ ita papi
niano visuz ē: ⁊ nō
solū ꝓprio. sed ēt
alieno signare p̄nt:
⁊ hec in p̄ia parte
prime partis p̄n
cipalis. vsq3 ad il
lum. §. testes autē.

ADDITIO.

a ¶ Pena falsi. dic
tn̄ de tali notario,
ꝙ nō ꝓhibet̄ c[illegible]
cere instrum[illegible]ū:
donec ꝑ sententiā
fuerit cōdēnatus.
tz Bal. in feud. in
tit. de. l. conradi. in
§. inter pares. in fi.
⁊ an notarius in
famis idez possit?
dic ꝙ vel infamia
est notoria: vel oc
culta. primo casu
non valet instrm̄.
Scdo, sic vt ꝑ eun
dem Bal. in. l. cū
ctos populos. in
viij. colū. de sum.
trinit. ⁊ fid. catho.
ꝑ rōnes quas ibi
dem adduxit.

obseruata,lz nõ scripta,qđ no.ꝛ istum;intellectũ etiã ad dictã.l.iubem⁹,vult Joã.de imol.in.l. quoties.in prin.ff.de here.insti.ꝛ vide per Bar.ꝛ Bald.

SVMMARIVM.

1 Signare annullo alieno,an liceat.

Possunt autem. Oẽs testes põt annullo ꝑprio,vel alie
1 no signare.h.d. C†Not. ꝙ etiã annulo alieno lz signare:etiã si sit ãnull⁹ testõris.vt.l.testiũ.§.si ab ipo. ff.eo.ꝛ ibi docto.ꝛ hoc est intelligẽdum,dummodo in subscriptione sua protestetur:qꝛ dz facere mẽtionem in subscriptione, ꝙ signauit annulo alieno. ita not. Spe.in ti.de proba.§.videndũ.v.ꝛ not.ꝛ est glo.ordi. in.c.inter dilectos.v.fi.sed cum proprium.extra de fide instru.q̃ tñ glo.videt velle ꝙ non sufficit sigillare cũ alieno annulo, in magnis negotijs.Et aduertas, qđ licet vn⁹ testis possit signare cum annulo alteri⁹: tñ vn⁹ nõ põt ꝓ alio sigillare.vt arg.l. pe.ff.eo. licet ibi ꝑprie loquatur de subscriptione.Jtem hoc non procederet in notario,q suũ sigillũ dz in instrumẽto apponere,vt i auẽ.de fide instr.§.opz.facit.j.de pub. iud.§.idẽ.l.cornelia.de fal. ꝛ qđ ibi no. ꝛ de hmõi sigillis vide Guil.Cy.Bal.ꝛ Sal.i.l.si q̃ per calũniã. C.de epis.ꝛ cle.ꝛ ꝑ Bar.i.l.si publican⁹.§.j.ff.õ pub. ꝛ in l.fi.ꝓcuratorẽ.ff.de ꝓcur.ꝛ cano.in.c.post cessionẽ.de prob.ꝛ an nũtio credat sine literis.vide Bart. in extrauagan.ad reprimẽ.in vbo ꝑ lr̃as.ꝛ ꝑ Bald. in.l.ꝯsentaneũ.ꝛ ibi gl.C.quõ ꝛ qñ iudex.ꝛ ibi Bar. Bal.ꝛ Sal.qđ aũt dixi de notario dixit Bar.i.l. ad testiũ.§.si qs est tex.ff.e.ꝛ de hoc stãdũ est ꝯsuetudini.vt in auẽ.vt prep.no.impe.in prin.ꝛc.dic vt ibi.

SVMMARIVM.

1 Mulier,in testõ pagani regulariter testis esse nõ põt.
2 Mulieres in codicillis, & in vltima alia voluntate, possunt esse testes.
3 Ampliatur suprascripta conclusio septem modis. nume.4.5.6.7.8.&.9.
10 Pupill⁹,si sit pubes factus potest in iudicio esse testis.
11 Cœcus,an possit esse testis?

a Testes autem. ᵃJn testamento potest esse testis quilibet qui põt hr̃e istitui:exceptis hic enumeratis.h.d.C No. regulã,ꝙ inspicim⁹ habilitatẽ testiũ in testõ adhibitorũ,si sint habiles ad hr̃dis institutionẽ. C No. ꝙ in testõ,mulier nõ est idonea testis. C Not.ꝙ impubes,in testõ nõ põt testis adhiberi. C Not.ꝙ seru⁹, nõ est idone⁹ testis i testõ. C No.ꝙ laborãs ꝑpetuo morbo nõ põt(vt testis)in testõ adhiberi. C Not. ꝙ ille cui bonis interdictũ est:nõ est sufficiens testis in testõ. C Not.aliã regulã,ꝙ ille q non põt testari, nõ põt testis adhibitus in testõ alieno. C†Jn glo.
1 mulier ibi.§.mulier.dic ꝙ mulier in testõ pagani regulariter nõ põt esse testis vt ibi.ꝛ hic,nec in ꝯtctib⁹. Sz in testõ facto inter liberos,in quib⁹ non regrunt testes de solẽnitate,vel idẽ in testõ militis.vel idẽ ad pias cãs,in oibus mulier põt esse testis.vt no.doc.in d.§.mulier.ꝛ facit qđ no.ꝑ gl.ꝛ doc.in auẽ.hoc inter liberos.ꝛ auẽ.qđ sine.C.eo.ꝛ hec est gl.ord.in.l.fi.fi. C.de codici. Jn codicillis aũt ꝛ do.cã mor.in vltima volũtate,mulier põt esse testis. vt.d.l.fi.C.de codici. Ex quo infert,ꝙ cũ hodie vt plurimũ in testamẽtis apponat clausula,si nõ valet iure testamenti, valeat iure codicillorũ ꝛc.qđ si mulier adhibeat in testẽ, ꝙ cũ nõ valeat vt testamentũ:valebit vt codicil. ꝙ no.
ADNOTATIO. Jason ꝛ scribẽtes,in l.fi.co.fi.gl.in vbo.nu.17.ꝛ seq.ꝛ doctores cõiter ꝯcludũt,†mulieres in codicillis et in oĩ alia vltima volũ
2 tate possunt esse testes,†qđ declarat ꝓcedere,etiam
3 in testamento inter liberos a pr̃e cõdito, ad idẽ Jason in.l.hac cõsultissima, in prin.col.iij.v.tñ mulier. nu.12. C.de testa.† ꝛ ibidẽ ampliat procedere,etiã
4 in testõ facto ad pias cãs. Jtẽ ampliauit etiam pro
5 cedere in testõ facto in terris ecclie,vbi solũ attendit ius gẽtiũ ꝛ scripta sanctoꝝ,ꝛ ibidẽ hãc firmat esse cõ

munẽ,de quo tñ ꝑ canonistas in.c. cũ esses.extra,de
6 testamẽtis.†amplio istaz cõclusionẽ ꝓcedere vt mulier possit esse testis,in testõ militis.eo qꝛ ibi sola dispositio iuris gẽtiũ seruatur sanctonazari⁹ i tractatu de peste.de priuilegijs vltimarũ volũtatũ.col.iij.v.fi.
7 in testõ aũt militis.nu.24.vbi†ampliat dictã cõclusionẽ ꝓcedere vt mulier possit esse testis tpe pestis in testõ ei⁹ q in ciuitate ꝑmãsit vt labẽti rei publice sub
8 ueniret sicuti i testõ militis vt ibi lati⁹ ꝑ eũ.†in causis aũt ciuilib⁹ mulier põt esse testis.vt late Jason ꝛ
9 doc.i.d.l.fi.de codicillis.†ampliat gl.i.c.for⁹.i vbo femina.de vb. sign.,extra vt ꝓcedat et i mr̃imonialib⁹ cãis,limitat duobus modis ꝑ Jasonẽ i.d.l.fi. Ant. Caius.Mulier et põt esse testis i cã criminali d iure ciui.vt.l.ex.e.ff.de testib⁹.nisi in crimine publico. vel venit mẽbri abscissio in q̃ mulier non põt esse testis: sicut nõ põt accusare.ff.de accu.l.q accusare. Sed de iure canonico nõ põt esse testis i accusatiõe criminali.sz i inqsitiõe sic,vt no.gl.i.c.for⁹.de vb.sig. ꝫ Jo. de pla.hic,sz ista sunt vba Flori.i.d.l.ex eo.C Jn ea dẽ ibi,vt timore falsitatis.dic ꝑpter fragilitatẽ sex⁹. ꝛ no.i.d.§.mulier.ꝑ doc.C Jn ea.gl.in fi.no. ꝛ signa istã gl.in eo qđ dicit de hermaphrodito:qꝛ in ciuitate mea semel vidi quẽdã,q i virili sexu magis incalescebat: lz fuerit frigid⁹ in vtroq;:qꝛ ille potuisset in
10 testõ testis adhiberi.C†Jn glo.impubes.ibi.§.instrumẽtorũ.No.gl.lz pupill⁹ in iudicio nõ põt adduci in testẽ:tñ si sit pubes fact⁹, põt esse idone⁹ testis de eo qđ vidit i pupillari etate,qñ aliqd intelligebat. vt qꝛ erat prim⁹ pubertati.vt.l.excipit.§.j.ff.ad fille. ꝛ si.gl.est i.d.§.instrorũ.in.l.iij.§.lex iul.ff. de testi.ꝛ i l.ad testiũ.ff.eo.ꝛ ibi Bar.ꝛ doc.in.d.§.instrorũ.sed de eo qđ vidit infans,vel ꝓxim⁹ infantie, nõ testificat.Jta intelligit gl.c.cũ a nobis.extra d prescrip. et de hoc.iij.q.x.c.testes.ꝛ in Spec.de testi.§.j.d quo ꝑ Raph.in.d.l.ad testiũ.in ꝑn.C Jn ea.gl.i fi.sz attẽta rõne gl.vr̃ ꝙ impubes ꝓxim⁹ pubertati, possit esse testis i testõ iter liberos,ꝛ ad pias causas,ꝛ i testõ militis:qꝛ in illis testes nõ reqrunt ad substãtiã act⁹.
11 vt statim dixi.s.de muliere.cogita.C†Quid de ceco:an possit esse testis de eo qđ vidit san⁹:dic ꝙ sic. vt no.Bar.ꝛ doc.i.d.l.ad testiũ.in ꝑn.ꝛ est gl. ord.ꝛ ibi Ang.in auẽ.de he.ꝛ fal.§.finaũt affuerit.i vbo vidisse.C Jn gl.furiosus.i fi.dic si semp fuit furiosus, ꝛ tpe quo fuit adhibit⁹,ꝛ tpe quo testificat:nulli dubiũ qđ nõ valet.Et idẽ si tpe quo fuit adhibitus, qꝛ testis dz intelligere q̃ fiũt in testõ:sz furiosus nõ intelligit.igit ꝛc.facit.l.cũ antiqtas.C.e.ꝛ idẽ.si tpe quo fuit adhibit⁹ erat sanus:postea tpe quo fuit examinat⁹ est furiosus.qꝛ tale testiũ nõ põt ꝑ talẽ testẽ ꝓbari:qꝛ tp̃s examinatiõis in teste inspicit.vt.l.j.cum materia.C.e. dz ergo intelligi gl. ꝙ tpe quo habebat dilucida interualla,ꝛ rectũ sensuz, fuit adhibit⁹ ad testamẽtũ:ꝛ tali tpe fuit examinat⁹,al's non valeret: si alio tpe fuisset adhibit⁹,vel examinat⁹. lz postea superueniat in sana mẽte.C Jn gl.interdictũ.in fi.ꝛ in gl.inestimabilẽ.in fi.C Not.regulã ꝙ ille q ꝓhibet esse testis in iudicijs,vel alio modo stare in iudicijs. vt hic.ꝛ.d.§.sz nec furiosus.dic vt ibi ꝑ Bar.ꝓhibet esse testis in testõ,vt est tex.i.d.l.q testõ.§.sed nec furiosus.in fi.qđ no.qꝛ licitũ est arguere de iudicijs,ad vltimas volũtates.de quo ꝑ Bart.in.l.cẽtesimis.ff. de vb.ob.qđ ẽ verũ negatiue: sz nõ affirmatiue. vt.l. mulier.j.e.C Quero, an sufficiat ad iualidãdũ aliquẽ actũ in testõ,vel inter viuos,ꝓbare qđ añ ipsum actũ fuit furiosus.ita ꝙ ꝓsumat et fuisse furiosus tpe quo fuit adhibit⁹:gl.tenẽt ꝙ sic,i.c.iudices.iij.q.ix.ꝛ idẽ voluit gl.i.c.fi.d suc.ab ite.dic vt ibi ꝑ doc.C Sz cõtrariũ voluit Bar.i.l.ij.d bo.pos.furi.ꝛ ifan.de la. vbi vult,ꝙ sit necesse ꝓbari furorẽ tpe act⁹ celebrati. vñ.d.Jo.i.d.§.sz nec furiosus.cõcor.opi.qđ si ex interuallo post dictũ ꝓbatũ furorẽ,fiat act⁹ ex interuallo.ꝛ ꝓcedit dictũ Bar.sec⁹,si incõtinẽti,vel post modicũ iteruallũ. ꝛ ita intelligant dicte gl.arg.l.fi titi⁹. §.i bonis.cũ ibi no.ꝑ Bar.ꝛ doc.de pui.cre.qđ pl3.

SVMMARIVM.

1 Error,an faciat ius?
2 Casus superueniens,an impediat testem testificari?

Sed cum

testes iure adhiberi solẽt hi q ex testõ capere possũt: hoc tñ nõ est gñaliter verum:qꝛ neq; mulieres, neq; ipubes:neq; mutus:neq; surdus, neq; furiosus:neque ille cui administratio bonoꝝ interdicta est:neq; i famoso crimine damnatus,vel muliebria icorpore suo passus(quẽ lex iubet improbum,intestabilẽq; esse) in numero testium in testamẽtis cõdẽdis adhiberi nõ possunt.et hec dicuntur vsq; ad illum.§.sed cũ aliquis ꝛc.

a C Testes autez. Hic incipit scđa particula prime partis prin.in qua
1 p̃rio,ponit regulã gñalez,per quã determinat q possunt esse testes in testõ. Scđo, excipit rl'a. Tertio, subijcit plures casus speciales circa dubitationes incidentes in testibus adhibẽdis in testamẽto:ꝛ ius antiquũ etiam circa hunc titulum corrigit. Primo,
2 igit sic põe casuz. domine, video qt
3 testes debeãt adhiberi in testõ. dicatis mihi mõ q
4 pñt,ꝛ debent esse
5 testes i testõ? Ad hec r̃ndet. amice,

a Sed cum aliquis. a ¶ Seruus, cõi opinioni reputatus liber, pôt i testõ esse testis. h. d. ¶ No. q sufficit quod testis eo tempore quo adhibetur, communiter habeat pro libero: & quod vsq ad illud tempus nemo questionem status sibi mouerit. ¶ Not. qd cõmunis error facit ius. ¶ Not. qd magis stat in eo qd est
1 in opinione, q in eo qd est in veritate. ¶ † In glos. sz cum libertate. in fin. sed cum queritur an error faciat ius, vel habeatur pro veritate, sic distingue aut error est singularis, & non facit ius nec pro veritate habeatur. l. si p errorem. ff. de iurisdi. om. iudi. Aut est error communis: & publica, aut cõmunis opinio suadet. & tüc id qd e de errore, vel opinione habet pro veritate. vt. l. barbarius. de offic. preto. & dic vt in. l. j. C. de testa. l. ij. C. de testa. dic vt ibi per docto. aut communis, siue publica vtilitas, suadet contrariũ & tunc non habetur pro vtilitate. vt. l. q non ratione. ff. de legi. & l. decernimus. C. de episcop. & cleri. aut communis, vel publica vtilitas, non suadet. nec pro nec cõtra: & tunc aut expedit erranti, de cui⁹ preiudicio queritur, quod id quod fuit in errore, habeatur pro veritate: & habetur pro veritate vt. l. si quis pater. ff. ad mace. & l. zenodorus. C. eod. titul. aut expedit ei oppositum. & tunc non habetur pro veritate: vt. l. i. §. fin. ff. quando act. de pecu. est anna. secundum Jaco. but. & refert Barto. in. d. l. barbarius. ¶ In glo. signaretur. ibi. ff. de testa. tut. l. si duo. sed certe scdm hoc iste text. & glo. paruam vtilitatez dabunt nobi, quia parum prodesset valere testamẽtũ i se: si non posset probari. vnde gloss. C. eod. l. j. plenius. & etiam hic dicit, q vtilitas pôt esse. si de testamento sit facta publica scriptura: q2 illa probabit: nec erit necessaria productio testium. vt argumen. l. cum precibus. C. de proba. Secundo, si pars confitetur testamentum sic esse factum. sz dicit non solenne: quia dicit, q vnus ex testibus est effectus seruus: & tunc non est de necessitate q de tenore testamenti, testes deponant: cũ pbet per cõfessionem partis. Tertio si testes deponãt in iudicio, anteq appareat defectus testis. nam testimonium redditum non vitiatur. licet postea detegatur defectus testis. facit q no. in. §. si quis vero. & in aut. de testi. & ita vult vltima gloss. Bald. & Jmol. in. l. ad testium. §. i. ff. eod. ¶ Sed dubium magnum est, si expediat testes examinari in iudicio, an poterit etiaz testificari, si effectus fuerit seruus tempore dispositionis. Et Azo in summa huius tituli dicit, aut testis non suo delicto habet aliquam conditionem, quam habere reputabatur tẽpore quo fuit ad testamentũ adhibitus: & tüc poterit examinari, & valet sua attestatio: siue sit testamentũ in scriptis, siue nũcupatiuum. ita loquitur hic. & in. l. j. C. de testa. Aut suo delicto mutat qualitatem: & tüc inspicitur tantũ tempus depositionis: vt. l. qm liberi. C. de testa. & istam opi. sequit Barto. in. d. l. j. C. eo. & in. l. iij. §. due cause. ff. ad carbo. sz Jaco. de are. & Dy. quos sequitur Bar. in. d. l. ad testiũ. §. j. ff.
2 de testa. † dicunt quandoq adhibetur testis ad solennitatem alicuius instrumẽti. & tuc casus superueniens, quicũq sit in teste, non impedit ipsum testificari. & si eueniat suo delicto. ita intelligat. d. l. ad testium. §. j. secus si adhibeatur super aliquo facto sibi noto. ad quod nõ fuit adhibit⁹ ad solẽnitatem. ita loquitur. d. l. iij. §. due cause quod dicit fm Bartol. in. d. l. ad testium. §. j. quod notarius condemnatus de falso: potest tamen conficere instrumenta: de quibus ante fuerat rogatus. non debet enim delictum suũ eis nocere, qui dictũ notarium ante adhibuerunt. qd no. Sed Bal. in. d. l. ad testiũ. §. j. & i. d. l. j. C. eo. pôit aliã opi. Sali. aũt i. d. l. j. dicit q quãcũq opi. teneas, iniquũ vr, q vitiũ, vel defect⁹ supueniẽs i teste noceat ei q teste adhibuit: q in nullo peccat. cũ alterũ nõ dz iniqua cõditio afferri. vt. l. nõ dz alteri. ff. de reg. iur. vñ dicit sic posse dici. qñq testis pducit in iudicio ad pbandũ id qd vidit: & ad illud specialiter vocat⁹, vel adhibit⁹ non fuit: & cõditio testis spectat fm tẽpus, quo in iudicio fuit induct⁹. vt. C. de testi. l. qm liberi. Qñq inducit ad pbandũ actũ, vel gestũ, ad qd specialiter induct⁹ fuit: vt esset testis. Et tüc, aut actus gestus reqrit p suo, sui essentia, & solẽnitate intrinseca, conuocationẽ illã: vt est videre: qñ de aliquo ꝯctu sit instrumentũ publicũ: vel testamentũ in scriptis. vel sinc. & tüc, fm tẽpus quo adhibet cõditio eius inspicit: nõ cõsyderato tpe quo pducit: lz sit detecta sua cõditio: vel mutata suo delicto: vt. d. l. ad testiũ. §. j. & ibi. Bar. aut cõuocatio illa nõ fuit necessaria p actus gesti solẽnitate intrinseca, seu substãtiali: sz mere volũtaria: & tunc, aut testes sunt vocati ab vno tm ex ꝯtẽtibus. Et tüc, nõ tẽp⁹ q adhibent: sed tps siẽde pbatiõis i iudicio est ꝯsyderandũ: aut ab vtraq pte testes fuerũt cõuocati: & isto casu lz sit magis dubitandũ: tñ vr q tpe examinatiõis, vna pars alteri obijcere nõ possit: qd ille nõ sit hodie idoneus testis. ex quo illũ approbauit: vt ipsum reciperet tpe ꝯctus. nec vitiũ ei supueniens, dz alteri nocere. vt. d. l. nõ dz. & pro hoc facit qd no. gl. in. l. qm. C. de here. dicit tñ Sali. q ista sua opi. nõ seruaret in practica: sed cõis. lz in vitate sua opi. mihi multũ plz. Sed tñ adherẽdo cõi opi. Jac. d are. Dy. & Bar. rñdeas ad rõne pdictã Sali. vcz, q mutatio ꝯditiõis nõ dz nocere testi: & substãtie solẽnitati esse ctiue testi, sed nocet ipsi testi in pductiõe ad iudiciũ, seipsuz inhabilitãdo ad testimoniũ: & nõ testatori, vel heredi, ad pbandũ p alios modos legitimos: & si dicis, nõ hz aliũ modũ. rñdet Sali. sibi imputet: q cautius nõ puidit, tales a pncipio adhibẽdo. ¶ In gl. cõsensu. in fine. & p hoc dicit Bar. i. d. l. ad testiũ. §. j. & in. d. l. j. C. eo. q nõ pcedit articul⁹, vel exceptio, si dicat testm̃ nõ valere: q2 vn⁹ ex testib⁹ adhibit⁹, fuit seruus: sed addere dz. & sic ẽt reputabat. nã al's nõ cõcludit necessario. vt hic. & d. l. j. & idẽ dt ecõtra. qd debes formare articulum, q tẽpore testamenti, nõ dico añ vel post, cõmuni estimatiõe habebat: & reputabat p libero: et idẽ in iudice

a ¶ Sz cũ. Adhuc i isto. §. psequit scdaz partẽ pn. in q sic põe casuz. Dñe, quidã cõdidit testm̃ & in testõ suo septẽ adhibuit testes specialiter cõuocatos: & corã eis volũtatẽ vltimã declarauit: & nomẽ hr̃dis expressit: & testes subscripserunt: & testm̃ sigillauit. quo facto, decessit testtor: mortuo testtore, qdã ex testib⁹ apparuit seruus, q tñ tpe testamẽti faciẽdi liber ab oib⁹ estimabat: mõ qro, vtrũ isto testm̃ debeat ifirmari, acsi iuris solẽnitate nõ seruata fuisset conditum: & rñdet qd nõ, imo testm̃ tanq rite factũ, firmitatem obtinebit: cuz eñ aliquis ex testibus tpe testamenti faciendi liber ab oib⁹ existimat (q̃uis postea seruus apparuit) tã diuus adrian⁹, q diuus seuerus, & Antonin⁹, catoni super tali dubitatiõe querenti rescripserunt, subueniendũ esse testamento ex hmõi libertate putatiua: vt sic ratum et firmum habeat: acsi opportune oĩa facta fuissent, et hec tali ratione moti dixerunt: quia eo tpe q testm̃ a testibus signabat: iste testis cõi cõsensu omnium loco liberi hoĩs habebat. nec erat aliqs qui eo tpe stat⁹ qstionem ei moueret. et hec dicuntur vsq ad illum. §. pr̃ &c.
b ¶ Pater necnõ. Adhuc psequit Justini. materiaz suam circa testes adhibẽdos in testõ. vñ pone sic casum, qdã fecit testamentũ suũ: & in testamento adhibuit septez testes: inter qs fuit Petrus et Martin⁹ filius Petri, quẽ Martinũ Petr⁹ habuit in sua potestate: mõ qritur, vtrũ pater & filius existẽs i ptãte (s. Petri) pñt esse testes in eodez testõ: Rñd. qd sic. nã pater, & ille qui in eiusdẽ potestate pñs est, i eodez testamento testes adhiberi possunt. non eñ nocet ex vna domo plures testes alieno negotio adhiberi posse. & hec dicuntur vsq ad illum. §. sz neq heres.

opponam cõtra sententiã, q iudex erat excõicat⁹: dz enim in specie opponere de excõicatiõe, infamia, vel delicto cõtra testem, vel iudicem vt. d. c. presentium. extra de testi. lib. vj. sz Bal. in. d. l. j. nõ tz istam opi. Bar. quã Bal. opi. Raph. & Jmo. in. d. l. ad testiũ. §. j. tenet, q2 eo ipso qd fundo articulũ meum, qd tüc erat seruus: pbata est intentio mea, si dicatur, nõ cõcludit: q2 non ita cõiter habebat. Et ego replicabo, qd satis est, qd articulus, & pbatio, vel exceptio cõtineat regularẽ dispositionẽ, per id quod not. in cle. si. extra de rescri. & in. l. oẽs. §. luci⁹. ff. q in frau. cred. et q no. Bar. in. l. ij. ff. si quis in ius voca. nõ ie. & notat Jnno. in. c. ij. extra de dila. Sed regulariter dispositio est, qd seruus non potest esse testis in testamẽto. vt. s. §. proxi. ergo videtur qd talis exceptio sit apta in vim replicatiõis. & dz p partẽ aduersam dici, q lz fuerit seruus: tñ cõi opi. reputabat liber. & ita intelligatur hic. & d. l. j. & ita tz etiã Fran. de rãpo. Tu vero plenius debes scire: quia quidam articulus est qui de necessitate concludit: & de hoc non est dubium q admittitur. Quidam est articulus, qui cõcludit presumptiue. & tunc, qñq inducit talem presumptionẽ, que transfert onus probandi in alterã partez: & tunc debet admitti. vt. l. in re. & l. siue possidetis. C. de proba. et est casus noster. Quandoq inducunt talem presumptionem, que facit solennem probationem: et tunc idem. vt. l. in bonefidei. C. de iureiur. Quandoq neutrum istorum facit: nec aliquam probationez coadiuuat. & tunc debet admitti. vt. l. neq natales. C. de proba. & ita dicit ibi Barto. q not. et ad materiam adde q eleganter dicit Bart. in. l. in hac stipu. ff. de dam. infec. & ibi Rapha. & vide Bart. in. l. j. ff. si cer. peta. & in. l. tutela. C. de in integ. restitu. & Bar. Bal. & Sali. in. l. nõ hoc. C. vnde legi. & Bart. in. l. iul. ff. de iureiu. de quo dicendum est vt plene dixi. j. de actio. §. si quis agens. versi. ex his infertur etiam q articulus &c. ¶ Quero, hic dicitur q omnium consensu liberorum loco fuerat, quomodo hoc intelligitur. et Bar. in. d. l. ad testiũ. §. j. & i. d. l. j. C. e. dicit omniũ scz cognoscẽtiũ eũ: sufficit eñ maior pars. vt. l. iter oẽs. ff. q satisd. cog. & l. qd maior. ff. ad muni. sinaũt in vicinia dubitaret de suo statu, nõ esset idoneus testis. l. cũ quidã. §. qd dz. ff. de acq. here. & ita cõmuniter tenetur, sed dñs me⁹ do. Jo. de imo. in. d. l. ad testiũ. §. j. hoc nõ tz per istũ tex. in. d. l. j. q2 dicit oĩ &c. & verbis legis est standũ. vt. l. j. §. is q nauẽ. ff. de exer. & etiã si ab vno tantũ esset mota qstio status. licet oẽs aliĩ habeant eũ pro libero: nõ est idone⁹ testis: licet questio fuerit sopita in fauorẽ serui. vt. l. ingenuum. ff. de sta. homi. si autẽ qstionẽ status nemo mouerit: & nõ oẽs, sed maior pars tenebat eũ p libero. et alig (lz pauci) pro seruo. dicit q nõ est idone⁹ testis: q2 sibi dz imputare, q talẽ in testẽ adhibuit: q2 verosimiliter poterat dubitare, an esset liber, vel seru⁹: vnde in dubio tutior via erat eligẽda. & maxime credo istã opi. esse veriorem: si aliũ idoneum eque, bene, & faciliter poterat adhibere: q2 erat in loco vbi erat copia hominũ. vt. l. scire oportet. §. si quis duas. & quod ibi Bar. ff. de excu. tuto. nec erat temp⁹ pestis, nec in rure. facit quod habetur. l. de etate. ff. ad trebel. & l. fina. C. eo. pro hoc facit quod not. Bar. in. d. l. si.

SVMMARIVM.

1 Testimonium domesticum, in vltima voluntate reprobatur.
2 Pater, an sit idoneus testis pro filio.
3 Mater, an possit esse testis in causa filij.
4 Frater, an possit esse testis in causa fratris.
5 Testes, vbi non exiguntur, non potest opponi de testium inhabilitate.

a Pater nec non is qui. b

¶ Pōt in vno ⁊ eodē testamēto esse testis pater cū filiis, ⁊ fratrib⁹, in te-
stamēto extranei. h.d. ¶ Not. q nō est incōueniēs ad idē negotium, capi
plures testes de eadem familia. ¶ Not. q filiusfa. qui est in potestate pa-
tris (dūmodo sit pubes) pōt esse testis in testamento alieno: etiā vna cum
patre, ⁊ fratribus suis. sed non potest esse testis in testamento patris sui,
in cuius est potestate. ¶ Not. q filiusfa. testatur in castrensi. ⁊ sic licet ha-
beatur vt paterf. vt. l. ii. ff. ad macedo. Tū in suo testamento, nec eius pa-
1 ter, nec alii sui fratres, q sunt in eadē potestate, possunt esse testes. ¶ † No.
q etiam in vltima voluntate, reprobatum est domesticum testimonium.
¶ Quero, si miles testatur post missionē: ⁊ adhibeat fratrem emācipa-
tum in testamento: an valeat? videtur hic q sic a contrario sensu. tamen
glo. quam sequuntur docto. in. l. parentes. C. de test. tenet contrarium: quia
licet frater meus sit emancipatus: tū affectionē habet ad me. qr iura san-
2 guinis non possunt deleri. vt. l. iura sanguinis. ff. de regu. iur. ¶ † In glo.
alieno. in fin. Si queratur, an pater sit idoneus testis pro filio, vel econtra.
Conclude, aut loquimur in testamentis: ⁊ tūc quando filius testatur in ca-
strensi, aut ante missionem, vel post. dic vt in gl. seq. ⁊ ibi dicam rationem.
¶ In aliis vero dic, q nec pater filio, nec filius patri, est idoneus testis.
Et hoc procedit propter vnitatem personarum: qr pater ⁊ filius censetur
vna ⁊ eadē persona. vt. l. fi. C. de impu. ⁊ aliis substi. Aut loquimur in aliis
negotiis: ⁊ tunc, aut in negotio de quo queritur, acquiratur aliquid patri,
vel filio: ⁊ tunc nullus est idoneus testis pro alio. vt. l. idoneus. ff. de testi. ⁊
l. testis idoneus. ff. eo. Sicut nec admittitur vnus contra alium. vt. l. paren
tes. ⁊ quod ibi gloss. ⁊ docto. C. de testi. Aut in aliis negotiis que non spe-
ctant ad eos: vt qr pater est procurator, vel tutor alterius: tunc, an filius
sit idoneus testis. dicit Iaco. de are. aut ad patrem spectat aliquod com-
modum: ⁊ non potest esse testis. vt. d. l. parentes. Aut nullum commodū
spectat ad patrem. ⁊ tūc potest esse patris. vt. l. qui testamēto. §. quicunq.
ff. eo. Aut econtra, an pater possit esse testis pro filio agente: vt procura-
tor, vel tutor alterius. ⁊ dicit Iaco. aut queritur de facto filii: ⁊ tunc etiam
pater non est idoneus testis pro filio. l. quesitum. ff. de in ius vocan. Aut
non queritur de facto filii: ⁊ tunc licet causa agitetur per filium: pater tamē
est idoneus testis isto casu pro filio. vt. l. pater. ff. de testi. ⁊. l. ad testium. in
prin. ff. eodem. Et ex his apparet differentia, inter patrem ⁊ filium: quia fi-
lius potest esse testis in causa quam pater agit procuratorio nomine alte-
rius: siue queratur de facto patris, siue non: dūmodo patri nihil queratur.
sed pater non potest esse testis, etiam in causa quam filius gerit procurato
rio, vel tutorio nomine alterius. si tamen de facto filii queratur. ⁊ ita debet
intelligi lectura Io. in. d. §. quecūq. ⁊ hoc sequitur ibi Barto. ⁊ est ratio:
quia affectio que mouet filium, mouet et patrem: sed non conuertitur. vt
argu. l. iulia. ff. si quis omis. cau. testa. sed Bal. in. d. l. quecunque. tenet con-
trarium, quia istud non est testificari pro filio: sed eius domino: vt. l. ad te-
stium. §. i. ff. eo. ⁊. i. §. proximo. ⁊. l. legatarius. ff. de excu. tuto. ⁊ ideo potest
pater produci in testem indistincte, in causa quam filius, ⁊ dominus litis
agit nomine alieno, fm Rapha. ⁊ hoc confirmat autoritate Innocen. dicē
tis, quod lз domesticus patris repellatur a testimonio, secus tamen est in
domestico teste: quia licet domesticus testis patris repellatur: non tamen
domestic⁹ testis, quia ista prohibitio non est extendēda. vt. c. nulli. de offi.
deleg. Sed ego concordando, opi. credo, quod quando ageretur de tali fa-
cto filii, ex quo teneretur, vel nō teneretur domino ad interesse. vt si tractat
de sua contumacia, ex qua dñs patitur primū decretum. vt. l. eum qui res
agit. C. de procu. tunc ad probandū, quod non fuerit contumax, non credo
q pater sit legitimus testis: quia in effectu testificatur ad vtilitatem filii. et
isto casu credo opinio. Barto. veram. vt argu. in. l. omnibus. C. de testi. aut
est tale factum filii ex quo non pretendit infamiam: vel damnum pecunia-
rium. iuxta. l. plane. §. fina. ff. de lega. i. tunc isto casu credo patrem admittē
dum: qr pro domino, ⁊ non pro filio testificatur. ⁊ ita intelligo opi. Bart.
3 ⁊ per iura sua. ¶ † Quid in matre. dic idem, quod non possit esse testis. vt
no. in. §. quecunq. ⁊. d. l. parentes. nisi in causa etatis. vt. l. etiam. ff. de prob.
4 ⁊ nisi in testamento filii militis. vt dicam in glo. sequen. ¶ † Quid in fra-
tre dicit Barto. in. d. §. quecunq. q volens admittitur: nolens nō cogitur.
alleg. glo. in. d. l. parentes. fatetur tamen, q propter fraternitatem non fa-
ciat tantam fidem, sicut extraneus. sed Bald. in. d. l. parentes. dicit quod
etiam in ciuilibus, in causa ardua, non admittitur sicut non admittitur in
causa criminali. vt. l. iulianus. ff. de testibus. allegat. s. de excu. tuto. §. pro-
pter litem. ⁊ ibi dixi. ⁊ quod no. Barto. in. l. propter litem. ff. de excu. tuto.
⁊ idem dicit in aliis coniunctis, vsq ad quintum gradum, fm ius ciuile. ⁊
alleg. not. in. l. lex cornelia. in prin. ff. de iniur. facit. l. i. ii. iii. ⁊. iiii. ff. de libe.
cau. quod bene no. ¶ In gl. missionē. dic, et est ratio secūdū gl. in. d. §. per
contrarium. quia sine vllo teste. vel sine solennitate numeri testiū valet ante
missionem. ergo etiam in huiusmodi testamentis. arg. l. i. §. i. C. de rei vxo.
actio. Quod facit fm Bald. ibi quod in materia vbi testes non exigun-
5 tur, non potest opponi de inhabilitate testium. ¶ † Sed aduerte in eo qđ
glos. dicit quod testes non exiguntur, intellige, rogati. nec ad solennizandū
actum: ⁊ quando in expeditione armorum testatur: licet requirantur duo
testes ad probandum veritatem. vt. d. l. diuus. ⁊. l. lucius. ff. de testamen.
mili. l. milites. C. eodem titu. quod facit quando pater testatur ad pias cau
sas: vel inter liberos: quod sufficiant testes filii emancipati, vel non. et al's
inhabiles, dummodo dicti testes non sint heredes instituti. vt. i. §. proxi-

mo. ¶ In glo. in ea. re. ibi. l. fina. §. sane. et pondera istum text. quia lo-
quitur de domesticis. ex eo quia is pro quo testificantur eos contingit ra-
tione domus sue, vt. C. de sena. consul. clan. l. i. ideo domestici, a conuersa-
tione domus dicti sunt. ⁊ hoc dupliciter contingit: vno modo, quod is qui
domui preest, pro quo testificatur aliquod ius habet in eorum personis. vt
in filio seruis, libertis, ⁊ ascriptitiis, vel qui aliter habent famulari, ⁊ obe-
dire. ⁊ in his que ad dominū pertinēt: vt sunt familiares dapiferi, ⁊ femina
viro. facit. l. id vestimentum. ff. de pecu. ⁊ hoc indubitanter est verum, quan
do is qui domui preest: aliquem eorum in testē producit. ¶ Quid si quis
contra presidentem domus, aliquem ex dictis domesticis adducit in testē?
dicunt doctores in. l. ii. C. de testi. quod potest attēta qualitate persone: sed
si partim diceret pro domino, ⁊ partim contra, non potest attestatio sua
acceptari pro parte: quin acceptetur in totum. facit. C. de testi. l. si quis
ex testibus. ¶ Quid si inter eos non esset aliqua questio: dic quod iste
persone sunt idonee: quia non potest capi suspicio. vt. l. non solum. §. pri-
mo. ⁊ ibi Barto. ff. de ritu nuptiarum. ¶ Unum nota q Innocen. in. c. in
literis. extra de testi. intelligit illud in familiaribus vtilibus: vt sunt famu-
li scholarium, vel baroarii: sed familiares episcoporum, dominorum, vel
nobilium (quia sunt nobiles persone) non repelluntur a testimonio.
¶ Quid si tempore testificationis non est domesticus, vel commensalis.
sed primo fuit. dicit Nico. mat. et Cy. et docto. in. d. l. ii. quod valet eius di-
ctum. attento presenti statu. vt. l. iii. §. due cause. et ibi Barto. ff. ad carbo.
nisi fraus esset commissa in expellendo familiarem: vt posset testificari.
argumen. not. in. l. peto. §. fratre. in fin. ff. de legat. ii. et vide Bald. et Salic.
in. d. l. ii. et Bartol. in. l. i. §. item numero. ff. de questi. ¶ In eadem gloss.
ibi. item vxor marito. dic idem in sponso et sponsa, quia affines sunt. vt
l. quod seruius. ff. de conditio. ob causam. idem in concubina. vt. l. necessa-
rius. ff. de verbo. obligatio. ¶ Quid de amicis, non habitantibus in do-
mo eadem: licet text. in. l. sciendum. ff. de vsur. innuat quod sit testis ido-
neus. Tamen Petrus (quem sequitur Salice. in. l. eos. C. de testi.) di-
cit, quod est in arbitrio iudicis, qui debet consyderare qualis, et quanta
est eorum amicitia. sed Bald. ibi per dictam. l. sciendum. tenet quod sola
amicitia non sit sufficiens ad repellendum eum: nisi aliud insit. vt dicta
l. sciendum. et istud credo verum. facit. l. iii. §. i. ff. de testi. ¶ Quid in sub-
dito regis, vel alicuius tyranni, an in causa illius possit esse testis: dic vt
not. Bald. ⁊ Sali. in dicta lege eos. Et predicta pcedunt in testimoniis
iudicialibus: secus in instrumentariis. quoniam instrumentum per nota
rium conficitur. et licet apponantur in istis testimoniis in testes, dicas
quod nihilominus valent, et tenent: quia ab vtraque parte dicuntur
adhibiti: nec possunt reprobari. l. si quis testibus. C. de testibus.
¶ Quid in socero. dic vt habetur in. l. testis idoneus. digestis de testi.
et Bartolus. in. d. l. qui testamento. §. fina. digestis eodem. et in. l. iiii. ff. de
testi. ⁊. l. ii. ⁊ ibi docto. C. de testi. ¶ Quid de tutore in causa pupilli? dicit
Bartolus in. l. qui testamēto. in princi. ff. eodem. quod si cōstituatur actor
a iudice, potest tutor testis esse in causa agitanda per actorem. secus si ipse
constituat actorem iuxta. §. finali. s. de curato. ⁊ ibi dixi. sed Baldus dicit,
quod imo siue a tutore, siue a iudice constituatur actor semper constituetur
periculo tutoris. vt dicto. §. finali. ideo tutor quia videretur testificari in fa
cto proprio ⁊ ad sui vtilitatem: ideo nō valet. cautela: ergo est, quod faciat
dare curatorem illi liti: ⁊ curator non constituatur periculo tutoris: ⁊ tunc
potest esse testis. argumen. l. qui habet. §. si pupillus. ff. de tutelis. Et istud
potest procedere (sicut dicimus) de procuratore: nam in causa in qua pro-
curat vel etiā fuit procurator. sed in alia, pōt esse testis. ⁊ idē in aduocato:
quia in alia causa in qua non est aduocatus, pōt testificari. vt. c. romana. de
testi. in. vi. ⁊ notat Bar. in. l. deferre. §. itē decreuerūt. ff. de iure fisci. in fin. et
Bal. ⁊ doct. in. l. omnibus. C. de testib⁹. ⁊ vide gl. ⁊ Iacob. butriga. ⁊ domi.
meum Floria. in. l. finali. ff. de testi. ¶ Sed ego credo, quod nunquam ali-
quis tutor pro suo pupillo (durante tutela) possit esse testis: siue causa fue
rit agitata per eum: siue per procuratorem datum liti: siue per actorem per
eum: siue per iudicem constitutum: quia verum est dicere, quod semper
largo modo habet pupillum in potestate: siue iurisdictione, quia tutela
est vis, ⁊ potestas in pupillo. vt. l. prima. ff. de tute. et loco domini. vt. l. qui
fundum. §. si tutor. ff. de vsucap. pro empto. ergo cum in omni casu ista po-
testas vigeat: non est mirum, si non potest esse testis: sicut dicimus in pa-
tre, per quemcunq causa filii agitetur: quia non potest esse testis. vt dicta
l. parentes. igitur ⁊c. ¶ Quid de proxeneta. dicas, quod non potest esse te
stis, nisi vtraq parte volente. vt. §. penul. in authenti. de testibus. imo etiā
altera inuita, si voluerit proxeneta testificari, potest, volens: licet non coga-
tur, vtraq parte volente. vt no. Cyn. ⁊ Bal. ⁊ Salice. in dicta. l. omnibus.
et habetur in dicto. c. fina. de testi. in. vi. licet Bar. aliter videatur sentire, in
dicto. §. idem decreuerunt. ¶ Quid in procuratore ad negotia, an sit ido-
neus testis: vide glo. in dicto. c. fina. et vide Barto. in. §. idem decreuerunt.
et multa no. per Salice. in dicta. l. omnibus. ⁊ vide Floria. in. d. l. fina. Et
predicta procedunt, q aduocatus, vel procurator, nō potest esse testis pro
eo pro quo est aduocatus: vel procurator. Sed contra eum, potest etiam
eo inuito, esse testis. vt habetur in. d. §. idem decreuerunt. ⁊ no. Innoc. in. c.
insuper. de testi. ⁊c. Ange.

1 Monasterium si instituatur, religiosi eius non possunt esse testes.

a ¶Sed neq̄. Adhuc in presenti §. ꝓsequit̃ Justi. scḋam partem principalē, in qua sit pone casum. quidā condidit testm̃, ⁊ i testō suo filiū (quem habuit in ptāte) testez adhibuit. modo q̄ro, vtrum de iure hoc potuit facere? R̃n ꝙ non. nā testis non dz esse ille q̄ i ptāte testatoris est: ⁊ nō solūz modo repellitur ille a testimonio, qui est in ptāte testatoris: sed etiam qui hz in ptāte testatoris: vñ si filiusfa. miles, post reuersionē de castrensi peculio testet̃, p̄r eiꝰ suo testō testis adhiberi nō pōt: nec ēt aliqs q̄ est in ptāte eiusdem p̄ris: non solū em in alijs causis: sed etiā i testamētis, domesticum testimoniūz reprobatū est: ⁊ non solū modo. s̄. dicte persone repellunt̃ a testamētarijs testimonijs: sed ēt heres scriptus, ⁊ p̄r eius q̄ eum i ptāte hz: ⁊ etiā parētes heredis scripti: et q̄ in eiusdē patris ptāte sunt: etiaz q̄ in ptāte testatoris sunt, penitus a tastamentarijs testimonijs repellūtur. ⁊ hoc ea rōne, q̄r totū hoc negotium qḋ agit̃ iure faciēdi testamēti, credit̃ hodie iter heredē ⁊ testatorē agi. lz olim totū ius testamenti faciēdi, circa testes adhibēdos ɔturbatū fuerat. nam qdā veteres i illo testō (ꝙ dicebat̃ p es ⁊ librā) familie emptorē q̄ loco heredis erat, ⁊ cōiūctos eiꝰ p ptātē a testamentarijs repellebant̃. in primis aūt duabꝰ cōditionibꝰ testatorū heredū cōiūncti per ptātē concedebāt testimonia in testamentis p̄stare: licet illi ijdem qui heredem permittebant: hoc iure minime vti debere eū p̄suadebāt: vñ nos eandē obseruationē antiquorū corrigētes ⁊ ꝙ ab ipsis antiqs p̄suasum est, vez, ꝙ heres, vel cōiūcti per ptātē inter testes admittant̃. ⁊ licet hoc eis p̄missum fuerat: tñ i legis necessitatē trāsferētes, ad imitatione familie emptoris: q̄ in tertio genere testatorem (vt dictū est) a testimonio repellebant̃. merito heredē, ⁊ cōiūctos ei p potestatem ab huiusmodi testimonio repellimus: nec eis licentiam quodāmodo damus sibi testimonia p̄stare. vnde huiusmodi veterē cōstitutionem (in qua hoc permissum fuerat) nostro codici inseri nō permisimus. ⁊ hec dicuntur vsq̄ ad illum. §. legatarijs.

b ¶Legatarijs. ad huc prosequit̃ secūdam partē. In prima prime partis prin. in hoc. §. Pone igit̃ sic casum. quidā fecit testamētum: et in testamento legauit petro decē. veruntñ petrum legatarium in testō testē adhibuit. modo q̄ro, vtrum ille Petrus legatariꝰ possit esse testis i illo testamēto, in quo sibi legatū relictū est: ⁊ r̃n. ꝙ sic. lz em̄ heredes qui nostri sunt successores, a testimonio repellantur, legatarius tamē, ⁊ fideicommissarius q̄ nō nostri: sed rei singularis successores sūt ⁊ in alijs personis eis cōiunctis, testimonium posse p̄stare in testamētis nō negamus: imo etiā quadam constitutione nostra, eis specialiter concessimus. et certe multo fortius his qui in potestate legatariorum, vel fideicommissariorū sunt. vel qui eos i potestate habēt: huiusmodi licētiā donauimus. ⁊ hec dicuntur vsq̄ ad illum. §. nihil autē interest ⁊c.

a **Sed neque hæres.** a In testamento, nō pōt esse testis heres scriptꝰ in eo: nec pater: nec filiꝰ in ptāte: nec frater in eiꝰ patris ptāte. h. d. ¶No. ꝙ pater ꝓ filio, et filius pro patre, ⁊ frater ꝓ fratre, q̄ sunt in eadez ptāte, ꝓhibent̃ esse testes, de quo dixi. s̄. pxi. §. ¶No. ꝙ pricipale negotiū testamenti ordinādi cā est inter testatorē ⁊ heredē. ¶In gl. adhiberi. i fi. dic hoc verū de iure antiquo: quo cōsydarato, oīa patri acqrebant̃, sed cuz hodie in aduētitijs acqrat filiꝰ sibi, quo ad proprietatē. vt. l. j. C. de bo. mater. An hodie iste tex. ꝓcedat: videt̃ ꝙ nō. attenta ista rōne: sed dic contra. q̄r regulariter p̄r pro filio: ⁊ filiꝰ ꝓ patre, ⁊ frater ꝓ fratre, ꝓhibet̃ esse testis. vt. l. parētes. C. de test. et dixi. s̄. §. ꝓx. 1 ¶†Ex his videt̃ iferri, ꝙ si istituat̃ monasteriū: sui religiosi non pñt esse testes. tñ de iure canonico, dic ɔ̄riū. vt in. c. insup. extra de testi. ⁊ si instituat̃ villa, vel castruz, vel vniuersitas, an illi de villa, vel vniuersitate poterūt testificari. vide in. l. idonei. cū gl. ff. de test. ⁊ vide bonā gl. i. c. super prudētia. xiij. q. ij. ⁊ glo. i. l. in tantū. §. vniuersitatis. vbi doc. ff. de re. di. glo. ⁊ docto. i. l. sed si hac. §. qui manumittit. ff. de i ius vo. Et cōiter solet dici. aut ex tali negotio resultat cōmodū, tam in cōi, ꝙ in particulari. ⁊ tunc illi de vniuersitate nō possunt esse testes: quia testificāret̃ i causa ꝓpria, pro particulari vtilitate. vt. d. l. oibus. C. de testi. ⁊ ibi doct. Aut resultat tātūmodo vtilitas i cōi: ⁊ nō in particulari: vt puta pro molēdinis bononie. q̄r est vtilitas in cōi: ⁊ nō i pticulari: q̄r ita soluūt ciues ꝓ molitura, sicut forēses. ⁊ tūc illi de vniuersitate pñt esse testes. q̄r qḋ est vniuersitatis, nō est singulorum. vt. d. §. vniuersitatis ⁊c.

SVMMARIVM.

1 Filius legatarij, potest esse testis in testamento.
2 Fideicommissarius vniuersalis, an possit esse testis in testamento.
3 Executor vltimarum volūtatum, an possit esse testis in testamento.
4 Fideiussor, an possit esse testis in cā sui principalis.

b **Legatariis.** b Legatariꝰ, ⁊ fideicōmissariꝰ singularis, pōt eē testis i testō in quo est legatū. h. d. ¶No. ꝙ legatarius, ⁊ fideicōmissariꝰ singularis, nō sunt iuris successores: lz quodāmodo. ⁊ sic impropie legatariꝰ i re legata dicat̃ heres: vt est text. sing. in. l. id tēpus. in fi. ff. de vsuca. secus si essent iuris successores: q̄r haberent̃ pro heredibꝰ vniuersalibus. vt. l. j. §. si heres. et. l. restituta. in pri. ⁊ ibi no. ff. ad treb. ¶No. ꝙ aliqs ad quē totale cōmodū, ⁊ pricipale nō spectat (lz in quandā cōsequētiā spectare dicat̃) pōt esse testis. 1 ¶†No. ꝙ filiꝰ legatarij pōt esse testis in testō. ⁊ qḋ hic dr̄ de legatarijs, hz locū etiā in dictātibus testm̃: vt. l. dictantibꝰ. C. e. lz scribēti testm̃, ⁊ sic tabellioni, reliq̄ nō possit: vt. l. ij. C. de his q̄ sibi i testa. ascr. ⁊ dic vt in gl. in. d. l. dictātibꝰ. ⁊ ibi Cy. ⁊ Bal. ⁊ Ange. ⁊ Flo. intātū ꝙ ascribēs sibi, incidit in penā quasi falsi. vt. d. l. ij. de quo dic vt ibi dicit̃ per Salic. ¶In gl. damꝰ. in fi. no. plures solutiones gl. ad. l. omnibus. C. de testi. lz aliter ibi gl. soluit. ⁊ dic vt in. d. l. omnibus. q̄r legatarius non adhibetur. vt dicat, an sit sibi legatum, vel nō. sed an testator fecerit tale testamētum, necne. quā solutionē tenet Bar. in. l. qui testamento. in prin. ff. e. alio modo soluit glos. ff. de testi. in. l. nullus. et alio modo in. l. si ita. ff. de re. dub. quas solu. Bal. in. d. l. qui testamento. dānat, et ponit vnam suam opi. vez, ꝙ eo ipso qḋ heres vtitur adminiculo aduersarij testificantis ad valorem, statim approbat personam legatarij, vnde merito nō pōt postea apponere de inhabilitate qua tūc testm̃, est actus iduiduus: ⁊ quia hec est exceptio, q̄ opponit̃ persone: et non dicto. vt ꝓbat̃. C. de testi. l. si qs testibus. ⁊ ideo dicit, quod legatarius est testis in testamento: ꝙtuz ad plenā testificationem: ⁊ solennē voluntatez. Ang. in. d. l. q testamento, dicit, quod si constat de veritate per confessionem partium: tunc nō redditur testamētum inualidum, ex defectu solennitatis: si legatarius fuit in eo testis. facit quod no. in simili in. l. j. C. e. Jo. an. in c. insuper. extra de testi. dicit, ꝙ si in oēm euentum est habiturus legatum, etiam si testm̃ non valeat forte propter clausulā codicillarem. tunc pōt esse testis legatarius: ⁊ plena fides ei adhibebitur. Sin autē sit habiturus legatum, si demum testm̃ valeat: tunc si vltra numerum septem testium. ⁊ idē. Aut est intra numerum: ⁊ tunc etiam admittit̃ ad testificādū: sed minus ei creditur ꝙ alteri testi. propter affectionem quā vero similiter hz ad causam. ⁊ ita intelligit istuz text. arg. aut. si dicat̃. C. de testi. ⁊ pro pleniori intelligentia, aduerte: q̄r q̄nq̄ agitur de testō condito i scriptis: q̄nq̄ de testō nuncupatiuo. Primo casu, illud cōiter fit in secreto: ⁊ tenor eius ignoratur a testibus: q̄r habent se subscribere testamento clauso: ⁊ ipm̄ sigillare. vt. l. hac cōsultissima. C. e. Hoc casu. cū quis ꝓprie vocatur ad recognoscendū subscriptionem, et sigillum suum. iuxta. l. ij. C. quēad. test. ape. non pōt quis repelli tanq̄ legatariꝰ, cum id ignoretur. et isto casu procedit clare iste tex. Scḋo casu, q̄n querit̃ de testō nuncupatiuo. tunc, si est confectum manu publici tabelliōis, etiā procedit iste text. q̄r vident̃ adhibiti testes in effectū, ⁊ solēnitatē: cū nō sit necesse i iudicio eos deponere: sed satis probatur testamētū, ꝑ ipsam publicā scripturā: q̄nq̄ testm̃ nō est scriptū manu publica: ⁊ tūc est nuncupatiuum, tūc si est questio tantum de solēnitate, quia partes fatentur testm̃ esse factum, ⁊ in ea forma qua dr̄: sed dicūt testm̃ minus solēne, q̄r vnus ex testibꝰ est legatariꝰ. ⁊ tunc etiā procedit iste tex. vt. s̄. dixi scḋm Ang. Quādoq̄ vero est q̄stio de solennitate, ⁊ voluntate: ⁊ sic est necesse deponere in iudicio. Et tūc cōsydera: q̄r aut est questio inter pretendentē se heredē ex testamētō: ⁊ venientez ab intestato. Aut est questio inter heredē scriptū ⁊ vnum ex legatarijs, qui vult ꝓducere alium i testē, qui est etiam similiter legatarius. Aut est questio inter heredem, ⁊ vnū legatariū, qui vult vna cum alijs testibus testificari pro suo legato. Aut est questio inter heredem pretendentē se ab intestato: ⁊ inter heredem se pretendentem legatarium in codicillis. Primo casu, si pretendens se heredē articulat de tota forma testamēti: ⁊ sic quomodo fuit heres istitutꝰ corā talibus testibus: ⁊ q̄uo talia legata fuerunt relicta in dicto testamento corā eisdē testibꝰ: ⁊ tūc in hoc casu est dubitatio: an ille qui dicit̃ legatariꝰ in dicto testamento possit testificari ꝓ herede: ⁊ licet equa videat̃ opi. Jo. an. tñ verior videt̃ opi. qḋ possit testificari ꝑ supradicta. ⁊ hoc casu videtur, ꝙ si postea oriat̃ questio inter heredem, ⁊ legatarium: ꝙ tunc heres nō sit audiendus: ex quo semel approbauit testamētū esse confectum in dicta forma: ⁊ vsus est adminiculo legatarij, arg. eorum q̄ dicit Bal. Sin autē articulauit heres in ista forma: vt q̄r dixi ꝙ talis fecit testamētū in quo inter cetera instituit eū heredem corā talibꝰ testibus: ⁊ tunc v̄r ꝙ multo fortius ꝓcedat, qḋ hic dr̄ in casu isto, ꝙ in precedēti. q̄r non repellitur ꝑtendēs se legatarium: q̄r lz asserat se legatariū, non apparet ꝙ heres hoc asseruerit: nec constat adhuc: ⁊ pōt esse qḋ forte non probabit se legatariū. facit quod no. in. d. l. omnibus. Scḋo casu, videt̃ ꝙ possit eē testis ꝓ alio qui dicitur legatariꝰ. licet etiā ipse dicat̃ legatarius: q̄r non deponit in causa ꝓpria: ⁊ pro hoc facit qḋ no. hic. Tertio casu quādo vult deponere pro suo legato: ⁊ tunc nō potest: ⁊ ita ꝓcedat cōtrarium de dicta l. omnibꝰ. q̄r testificatur in causa ꝓpria. ⁊ ideo si esset testamētum conditū coram septem testibus tātum: quorum vnꝰ esset legatarius: et expediret ꝓbare suū legatum per testes in quo fuit testamētum nuncupatiuum, de quo nō esset cōfecta publica scriptura, nec

a ¶ Nihil aũt. hic
sequit tertia pti-
cula ꝑme partis
ꝑncipalis. ⁊ pone
sic casum. Dñe, iã
nobis dixistis plu
res solẽnitates, q̃
in testõ condendo
debent obseruari:
sed ꝓ deo dicatis
mihi, ĩ quo testm̃
dz scribi? rñdet.
amice, non differt
vtrũ testm̃ fiat in
tabulis, vel ĩ char
tis mẽbranis, vel
in alia materia: et
ẽt vnũ testm̃ põt
pluribꝰ codicibꝰ
scribi. vcz, cã ne-
cessitatis. veluti, si
qs extra patriam
recedat, secũ ferre
velit: ⁊ domi relin
quere suoꝝ iudi
ciorũ cõtestationẽ
i. testm̃, vel ꝓpter
alias ĩnumerabi-
les causas, q̃ no-
bis ĩminẽt. ⁊ hec
dicunt vsq; ad il-
lũ. §. sed hec qui
dem ⁊c.

heres fuisset cõfessus formam testamenti. qđ hoc ca
su nõ possit iste legatarius ꝓbare suum legatum, ex
quo dicit eẽ factũ coram septem testibꝰ. vñ bona cau
tela est qñ legatur aliqbus, vel alicui ex legatariis,
ꝙ vltra dictum numerum legatarioꝝ, adhibeant
septem alii testes, non legatarii: ⁊ ꝑ p̃dicta apparet
etiam, qd dicẽdũ in quarto casu. Et ex his apparet
qualiter gl. ⁊ dicta doctorum, in dicto casu pñt salua
ri: ⁊ etiã ptz qd ĩ practica, ⁊ theorica est tenẽdũ. ista
sunt de mente Jo. de imo. in. d. l. qui testõ. in pri. ff. e.
⁊ vide eundem in. l. a snĩa. §. j. ff. de ap. Ego summa-
2 ui istum tex. ĩ fideicõmisso singulari. ¶ † Quid ergo
in vniuersali? an põt fideicommissarius vniuersalis,
esse testis in testõ? dic ꝙ non: quia est iuris successor.
vt. l. j. §. j. ff. ad trebel. ⁊ dixi sup text. ⁊ quia largo mo-
do fideicommissarius vniuersalis dicitur institutus.
ff. de testa. mili. l. q̃rebat. ⁊ qꝛ in effectu est heres post
restitutionem sibi factã. vt. l. facta. ⁊. l. restituta. ff. ad
trebel. ⁊. l. iiij. ff. qđ cum eo. ⁊. l. si filius. ff. si qs omis.
cau. te. ꝓm Jac. de are. ⁊ Bal. in. d. l. qui testameno.
3 ¶ † Quid in executore vltimarum voluntatum: an
possit eẽ testis in testõ? dic aut est merus et nudꝰ exe-
cutor: ⁊ nullum commodum sentiẽs: ⁊ tunc põt esse.
Sin autem aliquid est sibi relictum: tunc distingue.
vt ĩ legatariis dixi. facit qđ habet in. l. alio. per Bar.
ff. de ali. leg. ⁊ in. l. si titio ⁊ mihi. §. j. et ibi Bar. ff. de
leg. ij. ⁊ facit. l. ex sentẽtia. ff. de test. tu. Ita dicit Bal.
in. d. l. qui testm̃. Et predicta faciunt, si volo aliquez
probare vsurarium, ⁊ probo per testes, q dicãt. ego
scio ꝙ est vsurarius, quia mutuatus sum ab eo decẽ
sub vsura: ⁊ ita etiaz dicunt alii testes. Et Oldra, dt
ꝙ sunt idonei testes. Ang. disputauit ꝯriũ. Tu dic,
ꝙ si protestatur qđ per hoc non vult, nec intendit cõ
sequi aliqđ commodũ: dicitur idoneus testis. vt ele-
ganter no. Bar. in. d. l. dictantibꝰ. C. de testa. vbi etiã
videas per euz, ꝙ quatuor modis dicitur esse causa
propria, ex qua repellitur quis a testificãdo. vcz, pri-
mo, ratione vtilitatis, rei, iuris instantie, ⁊ iuris offi-
4 cii, de quo ibi per eum. ¶ † Inducuntur etiam pre-
dicta, an fideiussor possit esse testis in causa sui prin-
cipalis. de quo in Spec. de testi. §. superest. ver. sed
nunquid fideiussor. vbi videtur concludere. an sit pñ
cipalis soluendo, vel non: quia quando est soluendo,
causa in effectu non videtur fideiussoris: cum effectu
liter ad eum non spectat commodum: vel incommo
dum. vt. l. §. in propria. ff. qñ app. sit. sed Joã. an. in
addi. ver. ⁊ etiam maxime in ver. sed nunquid fideius
sor. tenet ꝯrium. quem sequitur Jo. de imo. ⁊ Ange.
in. l. si cui. §. fin. cum. l. seq. ff. de leg. j. per illum tex. qꝛ
interest potius fideiussoris nõ soluere: q̃ solutuz re-
petere: ⁊ sic verosimiliter est suspectus ratione pro-
prii interesse: etiam si principalis sit soluendo nunc:
quia poterit etiam effici postea non soluendo: et sic
fideiussor nõ posset ab eo repetere. facit. l. ij. digestis
de compen. quod placet. ⁊ istud tene menti: licet
Bartolus in fideiussore, et in reo sentiat contrarium
in. l. si quis ita. ff. de reb. dub. et Cynus in dicta lege
dictantibus. Sed Baldus in dicta. l. si cui. §. fi. dicit
quod si principalis est soluendo, et fideiussor non re-
nuntiauit beneficio ordinis: ⁊ excussionis, tunc pos-
set esse testis, cum nullum dãnum videatur posse se-
qui fideiussorem. ex quo tutus est exceptione: secus si
non renuntiasset: sed in. d. l. dictãtibus. dicit qđ si fuit
renuntiatum, ꝙ nõ potest esse testis secundum Dy. ⁊
Cyn. al's secus. qđ Bald. ibi dicit fore verum, si fuit
color quesitus: qꝛ creditor nõ voluit eũ recipere, vt fi-
deiussorem: sed vt principalem. certe tunc non habet
beneficium excussionis, cum sit vere principalis. vt
l. singularia. ff. si certum petatur. Et istud ibi recitat
Salicetus et videtur sequi: tamen (vt dixi) verior vi-
detur opinio Joannis Andree, per rationes supra
dictas ⁊c.

SVMMARIVM.

1 Literę antiquę in lapidibus insculptę, faciunt fidem & numero. 2.

3 Testamentum potest fieri in chartis rasis.

4 Exemplum non probat testamentum, sine originali.

a Nihil autem. [a] Testamentum potest in qualibet materia scri
bi: ⁊ potest etiã in pluribꝰ codicillis scribi. h. d.
¶ No. quod in vna tabula, vel vno lapide, potest testamẽtũ scribi. ¶ No.
quod stante vnitate testamẽti, potest testamentum vnũ, ⁊ idem, dispositio-
ne pluribus chartis totũ scribi. vnum tamẽ testamentum dici debet, ꝓpter
eandem voluntatem. ¶ No. ergo quod testamentum, est quid intellectuale.
¶ No. ibi propter alias innumerabiles causas ⁊c. qđ in multis periculum
est homini: nã dicit apostolus: Periculũ in mari: in terra, ⁊ in falsis fratri-
1 bus ⁊c. ¶ † In glo. j. ibi. §. litere. dic vt ibi dixi. ⁊ predicte prestãt argumen
tum, qđ litere antique in lapidibꝰ, vel muro, faciũt fidem. quod dicit Bar.
in. l. j. in princi. ff. de bono. pos. scđm tabu. si sunt facte de voluntate partium
alias secus. vt. l. monumentorum. cũ gl. C. de reli. ⁊ no. Specu. in tit. de ꝓba.
§. nunc videndum. versi. xj. sed idem Bart. in dicta. l. monumentorũ. quem
ibi sequit Bal. habuit aliã consyderationem videlicet: aut tales litere anti
que continent aliquam denuntiationem: vel dispositionẽ possibilem: ⁊ tunc
probant. facit. ff. commo. l. in commodato. §. igitur si pupillares. al's secus:
et ita intelligatur. d. l. monumentorum. quia ibi cõtinebatur aliquid, qđ nõ
erat possibile fieri per illa verba. vt dicit ibi glos. Et ad predicta addas gl.
in. l. in testamento. l. j. ff. de condi. et demonstra. que nota.
ADNOTATIO. Quod aũt litere lapidibus inscripte ꝓbent ⁊ fi-
dem faciant. probant Bar. ⁊ doc. communiter ĩ. l. prima. de rebus creditis,
2 in pandectis, vbi recentiores Taurinenses notant, † quod si reperiat in ali
quo sacello scriptũ qualiter dictum sacellum, talis talibus, anno, mense, et
die cõstruxit, qđ talis scriptura ꝓbat ius patronatꝰ, ⁊ scripsi in. d. l. pma.
v. 6. in chronicis et historiis. nu. 6. de rebꝰ creditis. in pandec. An. Caius.
3 ¶ † Adde, quod testamẽtum etiã potest fieri in chartis rasis: vt. l. charte.
ff. de bono. possessi. scđm tabu. vbi gl. dicit quod quodlibet instrumẽtũ po-
test etiam scribi in chartis rasis. qđ dicit de consuetudine non obseruari. et
ita sequitur ibi Bar. tu dic, quod imo etiã de iure alia instrumẽta q̃ testa-
menti, nõ debent in chartis rasis fieri ꝓpter suspicionem falsitatis: que fa-
ciliter propter rasuram charte, potest cõmitti. vt ĩ aut. de tabel. §. illud. An
autem rasura, vl' cancellatio noceat, dic aut est in loco suspecto. vt in aliquo
legato: ⁊ tũc nocet. vt. l. si vnus. C. eo. nisi illa rasura esset bene correcta. ⁊ ita
quod omnino apparet de manu eiusdẽ notarii. vt dicit gl. in ver. prima figu
ra. in. l. fin. C. de edi. diui adri. tollen. vel nisi notarius in sua publicatione di
xerit. qđ. s. rasum, vel cancellatum, vel additũ est, in tali linea, post tale ver-
bum, ⁊ ante tale verbum, mea ꝓpria manu feci. vt. l. j. §. j. ⁊ ibi tex. ⁊ Bart.
ff. de his que in te. delen. vel si dicta cancellatio, vel rasura mutat, sic deberet
stare. Et hoc clare colligit ex precedentibus, ⁊ sequenti. arg. l. si seruus. §. fi.
4 ff. de lega. j. ita Bar. in. d. l. fi. ¶ † In glo. in vnum in fi. Nota ex glos. quod
exemplum non ꝓbat testamentum sine originali. facit aut. si quis in aliquo.
C. de eden. hic aũt omnia sunt originalia. quinimo fortiꝰ videtur quod etiã
si notarius qui fuit rogatus de testamẽto, dicat. hoc est exemplum cuiusdã
testamenti facti manu mei notarii infra scripti qđ tale instrumẽtum nõ ꝓ-
bat. nec ex eo potest dari aliqua possessio. nec ex illa. l. fin. C. de edi. diui adri.
tollen. nec bono. pos. scđm tabu. ita Bar. per illũ text. in. l. j. §. si in duobꝰ. ff.
de secũ. tab. Predicta dicit ibi Bart. vera: nisi exemplificatũ fuerit ex pro-
thocollis notarii mortui: quia tũc habetur pro instrumẽto publico, ⁊ authẽ
tico: vt in. c. cũ. P. tabellio. extra de fide instru. ⁊ ibi Inno. ⁊ Anto. de but.
⁊ ita sequitur hic Joã. de platea. sed tu dic quod Bar. meus tenet cõtrariũ
in. l. si quis ex argentariis. §. pretor ait. de edendo. vbi dicit, quod si notariꝰ
dicat in instrumento. hoc est exemplũ cuiusdã instrumẽti scripti manu mei
notarii. quod licet exemplũ sit: tamen facit fidem. qꝛ notarius qui hoc exem
plicauit, est de hoc instructus: vt de instrumento sue professiõis. vt. d. l. pre
tor ait. Preterea nõ est maioris autoritatis originale, q̃ illud exemplum.
igitur ⁊c. Et hoc vult etiam Bald. in rub. C. de fide instrumen. ⁊ de hoc est
tex. cum glo. ⁊ ibi hoc no. Bal. in. d. l. vnũ testamentum. ff. eo. ibi Bal. dicit.
Pone, notarius dicit hoc exemplum sumptum ex meo originali, an pro-
bet? certe sic. ⁊ intelligit exemplũ improprie: ⁊ exponitur, id est exemplar.
vt ibi. ⁊ hoc sequitur ibi Inno. ⁊ Rapha. qui allegat ad hoc dictũ Barto.
in. l. in fraudem. §. neq; instrumento. in prin. ff. de iure fisci. vbi Barto. dicit
quod exemplum, probat in pluribus casibus. Primo quãdo datur exem-
plũ manu eiusdẽ notarii, qui scripsit authenticum: quod patet. qꝛ eadẽ au-
toritate eiusdem notarii nititur, qua primum, ⁊ originale: qđ bene no. Secũ
do casu, probat quãdo est solẽniter publicatum. de quo in. l. publicati. C. eo.
⁊ ibi doc. in authen. si quis in aliquo. ⁊ ibi late Bal. C. de eden. ⁊ vide text. cũ
glo. ⁊ ibi Flo. in. l. ij. de fide instru. ⁊ in. c. fi. extra de fide instru. ⁊ bene facit ad
istum. §. l. sempronius proculo. ff. de lega. ij. vbi Bart. notabiliter dicit, qđ
quoties est differentia inter originale, ⁊ copiatum, vel exemplatũ, etiã ma-
nu eiusdem notarii: quod statur originali, ⁊ prothocollo. facit tex. in aut. de
tabel. §. penulti. vbi est casus qđ semp recurritur ad matricem. vt ibi addas
circa predicta bonũ text. et ibi Bar. in. l. sancimus. C. de diuer. rescri. ⁊ facit
glo. ⁊ Barto. in. l. fideicom. §. cum esset. ff. de leg. iij. ⁊ Bart. in. l. ij. ⁊ ibi. do.
Joan. ff. quemadmo. test. ape. que omnia nota. quia multũ limitatur. aut. si
quis in aliquo. ¶ Inducitur etiam iste text. quod si in statuto cauetur, qđ
de quolibet testamento, vel instrumento soluatur certa gabella, si de eodem
facto et de eadem volũtate, fiant plures scripture authentice: nõ debet solui
nisi vna gabella: quia refert se ad testamentum. prout est sententia volunta-
tis nostre. Si statutum diceret quod notarius habeat florenum vnum pro
quolibet instrumẽto scripto a se: qđ si de eodẽ testamento faceret mille co-
pias, debet

a ¶ Sed hec quidē. Hic incipit secunda pars principalis in qua sic pone casum. domine, iā video que sint obseruanda solennia in testamēto i scriptis condito nunquid tota predicta soléniain testamēto nuncupatiuo obseruari debent? et respōdet φ nō. nam hec que. s. dicta sunt ō testamētis in scriptis non conficiendis sufficiunt. Si quis em̄ voluerit facere testamentum de iure ciuili sine scriptis: hoc ei facere licebit: si septem testes ad hoc vocauerit: ₇ voluntatē suā eis expresserit et hoc testm̄ de iure ciuili factū, constituimus fortissimum. ₇ hec dicū tur in scda pte pncipali vsq₃ in finē tituli.

b ¶ De testamēto militis. Cōtinuatio istius rubrice ptz in hūc modū. Supra tractauit Iusti. de solennitatibus obseruādis in testamentis priuatorum: sed quia milites propter prerogatiuam militaris priuilegij, ab obseruatione predicte solennitatis (q̄diu sunt in expeditiōe militari) excusantur: et quedā priuilegia post remissionē eis cōceduntur: ideirco, separatim de testamentis militū tractare intēdit. vnde de his dicturus, subijcit rubricam de militis testamento.

c ¶ Supra, ad planiorem euidentiā diuide titulū istū in sex partes ₇ plenus erit. in quarū prima parte determinat de priuilegio militari. In secunda parte de priulegio militari, circa substantiam testamenti. in tertia parte, exponit qualiter priuilegiū cōcessum militibus circa solennitatem testimonij debeat intelligi. In quarta parte reuertitur ad secundum casum, determinando plenius de priuilegio militari circa substantiam testamenti. In quinta parte, determinat q̄nto tempore durat priuilegium circa solennitates testamenti militibus concessum: et ad hoc declarādū casus subijcit speciales. in sexta parte ₇ vltima tractat de quasi castrensi peculio, ₇ beneficio ex anteriorib⁹ legibus, ₇ constitutionibus: specialiter quibusdam in quasi castrensi peculio indulto. et illud latius interpretatur, et generaliter ad oēs habētes quasi castrense peculium extendit prima pars protēditur vsq₃ ad illuȝ §. ȝ testamenti. ibi incipit secunda q̄ breuis est: ₇ durat vsq₃ ad illū. §. plane. ibi tertia: et durat vsq₃ ad illum §. quinimo. ibi q̄rta. ₇ durat vsq₃ ad illum. §. sed hactenus. ibi quinta: et durat vsq₃ ad illuȝ §. sciendum. ibi. sexta ₇ vltima. et durat vsq₃ in fi. ti. Litera planissima ē per totum, his vero prelibatis, venio ad casus positionem: ₇ est casus talis. accessi ad insti. ₇ ita proposui coram eo. domine, iam video φ vultis tractare de militis testamēto (ꝑ deo) que ratio mouet vos ad tractandū separatim de militari testamento: nunquid illa q̄ sunt a vobis tradita, in omni testamēto possunt sufficere? Ad hoc rn̄. īperator. quoniaȝ s. dicta diligens obseruatio quā de ordi. priuatoꝝ testamentis. s. expo suimus, autoritatem principalium cōstitutionum militib⁹, propter eorum imperitiā remissa est: ideo hic specialiter de priuilegiatis militū testamētis tractare intendim⁹: quā

pias, debet habere mille flore. quia refert se ad ipsuȝ corpus scripture. Ita dicit Bar. in. l. j. i fi. ff. e. Et ad predictā decisionē vide Bar. in. l. libellorum. §. sed si aliud. in fi. ff. de accu. ₇ plene Salic. in. l. si qs homicidij. C. de accu. i ver. iuxta pdicta. extra gl. q̄ro. vbi bar. voluit fm̄ Jac. de are. φ si statutū dicat, φ de qualibet accusatione soluant decē: si accuso stichū de pluri b⁹ criminib⁹ vno libello, dicanꝑ tot accusatiōes quot sunt crimina vel dicanꝑ vna, q₇ fuit vnus libellus. de hoc dic vt ibi.

SVMMARIVM.

1 Voluntas testatoris in testamento nuncupatiuo, debet testibus manifestari.
2 Miles, q̄n testaꝑ domi, oportet φ seruet ius cōmune.
3 Solēnitas testamētaria, tēpore pestis videꝑ relaxata.

a Sed hæc quidem. [a] Testamētū fit etiam sine scriptis declarata voluntate testātis corā septē testib⁹, ₇ rogatis. h. d. ¶ Not. φ nihil nocet ex vna domo ₇c. ¶ No. φ domesticum testimoniū reprobaꝑ. ¶ No. φ nemo pōt esse testis in re sua ₇c. ¶ No. φ testamē tum pōt cōfici duobus modis: vcȝ in scriptis: ₇ sine scriptis. φ vocaꝑ nuncupatiuum: ȝ in scriptis redigatur. vt no. in. l. j. C. e. ₇ testm̄ i scriptis, hodie vt plurimum nō est in vsu. ¶ Not. φ in testō requirunꝑ septem testes. Et sic limitaꝑ ius diuinū (quo dꝛ) φ in ore duorum vel triū testiū stat oē verbū. ₇ in. c. relatum. ₇ in. c. cū esses, de testa. ₇ in. c. nouit, de iud. Et ratio hui⁹ est, ₇ colligiꝑ ex. l. fi. C. de fideicō. de quo p Bar. in. l. oēs populi. ff. de iust. ₇ iu. ¶ No. ibi adhibitus ₇c. cōiuncta gl. φ testes in testō, opꝫ φ sint rogati a testatore, de q dicā in gl. ¶ † Not. φ in testō nuncupatiuo, requiriꝑ φ tota voluntas testatoris manifestetur testib⁹: secus in testō i scriptis, vt vidistis. s.
1 in princ. ¶ No. φ testm̄ conditum sub dicta forma, est perfectissimum, solidū, ₇ firmū. ¶ In gl. testib⁹. i prin. ibi militis. ¶ No. q₇ gl. dicit φ q̄n miles moritur in bello, ₇ facit testm̄: tunc nullus testis vocatus exigiꝑ. ¶ No. q₇ dicit vocat⁹. i. nullus rogatus. Requirunꝑ tamē duo ad min⁹, p quos talis volūtas pbetur. vt. l. luci⁹. ff. de testa. mil. ȝ sufficiat φ non sint rogati. ¶ In ea. gl. ibi in. l. oim. dic φ hoc ideo contingit: q₇ non psumiꝑ φ imperator, ₇ maximus dn̄s: vt est dux Mediol. et marchio Ferraꝑ. incedat sine multitudine: ideo vbi imperator est testis, psumiꝑ φ ibi etiā multi hoc viderunt, ₇ audierūt. q sunt ad latus principis. vt. d. l. oim. ₇ hic per doc. ¶ In ea. ibi §. ex imperfecto. ₇ est rō. q₇ quibuscunq₃ indicijs voluntas partis pbeꝑ, satis est. vt in. l. fi. C. fa. ercis. ₇ indiciū pbaꝑ p duos testes. vt dicit gl. fin. igiꝑ duo testes sufficiūt: ₇ etiā si sint mulieres: ₇ nō rogati ₇ qui al's in testō regulariter non sunt idonei. vt no. in. d. §. per doc. ¶ In ea. ibi. l. lucius. dic φ tūc, q̄n miles nō est in expeditione belli, facit testm̄: licet in castris sit: opus est vt adhibeat saltē duos testes: dūmodo sint
2 rogati. vt. l. diuus. ₇ ibi Bart. ff. de test. mi. † Q̄n vero miles testaꝑ domi: opus est vt seruet in testō ius cōmune: al's testm̄ nō vȝ, vt no. gl. ₇ doc. in. l. milites. de testa. mi. ₇ videbimus. j. tit. j. ¶ In ea. ibi. l. si non speciali. ¶ No. φ vȝ statutū, quo solēnitas testamētaria minoraꝑ. vnde vȝ statutū, vel consuetudo ciuitatis Senarū. quo cauetur, φ coram tribus fiat testm̄. de quo p Bar. ₇ doc. in. l. j. C. de sum. tri. ₇ fi. catho. in versi. iij. q̄ro quid in testō. pone, φ statutū ₇c. ₇ v̄. seq. dic vt ibi. ¶ Unum tn̄ tene mēti, φ q̄uis statuto sit solēnitas testamētaria sublata: tn̄ nō intelligiꝑ in tm̄ sublata, quin ad minus sint duo testes: q₇ de iure diuino, vel naturali, isti duo testes requirunꝑ: cui iuri diuino, vel naturali, nō videꝑ esse derogatū: q̄ tunc q₃ late per statutū, vel consuetudinē, solēnitas iuris in testamentis sit remissa. vt. l. j. ₇ ibi Bar. ff. de test. mili. ₇ facit qō no. Bart. in. l. filiusfa. ff. de do. ¶ In ea. in
3 fi. ibi. §. si aūt. † dic tu, ₇ idē si tpe pestis: q₇ in illo tēpore, solennitas testamentaria vr̄ esse relaxata. vt no. Bar. in. l. j. ff. de bo. pos. ex testa. mili. p illum text. ibi in procinctu ₇c. Et hoc tȝ Nic. mat. ₇ Bald. in. l. fi. C. eo. ₇ ibi Sali. ibi dicūt, φ pdicta sunt vera: dūmodo testes (saltem q̄nq₃) adfuerint: vt ibi. Et ad predicta facit qō no. Bar. in. l. recusare. §. fi. cū. l. seq. ₇ ibi ang. ₇ Imo. ff. ad tre. ₇ ita de anno pterito habui de facto. ¶ In fi. gl. in quo numero septē testiū, pōt cōputari persona notarij scribētis: q̄n testm̄ pbaꝑ p depositionem testium. ₇ sic sex testes, ₇ notari⁹, isto casu sufficiūt. Sin autē pbareꝑ p ipm̄ instrumētū notarij: tunc psona tabellionis non dꝫ in numero testiū cōputari. q₇ non pōt notari⁹ fungi psona scribentis: ₇ authēticantis testm̄, ₇ persona testis. vt no. gl. ₇ doct. in. l. hac cōsultissima. C. qui te. fa. pos. ₇ gl. Bar. ₇ doc. in. l. domitius. ff. eo. ¶ In gl. adhibitis. in fi. no. φ nō sufficit septē testes in testō adhiberi: nisi fuerint rogati, et certiorati ad qd sunt adhibiti: nec sufficit si fortuito in testō interfuerint: vt. l. heredes palam. §. pe. ff. eo. ¶ Ex quo Bart. in. l. diuus. ff. de te. mili. dt φ ȝ testes deponant φ Titius instituit Seium: ₇ nō dicāt sese adhibitos: et rogatos ad hoc a testatore: vt. d. §. pe. nihil probant. l. diu⁹. φ tene menti. q̄n habes probare testm̄ per testes: vt sis caut⁹ in formando articulos, qui cōcludāt, φ testes fuerūt ad hoc adhibiti, et rogati: φ no. q₇ vidi quēdā peritū aduocatū Perusij (me assidente) errare: ₇ ꝑpter hoc pdere causam. ¶ Quid si dicaꝑ psentibus talib⁹ testibus rogatis: nec dꝛ ad hoc: an sufficiat, dic φ sic. vt. l. ħ. §. oēs. ff. vi bon. rap. ita dt Bart. in. d. §. pe. ¶ Quid si dꝛ talib⁹ psentib⁹, nec dꝛ, vocatis: nec rogatis. Dy. dt in. §. pe. qō non vȝ: ₇ ita sequiꝑ ibi Bar. p illū tex. q₇ est solennitas legis extrinseca: q non psumiꝑ. ₇ ita tȝ Cy. in. l. hac cōsultissima. in prin. C. eo. ₇ ibi Bar. ff. de v̄. obl. l. sciendū. Bal. in. l. hac cōsultissima. dt qō si testis se subscripsit, φ psumiꝑ rogatus vt dicim⁹ in tabellione. ar. ff. de fi. tu. l. cū ostendim⁹. §. pe. ₇ fi. ₇ idcȝ in hoc tȝ Bar. in. d. l. sciendū. vt dt ibi Bal. idē si testis passus est scribi p notarium: p teste. vt ar. l. domitius. ff. eo. facit gl. in auꝑ. de tab. §. nos vero. Sin autē testes non sint descripti, nec subscripti, tūc nō presumiꝑ qō sint rogati. vt ar. l. j. C. de vsur. ¶ Et quod no. φ si in instrō reperiꝑ, psentib⁹ testib⁹ talibus qō sufficit: φ intelligo verū, si edoceri pōt, φ talis inscriptio testiū fuerit facta ipsis testibus volentib⁹, ₇ sciētib⁹, ₇ tacētibus. d. l. ostendim⁹. §. fi. ff. de fi. tu. al's secus: q₇ vt vidημus sepe, notari⁹ ponit testes: ₇ istis testib⁹, nō dt φ ponat pro testib⁹: vt vidim⁹ i examinib⁹ priuatis vel publicis doctorū in iure, vel in artibus: tunc non credo φ dicanꝑ rogati. ¶ Quid si dicaꝑ adhibitis ₇ vocatis: nec dicaꝑ a quo: Dic, φ presumiꝑ φ sint adhibiti ab illo, ad cui⁹ petitionē fit actus. vt. l. stipulatio ista. C. si quis ita. ff. de ver. obl. ita dt Bar. in. d. l. sciēdum. ₇ in. l. j. in princi. ff. de here. insti. ¶ Quid si dicaꝑ psentibus talibus ₇c. Tūc, q₇ natura istoꝝ verborum est ampliatiua, vel roboratiua: ex interpretatione hmōi breuiloque locutionis ₇c. presumiꝑ testes rogati. ₇ sic ptȝ. ar. no. in. l. gall⁹. §. j. ff. de lib. ₇ posth. ita dicit Bal. in. d. l. hac cōsultissima. in fi. princ. ₇ de materia istorū testium. vide Spe. in tit. de testi. §. j. v̄. sed quid in pdictis casib⁹. ₇ ver. quid ergo si dicaꝑ. et in titu. de instru. edi. §. breuiter. ver. ₇ no. φ tabellio. ₇ Bal. Imo. ₇ Raph. in. d. l. heredes palam. §. fina. ff. de test. ₇ Anto. de but. in. c. j. de fide instrumento. ₇c.

b *De testamento militis*[b] *Rubrica.*

¶ In gl. rubrice ibi ex quib⁹ cau. maio. l. fi. dic vt ibi p gl. ₇ doc. vbi est gl. ordi. et est similis glos. in auꝑ. de mā. prin. §. fi. ¶ Quero, an miles sit i dignitate: Et videꝑ φ sic. C. q mi. nō pos. l. j. Sȝ glo. dt ibi Iriū. dic vt hic per Jo. fa. ₇ dicā. j. in isto ti. §. fi. ₇ dixi plene. s. i proe. i. §. j. disputādo an milites pferanꝑ doctorib⁹.

SVMMARIVM.

1 Militibus non debet dari noscere iura.
2 Testamentum militis est validum, licet licitū numerum testium non adhibuerit.

c
Vpra. [c] Totus iste titulus diuiditur principaliter in duas partes. Primo, ponit de militibus testantibus in tentorio eorum vt in peculio castrensi, vel aegsito. Scdo,

uis em̄ milites,ne
q̄ꝫ legitimun nu-
merum testium in
suis testamentis
adbibuerit:neque
aliā solennitatem
testōꝝ̄ obseruaue
rit:nihilominꝰ re
cte testanẗ.ꝛ h̄ ve
rū est.qñ i expedi
tione militari oc-
cupati sūt.nā ita
demū gaudēt pri
uilegio militari,
cū i expeditiōe ar
morū fuerit occu
pati:non imerito
nr̄a itroducta est
cōstitutio. Quo-
cūq̄ꝫ em̄ mō volū
tas supmamilitis
i expeditione oc-
cupati,siue in scri
ptis, inueniaẗ.vꝫ
eiꝰ testm̄ ex volū-
tate eius:secus tñ
est,qñ nō est in ne
cessitate militaris
expeditiōis.in il-
lis em̄ tpibꝰ qbus
milites in alienis,
vel suis edibꝰ de-
gūt:ad vēdicādū
sibi tale p̄uilegiū,
nequaq̄ꝫ poterūt
adiuuari.ꝛhec in
p̄ma pte vsq̄ꝫ ad
illū.§.sed testari.
Sꝫ ponc i scōa di
cit Iusti.qō q̄ꝫq̄ꝫ
priuilegiuꝫ mili-
tibꝰ cōcessum cir-
ca solēnitatē testi,
post missionē ab
expeditione mili
tari finiaẗ:aliō tñ
p̄uilegiū concediẗ
eis,circa substan-
tiā testi dūtaxat.
Nam testari pñt
milites ex̄ castra
militaris expedi-
tiōis existētes:q̄ꝫ
uis filiјfa.sint.iu-
re tñ cōi i hoc ca
su qñ moriant ex
tra castra eadem
obseruatio i eorū
testamētis adhi-
bēda est.quā.s.in
testō paganoꝝ ex
posuimꝰ. Et hec
dicunẗ in secunda
parte. vsq̄ꝫ ad il-
lum.§.plane ꝛc.

de testamento in quasi castrēsi.scōa ibi:sciendū.Itē
prima subdiuidiẗ.Nā p̄mo ponit ꝯtinuationē,p mo
dū remotiōis,siue exceptionis,cū positiōe noui sta-
tuti.Scōo,qualr̄ p̄uilegiū cōcessuꝫ militibꝰ,q̄ pos-
sunt testari:qūo volunt itelligaẗ.Tertio,q̄ ēt miles
mutꝰ,ꝛ gñalr̄ defectiuꝰ,pōt testari.Quarto,qualr̄
post missionem testanẗ.Quinto,q̄ mutatio status
ipsiꝰ militis(dūmodo iteruenia nulla volūtas)nō
vitiat testm̄ factū.scōa ibi:plane.tertia ibi:qnimo.q̄r
ta ibi:sꝫ hactenꝰ.qnta ibi:sꝫ ꝛ si qs. ¶ Et hoc dicit i
summa.Miles in expeditione pōt facere testm̄ iure
militari.qūo vult:extra expeditionē vero,nō hꝫ p̄ui-
legiū:nisi q̄ filiusfamilias,etiā pōt testari.hoc dicit.
1 ¶ †No.ibi:imperitiā,q̄ militibꝰ nō est dare nosce-
re iura.facit.l.fi.in p̄n.C.de iur.deli.ꝛ.l.i.cū ibi no.C.
2 de iu.ꝛ fa.igno. ¶ †No.q̄ nō vitiaẗ testm̄ militis:lꝫ
legitimū numerū testiū:ꝛ sic septē,nō adhibuerit:qꝛ
sufficit,vt duos adhibeat vt dixi.s̄.ti.i.§.fin. ¶ No.
q̄ non tm̄ in testibꝰ,sed etiā in aliјs solēnitatibꝰ,solē
nitas testamētaria in paganis requisita,videẗ esse re
missa. ¶ No.ibi recte.q̄ miles testando qūo potest:
recte testaẗ,qō est verum.qñ est in expeditiōe.ꝺ quo
in tex.ꝛ gl.in.l.milites.C.eo.ꝛ dixi.s̄.ti.i.§.fi. ¶ No.
q̄ siue testamentū fiat in scriptis,vel interueniat scri
ptura vel nō:tñ in milite valet.Dic idem in pagano.
vt.s̄.ti.i.§.fi. ¶ In glo.i.infi.not.istam glos.in aliјs
dic vt in glos.ꝛc.

SVMMARIVM.

1 Clericus legitimè citatus,& commonitus à suo superiore,vt reuertatur,ad suam præbendam intra certū tempus,si non accedat,priuatur beneficio.
2 Causa in dubio,an præsumaẗ impulsiua,vel finalis.
3 Causa cessante in dubio,an cesset effectus.

In illis autem. Miles testādo extra ex-
peditionēꝫ,dꝫ testari s̄ꝫ
ius commune:ꝛ lꝫ filiusfa.sit:testari tñ pōt,h.dicit.
¶ No.priuilegium testandi,qūo velit,eē cōcessum
militibus:dūmodo sint in expeditione:alr̄s aūt non:
vt hic.de quo dixi.s̄.ti.i.§.fi.ꝛ no.gl.in.l.miles.C.e.
¶ No.q̄ licet filiusfa.non possit testari in aduētitiјs
vt.l.pe.ꝛ fi.C.qui test.fa.pos.tñ in castrensi pōt:vt
hic.ꝛ in quasi castrensi:vt.l.fi.C.de inoffi.test.ꝛ diceẗ
i.ti.i.in prin. ¶ †In glo.adiuuantur,ibi:prebenda.
1 dic s̄ꝫ Io.fab.ꝛ Io.de pla.q̄ si clericus legitime ci-
tatus,ꝛ commonitꝰ a suo superiore,q̄ debeat reuer-
ti ad suam prebendam intra tēpus conueniens sibi
assignatum:intra qō verosimile est q̄ venire habili-
ter pōt:ꝛ si non venerit aliqua iusta causa non subsi-
stente,pōt beneficio priuari:vt.c.inter quatuor.ꝛ.c.fi.
de cle.nō resi.ꝛ per glo.ꝛ docto.in.c.qm̄ frequēter.§.
porro.vt li.nō conte.Et non valet consuetudo,vel
statutum in contrarium,saltem in distributionibus.
vt.c.i.e.tit.in.vi. ¶ †In ea.glos.in fi.an aūt in du-
2 bio causa presumatur impulsiua,vel finalis,dic:qō
in dubio presumatur impulsiua,non finalis.ita dicit
gl.fin.in.l.ii.§.fi.ff.de dona. ¶ †Ex q̊ sequitur,q̄ in
3 dubio,cessante cā non cesset effectus:qꝛ(vt dixi)pre
sumitur impulsiua.Unde qui vult dicere effectū ces-
sare ex cessatiōe cause:dꝫ p̄bare ipsam causam fuis-
se finalē.de quo late p Bart.Ang.Raph.ꝛ Imo.ꝛ
p̄ doc.in.l.gñaliter.ꝛ ibi Bal.ꝛ Sali.C.de epis.ꝛ cle.
¶ In gl.cōi.ibi.C.de inoffi.test.l.fi.§.in his.in hoc
dic,q̄ hodie tale testm̄ factum a filiofa.subiacet q̄re
le.de quo.in.§.in his.et licet sint glos.varie:tamen
ista est cōis opi.per tex.in auẗ.vt cum de app.cog.
§.ꝛ hoc quidem.vbi loquitur in casu,i quo miles po
test testari.ꝛ per ꝯñs in casu,in quo facit testamen
tum in castrensi.ꝛ s̄m hoc cōclude,q̄ aut pater,vel
alius ascendens, fuit a filio preteritus ,aut exhe-
redatus.si fuit preteritus,testamentum est nullum,
quo ad institutionēꝫ:vt dicta auẗ.ex causa.C.de libe.
prete.Sꝫ predicta videntur p̄cedere in quasi castrē-
si.Sꝫ quid si filiusfa.est miles.vt hic dicitur:ꝛ Bar.
in.l.filio preterito,ff.de iniust.rup.et irri.testa.et in
d.auẗ.ex causa.in ver.circa secundum.qñ queritur
de ascendentibus p̄teritis,vel exheredatis:hoc ex-
presse nō tāgit:sed tacite videtur idem sentire.sꝫ do.

Fran.de rāpo.in.d.l.filio p̄terito.dicit,q̄ si talis pre
teritio sit facta a milite sciēte:habeẗ pro exheredatio
ne,etiā hodie:dicit tamē,qō si cā nō est inserta in pre
teritione:talis p̄teritio peccat in forma:ꝛ sic erit nul-
la:vt.d.§.ꝛ hoc quidē.ꝛ sic videẗ velle glo.in.l.si cum
vel in vtero.C.eo.secus si fuerit facta cū causa:qꝛ tūc
habetur p exheredatiōe ex priuilegio militis:q̄ quā
tum ad hoc remanet incorrectū:hoc tamen subiace-
bit querele:vt.d.§.ꝛ hoc quidē.cū indistincte loquaẗ.
ꝛ ita cōmuniter teneẗ.ꝛ refert Ioā.de imo.in.d.l.filio
preterito.in ver.qd aūt ecōtra si testamētū sit cōditū
p liberos.dicit tñ q̄ nō est sine dubio:quia videẗ qō
in illa dispositione generali.d.§.ꝛ hoc quidē.nō de- a
beret comp̄hēdi miles,ex quo expresse non tollitur
eiꝰ priuilegiū:imo lꝫ dicaẗ,non obstante quolibet pri
uilegio:intelligitur in corpore iuris non clauso:ꝛ sic
clausum in corpore iuris,nō intelligiẗ sublatū:nisi ex
presse dicaẗ.vt not.gl.ꝛ doc.in auẗ.qua in p̄uincia.C.
vbi de cri.agi opor.ꝛ in.l.heres absens.in princ.ff.de
iudi.ꝛ hoc satis placet in iure:tñ a communi opi.nō
est recedendum:qꝛ priuilegiū cōcessum militi filiofa.
debet intelligi:dūmodo non tollaẗ ius parentū in le-
gitima.ꝛ aliјs.ar.l.cum filius.in fi.ꝛ qō ibi no.ff.eo.fa
cit in simili.l.nec auus.cum fi.C.de eman.lib.

SVMMARIVM.

1 Paganus sine aliqua scriptura , testamentum facere potest.
2 Miles testamentū facere debet corā testibus rogatis.
3 Amicus,testis esse potest in testamento.
4 Milites nostri temporis, an gaudeāt priuilegiјs militaribus.

a Plane. a Licet remittatur solēnitas in re agen-
da:nō tamē remittitur cōgrua p̄batio
rei geste:ꝛ licet priuilegiet aliqō factū,intelligiẗ ta-
men inquātum de facto legitime appareat:ꝛ constet.
h.d. ¶ No.q̄ testamēta facta a milite quocūq̄ꝫ mo-
do,valent. ¶ No.q̄ qñ priuilegiū concediẗ alicui ne
gotio,prius dꝫ illud negotiū esse in rerum natura,qō
facit,si statutum dicat,q̄ cōtra instrumētū guarenti-
gie non opponaẗ nisi talis exceptio,prius tñ dꝫ con-
stare instrumentū esse,ꝛ esse validum.ꝛ sic vltra exce-
ptiones permissas a statuto,pōt opponi q̄ nō est in
strumentū:vel q̄ non est rite,vel recte factū.vt.l.iiј.
§.cōdēnatum.ff.de re iudi.ita dicit Bar.in.l.diuus.
ff.eo.ꝛ in.l.i.§.i.ff.qō vi aut clam.vbi late p gl.ꝛ Cy.
ꝛ Sali.in.l.ita nobis pudor.C.de adult.ꝛ ibi Bald.ꝛ
etiā Bal.in.l.i.C.de condi.inde.ꝛ Bar.Bal.ꝛ ange.
in.l.plane.ꝛ in.l.fi.ff.de peti.here.ꝛ late per Innoc.et
ibi dixi in.l.fi.ff.a qui.appel.nō licet.ꝛ Pet.de anch.
1 in cle.i.de seque.pos.ꝛ fru. ¶ †Not.qō etiā paganus
sine aliqua scriptura,pōt facere testamentū. ¶ Not.
ibi conuocatis ad hoc amicis,quod testis dꝫ esse vo-
catus,ad hoc facit quod dixi.s̄.ti.i.in.§.fin.dic vt ibi
2 dixi. ¶ †Not.q̄ etiā miles dꝫ facere testamentū corā
testibus rogatis:ꝛ sic etiā in testamēto militis,testes
rogati requiranẗ.de quo in.d.l.diuus.ꝛ ibi Bar.di-
3 xit.in.d.§.fi.ꝛ hic in gl. ¶ †Tertio,no.q̄ amicus po
test esse testis.facit ad istum text.l.pāphilo.§.p̄posi-
tum.ff.de leg.iiј.ꝛ quod ibi not.ꝛ istud facit,an testis
repellatur,qꝛ amicꝰ est.de quo dic vt.s̄.tit.i.§.pater.
¶ No.quod palā,ꝛ corā testibus in testamēto nūcu
patiuo,etiam miles dꝫ nomen heredis,ꝛ legatorum
exprimere. ¶ No.ibi ceterum si vt plerūq̄ꝫ.q̄ nō ser
monibus,sed voluntati testāti statur. ¶ No.q̄ illius
qui hꝫ priuilegium p̄cipue interest,ne per indirectuꝫ
priuilegium suū sit nociuū sibi. ¶ In gl.hoībus.ibi
l.milites.dic ibi est similis gl.Aduertas tamē,q̄ hoc
dꝫ intelligi,dūmodo aliquo modo cōstet de volūta-
te militis per duos testes,qui viderūt ipsum scribe-
re sanguine sup clypeo,aut in terra:ꝛ sic cōparatiōe
literarum,vel alio modo:alr̄s si nullo modo cōstaret
de sua voluntate:deficeret in probatione:vt ar.l.duo
sunt titiј.ff.de testa.tu.ꝛ dic vt dixi.s̄.tit.i.§.fi. ¶ Et
p̄dicta faciunt,qō lꝫ in aliquo negotio sit sublata oīs
solennitas:vel data amplissima potestas p̄cedendi:
vel liberum arbitriū cognoscendi:semper intelligiẗ,
dūmodo seruetur ius naturale,ꝛ gentium.ꝛ sic.q̄ de
illo negotio

¶ Plane.hic ici
pit tertia p̄s in q̄
sic pone casū.dñe
iā video qō testm̄
militare mirabi-
liter est p̄uilegia-
tū.lꝫ em̄ iuris so-
lēnitatē nō serua-
uerit miles:tamē
testm̄ eiꝰ i castris
conditū,vꝫ.pone
igiẗ q̄ aliqs dicat
aliquē militā i ex
peditiōe militari
occupatū,ip̄m in
suo testō heredeꝫ
instituisse. hic tñ
neq̄ꝫ per instr̄m
neque per testes
ad hoc ꝯuocatos
p̄bare poterit.nū
qd credeẗ eius as-
sertiōi : ita vt ad
hereditatē militis
valeat admitti:ꝛ
rñ.q̄ nō.de mili-
taribꝰ ei testamē
tis diuus adrianꝰ
statilio seuero,in
cōsimili casu q̄rē-
ti,rescipsit. o stati
li seuere:illō pri-
uilegiū qō de mi-
litaribꝰ testamen
tis datuꝫ est:vꝫ
testamēta quocū-
q̄ꝫ mō facta rata
sint:sic dꝫ itelligi.
oīno prius cōstet
eos testm̄ fecisse,
q̄ ēt sine scriptu-
ra,q̄ nō solū a mi
litaribꝰ:sed etiam
a non militari-
bus fieri potest.
vñ si is miles(de
cuiꝰ bonis qō a-
pud te vētillaẗ)ad
hoc ꝯuocat,saltē
duos hoīes vt cā
testādi coram eis
volūtatē suam ex
p̄meret.ꝛ ita corā
eis locutus est:vt
declararet i p̄sen-
tia eoꝝ quē vellet
sibi heredē esse:et
cui vellet liberta-
tem tribuere.po-
test videri ēt sine
scripto. h̄ mō.re-
cte fecisse testm̄:ꝛ
volūtas eiꝰ supre
ma oībꝰ modis ra
ra habēda est:ce-
terum si cā luden-
di,vl̄ demōstrādi,
alicui iocose vi-

xerit: ego te heredem facio, vel bõa mea tibi relinquo: (sicuti plerũq; sermonibus iocosis fieri solet) nõ opz hoc p testõ obseruari: nec videtur i hoc, priuilegio militari, in aliquo derogare: nec enim vllorum magis interest, q̃ ipsorũ militum, qbus hmõi priuilegiũ datum est. exemplum p testimonijs non admitti. alioqui si tale testamẽtum admitteretur, nõ difficulter post mortẽ alicui⁹ militis existerent testes, q dicerent se audiuisse milites relinquere boñ. alicui prout ei videt̃ expedire. et ita vera militũ iudicia frequenter subuerterent̃. & hec in tertia parte vsq; ad illum. §. quinimo &c.

illo negotio cõstet per duos testes: nã illa verba, q fit omnis solennitas sublata, intelligunt̃. s. iuris ciuilis: non autẽ naturalis, vel gentiũ: vt diximus in milite, qui quõ velit põt testari: dũmodo de sua volũtate cõstet p duos testes. ita dĩt Bar. in. l. j. ff. e. & in. l. filiusfa. & ibi Imo. ff. de dona. & Bar. in extraua. ad reprimẽdũ. in versi. sine figura iudicij. de quo dic vt plene dixi. j. de act. §. i bone fidei. in ver. scdo principaliter est videndum. ver. antecedẽti. & ver. seq. ¶ In gl. sermonibus. in fi. Jo. fab. hic dicit q ex aliquib⁹ verbis: nõ inducitur testamentũ: nisi appareat q animo testãdi predicta verba ptulit: vt hic. vnde qñ predicta verba alio non apparente pferuntur, nõ est testamentũ, nisi in discrimine vite cõstitutus. vt. l. pãphilo. §. ppositum. ff. de le. iij.
4 ¶ † Quero, an milites nostri temporis gaudeant priuilegijs militaribus: & Cyn. in. l. j. C. de iur. & fac. igno. dicit q nõ: q2 nec illa requisita i militibus. iuxta gl. in. l. pe. ff. ex qui. cau. ma. insunt in nostris militibus. & idẽ voluit ibi Sali. & idem Bar. l. l. filiusfamilias. §. veteranus. ff. de pcur. & in. l. militẽ. ff. de procu. sed Bal. in. l. in testamẽto. in fi. C. eo. dicit q nostri milites negotiantur: & sunt magis prompti ad pompã, q̃ ad militiam: et sic sunt priuati. vt no. in. l. eos. de offic. ma. mili. & istud est tenendũ. vt dixi. ff. de appel. l. qui suspectã. §. i. lz alij, vt refert Bald. ibi dicant, q ex quo habẽt superiorẽ autoritatem, & faciũt militarem professionem, q sint vere milites: licet eorum militia nõ sit priuilegiata: et in eorũ actibus debent vti iure cõmuni. Et prima opi. est communis: & mihi placet: lz alij dicant, q etiã dicant̃ milites. Tñ aduertendum est q dicunt, qd eorũ militia nõ est hodie priuilegiata. qd no. ¶ Iste text. ibi admissio. inducitur q satis est qd testes audiẽt testatorẽ. lz cortina sit in medio. vt not. glo. in. l. ij. §. pe. ff. de aqua plu. arcen. Sed cõtrariũ tz ibi Bar. q2 ppter infirmitatẽ testator solet mutare vocẽ: quomodo ergo testis hoc cognosceret: an esset testator vel nõ: nã posset decipi. et ita tenet etiã Fran. accur. & Cy. in. l. si non speciali. C. de testa. & sequit̃ Imo. in. d. §. pe. & alle. tex. singularem coniuncta glos. in. c. preterea. de testi. & ibi Imol. vbi habetur. qd testimoniũ de auditu pprio, pariete intermedio: non pbat, sine alijs adminiculis. qd not. perpetuo: q2 loquit̃ tam in cõtractibus, q in vltimis voluntatibus: lz cõmuniter doctores nostri in dictis legibus teneant: qd in cõtractib⁹ testimonia de auditu, cortina vel pariete intermedio, probant. qd tenet etiam Bal. in. l. cõuenticulam. §. de epi. & cleri. in ver. modo pono. & alle. l. j. §. occisorũ. ff. ad sille. Sed magis placet qd. s. dixi per dictũ. c. preterea. cũ ibi not. vt tollat̃ materia fraudis: vt semel fuit de facto Flo. ¶ No. ibi relinquere bona &c. qd verbũ relinquo: importat institutionẽ heredis. quando nõ est alius heres vniuersalis. de quo per gl. in. l. his vbis. in princ. ff. de here. insti. & in auč. de here. & fal. §. hoc quidẽ. in ver. relicto. & ibi Ange. & Bar. & do. Joan. in. d. l. his verbis. Py. Bar. Ang. & domini mei in. l. cogi. §. generaliter. ff. ad treb.

a Quinimo. a Miles lz sit mutus, vel surdus, tamen testat̃. h. d. ¶ No. q priuilegium militis nõ tantũ est circa solennitates testamentorũ: sed etiã in persona sua: q2 licet regulariter persona pagani sit inhabilis ad testandũ: tamẽ miles factus testari põt. ¶ In gl. j. siue a natura. no. qd surdus & mutus (etiã a natura) põt esse miles: et testari. qd scdm Joan. fab. videt̃ mirum. cũ mutus & surdus simul, a natura nihil intelligit nec sciat qd est facere testamentũ: nec alia. nec intelligi possit. igit̃ &c. Unde dicit, q probari oportet, qd esset talis qui per signa intelligere posset: et qd talia facta essent, p que appareret ipsum sic voluisse testari &c. vt. s. pri. §. q2 forte posset dici, qd signis intelligat. sed tu adde (qd clarum est) q signis põt cõprehendi animus suus, p notos, & coniunctos ipsius muti & surdi: sicut eñ per tales notos põt probari ex signis ipsius surdi & muti aditio hereditatis: q̃ aditio hereditatis fit solo aĩo. vt. j. de here. quali. & diffe. §. fi. & eodem modo, põt p tales notos ex signis talis muti & surdi probari testamenti cõfectio. ar. no. p Bar. & doc. in. l. mutum. ff. de acqui. here. qd not. Uel dic, vt dicet̃. j. qui test. fa. pos. §. itẽ mutus. & non dicet̃ voluntas captatoria: q2 non ponitur in voluntate habentiũ notitiã de dicto muto & de dictis ei⁹ signis, & voluntate: sed postea, est in potestate eorum p iudicẽ declaratio voluntatis muti et surdi: & sic etiã non fuit dicta cõmissio facta p testatorem: ergo nullo modo põt dici volũtas captatoria q2 qui interpretat̃: vel declarat mentẽ alterius: nihil disponit. l. j. in fi. & qd ibi Bar. ff. de verb. obli. facit. l. ab executore. in prin. ff. de appel. & qd ibi not. & l. heredes palam. §. j. de testa.

SUMMARIUM.

1 Priuilegium concessum militi, durat dum qualitatẽ militarem habet.
2 Tempus mortis testantis, ad confirmationem testamenti respicitur.
3 Militi in sententia potest, per iudicem reseruari testamenti factio.
4 An possit notario dãnato de falso reseruari instrumentorum confectio.
5 Instrumenta confecta post condemnationem notarij de falso non valent, sed confecta prius sic. & nu. 6.
7 Testamentum habet tres perfectiones.

b Sed hactenus. b Miles post missionẽ, vel extra castra existens debet iure cõmuni facere testamẽtũ. Sed si fecerit testamentũ in castris iure militari, durat etiã post missionem, si morit̃ intra annũ: licet post annuz extiterit
1 cõditio institutionis. h. d. ¶ † No. q priuilegium cõcessum alicui militi, durat dũ qualitatẽ militarẽ habet, & exercet. Unde, priuilegiuz concessum scholaribus, intelligit̃ si sunt in studio & student: als secus. vt l. scriniarios. & ibi doc. C. eo. ¶ Not. ibi. extra castra. cessante causa priuilegij, cessat priuilegiũ: de quo dixi. s. e. §. j. ¶ No. q lz miles sit, et militet in castris: si tamen nõ facit testamentũ in castris, debet facere sm qd quilibet paganus facit. ¶ Not. q testamẽtũ actũ in castris iure militari, nõ tantũ habet vires, si miles in castris moriat̃ quãdocũq;: sed etiam si moriat̃ intra annum extra castra, & post honestã, vel causariam
2 missionem p annũ. ¶ † No. q ad cõfirmationẽ testamenti, inspicit̃ tempus mortis testãtis: nõ autẽ dies cõditionis institutionis. facit. l. si alienum. §. in extraneis. & qd ibi no. & ibi Joan. de Imol. ff. de here. insti. ¶ In gl. j. ibi perdere cũ redijt. dic: ad hoc multũ facit. l. militari. ff. e. vbi dicit̃: ante causariã missionẽ &c. ergo presupponit q nõ potest. ¶ In ca. gl. in fi. dic: Jaco. & Pe. tenent gl. & est vera faciẽdo hic. §. q2 in veritate, hic loquit̃ generaliter de quolibet milite: q apparet in eo qd subiecit post missionem: vbi non debet esse. §. lz ver. Unde hoc est clarũ q filiusfamilias miles, testatur: etiã veteranus, iure cõmuni. vt. s. e. §. j. ergo eodẽ modo de muto & surdo: vt. s. §. proxi. & licet Joan. fab. etiã dubitet de surdo & muto a natura, quomodo potest facere testamentũ iure cõmuni: maxime cũ nihil intelligat. tu dic vt dixi. s. §. proxi. & adde qd dicit Bar. in. l. j. in fi. ff. de verb. obl. de illo muto, qui ad motum labiorũ omnia intelligebat. ¶ In glo. in missionẽ &c. ibi. vt si añ tẽpus ex necessitate recessit &c. Facit vt dixi de scholari matriculato, qui recessit de studio, quãto tempore perdidisse dicat̃ priuilegium. dic, q non inspicit̃ animus redeundi vel nõ. vt dicunt quidã p. §. pauonũ. & qd ibi dixi. s. de re. diui. sed si steterit absens a studio per quinquenniũ: & tunc clarum est, q pdit priuilegium scholariũ. vt est casus in. l. fi. circa mediũ. C. de primi. & in. l. iij. C. de domest. lib. xij. no. doc. i. l. scriniarios. C. e. ¶ In ea. ibi finaũt ignominiosa. & idẽ si fuit exautoratus siue degradatus de quo vide text. & glos. & Bart. in. l. ij. §. ignominiose. ff. de infa. q̃ omnia ibi not. vide ad degradationem doctorum. Si autẽ clericus degradet̃. vide tex. in. c. degradatio. de penis. in. vj. de quibus omnibus, vide q̃ scripsi in meo tractatu malefi. in versi. che hai tradito la tua patria &c. ¶ In ea. ibi: de fide rupta. no. glos. cõtra iustos stipẽdiarios, qui accipiũt pecuniam ab vno domino capitaneo: & dant fidẽ q volũt esse de sua comitiua: & postea fidẽ frangũt q efficiuntur intestabiles. qd no. q2 multum hodie possunt esse
3 in vsu. ¶ † In ca. gl. in fi. not. q militi in sentẽtia po-

b ¶ Sed hacten⁹. Hic incipit qnta ps, in q̃ hr̃ determinat q̃tũ durat puilegiũ cõcessum militib⁹: tã circa solẽnitatem, q̃ circa substãtiã testamenti. vñ dixi ei. dñe, dicatis ergo mihi, q̃diu durat puilegiũ militare, circa solennitatem testi: Ad hoc rñdet. amici, hoc puilegiũ circa solennitates testi tandiu ex pncipalib⁹ cõstitutiõibus militib⁹ indulget̃ q̃dieu militãt. & i castris degunt: post missionem vero a castris siue veterani siue adhuc militantes extra castra fecerunt testamentũ, id q iure oĩm ro. facere debẽt. veruntamen illud testamentũ q in castris ciuiũ factum est. j. annũ tm̃ vz. Pone igit̃ q aliquis miles in castris fecerit testm̃ iure militari. & heredem sub cõditione instituerit. & postea iste miles iam decessit: si cõditio sub q̃ erat heres istitutus diu post annũ, vl' forte post bienniũ extiterit. nunquid valebit illud testamẽtum militis: ad hoc respondet, qd sic: nã placet hoc testm̃ quasi militis valelere. Cõditio enim retrotrahit̃. et per inde hr̃. ac si heres pure institut⁹, statim post mortem militis adijsset. et hec dicuntur vsq; ad illum. §. si quis autem militiã &c.

a ¶ Quinimo. hic incipit quarta ps in qua reuertit̃ ad secundũ casum determinãdo pleni⁹ de priuilegio militari, q circa substãtiam testamẽti cõceditur militib⁹ vez, vt quãuis sint filijfa. testari possint: sic et h. vt miles surdus & mut⁹ testamẽtum facere possit. & hec dicuntur in quarta parte vsq; ad illum. §. sed hactenus &c.

a ¶S3 ⁊ si quis.ad
hunc prosequitur
Ius.quintã partez
determinando de
priuilegio militari
circa solennitatẽ te
stamenti.vnde sic
pone casum. Ac-
cessi ad iusti. et ita
proposui corã eo.
Domine,quidam
ante militiaz fecit
testamẽtum,iuris
solennitate non ad
hibita:qꝛ forte nõ
adhibuit nisi tres
testes:ita testm̃ nõ
valuit ex defectu
solẽnitatis:postea
idẽ miles fact⁹,⁊ ĩ
expeditione mili-
tari occupat⁹,illõ
testm̃ resignauit:
i.apperuit.et q̃dam
adiecit,siue detra
xit.vł alio mõ ma
nifestauit se velle
valere hoc testm̃
iure militari:mõ
q̃ro,vtrũ h̃ testm̃
(ꝙ ab initio non
valuit) ex volũta-
te militis ꝯualesce
re possit:r̃n.ꝙ sic.
nam in hoc casu
testm̃ valere dicẽ-
dũ est,q̃si ex noua
militis volũtate.
sꝫ põe,q̃dã miles
fecit testm̃:⁊ post
ea dedit se ĩ arro-
gatiõez.⁊ ita post
testm̃ passus ẽ ca
pitis diminutio-
nẽ.vel q̃dã miles
filiusfa.ĩ castrensi
peculio condidit
testm̃:et postea a
p̃re emãcipat⁹ est
⁊ ita capite dimi-
nut⁹ est.nũq̃d in
his casib⁹,ꝑ capi
tis diminutionez
irritaꝛ testm̃:r̃n.
ꝙ nõ.imo ĩ vtro-
ꝗ casu vꝫ testm̃:
qꝺ ex noua volũta
te militis non vr̃
capi.dimi. irrituz
fieri:qꝛ sicut õ no
ua ca.di.iure ciui
li:etiã p̃mũ testm̃
facere põt.ita ve-
tus testm̃ capi.di
mi.nõ euanescit.
⁊ hec dñr in q̃nta
parte vsꝗ ad illũ
§.sciẽdũ est tñ ⁊c.

test per iudicẽ reseruari testamẽti factio.ergo a cõtra
rio sensu in pagano erit secus:qꝛ per iudicem nõ po-
test in sententia capitali reseruari testamẽti factio:qꝺ
sequiꝛ Ang.⁊ Ioã.de imo.in.d.l.si quis filio.§.irri-
tum.quinimo fortius dico:ꝙ testamentũ ante factũ,
ab illo qui postea est corporaliter dãnatus per sentẽ
tiam:⁊ virtute dicte sentẽtie moritur,nullo modo va
let:vt.d.§.irritũ.qꝺ ꝑpetuo no.maxime Bononie vt
plurimi in communi moriunꝛ,ꝙ testamentum eorũ,
quocunꝗ tempore factũ,non valet.Facit glo.in auꝛ.
sed hodie.C.de dona.inter vi.⁊ vxo.sed tamẽ Bono
nie aliter statuto prouideꝛ.Et predicta sunt vera nisi
appellauerit dãnatus per se:vel alium.vt.l.non tãtũ.
ff.de appe.vel superiori supplicauerit de gratia cõse-
quẽda:quia tunc si pendente dicta appellatione,vel
supplicatione,testetur:⁊ moriaꝛ interim,valebit eius
testamẽtũ.vt.d.l.si qs filio.§.ei⁹ qui.⁊.§.hi aũt.⁊ vi-
4 de ibi doc.† Quod facit an possit notario dãnato de
falso,reseruari instrumentorũ cõfectio.Et dic ꝙ põt
causa cognita.vt.l.diu⁹.ff.de fal.⁊ qꝺ ibi no.alˀs secus
vt no.doc.i.l.ex militari.C.e.⁊ bar.i.l.ex militari.ff.e.
5 ADNOTATIO.† Instrumẽta ꝯfecta
post condemnationem notarij de falso nõ valent,sed
confecta prius sic,Bald.in.l.ij.⁊ in.l.in exercẽdis de
fide instrumẽtorũ.et in.l.ij.col.iij.de executiõe rei iudi
cate.C.Bar.in.l.barbarius philippus.col.penul.de
6 officio p̃toris.† nisi causa cognita facultas illa ꝯficiẽ
di:sibi esset reseruata secũdum angelum hic.⁊ Bal.
in.l.depositũ.depositi.et in.l.iubem⁹.§.sane.de sacro
sanctis ecclesijs.C.Bar.in.l.si qs in princi.§.fina.de
legatis.libro tertio.et alex.in.l.si quis.§.cogentur.de
edẽdo.in pandectis.Antonius Caius.
Sed siue reseruetur,siue nõ:instrumenta primo cõfe
cta,prius non irritanꝛ per suã damnationem falsita-
tis postea secutam.vt no.glos.in auꝛ.de tabel.§.fin.⁊
Bar.in.l.eadem.ff.ad.l.iul.repetũ.⁊ in.l.ad testiũ.§.
7 j.ff.de testa.⁊ dixi.s̃.tit.j.§.sed cũ aliquis.¶† In gl.
valere.in fi.dic:⁊ pro hoc facit.l.heres quãdoꝗ.ff.de
acqui.here.⁊ qꝺ ibi no,per glo.⁊ doc.⁊ videbitis.j.de
here.institu.§.heres.⁊.§.pure.ego autem non credo
qꝺ ista expositio sit necessaria:quia testamentum ha
bet tres perfectiones.Una quãdo fit:quia inspiciꝛ,
an testator esset testabilis:et ista est reuocabilis vsꝗ
ad mortem.vt.l.iiij.ff.de adi.leg.Alia est per mortẽ:
⁊ tunc,quo ad testatorem,testamentũ habet suas per
fectiones:qꝛ non potest amplius mutari:sꝫ propter
defectum heredis nõ adeuntis,poterit non cõfirma-
ri.vt.l.eam quã.C.de fideicõ.Tertia ⁊ summa perfe-
ctio est,quando postea heres adit:qꝛ irreuocabiliter
cõfirmatur:vt.l.omnium.C.de test.⁊.c.cum marthe.
de cele.mi.⁊ no.in.l.si quis instituaꝛ.ff.de cõdi.instit.
Unde ad perfectionẽ testamenti (ꝗtum est in perso
nam testãtis) satis est ꝙ ipse moriatur intra annum.
⁊ ita tex.est clarus.hoc dicit.

SVMMARIVM.

1 Licentiatus,an habeatur pro doctore.
2 Notarius si cancellauit instrumentum,& postea scri-
psit:quod errore cancellauit:an tunc probet.
3 Priuilegia militum sunt quatuor in testamento.

a Sed & si quis. a Testamentum factum ante militiam sine solen-
nitate:valet:si post militiã appareret de militis vo-
luntate.⁊ idem si miles post testamẽtum,fuerit capi-
te minutus.¶ Not.ꝙ testamentum nõ iure milita-
ri factum ante militiam nõ valet:quia anteꝗ̃ quis fit
doctor,non potest gaudere priuilegijs doctorum:nec
ferre insignia doctoratus:vt birretum:annulum au-
reum,⁊ gemmatum:⁊ corrigiam deauratã:nec pro-
fiteri se doctorẽ,cum non sit:alˀs incidit in falsum:vt
l.eos.§.fi.cum glo.⁊ ibi Barto.ff.de fal.⁊ facit.l.j.C.
nemi.lice.in frenis ⁊ equestri.sellis ⁊c.li.xi.Et de ve-
stib⁹ holobrizis ⁊ auratis.l.j.ij.⁊.iij.eo.lib.⁊ cle.ij.de
1 magi.coniuncta glos.in ver.insignia.¶† Unde ho-
die male faciunt scholares,facere ea que doctoribus
assignantur:videlicet,annulum ⁊ birretum ⁊c.meli⁹
esset ꝙ irent capite nudo.Sinautem esset licentiat⁹,
videtur ꝙ habeatur pro doctore:qꝛ est de proximo
cingẽdus,⁊ doctorãdus:ergo habeꝛ pro cincto,⁊ doctore:vt.l.pe.ff.eo.sꝫ
Bal.ibi tenet cõtrariũ:vcꝫ,ꝙ si statutuz in committendis causis requirat
doctorem:non admittitur licentiatus.Item Bal.in.l.j.ff.solu.matri.ĩ vˀsic.
quero.quid si filius non est doctor:sed licentiatus,dicit quod,aut agitur de
fauore:⁊ habetur pro doctore.vt.d.l.penulti.aut de odio:vt quia episcop⁹
excommunicat omnes doctores:et non comprehenditur licentiatus:quia
in penalibus et odiosius,voces sunt stricte interpretande. vt.l.quicquid
astringende.de verbo.obli.Ego indistincte credo,quod in aliqua disposi
tione fauorabili,siue odiosa non comprehenditur licentiatus,appellatione
doctoris:quia licentiato secunda requiritur approbatio publica:nec suffi-
cit prima priuata.vt.l.magistros.C.de profe.medi.libro.x.et ibi Bar.et
clemen.ij.de magi.licet secus semel mecum alˀs fuerit dispensatum,dum
assiderem.¶ Not.quod ille qui in testamento aliquid detraxerit:vel ad-
dit,cõfirmat illud in ceteris,vt hic:⁊ est casus no.in.l.tribun⁹.§.j.ff.eo.⁊ sic
addendo,vel detrahendo,vel cancellando:dicitur esse manifesta voluntas
confirmandi in reliquis:vt hic.¶ No.quod tale testamentum valet:tan
quam ex quasi voluntate recensita.¶ No.ꝙ mutatio status de bono in
melius,non tollit testamentum iure communi factum:licet non faciat va-
lere,iure priuilegij.¶ Not.quod etiam in milite, capitis diminutione,
etiam minima, tollitur testamentum:nisi noua voluntate recenseatur.
¶ No.ibi:quasi ex noua voluntate,quod isto casu agitur ex confirmante:⁊
non ex confirmato.de quo in.l.asse toto.ff.de here.insti.⁊.l.institutio talis.
ff.de condi.insti.⁊ in.l.eos.in prin.et ibi doc.C.de appel.et.s̃.de auto.tu.§.
fi.⁊ ibi dixi.¶ In glos.valet.ibi.§.alio.dic vt ibi dicam.quero,quid in du-
bio:si quis resigillat testamentum cancellatum:an in dubio facit,animo
renouandi.glo.est in.l.in fraudem.§.j.ff.eo.ꝙ non.sed magis ne legatur.
Sed cõtra hoc videtur.l.tribun⁹.§.j.ff.eo.sed Bartolus in.d.l.ĩ fraudem.
§.j.concludit quod duo sunt actus aperiendi testamentum,incidendo tabu
las:non tamen incidendo linum:vel cancellando,vel inducendo testamen-
tum:tunc ex hoc actu presumitur mutatio volũtatis.licet postea resigillet.
non tamen videtur facere,vt approbet:sed magis ne legatur:vt.d.l.in frau-
dem.§.j.sed quando simpliciter aperit:sed non induxit,vel cancellauit:et
postea resignando videtur magis aperuisse causa vidẽdi:et ideo per sigil-
2 lum videtur confirmare.vt dicta.l.fin.§.tribunus.¶† Et ista faciunt ad
questionem,notarius cancellauit instrumentum:et postea scripsit quod il-
lud errore cancellauit:certe probat:vt.d.l.in fraudem.§.j.et ita ibi not.di-
3 cit Barto.¶† Ultimo quia,priuilegia militum sunt multa:videamus ea
secundum Bar.in.l.neque.§.deportati.ff.codem.Et dic,quod in testamẽ
to,quatuor sunt priuilegia militum.Primo est forma et solennitas testa-
mentorum.et circa hoc videtur dispensatam in nouem.Primo,in numero
testium.Secundo,quod non requirũtur rogati.secundũ distinctionẽ quã
dedi.s̃.titu.j.§.fin.dic tamen vt not.Bar.in.l.diuus.ff.eo.et dixi.s̃.eo.§.
primo.Tertio,quod non dicitur filium instituere,vel exheredare:dummo-
do faciat ex certa scientia,vt.l.si cum vel in vtero.C.eo.et.l.quid iuris.ff.eo.
Quarto,quia agnatione sui heredis (que fit per legem velleiam) non rum
pitur eius testamentum:licet sit preteritus.vt.ff.eod.l.idem.Quinto,quia
potest directo instituere in codicillis:vt.l.militis codicillis.in prin.ff.eo.
Sexto,quia facilius testamentum confirmatur:vt hic.⁊ in.l.in fraudem.§.
j.ff.e.Septimo,quia in substitutiõe pupillari,non est necesse vt sibi faciat
testamentũ vt.l.miles ita.in fi.ff.eo.Octauo,quo ad confirmationem tabu
larum pupillarium,non requiritur aditio.vt.d.l.miles ita.in fi.sed hoc sa-
tis in precedenti comprehenditur.quia si non est necesse qꝺ faciat sibi testa
mentum,cui dubium quod non requiritur aditio ex testamento paterno.
Nono,quia potest decedere cum duobus testamentis.vt.ff.e.l.querebatur.
¶ Adde decimo,ꝙ si simpliciter faciat cõdicillos,possunt stare ꝑ se:etiaz
si non referantur ad testamentum.vt.l.conficiũtur.§.si miles.⁊ ibi Barto.
ff.de codi.¶ Secundo,principaliter est consyderanda persona testantis:
circa quam videtur dispensatum:primo,in condẽnato de crimine capitali.
vt.l.ex militari.ff.eod.secundo.in dubitatione de statu suo.vt.d.l.ex milita-
ri.§.miles.tertio,in muto et surdo.vt.s̃.eod.§.quinimo.et dic,vt ibi dixi.
In eo vero qui est seru⁹ hostiũ,vel pupillus,licet miles:non videtur dispẽ
satum,vt.ff.eo.l.facere.⁊.l.fi.C.eo.¶ Tertio,est consyderanda persona in-
stituti,vel legatarij.⁊ in hoc est aduertendum:quãdoꝗ quis est impeditus
de iure communi,propter defectum iuris gentiuz:vt quia seruus est:et in
hoc non videtur dispensatum cum milite.vt.d.l.neꝗ.§.si seruum.Aut p-
pter defectum iuris ciuilis:et tũc si esset dispensatũ tolleretur ius alterius.
⁊ non intelligitur dispensatum in.d.l.in fraudez.in prin.aut nõ tollitur ius
alterius:⁊ tunc intelligitur dispensatum in tribus.Primo,quia non po-
test institui ille,quia alˀs non potest.vt.d.l.neꝗ.§.j.Secundo,quia sufficit
qꝺ sit capax tempore mortis.d.l.neꝗ.§.j.Tertio,quia fauore militis con
stitutũ est,quod non possit relinquere mulieri,cum qua turpiter vixit:vt.l.
miles ita.§.mulier.⁊ ibi bar.ff.eo.nec etiam potest inter viuos donare.vt
l.affectionis.⁊ ibi gl.⁊ do.ff.de dona.sic etiaz non potest miles celestis mi-
litie:nec etiã doctores.vt ibi not.doct.facit glo.in.l.miles.in prin.ff.de re
iudic.qꝺ bene not.quia non potest miles,doctor,clericus,donare vel relin
quere fornicarie sue.¶ Quarto,principaliter debemus consyderare ipsi⁹
dispositionis substantiam.Aut quis est prohibitus disponere,ne aufe-
rat ius alteri⁹:⁊ tũc hec prohibitio durat:etiam in milite.vt.ff.eodem.l.cũ
filius.Aut non aufert ius alterius:⁊ tunc aut ideo est prohibita dispositio
quia est contra edicta pretoris,vel contra bonos mores:⁊ non dispensa-
tur.vt.l.

a ¶ Sciẽdũ.hic incipit sexta et vltia pars in q̃ sic pone casum.Dñe, iã video q̃lr milites p̃uilegiati sunt circa factionẽ testamenti: q̃lr intelligendũ sit p̃uilegiũ datũ militibus: et inquãtũ durat.vñ vr̃ mihi q̃ decere ro possit gescere. ad hoc rñdet.amice,adhuc nõ est locus qcti: imo certe in hoc loco sciẽdum est,q̃ ad exẽplũ castrensis peculij,tam anteriores leges,q̃ principales ɔstitutiões, a qbusdã p̃sonis in dignitate constitutis,in q̃si castrẽsi peculio sp̃aliter cõcesserũt testari: q̃ qdẽ nostra ɔstitutio latius extendens,gñalr oĩbus q̃si castrense peculiũ habẽtib⁹,i his p̃misit testari:iure tamẽ cõi obseruato:cui⁹ tenore perspecto, licitũ est nihil eorũ q̃ ad p̃fatum ius pertinent ignorare. Et hec dicunt̃ vsq; in finẽ titul.

tur:vt.l.si a milite.§.edictum.ff.eo.Aut alia ratiõe, esset p̃hibita dispositio in priuato:⁊ tũc videt̃ dispẽsatũ i scptẽ.Primo,q: miles põt instituere,i re certa:⁊ in alijs nõ.vt.l.miles vnũ ex fundo.ff.eo.⁊ de intellectu illius.l.vide late p̃ Imo.in.l.j.§.si ex fundo. ff.de here.insti.Scdõ,põt p̃ parte testat⁹:⁊ p̃ parte intestatus decedere:vt.l.miles ita.in p̃nci.ff.eo.Tertio,q: põt extraneo substituere pupillariter directo: vt.l.milites etiã his.ff.eo.⁊.l.cẽturio.⁊ ibi plene bar. ff.de via ⁊ iti.pu.Quarto,q: obliqua trahit̃ ad directã.vt.d.l.neq;.§.fi.cũ seq.Quinto,q: v̾ba enũtiatiua emissa p̃pter aliud,inducũt dispositionẽ.vt.C.e.l.ex his.⁊ ibi per Cy.⁊ doc.⁊ Bar.in.l.ex hoc.ff.de don. Sexto,q: emãcipato substituit directo: vt.ff.e.l.miles.§.exheredato.sed est idem cũ tertio.Septimo, q: potest heredem grauare vltra dodrantẽ:vt.l.si certarum.§.fi.cum.l.seq.ff.eo.que omnia not.

SVMMARIVM.

1 Peculium quasi castrense, à quo fuit inuentum.
2 Testandi facultas dum alicui conceditur, intelligitur dummodo secũdũm ius commune testetur.
3 Miles, vel legum doctor, quis eorum sit præferẽdus.

a Sciendum. [a] Filiusfa.i.quasi castrẽsi põt facere testm̃,s̃m ius cõe.h.d.

1 ¶ †No.q̃ peculiũ quasi castrẽse fuit inuentũ ad exẽplũ,⁊ similitudinẽ castrẽsis peculij.¶ Not.ibi:i his tm̃modo,q̃ dũtaxat p̃mittit̃ filiofa.testari in castrẽsi vel quasi:⁊ p̃ ɔ̃ñs est casus,q̃ in aduẽtitijs:et i quibus patri vsusfruct⁹ nõ querit̃:vt no.in aut.excipit̃. C.de bo.q̃ lib.tñ testari nõ põt.de quo dicã.j.tit.j.in princ.

2 ¶ †No.ibi:sed iure cõi.q̃ quoties alicui inhabili concedit̃ facultas testãdi:intelligit̃,dũmodo s̃m ius cõmune testetur:secus alicui habili ad testandũ concedatur priuilegium,q̃ possit libere testari: quia intelligitur etiã non seruata forma iuris,vt priuilegium aliquid operetur:vt.l.si qñ.in princ.⁊ quod ibi glos.⁊ doc.⁊ maxime Bald.⁊ Salic.C.de inoffi.test. ¶ In glos.j.ibi.§.sed nec castrense.not.q̃ sicut castrense non cõfertur fratribus:ita nec quasi castrẽse. dic, vt ibi late per Bart.q etiã ponit illã.q.de libris assignatis filio in studio per patrem: an debeat fratribus cõferre.dic vt ibi plene.de quo etiã per Bal. ⁊ Salic.in.l.filio.C.famil.ercis.⁊ in.l.vt liberis. et ibi doc C.de colla.¶ In glo.cõstitutiones.in fi.dic vt no.in.d.l.si fori.⁊ ego dixi.s̃.p̃ quas perso.no.acqui. §.j.⁊ sic doc.vel notarius vel ille q vadit per officia, licet sit filiusfa.põt in illis lucris testari:etiam inuito patre:dũmodo testetur s̃m ius cõmune, licet si esset miles,⁊ filiusfa.posset de castrensi,etiam de iure militari testari.vt.§.j.s̃.eodem.¶ In glos.quibusdam. in fi.Oẽs eñ q ex dignitate, vel officijs publicis lucrantur, lꝫ nõ sint doctores, vel notarij:possunt testari i illis lucris:lꝫ sint filijfamilias.vt est casus not. in.l.fi.post princi.C.de inofficios.test.qd̃ bene nota. ¶ In glo.fi.in fi.dic q̃ hodie hoc non est verũ: imo subiacet q̃rele,s̃m cõem sniam:si parẽtes pretereat, vel exheredet sine causa:vt.§.⁊ hec quidem.in aut̃.vt cũ de app.cog.⁊ dic vt dixi.s̃.eo.§.j.

3 ¶ †Quero, qs est preferẽdus? an miles vel legũ doctor?refert hoc Jo.de plat.do.Signo.de Mediol.disputauit hanc q.concludens,q̃ in his que spectant ad officium doctorum,⁊ ei⁹ exercitium,doctor prefertur.Et in his que spectant ad officium militis,debet miles precedere:probat̃ in.l.j.C.de offic.vic.⁊.c.cum ad verum. xcvij.di.vbi Imperator prefert̃ pape,in his q̃ sunt Imperatori deputata:vt in tp̃alibus.⁊ papa p̃fert̃ Imperatori,in spiritualibus.In actu vero cõmuni, ⁊ indifferenti:nõ magis appropriato vni q̃ alteri: lꝫ hec duo habeãt concomitantiã adinuicem:vt vnum semper egeat adminiculo alterius.vt.s̃.in proem. in prin.⁊ ibi dixi:tñ concludit doc.tanq̃ nobiliorẽ preferendum.⁊ pro ista parte põt adduci quod not.Jo. fab.s̃.in rub.vt ibi alleg.glos.in.l.fin.C.qui meli. non pos.vbi gloss.dicit,q̃ militia non est dignitas. pro qua facit,quia damnatus de crimine publico ⁊ capitali,efficit̃ infamis.ff.de pub iud.l.infamem.⁊ tamẽ miles condemnatus tali crimine,remanet miles. vt ff.de iniu.testa.l.si qs filio.§.irritũ ⁊ tamẽ. si esset dignitas,admitteretur per infamiã.vt.l.neq;.C.de di. lib.xij.vnde etiã si sit dignitas,non vr̃ bona. nã legit̃ q̃ nõ est liber a laqueis diaboli,q mũdane militie se inuoluit.de pe.di.vj.c.ɔ̃ñ.⁊ ca. falsitas. ⁊ si h̃ vnq̃ fuit,est tp̃ib⁹ nr̃is:tot ⁊ tãta mala cõmittũt hodie stipẽdiarij(tu bñ scis) ⁊ Tuscie regnũ ⁊ Apulie:et est Lõbardia bñ sensit:⁊ q̃tidie sentit.⁊ clarũ ẽ,q̃ doctor est in dignitate.vt in prima ɔstitutiõe.C.§.j.⁊ ibi docto.Bar.⁊ Bal.⁊ Sali.de hoc tamen latius dixi.s̃. in proe. in princi.dic vt ibi:adde omnino q̃ dixi.s̃.de excu.tuto.§.item maior.⁊ quod not.Bal. ⁊ Sali. in d.l.j.C.de iur.⁊ fac.igno. b

b *Quibus non est permis.face.testa.* [b] *Rubri.*

¶ In gl.j.in nigro continuare voluit istã rubri. hoc modo,vcꝫ,visuꝫ est.s̃.de solen.test.propter quod videbatur,qd̃ quicũq; obseruaret dictas solennitates, posset testari: qd̃ tamẽ est falsum. ideo de his q non possunt testari,sequitur videre. Uel sic visum est.s̃. in tit.de testa.ordi.qualiter testamenta fiant.nunc sequebat̃ videre,p̃ quos fieri possunt,vnde videndo q̃ c persone testari non possunt:comprehenditur,q̃ p̃sone testari possunt,vel sic. Uidimus de testamẽtis cõmunibus in tit.de test.ordi.⁊ de testamento iure speciali,in tit.s̃.proxi.sequebat̃ ergo iã videre de personis que testari possunt:⁊ que nõ. Ordo tñ videt̃ preposter⁹:q: prius de personis, postea de testamẽtis, et eorum ordinatione,dicere debebat Imperator. vt l.si queramus.ff.de testa.

SVMMARIVM.

1 Filiusfa.licet efficiatur miles,tamen remanet in patria potestate.
2 Peculium castrense,vel quasi,est propriè filij.
3 Pater,si approbet testm̃ filij in quo est clausula codicillaris,an saltẽ respectu dictæ clausulæ,valeat.
4 Filius si donat sine consensu patris,si postea pater cõsentiat,an valeat?
5 Filius,si fecit donationem causa mortis(patre permittente) an pater possit solus eam reuocare?
6 Donatio causa mortis, quando reuocatur, an etiam fructus interim percepti veniant reuocandi?
7 Filiusfami.permittẽte patre,an possit testari ad pias causas?
8 Doctor filiusfa.si non fecit testamentum,pater occupabit omnia bona.
9 Testamentum aliquando deficit ex persona testãtis: aliquando ex persona hæredis scripti.

c NOn tamen. [c] Iste tit. diuidit̃ in septem partes: quia enumerantur septem gradus personarum. Et primo, ponit de filiofa. Secundo,ponit de impubere.Tertio, ponit de furioso. Quarto,ponit de prodigo.Quinto, ponit de surdo ⁊ muto.Sexto, ponit de ceco.Septimo, ponit de capto ab hostibus.scdã ibi:preterea.tertia ibi: item furiosi.quarta ibi:p̃dig⁹.quinta ibi:ite si surdus ⁊ mutus.sexta ibi:cecus.septima ibi:eius qui. ¶ Et hoc dicit in summa.Qui alieno iuri subiectus est, nõ potest facere testamentum etiã patre consentiẽte, nisi de castrensi peculio vel quasi:de quo testari põt: siue sit miles,siue veteran⁹,etiam patre inuito.h.d. ¶ Not. q̃ regula est affirmatiua,q̃ quilibet potest facere testamẽtum:nisi expresse reperiat̃ p̃hibitus. ¶ No.q̃ subditus alieno iuri,non habet facultatem testandi. ¶ Not.q̃ etiã patre permittẽte,non potest filiusfa. testari:etiam si postea factus sui iuris, decesserit:vt
1 hic in fi. ¶ †Not.ibi: in potestate parentum sunt. q̃ filiusfa.licet efficiatur miles, remanet tñ in potestate patris:sic etiam scholaris, licet efficiatur doctor. nam certe sunt dignitates,que liberant a patria potestate:inter quas non est militia, vel doctoratus. vt habetur.s̃.quib.modis ius pa.po.solu.§.filiusfamili. ⁊ ibi dixi. ¶ Nota, quod filiofami. militi, data est potestas testandi de his tantum que in castris

¶ Quibus nõ est permissum facere testm̃. Continuatio isti⁹ rub.ptꝫ in hũc modũ.s̃. tractauit Justi. de solẽnitatib⁹ i testamẽtꝫ obseruãdis, ⁊ q: qdã sunt p̃sone qbus oĩno denegat̃ ius testãdi: lꝫ predictã obseruationẽ obseruauerint:iõ ne crederet̃ q̃ cuilibet predictã obseruationeꝫ obseruanti testari liceret: d̃ his p̃sonis hic tractare intendit,vñ de his dicitur⁹ annectit rub.qbus non est permis.fa. test. ¶ Nõ tñ. ad cuidẽtiã isti⁹ ti. diuide i sex partes. In quarũ p̃ia parte, determinat de his q impediunt̃ testari, ratione p̃tatis. In scda pte, determinat de his qui impediũt̃ testari, ratione etatis. In tertia parte determinat d̃ his q impediunt̃,rõne iordinati cõsilij: sicut sũt furiosi, ⁊ mẽte capti,⁊ p̃digi. In q̃rta pte,determinat de illis q ipediunt̃ testari,rõne morbi: sicut sunt muti:et surdi. In q̃nta pte, determinat q̃lr lꝫ ceco testari. In sexta et vltia pte,determinat de his q impediunt̃,rõne captiuitatis. p̃ima ps ptẽdit vsq; ad ul.§.ptereca.ibi incipit scda ps ⁊ durat vsq; ad illum §.item furiosi.ibi tertia. ⁊ durat vsq; ad illuꝫ.§.item mutus.ibi q̃rta,et durat vsq; ad illũ.§.secus aũt. ibi q̃nta, ⁊ durat vsq; ad illũ.§. eius qui apud hostes. ibi sexta ⁊ vltia, et durat vsq; i fi.tit. In p̃ia pte ita procedit.p̃rio,ponit regulã gñalẽ. scdo, excipit a rl̃a. tertio,gñalr ɔcludit abutraq; vcꝫ, tã a regula, q̃ ab exceptione: cetera q̃ in hoc.§. dicuntur plana sunt.

acqſiuit:vel in quaſi caſtrenſi habuit,⁊ nõ in aliȷ̃s,et
ſic ꝓ parte,⁊ ĩ certo pr̃imonio teſtat̃:ſcȝ caſtrẽſi,⁊ q̃ſi
caſtren.⁊ in certo non:ſcȝ de aduẽtitio ⁊ ꝓfectitio,pe
culiȷ̃s teſtari nõ põt. facit.l.j. cum ſua materia.C.de
teſta.mil.¶ No.ꝙ filiȷ̃sfamilias militibꝰ, nõ tm̃ mi
litantibꝰ,cõceſſuȝ eſt teſtari in caſtrẽſi: ſȝ etiã vetera
nis factis.de quo in.§.j.ſ̃.ti.j.¶ No.ꝙ quicũq̃ȝ fuit
heres inſtitutꝰ a filiofa.milite,capit hereditatẽ.qđ in
2 tellige vt dixi.ſ̃.ti.j.§.pe.⁊ fi.¶ No.ꝙ peculiũ caſtrẽ
ſe,vel quaſi,eſt ꝓprie filiȷ̃,⁊ nihil cõe hȝ pr̃ in eo:nec
aliqđ ius:nec creditores pr̃is: qđ eſt verũ, niſi ſpe.l.
ſeruũ filiȷ̃.ĩ pñ.ff.de leg.j.lȝ oĩa alia peculia filioꝝ,ſint
in bonis parẽtũ.¶ No.ꝙ de iure cõi,pr̃i cõpetit pe
culiũ caſtrẽſe:filio ab inteſtato mortuo.¶ No.ꝙ ſtã
tibꝰ filiȷ̃s filiȷ̃ militis,vel ẽt ſtãtibꝰ fratribꝰ, pater nõ
occupat peculiũ caſtrẽſe, iure peculiȷ̃. ¶ Not. ꝙ pr̃
nõ habet facultatẽ adimẽdi peculiũ caſtrẽſe filiofa.
¶ No.ꝙ peculiũ caſtrẽſe,filiuſfa.miles hȝ p̃cipuũ:
tam in vita patris,q̃ȝ poſt mortẽ,qꝛ illud nõ cogitur
cõicare cũ fratribꝰ.¶ Not.ꝙ ad ſimilitudinẽ ſerui,
quicq̃d acq̃rit filiuſfa. acq̃rit pr̃i regulariter:vt.l.j.ff.
ſi quis a pa.fue,ma.in pñ.¶ Not.ꝙ etiã in quaſi ca
ſtrenſi filiuſfa.põt teſtari. ¶ In fi.gl.j.dic vt dixi,ſ̃.
in rub.¶ In gl.permiſerint.ibi.l. tam is. in fi. Ad
uerte,ꝙ talis donatio cauſa mortis, facta ꝑ filiũ, de
conſenſu pr̃is,ꝯfirmat̃ morte tãtũmodo filiȷ̃: nõ etiã
requirit ad cõfirmationẽ mortẽ patris.vt.l.iiȷ̃.C.de
dõa.cau.mor.⁊ ibi gl.ꝙ no. ¶ In ea.gl.in fi. dic idẽ
no.gl.in.d.l.tã is.§.j.ſed iſta ratio nõ videt̃ bona: qꝛ
etiã donatio cau.mor.eſt vltima volũtas:vt.l.fi.C.đ
do.cau.mor.⁊.l.fi.C.đ codicil.ſȝ Dy,⁊ Bar.⁊ Imo.
⁊ cõiter doc.in.d.l.tã is. dicunt, ꝙ lȝ donatio cauſa
mortis,ſit vltima volũtas:tñ accedit ꝯctui.vt no.gl.
in.l.ȷ̃.ff.de dote prele. de quo late dicit glo. ⁊ ibi dixi
ſ̃.de dona.in pñ.⁊ ita etiã not.gl.⁊ doc.in.l.ſeniũ.C.q
teſta.face.poſ.vbi etiã aſſignãt alias rationes.dic vt
ibi per doc.Bar.⁊ alios ĩ.d.l. q ĩ poteſta.ff.de teſta.
3 ⁊.d.l.tã is.ꝑ Bar.in.§.j. ¶† Quid ſi pater appro
bat teſtm̃ filiȷ̃,in q̊ eſt clauſula codicillaris:an ſaltem
reſpectu dicte clauſule valeat? iſtam.q. effectu mouet
Bar.in.d.l.tam is.§.fi.⁊ videtur velle qđ nõ valeat:
qꝛ anteq̃ȝ donet,põt iteruenire pr̃is cõſenſus.¶ Tu
dic ſm̃ doc.⁊ maxime Sal.in.d.l.ſeniũ. qđ nõ valet:
qꝛ ſpecialis,⁊ ſpecifica cõceſſio requirit̃ ad hoc,vt fi
liꝰ donare poſſit cã mor.vt eſt text.in.l.ſi filiuſfa.§.fi.
ff.de dona.⁊ ſpecificũ eſt,ꝙ ab omni generalitate eſt
exemptũ.vt.l.ſed ⁊ ſi quis.§.queſitũ.ff.ſi quis cau.fa
cit.l.fi.§.defenſionẽ.C.de admi.tut.⁊ not.Bar.in gl.
in.l.pretor ait.§.j.ff.de no.ope.nun.⁊ not. Bar.ĩ.l.j.
4 in prin.ff.de vul.⁊ pupil.¶† Quid ſi filiꝰ donat ſine
patris cõſenſu,poſtea pater conſentit:an valeat? glo.
in.d.l.q mortis.ff.de do.cau.mor.tenet, qđ nõ valet:
niſi poſt cõſenſuȝ patris,appareat filiũ in prima vo
lũtate perſeueraſſe.⁊ requirunt̃ tũc quinq̃ȝ teſtes ad
probãdũ dictã perſeuerantiã filiȷ̃: vt.d.l.j.§. filius. et
ibi Bart.ff.de lega.iȷ̃. lȝ multis videt̃ cõtrarium:qꝛ
actus a prin.nõ valuit.Unde nõ potuit poſtea ex cõ
ſenſu patris cõualidari:vt no.Inno.in.c.cũ cõſuetu
dinis.extra de cõſue.niſi dicas ꝙ ꝑſeuerãtia filiȷ̃ hoc
5 operat̃.ita Imol.in.d.l. tã is.in.§.j. ¶† Quid ſi fe
cit donationẽ cã mor.patre permittẽte:an pater poſ
ſit eã ſolus reuocare? ⁊ Bart.in.l.ȷ̃.ff. de do.§.j.⁊ ibi
effectualiter tenet,qđ pr̃ põt reuocare: qꝛ pater per
mittẽdo qđ filius donet:ipſe pater,⁊ nõ filius,vr̃ do
nare.l.in edibꝰ.§. ſi filius.ff. de dona. Unde cautela
eſt,ꝙ pater donatario,vel notario (vt publice ꝑſone)
promittat,nõ reuocare. dic vt ibi ꝑ Bart. ¶ Quid
ſi filiuſfa.patre conſentiente donat? dic ꝙ non valet.
qꝛ in donatione cauſa mortis,requirit̃ qđ fiat p̃ſenti,
vel alteri recipiẽti pro eo.vt.l.in cau.mor.in pñ.ff.de
dona.cau.mor.Sed an valeat ſaltẽ vt codicillus,vel
fideic.dic vt per Bar.in.d.l.tam is.§.j.qđ in filio nul
lo modo valet:qꝛ nõ poteſt etiam codicillari.argu.l.
j.ff.de leg.ȷ̃.Sed in homine ſui iuris, alio iure vale
ret:qꝛ tũc peteret̃ vt fideicõmiſſuȝ, qꝛ quecũq̃ȝ verba
ſufficiũt.vt.l.fideicõ.in pñ.ff.de leg.iȷ̃. ⁊ in eis nõ re
fert cũ quo quis loquat̃.vt.l.cũ pater.§. donationis.
ff.de leg.ȷ̃.qđ not.qꝛ ſepe cõtingit qđ fiunt donatio
nes cauſa mortis,corã quinq̃ȝ teſtibꝰ.vt.l.fi.C.de co
dicil.⁊ nõ eſt perſona donatariȷ̃ preſens, qđ valet, vt

ADDITIO.

a ¶ Quero an iſte
text. ꝓcedat. De
iſto vide ꝑ ſcribẽ.
in.l.ſeniuȝ.C. q te.
fa.poſ.in.l.fin. hic
alle.§. filius aũt.
de bo.li.C. ꝑ pau.
de ca. ꝯſi. ſuo.exe
ix.ꝑ Bart.in aut.
in ſucceſſione .C.
de ſuis ⁊ le.⁊ in.l.
qui in ꝑtãte.et ibi
ꝑ doct.ff.de teſt.ꝑ
gl.Bar. ⁊ Alexã.
ibi ĩ.l.j.§. hoc au
tẽ.ff.ad trebel. Et
per Iaſo.de may.
de hoc late ĩ.l.pe
nul.C.qui teſt. fa
cere poſſunt.

quelibet alia vltima voluntas:vt legatũ, vel fideicõmiſſum: qđ tene mẽti.
6 ¶† Quero, qñ reuocat̃ donatio cauſa mortis,an etiã fructꝰ interim per
cepti,veniũt reuocãdi? dic,qđ ſic.vt eſt caſus in.l.mortis cauſa.⁊ ibi Bar.
a ff.de dona.cau.mor.¶ Quero,an iſte tex.ꝓcedat[a] etiã in aduẽtitiȷ̃s,ĩ q̃bꝰ
patri q̃rit̃ vſuſfructꝰ,qđ teſtari poſſit patre ꝯſentiente.idẽ no.gl.in.l.j.§. in
filiȷ̃.ff.ad treb.⁊ dic ꝙ non.qꝛ tex.eſt in.l.pe. ⁊ ibi doc. cõiuncta.l.fi.e.tit.⁊.l.
7 fi.§.filius autẽ.C.de bo.q̃lib. cuȝ ibi not. ¶† Quid ad pias cauſas: an in
talibus aduẽtitiȷ̃s poſſit (patre permittẽte) teſtari? Bar.ĩ.l. q ĩ poteſtate.
ff.de teſta.tenet qđ ſic,ꝑ tex.ĩ.c.licet.de ſepul.in.vj.⁊ pro iſta partẽ facit,dũ
dicit,qđ ꝓ anima aľs nihil operaret̃:ſi illud verbũ iudicare:intelligeret̃ ex
donatiõe cauſa mortis:vt ſentit ibi gl.qꝛ nõ pro anima donare põt cauſa
mortis,patre permittẽte:vt dictũ eſt.ꝓ hoc etiã facit illud verbũ iudicare:
qđ eſt generale:⁊ importat quãlibet vltimã voluntatẽ. ¶ In hoc reſidet
cõmunis opi.ibi,⁊ in.l.ſenium.C.eo.per oẽs doc. ¶ In cõtrariũ adducit
Ioã.de imo.in.d.l.q in poteſtate.qꝛ nõ debet ſumi argumẽtum a contra
rio in.d.c.licet.quando reſultat prauus intellectus.vt.l.ȷ̃.C.de condi.inſer.
⁊ maxime in correctoriȷ̃s.qꝛ quod nõ mutatur ⁊c.vt.l.ſancimꝰ.C.de teſta.
⁊ quia a contrario non debet ſumi argumentum:vt corrigat.vt eſt gl. ſing.
in.c.cupientes.§. qđ ſi per viginti. de elec.in.vj. tamen prima communis
eſt.¶ In glo.ſuperſtitibus.in fi.dic ⁊ ſi fratres ſuperſunt,admittitur pa
ter cum fratribus vtrinq̃ȝ coniũctis pro virili.vt in aut.defuncto.C.ad ter
tul.⁊ hoc ſi peculium caſtrenſe deuoluitur ad patrem:vt hereditas.vt dicã
8 j.proxi.¶† In glo.cõi ibi.ff.de caſtren.pecu.l.ȷ̃.Dic idem in caſtrenſi vel
quaſi:quia ſi filiuſfa.miles,vel doctor, non fecit teſtamentum: pater occu
pabit omnia bona filiȷ̃ :etiam ea que erant in caſtrenſi vel quaſi peculio,
iure peculiȷ̃.vt.d.l.ȷ̃.C.de caſtrẽ.pecu.¶ In ea.glo.in fi.dic de iure aut̃.nõ
eſt dubiũ hodie.ſed de iure codicis dubitatur.dic ꝙ etiam de iure codicis
in aduentitiȷ̃s quibuſcunq̃ȝ,filius habet heredem.vt.l.qđ ſatis.⁊ ibi Bar.
C.de bo.que li.⁊.l.quecunq̃ȝ.eo.titu.de quo per Barto. in.d.l.ȷ̃. ⁊ late per
eum ⁊ alios docto.in.l.poſt dotem.ff.ſol.mat.in verſi.tertio quero de dote
aduentitia.¶ In glo.peculia.in fi.aduertas,ꝙ ſi ex aliquo facto, vel deli
cto filiȷ̃,bona ſua veniant publicanda:tamen non publicantur aliqua ſua
peculia.non profectitium,quia eſt patris.non caſtrenſe vel quaſi:nec etiam
aduentitiũ.vt eſt caſus ſingularis in.l.iȷ̃.coniuncta gloſ.C. de bo.proſcri.
ibi nec caſtren.⁊c.ſicut econtra,ſi bona paterna veniant publicanda:etiam
propter debitum cum fiſco contractum:nedum propter delictum: etiã pe
culiũ profectitium (quod eſt penes filiũ) non publicatur.vt eſt caſus ſing.
⁊ ibi Bar.in.l.iȷ̃.§.ſed vtrum.ff.de mino.quibus elegãter.vide per Bar.
9 ⁊ alios doc.in.l.ſi finita.§.ſi de vectigali.ff.de dam.infec.que not. ¶† In
glo.deceſſerit.in fi.conclude,ꝙ aliquando teſtamentũ deficit ex perſona te
ſtantis:quãdoq̃ȝ deficit ratione heredis ſcripti. ¶ Primo caſu ſi quidẽ de
ficit ratione teſtantis:quia eſt inteſtabilis:poſtea non recõualeſcit,vt hic.
et,d.l.ȷ̃.§.j.ff.de leg.iȷ̃.Si vero non eſt inteſtabilis:ſed qꝛ oneratus credi
toribus,non poteſt inſtituere ſeruos : tunc ceſſante impedimento teſtan
tis,poteſt confirmari.vt.ff.de here.inſti.l.ei qui ſoluendo. Secundo caſu,
dic,ꝙ quedam eſt ſolennitas,que reſpicit fauorem publicum:quia ſunt ibi
ſeptem teſtes rogati: et ſimilia.tunc ſi deficit teſtamentum ab initio : non
poteſt ex poſtfacto confirmari. ita not. in .l. non dubium.C.de teſta.ſi ve
ro ſolennitas reſpicit fauorem certe perſone, videlicet : ꝙ filius non pre
tereatur:ſed ſit inſtitutus,vel exheredatus : tunc poteſt confirmari. vt .l.
filio preterito.ff. de iniuſto teſta. et id quod dixi in precedenti caſu, ſolen
nitas deficit quando reſpicit fauorem publicum. fallit in alimentis, que
confirmantur ſolo curſu trienniȷ̃. vt.l.j.C. de fideicom. Item fallit in.l. te
ſtamento.et vide ibi Barto.ff.de fideicom.liber. Tertio caſu non poteſt
confirmari.quia in perſona heredis,tria tempora inſpiciuntur,vt.l.ſi alie
num.§.in extraneis.ff. de here.inſti. ita dicit Barto. in .d.l.j.ff. de leg.iiȷ̃.
quod not.

SVMMARIVM.

1 Teſtamentum perfectum, non irritatur propter fauorem in teſtante ſuperuenientem.
2 Teſtamentum facere poteſt,qui eſt in vltimo die pubertatis.
3 Furioſus,& mente captus æquiparantur.
4 Furor ex ſermonibus probatur.

Præterea teſtamentum. Impubes non poteſt fa
cere teſtamẽtũ:nec etiã fu
rioſus nec factum reconualeſcit:licet efficiatur pubes, vel ſane mentis.h.d.
¶ Not.ꝙ ad hoc vt aliquis poſſit facere teſtm̃:req̃rit̃ ꝙ habeat ꝑfectionẽ
animi,⁊ intellectus.⁊ ſic ꝓpter defectũ ſenſus,nõ põt teſtari. ¶ No. qua
re furioſus prohibet̃ teſtari:quia caret mente. ¶ Not.ꝙ quãdo teſtamen
tum ab initio fuit nullum ex defectu teſtãtis (licet perſona teſtantis poſtea
efficiatur habilis) tamen non conualeſcit quod ab initio non tenuit. vt
ſ̃.pri.§.in fi.⁊ ibi dixi. ¶ No.ꝙ furioſus q hȝ dilucida interualla ſi tpe q̊
furor ceſſat,teſtm̃ fecerit:valet teſtm̃.⁊ ſic nota ꝙ teſtm̃,eſt q̃d indiuiſibile.
1 ¶† No.ꝙ teſtm̃ ꝑfectũ nõ irritat̃ ꝓpter furorẽ,ĩ teſtãte ſupueniẽtẽ. Et ſic
nota,ꝙ qñ res eſt ꝑfecta,⁊ cõſummata:lȝ deueniat ad actũ a q̊ incipere nõ
poſſet:nõ vitiat̃,de quo late ꝑ Bar.ĩ.l.ſi pluribus.§.ſi plȝ.ff.de vbo.obli.
2 ¶ In glo.j.ibi.l.qua etate. ¶† Not.ꝙ ille qui eſt in vltimo die ſue impu
bertatis,

bertatis, pôt facere testm̃. qđ not. q: habui hoc anno de facto. ¶ In eadē gl. in fi. no. istā gl. sed plenissimā gl. vide i. d. §. minorē. in quo ꝯcludit, q̄ aliquādo tps apponiť ad īchoatione bñficij: ⁊ tūc sufficit tetigisse vltimā diē. vt. l. qua etate. ff. eo. Aliqñ apponiť ad exclusionē bñficij: ⁊ tūc cōputať de momēto, ad momētū. vt. d. §. minorē. ⁊ hoc qñ tps apponiť p legē, sīnaūt per iudicē. dic, vt i. l. more romano. de ferijs. ⁊ i. c. ꝯsuluit. de offi. dele. Sinaūt in ꝯctib⁹, siue ad īchoādā, siue ad finiēdā obligationē, semp fit cōputatio de momēto ad momētū. vt. l. eū q̄ kalēdis. ff. de vb. ob. Sinaūt dať dilatio vni⁹ mēsis. dic, aut dať p totū mēsē; nouēbris: ⁊ tūc tm̃ q̄tū durat, ⁊ qđ superest de illo mēse habebit. Sinaūt dicať, habeas terminū vni⁹ mēsis: finiť mēsis in mēse, tota die, q̄ta die inchoauit in mēse dati termini: vt est gl. in. c. quāto. de elec. l. vi. Et ego soleo allegare casum. in. l. lecta. in pn. ff. si certū petať. Et aduertas de anno bissextili: q: illi duo dies, cōputanť p vno. Sinaūt haberet dilationē dierū, illi duo dies p duob⁹ cōputabunť: ita sentit glo. ⁊ ibi Bal. in. d. §. minorē. ¶ In gl. iudiciū in fi. no. ⁊ signa istā gl. de significatione hui⁹ vbi, iudiciū. Et adde oīno gl. magistrā. in. c. in iudicijs. de reg. iur. l. vi. ¶ In gl. carēt. in fi. dic q̄ furiosus, ⁊ mēte capt⁹ eq̄paranť. vt. s. de cura. §. itē furiosi. ⁊. §. sequēti. intelligas tñ, de tali mētecapto, q nō intelligat qđ agit: nec habeat iudiciū: sec⁹ esset, si intellectū haberet, vt dici-

3 mus i muto ⁊ surdo. vt. d. l. discretis. C. e. ¶ † In gl. negotiū. in fi. qđ si nō apparet quo tpe fecerit testm̃: an fecerit in furore, vl̄ dilucidis interuallis: r̄ndet Bal. i. l. i. C. eo. al's in. l. furiosum. C. e. q̄ aut tps testamēti erat vicinū tēpori furoris: aut erat ab eo tpe multū remotū. Primo casu, refert, aut qualitas ipsius dispositiōis arguit magis ad partē sani cōsilij, q̄ aliter: vt q: ē cuiuslibet sane mētis legitima dispositio, ⁊ ordinatio testamēti, ita qđ ex ip̄i⁹ serie testamēti dilucide appareat. vt q: cōtineť ibi institutio necessariarū psonarū: vel p aīa, ⁊ similib⁹. ⁊ tūc ex ip̄i⁹ act⁹ qualitate, presumiť sane mētis, vel nō. l. titia. in fi. ff. de inoffi. testa. ⁊ si p̄missa sunt ea q̄ sapiunt furorē: ⁊ ea q̄ nō sapiūt: nihil v;: q: nō fuit in toto actu sine furore, vt hic. Scđo casu dicit Bal. nō p̄sumo semel furiosum, semp fuisse: maxime si est pbatū, qđ medij tpis qualitas, fuit furori ꝯria, fm Old. sed tu dic, qđ ista sunt vba Bar. in. l. fi. ff. de bono. pos. fur. ⁊ infan. dela. i fi. vbi dt, q̄ imo d; probare aliq̄ certo tpe, vel mēsib⁹, sic fuisse furiosum. allegat. ff. ad leg. falc. l. ptia rerū. §. fi. facit gl. in. c. fi. de successi. ab intesta. est aūt difficile pbare furorē: intātū q̄ nō crediť testi, sine redditiōe cāe, ēt si de cā sciētie nō interrogeť. vt not. Inno. l. c. cū cām. extra de testi. ⁊ no. Bar. i. l. solū. C. eo. tit. ⁊ ibi Bal. ⁊ doc. ⁊ idē, vbicūq; testes volūt pbare puationē sensus, vel intellect⁹ in aliq̄. C. de testib⁹. l. testiū. in gl. in v. sic ergo. v. qualiter em̃. q̄ omnia not.

4 ¶ † Probať aūt furor ex sermonib⁹. vt. l. is q. §. i. ⁊ ibi Bart. ff. de tuto. et cura. da. ab his. vl̄ si percutit alios indebite. vel si p̄ijcit lapides: ⁊ similia: vt no. gl. ⁊ Ang. i. l. si cū dotē. §. si marit⁹. ff. so. mat. facit. l. ij. C. de iude. dixi s. C. q da. tut. pos. furiosus. ⁊ addo qđ no. Bar. i. l. mutuo. ff. de acq. hr̄di. ⁊c.

5 ✱ ADNOTATIO. † Furiosus pprie ille est q est cū rabie euidētis

6 furoris. † Mētecaptus vero ille est cui mēs ⁊ animi cōsiliū deficiūt, tñ nullū furorē ostendit. Bal. i. l. si furiosi. C. de nup. ⁊ i. l. humanitatis. col. 3. v. veniō ad quartū notabile, ⁊ impuberū ⁊ alijs substitutionibus. C. Et probat Alex. ꝯsi. 54. exordiente, ad q̄sitū breuiter. col. i. v. istā furiosus. nu. 3. vol. i.

7 † Probabiť aūt furor vbi pbať quē hr̄e sermones furiosorū. l. ob que vitia. de edilitio edicto. Scđo si cōsanguinei p furioso illū haberēt. Tertio qñ p̄r illū haberet p furioso. Quarto si publice ⁊ cōiter p furioso habereť. Quinto si visus esset panē vl̄ lapidē more furiosoꝝ p̄ijcere. Itē si nesciret

8 exp̄mere ꝯceptū mētis, vt lati⁹ Alex. notauit, i. d. ꝯsi. p̄citato. † ⁊ an ⁊ qñ pena legis cornelie de sicarijs habeat locū ꝯ furiosum, ⁊ puniať pena mortis

9 † Et qb⁹ cōpareť furiosus, enucleat doctissime hypolyt⁹ a Marsilijs in l. i. ipn. charta sexta. col. 3. v. sic redeundo modo ad textū. nu. 46. ⁊ seq. ad. l. corneliam de sicarijs. in pandectis. Anto. Caius.

✣ SVMMARIVM. ✣

1 Prodigus quid sit.
2 Prodigo, interdicitur bonorum administratio, per iudicem.
3 Contractus prodigi, an firmetur iuramento?
4 Cura prodigi, quomodo firmatur.

Item prodigus. Non valet testm̃ pdigi, factu; post interdictum: sed prius factū sic. h. d. ¶ Nota, q̄ ad hoc vt pdigo sit interdicta bonoꝝ suorū administratio: requiriť q̄

1 per iudicē realiter iterdicať, ⁊ añq̄ hoc fiat: quicqd fecerit interviuos, ⁊ in vltima volūtate: valet. ¶ † In glo. i. in fi. No. qs sit pdigus: ⁊ talis pdigus est in cura agnatoꝝ. ⁊ sic sub cura legitima: nec est op⁹ vt a iudice curator deť, statib⁹ agnatis. vt est tex. ⁊ ibi not. ⁊ ibi dixi. s. de cura. §. itē furiosi. qđ no. p ea q. j. dicā. ¶ In glo. interdicta sunt ibi: si dicas a iudice: planū

2 est. ¶ † Not. q̄ pdigo interdiciť administratio p iudicē. Aduertas tñ, q̄ nō videť sufficere, si iudex p̄mittat p̄conū publice p ciuitatē: q̄ nullus cōtrabat cū titio: q: p pclama nō fit cause cognitio. vt. C. cōmi. vel episto. l. interlocutio. Sed in hoc requiriť cause cognitio. vt. l. obseruare. ff. de cura. furi. igiť ⁊c. ⁊ h tenet Bal. in. l. i. ff. de cura. furio. ⁊ allegat not. i. l. nec q̄cq̄. §. vbi decretū. ff. de offi. pcō. ⁊ leg. sed Jo. de imo. in. l. is cui. ff. de vb. obli. dicit q̄ si dictū pclama. est factū cū cause cognitione. vt q: fuerint prius oēs citati: q postea cū pdigo ꝯerunt. ⁊ etiā citato pdigo: ⁊ re mature cū

eo discussa: tūc tale pclamā sufficeret. argumē. l. pen. ff. de cura. furi. ⁊ istud tacite voluit Bar. qđ no. ¶ Quid si iudex declaret quē pdigū: nec interdicit sibi administrare, nec curatorē ei dat: dicit Bar. in. d. l. is cui. in pnci. q̄ nō sufficit: q: aliud est pdigalitas: aliud est iterdictio administratiōis: vel curatoris datio. Putat tñ ibi Bart. q̄ dādo curatorē vt pdigo: l; nō interdicat bonis expresse, tñ intelligiť ēt iterdictū. vt. l. iulia. de cura. furiosi. Et istud etia; t; Bal. ⁊ Ang. fm Jo. de imol. in. l. is cui. ego dico qđ imo Bal. in. d. l. i. de cur. furi. in v. ego dico q̄ in notorio iuris ⁊c. ⁊ per snīam t; exp̄sse cōtrariū: q: sufficit snīa declaratoria: q: vr̄ habere tacitā annexā p̄hibitionē: sicut in fili videm⁹, q̄ snīa declaratoria, tacite est dispositiua. vt. ff. de arbitris. l. qd tñ. §. si arbiter. Preterea statim q̄ iudex ita pnuntiat: pdigus est sub cura agnatorū. vt. d. §. itē furiosi. ⁊ dixi sup gl. i. igiť ⁊c. vñ tacite est ei interdictū. ⁊ istud est verissimū. l; Jo. de imol. in. d. l. is cui. sibi appropriauerit. s; est dcm̃ Bal. vt dixi. ¶ Quero, qd si qs est notorie pdigus. nō tñ per iudicē est sibi interdicta administratio. ⁊ gloss. in. d. l. is cui. t; q̄ nō sufficit. p quo facit iste tex. a ꝯrio sensu. q: loqť indistincte. vt l. penul. ff. de cura. furi. ⁊. l. si qs cū sciret. i. r̄nso. ff. p empto. sed ꝯriū t; gl. in. l. is cui. ff. de testa. ⁊ illā sequūtur vtramōtani: q: notoriū, ⁊ snīa equiparantur. vt. l. emptorē. de actio. emp. sed p iudicē si est interdictū: v;. igiť ⁊c. sed Bar. t; ꝯriū: allegat. l. iul. ff. de cura. fur. ibi ⁊ ideo nō pōt administrare. q: est sibi interdictū. ergo anteq̄ sit sibi interdictū: administrare poterat. Ad. l. si qs cū sciret. r̄ndet, aut ꝯhens cū pdigo, scit qđ vult cōsumere in malo vsu. ⁊ ludo pditorio, ⁊ nō h; pdigū obligatū. al's sic. vt ibi hr̄. et vide etiā ibi Bar. ¶ Et omissis dictis Imo. dic tu p Bald. in. d. l. i. ff. de cura. furi. dicit opin. vltramō. fore verā in notorio pdigo, p snīam ēt declaratoriā iudicis. vt. s. dixi. q: snīa inducit notoriū. vt. c. tua. ex de coha. cleri. ⁊ mulie. In notorio vo facti subdistinguit: aut ꝯrit qs scienter cū illo pdigo, cōsumpturo i ludo pditorio: vel ignorāter. vt statim dixi p. d. l. si qs cū sciret. ⁊ hoc est tenendū. ¶ Quero, an dādo curatorē vni tanq̄ pdigo, et vlterius nō dicatur, an videať interdicta administratio tanq̄ prodigo: ⁊ Bar. dt q̄ sic. p. l. iul. ⁊. l. si curatorē hñs. C. de i integ. resti. mi. s; Bar. i. d. l. is cui bonis. t; ꝯriū. p not. p Inno. in. c. grādi. in fi. de sup. negli. pla. vbi dicit, q̄ nō d; dari curator, nisi prius interdictū p̄cedat: s; Jo. d imo. ibi t; opi. Bar. p. d. l. iul. q: dādo curatorē, vr̄ duo effectualr̄ fecisse iudex. v;. interdixisse bonis: ⁊ dedisse curatorē: q: al's curatoris datio nullo mō valeret. igiť ⁊c. ¶ In ea. gl. in fi. dic, q̄ hoc cōtingit pter delictū. nā tūc d; etiā iteruenire snīa declaratoria ad hoc vt testm̃ pri⁹ factū irriteť. vt. l. si qs filiū. §. irritū. ff. de iniust. rup. ⁊ irri. testa. ¶ An aūt intelligať administratio interdicta: ⁊ qñ. vide late p Bar. in. l. post ꝯctū. ff. de don. ⁊ ibi Ange. ⁊ Cy. ⁊ doc. in. l. si qs post hac. C. de bo. dā. ¶ In gl. ratū est. i fi. in hoc cōclude, q̄ aut curator dať impuberi, tāq̄ puberi: ⁊ nō v; datio. vt. l. si tutor petit⁹. ff. de tuto. ⁊ cur. da. ab his. ⁊ ita intelligať ista gl. Aut dať tāq̄ pdigo, q nō est pdigus. ⁊ t; datio: dūmō nō sit error exp̄ssus. vt. l. si putas. ff. de peti. here. arg. l. ij. C. qñ puo. nō est necesse. Et est ratio differētie: q: esse pupillū, declarat natura: s; eē pdigū, spectat ad iudicē. ⁊ iō vr̄ facere ius, qđ iudex dicit. vt. l. i. §. pōponi⁹. ff. qđ fal. tut. auto. Et istā opi. secutus est Bal. in. d. l. i. de cura. furi. S; alia rōne: q: in etate, l; valeret datio curatoris: tñ, q: sequēti momēto finireť. Nā solo tractu tpis, illa datio perdit vires: nō est ꝯ dicēdū qđ valeat: q: de momēto nō curat lex. vt. l. si. i fi. C. d bo. q̄ lib. s; nō ē ita i pdigo: q: nō solū tractu tpis, decretū pdit vires suas: s; ēt requiriť q̄ pdig⁹ ad sanā mēte sit reuersus: ⁊ h sit certū. Vñ i pdigo distiugit, an snīa est lata ex cā min⁹ legitia: ⁊ tūc snīa est ipo iure nulla. vt. l. q testō. cū ibi no. p gl. ⁊ ibi late Bal. ff. d excu. tut. Aut ex cā min⁹ va, q si va eēt: eēt iuridica, ⁊ legitia: ⁊ tūc refert, aut est lata p obreptionē: ⁊ tūc nō v; decretū: vt. d. l. si tutor petit⁹ aut nō fuit obreptū ptori: s; ip̄e ptor errauit, credēdo qđ esset pbata pdigalitas: tūc refert, aut plene cognouit de pdigalitate: ⁊ v; decretū vt. ff. de cur. furi. l. obseruare. aut nō plene discussit: s; pfunctorie: ⁊ tūc nō v; decretū, p candē legē. dixit tñ Bal. q̄ quis nō valeat decretū i p̄cedēti casu. tñ errore cōperto, d; retractari p ip̄m iudicē: vel suū successorē. vt. l. q̄uis. ff. de re. cre. Ang. aūt quē seqť Imo. i. d. l. is cui. indistincte t; q̄ tale decretū nullo mō v; p. l. si tutor petitus. ⁊. d. l. ij. C. qñ puo. nō est necesse. In snīa vo bene distinguiť, an error fuerit exp̄ssus, an nō. ⁊ hoc credo veri⁹: q: qđcūq̄ decretū iudicis infringit: q̄ ipa snīa. Nā si est falsa, vel nulla: cā nō v; aliquo modo. vt. l. i. §. hec vba. ⁊ ibi Bar. ff. ne vis fiat ei. ⁊. l. iij. §. missum. ⁊ ibi Bar. ff. ad carb. ⁊. d. l. scie. ⁊ ibi Bar. de

3 tuto. ⁊ cur. dat. ab his. ¶ † Quero, an cōtract⁹ pdigi firmeť iuro: ⁊ Jac. de are. ⁊ Bar. in. d. l. is cui. tenēt q̄ nō: q: iurm̃ d; habere eq̄tatē iustitie, ⁊ discretionē: s; pdigus nō h; discretionē. vt. l. i. ff. de cura. furio. igiť nō v;. vt in aut. qđ eis. ⁊ ibi no: C. de nup. q: lex inhabilitat personā pdigi. Imo, quoties lex, vel statutū, p̄hibet aliquā cōtrahere, vel aliqđ facere: ille em̃ illud faciēdo, ⁊ sup hoc iurando obligať. de quo late p doc. i aut. sacramēta puberū. C. si aduer. vendi. ⁊ Bart. in. l. si quis p eo. ff. de fideiu. ⁊ Bal. in. l. i. C. de cura. furio. dicit, aut cōtrabit ⁊ iurat cū autoritate sui curatoris: ⁊ v; al's aūt sol⁹, ⁊ cū iuramēto, nō obligať. Et ita intelligať opi. Bart. ⁊ istud mihi placet: nō obstāte eo qđ dixit Jo. de imo. in. d. l. is cui. fm Bald. et

4 Ang. q: nihil ad ppositū. ¶ † Quero, qñ cura pdigi finiť. ⁊ Barto. fm Jaco. tenet, aut est manifestū qđ redijt ad sanos mores et tūc desinit cura. aut nō est certū: ⁊ tūc requiriť declaratio iudicis. vt. l. i. ff. de cura. furi. s; Pe. ⁊ Bal. ibi dicūt, qđ etiā si manifestū nō fit: dūmodo de hoc probeť qđ redierit ad sanos mores. vt dicim⁹ de furioso, q h; dilucida interualla. valet

cōtractꝰ,per.d.l.j.qꝛ nō debemꝰ plus regrere,ꝗ̄ velit ille text. ⁊ hoc credo veriꝰ.interim aūt nō h̄z effectū ꝯctus:donec fiat ꝓbatio qḋ redierit ad ſanos mores:per illū qui dicit illum fore ſane matis:qꝛ ꝓpter ſtatū primū prodigalitatis,preſumitur ad hoc prodigus ⁊c.

SVMMARIVM.

1 Mutitas vel ſurditas,non tollit teſtamentum perfectum.

Item mutus. Mutus ⁊ ſurdus,pn̄t certis caſibꝰ ꝯdere teſtm̄:ſed nō ſemꝑ,hoc dicit primo,⁊ vitiū ſuperueniēs poſt teſtm̄ perfectū:nō nocet.h.d. ¶ Iſto.ꝙ q audire pōt(licet cū difficultate)nō impedit facere teſtm̄. ¶ Not. ꝙ ꝓprie mutus,eſt q oīmodo non pōt loq. ¶ Iſto.ꝙ aliq ſunt,qui non loquunt ex natura:aliqui ex accidenti.

1 ¶ † Not. ꝙ mutitas,vel ſurditas nō tollit teſtm̄ iā perfectū. ¶ In gl.nō certis.in fi.diſtingue.aut eſt ſurdus,⁊ muto a natura:⁊ tūc,qꝛ nō intelligit: nō pōt teſtari.vt.d.l.diſcretis.fallit ſm̄ aliquos:niſi ſit miles.vt.s.de teſta. mili.quinimo.⁊ ibi dixi.ſʒ Raph.ful.in.d.l.q in ptāte.§.ſurdus.vr̄ impoſſibile,ꝙ mutꝰ ⁊ ſurdus a natura,poſſet teſtari.Vn̄ intelligit,ꝙ miles, aut ſurdꝰ ſolū,aut mutꝰ ſolū,⁊ mutus ⁊ ſurdus ſimul ex accidēti,q neſcit lr̄as: poſſet teſtari:qꝛ cū habeat intellectū,⁊ pagāꝰ iſto caſu nō poſſit teſtari: niſi impetret a pncipe.vt.l.ſi mutus.ff.de teſti.ergo in ꝓuilegiū cōceſſuʒ eſt dicto caſu militi:vt teſtari valeat.⁊ hoc puto veriꝰ.Nā paganus mutus et ſurdꝰ a natura,neqꝫ teſtari,neqꝫ codicillari pōt:neqꝫ donationē cā mortis facere pōt:nec libertatē,neqꝫ vindictā,nec alio modo pōt imponere.vt.d. l.diſcretis.in pn̄.Si naūt aliter,morbꝰ tm̄ ſit ſi linguā habeat: lʒ non audit oīa,vt quilibet habilis:diſponere tm̄ pōt.Si naūt aures apertas habeat,⁊ linguā impeditā:tunc,aut ſcit lr̄as:⁊ idē,qꝛ oīa ſcribere pōt: dūmodo non ſint talia q requirāt vocē loquētē,vt eſt autoritas tutoris.vt.l.ij.ff.de auto. tuto.⁊ vt eſt ſtipulatio.vt.l.j.in pn̄.ff.de v̄b.ob.aut eſt ignarꝰ literarū:⁊ tūc pōt a pncipe impetrare teſtamēti factionē:⁊ eſtimabit ſignis,vt ſtatim dicā.vt.d.l.ſi mutus.Aut nihil impetrat:⁊ de iure cōmuni nō pōt teſtari: qꝛ palā dʒ nomē h̄rdis exprimere.vt.l.h̄rdes palā.in pn̄.ff.de teſta.⁊.l.iubemus.C.eo.tit.ſed pōt codicillari fideic.vel lega.nutu vel alijs ſignis relinquere.vt.l.nutu.i pn̄.ff.de leg.iij.Et ideo notariꝰ ſic dʒ dicere,⁊ ſcribere: cū talis ꝑ accidēs loq nō pōt:interrogatꝰ,cōſenſit humeris:⁊ annuit capite, vt dixit gl.ibi:⁊ eſt gl.ord.in.l.itē qꝛ.ff.de pac.de quo ꝑ Bart.in.l.mutꝰ.ff. de acqui.heredi.quod not.

SVMMARIVM.

1 Cæcus cum ſolennitate,ſolenne teſtamentum facere non poteſt.
2 Forma teſtamenti cæci.
3 Modus conficiendi teſtamentum cæci.
4 Cæcus Auenioneñ.ſuum condidit teſtamentum.
5 Sigillorum omiſsio non vitiat teſtamentum.

Cæcus autem. Cecus cū ſolēnitate cōi,nō pōt facere teſtm̄: ſed ſeruādo ſolēnitatē,ſpecialiter ad hoc aſſignatā.h.d. ¶ † In gl.ſecus.in fi.qualiter aūt ꝓbet,ꝙ titiꝰ ſit cecus, dic, ſi
1 teſtes dicūt ꝙ viderūt eū h̄re oculos a capite euulſos,⁊ oīo clauſos. Si aūt habeat claros:ſʒ habeat characteres,dʒ dicere teſtis, qḋ ſemꝑ vidit eū ire cū duce:⁊ qn̄ ſine duce ambulabat:pcutiebat ſepe in muro:⁊ ibat ꝑ loca aſpera:⁊ incōſueta:ꝑ q vidēs nō iuiſſet,vt no.Bar.i.l.ij.C.de bo.poſ.furi. vel infan.de la.Et pōt oīa facere:⁊ eſſe teſtis.de quo dixi.s.de teſta. ordi.§. ſʒ legatariꝰ.ſed nō pōt eſſe iudex,vel ꝓcurator,vel aduocatus, vel de nouo aliā dignitatē,cū adminiſtratione h̄re.vt.l.j.§.cecū.ff.de poſthu.dic vt ibi
2 no. ¶ † In gl.ꝑ obſeruationē.in fi.No.formā teſtamēti ceci:⁊ tene mēti:qꝛ vidi aliqs peritos errare.⁊ vidi de facto i ciuitate mea Aretij,i q̄dā ꝫāno,de nobilibꝰ de creneglis de Medionalo,ceco ex accidēti.qꝛ pmo regrit qḋ ſint ſeptē teſtes:⁊ notariꝰ ſi h̄ri pōt:al's alter teſtis.⁊ ſicvt loco notarij ad hoc ſpecialiter cōuocet.Scḋo,regrit vt teſtibꝰ oībꝰ,⁊ notario ibidē collectis:an̄ oīa cōuocet cecꝰ teſtōr ad ſe,ꝑdictos oēs ſeptē teſtes, et notariū: quibꝰ ꝯuocatis edoceat,⁊ v̄bꝭ manifeſtet:qḋ ſine ſcriptis vult teſtari.Tertio,vt in pncipio dicti teſtamēti,⁊ an̄ oīa legata,fiat inſtitutio h̄rdis.⁊ hoc eſt ſpāle i ceco:lʒ regulariter fiat:⁊ fieri poſſit in habentibus oculos ne ſint deterioris ꝯditiōis ꝗ̄ ceci vt i.§.an̄ h̄rdis.i fi.j.ō le.h tʒ expſſe Bar.i.d.l. hac ꝯſultiſſima.⁊ h ibi tʒ Richar.malū.doc Cremon̄.⁊ Cy.ſʒ Bal.ibi ōt ꝙ ille tex.nō cōtinet cām formalē:ſʒ ſolitū modū teſtādi apud veteres:qui ſemꝑ ꝓponebāt nomē h̄rdis:q hodie corrigit,i.d.§.an̄ h̄rdis,⁊ hodie, cū ēt in fine ponēdo heredis nomē,dicat caput teſtamēti:⁊ i capite.vt.l.pe.C. de inſti.⁊ ſubſti.⁊ cū talis omiſſio,ſit omiſſio ſolēnitatis parue,iō nō dʒ vitiare,vt dicimꝰ de omiſſione ſigni crucis,in inuētario.vt.l.ſi.§.j.C.de iure deli.idē dicit,ſi i pncipio,ēt teſtamēti ceci,nomē h̄rdis nō apponat. Ego propter autoritatē Bar.⁊ aliorū,nō recederē a ſuā opinione:⁊ in practica illa obſuaret,⁊ maxime cū iſte tex.ponat in ceco regulā negatiuā:ꝙ nō pōt teſtari:niſi obſeruet.d.l.hac cōſultiſſima.nō autē dicit, qḋ obſeruet.d.§.an̄ h̄rdis.ſʒ.d.l.hac cōſultiſſima.hoc regrit.igit ⁊c.ꝑ ꝑpetuo no.qꝛ i iſto āno vidi vnū teſtm̄ ceci hebrei,in q̄ hec ſolēnitas deficiebat:⁊ male,de ide faciat legata,⁊ fideicōmiſſa:qbꝰ peractis,notarīj manu oīa iſta ſcribant i ꝑſentia teſtiū:poſtea dicti teſtes ſe ſubſcribāt:⁊ et tabellio,demū ⁊ tā a teſtibꝰ,ꝗ̄ ēt a tabellione,vel ab aliquo alio teſte(q loco tabelliōis habet)ſigillet,ita ꝙ octo ſigilla regrunt:⁊ de his oībꝰ opꝫ qḋ notariꝰ faciat in dicta ſcriptura meotionē:qbꝰ pactis,teſtm̄ habebit ſuas ſolēnitates: al's nō valet, vt ibi.

❊ ADNOTATIO. Angelus hic docet modū ꝯficiēdi teſtm̄ ceci praxini dicti teſti,ſuſiꝰ tradidit Egidiꝰ bellamera.ꝯſi.j.col.24.v̄.iij. que-
3 rit de teſtō ceci,ꝗ practica † ꝑſupponit formā legis hac cōſultiſſima.C.qui teſta.face.poſ.eſſe ſubſtātialem,⁊ qḋ illiꝰ omiſſio vitiet teſtm̄,vt vr̄ ſentire Bar.ibi:⁊ firmauit Iaſō maynꝰ.ꝯſi.82.exordiēte,viſo teſtō.col.j.⁊.2.nu.
4 j.vol.3.† ⁊ ob id quōdā Stephanꝰ eucelinꝰ auenionēſis,Cecꝰ.1498.ſuū cōdidit teſtm̄.ꝑmiſſis ſigno ſctē Crucis,et noīe h̄rdis,ſuffultū ſeptē telibꝰ,⁊ notario,ad id vocatis ⁊ rogatis,ſubſcriptis,cuiuſlibetqꝫ ipſoꝝ ſigillo,ar-rhe lignee,iſtar partis nucis ſeu caſtanee,incluſo,pendēte cordula filo rubeo,cōpoſta mēbranis,in qbꝰ deſcriptū erat teſtm̄ immiſſa,ſeu infra, dictiqꝫ teſtes oēs ſeriatim deſcripti erāt h modo,ego Stephanꝰ tertulꝰ,doctor auenionis teſtis ad ꝑmiſſa vocatꝰ ⁊ rogatus,ꝑmiſſis oībꝰ ⁊ ſingulis, vna cū notario,⁊ teſtibꝰ infra ſcriptis interfui,⁊ vt ſupra cōtinet fieri vidi ⁊ audiui in quoꝝ fidē ⁊ teſtimonium me ſubſcripſi ⁊ ſigillaui ſigillo meo in cordula ꝑma manꝰ dextre pēdēte,poſito cuiꝰ ſcutū liliū eſt.Et alij ſeptē teſtes ſimiles egerūt,vt dictū teſtm̄ palpādo vidi ⁊ cognoui, qḋ eſt notādū,
5 † puto tn̄ omiſſionē ſigilloꝝ nō vitiare teſtm̄,cū ſit leuis ſolēnitas.argumētū notatoꝝ ꝑ Bar.Alexādrū ꝑPaulū a caſtro,⁊ Iaſonē.i.l.ſcimꝰ.§.ſin vero,ō iure deli.C.Et cōſuluit Iaſon ꝯſi.26.omiſſis qbuſcūqꝫ.col.2.v̄.illud ēt.volu.j.qḋ ꝓcedit ſaltē h auenione,⁊ alijs terris eccl'ie,⁊ late examinaui.ꝯſi.226.exordiente,claudia fariona.per totuʒ.Anto.Caius.

¶ Quid ſi velit tātūmodo codicillari:vel donationē cā mortis, vel aliaʒ vltimā volūtatē facere:an regrat eadē ſolēnitas? Glo. ibi ponit duas opi. prima,ꝙ ſic.⁊ iſtā tʒ ibi But.⁊ Bal.ꝑ iſtū tex.Alia gl.ē qḋ quqꝫ ſufficiāt ꝑ.l.ſi.C.de codici.qꝛ dt oēs,⁊ ſic nullū caſuʒ excludit:⁊ ſic i iſta vl.opi.vr̄ reſidere gl.⁊ cā ſeqt Sal.vn̄ forte pp autoritatē gl.iſta vltima teneret,tn̄ veriorē credo ꝑmā ō iure,ꝓter tex.illū q dicit,qꝛ l eūdē modū erat obſuāda ⁊c.⁊ ſemꝑ tu pp opi.euitādas,ēt i codicillꝭ ceci,adhibeas ſeptē teſtes,⁊ notariū.

¶ In donatiōe aūt cā mor.cū ibi nihil de ea dicat,ꝙ nō mutat ⁊c.⁊ ſic ſtabimꝰ regule legis ſi.C.de do.cau.mor.⁊.l.ſi.C.de codicil.i ſi.⁊ ſic quqꝫ ſufficiūt. ¶ Quid,ſi fecꝰ teſtat iter liberos:an regrant ſeptē teſtes, ⁊ tabellio? Marti.de fano dubitauit:tn̄ Bal.i.d.l.hac ꝯſultiſſima.ōt qḋ.§.ex imperfecto.i.l.hac cōſultiſſima.C.de teſta.eſt ſpālis diſpoſitio:⁊ ſm̄ ius naturale: veritatē.vt.l.cū rō.in pn̄.ff.de bo.dā.⁊.l.hac cōſultiſſima.eſt diſpoſitio ſpecialis,regrēs tātā ſolēnitatē:ne fraus cōmittat:⁊ ꝑ ꝯn̄s fundat ſup fictiōe ⁊ rigore iurꝭ,ergo diſpoſitio,ꝗ ſup veritate fundat:ꝑſert.vt.l.filio quē pr̄. ff.de lib.⁊ poſthu.iō ſimplr̄ ſtabimꝰ.d.§.ex imperfecto.vt i pte(ēt ceco teſtāte iter liberos)ſufficiat ſolēnitas.d.§.ex īpfecto.⁊ iſtō ſeqt Sal. qḋ no.

SVMMARIVM.

1 Captus ab hoſtibus,efficitur inteſtabilis.
2 Impubes,nec teſtari,nec codicillari poteſt.
3 Infamis,moriens ciuiliter teſtari non poteſt.
4 Damnatus ad mortem,an poſsit teſtari ad pias cauſas?
5 Monachus,an hodie teſtari poſsit.
6 Canonici regulares,an poſsint teſtari?
7 Aſcriptitius,an poſsit teſtari?
8 Vaſallus,an poſsit teſtari?
9 Excommunicatus,an poſsit teſtari?
10 Excommunicatus non poteſt facere teſtamentum.
11 Excōicatus poteſt publicè diſponere de bonis ſuis,teſtando, donando &c.
12 Infamis,an poſsit teſtari?
13 Vſurarius manifeſtus,an poſsit teſtari?

Eius qui. Captus apud hoſtes,teſtm̄ facere nō pōt: ſed prius factū(ſi ibi moriat)ex.l.cornelia.vʒ,ſi redeat ex poſtliminio.h.d. ¶ No.ꝙ attēdit locꝰ,vbi fit teſtm̄:ꝙ ſi fiat apud hoſtes,lʒ redeat: nō vʒ:qꝛ cōfectū fuit tpe ſeruitutis. ¶ Iſto. ꝙ teſtm̄ an̄ captiuitatē ꝯfectū,
1 ſemꝑ valet,i oēm euētū:ſiue redeat:ſiue nō redeat. ¶ † No.ꝙ captꝰ ab hoſtibꝰ,efficit inteſtabilis.ꝙ ē verū,ſi capiat a veris hoſtibꝰ ppl'i Romani. iuxta.l.hoſtes.ff.de capti.ſecꝰ ſi capiat a latronibꝰ.vt.l.q a latronibꝰ.ff.de teſta.Et idē hodie ſi capiant in guerris nr̄is:qꝛ nō efficiunt ſerui,iuxta no. per Bar.i.d.l.hoſtes.i ſi.Ex ꝗ ſeqt,ꝙ capti i bello indicto ꝑ Papā,vl ꝑ principē:qḋ dubiū nō eſt,ꝙ nō efficiant ſerui:qꝛ ſūt ſerui, vt.d.l. hoſtes. ita dicit Bar.elegāter i.d.l.q a latronibꝰ.qḋ ꝑpetuo no.qn̄ Papa indixit bellū ꝯ aliquā ciuitatē ſibi rebellē:iuxta aūt extrauag.q ſint rebelles.ꝙ capti in dicto bello(ſcḋm opi.Bar.ꝑdictā)efficiunt ēt hodie ſerui:⁊ ꝑdunt oīa iura ciuilia:qḋ bn̄ not.ꝙ Bar.eſt magne autoritatis.⁊ maxime cū alij doc.ſimpliciter traſeāt:nec ꝓ,nec ꝯ,dicāt. Sʒ credo ꝙ h hodie ꝯſuetudie in ꝯriū obſeruata,ſit delictū.arg.no.i.§.igit.s.i pemio huiꝰ voluminis.et facit qḋ h̄r.⁊ ibi Cy.i.l.ij.C.de iure do.impe.ſicut dicit Bar.qn̄ due ciuitates libere,i dicūt adinuicē ſibi bellū:ꝙ lʒ capti ō ſubtilitate iuris efficiant ſerui:tn̄ de cōſuetudine,nō obſeruat.ita dicit Bart.i.d.l.hoſtes.in ſi.ff.de capti.ita dicā i caſu iſto.igit ⁊c. ¶ In glo.ex.l.corne.ibi.§.non tn̄.dic,niſi poſtea fuerit in integrū reſtitutus:⁊ pſeuerauerit in dicta prima volūtate. de quo dicā ibi. ¶ In eadē gl.⁊.ff.eo.l.ſi filiꝰ.dic niſi in caſtrēſi, vel quaſi
2 in quibus ſi iuſſa.teſtari pōt.vt dixi.s.eo.in prin. ¶ † In ea.ibi:itē impubes.dic,ꝙ impubes nedū,nō pōt teſtari:ſed nec codicillari:qꝛ regula eſt, ꝙ qui

ꝙ q nō pōt testari,nō pōt codicillari:⁊ forte nō pōt donationē cā mortis
facere:cū negari nō possit,qḋ ī multis equiparaṫ vltime volūtati.vt dꝛ. et
ibi dixi.s̄.de dona.in p̄nci.opꝫ ergo ꝙ masculus sit.xiiij.annoꝝ:⁊ femina
xij.ꝯpletoꝝ.vel saltē sint in vltima die dictoꝝ annoꝝ.vt est gl.⁊ ibi dixi.s̄.
eo.§.impuberes.facit.s̄.quibꝰ mod.tu.fi.in pn̄ci.¶ In ea.gl.ibi.§.cecus.
3 de his oībus particulr̄ dixi.s̄.in.d.§.¶†In eadē ibi ad mortē ciuilē.⁊ sic
infamis q moriṫ ciuiliter,nō pōt testari.dic de hoc vt statim dicā.Sinaūt
intelligeres de ingressio monasteriū.⁊ sic de mortuo mundo ciuiliter,vt in
4 auṫ.de mona.§.j.dicā etiā statim qualr̄ intelligaṫ.¶†In ea.gl.ibi:eius
qui.§.j.dic,ꝙ dꝫ ītelligi ḋ dānato ad mortē:de quo fit executio capitalis.
Sꝫ,an possit ad pias causas testari?no.Jo.an.in.c.ꝙꝙ.de vsu.lib.vj.in
nouella.vbi dicit,ꝙ nō pōt.⁊ Ang.in.l.si queramꝰ.⁊ ibi Jmo.ff.de testa.
Sinaūt supueniret talis sn̄ia,hodie facit intestabilē:vt not.glo.in auṫ.sed
hodie.C.de dona.inter vi.⁊ vxorē.¶ Quid de bānitis nostri tp̄is.Bar.
Jac.Bal.⁊ oēs in.d.l.eiꝰ q.§.j.dicūt ꝙ cū bānitus ꝑdat tm̄ ea q̄ sunt sue
ciuitatis:⁊ nō iura cōia.ꝙ si testaṫ ſm formā iuris cōis vꝫ,secꝰ si ex ꝑuile-
gio sue ciuitatis,vt.l.si nō speciali.C.de testa.Sꝫ Sali.ī.l.j.C.de here.inst.
nō tenet istā opi.imo dicit,ꝙ etiā ea q̄ iuris cōis sunt ꝑdit.de q̄ dixi in.§.
relegati.ff.quibꝰ modis ius pa.pote.sol.⁊ qḋ.s̄.dixi,ꝙ dānatus ad mortē
(de quo est facta corꝑalis executio)est intestabilis.de quo dicit Bart.in
l.ij.C.q testa.face.pos.⁊ in.l.iij.C.si pē.appel.mors īteruene.⁊ Jac de are.
in.l.bōa dānatoꝝ.C.de bo.dā.dic fore verū.si est de iure cōi dānatꝰ.secus
si ex forma statutorū.qꝛ tale bannū,cū sit interlocutoria:qꝛ lata parte ab-
sente:⁊ sic lit.nō cōtesta.nō pōt dici diffinitiua:⁊ nō pōt facere quē inte-
stabilē.sꝫ Bart.in.l.infamē.ff.de publi.iudi.vult,ꝙ lꝫ ꝑ statuta alteretur
ordo ꝓcedēdi:nō tm̄ minuiṫ,vel tolliṫ infamia,dāno vel seruitute:igiṫ oī-
no vr̄,ꝙ dictū Bar.nō sit verū.Vn̄ posset dici ſm Raph.in.d.l.eiꝰ q.§.j.
qḋ aut de iure cōi est pena capitalis,sicut ꝑ statuta:lꝫ ordo varieṫ.⁊ tūc sit
vera opi.Bar.arg.l.j.ff.ad turpil.Aut de iure cōi,nō est pena capitalis.
vt in furto:vt in auṫ.sꝫ nouo iure.C.de ser.fugi.sed tm̄ per statuta:⁊ tūc sit
vera opi.Bal.⁊ lꝫ ista cōcordia placeat,tn̄ ſm opi.Sali.in.d.l.j.C.de he-
re.institu.qn̄ talis bānitus est effectꝰ hostis ciuitatis,ꝑ dispositionē statu
ti ꝑmissiuā a pn̄cipe.vt.l.oēs populi.ff.de iustitia ⁊ iure.vr̄ ꝙ tale delictū
⁊ pena statutaria,succedat in locū iuris cōis.⁊ ꝑ cōsequēs,in oībus hꝫ vi
res:⁊ de iure cōi.vt.l.si qs eū.§.q iniuriarū.ff.si qs cau.Et p̄dicta ꝓcedūt,
qn̄ delictū est liquidū veris ꝓbationibus:secꝰ si ꝑ ꝯtumaciā ex forma sta-
tutoꝝ,vt cōtumax habeaṫ ꝓ cōfesso:⁊ nō est redactus in fortiā cōis.facit
qḋ not.plene Bal.in.l.si qs filio.§.irritū.ff.de iniust.test.⁊ Joā.de imol.in
d.l.is q.§.j.sꝫ Rapha.ibi tꝫ ꝯtrariū:qꝛ ꝑ statutū.qs pōt fieri testabilis:et
non testabilis.vt no.Bar.in.l.iij.ff.de testa.igiṫ iste bānitus qūocūqꝫ po-
stea veniēs in fortiā cōis:ēt ꝑ statutū,pōt effici intestabilis:qḋ maxie cre-
do verū.si postea qn̄ fuit captꝰ,⁊ venerit in fortiā cōis:recognouerit se fore
illud corpꝰ,qḋ cōmisit tale delictū,ꝓpter ꝙ fuit bānitꝰ.vt no.Bar.Ang.
⁊ Jo.de imo.in.l.inter stipulantē.§.j.ff.de v̄bo.oblig.de quo dixi plene in
tractatu meo maleficioꝝ.in glo.Caiū Semproniū.circa pn̄c.qḋ no.¶ In
ea.ibi.l.obsides.dic vt ibi gl.ꝓ pace tenēda.⁊ lꝫ Bal.de hoc mireṫ,si pax
est facta.⁊ ꝑ cōsequēs,desierunt illi esse hostes populi romani,ꝙ obsides
eis dati,sunt intestabiles.sꝫ salua ſm Ang.qn̄ danṫ hostes ꝓ pace facta:
nā illi quibꝰ nullū est cōmerciū,vel hospiciū:licet hostiliter vnꝰ nō debet
currere cōtra alterū:tamē cēsenṫ esse in numero hostiū.vt.l.postliminiū.
§.in pace.ff.de cap.Et aduertas,quia ex.d.l.obsides.vr̄ posse dari,qḋ est
verū,a pplo romano.Sꝫ an vna ciuitas,vel vnꝰ dn̄s,possit dari alteri?ōt
glo.in.l.ij.C.de pat.q si.distra.ꝙ de iure nō:sed de consuetudine sic.sed vr̄
etiā qḋ in isto casu possit de iure dari.vt.c.ex rescripto.de iureiur.⁊.xxij.
q.viij.pridē.cōclude,ꝙ ꝓ pace tenēda,possunt dari.vt no.glo.in.d.§.pri-
dem.in aliis videṫ de iure nō posse dare:sed de cōsuetudine sic.vt dicit gl.
in.d.l.ij.C.de patri.qui si.distrax.Et isto casu,nō cōstituiṫ aliqḋ ius obli-
gationis in ipsis:velut in liberis hominibus.facit.l.liberi.ff.de contrahē.
emp.sed causaṫ quoddam ius retētionis.vt.l.j.C.de obse.pa.prestan.⁊ sic
nō deficiūt esse liberi.⁊ per consequēs,possunt testari:⁊ alia facere in effe-
ctu.ſm Joā.de imol.in.d.l.obsides.¶ In gl.ex.l.no.qḋ dānatꝰ crimine
famoso,licet nō ad mortē,nō potest facere testamentū.facit.l.infamē.⁊ qḋ
ibi no.Bar.ff.de publi.iudi.sed ego hodie hoc non credo verum:qꝛ opꝫ
ꝙ ex crimine moriatur.vt no.glo.in.d.authen.sed hodie.nisi diceres,ꝙ vt
infamis non posset testari.ꝙ an sit verū,statim dicā ⁊c.¶ In eadē gl.ibi.
l.de statu.ꝙ est verum.quādo dubitat in casu quo efficeretur intestabilis:
alr̄s si dubitaret vtrum esset de ciuitate,vel comitatu:tunc bene posset te-
stari.ita dicit Bar.in.d.l.de statu ⁊ qḋ ibi dicitur est verū.nisi sit certus
de presenti,de statu suo,licet de futuro,ꝙ non traheretur retro,dubitet.vt
est casus.⁊ ibi Baldus in.l.si quis filio.§.hi qui.ff.de iniust.rup.irritoqꝫ
testa.Sin autem traheretur retro ille status dubius:tunc licet sit certus de
statu suo de presenti,nō pōt testari.vt puta in filio,cuius pater est captus
ab hostibus:nā de presenti est certus,⁊ de statu suo:qꝛ sui iuris est:⁊ quia
dubitat in futurū,quia potest redire:⁊ tūc traheret retro:⁊ iterū nō potest
testari.vt.l.si pater.eo.tit.⁊ ibi Jmol.qḋ no.¶†In eadē ibi.§.si que mu
5 lier.⁊ sic isti volūt qḋ corrigaṫ.⁊ qḋ hodie monachꝰ possit testari:sed glos.
in auṫ.si qua mulier.C.de epis.⁊ cler.videṫ tenere ꝙ monachus nō possit
testari.⁊ idem tenet in.d.l.si queramꝰ.nō ob.d.auṫ.si qua mulier.qꝛ ibi nō
est testamentū:sed diuisio.sed Azo ⁊ Pet.tenent ibi,qḋ sit testm̄ Alberi.
de rosa.doc.bergo.in.d.auṫ.si qua mulier.dt,ꝙ monachꝰ an̄ꝙ sit ꝓfessus
tacite,vl̄ expsse,pt testari,vt ibi,postea,nō.vt.d.auṫ.
de mona.⁊ auṫ.ingressi.C.de sa.san.ec.Bar.ī.d.auṫ.
si q̄ mulier.nō vr̄ se firmare:sꝫ vr̄ approbare supradi
ctā distīctionē:dt em̄,ꝙ ꝓprie n̄ dꝛ qs īgressus an̄ ꝓ
fessionē:tm̄ quicqd sit,dicit ipse ꝙ illa dispositio,siue
diuisio,hꝫ vim testamēti.Tu posses dicere,ꝙ mo-
nachꝰ regulariter nō pōt testari.vt in.d.auṫ.īgressi.
sꝫ hoc fallit,qn̄ hꝫ filios.⁊ ita ītelligaṫ.d.auṫ.si q̄ mu
lier.vel dic ſm Spec.in tit.de sta.mona.v̄.liij.vbi te
net,ꝙ illa diuisio,quā facit pr̄ inter liberos,ꝑ auṫ.si
qua.nō sit testm̄.⁊ hoc forte verꝰ,ne corrigatur auṫ.
6 ingressi.qꝛ legū correctio,ē euitāda.¶†Quero,qd
de aliis canonicis regularibꝰ,vel aliis regularibꝰ:an
pn̄t testari?⁊ Bart.ibi dicit,ꝙ idē qḋ in monachis,
qḋ no.ꝑ.d.auṫ.ingressi.idē tenet Spec.ī ti.de sta.mo
na.ver.liij.⁊ v̄.sequēti.⁊ tāgit etiā in tit.de fide instr.
§.cōpēdiose.v̄.scḋo si fuit monachꝰ.¶ In eadē gl.
in fi.dic vt in dictis iuribꝰ no.ī.l.cū lege.ff.de testa.et
no.bn̄ ⁊ signa totā illā gl.⁊ similē habes ī.d.l.si que-
ramꝰ.vbi Bar.⁊ doc.examināt totā istā materiā ꝑ
regulas.Ego ꝓ clariori intelligētia,in indiuiduo de
7 vnoquoqꝫ separatim dicere nolui.dic vt ibi.¶†Et
adde qd de ascriptitio,vl̄ cēsito:an possit testari?dic
ꝙ sic,īter suos de sua familia:nō inter alios,ita not.
gl.in.l.ij.C.in qbꝰ casibus colo.cēsi.lib.xj.⁊ hoc tenet
8 Dy.⁊ Bar.in.d.l.si q̄ramꝰ.¶†Quero qd de hoīe
alieno,vel vasallo?dic ꝙ sic.vt no.Spec.in tit.de feu.
§.qm̄.v̄.xix.vbi tenet,ꝙ pōt testari inter suos.dic vt
9 ibi.¶†Quid de excōmunicato.Spec.ponit in.d.§.
cōpēdiose.v̄.quid de excōmunicato.Jaco.de belui.
disputat ī auṫ.de sanc.episco.§.oībꝰ.Jo.and.posuit
in.c.decernimꝰ.de sen.excō.in.vj.⁊ ibi in gl.nō deter
minat,sꝫ in nouella qḋ possit.ꝓ hoc auṫ.credētes.C.
de here.⁊ ex̄ de here.c.statutū.§.credētes.vbi ē spāle
in heretico.q̄ alij pn̄t testari.dic vt ꝑ Jo.an.ī.d.loco.
✻ADNOTATIO.Glo.ī.c.decernimꝰ.ḋ
sn̄ia excōmu.in.6.,cōcludit excōmunicatuꝫ nō posse
10 facere testm̄,† sed Jo.and.ibi in nouella tenuit oppo
sitū,dicēs excōicatū posse testari,⁊ ꝯsuluit Federicꝰ
petruciꝰ.cōsi.73.exordiēte,vetus q̄rela.⁊ ꝯsi.119.ex-
ordiēte,factū tale est.⁊ ꝓbāt Bar.⁊ Aret.ī.l.si que-
ramus.de testa.vbi Aretinꝰ refert hāc opinionē esse
cōmunē:⁊ ꝓ ea vr̄ textꝰ ī.c.felicis.ī pn̄.ḋ penis.lib.6.
⁊ in hāc sn̄iā iuit Stephanꝰ bertrā.ꝯs.72.exordiēte,
Christi noīe Jnuocato.co.fi.v̄.ad qntū dico.nu.14.
⁊ hāc opinionē ēt inquit cōmunē dictꝰ Bertrādus
cōsi.227.exordiente,in re sua.col.3.v̄.p̄terea ēt.nu.11.
11 volu.2.pmoꝝ cōsilioꝝ.†dicēs vlteriꝰ ibidē excōmu
nicatū publice posse disponere ḋ bonis suis libere te
stādo,donādo,⁊ disponēdo:⁊ hāc opinionem excla-
mat cōmunē Feli.in.c.ad ꝓbādū.col.j.⁊ seqnē.v̄si.ḋ
gestis ꝑ excōicatū de re iudicata extra.Ant.Caius.
12 ¶†Quid ḋ ifame?dic,ꝙ sic regulariter vt no.Bar.
in.l.is cui.§.fi.ꝓ quo vr̄ casus ī.l.j.⁊.ij.C.ḋ secū.nup.
13 ¶†Quid de vsurario manifesto?dic ꝙ nō pōt testa
ri sine cautiōe:⁊ solēnitate.c.quāꝙ.extra de vsuris.ī
vj.nec codicillari.vt ibi dicit glo.Quid si fecit testm̄
primo,⁊ nō prestitit cautionē,lꝫ postea:an valideṫ?
viḋ Bar.Ang.⁊ Raph.⁊ Jmo.late ī.l.filio p̄terito.
ff.ḋ iiu.testa.¶ De bānito nr̄i tꝑis.s̄.dixi.dic vt ibi.

a *De exhæredatione liberorum*[a] *Rubrica.*

¶ Ista rubrica continuatur per glo.primam,infra
in nigro.dic vt ibi.

a ¶ De exhereda-
tiōe liberorū.Cō
tinuatio istius ru-
brice ptꝫ in hunc
modum.s̄.tracta
uit Justin̄.de ob-
seruatione solēni
circa fidem testa-
menti:qꝛ predicta
obſuatio non suf-
ficit ad hoc vt te-
stamētum debitū
effectum sortiatur
imo necesse habet
testator liberos
suos vl̄ exhereda-
re vel heredes in-
stituere:idcirco in
hoc ti.intendit tra
ctare de exhere.li-
berorū tractaturꝰ
subijcit rubricā de
exheredatio.Vel
aliter.s̄.tractauit
de testamētis:⁊ qꝛ
in testamētis sepe
fiunt exheredatio-
nes:ideo post tra-
ctatum illum hic
intendit tractare
de exheredatione
vn̄ annectit rubri-
cam de exhereda-
tio.liberorum.

SVMMARIVM.

1 Præteritus quis dicatur.
2 Præterire in testamento,est non instituere,nec exhæredare filium,vel filiam.
3 Testamentum præteritione rumpitur.
4 Dispositio non pōt sustineri per clausulā codicillarē.
5 Testamentum in quo filius iam natus est præteritus absqꝫ ista confirmatione est nullum.
6 Testm̄ in quo filiꝰ est pręteritꝰ,an sit ipso iure nullū?
7 Querela inofficiosi habet locum,quando causa exhæredationis est inserta in testamento:sed non probata per hæredem.
8 Testamentum non valet,posthumo præterito,

a ¶ Non tñ. Ad vberiorē iuuenū doctrinā, diuidas istum titulum in duas partes principales. Jn quarū prima parte, determinat qualr̄ fiebat hmōi exheredatio ſm ius antiquū, i. ſm mediā iuris prudentiam. Jn scđa, corrigit ius antiquū, determinādo qđ obseruaṫ ſm obseruationē sue constitu. prima pars durat vsq; ad illū. §. sed hec qdē. Hic incipit scđa pars principalis, & ptendiṫ vsq; in fi. tituli. Adhuc prima pars subdiuidiṫ i duas partes. Jn quarū pma determinat de exheredatiōe liberorum natalium. Jn secūda, de exheredatione adoptiuorū. prima pticula ptēdiṫ vsq; ad illū. §. adoptiui. ibi icipit secūda. & durat vsq; ad istū. §. sed hec qdē. Jtez adhuc pma pars subdiuidiṫ in tres partes. Jn quarū prima, tractat de liberis naturalib⁹ et legitimis iā natis, i potestate existentib⁹. Jn secūda, tractat de liberis nasciturís. i. posthumis q si viuo testatore nascerenṫ, in ptāte eius futuri essent. Jn tertia, tractat de liberis emācipatis. prima pars scđe partis subdiuidiṫ: & ptendiṫ vsq; ad illuz. §. posthumi quoq;. ibi incipit secunda. et durat vsq; ad illum. §. emancipatos. ibi tertia. & durat vsq; ad secūdam partē principalē. prime subdiuisiōis. s. vsq; ad illū. §. adoptiui. & in pma pte ita procedit. Primo, determinat d exheredatiōe liberorum masculorū primi gradus existētiū in ptāte. Secūdo, determinat de exheredatione filiarū pmi grad⁹, et oīm liberorum in remotiori gradu existentiū: assignādo duas differentias inter filios masculos, et filias: & oēs alios vtriusq; sex⁹, ponendo solos filios masculos ex vna parte: filias, & oēs alios remotiores ex alia parte. Jn tertia parte, determinat quid sit nominatim exheredare. Pone igiṫ sic casum, in hac prima parte: dñs:

a NOn tamen. a Totus iste titulus diuidiṫ principaliter in tres partes. Primo, ponit quid iuris erat de iure antiquo, circa exheredationem liberorum: & qua forma exheredari debeant. Secundo, qualiter hodie exheredari debeant. Tertio, aliq̄ dubia circa pdicta sibi infert. scđa ibi: sed hec qdē vetustas. tertia ibi: sʒ si i expeditiōe. Jtē prima subdiuidiṫ. Nā primo, ponit quādā ɔtinuationē ad pcedētia. Scđo, ponit qualr̄ exheredationē fieri de iure antiq̄ sufficiebat de liberis natis in ptāte & primū locū siue gradū obtinētib⁹. Tertio, de liberis nasciturís, vel de natis, nō obtinētib⁹ primū gradū. Quarto, de emācipatis. Quīto, de liberis ciuilibus tm̄: & de eorū exheredatiōe. scđa ibi. sʒ q filiū. tertia ibi postumi quoq;. quarta ibi emācipatos. quīta ibi adoptiui. ¶ Et hoc dicit in summa. Filius debet inuitus institui, vel nominatim exheredari: alr̄ autem preteritus, diciṫ testm̄ ipso iure nullū. filiȷ̄ vō s. a. vl' aliȷ̄ vlterioris grad⁹ masculi, p virilē sexum descēdētes pteriti nō rūpebāt testm̄, sʒ habebant ius accrescēdi, & poterāt i certis exheredari. h. d. ¶ No. q vltra solēnitatē testamētoꝝ, & alioꝝ de quib⁹ dixi, s. in tit. pcedētib⁹, ad hoc vt testm̄ valeat, oʒ habens liberos aut eos instituere, aut noīatiʒ exheredare: vt l. iter cetera. ff. de libe. & posth. & q̄ sit ratio dicā. j. eo.
1 §. emācipatos. ¶ † No. q ille dr̄ pterit⁹, d quo nō est facta aliqua mētio: imo dic. qđ ille dr̄ pterit⁹, q nō ē aut institutus, aut vt opʒ exheredatus. vt. j. de here. que ab intesta. defe. §. eadem.
2 ✱ ADNOTATIO. † Preterire in testō est, nō instituere, nec exheredare filiū vl' filiā, aut descēdētē aliquē, lʒ sibi fuerit iure legali aliqđ i testō relictū. §. aliud quoq;. c. in auṫ. vt cū de appellatione. colla. 8.
3 † Jdeo testm̄ pteritiōe rūpiṫ. l. inter cetera. cū duab⁹
4 seqūtib⁹. de libe. & posthu. in pādectis. † nec poterit dispositio sustineri p clausulā codicillarē, eo casu, q̄ testoꝛ esset illiteratus & homo rudis, vt late firmauit Stephan⁹ bertrād⁹. ɔsi. 71. exordiēte, ex tenore pcessus. col. 2. vsi. ptere a. nu. 6. & 7. volu. 3. Anto. Caius. ¶ Not. q q pterīt filiū, inutiliter testaṫ, ratio, qꝛ solēnitas legis nō est obseruata: & etiā qꝛ cū filius, sit etiā dñs i vita pr̄is: nisi p exheredationē puerṫ dño: cōtinuaṫ dñiū in filiū. vt. l. i. suis. ff. de lib. & postu. ¶ No. q testm̄ qđ nō valuit ab initio, ex postfacto nō pōt recōualescere. ¶ Not. q lʒ fili⁹ iā natus pterit⁹ viuo pr̄e moriaṫ: & sic causa impeditiua cessauerit: tm̄ null⁹ pōt ex eo testō hr̄ditatē adire, qđ est verū, nisi sint instituti in eo, veniētes ab intestato. vt. l. posthum⁹. in ver. idē & circa. cū ibi no. p glo. & doc. de libe. & posth.
5 ¶ † No. ibi: qꝛ ab initio: qđ testm̄ in quo fili⁹ iā nat⁹ est pterit⁹, absq; ipsa ɔfirmatione est nullū. vñ nō vr̄ qđ possit postea aliquo modo ɔfirmari, qđ ab initio fuit nullū: facit qđ not. Jnn. i. c. cū cōsuetudinis. extra de cōsue. secus si pterit⁹ sit posthum⁹: & nascaṫ: et postea etiā moriaṫ viuo testōre, qꝛ pōt bonoꝝ possessio peti. vt. l. posthum⁹. in pn. & ibi Bar. ¶ Not. q olim filie femine, erāt deterioris cōditiōis, q̄ masculi, in instituēdo vel in exheredādo. ¶ Not. q ille diciṫ noīatim exheredat⁹: lʒ nomē pprium nō dicaṫ: sʒ tantūmodo, filiū meū exheredo, qñ fili⁹ me⁹ vnicus erat: & sic noīatim fieri dr̄, qđ fit sub gn̄e subalterno. ¶ Jn glo. in ptāte. in fi. dic qđ etiā hodie est differētia inter emācipatū, & in ptāte constitutū, nisi in ptāte constitut⁹ iā natus pteritus funditus testm̄ dicit nullʒ: sed emācipato pterito, pretoꝛ pmittit bono. pos. cōtratab. & sic testm̄ valet: sed impugnaṫ p ɔtratab. dicas tm̄, qđ etiā hodie de iure ciuili sic emancipatus pretereaṫ, sine causa, dicit testm̄ nullʒ sicut in ptāte cōstitut⁹. vt est glo. singularis. in. §. exheredatus. in auṫ. de here. & fal. & not. doc. in auṫ. ex causa. C. de lib. prete. ¶ Jn gl. pterīt. in fi. ¶ Not. quis dicatur ppriē preterit⁹, contra communē vulgi opi. dixi. s. in tex. ¶ Jn glo. nemo. in fi. coniūge ambas solutiōes simul, qđ ibi fili⁹ preteritus supuixerit pr̄i, & ab hereditate patris abstinuit: vel repudiando iuri dicendi nullum ſm Ray. vel confirmando testamētū expresse, ſm aliquos docto. vel ſm Raph. nihil auferendo a fratribus, aduersatur ei qđ primo dixerat, si patrem fratribus aduocauerit, tunc voluntas testantis (de iure pretorio nō dico) sed de bono & equo tenebiṫ: & sic posset etiam esse de iure ciuili: qꝛ etiam de iure ciuili est bonum, & equū. vt. l. j. in prin. ff. de iusti. & iur. ita tenet ibi Ang. in repetitiōe. hic autē anteq̄ pater decessit. igiṫ &c. Jn hoc autem articulo dic, qđ vltramontani volūt, qđ per expressam approbationē cōualidetur: & nō alr̄ Bart. in. d. l. filio preterito. vult quod per solū silentiū, etiā anni, inducaṫ tacita approbatio. vt. l. si impubes. ff. de carbo. Sed contra hoc videtur auṫ. vt cū de appel. cog. §. & hec quidē. vbi preterito filio, statim aperta est via fratrib⁹, habenti. hereditatē ab intestato: vel p cōtracta. facit ff. si tab. testa. nul. exta. l. i. §. si. ff. & l. pe. & fin. ff. de lib. & posthu. ergo pterit⁹ hoc bñficiū fratribus datum, sua cōprobatiōe tacita vel expressa, tollere non potuit. vt. l. si post mortē. §. fi. ff. de contratab. Vñ finaliter Barto. in. l. filio preterito, versi. cppo. institu. de exhere. lib. in prin. dicit, qđ verū est approbationem filiȷ̄ nō posse facere preiudiciū fratrib⁹ institutis: videlicet, vt quo ad institutionē, testamentum cōualidetur. Et quo min⁹ possit venire per contrata. vt. d. §. fi. vel per ius dicendi nullū. vt. d. §. & si hec obseruata. in auṫ. vt cum de appel. cogno. et sic de valore institutionis fratrum, nihil ibi dicitur: sed duntaxat de legatorum effectu, & hoc patet ex primo rñso. sic etiā debet intelligi sua aduersatiua responsio, vt in paribus terminis, recta sit differētia: & vt congruat tacite questioni, que colligiṫ ex prin. j. de inuti. stipu. §. preterea. & qꝛ sequētia ex precedentibus declarantur. vt l. si seruus pluriū. § fi. ff. d leg. j. hoc etiā patet ex alio: quia institutio fratrum, siue preteritus partem aduocet, siue non: quatenus ab intestato habituri forent, conseruaretur. per. l. si duo. in fi. & l. filiuʒ. §. portio. ff. de leg. pre. Jdem etiam consyderandum, q si fratres instituti, testamenti viā elegissent, distinctio d. l. filio. non procederet: sed omnibus legata prestarentur: q̄uis preteritus partem suam aduocaret. Specu. d. l. si duo. intelligitur ergo illa. l. si filio cum fratres instituti, vt legata euitarent intestati viam elegerunt: cum per ſm tab. venire possent preterito abstinente, equitas dictat eos teneri. ita Rapha. in repetitione. l. si filius qui in potestate. versicu. ij. ad idē
6 oppo. in titu. ff. de libe. et postbu. ¶ † Quero, an testamentum in quo filius est preteritus, sit nullum omni iure: & videtur q sic. vt hic ibi. quia scilicet ab initio. Et idem in. l. fin. ff. de iniu. rup. irritoq; testa. vbi dicitur nullius est momenti. & in eo. ti. l. qui vxorem. ibi continuo &c. Jn contrariū facit. l. ij. C. de cōtratab. qꝛ si dicaṫ contratab. ergo testm̄ est aliquod: quia, si penitus nullū esset, non posset rūpi. vt. l. nam quod. §. i. ff. de iniu. testamen. Quapropter docto. et gl. in. d. l. ij. et in. d. l. si fili⁹. & d. l. filio preterito. ponūt plures opin. vt ibi per Joā. de imol. tamen Raph. in. d. l. si filius qui in potestate. in repe. dicit, q imo penitus est nullū, vt dictū est, nō obstat quod detur contratab. qm̄ ad hoc vt detur contratab. sufficit extare tabulas tales, ex quibus posset adiri hereditas, vel bo. pos. ſm tab. peti. si vitiū preteritiōis non fuisset: tūc enim remoto vitio si de iure ciuili possibile fuisset adiri hereditatem, vel peti bo. posses. ſm tabul. tūc daṫ ɔtab. lʒ illud vitiū preteritionis filiȷ̄ iam nati fuisset. ita est glo. ordi. in. l. qđ vulgo. ff. de ɔtab. qm̄ propter illō vitiū pteritionis, siue sint emācipati, siue in ptāte retēti, ptoꝛ mot⁹ est ad cōcedendū contra tabu. vt. j. eo. §. emancipatos. & l. i. §. i. & l. non putauit. in pnc. & §. i. ff. de ɔtabu. qđ bñ not. qꝛ ista est veritas. lʒ Jo. de imo. in. d. l. si fili⁹ q in ptāte. sibi appropriauerit: sʒ nō est suū dcm̄, sʒ Raph. ¶ An aūt d. l. filio

iam video de obseruatione solēni, obseruāda in testamēto: nūquid sufficit hmōi obseruatio, ad hoc vt testm̄ inexpugnabiliter valeat: Rñ. qđ nō. non eñ vt oīno valeat testm̄ sufficit pdicta obseruatio, quā. s. de testamētis ordina. exposuimus: sed testatoꝛ qui filiū in potestate hʒ, cū vel heredem in testamento instituere, vel nominatim exheredare necesse hʒ. Si eñ eū sub silētio preterierit, inutile erit testm̄: & intantū erit inutile, vt licet iste filius pterit⁹ viuente testatore mortuus fuerit: nemo tñ ex eo testō heres existere poterit, et hoc ea rōne, qꝛ preterito filio i ptāte patris, tēpore facti testamēti existente, testamētum ipso iure nullū fuit: & hoc veruʒ fuit in filiȷ̄s masculis primi gradus: sed secus erit in filiab⁹. Naʒ nō ita de filiabus, vel aliȷ̄s liberis vtriusq; sex⁹, in remotiori gradu cōstitutis: apud veteres obseruabaṫ. neq; eñ exheredabāt, & testm̄ ppter heredis preteritionē nō infirmabaṫ: sʒ non valebat etiaʒ ius accrescendi, vsq; ad certā portionez. i. dimidiam illius portionis quā habituri essent ab intestato eis pstabaṫ: nec solum fuit huiusmodi dr̄ia inter filios masculos & hmōi personas: sʒ etiā alia, qꝛ licet filiȷ̄ masculi noīatiʒ debeāt exheredari: nō tamē supradictas personas nominatim exheredare parentibus erat necesse: sed licebat eis illas psonas inter ceteros exheredare. Sed dñe, dicatis mihi qđ est exheredare noīatiʒ? Ad h rñ. Amice, exhr̄dare noīatiʒ vñ, q pprio noīe expsso exheredat, veluti si testatoꝛ dicat. Titi⁹ filius me⁹ exheres esto, vel nō adiecto pprio noīe, sʒ appellatiuo tm̄: vt puta si testatore viuo solum filium habuit & hec dr̄ i prima particula secunde subdiuisionis, vsq; ad illū. §. posthumi quoq;.

d.l.filio pterito.sit correcta.p.d.auf.ex cā.ponit gl.⁊ late Bar.⁊ lati⁹ Ang.⁊ Frā.de rāpo.i repe.sua.⁊ Jo.de imo.in.d.l.filio pterito.⁊ Bar to.⁊ alij doc.in.d.auf.ex cā.vbi pl'a,⁊ lōga altercanf:sꝫ postea ꝯclusio
7 nes ꝟe,⁊ q̄ tenenf ex dictis gl.⁊ do.eliciunf.Et pria ꝯclusio est,ꝙ† q̄ rela inofficiosi hꝫ locū,qn̄ cā exhr̄datiōis est inserta in testō:ſꝫ nō ē p bata p heredē.vt est gl.i.d.auf.ex cā. ¶ Scdā.ꝙ rupto testō p q̄rela inofficiosi oīno legata ꝯseruenf p.d.auf.ex cā.⁊ sic in totū corrigif.l. papi.§.si ex cā.ff.de inof.testa.Tertia.ꝙ illa auf.ita hꝫ locū i pteritio ne pr̄na,sicut in mr̄na.vt pꝫ p pl'a ꝟba in.d.auf.vt cū de app. cogno. §.aliud.vbi appellat parētes in pl'ali,in pl'ib⁹ locis.Et de h̄ vide gl.⁊ ibi Bar.in.l.j.de ꝯta.Quarta.ꝙ si i pteritiōe filij inserat cā,necesse hꝫ venire p ꝯta.Sinaūt nō īserat cā,pt dicere nullū,si vult.vt.d.§.aliud. ⁊.l.maximū vitiū.C.de libe.pte. Quinta.ꝙ rupto testō p pteritionē pr̄nā legata debenf.⁊ sic.l.filio pterito.⁊ sil'es corriganf.vt pꝫ p supra dicta.Sexta.ꝙ exhr̄datio rite ⁊ recte facta,nō cōsumaf pteritiōe fa cta rōne alteri⁹ fr̄is.Septia.ꝙ fili⁹ emācipat⁹,⁊ su⁹ ēt hodie differūt in nō rūpēdi testm̄:sec⁹ ab itestato:qꝛ sublata est dr̄ia ⁊c.vt no.glo.⁊. doc.in.l.si emācipati.C.de colla.Octaua.si fili⁹ emācipat⁹ hodie pter eaf sine cā:testm̄ est ipso iure nullū:si aūt cū cā:tūc hꝫ remedia q̄ habe bat oli p ꝯtab.p gl.in.d.§.exhr̄datos.Nota vbi testm̄ deficit rōne cāe efficiētis:legata nō ꝯseruanf:nec aliqd debef.vtputa,si fili⁹,vel alius inhabilis testaf.vt.s̄.ti.j.p totū.Decima.ꝙ hodie testm̄ filij in castrē si,vel q̄si,subiacet q̄rele.vel ꝯta.vt.d.§.⁊ hec gdē.Undecia.si pr̄ ptcrea tur,vel exheredef sine cā a filio:nō dicit testm̄ nullū:ſꝫ hꝫ q̄relā, vel ꝯ ta.vt.l.pr̄ filiū.⁊ ibi Bar.ff.de inof.testa.⁊.d.§.⁊ h̄ gdē.Duodecia.qd̄ substitutio vulgaris,nō ꝯseruaf p.d.auf.Bar.in.l.j.in fi.ff.de vulg.et pup.Tertiadecia.ꝙ substitutio pupillaris p.d.auf.cōfirmaf.vt not. Bar.in.l.ij.in fi.i p̄n.ff.de vulg.⁊ pu. Quartadecia.qn̄ testm̄ est nullū rōne pteritiōis,legata petunf ꝯdōne ex.d.auf.qn̄ ꝟo p q̄relā rescindi tur:petunf ex testō,ꝙ adhuc tꝫ.facit.l.illud.in p̄n.cū ibi no.ff.de ꝯta. Quintadecia.si apponaf cl'a codicillaris.⁊ sit ruptū testm̄:petunf le gata,aut ꝯdōne.d.auf.aut ab itestato.vt.l.ex ea.§.j.ff.de testa.et ibi Bald.⁊ Jmo.Decimasexta.ꝙ rupta instōne ꝯdōnali,statim legata debenf:ſꝫ repetita videanf tacite sub ꝯdōne instōnis:ſꝫ legata sint re licta a titio noīatim.vt.l.si is q in ptāte.§.si.vbi casus singularis.ff.de
8 leg.pstā. ¶ † Jn gl.ꝯstiterit.in fi.no.ex gl.primo.ꝙ posthumo pteri to,testm̄ ipso iure vꝫ. ¶ Scdō no.ꝙ stati natiuitate posthumi,testm̄ rūpif.vt.l.iij.§.ex his.⁊ rūpēdo,sibi locū facit.vt.l.nā qd̄.§.rūpēdo.ff.d iniu.test. ¶ Tertio not.ꝙ tale testm̄(ſꝫ sit ruptū natiuitate posthu mi)tn̄ si moriaf viuo testōre,recōualescit de iure ptō.⁊ pt peti : ⁊ daf bo.pos.fm tab.rō.qꝛ cā efficiēs(vꝫ pr̄)adhuc supest.Jste est cas⁹ fm cōem sniam i.d.l.posthum⁹.i p̄n.⁊ qd̄ itelligaf ꝙ sit ruptū de iure ci uili:pbaf fm Raph.ibi p tex.i.l.gall⁹.§.ille cas⁹.ibi nullo iure.ff.d li be.⁊ posth.qd̄ intelligif de iure ptorio.vt ibi no. ¶ Ex his no.⁊ q̄rto. ꝙ in.d.l.posthum⁹.in p̄n.est vn⁹ cas⁹,in q̄ ēt hodie est necessaria bon. pos.nec aliquo mō de iure ciuili posset adiri:qd̄ ē magni effect⁹:qꝛ si ē de liberis,itra annū cognati itra certū diē facere pn̄t.l.j.§.j.qs oꝛ.i bo. pos.ſꝫ de iure ciuili haberet.xxx.annos ad adeūdū.vt.d.l.ſꝫ cū mate ria.C.de iure delib.Scdō.qꝛ nō solo aīo acqrif,ſꝫ op⁹ est vt corā ptore agnoscaf.vt.l.fi.C.q admit.ad bo.pos.ſꝫ sec⁹ de iure ciuili.vt.j.de here. qua.⁊ diffe.§.fi.⁊ ibi dicā.Et est cas⁹ scōs,in quo ēt est necessaria bo. pos.vt in.d.l.posthum⁹.in ꝟ.idē ⁊ circa.qn̄ iā nat⁹ fili⁹ preterit⁹ est in testō:⁊ i eo sunt instituti veniētes ab intesta.⁊ fili⁹ viuo pr̄e decedat. nā clarū est,qd̄ stati testm̄ fuit nullū:ſꝫ de iure ptorio,recōualescit.vt ibi.Terti⁹ casus est i.§.nō tn̄.j.qb⁹ modis testa.infir.⁊ ibi dicā.⁊ i.l.q liberis.§.testō.ff.de secū.tabu.Quart⁹.ē in.l.ij.§.si sub ꝯdōne.ff.de se cū.tab.facit.l.si qs istituaf.la grāde.ff.de here.isti.Quint⁹ ē.qn̄ fili⁹ p terit⁹ approbat testm̄ expsse.vt.d.l.filio pterito.fm intellectū cōem. vt ibi p Bar.Sext⁹.qn̄ fili⁹ pterit⁹ tacuit sciēter i iure dicēdi nullū p annū:tūc de iure ptorio tm̄ approbaf.vt.l.ipubes.§.fi.⁊ ibi gl.⁊ Bar. ff.de carb.edic.Sꝫ illo casu,ille fili⁹ pterit⁹ pōt aduocare bona asseri pto,de iure ciuili p.l.suū.C.de iure delib.Et script⁹,nō tenef restitue re fruct⁹,qs pcepit,ex negligētia nō petētis:qꝛ hꝫ tit.instōnis.faciūt no.in.l.fideicō.⁊.l.mulier.§.alia cā.ff.ad treb . Septim⁹ casus est in.l. sub ꝯdōne.ff.de cōdi.isti.⁊.l.restituta.§.si i dāda.ff.ad treb. Octauus casus ē in.l.cū hr̄s instituta furiosa.ff.ad treb.Non⁹.qn̄ fili⁹ institut⁹ negat se heredē de iure ciuili:tūc solū de iure ptorio pt agnoscere.vt l.suū.C.de iure delib.facit qd̄ no.Bal.in sū̄ in.l.nec is.§.j.ff.de acq.he re.Decim⁹.si tacuit fili⁹ su⁹,vel ali⁹ institutus p.xxx.annos.vt.d.l.ij. C.de iure deli.vt qꝛ ipedit⁹ fuit agnoscere,siue adire:tūc vtilis ⁊ neces saria vr̄ sibi bo.pos.vt no.Bal.in.l.j.⁊ in rubri.C.q admit.ad bon.pos. Ex.in.l.ij.in p̄n.ff.qs oꝛ.in bo.pos.serue.qd̄ tn̄ intellige.si nō est alius in eodē gradu.vt est casus in.l.j.§.sciēdū.ff.de suc.edic.Undecim⁹ ca sus.est si hr̄ditas deferf infanti:pn̄t venire amici,⁊ petere bo.poss.et tūc infans moriēs trāsmittat dictā bo.pos.vt no.glo.in.l.si tutoꝛ.ff.de bo.pos.qd̄ fieri nō posset de iure ciuili:qꝛ hr̄ditas exnei nō adita,non trāsmittif.vt.l.j.§.ita nouissimo.C.de cad.tol.Duodecim⁹.est si quis est absens,⁊ vagaf p mūdū:pn̄t amici petere bo.pos.p absente:quam absens tūc trāsmitteret moriēs,si ptoꝛ sciēter cognoscēs illū absentē decreuerit bo.pos.,p dicto absente.vt est casus in.l.si seru⁹.in p̄n.ff.de

bo.pos.Tertiusdecim⁹.ē si qs ē absens ⁊ dubitat de virib⁹ hr̄ditatis:pt ꝯstituere pcuratorē ad bo no.pos.petē.q̄ petita,pt pcuratoꝛ se informare: vtrū hr̄ditas sit soluēdo,vel nō.ar.l.iij.§.acgrere. ff.de bo.pos.ꝙ nō posset,de iure ciuili.vt.l.pau lus.ff.de acq.her.Quartusdecim⁹.ē si ex aliq̄ sta tuto,vel oꝛdinamēto alicui⁹ marchiōis,vel dn̄i: successio(pter ius cōe)deferaf alicui : dꝫ petere bo.pos.Nec al'r pt adire.sicut vidim⁹ i pcurato re.vt.l.j.ff.de bo.pos.ita singl'r dt̄ Bart.i.d.l.j.i fi. ⁊ vide Bal.⁊ do.Jo.i.l.ex duob⁹.i fi.ff.de vulg.⁊ pu.ꝙ pcederet,nisi ille marchio eēt vicari⁹ pape, vel impatoris.vt sunt marchio Ferrarie ⁊ Man tue.vt dt̄ Ang.⁊ do.Jo.i fi.i.l.gnta.in p̄n.ff.d ꝟ. ob.Quintusdecim⁹.ē in casu.l.iij.C.de inoffi.te sta.qn̄ illa mr̄ ē mortua i puerperio.facit qd̄ not. gl.i.l.ſꝫ cū pr̄ono.§.j.in ꝟ.tuēdarū.ff.de bon.pos. dn̄ allegat.d.l.iij.Sextusdecim⁹.est qn̄ tutoꝛ nō pōt adire hr̄ditatē de iure ciuili , p pupillo.vt.l. potuit.C.de iure deli.qd̄ petat bo.pos.vt ibi no. ⁊ no.i.l.tutoꝛ.ff.de bo.pos. Septimusdecim⁹.est in.l.q se pr̄is.C.vn̄ lib. Decimusoctau⁹.ē qn̄ fili⁹ est institut⁹:⁊ hꝫ substitutū:⁊ repudiat : qꝛ oīno remanet hr̄s institut⁹,de iure ciuili:fm verā opi. vt no.p modernos.i.l.iij.C.de iure delib. ⁊ Pau. de ca.⁊ Raph.i.l.si fili⁹ hr̄s.ff.de lib.⁊ posth.ḡ fi lius occupat locū de iure ciuili.ḡ substitut⁹ eodē iure,esse nō pt hr̄s.vn̄ veniet p bo.poss.arg.l.ij.ḡ ⁊c.⁊ ibi Bar.⁊ doc.de vulg.⁊ pu. Decimusnon⁹. ē qn̄ minoꝛ ē īstitut⁹:⁊ addit:⁊ postea repudiat. vt.ff.de mio.⁊.l.si fine.§.ſꝫ qd̄ papi.qꝛ substitut⁹ veniet p bo.pos.vt no . Bar.i.d.§.ḡ.Uigesim⁹ ca sus.ē in.l.pr̄.§.si.ff.d copti.⁊ no.gl.⁊ do.i.l.lex coꝛ nelia.ff.de vul.⁊ pu.Uigesimusprim⁹ casus.est si hodie emācipat⁹ ptereaf cū cā:qꝛ tūc necesse est, vt ēt p ꝯtab.⁊ sic de iure ptorio veniat.vt not.gl. singu.in.§.exheredate.in authē.de here.et falcid. ¶ Jstos cas⁹ iādiu recolligi ex dictis gl.⁊ do.sed qdā alter sibi appropriet.⁊ vide gl.⁊ oēs doct.i.l. certū.C.vn̄ legi.⁊ Bal.in rubr.C.q admit.ad bo. pos.pn̄t.⁊ Bar.⁊ doc.in.l.posthum⁹.⁊.l.filio pte rito.de iniu.test.⁊ Bar.i.l.si ipubes.§.fi.ff.ad car bo. ¶ Quos cas⁹ singl'r no.⁊ bn̄ tene mēti.qꝛ sūt vtiles. ¶ Jn gl.infirmabif.i fi.qd̄ debebat aliqd eis legari:ne viderenf p obliuionem pteriti.vt in posthumis ibi.loquif in iā natis nō est hoc neces sariū vt ibi. ¶ Jn gl.inter ceteros.⁊ in glo.nomi natim.in fi.dic vt ibi gloss.⁊ addas qd̄ habef ⁊ ibi no.in.l.ij.⁊.l.titius.in prin.ff.eo.⁊c.Ange.

SVMMARIVM.

1 Abortiuus non habetur pro nato.
2 Abortu vxoris testamentū nō rūpitur.& nu.3.&.4.
5 Abortiui procurantur multis causis.
6 Abortum faciens fieri puniatur.
7 Institutio posthumi indiffinita, comprehendit filios etiam postea adoptatos.
8 Exhæredatio facta simpliciter de posthumis,nō cō præhendit posthumos ex futuro matrimonio.
9 Testator instituens ventrem matris meæ,quid com prehendat.
10 Posthumus quis dicatur.
11 Exhæredatio,nisi fiat cum cā legitima non valet.
12 Filius miles si testetur,& postea posthum⁹ ei nascatur,mortuo patre suo,rumpitur testamentum.

a **Posthumi.** [a]Etiā posthumi debēt insti tui,vel exheredari:al's nato posthumo rūpif testm̄:sed vꝫ pri⁹:⁊ femina post huma olim inter ceteros poterat exheredari cū legato:mascul⁹ ꝟo posthum⁹ noīatiꝫ.hoc dicit. ¶ No.ꝙ illa regula.ꝙ liberi vel instituēdi,vel ri te exheredādi sunt.vt.l.iter cetera.ff.eo.hꝫ locum ita i posthumo,sicut in iā nato. ¶ No.ꝙ ſꝫ post hum⁹ ptereaf:testm̄ tn̄ vꝫ. ¶ Not.ꝙ agnatione posthumi,testm̄ rūpif:⁊ rūpēdo sibi locū facit.vt l.nā ⁊ si.§.rūpēdo.ff.de iniu.test. ¶ No.ibi totū. ꝙ testm̄(quo etiā ad legata)natiuitate posthūi rumpif:ſꝫ hodie ꝯseruanf legata p.d.auf.ex cā.ſꝫ

a ¶ Posthumi. Hic icipit pars scdā scdē subdiui siōis.in q̄ sic pce dit.Primo.tra ctat d veris post humis.prio assi gnādo ꝯrietatē i ter oēs posthu mos:tā masculi ni q̄ feminini se xus:⁊ queadmo dū exheredanf. Scdō determiat d exhr̄datiōe co rū q loco posthu moꝝ sūt.Pone igif casuꝫ:dn̄e iā video qd iuris ē circa exhere.libe roꝝ iā natoꝝ.sed qd dn̄e. si testōꝛ reliq̄rit vxorē p gnātē: nunqd ne cesse hꝫ exhr̄da re, vel instituere vterū? Rn̄.ꝙ sic. nā nō solū nati li beri,ſꝫēt posthūi exhr̄dari dn̄t: vl' hr̄des īstitui:⁊ in co par oīꝫ post humoꝝ ꝯdō est: ꝙ q̄cūq̄ posthu mo,siue masculi ni sex⁹, siue femi nini pterito:non vꝫ testm̄. qꝛ si na scif posthum⁹,vl' posthūa:natiui tate ei⁹ rūpif te stm̄ . vn̄ si mulier p̄gnās de q̄ spe rabaf posthum⁹ nascitur⁹,edide rit abortū : nihil erit ipedimento heredib⁹ institu tis , ad hr̄ditatē ex testō adeūdā: nā iste abortiu⁹ q mortu⁹ nat⁹ ē,vl' ꝯ formā humani gn̄is edit⁹ : p nō nato hr̄ i ꝟsi.sed femini sex⁹.licet hac pticula sit cō ditio oīꝫ posthu moꝝ purificata: in alio tn̄ differt: nā feminini sex⁹ posthume:vl' no minatim,vl' iter ceteros solebant exheredari : put placuit testōri: ita tn̄ vt si testōꝛ hmōi psonas in ter ceteros exhe redari aliqd eis legaret, ne vide ref hmōi posthu me p obliuionēꝫ a testōre pterite esse.ſꝫ sec⁹ erit in masculis posthu mis:posthumos eū masculos.pu ta.filium, ⁊ dein ceps statutū ē re

cte, aliter nō posse exheredari, sed dñe (p deo) qualr pōt posthumus noīatim exheredari, si testator de sexu faciat mētionē: & rñ. q hoc modo. qcūqꝫ mihi filiꝰ masculꝰ genitus erit: exheres esto. & hec dñr ð veris posthumis vsqꝫ ad illum. §. posthumorum &c.

a ADDITIO. ibidē casus enūeratos: & de h vide bonā gl. i. c. quintavallis. ex de iureiuran.

b ❡ Posthūorū. Hic determinat Justinia. de exheredatiōe eorū q loco posthūoꝝ sunt. vñ pone sic casum. dñe. iā video (& plꝫ mihi) qlr exheredāt iuberi nati, ēt post humi. nungd sūt modi exheredandi, vl' istituēdi: & rñ. q sic. nāt (sicuti dictū ē) veros posthūos ðbere exheredari, vl' instituī: ita hi q loco posthūoꝝ sūt. sed. dñe. dicatis mihi q sunt hi q loco posthūi sūt: Ad hoc rñ. loco posthumoꝝ sunt hi, q tpe testamēti non erant imediate adiuncti testatori: postea adhuc viuēte testatore i locū sui heredis succedunt. & ita qsi agnascēdo imediate adiungunt testatori: et sui heredes efficiunt: vt ptꝫ i tali exēplo. Titiꝰ hꝫ filiuꝫ in ptāte sua: & ex eodem filio nepotē. h casu, q filiꝰ, in vno gradu pcedit nepotē: solꝰ filiꝰ iura sui heredis habet: lꝫ nepos & nepotis ex eo, in eiꝰ ptāte sint. vñ siti tij filiꝰ, viuēte adhuc Titio, mortuꝰ fueirt: aut ð ptāte eiꝰ exiret: incipit nepos ex filio natꝰ in locū pris sui mortui: vel a pria ptāte succedere: & eodē mō qsi agnatiōe suꝰ heres efficiꝛ: cū nullꝰ in ptāte exneus eū precedat: & iō sicut testator ipm filiū, vel heredē instituere, vel noīatim exheredare dꝫ: ita nepotē, vl' neptē ex illo, necesse hꝫ exheredare: vel heredē istituere. ne forte viuo adhuc testatore, filio eiꝰ q immediate erat ei adiunctus mortuo, vel emancipato, vel alio modo a patria ptāte liberato, nepos ex filio in locū patris sui succedens, quasi agnatione eiꝰ rūpatur testm̄: ista puisio ad securitatē testatorū p. l. velleia. introducta est in qua qdē lege similis modus exhere. ad exemplum verorum posthumorum demonstratur: & hec dicuntur vsqꝫ ad illum. §. emācipatos &c.

❡ Aliud. & qt sunt causae exheredationis: habetis posthumꝰ sit pteritꝰ. vt. l. j. & ibi Sali. & doc. C. de posthu. here. isti. & Bar. & doc. in aut. ex cā. de lib. prete. & i. l. filio pterito. de iniu. testa. & ibi Raph.
1 & Imo. ❡ † No. q abortiuꝰ nō habeꝛ pro nato.
2 ✠ ADNOTATIO. † Vñ abortu vxoꝝ, testm̄ nō rūpiꝛ. l. vxoris abortu. ð posthumis heredibꝰ istituēdis. C. cōprobaꝛ p tex. i. l. q mortui. de vb. & rex sig. vbi q mortui nascunꝛ neqꝫ pcrea
3 ti videnꝛ, neqꝫ nati. † Idē puto dōm si qs natus fuerit añ septimū mēsem. l. qō dꝛ. de libe. & posth.
4 in pādectis. † Idē si octauo mēse nascaꝛ, q ꝫ natura viuere nō pt, idqꝫ medicine autoribus rece-
5 ptissimū est, & pbat Alciatꝰ. i. d. l. q mortui † Sūt eñ multe cāe qbus pcuranꝛ abortiui. puta vt virgīnare nō possit, vl' cā explēde libidinis, vt possit qs libidini vacare, vl' q eēt sibi verecūdia si grauida appareret, q forte monacha vel nō nupta, vel habebat maritū absentē lōga absentia, vl' pter paupptatē vt euitēt plē, vel pp odiū mariti, vt esset marito ingata, vel vt marito succederet, ab intestato, vl' vt morē gereret a substitutꝰ. c. si aliqs. & ibi Panor. Feli. & Auanius notāt ex de homi-
6 cidio. l. cicero, de penis. i pādec. † & pena faciēs fieri abortū puniatur. i. d. c. si aliquis. notāt prefati scribētes per text. in. d. l. cicero. & i. l. si qs aliquid. §. qui abortionis. de penis in pandec. Ant. Caiꝰ. ❡ No. q lꝫ posthumꝰ nascaꝛ: si tm̄ nō nascit viuꝰ nō impediunꝛ scripti adire hereditatē: & de iure ciuili: secꝰ si nascaꝛ, & vocē emiserit: lꝫ stati moriatur. vt. l. iij. C. de posth. here. isti. ❡ Not. in fi. q dꝛ noīati exheredari, si dicaꝛ. qcūqꝫ mihi genitꝰ fuerit exheres esto. secꝰ si dixisset in genere gñalissimo: vꝫ. qcūqꝫ ð liberis mihi natꝰ fuerit, exheres esto. iste casus in. l. titiꝰ. in pn. ff. e. facit. l. ij. e. titu. Qō facit. qñ pmū testm̄ hꝫ clausulā ðrogatoriā. & scōm testm̄ faciat mētionē ð priō: & dicat reuoco oē aliō testm̄: & nō est nisi vnū qō itelligiꝛ reuocatū, & noīati. ita dt Bar. i. d. l. ij. de q p Bal. i. l. humanū. C. ð legi. & i. l. sancimꝰ. & ibi Cy. ð testa. facit ēt. qñ qs dicaꝛ hr̄e mādatū spāle. de q p Bar. late i. l. filiusfa. ff. de doñ. ❡ † Jn gl. j. ibi. l. plꝫ. Adde ꝫ Raph.
7 ibi. q talis idiffinita instō posthumi, cōprehēdit filios, ēt postea adoptatos, q appellanꝛ posthūi ciuiles. vt ē tex. no. & ibi no. i. l. si qs posthūos. eo. ti. lꝫ an cōprehēdet nāle tm̄: ita q nālis ex qcubina postea natꝰ, videaꝛ istitutꝰ. Bal. i. d. l. plꝫ. tꝫ q nō. siue testōr eēt vxoratꝰ tpe testi, siue nō, p. d. l. plꝫ. ibi ex qcūqꝫ vxore. q. d. secꝰ si nascaꝛ ex aliq, q nō sit vxor. ꝫ Raph. ibi ꝫ p casum. l. ex fcō. §. si qs rogatꝰ. ff. ad treb. qiūcta. l. gñalr. §. cū aūt. i fi. C. de isti. & substi. sub qdi. fac. & qō ibi no. Sali. Sed ego credo q eēt qsiderāda qlitas testātis: vt si ipse ēt eēt nālis tm̄: vel eēt talis vite, q nō eēt decēs hr̄e nāles: tūc ēt nāles tm̄modo cōprehēdātue. aľs secꝰ. iuxta. l. si. ff. de iure deli. & qō ibi Ra-
8 pha. & Ang. i. d. §. si qs rogatꝰ. ❡ † Jn ea. gl. i fi. no. ex gl. q exhr̄datio fcā simplr de posthūis, nō cōprehēdit posthūos ex futuro mr̄imonio. Sed qrāū vr tenere gl. i. d. l. plꝫ. Et lꝫ ibi doct. videātur trāsire cū illa gl. tñ (vt videtis) est h apte gl. in cōtrariū. Et gl. est va, p q facit. l. ij. de lib. & posth. & l. cū qdā. e. ti. vltramō. dicūt q. l. iij. §. pe. ff. de iniu. testa. quā allegat gl. qria, dꝫ intelligi. q indiffinita posthūi exheredatio, cōprehēdat posthumuꝫ natū, qñcūqꝫ eēq priō. vt dicimꝰ i institutiōe hr̄dis: q oēs istituti videtur. Jn exhr̄datiōe, solꝰ pmꝰ vr exheredatꝰ: & in hoc differt a iā iuris: q i posthūmis vr vosilr de priō sentire: q qiectura nō cadit i iā natoꝝ & sic nō fallit. l. boues. §. h ꝫmone. ff. de v. sig. Et bn̄ vex. q ex qcūqꝫ nascaꝛ: qphēdiꝛ: q ꝫ Raph. (q tꝫ istā opi.) par affectio ē: & nō maior ad vnū posthumū, q ad aliū. Ego āt, ad tollēdū hanc dubitatiōnē, facio apponi qō qstituit, vl' exhr̄dauit oēꝫ, & quēcūqꝫ posthumū: tā ex pn̄ti vxore, q ex qlibꝫ alia vxore futura. tūc oēs sūt istituti, vl' exhr̄dati: dū
9 mō cā inseraꝛ. arg. l. iij. §. j. ff. de iniust. testa. & hic in fi. ❡ † Quero. qd si testōr istitnat vētrē vxoris mee: an cōphēdat tm̄ illū q de pn̄ti erat in vtero vxoris: an alios nascituros, ēt ex eadē vxore: Rñ. ibi Raph. tm̄ cōprehēdit illū q in pn̄ti natꝰ erit. q i iure, vēter appellaꝛ qñ mulier ē pgnās. vt i eo. ti. de vē. i pos. mit. & l. vētre. ff. de acq. her. & sic pn̄tē, & nō futuꝝ qphēdet. & ē rō. q lꝫ istitutio posthūi, ad oēꝫ posthumū sic i vtero, vl' nō: referaꝛ: tñ i vētris istōne secꝰ: q vba nō patiūꝛ. ❡ Jn gl. oī. a fi. Jo. ð pla. h dt itelli h ð posthūis ðscēdētibꝰ p virilē sexū. l. posthūi. ff. ð iin. test. Sꝫ descēdētes p femininū sexū, & posthūos, etiā natos, nō ē necesse exhr̄dari: sꝫ eoꝝ pteritio, p exhr̄datiōe hr̄. j. e. §. maꝛ. Et idō i fert. qō q ad validitatē testa. nō ē necesse qō tu exhr̄des filiū masculū filie tue mortue: sꝫ potes pterire: dūmō instā & ltiam cāꝫ exhr̄datiōis exp̄mas. vt no. i aut. lꝫ. C. de lib. pte. & p Bar. i. l. filio ptō. ff. de iiu. test.
10 ❡ † Quero. qs ē posthumꝰ: dic. q pluribꝰ modis dꝛ de q p gl. & doc. in rub. C. de posthu. here. insti. Sꝫ pprie posthumꝰ dꝛ, qsi post hūationē pr̄nā natꝰ. & sic post mortē pr̄is natꝰ. vt. d. l. posthumi per virilē. & ibi Bar. i pn̄. ❡ Ex q sqꝛ. q si i statuto fiat mētio de posthūis: itelligiꝛ ð his q nascūt post mortē pr̄is: q i statuto, vba pprie accipi ðbēt. vt. l.
11 iij. §. hec vba. ff. de neg. ges. ❡ † Jn gl. rūpiꝛ. i fi. No. q hodie nullo mō vꝫ exhr̄datio, vl' pteritio: nisi fiat cū cā ltia, vna de nūeratis in aut. vt
a cū de ap. cog. §. aliōꝰ & §. ceterū. cū. §. seq. e. §. h qdē: q testōr dꝫ exp̄merē cāꝫ: aľs testm̄ peccaret in sui solēnitate: q fctō, necesse postea eīt qō hr̄s pbet dictā cāꝫ ingratitudinis: aľs āt si nō pbaꝛ. nō valebit testm̄. vt i auꝛ. ex cā. cū gl. C. de li. pte. ❡ Jn gl. infirmaꝛ. i. fi. illa. l. si filiꝰ. i pn.
12 & §. j. ponit duos notabiles casꝰ. † vnꝰ. si filiꝰ miles testeꝛ. & postea posthumꝰ ei nascaꝛ: mortuo pr̄e suo rūpiꝛ testm̄: nisi postea i eadē voluntate pseuerauerit: q posthumꝰ natꝰ ē i sui ptāte. Siuāt viuo auo nascaꝛ: neqꝫ testm̄ pr̄is: nec aui rūpiꝛ. nō pr̄is, q nō ē in sui ptāte. nō aui: q pcedit cū filiꝰ miles. igiꝛ &c. qō no. ❡ Jn gl. abortū. dic. nisi secto ventre natꝰ fuerit: q tūc rūpiꝛ testm̄. vt. l. qō dꝛ. ff. ð lib. & posth. ēt si vocē non emiserit: sꝫ hēat pulsū: lꝫ stati i manibꝰ obstetricis mortuꝰ fuerit. vt. l. iij. C. ð posth. here. isti. dūmō nō declinet ad mōstrū. vt. l. qret aliqs. ff. ð v. sig. ❡ Quid. si est seminatꝰ viuꝰ: & postea añqꝫ pfecte exhaꝛ moriꝛ an hēaꝛ p nato: ita qō rūpat testm̄: dic q nō. & est casꝰ in. l. iij. ibi pfecte natꝰ est &c. no. Bar. i. d. l. qō dꝛ. & q pena puniaꝛ faciēs fieri abortū. hr̄ i. c. sicut. el. ij. ex de homici. & i. l. sacrilegij. & ibi Bar. ff. ad leg. iul. pecul. & sacri. & Guil. de cug. in. l. cicero. ff. de penis. l. pe. C. de sica. & Bal. in. d. l. qō dicit. ❡ Jn gl. inter ceteros. in fi. dic vt dixi. s. in gl. rumpit &c.

SVMMARIVM.

1 Transmissio consideratur tribus modis.
2 Nobilitas, que non transmutatur nisi per lineam legitimam.
3 Transmissio conditionalis est que partium conuentione firmatur.
4 Transmissio legalis, est que iuris ciuilis authoritate fulcitur.
5 Transmissio legalis est triplex. Prima est que competit beneficio legis.
6 Secunda est que competit iure suitatis.
7 Tertia est que competit ratione sanguinis.
8 Transmissio, quotuplex.
9 Posthumus si nascatur filio mortuo post mortem aui rumpit testm̄ aui.

b Posthumorum. b ❡ Nepos ex filio, moriēte pr̄e, viuo auo succedit i locū eiꝰ. iō. vl' istitui, vl' exhr̄dari dꝫ: ne alr pteritꝰ rūpat aui testm̄. q modꝰ est introductꝰ a lege velleia. h. d. ❡ No. q q succedūt i loco alteriꝰ dūi, qsi posthūi. & sic ipso pr̄ie. ❡ No. q si qs hēat filiū, & nepotē i ptāte: tñ filiꝰ obtinet tm̄ iura sui hr̄dis & ipe tm̄ est suꝰ hr̄s, nō nepos. lꝫ sit in ptāte: q ad h vt sit qs suꝰ hr̄s. ð q videbitis. j. de here. q. & dif. §. sui. necesse ē vt sit i ptāte: & obtineat pmū gdū. vñ cū nepos obtineat ꝫ gradū: q filiꝰ eū pcedit. non pt dici suꝰ auo viuo pr̄e suo. vt h. & l. posthumoꝝ. ff. de iiu. test. Qō intelligēdū vex. de nepote ex dicto filio viuo. Siuāt eēt nepos ex alio filio pmortuo. & tūc viuꝰ filiꝰ, & ēt nepos succedit i locū sui pr̄is. vt. d. §. cū filiꝰ. & ibi dicā. j. ð here. q ab ite. defe. & dꝛ et eē suꝰ hr̄s: sicut aliꝰ filiꝰ viuꝰ: & dēret istitui, vl' rite exhr̄dari. ❡ No. q qꝫ pmū filiꝰ exijt ð ptāte pr̄is, vl' p mortē, vl' alio mō: tūc stati nepos efficiꝛ suꝰ hr̄s auo. ❡ No. qsiliū legꝛ: q ðbemꝰ ispicere q euenire pt: & pndere oibꝰ casibꝰ possibilibꝰ euēire. vñ q possibile ē qō filiꝰ moriaꝛ, vl' exeat ð ptāte, viuo pr̄e vt. l. nā & si parētibꝰ. ff. ð iof. test. ne nepos itrādo iura suitatꝰ rūpet testm̄ suū testm̄: bonū est qō instituat dcm̄ nepotē, fm qsiliūm. d. l. velleic. ❡ No. ibi ne nō iure faciat. qō qui nō instituit, vel rite exheredat futurum suū heredē: nō iure facit testm̄: & sic ipso iure nō valet. de quo dixi. s. e. in prin. ❡ Jn gl. quod parentibꝰ. in fi. dic & est rō. q pteritio matris

tio matris, habet̃ p exheredatiõe. vt. §. mater. j. e. ⁊ ibi dicã. ⁊ i. l. illõ. §. ad testa. ⁊ ibi no. ff. de 𝔠tab. de q̃ casu op⁹ est q̃rela. vt. §. posthumi. j. de inoffi. testa. ¶ In gl. viuo eo. ibi. l. si qs filio exheredato. ¶ No. ꝙ ille demũ ab itestato succedit, tãq̃ fili⁹ legitim⁹, vel cognat⁹, q erat cõceptus tpe mortis testãtis: qδ ẽ verũ. qδ nõ admittit̃ ẽt de iure ꝑtorio. vt ibi ẽ tex. i fi. pn. qꝛ nũq̃ fuit sibi ꝯiũct⁹ talis, q illo viuo nõ fuit animal. vt. l. j. §. ꝓximioꝛ. cũ ibi no. ff. vñ cog. ⁊ de h̃ ẽ bon⁹ tex. i. l. verũ ẽ. ff. de secũ. tab. de quo dic vt elegãter no. Bar. in. l. itẽ ꝑtoꝛ. ff. de suis ⁊ legi. vbi ẽt limitat h̃ verũ i successiõe ab itestato: siue de iure ciuili, siue de iure ꝑtorio. sec⁹ i alijs dispõnib⁹: qꝛ q̃uis nõ sit illo viuo cõcept⁹, tñ cõpꝛehẽdit̃. vt est cas⁹ no. i. l. paul⁹. §. pe. ff. de bon. libe. q̃ bene not. ¶ Scdõ. aduerte qδ. s. dixi. ꝙ ad legitimã successionẽ venire nõ põt: est verũ ex ꝑsona sua: ſʒ ex ꝑsona p̃ris (virtute trãsmissiõis) posset venire. p. l. j. de his q añ aper. tabu. Ita dicũt doc. in. d. l. si qs filio. ⁊ Dy. in sua distinctiõe in. l. gallus. ⁊ voluit in. l. si quis filium. ff. de inoffic. testa. licet gloss. ibi velit contrarium, sed reprehenditur.

1 ✠ ADNOTATIO. † Trãsmissio ꝯsiderat̃ trib⁹ modis, nam
2 p̃ria est nãlis, vt qñ natiu⁹ splẽdoꝛ seu nobilitas a ꝓgenitorib⁹ seminat̃, i posteros. l. nobilioꝛes. de cõmercijs ⁊ mercatorib⁹. C. ⁊ q̃ nobilitas nõ trãsmittit̃ nisi p lineã legitimã, hinc si mr̃ nobilis luxuriose viueret, ⁊ dignitatis splendoꝛẽ amitteret, ad suos nõ trãsmitteret. l. si q illustris ad orficianũ. C. ⁊. l. cassi⁹. de senatorib⁹ i pãdect. l. iperialis
3 de nuptijs. C. † Scdã trãsmissio dꝛ cõditionalis, ⁊ est illa q̃ ꝑtiũ cõue
4 tiõe firmat̃. l. si pactũ. de ꝓbatiõib⁹, i pãdec. † legalis ⁊ sic tertia ẽ, q iuris ciuilis autoritate fulcit̃. Bal. i. l. cũ antiqoꝛib⁹. colũ. ij. v̄si. viij. q̃ro de iure deliberãdi. C. † Et legalis est triplex. p̃ria q̃ cõpetit bñficio le
6 gis cũ antiqorib⁹, de iure delibe. C. † Scdã iure suitatis. l. apδ hostes
7 de suis ⁊ legitimis h̃dib⁹. C. † Alia ⁊ tertia q̃ ꝯpetit rõne sanguis. l. vnica. de his q añ aptas tabu. C. ⁊ ibi i v̄si. vt liberi⁹. ad electionẽ. nu. 13. cũ seq. post Bñdictũ i. c. raynuti⁹. i v̄bo mortuo itaq̃ testõrẽ scdõ: carta. 431. nu. 105. ⁊. 106. cũ sequen. iuncto fo. 436. ⁊. 437. nu. 155. cum sequentibus. 159. cum sequentibus. extra de testamẽtis. Ant. Cai⁹. ¶ In ista itaq̃ trãsmissiõe, ꝯclude ſm Raph. i. d. l. si qs filio. in prin. Prio. ꝙ nõ ꝯcept⁹ tpe mortis hui⁹, de cui⁹ successiõe agit̃, nunqd admittit̃ ab itestato ad ei⁹ successionẽ, ex ꝑsona ꝓpria, de iure ciuili vel
5 pretorio. vt dictũ est. Si v̄o q̃rit̃ de trãsmissiõe: ⁊ tũc dicit, † ꝙ est triplex trãsmissio. q̃dã est q̃ fit de iure q̃sito: q̃ fit ordinarie ad quoscũq̃: ⁊ nõ curat̃ dicta distinctio, an sint nati, vel cõcepti ⁊c. vt est casus de ista trãsmissiõe in. l. cũ emãcipati. i p̃n. ⁊ ibi no. ff. de col. bo. Quedã est trãsmissio, q̃ fit de singulari iure, ⁊ nõ q̃sito. vt in descẽdẽtib⁹: ⁊ hec est duplex. vna est in. l. vnica. C. de his q añ aper. tabu. Et in h̃ cõis opi. ẽ. ꝙ trãsmittat ẽt in nõ ꝯceptũ, ꝑp votũ parẽtũ in descẽdẽtes: ẽt nõ cõceptos. vt. l. cũ aptissimi. C. de fideicõ. ¶ Ex h̃ apparet. ꝙ si nepos in. d. l. vnica. hereditatẽ mr̃is repudiauerit: ⁊ vellet h̃re hereditatẽ auitã: nõ posset: qꝛ nõ est ꝯcept⁹. al̃s si esset ꝯcept⁹, posset h̃re ex successorio edicto. l. q se p̃ris. C. vñ lib. ⁊ ibi Cy. ⁊ Bal. ⁊ p̃o hoc sequit̃. qδ si in. d. l. vnica. esset exheredat⁹ fili⁹, nepos nõ posset venire ad hereditatem aui: nec ex ꝑsona sua: qꝛ nõ ꝯcept⁹ (vt dixi) nõ ex ꝑsona p̃ris: qꝛ exheredat⁹. ¶ Ultim⁹ casus est i. l. si qs filiũ. ff. de inoff. test. vbi iductũ est singl̃r. ꝙ fili⁹ moriẽs añ aditã hereditatẽ, trãsmittit querelã in nepotẽ natũ, vel ꝯceptũ tpe mortis aui: doc. dicũt idẽ: si nõ esset cõcept⁹ p d. l. vnicã. ⁊ ista est cõis sñia: a q̃ nõ lʒ recedere: lʒ ſm Rapha. illa. l. sit noua. ⁊ corrigat, ⁊ loquat̃ limitatiue i cõcepto: iõ nõ v̄r extẽdẽda. vt ibi d̃t gl. qꝛ postea. l. sancim⁹. §. fi. C. eo. ti. v̄r velle, qδ ad suã posterita
9 tẽ ĝnaliter trãsmittat q̃rela. qδ est no. ¶ † In ea. gl. ibi a v̄o posthumo ⁊c. dic. ꝙ hec gl. v̄r inferre, ꝙ si posthum⁹ nascat̃ filio mortuo post mortẽ aui: qδ rũpit testm̃ aui. sed ſm Io. fab. hoc nõ est verũ. vt. ff. de iniu. testa. l. si qs posthũos. §. filiũ. ⁊ dic vt ibi p Bald. ⁊ doct. Sʒ salua gl. in v̄o posthumo testõris: qꝛ ille rũpit, nascẽdo post mortẽ. vt h̃. ¶ In ea. gl. in fi. dic. ſʒ ibi nõ est q̃si posthum⁹. ¶ In glo. simul. ibi. §. videdũ. qꝛ materia. l. gall⁹ p totã. l. §. nũc de lege velleia. est valde difficilis. vt d̃t ibi gl. si. ego iõ tãtũmõ ponã vnã summulã Io. fab. religs omissis: qꝛ esset lõgioꝛ. §. callimach⁹. Cõsiliũ itaq̃ galli iurisconsulti, ẽ qñ fili⁹ istitut⁹ hʒ v̄xoꝛẽ p̃gnãtẽ, qδ p añũ istituat̃, vel exheredet̃ nepos nascitur⁹ post mortẽ aui, filio p̃mortuo: p hec v̄ba. si fili⁹ me⁹ me viuo moriat̃: tũc, si qs mihi ex eo nepos neptisve erit post mortẽ meã intra decẽ mẽses post mortẽ filij mei h̃des, v̄l exh̃des sũto. Uerũ. qꝛ tale cõsiliũ nõ sufficiebat ad casus q cõtingere poterant. facta fuit. l. velleia. q̃ hʒ duo capita: ⁊ ꝓuidet in q̃tuoꝛ casib⁹. ¶ Primũ caput. ꝓuidet in casu q̃ posthum⁹ viuo auo nascit̃ post factũ testm̃: ⁊ mortuo p̃re suo: de q̃ gallus nihil dixerat. ⁊ hec ꝓuisio hʒ duos casus: vcʒ. qñ tpe testi. fili⁹ est mortu⁹, ex v̄xoꝛe p̃gnãte relicta. vel qñ erat viuus tpe testi. ⁊ post mortẽ ei nascit̃ posthum⁹ in vita aui: in qbus casib⁹. l. velle. ꝯsuluit ꝓuidẽdũ de instõne, vel exh̃datiõe. ¶ Scdm caput, ꝓuidet qñ fili⁹, vel nepos viuebat tpe testi, ⁊ v̄xoꝛ ei⁹ ẽ grauida. vñ possibile est ꝙ posthum⁹ nascat̃ in vita. ⁊ iste casus tangit̃ h̃ in tex. ¶ Est etiã ⁊ quart⁹ casus. q nõ cõtinet̃, nec sub vno nec sub alio: qñ fili⁹ viuit tpe testi, ⁊ v̄xoꝛ ei⁹ est p̃gnãs. Uñ possibile est ꝙ posthum⁹ nascat̃ in vita filij: nec cõtinet̃ sub p̃mo capite. qꝛ loquit̃ vbi p̃r erat mortu⁹ tpe quo nat⁹ fuit posthum⁹: qꝛ viuebãt ambo tpe testi. ⁊ hoc pleni⁹ reperit̃ in. d. l. gall⁹. in p̃n. §. nũc de lege. ⁊. §. seq. vsq̃ ad fi. ⁊ no. in. §. fi. ¶ Ex his habes cõsiliũ q̃nõ debes ꝓuidere ibi i his casib⁹, testãdõ. Sin aũt tales difficultates euitare velis: ponas talẽ cl̃am i testõ: oẽs natos, ⁊ posthumos q mihi agnati, et sui h̃des esse p̃nt in tali possessiõe, vel in tali re, heredes instituo. vt. §. ceterũ. i aut̃. vt cũ de app. cog. ⁊. l. gall⁹. §. istituẽs. ⁊ isto mõ, nõ est op⁹ talibus ꝓuisionib⁹ exq̃sitis. Et cessant oẽs predicte difficultates: q̃ sunt multi effect⁹. Sʒ aduertas. qꝛ talis ꝓuisio nõ attineret q̃ ad ip̃am exheredationẽ, q̃ noĩatim nõ fit: q̃ fieri dʒ vt h̃. Sed dic. qδ hodie (q̃ ad posthumos) h̃ nõ sufficit: qꝛ exh̃dari nõ p̃nt: cũ nõ p̃nt cõmittere ingratitudinẽ. vt l. oĩno. ⁊. l. si qs i sua. §. j. C. de inof. testa. ſʒ quo ad exheredationẽ q̃si posthumoꝛũ, q eẽnt tpe testi. posset dici. ꝙ in illis opʒ noĩatim, ⁊ ex cã expressa facere mẽtionẽ. Idcirco. opʒ dicere. talẽ nepotem meũ, vel talẽ ꝓnepotẽ (si qñ fuerit meus) ex tali cã exheredo: ita qδ eos noĩet. vt. §. noĩatim. s. e. aliogn rũpere posset testm̃: si p̃r. s. nepotis aut ꝓnepotʒ respectiue moreret̃: v̄l δ ꝑtãte exiret. ang.

a ¶ Emãcipatos Ista ẽ tertia ꝑs scdẽ subdiuisionis: ⁊ ẽ casus planissimus. Et ita expedita ẽ p̃ma pars p̃me subdiuisionis: in q̃ tractat de exheredatione adopti. ⁊c. casus plan⁹ ẽ: et ita expedita ẽ tota ꝑs p̃ma p̃ncipalis vsq̃ ad illũ §. sed h̃ quidẽ ⁊c.

SVMMARIVM.

1 Pater & filius in potestate censentur eadẽ persona.
2 Prætor imitatur ius ciuile.
3 Filius non habet necesse instituere patrem.
4 Institutis, vel exhæredatis quare prætor nõ dat bonorum possess.
5 Institutis aliqñ datur contra tab. non propter se, sed propter præteritum.

a Emancipatos. ¶ De iure ꝑtorio, filij emãcipati debẽt heredes instituti, vel exh̃dari masculi noĩatiʒ: femine v̄o q̃litercũq̃: al̃s dat̃ eis pos. 𝔠tabul. h. d. ¶ No. ꝙ emãcipat⁹ nõ ẽ cognit⁹: ⁊ lex. xij. tab. et p ꝯñs nõ põt esse su⁹ heres: iõ nõ est necesse eum institui, vel exheredari: nã exheredatio i suo, fuit inuẽta, ⁊ necessario: qm̃ votũ parẽtũ, est acq̃rere filijs. l. scripto. ff. vñ legitimi. ⁊ iõ etiã in vita pa-
tris, dicunt̃ quodãmõ dñi: ⁊ in eis cõtinuari do-
b miniũ. b vt. l. in suis. ⁊ qδ ibi no. Bar. ⁊ Bal. ff. de
1 libe. ⁊ posth. ¶ † Et rõ itroductiua hui⁹ cõtinuationis fuit: qꝛ p̃io p̃r ⁊ fili⁹ in ꝑtãte, cẽsent̃ eadẽ ꝑsona. vt. l. fi. C. de ip̃ub. ⁊ alijs substi. ideo de ꝑsona p̃ris, dꝛ cõtinuari i ꝑsonã filij. Scdã rõ fuit. qꝛ lex. xij. tabu. adinuenit vnũ ꝑcipuũ, i fauoꝛẽ p̃rie ꝑtãtis: vt vite ⁊ necis in filiũ p̃r ꝑtãtẽ habeat. vt d. l. in suis. in fi. voluit ergo aliud, 𝔠 dictã patriã ꝑtãtẽ: ⁊ p ip̃sis filijs inuenire, ⁊ allegare: ar. l. eũ qui. in p̃in. de iureiu. vcʒ: vt p̃r siue velit, siue nolit, opʒ qδ istituat filiũ (saltẽ i legitimã) si vult testari licite: vel lʒ instituat in min⁹: aget in supplemẽtũ. vt. l. oĩno. C. de inoffi. test. ⁊ in aut̃. vt cũ de appel. cogno. §. ceterũ. vel ad ipediẽdũ dictã cõtinuationẽ dñij, noĩatiʒ exheredet: qꝛ exheredare, est ꝑuare de dicta h̃ditate. vt. l. iter cetera. cũ ibi no. de lib. ⁊ posth. olim sine cã, hodie cũ cã legitima: ⁊ postea p heredẽ ꝓbata. vt aut̃. ex cau. cũ ibi
2 no. p gl. ⁊ doc. C. δ lib. ꝑte. ⁊ dixi. s. §. ꝓxi. ¶ † No. i v̄. ſʒ ꝑter oẽs. ꝙ ꝑtoꝛ fuit imitat⁹ ius ciuile: nã sicut ius ciuile ꝑcepit suos heredes istitui, vel nominatim exheredari. vt. d. l. iter cetera. ita ⁊ eodẽ modo emãcipatos: q sũt sui heredes de iure ꝑtorio. vt. §. emãcipati. de here. q̃ ab intest. mandauit ꝑtoꝛ institui, v̄l noĩatim exheredari. Et sicut ius ciuile subiũgit. i. d. l. inter cetera. ⁊. l. pe. ⁊ fi. ff. de libe. ⁊ posth. ꝙ si ꝑdicta obſuata nõ fuerint: testamẽtũ est ip̃o iure nullũ. vt dixi. s. in p̃n. facit. l. iij. p totã. l. ff. de iniu. test. ita ꝑtoꝛ ꝑmittit talib⁹ ꝑteritis bo. pos. 𝔠tab. et hoc d̃t text. ad literã. ¶ Ex q̃ singulariter not. p intellectu: al̃s p fundamẽto intellect⁹. l. ij. de bo. pos. q̃nõ 𝔠 testm̃ in quo filius in ꝑtãte ꝑterit⁹ dat̃ 𝔠tab. qꝛ qδ nullũ est: nõ põt rũpi. In quo dubio oẽs glo. ⁊ doc. sunt in varijs opi. de quib⁹ ibi, ⁊ in. l. filius q in ꝑtãte. ff. de libe. ⁊ posthu. Tñ ibi Ioã. de imol. dicit. ꝙ ꝑtoꝛ fecit suas ꝯstõnes: ꝙ si eẽt tale testamẽtũ, ex quo pos-

ADDITIO.

b ¶ Cõtinuari dominiũ. Et sic ex hoc põt iferri, ꝙ filius p̃ri succedẽs, nõ dꝛ nouũ dñiũ acquirere. sed illud qδ habebat i vita p̃ris cõtinuare. ⁊ acq̃rere dꝛ solũ nouam administratiõeʒ: quã nõ ip̃e, ſʒ p̃r in vita hẽbat. facit ad istud tex. l. §. sui. j. de here. q̃ li. ⁊ diffe. ⁊ qδ ibi no. per scriben.

set adiri hereditas de iure ciuili, vel peti. bo. pos. ꝯm tabu. si fili⁹ suus, vel emācipat⁹, fuerit ꝑterit⁹: daꝛ ꝯtab. qꝛ ex testō ex quo posset adiri, vel dari ꝯm tab. remoto vitio ꝑteritiōis, daꝛ ꝯtab. alleg. gl. singulareʒ in. l. qđ vulgo. ff. de ꝯtab. sʒ ista nō fuit sua originalis opi. sed fuit dñi mei Raph. in repeti. d. l. fili⁹. in ꝟsi. vij. ad idē opp. ⁊c. Nullitas em̄ q̄ ex preteritiōe causaꝛ, cum sit rō bo. pos. ꝯtab. dāde. vt. l. nō putauit. in prin. ⁊ in. l. j. in prin. ⁊. §. j. ff. de ꝯtabu. nō dʒ esse ratio impediēde bon. pos. cōtratab. arg. l. iij. §. cū emācipatus. ff. de cōtrata. ibi. quoꝝ magis admittaꝛ ⁊c. ⁊ etiā per istū tex. qꝛ si bene ponderet, nō dicit pretor testamentū fore nullū ꝓpter preteritionē: sed dicit si nō instituaꝛ. vel rite exheredeꝛ ꝯtabulari testm̄ permittiꝛ: igiꝛ remediū qđ cōcedit pretor ꝓpter preteritionē, ⁊ bo. pos. ꝯtab. illi cōpetit: ⁊ nō dʒ illā bo. pos. preteritio excludere: nec dicat aliqs. iste tex. nō facit: qꝛ loquiꝛ in emācipato preterito: qꝛ (vt dixi) pretor secut⁹ naturalē equitatē, eos emācipatos (vt suos) vocat: vt. §. emācipati. j. de here. q̄ ab intesta. ꝓinde acsi in ptāte parentū tp̄e mortis testōris fuissent. vt ibi habeꝛ: nō tamē dictū beneficiū cōtratabu. denegauit filijs in ptāte: qꝛ etiā illi sunt naturaliter filij: vt filij emācipati: lʒ etiā suus preteritus possit venire ab intesta. tanꝙ testm̄ sit nullū ipso iure. vt. l. is qui in ptāte. in princi. cū simi. ibi no. ff. de leg. prestā. qđ bñ no. ¶ In gl. j. in fi. dic nec aliquo mō ad hereditatē pr̄is ab intestato admittunꝛ. vt ibi. ⁊ dic vt ibi dicā: nā habebaꝛ ꝓ ex̄neo: qꝛ emācipatio tollebat patriā ptātē. vt. s. q. mo. ius pat. pote. sol. §. ꝑterea. ⁊ ibi dixi. ⁊ iō desinebat eē in familia: ⁊ ꝑ cōsequēs, in agnatiōe. vt. l. pe. C. de emāci. libe. ⁊ gl. hic in ꝟ. sui heredes. igiꝛ vt ex̄neus reputabaꝛ: ergo ab intestato nō succedebat. sʒ vt quilibet ex̄neus heres institu. a pr̄e. vt. l. vētrē. ff. de acqui. here. cū si. ¶ In gl. necesse. ibi testa. dictā de iure ciuili: qꝛ nō erat cognit⁹: ꝙ etiā de iure ꝑtorio: qꝛ ꝑtor hʒ illas ꝓ tabulis. si septē signis testiū signate sint. ⁊ dat bo. pos. ꝯm tab. ex his vt. l. cū tabule. ff. de bo. pos. ꝯm ta. nec đ vitio ꝑteritiōis curauit. vt. s. dixi. ¶ In gl. sui hr̄des. ibi ad filios dic. ꝙ

3 hec ĩpugnatio nō vr̄ bona: † qꝛ fili⁹ nō hʒ necesse patrē ĩstituere, vł exheredare, q̊ ad h̊ vt testm̄ valeat. nā lʒ pr̄ ꝑtereaꝛ, testm̄ vʒ de se: lʒ possit rūpi ꝑ ꝯta. vt. l. j. ff. si qs a pr̄e fue. ma. ꝯm Ja. ⁊ Pe. sʒ gl. voluit forte se referre ad noua iura: ꝯm q̄ dicit. pater ꝑterit⁹ testm̄ filij nullū. vt in auꝛ. vt cū de app. cog. §. ⁊ h̊ qdē. de q̄ ego dixi. s. qui testa. face. pos.

4 in ꝑn. ¶ In gl. exheredati. ibi. §. nō q̄uis. † ⁊ est rō q̄re ĩstitutis vel exheredatis, nō dat pretor bo. pos. nā ĩstitut⁹ hʒ bo. pos. de iure ꝑtorio: aut adeat iure ciuili. vt. l. illud. §. fi. cū. l. seq. ff. de ꝯta. ⁊ in. l. si duo. cū gl. ff. de leg. prestā. ⁊ in toto ti. de bo. pos. ꝯm tab. ⁊ in. l. lʒ. C. de iure delib. ꝯiūcta. l. geri. ff. de acqui. here. sinaūt est rite exheredatus hʒ (si est in potestate) querelā de iure ciuili. vt. l. ij. ⁊. iij. cū si. de inoffi. test. Et emācipatus cū quodā signo habito a pretore, vadit ad ius ciuile. ⁊ est totus, ⁊ familiaris dicti pretoris. ⁊ cōcediꝛ etiā sibi q̄rela inofficiosi: vt l. papinia. in prin. ⁊ ibi gl. ⁊ doc. ff. de inoffi. testa. ergo cū habeat aliud remediū, etiā si sit institutus in minima parte, merito pretor denegauit eis bo. pos. ꝯtab. vt. d. l. nō putauit. §. fi. sʒ preteritis emācipatis cōcessit: qꝛ nullū aliud remediū habebāt: igiꝛ ⁊c. vt. d. l. illud. §. fi. cū. l. seq. ff. de ꝯtab. ⁊ ibi ego latius dixi, in q̄dā mea repetitiōe illius. §. ¶ Ad vnū aduertas. ꝙ exheredatis ineternū nō daꝛ ꝯtab. si cōmissum fuerit edictū ꝑ ꝑteritū: qꝛ exheredatis nō pōt cōmitti edictū de ꝯtab. sʒ institutis sic. vt statim dicā. de hoc est casus no. in. l. si post mortē. §. penul. ff. de ꝯtab. lʒ dictis exheredatis cōmitti possit edictū iuris dicendi nullū, ꝑ aliū preteritū. vt est casus in. l. fi. ff. de libe. ⁊ posth. ⁊. l. j. in fi. ff. si ta. testa. nulle exta. q̄ singulr̄ no. qꝛ sub breuibus ꝟbis sunt demōstrata ⁊ vtilia. ¶ In ea. ibi alius cōmittat eius edictū. † ¶ Nota. qđ

5 aliquādo institutis daꝛ cōtratab. nō ꝓpter se: sʒ ꝓpter preteritū. siue sit preteritus emācipatus, siue institutus suus: vt. d. l. nō putauit. §. fina. siue emācipatus preteritus, ⁊ emācipatus alter ĩstitutus. vt. l. nōnunꝙ. de leg. prestā. siue suus sit preterit⁹, ⁊ emācipatus ĩstitutus. vt l. si duo. ff. de leg. prestā. siue sit ĩstitutus suus, vel emācipatus, neuter sit preteritus. vt est casus in. d. l. illud. §. fi. cū. l. seq. Statim ⁊ ipso iure, committiꝛ edictū de cōtratab. instituto. vt institutus beneficio preteriti ex sua persona possit intentare, si velit. vt not. glos. in. l. post mortem. §. fina. ff. de cōtratab. nec debet expectare, an preteritus velit intentare cōtratabu. vel non: vt est casus in. d. l. nonnūꝙ. vbi preteritus repudiat contratabu. ⁊ tamen institutio competit commisso ipso iure sibi edicto, per preteritum: licet glo. notet contrarium, ⁊ male in. l. iij. §. si quis ex liberis. ff. de contratab. Et etiam est casus in. d. l. illud. §. fina. quia ibi non expectatur posthumus preteritus. Et ista est veritas. licet Barto. in. d. l. post mortem. §. fina. magis videatur adherere gloss. in. d. §. si quis ex liberis. ⁊ male. vt dixi in dicta repetitione. d. l. illud. §. fina. ¶ In eadem glo. in fin. de intellectu illius. l. si duo. de leg. prestan. Bartol. multum variauit in dicta. l. si filius qui in potestate. et in. l. filio preterito. de iniu. test. et in dicta. l. si duo. et in. l. secunda. §. expecta. ff. de scdm̄ tabu. Que sue opinio. sunt directo cōtra casum. d. l. filio prererito. et contra. d. l. illud. §. fina. Petr. ponit aliā opinionem in dicta. l. secunda. C. de contratabul. Joan. de Imo. in. l. secunda. ff. de iniu. testa. dicit, quod forte ibi loquitur de testamentis ascendentium ex linea materna. ideo in dicta. l. si duo. in fin. non datur contratabul. sed ex alio iure. illa portio reseruatur. vt. l. illud. §. ad testamenta. ff. de contratab. sed hoc, diuinatio est. vnde Rapha. in d. repetitione. l. si fili⁹ qui in potestate. in ver. v. oppo. ad idem de lega. prestan. l. si duo. dicit ꝙ in hac materia, putat eandem fuisse mentem Pe. ⁊ Bar. declarando in hunc modū. videlicet. ꝙ ibi institutus tantundem erat habiturus ab intestato per contratab. si malit iudicium defuncti amplecti, equum fuit pretorem eum tueri. Unde pretoris remedio opus erat, quoties enim iniquitas suggerit: ibi pretor admittit. ff. de eo quod cert. loco. l. ꝙ si ephesi. Si ergo pretor contratab. emācipato contulit, legata coniunctis seruat: qui tamen nihil ab intestato, vel contra testamentuʒ habituri forent: quanto fortius (licet suus ibi sit preteritus) portionem emancipato reseruauit. cum ex hoc pacto non afficiat iniuria: ⁊ volūtati defuncti pareaꝛ. sic intelligit Pet. ꝙ licet non ex illo edicto proprie, tamen ex quadam interpretatione pretoris, siue maiori equitate illa. l. processerit. ideoꝗ fuerit in illo titulo situata. non tamen intelligendum est propter quod pretor portionem reseruet instituto. scilicet sine editione, vel bo. posses. ꝯm tabu. Foret enim absurdum, prius concedi venienti ex dispositione et iure singulari: ꝙ est inferius. in auꝛ. de non alie. §. quia vero verosimile. quā de iure communi. nam ⁊ sic, duo specialia concurrunt. contra. l. j. C. de do. promis. ¶ Portio igitur coniunctis ex illo tit. reseruatur hereditatem adeuntibus. de leg. prestan. l. virilis. §. sed si adiuerint. quia propter preteritionem emancipati non impediuntur adire: sed bo. pos. ꝯm ta. petere. ⁊ in casu. l. si duo patroni. ꝯm tab. seruabitur: cum illa sit pretoris equitas. nec propterea etiam dicetur offendi. vt ꝯm tab. non contra currat. quia ꝯm tab. iura contratab. diciꝛ habere: ⁊ eo iure pretor eum defendit. sicut ecōtra. e. ti. l. nonnunꝙ. ad quod facit. l. ij. §. sed si sub conditione. in fi. ff. de ꝯm tab. Et isto modo saluatur opi. Bar. ⁊ ad. l. illud. §. fi. Respondet Raph. ꝙ ibi ꝯm tab. non competit de iure communi, nec per conseruationem ex equitate predicta. qꝛ ante natiuitatem posthu. non recurrit ad subsidiarium remedium: cum ordinarium possit habere locum. Aut ꝯm tab. ibi competit iure contratabu. aut quia testamentum ibi non valet: nec ꝯm tab. mero iure competit: si enim competeret ꝯm tab. testamentum teneret: ⁊ dato ꝙ institutus peteret cōtratab. omnibus legata prestaret. ff. si quis omis. causa test. l. si filius. contra. d. l. si duo. Tu autem de intellectu. d. l. illud. §. fi. dic vt ibi dixi in repetitione vbi ad. d. l. si duo. etiā dico ꝙ ibi in fi. potest intelligi, ꝙ emancipatus non venit per contratabu. sed per ius dicendi nullum. ⁊ sic ab intestato, commisso sibi edicto per filium in potestate preteritum. secundum. l. j. in fi. ff. si tab. test. nulle exta. igitur si venit ab intestato, omnibus prestat legata. vt est casus ⁊ ibi no. in. l. si filius. la. ij. ff. si quis omis. cau. test. facit. l. j. §. sunt qui. eo. ti. Et dum tex. in. d. l. si duo. dicit ꝙ quia fruiꝛ plena voluntate testantis ⁊c. intellige in effectu: quia qui succedit ab intestato: fruitur plena voluntate testantis ab intestato: quia tenetur soluere legata omnibus. vt. d. l. si filius. cogita. Et de intellectu dicte. l. si duo. vide plene in dicta mea repetitione. d. l. illud. §. fin.

SVMMARIVM.

1 Pater naturalis, non habet necesse instituere, vel exhæredare filium datum in adoptionem.

Adoptiui. Filius adoptiuus adoptione durante, habetur pro extraneo, quo ad patrem naturalem: et habet idem ius quod haberet filius legitimus: ⁊ naturalis: quo ad patrē adoptiuum. sed emācipatus, a patre adoptiuo est extraneus, quo ad eum. ⁊ habetur pro emancipato, quo ad patrem naturalem. hoc dicit. ¶ Not. quod legitime adoptatus tantum iuris habet in bonis adoptantis, quantum habet filius legitimus, et naturalis, in bonis patris naturalis. et per consequens, ne dominium continuetur: debet nominatim priuari, ⁊ exheredari. vt dixi supra. §. proxi. ¶ No. ꝙ cum adoptio sit de iure ciuili. ⁊ vinculum ciuile inducatur, contrario iure ciuili tollitur. ⁊ sic emancipatione. intantum ꝙ nullo iure (etiam pretorio) inter liberos adoptātis connumerantur. ¶ † No. ꝙ pater natu- 1

ralis non habet necesse instituere, vel exheredare filiū datum in adoptionem. ꝙ intellige. vt. in. l. pe. C. de adop. ¶ No. ꝙ finita adoptiōe, filius adoptatus nō redit in potestatem patris naturalis, quo ad vinculum ciuile, de quo semel se priuauit, dando filium in adoptionē: sed redit ad eum, vt si esset filius emancipatus ab eo. ¶ Ex quo sequitur. ꝙ licet de iure ciuili non habeat necesse euʒ instituere, vel exheredare. tamen de iure pretorio sic: vt alios filios suos emancipatos. vt. s. §. proxi. alias testamentum contratabulatur vt ibi. ¶ In gl. iure ciuili. in fi. dic vt habetur ⁊ dicā. j. de here. que ab intest. defe. §. at hi. ⁊. §. minus. cū §. se. ¶ Ex quo no. ex isto. §. ꝙ lʒ ꝑtor vocet emancipatos ad cōtratab. vt. s. §. proxi. tñ intelligit de emancipatis filijs, olim legitimis ⁊ naturalibus. non de naturalibus tm̄. facit. l. j. §. ⁊ sui iuris. ff. de contrata. ⁊ est ratio: qꝛ lʒ fili⁹ legitim⁹ ⁊ naturalis emācipeꝛ. tñ remanet eq̄tas naturalitatis. que non potest tolli. vt. l. iura sanguinis. ff. de regu. iur. sed legitimo tantum emancipato, nullū vinculum remanet. ergo non est aliqđ sup quo pretor possit se fundare, ad danduʒ bo. poss. contratab.

Sed hec de

a Sed hæc quidem. Circa institutionē & exheredationē liberorū, nō est hodie differētia in effectu: nec inter masculos & feminas, & ceteros descēdētes posthumos, vel iā natos, suos, vel emācipatos. h. d. ¶ No. q nō dz esse differentia inter masculos & feminas. ¶ No. q in pcuratiōe hoīs, op⁹ est masculo & femina. ¶ No. q etiā ex. l. xij. tab. ita admittebaṫ ab intestato femina, sicut mascul⁹. ¶ No. ibi p virilē sexū. q etiā pretor qui fuit plen⁹ eqtate: vt dixi. s. §. emācipatos. tñ etiā faciebat differētiā, vtrū essent descēdētes p virilē sexū, vel nō: idō etiā hodie nō mirenṫ mulieres, si cōiter p statuta, masculi excludūt feminas: & agnati cognatos. & sic iste tex. facit. q tale statutū valeat: qz vr esse ordinatū, fauore familie agnato℞ cōseruāde: vt. l. j. §. pe. de vē. inspi. ¶ No. q circa impugnationē testamēti, par est cōditio feminarū: qz ita femine sicut masculi: & ita emācipati, vt sui. & ita posthumi, sicut iā nati rūpunt testm̄. ¶ No. q faciliter res redit ad antiquā dispōnē & statū. ¶ In glo. habeāt. in fi. In his oībus cōcludit. Aut a pr̄e vel ei⁹ linea, fili⁹ in ptāte fuit pteritus: & tūc funditus testm̄ est nullū: vt. l. inter cetera. & l. fi. de lib. & posth. & pōt dicere testm̄ nullū: & pōt etiā petere cōtab. vt. l. maximū vitiū. de libe. prete. & l. j. C. de bo. pos. cōtabul. siue fuerit inserta cā preteritiōis, siue nō. si vō fuerit exheredat⁹, & rite: & tūc opz eū venire p querelā: vt. l. nō putauit. ff. de cōtab. in princ. & si cā pbaṫ, p heredem oīno repelliṫ: vt in auṫ. de here. & fal. §. exheredat⁹. si vō cā non pbaṫ, testm̄ rescindiṫ quo ad institutionē: vt. d. auṫ. ex cā. Si vero cā exheredationis nō fuit inserta: tūc pōt dicere testm̄ nullū: vt in auṫ. vt cū de appel. cogno. §. aliud. qz cause insertio, est de substātia: vt. l. j. ff. de test. sed p querelā nō posset venire: qz hz aliud remediū: vt. §. pe. j. de inoff. test. & posset etiā habere cōtab. qz lz fuerit exheredat⁹: non tñ rite fuit: vt. l. nō putauit. §. nō quenis. ff. de cōtab. Si vero fili⁹ erat emācipat⁹: tūc aut fuit exheredat⁹: & idē qd̄ in filio in ptāte: qz aut erat cū cā: aut nō vt. s. dixi. Si vero fuit pteritus: & tūc. si sine cā: & idē qd̄ in filio ī potestate: qz aut nō pōt dicere nullū: aut p cōtab. vt. d. l. maximū vitium. Si cū cā: & tūc est maxima differētia: qz ille q erat in ptāte, pōt dicere nullū: & cōtab. habere. vt. d. l. maximū. sz emācipatus pteritus cū cā, nō pōt venire: nisi p sua remedia: & sic p cōtab. vt est gl. singularis in. §. exheredatos. in auṫ. de heredi. & fal. Scd̄o casu. qñ preteritio vel exheredatio fit a mr̄e, vel ab eius linea: tūc nulla est differētia inter preteritionē, vel exheredationē: cū preteritio sua habeaṫ p exheredatiōe: vt §. mater. & ibi dicā. j. eo. Aut ergo est preterit⁹, vel exheredat⁹ cū cā: et opz venire p querelā: vt. d. §. mater. Si vero fuit sine cā: tūc dicit nullū: qz (vt dixi) insertio cause, est de substātia pteritionis, vel exheredationis. Et predicta habēt locū in filio iā nato. nam posthum⁹, vel infans non pōt cām ingratitudinis cōmittere: vt. l. si qs in suo. §. j. C. de inoffi. testa. Ista sunt verba Bar. in. d. auṫ. ex cā. in verbo q̄ro secūdo. quō irriteṫ testm̄. & ibi Sali. in versi. quero igiṫ in suo, an pteritus cū cā legitima &c. cū versic. seq. Nec predictis ob. si dicaṫ, imo non dz esse differētia inter emancipatū, & suū: cū sit sublata differentia: vt. l. nullam vero. in auṫ. de here. que ab intest. defe. colla. ix. qz primo. pōt dici qd̄ illud est verū ab intestato: secus cōdito testō: vt ibi. & ita no. glo. in l. galius. §. & quid si tm̄. & in. d. auṫ. ex cā. & in. l. emancipati. C. de colla. ¶ Uerum. q quedā glo. tenet cōtriū: vcz in. l. j. de cōiūgen. cū emancipa. libe. ¶ Pro his declarandis pone casum. Pater filiū emancipatū instituit: nepotē ex eo in ptāte retentū preterijt: an valeat testm̄? Et gl. in. d. §. & quid si tm̄. vr velle q testm̄ sit nullū. sed cōtrium tenet ibi Bar. qz nulla est differentia: vt. d. §. nullā. Itē. qz etiā de iure. C. emancipatus succedit ad similitudinē suo℞. l. meminimus. C. de legi. here. Si ergo quantū ad ius succedēdi, nō perdit ius suitatis. ergo nepos non hz. igitur &c. Ratio. q ille nō debet admitti ad rumpendum, vel dicendum nullū: qui non admittereṫ ab intestato, vel testō rupto, vel nullo penitus testamēto cōdito: vt. l. postum⁹. §. si quis ex his. de inoffi. testa. cū tunc nō videaṫ fieri iniuria nepoti: cū nō sibi debeaṫ legitima: qz legitima est tertia pars iuris: quod quis esset ab intestato, habiturus. sed dictus nepos nihil est habiturus ab intestato, ppter existentiā filij emācipati: vt. l. cū queriṫ. & auṫ. nouissima. C. de inoffi. test. igiṫ &c. & ita tz Bal. Ange. & Imo. in. d. §. & qd si tm̄. ¶ Quod fa. cit. an stante statuto quod femina nō succedat stātibus masculis, vel agnatis: si fiat testamētū sit necesse qd̄ instituaṫ, vel exhedeṫ: cuz sit penit⁹ ab intestato exclusa. & si pretereaṫ, testm̄ sit nullū, vel possit impugnari. de quo p Bal. Ang. Imo. & Raph. in. d. §. & qd si tm̄. & Bal. Ang. & alios in. d. l. si quis posthumos. §. j. eo. tit. & Bar. in. l. j. §. sciendū. de suis & leg. & l. fin. ff. ad tertul. & Bar. in. l. ij. & fi. C. de libe. prete. & ibi Sali. & que sit differentia inter suū & emancipatū etiam hodie no. plene Bal. & Ange. in. §. & quid si tantum. & Jo. de pla. hic.

Si in expeditione. Preteritio militis, in expeditiōe testātis si scit se habere liberos, p exheredatione hr̄. h. d. ¶ No. q etiā in testō militis nunq̄ vz preteritio, nisi facta fuerit a milite sciēte. ¶ In gl. ignorās. in fi. dic qd̄ Bal. in. l. si cū vel in vtero. vr velle. q lz verba militis sint valde generalia, apta cōprehēdere oēm exheredationē: & cuiuscūq filij, etiā nasrituri: qd̄ tū, si posthumus nascaṫ, de quo nullaten⁹ miles cogitauit, nec cogitare potuit: qd̄ nō hr̄ p exheredato iste talis posthumus. Secus dicit in pagano. l. militis. §. miles. ff. de testa. mili. Sed dubitandū est: qz vr hoc cōtra. d. l. sicut. & l. si cū vel in vtero. & ibi dicit Flo. cogita ppter autoritatē Bal. ¶ In gl. facta. in fi. dic. p ista gl. nō est vera: imo testm̄ militis, aut fit in expeditiōe armorū in castris: & tūc nō tolliṫ oīs solēnitas testamēto℞. iuxta gl. in. l. milites. C. de testa. mili. & tūc sit vō ista glos. qd̄ non est necesse q aliq cā inseraṫ: aut nō est in actu belli: & tūc, lz sua preteritio habeaṫ p exheredatiōe: tñ dz cū cause insertione preterire vel exheredare: al's testm̄ nō vz: si ue miles sit filiusfa. siue nō: qz in auṫ. vt cū de appel. coga. §. aliud. & §. hec quidē. loquiṫ gn̄alr. igiṫ &c. facit qd̄ dixi. s. de testamen. mili. §. j. &c. Ang.

a ¶ Sed hec qdē. Hic īcipit scd̄a ps pncipalis isti⁹ ti. i. qua corrigit differentias iuris antiq, circa exheredationes liberorū: & ad vberiorem iuuenum doctrinā. Subdiuidas istā partē in tres particulas. In quarū pma pte, determinat Justini. de illis q necessario habēt filios, vel liberos suos naturales, vel legitimos noīatim instituere, vel exheredare. In secūda pte, determinat de legitimis tm̄: vcz de adop. In tertia & vltima pte. determiat de illis quo℞ pteritio hr̄ p exheredatiōe. Pria ps durat vsq ad illū. §. circa adopt. aūt. ibi incipit secūda ps, & durat vsq ad illū. §. sed si i expedi. ibi icipit tertia, & ptē dix vsq i fi. ti. In pria pcedit prio assignās tres rōnes qbus mot⁹ fuit ad corrigendū ius antiquū. Scd̄o. dtermiat q̄r correxit. Pone igiṫ sic casum. Dicit Justiñ. q hmōi dr̄ias sex⁹, & modi exhr̄ dandi qb⁹ dictū est vsq ibi vetustas. i. media iur℞ prudētia introducebat: sz nr̄a cōstō dr̄ias amouet. et nihil īter masculū & feminā (qtū ad modū exheredādi, vel instituē di) iteresse existimauit. & hoc triplici rōne. Pria qz vtreq psone ī pcreatiōe hoīz, simil' nature officio fungūṫ. Secūda rō: quia lex ātiq. xij. tab. oēs, tā masculos q feminas, pariṫ ad successionē parētū ab itestato vocabat. Tertia rō est. qz ptores secuti sūt legē. xij. tab. dādo. s. filiabus, sicuti & filijs pteritis, bo. pos. cōtra. in totū. Uñ nos his rōnib⁹ moti, siṫe ac simplex ius ātiquū. differētijs expulsis, in filijs & filiabus & oībus alijs p virilē sexū descēdētib⁹, nō tm̄ natis: sz etiā posthumis introduximⁿ, & statuim⁹ ī cōstōne nostra: vt oēs, siue sint sui, siue emācipati. aut istituanṫ heredes, aut noīatim exheredenṫ. & oēs, siue sint iam nati siue adhuc in vtero cōstituti: & postea nati sunt, eundez habeant effectū circa parētū suo℞ testm̄ infirmandū. & hereditatē in scriptis heredib⁹ heredum: quē qdē effectū filij sui, vel emācipati preteriti, vel exheredati habere poterunt. & hec dn̄r in pria pte scd̄e ptis principalis, vsq ad illum. §. circa adoptiuos. & casus planus est. vsq ad illū. §. sed in expeditione. ibi incipit tertia pticula illi⁹ scd̄e partis principalis. & primo. ponit casum specialez. in quo preteritio, habeṫ pro exheredatione. scd̄o. tractat de psonis illis quarum preteritio generaliter habetur. & casus planus est vsq in finm tituli.

SUMMARIUM.

1 Præteritio matris, tantum operatur ad valorē testamenti, quantum exhæredatio patris.

2 Præteritio dicitur esse triplex.

3 Exhæredatio dicitur esse triplex.

Mater. Preteritio materna, vel p mr̄nā lineā ascēdentiū, hr̄ p exheredatione. h. d. ¶ Nota. q regula que daṫ in. l. inter cetera. ff. de libe. & posthu. habet locū in parentibus ex latere patris: nō in illis qui sunt ex latere ma-

1 tris: nec in ipsa matre. ¶ † Not. q ad valorē testamēti, tantū operaṫ preteritio matris, quantū exheredatio patris: qz pteritio matris hr̄ p exheredatione. vt hic: hodie vero opz q faciat cum cause insertione: al's testm̄ funditus est nullū: vt not. gl. & doc. in. l. filiū. C. de inof. testa. ¶ Not. qd̄ neq de iure ciuili: neq de iure ptorio, si mater, vel auus matern⁹ nō instituat filiū, vel nepotez: nō est necesse qd̄ exheredet. ¶ No. q pretor non annullat testm̄, in quo fili⁹ est preteritus: sz dat cōtrata. vt. s. eo. §. emācipatos. ¶ Not. q preteritis a linea materna, nō daṫ ius dicēdi nullū: neq cōtratabulādi: sed daṫ querela inofficiosi. ¶ Et ad euidentiā, & intellectū toti⁹ tituli. debes scire q sicut est triplex institutio (vt dicā statim in tit. seq. in princi.) ita est triplex preteritio, & triplex

2 exheredatio. ¶ † Nā triplex est preteritio. qdaz ppria, quo ad formaz: & quo ad effectū. ¶ Et sic diffiniṫ. Preteritio est silentiū circa institutionis beneficiū: vel exheredatiōis odiū. Unde, qñ pater (vt ita dicā) est neuter: nec fauorabilis, nec odiosus: & tūc dr̄ preterire, & nō diciṫ testm̄ legitime ordinari, in quo testator nō fungiṫ officio suo vt. l. inter cetera. de lib. & posth. Quedā est preteritio propria, quo ad formā: sed nō quo ad effectū. & hec est duplex. Nā quedā causaṫ ex iure priuilegiato. vñ preteritio militis formaliter est preteritio. sed effectualiter est exheredatio, iure veteri. sz iure nouo, nō. vt no. s. pximo. §. Alia pteritio procedit a iure cōi, que est pprie preteritio quo ad omissionē, seu formā. sed nō quo ad effectum. imo habeṫ pro exheredatione. vt in linea materna. vt hic. qd̄ hodie nō est verū, qd̄ habeaṫ pro exheredatione: nisi inseratur cā, quare pretereaṫ. vt

a ¶ De heredib⁹ instituẽdis. Cōtinuatio istius rubrice pz in hunc modū. s. ti. px. p̄cedēti tractauit Justi. spāliter de exhereda. vel institōne liberorū: q̄ exheredatio tm̄ locū hz in suis. sz q̄ n̄ solū sui. sz ēt extranei. τ nō solū liberi, sz ēt serui īstitui pn̄t hr̄des. Jdcirco itēdit gn̄alr tractare de isti. heredū. vñ hic subijcit rubricā de here. institu. vel alr. Supra tractauit Justini. de testis. et q̄ in testis fiunt istōnes. nā testamēta ab isti. heredis subītātiā capiūt: τ robur suū atq̄z firmitatē. vt j. ō leg. §. añ heredes. idcirco pōst tractatū de testamētis itēdit tractare de heredūz istit. vñ annectit rubricam de heredi. insti.

b ¶ Heredes. Ad maiorē euidētiā istius ti. diuidas ti. i sex ptes p̄ncipales τ plan⁹ erit in quarū pria pte, determinat q pn̄t heredes istitui. τ qs sit effect⁹ istōnis. de h̄ plures cas⁹ subijciēdo. Jn scōa pte, ōterminat qualr diuidir hr̄ditas p legē. Jn tertia pte, determinat q̄lr diuidir p testōr volūtatē: tacitā vez vl̄ exp̄ssā. τ ad h̄ declarādū plures cas⁹ subijcit spāles. Jn q̄rta pte. ōtermiat de istōne ɔditionali. Jn qnta pte, ōtermiat q̄lr cōditiōe vitiata, de iure remanēt istōnis iura. Jn sexta parte τ vltima, redit ad p̄mam partē adijciendo quosdā, q pn̄t heredes istitui: de quib⁹ dubitabar. pria pro tendir vsq̄z ad illūz. §. hereditas. ibi secūda. τ durat vsq̄z ad illū. §. nō antē. ibi tertia. τ durat vsq̄z ad illūz. §. heres.

not. in auť. de here. τ fal. §. exheredatos. ¶ † Similiter. exheredatio est triplex. propria, impropria, τ improprijssima. Propria exheredatio est, qñ pater filiū qui est in potestate, exheredat mala mēte. τ diffinir sic. Exheredatio est alicui⁹ inuiti ab hereditate que sibi deber exclusio: vt. l. si patronus. §. si qs nō mala mente. de bonis que libe. Jmpropria exheredatio est. qñ qs exheredat bona mēte, ex iusta patris p̄uidentia: vt. ff. de libe. τ posthu. l. milites. τ de cura. furio. l. peñ. Jmproprijssima vero est. cū extrane⁹ exheredař. Uñ si quis exheredat fratrē, vl̄ filiū bastardū. improprijssima est exheredatio: cū eis nō debeař legitima: vt. ff. de ver. obl. l. quidā cū filiū. τ not. in. l. j. §. j. de cōtratabu. τ appellař extrane⁹, cui nō debeř bonorū subsidiū. Jsta sunt verba Bal. in. l. gall⁹. in fi. ff. de libe. τ posth. τ facit qđ no. Bart. in. l. filio pterito. circa prin. ij. col. de iniu. testa. τ in auť. ex cā. C. de libe. prete. ¶ Jn gl. prima. in fin. q. s. in. §. sed hoc quidē vidim⁹. qñ ascēdens preterit, vel exheredat descēdentes nūc videam⁹ econtra qñ descēdentes ascēdentē vt si querir de matre, τ eius linea. dic q̄ preteriti, vel exheredati solū, rūpunt per querelā: si cā est inserta: alr aūt, testm̄ fi lij nullū diceret: q̄ insertio causē, hodie est de substantia. vt auť. sed lz. C. de libe. prete. ¶ Jn patre vero τ ei⁹ linea cōclude. q̄ si pater est preteritus, vel exheredat⁹ a filio, in potestate, vel emācipato, etiā in castrensi, vel quasi nō adiecta cā, testm̄ est nullū, sed si esset adiecta cā: tūc si pater est exheredatus, rūpit per querelā. Si vero est preteritus. τ tūc, si est preterit⁹ a filio in potestate, etiaz cū insertione cause: dicit nullū. sed si a filio emancipato est preteritus cū cā. tunc pater rūpit p cōtratabul. l. j. ff. si quis a pa. fue. manumis. ita not. Bar. in auť. ex cā. τ ibi doc. C. de lib. prete. ¶ Jn gl. de edictoꝛ ibi feminā. dic q̄ vera rō est: q̄ p̄toꝛ vult remouere obstaculū emancipationis: vt illi qui pn̄t de iure ciuili dicere nullū: si nō sunt emācipati illi si sint emācipati, veniūt per contratabu. vt. l. iij. §. si emancipatus. ff. de cōtratab. sed femina non potest habere filiū. i. heredem suū, qui dicat, vel dicere possit nullū: ergo beneficiū ptoris, ad testamenta feminaꝝ nō porrigir. ita dicit Bař. in. d. §. ad testamēta. ¶ Jn ea. gl. ibi. τ alijs an aūt fratribus, vel alijs collateralibus, preteritis vel exheredatis, detur occasio impugnādi testamentū. dicam. j. de inoffi. testa. §. soror.

a *De hæredibus instituendis*[a] *Rubri.*

SVMMARIVM.

1 Qui possint hæredes institui.
2 De hæredibus instituendis, siue de hæredum institutione, nō refert quod dicamus.
3 Hæredum legitimorū appellatione, propriè vtimur quibus ab intestato delata est hæreditas.
4 Hæredum legitimorū appellatione, an veniant fœminæ.

✱ ADNOTATIO. † De heredibus instituēdis, hoc est qui possint heredes institui, τ q̄ circa heredis institutionē inspici soleant, nā τ de cōditionib⁹ institutionū breuiter hic pstrict⁹ est titul⁹, † nec refert siue dicam⁹ de heredib⁹ instituēdis, siue de heredū instōne, vt ptz: q̄ in. ff. dicir de liberis τ posthumis instituēdis vel exheredādis, vbi superi⁹ ōr de exheredatiōe liberorū. τ infra ōr de satisdationib⁹, τ in. C. de satisdādo. q̄ demonstrāt vim nō esse faciendā siue p nomen verbale, siue p gerundiū rubrica inscribař, de quo tū fusius dicem⁹ in rubrica de edēdo. C. † Est tū aduertendū q̄ appellatione heredū legitimorū, p̄prie veniūt illi quib⁹ ab intestato, delata est hereditas. l. iij. §. de illo. vbi gl. in v̄si. ad legitimā p̄ socio in pandec. τ in. l. illud. de acquirē. heredi. et ita intelligir titul⁹ de legitimis heredib⁹, τ ideo si qs accepisset in emphyteosim rē aliquā p se et legitimis heredib⁹. Appellatio heredū solū cōprehēdit veniētes ab intestato, q p̄prie dicunr legitimi heredes, vt notabiliter tradit Alex. cōsi. lvj. viso p̄cessu cause. colū. ij. volu. ij. τ Philip. decius cōsi. xxxij. ex oꝛdiēte τ p tenui facultate. col. 4 xxvij. versi. et p̄prie loquēdo. num. 2. volu. j. † vbi tractat nunqd in feudis, an appellatiōe heredūz legitimoꝝ veniāt femine, τ quid in donationib⁹ factis a principe vt ibi late per eum. Ant. Cai⁹.

¶ Jn gl. rubrice. in fi. dic τ continuatur hoc modo. vidimus. s. de oꝛdinatione testamentoꝛum in ti. de testa. oꝛdi. Uerū q̄ etiam causa efficiēs fuit necessaria, ideo postea posuit de personis testantium: vt in ti. de testa. mili. τ qui testari non possunt. in tit. quibus licet facere testamenta, vel nō. Uerum quia in testamentis heredes instituunř: videndum est ergo de hoc in hoc titulo.

SVMMARIVM.

1 Institutio dicitur esse triplex.
2 Seruus proprius dicitur, in quo habetur nuda proprietas.
3 Compilator quis dicatur.
4 Socius instituit seruum communem, non facta mentione libertatis insolidum, an sit liber & hæres.
5 Maritus instituens seruum dotalem, videtur q̄ sit liber & hæres.

b HEredes. [b] Totus iste titulus diuiditur in septem partes. Primo. pone regulam generalem, quod non solum liberi, sed etiam serui: τ non tantum proprij, sed etiam alieni: possunt heredes institui. Secundo. declarat qualiter proprius heres potest institui: τ quis dicatur p̄prius seruus. Tertio. quis dicař alienus: τ quomodo potest institui. Quarto. quod non tantum vnus, sed etiam plures possunt heredes institui. Quinto. ponit diuisionem portionum hereditatis: τ de effectu ipsius. Sexto. de institutione sub cōditione. Septimo. quod etiam heres ignotus testatoꝛi, potest heres institui. secūda ibi: p̄prijs autem. tertia ibi: alienus. quarta ibi: τ vnum hominem. quinta ibi: hereditas plerumq̄z. sexta ibi: heres τ pure. septima ibi: hi quos. Ul̄ diuidas, vt diuidit hic gloss. rubrice. Et hoc dicit in summa. Liber homo, vel seruus proprius, vel alienus potest heres institui: sine mentione libertatis: et etiam ille intelligitur proprius, in quo quis habet nudam proprietatem. hoc dicit. hoc principium cum. §. j. ¶ † Ad euidentiam totius tit.
1 premitte. quod triplex est institutio. s. propria, cū aliquis instituitur in totuz, vel in quota. vt. ff. de here. insti. l. quoties. §. heredi. Secunda. institutio dicitur impropria, cum filius instituitur in legitima, vel in eo quod ad legitimam reducitur. nam licet ista sit pars τ quota: non tamen dicitur quota hereditatis: sed bonoꝛum, abstracta ab omni ere alieno. vt no. C. de rei ven. l. cum a matre. τ. l. fi. §. in computatione. C. de iure deli. τ quod legitima sit bonoꝛum quota. tenet Bart. in. l. ex facto. circa mediuz. ff. de here. insti. τ idem tenet Bal. in d. l. cum a matre. de quo vide tex. glos. Ang. τ do. Joā. τ ibi dixi. τ. l. ita tamen. §. si patronus. τ ibi Pau. de ca. ff. ad trebel. Tertia. dicitur istitutio improprijssima. quando instituto herede vniuersali, alius extraneus instituitur in re certa. quia talis institutio non est quota hereditatis, nec bonoꝛum: adeunte herede vniuersali. vt. l. ex facto. ff. eo. τ. l. quoties. C. e. que no. ¶ Et addas que dixi de triplici preteritione. et triplici exheredatione. s. ti. j. §. fi. Jsta sunt verba Bald. in. l. gallus. §. fin. de libe. τ posthu. ¶ † Not. quod lex permit-
2 tit institui ita seruos, sicut liberos homines. ita quod seruus est ita habilis ad instituendum: sicut ipse liber. ¶ Not. quod seruus, etiam alienus, habet testamenti factionem passiuam. i. ab extraneo potest etiam heres institui. ¶ Not. quod hodie

ibi q̄rta. τ durat vsq̄z ad illū. §. impossibilis cōdō ibi qnta. τ durat vsq̄z ad illū. §. hi q̄s. ibi sexta τ vltia. τ durat vsq̄z i fi. ti. Pōe igiř sic casū: i pria pte. dñe. vos vultis tractare de here. isti. dicatis igiř mihi, q pn̄t heredes istitui. Ad hoc rñdet: amice, heredes istitui pn̄t tā liberi hoīes, quas fui, q̄ alieni. sz oli h̄z sn̄ias plurium, nō licebať p̄prios alr heredes istitui, q̄ cū libertate exp̄sse data. sz hodie secus est. nā autoř n̄re cōstōnis, lz dn̄s n̄lla mētione fctā de libertate p̄prios seruos in testō suo hr̄des istituerit: hoc tn̄ de nouo nō itroduxim⁹. nā antiq⁹ atti licin⁹ iuriscōsultus hoc induxerat: Paul⁹ etiā in libris suis q̄s tam ad Masuriū sabi. quā ad Plautium scripsit: refert h̄ idē Attilicino ātiq̄ iurisconsulto placuisse. vñ qđ antiquus Attilicino τ Paulo placuit, nr̄a ɔstitutio i legis necessitatē introduxit. τ hec dicunř vsq̄z ad illū. §. p pri⁹ añ. τc. Ad huc p̄sequiř primā partem. Justin. determinā do qui possunt heredes institui vñ pone sic casū: vos dixistis mihi. qđ p̄prij seru⁹ pōt hr̄s institui. nō dicatis mihi. qs dicař p̄pri⁹ seru⁹. Ad hoc rñ. impera. amice. p̄pri⁹ ser nus (quo ad h̄ vt possit istitui) intelligiř ēt ille in q testōr nudā hz p̄prietatē: lz ali⁹ i eo vsumfructū hēat naz nihilomin⁹ proprius seru⁹ intelligiř. τ hoc dicunt vsq̄z ad illū §. est autem.

qđ hodie in seruo proprio τ3 institutio:etiā sine exp̄ssione dationis libertatis.¶ No.qđ ille etiā đr seru⁹ ꝓprius,in quo habet nuda ꝓprietas:quasi prius a proprietate originē:τ deriuationē traxerit.¶ In gl.j.ibi.de heredū qua.τ dif.§.j.dic.τ.ff.ad legē aq.l.itē mela.§.legis aquilie.τ dicyt ibi p Flo.i ea.gl.ibi i dñiū defuncti dic nō sic in possessiōe.qr cū possessio sit qđ facti,τ nō tm̄ anim⁹,ſ3 ēt corp⁹ reqrit ad ipsā acqrēdā:vt.l.iij.in prin.de acq.pos.nō q̄rit heredi:nec in heredē cōtinuari đ3 nisi heres apprehēdat.vt.l.cum heredes.in prin.ff.de acq.pos.¶ Sed statim possessione apprehensa,intelligitur semper fuisse continuata,de defuncto in heredē,si hereditas fuit iacens:τ a nemine occupata,vel interim possessa:vt.l.pomponius.§.cum quis.τ ibi no.τ.§.sed si legatario.τ.§.quesitu3.ff.de acqui.pos.¶ Quero.an idē dñium qđ erat penes defunctum numero dicatur translatum in heredē.Pet.τ Jac.dicūt qđ nō.qr mors oīa soluit:sed fingit idē sicut heres fingit eadē ꝑsona cū defuncto:vt in aut.de iureiu.a mo.pre.S3 Rapha.in.l.si quis vi.§.differentia.ff.de acqui.pos.videtur tenere contrarium:quia idem dominium quod est in tradente,est in accipiente:non sic in possessione:qr statim volens perdere possessionē,τ alteri dare:statim perimitur sua possessio:τ noua renascitur.de quo etiam in.d.l.pomponius.§.i.per dominum Joan.τ probatur in.l.quod meo.in princ.eo.ti.Jura vero ꝑsonalia actiue,τ passiue trāseunt in heredē ꝓ rata:vt.l.j.C.si cer.pe.dūmō sint talia,q̄ trāsitoria sint.Nā quedā sunt,q̄ nō sunt trāsitoria:vt.j.de perpe.τ tempo.actio.in prin.de quo per gl.in.d.l.cū heredes in prin.¶ In gl.cōstitutione.in fi.de hoc dic vt no.per gl.τ ibi dixi
3 §.per quas ꝑsonas nobis acqritur.§.item nobis acquirit.vbi posui,quid in religioso τ alijs.¶ † In gl.ꝑ innouationes.ibi:sed rationem reddit.¶ No.qđ ille dicit cōpilator,qui l3 dictum nō inuenerit:tamē reddit rōnem.l.ij.post princ.ff.de origi.iuris.¶ In eadē ibi.liber esse videat dic ſm Ja.τ pe.qđ primo fuit in legis necessitate deductum:τ postea abrogatū:τ postea per iust.ad legis necessitatē redactum:τ ꝓ iura seruatum.τ dic vt dictum fuit.§.qui.ma.nō licet.§.idemq3 iuris.¶ In ea.gl.in fi.dic.qđ l3 glo.hic dicat dubitatiue:tamen in.l.seruos.ff.eo.tenet qđ hoc est expeditū per.l.fi.C.de neces.ser.he.insti.Si autem ipsum seruū instituat:eum non velle habere libertate3 exprimat,dic.qđ non valet institutio:vt.d.§.idēq3 iuris.¶ In glo.proprius.in
4 fi.† Extra glos.quero vnus ex socijs instituit seruum cōem:non facta mentiōe libertatis insolidum:an sit liber:τ heres.dic quod non.quia ratione partis quam alius socius habet in illo seruo,seruus cogitur ex iussu sui dñi viui,adire hereditatem alterius domini mortui:qr cū nō esset alius heres institutus testatori.τ ipse seruus institutus heres esse non possit,cum nō sit liber:accrescit cōsocio alia pars.τ sic ad ipm spectat mediante seruo tota hereditas.τ per cōsequens.potior etiam quam defunctus habebat in seruo communi.Si autem seruus cōis fuisset institutus in dimidia,sine libertate.τ alius esset datus coheres:tunc videt qđ ille seruus communis:remaneat pro dimidia coheredis:τ pro alia sui domini antiqui:tamen quia seruus institutus nō poterat hereditatem pro aliqua parte sibi acquirere:tunc illa dimidia dimidie,in qua seruus institutus fuit,mero iure acquirebatur cōsocio:τ illa est potens ad se trahendum aliam dimidiam.τ sic accrescit sibi tota dimidia illa:τ sic iussu eius aliam dimidiam seruus adire poterit.τ hec ꝓcedunt.quando seruus communis est institutus.Si autem seruo communi fiat legatum:tunc si cu3 libertate,non tenebit datio libertatis:sed accrescit pars serui quam habebat testator parti consocij.τ si etiam aliud erat legatum seruo communi,illud etiam spectabit ad sociu3.τ sic insolidum habebit seruum cōmunem.τ similiter acquiritur sibi legatum factum tali seruo communi,cui erat legata libertas,vt.l.verum.§.si communi.ff.pro socio.sed si fuerit legatum factū seruo communi:nec erat legata libertas.tunc seruus remanebit cōmunis prout erat:τ sic heredis testātis,τ socij.Sed legatum totum spectat ad socium:vt.d.l.verum.§.si communi.τ ibi not.hodie vero si legatur libertas seruo cōmuni:cogitur heres testatoris redimere eū,τ soluere precium pro eo.τ sic consequitur libertatem.vt.l.j.C.de ser-
5 uo cōmuni.ma.ita dicit Jmo.in.l.si sub conditiōe.§.j.ff.e.¶ † Quero quid si marit⁹ instituit seruum dotalem.τ videtur quod sit liber,τ heres:quia ipsum manumittere potest in vita,τ vltima voluntate.ff.de ma.vin.l.seruum dotalem.Et sic in dubio videtur facere liberum:cu3 sit dominus.dummodo sit soluendo.vt.C.de ser.pig.da.ma.l.j.et sic corrigitur.ff.solu.ma.l.seruum do.Sed Barto.in.l.iij.C.de iure dot.dicit.quod licet valeat manumissio serui dotalis inter viuos:non tamen valet in vltima voluntate:quia confertur in tempus,quo non est dominus.facit.l.in rebus.C.de iure do.τ sic vult Barto.quod.d.l.fit correcta.per.d.l.in rebus.sed hoc durum videtur:qr legum correctio est euitāda.Vñ Rapha.in.l.si estimatis reb⁹.τ.l.dotalē seruū.ff.so.matri.dicit.quod imo maritus,τ in vita,τ in morte poterit manumittere vt.d.l.iij.fauore libertatis.Non obst.d.l.in rebus:quia non habet locum in rebus mobilibus,nisi in subsidium:cessante equitate illius legis.quod credo verius.¶ Quid in alieno seruo bonafide possesso,sine libertate instituto.videtur quod valeat:quia habetur loco domini:vt in.l.apud antiquos.C.de furtis.τ videtur casus ſm vnam lecturam in.l.competit.ff.qui τ a quib.ſm Jo.fab.

SVMMARIVM.

1 Seruus de adulterio dominę maculatus non potest ab ea hæres institui.
2 Seruos proprios permittit dño heredes instituere.
3 Fraus & dolus nemini debet patrocinari.
4 Pendente accusatione de adulterio non potest hæres institui.
5 Seruus non debet prestare operas carnaless dñę suę
6 Iudicio criminali pendente,nil debet innouari.

a Est autem casus. [a]¶ Seruus accusatus de crimine adulterij cōmissi cū dña sua non pōt ante sniam manumitti:nec ab ea heres institui.h.d.

1 ※ ADNOTATIO.† Nota qđ seru⁹ de adulterio dñe maculat⁹ nō pōt ab eadē heres in-
2 stitui aut manumitti,† dubiū erat in hoc.§.propterea,qr ꝑmittit dño suos ꝓprios hr̄des insti-
3 tuere,supra i pn̄.hui⁹ tit.ver.ꝓprios aūt.† S3 qr fraus τ dolus nemini đ3 ꝓcinari.l.ab hostib⁹.§.fi.so.ma.l.itaq3 fulo de furtis.in pādect.vt not.
4 Jason hic† τ l3 pēdēte accusatiōe sup adulterio.seru⁹ nō possit heres institui,sec⁹ tn̄ dicēdū est in liberis hoīb⁹ seruiētib⁹,operā suā dātib⁹ τ locātib⁹.q pēdēte accusatiōe sup adulterio potuerūt heredes institui scōm Vigliū.hic Ant.Cai⁹.
5 ¶ † No.q l3 seru⁹ đbeat huire τ opari dño:nō tn̄ đ3 opas carnales p̄stare dñe sue.alr̄s aūt acriter punit.vt l gl.vt ē casus i.l.j.C.de mulier.q̄ ser.ꝓprijs se imis.dic vt ibi.¶ No.casu3.i q̄ pp delictū,dñs vetat huū(tā iter viuos q̄ i vltia volūtate) manumittere:τ hu⁹ efficit ēt ihabilis ad liberta-
6 tē ꝯsequēdā.¶ † No.q pēdēte iudicio crīali,nil đ3 inouari.¶ In gl.postulata.ibi rñdeo.hñ pōt manumittere.dic.qđ nō ē verū:qr manumissio ꝓhibet imediate itra sexagita dies,q ꝯputāt a tpe diuortijs:nō accusatiōis.τ facit.ff.q τ a q.l.ꝑspexit.§.fi.cū.l.seq.τ.l.l3 si marit⁹.§.fi.¶ In e.gl.i fi.dic vt p Cy.i.l.si qs post hac.C.đ bo.ꝓscr.τ pleni⁹ p Bar.i.l.post 3ctū.ff.de do.¶ Quero.si manumittat pēdēte accusatiōe(l3 tūc non teneat)an si postea obtineat absolutoriā,valeat.vr̄ qđ sic.alr̄s eēt facil3 cautela,τ fraus,vñ iustū eēt valere libertatē,τ institutionē h̄ casu.ꝓ quo facit iste tex.ibi immaculatā.q.d.sec⁹ si nō fuerit.l3 esset accusata.ſ3 cōtrariū vr̄ no.in.l.cū fili⁹.§.seruus.ff.de leg.ij.sed videt esse summa inıqtas ſm Raph.in.l.his verbis.§.j.ff.e.¶ In gl.habeat.i fi.de quo dic vt p Dy.in.c.cū qđ vna via ꝓhibet.de reg.iur.in.vj.Et aduertas.qđ talis seru⁹,cōmiscēs secū domina τ patrona,đ3 cōcremari.vt.d.l.j.C.de mulie.q̄ ser.ꝓprijs se immis.τ sic adulteriū,vel stupū i seruo magis punit:q̄ in libero:vt.l.q̄uis.la.ij.C.de adul.τ ipsa mulier capitalē sniam patit:vt.d.l.j.τ l3 ibi nō đclaret q̄ pena capitali:cū sit mltiplex.vt l.edicto.§.j.ff.de bo.pos.tn̄ dic.qđ patiet vltimū suppliciū.qđ pt3 i.d.l.j.qr ibi succedūt sibi veniētes ab itestato:q̄ nāl'r morit.vt.l.stati⁹.§.cornelio ff.đ iure fis.S3 acilla se ꝯmiscēs cū dño suo,nō patit penā:vt.l.fi.C.ꝯmu.đ ma.τ de natu.li.aut.qđ ius locū.Et de tali crie gl3 admittit ad accusādū:☞ ēt seru⁹ alien⁹:vt hr̄ i.d.l.j.Que oīa nota ꝓ nr̄is maledictis viduis:q̄ se seruis ꝓprijs cōmiscent.

SVMMARIVM.

1 Domini appellatione cōtinet ꝓpriē vsufructuari⁹.

b Alienus. [b]Seru⁹ in q̄ qs h3 vsumfructū,đr alien⁹:τ iō istitut⁹ cū libertate ab vsufructuario,nō ꝯseqt libertatē ip̄a3.h.d.cū gl.¶ In gl.i testō.ibi.l.i vēditiōe.i pn̄.dic.τ.ff.ad sille.l.j.§.dñi.¶ Et ꝯclude.qđ appella.dñi.cō-
1 tinet vsufructuari⁹ ꝓprie.qđ est verū:qr vsufructuari⁹ est dñs vsufruct⁹:ſ3 nō ē dñs rei.vñ appellatiōe dñi.ꝯtinet vsufructuarius:ſ3 appellatiōe dñi:largo mō sumpti,hñ ꝯtinet:cū vsufructuari⁹ sit dñs vsufruct⁹:vt no.in.l.ꝯnal'r.in pn̄.ff.de acqui.pos.ita dicit Bar.in.d.l.in vēditione.Et il-

a ¶ Est aūt casus. Adhuc ꝓsequit Just.primā ptē.τ excipit hoc ab illo ꝯnali qđ premisit in ꝓncipali titu.Pōe igit sic casum:dñe.vos dixistis mihi supra,q dñs pōt seruū suū in testō heredē suū instituere.nūqd hoc est ꝯnaliter verū:qđ l3 cuilibet dño seruum suū heredē instituere.τ rñ.q nō.est eñ casus in quo non l3 dño seruū suū heredē instituere.q̄uis libertatē eidē ser uo se dedisse i testō suo exp̄sserit.Et ita cauet cōsti.diuo4 Seueri τ Anto.cuius cōstitutiōis verba sunt hec.Nō nis est.seruū maculatum.i.accusatu3 de adulterio cū dña sua cōmisso,nō videri iure manumissū añ sniam ab eadē dña sua q̄ fuerat rea postulata eiusdem criminis.vñ sequeret.q ex quo manumissio in testō suo nō v3:nec cū institutiōe valere possit.Manifestu3 est igit.vt institutio heredis in eundem a dña collata,nullius momēti habeat.τ hoc vsq3 ad illum.§.alienus τc.

b ¶ Alienus.In h.§.sic pone casum.dñe.vos dixistis mihi supra,qs itelligit ꝓpri⁹ seru⁹.dicatis mihi qs dicat seru⁹ alien⁹.Ad hoc rñdet.amice alien⁹ seruus nō solū đr ille in quo testōr nihil iuris h3.ſ3 etia3 ille in quo testator habet vsumfructū.Et hec dicuntur vsq3 ad illū.§.seruus autem τc.

a ¶ Seruꝰ aũt. Adhuc ꝓsequit̃ Justiñ. determinãdo de effectu institu⸗tionis, vñ pone sic casuz. Dñe. iam video ꝙ ꝓpriꝰ seruꝰ a dño in testõ heres ĩstitui põt. ꝑ deo dicatz mõ mihi qs sit effectꝰ illiꝰ insti. Ad hoc rñdet. amice: ĩstitutio ꝓprij serui a dño facta gloriosũz hꝫ effectũ: ꝓ⸗priꝰ em̃ seruꝰ a dño suo heres ĩstitutus, si in eiusdem dñi dñio vsqꝫ ad morté eiꝰ pseue rauerit, mortuo testõre, sit ex te⸗stõ liber, ꝛ heres s. necessariꝰ: ſꝫ si testõr viuꝰ ma⸗numiserit: tunc post morté testõ ris adire hrdita té suo arbitrio poterit. nã i hoc casu, qñ a viuõte stõre manumis⸗sus fuerit. nõ co git̃ heres necessa riꝰ esse: q: nõ cõ sequit̃ libertaté ex testõ dñi. Ad hoc em̃ ꝙ cogat̃ heres necessariꝰ esse: necesse é eũ tã libertatem, ꝙ hrditaté ex dñi testõ habuisse: ꝛ hec obtinent. qñ dñs viuꝰ, seruũ i stitutũ manumi sit. Sꝫ pone. qd dñs seruũ ꝓpriũ ĩstituit. ꝛ post in stitutioné alie⸗nauerit vel qli⸗bet alio modo i aliũ trãstulerit. certe in isto casu mortuo testõre iussu noui dñi dꝫ iste seruus adi⸗re hereditaté: et eaꝫ nouo dño ac grere: et ea rõne ꝑ eius aditioné, iussu noui dñi fa cti nouꝰ dñs he res efficit̃. nã iste seruꝰ post istõné alienatꝰ nec li⸗ber, nec heres eé põt. ſꝫ ét cũ liberta te in testõ expsse heres fuerit isti⸗tutꝰ: dñs ei post ĩstitutioné eum alienãdo a liber⸗tatis datione vr destitisse. Et hec dicuntur vsqꝫ ad illũ. §. alienus.

b ¶ Alienꝰ quoqꝫ Justi. i. §. plenti. pmã pté huiꝰ ti. ꝓsequit̃. deter⸗minãdo effectu institutionis. qñ alienꝰ fuus instituitur. vñ sic pone casuz. dñe. nõ video quis sit effectꝰ institutionis alieni serui. Ad hoc rñ. amice. alienas seruus heres insti tutus, si durauerit in eadé, causa, debet iussu domini sui adire heredi tatem eidé per aditioné hereditatem acquirere. Si vero alienatus fue rit domino suo, viuente adhuc testatore etiam post mortem testato⸗ris: tamé anteꝙ hereditatem adiuerit, in hoc iussu noui domini de⸗bet adire hereditatem. ꝛ hec sunt vera. quando iste seruus in seruitu⸗te remanserit: sed si a primo domino, vel a nouo, viuente testatore, vel mortuo ante diuisionem hereditatis manumissus fuerit: tunc liber fa ctus, suo arbitrio hereditatem adire, ꝛ sibiꝑsi acquirere poterit. Et hec dicuntur vsqꝫ ad illum. §. seruus alienus ꝛc.

lud qd solet dici qd vsusfructus est pars dñij: vt. l. iiij. ff. de vsufru. intelligit̃ isto mõ: vcꝫ. q: vsufr. est pars dñij. ꝛ nõ est pars dominij, vtrũqꝫ verũ ẽm diale. est pars dñij legalis: ſꝫ nõ est pars dñij ꝑdi⸗catiua, siue subiectiua: vt posita specie sequat̃ ge nus, est hõ: ergo animal. nõ sequitur. est vsufru⸗ctus: ergo est dñiũ. vel est ꝓprietas: ergo plenum dñium. sed est legalis. i. integralis: q: simul iuncti ꝓprietas ꝛ fructus, faciũt dñium plenum. Jta di cit singulariter gl. in. l. recte dicimꝰ. ff. de verb. obl. qd perpetuo tene méti. ꝛ Bar. ibi dicit qd gl. in. l. qd vsumfructũ. ff. de verb. obl. ꝛ alibi nesciunt qd dicere nisi in. d. l. recte dicimus. ¶ Jn ea. ibi cum adijcit. ff. de ma. test. l. fi. ꝛ de vsufru. leg. l. titio cũ morieẽ. ¶ Jn ea. gl. in fi. dic oportet tñ qd adeat iussu dñi. ff. de acqui. here. l. si quis mihi. §. iussuꝫ. ꝛ facit. l. pen. §. illo. ff. de neces. ser. here. insti.

a Seruus autem. ᵃ Seruꝰ a dño institu tus, sit liber ꝛ hrs ne⸗cessarius: nisi in vita testõris fuerit manumissus: aut ab eo alienatꝰ. h. d. ¶ Nõ. qd seruꝰ heres in⸗stitutꝰ a dño, velit, nolit, opꝫ qd sit heres. ¶ Nõ. qd ad hoc vt seruꝰ sit heres necessariꝰ, opꝫ qd co⸗pulatiue, ꝛ libertaté ꝛ hereditaté pariter, ꝛ simul ex eodé testaméto ꝓsequat̃: nec sufficit qd ab eo⸗dem domino consequatur vtrũqꝫ: videlicet liber taté in vita: ꝛ hereditaté in morte. ¶ Nõ. qd quã do seruus a domino in vita consequitur liberta⸗tem, potest postea suam adire hereditaté. ¶ Nõ. qd licet dominus in testamento suo libertatem ꝛ hereditatem relinquat seruo suo: tamen põt mu tare voluntatem suam: ꝛ sic dispositio (ꝛ pia) po test vsqꝫ ad morté mutari. ¶ Not. qd licet seruus institutus, cum libertate alienetur: licet tollatur propter hoc libertas, non tamen tollit̃ heredis institutio. ¶ Nõ. quod seruus institutus a domi no, si alienatur per dominum: acquirit heredita⸗tem domini, nouo domino: ꝛ eius iussu debet adi re. ¶ Nõ. qd dominus efficitur heres per seruum propriũ: q: quicquid acquirit: acquirit domino vt. l. placet. ff. de acqui. here. ¶ Not. qd q alienat seruũ cui libertaté dederat: videtur dictã liberta⸗tem reuocare: quia aľs non valeret alienatio. ¶ Jn glo. liber. ibi. l. sed non lex. hic. gl. in. d. l. non lex. §. fi. disputat qd in fideicõmissaria libertate, an sit heres necessarius vel volũtariꝰ. ꝛ Bald. ibi approbat primã opi. qd sit liber, ꝛ heres volunta riꝰ: qd ſꝫ in directa libertate sit reperire qd sit he⸗res necessarius: nõ tñ reperit̃ in fideicõmissaria. aľs si esset necessarius heres, nõ indigeret restitu tione: sed directo esset heres: qd est falsum: quia ꝛ filius, ꝛ seruus indiget restitutione: vt. l. cũ filio. ff. de lega. j. Sꝫ Ang. ibi tꝫ secundã opi. gl. in qua glo. residet quod putet verũ. si heres scriptus non velit esse heres. si auteꝫ sponte adeat, ille, sufficit testatori: tunc seruus non cogitur acceptare. sed hoc videtur contra illũ. §. j. ibi heres scriptus non adibat spõte: imo recusabat adire, vt suspectus: ꝛ tamen litera circa finem videtur ibi velle ꝙ ser⸗uus primo nominatus: ita demũ habeat heredi⸗taté, si velit restitui. Tu posses opiniones cõco: dare secundum Rapha. cuius fuit hec opinio:

ꝛ postea Jo. de imo. quod aut est vnus seruus fideicommissarius: et tunc si heres adijt sponte: ille vnicꝰ seruus est necessarius: ẽm Dy. ꝛ Ang. facit. l. facta. §. j. ff. ad trebel. Si sunt plures: tunc primꝰ nõ est necessarius: si constat alios velle hereditaté: aľs aũt. ille primus esset necessarius, per identitatem rationis. quod no. ¶ Jn eadem gl. ibi. l. testamento. nota singulariter illam legem, que multas leges limitat ẽm Bar. ꝛ Ang. ibi videlicet. quod non sufficit quem, tempore mor⸗tis testantis esse seruum testantis, vt sit necessarius heres ipsi testan ti: si ante euentum conditionis, hereditatem ꝛ libertatem consequat̃. non ab homine, sed a lege: nam tunc necessarius heres erit. secus anté esset, si post conditionis euentum consequeretur vt. l. iij. §. qui fideicõ⸗mis. ff. eo. que isto modo ẽm Ang. concordatur. ¶ Jn ea. ibi. l. ex par⸗te. nota illam. l. in prin. quod datio coheredis extranei, non tollit ne⸗cessitatem. licet ẽm opi. tollat suitatem. de quo dicam. j. de vulg. ꝛ pu pil. circa. prin. ¶ Jn gl. alienetur. ibi. l. seruo libertatis. Tu dic. ꝙ imo non reuocatur legatum factum seruo proprio licet alienetur: imo ac⸗quirit emptori legatum: vt. l. sed in diem. §. fi. ꝛ in. l. iul. noster. de con⸗di. ꝛ demon. ẽm Barto. in. d. l. seruo. ¶ Jn glo. alienauit ibi. l. seruum meum. dic. ratio est. quia capacitas serui, inspicitur ex capacitate do⸗mini: dicam. j. eo. §. seruus plurium ꝛc.

SVMMARIVM.

1 Seruus institutus, non potest adire hæreditatem, nisi iussu domini.
2 Filius si est in iudicio sine consensu patris, postea pater ratificat, an valeat.
3 Seruus, si fuit coactus à domino, vt adeat: an valeat aditio.
4 Monachus quãdo instituitur hereditas immediate sine facto monachi mo nasterio acquiritur.
5 Monachus an æquiparatur si hæreditas ei delata acquiratur monasterio.
6 Monachus equiparatur filio.
7 Monasterium excludit substitutum.
8 Monachus intrans religionem velle & omnia que habet transfert mona⸗sterio.
9 Monachus est vnus de conuentu, & sic pars monasterij.
10 Monachus institutus si recuset adire hæreditatem: an valeat.
11 Monachus, si decedat anteꝙ adeat hereditatem: an tunc monasterium po⸗terit adire.

a Alienus quoque. ᵃ Seruus alienus heres institutus querit domino suo hereditatem, si iussu suo hereditatem adibit: si vero fuit alteri alienatus, debet iussu noui domini adire: si vo anteꝙ adeat fuerit manumissus, potest suo arbitrio adire. h. d. ¶ Nõ. quod non tantum proprius, sed etiam alie
1 nus seruus, potest institui. ¶ † Nõ. quod seruus institutus, non po⸗test adire hereditatem, nisi iussu domini. ¶ Nõ. quod licet seruus Ti tij sit institutus non tamen queritur hereditas titio statim: sed tunc demum cum fuerit adita hereditas. vnde si interim fuerit manumis⸗sus: sibi acquirere poterit. ¶ Jn gloss. iussu. ibi. §. iussu. no. secundum gloss. quod iussus domini, et patris debet precedere: nec sufficit quod sequatur ratihabitio post aditionem factam per filium: vt ibi. de quo dic. vt ibi per Barto. quando lex vel statutum requirit iussum, vel au toritatem, vel consensum, vel voluntatem: an debeant sequi: vel de⸗beant precedere. Et no. Barto. in. l. sinantem plures. de aqu. plu. arc. ꝛ ibi Ange. et Jmo. ꝛ Pe. Bal. in. c. ij. de feu. sine cur. nõ amit. ꝛ Jnn.
2 ꝛ Joan. and. in. c. ij. de rebus ecclesie non alienandis. in. vi. ¶ † Quod facit. si filius est in iudicio sine consensu patris. postea pater ratificat: an valeat. glos. ibi tenet quod sic. quod non est verum: quia iudicium peccat in ista substantia: vt no. in. l. fi. §. necessitatem. per glo. ꝛ doc. C. de bo. que lib. ¶ † Jn ea. gloss. in fi. Quid si seruus fuit coactus a do⸗mino: et vt coactus adiuit: an valeat additio. dic quod sic: intantum quod excluderet etiam substitutum vulgarem, datum seruo institu⸗to: vt not. gloss. et Barto. in. d. l. cum proponas. C. eo. Jn filio autem hodie instituto, recusante adire locum habere non potest: quia pater adit iure suo: ꝛ totum consequetur: etiam quo ad proprietatem: vt. l. j. §. fin. de bo. que libe.

✠ ADNOTATIO. Supple ad Ange. nũqd monasteriũ pos sit adire hereditaté: ꝛ adeũdo illã sibi acqrere excluso vulgariter substi tuto, hãc qõné disputauit Guilel. Bñdictꝰ in. c. Raynuciꝰ ď vulgari substitutione carta. ccci. col. ii. ver. iii. ex his datur nu. 80. ꝛ col. iiij. ver. veniẽdo nunc ad questioné, ꝛ ibi refert duas opiniones ꝯrias ꝛ tandé nume. 85. cõcludit monasteriũ adeũdo hereditaté per monachũ repu⸗diatã sibi posse acqrere. hãc q̃stioné mouit Stephanꝰ bertrãdꝰ ꝯ. cvi. exordiẽte quãuis ꝺ monachatũ colũ. j. ꝛ sequẽti versi. ſꝫ si ponamꝰ in 4. volu. iij. vbi refert doc. ꝯrios ꝛ tãdé mihi firmauit Sanctonazariꝰ in. l. j. colũ. xxv. ver. quto dubitat̃. nu. 150. de vulgari ꝛ pupillari. in ꝑdictis. refert duas opiniões ꝯrias. Pria fuit Bar. dicentis monacho
4 repudiãte, monasteriũ posse adire ꝛ substitutũ excludere † eo quia qñ monacho instituit̃ hereditas immediate sine facto monachi monaste rio acqritur ẽm Jnn. Jo. an. Butriũ Cardi. Panor. ꝛ cõiter doct. iu ris canonici in. c. in ꝑsentia. extra de ꝓbationibus et tñc nõ ha dubiũ ẽm ees

5 ſm eos. † Alia fuit opinio p legiſtas ſeu iuris ciuilis ſcriptores cōiter recepta, qd̄ hereditas deferať monacho, ⁊ ex pſona monachi acquiriť monaſterio p legē deo nobis. C. de epi. et cle. ⁊ tūc ſuboriť difficultas cui equipareť monach⁹, an ſeruo vel filiofamilias. Siquidē eqpareť ſeruo ſubſtitut⁹ excludit monaſteriū p tex. in. l. cū pponas. de heredibus inſtituēdis. C. et qd̄ cōpareť ſeruo. probat tex. in. l. fi. de epiſ. et cle.
6 † Alij xo dicūt qd̄ eqparať filio, ⁊ hāc approbāt Bar. ⁊ doc. cōiter i. d.
7 l. j. † ⁊ tādē cōcludiť qd̄ monaſteriū excludat ſubſtitutū. † eo qꝛ mona-
8 chus religionē pfitēdo: velle, et oīa bona ſua pñtia et futura trāſtulit in monaſteriū. c. cū monaſteriū. extra de ſtatu monacho. ⁊ in cano-
9 ne vidua. xx. q. j. in canone nō dicatis. xij. qōne. j. † Preterea monach⁹ eſt vn⁹ de ꝯuētu ⁊ ſic ps monaſterij. l. ſicut qd̄ cuiuſqz vniuerſitatis. in pādect. quare monaſteriū hereditatē adeūdo videť ⁊ monach⁹ adiuiſſe p monaſteriū ſiue pcuratorē in rē ſuā Bald. in. l. bonoꝝ ad finē. C. q admitti. Nec obſtat monachi diſſenſus: cū velle trāſtulerit i monaſteriū, ⁊ ſit ps monaſterij: ⁊ lati⁹ p dictū Sāctonazariū vbi. ſ. An. Cai⁹.
10 ¶ † Quid in monacho inſtituto, recuſante adire hereditatē. ⁊ Bar. in. d. l. cū pponas. ⁊ clari⁹ in. l. j. i xo. ſꝫ q̄ro. qd ſi eſt inſtitut⁹ monach⁹, ⁊ nō vult adire. ff. de vulga. ⁊ pup. tꝫ qd̄ iſto caſu magis monach⁹ eqparať filio: cū ſit capax ſucceſſiōis: et iſtitui dꝫ vt fili⁹, q eſt in mūdo, vt. l. deo nobis. C. de epi. ⁊ cle. iō monacho recuſante adire: monaſteriū ex pſona ppria adire pt: vt. d. l. fi. §. j. ſꝫ lꝫ Ang. ibi teneat ꝯriū: qꝛ. d. l. fi. §. j. ponit caſum nouū: ⁊ eſt correctoriū: iō nō eſt extēdēdū. tñ i. d. l. j. Jo. de imo. ⁊ Raph. tenēt opi. Bar. p no. p Jo. an. i. c. i pñtia. de pba. No.
a ex illa rōne Bar. qd̄ monachus eqparať filio, ex eo qꝛ monach⁹ nō hꝫ neqz velle neqz nolle: a ſꝫ oīs ei⁹ volūtas eſt i volūtate ſupioris: vt. c. ſit religioſus. de elec. i. vj. ⁊. iij. q. j. c. nolo. ⁊. c. nō dicatis. ⁊ iſtud tꝫ. lꝫ eē rōnē Bar. tu poſſes etiā defendere ab īpugnatiōe. Ang. qꝛ cū a lege veteri, monach⁹ ⁊ fili⁹ eqparenť: ⁊ de nouo repiať ſtatutū i filio: intelligiť ēt ſtatutū in monacho: lꝫ. d. l. fi. §. ij. ſit correctoria. arg. gl. ⁊ ibi Bar.
11 in. l. ſi qs ſeruo. C. de fur. ¶ † Quid ſi monach⁹ decedat añq̄ adeat: an monaſteriū poſſit adire. Et Bar. i. d. l. j. i xo. ſꝫ q̄ro. qd ſi monach⁹ vel filius vult. aut q̄riť de hereditate aſcēdētis monachi. ⁊ tūc trāſmittit ad monaſteriū, tāq̄ in ſuā poſteritatē: vt. l. j. de his q añ aper. tab. in rōne ſui: alś ſi eſt hr̄ditas extnei, ſicut fili⁹ nō trāſmittit in patrē: vt. l. j. §. in nouiſſimo. C. de cad. tol. eodē mō nec monach⁹ i monaſteriū. Sꝫ attēta rōne Jo. an. in. d. c. i pñtia. idē eſſet i hereditate extranei: qm̄ nō hꝫ velle, neqz nolle: igitur adire pōt monaſteriū. ⁊ maxime attēta gl. ſingulari in. c. ſtatutum. xviij. q. j. vbi gl. ſingulariter vult. q eoipo q aliqs eſt effectus monach⁹, ſtatim videť in monaſteriū concedere. ⁊ trāſferre, ⁊ cedere oīa bona ſua, ⁊ iura. ⁊ etiam facultates adeundi, ⁊ oēm quācūqz hereditatē ēt in poſterū ſibi deferēdā: ergo ſi monaſterium habet iſtud, ergo etiā ex perſona ppria vnāquāqz hereditatē adire poterit. ⁊ iſtā partē eſt ſecut⁹ Bal. in quodā ſuo ꝯſilio qd̄ incipit In Chriſti noīe amē. magna qd̄ eſt, ſi monach⁹ cui eſt delata hereditas: qꝛ dicit q cū monachus nō habeat neqz velle, neqz nolle: q eqparať infanti filio: vt. ſ. Sꝫ clarū eſt. qd̄ ſi infans ēt ab extraneo fuerit inſtitut⁹: ⁊ decedat in infantili etate: q trāſmittit talē hereditatē ad patrē: vt. l. ſi infanti. C. de iure deli. ergo eodē mō monach⁹ i monaſterio. ⁊ iſtā partē puto verā: ⁊ ſꝫ eā pluries ꝯſului: lꝫ doc. varie loquāť. de quo p Bar. in. l. pōt. de acq. here. in xo. ſꝫ oppo. ſi illud ē aliqd̄ ius: ergo ſeru⁹ ⁊c. vbi tꝫ. q nō pōt adire. ⁊ Bar. in. l. ſi cū dicať. de cōdi. fur. ⁊ vide Bal. ⁊ Jo. de imo. in. l. filiuſfa. ff. de cōdi. ⁊ demū. ⁊ Bal. Ang. ⁊ Jmo. in. l. ſi qs mihi bona. §. j. ff. de acq. here. ⁊ p Ang. late ⁊ Jo. de imo. in. l. ſi pſfa. ⁊ in l. q ſoluēdo. ff. e. ⁊ Bal. in. l. fi. §. j. C. de bo. q̄ lib. ⁊ Ang. ⁊ Jmo. in. l. liber hō. ff. e. ⁊ Bal. ⁊ Jmo. in. l. is q heres. §. fi. de acq. here. ⁊ Joā. and. ⁊ cano. in. c. in pſentia extra de pba. ⁊ Bal. in. l. deo nobis. in pñ. C. de epi. ⁊ cle. ⁊ late p Bal. in. d. l. j. C. q admit. ad bo. poſ. i ver. quo ad decimū ⁊ vltimū capitulū de monacho ⁊c. ¶ No. ⁊ tene mēti has remiſſiōes: qꝛ ſunt optime. ¶ Jn gl. noui dñi. ibi. ſꝫ in legato ſpectat ⁊c. dic. ſi bñ cogites, ē idē in vtroqz, qꝛ ambo cedunť, ⁊ acqrunť a tpe ceſſiōis: nam legatum cedit a die mortis: ⁊ hereditas ab adita hereditate: igiť ⁊c. vt l. j. §. j. coniuncto. §. in nouiſſimo. C. de cadu. tollen.

SVMMARIVM.

1 Seruus ventris, poteſt hæres inſtitui.
2 Hæreditas repræſentat perſonam hæredis.
3 Eccleſia carens rectore, an equiparetur hæreditati iacenti.

b Seruus autem. b ¶ Seruus alienus poteſt iſtitui, etiam poſt mortē dñi ſui: ⁊ etiā ſeruus hereditarius, vel ei⁹ qui eſt vtero. h. d. ¶ No. qd̄ ſeru⁹ hereditari⁹ hereditate iacente, pōt heres inſtitui. No. qd̄ hereditas iacēs nō heredis, ſed defuncti pſonā repreſentat. ¶ † No. qd̄ ſeru⁹ ventris pōt heres inſtitui. ⁊ ſic
1 ille q nōdū eſt in rerū natura: ſꝫ eſſe ſperať: ſic illi etiā relinqui pōt. vt l. ſi duob⁹. in prin. ff. de le. j. Et cū ꝯnaliter loquať iſte tex. de quolibet poſthumo: videnť p hoc limitari notata in. l. gall⁹. §. fi. ff. de libe. ⁊ poſthu. vbi vetať poſthum⁹ alien⁹ heres inſtitui: nō tñ vetať inſtitui ſeru⁹ poſthumi alien. vt hic. ⁊. l. eius. ⁊ qd̄ ibi Bar. ⁊ Ang. ⁊ dñi mei. ff. e. Et per predicta dicit Bald. in. l. non minus. ff. eodem. quod ſi relinquitur fratri, vel monacho: nō inſpicitur incapacitas monachi: ſed ſui monaſterij. et ideo ſi relinquitur vni fratri ſancti Franciſci, non capiet: quia ſuus ordo ⁊ regula non eſt capax: niſi quo ad alimenta: dummodo non ſint annua, vt cle. exiui de paradiſo. de verbo. ſignifi. ⁊ not. Barto. in. l. ſeruos. de ali. ⁊ ciba. leg. ⁊ dixi ſupra p quas perſonas nobis acqui. §. itē acquiritur vobis. ¶ Jn gloſ. factio. in fi. dic. ⁊ eſt ratio quam ſingulariter hic ponit glo. in verbo defuncti.
2 ¶ † Sed ob. l. nouatio. ff. de noua. ⁊. l. omnis hereditas. ⁊. l. omnia fere. ff. de regulis iuris. ⁊. l. ſi mihi ⁊ titio. §. j. ff. de lega. ij. in quibus diciť, qd̄ hereditas repreſentat perſonam heredis: ſed ſimpliciter iacente hereditate: et dum eſt iacens, repreſentat perſonam defuncti: vt hic. ſed ea adita retro fingitur repreſentaſſe perſonam heredis, vt. l. heres quandoqz. ff. de acqui. heredi. et nota. j. eodem. §. heres. que fictio non habet locum, niſi pro ea parte pro qua poteſt ſuccedere: vt dicta. l. ſi mihi et titio. §. primo. ita dicit ibi Barto. ¶ Et aduertas, quod illud quod dixi, iacente hereditate, repreſentat perſonam defuncti: et acquiritur hereditati. fallit in vſufructu, quem ſeruus hereditarius acquirere non poteſt hereditati, neqz heredi futuro: quia vſuſfructus nō debetur hereditati, que repreſentat perſonam defuncti. Ratio: quia non debetur vſuſfructus illo caſu quo finiri dꝫ: videlicet. illo defūcto: vt. l. ſi titio cum morietur. ff. de vſufru. leg. ita dicit Bar.
3 in. d. l. vſufr. de ſtipu. ſer. ¶ † Jn gl. nōdū. in fi. q̄rit Bal. in. l. nō min⁹. ff. e. an eccleſia carens rectore equiparetur hereditati iacēti. ⁊ dicit quod nō: quia ſaltem omnes clerici eam poſſident. ⁊ allegat Jnno. in. c. cum ſuper. extra de can. poſ. ⁊ proprie. ⁊ tu allega quod no. Bar. in. l. j. i fi. de acqui. poſ. ⁊ ibi Ang. ⁊ Moder.

SVMMARIVM.

1 Seruus plurium inſtitutus, quibus acquirat.
2 Seruo deportati, an & quando relinquatur.

c Seruus plurium. c Seruus plurium ab extraneo inſtitutus, acquirit vnicuiqz pro parte dominica. h. d. ¶ Not. ibi teſtamenti factio eſt. quod capacitas, vel incapacitas ſerui, inſpicitur ex capacitate, vel incapacitate domini ſui. de quo. j. ſtatim dicam. ¶ No. quod ſeruus plurium inſtitu-
1 tus, non acquirit omnibus dominis, ſed iubentibus tantum. ¶ † Jn glo. j. in fin. dic melius. vt dictum fuit. ſ. eo. §. proprius. in illo articulo: an ex incapacitate ſerui, inſpici debeat capacitas domini. Conclude. quod ſi non poteſt legari mere, propter conditionem domini: ⁊ tūc procedit iſta regula: aut non poteſt legari miſta conſyderatione eius, ⁊ rei legate: ⁊ tunc non procedit regula. quia legari poterit ſeruo eius: etiam reſpectu domini ſui. vt. l. ſi maxime. ff. de ſer. leg. et. l. ſi debitor. §. fi. ff. de lega. ij. ⁊ dic vt ibi per Bar. Sed aduerte. quod primum dictum non procedit indiſtincte. ſed dic. aut legat ſeruo contemplatione domini. ⁊ tunc inſpicitur perſona dñi. Et ratio

a ADDITIO. ¶ Neqz nolle. Et cenſetur mortuus. Tamen licet cenſeatur mortuus mundo, bene bibit, ⁊ comedit, ⁊ impregnat mulieres: ⁊ ita Panor. in. c. ſicut. el. ij. de homici.

b ¶ Seruus autē. Adhuc pſequiť Juſtinian⁹ primā partē tituli: determinādo q pñt heredes inſtitui. vñ ſic pone caſuz. Dñe iā video qd̄ ſeruus alien⁹ viuēte dño poſſit heres iſtitui: nūqd poſſit iſtitui poſt mortē dñi: Et rñdet q ſic. Seru⁹ eñi alienus poſt mortē dñi heres pōt inſtitui recte: nā cū hereditarijs ſeruis eſt teſtamēti factio: nam hereditarij ſerui acquirūt hereditati ⁊ p ꝯſequēs hr̄di futuro. Hereditas eñ nōdū adita, ſuſtinet vicē pſone defuncte: nō heredis futuri. vñ ſicuti ſi defunct⁹ viueret, ex teſtamēto capere poſſet: ita ⁊ eo mortuo capere poſſet hereditaꝫ: cū hereditas q̄ntum ad hoc vt vicē pſone defuncte repreſentet. Jtē nō ſolū ſeru⁹ alieni⁹ iā nati pōt: ſꝫ etiā ſeru⁹ eius q i vtero eſt recte heres iſtitui poterit: quia q̄tuꝫ ad hoc q in vtero eſt, pro iam nato habetur: cum in hoc caſu de commodo eius tractatur. Et hec dicuntur vſqz ad illuz §. ſeruus pluriū ⁊c.

c ¶ Seruus pluriuꝫ. Adhuc pſequitur Juſti. primam partē, determinando qui poſſunt heredes inſtitui. Pone igitur ſic caſum. Domine, iam video quis ſit effectus inſtitu. quando ſeruus vni⁹, alij inſtituitur. Sed ponamus quod aliqs inſtituat ſeruum pluriuꝫ dominorum. dicatis mihi. quis ſit effectus inſtitutionis? Ad hoc ſic reſpondet. Amice, ſeruus plurium dominorum (quibus teſtamenti factio eſt) ab extraneo heres inſtitutus, vnicuiqz dominorum cuius iuſſu adiit hereditatem, acquirit pro portione dominij quam in ſeruo habet: et efficitur heres. ſed pone. domine: iam video quod per inſti. ſerui plurium dominoꝛuꝫ plures heredes inſtitui pñt: eſt ne hoc verū? ⁊ rñdet qd̄ ſic: nam ⁊ vnū hominem, ⁊ plures vſqz in infinitum quot teſtator voluit, heredes facere pōt. Et hec dicunť vſqz ad illū §. hereditas. ⁊c

a ADDITIO. Pie cause. Et sic e speciale, fauore religiosis. et paupe rum vt incerti instituti hereditatem obtineant: si ergo sit speciale, g i priui ius coe p. l. qd vo. ff. de legib. preterea testor dz noiare hdes istitutos. s. d test. §. sz his oib. pbat i. l. hac psultissima. C. De q mo igit poterit oes hoies mundi nominare: certe nullo mo. ergo institutio nulla. tc.

b Hereditas. Hic icipit scda pspn cipalis, i q sic po ne casum. Dne, ia video q pnt he redes institui. et qs sit effect isti tu. (p deo) dica tis mihi. qualr diuidit hdditas. Ad h rn. amice. hdditas plerunqz diuidit i. xij. vn cias. q assis ap pellatioe ptine tur. hnt aut he p tes hec noia ab vncia vsqz ad as sem. vt puta. hec vncia tc. put in lra cotinet. et hec dnr in scda pte vsqz ad illu. §. no aut. Hic incipit tertia ps pncipa lis. in q sic pone casuz. Dne. vos dixistis mihi qd hdditas diuidit in. xij. vncias. et ppria noia vn ciaru mihi exps sistis: nugd gna liter opz ee duo decim vncias in hdditate. et rn. q no semp duode cim vncias opz ee i hdditate. na tot vncie assem pstituut: quot te stor voluerit, si em testator vnu tm heredem ex se misse istituerit: locus as i semisse cotinebit. et hoc lo: qz ide ex pte testat, et ex pte i testat decedere no pot, et h e ve ru. nisi sit miles q i castresib te stari pt: et i paga nicis, itestat de cedere. Sola em volutas militis in testado specta tur. Cu igit ali qs i semisse vnu tm istituerit: et aliu postea no i stituerit et psumi tur in totu assez instituere et si silr in casu ecouerso. sicuti ego tibi di xi. no semp estne cesse. xij. vncias cotineri in asse. ita in quatascu qz voluerit pluri mas vncias po test quis hereditatem diuidere. et hec dicuntur vsqz ad illu. §. plu res instituuntur.

est: qz si seru alienet, opz vt legatu dno restituat: vt arg. l. qda cu filiu. ff. e. igit capacitas sua psyde rat. Si vo ptemplatioe sui, ipse seru istituat: tuc no inspicit capacitas dni. ita pot intelligi. l. si ser uus. ff. de acq. here. et ibi Bar. et late Imo. et i. l. si d portati seruo. ff. de leg. iij. et ibi Bar. et ro e: qz si mi les seru esset alienat, no teneret dno restituere. cu no dni ptemplatioe eet institut. Ita dt Bar. i d. l. si seru ei. q seqt Imo. in. l. si mihi et tibi. in. §. regla. ff. de le. j. igit tc. lz Jac. et Bal. ibi alr dicat. Et pdicta pcedut i regla pmissiua: qd i regula ne gatiua: vt q no pot reling dno, no possit relinqui seruo ei. Et vr q sic. p lege, nec seruos. C. e. Sz p vr. d. l. si deportati. Un dic. q si no phibet legari: sz phibet effect accipiedi: tuc bn vz legatu, qz ser uus pot manumitti et manumissus p se capiet. Ex quo Bal. i. d. §. regla. dicit. q sicut phibet legari altari scti Fracisci. ita et phibet ei mini stro. q not. † Ex his posset decidi: an et qn reling
2 tur bno deportati: et hodie bno baniti nri tpis: an valeat. et qs capiet, an ipse seruus p se liber effe ctus, vel p bannito, vel p fisco: de quo. in. d. l. si de portati seruo. p Bar. et latius per Ange. et Imo. in. d. l. si seruus eius. dicatis vt ibi: quia per predi cta satis apparet decisio tc. Ang.

Et vnum. Quis pot vnu, et plres heredes facere. h. d. In gl. j. in fi. no. gl. singularem q vz institutio fcta ab vno testatore dicete ego istituo oes hoies mudi. q testm vz. qz hz sua essentialia: vt hic i tex. ibi i infinitu. et et dt gl. vtru aut possit aditione pfirmari, vel no. dicit gl. q no lz Pe. h dicit q no vz talis istitutio: imo dicit ee qsi derisoria. ar. l. cu post. §. gener. ff. de in re do. et p h et facit: qz heres dz noiatiz p nome et agnome exprimi. vt. l. iubem. C. de testa. igit tc. Preterea icerte psone legari no pot. vt. j. de leg. §. incerte. quo g pnt istitui icerte, nisi fauore pie
b cae b qz tuc incerti, (puta pauperes) pnt istitui. vt l. id qd paupib. et. l. si qs ad declinada. C. de epi. et cle. et i. c. j. de test. i. vj. sz gl. dicit veru. q imo testm vz vt hic in tex. ibi. in ifinitu et. qtu ad icoueniens de adeuda hereditate. dic. q imo aliq poterut adi re: et ptes no adeuntiu eis accrescut. vt. l. liber ho. §. si Titi. ff. eo. fm Jo. fa. Tu adde q veru e q interim adies hz ptes oes: lz quoties ali adibit, et ali adibit: faciet sibi ptes p pcursuz et diminuet de pte pmi. arg. no. p gl. in. l. ij. ff. si pars heredi. pe. et p gl. et doc. in. l. plane. §. si coiunctim. ff. de leg. j. et iste tex. pot saluari et etia q statiz dixi de aditio ne facieda p vnu, vl p aliqs. p id qd dixim i pctu qn pmitto soluere dece hic Floretie Aretij Fer rarie, et gnaliter vbiqz locoru: qz ppter ifinitatem locor, vr q no valeat: qz si illa dece pmissa diui dunt i oib locis, qsi nulla pars (et minima) tan gere poterit vnuquecz locu: vt. l. ij. §. si qs ita ephe si. ff. de eo q cer. lo. ne ergo dicta stipulatio dicat inutilis: itelligit q quolibet loco videat insolidu pecunia pmisisse. facit tex. no. in. l. luci titi sem pronio. ff. dpositi. ita determinat Bar. i. d. §. si qs ita ephesi. et i. l. titiu aut meui. in pn. ff. de admi. tu tor. et in. l. pe. C. de pac. de quo dic vt late dixi. j. de ac. in. §. pterea quasda. in ver. ite in libello pmisi soluere in Aretio tc. et io. ad hoc ergo vt possit et alijs locis tc. Ita in casu nro, ne dictu testm: et i stitutio possit vitiari ex no aditione. dicedu e. q qcuqz (et si vn tm) de oib hoib mudi institut adies fuerit: statim cofirmatu e totu testm. vt. l. nemo. ff. de testa. tu. l. apud iul. §. ide iul. ff. ad tre. et iterim adies totu habebit. sz postea alijs adeu tibus, faciet primo adeuti parte: donec superit aliqd hereditariu. als si postea alij venirēt, sibi dz iputari: qz nil amplius in hereditate supest, qd possit eis assignari. ar. l. pupillus. et quod ibi Bar. ff. que in frau. credi. Nota ista tc.

SUMMARIUM.

1 Appellatio portionis, refertur ad dimidiam.
2 Miles, in dubio videtur velle vti iure communi.
3 Regulare est q pupillaritas expressam coprehendat vulgarem presumpta.
4 Paganus pro parte, an possit decedere intestatus.
5 Quid si testor dicat, istituo titiu i semisse, & i residuo volo decedere itestat?

c Hereditas. c Hereditas proprie diuidit in duodecim vncias siue ptes. quaru qlibet suo pprio noie nucupat. Pot tn diuidi i pauciores, vel in plures: put volutas extiterit testo ris. h. d. No. q tot vncie, siue ptes faciut assem. et sic tota hdditate psti tuut. qd testor voluerit. et sic pt i plres et pauciores, si vult testor, qua in duodeci, diuidere hdditate. No. q lz testor dicat. istituo te i semis sem. tn alio no dato coherede vl i, est hs insolidu. vt. l. j. §. si ex fundo. et ibi late Ang. et imo. ff. e. No. q null pagan pot decedere p pte te stat, et p pte intestat. No. qd ex puilegio pticulari, militib cocel suz est, vt, si velint, possint p pte decedere testati. et p pte no. No. q in testo militis, sola volutas spectat. de quo. s. de test. mili. §. plane. et ibi dixi. In gl. sextas. i fi. no. et signa ista gl. In gl. tot. ibi iterdu. §. j. si tn caut i libellis et setetijs. vt sis petitur duas ptes toti rei. si em peteres duas ptes simplr, i dubio intelligeret, duas ptes. de. xij. vt hic. qz qlz res diuidit isto mo i. xij. ptes. vt. l. cu qd. C. de leg. ita dt Bar.
1 in. d. l. interdu. sz ibi Ang. h displicet: † qz appo portiois refert ad di midia. vt. l. nome filiar. §. portioes. ff. de vb. sign. Sz Raph. et Imo. di cut. qd Bar. ad hoc posset saluari. qz Bar. iproprie logt. cu dicit. duas ptes. sec si simplr dixisset. peto parte: qz tuc intelligit de dimidia vt. d. §. portioes. sz Raph. ibi allegat p Bar. tex. i. l. q ita. §. i. et. l. q no milita bat. §. j. ff. eo. vbi appellatio ptis, no vr referri ad vncias. Bar. in. d. l. si ita. §. si. dixit qd reglr pcedit qd dictu est. Fallit. si in qbusda testor vsus est appellatioe vnciaru. in qbusda appellatioe ptiu. et sic itelligit diuersimode. Sz Raph. dicit qd no hz rone. Aduertedu tn est fm Bar. in. l. codicillis. i fi. de vsufr. lega. qd ista pcedut, qn apponut ptes sub designatioe numeri. sz vbi dicit p modu quote. tuc clara est signifi catio. vt ibi: tadē Raph. tz opi. Ang. qz qn exprimit ps. simplr, intelli git dimedia. Si vero dicat due ptes, intelligunt de tribus, si dicatur tres partes, refertur ad quatuor. Sed si diceretur quatuor, debet in telligi de. xij. et ita pprie loquitur. d. l. si ita. §. j. et. l. qui non militabat. §. j. Et ista est veritas. licet Imo. in. d. l. interdum. simpliciter sequit opi. Bar. ibi. §. quid si petatur pars partis. dic fm Bar. in. l. j. C. quando et qui. quar. pars de lib. x. quod intelligatur de dimidia dimidie. fm Jo. de pla. Tu adde tex. glo. et Bar. et alios doc. in. l. si plures. ff. de dem. in fec. vbi in illa materia sic dicit. aut adiectio partis refertur ad partem damni: et intelligit de dimidia. Aut ad damnu simplr: et intelligit de toto. Aut adiectio partis refertur ad domu. et tuc. aut ad domu sim pliciter: et continet totam domum stipulantis. vt. l. vxori. ff. de leg. iij. aut ad partem domus. et tunc. aut ad partem pro diuiso: et continet di midiam dimidie. aut partem pro indiuiso: et idem tam respectu do mus, quam respectu reru: et ita colligitur ex glo. in. d. l. si plures. In
2 ea. glo. ibi idem ergo presumitur in milite tc. † Not. gl. quod in du bio, miles videtur velle vti iure communi. et sic licet in quota, vel in re certa vnum instituat: tamen habebit totam. et pro hoc videtur casus in. l. iij. C. de testa. mili. et ita communiter tenetur. et vide late Bar. et Sa li. in. l. j. C. de test. mi. Sed Jo. de imo. in. l. j. §. si ex fundo. ff. de here. in sti. super fi. glo. tenet contrarium per casum. l. si miles vnum ex fundo. ff. de testa. mili. ibi creditur. quia exponit, id est presumitur. et sic in du bio presumitur in residuo intestatus decessisse. Non ob. d. l. iij. qz ali quando mens, et significatu verbi, conuenire possunt: quod intelliga tur testatum fuisse de iure communi. et tunc loquitur cotrarium: quia ibi instituit vnum in vncia: alium in duabus: nam potest intelligi de vncijs grossis pnis comprehensis in. xij. vt hic. et pot intelligi de vncijs grossis ita qd totam hereditatem dicat diuisisse in tribus vncijs: et tuc no est mirum si totum dicatur testat: vt ibi. facit tex. j. proxi. §. aut mens et significatum verbi non adaptatur, quod de iure communi videatur testatus: et tuc intelligit testatus iure speciali. ita intelligitur. d. l. si mi les vnum. et istud credo de iure verius, lz alia opi. sit cois, et tenenda.
ADNOTATIO. Huic opinioni aduersat qd voluit Bal. in. l. pcib in nona oppositioe. C. de impuber et alijs substi. vbi vult qd miles psumit vsus iure coi et no puilegio militari fauore matris, ergo deficiete matre psumet vti iure militari. l. quod vo p ratione iuris, de legib et senatuscosultis in padect. sed hoc no obstate mihi plz opinio Ange, nec obstat dictu Baldi in d. l. pcib col. vij. vsi. no oppono. nn. 26. dum vult qd fauore matris psumat vti iure coi, et no puilegio mili
3 tis qm rndeo hoc no ee veru, † qm regulare est qd pupillaris expssa, no copreheda t vulgare. psumpta. l. fi. et ibi notatur, de istitutionib et sub stitutionib. C. vn cu in dubio miles psumat. vti iure coi io regula pce dit i substitutioe pupillari fcta a milite, queadmodu a pagano. Et c. In gl.

1 ¶Si plures. Adhuc in p̄senti. §. prosequit̄ Iustiñ. tertiā p̄te hui⁹. ti. determinādo qualiter diuidit̄ hr̄ditas ex volūtate testatoris. Pone igit̄ sic casum. dñe. pone qd aliqs instituit plures heredes. nūqd necesse est qd testator exprimat ptes in qb⁹ eos istituit: ⁊ rñdet qd nō. nisi voluerit eos ex disparib⁹ ptib⁹ heredes eē. si eñ plures heredes instituunt̄, ita demū necessaria est p̄tiū distributio: si voluerit testator heredes instituēdos, ex equalib⁹ portionib⁹ succedere. Satis eñ manifestū ē, qd si eos simpliciter istituat, ptib⁹ institutionis nō exp̄ssis, oēs istitutos ex eq̄libus portionib⁹ heredes esse itelligēdū ē. Sʒ pone q testator q̄sdā instituit i certis portionib⁹: puta Titium in triēte ⁊ Meuiū in sextāte: ⁊ post ea Sēpronium simpl'r istituerit nulla portiōe in eius persona exp̄ssa. dicatis mihi qd iuris erit i isto casu. ad hec rñ. amice. si plures instituant̄ in certis ptib⁹, q̄ꝝ dā p̄sonis exp̄ssis: ⁊ aliqs postea sine pte istitut⁹ fuerit. ille q sine ptib⁹ istitutus ē, si aliq̄ ps assis deest: ex ea pte istitui intelligit̄ vñ in casu p̄dicto, ille q sine parte istitut⁹ ē, i semisse erit heres. ⁊ idē iuris ē, si plures sine pte instituti sunt. nā oēs in eā ptē q̄ assi deest cōcurrūt. ⁊ hec sunt vera. qñ aliqua ps deest assi. sʒ pone qd tot⁹ as cōpletus sit: q2 istituit publicū i semisse postea vnū siue plures sine parte instituit. qd iuris ē in isto casu. Ad hoc rñ. amice. si tot⁹ as sit cōplet⁹, oēs istituti vocantur in dimidiā ptēʒ hr̄ditatis: ⁊ vocabūt̄ nec etiā ille sol⁹ q sine pte istitut⁹ fuerit, vt̄ ēt si plures sine pte instituti fuerint in alterā dimidiaʒ. interest eo casu, qñ aliq sunt instituti in certa portiōe, ⁊ postea ali⁹ sine portiōe institut⁹ est. vtrū primus, vel medi⁹, an nouissim⁹, sine pte istitut⁹ fuerit. nā sp̄ illa ps q̄ vacat, itelligit̄ data ei q sine certa portiōe istitut⁹ ē. ⁊ h̄ dñ vsq3 ad illū. §. videam⁹. ¶Not. qd institutio fctā de plurib⁹ simpl'r, intelligit̄ de eqs ptibus. ¶No. q si vn⁹ est institut⁹ in aliqua pte, ⁊ ali⁹ nō facta mētione alicui⁹ partis, intelligit̄ istitut⁹ i illa pte q̄ deficit ad assem: siue sit vn⁹ siue sint pl'es sine pte istituti. ¶Videam⁹. In hoc. §. pōe casuʒ. dñe. iā video qd iuris est, qñ aliq̄ pars deest assi, ⁊ aliqs istituat̄ sine pte. Sʒ pone. qd aliq̄ ps p̄ualet. ⁊ tñ nemo sit istitut⁹ sine parte vt i tali exēplo, testator istituit Petrū i q̄drāte ⁊ in alio q̄drāte Martinū ⁊ Titiū i triēte. ⁊ ita tres istituit ex q̄rtis ptibus, mō manifeste liquet qd quarta ps hr̄ditatis vacat. dicatis mihi quid iuris est in casu isto. Ad h̄ rñdet. si tres ex q̄rtis ptib⁹. heredes instituti sunt, ⁊ hoc casu cōstat vacātē p̄tē singulis (tacita volūtate testatoris) p hereditaria portiōe accedere. et p̄inde erit. ac si ab iitio singuli ex certis portionib⁹ fuissent istituti: idē iuris erit i casu ecōuerso. nam si pl'es i portiōib⁹ istituti fuerint, singulis p hr̄ditarijs portionibus decrescet. vt puta. si iure i certis portiōib⁹ istituti sūt. nā testator Petrū istituit i triēte: ⁊ Martinū i alio triēte. nā i h̄ cāu p̄inde erit, ac si vnusqsq3 i q̄drāte institut⁹ fuisset. ⁊ h̄ dicūt̄ vsq3 ad illū. §. plures vncie. i quo sic pone casum. Quidā instituit Petrū i besse ⁊ Marti. i semissem ⁊ ita plures vncie q̄ duodecim sunt distribute: ⁊ postea istituit Titiū sine pte: mō quero qd iuris sit in

4 ¶In gl. decedere. ibi. l. cū duob⁹. dic fm Ioā. fa. qd imo vr̄, qd nec ex postfacto qs pagan⁹ possit p pte decedere intestat⁹. l. si ego. ff. de inoffi. test. vñ ɔcludit. qd nec ab initio, nec ex postfacto, pagan⁹ pōt decedere p pte intestat⁹. vt. l. ius nostrū. ff. de re. iur. ⁊ hoc quo ad hoc vt hereditas, ⁊ iure testamēti, ⁊ ab intestato debeat̄. Sʒ bñ pōt testm̄ p parte rūpi: ⁊ pro pte tenere. iura tñ solida defferūtur iure testamēti. vt ptʒ. ff. de iniusto test. l. iij. §. fi. facit. l. si ps. ⁊. l. circa. ff. de inof. tes. ¶In ea. gl. ibi. §. adeo. ⁊. §. seq. dic. qd qñ ē rō eadē in pte, respectu ptis: q̄ est in toto, respectu toti⁹. tūc est eadē rō in parte quo ad p̄tē: sicut i toto quo ad totū al's sec⁹: vt. ff. de pet. here. l. sʒ si lege. §. adeo. cū ibi no. ¶In ea. gl. in fi. dic meli⁹ facit. d. l. ius nostrū.
5 †Quid aūt si testator dicat. institno titiū in semisse: vt hic. ⁊ in residuo volo decedere intestatus. dic qd imo totū habebit: nō obstāte p̄hibitiōe testātis: q2 cā testati, trahit ad se cām intestati. vt. l. hereditas ex die. ⁊. l. pe. ff. e. fm Ioā. fab. et hoc vr̄ seq Ang. i. l. quoties. §. si duo. ff. e. sec⁹ si instituisset i re certa, ⁊ p̄hibuisset plus cape. q2 totū habebit: sʒ Dy. in. l. j. §. si ex fundo. ff. eo. vt ibi refert Imo. ⁊ in. d. §. si duo. vbi late hoc disputat, tʒ simpl'r. qd totū habebit institut⁹, vel in quota vel in re certa. p. l. si qs ita istitut⁹ fuerit, excepto fundo. ff. eo. Et ista est veritas. lʒ bar. i. d. §. si duo dicat. qñ est vnic⁹ institut⁹ in re certa, cū p̄hibitiōe ne plus capiat: vr̄ testatorē illud fecisse fauore venientiū ab intestato. facit. l. paulo callimacho. §. j. ff. de leg. iij. quia hoc non est verū. non eñ potest facere testator, ne leges habeant locum in testamento. vt. l. codicillis. §. fi. ff. de lega. ij. ⁊c.

a Si plures. [a]Qui plures vult heredes instituere disspariter, necessitatē hʒ p ptes hereditatē distribuere, si nō vult equaliter esse heredes. qbusdā tñ institutis i partib⁹, q sine partib⁹ institut⁹ est habebit reliquū hr̄ditatis: siue sit vn⁹, siue plures. si vo totus as fuerit p testatorē distribut⁹, q sine pte istitut⁹ est, habebit semissem toti⁹ hereditatis. h. d. ¶Not. qd si vn⁹ est institut⁹ in tota hr̄ditate ⁊ vn⁹, siue plures, sine ptiū distributiōe, illi q sunt ascripti sine ptib⁹ habebūt dimidiā toti⁹ hr̄ditatis: aliā dimidiā habebit istitut⁹ in asse. ¶No. ibi ex eqs ptib⁹. facit iste tex. si cōmittit̄ ptāti, ⁊ dñis antianis: qd in iurisdictiōe tm̄ poterit ptās sol⁹, quātū oēs antiani. ita determinari pt ex dictis Bar. in. l. interdū. in pn̄. ff. eo. sʒ ibi Rapha. dicit fore sup hoc dubitādū, p no. p Bar. in. l. heredes. §. fi. ff. ad trebel. vbi facit differētiā inter electionē, ⁊ delegationē. dic vt ibi p Bar. Ang. ⁊ Imo. ⁊ per Bar. ⁊ doc. i. l. si fundū sub cōditiōe. §. his verbis. de leg. ⁊ facit. l. nō distinguem⁹. §. cū in plures. de arbi. ¶In gl. heres fit. ibi si testator nō ignorat. dic. s. assem nō esse cōpletū: al's si diceret esse ɔpletū: vocaret̄ q sine pte est institut⁹, in aliū assem. nā p̄sequit̄ id qd testator credebat. vt. l. titi⁹. ff. de lib. ⁊ posthu. facit fm Io. fab. si Papa ɔferat bñficiū qd vacare credebat p morte, qd etiā si vacet p resignatiōe, vel alio mō, qd vʒ collatio. sʒ hoc est falsum. p. c. susceptū. de rescrip. in. vi. ¶In gl. dimidia. in fi. in materia hui⁹. §. cōclude, qñq3 testator instituit duos, vel plures ex diuersis partibus, q̄ oēs ptes nō ascēdūt in asseʒ. tūc qd supest vltra portiōes assignatas institutis portionib⁹ accrescit assignatis vt. l. interdū. §. j. in. ij. rñ. ff. eo. Qñq3 vnū in totū, aliū in pte tm̄. ⁊ tūc ɔstat qñq3 qd testator voluit excedere asseʒ. vt q2 dixit. institno Titiū in. xij. vncias. ⁊ Seiū in alijs sex vncijs: q2 dicēdo in alijs, apparuit qd voluit ponere in diuersis a p̄ncipio: ⁊ tūc Titi⁹ habebit duas de trib⁹ ptib⁹: ⁊ Sei⁹ vnā. vt. d. l. interdū. §. j. ver. sʒ si excesserit. aut nō apparet qd testator voluerit trāscēdere assem: q2 nō dixit in alijs: sʒ simpliciter dicit Titiū in. xij. vncias Seiū in sex vncias heredes instituo. tūc videt̄ facta scd̄a istitutio, vt adimat a p̄ma: ⁊ sic vterq3 habebit dimidiā. Iste est casus p̄pri⁹ in. l. cū qd. C. de leg. Qñq3 ecōtra. primo instituit vnū in pte. postea aliū i toto. tūc b nō pōt dici, qd instituēdo scd̄ʒ, videat̄ adimere a primo: q2 totū nō pōt adimi de pte. ⁊ p cōsequēs dicit Raph. i. d. l. iterdū. §. j. qd testator vr̄ diuidere, scd̄m q cōcurrit vltra assem. vt ibi: ⁊ ita pōt ēt colligi ex. d. l. cum questio. C. de leg. Quandoq3 instituit vnū in toto, ⁊ aliū in toto: ⁊ tūc equaliter veniūt. vt ibi: qñq3 instituit vnū in toto, ⁊ aliū sine pte, vnū vel plures. ⁊ istitut⁹ sine pte, habebit dimidiā. ille institut⁹ in asse, aliā dimidiā, qñ q3 instituit vnuʒ in pte, alios sine pte. q sunt sine parte habebūt residuum vsq3 ad assem: vt hic.

SVMMARIVM.

1 Consocio vel omnib⁹, an accrescat si vnus ex partibus institutis repudiat.

b Videamus. [b]Pars hereditatis p testatorem non distributa, accrescit heredibus, pro portionibus hereditarijs. idē econtra. si testator plus distribuit quā sit in hereditate. tunc cuilibet heredū decrescit pro rata. hoc dicit p̄mo. ⁊ si plures vncie quā duodecim sint distribute, ⁊ ali⁹ sit institutus sine parte transit ad dipondiū. h. d. ¶No. qd pars hereditatis vacans, ⁊ non distributa exp̄sse: videt̄ tacite assignata, ⁊ scriptis heredibus distributa p portionibus hereditatis ne pro illa pte non distributa, dicatur pro parte intestatus. ¶Not. q testator potest: non tantum in. xij. vncias diuidere hereditatem suam: vt. s. eodem. §. hereditatis. sed etiā in. xxiiij. et sic potest ad dipondiū transire. et etiam ad tripondium: vt hic. ⁊ sic de singulis. ¶Not. quod sicut instituendo vnum in parte intra assem, alium sine parte, habet tantum quantum deficit ad assem. ita si quis est institutus vltra assem: ⁊ alius sine parte, videtur institutus in eo quod deficit ad dipondium. ¶In glo.
1 idemq3. ibi in vacantem partem vocatur. †Quid si vnus ex istis partibus institutis repudiat. an consocio, vel omnibus accrescat. videt̄ quod omnibus heredibus: vt. l. idem quod sabinus. ff. eodem. sed in contrarium, videtur quod imo consocio instituto, etiam sine parte. vt. l. triplici. ff. de verb. sign. ⁊. l. si ita quis heredes. ff. eo. de quo per Bar. in. d. l. idē qd sabin⁹. ⁊ ibi Ang. Bal. Ray. ⁊ Raph. ⁊ late p Imo. ⁊ finaliter tenet̄ ibi opi. glo. fm Ray. qd nō sint coniuncti. neq3 re, neq3 verbis. sed coniuncti sint tantum cōiunctione legali: ideo inter eos non est locus iuri accrescendi. vt l. r proculo. ff. de lega. ij. sed per hoc non respondetur ad. l. triplici. Unde dicit Rapha. quod ibi debet necessario intelligi quando erant coniuncti verbis: ⁊ per consequens re. Sed ob. d. l. si quis heres. sed licet Imo. multa effundat. tu dic. quod imo apparet ibi de mente testantis, quod nō voluit eos coniungere: sed celeriter loqui. vt ibi dicit tex. aperte. procedit ergo ille tex. quia constat de mente testantis. alias autem in dubio loquitur. d. l. idem quod sabinus. vide multas opi. relatas ibi per Imol. sed ego posui veram: ⁊ communem opi.

SVMMARIVM.

1 Spurium instituat quis cum capere poterit.
2 Spurio an poterit dari economus, vel procurator vt minister.

3 Spurio an aliquis sit modus relinquendi.
4 Spurio seu nato ex dãnato coitu, potest aliquid relinqui. & nume. 5.
6 Spurij legatũ si esset excessiuum in modum alimentorum esset reducendum.
7 Causa certis similibus circũscripta, effectum producendum limitat & restringit. & nu. nu. 8. & 9.
10 Relictum ecclesiæ dicitur relictum Deo immortali.

hoc casu? Ad h respondet. amice. si plures vncie q̃ duodecim a testatore distributę sunt: & post ea aliquis sine parte institutus fuerit: in hoc casu ad dipõdiũ trãseũdũ erit: & q institutꝰ est sine parte, qd deest dipõdio habebit. & idẽ iuris est, si dipondiꝰ fuerit cõpletꝰ. nã tunc transeundũ est ad tripõdiũ. & sic deinceps, nec ꝑ hoc augetur hereditas: lz in plures vncias distribuatur: q2 oẽs partes distributiue postea ad assem reuocãtur, quãuis sint plurium vnciarũ. & hec dicuntur vsq; ad illum. §. heres et pure.

a ¶ Heres. Hic incipit qrta pars in qua sic pone casũ. dñe. gdã instituit heredẽ sub cõditiõe. nũqd vz talis institutio? & rñ. q̃ sic. nã heres pure & sub cõditiõe institui pt: ex certo tñ tpe, vel vsq; ad certũ tps, nõ pt institui veluti si qs ita instituerit. titiũ post qnquẽniũ ãnq̃ moriar heredẽ instituo, in hoc em casu nõ vz institutio, eo mõ q̃ fctã est: dies em in institutiõe adiectus ꝓ supuacuo, siue ꝓ nõ adiecto habebit: & perinde erit: acsi Titius pure et sine diei adiectiõe institutus fuisset. & hec dicunt in qrta parte vsq; ad illũ. §. impossibilis conditio.

ADDITIO.

b ¶ An autẽ. Adde ad istud Bal. in l. si qua illustris. C. ad orficia. & q habet in l. paulus. alios eñ. ff. de sta. ho. Bal. in c. naturales. si de feu. fue. ptro. in fi. in vsu. feu.

a Hæres. ᵃ Heres põt institui pure, & sub cõditiõe. nõ aũt ex certo tpe, vel ad certũ tps: si tñ sic instituatur, vz institutio tãq̃ pura, vitiata tali adiectiõe. h. d. ¶ Not. qd heres magis põt institui sub cõditiõe, q̃ ad diẽ. ¶ No. q si testator apponat diẽ sub cõditiõe: tñ tollitur de medio dies: & nõ in diẽ, vt voluit testator. sz pure erit heres. q2 nõ põt facere qn leges habeãt locũ in suo testõ: vt. l. nemo põt. ff. de le. j. Et e rõ dñe. qre magis sub cõditiõe põt institui: q̃ ad tps, vel ex tpe: q2 primo casu. oĩ tpe reperitur testatꝰ. Scđo aũt casu. vr ꝓpter tpis itestatꝰ. vt. l. miles ita. ff. de test. mili. ¶ In gl. j. ibi cũ ipe capere poterit ex testõ. & ꝑ
1 hoc dicit Ang. in d. l. in tps. in pn. ff. e. † qd est cõsiliũ qd qs instituat spuriũ cũ cape poterit. & erit valde vtilis institutio fm eũ: q2 poterit se dari facere curatorẽ hꝛditati iacẽti. ꝑ. l. si qs ita instituatur. ff. eo. Et sic administrabit bona, vt simplex administrator. & postea faciat se legitimare. Et istõ tenuit etiã Jaco. de are. in d. l. si qs ita instituatur. Sed Rapha. & ibi Jo. & Jo. de imo. q2 talis datio curatoris de spurio, vr facta in fraudẽ. lex nãq; vult qd spuriꝰ nõ possit se imiscere in bonis pr̃is: vt. l. j. ij. & iij. C. de natu. lib. & isto mõ se ꝑ indirectũ imiscere
2 ret. igitur &c. ꝑ hoc facit qd hr in si. in c. auaritie. de elect. in vj. nã electꝰ nõdũ cõfirmatꝰ, nõ põt administrare. † An poterit dari economꝰ, vel ꝓcurator? vt administret ibi, dr qd nõ. Tu etiã dic fm Rapha. in d. l. in tps. qd Bal. in l. eã quã. C. d fideicõmis. nõ putat spuriũ tali casu institui posse. & sic Bald. ibi vr velle qd. d. l. in tps. ꝓcedat, qñ erat icapacitas solũ respectu hꝛdis. vt in deportato. sz qñ eẽt incapacitas mista cõsyderatiõe testãtis: & instituti. vt in spurio: tũc nõ vz institutio, etiã collata in tps incapacitatis. Nã testator inhabilis, nõ põt cõdere testm̃ suũ in casu habilitatis, quo poterit testari per. l. j. §. exigit. ff. de cõtra tabu. & l. si minor. & qd ibi habetur. ff. de ser. expor. q2 tpe testi reqrit oĩs habilitas in psona testãtis. & istud est tenendũ: lz in nõnullis testamentis videamus spurium interim dari curatorẽ fm opi. Jaco. de are. & Ange.
3 ¶ † An aũt ᵇ sit aliqs modꝰ relinquẽdi spurio: vide Bar. in l. fi. in ij. col. ff. de his qbꝰ vt idi. & Bal. in d. l. eã quã. & Bar. in auth. ex complexu. C. de incest. nupt. & Flo. in l. qui testm̃. ff. de proba.
4 ✠ ADNOTATIO. Addo † qd spurio seu nato ex dãnato coitu põt aliqd reliqn ꝓ alimẽtis & dote inspecta dispõne canonica. c. cũ haberet. & ibi glos. Pañ. & doct. notãt extra de eo q dux. quã pollu. ꝑ adulteriũ, & notãt Bar. Bal. et doct. in auth. ex cõplexu. de incestis nup. C. † qd ꝓ
5 cedit vbi talis spuriꝰ nõ haberet vñ se alimẽtaret ꝑ dictũ. c. cũ haberet. & in pulchro casu decidit Stepha. bertrãdꝰ cõsi. ccv. exordiẽte si est verũ, ꝓ totũ volu. iij. In cã prime vxoris egregij quondã viri dñi Oliuerij Rolã. doctoris doctissimi & in facultate cesarea regentis, q sua humanitate insignia doctoralia mihi cõtulit et regẽtiã. d. lectiõis quã hẽo, in manibꝰ florẽtissimi collegij vniuersitatis
6 nr̃e renũciauit † Si tñ legatũ eẽt excessiuũ in modũ alimẽtorũ esset reducẽdũ. vt alimẽta nõ possent excedere. l. luciꝰ de exercitoria in pandectis,
7 † q2 cã certis finibꝰ circũscripta effectũ ꝓducẽdũ limitat & restringit. l. si is q animo de acqr. posses
8 sione † nec trãsit ad heredes spurij. Bal. in l. eã quã col. x. ver. pone dicit decretũ, nume. xlj. & ibi Barbatiꝰ & alij de fideicõmissis. C. Anto. Caius.
¶ In eadẽ ibi vel cũ ipe moriet tu dic tres casus aliqñ dr sic: instituo Titiũ cũ moriar: & tũc est clarũ, q̃ vz: q2 a tpe mortis mee, & nõ primo, erit & esse põt heres. vt. l. scđa. §. si dubitetur. ff. queadmodũ testamẽ. ap. Aliqñ dico. instituo Titiũ cũ ipse morietur, vel si ipse morietur. Et tũc. q2 iste Titiꝰ est institutꝰ sub cõdõne oĩno extitura: q2 glã hõ natꝰ de muliere moritur. vt. l. nã & si cũ moriar. ff. de cõdi. & demõ. & iõ hr ꝓ pura. vt. l. si pupillꝰ. §. j. ff. de nouatio. & ꝑ cõns. vt institutꝰ hẽat aliqd cõmodũ de dicta hꝛditate, talis cõdõ reijcit de medio: & stati, & pure heres erit. Iste est casꝰ fz vnũ itellectũ in l. extraneũ. el. j. & ibi doc. & maxime Bal. & Sali. C. eo. aliqñ dico instituo Titiũ post mortẽ Seij: & tũc erit in cõditionẽ institutꝰ: q2 dictꝰ Titiꝰ poterit pmori. deinde Seiꝰ. vt. l.
9 heres meꝰ. in pn. ff. de cõdi. & demõ. † ¶ Et ista faciũt ad illã vulgatã qõnẽ. lego, vel relinqͦ vxori mee vsumfru. oĩm bonorũ. & post mortem eiꝰ instituo fratrẽ meũ, an interim vxor habebit vsumfru. vr qd nõ: quia dies legati vsufru. nõ cedit, nisi ab adita hꝛditate. vt. l. j. §. in nouissimo. C. de cadu. tol. sed in casu nr̃o, ꝑ fratrẽ nõ pt adiri hꝛditas, vxore viuẽte: igitur &c. Istã qõnẽ format Bal. in l. id qd paupibꝰ. in. xiij. q. C. d epi. & cle. Bal. & Sali. in d. l. extraneũ. Jo. an. in spec. de psg. §. j. v. porro. & Bar. in l. fi. ff. de vsufr. leg. & Bal. & lati? Jo. de imo. ꝑ gl. ibi in. l. filiꝰ a pfe. ff. de lib. & posthu. & ibi Ang. ¶ In hac qõne cõcludẽdo dic fm Jo. de imo. Aliqñ testõr relinqt vxori vsũfructũ suor bonor: & post eiꝰ mortẽ instituit fratrẽ: aliqñ instituit vxorẽ in vsufr. & post eiꝰ mortẽ aliũ instituit. aliqñ vxorẽ in vita simplr. & post eiꝰ mortẽ instituit fratrẽ. Primo casu. vr qd tale relictũ vsufru. sit nullũ: cũ hꝛditas nõ possit adiri in vita vxoris vt dictũ est. facit. l. titio cũ mo. de vsufr. Et sibi iputet testõr, q tali mõ reliqt. arg. l. titiꝰ. ff. eo. & h vult; Jo. an. in d. additiõe in v. porro vsufructuariꝰ. quẽ seqtur Jo. d imo. in d. l. filiꝰ. Sz Bar. in l. id qd paupibꝰ. in. xiij. qõne. in fine. & facit in d. l. extraneũ. dicũt. qd lz de rigore iuris nõ possit cõfirmari tale legatũ, vel relictũ vsufr. tñ q2 res ẽ vacãs: q2 hꝛs institutꝰ post mortẽ vxoris, nõ pt nec adire nec possidere: qd vxor ꝓpria autoritate capit vsumfr. arg. l. titio. §. j. ff. de leg. ij. cõiũcta. l. nõ dubiũ. cũ ibi no. C. d leg. & maxie iplorato offõ iudicis. vt volũtas testõris sortiatur effectũ. vt. l. hꝛditas. in pn. ff. de peti. here. & in l. qntꝰ. dẽ ãnu. leg. ego credo q̃ de subtilitate iuris, vior sit opinio Jo. an. sz de eqtate, vt potiꝰ volũtas testãdi saluetur: tenetur opinio Bal. & Sali. &c. cogita: q2 est multũ dubitabile. Scđo pncipali casu: qñ vxor est instituta in vsufr. q̃ cũ sit hꝛs: lz in re certa, alio dato coherede vel: tñ põt ꝓpria autoritate suã rez (in q est instituta) cape. vt no. elegãter Bar. in. l. ex facto. ff. eo. igitur põt cõseq isto casu dictũ vsumfructũ vt hꝛs. Tertio casu pncipali. qñ vxor est instituta in vita simplr: & post eiꝰ mortẽ Titiꝰ. Dic. qd aut sumꝰ certi de mẽte testãtis qd voluerit iplorare ꝑ illa vba in vita: & stabimꝰ eiꝰ volũtati: vt. l. in cõdõnibꝰ. ff. de cõdi. & demõstra. Aut sumꝰ in dubio: & tũc vr qd testõr voluerit qd simplr vxor sit insolidũ hꝛs in vita: remoto vitio illiꝰ vbi, in vita, de medio: & post eiꝰ mortẽ. tenetur restituere hereditatẽ patri: ꝑ fideicõmissũ detracta trebel. ita voluit Bal. in. l. miles ita. ff. de testa. mili. & Jo. de imo. in. d. l. filiꝰ a patre. & Bald. in. d. l. miles ita. & in l. hꝛditas ex die. ff. eo. & in l. si fuꝰ. §. si. ff. de vulg. & pupil. vbi Bal. diuersimode loquitur. tu dic vt. s. dixi. Quarto casu. qd instituit vxorẽ in vita tm: & nẽminẽ post eiꝰ mortẽ instituit: dic. qd sublato vitio tpis de medio, vxor pure, & simplr, et ꝑpetuo erit hꝛs. vt hic. & l. hereditas ex die. ff. eo. & ibi vid late Jo. de imo. in vsi. qd si testõr dixit. instituo vxorẽ meã in vita sua tm̃. &c. Quid si instituatur eccl'ia post mortẽ Titij. an statim sit heres? Quidã dicũt qd sic. q2 cessat rõ. l. heres meꝰ. ff. de cõdõ. & demõ. q2 nõ põt mori eccl'ia. sed Bar. in. d. l. hereditas ex die. tz cõtrariũ: q2 ꝓsumptio est qd ꝑ. xxx. annos eccl'ia capite minuatur, vel extinguatur:
10 l. hereditas. vsi. deniq;. ff. ad legẽ fal. Sz ibi Bal. & Ang. dãnant Bar. & tenẽt pmã ptẽ: † q2 relictũ eccl'ie, dr relictũ deo immortali. & q2 ẽt destructo monasterio, eccl'ie romane debebitur. vt. l. j. C. de quadri. pscrip. Sz fm Jo. de imo. ꝑ Bar. põt facere. l. cũ pr. §. tuscũlanꝰ. ff. de legatis iij. & qd ibi no. vbi si monasteriũ destruatur ãnqͣ dies legati cedat, extinguitur legatũ. Et sic vr cessare opi. Bal. & An. lz posset illa sustẽtari in legato annuo: q2 tũc dz in aliã piã cãm cõmutari. fm Bar. in. §. tusculanꝰ. dic latiꝰ ꝑ Jmol. in. d. l. hꝛditas ex die. Sz Raph. tz opi. Bal. & Ang. & illa e tenẽda ꝑ ea q no. Bal. in. d. l. extraneũ. & ibi et vid Sali. ¶ † Quid si testõr dicat instituo Titiũ vsq; ad pasca. & nullo mõ vlteriꝰ possit eẽ hꝛs. Bar. in. d. l. hereditas ex die. dt qd vitiabitur institutio, tãq̃ cõtinẽs repugnãtiã. facit qd no. Bar. in. l. qtiens. §. si duo. ff. eo. Sz Bal. & Ang. ibi. & in. l. extraneũ. C. e. tenẽt cõtrariũ. q2 cã testati ceteris paribꝰ semp est potẽtior, & nobilior, quã cã intestati. & iõ cãm intestati trahit ad se. s. de rerũ diuisio. §. si qs ex aliena. ac et: q2 sicut heredi vel non põt interdici ius accrescẽdi in re. ff. eo. l. si qs instituat. excepto fũdo ita etiã in tpe: vt l. miles. ita. ff. de testa. mili. & hoc etiã tenet Bal. in. d. l. extraneum. de quo latius per Jmo. in. d. l. hereditas ex die. in ver. vlterius queri põt. circa predicta. vide Sali. in. d. l. extraneum. que omnia no. Ang.

SVMMARIVM.

1 Conditiones impossibiles sunt quatuor.
2 Impossibilitas si versatur in dispositione vitiat illam.
3 Conditio regulariter vitiatur & non vitiat.
4 Legatum pium dicitur si fiat pro virginibus maritandis.
5 Piæ causæ relictorum non debet differri executio.
6 Relictum in causam piam an possit conuerti in aliam.
7 Voluntas testatoris formaliter seruanda est.

¶ Impossibilis

1 Conditio impossibilis, an vitiet vltimam voluntatem: & enumerantur quatuor.
2 Impossibilitas si versetur in dispositiõe, quòd illam vitiet: siue sit vltima voluntas, siue contractus.
3 Cõditio impossibilis adiecta vltimæ volũtati, quòd vitietur, & nõ vitiet.
4 Legata pia quæ dicantur.
5 Relictum ad vnam causam piam & honestã, an possit conuerti in aliam, & cuius auctoritate?
6 Executio relictorum ad pias causas, quòd nõ debeat differri: licet differatur hæreditatis aditio.
7 Ex relictis ecclesiæ pro nouo opere, an possint per episcopum ad aliud opus conuerti?
8 Tertia fallẽtia ad præcedentia ex impossibilitate perplexa.
9 Quarta fallẽtia ex impossibilitate facti, quæ potius difficultas appellatur.

a Impossibilis. [a] ¶ Cõditio impossibilis in vltimis voluntati
bus: non vitiat. h. d. ¶ No. qd conditio impossi
bilis adiecta in libertatibꝰ, nõ vitiaret. ¶ Nota in vltimis voluntatibꝰ di-
rectis, vel obliquis, ⁊ in libertatibꝰ ꝯditio impossibilis perinde habeť, acsi
1 nõ fuisset scripta, vel nominata. ¶ In glo. magna in fi. † No. et signa gl. me
liorẽ de corpore iuris, q̃ enumerat quatuor cõditiones impossibiles. Prima,
est impossibilitas d̃ natura. Scd̃a ẽ impossibilitas de iure. Tertia, est
impossibilitas, i. imperplexitas. Quarta est impossibilitas de facto. De
vnaquaq; impossibilitate, circa vnãquanq; dispositionẽ per conclusiones
videamus: q2 mihi placet cõclusio do. Io. de imo. in. l. j. ff. de condi. insti. eã
referam. ¶ Circa primam impossibilitatem de natura cõclude, qd aut im
possibilitas de natura in dispositione, aut in cõditiõe. Si ĩ dispositiõe, aut
circa substãtiã eius de quo queriť. ⁊ tunc vitiat: siue sit vltima voluntas. vt
l. si qs inquilinos. §. si. ⁊. l. apud. §. fin. ff. de lega j. ⁊ intellige qd aut vitiat ex
toto, si in toto est impossibilis. sz si pro parte solum, pro pte vitiaret. per id
qd habetur in. l. j. C. de secũ. nup. ⁊ in. l. si seruus cõis. ff. de dona. inter vi. et
vxo. siue sit contractꝰ. vt. l. inter stipulantẽ. §. sacrã. ff. de verb. obl. siue sit cõ
fessio, vt. l. in cõfessionibꝰ. ff. de interro. ac. ⁊. l. neratiꝰ. §. si. cũ ibi not. ff. ad le.
aqui. siue sit sentẽtia iudicis: vt. l. si. ff. que sen. sine appel. rescin. siue sit lex. nã
dispositio legis debet esse possibilis: et honesta. iiij. di. c. erit autẽ. Interduz
vero impossibilitas nõ est circa substãtiã dispositiõis: sz est circa aliquod
accidẽs, seu circa executionẽ, vel exactionẽ, puta, circa angustias tẽporis. ⁊
tũc, aut talis impossibilitas versať in vltima voluntate: ⁊ vitiať. ⁊ nõ vitiat
vt. l. si mihi et tibi. §. si qs seruos. ff. de leg. j. Aut versať in cõtractu. ⁊ tũc si
est ꝯtractꝰ bonefidei, ⁊ idẽ: q2 vitiať, ⁊ non vitiat. l. insulam. §. si. ff. de loca. si
vero est stricti iuris, vitiat. nisi cõtra impossibilitatẽ fuerit per ptes proui
sum: vt. §. loca. j. de ver. obli. ⁊. l. si. §. si. de ver. obl. interdum versať talis im-
possibilitas in iudicijs: ⁊ tunc si illa cõtingeret ex post facto, nõ est dubiũ qd
non vitiat: sz excusat donec durat. vt. l. ij. §. qd diximus. ff. si qs cau. Aut ab
ipso principio inerat: ⁊ tunc ſm Bal. ⁊ Ang. in. l. j. ff. de cõditio. insti. nõ vi
tiat: q2 censenť esse duo p̃cepta iudicis. ar. l. celsus. ff. de ar. Et si iudex p̃ce-
pit fieri aliqd intra certã diem: ⁊ impossibile sit illud intra dictam diẽ fieri:
dũmodo als id de se sit possibile: tenebit p̃ceptum: qñ videť duo p̃cepisse,
aliqd fieri: ⁊ ad diẽ fieri. sz Ioã. de imo. tenet in hoc ibi ꝯtra ꝑ no. in. l. ij. ⁊ ibi
Bart. ff. si qs in ius vo. nõ ie. vbi si citať quis ad diẽ feriatam, non vz. Ego
sic dicerem: aut in p̃cepto iudicis ex sui expressione inest vitium: q2 citat ad
diẽ feriatã expresse vel aliqd fieri in dicta die manifeste apparet impossibi
le: vt puta cũ esses h̃ Ferrarie, iudex dicit. hodie te p̃sentare debeas in vrbe
coram senatore: ⁊ tunc ex ipsa expressione verborũ inest vitiũ: ⁊ impossibili
tas: ⁊ nullo modo ligat, nec vz: aut impossibilitas non exprimitur, vel vitiũ:
⁊ tũc alia die habili debet cõparere. vt ar. no. per Bart. in. l. ij. de tẽp. appel.
Ista concordia colligitur ex dictis Bart. in. l. ij. ff. si quis ĩ ius voca. nõ ie.
Scd̃o vero casu principali. qñ impossibilitas nature apponiť ꝑ modũ cõ-
ditiõis, conclude, qd aut apponiť in cõtractibus: aut in vltimis voluntati-
bus: aut in iudicijs: aut in arbitrijs. Si in cõtractibꝰ: ⁊ tũc cõditio impos-
sibilis vitiat cõtractũ: adeo qd nulla oriť obligatio ad ipsum perficiẽdũ. sz
bene oriť qñq; cõditio ob cãm ad resoluẽdũ: vt patet ĩ. l. nõ solũ. ff. de act. ⁊
obli. ⁊. l. si militẽ. cũ ibi no. de ꝯdi. ob causaz. Fallit, qñ talis ꝯditio apponiť
in cõtractu matrimonij: q2 tũc reijciť ipsiꝰ matrimonij fauore. vt. c. j. ⁊. c. fi. d̃
cõdi. appo. Scd̃o fallit qñ apponiť ĩ donatiõe cã mortis: q2 illa sapit (quã
tũ ad hoc) naturã vltime volũtatis. l. q̃ sub cõditiõe. §. hoc edictũ. ff. de cõ-
di. isti. ⁊ hoc qñ apponiť ꝯditio impossibilis. Si aũt ẽ necessaria. vt puta, si
celũ nõ tetigeris digito: tũc vz cõtractꝰ, acsi cõditio esset pura. l. impossibi-
lis. ff. de verb. obli. facit. l. si pupillꝰ. §. sub cõditione. ff. de noua. Qd intelli-
ge, qñ ꝯtctus incipit a p̃cedẽti cõditione. secus qñ incipit a p̃cedẽti dispõne
impossibilis: q2 tunc non vz ꝓmisio facta sub tali cõditione necessaria, addi
ta in penã p̃cepti impossibilis nõ seruati: vt. l. si homo mortuꝰ. ff. de v̄b. ob.
Si aũt adijcitur impossibilis cõditio de natura in vltimis voluntatibꝰ illa
reijcitur: ⁊ non vitiat dispositionẽ. vt. l. j. ff. de cõdi. instit. ⁊ hoc facit. Si enĩ
esset cõditio necessaria, clarum est qd valet dispositio quãdo incipit a prece
denti die necessaria. secus si a precedẽti p̃cepto impossibili, adiecta condi-
tione necessaria in penam precepti nõ seruati: q2 tũc non valet dispositio, cũ
penã non mereať: q2 non deliquit: vt. l. j. C. de his que pe. no. Si vero adijcia
tur in iudicijs, vel in arbitrijs cõditio impossibilis: videť qd vitieť sentẽtia
cũ regula sit, qd non debeat fieri sub conditione, licet dicať, qd si lata sit sub
cõditiõe teneat: quãdo cõditio est possibilis: vt. l. j. §. biduũ. ff. qñ appel. sit.
⁊ sic patet. qd qñ cõditio est impossibilis, remanemꝰ
sub regula: qd taliter formari nõ debuit: ⁊ lata nõ va
2 le tp. l. nõ dubiũ. C. de legi. ¶ † Scd̃a principalis im-
possibilitas est de iure, circa quam conclude, qd si im
possibilitas versať ĩ dispositiõe, vitiat illã: siue sit cõ-
tractꝰ, siue vltima volũtas. Et adde que dixi. s̃. in p̃ce
denti mẽbro. facit. l. generaliter. ⁊. l. plagij. de ver. obl.
sin autem versať in cõditiõe: ⁊ tunc aut versať in ꝯcti-
bus, aut in vltimis voluntatibus, aut in iudicijs, siue
arbitrijs. Si in ꝯctibꝰ, vitiať ꝯctus: vt. d. l. non solũ.
⁊. d. l. plagij. ⁊. l. gñaliter. fallit in matrimonio ipsius
fauore, dummodo nõ sit ꝯ substãtiã matrimonij: vt
d. c. j. ⁊ fi. de ꝯditio. appo. fallit etiã ĩ donatiõe cã mor
tis, cũ in hoc accedat vltime volũtati: vt. s̃. dixi. Idẽ
si sit cõditio necessaria, ex eo: q2 cõtraria conditio sit
impossibilis de iure. nã tunc vitiatur ꝯctus. vt est ca-
sus in. l. iurisgẽtiũ. §. si ob maleficiũ. ff. de pac. Et no.
Bar. in. d. l. non solũ. ⁊ ideo si ꝓmitto tibi. x. si malefi
ciũ non feceris non vz ꝓmissio. vt habeť in. d. §. si ob
maleficiũ. Idẽ, ⁊ multo fortius, si cõtractus incipit a
precedẽti ꝓmissione turpi. ar. eorũ q̃. s̃. dicta sunt. sin
autẽ impossibilis cõditio de iure adijciať vltime vo-
3 luntati. † Cõclude, qd regulariter conditio vitiatur. ⁊
nõ vitiat. vt hic. Fallit primo, qñ ꝯditio nõ est ꝓprie
impossibilis, ex eo q2 lex ei resistit: sz potiꝰ ei nõ assi-
stit: vt est videre in cõditiõe reddẽte dispositionẽ ca-
ptatoriã. nã tunc talis ꝯditio vitiat dispositionẽ, ꝑꝑ
defectum forme a iure tradite. l. illa institutio. ff. eo. qd
intellige, nisi in relictis ad pias causas. vt not. in. c. cũ
tibi. extra de testa. ⁊ late ꝑ Bar. in. l. j. C. de sacrosan.
eccle. ⁊ Cy. ĩ. l. captatorias. C. de test. mili. ⁊ late imol.
in. l. captatorias. ff. eo. Fallit scd̃o, qñ ꝓpter adiectio
nẽ cõditionis impossibilis, testamẽtũ detegiť pecca
re in forma substãtiali. vt est videre qñ filiꝰ in potesta
te instituiť sub cõditione impossibili: cũ forma sit da
ta a iure, qd non possit institui, nisi sub potestatiua: vt
l. suus quoq;. ff. eo. vnde hoc casu redditur testm̃ nul-
lũ: vt ibi. Tertio fallit, qñ talis ꝯditio põt impleri de
facto, ⁊ in implemento facti nõ versať turpitudo: q2
tũc non reijciť talis cõditio: sed dz tũc de facto imple
ri: vt. l. meuius. ⁊. l. q herede. in prin. ff. de condi. ⁊ de-
mon. ⁊. l. mulier. §. j. ff. de ꝯdi. insti. secus cẽt si esset tur
pe illã impleri de facto: q2 tunc etiam reijcereť. Fallit
q̃rto, qñ cõditio respicit aliquẽ honestum finẽ: q2 tũc
nõ simplr̃ reijciť: sz dz ĩpleri ĩ aliã cãz similẽ, honestã
tñ: vt. l. legatũ. ff. de vsufr. leg. Et ibi late Bar. ⁊ bald.
ĩ. d. l. j. ff. de ꝯdi. insti. in v̄. ⁊ ꝑ h̃ si testator relinqt ⁊c.
4 ✻ ADNOTATIO. † Legatum piũ dici
tur si fiat pro virginibus maritandis. Bal. ⁊ Alexã.
in. l. cui his. §. si mulier. de cõdition. ⁊ demonstratio-
nibꝰ. Bal. in. l. prima. col. 16. de sacrosan. ecclesijs. C.
⁊ ibi franciscus aretinus. Scd̃o d̃r pia causa qñ relin
quiť aliqd ꝑ via ponte vel fonte reficiendis glo. ⁊ scri
bentes in. l. i. §. ad municipum, ad legẽ falcidiã. Ter-
tio relictum viduis, pupillis peregrinis, infirmis, vel
senibꝰ pauperibꝰ, tñ, Cardinalis in clemẽtina prima
questiõe. 13. de testamẽtis extra. Quarto, si fiat patri
vel matri, pauperibus. Ioã. and. adnotãdo Guilliel
mũ durandum de instrumẽtorũ editione. §. nũc vero
aliq̃. ver. 63. Quinto si fiat pauperi pro refectiõe do-
mus sue. l. si qs pro redemptiõe. §. fi. d̃ donationibꝰ.
C. Sexto qñ relinquiť ꝓ anima. Septimo si fiat eccle
sie monasterio vel pro loco ⁊ deinceps quod est notã
5 dũ † quia pie cause relictorum nõ debet differri execu
tio lz differať hereditatis aditio ꝑ tex. et ibi no. Bal.
in. l. nulli. de episcopis et clericis et idẽ dicendũ est pẽ
dente cõfectione inuentarij. a lex. cõsi. 102. visis et põ
deratis. col. j. v̄. ⁊ id d̃t Io. and. volum. primo. ⁊ nico
laus boeriꝰ dicisione. 41. col. fi. nu. 8. in. j. pte suarũ di
6 uisionũ. Anto. Caius. ¶ In hoc arti. † qñ relinquiť
aliqd in aliquã cãm piã, vel honestam, ⁊ fieri põt: an
possit cõuerti in aliã causam, ⁊ qñ, ⁊ cuiꝰ autoritate
Conclude ſm Io. de imo. in. d. l. j. ff. de cõdi. insti. vcz
qd interdũ testator relinquit in causam, q̃ de iure põt
impleri ĩ aliquẽ honestũ finẽ: interdũ relinquit ĩ cau
sam q̃ de iure nõ põt impleri. Primo casu, nõ dz pe
cunia remanere penes heredẽ: sz dz in aliquã causam
honestã cõuerti, de autoritate epi: ⁊ cum cõsensu here
dis: vt. d. l. legatũ. ⁊. c. nos quidẽ. ⁊ qd ibi not. extra de
testi. ⁊ sufficit, si heres nõ habeat iustã causam cõtra

a ¶ Impossibilis. Impossibilis cõditio his. vcz verbis Titiũ heredẽ instituo, si celũ digito tetigerit. quero a vobis vtrum valeat institutio ista? ⁊ rñ. qd sic. nã in hoc casu impossibilis non vitiat: sed vitiať. ⁊ institutio pro pura here. Impossibilis enĩ conditio in instõnibus, et legatis, ⁊ fideicõmissarijs libertatibus, adiecta pro nõ scripta habetur: et perinde est, acsi nulla cõditio fuisset adiecta. Sz pone, quidam instituit heredẽ sub plibꝰ cõditionibꝰ. nũquid opz oẽs ꝯditiones adimplere, antequã possit adire? Ad hoc rñd. amice si plures institutioni ascripte sunt conditiones: distĩgue vtrum per cõiunctionem copulatiuã, vel disiunctiuã ille conditiones sunt apposite. nã si per ꝯiũctionẽ copulatiuã. vt puta. si illud et illud factuz fuerint necessariũ Titiũ heredẽ instituo. necesse habet heres ĩ hoc casu omnes ꝯditiones adimplere. Si vero sub disiunctiua cõiunctiõe plures ꝯditiões apposite sũt vt puta si illd aut illud factum fuerit necessariũ. Titium heredẽ instituo: ⁊ in hoc casu tantum alteri obtẽperare satis est et hec dicuntur in qnta pte vsq; ad illum. §. hi quos.

dicēdi.vt ibi.ꝛ facit.l.ij.§.volūtate.ff.ſol.mat. Scdo cōclude,qd aut quātitas relicta nō eſt ſufficiens ad ꝑficiendū id quod voluit teſtator.ꝛ tunc dic idem ī pce denti caſu,per ea q̄ habenᷣ ī.d.c.nos gdē.ꝛ.d.l.legatū.ꝛ ibi Bar.ꝛ.l.legatū.ff.de admi.re.ad ci.pti.ſi vo quātitas ꝑdicta erat ſufficiens pro excipiendo id qd teſtator iuſſerat fieri in piam cām.Et tūc ꝯclude qd regulariter voluntas teſtatoris,formalr ſeruanda eſt
a nec pōt fieri alteratio in aliā cāꝫ ſine licētia pape.[a] vt de elec.c.qꝛ contingit.de relig.do.adeo qd non ſufficeret licentia legati.etiam de latere:nec epi.vt ibi no.glo.Fallit primo,qñ non ex toto infringereᷣ volūtas teſtātis.ſꝫ ſolum pro tpe non ſeruaretur,ꝛ immineat alia neceſſitas eccleſie,cui aliter ſubueniri nō poſſet. Nā tūc de autoritate epiſcopi poſſet ad tp̄s conuerti in illā neceſſitatē.facit qd not.Joan.and.in.c.ſi.de teſtamē.ꝛ pro hoc vr̄ quod ſi teſtator relinquit.xx.annuatim pro anniuerſario faciēdo alicui eccleſie q̄ indiget reparatione,nec ſit aliunde,vnde poſſit reparari, quod de autoritate epi poſſit dicta pecunia relicta ꝓ anniuerſario,ad tp̄s ꝯuerti in ipſam reparationem
7 eccl̄.qd not.¶ †Sēcundo fallit,ſi teſtōr relingt pecuniā ꝓ faciēdo opere nouo in ecclia vbi ſunt multa talia opera,ꝛ ad ſufficientiam:ſed indigeret repatione,cui nō pōt aliter ſubueniri.Nā tūc vr̄,ꝙ autoritate epi porſſit dicta pecunia ꝯuerti in repationē antiquorū.arg.l.pe.q̄ in hoc eſt ſinguiaris,cū ibi no.per Bar.ff.de ope.pub.¶ Et per hoc vr̄ dicēdū,ꝙ ſi teſtator relingt certā pecuniā ꝓ ꝯſtruēdo capellā in aliqua eccleſia vbi ſunt multe capelle ſm ſufficientiam eccl̄ie:ſꝫ egent reparatione ipſe capelle,vel eccleſia:ꝛ nō eſt aliūde vnde poſſit ſubueniri:ꝙ tūc de autoritate epi poſſet dicta pecunia cōuerti ī dictam reparationē.qd eſt ſing.not.dꝫ tñ cōuerti ibi in reparatiōe (ꝓpter memoriā defuncti cōſeruādā) q̄titas pecunie,expēſe in reparatione.vt.d.l.pe.¶ Et ꝑ hoc etiā vr̄,ꝙ ſi teſtator iuſſit fieri monaſteriū,vel nouā eccleſiā,vbi ſunt multe eccleſie q̄ indigerēt reparatione,ꝛ nō eſt vñ poſſit ſubueniri:ꝙ tūc autoritate epi poſſit cōuerti dicta pecunia ꝓ reparatione dictarū eccleſiarū antiquarū.ar.d.l.pe.ꝛ no.Jo.an.ꝛ Inno.ī.d.c.ſi. facit.l.j.§.de execu.rei iu.co.lib.x.de qbꝰ vide ēt ang. in dicta.l.j.ff.de cōdi.inſtit.ꝛ Bart.in.l.pater filiū.C, tuſculanꝰ.ff.de le.iij.ꝛ Pet.de anc.in.d.cle.ij.de reli.do.ꝛ Bart.in.l.legatū.in prin.de admi.re.ad ci.per. ꝛ Bar.in.l.liberto.§.luciꝰ.ff.de an.le.ꝛ Bar.in trac. minoricarū,in.q.q̄ icipit,per quē fiet,ꝛ qualiter iſta ꝯmutatio.ꝛ per Bal.in.l.j.C.de his q̄ pene no.ī ver. adde ꝙ eps ꝛc.q̄ oīa ꝑpetuo tene mēti,qꝛ valde quotidiana,ꝛ lucroſa ſunt.Redeo nūc ad materiā cōditionis īpoſſibilis:ꝛ dicēdū eſt,ꝙ dicta regula fallit. Quinto,qñ teſtōr putauit conditionē eſſe poſſibilē. nā tūc nō valebit diſpoſitio.vt eſt caſus ſingularis ī l.ſuo manumiſſo.ff.de ꝯdi.inde.ꝛ ibi Bar.ꝛ doc.qd ītellige,verū niſi talis ꝯditio reſpiciat finē,q dato ꝙ ſit ſm vnū modū impoſſibilis,ꝑ aliū tñ modū equiualēteꝫ,eſt poſſibilis:vt eſt caſus in.l.huiꝰ.§.ſi ita.ꝛ l.ab oībus.§.j.ff.de lega.j.ſinautē relinquaᷣ ſub cōditiōe neceſſaria,eo ꝙ ꝯtria ſit turpis,ꝛ ꝯñr impoſſibilis de iure.diſtingue,vt.ſ.Aut incepit a cōditione:ꝛ valet:ꝛ tūc ī hoc differt a ꝯctu.vt ptꝫ ꝑ.ſ.dicta. Aut a pena turpi,ꝛ tūc nō vꝫ.vt.l.j.in ſi.de his q̄ pene no.ꝛ.j.de leg.§.ſi.ꝛ ibi dicā.Sinautē adijciaᷣ talis cōditio īpoſſibilis de iure ī iudicijs,vel arbitrijs vr̄ ꝙ oīno reddat ſnīam nullā.ꝑ id qd.ſ.dixi in pcedēti mēbro,qñ conditio eſt impoſſibilis de natura.
8 †Tertia,eſt īpoſſibilitas.i.ꝑplexitas,circa quā cōclude,aut talis ꝑplexitas nō ſurgit ex verbis teſtatoris īmediate:ſed extrinſecus habito reſpectu ad aliō puta,ad matrimoniū eiꝰ,ꝛ tūc nō vitiat:ſꝫ diſſoluiᷣ talis ꝑplexitas,put meliꝰ fieri poterit,conſyderata volūtate teſtātis.vt pꝫ exēplū in.l.q q̄dringēta.ff.ad l.fal.aut cōtigit ex verbis teſtātis:ꝛ tūc,aut cadit inter res,quarū vna eſt digna maiori fauore,q̄ alia:et tūc nō vitiaᷣ diſpoſitio totaliter.nā faueᷣ ei q̄ eſt digna maiori fauore:ꝛ in illa valet diſpoſitio.vt.l.ſi.§.j.cū ibi no.ff.ď vul.ꝛ pu.aut verſatur iter res dignas pari fauore,ꝛ tūc,aut talis ꝑplexitas pōt diſſolui ꝑ tale īplemētū facti,tendens ad cōmodū implentis.ꝛ tūc,non vitiat:ſed potius ꝑ tale īplemētū diſſoluiᷣ,

a ¶ Preſumiᷣ eñ in defectum cōditionis poſſibilis, quod papa nihil ſtatuere debeat niſi ratione ꝛ equitate ſtabilitum ſit cum ita catholice preſumaᷣ propter officiū qd gerit.

vt.l.ſi qs ita.ff.de cōdi.inſti.ꝛ facit qd no.gl.ꝛ Bar.in.l.ſi titiꝰ.eo.tit.Aut nō pōt diſſolui ꝑ tale īplemētū:qꝛ dato ꝙ de facto ipleret cōditio:tñ nō tēderet implemētū ad cōmodū implētis.ſꝫ alteriꝰ:et tūc non vitiaᷣ talis diſpoſitio,rōne ꝑplexitatis.vt.d.l.ſi titiꝰ.¶ †Quarta,eſt īpoſſibilitas facti 9
q̄ potiꝰ difficultas appellaᷣ:circa quā ꝯclude,ꝙ qñq꜒ talis impoſſibilitas eſt ſolū reſpectu certe ꝑſone cui adijciᷣ:ꝛ non ſimpliciter reſpectu aliorū.ꝛ tūc,talis impoſſibilitas (ſiue potiꝰ difficultas) vitiat diſpoſitionem,ſi non impleᷣ.l.cū heres.§.j.ff.de ſta.lib.ſecꝰ ſi ꝯtingit ipſam impleri auxilio (forte amicorum,vl̄ al̄s quocūq꜒).l.arethuſa.ad ſi.ff.de ſta.ho.ꝛ.l.ſtichū titio.§.pe.ff.de ſta.lib.interdū vero eſt difficultas,ſiue impoſſibilitas,non tñ reſpectu perſone legatarij,cui adijcitur dicta cōditio:ſꝫ reſpectu oīm (vt eſt illa) ſi montē aureū dederit:nā dato ꝙ de facto ꝑ cōgregationē oīm pecuniarum aurearū poſſet liquefiēdo fieri mons aureꝰ:tñ hoc de facto nō facile ſit:nec etiā eſſet de facto poſſibile alicui ꝑſone:tunc tali caſu,vr̄ idem dicēdum ſm gl.hic.ex quo talis cōditio nō impleᷣ,ꝙ vitieᷣ relictū:quā gl.not. limitat Jo.de imo.in.d.l.j.de cōdi.inſti.fore verā,qñ teſtator cogitauit de monte aureo artificiali (vt dixi) ſinautē,de monte aureo naturali:qꝛ hoc eſt impoſſibile de natura:tūc nō vitiaret diſpoſitionē.argu.d.l.j.ſm vnum intellectum.ꝛ.ſ.dixi.que oīa no.ſing.ꝛ perpetuo.ꝛ nō dicas,ꝙ fuerim nimis ꝓlixus,qꝛ vides,ꝙ omnia iſta ſunt neceſſaria.¶ In ea.gl.ibi.j.de leg.§.ſi. de intellectu illius.§.cū ſimilibus ibi dicam.

Si plures. Ad veritatem copulatiue,requiriᷣ implemētū vtriuſq꜒. Ad verificationem vero alternatiue,ſufficit verificatio alterius.h.d.¶ Not.ꝙ dictio,ꝛ:eſt copulatiua.¶ No.ꝙ dictio,aut:eſt ſeparatiua,ſiue diſiunctiua.¶ No.ſummariū,cui cōcordat.l.heredi plures. ff.de cōdi.inſti.¶ In.gl.j.in ſi.Ja.ꝛ Pe.miranᷣ de iſta glo.ꝛ neſciūt quo ſpiritu mota fuerit,ad ſic reſtringēdū iſtū.§.qꝛ nulla lex d̄t id qd d̄t gl.ꝓbatur:qꝛ.l.ſi plures inſtitutiōes,nō probat.ꝛ vide ibi gl.ꝛ Bar.Unde intelligo iſtum.§.vt intelligit Joā.in gloſ.ſeq.ꝛ ibi dicā.¶ In gloſ.ſeparatim. ibi obtēperari.hoc verū vr̄ in legatis:in inſtitutionibꝰ,vr̄ prior quē inſtituit.vt.d.l.ſi plures.ꝛ in h̄ caſu,eſt differētia inter inſtitutionē,ꝛ legatū.ꝛ in hoc poſſet verificari gl.precedens,diſtinguēdo,vtrū ſit poteſtatiua,vl̄ mixta,vel caſualis:vt dicit gl.pcedens.¶ In ea.ibi ciuiliter.qꝛ ipſa commodior,ꝛ plenior vt.ff.de ꝯdi.ꝛ demon.l.qd traditū.ꝛ.l.leuiſſima.¶ In ea.gl. ibi ꝙ traditū ſm Jo.dic,ꝛ eſt rō.qꝛ per hoc equiparanᷣ legatis,cū per manum heredis dentur.vt.C.qui manu.nō po.l.ſi.ꝛ qꝛ teſtator nō ita liberaliter voluit ſubuenire fideicommiſſarijs,ſicut directis.ar.l.cum queſtio.C.de leg.ſm Joan.fab.¶ Extra glo.opp.ꝙ etiā in copulatiua,ſufficiat alterā impleri.vt.l.j.ff.de his qui no.infa.l.pōponiꝰ.ff.de parici.reſpōdet Bar. in.d.l.heredi plures.ꝙ quādoq꜒ plures copulanᷣ de ſe ꝑncipaliter:ꝛ tūc, ſufficit alterum verificari.ꝛ ita loquiᷣ illa lex.Quādoq꜒ plures orationes copulanᷣ reſpectiue ad aliud:tunc exigiᷣ concurſus:vt.l.ea tñ adiectio.ff.de leg.iij.ꝛ idē no.Bar.in.d.l.j.ī ſi.ff.de infa.ꝛ in.d.l.j.§.initiū.ff.de poſtu.Sꝫ Raph.in.d.l.heredi plures.d̄t,ꝙ lꝫ determinatio Bar.ſit vera:tñ ad ꝯtria non vr̄ bñ reſponſum:imo ibi plura copulanᷣ,reſpectu alteriꝰ diſpoſitiōis qꝛ copulanᷣ reſpectu infamie illiꝰ qui publico iudicio dānatus eſt,qui lubricā artē ꝛc.Et ideo,meliꝰ rñdeᷣ,ꝙ imo nō ē copula:ſꝫ oratio ſoluta.Uñ pōt reſolui in copulā diſiunctā.l.ſepe.ff.de v̄.ſig.ſed dato ꝙ ibi eſſet copula,dicēdū eſt,ꝙ hic loquiᷣ qñ plura copulanᷣ reſpectu eiuſdē ſpālis diſpoſitionis,ſiue reſpectu certi,et determinati ſubiecti:in quo nō reſpectu certi, ꝛ determinati ſubiecti:ſed in genere,et quodāmodo vnicuiq꜒ vr̄ referri.et iſte eſt caſus in.d.l.ea tñ adiectio.ꝛ dic vt ibi ꝑ Bart.Et hoc voluit Jac. bu.in quadā diſpu.ꝛ Bar.in.l.ſi is q.§.vtrū.ff.de re.du.dic vt ibi late ꝑ eū. Sed tu,dic ſm Jac.bu.ꝛ Bar.ī.l.j.ī pn.ff.de iu.ꝛ iu.qñq꜒ copula poniᷣ inter in cōpatibilia.ꝛ tūc reſoluiᷣ in diſiunctā.vt.l.titio fundū.ff.de vſufr.le.ꝛ iſtud ad qd inducaᷣ ꝛ valeat:dic,vt ibi,lꝫ gl.dicat ꝯtriū in auᷣ.ꝙ locū.C.ſi mul.ſe.nup.Qñq꜒ poniᷣ inter cōſonātia ſimul:ꝛ tūc,aut cōſonant ſimul in vnū,vt quaſi inſit vnū alteri:ꝛ tūc ſublata copula de medio,reſoluiᷣ ī adiectiuū illius.vt.l.j.ff.de pac.ibi placitꝰ ꝛc.Si ſimul cōſonāt in vnū:vt genꝰ,ꝛ ſpēs.dic plene ꝑ Dy.in.c.generi.de reg.iu.ī.vj.Qñq꜒ copula poniᷣ iter diuerſa:ꝛ tūc,aut inter duo ſubſtātiua,nō aliter verificata ꝛ nō requiriᷣ cōcurſus copulatiuorū.vt.ff.de le.j.l.hmōi.§.ſi titio.Qñq꜒ cadit inter duo adiectiua:ꝛ tūc,aut reſpectu alicuiꝰ ſubſtātiui,aut nō ꝑmo caſu,requiriᷣ cōcurſus copulatiuorū.vt ſi dicaᷣ.Titiꝰ albꝰ,ꝛ paruꝰ:vt.ff.de le.j.l.titie textores. in ꝑn.Qñq꜒ nō copulat reſpectu certe ſubſtātie.ꝛ tūc,dic vt dicā in ſequēti mēbro.Qñq꜒ copula cadit inter orōnes,ꝛ tūc aut reſpectu alicuiꝰ accidentis,aut nō.ꝑmo caſu,requiriᷣ cōcurſus copulatiuorū.vt.d.l.ſi heredi plures.ſcdo,nō:vt.l.j.ff.de infa.qd no.ꝛ vide Pe.de anch.in cle.qꝛ plerūq꜒.de elec.Itē op.de.l.ij.ff.de cōdi.inſti.vbi duo copulanᷣ:ꝛ tñ reſoluiᷣ in ſingularē ſo.Cy.ꝛ Bald.in.d.l.heredi plures.dicūt,ꝙ qñq꜒ plures cōditiones apponunᷣ,habita cōſyderatione ſolū ad merū factū:ꝛ loquiᷣ hic aliqñ ad iuris effectum:ꝛ tūc recipit diuiſionē.vt.l.ꝯtria.ꝛ ibi vide Rapha.vel aliter ſm Bal.ꝙ iſte tex.loquiᷣ,qñ iſte cōditiones reſpiciūt.idē ſubiectū ſpecificum:ſecus in.d.l.ij.qꝛ duo ſubiecta reſpiciūt:ideo diuiſionē recipiūt.Adde tñ ſm Raph.in.d.l.ſi heredi plures.ꝛ Jo.de pla.hic ꝙ iſta ꝓcedūt quādo affirmatiue apponunᷣ.qñ aūt plures ꝯditiōes negatiue apponunᷣ,ꝛ cōiunctim:perinde eſt,acſi diſiunctim fuiſſent poſite.vt.l.is q.§.cū ita.in ſi.ff.de re.du.ꝛ dic rōnē,vt ibi ꝑ Bar.ꝛ in ea.l.§.vtrū.addas ēt,ꝙ ꝑdicta ꝓcedūt, qñ diſiūcta apponaᷣ inter res.ſecus,ſi apponaᷣ inter ꝑſonas honoratas:qꝛ tunc reſolueretᷣ in cōiunctā.vt.l.ſi.cū ibi not.per gl.ꝛ oēs doc.C.de v̄.ſig.ꝛc

Ubi quos.

a ¶ Hi quos. hic icipit sexta ⁊ vltima pars, in q̃ redit ad primã partẽ, determinando q pñt institui heredes. vñ sic pone casum. dñe, qdã instituit q̃sdã sibi ignotos heredes, nunqd valeat talis institutio? ⁊ rñ. ꝙ sic. nã hi quos nũꝙ̃ vidit testõr, hr̃des institui pñt. veluti si qs fr̃is sui filios peregrinãtes heredes instituit, nec iõ impedit institutio, si testõr ignorauerit q essent. ignorãtia em̃ testatoris, inutilẽ institutionẽ nõ facit. ⁊ hec dicunt vsq3 in finem tituli.

a Hi quos. a Etiam penitus ignot⁹, ⁊ quem testator nunꝙ̃ vidit, potest heres institui. hoc dicit. ¶ Not. quod non tantum notus et amicus potest institui, ⁊ quem quotidie vidit: s3 etiã ignotus, ⁊ quem nunꝙ̃ vidit. ¶ Not. ꝙ possum diligere, etiam illum quem nunꝙ̃ vidi: ⁊ per consequẽs, omnis ignotus potest eligi, et eidẽ beneficium cõferri. vt. c. cum deputati. extra de iu. arg. tamen cõtra extra de cle. pere. c. tue. et. c. fi. dic secundum Joã. fab. vt ibi. ¶ In glo. peregrinos. ibi. C. e. l. j. Not. glos. ꝙ deportatus, nõ potest institui. ⁊ per consequens, institutio de eo facta nõ valet. Sed dubium est, vtrũ possit institui, saltem quo ad commodum fisci: licet non quo ad sui cõmodum: et maxima est altercatio inter gl. ⁊ doc. in. l. j. C. eo. Sed Sali. ibi tenet, ꝙ nullo modo (etiã ad cõmodum fisci) potest institui. allegat inter alia. ⁊ vide ibi Jo. de imol. ff. de iniust. test. l. si miles iure. et facit. d. l. j. vbi dicitur, ꝙ habetur pro non scripto: ergo veniũt veniẽtes ab intestato. facit. l. si in metallum. ff. de his que pro non scri. Tertio, quia deportatus perdit testamenti factionem: qꝛ perdit ea q̃ sunt iuris ciuilis: vt. d. l. quidã sunt serui. ff. de pe. cõiuncta. l. iij. de te. Quarta, pro hoc. l. interdicit. a contrario sensu. ff. de condi. ⁊ demon. ⁊ hanc partẽ tenet gl. j. de leg. §. legari. ¶ In contrarium plura allegat: scilicet Salic. ⁊ maxime. d. l. ij. qꝛ ibi dꝛ, ꝙ capere nõ potest: sed ad sui commodum. non autem dicitur, ꝙ nõ possit accipere, valet pro fisco. ⁊ aliud est capere, ⁊ aliud accipere. vt. l. aliud est capere. ff. de ver. sig. Secundo allegat. l. si quis viduam. ff. de questio. coniuncta. l. claudius. ff. de his qui. vt indig. nam vt patet in. l. si quis viduam. dãnatus de adul. deportabatur: ⁊ tamen si instituebatꝛ, veniebat fiscus. vt. d. l. claudius. igitur ⁊c. Tertio, pro hoc facit. l. si deportati seruo. ff. de leg. iij. coniuncta. l. si debitor. §. fi. ff. de leg. ij. ⁊ hanc partem tenet gl. in. d. l. j. ⁊ sentit in. l. eam quã. in fi. gl. magne. C. de fideicõ. ⁊ in. l. j. §. in nouissimo. C. d. cadu. tol. Primã partẽ tenẽt doc. ⁊ maxime Bar. in. d. l. j. ⁊ Cy. Ang. ⁊ Frã. de rãpo. ibi. Sed licet illa sit cõmunis opi. Tamen Jac. but. ⁊ Sali. tenent secũdam partem. et Flo. per rationes supra dictas. ⁊ al's latissime per Sali. ibi. ⁊ istam partem dicit Joan. de imo. in. l. si seruus eius. ff. de acquir. here. ꝙ de iure est verior. Tu tene primam cõmunem. nõ ob. l. claudi⁹. qꝛ ibi non dicitꝛ dãnatum de adulterio fuisse deportatum: imo videtur innuere ↄtrarium. nec ob. etiã. l. qui viduam. de questi. quia (vt ibi litera dicit expresse) erat duplex delictum. s. adulterij, et incestus. Unde si in illo casu imponeretur pena deportationis videtur quod pro simplici adulterio nõ imponeretur pena deportatiõis. argumen. l. vim passam. §. prescriptione. ff. de adulte. igitur ⁊c.

Antonii Caii Auenionensis Arbor, & Substitutionum Tractatus.

SVBSTITVTIONVM ARBOR, CVM suo eleganti & perutili & admodum necessario compendioso eiusdem tractatu substitutionum sex summam nõ dubio amplectenti, Suisq3 cũ Epitomis seu ut dicitur summarijs & numeris pernecessarijs in cuiusq3 dictarum Substitutionum capite, collocatis per egregium Iureconsultum dominũ Antonium Caium ciuem Auenionensem & in Auenionensi Vniuersitate iuris ciuilis primam cathedram regentem de recenti edita ac fœtificata prius sub eadem figura & in eadẽ perfectione etiã quo ad celularum nomina non excogitata & præexcellenti ac quibuscunq3 in utroq3 iure & praxi uersantibus pernecessario operi Angeli à gambilionibus Aretini nuncupati super Institutionibus per eundẽ Caium etiam à quibuscunq3 mendis purgato, & adnotato necnon ante Titulum de uulgari incorporata tipisq3 summa cum diligentia sumptu nobilium Iacobi & Ioannis Zenetoni ciuium Lugdunensium tradita, sequitur fœliciter.

1545

Subſtitutionum Arbor.

Pupilla-ris.
Fideicō-miſſ.
Fideicō-miſſ.
Vulga-ris.
Pupilla-ris.
Vulga-ris.
Vulga-ris.
Milita-ris.
Fideicō-miſſ.
Fideicō-miſſ.
Pupilla-ris.
Vulga-ris.
COM-pendioſa.
Vulga-ris.
Milita-ris.
Exempla-ris.
Exempla-ris.
Fideicō-miſſ.
Pupilla-ris.
Fideicō-miſſ.
Fideicō-miſſ.
Fideicō-miſſ.
Vulga-ris.
Pupilla-ris.
Vulga-ris.
Pupilla-ris.
Exēpla-ris.
Pupilla-ris.
Exempla-ris.
Vulga-ris.
Vulga-ris.
Pupilla-ris.
Vulga-ris.
Pupilla-ris.
RECI-proca.
Exēpla-ris.
Vulga-ris.
Exempla-ris.
Pupilla-ris.
Pupilla-ris.
Vulga-ris.
Vulga-ris.
Preſum-pta pup.
EXEM-plaris.
Generalis exempl.
Preſum-pta vulg.
Preſum-ta exem.
Specialis exempl.
PVPIL-laris.
Generalis pupil.
Preſum-pta vulg.
Preſum-pta exēpl.
Specialis pupil.
Preſum-pta pupil.
Cōiectu-rata pup.
Generalis vulg.
VVL-garis.
Generalis vulg.
Specialis vulg.
Directa.
Fideicō.
Cōditio. fideic.
Pura fi-deicom.
SVBST. Petrucia.

Definitio substitutionis.

SVMMARIVM.

1 Substitutio quid sit.
2 Definitio, debet constare ex genere & differentijs.
3 Dictio institutio, qnomodo hic capiatur.
4 Miles ab intestato, potest pupillariter substituere.
5 Directæ substitutiones, omnes conditionales sunt.
9 Conditio quedam intrinseca, & quædam extrinseca.
7 Solutio ad legem quærebatur.
8 Hæreditas pro non scripta.
9 Quasi caduca.
0 Caduca.

Nouo ordine, et perfecti⁹ ac
utilius substi-
tutionum arbore sub precedēti forma de
scripta: primam celulam amplectendo, in
tanto definitionum conflictu, post terga
late metentium spicas colligendo compē
dio quodā substitutionem definire, sic pla
cuit. Omnipotētis dei implorato suffragio, Anno dñi millesi
mo quingentesimo quadragesimo primo, et decimo calen-
das nouembris Auenione.
1 ¶ † Substitutio est institutio scđa conditionalis: eorū qui in
locum institutorum deficientium vel exheredatorum supponū
2 tur: hec bona est. † nā constat ex genere et differentijs, cunqꝫ suo
conuertitur definito iuxta legem primam. §. dolū. de dolo. et p
3 Bart. in. l. prima. col. prima. de testa. in pandec. † Explicemus
definitionis verba, dictio institutio ponitur vt genus, cōueniēs
institutionibus et substitutionibus: directis et fideicommissa-
rijs: sed tunc improprie vt dicam infra loco suo, et cōsequenter
predicatur de pluribus differentibus specie, et sic de institutio
ne et substitutione: nec inconuenit quod etiam veniat obliqua,
cum hec definitio sit accidentaria. Secūda vt excludat primaꝫ
heredis institutionem que fit primo gradu. l. prima ī principio
eod. titu. in pandectis. Et secunda dicitur etiam si fiat tertio aut
vlteriori gradu dicta. l. prima. ⁊. l. quo gradu eo. titu. in pandec.
nec obst. quod ratione pupilli dicaꝰ prima institutio cū hic po-
natur secūda respectu testatoris, qui prius debet heredem insti
tuere, quam pupillariter substituere dicta. l. prima. §. substitue-
4 re. † nec obst. militem posse nulla precedente institutiōe pupil-
lo substituere: quoniam definitio procedit de iure cōmuni ⁊ re-
gulari obiectus ex priuilegio militis. l. ij. §. miles. de vulga. in
pandec. secundum Aret. ⁊ preceptorem in dicta. l. prima. colū.
prima, ⁊ secunda. nec etiam obst. dictione secunda differentiam
importare quo ad gradum, non etiā quo ad speciem quoniā p-
cederet sola posita dicta dictione secunda de qua in definitione:
secus si sit iuncta cum dictione instituo: que simul gen⁹ faciūt.
5 Conditionalis † quia omnes directe substitutiones sunt ꝯditio
nales. l. coheredi. §. coheres. eo. titu. in pandec. nec obst. tex. in. l.
qui liberis. in princi. eodem. tit. quoniam loquitur in conditio-
ne extrinseca secūdum glo. ibidem. quam probant recentiores
Auenionen. in rubri. eo. in pandectis nec etiam obst. institu-
tiones fieri sub cōditione vt toto titu. de condi. institu. in pande
6 ctis, cum tales cōditionales sint etiam extrinsece. nec † etiā obst.
institutioni inesse conditionem intrinsecam. l. tertia. de legatis
lib. 3. quoniam illud militat ex necessitate. ista vero conditio ex
testatoris voluntate secundū Bart. ⁊ scriben. in dicta. l. 3. col. 2.
7 † Et per hoc tollitur contrarium de. l. querebatur. §. fi. de mili-
ta. testa. in pandec. quia institutio secunda de qua ibi non est cō
ditionalis, sed ex tempore. in locum institutorum dicitur ꝑpter
substitutiones excludendas que fiunt in legatis et mortis cau-
sa donationibus tales enim substitutiones ponuntur in locum
legatariorum vel donatariorū, nō etiam institutorum. l. vt he-
8 redibus. de legatis. lib. 2. in pādec. deficientium. † qꝛ hereditas
est pro non scripta, vt est quando relinquiꝰ non existenti in re-
9 rum natura vł in capacib⁹ † vel quasi caduca qñ añ obitū testa
10 toris heres mortuus est. † caduca qñ mortuo testatore ante adi-
tā hereditatem substitut⁹ moritur toto titulo infra de caducis
tollen. Scđm preceptorē a Ripa in. l. recōiūcti. col. 3. ver. vlti-
mo ꝑ̄inite nu. vndecimo. de lega. lib. 3. in pandec. vel qꝛ expresse
repudiant: quo casu etiam caducatur dicta. l. vnica de caducis
tollendis. §. cū igiꝰ. versiculo et cū triplici. vel exheredatorum.
hoc ponitur ꝑpter pupillarem que fieri potest pupillo exhe-
redato. l. prima. §. substituere eo. titu. in pandec.

Diuisio substitutionis.

SVMMARIVM.

1 Substitutio, scinditur in directam & fideicommissariam.
2 Quid sit directa substitutio?
3 Quid fideicommissaria.

1 Substitutio † quidem
in duas species scinditur directā scilicet ⁊ fidei
commissariam et ob id in arbore sequūtur due
2 cellule directa et fideicōmissaria. † Directa est
cuius verba substituto cōcedunt hereditatem
a defuncto recta via capere, absqꝫ aliqua diminutione vel de-
tractione. c. si pater. extra de testamen. lib. sex. et dixi in. l. centu-
rio. in prin. versi. substitutionum due sunt species nu. 1. 2. ⁊. 3. de
3 fideicommissarijs dicam loco suo.

De vulgari substitutione.

SVMMARIVM.

1 Directæ substitutiones, sunt quinqꝫ.
2 Definitio vulgaris substitutionis.
3 Vulgaris substitutio: cur appellata?
4 Nomina, debent esse rebus consona.
5 Forma faciendi vulgarem substitutionem.
6 Per vulgarem: cui succedatur?
7 Per pupillarem factam hoc modo, mihi substituo & c. succe-
datur.
8 Vulgaris quibus verbis fiat? & nume. 9. 10. 12. & 13.
11 Ex intentione testatoris, verba impropriantur.
14 Vulgaris, quotuplex sit?
15 Effectus vulgaris: sunt septem.
16 Illa verba si hæres non erit, quomodo intelligantur?
17 Voluntas, præsumitur durare.
18 Pro principe, bene præsumitur.
16 Quando est locus institutioni, an & quando admittatur substi
tutus? & nume. 20. 21. 22. 23. 24. 25. & 26.
27 Vulgaris, tollit suitatem.
28 Transmissio iuris deliberandi, an excludat substitutum?
26 Transmissio, quot modis capiatur.
30 Filio repudiante hæreditatem, an pater adeundo excludat sub-
stitutum.
31 Patris (ratiōe aduētitiorū) vtrū intersit quòd adeaꝰ hæreditas.
32 Pater & filius, dicuntur vna persona.
33 Illa verba, si hæres non erit, quomodo intelligantur? & nu. 34.
35 Monacho repudiante, monasterium, excludit substitutum.
36 Monachus se & sua, monasterio dedicat.
37 Monacho ante aditam hæreditatem defuncto, an & quando
admittatur substitutus?
38 Quid in filiofamilias?
An & quando fiscus, excludat substitutum? & nu. 40.
41 Hæres habens substitutum vulgarem & fideicommissarium
ante aditā hæreditatē defunctus, quis admittatur. & nu. 42.
43 Suus, quando efficiatur voluntarius.
44 Clausula vulgariter, pupillariter, per fideicommissum.
45 Secundus effectus vulgaris.
46 Filio præterito, corruit testamentum etiam quo ad vulgarem.
& nume. 47. & 48.
49 Tacitum & expressum, procedunt à pari.
50 Vitiato expresso, an vitietur tacitum.
51 Vulgaris vtrum spiret, si pupillus viuente testatore moriatur.
52 Quid ventre instituto, & non nato, sub vulgari expressa cōtine
tur pupillaris præsumpta.
53 Sub vulgari expressa, continetur pupillaris tacita.
54 Quid si mater sit in medio.
55 Quid si appareat de contraria voluntate testatoris. & nu. 56.
57 Per vulgarem cui succedatur? & nu. 58.
59 Vulgaris expressa, an excludat matrem?
60 Vulgaris, an faciat necessarium voluntarium.
61 Et vtrum excludat ius accrescendi?
62 Vulgaris, quot modis finiatur.
63 Excluso primo substituto, an excludātur cæteri gradus?
64 Quotuplex sit substitutio expressa?
65 Expressum, quot modis capiatur?
66 In contractibus, verba capiuntur latè.
67 In substitutionibus latissimè.
68 Substitutio partim expressa, partim tacita, quot modis di-
catur?

Antonii Caii Annotationes

1 Dixi in Rubrica de Impuberũ. C. † Quod sunt quinq; directe substitutiones, saltem ratione for me. Quero igitur, quid sit vulgaris substitutio reiecta definitione glose arboris, superflua et nõ decẽti: vt patet ex dictis preceptoris in.l.j.col.3.nu.45.et Lan
2 celoti politi ibidem co.titu.in pandec. Respondeo: † Quod est institutio secunda directa, eorum qui in locum institutorum deficientium supponũtur institutio ponitur vt dixi in definitione substitutionis, secunda vt excludat primam, et licet per se nõ faciat speciẽ differre, sʒ gradu.l.quo gradu.eo.i pan. attamẽ iuncta cum dictione directa ponitur vt species quoniã predicatur de pluribus differentibus numero: scʒ de vulgari pupillari, et deinceps directa vt excludat obliquam: eorum institutorum vt excludat pupillarem que fieri potest exheredato.l.j.§.substituere.eo.titu.in Pan.deficientium, hoc est, non adeuntium hereditatem: vel quia non voluerunt, vel nõ potuerunt. iuxta l.cum ꝓponas.C.de here.insti. Nam aditiõe hereditatis vulgaris expirat substitutio.l.post aditã.in rubri.eo.vbi dixi plene, quod non accidit aliis substitutionibus dicitur autem vulgaris directa iure communi approbata verbis consuetis fieri
3 solita.† Dicitur autem vulgaris q̃ fit verbis vulgaribus hoc est directis hinc appellatur directa.l.quidam cum filium.et ibi glo.vulga.de here.institu.idem puto si cõmunibus verbis fiat expressa.l.libertates, circa fi.de fideicõ.liber.cõmunis hoc est nihil habens specialitatis approbata.l.si seruus nauẽ.de fur. l.edicto.§.extat.de iure fisci.verbis vulgaribus hoc est consuetis fieri solita.l.vulgaris questio.de fur.a quolibet de vulgo. hoc est de populo.l.in ratione.§.quod vulgo.ad leg.falci.et fit a milite.pagano parẽte extraneo, masculos vel femina, intelligo a quolibet scʒ idoneo et capaci.tex et glo.in.l.inter omnes qui satisda.cog.in pande.l.quãuis.vbi glo.super eodem.§.de cõstituta omnibus et Are.et Ja. Insti.de actio.nec obst.quod
4 etiã pupillaris possit dici, quia a quolibet † cũ nomina debeãt esse rebus consona.§.est et aliud.insti.de dona.et cuilibet de vulgo hoc est de ppl'o heredi instituto: et lʒ ꝓmisse singule significationes nõ ꝓbent se parate: simul tñ iuncte cõcludũt. Preceptor i.d.l.prima col.7.ver.videam⁹ ergo.nu.45.eo.tit.in pan.
5 ¶ † Tertio quero que sit forma vulgarẽ faciendi: Modestin⁹ in.l.prima.§.heredis substitutio.eo.titu.in pan.scʒ Lutius titius heres esto: et si lutius titius heres non erit mihi, tũc Sei⁹ heres esto.idem si dicatur, instituto te heredẽ et si tu heres non eris, ille heres esto. Insti.de vulg.substi.ꝙ probat gl.in.c.rainutius.in verbo si absq; liberis.versi.substitutio.vulgaris in rub.de testa.extra ad idẽ si dixerit testator instituo Joã.caium heredem, et si heres nõ erit mihi, substituo Albertũ ondam. Nam aut facienda est substitutio simpliciter: aut verba substitutionis ad testatorem sunt referẽda: Guiliel.benedic.in.d.c.ray
6 nutius.de vulga.substi.col.prima.nu.4.† Nam per vulgarem succeditur testatori et in bonis suis.l.coheredi.§.cũ filie.eo.titu.in pan. Quod si referantur ad heredem institutũ hoc modo, si heres nõ erit, ei substituo Petrũ ondam, an valeat talis substitutio: licet Jaso.in.d.l.prima cõcludat quod non cum sit contra formã dicte substitutionis: Attamen Alberi.a rosate ibidem firmat oppositum et post eum Preceptor col.7. versi.8.dubitatur.nu.43.per tex.in.l.fi.C.de here.insti.compro
7 bat.† quia in pupillari si testator dixerit, et si heres erit, et in pupillari etate decesserit, mihi substituo Semproniũ, valet substitutio: et dictio mihi ꝓ non adiecta habet vt dicam infra in pupillari: Ergo multo fortius hic: quia si nõ haberetur dictio ei pro non adiecta: omnino vitiaretur dispositio: et in pupillari saltem valeret in vim fideicõmissi.quod ꝓbat Bened.in.d.c. raynuti⁹.§ de vulgari.col.2.v̄.sed aduertatis.ꝙ Albe.nu.4.
8 ¶ Quarto queritur, † quibus verbis fiat: Barto.et scriben. voto cõmuni i.l.prima col.4.versi.vlterius quero quib⁹ v̄bis, cõcludũt respectu heredis instituti cui fit fieri v̄bis negatiuis. respectu vero substituti fieri verbis negatiuis. verũtamẽ quia in cognoscendo formã ⁊ essentiam vnius substitutionis ab altera, non videtur secundũ extraneum inspiciendũ esse: quoniã illud cõmune est omnibus substitutionibus, merito sufficit qd̃ vulgaris semper fiat verbis negatiuis aut expssis, puta si heres nõ erit: aut subauditis vt i reciproca vel cõpẽdiosa: aut a lege tacite subintellectis vt in vulgari sub pupillari cõprehẽsa.
9 † Adde et quod si testator dixerit, Titiũ instituo, Meuiũ substituo, tũc erit formata vulgaris. Bart. Alexã. et scriben.in.l. gallus.§.primo.de libe.et posthu.et recentiores Auenionen.i d.l.prima.colũ.15.versic.primo, an p ista verba nu.110.eo.tit.in pandec.⁊ bene.vbi.s.q̃ in dubio directa censenda est.c.fi pa
10 ter.§.fi.C.de testa.lib.sex.† Idem si dixerit si heres nõ erit resti
11 tuat hereditatẽ Alberto.† Nam ex intentione testatoris verba improprientur ⁊ trahunt ad sensum directũ. Idẽ recentiores post alios in.d.l.pma.col.15.⁊ sequẽ.ver.secũdus casus.nu.113.
12 † addẽtes paulo post etiã esse vulgarẽ qñ testator dixit si Titi⁹ hẽs nõ erit restituo hereditatẽ titio.eo q̃ testor manu sua cõfert hereditatẽ.bal.i.l.humanitatis.col.antepenul.C.e.⁊ sic
13 directo trãsfert.bar.in.l.cẽturio.col.penul.eo.in pan.† putauit ⁊ recẽtiores post Socy.eẽ et vulgarẽ.si testor dixerit si heres nõ erit, restituat Alberto cũ illa v̄ba si heres nõ erit sint vo
14 lũtatis ñ et necessitatis. ¶ † Quinto vulgaris qdã ẽ simplex, ⁊ qdã duplex.l.prima.§.heredis substitutio eo.i pan. Rursus simplex est quadruplex, scʒ generalis, specialis, singularis, ⁊ ꝑsumpta: Generalis q̃ fit verbis generalib⁹, vt plurib⁹ institutis si dixerit testator eos inuicẽ substituo: vel qñ fit substitutio cõpendiose ⁊ hec vocat mista, hoc est, partim expressa, ⁊ partim tacita: de qua infra, specialis q̃ fit scd̃m aliquam ex formis in tertio membro descriptis, que vocat expressa: vt infra dicet. Singularis q̃ aliquo casu singulari fit: puta si nõ nascat. Presumpta est illa que cõprehẽdit sub pupillari expressa.l.iã hoc
15 iure.eo.i pan. ¶ † Sexto quot sunt effect⁹ dicte substitutiõis Bart.in.d.l.prima col.5.enumerat quinq;: ego vero dico esse
16 septem. Effectus primus est quia in homine libero, illa verba si heres non erit, habent hunc sensum: si ipse ad suum cõmodũ vel aliũ heredẽ non fecerit: ⁊ econuerso in homine alieni iuris si aliũ heredẽ non fecerit: vel mutata cõditione ipse non sit heres, i vtilitatẽ suã.l.si paterfamilias titium.de here.instit. in pan.l.cum proponas.C.de here.insti.⁊.§.fin.de vulg.substi. insti.quod non ꝓcedit vbi testator instituisset seruum quẽ liberum credebat.nã si ad illũ ⁊ eius vtilitatẽ voluisset suam peruenire hereditatem: tunc admitteret substitutus serui, excluso domino.d.l.cũ proponas.vbi aũt non constaret testatorẽ voluisse ad institutũ ⁊ in eius commodũ suam venire hereditas, diuidetur in duas semisses hereditas, quorũ alter diuidet inter institutum, seu eius dominũ ⁊ substitutũ: alter vero etiã dabitur domino: scd̃m glos.⁊ scriben.voto cõi in.d.§.fi.insti.de vulga. quod ꝓbãt recẽtio. Auenionẽ.i.d.l.prima.co.in pan.ex eo q̃
17 tpe cõditi testamẽti institutus, seruus erat: † nec voluntas pre
18 sumit mutata.l.cũ qui.de ꝓba.in pand.† Preterea ita etiã est ꝑsumẽdũ cũ princeps in hoc tẽpore iudicauerit in sua cã.l.pre
19 ses.C.de serui.et aqua.† licet ergo quãdiu sit loc⁹ institutioni nõ admittat substitut⁹.l.quãdiu pma et vltima de acq.herer.
20 in pan.† quod ꝓcedit ex testamẽto nõ etiã ab intestato.l.3.C. eo.quãdiu tamẽ institutioni locus nõ erit admittet substitut⁹
21 ⁊ ex premissis infertur † quod si institut⁹ diceret nolle adire hereditatẽ, nõ admitteret substitutus: q̃ ex his non inducit per
22 fecta repudiatio.† Quinimo etiã instituto apud hostes existẽ
23 te, nõ admittit substitut⁹, quousq; defecerit spes reuertẽdi.† pariter si substitutus cõuenerit tertiũ, poterit tertius opponere,
24 non apparere institutum nolle adire.† Preterea instituto de iure ciuili repudiãte, quandiu erit locus aditioni de iure ꝑtorio non admittet substitut⁹ ⁊ econuerso. Bar.in.l.ne q̃s.C.de acq. here.quod ꝓbauit ꝑceptor in.l.j.col.17.v̄.4.nu.122.eo.in pan.
25 † Dictaq; conclusio quod est locus substituto, non adita hereditate, ampliat ꝓcedere etiã si repudiãte instituto, restitutio in integrũ cõpetat.l.quod si minor.§.sceuola.de mino.in pan. nec obst.l.intercidit.de cõdi.⁊ demon.in pan.qñ militat consiiderato effectu qui deinde causari põt, siue ex nunc prout ex tũc ⁊ ecõuerso regula aũt nostra militat rõne effect⁹ ante restitutionem causati.ꝑceptor vbi.s.versic.vnde.nu.125.ampliat ꝓ
26 cedere etiã vbi essemus in casu.l.fi.de repu.here.† cũ vulgaris
27 tollat suitatẽ: si fili⁹ q patri.eo.ti.in pan.scd̃m scribẽ.i.d.l.prima.eo.tit.in pan.post Bal.Ang.Alex.⁊ Jaso.in.d.l.fi.de re
28 pu.here.in pan.† Concludit insup Bar.in.d.l.prima si heres decesserit ante a ditã hereditatẽ, ⁊ sit talis q ius deliberãdi trãsmittat ad heredes: ꝙ substitut⁹ excludit.cũ ex eius ꝑsona ali⁹ adeat.l.vnica.de his q ante aper.tabu.qd̃ ꝓbant docto.in.d.l.
29 prima.⁊ in.c.raynutius.de vulg.nu.64.65.ex de test.† Quot modis capiat trãsmissio dixi in.l.vnica infra de his q añ aper.
30 tabu.† Addo dictã cõclusionem nõ ꝓcedere vbi filiusfamilias hereditatẽ sibi delatã repudiaret.nã pater posset illã adire ⁊ excludere substitutũ. Bar.⁊ scribẽ.voto cõi in.d.l.j.col.6.ꝑ tex.in l.cum nõ solũ.§ similiq; mõ.j.de bonis q; libe.vbi gl.⁊ scribẽ.
31 no.† Patris eñi vsufruc.aduentitiorũ bonorũ filii, interest filio hereditatẽ acquiri.l.cũ op3.de bo.q; libe.j.§.j.insti.ꝑ quas
32 ꝑsoñ nobis acq.† Suntq; pater ⁊ fili⁹ eadẽ ꝑsona.l.fi.C.eo.coad
33 iuue.† Qua illa v̄ba si heres nõ erit intelligunt i vtilitatẽ suã
34 vel aliũ heredem nõ fecerit vt.s.† Qd̃ militat nisi ꝑsona substituta verisimiliter esset magis dilecta, quã pr̃.l.fi.C.de insti.puta, q̃ erat fili⁹ testatoris.l.cũ acutissimi.C.de fideicõ.l.cũ auus. de cõdi.⁊ demõ.in pan.⁊ 3rie sentẽtie sufficiẽter rñdent recẽ.in
35 d.l.j.e.in pan.⁊ in.d.c.raynuti⁹.† pariter monacho repudiãte, monasterium

monasteriũ pôt adire, & excludit substitutũ. bart. & scribẽ. voto
36 cõi in. d. l. i. & Benedi. in pfato. c. raynuti⁹. † Sua eñi pfessiõe se & sua bona psentia & futura, ac velle & nolle ĩ monasteriũ trãstulit. c. nõ dicatis. 12. q. i. c. fi religiosus. ex̃ de electio. li. vi. authen.
37 ingressi. C. de sacrosanc. eccle. † Monacho tñ mortuo hereditate nõ adita nec repudiata ĩ terris Imperij substitut⁹ vulgaris, et si excludat monasterium ſm Barto. & scribẽ. voto communi in. d. l. j. sec⁹ tamẽ in terris ecclesie. per dicta in proxima questiõe. secũdũ Corneũ sic distinguentẽ cõsi. 172. col. 2. vol. 3.
38 † Filio vero defuncto ante aditã vel repudiatam here. admittit vulgariter substitutus patre defuncti heredis excluso. Bart. & scribẽ. cõmuniter in. d. l. j. eo. in pandec. argumẽto a speciali. l.
39 si infanti. ſ. de iure delibe. † Puto tamen quod si indignus instituatur, quod fiscus vulgariter substitutum excludet. Bar. in d. l. j. l. in seruitutem. §. ei qui. de bon. liber. in pandec. nec obst. illa verba si heres non erit, cum fiscũ faciat heredem. vt. s̃. quod militat adita hereditate, per quã vulgaris expirat. l. post aditam, eo. & non adita, vbi solum sit indignus non etiã incapax:
40 cum beneficio indigni fisco fit ius quesitum. † Ubi vero sit institutus indignus & incapax, secus. l. in metallum. de iure fisci.
41 preceptor in. d. l. j. col. 27. † Puto etiam quod si testator instituerit quempiam heredem, & eidem substituerit Meuiũ vulgariter & nihilominus illum per fideicõmissum grauauerit restituere hereditatem Titio q̃ si heres moriat ante aditam hereditatem quod sit locus substitutioni vulgari. l. non iustam. C.
42 ad trebel. & idem si fideicõmissũ defecerit, † alias autem fideicommissarius vulgariter substitutũ excludit. l. facta. §. iulian⁹. vbi Bart. & doct. ad trebel. in pandec. qđ probat Benedic. in
43 d. §. de vulgari. nume. 92. † nec hac in specie per vulgarem fit heres voluntarius: cum alius sit substitutus per fideicommis-
44 sum: quod est notandũ secundũ eundem ibi. s̃. nu. 93. † Propter clausulam quam notarij solent in testamentis apponere,
45 scilicet vulgariter, pupillariter, & per fideicommissum. † Secũdus effectus est q̃ data institutionis inualiditate, testamentũ capit robur a vulgari substitutione. l. 3. §. fin. de libe. et posthu. Bar. & scriben. cõmuniter in. d. l. j. eo. titu. in pandec. quod pcedit de plano, vbi defectus procedit ratione instituti, quia non vult esse heres. l. iam dubitari. de here. instituẽ. siue sit tempore exclusus. l. quandiu. de acquiren. here. siue sit mortuus ante testamentum vel testatore viuo. l. vnica. §. cũ triplici. & §. pro secundo. de caduc. tollen. C. l. thais. §. splendophorus. de fideicom. liber. in pandec. siue fuerit priuatus deportatione vel alia damnatione. l. gallus. §. & quid si tantum. de libe. & posthu. vel quia spurius erat. l. ij. de here. insti. C. Secundo etiam procedit si procedat respectu instituẽtis, vbi filius fuit in prima institutione preteritus, sed in. ij. exheredatus. d. l. ij. §. fi. & idem si prima institutio patiatur aliquẽ defectum, qui locũ nõ habeat
46 in. ij. institutione. l. si miles. de iniust. rup. † Si vero fili⁹ fuisset in testamento preteritus, totũ corruit testamentum etiam quo
47 ad vulgarẽ substitutionem. † Quia preteritus testamentũ rũpit vt sibi: non etiã alteri locũ faciat. l. nã et si sub conditione. §. rũpendo aũt testamẽtũ. in pnci. & in calce & l. penul. de iniust.
48 rupt. in pandec. vt copiose tradit Benedic. vbi. s̃. † ampliatur conclusio vt etiã procedat in vulgari tacita, cõprehensa sub pupillari expressa secundũ Bart. & scriben. voto cõmuni in. d. l. j.
49 col. 7. & seq. eo. ti. † eo q̃ taciti & expressi est par virt⁹. l. cũ quid. de reb. credi. ĩ pan. sicut ergo testm̃ sumit vires a vulgari expres
50 sa, ita a tacita. † Nec obst. qđ vitiato expresso vitiet & tacitũ. l. i. §. q habet. de seruitu. rustico. predi. in pan. quoniã illud militat vbi tacitũ venit per modũ sequele, & partis subiectiue: secus si tacitũ aliũde originẽ trahat: vt tacita vulgaris q̃ venit ex legis interpretatione, mentẽ defuncti sic coniecturãtis, non etiam ex verborũ natura, vel vt pupillaris expresse sequela. preceptor
51 in. d. l. j. col. 30. ṽ. vnde respõdeas. nu. 163. † Quod militat etiã si pupill⁹ viuo testatore patre mortuus sit: & sic expirauit pupillaris, nihilomin⁹ durat vulgaris tacita sub pupillari expressa cõprehensa per rationẽ supra citatã secũdũ gl. in. l. lex cornelia. & in. l. ꝓpater capt⁹. eo. tit. in pan. quã etiã ꝓbauit Benedic. in. d. c. raynuti⁹. §. de vulg. nu. 99. quã firmat esse cõmunẽ pceptor in. d. l. j. col. 31. ṽ. sed adhuc dubitat. nu. 167. reprobata di-
52 stinctiõe Bar. ibi. † Dictaq; conclusio etiã militat vẽtre instituto, sibi pupillariter substituto dato, & nõ nato. tex. & glo. in. l. penul. de ventre inspici. in pan. quã etiã probant scriben. voto
53 cõmuni in. d. l. j. & in. §. de vulgari. Benedic. nu. 100. † Tertius effectus est, q̃ sub vulgari expressa, continetur pupillaris presumpta: que in arbore tacita nuncupatur. l. quamuis. ſ. eo. eadẽ ratione qua & expressa pupillaris, comprehendit vulgarem tacitam. l. iam hoc iure. in principio. eo. titu. in pandec. Bart. et scriben. voto cõmuni in. d. l. j. & Benedic. in. d. c. raynutius. §.
54 de vulgari. nu. 103. † quod militat etiam matre existente in medio: licet non operetur effectum suum contra eandẽ, si velit pupilla succedere: si tamen ante aditam filij hereditatẽ decesserit vel si illam adire noluerit, succedit substitutus, per vulgarem tacitam: que hoc casu dubia appellatur vt late Benedic. vbi
55 supra. & dicam in. l. precibus. † dictam conclusionem scriben. limitant octo modis in assata. l. j. qui reducuntur ad vnum scilicet quando expresse vel tacite: cõtrarium voluit testator, dicta l. quãuis. expresse quando prouidit in forma pupillari. l. cum ex filio. §. filio impuberi. eo. titu. in pandec. vel si fuit sic prote-
56 status † tacite quando substituit personis imparibus. preceptor. in. d. l. j. colũ. 32. versic. tacite. nu. 170. licet Jason et male
57 senserit oppositum in. d. l. quãuis. in epitome. † Quartus effectus q̃ per vulgarẽ expssam & etiã tacitã sub pupillari expressa comprehensam, succeditur testatori & in bonis suis: non etiã pupillo. Insti. de pupil. in prin. quod probant Bar. & scriben.
58 voto cõmuni: in. d. l. j. & Benedic. in. d. §. de vulgari: † cũ3. l. nulla caueatur per eam succedi pupillo. l. si vero non remunerãdi. §. de viro. solu. matri. l. preuaricationis. de preuari. in pandec.
59 † Quintus effectus est q̃ vulgaris expressa excludit matrem in. d. l. fi. §. fi. C. de insti. & ibidem notatur & proba. in. c. si pater. in patri. extra de testa. lib. 6. quod in specie firmat Benedic. in
60 d. §. de vulgari. nu. 118. † Sext⁹ effectus est, q̃ substitutio vulg. facit de suo voluntarium. tex. ad verbum in. l. iam dubitari. de here. insti. in pandec. Bar. in. d. l. j. eo. titu. in pan. nam filius in potestate patris constitutus, heres institutus statim defuncto patre inuitus efficitur heres suus & necessarius. §. fin. insti. de
61 here. quali. & differen. † Septimus effectus est q̃ vulgaris excludit ius accrescendi. l. ij. §. si duo. de bono. posses. secun. tabu. in pan. & l. vnica. §. pro secundo. ſ. de cadu. tollen. secũdũ Ang. & recentiores. in. d. l. j. eo. ti. in pan. & ratio est, q̃ ius accrescendi fuit introductũ, ne testator decederet partim testatus & partim intestatus: q̃ ratio stante substituto volẽte adire locũ nõ habet.
62 ¶ † Septimo principaliter q̃ro qualiter finiat substitutio vulgaris: Respon. primo extingui substituti repudiatione q̃ repudiatio valet in vim pacti de non succedendo testatori: cũ de hereditate defuncti, non etiã viuentis heredis agat. l. j. cu3 ibidem nota. C. de pac. q̃ pbat Bene. in assato. §. de vulgari. nu. 123. Secũdo finitur aditione hereditatis. l. post aditam. C. eo.
63 † Et non solũ primus excludit substitutus, sed oẽs cuiuscũq; gradus sint. l. si in testõ. de here. insti. in pan. ſm Bart. in. d. l. j. col. iij. ibi limitaui gnq; modis hoc scõm mẽbrũ non pcedere.
64 ¶ † Octauo quero quotuplex sit substitutio expressa: Respõdeo, esse triplicem, generalẽ, specialẽ, & singularem vt dixi. s̃. in
65 quinta questione principali. † Nam expressum, etiã consyderat tripliciter vt dixit Barto. in. d. l. j. quem ibi sequuntur scriben. voto cõmuni. primo expressim dicit quod sub generalitate verborũ comprehenditur. l. si. secundũ cõmunẽ intelligentiam. C.
66 quod cũ eo qui in alie. potesta. confirmatur. † q̃ ille tex. loquit in contractibus in quibus verba late capiunt. c. cũ dilecti. extra
67 de donatio. † Ergo multo fortius in substitutionibus q̃ latissimam capiunt interpretationem. vt notatur in. l. gall⁹. §. & quid si tantũ. de lib. & posth. in pand. Secundo dicit expressum, qđ specialiter exprimit. d. l. si. ꝫ alterũ intellectũ & pbat tex. in. c. le. si. extra de offi. iud. ord. iũctis no. p Panor. i. c. ad aures. extra de rescrip. Tertio dicit expressum qđ ṽbis singularibus & suo pprio nomine exprimit. l. qđ in rerũ. §. fin. de leg. lib. j. in pan.
68 ¶ † Nono q̃ro quot modis dicatur substitutio partim expressa, & partim tacita: Bar. in. d. l. j. col. iij. respõdet quod dicitur dupliciter, quo ad casus, et quo ad ṽba. Quo ad casus scilicet voluntatis et impotentie, vt colligitur ex. l. cum proponas. C. de here. insti. licet illa verba, si heres non erit, ibidẽ non sint expressa: & faciunt dicta supra in sexta questione principali versi. secundus effectus est. nume. 49. Resoluitur etiam in aliud casum si alium heredem non fecerit. l. si paterfamilias. de hered. insti. in pandec. Quo ad verba vero quia fit verbis generalib⁹, & tunc expressa dicitur, est tamen tacita verbis specialibus et singularibus, quia non fit secundum aliquam formam earum de quibus dixi supra in tertia questione principali nec in aliquem singularem casum: vt si filius me viuo non nascatur: ob id dicitur expressa & tacita respectiue. Et hec de vulgari.

De Pupillari substitutione.

SUMMARIUM.

1 Pupillaris substitutionis, definitio.
2 Unde dicatur pupillaris?
3 Quo iure sit inuenta?
4 Ad quid fuit inuenta?
5 Nullus amor vincit paternum.

Væro primo, quid ſit pupillaris Subſtitutio. dixi. C. de impub. ⁊ aliis ſubſti. in. l. ſi teſtamēto. in pricipio poſt illius laudes. † Que eſt directa quaꝫ pater in ſuo teſtamento, filio impuberi in poteſtate patria cōſtituto, fecit: vt pupillo, non etiā ſibi ſuccedat: ſi intra pubertatis, aut aliud tēpus ab eo pꝛefinitū, pupillus deceſſerit. Et hec definitio eſt accidentaria, cuius verba ſic explico: Subſtitutio ponit vt genus, nam pꝛedicatur de directa ⁊ obliqua, vt dixi in definitione vulgaris: directa ad differentiam fideicommiſſarie q̄ obliqua eſt, quam pater ad differentiam aliarū q̄ extraneis ⁊ emācipatis fieri poſſunt filio impuberi, ſecus puberi vel extraneo vt pupillo vt differat a vulgari: qua ſuccedit teſtatoꝛi vt dixi loco ſuo, ſi intra puberes q: pubertate expirat vt dicā. j. loco ſuo: pꝛefinit intra tū pubertate, puta ſi teſtatoꝛ dixerit. Petrꝰ filiꝰ meus

meus heres esto.⁊ si infra decimum annũ sue etatis decesserit,
Joannẽ Caium heredem substituo. Cetera dic vt ample dixi
in.d.l.si testamẽto.secunda.§. ibi explicita singulatim habent.
2 ¶ †Secundo dubitat cur sic fuerit baptizata? Lancelotus re-
spondet ex eo fuisse pupillarem nuncupatam, quia solis impu-
beribus seu pupillis fieri potest.l.in pupillari.⁊.l.moribus.,eo.
in pandec.
3 †Tertio quo iure fuerit inuenta. Rñd.ꝙ inuentione dr de iure
Consuetudinario.Lacedemoniorũ.l.moribus.vbi glos.Bart.
⁊ scriben.voto cõmuni.eo.tit.in pan. sed approbatione de iure
ciuili.l.obuenire de verbo.signi.in pand.
4 ¶ †Quarto quero ad qd fuit inuenta? Rñ.vt pater filio im-
beri faceret testamentum:cũ esset in ea etate in ea,qua sibi testa
mentuz facere nequat.l.qua etate.de testa.in pan. cũ in illa eta-
te,nesciãt sibi cõsulere,ideo recurrit ad paternũ cõsiliũ qui pro
5 viribus bene filio cupit.† Nullus enim effectus vincit paternũ
l.fin.C.de cura.furio. vel aliis.
6 † Quĩto q sit forma pupillarẽ faciẽdi sustitutionẽ? reperio illã
esse duplicẽ: Quedã fit gñaliter quedã specialiter, hoc est,nomi
natim.§.substituit. Insti.de pupil.sub. Generaliter eñ fit qñ
plurib⁹ institutis inquit testator,quis mihi heres, filio meo
impuberi heres esto.l.q liberis.§.hec ṽba.vbi scriben.no.eo.ti.
in pan.dicta eñ verba sunt gñalia ⁊ nõ specificata:⁊ soli here-
des nominati ĩ testamẽto ꝑ portionib⁹ hr̃ditariis admittunt.
§.substituit. Justi.eo.Specialr aũt fit qñ nominatim ⁊ specifi-
ce verba sunt ꝓlata,qđ accidit duobus modis,primo,qñ fit cũ
vulg.l.j.§.heredis substitutio.eo.tit.in pan.vbi forma ad ṽbũ
habetur.Scđo qñ fit absq; vulg.puta,filiũ meuiũ heredem in-
stituo,⁊ si heres erit,⁊ in pupillari etate decesserit, Joannẽ Ca-
ium substituo, vel Joãnes Caius heres esto. Instit.de pupil.
substi.in prin.nec refert qđ illa verba, si heres erit, habeãt aliuz
etiã sensum vel si heres nõ erit,cum illa sit vulgaris tacita vt.j.
dicam.
7 ¶ †Sexto quibus verbis fiat? Rñ.Bart.in.d.l. morib⁹.fieri
verbis priuatiuis ratiõe habita illi⁹ cui fit.† Est tñ pupillaris
8 si dicat,si filius decesserit anteq̃ nupserit,qr intelligit, hoc est,
9 anteq̃ sit nubilis etatis.l.q habebat eo.tit.in pan.† Idem si di
ctũ sit si decesserit ante legitimã testãdi etatẽ:fm Preceptorẽ
10 in.d.l.moribus.colũ.10.vers.quarto querit.nu.38.† Similiter
pupillaris erit si dictũ sit substituo Titiũ filio impuberi. Alex.
in.l.precibus.s.eo.per.l.iã hoc iure.eo.in pan.vbi sub recipro-
ca cõtinet pupillaris expressa:qđ ꝓbat Preceptor vbi supra.
11 † Cũ illa verba, si heres erit. nõ sint substantialia ⁊ necessaria.
Bar.⁊ Docto.voto communi in.d.l. moribus.ad idẽ Phili.
decius.in.l.precibus.supra eo.Nec etiam illa si in pupillaritate
decesserit,quantũ ad formã faciendã.secus quantũ ad modum
conseruandũ.l.in pupillari.eo.tit.in pande.Preceptor in.d.l.
12 † moribus.Etiã idem censendum est si dixerit testator,si filius
meus in pupillari etate decesserit sine liberis. quoniã illa ver-
ba sine liberis non alterant significatũ ṽborũ si in pupillari ⁊c.
Propterea impuberes possunt habere liberos vt no.in.d.l.in
pupillari.per Jaso.⁊ scriben.Rapha. Com. Consil.125.pro-
ponitur quod probat Preceptor.in.d.l.moribus.nec dr com-
13 pẽdiosa fm Doc.cõiter in.d.l.moribus.† Nec etiã si fiat cum
duabus dictionib⁹ scz si heres erit ⁊ in pupillari etate decesse-
rit, Exigit copulatorũ cõcursus.Bar.⁊ scribẽ.voto cõi in.d.l.
morib⁹.ꝑ tex.in.l.si pupillus.de acq.here.in pan.
14 ¶ † Septimo octo sunt huiusce substitutiõis substantialia,
quorum tria respiciũt faciendi potẽtiã:scz ꝙ de liberis,ĩpubes et
in ꝑtãte pr̃is:quartũ formã faciẽdi,s.ꝙ pr̃ testet sibi:ceteraq;
quatuor respiciũt modũ conseruandi, secundũ quẽ etiã exigit
quod moriatur in pupullari etate. Preceptor in.d.l.moribus.
15 col.3.versi.secundo queritur.nu.15.† Et ad euidentiã infra di-
16 cendorum premitto filiorũ esse septem species.† Primi nãq;
appellantur naturales ⁊ legitimi, quos ex iustis nuptiis ꝓcrea-
17 mus.l.filium eum definimus.de his qui sunt sui.in pand.† Se-
cundi legitimi tantum ⁊ hi sunt in duplici specie: quia quidam
vocãtur arrogati,⁊ transeunt in potestatem arrogantis:vt qñ
paterfamilias dat se alteri in filium:quando vero filiifami.dant
alteri in filios,tũc remanent in patris naturalis potestate: nisi
18 dentur coniuncte persone.§.sed hodie. Insti.de adop.† Etiaz
durante tali filiatione nõ fiet nuptie.c.vnico.extra de cognatio.
19 legali.† Tertii sunt naturales tantũ ⁊ isti sunt in duplici specie,
scilicet ꝓprie qui nati sunt ex concubina domi retenta.l.massu-
rius.de verbo.signi.in pande.⁊ de istis loquitur tit.de natura-
libus libe.in pandec.⁊ hi sunt successibiles.authen. licet eo.titu.
☞ de natura.lib.C. Quidam sunt naturales ex concubina extra
domum retenta, ṽt alii ex soluto tamẽ ⁊ soluta ⁊ hi improprie
dicuntur naturales vt pote ex furtiuo accessu vt supra cõcepti.
Panor.post Joan.andre.in.c.innotuit.colũ.7.⁊ sequẽti. extra
20 de elec.† Alii vero ⁊ sic quarti sunt manzeres vt ex scorto siue
meretrice nati. Deuter.23.capi.in princi.glo.⁊ scriben.in.c.nisi
21 cum pridem.§.vbi persone.circa fi.extra de renuncia.† Quinti
dicuntur spurii. Nam spurius grece νόθως incerto patre natus
22 ab σπείρειν seminare qui nihil a patre habet nisi semen.† Et hi
☞ sunt in triplici specie. Quidam adulterini vt nati ex adulterio
ex professo ⁊ professa, quidam incestuosi, vt nati ex collaterali-
23 bus vel affinib⁹.† Nati vero ex ascendentibus ⁊ descẽdentibus
sunt nepharii.§.ergo non omnes cuz ibidem notatis. Insti.de
nupti.glo.rubrice.C.de incestis. nup. ⁊ iure ciuili nec filii sunt
naturales etiã nominandi.aucten.ex complexu.eo.tit.de incest.
24 nup.† Alii ⁊ sic sexti sunt legitimati ⁊ isti etiam sunt in multi-
25 plici specie.† Quidam enim sunt legitimati per oblationem cu
rie. Item per subsequens matrimonium.§.fi.insti.de nup. Itẽ
per rescriptum principis:puta si pater principi preces offerat,
enuntiando speciem illegitimitatis,⁊ princeps admittat.§.sed
aliud.⁊.§.si quis ergo.in aucten.quib. mod. natu.efficiã.legiti.
26 colla.sexta.⁊ late Joã.fab.in.§.fi.col.2.insti. de nup.† Septimi
sunt filii spirituales que fiunt per baptismũ,confirmationem,et
auricularem confessionem.toto titulo. de cogna. spiritu. extra.
27 † Primo igitur requiritur quod ille cui fit substitutio sit de li
beris scz primi vel vlterioris gradus,⁊ consequẽter filiis,nepo-
28 tibus,pro nepotibus ⁊ deinceps.† Nam liberorũ appellatione
omnes veniunt descendentes a.l. liberorum de verbo. et rerũ.
29 signi.in pand.† Et intellige liberis.scz naturalibus ⁊ legitimis,
cum isti sint in potestate patris. Insti.de patria põt in princi.⁊
vna ⁊ eadem persona esse censeant.l.fi.s.eo.§.ei. Insti.de inuti.
30 stipul.† Ampliatur procedere in legitimis in potestate arrogã
tis transeuntibus vel in adoptiuis a personis coniũctis ado-
ptatis.§.j.insti.de adop.l.cuz in adoptiuis filiis.j. de adoptio.
quod procedit quo ad bona peruenta ad arrogatuz a testatore
vel eius occasione.l.si arrogator decesserit de adop.l. si plures.
31 §.in arrogato.§.in arrogato.de vulga.in pandec.† Ampliatur
⁊ secundo procedere etiã in filiis legitimatis, etiam a principe.
32 † cum a legitimis in nihilo differãt.§.illud.⁊.§.nulla.in aucten.
quib.mod.natu.effi.sui.colla.sexta.siue legitimatis viuo patre
33 siue eo defuncto.† cum legitimatio retrotrahatur.l.fi. de mino.
34 resti.† Et posthũis etiã substituit.§. non solũ. insti.de pupil.
35 † qr in sui cõmodũ ꝓ nato habetur.l.q in vtero.de sta. homi. in
pan.secundũ Bar.⁊ scriben.voto cõmuni in.d.l.moribus.⁊ re
36 cẽtiores ĩ.c.rainuti⁹.de pupil.extra de testa.† Naturalib⁹ vero
37 mãzeribus vel spuriis secus:† cum non sint in testantis pote-
38 state.l.lucius in princip.eo.in pandec.† Et idem in adoptatis
filiis fami.ab extraneo,ac filiis spiritualibus per premissa.
39 † Secundũ requisitũ qđ sit impubes, hoc est minor annis qua-
tuordecim vel duodecim respectiue:dicta.l.moribus.in princi-
40 pio.† Nec potest incipere in pubertate,cũ illa adueniẽte finiri
debent.d.l.in pupillari.l.vsumfructum cum moriar.de vsufruc.
41 lega.in pan.† Ampliat procedere etiam si filiifami.testari ꝓhi
beantur ante vigesimũ quintũ annũ. Bart.⁊ scriben.communi
42 voto in.d.l.moribus.† Ea maxime ratione, quia lex noua anti-
quatur, aliquid addens vel detrahens: limitatur ⁊ interpretat
prout ⁊ antiqua.l.fi.de inoffi.dona.C.l.inter soccrũ.§.cuz inter.
de pac.dota.in pan.preceptor in.d.l.moribus.col.4.versi.mihi
43 vtiq; placet.nu.18.† Limitatur nõ procedere vbi statutũ dispo
neret etatẽ pupillarẽ durare, vsq; ad vigesimũ quintũ annũ. Nã
eo casu vsq; ad illam etatem poterit pater pupillariter substi-
tuere,argu.l.mella.de alimẽ.⁊ ciba.lega.in pand. Alex.⁊ cõmu
niter scriben.in.d.l.moribus.c.in pan.⁊ Benedic.in.d.c.rainu-
44 tius.de pupil.nũ.28.† Potuit enim statutuz terminum pro-
45 rogare arg.d.l.ꝑceptor in.d.l. mella morib⁹.col.4.† Tertiũ re-
46 quisitum quod sit in patria potestate:† Unde impuberibus
emancipatis substitui non potest:eo quia substitutio est de iure
ciuili.d.l.moribus.sed lex ciuilis non cognouit emancipatũ.§.
47 emãcipati insti.de here.que ab intesta. defer.† Ubi pro extra-
neo habetur emancipatus,sed extraneo non fit substitutio.§.ex
traneo.insti.de pupilla.substi. Jason ⁊ scriben. in.d.l. morib⁹.
48 † Nec obst.ius emancipa.⁊ patrie potesta. hodie esse sublatũ.
§.si quis igitur.in aucten. de here. ab intest.ve.colla.9. quãuis
procedit ab intesta.non etiam ex testamento. Bart. in.d.l.mo-
ribus.quod probat Bene.in dicto capi. rainutius. de pupilla.
numero.32.circa fin.his nec aliis personis.in primo requisito
49 ad id nominatis etiam potest substitui.† Ampliatur procede-
50 re in francigenis. † Qui filios in potestate non habent,gloss.
51 cõmuni voto recepta ĩ.§.j.de patria potest.† Ampliatur ⁊ quo
ad hereticos ⁊ schismaticos.c.ij.§.fi.extra de here.lib.vi. Bal.
52 in.l.nã ciuiũ de his q sunt sui.in pan.† Ampliat ⁊ tertio in ma
tre vt nõ possit pupillariter substituere.§.femine.insti de adop.

53 †Nisi mater virtute statuti, filios haberet in potestate, nã tunc
possetpupillariter substituere, mortuo marito. Alexan. Socy.
54 ꝛ preceptor in.d.l. moribus.†Nam.d.l. moribus. in principio
vtit̃ relatiuo quis, quod ꝛ ad feminas porrigitur. l. si quis ma
55 ior. vbi Jason ꝛ scriben. voto communi. s. de transac.† Et in-
tellige quod sit in patria potestate, saltem tempore mortis
testatoris. d.l. moribus. §. sed si extraneũ. secundũ Bar. ꝛ scri-
ben. voto commu. ibidẽ. nec obst. text. in.l. si alienũ. §. in extra-
neis. de hered. instit. in pand. quoniã ꝑcedit quo ad capacitatẽ
succedendi: hic autem loquimur de capacitate testandi: ꝛ sic an
pupillus possit per alium testari: talis igitur incapacitas cum
procedat cõsideratione mista testatoris ꝛ pupilli, sufficit habi-
56 litas tempore mortis testatoris. Recen. in.d.l. moribus.† Nec
etiam obst. l. ab initio. de reg. iur. in pand. quoniã non militat
vbi cursus tẽporis aliud habet adiunctũ vt hac in specie, vbi
interuenit factum testatoris scilicet arrogatio, non tunc conua-
lescit. l. posthumus. ꝛ. l. filio preterito. de iniust. rupt. Alexan.
ꝛ recentiores in.d.l. moribus. in pandec. Franciscus. curtius in
l. precibus. colũ. 5. versi. secundo vulgaris expressa numero. 21.
57 †Nec esse in potestate est de forma faciendi pupillarẽ: q2 respi-
cit solũ potentiã faciendi. Socy. ꝛ recentiores in.d.l. moribus.
post Salice. ꝛ. l. testamento iure. C. eo.
58 ¶ †Quartũ reqsitũ qȯ morte testõris sui iuris efficiat. d.l. mo
59 rib⁹. in p̃n. v. plane. †merito auus nepoti ex filio viuo in ptãte
cõstituto, substituere pupillariter nõ põt cũ sit in filij ptãte re-
60 casurus. §. j. v. nã mortuo. quib. mo. ius pa. po. solui. insti.† fie-
ret enim iniuria p̃ri in cuius ptãtẽ nepos est recasur⁹: q deinde
dicto nepoti poterit pupillariter substituere. insti. de pupillari.
61 in p̃n. † qȯ ꝑcedit ẽt in pagano nõ ẽt in milite, q tali nepoti põt
pupillariter substituere, ꝛ si in alteri⁹ potestatẽ sit recasur⁹. l. cũ
filius. de milita. testa. in pand. vbi et ratio assignat̃: ꝛ talis sub-
stitutio ꝑcederet, quo ad bona a testatore pupillo obuenta, vt
notat̃ in.d.l. morib⁹. per recentiores per dictam. l. cum filius.
62 ¶ † Quintũ reqsitũ est, qȯ viuo testõre sui iuris nõ efficiat̃. l.
63 coheredi. §. cũ filio vel nepoti. de vulg. in pan. † Alias expira-
ret, qȯ militat si fuerit emãcipat⁹. d. §. cũ filie. ac si cõiuncte ꝑso-
ne in filiũ fuerit ꝑ adoptionẽ traditus ita qȯ trãsit in adoptan
64 tis familiã. d. §. si hodie. insti. de adop. † qȯ procedit vbi cessat
species redeundi in ptãtẽ: vbi vero fictione postliminij adesset
spes, secus. l. si pater capt⁹. ꝛ. l. lex cornelia. eo. in pandec. Item
etiam nõ procedit si fauor dignitatis exímerit filium de patria
potestate: aut. sed episcopalis. C. de episco. ꝛ cle. Nam dignitas
nulli debet esse damnosa. l. falsa demonstratio. §. sed ꝛ cui. de
condi. ꝛ demon. in pandec.
65 ¶ † Sextũ est requisitũ qȯ pater sibi prius faciat testm̃, ꝛ de-
inde pupillariter substituat. d.l. morib⁹. §. quisquis aũt. iuncto
66 §. prius. † Pupillaris enim substitutio est seqla ꝛ pars testa-
mẽti paterni. §. liberis. instit. de pupilla. qȯ ꝑcedit vt sibi pri⁹
faciat testm̃ qñ diuersis tẽporib⁹ fiunt testm̃ ꝛ substitutio pu-
67 pillaris. d. §. prius. † Sec⁹ vero si fiat vno cõtextu, tũc em̃ non
attendit̃ qd prius vel posteri⁹. l. qdã testõ. de peculio legato. et
no. Bar. ꝛ scribẽ. voto cõmuni in.d. §. prius. eo. tit. in pand. li-
mitat̃ ꝑcedere in pagano nõ etiã in milite. d.l. morib⁹. §. qsqs.
ver. nisi forte miles. Secũdo limito dictã conclusionẽ ꝑcedere
in testõ solẽni ꝛ ꝑfecto qñ extranei substituunt̃. l. hac cõsultissi-
ma. §. ex imperfecto. C. de testa. Secus vero in imperfecto. Si
autem liberi fuerint substituti, tũc sustinetur pupillaris sub-
stitutio Scribẽ. voto communi in.d.l. morib⁹. vt refert prece-
ptor ibi col. 7. v̄si. secundo dubitatur. qui communem videtur
impugnare.
68 ¶ † Septimũ reqsitũ est, qȯ testator illũ cui fit substitutio in-
stituat vel exheredet. d.l. morib⁹. §. sed si eos patres precedãt,
alias corrueret testm̃. l. inter cetera. de lib. ꝛ posthu. in pandec.
69 † Cũ pupillaris substitutio veniat vt pars ꝛ sequela. §. libe-
70 ris. insti. de pupil. † Quod militat quacũq3 mẽte filiũ exhere-
dauerit siue bona siue mala. Nã lex de patre eo cõfidit, vt nõ ꝓ-
sumat eũ facturũ aliqd cõtra honorẽ ꝛ dignitatẽ filij. l. penul.
s. de cura. bonis dan. l. isti quidẽ. in p̃nc. de eo qȯ met. causa. in
71 pande. Bart. ꝛ scriben. voto cõmuni in.d.l. morib⁹. † Decla-
rat̃ ꝛ scdo ꝑcedere etiam si pater sit turpis persona fauore filij.
Ange. ꝛ scriben. cõmuniter in.d.l. moribus. ꝑ tex. in. l. pupill⁹.
72 in calce. de acq. here. in pande. † Nisi patri administratio esset
interdicta. l. is cui. de testa. vnde vsurarius manifestus substi-
tuere nõ põt pupillariter. c. quanq3. extra de vsuris. lib. sexto.
73 † Declarat̃ ꝛ tertio ꝑcedere. etiã si testm̃ rũpat̃ ꝑ bonorũ pos-
sessionẽ cõtra tabulas. l. ex duab⁹. §. si. eo. tit. in pande. secus si
per querelã. l. papinianus. §. sed nec impuberis. de inoffi. testa.
74 † Contratabulatio est remediũ pretoris. † Qui non potest fa-
75 cere quod institutus heres de iure ciuili desinat esse heres. §.
76 quos. Insti. de bono. posses. † secus in querela que est de iure

77 ciuili. † Item ꝛ quarto declaratur procedere etiam in pupillo
proxime pubertati, ꝛ doli capace, qui potest committere ingra
titudinẽ: In alio vero non doli capace, secus. l. si quis in suo. §.
legis. C. de inoffi. testamen. Barto. ꝛ scriben. voto communi in
d.l. moribus. gloss. ꝛ scribentes in. §. non solum. insti. de pupil.
78 † Similiter ꝛ quinto declaratur procedere dicta conclusio eo
casu quo testamẽtum rumpitur preteritione, alias secus: puta
si auus filium emancipatum institueret ꝛ preterito nepoti ex
79 filio emancipato pupillariter substitueret. † Nam legis cessat
ratio que habet quod testamentum preteritione annullatur. d.
l. inter cetera. ꝛ. d.l. moribus. §. plane. ergo ꝛ effectus. c. cũ causa
80 cessante. extra de appellatio. † nec exheredato respicit formam
sed conseruandi modum. Barto. ꝛ recentiores in.d.l. morib⁹.
Bar. in. l. gallus. §. ꝛ quid si tantum. col. 4. versi. ad declaratio
81 nem de libe. ꝛ posthu. in pandec. † Pariter ꝛ sexto declaratur
procedere preterito testamentum impugnante, secus autem si
testamentum approbauerit. Barto. et scriben. voto communi
in.d.l. moribus. l. posthumus. ꝛ. l. filio preterito. de iniust. rup.
82 in pandec. † Septimo declaratur procedere iure pandectarum
ꝛ codicis, non etiam de iure nouissimo authenticorum. quo ru
pto testamento preteritione vel exheredatione cetera firma ma
nent. authen. ex causa. j. de libe. preteri. Bart. et scribentes com
muniter in. l. j. circa finem, ꝛ recentiores in.d.l. moribus. eo. in
83 pandec. † Ideo enim testamentum rumpebatur ne preteritus
sua portione priuaretur: qua non priuatur propter pupillaris
84 substitutionis subsistentiam. † Sub tamen ista pupillari non
85 comprehenditur vulgaris presumpta. † Preterea procedit si
pater scienter filium preteriuit, secus si ignoranter. Alexan. et
86 recentio. in.d.l. moribus. † Et hec militant pupillo instituto,
alio filio preterito. Bar. ꝛ scriben. voto cõmuni in.d.l. ꝛ in.d.l.
morib⁹. Idem est dicendũ si pupillus preteritus fuerit. d. aut.
ex causa. qua enim ratione in specie precedenti pupillaris su-
stinetur ꝛ eadẽ ratione in hac specie sustineri debet substitutio
pupillaris facta filio preterito: pariter substinetur pupilla-
ris substitutio facta filio exheredato, ingratitudine non pro-
bata: scriben. voto communi in.d.l. moribus. per premissa.
87 † Octauum requisitum est quod ex dicto testamento hereditas
88 adeatur. d.l. moribus. §. plane. adeo autem circa si. princi. † De
clarat̃ ꝑcedere in eo q non potest ab intestato succedere. Sec⁹
vero si ab intestato põt succedere Nã tũc si omittat̃ ex testamẽ
to sed adeat̃ ab intestato. nã cõseruat̃ per edictũ, si quis omissa
causa testamẽti. d.l. morib⁹. §. plane si omissa causa. Ampliat̃
ꝛ secũdo ꝑcedere propter existentiã sui heredis. l. paterfami.
89 in prin. de priuile. credito. in pand. † Ampliat̃ ꝛ tertio ꝑcedere
adita hereditate ex vulgari presumpta sub expressa pupillari
comprehensa ex capite sintatis, si coheredem non habeat si
vero habeat coheredem adeuntem illarum est, ex presumpta
vulgari aditione confirmari. Barto. ꝛ scriben. in.d.l. moribus.
90 quem sequitur Benedic. in.d.c. raynutius. de pupilla. † Insu-
per declaro dictam conclusionẽ procedere in pagano, non etiã
in milite qui potest etiam pupillo substituere pupillariter nul-
lo sibi testamento facto. l. miles ita heredẽ. §. si. de milita. testa.
in pandec.
91 ¶ † Octauo principaliter queritur quotuplex sit pupillaris?
92 Respon. qȯ duplex est: quedam simplex, qdã duplex. † que est
qñ testator sic disposuit instituo Petrum heredẽ ꝛ si heres erit
93 vel si heres non erit: argumen. l. j. §. j. eo. titu. in pande. † Sim-
94 plex est que fit sine vulgaris expressione. † Et est triplex scilicet
generalis, specialis, ꝛ presumpta: generalis est illa que conti-
netur sub reciproca, que dicitur generalis, quia sub illo generali
verbo eos inuicem substituo continetur hoc est si heres erit, ꝛ
in pupillari etate decesserit: ꝛ aliter dicit̃ partim expressa par-
tim tacita: Expressa verbis generalibus, tacita verbis specia-
95 libus vt dixi superius de vulgari. † Et sic dicit̃ partim expres-
sa ꝛ partim tacita quo ad verba: expressa dicitur que fit secun-
dum formã superius traditam in quinta questione principali.
96 † Presumpta est illa que continetur sub vulgari expressa. l. iam
hoc iure. eo. titu. in pandec.
97 ¶ † Nono principaliter queritur quotuplex sit effectus pupil-
laris substitutionis? Bart. in. dicta. l. moribus. enumerat qua
98 tuor: sed Lancelotus politus quatuordecim. † Primus effe-
ctus est, quia sub pupillari expressa cõtinetur vulgaris presum
pta. l. iam hoc iure. in princi. ꝛ ibi glo. no. ꝛ in versi. quod ius ad
tertium quoq3 genus. ꝛ in versi. hoc itaq3 casu. argumẽto a spe
ciali: si enim sit speciale qñ sit imparibus, vt solũ veniat vulga
ris, q cõuenit vtriq3, ergo in ꝯtrariũ est ius cõe ꝛ cõprobat̃ ra-
tione qua vulgaris expressa cõprehẽdit pupillarẽ presumptã:
si enim in dubio presumat̃ voluisse prouidere pupillo, multo
forti⁹ sibi: et sic qȯ cõtineat̃ vulgaris, qua testatori succedit, vt
dixi superi⁹ in effectib⁹ substitutiõis vulgaris: ꝛ hoc probant
Scriben.

scriben. voto communi, licet Ipolitus solus sit in contrario iu-
99 dicio vt ibi per eum. † Hec conclusio ampliatur procedere etiã
pupillo viuo testatore defuncto, vt dixi superius in secũdo effe
100 ctu vulgaris. numero. 55. † Dictam conclusionem intelligo
procedere in dubio, secus vero si testator expresse vel tacite dis-
posuisset: expresse quando prouidit in vtrunqꝫ casum. l. cum ex
filio. §. filio impuberi. eo titu. in pand. vel quando fuisset pro-
testatus quod per talem substitutionem, nolebat quouis modo
substituere vulgariter. Tacite quando substituisset imparibus
personis. l. quamuis. C. eo. ⁊ faciunt que dixi in. 3. effectu vul-
101 garis. † Declaro ⁊ secundo procedere quando substitutio de
iure communi sustinetur, secus si beneficio authen. ex causa. de
de lib. prete. j. vt dixi superius in requisito septimo.
102 † Tertio declaro procedere quando sit dubia substitutio pu-
pillaris instituto: nõ autem si fiat exheredato vel preterito, etiã
alio pupillo substituto. Rapha. Alexand. ⁊ preceptor in. d. l.
moribus. eo quia per vulgarem ⁊ tacitã succeditur testatori et
in bonis suis vt dixi. l. qui habebat. eo. in pand.
103 † Quarto procedit quando testamentũ ⁊ substitutio, vno con-
textu facte fuerunt: secus si ex interuallo prout fieri potest. l. si
quis eum. §. j. eo. titu. in pandec. cum testamentum diuersis tẽ-
poribus factum, non teneat. l. heredes palam. §. fin. eo. in pand.
et tamen si continetur vulgaris ex interuallo, fieri testamẽtum
presupponeremus, cum per vulgarem testatori succedatur.
104 ¶ † Quinto ꝓcedit quando persona substituta bonorum pa
tris capax esset: secus si incapax, vt superius. l. j. C. de heredib.
institu. ⁊. l. si is qui ex bonis. eo. in pande. ⁊ Alex. ⁊ recentiores
notant in. d. l. moribus.
105 ¶ † Sexto procedit de iure cõmuni, non etiam vbi statutum
mãdaret testamenta exequi ad verbum: tunc vulgaris presum-
pta, locum sibi nõ vendicat, quia venit ex interpretatione. Ale-
106 xand. ⁊ recẽtiores in. d. l. moribus. † Scđs effectus est quia per
eam pupillo succeditur insti. de pupi. in ṕncipio. versi. si vero.
107 † Et in omnibus bonis suis vndecunqꝫ sibi obuentis. l. sed si
108 plures. §. ad substitutos. eo. titul. in pand. † Ampliatur proce-
dere etiam si substitutio facta fuisset in certa re: nihilominus
tamen ad omnia pupilli bona porrigentur. l. coheredem. §. fin.
eo. in pandec. facit tex. in. l. j. §. si ex fundo. de here. insti. in pan.
109 † Quod ꝓcedit si fiat per verba directa ciuilia. l. verbis ciui-
libus. eo. in pand. non etiam si fiat per verba directa non ciui-
lia: quia non ciuilia obliquis comparantur. l. 2. commu. de leg.
C. ⁊ facta verbis obliquis ad vniuersa non trahitur bona. l. co-
gi. in princip. versi. ⁊ generaliter. ad trebel. in pandec. Alexã. in
d. l. moribus. conclusio procedit in pagano. non etiam in mili-
te. §. ad substitutos. vbi ex militis voluntate etiam ad certa bo-
na tantum trahi potest.
110 ¶ † Scđo ꝓcedit in filio naturali ⁊ legitimo: sed in legitimo,
tantum solum militat quo ad bona ab arrogato, vel illius oc-
casione sibi obuenta. l. si arrogator. de adop. in pandec. ⁊. d. l. si
plures. §. in arrogato. ⁊ tali legitimo potest substitui: ⁊ si sibi
fuisset pupillariter substitutum a patre naturali: cum arroga-
tione dicta substitutio sibi a patre facta rumpatur: sola stipula
tione remanente. l. si verbis. de adop. in pandec. Ipolitus in. d.
111 l. moribus. † Unde pater arrogator, non obstante substitutio-
ne per Patrem naturalem facta, arrogato poterit substituere,
per premissa.
112 ¶ † Tertio procedit vbi sub pupillari expressa cõtinetur vul-
garis, secus vbi contineri non potest, quia substitutus, bonorũ
paternorum est incapax. l. si is qui bonis. eodem titul. in pand.
113 † Tertius effectus est, quod pupillaris matrem ⁊ omnes ab
intestato venientes excludit. Scriben. voto communi in. d. l.
114 moribus. † quod militat etiam quo ad legitimam ⁊ trebellia. l.
papinianus. §. sed nec impuberis. de inofficio. testa. l. lucius.
eodem titu. in pandec. l. precibus. C. eod. c. si pater. extra de te-
115 stamen. lib. vj. † ne pupillus partim testatus ⁊ partim intesta-
tus decedat. l. ius nouum. de regulis iur. in pan. Benedic. in. c.
116 rainutius de pupilla. extra de testa. † etiam in foro conscien-
tie. c. primo. extra de noui oper. nuntia. ⁊ est communis. prece-
117 ptor in. d. l. moribus. † etiam si mater pauper esset, ⁊ substitu-
tus illam vellet alimentare, alias ratione paupertatis debere-
118 tur legitima: vt ibi Preceptor late † pariter procedit quo ad
bona pupillo ex linea feminina obuenta. Bald. Imol. ⁊ scri-
ben. voto communi in. l. sed si plures. ad substitutos. eo. in pan.
19 ⁊ Alexan. in. d. §. moribus. † Tertio procedit si fiat per verbũ
directũ ciuile: vt verbũ instituo, heres esto. l. verbis ciuilibus.
in pandec.
120 ¶ † Quarto ꝓcedit si substituat̃ per verbũ directũ nõ ciuile,
vt verbũ moriatur. c. si pater. extra de testamẽtis, lib. sexto.
121 ¶ † Quinto ꝓcedit si fiat ꝑ verbũ cõe vt substituo: nõ etiã si
fiat ꝑ vbũ obliquũ. l. coheredi. §. cũ filie. eo. in pã. Bñdic. in. d.
l. rainucius. de pupil. substi. tunc enim legitima debetur vt dicã
in. l. precibus. ⁊ in materia fideicommissarie substitutionis.
122 ¶ † Sexto declaro ꝓcedere in pupillari expressa. d. l. precibꝰ.
123 ¶ † Septimo ꝓcedit in pupillari substitutiõe expressa verbis
generalibus: tacita verbis specialibus comprehensa in reci-
proca vel compendiosa, de quibus infra loco suo dicemus.
124 ¶ † Octauo procedit etiam in pupillari coniecturata hoc est
sub vulgari contenta, coniecturaliter probata: puta ijs que te-
stator seorsum a testamẽto ⁊ ante dixit: si filius meus moreret̃,
125 nollem eius matrem obolũ habere: nec filio succedere. † Pre-
fationes causam finalem ostendunt. l. quoties. in princi. de he-
redi. instituen. l. si quis in fundi vocabu. de lega. lib. j. l. titia. §.
idem respondet. de verbo. oblig. l. semper. in stipulationibus.
de regu. iuris. in pandec. ⁊ etiam ex postfactis: quoniã postea
facta precedentia enucleant. l. heredes palam. §. sed si notam.
126 de testa. in pandec. † Et cum talis coniectura sit voluntatis
declaratoria, poterit duorum testium probari testimonio. d. §.
127 sed ⁊ si notam. secundũ Bar. ⁊ scriben. in. d. l. moribus. † Al-
tera elicitur coniectura ex persona substituti, puta si frater pu-
pilli sit ipsi pupillo substitutus. l. cum acutissimi. j. de fideicõ.
inspecta defuncti affectione, que in hac specie predominatur,
128 non attenta pupilli volũtate: preceptor in. d. l. moribus. † Idẽ
etiam censendum est vbi mater testatoris esset substituta, que
excluderet matrem pupilli, ratione affectionis, quoniã vt dixi
testatoris affectio ⁊ voluntas in hac specie inspicitur. Barto.
129 ⁊ scriben. voto communi. in. d. l. moribꝰ. † Secus autem in pa-
truo per pupillarem presumptam vocato. Barto. ⁊ alij com-
130 muniter in. d. l. moribus. † Alia etiã elicitur coniectura quãdo
causam piam substituit. Ange. ⁊ Iason. in. l. precibus. s̃. eod.
131 Recen. post alios voto cõmuni in. d. l. precibus. † cum testator
presumatur animã suam vxori predilexisse. §. sancimus. s̃. de
sacrosan. eccle. c. cum infirmitas. de peni. ⁊ remi. extra. ⁊ potest
de alieno legitime elargiri ex legis concessione. ⁊ dicam in. d. l.
132 precibus. † Limitatur dicta conclusio non procedere in pupil-
lari presumpta quoniam matrem nec excludit. l. si. C. de institu.
133 Bart. ⁊ scriben. voto communi in. d. l. moribꝰ. † Ampliantes
hanc limitationem procedere etiam in patre, vbi auus nepotẽ
134 ex filio emãcipato instituisset. † Quia amor ⁊ pietas equales
versus parentes esse debent. l. furiose matris. de cura. furio. in
pandec. cum dicta pupillaris cum presumptione et extentione
legis fiat: quã non faceret que contra ius non est: imo secundũ
ius. l. commodítissime. de liber. ⁊ posthu. in pandec. preceptor
135 in. d. l. moribus. † Idem censent Bar. ⁊ scriben. ibi in auia ma
terna ⁊ paterna. l. ij. §. si mater. iuncto versi. quid si nepotibus.
136 ad tertul. l. iusta. de verb. signi. in pandec. † Et idem dicit Pre
ceptor in. d. l. moribus. in auia testatoris per premissa, et alia
137 de quibus ibi per eum. † Fratrem tamẽ pupilli tacita pupilla
ris excludit. Barto. ⁊ scriben. voto communi. in. d. l. moribus.
138 † Nam si testator illum, a sua hereditate exclusit, sibi secundũ
votũ patris debita. l. scripto. vnde libe. multo fortius voluit il-
139 lum priuare, sui filij hereditate. Bar. ⁊ scribẽ. ibi. † Quod pro-
cedit secundũ Alex. ibi quando frater huiusmodi fuerit exhe-
redatꝰ: non etiã si fuisset cũ pupillo institutus. l. si. C. de insti. et
substi. circa quod Alex. ⁊ precep. multa alia effuderunt: vt ibi
140 per eos. † Quartus effectus est, quod pater potest illos pupil
lo necessarios facere, quos potest ⁊ sibi. l. sed si plures. §. quos.
eo. in pandec. secundũ Bar. Alex. ⁊ Iaso. ⁊. d. l. moribus. §. j.
col. fi. ⁊ Guiliel. bene. in. c. rainutius. de pupil. substi. v̂. quartꝰ
effectus. nu. 105. vbi late. ⁊ preceptor in. d. l. moribus. vbi arti-
culũ bene enucleat. ceteros effectus iam incidenter pro maiori
parte tractaui, ideo ad illos examinandos non procedo.
141 ¶ † Decimo ⁊ vltimo principaliter querit̃ qualiter finiat̃ pu
pillaris substitutio? Bar. ⁊ scriben. voto cõmuni in. l. in pupil
lari. eo. in pandec. duos principales casus considerauit: primo
ratione initij verbi gratia: q2 deficit aliquod ex substãtialibꝰ,
supra in septima questione principali expressis: quo casu non
tenet substitutio. l. moribus. cum ibidem notatis. eo. in pandec.
Secundo quando a principio valuit, sed defecit ex postfacto:
quod accidit quadrupliciter ratione testantis vel testamenti,
substituti, ⁊ eius cui facta est substitutio, ac ratione substitutio-
142 nis. † Primo casu deficit testatoris deportatione. l. si quis fi-
lio. §. irritum. de iniust. rup. ⁊ irri. testa. Idem si aliud validum
ediderat testamentum. l. si quis eum in calce. eo. in pandectis.
143 † Secundo casu irritatur si substitutus omnino sit incapax
tempore mortis pupilli. l. prima. C. de here insti. l. si is qui ex
144 bonis. eo. in pandec. † Tertio casu finitur ex persona pupilli
sex modis, primo illius pubertate. l. in pupillari. eo. in pandec.
Secũdo per euentũ alterius etatis a patre taxate. l. si ita quis
substituerit. eo. in pande. Tertio impuberis arrogantie. l. neqꝫ
ei. §. eorum, versicu. necesse de adoptio. Sed stipulatione

succurritur.l.non aliter.de adoptio.in pandec. Quarto emancipatione pupilli.l.coheredi.§.cũ filie.eo.in pandec. Quinto ingressu religionis cum summi pontificis legitima dispensatione Bart.Alex.Jason.& scriben. voto cõmuni in.d.l. in pupillari.& preceptor in.d.l.moribus,quod procedit quando talis religio habet bona in cõmuni,vt Celestinorũ Auenionis. & Cartusientiũ vallis benedictionis: secus Auenionem. non etiam si nec etiam in communi bona habere possint vt obser-
145 uantes & religiose beate Clare Auenionis,† tunc comparant naturaliter defunctis.Jmo.Alex.& Jason in.d.l.in pupillari. Sexto filiĳ natiuitate.argumẽto.l.ex facto.in pñci.eo. in pand.
146 † cum sit possibile tales liberos suscipere: vt iĳ quibus malitia & potentia etatem supplent.c. puberes.extra de dispensa. impuberum.secundum prefatos scriben.in.d.l.in pupillari. et
147 recentiores in.d.l.moribus.confirmatur.† Quia filiĳ natiuitate rumpitur testamentum.l. prima cum sequen.C. de posthu. here.institu.preceptor in.d.l.moribus.col.fina.& per hec sit huiusce substitutionis expedita materia. Omnipotentis Dei implorato suffragio,calendis martiĳ.1542.

De exemplari substitutione.

SVMMARIVM.

1 Definitio,exemplaris substitutionis.
2 Vnde dicatur exemplaris?
3 Quo iure,fuit introducta exemplaris.
4 Suppletiones,sunt euitandę.
5 Forma faciendi exemplarem substitutionem.
6 Legitima,an sit cui sit exemplaris substitutio relinquenda necessariò.& nu.25.
7 Illa verba antequàm recipuerit, an sint de forma?
8 Exemplaris,quibus verbis fiat?
9 Exemplaris,an sit propria species substitutionis?
10 Argumentum à partibus enumeratis est validum.
11 Substantialia,exemplaris,quot sunt.
12 Qui possunt exemplariter substituere.
13 Ratio diuersitatis,inter exemplarem & pupillarem.
14 Mater si conuolauerit ad secunda vota,an posśit prius exemplariter substituere?
15 Et quid si prius substituisset.
16 Quid si pater & mater substituerent?
17 Quid si pater esset vilis persona?
18 Quibus personis facienda est exemplaris?
19 Quibus liberis, fieri posśit exemplaris?
20 Quid de naturalibus tantùm?
21 Filius,cum quot testamentis potest discedere?
22 Exemplaris vtrum solis mentecaptis,an etiam furiosis,mutis, surdis, & prodigis,freneticis, & fatuis fieri posśit?
23 Substituens necessariò,an debeat sibi facere testamentum?
24 Et quid in milite?
26 Inter plures liberos qui prius substituendi?
27 Quid de fratribus vtrum sint substituendi?
28 Et quis illorum primo loco?
29 Exemplaris quotuplex sit? & quid generalis,specialis,& præsumpta?
30 Quot sint effectus exemplaris?
31 Exemplaris expressa,an & quando contineat vulgarem vel pupillarem tacitas?
32 Exemplariter substitutus quæ bona capiat?
33 Quid si vterq; parentum substituerit?
34 Substitutus filio arrogato,quæ bona capiat?
35 Exemplaris,an & quando matrem excludat?
36 Exemplaris,quot modis finiatur?

Circa quam, plura sunt examinanda:& primo quid sit exemplaris substitutio? docto. diuersimode respondẽt. Ego vero puto sic esse diffiniendã.
1 † Exemplaris est secunda institutio quam ex parentibus aliquis:liberis propter defectuz naturalẽ testari impeditis,facit,eisdem personam ab intestato successibiliorem prius substituendo:vt illis non etiã sibi succedat.si ante recipiscẽtiã decesserint. Dicitur directa vt excludat fideicõmissariã:vnde codicillis reuocari non põt.Sal.in.l. humanitatis.col.fi.de impub.& aliĳs substitu.C. parentũ alter propter pupillarẽ q̃ fit a solo patre,nõ etiã a matre.l.moribus. in principio de vulg.in pandec. Liberis ad differentiã vulgaris q̃ fit etiã extraneis vt dixi supra de vulgari.& intellige de liberis descendentib⁹,scʒ filiĳs,nepotib⁹,pnepotib⁹ & deinceps d.l.humanitatis.& l.liberorũ.de vb.& rerũ signi.in pãdec.ppter defectũ naturalẽ testari impeditis,vt mẽtecaptis,furiosis,prodigis,quibus bonis interdictũ est:freneticis & fatuis: ppterea testari pĥibitis.l.ex facto.& ibi notatur de vulga. in pandec. et ponitur in definitione impeditis propter vulgarẽ que cuilibet fieri potest:& pupillarem que liberis sane mentis fieri etiã põt: personã ab intestato successibiliorem prius substituendo:quia primo proximiores sunt substituendi.sed coniunctis deficientibus,parens scʒ pater & mater dictis liberis,extraneos substituere potest.d.l.humanitatis.cum ibidem notatis.vt illis non etiam sibi &c.hec verba ponuntur in definitione ad differentiaʒ vulgaris,qua testatori succeditur.l.j. in principio. de vulg.et a pupil.in pandec.ante recipiscentiam decesserint hoc est anteq̃ peruenerint ad suam mentem.& ponuntur hec verba ad differentiam pupillaris q̃ pubertate expirat.l.in pupillari.de vulg. & pupilla.in pãdec.sed cũ hec definitio nõ sit essentialis et substantialis,ideo est accidẽtaria,quã & descriptionẽ appellam⁹.
2 ¶ † Secundo querit̃ vnde dicatur? Recentiores in .l.ex facto. in princi.col.10.respon.sic fuisse baptizataʒ, q: Jmperatores pupillaris rationis similitudine, ad exemplareʒ substitutionẽ introducẽdaʒ moti fuerunt.l.humanitatis.ẽ.e.§. qua ratione. j.de pupilla.substitu.
3 ¶ † Tertio principaliter querit̃ quo iure fuit introducta exemplaris? Bar.in.l. ex facto.col.j.in prima opp. concludit fuisse introductã ex principiĳs cõsuetudine.d.l.ex facto. vel a Justiniano.l.humanitatis.C.eo.ponderando verbum indulgemus. que opinio communi voto recipitur,teste Lanceloto polito in substitutione exemplari.versi.igitur circa tertium. quod intelligo quantum ad introductionem in legẽ perpetuã, cũ prius non liceret exẽplariter substituere,sine principis rescripto.d.l. ex facto.in princi.nec obst.tex.ibi. Nam & si furioso filio substituisset,quoniã subaudiendũ est:scilicet ex rescripto principis,
4 † Licet suppletiones sint quatenus fieri potest euitande. Scdo procedit conclusio quo ad formaʒ substituendi exemplariter. Tertio procedit quo ad qualitates etiam, in eadem substitutione exemplari requisitas.d.l. humanitatis. Licet politus et preceptor.in.d.l.ex facto.videantur oppositum sentire.
5 ¶ † Quarto querit̃ que sit forma faciendi exemplarem substitutionẽ? crediderim esse huiusmodi. Titiũ heredẽ instituo,& si antequam recipuerit decesserit, Semproniuʒ sibi substituo: hec erit exemplaris expressa,vt colligitur ex.d.l.humanitatis.
6 & ex.§.qua ratione.insti.de pupilla.substi.† Naʒ de substantia huiusce substitutionis exigitur quod filius instituatur,saltem in legitima vel re aliqua vt notatur in.d.l. humanitatis. et ibi clare hoc verum esse ostendi.& notatur etiã in auẽta.l.ex facto.
7 in princ.† Et licet illa verba & si antequam recipuerit,non sint de forma necessario:faciendũ tamen si non exprimatur intelliguntur:quia sunt de modo conseruandi.d.§. qua ratione.
8 ¶ † Quinto principaliter queritur quib⁹ verbis fiat? Respõdeo,fieri verbis negatiuis seu priuatiuis,expressis vel subauditis,vt dixi supra in vulgari in quarta questione principali. nec refert si fiat affirmatiuis,ratione substituti cum illud extremum non semper inspiciatur,vt ibi dixi.
9 ¶ † Sexto principaliter querit̃ vtrũ sit hec exẽplaris, species substitutiõis per se? Bar.in.d.l. ex facto.in pñ.col.ĳ.in prima questione in calce,concludit qđ sic,qđ ibidem preceptor col.10. vñ.tertio quero.nu.55.cõprobat.& quod sit species separata et per se probatur iĳs que diximus.C.de impube.in rubri.vbi directarũ dixi esse quinq; species eque principales.Secundo, q: non est vulgaris,non pupillaris,non reciproca, non etiã compendiosa,cum alia sit illaruʒ forma & effectus. vt late ostendit
10 Sali.in.l. humanitatis.col.iiĳ.versi.ad secundũ.C.eo.† Valet enim argumẽtũ a partib⁹ sufficiẽter enumeratis.§.omniũ.vbi Jason.j.de actio.l.re cõiũcti.vbi pceptor. de leg.lib.iĳ.in pan.
11 ¶ † Septimo principaliter queritur que sint huiusce substitutionis substantialia? Salice.in.d.l.humanitatis.col.8.ver.nũc
12 ad septimã questionem.dicit esse septem.† Primũ quod fiat ab altero parentum quod procedit in vtroq; scʒ patre & matre, ter.& ibi glo.j.in.d.l.humanitatis.quod probant Bart.& scribentes voto communi in.d.l.ex facto.in princi.col.iĳ.versi.tertio queritur.sed cur mater non potest pupillariter substituere. Bar.ibi assignat tres rationes,quas deinde impugnat,fatẽdo reddi non posse rationem,iuxta.l.omnium.de legibus in pan. Franciscbin⁹ curti⁹ iunior.in.d.l.humanitatis.col.iĳ.v.iĳ.no-
13 tate.nume.iĳ.firmat illas simul iunctas probare.† Nam humanitas mouit legislatorem ad statuendum licere ascendentibus pupillariter substituere. ideo omittitur rigor iuris ciuilis et patrie potestatis, que in pupillo expediunt confirmatur. Quia morbus existens in furioso vel mente capto, diutius potest durare: non iniuria hoc casu pinguius erat prouidendum

dendum,argumento.l.nisi finita iuncta.glos.de tutel. ⁊ rationi.
distrahē.in pan. Postremo minus preiudicatur liberis per ex-
emplarem,quam per pupillarem:cum proximiores sint substi
14 tuendi per.d.l.humanitatis.† Dixit tamen Bar.in.d.l.ex fa-
cto.col.3.ver.quero vtrum.nume.12.quod si mater cōuolauerit
ad secunda vota,quod exemplariter substituere nequit. Et si
prius substituisset,expiraret.quod voto communi approbant,
quod tamen recentioribus ibi non placuit: cum exemplaris
concernat fauorem liberorum.l.ex tribus.de inoffi.testamē.C.⁊
probatur hec vltima,quia licet quo ad quid dicatur testamen-
tum patris,tamē quo ad quedā dicitur testamentum filij.l.pa-
tris ⁊ filij.de vulga.in pan.⁊ probat Sanctonazarius in.d.l.ex
facto.in prin.col.2.nume.5.non recedo a communi,cum mater
15 sit suspecta in casu premisso.† Etsi substituisset ante conuola
tionem:⁊ maxime vbi victricus filij esset substitutus: vt nota-
16 tur in.d.l.ex facto.† Si tamē pater ⁊ mater substituerent exem
plariter,vtraq; valeret:in bonis tamen substituentium respe-
ctiue:scilicet materna substitutio in bonis matris: ⁊ paterna in
17 bonis patris.l.si plures.§.in arrogato.de vulg.in pand.† Et si
pater esset persona vilis ⁊ sordida,secundum docto.voto com-
muni in.d.l.ex.facto.⁊ ibi precep.col.24.versic.teneo ergo.nu.
95.⁊ sequenti.vbi firmat conclusionem procedere, patria po-
testate non obstante vt ibi per eundem.
18 ¶ † Scdo pncipaliter reqrit qd ille cui fit,sit de liberis.d.l.hu
manitatis.⁊ dixi supra in definitiōe.sed de quib⁹ liberis intelli-
gat,nā supra de pupillari substi.vsi ⁊ ad euidentiā infra dicen
dorum.nu.15.dixi quod filiorum sunt septem species.Barto.
in affata..l.ex facto.col.2.versicul.sed quero de quibus liberis.
19 nume.6.quem ibi sequuntur Docto.† concludit quod potest
fieri liberis naturalibus ⁊ legitimis: ac legitimis tantum.d.l.
humanitatis.de impube.C. ⁊ .l.si arrogator.de adop.in pan.
20 † Sed scriben.quo ad naturales tātum,dicunt procedere quo
ad matrem:que illis legitimā tenetur relinquere.l.si suspecta.
§.i.d inoffi.testa.in pan.nisi mater esset illustris.authen.si qua
illustris.C.ad orficia.secus quo ad patrem qui solū potest ex-
emplariter substituere,quibus ⁊ legitima debetur.d.l.humani-
tatis.⁊ hoc frequētius recentiores in.d.l. ex facto.col.11. versic.
21 presupposita tamen.nu.58.† Et ex pmissis recte infertur filiū
posse cū tribus testamentis decedere:eo qꝫ casu quo haberet pa
trem ⁊ matrem naturales ⁊ legitimos ⁊ patrem legitimum tan
tum.⁊ no.Alexan.in.d.l.ex facto.in princip.col.6.vers.ex his
erit.nume.29.in pande.
22 ¶ † Tertio requirit,vt cui fit,sit mentecaptus:idē si furiosus,
mutus,surdus,⁊ prodigus:vt dixi.s.in definitione.quod pro-
bant Bar.Alex.Iason.Sanctonazar.⁊ ceteri scriben.in.d.l.
ex facto.vbi Alexā.col.nona.versi.quod comprobatur.nu.40.
post Imolam.Hanc firmat esse communem,⁊ frequentiorem.
Ad idem in frenetico,fatuo ⁊ omnibus qui propter defectum
naturalem testari prohibentur:enucleādo vt latius dicunt doc.
in.d.l.humanitatis.⁊ ibi scripsi copiosius versic.noto quinto.
numero.19.
23 † Quarto principaliter requiritur quod substituens sibi testa-
mentum faciat:quod probat tex.in.d.l.humanitatis.dum in ea
dicitur quod testator debet relinquere legitimā filio,cui exem-
pliter substituit.iuncto.§.aliud quoq; capitulum.in authen.
vt cum de appella.cognosci.col.8.Preterea exemplaris testa-
mento substituētis accedit.ideo testamentum est necessarium.
Barto.⁊ communiter scriben.in.d.l.ex facto.col.4.versi.sexto
24 queritur.nume.17.† Et licet Bar.ibi ⁊ Imola in.c.Rainu-
cius.col.55.versi.circa sextam.nume.140 extra de testa.dicant
conclusionem nō procedere:in milite,tamen Sanctonazarius
in.d.l.ex facto.in princi.col.15.versi.octaua differentia.nu.70.
firmat conclusionem etiam habere locum in milite per pre-
missa.
25 ¶ † Quinto,requiritur quod mētecaptū instituat in re aliqua
ratione legitime.d.l.humanitatis.nec refert qꝫ ibi tex.dicat in
legitima,quoniam idem si in re aliqua cū possit agere ad sup-
plementū cōdictione ex.l.omnimodo.C.de inoffi.testa.secūdū
scribē.voto cōi in.d.l.humanitatis.⁊ ibi dixi ⁊ maxime nu.48.
26 ¶ † Sexto requirit qd proximiores gradatim substituant:
scilicet primo liberi, nepotes, furiosi, ⁊ ceteri descendentes.
27 † Demū fratres mentecapti,siue vtrinq; coniuncti,siue cōsan
guinei,siue vterini:quibus deficien.extranei substitui possunt,
vt not.scriben.in affata.l.humanitatis.⁊ latius ibi hoc firmaui
28 versi.noto octauo.nu.34.† Dictorum autem fratrum qui sint
preferendi, notatur in.d.l.ex.facto.
Septimo quod fiat verbis tali substitutioni aptis,⁊ conueni-
entibus de quo dixi supra eo.versic.quarto principaliter que-
ritur.
29 ¶ † Octauo pncipaliter querit quotuplex sit exēplaris: Re-
spondeo,quod est triplex,scꝫ generalis,specialis,⁊ presumpta:
Generalis est illa que sub reciproca continetur:que aliter par-
tim expressa dicitur,⁊ partim tacita,vt illa que sub compen-
diosa continetur. Specialis que fit secundū formam exempla
ris,de qua supra in quarta principali questione. Presumpta
est illa que sub vulgari expressa vel pupillari continetur latius
enucleaui vt dixi supra de pupillari in nona questione princi-
pali.
30 ¶ † Nono principaliter queritur quot sint effect⁹ exēplaris:
31 Respondeo inter ceteros esse tres.† Primus quidem effectus
est,quia sub expressa exemplari continetur vulgaris tacita, si
fiat puberi:si vero fiat impuberi, continetur pupillaris tacita.
Bart.⁊ scriben.in.d.l. ex facto in principio v. quero qualiter.
nu.34.arg.l.iā hoc iure.de vulg.i pādec.⁊.l.qꝫuis.de impube.
32 † Secundus effectus est,quia substitutus exemplariter,filio na
turali ⁊ legitimo:succedit in omnib⁹ bonis furiosi vndecunq;
quesitis .l.sed si plures .§. substitutos.de vulga. ⁊ pupillari.
in pandec.secundum Barto.⁊ scriben.in.d.l. ex facto.versicu.
secundus effectus. numero.34. quod procedit etiam si substi-
tutio fuisset in vna re tantum facta.l.i.§. si ex fundo.de here.
insti.in pandec. Item procedit quando ab altero parentū fuis-
33 set facta substitutio huiusmodi.† Secus autem est vbi pater
vnum substituisset,⁊ mater alterum:quia tunc a patre substitu
tus paterna,⁊ a matre materna. Aduētitia vero,⁊ aliunde ipsi
furioso quesita quam a parentibus,habebit substitut⁹ a patre,
eo casu quo furiosus erat in potestate patris: alias dicta ad-
uentitia bona,substitutorum vtriq; equaliter acquirentur. se-
cundum Bartol.et scriben in.d.l.ex facto.in princi.colum. pe.
ver.reperio quod Nicola⁹ matarell⁹.nu.37. de vulg. in pādec.
34 † Aut est substitutio facta filio arrogato ⁊ trahi ad bona arro-
gatoris, ad arrogatum peruenta.l. si arrogator.de adoptio.in
35 pandec.† Tertius effectus est quia quemadmodū pupillaris
expressa excludit matrē,ita etiam expressa exēplaris ⁊ in casib⁹
in quibus pupillaris coniecturata excludit matrē, ⁊ in eisdem
casibus,eundem exclusionis producit effectum:de quibus ple-
ne dixi supra de pupilla. substi. in versicu.8. procedit.numero.
124.cum sequentibus.
36 ¶ † Decimo principaliter querit qualiter finiatur: Respon-
deo,quod finitur per superuenientiam sane mentis.d.l. huma-
nitatis.Secundo spirat per successionem liberorum.l.ex facto.
in princi.de vulga.in pandec. Tertio finitur defectu illius cui
facta est substitutio:puta si prodig⁹ cui fuit substitutus exem-
plariter,perpetrasset aliquod delictum,aut quod fuisset depor
tatus vel furiosus,durante dilucido interuallo ⁊ alias vt per
Barto.in.d.l.ex facto.colum.fina.in fine.de vulga.in pandec.
finitur ⁊ alijs modis de quibus dixi supra de pupilla.substitu.
versicu.decimo principaliter queritur.numero.141.⁊ de exem-
plari hec quidem hacten⁹. Omnipotentis Dei implorato suf
fragio nonis Nouembris.1544.

De Reciproca substitutione.

SVMMARIVM.

1 Definitio reciprocæ substitutionis.
2 Vulgaris,pupillaris,& exemplaris,non semper continent plu
res substitutiones.
3 In hæredis institutionem,non cadit reciprocatio.
4 Inæqualitas,reciprocationem impropriè operatur.
5 Inæqualitas impedit sub reciproca,contineri pupillares,impe
dit pupillarem aliasq; substitutiones.
6 Reciproca cur sic appellata?
7 Breuiloqua quare appellata?
8 Proprius appellatur reciproca.
9 Reciproca an & quando sit propria substitutionis species.
10 Reciproca quotuplex sit.
11 Reciproca,quibus verbis fiat?
12 Reciproca,quot substitutiones contineat?
13 Reciproca quando duas fideicommissarias tantùm?
14 Pater,quando dicatur priuilegiatus inter liberos?
15 Reciproca,quando contineat duas pupillares tantùm?
16 Doli capaces exhæredari possunt.
17 Reciproca,an & quando contineat quatuor?
18 An & quando contineat sex & quas?
19 An & quando contineat octo?
20 Et quando contineat sex tantùm.
21 Quando contineat duas exemplares tantùm, & ideo fuerunt
additæ duæ celulæ,& numero.24.
22 Furiosus pro delicto ante furorem perpetrato, an & quando

sit puniendus? & numero.23.
25 Legitima quo iure titulo hæreditario sit relinquenda?
26 Exemplaris quo ad quid, dicitur testamentum mentecapti.
27 Reciproca, quando expiret?
28 Spes fideicommissi, non transmittitur.
29 Quatuor filii duo ex vna, & alii ex altera matrib⁹, inuicem substituti, quomodo vocentur ad substitutionem?

De Reciproca substitutione.

Veniendo ad quartam directarum substitutionum celulam que reciproca nuncupatur, in primis queritur quid sit substitutio reciproca seu breuiloqua? † Respõdeo quod illa est que breui oratione plures substitutiones equaliter continens alterum in alterius defectum, vel obitũ vocat: breui oratione hoc est breuibus verbis, non enim breuiorib⁹ fieri potest quam hisce vos inuicem substituo, vt clari⁹ patebit infra, plu-
2 res † ad differentiã vulgaris pupillaris ꝛ exemplaris, q̃ semper nõ continent plures: sed hec semper exigit substitutionũ plura
3 litatem, vt saltem duas contineat. † Substitutiones vt ab heredis institutiõe differat: in quam non cadit reciprocatio. Recentiores in .c. rainucius. de recipro. substi. col.6. numero.15.
4 extra de testa. † Equaliter quoniam inequalitas reciprocationem improprie operatur. l. in testamento. de milita. testa. C.
5 † Hinc non tunc comprehenditur pupillaris minusq; alie substitutiones, quando inequalitas non tolleret eas, in cuiuslibet personas equaliter cadere. l. iam hoc iure. de vulg. in pandec. Alterum vt differat a vulgari: quia altero institutorum heredum testatore premortuo vel post testatoris obitum ꝛ mortem recusante hereditariam portionem, admittũtur alii coheredes.
6 ¶ † Scdo queritur cur reciproca fuerit baptizata? respõdeo q; semper eo vnde venit, iterum se recipiat: que mutue ꝛ alterne
7 substitutionis natura est. † Breuiloqua vero quia breuibus verbis fit. Bar. ꝛ scriben. in. l. lucius. colum. j. versicu. venio ad primum. numero.3. de vulg. in pandec. l. iam hoc iure. eo. titu.
8 † Primum tamen receptus cum alterum et vulgari conueniat, que verbis breuibus ꝛ simplicibus fit. Jason ꝛ scriben. in d. l. lucius.
9 ¶ † Tertio queritur vtrum sit substitutionũ species per se et propria, ꝛ ꝗ Bar. in. d. l. lucius. colũ. j. versi. ad euidentiam. cõcludat quod non: tamen contrarium videtur verius, ꝛ dico q̃ est species separata ab aliis ꝛ per se. l. iaꝫ hoc iure ibi quod ius ad tertium quodq; genus substitutionis tractum est. de vulg. in pandec. Nam ab aliis differt nomine, forma, ꝛ essentia: nomine, patet ad verbum. l. si idem. de codicil. C. forma. quia reciproca nuncupatur, et in seipsam reflectitur. Essentia, quia in hunc vel alium sensum trahi potest: vt eleganter preceptor in d. l. lucius. colum.4. versi. primo, igitur quero. numero.11. Nec refert quod resoluatur in aliquam aliarum substitutionum, cũ resolutio quo ad effectum, non possit facere, quod ea que diuersa sunt, eadem dicantur essentia. l. iii. §. quam. de aquirẽ. pos. in pandec. vbi possessio pro emptore, donato, pro suo differunt specie seu membro: licet in eundem resoluantur effectum: quia omnes ius insistendi ꝛ retinendi pariunt: vel dico esse propriã speciem ꝛ per se ratione forme ab aliis diuerse.
10 ¶ † Quarto queritur quotuplex sit? Rñdeo quod est duplex expressa et cõiecturata. Expressa, que fit istis verbis, eos inuicem substituo. d. l. iam hoc iure. Coniecturata seu tacita, que quibusdam verbis a testatore prolatis, subauditur. l. titius et seius. ꝛ. l. quia tacita. de here. instituẽ. ꝛ. l. proponebatur. de leg. lib.2. quod probat Lancelotus politus in suo substitutionum tractatu de recipro. sub sti. col. j. versi. circa tertiam.
11 ¶ † Quinto querit̃ quibus verbis fiat? Bar. in. d. l. lucius. col. j. versicu.2. principaliter queritur. nume.4. dicit quod fit istis verbis vos inuicem substituo: per illam. l. lucius. Secundo fit etiam istis verbis vterne eorum viuet heres mihi isto. l. titius. cum. l. sequenti. de here. insti. in pandec. Et proprie dicitur reciproca quia huiusmodi vulgarẽ reciprocat, quod sufficit. Sanctonazarius in. d. l. lucius. colum.5. versicu. secundo respõdet fit ꝛ aliis modis de quibus per Barto. ꝛ scriben. in. d. l. lucius.
12 ¶ † Sexto queritur quot substitutiones ꝯtineat? Bar. in. d. l. lucius. colum.2. versicu.3. principaliter quero. numero.5. de vulg. in pandec. concludit continere plures vel pauciores, se-
13 cundum numerum liberorum. † Nam si quidem sit codicillis ꝛ duobus tantum, solum continet duas fideicõmissarias. Bar. et scribentes voto cõmuni in. d. l. lucius. colum.2. versicu. quãdoq; continet duas. nume.5. per text. in. l. sceuola ad trebellian.
14 in pan. † Nec obst. quod pater sit priuilegiat⁹ disponẽdo inter liberos. l. hac consultissima. §. ex imperfecto. de testa. C. quoniã militat in casibus in quibus reperitur priuilegiatus vt late notat Sanctonazari. in. d. l. lucius. colum.8. versic. tertia conclu-
15 sio. numero.20. † Aut fit in testamento, ꝛ tunc si quidem simpliciter, ꝛ si fiat duobus impuberibus exheredatis, continet duas pupillares tantum. §. non solum. infra de pupilla. substi.
16 ¶ † Quia erãt doli capaces, ꝛ commiserunt contra patrẽ ingratitudinem, nam poterunt exheredari, ꝛ nihilomin⁹ eis pu-
17 pillariter substitui: vt notatur in. d. l. moribus. in princi. † Si vero institut⁹ in potestate constitutus ꝛ sane mentis fiat, continet duas vulgares, ꝛ totidem pupillares. d. l. luci⁹. secundo re-
18 sponso. ꝛ. l. iam hoc iure. de vulg. † Aliquando lex secundum duas vulgares, duas pupillares, et duas fideicommissarias: quãdo fit ita ꝛ si decesserit in pupillari etate aut alias quandocunq;, eos inuicem substituo: vulgares si non addeatur hereditas, ꝛ pupillares si adeatur, ꝛ in pupillari etate alter ipsorum decesserit: ꝛ duas fideicommissarias, si pubes effectus moriat.
19 † Si vero dicti impuberes nõ essent cõpotes mẽtis, qꝫ mẽtecapti ꝛc. tunc si fieret sub istis verbis Titiũ ꝛ Semproniũ filios meos heredes instituo, ꝛ si in pupillari etate, aut antequam receperint, aut alias quandocunq; decesserint, continet octo duas vulgares, duas pupillares, duas exemplares, et si rescipuerint post pubertatem duas fideicommissarias: ita notabi-
20 liter dicit Bartol⁹. vbi supra. † Quod militat vbi fit cum dictione quandocunq;, alias secus. Nam tunc solum continet sex
21 directas, non etiam fideicommissarias. † Addo quod etiam reciproca potest continere duas exemplares tantum: faciamus quod duo filii Sempronii sane mentis verberauissent patrem vsq; ad mortẽ: vel bonis paternis magnam iacturã intulissent: vel aliã causam ingratitudinis ex causis numeratis in. §. aliud quoq; capitulum. in authen. vt cum de appella. cognoscitur. colla.8. deinde fuissent effecti mẽtecapti aut furiosi, deinde instituit Joannem heredem, dictos autem filios mentecaptos exheredauit, eisdem exemplariter substituit, tunc tenet exheredatio, ꝛ valet substitutio: ita in propria specie firmauit Guiliel⁹ benedic. in. c. rainucius de recipro. substi. colum.10. ver. pariter continere potest. numero.22. extra de testa. nec incon-
22 uenit, † licet docto. frequentius firment pro delicto ante demẽtiam vel furorem perpetrato corporaliter furiosum puniri non
23 posse, † tamen realiter puniri potest, ac durante furore exheredari vt. s. quod probat Jason. in. d. l. ex facto. colum.4. versic. adde inquantum Barto. nume.28. de vulg. ꝛ numero sequen. et ibidem Sanctonazari. coll. 15. ꝛ sequen. vbi late examinat, an ꝛ quando pro delicto ante furorem perpetrato possit furiosus puniri: ꝛ late Guiliel. benedic. in. d. c. rainutius. de exempla. sub. colum.9. versicu. ex quo habetis. numero.22. extra de
24 testa. † ꝛ ꝓpterea in arbore ꝛ sub reciproca addidi duas alias celulas continentes duas exemplares tantum. Nec obst. quod exheredato non possit exemplariter substitui, cum sibi sit ex te-
25 stamento relinquenda legitima titulo institutionis. † Quoniã illud militat inspecto iure nouissimo authenticorum, quo legitima est relinquenda titulo hereditario, secus autem de iure codicis. Jus autem nouissimum procedit, nisi ob ingratitudinẽ exheredaret, quo casu nulla debetur legitima. d. §. aliud quoq; capitulum vt cum de appella. cog. colla.8. Ergo non inconuenit quod exheredato substituatur exẽplariter, ꝛ maxime quia
26 vt dixi supra de exemplari. † Exemplaris quo ad quid dicitur filii testamentum, tamen communis est in oppositũ a qua durum est recedere.
27 ¶ † Septimo queritur quando expiret? Respõdeo, siquidem sit vulgaris, per aditionem hereditatis. l. post aditam hereditatem. C. de inpube. si pupillaris, pubertate. l. in pupillari. de vulg. in pandec. Si exemplaris modis quibus dixi in exemplari. Fideicommissaria poterit expirare defectu conditionis,
28 vel si substitutus premoriatur. † Nam species huiusmodi non transmittitur. l. is cui. de actio. ꝛ obliga. in pandec.
29 ¶ † Octauo queritur paterfamilias quatuor habebat filios, duos ex prima vxore, ꝛ totidem ex secunda, quos heredes instituit, ꝛ eos inuicem substituit, deinde mortuo testatore ꝛ hereditatis immistione facta a tribus, vnus dictorum liberorũ, portionem suam repudiauit, dubitatur nũquid omnes vocẽtur per substitutionem ad portionẽ repudiantis: an vero solũ vtrinq; coniunctus aliis exclusis: Barto. ꝛ scriben. voto communi in d. l. lucius. colum. fina. concludunt omnes vocari per vulgares, eo quia per illam patri succeditur: qui equali amore omnes prosequutus est. l. fina. commu. vtriusq; iudi. C. ꝛ idem est censendũ in pupillari. Sanctonaza. post Areti. ꝛ Jaso. in. d. l. lucius. colum. fina. eadem ratione. cetera videnda sunt in. d. l. lucius. per Barto. ꝛ scriben. ꝛ hec quidem hacten⁹ de reciproca substitu. Omnipotentis Dei, implorato suffragio.

De compendiosa

De compendiosa substitutione.

SVMMARIVM.

Circa quam quidem primo quero quid sit cõpendiosa substitutio? Bar. in. l. cẽturio. col. 2. versi. ad primũ dico. nu. 9. de vulg. & pupilla. in pand. Rñd.
1 † quod substitutio cõpendiosa est, que sub cõditione mortis vel alia, multa cõplectitur tẽpora. Et licet hec definitio a multis impugnetur vt ostendit Galliaula ibi. col. 38. tamen frequenter & communiter recipitur. constat enim ex genere & differentijs. Nam substitutio est genus sua natura enunciatur de pluribus differentibus specie, cum quis rogatur seu
2 interrogatur quid nam illa sit † de directa, & obliqua, de vulgari, pupillari, exemplari directa militari loquitur. & dixi in. d. l. centurio. versicu. Barto. describit compẽdiosam. numero. 36. sub conditione mortis vt pupillaris vel alia scilicet cõditione puta instituo filium meum heredem, & quãdocunque Titius consul factus fuerit, substituo Caium: tunc non continet pupillarem, & fit sub conditione mortis vt supra vt omnia equaliter determinet. l. iam hoc iure. de vulga. et pupilla. in pandec. Nec obstat. l. coheredi. §. cum filio. eo. titu. quoniam illa est compendiosa quo ad figuram verborum tantum, secus quo ad effectũ:
3 solum enim vnum comprehendit tempus, † tunc enim dicitur multa comprehendere tempora quorum variatione, variantur & substitutiones: galliaula & Sanctonazarius in. d. l. centurio.
4 † Non etiam obst. pupillarem substitutionem etiam multa cõprehendere tempora. scilicet duodecim annorum & quatuordecim non addite & addite hereditatis: quoniam iste substitu-
5 tiones non variant vt supra. † Sed aditio vel repudiatio va-
6 riationem operantur. † Nec etiam obst. reciprocam sub compendio verborum, multa varia comprehendere tempora cum precipue obtinet personarum compendium, hec autem temporum. Nec postremo obstat. l. verbis ciuilibus. eo. titu. de vulga. in pandec. quoniam hec definitio intelligitur aptitudine. Lancelotus & Sanctonazari. in. d. l. centurio. & ibi dixi in ver. quia
7 vna determinatio. numero. 37. † Nec inconuenit cum sit definitio accidentaria.
8 ¶ † Secundo queritur quare appellata est cõpendiosa? Rñd. quod dicta compendiosa ab Imperatoribus Diocletiano et Maximo. in. l. precibus. C. de impube. et alijs substitu. quia sub verborum compendio multa comprehendit tempora. Barto. & scriben. voto cõmuni in. d. l. centurio. & ibi dixi versi. ij. dicitur compendiosa. nume. 38. & idem tenui in. d. l. precibus. post Bar. & scriben.
9 ¶ † Tertio queritur hec substitutio compendiosa vtrum sit propria species substitutionis, siue a milite siue a pagano fiat? Respondeo, vt dixi. s. circa reciprocam quod est proprie species, quod intelligo procedere ratione forme. Quo ad vero effectum, est nomen adiectiuum, seu quoddam continens sub se
10 multas diuersas species. † Pupillarem, vulgarem, exemplarem, militarem & fideicommissariam: & sic cum in aliquam predictarum substitutionum resoluatur, non est propria substitutionis species: Galliaula. in. d. l. centurio. col. 40. versic. nono secundam questionem Bartol. & ita ibi firmaui in ver. ij. hec substitutio compendiosa. nume. 39.
11 ¶ † Quarto queritur in quo differat a reciproca? Respõdeo, quod reciproca fieri non potest, nisi pluribus hincinde fiat: nec potest nisi plures continere substitutiones: vt dixi supra in eadem. Compendiosa vero, vni soli fieri potest, que licet aptitudine se habeat ad plures substitutionum species & qualitates, attamen habet quandoque esse determinatum ad vnam speciem: prout contingit casus, aut verborum interpretatio patitur, cum fiat interdum verbis directis, communibus et obliquis vt dicam infra.
12 ¶ † Quinto premitto duo esse hominum genera, quidam enim
13 milites & quidã pagani appellantur. † Pagani quidem in hac materia dicuntur omnes qui milites non sunt. l. iij. de militari
14 testa. in pandec. † Sed queritur quare dicãtur pagani cum inhabitent vrbes? Dionysius antiquitatum. libr. iiij. respondet vrbem Romanam fuisse in quatuor Tribubus partitã, quas pagos vocauerunt: et illas inhabitantes paganos et dixi in
15 d. l. precibus. in. ij. preuidentiali. nume. 8. milites vero dicũtur qui armate militie dediti sunt: pro sui domini, principis, vel Reipublice tuitione & defensione toto titu. de milita. testa. C.
16 & in pandec. † Qui sunt in triplici specie quidam gaudentes aliter braui nuncupati: quidam creati, qui & deaurati dicuntur
17 qui alto supercilio incedentes, sola cauda aurea, † gloriantur: & ista duo genera militũ, militari non gaudent priuilegio: scri-
18 ben. voto communi in. d. l. centurio. † cum pro suo domino aut
19 principe, aut republica, non militant. † Quidam et tertij sunt milites, in numero stipẽdiatorũ seu salariatorũ, tam calligati,

gregarij pedites, quam equo militantes. Budeus in l. fina. de
20 sena. in pandec. † ꝛ istis priuilegia militum competunt, † quia
21 pro suo domino, principe, vel republica, mortem obire parati
22 sunt: † vnde poterūt testari in discrimine belli, quomodocunq;
voluerint ꝛ potuerint. l. milites, de milita. testamē. C. in castris
vero coram duobus testibus vocatis ꝛ rogatis. l. diuus. de mi
23 lita. testa. in pandec. † Et tunc rogitus est necessarius. gl. Bar.
ꝛ docto. in d. l. diuus. ꝛ late dixi consil. 267. viso processu nu.
17. ꝛ consi. 282. nume. 6. ꝛ in d. l. precib⁹. nu. 8. 9. 10. 11. 12. 13. ꝛ
14. vbi multa alia ad hoc propositum pertinentia scripsi.
24 ¶ † Sexto premitto quod quedam sint verba directa, quedā
communia, ꝛ quedam obliqua. Directa sunt quod sua natura
important, illum cui aliquid relinquitur, posse hereditatē sua
auctoritate capere, quia alterius ministerium ꝛ factum exclu-
dunt. Sanctonazarius in l. centurio. col. 58. nu. 179. ꝛ ibi dixi
25 versi. circa quintam principalem. nu. 99. † Directa vero verba
sunt hec: verbum heres esto. glo. in verbo directo. in l. centu-
rio. de vul. ꝛ pupilla. in pandec. ad idem verbum hereditare li-
cet sit grossum vulgare Galliaula ꝛ Sanctonazari. in d. l. cen-
turio. Idem verbum dominus esto. tex. ꝛ gl. in l. his verbis. in
26 princi. de here. institu. in pandec. † Directorum autem verboꝝ
quedam sunt verba directa ciuilia hoc est de iure ciuili inuenta
27 vt prementionata. † Quedam directa non ciuilia, idest, de iure
ciuili non inuenta, sed de iure gentium vt dominus, accipiat,
moriatur, accrescat. Barto. ꝛ scriben. in d. l. centurio. colū. fina.
28 † Verba obliqua sunt que sua natura important, quod ille cui
aliquid relinquitur, manu alteri⁹ bona capiat, etiā cū diminu-
tione legitime ꝛ trebellianice: vel trebellianice tantum: vt ver-
bum restituat, detur, ꝛ reddatur. Barto. ꝛ scriben. voto com-
muni in d. l. centurio. col. penul. ꝛ ibi dixi in ver. verba obliqua
29 sunt numero. 105. de vulg. in pandec. † Verba communia sunt
illa que sua natura directam ꝛ fideicommissariam important
substitutionem tempore suo, ante aditam vulgarem post et
intra pupillarem etatem: si fiat pupillaris substitutionis ca-
paci pupillarem: ꝛ deinde fideicommissariam: qualia sunt sub-
stituo, perueniat, deueniat, pertineat, habeat, remaneat, red-
deat, succedat reuertatur, deuoluatur. Barto. et scriben. voto
communi in d. l. centurio. col. fina. ad idem verbum relinquo.
quod probat Iason in d. l. centurio. col. 25. versi. circa quintū.
ꝛ dixi etiam ibi col. finali ver. verba communia. nume. 106. et
de premissis etiam scripsi in l. precibus. versicu. vbi querit que
sint verba directa. nume. 178. cum sequentibus vsq; ad finem
dicte. l. tractatus.
30 ¶ † Septimo queritur quas substitutiones contineat: Re-
spondeo quod aut miles substituit verbis directis, aut verbis
31 obliquis, aut verbis communibus. † Primo casu si substituit
verbis directis impuberi in potestate cōstituto, nunquam obli
quatur etiam fauore matris, ꝛ continebit tres substitutiones
directas ante aditam hereditatem vulgarem. l. precib⁹. in prin
cipio de impube. ꝛ alijs substi. C. post hereditatis immistionē
factam pupillarem. l. centurio. in principio de vulg. ꝛ pupil. in
pandec. Post autem pupillarem etatem, militarem substitu-
32 tionē: dicta. l. centurio. secundo responso. † Si vero fiat liberis
mentecaptis post pupillarem etatem, continebit exemplarem
vt notatur in d. l. centurio. ꝛ in d. l. precib⁹. ꝛ benedic. in c. ray-
nucius. de compendio. substi. colū. iij. versi. nam compendiosa.
nume. 5. extra de testa. Iuxta hoc queritur que vtilitas ex his
33 procedat: Respondeo inde sequentes produci effectus. † Pri-
mus quidem effectus est quod substitutus excludit matrem ꝛ
omnes venientes ab intestato quantum ad bona testatoris si
heres decesserit post pupillarem etatē per d. l. cēturio. secundo
34 responso. secundū Bar. ꝛ scribentes in d. l. precib⁹. † Nec obst.
d. l. precib⁹. quoniā procedit quando substitutio fuit facta per
verbū cōmune. Cōclusio autē nostra per verba directa ciuilia,
ꝛ dixi in d. l. precibus. in versi. nam illo casu. nu. 149. ꝛ per hec
35 non aduersatur. l. centurio. nume. 71. † Secūdo vt excludat ma-
trem ꝛ venientes ab intestato, etiam quod legitimam falcidiā
et trebellianicā ꝛ per ea que diximus superius siue veniat sub-
stitutus per pupillarem, siue per directam militarem, siue per
exemplarem: per. c. si pater. in ratione eiusdē. extra de testamē.
lib. sexto. ꝛ quod directa militaris porrigatur ad legitimā, fir-
mauerunt Galliaula ꝛ Sanctonazari⁹ in d. l. centurio. quos
ibidem sequutus sum in versic. Lancelotus hic. nume. 32. ꝛ. 33.
36 † Tertio porrigitur etiam ad fructus per filium collectos, et
tempore mortis filij repertos: per. d. l. centurio. ꝛ ibi Sancto-
nazarius ꝛ docto. voto communi: firmant ꝛ ita ibidem cōclusi
37 versi. 7. succedens nume. 29. † Quarto aliam capit vtilitatem
substitutus vt quia hereditatem auctoritate sua potest capere.
38 † Quinto capit ꝛ aliam vtilitatem vt iura sepulchrorum ꝛ pa
tronatus ecclesiarum in substitutum directum transeant: glo.
39 Barto. ꝛ scriben. in d. l. precibus. ꝛ in d. l. centurio. † licet secus
quo ad fideicommissarium, secundum Barto. ꝛ Alexandrum
40 in l. quia proinde. ad sena. consul. trebelli. in pādec. † Aut sub
stitutio fit a milite per verbum obliquum, ꝛ erit omni tempore
obliqua. l. coheredi. §. cum filie. de vulga. in pandec. et firmant
Barto. ꝛ scriben. voto communi in d. l. centurio. quod probaui
ibidem versi. tertia substitu. nume. 43. ꝛ in l. precibus. versicu.
41 quoniam tunc. nume. 132. † Aut substitutio fit a milite per ver-
bum commune, ꝛ tunc aut constat testatorem directo voluisse
substituere, ꝛ dicendum est vt in casu precedenti quādo fit ver-
42 bis ciuilibus. † Aut sumus in dubio, ꝛ tunc si quidem fiat im-
puberi in potestate constituto ꝛ sane mentis, amplectetur tres
substitutiones, ante immistionem seu aditionem hereditatis,
vulgarem post immistionem, ꝛ intra pupillarem etatem, am-
plectetur pupillarem: post autem pupillarem etatem fideicom
missariam per d. l. precibus. que secundum vnum intellectum
43 ita procedit. † Si vero erat furiosus vel mentecaptus, substitu-
tus succedet per exemplarem substitutionem: si ille cui fuerit
substitutum moriatur antequam resipuerit: ꝛ ita post scribē.
firmaui in d. l. precibus. versi. secus vero vbi essemus in dubio.
nu. 149. Quid em̄ si substitutio fiat a pagano, hoc est, a nō mi-
44 lite: † Et tunc respondeo quod si quidem fuerit facta verbis
directis ciuilibus, semper fit directa, ꝛ ante immistionem erit
45 vulgaris, ꝛ post: ꝛ intra pupillarem etatē, erit pupillaris. † Et
per pubertatem expirat. l. in pupillari. de vulg. in pādec. secun-
dum Barto. in d. l. centurio. ꝛ Galliaula ibidem. col. 46. ver.
prima est conclusio. ꝛ col. sequenti. in principio. hanc firmat es-
se cōmunem, ꝛ eādem firmat Galliaula ibi col. 51. circa mediū
ꝛ Sanctonazari. col. 24. versi. retenta igitur communi. nu. 71.
46 † Que ibidem per eum limitatur vndecim modis, ꝛ ibidem
hec opinio mihi placuit. versi. circa doctrinam Bart. nu. 48.
47 † Si vero compendiosa directa, sit facta filio puberi vel extra-
neo, omni tempore erit fideicommissaria secundum glos. in l.
verbis ciuilibus. de vulg. in pandec. Et probant ibi Decius,
Raynerius Barto. Bald. Imo. ꝛ Paulus a cast. Marti.
silima. Guiliel. ꝛ Salice. in d. l. precibus. ꝛ hanc inquit com-
muniorem. Alexan. in d. l. verbis ciuilibus. col. penul. versicu.
48 tamen tenendum. nume. 11. circa medium. † Ampliatur proce-
dere ꝛ si facta fuerit impuberi in codicillis. vt dicit singulariter
glo. in d. l. verbis. ꝛ hanc inquit communem ibi Alexā. col. iij.
49 versi. in eadem glo. nume. 8. † Aut paganus substituit verbis
directis non ciuilibus, post pupillarem etatem erit fideicom-
50 missaria, † quoniā hoc casu idem iudicatur, prout ꝛ de verbis
cōmunibus: Galliaula in d. l. centurio. col. 55. versic. secunda
conclusio quod ꝛ ibidem mihi placuit versic. quando vero fit.
51 nume. 47. † Aut substitutio est facta per verbum obliquum, et
omni tempore erit fideicommissaria. l. ille a quo. §. si testamēto.
ad trebellia. in pandec. hanc approbant docto. voto communi.
Galliaula in d. l. centurio. col. 86. ver. in secūda questione ter-
tie ꝛ Sanctonaza. col. 47. post princip. Et hanc ibidē firmaui
ver. circa tertiam questionem. nu. 78. ꝛ in d. l. precibus. ver. iij.
52 concludo. nume. 158. † Vbi post scriben. ampliaui conclusionē
procedere etiā si facta sit sub forma pupillaris substitutionis.
53 per. l. coheredi. §. cum filie. de vulgari in pande. † Adeo quod
si hereditas non fuerit adita non sustinebitur substitutio vt
vulgaris, sed omnino extinguetur. d. l. ille a quo. §. si de testa-
mento. quamuis Philippus decius ibi tenuerit oppositum
cuius fundamenta sustulit Galliaula in d. l. centurio. col. 61. ꝛ
ibi post eum etiam sic firmaui. ver. ij. principaliter. nume. 52.
54 † Aut substitutio est facta per verbū cōmune, ꝛ tunc si quidē
fiat impuberi in potestate constituto, ante immistionem erit
vulgaris: post vero ꝛ intra pupillarem etatē pupillaris: post
55 autem pupillarem etatē fideicommissaria, † cum verbum cō-
mune sua natura ꝛ directā ꝛ fideicommissariā substitutiones
significet: quod admittunt doct. voto communi, Galliaula in
d. l. centurio. col. 87. versi. secunda est conclusio. ꝛ ibidem pro-
56 baui versi. ij. substitutio compendiosa. nu. 78. † Sed queritur
nunquid dicta cōclusio procedat, quādo fuit facta substitutio
absq; pupillaris etatis mentione circa post scriben. in versic.
circa secundam principalem difficultatem. nu. 68. recitaui qua
tuor opiniones ꝛ idem in l. precibus. in versi. circa tertiā que-
stionem. nume. 164. vbi post scriben. conclusi dictam conclu-
sionem etiam procedere in casu premisso, etiam si mater esset
in medio cum sit pupillaris coniecturata que matrem repellit:
ꝛ pbat tex. in ratione sui, in. c. si pater. extra de testamētis. lib. 6.
57 † quam ampliaui vbi supra quinq; modis procedere ꝛ bifariā
58 limitaui. † Vbi autem esset facta substitutio compendiosa fi-
lio impuberi, tunc conclusio procedit sine scrupo, siue mater sit
in medio siue non: scriben. in d. l. centurio. ꝛ late ibi probaui in
versi. ex prima conclusione Barto. nu. 63. Et de compēdiosa
substitutione

substitutione equidem hactenus cum copiosissime reliqua tractauerint in.l.centurio.⁊ in.l.precibus. supra allegatis.

De fideicommissaria substitutione.

SVMMARIVM.

1 Substitutio diuiditur in directam & fideicommissariam.
2 Substitutio, quare ponitur in prima celula.
3 Definitio fideicommissariæ substitutionis.
4 Grauatus per fideicommissum detrahit trebellianicam.
5 Trebellianica, quid sit?
6 Filij grauati, detrahunt duas quartas.
7 Duæ quartæ quando est vnicus filius, quatenus ascendent?
8 Trebellianica quatenus ascendat?
9 Duæ quartæ quando sunt quinq; vel plures liberi, quatenus ascendant?
10 Fideicommissaria cur appellata?
11 Obliqua, cur appellata?
12 Fideicommissaria, an sit propria species substitutionis?
13 Verbum restituo est commune.
14 Verbum restituo propriè & impropriè capitur.
15 Fideicommissarius nec substitutus nec institutus, nec hæres propriè dicitur.
16 Fideicommissaria, quotuplex sit?
17 Fideicomissaria, quomodo differat ab alijs?
18 Celula fideicomissaria, cur producat duas alias celulas?
19 Fideicommissaria quibus verbis fiat?
20 Fideicommissaria, quibus fieri possit?
21 Fideicommissaria, quibus fieri non possit?
22 Fideicommissariam qui facere possunt?
23 Fideicommissaria, quot modis fieri possit?
24 Fideicomissaria potest fieri in testamento.
25 Item extra testamentum.
26 Item ab intestato.
27 Testamento rupto præteritione vel agnatione, conseruatur fideicommissum vniuersale.
28 Legatarius grauatur per fideicommissum.
29 Quem honoro, grauare possum.
30 Fideicommissaria fieri potest, in donatione causa mortis.
31 Fideicommissaria fieri potest in donatione inter viuos.
32 Tres actiones, competunt fideicommissario.
33 Legata & fideicommissa, duplici via exigi possunt.
34 Si agatur via ordinaria, libellus est producendus.
35 Via executiua per monitionem cogi potest hæres.
36 Hæres se opponens, an & quando sit audiendus.
37 Præcepta huiusmodi, qui facere possint?
38 Dicta præcepta instante procuratore animarum, sunt facienda.
39 Hodie Tabelliones Auenionenses ab hæredibus defunctorum testatorum medio procuratoris animarum, plures solent extorquere pecunias.
40 Hæres monitus adimplere contenta in testamento, contumax per annum priuatur hæreditate.
41 Monitio debet fieri hæredi per Iudicem.
42 Quæ vnica sufficit.
43 Annus currit à die monitionis.
44 Principalis conclusio de monendo, ampliatur.
45 Item limitatur.
46 Legata & fideicommissa differunt.
47 Hæres propter non confectum inuentarium, an perdat trebellianicam? & nu.48.
49 Fideicommissarius nō obstat hæredi, imploranti beneficium legis finalis.
50 Etiam si haberet probationes in promptu.
51 Etiam si possideret de consensu hæredis.
52 Filius detrahit duas quartas.
53 Inhiberi potest debitoribus hæreditarijs, ne soluāt substituto.
54 Hæres tenetur præstare cautionem idoneam.
55 Instantibus substitutis.
56 Non etiam instantibus debitoribus hæreditarijs.
57 Pater vel filius non tenentur satisdare.
58 Fideicommissaria substitutio quot modis extinguatur?
59 Extinguitur pacto.
60 Item diuisione.
61 Clausula competentia & competitura quid operetur?
62 Quodlibet verbum debet aliquid operari.
63 Clausula competitura, quando operetur renuntiationem fidei commissi?
64 Quid in parlamentis, quæ procedunt de æquitate?

Ro complemento Arboris ⁊ veniendo ad celulam que vocatur fideicommissaria aduertendum est
1 † quod substitutio diuiditur in directam fideicommissariam: et ideo depinxi illas duas celulas directa ⁊ fideicommissaria
2 post celulam substitutio. † que merito in arbore tanquam petrucia ⁊ a qua cetere descendunt primum situm seu locum occupat ⁊ dixi supra in celula directa.
3 ¶ † Primo igitur queritur quid sit substitutio fideicōmissaria? Respondeo ꝙ est cuius verba substitutum iubent hereditatem sub commodi priuatione capere, de manu grauati, cum diminutione seu detractione trebellianice tantum, vel legitime ⁊ trebellianice respectiue. l. Paulus respondit ad senatuscōsul. trebellia. in pand. in verbo, licet. ⁊ ibi scribē. in. c. raynald⁹. extra de testa. Galliaula in. l. cēturio. col. j. ⁊ ibi dixi nu. 3. de vulga. ⁊
4 pupillari. in pand. † quia si extraneus seu ille cui de iure nō debetur legitima, sit heres institutus. ⁊ grauatus simpliciter hoc est absq; aliqua prohibitione potest trebellianicam detrahere,
5 † que est quarta pars hereditatis, quam grauatus alteri hereditatem vel partem hereditatis vel legatum vniuersale restituere: beneficio senatusconsulti trebelliani detrahit. l. j. §. si heres. percepto fundo cum. §. sequenti. ad sena. consul. trebellia. in pandectis. ⁊. §. scilicet quia institutio de fideicom. here. ⁊ notaui consi. 281. exordiente, mermetus Faucenia. ver. concludo
6 posse. nume. 9. ⁊ sequen. † Si vero sit de filijs vel alijs obtinentibus primū gradum in suitate cōpendiose, grauatus ⁊ sic sub conditione potest detrahere duas quartas, scilicet legitimam ⁊ trebellianicam. c. raynutius. ⁊. c. Raynaldus. extra de testa. ⁊ dixi consi. 280. exordiente, Antonius trasetus. versi. quantum vero. ad secundum. nu. 40. Iason ⁊ scriben. in. l. filium quem
7 habentem. C. familie ercis. ⁊ ibi dixi. † Est tamen aduertendum quod si sit filius vnicus ⁊ grauatus, eius legitima ascēdet quatuor vncias ex duodecim, ⁊ conuenienter tertiam partē totius
8 hereditatis. † Trebellianica vero duas vncias, ⁊ sic detrahet medietatem hereditatis ⁊ in hac specie loquitur glo. communiter recepta in. d. c. raynaldus. in verbo licet extra, de testamē.
9 † Si vero sunt plures, puta quinq; vel amplius, legitima omnium liberorum erit semis seu medietas hereditatis, ⁊ trebellianica ascendet sesquiunciam, hoc est, vnciā cum dimidia. §. j. in authen. de trien. ⁊ semis. colla. iij. ⁊ in authen. nouissima. C. de inoffi. testa.
10 ¶ † Secundo queritur, cur fuit appellata fideicommissaria? Respondeo, quod ab heredis fide, a principio nullo iuris vinculo, sed tantum pudore eorum qui grauati erant, fideicōmissa
11 tenebantur. j. de fideicommissa. here. in principio. † Obliqua vero quia non recta via, substitutus, bona testatoris capit: sed de manu heredis, vt patet in definitione seu descriptione, supra tradita.
12 ¶ † Tertio queritur nunquid substitutio fideicommissaria sit proprie substitutio? Alexan. in rubri. col. iij. de vulg. ⁊ pupil. in pandec. concludit quod sic: eo q2 talis substitutio fit per verbū,
13 † restituo, ꝙ est commune. Barto. et scriben. in. l. centurio. col. penul. ⁊ fina. eo. titu. de vulg. Contrariam opinionem tenuerunt recentiores Auenionenses, et communiter scriben. in dicta rubri. de vulg. colū. fina. Bald. Sali. Pau. ⁊ scriben. in rubri. de impu. et alijs substi. et Iason in rubr. de insti. ⁊ substi.
14 C. † Nec obst. quod verbum, restituo, sit commune, eo quia respectu directe substitutionis extat proprie: ⁊ respectu fideicommissarie improprie. vt de verbo manumittere dicit glos. in. l. ij.
15 per illum text. de offi. proconsulis in pandec. † Ex quo infertur quod fideicommissarius hoc est substitutus per fideicommissum improprie dicitur substitutus nec proprie dicitur institutus. l. pater filium. §. fina. ⁊. l. lucius. §. fina. de lega. libro. iij. nec proprie dicitur heres. l. postulante. versi. loco heredis ad sena. consul. trebel. ⁊ probauit Sanctonaza. in rubri. de vulg. col. fin. circa finem in pandec.
16 ¶ † Quarto queritur quotuplex sit substitutio fideicommissaria? glos. ⁊ Barto. in rub. de vulg. in pandec. dicunt quod est duplex quod fatentur ibidem etiam recentiores Auenionen. col. iij. ver. iij. quero. nume. 9. sed alia ratione quam glo. ⁊ Bar. videlicet qd quedā fit pure, ⁊ quedā sub conditione. §. pōt aūt.
17 Insti. de fideicō. here. † Et ex hoc differt fideicōmissaria a directis, eo q2 omnes directe, sunt conditionales. l. coheredi. §. cū
18 filie. de vulga. ⁊ pupil. substi. † Et ideo ex celula fideicommissaria, producitur ramus continens duas celulas, scilicet pura, et conditionalis.
19 ¶ † Quinto queritur quibus verbis fiat fideicōmissaria substitutio? Respondeo substitutionē huiusmodi fieri posse qui-

huiuscunqꝫ verbis importantibus fideicommissarium debere hereditatē de manu alterius capere, siue sint verba preceptiua siue precatiua, qualia sunt rogo, deprecor, peto, requiro, volo, mando, iubeo, precipio, fideicommitto, ꝛ alijs verbis obliquis de quibus dixi superius: ꝛ no. Barto. in. l. centurio. in versi. vt volo quod talem heredem facias. col. penul. nu. 44. ꝛ. 45. de vulg. ꝛ pupil. in pandec.

20 ¶ † Sexto queritur quibus fieri possit fideicommissaria substitutio? Respondeo, fieri posse omnibus hereditatis capiende capacibus, hoc est habentibus factionem testamenti passiuam, siue fuerint persone singulares, siue communitates, siue
21 collegia. † Ex quo infertur quod hereticis, apostatis, incestuosis, collegijs illicitis, damnatis in metallū, ꝛ deportatis, ꝛ Synagoge iudeorum, per fideicommissum relinqui non potest: secundum glo. notabilem, ꝛ magistraꝫ in. §. legari autē. in verbo testamenti factio. j. de lega. declarando tamen et limitando vt ibi per Ange. ꝛ scriben.
22 ¶ † Septimo queritur qui possint substituere per fideicommissum? Respondeo, omnes habentes factionem testamenti actiuam, vt patet in toto titu. ad trebelli. in pandec.
23 ¶ † Octauo quot modis fieri possit substitutio fideicommissaria? Respondeo, pluribus, scilicet in testamento ꝛ codicil-
24 lis, donatione inter viuos ꝛ donatione causa mortis. † In testamento quia testator expresse grauauit heredem vt alteri re-
25 stitueret hereditatem. §. in primis. j. de fideicom. here. † Item etiam extra testamentum si testator codicillando grauauit heredem institutum, alteri restituere hereditateꝫ. d. §. in primis.
26 † Secundo ab intestato, puta si quis fecerit testamentuꝫ inualidum, ꝛ apposuerit clausulam codicillarem, tunc veniētes ab intestato censentur esse grauati per fideicommissum restituere hereditatem, vt notatur in authen. ex causa. per Bart. ꝛ doct.
27 † Hinc dicit ibi Bar. col. pe. si fuerit ruptū testamentū preteritione vel agnatione liberoruꝫ, quod conseruabitur fideicommissum vniuersale, ꝛ filij succedentes ab intestato tenebuntur restituere iuxta voluntatem testatoris: ꝛ ibi Alexan. annotādo dixit hanc opinionem esse communeꝫ, pro qua consuluit Stephanus Bertrā. consil. 251. vol. ij. ꝛ Philip. decius consi. 86. nume. iij. vol. j. Et in contingentia facti in causa Hugueti vachonis calceolarij Auenionis, contra Stephanuꝫ ꝛ Michaelem de campis dicte ciuitatis: in fauorem tamen eorundem de
28 campis obtinui. † Potest ꝛ legatarius grauari per fideicom-
29 missum. l. vt heredibus. de lega. lib. ij. in pandec. † Quia regulariter queꝫ honoro, grauare possum. l. ab eo. de fideicommis. C. ꝛ consului consil. 291. exordiētes, Renatus a vigono pertu-
30 siensis. versi. merito potuit dicta Alphanta. nume. ij. † Item et in donatione causa mortis. d. l. vt heredibus. ꝛ. l. vnica. §. fina. de cadu. tollen. l. j. de donatio. causa mor. C. l. cum pater. §. eorū. de lega. lib. ij. ꝛ. l. cum hi. §. idem erit. de transac. in pandec. qđ firmauit Guiliel. benedic. in. c. rainutius. de fideicō. substi. col.
31 7. ver. ꝛ sicut potest quis. nu. 20. extra de testa. † Item fieri potest in donatione inter viuos per tex. singul. in. l. quoties. de donatio. que sub modo. declarando tamē per benedic. vbi. s. ꝛ per d. l. quotiens. ita cōclusit gl. j. in. l. j. de donatio. cā mor. C. s. quē in donatione inter viuos grauari posse bona donata alteri restituere: ꝛ faciunt nota. per Bar. ꝛ Alexan. in. l. qui rome. §. flauius. de verbo. oblig. in pan. nec obst. glo. ꝛ ibi not. per Bar. in l. si mulier. in princi. in ver. si mortis. de lega. lib. iij. in pan. quoniā mea conclusio pcedit quando grauamē fuit in codē cōtractu donationis. glo. autem ꝛ Bar. in. l. d. l. si mulier. procedūt quando in diuersis contractibus, ꝛ vbi ius donatario iam erat quesitum: quod est notandū. Naꝫ id quod nostrū est sine facto nostro, a nobis auferri nō potest: regula ius nostruꝫ. de regul. iur. in pandec.
32 ¶ † Nono queritur que actiones competāt pro fideicommisso habendo? Respondeo fideicommissario tres actiones cōpetere ex testamēto, rei vendicationē ꝛ hypothecariā. l. j. ꝛ. l. iij. cōmunia de lega. C. est tamē aduertēdū secūdū Guiliel. benedic. in. d. c. raynucius. de fideicō. substi. col. 93. v. vnde vt cesset cōtra-
33 rietas nu. 194. † Legata ꝛ fideicōmissaria posse exigi altero de duobus modis: vno modo via ordinaria, vnam ex dictis tribus
34 actionibus intētando, † ꝛ tunc oportet producere libellum, ꝛ litē
35 cōtestari, iuxta authen. auferaſ. de litis cōtesta. C. † Alio modo pōt agi via exequtiua scilicet p viā monitionis faciēde heredi vel per viaꝫ precepti, qđ legata soluere habeat, ꝛ adimplere cōtenta in testamēto, aduersus que, si heres se opponat, ꝛ causas
36 rationabiles allegat: † quia opponit de nullitate testamenti vel
37 legatoruꝫ ꝛ deinceps audiri debet † et talia precepta fieri solent per iudices ecclesiasticos vel seculares, cum clausula iustificatoria nisi causam. secundum Bart. in. d. l. de pupillo. §. meminisse. de noui oper. nuntia. in pandec. ꝛ Arg. arc. in. §. curare, j. de actio. ꝛ si viso testamento nihil eorum que opponuntur iudici apparuerit, iudex poterit sibi precipere sub certa pena pecuniaria vt infra certum terminum congruum contenta in te-
38 stamento adimplere habeat. † Hodie tamen ad instantiā procuratorum animarum in curijs ecclesiasticis ad hoc deputatorum, quorum auctoritate vltime voluntates et maxime pie
39 exequi solent, fiunt talia precepta. † Quod bene obseruant notarij ꝛ tabelliones Auenionis qui cum primū volunt habere pecunias pro testamentis defunctorum, statim faciunt citari heredes defuncti testatoris, instante procuratore animarum, ad effectus premissos: ꝛ demū exacto testamento ꝛ producto, cogitur heres pro quietatione obtinēda, tam pro sigillo, quietationes quam pro labore notarij ꝛ procuratoris animarum soluere florenos quinqꝫ: ꝛ si hereditas esset modica, qđ est ab-
40 horrendum. † Quibus peractis si heres adimplere voluntatem defuncti, per annum contumax fuerit: priuabitur hereditate, ꝛ applicabitur substituto vel coheredi. authē. hoc amplius.
41 de fideicō. C. † Talis tamen monitio heredi debet fieri per iu-
42 dicem. † Nec sufficit vnica cum lapsu anni. † Qui quidem an-
43 nus incipit currere a die monitionis sibi facte. text. et ibi glo. notat in. §. si quis autem non implens. in authen. de here. ꝛ fal. colla. j. ꝛ no. Bart. Sali. in. d. authen. hoc amplius. de fideicō.
44 C. † quam conclusionem ampliat Benedic. vbi. s. col. 96. nu.
45 204. † ꝛ deinde sex modis limitat vt ibi per euꝫ. † Ubi deinde
46 addit legata et fideicommissa particularia a fideicommissis vniuersalibus differri octo modis. Decimo queritur nūquid heres si nullum confecerit inuentariū, an perdat trebellianicā? Philip. decius consil. 236. exordiente, non parua difficultas est. col. 4. versi. quinto queritur. nume. 5. disputando articuluꝫ
47 varias ꝛ diuersas citat opiniones. † Et tandem col. 5. nume. 6. circa medium concludit ob non confectionem inuentarij, heredem perdere trebellianicam. Ad idem consi. 480. exordiente, in casu. col. fin. ver. ex quibus omnibus. nu. 17. vol. iij. ꝛ Stepha. bertran. consil. 128. exordiente, non puto. colū. 6. nu. 19. in fin.
48 vol. iij. † Sed Alexan. in. l. marcellus. in princi. col. penul. ꝛ fin. ad sena. consul. trebel. in pandec. ꝛ si referat varias opiniones concludit heredem non perdere trebellianicam propter inuentarium non cōfectum: quod probat Iason ibidem. Ad idem Iason consi. 114. exordiente, visa facti. col. ij. versi. circa secundum nume. iij. vol. 4. exclamans illam esse frequentiorem ꝛ cōmunem. hanc opinionem etiam tenuit Signor. ab homodeis consi. 238. exordiente, in questione. colū. 7. versic. Item primo. nume. 10. Ad idem corneus in authen. sed cū testator. colla. 5. ver. sed dubitatur. nu. 7. ad. l. falci. C. ad idē Joannes ab anania consil. 61. visis ꝛ ponderatis. colū. j. versi. vltimo. nu. 2. Ad idem Bologninus consilium annumerari adnotando. col. iij. versic. secundo principaliter. nu. 7. Ad idem Stepha. bertran. sibi contrarius consi. 250. exordiēte, ponitur in facto. col. iij. v. venio ad secundum questitum. nu. 7. vol. iij. ꝛ hic tanqꝫ humaniorem ꝛ vt puto veriorem amplector ꝛ cōsuetudo approbat.
49 † Undecimo queritur vtrum fideicommissarius sit legitimus contradictor, vt heredem petentem se mitti in possessionē per beneficium legis finalis possit impedire? Respondeo, quod non per tex. ꝛ ibi notat Bar. in. l. filiam fratribus. ad sena. cōsul. trebel. in pandec. Ad idem Bart. ꝛ Alexā. in. l. fi. de edic. diui adria. tollen. C. ꝛ ibi dixi in versi. fideicommissarius nō possessione sibi adepta. nu. 260. vbi probaui hanc opinionē esse communiter receptam: quā ꝛ communem exclamat. d. Philippus decius consi. 84. exordiēte, excellentissimi doctores. col. j. v. ij. quia non obstat. nu. primo. circa mediuꝫ. vol. primo. ꝛ consului consil. 317. exordiente, Gaspar a bonnellis ciuis carpēn. versi.
50 tum etiaꝫ. nume. 28. † quod procedit etiam si fideicommissarius vellet ius suum in promptu probare: cum ante restitutionem nullum ius sibi competat. l. facta. in principio. ad trebellia. in pandec. ꝛ consuluit Nicolaus boer. in decisionibus suis. q. 156. exordiente, an fideicommissarij et substituti. col. j. versi. dic pri-
51 mo. nu. j. in prima parte vbi nu. ij. † addit quod ꝛ si fideicōmissarius de consensu heredis, possideret hereditatem, nihilominus heres posset petere se mitti in possessionem: ad effectum detrahendi quartam trebellianicā: per dictam. l. filiam fratri-
52 bus. † Si vero erat filius ad effectus detrahendi duas quartas
53 c. raynucius. ꝛ. c. raynaldus. extra de testa. † Quinimo posset facere inhiberi debitoribus hereditarijs, ne fideicommissario aut substituto soluerent. l. heres cum debuerat. ad trebel. in pandec. quod est notandum.
54 † Duodecimo queritur nunquid heres grauatus per fideicommissum, teneatur prestare cautioneꝫ idoneam? Rn̄d. quod sic. instante substituto seu fideicommissario p. l. alchimedorā. vt lega. nomi. caueaſ. C. et in specie ibidem ita firmāt Bar. Alex. ꝛ consuluit stepha. consi. 96. exordiēte, ponitur in casu. col. j. ver. ꝛ puto.

etputo.nu.5.vol.j.ad idẽ Bertrã.ↄsil.198.exordiẽte,viso casu
ꝑ totum vol.ij.⁊ consului cõsi.iii.exor.Balthasar grassus are
latanus per totũ dictum consil.vbi concluditur ꝙ etiam nõ ad
55 mittatur cum cautione iuratoria.† Quod ꝓcedit instantibus
substitutus vel fideicõmissarijs,vt teneatur satisdare eisdeʒ de
56 sibi restituendo hereditatem adueniente casu.† Secus autẽ ad
instantiam debitorum vt dixi in.d.consil.iii.post Jaso.et Do⸗
cto.in.l.j.col.5.ver.secunda ↄclusio.nu.23.qui satisda.cogan.in
57 pan.† Nec obst.tex.in.l.iubemus.§.in supra dictis ad Sena.cõ
sul.trebel.quoniam speciale est in patre et filio grauatis vt ibi.
58 † Decimotertio queritur quot modis extinguatur fideicom⸗
missum? Respondeo extingui substitutionem fideicommissa⸗
ria, moriente fideicommissario pendente conditione siue lo⸗
quamur de fideicommisso vniuersali siue de particulari.l.si in
personam.de fideicom.l.vnica.§.sinautem sub conditione de
caducis tollen.C.l.miles.§.j.et.l.vnũ ex familia.§.rogo.de leg.
lib.ij.in pand.et consuluit Stepha.Bertran.consil.272.exor⸗
diente,ponitur in facto dudum.col.ij.ver.ad secundũ quesitũ.
59 nu.ij.vol.iij.† Secundo extinguitur fideicummissaria substitu
60 tio pacto.l.j.et ibi dixi de pactis.C.† Quinimo si in contractu
diuisionis dicatur quod dicti hincinde diuidentes cesserunt
sibi ad inuicem omne ius quod habent vel habere sperãt de et
super dictis bonis quod tunc censentur reũtiasse fideicõmis⸗
so quando non sperant aliud ius quam fideicommissi secundũ
Bar.et communiter scriben.in.l.qui rome.§.duo fratres.co.6.
ver.6.quero.de verbo.obl.in pan.Ad idem Philippus De⸗
cius,consil.287.exordiẽ.in ciuitate Placẽtie.col.fin.ver.quod
61 iura cõpetitura.nu.16.vo.ij.† dicẽs istis vbis cedẽs iura sibi cõ
petentia et competitura tolli fideicommissum:vt illa verba cõ
62 petitura aliquid operẽtur.† Quodlibet enim verbum in cõtra
ctibus positum quantuncunq; minimum debet aliquid opera
63 ri secundum Decium in.d.consil.287.col.fin.in fine.† Quod
procedit vbicunque constaret diuidentes habuisse notitiã testa
menti tempore diuisionis.secundum Bar.et scriben.in.d.l.q
Rome.§.duos fratres.quos sequit Philippus Decius ↄsi.
267.exordiente,non excidit a memoria.col.j.ver.sed his.nu.ij.
et late dixi et consului consi.194.exordiente,Petrus,Gabriel
bellus.ver.premissis,tamen non obstantibus.nu.9.⁊ sequenti,
64 vsque ad finem.d.consilij.† Tales tñ renuntiatiões gñales tã⸗
quã captatorias,Senatus et Parlamenta Regni Francie,q
sunt Judices equitatis non solent recipere:imo illis nõ obstã
tib⁹ declarare cõsueuerunt fideicõmissa habere locũ,et fideicõ
missarios esse exaudiẽdos qđ notãdũ est.Et ex his Omnipotẽ
tis Dei iplorato suffragio huic tractatui impono finẽ hoc die
Dominico,Sexto calẽdas Januarias Anno sexquimillesimo
quingẽtesimo quadragesimo quinto a Natiuitate Auinione.

Beneuolo Lectori.

DVM MVNERI HVIC PVBLICO MVNIA ET LABORES NOstros dedicamus lector humanissime,ne sine suo fructu nostra hæc noua insignia prodeãt,procuramus studemus pro viribus: vt vel ex ipso rei literariæ augmento & accessu,nostra opera in cõmuni collato, vanos & inutiles ad vestra studia nostros conatus omnino non putetis. Cùm igitur superioribus diebus nostris characterib⁹ & Sigillo,Angelum publicare statuissemus, ne & ipsi(vt & cæteris qui à nobis veniunt) accessiõis aut prouentus aliquid deesset, præcedẽtia hæc quæ nobis Clarissimus D.Antonius Caius publicus legũ interpres Scholæ Aueniõnẽsis exhibuit, adiunximus:vnà cum Annotationibus eiusdem ad multas & leges & paragraphos:Quæ vel eo nomine tibi præsentare consilium fuit,vt nostrum animum erga te non vulgarem testarentur:tum quia nec absurda nec inutilis compositio videretur:proderit enim tibi(vt credimus)auctor ille ad Angelum,copia in primis cùm fusius aliquãtò rem ipsam prosequatur,& exemplis multiplicibus in maiorem notitiam deducat:hoc verò substitutionum tractatu materia vtili & planè necessaria,de qua cùm frequentius fuerit præloquutum,eo etiam maioris accessionis spes est & intelligentiæ facilioris,quæ ex vsus assiduitate paratur:tum quia in ea ad tuam vtilitatẽ ita se Dialecticum præstat,vt nullo labore omnia de facili assequi possis:si tamẽ ad illius ordinem intendas,cùm ex vno genere singulas diuersas species deriuet: quæ mox ab inuicem distincta per sua membra, omnes vsq; ad vnam prosequatur prout ex Arbore sursum ab vna radice germinare & in varios partiri ramos per te ipsum speculari poteris:vnde quasi ex composita mixtione dissimiles fruct⁹ prodeãt:vt etiã ad singulos ramos suus succedat vigor & effectus proprius.Nobis interim satis erit qua ratione hæc sint addita indicasse: Quod si ex cõpositione aliqua sint quæ te offendant,scias singulis artibus & doctrinis aliquid inesse proprij cuiusmodi terminos artis vocant, quos interdum insequi est summè necessarium.nec impedimento erit quibuslibet,fructuum ex arbore hac delectũ facere,& si quæ ad austrum vergunt aut aquilonem,vnde inmaturi aliqui,& alij putridi sint,eos missos facere: cæteros autem qui intermedij illis erunt(quasi temperatiores)ad suum condimentum aut alueum velut Apes colligere:cõmunis enim & varia nostra est obseruatio & studium,prout nec vobis omnib⁹ idem est sensus & iudicium:nam hoc vnum in Animo est,communib⁹ vestris studijs auxiliari nostra opera & prodesse: quòd & argumentis aliquot tibi certũ esse poterit,vbi effectu ipõ ex his quæ à nobis veniunt recto iudicio perspexeris:Vale lector & insignem nostram Salamandrã ne ociari putes,quin quæ publicanda ex alijs exemplarib⁹ recipit,suo nequaquam inutili igne approbet:& si quid putridi vel minus integri est,eodem absumat:quo viuidiora & purgata magis vobis exhibeat.Quare pro suo labore & candido erga vos affectu,eidem ad perpetuitatem bene precemini.

FINIS.

a ¶ De vulgari substitutione. Conti/nuatio isti⁹ ru. p3 ī hūc modū. Su/pra tractauit de institutionib⁹ pri/mis: ⁊ q: frequen/ter fiunt substitu/tiones: iō hic in/tendit tractare de substi. vulg. Sed qm̄ vulgaris sub/stitutio magis cō/munis est iter ce/teras substitutio/nes, idcirco de ea p̄mittit. vñ de ea dicturus subijcit rub. de vul. sub.

a *De vulga. substitutione* a *Rubrica.*

SVMMARIVM.

1 Substitutionum genera quot sunt.
2 Hæres scribitur in testamento, nā eo ipso quòd sub/stitutionē heredum facit, manifestat volūtatē suā.
3 Substitutio, vel institutio directa, nō potest fieri nisi sub codicillis: secus in testamentis, vel donatione causa mortis.
4 Instituens Titium, si nauis ex Asia venerit; & si nō venerit, Seium, nunquid censebuntur instituti; vel vnus institutus, & alius substitutus.
5 Datio substituti vulgaris (licet tollat suitatē in filio, & faciat ipsum voluntarium) tamen non tollit necessitatem in seruo.
6 Vulgaris substitutio, quare dicat̃, vbi vide de diffinitione eiusdem.
7 Vulgaris substitutio, quotuplex sit.
8 Omnis substitutio directa, habet duo extrema. Item quòd omnis substitutio sit directa.
9 Substitutio tacita vulgaris, an contineatur sub expressa pupillari;
10 Substitutio vulgaris, an expiret, si institutus nō pos/sit esse hæres de iure ciuile, sed tātùm de iure prætorio per bonorum possessionem.
1 Substitutio vulgaris, an possit fieri venientibus ab intestato;
12 Substitutioni vulgari, an sit locus, si institutus mo/riatur viuo testatore;
13 Institutis Titio & Seio, & Titio substitut⁹ Seius, Seio verò Caius, an illis decedentibus vel repudianti/bus, Caius vltimo substitut⁹ succedat Titio iure accrescendi, & Seio iure substitutionis;

¶ In glos. rubrice. ibi que substitutiones dicuntur, dic. ff. ad. l. falcid. l. in ratione. §. quod vulgo. in fin. ff. eodem. l. prima. in fin. dicitur substitutio, secunda in/stitutio: etiam si vlteriori gradu fiat: vt secunde nu/ptie omnes dicuntur, exceptis primis, vt not. gloss.
1 in rubri. C. de secū. nupti. ⁊ ī rubri. ff. eo. ¶ † Quero, quot sunt genera substitutionum, et dic, ꝙ sunt plu/ra. Nam dicit glo. in rubrica. ff. eodem. quod sunt sex. videlicet Vulgaris. de qua dicam in presenti titulo. ¶ Secunda pupillaris. de qua dicitur infra titulo primo, ⁊ maxime in principio. ¶ Tertia, est exēpla/ris. de qua dicam supra eodem titulo. §. qua ratione. ¶ Quarta, est breuiloqua: siue reciproca. de qua di/cam. ī. eodem titu. primo. §. i. ¶ Quinta, est compen/diosa. de qua dicam infra eodem. §. fin. ¶ Sexta, est fideicommissaria. de qua dicam. ī. eodem titulo. §. fin. Sed latius infra de fideicommissaria heredi. per to/tum. Tu dic secundum docto, in rubrica. ff. eod, quod principalis diuisio substitutionum, est duplex. Vna directa, alia fideicommissaria. Directa, dicitur quan/do per manus suas accipit: et non per manus alte/rius. secus in fideicommissaria. facit gloss. in. l. eam quam. C. de fideicommissis. Et tunc, directa diui/b ditur in alijs quinq3 supradictis. igitur. Et de his a substitutionibus, vide bonam glos. ī. titu. i. §. qua ra/tione. ⁊ glos. in. c. Raynutius. extra de testa. et ibi la/tissime per do. meum Joā. de imo. in. c. Raynaldus. eo. titu. ⁊c.

ADDITIO.

b ¶ Et d̄ his. quot sūt substitutiōes, ⁊ de natura, et di/uersitate earū, vi/de plene p glos. ⁊ Abb. in. c. caynu/ti⁹. de test. vbi vi/de etiā, qn̄ substi/tutiones directe obliquēt̃, ⁊ traidā/tur ad fideicōmis/sum. Ad ista vide Jo. an. ⁊ Do. i. c, si pater. de testa. in. vi. per Bar. et alios in. l. p̄cibus. de impub. ⁊ alijs substi. C. ⁊ in. l. centurio. de vulga. ⁊ pupil. substi. ff.

c ¶ Pōt. In p̄senti. §. ita procedit Justi. p̄mo, ostē/dit in gn̄e, qualr̃

Otest. c Tot⁹ iste ti. diuiditur ī tres ptes. primo, ponit quod cui libet liberū est facere pluralitatem graduum heredum. Secundo, quod loco vnius instituti, pos/sunt plures substitui: ⁊ econtra. Tertio, quando par/tes sunt in institutione expresse, et non in substitutio/ne. Quarto, quando seruus alienus (vt paterfami/lias) instituitur. secunda ibi. ⁊ plures. tertia ibi: sic ex disparibus. quarta ibi: seruum. ¶ Et hoc dicit in summa. Potest quis plures gradus heredum face/re: et in subsidium, substituere seruum necessarium
2 heredem. hoc dicit. ¶ † Not. ibi testamēto: quod he/res scribitur in testamento. Nam eoipso quod substi/tutionem heredum facit. manifestat voluntatem suā, quod testari, ⁊ non codicillari voluit. l. non codicil/lum. C. de testamentis. ¶ Nota ibi: si heres non erit ⁊c. formam conceptionis verborum, in substitutione vulgari. de quo per glos. infra titulo primo in. §. qua ratione. ¶ No. ꝙ potest quis plures gradus substi/tutorum facere. ¶ Not. quod ad hoc vt quis sine he/rede non decedat, cautela est: vt post plures gradus substitutorum, substituat seruum proprium: quia ve/lit, nolit, heres erit: cum sit heres necessarius. de quo infra de heredit. qua. ⁊ different. circa principium. ¶ Ego venio ad gl. quibus suppletis, ⁊ expeditis, expediam materiam vulgaris substitutionis: quam per conclusiones expediam. ¶ Capiam gloss. i. ibi. l.
3 hereditatis ⁊c. ¶ Not. ex isto text. coniuncta glos. ꝙ † institutio, vel substitutio directa, non potest fieri, nisi in testamentis: non autem in codicillis, vel dona/tione causa mortis: sed obliqua. et sic per fideicom/missariam bene potest fieri in codicillis: sinautē fiat directa substitutio, vel institutio in codicillis, obli/quatur. l. sceuola. ff. ad trebellia. Et quod ibi gloss. et Bartolus ⁊ Angelus, per quecunq3 verba fiat talis substitutio, etiam per verba directa. vt patet in. l. sce/uola. quia ibi dicitur, quod ex benignitate, illa verba trahuntur ad fideicommissum: quia si essent verba obliqua, non de benignitate, sed de subtilitate iuris importarent fideicommissum. ita dicit Bartol. et doc. in. l. verbis ciuilibus. ff. de vulgari. et pupilla. li/cet Jacobus de areti. ibi contra: ⁊ malc. aduertas ta/men ad vnum, quod talis substitutio facta in codi/cillis, et que obliquatur, non plus durabit, quam du/raret directa (si iure directo posset valere.) vt puta, si est vulgaris vsq3 ad aditionem hereditatis. vt. l. post aditam. C. de impu. ⁊ alijs sub. Si pupillaris, certum tempus fuit adiectum, puta, vsque ad decem. an. et sic minus tempus pubertate. et illud non egreditur. vt est casus in. l. si ita quis substituerit. ff. de vulgar. ⁊ pupillar. sinautem, simpliciter, vel etiam vltra tem/pus pubertatis. ⁊ tunc finietur pubertate. vt. l. in pu/pillari. ff. eo. Et de predictis, videtur casus in. l si fun/dum per fideicommissum. §. fina. ff. de leg. i. ⁊ ista no. in dicta. l. sceuola. ¶ In ea. glos. ibi cum credidit co/dicillari. Bartol. in. l. i. ff. de iur. codicill. dicit, si con/stat quod testator voluit testari. sed deficit aliqua so/lennitas, propter quam non potest valere testamen/tum: sed potuisset valere vt codicillus certe nō valet, etiam vt codicill⁹, quia testator proposuerat testari, ⁊ non codicillari. vt hic in ista gloss. quod est verum, nisi testator in testamento adijciat clausulam codicil/larem. vt dicta. l. prima. Sinautem constat quod te/stator voluit codicillari: tūc valet vt codicillus et ver/ba directa trahūtur ad obliquam substitutionem. vt dicta. l. sceuola. sinautem: non constat de mente testan/tis: tunc si in illa voluntate apposuit institutionem, vel exheredationem, que directo nō possunt fieri, nisi in testamento: et tunc presumitur, quod voluerit te/stari: sinautem predicta nō apponantur, presumitur quod voluit codicillari. vt. l. illō. §. tractari. de iu. co/dicil. not. per glos. ⁊ doctores in. l. non codicillum. C. de testamentis. et hic Joan. de pla. tu adde glos. not. valde et magistram. in dicta. l. verbis ciuilibus. que vult, quod substitutio que potest valere iure directo, non trahitur ad obliquum. secus, si non posset vale/re ex ipso principio iure directo, vel per defectum so/lennitatis: vt quia facta in codicillis, vel propter de/fectum conditionis persone, cui fit: vt quia fit extra/neo, licet impuberi, vel non existenti in potestate: vel si fiat compendiosa per verba directa puberi a paga/no. Nam in predictis casibus, obliquatur talis sub/stitutio: licet fiat per verba directa ex quo ab ipso principio non potest valere iure directo. Et multo

fortius obliquaretur

sit vulgaris sub/stitutio. Scd̄o, subijcit casus sp̄a/les, ad naturam vulgaris substō/nis declarādam. Pone igit̃ sic ca/sum: dñe, vos vul/tis tractare d̄ sub/stōne vulgari. di/catis mihi, qualr̃ sit vul. substit. ad hoc rñ. amice, te/stator in testō fa/cere pōt plures grad⁹ heredū. vñ hoc mō h3 fieri vulg. subst. velu/ti, si testator p̄mo ita instituit. Pe/trū heredē insti/tuo: ⁊ si Petr⁹ he/res non erit. M. ei substituo: et si M. no erit hr̄s: Titiū substituo. ⁊ deinceps, ī q̄tū testator voluerit substituere pōt, p negatiua verba gradus substitu/tionis multipli/cando: ⁊ nouissi/mo, si h3 hr̄dita/tē suspectā, seruū suū pōt heredem d̄ necessitate sub/stituere. vt si for/te oēs alij here/ditatem repudia/uerint: saltē seruū ī subsidium here/dē h3, ⁊ nō solum vn⁹, in locū vnius substitui potest: s3 ēt plures, in locū vnius pn̄t substi/tui, et vn⁹ in locū plurium substitui pōt, et ēt ipsi here/des instituti inui/ce3 substitui pn̄t. veluti, si testator ita dixerit: Pe. ⁊ Mar. heredes in/stitutio, ⁊ eos inui/cem substituo, nā in hoc casu taci/to, vulgariter al/ter alteri intelli/git substitut⁹, ⁊ h̄ dicunt̃ vsq3 ad il/lū. §. ⁊ si ex dispa/ribus.

fortius obliquaretur, si esset facta per verba communia. que not. ¶ Et ad-
uertas, quia per illud quod statim dixi de codicillis: dicit Bal. valde sing.
in dicta. l. verbis. † ꝙ si in testamento est apposita clausula codicillaris:
quia cum post tempora pubertatis fiat digressio ad voluntatem codicilla
rem ex quo tunc non potest valere iure directo: ⁊ vi testamenti obliquabitur
post tempora pubertatis: ⁊ valebit fideicõmissaria, siue substitutio pupil-
laris sit facta per verba directa, siue per verba communia: dato ꝙ ab ipso
initio valuerit intra pupillarem etatem, iure directo. Intelligas tamẽ, quã
do illa clausula respicit futurum, vt si non valet, vel valebit. iuxta no. plene
per Barto. in. l. j. ff. de iu. cod. ⁊ hoc sequitur etiam Ang. in. d. l. verbis. qđ
secundum Jo. de imo. ibi perpetuo tene menti: quia secundum hoc (attenta
communi forma testamentorum, in qua semper consueuit apponi dicta
clausula codicillaris) cessabunt opi. ardue, que habentur in materia com-
pendiose. de qua habetur in. l. precibus. C. de impub. et aliĳs sub. ⁊. l. centu-
rio. ff. eo. ⁊ dicam. j. ti. j. §. fi. ¶ In glos. gradus. in fi. dic secundum Jo. fab.
ꝙ est verum, vbi constat: quia dicit, si heres non erit, sit heres Titius.
4 ¶ † Quid autem est in dubio: verbi gratia, institui titium si nauis ex asia
venerit: ⁊ si non venerit, Seium. nunquid censebuntur instituti: vel vnus
institutus, alius substitutus? ⁊ est vtile hoc scire per. d. l. verbis. in secundo
casu. ⁊ qđ ibi no. Rapha. ⁊ q2 si sunt instituti ambo, habebunt secundum
tabu. al's tm̃ institutus: vt. l. j. §. si fuerit. ⁊. §. ij. l. si sub conditione. ff. de sm
tab. Jaco. ⁊ Pe. s. in rub. dicunt attendendam mentem testantis. In du-
bio dicit Jac. ꝙ videntur ambo instituti vt. l. lucius. ⁊ Titius, ⁊ seius. ff. de
here. insti. nisi instituantur pater, ⁊ filius, per ascendentem, scilicet patrẽ et
auum respectiue. ⁊ sic intellige, qđ habetur in. l. gallus. §. j. ff. de lib ⁊ post-
5 hu. ¶ † In gl. nouissime. in fi. No. gl. que semp allegatur, ꝙ lз datio substi
tuti vulgaris, tollat suitatem in filio: ⁊ facit ipsum voluntarium. vt habetur i
l. si filius heres. ff. de li. ⁊ posth. ⁊. l. si filius qui patri. ff. eo. ⁊ dicam: al's ta-
men non tollit necessitatem in seruo: quia quãuis detur substitutus seruo:
tamen omnino est seruus necessarius heres: velit nolit: vt hac glo. Talis
ergo substitutio vulgaris facta seruo in casu impotentie, ⁊ non etiam vo-
luntatis, intelligitur esse collecta. facit. l. iij. C. de here. instit. ⁊. j. eo. §. fina. qđ
bene not. ita dicit Bal. Raph. ⁊ Jmo. in. l. pe. ff. de vul. ⁊ pu. quod est verũ:
nisi seruus sibĳpsi substitutus fuerit. est glossa singu. in. l. sed si plures. in
a fi. ff. eo. ¶ Nunc aggredior[a] materiam vulgaris substitutionis, quam ple-
ne Bar. ⁊ aliĳ posuerunt in. l. j. in prin. ff. eo. Et primo, dicetur, quare dicatur
vulgaris. Secundo, quotuplex sit. Tertio, qualiter, ⁊ quibus verbis fiat.
Quarto, quis sit effectus vulgaris substitutionis. Quinto, que impediant
6 effectum vulgaris substitutionis. ¶ † Ad primũ redeo, quare dicitur vulga
ris: rñdeo, q2 a quolibet, ⁊ cuilibet fieri põt, scđm Azo. s. in rub. ⁊ Barto.
in. l. j. in princ. ff. e. sed ibi Jo. de imo. dicit, ꝙ substitutio vulgaris, potest
sic diffiniri. Vulgaris substitutio, est substitutio directa: que a quolibet,
7 ⁊ cuilibet fieri potest, nihil habens specialitatis. ¶ † Circa scđm, quotu-
plex est substitutio vulgaris. dicit ibi Barto. in ver. secundo principaliter
quero quotuplex est ⁊c. ꝙ triplex est: aliqua expressa: aliqua tacita: aliqua
partim expressa, ⁊ partim tacita. De prima expssa dicas, ꝙ põt dici expres
sa in genere. vt. l. fin. cum ibi no. C. quod cum eo. quod not. Sз istud locum
habet, quando lex non requirit specialiter exprimi: quia tunc in genere suf-
ficit. tex. est singu. in. l. fi. §. defensionẽ. C. de admi. tu. Et no. elegãter Bart.
in. l. pretor. §. j. vbi etiam videas gl. ff. de no. ope. nun. ⁊ in isto modo, in ge-
nere breuiloqua, appellatur expressa. vt. l. lucius. cum glos. ff. eo. Secundo,
dicitur expressa in specie: vt si heres non erit, talem substituo. vt hic dici-
tur. Tertio modo, dicitur expressa singularis, vt cum casus singulariter ex
primitur, vt si posthumus non nascetur, talem substituo. vt. l. fin. C. de insti.
⁊ subst. sub condi. fact. ¶ De tacita vulgari, dic prout cõtinetur, scilicet in
expressa pupillari. vt. l. iam hoc iure. ff. eod. ¶ De tertia, videlicet partim
tacita, premitte, quod substitutio vulgaris continet duos casus. videlicet,
si heres esse voluerit, vel non potuerit. vt. l. iij. C. de here. insti. dicas ergo,
ꝙ talis substitutio est, quando exprimitur in vno casu: tamen trahitur ad
alium tacitum. vt. l. gallus. in prin. coniuncto. §. ⁊ quid si tantum. de lib. et
posthu. ⁊. l. fin. secundum vnum intellectum. C. de insti. et substi. sub condi.
8 fac. ¶ Circa tertium: videlicet, quibus verbis fiat talis substitutio. dic, ꝙ
omnis substitutio directa, habet duo extrema. † Unum ex parte illius cui
fit, ⁊ istud est negatiuum, effectu: siue priuatiuum, in tacita vel expressa: vt
in vulgari dicatur, si heres non erit. vel in pupillari. si intra pupillarem eta
tem decedat. et sic priuatiue: vt hic. ⁊. j. titu. j. in princip. Aliud ex parte il-
lius qui substituitur: ⁊ istõ dicitur affirmatiue, siue aliquid inesse ponit. ita
dicit Barto. in. l. j. ff. eod. versicu. vlterius quero quibus verbis. Et no. ista
quia Bartol. in. l. si prius. ff. de no. ope. nun. de hoc facit festum in forman-
do, ⁊ cognoscendo confessoriam, ⁊ negatoriam. de quo ego late scripsi. j. de
act. §. eque. dic vt ibi. ¶ Circa quartum, de effectu substitutiõis vulgaris:
dic, ꝙ multiplex est effectus. Primo, in homine sui iuris. ⁊ si heres nõ erit
vel mutata conditione, alium heredem non fecerit. In homine qui est alie-
ni iuris, si heres non erit, vel alium heredẽ non fecerit. vt. l. si pater. ff. de he-
redi. insti. ⁊. l. iij. C. eo. titu. ⁊. j. eo. §. fi. dic vt ibi dicam. ¶ Circa qđ quero: in
stitutus decedit ante aditam hereditatem: sed transmittit ad heredem suũ
(non hereditatem: quia erat extraneus heredes) sed ius deliberandi, quis
preferatur: an heres heredis in iure deliberandi: an substitutus? Et Bart.
in dicta. l. in versicu. Item dubitatur, quid si institutus decessit? dicit, quod
heres heredis: quia institutus facit alium: videlicet suum heredem: here-
dem primi testatoris ex dicto iure deliberandi. alle-
gat casum. l. j. C. de his qui ante aper. tabu. ibi aliosq3
⁊c. de acquiren. heredi. l. si quis filium. secundo respõ.
et idem tenet Bartol. in. l. cum antiquioribus. C. de
iur. deli. ⁊ Barto. in. l. iij. C. de here. institu. ⁊ Barto.
in. l. fin. §. fi. C. de bo. que libe. ⁊ in dictis omnibus lo-
cis vide Bald. ⁊ Salice. sed Ange. in. l. si pater. ff. de
here. insti. et in. d. l. j. ff. eo. tenet contrarium. quia non
est verum, ꝙ moriens mutet conditionẽ. imo annul-
lat: quia mors omnia soluit. vt in. §. deinceps. in aut.
de nup. ideo non excluditur substitutus. Sed Joã. de
imo. dãnat opi. Angel. quia si institutus, voluntarie
mutando conditionem, potest priuare substitutum.
vt. d. l. si pater. ⁊. j. eo. §. fin. ergo fortius exacta neces-
saria morte. Dixit tamen posse dictas opi. concor-
dari: videlicet, aut fuit facta substitutio expresse in ca
su voluntatis: ⁊ tunc, quia expirat morte, ⁊ voluntatẽ
non declarauit, non potest ad heredem transmittere
ius deliberandi, tanq̃ conditio defecerit. vt. l. si ita re
lictum. §. illi si volet. ff. de lega. j. aut in casu non potẽ-
tie: ⁊ tunc transmittit ad heredem. et ita intelligatur
opi. Barto. ego credo ꝙ indistincte sit vera opi. bar.
quia siue dicatur, si heres non erit: cõprehẽdit vtrũq3
casum. vt. d. l. iij. C. de here. insti. siue ĩ vnũ casum tan-
tum exprimatur, ambo comprehẽduntur. vt dicta. l.
gallus. §. ⁊ quid si tantum. ⁊. s. dixi. igitur ⁊c. et vide
etiam Bald. in. l. ij. C. ad orficia. ⁊ Ange. ⁊ imo. in. d.
l. si pater. ⁊ pro opi. Barto. ego adduco glos. ordi. in
l. q̃ diu. la. j. relata ad text. ⁊ ibi Barto. et Jmol. ff. de
acquiren. here. ⁊ idem in filio repudiante: quia pater
potest pro se adire? ⁊ excludet substitutum. de quo p
Barto. in. d. l. iij. C. de here. insti. ⁊ ego dicam in. §. fi.
j. eodem. Quid autem in monacho mortuo, vel non
volente adire: ⁊ qui habet substitutum, an monaste-
rium excludit substitutum? dixi. s. de heredi. instit. §.
alienus quoq3. ¶ Quero, quid si ille qui repudiauit
habebat fideicommissum vniuersale, ⁊ etiam substi-
tutum vulgarem? et Barto. in. d. l. j. ver. Item dubi-
tatur, quid si ille qui repudiauit, concludit, aut fidei-
commissum est, repetitum (etiam tacite) ab ipso sub
stituto vulgari. ⁊ prefertur fideicommissarius: vt. l. si
patroni. §. fi. cum ibi not. ff. ad trebel. al's prefertur sub-
stitutus vulgaris. vt. l. non iustam. C. ad trebel. et ista
fuit opi. Pet. ⁊ Cyn. ⁊ istam sequitur Ange. in. d. l. j.
Sed Jmo. ibi alleg. contra Barto. ⁊ tex. ⁊ glo. in cõ-
trarium in. l. facta. §. iulia. ff. ad trebel. quia ille tex. est
secundum lect. quam Bart. ibi sequitur, ⁊ dicit, ꝙ est
magis no. ꝙ siue sit repetitum, vel non: semper fidei-
commissarius prefertur. ⁊ ibi vide late Ang. ⁊ Jmo.
⁊ per eundẽ in. l. si patroni. §. fi. ff. ad trebel. ¶ Que-
ro, an testamentũ possit incipere a secũdo gradu sub
stitutionis? ⁊ dic, ꝙ sic. vt. l. iij. §. fi. ⁊ ibi no. glo. ⁊ doc.
9 ff. de lib. ⁊ posth. ¶ † Quero, an in pupillari expssa,
cõtineatur tacita vulgaris? dic ꝙ sic. vt. l. iam hoc iu-
re. ff. e. Secundo, nunquid admittatur contra matrẽ
pupilli? dic ꝙ sic: quia per eam tacitam vulgarẽ, non
succeditur pupillo: sed defuncto. vt no. gl. fin. ⁊ ibi do
cto. ⁊ maxime Bald. C. de insti. ⁊ sub. sub condi. fac. l.
fi. quia mater pupilli, non tractat de luctuosa heredi-
tate filĳ: sed mariti. vt. j. titu. j. in prin. ⁊. d. l. fi. Ex quo
singulariter infertur, ꝙ non admitteretur contra ma
trem testatoris, cum hereditate testantis: ⁊ sic de he-
reditate luctuosa sui filĳ tractatur: vt singu. no. Bar.
in. d. l. j. ff. eo. in versicu. quero vtrum tacita vulgaris.
¶ In hoc autẽ, materia vulgaris. adde, ꝙ substitu-
tio vulgaris cõcepta, si heres non erit, facta etiam fi-
lio, intelligitur si heres nõ erit. s. ex testamento: imo sta
tim facit locum substituto, cũ repudiat ex testamẽto:
expresse, vel etiã tacite, vcз cuз adit ab intestato. vt est
casus. ⁊ ibi Ang. ⁊ Jmol. in. l. filiũ emancipatũ. ff. de
acquir. here. qđ tene menti. Scđo adde, ꝙ lз institutus
in re certa (alio non existẽte herede vniuersali) trahatur
ad totum. vt. l. j. §. si ex fundo. ff. de here. insti. Tñ sub
stitutus in re certa, per verbũ cõmune, nunq̃ trahitur ad
totũ: vt. l. cogi. §. gñaliter. ⁊ ibi doc. ⁊ Jmo. ff. ad treb.
secus si eẽt substitutus in vna quota, alio nõ existẽte
herede: q2 tunc bene posset trahi ad vniuersuз: vt ibi
Bartol. ⁊ docto. in. l. coheredi. §. fina. ff. eo. ⁊ late per
Bart. in vlti. char. in. l. centurio. in versi. vlterius que
ro si substitutio. ff. eo. et Jmol. ⁊ Angel. in. l. j. §. si ex

a ¶ Nũc aggredior. hanc materiã vulgaris substitutionis, vide ample p Alb. de ro. in trac. de vulga. ⁊ pupil. ⁊ que ibi dixi.

fundo.ff.de here.insti.in.j.char.¶ Quero,Titius est substitutus:⁊ eidem
sunt facta certa prelegata.⁊ si heres non erit,Seius est substitutus:⁊ an sub
stitutus vulgaris,veniat etiam ad ipsa prelegata:dic ꝙ nõ:vt.l.miles.§.p
parte.ff.de leg.ij.⁊.l.sextiliam.ff.de leg.iij.⁊ ibi Bart.⁊ no.Bart.in.l.mar-
10 cellꝰ.§.qd autem.ff.ad trebel.¶ † Quero,an substitutio vulgaris expiret,
si institutus nõ sit,nec possit esse heres de iure ciuili:sed tantũ de iure preto
rio per bo.pos.⁊ Bart.in.l.j.ff.e.in.l.conditionibus.§.si patronus.per illũ
tex.tenet ꝙ sic.sed secundum Joan.de imo.⁊ Raph.ibi ille tex.nullo modo
probat:quia ibi loquitur in patrono,qui nullo modo potest esse heres:nec
venire,nisi de iure pretorio,per contratab.cum esset preteritus.vt.l.j.⁊.ij.C.
11 de bo.pos.contratabu.et verum dicit.¶ † Quero,an substitutio vulgaris
possit etiam fieri venientibus ab intestato:dic ꝙ sic.⁊.l.si quis ita heres in-
12 stituatur.§.legitimis.⁊ ibi Bald.⁊ Imo.ff.de here.insti.¶ † Quero,an sit
locus vulgari substitutioni,si institutus moriat̃ viuo testatore:dic ꝙ sic.vt
13 est casus.⁊ ibi Bart.⁊ gl.in.l.si pater filiũ.ff.de vulga.⁊ pupil.¶ † Quero,
instituo Titiuz ⁊ Seium.⁊ Titio Seium substituo.⁊ Seio Caium.Seius
primus substitutus decedit,priusꝙ̃ Titius coheres:siue etiam postꝙ̃ Ti-
tius decesserat,vl' ambobus repudiãtibus.An Caius vltimo substitutus.
dicatur etiam esse substitutus Titio:⁊ sic vnãquanqꝫ partem habeat iure
substitutionis,vt partẽ Seij ex substitutõe partẽ Titij,ex iure accrescẽdi.⁊
est vtilis inuestigatio,propter legata:⁊ alia onera:⁊ dic,vterqꝫ videtur sub
stitutus:⁊ iure substitutionis vnãquãqꝫ partem capiet.vt.l.heredi.in prin.
⁊ ibi Barto.ff.de vulga.⁊ pupil.per casum.l.si Titius.eo.ti.licet ibi Bar.
aliter dicat,⁊ male,qd no.¶ Quero,dati sunt plures instituti,⁊ coniuncti
sunt,⁊ vni Caius est substitutus. Unus ex institutis primo decedit,ppter
ꝙ pars partis dicti decedentis,acquiritur Caio,postea moritur Caius:an
substitutus nõ tantum veniat in parte Caij,cui est substitutꝰ,sꝫ etiã in par-
te illius alterius instituti:Et dic ꝙ sic.vt est casus in.l.cũ ex filio.§.fin.⁊ ibi
Jo.de imo.ff.de vulga.⁊ pupil.ratio est secundũ Bald.ibi,quia substitutꝰ
instituto,dicitur esse coniunctus alteri coheredi,sicut erat coniunctus ille in
stitutus qui habet substitutum,que omnia no. ¶ Querit Bart.in.d.l.j.in
versi.quinto quero,quid de vulgari partim expressa:an vulgaris expssa in
vno casu tacite admittatur contra matrẽ:⁊ determinat ꝙ non,per.l.fi.C.de
insti.⁊ substi.⁊ ibi etiã no.Barto.Sed Bald.in.d.l.fi.in princi.et ibi Sali.
in princip.reprobant intellectum Barto.q: imo non tractatur ibi de here-
ditate testatoris:sed pupilli.vt ptꝫ ibi.ad successionem,⁊ ibi ad luctuosam.
Nam hereditas mariti non diceretur luctuosa vxori.preterea ibi si tractare
tur de hereditate patris,nõ disputaretur,vtrum posthumus esset mortuꝰ,
vel nõ.sed an repudiauerit,vel non:vt.l.in testamento.de impu.et alijs sub.
Nec ob.ꝙ dicit Bart.ꝙ non esset de casu dubitabili:q: erat prouisum per
l.precibus.quia hoc est falsum:Imol.in.d.l.fi.ponitur casus singularis:q:
fuit vulgaris in vno casu tantum:⁊ tamẽ continet in se tacitam pupillarem
sed ibi non admittitur contra matrem.dic vt ibi per eos.vel dic,vt per do.
meum Joan.in.d.l.j.de vulga.⁊ pupil.substi.videlicet,ꝙ in.l.precibus.ma
ter in aliquo non fuit instituta.Item ibi,filius erat iam natus.¶ Itẽ,fuit
facta ibi substitutio vulgaris,generaliter.Sed in.d.l.fi.mater fuit data co-
heredis.item,filius erat posthumus,item fuit facta substitutio in vno casu
tantum.ergo differt in pluribus.vt.d.l.precibus.igitur non est mirũ,si erat
dubitatio.ideo Imperator ibi nouum casum statuit in fauorẽ matris.Et
de ratione dubitandi,⁊ decidendi in.d.l.fi.omnino videas ibi Ang.qui bo-
nam rationem assignat.¶ Querit Barto.in.d.l.j.in ver.Item dubitatur:
quid si adiuit heres:⁊ postea per in integrum re.abstinuit.cum remanserit
heres.an substitutus admittatur de iure ciuili:⁊ dicit ꝙ sic per.l.j.§.si quis
adita.ad ter.per totum titu.ff.⁊.C.ad trebel.Sed do.meus Pau.de cast.in
repe.l.si filius heres.in versi.sed circa predicta,quero de duobus incidẽter.
tenet contrarium ⁊ regulam.l.qd contra.§.vni duo.de reg.iur.Nam rema-
net heres de iure ciuili institutus.vt dicit Bart.ex.l.xij.tab.Si substitutus
etiam admittitur de iure ciuili,similiter fieret heres.ex.l.xij.tabu.que con-
firmat testamẽtarias successiões:vt no.in.l.celsus.in fi.ff.de leg.ij.qd esse,nõ
debet:vt.d.§.vni duo.¶ Nec ob.ꝙ allegat Barto.de herede.⁊ fideicom-
missario.⁊ sic de trebel.quia ibi non sunt heredes ex eodẽ iure,sꝫ ex diuerso.
heres enim remãsit heres.ex.l.xij.tabu.nomine fideicommissarius autem,
efficitur heres,ex senatusconsulto trebel.qd est ius ciuile,vtiliter,⁊ in effectu
et eodẽ modo respondet ad.§.si quid adita.quia ibi primus ex senatuscon-
sulto orficiano.Secundus ex.l.xij.tab.Sed ex eodem iure,hoc non cõcedi-
tur:ne lex admittendo secundum,frustra videatur admisisse primum.ff.de
suc.edic.l.fi.cum glo.vbi patet,ꝙ etiam in successione de iure pretorio,si se-
mel fuit delata vna cum effectu:licet postea per restitutionem abstineat,nõ
defertur sequenti in gradu de iure pretorio.¶ Ex quo sequitur in casu no-
stro,ꝙ substitutus admittetur tãtum de iure pretorio.⁊ sic.j.tempora.vt.l.
j.§.dies.⁊.§.largius.quis ord.in bono.pos.serue.et pro ista parte licet ipse
non allegat:facit optime text.in.l.ij.§.ergo etiam si minor.ff.eo.qd no.⁊ ibi
vide Rapha.qui allegat etiam.l.penul.⁊.l.fin.ff.de acquiren.here.vbi da-
tur vtilis actio.ergo necessario sequitur,quod non est directo heres de iure
ciuili.igitur ⁊c.

SVMMARIVM.

1 Plures in locum vnius,& vnus in locum plurium,substitui possunt,
2 Substitutio reciproca,quare dicatur,

1 Et plures. † Possunt plures in locum vnius,et vnus in locũ plu
rium,⁊ singuli singulis,vel omnes,inuicẽ substitui.hoc
dicit.¶ No.ibi vel inuicem ⁊c.ꝙ propter hoc fit substitutio reciproca,siue
breuiloqua.Cuius occasione,hic de breuiloqua dicam.quia meliꝰ cadit,ꝙ̃
in aliqua parte huius,vel sequentis titu.¶ Circa istam materiam recipro
ce,siue breuiloque examinandam,tria sunt videnda.Primo,quare dicatur
reciproca,siue breuiloqua.Secundo principaliter, quibꝰ verbis fiat.Ter-
2 tio,quis sit eius effectus.¶ † Uenio ad primum,et dicas,ꝙ vocatur reci-
proca.vt.ff.e.l.iam hoc iure.quasi repetita.de vno enim,in alio repetitur.se
cundum Hugo.dicit autem breuiloqua:quia breuibus verbis fit:vt not.gl.
in.l.lucius.⁊ ibi Bart.ff.eo.⁊ ibi doct.qui dicũt,ꝙ hoc nomen,breuiloqua,
siue ista substitutio vulgaris,⁊c.dicit tamẽ Bal.in.d.l.iam hoc iure.ꝙ hoc
potest probari ex text.l.cum ex testamento.§.hec verba.ff.de here.instit.ibi
vt breuiter videatur.¶ Secundo,quibus verbis fiat.respondeo per verbũ
vos inuicem substituo:vt hic.⁊.l.lucius.Item per ista verba.vterve eorum
viuet:vt.l.Titius ⁊ seius.cum.l.seq.ff.de here.insti.Itẽ si dicat,si alter ve-
strum decedat,volo bona mea ad alterum deuenire:vel prouenire.l.si fundũ
sub conditione.§.si cui.de lega.j.Sit ergo regula,ꝙ illa dicitur breuiloqua
siue reciproca:quãdo in vna cõceptione verborum,plures hincinde substi
tuuntur.¶ Tertio principaliter,quero de eius effectu.et dic,ꝙ quandoqꝫ
reciproca continet duas pupillares tantum:vt quando fit duobus impube
ribus exheredatis:vt.j.tit.j.§.non solum.Quandoqꝫ continet duas fidei-
commissarias tantum.vt quando fieret in codicillis:vt.l.sceuola.ff.ad treb.
quandoqꝫ continet quatuor:duas vulgares:et duas pupillares.vt quando
fieret duobus impuberibus institutis,etiam in potestate constitutis,vt.d.l.
iam hoc iure.Quandoqꝫ continet sex,vel etiam octo:vt si dico,filios meos
impuberes instituo:⁊ eos inuicem substituo,si decesserint in pupillari eta-
te,vel al's,quandocunqꝫ in dementia.vel al's quomodocunqꝫ,inuicem sub-
stituo.nam tunc continet duas vulgares:duas pupillares,duas exempla-
rias,⁊ duas fideicommissarias:⁊ sic de singulis.Et predicta procedũt,quã
do substitutio fit duobus.Si autem fieret pluribus,possent substitutio-
nes in infinitum multiplicari:vt patet ad sensum.¶ Quero,an talis bre-
uiloqua contineat substitutiões expressas,vel tacitas:quia tacita pupilla-
ris,non admittitur contra matrem.vt dicam.j.tit.j.in princip.dic,ꝙ con-
tinet substitutiones expressas,verbis generalibus.⁊ ita intelligatur glos.in
dicta.l.lucius.⁊.j.titu.j.§.qua ratione.et sic cum non sit omnino tacita,ex-
cludit matrem:vt dicta.l.lucius.⁊ ita dicit Barto.in.l.j.ff.eo.et glo.⁊ doc.
in.l.testamento.C.de test.mil.⁊ in.l.precibus.C.de impu.⁊ alijs substi.⁊ gl.
Barto.Bald.⁊ alij doct.in.l.centurio.⁊ in.l.iam hoc iure.ff.eod.Quo ad
hoc,vt contineat etiam pupillarem:oportet ꝙ fiat psonis paribus:vt duo-
bus impuberibus:al's,si alter esset impubes,⁊ alter pubes:non cõtinet pu-
pillarem:etiam in persona impuberis.vt.l.in testamento.⁊ ibi doc.⁊ maxi-
me Bal.et Salice.C.de testa.mili.⁊.d.l.lucius.Sed si ambo sunt impube-
res,sed vnus est.xiij.annorum.⁊ alter est anniculus:anteꝙ̃ primus ille.xiij.
annorũ peruenerit ad pubertatem,⁊ sic cessat in persona sui pupillaris:ces-
sabit etiam in persona anniculi.Dic secundum doct.et Bartol.in dicta.l.
lucius.ꝙ non:cum inequalitas superueniens ex postfacto,non vitiat.vt.l.
eadem.§.sed si quis.ff.de duo.re.quod sequitur Sali.⁊ alij in dicta.l.in te-
stamento.per casum.d.l.lucius.quia iurisconsultus consyderauit in princi.
paritatẽ:licet ex postfacto deueniat,ꝙ sit vnꝰ pubes,alter impubes.⁊ Joã.
de imo.in dicta.l.lucius.in versic.circa quartum.inquantum tangit:ꝙ sunt
duo impuberes ⁊c.Idem tenet ibi Bald.et alleg.quia consyderari debet,
ꝙ causa huius substitutionis,est voluntas testatoris:⁊ hec est prima prin-
cipalis.Scda,est equalitas:ideo non cessat secũda,ex quo nõ cessat prima:
cum mens testatoris videatur fuisse,si quis eorum impubes decedat,alter
alteri succedit:ideo non cessabit substitutio. et licet alleget in contrarium
l.si tutor reipublice.circa princip.de tute.et ra.distra. Tamen secundum
Imol.potest dici,ꝙ ibi fuit datus in locum tutoris absentis.⁊ sic videtur
datus,durante absentia.Sed in casu nostro,ex quo vterqꝫ erat impubes,
videtur facta substitutio,si quis eorum impubes decesserit,alter alteri suc-
cedat,⁊ ideo nimirum,si durat substitutio in persona illiꝰ qui remanet pu-
pillus.¶ Quid si vnum ex impuberibus institutis,⁊ inuicem substitutis,
pater emancipauit:an in alio duret pupillaris substitutio:doct.et Bartol.
in dicta.l.lucius.dicunt ꝙ non:quia vnius mutatio,infert in alio:vt.l.alte-
ri.⁊ qd ibi glos.ff.de adi.leg.qd tenet Salice.in dicta.l.in testamento.quia
testator fuerat causa effectiua huiꝰ mutationis.⁊ cui data est potestas mu-
tandi,⁊ declarandi voluntatem suam,facto vel opere:igitur ⁊c.licet Bald.
tenet ibi contrarium.ꝙ imo in persona alterius,durat etiam si voluntarie
testator vnum emancipauerit.argumen.l.tribunus.§.fina.ff.de testa.mili.
et quia fauor est illius impuberis,vt duret substitutio:cum sibi testari non
possit vt dicam.j.titu.j.in princi. Non ob.l.alteri.quia ibi agitur de onere,
non de mero fauore.Et licet opi.Bald.videatur multum colorata tamen
quia a testatoris voluntate,testamentum pendet:vt.l.in conditionibus.ff.
de condi.⁊ demon.de voluntate sua, videtur reuocare pupillarem,cum fe-
cerit ex postfacto inequalitatem.⁊ istud etiam sequitur Joan.de imo.in di-
cta.l.lucius.Sed Ange.ibi sequitur opi.Bal.quoniam non bene respon-
det ad.l.alteri.de adi.leg.quia etiam si ibi esset fauor alterius coheredis,ꝙ
sibi remanet prelegatum:⁊ tamen non remaneret ppter reuocationem alte
rius ex eo:q: respectiue erat facta,ita ĩ casu nostro.igitur ⁊c.⁊ hoc teneatis.
¶ Quid si eũ que a principio nõ habebat in ptãte,post institutionẽ ⁊ sub
stitutionem

stitutionem de eo adinuicē cum vno filio suo impubere factam adopta-
uit: an reconualescat pupillaris? dicit Bart. ⁊ omnes ꝙ non. qꝛ dispositio
ab initio vtilis, non infirmatur ex postfacto. vt. l. j. §. j. ff. de lega. ij. et hoc
sequitur Sali. in. d. l. ex testō. quia adoptio non fingit retro: vt. l. qui iure mi
litari. cum. l. seq. ff. de test. mili. Non ob. fm Bar. l. ij. §. si extraneum. ff. eo.
quia ibi ab initio in eo fecit specificam pupillarē: ꝫ aūt per verba. vos inui
cē substituo: non est verbis specificata. Et de intellectu illius. §. ꝫ si extra-
neum. vide ibi gl. Bar. Imo. ⁊ Raph. et Bart. ⁊ pdictos in. l. centurio. e.
3 ti. ⁊ Imo. in. d. l. lucius. ¶ Qd inducit Ange. in. d. l. lucius. † pone, ꝙ in-
stituit legitimum, et naturalem tantum, impuberes: et eos inuicem substi-
tuit, exprimendo vulgariter, et pupillariter: et per fideicommissum, po
ne, ꝙ postea naturalis sit legitimatus, ꝙ ꝯfirmabitur pupillaris: qꝛ a pri.
a testatore fuit specificata: vt. d. §. extraneum. et hoc sequitur ibi Imol.
4 ¶ † Quid si testator hꝫ tres filios: vnum puberem, duos impuberes: ⁊ di
cit vos inuicem substituo: an in persona illorum duoꝝ impuberū, sit pupil
laris? Guil. ⁊ Ray. tenent ꝙ sic, per. l. coheredi. §. q discretis. ff. e. ꝫ Bar.
contra, propter immisturā illius tertij. l. j. §. item querit. ff. de aqua plu. arc.
Sed Bald. dicit ꝙ opi. Bart. sibi plꝫ, in terminis suis. Si autem ille ter
tius esset ab intestato successurus impuberi: tunc inter impuberes illos,
intelligitur plenissima substitutio: vt. l. paulo calimacho. §. j. ff. de legatis
ij. sed Sali. in. d. l. in testamento. indistincte placet opiñ. Bar. qꝛ ī materia
non consyderatur ꝙ possit ab intestato succedi, nec nō: sed tm̄ vnitas substi-
tutionis: qꝛ pariter omnes determinant: vt. d. l. in testō. ⁊ l. q̄uis. C. de im-
5 pu. ⁊ alijs sub. ⁊ d. l. iā hoc iure. ¶ † Quid si testator hꝫ duos filios in po
testate: vnū impuberem, alium puberem: ꝫ mentecaptū, ⁊ eos inuicē substi
tuit: an vltra vulgarem, ꝯtineatur pupillaris in personā impuberis: ⁊ exem-
plaria in personā puberis, mēte capti? ⁊ Bar. tꝫ ꝙ non: qꝛ multe sunt dif-
ferētie, inter pupillarem, ⁊ exēplariā. ⁊ dicā. j. ti. j. §. qua rōne. ⁊ sic non vni-
formiter determinat. ꝫ Imo. in. l. lucius. limitat hoc forte verum, nisi ap-
pareat ꝙ testator voluit illi furioso (etiam post aditam here.) substituere.
tunc etiam in persona alterius, ꝯtineatur pupillaris. ar. l. in testō. cū ibi no.
per glos. ⁊ doc. ⁊ Sali. plene. C. de te. mili. quinimo ēt si de mente non con-
stat, dicit hoc verum, si furiosus non habeat liberos. qꝛ tunc exēplaria ha
bet eosdem effectus, quos pupillaris: vt not. in. l. humanitatis. C. de impu.
⁊ alijs sub. ⁊ sic videatur testator voluisse, cum dicte substitutiones habeāt
eundem effectum, ꝙ in persona pupilli, sit pupillaris: ⁊ in psona furiosi, sit
exemplaria: vt. l. ex facto. ff. eo. Nō ob. ꝙ in multis differant dicte substi-
tutiōes: quia satis est, ꝙ conueniant in casu, de quo querit: vt in. c. trāslato.
extra de consti. ⁊ c. non pōt. in gl. de preben. in. vj. qꝛ vtraqꝫ substitutio tra
6 bitur ad bona filij, vndecunqꝫ queñta. ¶ † Quero, testator īstituit mascu
los vniuersalr, feminas in dotibus: et postea dixit: heredes meos inui-
cem substituo. intelligit talis substitutio quo ad filios masculos tm̄: quia
ipsi sunt heredes, ⁊ femine habentur loco legatariorum. vt. l. quoties. C. de
here. isti. fm Bar. in. d. l. lucius. quod est verum, nisi oib᷒ masculis deficiē
tibus: tunc femine etiam admittuntur. arg. l. coheredi. §. qui discretas. ff.
eo. ⁊ quia haberent ius accrescendi, masculis repudiantib᷒. vt. d. l. quoties.
ita dicit Ang. ⁊ Imo. in. d. l. lucius. ⁊ hoc tenet etiam Bal. in. d. l. in te-
stamēto. per duas alias rationes. sed Sali. ibi in fi. dicit, ꝙ si repudiātibus
fratribus possent venire per vulgarem: tunc admittent, etiam ex pupillari.
vt. l. iam hoc iure. Sed si non per vulgarem, sed per ius accrescendi tantū,
vt dicit Bal. ⁊ Ang. tunc sit verior opi. Bar. qui dicit, ꝙ tñ opi. Bal. est
7 equior. ⁊ fm ipsum erant tres cōstitutiones, qd no. † Et aduertas, ꝙ Ang.
⁊ Imo. in. d. l. lucius. dicunt, ꝙ si instituit testator vnum masculū vniuer-
saliter, feminam in re certa: postea dicit, heredes meos inuicem substituo.
verificat etiam in femina: qꝛ aliter illa pluralitas: vcꝫ, heres ⁊c. non potest
8 verificari. vt. l. fi. ⁊ ibi Bar. ff. ad treb. facit. l. ex duobus. §. j. cum glo. ff. eod.
¶ † Quero, an in breuiloqua (vcꝫ, vos inuicem substituo) cōtineat fideicō
missaria? Barto. ponit in. d. l. lucius. circa fi. ⁊ ibi Ange. ⁊ Imo. et Salice.
in. d. l. in testamēto. in quo conclude. Nā aut substitutio reciproca fit ī codi
cillis: clarū est ꝙ continet fideicommissariam. vt. l. sceuola. ⁊ qd ibi not. ff.
ad treb. Aut fuit facta in testamento. ⁊ tunc, aut fuit dictū. eos iuicē substi-
tuo vulgariter, ⁊ pupillariter, ⁊ p fideicōmissum (vt cōmuniter fieri solet)
⁊ tunc, nō habet dubiū, ꝙ continet fideicōmissariam, per expssam volūta-
tē testantis. Aut reciproca fit simpliciter: vt quia simpliciter dixit, eos in-
uicem substituo. vl' si qs eorum heres non erit, inuicē substituo. tūc qꝛ isto
casu solummodo, casus vulgaris exprimitur: ⁊ tūc nō cōprehendit fideicō
missaria: sed solum vulgaris (si facta fuerit personis impuberib᷒) al's po
terit continere, etiam pupillarem. vt. l. iā hoc iure. in vers. ꝫ si alter. ibi vul-
garem tātūmodo. pro hoc bene facit qd no. Bar. ⁊ glos. in. l. gallus. §. j. ff.
de li. ⁊ posth. Aut apposita est in substitutiōe ꝯditio denotās tractū tem-
poris: ⁊ alia quā substitutio vulgaris. puta, si dixerit, ⁊ si qs eorum deces-
serit sine liberis, eos inuicem substituo. ⁊ tunc fm Ang. ⁊ Imo. in. d. l. lu-
cius. cadit in compendiosam: q̄ tūc vr̄ reciproce facta, ⁊ ipsa compendiosa
sui natura comprehendit vulgarē, adueniēte casu vulgaris. Itē pupillarē,
adueniēte casu pupillaris. Itē fideicommissariaꝫ, post pupillarē etatē: ex
quo facta est per verbū cōe. substituo. vt. d. l. iam hoc iure. in pñ. quod est
aptum natū ꝯprehendere, etiam obliquam substitutionē. vt. c. raynuti᷒. ex
tra de test. coniuncto. c. si pater. de test. in. vj. merito comprehēditur etiam
fideicommissaria. Nec ob. si dicatur potuit a prin. valere iure directo, et
vulgariter. ergo non obliquatur: vt. l. verbis. ⁊ qd ibi glos. ⁊ doc. ff. eo. quia
illud pcedit, quando fit per verba directa ciuilia. vt sit heres, ⁊ similia. pu-
to dominus esto. secus si per verbū commune. vt substituo: vł per verbū di
rectum, non ciuile: vt. d. c. raynutius. cōiuncto. d. c. si pater. ⁊ dicā. j. titu. j. §.
fi. pro hoc facit. l. qui plures. ff. e. ibi in omnem causam ⁊c. dic vt ibi p glo. ⁊
doc. Et hoc videt sentire Bar. in. d. l. lucius. circa fi. versi. quero, vtrum bre
uiloqua facta p hec verba. vos inuicem substituo: cōprehendat fideicōmis-
sariam ⁊c. in fi. ibi non ob. qd dicitur in materia cōpendiosa ⁊c. Nā Barto.
ibi dicit, ꝙ in compendiosa, ideo comprehenditur etiam fideicommissaria:
qꝛ testator plura tempora comprehendit, dicendo. quādocunqꝫ decesserit:
qd in reciproca non facit: igitur ⁊c. ¶ Ex quo sequit qd Barto. sentit, ꝙ si
reciproca aliquo modo posset cōprehēdi, ꝙ testator plura tēpora, ⁊ succes-
siue comprehendit, qd comprehenderetur etiā fideicommissaria. et hoc ad
literam, etiā voluit Ange. in. d. l. in testamento. in fi. ⁊ voluit Salic. in. l. ij. C.
de impu. ⁊ alijs sub. vbi dicit, ꝙ in reciproca non cōtinetur fideicōmissaria.
secus si testator dicat, quādocunqꝫ aliquis decesserit, vos inuicē substituo:
⁊ sic vult, ꝙ quādo plura tempora cōprehendunt, ꝙ intelligatur etiā fidei-
commissaria: qd est quādo in plurib᷒ dicat, si decesserint sine liberis, eos in
uicem substituo qꝛ impubes nō potest habere filios. ergo tempus etiā post
pubertatem comprehēdit. sed Bar. in. d. l. ij. C. de impu. ⁊ alijs substi. vide-
tur velle contrariū. ⁊ dicit de facto se cōsuluisse. Nā certum est, ꝙ cuilibet ex-
tratraneo, potest post aditam hereditatē substitui, per fideicōmissum vt. j.
9 tit. j. §. fi. ¶ † Pone, testator ita dixit: vos inuicem substituo, scilicet si he-
res non erit, alter heres esto. ⁊ quādocunqꝫ vnus decesserit, restituat alteri.
dicit Bart. ꝙ ista verba inuicem substituo: nō continent nisi directas tan-
tum. s. vulgarē, ⁊ pupillarē: nisi repugnaret disparitas personarum, ad fidei
commissariū non porrigitur: vt. d. l. ij. ⁊ d. l. iam hoc iure. §. j. ⁊ l. qui duos. ⁊
ibi Dy. ff. eo. qd dicit menti tenendū: quia ita consuluit. ⁊ Ang. dicit in. d. l.
ij. ꝙ ibi est casus rotundus, ꝙ substitutio reciproca, fideicommissariam nō
continet: sed vulgarem tantum: quādo fit personis quibus nō potest substi
tui, nisi vulgariter directo. ⁊ idē voluit Bal. in. l. iam hoc iure. §. j. ff. e. ⁊ licet
ego viderim semel consulendo iudicare do. meum, do. Flo. ꝙ fideicommis-
saria non cōprehendit per dictū Bar. in. l. ij. etiam quādo habet tps, ⁊ tra-
ctum in futurum. tamē semp dubitaui, ⁊ crederē opi. primā Bar. ⁊ Ang. ⁊
Imo. in. d. l. lucius. ⁊ Ang. in. d. l. in testamento. ⁊ Sali. in. d. l. ij. forte verio-
rem, per rationes ⁊ iura sua. Non ob. dictū Barto. in. d. l. ij. quia verba sunt
multum ponderanda. Nā post verba, vos inuicem substituo ⁊c. ⁊ sic verbū
cōmune, apposuit verbū directum ciuile: videlicet, si alter heres nō erit. Se-
ius heres esto. cū ergo sit verbum directū ciuile, et semel potuit valere iure
directo: in vulgari, non pōt postea obliquari. vt. d. l. verbis. Nec ob. illa po-
stea, videlicet quandocunqꝫ decesserit, restituat hereditatē alteri: quia dicta
verba nō possunt mutare, vel alterare qualitatē substitutionis, directo iam
facte: cū dicta verba restituat ⁊c. non ad substantiā substitutionis: sed ad ei᷒
executionem ponantur. facit in simili in. l. quidā testamento. in princi. ff. de
leg. j. ⁊ l. ex his verbis. C. quando di. le. ced. Et sic intelligatur opi. Bart. in
d. l. ij. Aut substitutio reciproca, est semp facta per verbum cōmune: nec est
aliquod verbum directū, ⁊ tacite vel expresse comprehēdit plura tempora:
vt si dicat. quandocunqꝫ decesserit ⁊c. vel dicat si quis sine liberis decesserit,
substituo adinuicem: quia tacite includit tempus, etiā post pubertatem: qꝛ
tunc, ⁊ non ante, potest habere filios. vt. l. precibus. cum glo. quam sequitur
Iaco. de bel. C. de impu. ⁊ alijs substi. que glo. potest saluari, quando est fa
cta per verbum commune: secus si per verbū directū: videlicet, si decesserit
sine liberis, alter sit heres: quia tunc, nō comprehendet fideicommissariū:
vt. c. si pater. de test. in. vj. Ita sentit Ioan. de imo. in. l. centurio. in prin. pro
solutione dicte gl. ⁊ tunc fideicommissum etiā comprehendatur. ⁊ ita intel-
ligatur prima opi. Bart. in. d. l. lucius. ⁊ sequacium. ⁊ istā concordiam pu-
10 to veram: que no. quia quotidiana sunt. ¶ † Quid si communis substitu-
tio expresse apponatur? quia dicat, ⁊ eos inuicem substituo: vulgariter, pu-
pillariter, ⁊ fideicommissarie. dic, ꝙ in electione substituti, est venire p quaꝫ
substitutionē voluerit, ex directa vel fideicommissaria. vt est tex. ⁊ ibi Dy.
⁊ Barto. in. l. recusare. §. si titius. ff. ad trebel. Et idē voluit Barto. in. l. cen
turio. ff. eo. in ver. quarto principaliter quero ⁊c. ꝫ hoc nō placet, ibi Ioan.
de imo. quia credit, ꝙ testator voluerit potius facere plures substitutiones
in diuersis casibus: videlicet, vulgarem in casu suo, videlicet hereditatis nō
adite: ⁊ pupillarem ī suo casu, in quo sit heres, ⁊ in pupillari etate decedat.
arg. l. qd constitutum. ff. de testa. mili. et dicit ꝙ hoc videtur fuisse de mente
Cy. in. d. l. cū precibus. ⁊ idem dicit in. d. §. titius. ꝫ mihi placet opi. Bart.
pone, post pubertatem non adijt hereditatē: imo vt suspectam recusat: cla-
rum est, ꝙ potest habere locum vulgaris: quia heres non est etiam fideicō
missarius: quia potest cogi adire, periculo fideicommissarij, ⁊ restituere: vt
l. quia poterat. ad trebel. ⁊ tunc clarum est, ꝙ in electione substituti erit. aut
ex vulgari substitutione tantum: aut etiam ex fideicommissaria, cogēdo in-
stitutum adire, hereditatem consequi poterit: vt arg. d. §. titius. ⁊ ista est ve
ritas. ⁊ ista mihi placet. Sicut substitutus ex reciproca, posset repudiare: ⁊
velle succedere ex iure accrescendi, delato ex institutione: vt. l. nec is. §. j. de ac
11 qui. here. ita dicit Ang. in l. in testamento. in fi. ¶ † Quid si testator habet
duos filios ex prima vxore, ⁊ duos ex secunda: ⁊ eos inuicem substituit: po
stea vnus repudiat: an alter frater vtriqꝫ coniunctus, solus admittatur? vi
detur ꝙ sic: vt. l. coheredi. §. qui discretas. ⁊ quod ibi Bart. ⁊ doc. ⁊. §. qui
patrem. de vulga. ⁊ pupilla. ⁊ hoc tenet Dyñ. sed Barto. in dicta. l. lucius.
in fi. tenet contrarium: quia inter istos non est aliqua coniunctio, nisi san-

a ¶ Et si ex disparibus. Hic incipit ponere casus speciales, ad naturā vulgaris substitutionis declarandam. Pone igitur sic casum. Quidā fecit testamentum, ⁊ in testamēto suo instituit tres heredes ex disparibꝰ partibꝰ. puta, Pe. in sex vncias: Mar. in quatuor: ⁊ Titiū in duas: et postea adiecit: vos inuicem substituo: ⁊ nullas partes in substitutiōe expressit. mortuo testatore, Pet. in sex vncias institutus, anteꝙ̄ adierit decessit, vel forte vnus portionē suā repudiauit. modo quero, ī quas portiones, substituti Petro debeāt succedere? Ad hoc respondet: amice, si ex disparibus partibꝰ heredes institutos testator inuicem substituerit: ⁊ nullam mētionem partium in substitutione fecit: easdē partes videt̄ ī substitutione dedisse, quas ī substitutione expressit: vñ dico tibi, ꝙ ī casu ꝓposito. Martinus institutus in quatuor vncias substitutiōis habebit: et Titius institutus in duabus, ex substitutiōe, similiter ad duas vocabit̄: eodē enim modo quo eos testator dilexit ī institutiōe videt̄ eos in substitutione dilexisse. et hec dicuntur. vsqꝫ ad illū. §. sed si instituto,

b ¶ Sed si instituto. Adhuc prosequitur Iusti. materiam suam, exēplificādo de vulgari substitutiōe. pone igitur sic casū: quidā fecit testm̄: et in testamēto suo Titium ⁊ Seium heredes instituit: ⁊ postea adiecit: si titius heres nō erit, Seium coheredē suum substituo. et si eius heres non erit, Meuium substituo mortuo testatore, Titiꝰ primo repudiauit: Seius secundo. modo Meuius qui fuit substitutus Seij, vult admitti ex substitutione. modo vertitur in questione, vtrum debeat admitti Meuius ad totam hereditatem: vel ad partem dimidiam? ⁊ certe respondet, quod ad vtrāqꝫ partem admittitur: ⁊ ita diuus Seuerus ⁊ Antoninus in hoc casu requisiti, sine distinctione rescripserunt. ⁊ hec dicunt̄ vsqꝫ ad illum. §. si seruum alienum ⁊c.

c ¶ Si seruum. Adhuc prosequitur Imperator materiā suā, ponendo exēpla de vulg. substi. ⁊ sciendum est, ꝙ in presenti. §. tria cōtinentur. rubrū. in primo errauit. testator, in secundo, ⁊ tertio non errauit. ⁊ duo vltima rubra ponuntur ad probationem, ⁊ cōfirmationē equitatis, in prima rubrica statuti. vnde pone sic casum. ¶ Quidā fecit testamētum, ⁊ in testamento suo seruum Pet. (quē credebat liberum hominē) heredē instituit: ⁊ postea adiecit. si institutus heres nō erit, Meuiū ei substituo, mortuo testatore, apparuit qđ ille, quē testator (errore deceptus) credebat fuisse liberū: ⁊ tanꝙ̄ liberū instituit, seruꝰ erat Petri. ⁊ ita iussu Petri domini adiuit hereditatē: qui per eum dicebat sibi acquisitam: ex aduerso Meuius substitutꝰ vulgariter se Petro opponebat: ⁊ allegabat in hunc modum. ego (dñe Petre) dico, ꝙ per aditionem serui tui in casu isto nō potest tibi acquiri hereditas: quia testator errore deceptus, credebat fuisse liberum seruum tuum quem sibi heredem instituit. vnde cum in rei veritate non tenuerit institutio facta, ideo deficiente institutione, dico me ex substitutione ad totam hereditatem admittendum, ⁊ te omnino repellendū: sed in contrariū, Pet. videbat̄ sibi posse defendere hereditatem hoc mō allegando, cōtradicens: dñe Meui, ego dico, ꝙ veritas est preferenda opinioni: vnde cū in veritate seruus meus sit institutꝰ, ⁊ si heres nō esset, tu ei futurus eras substitutus: ⁊ ipse seruus iussu meo ad hāc hereditatē mihi ꝑ aditionem totam hereditatē acquisiuit: ⁊ vulgaris substitutio expirauit. ⁊ sic ex virtute vulgaris substitutio nihil iuris in hac hereditate poteris vendicare cum per aditionē, substitutio penitꝰ sit extincta: et ita fuit magna contētio inter Pet. dominū serui instituti, ⁊ Meuium substitutū. ⁊ iđ suppli cauit Imperato. dicens, ꝓ deo domine (si plꝫ) terminetis istam cōtentionē, ⁊ dicatis quid iuris est ī casu isto proposito. ad hoc respondit: amice, si quis alienum seruū patrēfami. arbitratꝰ, heredem instituerit, ⁊ si heres nō esset. Meuiū substituerit: licet iste seruus per errorē institutus, iussu domini adierit hereditatē non tamen substi. vulgaris, penitus euanuit: imo meuiꝰ vulgariter substitutus: in parte hereditatis acquisite admittendus est. Sed domine, q̄liter respondebitis ad allegatiōes hincinde factas? Ad hoc respōdeo. amice, allegatio dñi pro seruo instituto, locū hꝫ in eo seruo, quē testator sciens esse seruū, heredē instituit. illa enim verba que ponuntur in vulgari: scilicet si heres nō erit, in eo quē testator in rei veritate scit esse seruum, ita intelliguntur. scilicet, neqꝫ ipse seruus institutus acquirit hereditatem, neqꝫ domino presenti, neqꝫ futuro: quia tunc demum admittitur substitutus, si in hoc casu primo ignorabat ipsum esse seruum: ⁊ ita nō omnino obtinet allegatio domini. allegatio vero meuij substituti. locum habet in eo seruo quem testator sciens hominem liberum instituit: et ei vulgariter substituit. Illa enim verba, scꝫ si heres nō erit, meo seruo quem testator scit esse patremfa. hoc significat, si neqꝫ ipse sibi acquirit hereditatem: neque illi cuius iuri postea subiectus erit. Tunc enim demum ad hereditatem admittitur substitutus: sed certe secus erat in casu proposito. nam testator credebat ipsum esse liberum: et in rei veritate seruus fuit. vnde non est mirum, si aliud in primo responso, quam in secundo, vel tertio, statutum sit. nec videatur alicui, nos aliquid durum in hoc casu statuisse. nam ita Tyberiꝰ cesar in persona Parthenij serui sui, quondam a testatore per errorem instituti, constituit. partem

guinis: qđ nō potest in reciproca: vt no. Bart. in. d. l. lucius. circa prin. igitur ⁊c. sed Bald. in. d. l. iam hoc iure. in fin. tenet opi. Barto. quia per ius accrescendi, pariter omnes veniunt: vt. l. si totā. ff. de acqui. here. ergo eodem modo per istam substitutionē. que succedit in loco iuris accrescendi: vt. ff. de acqui. here. l. nec is. §. j. Idem tenet Angel. in. l. testamento. ⁊ assignat rationem: quia in ista institutione, inspicitur affectio ⁊ intentio testantis: nō illorum qui substituuntur, vel quibus fit institutio. vt. ff. eo. l. qui liberis. §. hec verba. igitur cum testator tantam affectionē habeat ad filios primi matrimonij, sicut secundi: ⁊ econtra: igit̄ pariter admittentur.

a Et si ex disparibus. a ¶ Instituti inuicem substituti, easdem partes vident̄ habere in substitutione, quas in institutione: nisi testator aliter disponat. hoc dicit. ¶ Not. ꝙ in dubio videtur dilectus ipse idē in institutione, sicut est dilectus in substitutione, ⁊ econtra. ¶ In gl. ex disparibus. in fi. dic, † hoc verū, si nominibus appellatiuis substituti sunt, secus si per nomina propria: vt. l. nonnunꝙ̄. ⁊. l. quoties. ff. ad treb. ⁊ ibi glo. ⁊ Barto. item hoc verū, nisi aliud appareat per cōiecturas: vt. ff. de re. du. l. vtrum. §. fi. ¶ Quid si partem substitutorū nominauit per nomina appellatiua, et partem per nomina propria. dic, qđ nominati per nomina appellatiua, vocantur pro portione hereditaria. Et nominatus per nomē proprium, vocatur in virilem, vt not. in. l. in testamento. de fideicō. liber. secundum vnam opi. ⁊ Barto. in. l. turpia. ff. de leg. j. ¶ Quid si simul ⁊ semel vocantur per nomina propria, ⁊ appellatiua. quia dicit Titium Seium et Martinum heredes meos substituo. dic ꝙ debet inspici ꝙ procedit iuxta. l. si seruus communis. de stip. ser. in dubio magis vident̄ vocati in substitutione, sicut in institutione. arg. c. quoniam abbas. de offic. de leg. ⁊ ita not. l. siue. ff. de duo. re. per gl. Bar. ⁊ Ang. ⁊ Imo. ⁊ dic vt in gl. in. d. l. quoties. ⁊ ibi Barto. ⁊ per cōsequens per nomina appellatiua, vt est casus. ⁊ ibi doc. ⁊ Imo. in. l. qui plures. ff. eo. ¶ Quid si per nomen indifferens: vt puta, fratres meos substituo. dic, ꝙ magis equiparatur nomini appellatiuo: ⁊ per consequens pro hereditarijs partibus vidētur inuitati, vt est casus singularis. ⁊ ibi Bar. Ange. ⁊ imo. in. l. lucius. §. meuia. ff. ad trebel. ⁊ predicta sunt vera, nisi aliquo grauamine essent vocati: quia tunc admittuntur ex substitutione, prout in grauamine tenentur: vt d. l. quoties. ¶ Quid si sint plures simul nominati in substitutione: omnes per nomina propria: ⁊ Titiꝰ separatim: dicas, ꝙ ille Titius separatus, habebit in substitutione dimidiam: omnes alij, etiā per nomina propria nominati, habebunt aliam dimidiam: vt est casus in. l. qui liberis. §. fi. cum. l. sequen. ⁊ ibi doc. ff. eo. veruntamen illam dimidiam postea illi simul plures, etiam per propria nomina nominati, diuidēt inter se viriliter: secus si non per nomina propria simul essent nominati: sed per dictionem, quis erit heres ⁊c. quia tunc illā dimidiam diuident inter se, pro portione hereditaria. vt est casus singularis in. l. fin.

2 C. de impu. ⁊ alijs substi. ⁊ ibi no. per doc. ¶ † Quid autem si dicatur, quos mihi institui, substituo. dic, ꝙ tātum importat relatiuum, ⁊ nominatio per relatiuū quantum per nomina appellatiua: ⁊ sic veniunt pro hereditarijs portionibꝰ. vt no. glos. ⁊ Bart. in. l. siue. ff. de duo. re. ⁊ videtur casus secundum Barto. in. l. si pater filio. ff. eo. licet Bal. ibi dicat, ꝙ illud potest eē expressio legis: ⁊ non hominis. sed Ioan. de imo. ibi tenet opi. Bar. ⁊ dicit ꝙ illud diuinare est. igit̄ ⁊c. facit qđ not. Barto. in. l. turpia. §. fina. ff. de lega. j. ⁊ ibi doct. et no. Rapha. ⁊ Imol. in. l. heredes nominati. eo. titu. ⁊c.

b Sed si instituto. b ¶ Si institutꝰ fuerit coheredi substitutus, ⁊ demum tertius institutus: substitutꝰ admittitur ad partes vtriusqꝫ, neutro institutorum adeūte. hoc dicit. ¶ Not. summariū. ¶ † Nota ibi: ad vtrāqꝫ partem substitutū admitti. qđ hic videtur casus,

1 ꝙ substitutus (etiam in parte coheredis) admittet̄ vt substitutus. ⁊ sic iure substitutionis, ⁊ nō iure accrescendi: vt hic. ⁊ est casus in. l. si titius. ff. eo. de quo dixi. s̄. eo. in prin. ¶ In glo. distinctione. ibi vsqꝫ. ī fi. in. d. l. de intellectu. d. §. fi. dicā. j. titu. j. §. liberis autē. ¶ In eadē glos. in fi. tu conclude, ꝙ aut loquimur in vulgari: ⁊ hꝫ locum iste text. quia si vterqꝫ repudiat, vel non potest esse heres: non tantum partem secundi, sꝫ etiā primi, habet vt institutus: vt hic. ⁊. d. l. titiꝰ. Et hoc expresse firmat Bal. in. d. l. coheredi. in prin. ⁊ in. l. qui habebat. ff. eodē. ⁊ ibi Bal. Ang. ⁊ Raph. ⁊ Imo. licet Barto. vna cum Dy. dixerit contrariū, videlicet, ꝙ habebat iure accrescendi primo. in secundo iure substitutionis: vt. d. l. si titius. de quo dixi. s̄. eo. in princi. Et potest esse vtile: quo iure admittatur propter grauamina. facit. l. nam his. §. j. ff. de acquir. here. Sin autem loquatur in pupillari. ⁊ tunc dic, ꝙ transit spes substitutionis pupillaris. ad substitutionem substituti. ita dicit gl. in. d. l. qui habebat. quam sequitur Bart. licet Dy. ibi dicat: ꝙ non videt rationem differentie. dic vt ibi per Barto. ⁊c.

SVMMARIVM.

1 Alienus (quàmuis sit institutus cōtemplatione sui) tamen per dominium potest iuberi quòd adeat, & domino quęrat.

2 Liber homo quando instituitur, lex intelligit, quòd sibi acquiratur.

3 Error in qualitate personę, facit in totum vitiare institutionem.

c Si seruum. c ¶ Si substitutio vulgaris facta fuerit seruo alieno, quem testator liberum putabat, substitutus venit ad

partem hereditatis.q̃uis ſeru⁹ adierit hereditatē iuſſu domini.h.d.
1 ¶ No.ꝙ q̃uis alienus ſit inſtitut⁹ cōtēplatione ſui:tñ per dominū
pōt iuberi ꝙ adeat,⁊ dño querat. ¶ No.ꝙ ſine iuſſu non acqrit dño.
de quo.ſ.dixi de here.inſti.§.alien⁹ quoq̧.vbi etiam dixi.quid in mo
nacho nonvolēte adire,vel mortuo añq̃ adeat.dic,vt ibi dixi. ¶ No.
quid important illa verba ſubſtitutionis vulgaris.ſi heres nō erit.de
quib⁹.ſ.in prin.q̄ intelligit̃,ſi heres nō erit, ꝑ ſe,vel ꝑ aliū nō fecerit
heredē:vt hic:⁊.l.iij.C.de here.inſti. ¶ No.qđ dixi de ſeruo inſtituto,
⁊ ſubſtituto ſibi dato:q̄ illud ꝓcedit,qđ credebat eſſe liberum,⁊ erat
ſeruus alien⁹.Sinaũt eſſet ꝓprius teſtõris,⁊ liberū credebat:tũc iſti-
tutio eſt ipſo iure nulla:vt.ff.de teſta.mili.l.neq̧.§. ſi ſeruū. Qđ forte
etiã hodie ꝓcedit:nec vr̃ libert⁹:ꝑ.l.pe. C.de ne.ſer. here.inſti.q̄ teſta
tor ignorabat eũ ſeruū.vñ nō vr̃ velle facere liberū,quē ignorabat ſer
uū.ſ; ibi loquit̃,qñ ſciebat eũ ſeruū:tũc relinquendo eũ heredē:q̄ al'r
hereditatē cõſeq nō pōt,niſi ſit liber ex ꝯiecturata mēte defuncti:q̄
preſumit̃,ꝙ defunct⁹ voluerit etiã relinquere libertatē. ¶ No.caſu;
in quo admittit̃ inſtitut⁹,⁊ ſubſtitut⁹ ſimul,ꝯ̃ regulã.l.q̃diu.de acq.
here.ſ; hoc ꝯtingit ꝓpter repugnantiã iuris,⁊ rõnis. ¶ Et aduerte
q̄ de iſta materia nō habem⁹ niſi tres text⁹:iſtū vc;.⁊.l.ſi pr̃.ff.de he-
2 redib⁹ inſti.⁊.l.j.C.de here.inſti. ¶ † No.ibi:ei ne cui⁹ iuris.ꝙ qñ in-
ſtituit̃ liber hõ,lex ſubintelligit,ꝙ ſibi acquirit̃,ſi nō mutauit ſtatu;.
Sinaũt mutauerit:vt q̄ dedit ſe ad arrogandū: vt.l.ſi adoptauero.
ff.de preca.vel ingreſſus fuit religionē,acqrit monaſterio : vt aut̃.in-
greſſi.C.de ſac.ſan.ec.ita dicit Bal.⁊ Imo.in.l.ſi pr̃.in prin.ff.eo. qđ
no.ꝑ ea q̃ dixi in.d.§.alien⁹ quoq̧.⁊ vide Bar.in.d.l.ſi adoptauero.⁊
in.l.cū heredes.in prin.§.fi.ff.de acq.poſ. ¶ In gl.in partē.in fi.dic,ꝙ
vltima opi.gl.eſt verior:⁊ ita no.gl.⁊ doc. in.d.l.ſi pr̃.vc;,ꝙ dñs ſerui
habeat totū aliū ſemiſſem. ¶ In gloſ.q acquiſierit. in fi.nota ⁊ ſigna
3 gl.q̃ bene loquit̃:† tñ pro pleniori intelligētia dic,ꝙ ſunt tres caſus.
Nã aut teſtator ſciuit cõditionē inſtitui:aut errauit in illa:aut dubi-
tatur,an ſciuerit,vl' errauerit.Primo caſu.clarū eſt ꝙ ſi inſtitut⁹ erat
ſeruus:illa verba,ſi heres nō erit:intelligunt̃,ſi heres nō erit ꝑ ſe,⁊ad
ſuū cõmodū fact⁹ liber:⁊ ſic mutata ꝯditione de ſeruitute in liberta-
tē,ante aditionē hereditatis,vel ſi nō facta dicta mutatiōe,aliū he-
redē nō fecerit.Sinaũt inſtitut⁹ fuerit liber:tũc intelligunt̃ dicta ver
ba,ſi heres nō erit.ſ.ꝑ ſe,ad ſui cõmodū:vel mutata ꝯditione,aliū he
redē nō fecerit:vt clare ꝓbat̃ in.d.l.ſi pr̃.in verſi. nã qui ſit.vſq̧ ad ver
bū igit̃ ⁊c.ſcđo caſu qñ cõſtat teſtatorē erraſſe in ꝯditiōe inſtituti.Et
tunc cõcludit Bal.⁊ Imo.in.d.l.ſi pr̃.ꝙ aut putauit eſſe ſeruū, q erat
liber:⁊ tũc nō h; locū iſte text.ſed poterit inſtitut⁹ adire,ex quo liber
eſt:⁊ excludit̃ ſubditut⁹.Et eſt rõ:q̄ cū in dubio videat̃ inſtitutione;
factã fuiſſe,contēplatione inſtituti:vt dicit gl.in.d.l.pr̃.in fi.ff.de he-
redi.inſti.⁊ veroſil'e eſt,ꝙ teſtator multo forti⁹ voluit inſtitutū habe-
re hereditatem , et ſibi acquirere : et multo fortius ſi liberum ſciuiſ-
ſet.argumen.l.barbarius.ff.de offi.preto.et bene facit.l.liber homo.
ff.de acquiren.rerum domi.et hoc videtur gloſſ.tenere hic.⁊ Barto.
in dicta.l.ſi pater.Aut econtra , putauit teſtator eſſe liberum inſti-
tutum , qui re vera erat ſeruus : et tunc debet diſtingui vt vult glo.in
dicta.l.ſi pater.quod aut conſtat de mente teſtatoris , quid voluerit
ſignificari per illa verba . ſi heres non erit:et tunc ſtandum eſt vo-
luntati teſtantis.facit.l.tertia.C.de heredi.inſtituē.Aut non eſt cer-
tum quid ſenſerit per dicta verba . ſi heres non erit: ſed dubitatur:
et tunc habet locum quod hic dicitur . et in dicta.l.ſi pater.in verſic.
igitur.et verſicul. ſequen. Tertio caſu, quando dubitatur,an teſta-
tor errauerit in conditione inſtituti,vel non : dic ſecundum Baldum
et Imo.quod iſtud conſiſtit in animo teſtatoris,qui non poteſt pro-
bari niſi ex coniecturis vt dicta.l.dolum .C.de do.et not.gloſſ.infra
de actioni .§.alienus.facit.l.labeo.§. idem tubero . cum ibi not. ff. de
ſupel.leg. In dubio autem , non videtur erraſſe : quia in dubio non
debet preſumi error : per not.in.l. ſi adulterium cum inceſtu. §. idem
pollioni.ff.de adulte.⁊ quod ibi per Bartolum niſi ex circunſtantijs
aliud inducatur . Unde qui allegat errorem , debet probare.per not.
in.l.ſecunda.ff.de confeſſ.per Baldum in.l.error.et quod ibi gloſſ.et
4 docto.C.de iuris et facti ignoran. ¶ † Extra gloſſ.oppo.quia error
in qualitate perſone facit in totum vitiare inſtitutionem :vt.l.ſi pa-
ter.C.de heredi.inſtituen.Et not.in. l.nemo.§.j.et ibi gloſſ.Bartol.
et docto.ff.de heredi.inſtituen.hic dicitur contrarium:ergo male.ſed
dic,quod ibi eſt circa qualitatem conſanguinitatis:videlicet,filiatio
nis,vel fraternitatis:que preſumitur cauſa finalis:vt gloſſ.in dicta.l.
nemo.hic autem,in alia qualitate quam conſanguinitatis,in qua di
ſtinguit:vt hic.facit quod not.gloſſ.Barto.Ang.et Rapha.⁊ Imo.
in.l.quoties.in princip.ff.de heredi.inſtituen.⁊ Bartol.in.l.demon.
in princi. ff.de conditio.⁊ demonſtratio.in ver. venio ad tertiã par-
5 ticulam.⁊c. ¶ † Quero,an diſpoſitio huius legis habeat locum in fi-
liofamilias:quem teſtator putauit ſui iuris,et patremfamilias?dic,
quod cum olim quicquid querebat filiuſfamilias: querebat patri, vt
ſeruus domino.l.prima.in princip .ff.ſi quis a paren.fue.ma. clarum
eſt,quod in filio habet locum:vt eſt gloſſ.ſingularis.⁊ ibi Barto.in.l.
ſi quis filium.in princip.ff.de acquiren .hered.et ibi Bald. et docto.
ſed dicit Baldus ibi ⁊ Angelus ⁊ Bald.et Imol.in dicta.l.ſi pater.
quod quando filiuſfamilias adijt patre conſentiente , plene acqui-
rit ſibi proprietatem : quia teſtator ipſum inſtituendo , voluit ſibi
queri : ſed reſpectu vſuſfructus , qui patri acquiritur : vt. l.prima.C.
de bonis mater.vel etiam ſi filius non vult adire , et pater adeat:vt
dicta.l.finali.§. primo.C.de bonis que liberis. quia tunc patri , non
in totum queritur . ibi tale acquiſitum debet diuidi inter patrem,et
ſubſtitutum:vt hic dicitur.quod no.Adde.quod etiam diſpoſitio hu
ius legis quod inſtitutus et ſubſtitutus , aliquando concurrant:ha
bet etiam locum in vno alio caſu,videlicet,quando patronus eſt he-
res inſtitutus:⁊ in aliqua re propria ipſius grauatur.nã habebit de-
bitam portionem,vt inſtitutus:reſiduū , ſubſtitutus habebit.ſi ipſe
patronus nō vult iudiciū defuncti implere.vt eſt caſus ſingularis i.l.
ſi libertus patrono.ver.qđ ergo.ff.de bo.libe.⁊ ſic cõcurrūt inſtitutus
⁊ ſubſtitut⁹.ita dicit Barto.in.l.j.in prin.ff.eodē.in ver.itē quero,an
6 aliquo caſu inſtitut⁹ ⁊c. ¶ † Quid dicēdū,ſi inſtituo vnū qui in veri-
tate eſt monach⁹:quē credebã ſui iuris,⁊ laicū.an habeat locū diſpo-
ſitio huius.§.⁊ ego credo quod ſic.q̄ ſiue equiparem⁹ ſeruo,vt voluit
Imo.in.c.cū olim.de priui.⁊l.iij.⁊ Bart.in.l.j.§.ſi vſuſfruct⁹.§.fi.ff.de
ſti.ſer.ſiue equiparet̃ filiofa.vt no.Bart.Ang.⁊ alij in.l.j.ff.eo.⁊ not.
Ang.plene Imo.in.d.l.ſi pr̃.neceſſario ſequit̃,ꝙ ſubſtitutus d; habe
re quartã partē:⁊ tres partes monaſteriū (vt diximus in ſeruo ⁊ filio)
⁊ iſtud vr̃ verius.facit qđ dixi.ſ.in no.ſm Bal. ¶ S; in ꝯ̃rium poſſet
adduci,ꝙ monaſteriū,totū capiat,ſi teſtator voluit inſtitutū,totum
cõſequi.ſi vult adire,excluſo ſubſtituto in totū vt.ſ.eodē.in prin.Eo
7 dē modo ⁊ fortius,qñ acqri d; monaſterio:⁊ ſic anime ſue:† q̄ aĩa eſt
cunctis reb⁹ preferēda.vt.l.ſancim⁹:C.de ſac.ſan.ecc.⁊ aĩa equiparat̃
filijs.vt no.Bar.in aut̃.qđ fine.C.de teſta.⁊ facit qđ no.hic gl.q̄ ſi ſci-
uiſſet eū monachū,eque bñ inſtituiſſet : tñ ꝓpter merita inſtituti.vt
l.nec adiecit.ff.pro ſocio.tū etiã,q̄ acquiri d; deo.vt.l.j.§.ad muni.ff.
ad.l.fal.⁊.l.annua.§.a titia.⁊ ibi gl.ff.de annu.lega.arg.l.barbarius.ff.
de offi.preto.⁊.ſ.dixi in ſimili.⁊ ꝑ ꝯñs,d; acquiri anime ſue:igit̃ ⁊c.⁊
8 forte de iure iſta vltima eſt verior. ¶ † Quero,ſi teſtator ſcit ſtichum
eſſe ſeruū alienū:⁊ ſcit caiū eſſe filiūfamilias:⁊ ſcit titium eſſe mona-
chū:⁊ eos inſtituit,⁊ dedit ſubſtitutū vulgarē:⁊ inſtituti nō volunt
adire:an admittat̃ ſubſtitut⁹:vel pr̃,dñs,vel monaſterium.Et in ſer
uo dic,ꝙ admittit̃ ſubſtitut⁹, expulſo penitus dño ſerui:q̄ non vult
adire:⁊ pōt non parere dño:⁊ ꝑmittere ſe excoriari.vt.d.l.ſcđa. C.de
heredi.inſtituē.tñ dño nullū ius querit̃,qđ ex ꝑſona ſua poſſit adire:
vt eſt gloſſa ordinaria,⁊ ſingularis in.l.fi.§.j.in gl.in verſi.filio.in ver
ſic.itē an idē in ſeruo.C.de bo.que libe.⁊ ibi doc.in.l.iij.C.de heredi.in
ſti ⁊ idem ſi ſeruus moriat̃ anteq̃ adeat iuſſu dñi.vt. l.inde neratius.
§.j.ff.ad.l.aquil.In filio aũt dic,ꝙ pr̃ pōt ex ſui ꝑſona,ſuo iure a le-
gis poteſtate delato,adire:⁊ per ſe:vt.d.l.fi.§.j.⁊ in totū excludit ſub
ſtitutū.vt eſt gl.ordinaria in.d.l.fi.in.d.§.j.in verſi.filio. quã ſequitur
Bar.⁊ cõiter doc.in.d.l.iij.⁊ in.l.j.in.iiij.col.ff.eo.⁊ ibi Imo.l; Ange.
ibi ⁊ in.d.l.ſi pr̃.teneat ꝯ̃rium.ſed ibi Imo.damnat opinionē Ange.
In monacho aũt dic,ꝙ monaſteriū pōt adire iure ſuo.vt no.gl.xviij.
q.j.c.ſtatutū.⁊ q̄ cū monachus nō habeat neq̧ velle,neq̧ nolle.vt.c.
nō dicatis.xij.q.ij.equiparat̃ filio,⁊ filio infanti:q̄ non h; neq̧ velle,
neq̧ nolle.q̄ quicqđ videt,ignorat:vt.l.j.in fi.C.de fal.mone.ſed pa-
ter, iure patrie poteſtatis,pōt hereditatē extranei delatã filio infan
ti,pro ſe adire:⁊ excludere ſubſtitutū:vt. l.ſi infanti.C.de iure delibe.
ita etiã monaſteriū:⁊ etiã cū ipſe monachus magis,⁊ in plurib⁹ equi
paret̃ filio,q̃ ſeruo:q̄ d; a ſuis aſcēdentib⁹ , vel deſcendētibus inſti-
tui:vel exheredari:vt.l.adeo nobis.C.de epiſ.⁊ cleri.qđ nō cõtingit in
ſeruo:vt.j.de ſerui.cogna.igit̃ ⁊c.de quo vide q̃ ſcripſi.C.de here.inſti
9 tu.§.alienus quoq̧. ¶ † Quis aũt preferat̃ : an heres primi inſtituti
ex iure deliberãdi:an ſubſtitut⁹ vulgaris? Dic,ꝙ heres inſtituti:vt
l.cū antiquiorib⁹.C.de iure delibe.⁊ ibi Bal.⁊ doc.⁊ Bar.⁊ doc.in.d.
l.iij.⁊ Ange.⁊ Imol.in.d.l.ſi pater.⁊ hoc firmat Barto.q̄ ſatis facit
aliū heredē ſuo miniſterio,trãſmittendo ſuis heredib⁹ ius deliberan
di.ꝑ.d.l.cū antiquiorib⁹.⁊ voluit Bar.⁊ docto.in.l.j.ff.e.Et predicta
procedunt,qñ oēs heredes primi inſtituti defuncti,voluñt adire here-
ditatē primi defuncti,ex iure deliberãdi.Sinaũt,vnus vult adire:⁊ al
ter nō,an in parte repudiãtis admittat̃ primus ſubſtitutus:an cohe
res?⁊ Bal.in.l.fi.in prin.ff.eodē.tenet,ꝙ in parte repudiata admit-
tatur ſubſtitutus,qui h; expreſſam voluntatē teſtãtis primi.Et etiã
q̄ inter illos heredes,primi inſtituti nulla eſt cõiunctio.igit̃ ſubſtitu
tus in illa parte repudiata preferr̃.Et iſtam opinionē dicit ibi Ra-
phael fore equã.tñ nō probat̃ illa.l.fi.q̄ ibi a principio,inſtitutio fuit
in perſonã plurium,in caſu noſtro a principio fuit in perſonã vni⁹,l;
deueniat poſtea in perſonã pluriū.igit̃ deberet poſtea in totū verifica
ri.⁊ ſic in ꝑſonis omniū,ꝙ oēs adirent.al's vr̃ ſubſtitutus admitti.vt
l.cum fundū.§.j.cõiuncta.l.qui heredi.ff.de cõdi.⁊ demõ.l; hoc ſit ſub
tile.teneas tu opinionē Bal. propter equitatē,⁊ etiã q̄ coheres me⁹
repudians non d; poſſe mihi in parte mea,⁊ iure mihi queſito,noce
re.vt.l.ſi poſt mortem.§.fina.⁊ ibi Bar.ff.de contratabu.⁊c.Angelus
Aretinus legum doctor excellentiſſimus.

a ¶De pupillari ſubſtõne. Cõtinuatio iſti⁹ rubrice, pꝫ in hũc moduꝫ. Supra determinauit imꝑator de vulgari ſubſtõne: ⁊ qꝛ nõ ſolũ ſubſti tuit vulgariter, ſꝫ etiã pupillariter, idcirco de vulg. ſubſti. hic tractare intendit. vñ de ea dicturus, annectit rubricã de pupillari ſubſti.

b ¶Liberis. Ad euidentiã iſti⁹ ti. diuidas totũ titulũ ĩ duodecim partes, ⁊ plan⁹ erit. Jn quaꝝ prima pte, determinat qb⁹ heredib⁹ inſtitutꝫ, ſubſtitui p̄t pupillariter. ⁊ ꝑ q̃ ꝟba fit pupillaris ſubſti. ⁊ qs ſit ei⁹ effect⁹. ĩ ſcd̃a pte, determinat q̃re fuit ĩtroducta pupillaris ſubſtõ. Jn tertia pte, determinat de exẽplari ſubſtõne, q̃ ad exẽplũ pupillarꝫ ⁊ eadẽ rõne ĩtroducta eſt. Jn q̃rta pte, ↄcludit ex p̄cedẽtibus. Jn qnta, inſtruit teſtõrẽ caute facer̃ pupillarẽ ſubſtõnẽ: ne ſubſtitut⁹ cã captãde hr̃ditatꝫ, ĩ mortẽ pupilli poſſit machinari. Jn ſexta, determiat qb⁹ hr̃dib⁹ ſubſtitui p̄t pupillariter, ⁊ qs ſit effect⁹ talis ſubſtõnis. ĩ ſeptima pte, illa dicit q̃ de ſubſtõne ĩpuberuꝫ liberoꝝ, vel heredũ ĩſtitutorũ, vel exheredatoꝝ, dixit eſſe de poſthumis ĩtelligẽda, in octaua pte, determinat qd ẽ neceſſe ĩteruenire ex pte teſtatoris, ad h̃ vt teneat pupillarꝫ ſubſtõ. Jn nona pte, determinat qualiter põt ſubſtõ pupillariter fieri, qñ plures ſunt ſubſtituti. Jn decia pte, aſſignat dr̃iam pupillarẽ inter ſubſtõnẽ pupillarẽ noiatim factã, ⁊ ĩter eã q̃ fit gñaliter. Jn vndecia pte, d̃terniat vſq; ad qd̃ tp̃s durat pupil. ſubſti. Jn duodecia et vltima pte, determiat de cõpẽdioſa fideicõmiſſaria ſubſtõne, ⁊ ĩ qb⁹ pſonis locũ hꝫ. Pria ps durat vſq; ad illũ. §. nã morib⁹: ibi ſcd̃a. ⁊ durẽt vſq; ad illũ. §. nãq; rõne. ibi tertia, ⁊ durat vſq; ad illũ. §. igit̃. ibi q̃rta, ⁊ durat vſq; ad illũ. §. ſi aũt qs. ibi qnta, ⁊ durat vſq; ad illũ. §. nõ ſolũ. ibi ſexta, ⁊ durat vſq; ad illũ. §. q̃cũq;. ibi ſeptima, ⁊ durat vſq; ad illũ. §. liberis aũt. ibi octaua, ⁊ durat vſq; ad illũ. §. ſingulis aũt. ibi nona, ⁊ durat vſq; ad illũ. §. ſubſtituunt̃. ibi decima, ⁊ durat vſq; ad illũ. §. maſculo. ibi vndecima, ⁊ durat vſq; ad illũ. §. extraneo. ibi duodecima, ⁊ durat vſq; ad finẽ titu. Litera totius tit. plauiſſima eſt.

De pupillari ſubſtitutione[a] *Rubrica.*

SVMMARIVM.

1 Patri nõ tantum vulgariter, ſed etiam pupillariter, permittitur liberis ſubſtituere.
2 Subſtituere pupillariter ad hoc vt quis poſſit, quid requiratur.
3 Peruenire in ſui tutelam, & peruenire ad pubertatem idem eſt.
4 Pubertate adueniente, expirat pupillaris ſubſtitutio.
5 Subſtitutio pupillaris, quare fuerit inuenta.
6 Pupillaris ſubſtõ vt fieri poſſit, quæ ſint neceſſaria?
7 Pupillaris ſubſtitutio vt expiret, an ſufficiat quartũdecimũ attigiſſe, an verò ſit neceſſe ꝙ ſit cõplet⁹.
8 Subſtitutio pupillaris, quo iure fuerit introducta.
9 Pupillaris ſubſtitutio, in quibus liberis intelligatur?
10 Pater quilibet, an poſſit relinquere filio ſpurio.
11 Pupillariter ſubſtitutus ꝙ requiratur ꝙ ſit impubes.
12 Item quòd ſit in poteſtate.
13 Vbi queritur de capacitate, quòd debeat inſpici triplex tempus.
14 Pupillariter ſubſtituẽdus, requiritur quòd efficiatur ſui iuris per mortem patris.
15 Et quòd pater ſibi faciat teſtamentum.
16 Conſilium Dyn. & Bal. vt legitimi filij nõ deducat̃.
17 Sextum in pupillari.
18 Teſtamentum ſi rumpatur preteritione filij, an cõſeruetur ſubſtitutio pupillaris.
19 Septimum requiſitum in pupillari.
20 Pupillaris ſubſtitutio, quotuplex ſit?
21 Inſtitutus ſub conditione mortis, an admittatur ad bona pupilli?
22 Subſtitutio per verba merè obliqua, an trahatur ad directa?
23 Pupillaris effectus quis ſit?
24 Tacita pupillaris comprehenſa in expreſſa vulgari, non admittitur contra matrem.
25 Quatuor caſus in quibus regula precedens fallit.
26 Alius effectus pupillaris ſubſtitutionis.
27 Quot modis pupillaris corruat?
28 Matris & fratris ſubſtitutio pupillaris, an trahatur ad fideicommiſſariam?
29 Mater ſi repudiat hæreditatem filij impuberis, quis admittatur?

b Liberis.[b] Tot⁹ iſte titul⁹ diuidit̃ in ſex partes. Primo. ponit qual̃r qs poſſit facere ſubſtõnẽ pupillarẽ. Scd̃o. de cõpendioſa ſubſtõne, cuĩ fieri poteſt. Tertio. reddit ad pupillaris ſubſtõnis materiã. Quarto. qd̃ etiaꝫ exhr̃ditatis põt fieri illa ſubſtitutio. Quinto. circa pupillarẽ ſubſtõnem aliq̃s caſus ponit: ⁊ potiſſime vſq; ad quã q̃titatẽ poſſit fieri. Sexto. ꝙ maiori, vel puberi, vel ex̃neo, fieri nõ p̄t pupillaris. Scd̃a ibi: q̃ rõne. Tertia ibi: igit̃. Quarta ibi: nõ ſolũ. Quinta ibi: q̃cũq;. Sexta ibi: ex̃neo. ¶Et hoc d̃t ĩ ſumma. p̃ncipiũ. Liberis ĩpuberib⁹, ⁊ ĩn ptãte teſtatoris exiſtentib⁹, p̄t ſubſtitui, nõ ſolũ vulgariter: ꝑ quã ſubſtõnẽ ſubſtitut⁹ efficit̃ heres ipſi⁹ pupil
1 li. h. d. ¶† No. ꝙ nõ tm̄ vulgariter, ſꝫ ẽt pupilla
2 riter ꝑmittit̃ pr̄i, liberis ſubſtituere. ¶† No. ꝙ ad hoc vt qs poſſit pupillariter ſubſtituere, reqrit̃ vt ille cui fit ſubſtitutio, ſit de liberis. Secũdo, reqrit̃ ꝙ ſit in eius ptãte. vñ mater que nõ hꝫ filios in ptãte, vt §. femine. ſ. de adop. nõ põt filio (etiã impuberi) pupillariter ſubſtituere. qnimo, nec pr̃, ſi fili⁹ ſuus nõ eſt in ptãte ſua, ſꝫ aui: lꝫ pater etiã ſit miles: vt. l. cũ filius. ff. de teſta. mili. ¶No. formã ſubſtitutiõis vulgaris. vcꝫ. ſi heres nõ erit, ali⁹ ſit heres. ibi vidiſtis. ſ. ti. j. in p̃n. ¶No. ad hoc ſemp allegat̃ ibi. ali⁹ ei ſit heres: vt ibi. patri heres erit, ꝙ ꝑ pupillarẽ exp̃ſſam, vl̃ tacitã cõprehẽſam in pupillari ſuccedit̃ defuncto.
3 ¶No. ĩ ꝟ. veluti formã pupillaris ſubſtõnis. ¶No. ibi † ĩ ſuã tutelã. ꝙ tm̄ ẽ dicere, ſi ꝑuenerit ĩ ſui tutelã. q̃tũ eſt dicere. ſi ꝑuenerit ad pu
4 bertatẽ. ¶No. † ꝙ adueniente pubertate, expirat pupillaris ſubſtõ: qd̃ eſt verũ, niſi teſtõr eã fecerit breuiori tpe: vt. j. decimũ ãnũ ſue etatis: vt. l. ſi ita qs. ff. e. ⁊ hr̃ l. l. pupillari. e. ti. ¶No. ibi: ipſi filio ſit hr̃s. ꝙ ꝑ pupillarẽ, ſuccedit̃ pupillo ĩ oĩbus bonis vñcũq; q̃ſitis. ¶No. ꝙ ↄſuetudo ĩtroducta fuit, vt pr̃ filio ĩpuberi poſſit pupillariter ſubſti
5 tuere. ¶† No. ꝙ pupillaris ſubſtõ fuit introducta in fauorẽ filij, q ꝑ etatẽ teſtari nõ põt. vt. ſ. q teſta. facere poſ. §. j. ⁊ ibi dixi patrẽ ꝑ iſto
6 filio teſtari. ¶Jn gl. j. in fi. † no. gl. q̃ enumerat aliq̃ q̃ ſunt neceſſaria ad hoc vt fieri poſſit pupillaris ſubſtitutio. ⁊ vide ẽt gl. in. l. ij. in prin. ff. eo. ⁊ ſic ſunt ſex. adde ſeptimũ, ꝙ ſibi pr̃ faciat teſtm̄: vt. l. j. in fin. ff. eo. ⁊. l. ij. §. qſqs. eo. tit. Octauo. ꝙ pr̃is adeat̃ hr̃ditas: vt. d. l. ij. §. adeo. ⁊ vide Bar. i. d. l. ij. in p̃n. Tu dic, ſm̃ Raph. ibi, ꝙ q̃dã exigunt̃ a p̃ncipio: vt valeat pupillaris ſubſtõ. q̃dã ex poſtfacto, ne corruat a principio, vt valeat exigit̃ ꝙ pr̃ ſibi faciat teſtm̄, vt ꝑ pri⁹: vt. d. §. qſqs. ⁊. §. ſi pri⁹. in. l. ij. ff. e. ⁊ ꝙ ſit validũ. ⁊ ꝑ ↄñs. ꝙ ille fili⁹ ſit inſtitut⁹, vl̃ exheredatus, cui ſubſtituit̃: vel qd̃ alias teſtm̄ valeat vt dicit Raph. in. l. j. ff. eo. Jtẽ reqrit̃ ꝙ ille cui fit, ſit de liberis, ⁊ ſit ĩpubes, ⁊ in ptãte, vt hic ĩ tex. ⁊ in gl. ex quo poſtfacto reqrit̃, ꝙ ille cui ſubſtituit̃ ꝑ mortẽ, nõ reincidat in ptãtẽ alteri⁹: vt hic ĩ gl. j. in fi. ⁊ ſic ꝙ efficiat̃ ſui iuris, morte teſtãtis: ⁊ ſic cõprehendit̃ ꝙ nõ exeat. de ptãte in vita: nec reincidat in ptãtẽ alteri⁹. Jtẽ, ꝙ adeat̃ pr̃is hr̃ditas. ¶Jn gl. morib⁹. in fi. dic, ꝙ gl. in. l. ij. in prin. ff. eo. exponit. i. de iure lacedemonioꝝ: vt. ſ. de iure naturali. §. ex nõ ſcripto. ⁊ ſic fuit a iure ciuili illi⁹ ciuitatis, ex nõ ſcripto, ĩtroducta pupillaris ſubſtitutio. Et lꝫ talis ↄſuetudo hodie per ius romanoꝝ ſit in ſcriptis redacta: dꝫ tñ dici ius ↄſuetudinariũ. qm̄ ſcriptura nõ inducit̃: ſꝫ qd̃ pri⁹ erat in ſcripturã redigit̃, vt ꝑ eã ꝓbet̃: vt. l. cũ res. C. de ꝓba. Jdẽ in vſib⁹ feudoꝝ, lꝫ ſint ĩ ſcriptis redacti: vt no. Cy. in. l. j. C. de leg. ⁊ Bar. Bal. ⁊ Ang. ⁊ Jmo. in. d. l. ij. ĩ p̃n. facit gl. in. l. de qb⁹. ff. d̃ leg. ſꝫ Raph. ibi ꝫ: ꝙ imo dꝫ dici ius ſcriptũ: nã lꝫ quo ad lacedemones poſſit dici ius ↄſuetudinariũ: tñ q̊ ad romanos, habuit originẽ a ſcriptura: qꝛ fuerũt duodecim tabule delate. Si em̄ hic Bononie fieret ſtatutũ de cõſuetudine ciuitatꝫ Aretij, diceret̃ bononiẽſe ſtatutũ, ⁊ ius ſcriptũ: lꝫ ĩ ciuitate mea Aretij, diceret̃ ↄſuetudo. ⁊ h̃ eſt bonũ, ⁊ vtile ſcire, vtꝝ ſit ↄſuetudo vl̃ ſtatutũ, ꝙ ius ſcriptũ nõ eſt neceſſe, neq; articulare, neq; ꝓbare: vt. l. ornamẽtoꝝ. ⁊ ibi Bar. ff. de au. ⁊ ar. le. ſec⁹ in ↄſuetudine q̃ facti eſt. vt no. Bar. in. l. de qb⁹. ff. de leg. ⁊ doc. ⁊ Bar. in. l. ij. §. qd̃ obſeruari. C. de iur. calũ. ⁊ dixi. ſ. de iur. na
7 tu. §. ex nõ ſcripto. ¶Jn gl. etatis. in fi. † ſed an ſufficiat tetigiſſe q̃rtũdecimũ ãnũ, vl̃ ſit neceſſe. ꝙ ſit cõplet⁹: Dic, ꝙ tũc expirat, cũ pupill⁹ põt ꝑ ſe facere teſtm̄: qd̃ eſt ĩ vltio die dictoꝝ q̃tuordecim ãnoꝝ: vt. l.
8 q̃ etate. ⁊ ibi doc. ff. de teſt. ⁊ ita d̃t Bar. in. l. ĩ pupillari. ff. e. ¶† Et ex his p̃ncipal̃r eſt videdũ p̃mo, q̃ iure fuit introducta pupillaris ſubſtitutio: qꝛ oll ↄſuetudine, hodie q̊ ad nos põt dici ius ſcriptũ: vt. ſ. dixi. Scd̃o p̃ncipal̃r videm⁹, ꝙ octo reqrunt̃ ĩ pupillari ſubſtõne. q̃ octo bre
9 uiter examinem⁹. dixi nãq; ꝙ int̃ alia, reqrit̃ ꝙ ſit de liberis. † ¶Quero, de qb⁹ liberis: Dic, ſiue legitimis ⁊ naturalib⁹: vt hic: ſiue legitimis tm̄: vt. l. ſꝫ ſi plures. §. in arrogato. ff. e. ꝑꝫ tñ. §. ſꝫ hodie. ſ. de adop. nõ aũt naturalib⁹ tm̄: vt. l. luci⁹. ff. eo. niſi etiã poſt mortẽ patris, ꝑ p̃ncipẽ ſint legitimati: vt aut̃. itẽ ſi qs. C. de nat. lib. qꝛ nihil differũt a legitimis: vt aut̃. qb⁹ modis na. effi. ſui. §. illud. ⁊. §. nulla. vt no. Bar. i. l. ij. in p̃n. ff. eo. ꝟſi. itẽ q̃ro, qd ſi aliqs fili⁹. ⁊ in. l. gall⁹. §. ⁊ qd ſi tm̄. de li
10 be. ⁊ poſthu. in ꝟſi. induco ad qõnẽ talẽ ⁊c. ¶† Ex qb⁹ potes ſumere cautelã, q̃l̃r pr̃ põt relinquere filio ſpurio, ꝙ inſtituat eũ: ⁊ inquãtũ capere põt; vt. l. id tp̃s. in p̃n. ⁊ ibi Bal. Ang. ⁊ vterq; dñs meus de here. inſti. Et interim, ipſum curatorẽ bonis relinquat: vt ibi ꝑ Raph. ⁊ ꝑ marib batur in. l. ſi qs ita heres inſtituatur. la grãde: cũ ibi not. ꝑ doct. ⁊ maxime Raph. de here. inſtitu. Et ꝙ exnũc, prout extũc dat ſibi ſpurio plenam, ⁊ liberã licentiã, ⁊ facultatẽ ꝙ poſſit petere, ⁊ facere ſe legitimare: citatis, vel nõ citatis, reqſitis, vel nõ veniẽtib⁹ ab inteſtato: vt. d. §. ⁊ quid ſi tantum. ⁊. d. l. j. ff. eod. per Bar. ⁊ iſta eſt melior cautela, q̃ꝫ ea quam facit Barto. in. l. fina. ff. de his quibus vt indig. quod no. dic tamen tu, vt dixi. ſ. de hered. inſti. §. heres. vbi dixi, quod talis datio cu
11 ratoris, videtur facta in fraudem legis ⁊c. ¶† Secundo principaliter, requirit̃ quod ſit impubes. Quid ſi per ſtatutũ, minor viginti qnq; annis ꝓhibeat̃ teſtari, an pater poteſt pupillariter ſubſtituere: Dicit Bar. in. d. l. ij. in p̃n. ff. eo. ꝙ nõ: quia ipſe põt habere filios, quos fi
12 lius pupill⁹ nõ poteſt. ¶† Tertio, requirit̃ ꝙ ſit in poteſtate. Quero, quo tẽpore hoc requirit̃. Videtur quod ſatis ſit quod tpe mortis: licet non

lʒ nõ tpe testamẽti:vt.d.l.ij.§.sʒ si extraneũ.ff.eo.sʒ dic,ꝙ imo etiã tpe
substitutionis.vt.l.si alienũ.§.si in extneis.ff.de here.insti.nõ obstat.d.
§.sʒ si extraneũ.qꝛ debes intelligere,ꝙ tpe quo instituit extraneũ im-
puberẽ:ꝛ sic tpe testamẽti paterni,non erat in ptãte, post testm̃ ado-
ptauit:ꝛ post adoptionẽ,ipsi substituit pupillariter.ꝛ sic tpe substitu
tionis erat in ptãte.Et istũ intellectũ voluit ibi do.Frãcis.de rãpo.et
Rapha.q mihi plʒ:qꝛ(vt dixit Raph.)post testm̃ patris,posset fieri
pupillare,p interuallum:vt no.in.l.ij. §.prius.ff.eo.Et dubiũ esse po
terat fm Rapha.qꝛ cũ substitutio pẽdeat a testõ paterno:videbatur
trahi ad testm̃.ꝛ sic videbat exigi etiã habilitas,tpe testamẽti:tñ tex.
voluit determinare vt sufficiat eos eẽ in ptãte tpe substitutiõis:lʒ nõ
tpe testamẽti paterni. Simile habet in.l.ij.C.de iur.codi.vbi põt ĩ co-
dicillis relinq incapaci,tpe testamẽti:lʒ codicilli a testõ depẽdeãt ꝛ h
est multũ coloratũ.lʒ Jo.de imo.ĩ.d.l.ij.ff.e.in v.ĩ gl.in vs.pcedẽti.ꝛc.
dicat,ꝙ iste intellect⁹ haberet modicã dubitationẽ:ꝛ iõ tʒ ibi opi.gl.
13 ꝛ Bar.ꝛ ad ꝯriũ põt rñderi,iungẽdo dictũ gl.ꝛ Bar.simul† ꝙ vbi qri
tur de capacitate:tũc dʒ inspici in institutiõib⁹,ꝛ substõnib⁹ triplex
tps:siue sint pure,siue ꝯdõnales:vt.l.si alienũ.§.in extneis.ff.de here.
insti.lʒ Bal.alr dixerit.Sʒ vbi qrit de alia habilitate.tunc sufficit qd
adsit tps mortꝫ.saltẽ ex quo a pncipio,dispositio nõ fuit ex toto nul
la.ꝛ ita intelligat.d.l.ij.§.sʒ si extraneũ.nã a pncipio valuit saltẽ sub
stitutio vulgaris:vt.l.si.C.de here.insti. igit ꝛc.tu allega in siři.qd hr
in.l.vbi ita donat.de do.cã mor. ꝯiũcto eo qd ibi no.Bar.l.cũ pcario.
de pca.qꝛ cũ hic saltẽ vulgaris tacita valuit:g̃ facilr in siři cã.vcʒ ĩ sub
stitutiõe.ꝯuerti.lʒ aliqd sit appositũ ꝯ materiã substõnis pupillaris
vcʒ,ꝙ tpe testi,ꝛ substõnis,nõ erat in ptãte.ar.d.l.vbi ita donat.ꝛ qd
ibi Bar.Sʒ tñ(vt dixi)magis plʒ opi.do.Fran.de rãpo.ꝛ Rapha.lʒ
Bar.in.d.l.ij.in v.qro q tpe dʒ eẽ in ptãte.ꝛ ibi Ang.ꝛ Bar.idẽ in.l.
cẽturio.e.ti.ꝛ ĩ.l.luci⁹.eo.ti.v.lʒ qd eꝯ,si ab initio lex teneat ꝯriũ.igit
14 ꝛc.¶†Quarto,requirit ꝙ efficiat fili⁹ sui iuris,p mortẽ pris:nec in
alteri⁹ ptãtẽ rescindat.ꝛ sic solo defectu etatis,nõ pt testari.Ex quo
Bar.ĩ.l.in pupillari.ff.e.dicit,ꝙ si pupill⁹ post mortẽ pris efficiat de
portat⁹,vel alio mõ exierit ptãtẽ pris, qd annullat pupillaris substi
15 tutio.¶†Quinto,requirit ꝙ pr sibi faciat testm̃.pone, ꝙ nõ faciat
testm̃,sʒ codicillos:vl faciat testm̃,cũ cla codicillari corã qnqꝫ testib⁹:
tũc pt grauare veniẽtẽ ab intestato:vt oĩa bona vñcũqꝫ q̃sita pupillo
restituat titio:vt est cas⁹ singularis cũ gl.ĩ.l.fundũ p fideicõ.§.fin.cũ.l.
seq.ff.de leg.j.ꝛ ibi Bar.ꝛ doc.ꝛ p h Bar.in.l.j.in fi.ĩ vlti.q.ff.eo.qrit,
an filio possit substitui in legitima sua p fideicõmissum:nõ dico,dire-
cto pupillariter.gl.dt ꝙ nõ.C.de inof.test.l.qm̃ in priorib⁹.Sʒ ꝯrium
ꝛ nõ vʒ.vt.l.coheredi.§.cũ filie.ff.e.Aut iniũgit veniẽtib⁹ ab intestato
ipsi pupillo,ꝛ vʒ:vt.d.l.si fundũ p fideicõmissum.§.fi.qd est verũ:si mo
riat pupill⁹ ĩ pupillari etate.ꝛ tũc de dicta legitima,in q̃ pupill⁹ fuit
institut⁹,sui hrdes detrahẽt trebel . Sʒ si post pubertatẽ moriat:tũc
statim expirat talis substitutio:vt.d.l.si fundũ p fideicõmissum.Ex q
16 Dy.ꝛ Bal.ĩ.d.l.j.in fi.ff.e. †dat ꝯsiliũ,pp qd pt fieri,ꝙ legitima filij
nõ deducat ꝙ nõ grauet fili⁹,vel vltim⁹ hrs filij,et ab eo incipiat fi-
deicõmissum.tũc em̃ ex psona filij,nõ pt deduci ltĩa:qꝛ nõ fuit graua
tus.Nõ ex psona sua:qꝛ sibi nõ debet ltĩa in bonis pris ĩpuberis,qd
est subtile,ꝛ notabile.facit qd no.Bal.ꝛ Sali.ĩ.d.l.ex trib⁹.ꝛ istud est
tenẽdũ.lʒ h nõ plʒ Raph.in.d.l.cohrdi.§.cũ filie.ff.eo.qꝛ vr ꝯ.l.q fun-
dũ.§.q filios.in fi.ff.ad.l.fal.vbi substitut⁹ pupilli,ꝛ ẽt legitim⁹,non
põt in plus grauari,q̃ ipse pupill⁹. Preterea,relicta debent a substi
tuto,tãq̃ relicta a pupillo:vt.l.in rõne.§.qd vulgo.eo.ti.In dubio au
tẽ,qñ nõ apparet qs fuerit grauat⁹:fili⁹,vel su⁹ legitim⁹.Bart.in.d.
§.cũ filie.dt,ꝙ fili⁹:sʒ in.l.q duos.ff.eo.vr dicere,ꝙ imo ei⁹ legitim⁹.
p.l.codicillis.ff.de vsufru.leg.Tu dic,ꝙ in dubio magis vr grauatus
fili⁹,vt vr cas⁹ in.d.l.codicillis.ꝛ maxime,cũ ibi impsonalr grauaue-
rit:qꝛ dixit ꝙ res puenerit in rẽ publicã ꝛc.ꝛ tñ ibi fili⁹ vr grauat⁹.fa
17 cit.l.si sic.§.j.ꝛ qd ibi late Bar.ff.de leg.j.qd no . ¶†Sexto,requirit
ꝙ ĩpubes sit institut⁹ vel exhrdat⁹:ex q sequit,ꝙ si filio pterito fiat
substõ pupillaris,ꝙ nõ vʒ:qꝛ testm̃ prnũ corruit.vt.l.ĩter cetera.de li
be.ꝛ posth.vbicũqꝫ.g̃ testm̃ prnũ valeret:tũc etiaʒ valeret pupillaris
substõ,facta filio pterito:vtputa.si approbat testm̃:vt.ff.de iniu.test.
l.filio pterito.vel hodie in nepote in ptãte retẽto,ex filio emãcipato:
18 vt not.Bar.ꝛ doc.ĩ.l.gall⁹.§.ꝛ qd si tm̃.de lib.ꝛ posth.¶†Quero,an
si testm̃ rũpat pteritiõe filij,ꝯseruet pupillaris substitutio:gl.in.l.j.§.
fi.ff.eo.sentit ꝙ ꝯseruet,p aut.ex cã.qd sequit Bart.ꝛ doc.ibi.p.l.qui
plures liberos.§.fi.ff.eo.qꝛ pupillaris substõ,cõprehẽdit appellatiõe
ceterorũ:vt ibi:sʒ p aut.ex cã.cetera ꝯfirmant.igit ꝛc.sʒ Bal.ibi dubi-
tat:qꝛ si ꝯfirmat pupillaris,g̃ remanet ẽt tacita vulgaris:vt.l.iã hoc
iure.ff.eo.g̃ poterit succedi directo:ꝛ q ad instõnẽ dicto testõri:vt hic
igit ꝛc.dic tñ,ꝙ pp h in ꝯsuiẽdo,nõ est a pma opi.recedendũ.deq late
p Jmo.ĩ.l.filio pterito.ꝛ p oẽs doc.in.d.aut.ex cã.sʒ opi.gl.ꝛ Bar.cõi
ter tenet p.d.l.q plures liberos.ꝛ p.l.cogi.§.q cõpulsus.ff.ad treb.lʒ.d.
§.q cõpulsus possit rñderi.sʒ nõ põt(iudicio meo)bñ rñderi.d.l.q plu
19 res.†Septimo,reqrit q ex testõ prno,adeat hrditas.qd est verũ,ni-
si fili⁹ esset su⁹ hrs.Et suitas,nõ est ĩpedita p dationẽ hrdis extnei.vl
substituti vulgaris:qꝛ tũc suitas operat ꝯfirmationẽ pupillaris sub-
stitutiõis.vt.l.si fili⁹ q pri.ꝛ ibi Bal.ff.de vul.ꝛ pup.ꝛ hr in.l.si filius
hrs.ff.de lib.ꝛ posth.ꝛ ĩ.l.apud iul.§.idẽ ius.ff.ad trebel.ꝛ ego dicã.j.
20 Scdo.pncipalr qrit,quotuplex est substõ pupillaris.Et dic fm Bar.
ꝙ duplex:expssa,q̃ fit vbis specificis:tacita:q̃ fit verbis tacitis,vl a
iure subintelligit.facit.l.iã hoc iure.in prin.ff.eo.ꝛ dixi.s.tit.j.in prin.
21 ¶Tertio pncipalr qro,qb⁹ verbis fiat:dic vt ibi in tex.¶†Quero,
qd si testõr dixit.ꝛ si fili⁹ me⁹ in pupil.etate,moriat, titi⁹ sit mihi he-
res:an admittat ẽt ad bona pupilli:vr ꝙ nõ,p illã dictionẽ.mihi.q.d.
ꝛ nõ pupillo.Dic ꝯriũ.vt est gl.ordi.ꝛ ibi oẽs doc.in.l.j.in pn.ff.de vul
ga.ꝛ pup.ꝛ est tex.rotũd⁹:qꝛ illud verbũ.mihi:tollit d medio.ĩ.l.si ita.
§.j.ff.de secũ.tab.vbi Bar.dixit,si testõr dicat,si fili⁹ me⁹ in pupillari
etate decedat,bona mea deueniãt in titiũ,qd tñ erit pupillaris.ꝛ illa
verba.bona mea.habent p nõ adiectis,vt dixim⁹ ibi d dictiõe.mihi.
22 qd no.†Quid si fiat pupillo substituto,intra tpa pubertatis,p vba
mere obliq.vt p verbũ.restituat hrditatẽ ꝛc. an trahat ad directã:et
sic ad bona pupilli.dic ꝙ nõ:vt est cas⁹ ĩ.l. cohrdi.§.qd si heredẽ.ff.eo.
23 ꝛ ibi Bar.ꝛ alij doc.¶†Quero,qs sit effect⁹ pupillaris:dic ꝙ exps-
sa pupillaris,excludit matrẽ:vt.l.papinian⁹.§.sʒ nec ĩpuberi.d inof.
test.intm̃,ꝙ nec legitimã aliquã ĩ bonis filij conseq mr põt.vt ibi not.
Bar.ꝛ doc.ꝛ est tex.ꝛ ibi no.ĩ.c.si pr.de testa.in sexto.qd no.qꝛ q̃tidie
interrogaberis,qd ẽ verũ.siue fiat p verbũ cõe:vt est substituo: qd est
verbũ cõe.vt.l.h iure.§.ij.ff.eo.ꝛ istud pbat ĩ.d.§.sʒ nec ĩpuberis.ꝯiun
cta.d.gl.siue fiat p verbũ directũ,nõ ciuile.vt p verbũ moriat:vt.d.c.si
pr.ꝛ multo forti⁹,si fiat p verbũ mere directũ ciuile:vt est.hrs esto,vel
instituo.vt.l.vbis ciuilib⁹.cũ ibi no.p gl.ꝛ Bar.ꝛ doc.ff.eo.sec⁹ si fie-
ret p verbũ mere obliquũ:vt p verbũ,si fili⁹ decedat ĩ pupillari etate,
bona mea deueniãt in titiũ:vel bona pupilli deueniãt ĩ titiũ. vt.l.co-
24 heredi.§.cũ filie.p h.ff.e.ꝛ facit.l.pcib⁹.ĩ fi.C.e.† Tacita aũt pupilla
ris,cõprehẽsa ĩ expssa vulgari,nõ admittit ꝯ matrẽ:nec eã excludit.
vt no.gl.ꝛ doc.ĩ.l.pcib⁹.circa pn.C.de ĩpub.ꝛ alijs substi.nec ẽt admit
tit ꝯ patrẽ:qꝛ est eadẽ rõ in prẽ,sicut in mrẽ:nec ẽt auia:qꝛ in ea est ẽt
eadẽ rõ,sicut in mrẽ.ar.l.ij.§.si mr.ꝯiũcto ver.ꝙ si nepotib⁹.ff.ad tre-
bel.nec ẽt tacita pupillaris,excludit fratrẽ pupilli vtrinqꝫ ꝯiũcti,vel
saltẽ ex pte pris.ar.l.cũ acutissimi.C.de fideicõ.fm Bar.ĩ.d.l.ij.ff.e.sʒ
in fratrẽ tʒ Jac.but.ꝯriũ in.l.pcib⁹.qꝛ nõ est eadẽ rõ in fratre,sicut in
mrẽ:qꝛ cũ mri debeat ltĩa in bonis filij ,nõ sic fratri.In bonis fris:et
iõ cũ nõ sit eadẽ rõ ĩ frẽ,statutũ in mrẽ,nõ est extẽdendũ ad fratrẽ:vt
l.si.C.de interdicto matri.qd sequit Jmo.ĩ.d.l.ij.sʒ mihi multum plʒ
opi.Bar.p rõnẽ.l.cũ acutissimi.cui de facili nõ pt rñderi:ac ẽt,qꝛ cuʒ
frater vtrinqꝫ ꝯiũct⁹,succedat cũ prẽ ꝛ mrẽ pariter:vt in aut. defun-
cto.C.ad tertu.igit,cũ nõ admittat ꝯ patrẽ,nec ꝯ matrẽ tacita pupil
laris:pari rõne nõ dʒ admitti ẽt ꝯ fratrẽ.Qd tacita pupillaris nõ ex
25 cludat matrẽ,est verũ regulr.†Fallit in quatuor casib⁹ psumptis ex
volũtate testãtis.Primo,si añq̃ faciat testm̃,dixit.si fili⁹ me⁹ morie
tur,nollẽ ꝙ vxor mea haberet vnũ denariũ.arg.l.q̃ties.§.j.ff.de hrdi.
insti.l.cũ pponebat.cũ ibi no.p gl.ibi Bal.ff.de le.ij.ꝛ no.Bart.in.l.si
qs in fundi vocabulo.de leg.j.Scdo,si relinqt aliqd vxori a substituto
pupilli,ꝛ iussit eã eẽ tacitã,ꝛ ꝯtẽtã:psumit em̃ ꝙ testõr voluerit sub-
stitutũ pferri mri:vt ar.l.peto.in pn.ff.de le. ij.ꝛ.l.paulo callimacho:
§.j.ff.de lega.iij.¶Jdẽ si reliqt aliqd vxori,si vitã vidualẽ seruauerit.
qꝛ sicut voluit eã puari legato p trãsitũ ad scda vota:eodẽ mõ psumẽ-
dũ est,qd voluit a tacita pupillari excludi,p dictũ trãsitũ ad scda vo-
ta.Nã p trãsitũ ad scda vota,fit iniuria filijs:vt ĩ aut.de nõ eligẽ.secũ.
nubẽ.§.gregoriana.ꝛ aĩa viri tristat.vt ĩ aut.de nupt.§.finaũt tutela.
Tertio,si mr pupilli erat inimica pri:qꝛ amicabat cũ vno scholari.ar
gu.l.iij.§.fi.cũ no.p Bar.ff.de adimẽ.leg.vel ẽt si post mortẽ pris vo-
luit luxuriari cũ scholari.arg.no.in.l.fideicõ.C.d fideicõ.ꝛ.l.sororẽ.C.
de his q.vt indig.ꝛ.l.j.ꝛ ibi Bar.ff.de his qb.vt indig.Et istud credo
verius:qꝛ aĩa viri tristat(vt dictũ est)lʒ in.d.l.ij.ff.eo.Jo.de imol.di-
cit,ꝙ imo aufert,vt ab indigna.Ego credo ꝙ qꝛ filio ꝛ alijs ꝯiunctis
iniuriat,pp ꝯcubitũ:g̃ apud eos,vel substitutũ,dʒ remanere heredi-
tas.l.pe.C.de leg.¶Quarto casu.qñ frater ĩpuberis filij testãtis , est
vulgariter substitut⁹:qꝛ mr ab eo excludit.arg.l.cũ acutissimi.C.de fi
26 deicõ.ꝛ istud credo verius,lʒ Jo.de imo.ibi sentiat ꝯriũ.¶†Est etiã
alius effect⁹ pupillaris substõnis:qꝛ pr facit pupillo heredẽ suuʒ ne-
cessariũ:vt faciat sibi.vt.l.sʒ si plures.§.quos possum.ff.eo.ꝛ ibi Bart.
¶Ex q sequit mirabile,ꝙ si frater pupilli ẽ substitut⁹(cũ sibi sit su⁹ ꝛ
necessari⁹ hrs)hereditatẽ fratris pupilli(ẽt nõ aditã)transmittit vt
heres su⁹,ad quoscũqꝫ ẽt extneos heredes.l.ex militari.§.si.ff.de testa.
mili.ita dt ẽt Bar.ĩ.d.l.ij.in fi.pn.ꝛ Raph.ĩ ea.l.j.qd bñ no.ꝛ Bar.in
27 l.si plures.ff.e.¶†Quero,quot modis corruat pupillaris substitu-
tio.dic,ꝙ plurib⁹ modis.¶Primo,si testm̃ prnũ nõ vʒ qñocũqꝫ,qꝛ
pupillare corruit.vt.l.ij.§.adeo.ff.eo.¶Scdo,ex pte pupilli,si aliquo
mõ pter defectũ etatis efficiat intestabilis.facit.l.si q̃ram⁹.ff.de test.
¶Tertio,ex psona substituti.vt.l.si is q.ff.eod.vel qꝛ nõ vult adire.
¶Quarto,ex forma substõnis.vt.l.si ita qs.ff.eo.vide gl.j.eo.§.libe-
ris.ꝛ Bar.ꝛ Jmo.ꝛ Raph.ĩ.l.ĩ pupillari.ff.e.q dicũt idẽ,si testm̃ pa-
ternũ rũpat p q̃relã.vt.l.papi.§.sʒ nec ĩpuberis.ff.de inof.test.Jtẽ ex-
pirat,si pupill⁹ morit,vel emãcipet,añq̃ pr moriat:vt h ꝛ.l.cohrdi.§.
cũ filie.ff.e.ꝛ Bar.ĩ.d.l.in pupillari.magistralr ꝯcludit,ꝙ qñqꝫ substi

tutio pupillaris,deficit ex psona testantis:qñq3 ex psona substituti:
qñq3 ex psona pupilli. Addas alios cas⁹ fm Bart.in.d.l.i pupillari.
pmo,qñ fili⁹ hēret filios i pupillari etate.q2 malitia supplet etatē:vt
c.ij.de despō.ipu.¶ Ultim⁹ cas⁹ ē,qñ igressus est religionē:q2 si fuit
tradit⁹ a pr̄e,nō expirat:vt.c.bñficiū.de re.iu.i.vj.nisi ex dispēsatiōe
pape fecerit pfessionē.auf.igressi.C.de sac.san.ec.dic tñ.vt ibi p Ra-
pha.¶ Adde.q ēt pupillaris substō expirat, si fili⁹ (l3 ipubes) mo-
riaf viuo pr̄e:vt.l.qō si fili⁹.ff.de cap.ꝛ nota Bar.i.l.j.§.p scdo.C.de
28 ca.tol.¶ † Quero,mr̄ substituit filio suo pupillo pupillarif,vel fra-
ter fr̄i:an trahaf ad fideicōmissariā? q2 cū nō habeāt pupillū i ptāte,
nō valuit pupillaris.vt h.ꝛ dic gl.ꝛ Bar.ꝛ cōiter doc.tenēt q sic in.l.
29 vbis.ff.eo.l3 gl.dicat ɔ2riū.j.eo.§.fi.ꝛ ibi tāgā. ¶ † Quero,mr̄ repu-
diat hereditatē filij ipuberis:an substitut⁹ vulgaris admittaf ex taci
ta pupillari,an vo veniāt,veniētes ab intestato.ꝛ Bar.in.l.cēturio.
in p2in.ff.eo.dicit,q substitut⁹ admittif: qm̄ tacita fuit in rerū natu
ra:l3 ɔ matrē nō admittaf.vt not.glos.in.l.p2ecib⁹.C.de impu.ꝛ alijs
substi.si ergo mater,vel repudiatione,vel mo2te, vel alio modo exclu
ditur admittitur substitutus.arg.l.ij.§.seq.ff.ad tertul.ꝛc.

SVMMARIVM.

1 Substitutio exemplaria,quibus fiat.
2 Substitutio exemplaria,fuit introducta ad similitudinem pupillaris.
3 Substitutio exemplaria,quibus modis expiret.
4 Pater pōt vnū ex filijs mēte captis tm̄ instituere dūmodo alios exheredet.
5 Substitutio exemplaria,qualiter differt à pupillari.
6 In quibus conueniant pupillus & furiosus.
7 Substitutio exemplaria,qualiter describatur.
8 Mater post institutionem & substitutionem transiens ad secunda vota,an valeat talis substitutio?
9 Substituere an possit monachus,exemplariter?
10 Substituere an possit mater filio communi patrem furiosi?
11 Parens an possit semetipsum substituere?
12 Substitutio communis vtriusq3 parentis vt confirmetur, an sit necessaria mors vtriusq3.
13 Pater,an possit mentecapto substituere vnū tantum ex filijs mentecapti.
14 Lex ex facto habet locum quando à principe impetratur.
15 Substitutio exemplaria quibus verbis fiat.
16 Furiosus sanatus,si mox reincidat in furorē an substitutio interim cesset?
17 Substitutio facta impuberi & mentecapto,an valeat?
18 Furiosus & similes,an sufficiat quòd sint instituti,licet in min⁹ legitima?
19 Pater an possit mentecapto substituere,vnum tantū ex filijs mētecapti?

1 Qua ratione. † Exēplaria substō fit puberib⁹ mētecapt3,
ad exēplū pupillaris.ꝛ filio facto sane men
tis,expirat:quēadmodū pupillaris.cū fili⁹ pubescit.h.d.¶ No.q fi-
lius,ēt vltra pubertatē directo l3 substituere,qñ pp sensū sibi ō testō
puidere nō posset:vt h.ꝛ.l.fcō.ff.eo.ꝛ ibi late Bar.ꝛ Ang.ꝛ dñs me⁹
Jo.i.l.hūanitat3.ꝛ ibi late.Cy.Bal.ꝛ Sali.ꝛ Ang.C.de ipub.ꝛ alijs
substi.¶ No.q qcunq3 h3 filios mētecaptos,ꝛ sic,siue sit pr̄,siue mr̄,
pōt exēplariter eis substituere:vt h.ꝛ.d.l.hūanitatis.ꝛ p ɔ̄ns,est alia
dr̄ia cū substōne pupillari:q2 illa nō pt fieri,nisi ipuberib⁹,ꝛ in ptāte
ɔstitutis:vt.s.eo.i pn.ista pt fieri puberib⁹,ꝛ ēt existētib⁹ in ptāte,p
nō hn̄tes eos i ptāte:vt est mr̄:vt.d.l.hūanitatis.ibi parētib⁹ cū glo.
2 ¶ † No.q exēplaria fuit itroducta,ad silr̄itudinē pupillaris:ꝛ p ɔ̄ns
nō est pupillaris:q2 qō est simile,nō est idē.vt.l.qō nerua.ff.depositi.
¶ No.ibi certas psonas substituere ꝛc.aliā dr̄iam iter pupillarem,ꝛ
exēplariā.nā i pupillari etate,pt qs substitui:vt.s.pxie.S3 i hac,nō
pn̄t nisi certe ꝛ determiate psone:de qb⁹ i.d.l.hūanitatis. ¶ No.q si
cut pupillaris expirat adueniēte pubertate,ꝛ alijs modis,de qb⁹ i.d.
3 l.in pupillari.i tex.ꝛ gl.ꝛ p doc.ff.eo.ꝛ h i gl.fi.¶ † Eodē mō expirat
exēplaria,q pmū in sanā mētē redierit:qm̄ finita cā puilegij,finif ip3
p2iuilegiū.Uerū,q2 h tractaf pp2ie de substōne exēplaria,de ea h di
cā.alia aūt,p remissionē expediā.l3 gl.h de oībus substōnibus dicat.
4 ¶ In gl psonas.i fi.† intm̄ q pt vnū ex filijs mētecapt3 tm̄modo in-
stituere.d.l.hūanitatis.dūmō alios exhr̄det,vel ptereat iusta cā iser-
ta.fm gl.ibi.quā seqf Bar.Bal.ꝛ Sali.l3 Richar.malū.dicat ɔ2riū,ꝛ
male:q2 si agnatiōe sui hr̄dis rūpif h substō:vt.d.l.ex fcō.i pn.g nullo
mō est in filio iā nato pterito.ar.ff.ō iniu.testa.l.filio.dūmō substituē
dus sit sane mētis:al's aūt si ēt filij fr̄is,filij mētecapti,sunt ēt mēteca
pti,vel furiosi:nō est op⁹ vt ipsi substitui debeāt.vt.d.l.hūanitatis.et
ibi doc.ꝛ Bar.i.d.l.ex fcō.ꝛ ibi Jmo.s3 ali⁹ ex̄ne⁹ pt substitui.facit.l.
papi.§.s3 nec ipuberis.ff.de inof.test.ꝛ intellige de filijs legitimis,et
nālib⁹ ipsi⁹ mētecapti.nō aūt si essent spurij:q2 nō sunt noiandi filij.
igif nō istituēdi.vt auf.ex cōplexu.C.de ince.nup.ꝛ idē si eēnt nāles
tm̄:q2 cū nō sint necessario instituēdi.vt.l.ij.C.de na.lib.merito nō h3
auus necessario substituere.¶ Qn̄ aūt frater substituif,dicā.j.¶ In
gl.magna.ibi:qnq3 g sunt substōnes ꝛc.dic.vt dixi.s.ti.j.in rub.ꝛ no.
gl.ꝛ doc.i rub.ff.eo.¶ In ea.ibi.C.e.l.post aditā.de ista vulgari,ꝛ sua
materia.vide q scripsi.s.tit.j.in pn.¶ In ea.ibi alia expssa,q sit ver-
bis affirmatiuis,de hoc dic plene p Bar.in.l.j.in p2in.ff.eo.i.iij.col.ꝛ
dixi.s.ti.j.i pn.¶ In ea.ibi:adueniēte pubertate expirat:vt i fi.hui⁹
§.de ista pupillari,ꝛ ei⁹ mā.dixi plene.s.eo.in pn.dic vt ibi.¶ In ea.
ibi:tertia est exēplaria ꝛc.dicam⁹ ergo in isto.§.materiā exēplarie.Et
p2io expediā glo.in ista substōne,cū suppletionib⁹ necessarijs,postea
residuū materie ex gl.opponā.¶ In ea.ibi:q2 ad exēplū pupillaris est
itroducta:vt hic ō2.vide circa h late Bal.ꝛ Sali.i.d.l.hūanitatis.cir-
ca pn.¶ In ea ibi:i pupillari,quib⁹ pōt substitui.Tu dic latius fm
Bal.i.d.l.humanitatis.in vsi.† mō videam⁹ qd differt a pupillari ꝛc. 5
q q̄dā sunt dr̄ie in potētijs:ꝛ q̄dā sunt in actib⁹.In potētijs differūt.
Et p2io,i potētia actiua:q2 pupillarē substōnē solū linea pr̄na habēs
in ptāte:exēplaria āt,pr̄na ꝛ mā.Itē habēs i ptāte,ꝛ nō habēs:q2 fit
nō iure ptātis:s3 iure geniture.ꝛ sola nāli cā ispecta.ꝛ sic pr̄es habeāt
potētiā substituēdi exēplariter q pupillariter.¶ Scda dr̄ia,est i po-
tētia passiua.Nā in psonis qb⁹ fit substitutio,differūt.nā pupillaris
fit existētib⁹ i plena ptāte substituētis.Exēplaria,mo2bo medef:nec
curat vtrū furios⁹ sit in ptāte,necne.¶ Tertia dr̄ia,est i ptāte acqsiti
ua:q2 acqrere ius nō pn̄t ex illa substōne,nisi q̄dā psone:vt.d.l.hūani-
tatis.sed ex pupillari oēs:vt.s.pxime in pn.¶ Quarta est,q2 substō
pupillaris pōt fieri exhr̄dato:s3 exēplaria nō:q2 furiosus,vl' mēteca-
pt⁹,nō pt exhr̄dari:q2 non est doli capax:vt.l.furiosi.ff.de reg.iur.Tu
dicas f3 dn̄3 meū do.Jo.i.d.l.ex fctō.q imo pōt exhr̄dari ex cā ingra
titudinis,cōmissa añ furorē.igif ꝛc.vt est casus i.l.fi.§.s3 antiqtas.ibi
institut⁹,vel exheredat⁹.C.de cur.furio.¶ Quita (dicit Bal.) est,qō
hodie pupillaris pōt fieri ptērito.sec⁹ i exēplaria.vt.d.l.humanitatis.
de q p Bal.i auf.ex cā.dic vt ibi p eū.¶ Sexta pupilaris,nō pōt fieri
nisi ipuberi:exēplaria,nō nisi maio2i ipubere:vt no.hic gl.¶ Septia
substō pupillaris,nō pt fieri nisi ab vno parēte,ꝛ insolidū.exēplaria a
plurib⁹:vt.d.l.hūanitatis.¶ Octaua est,q2 agnatiōe filij,expirat exē
plaria:vt.d.l.ex facto.sec⁹ i pupillari:q2 ipossibile est q pupill⁹ gene-
ret:vt.l.auxiliū.§.j.ff.ō mino.S3 si gñaret:q2 malitia suppleret etatē:
tūc dicerē vt expiraret.vt vult Raph.i.l.ij.i pn.ff.e.imo est ipossibile
vt pupill⁹ gñet:cū in h malicia nō suppleat etatē:q2 l3 faceret ea q ge
nerādo reqrunf:tñ nullo pacto ad eū actū p quē mulier ɔcipit (nā resi
stēte) deueniret.¶ Nona,q2 nō tm̄ si fili⁹,s3 ēt si fr̄ nascaf furioso,ex-
pirat exēplaria:vt.d.l.humanitatis.sec⁹ i pupillari.vt.l.papi.§.s3 nec
ipuberis.de inof.test.¶ Decia,q2 pupillaris expssa,excludit matrē:
vt.c.si pr̄.de test.i.vj.qō nō est i exēplaria,cū mr̄ sit par pr̄i:vt.d.l.hūa-
nitatis.g a pr̄e nō pt excludi:vt.l.nā ꝛ si magistratus.ff.de arbi.Uisis
6 differētijs,videam⁹ i qb⁹ ɔueniāt.¶ † P2imo,ɔueniūt i rōne cōuen
tiōis:q2 cū furiosus,ꝛ pupill⁹ eqparenf:vt.l.fulcini⁹.§.adeo.ff.ex qui.
cau.ma.qō sicut p substōnē fuit cautū pupillo,itē p exēplariā furioso,
ꝛ mētecapto.¶ Scdo,i o2dine dispositiōis:q2 sicut pupillarif substi
tuēs,d3 o2dinare testm̄ sibi ita ꝛ cū exēplarif.vt.d.l.hūanitatis.¶ Et
q2 sicut ifirmaf pupillaris,si pr̄ efficiaf itestabilis,vl' alio mō:vt.j.qb.
mo.test.ifir.§.ex eo āt.ita ēt exēplaria:q2 cū sit assesso2iū,pmittif pem
pto pncipali testō.arg.l.pxi.ff.de his q in test.delenf.¶ Tertio,q2 si-
cut pupillaris nō pt fieri cū piudicio tertij,i cui⁹ ptāte est recasur⁹:vt
l.cū fili⁹.ff.de testa.mili.ita eadē rōne,nec exēplaria,q fit ad sui silitu-
dinē:vt hic.s3 Bar.i.d.l.ex facto.t3 ɔ2riū,q2 in exēplaria nō curaf,vtrū
sit in ptāte,necne.vt.d.l.hūanitatis.s3 ego credo opiniōes posse adin
uicē cōco2dari:q2 l3 ēt parēs nō habeat i ptāte,possit facere substōnē:
tñ si qs fecerit ea rōne ptātis,ꝛ postea ptās illa finiaf,ꝛ cedat i ptātē fi
lij,vl' aui,i piudiciū aui,nō v3:qn ēt ipe puidere possit,sicut si mr̄ pui
det:pōt sc3 au⁹ ꝛ pr̄ respectiue ēt substituere pr̄i,ꝛ eɔ:vt.d.l.hūanita-
tis.¶ Quarto,in cōfirmatiōis mō.Nā sicut aditio hr̄ditatis,vl' exi-
stētia sui hr̄dis,ɔfirmat pupillarē substōnē:ita est i exēplaria,al's eua
nescit substō,f3 Bar.q2 l3 p furioso nō possit adire hr̄ditatē:tñ pt pe
tere bono2ū possessionē.q oīa ɔfirmat.vt.l.cū hr̄s furiosus.ff.ad treb.
s3 Bal.i.d.l.hūanitatis.dicit eē spāle in exēplaria:q2 testō2 qlitate isti
tuti,quē bñ sciebat nō posse adire:vr̄ cogitasse ō substōne vulgari.Uñ
exēplaria cōtinet vulgarē,vt recip2oca ꝛ ɔpēdiosa.vñ dicit,si mo2tuo
pr̄e:moriaf postea furios⁹,ēt sine aditiōe hr̄ditatis,supplef ꝛ nō erat
de suis hr̄dib⁹:q2 nō i ptāte:tñ exēplaria nō expirat q ad vulgarē:ꝛ sic
q ad bōa testātis:q2 ad hūc casum vo silr̄ puidit,sicut cū substituit vē
tri,ꝛ facit abo2tū viuo testō2e.arg.l.q vētri.ff.de vē.ispi.¶ Quito,ē q2
sicut i pupillari,an possit substitui,ispicif vtrū sit pupill⁹ tpe mo2tis
pr̄is.vt no.in.l.ij.§.si ex̄neū.ꝛ.l.coheredi.§.j.ff.eo.ita in exēplaria,ispi-
cit mo2s testātis:an tūc fili⁹ fuerit furios⁹,vel nō.¶ Sexto,ē i vbo2ū
iterptatiōe.Nā qcūq3 vba iterptanf directe fauo2e pupillaris substō
nis:eadē iterptant directe,fauo2e exēplarie.arg.l.fi.C.de hr̄di.isti.Ce
tera ɔueniētia,ꝛ discōueniētia,vidō mr̄tū o2dinate p Bar.i.d.l.ex fcō.
7 ¶ His expeditis,veniam⁹ ad mā3 exēplarie substōnis.¶ † Et p2io,
videam⁹ qlr̄ describaf.ꝛ Sali.i.d.l.humanitatis.ōt,qō exēplaria,est
substō directa ex altero a parētib⁹,fctā libero ei⁹ mētecapto,de psōa
vo silr̄ ab itestato ei successura bona vtriusq3 ɔp2ehēdēs:ꝛ ex pcedē-
tib⁹,ꝛ ex sequētib⁹,remanebit declarata ista diffinitio.¶ Scdo pnci
palr̄ q̄ro:q2.s.dixi,q ql3 parēs vtriusq3 sex⁹,pōt hāc substōnē facere.
vt.d.l.hūanitatis.cū gl.Quero ergo,q sūt hi parētes.Dic.q in parē-
tib⁹ legitimis ꝛ naturalib⁹:vel etjā in parēte arrogato2e,pp p2ogati
uā litere

nam litere dicte.l.humanitatis.& hic,sed non hz locū in parētib⁹ spurijs:q2 illi nō sunt noīandi parētes:vt i auē.ex cōplexu.C.de ince.nup. Predicta in marib⁹,s3 i parētib⁹ feminis, forte pūt hēre locū:etiā in spurijs:hoc est in vulgo q̄sitis.vt.l.hac pte.& l.spurij.ff.vñ cog.& j.ad orfi.§.pe.nisi sint illustres.vt.l.si q̄ illustris.C.ad orfi.& nisi haberet mr filiū ex dānato coitu:vt no.gl.in.d.l.si q̄ illustris.& no.gl.i auē.ex complexu.C.de ince.nu.& no.gl.in.§.pe.j.ad text.& ibi dicā.facit in auē.q. mo.na.effi.sui.§.fi.In nāli filio tm̄ clarū est,q hz locū in mr̄e,q pōt substituere.vt.d.l.hūanitatis.ɔiuncta.l.si q̄ illustris.Et idē in pr̄e naturali tm̄.p.d.l.humanitatis.& p.l.fi.C.de cōfir.tu.q2 natura cōis est: vt.l.maximū vitiū.C.de li.pte.ita dt Bal.in.d.l.hūanitatis.vsi.ij.videam⁹ de psonis qb⁹ fit.& h̄ innuit Bart.i.d.l.ex facto.Sed Ang.ibi ɔ.q2 naturali nō est necesse,q relinquat legitima.s3.l.hūanitatis.loquit de legitima.igit &c.s3 mihi pl3 opi.Bar.& Bal.q ēt habeat locū in naturali tm̄.q2 ei etiā p patrē pōt reling tā inter viuos, q̄ in vltia volūtate:vt.l.ij.cū auē.ibi posita.& auē.l3.C.de natu.libe.non ob.d.l.humanitatis.q2 ītelligo q loquit de illis,qb⁹ de necessitate d3 reling legitima,q relinquat.In alijs aūt qb⁹ nō est necesse,q relinquat. vt nālib⁹ tm̄:etiā habebit locū,ad sīlitudinē pupillaris.q̄ pōt fieri exheredatis,qb⁹ legitima nō debet:vt.§.nō solū.j.eo.q2 est puisio filij:igitur &c.In adoptiuis,posset esse dubiū:cū hodie iura olim attributa p adoptionē sint sublata:solaq3 remāsit ptās ab itestato succedēdi:vt dixi.s.de adop.§.j.dicā.j.de here.§.ab itesta.§.admonēdi.& h̄ t3 Ange.in.l.ex fcō.ff.eo.S3 ego credo q si dat⁹ fuerit auo,vel alij ascēdēti: q talis adoptiu⁹ possit substituere exēplariter ad sīlitudinē mr̄is:q2 iura naturalia,ēt in eo nō sunt.vt.l.pe.C.de adopti.Ex his infert casus mirabilis,q pagan⁹ pt decedere cū trib⁹ testis:vc3, mētecapt⁹ habēs patrē:matrē:patrē arrogatorē,siue adoptātē.Mā cū oīb⁹ parētib⁹ sit pmissum testari p mētecapto:decedet postea cū trib⁹ substitutionib⁹.& sic cū trib⁹ testis:sicut habem⁹ in pupillo arrogato:q decedit cū testō patris arrogatoris:& cū testō patris naturalis.vt.ff.de adop.l.si arrogator.& testm̄ cuiuslibet est seruādū in substātia sua,ab eo pfecta q̄ substitutionē fecerit:in residuo vo inspicit,an furios⁹ esset in ptāte patris.Et tūc,q2 pr̄ plus iuris h3 in filiū:vc3,ius naturale & ciuile:vc3 patriā potestatē.& tūc substitut⁹ a pr̄e, naturali prefertur:sinaūt nō h3 eū in potestate:tunc:q2 in pari gradu est cū matre,& cū arrogatore:q2 vnusquisq3 h3 vnū vinculū: pariter distribuent bona furiosi inter dictos substitutos:ita dicit in effectu Nico.de mat.& Bar.in.l.ex facto.in v.vltimo q̄ro.pone &c.& Ang.in.d.l.hūanitat. post prin.qō no.S3 hoc nō t3 dn̄s me⁹ Jo.de imol.in.d.l.ex facto.in ver.circa quartū.inq̄tū tāgit hic Bar.&c.& ēt Bal.in.d.l.humanitatis.dānat hāc opi.sed q2 opinio Bald.reprehēdit ibi a Sali.nō curo referre.vñ Salice.dubitans in hac materia, ppter autoritatē Bar.in versi.iiij.quero si pr̄ substituit vnū &c.ponit vnā,& equā cōcordiā:vc3. q si substitut⁹ siue a pr̄e,siue a matre,esset ab intestato furioso successurus,ille in bonis aliūde quesitis,furioso preferat:q2 h3 volūtatē legis,& hoīs:si ambo sunt ab intestato successuri : pariter admittātur. Sed nihil dicit,qñ null⁹ esset ab intestato successurus:vt qñ deficiētibus filijs,& fratrib⁹ mētecapti,extranei sunt substituti.& tūc isto casu ego stare cū opiniōe Bart.q2 ista substitutio fit ex humanitate:vt
8 d.l.humanitatis.q̄ qō humani⁹ est,inspicit.†Quero,mr̄ pmo fecit institutionē,& substōnē:& postea transiuit ad scōa vota:an valeat talis substitutio:vel existēs in scōo mr̄imonio fecit substitutionem. Et Bar.in vtroq3 casu dicit,q nō v3.q2 inspicit tp̄s mortis:vt.l.coheredi.§.cū filie.ff.eo.& illo tpe vellet spoliare filiū: cū sit in scōis nuptijs.l.ex q̄ tutores.C.de admi.tuto.& hoc sequit Ange.in.d.l.ex facto.sec⁹ dicit in patre,l3 trāseat ad scōa vota:q2 suū cōsiliū est firmi⁹. q2 nō perdit administrationē bonorū,p trāsitū ad scōa vota:vt.l.generaliter.in pn.vsi.negotia.C.de secū.nup.s3 Bal.in.d.l.humanitatis.in vers.q̄ro ergo an mater.quē ibi sequit Sali.in ver.scōo q̄ro circa matrē.& Joā.de imo.in.l.ex facto.in ver.itē adde.inq̄tū mr̄ transiuit ad scōa vota:tenēt ɔ Bar.qm̄ in penis scōo nubētis,hoc nō reperit.Preterea,l3 trāseat ad scōa vota,& petierit curatorē:nō priuabit successiōe:vt.l.sciāt.C.de legi.here.ergo min⁹ priuari d3 potestate substituēdi.Preterea.facta añ trāsitū,nō infringunt p trāsitū ad secūda vota.vt in auē.de nup.§.sinaūt tutela.in fi.s3 Raph.in.d.l.ex facto.dicit,q ante facta substitutio q̄ trāseat ad scōa vota,v3.ar.l.j. §.exigit.ff.de secū.tab.& ita intelligat opinio Bal.ant erat actualiter qñ substituit in secūdis nuptijs:& tūc,nō pōt substituere vt suspecta. & ita intelligat opi.Bart.Ego aūt vtroq3 casu inspicerē modū,& formā substōnis:q2 si substituit veniētes ab intestato,vel aliū quē verosimiliter furiosus substituisset,sc3 si fuisset sane mētis,tūc v3 substō:q2 est introducta hūanitate:& etiā q2 fauor est furioso:vt habeat heredē: sec⁹ si maritū,vel aliū amasiū:vel de q̄ nō est verosimile,q furiosus si fuisset sane mētis substituisset:& tūc nō v3 substō.arg.no.p Bal.in.l.
9 furiosum.C.q testa.facere pos.in illa qōne q̄ querit:an in dubio psumat testm̄ factū in furore,necne:qō no.†Querit Bald.& Sali.an monach⁹ possit substituere exēplariter.dic qō sic,si pōt facere testm̄. al's sec⁹,qō qñ cognoscit,hr̄ in auē.si qua mulier.C.de sacrosan.eccle.
10 †Quero,an mr̄ filio cōi possit substituere patrē furiosi: dicit ibi Bal.q in bonis q̄ mr̄ cōtulit filio,v3 substō:in alijs nō.imo poti⁹ ab intestato filio succedet.ar.l.fi.ff.eo.& l.l3 si plures.§.in arrogato.& l.si
11 arrogator.ff.de adop.†Quero,an parēs possit semetipsum substituere:dic q nō:q2 op3 testatorē mori,añq̄ substō locū habere possit: vt.l.qō si fili⁹.ff.de cap.Itē.hic esset heres,& testōr.Itē.nemo pōt sibijpsi dare,vel se diligere:vt.l.si tibi mandauero.§.si tibi.ff.mandati.
12 †Quero,pr̄ & mr̄ simul fecerūt substōnē eadē:an ad ɔfirmationem eius requirat mors vtriusq3:Dic q nō:q2 cōsensus viuētis, accidit
13 iudicio mortis.l.sicut.§.vēditiōis.ff.q.mo.pig.vel hyp.sol.†Quero,an fili⁹ sui iuris,& sane mētis,possit patri furioso substitnere exēpliariter:dic qō nō:q2 parēs d3 substitucre filio,de liberis furiosi:q̄ filius deberet substituere seipm:vt.d.l.hūanitatis.qō.s.reprobaui.igitur &c.Ita dicit Bal.& doc.ego addo.q2 pr̄ furiosi nō pōt esse in cura
14 filij.vt.l.fin.ff.de cur.fur.igit &c.†Quero,q2.l.ex facto.q̄ loquit in muto vel furioso,h3 locū qñ a pncipe impetrat:h̄ aūt humanitate legis cōcedit in mētecapto.An hodie ēt muto & furioso sine interpretatione pncipis,possit exēplarie substitui:Ange.in.d.l.hūanitatis.dicit q nō.q2 cū h̄ sit ius singulr̄ ɔcessum in filijs mētecaptis:nō d3 trahi ad alios,ēt morbo ppetuo ipeditos. S3 oēs docto.ibi,& in.d.l.ex facto.tenēt ɔ̄riū:q2.l.hūanitatis.ē fauorabilis:& eadē rō viget i alijs ppetuo impeditis:q̄ idē ius esse d3:& sic hodie parēs vtriusq3 sex⁹,et mutis,& furiosis,& mētecaptis,& pdigis:q2 eadē est rō,et exēplariter substituere pūt.intellige i mutis,fm ea q̄ habent i.l.discretis.C.q testa.fa.pos.vc3,qñ talis mut⁹ nō pt ex se testari:al's si posset testari p
15 se,nō posset pr̄ facere sibi talē substōnē exēplariā.†Quero,qbus verbis possit fieri talis substō exēplaria:Dic.q cū substō directa(vt s.dixi.ti.j.in rubrica)pt fieri qbuscūq3 vbis direct.vt si fili⁹ me⁹ i furore,vel demētia,vel mutitate,vel pdigalitate decesserit:talis sit heres ei,cū moriat.vt.c.si pr̄.de testa.i.vj.& ēt pōt fieri vbis cōib⁹:vt talē substituo:q2 cū exēplaria oī tpe possit valere iure directo:q2 oē tp̄s furoris est idē:& nō mutat.igit nō est dr̄ie rō assignāda.vt.l.j.i fi.C.de lib.pte.ita dt Bal.i.d.l.hūanitatis.vs.tertio ē vidēdū.& q̄ sunt verba
16 directa,vel nō dicā.j.ea.l.§.fi.†Quid si furios⁹ redijt ad sanā mentē:& postea reincidit i furorē:an substō interim sit expirata,vel cessauerit:& vr̄ q interim cessauerit:vt.l.pe.C.de cura.furio.& de h̄ vr̄ cas⁹ in.d.l.hūanitatis.ibi cesset &c.In ɔ̄riū vr̄ iste tex.dū dt,infirmari sancim⁹ &c.s3 Bal.i.d.l.hūanitatis.circa fi.dt:aut modico tpe durauit sanitas i medio:& tūc nō psumit fuisse liberat⁹:l3 antiq̄ infirmitas durasse,aut lōgū tp̄s fuit i medio:& tūc ex noua,nō ex antiq̄ cā psumit.& sic pmo casu cessat,& cessabit substō. Scōo casu,i totū expirauit.p eo facit qō hr̄ i.l.si marit⁹.ff.loca.& p h̄ ēt tu allega.qō no.Bar.in sīli i.l. pe.in fi.ff.de vaca.mu.& i.l.si lōgi⁹.§.si fili⁹.ff.de iudi.de indice dato,q lōgo tpe est ipedit⁹,vel puo tpe.p rio.q2 casualib⁹ subrogat:scōo nō.& p h̄ ēt facit tex.i.d.l.ex fcō.ibi desinere testm̄ &c.& ibi rūpi substōnē &c. Et ista opi.pl3 pl⁹ q̄ illa Bar.Ang.& Jo.de imo.i.d.l.ex facto.cogi-
17 ta tū.†Quero,qd si aliqs est ipubes,& mētecapt⁹.& Bar.i.d.l.ex facto.in v.q̄ro circa h̄ &c.dicit,q si fiat substō exēplaria,qō intra pupillarē etatē,valebit vt pupillaris.vt.ff.de tute.l.q hēbat postea vt exēplaria:vt h̄.& ff.eo.l.cēturio.s3 Ang.ibi voluit,q cū dixerit exēplariter tm̄:& pēdet a volūtate testātis.qō oī tpe valebit,vt exēplaria.al's si nō dixisset exēplariter tm̄,& oī tpe:videret mutat⁹ defect⁹ nature: vt.l.iij.in pn.ff.de tute.& iō semp(vt pupillaris)valeret intra pupillarē etatē.s3 ibi do.Jo.t3 opi.Bar.q2 defect⁹ accidētis vr̄ cessare qñ adest defect⁹ nature:vt.d.l.iij.igit &c.Et aduertas.q Bar.i.d.l.ex fcō.i ver.vj.reqrit i pupillari q pr̄ faciat &c.t3 q pr̄ miles pōt exēplariter substituere filio:ēt si nō fecerit testm̄ sibi:vt.l.miles ita.i fi.ff.de testa. mili.s3 Ang.ibi t3 ɔ:q2 si miles nō testat sibi:& sic nō relingt filio legitimā:qō eē vr̄ de forma substātiali ipsi⁹ exēplarie:vt.d.l.hūanitatis. igit nō vr̄ valere.Mō.d.l.miles ita.q2 alind i pupillari,q̄ i multis differt ab exēplaria(vt.s.dixi.)igit &c.s3 do.Jo.ibi dt,q imo opi.Bar. pōt saluari:q2 saltē ab intestato relingt sibi legitimā:& vltra legē cōficiunt.ff.de iure codi.& iō pt substituere exēplariter,& puilegio militari.ēt q̄uis sibi testm̄ nō faciat.Tu dicas.q imo miles pt idistīcte substituere exēplariter ex puilegio militari:vt.d.l.miles.§.fi.ēt nō relinquēdo legitimā:qm̄ illud reqrit,vt de testō cesset q̄rela:vt.l.oīmō.C.d inof.test.&.d.l.hūanitatis.q2 q̄rela,tpe ffor nō hēbat locū in testō mi
18 litis:vt.l.fi.C.de inof.test.igit &c.†Querit,an sufficiat q furios⁹, & filies sint īstituti:l3 in min⁹ ltia.& Bar.i.d.l.ex fcō.in vs.q̄ro qd si furiosus & filies &c.dt,q sic:q2 aget ad supplemētū ltie:vt.d.l.oīmō.S3 ɔ̄riū t3 ibi Ang.p tex.cū gl.i.d.l.hūanitat.q̄ dt saltē in ltia.& q2 supplemētū ltie nō fit fm volūtatē testātis:imo ɔ ei⁹ volūtatē:vt.d.l.oīmō.& l.si qs i luo.& l.sancim⁹.in pn.C.de inof.test.s3 tū t3 opi.Bar.& Sali.i.d.l.hūanitat.q2 tpe ātiq̄,ñ poterat reling min⁹ ltia.vt.d.l.oīmō.& ita logt gl.i.d.l.hūanitat.hodie sufficit,ēt si vna res minia re-
19 linquit.vt.§.ceterū.i auē.vt cū de appel.cog.col.viij.igit &c.†Quero,an pr̄ possit mētecapto substituere vnū tm̄ ex filijs mētecapti:Et gl.dt q sic:dūmō alios exhēdet.& h̄ seqt Bar.i.d.l.ex fcō.in v.itē dixi,q pr̄ pt substituere vnū &c.s3 Ang.ibi ɔ.arg.l.papi.§.s3 nec ipuberis.ff.de inof.test.& p h̄ facit qō sentit Bar.i.d.l.ex fcō.in vs.iuxta h̄ q̄rit:vtrū mr̄ possit pteriri:&c.Et ɔsulat alijs fratrib⁹:q2 diues tenet

alios alere:vt.l.q filiũ.ff.vbi pu.edu.debeat.Sȝ opi.gl.est cõis:q2 exẽplaria est inducta hodie ex hũanitate:sed nõ est humanũ alios filios nihil hre.nõ ob.§.sȝ nec ĩpuberis.q2 loquit̃ ĩ pupillari,q̃ nõ est ĩtroducta ex hũanitate:sicut ista exẽplaria.Sȝ pfecto (lȝ allegẽt.d.l.hamanitatis.)ibi nulla q̃rela.ad id qð nõ pbat:nã ille tex.ibi vult,q pares cogit̃ filio mẽtecapto cui substituit relinq̃re legitimã ⁊c.⁊ sic non põt ipm exheredare.nec exheredato facere substõnẽ exẽploriã:lȝ pupillarẽ posset.vt.§.nõ solũ.j.rñso.j.eo.Ad h̃ ne testm̃ pr̃nũ possit p mẽtecapto q̃relari:vt pȝ ibi ĩ tex.q̃s voluerit substituere,vt occasiõe hui⁹ substõnis ad exẽplũ pupillaris,nulla q̃rela ꝯ testm̃ eox oriat̃.⁊c.ita dicit tex. ad literã:⁊ ĩtelligit ꝯ testm̃ pr̃nũ.Uel si intelligit̃ de testõ exẽplari:ẽt rñdeo,q nõ põt q̃relari.lȝ aliq̃s ex filijs sit pterit⁹,quẽ nõ potuisset pterire,si fili⁹ p se testm̃ fecisset:vt est in mr̃e:q2 isto casu,dr̃ testm̃ pr̃is vt.d.§.lȝ nec ĩpuberis.⁊ sic erit ꝯformis cũ pupillari:⁊ nõ difformis.vt est regula hic.⁊.d.l.ex facto.⁊.d.l.hũanitatis.¶Redeo nunc ad gl.in v.q̃rta est.s.breuiloq̃:dic,de breuiloqua dictũ fuit.s̃.tit.j.§.j. ¶In ea.gl.ibi q̃nta.s.cõpendiosa ⁊c.dic de hac p Bar.Ang.Raph. ⁊ Imo.in.l.cẽturio.ff.e.⁊ in.l.j.in fi.ff.e.⁊ p gl.Cy.Bal.Ange.⁊ Sali. in.l.precibus.C.eo.ego dicã.j.eo.§.fi.¶In gl.adoleuerit.in fi.no.⁊ signa gl.quot modis expirat pupillaris substitutio.Idẽ not.prima in l.in pupillari.ff.eo.⁊ ibi Bar.⁊ doc.dixi.s̃.eo.in princi.

SVMMARIVM.

1 Substitutio pupillaris,quo ad quid potest dici duplex testamentũ:& quo ad quid vnum testamentum.

2 Duo testatores si in eadem charta fecerint testamẽtum, quòd sufficiat vna subscriptio notarij.

Igitur in pupillari. Facta pupillari substitutione,cẽsentur duo testamenta : vel vnum duax hereditatũ.h.d.¶No.ibi quodãmõ.q dictio.quodãmodo.ĩpropietatẽ denotat:vt.l.si me in vacuã.cũ glo.ff.de acq. pos.q2 pupillaris substitutio,et testm̃ parentum,nõ sunt proprie duo testamẽta. ¶No.q pupillariter substitut⁹,habet̃ acsi ab ipso filio esset institutus:ĩproprie tñ,dũ dr̃ ibi.tãq̃ ⁊c.nã pupillarit̃ substitut⁹,est heres pupillo:vt.s̃.eo.ĩ prin.¶†No.q quo ad qd, pupillaris substitutio põt
1 dici duplex testm̃:⁊ q̃ ad qd,vnũ testm̃:vt.l.patris ⁊ filij.ff.e.¶In gl. duo.ĩ fi.cõclude fm doc.ĩ.d.l.patris.qð dr̃ vnũ : q2 ab vna cã efficiente pcedit:q2 idẽ testator ẽ.Scðo,dr̃ vnũ respectu cause formalis:q2 ijdẽ testes,⁊ eadẽ signa sunt:vt hic.⁊.l.patris.ff.eo.Qð est verũ,si fiant eo cõtextu:sec⁹ si pupillaris fiat ex internallo:q2 tũc(quo ad sólẽnitatẽ) dicunt̃ duo testamẽta:vt.l.si q̃s eũ.§.j.ff.e.⁊ eodẽ mõ dicũt̃ duo testamẽta:lȝ fiãt eodẽ cõtextu:si tñ diuersimode fiãt:vcȝ,vnũ in scriptis,⁊ aliud nũcupatiue:vt.l.si ita.§.fi.ff.de secũ.tab.fm Cy.et Jac.sȝ Bal. in.d.l.patris.dicit,q etiã isto casu dicit̃ vnũ.Et qð pupillare dicit̃ factũ in scriptis,sicut paternũ:q2 paternũ trahit ad se pupillare.vt.l.cũ quidã.ff.de iure codi.Uñ põt dici,qð q̃tũ ad iuris intellectũ etiã isto casu,dicit̃ vnũ,tñ q̃tũ ad scripturã q̃ in facto ꝯsistit,nõ est idẽ:⁊ sic cõcordãtur opi.Et aduertas,q2 qð dixi.s̃.q̃ñ fiunt ex interuallo,dicunt̃ duo p.l.si q̃s eũ.§.j.ff.eo.q2 dñs Joan.tenet cõtrarium.per.l.ij.in pnc. ff.eo.⁊ qð nõ rũpitur pter hoc paternũ:qð al's rũperet̃ si esset aliud §.posteriore.j.tit.j.sed tu teneas qð dixi:⁊ hoc tenet Ange.q2 cũ fiant interualla noua:⁊ integra sólẽnitas requirit̃,ergo dr̃ diuersum a primo:cum habeat oẽs suas sólẽnitates separatas a primo testamẽto. Tertio,dicit̃ vnũ respectu cõsistẽtie:q2 rupto testõ pr̃no,nõ consistit pupillare:vt.ff.eo.l.si q̃s cũ.§.lȝ si suo.Quarto.dicit̃ vnũ respectu iuris accrescẽdi:vt.ff.de acq.here.l.q patri.Quinto,possunt cõsyderari respectu acq̃sitionis:⁊ isto respectu, põt dici vnum.q̃ñ nõ põt separari. al's dicũtur plura:vt.l.sed si plures.§.filio.⁊.l. si filius q patri.cum ibi no.ff.de acq.here.Ex secũda ꝯformitate,no.fm Bal.in.d.l.patris.q q̃ñ nõ est substitutio pupillaris facta in scriptis,q nõ cõpetit substituto remediũ.l.fi.C.de edi.di.adri.tol.q2 nõ fundat se ex notorio actu scripture:vt reqrit.d.l.fi.Sed tu dic, q etiã ex testõ nũcupatiuo in scriptis redacto:vel postq̃ testes sunt examinati:iuxta.l.j.cum glo.⁊ ibi doc.⁊.d.l.publicati.C.de testa.⁊ ex tali testamẽto nũcupatiuo,et non prius,cõpetit remediũ.d.l.fi.vt not.gloss.⁊ doc.in.d.l.fi.⁊ econtra quo ad qd testm̃ patris ⁊ filij,sunt plura . Primo nãq̃,sunt plura quo ad plures hereditates : vt.ff.eo.l.sȝ si plures.§.ad substitutũ.Scðo.sunt plura quo ad expugnationes,q̃ fiunt iudiciaria autoritate,nõ ipso iure:nã p parte,põt rescindi paternũ:⁊ in nullo rescinditur pupillare: vt.l.⁊ si contra.ff.eo.Tertio.sunt plura.q2 possunt fieri diuersis tẽporibus.vt.d.l.si q̃s eũ.§.fi.Quarto.possunt dici plura,respectu modi,si
2 ue forme:q2 vnũ põt fieri ĩ scriptis:aliud nõ:vt.d.l.patris.† Et aduertas,q2 Bar.ĩ.d.l.patris ⁊ filij.voluit,q si sunt duo testatores,q̃ ĩ eadẽ charta facerẽt testamentũ,qð sufficeret vna subscriptio notarij , ⁊ testiũ.vt arg.l.scire debem⁹.in pn̄.de v̄bo.oblig.q2 tot vident̃ esse testamẽta,⁊ subscriptiões,quot sunt testatores.Quinimo dicit ibi Bald. q subscriptio notarij q̃ fieret in prin.extenderet̃ ad oĩa seq̃ntia.sȝ lȝ Raph.hoc reprobet p.l. pe.ff.de testa.q2 oportet, q testes faciant mẽtionẽ de quo testõ se subscribant:⁊ ideo signatura p̃io facta,simpliciter nõ põt referri ad sequentia.Tamen tu potes saluare vtrãq̃ opi. Nã aut loq̃mur in testamẽto nũcupatiuo,in quo testes nõ se subscribũt:⁊ tunc sufficit vna signatura,⁊ subscriptio ntoarij:siue in fine apponatur fm Bar.siue in princ.apponatur,fm Bal.per.d.§.si initiũ tabularum.In testamẽto vero in scriptis,dȝ subdistingui:q2 subscriptio notarij,siue apponat̃ in principio.fm Bal.siue in fine,fm Bar. vnica sufficit.Sed in subscriptione testium,est aduertendum quomodo se subscribant:quia si dicant,fuim⁹ testes in dicto testõ:vel etiã in pradictis testamẽtis:vel simpliciter dicendo,fuimus testes:⁊ tũc nõ pbant:q2 debẽt specifice nominare nomen testatoris:vt.d.l.pe.⁊ ita intelligat̃ opi.Raph.Aut in eorũ subscriptione dicũt.fuim⁹ p̄sentes dicto testõ Titij:⁊ dicto testõ Sempronij:tunc nominatim dicendo, valet.facit.l.nominati.⁊.l.titius.ff.de lib.⁊ posthu.clarum est q talis subscriptio valeret:et ad alia specificata referretur.⁊ ita etiã opinio Bartoli.⁊ Baldi potest intelligi.

SVMMARIVM.

1 Testator quando mandat tutori quòd aliquid fiat cum consilio Titij,tunc debet illud requirere,licet sequi non teneatur.

Sin autem quis. Potest pater facere substitutionem pupillarẽ filio,separatim clausam,⁊ signatam:et disponere q non aperiat̃ viuo filio:tũc dispositio valet,etiã si non fuerit p se ita clausa,⁊ signata.h.d.¶No.q aliquãdo lex consuluit:nã multiplex est legis virtus:vt.ff.de legibus.l.legis virtus.⁊ qð ibi no.¶No.q euitandũ est,ne substitut⁹ pupillo,vel ali⁹ succedere sperans,insidietur vite pupilli:vt hic.⁊ arg.l.ij.C.vbi pu.edu.debeat. ¶No.q in eadẽ charta,⁊ in diuersa,potest fieri paternũ testm̃:⁊ pupillare.¶Nota in ver.illud.q quoties q̃s habet bñficiũ cõmune ⁊c. facit.l.eius militis.§.militia missus est.ff.de testa.¶Nota.qð q̃uis
1 aliq̃s habeat bonũ cõsiliũ:nõ tñ cogit̃ illud sequi.¶†Ex quo not.q q̃ñ testator mãdat tutori facere cũ cõsilio Titij,qð debet cõsiliũ requirere:lȝ nõ cogat̃ illud seq̃:vt.l.titiũ aut meuiũ.in pn̄.ff.de admini.tu.⁊ no.late Bar.in.l.j.§.si plures.ff.de exercito.de quo tamen dic vt ibi p eum.⁊.l.ex illo.⁊ ibi Bart.⁊ doct.C.de appella.¶Nota qð lȝ dictum fuerit.s̃.titu.j.in princ.qð in pupillari expressa,inest tacita vulgaris:⁊ econtra:vt.l.iam hoc iure.ff.eo.in principio.Tamen hoc verum est, nisi appareat de presumpta mente tacita,vel expressa testantis in cõtrariũ:vt dicta.l.iam hoc iure.§.fina.⁊ ibi glo.⁊ doc.hic.¶In glo.lino,ibi consilium legis nullum esset.Jac.⁊ Pe.dicunt contra ad similitudinem tigni iniuncti:q2 non potest vendicari pter publicã vtilitatem:ne vrbs deformetur ruinis:vt.ff.de rei ven.l.in rem.§.tignum. sic nec charta,nec cera,vel linum,ex quib⁹ factũ est testamẽtuȝ.ne tollatur copia pbationis:quia sicut vertit̃ publica vtilitas in vno:sic et in alio:vt.l.quoniã.C.de hereti.¶In glos.cauere.in fine.dic imo iste text.innuit,qð fiat ex alia:quia al's immineret periculum:vt.s̃.proxi. Uel potest dici ex eadeȝ charta,dummodo in prima parte faciat sibi palã.in secũda parte faciat substitutioneȝ pupillarem:⁊ claudat:⁊ sigillet.Ex quo sequit̃,q si testamẽtum pupillare fiat in eadem charta, sicut paternum:tunc sufficiat vnica,⁊ sola solẽnitas:vt.l.vt bonorũ. ⁊ ibi Bar.ff.de secũ.tab.al's plures solennitates requiruntur:vt.l.patris ⁊ filij.⁊ ibi glo.⁊ doc.ff.eo.quod tamen dic,vt dixi.s̃.proxi.§.⁊ de huiusmodi insidijs vite pupilli,lex multum,⁊ semper aduertit:⁊ ideo non vult q debeat morari penes illũ,apud quẽ esset suspicio vite,vel inhonestatis.facit.l.sȝ si hac.§.pe.ff.de adop.⁊.l.ij.in fi.C.vbi pu.edu. deb.Intantũ q nõ debeat morari,vel alimentari,penes illũ q nõ tñ ex substitutione pupillari esset successurus:vt hic.sed nec penes illũ qui ab intestato successurus fuisset:vt.d.l.ij.⁊ facit.l.j.cũ ibi not.eodẽ titu.⁊.l.j.⁊.l.iij.ff.vbi pu.edu.debe.⁊c.Ang.

SVMMARIVM.

1 Substitutio pupillaris ad hoc vt fieri possit,quid requiratur.

2 Donans filio incognito nisi pter patrem,quòd patri,nõ filio quæratur.

3 Exhæredato,an possit pupillariter substitui.

4 Impubes doli capax,potest omnia vitia(dempto vitio carnis)committere,& de eis puniri.

5 Impuberi exhæredato bona mente,an possit pupillariter substitui.

6 Pater quòd non possit pro filio etiam impubere,eligere sepulturam.

Non solum. Substitutio pupillaris põt fieri nõ solum filio instituto:sed etiam filio exheredato,⁊ veniũt in eo oĩa bona pupilli,vndecunq̃ quesita.qð locum habet etiam
1 in posthumis.h.d.¶†Nota.q ad hoc vt substitutio pupillaris fieri possit,requirit̃ q sit de liberis,⁊ impubes institutus,vel exheredat⁹. ¶No.q per pupillarẽ substitutionẽ,succeditur pupillo in omnibus suis bonis q̃ñcunq̃,⁊ qualitercunq̃.q̃sitis.¶No.q etiã posthumo põt pupillariter substitui.¶In gl.questitum.in fi.dic vt.C.de acquir. posses.

posses.l.donatarū.⁊ qd̄ ibi p doct.⁊.l.sꝫ si plures.§.in arrogato.ff.eo.⁊ qd̄ ibi p Bar.⁊ doc. ¶ Ex quo no.ꝙ illud qd̄ donat filio meo, ppter eiꝰ virtutes, vel ppter suā gratiositatē: dr̄ esse aduētitiū:⁊ nō pfecti-
2 tiū, vt hac gl. ¶ † Qd̄ facit, si qs donat filio meo, quē nō habebat notū, nisi ppter me: qd̄ mihi, ⁊ nō sibi q̄rat.secꝰ si ppter me cognouerit. ⁊ sic ego fuerim cā remota acqsitionis: postea tñ ppter suas virtutes, ⁊ seruitia filio donauerit: nō mihi q̄rit: vt.d.§.arrogato.l.si sociū q in eo.⁊ ibi bo.tex.⁊ ibi Bar.ff.p socio.⁊.l.q pprio.§.pcurator.vt in ceteris.ff.de pcur.⁊.l.si vero.§.q̄siuit.ff.sol.ma.cū ibi no.p doct. ¶ In gl. oēm.in fi.no.gl.idē no.gl.in.l.sꝫ si plures.§.in arrogato.⁊.§.ad substitutos.ff.e.idē est in pr̄e arrogatore, qꝛ nō pōt substitnere, nisi in bonis puētis ab eo: vt.d.§.i arrogato.⁊ dic f̄m Jo.fab.ꝙ imo loquit̄ i suo:⁊ nō in emancipato.qd̄ ptꝫ: qꝛ exheredat̄, q̄ exheredatio esset inepta in emācipato: vt.l.qdā cū filiū.ff.de vˀ.ob.⁊ iō iunge istā solutionē, cū solutiōe q̄ ibi no.p gl. Et habetis veritatē, qd̄ ibi loquit̄ in milite: q sicut pōt decedere p parte testatꝰ, ita pōt pupillarē substōnē facere filio pupillo instituto, vel exheredato p pte:⁊ in certis bonis.vt est casus ibi
3 in.§.ad substitutos.⁊ ibi doc.secꝰ i pagano: vt hic. ¶ † In gl.ad substitutū.ibi.l.coheredi.§.cū filie.in fi.dic tu, ꝙ exheredato pōt pupillariter substituere: vt hic.qꝛ est puisio filij, ⁊ substitutꝰ capit directo, vt impubes scriptꝰ.vt.s̄.e.§.igit̄.⁊ iō secꝰ est in fideicōmissaria.vt.d.§.cū filie.⁊ est rō: qꝛ est onus:⁊ grauamē: qꝛ a pr̄e fideicōmittēte, capit.vt.d.§.cū filie.⁊ d leg.ij.l.vnū ex familia.sꝫ fideicōmittere nō pōt, nec grauare, q nihil religt.vt.l.ab eo.C.de fideicō.sinañt exheredato aliqd relinqt.tūc eū grauare pōt, vsq ad quātitatē.vt.d.§.cū filie.Nō ob.l.v.§.si qs.ff.de leg.iij.qꝛ si pōt legari ab exheredato cui aliqd est relictū.ergo ⁊ ab eiꝰ substituto: vt ibi: qꝛ f̄m qd̄ dicit gl.in.l.antepe.C.de leg.hoc ē speciale.⁊ rō spālitatis est: qꝛ substō exheredati, est simplr̄ testm̄ filij: ita ꝙ nō pr̄is: qꝛ nulla quota ex hr̄ditate pr̄is ad eū puenit.⁊ sic nec ex eiꝰ dispōne ad substitutū: vt.l.q fundū.§.q filios.ff.ad l.fal.iō ⁊ merito, in alieno testō nō pōt legare. Nec huic rōni ob.l.papi.§.sꝫ nec impuberis.ff.de inoffi.testa.qꝛ ibi filiꝰ nō est exheredatꝰ.⁊ sic ibi pr̄ participat in testō filij, ppter quotā hereditatis quā est habiturꝰ substitutꝰ.ita dicit Sali.in.d.l.antepe.q̄ rō est subtilis, ⁊ limitat dictū.§.sꝫ nec impuberis. Et pdicta sunt vera, nisi substitutꝰ exheredati, esset etiā institutus i aliq quota a pr̄e exhr̄dati: qꝛ tūc pōt grauari: vt.l.i rōne.§.ꝗ cū l.seq.⁊ ibi Bar.ff.ad.l.fal.⁊.l.ita tñ.§.a pr̄e.ff.ad treb. Qd̄ ē verū, si substō potuit hr̄e locū.secꝰ si substitutꝰ pdecedat: vt.l.si.in pn̄.ff.de leg.ij. Scdō.pdicta sunt vera qñ hꝫ quotā hr̄ditatis:⁊ tūc pōt grauari, si hꝫ ex eadē volūtate: secꝰ si ex alia substitutiōe.vt est casus.in.l.q fundū.§.q filios.⁊ ibi gl.Bar.⁊ doc.ff.ad.l.fal.de quo p Sali.i.d.l.antepe.q̄ no.
4 ¶ † In ea.gl.ibi.§.itē si in seruitutē nā doli capax impubes, pōt oēde lictū cōmittere: excepto vitio carnis:⁊ puniri pōt, lꝫ leuiꝰ castiget, ppter etatē.⁊ ista.habent̄ in tex.gl.⁊ p doc.in.l.auxiliū.§.i.ff.de mino.
5 ¶ † Quero, si fuerit exheredatꝰ bona mente, ⁊ ad sui vtilitatē iuxta.l. multi.ff.de lib.⁊ posthu.⁊ dic, ꝙ pōt ei pupillariter substitui.⁊ attenta rōne.l.antepe.C.de legi.vr̄ ꝙ isto casu, in relictis sibi, possit tā ipse ꝙ eiꝰ substitutꝰ grauari.ita vr̄ tacite sentire Jo.fab.hic qd̄ not.pro limitatione.d.l.cogita tñ. ¶ In ea.glo.in fi. Aduertas, ad vnū mirum. qd̄ licet pater possit, ⁊ institutis, ⁊ exheredatis filijs, pupillariter substituere:⁊ talis substō dicit̄ testm̄, ⁊ puisio filij.vt dictū est.s̄.eo.§.igit̄.
6 Tñ † nō pōt p filio (etiā impubere) eligere sepulturā: nisi cōsuetudo aliter dictaret.vt est casus in.c.lꝫ.in prin.extra de sepul.i.vj.Joā.fab. hic itelligit illud.c.lꝫ.qñ pupillus moritur, viuo patre. Et sic casu quo expiret substō.secus si primo moriat̄ pater: qꝛ sicut in oibus bonis pupillo pōt prouidere: ita etiā in sepultura.dic vt no.doc.in.d.l.lꝫ.⁊c.

SVMMARIVM.

1 Tabellio incipiens scribere testamentū ante mediam noctem, si perficiat post mediam noctem, quam horam in sua charta debeat ponere.
2 Cōstitutio, legati causa pōt facere desinere, quòd quis desinat esse hæres.

Liberis autem. Non pōt pater pupillo suo facere substitutionē pupillarē, nisi pater pupillo suo faciat testm̄.⁊ si non valet testm̄ patris, nō vꝫ etiā dicta substitutio. ¶ Not.ꝙ pater non pōt filio puidere de substitutione:⁊ sic de testō filij: vt.s̄.eo.§.igit̄.nisi etiā sibi puideat. ¶ No.⁊ semp ad hoc allegatur ꝙ pupillaris substō, appellatur pupillare testm̄.facit.d.§.si.igitur ⁊c. ¶ No.tex.qui semper allegatur, ꝙ pupillare testm̄, est pars ⁊ sequela paterni testamēti.⁊ sic seq̄t vt accessoriū, pr̄nū testm̄. ¶ No.ꝙ rupto paterno testō, ⁊ sic pncipali: rūpit̄ id qd̄ sequit̄, ⁊ sic pupillare.facit.l. qd̄ principale.ff.de reg.iur. ¶ In gl.sibi.in fi.dic idē no.gl.in.l.ij.§.priꝰ ff.e.quas.gl.sequit̄ ibi Bar.⁊ Ang.⁊ est rō f̄m Bar.qꝛ substō pupillaris facta instituto, lꝫ in ordine pcedat.quo tñ ad intellectum, semp sequit̄.qñ añt fit substitutio exheredato: hoc nō est vt si exheredat, nō sequit̄ necessario ꝙ institutio extranei pcedat substitutionē exheredati.sꝫ f̄m Raph.ibi trupha seu rediculū est.qꝛ cū institutio extranei fit pura, ⁊ substō cōditionalis: ergo satis est, si antecedat institutio.exheredatio em̄ filij, nō posset valere sine institutiōe.ergo institutio extranei, dꝫ pcedere: lꝫ in ordine sequat̄:⁊ nō hꝫ rōnē.iō gl.in.l.si qs eū.§.j.ff.eo.⁊ Pe.Bal.⁊ cōiter doc.dicūt, ꝙ iste tex.⁊.d.§.priꝰ.dꝫ intelligi, qñ substō fit ex interuallo: tūc dꝫ pcedere testm̄ pr̄is, siue filiꝰ istituat̄, siue exheredet̄.sꝫ qñ in eodē cōtextu fit: non curat̄ qd̄ pcedat: vt.d.l.ij.§.si qs ita.qꝛ ea q̄ fiūt in eodē testō: satis eodē ɔtextu fieri dicunt̄: vt.ff.de testa.l.is q.⁊ potiꝰ ordo mētis attēdit̄.⁊ hoc pprie vult tex.i.d.§.priꝰ. ibi lꝫ diuersa scriptura.⁊ in fine dn̄ dicit, ⁊ nō ordo ⁊c.⁊ istā pte teneatis, quā etiā ibi sequit̄ do.Jo.de imo.⁊ pdicta pcedunt in pupillari. Vulgaris añt, nūꝙ pōt fieri: nisi in eodē cōtextu: qꝛ vulgaris est pcise testm̄ patris: vt.s̄.ti.j.in pnci.iō nō pōt fieri diuerso tpe.vt.l.cū an-
1 tiquitas.C.de testa.ita dicit Bal.in.d.l.si qs eū.§.j.qd̄ no. ¶ † Et ista inducunt̄ p Bal.in.d.l.si qs eū.in fi.ad q̄stionē pone, tabellio incepit scribere testm̄ ante mediā noctē:⁊ pfecit post mediā noctē: quā horam dꝫ in suo rogitu ponere.dicit, ꝙ post mediā noctē: qꝛ actus ɔsyderat̄, nō ex inchoatiōe: sꝫ ex pfectiōe.allegat Inno.in.c.cōsuluit.de offi.de leg.facit qd̄ no.i.l.nō minorē.C.de trāsa.⁊.l.more romano.ff.de ferijs. qd̄ no. ¶ In gl.nō vꝫ.ibi.l.ex duobꝰ.in fi.⁊.l.seq.q̄ est ʒ.l.⁊c. ¶ Querit ibi Bar.cū sit reperire casum in quo ʒtab.impediunt adire in totū ex testō.vt.l.vt liberis.cū ibi no.C.de col.quare tūc non rūpit̄ pupillare. ⁊ Bar.ibi vult, ꝙ isto casu impediat̄ pupillare: sed Bald.ibi f̄m Cyn. tenet ɔriuꝫ.Primo.qꝛ nunꝙ est verū ꝙ contratab.impediāt adire de iure ciuili.vt.l.ij.cū ibi not.C.de boñ.pos.f̄m tab.Scdō.qꝛ ex existentia sui heredis, ex testō, cōfirmat tabulas pupillares.vt.l.si filiꝰ q pr̄i. ff.e. Et si diceres, pupillus si habuit extraneū coheredē, cessat existentia sui heredis.dicit Bald.ꝙ non est verū: qꝛ institutio extranei heredis est rupta, ⁊ inefficax p ʒtab.⁊ tūc nō ipedit existētiā sui heredis. Ista f̄m Bald.sunt duo singularissima, ⁊ notabilissima in mūdo.et hoc vltimū mihi plꝫ.lꝫ Jo.de Jmo.dicat, ꝙ statim cū fuit datus coheres extraneꝰ, statim fuit impedita suitas.vt no.in.l.si filiꝰ heres.de liber.⁊ posthu.igit̄ lꝫ postea annullet̄ p ʒtab.tñ durat effectꝰ impediēs existentiā suitatis.sꝫ hoc nō credo verū.Primo.qꝛ datio coheredis ex̄nei, non tollit suitatē.qꝛ nō est credēdū ꝙ pater p puisionē suā puidēdo, etiā nisi de substituto, velit renūtiare puisioni legali.plane facit qd̄ no.Bar.in.l.j.§.vñ q̄rit̄.ff.de pub.ita dicit dn̄s meꝰ.Pau.de ca.in repetitione.d.l.si filiꝰ heres.⁊ late Rap.⁊ ibi dixi in.l.si filius q patri.ff.e.⁊ al's dicā.ac etiā qꝛ datio coheredis, q̄ non sortit̄ effectū, nō debet prestare aliqd̄ impedimētū: vt no.in regula, nō pstat impedimētū.de reg.iur.lib.vj. ¶ In ea.ibi.nā pretor non pōt facere esse, vel de-
2 sinere ⁊c.istud inducit̄ p Bal.in.l.ex duobꝰ.§.fi.ff.e. † ꝙ cōstitutio legati, nō pōt facere ꝙ qs desinat esse heres.nā nō est maioris autoritatis, ꝙ̄ sit ptor.facit gl.in.l.j.ff.de offi.pto. Posset tñ inducere tales solēnitates, qbꝰ nō fuatis, testm̄ eēt funditꝰ nullū.vt dicimꝰ i ptore: vt s̄.de testa.ordi.§.j.⁊ ad hoc facit, qd̄ elegāter no.Bar.i.l.j.i fi.ff.de bo. pos.qꝛ ex successiōe talis legati, vl' marchionis Ferrarie vl' alteriꝰ dñi, ʒ ius cōe venit nisi de iure ptorio p bo.pos.sꝫ rupto testō p ʒtab.non est dubiū ꝙ substitutꝰ dꝫ oīa legata a se relicta.pupillꝰ āt, ɔiūctis tm̄ psonis.vt.l.⁊ si ʒ.⁊ qd̄ ibi plene no.ff.e. ¶ Sꝫ dubiū ē, an substitutꝰ teneat̄ pstare relicta a pupillo ītētāte ʒta.bñficio pteriti.iuxta.l.si post mortē.§.fi.ff.de ʒtab.⁊ lꝫ Bar.i.d.l.⁊ si ʒ.dicat al'r. Tu dic, ꝙ aut portio pupilli p ʒtab.auget̄.⁊ tūc eiꝰ substitutꝰ v̄tute tacite repetitiōis. iuxta.l.i rōne.§.qd̄ vulgo.ff.ad.l.fal.⁊.l.si fundū.§.fi pr̄.ff.de leg.j.⁊.l.lꝫ ⁊ qd̄ ibi no.eo.ti.tenet̄ i eo qd̄ pupillꝰ prīo erat īstitutꝰ, oibꝰ legata pstare.in eo añt qd̄ p ʒta.acq̄siuit: tenet̄ substitutꝰ eiꝰ tm̄mō, ɔiunctis psonis pupilli. Iste est verꝰ casꝰ, f̄m Raph.in.l.si.ff.de leg.iij.lꝫ Bar. i.d.l.⁊ si ʒ.vbi p Jo.de imo.⁊ Raph.ful.⁊ ibi late dixi. ¶ In ea.gl.ibi: qñ de alienis rebꝰ qs testat̄.no.istā gl.⁊ alios casus q̄s allegat, ⁊ etiā aliud mirū, est ēt de facto pprio testādo, ꝙ ipē disponit de rebꝰ tūc suis in tpe quo future sunt nō sue.vt in tpe post mortē:⁊ tñ hoc mirū pmittit̄.vt no.gl.⁊ doc.in.l.illa institutio.in pn̄.ff.de hered.institu.

SVMMARIVM.

1 Substituens vltimo morienti, nō videtur vltimum primo substituere.
2 Pluribus quando substituitur, an substitutio verificetur in persona vnius? an in vltimos an in omnibus?
3 Pupillaris & exemplaria siue fiant simpliciter siue cum adiectione copulæ non habent locum in persona primi decedentis.
4 In substitutione fideicommissaria simplici, vocatur regulariter substitutus.
5 Pr̄ substituens duobꝰ ipuberibꝰ vltio moriēti vtriſq mortuis an sui hr̄des deducāt trebellianicā de tota hæreditate, an tm̄ de pte vltimi decedētis?

Singulis. Pupillaris substō pōt fieri singulis pupillis, vel ei q vltimꝰ moriet̄.h.d. ¶ No.ꝙ substitu.pupillariter singulis pupillis, nullꝰ pōt ab intestato decedere.imo qlꝫ hꝫ suū substitutū.⁊ tūc hēat locū substitutio, cū dicat̄ testamentū filij.vt.§.igit̄. s̄.eo.⁊ dicit̄ cū illo testō pupillari decessisse.vt.s̄.proxi.§. ¶ No. quod eoipso ꝙ pater substituit vltimo moriēti, videt̄ iter dictos suos filios conseruasse ius legitimarum hereditatum.⁊ per consequens, vnꝰ frater succedit alteri.fr̄i pmortuo ab itestato.⁊ de cōiectura ta mēte testā

tis,excludet substitutionē pupillarē vltio morięti factā.facit.l.cū acu
1 tissimi.C.de fideicō.ꝛ.l.vel singulis.ff.e.¶†No.ꝙ substituēs vltimo
morięti,nō vr̃ vltimū substituere pmo.ſʒ legitimā successionē cōserua
re.ꝛ iō iste.§.solet allegari p gl.sing.in.l.luci⁹.la.ij.ff.de here.instit.vtrū
p ꝟba,si decesserit sine liberis.liberi videant̃ substituti.ꝛ gl.ibi dicit ꝙ
nō.ſʒ ius legitimarū hereditatū cōfirmat̃.ita dicit Bal.ſʒ Raph.ff.e.
l.vel singulis.dicit,ꝙ illa.l.ꝛ iste.§.hoc nō pbāt:qꝛ i.d.l.luci⁹.frater po
terat testari,ꝛ instituere filios:ſʒ hic,isti pupilli nō poterāt testari.igi
tur ꝛc.¶Itē allegat p Bar.l.ex duob⁹.ff.eo.ꝙ testator substituēs vl
timo morięti:iō ei vr̃ substituere,vt vltim⁹ in hereditate fratris pmo
rietis pferat̃ substituto:et iō vbi cessat ista platio(qꝛ simul moriunt̃)
substitut⁹ ad totā vocat̃ hereditatē.¶In gl.j.ibi:si cuilibet substitue
re vult.dic,ꝙ istud ē verū:etiā si sit vnica oratio:vt puta Titio Seiū,
ꝛ Caio Stichū substituo:qꝛ qn̄ vnicuiqʒ est substitut⁹ assignat⁹ de p
se:ſʒ sint ꝯiūcti ꝯiūctiōe ꝟbali:tn̄ nō erūt vn⁹ alteri substitut⁹.¶Qd
facit,si testator dicat filiab⁹ meis lego cētū p qualibet:qꝛ ſʒ sint cōiū
cte cōiūctione ꝟbali:tn̄ qꝛ q̄libet ad sua cētū:ꝛ sic ad diuersam rē vo
cat̃:nō est inter eas ius ascrescēdi:vt ē tex.ꝛ ibi no.Bart.in.l.hmōi.§.
qb⁹ ita.ff.de leg.j.qd singlr̃ tene mēti:qꝛ quotidianū.¶In ea.gl.i fi.
dic idē no.gl.in.d.l.seia.ſʒ Dy.ꝛ Bar.ibi:ꝛ in.d.l.vl̃ singulis.dicūt,ꝙ
ibi loquit̃ in substōne fideicōmissaria,in qua vltimo decedēs grauat̃
in toto fundo:ſʒ hic loquit̃ in pupillari directa:in qua nō substituit̃
qs nisi i hr̃ditate vltimi decedētis.vt dicit Bart.in.l.vel singulis.qd
in.§.seia.testator substituit in toto fundo:ideo voluit totū fundū ad
nouissimū ptinere.hic aūt in nouissimo substituit simplr̃:ita in ppo
sito,si rogasset nouissimū restituere nō simplr̃,ſʒ hereditatē totā:vr̃ ꝙ
hereditas tota ad nouissimū ptineat.vt.l.deniqʒ.§.interdū.ff.de pe
cu.lega.ꝛ idē si directo esset facta substō vltimo morięti in tota here
ditate.facit.l.nā qd.§.fi.cū.l.seq.ꝛ qd ibi Bar.ff.ad treb.qd no.qꝛ hoc
allegabā p decisione qōnis pēdētis inter castellanū de gozadinis:ꝛ
Jo.de canonicis de bononia:vcʒ ꝙ soror fratri successerit p substitu
tionē directā ꝛ pupillarē:ꝛ nō ab intestato:cū vltimo eorū fuerit fa
cta substitutio in tota hereditate:ꝛ vltim⁹ de tota hereditate fuerit
grauat⁹.ꝛ rō est in pdictis.in.§.seia.qꝛ testator qui voluit grauare vl
timū de tota hereditate:necessario vr̃ vltimū substituisse primo.vide
Rapha.in.d.l.vl̃ singulis.q singlr̃ dicit ad intellectū dicti.§.seia.qd
iō ibi testator vr̃ substituisse vltimū prio:qꝛ al's nō ptineret tot⁹ fun
dus ad vltimū(vt voluit testator)nisi inter eos esset tacita substitu
tio:cū nō essent fr̃es,ſʒ adinuicē extranei:ꝛ sic nō poterāt aliter ab in
testato adinuicē succedere.iō vr̃ facta tacita substitutio:hic aūt sec⁹:
qꝛ succedebāt sibi ab intestato.Vn̄ cōiūgas solutiōes Dy.ꝛ gl.vcʒ.ꝙ
vbi testōr phibuerit alienari illud,vr̃ pceptū nudū:ꝛ sic nō valeret.vt
l.filiussa.§.diui.de leg.j.tn̄ qꝛ postea grauauit vltimū i toto fundo:vr̃
testōr declarare illā phibitionē nō esse nullā:ſʒ phibuisse vt deueniat
relictū de vno ad aliū:ꝛ cōfirmabit̃ in vltimū substitutū p modū fidei
cō.Nec ob.l.eū qui.ff.ad treb.qꝛ ibi testator grauauit tm̄ in parte.igit̃
2 ꝛc.vt no.gl.in.l.ex duob⁹.ff.eo.¶†In hac materia,qn̄ substituit̃ plu
rib⁹,an substitutio verificet̃ in psona vni⁹,an in vltimo:an in oībus?
Cōclude,ꝙ aut loquimur in vulgari:aut in pupillari,aut in fideicō
missaria.Primo casu,i vulgari dicāt,fit p ꝟba simplicia plurib⁹ in
stitutis,aut cū adiectiōe nōis collectiui:aut sub alternatiua,vel distri
butiua.Primo casu,loc⁹ est substitutioni,si cōditio exigat in psona
vni⁹,p.l.pe.ff.de iniust.test.nō cauillādo literā,ꝛ hoc est tenēdum ꝓm
Ang.in.l.hr̃dis mei.§.cū ita.ad treb.ſʒ Bar.ibi ꝯ.Sʒ vtrū hoc sit verū
ptʒ ex infra dicēdis.ꝛ hoc verū,nisi instituti(qb⁹ est dat⁹ substitutus
vulgaris)simplr̃ essent de liberis:qꝛ tūc nō veniret substitut⁹ p rōnē
l.cū au⁹.ff.de ꝯdi.ꝛ demō.Scdo casu,qn̄ substitutio fit copulatiue.dt
Bar.ꝛ Ang.in.d.§.cū ita.qd reqrit̃ reglr̃ ꝯcursus oīm institutorū.al's
nō hʒ locū.vt.l.ꝙuis.C.e.ti.dic ꝓm Raph.ꝛ Imo.i.l.qdā testō.ff.e.qd
hoc ē ꝯ.d.l.qdā testō.inquātū innit,ꝙ si tota hr̃ditas nō fuisset distri
buta in tertio gradu,ſʒ simplr̃ facta fuisset substitutio,qꝛ tūc itellige
ret̃ facta i portiōe vacāte.Nō ob.l.ꝙuis.qꝛ nō dicit id ad qd allegat̃:ſʒ
dt ꝙ illa substitutio facta psonis iparib⁹ nō ꝯtinet pupillarē ꝯcor
dat.l.i testō.C.de test.mil.ꝛ istā opinionē puto veriorē:nisi eēnt istitu
ti duo de liberis:vt.s̄.dixi p.d.l.cū au⁹.ſʒ Imo.sibi ꝯtrādo,teneat,ꝙ
substitut⁹ excludat̃ p cohr̃dē p ius accrescēdi:qꝛ vr̃ pdilect⁹ a testōre:
vt.l.publi⁹.de ꝯdi.ꝛ demō.qd nō credo verū:qꝛ verū ē ꝙ i pte sua,ē ma
gis pdilect⁹:ſʒ i pte cohr̃dis,cū hēat tacitā volūtatē:ꝛ substitut⁹ expf
sam.vt.l.si titio ꝛ meuio.§.iul.cū gl.ff.de leg.ij.necessario seqt̃,ꝙ i pte
deficiēte,substitut⁹ pferet̃.¶Tertio casu qn̄ fit p nōia collectiua,cla
rū ē ꝙ i psona oīm dʒ verificari:vt arg.l.pe.C.e.¶Quarto casu,qn̄ al
ternatiue vl̃ distributiue:tūc sufficit ꝙ i psona vni⁹ ꝟificet̃:vt.l.pe.de
iniusto testa.ꝓm intellectū gl.¶Fallit(vt.s̄.dixi)nisi instituti essent
de liberis.ꝛ substitut⁹ extrane⁹:vt.d.l.cū au⁹.ꝛ no.in.l.is q.§.itē si pa
3 ter.ff.de re.dubijs.¶†Circa pupillarē substitutionē,ꝛ idē in exem
plaria.cōclude,qd siue sint facte p verba simplicia,siue cū adiectiōe co
pule,vel nominis collectiui.nō habēt locū in psona pmi decedētis:tā
ex vi verborū,q̄ ex interpretata mēte testantis,qui credidit primo
decedenti,superuenietem successurū.vt.l.penult.C.eo.l.qui duos.ff.
de rebus.dub.Sed si existat conditio in persona vltimi:potest ha
bere locū:qꝛ tūc nō supest psona,q̄ ex verosilr̃i mente testātis excludat
substitutū,arg.d.l.hr̃des mei.§.cū ita.ergo si superest.puta,fili⁹ mēte
capt⁹.arg.l.ex facto.ff.eo.vel etiā fili⁹ pupilli doli capacis.iuxta glo.
xxi.qō.j.in summa.Et intellige de filio vltimi morientis.sec⁹ si esset
fili⁹ primi decedētis,tpe quo decederet vltim⁹.per.d.§.cū ita.Sinaūt
simul ambo morerent̃,veniret substitut⁹ ad hereditatē vtriusqʒ.vt.d.
l.qui duos.Qd intellige,nisi eēt aliqs de liberis pdictorū(vt.s̄.dixi)
ꝛ hoc dʒ limitari ꝓm pdicta,ꝛ notata in.l.eū q nouissim⁹.ff.ad trebel.
vcʒ an de tota:an de pte hr̃ditatis eēt grauat⁹.vt ibi p gl.Bar.Ang.
ꝛ Jo.de Imol.Sinaūt eēt facta substō alternatiue.tūc ſʒ de pprio si
gnificato videat̃ iuitat⁹ substitut⁹.tn̄ ex mēte testātis sec⁹ erit ne vi
deat̃ pponere extneū filio suo:vt.d.l.cū au⁹.Sinaūt sigillatiʒ vnicuiqʒ
fctā eēt:nō est dubiū ꝙ q̄lʒ decedēte,hēret locum substō de p se.vt hic.
4 ¶†Circa substōnē fideicōmissariā:dic,ꝙ si ē simplr̃ fctā,ꝛ tūc vocat̃
reglr̃ substitut⁹:ēt si ꝯdō ꝟificet̃ i psōa vni⁹ tm̄.nā ad ptē illi⁹ vocabi
tur.vt ē tex.ꝛ ibi Bar.i.l.luci⁹.§.caio.ff.ad treb.ꝛ.l.fi.§.filiū.ff.d leg.ij.
¶Qd Ang.i.d.§.cū ita.dt,ēt pcedere si testōr voluerit totū relictum
ad substitutū ptinere.Nā nihilomin⁹ vocat̃ substitut⁹ ad partē,prio
decedētis:vt est cas⁹.i.d.§.filiū.vbi testōr fuit vsus ꝟbo vl̃i:vcʒ qcqd.
ꝛ facit.l.hr̃des mei.§.cū ita.ff.ad treb.ibi:oēʒ hr̃ditatē ꝛc.ſʒ Bar.i.d.l.
qdā testō.i h vltio dixerit ꝯtriū.p.d.l.qdā.qꝛ h est ꝯ.d.§.filiū.Nō ob.d.
l.qdā.qꝛ ſʒ Ang.rn̄deat vno mō:tn̄ ꝓm Jo.de Imo.ibi.ꝛ in.d.§.cū ita.
rn̄det̃,ꝙ ibi loquit̃ in substōne vulgari:in qua testōr disponēdo,vr̃ de
toto id fecisse:vt ꝯseruet ius accrescēdi,eo casu quo dispō sup toto,nō
pōt sortiri effectū.Que rō cessat in fideicōmissaria,q̄ hʒ locū post adi
tam hr̃ditatē:q̄ casu,nō hʒ locū ius accrescēdi.vt.l.j.in fi.ff.de vsufruc.
accrescē.¶Fallit hoc,qn̄ supest psona,q̄ ex cōiecturata mēte testātis,
hēret excludere substitutū:vt.d.§.cū ita ꝛc.dic vt p Bar.Ang.ꝛ Imo.
in.d.§.cū ita.Ang.Cy.Bal.ꝛ Sali.in.d.l.pe.C.eo.ꝛ gl.ꝛ Bar.in.l.qui
duos.ff.de reb.dub.ꝛ in.l.q duos.ff.eo.ꝛ ibi Bar.Bal.ꝛ doc.qꝛ ispici
dʒ,an sit facta substō noie vl̃i collectiuo:vt.l.qui duos.ff.eo.ꝛ.l.hr̃des
mei.§.cū ita.ff.ad trebel.an nominib⁹ singularib⁹.vt hic.¶Quid aūt
sit in reciproca,vel compēdiosa:patet ex supradictis.qꝛ si cadit i vul
garē:erit(vt.s̄.dixi.de vulgari)ꝛ sic de alijs:vt no.Bar.in.d.§.cū ita.
5 ¶†Quero,pater hʒ duos impuberes:eos inuicē substituit:ꝛ vltimo
morięti substituit:casu morit̃ vnus:succedit frater:morit̃ alter:an sui
heredes pn̄t de tota hereditate patris deducere trebellianicā:an tm̄
de parte vltimi:ꝛ Bal.in.l.ex tribus.C.de inoffi.testa.in fi.dicit ꝙ de
facto cōsuluit,qd verba testamēti sunt attēdenda:an dixerit,cuilibet
filiorū Titiū substituo:ꝛ tūc cū quilibet sit grauat⁹ ex psona vtriusqʒ,
vt grauati detraherent̃ trebellianica ꝛ legitima.aut vltimo morienti
substituit:ꝛ tunc qꝛ prim⁹,nō est grauat⁹,nō pōt ex psona sua trebel
lianica,vel legitima deduci:ſʒ tm̄ ex psona vltimi,ꝛ de parte sua de
nuo vide ibi Cy.Sal.ꝛ Raph.in.l.j.§.j.ff.e.qd no.qꝛ quotidianum ꝛc.

SVMMARIVM.

1 Nominatim dicitur fieri,quando fit per nomina propria.
2 Verba.quisquis mihi hæres erit:sunt verba generalia.
3 Hæres per mediā personam alterius non admittitur ad substitutionem factam per verba quisquis mihi hæres erit.
4 Verba quisquis mihi erit tantum operant̃,quantum repetitio legatorum facta ab intestato.
5 Fili⁹ emācipat⁹ & seru⁹ manumissus an substōne pdicta eē hr̃des possint?
6 Quid de fideicommissario vniuersali?
7 Substitutio,que compræhēdatur,per hec verba.quisquis mihi hæres erit.
8 Compromissum factum alicui abbati,an transeat ad successorem?

Substituitur. Substō pupillaris pōt fieri sub istis verbis
gn̄alib⁹:qsqs mihi hr̃s erit,quo casu vocant̃
1 ad substōnē scripti,p ea pte p qua vocant̃ in institutiōe.h.d.¶†No.
ibi:titi⁹ ꝛc.ꝙ nominatim dr̃ fieri,ꝛ vocari,qn̄ fit p nōia ppria.de quo
in.l.j.ꝛ.ij.ꝛ.l.titius.in princi.ff.de libe.ꝛ posthu.ꝛ dixi.s̄.de exhe.li.§.j.
2 ¶†No.ꝙ ista ꝟba.qsqs mihi hr̃s erit ꝛc.sunt ꝟba gn̄alia:ꝛ nō speci
fice plata.¶No.ꝙ p ista ꝟba,qsquis mihi heres ꝛc.non vocant̃ qui
effecti heredes sunt:ꝛ cōmodū hereditatis consequunt̃:sed tantūmō
ille q ex scriptura legi pōt.facit.l.j.ff.de his que in testamē.delen.ꝛ qd
ibi Bar.ꝛ Bal.¶Qd facit ad materiā.l.fi.C.de edic.di.Adri.tollen.
qꝛ beneficiū illius.l.dat̃ heredi scripto:ꝛ q ostēderit testamētū nō abo
litū:ꝛ non cancellatū.ꝛc.ꝛ per cōseqnens,non videt̃ dari patri,vl̃ dn̄o
qn̄ filius,vel seruus est institutus:qꝛ nō sunt scripti heredes.quod no.
¶No.ꝙ p dicta verba.quisqs mihi heres erit ꝛc.vel qui mihi hr̃des
erūt.ꝛc.vt dicit Bar.in.l.qs liberis.§.hec verba.ff.eo.vocant̃ ad substi
tutionem pupillarem tm̄modo illi qui sunt heredes patris:ꝛ qui adi
uerunt hereditatē patris.¶Et sic not.ꝙ qn̄ aliqs est predicto modo
substitutus,nō pōt paternā hereditatē repudiare:ꝛ amplecti pupilla
rē.Quod an al's posset:habet̃ in.l.cū qd.C.de legi.ꝛ in.l.si fili⁹ q patri.
ff.e.¶No.ꝙ vocati in substitutiōe,p nōia gn̄alia:habebūt i substitu
tiōe eādē partē,quā in substitutiōe habuerūt.de quo dixi.s̄.ti.j.§.ꝛ si
3 ex disparib⁹.dic vt ibi.¶In gl.ꝛ extiterint.in fi.no.ꝙ ex hac gl.ꝙ ille
qui est

q est heres p mediā psonā alteri⁹, nō admittit ad substitutionē factā pista vba: qsquis mihi heres erit ⁊c. ⁊ est rō. vt dicit tex. in d. §. hec verba. q nō ex iudicio defuncti pr̄, vel dn̄s, vel alij veniūt facit. l. j. §. nō solū. ff. vt leg. not. ca. ista rōne attenta, si heres heredis esset ex dispōne defuncti, puta ex pupillari substitutiōe: tūc admitteret vigore dictorū vborū. rō est, q habaret affectionē defuncti. casus est in. l. paterfa. p̄mis tabu. ff. eo. ita dicit Bar. in. d. §. hec vba. Et pdicta sunt vba, qn̄ factū ē testm̄. als aūt p dicta vba. qsqs mihi heres erit ⁊c. Intelligit etiā, illi quis veniunt ab intestato, vt. l. si qs cū nullum. ff. de iure codi.

4 ¶ † Unū no. nec tradas obliuioni, q tm̄ operant ista vba. qsqs mihi heres erit, pstet legata: qtū repetitio legatorū, facta ab intestato. vt l. casus. ⁊ ibi hoc no. Bar. ⁊ Bal. ⁊ doc. in. l. ex duob⁹. §. j. ff. e.

5 ¶ † Quero, si fili⁹ emācipet, vel seru⁹ manumittat: an substitutiōe pdicta, ⁊ pdicto mō ācepta, p se possunt esse heredes: ⁊ dic ſm Bar. ⁊ cōem opi. in. l. cū filio. ff. de lega. j. q cum etiā seruus scriptus heres, sit saltē heres noīe: q ex tali substitutiōe liber fact⁹, pōt p se acqrere: q ista verba sunt ᵓditionalia: q̄ debēt verificari in seruo: vt. l. q heredi. ff. de cōdi. ⁊ demōstr. facit. l. ex facto. §. fi. ff. eo. ſm Jo. fab.

6 ¶ † Quid de fideicōmissario vniuersali: dic q Bar. in. d. §. hec verba. sentit, q admittat q est in effectu heres, iudicio testatoris. vt. l. si fili⁹. ff. qd cū eo. ⁊ idē si militer succedēs ex pupillari, alteri pupillo. vt. l. j. §. j. ff. e. Sʒ tu dic, q idē est qd in pr̄e, ⁊ dn̄o: q si heres heredis nō admittit. vt. d. §. hec verba. in fi. ᵓtra regulā. l. fi. C. de here. insti. ergo multomin⁹ admitti dʒ fideicōmissari⁹ vniuersalis. q si nō implet cōditio in psona primi heredis, nō trāsit ad fideicōmissariū. vt. l. j. §. sinaūt sub cōditione. C. de cadu. tollē. ⁊ vr̄ casus in. l. q heredi. §. j. ff. de cōdi. ⁊ demō. ⁊ hoc ſm Fab. hic qd sequit Jmo. in. d. §. hec verba. Sed forte opi. Bar. est verior: q fideicōmissari⁹ est script⁹, ⁊ noīat⁹ a testatore: ⁊ sic vocat iudicio testatoris. Et idē in scripto, ⁊ vocato a testatore ex pupillari, in alio pupillo testatoris: qd nō pcedit i herede heredis: q nō est p̄mo descript⁹, nec vocat iudicio testatoris. vt. l. si sic. ⁊ ibi no. p gl. Bar. ⁊ doc. ō leg. iij. ⁊. d. l. q liberis. §. fi. Nec ob. id qd dicit Jo. fab. q nō est ᵓditio verificāta i psonā hr̄dis ⁊c. q imo satis ē q ᵓditio fideicō. sit vificata, vt ipse fideicōmissari⁹ admittat. q tūc ipse fideicōmissari⁹ dr̄ esse heres. vt i d. l. si fili⁹. ff. eo. qd cū eo. Nō ob. d. l. q here. §. j. q in alio casu loquit. vʒ qn̄ cōditio fuit apposita in psonā heredis, de dādo decē heredi ⁊c. Sʒ in scdo casu nr̄o, dicit, Titium instituo: ⁊ post mortē restituat hereditatē Seio: ⁊ adijcit. qsquis mihi heres erit ⁊c. Cui dubiū est, q ipsa verba sunt ita adiecta fideicōmissario post mortē heredis, sicut in psonā primi heredis ⁊c. cogita.

7 ¶ † Quero, q̄ substitutio cōprehēdat p ista verba. qsquis mihi heres erit. dic ſm gl. s. eo. §. qua rōne. in gl. magna. ⁊ Bar. in. d. §. hec vba. qd est pupillaris exp̄ssa, cōtinēs in se tacitā vulgarē. qd ptʒ. q dr̄ qsqs ⁊c. sit heres filio meo ⁊c. ergo est exp̄ssa pupillaris, ⁊ directa. vt. c. si pr̄. de test. in. vj. ⁊. l. papinian⁹. §. sʒ nec impuberis. ⁊ ibi Bar. ff. de inoffi. testa. ⁊ sic excluderet matrē: iuxta dictū. c. si pr̄. de testa. in sexto. ⁊ dixi. s. eo. in p̄n.

8 ¶ Querit Bart. in. d. §. hec verba. † qd si fiat cōpromissum in abbatē sancti stephani, sub noīe dignitatis: an trāseat ad successorem: vr̄ q sic: vt. c. qm̄ abbas. de offi. deleg. tn̄ Bar. ibi determinat ᵓtrariū. q nō est cōmissio sub noīe iurisdictiōis: q vr̄ electa industria persone abbatis. arg. l. mādatū distrahendorū. ff. mā. ⁊ de cura. furio. l. cui⁹ bonis. secus si abbas pdictus detur executor in testamento: q trāsit ad successorē. vt no. Bar. in. l. qdā relegatus. ff. de re. du. ⁊ est ratio differentie, ſm Bar. q cū talis datio executoris, succedat in locū legitimi executoris: vt epi. l. nulli. C. de epis. ⁊ cle. est mirū, q vr̄ dat⁹ sub noīe dignitatis. ergo transit ad successorem. pro quo est gl. ordi. in. c. si. de testa. in. vj. ⁊ sic videtis qn̄o restringitur. c. qm̄ abbas. ⁊ istud sequit ibi Bal. Ange. ⁊ Jmol. de hoc etiā vide Bal. in. c. j. de inuesti. in mari. facta. ⁊ in aut. si tn̄. C. de tēpo. appel. ⁊ late Bal. in. l. si. §. j. C. cōia de leg. ⁊ in rub. C. de rela. sʒ Raph. in. d. §. hec verba dicit q vident Bal. ⁊ alij dormire. q habem⁹ tex. in vltima volūtate in. l. qd pncipi. ff. de lega. ij. q trāseat ad successorē. habet tex. in. c. requisisti. de testa. p eūdē Bar. in. l. ciuib⁹. ff. de reb. du. Jdeo dicēdū est, qn̄qʒ dispositio fit sub noīe alicui⁹ qualitatis, q̄ ita primordialiter est in successore, sicut in p̄mo: ⁊ ita loquit dictū. c. qm̄ abbas. ⁊. d. l. qd princ. ⁊ sic cū succedat, nō per repsentationē primi: sʒ p annullatiōnē: q ita ē abbas secūd⁹, sicut prim⁹. ⁊ ita etiā est hic: q substitut⁹ vocatur per ea verba, per que vocatur institutus. sed qn̄ relinquit sub nomine qualitatis, q̄ venit representando primū, ⁊ secūdario: ⁊ tunc non comprehenditur successor: vt est in herede heredis. Jtē cōsyderādū est, qn̄qʒ relinquit sub noīe qualitatis. ita qd qualitas verosimiliter pōt esse causa relicti: ⁊ tūc trāsit ad successorē: q Papa nō habēs notos prelatos ⁊ delegatos, vr̄ delegare, vt peritos: sʒ non sint. vt. c. statutū. de rescri. in. vj. sinautē nō disponeret vniuersaliter, et ratione qualitatis non trahitur ad successorem. vt. d. c. requisisti. cū ergo relinquat heredi. videt relinquere noīe affectionis. vt. d. §. hec verba. ⁊. l. merito p socio. ⁊. l. publius. §. j. ff. de cōdi. ⁊ demon. ⁊. s. de dona. §. j. ⁊c.

SVMMARIVM.

1 Mulier, quarē citius pubescit quàm masculus.
2 Modus finiendæ pupillaris substitutionis.
3 Pupillaris substitutio, quòd regulariter expiret adueniente pubertate.

Masculo. Pupillaris substitutio expirat, adueniēte pubertate. h. d.

1 ¶ † No. q citius pubescit femina, q̄ masculus. q mala herba, citi⁹ crescit q̄ bona: vt no. gl. in. l. fi. C. de his qui ve. eta. impe. ¶ No. q opʒ q masculus excedat pubertatē: ⁊ nō q sit in vltima die, vt pupillaris substitutio expiret. secus ad hoc vt possit facere testm̄: q satis est q tāgat de vltima die. vt. l. qua etate. cū ibi nota. ff. de testa. ⁊ est rō: q si est ibi fauor, vt possit testari. ita hic est fauor pupillo, vt nō expiret, nisi in totū sit expirata pupillaris etas: vt testm̄ suū: vʒ pupillaris substitutio, qd est testm̄ pupilli. vt. s. eo. in p̄n. duret, ⁊ sit in viridi obseruātia, vt dicat decessisse testat⁹: si dicta vltima die decederet: q esset dedec⁹, si diceret decessisse intestat⁹. s. q ma. nō pos. in p̄n.

2 ¶ † No. vnū modū finiēde pupillaris substitutiōis: vʒ adueniēte pubertate, alijsqʒ modis finit, vt no. gl. s. e. in p̄n. ¶ Jn gl. substitutio. in fi. de hoc videbitis. j. §. pxi. vbi dicā, qn̄ valuit a pncipio iure directo, an obliquet postea. dic vt ibi plura dicā. ¶ Jn glo. Masculo. ibi. l. si ita qs.

3 † nota singulariter illā. l. q et regulariter substitutio pupillaris, expirat pubertate, vt hic lʒ longi⁹ tps expressum sit, tn̄ pubertate finit. vt. l. in pupillari. cū ibi no. ⁊ facit. l. cēturio. ff. eo. sed si breuius tps pubertate exp̄sserit. vt puta. substitutio pupillariter filio meo, si intra decē annos moriat, nō durabit ampli⁹ trāsactis decē annis. vt. d. l. si ita qs. sʒ si moreret intra decē annos, substitut⁹ admittit. sinaūt testator dixisset. si fili⁹ me⁹ decesserit intra decē annos Titiū substituo. sinaūt intra. xiiij. Seiū substituo: ⁊ decedat intra octo annos. lʒ verū sit q decesserit intra. x. annos. ⁊ ēt itra. xiiij. ⁊ sic videbat verificata vtraqʒ substitutio, et sic videbat q glibet substitutorū, deberet p virili admitti. tn̄ ᵓtrariū est verū, imo solū admittit ille substitutus, si pupill⁹ intra. x. annos moriat. vt est tex. in. l. ex facto. §. item quero. ff. de vulga. pupil. ⁊c.

SVMMARIVM.

1 Puberi, tā extraneo quàm suo, potest per fideicommissum substitui.
2 Verba aliqua sunt directa, & aliqua obliqua.
3 Omne verbum importans tale ius ex quo non potest adiri hæreditas neqʒ bono. posse. peti dicitur obliquum.
4 Duæ regulæ de verbis communibus.
5 Verba directa quæ dicantur.
6 Verba directa ciuilia, quòd sint tantum duo.
7 Verba obliqua quæ dicantur.
8 Verba communia quæ sint auctoritate.
9 Testator, quando facit substitutionem compendiosam filio suo puberi, vel extraneo, debet inspicere per que verba substituat.

Extraneo. Extneo, vl̄ filio puberi, nō pt fieri substitutio directa, post aditā hr̄ditatē: sʒ solū p fideicōmissum, pōt grauari de hr̄ditate alteri restituēda i totū, vl̄ i partē. h. d. ¶ No. q ēt filio puberi i ptāte, nō pōt substitui directo pupillarit. ¶ No. ibi extneo. q extneo nō pōt substitui, post aditā hereditatē directo. ¶ No. ibi: sit hr̄s q ista vba. sit hr̄s. sunt directa: ⁊ directā inducūt substōnē.

1 ✱ ADNOTATIO. † Uerbū hr̄s esto, ē directū. gl. directo i. l. cēturio de vulg. i pādect. ⁊ i. l. vbis ciuilib⁹. eo. ti. ad idē glo. magna in l. pcib⁹. de impub. C. Bar. ⁊ sali. i. d. l. cēturio. col. pe. ⁊ fi. ⁊ vbi dixi. ⁊. s. in arbore mea. A. C.

2 ¶ † No. q puberi tā extneo, q̄ suo, pt p fideicōmissuʒ substitui. Jn gl. j. ibi: cū vbū. substituo. sit gn̄ale ⁊c. no. ex gl. q vbū. substituo: ē vbū gn̄ale, siue cōe: qd pt adaptari ad directā substōnē, ⁊ fideicōmissariā. ⁊ p h̄ vr̄ tex. ⁊ gl. i. l. iā h̄ iure. §. sʒ si alr̄. ff. e. vbi h̄ cōi vbo ⁊c. ⁊ vbū. hr̄s sit ⁊c. ē vbū directū: vt hic i tex.

3 ¶ † Premitte q̄ ad euidētiā, q qdā sūt vba directa, q̄ denotāt, q qs directo sit heres: ⁊ p se accipiat: vt h̄, de qb⁹ loqt h̄ lex. ⁊ hr̄. C. de fideic. l. eā quā. ⁊ in l. qm̄ idignū. C. de testa. Quedā sūt vba obliq. i. fideicōmissaria. d qb⁹ i. d. l. eā quā. ⁊. d. l. qm̄ idignū. C. cōia de lega. l. ij. ⁊ insti. de sing. reb⁹ p fideicōmissū relic. §. fi. Quedā sūt cōia apta ad directā, ⁊ obliquā substōnē. vt vbū, pueniat: ⁊ substituo: ⁊ si de qb⁹ p Bar. i. l. cēturio. ff. e. i fi. p Bal. i. l. fi. C. de sac. san. ec. ⁊ p Ang. i. l. pcib⁹. C. de ipub. ⁊ alijs sulti. i fi. ita dt Raph. i. d. l. cēturio. i p̄n. Ut dic alio mō, sʒ Bal. i. d. l. fi. vʒ primo, de directis. q illō dr̄ directū, qd nō petit: sʒ p ipʒ ius petitiōis cōpetit ipo iure. ita dt Azo i summa. C. de fideicō. liber. i fine. vn̄ hr̄s directo nō petit ius hr̄ditariū: sʒ petit ius hr̄ditatis, pp istō ius: lʒ fideicōmissari⁹ vl̄s bn̄ petat ius hr̄ditariū: q opʒ q pri⁹ trāsferat i eū ius hr̄ditariū, ⁊ actio. q̄ petat res. ¶ Scd̄a. regula de vbis directis est q oē vbū qd iportat tale ius ex q̄ possit adiri hr̄ditas de iure ciuili: vel peti bonorū possessio de iure ptorio, est vbū directū. ¶ Ūn ptor defert bo. pos. succedētib⁹ de iure ptorio directo: nō p obliquū: vt ptʒ i tota mā de bo. pos. ¶ Tertia regula directi est ista. q oē vbū p qd immediate vniuersaliter succeditur testatori: est verbū directū. vt not. in d. l. eaʒ quā. ⁊ ideo verbū. moriatur. est verbū directum: q significat psone immediate queri per mortē. vt in. c. j. de testa. in. vj. ¶ Quarta re

gula est ista, de verbis directis, qd nomē directū significat successionē descendere a testatore in substitutū immediate, qd institutus moriat vt dicit glo. in d. l. eā quā. ¶ Quinta regula in verbis directis est, q omne verbū q alteri⁹ ministeriū excludit in vniuersali substitutiōe, est verbū directū, iuxta theoricā. ff. de vsufr. l. si qs ita. ¶ Scđo in obliquis verbis pono regulā cōtrariā hoc mō. omne verbū qd reqrit factū
3 alicui⁹ ad trāsferēdū ius in alterū, est obliquū. ¶ † Scđa regula est, omne verbū qd īportat tale ius ex quo nō pōt addiri hereditas, neq bo. pos. peti. dr verbū obliquū. ¶ Tertia regula est, omne verbū p qd immediate succedit testatori, est obliquū. ¶ Quarta regula est. nullū verbū est ita directū, qd si positū sit in alteri⁹ ministerio, q non obliquū efficiat. vt. ff. ad trebel. l. ex facto. in pn. ¶ Quinta regula est. q capere de manib⁹ alteri⁹ restitutionē iuris, cōgruit restitutiōi fideicōmissarie: sz z vera restitutio facti q̄ fit habēti ius p se, cōuenit substi-
4 tutis directo. vt. ff. q satisda. cog. l. inter oēs. ¶ † Tertio pncipalr de vbis cōib⁹. Bal. in d. l. fi. ponit duas regulas. ¶ Prima est, q oē verbū gnale, qd eque pprie stat sub significatione recti obliqui, adiectuz vniuersitati: est cōe. sz si adijciat spālitati: est obliquū. vt. l. cogi. §. rgnaliter. z ibi Dy. z Bar. ff. ad treb. z no. gl. Bar. z doc. in l. his verbis. in pn. de here. inst. z no. gl. z Ang. in aut. de here. z fal. §. z hoc qdē. i ver. relictū. ¶ Scđa regula est. q oē vbū, q qnq reperit in significatione directa. qnq in significatione obliqua: est cōe. q ei⁹ significatio quenit plurib⁹ specieb⁹ substitutionis. quas regulas no. Et vt p oīa pfecte habeas ponā de multis verbis, z que dicant directa, z q̄ cōia, z q̄
5 obliqua. † Et verba directa dicunt ista. vcz verbū adijcio. vt. l. ego. ff. de fideicō. lib. z. j. de his q bona adijci. cau. lib. confer. ¶ Scđo est verbū. adiudico. vt. ff. de publi. l. sed z si res. z qd ibi gl. z Bar. j. de inof. testa. §. fi. cū gl. ¶ Tertio verbū. assigno. vt. ff. de alimē. z cib. lega. l. j. z de offi. or. c. ij. in sexto. ¶ Quarto. verbū. accrescat. vt. ff. de acq. here. l. patri. z. C. qñ nō peten. partes pe. accres. ¶ Quinto. de verbo, credo: z vbo, cōcedo. ff. de do. plega. z. l. pe. ff. de cōsti. pnc. ¶ Sexto. in verbo, moriatur. vt est tex. in. c. si pater. de testa. in sexto. fm Bart. i. d. l. cēturio. in fi. ¶ Septimo, verbū, dns esto. vt. ff. de here. insti. l. his verbis. ¶ Octauo. verbū, instituo. ¶ Nono. verbū, heres esto. siue sit expresse appositū, siue intelligat. vt. l. j. ff. de here. insti. z iō gl. in. l. verbis. ff. e. dicit, q in dubio intelligit substitutio directa. ita dicit Bal. in d. l. fi. sz Bar. in d. l. cēturio. in fi. sentit vnū notabile verbū, q oīa ista sunt verba dire-
6 cta de iure gentiū. sec⁹ de iure ciuili. † z sic verba directa ciuilia sunt tm̄mō duo: vcz. heres esto. z verbū, instituo. facit. l. j. ff. de here. institu. ¶ Qd not. ad materiā. l. verbis ciuilib⁹. ff. eo. q verba directa ciuilia, nūq possunt obliquari: sz alia directa sic. vt ibi p Bart. z alios doct.
7 ¶ † Scđo pncipaliter, pone exēplū de verbis obliquis. Et primo dic, q est verbū. dex. Scđo. verbū, restituatur. z sic per alterū. sec⁹ si dicat testator, ego do. ego describo. als, distribuo: q tūc essent magis directa, q cōia. facit qd not. C. fami. ercis. l. quoties. Ilā dare, indirectū si-
8 gnificat: vt. §. sic itaq. j. de actio. ¶ † Tertio principaliter, venio ad cōia verba. z primo. verbū, remaneat. vt. C. de don. añ nup. l. si cū ante. Scđo. verbū, reddāt: vt. ff. de testa. mili. l. si duob⁹. Tertio. vbū, deuoluatur. vt. l. ij. ff. de ali. z ciba. lega. Quarto. verbū, iudico. vt. c. licet. de sepul. i vj. z ibi Jo. an. z. j. titu. j. quali. feu. ali. c. j. z. s. q. nō est permissum face. test. §. preterea. Quinto. verbū, pueniat. vt. l. heredes mei. §. cum ita. ff. ad trebe. nisi adijciat eoipso, vel ipso iure: vel statim, ilico, vel in continenti, vel mox, vel siīa. faciunt not. per Archi. in. c. eum q. de preben. in sexto. z eo. lib. de sepul. c. j. z facit qd no. Bar. in fimi. in. l. imperator. ff. de iure fisci. Sexto. vbuz, deueniat. Septimo. verbuz, adueniat. vt. ff. de sol. l. pe. Octauo. verbuz, ptineat: q aliqñ est indirecta. l. licet. C. de pactis. Aliqñ in obliqua. vt. l. j. C. de pactis inter empto. ergo est cōmune. fm Bar. in d. l. cēturio. z de isto verb. pertineat: vide oī no q̄ no. Bal. in d. l. j. C. de pactis inter ēpt. Nono. verbuz, succedat. q refert ad res pncipaliter (verbi gratia) quandocunq filius me⁹ decedat, succedāt bona mea Titio: tunc est verbū cōe. q ratione adiuncti annexi, frequēter interpretantur obliga. l. precibus. cum gl. C. eo. fin. autē referant ad personā: vt si testator dicat. vt quandocunq filius me⁹ moriat, Titius ei succedat: z sic principaliter testator disponat circa psonā, secūdario circa res: tunc est verbum directum. q p fideicōmissum, non succedit instituto. sed testatori. vt. l. coheredi. §. cū filio. ff. eo. Et p hoc allegat Bart. in. l. j. z. ij. z in rubri. C. cōmu. de succes. z qd sit cōe. allegat etiā. l. nō tantū. in prin. ff. de fideicom. lib. Decimo. fm Bar. in d. l. cēturio. z est verbū habeat: q reperit in directa significatione: vt. l. stipulatio ista habere licere. ff. de verb. obli. z in obliqua vt l. fideicō. §. filio. ff. de leg. iij. Undecimo. in vbo, reuertat. De hoc est gl. no. in. l. j. in fi. glo. magne. ff. de dona. vide alia verba per Ange. in d. l.
9 precibus. in fi. ¶ † In eadem glo. in fi. not. ex glo. q quando testator facit substitutionē cōpendiosam filio suo puberi, vel extraneo: dz inspici p que verba substituat: vel per directa: vel p communia: vel obliqua. nā si dicat, qñcunq fili⁹ meus decedat, talis heres sit. z sic per verba directa nunq trahitur ad fideicō. secus si p verba cōia, vel per vba mere obliqua. vt in gl. Sed 2ūi sentit gl. in. l. verbis. ff. eod. vbi si mater (q̄ non habet in potestate) faciat substitiōnē directā pupillarē trahit ad fideicō. z illa cōiter tenet ibi p Bart. z oēs doc. lz aliq teneant

istā gl. sed Jo. de imo. in d. l. cēturio. ff. eo. in vsi. z ex pdictis etiam vr posse inferri, q si fiat substitutio cōpēdiosa zc. tz istā gl. z dicit q si cōpendiosa fiat a pagano puberi, p verba directa: q illa sit funditus nulla. vt hic: z p hoc facit. d. l. verbis ciuilib⁹. ff. eo. vbi dicit generalr substitutionē frustra fieri post. xiiij. annū. z sic nō valebit iure directo. tūc nec fideicōmissi, ex quo testator nō dixit. z hoc vult Jo. an. in. c. si pr. de testa. in sexto. in nouella. cū gl. in ver. directa. z dicit hanc esse cōem opi. legistarū. z cū illa trāsit: lz postea sup gl. in v. moriat. aliud videat sentire. Ego aūt tenerē gl. in d. l. verbis ciuilib⁹. z Bar. ibi: q lz testator ibi faciat substitutionē p vba mere directa: tū intētio sua fuit, q substitut⁹ admittat. nec est credēdū q elegerit viā impugnatiuā sue voluntatis. l. iij. ff. de testa. mili. Et sic nullo modo valeret: potissime cū non oīs testator scit differētiā directorū verborū, vel nō: i qua periti dubitāt. z sic nesciūt apponere vba cōgrua. vt arg. gl. in. l. quoties. C. fami. ercis. facit. l. qm indignū. C. de testa. igit zc. Et magis credo Bar. i iure ciuili (tāq magistro oīs, z magis expto) q Jo. an. in iure ciuili, q ista sit cōmunis snīa legistarū. dic tū (vt statim dicā in sequēti. q.) Sed 3 hoc multū facit iste tex. ibi nemo pōt zc. z sic tollit potētiā ab actu. vt dicit gl. in. c. j. de reg. iur. in sexto. z no. Bar. in d. l. gallus. in pn. z in. l. j. ff. de inoffi. test. ergo. lex resistit, q directo, etiā pater maiori impuberi possit restituere. qd maxime patet hic: quia sequit aduersatiua. sed: que aduersatur in iure, z in facto. Et etiā est dictio taxatiua. solū. i. solū modo. quasi velit, q directo substituere nō pōt: sed solūmodo: p fideicommissum. Uñ siue pater, vel mater habeat i potestate, vel nō: siue extraneus postq institutus fuerit heres, z maior impubere: nō potest directo substitui: z sic si substitutio fiat: fundit⁹ est nulla: q lex resistit. sz tātūmodo pōt substitui, per fideicommissum. ¶ Quero ergo, qñ fit substitutio cōpendiosa a pagano filio impuberi per verbū commune: an omni tempore sit directa? an intra tēpora, pubertatis sit directa? z postea obliqua? an oī tpe sit fideicōmissaria. istā qōnē format Bar. in d. l. cēturio. in ver. tertio pncipaliter quero, qñ substitutio cōpendiosa zc. vbi dicit, q si fiat cū tēporis distinctione: vt puta. si filius meus decesserit intra pupillarē etatē, vel postea, qñcunq Titiū substituo. qd (fm oēs) itra tpa pubertatis erit directa pupillaris: postea fideicōmissaria. vt no. glo. in. l. precibus. C. de impub. z alijs substit. in fi. gl. z hoc indubitanter tenet. Quādoq vero fit sine tēporis distinctione. z in hoc sunt opiniones. q glo. in d. l. pcibus. z in d. l. centurio. tenet, qd omni tpe sit fideicōmissaria. z qñ maior pars legistarū. Sed (vt. s. dixit) gl. hic sentit cōtrariū. z. s. eo. §. qua rōne. Et istas gl. sequitur Jac. de are. z Cy. in d. l. pcib⁹. z Jo. an. in. c. si pater. z finaliter concordat opi. q gl. 2trarie procedūt, qñ est facta substitutio p verba directa ciuilia: puta. heres esto, vel sit vt hic. facit. l. vbis. ff. eod. Sec⁹ si sint verba directa z nō ciuilia: vt est verbū, moriat: p verbū cōe. vt substituo: z siīa. vt. d. c. si pater. z. s. dixi. Et sic pōt intelligi gl. in d. §. qua ratiōe z hic. z hoc fm Bar. voluit Jo. an. in d. c. si pater. in d. gl. ad finem. dū distinxit inter verba directa directo. z verba directa, non directo: sed per interpretationē. ¶ Ex quo Bar. infert, q si mater est in medio, vel alia psona: quā nō est verosile patrē excludere voluisse a filij hereditate. tūc omni tpe interpretat fideicō. z ita intelligat gl. in d. l. precibus. als si talis persona non est in medio: tūc verior sit gl. huius notabilis. §. qd in pupillari sit directa, postea obliquet. z istā opi. sequtur dns meus Flo. in dicta. l. precib⁹. sed Joā. de imo. in d. l. centurio. super glo. magna. in ver. sed postea nulla zc. tenet indistincte gl. cōtrarias. primo per d. l. verbis. q post pubertatē directo, frustra substituitur. facit etiam. l. in pupillari. ff. eo. z tex. videtur. s. eo. induci. Itē facit, quia testator non potest facere, quin leges habeant locum in testamēto suo. vt. d. l. nemo potest. ff. de legatis. j. z sic videt, q ex quo lex dicit, q paganus nō possit puberi directo substituere: q si cōtra fiat, substitutio sit penitus nulla. vt. l. non dubiū. C. de legi. z pro hoc facit q quoties lex phibet dispositionē directo fieri: nō valet. ēt iure fideicōmis. si cōtra legis dispositionē testator faciat illā directam: etiā si de fauore libertatis agat: vt probat in. l. seruo. ff. de manumis. testamen. z in. l. si seruus legatus. §. si idem seruus. ff. de legatis. j. z. l. cogi. §. sed si seruo. ff. ad trebel. Si igit verba directa in materia libertatis (cui iura bene fauent) vt in. §. fina. s. de donatio. nō trahantur ad fideicom. (vt in dictis iuribus) multominus trahent in casu nostro. z imputat testator sibi, qui est vsus verbis directis contra. l. dispositionez. argu. not. in. c. cum in cunctis. in pnci. extra de elect. z iuribus z rationibus ipse respōdet: dic vt ibi per eum. sed Bal. in d. l. precib⁹. dicit, q si testator adijciat verbū, mihi: vel simile. vt quādocunq fili⁹ meus decesserit Titi⁹ sit mihi heres: tunc obliquat. sec⁹ si dixerit. sit heres dicto pupillo. quia primo casu, si valet iure fideicō. seruatur voluntas testatis. secundo casu, non: quia fideicō. non est heres pupillo. vt. l. coheredi. §. cum filie. ff. de vulgari z pupillari. z pro hoc allegat tex. in. l. finali. C. de heredi. institu. vbi facta expressa compēdiosa, non valet: vt fideicō. sed vt vulgaris: z sic non obliquatur. sed ista opinio fm Raph. in dicta. l. verbis. est contra casum. l. ex facto. in princi. ff. ad trebel. vbi testator voluit facere heredem heredis: z tū valet iure fideicom. z sic nō obstante ratione q nullo modo sit heres: valet iure fideicom. lz tamen istis nō obstantibus, dicit istam cōmunem opi. Bar. z communem non

men non fore verã per.d.l.verbis.que dicit qd post.xiiij.annũ frustra sit. Quis nãq; reuelauit gl.& Bar.qd ibi erat pupillus,& cõprehendebatur tempus pupillare.certe tex.ponit regulã gñalẽ.Si em̃ ibi esset facta pupillo cõprehẽdẽdo tps maioris etatis,fatuũ videret dubiũ iurisconsulti.vtrũ vt coheres admitteret,cũ simul cõstaret istum fuisse substitutũ,ne diuerso iure cẽseat: & sic oz intelligi,vt sit differentia,qñ fuit facta maiori.vñ videbatur valere debere,vt coequeua institutio. Scdõ allegat.d.l.si seru⁹ legat⁹.§.si alien⁹.ff.de leg.j.pterea ista valere potuit iure directo.vcz vt vulgaris.vt.d.l.fin.C.de here.insti.ergo nõ oz obliquari(ne diuerso iure cẽseat.) Et sic videtis qd id qd.s.dixi ẽm Jmo.fuerũt verba Raph.& p certo iste tex.multũ facit p Raph. cõtra opi.gl.& Bar.vt.s.dixi.vñ de subtilitate iuris,credo opi.suã veriorẽ,lz in iudicando nõ sit recedẽdum a gl.& Bar. ¶ Sed qd si nõ apponat dictio,qñcũq; decesserit:sed dixit quotiescũq;,vel quoties decesserit filius meus,talẽ substituo. Istã qõnem format Bar.in.d.l.cẽturio.in ver.sz qd si testator apposuit verbũ &c. Et arguit pmo,quod videt acsi noiatim distribuisset etates.vt.l.sicut in annos.ff.qñ dies vsufru.leg.ce.& sic itra pupillarẽ etatẽ:erat directa pupillariter postea fideicõmissaria.Sz ɔ̃rium ibi tenet Bar.q2 ista distributio vniformis,vnde nõ distinguit inter etates,& per cõseq̃ns,nec inter species substitutionis. Nec obstat.d.l.sicut in annos:q2 fatetur q̃ illa dictio quotiescũq; est distributiua,& hz in se reuolutionẽ tpis.vt.l.titio.ff. de excu.tuto.tñ hz vniformiter distinguere pro oĩ tpe. Nam in.l.sicut in annos.vniformiter distinguit,& vniformiter repetitionem inducit argu.de personis ad tẽpus. Nam si inter psonas distributiuum distribuit vniformiter.vt.l.iã hoc iure.§.sed si alter.ff.eo.in ratione sui,ergo idẽ deberet esse inter tpa.vt.l.qui plures.ff.eo.& istud credo veri⁹. ¶ Quero,paganus instituit filiũ pupillũ,& dixit:si filius meus sine liberis decesserit,talem substituo.modo,fili⁹ me⁹ decessit in pupillari etate,an cẽseatur intra pupillarẽ etatẽ:& p ɔ̃ns omnia bona pupilli, sine aliqua detractione cõsequi substitutus debeat.vt.l.si plures.§.ad substitutos.ff.eo.& cõiter glo.dicũt,qd oĩ tempore ista substitutio erit vnica,& omni tempore fideicõmissaria,ne fiat diuisio voluntatis.& ne eadẽ substitutio diuerso iure cẽseat. Nec huic sñie aduersat.ff.de cõdi.& demon.l.pater seuerinã.§.cõditionũ.q2 ibi non erat eadẽ dispositio, sed tutele,& cure erant plures.sed in casu nostro,erat vnicus tm̃ actus dispositiuus. Nec etiã obst.l.iij.§.qui fideicõ.de here.insti.q2 ibi erant plures dispositiones diuersorum testamentorũ.ideo nimirũ si varia tur effectus.vt.l.si seruo cõmissario.eo.tit.hic autẽ erat idẽ testator: idem modus,& eadem forma substitutionis.& certũ est quod idẽtitas forme,auget identitatẽ essentie. Nec etiã ob.tex.& glos.in.d.l.cẽturio. vbi fit trãsgressio directe substõnis,ad directã sed non directe ad fideicom.& ideo in questiõe nostra,nullo modo valuit directa substitutio iure directo:quia non posset postea obliquari,nec dimittere primordialem naturam,quam primo assumpserat.argu.d.l.verbis ciuilibus ff.eo.& ista est cõis sñia ẽm Bald.in.d.l.centurio.in ver.querit dic de ista q̃stione pagani &c.quã sequũtur ẽm eum cõiter doc.in consulendo lz glo.s.eo.in.§.qua ratione.dicat q̃ intra pupillarẽ etatẽ,erit pupillaris postea fideicom.& hoc sequit Cy.in additione.in.d.l.precibus.& Jo.and.in.d.c.si pater.de testa.lib.vj.per illũ tex.q2 directa substitutio,intra pupillarẽ etatẽ põt,& verbis,& personis conuenire.ergo directa oz censeri,potissime cũ dubia substõ iudicet directa.vt not.in.l. Ybis ciuilib⁹.ff.e.sed Bal.dicit,nõ esse recedendũ a cõmuni opione legistarũ.q2 vnitas sermonis non recipit interpretationem diuersaz. Nec obstat.d.c.si pater.q2 ibi testator,apposuit Ybũ directum,& Ybũ moriatur.secus autẽ,si apponat verbũ cõe,substituo:& hoc voluit dicere.d.c.qd cõnexis verbis.s.directis ita rñdet Guil.de cu.ad.c.si pater.in.d.l.pcibus.qd no. ¶ Sed ex predictis posset dubitari.q2 supra statim dixi ẽm doc.q̃ ista iudicant,a pari verba directa non ciuilia.vt verbuz moriat:& Yba cõia,vt verbũ substituo.si ergo est directa,intra pupillarẽ in Ybo moriatur.& sic directo & non ciuili.ergo idẽ deberet esse in verbo cõi substituo.& etiã ẽm Bal.cogita.sz tu de ista questiõe vide late per do.Jo.in.d.l.centurio.in ver.in eadẽ gl.ibi habere locuz fideicõ.dic vt ibi,q2 esset valde longũ ipsum recitare.& predicta procedũt,qñ simpliciter dicit testator,si filius me⁹ decesserit sine liberis.sin aũt addidisset.videlz,si filius meus impubes decesserit sine liberis.talẽ substituo.dic.aut illd verbũ.impubes.adijcitur Ybo dispositiuo.videlz.si dicat.filio meo ĩpuberi,talẽ substituo:si decesserit sine liberis. & tũc,p dicta verba,non videt limitasse,qd vltra pupillarez etatẽ substitutio non extendatur,quia illud verbum,impuberi.videt adiectum causa demonstrations.vt.d.c.si pater.ita dicit Jo.an.in.c.raynutius. extra de testa.vbi videt text.facit.l.mela.in princi.ff.de adimẽ.lega.si vero respicit verbum executiuũ,vt si fili⁹ meus decedat,tunc filiomeo impuberi,succedat talis:vel bona mea deueniãt in talẽ:quia ista verba sunt executiua tunc,lz illud verbũ.impuberi.demõstratiõis causa adiectũ sit,tñ requirit qd hoc verificet.videlz,qd sit impubes quando succeditur illi.argumen.l.in delictis.§.si extraneus.s.de noxalibus. ¶ Fallit,si apponat aliud verbũ,ppter qd appareat testatorẽ aliud sensisse.vt q2 addit sine liberis:q2 tunc videtur voluisse substitutionẽ extendi post tempus pubertatis.& sic potest intelligi.d.c.raynutius.

q2 si decessisset sine liberis,non decederet impubes de necessitate,& tñ postea intelligitur vt illud verbum,impubes:sit impositum causa demonstrationis.ita no.dicit Bar.in.d.l.centurio.in ver.sed quid si dixi substituo tali filio meo impuberi. ¶ Quid si non tãtũ in filiũ,sed etiã in eius filios apposuit substitutionẽ.Exemplũ:si dixerit,si filius me⁹ decesserit sine liberis,vel ei⁹ filij decesserit sine liberis,bona mea deueniant in talem.an ista substitutio valeat in filios filij.& videtur q̃ nõ, q2 filijs nihil dicit relictum.vt.l.lucius.la secũda.ff.de heredi.institue. & idem,si nominatim ab eis fuerit relictum.vt.l.si sic.ff.de leg.iij.et ibi vide omnino Bar.sed Bart.in.d.l.cẽturio.in ver.quero vlterius,quid si testator dixit.dicit qd imo etiã in filijs filiorũ,videt valere fideicõmissum. Non obstat.d.l.si sic.q2 negat qd filij proprij.s.mei filij nõ sint grauati.nam ex quo filios filij grauauit,videt testator eis reliquisse: vt.l.deniq;.§.interdum.ff.de pecu.leg. Et pro hoc videtur casus in.l.si ita stipulatus.ff.de operis lib.in prin.qd no. ¶ Quero,quid si testator dicat,quandoq; filius meus sine liberis decesserit,volo q̃ bona mea distribuãtur inter pauperes.An ista substõ sit fideicommissaria, etiam intra tempora pubertatis: Respondeo,aut dixi per quẽ distribuantur,vt qñ dixi,distribuantur per fideicommissarios meos.& tũc ista substõ ẽz Bar.quem sequitur Bal.& Ange.in.d.l.centurio.in Y. sed quid si testator dixerit,quãdocunq; fili⁹ meus decesserit sine liberis,volo qd bona mea &c.erit directa,q2 subintelligitur verbũ accipiant.in dicta substõne,quia anteq̃ vendantur bona,videtur velle q̃ fideicõmissarij,bona accipiunt.argu.l.alium.de alimen.& ciba.lega.et l.deniq;.§.interdum.ff.de pecu.lega.& l.procul⁹.ff.de vsufru.& facit.l. titia seio.§.seia.ff.de legatis.ij.& est ratio.q2 fideicommissarij(quãdo non est datus alius heres) tenẽt locuz heredis.vt.c.cũ tibi.& ibi Jnno.de testamen.& l.si quis ad declinandum.cum ibi no.per doct.C.de episco.& cle.& no.Bar.in.l.alio.ff.de alimẽ.& ciba.lega.& idem dicit,si testator dicat qd vendantur,& distribuãtur p fideicõmissarios meos, secus si dicat,q̃ bona distribuant inter pauperes.& nõ dicat per quẽ, quia tunc non potest intelligi verbum,accipiant:q2 tũc eps est executor,etiam si testator noluisset.vt in autẽ.licet.de epis.& cleri.& per hoc infertur,q̃ si testator dixit.q̃ bona mea vẽdant,& preciũ distribuat inter pauperes,quorum electio spectat ad fideicõmissarios meos.vel dicat,qd vendant,& precium distribuat inter pauperes,eligendos per si deicommissarios.quo casu videtur idem,cũ participiũ resoluat in relatiuum,& verbum.vt no.glo.in clemẽ.j.de preben.Sed Jo.de imo.in d.l.centurio.in ver.finautẽ est facta per verba obliqua.cõcludit q̃ tũc regulariter valet &c.& dicit qd sibi non placet,q̃ primo sit substitutio directa,qñ est facta p verba obliqua,propter regulã:que hz,qd substitutio facta per verba obliqua,est fideicõmissaria.& certũ est qd verbũ detur,sit verbũ obliquũ:q2 sonat,q̃ de manu alteri⁹ accipiat.vt.l.fundi trebatiani.ff.de vsufr.lega. Nec etiã sibi plz,q̃ eoipso qd qs est grauat⁹,videat illud sibi relictũ:al's non posset habere locum illa regula. Quẽ nõ honoro,nõ onero.de quo i.l.labeo.C.de fideicom.facit qd no. Bart.in.l.hereditas.ff.de heredi.instit. Nec ob.l.alio.de alimen.lega. qd aliq̃ grauatur ille,qui nõ est datus executor in testõ,& tũc,regulariter nõ videt tenere grauamẽ.Quandoq; grauatur ille qui est datus executor in testõ.& tũc videtur relictũ ab herede.sicut & qñ est dat⁹ executor filio instituto in testõ,& grauat de aliquo dando.nã videt in effectu grauatus ipse filius institutus.l.peto.§.mater.ff.de lega.ij.et hoc casu,qñ relinquit ab executore,si est relictũ ad pias causas,& tũc põt dici,qd subintelligat verbum accipiat,ex eo q2 executor p relictis ad pias causas põt agere:lz pro alijs nõ.vt.l.id qd pauperibus.cum ibi not.p doc.C.de epis.& cle.& sic põt intelligi qd habet in.d.l.alio.et hoc vr̃ fuisse de mẽte glo.& Bar.ibi. Nec etiam ob.qd habet in.d.l.deniq;. §.interdũ.q2 interdum qs grauat de eo,qd oneratũ solet tacite sequi: & tũc p tale grauamẽ,videtur tacite relinquere:ita loquitur ibi:q2 tacite videtur sequi peculiũ seruo,cui datur libertas inter viuos.vt.l.j.C. de pecu.eius qui li.mer.& ideo non mirũ si sequatur peculium,in vltima voluntate,quando grauatur aliquid ex peculio dare. Non ob.d.l. pculus.q2 ibi precedebat dispositio,que saltẽ(ẽz latã significationẽ) comprehendit id de quo inducendo agebat,propter grauamen adiectũ:q2 sibi fuit relict⁹ vsufruct⁹ domus:& interdũ appellatione vsusfructus,dñiũ cõprehenditur.vt.l.donationes in cõcubinã.§.species. de do.& ita sentit glo.& Bar.in.l.cũ tale.§.si.ff.de condi.& demon. Nec obst.d.l.cũ tale.§.si.q2 illud procedit ppter verba enuntiatiua,expresse continentia id de quo inducendo queritur. Nec etiã sibi placet vltimum dictũ Bar.q2 ex quo testator deputauit executores in testamẽto,videtur eos deputasse generaliter,ad executionẽ omniũ cõtentorum in eo.arg.l.de precio.ff.de publi.coniuncta.l.talis scriptura.§.si. ff.de lega.j.& sic videtur,qd licet expresse solũ attribuat electionẽ pauperum fideicommissarijs,& non dicat expresse per quem debeant vendi bona,& dari preciũ:tamen satis videtur dixisse qd valet per eius executores.ita dicit Joan.de imo.& licet de subtilitate iuris,ista sua opi.sit tolerata:tñ in actu practico in consulendo,& iudicando,seruaretur opi.Bar.Bal.& Ang.& ideo illam tene mẽti.Sed id qd dixi.s. ẽm do.Joã.de imo.in effectu est opinio Salic.in dicta.l.precibus.in versi.quero nunc quinto ab extra pater filium &c.dic vt ibi per eum.

a ¶ Quibus modis testamẽta infirmantur. Cõtinuatio isti⁹ rubri. ptz in hunc modũ: supra determinauit qualiter fiunt testamenta, & qualiter solẽnitate iuris seruata firmentur. Sz q2 cõtingit testamẽta iure facta, varijs modis infirmari. quicqd enim firmatur solubile est: ideo de istis modis dicturus, subijcit rubricam. qui. mo. testa. infir.

b ¶ Testm̃. Ad euidẽtiã isti⁹ ti. diuide eũ in quatuor ptes princ. In quarũ pma pte determinat quãtũ durat testamentũ recte factũ. In scda parte, determinat, qb⁹ modis testamẽtũ rite factũ irritatur. In .iij. parte, determinat, qualiter capitis dimi nu. illi⁹ q fecit testm̃, testamẽta infirmantur. In qrta & vltima pte dicit, q nõ solũ qlibet volũtas testatoris, sufficit ad infirmãdũ testm̃ recte factũ. pma pars breuis est, & durat vsq ad illum. §. rũpitur aũt. ibi incipit secũda, & durat vsq ad illũ. §. alio ãt mõ ibi tertia, & durat vsq ad illũ. §. ex eo aũt. ibi quarta & vltima, & ptẽdit vsq in finem titu. Pone igitur casuz in prima parte, dñe, vos vultis tractare qb⁹ modis infirmantur testm̃: dicatis i primo, q̃diu vz testamẽtũ recte factũ. Ad hoc rñdet imperator, amice, testm̃ iure factũ semper vz, donec aliquomõ rũpatur, vel irritũ fiat. & hec in pma parte vsq ad illũ. §. rumpitur. Hic incipit scda pars q̃ subdiuiditur in tres ptes. In quarũ pma pte, determinat q̃liter rũpitur testm̃, per secundi testamẽti factionem. ita qd nullo iure valeat primuz. In tertia pte, determinat qualiter rumpitur primũ testamentum, p secunduz. ita qd primuz nõ valet iure directo, vz tamẽ iure fideicõ. Pone sic casum, in pma parte secunde ptis pñ. Dñe, iã video q̃diu valet testm̃, dicatis mõ mihi, qñ intelligitur testm̃ rumpi. ad hoc rñdet: amice, testm̃ pprie dr rumpi, qñ i eodẽ statu manẽte testatore. ius ipsi⁹ testamẽti vitiatur, vt ptz in tali exẽplo. Quidã fecit testm̃ solẽne, & post testm̃ arrogauit, imperiali rescripto. quẽdã sibi i filiũ, aut forte p emptorẽ aliquẽ, adoptauit, fm tenorẽ nr̃e cõsti. Nam in casu isto per arrogationẽ, vel p adopti. isti⁹ filij, qui nec est exhrdatus, nec est institut⁹, rũpitur testamẽtũ, sicuti rũpitur, si post factũ testm̃, aliqs su⁹ heres testatori nasceretur, et hec dicunt in prima pte secũde ptis prin. vsq ad illuz. §. posteriore quoq.

¶ Posteriore. Hic icipit scda pticula scde partis, i qua sic pone casuz: dñe. iã video qualr rũpitur testamentũ arrogatione, et agnatiõe sui heredis, nunquid alijs plurib⁹ modis rũpi põt, et rñdet imperator qd sic: naz certe, primũ testm̃, q iure factũ est, rũpitur p scdz testm̃ iure factũ, lz in hoc casu refert, an qs hrs extiterit ex scdo testõ: an nõ. Nã h solũ spectatur q̃tũ ad h, vt pscũdũ rũpatur pmũ. an alia cã ex secũdo testõ instituit⁹. aut, repudiauerit hrditatẽ, aut viuo testatore, aut post mortẽ ei⁹, añq̃ adierit decesserit, aut forte deficiẽte cõditione sub q̃ fuit hrs institut⁹ esse nõ possit. In oib⁹ his casib⁹ pfatũ intelligitur testat⁹ decessisse, nã primũ testm̃ nõ vz: q2 ruptuz est p scdm insolĩ niter factũ, & similiter scdz, nullas vires hz. cũ ex eo nulli⁹ hrs extiterit. et ita nõ vz pmũ, nec vz scdm: et hec dicuntur, in secũda particula scde partis principalis, vsq ad illum. §. sequẽ. si quis &c.

a *Quibus modis testamen. infirmantur.* a *Ru.*

SVMMARIVM.

1 Testamẽtũ iure factũ, durat donec nõ fuerit irritũ.

2 Arrogatio fit autoritate imperatoris: adoptio verò autoritate iudicis ordinarij.

3 Adoptio quid sit, & an mulier adoptare possit.

4 Filius emancipatus exhæredatus, si postea adoptetur: non rumpit testamentum.

5 Testamentum condens, si ingrediatur religionem an rumpat testamentum?

b TEstamentum. b To t⁹ iste titul⁹ diuiditur i qnq ptes. Prio. ponit, qualr testm̃ tollatur agnatiõe sui heredis, nouiter adoptati. Scdo. q̃lr p scdm testm̃, tollatur primũ. Tertio. q̃lr testm̃ irritetur, capitis diminu. testãtis. Quarto. an volũtas solẽnis, possit tolli nuda volũtate testãtis. Ultimo: qd ẽt ipator nõ capit ex testõ impfecto. scda ibi: in. §. posteriore. tertia ibi: alio quoq. quarta ibi: ex eo autez. qnta ibi: in eadẽ rõne. ¶ Et hoc dicit. Testm̃ nõ iure factũ, nõ vz. & io nõ põt rũpi. qd nõ iure factũ est, ei⁹ iure vitiato, rũpitur viuo testõre: vtputa p agnationem filij nouiter adoptati vel arrogati. h. d.

1 ¶ † No. qd testm̃ iure factũ, durat donec nõ fuerit irritũ vl ruptũ. ¶ No. q aliud est, rũpit testm̃, & aliud est irritari testm̃. facit. l. pma. ff. de iniusto testamẽto. ¶ No. q etiã nõ mutato statu testatoris, & etiã eo viuo, & nõ mutato testõ, põt testm̃ rũpi, si adoptauerit aliquẽ in filiũ. ¶ † No. q arrogatio, fit imperatoris autoritate.

2 ✠ ADNOTAO. Qd nota. q2 cũ alias quidã diues insulanus nullos haberet liberos, adrogauisset quẽdã in filiũ corã notario & testib⁹. Et arrogato inde volẽte venire ad bono. dicti quõdã arrogatoris cũ alijs liberis post arrogationẽ susceptis, fuit oppositũ d nullitate adrogatiõis et succubuit cũ bñficiũ pncipis abfuisset vt vidi, nec iniuria, cũ nõ eẽt arrogatio, minusq adoptio.

3 † Et qd sit adoptio, & an mlier aliquo casu possit adoptare. tradit Bñdict⁹ in. c. raynuci⁹ de succes. ab itestato & vxorẽ noĩe Adelasiã ꝟ. nã adoptio. nu. 744. cum sequẽti. ex̃ de testa. vbi multa pulchra habentur ad hoc propositum Ant. Caius. Adoptio ꝟo pt fieri, autoritate iudicis ordiarij. ¶ No. q fict⁹ fili⁹, eqparatur ꝟo filio. & sicut ver⁹ fili⁹ nascẽdo, rũpit testm̃: ita & fict⁹ quã pmũ adoptat⁹ ẽ rũpit testm̃. ¶ In gl. ɔstitutionẽ. in fi. dic. vt hr̃ in. d. l. cũ adoptiuis. & dixi i. d. §. hodie. s̃. de adopti. ¶ In gl. rũpitur. dic qd text. intẽdit facere dr̃ĩã inter ruptũ, & irritũ. & determinat qd sit ruptũ, & illõ examiat vsq ad illũ. §. adeo. j. e. & ibi tractat postea d irrito. ¶ In. e. gl. ibi nepotẽ. dic fz Jo. fa. q nõ ẽ ꝟũ i nepote, q2 i eo nõ ẽ exhrdatio, res inepta, qnimo lex ɔsulit exhrdare vl istituere nepotẽ. vt. l. gall⁹ p totũ. et. §. posthumorũ. s̃. de exhe. libe. vñ si gl. hoc voluisset dicere, nõ esset bona sed forte glos. voluit dicere, exñeũ accipere; nepotẽ illa exñeitate, quã exñe⁹ ẽ emãcipat⁹. vt sicut ille pt exhrdari, sic & iste. nec ẽ res inepta. & sic bñ segt i gl. al's frustra subaudit si eẽt oino extrane⁹.

4 ¶ † In ea. gl. i fi. No. q si emãcipat⁹ fili⁹ exhrdatus, postea adoptetur, nõ rũpit testũ, sec⁹ ãt si exhrdetur exñe⁹, & postea adoptetur: q2 exhrdatio i istoẽ neo est fundit⁹ ab initio nulla. vt. l. qdã cũ filiũ: de ꝟ. ob. & ẽt q2 cũ sit nou⁹ fili⁹, rũpit testm̃. & h sec⁹ ẽ i exhrdatiõe i filio, lz emãcipato: q2 pura nãlitas i eo remãsit iõ exhrdatio potuit hr̃e subsistẽtiã. ita dt Bar. i. l. filio quẽ pr. ff. de lib. & posth. & i. l. pr̃fa. testõ. ff. de here. insti. et pdicta pcedũt, qñ exheredatio fit ante testm̃. ¶ Quid si in eo. testõ vtputa. filiũ heredẽ instituit, & in eodẽ testõ, sub cõdõne exhrdauit. dic q vz, & sub ɔria cõdõne vr istitut⁹. vt. l. aliqñ. ff. de ɔdi. & demõ. ¶ Quid si i vno testõ. instituo Titiũ: i alio simplr, exheredo. an valeat talis exheredatio. dic q nõ. vt. l. si certa rũ. §. ij. de testa. mili. & est rõ, q2 hr̃s sol⁹ capit hereditatẽ a se, ergo sibi ipsi a seipso adimi nõ põt. vt l. si qs sub cõditiõe. §. fi. ff. de hrdi. insti. ¶ Quid si cõferatur exheredatio, vel puatio hereditatis, post ius q̃sitũ. puta si dicatur, Titiũ heredẽ instituo, & si vxorẽ meã molestauerit. i tali relicto, priuetur mea hereditate. puari aũt aliquẽ hereditate, põt fieri ex iusta cã: nõ ex iniusta. vt. l. vxorẽ. §. hr̃des. ff. de leg. ij. & ibi Bar. sz si indebite molestet, tũc ex iniusta cã: igitur &c. Sz aduertas tũ, q nõ priuatur directo. sz p fideicõ. q2 q semel est heres &c. vt. l. & si fine. §. sz qd papinian⁹. ff. de mino. ita singulariter dicit Bar. in. d. l. paterfa. testõ. i fi. sz Ange. & Bal. in. l. j. C. de his que pe. tenẽt, qd, imo sit priuatus ipso iure. p. d. l. j. & ẽt q2 monitio iudicis facit, qd propter inobediẽtiã qs ipso iure puetur. vt aut. hoc ampli⁹. C. de fideicõ. ergo & forti⁹. pp inobedientiã testatoris, q2 mãdatũ suũ est lex. vt. §. disponat i aut. de nup. sz Jmo. in. d. l. paterfa, testõ. tz opi. Bar. q2. l. j. dz intelligi, qd trãsfert de vna psona i aliã añ ius q̃sitũ. Non obst. d. aut. h ampli⁹. q2 ibi est pena legalis, & lex exeqtur ipso iure. Sz testator nõ põt aliquẽ ipo iure puare, postq̃ semel fuit heres. vt. d. §. papinian⁹. merito & istud teneas. vide Ang. & Jmo. i. d. l. hereditas ex dic. ff. de here. isti.

5 ¶ † Querit hic Jo. fa. Aliqs fecit testm̃, postea ingreditur religionẽ: qritur, an testm̃ rũpatur: cũ ingressus monasterij, habeatur loco filij. vt i aut. de ecc. ti. §. & hoc de psenti. imo dicas tu, q hr̃ loco suorum heredũ, nõ tñ liberorũ. vt no. glo. singularis in. l. si ita qs. §. ea. l. ff. de ꝟb. obl. & dicit, aut religt monasterio legitimã, & vz al's nõ. allegat gl. in autẽ. si q̃ mulier. C. de sacrosan. eccl. veri⁹ tñ dicit esse q oĩno fiat irritũ. q2 ingrediẽs cadit i ptãtẽ abbatis. vt arg. l. ex cã. §. pe. cũ gl. ff. de mino. & c. nõ dicatis. xij. q. ij. facit. §. alio. j. e. & hoc tenẽt canoniste in. c. i psentia. ex̃ de pba. sed teneas ɔriũ, imo testm̃ factũ añ ingressuz nõ irritatur. vt est casus in aut. nunc autẽ. ibi gl. & Bal. C. de epis. & cle. qd no. regulabit tñ dictũ testm̃ hz aut. si q̃ mulier. C. d sacrosan. ec.

SVMMARIVM.

1 Snĩa prima in, duab⁹ latis ad idem, valet nõ secũda.

2 Testamentum secundũ, ad hoc vt tollat primum, est necesse quod sit validum.

3 Testamentum secundum validum de iure prætorio, an tollat primum quominus valeat de iure ciuili.

c POsteriore. c Testm̃ scdz tollit pmũ, si scdz ẽ iure pfectũ: siue ex secũdo actualr adeatur hrditas: siue nõ (dũmõ adiri ex eo posset. h. d. ¶ No. q eoipo qd secũdũ testm̃) ẽ pfectũ al's pfecte fabricatũ, stati tollit pmũ: ẽt si nõ insit illa cla. cessans, irritãs oẽ aliõ testm̃, q̃ hodie cõiter solet p tabelliões i testamẽtis apponi: q2 nõ põt pagan⁹ decedere, cũ duob⁹ testamẽtis. ¶ No. q ad h vt scdz testm̃ tollat pmũ, est necesse, vt ex eo possit adiri hrditas de iure ciuili, lz nõ adeatur, nec possibile est de pñti, q adeatur: vt q2 heres añ aditã hrditatẽ mortu⁹ est. ¶ No. q ẽt si in scdo testõ sit heres istitut⁹ sub cõdõne, tñ statim tollitur pmũ. & lz ẽt postea ɔdõ deficiat, tñ pmũ testm̃ nõ recõualescit. imo ab itestato succeditur tali testatori. ¶ In gl. rũpitur. i fi. No. gl. q i duab⁹ sentẽtijs latis ad idẽ, vz pria, & nõ scda. Itẽ vr no. gl. i l. si cũ exceptiõe. §. hec ãt actio. i fi. gl. magne. ff. qd me. cau. Sz ɔriũ vr no. gl. i. l. j. C. qñ puo. nõ est necess. vbi

ces.vbi dr qp imo vtraqꝫ vz.Jo.fa.hic cōcordat:q2 aut idē cōtinēt ꝛ va lēt:aut vo diuersum:ꝛ tūc sit vera ista gl.ſꝫ Bar.in.d.l.j.dt qp aduer tēdū est,aut due snie sunt late i eadē instātia,ꝛ tūc pria tm vz:nō scda, q2 illa scda lata est ex instātiā.aut sunt late i diuersis instātijs.ꝛ tūc si sunt ꝫrie snie,vz vltima tñ.vt.l.duob⁹.ff.de excep.rei iudi.ſꝫ Bal.ibi alr dt,ꝛ alr ibi Ange.i.ij.col.ꝛ alr do.me⁹ Flo.Tu dic plene vt ibi di cit Sali.vcꝫ,cū qrit,an scda snia lata ꝫ primā valeat:dic aut pma est ipso iure nulla,ꝛ scda est aliq̄,ꝛ pualet scda:ſꝫ pme ꝫria.vt.l.fin.C.de sen.q̄ sine cer.quāti.Aut eꝫ,pma est aliq̄,ꝛ scda in se est nulla.ꝛ tūc p ualet pma.Aut vtraqꝫ nulla,ꝛ tūc vna nō pualet alteri,ſꝫ in sua nul litate pmanēt.Aut vtraqꝫ i se ipsa respectu sui est valida.Sꝫ dubita tur,an scda reddaꝛ nulla pp primā.ꝛ iste est cas⁹ nr.q̄ casu dic, aut se cūda est ꝫria pme,q2 lata est ex offō sine noua petitiōe,ꝛ noua instan tia.ꝛ scda nō vz,q2 p primā est finitū offm iudicis i eadē cā.vt.l.iudex. ff.de re iudi.ꝛ ita pt itelligi.l.j.C.sen.rescin.nō posse.Aut scda ē lata, ex noua petitiōe,ꝛ noua istātia: ꝛ tūc aut pma fuit ꝫdēnatoria:scda absolutoria:aut vtraqꝫ ꝫdēnatoria:vel vtraqꝫ absolutoria.Prio ca su,vz scda ꝫ pmā:q2 q egit scdo,vr renūtiasse victorie quā obtinuit in prio iudicio:ꝛ iō dꝫ sibi iputari.facit qd no.in.l.duob⁹.ff.de excep.rei indi.scdo casu locū hꝫ.d.l.in q̄ casu dic,aut pma est lata sup tali re,qd nullo tpe trāsit i rē iudicatā:vt absolutoria i cā mrimoniali.ꝛ tūc scda illi ꝫria vz:ꝛ pma annihilaꝛ fauore mrimoniali.ꝛ tūc scda illi ꝫriavz: q2 nō pt separari.vt.c.lator.de re iudi.Aut pma est lata sup tali re,qp ius facit,ꝛ i rē indicatā trāsit.ꝛ tūc erat iā p pri⁹ rescissa,qp ferreꝛ scda. ꝛ tūc vz scda,siue rescissio pme sit fcā remedio i integrū restōnis.vt.ff. de re iudi.l.iperatores.siue remedio appellatiōis.vt.l.eos.in pn.C.de appel.siue remedio pnūtiatiōis snie,q̄ pnūtiatū est negatiue super prio iudicato.vcꝫ iudicatū nō fuisse.vt.l.j.ff.q̄ sentē.sine appel.rescin. aut pma nō erat pri⁹ rescissa,qp ferreꝛ scda.ꝛ tūc,aut in h scdo iudicio nō fuit oppositū de absolutoria lata.ꝛ tūc ēt vz scda ei ꝫria:ꝛ ei ipu tet re⁹ q nō opposuit.l.pemptorias.C.sentē.rescin.nō pos.ꝛ est cas⁹ i c.iter monasteriū.ex de re iudi.Aut in h iudicio,fuit oppositū de ab solutoria pri⁹ lata,ſꝫ nō pbatū.ꝛ tūc idē,q2 paria sunt nō esse,vel nō apparere.vt.l.in lege.ff.de ꝫhē.emp.ꝛ.d.c.iter monasteriū.ver.ostēsa. Aut de ea fuit oppositū ꝛ pbatū.ꝛ iste est cas⁹ no.ꝛ singularis i.d.l.j. C.qñ puo.nō est necesse.qp tūc scda snia nō vz.ꝛ iō nō est necesse qp ap pelleꝛ ab ea.Tertio casu,qñ vtraqꝫ est cōdēnatoria, vel absolutoria. Aduerte,q2 aut vna ex sentētijs ꝫdēnatorijs est p vno,ꝛ alia p alio. ꝛ q̄libet ex diuersa cā,ſꝫ respectu gnis possit dici eadē:tūc vtraqꝫ vz in seipsa:q2 nō sunt directo ꝫrie:ſꝫ illa pferaꝛ q̄ est lata p illo q hꝫ potio ra iura.vt.l.duob⁹.ff.de excep.rei indi.vbi cas⁹.ꝛ idē dōm.vbi absolu toria vna esset p eodē facto ꝛ cā.ꝛ tūc hꝫ locū q̄stio formata p gl.in.d. l.j.de q̄ dic vt.s̄.dixi.Addas qd notat Ant.de but.in.c.cū ꝫtingat.de offi.deleg.qp snia scda nō vz,ꝫria prime,nisi essent dati diuersi libelli. vn⁹ p actorē:ali⁹ p reū sup eodē.qd aliq̄n pōt ꝫtingere,vt si peto pnū tiari rē quā possides esse meā,tu vo petis pnūtiari esse tuā.Nā isto casu,si feruntꝛ snie ꝫrie,valēt.p q̄ sentit Inn.ibidē.Etiā aduertas,qd intelligēdo ēt qd in.d.l.j.fuerit lata scda in diuersa instantia.Tū di cit,qp hꝫ locū altero de trib⁹ modis alijs casib⁹.f.qñ pars prima (p q̄ fuit lata) ipsam ignorauit:ꝛ iō ipsam nō allegauit.tūc nō vz secūda. Et idē,si sciuit ꝛ tacuit:nō tñ ppter dolū,ſꝫ bona fide.ꝛ idē si sciuit al legauit,ꝛ pbauit.ꝛ nihil p alterā partē fuit replicatū:his oib⁹ casib⁹ nō vz scda,ꝛ fuit introductū ob rigorē iuris ꝫseruādū.Si vero sciuit, ꝛ dolose tacuit,vel allegauit ꝛ nō pbauit,et fuit replicatū.ꝛ his oib⁹ valeret scda ꝫ primā.ꝛ ita dꝫ intelligi.c.inter monasteriū.d re iudi.qd videꝛ ꝫriari.d.l.j.qd est no.ita dicit dñs me⁹ Pau.de ca.i.l.j.in fi.pn. ꝛ ibi scripsi.ff.q̄ sentē.sine appel.rescin. ¶ In gl.existere.in fi.dic aut act⁹,nuda ꝛ tacita volūtate tolliꝛ:ꝛ tunc,id qd plus vz,tolliꝛ p id qd minus vz,vt legatū.nō sic in actib⁹ solēnib⁹,vbi ꝫcurrit volūtas erga larū.vt.d.l.si id qd.de q̄ p Dy.in regula nō prestat ipedimētū.de reg.
2 iuris.in.vj. ¶ † No.ergo ex tex.ꝛ gl.qp ad hoc vt testm scōm tollat p mū,necesse eit qd sit validū scōm.Fallit in.l.hac ꝫsultissima.§.si quis aūt.C.de testamētis.ꝛ in casib⁹ ibi not.p gl.ꝛ doc.ꝛ ibi in repetitione quadā dñs me⁹ Honofri⁹ de bertolinis de Perusio doctor solennis, tꝫ qp possit adiri hrditas de iure ciuili:sec⁹ ergo vr,si posset de iure p torio tm adiri.vt.l.si fili⁹ q in ptāte.ff.de libe.ꝛ posth.cōiuncta.l.filio preterito.ff.de iniusto testa.ꝛ ita no.singulariter gl.in.l.cū in secūdo. eo.ti.ꝛ in.l.si qs eñ.§.j.ff.de vulg.ꝛ pup.in hoc articulo vide Bar.ꝛ do cto.in.d.l.si fili⁹,ꝛ in.d.l.cū in scdo.vbi latissime Imo.ꝛ Bar.ꝛ Imo. in.d.l.j.ff.de vulg.ꝛ pup.in ver.vlteri⁹ q̄ro.qd si fili⁹ nō pōt adire ꝛc.et dicit dñs Honofri⁹ Bald.ꝛ alij in.d.l.hac ꝫsultissima.§.si qs aūt.Et ſꝫ Imo.multa ꝫcludat,plꝫ mihi breuis ꝫclusio do.mei Rapha.in.l.
3 posthum⁹.in pn.ꝛ in.d.l.cū in scdo.de inin.testa.qp tria sunt videnda. ¶ † Primū est,an scōm testm validū de iure ptorio,tollat pmū,quo min⁹ valeat ēt de iure ciuili.ꝛ dicit qp nō,q2 quo ad ius ciuile,testm se cundū hr p nō facto:nec pōt tollere,nec dare hereditatē directo.vt.§. quos aūt.j.de bo.pos. ¶ Scōm est,an primū corruat de iure ptorio.ꝛ dicit qp sic,ēt si scdo fili⁹ est preterit⁹,qp tale scōm testm,in quo fili⁹ est preterit⁹,hꝫ fomētū a iure ptorio:ꝛ daꝛ bm tab.ſꝫ sub quadā cōditio ne.vt.l.si qs hrs instituaꝛ.de here.insti.ꝛ.l.j.§.j.ff.de secū.tab.ꝛ.l.illō.

§.fi.ff.de ꝫtabn.ꝛ ibi dixi in repetitiōe mea.l.et si duo.ff.de lega.pstā. ¶ Primū q testm,quo ad p torē,est sublatū.in.d.l.si fili⁹ q in ptāte.Qd ē vti le,si ponam⁹ qp in pmo esset institut⁹,q solū iure ptorio vocareꝛ.vcꝫ posthum⁹ alien⁹.tūc.primuꝫ esset in totū sublatū,nec haberet locū.l.si fili⁹ q i ptāte. ¶ Tertiū est,vtrū q̄ ad effectū tollaꝛ pri mū.ꝛ ita intelligaꝛ gl.in.d.l.cū in scdo.Et virtus stat in h,an valor q est in testō primo iuris ciui lis,pferaꝛ valori scdi testi iuris ptorij.Et in hoc ad istā regulā,qp distinguim⁹ ex testō, sicut dici mus ab intestato.vcꝫ.an testm validū de iure pto rio,pualet cause itestati de iure ciuili,vl nō.Ita dicēdū,an scōm testm,pualeat pmo testō valido de iure ciuili,an nō pualeat:sicut se hꝫ in vno,ita in alio.intelligit h de testō valido de iure ptorio, pure,ꝛ simplr ꝛ a pn.vtputa,si est institut⁹ post humus alien⁹,bm iura fror.vt.l.si qs posthum⁹. in prin.ff.de inoffi.testa.Vel possum⁹ ponere,si esset nouū ius ptoriū ꝫstitutū.vtputa,ex ꝫstōne marchionis Ferrarie.vt no.Bar.in.l.j.in fi.ff.de bo.pos.vel episcopi.vt no.Bar.in.l.v.in pn.ff.de verb.obl.tūc h casu,ex q̄ derogat cause intestati. vt.l.posthum⁹.de iniust.testa.derogat ēt primo testō.Sinaūt nō hꝫ a pncipio,ſꝫ ex postfacto.vt q2 fili⁹ est preterit⁹,istud testm est validū sub cō ditione si ꝫtabu.vel vñ liberi,vel ab intestato cō mittunꝛ.ꝛ h casu nō pualet cā intestati de iure ci uili.vt.d.l.posthum⁹.ꝛ.l.posthum⁹.ff.de lega.j.et sic nō dꝫ pualere primo testō de iure ciuili: q2 nō min⁹ dꝫ fauere veniētib⁹ ex testō de iure ciuili,ex volūtate expssa testātis,qp veniētib⁹ ab intesta to de iure ciuili,ex tacita mēte defuncti.vt.l.cōsi ciunꝛ.ff.de iure codicil.q̄ oia sunt multū subtilia: ꝛ de apicib⁹ ꝛ fundamētis iuris ciuilis.qd no.ꝛc.

a ¶ Sꝫ si qs priore Hic icipit tertia pticula scde par tis pn.in qua sic pone casuꝫ.dñe, iam video qualr rūpitur testm p mū p scōm.licet scōm testm non haberet effectū. nunqd pluribus alijs modis rū pi pōt: et rñdet qp sic.Naꝫ aliq̄n rumpit primū se cundū,ita tñ qd vtrūqꝫ valeat: si primū valeat iu re fideicōmissi, nō tāqp ex pmo, sed tāqp ex scdo. vt liqt i tali exē plo.Quidā fecit testm solēnitate obseruata,post ea fecit testm se cūdū,silr debita iuris solēnitate. ꝛ in scdo testō in stituit heredē in certis reb⁹,ꝛ cū fecisset secundū testm adiecit no lo qp illō qd dixi in pmo testō va leat.in casu isto dubitaꝛ vtrū pri mū testm videaꝛ ruptū p secūdū. diuus Seue.et Ant.rescripsere primū testm per scōm sublatū eē: ſꝫ in scdo testō, heres i certis re bus sitinstitut⁹, ꝛ verba ꝫstōnis dictorū pricipū in hoc titulo in seruim⁹,ꝛ sūt vo ba cōstōnis hec. ipera.Anto.coc celo cāpano salu tē ꝛc.cetera q̄ re quirūtur in hoc titulo planissi ma sunt.

SVMMARIVM.

1 Testamentum primum iure perfectum,tollitur per secundum perfectum.
2 Testamentū in quo sit institutus hęres in re certa,ita valet sicut si esset institutus in vniuerso.
3 Causa finalis dispositionis,ex præfatione colligitur.
4 Præfationes & procœmia statutorum, demonstrant eorundem causam finalem.
5 Procœmiū non dicitur esse causa finalis statuti,si oēs casus decisi in statuto comprehendi non possint.
6 Argui ex præfatione,quando possis.

a Sed si quis priore.
1 † Primū te stamētum iure pfectū,tolliꝛ p scōm pfectū,ēt si in eo sit in re cer ta hrs istitut⁹,nisi i scdo asseruerit se velle vale re pmū.q̄ casu institut⁹ i re certa,oia p fideicom
2 missum restituet.h.d. ¶ † Nota qp ita vz testm i quo si institutus hrs i re certa,sicut si institutus esset i vniuerso.vt.l.j.§.si ex fundo.ꝛ ibi late An ge.ꝛ Jo.de imo.ff.de hrdi.insti.ꝛ Bar.i.l.ex fa cto.ff.eo.ti.Et gl.ꝛ doc.i.l.q̄ties.C.de here.insti. facit.l.cohrdi.§.fi.ff.d vul.ꝛ pup. ¶ No.qp qñ qs est istitut⁹ i re certa,alio nō dato cohr de vlr,re moueꝛ mentio rei:ꝛ pinde est,acsi res illa expssa nō fuisset,ſꝫ simplr fuisset dictū.heredē titiū in stituo:vt.d.§.si ex fundo. ¶ Not.qp eoipso qd fit testm scōm,ſꝫ expsse dicaꝛ i eo,qp vult pmū vale re,nō pt valere:imo statim p scōm pfectū,tollit primū.vt.l.hac ꝫsultissima.§.si qs aūt.C.d testa. vñ suis vbis nō poterit ꝫualidare pmū testm:q2 nō pōt facere qn leges habeāt locū i testō suo.fa cit.l.codicillis.§.fi.ff.de le.ij.ꝛ.l.nemo.ff.de lega. Sꝫ talis expssio volūtatis facit,qd instituti in scdo,videanꝛ esse quati de restituēdo hrditateꝫ: institutis ēt i pmo: vt h.ꝛ.l.si qs priore.ff.ad tre bel.ꝛ ibi gl.ibi no. ¶ In glo.priore.in fi.an antē agaꝛ ex pma,vel scda snia,ꝛ iudex pm⁹,vel scds. s.iudex appellatiōis,mittet sniam executiōi.di cūt doc.in.l.eos.in pn.C.de app.vbi p oēs doc.ꝛ Sali.ꝛ Cy.Bar.Bald.Ang.ꝛ Moderniores.et nota Bart.i.l.tale pactū.§.q pnocauit.ꝛ ibi alij doc.ff.de pac.ꝛ no.Bal.in auꝛ.si qs litigātiū.C.

de epis. aud. Un dic s'm eu, aut loquimur in criminalib', aut in ciuilib'. primo casu, prim' iudex exequit: q2 ad eu fit remissio. vt i auth. vt nulli iudi. §. si qs vo cprehensor. & pm', e q retiet i carcere condenatu. vt. l. eos. §. pe. & ibi Bar. & Bal. C. de app. scdo casu. & tuc, aut iudex appellationis, prima sniam corrigit, feredo 2ria. Et h pot ee duplr: vel q2 prima fuit absolutoria, scda condenatoria. & tuc codemnans exequit, q2 ex eius snia orit, & offm eiusde iudicis. Aut e2: prima fuit condenatoria, scda absolutoria. & tuc absolutio trahit secu executione. io no est tractadu qs exequit. facit ex de app. c. qm. & c. pterea reqsiti. qnq2 iudex appellatiois emedat. & tuc ide dr: q2 prima enuntiatio, trahit ad scdam: cum forma mutet. arg. no. ff. loca. l. cu in plures. §. lege. facit qd no. ex de appel. c. qm. & c. pterea reqsiti. Qnq2 cofirmat, & tuc qstio est dubia: q2 si ius orit ex cofirmato, & cofirmate, vterq2 pot exeq. & h vr veru: q2 i iudicijs no fit nouatio. ar. ff. de re iudi. l. iij. §. si ex questioe. Sz 2riu coiter dicut doc. q2 no debet esse sup eode due diffinitiue, q ambe traseat in re indicata. Un prima snia, extincta est p appellatione, & sola scda snia meret executione. ar. d. l. si qs priore. ad treb. & h. & ff. d infa. l. furti. §. j. & qd ibi no. gl. Bar. & Ange. & C. de app. l. pcib'. circa mediu. ibi du dr execut' &c. & C. de iudi. l. fi. circa mediu. Quart' cas' est, qn snia prima, no 2firmat scda: sz tpe firmat: vt q2 deserta e appellatio. Isto casu dicut doc. q prim' iudex exeqt sniam in pnutiatis p eu. vt auth. de appel. & intra q tpa. §. j. & C. de tepo. app. auth. ei q. qd dicit Bal. fore veru, q2 lapsu tpis recidit iurisditio in primu iudice ipso iure: anq pnutiet, appellatioe deserta. vt. d. l. eos. in pn. C. de appel. qd est valde no. pterea, pnutiatio sup desertioe appellatiois, est interlocutoria. vn no meret executione: sz diffinitiua lata in primo iudicio. d. §. q pnocauit. de h etia late dixi. ff. de appel. l. si expressum. in v. subseque
3 ter quero. q2 iudex a quo &c. dic etia vt ibi dixi. q oia not. ¶ † In glo. expressum. ibi remanet primus &c. Nota glo. qd ex prefatione colligitur causa finalis dispositionis. & ideo si reperiatur falsa, vitiat dispositio: q2 causa finalis, vitiat dispositionem, si deficiat. l. ij. in fi. cum ibi not. ff. de do. et idem & clarius dicit gloss. in. d. l. fin. ff. de here. institu.
4 ✠ ADNOTATIO. † Prefatioes naq2 & pemia statutoru demostrat eorude statutor cam finale. p text. meliore de iure reputatu. in. l. fi. & ibi Bar. Bal. & Jo. imolesis notat d heredib' institnedis, ad ide tex. vbi Bar. & Bal. in. l. j. i pn. ad macedonianu, tex. & ibi Bar. & Bal. in. l. cu hi. in prin. de trasactionib'. in pandec. & tex. in. l. vt liberis. in prin. & notat Bal. in pmo notabili, de collationib' (& tex. notabilis in. l. regula. §. & lz.) in verbo na initium costitutionis gnale est, demostrat de iuris et facti ignoratia. in padectis. & cosuluit dns Jason cosi. j. exordiete redeptoris nri et ei' gloriosissime genitricis. col. v. vers. pfationes aut. nu. 3. circa mediu. volu. j. qd declaro pcedere qn oes casus decisi in statuto, comprehedi, possunt sub rone proemiali,
5 † al's aut proemiu no dr esse causa finalis, sed impulsiua, p tex. in. l. j. §. remouet. de origine iuris. & ita ibi singulariter limitat Baldus, & pbat Jason in dicto consilio. j. col. x. versi. non obstat. nu. 7. Ant. Cai'.
6 ¶ † An aute, & qn ex pfatioe possit argui. no. doc. in. d. l. fi. & Bart. in l. ambitiosa. ff. de decre. ab or. facie. in v. visis & examinatis dictis regulis. Sz 2 h vr. l. cu tale. §. legato falsum. ff. de codi. & demo. vbi dr, qd ca coherens legato, si est falsa, vitiat dispositionem. Et dr coherere, qd est ca obligatoria. Jo dt ibi Bar. q h no est ca coherens dispositioi, cu no sit obligatoria. Jde no. Bar. in. l. j. in fi. C. de fal. ca adie. legato. sed Jmo. in. d. l. fi. dicit q imo h & ibi satis pot dici cam coherere dispositioi: q2 ex qualitate cause, apparet q testor faciebat noua dispositione loco antique, qua putauit deficere. & io dr coherere dispositioni, et p 2ns facere cam finale. Sz vbi no apparet ex qlitate cause, qd faceret aio nouadi dispositione loco antique, qua putasset deficere: tunc posset pcedere dictu Bar. q not. q2 subtilia sunt. ¶ Not. ex isto text, tria. Primo qd testm primu, tollit p scdm, lz in eo non sit heres vlis, sed in re certa institut'. cocordat. d. l. si qs priore. ff. ad treb. Scdo. habes, qd institut' in re certa, alio no dato cohrde vli in eode testo, lz detur in alio testo: hr loco coheredis vlis: sec' aute si esset dat' coheres simplr, vel vlis, vel in quota in eode testo: q2 tuc hr loco legatarij. vt. l. quoties. C. de heredi. insti. ¶ Qd est veru, s'm gl. in. d. l. si qs prior. preterq quo ad querela: q2 tuc fili' institut' in re certa, etia dato coherede vli in eode testo, hr loco instituti. vt in auth. vt cu de appel. cogno, §. ceteru. col. viij. Sz illa gl. coiter reprobat: q2 si hr loco legatarij, claru est qd no deberet habere ius accrescedi, q2 inter legatariu, & herede, no dat ius accrescedi. vt in. l. ea qua. C. de fideico. & claru est qd repudiate vli herede, tuc institut' in re certa habebit totu. vt no. Bald. et doc. in. d. l. quoties. igit &c. Tu vero (lz alr doc. intelligat) dicas ad intellectu. d. §. ceteru. qd ibi no est veru, qd fuerat fili' institut' in re certa. sz fuit institut' simplr, lz iussus fuerit esse tacit', & ptet', p parte sua, certa re. Et qd h sit veru p3, du tex. ibi dicit: certu si qs ex his fuerit institut', intelligo simplr, vel in quota, sequit in text. etia si certis reb' iussi fuerint esse coteti. itelligo p sua instone ia facta, sequit ibi, testm nullaten' solui precipim' &c. & p 2ns iperator nihil de nouo inducit, al's aut (vt sui moris est) p alia verba iactatia locut' fuisset. vnde intellect' est notabilis, & est tened' meti: lz aliter intelligat & obseruetur. ¶ Tertio principalr habes qd institut' in re certa, no dato coherede vniuersali, habetur vt heres vniuersalis, detracta rei metione. vt. l. j. §. si ex fundo. ff. de here. insti. qd fallit pluribus casibus. vt ibi per Ang. & do. meu Joa. in repe. illius. §. in prin. &c.

SVMMARIVM.

1 Testator quando capite minuitur, testamentum iam factum irritatur.
2 Verba in dubio, debent capi in vero significato.
3 Rumpi non potest, id quod non valet.

Alio quoque. Per capitis diminutione testm pprie fit irritu, & largo mo testm ruptu, vel iniustu,
1 dr irritu. & e3. h. d. ¶ † No. qd qn testator capite minuit. testm ia factu irritat. Et sic facit, qd qn aliqs ingredit religione, & sic capite minuit: q2 trasit in ptate abbatis, qd testm prio factu irritet de q dic vt. s. e. in
2 pn. ¶ No. qd dixi i summario. ¶ No. ibi sz q2 sane: qd i dubio, vba debet capi, in vo & pprio significato. facit. l. ij. §. j. si agervecti. vr ephi. pet. l. j. §. biduu. cu gl. ff. qn appel. fit. l. iij. §. hec vba. ff. de neg. gest. l. ij. §. is q naue. ff. de exerci. de q dixi plene. s. de iure natura. §. j. ¶ No. q pprie loquedo, illud dr no iure factu, qd peccat i suo salutari & substatiali: & sic ab initio no valuit. rupi aut vr irritari dr, qd valuit: sed ex post facto annihilat. Et sic no. q id qd no v3, no pot rupi. vt. l. na qd. §. ru-
3 pendo. ff. de iniu. test. ¶ † Jn gl. diminut'. in fi. No. istos duos casus, qb' q2 priuat hereditate: siue ex postfacto, siue ab intestato, & legata coseruant. vc3. qn pr est capt', & fili' no redimit patre, vr est infirm', & no curat. Est & ali' casus filis his in. l. j. ff. de infan. expo. sed dubiu insurgit, an ipso iure, an p sniaz, pnat' sit: & est effect' magn', q2 si ipso iure no succedit, & si fili' heat filios, filij succedet auo, q no deliqrunt. vt. l. iij. §. si emacipat'. ff. de 2ta. sec' si aufert ab eo, taq ab idigno. vt. l. seques. ff. ad sille. in pn. Scds effect' est: q2 si est pnat' ipo iure, & coueniat a creditorib' paternis, etia si possideat, pot opponere qd est priuat'. sec' si regrat snia. vt. l. si seruus pluriu. §. si qs au. de lega. j. ¶ Hec ali' 2 eu pot tale exceptione opponere, nisi fisc'. vt. ff. fami. ercis. l. his 2nr. §. j. cu gl. & ibi vid Flo. nisi lata snia. vt. l. ex facto. §. iulia. ff. de vul. & pupil. & ita dt Bar. in. l. ij. ff. de except. rei indica. Bal. i auth. si captiui. C. de epis. & cle. & qd regrat snia. p. l. cu ro. §. fi. ff. de bo. da. Adde. l. ei' q delatore. & ibi Bar. ff. de iure fisci. & qd no. Bal. i. l. iubem'. §. econom' v. sane. C. de sacrosan. eccl. & c. cu scd3. de hereti. i. vj. ¶ Sz aduerte ad id quod. s. dixi, qn pater est infirmus, & no curatur: sz no bn, vel ad pfectione: vt q2 aut medicu que hre potuit no coduxit, vr si 2duxit, no coduxit bonu, cu bonu & peritu medicu here potuerit. vt. l. qd si nolit. §. macipiu. & §. seq. ff. de edil. edic. no. gl. & doc. in. l. si ab hostib'. §. j. ff. so. mat. Est ali' casus, si alimeta denegat, cu alere teneat, q2 q alimenta denegat, vr necare. vt. l. necare. ff. de libe. agno. Sin aut aliqua alia cam ingratitudinis comiserit, de illis. xiiij. de qb' fit metio in auth. vt cu de appel. cogno. §. cas. claru est qd pot exheredari. vt ibi. ¶ Sed an si instituat possit capere: dicedu est, qd si pr sciuerit filiu ca3 ingratitudinis aduersus ipm comisisse: & no obstate qd haberet ptate ipm exheredandi. tn ipm instituit, qd tali casu fili' capere poterit: q2 pr vr remisisse iniuriam. vt arg. no. in. l. iij. §. fi. cum ibi no. per Bar. ff. de adi. lega. sec' autem, si pater ignorauerit filium fuisse ingratum: q2 licet tunc ipsum instituerit, no videt causa3 ingratitudinis remittere. argu. l. mater. ff. de inoff. test. l. qui cu tutorib'. in prin. ff. de transac. & facit qd no. Bar. in. l. qui rome. §. duo fratres. ff. de verb. obli. igitur priuabitur hereditate. argu. eius quod no. gl. & doc. in. l. sororem. C. de his qui. vt indig. & in. l. fideicommissum. C. de fideicom. & no. gl. & Bar. in. l. j. ff. de his qui. vt indig. & Bar. in. l. licitatio. §. quod illicite. ff. de publi.

SVMMARIVM.

1 Reconualescere potest quod ab initio valuit, si impedimentum quod superuenit tollatur.
2 Bonorum possessio secundum tabulas, ad hoc vt detur, est necesse quod tales tabulae habeant septem signa testium.

Non tamen. Testametu iure factu, postea irritu capitis diminutione testatoris, reconualescit de eqtate pretoris: si testator tepore mortis fuerit ciuis romanus, & sui iu-
1 ris. h. d. ¶ † No. q reconualescere pot qd ab initio valuit, si impedimetum qd superuenit tollat. ¶ No. q ad hoc vt bonoru possessio s'm tabu. det, est necesse qd sint tales tabule q habent. vij. testiu signa. vt hic.
2 & l. cu tabule. ff. de secun. tabu. ¶ † Jn gl. & sue potestatis. in fi. No. gl. quod lz a principio valuerit testm, & postea factum fuerit irritum, vel necessaria, vel volutaria capitis diminutione. Volutaria, quia dedit se in adoptione3. Necessaria, quia fuit deportatus, no reconualescit, etiam impedimeto cessante, nisi aliquo iudicio, noua voluntate retineat. dic vt dica in sequeti gl. secus qn ab initio testm non valuit, ppter defectu testatis, tunc etiam impedimeto cessante, & ex noua voluntate, non conualidatur. vt. l. j. §. j. & omnino vide Bar. ff. de legatis. iij. ¶ Jn glo. libertatem. in fi. dic s'm Bart. idem si fuerit per principem restitutus

restitutꝰ qñ erat deportatꝰ, qꝛ ista duo equiparant. fictio postliminij, ⁊ restitutio principis. vt. l. si qs filio. §. pe. de iniu. testa. ⁊ ibi Bar. sȝ fictio postliminij cõualidat primũ testm̃ ipso iure, sine noua volũtate. vt. d. §. pe. ⁊. §. quib. nõ est pmissum face. testa. ita ⁊ restitutio pncipis. vt. d. l. si qs filio. §. pe. secꝰ si volũtarie mutet statũ, qꝛ dat se in arrogationẽ. vt. l. q liber. §. testõ. ff. de secũ. tab. Et est rõ, qꝛ qñ inuitꝰ qs mutat statũ, nõ vr̃ mutare voluntatẽ: secꝰ si volẽs vt. l. fideicõ. §. si re. ff. de leg. iij. Sȝ lȝ doc. trãseãt cũ Bar. tñ h̃ vr̃ ꝯ istũ tex. qꝛ hic ista duo equiparant, dare se in arrogationẽ, ⁊ pdere ciuitatẽ, vel libertatẽ. ¶ Sed sustinẽdo opi. Bar. posses dicere, ꝙ hec eqparant, qñ tpe mortis adhuc dicta impedimẽta sunt, secꝰ qñ nõ adessent. ⁊ tunc loquit Bar. ⁊ iura sua. ¶ Sȝ in his (q̃ dixi) fm Bart. est vidẽdũ qũo recõualescit h̃ testm̃, vtrũ iure ciuili, vel ꝑtorio: ⁊ hic vr̃ tex. ꝙ iure ꝑtorio tm̃, cessante impedimẽto, qꝛ restituit, ⁊ validat quo ad secũ. tab. Tñ Raph. in d. l. si qs filio. §. peñ. dicit ꝙ veritas est, ꝙ qñ ipedimẽtũ tollit p viã fictionis (vt ibi) nõ est dubiũ qđ cõualidat de iure ciuili: idẽ si p viã restitutionis in integrũ a pncipe: qꝛ ista eqparant: vt ibi. ⁊ talis restitutio est de iure ciuili: qꝛ h̃ potuit princeps, istud obstaculũ remouẽdo: ⁊ hoc voluit Bart. fm aliqs libros in. l. posthumꝰ. in ver. Idẽ ⁊ circa. ff. de iniu. testa. ¶ Aduertas tñ fm Rapha. ꝙ ista restõ (lȝ cõualidet testm̃) nõ tñ cõualidaret institutionẽ de hmõi dãnato factã, nõ ẽt relictũ sibi factũ. vt. l. interdi. ff. de cõdi. ⁊ demõ. qꝛ in eo tractat de lucro: qđ ppetuo tene mẽti. ¶ Qñ xo nõ interuenit restõ, sed sine restõne cessat impedimẽtũ, tũc nõ resuscitat testm̃ de iure ciuili, qꝛ testm̃ ruptũ nõ ꝯualidat: vȝ tñ de iure pretorio testm̃, si est habilis tpe mortis. vt est casus notabilis hic. ¶ Ex q̃ no. ⁊ ita semp allegat, qđ i casu huius. §. est necessaria (ẽt hodie) bonoꝝ possessio. ⁊ sic intra annũ, vel cẽtum dies excluderet: vt. l. j. §. largiꝰ. ff. de suc. edic. ¶ Sunt aũt plures alij casus, quos oẽs recollegi. s. d̃ here. libero. i prin. dic vt ibi. ¶ Sed pone, ꝙ hmõi dãnatꝰ nõ est restitutꝰ p principẽ, sȝ solummõ ei indulgetur crimẽ, ⁊ qđ illa indulgẽtia nõ restituit in integrũ: ⁊ sic testm̃ remanet ruptũ de iure ciuili. vȝ tñ de iure p[?]torio. Et etiã dat isto casu bono. pos. fm tabu. qꝛ pretor exigit, qđ tpe mortis testõr habeat testifactionẽ, ⁊ sint descripti septẽ testes: vt h̃ igit ⁊c. ¶ Quid si neqꝫ fuit restitutꝰ, neqꝫ sibi fuit indulgẽtia cõcessa. sȝ dictũ fuit rebannitꝰ, vel (vt hodie dici solet) dic ꝙ importat acsi in integrũ fuisset restitutꝰ. et sic testm̃ ꝯualidat, etiã de iure ciuili. ita elegãter vult Bar. in simili. l. l. j. §. fi. ff. de q̃stio. ⁊ in. l. fi. C. de sentẽ. pas. ⁊ ibi Bal. qđ no. ¶ Et eodẽ mõ, qñ testator dedit se i arrogationẽ post testm̃, postea emãcipat, vȝ testm̃ d̃ iure ꝑtorio: vt h̃. Tñ qꝛ vr̃ mutasse volũtatẽ, obstat exceptio. idõ oȝ illa exceptio elidi, aliq̃ pbatione. ⁊ h̃ vult. d. l. q liberis. §. testõ. ⁊ ibi Bar. tñ si essent instituti veniẽtes ab intestato, non esset necessaria illa declaratio. vt. d. l. posthumꝰ. ver. idem ⁊ circa. ¶ Ex his infert Raph. qđ Bar. q dixit qđ ad valorẽ testi, requirit declaratio volũtatis. nõ bñ dixit, sȝ ad tollẽdã exceptionẽ q̃ cõpeteret ꝯ validitatẽ testi de iure ꝑtorio (vt dixi) bñ requireret declaratio voluntatis. ¶ Quia supra dixi, ꝙ requirit declaratio voluntatis. q̃ro quot testes sunt necessarij: dic qđ q̃nqꝫ testes requirunt, corã qbus dicas: alꝭ ꝯdidi testm̃ ⁊c, vel silia verba: qꝛ talia verba ĝnalia, nõ sunt dispositiua, sed inducũt iudiciũ, qđ durat in prima volũtate. Tũc aduertas, aut testm̃ primũ valuit, ⁊ ꝯfirmat testm̃ de iure ꝑtorio. vt h̃, nõ de iure ciuili: qꝛ requirit, ꝙ exprimat nomẽ h̃dis. vt. l. iubemꝰ. C. de testi. sȝ codicilli oĩno ꝯfirmant. vt. l. j. §. j. de leg. iij. finañt a principio nõ valuit aliq̃ mõ testm̃, ẽt d̃ iure ꝑtorio ꝯfirmat, sȝ requirunt septẽ testes. vt hic. iste est casus i. d. l. j. §. j. ⁊ ibi oĩno vide Bar. i fi. ⁊ ibi Raph. ⁊ Imo. in. l. heredes palã. §. sȝ si notã. ff. d̃ testa. ⁊ vide glo. ⁊ Bar. i. d. l. q liberis. §. testõ. C. de testa. ⁊ vide glos. ⁊ doc. in. l. j. C. de codicil. ⁊ gl. ⁊ doc. in. d. l. iij. C. de bo. pos. fm tab. ⁊ gl. Bar. ⁊ Bal. in. l. cũ pponebat. ff. de leg. ij. ⁊c.

SVMMARIVM.

1 Testamentum primum perfectum, non tollitur per secundũ imperfectũ.
2 Testamentum imperfectum, est funditus nullum.
3 Remedium, an possit dari, propter quod primũ testm̃ non possit tolli.

Ex eo autem. Per posteriꝰ testm̃ imperfectũ, vel aliã vltimã volũtatẽ nõ solẽnẽ, nõ tollit primũ. h. d. ¶ No. ꝙ testm̃ iã ꝯditũ, ⁊ pfectũ, nõ pt tolli, nuda ꝯria volũtate dicẽdo: nõ volo illud testm̃ meũ p me ꝯditum, manu talis notarij, ⁊ tali die. valere. qđ no. facit. l. si iure. ⁊ qđ ibi Bart. ff. de leg. iij. ⁊. l. sancimꝰ. C. de testa. ¶ No. ꝙ illud nõ põt dici testm̃, nec ex eo aliqd debet, si incipit testm̃, ẽt solẽniter facere: ⁊ aliq̃ legata iã fecerit. ⁊ etiã h̃dis insti
1 tutionẽ, ⁊ añq̃ haberet p pfecto, ⁊ absoluto, morte pueniꝰ, nõ cõpleuit. qđ no. facit. l. si q. cũ ibi no. p gl. Bar. ⁊ doc. ff. de testa. ¶ † No. re
2 gulã, ꝙ testm̃ primũ pfectũ, nõ tollit p scõm impfectũ. imo opȝ qđ sit eque pfectũ. ¶ † No. ꝙ testm̃ ipfectũ est funditꝰ nullũ. nã qđ impfectũ est, nõ põt dici qđ sit aliqđ. istã testm̃, qđ nõ vȝ, abusiue dr̃ testm̃: vt l. j. §. j. ff. queadmo. testa. ape. Et ꝯdẽnatꝰ etiã nõ dr̃, nisi q rite, ⁊ recte, ⁊ oĩ pfectiõe cõdẽnatꝰ sit. vt. l. iiij. §. ꝯdẽnatũ. ⁊ ibi Bar. ⁊ doc. ff. de re iudi. ¶ In gl. magna ibi: qđ feci valere ⁊ pfecte. No. ꝙ lȝ testõr corã septẽ testibꝰ dicat: nõ volo tale testm̃ meũ valere, tñ nõ tollit. ⁊ est rõ fm Bar. in. l. si iure. ff. de leg. iij. qꝛ ista volũtas nõ est potẽs parere viã adeũdi hereditatẽ de iure ciuili alicui, idõ nõ põt tollere primũ testm̃. vt. l. cũ in scđo. ff. de iniusto testõ. ¶ Ex q̃ etiã infert, qđ scđa instituo sit inualida: lȝ in ea sit illa clã. cessans, irritãs, ⁊ annullãs, ⁊c. ꝙ primũ tñ nõ tollit: ⁊ dicta clã nihil operat. ¶ Ex q̃ sequit aliud, ꝙ testm̃ nũcupatiuũ, redactũ in scripturã, nõ põt tolli p testõrẽ corã septẽ testibus. ¶ Aduertẽdũ est fm Bar. in. d. l. si iure. ꝙ si h̃ veniat, vt veniẽtes ab intestato h̃ habeãt. vr̃ ꝙ primũ sublatũ sit: qꝛ veniẽtes ab ĩtestato, veniũt ex mẽte tacita defuncti. vt. l. cõficiunt. ff. de iure codi. Idõ vr̃ ꝙ isti veniẽtes ab ĩtestato, veniãt de iure ciuili. cũ ꝯveniãt ex mẽte defuncti p eoꝝ aditionẽ, cõfirmat adẽptio primi testi. vt. l. si qs ita. ff. de hered. insti. sȝ Bal. in. l. sancimꝰ. C. de testa. tȝ ꝯ Bar. Nã sicut testõr in testõ nũcupatiuo corã septẽ testibꝰ põt dare hereditatẽ. ita oȝ posse tollere. Itẽ. qꝛ illa xba. vcȝ. nõ volo testm̃ meũ valere ⁊c. semp intelligunt esse apposita fauore veniẽtiũ ab ĩtestato. ⁊ vt videbat decedere intestatus, ⁊ inuitare veniẽtes ab intestato, remoto scripto herede. arg. l. volũtatis. C. de fideicõ. vñ pinde est acsi exp̃ssisset: vcȝ illa alia xba. qꝛ volo decedere intestatꝰ ⁊c. vel silia. Sȝ Sali. in. d. l. sancimꝰ. vr̃ velle, ꝙ testm̃ nõ sit sublatũ ipo iure. ⁊ ita intelligat opi. Bar. sȝ ope exceptionis sic. ⁊ ita intelligat opi. Bar. arg. gl. in. l. iij. §. fi. ff. de adi. leg. qđ no. ¶ Et de ista clã cassans, irritãs ⁊c. vide Bar. in. d. l. si iure. ⁊ Bal. Ange. Raph. ⁊ Imo. in. l. si sub cõdõne. §. fi. ff. de here. insti. sȝ quidã do. meꝰ do. Honofriꝰ de bartolinis de Perusio, doctor solennis dũ Senis repeteret. l. hac cõsultissima. §. si qs aũt. C. de testa. in xsi. opponit vlteriꝰ ad idẽ: ⁊ vr̃ ꝙ in eo qđ dr̃ testm̃ primũ pfectũ ⁊c. tollat, qñ testator faciat cõtẽplatione veniẽtiũ ab intestato tȝ cũ Bar. q ⁊ si nõ exp̃ssisset, haberet ex tacita mẽte sua. vt. d. l. cõficiunt. Nec ob. l. milites codicillis. §. veteranꝰ. ff. de testa. mili. qꝛ ibi nõ fuit facta renocatio corã sufficiẽti numero testiũ. sȝ inq̃ntũ dicit Bar. ꝙ requirit aditio confirmãs primũ testm̃, istud ipse reprehẽdit. qñ ad h̃ vt primũ tollat, sufficit qđ vigore scđi possit adiri hereditas, fm testõris voluntatẽ. vt. d. l. si qs. ita. de here. insti. ĝ q̃ntũ ad tollẽdũ primũ, nõ req̃rit cõfirmatio aditiõis h̃ditatis: qꝛ su[?]it potẽtia a[?]di. vt. s. e. §. posteriore. ⁊ ita tenẽt Bal. ⁊ Rapha. in [?] sub cõditiõ[?] fi. Nec obstãt allegata per Bar. qꝛ ibi loquit de adeptiõe. q̃ nõ sol[?]rit potẽtiã, sȝ executionẽ, ⁊ effectũ, sicut in oĩ actu q regulr̃ ex test[?]pẽdet. vt. l. filiũ. ff. de stabu. In eadem gl. ibi nõ sola mutatiõe. d[?] in casu. d. l. sancimꝰ. sufficiunt tres testes, q pbẽt ꝯriã voluntatẽ [?]rsu decẽnij. vt dt ibi tex. opȝ ꝙ sint idonei. ĝ rogati. vt ibi volũt [?] nõ sunt rogati, nõ sufficiunt: qđ no. qꝛ vidi de fcõ in q̃dã testõ la[?]i diuitis auunculi vxoris mee ꝑterite. ¶ In ea. gl. ibi: idõ facile potu[?]rũpi. vel dic, ꝙ ille casꝰ nõ est ppꝛie exceptꝰ a rl̃a, qꝛ h̃ primũ erat validũ de iure cõi: sȝ ibi primũ erat validũ iure spãli, ex puilegio. ¶ In ea. gl. ibi: de vulg. ⁊ pup. l. si filius. dic ꝙ in. d. l. hac cõsultissima. §. si qs aũt. testm̃ scđm in q̃ erãt instituti veniẽtes ab ĩtestato, erat ipfectũ, rõne defectꝰ triũ testiũ. secꝰ si esset impfectũ rõne ꝑteritiõis, qꝛ tũc, nõ põt tollere primũ: vt vr̃ casꝰ in. l. si filiꝰ q in ptãte. ff. de lib. ⁊ posth. ¶ Sȝ ꝯ h̃, vr̃ casꝰ in. l. si duobꝰ. §. si priꝰ. ff. de ꝯtab. vñ Bar. in. d. l. si filiꝰ q in ptãte. dt, ꝙ in. d. §. si priꝰ. erat ꝑteritꝰ filiꝰ emãcipatꝰ. idõ de iure ciuili, testm̃ erat validum: et sic nõ rumpit ipso iure. lȝ possit peti p ꝯta. de iure ꝑtorio. vñ pmũ, rumpit p scõm validũ de iure ciuili. ⁊ scõm postea rumpit p ꝯtab. sȝ ipsemet Bar. i. d. §. si priꝰ. dãnat istã opi. dicẽs, ꝙ si ibi esset ꝑteritꝰ emãcipatꝰ, nõ esset necesse ꝙ ibi essent instituti veniẽtes ab itestato, vt nõ cum ibi possit adiri h̃ditas de iure ciuili, cũ emãcipatꝰ de iure ciuili, ẽt incognitꝰ de iure illarum legũ. vt. j. de suc. ab itesta. §. emãcipati. ⁊ idõ ĩtelligit. d. §. si priꝰ. in filio i ptãte. Nõ obst. d. l. si filiꝰ q in ptãte. qꝛ ibi loquit, qñ ex̃nei fuerunt ĩstituti, nõ veniẽtes ab ĩtestato. ⁊ sic reprobat gl. ibi positã. ¶ Sȝ ꝯ istum suũ itellectũ idẽ Bar. opponit de l. filio ꝑterito. ff. de iniu. test. vbi filiꝰ in ptãte est ꝑteritꝰ: ⁊ alij fratres veniẽtes ab ĩtestato, sunt instituti: ⁊ tñ nõ vȝ de iure ciuili. ⁊ sic nõ põt tollere primũ. vt. l. cũ in scđo. de iniu. testa. vñ Bar. in h̃ cõfusus dixit, cogita p solutiõe. sȝ Bal. i. d. l. filiꝰ q̃ i ptãte. ⁊ in. l. ij. C. de bo. pos. ꝯta. dicit ꝙ etiã qñ filiꝰ est in ptãte ꝑteritꝰ, si in eo sunt ĩstituti ex̃nei, tollit primũ: qꝛ scđm est interim aliqđ, donec nullũ dicat. ita dicit Bar. ⁊ Bal. dic qđ imo vȝ de iure ciuili ⁊ ꝑtorio, vt volũtas intestati. vt. d. l. hac cõsultissima. §. si qs autẽ. ⁊ ibi late pfatꝰ dñs Honofriꝰ de bartolinis ⁊ late do. Jo. de imo. in. d. l. si filiꝰ q in ptãte. Sȝ tu dic vt ibi latiꝰ Raph. in repetitiõe sua dicit, ꝙ ista vident ꝯ. l. gallꝰ. §. vñ. ⁊. l. si filiꝰ. ⁊ §. qui bñ. ⁊. §. q in oĩbꝰ. vbi filiꝰ erat preteritꝰ, ⁊ institutꝰ nepos, q erat primior. ⁊ tñ si filiꝰ in vita testantis decessit, qđ est plus: tñ testm̃ est nullũ. qd ĝ dicit Bar. vñ dicit ꝙ ille. §. si priꝰ. impertinẽter allegat ad ppositũ: qꝛ nõ dicit de veniẽtibꝰ ab ĩtestato. vel ꝙ scđm tollat primũ, qꝛ ille tex. solũ quierit: imo decidit, an filiꝰ in primo testõ exheredatꝰ. et i scđo preteritꝰ, habeat ꝯtab. ꝯ scđm testm̃. Et no. bñ dñ dicit sequens imperfectũ: qꝛ intelligit nõ rõne ꝑteritionis. vt. l. iij. §. j. quẽadmo. test. aperi. ⁊ sic impfectũ vt ibi subiecit. facit. s. e. §. alio. ⁊. l. j. ff. de iniu. test. ⁊ ibi dr̃: ꝙ si remoto q̃nqꝫ filio, id est casu q̃ filiꝰ esset mortuꝰ, vel p exheredationẽ: vel qꝛ nõ essent in rerũ natura potiores ⁊c. i. illi q sũt descripti in scđo testõ, si filiꝰ nõ substaret, tũc filiꝰ hȝ ꝯtab. qꝛ ex quo se

cundũ testm̃ p filiũ annullaꝛ, iustũ est, vt sibi ꝓsit vt habeat ꝯtabu. Et si qs diceret, nõne remoto filio semp erãt potiores: dic ꝙ nõ, qꝛ possent esse inhabiles. Et ꝯclusio illi⁹ text. est ꝙ si nõ esset defect⁹ p̃teritionis filij, scõm p̃ualeret p̃mo. ꝛ iustũ est, vt poti⁹ illa p̃teritio ꝓsit filio ꝙ̃ noceat. sꝫ vbi fili⁹ esset remot⁹, scõm testm̃ nõ tolleret primum. ita qḋ ibi nõ dꝫ aliqd de veniẽtib⁹ ab itestato. dic lati⁹ vt in d. repetitione p Raph. ꝛ vide q̃ dixi. s. de exher. libe. in p̃n. ¶ In ea. gl. i fi. no. ꝛ signa bñ totã istã gl. Ex supradictis vo, ꝛ alijs. potes cõcludere ſm Cy. in. l. nostrã. C. de testa. aliqb⁹ additis p dictũ do. Bono. vcꝫ, quaꝛr reuoceꝛ testm̃. ꝛ ad quos bona perueniãt. Et dic, aut testõꝛ ꝓcessit ad actũ verbi tm̃: aut ꝓcessit ad actũ facti, aut ad neutrũ, sic tacita causa subest reuocãdi. Primo casu, aut fuit nuda volũtas, aut cũ cã. Primo casu, aut loqmur quo ad heredis instõnẽ. aut loqmur quo ad legata. Si quo ad heredis instõnẽ, nõ tolliꝛ primũ testm̃: nisi cursu lõgi tpis roboreꝛ. vt. C. de testa. l. sancim⁹. Aut loqmur quo ad legata: ꝛ in effectu reuocanꝛ. vt. l. milites. §. veteran⁹. ff. de testa. mili. si vo cũ insertione cause, aut voluit decedere intestat⁹, ꝛ vꝛ instituisse veniẽtes ab itestato. l. si qs ita hꝫs. ff. de here. insti. qḋ est verũ si corã sufficiẽti numero testiũ fiat: alꝛs idẽ est qḋ qñ volũtas fuit nuda, ꝛ sine cã. vt. d. §. veteranus. p Bart. in. d. l. si iure. ff. de lega. iij. vt. s̃. dixi. Aut cãm inseruit: qꝛ reputauit idignos institutos in primo testõ, ꝛ tũc fisc⁹ aufert, ꝛ legata prestat. vt. l. pxi. ff. de his q in testa. delen. ꝛ. l. hereditas. C. de his q. vt indig. ¶ Scõo principalꝛ, qñ deuentũ est ad actũ facti. ꝛ tũc aut incidẽdo, vel delẽdo primũ, aut aliõ testm̃. Primo casu: aut qꝛ voluit intestat⁹ decedere: aut qꝛ reputauit heredes indignos: aut qꝛ dubitatur. Primo casu, succedũt veniẽtes ab intestato. vt. l. fi. de his q̃ in testa. delẽ. Scõo casu, succedit fisc⁹. vt. d. l. hereditas. Tertio casu, qñ dubitaꝛ: ꝛ tũc lꝫ gl. dicãt ꝙ succedat fisc⁹. tñ Dy. ꝛ cõiter doc. dicũt. quod imo veniẽtes ab intestato, nisi ꝓbeꝛ ꝙ heredes offenderint testõrem. vt qꝛ cõcubuerũt cũ vxore testõris. vt no. gl. in. l. fideicõmissum. C. de fideicõ. ꝛ in. l. vxorẽ. C. de his q. vt indig. facit. gl. ꝛ Bar. in. l. iij. ff. de adimẽ. lega. ꝛ vide Bar. in. l. licitatio. §. ꝙ illicite. ff. de publi. ꝛ in. l. j. ff. de his q̃ pe. no. Si vo ꝓcessit ad aliud testm̃ faciendũ, qḋ pfecit, seu minus solẽniter fecit, aut ipse fecit solẽniter. Primo casu, nõ tolliꝛ primũ p scõm, nisi in casu. l. hac cõsultissima. §. si qs antẽ. ꝛ qḋ. s̃. dixi, ꝛ ꝟ fauore veniẽtiũ ab intestato. Nec obst. dict⁹. §. veteran⁹. qꝛ ibi nõ fuit legitim⁹ numer⁹ testiũ (vt dixi) legata vo tollunꝛ, p expressam ademptionẽ, sꝫ nõ p testm̃ imperfectum: nisi sit tãta solẽnitas, ꝙ in legatis tollẽdis sufficiat. vt. d. l. si iure. de lega. iij. Si vo sit perfectũ ꝛ solẽne, tũc si ex eo de iure ciuili põt adiri heredicas: tolliꝛ primũ alꝛs nõ. vt. l. cũ in scõo. ff. de inin. testõ. vel idẽ etiã põt dici, qñ a p̃ncipio vꝫ de iure pretorio. vt dixi. s̃. eod. §. si qs priore. dic vt ibi. ¶ Fallit dicta regula, qñ primũ testm̃ est inter liberos, qꝛ nõ derogaꝛ p scõm iperfectũ, nisi fiat mẽtio de dicta derogatiõe ſm formã. l. si qs in p̃ncipio testi. ff. de leg. iij. ꝛ ibi Bar. ꝛ doc. ¶ Tertio casu p̃ncipali, si subest aliqua cã derogationis, vt p inimicitias supueniẽtes. tũc aut loquiꝛ quo ad legata ꝛ fideicõmissa, aut quo ad institutionẽ. Primo casu, inducitꝛ tacita reuocatio: nisi fuerit facta recõciliatio. vt. l. iij. §. fi. ff. de adimẽ. lega. ꝛ ibi Bar. scõo casu, nõ induciꝛ quo ad institutionẽ tacita reuocatio nisi ipse institut⁹ fuisset (cã grauis iniurie, ꝛ inimicitie) fact⁹ odios⁹ testatori, ꝛ tũc tacite reuocareꝛ. vt. l. ex parte. ff. de adimẽ. lega. ꝛ nota bene ista. Et p perfectiõe materie, addẽdũ esset qḋ plene recollegi. in

3 l. j. ff. si tab. testa. nulle extabũt. nõ scribo hic pp longitudinẽ. ¶ † Quero, an sit dare remediũ ꝓpter qḋ primũ testm̃ non possit tolli: dic qḋ nõ, cũ in effectu, siue iuratũ fuerit nõ cõdere aliã voluntatẽ, siue dicatur, nõ volo aliã voluntatẽ valere: nisi sit in ea inserta totũ Aue Maria ꝛc. siue dicaꝛ. si cõtingat me aliã vltimaꝫ voluntatẽ ꝯdere, ex nunc donatiõe inter viuos: dono dicto hꝛdi instituto bona, vel cẽtũ. siue dicat: si ꝯtingat me aliõ testm̃ facere, ex nũc, put ex tũc. dico ꝛ declaro nõ esse mee volũtatis, vel intẽtiõis cõdẽdi testm̃. Et iste est salubrior modus q fieri possit, ſm Cy. ꝛ doc. in. l. sancim⁹. C. de testa. tñ põt reuocari, qꝛ semp poterit reuocari primũ, dummõ qñ hꝫ clam derogatoriaꝫ, fiat mẽtio de cla derogatoria i specie, lꝫ nõ fiat in indiuiduo: dicẽdo isto mõ: q̃uis in primo sit cla derogatoria, qḋ aliud testm̃ facere non valeã, vel dixerim, ꝙ nõ erat mee intẽtionis alꝛ testari, vel similia verba. ita no. plene Bar. in. l. si qs i principio testi. ff. de leg. iij. ꝛ no. Bar. in. l. ij. ff. de lib. ꝛ posth. ꝛ no. Bal. i. l. humanum. circa fi. C. de legi. ꝛ no. Bar. i. l. stipulatio ꝟ mõ ꝯcepta. ꝛ ibi Ange. Raph. Imo. ff. de v. ob. ꝛ Imo. i. l. q supstitis. ff. de acq. here. ꝛ Bald. ꝛ plene Sali. i. l. sancim⁹. C. de test. ꝛ Io. an. in regula qḋ semel. de reg. iur. i. vj. ꝛ Ang. i. l. hac cõsultissima. §. si qs antẽ. C. de testa. ꝛ Bar. Ange. ꝛ Raph. ꝛ Imo. in. l. si qs inglinos. §. fi. ff. de leg. j. ꝛ Bal. i. c. ij. de feudo dato in vicẽ leg. commisso. ꝛ Bal. i auꝛ. de pace iuramẽ. firmã. §. sacramẽta. in v si. qrit si fecerit testm̃. ꝛ late p Imo. i. c. cuꝫ cõtingat. ex̃ de iureiurã. xviij. charta. ꝛ seq. ¶ In gl. nullũ ibi fauore liberoꝛ. dic, nõ itelligas iperfectum, etiã rõne voluntatis iperfecte, qꝛ testm̃ impfectum, rõne voluntatis impfecte, nõ vꝫ: etiã inter liberos. vt. l. si is q. ff. de testa. ita dicit Bar. in. l. fi. C. fami. erci. ꝛ i. d. §. ex iperfecto. ꝛ ibi oẽs doc. ꝛ hoc vꝛ velle glo. Bar. ꝛ Bal. i. d. l. is q. Sꝫ Iõu vꝛ velle Bar. in. l. fideicõmissum. §. j. ff. de lega. iij. ꝛ in. l. in testõ. ff. de fideicõ. liber. vbi vꝛ velle, ꝙ etiã testm̃ impfectũ, etiã rõne volũtatis. vt qꝛ incepit testari, ꝛ morte p̃uentus, nõ perfecit, qḋ tñ vꝫ iter liberos: ꝛ ad pias cãs, dũmõ sint duo testes. vt. d. §. ex impfecto. vlꝛ pbeꝛ qbuscũqꝫ idicijs. vt. d. l. fi. qḋ no. sꝫ do. me⁹ Io. de imo. in. d. l. is q. dicit, qḋ interdũ voluntas est pfecta: qꝛ nõ fuit publicata: qꝛ morte p̃uẽtus añq̃ haberenꝛ testes, vel veniret tabellio. Et tũc vꝛ satis, qḋ vꝫ inter liberos, ꝛ ad pias cãs, si ꝯstat illã scripturã fore manu testõris: qꝛ sufficit de illa cõstare qbuscunqꝫ indicijs. vt. d. l. si inter liberos. ꝛ eadẽ rõne ad pias cãs. vt arg. eoꝝ q̃ habenꝛ in c. cum tibi. ꝛ in. c. cũ esses. ꝛ. c. relatũ. ex̃ de testa. Tu adũ, qḋ de hoc est casus cõiũcta gl. in. l. luci⁹. i p̃n. cõiũcta. l. j. ff. de testa. mili. Interdũ est impfecta, rõne volũtatis: qꝛ testõꝛ volebat vltra disponere, ꝙ̃ sit dispositũ, sed nõ potuit pp mortẽ supueniẽtẽ: vt in casu. d. l. si is q. ꝛ tunc põt dici, ꝙ interdũ ex obseruãtia volũtatis (de qua appet) posset esse scãdalũ, ꝛ discordia inter fres, pp inequalitatẽ: ꝛ tũc nõ seruaꝛ. vt arg. l. cũ opꝫ. §. j. C. de bo. q libe. Interdũ nõ timeꝛ scãdalũ ex obseruãtia p dicta. ꝛ sic ꝯstat ꝙ illa veniebat diminuẽda, qḋ testõꝛ ꝓposuerat facere: vt est videre i. d. l. si his q. qꝛ diminuta eẽt portio p̃moꝝ heredum. ꝛ tũc sꝛr nõ vꝫ argu. d. l. si is q. vt nõ repiaꝛ habere noĩat⁹, plusq̃ voluerit testõꝛ. ac ẽt pp repugnãtiã nõ repiaꝛ decedere p pte testat⁹, ꝛ p pte nõ. Interdũ vosꝛr nõ mutasse p̃mã dispõnẽ: nec ẽt ex illi⁹ obseruãtia sequereꝛ scãdalũ: vt si mãdat fieri capellã in aliquo loco, ꝛ expendi. ccc. ꝛ tũc vꝛ ꝙ valeat: qꝛ illa volũtas de se est pfecta, quo ad actũ illuꝫ de quo q̃rim⁹. Nã nõ est vosꝛle testatorẽ se correxisse. vt. l. nã ad ea. ff. de ꝯdi. ꝛ demõ. ergo nõ dꝫ vitiari ex aliquo alio actu omisso sepato. arg. c. vtile. de reg. iur. in. vj. Nec obstat, qḋ testm̃ dꝛ qd indiuiduũ, qꝛ illud verũ, de iure ciuili. sec⁹ de iure canonico, ꝛ ei⁹ eqtate. facit qḋ not. Bar. in. d. l. in testõ. qḋ hꝛ in. c. clerici. ꝛ. c. oblatiões. xiij. q. ij. ꝛ. c. cũ tibi. Et hec procedunt, quando cõstat quod testator volebat aliud disponere. Sinautem non constaret, licet superueniat morbus reddens ipsum mutum, nõ vitiatur actus preambulus. vt not. in. d. l. si is qui. nec in dubio presumitur perfectio voluntatis. secus si constat ꝙ aliud volebat disponere: vt quia post vnum dispositum dicat. Ita volo: ꝛ statim factus est mutus: tunc constat de imperfectione voluntatis. not. quia vidi semel de facto in ciuitate mea. Aretij, quod no.

SVMMARIVM.

1 Res litigiosa, inter viuos alienari non potest.

2 Princeps, si faciat aliquod pactum cum persona priuata, an teneatur illud seruare.

3 Princeps si pecuniam acceperit pro beneficijs concedendis, illos ab officio reuocare non potest.

4 Contractus sunt iuris gentium, ideo Papa, Imperator, & Reges contrahendo obligantur.

5 Deus licet subiecerit leges Imperatori, non tamen eidem subiecit contractus secundum Bald.

6 Hodie omnia officia ferè, titulo oneroso concedi.

7 Princeps quando consuetudinibus & statutis subditorum ligetur.

8 Ius retractus Prouinciæ Narbonensis, vtrum habeat locum contra Serenissimum Regem Franciæ: & nu. sequen.

10 Contractus principis habetur pro lege.

11 Sententia in dubio pro fisco ferri debet, qñ venit ex contractu suo.

Eadem ratione. Non valet institutio facta de imperatore ratione litis, quam testator habet cum alio: siue institutio sit perfecta, siue nõ. ꝛ licet imperium sit legibus solutum, tamen vult viuere legibus. h. d. ¶ No. quod sicut non licet vendere, iudicij mutandi causa: ita nec etiam heredem instituere.

1 ¶ † No. quod res litigiosa non potest alienari, nec inter viuos, nec in vltima voluntate, instituendo potentem. ꝛ hoc est verum, instituendo principem. secus si alium. vt. l. ex hoc edicto. §. sed si heredem. ff. de alieindi. mut. causa fac. et sic videtur quod princeps sit deterioris conditionis, ꝙ̃ alius: sed hoc est propter eius potentiã supremam. ¶ Ante autem et quando quis est prohibitus alienare, an sit prohibit⁹ heredem instituere. vide late per Barto. ꝛ latius per Ang. et Imo. in. l. si ita quis. §. ea lege. ff. de verbo. oblig. ꝛ in. l. si quis priore. §. j. C. de secun. nup. ꝛ ibi Bal. ꝛ per doc. ꝛ vide Bar. ꝛ doc. in. l. pẽto. ff. de lega. ij. ꝛ vide dominum Ioã. de imo. in. l. ventre. de acqui. here. in versi. tertia

2 regula est talis. ¶ † Querit Cy. in. d. l. digna vox. C. de legi. ſm Guido. de suzaria, an si princeps faciat aliquem contractum, vel aliquod pactum cum aliquo barone, vel priuata persona teneatur illud obseruare. ꝛ determinat ꝙ sic, quia fides est seruanda etiam hosti. vt. l. j. §. j. ff. de dolo. ꝛ nihil est congruentius, ꝙ̃ pacta seruare. vt. l. j. ff. de pac. ꝛ hoc sequitur ibi Bart. quia pacta ꝛ contractus sunt de iuregentium: ergo sunt immutabilia: vt. §. de iure natura. §. fin. Sed aduerte, qꝛ ſm dictam rationem Barto. si esset contractus iuris ciuilis: vt stipulatio, vel emphyteoticus contractus, vel similis. de quo in. l. ex hoc iure. ff. de insti. ꝛ iure. quod non teneretur obseruare: quia istud ius ciuile, est mutabile. Sed ego respondeo, quod idem est: quia fidem prestauit: ergo seruanda.

Adnotatio.

a ℭ De inoffi.testa. Cõtinuatio isti⁹ rub. ad superiora p3 in hunc modũ. Supra determinauit Iusti. q̃lr ipso iure infirmanẽ testamẽta, ꝛ q2 cõtingit qñq3 p q̃relã inoffi. testa. infirmari. iõ hic de q̃rela ioff. test. tractare intendit.
b ℭ Quia. Ad euidẽtiã isti⁹ tituli diuide eũ in sex ptes. In q̃rũ pma pte assignat cãm q̃re introducta fuit q̃rela inofficiosi testa. in scõa parte determinat qb⁹ cõpetit q̃rela ioffi. testa. In tertia pte determinat q̃liter qs nõ excludaẽ a q̃rela ioffi. testi. In q̃rta pte ponit duos casus spãles, ĩ qb⁹ videbaẽ nõ posse cõpetere q̃relã inoffi. testa. cuius ɔ̃riũ determinaẽ in lr̃a. de qnta ꝛ sexta videbiẽ in lr̃a. prima ps durat vsq3 ad illũ. §. non tm̃. ibi incipit secũda, ꝛ durat vsq3 ad illũ. §. s3 h̃ ita. ibi tertia, et durat vsq3 ad illũ. §. si tutor. ibi q̃rta, ꝛ durat vsq3 ad illum. §. qd̃ autẽ. ibi sexta et vltia ꝛ durat vsq3 in fi. ti. Pone igiẽ sic casũ ĩ prima parte. Dñe, vos vult3 tractare de q̃rela ioffi. test. dicat3 mihi q̃re q̃rela inoffi. test. fuit ĩtroducta? Ad hoc rñdet, amice ideo fuit introducta, q2 plerũq3 parẽtes ex linea paterna in testõ instituunt ex̃neos hr̃des, ꝛ liberos suos, sine iusta cã exheredãt, vel etiã ex linea materna p̃tereũt. idcirco in subsidiũ liberorũ fuit introducta q̃rela inoffi. testa. vt liberi q cõquerunẽ se a parentibus sine iusta cã exhr̃datos, aut imq̃ p̃teritos, p

3 ✱ ADNOTATIO. Hinc est, † q si prin
ceps p bñficijs cõcedẽdis pecunias acceperit, ab
officiarijs, illos a qb⁹ p̃miũ habuit reuocare non
põt minusq3 dicti cõcedẽtis successores, fz Bal.
in. l. q se patris. vñ liberi. C. facit tex. in. §. fi. q feudũ dare pñt, nã pecuniã accipiẽdo ɔ̃hit pñceps,
4 † ɔ̃ct⁹ sunt iuris gẽtiũ. q̊ summ⁹ põtifex, Imperator, Reges, ꝛ alij principes obliganẽ. c. j. et ibi
Panor. Bald. ꝛ doct. notãt, ex̃ de pbationib⁹. l.
digna vox. ꝛ ibi Cy. ꝛ doc. de legib⁹. C. facit quod
singulr̃ voluit Bal. ĩ. l. ij. C. de seruitutib⁹ ꝛ aqua.
5 ꝛ in. c. j. de natura feudi. collatiõe. x. † dicẽs qd̃ l3
deus subiecerit leges Impatori nõ tñ ɔ̃ctus qd̃
6 est notãdũ † cũ hodie fere oĩa officia titulo onero
7 so cõcedanẽ, † ꝛ an ꝛ qñ princeps cõsuetudinib⁹
ꝛ statutis subditoꝝ ligeẽ, declarat Feli. in. c. j. col.
8 x. extra de cõstitutionib⁹. ꝛ † vtrũ ius retractus
9 † qd̃ viget in puincia puincie Narbonẽsis et in
plurib⁹ alijs puincijs Florẽtissimi regni Frãcie,
habeat locũ cõtra Serenissimum Regẽ Frãcie,
declarat dñs Andreas tiraquellus in suo elegãtissimo tractatu de retractu in gl. xiiij. de lache
pteur. ver. postremo illud q̃ri põt nu. 38. ꝛ sequẽ
ti charta. 121. prima facie. Anto. Caius.
10 † Itẽ ɔ̃ct⁹ principis hr̃ p lege. vt. C. de do. inter
virũ ꝛ vxo. l. pe. ꝛ. l. cesar. ff. de publi. g̃ vt lex ẽ obseruãdũ: q2 si legib⁹ fateẽ se velle viuere: vt h̃. igiẽ
ꝛc. ꝛ si h3 litẽ impator, d3 lis sua legib⁹ ꝛ cõsuetu
dinib⁹ terminari. vt. l. itẽ veniũt. §. priuatoꝝ. ff. d̃
peti. here. Nã impator põt se submittere iurisdictioni cuiuslibet alteri⁹ iudicis, ẽt minimi. vt. l. ẽ
receptũ. cũ ibi no. ff. d̃ iurisdi. om. iudi. Quinimo
iudex in dubio, tã ɔ̃ principẽ, q̃ ɔ̃ fiscũ, sñiam ĩ fa
uorẽ priuati ferre d3. vt. l. nõ puto. ff. de iure fisci.
vbi est cas⁹ singu. ℭ Qd̃ intelligit ibi verum dñs
Raph. qñ fisc⁹ veniret ex cã mere lucratiua: vtputa, qñ fisc⁹ veniret ex delicto cõmisso p aliquem,
ita qd̃ bona publicanẽ. vel qñ venit ɔ̃ aliquẽ, tãq̃
ɔ̃ indignũ: qm̃ glibet reputaẽ dign⁹. vt. l. cũ qdã.
11 ff. de leg. ij. † Sec⁹ si fisc⁹ veniat ex ɔ̃ctu suo, vl̃ al
terius cui successit: q2 imo tũc fisc⁹ esset magis fa
uorabilis. ꝛ iõ in dubio p eo, ꝛ nõ ɔ̃ eũ, sñia feren
da esset. vt. l. j. in fi. C. de cadu. tol. ꝛ. l. si is. ꝛ. l. auferẽ. §. fisc⁹. ff. de iure fisci. Et p hoc allegat Ioã.
and. ĩ. c. nr̃o. de testib⁹. ꝛ ĩ additiõe Spec. de teste.
§. qualr̃. v. q̃uis. Et ego credo veri⁹, p quo ĩ vtro
q3 mẽbro ego sum solit⁹ allegare tex. bñ pbantẽ
in. l. j. C. penis fiscalib⁹ credi. p̃ferri. lib. x. l3 cõiter
dici solet simplr̃, q sñia in dubio ɔ̃ fiscum ferẽda
est. s3 tu intelligas (vt. s̃. dixi) de quo etiã dixi. ff.
de appella. reci. l. sciendũ. quod tene menti ꝛc.

a *De inofficioso testamento*[a] *Rubrica.*

SVMMARIVM.

1 Filius non potest priuare parentes sua hæreditate, sine causa.
2 Quærela inofficiosi, vsq3 ad quas personas possit intentari.
3 Emancipatus preteritus, potest dicere testm̃ nullũ.
4 Quærela inofficiosi, habet locum demum adita hæreditate.
5 Quærela inofficiosi, tollitur tẽpore quinq3 annorũ.
6 Quærela, an sit actio.
7 Testamentum militis, an subiaceat quærelæ.
8 Parentes si exhæredantur, habent querelam.
9 Legitimatus per rescriptum, non habet quærelam contra testamentum fratris.
10 Frater ex trib⁹ causis præteriri, vel exhæredari põt.

Via.[b] Totus iste titulus, diuiditur principaliter in duas partes. primo. ponit quibus personis competebat querela. Secundo. quando querela cessat. secunda ibi: sed hoc ita. Itẽ in prima subdiuiditur. Nam primo. de querela descendentiũ, contra testamẽta ascendentium. Secũdo. eɔ̃. de q̃rela ascẽdentiũ, ɔ̃ testamẽta descen
dentiũ. Tertio. de q̃rela collateraliũ. Quarto. q
querela est remediũ subsidiariũ. scõa ibi: non tm̃.
tertia ibi soror. quarta ibi: tã aũt. ꝛ. h. d. Solis liberis ꝛ parẽtib⁹ defuncti, ꝛ sororib⁹, ꝛ fratribus
cõsanguineorũ, daẽ querela inofficiosi, nõ aũt ceteris cognatis, hoc colore, quasi a demẽte factu3
sit testm̃. h. d. ℭ No. q nõ l3 parẽtib⁹ sine cã preterire, vel exheredare liberos suos. ℭ Not. q exheredatis iniuste, puideẽ p remediũ querelandi
ad testm̃. ℭ Not. modũ ɔ̃cludẽdi in q̃rela inofficiosi, q̃si nõ sane mẽtis fuerit parẽs, sic testãdo ɔ̃
officiũ pietatis. dic vt statim dicã. cũ glo. ℭ No.
q officiũ pietatis dictat, vt filius ab hereditate
paterna nõ p̃tereaẽ, vel excludaẽ: q2 d̃r esse quasi
debita, ẽt iure nãli, vt. l. cũ rõ. in pñ. ff. de bo. damnatorũ. ꝛ no. gl. Bar. ꝛ Bal. plene in. l. iij. C. de iu
ris ꝛ facti ignorã. ꝛ d3 ɔ̃tinuari in filiũ, dñin3. vt
1 l. in suis. ff. de lib. ꝛ posth. ℭ † No. eɔ̃. q fili⁹ non
põt priuare sua hereditate, parẽtes suos sine cã.
Quinimo puati habẽt q̃relã inofficiosi. ℭ Not.
q frater a fratre põt in totu3 priuari hereditate
fratris: l3 ex̃neũ instituat, dummõ institutus nõ
sit turpis psona. Nã tũc psona turpis instituta
2 in querelã cõcessam fratri, priuareẽ. ℭ † No. vsq3
ad quas psonas põt querela inofficiosi intentari:
q2 p lineã relatã ascẽsiue, ꝛ descẽsiue, vsq3 in infini
tũ: vt hic, q2 appellat liberos. ergo in infinitũ: vt. l
liberorũ. ff. de v. b. sig. ꝛ parẽtes. vt. l. iiij. §. parẽtes
ff. de in ius voc. In trãsuersali l3 vsq3 ad fratres ꝛ
sorores: vt hic. ꝛ. l. j. ff. eo. de quo tñ dicã cum glos.
3 ℭ In gl. vel omittũt. in fine. ℭ † No. gl. q emancipat⁹ preterit⁹ hodie etiã põt dicere testm̃ nullũ. S3 gl. in. l. maximũ vitiũ. in auẽ. ex cã. C. de lib.
preteri. ꝛ in. l. si fili⁹. ff. de mino. ꝛ ibi Bar. ĩ. l. gallus. §. ꝛ qd si tm̃. ff. de lib. ꝛ posth. ꝛ ibi doc. tenẽt
q imo habeat ɔ̃tab. S3 has gl. vltimas Ioan. et
Bart. in. d. auẽ. ex cã. fatenẽ veras, si cã legitima
in p̃teritiõe sit expressa: q2 tũc forma nõ deficit.
Vbi aũt cã legitima nõ sit exp̃ssa: tũc l3 possit in
tentare ɔ̃tab. si vellet tñ etiã nullũ dicere põt. sicut su⁹: q2 rõ est diuersa: cũ deficiat p̃teritiõis forma, ꝛ ad instar p̃teriti a mr̃e sine cã legitima qui
testm̃ dicit nullũ, l3 nõ fuerit in ptãte mr̃is: vt in
auẽ. vt cũ de appel. cogno. §. aliud. in v. si. si aũt h̃
obseruata nõ fuerint ꝛc. ꝛ p hoc est gl. ordi. vt ibi
Ang. in auẽ. de heredi. ꝛ fal. §. exheredatos. et ita
teneẽ cõiter p Bal. ꝛ Sali. ĩ. d. auẽ. ex cã. in v. si. q̃
4 ro mõ in filio emãcipato. ℭ † In gl. pñt. in prin.
ibi adita hereditate no. q q̃rela inofficiosi, h3 locũ demũ adita hereditate. idẽ in ɔ̃tab. q̃ daẽ patrono. vt. l. illud. scõo rñso. ff. de ɔ̃tabu. sec⁹ si con
tratab. q̃ cõpetit liberis: q2 illa cõpetit siue q2 he
res iã extiterit: ꝛ sic siue adiuerit hereditatẽ, siue
nõ. vt. d. l. illud. in pñ. Et rõ d̃r ie est ibi fm Bart.
q2 ɔ̃tabulatio q̃ daẽ liberis, cõpetit in locũ iuris
dicẽdi nullũ, remota emãcipatiõe. l. iij. §. si filius
emãcipatus. ff. de ɔ̃tab. igiẽ sicut ius dicẽdi nullũ
cõpetit mortuo testõre: ita etiã ɔ̃tabu. arg. l. eũ q.
§. qui iniuriarũ. ff. si qs cau. Itẽ ɔ̃tab. nõ datur in
forma iudicij. vt. l. iij. §. si cã cognita. ꝛ ibi bona gl.
ff. de bo. pos. ꝛ. l. j. ꝛ ibi gl. ff. quo. bono. igiẽ nõ req
riẽ aduersari⁹. vt ibi facit. l. pe. C. q admit. ad bon.
pos. ɔ̃iuncta gl. in. l. fi. §. j. C. de cura. furiosi. S3 q̃rela daẽ in forma iudicij: vt hic. ꝛ. l. ij. ꝛ. iij. ff. eo. ꝛ
statim dicã: et iõ requiriẽ qd̃ sit heres q adiuerit,
vt possit defendere: alr̃s aũt nõ esset legitim⁹ con
tradictor: fm. l. q mulier. §. si est. ff. ad treb. ꝛ. l. fin.
C. de edic. diui adri. tol. ꝛ ne fraudari possit filius
sua q̃rela, pp nõ aditionẽ hereditatis, statutũ est
q heres script⁹ in testõ contra qd̃ speraẽ moueri
querela q debeat adire hereditatẽ intra sex men
5 ses. vt. l. sancim⁹. §. fi. C. eo. qd̃ no. ℭ † In eadem
gl. ibi intra qnquẽniũ. No. q q̃rela inofficiosi, tol
litur tpe qnq3 annorũ. alr̃s non trãsmittiẽ, nisi ad
suã posteritatẽ. vt. d. l. sancim⁹. §. fi. ꝛ. l. si qs filiu3.
eo. ti. Ad ex̃neos aũt heredes nõ trãsmittit, nisi
preparatã. vt. l. posthum⁹. in fi. cũ. l. seq. ff. eo. ꝛ. d.
l. sancim⁹. in fi. Et est bon⁹ text. in. l. ij. C. de apostа. ꝛ. l. apostatarũ. eo. ti. facit. l. fi. C. de inoffi. dona. Et idẽ dicit Bar. in iure agẽdi ad supplemen

q̃relã inof. testamẽti parẽtũ suorũ, testm̃ in q̊ iniuste bñficio successiõis exhr̃dati sũt. Aut linea materna p̃teriti pñt expugnare. ꝛ eodẽ mõ hereditatem scriptis heredib⁹ auferre: ꝛ sub hoc verboꝝ colore, q̃relã pponẽt q̃si in sane mẽtis fuissent parẽtes, cũ ordinarẽt testm̃. Nõ aũt dicẽt parẽtes fuisse furiosos eo tpe quo fecerũt testm̃, s3 recte qdã fecerunt testm̃, officio tñ pietatis circa sãguinẽ suũ, omiserunt liberos suos sine iusta cã exheredãdo, vel p̃tereundo, ꝛ instituẽdo ex̃neos: ꝛ hec dicũtur in pria pte vsq3 ad illum. §. non tamẽ in liberis ꝛc. Hic ĩcipit scõa ps ĩ qua determinat qb⁹ cõpetit querela in offi. test. ꝛ plana est illa pars ꝛ durat vsq3 ad illu3 §. s3 hec ita accipiẽda. Hic incipit tertia ps q̃ similiter plana est vsq3 ad illum. §. si tutor ꝛc.

tum legitime:qꝛ agere ad ſupplementū legitime,ſuccedit a iure querelādi.vt.l.oīmodo.C.e.ergo ſicut querela tollitꝛ qnquēnio,ita etiam ius agēdi ad ſupplemētum legitime.⁊ de hoc dicit eſſe caſum in.d.l.ſi qs filiū.Sʒ Bal.Ang.⁊ Sali.in.d.l.ſi qs filiū.in ver.q̄ro mō ad declarationē huiꝰ tex.⁊c.tenēt ꝯtrariū qꝛ supplemētū legitime,aut ex teſtamēto,aut ex ꝯdōne.l.ſancimꝰ.in pꝛin.⁊.d.l.oīmodo petitꝛ.Sed iſte ſunt actiōes pſonales:q̄ ſunt ppetue.vt.j.de ppetuis ⁊ tēpo.actio.in pꝛin.ſed petitio ltīa eſt ppetua:q̄ ⁊ agere ad ſupplemētū,et ſic q̄libet eius poꝛtio.vt.l.q̄ de tota.ff.de rei vēdi. Nec eſt verū qđ dicit Bar.qđ ſubꝛogatꝛ loco q̄rele:qꝛ ſupplemētū ltīe datꝛ,ad excludēdū querelā:ergo nō ſubꝛogatꝛ loco illiꝰ.Nec obſtat text.in.d.l.ſi qs filiū:qꝛ illa exceptio,venit tm̄modo ab eo qđ dixerat ibi de q̄rela.nō ab eo qđ dixerat de ſupplemēto.igitꝛ ⁊c.ita tenēt Franci.de rāponibꝰ ⁊ Jmo.in.l.ſi id qđ.ff.de do.in pꝛin.⁊ ita cōiter tenetꝛ.¶ Quero,an h̄ ſit neceſſe,ꝙ hoc ſupplemētū filiꝰ ltīe petat ad hoc vt trāſmittat:⁊ ſic vt repletio fiat. Et gl.in.l.ſi qn̄.tʒ ꝙ ſic,allegat ſimile de cōpenſatione,q̄ fit ipſo iure, dummō opponatꝛ ⁊ petatꝛ.vt.l.ſi cōſtat.C.de cōpenſa.Jtē ſicut teſtm̄ eſt nullū,ſi ⁊ inq̄ꝓtū filiꝰ dicat.vt no.in.l.ij.C.de ꝯtratab.Sʒ Salic.in d.l.ſancimꝰ.in p̄n.in v̄ſi.q̄ro cū gl.j. dicit,ꝙ imo ſupplemētū fit ipſo iure,⁊ pure,⁊ nō ꝯditionalr̄ ſi petat:qꝛ ſi al̄s diceremꝰ,grauamē ineſſet cōtra.l.qm̄ in pꝛioꝛibꝰ.C.eo.⁊ ſic nō trāſmitteretꝛ ad heredē,ſi ſupplemētū nō fuit petitū.vt.l.iā dubitari.ff.de heredi.inſti.qđ no.qꝛ nō eſt diu qđ hic Bononie fuit queſtio de facto,⁊ ꝑ hoc dictum obtinui.

¶ † Jn ea gl.ī fi.an aūt q̄rela ſit actio,vel nō.⁊ gl.hic tʒ ꝙ detꝛ officio iudicis:⁊ ſic qđ nō ſit actio.idē no.gl.in.l.poſthumꝰ.verſi.ſi qs ex his. ff.eo.Sʒ ⁊ Bar.ibi dicit qđ eſt offm̄ iudicis . qđ apparet,qꝛ ſolū petitꝛ a iudice fieri,vcʒ ꝙ reſcindat illo coloꝛe.de q̄ hic.⁊ ꝑ ꝯn̄s dū illa verba referantꝛ ad iudicē,erit offm̄ iudicis.vt.l.j.⁊ ibi Bart.ff.de cōditio.ex lege.⁊ no.gl.in.l.ſi ſoꝛoꝛ.C.de collatio.¶ Jn gl.teſtm̄.in fi.in iſto tex. bn̄ cadit foꝛma libellādi in q̄rela inofficioſi.vn̄ dic, ꝙ foꝛma erit iſta, qꝛ narrabo qualr̄ fui filiꝰ Titij:⁊ dictꝰ Titiꝰ teſtatꝰ fuit,⁊ me exheredauit inſerta tali cā,q̄ cā nō eſt vera,⁊ ꝑ ꝯn̄s offō pietatis teſtatus nō eſt.⁊ Caiū heredē inſtituit,q eiꝰ hereditatē adiuit:q̄re peto ꝓnunciari ꝑ vos,⁊ veſtrū offm̄,dictū teſtm̄ inofficioſum ⁊c.vel melius.peto teſtm̄ pꝛedictū reſcindi,vel infirmari,tanq̄ inofficioſum.vt no.gl. in fi.gl.magne.in.l.q de inofficioſo.ff.de inoffi.teſta.Et ita colligitꝛ ex dictis Bar.in.l.ij.⁊ in.l.nā ⁊ his.⁊ in.l.q repudiantis.§.j. ff.e.vbi etiā Bar.ponit foꝛmā ſentētiādi.q̄ tn̄ colligitꝛ ex foꝛma libellādi:qꝛ dʒ eſſe cōfoꝛmis libello.vt.l.fundꝰ.ff.cōi diui.Poſſet etiā addi ſm̄ Joā.fab. hoc in libello,⁊ dicto teſtō reciſo, declarari hereditatē dicti Titij ad me(vt legitimū heredē)ſpectare:⁊ demū dictū Caiū ꝯpelli ad dimittendū mihi dictā hereditatē,vna cū fructibꝰ ⁊c.qđ ſatis plʒ,vt euiteʒ dubiū,an poſt querelā inofficioſi habeā neceſſe intētare petitionē he-

7 reditatis:de quo ꝑ gl.⁊ doc.in.l.j.C.eo. ¶ † Jn gl.nō tm̄ liberoꝝ ibi. C.eo.l.fi.in fi.An aūt teſtm̄ militis ſubiaceat q̄rele:dixi.s̄.đ teſtamē.

8 mili.§.j.dic vt ibi.s̄.q teſtamē.facere pn̄t.§.fi.¶ † Et aduerte,qđ parentes habēt querelā,ſi exheredentꝛ.Si vero pꝛetereatꝛ pr̄,hʒ ꝯtratab. vt.l.pacumeuius.ff.ſi qs a parē.fue. manumiſſus.Sinaūt mater pꝛetereatꝛ:qꝛ pꝛeteritio ſua hr̄ ꝓ exheredatione.vt.§.mater.s̄.de exhereda.liberoꝛū.hʒ querelā.vt.l.cū filiū. C.eo.hodie vero ſi pꝛetereantꝛ parentes ſine cā:vel ſine cā exheredentꝛ:dicūt teſtm̄ ipſo iure nullū.vt in aut.cū de appella.cogno.§.ſinaūt hec obſeruata nō fuerint.⁊.§.⁊ hoc de parentibꝰ:de quo ꝑ Ang.Bar.⁊ late Jo.de imo.in.l.filio pꝛeterito.§.de iniuſto teſtamen.⁊ oēs doc.in aut.ex cauſa.C.de libe.pꝛeteri. ¶ Jn glo.ſoꝛoꝛ.in fi.Not.gloſ.ꝙ ad hoc vt frater(etiā turpi perſona inſtituta)poſſit habere legitimā,⁊ ſic querelā:opus eſt vt ex eodē patre,⁊ matre,vel ex eodē patre ſit tm̄.nec ſufficit qđ ſint vterini tm̄.et hoc hodie nō eſt coꝛrectū.vt in aut.de here.q̄ ab inteſta.§.nullā.vt no. glo.⁊ doc.d.l.fratres.¶ Et aduertas,qđ ad hoc vt dicantꝛ conſanguinei,opus eſt vt ſint nati ex vero ⁊ eodē matrimonio.vt in aut.de conſangui.⁊ vter.fratribus in pꝛincipio.§.j. ¶ Ex quo ſequitꝛ, ꝙ filij naturales,(lʒ ſint nati ex eodē patre)ſi ſint nati ex diuerſa ꝯcubina,nō habēt adinuicē querelā:qꝛ iura conſanguinitatis nō habēt:vt.j.ad oꝛphicia.§.nouiſſime.⁊.l.ſi ſpurius.ff.vn̄ cognati.¶ Addo etiam ſi fuerint legitimati:vt eſt gl.ſingularis in.l.hac parte.e.tit.Et iō nō habēt ius impugnandi teſtm̄,nec veniendi contra voluntatem teſtantis:vt eſt gloſ.ſingularis in.l.j.ff.de contratabul.ſm̄ Bal.in dicta.l.fratres.

9 ¶ † Ex quo infertur ſm̄ Sali.ibi circa pꝛin.ꝙ etiam legitimatus per reſcriptum,non habet querelā cōtra teſtm̄ fratris.Et videtꝛ caſus in.l. communium.ff.de naturali.libe. in pꝛinci. non enim legitimatio,ius agnationis affert inter fratres ⁊ ceteros:ſed tantum inter patrē ⁊ filium,qui cōſentit:⁊ in cuius poteſtatē tranſit.vt.j.de legiti.agna.ſucceſſi.in pꝛinci.Et vide Salic.in aut.itē ſi qs ſine.C.de naturali.liber. ¶ Addas etiam,qđ ſi frater habet legitimā ſuā,vel minus legitimā, qđ etiā turpi perſona herede inſtituta nō habet querelā:vt eſt gl.ſingularis in aut.de here.⁊ fal.§.j.ſm̄ Bald.in.l.j.ff. eod.⁊ agere ad ſupplementū legitime.vt no.gl.in.l.oīmodo. C.eo.de quo late per Salic. in.d.l.fratres.in verſic.quero.tertio pone qđ frater fratri.Sed Guilr̄. de cug.tenet ꝙ imo aget querela:quia non reperitur iure cautum.ſed Bald.in.d.l.j.ff.e.tenet glo.ꝙ imo aget ad ſupplementum,al̄s ſequeretur incōueniēs,qđ melioꝛis conditionis eſſet frater,q̄ filiꝰ.Tu dic latiꝰ per Sali.vt.s̄.⁊ qđ frater habeat q̄relā,eſt verū:ſiue fuerit exheredatus,ſiue fuerit ꝑteritꝰ,nō habet cōtratabu.vt.l.liberos.ff.ſi qs a parenti.fue.manumiſſus ſm̄ oēs docto.in.d.l.fratres.¶ † Et aduertas ꝙ frater pōt exheredari,vel ꝑteriri ex tribꝰ cauſis.vt ī aut.vt cū de appella.cogno.§.aliud.⁊ in aut.de nuptijs.§.ingratitudinis.Sʒ lʒ ex illis cauſis poſſit exheredari:an etiā poſſit ex eis ab inteſtato hereditate fratris pꝛiuari:dic ꝙ nō.vt.l.cognatis.ff.vn̄ cognati.ſʒ doct.in.d.l. fratres.¶ Jn gl.turpibꝰ.in fi.dic,ſiue ſint infames infamia iuris:ſiue infamia facti,dicti inſtituti inducūt querelā fratri.ſicut etiā q̄libet ex dictis infamijs,inducit excluſionē a q̄rela.vt.l.ī arenā.C.eo.⁊ no.in.l. j.in p̄n.ff.de īfamibꝰ.¶ Jn gl.agētes.ibi tn̄ potuit:vt hic.Ex quo nota.ꝙ reſciſſio facta ad petitionē illiꝰ cuiꝰ nō intereſt.⁊ q nullū ius hʒ, ꝓdeſt omnibꝰ.vt.d.§.ſi qs ex his.in.l.poſthumꝰ.ff.eo.⁊ ſi repulſus nō fuerit,lʒ repelli potuerit:vt hic in gl.facit.l.cū putarē.cū ibi no.ꝑ Floꝛianū.ff.fami.erciſcū.¶ Pꝛo declaratiōe illiꝰ tex.ſi qs ex his.vſq̄ ad hoc tp̄s,pōt opponi illa exceptio,tua nō intereſt.vel tibi cōpetit ius. Jnno.in.c.ſuꝑ his.de accuſationibꝰ.dicit vſq̄ ad lit.cōteſt.⁊ iſtud vr̄ ſequi Bar.in.d.§.ſi qs ex his.⁊.l.mater.e.ti.in p̄n.per.d.§.ſi qs ex his. Sed Ange.in.d.§.dicit,qđ hoc eſt falſuʒ,qꝛ talis exceptio reſpicit merita cauſe.ergo nō eſt dilatoꝛia,⁊ ſic pōt opponi vſq̄ ad ſentētiam:vt eſt caſus in.l.j.ff.eo.de ꝯdi.fur.l.ideo.⁊.l.manifeſtꝰ.§.tandiu.⁊.ff.ſi ſerui.vendice.l.loci coꝛpꝰ.§.cōpetit.⁊ vbi iſta exceptio cauſatꝛ ex defectu iuris agentis,etiam iudex nulla oppoſitione facta ꝑ partē,pōt actorem repellere vt.C.de trāſactio.l.vbi pactū.cū gl.ibi ⁊ Bar.¶ Et not. elegāter Bar.in.l.eum qui ita.§.q ita.ff.de verb.obl.⁊ no.gl.⁊ Bart.in l.ſi vnus.§.pactꝰ.ff.de pactis.facit.l.fi.C.de rei vēdi.ſecꝰ autē ſi cauſaretur ex defectu conuēti.Non obſtat.d.§.ſi quis ex his.qꝛ ibi fuit lata ſentētia,vnde poſt ſn̄iam de hoc nō queritꝛ.vt.d.l.cū putarē.Et iſtam opi.Ang.credo verioꝛē,ꝓ quo facit.l.elegāter.§.ſi qs poſt.ff.de condi. indebi.de hac queſtione vltra ſupꝛadicta vide Bar.⁊ Bal.in.l.j.C.de oꝛdi.indi.⁊ Bal.in.l.poſtq̄ liti.C.de pac.⁊ Sali.in.l.fratris.C.de trāſact.⁊ Bar.in.l.nam ⁊ poſtea.in pꝛin.ff.de iureiurā.⁊ Bar.in.l.cū querebatur.ff.iudica.ſol.in fi.pꝛin.⁊ gl.in.c.ex parte ade.extra de teſtibus.⁊ tex.in.l.iij.§.ſecūdū.ff.ad exhibē.⁊ vide tex.⁊ ibi doc.in.c.veniens.el.ij. extra de teſti.⁊ Bal.in.l.fi.C.de edic.diui.adri.tollen.¶ Jn gl.fi.in fi. no.qn̄ eſt frater,⁊ nepos ex fratre pꝛeteritus,qđ licet nepos nō poſſit rumpere teſtamentum:ſed tamē a fratre rupto per querelam,turpi ꝑſona īſtituta,ſuccedūt poſtea ab inteſtato pariter,frater ⁊ nepos.ſin autem eſſet ſolus nepos ex fratre pꝛeteritus,non haberet querelam: quia vltra fratrem non datur.vt.l.fratris.⁊ ibi glo.Bar.Bal.⁊ doc.C. eo.⁊.l.j.ff.eo.qđ no.quia licet adequetur patruo ab inteſtato:nō tamē contra teſtamentum,⁊ ad impugnandum teſtamentum ⁊c.

SVMMARIVM.

1 Libellus,quando petitur ſupplementum legitimæ qualiter formabitur.

Tam autem. Querela inofficioſi non habet locū,vbi cōpetit aliud remediū:nec vbi aliquid relictuʒ ſit: qꝛ agitꝛ ad ſupplemētū.h.d.¶ Not.ꝙ etiā filij adoptiui poſſunt agere querelam.¶ No.ꝙ non tm̄ nati,ſed etiam poſthumi exheredati,habent querelā.hodie autē non poſſunt exheredari:qꝛ nō poſſunt committere cauſam ingratitudinis.vt in gl.¶ Not.ꝙ etiam inſtitutio in re certa facta in filio,excludit eum a querela:⁊ agit filiꝰ ad ſupplementum.¶ Jn gl.naturales.in fi.Adde qđ no.Spec.in tit.de ſucceſ.ab inteſta.§.nunc dicamus,⁊ dic,ꝙ naturales tm̄:⁊ ſic nati ex concubina tm̄,retenta in domo ſub quadā figura matrimonij.vt in.l.penul.⁊ ibi Dy.⁊ Bar.ff.de concubi.al̄s auteʒ contra teſtm̄ matris,non habent querelā nati ex tali coitu,q poſſit accuſari.de quo in.§.ſi aduerſus.s̄. de nup.⁊ ibi dixi quos hodie appellamus baſtardos.vt no.gl.in rubꝛica.ff.de concubinis.ita dicit gl.⁊ Ange.in.d.l.ſi ſuſpecta.§.j.facit glo. s̄.de adopti.in pꝛincipio.¶ Jn gloſ.adoptati.ibi.§.ſi quis impubes. dic Jacob.⁊ Pe.dicunt per illum tex.ꝙ imo iſte tex.ſtat pꝛopꝛie adoptati,⁊ male exponitur,ideſt arrogati:quia arrogatis ſuccedituꝛ per conditionē ex lege.vt dicto.§.de adop.l.ſi arrogatoꝛ.⁊ ſic illi non competit querela,cum ei alio remedio conſulatꝛ.vt hic.¶ Jn gl.venire.j. eodem.§.penul.vel dic venire poſſunt alio remedio,⁊ alia ratione.C. de libe.pꝛeteri.l.maximum.⁊ qđ no.in aut.ex cauſa.C.eo.titu.et no.j. eo.§.fi.¶ Jn glo.teſtamento.in fi.no.gl.valde no.ꝙ illud quod dicitur,qđ filiꝰ debet habere legitimam,vel aliud a patre iure inſtitutionis:vt in aut.⁊ cum de appel.cogno.§.aliud.verſicu.ceterum,coll̄.viij. Et ſic ex titulo honoꝛabili,tamen illud verum,ſi fecerit teſtamentuʒ: ſecus ſi aliam vltimā voluntatē cōdiderit:qꝛ ſufficit quoquo relicti titulo.Sed mihi videtur ꝙ ille.§.j.in aut.de trien.⁊ ſemiſ.nō patiatur iſtum intellectum:quia etiaʒ ibi loquitur,quādo fecit teſtm̄:qꝛ dicit, ſiue iure inſtitutionis,ſiue iure legati,⁊ ſic iſtos caſus equiparat.Jtē eſt ibi verbum,relinquo:quod impoꝛtat ex teſtamēto. vt.l.j.in fi.ff.de tabu.exhiben.vnde dic qđ ille.§.j.coꝛrigitur per aut.vt cum de appel. cogno.§.aliud.Et pꝛo certo ſi ille tex.illiꝰ.§.j.pateretꝛ iſtā interpꝛetationem glo.

tionē gl.esset optima ꝯsyderatio,vt min⁹ ꝙ possibile sit corrigeret.l. oīmō.C.e.ꝛ de isto supplemēto legitime.dic vt dixi.§.e.ī pn.❡ Quero an talis petitio supplemēti legitime,afficiat īstitutos,vel legatarios?ꝛ Bar.in.l.in qrta.ff.ad le.fal.in fi.dicit,quod hoc est on⁹ reale,ꝛ ex substātia defuncti dꝫ suppleri:vt.l.sancim⁹.§.repletionē.C.e.ergo nō tm̄ hr̄des,ſꝫ etiā legatarios respicit.Sꝫ Jo.de imo.ibi in fi.tꝫ ꝯtrariū p.§.certū.ī auť.vt cū de appel.cogno.cui tn̄ tex.Bar.rn̄det.Preterea dicit,ꝙ supplemētū legitime,fit ꝯditiōe:ex lege:vt.d.l.oīmō.C.e.ergo datˀ ꝯ hr̄des:qꝛ est psonalis:vt.l.j.§.si heres.ff.ad treb.istā qōnē ponit Sali.in.d.l.oīmō.in ꝟ.qro tertio an hic suppletio sit opus ꝛc.ꝛ ibi al legat p ꝛ ꝯ.❡ Ego aūt tenere opinionē Bal.in.d.l.oīmō.in fi.q vr̄ cōcordare opinio.ꝛ sic dicit,aut legatarijs est relictū corpus hr̄ditariū ꝛ tūc ꝯtribuūt legatarij,ꝛ sicut ad legitimā filij si hr̄des,ꝛ pn̄t ꝯueniri a filio,qꝛ legitima resecat ipso iure legata.arg.in simili.ff.ad leg.falci.l.lineā.Aut est relicta quātitas in genere:vel aliud in gn̄e:tūc fili⁹ nihil pōt ab eis petere p legitima:qꝛ nō debeť nisi in substātia bonorū,
1 ꝛ nisi ex vēditiōe bonorū hr̄ditatis possit pcipi:vt.§.repletionē.cōiūcta.l.cū pr̄.in pn̄.ff.de leg.ij.ꝛ.l.deducta.§.numis.ff.ad treb.❡ † Quero,qualr̄ formabiť libell⁹,qn̄ petiť supplemētū legitime?Rn̄deť ꝭm ꝙ dicit Bar.in quodā suo ꝯsilio,ꝙ incipit supplemētū legitime petiť ꝛc.Prīo opꝫ ꝙ narreť qualr̄ in bonis defuncti:erāt tot ꝛ tot bōa.Jtē ꝙ erāt valoris ꝛ estimationis,tot ꝛ tot florenorū.Jtē reliqt dicto filio suo tm̄.Jtē.ꝙ id qđ est filio relictū,nō sufficit ad tertiā sibi debitā, p legitima portiōe: ſꝫ deficit.Jtē.ad id qđ deficit legitima,suppleť a iure:quare petit sibi suppleri ꝙ deficit:ꝛ ipsaꝫ sic suppletā assignari ꝭm formā.l.oīmō.ꝛ.l.sancim⁹.§.repletionē.C.e.ꝙ tene mēti.❡ Annꝫ addas,ꝛ tene mēti.ꝙ lꝫ soror renūtiet fratrib⁹ hereditatē paternā,et pmittit aliqd ampli⁹ nō petere,nisi exp̄sse adijciat,nō petere legitimam,vel supplemētū legitime:tn̄ legitimā vr̄ supplemētū legitime petere poterit:non obstante sua renūtiatione,etiā lata:vt est casus ꝛ ibi oēs doc.in.d.l.si quādo.§.ꝛ gn̄aliter.C.eo.ꝛ quod bn̄ not.vt scias componere dictas renuntiationes cuꝫ opus erit.❡ Et aduertas ad id ꝙ dixi.§.in gl.in testamento.in fi.videlicet,quod oportet quod filius habeat a patre iure institutionis,hodie.dic idem vt olim ꝛc.

SVMMARIVM.

1 Aduocans pro vno ex legatarijs,statim pdit ius quærelandi suo nomine.
2 Testamentum per qaærelam impugnans,& succumbens tutorio nomine, non repellitur à petitione legati sibi facti.

a Si tutor. Tutor legatū petēdo noīe pupilli,repelliť a qrela: idē si qrelā noīe pupilli geri,q nō admittit legatū sibi relictū.h.d.❡ No.ꝙ fili⁹ nō vr̄ approbare testm̄ pr̄nū,lꝫ tutorio noīe tutor petat legatū dari pupillo suo.❡ No.qđ qs pstādo pfocīniū ꝯtestm̄(vt tutor)nō puať legato sibi facto.Jn gl.j.in fi.an istā rōnē fece-
1 rit ex volūtate,vel necessitate.facit gl.ordi.in.l.pcurator q p euictiōe ff.de pcur.❡ † No.ergo ex gl.qđ ille q aduocat p vno ex legatarijs,p dit statim ius qrelādi suo noīe.ꝛ no.ꝭm Bal.ꝛ Ang.in.d.l.fi.qđ offm̄ aduocatiōis,ꝛ pcurationis est periculosuꝫ,ex quo no.etiā ibi Bal.ꝙ pstās pfocīniū,vt testm̄,vel donatio īsinueť:nō pōt postea petere cassationē,etiā suo noīe.❡ An aūt acceptās relictū sibi factū,videať ꝯp
2 probare testm̄.vide late Bar.in.l.post legatū.in prin.ff.de his q.vt in dig.❡ † No.ibi separat⁹ est.ꝙ impugnans testm̄ per querelā,ꝛ succūbens tutorio noīe:non repelliť a petitione legati sibi facti.secus si suo noīe fecisset.vt.l.papinianus.§.meminisse.ff.e.Et idē si diceret testm̄ falsum,ꝛ succūberet.vt.l.si patron⁹ ex mino.de bo.liber.ꝛ.d.l.post legatū.§.is cui.idē si innuit accusationē de falso,vel vt aduocat⁹,vel vt pcurator,vel vt iudex pnuntiando testm̄ falsum.si tn̄ appellatiōis remedio sententia sit rescissa.ꝛ hec omnia pbantur in.d.§.is cui.cū duobus.§§.sequen.ꝛ vide late Ang.in.d.§.meminisse.

SVMMARIVM.

1 Filius ad hoc vt excludať ab hęreditate pr̄is,oportet ꝙ hēat suā legititimā.
2 Parentes,an hodie debeant habere legitimā,iure institutionis.

Igitur quartam. Sufficit quod filius habeat vnaꝫ quartam,quo relicti titu.ad hoc vt excludatur a querela:siue sit vnus siue plures.h.d.❡ Not.ꝙ legitima tempore harum legum erat quarta:hodie est tertia:vt in auť.de trien.ꝛ se-
1 mis.§.j.colla.iij.❡ † No.ꝙ sufficit ad hoc vt fili⁹ excludatur ab hereditate patris,ꝙ habeat legitimā suam.❡ Not.ꝙ tempore harum legum,sufficiebat etiā ꝙ haberet legitimam suā quoquo relicti tit.etiā donatione causa mortis.hodie vero,titulo institutionis.vt in auť.vt cū de appel.cogno.§.aliud.ver.ceterū.colla.iij.ꝛ p cōsequens titu.honorabili.vt.l.filiū.§.ſꝫ portio.ff.de le.pstan.❡ No.ꝙ in certis casibus etiā donatio inter viuos,excludit aliquē a querela:ꝛ ꝯputať in legitimā.❡ No.ꝙ etiā in pluribus filijs vna tertia pro omnibus sufficiet. ❡ Jn gl.legati.in fi.dic idem no.glo.§.eo.§.sed hoc ita.in versi.testa-
2 mēto.dic vt ibi dixi.❡ † Quero,an hodie parentes debeāt,ꝛ ip̄si habere legitimā suā iure institutiōis:videť ꝙ nō,ad similitudinē patroni,qꝛ sufficit ꝙ habeāt quoquo relicti tit.ita dicit gl.i.l.j.§.j.ff.si qs a pa.fue.manumissus.ꝛ qꝛ in parētib⁹ nō reperiť mutatū.igiť ꝛc.ita tenet Bar.in auť.nouissima.C.de inoffi.testa.ꝛ in.l.siue.§.j.de iure patronat⁹.Sꝫ Ja.de bel.ī auť.vt cū de appel.cogno.§.aliud.tenet cōtrariū.qꝛ dicit,ꝙ est casus ī d.§.aliud.in ver.hic aūt cōiuncto ver.ceterū vbi dr̄,ꝙ intētio ē pncipis liberare parētes,ꝛ filios,ab iniuria pteritionis ꝛ exheredatiōis.ꝛ postea subiūgit ver.ceterū.dicēs,ꝙ si q sunt īstituti ī re certa,tūc illud sufficit.nec magis diciť de filijs,ꝙ de parte.ꝛ sic videť,ꝙ ad vtrūqꝫ debeat referri.ꝛ plures alias rōnes adducit:ꝛ istā ptem tꝫ Jmo.in.l.his verbis.in fi.pn̄.ff.de here.insti.ꝛ in.l.j.§.si ex fundo eodē.in ꝟ.iuxta pdicta ꝛc.vbi plene videas.ꝛ ista vltima est verior.p qua facit etiā ꝙ in simili no.Guil.put ibi refert Bar.ī.l.iusiurā.ꝛ ad pecunias.§.iusiurā.cum.§.seq.de iureiuran. ❡ Quero,dixit testator.reliquo filie mee cētū p sua falcidia:nec adiecit.ꝛ ī his eā heredē instituo nec etiā dixit.iure īstitutiōis.Dicit Bar.in auť.vnde si parēs.C.e.ꝙ testm̄ vꝫ,ꝛ iure institutiōis videť reliquisse.nā cū nomē falcidie,accipiať pro ipa legitima.vt no.gl.in.d.auť.vnde si parēs.videtur testator cum dixit p sua legitima,vel p sua falcidia,intelligiť:iure institutionis.arg.no.in.l.sciendū.ff.de ꝟ.ob.de quo etiā p Bar.in.l.filiū.§.legata.ff.de le.pstā.vbi Bar.dt̄,ꝙ sec⁹ esset si nō adijcereť,p sua legitima,vel falcidia:qꝛ cū sit verbū.relinquo.adiectū certe rei,nō trahiť ad titulū vniuersalē.vt.l.cogi.§.generaliter.ff.ad trebel.et no.gl.in.l.his ꝟbis.in pn̄.ff.de here.insti.ꝛ hoc videť sequi Bal.in.d.auť.vnde si parens.in ver.facit ad qōnem testator ꝛc.Sed Bal.in.l.j.in pen.qđ.C.fami.erci.tꝫ ꝙ dato alio vniuersali herede,filia nō habeat iure institutionis p.d.gl.in.l.his verbis.ꝛ sic de iure ciuili,vt pterita,testamētū nō valet,secus de equitate canonica,qꝛ intelligiť iure institutionis.allegat casum in.c.raynutius.extra de testamē.ꝛ idē tꝫ in.l.hūanitatis.C.de ipu.ꝛ alijs substitu.in ver.quarto opponiť qđ illa nihil ꝛc.vide Bar.in.l.fi.ff.de pecu.leg.ꝛ gl.ꝛ doc.ꝛ Ang.ꝛ Jmo.ꝛ alios in.l.si patron⁹.§.j.de dona.ſꝫ Sali.in.d.auť.vnde si parens.tenet contrariꝫ in ver.qro ab extra testator ꝛc.qꝛ exprimi debet,ꝙ relinquat iure institutiōis:vt.d.§.aliud.vnde cū sit de forma dicta exp̄ssio:ergo ei⁹ omissio vitiat.vt.l.q rome.vt.§.flauius.ff.de ver.obl.ꝛ p hoc bene facit gl.in.l.papinianus.§.sed ꝛ mortis.ff.e.ꝛ istā partem sequiť Jmo.in.d.l.his verbis.ꝛ latissime dic per eū.i.l.j.§.si ex fundo.ff.de here.insti.in verbo extra gl.restat videre an sufficiat ꝛc.ꝛ vide Bar.ꝛ Jmo.in.l.j.ff.ad legē falci.ī prin.ꝛ Sali.in.p.l.fi.C.fami.ercisc.Adde ꝙ forte opi.Bar.sustētareť cū sit cōprobata a Bal.ꝛ faueat testamēto,ꝛ nō oēs testatores,nec ēt tabelliōes:sciūt dicere iure īstitutiōis:vt no.gl.singulariter in.l.quoties.C.fami.ercis.cogi.❡ Jn glo.inter viuos.in fi.dic ꝛ satis dr̄ expressum,ꝙ cōputeť ī legitimā:si pater dixit,dono tibi hoc p ptetua:vt arg.l.peto.in pn̄.ff.de leg.ij.ita dicit Bar.ꝛ Sali.ꝛ in.d.l.si quādo.§.ꝛ generaliter.C.eo.qđ Cy.ibi vr̄ intelligere in filijs emācipatis:sec⁹ aūt in filijs suis:qꝛ cū donatio nō tenuerit a pncipio vt.l.ij.C.de inoffi.dona.tn̄ ꝯfirmať morte.vt.l.donatiōes.C.de dona.īter vir.ꝛ vxo.ergo vt relictū vel quasi,vt donatio debeť.vt est gl.no.ī.l.filie.C.familie.ercisciunde.Sed Sali.in.d.§.ꝛ generaliter dicit,ꝙ hoc videtur contra.l.illud.C.de collatio.que loquitur ita in suis,sicut in emancipatis igitur ꝛ cetera.ꝛ hoc teneas.❡ Jn gl.cōstitutionis.in fi.vides ꝙ filia computat in legitimā dotem sibi datam.an autē nepos ex filia computet sibi pro legitima dotē matris?ꝛ Bar.in.l.ī quarta.ff.ad legē falci.ī ver.quero filia decedit anteꝙ pater.dicit,ꝙ cōputatur in quartam.quia ex cōsuetudine approbata.l.l.dos a patre pfecta.stan

a ❡ Si tutor. Hic incipit qrta ps ad cuius euidentiā no.est ꝙ q semel approbat testamentū, agnoscēdo aliqd ex illo testō : postea testm̄ reprobare non pōt:ꝛ fiť in casu cōtrario, q scꝫ reprobat testamētū intētando qrelā inofficiosi testamenti approbare , vel aliquid ex eo petere non potest. His breuiter pnotatis pone casum sicut ponitur ī apparatu. cetera que dicuntur plana sunt vsqꝫ in fi.titu.

a ¶ De heredũ qualita. ⁊ diffe. Cõtinuatio isti⁹ rubrice pȝ in hũc modũ. Supra tractauit de here. insti. ⁊ q̄r heredes diuersi sunt ⁊ qualitate differũt. sunt eñ tres q̄litates hr̃dũ. aut eñ sunt heredes necessarij tñ, aut sui ⁊ necessarij: aut extranei. vt. ĩ. eo. in prin. id̄ de dr̃ia ⁊ qualitate heredũ hic tractare intẽdit. vñ de ea tractatur⁹ annectit rubricã de heredũ qualitate ⁊ differẽtia.

b ¶ Heredes. Ad vberiorem inuenũ doctrinã diuide totũ titulũ in tres partes p̃ncipales et planus erit: i q̃rũ p̃ma p̃te determinat d̄ heredib⁹ necessarijs tñ. In sc̄da parte determinat de suis ⁊ necessarijs. In tertia p̃te determinat d̄ extraneis. In p̃ma p̃te ita p̃cedit. p̃mo d̄t q̄s est necessari⁹ heres tñ. sc̄do assignat rõnẽ q̄re d̄r necessari⁹: tertio assignat cãz q̄re talis istituit̃ ⁊ eiusmodi cõmodũ ꝯseq̄t̃ ex istõne, ⁊ durat h̃ p̃ria p̃s vsq̄ ad illum. §. serui aũt. Hic incipit sc̄da p̃s i q̄ sic p̃cedit p̃rio enumerat suos et necessarios hr̃des. sc̄do determinat: quare dñr sui. tertio determinat quare dñr necessarij. ⁊ durat hec sc̄da p̃s vsq̄ ad illum §. cetera. hic incipit tertia, q̄ põt subdiuidi in sex p̃tes. in quarũ p̃ma determinat q̄ sunt extranei heredes. in sc̄da parte assignat differentiã inter extraneos heredes, ⁊ suos ⁊ necesserios tñ determinãdo quot tp̃a ꝯsyderari requirũt̃, vt extrane⁹ heres hẽat testamenti factionẽ. ad hoc q̄ valeat instõ. in tertia p̃te determinat q̄s intelligat̃ habere testamenti factionẽ. in quarta p̃te determinat q̄d est propriũ, extranei heredis, ⁊ q̄d p̃prium sui assignãdo quandaz conuenientiã in eos, ⁊ quoddam beneficiũ a diuo adriano cuidam speciali p̃uilegio

tibus liberis, dos remanet penes liberos, ⁊ p̄ cõseq̄ns statĩ p̃ficiscit̃ de auo in nepotes. ergo cũ statim dicant̃ hr̃e ab auo, ergo quo ad eũ, cõputãt in quartã. Sȝ idẽ Bar. in. l. post dotẽ. ff. so. matri. dixit. q̄ aduertẽdũ est, an filij sint hr̃des m̃ris in dictã dotẽ, ⁊ tũc nõ cõputãt in legitimã: vñ cũ fuerit effecta dos filie, ex mutatiõe p̃sone, mutat̃ qualitas patrimonij: vt. l. paul⁹. §. fi. ff. de acq. here. ⁊ hoc tenuit Jac. bu. in quodã suo ꝯsilio. ⁊ id̄ nõ cẽset̃ ampli⁹ in p̃rimonio patris. ⁊ sic nõ cõputat̃ in legitimã. vt. l. sancim⁹. §. repletionẽ. C. eo. ⁊ hoc Ang. sequit̃ in. d. l. quartã. Baldus autem et dominus meus Flo. in. d. l. illud. dicit, aut nepos venit vna cum alijs suis fratribus, vel alijs nepotibus ⁊ sororib⁹ ad successionẽ aui, ⁊ nõ ꝯputat in suam partẽ. dotẽ: q̄r eis nõ fecit iniuriã. aut venit cũ patruis, ⁊ tunc sicut mater cogeretur conferre, ⁊ sibi in legitimã cõputare. vt in. d. l. illam. ⁊. d. l. quoniã nouella. Ita etiã nepos q̄ venit ex p̃sona sue matris, ne melioris conditionis sit nepos q̄ filia. vt. l. iij. C. de bo. mater. ⁊ cum hac opinione dixit Flo. se moritur. ⁊ hãc opi. seq̄t̃ Imo. in. d. l. in quartã. in ver. vlterius. tãgit hic Ange. post Bart. ⁊c. Et lȝ ista sit equa opi. tñ Pau. de ca. dñs meus cõsulẽdo determinat, q̄ indistincte si nepos habeat dotẽ maternã, nõ cõputat sibi p̃ sua legitima: siue cũ patruo succedat: siue cũ alijs. ⁊ probat sic. Sicut donatio que tenuit in vita, nõ cõfertur, nec in legitimã ꝯputat̃, nisi expresse fuerit dictũ: vt. d. §. ⁊ generaliter. ⁊. d. l. illam. Ratio est, q̄r iã p̃fecte adiuerat patrimoniũ patris, ⁊ cũ legitima sit tertia imo q̃rta p̃. l. q̃rit̃. secundũ iura nouissima est tertia vl' semis, p̃ nũero liberoꝝ oĩũ q̄ reperiunt̃ tp̃e mortis defuncti. vt. l. cũ q̃rit̃. C. e. ⁊ cũ ista dos exiuerit p̃rimoniũ aui, ĩ vita sua nõ dȝ cõputari in legitimã. Nã statim mortua filia. ꝯsolidata ẽ dos dicta, siue cõsuetudine, siue stipulatiõe, siue successiõe penes filios ei⁹ nec ampli⁹ d̄r esse ĩ bonis aui nec dos m̃ris: imo p̃rimoniũ dictoꝝ nepotũ. vt. l. si plures. §. filio. ff. de vul. ⁊ pupil. facit. l. iij. §. lȝ vtrũ. ver. ergo. in fi. ff. de mino. vbi d̄r dos p̃rimoniũ filie, merito nõ dȝ ꝯputari in legitimã quo ad auũ. q̄r nõ repit̃ in bonis aui tp̃e mortis sue. q̄ ẽ valde no. ⁊ sic sequit̃ opi. Bal. ĩ. d. l. post dotẽ. ⁊ istã de subtilitate iuris approbo. ⁊c. ¶ In glo. magna ibi q̄ est. C. e. aut̃. nouissima. an aũt etiã hodie aucta sit portio debita parẽtib⁹. Et ibi gl. Bar. ⁊ cõiter doctores, tenẽt q̄ sic. dic vt ibi. Et idẽ no. Bar. ĩ. l. si a milite. §. fi. cũ. l. seq̄nẽ. ff. de testa. mili. ⁊ glo. in aut̃. de trien. et semis. §. hec nos. in ver. in oĩb⁹. ⁊ ibi Ang. si naũt, post mortẽ testãtis, patrimoniũ suũ fuerit auctũ an habeant tertiã: ⁊ tp̃e mortis, vel b̃m augmẽtũ no. plene Sali. in. l. penul. §. repletionẽ. C. e. dic vt ibi. Quarta aũt q̄ debet̃ collatera lib⁹. turpi p̃sona instituta, nõ tñ aucta. ⁊ sic q̃rta eis debet̃. q̄ est verũ, vt in aut̃. de here. ⁊ fal. §. j. lȝ aliqui cõtra. vt refert. Sali. in. d. aut̃. nouissima. ĩ ver. quarto q̃ro quid in collateralib⁹. ¶ Quero: sunt plures filij, quorũ vn⁹ est incapax vel deportatus. vel apte ⁊ recte exheredat⁹, vel statuto a necessario exclus⁹ vtputa. femina dotata, vl' frater sancti Francisci. quãta erit portio alioꝝ. istã q̄õnẽ format Bar. ĩ l. j. §. pe. ff. de ꝯta. ⁊ in. l. j. §. si p̃f. ff. de cõiũ. cũ emã. li. ⁊ in. l. pater filiũ. ff. eo. ⁊ Dy. Bar. Cal. Raph. ⁊ Imo. in. l. plane. §. si duob⁹. ⁊ in. l. huiusmodi. §. si titio. ff. de lega. j. ⁊ doc. ĩ. d. aut̃. nouissima. ⁊ ibi Sali. in v̄si. q̃ro septimo q̄d si essent. et ibi Sali. determinat, q̄ sicut per illum incapacem non minueret̃ portio alioꝝ: vt. d. §. si titio. ita nõ dȝ propter p̃sonã ei⁹ augeri portio aliorũ, ⁊ q̄r pro mortuo habet̃: vt. d. l. j. §. fi. de ꝯtabu. Sȝ Bart. in. d. l. pater filiũ. dicit q̄ imo ꝯputat̃ in numero liberorũ. et sic erit dimidia portio eorũ legitima. q̄ non

indultũ, ⁊ postea a diuo gordiano ad militantes tñ porrectũ, q̄ tñ p̃ constitutionẽ suã ad oẽs imperio suo subditos extẽdit. in quinta p̃te determinat q̄liter extraneus heres acq̄rit sibi hereditatẽ. in sexta ⁊ vltima determinat q̄s intelligit̃ gerere p̃ herede, ⁊ enumerat quasdã p̃sonas q̄ videbant̃ nõ posse gerere p̃ herede, nec hereditatẽ acq̄rere: de quib⁹ tñ demõstrat̃ ꝯtrariũ. p̃ma particula hui⁹ tertie p̃tis p̃ncipalis p̃tendit̃ vsq̄ ad illuȝ. §. in extraneis heredibus. ibi icipit sc̄da et durat vsq̄ ad illũ. §. testamenti. ibi tertia ⁊ durat vsq̄ ad illuȝ. §. itẽ extraneus. ibi q̄nta ⁊ durat vsq̄ ad illum. §. cũ q̄. ibi sexta ⁊ vltima ⁊ durat vsq̄ in finem tituli.

est verũ, q̄ habeat̃ p̃ mortuo, q̄n tractat̃ de portione sua cui accrescat: sȝ b̃n habeat̃ p̃ mortuo in sui fauorẽ. faciũt no. in. l. j. C. de here. isti. ⁊. l. si deportati seruo. ff. de lega. iij. Et istud seq̄t Imo. in d. §. si duob⁹. q̄d est veri⁹, q̄n non in totũ ⁊ in oĩb⁹ hr̃ p̃ mortuo: vt est exheredat⁹, bãnit⁹, vel exclusus a successiõe p̃ris: vt est filia. sec⁹ si in oĩb⁹ hr̃ p̃ mortuo: vt est in fratre sc̄ti Frãcisci. ita d̄t Guil. ĩ d. §. si duob⁹. facit q̄ no. Bar. ĩ. l. j. ff. de testa. ⁊ cle. exiui. de v̄bo. signifi. ⁊ hoc tenet imo. ⁊c.

a *Incipit titu. notabilis. De hæredum* [a] *qua. & differentia.* *Rubrica.*

b HEredes. [b] Tot⁹ iste tit. diuidit̃ p̃ncipalr̃ in duas p̃tes. Primo. ponit regulã. q̄ heredũ tria sunt gñа. Sc̄do. illa gñа sequit̃: ⁊ declarat seriatĩ. sc̄da ibi: necessarius heres. itẽ illa subdiuidit̃ in tres p̃tes. Nã p̃rio. p̃sequit̃ primuȝ gen⁹ here. sc̄z. q̄ sũt necessarij heredes tñ. sc̄do p̃sequit̃ sc̄dm mẽbrũ siue gen⁹. vcȝ, q̄ sunt sui ⁊ necessarij. tertio. p̃sequit̃ q̄ sunt extranei here. sc̄da ibi sui autẽ. tertia ibi. ceteri q̄. quarta ibi. ⁊ necessarius heres. h. d. in summa. Seru⁹ p̃prius, heres a dño institutus, dicit̃ necessari⁹: q̄r est hr̃s, velit nolit. bona tñ q̄ post mortẽ dñi q̃rit: p̃pria sibi reseruantur. h. d. ¶ Et diuidit̃ istud principium in quatuor partes. Primo. ponit q̄s sit hr̃s necessarius tñ. Sc̄do. rõnem assignat quare sic vocat̃. Tertio. infert ꝯsulẽdo testatori qui nõ est soluendo. Quarto. p̃uidet ipsi seruo. sc̄da ibi: quia siue. tertia ibi: vnde q̄. quarta ibi: pro hoc tñ. ¶ No. q̄ aliq̄s est heres, velit. nolit. ¶ No. q̄ etiã ille q̄ nõ est soluẽdo, põt vnũ seruũ sibi heredeȝ instituere. ¶ No. q̄ adita hereditate per heredẽ, nõ dicũtur amplius bona defuncti, nisi cã adiectiõis dictionis. olim, vt no. ĩ. l. ei⁹ q̄ in prouin. ff. si cer. pe. sed dicunt̃ patrimoniuȝ heredis. vt. l. sed si plures. §. a filio. ff. de vulg. ⁊ pupil. ¶ No. q̄ qui ĩ vno grauatur, in alio debet alleuiari: vt. l. eũ qui. ff. de iureiuran. ¶ In glo. necessarius ibi. l. si alienũ. dic hoc verũ, siue insolidum, siue p̃ parte sit heres: vt ibi no. glo. ¶ In glo. p̃curatori. ibi. l. ex p̃te. Not. illam legẽ, q̄ siue seru⁹ habeat coheredem extraneum: siue sit institutus pro parte, nõ tamẽ tollit̃ necessitas, ita q̄ fiat heres necessari⁹: q̄d no. vide que dixi. s. de vulga. substi. in p̃n. ¶ In gl. rescripserunt. in fi. nota tu vnã gl. q̄ est in. l. j. ff. de separa. in prin. que enumerat octo casus, in quib⁹ habet locum separatio bonorum. aut ad instantiaȝ creditorum, aut ad instantiam heredis, aut ad instantiam substituti. dic vt ibi plene.

¶ No. q̄d q̄ grauat̃ in vno ĩ alio dȝ releuari. Itẽ not. filios viuo patre dños esse mari. Itẽ no. q̄ q̄s intestatus mortu⁹ fuerit, p̃ria cã ẽ ĩ successione liberoruȝ. No. de iure p̃torio licitũ eẽ libe ris ab hereditate penit⁹ abstinere. Itẽ no. q̄d extrane⁹ d̄r oĩs ille q̄ nõ est ĩ potestate defũcti. ¶ No. q̄ femie nõ hñt filios in p̃tãte sua. Nota quod trib⁹ tp̃ibus dȝ esse hr̃s capax. ⁊ etiã no. q̄ testamenti factio duob⁹ modis d̄r. No. q̄ licitũ est heredib⁹ deliberare. Itẽ no. minorẽ. xxv. annis restituendum in integrũ. No. duobus modis adiri hereditatem. ¶ Nota q̄ hr̃s dicitur. i. dominus. No. q̄ solo animo põt hereditas repudiari sicut solo animo adiri. Item not. q̄ furiosus non potest adire hereditatem ⁊c.

SVMMARIVM.

1 Filij viuo patre, quodammodo dicuntur domini.
2 Seru⁹ de iure ciuili, velit nolit, est hæres necessarius.
3 Filius, vel seruus, si fuerint aliquid furati domino, dicitur furtum domesticum.
4 Marit⁹ dicit̃ possessor cõstãte m̃rimonio, non vxor.
5 Beneficium abstinendi ab ipso prætore concessum, competit filio: etiam sine interpretatione.

Sui autem. Iste. §. diuiditur in quatuor p̃tes. Prio ponit q̄ sint sui ⁊ necessarij heredes. Sc̄do. hoc limitat, ⁊ restringit. Tertio. ratiõnẽ reddit q̄re dicũt̃ sui heredes. Quarto. rõnẽ ponit quare dicunt̃ necessarij. sc̄da ibi: sed vt nepos. tertia ibi: sed si q̄dẽ. quarta ibi necessarijs. Et h̃ d̄t, fili⁹ vt ali⁹ quẽ nemo p̃cedit in p̃tãte, d̄r suus, ⁊ necessarius heres. Et su⁹ ideo dicitur:

dicit:q2 est quasi domin⁹ in vita patris:necessarius idõ dz,q2 idẽ de iure ciuili heres est.h.d.¶ No.q ad hoc vt qs dicat̃ esse suus heres,req̃rit q sit in ptãte tpe mortis defuncti,z obtineat primũ gradũ suitatis.¶ No.qd successoriũ edictũ de gradu in gradũ locũ hz.¶ Not.qd bonũ est argumẽtũ ab etymologia vocabuli:cõcordat.s.de testamen.
1 ordi.in pnc.z ibi dixi.¶ †No.q etiã viuo pr̃e filij quodãmõ dñr dñi. facit.l.in suis.z qd ibi plene p Bal.z doc.ff.de libe.z posthu.¶ No.qd prima causa est liberorum in succedendo ascendentibus ab intestato.
2 ¶ †No.qd de iure ciuili seru⁹ velit nolit est heres necessari⁹.vt.s.eo. in prin.ita etiã in filio q2 necessari⁹ heres est.¶ No.qd bñficio ptoris innato,z qd ipso iure cõpetit,etiã sine interptatione illa necessitas, tollit̃ et remanet tm̃modo suitas.vt.l.si filius q pr̃i.ff.de vulga.z pupil.z hic.¶ In gl.succedit in fi.No.ex gl.qd tit.de cõiungẽ.cũ emã.libe.est hodie correct⁹.sz hoc late disputat gl.in.d.l.j.in prin.ff.de coniungẽ.cũ emãci.liber.z ibi Bar.cõcludit qd aut succedit̃ ab intestato nullo cõdito testõ,vel facto testõ,z nõ solẽniter.vel si testamẽtũ fuerit in totũ expugnatũ p q̃relã:tunc verũ dicit ista gl.cũ sit sublata dr̃ia ab intestato emãcipationis,z pr̃ie potestatis.vt in auth.de here.q̃ ab intesta.§.nullũ vero.secus si sit factũ testm̃ validum de iure ciuili.z emancipatus veniat de iure ptorio vt preteritus.tunc quia nõ venit de iure ciuili,sz iure pretorio durat differentia,que sublata est quãdo ab intestato:non etiam quãdo ex testamento succeditur.vt notat gl. z doc.in.l.gallus.§.z qd si tantuz.ff.de libe.z posthu.z in.l.emãcipati. C.de colla.dic vt ibi no.¶ In glo.domestici.in fi.Adde quod dixi.s.
3 de testa.ordi.§.si pater.¶ †Ex quo sequit̃,q si fili⁹,vel seru⁹ tractus sit aliquid patri vel dño,dicit̃ domesticũ furtũ:idẽ si vxor furata fuerit marito.vt.l.j.z.ij.ff.re.amo.z.l.respiciendum.§.furta.ff.de pe.z ideo non oritur actio aliqua furti,neq3 ciuilis,neq3 criminalis. Quod est verum si est leue.Secus si esset furtum graue,vel magnum:qd not.q2 multos vidi errare de parentib⁹,qui notificãt officiali furta sibi facta a filio.vt.d.§.furta.z ibi est tex.cũ glo.z etiã est text.glo.z Barto.in.l. si libert⁹.ff.de fur.z ita no.Bar.in.d.§.furta.z in.l.ij.ff.re.amo.¶ In
4 gloss.estimatur.ibi.§.ei q.dic vt ibi dixi.¶ † In ea.ibi qui po.in pig. habe.l.si.dic q imo maritus est dominus,z possessor constante matrimonio,non vxor.vt.l.doce.cum ibi no.per glo.z doctores.C.de rei vẽdica.Sed mortuo viro,dominium transfertur in vxorez.z perinde est acsi semper fuisset apud eum.vt dicit̃.l.in rebus.C.de iure dotiũ.sz in filium non transfertur,sed cõtinuatur.vt.l.in suis.ff.de libe.z posthu. ¶ In eadem ibi.ff.pro herede.l.j.in fi.dic q viuo patre nõ habet dominium proprie:sed quodammodo,z sic improprie.vt.d.l.in suis.con iuncta.l.si me in vacuaz.cum ibi not.per gloss.z doc.ff.de acquir.possessione.nec etiam dicitur habere posses.nisi iure familiaritatis.l.qui iure.z ibi Bar.ff.de acquiren.posses.nec etiam dicitur habere possessionem,etiam post mortem patris:licet glo.notet cõtrariũ in.l.si miles.in princi.ff.ex quibus cau.maio.q2 licet alia iura transeant.tamen possessio cum sit facti(nisi actualiter apprehendatur)nõ continuat̃: neq3 in filium,neq3 in aliũ heredem,vel successorẽ:vt.l.cum heredes. ff.de acqui.posses.in prin.z ibi Bar.z doc.z est bona gl.in verbo dñiũ dedit.ver.itẽ quid de possessione.in.l.si fr̃es parẽtũ.§.idẽ rñdit soci⁹. ff.p socio.nec etiã aliqd ius insolidũ est ppr̃ie in bonis pr̃is,etiã in legitima viuo patre nõ dicit̃ habere nec etiã dz habere in spe.vt est casus singularis in.l.j.§.si impuberi.ff.de colla.bono.ibi i primitiua est species zc.z est tex.cũ gl.in.l.post emãcipationẽ.in prin.z ibi Bart.ff. de libe.lega.z late no.Bar.in.l.is põt.circa pncipiũ.ff.de acq.hered.z no.Bar.z Rapha.in.l.si.de lib.agno.Et an filius viuo patre hz aliqd ius in bonis pr̃is,vel etiã ecõtra.dic vt dixi.j.de actio.§.itẽ si quis in fraudẽ.in ver.z rõ est.q2 in bonis patris zc.z ibi etiã vide in ver.quero an alienata in fraudez a patre zc.an filio vel patri competat aliqua re uocatoria ad alienata,in fraudem legitime.z dic vt ibi no.¶ In ea. gl.in fi.dic hoc verum nisi pater exheredauerit filium.z sic impediret dictam continuationem vt.d.l.in suis.¶ Et hoc facit vtrũ filius succedens patri ex testamento,vel ab intestato dicatur habere ex causa lucratiua vel nõ.nã lz in alio q̃ in filio titul⁹ hereditarius dicit̃ conti nere in se debita z credita.vt.l.hereditatis.ff.manda.tamen dicitur ti tulus lucratiuus.vt.l.si duo.z ibi gl.ff.de acqui.here.z.l.j.C.de impo. luc.descrip.lib.x.Sed in filio non dicitur titulus lucratiuus,sed conti nuari sibi administratio bonorum hereditatis sibi quasi debite,etiaz de iure nature.vt.l.cũ ratio.in prin.ff.de bo.dãna.no gl.Bart.z Bal. plene in.l.iij.C.de iur.z fac.igno.¶ Ex quo infert̃ q si statuto cauet̃ qd de qualibet acqsitiõe soluatur gabella,q si extraneus sit heres institutus,dz soluere gabellam:sed filius nullam gabellam soluere dz. vt est casus in.d.l.j.C.de impo.luc.descr.li.x.z ita tenet ibi Bar.Bal. z Ange.qd perpetuo no.z idẽ etiã dicitur ecõtra quãdo descendens.
5 reliquit ascendẽti.q2 nõ dicitur habere ex titulo lucratiuo:nec solui dz gabella.¶ †In gl.permittit.in fi.no.ex gl.duo.primum qd bñficiũ abstinendi ab ipso pretore concessum,cõpetit filio,etiam sine impetratione.facit.l.q̃ sub cõdi.§.fi.et ibi Bar.ff.de condi.instit.z.l.ei qui. ff.de acqui.here.z sic videtur q intentio creditorum paternorum,nõ sit fundata:de quo statim dicam.¶ Scdõ no.q in his que sunt in fauorem filij,nõ perdit propter dictũ beneficiũ abstinẽdi,z sic suitatem

nõ perdit.¶ Quo ad primũ,an creditoris intẽtio sit fundata 9 filiũ qui nõ dicit se heredẽ,nec se adijsse,nec etiã repudiasse:vr̃ q sic p tex. in.l.ij.ff.de cõdi.fur.in.l.necessarijs.ff.de acq.hered.Itẽ q habet bñficiũ dz illud allegare:alias pditur.¶ Sz in cõtrariũ est veritas:vt est gl.in.l.si cũ dotẽ.§.trãsgrediamur.ff.sol.ma.z ibi Dy.Bart.z doct.et Imo.z Rapha.z p hoc est tex.in.l.j.C.si vt se ab here.absti.z ibi glo. Bar.Cy.Ang.Bal.z Sali.in.d.l.ei q.Nõ obstat q debuerit allegare suũ bñficiũ.q2 imo cũ cõpetat ipo iure,z sit clausum in corpe iuris:nõ est opus allegatione:vt.d.l.q sub cõditione.§.fi.Preterea eoipso qd nata est illa obligatio filij descẽdẽs a patre,statim est etiã nata exceptio,z defensio a pretore,q nõ teneat̃ nisi se immiscuerit.vñ etiã si p filiũ nõ opponat̃,põt opponi p iudicẽ:vt.l.vbi pactũ.cũ gl.z ibi doct. C.de trãsac.ita dicit Bar.z Imo.in.d.l.necessarijs.z Bal.in.l.more. in pn.e.ti.z p hoc multũ facit.l.q se nõ imiscuit.de acq.pos.z.l.si fili⁹ q patri.ff.de vulg.z pupil.¶ Quo ad scdm q nõ pdat propter dictuz beneficiũ que sunt in sui fauorẽ:dic vtputa,verbi gr̃a,q cõfirmet̃ tutela.vt.l.si nemo.ff.de testa.tute.sz fm̃ Rapha.in.d.l.si fili⁹ q patri.illa.l.si nemo.multũ violat̃:q2 ibi expectatur aditio vt confirmet̃ tutela,z tñ vt plurimũ tutela dat̃ suis.igit̃ ibi vr̃ casus q suitas nõ operatur cõfirmationẽ tutele,z dicere q ibi filius sit exheredatus,vel emãcipatus.vt quidã ibi in gl.dicũt qd est violare illam.l.¶ Scdõ cõfirmat tabulas pupillares:vt.d.l.si filius qui patri.qd est verum,qñ fili⁹ est solus institutus,z ei extraneus est pupillariter substitutus:z fili⁹ abstinet:vt.l.iul.de acq.here.secus si filius abstinet z alteri filio exheredato sit datus substitutus.q2 tũc talis substitutio non confirmat̃: q2 esset dãnum filij abstinẽtis qui succedere posset ab intestato.inspicitur ergo vtrũ vtile sit fratri abstinẽti,vel nõ fm̃ Bar.z doc.sed Rapha.ibi dicit q istã differentiã nõ facit ille tex.z q cõfirmẽtur tabule pupillares.vt.d.l.si fili⁹ qui patri.nõ sit fauor filij ostẽditur ex illo tex. q2 oĩno ab intestaio succedat̃ fratri,z solus cessat a sua substitutione. nec põt dici q hoc sit verum.q2 mater cũ eo cõcurreret:vt dicit Bart. quia tpe legatum predictarũ nõ cõcurrebat mater cum fratre:vt.j.ad tertul.§.frater.¶ Tertio operatur transmissionẽ hereditatis etiã ad quoscũq3.vt.l.ex militari.§.fi.cũ.l.seqnẽ.ff.de test.milita.z.l.lucius.ff. de iure fis.nisi dederit sibi substitutum vulgarẽ:vt.l.si filius heres.de libe.z posthu.vel coheredẽ extraneũ,z tunc existẽtia sui heredis nihil operaret̃ in his que depẽdẽt ex testamẽto.vt.l.apud iul.§.idem iul.ff. ad trebel.sec⁹ in alijs q̃ nõ dependẽt ex testamento.vt.l.iij.C.de iure delibe.z q datio substituti vulgaris tollat suitatẽ cõiter tenet̃.et p hoc facit fm̃ Raph.in.d.l.si filius heres.l.qui fundũ.§.qui filiũ.ff.ad le.fal.sz Bal.dicit q hoc est falsum.q2 est casus i 9riũ in.l.papinian⁹. §.q̃rta.de inoffi.testa.a 9rio sensu ibi si nõ sit i potestate zc.ergo si sit i ptãte vult tex.q nõ haberet illud remediũ.q2 tũc lz abstineret,tñ de iure ciuili hr̃s remaneret.vñ illa sola suitas.lz nudi noĩs nõ cõfirmaret libertatẽ.vt.l.cũ quasi.§.sz z si qs.ff.de fideicõ.liber.¶ Scdõ vr̃ casus in 9riuz in.l.si fine.§.sed qd papinian⁹.ff.de mi.¶ Tertio allegat casuz.l.sed si solus.ff.de acq.here.vbi p dationẽ substituti vulgaris nõ tollit̃ necessitas,quin si adijt ex vna pte,sit heres ex oĩb⁹ partib⁹.vt.l. j.eo.ti.pbatur testator nõ dedit substitutũ ad impediendũ ei⁹ institutionem,sed solũ ad impediendũ eius defectũ.probatur in.l.si pater.ff. de heredi.insti.vbi substitutio nũq̃ excludit institutũ.ergo ridiculum videt̃ dicere,q substitutio licet fuerit sub cõditiõe,si filius voluerit vt sit institutus si velit.quia cõtrarium eius qd vult operaret̃.quia fuit facta substitutio.vt lex filio.z testatori cõsuleret,non vt filiũ repelleret.vt dicit tex.in fin̄ in.l.iij.§.si fili⁹.ff.de 9tabu.ideo enim pater substituẽdo vulgariter dixit,si fili⁹ nolit,vel nõ possit esse heres.quia sciebat filium abstinere posse beneficio pretoris:nõ vt vellet filium remo uere ab hereditate ipso iure.z istud sequitur Rapha.in.d.l.si fili⁹ heres.z Pau.de cast.ibi in repetitione sua.z allegat istam rationem.nemo presumitur velle recedere a prouisione legali plena per suam puisionem nõ plenam.vt not.doc.in.l.ij.C.de iure emphi.z.l.si.z ibi Bal. C.de pac.cõuentis.Sed si pater faceret filium p dictã dationẽ substituti voluntarium,posset sua prouisio esse frustratoria.Pone q etiaz fili⁹ nõ adijt,nec etiã adijt postea substitutus:claruz est q sine herede decederet.vnde cum substitutus posset repudiare,non est credendum q voluerit tollere suitatẽ filio,ex cui⁹ suitatis vigore ipse pater habebit heredem,vel filium,vel heredem filij,vel substitutum:z hoc semper reputaui veri⁹.¶ Quãtum ad secundum de coherede extraneo dicit Raph.in.d.l.si filius qui patri.q etiã nõ tollit suitatẽ.probat.substitutio vulgaris tacita,que venit a lege fm̃ sententiam doct.non tollit suitatẽ:etiã quo ad cõfirmationẽ tabularum pupillariuz.vt est tex.in d.l.iul.de acq.here.z hoc vult Bar.in.l.j.de vulga.et pupil.modo si datio coheredis est substitutio legalis per ius accrescendi.z non hominis:q2 ius accrescendi venit a lege vt.ff.de vulga.z pupil.substitu.l.si in testamento.z pcipue in hereditate vbi venit ex necessitate.quomodo ergo tollit suitatẽ.lex facit.p here.§.papinianus.ff.de acqui.here. ad.l.apud iul.§.iulianus.est difficile respondere:tamẽ Pau.de cast.in d.l.si filius heres.respondet:q ad cautelam illi coheredes adeunt,ne possit postea negari pupillo suitas,qd difficile esset probare.l.lucius. ff.de cõdi.z demõ.z pro hoc adducit tex.cũ gl.in.l.ita tamẽ.§.a patre.

ff.ad trebel. Vel responde ſm Raph.fulgo.q ibi imo tabule pupilla res ſunt cõfirmate ſuitate.tñ qꝛ repugnãdo ibi paternã impugnãt iudicium defuncti,non poſſunt ex tabulis pupillarib⁹ ꝯſequi bona:vt d.l.lata tñ.§.q ſuſpectũ.⁊.l.queſitum.ff.de acqui.here.⁊ iſto modo loquitur.l.ſi plures.§.filio.de vulga.⁊ pupil.⁊ iõ fuit neceſſariũ,q adirent hereditatẽ paternã,vt cõfirmarent tabule pupillares:⁊ iſto etiã modo põt intelligi.l.ſꝫ ſi plures.§.filio.in fi.ff.de vulga.⁊ pupil.nec ob.q ꝑ datiõnẽ coheredis videat recedere a ꝓuiſione legali qꝛ ſm Pau.de caſt.hoc non eſt verum,qꝛ filius etiã ſine datione coheredis,poterit ſe abſtinere:vt.l.cum emancipat⁹.ff.de leg.j.⁊.d.l.ſi fili⁹ q patri.⁊ eodeꝫ mõ poterit abſtinere coheres filij,nec magis teſtatoꝛ vr̃ ꝯficere de aditione coheredis extranei,ꝗ̃ de aditione filij:ergo ꝑ ꝓuiſionẽ ſuã,non plene ꝓuidẽtẽ recedere non vr̃ a ꝓuiſione legali,ꝗ plene ꝓuidet:vt.l. ij.cũ ibi plene no.ꝑ Cy.C.de iure emphi.⁊.l.fi.C.de pac.cõuẽtis.⁊.l.j. ⁊ in.§.vñ q̃ritur.ff.de vulga.et pupil.Vel tertio ſm Rapha.cũ reſpondet ad.d.l.apud iul.§.j.quod ibi cogunt illi ſubſtituti adire:non ſoluꝫ ad confirmationẽ tabulaꝝ pupillariũ,ſꝫ etiã patris qui fideicõmiſſarius vniuerſalis illius cuius heredes inſtituti,vel ſubſtituti repudiauerint:ſi fideicõmiſſum datũ eſt in ſubſtitutum dꝫ habere etiã hr̃ditatẽ patris.l.ita tñ.§.qui ſuſpectam.eo.ti.⁊ coguntur adire paternã vt etiam reſtituant.Vel quarto tu poſſes reſpondere ad.d.l.apud iulia.§.j.q aut teſtatoꝛ dedit filio ſoluꝫ heredẽ:aut dedit tantũ ſubſtitutũ vulgarẽ.Et his duob⁹ caſib⁹ eſt ſublata:ſuitas.Et ita intelligantur opiniones.iſtorum modernoꝛũ,⁊ iura ſua aut non ſolum coheredẽ dedit extraneum,ſed etiam paternũ,⁊ ſimul dedit ſubſtitutũ vulgarẽ.⁊ tunc ſuitas magis vr̃ impedita.⁊ ſic intelligitur.d.l.apud iul.§.j.⁊.l. qui fundum.§.qui filium.ff.ad legẽ falci.⁊.l.ſꝫ ſi plures.§.filio.ff.de vulga.⁊ pu.qꝛ iſto caſu reperiunt due cauſe inficiẽtes eam.Sed cõtra iſtã opinionẽ qõ datio coheredis,vel ſubſtituti non tollit ſuitatem.allegat Raph.cuma.vnũ tex.in.d.l.qui fundũ.§.filiũ.ff.ad le.fal.vbi eſt filius inſtitut⁹,⁊ hꝫ coheredẽ ⁊ ſubſtitutũ,et ſi decedat anteꝗ̃ ſit heres dꝫ fieri contributio legatoꝛum.ſecus ſi poſt.ergo apparet maxime,dũ dicit anteꝗ̃ ſit heres,q eſt ſublata ſuitas ꝑ dationẽ coheredis et ſubſtituti.vñ quidam reſpondẽt quod anteꝗ̃ ſit heres.i.poꝗ̃ repudiauit. Vel dic q ibi filius fuit inſtitutus ſub conditione poteſtatiua.iuxta l.iam dubitari.de here.inſti.et.l.ſuus quoqꝫ.§.puto.eo.ti.vel alio modo poſſibili cogita.quia iſta ſemper mihi placuerunt.

Cæteri. Qui nõ eſt in poteſtate moꝛientis tẽpoꝛe moꝛtis,dicitur heres extraneus.hoc dicit.¶ Nota q tãtum eſt dicere ſubiecti iuri patris,vel domini,ꝗ̃tũ eſt dicere.q eſt in poteſtate patris,vel dominio domini.¶ No.q etiã filius meus emancipat⁹ inſtitutus a patre,dicitur heres extraneus:et ſic omnis aſcẽdens,vel tranſuerſalis qui nõ ſit in poteſtate,dicit heres extrane⁹.¶ No.q filius inſtitutus,etiam a matre,dicitur heres extraneus:quia nõ eſt in poteſtate matris.¶ No.quod nõ ſufficit q ſeruus ꝓprius a domino ſit inſtitutus,vt ſit neceſſarius heres,ſed opus eſt vt eodẽ tempoꝛe,⁊ libertatem,et hereditatẽ conſequatur:vt.ſ.de heredi.inſti.§.ſi vero. dic vt ibi dixi.Et aduertas qꝛ appellantur iſti heredes extranei,id eſt non ſui,vel neceſſarij,ſꝫ voluntarij tantũ.¶ In gl.appellantur.in fi. dic alio modo dicit extrane⁹,ille qui nihil attinet:vt in aut.de here.et fal.§.inoꝛdinatum.col.j.alio modo dicitur qui nõ eſt de aſcẽdẽtibus: vt.C.de impo.lu.diſcrip.l.j.lib.x.et ibi gloſ.in ver.extraneo.dic vt ibi per gl.no.⁊ faciunt hec ad.q.de illo qui pꝛomiſit certam penam,ſi rem in manũ extraneam alienaret,q committitur pena ſi alienat extra illos qui ſunt ſibi in poteſtate:vel ſibi non attingãt.vt patet per pꝛedicta ſm Joannem fab.quod nota.

SVMMARIVM.

1 Teſtamentum morte confirmatur.
2 Ius ante aditam hæreditatem,non dicitur ſolide quæſitum heredi.

In hæredibus. Heres extraneus tribus tẽpoꝛibus debet eſſe capax.videlicet,tpe moꝛtis teſtamenti:moꝛtis teſtatoꝛis et aditionis.Incapacitas autem medij tẽpoꝛis non nocet et teſtamẽti factio capitur in actiua,et paſſiua ſignificatione.hoc dicit.¶ No.qõ capacitas vel incapacitas ſerui eſtimatur in pſona domini:vt.l.ſi mihi et tibi.§.regula.ff.de leg.j.l.ſi debitoꝛ.§. j.ff.de le.ij.dixi.ſ.de here.inſtitu.§.ſi ſeruus pluriũ.dic vt ibi.¶ No. qõ funditus nõ tꝫ inſtitutio(ſi tempoꝛe teſtamẽti inſtitutus repiat
1 incapax.)¶ † No.qõ moꝛte teſtatoꝛis icipit iſtitutio effectũ ſoꝛtiri: qꝛ moꝛte teſtamẽtum confirmatur:vt hic.et.c.cuꝫ matthe.de cele.miſ
2 ſa.vide omnino bonam glo.in.l.oĩm.ſ.de teſtamẽ.¶ † No.qõ añ aditam hereditatem,non dicitur ius ſolide queſitũ heredi.l.ſi tibi hõ.§. cum ſeruus.ff.de leg.j.⁊.l.ſi quis heres.ff.de condi.inſtitu.cum gloſſ. ¶ No.q ꝗ̃uis heres ſit inſtitutus nõ pure,ſed ſub cõditione.⁊ ꝑ cõſequẽs,nullũ ius etiã in ſpecie poteſt dici queſitũ inſtituto:tamẽ in eo cõſyderat habilitas dictis trib⁹ tẽpoꝛibus.¶ No.quod ſi inter tẽpus teſtamẽti,⁊ moꝛtis teſtantis,⁊ aditionis hereditatis heres efficiat incapax,nõ nocet.¶ No.qõ ille dicit habere teſtamẽti factioneꝫ paſſiuã,qui aut ſibi,aut alteri acquirere poteſt.¶ No.quia iſte tex.dicit pꝛimo duo tempoꝛa debere cõſyderari.poſtea dicit tria ⁊c.⁊ ſic tacit ſi teſtis interrogatus quib⁹ pꝛeſentib⁹ dicat de duob⁹,⁊ poſtea nominet tres,nõ dicit vacillare ſm Bal.in.d.l.ſi alienũ.§.j.ff.de heredi. inſti.¶ In gl.factio.in fi.dic vt ibi dicã.¶ In gl.mutatio.ibi.§.i extraneis.dic vt ibi ꝑ gl.Bar.Bal.Raph.Ange.⁊ Imo.Et aduertas q lꝫ iſte tex.loquat in extraneis tñ,tñ idẽ eſt in ſuo ⁊ neceſſario,vt in neceſſario tñ,⁊ tria tpa cõſyderant.vñ ſi inſtituit fili⁹ depoꝛtat⁹:lꝫ tẽpoꝛe moꝛtis eſſet reſtitutus,nõ valeret teſtamentũ.⁊ eodẽ mõ ſm Bal.hic ſi inſtituat fili⁹,vel ali⁹ q ſi tpe teſtamẽti frater ſancti Franciſci.deinũ tpe moꝛtis teſtãtis ſit monach⁹,⁊ ex diſpẽſatione pape efficit epiſcopus.vt in cle.j.de regula.⁊ no.Joan.and.in.c.ſane.⁊ in.c.licet.de regu. Et eodẽ modo in bãnitis,⁊ rebellib⁹ noſtri tẽpoꝛis,qui ex foꝛma ſtatuti non poſſunt inſtitui.Nã licet poſtea eis fuerit indultũ:nõ tamen valet inſtitutio.vt.l.j.⁊.ij.C.de ſenten.paſ.ſecus ergo ſm Ang.in.d.§. extraneis.ſi fuerint reſtituti.qꝛ reſtitutio retrotraheretur.vt not.glo. Bar.⁊ doc.in.l.gallus.§.⁊ quid ſi tantũ.de libe.⁊ poſthu.⁊ no.Barto. Bal.⁊ Salt.in.l.fi.C.de ſenten.paſ.Et tu aduertas idẽ ſi fuiſſent rebãniti.qꝛ impoꝛtat acſi fuiſſent reſtituti.vt no.Bart.in.l.j.§.fi.ff.de qõ. ¶ Quod eſt intelligendũ ſi fuerint reſtituti,vel rebãniti in vita teſtãtis.ſecus ſi poſt moꝛtem:quia cum eſſet ius queſitũ veniẽtibus ab inteſtato,neceſſario ſequit q talis reſtitutio nõ traheretur ad bõa iã alteri queſita.vt no.in.d.§.⁊ quid ſi tantũ.facit.l.fi.cũ ibi no.C.de repu. here.⁊ eodẽ modo in omnibus ⁊ per omnia ſi inſtitueret ſeruus pene. facit.l.ſi in metallum.ff.de his ꝗ pꝛo non ſcri.haben.ſolum eſt differẽtia.quia in extraneo eſt diuerſum tẽpus moꝛtis ⁊ acquiſitionis.ſecus in neceſſario tantum,vel ſuo ⁊ neceſſario inſpecto iure ciuili.quia nõ eſt dare mediũ inter moꝛtẽ ⁊ immiſtionẽ ſui ⁊ neceſſarij,vel neceſſarij tantum heredis.vt.l.ſi poſt moꝛtẽ.in pꝛinci.ff.de lega.j.cum ibi nota. ¶ Addas tamen quod aliquãdo inſpicit aliud tẽpus.vt quando eſt inſtitutus ſub ꝯditione,tũc eñ exigitur quod nõ ſit in aliena familia tempoꝛe conditionis.vt.l.ſi ſub conditione.cum ibi nota.ff.de libe.et poſthu.In neceſſario autẽ tantuꝫ,quãdo valet inſtitutio an ſufficiat inſpici quod ſit in poteſtate tẽpoꝛe moꝛtis:⁊ dicas q.ſi erat ſeru⁹ ꝓprius,vel cõmunis ſufficit q tẽpoꝛe moꝛtis teſtãtis ſit pꝛopꝛius.vt.l. ſine cõditione.§.fi.ff.de heredi.inſti.Si autem erat alienus ſm cõmunem opinio.nullo modo valet inſtitutio.vt ibi nota.Sed Rapha.dicit q imo valet,tamẽ ſi nõ efficiat teſtatoꝛis non valet inſtitutio,nec in hoc curatur ſi ſit inſtitutus ſub cõditione vel nõ.vt.l.paterfami.ff. de here.inſti.quia illud non attẽditur.vt no.in.d.l.ſi ſub cõditiõe.§.fi. quod intelligas iuxta ea que habentur in.l.antepenul.ff.de vulga.et pupilla.⁊ hoc quãdo ſuccedit ex teſtamento:ſinautẽ ab inteſtato,tũc tempus moꝛtis inſpicitur,qõ eſt verum quando nõ eſt factũ aliud teſtamentũ:ſinautẽ eſt factũ ⁊ deſtitutum tunc tẽpus deſtituti inſpicitur.vt.l.ſi quis poſthumos.§.ſi filiũ.ff.de libe.⁊ poſthu.⁊.l.ſi quis filio exheredato.de iniuſto teſta.⁊ per conſequẽs inſpicitur in effectu tempus delate hereditatis.¶ Et pꝛedicta ꝓcedũt in hereditatibus.In legatis autẽ vide.l.interdicit.⁊ q ibi Bar.⁊ doc.not.ff.de condi.⁊ demon.vbi diſtinguitur,an legatũ factũ ſit ſub cõditione depoꝛtato qui põt reſtitui ⁊ valet legatũ.aut ſit ſeruo pene.⁊ tũc a pꝛincipio nõ ſubſiſtit licet poſſet reſtitui.qõ nota.⁊ ibi vide Bar.glo.⁊ doct.¶ In eadem ibi in ſeruitute dicebatur capax reſpectu pſone dñi q erat capax: vt in.d.l.ſi ſeruus eius.⁊ ibi Bar.⁊ Imo.⁊ dixi.ſ.de heredi.inſtitu.§. ſi ſeruus pluriũ.¶ In eadẽ gl.ibi pꝛo emp.l.ij.in pꝛincip.dic pꝛout loquitur ibi in cõtractu emptionis cõcoꝛdat.ſed cũ loquit in alijs contractibus contradicit:ſed ibi loquitur in capace ⁊ qui non patiebatur defectum in pſona ſua ſed hic ſecus.¶ In eadeꝫ gl.ibi.§.generaliter. dic q ibi loquitur fauoꝛe furti:⁊ ſic delicti vt penitentib⁹ remittatur. ¶ In glo.tempoꝛa.ibi.ſ.eo.§.ſui.dic hoc eſt verũ vt ſciamus vtrũ ſit ſuus quando eſt inſtitutus pure ſinauteꝫ ſub conditione:inſpiciatur tẽpus purificate cõditionis:vt.l.ſi ſub cõditione.ff.de libe.⁊ poſthu. ſed tẽpus teſtamenti inſpiciatur vt.l.ſciamus vtruꝫ ſuccedat.ita dicit Bar.in dicto.§.in extraneis.dic vt.ſ.dixi.¶ In eadem glo.ibi quia ſtatim ſunt heredes.in hoc an inter incrementum ⁊ cõditionẽ in ſuo,vel neceſſario ſit dare mediũ.vide late Bart.⁊ Joan.de Imo.in.l.ſi. ff.de condi.indebi.¶ Et iſta inducuntur ad illam vulgatã queſtionẽ de puncto.de quo vide Bart.⁊ doc.in dicta.l.poſt moꝛtem.⁊ in.l.arethuſa.ff.de ſtatu hominum ⁊c.

SVMMARIVM.

1 Hæreditatem ſemel aditam,repudiare non licet.
2 Quot,& quæ requirantur in inuentario.
3 Hæres creditor,qua forma debet practicare,vt ſuũ debitum conſequatur.
4 Hæres non conficiens inuentarium,ſicut perdit falcidiam,an perdat trebellianicam?
5 Exceptio diſcuſſionis inuentarij,executionem rei iudicatæ differt.
6 Exceptio diſcuſſionis quòd ſententiam non impugnet.
7 Præcedentia quòd limitentur pluribus modis ꝑ Alexandrũ & ſequentes.
8 Priuilegiati tenentur facere inuentarium.

Extraneis autem. Extraneis heredibus facultas libe
ra est adire, vel repudiare nisi semel
fuerit hereditas adita: q2 non potest repudiari nisi a minore. hodie ve
ro potest heres sine deliberatione conficiēdo inuētariū secure et sine
dāno adire hr̄ditatē. h. d. ¶ No. ꝙ vnicuiqȝ ⁊ suis ⁊ extraneis daẗ fa
cultas deliberādi ne inconsulte adeāt. No. id ad qd̄ semp allegaẗ ꝙ im
miscere est suorū: adire est extraneorū. sȝ aliqñ abutimur: ⁊ tm̄ est adi
re in extraneo, q̄tū immiscere in suo: vt. l. cū in bonis. ff. de acqui. here.
1 ¶ † No. ꝙ hereditatē semel aditā non lȝ repudiare, sicut econtra se
mel repudiatā non lȝ ampli⁹ adire: vt. l. sicut. C. de repud. here. nisi bñ
ficio minoris etatis vel q2 sit de filijs: vt. l. fi. C. de repu. here. ¶ Not. ꝙ
q̄ adit cum bñficio inuētarij, ⁊ illi⁹ solēnitatē obseruat, in tm̄ teneẗ, q̄
tum est in hereditate ⁊ nō in pluri. ¶ In gl. deliberare. in fi. dic quod
Bar. in. l. si qs instituaẗ. ff. de here. insti. dicit ꝙ si iudex facit aliquem
citari ad sciēdū vtrū sit heres, vel velit esse, vel nō. si est de liberis non
potest dare minorē terminū q̄ vni⁹ anni. si est de alijs cētū dierū ⁊ nō
min⁹ alias pcessus vitiabiẗ. vt. l. j. §. largi⁹. ff. de succes. edic. Idē etiam
voluit in. l. j. ff. de iure delibe. ⁊ idē voluit in. l. si diu. ff. ex q. cau. in pos.
ea. ⁊ sic elapso dicto tpe non poterit ampli⁹ adire. ¶ Qd̄ est verū secū
dū Bal. ⁊ Imo. ī. d. l. si qs instituaẗ. nisi res adhuc sit integra. vt q2 qñ
ad instātiā creditorum, est statutus termin⁹ nondū creauerunt cura
torē, res adhuc non sunt distracte. vel qñ ad instātiā substituti, vel se
quētis in gradu, vel ab intestato nonduȝ adiuerint. tūc em̄ pōt morā
purgare nō obstāte termini lapsu, quāuis etiā fuerit iudex cōminat⁹
se ampli⁹ heredē nō auditurū. fm Inn. singulariter ī. c. tua. de ordi. co
gni. ¶ Et hoc etiā sequiẗ Ang. facit etiā qd̄ plene no. Ange. ⁊ Ioā. de
imo. in. l. quādiu. la grāde. ⁊ in. d. l. si qs instituaẗ. facit differētiā ad in
stantiā substituti, vel creditorum. ¶ Et p̄dicta sunt vera, qñ erāt insti
tutus pure. sinaūt sub ꝯditione, tunc si est potestatiua: vel etiā mista.
Bar. est sibi ꝯ̄rius. Nā in. l. si qs suis. ff. de iure deliberā. vult ꝙ etiam
ad instātiam substituti possit statui terminus. sed in. l. suus quoqȝ. in
princi. ff. de heredi. institu. tenet contrarium. Sed imo. in dicta. l. si qs
instituatur. tenet id quod not. Barto. in dicta. l. si quis suis. dic vt ibi.
Et adde gl. in dicta. l. quādiu. in fine. ¶ In glo. omnibus. ibi. §. sacra
menta. dic vt ibi plene per Bal. ⁊ glo. Cy. ⁊ Bart. Bal. Ange. ⁊ Sali.
in auẗ. sacramenta puberum. C. si aduersus vendi. per glo. Bar. Bal.
⁊ Sali. in. l. ij. C. de rescinden. vendi. in gloss. magna. nam docto. et ma
xime ibi Imo. ibidem dicunt ꝙ aduertendum est ad formā iuramēti.
quia si iurat nō petere substitutioneȝ ratione minoris etatis, vel alia
quacunqȝ de causa, tunc omnino sibi preiudicatur. sinautem simplici
ter ipse iuraret, tunc tale iuramentum facit eum maiorē tantummō:
vt no. gl. in. d. l. ij. non tñ operatur quin de iure cōmuni possit petere re
siduum precij, si est lesus vltra dimidiā iusti precij. ¶ † In glo. presti
terit. in fi. quoniam hic fit mentio de inuētario. ego quero quot ⁊ que
requiruntur in inuentario. ¶ Et dic primo ꝙ oēs creditores, ⁊ lega
tarij, citenẗ pro certa die, ⁊ hora, ⁊ certo loco, vt veniāt ⁊ intersint ad
videndum inchoari, et prosequi, et perfici inuētariū per talē heredem
de tali hereditate titij, q̄ citatio debet eē certa si certi sunt creditores:
⁊ sit specialis ⁊ nominatim alias sufficit generalis. vt in auẗ. sed cū te
stator. C. ad le. fal. et. l. si eo tpe. C. de remis. pig. ⁊ ibi Bar. ⁊ Sal. in auẗ.
si oēs. C. si vt se ab here. absti. ⁊ ibi oēs doct. ¶ Scd̄o ꝙ inchoeẗ intra
xxx. dies ⁊ finietur intra. xc. dies, ⁊ ista tēpora currūt a die scientie, et
aditiōis hereditatis facte ⁊ nō prius. vt no. gl. in. l. fi. §. j. C. de iure deli
beran. ⁊ est tex. in ea. l. §. si vero postq̄. ¶ Tertio requiriẗ ꝙ vnus no
tarius sit rogatus de toto dicto inuentario. vt. d. l. fi. §. sinaūt dubius.
¶ Quarto ꝙ sint duo testes q̄ intersint toti inuētario, ⁊ eius inchoa
tioni ⁊ perfectioni q̄ cognoscāt heredē. ¶ Quinto ꝙ sint tres alij te
stes idonei, ⁊ locupletes loco creditorū, ⁊ legatariorū absentiū, q̄ sint
de eadē ciuitate: ⁊ cognoscant testatorē siue cognouerint vt. d. auẗ. sȝ
cū testator. ¶ Sexto ꝙ apponanẗ oīa hereditaria, et corporalia iura
cōmoda, ⁊ incōmoda. ¶ Septimo ꝙ per manū propriā ipsius here
dis, imponatur signum crucis in principio ipsi⁹ inuētarij. sȝ q2 hoc est
parui preiudicij fm oēs doct. si omittaẗ non vitiatur inuentarium. vt
no. Bar. in. d. l. fi. in p̄n. ⁊ in. l. j. in fi. ff. de ven. inspicien. ⁊ in. l. cum hi. §.
pretor. ff. de transac. ⁊ in. l. ij. §. si prius. ff. de vulga. ⁊ pupil. ⁊ ibi Imol.
Raph. et Bal. in. j. cōstitutione. C. ⁊ Cy. Bald. ⁊ Ange. in. d. l. fi. lȝ ibi
Sali. teneat ꝯ̄riū. dic vt ibi. ¶ Octauo ꝙ heres se subscribat, et asse
rat ꝙ nullā malignitatē fecerit in confectiōe dicti inuētarij, ⁊ si nescit
scribere, debet rogare vnū alium notarium qui se subscribat pro dicto
herede in forma predicta. ¶ Et his peractis in presentia iudicis cō
petētis, interponet iudex autoritatē suā et decretū. ar. l. nulli. §. sinau
tē. de epis. ⁊ cle. ⁊. l. de creationibus. C. de epis. audiē. facit. l. tutor. qui
repertorium. in prin. ff. de admi. tuto. ⁊ ita dicit Anȝ. in. l. j. §. hmōi. ff.
si cui plusq̄ per. l. fal. in ver. de quarta videtur prima fronte ⁊c. ¶ Et
☞ his gestis notarius qui rogatus est de toto inuētario dȝ publicare to
tū inuētariū. ¶ Est tñ in practica ꝙ etiā in scriptura dicti inuentarij
heres protesteẗ, ꝙ si qua apponēda nō forēt que apposuerit: qd̄ non
vult haberi p appositis, ⁊ ecōtra si nō apposuit apponēda, q̄ primū
habuerit notitiā, statim illa in dicto iuētario apponet. ¶ Et aduer
tas inuētariū nō tm̄ posse fieri p se, sȝ ēt pōt p pcuratorē fieri, potissi
me qñ aliqs est absens vel impedit⁹: vt est tex. in. d. l. fi. §. sinaūt. ⁊ oīa
ista habenẗ in. d. l. fi. ⁊. d. auẗ. sȝ cū testator. ¶ An aūt dicta practica
ptestatiōis si apposui nō apponēda ⁊c. ipm releuet Bal. in. d. l. tuto
re. ⁊. l. fi. C. arbi. tute. tenet ꝙ nō: q2 eoipo ꝙ apposuit, presumiẗ qd̄ ap
poni debuerit. vt. d. l. fi. vñ talis ptestatio. nō releuat: vt. l. alimēta. C.
de nego. gest. cū gl. Ang. aūt in. d. §. huiusmodi stipulatio. circa fi. ī v.
vltimo scias ꝙ inuētariū ⁊c. dicit ꝙ imo talis ptestatio multū rele
uat a dicta seruatione suorū iuriū. arg. l. si debitor. §. j. ff. q. mo. pig. vel
hypo. sol. ⁊ gl. ī. l. cōi diui. ff. cōi diui. ⁊ p ꝯ̄ñs ēt si appōat res pprias si
bi ptestatio pderit: ⁊ hoc sequiẗ ibi Imo. circa fi. Nō ob. d. l. fi. cū glo.
C. arbi. tute. q2 ibi est spāle fauore pupilli. ergo in ꝯ̄riū est ius cōe. ⁊ sic
in herede etiā si apponat ppria, ⁊ maxime cū dicta ptestatione sibi
nō preiudicat si ignoranter fecerit. vt. l. cū falsa. C. de iur. ⁊ fac. igno. et
istud credo veri⁹. facit in simili de ptestatione qd̄ habeẗ plene p Bar.
in. l. nō solū. §. morte. de no. ope. nun. ⁊ de reseruatione qd̄ elegāter vo
luit Bar. ī. l. fi. ff. de eo qd̄ cer. lo. ¶ Aduertēdū tñ est q2 heres dȝ ap
ponere nō tm̄ res ⁊ iura ppria defuncti: sȝ etiā oīa q̄ defunctus habe
bat p p̄mū decretū, siue nudā detētionē, vt rē depositā sibi vel cōmo
datā: vt. l. ⁊ tm̄. et ibi gl. ff. de peti. here. ⁊ no. Ang. Raph. ⁊ Imo. in. l.
si de eo. §. j. ff. de acq. pos. ¶ Quero heres cōfecit inuētariū ⁊ solēniter
est creditor an cōseruenẗ sibi actiones sue ꝯ̄ hereditatē, ⁊ bona. dic ꝙ
3 sic vt. l. fi. §. in cōputatione. C. de iure delibe. ¶ † Quero qua forma dȝ
heres creditor practicare vt suū debitū cōsequaẗ, ⁊ separeẗ a residuo
hereditatis vide singulariter p Bal. ī. l. si debitori. C. de pac. in v. sȝ po
ne ꝙ adiuit here. q2 citatis legatarijs ⁊ creditorib⁹, ⁊ alijs quoꝝ iter
est, nō vt heres, sȝ vt q̄libet creditor, implorabit offm̄ iudicis, tm̄ de
bonis dicte hr̄ditatis separari, quātū est creditū suū. qd̄ no. q2 pluries
habui de facto ⁊ nō oēs sciūt deducere in practica. ¶ Quid si vxor est
instituta a viro ⁊ nō cōfecit inuētariū ⁊ ꝯueniaẗ a legatarijs: dic qd̄
actio de dote nō est cōfusa. ⁊ iō p̄mo deducit dotē, postea p̄stat legata
deducta falcidia. ita elegāter dicit Bal. p illū tex. cū gl. ī. l. j. §. exactio.
in fi. C. de rei vxo. actio. qd̄ ppetuo no. ¶ Quid aūt si heres omisit sciē
ter apponere q̄ debebāt apponi. Bar. in. l. fi. §. illo veȝ. C. de iure deli
berā. ⁊ in. l. rescriptū. ff. de his q. vt indi. ⁊ in. l. paul⁹. ff. ad. l. fal. tȝ ꝙ in
totū priueẗ bñficio inuētarij. ⁊ ꝙ etiā legatarijs teneẗ insolidū: vt ar
gu. §. sancimus. in auẗ. de here. ⁊ fal. Sȝ Cyn. in. d. auẗ. sȝ cū testator. in
viij. q. tȝ ꝯtrarium. sȝ Ang. in. d. l. paul⁹. concor. opi. q2 quo ad perden
dū totū bñficiū falcidie. loquiẗ gl. in. d. §. sancimus. ⁊ opi. Bart. et ta
mē non tenebiẗ vltra vires hereditatis. ⁊ ita intelligatur alia opi. sed
Imo. ibi tenet ꝙ falcidia et sic lucrū in totū pdit: vt. d. §. sancim⁹. sed
de suo ⁊ vltra vires hr̄ditatis nō solū nō tenebiẗ legatarijs. vt voluit
Ang. sed nec ēt creditorib⁹ teneẗ, nisi ad duplū rei subtracte: vt. d. §. il
lo veȝ q̄ ī hoc nō est correct⁹. per. d. §. sancim⁹. Nec ob. §. si v̄o nō fecerit
⁊c. in dicta auẗ. de here. ⁊ fal. q2 ibi loq̄ẗ qñ ī nihilo fecit inuētariū, nos
loq̄mur qñ fecit solēniter sȝ vnā rē omisit. qd̄ no. bñ. q2 h̄ credo verum.
¶ † Quero, an nō cōficiēs īuētariū sicut pdit falcidiā. vt. d. §. si v̄o nō
4 fecerit. pdat ēt trebellia. ⁊ gl. ī auẗ. sȝ cū testōr. ī v̄bo cesset. ī fi. tȝ ꝙ nō.
⁊ idē Iac. de bel. in auẗ. de here. ⁊ fal. §. si v̄o exp̄ssiȝ. ⁊ hoc sequiẗ Bar.
in. l. marcell⁹. §. j. ff. ad trebel. ⁊ ī. d. auẗ. sȝ cū testōr. circa fi. ⁊ dicit se plu
ries ꝯsuluisse. ⁊ hoc etiā ibi sequiẗ Ang. ⁊ Oldra. in. d. l. fi. §. fi. vt refert
Ange. in. d. §. hmōi. in ver. restat videre. ⁊ Ang. ī. d. §. si v̄o expressim.
⁊ Io. an. in addi. Spe. in ti. de instru. edi. §. fi. ver. nūc dicamus. ⁊ istam
partē sequiẗ Frāci. de rāpo. in. d. auẗ. sȝ cū testator. ⁊ Imo. in. d. §. hu
iusmodi. sed contrariū videtur velle gl. in. d. §. si vero expressim. in ver
bo substitutus. ⁊ hoc sequiẗ Albe. galeo. vt refert Ange. in. d. §. huius
modi. ⁊ Ia. de are. Bal. Rapha. in. l. cū tale. §. j. per illum tex. ff. de con
di. ⁊ demon. ⁊ q2 rogat⁹ de restituēdo hereditatē teneẗ reddere rōnem
fideicōmissa: ergo teneẗ quo ad fideicōmissum vniuersalē ꝯficere inuē
tariū: ⁊ etiā eū sequiẗ Richar. malū. Pe. ⁊ Cy. in. d. auẗ. sed cum testa
tor. ⁊ ibi Bal. in v̄ si. q̄ro nunq̄d ille q̄ nō fecit īuētariū. ⁊ allegat p ca
su in. d. §. si vero non fecerit. in v. illo addito. vbi tex. aperte vult, ꝙ de
beant citari legatarij ⁊ fideicōmissarij. ⁊ magis loquiẗ de fideicōmissa
rijs vniuersalibus, q̄ de pticularib⁹. igiẗ ⁊c. etiā hoc sequiẗ Sali. in. d.
auẗ. sȝ cū testator. in ver. ab extra quero an cōficiens ⁊c. ⁊ allegat opti
mam rōnem, q2 heres nō cōficiens inuentariū. iō perdit falcidiam. q2
lex p̄sumit, ꝙ tm̄ subtraxit, q̄tū valet falcidia: vt. d. §. si vero non fece
rit. q̄ ratio eque vēdicat sibi locū in trebel. igiẗ sicut heres nō cōficiens
inuentariū perdit falcidiam nec etiam potest deducere: ita nec trebel.
⁊ ibi etiā hoc vult dñs meus Flo. ⁊ Imo. in. d. l. marcellus. §. j. ⁊ sic si
bijpsi videtur contrarius. cogita tu ⁊ per istas remissiones omnia po
teris videre. ego vero libenter nō discederem a glo. ⁊ Bart. ⁊ ab alijs.
Sed illi. §. quē allegat Bal. ⁊ illi rationi Salic. male posset responde
ri, ⁊ fm istam vltimam opi. dum aduocarem iudicatum est pro ista p
te ferrarie sed debitam iure nature nunq̄ perdit non conficiens inuē
tarium. vt no. glo. in. d. l. fi. §. pe. formā aūt inuentarij vide per omnes
doc. in. l. fi. §. ⁊ si p̄fatā. C. de iure delibe. et per Ang. in. d. §. huiusmodi.
in versi. ij. principaliter videamus de forma ipsius inuentarij. ¶ Que
auteȝ requirātur dixi. s̄. in isto. §. dic vt ibi. ¶ Sint igiẗ cauti heredes
cū adeunt, vel se immiscent ꝙ protestētur, ꝙ volūt cōficere inuētariū
et eo gaudere, al's facta aditiōe simpliciter cū videanẗ esse certi de vi

rib⁹ hereditariis etiā si essem⁹ intra .xxx. dies non possent vlteri⁹ facere inuētariū: vt .d. l. fi. §. j. qd singulariter tene mēti: ita dicit Ang. in .d. l. huiusmodi. in fi. facto aūt inuētario si heres ꝯueniat, ⁊ nō opposuerit de inuētario, ⁊ fuerit insolidū ꝯdēnat⁹: tn̄ in executione nō gaudebit .d. bn̄ficio: vt no. Bar. Bal. Ang. ⁊ Raph. ⁊ Imo. in .l. ex diuerso. §. fi. ff. solu. matri. ⁊ Ange. in .l. j. §. hmōi. ff. si cui plus q̄ per legem fal. ⁊ Bar. ⁊ doc. in .l. nesennius. §. qui fundum. ff. de re iudica.

4 ✠ ADNOTATIO. † Exceptio discutionis inuētarij, executionē rei iudicate differt: quousq̄ bona hereditaria fuerint discus-
5 sa, eo quia † sentētiā nō impugnat, sz solū illi⁹ executionē differt. l. ex diuerso. §. si in iudicio. sol. matri. queadmodū dos petat, ⁊ ibi Bar. ⁊ Alex. notāt. ⁊ Alex. hāc firmat esse ꝯmunē. ad idē Bart. Pau. ⁊ Alexā. in .l. cū fideicōmissum. de ꝯfessis Bar. Paul⁹ ⁊ Alex. in .l. meni⁹. §. fi. de re iudi. in pāde. Bald. Jason ⁊ scriben. in .l. j. col. ij. de iuris ⁊ facti igno. ⁊ pleni⁹ dixi i ꝯsi. cclxxxv. exordiēte senior ciuitatis auenionis.
6 p totū. † Et hec ꝯclusio limitaē plurib⁹ modis p Alex. ⁊ scrib. in .d. l. ex diuerso. §. si in iudicio. solu. matri. qd est notandū. eo q2 frequenter
7 accidit, ⁊ bis obtinui. Ant. Ca. ¶ † Ultimo no. q̄ qlibet etiā priuilegiat⁹, vt pupill⁹, miles ⁊ sacerdos, tenenē ꝯficere inuētariū. al's aūt nō gaudēt bn̄ficio ei⁹. ⁊ pdūt falcidiā, ⁊ tenenē insolidū: ⁊ sic vltra vires hereditarias: vt est casus in auē. de here. ⁊ fal. §. pe. ⁊ ibi Ang. sec⁹ in fisco, vel eccl. instituta: q2 lz non ꝯficiat inuētariū: tn̄ nō tenetē vltra vires hereditarias, vt no. Bar. in .l. j. ⁊ ibi Ang. Raph. ⁊ Imo. ff. de acq. here. ⁊ Bar. ⁊ doc. in .d. auē. sz cū testator ⁊ Bar. sentit idē in .l. j. §. an bona. ff. de iure fisci. ⁊ clare h̄ decidit Bar. i .l. j. ibi quarto q̄ro qd si eccl'ia vl' pauperes ⁊c. C. de sacrosan. eccl. ⁊ vide Imo .d. §. hmōi. ⁊ Cy. ⁊ Ang. i .l. ij. C. ad legē iuli. de vi. q̄ bn̄ no. ¶ Aduertas etiā q̄ donec pēdet ꝯfectio inuētarij: ⁊ sic intra .lxxx. dies a die inchoati inuētarij heres nō pōt ꝯueniri: vt .d. l. fi. §. donec. de iure delib. ⁊ dic vt ibi Ang.

SUMMARIUM.

1 Hæres ad hoc vt possit adire hæreditatem, oportet quod sciat testatorem mortuum, & se heredem institutum.
2 Animus solus, est sufficiens ad adeundam hereditatem.
3 Heres qui in secreto adiuit hereditatem in foro conscientie, an teneatur vltra vires hæreditarias?
4 Repudiationem suam, an quis reuocare possit.

Item extraneus. Heres dr̄ adire hr̄ditatē gerēdo se pro herede in aliquo actu, vel nuda volūtate, vel verbis declaratis: ⁊ ita pōt repudiare dūmodo sciat hereditatē sibi delatā, q̄uis sit mut⁹. h. d. vsq̄ in fi. ¶ No. q̄ aditio hr̄ditatis ꝯsistit i nuda pura ⁊ simplici volūtate. No. qd nō sufficit pbare qd heres tetigit aliqd hereditariū, vt ꝯuincas ipsum adijsse nisi ꝯcludas qd vt
1 heres tetigit. facit .l. gerit. ⁊ q̄ ibi Bar. ff. de acq. heredi. ¶ † No. qd ad hoc vt heres possit adire opz q̄ sciat testatorē mortuū, ⁊ se heredē institutū, ⁊ sibi delatā hr̄ditatē. vt hic plura alia exigunē. de qb⁹ p gl. et Bar. in .l. is pōt. ff. de acq. here. ¶ No. qd sicut nuda volūtate pōt adire, ita ꝯtria volūtate pt repudiari. ¶ No. qd mut⁹ ⁊ surd⁹ ēt a natura pnt adire hr̄ditatē, si intelligāt qd agūt, lz testari non possunt, vt hic. ⁊ .l. mutū. ⁊ ibi Bar. ff. de acq. here. ⁊ .l. discretis. C. q testa. face. pos. ⁊ dixi .s. q. nō est pmis. fa. testa. §. mut⁹. ¶ In gl. ad legitimā. in fine dic qd sola cognitio bonorū possessionis fcā corā ptore etiā nō autorāte sufficit, siue sit bonorū possessio ḃm tabu. siue ab intestato, siue ēt ꝯtab. vt
2 est gl. sing. in .l. fi. §. j. C. de curato. furio. in versi. p antiqua. ¶ † In gl. nuda. ibi voluntatē illā declarat. idē no. gl. in .l. gerit. ff. de acq. here. ⁊ illā seqtuē Bar. vcz qd requiriē qd anim⁹ solus declareē. Tn̄ ego semp tenui glos. in .l. pro herede. in princi. in ver. quā. ff. eo. ti. q̄ dicit qd solus animus sufficit ad adeundam hereditatez, ⁊ ad gerendum se p herede per factum tn̄ probatur voluntas. nō dico qd de substātia aditionis est ipse animus nudus solus ⁊ in corde retētus: vt hic. Uerū q2 solus deus ⁊ nō hoīes: est pscrutator animorum: opus est ad hoc vt ille animus ⁊ sic illa aditio pbetur ⁊ ostēdatur signis, verbis, vel factis: ⁊ hoc tenet p plures rōnes Ange. in .d. l. gerit. lz ibi Imo. teneat opin. Bar. et p hoc facit iste tex. ibi nuda volūtate ⁊c. et in .l. si auia. C. de iure delibe. ibi ex sola animi destinatiōe ⁊c. et .l. gerit. ff. de acqui. here. ibi
3 animo cognoscit ⁊c. cū si'ib⁹. ¶ † Et hoc est vtile scire vt videam⁹ an in foro cōscientie, heres qui in secreto adiuit teneatur vltra vires hereditatis. et Bar. in rub. ff. de acquirē. heredi. et in .d. l. gerit. vult qd non. q2 alteri ex solo animo meo non possum obligari vltra id qd receperim. et hoc seqtuē Bal. et cōmuniter doct. in dicta rubri. sz Imo. late dixit in .d. l. gerit. dic vt ibi. ¶ Et probaē dicta aditio verbis: vt puta quia animo deliberato, vel dato termino ad adeūdū, vel repudiādū, dixit volo adire: vt .l. serui electione. in prin. cū gl. et ibi Bart. et doct. ff. de lega. j. et Bar. et doc. in .d. l. gerit. et Bar. et Bal. in .l. j. de summa trini. ⁊ fide catho. et etiā factis. vtputa si creditoribus hereditariis satisfecerit: vt est casus singularis in .l. ij. C. de iure deliberā. et ibi Bart. et doct. licet talis solutio poterit fieri citra ius, et nomē heredis, q2 p absente et etiā inuito possum soluere: vt .l. soluendo. ff. de neg. gest. vel

etiā si aliqd hereditariū, vt hr̄s tetigerit: vt hic. ⁊ .d. l. gerit. vt q2 fruct⁹ hereditarios recolligit, ⁊ debitores hereditarios exegerit, vt p se retineret: vt .l. p herede. i pn̄. ⁊ §. papinian⁹. ff. de acq. heredi. vl' facit actū cū aliquo ꝯhēdo: vtputa. fundū, vl' domū paternā locauit, vl' vēdidit. ⁊ sic in effectu fecit vnū actū quē facere nō poterit, vt dn̄s nisi esset heres. ⁊ tūc psumiē aditio: vt .l. j. C. de iure deliberan. ⁊ .l. si qs domū. §. pe. ff. locati. sec⁹ si talis act⁹ nō celebraē cū aliquo: vtputa domū paternā inhabitauit: tunc q2 talis act⁹ pōt intelligi qd fecit vt dn̄s, vel habēs pign⁹ p dote mr̄is, vel vt custos: tūc isto casu nō psumiē aditio lz put meli⁹ sibi fuerit: vt .l. j. ff. de solu. ⁊ p cōsequēs si erat hereditas hoīs diuitis psumā aditionē al's sec⁹. ita itelligaē Azo. in .d. l. p herede. i pn̄. sinaūt dubiū est tūc recurrēdū est ad interpretationē suā, vel sui heredis. arg. l. si qs a filio. §. pe. ff. de lega. j. ita dicit elegātissime Bar. in .d. l. gerit. i ver. circa tertiū pncipale. i ⁊ facit qd no. Bar. in .l. nō solum. §. morte. ff. de no. op. nū. in pria specie ptestatiōis. i ꝟsi. sed nūc q̄ro an talis ptestatio ⁊c. ⁊ in .l. q in aliena. §. fi. ⁊ ibi Ang. ⁊ Imo. ff. de acq. here. ⁊ in .l. p herede. §. papinian⁹. eo. ti. Cy. Bar. Bal. Ang. ⁊ Sali. in .l. j. C. de repu. heredi. ¶ Quid aūt si fili⁹ dictā domū paternā retinuisset p sua legitima, an dicaē hereditatē adiuisse. Bar. in .d. l. gerit. ꝟsi. sed q̄ro qd si aliquis ⁊c. dicit qd hodie legitimā fili⁹ habere diciē iure hereditario ⁊ de hereditate nō pōt haberi pars quin totū habeaē. vt .l. j. ff. de acquir. here. igiē diceē heres insolidū ⁊ hoc idē videē Bar. sentire in .l. q2 poterat. in pen̄. q̄one. ff. ad trebel. vbi dicit qd fili⁹ nō pōt legitimā habere. ⁊ sic quartā nisi velit eē heres: vt .l. iā dubitari. ff. de here. insti. sed cōtrariū vr̄ velle Bal. in .l. iij. ff. de acqui. here. vbi dicit q̄ patron⁹ pōt facere. vt .l. si libert⁹ patrono. ff. de bo. liber. ergo forti⁹ filius cui⁹ ius est potentius. vt .l. si quis legatum. §. fi. cū glo. ff. de fal. et idē tenet Bal. in .l. heres. C. de impube. ⁊ alijs substi. licet Cy. ibi videatur velle id quod determinat Bar. ⁊ opi. Cy. etiā sequitur Sal. i .d. l. si heres institutus. lz do. Bar. nullā facit mentionē. Sed ego starem cū Bal. per rationes suas: ac etiā q2 nego, q̄ legitimam habeat iure hereditario. nec est quota hereditatis imo q̄ta bonorū. vt vult Bart. in .l. quoties. ff. de heredi. institu. la grande. circa medium. Et vide Ang. ⁊ Imo. in .l. ita tamen. §. si patron⁹. ff. ad trebel. ⁊ ibi Pan. de cast. ⁊ ibi dixi etiaz si est quota bonorū. ergo necessario sequitur, q̄ pro aliqua pte non est heres. vt .l. si qs seruū. §. fi. cum .l. seque. ff. de lega. ij. merito potest illam partem bonorū filius habere, ⁊ nō erit heres in aliquo: cogita. ¶ In eadē gl. ibi nisi ptestetur. dic q̄ talis protestatio nō est necessaria, vbi quis facit actū purū qui dilationem non accipit: vt. ff. de reli. l. si quis §. plerique. ⁊ vide dictā .l. p herede. §. si quis seruos. ¶ Quid autem si facit dictaz protestationem, ⁊ facit actū contrariū protestationi. dic qd protestatio nō releuat. c. cū. M. ferrariensis. de cōsti. ⁊ no. Bart. in .d. l. pro herede. §. papinian⁹. ¶ In gl. heredem esse. in fi. dic similis ⁊ plenior gl. est in .l. is pōt. ff. de acqui. hered. ⁊ dic vt ibi plene p Bar. ⁊ doc.
4 ¶ † In gl. destinatione. in fi. an autem quis possit suam repudiationem reuocare. dic q̄ si est minor indistincte potest per viā in integrum restitutionis si est lesus: vt .l. fi. C. de repudi. heredi. Sinaūt est maior, ⁊ tunc si extraneus nō admittitur amplius. vt .l. sicut. eo. tit. sinaūt est de suis heredib⁹. ⁊ tūc aut hereditaria bona sunt distracta, vel p substitutū, vel per alium in gradu, vel per pcuratorem hereditatis iacentis, ⁊ tunc amplius nullus ingressus concediē. Sin autem res hereditarie in eo statu sunt quo erant tēpore quo filius repudiauerit. ⁊ tunc intra triēnium a die repudiationis. datur facultas q̄ nō obstāte dicta repudiatione adire pōt. vt est casus in .l. si singula. ⁊ qd dixi de suo herede intelligas nō tantum de filio quo ad hereditatē patris. sed etiaz de nepote, vel pnepote, de hereditate aui, vel proaui: dūmodo sit su⁹ heres. ita dicit gl. i .l. nōnūquā. ⁊ ibi Bar. ff. de colla. bono. ⁊ no. Bar. in .l. si quis suus. ff. de iure deliberan. ¶ Quero nunquid in filio emancipato habebit locum dicta .l. fin. ⁊ ibi tenet glo. q̄ sic. per .d. l. nonnunq̄. Sed Jaco. butri. ⁊ Bar. ibi tenent contra quia dicta .l. fin. loquitur in suo herede. Non obstat .d. l. nōnunq̄. q2 ibi non loquitur in repudiāte tacite, vel expresse. sed in eo qui nō volebat cōferre. ⁊ idem no. Barto. in .d. l. si qs suus. ⁊ in dicta .l. nonnunq̄. allegat .l. ij. ⁊ iij. C. de iur. et fac. igno. ⁊ istam partem sequitur Sali. in dicta .l. fi. sed Cy. ibi tenet qd de equitate admittatur, nō intra trienniuz, vt suus heres sed intra annū de equitate. sicut in hereditate matris. vt .l. si filius. ff. ad tertul. et hoc quando de iure ciuili admitteretur, cum per eum sit sublata differētia emācipationis: vt .l. meminimus. C. de leg. here. secus si tantūmodo de iure pretorio admitteretur. quia post repudiationem nullo modo admitteretur terminus pretoris sicut de libero. vt .l. si emancipata. C. de iuris ⁊ fac. igno. ⁊ hoc sequitur Bal. in dicta .l. fi. Sz Ange. ⁊ Imo. in .l. ita tamen. §. si patronus. per illū tex. ⁊ in .l. quia poterat. ff. ad trebel. tenent q̄ imo emancipatus omnino non obstante repudiatione, pōt adire vt suus sicut potest ibi patron⁹. vbi est casus quod not. Quid in hereditate materna glo. in dicta .l. fi. dicit q̄ illa .l. fi. habet etiā locum. Sed cōiter doc. tenēt ibi contrariuz: vt dicit ibi Bar. per .l. ij. ff. de iur. ⁊ facti igno. ⁊ idē no. Bar. in dicta .l. si quis suus. ⁊ in .d. l. nōnunq̄. ⁊ idē voluit Sali. in .d. l. fi. ¶ Ad .l. filij mater. responde vt ibi notat Bart. ¶ In eadem. glo. ibi .l. statim. dic ibi erat acquisitum dn̄o. Uel dic ibi loquitur de actu qui realiter requiriē. ¶ In gl. intelligit. in fi. an autē requiratur

requiratur autoritas curatoris.ꝛ videtur ꝙ sic.qꝛ si intelligit equiparatur pupillo:si nõ intelligit equiparatur infanti.ita dicit Bar.in.l.j.in prin.ff.de ver.ob. Sed contrariũ tenet Bar.in.l.mutũ.ff.de acquir.bere.dic ſm Jmo.Aã aut loquimur in obligatione verborũ.ꝛ tunc requiritur autoritas curatoris etiã ſi mutus intelligat.ꝛ ita intelligatur opi.Bar.i.d.l.j.Aut in aliꝫs actibus,ꝛ tunc ſi intelligit per ſe facere põt vt l.diſcretis.C.qui teſta.fac.poſ.Et qualiter fiat inſtrm de ſua aditione.no.Bart.in.d.l.mutum.ꝛ ego dixi.ſ. qui teſta.face.poſſunt.§.item mutus.que omnia not. ℭ Aduertas ꝙ per ſe oportet ꝙ fiat aditio,ꝛ non poteſt fieri per procuratorem:vt.l.paulus.ff.de acquir. heredi.Et ratio ibi aſſignatur:quia eoipſo ꝙ ipſe cõſtitueret procuratorem ad adeundum haberet animũ habendi dictam hereditatem:ergo ſtatim diceretur adire.quia ſolo animo aditur:vt hic. ℭ Quod eſt verum niſi ſit tutor:qꝛ tutor:ꝛ pater:ꝛ ille qui habet infantem in poteſtate poteſt pro eo adire quãcunqꝫ hereditatem:ꝛ in perſona ſua ꝛ non infantis dictam aditionem fundare:vt.l.ſi infanti.C.de iure deli.Sinautem eſſet maior infante,tunc aditio hereditatis debet fundari in perſonam pupilli cum autoritate tamẽ tutoris:vt.l.potuit.C.de iu.deli.licet ignoſcere poſſit tutor ſolus bonorum poſſeſſionem pro pupillo:vt.l.tutor.ff.de bo.poſ.ꝛ eſt ratio quia bonorũ poſſeſſio non poteſt agnoſci etiam hodie ſine iudicis preſentia:vt l.pe.ꝛ fin.C.qui admit.ad bo.poſ.vnde eius preſentia ſupplet omnia.facit.l.bonorum.C.qui admit.ad bo. poſ.pupillus autem ſolus non poſſet adire.vt.l.pupillus.ff.de acqui.here.ꝛ ſi ſit hereditas locuples:vt.§. neqꝫ.ſ.de auto.tut.dicendum eſt vt ibi dixi.ac etiam tutoris ſcientia facit ꝙ pupillus ius deliberandi hereditatem extranei tranſmittat ad heredes pupilli.vt.l. cum antiquioribus.C.de iure delibe.ꝛ not.Bar.in.l. qui duos.ff.de reb.du.ꝛ doc.in.d.l.cũ antiquioribꝰ.ſꝫ curator nõ põt autoritatẽ pupillo pſtare ad adeũdũ hereditatẽ.vt.l.cũ in vna.§.j.ff.de ap.ſꝫ curator puberi autoritatem preſtare poſſit ad adeundum hereditatem.vt.l.cum quedam.C.de admini.tu.ꝛc.Angel.

De legatis [a] *Rubrica.*

ℭ Dic ꝙ tex.continuat iſtam rubricam.

SVMMARIVM.

1 Materiæ cõgruentes,debent vna alteri ſubordinari.
2 Tempus vnum,aliquando pro alio ponitur.

Oſt hæc. [b] Totus iſte titulus diuiditur pͥncipaliter in quinqꝫ partes.Primo continuat ſe ad precedẽtia.Scdo ponit diffinitioñẽ legati.Tertio recitat quot gña legatorũ olim erãt.Quarto illud corrigit.Quinto incipit tractare materiã legatorum.ſecunda ibi legatũ itaqꝫ.tertia ibi:ſꝫ olim. quarta ibi:natura autẽ.quinta ibi:non ſolum autẽ.et illa quinta poſtea ſubdiuiditur.hoc dicit in ſumma. ℭ Ex cauſa licet mutare propoſitum.hoc dicit. Vel ſic,ex cauſa licet immiſcere in vna materia aliam materiã:ſꝫ nõ ſit omnino ſimilis,dummõ vna materia tranſeat,ꝛ cõformitatem habeat cum alia.hoc dicit. ℭ No.ibi extra propoſitam materiam ꝛc.ꝙ hic videtur caſus de eo quod dixi.ſ.in proemio in principio ſm Rapha.videlicet† ꝙ materie debent congruenter vna ſubordinari alteri.non autem eſt neceſſe quod rubrica continuetur ad precedentes rubricas:ſed materia ad materiam,ꝛ ꝙ vnaqueqꝫ materia ponatur ſub congruis ſuis titulis.ꝛ pro hoc etiam facit.ſ.per quas perſo.no.acquiritur.§.ſi.de quo dixi ſ.in proemio.in ſi.rub.ꝛ.ſ.de actio.ſup rub.dic vt ibi dixi in.l. j.in prin.ff.ad treb.ꝛ.ſ.de rerũ diui.in princ. ℭ †In glo.loquimur.in ſi.not.ꝙ aliqñ vnũ tps ponitur pro alio tpe.ꝙ hic preſens ponitur pro preterito.de quo vide glo.ꝛ Bart in.l.verbum oportebit.ff.de verbo. ſig.ꝛ verbum pteriti tpis ſubiunctiui ſignificat etiaꝫ futurum vt.l.qui roma.§.augerius.ff.de verbo.oblig.ꝛ ibi Barto.ꝛ docto.in.l.ſolemus.ff.de condi. et demon. ℭ Quod eſt verum quando nõ poteſt verificari in dicto tempore preterito.Sinautem eſſet aliquid in quo poſſet in dicto tempore preterito verificari,non trahitur ad futurum.l.cum ſtipulamur.ꝛ ibi Barto.ff.de verbo.obliga.que no.ꝛ hoc eſt verum in contractibus,ſed in teſtamentis ꝛ legibus,que dant formam ꝛ eſſentiam a futuro capiunt,in dubio capitur pro futuro.ita dicit Bar.in.d.l.ſolemus. ℭ Qđ preſtat arg.ſi teſtator legat filiabus ſuis centum cũ vidue fuerint,qđ nõ intelligitur legaſſe illis que tunc tẽpore mortis erãt vidue.ſꝫ que poſt eius mortẽ remanebũt vidue.ita dicit Bar.in.l.hoc articulo.in princ. ff.de here.inſti.ſed aliter dicit do.Jo.de imo.in.l.ſed hoc ita.de ver.obl.ꝛ de iſta queſtione vide Rap.h.eu. in.d.l.hoc articulo.ꝛ in.l.cũ in ſcđo.ff.de iniuſt.teſta. ꝛ per do.Pau.de ca.ꝛ ibi ſcripſi.in.d.l.cum ſtipulamur.dic vt in dictis locis que no.quia vidi de facto Boñ.in quadam nobili domina de populis.ꝛc.

SVMMARIVM.

1 Actiones tres competunt legatario pro legato conſequendo.
2 Teſtator,ſi dicat in teſtamento dono Titio fundum præſenti & recipienti,an ſit donatio inter viuos.
3 Lex generaliter loquens incipit reſtrictionem de habilitate teſtatoris.
4 Dñium rei legatæ purè tranſit ſictè à morte teſtator.
5 Actio hypothecaria in re teſtatoris non competit legatario.
6 Actiones,quæ competunt pro re legata.
7 Scholares,an gaudeant priuilegꝫs ciuium,& nu.8.
9 Quæ tendunt ad augmentũ,diminutionẽ non debent operari.
10 Scholaſtici quòd ſtatuto redigant ad ius ciuiũ,poteſt eſſe verũ ampliatiuẽ,non tamen diminutiuẽ.
11 Quod conceditur,quòd citra diminutionẽ & præiudiciũ intelligatur concedi.
12 Diſpoſitio ſtatuti,nõ tollit cãm finalem alterius priuilegꝫ,& multò minus priuilegium.
13 Statutũ de quo in præcedẽti,intelligitur quo ad honores non quo ad onera.

[c] Legatum itaque. [c] Diuiditur in ſeptẽ partes.Primo ponitur qualiter diffiniatur legatum.Scdo quot erant olim genera legatorum.Tertio qualiter vnum quodqꝫ genus legatorũ fiebat ſiue erant certa verba aſſignata.Quarto qualiter dicta verborum ſolennitas eſt hodie ſublata.Quinto qualiter per Juſtinia. omnes iſti modi legandi,vel omnia genera legatorũ ſunt redacta ad vnã naturã,ꝛ legatarꝫs dat ius pſequẽdi legata altero de tribus modis.Sexto remouet differẽtiã q̃ erat iter legata,ꝛ fideicommiſſa ꝛ ea adequat,Septimo reſpõdet cuidã tacite obiectioni.ſcđa ibi:ſꝫ olim.tertia ibi:ꝛ certa q̃dã.q̃rta ibi:ſꝫ ex ꝯſtitutiõib.q̃nta ibi:nr̃a.ſexta ibi:ſꝫ ñ vſqꝫ.ſeptia ibi:ſꝫ nec i p̄inis.h.d.i ſũma,antiq̃ ſolẽnitas v̓borũ q̃ i legatis obſeruabaꝫ ẽ hodie ſublata.ꝛ i legatis potiꝰ volũtas q̃ v̓ba ſpectaꝫ.Jtẽ i oibꝰ legatis vna natura iponiꝫ habẽtqꝫ legatarꝫ ius pſequẽde legatũ tribꝰ actiõibꝰ. Jtem legata fideicõmiſſis ſunt adeq̃ta.h.d. ℭ No.ibi validiores.qđ magis attẽdiꝫ voluntas q̃ ſcriptura. ℭ No.ibi verbi.ꝙ magis mẽs q̃ v̓ba eſt attendẽda. vt.l.cũ virũ.C.de fideicõmiſ.ꝛ.l.volũtatis.ꝛ ibi Cy.ꝛ do.e.ti.ď fideicõmiſ.ꝛ Bar.in.l.nõ aliter.ff.de leg.iꝫ. Ex quo ẽt no.ꝙ lex magis rebꝰ ꝛ factis q̃ v̓bis ipoſita eſſe creditur.cõcordat.l.ꝫ.i ſi.C.communia de lega. ℭ Not.ꝙ nõ tm̃ p v̓bũ lego,vel relinquo,ſꝫ p q̃cũqꝫ v̓ba põt fieri legatũ.dũmodo appeat de mente legantis. ℭ † No.ꝙ p legato ꝯſequẽdo cõpetũt legatario tres actiões.vcꝫ i rẽ hypothecariã ꝛ pſonalis.vt.l.cũ filius.§.varꝫs.ff.de le.ꝫ.l.j.C.cõmunia ď lega. ℭ No. ꝙ qñ duo adequanꝫ,ꝙ id qđ eſt plus in vna tribuiꝫ alteri.facit.c.j.de imu.eccle.ꝛ.l.j.de le.j.ꝛ ibi Bar.ꝛ oẽs doct.cõiter. ℭ Jn glo.legatis.in fine ſupple huic diffinitioni ꝛ ab herede preſtanda.vt no.gl.in.l.legatum ff.de lega. ℭ Jn glo.donatio.ibi.ſ.de dona. §.alie. Addas quartã donationẽ q̃ diciꝫ remuneratio.vt. l. aquiliꝰ.ff.de dona.ꝛ.l.ſi vero nõ remunerãdi.i pͥnc.ff. mã.Eſt ꝛ alia q̃ ñ diciꝫ ſimpliciter donatio.ſꝫ ob cãꝫ.

[a] ℭ De legatis. Cõtinuatio iſtius rubri.ptꝫ in hunc modũ:ſupra tractauit Juſti.ď teſtamẽtis qualiter inſtituanꝫ,ſeu inſtituunꝫ.ꝛ qꝛ legata i teſtamẽtis relicta ab heredibꝰ pſtanꝫ hic,idcirco tractare intẽdit ď legatis.vñ de his dicturus annectit rubri.de lega.

[b] ℭ Poſt hec.Ad vberiorẽ iuuenuꝫ doctrinã.qꝛ titulus plixꝰ eſt,diuidas totũ titulũ in ptes ſeptẽ pͥncipales ꝛ planus erit. Jn q̃rũ pͥa pte ponit ꝯtinuationẽ ꝛ ponit contra ordinẽ ꝯtinuationis ꝛ ſoluit in lr̃a.Jn ſcđa pte diffinit legatum.Jn tertia parte recitat gñra legatorũ ſm iura antiq̃ ꝛ p cõſtitu. ſuaꝫ ad vnã naturaꝫ cõcordat.ꝛ reducit.Jn q̃rta pte exequat legata fideicom. et aſſignat rõnem quare i libro iſto nõ tractat de his cõiunctim lꝫ ſint exeq̃ta ꝛ ad vnã naturã redacta.Jn q̃nta pte determinat que res legari poſſint ꝛ que non.Jn ſexta pte determinat qbꝰ põt legari.Jn ſeptima et vltima pte corrigit antiq̃ iura circa legata in tribꝰ vel q̃tuor caſibꝰ. Pͥa pars durat vſqꝫ ad illũ.§.legatũ.itaqꝫ ibi incipit ſecunda ꝛ durat vſqꝫ ad illum §.ſꝫ oliꝫ.ibi icipit tertia ꝛ durat vſqꝫ ad illum.§.ſed nõ vſqꝫ.ibi icipit q̃rta ꝛ durat vſque ad illũ.§.nõ ſolũ. ibi incipit q̃nta et durat vſqꝫ ad illum.§.legatarꝫ.et hec pars eſt mltũ plixa.ꝛ ibi ſexta et durat vſqꝫ ad illum.§.añ heredis inſtõneꝫ.ibi ſeptima ꝛ vltima ꝛ durat vſqꝫ in finem ti. ℭ Pone igiꝫ ſic caſum.Jn prima pte dicit Juſtiñ.cõtinuãdo pceſſuꝫ ſuũ,poſt hꝫ que diximꝰ.ſ.de teſtamẽtis videamꝰ ď legatis nũc. Sed certe hec ps iuris que circa legata vertitur videtur eſſe extra ppoſitã materiã.Nam loquuti ſumus ſupra de illis ſolis iuribus quibꝰ res p vniuerſitatẽ nobis acquiriꝫ:igiꝫ vr̃ mihi ꝙ materia legatorũ hꝫ nõ debeat tractari.ſꝫ licet hoc prima facie videri poſſit,tñ cũ diligẽter de teſtamẽtis locuti ſumus ſupra ꝛ de heredibus,qui in teſtamẽto inſtituũtur cum legata relinquantur in teſtamẽtis ꝛ ab heredibus pſtentur. Jdeo põt in hoc loco non ſine ratione ꝯpetenti materia legatorum tractari.ꝛ hec dicunꝫ in prima parte vſqꝫ ad illuꝫ.§.legatũ itaqꝫ ꝛc.

[c] ℭ Legatuꝫ itaqꝫ. Hic icipit ſcđa ps.i q̃ ſic pone caſuꝫ. dñe iã video quod vultis:tractare de legatis:dicatis ergo mihi qđ ẽ legatũ.Ad hꝫ rñ.amice legatũ ẽ donatio q̃dã a defuncto relicta.ꝛ hec dicunꝫ vſqꝫ ad illũ.§.ſꝫ olĩ ꝛc.nota qđ acq̃ſitio alia vl̃is,alia ſingularis.Jtem not.q̃ ẽſt legatũ. no.ſolẽnitatẽ ſupuacuam eſſe abꝫciendam.Jtẽ not. mẽtem potius q̃ verba ſpectari.no. ꝙ hodie paribus paſſibus ambulãt legata ꝛ fideic.no. hunc libruꝫ cauſa rudiuꝫ factũ.ideo ſubtilia vel obſcura hoc lib.ponenda nõ ſunt.no.tria

auxilia regulariter competentia legatis vel fideicommissis. ¶ Sed olim quidam. Hic incipit tertia pars in qua sic pone casum. dicit Imperator: qd olim erant quatuor gña legatorum assignata, per que quidem verba genus legatorũ discernebat. si enim testator legabat his verbis: puta. vendico tibi rẽ illã: tũc dicebatur genus illud legatorũ per vẽdicationem. si aũt dicebat testator: hrdi suo: damno Titium legatario illam rẽ dare: tunc illud legatum dicebatur per damnationẽ. si dicebat heredi, sinito Titio illã rem habere: tunc dicebatur per sinendi modum. si vero dicebat alteri heredum, illã rẽ precipito. i. ante partem hereditariam capito: tunc dicebatur per pceptionem: ⁊ ita singula gña legatorum, ex verbis singulis quib⁹ testator in legãdo vtebatur, propriũ nomen sortiebãtur: ⁊ hoc ita antiquitas obtinebat. Sꝫ postea constitutione duorum principum, huiusmodi verborum solennitas penitus sublata est. Nos vero cupientes voluntates testatorum esse validiores, et non verbis testatorum, sed voluntatibus fauentes in cõstitu. nostra, quam cuꝫ magna sua deliberatione fecimus, disposuimus vt omnibus legatis de cetero vna sit natura: et quibuscunq; verbis idoneis aliqd a testatore relictũ, si liceat legatarijs 3 id legatum consequi: non tantũ per personales actiones ex testamẽto, sed etiã per rei vẽ 4 dicationem, ⁊ per hypothecam. videlicet, in alijs reb⁹ que erant testatoris tpe mortis: et ita triplex remedium competit legatario ad legatũ sibi relictum prosequendum: ⁊ huius nostre constitutionis ppensuꝫ modum ex ipsius constitutionis tenore perfectissime accipe: ⁊ hec dicũtur in tertia parte vsq; ad illum. §. sed non vsq;. Incipit hic quarta pars in qua sic

vt donatio pp nuptias: vt. ṡ. de dona. §. sunt ⁊ alie. et 2 dic vt. ṡ. dixi i ti. õ dona. §. j. ¶ † Querit hic Jo. fab. si in testamẽto dicat testator: dono titio fundũ pñti, ⁊ recipiẽti, an sit donatio inter viuos, ⁊ sic irreuocabilis. an sit legatum, quia per verbum dono põt legari vt. l. ij. C. communia de leg. respõdet q᷑ erit legatum: q: verba in dubio sunt interpretanda ꝫm materiam subiectam. vt. l. sed si possessori. §. item si iurauero. ff. de iureiur. vñ cum legatum dicatur donatio, vt hic. ⁊ in testõ dicatur, dono. intelligit᷑ legatũ. pro hoc de sepul. clemen. dudum. in versic. verum. Sed ego credo q᷑ imo valeat, vt donatio inter viuos, cum in vltima voluntate possit fieri actus: vt. l. heredes palam. §. fi. ff. de testa. Nec obst. q᷑ per verbum, dono, possit fieri legatum. tñ cũ hic fiat parte presente, ⁊ dictum verbũ dono, possit adaptari ad propriam donationem. ⁊ ad ipm legatũ, ⁊ in legato non requirit᷑ partis pñtia. vt. l. cum pater. §. surdo. ff. de leg. ij. in donatione sic. l. inter mortis. ff. de dona. cã mor. ⁊ sic hic pñtia partis. ergo magis vr̄ habere requisita in donatione, q̃ in lega. ergo erit donatio inter viuos ⁊ non legatum. ⁊ sic non potest reuocari vt no. Bal. ⁊ doc. in. d. l heredes palam. §. fi. ⁊ Bar. in. l. lucius. §. quisquis. ff. de le. ij. ⁊ in. l. cuꝫ quis. §. codic. de le. ij. cũ similibus. ¶ In ca. ibi sine onere sic. dicit q᷑ regulariter legatum est sine onere: vt hic. ⁊. l imperator. §. j. ff. de le. ij. fallit in casu qui habetur in. d. §. j. ⁊ quod ibi no. doctores. ¶ In gloss. verba in fine. dic siue sint directa, siue obliqua. et que dicant᷑ directa, ⁊ que obliqua. vide gl. in. l. ij. in princ. C. cõia de leg. ⁊ ego dixi. ṡ. de pupil. substi. §. j. ¶ In gloss. validiores. in fin. dic, q᷑ recurrendum est semper ad iudicẽ, pro interpretatione voluntatis testantis. vt. l. voluntatis. ⁊ ibi doc. de fideicõ. qui iudex debet retinere hunc ordinem: quia primo dꝫ videre quid testator senserit: vt. l. in cõditionibus. in prin. ff. de cõdi. ⁊ de. Si non apparet, debemus inspicere qd est verisimilius, que verisimilitudo attẽditur ex multis: vt. ff. de lega. j. si seruus plurium. §. final. ⁊ si illud verisimile non apparet, recurritur ad propriũ significatum verbi. vt. l. non aliter. ff. de leg. iij. vbi Bar. ita dicit. ⁊ si essent plures significationes. quarũ vna eẽt propria: alia impropria: staremus proprie significationi: vt. l. j. §. is qui nauẽ. ff. de exercito. sꝫ si essent plures significationes proprie, tũc debemus inspicere qd est minimum. vt. l. apud iulia. §. scio. ff. de le. j. Adde qñ verba pñt intelligi per prius, ⁊ per posteri⁹, semp capiunt᷑ per prius: vt. l. j. ⁊ ibi Bald. ⁊ Ang. C. de successo. edic. ¶ † In glo. verbis. in fi. nota qd lex generaliter loquens, recipit restrictionem de habilitate. concordat gloss. in. l. j. §. nuntiatio. ⁊ ibi doc. ff. de no. oper. nun. ⁊ in. l. vt gradatim. §. sed si. l. ff. de mune. ⁊ hono. ⁊ dixi. ṡ. de iure naturali. §. primo. ⁊ dic vt ibi ⁊ Bar. late in. l. omnes populi. ff. de iusti. ⁊ iure. ¶ † In glo. in rem. in fi. dic q᷑ dominium rei testatoris legate pure, non sub conditione, transit ficte a morte testãtis: sꝫ vere ab adita hereditate. irreuocabiliter tamen. vt. l. si tibi homo. §. cum seruus. cum ibi no. per gloss. ⁊ doc. ff. de le. j. Quod est verum, si acceptat. vt. l. si quis ita. ff. de conditio. insti. secus si repudiat: quia habetur ac si legatum factum non esset: vt. l. seruum filij. in prin. ff. de le. j. Quod est vtile ad sciendum, an fructus rei legate percepti post mortẽ testatoris. ⁊ ante aditã hereditatem, spectẽt ad legatariũ, vel nõ. Nam spectant ad hereditatem. l. q᷑ seruus. cũ glo. ff. de le. ij. sꝫ facta aditione debent legatario restitui. vt no. glo. in. d. l. q᷑ seruus. facit. l. huic scripture. in princip. ff. ad. l. aquil. ⁊. l. quesitum. §. penul. ff. de le. j. ⁊. l. sed si seruus legatus. ff. de nora. ⁊. l. apud iulia. §. fructus. in fin. de le. primo. ⁊ hoc sequitur Bart. in. l. seruo legato. in principio. ff. de le. j. Sed contrarium tenet gloss. in. l. herennius. ff. de vsuris. ⁊ illam glossam sequitur Petr. ⁊ Cyn. in. l. fin. C. de vsuris ⁊ vsufru. le. Sed Bald. in d. l. fi. tenet etiam istam gl. vltimam. quia legatũ a die mortis testantis, non est in legatarium plene transla

pone casum. dñe iam video quod fecistis satis vtilem constitutionem circa materiam legatorum: in qua quidem cõsti. satis diligenter legatarijs prouisum est: vnde videtur mihi quod illa constitutio possit sufficere: sed ad hoc respondet. Amice minus videtur bene sufficere. non enim predicta constitutione contenti sumus. Inuenimus enim quod antiquitas stricto iure con

tum: sed dependet. vt. d. §. cum seruus. ⁊ istam opinio. sequitur Jmol. ⁊ Rapha. in. d. l. si seruo legato. sed Sali. in. d. l. fi. ⁊ Flora. in. d. l. herennius. concor. opi. sequendo Dy. in. d. §. cum seruus. quia aut heres fuit in mora adeundi. ⁊ tunc fructus percepti ante aditam hereditatem: licet querantur hereditati. vt. d. l. quod seruus. tñ quia sunt post moram quesiti, sunt restituẽdi. vt ibi dicit glo. ⁊ hec probant᷑ per. l. vsusfructus legatus. ff. de vsufruc. Item quia al's daretur occasio heredi in adeũdo moram faciẽdi. ⁊ pro hoc facit qd habet᷑ per glos. Bar. ⁊ doc. de fructibus perceptis ex sui mora restituendi fideicõmis. in. d. l. fideicommis. ff. ad trebel. ⁊ in. l. iubemus. C. ad trebel. Aut non fuit in mora adeundi. ⁊ tunc non veniunt restituendi. vt. d. §. q᷑ seruus. ibi vere ⁊c. ⁊ ista concordia mihi placet quod no. ¶ Et predicta procedunt qñ testator legat rem suã, si aũt legaret rem heredis, non transit dñiũ in legatarium: nec tacite, nec expresse, nisi facta traditione per heredem. vt no. gloss. in. l. pomponius. ff. de seruitu. ⁊. ĩ. in tractatu dicam. Et idẽ qd non trãseat dñium ꝫm Bar. est in rebus relictis per consequentiã. vt colligitur in. l. seruũ filij. ⁊ ibi Bar. §. fina. ff. de leg. j. ⁊ idem voluit Bar. in. l. j. eo. ti. in versi. tertia regula est ⁊c. Sed doc. cõiter tenent contrarium Bal. Angel. ⁊ Moder. q: ꝫm hoc si legetur grex, vel peculium cum singulariter res gregis, vel peculij non sint specificate, qd non transit dñiũ. sed est falsum. vt. l. gregis. ff. de lega. j. ⁊. l. si chorus. in princ. ⁊ ibi Bar. ff. de lega. ij. igitur ⁊c. Non obstat. d. l. si seruum filij. §. fi. q: ibi loquitur qñ tacite intelligit᷑ legatũ ex quadã consequentia necessaria ne al's legatum fit inutile. Secus qñ ex vi bonorum legatorũ. licet tacite intelligatur. facit quod no. Bar. in. l. vxorem. §. agri plagam. ff. de lega. iij. Aliquando nec expresse, nec tacite illa res est legata, sed venit accessorie per modum cause in verbis enũtiatiuis. ⁊ tũc nulli dubiũ, q᷑ nõ trãsfertur dñium recta via in legatarium. Iste est casus in. l. emptor. §. 5 j. cum glo. ff. de rei vendicatio. ¶ † In glo. hypothecaria. ibi alij qui fuerunt defuncti. No. q᷑ in re testatoris legata nõ cõpetit legatario hypothecaria: sed in alijs rebus testatoris, sic. idem not. glo. in lege prima. C. de leg. j. versi. de multis. ⁊ istas gl. sequitur Cy. ⁊ Bar. in versi. opp. res sua nemini ⁊c. ⁊ idem ibi bal. in vsi. quero nunqd si testator legauit ⁊c. ⁊ idẽ ibi Jaco. but. sed Sali. in versi. nũc quero cũ gl. in verbo ⁊c. tenet qd cum non vere dominium verũ sit penes heredẽ, vt. ṡ. dixi, q᷑ dicta res, etiã legata sit hypothecata: sed ego tenerem cõem opi. q: illud qd dicit Sal. procedit ante aditaꝫ here. ⁊ tunc nõ est op⁹ qd petatur: q: legatum non est cõfirmatum. ⁊ sic nõ debetur: vt. l. si nemo. ff. de testa. tutc. sed postq̃ hereditas est adita: cum vere dominium sit lega. vt. d. §. cum seruus. ergo nõ põt esse sibi hypothe. vt. l. neq; pign⁹. ff. de regu. iur. igit᷑ ⁊c. Forte non est malum dicere, qd etiam post aditam heredi. eadem res sit hypo. q: cum dñium sit de iure speciali. q: sine traditione trãsfert᷑ dñium. ꝯ regulam. traditionibus. C. de pac. ergo etiã res ppria, põt dici hypothe. sicut dicunt doct. isto argu. quod actio in rem est psonalis. ꝯ nim arg. i. l. i bello. §. si qs. ff. de capti. Non aũt res heredis sunt obligate, pro satisfactione legatorũ: vt no. Bar. in. d. l. j. in fi. C. cõmunia de lega. qd no. q: in teneris annis meis doctor nouellus, volui practicare ꝯ nũ, ⁊ succubui. ¶ Aduertastñ, q᷑ post sex menses, si heres nõ soluit: põt fieri imissio in rebus heredis: ⁊ sic ꝯstituitur pignus pretoriũ. ita pprie loquit᷑. l. certa. C. vt in posse. lega. lꝫ glo. in. d. l. j. in. fi. C. cõia de lega. aliter dicat ⁊ male secũdũ Bar. ⁊ doc. ¶ In ea. gl. ibi. C. cõia de lega. l. j. nota ⁊ signa istam glo. dic tamen latius, cum queritur quod actiones ꝯpetant pro re legata. dic ꝫm Dy. q᷑ aut legatur species certa, aut q̃titas, aut genus. Primo casu aut est legantis: aut aliena. si legantis, competunt tres actiones: vt dicit gloss. si aliena. tunc tantum due, scilicet ex testamento ⁊ hypothecaria non rei vendica. q: tunc electione

cludebat legata fideicommiss. pinguiorem naturam indulgebat: idcirco nos hac differentia ab antiquo iure introducta moti necessarium duximus omnino legata omnibus fideicommissis penitus exequare, vt de cetero inter ea nulla sit differentia: statuimus eñi eadem constitutione vt quod hactenus legatis defuit hoc ex natura fideicommissariorum impleatur, si quid amplius etiã fuit in legatis hoc fideicommissis accedat. ⁊ per hec fideicommissa: ⁊ legata per nostram cõstitutionem exequata sunt: vnde dixi quare igitur coniunctim non tractatur de legatis ⁊ fideicommis. Ad hoc respõdet amice ad hec optima rõ nos induxit vt diuisim de illis tractare debeam⁹, ne eñi i his primis legum cunabulis coniunctim de legatis, ⁊ fideicõmissis tractando adulescentibus studio sis difficultatem introducamus, vtile nobis visum est separatim primo de legatis, ⁊ postea d̃ fideicommissis informare: vt ita natura vtriusq; iuris per se cognita facile possent iuuenes circa vtriusq; naturam erudiri: ⁊ per missionem eorundem subtilioribus auribus intelligẽ ⁊c. ⁊ hec dicuntur vsq; ad illum. §. si solum. No. quod tantum importat legatum quantuꝫ donatio. ⁊ sic legatum est ex mera cãlucratiua, ⁊ affert merum commodum. vt. l. si hereditatis. ff. man.

nō potuit teſtator transſere dominiū, qd nō habebat. ſi vero q̄titas. ⁊ tunc,
aut legatur vt corpus ⁊ idē qd in ſpecie: vt. ff. de le. j. l. plane. §. j. Aut legatur
vt quantitas. ⁊ tūc nō cōpetit rei vē. ſed hypote. ⁊ ex teſtamē. Si genus. ⁊
tūc electione fcā in ſpē teſtōris, ſiue ab herede, ſiue a legatario. iuxta no. in. l.
legato gnālr. ff. de le. j. ⁊ tūc cōpetūt p̄dicte tres actiones: q2 poſt electionē,
trāſit dñiū in legatariū: vt. l. ij. ff. de optione lega. añ aūt electionē, due tm̄ cō
petūt: q2 nō rei vēdi. cū nō appareat que res ſit legata. ¶ Et idē in legato
alternatiuo, qd in legato gnīs ꝑp idētitatē rōnis: vt no. in. l. ſi rē. in p̄n. ff. de
rei vē. ita dicit Sali. in. l. j. C. cōia de leg. vide Bar. ⁊ alios doc. in. l. j. ff. de le.
j. q2 cōpetit añ electionē ꝑſonalis, ⁊ hypothecaria: vt. l. duob⁹. ff. de vſufr. le.
ita Bar. in. d. l. ſi plurib⁹. ff. de le. j. ¶ In eadē glo. ibi. l. cū fili⁹. §. varijs. dic
vt ibi no. gl. ⁊ Bar. ¶ In eadē gl. in fi. nota iſtā iſtā caudā gl. que tollit ma
gnū ꝯ2iū, quo cōpetit ꝑſonalis legatario, q ē dñs. Rñdet gl. ꝙ ꝑſonalis nō
cōpetit ad rē, ſ3 ad poſſeſſionē: ⁊ ſic ꝑſonali ex teſtō agit ad tradēdū. nō aūt
ad dādū regulr actio ꝑſonalis dari ſolet. vt. j. de act. §. ſic itaq3. Uel ſm Cy.
in. d. l. j. C. cōia de lega. ⁊ Bar. in. d. l. j. ff. de le. j. ꝙ rei vēdic. cōpetit reſpectu
dñij, qd cōpetit de iure ſpāli. fauore vltime volūtatis. cōtra. l. traditionibus.
C. de pactis. ⁊ act. ꝑſonalis ⁊ hypothecaria nō cōpetūt, ēt de iure cōi. igitur
datur cōcurſus (vt dixi. ſ.) vt in. l. in bello. §. ſi qs ſeruū. de cap. ⁊. l. in reb⁹. C.
de iure do. ⁊ vide Bar. ⁊ doc. in. l. ſi. C. de ſacroſan. ec. S3 hoc nō pl3 Raph.
⁊ Imol. in. d. l. j. ff. de le. j. q2 imo legatarius directe plenarie eſt dñs, cū acce⸗
ptauerit. vt. l. ſi tibi hō. §. cū ſeru⁹. de le. j. ⁊ dixi. ſ. ſm Sali. igitur eſt dñs de
iure cōi. ⁊ per cōſequēs, nō obſtat. d. l. in rebus: q2 ibi trāſit tm̄ vtile dñiū. iō
agi pōt, vt detur directū. Nō obſtat. d. §. ſi quis ſeruū. q2 ibi nō erat dñs irre
uocabiliter: q2 poſſet antiquus dñs reuocare, ꝑcio oblato. igit tenēt iſtā glo.
quā (vt ſingularē) ſequit Bar. Ang. ⁊ Imo. in. d. l. j. ff. de le. j. ſi qs vellet te⸗
nere opinio. Cyn. vltramō. ⁊ Bar. dicat, ꝙ q̄uis legatari⁹ acceptās, vere ⁊
directe ſit dñs. tm̄ negari nō pt, ꝙ n̄ ſit dñs de iure ſpāli: q2 ſine traditiōe, fuit
dñiū trāſlatū. ꝯcordat. l. traditionib⁹. de pactis. igit nō eſt mirū, ſi dat cōcur
ſus. vt. d. l. in rebus. cogitabitis etiā vos. ¶ In gl. ſtricte. in fin. no. tex. cū gl.
ꝙ ſm antiquitatē. ⁊ ſic de iure ffoꝝ plenior erat natura fideicōmiſſorū, q̄ le⸗
gatorū. nō aūt loquit de iure antiquiori, añ iura ffoꝝ. q2 nō diceret hic im⸗
perator, ꝙ neceſſariū foret illud tollere per ipſum Iuſtinianū, cū eēt ſubla⸗
tū per mediū ius ffoꝝ. per. d. l. j. ff. de le. j. ⁊ qd de iure ffoꝝ eēt pinguior na⸗
tura fideicōmiſſorū, p3 etiā in. d. l. ij. C. cōia de lega. l3 Bart. ⁊ alij in. l. j. ff. de
le. j. dicāt cōtrarium. ¶ In glo. exequari ibi: q̄tum ad ſententiam, ⁊ tracta⸗
tū. ſed videtur ꝙ etiā de iure fforum, eſſent adequata per oīa. vt. l. j. ff. de le. j.
vbi per omnia, legata ſunt adequata fideicōmiſſis. ⁊ ecōtra, qd fideicōmiſſa,
ſunt adequata legatis. colligitur ex. l. ſi res. ff. de le. iij. vr̄ tex. in. l. qui aūt. in
fine. in princip. ff. ſi quis omiſ. cauſa teſta. ibi dicendū eſt contribui fideicom
miſſa debere, quaſi exequata ⁊c. ⁊ per conſequens, ibi manifeſte vult legiſla⸗
tor, ꝙ ſtatutum in legatis. per. l. j. eo. titu. in princi. trahatur ad fideicommiſ⸗
ſum. ⁊ etiam videtur caſus in. l. fideicommiſſarium. ff. de le. ij. ⁊ in. l. que ſub
cōditione. §. hoc edictū. ff. de cōdi. inſti. ⁊ in. l. heres ab eo. ff. ad trebel. ¶ Ex
his videtur inferri, ꝙ cū iſta eſſent hinc inde per omnia adequata, ꝙ Iuſti
nianus hic, ⁊ in. d. l. ij. ſeruierit nobis de vēto. ⁊ opi. gl. ⁊ doc. in. d. l. j. ff. de le.
j. vnde Barto. ⁊ doc. in. d. l. j. dicunt, ꝙ licet eſſet de iure antiquo, non tamen
ita clare ſicut hic per Iuſtinianū fuit diſpoſitum. ſed nec hoc ſaluat impera
torem de mendacio: quoniam hic dicit, ꝙ de iure fforum ita non erat cautū.
Unde dicit Raph. ꝙ illud quod dicitur in. d. l. j. ff. de le. j. fuit additum a cō
pilatoribus noui iuris. vt dicit ibi glo. ⁊ poſitū ſub nomine Ulpia. ⁊ hoc cō
probatur ex tex. valde no. in. l. ij. §. tanta. de vete. iur. enu. in hoc non eſt mul⸗
tum inſiſtendū. Ego credo ꝙ de iure ffoꝝ, legata per omnia adequata erāt
fideicōmiſſis. ⁊ ſi in aliquo natura fideicommiſſarioꝝ erat pinguior, q̄ na⸗
tura propria legatorum, illud legatis eſſe attributū, per dictā. l. j. ff. de le. j. ⁊
ecōtra. ſi in alio natura legatoꝝ fuiſſet pinguior ꝑ alias leges. ⁊ diſperſim,
⁊ in diuerſis materiebus. ⁊ tamen non multum clare per verba impropria:
vt per verbum, quaſi adequata: vt dicit tex. in. d. l. qui autem. in fine princip.
⁊ etiam licet reperiantur legata adequata erant in caſibus particularibus: ⁊
non dicebatur per omnia. Unde poſtea Imperator hic. ⁊ in. d. l. ij. equipa⸗
rauit legata, fideicommiſſis. ⁊ econtra, per omnia. facit quod dicit Bar. qñ
aliquis efficitur ciuis in omnibus, ⁊ per omnia. igitur ⁊c. ⁊ facit imperator
per modum regule. ⁊ per hoc videtur caſus in ſimili. l. j. §. ſin autem diſiun⸗
ctim. C. de cadu. tollen. ibi. nos aūt ⁊c. ⁊ quod dicitur hic. ⁊ in. l. ij. quod equi⸗
parantur in omnibus ⁊ per omnia. facit qd dicit Barto. in ciue: quando ali⸗
quis efficitur ciuis in omnibus, ⁊ per omnia. quia habetur pro vero ciue. vt
no. Bar. in. l. ſi maritus. §. lege iulia. ff. de adul. vt no. Barto. in. l. omnes po
7 puli. ff. de iuſt. ⁊ iur. ¶ † Et iſta inducuntur ad queſtionem qua dicitur, ꝙ no
biles de aſinellis, equiparati ſint popularibus: q2 ſi quid beneficij plus ha
beant populares: q̄ nobiles, qd intelligitur attributum nobilibus de aſi⸗
8 nellis. † Ex quo etiam infert Bar. in. d. l. j. qd ſtatutum Bononie, quo caue⸗
tur, ꝙ ſcholares debent tractari vt ciues: ⁊ qd ſcholares gauderent benefi⸗
cijs ciuium, in alio quod eſſet damnoſum, non ſunt tractandi vt ciues: ⁊ ſic
non poterunt ſcholares collectari, vt hodie ciues collectantur.
ADNOTATIO. Si caueat ſtatuto qd ſcholaſtici in omnib⁹
9 pro ciuibus habeant, tale ſtatutū nō tollit ꝑuilegia ſcholaſticis cōceſſa per
autheticā habita ne filius pro patre. C. † q2 que tendūt ad augmentū dimi⸗
nutionē nō debēt operari. l. falſa. §. j. de cōdi. ⁊ de. in pādectis. vbi augmētū
10 dignitatis non extinguit legatū. † nec obſtat quod ſcholaſtici videantur re⸗
dacti ad ius ciuium, qñ illud eſt verum ampliatiue non autem diminutiue.
11 qd probatur, † q2 cum aliquod cōceditur, intelligitur
ſic concedi, qd ille cui conceditur tali cōceſſione nullo
modo diminutionē patiatur ⁊ cōtra ſe nō vtatur. l. in
12 fraudē. §. neq3. de iure fiſci. † diſpoſitio enim ſtatuti
nō tollit cauſam finalē alterius priuilegij, ergo mul⸗
to minus tollit priuilegium, Bal. in aut. habita ne fi
13 lius pro patre. † merito tale ſtatutū intelligitur quo
ad honores nō etiā quo ad onera. Bald. ⁊ ſcribentes
in. l. ſi Ruffinus. de mili. teſta. C. et probat Bar. in. l.
iij. §. ſi emancipatus. de bonorum poſſeſſione contra
tabulas, in pandectis. Anto. Caius.
¶ Tu aūt diſtingue ſic, qñ duo adequantur: q2 aut
adequātur pariter. ⁊ tūc, qd eſt vnius, intelligitur ineſ
ſe alteri: ⁊ ecōtra. facit qd no. Bar. Angel. ⁊ Imo. de
duabus vilis, ad inuicem edequatis, ⁊ vicis. in. l. j. §. ſi
coheredi. ff. ad. l. falc. ⁊ Bar. in. l. j. in fi. C. de metropo
li. lib. xj. ⁊ in. c. j. ne ſede vacā. Qd intelligo verū, in ca
ſib⁹ in qb⁹ pt fieri adequatio, ⁊ nō in alijs: vt no. ſin⸗
gulr Bar. in. l. j. §. lex falcidia, per illū tex. ff. ad. l. falc.
pro q̄ ego allego tex. cū gl. i. l. mācipia. C. de ſer. fu. in
verſicul. eadē forma. Aliqñ vnū adiungitur alteri, ⁊
nō ecōtra (vt dixi de qōne nobiliū ⁊ plebeiorū) ⁊ tunc
bñficiū qd habēt populares ⁊ plebei, intelligit attri⸗
butū nobilib⁹ de aſinellis: ſed nō ecōtra. vt. d. l. j. ff. de
le. j. facit. c. j. ne ſede vacā. cū ibi no. in glo. Aliqñ ſit ꝑ
modū acceſſorij, ⁊ ſummiſſionis. vt qñ vna villa adiū
git: ⁊ ſubijcitur cuidā caſtro: ⁊ quoddā caſtrū ciuita
ti, an illō adiūctū dicat idē corp⁹, cū eo cui adiūgit: ⁊
regatur ſtatutis illius loci, cui adiungitur: vel regi
debeat dicta villa ſuis ꝓmcuis ſtatutis. no. Cy. ⁊ doc.
in. l. etiā. C. de iure do. ⁊ Guil. Bar. ⁊ doc. in. l. ſi cōue
nerit. §. ſi nuda. ff. de pig. act. dic vt ibi. ¶ In eadē gl.
in fine, dic, ꝙ legata ꝑticularia, nō eqparant fideicom
miſſis vlib⁹. nec ecōtra, legata vniuerſalia, fideicōmiſ
ſis particularibus. ſed particularia particularibus: ⁊
vniuerſalia vniuerſalibus. vt docto. not. in. d. l. j. ff. de
lega. j. cetera dic vt ibi per gl. Barto. ⁊ docto. l. j. ⁊. ij.
C. commu. de lega.

SVMMARIVM.

1 Res aliena legari poteſt.
2 Res hæredis ſicut propria, legari poteſt.
3 Res hoſtium, an legari poſſit?
4 Coniuncta perſona, quæ dicatur?
5 Legatum rei alienæ, an valeat?
6 Euictio, an debeatur cum euicta re tradita legati.

a 1 Non ſolum autem. ᵃ¶ † Etiam res a⸗
liena poteſt legari ⁊ heres tenetur eā redimere (ſi po
teſt) ⁊ ſoluere: alſ tenetur eſtimationem eius preſta⸗
re. ⁊ hoc verum, ſi teſtator ſcit eſſe rem alienā, ⁊ agēti
2 incumbit onus ꝓbandi. h. d. ¶ † Not. ꝙ etiā res he⸗

a ¶ Nō ſolū aūt. Hic incipit ſexta ꝑs principalr iſti⁹ ti. in qua determinat Iu
ſti. q̄ res legari pñt: ⁊ illā materiā ꝓſequit vſq3 ad illū. §. legatarij. ⁊ multos, ⁊
diuerſos caſus ad declarationē iſti⁹ materie ſubijcit. Pone igitur ſic caſu3.
Dñe, iā video qd eſt legatū: ⁊ quot erant olim gña legatoꝝ: ⁊ qualiter aut.
veſtre cōſtitutionis natura legatoꝝ, ⁊ fideicōmiſſorum exequata eſt. ⁊ que
ratio vos induxit ad ſeparatim tractādū, ꝓmo de legatis, ⁊ poſtea de fideic. dicatis mō mihi, que res legari poſſunt. Ad h̄ rñ. nō ſolum teſtatoris vel heredis bona legari pñt ſ3 etiā aliena. ſed in hoc caſu, qñ teſtator aliena legat, heres eius cōpellitur rem legatā a dño rei emere (ſi pōt). Si eñ nullo mō, vel ꝑ vō certo ꝑcio redimere pōt, ad ci⁹ eſtimationē tenet. ⁊ hoc verū ē, ſi talr res ē, cui⁹ cōmerciū haberi poſſit. Si eñ res legata ſit talis ꝙ ſup ea trahere nō l3. tūc nec ipſa res, nec eius eſtimatio debet. veluti, ſi teſtator alicui legauerit campū martiū, vel baſilicas, vel tēpla, vel ea q̄ ſūt publico vſui deſtinata. nā in his caſibus legatu3 nulli⁹ momenti eſt, qd diximꝰ gñalr alienam rem legari poſſe: hoc ita intelligendū eſt, ꝙ ſi teſtōr, qñ legitime legauit, ſciebat rem alienam eſſe, non autem ſi ignorabat alienā eſſe: q2 tunc forſitā, ſi ſciuiſſet eā alienā eſſe, nō legaſſet. ⁊ ita hoc omnino diu⁹ Seuerus ⁊ An. reſcr. S3 pone, qdam legauit Petro rem alienā. vñ mortuo teſtōre, Pe. illud
legatum petebat ab herede. heres autem ex aduerſo, ad ſui defenſionem al⸗
legabat, teſtatorem ignoraſſe illam rem eſſe alienam. Et idcirco, dicebat ſe
non teneri ad huius legati preſtationem: legatarius vero in contrarium aſſe⸗
rebat, teſtatorem ſciuiſſe rē alienā ⁊ ita dicebat legatū valere. vñ magna fuit
diſcordia inter heredem ⁊ legatarium, ſuper iſto legato, pro deo domine, dica
tis mihi, quid iuris eſt in caſu iſto vc3, vtx legatarius debeat probare teſta⸗
torem ſciuiſſe rē alienam eē, vel heres debeat probare teſtatorem ignoraſſe?
Ad hoc reſpondet, amice in hoc caſu, verius eſt ipſum legatarium opor⸗
tere ꝓbare ſciam teſtōris: non autem op3 heredem ꝓbare ipſius ignoratiā:
⁊ hoc ꝓpter illam regulam generalem, q̄ cauetur ꝙ ſemper neceſſitas probā
di illi incūbit, qui agit. Igit, cum legatarius in hoc caſu, agat ad legatū ſi
bi relictum ꝑſtādum, merito onus probādi ei debet incūbere: ⁊ non ſolum in
caſu iſto p̄dicto locū h3 diſtinctio, ſ3 etiam in alio caſu. veluti. ſi teſtator lega
uit rem creditori ſuo obligatam. nā in hoc caſu idē pl3, qd in ſuperiori ſit: vt
vc3, ita demum neceſſe hēat heres eā a creditore luere. ſi teſtator ſciebat rem
eſt obligatam. ⁊ ita diuus Seuerus ⁊ An. reſcripſerunt: ⁊ hoc eſt verum, ni
ſi appareat ō cōtraria voluntate teſtatoris. nā ſi teſtator voluerit legatariu3
luere, ⁊ hoc in teſtamēto, ⁊ codicil. expreſſerit, q̄uis teſtator ſciebat rem obli
gatā, hrs tñ i h̄ caſu eā luere nō d3. ⁊ h̄ dicunt vſq3 ad illū. §. ſi res aliena ⁊c.

redis,sicut propria legari potest. ¶ Nota q̄ si legatur res que,non sit in cō mercio nostro communi,non debetur etiam estimatio. ¶ Not. q̄ non valet legatum rei aliene simpliciter,nisi probetur per legatarium,testatorem habuisse notitiam rei aliene. ¶ Not. q̄ agenti,incumbit onus probādi. ¶ In glo.res in fin.dic,q̄ istam glo.tenent Dy.& Ray.in.d.l.vj.§.si.licet ibi gloss. velit q̄ si simpliciter legat fundum seianum,quod videatur legare totū fundum:sed imo ius quod habet,videtur legare.vt no.gloss.in.l.cum alienam.
3 C.eod.&.l.vxor patrui.eo.tit.ita dicit Bar.& Bald.in.d.§.fina. ¶ † In gl. alienam.in fi.an res autem hostium,& quā,& que possit legari:dic,q̄ sub conditione,si nostra efficiatur,valet:quia ciuilis est expectatio.& hoc vult Barto.in.d.l.id quod apud.ff.de legat.j. ¶ Sed amplius putat ibi Rapha.q̄ etam pure possit legari res hostium,quando spes est quod ad nos perducatur:vt sunt aromata.iste videtur tex.in.l.ab omnibus.§.etiā.ff.de leg.j.& idē in stipu.vt dixi.j.de inuti.stip.in prin.licet glo.dicat contrarium.in.l.generaliter.in prin.ff.de fideicom.libe. ¶ In glo.quod redimere,an autem,& quā quis inuitus cogatur emere,vel vendere.plene dixi.s.de his qui sunt sui,vel alie.iur.§.fi.dic vt ibi. ¶ In glo.estimatio,in fin.nota & signa istam gloss.& similis est.in.l.sed si heres.ff.de lega,j.& ibi vide docto.& glos.in.l.multum. ff.de verborum obligatio.& ibi Bartol.& doctores.& in.l.mortem.§.j.ff.de lega.ij.& glo.& ibi vide que scripsi.j.de inuti.stipu.in princip. ¶ In gl.igno
4 rabat,ibi.nisi coniuncte persone sit relictum &c. ¶ † Que autem dicatur cōiuncta persona.dic vt in gloss.in.d.l.cum alienam. Vel dic ſm Barto.ibi & melius,quod intelligitur arbitrio iudicis:quod maxime patet,quia text.ibi dicit,an sit talis cui testator verosimiliter reliquisset,si sciuisset alienam. Et ista est veritas,probatur ibi in vxore,que non est coniuncta persona.vt.l.j.& aut.ibi posita.C.vnde vir & vxor.nec etiam dicitur proxima vt.d.l.cum alienam.ibi proxime persone,vel vxori.& sic est disiunctiua.vel igitur &c. ¶ In ea ibi de fideicom.liber.l.paulus.not.q̄ pro libertate,& eius fauore.& sic pro legato pio.vt.l.libertas.ff.de reg.iur.omnino legatum debetur,non habita dicta distinctione si sciat testator rem alienam,vel non. ¶ Quod no.pro legato ad pias causas,cui libertas equiparatur:vt not.Barto.in.l.cancellauerat.ff.de his que in testamento delentur.vt omnino debeatur,etiam si testator ignorauerit rem esse alienam.facit.ff.ad trebel.l.quidam.§.si quis filiū.
5 vbi optime,& bene vide. ¶ † Ut ergo ista materia tibi liqueat,an legatum rei aliene valeat:conclude ſm Salice.in.l.cum alienam.C.eodem.videlicet, aut testator nullum ius habet in re,vel ad rem,aut aliquod ius habet. Primo casu,aut est heredis sui,& indistincte debetur.vt.l.vnum ex familia.§.si rem.ff.de lega.ij. Aut est alterius,& tunc,aut testator sciebat alienam,& debetur:vt dicta.l.cum alienam.in principio.& hic. Aut suam esse putauit:et sic iste testator ignorabat alienam.& sic regula est,q̄ non debeatur. Fallit, quando legauit coniuncte persone,vel alteri:cui etiā si testator sciuisset alienam,verosimile est q̄ legasset.vt dicta.l.cum alienam.aut dubitatur,vtrum sciuerit,vel ignorauerit:& tunc aut possidebat rem cum titulo:& presumitur q̄ eam putauerit suam:aut eā possidebat sine titulo:& tunc benignior interpretatio eligitur.vt.l.benignus.ff.de legibus.presumo q̄ suam putauerit, ne iniuste reperiatur alienam rem possedisse.argumē.l.ij.C.ne vxor pro ma. ego limitarem hoc,nisi notorium erat quod esset penes eum deposita,vel commodata.argu.l.officium.in fine.ff.de rei vendica.si autem,non ipse,sed alius eam possidebat:& tunc non presumo q̄ suam putauerit:sed alienam. argumen.l.fina.C.vnde vi. Secundo casu principali,quando testator habet aliquod ius.dic,aut est ius communionis,aut aliud.si communionis:tunc solum partem suam legare videtur.vt.ff.de legatis.j.serui electione.§.fina. dic vt dixi.s.eodem in principio.&.l.si domus.§.fina.ff.de lega.j.nisi dixerit totum fundum,vel omnem:quia tunc licet esset communis:tamen totū deberetur.vt.l.iulianus.ff.de legatis.iij. Item nisi esset communis cum herede:quia tunc tota res deberetur:vt in textu singulari.ff.de legatis.ij.l.cum filius.§.dominus.saluo q̄ in isto casu adhęceret pronomen meum:quia tunc restringitur ad partem tantum a se possessam:& quam vendicare posset.vt l.quamuis.et.l.quintus.la secunda.§.argento.ff.de auro & argento lega. Et isto casu verificatur gloss.posita in dicta.l.serui electione.§.fina.si autem esset aliud ius commune.tūc solum illud ius legare videtur,siue sit ius pignoris.de quo vide.l.senatus.§.finali.ff.de legatis primo.&.l.j.ff.de libera.lega. Siue sit ius superficiei.siue vtilis dominij.vt dicta.l si domus.§.final.siue sit ius vsusfru.& sic morte legantis finiatur.& sic inutile reperiatur legatum. vt.l.quod in rerum.§.primo.ff.de legatis primo.dic tamen vt ibi per gloss. Bart.& latius per Imo.& Bar.in.l.sticho.ff.de vsufruc.lega. Et predicta vera etiam si illud ius non sit in re,sed ad rem:vt quia emerat:& nondum sibi tradita erat.nam tunc etiam solum ius quod habet,legare videtur:ideo & actionem ex empto tenetur heres ei cedere.vt.l.apud iulianum.§.idem iulianus.ff.de legatis.j.& precium soluere,si nondum erat solutum:al's cederet actionem,cui obstaret exceptio.vt.l.iulianus.§.offerri.ff.de actio.empti. ¶ Quero,quando legatur res aliena,quid petetur ab herede:& sic qualiter formabitur libellus: Dic q̄ debet narrari legatum factum,& qualiter testator habebat notitiam rei aliene.vel si erat talis legatarius,cui verosimiliter testator legasset:etiam si credidisset rem esse alienam.istud narretur:& concludatur.quare .peto q̄ heres condemnetur,vt talem rem mihi legatam redimat:et mihi det.&c.ista probantur in.l.nondum.§.finali.ff.de legatis.iij.ita dicit Bartolus in.d.l.cum alienam.vel aliter.vt ibi per gloss.videlicet q̄ petatur quod heres condemnetur.& cogatur redimere,& prestare.vel si nō
6 potest prestare rem,quod eius estimationem prestet &c. ¶ † In eadem glo. in fine.cum queritur,an re tradita legati causa euicta debeatur euictio.distingue,aut re tradita,fuit in genere suo legata:& tunc debetur euictio.ff.de leg. j.l.si a substituto.§.heres.aut res tradita erat in specie,seu specifice legata.& tunc,aut agere volens de euictione est legatarius,& coheres simul:aut est legatarius tantum. Primo casu,aut est ei soli duntaxat prelegatū fuit:& tūc ei non debetur euictio.vt.l.cum pater.§.euictis.& ibi Barto.ff.de legat.ij. aut ei nō soli:sed & alijs coheredibus fuit legatū:& tunc euictio ei nō debetur per viam actionis:sed retentionis:vt dicto.§.euictio.secundo responso.nec curatur vtrum sint filij,vel extranei:cum non possit ratio diuersitatis assignari:licet gl.hic innuat contrarium. Secundo casu,quando est legatarius tantum,ita q̄ non coheres,distingue.aut res legata erat testatoris,aut alterius.si testatoris,aut euincetur ratione pignoris,vel hypothecę:aut ratione dominij,vel quasi. Primo casu si heres tenebatur eā liberam dare,& sic luere:& tunc contra eum potest agi,al's secus.quando autem ipse tenetur luere:habetur in.l.predia.C.de fideicommis.& in.l.si res obligata.ff.de lega.j.& dicam.j.proximo.§. Secundo casu,si euincitur ratione dominij.vel quasi. tunc non debetur euictio:quia si res est testatoris,vt presupponitur,non potest euinci,nisi per imprudentiam iudicis:vt.l.si per imprudentiam.ff. de euictio. Saluo quod si heres dedisset causam euictioni:qui instrumenta per que legatarius obtinuisset,requisitus nō exhibuisset.vt.C.de fideicommis. l.aut instrumenta. Si autem res legata erat legatarij,& non testatoris:& tunc,aut legatum de re aliena factum non tenebat.quod est quādo testator rem alienam suam putauit:& legauit ei cui non fuisset legaturus,si sciuisset: vt hic.& dicta.l.cum alienam.& tunc euictio debetur:vt.l.is qui.ff.de euicti. Aut legatum,licet de re aliena,tenebat vt in primo casu.dicta.l.cum alienam:et etiam in secundo,quando si sciuisset,fuisset idem legaturus. Et est iste casus dubius.in quo dic,aut testator putauit rem esse certi hominis:tūc presumitur q̄ rem tradi voluit:& sic talem.qualis apud venditorem fuit: ideo de euictione non tenetur.nec de suo soluere tenetur.si vult actionem quam habet contra venditorem cedere.per nota.in.l.creditorem.ff.de euictio.aut incerti hominis esse putauit:& tunc presumptio est,q̄ rem dari voluit:& sic dominium transferri:& quomodo cognoscatur q̄ certi,vel incerti hominis esse putauerit:quia inspicitur,an sciebat possessorē:& presumitur q̄ crediderit fuisse illius:vt not.in.l.sicut.§.si queratur.ff.si ser.vendi. Aut ignorabat possessorem,vel erat vacans:& tunc incerti hominis esse putauit: vt.l.fina.C.vnde vi.ita dicit Salic.in.d.l.cum alienam:in vltima questione.

SVMMARIVM.

1 Res obligata,quando legatur,præsumitur quòd testator voluerit onus luendi spectare ad hæredem.
2 Hæres si obligatur pro debito non hæreditario,an teneatur luere?
3 Legatarius,directè potest agere contra hæredem.

Sed & si rem suam. ¶ Heres tenetur luere rem testatoris alteri obligatam si testator sciuit esse obligatam:nisi probetur de contraria voluntate testantis .hoc dicit. ¶ Nota quod ista iudicantur a pari legatum rei aliene debere,& quando legatum rei proprie debetur:& tunc quando legatur res obligata,heredi
1 incumbat onus luendi. ¶ † Not.quod in dubio quando legatur res obligata,presumitur quod testator voluerit onus luendi spectare ad ipsum heredē,vnde qui aliud dicere vult sibi de contraria voluntate testantis:incumbit onus probandi. ¶ In glossa luere.in fine. adde quartum casum,vbi indistincte heres luit quando post legatum,testator pignorauit:quia cū legatum a principio fuerit perfectum:heres tenetur luere,etiam si sciuerit testator:vel non.vt lege fideicommissum.§.si rem.ff.de legatis tertio. Et predicta sunt vera nisi res al's obligata,esset facta legatarij.vt lege licet secundo responso.ff.de.do preleg.vel nisi sit legatum vniuersitatis:quia transit cum commodo,& incommodo.vt lege cum pater.§.mense.ff.d legatis secūde.& ibi omnino vide Bartolum:& predicta procedunt,in debito priuatorum.si autem esset tributum.dic quod heres cogitur soluere pro tempore preterito:et pro tempore quo possidebit legatarius ipsum tributum,soluere tenetur.vt lege apud iuli.§.si heres.& quod ibi not.glossa.& doctores.ff.de legatis primo.& idem in collectis.vt.l.si pendentes.§.si quid cloacarij.ff.de vsufru.& lege prima.& quod ibi late Bar.C.de muli.& in quo lo.mune.&c.lib.x.& facit.l. imperatores.ff.de publi.&.l.inter debitorem.ff.de pactis.& facit lege quero. & ibi Barto.ff.de vsufruc.leg.& lege fina.eodem titu. ¶ Quid si legatur mihi fundus emptus per testatorem:& nondum soluerat precium.dic quod heres tenetur soluere:& mihi rem prestare. vt.l. apud iulianum.§. si titius. ff. de legatis primo & ibi docto. Fortius dico,quod si testator conducebat fundum per quinquennium & legat mihi ius suum quod heres cogitur domino prestare mercedem dicti fundi.& ego possum vti dicto fundo:et non soluam pensionem.vt est casus in.l.qui concubinam.§. qui hortos. ff. de legatis. iij. & ibi Bartolus,& doctores.quod singulariter no.est ratio. quia videtur legasse nomen debitoris:ergo heres tenetur illud dare .ita quod non obstat exceptio.vt.l.nomen.de here.vel actio.vendi.& est bonus tex.in lege his verbis.§.alumno.ff.de legatis tertio.vbi si testator mandat heredi vt prestet mihi militiam,quod onera & introitus militie ab herede sint prestanda. ¶ Et aduerte secundum Bartolum in.l.si res obligata ff.de lega. primo & dicta.

2 d.l.quero.qd si† heres obligat pro debito nō hereditario, vel ipsiꝰ heredis: tūc indistincte heres tenet luere: vt.ff.de leg.j.l.apud iul.§.heres.nā aut illa res erat solū obligata: aut etiā pignori tradita.si obligata, heres tenetur eā tradere legatario: sꝫ cōtra legatariū, nō poterit creditor agere hypothecaria, nisi prius monito, ⁊ cōuēto debitore: ⁊ eo morā faciēte, poterit cōtra legatariū hypothecariā intētare: vt.C.de pi.l.debitores.⁊ tunc ex culpa heredis morosi rem auocabit.ergo cū tūc euictio cōmittat tm̄ ex culpa heredis: indistincte dꝫ teneri.alleg.gl.in.l.qui solidū.§.fi.ff.de leg.ij.Secus si pro alieno debito esset obligata: qr illi denūtiari dꝫ: ⁊ sic heredi nō pōt culpa imputari.Sed hic ab omnibus doc.reprehēditur.vcꝫ a Bald.Ange.Rapha.⁊ Imo.in.d.l.si res.⁊ ita Bal.in.l.ꝑdia.⁊ ibi Sal.C.de fideicom.vbi Sali.dicit, qd legatarius heredi imputare nō pōt: nisi qn̄ luere sibi tenebat.al's legatariꝰ imputet sibi, cur nō luit.⁊ Bal.in.d.§.si heres.dicit qd dictū Bar. est cōtra.d.l.si res.in fi.vbi dicitur legatario cedēdas actiones, cōtra heredē.Nā hoc fieri nō posset: qn̄ esset pro debito extranei: ⁊ ad.l.apud iuli.§.heres alleg.per Bar.respondet, ꝙ ibi loquitur de obligatione legali.ideo ꝑsumitur illius habere notitiam: cū dispositio legalis sit notoria: vt.c.vestra.de cohabita.clerico.⁊ mulie.sꝫ hic procedit ex facto hominis casuali.⁊ si probabiliter ignoratur.vt.l.fi.ff.pro suo.⁊ sic iste.§.habet locum in debito hereditario, ⁊ heredis extranei.ꝯm distinctionem huius.§.et.d.l.si res.Nec obstat dicta.l.debitores.qr ibi nō imponit necessitatē: sed consilium interpellandi: vt dicit ibi gloss.⁊ omnino videas que scripsi.ī.de actio.§.sic itaqꝫ.an debitor sit de necessitate extra iudicium prius amicabiliter requirendus, anteq̄ contra eum in iudicio agatur: ⁊ per consequens debeat distingui, si sciuerit, vel ignorauerit: ⁊ an esset coniuncta ꝑsona, vel non: si esset relicturus, vel non.iuxta nota.s.§.proxi.¶ Ultimo.addas casum singularem in.l.qui habebat.ff.de legatis.iij.Nam in casu quo onus luendi spectaret ad legatarium: intelligitur quando esset obligata pro tanta quantitate, qd aliquid esset superflui commodi.secus si pro tanta quantitate, quod absorberet valorem rei: quia tunc si legatarius cogeretur luere: nullum commodum ex legato consequeretur.ideo vt consequatur, heres cogitur luere, qd not.¶ Unū
3 addas in practica, † quod legatarius potest directe agere contra heredem: et petere ipsum condemnari, vt talem rem mihi legatam luat: vt est tex.⁊ ibi Barto.in.l.si tibi homo.in princip.ff.de leg.j.⁊ est tex.ī.eo.§.si rem suam.in versi.et omnino legatariam cum herede ⁊c.

SVMMARIVM.

1 Causæ duæ lucratiuæ in eadem re, & homine, concurrere non possunt.
2 Causa dotis, dicitur causa onerosa.
3 Causæ duæ non lucratiuæ, concurrere possunt.

a Si res aliena legata. a ¶ Si legatarius factꝰ fuerit dn̄s rei legate ex cā lucratiua, non debet legatū.secus si ex causa onerosa.h.d.¶ No.ꝙ si anteq̄ testator moriatur: ⁊ sic anteq̄ dies legati cedat, legatarius adeptus fuerit dominiū ex causa onerosa, agere debet actione ex testō contra heredem, vt consequatur dicte rei
1 estimationem: nō obstante qd ipse rem habeat.¶ † Nota regulā, ꝙ in eodē homine, ⁊ in eadem re, nō possunt due cause lucratiue concurrere.¶ Nota. ꝙ id qd debetur ex causa testamentaria, dicitur deberi ex causa lucratiua: et sic facit, qd heres, vel legatarius qui veniūt ex cā testamētaria: dicuntur habere titulū lucratiuum.facit.l.j.cum ibi no.C.de impo.luc.descrip.lib.x.et ibi not.¶ No.ꝙ non est prohibitum primo habere estimationē rei: ⁊ postea ipsam rē: ēt ex causis lucratiuis.Secꝰ si ꝑmo rē fuerit ex cā lucratiua ꝯsequutꝰ, qr postea ēt ex cā lucratiua, rē ꝯsequi nō pōt: nec etiā eiꝰ estimationē. qd no.¶ No.regulā, ꝙ due cāe lucratiue, in eodē hoīe, et in eadē re ꝯcurrere non possunt.¶ In glo.consequi.ibi.§.sed vtrū in fi.no.ꝙ in obligationibus dandi, res ipsa petēda est: licet nō possit prestari.sed executio fit in estimatione.vt.l.si seruum.§.fina.ff.de verbo.obliga.vbi Barto.dicit, ꝙ procedit libellus: peto heredē condemnari ad talē speciem mihi legatam, vt cōsequar estimationē.vt.l.iulianus.§.j.⁊ ibi Bar.ff.de verb.obligatio.vel tertio, peto estimationem talis rei mihi legate, cum ipsa res prestari mihi nō possit.vt.l.iij.ff.de confess.vel quarto.procedit libellus, peto hominē mihi legatum: ⁊ casu quo mihi prestari non possit eum mihi condēnetis in estimationem.per dictam.l.iij.vel quinto, procedit libellus, si simpliciter petatur homo legatus, nulla facta mētione quod prestari non possit.⁊ si postea in processu apparet quod prestari non possit: iudex aut in re, aut in estimatione, faciet suam condēnationem.vt dicta.l.iij.ita dicit Barto.in dicta.l.si seruū.§.fi.⁊ in simili in.l.stipulationes nō diuiduntur.in principio.ff.de verbo.oblig.in versi.nono quero.⁊ sic modo restat videre practicā.¶ In eadē gloss.in fin.nota ⁊ signa istā glos.in fine vbi no.casus in quibus etiam id qd habeo, peto.propter ius quod mihi deficit.vide Barto.in.l.iij.§.si reddita.ff.commo.et in.d.l.iulia.§.j.⁊ in.l.etiā.ff.de solu.⁊ ego dixi.ī.quibus mo-
2 dis re con.obli.§.itē is cui.dic vt ibi.¶ In glo.ex alia.in fine not.† ꝙ causa dotis, dicitur causa onerosa: quod est verum.respectu viri: sed ex parte mulieris, dicitur lucratiua: vt est tex.vbi hic notat Bartol.in.l.finali.ff.que in frau.credi.Quod est verum in dubio.si quis autem volens donare vxori, promittat viro quod legat: nō tm̄ dicitur cā lucratiua respectu mulieris: sed etiā respectu viri: qr si sequatur matrimoniū, repetitur.vt.l.si extraneus.ff. de ꝯdi.ob cau.Et si nō solū respectu mulieris donauit: sꝫ etiā respectu viri, et pro dicto matrimonio cōi.ita dicit Rapha.cuma.in dicta.l.nesennius.in principio.ff.de re iudica.¶ Ex quo sequitur etiam tali casu, si postea sequatur matrimonium, pure ex parte viri dicetur ex titulo oneroso: quia per dictam dotem sustinet onera matrimonij.l.insulam.in principio.ff.soluto matrimonio.⁊ dicta.l.final.ff.que in frau.credi.Et est aduertendum ꝙ non tm̄ maritus dr̄ habere dotē ex causa onerosa: sed etiam eius filij nati ex dicto matrimonio.ita dicit Barto.ff.soluto matrimonio.l.si constante.in princi. in versi.sed nunqd possit nomine eorū, vel eorū mr̄is ⁊c.sed tm̄ quod respectu mulieris dicatur ex causa lucratiua.sequitur ꝯm Bar.in dicta.l.fi.§.j.de his que in frau.credi.ꝙ si sacerdos dotat filiam suam spuriā: quod potest per.c.cum haberet.de eo qui duxit in vxo.quam pol.per adult.et quod licet constante matrimonio venientes ab intestato dicto sacerdoti, dictā dotem reuocare non possint: tamen soluto matrimonio, si dos redeat ad mulierem: et tunc succedentes ab intestato dicto sacerdoti, reuocabunt dictam dotem. vt.l.j.cum ibi notatis per Jacob.et Barto.C.de natu.libe.dimissis alimētis: vt dicto.c.cum haberet.qd singulariter not.

ADNOTATIO. Qd probāt in.d.c.cum haberet, Panor.⁊ scriben.voto cōi.⁊ hoc mihi accidit anno proxime effluxo in cā quatuor millium ducatorū cū accessionibus hactenus accedētibus nobilium Anne ⁊ Marie martinorū ciuitatis Floren. contra nobilem Franciscum Joānis Martinū incolam Auenionis.Anto.Caius.

¶ In gl.nō posse.in fi.vt ergo colligas istā materiā,
3 sub quadam distinctione: † scias ꝙ vna regula est, qd due cause nō lucratiue, possunt cōcurrere.vt.l.non est nouū.ff.de actio.empt.Alia regula est, ꝙ vna causa lucratiua, ⁊ alia onerosa, possunt etiam concurrere: vt l.ex promissione.de actio.⁊ obliga.Tertia regula est, ꝙ due cause lucratiue, non possunt concurrere: vt hic.ista itaqꝫ regula ꝯm diuersos terminos, operat diuersum effectum: nā quādo debetur genus: operatur effectum impediende solutionis in eadem re.vt.l.meuius.§.duobus, in versi.non idem.ff.de.leg.ij.Sꝫ quando debetur species, operat effectū tollende obligationis: nā ꝑ solutionem factā ex vna cā, tollit obligatio ex alia vt hic.⁊.l.omnes.ff.de actio.⁊ obligati.Aut ergo queris, quādo regula habeat locū quantum ad primum effectū impediende solutionis: ⁊ tūc aut debetur genus ⁊ dic, aut debetur tale genꝰ, quod in suo genere recipit functionem.qr in his cōsistit mutuum.vt.ī.qbus mo.re contra.ob.in prin.⁊ tunc regula non habet locū.vt.ff.de solu.l.si quis duos.§.fin. ⁊ hoc no.Aut est tale genus, qd non recipit functionem.⁊ tunc res soluta potest ad oculum demonstrari ⁊ habet locum regula.vt.d.§.duobꝰ.ver.sed si pars, ⁊ ver.sed neqꝫ eum.si vero queris secundo effectu obligationis tollende, quando debetur species, ⁊ tunc, aut ille cause concurrunt diuerso tēpore: ⁊ non habet locum regula.vt.l.existimo.in princi.⁊ ibi Barto.et doct.ff.de verbo.obliga.aut eodēꝫ tēpore, ⁊ tunc, aut ex vna causa fit solutio eiusdē rei ficte.puta, quia soluitur precium: ⁊ tunc, aut ille cause lucratiue descendebant ex testamento vnius rei, vel duarum que habentur loco vnius: aut ex testamento prorsus diuersorū. Primo casu, habet locum regula.vt.ff.de legats.j.l.hmōi.§.j.⁊ hoc relinquitur ab eodem.secus si a diuersis.vt.l.quidā.ff.de leg.ij.⁊.l.qd ergo.§.j.ff.dē lega. j.Scdo casu, quando ex testamento prorsus diuersorum.⁊ tunc non habet locum regula.vt.ī.eo.§.si res. ff.de.le.j.l.plane.§.si duos.aut soluitur eadem species vere: ⁊ tunc, aut ab initio habuit originem in personā diuersorum, aut vnius.Primo casu, ambo vocabantur ad solitam exactionem: ⁊ nō habet locum regula. ff.de act.⁊ oblig.l.si is q.aut sibi faciebant partem cōcursu.⁊ hꝫ locum regula.vt.ff.de leg.j.si mihi.in ꝑn. Scdo casu, quando habuit originem in personā vniꝰ ⁊ tunc, aut vna illarū causaꝝ ꝯm qd, ⁊ nō simpliciter est onerosa: ⁊ procedit concursus alterius.vt.ff.de lega.j.l.plana.§.quod si rem.ij.responso. aut omnino est lucratiua: ⁊ tunc.aut est res ex vna causa soluta reuocabiliter: ⁊ non procedit regula: quia potest agi ex alia, vel statim: vel expectato euentu.vt.l.non quo-

a ¶ Si res aliena legata.Adhuc ꝓsequitur Justi.in hoc.§.materiam suam.subijciendo aliū casum spālē, circa alienam rem alicui legatam. Pone ergo sic casum in hoc.§.domine Justiniane, qdā legauit.P.rē alienā: ⁊ Petrus (viuente adhuc testatore) ꝯsecutus fuit dn̄ium ipsius rei: modo q̄ro: vtrū mortuo testatore Petrus rōne illius legati (cuiꝰ dn̄iū hūit an̄ mortēꝫ testōr)aliqd ꝯseq ab eiꝰ hr̄de possit: Ad hoc rn̄d.Amice.si res alie.leg.fuerit: et eiusdē rei dn̄iū legatarius viuo testatore ꝯsecutꝰ fuerit: distiguēdū est ex qua cā legatariꝰ ꝯsecutꝰ fuerit dn̄iū rei legate.nā si ex cā emptiōis, vel alia cā onerosa dn̄iū ꝯsecutus fuerit nihilominꝰ actiōe ex testō estimationem eiusdē rei ab herede testōris cōsequi poterit.si vero ex cā donationis, vel ex alia cā lucratiua: puta ex cā legati in alio testō sibi relicti, factus fuerit dn̄s rei illius, tunc de cetero ab herede nihil petere poterit: ⁊ hoc ꝓpter regulam iuris gn̄alem, qua cauetur, duas lucratiuas cās in eundē hoīem, ⁊ in eadem rē non posse directe concurrere.et eadem rōne, si ex duorū testīs eadēꝫ res alicui legatario debeat, multū refert, vtrum legatarius rem, aut estimationem ex testō minꝰ cōsecutꝰ sit. nā si ip̄am rē habeat: aduersus heredē alteriꝰ agere nō poterit, cum ex cā lucrati. iam ip̄am reꝫ hēat.si v̄o estimationē illius rei cōsecutꝰ priꝰ fuerit: nihilominus ab herede alterius ip̄am rē cōseq poterit, ⁊ hec dn̄r vsqꝫ ad illum.§.ea quoqꝫ res.⁊c.

cunq; §.j.in prin.ff.de le.j.aut est soluta irreuocabiliter,et procedit:quia semper liberatio fit ex aliqua cã,non distincto,vtrũ possit ad oculũ demõstrari,vel non.vt d.§.duobus.in princi.et l.quocunq;.§.si fundũ.et bic. Ista sunt verba Bart.in.d.§.duobus.in ver.vt igit istã totã materiam colligas etc.dic vt ibi.Cetera aũt que spectãt ad materiã duarũ causarũ lucratiuarum, vide in.d.§.duobus.per Bar.in solenni sua repetitione.et ibi vide doct.quia esset lõgum,decreui me vlterius non extendere.sufficit remissio.Ange.

a ¶ Ea quoq; res. a Adhuc psequit Iust.in hoc.§.materiã suã,determinãdo q̃ res legari possunt.Põe igitur sic casum.dñe pone q aliquis legauit rẽ,q̃ tpe conditi testamenti in rerum natura nõ erat futura:tamen sperat,nunqd valeat legatũ:et rñd. q sic.ea enim res, q̃ in rerũ natura nõ est:si tñ futura sperat:recte legari pt.veluti si testator legauerit fructus qui in fundo semproniano nati erunt:vel si legauerit qd ab ancilla natũ erit. nam in vtroq; casu,vz legatũ,et hec dicunt vsq; ad.§.si eadem res duobus etc.

Ea quoque res. a ¶ Etiã res futura (que tñ esse speratur) legari pot.h.d. ¶ No.q illud qd nõ est in rerũ natura,nec eẽ sperat:nõ põt legari. ¶ No.q fruct⁹ futuri, vel partus futuri legari pñt. ¶ In gl.si mõ.in fi.dic pleni⁹,et ordinatis per gl.d.l.cũ seru⁹.et ibi Barto.et doc.ff.de leg.j.et per glo.in.l.si qs seruo.ff.de lega.ij.et adde qd no.gl.et doc.in.l.qd legatur.ff.de iudi. ¶ In gl.natũ.in fi.filiis gl.est in.d.l.interdũ.in v.incipit.Ex quo no.q in istis obligationib⁹,pmitto fructus futuros,interim est nata obligatio,et actio.sed executio est dilata,in natiuitatẽ fructuũ.Sed fm Bar.et doc.ibi iste gl.male dicũt in isto casu:quia cõtra.d.l.interdũ.nõ violãdo text.vñ in exẽplis hic positis,cũ nõ nascatur obligatio añ diẽ,multo min⁹ actio.quia tale legatũ est cõdõnale:vt.l.j.§.j.de cõdi.et demõ.Idẽ vr̃ i stipulatione operarũ:quia illa ẽt vr̃ cõdõnalis.nã hz tacitã cõditionẽ:vt ope indicant.l.quoties.ff.de op.lib.in stipulatione vo,dari Rome,vr̃ dicẽdum,q dies tacita que inest:sc3 cũ poterit puenire romã:lz nõ impediat natiuitatẽ obliga.tñ impedit natiuitatẽ actionis:nisi ex legis dispositione insit:nõ ex hois cõuẽtione.l.si tutor reipublice cã.§.fin.cũ.l.seq.ff.de tu.et rat.dist.vbi videtur casus,pro hoc allegat Ang.l.sed si alia.coniuncta gl.ff.de bo.dam.vbi maritus recepta dote,statim obligatur ad do is restitutionẽ.s3 quia dies tacita inest:non nascitur actio:nisi soluto matrimonio,sicut in actione pro socio.l.interdũ.C.pro socio.et istã materiam vide per Bart.et doc.in.d.l.interdũ.et latius per Bar.in.l.stipulatio ista.in.ij.q.prin.ff.de verbo.obli. dic vt ibi. Cũ queritur,an legatũ fructuũ futurorũ sit conditionale,vel non:dic,aut adijcitur relatiuum,qs vel qui.vt lego fructus qui nascentur in tali fundo.et legatum est conditionale.vt.d.l.j.ff.de cõdi.et demõ. rõ,quia relatiuũ,qs vel qui.iunctũ verbo futuri tpis,facit conditionẽ.vt.l.stichum qui meus erit.ff.de leg.j. que tamẽ cõditio intelligitur de prima vice.l.boues. §.h sermone.ff.de verb.fig.et omnino illo pmo anno deficiente,non debetur vlterius.secus si lego,vel promitto decem amphoras vini ex tali fundo.quia tunc dispositio non est conditionalis,quia cessat ratio predicta.si autẽ quantitas non esset expressa.vt quia simpliciter promittantur,vel legantur fructus nascituri ex tali fundo:dispositio est conditionalis.vt.l.j.in fin. ff.de condi.et demõ. Item aduertas,quia vbi dixi dispositionem cõditionalem.fallit primo.vbi certus locus est adiectus causa designationis:non cã taxationis,seu cõditionis.quod apparet.quia certus locus fuit adiectus in executione,nõ in obligatione.l.lucius.de ali.et ci.leg.l.quidam testã.in prin.et quod ibi no.ff.de leg.j.Item scdo,fallit.qñ non est vnica prestatio.sed sunt plures annue.l.legatum.§.vini falerni.de annu. le.fm Bar.Ang.et Imo.in.l.inter stipulantem.§.sacram.ff.de ver.ob. ¶ Ad vnum tamen aduertas,qd id quod dixi fore conditionale,intelligas quo ad natiuitatem obligationis.non aũt quoad transmissionem.quia lz legatarius interim moriat:tñ ad eius heredẽ transmittit legatũ.vt no.glo.in.l.stichũ qui meus erit.ff.de leg.j.et.l.item quia.ff.de pac.dic vt ibi.

SVMMARIVM.

1 Coniuncti,qui dicantur.nu.1.
2 Coniunctus re tantũm,pariter admittitur cum coniuncto verbis tantum.

b ¶ Si eadem res. b Pone casum sic in pñti.§.dñe.quidam legauit rem duobus Petr.et Mar.ego quero quid iuris sit in isto casu:Ad hoc respon.Amice.si duob⁹ eadem res legata sit,diuisim vel cõiunctim legetur:si ambo puenerint ad legatũ:diuidit inter eos legatũ.Si alter eorũ p modũ repudiandi deficiat:vt quia legatũ puenit in casum caduci, vt puta,quia legatari⁹ decesserit viuo testatore:vel si q̃libet alio mõ deficiat:veluti p mortẽ ciuilẽ:tũc oĩbus his casib⁹,totũ legatũ ad collegatarium iure accrescẽdi pertinebit.Sed dñe.iã video quid iuris est,qñ eadem res legatur duobus: siue coniunctim, siue disiunctim. dicatis mihi.qñ qs censet legare coniunctim: et qñ disiunctim. Ad hoc respõdet q cõiũctim videtur quis legare in hũc modũ,veluti si qs dicat Titio et Seio:hoiem Stichũ do,lego:s3 disiunctim vr̃ qs legare,veluti,si dicat Titio Stichũ do lego: Seio Stichũ do lego.nam in hoc casu,etiã si expsserit eũdẽ hominẽ.s.dicẽdo sic Stichum do lego. nihilomin⁹ eũ disiunctim legare intelligitur,et hoc vsq; ad illuz.§.si cui fundus.

Si eadem res. b ¶ Si vna res ab eodem duobus legatur cõiunctim,vel disiunctim:si ambo concurrunt ad legatũ:medietas datur vni,et medietas alteri.s3 deficiente legato in psona vnius:totũ ad collegatariũ datur.h.d. ¶ No.qui dicãtur cõiũcti.quia illi dicunt,qui vnica oratiõe sunt vocati.et disiũcti i dicunt,qui vocantur diuersis orõnib⁹.etiã si dicat in scda orõne,eandẽ rẽ lego Seio.qd tñ intellige vt in glo.vt ibi dicã.No.q lz plurib⁹ eadẽ res leget:et videat vnusquisq; inuitatus ad integram rem.tñ dicta res diuiditur equaliter inter eos:et concursu faciunt sibi partẽ. ¶ Not.q qui repudiat legatum,facit q per ius,aut nõ decrescẽdi: aut per ius accrescẽdi,totum ad legatarium ptineat. ¶ Not.q quando vnus ex legatarijs moritur viuo testatore,pars illius mortui,non apud heredem testãtis:sed apud collegatarium remanet. ¶ In gl.duobus.in fi.dic q glo.in.d.l.si titio aut seio.tz cõtrariũ. quia ibi illud pcedit pp electionẽ datã heredi.si autẽ legasset simplr:vt dicit glo.tũc dicta disiũctiua posita inter psonas oneratas,resolueret in cõiũctã.vt.l.pe. C.de verb.sig.et qd ibi no.per glo.et docto.et istud teneas:et dic vt per docto.in.l.si titio. ¶ In glo.coniunctim.in fi.no.et tene menti illam.l.si ita quis.la.ij.vbi est casus q coniunctus re tantum,pariter admittat cum coniuncto verbis tantum:fm cõem intellectũ, vel fm Raph.sunt illi penitus separati.patet ibi nõ tantũ cõiunxisse,q̃ celeriter dixisse videatur etc.vnde cũ sint penit⁹ separati:et portio vnius deficiat:accrescit portio sue hereditatis oĩbus:ẽt illi primo Titio, pro portionibus hereditarijs.qd no. ¶ In gl.scindit in fi.intellige glo.l.fm.l.interdũ.in prin.quã allegat. vez.quia istud qd dicit glo.est verũ,nisi apposita fuerit dictio equa:vel equalr,vel equis portionibus.quia tũc etiã plures simul noiati,vt Titius et fratres mei eq̃ heredes sint:glibet ex heredibus meis erit heres pro virili.vt ibi. ¶ In gl.deficit ibi.l.plane.§.si duobus. dic q Bar.ibi intelligit illũ tex.qñ heres et legatarius erãt cõiũcti re:vel re et verbis:ita q inter eos eẽt locus iuri nõ decrescẽdi.vt.l.re coniuncti.de le.ij.al's autem si essent coniũcti verbis tm̃.ita q testator vnicuiq; assignasset partẽ suã:legatarius non posset petere,nisi partẽ suã,aliã aũt põt heres retinere.vt ea.l. et.l.lucius.in princ.ff.ad tre.S3 hec limitatio non pl3 ibi Io.de imo.cũ ille tex.loquatur indistincte.et quia stat rõ ibi posita indifferenter.Na3 ex quo inutiliter est legatum,et sic deficit portio:debet spectare ad collegatarium:ex quo aliquo modo est cõiũctus.p regulã.d.l.re cõiũcti.nec ob.alle.p Bar.quia ponũt casuz valde diuersum.et istud credo verius.et ita ẽt ibi sentit Bal. ¶ In ea.gl.i fi.an aũt,et quando q nõ admittit ad ptẽ, faciat ptẽ vide p'le gl.et Dy.Bar.et omnes do.ff.de.l.j.l.hmõi.§.si titio. In q̃ cõclude duas r'las vna est,qui nõ admittitur ad ptẽ,nec ad mitti sperat aliq̃ iure actiõis retẽtionis,vl' alterius eqtatis, per se,vel p aliũ,iste nõ facit ptem.ita logtur casus positus in pma pte gl.i.d.§.si titio.Scda regula est,q ille q aliq̃ de pdictis modis admittit ad legatũ facit ptem.ita logtur scda ps pdicte gl.et est rõ in euidẽti.quia ex eo q aliquo mõ admittit,aufert mihi ptẽ,cũ3 eadẽ res plurĩũ eẽ non potuerit.vt.l.si vt certo.§.si duobus vehiculũ.ff.cõmõ.nã qñ legatũ valet oĩ iure,tunc non est dubiũ q facit ptem.vt.l.si pluribus.de leg.j. Tertius casus est,qd nõ admittitur:sed admitti speratur.vt.l.si duob⁹.in pnc.ff.de le.j. Quartus casus est,qñ legat mihi,et nõ capaci.sed capit p alio:vt.l.si titio.ff.de leg.ij. Quint⁹ est qñ legat iure retẽtiõis vt d.§.si titio.Sextus est,si legat mihi:et heredi,vl' res aliena,vel res ipsi⁹ heredis,vel aliqd hrditariũ, qd consistat in gñe,vel in q̃titate.tunc.quia de manu heredis capere d3:heres faciat partem iure retentionis. vt.§.si titio.secus si eẽt legatũ corpus hereditarium. vt.l.plene.§.si duobus.eo.tit.ita dicit Bart.in.d.§.si titio.Sed in.d.§.si duob⁹.et i.d.§.si titio.Dy.Ray. Bal.Ang.Raph.et Imo.tenent cõtrariũ.quia nunq̃ ius retentionis prodest heredi: nisi sit iure legati. vt d.§.titio.sed in casu nostro,eodẽ tpe quo legatuz,orit dictum ius retentionis:igitur etc.et cum casus isto anno cõtingeret:dicebã istã opi.fore tenedã.alij tenebãt opi.Bart.pp eius autoritatẽ pp rẽ dubiam redacti sunt ad cõcordiã.ego tñ semp tenerẽ istam opi.quia firmatur maioribus autoritatib⁹ et dmõ.§.si duob⁹.cũ loquat vniuersalr:nõ patit restrictionem quam facit Bar.et doc.in.d.§.si titio.reliqua dic per Bar.in.d. §.si titio.

a ❡Si cui fundus. In presenti.§.ita pone casum.dñe.quidam legauit Pet. fundū alienū: postea legatarius. P.scꝫ.proprietatē eiusdem fundi emit.vel ex alia cā onerosa,deducto vsufructu acquisiuit:procedēte tempore:vsusfructus eiusdem fundi peruenit ad Pe.per mortem,vel per capitis diminutionem vsufructuarij:vel ex causa lucratiua vsufructu finito:ꝛ ad proprietatem reuerso. et ita Pe.legatariꝰ fundum in plena ꝓprietate habuit: modo Pet.nihilominus agit ex testō ꝯtra heredē: ꝛ petit totum fundū in plena proprietate ab herede testatōris.mō q̄ro,vtrū Pe.legatarius recte agere videaꝫ:ꝛ rñ.ꝙ sic. nā sicuti fundꝰ alienus legatus fuit:ꝛ postea legatarius emit proprietatē eiusdem fundi deducto vsufruc. licet postea vsusfructus ad legatariū ex cā lucratiua puenerit:tñ ad fundū petendū,nihilominus actio ex testō recte agere poterit:et ita Julia.ait. contrarium tñ videbaꝫ.nam si legatarius petit fundum in plena proprietate: que proprietas cōstat ex duobus:videlꝫ ex nuda ꝓprietate,ꝛ vsufructu:si legatariꝰ ex causa lucratiua habuit vsumfructum, vr̄ qd fundum in plena proprietate petere non possit.ad istam tacitā obiectionē,q̄ fieri posset,rñ.Justi.in litera,dicēs,ꝙ hec obiectio non obstat:quia vsusfructus in petitione tali,vcꝫ.que fit p actionem ex testō: nō obtinet partem dominij:sed vicem seruitutis. et ideo petendo fundū in plena ꝓpꝛietate: non videretur illam partem rei petere,que sibi obuenerat ex cā lucratiua:scilꝫ vsusfructus.ꝛ hoc est verum de rigore iuris.sꝫ de eqtate,ait Julia.officio iudicis conueniri:vt estimatione vsusfructus deducta,heredem ad estimatio nem nude ꝓprietatis debeat condēnare.ꝛ hec dñr vsqꝫ ad illum.§.sꝫ si rem ꝛc.

§.si titio. ❡In gl. disiūctim.in fi.no.ꝛ signa istā glo. 2 que ponit doctrinā†qs dicaꝫ ꝯiūctꝰ,ꝛ qs nō:ꝛ qs verbis:ꝛ qs re:ꝛ qs vbis ꝛ re simul.ꝛ gl.similis est in.l.i. §.si.ff.de vsufru.acc.Cōclude,ꝙ inter cōiūctos re tm̄, locꝰ est iuri nō decrescēdi regl'r:vt.l.i.§.finaūt ad deficiētis.C.de ca.tol.inter ꝯiūctos vo tm̄ vbis,regul'r ē ētlocꝰ iuri accrescēdi:vt.d.l.re ꝯiūcti.Fallit,qn̄ sunt oīno re disiūcti,vt Titio ꝛ Meuio lego.singulis,singulares seruos:vt est tex.no.in.l.hmōi.§.qbꝰ.ff.de le.i.i ꝯiūctis vo re ꝛ vbis,regl'r est locꝰ iuri nō decrescēdi:vt in isto.§.finaūt sunt ꝯiūcti cōiūctione legali tm̄. aut sunt oīno disiūcti:ꝛ tūc in hrditatibꝰ est locꝰ iuri accrescēdi i testō pagani:ne decedat ꝑ pte testatꝰ:et pro pte intestatꝰ:in legatis nō est locꝰ iuri accrescēdi: sꝫ ps deficiēs accrescit heredi testantis:vt.l.ꝑculo.ꝛ ꝛ qd ibi no.ff.de leg.ij.ꝛ in.l.si seruꝰ cōis ab extero.ꝛ qd ibi no.gl.ꝛ doc.ff.de le.ij.ꝛ in.l.si seruꝰ.ff.d acq.here.ꝛ vide Bart.in.d.l.re cōiūcti.in ver.pmo.igiꝫ q̄ro, nunqd inter coniūctos re tm̄ ꝛc.cū v.seq.Sinaūt ille cuiꝰ portio deficit,hꝫ vnū ꝯiūctū re tm̄:aliū cōiunctū verbis tm̄:qs pfereꝫ:In hoc sunt opi.gl.doc.tñ Jo. Azo tꝫ ꝙ pariter admittantur.Et etiā hoc sequitur Bar.in.d.l.re ꝯiūcti.in v.ij.q̄ro,qūo plures habentes ꝛc.pro q̄ alleg.casum in.l.si ita qs.ff.d here.insti. sꝫ ibi Raph.dicit,ꝙ ille tex.hoc nō ꝓbat:vt dixi hic circa ꝓn.§.Et est magna vtilitas,vtrū qs habeat ptē deficiētē per ius accrescēdi:vel per ius nō decrescēdi. ❡Nam pmo casu,accrescit sine onere:vt.d.§.finaūt ad deficien.Scōo casu,distinguiꝫ:ꝛ in.§.i.ꝛ in.§.pro scōo.C.de cadu.tol.de quo vide Bart.ꝛ Jmo.in.l.si duobꝰ.§.si heres.ꝛ.l.ciuitatibus.§.luciꝰ.ff.de leg.i.et Bar.in.d.l.re ꝯiūcti.in v.ij.dubitatur qual'r,vtrū cū onere.ꝛ in.l.ꝙ cōditio.in ꝓnci.et ibi late Jmo.qui in aliqbꝰ discrepat a Bar.ff.de cōdi.ꝛ de.ꝛ ꝑ gl.ꝛ doct. in.l.celsus.§.pe.ꝛ fi.ff.de leg.ij.dic vt in dictis locis: qꝛ esset longum,recitare longam ꝛ solennē repetitionem Barto.in.d.l.re coniuncti.ff.de lega.ij.

SVMMARIVM.

1 Vsusfructus,aliquando habet vim seruitutis realis.
2 Vsusfructus,an sit pars dominij?

Si cui fundus. [a]Si ad legatariū peruenerit ꝓprietas fundi eiꝰdē legati ex causa onerosa:ꝛ vsufr.ex cā lucratiua:pōt petitotꝰ fundꝰ:tñ officio iudicis,estimatio ꝓprietatis tm̄ debeꝫ.h.d. ❡Not.ꝙ qn̄ vsufructꝰ perit,ꝛ redit ad ꝓpetatē:dꝫ hri ex cā lucratiua. ❡No.ꝙ sepe vnū petiꝫ:vcꝫ fundus:ꝛ aliud in cōductione deduciꝫ: vcꝫ estimatio. ❡No.ꝙ vsufructꝰ,aliqn̄ hꝫ vim seruitutis realis. ❡No.sm Joā.fab.ꝙ nō vr̄ acqsita illo iure,sine titulo,quo res ꝯsolidaꝫ.qd no.ꝯcordat.l.nō quocūqꝫ.§.si fundus.ff.de lega.i. ❡In gl.petitione. in fi.ꝛ an aūt vsufructus sit pars dñij:Dic sm Placen.ꝙ est pars dominij:ꝛ nō est ps distincta vtrinqꝫ. sm dialecticū,est pars dominij legalis:non est pars dñij predicatiua.siue subiectiua:vt posita specie,ponatur genus.vt hō,ergo animal.nam nō sequitur,est fructus.ergo dñium.vel est proprietas:ergo plenum dñiū est,sꝫ est legalis.i.integralis.q sil'cōiūcti,proprietas ꝛ fructꝰ,faciūt dñiū scꝫ plenū.ita no.dicit gl.in.l. recte dicimus.ff.de ver.si.ꝛ sic gl.melius loquitur in l.qui vsumfructum.ff.de verbo.oblig.ꝛ etiā q̄ alibi.

b Sed si rem legatarii. [b]❡Legatū rei proprie.legari non valet.etiā si post testamentū sua esse desierit.h.d. ❡No.ꝙ id qd nō valet a principio,nō cōfirmatur ex postfacto:lꝫ res deuenerit ad casum a quo incipere poterat. ❡In glo.alienauerat.in fin.an autem tale legatū sit nullū,omnino impediente regula catoniana:dic ꝙ sic:quo ad actionē.vt.l.apud iul. §.quemadmodū.ff.de lega.i. ❡No.quo ad exceptionem,vel retentionē.vt.l.plene.§.si duobus.ꝛ.l.hmōi.

b ❡Sed si rem legatarij. In hoc.§.adhuc prosequitur materiam suam:determinādo que res obligari possunt.vnde pone sic casum.d.quidam legauit Pe.fundum ipsius Pe.modo quero a vobis,vtrū valeat legatū:ꝛ rñ.ꝙ nō.nam licet supra dictum sit alienā rem legari posse:si tñ aliquis rem propriam ipsius legatarij ei legauerit.inutile est legatum:ꝛ hoc ideo,quia illud quod proprium est ipsius legatarij,ampliꝰ eiꝰ fieri non pōt.ꝛ in hoc casu,iterum inutile est legatū:ꝛ nullius momenti.qꝛ nec ipsa res,nec estimatio debeꝫ. Sꝫ pone,quidam testōr rē suā propriā,credens esse alienā,eam quasi alienā legauit.p. ego quero,vtrum valeat:rñ.Justiñ. ꝙ sic,dicens ita,si qs rem suā quasi alienā legauit: in hoc casu bene valet legatū.nā plus valet qd est in veritate:q̄ qd est in opiniōe. Sꝫ dñe. ponamus ꝙ testator putās rē suam esse legatarij,legauit. nunquid valeat tale legatum? rñdet ꝙ sic.i hoc etiā casu,legatum valere constat:qꝛ voluntas testōris volentis hmōi rē acquiri legatario certū habere pōt. ꝛ hec dñr vsqꝫ ad illum.§.si rem suam ꝛc.

§.si titio.ff.de leg.i.ꝛ dixi.s.e.§.si eadem res.ꝛ iste tex. procedit,qn̄ mihi legaꝫ res mea,que ꝑfecto est mea. finaūt mihi aliqd ius defecerit:illud ius qd deficit,vr̄ mihi legatū:vt.l.apud iul.§.si titius.ꝛ.l.si domus.§. fi.ff.de lega.i. ❡Quid aūt si legaꝫ res mihi debita? Bar.latissime posuit in.l.ij.§.si ex pluribus.in fin.ff. de acquir.pos.vbi Ange.in summa.recolligēdo dicta Bar.sic dicit,cū vna species mihi debita a vo dño: ꝛ ab eodē mihi legatur:ex qua cā mihi queratur dominium:qꝛ si ambe cause acquisitionis in idem tēpus concurrunt:queritur mihi ex prima cā debiti:si eādē possessionem rei habeam:vt no.glo.in.d.§.si ex pluribus.sed si non habeam possessionē:queritur tunc ex causa legati:qꝛ recta via in me trāsiuit dominiū.vt.l. a titio.ff.de furtis.Sed si legans,idemqꝫ debitor non erat dñs:puta,qꝛ debebat mihi rē alienā,vel Stichū in genere:tūc cum immediate possessionem nācisco: ex vtraqꝫ causa quero dominium:ex quo tempus acquisitionis ex vtraqꝫ causa iam cessit,ꝛ venit.vt in.l. numerationibus.cum ibi no.per Bar.cum simi.ff.de soluꝫ.vbi vero primo cedit dies legati.ꝛ per ꝯsequēs primo mihi acquiritur dominiū,licet possessio ex causa debiti,tñ iterum dominium non acquiritur.qꝛ impossibile saluo illo,nisi vacuaretur propter aliquod meum interesse.vt.ff.ad.l.falc.fundo.ꝛ.l.verbis.e.tit. tamen actio mihi durat ex debito iam contracto,ex quo ambe cause possunt simul concurrere.vt.j.eod.§. quod si in diem.quod not.Et quia hic in gloss.loquitur de regula catoniana.vide gloss.in.l.mortis causa. ff.de do.causa mor.ꝛ dicam.j.e.§.an seruo ꝛc.

SVMMARIVM.

1 Veritas magis attenditur,q̄ opinio.
2 Legatum valet,licet res legatarij non sit.

Si quis rem suam. ❡Valet legatum rei testātis: 1 licet testator putauerit alienam.h.d. ❡†Nota attendi magis id qd est in veritate,q̄ id qd est in opinione. c
2 ❡†Not.ꝙ valet legatum:cum res legatarij non sit: licet testator crediderit fore rem legatarij. ❡In glo. opp.in fin.dic,ꝙ ibi loquitur in aditione hereditatis: que consistit in solo animo.vt.s.de here.quali.ꝛ diffe. §.fi.ideo non est mirum si erratꝛ sic non hꝫ animum purificatum,ꝛ clarū:si magis attēditur sua opinio,q̄ veritas.secus in his que non consistunt in solo aīo:in quibus attendiꝫ magis veritas:vt hic.ita dicit Bar. in.d.l.is qui putat.In hoc tñ ꝯclude sm Bal.Ang. ꝛ Jmo.ibi.qd vbi ad essentiam alicuius actus requiritur veritas,ꝛ opi.tunc requiritur vtrunqꝫ:ꝛ si deficit actus:vt patet in furto.vbi requiriꝫ ꝙ res sit aliena:ꝛ dolosa intētio.ideo si alterū predictorum deficit: non committitur furtum.vt.l.interdum.§.recte.ꝛ ibi Bar.ff.de fur.si vero sufficit ad essentiam actus,alterum de duobus,ꝛ tunc si verba dispositiua sunt relata ad factum,preualet veritas.exemplum.sm leges sufficit seruum occisum esse:vt imponatur pena rōne culpe:lꝫ occidens non sit opinatus occidere,ꝛ sic non fuerit in dolo.vt.l.si putator.ff.ad.l.aquil.finaūtē sint relata ad voluntatem:inspicitur opinio.exemplū.dicit lex,ꝙ ille vsucapiat qui habet bonam fidem.facit quod habetur per glo.j.de acti.§.alie.ideo vsucapit: licet credat eam esse suam.vt.l.i.de publi.

c Si rem suam. [c]❡Alienatione rei legate a testatore facta,nō admittitur legatum:nisi probetur animus adimendi.h. d. ❡Not.ꝙ eo ipso quod testator alienat rem legatā, vēdendo vel spāliter pignorādo:nō videtur legatum in dubio reuocasse:nisi aliter probetur. ❡Not.ibi et ideo legatarium ꝛc.formam libellandi:qꝛ agit legatarius ꝯtra heredē:vt rē legatā a creditore luat.idē habetur per Bar.in.l.si tibi hō.in ꝓn.ff.de lega.i.ꝛ dixi s.eo.§.sed si rem obligatam. ❡In glos.alienauerit.

c ❡Si rē suā. In pñti.§.ita pōe casum.Quidā legauit Petro fūdū, postea idē testōr, eundē fundū vendidit Mar.quero an valeat legatū? an videatur ademptū ꝑ alienationē factā a testatore? rñ.Just.ꝙ in hoc casu,snīa Celsi tenenda est.Celsus etiā in hoc casu existiauit.ꝙ si testator non adimendi aīo,fundū legatū vēdidit:nihilominus ēt post alienationem deberi legatū:ꝛ hoc quidē diuus Seuerus ꝛ Anto.rescrip.Et quidā principes i quodā alio casu idē ius statuerūt. videlꝫ in tali casu. Quidā fecit testamentum.ꝛ in testamento suo quedā predia legauit Pet.ꝛ postea eadeꝫ pdia Petro legata,pignori obligauit. Nam re-

cte in hoc rñ. testa
torem obligando
predia legata lega
tum non videri
ademisse. ⁊ iõ le-
gatarius cũ here-
de expiri poterit
actiõe ex testõ, vt
predia a credito-
re luat: ⁊ qõ dixi
s. qñ testator totã
rem legatam alie-
nauit, idem iuris
est: ac si ptẽ rei le-
gate alienauerit.
nã ĩ pte non alie-
nata, ita demum
valet legatũ, si te-
stator nõ adimen
di aĩo eam aliena-
uit. ⁊ hec dñr vsqꝫ
ad illum. §. si quis
debitori suo ⁊c.

in fine cũ querit, an ex alienatione rei legate facta per
testatorẽ, reuocet legatũ: dic, aut fuit legatũ. si meus
erit, aut qui meus erit. ⁊ tũc ex alienatione necessaria,
vel volũtaria omnino reuocat. vt est tex. fin. in. l. quin
tus. als scribit in fi. de aur. ⁊ ar. leg. ⁊ no. Imol. in. l. sti-
chũ qui meus erit. ff. de leg. j. ⁊ hoc est verũ, nisi aliud
loco illius redimatur. vt. l. si filius. §. j. ff. de cõdi. ⁊ de.
aut legatũ fuit factũ simplr: ⁊ tũc, aut alienatio fit per
dissolutionẽ speciei, vel trãslationẽ ad aliã spẽm, ⁊ re-
uocat indistincte. vt. l. seia. ff. de au. ⁊ ar. le. Aut aliena
tio remanet in esse suo. ⁊ tũc, aut fit ex volũtate: aut ex
necessitate. vt hic. et. d. §. si rẽ. ff. de le. iij. Si vero legat
spẽs, vt quantitas, hoc est preciũ rei: tunc nõ reuocat
legatũ venditione. vt. l. lucius. ⁊ ibi Bar. ff. de lega. ij.
Sed si alienatio fieret alio mõ, puta. per dationẽ inso
solidum, vel per pmutationẽ. tũc idẽ ꝙ ex illo capite,
quo pciũ est relictũ propter preciũ peti posset: sicut si
relinqueretur res aliena: vel preciũ rei aliene. vt. l. non
dubiũ. §. si. ff. de le. iij. Sin autẽ alienat tñmõ partẽ. il
la pars alienata reuocat. vt hic: ⁊ in nõ totũ. idẽ si alie
nat vsumfr. vt no. gl. ⁊ doct. in. l. iij. C. de legi. ita dicit
Bar. in. l. rẽ legatã. ff. de adi. lega. Eo aũt casu quo ex
alienatione volũtaria, videat reuocatũ legatũ, an di-
catur reuocatũ per solũ 9ctũ, vel per traditionẽ post-
ea secutã: dic ꝙ per solã vẽditionẽ: ẽt sine traditione.
vt est casus sing. in. l. predia. §. liberto. ff. de fun. instr.
⁊ intm̃ dr reuocatus, ꝙ lꝫ recuperet rẽ legatam, ⁊ sic
mortis articulo, in bonis testãtis non recõualidat. vt
l. cũ seruus. ⁊ ibi Bar. ff. de adi. le. Istud tñ fallit in ca
su. l. verũ. ff. õ manu. test. ⁊ sic fauore libertatis. ex quo
Bald. ⁊ Imo. in. l. iij. §. j. de here. insti. no. ꝙ idẽ esset
in legato ad pias cãs. vt arg. qõ no. Bar. in. l. prime.
ff. de his que in testa. delẽ. nõ tñ reuocat legatũ: si ipse
testator non alienet: lꝫ pmittat heredi alienare: vt est
cas9 no. ĩ. l. post ꝗ. §. si. ⁊ ibi no. ff. de le. no. ca. ¶ Quid
si legauit ius, siue nomẽ debitoris: dic, aut exigit a ta-
li debitore in vita: ⁊ psumit reuocari legatũ: nisi pecu
niã retinuerit saluã: vel alteri debitori mutauerit. vel
de dicta pecunia speciẽ emerit. secus si sponte debitor
soluerit. qr propter hoc nõ est reuocatũ legatũ. vt. l. si
deicõ. §. si rẽ. ⁊ ibi Bart. ff. de le. iij. ⁊. d. l. lucius. la. j. ff.
de leg. ij. et. l. si pater. ff. de adi. le. ¶ Quid si simplici
ter egit cõtra suũ debitorẽ: ⁊ est lata snia: nõ tñ est fa-
cta executio. an psumat reuocatũ legatũ: dic ꝙ non:
vt est tex. sing. in. l. nepti. in fi. de fun. instr. vide Bal.
⁊ Flo. in. l. iij. C. eo. ¶ In gl. videri. in fi. intellige hoc
verũ: nisi eẽt pignorata tãta pecunia, qõ nõ est vero-
simile ꝙ redimatur: qr habetur pro alienatione. vt. l.
qui habebat. ff. de leg. iij. et no. Bart. in. d. l. rem lega-
tam. in fin. et dixi. s. eo. §. si rem obligatã. dic vt ibi ⁊c.

SVMMARIVM.

1 Legatarius cui est legata liberatio, potest agere con-
tra hæredem, vt eum liberet.
2 Legatum factum à debitore, creditori, de eo quod de-
bet, non valet.
3 Res deueniens ad causam, à qua incipere non posſit,
an vitietur.

a **Si quis debitori.** a ¶ Legatũ libe-
rationis vꝫ: ⁊ põt
fieri in perpetuum: ⁊ ad tps: ⁊ ecõtra, nõ vꝫ legatum
factũ a debitore, suo creditori: nisi afferat sibi aliquã
1 vtilitatẽ. h. d. ¶ † Not. ꝙ legatarius, cui legata est li-
beratio, põt agere cõtra heredẽ vt eũ liberet. ¶ Not.
ꝙ legatũ liberatiõis, nõ tñ debitori, sꝫ ẽt hrdi pdest.
¶ No. ꝙ legari pt liberatio ad tps. ¶ No. ꝙ ad hoc
vt legatũ valeat: opus est, vt afferat aliquã vtilitatẽ.
2 ¶ † No. ꝙ legatũ factũ a debitore, creditori, de eo qõ
dꝫ: nõ vꝫ. ¶ No. ꝙ legatũ qõ solũmõ affert vtilitatẽ
in cõmõ repsentatiõis: dr valere. ¶ No. ꝙ legatũ qõ
ab initio valuit (lꝫ deueniat ad casum a quo incipere
nõ posset) nõ vitiat. ¶ In gl. legauerit. ibi. l. augeri9.
§. si. dic, ꝙ in dubio nõ vr remissus dolus inter ipsos.
vñ pure tenebitur reddere rõnem, omissa scrupulosa
inqsitione: vt est text. no. in. l. si seru9 vetitus. ff. de le. j.
¶ Qõ facit, si testator prohibet vxorem arctari ad
reddendũ rõnẽ administrationis tutele: ⁊ ipsam libe-
rat: intelligitur a dolo pterito: ⁊ a leui culpa: ⁊ leuissi-
ma: qr in gñali concessione (ꝗuis latissima) non venit
dolus: vt. l. creditor. §. lucius. ff. manda. nec etiam libe
ratur a redditione reliquorum: vt. l. si quis rationes. ⁊
ibi Barto. ff. de libe. lega. ⁊ late Barto. eod. ti. l. aure-
lius. §. caius. ⁊ no. Bal. Ange. ⁊ Imol. in. d. l. seruus
vetitus. ⁊ no. Bar. in. l. si quis decedens. §. j. ff. de ad-
mi. tu. qõ bene no. ¶ In ea. gl. in fi. dic quarto mõ dr
legari liberatio: si dico, lego chirographũ debiti. l. iij.
in prin. ⁊ ibi vide Bar. ff. de lib. leg. ¶ In gloss. libe
ret. in fin. dic oĩno vide Bar. in. d. §. nunc de effectu. ⁊
in. l. ex duobus. ff. de duo. re. ver. qd ergo si acceptila-
tio est fcã vni ⁊c. No. bñ in practica, ꝙ si habes duos
reos: ⁊ vni tñ vis facere gratiã: et liberare: qõ ipsum
per acceptilationẽ nõ liberes: qr posset prodesse cõso-
cio: sed facias sibi pactũ personale, quod ab eo tñ nõ
petes. vt. l. si sic. et ibi Bart. ⁊ doc. ff. de ver. obli. l. qui
in futurũ. §. j. ⁊ ibi late Bar. ff. de pac. ¶ In glo. suo.
in fi. intellige fm Bar. ⁊ Bal. in. d. l. si creditori. ff. de
leg. j. qõ legatũ valet, qñ legatur debitũ: expressa certa
ꝗtitate. vt. d. l. si creditori. als aũt si simpliciter relin-
queret qõ dꝫ: nõ valet: qr nõ releuaret aliquid vt. l. le-
gaui. ⁊ ibi Bar. ff. de lib. leg. sꝫ Io. de Imo. ibi ⁊ re-
ctius dicit, ꝙ si illa distinctio fuerit expressa certa ꝗti
tas dꝫ intelligi qñ funditus non apparet debitũ. quia
nullo modo erat obligatus: sed quando apparet de-
bitũ: lꝫ posset exceptione elidi: tunc ad tale debitũ vi-
detur se retulisse testator. argu. l. ait pretor. §. j. ff. de re
iudi. ⁊ tunc valet per. d. l. si creditori. ¶ In glos. am-
plius. in fi. nota singularẽ glo. ꝙ lꝫ pro testõ addatur
vinculũ pignori. nõ tñ per hoc valet magis legatum
debiti. Sed 9trũ vult Bar. in. d. l. si creditori. in fi. et
per. l. si debitor. ff. de lib. le. sed ibi Ang. ⁊ Imo. tenẽt
istã gloss. ⁊ pro hoc, qr nõ tñ de iure codi. sed etiã de
iure antiquo, ex legato insurgat tacita hypothecaria.
vt. l. creditor. ff. de separatione bonorũ, regulariter nõ
insurgit ex contractu. vt. C. ex quib. cau. pignus tacite
contrahi. per totum. ⁊ tñ hoc non consyderatur. Itẽ.
si actio ex testamento, que est principalis, non oritur.
ergo nec debet posse oriri hypothecaria que illi acci-
dit vt. l. fideius. obligari. §. j. ff. de fideiussoribus. Et ad
predicta adde glo. in. l. deportari. §. fina. ff. de lega. iij.
⁊ istud est verius. ¶ Secundo. no. ex ista glos. ꝙ licet
primo deberetur species: ponamus ex contractu: ⁊ sic
non esset translatum dominiũ: qõ lꝫ dicta species le-
getur: ⁊ sic dñium ex legato transfertur. vt. l. a titio. ff.
de furt. non tñ propter hoc magis legatum valet. sꝫ
in hoc Bar. in. d. l. si creditori. quem sequuntur doct.
reprehendit gloss. qr est cõtra. l. iij. §. si rem. ⁊ ibi hoc
etiam dicit Bar. ff. de lega. iij. qõ no. ex eo ergo quod
habet hypothecam, non valet legatũ factũ creditori.
sed ex eo qõ habeat propter hoc dominiũ, bene va-
lebit. quod no. ¶ In glo. nihilominus. ibi hec corri-
git. dic fm Bar. in. l. debitor. in prin. ff. de leg. ij. quod
hoc est cõtra. l. verbis. ff. ad leg. falci. Tu etiam dic, ꝙ
non est tenenda: qr legum correctio est euitanda. Vñ
tene aliam solutionẽ: quam sequitur Bar. in. d. l. debi
3 tor. ¶ In glo. non potest. in fin. † An autem res deue
niens ad causam a qua incipere non possit, vitietur:
no. Dy. in regula factum legitime. de reg. iur. lib. vj.
⁊ per Bar. in. l. pluribus. §. j. ff. de verbo. oblig. ⁊ ibi
Ang. ⁊ late Imo. ⁊ Flo. in. l. pro parte. ff. de serui. per
Cy. Bal. ⁊ Sali. in. l. si gaudentibus. C. de contrahen.
emp. Tu itaqꝫ conclude fm Sali. ibi qui loquitur se-
riose ⁊ clare. Aut casus superueniens agit in causa, vl
in persona efficienti. ⁊ tũc, si res est in esse perfecto, nõ
vitiat. vt. d. l. si gaudentibus. si est in fieri, vitiat, vt. l.
patre furioso. ff. de his qui sunt sui vel alieni iur. aut
agit in causa formali. i. forma rei: ⁊ tunc res vitiatur.
quia destructa forma destruitur esse rei. vt. ff. ad exhi
bendum. l. iul. §. sed ⁊ si quis. aut agit in causa materia
li: ⁊ sic in re ipsa: vel subiecto, ⁊ tũc, aut impedit rem
inchoari potentia animi: ⁊ tunc res vitiatur, pro par
te qua ad casum deuenerat: siue in qua casus agit: vt
ff. ad. leg. aquil. l. qui in eum. Aut impedit actum de
presenti, sed non potentia animi: ⁊ tunc rem descen-
dentem ex delicto, vel culpa, vel ex 9ctu post moram,
non vitiat. vt. ff. de verb. ob. l. inter stipulantem. §. sa
cram. Ex contractu vero ante moram, vitiatur. vt. ff.
de constituta pecu. l. si duo. §. ait pretor. Aut agit in
causa finali eius quod agitur. tũc aut causam illã de-
struit et

a ¶ Si qs debito-
ri. In pñti. §. pone
casum sic. Quidã
habuit debitorem
in centũ: ⁊ in testa
mẽto suo legauit
debitori suo libe-
rationẽ: mõ q̃ro,
vtrum valeat hu-
iusmodi legatũ:
Et rñd. Iustiñ. ꝙ
sic. nã si quis debi
tori suo liberatio-
nẽ, siue quictatio-
nẽ legauit: in hoc
casu, vtile est lega
tum: ⁊ neqꝫ ab ipo
debitore, neqꝫ ab
herede debitoris,
vel a q̊cunqꝫ alio
eius successore, he
res testatoris ali-
qd 9sequi poterit,
sed etiam debitor
cui liberatio lega-
ta est, cum herede
testatoris agere
poterit: vt eum li-
beret. ⁊ nõ solũ in
casu pdicto, vꝫ le-
gatũ. vcꝫ cũ libe-
ratio legata est: sꝫ
etiã si dilatio debi
ta legata sit. põtei
testator iubere ne
heres suus vsque
ad aliquod certũ
tẽpus a debitore
petat: sꝫ lꝫ dixeriꝫ
valere legatum li-
beratiõis, sec9 tñ
est in casu 9uerso.
nã si dbitor quod
dꝫ pure creditori
suo eidem legaue-
rit: inutile est le-
gatũ. ⁊ hʒ est verũ:
si nihil plus est in
legato, ꝗ in debi-
to: qr in hoc casu,
legatarius nullaꝫ
vtilitatem ex hu-
iusmodi legato ha
biturus est: ⁊ hoc
est verũ, qñ pure
debitũ legauit: sed
si dbitor, qõ ĩ diẽ,
vel sub cõditione
dꝫ creditori suo:
pure legauit eidẽ:
in hoc casu, vtile
est legatũ: vcꝫ pro
pter modũ repre-
sentationis. q: il-
lud qõ prio erat
in diẽ vl sub cõdi
tione debitũ per le
gatũ mortuo te-
statore purificatũ
est. sed qd si viuo
testatore dies ve-
nerit: vel conditio
extiterit: nunquid
euanescit legatũ:
⁊ certe videbatur
ꝙ sic. cũ debitũ p
aduentũ diei, vel
9ditionis, iam sit
effectũ purum: et
ita amplius nihil
pl9 ẽ ĩ legato, ꝗ in
debito. Papi. tñ
in hoc casu. scri-
psit nihilominus
valere legatũ: ⁊ hʒ
iõ. qr ab initio te-
nuit: ⁊ certe snia
Papi. est vera. non
enĩ placuit nobis
snia quorũdã exi-
stimãtiũ ĩ hoc ca-
su extinctũ esse le-
gatũ: qr in cã cãm
postea venit, a q̃
suscipere nõ põt. ⁊
hec dicunt vsque
ad illum. §. sed si
vxori ⁊c.

ſtruit,⁊ annihilat,⁊ vitiat:ſ; cũ caſu ad quẽ deuenit cõcurrit.vt hic ⁊.l.v̄bis.
ff.ad.l.fal.l; effecta poſtea cõſummatio ex vna cã,alia redderet̃ ſuꝑflua.ff.ꝺ
leg.ij.l.debitor.Aut caſus ſuꝑueniẽs in vnã cãm agit:ſ; in aliquo accidẽti.⁊
tunc non vitiat:vt.ff.de conſti.pecu.l.item illa.§.quod adijcitur.quod not.

SVMMARIVM.

1 Legatum dotis eſt maius,ꝙ̃ actio de dote.
2 Debitor quando legat creditori quod debet:& non exprimit aliquam quantitatem,ſi non probat debitum:nihil debetur.
3 Maritus ſi confiteatur in inſtrumento dotem recepiſſe:& in veritate non recepit:an nocebit talis confeſſio?
4 Dos promiſſa ſed nõ data,legãdo dotẽ maritus,quid videatur legare vxori?

Sed ſi vxori. ¶Legatũ dotis factũ a marito vxori v;:ſi maritus nullã dotẽ habuit:dũmõ in legato certũ exꝑ
mat̃.h.d.¶Caſus qui ſequunt̃ planiſſimi ſunt.vſq; ad illũ.§.ſ; ſi peculiũ.
¶Not.ꝙ l; vir ſit debitor vxoris in dotẽ:tñ ſi legat dotẽ vxori,v; legatũ:
1 q: cõmodũ repreſentationis legaſſe vr̃.¶†Not.ꝙ maius eſt legatũ dotis,
ꝙ̃ actio de dote.Ex quo no.⁊ tene mẽti,ꝙ l; heres hẽat animũ ad ſoluendũ
dotẽ exiſtẽtẽ in pecunia:vt.§.exactio.in.l.j.C.de rei vxo.actio.tñ qñ maritꝰ
legat dotẽ vxori,ſtatim a morte teſtãtis,⁊ adita hr̃ditate debet̃.⁊ tũc icipiũt
currere vſure:vt.l.ſi tibi hõ.§.cũ ſeruus.cõiuncta.l.apud iul.§.j.ff.de lega.j.
Qđ bene tene mẽti in practica:q: vt plurimum,viri hodie relinquũt vxori-
2 bus dotẽ ſuã.¶†No.qñ debitor creditori legat:qđ d;:puta dotẽ,vl' aliud:
⁊ nõ exprimit aliquã quãtitatẽ.ſi nõ ꝓbat debitũ:nihil debet̃.ſinaũt ꝙ̃titas
certa expmat̃ per ſe,vel per relatiõẽ ad aliud:vt puta.lego dotẽ de qua cõ-
ſtat tali inſtr̃o:vel ꝙ̃tũ in arca habeo:tũc etiã ſi nõ fuerit vera dos,debebit̃
vt legatũ.vt hic.⁊.l.ſi prior.ff.ſol.mat.facit.l.ſi nõ deſignata.cũ ibi no.C.de
fal.cau.adiec.lega.ſinaũt eſſet verũ debitũ:põt peti vt legatũ:prout dicto le
gatario placuerit:vt eſt tex.no.in.l.lucius.§.qſquis.ff.de leg.ij.¶In gl.ple
nius.ibi pma die olim ⁊c.preſupponit glo.ꝙ olim immobilia p̃ſtabant̃,ſo-
luto mr̃imonio.mobilia v̄o,annua,bima,trima die.de quo dic vt tñ hr̃ in.l.
diuortio.i pn.ff.ſo.ma.¶In ea.gl.ibi:vel eiꝰ heres.dic.i.filij eiuſdẽ mr̃imo
nij ⁊ nõ filij alteriꝰ mr̃imonij,vel aliꝰ heres extneꝰ:vt no.gl.j.de act.§.itẽ ſi de
dote.⁊ i.l.ſi cũ ꝑcu.⁊.l.ſciẽdũ.⁊ ibi Bar.ff.ꝺ re iu.⁊ ꝓbat̃ i.l.ſi.§.exceptis.C.
qui po.in pig.ha.l; gl.notet ꝯriũ,⁊ male in.l.etiã.in pn.ff.ſo.ma.⁊ ibi Bar.
⁊ doc.¶Et no.iſtã gl.ꝙ cũ hic loquat̃ qñ dos fuit legata.⁊ tñ gl.dat nõ tñ
marito:ſed etiã filio heredi bñficiũ,ne cõueniat̃ niſi inꝙ̃tum facere põt:⁊ ſic
videtur decidere gloſ.id de quo dubitauit Bar.in.d.l.etiã.in prin.vbi con
trariũ allegat.l.in condẽnatione.cũ gl.ff.de re.iur.¶In gl.ibi niſi falcidia.
no.ꝙ falcidia detrahit̃ de cõmodo repſentationis:nõ ꝺ ipſa dote.vt.ff.ad.l.
falci.l.ſi vſuſfruc.§.j.⁊ not.eo.titu.l.j.§.ſi quis creditori ſuo.⁊ not.j.codẽ.§.
cũ dotis.⁊ facit.l.ij.§.item queritur.ff.de dot.ꝑleg.¶In gloſſ.in fin.not.ex
glo.ꝙ per legatum dotis,tollitur etiã exceptio peremptoria in dote:qđ eſt
verum:niſi eſſet talis exceptio,que ipſo iure minueret dotẽ,anteꝙ̃ in iudi-
ciũ deducat̃.tũc talis exceptio non tollitur per legatum dotis.iſte eſt caſus
in.d.l.j.in verbo impenſe.ita dicit Bar.ibi quod no.¶An autem debeat
habere dotem vxori legatam.nec ab ea poſſint expenſe deduci.dic commu-
niter ſm doc.in.l.ſi non deſignata.C.de falc.cau.adiec.leg.quod aut teſtator
vtitur verbo preteriti temporis:vt lego.quod in dotem dediſti.⁊ expẽſe nõ
minuunt legatum,nec dotem.vt.l.nemo.§.auie.ff.de legatis ſecundo.Aut
vtitur verbo preſentis temporis,vt lego dotem tuam,vel quod habeo ex cã
dotis:⁊ tunc ſiue a marito,vel ab extraneo legetur,ſolum intelligitur reli-
ctum,quod poteſt petere in iudicio de dote:⁊ ita tenet gloſſ.in.d.§. auie.
vbi videas Barto.Bal.⁊ Imol.Sed Salic.in.d.l.ſi non deſignata.latius
dicit,maxime quia predicta procedunt,qñ per verba preteriti temporis:ſed
quando per verba preſentis temporis.facit differentiam,an legatum fiat a
marito vel extraneo?vt videtur velle.d.§.auie.vnde dic vt ibi latius per
3 Salice.¶†In glo.inſtrumentum dotis.in fi.no.gl.quod licet maritus cõ
fiteatur in inſtrumento recepiſſe dotem.tamen ſi in veritate non recepit do-
tem,talis cõfeſſio marito etiam nõ preiudicat.dic,ꝙ non preiudicat in hoc
quin poſſit opponere exceptionẽ non numerate dotis.vt.l.penul.C.de non
nume.pecu.niſi fuerit renuntiatum exceptioni non numerate dotis,vel trãſ
actum fuerit tempus ad opponendum.iuxta.l.fina.cum aut.ibi poſita.C.de
do.cau.non nu.ita eleganter not.gloſſ.⁊ Barto.in.l.j.eo.tit.¶Et predicta
ſunt vera,ꝙ̃tum ad preiudicium viri ⁊ ſuorum heredum.ſinautem loqui-
mur quo ad preiudicium viri creditorum:dic per gl.in.l.fina.C.qui potio.
in pigno.habean.in verbo:dote.⁊ ibi Bart.Bald.⁊ Angel.⁊ Salice.⁊ per
glo.in.l.ſi quis poſt hac.C.de bo.damna.⁊ ibi Cy.per Ange.⁊ Imol.in.l.j.
ff.ſolu.matri.⁊ per Bald.in.l.j.C.de priuile.do.⁊ per gloſſ.⁊ omnes docto.
in aut.ſed iam neceſſe.C.de dona.ante nup.dic plene vt dixi.j.de actio.§.fue
rat.in verſi.quid autem ſi tantummodo dos eſt cõfeſſata ⁊c.cum verſ.ſequẽ.
4 ¶†Extra glo.quero,quid ſi dos fuit promiſſa marito?ſed non data,legan
do dotẽ vxori quid maritus videatur legare vxori.glo.in.d.l.ſi nõ deſigna
ta.dicit liberationem.vt.l.j.§.ſed ſi dotem.ff.de leg.quod procedit,ſi mulier
ipſa promiſerit.Sinautem pater vel alius promiſerit,ipſa habet actionem
contra promittentem:ſiue certam quantitatẽ vir expreſſerit,ſiue non.argu.
not.in.l.ſecũda.C.de fal.cau.adiec.leg.Nam licet maritus habeat ius extin-
ctũ cã mortis.tñ illud ius,⁊ nõ plus,legaſſe vxori vr̃.vt.l.vxor patrui.eo.ti.
ita dicit gl.d.l.ſi nõ deſignata.ſinautẽ dos fuit ſoluta vſq; ad centũ,vt debi
tũ:⁊ vt legatũ peti põt.vt.d.§.quiſquis.alia cẽtũ ſolũmõ vt legatum petan
tur.vt argu.l.ſi diuortio.cum ibi no.ff.de verbo.obliga.Ange.

SVMMARIVM.

1 Hæres tenetur de negligẽtia,ſi illius culpa res legata corrũpatur vel pereat.
2 Offendens poſt pactum de non offendendo,quòd non teneatur ſi demum in perſonam offenſi,ſtatutum vel lex hoc permiſerit.
3 Hæres de quo teneatur legatario,an de lata culpa,vel de leui?
4 Hæres an teneatur cedere actionem legis Aquiliæ legatario?

Si res legata. Si res legata facto heredis etiã ignorãtis p̃ſtari
nõ põt:heres tenetur,ſecus ſi non ſuo facto.h.d.
¶No.ꝙ debitor ſpẽi,ẽt ex vltima volũtate,liberat̃ iteritu ipſiꝰ:q: ſine cul-
pa,vel mora ſua perierit.¶No.ꝙ etiã in ſeruo alieno legato:nõ tm̃ in ſuo,
⁊ ſpẽ teſtõris vel heredis pt ꝑ hr̃dẽ cõmitti culpa,⁊ mora.facit gl.hic ⁊ in.l.
cũ res.§.ſi alienꝰ.ff.de le.j.¶No.ꝙ ſi res teſtõris vel heredis legata fuerit,
vel per hr̃dẽ alienata,vel per aliũ cui cõceſſerat,ẽt ignorãter,tenet̃ heres ad
1 eſtimationẽ.¶†In gl.ſcđ.ibi.l.cũ res.§.ſi.imo vr̃ ꝙ ẽtꝰ de negligẽtia tenet̃.
vt.d.§.ſi.⁊.l.ſi ſeruũ.in prin.ff.de ver.ob.l; in ꝯriũ faciat.l.vẽditor.§.quẽad-
modũ.ff.de heredi.vel actione vẽdi.ſ; dic ſm Barto.Ang.⁊ Imo.in.d.l.ſi
ſeruũ.Quedã eſt negligẽtia circa rẽ debitam,ſeu circa ꝑemptionẽ ſubſtãtie
rei debite.⁊ de illa tenet̃.vt.d.§.ſi.⁊.d.l.ſi ſeruũ.Quedã eſt negligẽtia que cõ
mittitur circa culturã,⁊ circa recollectionẽ fructuũ.⁊ de iſta heres debite nõ
tenet̃:ſi eſt debitor actione pſonali:⁊ pſonali actione cõueniat̃:⁊ nõ petit̃ qđ
fuit creditoris.nec debitor eſt in mora:⁊ ita itelligitur.d.§.quẽadmodũ.ſecꝰ
ſi peteret̃ qđ creditoris fuerit.vt.d.l.ſi vẽditor.i pñ.ſm lecturã Azo.quaſ
gl.ibi ſeqt̃.⁊ Bar.in.d.l.ſi ſeruũ.Itẽ ſecus,ſi eẽt i mora.l.ſi mora.ff.ſo.ma.
2 ¶In eadẽ gl.ibi.l.qd ergo.§.heres ⁊c.iſta faciũt ad queſtionẽ†feci pacem
tecũ:⁊ promiſi te nõ offendere:fuiſti poſtea bãnitus,te offendi:qđ non dicor
frãgere pacẽ:q: te offendi v̄tute ſtatuti ꝑmittẽtis bãnitos poſſe impune oc-
cidi:ita dicit Bar.in.l.qui ſeruũ mihi.ff.de v̄.ob.⁊ ibi doc.⁊ Bar.in.l.quid
ergo.§.j.⁊ ibi doc.ff.de leg.j.⁊ in.l.j.§.j.⁊ ibi Bar.ff.de dolo.⁊ Bar.in.l.ele
gãter.§.⁊ ſi res de pigno.acti.⁊ in ſua diſputatione,ꝙ̃ incipit Lucane ciuita
tis ſtatuto cauet̃ ⁊c.pro hoc allego.l.quero.§.inter locatorẽ.ff.loca.⁊ facit qđ
no.Bar.in fi.⁊ doct.in.l.damni.§.cum parietẽ.ſ.de damno infec.⁊.l.qui ro
me.§.duo fratres.in prin.ff.de ver.ob.⁊ in aut.hoc amplius.C.de fideicom.
Et plus etiã dicit Bar.in.d.diſputatione:qđ etiã ſi cũ actualiter bãnito:⁊
ſic etiã poſt bãnũ fiat pactũ,⁊ promiſſio de nõ offendẽdo:tñ nõ obſtãte dicta
promiſſione per me facta,põt a me offendi.q: cũ dictũ ſtatutum ſit introdu
ctũ ob publicã vtilitatẽ:vt hoſtes reipublice propulſentur vt.l.hoſtes.ff.de
cap.⁊.l.amiſſione.§.qui deficiũt.⁊ ibi Bar.ff.de capitis diminu.renũtiari
non potuit.vt.l.ius publicũ.ff.de pactis.⁊ arg.no.in.l.tametſi.ff.ad macedo
nia.⁊ pro hoc optime facit.l.minime.ff.de religio.⁊ no.in.l.quidam.ff.de pe
nis ⁊ ibi Bar.⁊ iſtud ſequitur dñs Ioan.⁊ communiter docto.in.d.l.qui ſer
uum.⁊.d.l.quid ergo.§.j.licet Bart.ibi dicat ꝙ Bononie fuit diſputatum
contrarium:quia iſto caſu bannitus habet promiſſionẽ ex contractu.igitur
fortius eſt ius,ꝙ̃ illud quod habet occidẽs:q: illud venit a ſtatuti prouiſio-
ne.vt.l.ſi filius.§.erit in bãno.de fideicommiſ.libertatibus.ſed tu dic,ꝙ hoc
nõ obſtat:q: dicta lex ſi filius.loquitur ⁊ procedit quãdo prouiſio hominis
valeret:ſed in caſu noſtro,nõ valet:q: cõtra publicã vtilitatẽ.vt.d.l.ius pu-
3 blicum.igitur ⁊c.¶†In eadẽ glo.in fine de quo autem heres teneatur.glo.
variant.in.l.cum res.§.culpa.⁊.l.ſi ſeruus.§.quicquid.ff.de lega.j.⁊.l.ſi mu
lier.§.ſi enim.ff.ad trebel.Tu diſtingue,vt dicit Pe.⁊ Bart.in.d.§.culpa.
videlicet.quia ex vltima voluntate non dico ex legato,vel fideicommiſſo:vt
dicunt ibi Ray.⁊ Bal.percipit modicam vtilitatem:⁊ legatarij,⁊ fideicõ-
miſſarij magnam vtilitatem.⁊ tunc venit ſolus dolus,⁊ lata culpa.vt.d.l.ſi
mulier.§.ſi enim.Aut econtra.heres percipit magnã vtilitatẽ:⁊ legatarij,⁊
fideicommiſſarij paruam.⁊ tunc venit leuiſſima:vt dicto.§.culpa.Aut equa
lem percipiunt vtilitatem:⁊ tunc leuis venit culpa:vt in contractibus.quia
gratia vtriuſq; celebretur:vt dicto.§.cum quid.coniũcta.l.ſi vt certo.§.nũc
videndum.ff.commodati.⁊ hoc ſequitur Imo.in dicto.§.culpa.⁊ etiã Bar.
in dicta.l.quod nerua.in fine.ff.depoſi.⁊ vide Rapha.in dicto.§.cum quid.
¶In glo.perierit.in fine.dic plenius per gloſſ.in.l.cum ſeruus.ff.de leg.j.⁊
4 ad hoc gloſſ.in.l.quod legatur.ff.de iudicijs.¶In gloſſ.decidit.in fi.†An
autem heres teneatur cedere actionem legis aquilie dicto legatario?glo.va
riauit in.l.arbitrio.§.fin.ff.de dolo.⁊ in.l.proinde.la picola.ff.ad.l.aqui.Sed
Barto.in.l.arbitrio.§.fin.et in.l.ſtichus.ff.de verbo.obliga.ſic dicit:aut ille
tertius qui occidit animal:occidit in preiudicium mei creditoris,volẽs me
damnificare:et non tenetur cedere.vt.d.l.arbitrio.§.final.nam videtur mor-
tuum mea culpa,in cuius odium interemptum eſt.vt.l.ſi merces.§.culpe.ff.
loca.facit.l.pe.i principio.ff.ſoluto matrimonio.⁊ quod ibi per doctores.fa
cit.l.nam et ſeruus.in principio.de nego.ge.ſed actionem de dolo habet di-
ctus legatarius contra occidentem.Si vero fuerit mortuum in perniciem
debitoris,vel ſimpliciter:tunc ipſi heredi cõpetit actio.l.aquil.⁊.l.huic ſcri-
pture.ff.ad legẽ aquiliã.¶An aũt heres,vel debitor teneatur cedere lega-
tario,vel creditori?Cõclude,aut erat creditor ex cauſa onoroſa:⁊ debet ſibi
actio cedi.vt.l.arbitrio.§.final.aut ex cauſa lucratiua:vt hic.⁊ tunc ſecus

vt.d.l.huic scripture.& istud idem tenet Bar.in.l.si stichus.ff.de verbo.ob. quod satis placet.licet ibi Raph.aliter dicat & Jo.de imo.licet multum inuolute.de quo ibi plene per eum. ¶ In glos.fine facto.in fi.no.bene ex tex.& glo.quod non tantum in specie propria quis potest committere dolum,nō culpam,sed etiam in aliena.& qualiter committi dicatur:hic est glo.& no.gl. quod heres cogitur notificare venditori,quod ipse emerat & si ipse vult vendere. alias autem nisi dictam notificationē faciat,dicitur in culpa,si postea seruus venditus est. ¶ In gloss.tenetur ibi.l.heres.dic secundum Joan.fab.quod hec gloss. non est bene situata,si est posita in verbo,tenetur.quia debet esse in versicu.si vero heredes. ¶ No.ergo ex tex.cum gloss.quod heres potest manumittere seruum proprium legatum alteri.& valet manumissio,siue pure,siue sub conditione.quia dominium sui heredis legati,non transit in ipsum legatarium.vt hic.& l.si quis inquilinos.§.primo.ff.de le.ij.secus si esset seruus hereditarius,legatus etiam sub conditione:quia non valet manumissio.vt.l. seruum sub conditione.& ibi bona gloss.ff.de manumis. ¶ In gloss.nec interest.in fine.vel dicas tu melius,vt no.per gloss.& docto.in contrario. Et no.Angel.& Imol.in.d.l.si quis inquilinos.§.j.videlicet quod hic loquitur in herede qui pretendit a defuncto causam:& titulum lucratiuum.vt no.gl. in.l.si duo.ff.de acquiren.heredi.& in.l.j.C.de impo.lu.de.libro.x.igitur non attenditur scientia,vel ignorantia sua.secus vbi remaneret in damno:& ita loquitur contrarium &c.

SVMMARIVM.

1 Legans vaccam cum fœtu,si vacca moriatur,fœtus non debetur.

Sed si quis ancillas. Extincta persona primo legata,remanet legatum in actum in accessoria,quando fit per dictionem,cum,secus in rebus.h.d. ¶ No.quod persona nō
1 potest dici accedere,vel esse accessoriam alteri persone. ¶ † No.quod dictio cum:cōiungit accessorie,in his quorum natura est,vt vna res alteri accedat: in alijs vero coniungit principaliter. ¶ In gloss.cedunt ibi.l.ij.que sit ratio ponit gloss.in isto.§.in glo.versi.extinguitur. ¶ In eadem gl.in fi.quid si ancilla pregnās moriatur:& partus fuerit erecto ventre extractus viuus: an debeatur legatario? videtur quod non.attenta ista ratione gloss.sed secundum Jo. fab.potest dici contra.cum enim homo homini non accedat:vt hic.potest dici,quod sint duo legata principalia.Nec obstat quod est portio viscerū matris. quia illud est verum,quando est in ventre.secus ex eo extracto.vt hic dicit
2 gloss. ¶ In gloss.extinguitur ibi.l.iustissime.per hanc rationem† vide quod si legat quis vaccam cum fetu,quod vacca mortua,non debeatur fetus.& sic iste tex.obtinet tantum in ancillis legatis.item quod hic dicitur,obtinet in his que habent seper modum principalis,& accessorij:secus si vnus non esset de natura alterius:cui accessit:vt si dicat,lego equum cum asino:quia perinde est,ac si diceret,lego equum & asinum. Item facit ad q̄ōnē de eo qui intrat monasterium.quia si non valet ingressus ex aliqua causa,nec etiam dedicatio bonorum.sed si diceret expresse:dedico vel do me,& mea:tunc essent duo principalia:& si non valeret vnum,nihilominus valeret aliud. Sin autem non diceret.me & mea:sed diceret,concedo me monasterio cum bonis meis.videtur per predicta,quod non valeat datio bonorum.vitiato ingressu:quia bona sunt accessoria de natura sui.auf.ingressi.C.de sac.sanc.ecc.& si non valet principale,nec accessorium.facit quod no.glo.& doc.in auf.ingressi. ¶ In eadem gloss.in fi.idem videtur esse,si essent in peculio vicarij,& alie res eadē rōne obtinet ergo iste.§.qñ vicarij exprimuntur. ¶ Quid ergo si legaret ordinarium cum vicarijs,& peculio:tunc videtur obtinere,quasi separaret vicarios a peculio.ff.de pecu.lega.l.si peculium.§.si seruus.& facit pro hac gloss.ff.de rei vendic.l.vendicatio.cum ibi no.ff.de vsuris.l.equis. ¶ In glo.instructus.ibi.vel subtilius refert.dic secundum Barto.in.l.si cui.ff.de fundo instruc.quod ista est opinio Azo.& bona.ex qua no.quod istud adiectiuum instructum:cū similibus,videtur adijcere accessorie ea que consueuerunt accedere,& non alia.dic vt ibi plene per Bar. ¶ Sed econtra,in legato fundi instructi non tantum instrumenta fundi,sed etiam patrisfa.veniunt.gloss.in l.ij.C.de verbo.si.soluit pluribus modis.sed dic secundum Salice.ibi,aut simpliciter legatur fundus nullo alio adiecto:& tunc instrumēta fundi non veniūt. vt.l.ij.§.dotes.ff.de fundo instru.nisi affixa pars ei censetur.vt.l.cū fundus. eo.ti.aut legatur vsufru.fundi:& tunc instrumenta fundi veniunt,etiam non affixa vt.ff.de vsufr.l.item si fundum.§.vicarios.& l.sed & si quid.§.proprietatis.& ibi redditur rō.aut legatur fundus cum instrumento:& tunc instrumentum fundi venit:non autem instrumentum patrisfam.vt.d.l.si cui.& d.l. quesitum.§.sed & si fundus.eo.titu.& isto casu instrumentum venit accessorie.quia dictio,cum,sic coniungit.vt.l.ij.ff.de pecu.lega.& ideo fundo alienato ex causa voluntaria per quod reuocatum est legatum,non debētur instrumenta:etiam non alienata.vt.l.j.ff.de fun.instruc.aut legatur fundus,et instrumentum.& tunc secundum glos.& doc.instrumenta tam fundi.quam patrisfami. veniunt in legato.vt.d.l.ij.C.de verbo.sig.& d.§.si fundus.sed secundum Salic.in d.l.ij.ille leges alia forma loquuntur.ideo videtur sic dicendum,quod aut testator dixit,lego fundum & eius instrumentum.& tunc venit solum instrumentum fundi.& hoc propter illud verbum restrictiuum eius.ar.ff.de le.j.l.serui electione.§.fi.& hoc casu,alienato fundo nihilominus instrumentum fundi, & non alienatum,debetur ex legato.vt.d.l.si cui.in fi.& ratio est,quia copula, &,cōiungit principaliter.vt.d.l.ij.de pecu.le.aut testator non apposuit illud verbum eius:sed simpliciter dixit.fundum & instrumentum:& tunc vtrunque instrumentum venit.ar.eius quod in sequenti dicetur:& quodlibet principaliter:aut testator vtitur his verbis:quia legat fundum instructum,vel sicut est instructus:& tunc vtrunque instrumentum venit.vt.l.j.& ij.C.de verbo.si. & d.l.si fundus.quod no. ¶ Sed an veniant hoc casu principaliter,vel accessorie.glo.in.d.l.si cui.& hic dicit.quod instrumentum fundi venit accessorie: sed instrumentum patrisfamilias venit eque principaliter:& sic alienato fundo ex causa voluntaria,legatum in instrumento fundi,erit reuocatum.sed in instrumento patrisfamilias,legatum remanet firmum:sed Salice.ait quod nunquam sciuit videre rationem cum sui natura nullum ex his instrumentis sit accessorium ad fundum(vt.s.dixi)& sic vnicus,& idem sermo,non debet diuerso iure censeri.vt.l.cum qui edes.ff.de vsucapio.& ideo dicit,quod vtrunque instrumentum venit:vel eque principaliter secundum naturam suam:vel vtrunque accessorie.quia ad fundum veniunt adiectiue,& qualificatiue ex testatoris dispositione,& prolatione:qui potuit ea coniungere accessorie(vt dixi)& istud profecto de iure verius videtur cogi.

SVMMARIVM.

1 Collegium,quo ad nomen,in vno conseruatur.
2 Oues,& porci,faciunt grægem.
3 Collegium,ad hoc vt fieri possit,quot requirantur?
4 Collegium si excommunicetur,an illi qui successerunt loco mortuorum, sint excommunicati?

Si græx. Grex,etiam in vna oue retinetur:& per legata gregis,veniunt oues adiuncte gregi post testm̄:idē in legato edifi. h.d. ¶ No.quod grex conseruatur quo ad nomen,etiam in vna oue:si a princi
1 pio fuerint plures.† Sic etiam dicimus de collegio,quod conseruatur etiā in vno.quo ad nomen:si oēs mortui sint,vno solo remanente.vt.l.sicut.cum ibi no.per glo.& doc.ff.quod cuiusque vniuersita.no. ¶ No.quod quando grex deuenit.etiam ad vnam ouem:illa vnica ouis potest vendicari:etiam sub nomine gregis:& sic sub nomine vniuersali. ¶ No.quod damnum & diminutio cōtingens in re legata,vel eius parte:spectat ad legatarium.vt hic & .s.§.proxi. Sicut etiam ad eum spectat,si post legatum,etiam per testatorem aliud addatur.concor.l.si ex toto.in princip.ff.de le.j.vide.l.vetus.cum ibi no.ff.de vsufruc. ¶ No.hic diffinitionem gregis:nota etiam diffinitionem,siue de
2 scriptionem domus. ¶ † In glo.si grex.in fi.no.quod oues & porci,faciunt gregem.quid de equis,vel bobus? dic,quod quinque ad similitudinem porcorum. ita not.glo.& Barto.in.l.oues.ff.de abige.quod facit secundum Bartol.ibi.& in.l. pretor edixit.§.j.quod quatuor vel quinque equites,faciunt gentem.sed pedites,oportet quod sint decem.quod patet per.l.oēs populi.ff.de iusti.& iur.coniuncto.§.oēs populi.s.de iure natu.gen.& ciuili.q̄ in vno loco,dicitur gēs: in alio populus.sed in populo.requiruntur decem:(vt statim dicam)igitur &c. ¶ Quod facit.si statutū puniat,si qs coadunauerit gētē &c.facit qd no.gl.
3 & ibi Glo.i rub.ff.de pba. ¶ Quero,dixi.s.† qd collegiū remanet in vno quot regrunt a pncipio,vt collegiū facere possint:dic quod tres admin? vt.l.neratius ff.de vb.si. ¶ Quero,quot hoīes faciūt cetū? dic quod decē hoīes,aut plures faciūt cetū,vel turbā:sed rixam,faciunt etiā duo:vt est tex.in.d.l.pretor.§.j. ¶ Quero,quot homines faciunt congregationem? gloss.extra de electio.c. j.dicit,quod homines faciunt cōgregationem:sed populum faciunt ad minus decem homines.vt no.glo.in prealle.c.j.& pro hoc.d.l.oues.coniuncta.l.rerum mistura.ff.de vsucapi.& vide etiam Bartol.& Bald.in.d.l.sicut.§.j. ¶ Quero,quid si collegium,vel vniuersitas in quo sint decem homines cōpromiserunt:& septem ex eis mortui sunt.an extinguatur compromissum? videtur quod sic.vt.l.diem proferre.§.j.ff.de arbitris.sed cōtrarium determinat Dyn.& Barto.& in.l.quod in rerum.§.fina.ff.de le.j.quia vnum & idem collegium est.vt.l.proponebatur.ff.de iudi. Quod Bald.& Imol.dicit ibi fore verum.si pro vtilitate capituli fuit factum compromissum.secus si pro vtilitate vnius de capitulo.vt in.c.querelam.ne pre.vi.su.& pro hoc facit.nam licet sit factum a capitulo:tamen videtur factum per singulos de capitulo.
4 vt.l.si post mortem.& quod ibi plene Bar.ff.de administru.tu. ¶ † Et predicta etiam faciunt si excommunicatur collegium.an illi qui postea in loco mortuorum interueniunt,sint excommunicati: Barto.late in.l.inter stipulantem.§.sacram.in fi.ff.de verbo.obliga.remittit ad canonistas.sed Dyn. in.l.si grege.ff.de le.j.tenet quod sic.si per partes facta est surrogatio.secus si simul fuerit surrogatio facta.argu.l.quid tamen.§.in naui.ff.quibus modis vsufruc.amitta.& hoc sequitur ibi Raynal.sed Bald.& Imo.ibi contra.quia excommunicatio est pena personalis,que non transit ad alium.vt in.c.romana.§.in vniuersitatem.& .§.caueant.de senten.excom.in sexto.& istud teneas. ¶ In glo.potest.in fin.dic.quod est verum:quando est relictus vsusfructus,vt gregis.secus si singulorum capitum.vt.d.l.repeti.§.j.bene facit.l.quid ergo. & quod ibi Raphael Fulgos.ff.de vsufruc. Aduertas,quod si relictus fuerit vsusfructus vnius domus.dic.quod quandiu aliqua portio dicte domus remanet:quod etiam totius soli vsusfructus retinetur.vt est tex.no.in.l.si cui insula.ff.de vsufructu.secus si in totum cōburatur domus:ita quod aliqua pars nō superfit:quia in totum(etiam in solo)extinguitur vsusfructus.vt est tex. in repeti.§.in rei mutatione.ff.quibus mo.vsusfru.amit.& ita debet intelligi glo.in.l.fina.co.ti.&c.

Commodum

a ¶Si peculiũ. In pſenti. §. ſic pone caſum. Quidã in teſtõ ſuo legauit peculiũ: ꝛ viuo teſtatore augmẽtatũ eſt: vel forte diminutũ eſt. Modo q̃ro, cuiꝰ lucro vel periculo hmõi augmẽtatio, ꝛ diminutio peculij eſt? Ad hoc rñdet Juſtiñ. gñaliter, ꝙ ſi peculiũ legatũ fuerit, quicquid viuẽte teſtatore peculio acceſſerit, vel diſceſſerit: ſine dubio legatarij damno, vel lucro cedit: ꝛ in hoc caſu: ſi augetur vel minuiť peculiũ viuẽte teſtatore: non refert vtrũ legetur ſeruo proprio cũ libertate: an alicui extraneo: ſecus tñ eſt, ſi augeatur peculiũ poſt mortẽ teſtatoris, añ aditã hereditatẽ. nã ſi ſuꝰ hereditarius aliquid acquiſiuit: vel alio mõ peculium legatũ augmẽtũ ſuſceperit Juſtiñ. ait, ꝙ ſi ipſi ſeruo manumiſſo peculiũ legatũ fuerit: quicquid ante aditã heredi. peculio acceſſerit ipſi ſeruo legatario cedit. ſecus eſt ſi peculiũ extraneo fuerit legatum: in perſona enim extranei dies legati a morte teſtatoris in peculio legato cedit ꝛ hoc eſt verũ. niſi ex rebus peculiaribus auctum fuerit peculiũ: in hoc eñ caſu, augmentũ ex rebꝰ peculiaribus pcedens, legato cedere d3: et hec dicuntur vſq3 ad illũ. §. peculiũ autem ꝛc.

b ¶Peculiũ. ĩ pſenti. §. ita pone caſum, quidã condidit teſtm: ꝛ ĩ teſtõ ſuo ſticho (q̃ ualde habuit pingue peculiũ) legauit libertatem: nulla mẽtione facta de peculio, modo q̃ro, vtrũ legãdo libertatẽ, videaꝰ legaſſe peculium: ꝛ rñdet ꝙ non, nam peculiũ (niſi expſſe legatum) ſeruo manumiſſo non

✤ SVMMARIVM. ✤

1 Commodum & incommodum contingens vniuerſitati legati, quòd ſpectet ad legatarium.
2 Dies quãdo dicaꝰ cedere in legatis quo ad traſmiſſionẽ?
3 Dies quando dicatur quo ad obligationem, petitionem, vel quo ad dominij translationem.
4 In legato in diem certum, non transfertur dominium, niſi die adueniente.

a Si peculium. a Augmẽtũ vł diminutio peculij legati viuo teſtõꝛe, ad legatariũ ſpectat: ſ3 ſi poſt mortẽ añ aditã here. cedit legato, ſi eſt legatũ ipſi ſeruo: ſecus ſi ex̃neo. h. d.

1 ¶†No. ꝙ cõmodũ ꝛ icõmodũ ɔtingẽs vniuerſitati legati viuo teſtõꝛe, ſpectat ad legatariũ. ¶In gloſſ. mag. i ſi. no. ꝛ ſigna iſtã gl. magnã. ꝙ cedere diẽ in legatis dꝛ duobꝰ modis. pmo q̃ ad traſmiſſionẽ, alio mõ, q̃ ad obligationẽ: ꝛ petitionẽ: vł dñij traſlationẽ.

2 ¶†Quãtũ ad pmũ, vz. an, ꝛ qñ dicaꝰ dies cedere ĩ legatis, q̃ ad traſmiſſionẽ: dic, aut legatũ, ẽ purũ: aut ĩ diẽ: aut ſub ɔdõne. Si ẽ purũ, cedit dies a morte teſtãtis. vñ mortuo teſtatore, ſi ſtatiz moriaꝰ legatariꝰ, traſmittit legatũ ad ſuos hr̃des: vt. l. j. §. j. ꝛ ibi iſta vide in effectu p Sali. C. de cadu. tol. ſi võ eſt in diẽ: aut eſt ĩ die certa: aut icerta, ſi ĩ die certa: ꝛ tũc, aut ſub certa die: an ꝛ qñ. vt lego poſt paſcha. ꝛ tũc cedit dies: ẽt a morte teſtãtis. vt. d. l. j. §. j. ¶Fallit in certis caſibꝰ qui habenꝰ i. §. in nouiſſimo. in ea. l. ſi võ eſt certa an: ſ3 incerta: qñ: vt in die mortis: ꝛ tũc, aut apponiꝰ ĩ die mortis legatarij: ꝛ hr̃ pro puro: ꝛ transmittit, ꝛ cedit dies a morte teſtãtis: ſecꝰ aũt ſi apponaꝰ in mortẽ heredis: vel tertij. quia dꝛ eẽ ɔdõnale. iõ nõ cedit dies a morte teſtãtis: vt. l. heres meꝰ. in pn. ff. de ɔdi. ꝛ demõ. ſi võ eſt oĩs dies extitura in oẽ3 euẽtũ: vt ſi ſol naſceꝰ hinc ad annũ: vel ſi antichriſtꝰ naſceꝰ: ꝛ hr̃ pro pura: ꝛ ſtatĩ cedit dies mortis: vt. l. ſi pup. §. j. de noua. ſi vero eſt oĩno icertꝰ: ꝛ tũc hr̃ pro ɔdõne ꝛ nõ traſmittit: vt. l. ɔdõnes q̃ extrin. ff. de ɔdi. ꝛ de. dic vt ibi per gl. Bar. ꝛ doc. ſi vero eſt ſub ɔdõne: ꝛ tũc clarũ eſt qð nõ cedit dies, niſi aduenięte ɔdõne. vt. l. legata ſub ɔdõne. ff. de ɔdi. ꝛ de.

3 ¶†Scðo caſu pncipali, qñ dies dicaꝰ cedere quo ad obligationẽ, vel quo ad petitionẽ, vel quo ad dñij traſlationẽ: ſi q̃ ad obligationẽ. dic, qð añ aditã hereditatẽ, nõ cedũt: q: nondũ erat aliqs ɔctus, vel quaſi. nec pſona q̃ d3 obligari: ſ3 p aditionem hereditatis, heres quaſi ɔhit cũ legatarijs: vt. ſ. de obliga. que ex q̃ ſi ɔ. §. heres. dꝛ talr voluiſſe, q̃liter teſtator voluit. ꝛ ipſe dꝛ talr voluiſſe, qualr legauit. iõ ſi legata ſunt pura: tunc q̃ſi ɔhit pure: ſ3 ſi in diẽ, q̃ſi ɔhit in diẽ: ſi ſub ɔdõne, quaſi ɔhit ſub ɔdõne. ꝛ iõ purũ in diẽ certũ legatũ traſmittiꝰ: ꝛ nõ ɔdõnale. vel in diẽ incertũ (vt dixi) ſcðo caſu, ſi queriꝰ quo ad petitionẽ: tũc nõ ſufficit ſolũ aditio hr̃ditatis, ſcã p hr̃de: ſ3 opꝫ vt ɔſenſus, ꝛ agnitio legati, p legatariũ iterueniat: ꝛ tũc quo ad petitionẽ cedit dies pura: ꝛ etiã in relicto in diẽ certã: l3 in eo differaꝰ exactio. In ɔdõnali, vel in diẽ incertã. relicto q̃ pro ɔdõne hr̃, cedit demũ cũ purificata fuerit cõdõ: ſicut in meris ɔctibus.

¶Tertio caſu, qð quo ad dñij traſlationẽ: tũc in legato puro, dñium ſicte a morte teſtãtis cedit. vt. l. a titio. ff. de fur. ſ3 vere ab adita hereditate. vt. l. ſi tibi homo. §. cũ ſeruꝰ. ff. de le. j. cũ ibi no. ſ3 cõmutabiliter: q: pt teſtamẽtariꝰ repudiare: ꝛ fingiꝰ nũq̃ ſibi q̃ſitũ. vt ſeruũ filij. in prĩc. ff. de le. j. Itẽ põt agnoſcere: ꝛ tunc
4 incõmutabilr dꝛ ei q̃ſitũ. vt ibi. †In legato võ in diẽ certã nõ traſſerꝰ dñiũ: niſi die aduenięte. vt. ff. vſufru. quẽad. cauea. l. ſi vſufr. §. plane. ff. de vſufr. lega. l. ſempronius attalus. in ɔdõnali vero, nullo mõ transferꝰ: niſi cũ ɔditio fuerit purificata: vel dies incerta: vt. l. ſi. §. ſi. C. cõia de lega. dic vt ibi per Sali. ꝛ oĩa bene not.

✤ SVMMARIVM. ✤

1 Rationem reddere, eſt reliqua conſignare.
2 Rationem reddere, & reliqua præſtare, qui teneãtur?
3 Reddere rationem quòd teneantur, quicunq3 alienam adminiſtrationem ſuſcipiunt.
4 Redditio rationis cui eſt remiſſa, non videtur remiſſus dolus.
5 Cautela pro his qui condemnantur reddere vel ſolue re totum id in quo tenentur.

b Peculium. b Peculiũ ſerui, nõ intelligiꝰ eẽ legatũ ſeruo cui teſtator relĩqt libertatẽ in vltima volũtate. ſecꝰ ſi inter viuos ſit manumiſſus. h. d. ¶No. ꝙ plenior eſt manumiſſio ſcã inter viuos, ꝙ ĩ vltia volũtate. ¶No. ꝙ qñ relinquiꝰ peculiũ ſuo, nõ intelligiꝰ relicta actio, vt agat ɔ dñm ad repetẽdũ pecuniã. ſ3 ab eo repetere põt, rõne peculij. ¶No. ꝙ illi cui relicta eſt libertas, ſi reddide
1 rit rõnes: vł etiam relictũ peculiũ. ¶†No. ꝙ reddere rõnẽ, eſt reliqua etiam cõſignare. de quo eſt bonus text. ꝛ dic vt ibi in. l. cum ſeruus. ff. de condi. ꝛ demon.
2 ✱ADNOTATIO. †Queriꝰ, qui teneãtur reddere rõnẽ ꝛ reliqua pſtare: rñdeo, qð non ſolũ
3 tutores ꝛ curatores, ſ3 ẽt fr̃es: ꝛ †gcũq3 alij qui alienã adminiſtrationẽ, ſuſcipiũt. ſm Bal. in terminis. in cõ ſi. cccc xviij. in ſexto dubio. vol. ij. quẽ refert ꝛ ſequitur Bartolomeus ſocinus cõſi. cc xvij. col. j. ꝛ ſeq. ver. iij. etiã pbaꝰ in. ij. pte ſcði voluminis. iuxta illud euangelicũ luce. c. xvi. c. qualꝛ ꝛ qñ ſcðo, extra de accuſationibus, redde rõnẽ villicatiõis tue. ꝛ late cõſuluit Philip. Deci. cõſ. clxxviij. in cã. col. j. in prin. vol. j. ꝛ cõſil. ccxxv. caſus de quo. col. j. vo. ij. ꝛ dixi. cõſi. lxxxix. exordiente, nobilis Bartolomeus nauarinus ortu ꝛ habitatione Aucincus. verſi. extat enim regula generalis vt quicunq3, numero primo. Anto. Caius.

¶In gl. quis. in ſi. ¶No. gl. q̃ ponit rõnẽ dꝛic, q̃re magis videaꝰ peculiũ adẽptũ in vltima volũtate, ꝙ inter viuos. ꝛ gl. ponit tertiã rõnẽ in. l. j. C. de pec. eius q li. me. vbi gl. vult, ꝙ in vltima volũtate, teſtator relinquẽdo heredẽ vniuerſalẽ diſponit in quẽ velit bona ſua traſire. iõ vł ꝙ etiã peculium ex iſta gñali diſtinctione debeaꝰ heredi: l3 inter viuos non diſponit in quẽ velit transſire: nec ſibi vllã exceptionẽ facit: nec alteri. ꝛ iõ pſumiꝰ ſeruo cõcedere. ¶No. has tres rõnes, ꝛ oẽs iſtas t3 ibi Bal. ꝛ iducit eas rõnes ad alios caſus. dic vt ibi p eũ q addit ẽt aliã rõnẽ: q: in vltima volũtate, nõ põt reparari per teſtatorẽ, ꝙ deſit. vnde lex pũidet: ſecꝰ inter viuos. arg. no. in. l. ſi ɔ ɔhẽ. emp. vbi recediꝰ a pſona: vt. l. j. ff. de le. ij. niſi teſtator appoſuiſſet ɔdõnẽ, ſi arbitrabiꝰ. ſecꝰ ſi iter viuos: vt. d. l. ſi.
4 ¶†In gl. cũ rõnibus. in ſin. Aduertas, qð illi cui eſt remiſſa redditio rõnis, nõ vł remiſſꝰ dolꝰ: ꝛ redditio reliquorũ: ſ3 tñmõ ſcrupuloſa inqſitio remiſſa eẽ vł. vt eſt tex. in. l. ſeruꝰ vetitꝰ. ff. ɔ le. j. ꝛ. l. ſi qs rõnes. ꝛ ibi Bar. ff. de li. le. Ex q̃ nõ teneꝰ ɔ negligẽtia, vel, culpa: ſ3 de dolo, ꝛ lata culpa tñ, cũ reſtõne reliquoꝝ. vt. d. l. ſeruꝰ vetitꝰ. ꝛ ibi doc. ꝛ. l. ſi dñs ſticho. §. ſin. ff. de pec. leg. facit. l. creditor. §. luciꝰ. ff. mãda. ¶Ex quo no. ꝙ ſi cuidã officiali ɔceſſum eſt arbitriũ liberũ: ꝛ qð non poſſit ſyndicari: nõ tñ ppter h̃ vł liberatꝰ a reliquorũ reſtõne: ſi qd h3 ĩ manibꝰ de bonis cõis, vł alteriꝰ. ita dꝛ Bar. p illũ tex. in. d. l. ſi dñs ſticho. §. ſin. ꝛ ẽt nõ vł remiſſum ꝙ de dolo, ꝛ lata culpa nõ poſſit ſyndicari. arg. no. Bald. Ange. ꝛ Imo. in. d. l. ſi ſeruus vetitus.
5 †¶Vltimo aduertas, ſi qs ɔdẽnaꝰ reddere, vel ſoluere Titio totũ id in quo teneꝰ, ſcõ calculo inter eos: ꝛ et itra certũ tps: cautelã ẽ, ne tps labaꝰ, ꝙ ſoluat, vł deponat vnũ denariũ: ꝛ p reſiduo, ĩ q̃ appebit debitor: ſcõ calculo, det fideiuſſorẽ idoneũ: ꝛ erit ſecurus. ꝛ iſte eſt tex. in. l. ſi ſtatuliber rõnẽ. ff. de ſtatu lib. ꝛ no. Ange. ꝛ Imo. in. l. iij. §. ait pretor. ff. de re iudic. quod no.

✤ SVMMARIVM. ✤

1 Hæredem ſuum, quis grauare poteſt ad factum.
2 Quis an compelli poſſit, ad factum debitum in vltima voluntate.

Tam autem. Jura incorpalia, ꝛ ẽt ſcã, pñt legari. h. d. ¶No. qð legari põt, qð teſtõri debeꝰ. ¶No. ꝙ i iſto caſu, vł legatũ actiõis: ꝛ iõ hr̃s liberaꝰ cedẽdo actiões. ¶Not.
1 qð ſi legaꝰ qð teſtatori dbeꝰ: tolliꝰ ꝛ annullaꝰ dictũ legatũ: ſi teſtõr viuẽs a ſuo debitore exegerit. ¶†Not. ꝙ poſſum grauare heredẽ meũ, ẽt ad ſcm̃, vz. domũ alicui fabricari. ¶In gl. pſtat. in ſi. directã aũt actionẽ legatarius nõ h3: quia non poteſt ſeparari ab offi

debeꝰ: hoc verũ eſt in vltima voluntate, ſecus tamẽ eſt iter viuos. q: ſi manumiſerit, videtur ei donaſſe peculiũ: niſi illud expſſe ademerit. ꝛ ita diuus Seuerꝰ ꝛ Ant. reſcripſerũt. S3 põe, q. dã legauit ſeruo ſuo peculium: iſte ſeruus idemq3 legatariꝰ, multa de peculio impẽdit ĩ rõnes dñi: ꝛ ita dñs factus eſt debitor peculiaris. Modo q̃ro, vtrũ ſeruus mortuo teſtatore ab herede dñi petere poſſit illud qð in rationibus dñi expẽdit: ꝛ rñdet ꝙ non. nã ijdem pncipes. ſ. Seuerus ꝛ Ant. in hoc caſu reſcripſerunt, peculio legato nõ videri id relictum ſeruo, vt petitionẽ habeat pecunie quã in rationes dominicas impendit. et hec dicuntur vſq3 ad illum. §. ijdem reſcripſerũt. Pone igiꝰ ſic caſum. quidam legauit ſeruo ſuo libertatẽ his verbis, volo ꝙ ſeruus meus redditis rõnibus, liber ſit: ꝛ õ peculio reliqua ſoluãtur. i. ea in quibus apparuerit eum teneri mihi: modo q̃ro, vtrũ teſtator his verbis videaꝰ legaſſe peculium: ꝛ rñdet ꝙ ſic. Nam pdicti duo principes reſcripſerunt, peculiũ videri legatũ, cũ rõnibus redditis ſeruus liber eſſe iuſſus eſt, ꝛ ex ipſo peculio reliqua inferre. et hec dicuntur vſq3 ad illũ. §. tam aũt corporales. ceteri qui ſequuntur in parte iſta ſunt planiſſimi: vſq3 ad illum. §. legatarũ autem ꝛc. caue tñ ibi in. §. optionis legatũ. q: Juſtiñ. recitat quãdã antiquitatẽ circa legatum optionis, quã per ſuã conſtitutionẽ correxit. (vt ibidẽ dixi) litera tamen eiuſdẽ §. planiſſima eſt.

bus nostris:vt.l.quis ergo casus.ff.de pecu.vnde opus est vt cedatur,vt fiat procurator legatarius in rem suam.tunc non tantum vtilem suo nomine:sed etiam directam nomine heredis potest exercere,ad sui legatarij vtilitatem: vt.l.qui in stipendia.et ibi Barto.et docto.C.de procura.et quomodo cognoscatur,quando agatur directa nomine domini,vel vtili nomine suo.vide Bartol.qui optime loquitur in.l.si duo.ff.de solu.Et predicta procedunt in actionibus personalibus,in realibus autem transit etiam directa:et nihil remanet penes heredem:quia reales actiones,ossibus non sunt affixe.ideo legando actionem,dat legatario titulum:et dominium sic transfertur recta via:vt est casus in.l.fina.§.final.ff.de condi.fur.cum.l.sequen.ita dicit Sal.in.d.l.ex legato.in fi.et ibi Bald.in versi.tertio opponitur etc.quod not.quia est limitatio:et declaratio multorum iurium.vt quando procurator meus acquirit actionem:vt.l.possessio.§.sed et si possessio:cum ibi not.ff.de acqui.possessio.Vel quando legantur mihi actiones.vt.d.l.legato nominis.Vel quando quis vult,vel tenetur cedere.iuxta.l.ab anastasio.et.l.per diuersas.C.man.cum ibi not.et Bald.in.d.l.legato.dicit,quod si testator habet tantum vtilem actionem,et ipsam legādo.legatarius omnia habet:et nihil remanet penes heredem.vt.l.ex asse.ff.ad treb.cum ibi not. ¶ In gloss.exegit.dic ad hoc vt dicatur ademisse legatum,opus est actualiter,et cum effectu,ab initio exegerit.nec sufficit quod sententiam tantummodo obtinuerit:vt.l.nepoti.§.j.

2 ff.de fund.instru.et ibi Bartol. ¶ In gloss.in alieno.in fi.An autem quis compelli possit precise ad factum debitum ex vltima voluntate:dic vt.l.fideicommissa.§.final.et ibi Bartol.ff.de legatis tertio.et not.Bartol.in.l.stipulationes non diuiduntur.in princip.ff.de verbo.obliga.in versicu.octauo quero,vtrum reus possit precise compelli ad factum circa fin.dic vt ibi latissime per eum,intantum quod si sint plures heredes obligati ad factum:vt puta.grauo heredes meos quod faciam vnam capellam in ecclesia sancti Francisci,vel domum Titio:tunc quilibet insolidum tenetur:et potest quilibet insolidum compelli ad dictum factum:et non solum pro parte:vt est text.et ibi Bartol.in.d.l.fideicommissa.§.penultimo.et no.Angel.et Imol.in.l.in executione.§.pro parte.ff.de verbo,obligatio.quod perpetuo nota.et est valde quotidianum. Angel.

SVMMARIVM.

1 Testator potest dare optionem legatorum,cui voluerit.
2 Hæres declarat,& interpretatur voluntatem defuncti.

1 **Si generaliter.** Legati in genere electio,est legatarij.hoc dicit. ¶ †Nota quod testator potest dare optionē legatorum,cui voluerit.In gloss.legatarij.in fi.not.et signa glo.magistram,et plenam:ad quam habetur recursus:similis gloss.est in.l.legato generaliter.et ibi doc.in prin.ff.de lega.j.et in.l.heredes.§.si ita incerta.ff.fami.ercisc. ¶ Nunc declaro,et suppleo gloss.et capio gloss.ibi.l.si cui.ff.de solut.l.j.dic melius facit pro responsione.l.si via.ff.de serui.vrba.predio.et.l.cum res.§.stichum.et.l.huiusmodi.§.si cui.ff.de leg.j. ¶ In ea.ibi:si autem testator ex certis relinquat incertum.dic vt.l.qui duos.et quod ibi no.Bald.et Imo.in l.si seruus legatus.§.cum homo.ff.de leg.j.et.l.ij.de optio.leg. ¶ In ea.ibi: et tunc legatarius elegit etc.dic vt hic:et.d.l.si seruus legatus.§.cum homo. Ratio est secundum Bartol.in.d.l.legato generaliter.quia legando genus,videtur transferre electionem in legatarium.vt.l.si quis a filio.de legatis primo. Item quia pro legato competere possint actiones:et earum electio fit legatarij.vt.ff.de legatis.iij.l.cum filius.§.varijs.si legatarijs auferretur optio rerum:auferretur etiam electio actionum.contra.l.ij.§.j.ff.de eo quod certo loco.et hanc rationem sentit text.in.d.§.cum homo.ibi.l.iij.primo responso.et.l.iiij.Aduerte secundum Bartol.quod ille leges loquuntur in contractibus:licet sit in genere debitum:electio est debitoris.et pōt etiam minimum prestare: vt.ff.de legatis.iij.l.numis.melius ergo facit pro gloss.de leg.j.l.huiusmodi.§.si cui homo.Et est ratio:quia ex quo non habet seruos in patrimonio:nō videtur testator legatario dedisse optionem:quia res aliena non potest optari:vt.l.serui electione.ff.de legatis.j.Item non habet legatarius electionē actionum:quia non potest competere rei vendicatio pro re aliena.ideo habet tantummodo actionem personalem:et sic cessant rationes supradicte. Predicta tamen procedunt,nisi verba executiua essent directa ad aliquem eorum,heredis vel legatarij.nam semper esset illius electio.vt si dixisset.heres meus dato vnum de seruis meis.vel in secundo casu,quod legatarius eligat sibi vnum.l.plane.la.j.§.primo.de legatis primo.et.l.qui concubinam.§.j.ff.de lega.iij.et vide gloss.not.et magistram.in.l.lucio.ff.de leg.ij.et ibi Bartol. Angel.Joan.de imol.et Raph. ¶ In ea.ibi:expresso nomine eius.per quod nomen quisque dignoscitur.vt.l.ad recognoscendum.de ingen.manu.et adde gloss.in.l.si quis filio.§.si quis plures.de legatis primo. ¶ In eadem gloss. ibi.et eius voluntatem interpretatur:quia heres censetur eadem persona cū

2 defuncto:vt in aut.de iureiur.a mo.prest.§.j. ¶ †Not.ergo ex gloss.quod heres declarat,et interpretatur voluntatem defuncti.et hoc ideo hic est,quia talis heredis declaratio nemini potest damnum afferre:licet afferat diminutionem legati.et ista fuit responsio Bart.in dicta.l.legato.quia omnino legatarius tractat de lucro,vt not.gloss.in.d.l.si quis filio.§.si quis plures.sin autem talis declaratio posset damnum afferre alteri:non posset heres declarare:vt not.glo.in.l.pomponius.scribit si frumentum.§.finali.ff.de rei vendica.Vel dic,quod ibi loquitur in iudicijs.hic autem in vltimis voluntatibus.facit gloss.Bart.Ang.et Imo.late in .l.inter stipulantem.§.stichum. ff.de verbo.obliga. ¶ In ea.gloss.in fin.not.quod legando fundum in genere,non valet.dic idem not.gloss.in.d.l.j.quod in rerum.§.si quis.et in.l.cum post.§.gener.ff.de iure dot.et in.l.ita stipulatus.in princi.de verbo.obliga.et ibi Bartol.et ita communiter tenetur,tam in legando,quam in promittēdo.Sed Raph.in.d.l.ita stipulatus.dicit quod predicta procedunt in cōtractibus. vt.d.§.gener.quia promissio fundi,vel domus in genere,nō refertur ad fundum vel domum promittentis.in legato vero cum intelligatur de rebus testatoris.vt no.in.d.l.legato generaliter.facit.ff.de lega.ij.l.vnum.§.si rem.sit enim vltima voluntas,vt quis disponat de rebus suis.et tunc procedit.l.si domus.in princip.ff.de legat.j.et quod ibi not.Et idem diximus in fundo, quod in domo.puta.quādo testator habet plures fundos in patrimonio,nō videtur quod heres possit declarare ad incommodum legatarij.per not.in l.inter stipulantem.§.j.sed ad commodum sic.vt.d.l.si quis a filio.§.si quis plures.et.§.dixi.et sic videtur quod debeat declarare secundum quod testator in vita sua habebat,et destinauerat:et partitus est fundus:si vnusquisque fundus est diuisus a testatore.vt.l.caius.§.j.ff.de legat.ij.Nec obst.si dicatur,domus habet certos fines a natura.vt.d.§.si domus.quia eodem modo fundus diuiditur regionibus.vt.d.l.quod in rerum.§.j.sin autem testator non habet aliquē fundū in patrimonio:tunc verū dicit gl.quod dando palmitem terre,liberetur heres.et ista opi.semper mihi placuit.Tu autem istam materiam recolligas secundum Bald.et Imol.in.l.qui duos.ff.de legatis primo.cum queritur,cuius sit electio,aut loquimur in legatis:aut in contractibus:aut in gratijs,siue beneficijs.Primo casu,aut agitur proprie ad declarationem:quia expressum est nomen proprium:et sicut legatum est factum in specie de qua dubitatur.et tūc spectat ad heredem declaratio.vt.d.l.si quis filio.§.si quis plures.et ibi ponitur ratio.aut est legatum subalternum:et in hoc,distingue ad quem dirigātur verba executiua:quia illius erit electio:vt.d.l.lucio.ff.de legat.ij.sed si simpliciter sit legatum alternatiuum:tunc electio erit legatarij,fauore vltime voluntatis,ita dicit gloss.in.d.l.lucio.si vero est legatum generis:similiter cōsydera ad quem verba executiua diriguntur:quia illius erit electio:et si ad neminem diriguntur.dic vt hic.et.d.l.legato generaliter. Si vero legatur incertum de certis.et sic quodammodo sub genere subalterno:tunc consyderandum etiam erit ad quem verba diriguntur:quia illius erit electio.si vero simpliciter legat vnum de suis seruis in dubio,electio est legatarij,fauore vltime voluntatis:vt hic et.d.l.qui duos.In contractibus etiam.consydera ad quem verba diriguntur:alias autem in dubio,electio erit debitoris,vt.l.plerunque.in fin.ff.de iure dotium.et in hoc discrepat ab vltima voluntate.de quo per Bartol.et alios docto.in.d.l.lucio.In gratijs,aut beneficijs,simpliciter distingue ad quem verba dirigantur.in dubio autem,in eis sit plena interpretatio.vt in legatis:et erit electio illius cui facta est gratia.alleg.Bald.C.de colle.vete.l.j.lib.x.et sic dicit tenere Guil.in.l.fina.ff.de consti.princi.quod forte potest limitari secundum Joan.de imol.quando proprio nomine conceditur:alias secus.per.c.si pluribus.de preben.in.vi.quod not. et tene menti.

Optionis. Legatum optionis hodie transmittitur ad heredem: si legatarius decedat antequam optet:et pluribus debentibus eligere discordantibus,sorte dirimitur.h.d.Not.quod legata conditionalia,vel que habent in se conditionem,nisi verificata fuerit conditio viuo testatore:ad heredem non transmittuntur. ¶ No.quod legatum optionis non habet hodie cōditionem in se.si optauerit legatarius. ¶ No.quod quando sunt plures legatarij,vel plures heredes vnius legatarij,et discordāt:tunc sors tuna est iudex in iudicando.et sic nota quod quando sunt plures discordantes, ad commodum sorte dirimitur. ¶ In gloss.et ideo.in fin.dic quod immo non videtur bona.secundum Jo.fab.quia habet conditionem expressam:et hoc non potest dici:quia legatum non transmittitur.aut tacitum:et tunc transmittitur: vt.l.conditiones extrinsecus.ff.de condi.et demonstra.vnde Jacob.et Pet. hic dicunt,quod legatum optionis in se habet conditionem:conditio autem adhereret persone cui est ascripta:vt.ff.de condi.et demō.l.qui here.vnde si esset dictum in forma conditionis.lego tibi seruum.si tu optaueris:si non optaueris vnum:non valeret legatum:etiam hodie:sed hic non erat in vim conditionis.ideo valet. ¶ In gloss.et forte.in fin.an autem forte dirimatur:dic secundum Sali.in.d.l.fina.in princi.C.communia de leg.aut dubium oritur super facto.et tunc forte non dirimitur:sed probatur:vt.l.actor.C.de proba.et est ratio.ne forte competeret illi ius,qui non haberet.arg.no.in.l.si quis a filio.ff. de lega.j.cui adde glo.singularem in.l.j.C.vti possid.Aut dubium oritur super iure:et tunc:aut lex illam dubitationem,vel incertitudinem declarat:tunc, illam serua.vt.ff.de pact.l.si plures.cum.l.seq.aut lex non declarat:tunc, aut isti discordant in preiudicium tertij:et tunc ad sortem non recurritur.vt ff.de admini.tu.l.si plures.et.§.de satis.tut.§.sin autem.dic vt ibi dixi.sed iudex compellet eos ad concordiam:et aliquando precise.puta,sententiando,et diffiniendo inter eos quis sit potior:vt.d.§.sin autem.Aliquando non precise:sed causatiue voluntaria:et ita per denegationem iurisdictionis:vt.d.l.huiusmodi.§.finali.de legat.j.aut discordant in preiudicium sui.et tunc ad sortem recurritur:vt hic.aut non petunt.et tunc se impediunt.vt.ff.de vsufr.l.quoties.et ibi not.

SVMMARIVM.

1 Testari potest,qui legata relinquere potest.

Legari,

Legari. expedita quinta parte principali istius ti. in qua determinat Justi. que res legari pñt. hic accedit ad sextã partẽ. & determinat quibus põt legari: vnde pone sic casum. Dñe iam video que res legari põt: dicatis mihi, quibus legari põt: & ipse rñdet. q illis cũ qbus testi factio est: ad quorũ vtilitatẽ testm̃ fieri põt: sed sm antiqua iura, multe erãt persone, qbus legari non poterat: incertẽ enim psonis neq legata, neq fideicommissa relinq olim 1 cõcessum erat: & hoc intm̃ sm iura anti 2 qua obtinuit: vt nec etiã miles icerte psone legare potuerit. & ita diuus Adri. rescri. Sed põe, dñe, iã video q oliz incertis psonis legari non poterat. dicatis mihi, q psona cẽsebat icerta: Ad hoc rñd. amice, incerta psona videbatur quã testõr in opi. incerta in aĩo suo subijciebat: veluti si quis dicat i hũc modũ. quicũq filiã suã filio meo in mrimonio copulauerit, heres meus illi fundũ sempro 3 nianũ dato. naz in hoc casu, hmõi legatũ icerte psone videbat relictum: et sic in hoc casu, veluti si qs ita dicat. vel qui post testm̃ scriptũ pmi cõsules designati erũt, heres me⁹ cẽtũ dato. nã in hoc casu, icerte psone (sicuti i superiori casu) legari videbatur: et multe alie spẽs reperiri pñt, i qb⁹ icerte psone legari, videbat icerte persone dari: veluti si qs ita dicat. illum seruũ q pmũ ascẽderit capitoliũ liberũ esse volo. oliz enim libertas hoc mõ data, inutilis 4 erat: & hoc ideo. q placebat seruos 5 noĩatim liberos fieri. sed lz dixerim tibi incertis persõnis legari antiquitus non posse sub certa demonstratione, idẽ ex certis psonis icerte psone ẽt olim recte legabatur. veluti si qs ita dicat. ex cognatis tuis q nunc 1 sunt, quicũq filiaz meã i vxorẽ duxe 2 rit: heres me⁹ illi 3 fundũ sempronianũ dato, istã in casu isto, lz incerte psone videbat relictũ: rõne tñ demõ

Legari. [a] Illi pñt ex ti. legati capere, qui possunt heredes institui. h. d. In gl. solis. in fi. No. regulam q hodie ille solus põt testari qui põt legata relinquere. & sic qui potest codicillari. cõcor. l. ij. ff. de leg. j. Cõ Bar. ibi inducit. statuto prohibet minorẽ. xx. an. testari, vtrũ poterit codicillari: & ibi determinat q nõ, licet enĩ nõ debeat extẽdi: tñ lex antiqua se extendit ad statutũ. igitur cũ. d. l. ij. dicat q qui non habet ius testãdi, nõ habet ius codicillãdi, sed per statutũ prohibet testari: ergo etiã prohibetur codicillari. qđ no. Aduertas tñ ad istã gl. q nõ intelligas q hec sit bona õñia: vt illis solis legari possit: q testm̃ facere pñt actiue: q falsum est. nã serui & filijfa. impuberes, nõ pñt testari. vt. s. q. nõ est p. fa. testa. p totũ. & tñ pñt ex testõ capere: vt. ff. de le. j. seruo legato. & l. cũ filio. & l. si post. In gl. factio. ibi: de here. insti. l. j. dic vt ibi no. p glo. & doc. q lz ad sui vtilitatẽ nõ capiat: nõ tñ est oĩno incapax: q ad vtilitatẽ fisci capit. sm õria. dic vt ibi. In ea. ibi. l. in metallũ dic. q tale relictũ nõ grit fisco: sz remanet penes heredẽ: vt ibi. & idẽ si relictũ fuit fratribus sancti Franci. vt cle. exiui. de verbo. sig. vel damnatis ad perpetuos carceres. vt ibi not. Bartol. & an transeat cum onere, pro nõ scripto. no. Bar. in. l. qđ quis. eo. tit. & habetur in. l. j. §. pro secundo. C. de cad. tol. In ea. ibi. l. collegiũ. dic vt ibi. qđ dicatur licitũ, & quod illicitũ. In ea. gl. ibi: efficiuntur sui. §. fi. & dic, q a patre non põt relinqui: nec tacite, nec expresse, nec in vltima volũtate. & ibi nec inter viuos. vt. l. j. C. de na. lib. dic vt ibi no. sed ab alijs, etiam ab auo põt spurijs relinqui. vt. l. j. C. de na. lib. & ibi per gl. & doc. finautẽ relinquatur per patrem expresse. & tunc, aut quo ad alimẽta: aut quo ad dotandam filiã spuriam, & valet. c. cum haberet. de eo. qui duxit in matri. quã pol. per adul. & not. Barto. in aut. ex cõplexu. de ince. nu. & in. l. fi. ff. de his qui. vt indi. & in. l. meuius. §. duobus. ff. de leg. ij. in vers. & istud est vtile scire &c. & Bal. & doct. in. d. aut. ex cõplexu. et Bar. Ange. Raph. & Imo. in. l. lucius. §. j. ff. de leg. j. vbi Joã. an. querit an dispositio. d. c. cũ haberet. habet locũ in terris imperij. & ibi determinat, q cum sit exorbitãs, & correctorium: sed cõtrarium vult gl. in. d. c. cum haberet. & ibi do. Anto. de but. & do. Frã. Zab. Cardi. flo. propter equitatẽ. d. c. cũ haberet. Et ita in ista ciuitate Ferra. anno preterito, obtinui in quadaz causa apud Regiũ. qđ nunq erat mentẽ tuam. & an possit relinqui spurio: vide Bal. in. l. eam quaz. C. de fideicõ. & in. l. j. C. de sacrosan. eccle. & Imo. & Rapha. in. d. §. duobus. Si autẽ expresse aliud relinquat, nõ reuocant nisi ille persone que sunt descripte. in. l. j. C. de nat. li. & no. Bart. in suo consi. qđ inci. Oducius. in fi. an autẽ mater possit relinquere spurijs: dicam. j. ad orfi. §. nouissime. † In ead. ibi maioris heresis. dic secus, si quis erret in aliquo leui articulo fidei: & pertinaciter non resistit: vt not. in. l. ij. C. de here. † In ead. glo. in fin. dic, q omnes pene que sibi a iure ciuili imponuntur propter festinationem, quia intra tẽpus luctus nubit: sunt sublate per dcm̃ apostoli, alie quas patitur: quia nubit. & sic transit ad secunda vota. iuxta l. femine. C. de secũ. nup. remanent etiam hodie. vt no. in. d. l. j. per Bald. C. de secun. nup. & per Bar. in. l. liberorum. de infa. Inno. & Joã. and. in. c. pen. in fin. de secun. nup.

SVMMARIVM.

1 Milites olim non poterant aliquid relinquere incertæ personæ.

2 Legatum incertæ personæ an valeat.

3 Executor vltimarum voluntatum, an possit dari incertus.

Incertis. Olim legatum (etiam libertatis vel tutele) in incertam personam conferri non poterat: sed hodie sic. dummodo legata

strationis, etiam oliz valebat: sed licet dixerim tibi, legata vel fideicommissa incertis relicta, olim non valere: cautũ tñ erat sacris õsti. talia legata vel fideicommis. per errorem soluta, repeti non posse. & hec dicuntur vsq ad illuz. §. posthumo quoq &c.

b Posthumo quoq. Adhuc seqr Justi. in. §. psenti materiã suã determinãdo qb⁹ legari ñ pt. vñ sic pone casum. dñe, iã video plures psonas qb⁹ oli legari nõ poterat. nũgd sunt adhuc plures psone qb⁹ oli legari non poterat: & rñ. q sic. nã posthũo alieno olim iutiliter legabat: sz Dñe, si plz dicat, mihi qs cẽsef posthum⁹ alienus. ad hoc rñ. alienus posthum⁹ ẽ q inter heredes suos heres testatoz futur⁹ nõ est: sicut nepos ex filio emãcipato ɔcept⁹, ẽ, nẽ posthum⁹ erat auo: hoc oĩa. s. scripta sm iura antiq obtinebat: sz nõ solũ nõ oĩa. s. dicta ab eo. §. icertis. sz ẽt spẽcie expost humũ alienũ correrim⁹: nã i eo casu nro, qdam õstõ posita est, p quã qdã cõstitut. et huic parti remediũ adhibuim⁹: nõ solũ in hrditatibus: vt alicui⁹ posthumus heres istituĩ possit: sz ẽt i legatis: & fideic. & hẽ ei dẽter ex ipsi⁹ õsti. lectiõe clarescit: sz q dixerim tibi incertis psonis autoritate nre cõsti. hoĩe legari posse. tutor ei icert⁹ non solũ hz iura antiq sed ẽt p nraz õsti. dari ñ dz. & hoc iõ q certo iudicio dz gsq p tutela sue posteritati pspicere: & lz. s. dixeri alieno posthumo, hz antiq iura legari ñ posse: alien⁹ tñ posthum⁹, & oli õ iure ptorio, & hodie põt heres istitui de iure ciuili. & hoc est verũ. nisi sit in vtero illi⁹ mulieris, q de iure vxor nra esse nõ põt. et hec dicuntur vsq ad illuz. §. si qs in nomine.

rius certificari possit. h. d. & istum tex. vide declaratũ per Cyn. Bal. & Sali. in. l. id quod pauperibus. C. de epis. & cle. & plene per Barto. in. l. quidam relegatus ff. de reb. dub. dic vt ibi. Not. q etiam miles olim 1 non poterat relinqre aliquid incerte psone. † Not. q quando dicatur relictum incerte persone. qđ est qñ personam incertã opi. animo suo testator subijciebat. 2 † In glo. concessum erat. in fi. cum querit, an legatum incerte persone valeat: concludit multum late Bar. in. d. l. quidã. in. j. col. & Salic. in. d. l. id quod: in ver. opp. vi. vbi cõcludamus modo istã materiaz &c. vnde dic, interdum legatũ est incertũ, rõne persone a qua relinquit. interdũ est incertum, rõne persone cui relinquit. Primo casu, non vitiat: quia heredi onus iniunctũ intelligit. & nõ. gl. in prin. in. l. marcellus. ad treb. sed fideicõmissarius singularis cõtra vniuersalẽ f. cui facta est restitutio, agit. vt. l. fin. ad trebel. Scdo casu, aut psona incerta ex futuro euentu est certificãda: & tũc, si erat incerta de certis valet a principio: vt d. l. seruus legatus. §. huiusmodi. de le. j. & l. si fuerit. i pri. de reb. du. sed deficiẽte futuro euẽtu, reddit inutile: vt. ff. de vsufru. le. q plures. si vero est psona certa, de incertis doc. cõiter dicũt idẽ, vt valeat: vt. l. qdam ff. de re. du. qđ Sali. dicit esse verũ. qñ supplementũ illius futuri euẽtus, tẽdit ad õmodũ testatoris: vt ibi & l. si qs ita scripserit. e. ti. als secus. Vel si dubitatur vt hic. in primis duob⁹ casibus hic positis. Aut psona incerta ex futuro euẽtu nõ est certificãda: tunc valet: si p legẽ certificat. vt. d. l. id qđ pauperib⁹. & l. si qs ad declinandã. eo. ti. & ff. de sta. li. l. qui pecuniã. sed si nec per legem certificat. & tũc dic, aut incertitudo procedit: q nulla persona noĩata fuit: aut tollit noĩata: q ex defectu nostre cognitiõis reputat incerta. Primo casu, si est incerta de incertis: & nõ valet: vt. d. l. id qđ pauperib⁹. & hic in prin. sed si est incerta de incertis: & tunc vr valere. vt. l. si qs titio. §. si heres. de le. ij. sed Ja. de are. dicit q ñ vz, p. l. cũ ex plurib⁹. ff. õ ma. test. qđ approbat Salic. per. l. paulus. ff. de re iu. Nec ob. d. §. si heres. q ibi dz intelligi, q electio data fuerit heredi. & ideo eo nõ eligẽte, oẽs vocant ad illa decẽ: vt. l. cũ quidã. eo. tit. per quẽ tex. ille. §. si heres. declarat. Scdo casu, qñ persona est noĩata: & tunc, aut ex incertitudine persone, insurgit incertitudo. & sic defectus in subiecto rei legate: & non valet a principio. vt d. l. cũ ex pluribus. & l. si quis ex pluribus. sm aliam lec. eo. tit. aut nõ insurgit aliqua incertitudo in re legata. & tũc valet in se: & locus est gratificationi: quia probatio deficit: & herede non gratificante reddit inutile: vt. l. si seruus. §. si inter duos. ff. de lega. ij. Tertio casu principali qñ est incertitudo in re legata. dic vt p glo. & doc. in. l. legato gñaliter. ff. de le. j. & s. eo. §. si ge 3 neraliter. & ibi dixi. † An aũt executor vltimarum voluntatũ possit dari incertus: dic p Bar. in. d. l. quidam. & per Cy. Bal. & Sali. in. d. l. id qđ pauperib⁹. & per Bart. in. l. qui liberis. §. hec verba. ff. de vul. et pu. & ibi Raph. & Imo. & Bald. in aut. si tamen. C. de temp. appel. & in. c. j. de inue. in ma. fa. que omnia nota. quia quotidiana sunt: quia sepe relinquitur & non dicitur ab herede: & sepe relinquitur & non dicitur cui specifice: vt lego pauperibus: & nõ dicitur quibus, nec cuius loci, nec noĩatim: aliqñ relinquitur sub nomine appellatiuo. aliquando relinquitur pauperibus legãdũ &c. que omnia per supradictam distinctionem possunt decidi. & vide in specie casus per doc. in supradictis locis.

SVMMARIVM.

1 Posthumus alienus quis dicatur.

b Posthumo quoque. [b] Hodie ẽt posthumo alieno qui non est futurus suus heres, potest legari: sed tutor incertus dari non potest. item de iure

a ¶ Si quis in nomine. Pone sic casum in isto. §. quidā fecit testm̄: ⁊ i testō legauit cuidā cētum: sed tñ errauit in noīe legatarij. nā cum deberet dicere, domine, lego Titio, dicebat lego Sempronio. vñ non cōstabat de psona legatarij: modo q̄ro vtrū hmōi error vitiet legatū: ⁊ rñdet q̄ nō. si quis in nomine, cognomine, vel agnomine, vel prenomine legatarij errauerit: si tamen de psona cstat: nihilominꝰ vʒ legatū. ⁊ idē seruat i heredibꝰ īstituēdis: vt si qs errauerit i noīe: cognomine ⁊ pnoīe ipsius heredis īstituti: nihilominꝰ vʒ institutio, si de psona heredis cstat: ⁊ certe in vtroq; casu optima rōne statutū fuit, noīa non significādorū hominū grā inuenta sunt. igit si p quod cūq; iudiciū aliud itelligit: nihil refert. vñ arg. huius regule cauet, falsa noīatione legatuʒ nō perimi. et emꝰ q̄dā alia iuris regula. qua cautū est falsa demōstratione legatū nō vitiari: veluti si quis ita legauerit, stichūseruū vernā, titio do lego: lʒ enī stichus nō vna, ʒ emptꝰ sit: si tñ de psona constat, non obstāte hmōi falsa demōstratione: vʒ legatum. ⁊ silr si ita demōstrauerit testator, stichū seruū meū, quē a seio emi, titio do lego. lʒ eū ab alio emptꝰ sit, nihilominꝰ vʒ legatū: si d psona hoi cstat. ⁊ sicut dixi tibi, scire dēs q̄ lōge magis adiecta cā legato, legatū ñ vitiat. veluti si qs ita dixerit titio q absente me negotia mea vtilr curauit, vel gessit: stichū do lego. vl si ita dixerit titio (q: p̄cinio eiꝰ a capitali crīe liberatꝰ sū) stichū do lego. nam si ita dixerit, vʒ legatū. lʒ eñ titiꝰ legatariꝰ negotia testōrꝫ nūq; gesserit: neq; testōr p̄cinio titij legatarij a capitali crīe liberatus sit: in vtroq; tñ casu legatū vʒ: ʒ aliud ius statutū est cū hmōi cā, cōditionalr enunciata sit: veluti si quis dixerit hoc modo. si negotia mea curauerit, fundum do lego. nā in hoc casu ita demū vʒ hoc legatū. si conditio extiterit. ⁊ hec dixr vsq; ad illū. §. an seruꝰ heredis ⁊c.

pretorio alienus posthumus (etiam olim) poterat institui. h.d. ¶ No. quis dicatur posthumus alienus: quia dicitur omnis ille, qui si nasceretur: non possit computari inter heredes dicti testatoris: ex quo sequitur, q̄ oportet quod sit futurus in potestate testantis. vt. §. sui. s. de hered. qua. ⁊ dif. ⁊ sic nepos filie, femine, vel filij emancipati, videtur posthumus alienus: quia non est futurus in potestate aui. ⁊ idem in matre: et in qualibet femina, instituendo ventrem filij, vel filie, dicitur posthumus alienus: quia non potest illuʒ habere in potestate. §. femine. s. de adop. ¶ Not. q̄ quis debet certo iudicio cauere filijs suis, circa tutelam. ¶ In gloss. legabatur. in fin. ⁊ in gloss. posthumus. in fin. dic, aut posthumus alienus posset institui olim. ⁊ hodie. dic fm. l. xij. tabu. poterat institui posthumus qui erat futurus suus: si nasceretur tempore testamenti: vt hic: in princip. ⁊ j. de bo. no. poss. in princip. posthumus vero alienus, hoc est qui non nasceretur suus: si nasceretur tempore testamenti: non poterat institui. superuenit Gallus: et prouidit, q̄ posthumus qui non erat suus tempore mortis sed nasceretur suus. post mortem posset institui: vt. l. Gallus. in princip. ff. de lib. ⁊ posthu. ⁊ ita loquitur. l. pe. in princi. ff. de leg. j. superuenit postea lex velleia. ⁊ prouidit, q̄ possit institui posthumus alienus tēpore testamēti: qui cum nascatur, nascitur suus: ⁊ prouidit etiā de iam nato, qui succedēdo in locū primi incipit esse suus: superuenit cōsilium Juliani in casu difficili, q̄ possit institui posthumus alienus tēpore testamēti, qui non nascitur suus: tñ postea succedēdo in locum primi, suus efficit: vt. d. §. ille casus. Superuenerūt postea Pretores: ⁊ viderunt qđ hoc erat iniquum, q̄ posthumus alienus non posset institui. ideo prouiderūt. q̄ si instituatur, admittatur per bo. pos. de iure pretorio: vt. j. de bo. pos. in prin. Superuenerunt postea Imperatores: ⁊ videntes q̄ edictum pretoris erat equum: ideo circa hoc fecerunt cōstitutiones, per quas omnis posthumus alienus possit institui: lʒ nunq; efficiatur suus. vt hic. ita dicit Barto. in. d. §. ille casus quem ibi doc. sequuntur, qđ no. pro intelligētia aliquali. l. gallus.

SVMMARIVM.

1 Nomina, ad recognoscendum imponuntur.
2 Effectus quando habetur, non curatur de modo.
3 Error in nomine proprio, quare hic non vitiat.

Si quis in nomine. a Error nominis: prenois: agnominis: ⁊ cognominis non vitiat: si de corpore cōstat. h.d. ¶ † No. q̄ noīa imponuntur, ad recognoscēdum. C. de inge. ⁊ ma. l. ad recognoscēdum. ¶ † No. q̄ qñ habemus effectū, nō curamus de mō: vt hic. ⁊ l. fi. ff. man. ¶ No. q̄ sufficit rem demōstrari quibuscunq; demōstrationibus. etiā falsis, dummodo habeatur intellectus. facit. l. certum. ff. si cer. pet. cum ibi no. ⁊ l. demōstratio. ⁊ qđ ibi late Bar. in princ. ⁊ l. falsa. ff. de cōdi. ⁊ demon. ¶ In glo. si quis in nomine in fi. signa istam gl. vt recognoscas propriam importantiā verborū nominis: agnominis: cognominis: et prenominis. ¶ † No. glo. intelligat. in fin. sed que est ratio, qđ error in proprio nomine non vitiat: vt hic: ⁊ in appellatiuo, sic. vt. l. iiij. ⁊ qđ ibi glo. Bart. Bald. Ang. ⁊ domini mei. ff. de leg. j. Respondeo, q̄ intolerabilis est error nominis appellatiui: quia nomina appellatiua (tanq; naturalia) immutari non possunt. vel sic. quia non potest res carere nomine appellatiuo: quando careat esse. ecce ego vocor Angel. modo si quis destruat nomen appellatiuum: vt quia homo, non ero in rerum natura. Sed si destruit nomen proprium: vt quia Ange. ero tamen in rerum natura: vt no. in proe. vj. lib. ¶ Not. ergo q̄ nomina appellatiua, de quibus loquitur. d. l. iiij. sunt in rerum substantia: ideo error in nomine appellatiuo vitiat: quia est error in substantia: secus si essent nomina appellatiua que non essent de substantia: vt. ff. de lega. iij. l. patronus. §. sempronio. ⁊ ff. de reb. dub. l. qui habebat. ita dicit Bald. in. l. si fortidianum. in fine. C. de lega. facit quod idem notat. in. l. fi. C. de here. instit. ¶ Quid si erratum est in patria legatarij: quia sicut dixit testator. lego Angel. de florentia ⁊ ego sum de are. an vitiatur legatum: dic q̄ non: si de corpore constet: vt. l. quoties. in prin. ⁊ quod ibi. no. ff. de here. instit. vide. Angel. ⁊ Jmol. in. l. his verbis. §. fin. eodem. titu. ¶ Quid si erratur in nomine artificij: quia testator dicit, lego titio marcellatori, cuʒ esset artifex: certe non vitiatur legatum: si de corpore constet: vt dicta. l. qui habebat ⁊ ibi vide Bartol. ita dicit Bald. in. l. iiij. ¶ Quid si erratur in nomine proprio: sed non in nomine dignitatis, vel artificij: vt puta Petr. de are. qui fecit tractatum super maleficijs lego decem: ⁊ clarū est q̄ ego non vocor Pe. sed Ange. qui dictum tractatum cōpilauit, dei gratia, dic, si constet de corpore, nō vitiatur: ita vult Bar. in. l. demonstratio. in prin. ff. de condi. ⁊ demon. in ver. item est admittendum. ⁊ vide in. d. l. qui habebat. qđ no. Cetera per Bar. in. l. demōstratio. in princ. qñ erratur in nomine proprio, vel appellatiuo, vel dignitatis, in iudicio, vel extra. Et vide que scripsi in dicto meo tractatu maleficiorum. in ver. de bononia ⁊c. Si autem erratum fuerat in affinitate, que sit falsa: vt lego titio consobrino meo cuʒ non sit, an vitiet: dic vt j. §. proxi.

SVMMARIVM.

1 Demonstratio falsa, vitiat legatum.

Huic proxima. Falsa demonstratio, non vitiat legatum. hoc dicit. ¶ In gloss. si de seruo constet. in fin. Tu dic q̄ in. d. l. si quis fundum. fuit conditio. hic autem tantummodo demonstratio. licet falsa. 1 ¶ † Extra de opp. de. l. nec apud. ⁊ l. si pater. C. de here. instit. vbi falsa demonstratio vitiat: respondeo, quod iste demonstrationes, que apponuntur in persona honorati: q̄ sunt significatiue alicuius consanguinitatis: vel affinitatis: vt relinquo titio filio meo, vel cognato meo: tūc si reperiatur falsa: vitiat: vt. ll. contrarijs. facit quod not. in. l. quoties. in pri. ⁊ l. nemo. §. j. ff. de here. insti. sed quando sunt alie qualitates, que non significant consanguinitatem, vel affinitatem: ⁊ tunc non vitiatur: vt hic. ⁊ ratio differentie est, quia hec adiectio, titio filio meo, inducit quandam causam finalem: quia nisi esset filius: non reliquisset. ⁊ ideo vitiat, si reperiatur falsa: ʒ si sunt alia adiectiua, secus: vt lego titio albo: quia tunc non presumitur testatorem reliquisse, si sciuisset eum non esse album. ita dicit glossa in. d. l. nemo §. j. conclude breuiter, q̄ si appareat testatorem non legasse, si demonstrationem falsam sciuisset: tunc vitiatur dispositio ex falsa demonstratione: vt. l. si stipulatus fuero hanc summam. de verb. oblig. ⁊ vt perfecte habeas materiam: distingue, aut loquimur in demōstratiōe que fit per nomina: siue pronomina vel dignitates. ⁊ dic vt. s. proxi. §. Aut nos loquimur in demonstratione que fit alijs modis. ⁊ tunc, aut demonstratio adijcitur alicui generi: aut certe speciei. Primo casu, aut idem genus erat in dispositione limitatum: ⁊ tunc falsa demonstratio non vitiat. vt. C. de fal. cau. adiec. leg. l. iij. ⁊ fi. na. aut non erat limitatum: sed sic simpliciter in dispositione ponitur: ⁊ tunc quoties demonstratio falsa est catenus vitiat dispositionem: vt. d. l. iij. in fine. et. l. libertis quos. ff. de ali. ⁊ cib. lega. Secundo casu, quando demonstratio adijcitur certe speciei: ⁊ tunc aut demonstratio adijcitur rei, aut persone honorate. Primo casu. aut illa species non reperitur in rerum natura: ⁊ vitiatur dispositio: vt. ff. de dote prelega. l. j. §. sed si dotem. ff. de legatis. j. l. si seruus legatus. §. qui quinq;. Aut reperitur in rerum natura: ⁊ non vitiatur dispositio: vt. l. demonstratio. fallit. si de contraria voluntate testantis apparet: vt. ff. de verborum obligatio. l. si stipulatus fuero hanc summam. ⁊ qđ ibi not. Scđo casu, quando demonstratio adijcitur persone honorate: ⁊ tunc, aut demōstratio est designatiua affinitatis. ⁊ distingue. vt no. in. dicta. l. nemo. §. primo. ⁊ supra dixi. aut est designatiua alterius accidentis: ⁊ non vitiat. vt hic. ⁊ ita dicit Bar. in dicta. l. demonstratio. in principio. ff. de conditio. ⁊ demonstratio. in versic. venio ad tertiam partem ⁊c. dic vt ibi plene p Bar. in repeti. ⁊ Ange. ⁊ omnes docto.

Longe. Falsa causa non vitiat legatum: nisi per modum conditionis fuerit prolata. hoc dicit. ¶ Not. q̄ causa sit per, quia: ⁊ conditio per dictionem si. ¶ In glo. longe ibi: non coherēt legato. quid est hoc dicere, causam coherere legato, vel non: dic q̄ quedam est causa que coheret legato: quia ex illa, illud quod venit in dispositione sequitur de necessitate vt si dico. mihi solutum esse de necessitate. sequitur si hoc verum est. ergo non petatur: tunc probando simpliciter testatorem errasse: vitiatur legatum. iste est casus in. l. j. cum gloss. C. de fal. cau. adiec. lega. Quedaʒ est causa que non coheret legato: vt quando de necessitate dispositio non sequitur ex causa: verbi gratia: q: mihi seruiuisti. lego tibi centum: vel ideo q: tale quid mihi fecisti: lego tibi centū: nā non sequit de necessitate, lʒ seruieris mihi, qđ debeā tibi cētū: ⁊ ideo si causa est falsa, non curatur de errore testātis: vt hic. sed tātū modo attenditur vtrum testator esset alr relicturus, vel non: vt est casus in l. cum tale. §. falsum. ff. de condi. ⁊ demonstra. ita dicit Bartol. ⁊ Salicet. in d. l. j.

d.l.j.in.fi.& Bar.in.l.demõstratio.§.j.de condi.& demõ.in §.tertio.quero de effectu cause:qđ not.ad intelligentiã dictorũ verborũ.causam coherere legato. ¶ In glo.si cõditionaliter.ibi.l.qui pmisit.dic tu,qđ in isto tex.nõ est,ppie conditio.quia apponitur tẽpori preterito.igitur nõ est proprie conditio vt not.glo.in.l.si sic.ff.de lega.j.& in.l.cõditionibus.ff.de condi.& demõ.in pñci.& facit.l.cum ad presens.ff.si cer.pe.qz ad hoc vt dicat̃ ppie cõditio oportet qđ sit de futuro,que potest esse, & non esse. ¶ Quod notabis tu pro statutis que debẽt proprie intelligi,qñ faciũt mentionẽ de conditione:qz intelliguntur de futuro,nõ autem de illa q̃ est de presenti & preterito,ita dicũt doct. in.d.l.si sic. ¶ Sed aduertas,q̃ qñ est dictio si,licet apponatur tempori preterito tamen ponit aliquid dubitatiue & sub dubio,& incertitudine,hoc est qđ dicit tex.in.d.l.cum ad presens.ibi q̃uis cõtrahentes ignorent &c.igitur cũ sit posita causa conditionaliter:& sic in dubio si est vera,debetur legatum als non valet.vt hic.ita dicit Bar.ad intellectũ illius litere in.d.l.demonstratio. §.j.in ver.secundo quero quia hic tex.&c. ¶ In ea glossa.in fine,no.& signa totam istam gloss.dic & similis gloss.est in rubrica.ff.de condi. & demon. dic vt ibi per Ang.& Imo.& no.gloss.in lege prima.C.de his que sub modo.dic vt ibi per doc.

SVMMARIVM.

1 Regula Catoniana ad hoc vt habeat locum,quæ requiruntur?

a An seruo. a Seruo heredis pure non potest legari:sed sub cõditione sic,si tẽpore existẽtis cõditionis nõ sit in potestate heredis.sed ecõtra,seruo alieno herede instituto,põt eius domino legari pure,vel sub cõditione. Sed si iussu domini hereditatẽ adeat legatũ euanescit.h.d.Not.regulã qđ istud legatũ nõ cõfirmat̃,qđ foret inutile,si testator statim cõdito testamẽto decessisset. ¶ Nõ.differentiã,an seruus meus instituat̃ heres,qz omnimodo,& pure,sub conditione,põt in dicto testamẽto legari.Secus si ego dominus sum heres institutus.nã seruo meo pure legari nõ potest.Et est ratio differentie:qz primo casu,hereditas delata seruo est separata a legato mihi facto.secus qñ sum institutus & seruo meo est legatũ factũ in eodẽ testamẽto:qz legatũ ñ separat̃ ab hereditate & ita vult h text. ¶ Tu declara qñ dominus est heres institutus,confirmatio testamenti,& per consequens legati facti seruo,pendet tantummodo a voluntate heredis,annulantis legatum seruo eius factum,quia aut ipse adibat hereditatem:& tunc legatum extinguitur.quia legatum sibi acquiritur:vt.l.placet.ff.de acqui. here. quia esset heres solus,& legatarius:& per consequens esset debitor,& creditor.Aut hereditatem repudiabat & sic legatum serui non poterat confirmari.vt.l.nemo.ff.de test.tut.igitur in omni casu,omnino dictum legatum pendet a voluntate domini:& ideo non valet, nec potest aliquem effectum sortiri:secus quando seruus esset institutus.quia eodem momento ita concurrunt & dependet a voluntate domini.quoniam si seruus non vult,cogitur adire:vt l.iij.C.de here.insti.Et sic legatum sibi a domino factum, & hereditas seruo delata,non pendet a voluntate domini tantum.igitur valet:& ista ratio placet licet Bart.in.d.l.a filio.ff.de lega.j.ponat aliam rationem,de qua ibi etiã
1 per Bal.Ang.Rapha.& Imo.Sed ista ratio semp mihi placuit. ¶ † In gloss.perfecte.in fi.ad hoc vt regula catoniana habeat locum,oportet quod sint legata pura quorum dies cedat,a morte testantis.vt hic in principi .licet essent pura,si dies cederet ab adita hereditate.vt.l.iiij.ff. vt regula catonia.Et que sunt legata,que cedant ab adita hereditate,habetur in.l.prima. §.in nouissimo.C.de cadu.tollend.nisi dies mortis,& aditionis esset idem.qz tunc etiam regula predicta haberet locum:vt in.l.si cui optio.ij.responso.ff. de optio.lega. Sinautem essent legata sub conditione expressa:tunc regula non haberet locum vt hic:vt.l.j.ff.de regula catonia. ¶ Secus sub conditione tacita.vt.l.si cui optio.secundo responso.facit quod habetur in.l.certa, in prin.ff.de leg.primo. ¶ Conclusiue dic,quod regula predicta habet locũ. Primo quando inspecta persona testantis pure,& simpliciter est intestabilis:legatũ est nullum:vt.l.iij.§.j.ff.de legatis tertio.Secundo quando deficit legatum ratione rei legate:vt qz nõ est in cõmercio nostro:vt res sacre, & que sunt affixe edibus:vt dicta.l.cetera.ff.de legatis primo.Tertio,quando deficit legatum mista cõsyderatione persone legatarij,& rei legate & h tale impedimẽtũ testator poterat prouidere,vt si legat tibi rẽ tuã qz poterat legare estimationem.vt.s.eo.§.si rẽ.secus si non poterat prouidere:vt.l.si debitor. §.j.ff.de lega.ij.Quarto qñ legatum non valet mista cõsyderatione testantis,& legatarij,vt si quis legat seruo proprio contra quod impedimentũ poterat prouidere,manumittendo seruum.vt.l.seruus.C. eo. secus si contra tale impedimentum non poterat prouidere.vt.l.iij.§.quando autem.ff.de iur. fis.Quinto habet locum qñ legatum deficit mista cõsyderatione legatarij,& eius a quo relinquitur.vt hic:qđ est verum,qñ testator poterat contra impedimentum prouidere,dando libertatẽ seruo heredis.secus si non possit prouidere.vt.s.dixi.Sexto nõ habet locũ regula si legatũ habita tantũ cõsyderatione ex persona legatarij,deficit:vt.l.si deportati.ff.de le.ij.cũ si.ista sunt verba Nico.& Bart.i.l.j.ff.de reg.cato. ¶ Et ecõtra,nõ hz locũ dicta re.ca, facta in legato sub cõditione expressa,vt.l.cetera.in prin.ff.de leg.j.sed in relictis sub cõditione tacita,sic:vt.l.si cui optio.ff.de opti.leg.nisi talis tacita,cõditio apposita per testatorem,suspendat vt expressa vt.l.j.& ibi Bart.ff. de regu.catoniana.qui alleg.l.si legatum pure. ff. de adi. lega. Secundo etiam nõ habet locũ in legatis puris,quorũ tñ dies cedit ab adita hereditate,vt.l.catoniana.ff.de re.cato.Et que sint illa legata,quorũ dies cedit ab adita hereditate: vt.s.dixi.in.§.in nouissimo.C.de cadu. tol.qđ verũ, nisi dies mortis & aditionis esset idem,vt in herede necessario.vt.l.post mortẽ.ff.de leg.j.Tertio nõ habet locum regula catoniana in hereditatibus. vt.d.l. catoniana. ¶ Quero,qđ in fideicõmissario vniuersali.an habeat locũ.est dubiũ:qz dubitat̃ a quo tpe cedat dies:qz si cedat ab adita hereditate.vt vult gl.in l.qdã ita.§.j.ff.ad trebe.Clarũ est q̃ dicta regula nõ habet locũ:secus si cederet a morte testantis.vt dicit Bar.in.d.l.cato.& in.l.vbi pure.ff.ad treb.& in.l.cum filio.de leg.j.& alleg.l.si in persona.C.de fideicõ.l.cogi.§.idẽ metian⁹.ad treb.licet illi. §.possit rñderi.qz per coheredem fuit adita:qđ sufficeret ad confirmandũ totum testamentũ.vt.l.nemo.ff.de test.tu. cõtrariter tenetur.Sinautẽ ante mortẽ decederet fideicõmissarius vniuersalis nõ transmitteret.et idẽ si post mortẽ testantis ante tñ aditam hereditatẽ:quando fideicõmissum esset conditionale.Et assignat rationẽ.qm ante titulũ de cadu. tol.& ante titulũ qñ dies lega.ce. Imperator tractat de fideicõ.vniuersali.& particulari:& postea ponit ti.de cadu.tol.qñ di.le.ced. ergo sicut post mortẽ testantis trãsmittit̃ fideicommissum particulare:vt.C.de cadu.tol.§.j.eo.modo transmitti debet vniuersale p dictũ tit.numeratũ &c.preterea nõ est bona similitudo iuris hereditatis, & fideicõmissi vniuersalis:qm in hereditate,anteq̃ adeatur,nullũ ius habet heres:sed tantummodo facultatẽ adeundi: vt.l.licet.C.de iure deli.& sic dicitur habere ius acquirende,non autem acqsite rei.ideo non videt̃ ex illa hereditate locupletior.vt.l.precia rerũ.§.j.ff.ad le.falci. a ideo non transmittit:sed fideicõmissarius vniuersalis habet actionẽ ex testamẽto pro fideicõmisso cõsequẽdo:vt no.in.l.si legatũ.in prin.ff.ad treb.& l.& sine scriptura.C.co.ti.cuius actionis natura est, vt transmittatur ad heredem:& eodem modo fideicommissarius vniuersalis ante aditam hereditatem habeat officium iudicis,ad cogendũ heredẽ vt adeat:& restituat: vt.l.qz poterat.ff.ad tre.& no.gl.in. l.nõ cogẽdũ.in fi. e.ti.qđ officiũ iudicis dicit̃ succedere loco actionis.vt in.c.si.de offi.iu.in.vj.& l.qđ si minor.§.si.ff.de mino. qđ officiũ iudicis dz trãsmittere ad suũ heredẽ.ar.l.si solũ.C.de in inte.resti.q̃ rõ cessat in herede directo.qz nõ hz nisi facultatẽ adeũdi:vt.d.l.lz.igit̃ illã nõ trãsmittit:vt.d.§.in nouissimo.ex quo seqt̃,q̃ nõ est differẽtia qs sit fideicõmissari⁹ vniuersalis suus,vel extraneus:lz gl,fin.in.l.is cui,ff.de act.& obli.teneat õriũ. vcz q̃ fideicõmissum vniuersale,relictũ filio,vel alteri añcedẽti,et ɔditioale,trãsmittit̃ vt fideicõmissũ purũ.lz gl.tz õriũ,& melius:vt.l.j.C.de his q añ apt.tabu.& aduerte,q̃ lz hereditas actualiter nõ fuisset adita:si tãtũ heres fuisset iussus adire ad instãtiã fideicõmissarij:lz añ aditã fcz hereditatẽ fideicõmissari⁹ decedat:tñ trãsmittit ius ipsi⁹ fideicõmissi.vt.l.nõ cogẽdũ.C.ad tre.cũ ibi no.p gl.& do.& in.l.ille a quo.§.si õ testamẽto.ff.ad tre.& p hoc v̄r casus in.l.qdã ita.in prin.ad trebe.nã si hũ põderet̃ illa litera in sui.qsito p̃ supponit hereditatẽ nõ agnitã:& tñ in respõsione dicit dubitatiue ponẽdo sub dubio,si decessei it añq̃ dies cedat,nõ aũt dicit lra.cũ decesserit &c.anteq̃ dies cedat.ita vult ibi Jo.de imo.& sentit bar.in.d.l.cũ filio.qđ no.Quarto.nõ hz locũ dicta re.cat. ad nouas leges:vt.l.si.de re.ca,& ponit exẽplũ bar.si statuto caueat̃ p forẽsi,vt sit capax,si sibi relinq̃t,& tpe mortis sit ciuis:cõseqt̃ legatũ:qz ad istud statutũ,& nouã legem nõ se extẽdit regula catoniana vt ibi. Quinto. nõ hz locũ dicta regula,qñ legat̃ ius qđ est in specie hominis,vel legis tacita:qz inest tacita cõditio. igit̃ &c.ita dicit bal.p istũ tex.in.l.seruũ filij.in pri.ff.de le.j.Sexto.nõ hz locũ:qñ legaret̃ tale qd in quo haberet locũ fictio:& fictio traheret̃ postea retro:vt.d.l.seruuz filij. fm intellectum cõmunem,que omnia no.

a ¶ An seruo.Adhuc,psequit̃ Ju.materiã suã,determinãdo qbus legari põt,vñ sic pone casuz.In h.§.Dñe qdã fecit testamẽtũ:& in testõ suo titiũ instituit heredẽ.& Sticho seruo ipsi⁹ heredis instituti,legauit fundũ modo qro,vtrum hmõi legatũ valeat; ad hoc rñdet Justi.distiguẽdo vtruz seruo hrdis instituti pure,vel sub ɔditiõe legec̃.nã si pure legec̃.inutile est legatũ.nec qcq̃ pficit:ẽt si viuẽte testatore seruus legatarius de ptãte heredis exierit.illõ eñ qđ inutile foret.si stati post testamẽtũ factũ testator decessisset:ñ dz iõ valere:qz testator diuti⁹ vixit sub ɔditiõe tñ seruo hrdis recte legari possit.nã in h casu,si tpe existentis ɔditiõis i ptãte hrdis, nõ sit legatũ vz:lz q̃q̃ dixeri tibi,seruo hrdis istituto dño ipsi⁹ fine ɔditiõe legari posse. nõ dubitat̃. veluti si qs ita dixerit.stichuz seruum semproniĳ hrdẽ istituo.& postea adiecerit. sempronio dño stichi

SVMMARIVM.

1 In testamentis quòd à capite sit inchoandum,
2 Ordo quòd plerunq; sit inspiciendus.
3 Duo debitores si disputent de prioritate crediti,

hered̃is instituti fũdũ do lego.nã in h̃ casu, ꝑuis statim post factũ testm̃ testator decesserit.ñ tñ apō eũ q heres sit dies legati ced̃r intelligit.ꝑ hũ eñ institutũ si añq̃ iussu dñi adierit hẽditatẽ i alterius dñi ptãte trãslat' fuerit, alij hereditas acqri poterit.vel si forte ipse seru' añ aditionẽ a dño suo fuerit mãumissus tunc eñ ipse heres efficitur z plz.legatũ vtile esse:sz si ille seru' in eadẽ cã pmãserit:z viuẽte dño,eodẽq legatario hereditatẽ adierit euanescit legatũ z hec dicunt' vsq ad illũ.§.añ heredis institutionẽ.

quod recurrendum sit ad notam prothocoli.
4 Ordo scripturae vel nominationis, an titulum praelationis conferat?
5 Cautela qualiter probetur prioritas collationum.
6 Ordo omissus, an vitiet?

Ante heredis. [a] Legata, z libertas hodie relinq possunt ante heredis institutionẽ etiã postea z inter institutionẽ, z substitutionẽ.h.d. ¶ Not. q de iure antiquo, testamẽtũ incipiebat ab heredis institutione z hoc hodie est reseruatũ in testamẽto ceci: vt in .l.hac cõsultissima. C.qui testa.face.possunt.z ibi no.Bar.z ego dixi .s. qui.nõ est permis.face.testa.§.cec'.dic vt ibi. ¶ No. q testamẽtũ capit vires ab heredis institutione: z sine heredis institutione nõ dicitur testamẽtũ vt .l.nec codicillum.C.de testa. ¶ No. q heredis institutio, est caput z fundamẽtũ toti' testamẽti: z cõtentorũ in eo
1 ¶ † No.a capite esse inchoãdũ: vt.l.si qs ex argentarijs.§.si initium.z.§.edere.ff.de eden.
2 ✻ ADNOTATIO. † Ordo enim plerun
3 q est inspiciend'. † Hinc est q si duo debitores disputent de prioritate crediti si nõ põt aliter apparere, qz ambo instrumẽta fuerũt eodẽ die confecta p eũdẽ notariũ: tũc, recurrẽdũ erit ad pthocolũ eiusdẽ notarij z ille dicet' prior cuius nota primo loco reperietur scripta secũdũ Baldũ in lege rebus. de donationib' ante nuptias.C.z est textus in.l.si duas.§.pmo.de excusationib' tutorũ.z ample Jason in.l.prima, columna secũda, soluto matrimonio queadmodũ dos petat', facit textus in capitulo penultimo.§.verũ de electione. z in.c.mãdato de prebẽdis.l.sexto.z in.l.qties, de vsu
4 fructu, in Pãdectis. Ex † qbus iuribus colligitur qd ordo scripture, vel nominationis titulũ cõfert prelationis, facit tex.in.l.gñaliter.§.si quid de fideicõmissarijs libertatibus.z q prioritas instrumẽtorũ pbetur per ordinẽ scripture, firmauit Nicolaus boerius in tractatu de autoritate magni cõsilij.in versi.venia musad ordinẽ scripture, nu.140.z in versi.z ideo si reperiunt' duo istrumẽta nu.141.vbi atestat' ita fuisse decisum per arestũ Parisiense, Carolo qnto Rege frã
5 cie regnãte. † Et cũ al's mihi propositum fuisset qualiter posset pbari prioritas collationũ cuiusdã bñficij collati duobus eodẽ die per summũ põtificem, cõsului proponẽti qd faceret inspici regesta bularũ i vrbe: z quia eius bula primo loco erat inserta, z illud pars probauit, ideo obtinuit. Anto. Caius.
¶ Nota q ordo vniuersalis scripture, non est seruãdus. ¶ Not. q legatũ libertatis dicitur esse magis
6 fauorabile q̃ aliud legatũ. ¶ In gl. ordine.i si.†.cũ querit', an ordo [b] omissus vitiet: dic ẽm Oldr. refert. Bal.in.l.ambiguitates.z Sali.in.l.prepostere. C. de test.videlicet, aut qrit', an ordo omissus vitiet rẽ de q̃ agitur aut an ex ordine pbato ius resultat. Primo casu, aut est ordo necessitatis: aut est simplex instructio ordinande volũtatis: aut dubitatur. Primo casu, ordo omissus vitiat.vt.C.de here.act.l. vt debitũ. Scdo casu, non vitiat: vt d.l.prepostere.z hic. Tertio casu, ꝑsumit' poti' istructio volũtatis, q̃ ordo necessitatis: vt.d.l.ppostere.z.l.ambiguitates. Scdo casu pñcipali, aut est certũ de mẽte: z ius nõ resultat: vt.ff. de leg.ij.l.cũ pater §.fidei tue. Aut est dubiũ z tũc ius resultat: vt.d.l.cũ pater.§.si.z vide etiã Bar.in.l.ij.§.pus.ff.de vul.z pup. q etiã aliter distinguit.dic etiaz vt ibi.sz qd dixi p nũc mihi placet. ¶ In gl. fauorabilior in fi.dic ẽm Joã.fab.q hoc nõ videt' verũ.imo videt' idẽ vtrobiq: qz incertitudo vitiat legatũ, z libertatẽ. Secus in re legata. vbi aũt libertas legat', est incertitudo z in re z in persona: z sic vitiat vt no.Dy.in regula in obscuris.de regu.iur.in.vi. ¶ In eadẽ gl. in fi.dic, q illa.l.si patroni.nihil facit vt ibi no.qz heres non cogitur adire pro legato: nec pro libertate: vt ibi not.

a ¶ Ante hẽdis. Expedita sexta parte isti' ti.hic accedit Just.ad septimã z vltimã pte.i q corrigit antiqua iura circa legata in tribus vel qtuor casibus: z casus planissimi sũt z lra leuissima vsq i fi.ti. No regu.cato.sc3 q inutilis zc.not.q idẽ nõ põt esse hẽs z legatarius.no.militũ volũtates fauorabiles.nota oia legata valere nisi sint ipossibilia vl legibus interdicta vel alr iprobrosa. zc.

ADDITIO.

b ¶ An ordo. De isto an ordo sit seruãdus not.i.c. cãq q̃ de rescrip.z ibi p doc.i.l.j.C.de appell.z in.l. platã. C.de sen.z interlo. om.iu.per Andr. barb.in rubz.extra de or.cog.

SUMMARIUM.

1 In legatis quod sint conditiones distinguendae.

Post mortem. Ante, z post mortem hereditas, z legatarij, z pdie mort' legatarij, legari põt.h.d. No.hic causam, q añ hãc legẽ, in hoc erat pinguior natura fideicõmissorũ, q̃ legatorũ.de quo dictum fuit in.§.i. s.eo. ¶ In gl.legatis.in fi.dic tu put no.doc.in.l.j.C.vt act.ab here.z cõtra he.z hic Jo.fab.q lz legatũ, z stipulatio possit incipere ab herede (vt ibi) tñ est differẽtia: qz in stipulatione est nata obligatio: et añ mortẽ: sed nõ cũ effectu, sed in legato nõ.facit.§.ex conditionali.z qd ibi no.j.de ver.obli. ¶ Aduertas tñ: qz in legato debet distingui: aut dicitur.lego tibi post mortẽ heredis mei, vel Titij: z tũc dicitur esse cõditionale: quia tu posses premori.vt.l. heres meus.in prin.ff.de cõdi.z demon.in prin. Aut dicit'.lego tibi post mortem tuam: z tunc statim est nota obligatio, vt in stipulatione.ita no.glo.in.l. cedere diem.ff.de ver.sig.de quibus dic, vt plene no.Bart.in sua repeti.in.l. si ita stipulatus.ff.de ver.obli.

SUMMARIUM.

1 Iure digestorum quod non poterat poenae nomine relinqui secundum glo.
2 Legatum continens speciem simoniae, an valeat?
3 Pater si relinqt filiae mille, & si intrauerit monasteriũ habeat centum tantum modò, an istud videatur detractũ de illa quãtitate maiori, nomine poenae.
4 In ijs quae genere relinquũtur, quòd sit dicendum pro dote filiae relinqui.
5 Testator si reliquit vxorem suam vsufructuariam omnium suorum bonorũ & vetuit eam molestari, & casu quo molestaretur per haeredem, priuat eũ sua haereditate, cui applicetur.
6 Hereditas cui applicetur, si haeres malo animo, molestat vxorem testatoris,
7 Haeres qñ priuatur haereditate iam quaesita, an priuetur ipso iure.
8 Testator an possit indicere vsuras in testamento, vt si haeres non soluat intra mensem, soluantur decem pro vsuris.
9 Verba, an referantur honorato, an grauato.

Penae quoque. Hodie põt pene noĩe legari, z legatũ trãsferri, vel adimi: nisi precipiat' aliqd inhonestum vel opprobriosum, vel legib' interdictũ.h.d. ¶ No.q legare pene noĩe, est aliqd legare qd coercẽdi heredi cã relinqt'. ¶ No.q relicta, vel adẽpta, vl' in aliũ trãslata pene noĩe, hodie valẽt. ¶ No.q impossibilitas vitiat legatũ.de quo late dixi.s.de here.inst.§.impossibilis. ¶ No.q id qd est interdictũ a iure, legari nõ põt. ¶ No.q opprobriosa z vitupõsa legata, nõ valent. ¶ In
1 gl.j.in fi.†dic q ista gl.sentit, q iure ffor, nõ poterat pene noĩe relinqui.z idẽ vult gl.in.l.ij.C.de his q̃ pe.no.z in.l.mulcta.ff.de cõdi.z demon.z in.l.j.ff.de his que pe.no.sz Bar.z doc.in dictis locis tenent ɔ̃triũ.qz etiã de iure ffor valebat legatũ pene noĩe: vt.l.j.§.itẽ si.ff.ad.l.fal.z.l.j.ff.de pe.lega.cũ si.vñ loquit' hic de media iuris prudẽtia.z idẽ.d.l.j.ff.de penu leg.cũ simi.qd imperator tollit, z reducit nos ad iura.ff.igit' zc. Et intellige, q põt relinqui.et transferri, z priuari lega.pene nomi.dic.q est verũ.qñ de re familiari. Secus est de aliquo qd sit meri, z misti imperij.vt qz adoptes Titiũ sub pena.vt est casus singularis, limitãs totam istã materiã in.l.vxorẽ.§.heres.z ibi bar.ff. de lega.iij.ita dicit Bal.in.d.l.j.C.de his que pe.no.in ver.septimo op.de.l. vxorẽ zc.z si dicatur quid addit iste.§.ad ius digestorũ: rñdet Bal.z Flo.in d.l.j.C.de his q pe.nomi.q olim non reperitur dispositũ: circa hereditates z libertates que possunt adimi, pene nomine. Sed tu dic, q ex generalitate.l. j.ff.eo.a cõtrario sensu ibi, cuiuscũq lucri zc.z sic cõpchendit hereditatem
2 z libertatẽ: sed hic magis specificat. † Quid si testator relinquit tali monasterio cẽtum: z vult q recipiat Titiam in monialẽ: z si non receperit, perdat legatũ: z videtur q tale grauamẽ de recipiẽdo, non valet: quia cõtinet speciez simonie.ita dicit Bar.in.l.vxorẽ.§.heres.de leg.iij.z in.l.ille aut ille.de her. inst.z in.l.titio centũ.§.titio genero.ff.de cõdi.z demon. sed Bal.in.l.j.C.de his que pene nomi.in ver.quinto quero testator mãdat quibusdã monialib' zc.tz contrariũ, q imo tale legatũ valeat: nec est verũ q sapiat simoniã: imo sapit pietatẽ. Itẽ sicut Titia posset se, z sua, deo z monasterio dedicare, vt in auť.ingressi.s.de sac.sanc.eccle.co.mõ pater pro ea, vel alius.qz ipsa Titia videt' dicto monasterio tradidisse longa manu: vt.l.singularia.ff.si cer.peta.et ita dicit seruari de consuetudine, vl' dic, q si pater ponat super altare, dicetur quod sit datũ pro filia: z sit quasi dos filie.ita dicit Bar.in.d.§.titio genero.
3 in fi. ¶ † Quid si pater reliquit filie mille: z si intrauerit monasteriũ, habeat cẽtum tãtũmõ.an istud videat' detractũ de illa quãtitate maiori, nomine pene: an sit cã: dicit Bar.in.d.l.ij.ff.eo.q siue sit cã, pena legatũ vz, sed ipsa cã siue ipsa pena, reijcit' contẽplatione vite cõtẽplatiue, vt in auť.de sanctissimis epis.§.sz hoc de pñti.nã timore ducta: ne pderet istud legatũ: citius nuberet, q̃ monasteriũ ingrederet': qd lex respuit.qs ergo erit modus q testator possit sic grauare: respondet Bar.ibi: q dz dicere: relinquo filie mee cẽtũ: z mõ ei q duxerit eã in vxorẽ: relinquo quinquagita: hoc mõ vz illud relictũ: z monasteriũ ñ poterit capere: qz nõ est relictũ vxori: sz ei q duxerit in vxorẽ. hoc
4 pbat' in.d.§.titio genero. Cõsuluit tñ ibi Bar. † q addat vnũ.vcz q id quod marito relinqt', dz dicere, p dote filie: al's p se haberet.vide qd habet' in.d.§.
5 titio genero.qd no. ¶ † Quero: testator relinqt vxorẽ vsufructuariaz oium suorum bonorum: z vetuit eã molestari: z casu quo molestaret' p heredẽ priuat eũ sua hereditate: nec dixit cui applicet'. Primo itaq: qro.quomõ intelligat' vxorẽ molestare: dic ẽm Bal.in.d.l.j.C.de his que pene nomine.vsic. Itez quero: si testator mãdat heredi zc.q dicit: qd intelligit' molestare: qñ aliqd facit malo animo.nam qd nõ malo animo fit: nullã penã meret' vt.l.si qs seruũ §.ait pretor.cũ gl.qd malo.ff.de acq.here.nã si iuris dispositiõe ipsam molestaret: vt

staret: vt puta: qr petit sibi caueri de vtendo arbitrio boni viri: vt no. s. de vsufruct. in princip. non dicitur eam molestare. vt argumento. l. quero. §. inter locatorem. ff. loca. secus si malo animo, vel coram iudice quomodocunque eam turbat. vt. l. vim facit. et quod ibi Bar. ff. de vi. et vi armata. et in. l. meuius. §. fun
5 do. et quod ibi Bar. ff. de leg. ij. ¶ † Ad secundum quesitum, cui applicetur hereditas si malo animo molestet. et Bar. in d. §. heres. dicit ibi esse casum, quod applicatur substituto, vel coheredi: non autem ipsi vxori. et istud etiam sequitur Bal. in d. l. j. C. e. in v. vi. queritur testator mandauit. et idem etiam voluit Bart. i. l. prefa. testo. ff. de here. insti. et ibi Ang. Raph. et Imo. si autem non habeat substitutum, vel coheredem: veniet venientes ab intestato: vt no. Bar. in d. l. paterfa. allegatio in aut. cui relictum
7 C. de indi. vi. tol. ¶ † Quero isto casu, quando heres priuatur hereditate iam quesita, propter molestiam, an priuetur ipso iure: et Bart. in d. l. paterfa. dicit, quod non: quia semel fuit heres: non potest desinere: vt. l. et si sine. §. sed quod papinianus. ff. de mino. et sic vz in hoc, vt teneatur dictam hereditatem restituere per fideicommissum: vt. d. l. si vxorem. §. heres. quod no. quia secundum hoc detrahetur quarta treb. vt. l. j. §. j. ff. ad treb. et istud sequitur Imo. in d. l. prefa. licet Bal. in d. l. j. C. e. teneat quod imo sit priuatus ipso
8 iure. et c. tu teneas opi. Bar. et d. Jo. de imo. ¶ † Quero, an testator possit indicere vsuras in testo: vt si heres non soluat intra mensem, soluat. x. pro vsuris. Et dic quod non: quia vsure etiam de iure ciuili sunt hodie prohibite: vt aut. ad hec. vbi not. glo. et doc. C. de vsu. et c. ij. extra de vsur. igitur testator non potest eas indicere. facit. l. iij. §. fi. ff. de an. leg. ita dicit Bar. in d. l. ij. ff. e. vers. de his que pe. nomi. ¶ In gl.
9 impossibilis. ibi. §. impossibilis. dic vt ibi plene dixi. ¶ † In ea. gl. in fi. dic, licet Jo. de imo. in. l. j. ff. de condi. insti. conetur defensare istam differentiam an honorato, an grauato, verba referantur: tamen communiter doc. damnant hoc, per casum. l. si mihi. §. qui seruos. ff. de le. j. preterea secundum doc. et d. Flo. in. l. j. C. eo. quia si ista differentia esset vera: sequeretur mirabile. Nam omnis conditio apposita in institutione, videretur repetita in legato: vt. l. si cum dies. in fi. ff. quando dies leg. ced. Unde secundum hoc, sequeretur quod nullum legatum relictum in institutione sub impossibili conditione facta vitiaretur: et non valeret. sed hoc est falsum, quia imo deberetur: et impossibilis conditio reijcitur de institutione. vnde dic, quod in cuiuscunque persona apponatur conditio impossibilis. quod vitiatur. et non vitiat. vt. l. j. ff. de condi. inst. sed hic non est tamen conditio impossibilis, quamuis necessaria: quia est ad posita, et concepta negatiue: vt quia iussit heredi quod interficiat patrem suum: et si non fecerit, priuatur sua hereditate. vnde dominus predictor vz non interficere, vel aliquid improbum non facere. appellatur de iure necessarium: et sic sub necessaria conditione, videtur relictum: non autem sub impossibili. igitur est adimplenda. alias priuatur relicto, quod not.

a *De ademptione & translatione legatorum* [a] *Rubrica.*

SVMMARIVM.

1 Legata relicta in testamento si adimantur in codicillis, quomodo adimatur an ipso iure an ope exceptionis?
2 Testamentum secundum, si fiat non solenne, an tunc adimantur legata in primo.
3 Ademptio tacita legatorum quae fit, quando post legatum exorta est inimicitia inter testatorem, & legatarium.
4 Legatum nuda volunate adimi.
5 Cum duo testamenta appareant eodem die confecta, ex quo adeatur haereditas?

b
Demptio. [b] Diuiditur in duas partes. Primo loquitur de ademptione. Secundo de translatione. secunda ibi: transferri. ¶ Ademptio et translatio legatorum, potest fieri in eodem testo, vel alia scriptura. h. d. ¶ No. quod id quod datum est in testamento, potest adimi per legatum in codicillis. ¶ Not. quod quibuscunque verbis potest fieri ademptio: et vz quando constat de mente. ¶ In gl. codicillis in fi. Pe. et Ja. tenent gl. alia ratione: quia non est ridiculum si codicilli contrarij confirmentur per testum: quia videmus agi ex contractu, vt contractus destruatur: vt. ff. de contrahen. emp. l. sed et celsus. §. j. de ac. emp. l. ex empto. §. is qui vina. Teneas ergo, quod legata relicta in testo, possunt adimi in codicillis, confirmatis expresse, vel non. non sic in hereditate: vt. l. ij. C. de codi. ¶ In gl. firma est ibi.
1 l. si ita scriptum. † Sed an tunc ipso iure, vel ope exceptionis tollatur: gl. in. l. si ita scriptum. distinguit. aut adimitur in alia voluntate solenni: vt in alio testamento: et tunc ipso iure tollitur: vt. l. si iure. ff. de le. iij. Si vero in alia voluntate minus solenni: vt in codicillis: et tunc ope exceptionis. sed certe secundum Bar. ibi et doc. codicilli dicuntur solennis voluntas, quantum ad tollendum legatum: vt hic. et. l. fideicommissum. C. de fideico. vnde etiam per codicillos ipso iure adimitur. vnde. l. j. §. si ita. et. §. si inconsulto. in alia voluntate loquitur. vt ibi patet, tamen in hoc est differentia: quia quando ademptio fit in testamento: non est necessaria exceptio facti vel iuris: quia ipsi in testamento inest ademptio: neque potest iudici non liquere: sed si ademptio fit in alia voluntate perfecta, vel imperfecta. si est perfecta. requiritur saltem exceptio facti, et intentionis: quia potest iudici non liquere: vt. l. ij. de except. Si autem in voluntate imperfecta requiritur exceptio iuris. vt. d. §. si ita. et. d. §. si inconsulto. idem si tacite adimatur: vt. l. iij. §. fin. de adi. leg. sed ego sum solitus tenere glo. ibi. quod imo si in codicillis fiat, dicatur fieri ope exceptionis: vt est casus in. l. alumne. §. titia testamento. de adi. lega. et. l. militis. §. veteranus. de testamen. mili. Non obstat iste text. quia non dicitur hic, vtrum ipso iure, vel
2 ope exceptionis et c. ¶ † Quid si fiat secundum testamentum non solenne, an tunc adimantur legata in primo? Bald. in d. l. si ita scriptum. dicit, quod non. per. d. l. si mater. sed secundum Joan. de imol. illud posset procedere, quando ademptio surgit tacite ex eo, quia secundum testamentum habet tollere primum,

a ¶ De ademptione et translatione legatorum. Continuatio istius rub. ad superiora patet in hunc modum. Supra tractauit Justi. de legatis. et quia quandoque contingit huiusmodi legata in totum adimi. et quandoque de vno legatario in alium transferri. idcirco post materiam legatorum, de ademptione et translatione legatorum, tractare intendit. vnde de his tractaturus subijcit ru. de adempt. et translatione et c.

iuxta. l. posthumus. §. si paganus. ff. de iniu. testa. nam tunc ita demum videtur adimere, si secundum vz: vt. d. l. si mater. secus si ademptio esset facta expresse, de aliquo legato in secundo testamento minus solenni. nam tunc saltem ope exceptionis tolletur. per no. d. l. militis. §. veteranus. et. l. plane. el. j. in pri. ff.
3 de le. j. ¶ † In gl. alijs. in fi. no. tacitam ademptionem legatorum, vt quando post legatum exorta est inimicitia inter testatorem et legatarium: nisi dicte inimicitie fuerint remisse per testatorem: vt. d. l. iij. §. fi. ff. eo. Item si ab ignorante, fit aliquid testatori ignoranti: quod si prius sciuisset, non fuisset legaturus. ita dicit Bar. in d. l. j. de his quae vt indi. Item si non tamen in vita testatoris fiat sibi aliquid quod prouocasset ad iniuriam, vel verosimiliter si sciuisset: debet legatum reuocari: vt quia concubuit cum vxore testatoris: sed etiam si post mortem testatoris contigisset: vt no. Bar. in d. l. j. et est gl. in. l. fideicommissum. C. de fideico. et in. l. sororem. C. de his qui. vt
4 indi. ¶ In gl. scio. in fi. † dic et est ratio quia nuda voluntate legatum adimitur. vt. ff. eo. l. iij. in fi. vnde si alij non querit, videtur ademptum. sed opponitur, et videtur quod cuilibet debeatur insolidum: vt. l. si ex pluribus. ff. de lega. j. et quod ibi no. Respondeo. quod iste tex. obtinet, quando probatur animus adimendi: vt. s. ti. j. §. eadem. et animus adimendi presumitur, cum facit secundum scilicet legatum sub commemoratione primi: vt hic. et predicta procedunt quando constat quod secunda voluntas adimens fuerit confecta. si autem non constet quod producuntur duo testamenta eodem modo confecta et tunc, aut in vno testamento est institutus Titius insolidum: in alio est institutus Seius insolidum: aut in vtroque est institutus Titius. Primo casu, si quidem illa duo testamenta sunt facta sub vna sigillatione. et tunc est vnicum testum: et ambo veniunt ex testamento: vt. l. j. §. si quis in duobus. ff. de secun. ta. si autem sint diuerse sigillationes: non tamen apparet que prius, et que posterius. et tunc gl. dicunt, quod nullus est heres: quia est dubium de viribus dei vniuscuiusque testamenti. ergo non potest adiri hereditas. vt. l. si. de sua. ff. de acq. here. quod no. Bar. et doc. in. l. fi. C. de edi. di. adri. tol. et Bar. in. l. j. in prin. ff. de secun. tab. limitat fore verum, quando neuter possidet: sed si alter possideret, ille obtinet: et actor succumberet. nam actor debet probare testamentum suum esse factum posterius: quo non probante succumbit. pro hoc. l. non solum. §. sed vt probari. cum ibi no. per Bart. et doc. ff. de no. ope. nun. et etiam facit pro hoc. l. eum actum. ff. de neg. gestis. ¶ Secundo. hoc est verum, quando instituti sunt paris conditionis. secus si in vno essent instituti venientes ab intestato: in alio non: quia in dubio presumimus pro venientibus ab intestato. vt. l. hac consultissima. §. si quis autem C. de testa. ¶ Tertio. predicta procedunt in pagano secus in milite, qui potest cum duobus testamentis decedere: vt. l. querebatur. ff. de testa. mil. igitur et c. ¶ † Quid
5 si duo testamenta apparent confecta eadem die: in quibus Titius est tantummodo institutus et nescitur quod primo fuit factum: et videtur quod ex illo possit adiri hereditas: quia de viribus vniuscuiusque testamenti dubitatur. et videtur casus in. l. eum qui duobus ff. de acqui. here. sed Ange. ibi dicit quod cum occurrisset questio de facto Padue, dixit, quod predicta allegatio procederet, si ex vnico testamento tantum vellet adire: secus si vellet adire ex quocunque testamento: si delata sit hereditas. quia tunc necessario, cum ex vno ipsorum sit delata hereditas, sufficit ipsum scire hereditatem sibi delatam ex testamento: licet ignoret: an ei ex hoc, vel ex illo pergameno. argu. l. quod si dubitet. ff. de acquiren. heredita. et. l. gallus. §. quid si eius. de liber. et posthu. quod no. dic vt per Imol. in d. l. eum qui duobus. sed, vt ibi dixi, profecto illa lex hoc non probat: nec de iure suum dictum potest procedere: si quis subtiliter inspexerit. quia dubitat de viribus testamenti: quia ignorat quod sit prius, non videtur posse adire: sed propter eius autoritatem, et quia nemo huic suo dicto contradicit, obseruaretur in practic

b ¶ Ademptio. Ad euidentiam istius tit. diuide eum in duas partes, et planus erit. In quarum prima parte, tractat de prima parte rubri. s. de ademp. lega. In secunda parte, determinat de secunda parte rub. s. de transla. lega. prima pars durat vsque ad illum. §. transferri quoque. ibi incipit secunda et durat vsque in fin. titu. casus planissimi sunt. et litera planissima per totum titu.

ADDITIO.

c ¶ Est inimicitia. ad istud de legato quod reuocatur propter inimicitias superuenientem: adde. l. si inimicitie. de his q. vt indi. vbi dicitur vero, etiam si sit verbalis solum: sed reconualescit per pacem postea factam. vt hic dicitur.

d ¶ De lege falcidia. Continuatio istius rubri. ad superiora patet in hunc modum. s. determinauit Ju. de adem. et translatione. et qualiter adimantur legata. et quia quandoque contingit legata, beneficio legis falcidie diminui. idcirco de hac diminutione dictu rus, subijcit rubri. de. l. falci.

d *De lege falcidia* [d] *Rubrica.*

a ¶ Superest vt. In hoc ti. ita pcedit Iust. primo ponit continuationem sui processus. scdo assignat rōnē quare .l. fal. fuit inuenta. ꝛ quis sit effectus eius. tertio determinat quādam questionem not. incidentem circa effectum legis fal. quarto determinat quo tēpore inspicitur, vtruꝫ habeat locū rō legis fal. vel nō. ꝛ ad hoc declarandum casus subijcit speciales. quinto ꝛ vltimo determinat qualr ꝛ in qbꝰ hr̄ rō .l. falc. et ad hoc plene declarādum, tres casus diuersos subijcit. igit̄ f̄m doct. ab vberiorē inuenū doctrinaꝫ diuidas titu. in quinq̄ ptes: quarū prima durat vsq̄ ad il lū. §. cum. em̄ .l. ibi incipit scda, et durat vsq̄ ad illū. §. ꝛ cū quesitū esset, ibi tertia. ꝛ durat vsq̄ ad illuꝫ. §. q̄titas aūt. ibi quarta. ꝛ durat vsq̄ ad illum. §. cum autē rō. ibi qnta ꝛ vltima. et durat vsq̄ in fi. ti. pone igitur sic casuꝫ in prima parte. Dn̄e multa dixistis nobis circa materiam legatorū, ꝛ de adēptione et translatione eorūdem. vn̄ vr̄ ꝙ ad aliquam aliam materiam de cetero poteris transire. Satis em̄ vr̄ ꝙ eaq̄ iaꝫ dicta sunt circa materiaꝫ legatoruꝫ, pn̄t sufficere. ad hoc respō. Iust. amice nō bn̄ tibi vr̄. imo circa materiaꝫ legatorꝫ etiā insistendū est adhuc. naꝫ ex quo de ademptione et trāslatione legatorū vidimꝰ. supest vt de lege falci. (p 1 quā modꝰ legatis nouissime impositus est) discutiamus. ꝛ hec in pma pte. Sed pone in scda. Dn̄e iam video ꝙ vos vultis tractare de .l. falc. dicatis mihi q̄re fuit introducta .l. 2 fal. ꝛ qs sit eius effectus: ad hoc rn̄det. amice, lex fal. optima ratione fuit introducta: ꝛ eius effectus fructuosus est. cum eniꝫ olim .l. xij. tab. libera erat legandi potestas, intantum vt liceret testatoribus totuꝫ patrimonium suum per legata erogare: ꝛ nihil penitus apud heredes scriptos relinquere. nam .l. xij. tabu. ita cautum erat. ꝙ sicuti quisq̄ legasset rem suam: ita ius esset. idcirco vtile erat visum legum latoribus huiusmodi liberam licentiam legandi coarctare: quia propter huiusmodi plerunq̄ moriebant̄ homines intestati. nā licet heredes essent instituti: scripti tamē heredes pro nullo hereditatis lucro eam nolebant adire: ꝛ quis etiam super huiōi licentia legandi coarctanda, tam lex furia, q̄ voconia late sunt: neutra earum ad rei consummationem sufficere videbatur. vnde nouissime lata est falc. qua cauetur, ne liceat testatoribus plus legare q̄ dodrantem totorum bonorum: vt siue sit vnus heres institutus, siue plures apud eum, quando vnus esset institutus: vel apud eos quando plures essent instituti. quarta pars totius patrimonij ipsius testatoris integra remaneat. ꝛ hec dicuntur in scda parte vsq̄ ad illum. §. ꝛ cum quesitum.

SVMMARIVM.

1 Detractio quartæ legatorum quòd cōuenientius deberet dici ensis quàm falx.
2 Testatoris publicè interest hæredem habere.
3 Testator si dixit quòd soluantur legata tota, & integra, vtrum idem sit quod prohibere falcidiam?
4 Testator si dicit quòd plus hæres non possit petere, consequi, habere &c. an propter hoc videatur prohibuisse falcidiam?
5 Falcidia habet locum, in fideicommissis particularibus.
6 Donationes, in fideicōmisso vniuersali non veniūt, nisi sint testamento confirmatæ, vel nominatim sit hoc dictum.
7 Detractum per falcidiam, an dicatur naturaliter debitum?
8 Falcidia, an possit detrahi in vna re tantum?

Vperest vt. a Totus iste ti. diuidit̄ in qnq̄ partes. Primo ↄtinuat se ad pcedētia. Scdo ponit effectū .l. fal. tā de iure duodecim tabularū, q̄ de iure quo vtimur. Tertio ponit vnū dubiū, an heres grauatꝰ respectu sui coheredis legati grauati, possit detrahere falcidiam? Quarto ad qd̄ pn̄s tps redigat̄, vt inspiciat̄ an .l. fal. habeat locum? Quinto qn̄ .l. falc. imponit̄. gd est an̄ deducendū. scda ibi: cū enim. tertia ibi: cū q̄situ. quarta ibi. q̄titas autē. quinta ibi: cū autē. ꝛ .b. d. Testatori nō līꝫ hereditatē exhaurire, vel vacuare in totū legatis: sed solūmodo vsq̄ ad dodrātē: ne testatores sine herede decedāt h. d. ¶ No. ꝙ ex .l. xij. tab. licitū est p legata totū suū patrimoniū erogare. ¶ No. etiā ꝙ libera facultas disponēdi pro libito voluntatis de re sua, coarctat̄ aliquādo ppter publicā vtilitatē. ↄcor. .l. j. i fi. ff. de his q sunt sui vel alie. iu. ¶ Not. ibi: ne plꝰ legare liceret ꝙ .l. falc. tollit facultatē, ne vltra dodrantē de bonis suis disponat̄. vnde eoipso ꝙ vltra dodrātē de bonis suis disponit̄: q: fit cōtra mādatū legis, ipso iure nō vr̄ valere: q: lex fal. ipso iure resecat, vt .l. linea margarita. ff. eo. ¶ No. etiā, ꝙ si essent mille heredes, satis est ꝙ habeant vnā quartā, cōmuniter inter eos diuidendā. ¶ No. ꝙ de legatis particularibus deducitur falcid. ¶ In gl. falcidia. in fi. † vltramōtani tenēt vltimā: et 1 non primam: q: magis deberet dici ensis, q̄ falcidia: q: ensis magis resecat, q̄ falx. sed Bar. in .l. j. in princip. vbi est sitis glo. ff. eo. tenet primā: q: etiā treb. appellat̄ falcidia. vt .l. pater filiam. in prin. ff. e. tit. l. titia. vbi appellatur falcidia treb. vt .l. iubemus. C. ad treb. ꝛ sic largo sumpto vocabulo, quicquid resecat pōt dici falcidia. facit aut̄. vnde si parens. cum glo. C. de inoffi. testa. ¶ In gl. ipsorū testamētorū. ibi .l. quod de bonis. §. fi. vt no. gl. Barto. ꝛ Ang. in .l. marcellus. §. quod aūt. ff. ad trebel. ¶ † In ca. glo. in fin. dic ꝙ illa 2 regula procedit, qn̄ in suum solū bn̄ficiū introductum est. hic aūt nō tātū in suū, sed etiā in bn̄ficium publicum: quia publice interest testatoris habere heredeꝫ. vt extra g ma. accu. pos. in prin. tn̄ si sic est in fauorē etiā publicum, quō hodie pōt per testatorem prohiberi, vt ptꝫ in aut. sed cum testator. cum ibi no. per doc. C. eod. Respondeo ꝙ ius ciuile habuit diuersas cōsyderatiōes, f̄m diuersitatē tēporū. vnde cuꝫ hodie sumus chri̅stiani, presumit̄ a iure qd̄ solū pro implenda voluntate defuncti: ꝛ pro charitate exercēda voluerit adire. ita dicit Bar. in .d. l. marcellꝰ. 3 ꝛ in .d. aut̄. sed cum testator. ꝛ ibi doct. ¶ † Quero, si testator dicit, ꝙ soluantur legata tota ꝛ integra: vtrum idem sit ꝙ prohibere falcidiam? Bal. in dicta aut̄. sed cum testator. in versi. q̄ro, si testator dicit ꝙ ꝛc. tenent ꝙ sic. alleg. gloss. singu. ff. de fideicō. libe. l. decem. ꝛ Ang. in aut̄. de here. ꝛ falci. §. si vero expressim. alle. pro hoc tex. in .l. ij. §. a filiorum. C. quando ꝛ qbus quarta pars de. tamen determinat cōtrarium quia est contra .l. si totā. ff. ad trebel. vbi rogatus de restituendo totam familiam, detrahit quartam: ꝛ tamē tacite exclu dit diminutionem: si tamē velles, posses hic rn̄dere: q: imo si vellet, sibi q̄rtam deducere posset. vt patet ibi. retinere non vult. nisi saluando Ange. dicēres ꝙ hoc ideo ibi est, quia tempore illarum legum, testator non poterat prohibere trebel. vt .l. quod de bonis. ff. ad .l. falc. coniuncta .l. marcellus. §. quod autem. ff. ad trebel. ꝛ pro Ange. etiam facit .l. cum virum. C. de fideicom. vbi rogatus de restituendo quicquid ad heredem peruenerit: potest detrahere quartam. ꝛ tamen quicquid totum complectitur, ꝛ pro hoc allegat etiam .l. si quis in principio testamenti. ff. de leg. iij. ibi si prime voluntatis specialiter penitet. ꝛ tunc dicitur specialiter penitere, cum dicit eam non velle valere. ita etiam in casu proposito, cum falci. detrahitur iuris dispositione. ꝛ contra voluntatem tacitam defuncti: ergo ipsam detrahere, est contra ius commune: nisi specialiter testator hoc dicat. patet etiam quia expressio requiritur singulariter. pro hoc facit .l. fina. §. defensionem. C. de admi. tuto. non obstāt .ll. in contrarium allegate: quia dico quod vbi requiritur aliquid fieri expresse, non ex eo quia fit contra dispositionem iuris communis: sed quia lex sic mādat: ꝙ tunc expresse dicitur fieri: etiam si ex coniecturis appareat. vbi lex aliquid requirit fieri expressim pro eo quod factum est simpliciter contra dispositionem iuris communis: sicutest in casu proposito: tunc illud videtur fieri expressim. quod fit per verba hoc expressim importantia. vt. d. §. si vero ex- 4 pressim. quod no. ꝛ istam opi. Ang. ego tenerem. ¶ † Aduertas tamē: quod si testator dicit, ꝙ plus heres non possit petere, consequi, habere, ꝛc. quod ppter hoc videtur prohibuisse falcidiam. ita eleganter dicit Bald. pro quo gloss. ibi .l. cum pater. C. de iure dot. coniuncta gloss. in .l. neratius. ff. de relig. quod not. ¶ In gloss. legare. ibi. C. eod. .l. penulti. dic tu, aut illud capitur contra, vel preter voluntatem defuncti: vt quod datur a substituto heredi, vt repudiet hereditatem: ꝛ in hoc fal. non detrahitur. vt not. ff. de do. cau. mor. l. qui precio. aut capitur secundum voluntatē defuncti. ꝛ tunc, aut de eo quod prestat heredi: quod tamen heres postea prestet alteri: ꝛ non est locus falci. vt. ff. eod. l. acceptis. ij. responso. aut queritur de eo quod ab herede alteri datur: tunc f̄m Dyn. si est in mora, non detrahit: al's sic: vt .l. j. §. item si ita. ff. ad .l. falci. ꝛ C. eod. .l. penulti. sed Iaco. de are. (quem sequitur Bart.) dicit: ꝙ hec subdiuisio: aut est in mora: aut nō est in mora: per .d. §. si ita in versic. idemq̄. Itē. quia nec esse potest in mora, cum nulla sit petitio eius quod in conditione deducitur: vt .l. si quis sub conditione. ff. si quis omis. causa testamenti. Item. quia nec sola mora prius falci. vt. ff. eodem .l. cum pater. §. j. ideo dicunt, aut id quod prestatur est ad euitationem alicuius legati. ꝛ tūc falcidia non detrahitur: vt dicto. §. item si ita. aut prestatur ob aliam causam ꝛ tunc falcidia detrahitur: vt dicta .l. pe. ita dicit Salicet. in .d. l. si mortis. C. eodem. de quo per Bartol. ꝛ Ioan. de imol. in .l. j. §. item si ita. ff. eodem. 5 ¶ † In eadem. gloss. ibi. C. eodem .l. ij. intellige gloss. in fideicommissis particularibus. nam in illis, quia redacta sunt ad instar legatorum particularium. vt .l. j. ff. de leg. j. ꝛ dixi. s̄. de legatis. §. primo. sicut in legatis particularibus habet locum falci. ita ꝛ in fideicom. particularibus. vt. j. de fideicom. here. §. sed quia heres. versic. ex singulis. non autem in fideicommissariis vniuersalibus. quia in illis detrahitur trebellia. vt. j. titu. proxi. §. ij. ¶ In eadem ibi. que morte confirmantur. dicas, quod ideo hoc est. quia videtur habere quasi ex relicto: vt not. gloss. in .l. filie. C. fami. hercisc. ideo sicut de relicto detra- 6 hitur falcid. ¶ † Aduertas tamen, ꝙ he donationes in fideicommisso vniuersali non veniunt: nisi sint testamento confirmate, vel nominatim sit hoc dictum. vt. ff. de lega. ij. l. sequens questio. idem in dote profectitia, que morte patris consolidatur in filiam. vt .l. lucius. §. filiam. ff. de legatis secundo. et C. communia de legatis. auth. hē. que res. item dicit Bal. in .l. donatione. C. eodem. ¶ In eadem: ibi al's non. dic, id est non detrahitur falcidia de donatione celebrata inter virum ꝛ vxorem. que non expectat confirmationem morte. sed statim sortita est effectum: quod est quoties due copulatiue concurrunt: quod donans non efficitur pauperior: ꝛ donatarius non efficitur locupletior. vt .l. cum hic status. §. concessa. ff. de don. inter vi. ꝛ vxo. ¶ In gloss. dodrantem. ibi proposita etiam rei vendicatione: dic. quod hoc est verum. si legatarius possideat sine voluntate heredis. nam si heres tradidisset insolidum, vel legatarius accepisset, sciēte ꝛ patiēte dicto herede, sine ptestatione, si cui plusq̄. per .l. fal. tūc cuꝫ videat̄ plene frui volūtate testātis: nō pōt vti falci. ꝛ sic nō resecabit aliqd. in aut̄. sed cū testator. cum materia. C. eo. nā qd̄ detrahi 7 pōt p falcidiā, est debitum legatario actualiter. vt .l. j. C. eo. ¶ † An autē qd̄ pōt p falcidiā detrahi: dicat̄ naturaliter debitum? dic f̄m Bald. in .l. j. ꝛ .l. error. C. eo. vcꝫ. ꝙ falcidia pōt cōsyderari tribus modis. vno modo post ipsas detractā: ꝛ tūc: non est dubiū ꝙ nec ciuiliter, nec naturaliter est debitū. Alio mō, post agnitiōem. puta. promittēdo: ꝛ tunc ciuiliter: ꝛ naturaliter debetur. vt aut̄.

a ¶ Et cum quesitum. Hic incipit tertia pars in qua Justinia. determinat quandam dubitabilem questionem, insurgentem ex premissis. Unde pone sic casum. domine iam video q effectus legis fal. talis est, q testator non potest legare vltra dodrantē totoꝝ bonoꝝ: vcȝ, vt q̄rta pars patrimonij ipsius testatoris remaneat apud heredes: siue sit vnus scriptus heres, siue plures. dicatis igitur mihi quid iuris est in tali casu. Quidaȝ fecit testamentum ⁊ in testō suo instituit duos heredes pro equis portionibus: puta Titium ⁊ Seiuȝ: ⁊ parte Titij, aut totaȝ exhausit legatis. que nominatim reliquit a titio prestanda quod nihil penitus apud Titium remansit. aut si aliquid remansit, supra modum: tamen partem Titij onerauit: a Seio vero, aut penitus vlla legata reliqt: aut si qua ab eo reliqt, partē tn̄ dimidiam portionem eādē integrā penes ip̄m Seiuȝ dimisit: ⁊ ita quarta pars totius hereditatis apud Seium heredem scriptum, sine aliqua diminutione, sine onere remansit. vn de i hoc casu, multum fuit dubitatū ⁊ quesituȝ est vtrū liceret Titio vltra quartam partem sue portiōis grauato aliqd ex legatis ab eo noīatim relictis retinere: ⁊ ita bn̄ficio legis falcidie quartā parteȝ sue portiōis saluā habeat. ad hoc rn̄. Justi. amice. certe in q̄one proposita placuit vt liceat titio vti beneficio legis fal. ⁊ hic singulis legatis ab eo relictis in tn̄ retrahere, vt quartam partē sue portionis saluā habeat. non obstante q quarta ps totius hereditatis apud Seium coheredē suuȝ integra remaneat. Nam in singulis heredibus, ratio leg. falci. habenda est: vt quilibet quartam partem sue portionis saluam habeat. ⁊ hec dicuntur in tertia parte vsq; ad illuȝ §. quantitas.

vt aut̄. sed cum testator. ⁊ l. fi. C. eodeȝ. Tertio modo interim. ⁊ put est in potentia ad detrahendum. ⁊ nō detrahēdū: ⁊ tūc est vera opi. gl. q: subest obligatio nālis: nō tn̄ necessaria. vn̄ si soluat: eligit media via. qd̄ aut p errorē facti, aut p errorē iuris vt. d. l. error. ⁊ sic debet, si hr̄s vult vti dicto bn̄ficio. vt est tex. in. l. fi pr. ff. de his q̄ i frau. credi. ⁊ vide gl. ⁊ bar. i. l. fi patronus. ff. de dona. ⁊ plene p gl. ⁊ doc. i. l. cū qs. C. de iur. ⁊ fac. igno. ⁊. l. j. ff. de ꝯdi. inde. ⁊ ibi bar. ⁊ Lud. de vrb. ⁊ p gl. i. l. cui p errorē. ff. de re. iur de q̄ ēt p bar. ⁊ Jo.
8 de imol. in. l. j. §. j. ff. e. ¶ † In ea. ibi an heres possit retinere falcidiā i vna re: Istā q̄onē: an i vna re tm̄ possit falcidia detrahi: pōit gl. i. l. ij. C. e. ⁊ ibi determinat q sic. Sȝ do. cōiter sic distiguūt, aut legata sunt relicta pluribꝰ: ⁊ ñ pōt in vna re ōtrahi vt gl. i. d. l. ij. e. ti. l. i iponēda. aut sūt relicta vni: ⁊ tūc, aut vult i vna re ōtrahere ex necessitate. vt puta. q: vna res ē corporalis alia icorporalis, ⁊ idiuidua: ita q de ea nō pt detrahi fal. ⁊ tūc pt. vt. l. plane. ⁊. l. se. §. si solꝰ. ff. e. ⁊ ita itelligit fn̄ȝ illiꝰ gl. aut vult ōtrahere ex volūtate legatarij: ⁊ pōt. vt. l. plautiꝰ. ⁊. l. i quātitate. ⁊. l. ex asse. ff. e. aut cōmoda diuisio fieri n̄ pōt. ⁊ tūc recurrit ad iudicē. vt hȝ qd̄ arbitrabit faciat. vt. ff. de le. j. l. nō ampliꝰ. §. fi. Indebita aūt ex trebelliano, vel iure nature. vide no. per oēs doc. in. l. filiū quē habentē. C. fami. bercisc. facit l. marcellus. §. heres qui. cum ibi no. ff. ad trebel.

SVMMARIVM.

1 Plures si fuerint instituti, quilibet in sua parte potest falcidiam detrahere.
2 In falcidia, computatur tantummodo quod iure hæreditario capitur, & non aliud.
3 Datum causa conditionis implendæ nomine præcij, computatur in quartam.
4 Datum causa conditionis implendæ, vtrum cōputetur in legitimam? quod declarat num. 5.
6 Iste text. an procedat, si portio grauati accedat personæ non grauatæ?

a 1 Et cum quæsitum. a ¶ † Si plures fuerint instituti, qlibet in sua parte pōt falcidiā detrahere: licet portio alteriꝰ coheredis ñ fuerit grauata. h. d. ¶ No. limitationē ad id q. s̄. in p̄n. dictū fuit. vcȝ. qd̄ sufficit qd̄ vnica quarta, inter oēs hr̄des supsit diuidenda: q: illud est verum, qñ oēs sunt grauati: vel grauamē est simpliciter factū. secus si esset factum ab vno ex heredibus noīatim: tunc lȝ alter habeat integrā partē: tn̄ nō impedit quin nominatim grauatus: nō possit detrahere quartā. ¶ In glos. retinere. ibi iure hereditario. ⁊ pro gl. est tex. melior de corpore iuris, fm̄ An.
2 in. l. q autem. ff. eo. ¶ † No. ergo q in falc. cōputatur tm̄ modo qd̄ iure hereditario capit: ⁊ non aliud: etiā si iudicio testatoris capiat. sed in trebel. computatur omne id qd̄ iudicio testatoris capit: siue iure hereditario, siue iure lagati, vł alio modo: vt est casus de vtroq;. ⁊ ibi Barto. Angel. ⁊ Jmol. in. l. in quartam. ff. eodem. vbi proponunt: ⁊ assignant rationē differētie.
3 dic vt ibi. ¶ † In ea. glo. ibi cā cōditionis implende. dic nisi respectu eius qui dat. vt no. C. eo. l. pe. vel nisi testator hoc expresserit. vt. l. quod autē. ff. eod. ti. Uel dic latius fm̄ Sal. in. d. l. pe. aut datū cā conditionis implēde, est datum noīe pcij: ⁊ tūc cōputat in quartā vt. d. l. qd̄ autē. ⁊ no. in. d. l. qui fundum. in prin. ff. eo.

b ¶ Quantitas. Hic incipit quarta pars, in qua sic pone casum: domine. iam video q beneficio legis falci. singulis heredibus prouisum est: sed dicatis mihi (si placet) quo tēpore incipit: vtrum. l. falci. locū habeat: ad hoc rn̄ amice: quātitas patrimonij a testatore relicta, ad quam rō. l. falcidie reducit: tpe mortis ipsius testatoris inspicit: sicut manifeste liquet in tali exēplo. quidaȝ habebat cētū aureos in bonis, ipse laborans in extremis condidit testamētū: ⁊ in testamento instituit heredem, ⁊ ab eo centum aureos legauit. ⁊ ita totuȝ patrimonium suū exhausit legatis. vnde mortuo testatore, beneficio legis fal. sibi locum vendicabat. Sed quid si anteq; heres adierit hereditatem, bona hereditaria per seruos hereditarios, vel ex fetu pecorum, vel ex partu ancillarum, in tn̄ sunt aucta, quod omnibꝰ legatis insolidū solutis, heres quartam parteȝ totius hereditatis, vel etiam amplius falcidia habere possit? Et respondet, quod certe huiōi augmentum post mortem testatoris ante aditioneȝ hereditatis adueniens, legatarijs non proderit. sȝ nihilominus, heres beneficio legis fal. que tempore mortis ipsius testatoris compeat, vtetur ⁊ quartam partem a singulis legatis detrahet. ⁊ idem iuris in casu conuerso obseruetur. Nam sicut augmentum rerum hereditariarum ante hereditatem non potest prodesse legatarijs: ita diminutio rerum hereditariarum eis nō nocet: verbi gratia. Ponamꝰ retento primo themate, qd̄ ille qui habebat centum in bonis, legauit. lxxvi. et ita reliquit quartam partem hereditatis. vnde mortuo testatore, ratio legis falcidie locū sibi vendicare nō poterit. sed tamen ante aditionem hereditatis, bona hereditaria intantum decreuerunt, incendijs forte aut naufragijs, aut forte per mortem seruorum, aut pecorum: vt. lxxvi. tempore aditionis in hereditate viximueniebantur. Certe in hoc casu, huiusmodi diminutio legatarijs non nocet: imo nihilominus heres ad prestationes legatorum insolidum tenetur. sed forte obijceret quis sic, hoc videt iniquū: videlicet compelli adire huiusmodi damnosam hereditatem: ⁊ nihil lucrari. ad istam tacitam obiectionem respōdet Justi. in litera. acsi facta esset sibi interrogatio. amice, hoc nullatenus damnosum est heredi. nam liberum est arbitrium non adire hereditatē: ⁊ ita huiusmodi periculuȝ euitare. vnde i hoc casu, necesse est ipsis legatarijs cum herede de certa portione legatorum recipienda paciscit: ne heres deserat testamentum: ⁊ ita deficiente testamento, legata in eo relicta non debeantur. hec dicuntur in quarta parte vsq; ad illum. §. cum autem ratio.

aut sub noīe precij nō est datum: ⁊ tūc, aut testator id̄ voluit ei dari, vt oībus ītegra soluerent legata: ⁊ tūc etiā cōputat in quartā. vt. d. l. qd̄ aūt. ⁊ not. in. d. l. q fūdum. aut de hoc nō apparet: ⁊ tūc, aut heres iam soluerat integruȝ legatū: q: nō reperit vt fal. ōtraheret. ⁊ tunc exceptione p legatariū nō opposita, datū cā cōditionis adimplende, tenet sibi in quartaȝ cōputare. ff. eo. l. filia. aut heres nondum soluerat: sed legatario agente, vult heres falcidiam detrahere: ⁊ tunc pōt, nō obstāte qd̄ recepit ab eo cā cōditionis implende. vt. d. l. in quartam. nō. ob. d. l. nesenniꝰ. quia loquitur in prelegatis.
4 ADNOTATIO. † Datū caussa cōditionis implēde vtrū imputetur in legitimā, hoc est ī trientē, vel semisseȝ? crebrior sentētia est qd̄ nō imputetur, per. l. sancimus. §. repletiōeȝ de inofficioso testa
5 mento. C. † in quietē id filio obuenire, quodam iure aduētitio, qd̄ nō cōfertur. l. finali. C. de collationibꝰ, ⁊ firmat Alex. in. l. in q̄rtā col. nona, ad legē falcidiā, in Pādectis. ⁊ ibidē Paulꝰ pycus. col. 53. ⁊ sequēti, v̄. dubitāt etiā hic scribētes nu. 178. exclamātes hanc eē cōmunē. ⁊ dixi ample in. l. filiū quē habentē. versi. sed an datū caussa cōditionis implēde, nu. 105. de iudicio familie berciscunde. Anto. Caius.
6 Et † aduertas q: iste tex. pcedit, ēt si portio grauati accedat psone nō grauate q: ex psona grauati ōducet falcidiam. secus ecōtra, qñ pars nō grauata accrescat grauate: q: hoc prodesset legatarijs ad tollendū legēt fal. Iste est casus in. d. l. singulis. ⁊ ita cōmuniter tenetur. lȝ gl. aliter dicat in. l. j. §. id qd̄ ex substōne. ff. eo. dic vt ibi p bar. ⁊ imo. Sed Bar. in. l. qui fundum. §. fi. eo. ti. in v̄si. Tertio. quero, qd si portio ⁊c. dicit latius. aut deuenit ad alium ex sua dispositione propria: aut ex dispositine coheredis: aut ex iure accrescendi: aut ex iure nō decrescēdi: aut ex iure ptātis ⁊ dn̄ij. primo ⁊ secūdo casu, nō fit ꝯtributio bonorū. vt. d. l. j. §. si coheredē. Tertio casu, qñ ex iure accrescēdi, aut accrescit nō grauata, scȝ portio grauate portioni, ⁊ fit cōtributio bonoꝝ, ⁊ legatoꝝ. aut eꝯ nō: ⁊ fit contributio. vt. d. l. j. §. si coheredes. ⁊. l. qd̄ si alterutro. ⁊ ibi gloss. aut accrescit grauata grauate: forte q: vltra q̄ grauata erat: ⁊ tūc, aut accrescit minus grauata, ei q̄ est magis grauata ⁊ fit cōtributio: al's secꝰ. arg. d. l. q fundū. §. fi. aut vtraq; erat eq̄liter grauata: ⁊ frustra q̄rit de cōtributione. q: siue fiat, siue nō, nullus est effectꝰ. vbicunq; aūt dixi cōtributionē legatorū fieri: itellige, qñ portio deficiens accrescit cū onere: al's fieret cōtributio bonoꝝ, nō legatorū fm̄ no. p Bar. in. l. q̄ cōditio. ff. de cōdi. ⁊ demō. Quarto casu, qñ p ius nō decrescēdi: tūc fit cōtributio bonorū legatorū: q: nō debet, cū nō trāseant. vt. l. j. §. fin autē ad deficiētis. C. de cadu. tollē. Quīto casu, qñ ō iure ptātis, vł dn̄ij, dic e modo quo. s̄. aut accrescit nō grauata grauate: aut ecōtra. vt l. si pupilli. §. j. ⁊. l. si maritꝰ. in p̄n. ff. e. cetera aūt dic latissime per Bar. in. d. l. qui fundum. §. fi.

SVMMARIVM.

1 Augmentum, vel diminutio, nō prodest, nec nocet legatarijs.
2 Fructus percepti post mortem testatoris, non computantur in falcidiam.

b Quantitas. b In ratione legis falcidie, consyderat q̄titas patrimo-

nij,que erat tempore mortis testatoris:nec augmentu͞z,vel diminutio cõtingẽs postea,⁊ ante aditã hereditatẽ legatarijs nocet,vel ꝓdest.h.d. ¶ No. regulã ꝙ ad cognoscendum vtrum habeat locum.l.falci.vel nõ.inspicit valor totius patrimonij tp̃e mortis testãtis:⁊ nõ aliud tẽpus. ¶ No.ꝙ fructus rerũ hereditariarũ percepti,etiã añ aditam hereditatẽ:dũmõ post mortẽ defuncti:non augẽt valorẽ hereditatis ꝓ falcidia euitãda:sed cedunt in solidũ lucro hereditatis. No.ꝙ sicut fructus,⁊ alij ꝓuentus cõtingẽtes iacente hereditate spectant ad lucrum heredis:ita ⁊ econtra. diminutio ⁊ casus cõtingens iacẽte hereditate, spectat insolidum ad heredem. ¶ No.ꝙ heres nõ cogitur ad instãtiam legatariorũ particulariũ,hereditatẽ
1 adire. ¶ † In gl.solida leuata.ibi quãdo res hereditarie legate perierunt.vides ergo ꝙ augmẽtũ,vel diminutio nõ ꝓdest,nec nocet legatarijs.contra.d.l.cũ quo.ff.eo.sol.ibi non loquitur in rebus hereditarijs: vt hic.sꝫ loquitur in debitoribus hereditatis,in quibus tñ distinguitur.aut heres ẽ debitor hereditatꝫ, vel ille cui legata est liberatio:aut est penitus alter debitor. Primo casu,non attendimus sit soluendo, vel non:qꝛ quo ad se,semper est diues,⁊ soluendo.vt l.querebaẜ.⁊.l.j.§.si debitor.ff.eod. Scdo casu,aut debitor tp̃e mortis testantis est soluẽdo,aut non. Primo.qñ debitor tũc est soluẽdo diciẜ estimari ipa res: ⁊ ideo qñ estimaẜ ipsa res:quicquid postea contingit de ipsa re non curatur:vt hic.⁊.l.in rõne.la prima.in prin.ff.eo.⁊ sic estimatio est incerta. vt ibi. sed dubio finito:estimatur q̃tũ in veritate est. vt.l.cũ titio. ff.e. ¶ Aduertas tñ:ꝙ illud intelligit Ange.fore veruꝫ augmentum cõsyderari,quãdo ante augmẽtum non est imposita.l.falci. al's aũt cum esset facta estimatio valoris peculij:⁊ nõis debitoris:non prodest legatarijs:nec nocet quod postea euenit:quando illa estimatio inuariabilis est:⁊ quasi ex cõtractu debita. arg.l. fundum cor.ff.de noua.ſm Bar.Ange.⁊ Imo.in.l. cum quo.ff.eo. ¶ In ea.ibi.põdere: numero:vel mẽsura.dic,talia essent legata in specie,vel vt species talem vegetẽ vini,vel frumẽti:quod est in tali horreo. vt.l.quidam testõ.§.si tibi.ff.de leg.j.⁊.l. si vero.§.si. cum.l.sequẽ.ff.sol.matri. ¶ In ea.gl.ibi.§.diligẽter. dicit Bar.ibi.⁊ in.l.in rõne.la prima.§. quod vulgo. intelligit ꝙ iste.§.hodie sit correctus,facto inuẽtario quia.l.fin.§.⁊ si perfecta.cum.§.sequẽ.⁊ seq.C.de iure delibe.vult ꝙ heres,legatarijs ⁊ creditoribus,de ipsis rebus hereditarijs soluere põt:si nõ reperiẜ pecunia in hereditate:ita ꝙ nullum dãnuꝫ heres patitur. ergo si rebus perẽptis teneretur heres.vt.d.§.diligẽter.⁊.§.incerte.ergo maneret dãnum:igitur ⁊c. ⁊ idẽ voluit Bart.in.l.in quantitate.ff.eod.quod intelligit Joan.de imo.in.d.l.in ratione.in prin.verũ: quando nõ remanet in damno,vt teneatur in plus q̃ sit in hereditate:seu remanet in damno:qꝛ nõ deducit isto ca
2 su falc. ¶ † Ultimo ex isto tex.habes,ꝙ fructus percepti post mortem testatoris,nõ computanẜ in falci. qđ intellige verum regulariter. ¶ Quod fallit:primo.si testator voluit oppositum per.l.id aũt.ff.eod.⁊ no.in.l.in fideicommissaria.ff.ad trebel. ¶ Secũdo. fallit,si erant sati tempore mortis.l.in lege fal.placuit.⁊ qđ ibi plene no.ff.eo.quare secũdum gl.ibi est verum:etiam si nondum nati sunt fructus: sed tñ sati. quã gl.ibi doc.sequuntur.licet ibi Imo.contra.secus tamẽ in partu in ventre existẽte:qꝛ nõ auget hereditatem.vt.d.l.in lege fal.placuit. ¶ Tertio.fallit,si sint ꝑcepti ex re legata:iudicio testatoris.l.paulus.§.j.⁊.l. qđ de bonis.§.fructus.ff.eo.⁊ intellige ex re testõris legata:secus si essent heredis:nisi essent percepti post mortem.vt.d.l.paulus. ¶ Quarto.fallit ſm Ange. si incrementa fructuũ ⁊ redituuꝫ,percipiantur ꝑ heredem post mortem testantis:qꝛ erat creditor heredꝫ ex causa particulari.nã quatenus liberatur, eatenus percepisse videtur iure hereditario.vt.l.cum quo .ff. eod. ¶ Et qđ dixi de fructibus:dic secũduꝫ Ang.ꝓcedere in vsuris ꝑceptis in pecunia legata:⁊ etiam nõ legata.vt.l.is qui ducẽta.ff.eo.sed hodie forte non ꝓcederet,cum vsure sint prohibite.vt auẜ.ad hec.C.de vsuris.de qua per Imolam.dicta.l.is qui ducenta. ¶ De pensionibus domorum:⁊ alijs reditibus,dicit idem per ea que habenẜ in.d.§.fin.⁊ idem de partu ancille,saluo nisi esset in ventre.vt.d.l.in lege falcidia.si autem serui hereditarij locauerint operas suas:tũc de hoc lucro,reputatur ꝓut ĩ fructib⁹ ſm Ange.⁊ Imo.in.d.l.in ratione.in princi.

SUMMARIUM.

a Cum autem.[a] ¶ In ratione legis falcidie,primo deducitur es alienũ,funeris impẽsa ⁊ ꝓcia seruorũ.⁊ de residuo,q̃rta pars legatoꝝ:⁊ si plus est legatũ,q̃ fuerint patrimonij vires,id primo deduciẜ postea patrimoniũ defalcaẜ. ¶ No.ꝙ id q̃tũ ascẽdit es alienum,⁊ funeris
1 impẽsa,nõ diciẜ esse in p̃rimonio. ¶ † Not.ꝙ funerũ impẽsa eq̃paraẜ eri alieno:vt hic:in tñ ꝙ etiã omne creditũ solet ꝑcedere:qñ hereditas soluẽdo nõ est.vt est tex.in.l.penul.ff.de religio.intantũ,ꝙ impẽsa funerũ,ꝑferẜ etiã doti vxoris.vt singulariter no. Bar. in.l.j.in.v̊si.opponiẜ.iiij.ad secũdã partẽ ibi.cũ eñ q̃ritur ⁊c.ff.solu.matrimo.qđ singulariter tene mẽti. lꝫ gl.i.d.l.pe.dubitet,an preferaẜ creditori pignorati
2 tio. ¶ † Not.ꝙ datio libertatis,diminuit patrimonium:⁊ ꝑ ꝯñs legẽ falc. Ex quo no.ꝙ de legato libertatis:⁊ sic de legato pio,nõ deducitur fal.qđ hodie clarũ est,in auẜ.silr.⁊ qđ ibi not.C.e. ¶ Not.ꝙ credito
3 res,ꝑferunẜ qbuscũqꝫ legatarijs,etiã pijs. ¶ † Not. ꝙ si testator legat vltra vires sui patrimonij:nõ est verum dicere ꝙ vltima legata sint nulla:imo ꝓ rata de quolibet legato deduciẜ,etiã de pijs:⁊ reducunẜ ad vi
4 res p̃rimonij. ¶ † In glo.alienũ.in fi.dic ꝙ heres,lꝫ creditũ suũ sit cõfusum,possit vt es alienũ deducere l.in imponenda.C.ad legem fal.⁊ hoc est hodie verum, si fecerit inuentarium:al's actio sua in totũ cõfundiẜ: ⁊ tenetur ad integra legata.ita no.gl.⁊ Sali.in.d.l.in
5 imponenda.C.eo.ti. ¶ † In.gl.funeris.in.fi.dic tu ꝙ ĩpẽsa monumẽti necessaria ad sepeliẽdũ defũctũ detrahiẜ vt es alienũ.vt d.l.ĩ iponẽda.ad leg.fal.sec⁹ qñ ñ est necessaria:⁊ ĩtellige necessaria,qñ ſm q̃litatẽ defũcti,decẽ⁹ esset sepeliri ĩ terra.ita saluabiẜ gl.ĩ.d.§.d im
6 pẽsa.ĩ gl.magna ſm Joã.de imo.ibi. ¶ † In glo. seruorũ.ibi.ff.eo.l.si seruos.no.illos tex.vcꝫ.d.l.si seruus cum tribus sequẽ.qđ qñ leganẜ vni duo legata,quoꝝ vnũ sit defalcabile,⁊ aliđ nõ:qđ falcidia deducitur de eo qđ est defalcabile.pro vtroqꝫ. Et sic facit,si alicui paupi legantur alimenta,⁊ sic est legatũ piũ,⁊ fauorabile. Secus si diuiti. vt no.gl.in.l.illud.C.de sacrosan.eccle.⁊.l.cũ hi.§.nihil.ff.de transact .⁊ si hoc legatũ nõ est defalcabile.vt in.d.auẜ.similiter. ⁊ vltra dictũ legatũ alimẽtorũ,legaẜ eidẽ equ⁹:ꝙ de dicto equo detraheẜ fal.nõ tñ ꝓ equo sꝫ etiã ꝙ tãgeret legatum alimentoꝝ,qđ no.ꝓ limitatione dicte auẜ.similiter ⁊c. ¶ In gl.q̃ngẽtos in fi.tenemẽti istũ text.⁊.l. si post missionẽ.ff.e.ꝙ si qs hñs.ccc.in bonis postea legat cẽtũ pie cãe:ꝙ q̃nta ps de dicto legato pio,ante oĩa deduciẜ,sicut d alijs legatis:vt reducaẜ ad vires p̃rimonij:⁊ postea d alijs legatis,⁊ nõ d pio,detraheẜ fal.qđ not.sꝫ dubiũ insurgit,an falc.q̃ nõ detrahiẜ de legato pio,aggrauet alia legata:⁊ gl.ĩ.d.auẜ.silr. tꝫ ꝙ nõ.ꝓ h̊ facit.d.l.si post missionẽ.⁊ h̊ tꝫ bar.Ang.⁊ Jo.de imo.in.d.l.post missionẽ.⁊ ĩ.l.si seru⁹.ff.e.ñ obstat.l.plane.ff.e.qđ.s.dixi.qꝛ illud hꝫ locũ,qñ vni ⁊ ei dẽ sit legatũ defalcabile:⁊ nõ defalcabile.sec⁹ qñ sit diuersis.vt ĩ q̃stiõe nostra,⁊ h̊ ꝯmuniter teneẜ.lꝫ Bar. aliter dicat ĩ.d.auẜ.silr.d q̊ viđ ibi late ꝑ Ludo.in sua
7 repetitiõe.⁊ ibi sequiẜ h̊ etiã Sali. ¶ † In gl.fi.ĩ.fi.cessat nãqꝫ lex falc.his casib⁹.vcꝫ.ĩ.l.ꝑdiorũ.C.e.qñ legatur ĩstrumẽtũ rei alteri⁹.itẽ d legato dotis. vt.l.ij. §. idẽ q̃ sijt.ff.d do.ꝑle.itẽ d relictis a milite.vt.l.ĩ testamento

a ¶ Cũ aũt. Ponẽ sic casuꝫ ĩ hac parte. Dñe iã video q̃re lex falcidia fuit ĩtroducta:⁊ qs ei⁹ effectus sit:⁊ q̊ tp̃e spectaẜ vt lex falc. sibi locũ vendicet: dicatis ergo mihi in qb⁹ vẽdicet sibi locũ lex falcidia: Ad hoc rñ. amice cũ rõ legis fal.petiẜ. Pmo deduciẜ oẽ es alienũ.i.qcqd testator tẽpore mortis alijs debebat. Itẽ ĩpẽse circa fun⁹ testatorꝫ facte:⁊ ẽt ꝓcia seruorũ manumissoruꝫ silr deducunẜ.⁊ ita facta tali deductiõe tũc deinde in residuo hꝫ locũ rõ legis falci.vt ex eo q̃rta ps integra apud hrẽdes remaneat:⁊ tres ptes residue iter legatarios ꝓ rata portiõe eius qđ cuiqꝫ legatariorũ relictũ fuerit: distribuantur. Ponam⁹ igiẜ.qđ aliqs hñs p̃rimoniũ.cccc.aureoꝝ.q̃dringẽtos aureos legauerit:certe in h̊ casu, q̃rta pars singulorũ legatariorũ: de singulis legatꝫ detrahi dꝫ: ⁊ ꝑ hmõi detractionẽ,q̃rtã ptẽ centũ: heres script⁹ legis falci.bñficio hẽat. ⁊ est verum h̊, qñ tñ ẽ legatũ,q̃tũ erat ĩ p̃rimonio. Sed pone.retẽto ꝑmo themate,scꝫ qđ ille q habebat ĩ p̃rimonio q̃drĩgẽtos aureos,legauit trecẽtũ q̃nquagĩta.et ita octaua ps q̃drĩgẽtoꝝ apud hrẽdẽ remaneat.ĩ hoc casu,heres ñ quartã sꝫ tñ octauã ptẽ d singulis legatꝫ detrahet,retẽta octaua pte,quã saluaꝫ habuit,hac scilꝫ octaua a singulis legatis detracta,q̃rtã toti⁹ p̃rimonij ĩtegrã habebit. Sꝫ pone,retento ꝑmo themate qđ testator hñs q̃drigentos aureos ĩ bonis legauerit q̃ngẽtos ⁊ ita pl⁹ legauerit q̃ esset in p̃rimonio .ĩ h̊ casu ꝑmo cẽtũ in qb⁹ excessit patrimoniũ detrahẽda sunt.i.ꝓinde habenda,acsi non essent relicta:⁊ postea q̃rtã ĩtegram singulis legatarijs detrahit heres:⁊ sic ꝑmo detrahẽdũ est qđ vltra p̃rimoniũ testatoris relictũ est:⁊ postea illud qđ ex bonis testõris supest,apud heredẽ remanere opꝫ.⁊ hec dicunẜ ĩ sexta ⁊ vltima parte vsqꝫ in fi.titu.

a ¶ De fideicōmissarijs hereditatibus. Cōtinuatio istius rub. ad superiora, patet in huuc modum. dictum est supra de legatis: & de ademptione et translatione legatorum: & qualiter legata quādoq; per. l. fal. minuuntur. sed quia Justin. promisit se de fideicommissis tractaturū post materiam legatorum. vt. s. de leg. j. §. sed non vsq; in illo ver. sed ne in primis. idcirco quod promisit, hic soluere intendit: sed qz fideicōmissorum, quedam sunt gñalia: quedam specialia: ideo hic de generalibus tanq; de dignioribus primo tractare intendit. vnde de his dictu rus, annectit rubricam de fideicommissarijs hereditatibus.

mento. C. eo. itē de legatis pijs. vt. d. auf. similiter. itē qñ testator expresse prohibuit. vt. d. auf. sed cū testator. item in casu. l. beneficia. ff. eo. & ibi no. per gl. & doc. in. l. etiā si tacitū. C. eo. Jtē quādo est prohibitio alienationis. vt in auf. sed in ea. C. eo. itē de libertate legata. vt. l. papinianus. §. quarta. ff. de inoffi. test. Jtem si soluit aliqua legata integre. vt. d. auf. sed cu3 testator. itē hodie si nullum fecit inuentarium. vt. d. auf. sed cū testator. que omnia not. quia quotidiana.

De fideicommissarijs hæreditatibus [a] *Rubrica.*

SVMMARIVM.

1. Inchoandum est à generalibus tanquam à dignioribus.
2. Fideicommissa vnde appellata sint?
3. Assidua & continuata consuetudo, & stylus quòd tribuant iurisdictionem.
4. Fides si accommodatur de restituēdo incapaci, si quis deferat, quam partem lucrabitur.

Nunc trāseamus.[b]

¶ Tot⁹ iste ti. diuidit̄ i septē ptes. Prio põit qualr̄ iure vetustissimo, nō de necessitate, s3 verecūdia quadā fideicōmissa pstabātur. Scdo qd tpe Augustini certis psonis ex necessitate pstabant: vel et de iure ptorio. Tertio qūo fideicōmissum fieri dēat, vt valeat. Quarto qñ restituta erat hrditas, q ex senatuscōsulto trāsibāt actiões oēs, i fideicōmissariū. Quīto qualr̄ ex senatusc. vespasiano, hrs istitut⁹ poterat detrahere quai tā. & qualr̄ dcō iure hrs rogat⁹ de tota hrditate, vt trāsirēt actiões ꝓ rata, i fideicōmissariū stiplo interponebat̄. si hrs volebat adire. si vero recusabat ex. d. l. senatuscōsulto cogebat̄. Sexto Justi. ista duo senatuscō. cōparat: & oia q senatuscon. treb. statuit, eidē reseruat. & que senatuscō. vespasianū statuit: attribuit senatuscō. tre. tāq; antiqori. Septio circa materiā fideicōmissoꝝ. certos casus dubitabiles ponit. scda ibi: postea. tertia ibi: pmis. qrta ibi: restituta. qnta ibi: s3 qz hrdes. sexta ibi: s3 qz stiplões septia ibi: nihil aūt iteresf. ¶ † Et hōt a gñalib⁹ (tāq; a dignioribus⁹) ē ichoādū: & oli3 hrs ō fideicōmisso grauatus, nō cogebat̄ de necessitate ad fideicōmissi pstatio-

b ¶ Nunc transeamus. Qm̄ titulus iste est aliquantulum prolixus, ad vberiorem inueniendum doctrinam. diuidas titulum in quinq; partes principales. Jn quarū prima pte ponit Justi. continuationem processus sui. Jn secunda parte, tractat de fideicom. in text. relictis sm iura antiqua. Jn tertia, determinat de fideicom. miss. relictis in testamento, scdm iura noua. Jn quarta, determinat qualiter fideicom. relinquitur ab intestato. Jn quinta et vltima parte, ponit quoddam speciale beneficiū, quod ipse Justi. in fauorē vltimaru3 voluntatum, & ad pleniorē prouisionem fideicom. introduxit. prima pars durat vsq; ad illum. §. sciendum. ibi incipit secunda & durat vsq; ad illum. §. sed quia stipulationes. ibi tertia & durat. vsq; ad illum. §. preterea intestatus. ibi quarta & durat vsq; ad illum. §. & quia. ibi quinta & vltima & durat vsq; in fine ti. Pone igitur sic casum: in prima parte, domine, multa iam dixistis nobis circa materiam legatorum: dicatis mihi, quid proponitis in hac materia facere? Ad hoc respon. amice certe ex quo expedita est materia legatorum. nūc ad fideicom. tit. transeundum est. & primo de fideicom. here. videamus breuiter: & hec dicuntur in prima parte, vsq; ad illum. §. sciendum est. Jn hac secunda parte sic procedit. Primo determinat qualiter olim relinquebantur fideicom. in testamento: quare appellata sunt fideicom. & per quem, & qua ratione ad iuris necessitatem fuerunt introducta: & licet se promiserit dictuꝝ tm̄ de fideicom. here. tamen quedam ponit communia, tam in generalibus, q in specialibus fideicom. Secundo, determinat, quid exigatur ad hoc vt quis possit fideicom. generale in testamento relinquere. Tertio determinat quid iuris erat olim, quando restituebatur fideicom. heredi. ex senatusconsul. treb. quod primo erat introductum circa fideicommis. Quarto determinat quid iuris erat, quando restituebatur fideicom. here. ex senatuscon. pegasiano: & rationem premittit quare pegasia. senatusconsultum fuit introductum. & ad declarationem nature senatuscon. casus subijcit speciales, determinando in quibus casibus vendicabit sibi locum trebel. senatuscon. & in quibus pega. & in quo illa duo senatuscon. differebant, & conueniebant: & sm hoc subdiuidas secundam partem principalem, in quatuor partes principales. Quarum prima durat vsq; ad illum. §. in primis igit. scda ibi incipit: & durat vsq; ad illum. §. sed quia heredes. ibi tertia & durat vsq; ad illum §. restituta. ibi quarta, & durat vsq; ad tertiam partem principalem istius titu. videlicet. ad illum. §. sed quia stipulationes. ¶ His igitur ad maiorem euidentiam materie sub compendio prenotatis. itē pone casum dñe, iam video qd vultis tractare de fideicom. here. dicatis modo mihi. qualiter erant introducta fideicommis. & quare sic appellabantur? Ad hoc respondet amice, scire debes q olim omnia fideicom. tā gñalia, q specialia, primitiuis temporibus infirma erant: quia nemo inuitus huiusmodi fideicō. de qbus erat a testatore rogatus soluere cogebatur. et pro filijs spurij, et ceteris nō capacibus, quibus testatores non poterant hereditates, et legata in testamento suo relinquere: fuerunt fideicommis. introducta. vnde sub hac cautela, relinquebant: nam fideicommis. que capere poterant ex testamento, cōmittebant: et ideo fideicommissa appellata sunt: quia nullo vinculo iuris innodata erant: sed tantum pudori eorum committebant testatores huiusmodi fideicōmis. soluere: sed nō cogebantur: et ita hec vsq; ad tēpus diui Augu. obtinebāt: postea vero diu⁹ Pius Augu. gratia personarum capaciū (qz fideicommissarij defraudabantur) motus, fidei commiss. hmōi, iuris ad necessitate3 induxit. vnde quia aliquādo per fidez suā. vel ipsius principis salutem, aliquis rogatus non soluebat fideicom missa. ideo ꝓpter magnam quorundam perfidiam qui fidem implere recusabant precepit cōsulibus: vt ipsi autoritatem suam interponerent: vt illi qui rogati essent fideicommiss. soluere ad eorum prestationem cogerentur. et quia hoc iustum videbatur: et populo expediebat: paulatim conuersum est in assiduam iurisdictionem: & per processum temporis, fauor fideicommis. intantum augebatur vt etiā proprius pretor circa hmōi fideicō. crearetur: que fideicōmi. pretores appellabant. & hec dicunt̄ in prima particula secūde partis principalis. vsq; ad illum. §. in primis &c.

nē. hodie vō sec⁹, si relinquat̄ capaci. h. d. ¶ No. q dignī⁹ est vniuersale (qz plura cōprehēdit) q spāle. & sic est digni⁹ gen⁹, q spēs. ¶ No. q illud qd nō est redactū ad necessitatē pstatiōis, dr̄ ifirmū: facit q hr̄ i. l. si
2 nō sortē. §. libert⁹. i pn. ff. d 3d. ide. ¶ † No. qre appellata sunt fideicōmissa, qz tm̄mō i fide hrdis cōmittebant̄: & ab ei⁹ volūtate & fide pēdebāt. ¶ † No. ibi i assi-
3 duā &c. q assidua & ōtinuata ōsuetudo & stylus, tri-
4 buit iurisdictionē. & facit. l. j. C. d emāc. lib. ¶ † Jn gl. qb⁹ ibi. C. ad. l. falc. l. ēt. aduertas isi, qñ accōmodat̄ fides d restituēdo icapaci, si qs ōferat quā ptē lucrabit̄. nā aut extrane⁹ defert. & tūc h3 tertiā ei⁹ qd applicat̄ fisco. vt. l. edicto. §. extat. ff. de iu. fis. Qñq; qs defert se ip3: tūc attēde vn̄ cātur h icapacitas. nā si pp suū delictū, nihil d3 hre. vt. l. edicto. §. eos. si vō pp aliō (vt qz erat spuri⁹) tūc distinguit̄ hrs a fideicōmissario. nā si hrs nō erat capax, & grauat⁹ ō fideicōmisso: & deferat̄ lucrat̄ dimidiā. vt. l. senat⁹. §. fi. ff. de iur. fis. finaūt fideicōmissari⁹ erat incapax: & tūc hrs icapax deferēs, d3 hre tertiā oi3 bonoꝝ. l. j. C. d his q se defē. li. x. fallit i vxore testātis, q deferēs d3 hre dimidiā: vt ibi, finaūt vterq; erat incapax. & gl. i. l. ēt. C. ad. l. fal. vult q hēat dimidiā: s3 ibi Pe. nō pl3. qz h3 hoc eēt melioris ōditiōis icapax, q capax. cū capax nō hēat nisi tertiā vt dixi. finaūt fideicōmissari⁹ ōferat: tūc dic, q d3 hre dimidiā ei⁹ qd erat habitur⁹. vt. l. cū tacitū. ff. d iu. fi. Fal lit i filio, & suo: q cogūt parere pr̄i, & dño. vt. l. si tacitū. ff. ad. l. falc. ita dicūt doc. & Salic. & Flori. in. d. l. ēt.

SVMMARIVM.

1. Testamētum in quo nemo est institutus, non valet.
2. Grauari potest quis de parte hæreditatis, vt restituat.
3. Si cōstat testatorem voluisse facere testamētum quòd non valeat nisi sit ibi institutio.

c In primis.[c] ¶ Ad hoc vt valeat fideicommissum vniuersale ex testamento debet heres vniuersaliter institui: qui potest grauari de tota vel parte hereditatis, capaci restituen-
1 da. h. d. ¶ † No. q non valet testamentum, in quo ne-
2 mo heres est institutus. ¶ † Not. q etiam de parte hereditatis, potest quis grauari: vt restituat, & de quota: als secus. vt. l. mulier. §. fina. cum ibi not. per glo. & doct. ff. ad treb. ¶ Not. q fideicommissum potest fieri, et pure, et sub conditione, et sub die certo. ¶ Jn glo. instituatur. in fin. dic, q non est contra, nā hic volebat testari: ibi constabat quod nō, sed codicil

c ¶ Jn primis. Hic incipit scda particula secunde partis principalis, in qua sic pone casu3, domine iam video qualiter fideicōmissa q̄ erāt olim infirma: postea p dictū Augu. ad necessitatem iuris sunt introducta: pro deo dicatis mihi modo, qualiter testator in testō suo rogat aliquē soluere hmōi fideicō. sed anteq; Justi. soluat hanc qōnē: premittit quoddam aliud: & dicit. amice. Jn primis sciendū est, qd necesse est q aliquis heres instituatur in testō. & postea fideicō. heredis instituti cōmittat̄. vt illā hereditatem alicui alij restituat. si em̄ secus fieret: testm̄ inutile esset: in quo nullus heres esset institutus. & per ōns, ea que in illo testamēto relinquerent̄, nulli⁹ essent momēti. cū igit̄ aliquis in testamēto sibi ascripsit heredem puta. per talia verba. lucius titi⁹ heres esto. postea sic adijceret: lucius titius heres meus, cū primum possis hereditatē adire eā caio seio reddas, & restituas, & non solūm de hereditate instituēda potest testator rogare heredem suū: sed etiā de parte hereditatis alicui restituenda: eum rogare potest: & liberu3 est ipsi testatori, vel pure, vel sub cōditione. vel ex die certo fideicōmissum tā gñale q spāle relinquere. et hec dicuntur in secunda particula secūde partis principalis, vsq; ad illu3. §. restituta.

a ¶ Restituta. Hic incipit tertia particula secunde partis principalis, in qua sic pone casum. Domine, iam video qualiter testator potest rogare heredeʒ institutum, vt ipse restituat alicui totam hereditatem, vel eius partem. Sed pone, quidam instituit Petr. heredem: ⁊ rogabat eum per fideicom. vt totam hereditatem restitueret Mar. modo quero a vobis, vtrum facta restit. secundū voluntatē testatoris Pe. nihilominus debeat heres cēseri? ⁊ respond. Justi. quod sic, nam restituta hereditate, ille heres dicitur institutus, qui nihilominus post restitutionem permanet: fideicommissarius vero, cui hereditas restituit̄: quandoq loco heredis, quandoq loco legatarij habebatur. Sed Neronis temporib⁹ Lucio anneo seneca, et Trebellio existentibus consulibus: factum fuit senatuscon. trebel. in quo quideʒ senatuscon. cautum est, vt si hereditas ex causa fideicom. alicui restituta fit, omnes actiones que de iure ciuili ipsi heredi, vel aduersus heredem competerent: fideicommissario, et aduersus ipsum post restitutionem hereditatis ei factam, darentur: ⁊ post illud senatusconsul. pretor vtiles actiones ipsi fideicommissario, ⁊ aduersus ipsum quasi heredi: ⁊ in heredē dare cepit. ⁊ ita manifeste liquet, quod secundum senatuscon. trebel. ille cui ex fideicommisso restituta erat hereditas (quantuʒ ad emolumentum et onus) loco heredis habebatur. et hec dicūtur in tertia parte secunde partis princ. vsq ad illū. §. sed quia heredes scripti ⁊c.

b ¶ Sed quia heredes. Hic incipit quarta pars secūde partis princip. in qua sic pone casum. domine. iam video quod scdm senatuscon. trebel. restituebatur hereditas, quo ad onus ⁊ emolumentū loco heredis habebatur scʒ fideicommissarius. sed vos dixistis mihi. s. in. §. precedēti, versi. is vero. qui recipit hereditatē. qd nūq habebatur loco hrdis? Ad hoc rnd. Justi. q supra diximus, quod heredes scripti in testamēto, totius hereditatis poterant grauari: nec per senatuscō. treb. aliquod remedium habebant ⁊ idcirco hereditatem ob nullū, vel minimū lucrum adire plerunq recusabant: cū vel totā hereditatē vel fere totā per fideicō. restituere cogebant̄. vñ testō ab heredibus scriptis deserto, fideicō. in testō relicta penitus extinguebātur. ideo postea tēporib⁹ Vespasia. Aug. Pega. ⁊ Pusione existētibus cōsulibus, factū erat senatuscō. pega. in quo qdē senatus. statutū fuit vt liceret heredi scripto q rogat⁹ est per fideicō. hereditatem restituere quartam totius heredi, retinere: sicut beneficio legis falci. singulis legatis quartā retinere conceditur: et non solum huiusmodi beneficiū retētiōis quarte, in vniuersitate erat heredibus cōcessum: sed etiam in singulis quoq rebus per fideicō. relictis, eadem retētio quarte ex pega. senatuscon. heredi idulgebatur. vnde post senatuscon. Pega. heres scriptus occasione illius quarte quaʒ autoritate pega. retinebat. Ille vero qui ex fideicomm. tres partes hereditatis recepit: loco legatarij partiarij habebatur. id est illius legatarij, cui pars bonorum legabatur: nā huiusmodi spēs legati vocabat̄ partitio. et hoc ideo, quia talis legatarius cum herede partiebatur hereditatem. ⁊ in hoc casu pars here. inter fideicom. et heredem scriptum (qui ei restituebat hereditatē) interponebātur. i. vt lucrum et damnum hereditarium pro rata portione inter eos cōmune esset. vñ tunc demū habebat locum senatuscon. tre. quādo non totā here. vel dodrantem here. restituere rogabatur heres. et in hoc casu, ex senatuscon. treb. fiebat restitutio: et sine interpositione stipulationis actiones hereditarie in vtrunq (videlicet heredem scriptuʒ ⁊ fideicom. qui loco hrdis habebātur) pro rata portione diuidebant̄. Si vero plus q dodrantē, vel totā here. fideicom. restituere rogabatur: tunc ex senatuscō. pega. fiebat restitutio. ⁊ heres qui semel adibat hered. si sua voluntate hoc faciebat, siue beneficio Pega. vsus quartam sibi retinebat siue quartam sibi retinere nolebat: nisi per interpositionem supradicte stipulationis sibi prosperisset, in vniuersa onera hereditaria per senatuscon. peg. Jo. fabri. q

lari tātū. vt dicam in glo. seq. ¶ In glo. inutile. in fin.
3 dic, † q aut cōstat testatorem voluisse facere testamētū: ⁊ non valet: nisi sit ibi institutio. vt. ff. de iure codici. l. j. Aut constat q voluit legare, ⁊ fideicommittere. ⁊ tunc valet, sine herede scripto. vt. j. eo. §. preterea. Aut est dubiū. ⁊ tūc, si fecit mētionē de herede, vr̄ voluisse facere testm̄. ⁊ ideo si nō vʒ institutio, nec legata. vt. d. l. j. ⁊. ff. de test. l. is q. ⁊. C. de test. l. nō codicillū nisi testator hoc expssisset: q adiecit clausulā codicil. vt. l. fi. C. de codicil. vel nisi in alia dispositione, de institutione fecisset mētionē. vt. d. l. fin. vel al's cōstat, q voluit valere vt codicillum. vt. l. sceuola. ff. ad treb. ¶ In gl. cōditione opponit̄ ab extra q sub certa die fieri nō potest. vt. §. heres. s. de hered. insti. ⁊ ibi dixi. sol. ibi in directa: sed hic in fideicōmissaria, in qua ius hereditariū non est in suspēso: q erit penes heredem directo scriptū: sed ibi si non esset penes heredem: essent in suspēso: quod esse non debet. igitur ⁊c.

SVMMARIVM.

1 Restituens hæreditatem, remanet hæres nomine, & in fideicommissarium transeunt omnes actiones.
2 Ille cui facta est restitutio hæreditatis quòd aliquando sit hæres, aliquando non.
3 Differentia inter omnes, & totas.
4 Actiones acquisitæ per hæredem transeunt in fideicōmissarium.
5 Hæres vel fideicommissarius, an subeat onus legatorum.

a Restituta. a ¶ † Qui restituit hereditatē,
1 remanet heres noīe: ⁊ in fideicōmissariū transeunt oēs actiones. h. d. ¶ Not. q q semel est heres, non desinit esse heres. lʒ restituat alteri
2 hereditatē, etiā totā. ¶ † No. q ille cui facta est restitutio hereditatis, aliqñ est heres: aliqñ nō. ex quo no. q fideicōmissarius loco heredis habet̄. vt. l. si fili⁹. ff. qd cū eo. ¶ No. q facta restitutione hereditatis, statim ex treb. ⁊ sic ipso iure, trāseūt actiōes actiue ⁊ passiue in fideicōmissariū. cōcor. l. j. §. j. ff. eo. ¶ No. q facta restitutione hereditatis sine cessione, ptor vtiles (nō dico directas) actiue, ⁊ passiue trāsfert in fideicōmissariū. facit. §. q aūt. j. de bo. pos. ¶ Not. q ante restitutā hereditatē, fideicōmissarius nō habet aliquaʒ actionē: nisi in casibus, de quibus in text. ⁊ gl. in. l. j. §. pe. C. eo. ⁊ fit restitutio fideicommissi: aut realiter restituēdo: aut vbo. vt. l. facta. ⁊. l. restituta. in princip. ff. ad treb. ¶ In gl. j. in fi. dic, q non desinit esse heres, nisi p in integrū restitutionē. vt. l. ⁊ si fine. §. sʒ q papinia. ff. de mino. sʒ ⁊ tunc non desinit esse heres de iure ciuili. ⁊ p ɔ̄ñs ille substitutus non pōt venire, nisi de iure pretorio, argu. l. quod contra. §. vni duo. ff. de reg. iur. dixi. s. de exhe. lib. in princip. ¶ Aduertas tamē, q licet heres, remaneat heres: tamē facta restitutione si conueniatur a creditoribus, hʒ exceptionē: vt non cōueniatur nisi pro ea parte, q apud eum remansit. vt. l.
3 j. in prin. ⁊. §. j. ff. eo. ¶ † In gloss. oēs non dicit, totas. no. differētiam inter oēs ⁊ totas. q verbuʒ omnis, est distributiuū vniuersaliū: sʒ totū est distributiuū par-
4 ticulariū. qd not. ¶ In glo. ciuili dic, q nec actiones acquisite p heredē, trāseunt in fideicōmissariū: nisi cedantur. ⁊ iō cum hic heres restituit: dʒ facere sibi caueri. ⁊ ita econtra, q conseruetur indēnis de obligationibus quas fecit pro factis hereditatis. vt. l. cū hereditas. cum ibi no. p Bar. ff. eo. etiam si p cōpromissum p eum factum: ⁊ laudum inde secutū esset obligatus. vt est casus singu. in. d. l. cum hereditas. ¶ Ex quo not. q heres grauatus de restituēdo hereditatē, pōt cum pretēdētibus ius habere in hereditate compromittere: ⁊ laudum pīudicat fideicommissario: nisi doceat de collusione. vt ibi p Bar. Ang. ⁊ Imo. singulariter no. ex isto itaq tex. habes vnuʒ bñficium inuētarij. vcʒ q facta restitutione, transeunt actiones in fideicommissarium. Sunt alia multa eius bñficia. que
5 no. glo. in. l. in testō. C. ad leg. falcid. ¶ † An autē heres, vel fideicommissarius subeat onus legatoruʒ? dic scdm Bal. in. l. ij. C. ad treb. ⁊ ego dixi in. l. pe. ff. eo. titu. vcʒ aliquando legatuʒ nominatim relinquit̄ ab herede: aliqñ nominatim relinquit̄ a fideicom. aliqñ relinquit̄ simpliciter, non facta mētione nominatim de herede vel fideicommissario: primo casu, si heres adeat sponte: pōt deducere falcidiam de legato: q ab eo fuerunt legata: nec pōt grauatus p fideicō. vltra dodrantē deducere a fideicōmissario. vt. l. marcellus. §. pomponius. ff. eo. sin autē non adeat sponte: dico q falc. locum hʒ: non vt heres detrahat. sʒ fideicōmissarius q substitutus vr̄ loco heredis. vt. l. marcellus. §. si suspecta. ff. e. Scdo casu, quando sunt relicta nominatim a fideicōmissario: tunc siue sponte heres adeat, siue non pōt falci. de legatis deducere heres, non fideicōmissarius, vt. l. facta. §. suspectā. ff. e. ⁊ est rō q ex psona heredis non pstātur: q grauatus nō fuit ex psona fideicōmissarij, nō detrahitur falci. quia ipse nunq detrahit. vt. l. mulier. §. vt ex treb. ff. eo. Tertio casu, quādo simpliciter sunt relicta. ⁊ isto casu, variāt glo. nam in d. l. marcellus. dicunt, q ad onus heredis videtur relicta. ⁊ sic heres sponte adiēs, pōt vti falci. ⁊ hec est vā. sʒ in. l. fi. C. e. dicunt, q in dubio videtur relicta a fideicommissario. ⁊ sic ad onus fideicommissarij ascripta vt contra eū dirigatur petitio legatoruʒ: ⁊ heres non pōt deducere falci. circa legata: sʒ solum treb. de fideicommisso vniuersali, respectu totius assis: q totus infungitur fideicō. vniuersali: quod est alterius nature, cum in eo imputētur fructus: ⁊ plegata. sʒ in. l. falcid. non. vt. ff. eo. l. in fideicommissaria. ⁊ in. l. in quartam. ff. ad leg. fal. ⁊ plene no. doct. in. l. filium quē habētem. C. famil. erci. sed prima communiter tenetur.

SVMMARIVM.

1 Ille cui relinquitur pars bonorum, quòd nō sustineat aliqua onera.
2 Quarta quæ debetur in bonis curialis, quæ sit.
3 Trebellianica, vel falcidia, an detrahantur de fideicōmisso singulari.

b Sed quia hæredes. b ¶ Hrs rogatus de fideicommisso vniuersali, vel particulari, p senatusconsultum pegasianum poterat quartā deducere: ⁊ in hrde oēs actiones remanebunt: nisi cautio fuerit interposita iter eū, ⁊ fideicōmissariū: de actionibus diuidēdis. h. d. ¶ Not. ibi atq ex. l. falc. q sicut falcidia resecat particularia legata, vsq ad dodrantē. ita etiam treb. fideicō. vniuersale. ¶ No. ex v. ex singulis. q etiā per treb. detrahitur quarta in fideicōmissis: non tantum vniuersalibus, sed etiā singularibus. ¶ No. ibi pars bonoruʒ ⁊c. intelligas tamē sub nomine hereditario:
1 al's autē iste tex. nō procederet. † quia ille cui relinquitur pars bonorū, non sustinet aliqua onera. vt. l. bonorum. ff. de vb. sign. ⁊ no. in. l. non amplius. §. fi. cum. l. seq. ⁊ ibi Bar. ff. de lega. j. ⁊ facit tex. cum gl. ⁊ Bart. in. l. mulier. §. fi. ff. eo. ¶ In glo. ex lege. de trien. ⁊ semis. §. j. dic. ⁊ aut. nouissima. cum ibi no. per gl. ⁊ doc.
2 C. de inoffi. testamen. ¶ † In eadem glo. in fi. dic scdm

Joan.fabri, ꝙ est alia quarta que debetur in bonis curialis. vt.C.de sacrosanctis ecclesi.l.sancimus. Item alia.C.de secun.nupt.l. hac edictali. Item alia.C.de diuor.l.fin. Item alia.C.vnde vir. ⁊ vxor. aut. preterea. Item alia supra de vulga. ⁊ pupil.substit.§.fina. ⁊ ibi dixi. Item alia.C.ad trebel.aut. contra rogati. Item alia.C.de suis ⁊ legiti.l.fin. Item alia infra.de succe. liber.§.sed nostra. Item alia.ff.de iudi.l.sed ⁊ si restituatur.§.fina.l. antiqui. si pars here.pe. Item alia extra de testa.c.requisisti. Item alia in.c.dudum.extra.de sepulc.in cle. ¶ Quero, an falcidiam ⁊ trebellianicam simul heredes deducere possint. dicam.j.eodem.§.sed quia stipulationes, ⁊ per Bar-
2 tol. ⁊ Angel. ⁊ Joan.de imol.in.l.marcellus.§.j.ff.eodem. ¶ † In gloss. solebant ibi cum onere. distingue, aut legatur siue relinquitur tota hereditas vel pars, siue quota: ⁊ tunc transeunt iura, actiue ⁊ passiue. vt.l.si quis seruum.§. fina. ff.de lega.ij.facit.l.cogi.§.generaliter.ff.eo. ⁊ quod ibi Dyn. ⁊ Bart. Aut legantur omnia bona: ⁊ idem vt.l.iam ꝙ.§.fin.cum.l.seq.ff.eod. aut pars bonorum, ⁊ tunc debet habere sine aliquo onere. vt.d.l.si quis seruum.§.fin.cum. l. seq. si autem relinquatur vsusfructus omnium bonorum: ⁊ tunc etiam actiones actiue ⁊ passiue transeunt in vsufructuarium. vt not. Barto.in.d.l.si quis ser-
3 uum.§.fin. ⁊ in.l.fin.ff.de vsufructu lega. ¶ † An autem de fideicommisso singulari detrahatur trebel. vel falcidia, hic videtur text. ꝙ trebel. in contrarium videtur text. cum gloss.j.in prin.in.l.j.ff.ad trebelli. Tu potes dicere, ꝙ cum saltem hodie adequata sint per omnia, legata fideicommissis: ⁊ econtra. vt.s.de lega.§.j. ⁊ per omnia vt ibi. ⁊.l.ij.C.communia de lega. ⁊.l.j. ⁊ ibi dixi.ff.de leg.j. ꝙ cum tantum sit dicere. lego. quantum fideicommitto. ⁊ econtra. vt.l. ⁊ fideicommissum. de leg.ij. necessario sequitur, ꝙ quamuis testator dicat per verbum, fideicommitto. ꝙ facto fideicommisso particulari detrahetur falci. sicut de legatis. ⁊ etiam poterat olim, ⁊ etiam (credo) hodie detrahi trebelli. quia hoc etiam fuit introductum ex pegasiano. vt.d.§.ex singulis. et sic non vitiaretur petitio, siue actus. siue dicatur ꝙ de dicto fideicommis. particulari petit deduci falci. siue trebel. quod not. facit.l. ⁊ si possessori.§.j.de iure-fur. ⁊ quod not. Bar.in.l.si olei.C.loca.coniuncta aut.nouissima.cum ibi no.per gloss.C.de inoffi.test.

SVMMARIVM.

1 Iudex delegatus, quando recusatur vt suspectus, an sit necesse exprimere causam.
2 Iudex si recusatur vt suspectus, & tamen non obstante recusatione procedat: an processus valeat?
3 Hæres coactus adire officio judicis: eodem officio cogitur restituere.
4 Forma libelli, quando hæres non vult adire.

Ergo si quidem. ¶ Rogatus de restituendo dodrantem, ex senatuscon.trebel. actiones diuiduntur pro rata. sed si vltra dodrantem: tunc ex senatuscon.pegasiano, omnes actiones remanent penes heredem: nisi stipulatio de diuidendo fuerit interposita ⁊ hoc si sponte adijt. si autem coactus, ex senatuscon.trebel. actiones transeunt in fideicommissarium. hoc dicit. ¶ Not.ibi iure ciuili. ꝙ aliud est ius ciuile, ⁊ aliud est senatusconsul. sed tamen hic ius ciuile, totum est. ¶ Nota. ꝙ quando heres recusat adire hereditatem, dicendo hereditatem suspectam: officio iudicis cogitur adire: ⁊ restituere fideicommissario. l.i.quia poterat. ff.eod. ¶ No. ꝙ quando heres coactus est adire: non est in aliquo damno. quia periculo fideicommissarij, debet adire. vt.d.l.quia poterat. ⁊ omnes actiones, a-
1 ctiue ⁊ passiue, transeunt in fideicommissarium. ¶ † In gl. damnose. in fine. dic ꝙ gl.in.d.l.quia poterat. inducit quando aliquis iudex delegatus, vt suspectus recusatur: quia non est necesse exprimere causam: sed est pro ratione voluntas. ⁊ facit.l.aptissimi.cum ibi no.C.de iudic. ⁊ hoc seruatur in terris imperij. ꝙ est verum secundum Ange. ⁊ Imo.in.d.l.quia poterat. nisi recusatio esset notorie frustratoria. vt quia esset iudex datus de communi concordia. allegat In.in.c.cum speciali. ⁊ quod habetur in aut. ⁊ contra.C.de sen. si autem esset dubia: tunc sufficit simplex allegatio suspicionis, comprobata iuramento. vt est glo.sing.in.d.l.apertissimi. licet Imo. dicat, ꝙ hoc non reperiretur de iure ciuili: sed de iure canonico debet causa inseri: ⁊ probari coram arbitris communiter eligendis. vt extra de offi.delega. c.suspicionis. ⁊ de appel.c.cum speciali. facit.l.fin.cum materia.C.de iudic. ⁊ ibi Bar. ⁊ doc. ⁊ istud seruabitur in foro canonico ⁊ in terris ecclesie secundum Bart.in
2 d.l.quia poterat. ¶ Querit ibi Bar. † quid si iudex recusatur, vt suspectus: ⁊ tamen non obstante recusatione procedit: an processus valeat, aut sit nullus: ⁊ determinat ꝙ est ipso iure nullus: quia recusatione proposita, ipso iure est recusans exemptus ab eo. ⁊ eius iurisdictione, ⁊ ideo processus est ipso iure nullus. allegat.l.ij. C.si qua predi.po. ⁊ idem ibi voluit Bar. Ange. ⁊ doc.in.d.l.quia poterat tenent opi.Bar.in casu in.d.l.j.C.si qua predi.po. alias tenent opi. Inno.in.d.c. cum speciali. dicit, ꝙ non reperitur iure cautum. pro quo est gl.ordi.vj.q.ij.c. quoties cordis oculis. ⁊ ꝙ processus teneat: licet obstet exceptio. vnde in.l. non distinguemus.§.cum quidam.ff.de arbi. sed do. Jo.in.d.l.quia poterat. de iure ciuili tenet opi.Bar. quia tamen operatur simplex recusatio, quantum operatur recusatio: ⁊ etiam probatio de iure canonico. vt.d.c.cum speciali. ⁊ ibi videtur fauor: sed tunc esset processus nullus. vt.c.suspicionis.de offi.dele. ⁊c. sed de hoc dic multum late per do. Joan. in.l.quidam consulebat.ff.de re iudi.in ver.de via accusationis an ipso iure suspendatur: fuit dubium ⁊c. de quo etiam vide que scripsi.ff.de appel.in rubri. ¶ An autem (si vltra procedat) sufficit protestatio, vel opus sit appellatione: dic vt not.doc. Bal.Sali. ⁊ Bart.in.d.l.j.C.si qua predi.po. de quo dic, vt dixi in.l.illud.ff.

sustinebat, quarta tamen ab herede retenta, etiam ad euitationem onerum hereditariorum, quasi partis pro parte stipulationes interponebantur. que solebant interponi inter partiarium, legatarium, ⁊ heredem. Aliter vero ab altero stipulabatur: vt vterque eorum onera hereditaria (sicut emolumentum) pro rata portione sustineret. si vero heres scriptus totam here.fideicom. restituebat: in hoc casu, empte vel vendite hereditatis stipulationes inter ipsum heredem ⁊ fideicommissarium non interponatur. ⁊ hoc dicunt vsque ad illum §.sed si recusat ⁊c. ¶ Sed quia. Hic accedit Justinia.ad tertiam partem principalem, in qua corrigit antiquitatem circa fideicommissa generalia: et in hac parte sic procedit. Primo assignat causam quare quod de statutis senatusconsultis pega. penitus amputauit: ⁊ quid de eis statutis senatuscon.tre.transtulit: ⁊ quod iure est hodie, si per fideicom.fuerit restituta hereditas ex senatuscon. trebel. siue heres totam hereditatem restituerit, siue quartam, siue minus quarta, siue aliquam quotam siue partem hereditatis restituerit. Secundo, determinat quid iuris est, quando restituitur hereditas fideicom.ex senatuscon. treb. aliqua certa re, vel quantitate penes heredem retenta. ⁊ secundum hoc hec tertia pars principalis, potest subdiuidi in duas partes: quarum prima, durat vsque ad illum.§.si quis vna aliqua re. ibi incipit secunda, ⁊ durat vsque ad quartam partem principalem. vsque ad illum.§.preterea intestatus. Pone igitur sic casum.

de appel. ⁊ in.l.j.ff.nil nouari appel.pen. ⁊ in lege.j.
3 ff.vt a quibus app.non licet. ¶ † In gl. quo casu.in fi.no. heredem qui non vult adire officio iudicis: vt hic. ⁊.s.§.pri. ⁊ no.gl. ⁊ Bar.in.l.si legatus.ff.eo.in prin. ⁊ isto casu quando agit coactus, etiam officio iudicis, cogitur restituere. vt est tex.hic, dum dicitur officio pretoris, ⁊ restituat ⁊c. si autem sponte adiuerit cogitur restituere actione ex testamento. vt no.glo.j.l. ⁊ sine scriptura.C.e. ⁊ ibi doct.
4 ¶ † Quero in isto casu formam libelli, quando heres non vult adire. dic, quod fideicommissarius debet dicere velle suo periculo heredem adire, ⁊ restituere sibi: ⁊ concludere, quare peto per vos ⁊ vestrum officium quod imploro, dictum heredem cogi ad hoc. ita dicit bar.in.d.l.quia poterat. quod no.

SVMMARIVM.

1 Causa an sit inserenda in sententia ad valorem sententiæ?
2 Hæres in aliquo, an teneatur ad onera, vel deducto ære alieno, an debeat quartam suam consequi?
3 Testator, an sicut potest prohibere falcidiam, possit & prohibere trebellianicam?
4 Hæres non conficiens inuentarium, an perdat trebellianicam, sicut perdit falcidiam?
5 Trebellianica, an detrahatur de legatis pijs, sicut non detrahitur falcidia?
6 Fideicommissarius, an possit facere inuentarium, vt gaudeat eius beneficio?
7 Inuentarium hæredis, an prosit fideicommissario?
8 Procuratori simpliciter, & habenti speciale mandatum, potest fieri restitutio hæreditatis,
9 Hæres qui non fecit inuentarium, an perdat trebellianicam?

a Sed quia. [a] Fideicommissarie hereditates: ex senatusconsul. trebellia. restituuntur: sublato in totum senatusconsulto pegasia. cuius autoritatem senatus.trebel. imperatori attribuit: ⁊ heres rogatus potest tenere quartam siue relicta ei sit siue minus actionibus pro rata diuisis. Item heres qui suspectam hereditatem adire non vult. hodie per senatuscon.treb. cogitur: licet olim per peg. omnibus actionibus in fideicommi. deuolutis. h.d. ¶ No. ꝙ in legibus magis simplicitas quam difficul-
1 tas est amplectenda. ¶ † No. heres debet habere quartam trebel. siue tantum, siue minus, siue nihil fuerit sibi relictum. ⁊ per consequens, sicut filius cui relicta est minus legitima, agit ad supplementum. vt.l.omnino.C.de
2 inoffi.testa. † Ita etiam heres qui habet minus quarta, ⁊ per viam retentionis: ⁊ per viam actionis si plus debito soluitur, potest sibi precauere. ¶ Not. ꝙ actiones diriguntur actiue ⁊ passiue in heredem, vsque ad quartam. In fideicommissarium vsque ad residuum. ⁊ per consequens, si heres totam hereditatem sponte restituat: omnia iura insolidum transeunt in fideicommissarium, actiue ⁊ passiue. ¶ No. ꝙ si heres recusat hereditatem adire potest fideicommissarius desyderare ⁊ petere hereditatem sibi resti-

domine iam video in quibus, senatuscons.trebel. ⁊ senatusconsul.pegasia. differebant: ⁊ in quibus conueniebant, nunquid remanet adhuc hodie vtrunque in suo vigore? Ad hoc respondet, quod non. cum enim stipulationes ex senatusconsul.pegasia. descendentes, non solum modernis: sed etiam ipsi antiquitati displicuerint. ⁊ Papi. homo excelsi ingenij easdem stipulationes, in quibusdam casibus captiosas appellat: ⁊ nobis magis simplicitas, quam difficultas in legibus placet. ideo relatis nobis omnibus tam similitudinibus quam differentijs vtriusque senatuscons. complacuit abrogato senatuscon.pegasia. quod postea circa fideicommissarias hereditates inuentum erat omne eius auto. senatuscon.tre. attribuere: vt hodie ex solo senatuscon. trebel. fideicom. hereditates restituantur. siue heres ex voluntate testatoris quartam partem, siue plus, siue minus, siue penitus nihil retinuerit ⁊ in eo casu, quando ex voluntate testatoris vel nihil, vel minus quarta habet: liceat ipsi heredi vel quartam, quando penitus nihil habet: vel quod deest quarte, quando aliquid habet minus, tamen quartam ex nostra autoritate retinere: vel si forte totam hereditatem per ignorantiam facti restituerit: licet ei quartam retinere. ⁊ in hoc casu, statuimus ex senatus. treb. actiones he-

reditarias tā ī heredē q restituit hereditatē, q̄ in fideicō. cui restituit, p rata portiōe vtriusq̄ cōpetere. ⁊ hec locū hn̄t, qn̄ heres q̄rtam sibi retinet. Si vero hr̄s totā here. fideicō. sponte restituerit: i hoc casu oēs actiones here. fideicō. ⁊ aduersus ipm̄ dabūtur: ⁊ nō solū si qua dicta trāstulim⁹ in senatus. tre. s; ēt illud qḋ pcipuū fuerat in senatus. pegasi. vt. s. qn̄ hr̄es script⁹ recusabat adire, autoritate pegasia. cōpellebaf: ⁊ totā here. fideicō restituere: ⁊ oēs actiōes ad fideicō. ⁊ aduersus eū ɔferre. ⁊ hoc etiā ad senatu. treb. trāstulimus: volentes, vt ex eo solo heres cōpellaf adire: ⁊ fideicom. ɔsyderāti hereditatē restituere in hoc casu, nullo dāno vel cōmodo apō heredē adire, ⁊ restituere coactū remanēte: nihil in hoc casu interest, vtrum aliquis heres institutus ex asse, totā hereditatē, aut p pte restituere rogatus fuerit: an ex parte heres institut⁹, an totā partē illi⁹ partꝫ restituere sit rogatus, nā ⁊ in hoc casu eadē iussim⁹ obseruari, q̄ in restitutiōe toti⁹ hereditatis supra dixim⁹. ⁊ hec dicunf in pma particula tertie ptis pricipalis vsq; ad illū. §. si qs vna aliqua re. ⁊c.

ADDITIO.

a ¶ Nō detrahitur falcidia, ad istud vide Pa. i. c. raynald⁹. i. vi. col. v. q̄ro. q̄ h reseruaf. ō test, ex. ⁊ adeo non pōt detrahi falcidia de legatis. pūs vt eccl'ia, ꝫ ecclesiam nō possit. vide q̄ no. p Do. in. l. i. §. ad municipiū. ff. ad. l. falci.

tui, cum omi commodo. ⁊ incommodo. ¶ In gl. sim
3 plicis. in fin. ⁊ intellige de simplicitate, que est ɔtraria fraudi. C. de fur. l. manifestissimi. non aūt de simplicitate. i. fatuitate: q2 illa est dānabilis. vt. l. ij. §. fin. ff.
4 de suspec. tut. ¶ † In glo. subiectum. in fin. tu dic, aut querit, an ad valorē snīe sit cā inserenda in snīa: ⁊ dico q̄ non. vt. c. sicut. extra de re iudi. Sed quo ad aliud, vt puta, ad aggrauandum condemnatum, vt infametur: vel quo ad alienandum: tunc debet inseri cā. vt. l. ij. §. ignominie. ff. de infa. ⁊ ibi Bart. ⁊. l. hoc em. de suspec. tuto. ⁊. l. si quis cum possit. ⁊ ibi no. gloss. ff. de excep. rei iudi. de quo plene per Ange. ⁊ Joan. de imo. in. l. qui rome. §. duo fratres. ff. de verbo. obli. sed Bald. in. d. §. ignominie. dicit, q̄ licet in snīa non sit causa inserēda: tn̄ in pcepto iudicis sic. vt not. Dy. ⁊ Bar. in. l. filiusfa. §. diui. ff. de leg. i. ⁊ Cy. C. de fidei. l. quoties. sin aūt sunt due cause: ⁊ vna vera, ⁊ alia falsa: ⁊ iudex est vsus falsa causa. an v; sententia: vide. l. titianus. ⁊ qḋ ibi Bar. ⁊ Bal. ff. qḋ cu; eo. ⁊. l. seio. ff. de appel. sin autem nulla causa suberat: ⁊ sic iudex ex fal. causa motus est: valeat. vt. l. si is ad quem. per gl. ⁊ doc. ff. de acquiren. here. ⁊ in. l. ex testō. in princ. per gloss. ⁊ Bald. ff. de excu. tut. Si autem expressit plures causas ⁊ vna vera est: ⁊ alie omnes false: valet sententia. ⁊ no. glo. singularem in. l. si quis ad exhibendū
5 ff. de excep. rei iudi. ¶ † In gl. quarta. in fin. an autē heres in aliquo teneatur ad onera: vel deducto ere alieno, an debeat quartam suam consequi: not. glos. in l. ij. C. eo. Tu cōclude secūdum dn̄m Cyn. ⁊ alios. ⁊ Salic. ibi. Aut heres restituit totum nihil retento et tunc fideicommissarius tenetur ad omnia. vt. ff. eo. l. j. §. si is. Aut aliquo retento. ⁊ tunc, aut in specie, vel in quantitate. ⁊ tunc creditoribus tenetur insolidum. vt d. l. in fin. glo. legatarius vero tenetur solum in eo qḋ habet vltra quartam. vt. d. l. si is. ⁊ hoc vult glos. in. l. j. §. fin. ff. eo. Aut retinet in quantitate; ⁊ tunc, aut retinet solam quartam: ⁊ tunc legatarijs non tenetur. q2 illam habet sine illorum onere: sed fideicōmissarius solum illis tenetur: creditoribus vero pro sua quarta tenetur. vt. l. j. ⁊ qḋ ibi no. C. eo. aut retinet vltra quartam. ⁊ tunc creditoribus tenetur pro rata: legatarijs solum pro eo qḋ h; vltra quartam. ⁊ est ratio: q2 illa non habet sine onere legatorum. vt. l. si. C. eo. sm Cy. ⁊ docto. ¶ Et aduertas, q̄ fideicōmissario volente, pōt heres quartā totius hereditatis deducere. ⁊ isto casu teneatur creditoribus hereditarijs. vt. l. ij. C. e. vt etiam ante q̄ restituat hereditatē, pōt satisfacere creditoribus. vt. d. l. j. ⁊ sic postea habet quartā sine onere alieno: sin autem nō satisfecit, debet habere quartā totius: ⁊ satisfacere creditoribus pro sua rata. vt. l. ij.
6 ¶ † In glo. liceat. in fi. an sicut testator potest prohibere falcidiam. vt auf. sed cum testator. C. ad legem fal. ita etiam treb. glo. hic, q̄ sic. sed contrarium tenet gl. in. d. auf. sed cum testator. ⁊ istā vltimam tenet Ja. de bel. in auf. de here. ⁊ fal. §. si vero non fecerint. Et istam glo. tenet Cyn. ⁊ communiter doc. in. d. auf. sed cum testator. ⁊ Bar. in. d. l. marcellus. §. j. ff. eo. q2 ista duo equiparantur ex. l. veteri trebellianica ⁊ falcidia. vt ibi, ergo statutū postea in vno (videl; in fal. vt ibi p dictā auf. s; cū testator) erit ēt statutū ī altero, vc; ī trebel. vt ar. no. per gl. in. l. si quis seruum. C. de fur. ⁊ hanc opi. tenet Salic. in. d. auf. sed cū testator. in ver. op. ad ide; de lege. vt si allegas, quia ratio finalis imperatoris fuit in. d. auf. sed cum testator. vt voluntas testantis plenarium sortiatur effectum: ⁊ quia hodie adire non potest, herede adire volente: quia defertur alijs. vt auf. hoc amplius. C. de fideicō. ⁊ sic apparet cum certum sit nihil remanere penes heredem, habet locum. d. auf. sed cum testator: ergo idem in trebel. q2 sublata est causa, ⁊ ratio propter quam olim non potuerat prohibere. de quo aliquid p bal. in. d. authē. s; cum testator. in. d. vsi. q̄ro nunqd ille qui non cōfecit inuentarium ⁊c. ⁊ Joan. de imo. in. d. l. marcellus. §. i. dicit opi. gloss. fore communem: licet de subtilitate iuris alia sit verior: illa ratione: quia quod expresse non mutatur: quare stare prohibetur: vt not. gloss. in c. cupientes. §. quod si per viginti. de electi. in. vi. Tu non recedas a communi opi. quia negari non potest, q̄ late sumpto vocabulo, appellatione falc. continetur trebel. vt no. in auf. vnde si parens. C. de inoffici.

test. ergo in materia correctoria fit extensio. vt est casu; coniuncta glo. ī ele. j. in ver. religionis. extra de elec.
7 ✠ ADNOTATIO. † Vbicun; statuti dispositio posset reddi elusoria, tūc etiā in materia penali licita est extensio, vt alius etiā casus cōprehendatur, qaīs ppie nō cōprehēdetur, secūdū Jaso. in. l. talis scriptura. de
8 legatis libro primo. † Statutum fauorabile extenditur ad casum largum ⁊ improprium. idem Jaso. ⁊ in. l. prima. §. hoc autem ad senatuscōsultum trebellianum, in pandectis. Anto. Ca.
¶ In glo. actionibus. in fi. intelligas. vt dixi. s. in glo. in versi. quarta. §. j. in
9 gl. restituerit. ibi fideicōmissarij ⁊c. ¶ † No. q̄ facta restitutione, omnia transeunt in fideicōmissarium. de quo per gl. ⁊ doc. ⁊ Sali. late in. l. si. §. penul. C. communia de leg. Fallit in casibus notatis per glo. in. l. restituta. in prin. ff. eo. ⁊ etiam fallit. q2 ea que non transeunt in heredem extraneum, non transeunt in fideicōmissarium: nec etiam illud q̄ non transit ad heredem heredis.
10 vt est text. cum gl. ⁊ ibi Barto. in. l. si patroni. ff. eo. in prin. ¶ † Ex quo infertur, quod emphiteosis ecclesie, que non transit in extraneum heredem, vt in auf. de alie. ⁊ emphi. §. emphiteosis. etiam non venit in restitutione fideicōmissi: ⁊ idem in emphiteosi priuati. vt. l. fina. C. d iure emphi. sed ibi Jmol. tenet contrarium. quia emphiteosis (licet non posset alienari titulo particulari: tamē titulo vniuersali sic) videf accepisse pro se, ⁊ heredibus. vt. l. pactū ff. de proba. ⁊ fideicōmissarius est heres: vt. l. si filius. ff. quod cu; eo. igitur ⁊c. nec etiam transit feudum: quia non habetur iure hereditario: sed magis beneficio domini: vt in titu. agna. vel filij repu. he. c. j. de quo late Bartol. in dicta
11 l. patroni. in prin. vide etiam Bar. in. l. vt iusiurā. §. j. ff. de ope. lib. ¶ † Quero, an heres non conficiens inuentarium, sicut perdit falci. ita perdat treb. de quo dic per Bart. in. d. l. marcellus. §. j. ergo late dixi. s. ad legem falc. §. ij.
12 ¶ † Quero, an sicut de legatis pijs non detrahitur fal.[a] vt auf. similiter. C.
a ad leg. fal. ita etiam non detrahitur trebel. Joā. an. in. c. j. de test. in. vj. tenet quod treb. potest deduci. ⁊ idem Jo. cal. ⁊ Jo. de lig. Bart. in. d. l. marcellus tenet qḋ nō deducif: q2 ista equiparātur. vt ibi igitur si statutum nouiter est, quod fal. non possit deduci. idem erit in trebel. vt. d. l. si quis seruo. C. de fur. ⁊ hoc tenet Bal. in auf. silr. in pe. q. C. ad leg. falc. quia in corpore dicitur, omi fal. cessante ⁊c. Et sic comprehendit etiam trebel. fauore anime: igitur ⁊c. ⁊ istud tenet Cy. in. d. auf. sed cum testator. ⁊ Dy. in. l. j. §. in filij. ff. ad trebel. ⁊ per Sal. in. d. auf. silr. qui dicit finaliter, qḋ est vtilius (pro salute anime) tenere opi. Bar. l; alia opi. sit de iure verior. de quo etiam p Bal. in. l. si quis ad declinandam. C. de epis. ⁊ cle. ⁊ in. l. id quod pauperibus. eo. tit. ibi septimo quero. ⁊ per Ang. i auf. de here. ⁊ fal. §. si vero expressim. ⁊ q̄uis Jo. de imo. in. d. l. marcellus. in princi. rn̄deat omnibus argumentis Barto. ⁊ dicat opi. Jo. veriorem: tamen in practica dr̄ seruari opi. Bar. quā tu teneas: q2 mini
13 me mutanda sunt ⁊c. vt. l. minime. ff. de leg. ¶ † Quero, an fideicōmissarius possit facere inuentariū, vt gaudeat eius beneficio: dic quod sic. vt not. Bar. in. l. in ratione. §. quod vulgo. ff. ad leg. fal. ⁊ ibi Ang. ⁊ Joan. de imol. ⁊ late p eosdem in. l. j. §. hmōi. ff. si cui plus q̄ per. l. fal. de quo est gl. singularis.
14 ⁊ ibi doc. in. l. cū filio. ff. de leg. primo. ¶ † An autem inuentarium heredis, prosit fideicommissario. Bar. in. d. §. quod vulgo. dicit q̄ non nisi cedatur. vt arg. l. si heres pecunia. ff. eo. ¶ In glo. apud heredem. ⁊ ibi etiam per futurum ⁊c. qḋ est verum, facta restitutione: nam ante ipsam, bene conuenif. vt l. ita tamē. §. qui ex treb. ff. e. ¶ In gl. ibi officio iudicis. dic vt dixi. s. §. pri.
15 ¶ † In ea. glo. in fi. dic, qḋ opus est vt sit pcurator ad hoc constitutus: nec sufficit pcurator generalis qui etiam caueat vt est casus in. d. l. qui ita. §. primo. Aduertas tn̄, qḋ procuratori simpliciter, ⁊ habenti spāle mandatum, pt fieri restitutio hereditatis: nō autem pcuratori in re; suam, sine cessionario. vt est casus mirabilis in. l. cū mulier. §. ex asse. ff. de iure do. de q̄ per gl. ⁊ doc. in. l. apud iulia. §. antistia. ⁊. l. seruo inuito. §. si. ff. eo.
16 ✠ ADNOTATIO. † Nota qḋ fideicommissum ante restitutionem cedi non pōt, vt cessionarius pretextu dicte cessionis possit bona subiecta restitutiōi vendicare, p textū singularē in. l. si mulier. §. ex asse heres institut⁹. de iure dotiū in pādectis. ⁊ ita ī terminis ɔsuluit p illū textu; Stephan⁹ bertrādus cōsilio 122. versi. pcessu causse. colūna quarta, ver. secūdi est, numero nono, volumine secundo, priorum, ⁊ notat Jaso. in. l. tertia, colūna. secunda, versiculo. contra opponitur, numero secundo. C. de fideicommissis Anto. Caius.
17 ¶ † An autem heres qui non fecit inuentarium, perdat treb. ⁊ Cy. i. d. auf. sed cum testator. tenet q̄ non. quia qḋ non mutatur ⁊c. vt. l. precipimus. C. de appel. ⁊ istam opi. fuit secutus Bar. in. d. l. marcellus. in fi. prin. Non ob. ille tex. q2 aliquando perditur treb. ex ipso testō: ⁊ loquif ibi: aliquando perditur ppter delictū heredis nō conficientis inuentarium, vt loquitur casus noster, ⁊ istam opi. etiam sequitur Ang. in. d. auf. sed cum testator. in ver. in glo. ibi nec treb. sed Bal. ibi in versi. quero. nunquid ille qui non fecit inuentarium. tenet contrarium: quia legatarij ⁊ fideicōmissarij, etiam vniuersales, sunt ad inuentarium conficiendu; citandi: vt est not. casus in illo adiecto. in authentica. de here. ⁊ falci. ergo si sunt citandi, ne eis noceat, debet fieri inuentarium: al's eis non nocet. ⁊ istam snīam secutus est etiam Salic. in. d. auf. sed cum testator: quia eo ipso qḋ heres nō fecit inuentarium, presumitur quod subtraxerit tot bona, quo sufficiunt ad quartam vt in authētica de here. ⁊ falc. §. si vero non fecerit. igitur ⁊c. sed ista ratio militat in treb. sicut ⁊ in falci. igitur ⁊c. ⁊ hanc opi. tenuit Ja. de are. ⁊ per illum textū. in lege cum tale. §. primo. de condi. ⁊ demon. q̄ tenetur heres fideicōmissario reddere rationem: ergo tenetur conficere inuentarium, qḋ est caput rationis, igitur ⁊c. hoc sequitur ibi Rapha.

Raph.r Jo.de imo.r hanc opi.tenet Ang.in.l.i.§.huiusmodi.si cui plusq̃
per.l.fal.r istud est tenendum per predicta.r ita vidi isto anno hic Ferrarie
obseruari.de quo etiã dixi.s̃.de here.quali.r diffe.§.pet.

SVMMARIVM.

1 Fideicommissarius vniuersalis,sicut potest cogere hæredem adire,& restituere,ita & particularis.
2 Ius idem est de parte,quo ad partem,sicut de toto, quo ad totum.
3 Fideicommissarius particularis,quòd non possit compellere hæredem adire,nisi accipiat totam hæreditatem.

1 Nihil autem. Qđ iuris est de toto,quo ad totũ:idẽ iuris est d̃
parte,quo ad partẽ.h.d.†℃No.q sicut fideicõ
missarius vniuersalis põt cogere heredẽ adire,r restituere.ita põt fideicom
2 missarius particularis.℃†In glo.j.in fi.dic q idẽ ius est de parte,quo ad
partẽ:sicut de toto,quo ad totũ:vt hic.r.l.que de tota.r ibi no.ff.de rei ven.
3 qñ est eadẽ res in p̃te.que in toto:al's sec⁹.vt.d.l.ex mille.ff.d̃ vsu.†Et Ad
uertas,q fideicõmissari⁹ p̃ticl'aris nõ p̃t cõpellere hr̃dẽ adire:nisi accipiat
totã hereditatẽ:q: heres nõ dz remanere in aliq̊ dãno.vt.s̃.pri.§.sicut ẽt si
sunt duo fideicõmis.r vn⁹ cogit adire,r restituere:alter nõ:tũc cogẽs cogit
accipere partẽ alteri⁹:vt.l.cogi.§.si quis heres.r.l.j.§.sed r quoties.ff.eod.

SVMMARIVM.

1 Hæredi quòd sit vtilius deducta certa re pro sua trebellianica,residuum de quo est rogatus restituere.
2 Hæres de restituẽdo grauatus,retenta certa re,quòd habeatur loco legatarij.
3 Facta restitutione hæreditatis,quòd statim ex Trebelliano transeant iura & actiones in fideicommissarium.
4 Hæres qui habet vnam rem minorem q̃ sit quarta,potest sibi petere suppleri vsq; ad quartam,ex Trebel.
5 Hæres si non petat supplementum ad quartam,quòd non teneatur in aliquo creditoribus.
6 Adiens coactus,an perdat rem sibi relictam?

a Si quis vna. a Si apud heredẽ rogatũ de hereditate restituen
da,remanet aliqua res,vel quãtitas volũtate testan
tis,q̃ valeat quartã hereditatis vel vltra:tũc restituta hereditate,oẽs actio
nes insolidũ transeũt in fideicõmissariũ:r heres ad nulla onera hereditaria
1 tenet.h.d.†℃No.q vtili⁹ est heredi deducta certa re,vel certis p̃ticl'arib⁹
reb⁹,pro sua trebel.residuũ de quo est rogat⁹ restituere:q: vltra quartã (siue
2 valeat,siue nõ valeat) nõ tenetur in aliqua re ad onera hereditaria.†℃No.
q heres rogat⁹ de restituẽda hereditate in totũ,vel pro p̃te institut⁹ retẽta
certa re,hr̃ loco legatarij quasi ex legato rc.sicut dicim⁹ de instituto in re cer
3 ta,dato coherede vl'i.l.quoties.C.de here.insti.†℃No.q f̃cã restõne here
ditatis,statim ex treb.trãscũt iura r actiões in fideicõmissariũ.℃No.q ne
4 mo cogit acceptare fideicõmissum sibi relictũ.℃†In gl.ꝯtiet.i fi.dic q he
res qui hz vnã rẽ minorẽ q̃ sit quarta,põt sibi petere suppleri vsq; ad quar
tã.ex treb.sicut fili⁹ cui relictũ est min⁹ legitima.vt.l.oino.C.de inoff.testa.
5 †Et aduertas,q si nõ petat supplemẽtũ,nõ tenet in aliquo creditorib⁹:ẽt si
illa res pl⁹ q̃ q̃rta valeat:vt hic.si aũt pl⁹ petat q̃ supplemẽtũ:tũc credito
rib⁹ tenet pro rata.vt.l.j.§.si heres.r ibi glo.r doc.ff.eo.r est rõ:q: isto casu,
supplemẽtũ vr̃ haberi ad rõnẽ quote.ergo (vt heres) tenet pro parte:sz qñ
simplr̃ isistit i re,hr̃ vt legatari⁹:vt hic.igit tenet creditorib⁹.qđ no.℃In
6 gl.actio.in fi.dic vt dixi.s̃.e.§.sz q:.℃†Quero,si iste adijt coacte,an p̃dit il
lã rem sibi relictam:dic q sic.vt.l.ita tñ.§.si preceptis.r.§.qui suspectam.ff.
eo.q: adiẽs coacte,perdit omne commodũ,qđ percipere posset ex testamen
to.vt ibi habetur.r vide Bar.r Ange.r Jmol.rc.

SVMMARIVM.

1 Fideicõmissarius pôtest grauari de restituẽdo totã,vel partem hæreditatis.
2 Legata,quòd olim non poterant ab intestato relinqui.
3 Grauari,quòd quis possit de restituendo,non tantùm codicillis,sed etiam nudo verbo.
4 Legata,directò possunt hodiè relinqui in codicillis.
5 Hæreditates,an possint relinqui ab intestato? & sic in codicillis.

b Præterea. b†Ille q ab intestato bõa defuncti capit,ẽt fideicõmis
1 sari⁹:põt grauari de restituẽdo totã,vel partẽ heredi
2 tatis.h.d.℃No.q fideicõmitti p̃t,nõ tm̃ ex testõ:sz ẽt ab itestato.†℃No.
q olim legata nõ poterãt ab intestato relinqui.de quo p gl.r doc.in.l.j.ff.de
3 leg.j.℃No.q honorat⁹ põt grauari.q aut totã,aut p̃tẽ restituat.†℃In
gl.rogare.in fi.dic q nõ tm̃ codicillis:sz ẽt nudo verbo.vt.j.pri.caueas tñ si
talis grauatus nõ succederet:an sequẽs in gradu intelligat eẽ grauat⁹:q: di
4 stinguit:an nominatim prior in gradu fuit grauat⁹,aut nõ:vt in.l.j.§.fi.cũ
l.seq.r ibi gl.r Bar.ff.de leg.ij.℃†In gl.vz.in fi.dic vt dixi aliquid.s̃.de
lega.§.j.p̄suppõit g̃ ista gl.q legata directo possint hodie relinq i codicill.
Sz ꝯtrariũ no.gl.in.d.l.j.ff.de le.j.sz p̃t dici,q legata nõ valẽt iure directo,nisi
testõ,sz valẽt in fideicõmissis,q̃ hodie sũt i oib⁹ adeq̃ta adiuicẽ.vt.s̃.d̃ lega.
§.j.r ibi dixi.r habet in.l.ij.C.cõia de lega.vñ põt di
ci s̃m Jo.fab.q illa differẽtia semp remanet:sed est
sine effectu.vñ dici p̃t,q si testõr legat in codicillis,q
vz vt fideicõmissum.sz ẽt hodie hz effectũ legati:nisi
in libertatib⁹,r tutelis.dic vt.j.de codi.§.nõ tm̃ rc.et
5 dixi in.d.§.j.℃†Aduertas tu,qs in hereditatib⁹.an
possit relinqui ab intestato:r sic in codicillis:dic q
nõ directo,sz p fideicõmissum.vt.l.ij.C.de codicil.r si
directo relicta fuerit,trahitur ad fideicõ.vt.l.sceuola.
ff.ad treb.r qđ ibi hr̃ per Bar.r doc.r ille cui ab inte
stato debetur fideicõ,ita põt cogere grauatũ adire et
restituere,sicut r testõ.vt.l.si sine scriptura.cum ibi
no.C.ad treb.℃In glo.fin.in fi.dic vt dicã.in.§.non
solum.j.tit.j.non põt ergo grauari,nisi quatenus ho
noratus:vt hic in fi.s̃m q habetur in.l.imperator.§.
j.ff.de lega.ij.dic vt ibi.Et que sit ratio ibi videas rc.

SVMMARIVM.

1 Negans fideicommissum esse relictum,si posteà est conuictus,non potest dicere in minus solenni voluntate fuisse relictum.
2 Vnusquisque debet conari superare alium,virtutibus & humanitate.
3 Relictũ in legalitate & fide hæredis,q sit præstandũ.
4 In fideicommisso q saltem quinq; testes requirantur.
5 Quando quis vult cogere aliquem ad iurandum,q debeat prius ipse iurare de calumnia.
6 Qui confitetur fidei suæ relictum,si neget relictum solenniter,quòd teneatur soluere.
7 Practica istius.§.
8 Negantis pœna quæ sit.
9 Forma libelli in materia huius.§.
10 Cautela pro aduocato hæredis grauati vt non neget contenta in libello esse vera,quia nõ posset posteà opponere.
11 Opponẽtẽ quòd oporteat esse cautũ in forma excipiẽdi,si legatarius recurrat ad suffragium iuramenti.
21 Iuramẽtũ de quo hic, an possit per hæredem deferri?

c Et quia. c℃†Qui p̄mo negauit fideicõmis
1 sum esse relictũ,postea ꝯuict⁹,nõ p̃t
dicere in min⁹ solẽni volũtate fuisse relictũ.h.d.s̃m
opi.Jo.vel sic,qñ testator noluit solẽniter disponere
sz in fide heredis ꝯmittere:heres tenet iurare nõ esse
relictũ,vel soluere.h.d.hãc opi.approbãt doc.in.l.si.
C.eo.℃Not.q lz ab etymologia vocabuli arguere
2 facit qđ dixi.s̃.de testa.ordi.i p̄n.℃†Not.q vnus
q̃sq; dz conari superare aliũ virtutib⁹ r hũanitate.
3 †Not.ibi fidei sue cõmisit rc.q relictũ in legalitate
r fide heredis,est p̄stãdũ:vt h̃ qđ Bar.itelligit verũ.

a ℃Si quis vna.Hic incipit scđa p̃s tertie partis p̄ncipalis,in qua determi
nat quid iuris est,qñ heres rogatus est restituere hereditatẽ,retẽta sibi ali
qua re certa,siue quãtitate:r i hac parte ita p̄cedit.Primo.assignat dr̃iam
inter hũc casum,r casum p̄xime p̄cedentẽ.nã in vtroq; casu sit restõ ex sena
tuscon.treb.Scđo.assignat dr̃iam inter casum precedẽtẽ,r casum istũ.nã in
casu p̄cedenti.vcz.
qñ heres restituit
hereditatẽ, retẽta
q̃rta:actiones he
reditarie inter he
redẽ r fideicõmis
sariũ pro rata pro
portiõe diuidunt:
sed etiam in hoc
casu.videlicet qñ
heres rogatur re
stituere heredita
tem, retenta sibi
aliqua re singula
ri:huiusmodi res
apud heredez sine
omni onere rema
net:tanq̃ in re le
gata,sibi acq̃sita:
r oia onera heredi
taria transeunt in
fideicom.quo ad
hoc declarandũ,
casus diuers⁹ sub
ijcitur.et sic litera
plana est,vsq; ad
illũ.§.preterea rc.
b ℃Preterea.hic
incipit quarta p̃s
principalis istius
tituli,in qua deter
minat qualiter fi
deicõmissarius ab
intestato relinqui
possint.Unde po
ne sic casum:dñe,
vos dixistis mihi
qualr̃ hr̃edes one
rant ad p̄stationẽ
fideicõmis.Sz nũ
qd poterũt successo
res ab intestato fi
deicõmisso similr̃
grauari:respõdet
Just.q sic.nã p̄ter
supradictos mo
dos,q̃bus in testõ
grauat heres ad re
stitutionẽ fideicõ.
põt etiã qs,si forte
esset itestat⁹ mori
tur⁹,p fideicõmis
sũ rogare eũ quẽ
intelligit sibi de iure ciuili,vel de iure p̄torio,ab intestato successurũ,vt here
ditatẽ suã,totã,vel p̃tem eius,aut rẽ aliquã singularẽ,veluti fundũ,hominẽ,
vel pecuniã alicui restituat,sz lz hoc sit verũ i fideicõmissis,secus tñ est i lega
tis.Legata enĩ olim,nõ nisi ex testõ,valebãt.r nõ solũ successorẽ ab vniuersi
tate ab intestato põt qs grauare:sz etiã eũ cui aliqd restituit p fideicõ.p̃t ro
gare.vt illud rursus alij totũ,aut p parte restituat.aut etiã aliqd aliud qđ tã
tũdẽ valeat.r h̃ dicũtur in q̃rta p̃te vsq; ad illũ.§.r q: prima rc.
c ℃Et q:.Hic icipit q̃nta p̃s isti⁹ tituli.in q̃ sic pone casum,dñe iã video qd
erat olim circa fideicõ.r qd hodie obtinem⁹.Unde cũ satis manifestũ est qd
de antiq̃tate tollat:r in q̃b⁹ p vestrã cõstitu.circa fideicõ.insistere d̃beamus:
transeatis igit (si plz) ad aliquã aliã materiã.Ad hoc rñdet.Amice:adhuc
nõ ẽ ad aliquã aliã materiã trãseũdũ.Primo adhuc circa materiã fideicõ.
insistẽdũ est:nãq; primo fideicõmissorũ cunabula a fide heredũ p̄dẽbãt:r
tã nomẽ,q̃ substãtiã acceperũt:r ideo primo diu⁹ August⁹ (vt supra dictũ
est) fideicõmissa ad legis necessitatẽ deduxit:r leg̃is iuris innodauit.Igitur
nos eundẽ p̄ncipẽ circa figmẽta fideicõmissorũ nup cõtendentes:ex quodaz
facto p Tribonianũ iuris excelsũ,sacri palatij q̃storẽ nobis relato:quãdã fe
cim⁹ ꝯstitutionẽ,p quã statuim⁹,vt si qs testator heredẽ suũ p fideicõ.roga
uit,vt hr̃ditatẽ vl' aliqđ speciale fideicõmissuz alicui restituat:r huiusmodi
volũtates testatoris,neq; ex aliq̃ solẽni scriptura,neq; p q̃nq; testes q i codi
cillis sufficiũt,p̄bari possit q fidẽ heredis sui elegit.in h̃ casu si heres,p fidia
ductus,fidẽ ad iplere recusauit:negãdo tale on⁹ a testatore sibi fuisse ipositũ

si fideicōmissarius iusiurandū ei detulerit (sacto de calūnia a fideicommisso prius pstito) necesse habebit heres, vel iusiurandū subire, vel fideicōmissuz siue gñale, siue speciale ab eo relictū fideicommissario soluere. Et ita per nostrā cōstōnē inducimus: ne vltima volūtas testatoris, fidei heredis sui commissa, depereat. Sed pone, q ille a quo fideicōmiss. petitur, postq per sacramentum, vel p testes cōuictus fuerit, ɔfiteat fideicō. a se relictum, ad legis tñ subtilitatez decurrat: vcz allegādo ex minus soléni volūtate fuisse relictum. Certe in hoc casu, in penā incidit mēdaciū. et non obstāte hmōi defensione, ad hmōi fideicommiss. prestationem omnino cogendꝰ est. Et hec dicuntur in quinta ꝛ vltima pte vsq ad finem tituli ꝛc.

a ¶ De singlis rebus p fideicōmissum relictis. Continuatio istius rubric. ad superiora ptz in hūc modū. Supra tractauit Iusti. de fideicommisso generaliter: vnde post fideicō. generalia intendit tractare de fideicommissis specialibus: ꝛ ideo de his dicturus annectit rubricaz de singulis rebꝰ per fideicōmissum relictis.

b ¶ Pōt autē. In hoc tit. ita pcedit Iustiñ. primo determinat in gñali qualiter singule res per fideicōmissum relinqui pñt. Scdo specialiter determinat q̄ res per fideicōmissum speciale relinqui pñt: ꝛ inq̄tū qs p fideicō. ꝛ a qbꝰ fideicommissum relinq pōt, ꝛ inquantū potest grauari. Tertio determinat qd iuris ē, qñ aliena res p fideicom. relinquitur. Quarto determinat quid iuris est, qñ libertas relinquat p fideicō. siue relinquat proprio seruo a testatore, siue seruo hrdis, siue seruo legatarij, vel fideicō. Quinto assignat differentiam inter eum qui ex causa fideicommissi manumittitur. Sexto determinat quando intelligitur libertas directo dari in testamēto. Septimo determinat quibus potest directo libertas in testamento dari. Octauo et vltimo determinat quibus verbis vtitur quis relinquendo fideicommissum. Unde hm hoc diuidas titulū in octo partes, ꝛ planus erit. Quarum prima pars durat vsq ad illum. §. potest autē. ibi secunda. ꝛ durat vsq ad illum. §. cum autem aliena res ꝛc. ibi tertia. ꝛ durat vsq ad illum §. libertas quoq. ibi quoq. ibi quarta. ꝛ durat vsq ad illum. §. qui autē. ibi quinta. ꝛ durat vsq ad illum. §. nec alius. ibi sexta. ꝛ durat vsq ad illum. §. verba autem. ibi octaua ꝛ vltima ꝛ durat vsq in finem titu.

si heres promisit testatori illud soluere. ꝛ sic quasi defuncto ḋrit. ꝛ hoc respectu, pōt a fideicōmissario conueniri. arg. l. spadonē. §. i. ff. de excusa. tu. ꝛ. l. quidā. ff. de here. insti. ita intelligit Bar. istū tex. in. l. nemo pōt. in
4 prin. ff. de le. j. ꝛ ibi vide Inno. q no. † ¶ Not. q in fi-
5 deicō. saltē quiq testes sunt necessarij. † ¶ Not. q qñ qs vult cogere aliū ad iurādū. dz priꝰ ipe iurare de calūnia. q intellige si petat. vt. l. ij. cū gl. in prin. ꝛ Iaco. de bel. C. de iura. calū. ꝛ in. l. iusiurādū. ꝛ ad pecunias.
6 §. qui iusiurandū. ff. de iureiu. † ¶ No. q ille qui ɔfitetur in fide sua relic ū: si dicat, q nō fuit factū solenniter, cogitur illud soluere: qꝛ remittere in fide grauati, hr pro solēni volūtate. ¶ In gl. fi. ibi arg. C. d codi. l. i. ista lectura vr satis probari per istū tex. Et lz glo. istā nō approbet: tñ Frā. Accur. Bar. fil. ꝛ alij doc.
7 vt refert Bar. in. l. fi. C. eo. approbāt cam. hm lecturā istam ferat practica istius. §. qd ab initio nulla negatione heredis pcedēte. fideicōmissarius defert heredi iurꝫ: si testator in fide sua posuit, q daret sibi tale qd, volēs solēniter testari. Si vo heres volēs iurare, erit securus: sꝫ si recuset, tunc aget cōtra eū cōdictione ex isto. §. ¶ In ea. glo. hm Io. istā etiā opi. tenet gl. in. l. fin. C. eo. ꝛ in. l. si veritas. ¶ No. ergo, q hic statuit in
8 penā negātis: ꝛ practica huiꝰ lec. erit, q primo heres interrogat: vtrū testator religt sibi fideicōmissum aliqd. Et tunc si qdē ipse negetꝫ: tunc deferendum est sibi sacrm. ꝛ si qdē iurauerit nō relictū esse, vel nō audisse relictū esse: erit securus, ꝛ liber. Si vero ipse nō voluerit iurare: tunc fideicōmissarius dabit libellū: ꝛ
9 aget cōdictione ex hoc. §. † forma libelli erit: qꝛ narrabit, q interrogari fecit talē heredē, an sibi esset a tali testatore aliqd relictū. ꝛ q ipse negauit: ꝛ postea ipse detulit iuramentū: ꝛ q iurare recusauit: quare peto ipm cōdēnari ad tale fideicōmissum mihi prestandū.
10 Ita dicit Bar. in. d. l. fi. qd no. † ideo dicit Bal. ibi, q aduocatꝰ heredis grauati, dz esse cautꝰ: vt qñ cōuenit ad legatū vel qñ interrogatur, vtrū sibi aliqd relictum: qd ipse nō neget tūc verba ɔtēta in libello: qꝛ nō possset postea opponere, q nō solēniter relictū est. ita dicit Spe. in ti. de instru. edi. §. fi. ꝛ. §. cōpendiose.
11 † Sꝫ r opponētē opꝫ eē cautū. s. si legatariꝰ recurrat ad suffragiū iuramenti: qꝛ tūc hrs pōt opponi de nō solennitate testamenti: sit ergo cautus in forma excipiēdi, vt nō neget relictū: sed neget ius agendi cōpetere. Et lz exceptio sit implicita: tñ reus nō tenet illā declarare: qꝛ nō cogitur se astringere ad vnā, vel alterā: vt. l. nemo ex his. ff. de reg. iur. ꝛ no. istū. §. ¶ Sed dubito in vno in eo qd dixi hm Spec. q sit cautꝰ, vt nō neget vera esse cōtēta in libello ꝛc. per dictū elegans Bar. in. d. l. si dubitet. §. si filius. ff. de fideius. vbi vide que dixit, q si quis neget fideiussorē, pdit beneficium. finaūt in litis contestatione neget narrata prout narrātur: nō dicat se negasse fideiussorē: ideo non perdit
12 priuilegiū: in hoc cogita. † ¶ An aūt iuramentū (de quo hic) possit per heredē deferri: gloss. in. d. l. fi. tz q nō. sed Sali. ibi cōtra: qꝛ iste. §. hoc nō prohibet: igitur ꝛc. Facit in simili. l. iusiurandū ꝛ ad pecunias. §. ait pretor. ff. de iureiur. ꝛ sic iste. §. limitabitur hm leges antiquas: per. l. generaliter. §. fin. C. de iureiur. ꝛ. l. manifeste turpitudinis. cū ibi no. ff. eo. argu. in. l. sed ꝛ posteriores. ff. de leg. ꝛ hoc placet: alr legatarius cōprehenderetur in calumnia: et tamen ipse prius debet iurare de calumnia. vt hic igitur ꝛc.

a *De singulis rebus, per fideicommissum relictis* **Rubri.**

SUMMARIUM.

1 Legatum si accipiatur propriè quod non possit legari nisi ab hærede, sed fideicommitti sic.

b Potest autem. b Totꝰ iste titulus diuidit in tres partes. Primo: ponit de fideicō. pecuniario. Scdo de libertatibus. Tertio. per que verba fieri debeāt. scda ibi: libertas quoq. tertia ibi vba. ¶ Et. h. d. ꝛ res singularis pōt p fideicōmissum relinqꝛ: ꝛ tā ab herede, q̄ legatario. h. d. ¶ No. q sicut pt grauari fideicōmisso vniuersali: vt. s. ti. j. ꝛ pticulari: vt hic. ita etiā legatariꝰ pōt grauari in dicto legato. ¶ No. q olim a legatario nō legabatur. ¶ In gloss. non
1 possit. in fi. dic hm Io. fab. † q accipiendo legatū pprie. forte nō pōt legari nisi ab hrde: sꝫ fideicōmitti. sic. vt. l. si fuerit. §. i. ff. de le. ij. ꝛ qd ibi nota. maxie p Bar. sꝫ qꝛ legatū. ꝛ fideicō. sūt idē: ꝛ fctā sunt hodie silia, ꝛ synonyma.

✻ ADNOTATIO. Imo multinomia. nam disconueniunt nomine, sed re ipsa conueniunt. Anto. Caius.

Ideo illa dfia hodie nō tꝫ. vt. d. l. ij. ꝛ fi. C. cōia de lega. ꝛ plene no. per glo. ꝛ doc. l. j. ff. de leg. j. et habetur. ꝛ ibi dixi. s. de legatis. §. i. sꝫ Raph. dicit, q iste tex. nō pōt loqui de iure antiquo: cū hic sit verbum partis als possit, dum dicit legari nō possit ꝛc. non aūt dicit legari non poterat ꝛc. dic vt per eum.

SUMMARIUM.

1 Res testatoris & hæredis, non tantùm possunt per fideicommissum relinqui: sed etiam aliena.
2 Forma libellandi contra hæredem, quando relinquitur res aliena.
3 Legatarius, an possit grauari.
4 Hæres regulariter detrahit quartam.
5 De relicto à fideicommisso vniuersali, an possit aliquid detrahi.
6 Legatarius grauatus regulariter, quòd non detrahat Falcidiam.

1 Potest autem non. ¶ † Non tātū res testatoris ꝛ heredis: sꝫ etiā aliena, possunt per fideicōmissum relinqui: dūmodo nō grauet legatarius in plus, q̄ honoretur: ꝛ qñ aliena res legat, vl ipsa, vl eius estimatio pstāda est. h. d. ¶ No. q sicut res aliena pōt legari. s. de leg. §. nō solū. ꝛ distinguit vt ibi: ita cm pōt fideicōmitti. ¶ Not. q legatarius potest grauari, nō tñ in re legata: sꝫ etiā in aliena. ¶ Not. q qs nō potest grauari vltra q̄ honoratꝰ fit. ¶ Not. q grauādo vl
2 tra, nō totū, sed illud plus vitiabit. ¶ † No. formā libellādi cōtra heredē qñ relinquit res aliena: vt cogat ipsā rē redimere, ꝛ pstare. aut si hoc facere non
3 possit: q soluat eius estimatio. ¶ † In gl. inutiliter. ibi legatarius grauat, sicut hic loquit: in hoc cōclude. Aut relinquit quātitas, aut species certa, aut q̄ta. Primo casu, aut grauat in quātitate: ꝛ nō potest in plus grauari, q̄ sit illa quātitas: ꝛ cōmodū vsurariū. vt. d. l. imperator. §. cū quidā. si hoc cōmodū eius lucri fit, q honeste ꝛ licite pōt pcipi: iurta. c. p tuas. de do. inter virū ꝛ vxorē. Aut grauat i specie: ꝛ tūc, aut in specie propria ꝛ pōt in plꝰ grauari: ꝛ sibi imputet si agnouit: vt ibi i ver. hoc si ita ꝛ. l. si minor. ff. de mino. Aut in specie aliena redimēda: ꝛ tunc nō tenet expēdere vltra q̄ fit lagatū eius si agnouit. vt. l. sed si nō seruus in princi. ff. ad legē falci. Si vero legat species: tunc, aut legatur simpliciter: aut alternatiue. Primo casu, nō pōt in plꝰ grauari, q̄ sit precium illius speciei, cum fructibus. vt. l. ciuitatibꝰ. §. fi. cum ibi nota. ff. de legatis. j. ꝛ eo. titu. l. filiusfamilias. §. apud marcellū. Secundo casu qñ alternatiue, tunc pōt grauari q̄tum valet illa res q̄ plus est: etiā si minorē agnouerit. vt. l. plane. la. ij. §. si cui ff. d leg. i. Tertio casu pncipali, qñ relinquit alicui aliqd vniuersale, qd cōtinet dbita ꝛ credita: tūc, aut q̄rit an possit grauari p testatorē vltra valorē ipsius qtꝫ: ꝛ nō pōt. vt. d. §. cū qdā. Aut q̄rit vtrum ille cui relinquit possit grauari ex natura ipsius rei relicte: ꝛ si portio hereditaria est dānosa, pōt grauari: qꝛ tunc omnia debita agnoscere debet si legatur calendarium, vel mensa. vt. §. cum. quidam. ꝛ. l. cum pater. §. mēse. eo. titulo. cū similibꝰ. ita dicit Bar. in. d. §. cū qdā. ¶ In eadē glo. in fi. dic tu. ꝛ nota gl. i dicto. §. nūc. ꝛ gl. ꝛ Bar. in. l. i. §. deniq. ff. ad treb. vcz aut loquimur de herede: ꝛ regulariter detrahit quartā.
4 ✻ ADNOTATIO. † Hoc est regulare i herede extraneo vt grauatꝰ simpliciter hē absq aliqua phibitiōe possit dtrahere vnā quartā, scꝫ trebellianicā. † Si vero sit de liberis obtinētibꝰ pmū gradū i suitate, gra-
5 uatus sub cōditione habēti tractū tēporis. pōt detrahere duas quartas, le-
6 gitimā, ꝛ trebellianicā. c. Raynaldꝰ. et ibi gl. c. lꝫ. extra de testamentis. † Et quatenus dicte quarte ascendēt dixi supra in arbore de substitutiōe fideicōmissaria. ver. qꝛ si extraneꝰ. num. iiij. v. ꝛ vi. cum sequētibus. Ant. Caius. Fallit i casibꝰ notatis. i. l. l testō. C. ad legē falci. Aut loquimur i fideicōmis. ꝛ tūc, aut q̄rit an dtrahat a legatarijs singularibꝰ: aut a scdo fideicō. aut a fideicō. suo. Primo casu, aut legata sunt relicta a se: ꝛ nūq̄ dtrabit. vt. d. §. nūq̄. Aut d legatꝫ relictꝫ ab hrde, vl simplr: ꝛ tūc aut hrs dtrabit sibi ꝛ vlteriꝰ nō dtrabit: vt hꝫ nā tūc tenet fideicō. vltra quā habeat vt. d. §. deniq. Aut heres nō detraxit: ꝛ tunc, aut hoc ideo, qꝛ non potuit: aut qꝛ noluit: aut qꝛ. s. hoc non cogitauit: sed per errorē totum restituit. Primo casu, quando non potuit

ADDITIO.

a Cogit vedere. An qs cogat vedere re suā: vide plene p doc.i.l.inuitū.c.in l.dudū.C.de 3hē. emp.7 vedi.7 in.l. j.ō episco.audien. p Bar.in.l.anno nā.ff.ō extraor. cri mi.p Panor. vbi pulchre distiguit in.c.j.ō emp.7 vē. i.v.s3 oppono.7 ibidē i.j.gl.p doc. s.in.§.fin.de bis q sunt sui vł alie.iur.

b De codicillis. Cōtinuatio istius rubri.ad superiora p3 i hūc modum. Supra tractauit iu stin.de fideicōmis sis,tā gnālibus q̄ specialib9.s3 qr fi deicōmissa pmo i codicillis relinque bant:idcirco post materiā fideicō.de codicillis tractare itēdit.vnde de his dictur9,subijcit ru bricā ō codicillis. Uel pōt alio mō cōtinuari,put i ap paratu cōi ꝯtinet.

c Ante augusti. Jnh ti.ita pcedit. Primo determi nat qñ pmo ius co dicillorū i vsu esse ceperit:7 qs pmo codicillos itrodu xit:7 qliter autori tas codicillis fuit data.Scdo.deter minat qs pt facer codicillos.Tertio determiat de effe

potuit facto suo:qr coact9 adiuit:7 fideicō.detrahit. vt.ff.ad trebel.l.marcellus.§.q suspectā.Aut nō po tuit propter naturā relictorū:vt qr erat relictū ad pi as causas:7 tunc fideic.nō detrahit:sicut nec heres: vt dicto.§.deniq3.in prin succedit ei in locū hrdis.vt l.j.§.pe.ff.ad treb.Secūdo casu,qñ non detrahit:qr non vult:7 tūc,aut nō vult,volens gratiā facere fidei cō.tantū:7 fidei.detrahit:vt.d.§.deniq3.Aut volēs gratiā facere fideicō.7 legatarijs:7 tūc nō detrahit,vt ibi nisi libertatē.7c.Aut dubitat:7 tūc i dubio videt facere velle pmo fideicō.cui restituit.Qd dicit Bar. fore verū qñ sciēter restituit,qr donare videt:vt.l.j.ff. de codi.ide.vnde secus si p errorē:vt ifra dicā.Ter tio casu,qñ de hoc nō cogitauit heres:s3 p errorē re stituit totū,tūc fideicōmissum nō detrahit:vt dicto §.deniq3 a 3rio sensu.Sed dñs meus Jo.de imo.di cit,q cōtra Bar.facit:qr ipse heres non videtur pos se petere:vt.l.error.C.ad le.fal.nec ēt ipse legatarius videtur totum petere:cū facidiā ipso iure resecauerit: vt.l.lineā.ff.ad.l.fal.7 sic remanet penes fideicō. iure retētiōis.S3 tu posses saluare Bar.q imo heres re petet:nō obstat.l.error.qr loquit qñ soluit legatario, cui naturaliter erat debitū:sed nos loqmur qñ soluit alteri:arg.l.loci corpus.§.cōpetit.ff.si ser.vendic.Ut ēt licet non possit repetere:tamē legatarius poterit so lidum petere.p actionē personalē:qr illa ipso iure nō resecat:s3 realis,sic.vt voluit Bar.in.l.j.in pn.7.§.j.
5 ff.ad.l.fal.Adde ēt ꝓm Jmo.in.dicto.§.deniq3 † qd de relicto ab ipso fideicō.vniuersali.videtur posse de trahere ipse fideicō.in vno casu.s.qñ veniebat de falcā da per heredē,penes quē al's nō remanebat quarta. nā si heres tūc nō detrahit,volēs facere gratiā fidei cō.videtur q possit detrahere:ar.dicti.§.dniq3.7 for te ex presumpta mēte testātis,poterit dtrahere:sicut posset al's fideicō.particularis:ar.l.penales.§.fi.ff.ad l.fal.Scdo casu prin.qñ qritur,vtrum detrahat a se cūdo fideicō.vniuersali:7 tunc,aut heres restituit co acte:7 non detrahit.vt.l.patroni.§.ij.ff.ad trebel.7 in hoc differt secundus fideicōmissarius a legatarijs pti cularibus.Tertio casu prin.qñ queritur,vtrū detra
6 bat a suo fideicōmissario:7 nō detrahit:vt.l.ex asse i fi.ff.ad trebel.† Legatarius aūt grauatus,regulariter nō detrahit falci.nisi ei detrahat.vt dicto.§.nunq3.7 dicta.l.penales.§.fi.dicit tñ Bar.q si sibi nō esset de tractū:qm hrs voluisset in eū libertatē exercere,qd vi det heres sibi donare:vt argumeto.d.§.dniq3.7c.

SVMMARIVM.

1 Libertas,seruo per fideicommissum relinqui potest.
2 Hæres si rogetur seruū manumittere quòd dicatur per fideicōmissum liber tas relicta.
3 Paria sunt,non velle vendere,vel velle vendere plusq̄ iusto præcio.
4 Iustum præciū si inter ementem & vendentem dubiū sit,quòd Iudex sit addibēdus.
5 Dominus si nolit vendere,an possit per iudicē cogi.
6 Quod differtur, non aufertur,nec interim datur.

1 Libertas. † Etia3 libertas seruo p fidei cōmissum relinqui pōt,7 nō tm̄ seruo pprio sed etiam alieno:vt qñ poterit ematur 7
2 manumittatur.h.d. † No.q si heres vel legatari9 rogat manumittere seruū dicit relicta libertas p fidei cōmissum vtrū autē ipso iure,vel p fideicōmissu3,ip sa libertas debeat:est magna differētia ppter opera 7 alia:vt.l.ij.7.l.quāq3.C.de ope.liber. Not.q p i directū,pōt seruo alieno relinq libertas. Jn gl.ex tranei.in fine.no.qd qñ relinqtur fideicōmissu3 ex cau sa:nō habet illa distinctio sciuerit vel ignorauerit suā esse rem testator:imo etiam si crediderit suā(q3 esset a liena) v3 legatum.de quo in.§.nō solū.cū.§.sequenti.
3 s.de legatis:7 ibi dixi. † Jn gl.nō vendat.in fine. nota esse paria,nō velle vēdere,vel velle vēdere pl9,
4 q̄ iusto pcio. † Quid si est dubiū inter emētē 7 vē dētē,qd sit istū pciū.Respōdeo:iudex adhibet:vt.l.
5 alieno.§.si qs ex.ff.de fideicō.liber. † Quid autē si domin9 nō vult vendere.Dic,q isto casu cogit ven dere a p iudicē:vt.d.l.alieno.qd est nota.dignum.ꝓm
6 Bar.in.d.l.nō dubiū.§.fi. † Jn glo.differat.ibi.l. furiosus.dic qd differtur,nō auferr:nec interi dat:vt hic est casus. Jn eadē gl.i fi.de hoc brocardo dic vt p Bar.in.l.inter stipulātē.§.sacrā.de verb.obli.

SVMMARIVM.

1 Manumissus per fideicommiss.efficitur libertus manu mittentis:& non testatoris.
2 Ius patronatus ad hoc vt quis habeat,quomodo co gnoscatur.
3 Libertatem directam,qualiter quis pōt seruo dare.

1 Qui autem. † Manumissus p fideicō miss.efficit libert9 manumit tētis 7 nō testatoris.Manumissus vō directo dr or cin9:7 ē libert9 testatoris:7 directo manumissus dr,q eodē testamēto,sine aliq medio,suscipit libertatē.h.
2 d. † No.q ad h vt cognoscat q qs habeat ius pa tronat9 nō ispicit cui9 seru9 sit,s3 qs fuerit manumis sor:nō tñ talis manumittēs dr hrs p hoc aliqd 3mo dū pecuniar a testatore:vt p h possit grauari.vt.l.pla ne.la.ij.ff.ō le.j.l3 ipe possit iponere opas:put hr i.l. q̄q3.C.ō op.li.Qñ aūt est directo libert9,ad qd tene
3 at hrdib9.vid.l.ij.ff.de i ius vocā. † No.q ad h vt possit qs dare libertatē seruo:directo regrit q duob9 tpib9 sit seru9.s.tpe testamēti:7 tēpore mortis:7 p se 7 nō scilicet per alium concedit libertatem.vt hic.7c.

SVMMARIVM.

1 Fideicōmissum,siuè fiat verbis præceptiuis siuè ro gatiuis valet.
2 Verbū mādo q importet cōsiliū,non aūt necessitatē.
3 Verba quòd importent necessariò dispositionē,aliàs non habent vim.
4 Verba recōmēdatiōis q nō importēt fideicōmissum.

1 Verba. † Siue pceptiuis siue rogatiu3 v bis fideicōmissu3 fiat,v3.h.d. No. p q̄ vba sit fideicō.dic qd h est verū,s3 qd adijcit:vt si adijciat:volo.vł mādo q restituas 7c.sec9 si diceret. volo rogo.vł mādo q sit hrs.7 tūc cū vba sint dire cta:erit directo hrs.Et sic obēt supradicta vba non tm̄ disiūctim ꝯsyderari:s3 etiā ꝯiūctim. Jn.gl.j.i fi.dic dūmō possit fideicōmissū iportare,vel ad hoc extēdi ex cōiectura mēte testātis:nō al's:vt.l.pater §.pater filios.de le.ij.dic tñ vt ibi ꝓm Bart.7 Ray.
2 † Opponit s3 Jo.fa.quia verbū mādo.importat ꝯsiliū:7 nō necessitatē:vt.l.cū pater.§.mādo.ff.de le. ij.s3 dic.q illa vba fuerāt apposita fauore honorati.
3 † Et aduerte,q necesse est q vba importēt dispo sitionē:al's nō habēt vim fideic.nec ex ꝯiecturata mē te testātis:vt.ff.ō le.ij.l.peto.in prin.7.l.vnū ex fami
4 lia.§.fi.7.l.codicillis.§.matrē.eo.ti.† S3 verba recō mēdationis nō importāt fideicō.ff.ad trebel.l.lucius §.filia.dic.tamen vt ibi per gl.7 doc.

b *De codicillis* [b] *Rubrica.*

Dic vt in gl.facit.l.fi.cum ibi no.C.eo.ti.

SVMMARIVM.

1 Imperator quòd possit grauari onere fideicommissi.
2 Singulare est in principe,qñ vult aliquid constituere, conuocare prudentes,& ab eis consilium capere.
3 Illi maximè quòd sit standum,cuius auctoritas habet pro approbata.
4 Stm̄ quod non valeat,qñ est absonum rationi iuris.
5 Confirmatio,aliqñdo præcedit suum confirmabile.
6 Electionem an qs approbare possit,anteq̄ facta sit.
7 Clausula codicillari videntur esse grauati veniētes ab intestato,quādo nō est fcm̄ aliquod testamentum.
8 Clausula quòd valeat dispositio iure codicillorū quo concipiatur.
9 Filius in testamento in quo inest clausula codicillaris si est præteritus,an videatur rogatus.
10 Testamentū in quo est clausula codicillaris,si rumpa tur per secundū testm̄ factum simpliciter.i.sine illa clausula,cassans irritans &c,an operetur vt pri mum:saltem iure codicillari valeat?

ctu ptāte codic lorū assignādo dif ferētiā iter testm̄,7 codicillos.Et secū dū h diuide titulū in tres partes,7 planus erit. quarū pma pars durat vsq3 ad illū.§.non tātū,ibi incipit se cūda.7 durat vsq3 ad illū.§.codicill3 aūt.ibi tertia.7 vl tima 7 durat vsq3 in finē tituli.Po ne igit sic casu3 in pma parte.dñe iā video q vult istra ctare de codicillis dicatis igit mihi, (si placet)qñ pmo ius codicillorū in vsu esse ceperit:7 qs primo itrodu xit codicillos:Ad hoc rñdet Impe rator.Ante.ius codicillorū tēpori bus diui Augu sti.pmo in vsu cē cepit.nā certu3 est añ Augusti tēpo ra,ius codicillorū in vsu nō fuisse.s3 primo Luci9 lētu lus,ex cui9 psona etia3 fideicōmissa sumpserūt origiē codicillos,itrodu xit.Nā cū pdictus Luci9 lētulus i a phrica diē extremū clauderet: quosdā scripsit codicillos i testamēto suo con firmatos.qbus ro gauit Augu.p fi deicōmis.vt aliqd faceret.7 cum diu9 Aug.volūtatē ei9 am in codicillis cō tentā impleuisset: postea ceteri auto ritatē principis se cuti.fideicōmis.p stabāt:7 filia eius dē Lētuli legata i codicillis patr3 sui cōtēta,soluit:ad q rū pstationē diu9 Aug.iuris prudē tes ꝯuocauit:inter quos erat Treba tius(cui9 tunc au toritas maxima habebat)7 ab eis dē iuriscōsultis q̄ siuit,an vsum co di cillorū recipe pos set:7 an dissoni es sent codicilli iuri, nō ratiōi.7 dr Tre batiū rñdisse Au gu.vtilissimū 7 ne cessariū fore vsu3 codicillor 7 mari me pp lōgas,7 ma gnas pegrinatio nes,q̄ apō veteres

fuissent vt si qs te e stm̃ solẽ e, pter impotentiã facti, facere ñ posset faceret saltẽ codicillos q̄ b⁹ vlti. volũtatẽ declararet. vñ post illa tpa cũ etiã Labeo iurisc̃sult⁹ codicillos fecisset: iã nemini dubiũ erat quin codicilli iure optio admitterenť ꝛ hec dicunť ĩ pma pte vsq; ad. §. non tm̃ autem.

a ¶ Nõ aũt. Hic incipit scd̃a ps, in q̄ sic pone casũ. Dñe vidimus qñ pmo Luci⁹ lẽtul⁹ fecit codicillos testõ suo ɔfirmatos. nunqd igitur requiritur de necessitate ꝙ fiat testm̃ ad h̃ vt possit valere codicilli: ꝛ rñ. ꝙ nõ. nã nõ tãtũ facto testõ põt qs codicillos facere, sʒ etiã itestat⁹ decedẽs codicillos facẽ pt. ꝛ i eis fideicõmis. relinquere. Papi. tñ ait, codicillos añ testm̃ factos nõ al'r iure necessita. valere: nisi postea spãli volũtate testatoris, ꝛ in testõ confirmeť. Sʒ diuus Seuer⁹ ꝛ Ant. rescr. ex codicil. ante testm̃ factis, postea cũ effectu fideicõmis. petiliʒ in testõ subsecuto nõ fuerint expresse ɔfirmati. si tñ appareat testatorẽ q post factos codicillos facit testamẽtũ. a volũtate in codicillis expressa. ñ recessisse. ꝛ ita nõ est necessaria specialis cõfirmatio: sʒ sufficit. si nõ appareat de 5ria voluntate testatoris. ꝛ hec dicunť in secũda parte. vsq; ad illũ. §. codicillis autẽ ꝛc.

ANte Augusti. [c] Totus iste titul⁹ diuiditur in quatuor partes. Primo. quomodo fuerat introductus vsus codicillorum. Scd̃o. quãdo codicilli testõ confirmati, valent. Tertio. an hereditas directo possit dari, vel adimi in codicillis: Quarto an quis possit facere plures codicillos: secũda ibi: non tm̃. tertia ibi, codicillis. q̄rta ibi: codicillos. Et hoc dicit. Olim codicilli nõ erãt in vsu, hodie vero eoꝝ vsus est vtilis, ꝛ necessarius. h. d.
1 ¶ † No. qd̃ etiam imperator potest grauari onere fideicõmissi: ꝛ in eo habebũt locũ omnia remedia trebel. de q̄bus dixi. s. d fideicõmis. here. §. restituta.
2 ¶ † No. ꝙ singulare est ĩ principe, qñ vult aliquid cõstituere, conuocare prudentes ꝛ ab eis consilium capere ꝛ cõsiliũ eorum seq̄: non aũt ex capite suo solo ordinare: vt hic. ꝛ c. ne innitaris. extra de consti. lʒ dicatur habere omnia iura in scrinio pectoris sui. vt. l. omniũ. C. de test.
3 ¶ † No. ꝙ illi maxime standũ est, cui⁹ autoritas est ꝛ habetur ꝓ approbata
4 ¶ † No. qd̃ statutũ non valet, nec põt fieri: qñ est absonum iuris rõni. ¶ No. qd̃ vsus codicilloꝝ est vtilis, ꝛ necessari⁹, vt si quis nõ põt facere testm̃ ꝑpter defectũ numeri testium, ordinet ꝛ faciat codicillos. ¶ In gloss. j. ibi qcqd dixero in codicillis. ꝛc.
5 ¶ † No. qd̃ aliquãdo cõfirmatio, precedit suũ confirmabile. facit s̃m Bald. ꝛ Sali. in. d. l. siue in innitio. C. co. ti. ꝙ eps̃ potest ɔfirmare electionem faciendã p patronos ecclesie: anq̄
6 fiat. quod no. † vide. l. cũ antea. C. de arb. an qs possit approbare laudum, anteq̄ pferatur: ꝛ sic, an prio qs possit approbare, ꝛ confirmare electionem: anq̄ facta fuerit.
7 ¶ † In ea. ibi. l. ñ. §. illud plane. no. de clausula codicillari, ꝛ per ipsam videntur esse grauati venientes ab intestato: qñ non est factum aliquod testm̃. ita dicit glo. in. l. j. ff. eo. al's vr̃ grauatus heres descriptus in primo testamento. vt. l. si quis cum nullũ. ff. eo. ita dicit Bar. in. d. l. j. Et intelligas illam clausulam si non valet iure testamẽti. ꝛc. q̄tenus nõ valet iure testamenti: vt. l. stichum q meus erit. ꝛ ibi Bart. ꝛ
8 doc. ff. de leg. j. ꝛ no. Bar. in. d. l. j. ¶ † Et no. quod solet concipi sub ista forma, si nõ valet vl' valebit iure testamenti, valeat iure codicilloꝝ, vel iure cuiuslibet vltime voluntatis: prout melius valere potest. et hoc importat, ꝙ si essent ibi aliq̄, que nõ valerẽt in codicillis, vt datio tutoris, ꝛ pupillaris substitutio non valẽt: quia illa verba dbẽt intelligi cuiuslibet alterius vltime voluntatis scilicet minoris, ꝛ voluntatis imperfecte inter liberos ꝛ piã cãm. vt. l. si. C. fami. herc. non aũt referuntur ad maiora. vt. l. si. §. ff. d tritico, vino ꝛ oleo lega. ꝛ cle. ij. de procura. ita dicit Bart. in. d. l. j. circa finem.
9 ¶ † Quero si filius in testõ in q̄ inest talis clausula est pteritus: an opereť vt videatur rogatus: gl. in auť. ex cã. C. de libe. pte. tenet quod non. sed omnes doc. ibi ꝛ Bar. in. d. l. j. tenent contrarium. q̄r ista sunt paria, relinquere a venientibus ab intestato ꝛ dicere si non valet iure testamenti: vt not. in. l. ex testamento. C. de fideicom. ꝛ ibi Bal. sed si testator dixisset, legata deberi a venientibus ab in testato filius preteritus teneretur. vt. d. l. si quis cum nullum. ergo ꝛc. ¶ Et predicta procedunt in iam nato. sed qd in posthumo preterito: dicit Bar. in. d. l. j. in. vj. questione: aut testator cogitauit de posthumo: aut nõ. Prio casu operatur clausula predicta. Scd̃o casu non. ar. l. pe. ff. e. ꝛ. l. si cum vel in vtero. ꝛ. l. certi iuris. C. de testa mil. ꝛ. l. nõnunq̄. C. d reuo. dona. Sed Dy. Jac. Bal. ꝛ q̄si omnes dicunt. qd̃ sunt inspicienda verba testamenti. aut em̃ dicunt si non valet ꝛc. ꝛ sic sunt presentis temporis: ꝛ rupto testamento natiuitate posthumi nõ opať: q̄r nõ deficit. Scd̃o. q̄r verũ est illo tempore valuisse. facit. l. si ita. ꝛ ibi oĩno vide Bar. d ista clausula. ff. de au. ꝛ argẽn. lega. l. cum stipulamur. ff. de verbo. obli. sʒ si diceret si nõ valet, vl' valebit: tunc porrigiť ad testm̃ qd̃ rumpitur natiuitate posthumi. ꝛ istam sñiã sequiť Bar. ꝛ Ang. dicta authentica ex cã. ꝛ etiam Sali. in. l. j. C. de posthu. here. isti. ꝛ Bal. in. l. si. C. eo. ꝛ Jo. de imo. in. l. filio preterito. ff. de iniust. testa. ꝛ Rapha. fulg. in dicta auť. ex causa. ꝛ hãc opinionem videtur sequitur Bar. in. fi. ꝛ sic Barto. videtur sibiip̄si contrarius. ꝛ glo. ꝛ Bal ꝛ Joan. de imo. in. l. ex ea. §. j. ff. de testa. ꝛ in. l. lucius. in prin. ff. de libe. ꝛ posthumis. ꝛ secundum hanc opi. plures consului.
10 ¶ † Quid si testm̃ in quo est dicta clausula, rumpatur per scd̃m testamẽtum factũ simpliciter i. sine illa clausula, cessans irritans ꝛc. an operetur vt primũ vt saltẽ iure codicillari valeat: ꝛ Bar. i. d. l. j. i vj. q̄. dt ꝙ illa clausula, si nõ vʒ ꝛc. intelligi dʒ aliter q̄ p reuocationẽ testatoris: sʒ p reuocationẽ testatoris factã p s̃m testm̃, tolliť primũ i totũ: ẽt quo ad dictã clausulã. q̄r p s̃m testm̃ vr̃ reuocatũ qcqd ɔtineť in pmo vt. l. mater. ff. de le. iij. ꝛ. l. j. §. itẽ si ipse. ff. si cui plusq̄ p. l. falci. facit. l. q̄rebať. ɔiũcta. l. iij. ff. de te. mi. ꝛ illud tʒ Nico. de mat. ꝛ Bal. ꝛ Jo. de imo. in. l. posthumus. §. si paganus. ff. de iniu. testa. Cetera aũt que spectãt ad dictã clausulã codicil. dic p Bart. in. d. l. j. p Bal. Cy. ꝛ doc. in. l. si. C. e. ꝛ Spe. in ti. de instr. edi. §. cõpẽdiose. ver itẽ vide ꝛc. ¶ Duo tñ addas, ꝙ dicta clausula apposita i testamẽto scd̃o inualido tollit pmũ testm̃ quo ad legata. vt no. bar. in. d. l. si iure. ff. d le. iij. scd̃o p id qd̃ dicit d dicta cl'a, ꝙ operať repetitionẽ legatoꝝ a veniẽtib⁹ ab itestato. vt no. gl. ꝛ do. i. l. j. ff. e. ẽ verũ, q̄ ad cos q sunt i pmo gradu: ꝛ ñ ad alios. vñ si pores in gradu ab itestato repudiãt hereditatẽ, ꝛ seq̄ns admittatur: nõ teneť ad dicta legata: vt est gl. singularis s̃m Ang. in. l. non iustam. C. ad treb. in gl. pe. ibi sol. ibi non habuit ꝛc.

a Non autem. [a] Etiã ab intestato, codicilli fieri possunt, sʒ qñ ante testamẽtũ fiebãt, nõ aliter valebãt. nisi essent i testamẽto ɔfirmati. hodie vero, semp videť ɔfirmari. h. d. ¶ No. ꝙ aliqd vr̃ confirmatũ, si in secunda dispositione specialiter non est reuocatum ꝛc.

SVMMARIVM.

1 Hæreditas, in codicillis directo dari, vel adimi non potest.
2 Hæreditas directò data, quòd posit codicillis adimi.
3 Institutio & substitutio directæ quòd non posint nisi in testamento fieri.
4 Testamenta plura, omnia valida, nemo potest facere.
5 Relicta in codicillis, vel in testõ: quãdo valẽt virtute clausulæ codicillaris petũtur a ctiõe ex testõ vtili.
6 Conditio apposita institutioni, facto testamento non potest remoueri in codicillis.
7 Clausula derogatoria apposita in testõ, an possit reuocare in codicillis?
8 Secundũ testamentũ quòd valeat, licet nõ faciat mentionẽ de clausula derogatoria primi.
9 Lex si idem quòd intelligatur in substitutione directa quæ benignitate obligatur.
10 In codicillis, an fœmina sit idonea testis?
11 Testes rogati, an requirantur in codicillis sicut in testõ?
12 Relicta in testamento ad hoc vt debeantur, an requiratur hæreditatis aditio?
13 Hæreditas licet directò in codicillis dari nõ posit, an pasit hæres declarari.
14 Codicillis licet hæreditas adimi posit, nõ tñ tolli põt institutio filij: cum aliàs testamentum corrueret.

b Codicillis. [b] † In codicillis, hr̃ditas directo dari vel adimi nõ põt. nec cõditio instõni appõi, nec substitutio fieri, sʒ p fideicõ fic. ꝛ vnus põt plures codicillos facere. h. d.
1 ¶ No. ꝙ dʒ esse differẽtia iter verba codicilloꝝ, ꝛ testamẽti factiõeʒ. l. si idẽ. C. de codici. ¶ No. ꝙ ea volũtas ẽ potens ad exheredandũ, qñ est potens ad instituendum.
2 ¶ † No. ꝙ hr̃ditas data directo, põt etiã in codicillo ꝛ sic minori volũtate adimi. sʒ p fideicõmissum tantũ. ¶ No. ꝙ in codicillis nõ põt ẽt vna cõditio apponi, instituto in testamẽto.
3 ¶ † Itẽ no. ꝙ substitutio directa nõ põt fieri, nisi in testamẽto: sic nec institutio directa. Et est rõ. q̄r substitutio, est ɔditiõalis institutio
4 vt. l. in rõne. §. incerte. ff. ad legẽ falci. ¶ † No. ꝙ lʒ qs nõ põt facere plura testamẽta oĩa valida: ꝛ ꝙ effectũ sortiãnť: tñ põt facere plures codicillos: omnes habẽtes effectũ. ꝛc. ¶ In gl. neq; dari. in fi. ꝛ assignat glo. in. d. l. hereditatis. rõnẽ differẽtie: q̄r nõ tm̃ auferť p fideicõ. sicut directo auferť. Uel dic s̃m Sali. aliq̄ virtus attribuiť vni, q̄ nõ attribuiť alteri. vt. l. si. C. e. maiorem vim testamẽta, q̄ codicilli habẽt: ꝑpter maiorem solẽnitatem

b ¶ Codicillis. Hic incipit tertia particula, ĩ qua sic pone casũ: Dñe. iã video qd̃ codicilli ante testm̃, ꝛ post testm̃ fieri pñt: ꝛ ab itestato sʒ nũqd eadẽ ptãtẽ hñt cõcilli, quã testm̃. Ad hoc rñ. qd̃ nõ: imo codicilli, i multis differũt a testamẽto: hereditas enĩ i codicillis, nec directo dari, nec adimi põt. ꝛ hoc iõ statutũ est, ne ius testamẽtoꝝ ꝛ codicilloꝝ ɔfundať. vñ nec exhr̃datio directo ĩ codicillis scribi põt: sed oĩa supradicta i testõ fieri põt. sed lʒ i codicillʒ hr̃ditas directo dari ñ possit, i illʒ tñ fideicõmissis iure relinq põt. Itẽ. nec cõditio hr̃di instituto i codicillis adñci põt: nec etiã substitutio directo, fieri. ꝛ nõ solũ in pdictis differũt codicilli a testamẽto: sʒ ẽt in alijs. nã plures codicillos qs facere potest ita vt oẽs valeãt: ꝛ nullã solẽnitatẽ ordinatiõis vboꝝ desyderent: lʒ secus fit in testamẽto: et h̃ dicũtur in tertia ꝛ vltima pte vsq; in finem tituli. ꝛc.

rē solēnitatē in eis reqſitā. vel dic, q̄ rō ſit de qua hic in tex. vz ne ꝯfundat ius teſtorū, ⁊ codicillorum. l. ſi idē
5 C. e. ¶ † In gl. directo relinquit. in fi. not. q̄ relicta in codicillis, vel ī teſtō, qn̄ valēt virtute clāe codicillaris: petunt actiōe ex teſtō vtili. Idē habet in. l. fi. in fi. ⁊ ibi Bar. C. e. vide no. in. l. ij. §. fi. C. cōia de leg. ⁊ in. l. ſi qs cū nullū. §. fi. ff. eo. ¶ In gl. adijcere. in fi. dic idē not. Bar. in. d. l. pe. ⁊ ibi ponit rō. q̄ hereditas adimit. qd
6 per codicillos fieri non pōt. vt hic. ¶ † Ex quo infert ſm Sali. in. l. ij. C. eo. q̄ in caſu ecōtrario, qn̄ īſtitutiōi fcō teſtō appoſita fuiſſet ꝯditio: nō pōt remoueri ī codicillis: q̄ tūc hereditas vr̄ pure dari: qd fieri nō pōt vt hic. niſi forſan fauor liberorum aliud inducat. p no. in l. diui. ff. eo. ⁊ ar. no. in. l. hac ꝯſultiſſima. §. ex impfecto
7 C. de teſt. ¶ † Querit Sal. ī. d. l. ij. C. e. an clā derogatoria, appoſita ī teſtō, poſſit reuocari in codicillis? ⁊ dic q̄ ſic: q̄ ex hoc nō dat, nec adimit hereditas. ac ēt dic, q̄ de ꝯrio nō cauet lege. ergo vr̄ pmitti. arg. l. nec
8 nō. §. qd eis. ff. ex qb. cau. ma. ¶ † Ex quo infert, q̄ ſi poſtea fiat ſcōm teſtm̄, vz: lz nō faciat mētionē de clā derogatoria pmi, cū fuerit ſublata p codicillos. ¶ In
9 gl. directo. ī fi. † dic idē no. gl. in. l. ſi idē. C. e. lz ibi Jac. de aret. teneat ꝯriū. p. d. l. ſi idē. tn̄ cōiter doc. tenēt gl. p tex. ī. d. l. ſceuola. vbi dr̄, q̄ de rigore iuris, talis ſubſtitutio nō vz: ſz de benignitate ⁊ eqtate. opz ergo vt verificent illa vba, q̄ illa. l. intelligat in ſubſtitutiōe directa, q̄ benignitate obliquat. ⁊ aliud ī ſubſtōne, q̄ eſt caput teſti. vt. s. de leg. §. an̄ hr̄dis. ¶ In gl. pluries. fi. dic vt no. gl. ⁊ doc. ī. d. l. cū pponas. ¶ In gl. ⁊ nul-
10 lā. in fin. † qro, an in codicillis femina ſit idonea teſtis?
11 dic q̄ ſic: vt no. ī. l. fi. ī fi. C. e. ¶ † Quero an requirant teſtes rogati ſicut in teſtō? dic qd nō. ſufficiūt ēt for-
12 tuitu veniētes, ⁊ adhibiti, vt ē tex. ī. l. fi. C. e. ¶ † Quero, ad hoc vt relicta in codicillis debeant, an reqratur hereditatis aditio in teſtō? dic, qn̄ eſt fcm̄ teſtm̄, reqritur q̄ ex teſtō pdicto adeat hr̄ditas: qn̄ teſtm̄ vz, alś aūt qn̄ teſtm̄ nō eſt fcm̄, vel eſt fcm̄: ⁊ non vz: ⁊ tūc neceſſe eſt q̄ ab inteſtato adeat hereditas. alś nō deberent relicta, vt no. ibi Bar. ī. d. l. ſi qs cū nullū. §. fi. ⁊ ē gl. ſingularis ⁊ ibi Bart. Ang. ⁊ Imo. ⁊ Raph. ī. l. ſi qs ſeruo. §. j. ff. de here. inſti. ⁊ vide no. p Bal. Raph.
13 ⁊ Imo. in. l. ex ea. in pn̄. de teſt. ¶ † Quero lz hereditas directo in codicillis dari nō poſſit: an poſſit heres declarari? dic q̄ ſic. vt. l. aſſe toto. ⁊ ibi Ange. ⁊ Jo. de
14 imo. ff. de here. inſti. ¶ † Ultimo aduerte, q̄ lz hereditas p fideicō. in codicillis adimi poſſit. tn̄ ſi fili⁹ eſt īſtitut⁹ in re certa, lz quo ad aliqd habeat loco legatarij: tn̄ nō pōt ſua īſtitutio mō aliquo tolli ī codicillis. q̄ illa eſt ſubſtātia inſtitutiōis filij: iō in totū corrueret teſtamētū. ita dicit eleganter Guil. de cug. ⁊ Bal. in. l. omnino. C. de inoffi. teſta. quod bene no.

a *De hæreditatibus quæ ab inteſtata deferuntur* a *Rubrica.*

¶ In gl. rubrice. dic ſz Jo. fa. q̄ nō bn̄ allegat. q̄ ibi ſatis ī gn̄e tractat, qn̄ certū petit. vt. l. certi ꝯdō. e. ti. ſz debuit allegare. C. de reb. cred. ⁊ iureiurā. vbi de iuro tātū tractat. ⁊. C. de reli. ⁊c. vbi de ludo nihil dicit, niſi in quadam conſtitutione Greca, que non eſt in text.

SVMMARIVM.

1 Inteſtatus dicitur quis decedere pluribus modis.
2 Ille qui non poſſet facere teſtamentum etiam ſi vellet, dicitur decedere inteſtatus.
3 Paria ſunt teſtamentum nullo modo facere, vel facere & non iuridice.
4 Inteſtatus dicitur decedere ille qui fecit teſtamentum rite, ſi alio quouis modo teſtamentum rumpatur.
5 Teſtamentum ex quo nemo adijt hæreditatem, quod non valeat.
6 Impropriè furioſus & pupillus quod dicantur decedere inteſtati.
7 Statuto cauetur, quod ſtātibus fratribus vel agnatis, mater ex hæreditate filij inteſtati vel ab inteſtato non ſuccedat, an ſi deceſſerit pupillus filius, mater excludatur ab agnatis?
8 Statuta exorbitantia quòd verificent nō tātū in proprio ſignificato, ſed in cōmuni vſu loquendi.
9 Statutū quod vult agnatos præferri in ſucceſſiōe decedentium inteſtatorum, an habeat locum ſi aliqs fecit teſtamentum quod poſtea eſt ruptum agnatione, vel repudiatione hæreditatis?
10 Qui ſemel eſt hæres, quòd non poſſit ex facto prætoris deſinere eſſe hæres.

b INteſtatus. b ¶ Totus iſte titul⁹ diuidit in quatuor partes pricipales. Primo. ponit qs dicat decedere ī teſtat⁹. Scdo. qd prima cā, eſt liberorū ⁊ q ſint liberi: ⁊ ſui. Tertio. de emācipatis, q̄ nō admittant: ⁊ d adoptiuis. Quarto ponit aliquas ſuas correctiōes. ſcda ibi: inteſtatorum autem. tertia ibi: emācipati aūt. quarta ibi: ſz ea omnia.
1 ¶ † Et hoc dicit. inteſtat⁹ dr̄ qs decedere plurib⁹ mo-
2 dis: q hic deſcribunt. hoc dicit. ¶ † No. ibi. q aut omnino teſtamētū nō facit. ꝯiūcta gl. qd ēt ille q nō poſſet facere teſtm̄, ēt ſi vellet: vt pupillus dicit decedere
3 inteſtatus. qd eſt multū notabile. ⁊ dicā ī gl. ¶ † No. ibi aut nō iure. qd paria ſunt, teſtm̄ nullo mō facere: vel facere, ⁊ nō iuridice. facit. l. quoties. ff. q ſatiſ. cogā. No. qd paria ſunt, teſtm̄ a principio nullū eſſe, vel ex
4 poſtfacto annullari. ¶ † No. qd ēt dr̄ decedere inteſtat⁹, ille q fecit teſtm̄ rite. ⁊ poſtea p exheredationē vel alio modo rumpat: de quo tamen dicam cum gl.
5 ¶ † No. qd teſtm̄ ex quo nemo adijt hereditatē: non vz. facit. l. eā quā cū materia. C. de fideic. ⁊ talis teſtator dr̄ decedere inteſtat⁹: ſicut ſi nullū teſtamētū feciſ-
6 ſet. ¶ In gl. j. in fi. † no. ſingulariter iſtā gl. qd lz largo mō pupill⁹, furioſus, ⁊ ſimiles, q nō poſſunt teſtari (ēt ſi vellēt) dicant decedere īteſtati: tn̄ improprie h
7 dr̄. nō aūt pprie, ⁊ ex pprio ſignificato. ¶ † Qd facit ad illā vulgatiſſimā qſtionē. ſtatuto cauet, qd ſtātib⁹ fratrib⁹, vel agnatis, mater ex hereditate filij inteſtati, vel ab inteſtato nō ſuccedat: an ſi deceſſerit pupill⁹ fili⁹, mater excludat ab agnatis? ⁊ in hoc Bart. in. l. j. ff. de ſuis ⁊ legi. here. dicit, qd cū ſit ꝯmunis vſus loquēdi, qd ēt hos dicamus decedere inteſtatos, vl ab
8 īteſtato: qd habebit locū ſtatutū. † quoniā ſtatuta exorbitantia, ⁊ ēt correctoria, verificant, nō tātū in proprio ſignificato vt. l. j. §. j. ff. ſi ager vec. vel emphi. pe. ⁊. l. iij. §. hec vba. ff. de neg. ge. ſz ēt in cōmuni vſu loquēdi, q equalet pprio ſignificato: vt no. gl. ⁊ Bar. in l. librorum. §. qd tn̄ caſſius. ff. de leg. iij. ⁊ Bart. late in. l. labeo. ff. de ſupel. le. ⁊ p hoc allegat tex. in dicta. l. j. ibi ſz hoc quoq; p inteſtatis accipere debemus. ⁊c. Nam iſti omnes caſus: vz: nō feciſſe teſtm̄, vel nō potuiſſe facere, eqparant ibi. ⁊ hic a lege veteri: ergo ſi qn̄ nō fecit teſtm̄ q facere poterat dr̄ pprie inteſtatus. ita qn̄ nō fecit, pupillus q nullo mō facere poterat, dici dz inteſtat⁹: ⁊ pprie. ar. no. in. l. ſi qs ſeruo. C. de fur. etiā in cōſulendo Bar. tenuit. Sz Joā. de imo. hāc qſtionē publice diſputauit, me audiēte. cui⁹ effectū diſputatiōis poſuit in. l. cēturio. ff. de vulga. ⁊ pupil. in ver. ⁊ p hoc decidi pōt qſtio, ſi ſtatuto cauet ⁊c. vbi in effectu tenet ꝯriū, q̄ verba ſtatuti penalis exorbitātia, ⁊ correctoria, debēt verificari in verbis pprijs: vt. l. j. §. is q nauem. ff. de exercito. Et ēt q̄ ſtm̄ correctoriū, nō dz extēdi etiā in paritate, vl maioritate rōnis: vt auſ. qs actiones. C. d ſacroſan. eccle. cū ibi no. ⁊ remiſit ad no. p ſe in. l. ſi vero. §. de viro. ff. ſol. matri. ſz plura alia in hac materia allegat qdā doctor ſolennis domi. Matthe. filaterij de peruſio, ī quodā ſuo ꝯſilio qd īcipit cōſultatiōis pmiſſe. de qua qrit in pūcto ⁊c. Nā pmo dicit, qd Bal. in. l. ij. C. q teſta. fa. poſſunt. dicit q̄ pprie dicit verus inteſtat⁹: ⁊ eſt gl. in. l. cū antiquorib⁹. C. de iure deli. dic, vt ibi dicā, vt ibi no. dicit gl. ibi ſeptimo qrit ⁊c. q̄ impubes dr̄ hr̄e heredē, tāq̄ īteſtatus. vt. l. j. ff. de ſuis ⁊ leg. ar. ꝯ. q̄ verba negatiua verificant, ſiue qs nolit: ſiue nō poſſit: vt. l. iij. C. de here. inſtitu. ⁊ nō dicit plus. vn̄ firmādo ſe videt hu ic vltime opi. inherere ar. gl. ī. l. qdā. §. ſabinus. ff. ad trebel. poſtea Bal. cōſulēdo tenuit ꝯtrariū, diſtinguēdo: aliqn̄ verba pferunt a vulgaribus idiotis: ⁊ tūc verba ſunt intelligēda groſſo mō. qn̄ vero verba pferunt a ſtatutarijs, ⁊ iure peritis: ⁊ tūc nō ad omnē vſum loquēdi

a ¶ De hr̄ditatib⁹ q̄ ab īteſtato deferūtur. Cōtinuatio iſti⁹ rubric e ptz in hūc modū: vidim⁹ q̄ hereditas qñq; acqrit nobis ex teſtō. qñq; ab īteſtato. ſz dcm̄ ē. s. qualiter nobis acqrit hereditas ex teſtō. vn̄ hic ītēdit tractare qualr nobis deferat hr̄ditates ab īteſtato. ⁊ iō de hoc dictur⁹, annectit rubricā de hereditatibus ⁊c.

b ¶ Inteſtat⁹. Ad maiorē euidentiā iſti⁹ tituli, diuidas totū titulū pmo et pncipalr ī duas ptes pncipales. In quarum pma pte dterminat Juſt. qlr liberi tpe mortis in ptāte parētū exiſtētes ad ſucceſ. parētū. l. xij. tab. vocāt. In ſcda pte determinat qualr liberi emancipati, q iure ciuili penitus erāt incogniti, ⁊ a bñficio ſucceſſiōis excluſi, d iure ptorio ad ſucceſſionē parētū ab īteſtato admittunt. Pria ps durat vſq; ad illū. §. emancipati aūt liberi. ibi īcipit ſcda. ⁊ durat vſq; ī finē ti. In pma parte ita pcedit. Primo dterminat qs itelligit dcedere īteſtat⁹. Scdo dterminat ad qs ſpectat hr̄ditas īteſtatorum. Tertio dterminat q ſunt ſui hr̄des: ⁊ qualr ſuccedūt ſui hr̄des: ⁊ ad h declarādū, diuerſos caſus ſubijcit qrto ponit duos caſus ſpāles, circa ſuos hr̄des qdē, duo caſus penit⁹ vn̄r ꝯ regulā ſupi⁹ poſitā, traditā ſuis hr̄dib⁹. Qnto dterminat qlr ſui hr̄des ī gradu diſpari, pīter tn̄ ad ſucceſſionē parētū ab īteſtato vocāt. Sexto ⁊ vltimo determinat quo tēpore querit. an aliqs exiſtat hr̄s ſu⁹. ⁊ ſz h ſubdiuidas pmā pte pn̄. ī ſex ptes. qrū pria durat vſq; ad illū. §. īteſtatorū. ibi īcipit ſcda. ⁊ durat vſq; ad illū. §. ſui a ūt ibi tertia. ⁊ durat vſq; ad illū. §. cū interdū. ibi qrta. ⁊ durat vſq; ad illū §. filiuſfa. ibi qnta ⁊ durat vſq; ad illū. §. filiuſfa. ibi qnta: ⁊ durat vſq; ad illū. §. cū aūt. qrit ibi. ſexta. ⁊ vltīa, ⁊ durat vſq; ad ſecūdā ptē pricipalem videlz vſq; ad illū §. emācipati. Pone igit ſic caſuz in pma pte. dn̄c. iā video q̄ vos vultis tractare de hereditatibus q̄ deferūt ab īteſtato. dicatis mihi, q̄ ītelligit dcedere inteſtatus. Ad hoc rn̄. īteſtatus decedere ītelligit. ille q aut nullo mō fecit teſtm̄: non tn̄ de iure, vt pote, q̄ iuris ſolēnitate caruit: vl teſtamēti: vel teſtamēti factionē non habuit: aut teſtm̄ qd iur fecerat, arrogatiōe ruptum fuit: vel capitis diminutiōe irritū factū eſt: aut ſi ex teſtamento ſolēniter fctō null⁹ hr̄s exti terit. ex ibus cm̄ his modis itell igit in teſtat⁹ decedere: ⁊ hec ſunt q̄ dicunt in prima particula pme partis pn̄. vſq; ad illum. §. in teſtatorum.

iurisperitorum, pro interpretatione vocabuli recurrē dum est: sed debet inspici qualiter loquunt iurisperiti. nō qualiter idiote. facit gl. in. l. si nepotes. ⁊ ibi Bar. ⁊ Bal. ff. de tes. tu. Et nō est dubiũ, ꝙ iurisperiti faciũt hāc differētiā inter intestatũ, ⁊ intestabilē. ergo talis iuris interpretatio vocabuli, admittenda est. Et hoc ipse Bald. cōclusiue posuit in vsi. feu. §. j. in ti. de succes. feudi. §. j. ⁊ sic tenet, qđ dictũ statutũ correctoriũ nō sit extēdendũ, vt cōprehendat pupillos. Et rñdet ad rōnem Bart. negando cōem vsum loquēdi extare apud iureperitos. igiť ⁊c. ⁊ idē tenet Bal. in. l. intestato. ff. de legi. tu. ⁊ ibi distinguit, ꝙ opi. Bar. pcedat ī statuto fauorabili. nō odioso. ⁊ vtrũ sit fauorabile, vel odiosum, patere pōt ex proemio ipsi⁹. ar. l. fi. de here. insti. Sed ipse. d. Mat. tenet opi. Bar. qꝛ dcm̄ statutũ fuit introductũ principaliter in fauorem domus, ⁊ agnationis. ⁊ per ꝯñs ob fauorē publicum: vt. l. j. §. penul. ff. de ven. inspi. igiť est fauorabile. ideo extēdendũ est. ⁊ per cōsequēs cũ vna dicta ratio reddi pōt in dicto statuto. vȝ fauor publicus. licet in dicto statuto nō sit expressa, merito ex dicta rōne dictũ statutũ potest ampliari, ⁊ restringi. ꝼm Bal. ⁊ Sali. in. l. fi, C. de lib. prete. igiť ⁊c. Preterea, nō pōt reddi ratio quare magis dictũ statutum habeat locuȝ in habente potestatem testandi, ꝙ̄ in nō habēte, nō pōt assignari aliqua rō valida, quare aliud si ipsi statuentes verosimiliter voluerunt statuere in successione eius qui testari noluerit: cũ tñ potuerit: ꝙ̄ in successione eius qui etatis defectu testari nō potuerit. verosimile est enim, et ipsos statuētes in vtriusqꝫ psona pupilli vcȝ, ⁊ adulti, respectu generis succedendi idem statuisse: si de tali casu interrogati fuissent. vt no. gl. ⁊ doc. in. l. tale pcm̄. §. j. ff. de pactis. ⁊ pro ista opi. est tex. in. l. q duos. Ibi puer intestat⁹ decessit. ff. de vulga. ⁊ pupil. e. ti. l. luci⁹. ibi ab intestato ⁊c. ⁊ est tex. in. l. diuus statius. ff. q pe. tu. ⁊ eo. ti. l. credentes: ibi intestatorum ⁊c. ⁊ tñ ibi loquitur de puberibus, qui ab intestato dicunt decedere. ⁊ est tex. in. l. omnē. C. ad tertu. ibi ab intestato ⁊c. ⁊ ff. e. l. ij. §. si mater. ibi intestatorum ⁊c. ⁊ in. l. sciant. C. de leg. hered. vbi tex. loquuntur de successione impuberis. ⁊ tamen dicitur ibi ab intestato ⁊c. Ex quo sequitur, ꝙ etiam ex propria significatione vocabuli mater etiam respectu successionis pupilli, dicitur venire excludenda virtute dicti statuti ab agnatis. sed Sali. ⁊ latius Flo. in. d. l. cum antiquioribus. dicunt ꝙ proprie loquendo, aut statutum dicit, si quis decesserit ab intestato. ꝙ etiam tunc proprie comprehendatur impubes. vt. d. l. sciant. C. de suis et leg. ⁊. d. l. omnem. ad tertul. cum simi. quia illud verbum. ab intestato: qualificat illud verbum decedat. sed tũc etiam qui non potest facere testamentum, dicitur decedere ab intestato: secus si statutum dicat, si quis intestatus decedat. quia tunc verbum intestatus qualificat personam. sin autem, ⁊ hoc modo statutum dicat, si quis decedat sine testamento, ꝙ etiam ille qui non potest facere testamentum, comprehendatur. vt. l. generaliter. C. de institu. ⁊ substi. ⁊ no. glo. in. l. precibus. C. de impub. ⁊ aliis substitu. quia illa dictio sine ponitur abnegatiue: non autem priuatiue. quia si priuatiue, secus esset. da exemplum: equus est deferratus: intelligitur de eo qui habuit semel ferrum: et tunc non habet. Sed ⁊ quarto modo ꝼm Bald. hic si statuto dicatur, si quis intestabilis decesserit ⁊c. tunc proprie pupillus comprehenditur. vt est tert. in. l. is cui. §. j. ff. de testib. sed vt vidistis. s. per tex. quos allegat dominus Matthe. etiam impubes proprie dicitur intestatus. ⁊ sic non sit differentia, vtrum statutum dicat ab intestato succedatur. siue dicat, succedatur si intestatus decedat. ⁊ potissime: quia tractatur de commodo publico in casu proposito. sed profecto dicta. l. in princip. ff. de suis et legi. multum facit pro Salic. ⁊ domino meo Flo. ibi intestati proprie appellantur ⁊c. Et ibi plane, quia qui testari non potest, proprie non est intestatus ⁊c. Et ibi sed hos pro intestatis accipere debemus ⁊c. ⁊ sic proprie non sunt testati. Et hoc vult etiaȝ ipse Bar. ibi qui dicit ꝙ hoc procedit ex communi vsu loquēdi: ergo nō est proprium significatuȝ verbi. vt vult Bar. in. l. qđ labeo. ff. de suppe. lega. vnde. l. qui duos. cum simili. ibi impuberum intestatus decesserit. ff. de vulga. ⁊ pupil. intelligitur

a ❡ Intestatorum. Hic icipit scđa pticula: ī qua sic pōe casuȝ: dñe, iā video qs itelligiť decedere itestat⁹. dicatis mō mihi si plȝ ad quos itestatoꝝ hr̃ditas ptinet: Ad hoc rñ. amice hr̃ditas itestatoꝝ ex l. xij. ta. pmo ptinet ad suos hr̃des. ⁊ h dñr ī scđa pte vsqꝫ ad illum. §. ita demum.

ADDITIO.

b ❡ Esse mr̃imoniũ. dt alibi bald. vnũ qđ ē mirabile ꝙ si hēo ꝯcubinā: cũ qua honeste nō possuȝ ꝯhere mr̃imoniũ: ꝙ pr̃ nō pt ltimari filios: et si mr̃imoniuȝ ꝯhat cũ ea. alle. no. i. §. si qs ergo. ī auť. qb. mo. nat. effi. sui.

improprie. ⁊ sic limitabať pdicta. l. j. ff. de suis ⁊ legi. here. facit. l. sciendum. in prin. iuncta. authē. offeratur. C. de lit. cōte. ⁊c. Aduertas ꝼm Sali. ꝙ dictum Bar. de cōmuni vsu loquendi, qđ habet vim proprij nominis: etiā in statutis exorbitātibus est verũ, nisi statutũ dicat, ꝙ verificetur verbis proprijs: ⁊ nō possit interpretari. ita dicit Sali. in. d. l. cum antiquioribus. sed hoc est dictum eiusdē Bar. in. d. l. labeo. de supel. leg. in prin. ij. col. in ver. sed hoc est
9 vtile ad statuta ⁊c. ❡ † Querit Bar. in. d. l. j. in fi. prin. ff. de suis ⁊ legi. aliqs fecit testm̄, qđ postea est ruptũ agnatione, vel repudiatione hereditatis. vtrũ statutũ qđ vult agnatos preferri in successione decedētiũ intestatorũ, habeat in hoc locũ: ⁊ dicit, ꝙ tex. in. d. l. j. videtur ꝙ sic. ⁊ etiam hic videtur tex. ꝙ proprie intestatus est quando testamentũ rũpitur. sed tamen contrarium determinat Bar. attenta propria significatione: qꝛ statutum requirit qđ decedat intestatus. hoc est eo tēpore quo decedit, decedat intestat⁹. vt. l. in delictis. §. si extraneus. ff. de noxa. sed iste qui fecit testm̄ qđ rumpitur: non decedit intestatus: tunc proprie cum moritur. sed tũc demum proprie, cum testm̄ destruitur. vt. j. de legi. agnato. succes. §. proxi. Ex quo infert, qđ scđm propriā significationē, nō succederet agnatus exclusa matre. sed ex cōi vsu loquēdi, aliter intelligimus. vt. s. dixi scđm Bar. qđ nota. intelligas tamen predicta secundum ea que. s. dixi. sed Rapha. in. l. si quis posthumos. §. si filiũ. ff. de libe. ⁊ posthu. dicit, qđ verbũ moritur: assumiť, id est mortuus est. vt dicit gl. ibi: in verbo moriente. vñ res est clara, qꝛ si dicit mortuus est intestatus: nō denotat tempus mortis: sed perfectionem temporis, quo intestatus est. ⁊ sic verba cum qualitate conueniunt: tempore quo destruitur testamentum. qđ no. ❡ In gl. ruptum. ibi: quibus modis testamēta infirmē. j. respō. dic vt ibi dixi. ❡ In gl. irritum. ibi. §. non tantũ. dic vt ibi dixi. ❡ In gl. extiterit in fin.
10 intellige de ea que est mota ante hereditatem aditam: fal's autēȝ si post aditam hereditatem: cũ ex conditione iustitutionis sit effectus heres: qui semel est heres, non potest postea desinere ex facto pretoris: vt. j. de bo. pos. §. quos autem. ⁊ quod ibi dicam. ex quo sequitur, quod tunc non diceretur decedere intestatus. ⁊ no. doc. in. d. l. liber. ⁊c.

SVMMARIVM.

1 Hæreditas intestati, primò pertinet ad suum hæredem.
2 Descendens omnis vsqꝫ in infinitum, dicitur de suis, si est in potestate illius de cuius hæreditate agitur.
3 Descendentes ex fœmina licet sint per lineam rectam etiam si essent masculi: non possunt dici de suis hæredibus.
4 Filij ad hoc vt legitimentur per subsequens matrimonium, quid oporteat?
5 Adoptiui, an dicantur sui?
6 Spurius per legitimationem lauatur, & mundatur à macula, & vitio geniture: sicut qui vadit visitatum terram sanctam, abstergitur ab omnibus peccatis.
7 Omnis fornicatio, quòd hodie sit prohibita.
8 Liberi legitimi licet sint causa impeditiua legitimationis fiēdæ per rescriptũ nisi de eis fiat expressè mentio, tamen non fiunt causa impeditiua quando naturales legitimantur per subsequens matrimonium.
9 Causa prima successionis, est liberorum.
10 Filius vel filia, effectus monachus vel monacha, ab intestato an succedat de iure ciuili?
11 Ingrediens religionem fratrum minorum quòd sit incapax successionis.

a **Intestatorum.** [a] † Hereditas intestati, primo pertinet ad suũ
1 heredē: ⁊ ille dicitur suus heres, qui est in po
testate defuncti tempore mortis eius: siue fuerit de liberis naturalibus, ⁊ legi
timis: siue de legitimis tantum: siue legitimatis per oblationē curie, siue per
subsequens matrimonium. ❡ No. ꝙ ex. l. xij. tab. hereditas decedentiũ, pri
2 mo pertinet ad suos heredes. ❡ † No. coniuncta glos. qđ omnis descendens
vsqꝫ in infinitum, dicitur de suis: si est in potestate illius de cuius hereditate
agitur: hodie vero etiam emācipati, qui vocantur per pretorem. vt. j. eo. §.
emancipati. sed etiam hodie per ius ciuile. vt in auť. eo. §. j. ⁊. §. nullam vero.
⁊ ad similitudinem suorum (etiam de iure ciuili) vocabatur: vt. l. meminim⁹.
C. de legi. hered. ⁊ oportet etiam ꝙ obtineāt primum gradum, seu locuȝ sui
tatis: vt. d. l. posthumorũ. ff. de iniust. test. ⁊ ꝙ sit descendens ex masculo: siue
3 masculus, siue femina. ❡ † No. ꝙ descendentes ex femina licet sint per lineā
rectā etiā si essent masculi, nō possunt dici de suis heredibus: qꝛ non sunt in
4 potestate. vt. s. de nup. §. fi. de qua dic vt dicā. j. e. §. itē vetustas. ❡ † Not. ꝙ
ad hoc vt filij legitimentur per subsequens matrimoniuȝ: opȝ primo ꝙ sint
filij naturales tantũ. ⁊ sint nati ex parentibus, inter quos poterat esse matri
b monium. [b] Scđo requiritur ꝙ de hoc nō tm̄ cōsensus de pñti, ⁊ sic maritalis
interueniat: sed etiā fiant instrumēta nuptialia: ⁊ dos cōstituatur: licet a prin
cipio inter eos non fuerit affectio maritalis. qđ tñ intellige vtrum instrumē
ta requiranť, vel nō: vt dixi. s. de nup. §. fi. super glossa in versi. instrumentis.
❡ No. ꝙ per subsequēs matrimonium, non tñ liberi postea suscepti, legiti
mantur: sed etiam iam nati: siue postea filij nascanť, siue non: viuant: vel nō.
5 ❡ In gl. sunt in fine. dic de hoc vt dixi in. d. §. sui. ❡ † In glo. adoptiui. ibi.
vt sui dicātur. dic ꝼm Jo. fab. ꝙ hoc est verũ: ab intestato: sed ex testamento,
secus: dic vt. s. dixi de adoptionibus. §. hodie. ⁊. C. de adop. l. pen. Item hoc
non obtinet in feudo: vt in titu. si de feu. fue. contro. c. adoptiuis. quod est verum: etiam in adoptiuo agnato. nam cum vasallus nihil possit in feudum in preiudiciũ

in præiudiciū successoꝝ, testando vel alienādo, sine cōsensu domini videt̃ qđ nec adoptādo. vt in ti. de succes. feu. c. j. circa principiū. Preterea, cū trāslatio feudi ꝑtineat ad dominū ꝛ sine cōsensu eius fieri nō debeat: vt patet in tit. de alie. feu. ergo ꝑ adoptionē factam sine eius cōsensu, suū feudū ad aliū trāsferre nō dꝫ. nec talis adoptio, q̃ ad suū feudū tꝫ. vt. ff. de adop. l. si is qui. Quid autē si dñs cōsensisset: videt̃ qđ nō possit agnatis ꝑiudicare in feudū: vt i tit. si vasal. feu. pri. cui defer. c. j. de alie. feu. c. j. lꝫ ab initio ꝑ dñm potuisset dari i feudū. vt in ti. si de feu. fue. contro. ꝛ. eo. ti. si vasallus clu. de alie. feu. pa. c. j. co

6 dē mō si esset feudū nouū. vt d. c. j. ¶ † In gl. curŷs. in fi. no. similitudinē quā facit gl. ꝙ sicut ille q vadit visitatū terrā sanctā, ꝛ sanctū sepulchrū, abstergitur, ꝛ mūdat̃ ab omnibꝰ peccatis: ita spurius ꝑ legitimationē lauat̃ ꝛ mūdat̃ a dicta macula, ꝛ vitio geniture. ꝛ nihil postea differta legitime natꝫ: vt i aut. qb mo. na. efficiunt̃ leg. in. §. si qs ğ nō habens. in. fi. ¶ In gl. instrumēta in fine dic de hoc. vt. s̃. dixi. de nup. §. si. sup. gl. istrumētis. ¶ In glo. ꝓstiterit, in fi. no. cautelā gl. q vult habere filios. sꝫ dicta cautela nō est bona (q̃ ad animā) † q: ois fornicatio hodie est ꝓhibita: ᵃ vt dixi. s̃. de nup. §. si aduersus. ꝛ

7

a

8 §. fi. ¶ † In gl. cēsuimꝰ. in fi. not. ꝙ liberi legitimi sint cā īpeditiua legitimationis fiende ꝑ rescriptū nisi de eis fiat expresse mētio. vt in. d. §. si q ergo nō habens. tñ nō sunt cā ipeditiua, qñ naturales legitimant̃ ꝑ subseqūēs matrimoniū: q: talis legitimatio pōt fieri, etiā in preiudiciū legitimoꝝ ꝛ h̃ fauore matrimonŷ: vt hac gl. qđ no. ꝙ qñ pater tuus q hꝫ cōcubinā, ꝛ naturales: ꝛ vult ɔ̃here matrimoniū cū ea, vt naturales legitiment̃. ꝛ tibi filio legitimo ꝑiudicetur in parte: nō est necesse habere tuū cōsensum: vel etiā si in instrumēto nuptiali, ꝛ dotali fiat mētio, valet: licet habeat tales legitimos ꝛ naturales

9 alios. si tamen cū tali cōcubina cōtraxit matrimoniū ꝛc. qđ no. ¶ † Ultimo recolligendo istā materiā, vides ꝙ prima cā successiōis est liberoꝝ. vnde dic aut supsunt tantū filŷ primi gradus. ꝛ tūc eq̃liter parētibus succedūt de iure ciuili nouissimo: sublata oī differētia serus emācipationis ꝛ patrie potestatis. ꝛ isti ꝓferunt̃ omnibꝰ ascēdētibus, ꝛ trāsuersalibus: vt i authē. e. §. j. ꝛ. C. d suis ꝛ legi. in authē. i successione. qcūq; ergo filius exiuerit potestatē patris ꝑ arrogationē, vel etiā adoptionē ab auo: tñ succedit ab intestato patri naturali. vt i authē. eo. in prin. ibi, siue sue potestatis sit ꝛc. j. d serui. cog. ibi nec iterest in potestate ꝛc. q: loquunt̃ indistincte. ꝛ idē loqmur i authē. nullā. no. i aut.

10 eo. Ex q̃ infertur ꝙ correctꝰ v̄s. §. admonēdi. j. eo. ibi dicā. ¶ † Aliud infert̃, qđ si filiꝰ vel filia effectus fuit monachꝰ, vel monacha. tñ ab intestato succedit de iure ciuili etiā filŷ vna cū alŷs: vt. l. fi. §. hoc aūt cognitum. C. de epi. ꝛ

11 clericis. ꝛ ibi doc. ¶ †. Fallit in filŷs masculis, ingrediētibꝰ religionē fratrū minoꝝ. Nā post factā ꝓfessionem legitime, incapax est. q: nulli pōt ab intestato succedere: vt in cle. exiui. §. q: vero in successione. de verbo. sig. hoc tenet Barto. in. prin. iŷ. li. minori. dic vbi per eum.

SVMMARIVM.

1 Ad hoc vt nepos & alŷ vlteriores liberi ī potestate sui hæredis sint q̃ requirant̃.
2 Emācipatio quòd nō sit cā impeditiua ne subseqūēs i gradu assumat suitatem.
3 Qualitas adiecta verbo, quòd debeat regulari secundū tempus verbi.
4 Posthumus, quòd habeatur pro nato.
5 Differentia emancipationis, & patriæ potestatis.
6 An facto testamento auferat̃ differentia emācipationis & patriæ potestatis?
7 Nepos emācipati instituti, in potestate retentus si præteritatur, quòd non possit dicere testamentum nullum.
8 Qui non succederet ab īteſtato ſi prætereatur, nō rūpit teſtamentū ꝑ quærelā.
9 Filius si abstinet ab hæreditate patris, an nepos sucederet auo?
10 Nepos in potestate Aui retētus, filio emancipato repudiante, quòd admittat̃ ad hæreditatem Aui.
11 Posthumus, dicitur pluribus modis.

1
b Ita demum. † ᵇ Ad hꝫ vt nepos, ꝛ alŷ vlteriores liberi ī potestate sui h̃rdis sint requirit̃ q̃ aliꝰ ñ pcedat eos ī gradu.

2 b. d. ¶ † No. ꝙ q̃uis sit in rerū natura, si tñ sit remotꝰ a patria potestate, vt emācipatione, nō est cā ipeditiua, ꝙ subseqūēs in gradu nō assumat suitatē.

3 ¶ † Not. in v̄. nā ꝛ si. ꝙ q̃litas adiūcta v̄bo, dꝫ regulari ꝑm tēpus v̄bi. facit l. ex facto. §. pe. ff. ad tre. ꝛ. l. i delictis. §. si extraneꝰ. ff. de noxa. ꝛ. Bar. latē i. l.

4 ex facto. ff. de vulga. ꝛ pupil. i. pn. ¶ † No. in v̄. posth. ꝙ posth. habet̃ ꝑ nato. ꝛ ꝑ q̃ñs. si fuisset natꝰ viuo patre, ꝛ in potestate sua esset, haberet̃ ꝑ nato. ꝛ ꝑ q̃ñs si fuisset natꝰ viuo patre, ꝛ i potestate sua esset, haberet̃ ꝑ suo h̃rde regritur tñ vt etiā fuerit ɔceptꝰ tpe vite illius, cuiꝰ vult effici suus h̃rs. vt. l. ŷ. ff. d secū. tabu. ꝛ in. l. j. §. primior. ff. vnde leg. ꝛ. j. e. §. cū aūt q̃rit̃. v̄. plane. dic vt ibi

5 dicā. ¶ † In gl. emācipationē. i fi. Aduertas, qđ dicit̃ h̃ d emācipatione est hodie correctū. vt. s̃. dixi d her. qual. ꝛ differē. §. sui. qr sublata ē differētia emācipatiōis, ꝛ patrie potestatis. vt. l. §. nullā. vero i aut. e. d q̃ etiā ꝑ gl. ꝛ bar.

6 i. l. gallꝰ. §. ꝛ qd si tātū. ff. d libe. ꝛ posth. ¶ † An aūt etiā qñ sit testm̄. sit sublata differētia: gl. i. d. §. ꝛ qd. tꝫ ꝙ ñ ꝛ idē i. l. emācipati. C. de libe. ꝓte. sꝫ alie sūt gl. i p̄nū q̃ dicūt q: ti. de cōiūc. emācipa. l. est sublatꝰ: vt no. gl. i rubri. d cōiūgē. ꝛ ɔmuniter i. d. §. ꝛ qd si tātū. ꝛ ꝑ doc. tenet ꝙ oī casu sit sublata differētia vt. d. §. nullā. ꝛ v̄. ꝛ q: de iure. C. de emāci. ad similitudinē suoꝝ admittunt̃: vt

7 l. meminimꝰ. C. d legi. h̃r. ꝛ etiā dixi. s̃. i pn. ¶ † Qđ facit, si emācipatꝰ filiꝰ est istitutꝰ: ꝛ nepos ex eo i potestate retētꝰ, sit ꝓteritꝰ ꝙ nepos nō pt dicere testm̄ nullū. nec aliq̃ mō ipugnare: q: nō fuit ex necessitate istituēdꝰ, vl̄ exheredādꝰ: cum filius (licet emācipatus) precedat vt hic. ꝛ etiam q: non potest conqueri ꝙ nō habeat legitimā, vel aliquid aliud. quia legitima est tertia pars eius qđ esset habiturus ab intesta a to. vt in aut. nouissima. C. de inoffi. testamē. Sꝫ ab intestato nihil esset habiturus. q: ꝑcedit eū filius. vt h̃. ꝛ aut. eo. in princ. igitur ꝛc. de hac q̃stiōe vide Bar.

8 Bal. Ang. Raph. ꝛ Imo. i. d. §. ꝛ qd si tm̄. ¶ † Ex his no. ꝙ ille qui nō succedit ab intestato, si fiat testamētum, ꝛ ꝓtereat̃, testm̄ nō est nullum. qđ facit si statuto caueat̃, ꝙ stantibus masculis, femina nō succedat ab intestato: ꝙ si fiat testamentū, ꝛ femina ꝓterea b tur: non dicit testamentum nullū vt patet per ꝓdicta. facit qđ no. Bar. in. l. j. §. sciēdum. de suis ꝛ legi. ꝛ qđ no. Joā. de imo. in. d. §. ꝛ qd si tātū. ꝛ Bal. Rapha. ꝛ Imol. in. l. si qs posthumus. §. ŷ. de libe. ꝛ posthu. ꝛ qđ no. Bar. in. l. fi. ff. ad tertul. ꝛ qđ no. Bal. i. l. ŷ. ꝛ fi.

9 C. de lib. ꝓtr. ¶ † Quero. q: hic dicit̃, ꝙ si tēpore quo pater morit̃, filius sit in eius potestate, qđ nepos nō pōt esse suus heres. qd si talis filiꝰ abstineat se ab h̃ditate patris: an nepos succedat auo: vt suꝰ ꝛ necessarius heres: ꝛ vtilitas est magna: ꝓpter trāsmissionez iuris suitatis ad quoscūq;. vt. l. ex militari. §. fi. cū. l. sequē. ff. de testa. mili. ꝛ etiā ꝑ multos alios affectus, et dic, ꝙ nō erit suꝰ heres, vt hic, a ɔtrario sensu succedit, ergo hodie vt h̃rs volūtariꝰ: vt. j. de legi. agna.

10 suc. §. placebat. ꝛ i aut. e. §. j. ¶ † Si autē nepos fuit retētꝰ in ꝓtate aui, ꝛ filius emācipatus: ꝛ sic tpe mortis p̄ris, nō erat in potestate. tūc lꝫ ille hodie emācipatus possit adire de iure ciuili. ꝛ in totū excludere nepotē. vt dicta aut. eo. §. j. ꝛ no. gl. in aut. in successiōe. C. de suis ꝛ legi. tñ si ille filius emācipatus hereditatē repudiat: habebūt locū iura antiqua, ꝛ sic nepotē ex illo filio admittit ad hereditatem aui, vt suū heredē. ꝛ isto casu, erit incorrectꝰ iste. §. quādoq; iste filiꝰ q remanserat in ꝓtāte, mortuus est. post mortē tñ patris añ hereditatem aditā. ꝛ tūc est in electiōe dicti nepotis: ꝛ etiā alioꝝ descendētiū. an velit adire hereditatē primi parentis primo mortui, ex ꝑsona filŷ mortui tanq̃ ad eū transmissam per beneficiū. l. i. C. de his q̃ ante aper. tabu. per b̄ñficiū suitatis. an vero velit eā repudiare ex ꝑsona illius filŷ defuncti, ꝛ adire eā ex ꝑsona ꝓpria. facit. l. si quis filiū. §. j. cum gl. ꝛ de acqrē. here. ꝛ. l. recusare. §. si titius ꝛ ibi. ff. ad trebel. ꝛ vtilitas erit magna. de qua i. d. §. si titiꝰ bar. ꝛ in. l. si tibi ꝛ

11 mihi. ff. de lega. j. in ꝓncipio. ¶ † In gl. posthumi. in fi. dic, qđ imo et pluribꝰ modis dr̄ posthumus. vt no. gl. in rub. C. de posthumis. heredi. instit. dic, vt ibi in gl. ꝛ ꝑ doc. nota tñ glo. qđ proprie posthumus dicit̃ q nascit̃ mortuo p̄re. ꝛ si statutū loqūes de posthumo (ꝛ maxime correctoriū ꝛ exorbitās) nō itelligeret̃ nisi de illo posthumo q esset natꝰ post mortē patris. q: ille est ꝓprie posthumꝰ. ꝛ statuta proprie debent c intelligi. ꝛ verificari: vt in. l. iŷ. §. hec verba. ff. de neg. gest.

SVMMARIVM.

1 Suus hæres, statim post mortē parentis efficitur hæres: etiam ignorans.
2 Si quis per ignorātiā quasi contrahat, an obligetur?
3 Suus hæres præsumitur scire cōtenta in testamento.
4 Furiosus, habetur pro ignorante.
5 Dominium bonorum patris, statim mortuo patre dicitur quasi continuari in filium, siue sit sciens, siue ignorans, siue pupillus, siue furiosus.
6 Acquisitio dominŷ bonorū defuncti cōtinuat̃ in filium & hæredem, secus autem de possessione.
7 Furiosus, si ab alio fuerit iustitutus: vel succedat ab intestato, an posit adire hæreditatem per eius procuratorem?
8 Duo non possunt esse domini, insolidum.
9 Pupillus ad hoc vt posit adire hæreditatem extraneorum, requiritur certa solennitas, hæreditas tamen patris, etiam sine solennitate, potest adiri.

c
1 Sui autem. ᶜ† Suus heres statim post mortem parentis, efficitur heres: etiam ignorans, licet, pupillus, vel furiosus, ꝛ sine autoritate administratoris. b. d. ¶ † No. ꝙ etiam si

2 quis ignorans quasi cōtrahit, obligat̃. q: dicit̃ ēt suꝰ siue sciuerit: siue ignorauerit se heredem esse: ꝛ defun

ADDITIO.

a ¶ Est ꝓhibita. Et de hoc est tex. cuꝫ gl. i. c. nemo. xxxŷ. q. iŷ. adeo ꝙ ɔcubinatꝰ reprobatus est. ꝛ ibi vid Joā. an. in re. fine culpa d re. in. vi. in mer.

b ¶ Ita dmū. Adhuc ꝓseq̄t Justi. i ꝓñti. §. tertiā ꝓtē ꝑ me ꝓtꝫ ꝑncipalis. vñ sic pōe casum. Dñe. vos iā dixistis mihi. s̃. ꝙ nepos, ꝛ neptis. ꝛ ꝓnepos, ꝛ ꝓneptis, i nūero suoꝝ heredū cōputāt̃: si ꝑsona directo ꝑcedēs d̄ficerit in ꝓtāte parētꝫ eē. siue hoc cōtigit morte. siue capitis diminutiōe. si eñi eo tpe q̃ qs morit̃. filiū habuit in ꝓtāte: nepos ex eodē filio ꝓcreatꝰ suus heres auo eē ñ pt. q: p̄r eiꝰ. gradu ꝑcedēs eū a iure sui heredis excludit. ꝛ idē est in ꝓnepote itelligendū. ꝛ in ceteris liberoꝝ ꝑsonis. si eñi aliqs ex filio nepotē tpe mortis i ꝓtāte habuerit, ex eodē nepote ꝓnepos nō poterit suꝰ heres existere. Nepos eñ. i. p̄r ꝓnepotꝰ. i. ip̄e ꝓnepotē tāq̃ i remotiori gradu ɔstitutū a iure sui h̃rdꝫ excludit. ꝛ h̃ dicūt̃ vsq; ad illū. §. post q̃s.

c ¶ Sui āt. Hic incipit tertia ꝓticula. i q̃ sic pōe casū: Dñe vos dixistis mihi s̃. q h̃rditas itc. ꝓtict ad suos h̃rdes dicat; mihi. q itelligūt̃ sui h̃rdes ad h̃ rñ. Amice. sui h̃rdes itelligūt̃ q in ꝓtāte morietis sunt d cuiꝰ h̃rditate tractat̃: veluti filiꝰ filia: nepos: ꝛ neptis, ꝛ descēdētes ex filio. ꝓnepos ꝛ ꝓneptꝫ. ꝛ ꝑ masculinā lineā directe d scēdentes. nec iter est q̃ ad hoc vt sui h̃rdes cēseāt̃ vtrū sint naturales liberi: an adoptiui. a adoptiui liberi tē pore mortis in potestate p̄ris existētes, sui heredes intelligunt̃: ꝛ nō solum supradicti ex

binis mrimonijs exiſtētes ꝓcreati, dicunt̃ ſui h̃rdes: ſ3 ēt neceſſe ē eis iter ſuos h̃rdes cō numerari:q̄ ab inteſtato nō erāt in ptāte parētū3, vt ꝓpote nāles:q non ſunt ex legitimo mrimōio ꝓgeniti: poſtea tñ a parēti bus naturalibus curijs dati ſunt ⁊ ita in poteſtate patris redacti. hi enim bñficio diua liū ꝯſtitu.(q̄ ſup ſi alijs naturalib⁹ po ſite ſunt) iura ſuo rū h̃rdū nāciſcunt̃ nec ſolū ſupradicti iter ſuos heredes cōſtituunt̃: ſ3 etiā illi quos noſtra cō ſtitut. ſtatuim⁹. vt ſi qs aliquā mulie rē i ſuo ꝯtubernio copulauerit. nō tñ ab initio affectio ne maritali eā ba buit:erat tñ tal3 cū qua poterat habe ri legitimū ꝯiugiū ſi ex ea plē ꝓcrea uerit, poſtea mari tali affectiōe inter ueniēte, cū eadem muliere inſtrumē ta dotalia ꝯfecerit ⁊ filios ⁊ filias ex eadē habuerit. ſta tuim⁹ dici nō ſolū poſteriores libe ros:ſ3 poſt matri moniū ꝯctum edi tos legitimos, ⁊ in poteſtate patrꝫ eē ſed ēt priores: vi delic3, añ matrimo niū editos hoc me rito ſtatuim⁹. Nā iſti liberi añ matri moniū nati, occa ſionē legitimi no minis ēt alijs poſt mrimoniū natis p̄ ſtiterūt. ratiōe em affectionis quā pa ter ad plē pmo ꝓ creatā habuit. ⁊ q2 matrē eorū habuit in plē ſecūdā, ideo eam ſibi maritali affectione copula uit. ⁊ h̃ obtinere cē ſuimus. nō ſolū ſi poſt dotalia iſtru mēta cōfecta liberi nati fuerint:⁊ exti terint. ſ3 ēt ſi nulli poſt matrimoniu3 fuerint nati. ſ3 etiā ſi aliq fuerāt nati, ſ3 poſtea mortui. Jn omi em euētu cenſuim⁹ liberos añ matrimoniū na tos, maritali affe ctiōe ſcōm tenore3

ctū mortuū, ⁊ alia de qb⁹ in.l.is pōt.ff.de here. iſti. ⁊ p gl. ⁊ Bar. ex quo no. q̄ regſita ibi a gl. q requirunt̃ vt poſſit adire, vel ēt repudiare: regrunt̃ in alijs here dib⁹ q̄ ſuis: multominus regrunt̃ in neceſſarijs: q2 a lege, ēt ignorātes ſunt heredes vt hic. ⁊.l.ei⁹ q in pui cia.ff.ſi cer.pe. Nā inter aditionē hereditatis, ⁊ mortē defuncti i ſuo neceſſario, tñ nō eſt dare mediū. vt.l.ſi
2 poſt mortē.§.j.ff.de leg.j. ¶ Et Ex quo ēt alind ifert̃, q̄ ſu⁹ heres ꝓſumit̃ ſcire cōtēta i teſtamēto. vt.d.l.ei⁹ q i puīcia. ſec⁹ i extraneo: vt.l.cū heres. cū ibi no. p gl. ff.de libe.le. niſi fama fuerit in cōuicinia q̄ ſic. ⁊ ſi te ſtat⁹ fuerit ēt alijs modis, ꝓſumit̃ ēt i ſuo h̃rde ſcien tia: vt no. gl. ⁊ bar. in.l.q rome.§.duo fratres.ff. de v̄.
4 obl. in v̄. tertio q̄ro, an ſit verū q̄ fratres ⁊c. ¶ † No. q̄ furioſus h̃r ꝓ ignorāte. Aliqñ h̃r ꝓ abſente: vt.l. ij.ff.de iure cod. Q̄ūo h̃r furioſus, vide Bar. ⁊ doc. i l.ij.§. volūtate.ff.ſol.ma. ¶ No. q̄ eiſdē caſib⁹ quib⁹ pōt acqri ignorāti, ēt acqri pōt furioſo, vel pupillo.
5 ¶ † No. q̄ dominiū bono⁊ pr̃is ſtatim mortuo pa tre, dicit̃ quaſi ꝯtinuari in filiū: ſiue ſit ſciēs, ſiue igno rās, ſiue pupillus, ſiue furioſus. ¶ Et ſic no. q̄ acq ſitio dominij bono⁊ defuncti ſtatim cōtinuat̃ ipſo iu re in eius filium. ⁊ heredē: ⁊ non tātū in filiū: ſ3 in quē libet aliū heredē, aditione ab herede extraneo ſecuta.
6 † ſed non continuatur poſſeſſio: vt.l.cū heredes.ff. de acq.poſ. in gl. ⁊ doc. in.l. ſimile. in princ.ff.ex qui.cau. ma. ⁊ eſt rō: q2 poſſeſſio eſt q̄d facti i.l.j.§. ſceuola.ff. ſi qs teſt.li.eſſe iuſ.fue. ⁊ factū, ⁊ animus, regrunt ad ipſa acqrēda.l.iij. in prin.ff.de acqren.poſ. q̄ō nō ꝯtin git in dñio: vt no. in.d.l.cū heredes. facit.l.ſi qs.§. dif ferētia.ff.eo. ⁊ facit ad iſtā legem.l.in ſuis.ff.de libe. ⁊ poſth. ¶ Jn gl. ignorantes. in fin. dic q̄ beneficiū il lud abſtinendi, inductū a pretore, cōpetit ipſo iure in ſui fauorē: nec eſt opus impetratione. vt.l.ei q ſe non miſcuit.ff.de acq. heredi. ⁊.l.ſi filius q patri. ⁊ ibi bar. ⁊ docto.ff.de vulga. ⁊ pupil. ⁊ ego dixi in.d.§. ſui. dic
7 vt ibi. ¶ † Jn gl. heredis in fin. an aūt ſi ab alio fuerit inſtitutus furioſus, vel ſuccedat ab inteſtato, poſſit a dire hereditatē p eius ꝓcuratorē: dic vt plene not. in d.§. q̄ poterit adire, vt ſi reſipiſcat, poſſit aut accepta re vel repudiare. ⁊ ſi in furore decedat: nō tranſmittit
8 eā. ſed legata ⁊ fideicōmiſſa debent̃. dic vt ibi. ¶ † Jn gl. quaſi ꝯtinuat̃ in fine. dic iproprie: ergo dñs nō pt dici, q̄ ēt filius ſit dñs, vel q̄ſi dñs, eſt improprie: q2 non poſſent eſſe duo dñi inſolidū. vt.l.ſi vt certo.§.ſi duob⁹.ff.ꝯmo. hic eſt caſus in.l.in ſuis.ff.de liberis ⁊ poſt. ¶ Ex quo ſeqt̃, q̄ cū dñiū dicat̃ ꝯtinuari in fili um, nō dr̃ de nouo aliquid ſibi obuenire: nec ſibi pa ratur de nouo aliquis titulus. ideo dicimus q̄ i ſuis nō h3 locū titulus p herede. vt.l. nihil.ff. pro h̃rde. cū ibi no. ¶ Ex quo etiā aliud infert̃, q̄ cū dñiū dicatur ꝯtinuari ad impediendā iſtam ꝯtinuationē: opus eſt vt pater expſſe exheredet filiū: ⁊ ſic oppōat obſtacu lū impeditiuū continuationis. al's ſi hoc nō faciat, cū dñium ſit cōtinuatū in filiu3, legis poteſtate, ⁊ pater aliū inſtituendo voluit dñium tradere inſtituto: tunc filius dicit teſtm̃ nulluз: vt.l. inter cetera. ⁊.d.l. in ſuꝫ. ⁊ ibi.h.d. Bar.ff.de.lib. ⁊ poſthu. vide oīno Bar. in
9 d.l in ſuis. quā ſolēniter repetit. ¶ Jn gl. pupillus. in ſi. no. ex tex. ⁊ ex gl. q̄ l3 ad hoc q̄ pupill⁹ poſſit a dire hereditatē extraneorū, regrat̃ certa ſolēnitas: vt autoritas tutoris. vt hic. tñ hereditas patris, ēt ſine dicta ſolēnitate, ⁊ ipſo iure, pōt adiri. vt hic dr̃. ¶ Et facit ſtatuto cauet̃, q̄ minor nō poſſit ſe obligare, ſine certa ſolēnitate: an poterit ſine dicta ſolēnitate adire h̃rditatē illi⁹, in cui⁹ ⁊ erat poteſtate. vt puta. patris, ⁊ aui: dic q̄ q̄d ſui cōmodū, q̄ ſic: ⁊ ita q̄ ꝯ eū nō pōt obijci q̄ hereditas non fuerit legitime adita: vt ē ca ſus aptus in.l. more. in princ.ff.de acq. here. ibi more noſtre ciuitatis ⁊c. ⁊ ſic loquit̃ de aliquo ſtatuto, vel cōſuetudine, q̄ minor non poſſit ſe obligare, dicit̃ ibi q̄ non pōt hereditatem adire: q̄ō tñ ibi intelligitur non ꝓcedere in hereditate paterna, vel illius in cui⁹ eſt poteſtate. q2 ſine dicta ſolēnitate pōt illam adire ad ſui vtilitatem. p quo etiā iſte tex. quod no. q2 obti nui de facto in ciuitate mea.

SVMMARIVM.

1 Reuerſus ab hoſtibus, fictiōe poſtliminij efficit̃ ſuus hæres, etiā ſi reuerſus fuerit poſt mortē patris.
2 Filius captus ab hoſtibus, mutat ſtatum.
3 Ad hoc vt quis efficiat̃ ſuus hæres, ſufficit fuiſſe in po teſtate defuncti mortis tempore.
4 Crimē læſæ maieſtatis nō priuat quem iure ciuitatis Romanæ.
5 Damnari non debet perſona delinquētis poſt mortē, ſed eius memoria.
6 Caſus in quo quis deſinit eſſe hæres, licet hæres fue rit ipſo iure.
7 Crimen læſæ maieſtatis non dicitur cōmitti, niſi con tra principem, vel rem publicam romanorum.
8 Eodem modo quo in deū, ita & in principes crimen committi poteſt.
9 Pœna, an tranſeat ad hæredes?
10 Delinquens non eſt dānandus, qñ eſt mortuus.
11 Poteſtati damnādi, memoriam delinquentiū, quōd præ ſcribatur quinquennio.
12 Proditor, quis dicatur?
13 Filij cōmittentium crimē læſæ maieſtatis, an patian tur aliquam pœnam?
14 Pœna criminis læſæ maieſtatis, quōd habeat locū, & in naturalibus tantum.
15 Diſpoſitio.l. quiſquis, quōd etiā ad matrem extenda tur ſi tale crimen commiſerit.
16 Bona dānatorū quōd nō cōfiſcent̃, poſt ſentētiā latā.

a
1 Interdum. a † Reuerſ⁹ ab hoſtib⁹, fictiōe poſtliminij efficit̃ ſu⁹ h̃rs etiā ſi reuerſus fuerit poſt mortē patris: ſ3 ſi teſtator ꝑduel
2 liōis dānat⁹ fuerit: h̃rs ſu⁹ eſſe deſinit. h.d. ¶ † No. q̄ fili⁹ capt⁹ ab hoſtib⁹, deſinit eſſe in ptāte pr̃is: ⁊
3 efficit̃ i poteſtate hoſtiū. ¶ † No. q̄ ſatis eſt quē eſſe in poteſtate defūcti, mortis tpe vl̃ ficte, ad h̃ vt efficia
4 tur ſu⁹ h̃rs. ¶ † No. q̄ l3 qs ꝯmiſerit crimē.l. maieſta tis: nō tñ p h̃ pdit iura ſciuitatis romane, ⁊ per ꝯñs nō pdit patriā poteſtatē, q̄ eſt ciuiū romano⁊.l. nā ci cium.ff.de his q ſunt ſui vel alie.iur. ¶ No. q̄ ſpāle eſt in crimine leſe maieſtatis, q̄ nō extinguat̃: l3 exti
5 cta ⁊ mortua ſit pſona. ¶ † No. q̄ poſt mortē delin quētis, nō d3 dānari pſona ſ3 ei⁹ memoria. Et ideo er rāt iudices maleficio⁊, q faciūt ſuſpēdi malefactorē,
6 etiā poſt mortē eius. ¶ † Not. vnū caſum, q̄ qs l3 h̃rs fuerit ipſo iure, tñ deſinit eſſe h̃rs. al's dic. vt. no. gl. ⁊
7 doc.i.l. ſubſtitut⁹. de vulga. ⁊ pupilla. ¶ † Jn gl. poſt mortē. ibi vl̃ rē publicā. no. gl. q̄ō crimē leſe maieſta tis nō dicit̃ ꝯmitti, niſi ꝯ pncipē, vl̃ rē publicā roma norū. arg.l.eū q vectigal.ff.d̄ v̄b.ſig. q̄d i alijs ciuitati bus. gl. eſt in.l. fallaciter. C.de aboli. ¶ Jn gl. pdicta q̄ dicit idē p q̄ facit.l. penul. cū.ll. ibi allegatis. p. gl.ff. ad le.iul.ma. S3 Sali.i.d.l. fallaciter. dicit, aut ciuitas pdita oppugnat̃: vt pncipi, aut populo romano aufe rat̃. tūc ꝓcedit dicta gl. nā tūc maieſtas terrena cui cū
8 cta terrena debēt obedire, offendit̃. † Et ideo, iſtar diui ne maieſtatis crimē leſe maieſtatis dr̃ ꝯmitti: vt.l.j.i p̄. ff.ad.le.iul. aut pdit̃, vt nō auferat̃ pncipi, vl̃ populo romano ⁊ tūc ſec⁹. vt.d.l. fallaciter. ⁊ ita itelligit̃ gl.i.l. j.ff.ad leg.iul.ma. S3 ibi bar. dicit, q̄ ꝯgregās gētē i alijs ciuitatib⁹ q̄ Rome, tenet̃.l. iulia. d̄ vi. Ego aūt diſtiguo. aut ē talis ciuitas q̄ recognoſcit ſuperiorē: ⁊ ita itelligit̃ gl.i.d.l.j. ⁊ ibi bar. ⁊ Sali.i.d.l. fallaciter. aut ñ recognoſcit ſuperiorē: ⁊ tūc, q2 i territorio ſuo habet loco pncipis: vt no. gl. ⁊ do.i.l. ſi.d̄ pſcri.lō.tē. ⁊ Bar. in.l. hoſtes.ff.de cap. ⁊ in.l. lege.xij.tab.ff.ad le. iul.maie. ⁊ tūc in his ciuitatib⁹, pōt ꝯmitti: ⁊ dicit̃ cō mitti crimē leſe maieſtatis. ⁊ ita intelligat̃ gl.i.d.l. fal laciter. q̄ō no. q2 q̄tidianū. facit q̄ō no. Bart. in aut. q ſint rebelles. de q̄ lati⁹ dixi i tractatu meo maleficio⁊ i v̄bo: traditore che hai tradito la tua patria ⁊c. dic oī no vt ibi. ¶ Jn ea. gl. ibi.l. ex iudicio⁊ū. dic ſunt alij
9 caſus vt ibi p gl. Bar. ⁊ Ang. ¶ † Jn ea. gl. i ſi. hic aūt, an trāſeat ad h̃rdes pena: dic, aut pena iponit̃ ip ſo iure a lege: ⁊ tranſit ꝯ heredes. vt.l. cai⁹ .ff.ad ſille. Aut iponit̃ ab homine: ⁊ tūc aut delictū cōmittit̃ cir ca cōtractū, aut extra cōtractū. Si circa cōtractū, aut purgat̃ p actionē deſcendētē ex cōtractu aut p aliam viā. ſi p actionē ex cōtractu: ⁊ tunc oīno, ⁊ indiſtincte tranſit ad heredes: vt.l. ex cōtractibus.ff.de actio. ⁊ obli. Si purgantur extra cōtractu3: ⁊ tunc. aut lis eſt ꝯteſtata ⁊ dat̃ ꝯtra heredes: vt.l.j. cū gl. ⁊ ibi late do.

C nec ex

noſtre ꝯſtitutiōis poſtea ſubiectos, legitios eſſe: ⁊ iura ſuo⁊ū heredū i om nibus habere. ⁊ h̃ dicunt̃ vſq ad illū §. interdū ⁊c.

a ¶ Jnterdū. Hic incipit q̄rta ps ſi ue particula pme partis pri. in q̄ ſic pone caſum: domi ne vos dixiſtis ſu pra q̄ō illi cēſentur ſui h̃rdes q erāt in ātei poteſtate parē tis tpe mortis eo rū. Nungd ē illud generaliter verū q̄ exiſtētes in ptāte t pe mortis ſiāt ſui h eredes: ⁊ nulli a lij: Ad h̃ rñ. q̄ō ñ. q̄nq3 eñ contingit vt aliqs in ptāte parētis tempore mortis fuerit. ni hi lomin⁹ tamē ſuus heres parētis effi ciat̃ ſicuti cōtingit in filioſa. ab ho

stibus capto. Nā si post mortē pr̄is in ciuitatē reuersus fuerit su⁹, heres patris efficit. Jus enim postliminij semp fingit cū in ciuitate fuisse. ⁊ sic p̄ pñs in ptāte pr̄is tpe mortis extitisse: ⁊ ita postliminiū ei pr̄i suum heredē facit. ⁊ nō solū in hoc casu recipit predicta regula instātiā: sed ēt in casu 3rio. Contingit em̄ qñqꝫ, vt licet qs in ptāte defuncti tpe mortis fuerit: tñ heres suus existere nō poterit. veluti si pater ei⁹ post mortē suā iudicat⁹ fuerit reus pduellióis. vt per hoc memoria ei⁹ dānata sit. Naz in hoc casu, lꝫ fili⁹ in ptāte mortis pr̄is tpe extiterit: suus heres pr̄i eē nō poterit. pr̄ em̄ (cuius memoria p sñiam dānata est) suū heredē hr̄e nō pōt: cū filius eius succedat: ⁊ hec vera de iustitia primitiua. lꝫ hodie dici possit ipso iure filium suū eē heredē: licet postea sñia data ꝯ memoriā pr̄is, definat eē su⁹ heres, ⁊ hec dñr in quarta parte vsqꝫ ad ill. §. cū aūt filius.

ADDITIO.

8 ¶ Nō est damnādus. Et propterea Ang. i. v. no. colligebat ex isto. §. q mortuo delinquēte, nō dꝫ ei⁹ psona dānari: sꝫ memoria tm̄. ex quo dicit ipse, aberrāt iudices q tradūt mortuū dlīquētē furcē. Sꝫ dic, q illō pōt tolerari: pcipue in his q sibi ꝯsciuerūt mortem: ⁊ hoc ad terrorez delinquētiū. arg. eoꝝ. q dicūtur i cap. mulier. xv. q. i. ⁊ in l. i. C. ad l. iul. repe. vide Alex. ad Bar. in l. fi. ff. ad le. iul. maie.

b ¶ Cū fili⁹. Hic icipit qnta ps pme ptis isti⁹ ti. in qua sic pōe casuz. Quidā decessit, qui tpe mortis habebat filiū in ptāte: ⁊ ex altero filio pmortuo nepotes, mō quero vtrū iste q gradu pcedit nepotes ex fratre suo, a successione intestati patis illos nepotes debeat excludere: Ad hr̄ñ. q nō. cū enim fili⁹, filiaue ex altero filio premortuo, nepos vel neptis extiterit, omnes simul ad hr̄ditatē vocant: nec ille q gradu priori mior est, i vlterio-

C. ne ex deli. defun. idē si hr̄ ꝯtestata: vt q defunct⁹ fuit ꝯfessus delictū in iudicio: vt no. Spe. i ti. de accusa. §. i. v. qd si latro. vel si ꝯ eū sit fcā missio ex pmo decreto. arg. l. vt pfectius. C. de anna. except. Si naūt lis nō sit ꝯtestata, tūc regulariter daf ꝯ hr̄dē, in id qō ad eū puenit: ⁊ nō vltra. vt. l. i. ⁊ ibi hoc ōt. ff. de pna. deli. ¶ In gl. pduelióis ibi ꝯ iura romana, de iure canonico est phibitū, talib⁹ pugnātibus ministrari sacra: marime q prouocāt. vt no. Spe. de accu. §. sequit. v. qd
10 fi. ¶ † In gl. dānato. ibi puñcio ꝯ iperiū luctū fecisse. Aduertas ad modū pcedēdi, ⁊ sñiandi: q ipse de-
a linquēs nō est dānād⁹, ᵃcū iā si mortu⁹, vt ōt gl. precedēs i vbo memoria ⁊c. nec pōt formari pcessus ꝯ eū. q mortu⁹ nō pōt citari: vt. l. de qua re. §. i. ff. o iud. vñ ꝯ memoriā titij delinquētis, est formāda ingsitio: ⁊ pcessus dꝫ agitari. ita vult Ang. in l. fi. C. ad le. iul. ma. ⁊ formabif hoc mō. vez: hec est qdā ingsitio ⁊c. q sit ꝯ memoriā titij pditoris ⁊c. postea in pcessu, citenf filij: ⁊ alij agnati, cognati, ⁊ successores q veniāt ad ꝯdicēdū qcqd velint, ⁊ possint: ne memoria titij ꝯdēnef vtute ⁊ occasiōe cuiusdā ingsitionis formate ꝯ memoriā dci titij ⁊c. Nec est mirū si isti citēf: q eoꝝ interest: vt l. i. ij. ⁊ iij. ff. de li. cau. l. lege corne. i pn. ff. de ilur. ac etiā pp bona. vt. l. i. ⁊ p totū. C. si re vel accu. mor. fue. ⁊. l. i. p totū. C. si pē. app. mor. iterue. Et postea sñia ferf: vt ōt hic gl. sing. de quo ēt dixi i meo trac. maleficioꝝ. ⁊ in. d. gl. traditore che ai tradito la tua patria. qō not.
11 † Addas, q tali ptāte memoria dānādi pscribif quin
12 quēnio. vt ar. l. ij. C. de apost. ¶ † Quero qs dicaf pditoꝝ: dic q oēs illi q fingūt se eē amicos, postea inferūt dānū, vel iniuriā, siue machinationē. vt Bar. i auf. q sunt rebelles. ⁊ plurib⁹ modis dr̄ pditoꝝ. vt est glo. xlvi. dist. c. cleric⁹. ⁊. xvi. q. iij. no. lite qō no. q hodie ē multū i vsu: ⁊ malis hoib⁹ facit gl. i. l. obseruare. ff. de
13 off. pr̄i. ¶ † Quero an filij taliū cōmittētiū crimē lese maiestatis, patianf aliquā penā: dic q sic. ⁊ marie q efficiuuf isuccessibiles pr̄i, mr̄i, ⁊ oib⁹ ꝯiūctis agnatꝫ, ⁊ cognatis: nec ēt ltimā cape pñt: rō, q si filie femine nō i bonis delinquētis: sꝫ in bonis mr̄is tm̄mō ltimā capere pñt: ergo filij masculi, ēt ltima puabunf nec aliquo tpe ad aliquā dignitatē pñt pmoueri. iste est ca-
14 sus i. l. qsqs. C. ad. l. iu. ma. ¶ † Ō hꝫ locū, nō tm̄ in filijs ltis ⁊ naturalib⁹: sꝫ ēt in filijs naturalib⁹ tm̄: vt ibi no. ⁊ Cy. Sali. lꝫ Jo. de pla. hic dicat ꝯriū q est casus i sīli in. l. vij. ꝯiūcta rub. C. ō interdi. ma. ⁊ est rō ne melioris ꝯditiōis sit luxuria, q̄ castitas. igitur ⁊c.
15 ¶ † Et aduerte q dispō dcē. l. qsqs. lꝫ loquaf in pr̄e tm̄: tm̄ ēt hꝫ locū in mr̄e, talia delicta cōmittēte: vt est gl. singularis ibi i vbo vsuras ⁊c. lꝫ ibi Sali. teneat ꝯriū: q exorbitās est, ⁊ loquif in pr̄e: ergo fm cū nō dꝫ a paritate rōnis extendi: vt. l. ius singulare. ⁊. l. qō vo ꝯ. ff. de legi. Sed ego credo gl. verā: ⁊ cōiter tenef. pro qua allego sīle ꝯ. l. loquētē de mr̄e. ⁊ in casu exorbitāti trabif ad patrē. vt no. gl. fi. i. l. femine. C. de secū. nupt. ⁊ statiz q̄primū cogitauerint, ⁊ tractauerint talia delicta: statim est ipsoꝝ bonoꝝ iterdicta administratio ipso iure: ⁊ nulla alienatio valeret: vt. l. qsqs. ⁊. l. post hāc. C. de bo. dā. ⁊ no. plene Bar. in. l. post ꝯtū. ff. de
16 don. ¶ In gl. fi. i fi. pn. ōt nā lata sñia, nō ꝯfiscanf bona: lꝫ sit interdicta administratio: vt. d. l. qsquis etiaz in fauorabilibus: vt. l. quesitum. ff. qui ⁊ a qui. ⁊c.

SUMMARIUM.

1 Pronepotes succedunt in locum parentum.
2 Inferiore assumente personam sui parentis, quòd semper succedatur in stirpem.
3 Nepotes plurium fratrum præmortuorū, qū inter se succedunt auo, vocantur in stirpes, non in capita.
4 Quod nepos in personam patris, succedat cū patruis, non tantum habet locum ab intestato, sed etiam si per querelam impugnetur.
5 Nepos quòd succedat pro patre, non habet locum in successione per fideicommissum.
6 In feudo cùm non iure hæreditario deuoluatur, an nepotes una cum patruis admittantur.
7 Quid in iure patronatus ecclesiæ.
8 Nepotes venientes cum patrono an admittātur in capita vel in stirpes.
9 Ex tacito & subaudito intellectu, quòd non debeant leges corrigi.
10 Communis opinio, qualiter in bonis aui nepotes cū patruis succedant.
11 Succedere in stirpem, quomodo intelligatur.
12 Ratio quare nepotes succedant in stirpes & non in capita.
13 Nepotes cū pronepotibus in bonis aui qūo succedāt.

re gradu ꝯstitutos a successiōe excludit. Equū em̄ est visum esse nepotes, ⁊ neptes, in locū pr̄is sui pmortui, succedere. Jgif pari rōne, si qs intestat⁹ decedēs habuit neptē ex filio pmortuo, ēt pronepotē, vel pneptē: oēs pariter ad successionē vocātur in testō pr̄is: ⁊ q in hoc casu placuit nepotes, ⁊ pnepotes in locū pr̄is sui pmortui succedere: cōueniēs est visum in stirpe: ⁊ nō in capita eos heredes eē. Jta vꝫ vt filius ex vna pte existēs, ptē dimidiā hr̄ditatis habeat: ⁊ nepotes ex altero filio (siue sint duo siue plures) alterā dimidiā ꝯsequātur, vt sicuti pf (si viueret) vna cum fr̄e suo i vna dimidia toti⁹ i testō pti succederet: ita nepotes ex eo in locum ei⁹ succedētes ad portionē ei⁹ tantūmodo admittātur ⁊ idē est si ex duobus filijs, premortuis filijs nepotes vel ēt neptes existāt, ex altero forte vn⁹ vel duo. ex altero filio pmortuo tres vel qtuoꝛ. naz i hoc casu (sicuti i supiori) ad vnū vl ad duos ex altero filio natos, dimidia ps hereditatis auijtestati ptinet: ⁊ ad tres vel quatuoꝛ vel plures ex altero filio natos, altera dimidia ptinebit. ⁊ hec dñr in qnta pticula prime partis princi. vsqꝫ ad illuz. §. cū autem ⁊c.

b Cum filius. ᵇ Nepos ex filio premortuo succedit simul cum alio filio veniēte: q assumit locū patris sui: ⁊ iō succedit cū patruis, ⁊ filijs patrui i stirpes: ⁊ ñ i capita. h. d. ¶ No. q ita succedit nepos ex filio auo, sicut fili⁹. ¶ No. q lꝫ fili⁹ sit primior in gradu, nō excludit nepotē: q fictione iuris, hr̄ in gradu pari cū ipso filio: cū assumat
1 gradū sui pr̄is, vel mr̄is. ¶ † No. ibi: pnepotes i parētū locū succedere ⁊c. q vsqꝫ ad pronepotē, qs succedit in locū patris. vlterius aūt, nō vr̄ pmitti: vt. l. auūculo. C. cōmu. de succe. ⁊ hoc vult Bart. in. l. i. §. si qs nō. ff. de suis ⁊ legi. qō no. Sꝫ gl. i. ꝯ succe. lib. i. §. multū. i gl. ad qntū gradū ōt, q oēs dscēdētes, sui pr̄ꝫ loco succedūt. ⁊ allegat istū. §. ⁊ i auf. e. §. i. lꝫ doc. i auf. cessante. C. ō legi. hr̄. dñt, aut tractaf de successiōe ascēdētiū: ⁊ hꝫ locū iste. §. q vsqꝫ ad pnepotes hꝫ locū. vt psonā patris assumat: ⁊ idē si tractaf de successiōe patruoꝝ. in ꝯriū vr̄ facere. §. hoc etiā addēdū. in fi. i. ti. i. ⁊ vide gl. in hoc. §. in v. stirpes. ⁊ i. d. auf. cessante. sin aūt tractaf de successiōe alioꝝ collateraliū vltra patruos. tūc non assumūt psonas parētum: imo q prioꝛ est gradu, potioꝛ erit i successiōe: vt est casus i. l. auūculo. C. cōmu. de succes. pbaf in auf. §. illud. ⁊ in. §. fin aūt defuncti. v. hmōi. Ex his pꝫ q gl. in. d. §. in multis, dꝫ restringi ad oēs ⁊c. scꝫ vsqꝫ ad pronepotes vt
2 hic. quē tex. gl. hic allegat. ¶ † No. q qñ vn⁹ inferioꝛ grad⁹ assumit psonā sui parētis, semp succedif in stirpē. q sicut ei⁹ parēs succederet p vna pte: ita ei⁹ filij, ēt si essent decē. ¶ No. in vsi. itē si ex duob⁹ q hic vr̄
3 casus † q ēt qñ nepotes pluriū fratrū pmortuoꝝ iter se succedūt auo, q vocanf in stirpē: ⁊ nō in capita. dicā i gl. ¶ In gl. ex altero filio. i fi. tu dic, q imo ibi loquif de iure antiqssimo. sꝫ in hoc hodie sec⁹. vt not. in d. §. vetustas. ⁊ ibi dicā. ⁊ no. i. l. lege. C. de legi. hered.
4 ¶ In gl. vocanf. ibi. §. vocanf. † not. ex gl. q illud qō dr̄ q nepos assumit psonā pr̄is. vt succedat vna cum patruis: nō tm̄ hꝫ locū i successione ab itestato, nullo penit⁹ ꝯdito testō: sꝫ ēt si cōditū fuerit ⁊ impugnef p ꝯta. vel p q̄rela. vt est casus in. l. si defunct⁹. C. de suis
5 ⁊ legi. ¶ † Deinde ista rl̄a, q nepos succedat in locuz pr̄is sui: hꝫ locū qñ succedif ti. hereditario. nō aūt qñ ti. fideicōmissario. Rō fm Bal. est, q succedēdo iure hr̄ditario, ꝯsyderaf iuris dispositio: q est, vt fili⁹ succedat in locū pr̄is. i succedēdo vo ti. fideicōmissi, ꝯsyderaf affectio quā natura dꝫ hr̄e magis ad filios (vt pote primiores) q̄ ad filios filioꝝ. ita ōt Bar. ⁊ Raph. limitādo gl. ibi in. l. cū ita. §. i. ff. de leg. ij. ⁊ ibi vid Jn no. ⁊ hec vr̄ ꝯfirmare Nic. de ma. in. l. fi. C. de iuris. oī. iud. ⁊ ibi dicit, q ista regula q fili⁹ succedat i locū patris, hꝫ locū qñ succedif titulo hereditario: vel ad filitudinē, sicut in feudis: vt in. c. i. de suc. feu. nō autez in alijs casib⁹: vñ nō succedit in locū pr̄is, fili⁹ in tutela. vt. l. d. §. si quis. de legi. tut. nec in iure patronatus. l. a duob⁹. ff. de ope. li. ⁊ no. glo. in. l. si libert⁹ patrono de bo. q lib. ⁊ no. gl. in. l. ij. C. si quid in fraudez pa. ¶ Jn glo. in fi. Jo. de fa. hic dic, q solutio est contra tex. qui reprobat hanc distinctionem: an in locum filij patris nepos fuerit adoptatus, vel non. ⁊ est gl. ibi contraria huic glo. Unde alia datur ibi propria solutio, qō nos loquimur vbi oēs qui veniunt per contra tab. sunt in ptāte. al's secus. vt ibi ptꝫ. Sed dicit Dyn. q imo ibi

a ¶Cum autem. Hic incipit sexta particula prime partis prin. In qua Ius. determinat quo tpe queritur, an aliquis existat suus heres: ⁊ intelligas istuꝫ §. loqui, qñ factũ est testm̃, ⁊ postea causa testati redacta est ad causam intestati. ⁊ ita nõ obstabit. s̃. eo. in. §. ita demũ. nã ille. §. loquitur, qñ nullum oĩno factũ est testamẽtum. His igitur ad euidẽtiam istius. §. breuiter ꝓlibatis ita pone casuꝫ. Domine iã video, qui sunt sui heredes: ⁊ qualr̃ sui heredes succedãt, siue sint ĩ eodẽ gradu, siue in diuersis gradibus ꝯstituti. dicatis ergo mihi qñ querẽdũ est, an aliqs suꝰ heres esse possit? Ad hoc rñ. amice cũ q̃rit̃ an aliquis suꝰ heres existere possit? eo tpe q̃rẽdũ est, qñ certũ esse cepit eũ ĩtestatũ decessisse: ⁊ hoc cõtingere posset: etiã testõ fcõ qd pꝫ ĩ tali exẽplo. Quidaꝫ q habebat filiuꝫ in ptãte, ⁊ ex filio nepotẽ cõdidit testm̃ ⁊ ĩ testõ suo quẽdã extraneũ instituit heredẽ: ⁊ filiũ proprium exheredauit: mortuo testõre añ aditã hereditatẽ. decessit filiꝰ exheredatꝰ: mortuo filio, extraneꝰ heres scriptꝰ deseruit testamẽtũ, vel forte qꝛ noluit adire hereditatẽ: vel morte, vel alia causa ĩpeditꝰ, heres esse nõ potuit. In hoc casu certuꝫ esse poterit, heredẽ institutũ ex testamento non fieri heredem: nepos ex filio premortuo suus hr̃s auo ab ĩtestato extitit: qꝛ qñ certum est patrẽfa. intestatuꝫ decessisse. ⁊ ita cã testamẽti redacta ad cãm intestati, solus nepos suꝰ heres auo ĩuenit̃. ⁊ hoc obtinet non soluꝫ si iste nepos viuẽte auo, natus sit: sed etiam post mortẽ aui sit natꝰ: viuo tñ auo cõceptus. secus eñ esset, si post mortem aui cõceptus fuerit: ⁊ natus. nam certe in hoc casu, suus heres auo existere nõ potest. ⁊ hoc ideo, qꝛ nullo iure cognatiõis patreꝫ sui patris. i. auũ suũ tetigit. Auo enim viuente, nõdũ aĩal fuit: ⁊ sicut ipse nepos post mortẽ aui cõceptus, ⁊ natus suus heres auo esse nõ potest. Ita nec ille inter liberos numeratur, quem filius emãcipatus post emancipationem adoptauerit. vnde cũ hi, vcꝫ nepotes nati post mortẽ aui. ⁊ filio emancipato, post emancipationẽ adoptati non sint sui liberi. q̃tum ad hereditatem de iure ciuili: necꝫ bo. pos. de iure pretorio petere possunt, quasi ꝓximi cognati. et hic de suis heredibus dicta sufficiant. ⁊ hec dicũtur in sexta parte, ⁊ vltima particula prime partis prin. vsqꝫ ad secundam partem prin. vcꝫ. vsqꝫ ad illum. §. emancipati autem ⁊c.

loquit̃ de eodẽ casu: qꝛ oẽs erãt in ptãte. vt põt depre
hẽdi ex lr̃a. Quare dic, ꝙ ibi fuit adoptatꝰ in locũ pa
tris nepoti: ⁊ si nõ expsse, tñ ꝓsumit̃. Sꝫ Bar. ĩ. l. iij. §.
j. tꝫ, ꝙ nõ est dr̃ia, siue succedat̃ de iure ciuili, siue non.
qꝛ nõ semper nepos ex alio fr̃e assumit sibi naturã sui
pr̃is: vt hic. Secꝰ si sit nepos eiusdẽ filij: vt est tex. ĩ. l.
filiꝰ emãcipatꝰ. in fi. ff. de ꝯiũgẽ. cã emã. li. ⁊ ibi Bart.
sꝫ ille tex. loquit̃ de filio in ptãte. ¶Extra gl. op. Io.
fab. de. l. si libertꝰ patro. §. j. ff. de bo. li. Sed dic, ꝙ ibi
est spãle in iure patronatꝰ, qd nõ defert̃ iure heredita
6 rio: vt. ff. de ope. li. l. iuñurã. §. j. ⁊ ibi Bar. ¶†Quid
dicẽdũ ĩ feudo? qd nõ vr̃ iure hereditario deuolui, cũ
possit detineri ꝑ agnatos repudiata hr̃ditas: vt ĩ tit.
an agna. vel fi. pa. here. repu. c. j. vr̃ idẽ. ⁊ tñ est cõtra/
riũ expressum in tit. de successio. feu. circa ꝓncipiũ. et
7 de gradu successio. ĩ feu. c. j. §. is v̾o. ¶†Quid de iu/
re patronatꝰ ecclie? dt Ioã. fab. nepotes admitti vna
cũ patruis. cũ illud ĩ iure hereditario ẽt ad extraneos
deuoluat̃: nec regulat̃ vt ius patronatus libertoꝝ. de
iure patro. c. cũ seculũ. ⁊ vide ꝑ Inn. de re iud. c. cũ ber
toldus. Sed tu addas bonã gl. de iure nr̃o. an ius pa
tronatꝰ ecclie ꝯfirmet̃, vel nõ cũ patronatu libertoꝝ.
in. l. si oparũ iudi. ff. de op. lib. ¶In gl. stirpes. in fin.
8 dic vt dicã. in. d. §. hoc etiã. †vel dicas hic plene: qꝛ lo
quit̃ hic qñ veniũt vna cũ patrono, nepotes. Si autẽ
veniũt tm̃modo inter se. ⁊ Azo dt, ꝙ tũc veniũt in ca/
pita. in aut. eodẽ. §. si aũt defuncto. sed Accur. ꝙ etiã
tũc veniũt in stirpes. vt aut. e. §. si vera. ⁊ aut. cessante
C. de leg. here. ⁊ clariꝰ in. l. ij. ff. si pars hered. pe. Sed
opi. Azo. vr̃ sequi gl. in. §. ⁊ hoc etiã. quã etiã secutus
fuit in. d. aut. cessante Ia. bu. ꝑ tex. de legi. here. l. ij. §.
hereditas. in qbꝰ est casus, ꝙ de iure digestoꝝ, ⁊ codi
cis, veniũt in capita. Est eñ solũ videndũ an. iiij. tex.
corrigãtur ꝑ. §. si v̾o. q dt, ꝙ post fr̃es, fratrũqꝫ filios
admittant̃ in capita. Ex quo vr̃ implicari, ꝙ filij fra/
trũ admittãtur in stirpes. cũ subiũgit, alij v̾o in capi/
ta. sed dt Ia. bu. qd ille. §. si v̾o. loquit̃ in casu ꝓcedẽti,
⁊ loquit̃ ꝑ aduersatiuã dictionẽ, si v̾o. Sed in ꝓcedẽti
loquit̃ vbi filij fratrũ volunt admitti cũ patruis: ergo
cũ nihil erat dcm̃ de filijs fratrũ patruis nõ existẽtibꝰ,
tũc, stabimꝰ iuri antiquo, qd disponit ne succedãt ĩ ca
pita. Cõfirmat ipse ex rõne diuersitatis: qꝛ extãtibus
patruis, filij alteriꝰ fratris nõ pñt admitti: cũ sint vlte
rioris gradꝰ, nisi veniãt ex ꝑsona patris. ⁊ ꝑ ꝯñs non
habẽt vltra portionẽ quã haberet eoꝝ pr̃, si viueret.
sed cũ patrui eoꝝ nõ extãt: tũc nepotes nõ veniũt ex
ꝑsona patris: qꝛ nõ ẽ eis necesse. sꝫ veniũt iure ꝓprio.
⁊ qꝛ ĩ pari sunt gradu nõ veniũt in capita. Nec ob. l. ij.
ff. de suis ⁊ legiti. qꝛ ibi ĩ hereditate ascẽdẽtiũ. nos v̾o
loqmur in hereditate collateraliũ: ⁊ inter istos erat de
iure isto differẽtia. vñ de illo text. nõ est argumẽtãdũ.
Sed Ia. de bel. in. d. §. si v̾o. tꝫ opi. gl. ⁊ idẽ Bar. in. l.
cõsanguineos. §. hereditas. ff. de suis ⁊ legi. Mouet̃
Ia. de bel. ꝑ. d. §. si v̾o cõiũcto. §. illud. qꝛ ibi añcedit,
qn etiã qñ nõ extãt fr̃es defuncti, ponit filios fratrũ ĩ
locũ parẽtũ suoꝝ: ⁊ excludũt chios dfuncti. ⁊ idẽ vult
tex. in aut. post fr̃es. c. ti. ⁊ sic cũ in locũ parẽtũ ponan
tur, qñ succedũt cũ paribus in gradu: sequit̃ ꝙ in stir/
pes vocant̃. Itẽ qꝛ tex. simplr̃ dicit, post fratres fra/
trũqꝫ filios, oẽs deinceps ꝓm gradꝰ prerogatiuã vo/
cant̃, vt si plurimi sunt in eo gradu, vocant̃ in capita.
Igit̃ si post filios fratrũ vocant̃ in capita: sequit̃ qd
filij fratrũ vocent̃ in stirpes. arg. l. statuliberũ. ff. de le
ga. ij. ⁊ hoc tenẽt Pe. ⁊ Cy. in. d. aut. cessante. Addit Bart. in. §. hereditas.
vnũ aliud incõueniẽs. dic vt ibi per eũ. Et istã opi. glo. dicit Ange. in. d. aut.
cessante. esse cõem, ⁊ scdm eã pluries ꝯsuluit. Bal. aũt ibi dt, ꝙ vsqꝫ ad illaꝫ
diẽ eã cõsulẽdo fuit secutꝰ. sꝫ legẽdo. d. aut. cessante. tenuit opin. Azo. ꝑ. d. l.
post cõsanguineos. ⁊ per. d. aut. cessante. vbi post fratres, filij eoꝝ sequentes
succedũt: merito ꝑsona vniuscuiusqꝫ cõsyderat̃. igitur in capita succedere de
bẽt. Et hoc etiam sequitur ibi Sali. qꝛ cũ de iure digestoꝝ, ⁊ codicis, succe/
dant in capita: ⁊ hodie non apparet clare de correctione. igitur ⁊c. Naꝫ in to
to ti. aut. eo. aliqs casus nõ reperit̃ determinatꝰ: qñ soli sunt filij fratrũ sine
parẽtibus: ⁊ sine patruis ipsius defuncti. de quo querit̃ in qõne nostra. sꝫ qñ
concurrunt cũ parentibus, vel patruis eorum: vel defuncti tertij, reperit̃ de/
terminatũ ꝙ succedãt cũ eis in stirpes: ⁊ iste nõ est casus noster. Itẽ videtur
determinatũ, qñ cum chijs defuncti: qꝛ sunt in tertio gradu, sicut filij fratruꝫ
qd ipsi excludãt tertios: ⁊ eis in tali successione preferant̃, ⁊ in stirpes succe/
dãt: vt in. §. illud palã est. ⁊ iste est ille tex. qui pro opi. hac induci potest. Naꝫ
ibi fratrũ soli filij succedunt in stirpes. nec dico qd ibi extabãt patrui proprij
(vt dixerunt aliqui, ⁊ male) qꝛ tũc tex. ille fuisset de indubitabili, cuꝫ non filij
fratrũ: sed fratres defuncti illos excluderẽt. ideo ibi aliter rñdeo, qd ibi ideo:
qꝛ ibi loco parẽtũ vocant̃: ⁊ nec ideo tertios defuncti qui sunt in eodẽ gradu
in quo ⁊ ipsi non excluderẽt, successione, sed ideo non excludunt: qꝛ in locum
parentũ vocantur: vt ibidẽ precedẽti. §. dicit̃. Sed casus noster nõ est in ter/
minis illis: qꝛ loquitur qñ nullꝰ alius de linea collaterali est in eodeꝫ gradu.
vñ nõ expedit eos vti aliquo ꝓuilegio: ⁊ iste casus nõ est immutatus. ⁊ ꝑ cõ/
sequẽs remanet ius primeuũ. ⁊ rñdet ibi Sali. ad iura, ⁊ rõnes factas ꝓ opi.
gl. Et hãc opi. Azo. videtur etiam sequi gl. in. d. aut. cessante. ⁊ ego credo ve
riorẽ de iure: qꝛ vt patet per predicta nõ apparet clare de correctiõe iuris an
tiqui: ergo per. d. §. si vero. qui nõ loquit̃ clare. nec. §. precedẽs põt dici, ꝙ cor
9 rigat ius antiquũ. †qꝛ ex tacito intellectu ⁊ subaudito, nunqꝫ a ꝯtrario sensu de/
bẽt. ll. corrigi. vt est gl. singularis in. c. cupiẽtes. §. qd si per viginti. de elec. in
vj. ꝓ qua ego solitꝰ suꝫ allegare tex. de iure nr̃o. in. l. fi. §. filiꝰ aũt. C. d bo. q li.
ꝯiũcta. l. pe. ⁊ fi. C. q te. fa. pos. subtilr̃ intuẽti ⁊ iducẽti, lꝫ. d. Mat. de matthe
silanis doctor solennis Boñ. in suo trac. de succes. ab inte. in v̾. scdo dubitat̃,
an qñ vocatur ad successionẽ ab intestato ⁊c. per. §. reliquũ. §. illud. ⁊. §. si v̾o.
s̃. allegatos teneat opi. Accur. quã dicit esse cõem. ⁊ eã sequitur do. Franc. de
rampo. de bono. sed illi tex. nõ inferunt ad correctionẽ (vt. s̃. dixi) igit̃ ⁊c. co/
gita: qꝛ quecũqꝫ opi. bonis testimonijs tuet̃. sed si casus accideret, dubitareꝫ
recedere ab opi. glo. Bar. Bal. ⁊ aliorum, propter eorum immensam auto/
ritatem. que omnia bene no. ⁊c.
ADNOTATIO. Circa materiã huiꝰ paragraphi duo sunt ꝓn
10 cipales articuli. †pmꝰ est qualr̃ succedãt nepotes cũ patruis ĩ bonis aui, ⁊ in
11 hoc cõis est resolutio qd nepotes succedãt cũ patruis ĩ †stirpẽ. i. ĩ locũ sui fi
lius pr̃is, nõ aũt ĩ capita ꝑ istũ tex. vñ si auꝰ mortuꝰ fuisset relicto vnico filio
⁊ relictis qnqꝫ vel sex nepotibꝰ ex filio ꝓdefuncto, catenꝰ habebit ille vnicus
12 filiꝰ quatenꝰ habebũt ille qnqꝫ vel sex nepotes. †⁊ rõ quare succedãt nepotes
in stirpes ⁊ nõ ĩ capita, qꝛ filij q sunt ĩ pmo gradu succedũt de iure cõi, tanqꝫ
primũ locũ tenẽtes. nepotes v̾o qñ ad successionẽ aui ꝯcurrũt cũ patruis, cũ
primũ locũ seu gradũ nõ habeãt, succedũt ex solo ꝓuilegio iu corpe tñ iuris
clauso. iõ satis est qd ꝓuilegiũ eos q sunt in scdo aut tertio gradu representet
loco vel gradꝰ sine ꝓiudicio filioꝝ primũ locũ vere tenẽtiũ, ꝓm Bñdictũ in
c. Raynu. de succes. ab inte. ⁊ vxorẽ noĩe adelasiã v̾s. ⁊ rõ quare nu. dcxxviij.
13 extra de testis. †Scdꝯ articulꝰ est qd si nepotes succedãt auo cũ ꝓnepotibus
vel mixtim, ⁊ tãdẽ Bñdictꝰ vbi. s̃. v̾s. si aũt nepotes. nu. dcxxi. charta. cxvi.
ꝯcludit ẽt illos succedere in stirpes, inquiẽs hãc eẽ cõem: ⁊ hãc ꝓbauit Gui
do papa. q. cxxxiiij. incip. sꝫ qualr̃ dcã materia ĩ decisiõibꝰ parlamẽti. ad idẽ
Stepha. Bertrã. ꝯsi. xcvij. ponit̃ ĩ scdo col. iiij. v̾. venio ad scdꝫ. nu. iij. vo. ij. di
cẽs hãc eẽ cõiorẽ ⁊ v̾iorẽ citãdo varias ⁊ diuersas autoritates fide dignas, q
mihi placet ꝑ istũ tex. ⁊ ꝑ textũ in. l. ij. de suis ⁊ ltis heredibus. Anto. Caius.

SVMMARIVM.

1 Proximior quis dicatur condito testamento.
2 Qui proximior reperitur cũm constat aliquem ab intestato discedere, ille dicitur de suis hæredibus.
3 Vt quis dicatur de suis, sufficit fuisse conceptum viuo eo de cuius hæreditate agitur.
4 Qui non potest petere hereditatem vt agnatus, nõ potest petere bonorum possessionem.
5 Querela non præparata, transmittit tantummodo ad suos hæredes, non autẽ ad extraneos.
6 Imperator si condemnauit aliquos nobiles, quod ipsi filij & nepotes essent exules à ciuitate Aretij, nunquid videantur affici huiusmodi condemnatione filij, & etiam nepotes, qui post huiusmodi condemnationem concipiuntur.

a Cum autem. [a]†Cõdito testõ qd postea destituit̃, ille dr̃ pro/
1 pinquior, qui tpe destituti testĩ est proximior: ẽt
si nascat̃ post mortẽ illius, de cuiꝰ hereditate agitur. dũmodo fuerit cõceptꝰ
2 in vita eius. h. d. ¶†No. ꝙ nõ tantũ qui est proximior tpe mortis dr̃ esse de
suis heredibꝰ: vt. s̃. eo. §. ita demũ. Sed ẽt ille q proximior reperitur, qñ cla/
3 rũ est ꝙ ab intestato decesserit. ¶†Not. ꝙ ad hoc vt qs possit esse de suis,
sufficit ꝙ

sufficit ꝙ sit cõceptus viuo eo, de cuius hereditate agit̃: licet nõdũ sit natus eo viuo. facit. l. i. §. si qs proximior. ff. vnde legi. vnde cõceptꝰ post mortē, ēt aui: nullo iure dicitur esse coniũctus auo: nec de sua agnatione, qđ qualiter
4 intelligatur, dicã cũ gl. ¶ † No. ꝙ ille qui nõ põt petere hereditatē vt agnatus, ⁊ cognatus: nõ põt petere bo. pos. vt dicam in gl. ¶ In glo. certũ. in fin.
5 dic. vt. j. ti. i. §. proxi. ⁊ qđ ibi no. ibi dicã. ¶ † In glo. mortuo. in fi. Nota ꝙ hodie querela nõ ꝑparata transmittitur tantũmodo ad suos heredes non aũt ad extraneos: perditur tñ in quatuor casibus, qui habentur in. d. l. si qs filiũ. An aũt talis nepos ex persona sua vel p̃ris ex iure transmissionis facte ꝑ patrē possit aliq̊ mõ succedere auo suo: dic vt dixi in. §. posthumorũ. s̄. de exhere. li. Si aũt fuisset in vita aui cõceptus, si pr̃ suus nõ trãsmitteret ad eũ querelã in dictis casibus quatuor, an saltē ex ꝑsona sua habebit querelã: et gl. in. d. l. si quis filiũ. ⁊ l. parētibus. eo. ti. tenet ꝙ sic. idē Dyn. in. c. nõ debet. de reg. iur. idem Bar. in. d. l. si qs filiũ. per. l. si is. ff. de inof. test. ⁊ per. l. iij. §. si emancipatus filius. ff. de ꝯtab. ⁊ vide doc. in. d. l. si quis filiũ. ¶ In gl. tetigit. in fi. dic ꝙ ista opi. Jo. cõiter tenetur. de quo vide oĩno Bart. in. d. l. titius. ⁊ ego dixi late. s̄. de exher. li. §. posthumorum. ¶ In glo. cognati. in fi. dic hãc vltimã tenēt doc. dicit tñ Jo. fab. ꝙ hec est magna iniquitas, tñ cõi determinationi standũ est: vt. c. ne innitaris. extra de constit. lꝫ admitti posset ad bo. pos. liberti aui sui. vt. ff. de bo. li. l. paulus rñdit. §. pe. ⁊ que sit ratio ibi no. ¶ Extra op. ⁊ videtur ꝙ talis nepos oĩno succedet: q̄ aut pater huius nepotis fuit preteritus, ⁊ testm̃ est nullũ: vt. l. inter cetera. ff. de lib. ⁊ posthu. Et transmittit hereditatē etiã ad extraneos heredes licet nõ aditã. l. ex militari. §. fi. cũ. l. seq. ⁊ ibi Bar. ff. de te. mil. vel ēt ignorãtes vt ibi. Aut fuit exheredatus, ⁊ transmittit querelã. vt. l. sancimus. §. fi. cum ibi no. C. de inoffi. te. Si aũt fuit emãcipatus ⁊ fuit preteritus, cõpetit ei cõtratab. quã trãsmittit etiã ante aditã heredi. vt. l. illud. in prin. ff. de ꝯta. dic tñ ꝙ hoc procedit iuxta gloss. sing. in. §. exheredatos. in aut. de hered. ⁊ fal. vnde cõclude ꝙ ex ꝑsona propria, nepos iste nõ admittitur: sed virtute talis transmissionis bñ
3 admitteretur. qđ no. ¶ † Inducitur tex. in fi. per Bal. hic imperator condēnauit certos nobiles ꝙ ipsi filij ⁊ nepotes essent exules a ciuitate Aretij. nũquid videantur affici tali condēnatione filij: ⁊ etiã nepotes qui post talem cõdēnationē cõcipiuntur: ⁊ iste. §. in fi. inducitur ꝙ non. ita ꝯsulendo determinat Bar. sꝫ si qs vellet ꝙ filij ⁊ nepotes cõprehēdant̃, apponat in snĩa posteros ⁊c. qđ verbũ cõprehēdit etiã postea natos ⁊ cõceptos vt probatur. ff. de gra. affi. l. iureconsul. per totã. l. vsqꝫ ad. §. parentes. Et ex hoc volunt aliqui inferre ꝙ instrumentis emphyteoticis quibus cauetur ꝙ nullus det in emphiteosim talē rē tali, recipienti pro se filijs ⁊ nepotibus: ꝙ nõ intelligitur de filijs ⁊ nepotibus postea natis vel conceptis. argu. ꝑdictorũ. Sed ista est mala determinatio ſm Bal. imo cõprehendũtur etiam cõcepti postea. Nã speciale est quo ad successionē per vnde liberi vel ꝯtabu. vt cõcepti viuēte eo de cuius hereditate agitur, non admittantur cum in successione aliorum admittant̃. probatur in. l. paulus. §. paulus rñdet. ff. de bo. li. qđ est verũ nisi tractaretur de odio eis inferendo. vt. s̄. dixi qñ fit condemnatio de se filijs ⁊ nepotibus. de quo per Bar. in. l. liberorum. ff. de verb. sig. ⁊. l. titius. qđ not.

☙ SVMMARIVM. ❧

1 Emancipatus de iure ciuili incognitus, ad successionem parentis non venit & qualiter posit admitti.
2 Emancipatus de iure ciuili, nec iure suitatis nec alio aliquo iure, p̃ri succedet.
3 Emancipationis & patriæ potestatis, quòd sit sublata differentia hodie, de iure authenticorum.
4 Non subiectus potestati defuncti, dicitur hæres extraneus & voluntarius.
5 Dictio sicut, quòd non significet omnimodam similitudinem.
6 Regula quòd quilibet qui non est subiectus iuri vel potestati defuncti, dicitur esse hæres extraneus quibus casibus fallit.
7 Differentia inter suum & emancipatum, durat etiam hodie quo ad omnes effectus, quos inducit patria potestas.

a
1 Emancipati. a † Emãcipatꝰ de iure ciuili incognitꝰ, ad successionē parētis nõ venit, ꝑtoris tñ bñficio per bo. pos. vnde li. ꝑinde admittit̃, ac si in eius ptãte mansisset. h. d. ¶ Not. ꝙ de iure ciuili emãcipatus ab intestato, ad hereditatē parētis nõ cognoscebat: nec ius aliqđ hꝫ in tali hereditate. ¶ No. ꝙ per emancipationē perdit̃ pa.
2 pote. ⁊ per ꝯñs perdit̃ suitas. ¶ † No. ꝙ emãcipatꝰ de iure ciuili, nõ solũ iure suitatis succedere nõ põt p̃ri: sꝫ nec aliquo alio iure. ⁊ sic nec vt agnatꝰ nec vt cognatus, nec ab intestato vt hic. nec ex testõ erat cognitus, quo ad hoc, vt pater teneretur ipsum instituere vel exheredare. vt. s̄. de exhe. lib. §. emancipatos. ¶ Not. ꝙ de iure ꝑtorio consyderatur equitas naturalis: facit. l. j. ff. de mino. cũ si. ¶ No. ꝙ emãcipatus de iure ꝑtorio, fingitur fuisse in ptãte parētis tpe mortis p̃ris: ⁊ per ꝯñs hꝫ actionē vñ liberi ab intestato. ¶ No. ꝙ emancipatꝰ inuitatus de iure ꝑtorio, admittit̃ etiã cũ fratribꝰ in ptãte cõstitutis: ⁊ sicut cũ suis heredibꝰ de iure ciuili q̄ emãcipatꝰ est suus heres ꝺ iure ꝑtorio. ¶ No. ꝙ cũ emãcipatꝰ cõcurrit cũ suo herede, aufert dimidiã confratri heredi suo cõi patri de iure ciuili. ¶ In gl. nullo iure. in fi. que aũt sit ratio differentie inter istũ casum ⁊ illũ, dicã ibi. ⁊ dic ꝙ dicta ꝓcedũt ab intestato. Ex testõ vero vt qlibet extraneus, capere poterit ex testõ patris. vt no. glo. in. l. pro herede. in prin. ff. de acqr. here. Et est casus in. l. ventre. eo. ti. ⁊. l. si. ff. de interro. act. hodie vero de iure codicis ſm similitudinē suorũ ab intestato succedũt, vt. l. meminimꝰ. C. de le. here. ⁊ no. Bar. i. l. gallꝰ. §. ⁊ qđ si tm̃. ⁊ ibi Bal. ⁊ Ange. ff. de
3 li. ⁊ posth. de iure authēticoꝝ ē clarissimũ †. q̄ sublata est differētia emãcipatiõis ⁊ patrie ptãtis. vt in aut. eo. §. nullũ vero. In hoc tñ hodie remanet differētia inter filiũ q erat in ptãte parētũ, ⁊ filiũ q nõ erat ĩ ptãte tpe mortis patris: vt q̄ primꝰ succedit vt suꝰ ⁊ necessariꝰ. scđs lꝫ succedat de iure ciuili, tñ succedit vt extraneus ⁊ volũtariꝰ. et hoc ꝓbat̃. ff. de he. qua. ⁊
4 diffe. §. sui aũt. ⁊. §. ceteri. † Nã. d. §. ceteri. ponit̃ hec regula, qđ quilibet q nõ est subiectꝰ iuri siue ptãti defuncti, dr̃ heres extraneꝰ ⁊ volũtariꝰ. Nec obst. ĩ aut. eo. §. j. ⁊. §. nullũ ṽo. q̄ notũ est qđ tex. ꝑpõderauit effectũ, nã voluit facere reciprocã in hoc q̄ tãtã ptē hꝫ vnꝰ sicut aliꝰ: ⁊ põt ita succedere de iure ciuili vnꝰ frater, sicut alius. De qualitatibus aũt vtrũ sint sui vel volũtarij heredes, ibi nihil disponit. ĩ hac ergo materia, iura antiqua remanēt incorrecta. vt euitet̃ correctio q̃tũ possumꝰ vt. l. ꝑcipimꝰ. in fi. C. de appel. ⁊ qđ talē differētiã circa suitatē nõ voluerit tollere ille tex. ptꝫ ibi nulla introducēda differētia siue masculi sint, siue femine, ⁊ siue ex masculorũ ꝓle siue feminarum descēdãt, siue in ptãte siue extra ptãtē sint ꝯstituti ⁊c. vnde si diceremꝰ tex. ibi voluisse tollere differentias etiã quo ad q̃litatē heredũ, sequeret̃ ꝙ filiꝰ esset suꝰ heres matri: ⁊ nepos ex filio auo materno. qđ est absurdũ ⁊ cõtra multa iura. vt ĩ. d. §. ceteri. dicã ergo istas differētias in qualitate heredũ, incorrectas remãsisse. nõ eñ est verosimile qđ imperator vnico ṽbo voluisset tollere iura suꝑ hoc multis vigilijs cogitata. ar. l. si qñ. in prin. C. de inoffi. te. Itē nõ ob. tex. in. l. fi. C. de legi. he. dũ dicit emãcipatꝰ filiꝰ vel filia ĩ paternis bonis, ad suorũ similitudinē succedũt: q̄ rñdet̃ ꝙ imperator põderat similē effectũ. s. vt ita succedere possint de iure ciuili ꝓprio. ⁊ adire hereditatem nudo animo absqꝫ agnatione boñ. pos. corã iudice filij emãcipati, sicut possunt filij in ptãte: sed iã nõ sunt similes in qualitate vcꝫ vt ita emãcipati vocent̃ sui ⁊ necessarij heredes, sicut noiant̃ filij in ptãte. et ꝓ ista sol. facit gl. in c. nõ põt. de ꝓben. in. vi. Itē facit euangeliũ. Estote ꝑ
5 fecti, sicut pr̃ vester qui ĩ celis est ꝑfectꝰ. † nã hec dictio sicut, nõ significat oĩmodã similitudinē. vt extra de sum. tri. c. dãnamꝰ. Bar. tñ hoc dimisit ĩdiscussuꝫ. in. l. vētre. ff. de acqui. here. sꝫ ipse idē Bar. in. l. gallꝰ. §. quid si tm̃. de li. ⁊ posth. ⁊ in aut. qua mulier. C. de sac. san. eccle. potius ĩclinare vr̃ in hanc partē, vcꝫ ꝙ hodie emancipatus vt suus succedat ab intestato patri ⁊ sic habeat oĩa priuilegia que hꝫ in ptãte constitutꝰ: sed primam partem tꝫ do. Matth. matthesilanus in trac. suo de succ. ab inte. circa prin. quam etiam tꝫ Ang. in. l. emancipati. in repe. C. de colla. et in. l. ventre. ff. de acqui here. ⁊ ibi etiam sequit̃ Jo. de imo. in ver. sed dubiũ est an emancipatus transmittat hereditatem. allegat rationem. q̄ etiam hodie nõ querit vsumfructum patri in aduētitijs. vt supra per quas perso. no. acqui. §. i. l. cum oportet. C. de bo. que li. Item suus preteritus etiam cum causa. dicit testm̃ nullum: secus in emancipato vt no. glos. sing. in. d. §.

a ¶ Emancipati. hic incipit scđa pars principalis in qua Justi. sic procedit. Primo determinat qualiter liberi emancipati a bñficio successiõis de iure ciuili exclusi, de iure tñ ꝑtorio admittãtur: siue sint soli, siue cum suis heredibus concurrãt: ⁊ ĩtelligũt totã istã literam vsqꝫ ad. §. eadem hec obseruãt loqui in successiõe ab intestato, qñ oĩno nullum factũ est testm̃. Scđo ꝺterminat Just. de filijs emancipatis a patre naturali in adopti. datis qui neqꝫ de iure ciuili neqꝫ pretorio ad successionem parentis intestati de iure antiquo admittebantur: si tēpore mortis patris naturalis fuerint ĩ familia p̃ris adoptiui. Tertio oĩa q̃ dicta sũt de liberis emancipatis siue ĩ adoptionē datis siue non: qñ nullũ penitus factũ erat testm̃, dicit esse obseruãda ĩ bo. poss. ꝯta. q̃ liberis ꝑteritis dat̃. Quarto corrigit antiquitatē circa liberos ꝓmi gradꝰ. vltio corrigit ãtiquitatē vlterioris gradus. Et ſm hoc subdiuidas istã scđam partē principalē, ĩ quinqꝫ ꝑticulas. quarũ pr̃ia durat vsqꝫ ad illũ. §. at hi. ibi scđa: et durat vsqꝫ ad illum §. eadē hec obseruant̃. ibi tertia. ⁊ durat vsqꝫ ad illũ. §. admonendi. ibi quarta: ⁊ durat vsqꝫ ad illũ. §. itēꝫ vetustas. ibi quinta: ⁊ durat vsqꝫ in fi. ti. et sic plana est lr̃a, ⁊ casꝰ planissimi sunt: sꝫ tñ no. ꝙ rũbio gñalis est ad oẽs rũbiones q̃ sequunt̃ vsqꝫ ad ti. de bon. pos. vñ ĩ isto ti. ſm ꝙ põt cõprehēdere oẽs rũbiones seq̃ntes vsqꝫ ad predictuꝫ locuꝫ determinat de oĩbus illis qui põt succedere ab itestato. seu sunt liberi seu parentes seu alij. ⁊ sic conuenienter cõprehenduntur in illos omnes rũ. vsqꝫ ad predictũ locũ sequẽtes ⁊ solus iste tit. posset sufficere ꝓ omnibꝰ ⁊ ſm hoc posset subdiuidi in quatuor partes. In quarũ pr̃ia determinat de successione suorũ heredum ⁊ eorum quos ꝑtor ⁊ constitutiones inter suos heredes connumerant cuiuscũqꝫ gradus sint. In scđa parte de successione legitimorum heredum, et eorum quos pretor ⁊ constitutiones, ⁊ senatusconsulta inter legitimos heredes connumerant. In tertia parte determinat de successione proximorum cognatorum. In quarta determinat de successione seruorum libertatem adeptorum qui vocantur ad successionem, ratione cognationis in statu seruil. contracte. pr̃ia istarum quatuor partium ĩcipit ĩtestatus ⁊c. ⁊ durat ad illum locum post suos heredes ⁊c. ibi tertia et durat vsqꝫ ad illum locum. illud certum ⁊c. ibi quarta ⁊ vltima ⁊ durat vsqꝫ ad titu. de bono. posses. quamuis de alijs interseratur ibidem. et sic plana erit tota litera istius titu. generalis. sed quia plures alie rubricelle continentur sub isto gñali titu. iđ eas si velis legere ꝑ se ⁊ cõtinuare poteris ĩ hũc modũ.

exheredatos. Itē in ſuo dr cōtinuari dñiū. vt.l.in ſuis.ff.de lib.ꝛ poſth.non
ſic in emācipato,vt no.gl.ſing.ibi. Itē cū nō ſit in ptāte nō pōt dici ſuus.vt
d.§.ſui.ꝛ.d.§.ceteri.ergo iure ſuitatis nō trāſmittit:cū illud ius ſuitatis nō
habeat nec ēt ſit ſibi tāq ipſo iure qſitū cū nō ſit,ſ3 requirit ipm adire,nō
cēſet extrane⁹ ex quo nō eſt in ptāte.vt.d.§.ceteri.ꝛ.§.extraneū.in.l.j.C.ō rei
vxo.act.igitur adire d3,vt ceteri.ꝛ rñdet ad.d.l.fi.ſ3.ſ.rñſum eſt p do. Mat
theſi.ac ēt q2 ibi dr q ad ſilitudinē ꝛc.ergo ppriē nō ſunt ſui,ſ3 impropriē:
vt ibi vult Jaco.bu.ꝛ Bal.q2 nullū ſimile eſt idē.vt.l.qō nerua.ff.depoſi.et
qō ſit verū pt3 etiā ex no.per Bar.in.d.l.ſi qs ſu⁹.C.de iu.deli.ꝛ in.l.fi.C.de
repu.vel abſti.her.vbi Bar.voluit q l3 ſuus vigore dictarū legū,poſſet re-
uocare ſuā abſtēſionē:tñ emācipatus etiā hodie nō h3 bñficiū dictarū legū,
ꝛ effect⁹ hui⁹ diſcrepatiōis eſt valde magn⁹,pp̄ter multa q̄ habēt ſui ꝛ ne-
ceſſarij heredes:inter q̄ illō eſt potiſſimū qō ipſi tranſmittūt hereditatē pa-
ternā,quocūq3 mō agnitā.vt.l.fratris.C.de iu.deli.ꝛ.l.ex militari.§.fi.ff.de
te.mili.ꝛ.l.hēditatis.§.i.ff.de caſt.pecu.quā opi.t3 Bar.Ang.ꝛ cōiter doc.
in.d.l.vētre. Itē alius effectus magnus pt3 in.§.ſui aūt.ff.eo.ꝛ in.l.fin.C.de
6 de cura.fu. ¶ † No.tñ q predicta regula qua cauetur qō quilibet qui nō eſt
ſubiect⁹ iuri vel poteſtati defuncti,dr eē heres extraneus.vt.§.ſui.ſ.de he-
re.quali.ꝛ diffe. Fallit tribus caſibus,in quibus quis dr eſſe ſuus heres pa-
tri vel auo paterno,l3 nō ſit in eius poteſtate. ¶ Et primo fallit in eo qui li
beratus eſt a patria poteſtate per aliquā dignitatē,puta epiſcopalē vl' aliā,
de quib⁹ appetin auť.cōſtitutio que de dignita.§.i.ꝛ not.ſ.qui.mo.ius pa.
po.ſol.§.filius.q2 tales filij ſunt ſui iuris quo ad eorū cōmodū,nō quo ad eo
rū dānū:vñ dicit dñs meus eos retinere iura ſuitatis inq̄tū eorū fauorem
reſpiciūt. Et hoc probat tex.in auť.cōſtō que de digni.§.id q̄q3. ¶ Secūdo
fallit in filijs adoptiuis,eo caſu quo nō trāſeūt in ptātem adoptantis:vt,qñ
dant in adoptionē extraneo:nam nihilomin⁹ ab inteſtato illi pr̄i adoptiuo,
ſuccedūt vt ſui heredes.vt eſt caſus ſingularis in.l.pe.§.ſed ſi quidā.C.de
adop.ibi tñ ſi inteſtatus pr̄ extraneus adoptiuus ꝛc. Et dicā.j.eo.§.ſed hec
oīa.ꝛ ſic in iſto h3 locū caſus.d.§.ſui aūt.ſ.de here.quali.ꝛ diff. ¶ Tertio
fallit qñ aliqs efficit monach⁹.nā l3 liberet a pr̄ia ptāte,q2 trāſit in ptātem
Abbatis.vt no.in.l.ſi ex cā.§.papinian⁹.ff.de mino.tñ ipſe ſuccedet ab inte
7 ſtato vt ſuus heres.vt.l.fi.§.i.C.de epi.ꝛ cle. ¶ † Ultimo no.q ēt hodie du
rat differētia inter ſuū et emācipatū ēt quo ad oēs effectus,q̊s inducit pr̄ia
ptās.de quib⁹ vidiſtis ho.gl.ſ.de pa.po.§.ius aūt. Nā emācipat⁹ pōt ven
dere ꝛ mutuo ſe obligare.ſ3 nō cōſtitut⁹ in pr̄ia ptāte:vt.l.j.ff.ad mace.ꝛ.l.ſi
rem.§.voto.ff.de pol. Itē ſuus nō teſtat,ſed emācipatus ſic.vt.l.ſeruū.§.pe
nul.ꝛ.l.fi.C.qui teſta.face.poſ. Itē emācipatus cōſiſtit in iudicio ſine cōſen
ſu patris,ſed nō ſuus.vt.l.fi.§.neceſſitatē.ꝛ qō ibi no.C.de bo.que lib. Itē
emācipatus aſſumēs officiū publicū,ēt cū cōſenſu patris nō obligat patrē:
ſed ſuus ſic.vt.l.ij.in fi.ff.ad muni. Item emācipato non poteſt pupillariter
ſubſtitui,ſed ſuo ſic.vt.l.ij.ff.de vul.ꝛ pupil. Item emancipatus cū cā tm̄-
modo per ꝯtabu.impugnat teſtm̄,ſ3 ſu⁹ dicit nullū.vt no.gl.in.§.exhereda
tos in auť.de here.ꝛ fal. Itē pater aſcribēs hereditatē vel legatū filio emā
cipato in teſtō alicuius,nō incidit in falſum nec in quaſi falſum,cū nihil ſi-
bi queratur. Secus ſi aſcribit filio in ptāte.l.impuberē.§.i.ff.de fal. Itē eſt
differētia in.l.fi.cum ibi no.per Bar.ꝛ doc.C.de repu.here.ꝛ.ſ.dixi qō not.
quia ita dicit Ang.in.l.ſi emancipati.C.de colla.ꝛ Jo.de pla.hic.

SVMMARIVM.

1 Emancipatio facta patri naturali,tollit iura ciuilia,& ſic patriam poteſta-
tem,ſed non naturalia.
2 Adoptio an noceat,vt non poſſint parentes impugnare teſtamentum?
3 Sicut ex teſtamento non poteſt eſſe voluntas captatoria,ita nec ab inteſtato.

At ii qui. Fili⁹ emācipat⁹ ꝛ poſtea arrogatus ab alio,non pōt ve-
nire ēt de iure pretorio ad hereditatē pr̄is naturalis:niſi
añ mortē ſuā fuerit emancipat⁹ ab arrogatore.ſi v̊o emāciparet poſt mortē
naturalis,hr̄ vt extrane⁹ quo ad hereditatē vtriuſq3.h.d. ¶ No.q iura na-
turalia,fortiora ſunt q̄ iura ciuilia.facit.ſ.de iure natu.§.fi.ꝛ.ſ.ō legi.agna.
tut.§.fi. ¶ No.q id qō dixi.ſ.proxi.qō de iure ptorio admittunt emācipa-
1 ti,intelligit ſi nō fuerūt traditi in ptāte aliena p adoptionē. ¶ † No.q emā
cipatio facta patri naturali,tollit iura ciuilia ꝛ ſic patriā ptātem:ſed nō tol-
lit naturalia.vt.ſ.§.proxi.ꝛ.l.iura ſanguinis.ff.de reg.iur. Sed emancipatio
facta ab arrogatore,nihil eidē reſeruat:q2 perinde habetur acſi nunq̄ fuiſ-
ſet in adoptionē datus:ꝛ quo ad pr̄em adoptiuū habentur vt penitus extra
nei. Et eſt ratio:q2 cum iure ciuili vc3 arrogatione,ſint cōiuncti:cōtrario iu
re ciuili videlicet emancipatione,poteſt in totum tolli.vt.l.nihil tam natura
le.de reg.iur. ¶ In gl.non admittuntur.in fi.oportet q dicas quod illa dif
ferentia eſſet ſm ius antiquum.q2 ſm ius nouū d3 dici contra.q2 qñ datur
aſcendenti,non admittitur ad ſucceſſionem patris naturalis:qñ vero extra
neo,ſic.vt.ſ.de adop.§.ſed hodie.et ibi dixi ſm Joannem fab. Sed tu dic
melius ſm Joan.de pla.q hic loquitur de arrogatione:ibi de adoptiōe.
et dic vt dicā.j.in gl.extraneorū.ibi in fi. ¶ In gl.extraneorū.ibi.l.antepe.
2 dic melius facit.ff.vnde cog.l.i.§.cognationem. ¶ † In ea.gloſſ.in fine.dic
ſm Joan.fab.ſed nō durat vt matrimoniū impediat.ff.de ritu nupt.l.ſi p
adoptionē.et.ſ.de nup.§.ſi qua. Sed querit an adoptio noceat,vt non poſ
ſint parentes impugnare teſtm̄:dic ſm Bartol.in.l.ſi adoptione.ff.de con
trata.aut eſt datus in adoptionē pater,cōtra cuius teſtamētū quis vult ve
nire:aut eſt dat⁹ in adoptionē filius:cōtra cuius teſtm̄ qs vult venire. Pri
mo caſu adoptio nihil nocet veniētib⁹ per cōtratabu.vt.ff.de cōtratab.l.iij.
§.ſi pater. Scdo aut fuit dat⁹ in adoptionē vni,in vita cuius quis cōtra te-
ſtm̄ vult venire,aut poſt mortē. Primo caſu aut fuit dat⁹ alicui qui erat ex
his q ſunt in eadē familia,ꝛ nō nocet adoptio,vt.l.iij.§.ſi qs filio.ff.de cōtra
tab.aut fuit datus in adoptionē extraneo:ꝛ tunc aut adoptio durauit vſq3
ad mortē patris naturalis,aut fuit finita ante.ſi fuit finita,nō nocet adoptio
vt.l.ſi emācipat⁹.§.fi.ff.de ꝯtab.ſi vero durauit.tūc aut fuit inſtitutus;aut p
teritus.ſi inſtitutus tūc haberet ꝯtab.alio cōmittente edictū.vt.l.nō puta-
uit.§.ſi adoptione.ꝛ.§.ſeq.ff.de ꝯta. Si vero fuerit pteritus non datur bon.
poſ.contra teſtm̄ patris naturalis.vt.l.ſi emācipatus.§.fi.ff.de ꝯtab.ꝛ.j.eo.
§.eadē. Scdo caſu qñ ſe dedit in adoptionem poſt mortem patris,aut poſt
petitā bo.poſ.ꝯtab.ꝛ non nocet ſibi adoptio.vt.ff.vnde li.l.fi.aut ante ꝛ tunc
aut erat pteritus,ꝛ ſibi nocet adoptio.vt.d.l.iij.§.ſi emācipat⁹.ſi nō erat in
ſtitutus tūc ſibi nocet adoptio.vt.ff.de ꝯtab.l.ſi poſt mortē in pric.ꝛ pdicta
ſunt vera,qñ vult venire contra teſtm̄ patris naturalis.ſi aūt vult venire cō
tra teſtm̄ patris adoptiui,tūc diſtinguit,aut dat auo aut extraneo. Primo
caſu dat cōtratab.ſcdo non.vt no.in.l.pe.C.de adop.ꝛ no.Bar.in.l.j.§.j.ff.
de cōtratab. ¶ In gl.ad agnatos.in fi.ſed hec ratio ſm Jo.fa.nō eſt bona.
q2 poteſt in vita emācipare,nec intelligi d3 ex eius arbitrio:ſed dic q non
eſt eadē ratio.quia ſi in vita emancipat pater naturalis,pōt ſibi prouidere
ordinādo ſicut ei placuerit. Itē poſt mortē,aufert ius queſitum agnatis qō
3 eſſet incōueniēs multū ꝛ cōtra omne ius.† ¶ Ex his ꝛ ex tex.not.q ſicut ex
teſtamento nō poteſt eſſe volūtas captatoria.vt.l.captatorias.C.de teſta.
mili.ita nec ab inteſtato.vt hic.quod not.

SVMMARIVM.

1 Ius ciuile non poteſt tollere iura naturalia & iura gentium.
2 Ius ciuile poteſt tolli per aliud ius ciuile.

Minus ergo. Filius legitim⁹ ꝛ naturalis,emācipatus voca-
tur ad bona patris naturalis,beneficio pretoris:
Sed filius adoptiuus emancipatus,nullo modo pōt admitti ad bona pa-
tris adoptiui.h.d. ¶ Not.q plus iuris h3 filius legitimus ꝛ naturalis,q̄
legitimus tantū. ¶ No.q licet filius legitimus ꝛ naturalis emancipet:ta-
men pretor reſeruat ei gradum liberorū,quem tñ de iure ciuili perdiderat.
1 ¶ No.q adoptiui ſi emancipent,non cognoſcunt iure pretorio. ¶ † Not.
q ius ciuile non pōt tollere iura naturalia ꝛ iura gentiū:qō facit q etiā im-
perator qui eſt ſuper ius ciuile.vt.l.j.ff.de cōſti.prin.non poſſit tollere ea
que ſunt de iure naturali vel gentium:ꝛ ſic non poſſet tollere defenſiones q̄
ſunt de iure naturali.vt.l.vt vim.ff.de iuſti.ꝛ iu.qō ibi habetur.nec poſſet
tollere citationē patris.vt cle.paſtoralis.de re iudi.nec poſſet tollere dñium
rei aliene,cū dominiū ſit de iure gentiū.vt.l.ex hoc iure.ff.de iuſti.ꝛ iu. Qō
an ſit verū ꝛ qñ,not.plene per Bar.in prin.cōſti.fforū.ꝛ no.Bar.ꝛ doc.in.
l.fi.C.ſi cōtra ius vel vti.publi.de quo dic vt dixi.ſ.de iure natu.§.j.ꝛ.§.ius
aūt gentiū. ¶ Not.q iura ſanguinis,nō poſſunt deleri.l.iura ſanguinis.ff.
2 de re iudi. ¶ † Not.q ius ciuile pōt tolli per aliud ius ciuile,qō facit q im
perator poſſit reſcribere cōtra ius ciuile ſcriptū,etiam ſi non apponat clauſu
lā nō obſtante tali lege.qō eſt verū ſi ſcribat cōtra publicam vtilitatē.vt.l.re
ſcripta.C.de preci.impe.offe. Secus ſi contra priuatam vtilitatē,quia tunc
opus eſt qō ſit clauſula derogatoria. Sed an in ſpecie,vel ſufficiat in gene-
re:no.glo.ꝛ doc.in.d.l.fi.C.ſi cōtra ius vel vti.pub.etiā not. Bar.in prin.te
ſtamenti.ff.de lega.iij. Bal.in.l.humanū.C.de legi.ꝛ Sali.in.l.ſancimus.
eo.ti.ꝛ Bar.late in trac.ad reprimendū.in ver.non obſtantibus. ¶ No.q
emancipatio eſt actus ciuilis ſicut adoptio.

SVMMARIVM.

1 Bonorum poſ.contratab.non datur niſi præteritis:& quare?
2 Præteritus propriè quis dicatur?
3 Prætor qua ratione fuerit motus ad inducendam bono.poſſes.propter eman
cipatum.
4 Adoptatus emācipatus ſicut nō ſuccedit ab inteſtato:ita nec p cōtratabulas.
5 Illi datur quærela qui ab inteſtato aliàs ſuccederet.
6 Edictum inſtituti per præteritos vt dicatur commiſſum quid requiratur?
7 Fœmina quod non habeat heredes ſuos.
8 Qui non admittitur ab inteſtato:nec etiam ad rumpendum teſtamentum.
quomodo intelligitur?

Eadem. Filius legitim⁹ ꝛ naturalis,in ptāte vel emancipatus h3
contratab.de iure pretorio ſi ſit preteritus:niſi fuerit i ado
1 ptiua familia tunc tpis:adoptiuus vero ſecus.h.d. ¶ † Not.ibi liberis pre
teritis.quod bo.poſ.cōtratab.non datur niſi preteritis.nā exheredatis non
datur,quia habēt querelā qñ ſunt in poteſtate. Si autem eſſent emancipa
ti,haberent etiam querelam ex ſigno:tamē dato a iure ptorio.vt.l.papi.in
prin.ꝛ qō ibi not.glo.Bartol.ꝛ doc.ff.de inoffi.teſt.nec etiam datur contra
tab.inſtitutis.vt.l.non putauit.in prin.ff.de cōtratab.niſi commiſſo edicto
per alterum preteritum.vt.l.ſi poſt mortem.§.penul.ff.de cōtratab.ꝛ.l.non-
2 nunq̄.ff.de leg.preſtan. ¶ † Not.ibi ideſt neq3 heredibus.ꝛc.quis dicatur
proprie

ppriẽ pteritus:q2 dr nõ tñ ille de quo nulla facta est mẽtio, sz etiã ille q nõ est institut⁹ vel etiã vt oportuit exheredat⁹:lz de eo in testõ fuerit facta mentio,ꝛ sic institutio q̃ nõ tenuit,vel exheredatio nõ rite facta,habet̃ p ptiri-
3 tione.ꝙ no.†No.in ver.nã eos ⁊c.ꝙ Pretor equitate plen⁹ ꝗ principaliter fuit motus ad inducẽdã bo.pos.ppter emancipatũ,ꝗ erat destitut⁹ remedio iuris ciuilis.vt.s.eo.§.emãcipati.q2 iura naturalia remanserant.vt s.§.prori.nõ vult suum dictũ beneficiũ denegare,etiã ↄstitutis in ptãte,q2 etiã in illis,sicut in filijs emancipatis,est naturalitas.℄ Ex quo sequit̃ ꝙ ita remedia ↄtab.cõpetunt in ptãte cõstitutis pteritis,sicut emãcipatis:lz in ptãte cõstituti,possint etiã dicere testm̃ nullũ.vt.l.inter cetera.cũ.l.seq.ff.de lib.ꝛ posthu.℄ No.ꝙ ptor nõ vocat p ↄtabu.cõtra testm̃ patris naturalis:filium legitimũ ꝛ naturalẽ in ptãte olim cõstitutũ siue emancipatũ,ꝗ reperitur tpe mortis patris naturalis esse in aliena familia per adoptionẽ.
4 ℄†No.ꝙ adoptatus emãcipat⁹ sicut nõ succedit ab intestato adoptãti,
5 ita nõ admittit̃ ad ↄtab.℄†No.ꝙ illi vr̃ dari posse cõtratab.ꝗ possent aut de iure ciuili vl̃ de iure ptorio succedere ab intestato:al's secus.facit.l.j.§.si.ff.si tabu.testa.nul.exta.℄ In glo.institutis.ibi.§.si qs ex liberis.no.glo.
6 †ꝙ ad hoc vt dicat̃ cõmissum edictũ instituti p preteritos,opus est vt preteritus impugnet testm̃:sed dic ꝙ hoc est falsum imo (vt statim dicã) etiã preterito repudiãte bo.pos.cũ instituto statim eoipso ꝙ pteritis cõfert̃,est cõmissum sibi edictũ:vt est casus in.l.nõnunꝗ.ff.de leg.pstã.℄ In eadez gl.ibi:postꝗ̃ semel agnouit ⁊c.dic idẽ vult glos.in.l.ij.§.si ex liberis.ff.de ↄtab.vcz ꝙ sit necesse vt cõmittat̃ edictũ instituti:q2 p preteritum fuit bo.pos.agnita:ꝛ incepit eã intentare,lz non fuerit psecut⁹ vsqꝫ ad fi.ꝛ istud vr̃ sequi Bar.ꝛ idẽ Sali.in.l.vxoris abortu.C.de posthu.here.insti.in.l.si post mortẽ.§.fi.ff.de ↄtab.Sed gl.ibi tz ↄriũ ꝙ imo etiã si repudiet pteritus,fit cõmissum edictũ instituti.ꝛ ista vltima est verior ꝛ cũ hoc tz do.Alexã.in.l.posthum⁹.in.j.gl.C.de ↄtab.q2 est casus p ea exp̃ssus in.d.l.nõnunꝗ.
7 ℄ In gl.vt oportet.i fi.dic vt ibi dixi.℄ In gl.exheredatis.i fi.dic,ꝛ ratio est ẜm Bar.in.l.illud.§.ad testamẽta.de ↄtab.†qm̃ femina nõ põt habere suos heredes.dicit ibi tex.qõ declara.q2 pretor emancipatis,remouet obstaculũ emãcipationis.vt.l.iij.§.emãcipat⁹ fili⁹.ff.de cõtratabu.ꝛ reddit eos suos.sed femina,lz remoueat̃ obstaculum emancipatiõis in filio,nõ tñ esset suus femine:q2 nõ hz eos in ptãte igit̃ ⁊c.Ista est bõa rõ,lz aliter gl.sentiat in.d.§.ad testamẽta.℄ In glo.in ptãte.in fi.dic vt.l.is qui in ptãte.ff.de leg.prest.nam vt hic est tex.clarus:lz p emãcipatis pretor adiuerit.bo.pos.q2 erat eis necessaria:nõ tñ voluit eã denegare suis.imo cõcessit in casu quo voluit,vt dictis iurib⁹:q2 qui vocant̃ ad ↄtab.nõ vocant̃ de iure ciuili
8 vt.l.j.§.vocant̃.ff.de cõtratab.℄†In gl.repellit.in fi.dic vt dixi plene.s.eo.§.at hi qui.Inducit̃ iste tex.ad q̃stionẽ qua dicit̃ ꝙ qui non admittit̃ ab intest.nec etiã ad rumpendũ testm̃,ꝛ sic ille qui nõ põt admitti ẜm tacitam voluntatẽ,lz posset admitti ẜm expressam:vcz ex institutione.vt.l.ventre.ff.de acqui.here.tñ cõtra voluntatẽ non admittit̃.vt.l.j.in prin.ꝛ ibi gl.ponit de filio naturali.ff.de cõtratab.qõ facit si ex statuto filia femina nõ succedat ab intestato stantibus masculis,ꝙ pterita in testõ paterno nõ põt cõtratabulare.facit ꝙ no.Bal.Ang.Raph.ꝛ Imo.in.l.si qs posthum⁹.in princ.et in.l.gallus.§.ꝛ qd si intantũ.ff.de lib.ꝛ posthu.p hoc facit:q2 filia priuata a statuto succedere,nõ est suus heres,lz loco extraneorũ habet̃.ex quo sequit̃ ꝙ etiã si instituta esset a patre,nõ sua ꝛ necessaria heres esset,sed voluntaria.ita sing.dicit Bart.p illũ tex.in.l.j.§.sciendũ.ff.de suis ꝛ legi.ꝛ sic talis filia instituta,nõ habebat effectũ suitatis,q2 non transmittit hereditatẽ patris non agnitã ad quoscũqꝫ:ꝛ sic de similibus effectib⁹.igit̃ ⁊c.qõ no.q2 vt hic dr,licet de eo sit facta mẽtio,dũmodo nõ sit institut⁹ ꝛ sic habeat iure institutionis:vel sit legitime exheredat⁹:tamẽ dicit̃ pterit⁹,ꝛ inducit̃ si relinquatur legatũ vel fideicommissum etiã vniuersale toti⁹ hereditatis filio:si tamẽ non habeat iure institutionis dicit̃ preterit⁹ ꝛ sic testm̃ est nullũ.facit.l.sancimus.§.cũ aũt.cũ ibi no.p Bar.C.de inoffi.test.ꝛ est casus clarus in.l.ita tamen.§.qui rogat⁹.ꝛ ibi Bar.Ang.ꝛ Imol.ff.ad treb.licet gl.aliter dicat ꝛ male in.d.§.cum autẽ.dic vt ibi per Bal.Ange.ꝛ Sali.ꝛ ego dixi in.d.§.qui rogatus ⁊c.Ange.

SVMMARIVM.

1 Filius emancipatus quòd possit venire ad bona patris per vnde cognati.
2 De iure prætorio quòd vocentur eo ordine quo vocantur de iure ciuili.
3 Statutum quòd stantibus masculis,fœminæ non succedant,quomodo intelligendum?

1 Admonendi †Licet filius emãcipat⁹ adoptat⁹,non possit venire ad bona p̃ris naturalis p vñ liberi,vel vñ agnati:venit tñ p vñ cognati.h.d.℄ No.qualiter intelligat̃,ꝗ habetur.s.eo.§.at hi qui.in v.post mortẽ ⁊c.q2 illud est verũ ꝙ tales filij habent̃ loco extraneorũ,supple quo ad hoc vt p vñ liberi de iure ptorio admittant̃
2 ꝛ sic vt sui de iure ptorio vel vt agnati:ꝛ sic tãꝗ̃ descẽdentes ex masculo:lz vt cognat⁹ (primis duob⁹ gradib⁹ deficiẽtib⁹) admittit̃ vt hic.℄†No.ꝙ de iure pretorio,vocant̃ eo ordine quo vocant̃ de iure ciuili.vt.l.j.§.vocant̃.ff.de ↄtratabu.q2 primo vocant̃ sui,siue liberi.scdo his nõ extantib⁹,etiam in vltimo gradu admittuntur cognati ꝛ non prius:sed hodie aliter est.vt.j.
3 §.prori.dic vt ibi.℄†Et hoc facit si statuto cauet̃ ꝙ stantibus masculis vel propter masculos.vel vt agnatio conseruet̃,femine non admittantur:

qõ tunc imo admittent̃ his omnib⁹ masculis non extantibus,quia illi sunt ablatiui absoluti qui faciũt cõditionẽ,vt.l.ab emptione.ff.de pact.idest si extabũt masculi.sed masculi nõ extãt.ergo femine nõ sunt exclusẽ.Preterea cã impeditiua,sunt masculi.ergo si masculi,nõ supsunt cessat cã finalis impeditiua feminarũ:ergo cessante cã,debet cessare effectus,vcz ꝙ femine nõ sint excluse.vt.c.cũ cessante.extra de app.l.ij.§.fi.cũ ibi no.ff.dõ dona.ꝛ.l.adigere.§.ꝗuis.ff.de iurepa.facit ad dictũ statutũ.qõ no.Bar.i.l.si seruus legatus.§.si testõ.ff.de leg.j.ꝛ.l.cum emãcipat⁹.§.si duo emãcipati.ff.de col.bo.ꝛ.l.ij.§.fi.ad tertul.ꝛ facit etiam qõ ipse not.in.l.fi.in prin.ff.eo.

SVMMARIVM.

1 Adoptatus ab extraneo, hodie non transit in potestatem suam.
2 Quando pater dat filium in adoptionem extraneo,omnia iura patris naturalis conseruantur quasi nulla esset adoptio.
3 Præteritus quem necesse non est instituere, nullam habet querelam.
4 Datus in adoptionẽ ascendenti naturali,transit in potestatem suam.
5 Adoptatus,an cogi debeat petere veniam prius quàm in ius vocet?
6 Adoptatus,an teneatur patrem alere?
7 Adoptatus filius,an sit alendus à patre adoptiuo?
8 Adoptatus vel arrogatus,an & quõ,& in quo succedat?
9 Habens duos filios legitimos & naturales, adoptauit sibi quatuor extraneos & decessit ab intestato,relictis codicillis,quãtũ erit legitima illorum duorum filiorum legitimorum & naturalium?
10 Adoptatus an succedat ab intestato patri adoptiuo,exclusis ascendentibus,&matre,& patre,& auo,& auia,& vxore?
11 Libertus si aliquos sibi adoptauerit in filios,& moriatur ab intestato isti succedunt vt sui heredes,& excludunt patronum.

1 Sed ea omnia. †Adoptat⁹ ab extraneo,hodie non trãsit in potestatẽ suã.Et ideo neqꝫ q̃relat nec ↄtabulat,lz ab intestato succedat:sed quo ad p̃rez naturalẽ, vetera iura seruant.nisi
2 fuerit adoptatus ab ascẽdẽte naturali.h.d.℄†No.in ver.hoc solito more.ꝙ qñ pater dat filium i adoptionẽ extraneo,oĩa iura patris naturalis,ita cõseruant̃,acsi i patris naturalis ptãte mãsisset,nec adoptio modo aliquo facta fuisset.℄ No.ꝙ nõ obstãte ꝙ filius remãsit in potestate patris naturalis:tñ patri extraneo adoptiuo,succedit ab Itestato.℄ Not.ꝙ lz dat⁹ in adoptionez extraneo succedat ab intestato:ꝛ sic ex tacita volũtate:vt.l.ↄficiunt̃.ff.de iure codi.ꝛ p ↄñs multo magis ꝗlibet extrane⁹ succedere posset,ẜm volũtatẽ exp̃ssam.ꝛ sic ex testõ:tñ cõtra volũtatẽ succedere nõ potest:vl̃ ↄtab.vel per querelã.vt hic.facit glo.in.l.j.in princ.ff.de ↄtab.facit qõ dixi
3 s.eo.§.eadẽ.℄†No.bo.tex.ibi cũ necessitas.⁊c.ꝙ ille quẽ ex forma ↄstitutionis nõ est necesse instituere vel exheredare,si sit pteritus nõ põt contra voluntatẽ testantis venire:qõ facit p eo qõ dixi.s.§.eadẽ.qõ filia femina q̃ stãtib⁹ masculis nõ succedit,si fuit pterita qõ nõ dicit testm̃ nullũ.de q p
4 Bar.Ang.ꝛ doc.i.l.si qs posthumos.§.j.ff.de li.ꝛ posthu.℄†No.ꝙ datus i adoptionẽ ascẽdẽti naturali trãsit i potestatẽ suã,ꝛ oĩa iura antiqua ꝛ tractãtia de adoptiuis,remanẽt icorrecta.℄ In gl.vocabant̃.in fi.dic ẜm Io.fab.ꝙ gl.in.l.pen.C.de adop.vr̃ reprobare hanc opi.ꝛ vr̃ cõcludere ꝙ sit destitut⁹ omni remedio,ꝛ sibi fili⁹ iputet qõ pmisit se emãcipare dic vt ibi.ꝛ hoc tz Iac.de are.hic.℄ In gl.tãtũmodo.i fi.dic sicut glos.hic ponit
5 duas opi.ita ẽt ponit in.d.l.adoptiuũ i prin.℄†Et cũ ibi vltimo loco op.ꝙ nõ cogitur petere veniã,videt̃ i illa residere.arg.glos.in.l.cũ quidam.§.sabinus.ff.ad treb.Et tñ hic recitat opi.Plac.vltimã que dicit contrariũ:ergo vide hic Io.fab.tenere ↄria.p opi.Pla.que fuit etiã p opi.Azo.i.l.adoptiuũ.facit ille tex.ibi iure potestatis.tamẽ residet i prima opi.ꝙ nõ sit alendus a patre adoptiuo nisi ipsi patri adoptiuo operet̃:q2 iure tunc pater adoptiuus tenet̃ eũ alere.argu.ff.cõmo.l.i reb⁹.§.possunt.vel nisi pater
6 naturalis egeret.†Nã cũ sit fili⁹ quo ad successionẽ ab Itestato,ꝛ q̃ ad oẽm effectũ excepto ꝙ nõ trãsit i potestatẽ ꝛ matrimoniũ,impediat̃,ꝛ cognatio cõtrahat satis videt̃ qõ teneat̃ euz alere.l.pe.ff.de adop.Ego puto qõ quo ad petitionẽ venie vt nullo mõ possit eũ in ius vocare sine venia:q2 negari nõ põt quin eidẽ reuerẽtiã debeat.vt.d.l.adoptiuũ.ergo nõ põt sine venia in ius vo.vt no.gl.in.l.ꝗ̃naliter.ff.dõ in ius voc.ꝗuis nõ sit in ptãte sua:q2 etiã mater ꝛ auia,q̃ nõ habẽt in potestate.vt.§.femine.s.de adop.tñ nõ possunt sine venia vocari.vt.ff.de in ius voc.l.quinqꝫ.§.parẽtes.cum.l.seq.quia fili⁹ etiã emancipatus,nõ vocat sine venia.vt.l.fi.cũ ibi no.C.de in ius voc.etiã si sit miles.vt not.glos.in.l.cogi.§.pater filio.ff.ad treb.de quo vide plene q̃ scripsi.j.dõ acti.§.penales.℄ De eo aũt qõ q̃rit̃ de alimẽtis,hic videt̃ casus ꝙ nõ possit arctari ad alẽdũ ppter duo verba,vcz pteritus ꝛ ꝙ tãtũmodo ab intestato succedat:ergo in alijs nullo mõ aliqd cõe hz cũ patre extraneo adoptãte:placet mihi determinatio Io.fab.ꝙ si operat̃ sibi,ergo ab eo alẽdus est.vt arg.glo.i.l.sicut.ff.de ope.li.etiã si pater naturalis est egenus,ꝛ adoptatus nõ hz vnde possit se alere:ar.d.l.pe.ꝛ qõ ibi Dy.ꝛ Bar.ff.de li.agno.ꝛ arg.glos.in.l.cũ in plures.§.pe.ff.de admi.tu.facit.l.si filiũ.ff.de ali.pu.pstã.ꝛ.l.j.§.j.ff.de tu.ꝛ rati.dist.℄ In gl.ab intestato.i fi.dic ẜm Io.fab.h̃ verũ dõ iure nouo:secus de iure antiquo.ff.dõ adop.ꝗ in
7 adoptionẽ.ꝛ ꝙ ibi no.℄†In hoc ergo articulo an ꝛ quõ ꝛ i quo succedat adoptat⁹ vl̃ arrogat⁹:distingue plene aut loqmur i filijs adoptiuis aut i filijs arrogatis.Primo casu distingue aut nõ trãsiuit in ptãtẽ adoptãtis:

a ¶ De legitima agnatorū successione. Dictū est.s.de suc.suorum hered.et eorum qui inter suos numerantur cuiuscunq; grad⁹ sint, sed q₂ deficientib⁹ illis vocant̄ ad successionē defuncti heredes legitimi:vt sunt cognati.ideo hic est de legitima agnatorū successione videndum.dicit ergo Impe.⁊c.

b ¶ Si nemo. Ad maiorē euidentiā istius ti.diuidas eū in.xij.ptes ⁊ plan⁹ erit:in quarū prima determinat q̄liter agnati vocent̄ ab intestato ad successionē defuncti In scd̄a parte determinat qui sunt agnati, exemplificādo de ipsis. In tertia parte d̄t qd̄ non omnib⁹ agnatis,sed ꝓximis tm̄ datur ab intestato hr̄ditas. In q̄rta determinat qualr̄ adoptione:ius agnationis cōsistit. In quinta q̄liter masculis agnationis iure, antiquit⁹ ab intestato dabat̄ hereditas: ⁊ si essent in longissimo gradu:nō feminis dabat̄ nisi essent sorores defuncti. In sexta parte determinat qualiter post modum p̄tores,ꝓspiciendo feminis,iniquitatē iuris antiqui tamē minus plene emendauerūt. In septima determinat q̄liter imperator ꝑ suam cōstitutionē h̄ plenissime emendauit,⁊ qualr̄ trāstulit vnū gradum a iure cognatiōis in ius agnationis. In octaua pte determinat qd iuris si sint plures gradus agnatorū. In noua pte determinat qd̄ tp̄s consyderat̄ cū querit an aliqs sit ꝓximus. In decima parte d₂ ꝙ agnati proximi nō succedebāt agnatis defuncti ꝙ similiter p̄tores plene non correxerūt. In vndecima parte determinat ꝙ per suā cōstitutionē hec correxit. In duodecima et vltima pte determinat q̄lr̄ parens ad legitimam filij̄ sui defuncti successionē vocat̄. p̄ma pars ꝑtēdit̄ vsq; ad illū locum sunt aūt agnati.ibi incipit scd̄a ⁊ durat vsq; ad illum.§.nō tm̄.ibi tertia ⁊ durat vsq; ad illū.§.ꝑ adop.ibi q̄rta ⁊ durat vsq; ad illū.§.ceterū.ibi quinta ⁊ durat vsq; ad illū.§.s₃ q₂ sane.sexta ibi:⁊ durat vsq; ad illū.§.nos vero.ibi septima ⁊ durat vsq; ad illū.§.si plures.ibi octaua ⁊ durat vsq; ad illū.§.proximus aūt.ibi noua ⁊ durat vsq; ad illū.§.placebat aūt.ibi decima ⁊ durat vsq; ad illū.§.sed nos.ibi vndecima ⁊ durat vsq; ad illum.§.ad legitimā.⁊ ibi duodecima ⁊ vltima ⁊ durat vsq; in fi.ti.⁊ sic litera tota plana est.

vt q₂ fuit ab extraneo adoptat⁹,tūc nihilomin⁹ succedit ei ab intestato etiā vt suus heres.vt.l.impe.§.⁊ si quidē.⁊ sic succedit ēt simul cū filij̄s legitimis ⁊ naturalibus.vt ibi d₂.⁊ in.l.si te.C.de suis ⁊ legi.⁊ not.hec glo.⁊ hoc hodie nō est correctū ꝑ aut̄.in successiōe.C.de suis ⁊ legit̄.S₃ aliqd ꝯ vt no.ibi gl.Bar.⁊ Sali.⁊ doc.⁊ ꝑ hoc infert̄ no.qd̄ ꝑ tales adoptiuos,detrahitur legitima filiorū legitimoꝝ ⁊ naturaliū:nā si pater habēs duos filios legitimos ⁊ naturales,adoptauit sibi duos alios extraneos in filios ⁊ fecit codicillos ab intestato in quib⁹ multa legata reliquit ꝓ legitima illorū duorū filiorū legitimorū ⁊ naturalium:in q̄ ipsi nullo mō grauari pn̄t,capiūt solū duas vncias hereditatis. Nā ipsi debēt habere solūmodo tertiam partē illi⁹ qd̄ fuissent habituri ab intestato.l.parentibus.C.de inoffi.test.⁊ aut̄.nouissima.eo.ti.s₃ illi duo habuissent ab ītestato,duas vncias ꝓ quolibet.ergo ⁊c.Sed aduertēdū est ꝙ vbi ꝓbat̄ adoptionē factā esse in fraudē,subueniret̄ illis filij̄s legitimis ⁊ naturalibus tm̄ per remedia posita in.l.j.C.di inoffic.do.

8 ¶ †Hic posset q̄ri qd si habens duos filios legitimos ⁊ naturales,adoptauit sibi q̄tuor extraneos ⁊ decessit ab intestato relictis codicillis q̄ꝑtū erit legitima illorū duorū filiorū legitimorū ⁊ naturaliū.dic ꝙ erit tm̄ tertia pars ei⁹,qd̄ fuissent ab intestato habituri:et sic iter ambos habebūt ꝓ legitima,tertiā partē quatuor vnciarū.i.vnā vnciā ⁊ tertiā partē alteri⁹ vncie: nō eīm debēt ēt illi quatuor filij̄ adoptiui,cōputari in numero sex filiorū vt ꝓbat̄ in aut̄.de trien.⁊ se.§.hoc obseruando.cum.d.l.pe.§.s₃ si quidem.C.de adopti.

9 ¶ †Quero an talis adoptiuus succedat ab ītestato patri adoptiuo,exclusis ascēdentib⁹ ⁊ matre ⁊ patre ⁊ auo ⁊ auia ⁊ vxore? Et vr̄ ꝙ sic ꝑ p̄dictā.l.pe.§.sed si quidē.vbi tex.vult eos succedere vt suos heredes. sed si ita est ꝙ sui heredes p̄ferunt̄ ascendentib⁹.vt.s.e.§.i.⁊.j.de serui.cog.§.exceptis.⁊ est casus in.l.ij.§.liberi.ff.ad tertul.⁊ no.gl.j.ad ter.§.p̄ferunt̄.⁊ hoc vr̄ verū de rigore iuris.l₃ equitas faciat in ꝯriū.Sed aduertendū est si adoptio esset facta in fraudē,haberent

10 locū remedia.l.j.C.de inoffi.dona. ¶ †Ex his ēt infert̄ ꝙ si libertus aliquos sibi adoptauerit in filios,⁊ moriat̄ ab intestato ꝙ isti succedunt vt sui heredes: ⁊ excludunt patronū.vt.j.de suc.lib.§.s₃ nostra.ibi si heredes suos ⁊c.ꝯiunc.d.l.pe.§.⁊ si quidē.⁊ sic vr̄ correctus.§.qua de cā.j.de suc.li.Si tm̄ patron⁹ possit h̄ ꝓbare esse factū in fraudē,sibi cōsuleret.vt.ff.si qd in frau.pa.ꝑ totū.iste tm̄ passus tot⁹ ⁊ p̄cedēs,est valde dubius.Q̄n̄q; filij̄ adoptiui trāseūt in ptātē adoptātis,vt q₂ adoptant̄ ab aliquo de suis ascendētibus:⁊ tūc planū est eos ab intestato succedere vt suos.vt.d.l.peñ.§.si vero pr̄ naturalis.aut loqimur de filij̄s arrogantis,⁊ planū est eos succedere ab intestato vt suos vt.l.i.§.suos.ff.de suis ēt legit. Nec facile p̄sumit̄ esse fraus facta,in arrogatiōe facta ꝑ principē cū ista fiāt causa cognita.vt.l.si pater.§.fin.ff.de adop.ita d̄t do. Matthe.de matthesillanis de bo.in.d.suo trac.d̄ succes.ab inte.ver.tertiū mēbrū erat qn̄ loquimur.in lib. lega.tm̄ ⁊c.Et p̄dicta ꝓcedunt,qn̄ ab intestato volūt adoptiui vel arrogati venire:sin aūt volūt cōtra testamētū venire,dic vt dixi.s.e.§.hi qui.q̄ oīa tene cordi.

SVMMARIVM.

1 Modicum dicitur,quando est in tertia parte.
2 Taxatio modici quòd commissa sit iudicis arbitrio.
3 Modicum quòd dicatur etiam respectu personarum.
4 Magnū & modicū ꝙ dicant̄ pro qualitate personarū.
5 Modica quantitas de iure ciuili quæ dicatur?
6 Modica seu summaria quantitas,quæ dicatur?

Item vetustas. Olim nepos ex filia,vel ꝓnepos ex ꝓnepote, vocabant̄ ad hereditatē demū post agnatos. Sed ex aliqb⁹ cōstitutionib⁹ vocabant̄ cū diminutiōe tertie ꝑtis,simul cū alij̄s descendentib⁹,quā ꝑtē ēt minuebāt agnati trāsuersales.hodie vero est secus:⁊ isti tales descēdētes succedūt in stirpes nō in capita.h.d.vsq; ad fi. ¶ No.ꝙ ꝯ naturā ⁊ iniuriosum est,plus diligere nepotes ⁊ alios descendētes ex virili sexu,q̄ꝑ ex femineo.facit.l.maximū vitiū.C.de li.prete. ¶ Not.ꝙ appellatio nepotū,ita cōprehēdit descēdētes ex femina sicut descēdētes ex masculo. ¶ No.qd̄ stātib⁹ nepotib⁹ ꝓnepotib⁹ ⁊ alij̄s descendentib⁹ ex recta linea,null⁹ agnat⁹ ⁊ sic null⁹ ex linea trāsuersali,pōt ab intestato vocari. ¶ No.tex.apertū ꝙ ēt inter nepotes inter se succedētes, ⁊ succedentes sine patruis ꝙ nō in capita:s₃ in stirpes succedit̄.vt.s.eo.§.fili⁹. ¶ In glo.

1 paulo.in fi.no.†ꝙ modicū d₂ qn̄ est in tertia ꝑte,qd̄ facit ad multa.tu dic ꝙ imo modicum dicetur arbitrio iudicis.vt.l.illa tamen adiectio.ff.de verbo.sig.⁊.l.cū furti.ff.de in lit.iurā.qd̄ facit si testis dicat qd̄ possederit per.x.an.et vltra,vel modicum plus quia intelligitur de modico.arbitrabitur tamen iudex quantum illud esse possit ex circunstantij̄s.

2 ADNOTATIO. †Modicū quid dicatur cū nō sit a iure determinatiuum,cōmittit̄ arbitrio iudicis.l.j.de iure deliberandi glo.⁊ doct. in.l.hactenus,de vsufructu in pandectis.d₂ etiā modicum respectu ꝑsonarum,vn̄ si princeps donauerit mille vel duo millia ducatorum d₂ modicum

3 donare†gl.⁊ Bar.in.l.sed et si susceperit.§.primo de iudicij̄s ⁊ notat franciscus curtius iunior in.l.cū qd.col.octaua.versi.circa questionē.nu.17.

4 circa finē.de rebus creditis,in pandectis†vbi cōcludit magnū ⁊ modicum

5 dici,pro qualitate ꝑsonarū,†preterea modica quātitas de iure cōi d₂,que nō excedit duos aureos.l.si oleum tuū.§.merito.iuncta.l.sequēti vbi Bar.⁊ docto.notant de dolo in pandec.quod est notandū ꝓpter aut̄.nisi breues. C.de sentētij̄s ex periculo recitandis.vbi in breuibus causis seu modicis nō

6 requirit̄ libell⁹ vel aliq̄ scriptura.†aduertendū tm̄ est q₂ hic aueniōe cā modica seu summaria ei⁹,q̄ nō excedit tres libras turonēses,ſm statutū dicte ciuitatis inconcusse obseruatū ꝓhibens tūc appellationē quācunq;†⁊ frequentius tabelliones curiarū dicte ciuitatis ex cōmissione iudicum,solent illas decidere ⁊ expresse in talibus causis facte non taxant̄ nisi pro medij̄s expensis causarū magnarum,sed supra tres libras turoñ.quantitas d₂ esse magna,⁊ admittit̄ appellatio ⁊ idem in comitatu venayssino sed in prouincia prouincie narbonensi cā d₂ esse modica,que non excedit duos florenos monete prouincie,seu viginti quatuor solidos turonēses ⁊ tunc nō admittitur appellatio,alias secus.⁊ ita obseruat̄ vt pluries vidi. Antoni⁹. Caius. ¶ In gl.fi.in fi.no.ꝙ non tm̄ nepotes sed ꝓnepotes,succedūt in stirpes et veniunt ꝑ representationē:cuius cōtrariū videt̄ dici in aut̄.de suc.ab inte.§.huiusmodi.de quo plene dic vt dixi.s.co.§.cum filius.

a *De legitima agnatorum successione.*[a] *Rubrica.*

¶ Hec rub.cōtinuat̄ ad p̄cedētes hoc mō.s.visum est in ti.p̄cedēti,qualr̄ succedant sui hr̄des siue liberi:verum q₂ post suos vocant̄ primo agnati q̄ꝑ cognati.j.co.§.fi.⁊.l.j.§.post suos.ff.de suis ⁊ legi.id̄ post ti.p̄cedētē,posuit istum.verū q₂ post agnatos succedūt cognati,ponitur postea de cognatis.

SVMMARIVM.

1 Vterinus frater,an dicatur consanguineus?
2 Qualitas adiuncta verbo,debet verificari secundùm tempus verbi.
3 Statutū quo cauet̄ ꝙ dn̄s teneat̄ ex delicto commisso à seruo,qūo intelligat̄.
4 Accipiens in emphiteosim pro se & filijs,vocatur ipse & ipso existēte nunquàm vocantur eius filij.
5 Fratris appellatione,an contineatur soror?
6 Fratris appellatione,an contineatur tantummodo vtrinq; coniunctus.

b Si nemo. [b] Tot⁹ iste tit.diuidit̄ i septē ꝑtes. Primo qn̄ admittit̄ agnat⁹. Scd̄o qs est agnatus. Tertio vsq; ad quotū gradū agnati veniunt,⁊ vsq; ad quotas ꝑsonas femininas deuoluat̄ tam d̄ iure vetustissimo ⁊ iure p̄toris,q̄ꝑ etiā media iuris prudentia.xij.tabu.⁊ tpe Iusti. Quinto ꝙ.l.xij. Quarto ꝙ generi agnatoꝝ,impator addit vnū agnatum. tab.prim⁹ agnat⁹ vocat̄,⁊ qs dicat̄ ꝓxim⁹. Sexto qd̄.l.xij.tab.primo repudiante,sequēs nō admittebat̄:hodie v̄o sic. Septimo ꝙ filij̄ emancipati ēt admodū.qnta ibi:si plures sint.sexta ibi:placebat.septima ibi:ad successionem.⁊.h.d. hereditas,est legitima patri:scd̄a ibi:sunt aūt.tertia ibi:ceterū.q̄rta ibi:hoc ¶ Deficiētibus suis,hr̄ditas deuoluit̄ ad agnatos ex.l.xij. tab.q sunt illi q ex linea masculina descēdūt,vel ēt ex adoptione dummodo sint in priori gradu.h.d. ¶ No.ꝙ prima est cā suorū heredū,concordat.s. ti.j.§.j. ¶ No.ꝙ suus siue de iure ciuili siue su⁹ de iure p̄torio,p̄fert̄ oībus agnatis:cōcordat.§.emācipati.s.ti.i. ¶ No.ꝙ agnati q sunt ī potiori gradu,vocant̄.ex.l.xij.tab.ad hr̄ditatē defuncti. ¶ No.ꝙ agnat⁹ est,q est cōiunctus ex patre.⁊ sic ex virili sexu. ¶ Not.qd̄ fratres sunt adinuicem agnati.

1 ¶ No.ꝙ frater cōsanguine⁹ est,q est nat⁹ ex codē patre. ¶ †An aūt vterinus frater dicat̄ cōsanguine⁹:est gl.in.l.cū qdā.§.qd̄ d₂.ff.de acqr.heredi.q̄ vr̄ velle ꝙ sic.⁊ idē Bal.⁊ Bar.ibi vr̄ velle ꝯriū,qd̄ imo ꝓprie ꝯsanguine⁹ dicat̄ ex latere pr̄is.ꝓ q̄ facit ī aut̄.d̄ cōsan.⁊ vte.fra. vid̄ Io.d̄ imo.l.d.§.ꝙ d₂. ¶ No.ī v̄.nō tm̄ oīb⁹.s₃ bal.h̄ ꝙ q̄litas adiūcta v̄bo d₃ v̄ificari ſm tp̄s verbi

verbi.facit.l.ex facto.§.peñ.ff.ad trebel.⁊.l.in delictis.§.si extraneꝰ.ff.de no
xa.⁊ ibi Flo.⁊.l.titius.ff.de testa.mili.⁊ ibi Bar.in.l.ex facto. lagráde.in pn.
3 de vul.⁊ pup.ibi late.Bar.⁊ aliꝫ doc.¶ † Qđ facit si statuto caueat ꝙ dñs
teneat ex delicto ꝯmisso p seruũ,reqrit ad hoc vt dñs teneat ꝙ tpe ꝯmissi de
licti ipse sit seruus illiꝰ.ita đt Bar.in.d.l.titiꝰ.de quo tñ latius p Flo.in.§.si
extraneꝰ q vr̃ determinare in isto casu cõtra Bar.sꝫ Bar.nõ debuit repre-
hẽdi,si qs subtiliter inspexerit.¶ No.ꝙ inter adoptantẽ ⁊ naturalẽ filiũ,est
agnatio.¶ In gl.successionis.in fi.no.ꝙ agnatꝰ nõ excludit ex superexistẽ-
tia suorũ heredũ,nisi etiã acceptẽt hereditatẽ defuncti.Nã si repudiẽt, locũ
faciũt agnatis.¶ In gl.iura cõsanguinitatis.in fi.dic vt dixi.s̃.ti.j.§.cũ aũt.
Ex quo seqt ꝙ si filius fratris cõceptus post mortẽ patrui,vellet tãq̃ agna
tus ex sua psona succedere patri,nõ posset:qꝛ ẽ sibi extraneus,sꝫ ex psona pa
tris posset.¶ In gl.nõ tñ.in fi.no.ex gl.cũ tex. qꝛ lꝫ lex dicat ꝙ agnatus det
4 hereditatẽ dꝫ intelligi agnatꝰ.s.ordinate ⁊ fm gradus ꝓrogatiuã.¶ † Qđ
facit si qs accepit in emphiteosim p se ⁊ filiꝫs,qđ ipse vocet ⁊ ipso existẽte vi
uo,nunq̃ vocant eiꝰ filiꝫ:sꝫ eo mortuo tãtũ:⁊ ẽt si legat aliqd titio ⁊ filiꝫs,qđ
primo titio ⁊ postea filiꝫs.⁊ si vident eẽ vocati fm ordinẽ charitatis.vt.l.gal
lus.§.j.⁊ ibi gl.⁊ doc.ff.de li.⁊ post.qm̃ hic fit mẽtio de fratribꝰ cõsanguine
is ⁊ vterinꝫ,⁊ patruelibꝰ.h vr̃ casus ꝙ appellatiõe fratris,ꝯtineat frater pa
truelis:sꝫ hoc nõ est verũ imo ꝓprie loquẽdo intelligit de consanguineis vel
vterinis:nã patruelis ñ simpliciter đr frater,sꝫ cũ adiũcto vcꝫ frater patrue
lis.⁊ sic nõ cõprehẽdit sub statuto loquẽte de fratribꝰ:ita dicit Bar.in.l.lu-
cius.§.q̃situ.ff.de le.iꝫ.⁊ est tex.⁊ ibi Bal.iti.de feu.Mar.ĩ.d.c.j.in fi.⁊ not.
Jac.bu.⁊ Ang.in.l.j.C.de suc.edi.⁊ no.Jo.de imo.in.l.si dotali.ff.solu.mat.
5 ¶ † Quero an appellatiõe fratris cõtineat soror:dic ꝙ siue ꝓferat a leg.vt
l.tres fratres.ff.de pac.⁊ ibi Bar.Bal.⁊ Ang.siue proferat ab hoĩe.vt.l.lu
cius.§.q̃situ.⁊.l.luciꝰ.§.meuia.la.ꝫ.ff.ad tre.⁊.l.lucius ⁊ titia.in pri.ff.fa.erci.
ꝙ est verũ nisi aliter ꝯstaret de mẽte ꝓferẽtis ex cõiecturꝫ vel alio mõ.vt no.
Ray.Bald.⁊ Ange.in.d.l.tres fratres.facit qđ no.Bar.in.l.si.ff.ad trebel.
6 ¶ † Quero an appellatiõe fratris,ꝯtineat tãtũmõ vtriq; cõiũctus vel ẽt ex
alio latere tm̃:⁊ vr̃ ẽt ꝙ ꝓprie sumpto vocabulo,ꝯprehẽdat ex vno latere tm̃
vt.l.iuriscõ.§.j.ff.de gra.affi.In ꝯtrariũ facit gl.⁊ tex.ĩ aut.de cõsan.⁊ vte.fra.
§.j.in gl.in ver.minores.de quo vide h Bal.⁊ Ang.in.l.j.de suc.edi.Et pro
pma parte facit iste tex.cũ si.Tñ credo scđaꝫ partẽ veriorẽ ex cõi vsu loquẽ-
di,cui stãdũ est ẽt in exorbitãtibꝰ ⁊ correctoriꝫs.vt.l.liberorũ.§.qđ tñ cassius
⁊ ibi Bar.ff.de le.iꝫ.⁊ no.Bar.in.l.qđ labeo.ff.de sup.le.⁊ in.l.j.in prin.ff.
de suis ⁊ legit.Sꝫ ĩ cõi oẽs q sunt cõiũcti ẽt vno latere tm̃,⁊ maxime qñ sunt
nati duo fratres ex eodẽ patre:qꝛ cõiter absolute,sine aliquo adiuncto vocã-
tur fratres:sed illi qui sunt nati ex eadeꝫ matre licet vocent fratres, vocantur
tamen cum adiuncto videlicet fratres vterini ⁊c.

SVMMARIVM

1 Fœminæ & ex eis descendẽtes de iure ciuili,hodie qualiter admittantur?
2 Statutum quòd exclusis fœminis hæreditas deuoluatur ad masculos,quare introductum fuerit.
3 Stm̃ quod fauet agnationi,dicitur secundum quid fauorabile.
4 Stm̃ quatenus est odiosum quod restringi magis quàm extendi debeat.
5 Statuta alicuius prouinciæ an extendantur ad cæteras? & nu.6.&.7.
8 Simplicitas,quòd sit amica legibus.
9 Laudãdus quòd sit inuentor alicuius ordinationis.
10 Germanus,quis dicatur?
11 Filius non tantũ sororis germanæ:sed etiã sororis vterinæ filius,est agnatus.
12 Dictio tanq̃,significat similitudinem siue improprietatem.
13 Successionem inter agnatos diuidi in capita non in stirpes.

1 Cæterum. † Femine ⁊ đscẽdẽtes ex eis,hodie đ iure ciuili admit-
tũt cũ oibꝰ agnatꝫ:iter q̊s ẽt admittũt descẽdẽtes ex so
roribꝰ vterinꝫ,si in pmo gradu sunt.h.d.vsq; ad.§.si plures.¶ No.ꝙ ĩ ad-
mittẽdo istas feminas agnatas,sunt qnq; iura.vnũ est.l.xiꝫ.ta.Aliud est me
2. dia iuris prudẽtia.Tertiũ est ius pretoriũ.Quartũ est quedã cõstitutio im-
perialis.Quintum est ius nouissimum.vt hic.¶ † Not.in versi. qđ iđ ibi qꝛ
ꝯmodiꝰ videbat.ꝙ ista est rõ statutorꝫ Italie.nã cõiter p italiã viget.statu-
tũ,ꝙ exclusis feminis hr̃ditas đuoluat ad masculos:⁊ h iđ itroductũ est vt
domꝰ ⁊ agnatio cõseruet:ꝙ publice interest.vt.l.j.§.pe.ff.đ vẽ.inspi.qđ non
põt ꝯseruari p feminas:qꝛ sequũt alienã familiã vt.s̃.de pat.po.§.fi.dicit tñ
hic Jo.de pla.qꝛ hoc est cõtra.l.xiꝫ.tab.⁊ eius pretoriũ,ꝙ est odiosum iđ re
stringẽdũ:sed tu dic ꝙ ex parte masculorꝫ.⁊ sic excludentiũ,est fauorabile iđ
est extendendũ.Ex pte vo feminarꝫ.⁊ sic personarũ q̃ excludunt est odiosuꝫ
⁊ ideo restringẽdũ.ita dicit fin.Bal.in.l.fi.C.de in ius voc.vt ibi p eũ.
3 ✱ ADNOTATIO. † Tale statutũ qđ fauet agnatiõi dicit scđꝫ qd
fauorabile:scꝫ respectu agnatorũ,quos exclusis feminis admittit.Respectu
vero feminarũ dicit odiosum ex quo illas excludit a successionibus paternis
4 ꝯ.l.maximũ vitiũ.de liberis pteritis:vel exhr̃datis.C. † ⁊ sic ex hoc capite ex
tẽdenduꝫ nõ venit,immo restringi debet qđ ꝓbat Stephanꝰ bertrãdꝰ cõsi-
5 lio.357.christi nomine co.j.versiculo venio ad tertiũ q̃situ.nu.scđo.vol.pri-
6 mo pmorũ. † vbi logt de statuto ꝓuĩcie ꝓuincie narbonẽsis,vbi assignatur
rõ,de qua supius p Angelũ. † ⁊ vtrũ tale statutũ porrigat extra ꝓuinciã ꝓuĩ
cie,recurrẽdũ est ad doctrinã Bart.in.l.cunctos populos.versic.mihi vr̃.
nu.42.⁊ late ludouicꝰ gausadinus cõsi.49.vbi post longã disputatiõẽ: cõ
cludit opinionẽ bar.cõiter eẽ receptã.Ad idẽ Antonius Rubeus cõsi.45.
7 totũ.⁊ francisquinꝰ cursius iunior cõsi.9.p totũ. † ⁊ quãtũ ad statutũ ꝓuincie
ꝓuĩcie,als ꝯsultꝰ rñdi ñ porrigi ext dictã ꝓuinciã,in cã petri crati iuniorꝫ,⁊
petri boni ioãnis berbẽtane diocesis Auenionꝫ.ꝯ eorꝫ sororiũ.Ant.Caius.
¶ No.ꝙ ptor ita admittit feminas agnatas ad bo.pos. vñ legi.i.vñ agnati
8 sicut masculos.¶ † Not.ꝙ bona simplicitas.i.puritas.est amica legibus.
¶ Nota.ꝙ ex.l.xiꝫ.tabu.ita agnate femine admittebantur,sicut masculi.
9 ¶ † Not.ibi laudamus quidẽ ptores:ꝙ ille est laudãdꝰ,q est inuẽtor alicuiꝰ
ordinatiõis siue dispositiõis:lꝫ nõ eã pfecte adinuenerit:qꝛ facile est inuẽtis
10 addere.vt.l.j.C.de vete.iur.enu.¶ † No.ꝙ germanꝰ đr ille q est vtriq; ꝯiũ
11 ctꝰ.¶ † No.ꝙ filiꝰ nõ tm̃ sororis germane sꝫ etiã sororis vterine filiꝰ, est a-
gnatꝰ:qꝛ nõ matris sue:sꝫ sui patris sequit familiã:vt.s̃.đ pat. po.§.fi.tñ in
12 gradu agnatorũ ẽt trãslatꝰ vt est agnatꝰ,succedit.¶ † Et no. tex.ibi tanq̃
si oẽs ⁊c.ꝙ cũ dictio tãq̃,significat similitudinẽ siue improprietatẽ,necessa-
rio sequit ꝙ talis filius talis sororis nõ est ꝓprie agnatꝰ:⁊ ad idẽ facit.l.lege
xiꝫ.tab.⁊.l.fi.de suis ⁊ legi.vbi est dictio tãq̃ ⁊ dictio ad similitudinẽ ⁊c.⁊ iđ
dicit ibi Jac.but.Bal.⁊ Salic.⁊ Flo.ꝙ nõ habebit locũ in statutis loquẽti
bus de agnatis,ꝙ excludãt cognatos.qꝛ cũ talis filiꝰ ex sorore ñ sit ꝓprie a-
gnatꝰ,nõ cõprehẽdit dicto statuto ad hoc vt excludat ceteros cognatos qđ
13 bene not.¶ † No.ꝙ inter agnatos,diuiditur in capita ⁊ nõ ĩ stirpes succes
sio.de quo dixi.s̃.tit.j.§.cum filius.

SVMMARIVM.

1 Ex pluribus agnatis,proximiore gradu succedere.
2 Dux belli si dixerit quicunq; intrauerit primus in tali castro habeat decem, & plures pariter intrent,quis debeat habere?
3 Proximior ꝓpriè quis dicatur?
4 Fratres,qualiter debeant vocari ad successionem?
5 Frater consanguineus tm̃,an præferat fratri vterino in bonis quæ ad fratrem peruenerunt ab auo paterno vel auia paterna,& an præferatur in bonis quæ ad defunctum peruenerũt à transuersalibus sibi cõiunctis ex linea paterna tm̃?&.nu.6.
7 Bona ascendentiũ,esse quasi debita descendentibus.
8 Fratri defũcto,si cõpetebãt multæ actiones cõtra debitores paternos,& ei ab intestato successerunt duo fratres cõsanguineus & vterinus tm̃,quõ formabit libellum frater consanguineus?
9 Filiꝫ fratris vterini,an præferantur fratri cõsanguineo vel eius filiꝫs in bonis maternis?

1 Si plures. † Licet sint plures agnati,tñ solꝰ ꝓximior in gradu vo
cat:Et si plures sint ĩ ꝓximiori gradu,oẽs pariter vo-
cant.h.d.¶ No.ꝙ ex.l.xiꝫ.tab.frater ab successione fratris excludebat pa-
truũ,⁊ filiũ alteriꝰ fratris,qđ hodie est correctũ.¶ No.ꝙ q prior est in gra
du,potior est in successione.¶ Not.qđ lex vel statutũ loquẽs ĩ singulari,tra
2 hit ad plurale.¶ † Qđ facit si dux belli dixerit quicũq; ĩtrauerit primꝰ in
tali castro habeat.x.⁊ plures pariter intrẽt,ꝙ oẽs đbẽt habere.x.vt hic.In
ꝯtrariũ ꝙ nullꝰ.vt.l.si fuerit.ff.de reb.du.sed doc.cõiter tenẽt pmã partẽ.p istũ
tex.⁊ p.l.q filiabus.§.j.⁊ ibi doc.ff.de leg.j.nec obst.d.l.si fuerit.qꝛ loquit ibi
in dispositione testãtis,q̃ nõ est ita late interptãda,vt pncipis ꝯstitu.vt.l.fi.
ff.de cõsti.pn.đic vt p Jmo.in.d.l.q filiabꝰ.§.j.⁊ p Bar.in.l.h articulo qs-
3 quis.ff.de here.insti.⁊ facit quod dicã in.§.pxi.¶ † No.ꝙ ꝓprie loquẽdo,
ꝓximior đr ille q alios antecedit,qñ sunt plures:lꝫ etiã ꝓximior dici possit
4 qñ est solus quẽ nemo pcedit.¶ † In hac materia qñ aliqs decedit sine ascẽ
dẽtibꝰ vl descẽtibus,vl si eos haberet repudiauerũt hr̃ditatẽ,vl ea nõ adita
nec trãsmissa đcesserit ꝙ vocari pmo đbẽt fratres vtriq; ꝯiũcti ⁊ filiꝫ fratrꝫ
vtriq; ꝯiũcti pmortui.⁊ isti vocant ĩ stirpẽ,qꝛ nepotes tãtã partẽ đbẽt habe
re quãtã habuisset pater eorũ si viueret.vt ĩ aut.đ her.q̃ab ite.§.reliquũ.⁊ si
nullꝰ frater vtriq; ꝯiunctꝰ superesset,adhuc vocãt soli filiꝫ fratrũ vtriq; ꝯiũ
ctorũ ⁊ excludũt fratres ex vno latere tm̃ cõiũctos:⁊ multomagis filios fra
trũ ex vno latere tm̃ ꝯiunctorũ.vt est casus in.d.§.reliquũ als ꝯñs:sꝫ hic du
biũ occurrit qd si qs decesserit relictis supstitibꝰ fratribus vtriq; ꝯiunctis
⁊ vnꝰ eorũ repudiauit,an pars sua accrescat fratri suo an vero poterũt adire
filiꝫ huius repudiãtis pinde acsi ipse fuisset pmortuus:Rñdeo scđa pars ẽ
vera:qꝛ paria sunt repudiare ⁊ mortuũ fuisse.vt.j.de bo.pos.§.pe.⁊.l.j.C.qñ
nõ pet.par.⁊.l.ij.§.si ꝯsanguinea.ff.ad ter.⁊ p h bñ facit.l.ij.§.j.ff.de.sec.ta.
Scđo post fratres vtriq; cõiunctos ⁊ talium fratrũ filios,vocantur ad suc
cessionẽ ab ĩtestato fratres ꝯiuncti ex vno latere tm̃:vt ex patre tm̃,vel ex ma
tre tm̃ ⁊ cũ simul vocant filiꝫ fratrũ premortuorũ ex vno latere tm̃ cõiuncto
rũ,isti tñ filiꝫ fratrũ vocant in stirpẽ solũ:qꝛ solũ tãtã partẽ debẽt habere cẽs
q̃tã habuisset pater eorũ si viueret.vt.d.§.reliquũ.⁊ hoc ꝓcedit qñ ad bona
extrinsecus q̃sita.s.aliunde q̃ a patre vel a matre.In bonis aũt q̃sitis ex ma-
tre, pfert frater vterinus fratri cõsanguineo tantũ:vt est casus singularis in
l.emãcipatione.§.exceptis.C.de legi.here.⁊ idẽ dicendũ est ecõtra,qđ in bo
nis a patre q̃sitis pfert frater ꝯsanguineus fratri vterino tantũ.⁊ hoc tꝫ glo.
⁊ doc.cõiter in aut.itaq;.C.cõia đ succes.⁊ bene.nã lꝫ hoc nõ sit iure cautũ,
expresse tñ est eadẽ ratio q̃ est in.d.§.exceptis.vnde ⁊ ille.§.nõ corrigit iura
antiqua sꝫ illa limitat ⁊ sup magna eqtate fundatũ,dꝫ ex idẽtitate rationis
extendi.l.nõ possunt.ff.de legi.⁊ no.gl.in.l.si cõstãte.in pn.ff.sol.ma.⁊ Bart.
in.ix.q.ergo p illũ.§.exceptis.dꝫ limitari.d.§.reliquũ in vno.qꝛ iura noua de
bẽt distigui ⁊ limitari,p iura antiq.l.nõ ẽ nouũ.cũ.l.seq.ff.đ leg.⁊ not.ĩ aut.

5 offerant.C.vt.lit.cõte. ¶ † Sz hic dubiũ occurrit.vtrũ frater cõsanguine⁹
tantũ,pferat fratri vterino in bonis q̃ ad fratrẽ puenerũt ab auo paterno vl
auia paterna:⁊ idẽ querẽdũ est ecõtra an frater vterinus pferat fratri cõsan
guineo,in bonis q̃ ad defunctũ puenerũt ab auo vel auia materna:⁊ dic qd̃
sic cũ sit eadẽ ratio.vnde illa verba:vz maternis bonis ⁊c.posita in.d.§.ex-
ceptis.intelligenda sunt large:vt oẽs res cõprehẽdant q̃ puenerũt ad defun
ctũ,ab ascendẽtibus a linea materna.p quo facit.l.ij.C.d bo.ma.⁊.l.qd̃ scitis.
C.de bo.q̃ li.ibi ex matre vel eius linea puenerũt.⁊c.nõ debet ĩtelligi ex eius
linea.s.ascendẽti.⁊ idem dicendum ecõtra.s.in bonis que peruenerũt ad de-
functũ ab auo paterno,cũ sit eadẽ ratio.nec ob.qd̃ no.Bar.in aut.ex testa-
mẽto.C.de secũ.nup.q: ibi loquitur in materia odiosa:que est iuris antiqui
correctoria.⁊ ideo appellatione substãtie paterne,non cõprehẽditur substã
tia auita:hic aũt in materia nullo modo odiosa,q:.§.exceptis.nõ corrigit sz
limitat iura antiqua.vt.s.dixi.vnde debet fieri extensio ex idẽtitate rationis
vt sic appellatione matris cõprehendat auus ⁊ auia.vt.l.iusta interpretatio
6 ne.ff.de ver.sig.⁊ vide Bar.in.l.liberorũ.eo.ti. ¶ † Secũdo dubitari solet,
an frater cõsanguineus preferet fratri vterino in his que ad defunctũ perue
nerũt a transuersalibus sibi coniunctis ex linea paterna tm̃.vt a patruo vel
auia vel ex fratre cõsanguineo mortuo:Rñ.ꝙ hoc non reperit iure cautuz.
itẽ probat ar.in.d.l.qd̃ scitis.in fi.ibi ex matre vel eius linea.nã intelligitur.
s.ascẽdenti vt probatur ĩ.d.l.ij.C.de bo.ma.probatur q: isto tẽpore ante Ju
sti.bõa,que filiofa.acquirebantur a trãsuersalibus ibi cõiunctis ex linea ma
terna,patri acquirebãtur pleno iure:lz secus esset in linea ascẽdẽti.vt.d.l.ij.
7 C.de bo.ma.⁊ no.glo.j.in.l.cũ oportet.in prin.C.de bo.q̃ li.† Itẽ hoc pbat
quia magna ratio est differẽtie.nã bona ascẽdẽtium sunt quasi debita ascẽdẽ
tibus.vt.l.ij.cũ si.ff.de.bo.q̃ li.secus in bonis transuersalium.v.l.j.⁊ seq.ff.d
8 de inoffi.test.⁊.l.fratres.C.eo.ti. ¶ † Tertio dubitari põt pone ꝙ fratri
defuncto cõpetebãt multe actiones cõtra debitores paternos,⁊ ei ab intesta
to successerũt.s.duo fratres ⁊ vnus cõsanguineus,⁊ alter vterinus tantum
quõ formabit libellum frater cõsanguineus,vt excludat insolidũ actiones in
eũ translatas contra debitores paternos. Rñdeo, dici posset quod re vera
vterq3 ipsorũ est heres naturalis pro semisse totius hereditatis defuncti:et
sic directe actiones actiue ⁊ passiue,inter eos diuidunt pro hereditarijs por
tionibus.vt.l.j.C.si cer.pe.sed instar plegati dici põt de equitate vtiles actio
nes ipso iure esse trãslatas in fratrẽ cõsanguineum pro semisse q̃ spectare de
bent ad fratrẽ vterinũ sibi coherẽdẽ.arg.l.ex legato.C.de.legi.cõiuncta gl.
in.l.ex facto.ff.de here.instit.vel posset dici istũ fratrẽ consanguineũ(quo ad
bona paterna)fingi a lege esse solũ heredẽ naturalẽ ab intestato:⁊ sic trãsire
in eũ actiue ⁊ passiue actiones directas,q̃ ad defunctũ peruenerũt de bonis
9 patris.⁊ h̃ est verius.q: nõ reperitur iure cautũ de tali fictione. ¶ † Quero
an filij fratris vterini,preferant fratri consanguineo vel eius filijs in bonis
maternis vel ecõtra:Rñdeo ꝙ sic.q: ꝙ dicitur in.d.§.exceptis de fratrib⁹
extẽdi dz ad eorũ filios:per tex.in.d.aut.de here.q̃ ab intest.§.reliquũ.ibi si-
cut eorũ parens pponeret si viueret ⁊c.⁊ ibi vt in locum suorũ parẽtum ma-
ter succedat post fratres fratrũq3 filios,vocantur oẽs agnati ⁊ cognati sm
ordinẽ gradus sui;q: prior in gradu prius,⁊ pares pariter vocãtur.vt ⁊ isto
casu successio fit in capita ⁊ sm numerũ psonarũ,nõ aũt in stirpes.vt in aut.
de hered.q̃ ab inte.§.si vero neq3 fratres.vnde si qs ab intestato decessit sup
stite auo paterno ⁊ tribus auunculis,oẽs isti pariter succedũt:vz quilibet
pro quarta parte:⁊ vocantur oẽs agnati ad succedendũ ab intestato vsq3 ad
decimũ gradũ inclusiue.vt est casus singularis.j.de succes.cog.§.pe.⁊ simili
ter cognati hodie qui sunt eqparati agnatis,possunt succedere de iure ciuili
vsq3 ad decimũ gradum:nã successiões potius sunt ampliande q̃ restringen
de:vt.j.de bo.pos.§.adhuc aũt.⁊ p hoc facit qd̃ not.Bar.ĩ.l.j.ff.de legi.tut.
⁊ hec est cõis sentẽtia in.d.§.peñ.⁊ in.aut.in successione.C.d suis ⁊ legi.Ista
sunt verba do.Matth.de matthesi.in suo trac.de succes.ab intest.in ver.ter
tius articulus principalis erit videre ⁊c.cũ ver.seq.que omnia bene not.

SVMMARIVM.

1 Proximus inspicitur tempore testamenti destituti,quando testamentũ factũ est,aliàs tempore mortis testantis.
2 Quòd ille sit potior in possessione,qui est potior in gradu.
3 Proximus est,quem nemo præcedit.
4 Equi duo si pariter attingũt brauium,nullus ipsorum dicitur prior de iure.
5 Natura relatiui quis vel qui,determinati termino cõmuni quæ sit?
6 Verbum si quis,vel si qua, quare sit particulare?
7 Verba statuti in dubio,quomodo explicanda?
8 Accipientes simul vexillum,quis eorũ dicatur prior & lucretur?
9 Proximus qualiter dicatur?
10 Indefinita,æquipollet vniuersali.
11 Singularis numerus,concipit pluralem.

1 Proximus. † Proximus inspicit tpe testamenti destituti,qñ te
stamẽtũ factũ est:al's aũt tpe mortis testentis. h.d.
¶ No.ꝙ etiã dicit qs decedere pprie ĩtestatus facto testamẽto valido si po
stea destituit.i.nõ cõfirmat aditione hereditatis vel alio mõ facit.s.d here.
2 que.ab ĩte.§.pe.in prin. ¶ † No.ꝙ qst in potiori gradu,est etiã potior in
successione vt hic.⁊.l.ij.§.hereditatis.⁊.§.seque.ff.de suis ⁊ legi.⁊.j.de serui.
cogna.§.si.cũ gloss.de q̃ in aut.cessante.C.de legi.her.⁊ dixi.s.ti.j.§.cũ fili⁹.

3 No.† qd̃ primus est quẽ nemo pcedit:sicut etiã vltimus,quẽ nemo sequit.
4 vt.d.§.hereditatis. ¶ † Quod facit de duobus equis pariter attingẽtib⁹
brauiuz:vel de duobus pariter intrãtibus castrũ:q: nullus ipsorum potest
dici prior de iure:quid erit:dicit Jo.de pla.qd̃ faciunt sibi partem per con-
cursum.vt.l.finita.§.sin autem plures.ff.de dam.infec.⁊.l.si fundum.si duo
pariter.ff.de pigno.de quo per Barto.in lege hoc articulo.ff.de here.in
stitu.⁊ dixi.s.pri.tu aũt dic sm Joã.de imo.in.d.l.hoc articulo.q coniun-
git dicta Bar.⁊ dicta Bal.simul ⁊ sic dic videlicet ⁊ primo,in illa questio-
ne de pluribus intrantibus castrum.Nam sm Bar.ibi ponderanda sunt v̾-
ba edicti,q: si dicatur qcunq3 primo intrauerit castrũ habeat centuz:tunc si
duo simul intrent,quilibet habebit cẽtum:quia de quolibet est verũ dicere
ꝙ qlibet eorũ primo ingressus est castrum cum nemo alius prius q̃ ipse sit
ingressus.facit qd̃ habet in.d.§.discipuli.el.j.⁊ ibi Jac.de are.in prima con
sti.digestorũ.cum eñ distributiuũ quicunq3,distribuat actum primi verbi
cuilibet pdictorum insolidum.vt.l.qui filiabus.§.j.ff.de le.j.secus sm Bal.
in.d.l.hoc articulo.si dictum fuerit omnis pmo intrans, habeat centũ:quia
tũc cum illa dictio omnis sit collectiua ⁊ nõ distributiua,vocat omnes simul
intrãtes ad centum:⁊ sic inter ambos habebunt vnica centum:⁊ nõ quilibet
centum.⁊ idem dicit si premium non cõsistit in quãtitate:sed in specie:vt qd̃
habeat talem equum,etiã si fuerit distributiuum qcunq3 appositum:⁊ tunc
cõcurrant simul ad equum pdictum:cum premium non sit multiplicabile.
vt.l.lucius.§.impuberem.⁊ ibi Bar.⁊ doc.ff.de leg.ij.⁊ not.etiã Bart.in.l.
meuius.§.duorum.in fi.eo.ti. nam licet distributiuum quicunq3, attribuat
actum primi verbi cuilibet insolidum:tñ actum secundi verbi non põt inso-
5 lidũ vnicuiq3 attribuere propter naturam rei de qua agit.† Si vero dictum
fuerit:qui primo intrauerit castrũ habeat centum,tunc si duo simul intrant
neuter eorum habebit:quia de natura relatiui quis vel q determinati termi
no cõmuni est,vt verificet in vno ⁊ non in pluribus.vt.l.si fuerit.ff.de rebus
dub.nisi aliud de mente disponẽtis appareat:per id qd̃ habet in.l.qui duos.
ff.de reb.dub.in prin.⁊.l.semper.§.negotiatores.de iure immu.⁊ sic se con-
cursu impediunt adinuicẽ:⁊ ita etiam tenet Joan.de imol.sed Raph.in.d.l.
hoc articulo.dicit ꝙ dictũ Bar.facientis differentiam an dicatur qui primo
intrauerit vel omnis qui primo intrauerit castrum ⁊c.est rediculum:quoni-
am imo idem important ⁊ idem est dicere qui primo intrauerit,⁊ omnis qui
6 primo intrauerit.arg.d.l.qui filiabus.§.j.ff.de leg.j.† nam verbum si qs vel
si qua,est particulare quia dictio qua:est particularis.si eniz esset relatiuum
diceretur ibi que.⁊ sic non facit differentiam si dicatur quicũq3 acceperit in-
trauerit vel qui intrauerit.sed facit differentiam in verbo vel primus.secus
in.d.l.filiabus.§.j.quia non est verbum primus ⁊c. ¶ Quo ad secundã que
stionem de pluribus equis venientibus simul ad brauium:quia etiam ex p-
7 dictis apparet quod sunt consyderanda verba statuti. ¶ † Sed in hoc dubi
um occurrit,quid si equus sine regatio siue freno primo venerit ad brauiuz:
istam questionem ponit Bart.in.l.j.§.ceterum.de acqui.pos.nam si dixerit
quicunq3 primo cum equo venerit ad brauium ille habeat brauiuz:tunc do
mino equi primo sine regatio venientis,non dabitur.Si vero dicat quod de
tur brauium equo primo venienti,tunc dabit domino equi primo venientis
sine regatio.Si vero sunt verba dubia quia dicitur primo venienti detur
brauium:quia dicta verba primo venienti.possunt intelligi scilicet equo vel
primo.s.cum equo:tunc in dubio scdm Bar.debẽt dicta verba intelligi,re-
lata ad ipsum equum:quia propter probitatem ⁊ virtutem eq cõsueuit bra-
uiũ dari:⁊ ideo vere similiter sic debent verba intelligi.ar.l.plenum.§.equi
tij.ff.de vsu.⁊ habi.⁊ hoc etiaz sequitur Imo.in.d.§.ceterum.⁊ in.l.ij.ff.de
cõdi.⁊ demon.⁊ ibi Cy.sed idẽ Jo.de imo.in.d.l.qui filiabus.§.j.in fin.dicit
qd̃ imo quando plures simul veniunt:deberet brauium retineri ⁊ nemini da
ri:quia verũ est dicere ꝙ nullus fuit primus.⁊ istã sententiã fuit secutus An
ge.⁊ post eum Jo.de imo.in.l.eum q.ff.ad trebel. Ubi etiam ponunt illam
q.quando debet ad brauium recurri,an tantummodo admittantur illi qui si
mul venerunt vel etiam alij:de quo dic vt ibi.Sed Sali.in.l.non dubiuz.C.
de legi.in ver.itẽ faciunt in arg.ad questionem equi ⁊c.dicit ꝙ licet docto.di
cãt aduertẽda esse verba statuti,tamen mens statuentiuz est ꝙ equus veniẽs
primo etiam sine regatio,habeat brauium non obstantibus verbis statuti:
quia tunc de virtutibus equi tractatur ⁊ sufficit ꝙ virtus sua fuerit qd̃ pri-
mo venerit.arg.l.j.§.fuit quesitum.ff.de aqua quoti.⁊ esti.⁊.l.qui fundum.
ff.queadmo.serui.amit.Ego aũt teneo singu.opi.Dyn.⁊ Bar.ꝙ verba sta
tuti sunt attendenda,⁊ eis standuz est nec debent violari quando sunt clara.
8 l.j.§.is q nauem.ff.d exerci.in dubio aũt dabit dicto equo. ¶ † Aduertas tñ
ad id quod dixi.s.de pluribus intrantibus pariter castruz,quia Jo.de imo.
in.d.l.qui filiabus.§.j.dicit qd̃ non videt differentiam an dicat statutũ qcun
q3,vel dicat qui.q: indefinita equipollet vniuersali.vt.l.si plurib⁹.ff.de le.ij.
Item dicit qd̃ non videt quare existente hoc casu,magis admittatur ad pre
mium in.d.l.qui filiabus.§.j.q̃ in.d.l.si fuerit.⁊ maxime attẽto eo quod ibi
dicitur quando testator dixit qui construxerit monumentum habeat.x.⁊ qd̃
si duo simul faciant neuter habeat.⁊ ideo videtur ꝙ nullus debeat habere
premium per.d.l.si fuerit.quia conditio non debet impleri in forma specifi-
ca.vt.l.q hẽdi.⁊.l.meui⁹.ff.de cõdi ⁊ demõ.nã hz ppriũ significatũ.pm⁹ d:q
oẽs alios añcedit vt hic.⁊.d.l.si fuerit.qd̃ nõ est in casu nr̃o.q: plures simul
ĩtrãt castrũ:⁊ p h̃ sm eũ vr̃ ꝙ nõ sit loc⁹ gratificatiõi.nisi ex liberalitate sua
superior vellet.vt.l.vij.§.si inter.ff.de le.ij.⁊ qd̃ ibi Bar.⁊ Bal.⁊ Imo.Ra
ph.lz opi.Raph.primo:⁊ postea Jo.de imo.videant esse veriores de iure:
tamẽ quia Bal.transit cum Bar.⁊ consulendo non est tutum ab opinione
Bar.recedere

8 Bar.recedere:nec tu recedas,q̃ oīa no. ¶ † Itē facit iste tex.ĩ pluribus pariter accipiētibus vexillū inimicorū,si dicatur qcunq; primo acceperit vexillū habeat centū,si plures simul accipiūt,in q̃ Bar.in d.l.hoc articulo.cōcludit q̃ l3 verba ita se habeāt qcunq; primo acceperit vexillū,si plures simul accipiūt,nō qlibet habebit cētū s3 simul oēs:& ē rō isto casu:q2 act⁹ p̃mi vbi nō attribuit̃ cuilibet insolidū,s3 simul.nā qlibet nō dr accipere p se,s3 simul cū alio.sicut qñ simul plˀes ferūt trabē,vt.l.item mela.§.si plˀes.ff.ad.l.aquil.
9 qd̃ nota.q2 ē subtile. ¶ † No.etiā ex isto.§.q̃ prim⁹ dr ille q ē prim⁹ tpe,q̃ sumus ab intestato.& sic no.q̃ q̃titas adiūcta verbo d3 verificari fm tps verbi.vt.l.in delictis.§.si extraneus.ff.de noxa.de quo dic vt dixi.s.e.in pn.
10 ¶ † No.etiā q̃ indefinita eqpollet vniuersali.de quo vide tex.gl.Dy.Bar.
11 & alios in.l.si pluribus.ff.de.leg.ij. ¶ † No.etiā q̃ singularis numerus,cōcipit pluralē.de quo in.l.sal.§.j.ff.de condi.& demon.

SVMMARIVM.

1 Olim non erat locus successorio edicto in agnatis de persona in personam.
2 Statutū disponens de cognatis an trahatur ad agnatos?
3 Delatio successionis,debet regulari secūdum delationem tutelarum.
4 Capita interdictorum esse quatuor.
5 Successorio edicto an sit locus,ex successione ex testamēto?
6 Exhæredato quando competit quærela,quo modo aget nepos præteritus?
7 Vt cōpetat quærela,an sit necessaria causæ insertio.?
8 Successorium edictum an habeat locum quando per cōtratabulas succedit?
9 Successorium edictum an habeat locū ab intestato?& an habeat locū in suis.10.& an in agnatis.11.& an de capite in caput.& nu 12.

1 Placebat. † Olim nō erat locus successorio edicto in agnatis de psona in psonā,s3 solū de ordine in ordinē.hodie vero est de psona in psonā.h.d. ¶ Not.q̃ ex lege antiqua iuris ciuilis legis.xij.ta. non erat loc⁹ successorio edicto in agnatis,de gradu in gradū ab intestato:l3
2 de capite in caput. ¶ † Et sic no.q̃ statutū disponens in cognatis,nō trahitur ad agnatos:al's nō fuisset hic opus qd̃ imperator hoc expresse determinaret.
3 ¶ No.q̃ iustū est q̃ lucrum reguletur fm onus. ¶ † No.q̃ delatio successionis,d3 regulari fm delationē tutelarū:facit.l.j.cū gl.ibi Bar.ff.de test. tu. Premitte qd̃ habet hic in gl.in ver.nō esse.Scdo premitte q̃ successorium edictū fuit pncipaliter introductū pp̃ter creditores,vt sciant & habeāt quē possint cōuenire:vt no.C.de suc.edic.in rub.dic vt ibi p doc.q addūt q̃ etiā fuit introductū fauore defuncti,vt sibi succedat & cito:q2 interest defuncti habere successorē.vt.l.ij.de interro.act.Tertio etiā pp̃ter fauorē agnatorū,& cognatorū sequētium.Et hoc dupliciter.qñq; respectu graduū.qñq; respectu capitū.nā h3 locū successoriū de gradu in gradū:& de capite in ca-
4 put. † Quarto pmitto qd̃ est reperire caput sine ordine,& est reperire grad⁹. Capita sunt q̃tuor,vz vñ liberi:vñ agnati:vñ cognati:vñ vir & vxor.i.qlibet pdictoꝝ capitū:vñ isunt plˀes grad⁹ vñ liberi.Primo sunt filij.Scdo sunt ne-
5 potes.Tertio pnepotes:& sic de alijs & idē alijs capitibus. ¶ † Bar.querit in.d.rub.an ex successiōe ex testō.sit locus successorio edicto:Et rñdet qd̃ aut succedit̃ ex testō,fm testm̄ & defuncti volūtatē:& nō ē loc⁹ successorio edicto,nisi q̃ten⁹ testator in eo disponat substituēdo fm naturā substitutionū. iuxta.l.j.&.ij.ff.de vul.& pu.Aut q̃rit̃ de successione q̃ fit ɔ̃ defuncti volūtatē & p q̃relā inofficiosi testamēti,vel p ɔ̃ta pmo casu qñ p q̃relā,an habeat locū successoriū edictū gl.in.fi.l.si qs posthumos.§.j.sentit q̃ nō.ff.de li.& postb. p qua facit.l.si qs filiū.C.de inof.test.in q̃ tñ dt q̃ nepos erat destitut⁹ oī remedio.S3 cōiter Bart.Bal.Ange.& Jo.de imo.tenēt ɔ̃riū p.l.pater filiū.l. si is.ff.de inof.test.&.l.ij.§.si emācipat⁹.ff.de ɔ̃tat.de.q̃ p Dy.i.c.nō d3 aligs de reg.iu.lib.vj.& p Cy.in.d.l.si qs filiū.& Bar.& doc.i.l.pater filiū.ff.d inof. te.& in.l.in suis.& ibi etiā Bal.in repe.ff.de li.& posth.nō ob.d.l.si qs filiū.q2 nepos est destitut⁹ oī remedio ex psona patris vt ibi,s3 nō ex sua:q2 h3 q̃relā p successoriū edictū.vt.d.l.pater filiū.&.d.l.si is q.Sali.vero in.d.l.si qs filiū.multū late t3 gl.qd̃ imo nō h3 locū successoriū edictū.Et l3 Imo.in.d.l. si qs posthumos sequat̃ opi.cōe3.& ibi late rñdeat arg.Sali.tñ ibi dicit q̃.s. dicta rñ.ad.d.l.si qs filiū.est ɔ̃ mēte illi⁹.l.& alle.Raph.fulg.repetēte.d.l. pater filiū.qd̃ nepos h3 q̃relā ex successorio edicto.qñ illa ɔ̃peticrat filio.tūc ğ venit p q̃relā virtute successoꝝ edicti,qñ ꝑo cōpetit.S3 qñ fili⁹ ante aditā hr̃ē.decessit:tūc q̃rela ñ cōpetit:ita loqr̃.d.l.si qs filiū.&.d.l.si qñ,posthum⁹.§. si filiū.q2 successoriū edictū est,cū primo exclusō q habuit bñficiū sequēs admittit̃.ista differētia videt̃ pbari p tex.sing.in.l.ij.ff.de bo.lib.vbi loqtur in
6 ɔ̃tab.patroni.q̃ h3 instar q̃rele.ista fuit intētio.d.l.si qs filiū.vbi dr q̃ nō erat adita hereditas. ¶ † Ex q cōcludit qñ q̃rela filio exheredato cōpetit,tūc nepos nō h3 q̃relā p viā trāsmissionis:s3 poti⁹ p viā successoꝝ edicti:ita itelligit gl.in.d.§.si filiū.s3 vbi fili⁹ ante adi.here.decessit:& sic anteq̃ q̃rela ɔ̃pete
7 ret,pcedat ibi gl.& tūc cessat p successorium edictū trāsmissio & h3 locū.d.l.si qs filiū3. ¶ † Ex his infert Raph.q illō dicit q ad h̃ vt hodie ɔ̃petat q̃rela,opus est vt fit insertio cause.vt aut.ex causa.C.de li.pte.est verū nisi qs veniat ad q̃relā p successoriū edictū:q̃ casu nō reqrit̃ inser.cause vt est casus in.d.§.si filiū.q dicit esse singulare p limitatione.d.aut.ex cā.l3 opin.Sa
8 li.& Raph.sit de iure verior per.d.l.si quis filium.&.d.§.si filiū.tn a cōi sententia non recedas:q2 nō obtineres. ¶ † Capio scdm̄ membrū3,qñ succeditur per ɔ̃tab.an habeat locum successoriū3 edictū3:& dic q̃ sic.vt no.glo. in.l.si duobus.§.si.ff.de ɔ̃ta.&.l.illud.§.j.eo.titu.& videt̃ casus in.l.si emancipatus.eo.ti.& no.Dy.in.d.c.nō d3.& hoc voluit Bar.in dictis locis.& i.d.
9 ru.C.de suc.edic. ¶ † Capio scdm̄ principale an ab itestato habeat locū successoriū edictū:& primo q̃ro qd in suis heredib⁹,& p declaratiōe totius materie est sciēdū q̃ habem⁹ tres regulas negatiuas i suis heredib⁹ de iure antiquo.Prima erat q̃ i suis heredib⁹ nō erat loc⁹ successorio edicto:vt.l.q se patris.cū ibi no.p gl.& doc.C.vñ li.&.l.j.§.sciēdū.ff.de suc.edic.erat duplex. Primo q2 sui heredes sunt agnati,& in agnatis nō h3 locū prōnē quā stati dicā ergo nec i suis.Scda rō q2 priori in gradu,statim erat acq̃sita hereditas iure suitatis ex.l.xij.ta.& l3 abstineret nō tñ desinebat esse heres.ergo seq̄ns ea.l.nō poterat heres esse.l.hereditatis.§.fi.ff.de ca.pecu.& istud nō repitur hodie imutatū:q2 nec rō immutata est:q2 et hodie,prim⁹ post repudiatione remanet heres.tertia rō erat q̃ in agnatis silĩr nō h3 locū successoriū edictū. vñ si delata erat hr̃ditas primo agnato q repudiabat nec deferebat sequenti ex ea.l.xij.tab.ne frustra videat̃ detulisse primo:tñ ex senatuscōsulto qdem deferebat̃.vt.l.ij.§.sed si sunt.ff.ad tertul.vel ɔ̃ si pmo erat delata ex senatuscō.poterat deferri seq̄ti ex.l.xij.ta.vt.l.j.§.si qs adita.ff.ad ter.hoc aūt non erat gñale.s3 solū habebat locū in qbusdā agnatis siue legitimis heredib⁹, vt in matre & filio:q2 l3 nō sint agnati tñ adinuicē tanq̃ agnati admittebant̃ de iure ciuili:postea generaliter ɔ̃stitutū est hic q̃ in oibus agnatis gñaliter habeat locū,vt exclusō primo seq̄ns de iure ciuili admittat̃. ¶ Et est aduertēdū:q2 nō dico q̃ seq̄ns ex.l.xij.tab.admittat̃,q2 primus fuit vocat⁹ s3 vocat̃ ex illa ɔ̃stitutiōe principis.Itē rō hui⁹ est,q2 prim⁹ nō fuit heres.& sic ñ ob.ratio.l.qd̃ ɔ̃.§.vbi duo.ff.de re.iu.& est etiā rō qd̃ verū habeat locū de capite in caput.Et hic est aduertēdū,q̃ erāt duo capita.l.xij.tab.in successione intestati.ex vno vocant̃ sui:ex alio nō existētibus suis,vocabant̃ agnati siue alij legitimi.vt.l.j.§.post suos.ff.de suis & legi.Caput aūt agnatoꝝ nō erat cū illi eēnt incogniti:si igit̃ ex suis extabāt cū eis esset hereditas delata & acq̄sita,l3 postea repudiarēt necesse erat dicere q̃ nō deferret̃ sequenti capiti agnatorū ex eadē lege,p rōnes pdictas.Et sic erat tertia rō qd̃ de iure veteri.l. xij.tab.vel ffoꝝ nō habebat locū successoriū edictū de capite in caput:& ita t3 gl.in.l.j.§.post suos.ff.de suis & legi.postea fuit facta ɔ̃stitutio.C.de legi.here.l.defunct⁹.q̃ statuit qd̃ caput de iure ciuili admittat̃ ex illa ɔ̃stitutiōe,non ex.l.xij.tab. ¶ Ex q̃ seqt̃ q̃ i casu.l.q se patris.si nepos voluisset admitti ex capite agnatoꝝ,potuisset et de iure ciuili p.d.l.defunct⁹.s3 ipse volebat admitti ex eodē capite [illegible]oꝝ.ita dicit Pau.de cast.in repe.l.si filius heres.
10 ff.de li.& posthu.in ver.& hoc etiā dico qd̃ Bar.i alia sili materia &c. ¶ † Ex his infert̃ an successoriū edictū habeat locū in suis hodie:& gl.in.d.l.q se patris.t3 q̃ sic per istū.§.q2 sunt agnati.& inter agnatos h3 locū.vt hic ergo et inter suos qd̃ Bar.ibi sequit̃ p.d.l.j.§.si qs adita,& p.d.l.defunctus.S3 vltramon.ibi.& Cy.ibi ɔ̃ & Sali.q2 iste.§.loquit̃ in agnatis,qbus nō q̃rit̃ hereditas ipso iure,qd̃ mihi placet:q2 cū suus velit nolit sit heres.vt.l.necessarij ff.de acqui.here.cū ergo fuerit semel heres,nō pōt desinere esse heres.l3 repudiet.vt.l.& si fine.§.l3 qd̃ papianus.de mino.ergo seq̄ns eodē iure,heres esse,nō pōt per.l.qd̃ cōtra.§.vni de.ff.de reg.iur.nō ob.l.defunctus.quam miror qd̃ isto mō allegat̃,q2 ibi nō loqt̃ an habeat locū successoriū edictū de gradu i gradū,hoc est de gradu primo suoꝝ in scdm̄ gradū suorū:s3 an habeat locū de capite in caput,hoc est de capite suorū ibi suis existētibus & abstinētibus heredibus in caput agnatoꝝ ibi frater iure cōsanguinitatis succedere pōt &c.nā ibi frater ñ iure suitatis s3 iure cōsanguinitatis:& sic iure agnatiōis admittebat̃.facit.s.e.i pri.merito ille tex.nō pbat dc̄m Bar.ex q̃ seqt̃ q̃ i casu.d.l.q se patris.ñ est possibile q̃ nepos admittat̃ vt suus hr̃s auo, cū suitate occupauit pater ei⁹ l3 repudiauerit hr̃ditatē aui,s3 admittit̃ nepos
11 ibi p bo.pos.de iure ptorio. ¶ † Quero an in agnatis habeat locū successorium edictū:dic q̃ sic.vt hic etiā de iure ciuili l3 nō ex eadē.l.xij.ta.sed ɔ̃stitu
12 tiōe principū.vt hic. ¶ † Quero an hodie habeat locū successoriū edictum de capite in caput:hoc est de capite agnatorū in caput agnatoꝝ.vr̃ q̃ non. cū hodie ab intestato sit sublata omnis differentia agnationis.vt.§.nullā in aut.de here.q̃ ab itesta.tñ vr̃ casus in ɔ̃riū ī.d.l.pr̃ filiū.&.l.pe.in pri.vbi no. C.de inoffi.te.nec in hoc repit̃ correctio.ergo nō mutabit̃ vt.l.pcipimus. in fi.C.de appella.igit̃ &c.& hoc vult gl.in ver.non esse.q̃ omnia summatim no.

SVMMARIVM.

1 Pater admittebatur olim ad legitimam filij emancipati,si in emancipatione fuit contracta fiducia.
2 Filius emancipatus,an possit succedere patri?
3 Filius licet desinat esse agnatus per emancipationem,tamen patri non desinit esse agnatus.

1 Ad legitimam. † Oli pr̃ admittebat̃ ad legitimā hr̃ditatē filij emācipati,si i emācipatiōe fuerat ɔ̃cta
2 fiducia.hodie vō psumit̃ ɔ̃ctā eē fiduciā.h.d. ¶ † No.q̃ et oli fili⁹ dūmō eēt emācipat⁹,habebat hr̃dē,vt hr̃s ltim⁹ pr̃ succedebat sibi.Simaūt fuisset in ptāte,nisi i castrēsi vel q̃si,nō poterat facē te.vt.l.pe.& fi.C,q te.fa.po.nec ab itestato ēt in illis castrēsib⁹ peculijs,poterat hr̃e hr̃dē:sed pr̃ oīa occupabat iure peculij,nō vt heres.vt.l.j.&.ij.ff.de ca.pecu.nisi fm Bar.in dote.q2 filia i dote ēt tpe ffoꝝ.habebat heredē:vt dicit esse casum in.l.auus.ff.de iu.do.& in.l.post doté.fm lec.Dy.&.ff.sol.ma.ita dicit ibi Bar.in ver.sed tūc vr̃ obstare.q̃ fm ista tpa &c.sed de iure aut.nulli dubiū q̃ etiā in aduētitijs h3 heredē,vt in aut.de here.q̃ ab inte.§.j.& etiā fortius de iure codicil.vt est casus

in.l.q ftichũ.τ qđ ibi no.per Bart.τ doc.C. de bo.q̃ li.τ in.l.q̃cũq̃.eo.ti.fed Bal.Ang.Raph.τ Jmo.τ Do.Bened.de plu.in.d.l.pōſt mortē.tȝ contra Bar. ꝙ imo filia in dotē non habebat heredē:q: ſi nō poterat habere in caſtrẽſi,i quo poterat teſtari.vt.d.l.pe. τ ſi.ergo multominus in dote,in qua nō poterat teſtari.Nō obſt.l.auus.q: ibi pōt intelligi ꝙ auus moriť poſt diſſolutũ matrimoniũ morte viri,vel diuortio: ergo dos nō reditad patrē,q: nō dr̃ pfectitia ſed adũetitia,igiť nepti acqriť actio.vt.l.caius.ff.ſol.mat.τ qđ ibi no.τ ita cōiter teneť ꝯ Bar.

3 ¶ † Not.ꝙ lȝ filiꝰ emācipatꝰ de iure ciuili τ tpe iſtarũ legũ τ de iure antiquo,nullo mō ſuccederet ab inteſtato pr̃i:vt.S.tit.j.§.emācipati.tñ pater de iure ciuili poterat filio emācipato ſuccedere ab inteſtato:ſȝ ſeruabat ſibi ius ſuccedēdi:hodie vero pſumiť reſeruatũ.vt hic.Et eſt rō differētie,q: pater multũ dr̃ donare filio,ipm liberādo a pa.pot.cũ d iure ffoꝝ quicqd acqrebat filius in ptāte,acqrebat patri:vt.l.j.i pri.ff.ſi qs a pa.fue.ma. iō cũ pdat hāc acqſitionē,τ alia multa priuilegia que ſunt patrie ptātis.vt.l.nā ciuiũ.ff.de his q ſunt ſui vł ali.iu.τ in.l.in ſuis.in fi.de li.τ poſth.iō leges voluerũt ꝙ in cōpēſationē huius dāni ſibi aliqd reſerueť, vȝ ius ſuccedēdi.argu.l.eũ q.in prin.ff.de iureiur.ad ſimilitudinē patroni manumittētis ſeruũ:vt.d.l.j.in pri.ff.ſi qs a pa.fue.ma.ſed cũ filius emācipatꝰ dicať acqrere.vt.l.ij.τ.iij.de bo.ma.merito nō eſt opꝰ ꝙ reſtaureť,vt poſſit patri ſuccedere.

4 ¶ † In gl.ad legitimā.in fi.τ in gl.in ver.parens.in fi.no.ꝙ lȝ filius deſinat eſſe agnatus p emācipationē etiā hodie.tñ patri nō dſinit eſſe agnatus.vt hic no.ff.vñ cog.l.legitimꝰ τ de adop.l.queſitũ.hodie vero emācipato filio,cōſeruaretur agnatio inter ipm τ patrē τ fratres τ alios.vt l.fi.C.de legi.tu.τ hac glo.τ gl.in.l.fratres.C.de inof. teſt. ¶ Ex quo no.ꝙ ſi ſtatutũ admittit agnatos excluſis cognatis,ꝙ frater emācipatꝰ cũ remāſerit agnatus.excludit cognatos.ita dicit Salic.in.d.l.q ſe patris.C.vñ li.

5 ¶ † Sed aduertas ꝙ lȝ dixerim ꝙ ab inteſtato pater ſuccedat,τ ſic ſm tacitā voluntatē.vt.l. ɔficiunť.ff.d iu.cod.tñ ꝯ filij volũtatē ñ admittiť,ſi pater i emācipatiōe accepit aliqd a filio,vł poſtea filius viuꝰ tm̃ in patre ɔtulit ꝙ ſatis ſit ad legitimā,vt ē caſus.τ ibi gl.τ bar.i.l.i.§.ſi parēs.ff.ſi qs a pa.fue.ma. Cũ ergo q̃riť an τ q̃uō aſcēdēs ſuccedat deſcēdēti,diſtingue vt dicā.j.ti.§.pferūť.vbi melius cadit ɔuenit.

a *De ſenatuſcon.tertuliano* [a] *Rubri.*

¶ Cōtinua.poſt agnatos d qbꝰ.S.ſuccedũt cognati iō ſeqbať videre d cognatꝫ:vꝫ lȝ mř τ filꝰ ſint cognatitamē ex ſpeciali puiſiōe,ſibi adinuicē τ agnati ſuccedũt.vt.j.d ſucceſ.co.i pn.iō poſt alios agnatos añ cognatos ponit d ſucceſſiōe matris ad filium.τ econtra.

a ¶ De ſenatuſconſulto tertul.Dem̃ ē.S.d ſuc.legi.her. vȝ agnatoꝝ,ſed q: inter legitimos h̃rdes,mater p ſenatuſcō.tertulli.numerať iō poſt ti.d ſucce.legit.here.d ſenatuſc.tert. p qđ mř vt heres legitima filio ſuccedit videndũ occurrit.dicit igitur imperator.

b ¶ Lex.xij.tabu. Iſte ti.vt euidentior habeať.pt diuidi in ſex ptes,τ planus erit.In q̃rũ pma recitat imperator q̃lr.l.xij. tab.repellebat feminarũ pgeniē τ admittebať q̃lr ptor pſonas p femineũ ſexũ deſcendentes bñficio bo no.poſſeſ.vñ cognati iuuabat.In ſecunda determinat q̃liter ſubuētũ fuit pmo mr̃i per diuũ claudium:τ poſtmodũ p ſenatuſ.ter.ſed nō plane.In tertia pte d terminat.q̃ pſone matri pferunť in ſucceſſiōe mortuorũ liberoꝝ.In q̃rta oſtendit q̃lr plenꝰ matri p ſuā cōſtōnē i ſucceſſione ſuccurriť.In q̃nta hortando matres

SVMMARIVM.

1 Progenies,eſt deſcendentium vſq; in infinitum.
2 Matrē ad luctuoſam hæreditatem filij admitti debere quòd ſit æquum.
3 Mulier quæ parit,magis eſt fauorizanda q̄ ſterilis.
4 Filia licet maritata ꝙ ſit in patria poteſtate,&c.nu.5.
6 Mulier ſui iuris conſtante matrimonio,quòd poſſit de dote teſtari,ſecus tamen de conſuetudine burgundiæ & Borboni,nu.7.
8 Proximum propriè dici,quem nemo ſequitur.
9 Mulier eſt ſubiecta viro,tantũmodo ad debitũ carnis.
10 Mulieri deberi alimenta,intra annum quo ſibi debet dos reſtitui.
11 Mulier recipiēs alimēta,an teneať hæredibus operari?
12 Mulier an ſit ſubiecta virum peregrinantem inſequi.
13 Iuſſus i profectitijs hodie ñ eſt correctꝰ ſed neceſſariꝰ.
14 Hæreditatem profectitiā dici,ſi filia cōtemplatione patris ſit inſtituta.

Ex duodecim tabularũ.[b] Totus iſte ti.diuiditur in q̃nq; ptes.Primo ꝙ ex.l.xij.tabu. mater ad h̃rditatē filij τ eꝫ,nō admittebať.Scđo qualr admittebať ex ſenatuſcon.tertul.Tertio q̃ pſone pponebanť tunc matri.Quarto ɔſtitutionē tertul.remouet.Quinto remouet alias ɔſtitutiōes,ſcđa ibi:τ primꝰ.tertia ibi: pferunť.quarta ibi:ſȝ nos.q̃nta ibi:ſȝ cũ aña.τ.h.d.lege.xij.ta.mř nō ſuccedebat filio ab īteſtato:nec eꝫ filiꝰ matri:ſȝ ex ɔſtitutiōe ſenatuſcō.tertul.ſi igenua tres, libertina q̃tuoꝛ liberos enixa ſit illis ab īteſtato ſuccedebat.

1 h.d.no.ibi pgenię.† ꝙ pgenies eſt deſcēdētiũ vſq; ī infinitũ.qđ facit ad intellectũ auť.ſȝ τ ſi qs.C.d ſecun.nup.ibi moritur abſq; pgenie τc.q: illa bona, q̃ acqſiuit hñiuga,teneť reſeruare ēt cuicunq; deſcendenti ex dicto mr̃imonio cui iniuriā intulit:lȝ ſit in remotiſſimo gradu. ¶ Not.ꝙ ēt mater τ filius nō ſunt agnati.

2 ¶ No.ꝙ equum eſt,matri deferri legitimā hereditatē,in ſolatiũ filiorum amiſſorum. ¶ † No. ꝙ equum eſt matrem admitti ad triſtē hereditatem filij,alibi diciť ad luctuoſā hereditatē filij.vt.l.ſi.C.d inſtit.τ ſubſti.ſub cōdi.fac. ¶ No.ꝙ q̃ñ de ſtricta ſignificatiōe τ de ſtricto iure pcediť,diſpoſita in matre

3 non trahuntur ad auiam. ¶ † No.ꝙ magis eſt fauorizanda mulier q̃ parit,q̄ ſterilis.[c] q: ppter plem

c procreandā ſunt puilegiate.d q̃ tñ dic.vt no.gl.τ doc.

4 i.l.j.ff.ſol.ma. ¶ † Not.ꝙ lȝ filia mea ſit maritata,eſt

5 tñ in ptāte mea.vt.l.ſi lic.lȝ.τ.l.vt liberis.C.d col.† τ iō ñ pt teſtari nec codicillari.vt.l.pe.C.q teſt.fa.poſ. iũcta.l.j.ff.de leg.ij.ēt cũ cōſenſu pr̃is.vt.l.tā is.§.j. τ qđ ibi gl.Bart.τ Imo.ff.de do.cau.mor.

6 ✠ ADNOTATIO.† Mulier aũt ſui iuris,ɔſtāte mr̃imonio d iure cōi de bōis dotalibꝰ teſtari pt.l.ſi.ſi qs aliquē teſtari phibuerit,τ ibidē notať ī pādectis.τ pbat Alex.ɔſ.31.pōderatis his.co.ſi.v.

7 τ nemini dubiũ ē qđ multa.nu.7.vol.iij.Secꝰ.† ē aũt c de ɔſuetudīe Burgūdie τ Borbōi,q: mlier ſine licētia mariti teſtari ñ pt,i ɔſuetudinibꝰ Burg.§.la femme ſoyt.vbi caſſandꝰ vſ.ne peut faire.nu.j.diſputat,an valeat teſtm̃ ꝯ ɔſuetudinem factum.Anto.Caius.

¶ No.ꝙ tpe harũ legũ ſi filia mea maritata,fuiſſet hr̃s inſtituta ñ poterat ſua ſpōte adire nec ēt cũ ɔſenſu mariti.ſed reqrebať iuſſum patris pcedere:vt hic

8 facit.l.ſi quis mihi.§.iuſſum.ff.de acq.here. ¶ † In gl.pponebat.in fi.nam propriē nō dr̃ pponi illi,ꝙ nō ſeqtur.q̃mis pprie primus dicať quē nemo ſeqtur.ff.

9 vñ cog.l.j.§.primus. ¶ † In gl.parētis.i fi.no.τ ſigna glo.ꝙ tm̃modo ad debitũ carnis,mulier eſt ſubiecta viro:ſȝ glo.in.l.ſicut.ff.de ope.li.dt qđ imo ēt vt

10 eidē teneať opari:τ ita ſequiť h.alle.ibi Bar τ idē dt Bal.ꝙ mulier vidua intra annũ q̃ dos dȝ ſibi reſtitui τ ab hereditus viri,hȝ alimēta:q: nō hȝ vñ alr ſe alat,dȝ heredibus opari.idem tȝ gl.i.d.l.ſicut opari.iuxta no.in.§.exactio.in.l.j.C.de rei vxo.act.dic vt ibi p Jaco.but.Cy.Bar.Bal.Sali.τ p Bar.τ doc.

11 τ Imo.in.l.diuortio.in.prin.ff.ſol.ma.τ g̃nalr † q dȝ alimēta recipere,an teneať eidē opari:vid Bar.in.l.

12 caio.§.ſi.ff.de ali.leg.† An aũt ēt mulier ſit ſubiecta viro vt teneať eũ ſequi peregrinātem:dic ſi eſt modica peregrinatio ꝙ ſic.ſi longa:τ tũc aut erat ita maritus añ mr̃imonium ɔſuetus,τ mulier ſciebat τ teneť ſequi eũ.vt.l.plenũ.§.equitij.ff.de vſu τ ha. al's non teneť eũ ſequi.vt.l.j.in.ſi.ff.de ope.li.ita dt Cy.in.l.liberti libertęq;.S.de ope.lib.τ Bar.in.l.meuia.§.j.ff.

13 de ali.le. ¶ † In gl.iuſſu.in.ſi.no.ꝙ in pfectitijs iuſſus hodie nō eſt correctus ſed eſt neceſſarius vt olim

14 Idē no.gl.in.l.ſi.§.j.C.de bo.q̃ li.τ ibi doc.† τ diceť hr̃ditas pfectia ſi filia,cōtemplatiōe patris ſit inſtituta.vt.l.ſȝ ſi plures.§.in arrogato.τ qđ ibi no.maxime p Bar.ff.de vul.τ pup.τ.l.qdaȝ cũ filiũ.ff.d hr̃.inſti.

ec ſolicitas p filijs oſtendit q̃lr p negligētiā ſuaȝ poſſunt a ſucceſſione liberorũ ſuoꝝ excludi.In ſexta τ vltia dicit ꝙ ex ſenatuſcōſul.ter.mř ſuccedit filio filie ve:lȝ ſint vulgo q̃ſiti.pma ps durat vſq; ad illũ.§.ſȝ hec matris anguſtie.ibi ī cipit ſcđa τ durat vſq; ad illũ.§.pferuntur aũt matri.ibi tertia τ durat vſq; ad illũ.§.nos cōſtitutione.ibi q̃rta τ durat vſq; ad illũ.§.ſȝ queadmodũ.ibi q̃nta τ durat vſq; ad illũ.§.lȝ vulgo autꝫ.ibi ſexta τ vltia q̃ durat vſq; ad ſi.titu. Et ſic plana eſt tota litera.

ADDITIO.
¶ Quaȝ ſterilis. Et adeo ꝙ mulier preſumať ſterilis poſt.l.annos.in.l. ſi ſterilis.ī pnc.ff. de act.emp.ꝙ verũ niſi pbeť fertilis τ pepiſſe poſt, ab eo,qui allegat fertilē.ſm Fulg. ibi.Et pōt parere lȝ raro hoc ɔtigat. lege ſi maioꝛ.τ ibi Bald.C.de legi.here.

SVMMARIVM.

1 Filij defuncti,excludũt matrem in infinitum.
2 Statutũ excludens matrem vel ſororem quòd non ſit in totum odioſum.
3 Succeſſionis prima cā eſt liberorum,in infinitum.
4 Pater & mater ſimul addmittuntur,& quilibet eorũ & de per ſe excludunt auum.
5 Vincens vincentem alium,an poſſit eundē vincere?
6 Aſcendentes,qualiter hodie ſuccedāt deſcendentibꝰ?
7 Pater ſuccedit excluſa matre,in bonis quæ à patre tm̃ vel ab aliquo deſcendentiũ de linea paterna peruenerunt ad filium.
8 Quomodo diuidēda hæreditas patre mortuo ſuperſtitibus quatuor filijs & duobus proauis ex linea patris?& nu.9.

Priuilegium

10 Priuilegium datum filijs de successione quòd non extendatur ad nepotes.
11 Si pater auus & auia & mater repudiant cui accrescat eorum pars? & nu. 12.
13 Parens transiens ad secūdas nuptias, an succedat ab intestato filio defuncto ex primo matrimonio?
14 Mater vidua si ex duabus filijs alteri decedenti succedat, an si transeat ad secūda vota, priuet eadē parte & an sola ꝓprietate nu. 15. & 16. Quid si prædicta mater succedat cū altero ex duobus nepotibus filij præmortui? nu. 17.
18 Parētes naturales tantum an liberis tantum naturalibus succedant?

1 Præferuntur. ¶ † Filij defuncti excludunt matrē vsq; in infinitū. idem in patre ⁊ fratre, qui etiā matrē exclu
dūt, soror autē defuncti vna cū matre admittitur. h. d. vide glo. Bar. Bald.
2 Raph. Ang. ⁊ Imo. in. l. cū filio. in prin. ff. de vulg. ⁊ pup. ¶ † No. ꝙ hic vr̄
casus ꝙ statutū excludens matrē vel sororem propter fratrē vel alios agna
tos, non sit totū odiosum: imo est conforme. l. xij. tab. vt. s. eo. in prin. ⁊ in iure
communi veteri vt hic. qd̄ no. quia alibi de hoc Raph. facit magnū festum.
3 ¶ † No. ꝙ prima causa est liberorū vsq; in infinitum, exclusis etiā descendē
tibus. de quo. s. in titu. de here. ab intesta. §. j. ¶ Not. qd̄ tpe harum legum,
4 pater preferebatur matri: idem in fratre. ¶ † In gl. inter solos. ibi prefertur
auus. dic ꝙ hodie imo pater ⁊ mater simul admittūtur, ⁊ qlibet eorū simul.
⁊ de per se excludūt auū: vt aut. defuncto. ⁊ qd̄ ibi notāt gl. ⁊ doc. C. ad tertul.
5 ⁊ dixi. s. ti. j. §. si. ⁊ dicam. j. latius in eadē gl. ibi ⁊ no. ꝙ hic fallit regula. † In
hoc autē an si vinco vincētem te, possum etiā vincere te. dic qn̄ ille qui est re
motior me excludit eū qui excludit me. ⁊ tunc dico ꝙ ille remotior succedit
in locum eius quē excludit: ⁊ tunc ipse succedit, ⁊ ego excludor: ⁊ habet locum
dicta regula. vt. l. equissimū. ⁊. l. ij. §. obijcitur. ff. ad tertu. nam ibi auus exclu
dit patrē, ⁊ succedit in locū patris. i. filij quo ad eum: merito excludit matrē
sicut ipse pater qnq; nō succedit in locū eius: ⁊ tūc aut ille quē ille remotior
excludit, excludit me: ideo q: habet potētius ius in successiōe, ⁊ ego nō exclu
dor: sed potero ad successionē vocari iure meo perinde ac si exclusus non esset
in rerū natura. vt. l. ij. §. si sit consanguineus. ff. ad tertu. aut non excludit me:
sed ideo q: deficit cōditio, qua vocabatur ad successionem: ⁊ tunc non potero
admitti. vt aut. licet. C. de na. lib. ibi enim excluditur naturalis filius, propter
coniugem: nō ideo q: cōiux habeat potētius ius in successione. sed ideo quia
lex voluit vocare naturalem sub alia cōditione, si cōiux nō esset: ideo nō attē
ditur vtrū illa coniux succedat vel nō: vt ibi. Ita singulariter dicit Bar. in. l.
6 j. §. pe. ff. de cōtratab. in versi. ij. quero an talis ⁊c. ¶ † Ad intellectū huius
§. videndum est qualiter hodie ascendentes succedunt descēdentibus? Et di
cendum est sic. aut superest pater ⁊ mater defuncte persone. Et ab intestato
ipsi pariter succedunt filio: vt in aut. de here. que ab intest. defe. §. cōsequēs.
Sed si filius vel filia qui decedit erat in patria potestate, propter eius mortē
non extinguitur vsusfructus bonorū aduentitiorū qui erat penes patrem: q:
morte proprietarij, non extinguit vsusfructus: sed vsuarij morte sic: vt instit.
7 de vsufr. §. finitur. Et no. in. l. j. C. de bo. mat. ⁊ in. l. iij. C. de vsufr. ¶ † Et hec
procedūt in acquisitione ab extraneis. In bonis autē que a patre tm̄, vel ab
aliquo descendentiū de linea paterna peruenerint ad filiū: solus pater succe
dit exclusa matre: ⁊ econtra sola mater excluso patre in acquisitis a matre vel
ab alio descendente de linea materna. nam hic est penitus eadē ratio, que est
in. l. quod scitis. C. de bo. que lib. ſm intellectū Bar. ibi aūt supersunt paren
tes in gradu dispares. Et clarū est ꝙ prefertur proximior. Unde ⁊ mater
excludit auū paternū, etiam quo ad bona quesita a patre vel in linea paterna
vt. d. §. ꝯñs. ⁊. d. aut. defuncto. C. eo. tit. ⁊ ibi no. in glo. iij. quam doc. sequun
tur ⁊ bene: licet But. teneat ibi cōtrarium ⁊ nō bene. Aut supersunt paren
tes secundi vel tertij gradus: qui tm̄ adinuicem sunt equales in gradu: ⁊ tunc
fiunt due partes. nam vnā habent parentes ex linea paterna, siue sint plures
siue vnus. Aliam habent parentes ex linea materna, siue sint vnus si
ue plures. Unde si quis ab intestato decessit superstitibus duobus proauis
vel duab9 proauijs, ex linea patris: ⁊ sola proauia materna ea sola habebit
dimidiā ⁊ alij quatuor aliam dimidiā. vt. d. §. consequens. ¶ Hoc tm̄ fallit
in acquisitis ex vna linea tātū: q: tūc in illis bonis succedūt tm̄ parentes ex il
la linea, vt habemus casum singularem q: non est alibi ſm Bart. in. l. qd̄ si
cut. C. de bo. que lib. ⁊ hoc etiam tenet Bar. in aut. hoc itaq;. C. cōia de suc. ⁊
Franc. de ramp. in. d. l. qd̄ scitis. ¶ Predicta omnia procedunt, quādo de
functo nō supererat aliquis frater vel soror vtrinq; coniuncti: vel filius vel
filia fratris vel sororis vtrinq; coniuncti: si vnus vel plures presunt filij fra
tris vel sororis vtrinq; coniuncti: tunc ipsi faciunt totaliter alterari formam
succedendi: nam tunc fit successio in capita. ſm numerū personarū: nō in stir
pes nisi quando supersunt plures filij ex fratre vel sorore, vtrinq; cōiunctis.
nam illi omnes reputantur pro vno. vt in aut. vt fra. filij in prin. col. v. Et sic
quo ad eos tantū fit successio in stirpes. sic ergo predicti transuersales admit
tuntur ad succedēdum simul cū patre ⁊ matre: similiter etiā qn̄ non supersunt
pater ⁊ mater admittunt ibi transuersales ad succedendum simul cum auo ⁊
auia paternis vel maternis. Et similiter vbi soli proauo vel proauie super
essent vt in. §. consequens ſm vnum intellectum quem ibi ponit glo. in versi.
proximis. qui communiter tenetur a doc. fratres vel sorores cōiuncti ex vno
latere tantum, vt ex patre tantū vel ex matre tantū: vel filij eorū nullo modo
ad successionem vocantur ab intestato simul cum aliquo de descendentibus
per lineam paternam vel maternam. vt. d. §. consequens. Sed in hoc ergo
occurrit mirabile: nam si quis mortuus est superstitibus tantū duobus pro
auis ⁊ duabus proauijs ex linea patris: ⁊ sola proauia ex linea matris, ex
vno fratre vtrinq; coniuncto: propter personam istius fratris efficitur me
lior conditio proauorum paternorum. Nam hereditas diuiditur in sex par
tes, prout sunt sex persone. vt. d. §. consequens. ⁊ tamen si iste frater non su
peresset: tantum habuisset ista proauia materna sola, quantum oēs illi qua
tuor: quod est not. nec mirum: quia sepe hoc accidit: quia ex persona alterius
habet id, quod ex persona mea habere non possum. vt. l. fin. C. ad tertu. ⁊ in. c.
pen. de prebend. lib. vj. ⁊. l. ij. §. si sunt agnati. ⁊. §. si sit consanguineus. ff. eod.
¶ Predicta tamen vera nisi bona sint acquisita ex vna linea tantum: vt pater
na tantum. nam in illis succedunt parentes paterni. ⁊ cum illis secundum nu
merum personarum partirentur illa bona fratri vtrinq; coniuncto: vt. d. l.
quod scitis. nullam ergo particulam de his habebunt parentes ex linea ma
terna. sed quando tunc non supersunt descendentes ex linea paterna: tunc ve
8 nient ascendentes ex linea materna vna cum fratre. ¶ † Similiter infertur
ex predictis, ꝙ si quis mortuus est superstitibus quatuor filijs vtrinq; con
iunctis: premortui ⁊ duabus proauijs ex linea patris ex vna proauia tantū
ex linea matris, fierēt sex partes ex tota hereditate: ⁊ vnam habebūt illi qua
tuor filij. aliam, proauia paterna: ⁊ alie quatuor diuiduntur inter illos qua
tuor parentes equaliter ex linea paterna. Rayn. de for. in additio. in authē.
defuncto. C. eo. videtur sequi contrariam opi. s. quod debeant fieri de tota he
reditate tres partes tantum: ⁊ vnam habeant illi quatuor parentes per lineā
paternam: ⁊ aliam proauia materna: ⁊ tertiam frater vtrinq; cōiunctus vel
filius eius. sed hec opinio non placet Matthesillano nec mihi per rationes
9 s. dictas. ¶ † Et nota ꝙ in omnibus istis casibus in quibus fratres vel so
rores vel eorum filij succedunt defuncto simul cum ascēdentibus, nunq̄ par
tium tangētium eis acquiritur vsusfructus parentibus in quorum potestate
constituuntur. vt. d. §. consequens. Et ratio specialitatis ibi ponitur in tex. ⁊
10 no. glo. in. l. ij. C. de vsufru. ¶ † Item nota ꝙ priuilegium datum filijs ⁊ filia
bus fratris vel sororis vtrinq; coniunctis, vt possint simul cum ascēdētibus
ac etiam cum fratribus vel sororibus defuncte persone ab intestato succede
re: nō debet extēdi ad nepotes vel pronepotes fratris vel sororis vtrinq; cō
iuncti premortui. vt est glo. in aut. post fratres. C. de legi. hered. ⁊ bene. nam
appellatione filij non continetur nepos: maxime in materia exorbitāti. prout
11 est tex. s. qui da. tu. pos. §. fin. ⁊. j. titu. j. in princ. ¶ † Sed hic potest dubitari:
quid si superest pater ⁊ auus ⁊ auia frater vtrinq; coniunctus, ⁊ mater re
pudiat: an tota eius pars accrescat fratri: an vero vocabūtur cum fratre auus
⁊ auia? Respondet Matthesillanus ꝙ hoc vltimum est verius: quia paria
sunt repudiare ⁊ mortuum esse, vel nunq̄ fuisse heredem argu. l. j. C. quando
non pe. par. ⁊. j. de bo. pos. §. j. ⁊ facit. l. ij. §. si consanguinea. ff. eodem. Simile
not. Cyn. in aut. itaq;. C. communia de suc. Simile etiam notatur per docto.
12 ⁊ maxime per Bart. in. l. quoties. ff. de here. instit. ¶ † Et per istas rationes
dicit etiam ꝙ si quis mortuus est superstite fratre vtrinq; coniuncto et duo
bus proauis ⁊ duabus proauijs ex linea paterna: et vna proauia ex li
nea materna proueniente: ⁊ repudiat ille frater, quod ex hoc valde efficitur
melior conditio proauie materne: quia ipsa sola habebit tantum quantum
13 illi quatuor: secus si nunq̄ ille frater fuisset in medio. ¶ † Item omnia pre
dicta procedunt quando parens ille qui vult ab intestato succedere, non trā
siuit ad secūdas nuptias siue ad aliud matrimonium post factum illud ma
trimoniū ex quo sunt nati liberi defuncti ex quorum successione agitur. Ubi
autem trāsiuit ad scd̄as nuptias, occurrunt plures casus difficiles. Et ideo
pro clariori doctrina sic distingue. Aut nos loquimur in patre aut in matre
aut in alijs ascēdētibus maribus vel feminis. Primo casu dic ꝙ aut mater
habebat vnum solum filium: ⁊ illi succedit ab intestato pleno iure, etiam quo
ad ꝓprietatē: etiam si ipsa viuente filio, trāsiuit ad scd̄as nuptias. vt. l. femi
ne in fin. C. de secū. nup. q̄uis quedā glo. paruula sentiat contrarium. in aut.
ex testō. C. de secun. nupt. ⁊ ibi Bar. reprobat illam gl. dicens se pluries con
trarium consuluisse. Dic vt ibi per doc. aut mater habebat plures filios vel
filias ex eodem matrimonio genitos: ⁊ tunc hodie secundum ius nouissimū
siue ipsa transiuerit ad secundum matrimonium ante mortem alicuius filio
rum siue post mortem vnius ipsa transiuit: potest filio morienti ab intestato
succedere pleno iure, quo ad omnia bona que ad filium peruenissent aliunde
q̄ ex substantia paterna: illorum autem que ad eū peruenissent ex substan
tia paterna, ipsa solum dꝫ habere vsumfructum. vt in aut. de nup. §. si autē
intestatus. col. iiij. nam lꝫ tex. ibi dicat vsum simpliciter tamē large debet in
telligi: vt exponatur vsum. i. vsumfructum. vt ibi est gl. pro qua est text. in. l.
14 mater. C. e. ¶ † Ex hoc ergo occurrit mirabile. qd̄ si mater vidua habēs du
as filias ex eodem m̄rimonio, succedit vni ex illis defuncte ab intestato pro
dimidia vna cum alia filia supstite: ⁊ postea transiuit ad secundum m̄rimo
nium: ipsa (ꝑ ipm̄ trāsitū) priuabit ipso iure nuda ꝓprietate medietate he
reditatis illius filie defuncte: si ipsa non habebat aliud in bonis, q̄ id qd̄ ad
ipsam peruenit ex hereditate paterna: vt. d. §. si qs autē intestatus. ad qd̄ hn̄
facit in aut. de nup. §. si vero expectet. ibi ⁊ ibi ꝓprietatis erunt. s. tēpore ma
15 trimonij quo mater coniuncta est ⁊ alij. ¶ † Quid autem sit de bonis. q̄ im
mediate ex substantia aui paterni peruenerint ad istum filium defunctum?
Respondeo ꝙ mater per transitū ad secunda vota non priuabit hereditate
sed nuda ꝓprietate illoꝝ bonorū. Et est ratio: q: ille. §. si autē. corrigit ius an
tiquum, qd̄ habetur in aut. de non eligen. se. nub. §. cum igitur reliquū. vnde
cum appellatione substantie paterne. nō debeat comprehēdi auita, in mate
ria correctoria que est odiosa. l. precipimus. in fin. C. de appel. ⁊. l. iuit a inter
pretatione. ⁊. l. liberorum. cū ibi no. p Bar. plene de ver. sig. ⁊. s. qui dare tu.
16 pos. §. fin. ¶ † Item dubitari potest si omnes filij nati ex primo matrimonio
moriuntur viuente matre: ⁊ forte vltimus instituit extraneum: ⁊ matri forte
reliquit solam legitimam, an proprietas nuda bonorum mariti qua erat

priuata ipſo iure, illa mater ꝑ trāſitū ad ſcōm matrimoniū ante mortē illius filij qui vltimo deceſſit, remittatur ipſo iure ad ipſam matrē: Et videtur ꝙ ſic: q̄ꝛ fauore filiorū ipſius primi matrimonij, fuit priuata nuda proprietate bonorū mariti per trāſitū ad ſcōm matrimoniū: ergo ceſſante cauſa. i. morientibꝰ oībus filijs vel liberis ſupſtite matre, ceſſare debet effectꝰ. ⁊ qȯ hoc ſit fauore filiorū primi matrimonij inductū, tenet Inno. extra de ſecū. nup. c. cum ſcōm. facit. l. femine. in fi. ⁊. l. mater. ⁊ optime. l. hac edictali. §. is illud. C. de ſecū. nup. ¶ Scōo caſu qñ nos loquimur in patre, res eſt ſatis dubia. ⁊ glo. ⁊ Bar. ponūt in. d. l. femine. in gl. delata. vbi glo. tenet ꝙ idem eſt in patre, qȯ in matre tranſeunte ad ſcōm matrimoniū. Idē Azo in ſum. in fi. in ver. item quecūq; dicta ſunt de ſecū. nup. Et dicit Bar. ꝙ cū qȯ eſſet de facto Bononie, cōſultum fuit idē per. d. Fed. Iſolorū. Et hāc opin. ſequit̄ ibi Bar. ⁊ bñ ꝗ̄tum ad hoc. Sed fundamētū eorū principale eſt: q̄ꝛ eadem rō eſt in patre que in matre. Et ſi dicet̄ ꝙ. ll. C. ibi expreſſe nō dixerūt de patre ſicut de matre. Rñ ideo ꝙ ratio eſt quia pater ſm ius Codicis non poterat ab inteſtato ſuccedere in proprietate, filio in poteſtate remanēte: ſed ſolū in vſufruc. l. fin. C. eo. vñ nō poterat priuari proprietate nuda quā non habebat tranſeundo ad ſcōm matrimoniū. Sed iſta ratio non placet Matthesillano. q̄ꝛ ante. l. fi. C. e. que eſt lex Iuſtiniani pater ſuccedebat ab inteſtato pleno iure, filio emācipato. Et qȯ plus eſt excludebat fratres etiā vtrinq; cōiunctos. arg. l. liberte ſine liberis. ff. de bo. lib. ⁊ in. l. inteſtato. ff. de ſuis ⁊ legi. ꝯiūcta. l. j. ff. ſi quis a pa. fue. ma. imo etiā excludebat matrem. vt. l. ij. C. eo. tit. ⁊. l. ij. §. obijcitur. ff. eo. ⁊ tñ oībus notum eſt ꝙ. l. ij. C. de ſecū. nupt. ⁊. l. mater. C. eod. edite fuerunt ab alijs imperatoribus ꝙ̄ Iuſtiniano: ergo patet ꝙ eorū ratio non eſt bona. Sed tamen in practica autoritate tantorū doctorꝝ, nō recederetur ab eis pro quibus allegat caſum in. l. gñaliter. in prin. C. de ſecū. nup. ibi ad eam deuolute ⁊c. Nā intelligo illū tex. large vel ꝙ illa bona ſint deuoluta immediate. vel q̄ꝛ maritus reliquit vxori: vel ecōtra, vel mediate: vt q̄ꝛ peruenerūt ad filium cum filio ſucceſſiſſet poſtea pater vel mater. ⁊ ſic illa glo. d. l. ſi mater. ⁊. d. l. femine. in prin. ⁊. §. illud. inq̄ꝫtū loquunt̄ de bonis mariti, que mediante perſona filij deuenerūt ad matrem. ſed cōtra opi. glo. ⁊ Bar. facit multum tex. in aut. de nō eli. ſec. nup. §. cū igitur. ver. ſunt etiā patres ad eas nup. vñ ille tex. turbat Matthesillanū intantum ꝙ quandoq; per illum tex. reprobauit opi. glo. ⁊ Bar. per rationem glo. in. §. mater tamen. in aut. de nup. ſed tamen reſponde ad illum tex. ⁊ dic ꝙ ſic debet intelligi quod nunꝙ̄ reperta fuit reliqua lex que priuaret patrem tranſeuntem ad ſecū. nup. a ſucceſſione filij quo ad propria bona ipſius filij aliūde acquiſita ꝙ̄ a matre: ſed quo ad bona que ad filiū peruenerunt ex ſubſtantia materna, bene reperiebatur. l. vt probatur in. d. l. gñaliter. igitur ⁊c. Tu vero ſecure teneas opi. glo. ⁊ Bar. pro quibus videt̄ tex. in aut. de nup. §. ſi vero expectet. ibi dum dicit ⁊ cōmunis viri. Et facit tex. in aut. vt fratrum filij. ibi ſimiles eſſe partes in muliere ⁊ in viro ⁊c. Et hoc vult Cy. in aut. ſed ⁊ ſi quis. C. de ſecun. nup. ⁊ Ang. in. d. l. generaliter. ⁊ Hoſtiē. in ſum. de ſecun. nup. in. §. quare ⁊ qualiter. in verſi. ſic vidiſti. et ver. ſeq. ⁊ clarius in verſi. quecunq; autē. ⁊ pro hoc facit q̄ꝛ econtra, ſtatutum penale in patre extenditur ad matrē. vt no. glo. in verſi. bona vſura. in. l. quiſquis. C. ad. l. iul. maie. ⁊ ita al's vidi conſimilia iudicari ſm hoc. ¶ Tertio caſu qñ nos loquimur in alijs aſcendentibus maribus vel feminis, adhuc videtur eſſe dubium. nam prima facie videtur ꝙ tales per tranſitum ad ſecunda vota non priuentur nuda proprietate aliquorū bonorū, cōtingentiū per ſucceſſionē ab inteſtato. quia tex. qui principaliter in hac materia eſt, loquit̄ ſolum de matre ad ſecunda vota tranſeunte. vt. l. femine. §. illud. C. de ſecund. nup. ⁊. l. mater. C. eo. ⁊ in aut. de nup. §. ſi autē inteſtato. ſed cōtrarium eſt verius per tex. in. d. l. gñaliter. in prin. ⁊ ibi hoc videt̄ eſſe de mēte gl. j. ⁊ induco iſtum tex. vt feci. ſ. in mēbro proximo. Item pro hoc facit tex. in. l. ſi tamē. et in aut. vxor. C. de ſecun. nup. ⁊ in corpore vñ ſumitur. Item q̄ꝛ in illo caſu eſt maior ratio. cum magis ſit debita hereditas filij, patri ⁊ matri, ꝙ̄ auo auie ꝓ auo ⁊ proauie. vt in aut. defuncto. C. ad tertu. vnde ſi pena priuationis nude proprietatis imponit̄ matri, trāſeunti ad ſcōa vota: multo fortius credendū

17 eſt eam impoſitā fuiſſe auo ⁊ auie. ¶ † Ex predictis ergo infertur ꝙ ſi auia paterna vidua habēs duos nepotes ex filio premortuo, trāſiuit ad ſcōm matrimonium, ⁊ poſtea morit̄ ipſa auia, vnus ex illis nepotibꝰ ab inteſtato. ſuccedit ei ſimul cū alio nepote ſuperſtite pro equis portionibꝰ: vt in aut. defuncto. C. eo. ti. ſed tñ iſta auia erit priuata nuda proprietate bonorū mariti ſui i. aui paterni, huius ſui nepotis defuncti. que mediāte pſona huius nepotis ad ipſam auiā peruenire debebat pleno iure ſi ad ſecundas nuptias non trāſiuiſſet. ⁊ pro hoc facit. d. l. generaliter. in prin. ſed non iam credit dictā auiā priuari nuda proprietate bonoꝝ que filius ſuus acquiſiuit aliunde, ꝙ̄ ex ſubſtantia ſui patris mariti dicte auie. ⁊ hoc ſatis probat. d. l. gñaliter: a contrario ſenſu ſi recte inſpiciatur. itē probatur q̄ꝛ ſi mater trāſiens ad ſcōa vota, priuat̄ ſolū nuda proprietate ſubſtātie paterne que ꝑuenit ad filiū ab inteſtato, ſucceſſit. non aūt priuat̄ nuda proprietate ſubſtātie auie. vt no. Bar. in. d. authē. ex teſtō. ita ⁊ eodem modo auia materna trāſiēs ad ſecūda vota, priuari dꝫ ſolū nuda proprietate bonorū ſubſtātie aui paterni: qui maritus ipſius auie fuit que ad nepotes peruenerūt. nō aūt priuari debet proprietate bonorū ipſius patris huiꝰ nepotis que ad eū peruenerūt aliūde ꝙ̄ ab auo paterno: idem dicendum eſt per oīa in auo ⁊ proauo ⁊ proauia tranſeūtibus ad ſe-

18 cunda vota licet iſti caſus occurrāt. ¶ † Secundum membrum principale huius ſecundi articuli erat de parentibus naturalibus tātum: ⁊ hoc diſtingue aut ſunt parētes qui habuerūt liberos ex coitu damnato ab aliqua lege temporali, ⁊ nullo modo poſſunt eis ſuccedere: vt in aut. quib. mo. na. effi. ſui. §. j.

Si autē ſunt parentes qui habuerūt filios naturales tñ ex coitu non dānato ab aliqua lege tēporali. ⁊ tunc diſtingue aut querit̄ de matre vel alijs aſcendētibus per lineā maternā, aut de patre vel alijs aſcēdētibus per lineā paternam. Primo caſu dic tales parentes poſſe ſuccedere ab inteſtato talibus liberis naturalibus tñ, perinde ac ſi eſſent nati ex legitimo matrimonio. vt. j. e. §. fi. ⁊. j. de ſuc. cogna. §. vulgo. ⁊. l. ſi ſpurius. ff. vnde cogna. cū ſi. ⁊ hoc eſt verū ſiue mater habuerit filiū ex coitu meretricali, ſiue ſit illuſtris ſiue nō. licet gl. dicat ꝯtrariū ⁊ male. j. eo. §. fi. ⁊ ꝙ illa gl. male dicat patet: q̄ꝛ filij ſpurij hñ pñt ſuccedere matri illuſtri, niſi hec mulier habeat legitimos ⁊ naturales. talium namq; fauore, ſpurij excludūtur: vt. l. ſi qua illuſtris. C. ad orfi. ſequitur ergo ex hoc ꝙ ecōtra bene poteſt mater illuſtris ab inteſtato ſuccedere ſuis filijs ſpurijs, etiā ſi ipſa hꝫ filios legitimos ⁊ naturales: q̄ꝛ abſurdū eſſet hoc caſu matrē excludi ab alijs legitimis qui (quo ad illos ſpurios) ſunt fratres vterini tñ. vt in aut. defuncto. C. eo. ⁊. j. de ſuc. cog. §. vulgo. Secūdo caſu qñ querit̄ de patre ⁊ alijs aſcēdentibus per lineā paternā naturalibus, tunc diſtingue: aut pater eſt penitus incertus quod eſt qñ mater erat publica meretrix: ⁊ planū eſt qȯ non pōt ſuccedere, licet aliquis qui rem habuerit cū talibus mulieribus ſit ita fatuus qȯ credat talē ꝓ ſuo filio. vt. d. §. vulgo. aut eſt certꝰ tali certitudine que haberi poteſt. vt. l. lucius. ff. de condi. ⁊ dem. ⁊ tunc dic qȯ eodem modo ⁊ eadē forma quibus filij naturales ſuccedūt patri. vt. l. duo. C. de nat. lib. ⁊ econtra poterit talis eis ab inteſtato ſuccedere. vt eſt caſus. j. de ſerui. cog. §. j. ibi: ſed alterum in alterius. ⁊ in aut. quib. mod. na. effi. ſui. §. in quibus enim caſibus. in. j. col. vbi eſt optimus tex. ¶ Ex quo infertur mirabiliter ꝙ ſi aliquis ſolutus habuit vnū filium ex concubina ſoluta: ⁊ poſtea accepit vxorē ⁊ habuit alium ex ea ⁊ tempore mortis talis filius reperiatur viuere vel eius vxor, vel ille filius legitimus naturalis ⁊ non poterit patri ab inteſtato ſuccedere tali filio naturali: q̄ꝛ eodē caſu ſi pater deceſſiſſet non potuiſſet filius naturalis in aliquo ei ſuccedere: ⁊ tamen non eſt aliqua ſpes ꝙ etiam in ſubſidium vltimo loco talis filius vel vxor poſſit ſuccedere ab inteſtato tali filio naturali tantum, ipſe enim non eſt agnatus vel cognatus. ¶ Item ex his infertur ꝙ ſi deceſſerit filius naturalis tantum ab inteſtato, ſuperſtite patre ⁊ matre. et non ſuperſtite vxore legitima vel alio filio legitimo ⁊ naturali patris, mater. ſ. concubina ſuccedit ei in. x. vncijs. vt. j. §. fi. pater autem ſuccedit etiam in duabus vncijs tantum. vt. d. §. in quibus. ¶ Tertium membrum huius articuli eſſet videndum de patribus legiti. tantum, quomodo ſuccedunt ab inteſtato filijs ſuis. de quo dicam. j. de acqui. ꝑ arrog. que omnia ſingulariter not. q̄ꝛ ſunt omnia bene limitate tradita. per do. Matthesilla. in dicto ſuo tractatu de ſuc. ab inteſt. ideo hic ea poſui. ⁊ in iſta materia ſucceſſionum ab inteſtato.

SVMMARIVM.

1 Mater ingenua ter enixa, ad legitimam hæreditatem filij admittitur.
2 Per naturam mater eſt æqualis patri.
3 Propter partum, mulieribus debetur honor.
4 Mulier non concipiens nec pariens, non peccat, nec debet ſibi imputari, ſed naturæ.
5 Mater quando ſuccedit filio, dicitur habere legitimam ſucceſſionem.
6 Priuilegia conceſſa mulieribus propter partum, habent etiam locum in ſterilibus.

1 Sed nos conſtitutione. † Hodie mater īgenua ter enixa, ⁊ libertina quater tā-
2 tū, ad legitimā hereditatē filij admittitur. h. d. ¶ † No. ꝙ ꝑ naturā, mater eſt par patri, q̄ꝛ ad ꝓcreandū filios opus eſt patre ⁊ matre. vt. l. maximuꝫ. C. de
3 libe. prete. de quo dic vt dixi ibi. ⁊ dicā. j. de oblig. in prin. ¶ † No. ꝙ propter partū ſiue puerperiū, femine ſunt fauoribus ampliāde. vt. l. ſi. C. q po. in pig.
4 ha. q̄ꝛ propter partū replet̄ ciuitas hoībus. vt. l. j. ff. ſol. mat. ¶ † No. ꝙ ſepe propter partū, mulieres moriūt̄. ideo quis eis nō miſeret̄. vt dicit tex. in. d.
5 l. ſi. ¶ † No. ꝙ mulier nō cōcipiens ⁊ non pariēs, nō peccat nec dꝫ ſibi imputari ſed nature. ¶ Not. ꝙ qñ mater ſuccedit filio, dicitur habere legitimam
6 ſucceſſionē: nā vt agnata ſuccedit. † ⁊ ſic facit iſte tex. quod priuilegia que cōceduntur mulieribus ꝓpter ſobolē procreandam, de q̄bus in tex. ⁊ gl. in. l. j. ff. ſolu. ma. habeant etiam locum in muliere que eſt ſterilis. ita dicunt doc. in d. l. j. pro quo facit tex. iſte ⁊c.

SVMMARIVM.

1 Mater præfertur omnibus alijs agnatis, exceptis fratribus & ſororibus.
2 Soror ex vno latere coniuncta, ſuccedit vnà cum matre.

1 Sed cum antea. ¶ † Mater ꝑfert̄ omnibus alijs agnatis, exceptis fratribus ⁊ ſororibus ⁊ cū ſororibus ſolum venit ad dimidiam: ⁊ cum ſororibus ⁊ fratribus pro virili. h. d.
2 ¶ † No. etiā ꝙ ſoror ex vno latere cōiuncta ſuccedit vna cum matre: ſed hodie matri in totum prefertur niſi ſit ſoror vel frater vtrinq; coniunctus. vt in aut. defuncto. C. eo dixi. ſ. eodem. §. preferuntur. ⁊. ſ. titu. j. §. fin. vbi omnino vide. ¶ In glo. perſonis. in fin. dic tu ꝙ hodie filio defuncto relicta matre ⁊ ſorore vel fratre, aliter ſucceditur. vt. d. aut. defuncto. ⁊ dixi ſupra. titu. j. in fine.

Mater ab

SVMMARIVM.

1 Mater ab hæreditate filij repellitur, nisi intra annum tutorem eidem postulauerit.
2 Qui in vno alleuiatur, in alio grauari potest.
3 Matri quòd incumbat onus suæ soboli consulere.
4 Quòd sit necesse matri, filijs suis impuberibus intra annum tutorem petere.
5 Tempus petendi non currit, si adsit causa legitima.
6 Mater si sit negligens tutorē petere, quando non priuetur successione.
7 Mater succedit filio, etiam vulgò quæsito.
8 Mater, intra quantum tempus teneatur petere tutores filijs?
9 Mater etiam tutorem petet, si qui datus est se excuset, vel remoueatur, aut nō administret. & nu. 13.
10 Mater, an priuetur legato particulari?
11 Fideicommissum vniuersale, quid sit?
12 Mulier si intra annum non petijt tutorem, an possit moram purgare? & quid si petierit, & datus est sed non administrat. & quid si petat dari nō idoneum. & nu. 14.
15 Mater si tempore mortis mariti est minor, postea maior efficitur, nec intra annum post maiorem ætatem petijt tutorem, an sit priuata successione. & quid si sit illustris. & nu. 17.
16 Onus probandi, quòd pupillus sit mortuus pubes vel impubes, cui incumbat?

1 Sed quemadmodum. ¶ † Mater ab hereditate filij repellitur. nisi intra annuz tutorem eidem postulauerit vel suspectū remoueri petierit. ꝛ filio nō tantum
2 legitimo, sed etiam vulgo quesito mater succedit. h. d. ¶ † Not. quod qui in vno alleuiatur, in alio grauatur. concor. ff. de iureiur. l. eum qui. in princip.
3 ¶ No. ꝙ matri incumbit onus, sue soboli consulere. ¶ † Not. ꝙ matri datur
4 necessitas vt filijs suis impuberibus tutorem intra annū petat, quod quali-
5 ter intelligatur dicam. j. in gl. ¶ † No. ibi neglexerint qꝛ opꝫ ꝙ cognoscatur eius negligentia. al's autē si nō daretur negligētia, sed aliquo modo esset iuste impedita nō curreret dictū tēpus: facit. l. auus. ꝛ qđ ibi Bar. Bal. ꝛ doc.
6 ff. de calū. ꝛ. l. cū a matrib⁹. C. qui petā. tu. ¶ † No. ꝙ lꝫ mr̄ fuerit negligēs: si
7 tñ filiꝰ nō in pupillari etate: sꝫ postea moriať. nō pūať successiōe filij. ¶ † No. ꝙ lꝫ pr̄ spurio nō succedat vel ecōtra (in auť. ex cōpleru. C. de secū. nupt.) tñ mater succedit filio etiā vulgo q̄sito. vt hic. ꝛ ecōtra filiꝰ etiā vulgo quesitus
8 succedit matri. vt. j. ti. j. §. vulgo. ¶ † In gl. cōsulere. in fi. quero intra quātuz tps mater teneať petere tutores filijs? ꝛ hic videť casus ꝙ intra annū. cōcor. l. sciāt. C. de legi. here. lꝫ huic textui possit rn̄deri ꝙ istud qđ intra annū petať referť qđ aliū i locū remoti vel recusantis tutorē petere dꝫ: nō aūt q̄n p̄cipaliter petere dꝫ tutorē. facit. l. ij. §. si mr̄ nō petierit. ff. e. ꝛ. d. l. sciāt. loquiť gn̄aliter etiā in mr̄e: qꝛ loquiť in oībꝰ q vocātur ad successionē pupilli mortui: sꝫ mr̄ vocať ad eiꝰ successionē vt hic. igiť ꝛc. Et hoc vr̄ sentire Bar. in. l. qd ergo. §. j. in prin. ff. de infa. sed idē Bar. in. d. l. sciāt. ꝛ in. l. ij. §. j. ff. q pe. tu. pos. ꝛ in. l. ij. §. cōfestim. ff. ad tertu. tenet expresse ꝙ illud qđ dicitur de anno in. d. l. sciāt. vt hic, intelligiť ſm. d. §. confestim. vcꝫ. i. cum potuit. nisi sit impedita ltima causa: ita ꝙ annuꝫ non trāscendat. Et ita vr̄ tenere Richar. malum. in d. l. sciāt. dixit tñ Bar. in. d. §. cōfestim. ꝙ excusať mater si intra quinquaginta dies nō petierit tutorē predictū ad filitudinē tutoris. qui habet quinquaginta dies quibꝰ nō imputať. al's sic. vt. l. scire opꝫ. §. j. ff. de excu. tu. ꝛ hoc cōfirmať. ex. l. ij. §. si tutores. ff. ad tert. vbi priuať mater si nō petat vētri curatorem: ꝛ clarū est ꝙ hoc nō pōt esse vsqꝫ ad annū: qꝛ impossibile est ꝙ vēter sit plenꝰ integro anno. vt. l. gallꝰ. in p̄n. ff. de lib. ꝛ posthu. Et hanc opi. ꝯsulēdo sequiť quidā doctoꝛ solēnis gn̄e Bart. Guil. de perusio pater dn̄i Sallustij in cōsilio qđ incipit. factū sup quo ꝯsiliū petitur est tale. quidā noīe Nicolaꝰ ꝛc. Nec ōt ipse est sufficiēs rn̄sio ad. d. §. cōfestim. illa quā doct. cōiter faciunt vcꝫ ꝙ ibi nō loquiť q̄n petierat tutorē: sed q̄n in locū recusati vel remoti. nō petijt alios: qꝛ ōt ipse sicut mater puniť in casu quo de iure sp̄ali poterat admitti de iure antiquo ad tutelam cuꝫ rescripto principis: vt est casus in. d. §. mater. versi. qđ si pater. ꝛ imputet sibi si hoc cōfestiꝫ nō fecit. vt. d. §. ꝯfestim. qui. §. referť ad oēs. §. precedētes. ergo eodē modo priuať dicta successione, si primordialiter nō petierit confestim tutores dari filio. Preterea de hoc vide tur casus. in. l. ij. §. diuus. ff. qui pe. tu. vbi loquiť etiā de ea que nō petijt tutorem: ꝛ tamē dicitur ibi confestim. preterea pro hoc facit. l. cū a matribus. C. qui pe. tu. vbi dicitur ꝙ solū officiū requiriť. Sed primā partē qđ imo vsqꝫ ad annum admittatur ad petēdū tutorē, cōiter tenēt doc. vt Bal. ꝛ Salic. ꝛ Flo. in. d. l. sciāt. qui dicit ꝙ per illā legē mater habet annū ad petēdū tutorem filio ꝛ ante lapsum anni, nō est in mora: vn̄ si intra annū pupillꝰ decedit, quacunqꝫ parte anni decedat nō excluditur mater. nō obst. d. §. confestim. qꝛ d. l. sciāt. venit ad declarationem illius verbi confestim. i. intra annum. ꝛ talis interpretatio est benigna, ne matribus luctuosa filiorum auferatur hereditas: quarum fauore verba in substitutionibus ambigua ad fideicommissum trahuntur: vt. l. precibus. C. de impu. ꝛ alijs substit. coniuncta. l. fin. C. de insti. ꝛ substi. sub condi. fac. facit. l. fi. C. cōia de suc. ꝛ. l. nam ꝛ si parentibus. ff. de inoffic. testa. ꝛ quia difficilius excluduntur ab hereditate ascendentes. ꝙ reliqui. vt. l. fin. C. de codici. imo ad agnoscendum largius tempus habent. vt. l. j. §. largus. ff. de suc. edic. si ergo aliqui non excluduntur nisi per lapsum anni, quomodo ergo mater prius excludi debet: alias mater haberetur odio pre ceteris, qđ est absurdū ꝛ iniquum cum via succedēdi non sit angustāda cū sit fauorabilis. vt no. in auť. in successione. C. de suis ꝛ legi. ꝛ hoc etiā sequitur Bal. in. l. matres. C. ad tertu. ꝛ in quodā suo cōsilio qđ incipit quidā noīe Michael ꝛc. per. d. l. sciāt: nec ob. d. §. confestim. nā aut terminus anni apponitur non potenti petere. ꝛ falsum est: qꝛ ei non currit tēpus nec aliquis terminus. ar. l. ij. §. ad idem. ꝛ ibi Bar. ff. de re mili. aut adijciť potenti ꝛ valēti petere, sed negligēti. ꝛ tūc habeo propositū: qꝛ pōt vsqꝫ ad annū petere. vn̄ ille tex. nō intelligiť de impedimēto qđ excedit annū, sed de omissione petendi: ꝛ istam opi. cōem ego tenerē: qꝛ est magis equa: per. d. l. sciant. ꝛ per illū tex. ibi: neglexerūt ꝛ c. qꝛ non erat impedita ꝛ tñ neglexit petere ꝛ tñ non priuať nisi per annū: ergo q̄n esset impedita nō posset dici in negligentia. vt. d. §. si ad idē. igitur ꝛc. videť que dixi. s. de ac. §. actionū autē quedā. in meteria
9 tutelarū. ¶ † No. ibi: vel in locū remoti ꝛc. dic matri nō solū incūbit onus petendi tutorē filio nō habēti: sed etiam si habuerit ꝛ se excusauerit vel remotꝰ
10 fuerit. facit. l. ij. §. non solū. ꝛ. §. quid si indignos. ff. ad tertu. ¶ † In gl. scituris. ibi. l. cū a matribus. quero an ista mater priuetur legato particulari: ꝛ gl. in. d. l. cū a matribus. ꝛ in. l. j. §. si vero maritus. ff. qui pe. tu. dicit qđ non qđ Pe. intelligit verū si sit de bonis testantis pupilli. ꝛ illud sequitur ibi Sali.
11 ꝛ Cy. in. d. l. sciāt. ꝛ Bar. in. d. §. si vero maritus. ¶ † Quid si sit fideicōmissum vniuersale, ꝛ sic substitutio fideicōmissaria: dic ꝙ talis mater non priuatur illa: qꝛ per talem substitutionē fideicommissariam nō succeditur pupillo: sed testatori cui ipsa mulier non deliquit. vt. d. l. filie. §. coheredi. de vul. ꝛ pu
12 pil. ita dicit Salic. in. d. l. cū a matribus. in fi. ¶ † Quero an mulier intra annū si non petijt tutorem, possit moram purgare: ꝛ videtur ꝙ sic: qꝛ est dies ꝛ pena a lege, igitur pōt mora purgari. vt no. Dy. Bar. ꝛ doc. in. l. si insulam. de ver. obli. ꝛ videtur casus in. c. potuit. in fi. extra de locato. In cōtrariū videtur veritas ſm Sali. in. d. l. sciant. ver. sed quero an anno transacto ꝛc moueť per. d. §. confestim. in vel fi. ita tñ vt imponať maior timor petere deben tibus tutorem. preterea mater dicit esse quasi creditrix futura sub conditione, si eidem tutorem petierit. sed creditor futurus non purgat morā ad actionem consequendam. vt. l. thais. §. intra. ff. de fideicom. lib. igitur ꝛc. non obst.
13 d. c. potuit. quia loquitur in debitore. quod not. ¶ † Quid si petierit ꝛ datus est tutor: sed non administrat: dic ꝙ nil videtur fecisse. nisi ad administrandum eum ipsa compellat: vt. ff. cod. l. ij. §. sed quod diximus. in fin. nisi sit tutor testamentarius vel legitimus: qꝛ quamuis nō administret. ꝛ mater eum non compellat administrare, non priuatur successione: vt no. Cyn. in. l. fin. §. personis. C. de admini. tuto. quia leges loquuntur de petitis a matre. ꝛ in testamentarijs hoc non reperitur. vt dicit Bart. in. d. §. personis. quod sequiť ibi Salice. quoniam hoc non reperitur iure cautum. igitur ꝛc. vt. l. illam. C. de col. Preterea ꝙ mater priuetur successione filij. est quid odiosum. vt. l. fi. C. de insti. ꝛ substi. ideo restringendū. vt. c. odia. de regu. iur. ꝛ hoc voluit bal. in. l. precibus. C. de impu. ꝛ alijs substi. sed cōtrariū tenet gl. in. l. ij. §. si mater ff. eo. ꝛ. §. qui pe. tu. l. matris. ꝛ istas gl. puto veriores. lꝫ Salic. dicat ꝙ ille gl. loquunť in petito a matre. nā fit hꝰ fauore pupilli ne interim bona sua nō administrentur. mater igitur priuatur. eadē ratio est siue sint petiti a matre. siue a lege, vel testatore dati sint ꝛ nō administrent: igitur idē ius esse debet. vt l. illud. ff. ad. l. aquil. ꝛ istud tenet Bal. in quodā suo consilio qđ incipit: p̄supponiť in facto ꝙ quidā noīe Thomasius ꝓ ista parte allegat. l. fi. C. qui pe. tu. vbi etiā loquiť in datis in testō: ꝛ tñ teneť mater. nisi fuerint legitime dati si nō petijt confirmare ex isto anno. ita cōsului apud Bergamum de quo dixi etiā. j. de acti. §. actionū aūt in materia tutelaria. in ver. item p̄dicta locum
14 habent non tñ q̄n tutorē ꝛc. ¶ † Quid si petat dari tutorem non idoneuꝫ: rn̄det Sali. in. d. l. sciant. in vers. quero igitur quid si non idoneus. ꝛ distiguit aut bona fide. ꝛ excusatur. secꝰ si mala fide ꝛ diligētia pretermissa. vt. d. §. nō solum. in dubio tñ p̄sumitur bona fides ꝓpter affectionē maternalem, ꝛ debilitatem sexus. vt. l. vbi. ff. de edē. nisi ad secūda vota transiens victricē petat. vt. ff. de adop. l. nūq̄. In ea. gl. in fi. nota hꝰ illaꝫ. l. qꝛ limitat totā istā ma
15 teriā. ¶ † Quero si tēpore mortis mariti mater est minor, postea maior efficitur nec intra annum post maiorem etatē petijt tutorē: an sit priuata successione: ꝛ videtur ꝙ sic. argu. l. titia scio. §. vsuras. ff. de lega. ij. In contrariuꝫ est veritas. arg. no. in. l. j. C. in quibus cau. in integ. resti. non est necessa. preterea hoc est beneficium matris, vt a pena liberet. igitur cum a principio cum petijt, debet esse perpetuū. vt in auť. constitutio que de dig. §. illud. colla serta. nec ob. d. §. vsuras. qꝛ ibi allegabať etas ad impugnationē. hic vero ad defensionē que defensio debet esse perpetua. vt. l. pure. in fin. ff. de do. excep. ita
16 dicūt Bal. Ange. ꝛ Sali. in. d. l. ij. quod no. ¶ In gl. impuberum. in fi. † cui autem incumbat onus docendi qđ mortuus sit pubes vel impubes. dicas ꝙ dicendi ꝙ pubes mortuus sit, quando vult excludere matrem a luctuosa hereditate filij contra. l. fi. C. de insti. ꝛ substi. sub condi. fac. ꝛ fundat se in etate. ergo illam probare debet. vt. l. si minor. C. de in integ. restit. mi. ita dicit Sa-
17 lic. in. d. l. sciant in fin. ¶ † In gloss. fin. in prin. ibi: nisi mater sit illustris. dic hoc verum si filius sit vulgo quesitus: ꝛ multo magis si sit natus ex damnato coitu: secus si sit natus ex coitu concubinali, etiam ex illustri. quoniam sicut succederet matri etiam stantibus legitimis. vt. d. l. si qua illustris. in fin. ꝛ ibi Barto. in summario. ita ꝛ econtra mater illustris ei succedere debet vt hic. ¶ In ead. gloss. in fin. dic hoc verum stantibus alijs legitimis. vt dicta l. si qua illustris. in prin. Item hoc est verum, nisi esset naturalis natus ex illustri concubina. vt. d. l. si qua. in fine. de quo dicam. j. titu. i. §. nouissime. Et ad intelligentiam huius. §. quomodo mater vel pater naturalis tantum succedat filio naturali: vide que scripsi. supra eodem. §. preferuntur ꝛ.

a ¶ De senatuscõsulto orficiano. Dictũ est.s. de senatuscõ.tertu.p qd mater ab intestato succedit filio, sed qr ecõuerso mrī succedit filiꝰ ab intestato senatuscõ.orfi.bñficio, ideo hic nobis est vidẽdũ. de ipso dicit ergo imperator.

b ¶ Per cõtrariũ. In tit. isto ita imperator pcedit. Primo ostẽdit qualiter sicut per senatuscõ.tert. succurritur matribus ad successionẽ liberoꝝ, ita succurrit liberis p senatuscons. orficianũ ad successionez matrũ. Scdo ostẽdit qualiter ꝗuis p senatuscon. orfi. non iuuarẽtur nepotes vel neptes ad auie successionẽ eis tñ pncipalibus ꝯstitutionibus est subuentũ. Tertio dicit ꝙ hmõi successiones q deferũtur a pdi. duobus senatusc. vcꝫ tert. ꝛ orfi. capitis diminutione.s. minima, nõ intercũt ꝓpter quãdã regulã cuiꝰ intellectꝰ recitat in lra. Quarto dt ꝙ hoc senatusc. scꝫ orficianũ vulgo q̃sitos admittit ad successionẽ matrũ sicut senatusc. tertul. mres vocabat ad successiões illoꝝ. Quinto ꝛ vltimo determinat qd iurꝭ sit si ex pluribus heredibꝰ legitimis, quidã aliquã cã amiserit hereditatez ad quos s. deuoluet portio eoꝝ: hꝫ h ad maiorem ipsius euidentiam diuidas titulum in quinq; particulas. quarũ pria durat vsq; ad illũ.§.s. cũ ex senatuscõ. Ibi incipit scda. ꝛ durat vsq; ad illũ.§. sciendũ tñ est. Ibi tertia: ꝛ durat vsq; ad illũ §. nouissime. ibi qrta ꝛ durat vsq; ad illũ.§. sed si ex pluribꝰ. Ibi quinta et vltima. ꝛ durat vsq; ad finẽ tituli: et sic plana est litera.

De senatusconsul. Orficiano[a] Rubr.

SVMMARIVM.

1. Filius & nepos veniunt ad hæreditatẽ matris & auiæ ab intestato, ex senatusconsulto orficiano.
2. In correlatiuis quòd sit eadem iuris dispositio.
3. Verbũ liberorũ aliquãdo strictè capi pro filiis tãtũm.
4. Ad hæreditatẽ mrīs ꝙ filiꝰ cæteris agnatis præferat.
5. Nepos, an contineatur appellatione filiorum?
6. Aequalitas an debeat seruari, in correlatiuis.
7. Legitima hæreditas etiam dicitur illa, quæ ex aliqua parte iuris tribuitur.
8. Consanguinei, qui dicantur?

b Per contrarium.[b] Totꝰ iste titulꝰ diuidit in quatuor ptes. Primo ponit qualr filii ad hereditatẽ mrīs, ꝛ nepotes ad hrdītatẽ auie, admittunt. Scdo nũqd capitis diminutione, talc ius succedẽdi tollat. Tertio qui sunt illi filii q ad hereditatẽ matris admittunt. Quarto subnectit nouũ casum ad materiã successiõis ab intestato. scda ibi: sciẽdũ est. tertia ibi: nouissime. quarta ibi si ex pluribꝰ. ¶ 1 † Et hoc dt: filius ꝛ nepos veniũt ad hereditatẽ matris ꝛ auie ab intesta. ex senatuscon. orficia. h.d. ¶ 2 † Not. primo ꝙ in correlatiuis dz esse eadẽ iuris dispositio: nã si mater succedit filio: vt.s.ti.j. ꝛ ecõtra filius succedere dꝫ mrī. ꝛ potissime cuꝫ iure nature, hereditas matris, sit magis debita filiis descẽdentibus. ꝗ ecõtra filiorum hereditas matri. vt.l. naꝫ ꝛ si parẽtibꝰ. cũ ibi no. ff. de inoff. testa. ¶ 3 † No. verbũ liberorũ aliqñ stricte capi pro filiis tñ. de quo late p Bar. in.l. liberorũ. de v. sig. ¶ No. ꝙ hereditas matris in filiũ, dz legitima hereditas. de quo dic vt i glo. ¶ 4 † No. ꝙ filius ad hereditatẽ matris, prefert oĩbus agnatis ꝛ fratribꝰ matris ꝛ agnatis: qm pma causa ẽ liberoꝝ. vt.s. de here. q ab intest.§.j. ¶ 5 † No. ꝙ appellatiõe filii, nõ cõtinet nepos facit.s. qui. mo. tu.§.fi. ꝛ ibi dixi. ¶ 6 † In gl.j. in fi. an equalitas debeat seruari in correlatiuis: vide.l.fi. C. de indi. ꝛ.l.fi. ff. de accept. ꝛ l.ij. C. de cupssis ex ludaph.li.xi. nã posito vno de correlatiuis, ponit ꝛ reliquuꝫ. Qd facit si statuto caueť ꝙ nemo vẽdat coriũ in die fori in platea, sub pena: ꝙ lꝫ nihil dicat de emptore tñ emptor incidit in eãdem penã. ita dicit Bart. in.d.l.ij. de cupressis ex luco daphnes. li.xi.i fi. li. ¶ In glo. liberi. in fi. dic vt p Bar. in.l. liberorũ. de v. sig. ꝛ qd.s.q.mo.tu.fi.§.fi. ¶ 7 † In gl. legitima. in fi. no. ꝙ legitima hereditas dz nõ tñ q̃ ex.l. xij. tab. puenit. sed etiã illa q̃ ex aliqua parte iuris tribuit. ¶ 8 † In gl. cõsanguineis. in fi. no. gl. que exponit cõsanguineis pro cognatis. sed glo. in.l.j. C. eo. exponit cõsanguineis.i. fratribus. ꝛ illa communiter tenetur in auť. de consangui. ꝛ vte. fra. per totum.

SVMMARIVM.

1. Successio ex Tertuliano vel Orficiano, non tollitur minima capitis diminutione.
2. Sola lex duodecim tab. dicitur antiqua.
3. Legatũ factũ incapaci si demũ fiat capax nõ irritatur.
4. Agnatio, capitis diminutione tollitur, etiã minima.
5. Bastardus an dicatur de familia?

1 Sciendum est. † Successio ex tertuliano vel orficiano nõ tollitur minima capitis diminutione. hoc.d. ¶ Not. ꝙ successio que deferť p ius cognationis, nõ tollit minima capi. dimi. ¶ 2 † Not. ꝙ senatuscon. ꝛ omnes alie partes iuris, dicuntur noue leges preter.l. xij. tab. que dicitur antiqua. optime facit.l.j. ff. vt ex legi. senatuscꝫ consul. pos. detur. quod facit ad id quod habetur in.l. fi. ff. de reg. cat. quia regula catoniana non pertinet ad 3 nouas leges vt ibi. ¶ † Et istud inducit Bar. in.d.l. si legatũ fcm̃ est forẽs, q ex forma statuti tpe testi est icapax: postea vo efficit ciuis, ꝛ sic capax post ea tpe mortis testatis illa lex antiqua in capacitate nõ habebit locũ: imo legatũ ꝯseqť. ¶ 4 † No. ꝙ agnatio, capitis dimi. tolliť et minima. Nõ qr agnatio est nomẽ iuris ciuilis. Secꝰ ergo si sit nomẽ nature, vt filiꝰ ꝛ mr ꝛ filia. qñ p ius ciuile, tolli nõ pñt naturalia vt hic i gl. fi. ¶ Et istd facit ad id qd not. Bar. ꝛ doc. in.l. tutelas. ff. de ca. di. ꝛ i.l. pnũtiatio. ff. de v. sig. ꝛ i.l. fi. ꝛ ibi bal. Sali. ꝛ doct. C. de vb. sig. ꝛ p Ang. ꝛ late p do. meũ Jo. de imo. i.l. ex fcõ.§. si qs rogatꝰ. ff. ad treb. 5 † vcꝫ an bastardꝰ dicať de casata d Asinellis, vl d domo vl de familia, vel de nobilibꝰ vel de pr̃imonio: dic vt ibi vid gl. ꝛ dic vt ica.

SVMMARIVM.

1. Filius etiam vulgò quæsitus, ad hæreditatem matris admittitur.
2. In successione matris non fieri distinctionem filiorum.
3. Vulgò conceptus, quis dicatur?
4. Filiorum septem species.
5. Spurius propriè loquendo, quis?
6. Vulgò quæsitus quod etiam succedat fratri.
7. Filius naturalis tantũm & natus ex concubina quod succedant matri.
8. Omnibus mulieribus decere castitatem, sed maximè illustribus.
9. Filii non legitimi, qualiter matri succedant? & nu. 12. 13. 14. 15. & an aliis ascedentibus, num. 16. 17. 18. & an nati ex libero & ancilla & econtra. nume. 19. & 20. 21.
10. Filii illegitimi an alendi ab eorum parentibus sint. & nu. 11.
Coitus, quando dicatur esse damnatus?
22. Coitus concubinatus licet nulla pœna temporali prohibeatur, secus tamẽ est de spiritu.
23. Parentes quomodo succedant naturalibus tantum?

1 Nouissime. † Etiã filius vulgo quesitꝰ, ad hereditatẽ mrīs ad
2 mittiť. h.d. ¶ † No. ꝙ in successiõe matris, non fit distinctio filioꝝ: sed qlibet filiꝰ admittiť etiã vulgo q̃sitꝰ, siue spuriꝰ. Sed an natus ex dãnato coitu admittať: no. hic gl. ꝛ dicã sup ea. ꝛ idẽ in nepotibus vulgo conceptis: qr succeduntauie materne ab intestato. vt.l. modestinus. ff. vnde cognati. facit.s. eo. in prin. vbi statuta in filio, extenduntur ad nepotez: facit.l. filiũ habeo. ff ad mace. ꝛ.l. luciꝰ. la. ij. ff. de here. insti. ¶ In gl. vulgo. in pn. ibi: qr nõ habet certũ patrẽ ꝛc. ꝯcor.l. vulgo. in pn. ff. de sta. ho. ꝛ sic pater põt esse incertus, licet mater semp certa sit. vt.l. qr mater. ff. de in ius voc.
3 ¶ † Et aduertas ꝙ etiã dz quis vulgo cõceptꝰ, q patrẽ demõstrare põt, sed hꝫ cũ quẽ hrẽ nõ lꝫ: vt dicit ad literã tex. in.d.l. vulgo. ꝛ gl. ibi exponit queꝫ nõ lꝫ demõstrare. vt monachũ: vt qr eũ habuerit ex incestu. in eo qd dicit gl. de monacho. facit gl. in auť. q. mo. nat. effi. sui.§. fi. in vbo participiũ. in v. iã nõ est q̃stio de filio sacerdotis. ꝛ iste et spurius appellať. vt.d.l. vulgo. in fi. facit.l. si qua illustris. in pri. C. ad orfi. ibi spuriũ. cuius pater icertꝰ est. facit.l. spuriꝰ. ff. vñ cogna. sꝫ imo tu dicas, ppriẽ loquẽdo, ꝙ spuriꝰ dz ille q natꝰ est ex concubina que nõ fuit retẽta ex indubitato affectu: alis ppriẽ diceret naturalis. vt est ter. gl. ꝛ ibi Juno. in.c. nisi cũ pridem.§. persone. extra de renũ. ꝛ hoc sequitur ibi Anto. de bu. ꝛ allegat Isido.j. etymolegia.
4 ✠ ADNOTATIO. † Addo qd filioꝝ septẽ sunt spẽs. pmi nãꝙ appellãť nãles ꝛ legitimi. scdi legitimi tãtũ. tertii nãles tãtũ. Quarti sũt mãceres ex scorto siue meretrice nati. Quĩti dñr spurii. Sexti legitimati. Septimi sũt filii spñales, d qbꝰ dixi plenissime.s. i arbore d pupilla. substitutione ver. ꝛ ad euidẽtiã.j. dicẽdoꝝ. nu. 15. cum sequẽtibus ꝛ ibi vide, quia nullibi reperies sic cumulatum ꝛ distinctum. Anto. Caius.
5 ¶ † Ex his iferť ꝙ ppriẽ loquẽdo spuriꝰ dz ppriẽ ille, q nõ est ppriẽ taliter naturalis filiꝰ q possit p subseqũẽs matrimoniũ legitimari: iuxta ea q.s. dixi. de hẽ. q ab intest.§.j. ꝛ sic gl. in.d.l. vulgo. q dt de monacho vel de dãnato coitu nõ est vera. ¶ † Et aduertas ꝙ sicut vulgo cõceptꝰ ꝛ et spuriꝰ, suc
6 cedit matri. vt hic ꝛ ita etiã succedit fratri ꝛ aliis cognatis. vt.l. hac pte. ff. vñ cog. ꝛ ita et ꝯ mater. frater ꝛ alii cognati ex latere materno, nõ de iure ciuili, sꝫ de iure nature idẽ succedũt. vt est ter. in.d.l. si spuriꝰ. ff. vñ cognati. facit.d.
7 l. hac parte. ¶ In ea.gl. in fi. † no. ꝙ filiꝰ naturalis tñ, ꝛ natꝰ ex coitu cõcubinali succedit matri: et illustri. ꝛ vna simul etiã cũ aliis filiis legitimis, vt est casus in.d.l. pe. vt dicit gl. seqũẽs. ¶ In gl. hrdītatẽ ibi nisi mater sit illustris.
8 † No. ꝙ oĩbꝰ mulierĩbꝰ decet castitas. sꝫ magis illustribꝰ. facit.l. psbyteri. C.
9 d epi. ꝛ cle. ¶ In gl. mag. i fi. no. ꝛ signa istã gl. † ꝛ in hoc tñ articulo q̃r succedãt filii q ñ sunt nati ex matrimonio, ꝯclude aut sunt nati ex coitu dãnato aliq lege impiali aut sunt nati ex coitu nõ dãnato aliq lege impiali. al's tẽporali. Primo casu dicere cos nullo mõ posse succedere patri vel matri. vl' aliis eoꝝ ascẽdẽtibꝰ: qr sunt idigni oĩ legis bñficio. vt i auť. qb mo. na. effi. sui.§. fi. co. vij. ꝛ i auť. ex ꝯpleru. C. de icest. nup. ꝛ ꝙ et matri tales filii ñ pñt succedere. tꝫ gl. h expsse. ꝛ i.l. si q illustris. ꝛ in.d. auť. ex ꝯpleru. ꝛ i auť. q. mo. na. ef. fi. legi.§. ꝛ. xv. q. vlti. c. cũ multa. ꝛ h clare pbať, ꝙ qd dz iure ciuili pater ꝛ ma
10 ter, tales filios alere ñ teneť: vt ẽ ter. i.d. auť. ex cõpleru. ꝛ i.d.§. fi. qb. mo. nat. effi. sui. q multominꝰ dꝫ talis filiꝰ sue matri posse succedere. Sꝫ de cõtate canonica itroductũ est ꝙ tales filii a parẽtibus sint alẽdi. vt in.c. cũ haberet. d eo qui durit in matri. quã pollu. p adul. Qñ aũt ad successionẽ nihil est innutatũ. ita dicit Bar. ꝛ doc. in.d. auť. ex cõpleru. ꝛ.l.s. ff. de his q. vt idi. vbi
11 Bar. † ex pdictis infert ꝙ sicut pater de iure canonico tenetur alere tales filios ꝛ

lios:⁊ sic pōt bastardis aliqđ alimentorum causa, relinquere dūmodo nō
relinquat vltra alimenta in fraudem: vt no. Bal. in. l. eā quam. C. de fideic.
ita etiam potest pater relinquere pro dote. ⁊ pro maritāda filia bastarda:
quando dos succedit in locum alimentorum. vt. l. sancimus. C. de nup. et
ibi Cy. doc. ⁊ Dy. ⁊ Barto. in. l. titio centum. §. titio genero. ff. de condi. et
demō. qđ no. ita etiam dicit Barto. in. l. meuius. §. duobus. in versi. tertio
quero. in fi. ff. de leg. ij. ⁊ ꝙ tales filij nati ex coitu damnato, non succedant.
probatur etiā in. d. §. fi. ⁊ in. d. aut. ex complexu. qñ non sunt noiandi filij:
nec illi sunt noiandi parentes:⁊ per ꝯñs etiam ea que sunt de iure natura-
li. (iuxta ea q̄ habent in tex. in. l. eas. de capi. dimi.) eis non competunt nec
debentur. quomodo ergo talis filius vult succedere patri vel matri, cum
12 nec pater vel mater dici possit. ergo ⁊c. †Scđo vero casu principali qñ ta-
les filij sunt nati ex coitu non damnato a lege, pro quo nulla pena tempo-
ralis ab aliqua lege temporali imponitur. Tunc subdistigue. aut queritur
an isti possint succedere matri vel ascendentibus, per lineam maternam.
Aut patri vel ascēdentibus per lineā paternā. Primo casu dico eos posse
succedere ab intestato matri, vel alijs ascēdētibus p lineam maternaȝ: per-
inde ac si essent ex legitimo matrimonio. Et sic per consequens dico
eos succedere etiam simul cum alijs legitimis ⁊ ex legitimo matrimonio
natis vt hic. ⁊. d. l. hac parte. ⁊. l. modestinus. ¶ Ista autem regula fallit
13 quādo mulier est illustris: qꝛ tūc subdistinguit. †Aut habet filios natura
les tm̄, ex Amasio suo cū quo stabat vt Concubina. ita ꝙ talis concubina
tus erat a iure ciuili permissus: vt qꝛ vir ⁊ mulier soluti erant. et tunc tales
filij naturales succedunt tantū matri ab intestato, etiaȝ cum alijs filijs natu
ralibus ⁊ legitimis quos dicta mater habuisset ante vel post. Aut ipsa mu
lier illustris, habet filios naturales vt meretrix. et tunc si ipsa habet filios
legitimos ⁊ naturales plures vel vnum tm̄, tunc nō possunt succedere ma-
14 tri illi spurij: alias sic. ⁊ oīa ista probantur in. d. l. si qua illustris. ¶ †Ex
quo sequitur ꝙ si tales filij nati ex coitu meretricali, talis illustris matris:
venirent ab intestato patri ⁊ matri: talis matris illustris ea premortua vel
repudiante talē hereditatē nācisci non possent si supcresset aliquis filius le
gitimꝰ ⁊ naturalis: talis matris illustris: qꝛ si tali casu matri succedere non
possunt. ita nec auo nec auie multo fortius: vt. s̄. e. in fi. prin. alias autē pos-
15 sent. per. d. l. modestinus. ¶ †Ad vnū aduertas ꝙ si natꝰ est ex patre liga-
to, ⁊ matre soluta cū nō sit natꝰ ex damnato coitu. vt. l. j. C. de adul. qđ talis
16 filiꝰ est successibilis. ¶ †Secundo casu quādo queritur an filij naturales
tm̄ nati ex coitu nō dānato possint succedere patri ab intestato ascendēti p
lineā paternā, distigue: aut pater est penitꝰ incertꝰ, qđ contingit qñ mulier
erat publica meretrix. Et tūc planū est ꝙ alicui tā̄ patri succedere nō pōt
ab intestato: lȝ aliqs qui habuerit rem cum dicta meretrice, sit ita fatuꝰ ꝙ
illos tractaret pro suis filijs. vt. s̄. de legi. cog. suc. §. vulgo. cū simili. ⁊ sic pa
tet ꝙ multominus agnatis vel cognatis patris, potuerint succedere tales.
Aut pater est bene certꝰ. Et tūc distingue. Aut tales filij sunt nati ex libe-
ro ⁊ libera. Aut ex libero ⁊ ancilla. Aut ex seruo ⁊ libera. Aut ex seruo ⁊ ser
17 ua. ¶ †Primo casu qñ sunt nati ex libero ⁊ libera: ⁊ tūc isti pñt pr̄i natu-
rali tm̄ ab intestato succedere solū in duabus vncijs: ⁊ sic in sexta pte totius
hereditatis cōcurrentibꝰ his tribꝰ. Primo ꝙ ista cōcubina eorum mater,
indubitato affecto tractata fuerit ⁊ habitauerit in eadē domo simul cū ama
sio suo: alias si habitauerit seorsum, filij ex hoc coitu nati nō habēt hoc pri
uilegiū succedēdi: qđ probat in aut. qui. mo. na. effi. sui. §. si quis aūt defun
ctus. col. vij. ⁊ no. glo. in. l. pe. ff. de cōcubi. ⁊ ibi. Dy. ⁊ Bar. hoc tenent. Se
cundo qđ huic patri nō supsit aliqs tpe sue mortis de legitimis ⁊ naturali
bus. Tertio ꝙ tpe mortis: huic patri nō supsit legitima vxor: vt est casus
in. d. §. si qs aūt. ⁊. §. hoc ipso custodiēdo. ī aut. qui. mo. na. effi. sui. ⁊ in aut.
lice. C. de na. libe. deficiēte ergo vno ex dictis tribus: nō pñt ab intestato suc
18 cedere isti filij naturales. ⁊ hec procedūt in naturalibꝰ liberis primi gradus
i. filijs. †In liberis autē naturalibꝰ secūdi gradus vel vlterioris, vt nepoti
bus ⁊ pronepotibus: secus est quia illi nunq̄ possunt auo vel proauo pa-
terno succedere ab intestato. imo plus est: quia filius naturalis ⁊ legitimus
procreatus ex filio naturali tantū, nō pōt auo paterno ab intestato succede
re. vt. l. fi. in fi. C. de na. li. que lex etiā hodie remanet incorrecta. vt. d. §. de ne-
potibꝰ. in aut. qui. mo. na. effi. sui. qđ est no. secundū Matthesillanū in suo
tractatu de suc. ab intest. qm̄ multi dicerēt cōtrariū, inter quos videt esse gl.
in verbo disposita. in. d. §. de nepotibus. ⁊ Dy. in suo tracta. de suc. ab inte-
sta. ij. col. ⁊ qđ dixi de filijs videt sentire qđ in illis casibꝰ in quibꝰ natura-
les filij possunt succedere patri ab intestato, possunt nepotes legitimi ⁊ na
turales vel tm̄ naturales nati ex filio naturali succedere ab īestato tali auo
naturali: quod nō plȝ Matthesillano. qꝛ nō vr̄ iure cautū. ⁊ quia correctio
est euitāda. Item pro ista opi. est text. in aut. qui. mo. na. effi. sui. §. filiū vero.
19 ibi nullū tm̄ hȝ participiū ad ascendentes. ¶ †Secundo casu principali qñ
sunt nati ex libero ⁊ ancilla eius concubina, retenta in eadem domo indubi
tato affectu, ⁊ tūc aut isti filij non sunt manumissi ⁊ remanent serui. ⁊ sic suc
cedere ab intestato non pñt. l. partum. C. de rei ven. ⁊. s̄. de suc. cogn. in prin.
Aut sunt manumissi ⁊ tunc possunt ab intestato succedere matri si moriat
manumissa. Item ⁊ possunt patri naturali ⁊ parentibus patris naturalis
insolidū ab intestato succedere: etiā cuȝ alijs conceptis ⁊ natis ex legitimo
matrimonio. j. de serui. cogna. in princi. sic ergo in illo casu sunt multa pri-
uilegia. ⁊ primo quod filij naturales tm̄ succedunt ab intestato insolidum.
Secundo quod succedunt vna cū alijs filijs natis postea ex legitimo, etiam
cum alia muliere contracto. ¶ Tertio quod tales liberi naturales tm̄ suc-
cedunt ab intestato etiaȝ parentibus patris vt auo auie, proauo ⁊ proauie.
vt. j. de ser. cog. §. j. ibi hoc ⁊ etiam liberos non solum seruorum ⁊c. coniun-
cta regula. §. fin. s̄. qui. mo. tu. fi. ⁊ tm̄ in omnibus istis secus si est in liberis
20 naturalibus tm̄ natis ex libero ⁊ libera. vt. s̄. dixi. ¶ †Tertio casu quan-
do sunt nati ex seruo et libera. ⁊ idem dicendum est quod dixi supra primo
casu. ⁊ idem dicendum in quarto casu scilicet si ex seruo ⁊ ancilla eius concu
bina nascantur filij, ⁊ postea parentes ⁊ filij manumittantur: vt probatur
j. de ser. cog. per totum. Que autem sit ratio diuersitatis inter primum et
istos vltimos tres, est probabile dubium nec est tactum a glo. nec a docto.
21 †sed posset dici ꝙ ratio sit. qꝛ ſm leges non poterat esse matrimonium, qñ
vir ⁊ mulier erant serui vel aliter eorum tantum. l. cum ancillis. C. de nupt.
⁊ ideo lex presumpsit in benigniorem partem. s. ꝙ talis vir ⁊ mulier con-
traxissent matrimonium aliquando cum potuissent: ⁊ ideo voluit filios in-
genuos succedere vt legitimi ⁊ naturales: sed hodie non est verum de iure
canonico cū possit esse matrimonium nō solū quando alter ex coniugibus
est in seruitute, sed etiam qñ vterq̄: vt extra de cōiu. seruo. per totum quod
ius preualet cū matrimoniū sit res spiritualis. ⁊ ideo videt ꝙ ille ti. de ser-
uo cog. sit hodie correctus qꝛ cessante ratione legis, cessat legis dispositio.
l. adigere. §. q̄uis. ff. de iure pa. sed ſm Matthesillanum dicere hoc non est
tutum: qꝛ ista ratio non est ibi expressa in text. tum etiam qꝛ correctio est
euitanda inq̄tum fieri pōt. ⁊ hoc facit qđ dicit Joā. de imo. in. l. tam is. §.
j. ff. de do. causa mor. an correcta ratione legis, intelligatur ipsa lex corrigi?
potest in primo casu alia ratio assignari: qꝛ magis est imputandum libero
viro ⁊ mulieri libere, que immediate non contraxit matrimoniuȝ q̄ sit qñ
vterq̄ est in seruitute vel alter tantū, cum metu dñorum serui sepius absti-
neant se ad contrahendum matrimonium: vt de facto quotidie videt. vnde
cum ista ratio hodie duret, adhuc planum erit dicere. d. titu. de serui. cog.
22 non esse correctū. ¶ †Unum em̄ restat videre pro huius mēbri decisio-
ne ⁊ expeditione, vcȝ quando coitus dicat esse dānatus aliqua lege tpali: et
rñdeo ꝙ est vbi aliqua pena tpalis imponit, p aliquam constitutionem iu
ris ciuilis: vt ptȝ qñ pro tali coitu habet locuȝ pena adulterij, vel incestus,
vel stupri. vt. j. de pub. iudi. §. item lege iul. de adul. ⁊ in aut. quib. mod. na.
effi. sui. §. fi. quinimo etiā idem dico qñ pro tali coitu, non imponitur pena
ordinaria adulterij, incestus. vel stupri, sed imponit extraordinaria. Et ex-
traordinaria potest imponi qñ quis plures retinet concubinas. nam tunc
coitus iste est dānatꝰ pena tēporali quo ad vtrūq̄. Et ideo tales filij nullo
modo succedunt ab intestato patri, nec etiam matri, vt in aut. quib. mod.
na. effi. sui. §. si vō effusa. ⁊ colla. septima. ⁊ ibi vr̄ de mēte gl. ī fi. in vbo inte
status. idē facit in aut. de tri. ⁊ semis. §. consyderemꝰ. col. iij. Nā tales cōcu-
bine ⁊ earū amasij, saltē extra ordinē puniri pñt: qꝛ est res mali exēpli: vt. l.
j. ⁊ p to. ff. de vari. ⁊ extraor. cri. ⁊. l. iij. ff. de cri. stel. sed Bart. tenet cōtrariū
in. l. fi. ff. de his qui. vt indi. vcȝ qđ tales possunt matribꝰ succedere ab inte-
stato per. §. pe. j. de suc. cog. qđ non placet Matthesillano. Et per hoc di-
ci potest qđ si habens vxorem accipit etiā cōcubinam in domo, tales filij
non poterunt etiam matri succedere cum talis coitus sit damnatus. vt. l. j.
23 ff. de concu. †verūtamen licet coitus cōcubinatus vel meretricalis nullam
penam tēporalē patiatur, ſm leges. vt. l. fi. de cōcu. ⁊. l. si ea. ⁊. l. que adulte-
rium. C. de adul. tm̄ secus est quo ad penā spiritualem: vnde de iure diuino
⁊ canonico, mortaliter peccant qui cum alia q̄ cum vxore propria habent
coitū. xxxij. q. iij. c. meretricis. ⁊ glo. pulchra in cle. ad nostrum. §. vij. de he-
24 re. †An autem quomodo ⁊ qualiter, econtra parentes succedunt natura-
libus tantum: vide que scripsi. s̄. titu. j. §. preferuntur.

SVMMARIVM.

1 Hæreditas si deferatur pluribus & quidam adierunt, & quidam repudia-
uerunt, adeuntibus portio deficiens accrescit.
2 Hæres quòd nunq̄ habeat ius in sua parte, nisi hæreditatem adeat.
3 Ius accrescendi competit magis portioni quàm personæ: & an & quando
habeat locum in contractibus. & nu. 5.
4 Pars deficiens in hæreditate, accrescit etiam inuitis.
5 Testator, an & quomodo possit prohibere ius accrescendi?
6 Liberi, transmittunad posteritatem suam hæreditatem non aditam.

1 Si ex pluribus. †Si pluribus deferatur hereditas et quidā
adierunt ⁊ quidam repudiauerunt, adeun-
tibus portio deficiens accrescit: quod ius etiam ad heredes transmittitur.
hoc dicit. ¶ Nota. quod inter coheredes habet locum ius accrescendi in
portionibus hereditarijs, ne testator decedat pro parte testatus et pro
2 parte intestatus. ff. de acquiren. heredita. l. si totaȝ. ¶ †Not. quod heres
nunq̄ habet ius in sua parte, nisi hereditatem adeat. ¶ Not. quod here-
ditas non adita, regulariter non transmittitur. vt. l. j. §. in nouissimo. de
3 caducis tollen. ¶ †Not. quod ius accrescendi competit magis portioni
quam persone, ⁊ ideo transmittitur ad heredes. secus est iure substitutio-
nis, quia illa competit persone. vnde cum persona finitur: vt est casus de
vtroq̄ in. l. si ex pluribus. ff. de suis ⁊ legiti. ¶ Nota quod paria sunt
non velle adire: ⁊ sic repudiare, vel non posse adire: vt impeditus morte
vel alio modo vt sit locus iuri accrescendi. et sic ius accrescendi nunquam
habet locum nisi quis repudiet expresse, vel manifeste appareat quod
si vult, adire non possit. ¶ In glos. prima. ibi: tertio libro habuimus

not. ꝙ sepe nigrũ est amplius ꝙ rubrũ. de quo dixi
4 in rub. pemij huiꝰ cõpilationis. ¶ † In ea. gl. in fi.
ibi: legatis. An ꝛ qñ habeat locũ ius accrescẽdi: dic
5 vt. s. de leg. §. si eadẽ res. ꝛ ibi dixi. ¶ † An aũt ꝛ qñ
habeat locũ in ꝯtibꝰ ius accrescẽdi: dic vt p Bart.
in. l. re cõiuncti. in fi. de leg. iij. ꝛ not. Barto. ꝛ Ang. ꝛ
vterq; dñs meꝰ i. l. si mihi ꝛ tibi. ff. de vb. obli. ꝛ not.
Bar. ꝛ doc. in. l. j. C. qñ nõ pet. par. ꝛ p dñm meũ. i. l.
6 pinde. §. fi. de stip. ser. ¶ † In gl. accrescit. ibi: d vul.
ꝛ pup. substi. §. j. Et dic ꝙ in hr̃ditate accrescit pars
deficiẽs, ẽt inuitis: vt. d. l. j. qñ nõ pet. par. ꝛ est rõ: ne
testator decedat p parte testatus, ꝛ p parte intestatꝰ
vt in. l. si serꝰ cõis ab extero. cũ gl. ff. de acq. here.
qd est verũ si pars deficit de iure cõi vt h. Si aũt de
ficeret d iure spãli, nõ accresceret iuito: sz demũ volẽ
ti. vt ẽ casus i. l. si minor. ff. d acq. here. ꝛ no. gl. ꝛ doc.
in. d. l. j. qñ nõ pe. par. ꝛ Bar. i. d. l. re cõiũcti. Scdo h
est verũ si deficiat ipse iure, secꝰ si ope exceptionis: qꝛ
tũc nõ accrescit cõsochs. vt no. gl. in. l. si duo. in prin.
in vb. iurasse. ꝛ ibi Bar. ff. de iureiur. Tertio, est verũ
nisi succedat iure diuerso, qꝛ tũc inter eos nõ est locꝰ
iuri accrescẽdi. vt. l. sz cũ patrono. in pnc. cũ ibi not. et
ibi Bar. ff. de bo. pos. Quarto h verũ i eadẽ heredita
te, secꝰ in pluribꝰ ptibꝰ, puenietibꝰ ex pluribꝰ hr̃dita
bus: lz ẽt ex eodẽ testõ: qꝛ tũc nõ hz locũ ius accrescẽ
di. vt. l. si sub ꝯdõe. ff. q. mo. vsusfr. amit. ꝛ. l. si duobꝰ.
test. mil. ꝛ no. Bar. in. l. q pñ. ff. de vul. ꝛ pup. ꝛ dcm̃
ius accrescẽdi, dr venire ex tacita volũtate defuncti.
Et id nõ est mirũ, si substitutꝰ illi q repudiauit pferr:
qꝛ substitutꝰ hz expssaꝫ volũtatẽ. l. si tibi ꝛ meuio. §.
iul. de leg. ij. ¶ Ex quo seqꝛ ꝙ ille q hz ius accrescẽ
di, dr habere imediate a lege ꝛ nõ a testõre: lz iudicio
testõris habeat. vt est casus. ꝛ ibi bar. ꝛ Jo. de Jmo.
7 in. l. si testõ. ff. de vul. ꝛ pup. ¶ † An aũt ꝛ qũo testõr
possit phibere ius accrescendi: hr̃ plene. ꝛ ibi doc. in
l. pe. ff. de iniu. test. ꝛ tale ius accrescẽdi, hz locũ añꝙ
alteri parti ius acqsitũ fuerit: nã postꝙ fuit eius ac
quisitũ: lz deficiat nõ hz locũ ius accrescendi: qd est
verũ in pprietate, secꝰ i vsufructu. vt. l. j. §. j. ꝛ ibi ha
beꝛ. ff. de vsufr. accre. Ac ẽt pdicta sunt vã in heredi
tatibꝰ, i legatis aũt nõ fit acqsitio inuito. vt not. in. d.
l. si serꝰ cõis ab extero. ff. de acqr. here. ꝛ ibi ponitur
rõ diuersitatis. ¶ In ea. gl. in fi. vel dic ꝙ illa. l. si so
lus. nõ facit ad ppositũ: qꝛ ibi nõ tractaꝛ de iure ac
crescẽdi: sz id opus est ibi noua aditiõe: qꝛ suo acqri
potuisset, illa portio in q̃ fuit institutꝰ sub cõditione.
hic aũt in illa alia portiõe nullo mõ fuit institutꝰ. ita
vr̃ velle gl. in. l. si ex pluribꝰ. de suis ꝛ legi. ¶ In glo.
in fin. intelligas hoc verũ de hereditate ascendentiũ,
siue ex parte pr̃is siue ex parte matris: qd liberi trãs
mittunt ad posteritatẽ, suã hereditatem nõ aditã. vt
d. l. j. nõ aũt hereditatẽ extraneoꝝ trãsuersaliũ: quia
nõ adita nõ trãsmittitur. vt. d. §. in nouissimo. Suus
aũt heres hereditatẽ pr̃is transmittit ad quoscunq;
etiã extraneos. l. ex militari. §. fi. cũ. l. seq. ꝛ ibi Bart.
ff. de testa. mili. ꝛ no. plene Bar. in. l. ventre. ff. de ac
quirẽ. here. ꝛ ibi doct. ꝛ habeꝛ in. l. si fratris. ꝛ ibi do
cto. C. de iure deli. ꝛ vide. l. apud hostes. d hmõi trãs
missionibꝰ. C. de suis ꝛ legiti. plene per Sali. in repe.
et per Bar. in. d. l. vẽtre. et per glos. ꝛ docto. in. d. l. j.
C. de his qui ante aper. tab.

a ¶ De successione cognatorum. Dictum est. s. de successione legitimorum heredũ: sz qꝛ post legitimos heredes vocãtur ad successionẽ cognati: ideo hic cõuenienter de successione cognatorum, Imperator subiũgit dicẽs.

De successione cognatorum.[a] Rubric.

SVMMARIVM.

1 Cognati, quomodo veniant post suos & agnatos?
2 Suus hæres, quòd præferatur alijs?
3 Emancipatus dicitur suus hæres de iure prætorio.
4 Agnatio est nomẽ iuris ciuilis, sicut cognatio iuris naturalis.
5 Proximus quis dicatur?
6 Quòd de iure duodecim tabu. cognati erant penitus incogniti.

b ¶ Post suos. Iste titulꝰ ad maiorem euidentiam põt diuidi in sex

Post suos. [b] Totus iste tutulus diuiditur in tres partes. Primo quando cognati admittantur: et quo iure. Secundo qui sunt co
gnati. Tertio vsq; ad quotum gradum, agnati ꝛ co
gnati admittanꝛ. Secũda ibi: qua parte. Tertia. ibi:
1 hoc loco. ¶ † Et hoc dicit. Post suos et agnatos
vocantur cognati de iure pretorio, qua parte veniũt
emancipati agnati nisi sit frater ꝛ soror defuncti: qꝛ
2 veniũt cuꝫ agnatis. h. d. ¶ † Not. ꝙ prima causa est
suorum heredũ, ita quod suus heres prefertur alijs.
3 ¶ † Nota quod emancipatus est suus heres de iure
pretorio, ideo est instituẽdus vel rite exheredandus.
alr̃s habet contra tabu. vt. l. non putauit. in prin. ff. de
contra tab. ¶ Not. ibi: naturalis cognatio ꝙ pretor
inspicit naturalitatem vt. s. de here. que ab intest. §.
4 emãcipati. ¶ † No. ꝙ agnatio est nomẽ iuris ciuilis,
sicut cognatio iuris naturalis. facit. l. cas. de capi. di.
¶ No. qd de iure pretorio ita admittebanꝛ cognati,
sicut agnati ꝛ preferebanꝛ ſm gradus prerogatiuaꝫ
ꝛ sic hoc etiam est hodie de iure aut. statutum. vt pa
tet in aut. de hereditatibus que ab intest. §. nullam
vero. ¶ Not. quod pretor vocat agnatos, capite mi
nutos vt cognatos. quoniam de iure ciuili non voca
buntur. ¶ Nota quod pretor non solum vocat co
gnatos descendentes. vt. s. de here. que ab intesta. §.
5 item vetustas. sed etiam collaterales. vt hic. ¶ † No.
ibi: proximos ꝛc. cõiuncta glo. quis dicatur proxi
mus. quod facit ad ea que plene scripsi. s. de legiti.
agna. suc. §. proximus. In gl. cognatos. in fi. sed hoc
non obtinet nouo iure ſm Joã. fab. vide que ibi ha
bẽtur. ꝛ ibi dixi. s. de here. que ab intesta. §. post mor
6 tem. in fin. † Allegatur iste text. quod tenet statutum
qd agnatꝰ preferatur cognatis. nam vt hic vides de
iure. l. xij. tab. preferebantur agnati cognatis, imo co
gnati erant penitus incogniti. quod not. quia quoti
die potest allegari sic.

SVMMARIVM.

1 Cognatio cõtrahitur per filium ex adoptione, licet sit de iure ciuili.
2 Capitis diminutio quælibet (licet oriens in persona adoptati) soluit adoptionem, tamen si mors naturalis contingit in persona adoptantis, adoptionem non soluit.
3 Inducta de iure nouissimo, an habeant locum in illis qui sunt coniuncti solũm vinculo ciuili?

Eos etiam. Transuersales per lineam femininam, et liberi in alterius familia adoptiua existẽtes vocantur: ex isto ordine. hoc dicit. ¶ In gloss. liberi. in fin. dic hodie immutatum vt ibi habetur: et ibi dixi per. l. penulti. C. de
1 adop. ¶ † Not. ex isto casu. §. cum glo. quod per filiũ ex adoptione, licet sit de iure ciuili, tamen cõtrahitur cognatio: qꝛ vocantur vnde cognati per pretorem. videndum est igitur de transuersalibus legitimis tãtum, an sibi inuicem succedant ab intestato ꝛ an tales succedunt legitimis et naturalibus, et econtra? Et circa hoc distingue: aut loquimur in adoptiuis, aut in coniunctis per arrogationem. Primo casu aut sunt adoptiui qui non transeunt in potestatem adoptantis, et planum est quod succedere non possunt transuersalibus aliquibus. vt. l. pen. §. sed vt articulum. C. de adop. si vero transeunt in potestatem (qd est quando sunt adoptati ab alio de ascendentibus, per lineam paternam vel maternam) tunc planum est quod ipi possunt succedere ex eo capite: quia sunt naturali agnatione coniuncti. vt in authenti. de here. que ab intestato. §. nullam vero. sed si volunt succedere ex aliquo capite vel gradu adoptiõis, possunt: si talis adoptio non fuit dissoluta per emancipationem succedere agnatis adoptantis, non autem cognatis. l. qui in adoptione. ff. de adoptio. vnde si proauus maternus sibi adoptauit pronepotem in filium: et ex tali proauo post eius mortem superessent tres filij legitimi et naturales, qui inuicem essent coniuncti ex patre tantum: quia quilibet eorum ex diuersa matre natus esset, et vnus ex his ab intestato moriatur, succedunt sibi reliqui duo fratres, et ille pronepos adoptatus loco filij. vt. d. l. qui in adoptionem. s. de legiti. agnato. successio. §. per adoptio. et. l. penulti. §. si vero pater naturalis. C. de

partes et planus erit. In quarum prima ostẽdit qs proximi cognati ad successionẽ ab intestato vocenꝛ a pretore, naturalis tantum cognationis rõne i hoc inspecta. In scda sumit rõnes ex premissis, pp̃ter quã agnati capite diminuti sint a ptore i ordine cognatoꝝ ad successionẽ ab intesta. vocẽtur: exceptis tãtũmõ fratre et sorore emãcipatis. In tertia ostẽdit q̃ gradu cognati q p feminini serꝰ psonas descẽdũt, ad successionẽ vocenꝛ. In qrta ostẽdit rõnem quare vulgo qsitis deꝛ bo. pos. ex ea parte succedendi qua proximitatis nomine cognati vocanꝛ ad successionẽ. In qnta ostendit vsq; ad quem graduꝫ succedunt agnati. In sexta et vltima determinat vsq; ad quem gradum cognationis pmittit ptor bo. pos. noie proximitatis: ꝛ eis q nati sunt a sobrino vel a sobrina, prima pars protẽditur vsq; ad illũ §. naꝫ agnati. Ibi incipit scda ꝛ durat vsq; ad illum §. eos ẽt q ibi tertia ꝛ durat vsq; ad illum. §. vulgo qsitos. ibi quarta et durat vsq; ad illũ §. h loco. ibi qnta ꝛ durat vsq; ad illum. §. primitas vero. ibi sexta ꝛ vltima ꝛ durat vsq; in fi. ti. ꝛ sic est plana tota litera ꝛc.

lis.C.de adop.vbi aũt nulla adoptio ĩteruenisset,planũ eſt ꝙ iſte ꝑne
pos exclusus fuiſſet a fratrib⁹ defuncte ꝑſone:vt no.gl.ĩ auť.poſt fra-
tres.la.ij.C.de legi.here.Itẽ ſi ꝯſtat ꝙ aliqs illoꝝ duoꝝ fratrũ ſubſti
tutoꝝ fuiſſet vtrinq; ꝯiunct⁹,excluſiſſet hũc nepotẽ.q cẽſeť eẽ frater
2 defuncte ꝑſone ex pr̃e tm̃,rõne adoptiõis.vt.d.§.reliquũ ⁊c. ❡†Ex
ꝑdictis quoq; ptz ꝙ lz q̃libet capitꝫ diminutio oriẽs ĩ ꝑſona adopta
ti,ſoluat adoptionẽ.vt.ſ.de leg.agna.ſuc.§.fi.tñ ſi mors nãlis cõtin-
git in ꝑſona adoptãtis,adoptionẽ nõ ſoluit, imo adhuc durare dr̃ in
ter adoptatũ ⁊ agnatos adoptãtis:vt.d.§.ꝑ adoptionẽ.⁊ ꝓbať i.l.iij.
§.ſi pr̃ alicui⁹.vbi Dy.tz h̃.⁊.l.vtrũ.ff.de bo.poſ.ꝯ tab.imo plus dicẽ-
dũ eſt,ꝙ nulla capitꝫ diminutio oriẽs in ꝑſona adoptãtis,ſoluit ado
ptionẽ vt.ſ.de adop.§.illud.cũ ſi.Scdo caſu qñ loqmur d̃ arrogotis:
dicẽdũ eſt idẽ qd̃ ĩ adoptiuis, q trãſeũt in ptãtẽ adoptãtis nã illi ſuc-
cedũt ab ĩteſtato agnatis pr̃is:cognatis aũt nõ.vt.d.§.q in adoptio-
nẽ.⁊.d.l.pe.in fi.C.de adop.⁊ ſic ptz ꝙ q̊ ad iſtũ paſſum,ꝓt hodie etiã
remanere dr̃ia inter agnatos ⁊ cognatos.nec obſt.§.nullã vo.q: ibi
3 tollit dr̃iam,q̊ ad ꝯiunctos vinculo nãli. ❡†Sz ꝓt q̃ri an ea q̃ ſunt
inducta de iure nouiſſimo.ſ.ꝙ fili⁹ fratris ꝑmortui ſuccedat ſimul cũ
fratre.Itẽ ꝙ excludat patruũ ⁊ amitã.vt in auť.de here.q̃ ab inteſta.
§.reliquũ.habeãt ẽt locũ in illis q ſunt ꝯiuncti ſolũ vinculo ciuili:ſcz
arrogationis:⁊ dicendũ eſt ꝙ ſic cũ ſit eadẽ ratio.⁊ hoc ꝓbať per ra
tiones poſitas in.d.§.reliquum.que omnia bene not.⁊c.

SVMMARIVM.

1 Vulgò quæſitus,non habet agnationem ſed cognationem.
2 Agnatio & cognatio,quomodo differant?
3 Vulgò quæſitum,nullum habere agnatum.
4 Vulgo quæſitus,filius abſq; patre dicitur.
5 Filij plures ex eadem matre vulgò quæſiti,nõ habent adinuicem aliquam cognationem,nec dicuntur conſanguinei
6 Vulgò quæſitos ex eadem matre,eſſe ſibi inuicem agnatos.& nu.11.
7 Vulgò quæſitos non admitti de iure ciuili.
8 Vulgò quæſitos ex eadem matre vterinos dici,& iure cognationis inuicẽ ſuccedere.& nu.12.13.14.&.15.
9 Tranſuerſales naturales tantùm,quomodo ſibi ſuccedant adinuicem?
10 Fundamento ſublato corruere ędificium.
16 Filij fratrum,an ſuccedant ſimul cum fratribus,& excludant auunculos defunctę perſonæ.

1 Vulgo quæſitos. †Vulgo q̃ſitus nõ hꝫ agnationẽ,ſz
2 cognationẽ:iõ ſuccedit mr̃i ⁊ alijs ex
ſua linea deſcẽdẽtib⁹ iſto ordine.h.d. ❡†Not.tex.ꝙ agnatio a pr̃e:a
3 mr̃e aũt fit cognatio. ❡†Not.ꝙ vulgo queſitus nullũ hꝫ agnatum.
4 ❡†No.ꝙ ille q eſt vulgo queſit⁹,nõ dr̃ habere patrẽ.de q̊ dixi.ſ.ti.j.
5 §.nouiſſime. ❡†No.ꝙ plures filij ex eadẽ mr̃e vulgo q̃ſiti,nõ habẽt
adinuicẽ aliquã agnationẽ nec dicunť cõſanguinei:nã fratres cõſan-
6 guinei dicunť q ſunt nati ex eodẽ pr̃e. ❡†No. ꝙ vulgo q̃ſiti ex eadẽ
7 mr̃e,ſunt adinuicẽ cognati. ❡†No.ꝙ vulgo q̃ſiti nõ admittunť de iu
re ciuili:vt.l.vt hac parte.ff.vñ cogna.tñ admittunť de iure ꝑtorio in
ter ſe:⁊ ſic opus eſt vt intra annũ vel intra centũ dies,agnoſcãt bon.
poſ.al̃s excluderenť.vt.l.ij.C.q admit.ad bo.poſ.⁊.l.ij.§.dies.⁊.§.lar-
8 gi⁹.ff.qs or.ĩ bo.poſ.ſer.ĩ gl.itaq;.ĩ ꝑn.ibi ĩter ſe. ❡†No.ꝙ plures fi-
lij vulgo q̃ſiti ex eadẽ mr̃e,dicunť fr̃es vterini ⁊ iure cognatiõis adin
uicẽ ſuccedunt:qd̃ eſt verũ qñ ſunt nati ex eadẽ mr̃e:ſec⁹ ſi ex diuerſis
matrib⁹ ꝯcubinis,ex eodẽ tñ pr̃e nati ſint:q: inuicẽ nõ ſuccedũt, nec
etiã cognatis pr̃is ẽt ſi legitimenť ꝑ ꝑncipẽ: vt eſt gl. ſingularis.ĩ.d.l.
9 hac ꝑte.ff.vñ cogna. ❡†In h̃ tñ articulo qño trãſuerſales nãles tm̃,
ſibi ſuccedãt adinuicẽ diſtĩgue,aut vterq; ꝑdictoꝝ.ſ.defuncti ⁊ ſucce-
dere volẽtis,vel alter tm̃ nat⁹ eſt ex coitu dãnato ab aliq̃ lege ꝑpali.⁊
tũc inuicẽ nullo mõ ſuccedere pñt,q: nõ ſunt noĩandi fr̃es vel cõſan-
guinei vel ꝯſobrini.ar.ĩ auť.q.mo.na.effi.ſui.§.vlti.coll.vij.⁊ h.⁊ h̃ vr̃
10 de mẽte Dy.ĩ ſuo tract.de ſucceſ.ab ĩteſt.ĩ.j.col.†Itẽ ꝑ h̃ facit q: ſub
lato fundamẽto,corruit edificiũ.j.q.j.cũ paul⁹.⁊.l.pe.ĩ fi.C.d̃ nup.Sz
ſic eſt ꝙ nat⁹ ex coitu dãnato nõ eſt noĩand⁹ fili⁹ reſpectu pr̃is vl̃ ma
tris nec eꝯ.vt.d.§.fi.ḡ ſeqť ſil̃r,ꝙ nõ eſt noĩand⁹ frater ꝯſanguine⁹ vl̃
ꝯſobrin⁹ ⁊ ſic de alijs.itẽ ꝑ h̃ ĩ auť.q.mo.na.effi.ſui.§.fi.ibi neq; natu
rales vocanť:neq; ꝑticipãda eſt eis vlla clemẽtia:facit ex̃ q filij ſint le
gi.c.tãta.xv.q.vlt.cũ multe.ſicut ḡ nat⁹ ex dãnato coitu Berte,mini
me põt ſuccedere filio ltĩo ⁊ nãli dcẽ Berte q eſt frater vterin⁹:vt ꝓ
bať dictis iurib⁹:ita eꝯ ille ltĩmus nõ poterit ſuccedere huic.q: nõ dz
11 eũ vocare ꝑ fr̃e.facit ꝑ h̃.l.j.C.de ſol.†Aut vterq; ꝑdictorũ trãſuerſa
liũ nat⁹ ex coitu nõ dãnato ab aliq̃ lege ꝑpali:⁊ tũc Aut q̃riť de ꝯiun
ctis ex linea pr̃na tm̃.Aut d̃ his q ſunt ꝯiũcti ex linea mr̃na tm̃.Aut
de his q ex vtroq; ſunt ꝯiũcti.Prĩo caſu,dico regl̃r aliquẽ eorũ ñ poſ
ſe ſuccedere alteri: vñ ſi pr̃ me⁹ legitim⁹ ⁊ nãlis añq̃ duceret vxorem:
habuit vnũ filiũ nãlẽ ex ꝯcubina ego illi ſuccedere nõ potero,nec ille
mihi.Et eſt rõ q: nõ ſum illi agnatus nec ille mihi: cũ agnati ſint q ex
eodẽ pr̃e nati ſunt ex ltĩo mr̃imonio.vl̃ qñ ꝑ adoptionẽ vl̃ arrogatio
nẽ inuicẽ ſe ꝯtingũt vel ꝯiũgunť.vt.ſ.de leg.agna.ſuc.§.j.l.ꝑ adoptio
nẽ.⁊ ibi no.ĩ gl.ĩ vbo nãles.Itẽ ꝑ hoc.l.fi.ĩ fi.C.de nat.lib.Itẽ nõ poſ
ſum⁹ inuicẽ ſuccedere vt cognati,cũ cognatio ſola nõ ꝯiũcta agnatio
ni,ſit a iure tm̃.vt h.⁊ ꝑ iſta opi.eſt caſ⁹ in auť.q.mo.na.effi.ſui.§.fili⁹
12 vero. ❡†Ex ꝑdictis inferť,ꝙ ſi qs habuit vnũ filiũ nãlẽ ex ꝯcubina,
⁊ iſta defuncta habuit vnũ ex alia,iſti ſibi adinuicẽ nl̃lo mõ ſuccedũt:
vt dixi.ſ.ꝑ gl.ĩ.d.l.hac ꝑte.ff.vñ cogna. iſta tñ rl̃a fallit ĩ natis ex libe
ro ⁊ ſerua,vel ex ſeruo ⁊ libera,vel ex ſuo ⁊ ancilla q ſe ĩuicẽ tractabãt
vt amaſi⁹ ⁊ ꝯcubina.iſti eñ ſi ſunt liberi nati,vl̃ poſtea ad libertatẽ ꝑ
uenerũt pñt ſuccedere fr̃ib⁹ ſuis ẽt natis ex ltĩmo mr̃imonio:vt.ĩ.de
ſerui.cogna.§.j.ibi:ſz ẽt alterũ in alteri⁹.nã dz ĩtelligi ꝙ iſta lr̃a velit,
ꝙ frater poſſit ſuccedere fr̃i ſuo vel filio fr̃is.Non tñ eſt dõm, ꝙ tales
trãſuerſales ꝑferanť pr̃ ono.Et ſic q̊ ad hoc teneo opi.Io.ꝑ iura q̃ ipẽ
13 allegat†ſi ḡ liber hõ ex ãcilla ſua ꝯcubĩa, hũit filiũ:⁊ illa d̃fũcta acce
pit aliã ãcillã ꝯcubinã ex q̃ hũit aliũ filiũ:⁊iſta ſcda ẽt defũcta accepit
vxorẽ ex q̃ habebat vnũ filiũ legitimũ ⁊ nãlẽ:⁊ poſtea illi duo filij na-
turales ſunt manumiſſi,oẽs ꝑdicti pñt adinuicẽ ſibi ſuccedere ab in-
teſtato:ꝑ.d.tex.ſingularẽ:nec mirũ q: oẽs ꝑdicti,ſuccedũt pariter pr̃i
ab inteſtato.vt ibi dr̃.Scdo caſu qñ queriť de his q ſunt ꝯiuncti ex li-
nea mr̃na tm̃:planũ eſt eos oẽs ſuccedere ſiue oẽs ſint nãles tm̃: ſiue
aliqs ſit naturalis tm̃:aliqs vo nat⁹ ex ltĩo mr̃imonio:vt h.⁊.§.vlti.
⁊.d.l.hac ꝑte.⁊.d.l.ſi ſpuri⁹.Tertio caſu dõm eſt,multo forti⁹ tales ĩ-
uicẽ ſuccedere ꝑ dicta iura. ❡Sz circa hãc materiã dubitať de pluri-
14 bus†Et ꝑmo de tali caſu.Berta fuit ꝯcubĩa Titij ex q̃ genuit Seiũ
Titio mortuo fuit ꝯcubina Meuij ex q̊ genuit Petrũ ⁊ Martinũ:
deinde moriť iſte Martin⁹ ſupſtite Petro pr̃e ⁊ mr̃e,⁊ dicto Seio.
Queriť q̃l̃r eis ſuccedãt?Rñdeo ꝙ pr̃ nãlis ei ſuccederet in duab⁹ vn
cijs tm̃.vt ĩ.§.in qb⁹.in auť.q.mo.natu.effi.ſui.colla.vij. in reliquis.x.
vncijs ſuccedũt equal̃r mr̃ ⁊ ipſe Petr⁹ etiã frater vtrinq; ꝯiũct⁹.in
auť.de here.q̃ ab inteſta.§.ſi vo cũ aſcẽdẽtib⁹.colla.ix. Nã ille tex.dz
intelligi de ꝯiũctis ex pr̃e ⁊ mr̃e.ẽt nõ ex ltĩo mr̃imonio:dũ tñ coitus
nõ ſit dãnat⁹.Sei⁹ aũt frater vterin⁹ tñ excludiť:vt.d.§.reliquũ.ſz qd
ſi in caſu ꝑdicto ſupuiueret Sei⁹ frater vterin⁹ ⁊ pr̃ naturalis.ſ.Me
uius?Rñdeo ꝙ q̊ ad.x.vncias nihilominus frater ille patrẽ exclude
ret.vt.d.§.in qb⁹.Et ſic limitari debẽt iura nouiſſima vcz.d.§.ꝯñs.cũ
15 §.ſeq. ❡†Quid ſi ſupuiueret dict⁹ Petr⁹ frater vtrinq; ꝯiũct⁹,⁊ di
ctus frater vterin⁹ tm̃?Rñdeo ꝙ excludit Sei⁹ frater vterin⁹.lz Pe
trus nõ ſit nat⁹ ex ltĩo mr̃imonio:q: due rões vincũt vnã.vt ĩ auť.d̃
16 ꝯſangui.⁊ vter.fra.§.reliquũ. ❡†Quero an filij fratrũ ſuccedãt ſimul
cũ fr̃ib⁹ ⁊ excludãt auũculos defuncte ꝑſone?Rñdeo ꝙ ſic.Vñ breui
ter ꝯclude oĩa q̃ dicunť in auť.de here.q̃ ab inteſta.col.ix.hr̃e locũ ẽt
in deſcẽdẽtib⁹ ⁊ aſcẽdẽtib⁹ ⁊ trãſuerſalib⁹,nãliter tm̃ ꝯiũctis.ar.l.tu
telas.ff.de capi.dimi.⁊ facit qd̃ ibi ꝑ Bar.no.ꝙ intelligas dũmodo
duo ꝯcurrãt.Et ꝑmo ꝙ nõ ſint ꝯiuncti ꝑ aliquẽ coitũ dãnoſum.Se-
cũdo ꝙ ipſi ſaltẽ iure cognatiõis ꝑ iura antiq̃ ffoꝝ ſint ꝑmiſſi ſucce-
dere inſolidũ ab inteſtato ꝑſone defuncte:nã materie noue,diſtingui
⁊ limitari debẽt ꝑ antiq̃s:vt ĩ auť.de filijs añ dota.inſtru.natis.§.fi.
colla.iiij.⁊.l. non eſt nouum.ff.de legi.⁊.l. poſteriores.eo.titu.vñ ꝑ.d.
auť.nõ debẽt corrigi leges antiq̃,q̃ filiũ nãlẽ tm̃ nõ ꝯcedũt poſſe pr̃i
ſuccedere ab ĩteſtato,niſi ſolũ ĩ duab⁹ vncijs ⁊ eꝯ patrẽ filio.vt ĩ auť.
qui.mo.na.effi.ſui.§.ſi qs aũt defuncto.⁊.§.quib⁹.Itẽ nõ debẽt cor-
rigi leges antique,q̃ nõ permittũt filiũ naturalẽ ſuccedere agnatis:⁊
cognatis patris:q: per matrem nullo modo illi filio naturali tantũ
ſunt coniuncti.vt.d.§.filium vero.auť.qui.mo.na.effi.ſui.

SVMMARIVM.

1 Agnati vſq; ad decimum gradum: cognati vſq; ad ſextum ſuccedunt,excluſo filio conſobrini & conſobrinæ.
2 Agnati quod ſuccedant vſq; ad decimũ gradum de iure ciuili & prætorio.
3 Conſobrinus & conſobrina qui ſunt filij duorum fratrum vel duarũ ſororum nati ex ipſis,admittuntur vſq; ad ſeptimum gradum.
4 Frequẽtius deſcẽdentes ſupereſſe aſcendentibus,quàm econtra.
5 Legitimi quòd ſint,etiam per quancunq; legem vocati.
6 Perſonæ duæ quando concurrunt vna priuilegiata & alia non priuilegiata,priuilegiata trahit ad ſe non priuilegiatam.
7 Tranſuerſales legitimi an ſibi ad inuicẽ ab inteſtato ſuccedant?
8 Capitis diminutio in perſona adoptati,qualiter ſoluatur?
9 Inducta de iure nouiſſimo,an habeãt locum in illis qui ſunt coniuncti ſolũ vinculo ciuili?
10 Vir & vxor,vocantur poſt omnes agnatos & cognatos.
11 Succeſſio in vxoribus clericorum poteſt habere locum in clericis orientalibus.& nu.12.&.13.
14 Vxor pauper & ſine dote quando ſuccedat in quarta parte hæreditatis mariti?& an ſuccedat ſolum in vſufructu quartæ partis? nu.15.
16 In materia odioſa:maſculinum non concipit fœmininum.
17 Mulier pauper ſi dedit dotem modicam viro locupleti,an ei ſuccedat in dicta portione?& quid econuerſo in marito paupere.nu.18.
19 Maritus & vxor ſunt correlatiua,& correctio in vno habet locũ in altero.

1 Hoc loco †Agnati vſq; ad decimũ gradũ:cognati vo vſ-
q; ad ſextũ ab inteſtato ſuccedũt,excluſo filio cõ

2 sobrini ⁊ ꝯsobrine.h.d.¶†No.tex.ibi:⁊ si decimo gradu sit:qꝛ ē me-
lioꝛ tex.q sit,qđ agnati succedūt vsqꝫ ad decimū gradū de iure ciuili
⁊ de iure p̄torio.¶No.ꝙ agnati de iure ciuili,nullo mō agnoscebā-
tur:sꝫ a p̄toꝛe vsqꝫ ad sextū gradū.¶In glo.vsqꝫ ad sextū.in fi.dic ꝙ
prima solutio ꝓbat̃ ⁊ obstat in duobꝰ q̄ ad agnatos ⁊ cognatos,sed
3 ibi spāle:qꝛ ius ꝓuilegiatum nō trāsit sicut ius cōe.¶†In gl.fi.ibi.l.
scripto.in fi.debes scire ꝙ cōsobrinꝰ ⁊ cōsoꝛbina q sunt filij duoꝝ fra-
truꝫ vel duarū soroꝝ,nati ex ipsis admittunt̃ vsqꝫ ad septimū gradū,
qñ cognatione iungunt̃ alij vsqꝫ ad sextū.⁊ est ratio qꝛ successio de sui
natura descēdit ⁊ ij vadūt descendēdo.igit̃ ⁊c.Sꝫ si cōsyderes in ascē-
dēti sicut tritauū vel nepotes ⁊ trinepotes patruoꝝ vł ꝓpatruoꝝ vł
amitarū vel ꝓamitarū,dꝛ ascēdēdo potiꝰ q̄ descēdēdo.ideo nō tm̄ ex
4 tēdit̃ ꝑ gl.† Sꝫ doc.dn̄t ꝙ cā est frequētia:nā frequētiꝰ reperit̃ ꝙ de-
scēdētes ex ꝯsobrinis viuāt ⁊ reperiant̃ sup̄stites vsqꝫ ad septimū gra
dū q̄ de ascēdētibꝰ vix em̄ nūq̄ tritauꝰ viuit tp̄e trinepotis.sed secꝰ ī
linea trāsuersali:nā ibi frequēter reperit̃.ff.de vsuca.l.iusto.supponūt
ꝙ in oī trāsuersali extendat̃ successio vsqꝫ ad septimū:tn̄ tex.solū vr̄ di
cere ex cōsobrino ⁊ cōsobrina.¶In ea gl.in fi.doct.approbāt opi.gl.
Ꝯtrariū pōt dici ꝑm Jo.fab.qđ ibi maioꝛ trahit̃ ad minoꝛē,qꝛ ꝯstat ptes
in hoc ꝯuenisse:⁊ de maioꝛi nō cōstat.hoc aūt satis cōstat de mēte le-
5 gis,qđ ampliare vult iura cognatoꝝ in successione.†Preterea cū vo
cati ꝑ quācunqꝫ legē sint legitimi:vt.s̃.eo.in ꝓn.⁊ lex hodie vocet co-
gnatos ⁊ agnatos,cōstat eos legitimos cēsere.⁊ vt legitimos succede
re debere vsqꝫ ad decimū gradū:vt hic siue ex lege ⁊c.Sꝫ in iure feuda
li vsqꝫ ad septimū gradū succedit̃:vt ī ti.q feu.da.pos.§.hi quoqꝫ.⁊ de
succes.feu.§.hec rō.in iure ṽo patronatꝰ vsqꝫ ad q̄ntū.ſ.de suc.lib.§.sꝫ
6 nostra.¶†Ultio not.ex gl.ꝙ qñ cōcurrūt due ꝑsone,vna priuilegia
ta ⁊ alia nō ꝓuilegiata.illa ꝓuilegiata trahit ad se nō priuilegiatā nō
aūt ecōtra:qđ no.qꝛ fauoꝛes sunt ampliādi.vt in.c.odia.de reg.iur.in
sexto.⁊.l.cū qdā de li.⁊ posth.in pādectis.Uerū qꝛ.s̃.ꝓxi.§.vidimꝰ de
trāsuersalibꝰ tm̄,hic vidēdū est de trāsuersalibus legitimis tm̄,an sibi
inuicē succedāt ab intestato:⁊ an talis succedēs legitimis ⁊ naturali
7 bus ⁊ eꝯ.† ⁊ circa hoc distingue aut loquimur in adoptiuis aut in cō
iūctis ꝑ arrogationē.Primo casu aut sunt adoptiui,q nō trāseunt in
ꝑtātē adoptātis:⁊ planū est ꝙ succedere nō pn̄t trāsuersalibꝰ aliq̄bus
vt.l.pe.§.sꝫ vt articulū.C.de adop.si ṽo trāseūt in ꝑtātē(qđ est qñ sūt
adoptati ab aliq̄ de ascēdētibꝰ ꝑ lineā paternā vel maternā)tūc pla-
nū est ꝙ ipsi pn̄t succedere ex eo capite,qꝛ sunt naturali cognatiōe cō-
iuncti.vt in aut.de here.q̄ ab intesta.§.nullā vero.sed si volūt succedere
ex aliquo capite vł gradu adoptiōis,pn̄t si talis adoptio nō fuit disso
luta ꝑ emācipationē succedere agnatis adoptātis nō aūt cognatis.l,
q in adoptiōe.ff.de adop.vn̄ si ꝓauꝰ maternꝰ sibi adoptauit ꝓnepo
tē in filiū,⁊ in tali ꝓauo post eius moꝛtē sup essent tres filij legitimi ⁊
naturales q inuicē essent ꝯiūcti ex patre tm̄:qꝛ q̄libet eoꝝ ex diuersa
matre natꝰ esset,⁊ vnꝰ ex his abintestato moꝛiat̃ succedūt sibi reliqui
duo fratres ⁊ ille ꝓnepos adoptatꝰ loco filij:vt.d.l.q in adoptionē.⁊
s̃.de legi.agna.suc.§.ꝑ adop.⁊.l.pe.§.si ṽo nālis.C.de adoptio.vbi aūt
nulla adoptio interuenisset,planū est ꝙ iste ꝓnepos exclusus fuisset
a fratribꝰ defuncte ꝑsone vt no.gl.in aut.post fratres.la.ij.C.de legi.
here.Itē si cōstat ꝙ aliq̄s duoꝝ fratrū sup̄stitū fuisset vtrinqꝫ ꝯiūctꝰ
exclusisset hūc nepotē q censet̃ eē frater defuncte ꝑsone ex patre tātū,
8 rōne adoptiōis:vt.d.§.reliquū ⁊c.¶†Ex p̄dictis quoqꝫ ptꝫ ꝙ lꝫ q̄li-
bet capitis diminutio oꝛiēs in ꝑsona adoptati,soluat adoptionem;
vt.s̃.de legi.agna.suc.§.fi.tn̄ si moꝛs naturalis cōtingit in ꝑsona ado-
ptātis,adoptionē nō soluit:imo adhuc durare dicit̃ inter adoptatū ⁊
agnatos adoptātis:vt.d.§.ꝑ adoptionē.⁊ probatur in.l.iij.§.si pater
alicuius.vbi Dy.tenet hoc.⁊.l.vtrū.ff.de bo.pos.ꝯ tab.imo plꝰ dicēdū
est,ꝙ nulla capitis diminutio oꝛiens in ꝑsona adoptātis,soluit ado-
ptionē.s̃.de adop.§.illud.cū si.Scđo casu qñ loq̄mur de arrogatis,di-
cendū est idē qđ in adoptiuis q trāseūt in potestatē adoptatis:nā illi
succedūt ab intestato agnatis patris,cognatis aūt nō:vt.d.l.q in ado
ptionē.⁊.d.l.pe.in fin.C.de adop.Et sic ptꝫ quo ad istū passum,hodie
etiā remanere differētiā inter agnatos ⁊ cognatos.nec ob.d.§.nullam
9 vero.qꝛ ibi tollit differētiā quo ad cōiūctos vinculo naturali.¶†Sꝫ
pōt q̄ri an ea q̄ sunt inducta de iure nouissimo.s.ꝙ filiꝰ fratris p̄moꝛ-
tui,succedat simul cū fratre.Itē ꝙ excludat patruū ⁊ amitā.vt ī aut.
de here.q̄ ab intesta.§.reliquū.habeat etiā locū in illis q sunt cōiuncti
solū vinculo ciuili.s.arrogatiōis:⁊ dicēdū est ꝙ sic.cū sit eadē rō.⁊ hoc
10 ꝓbat̃ ꝑ rōnes positas in.d.§.reliquū.q̄ oīa bn̄ not.⁊c.¶†Ultimo qꝛ
post oēs agnatos ⁊ cognatos vocat̃ vir ⁊ vxoꝛ,vidēdū est de eis ⁊ etiā
de ecclesia an succedat clerico:⁊ p̄mo de viro ⁊ vxoꝛe.Circa qđ dicēdū
est ꝙ regulariter vxoꝛ nō pōt succedere viro nec econtra:de iure pꝛeto
rio ꝑ bo.pos.vn̄ vir ⁊ vxoꝛ.vt.ff.vnde vir ⁊ vxoꝛ.l.j.⁊.C.eo.tit.l.j.⁊ ad-
mittit̃ talis vir ⁊ vxoꝛ ad succedendū demū,qñ deficiunt oēs agnati ⁊
cognati vsqꝫ ad decimū gradū:vt.d.l.j.vn̄ vir ⁊ vxoꝛ.et h.⁊.s̃.de here.q̄
abintesta.§.nulla.p̄fert̃ tn̄ vxoꝛ q̄busdā collegijs,q̄ admittunt̃ ad suc-
cedēdū defuncto fisco excluso:vt in.l.j.C.de here.decu.⁊ bn̄ ꝑ illū tex.
vt in.l.j.C.vn̄ vir ⁊ vxoꝛ.lꝫ ꝯtrariū no.⁊ male ī.l.j.ff.e.ti.ꝑ Dy.ibi ⁊ Pe.
Cy.⁊ Bal.in.l.j.C.vn̄ vir ⁊ vxoꝛ.alleg.Bar.casum in.l.si q̄s p̄sbyter.C.
de epi.⁊ cle.q̄ lex ꝓbat ꝙ clerico abintestato defuncto q̄ ad bona pa-
trimonialia,p̄fert̃ in successiōe vxoꝛ,eccl̃ie:in qua ille erat bn̄ficiatꝰ:⁊
sic ꝑ illā declarat̃ tex.in.§.si q̄s ep̄s.in aut.de eccl.ti.⁊.xij.q.v.c.fi.⁊ pōt
hodie iste casus occurrere in clericis oꝛiētalibꝰ,q pn̄t eē ꝯiugati ⁊ esse
rectoꝛes ecclesiarū ⁊ ēt epi.de elec.c.cū olim.⁊.xxxi.di.nicena.Itē po
nit exēplū in clerico cōiugato in minoꝛibꝰ cōstituto,q ex dispēsatiōe
obtinet aliqđ simplex bn̄ficiū in aliqua ecclesia qđ eē pōt.xij.q.j.c.qui
tuā.⁊.xxxiij.q.j.si q̄s vero.Itē pōt poni exēplū in cōiugato cuiꝰ vxoꝛ
ingressa est religionē.ipse aūt ꝓmotꝰ ad sacros oꝛdines ⁊ etiā electus
secularis rectoꝛ alicuiꝰ ecclesie:qđ pōt esse ī ꝯiugatis.de cōuer.cōiu.ꝑ
totū.tali em̄ ab itestato defūcto succederet(quo ad bona p̄rimonia-
lia deficiētibꝰ agnatis et cognatis)potiꝰ vxoꝛ,ꝑ quā acq̄rit̃ monaste
rio suo.l.fi.§.hoc etiā.C.de epi.⁊ cle.quā succedat ecclesia p̄dicta ⁊ per
iura p̄dicta.⁊.l.aduersus.C.de crimi.expil.here.dicēdū est ergo ꝙ vxoꝛ
p̄refert̃ socio imperialis liberalitatis.de quo hr̃ in ti.C.si impe.li.soc.
lib.x.⁊ hoc tenet Dy.in suo trac.de succes.ab intesta.in vlt.col.⁊ Pe.
et Cy.in.d.l.j.C.vn̄ vir ⁊ vxoꝛ.⁊ bene,lꝫ gl.ibi ⁊ in.l.j.ff.eo.teneat ꝯtrariū
⁊ male.¶Predicta tn̄ regł'a limitat̃ hodie:qꝛ fallit qñ vxoꝛ est pauꝑ
et sine aliqua dote,maritꝰ aūt est diues.Tūc em̄ distinguit̃ aut nulli
liberi sup̄sunt defuncto nec sup̄sūt ascēdētes,sꝫ sup̄sunt agnati vel co-
gnati:⁊ tūc vxoꝛ succedit ab intestato in q̄rta ꝑte hereditatis,de iure
ciuili.⁊ sic efficit̃ heres ꝓ quarta.vt in aut.de exhibē.re.§.qm̄ ṽo.ibi:
ex hac ṽo.l.heres extiterit.Relique ṽo tres ptes,debēt ad agnatos
vel cognatos ꝑtinere.l.j.C.vn̄ vir ⁊ vxoꝛ.Et ita pōt itelligi opi.Pla.
cuius opi.recitat glo.in aut.pꝛeterea.C.vn̄ vir ⁊ vxoꝛ.Et ibi hoc tenet
Cy.⁊ Bar.⁊ bene vt euitet̃ coꝛrectio iuriū.Et ꝑ hoc facit text.in aut.
vt nul.iudi.§.fi.et ī.d.§.qm̄ ṽo.ibi.siue minꝰ filij fuerūt.coll.ix.⁊c.Ex-
ponēdo minꝰ.i.nō facit.l.illud.§.minꝰ.ff.de tribu.¶Et hec vera nisi
defunctꝰ vir habeat in bonis vltra quadringētas libꝛas auri:qꝛ vxoꝛ
nō succedit vt heres in quarta ꝑte bonoꝝ,imo ageret ꝯdictione ex le
ge ⁊ petere posset solū cētū libꝛas auri.vt lꝫ hereditas esset mille lib.
auri.vt.d.§.qm̄ ṽo.Aut marito sup̄sunt filij ⁊ tūc aut sūt nati ex alia
vxoꝛe:⁊ tūc aut sunt tres aut paucioꝛes.⁊ succedit vt heres ista vxoꝛ
in quarta parte.Sin aūt sunt plures,succederet in virili ꝓ numero ꝑ-
sonarū.Un̄ si sunt q̄nqꝫ filij ipsa succederet in sexta parte:vt in aut.vt
lice.ma.et auie.§.qꝛ ṽo religionē.coll.viij.qđ limita nisi talis poꝛtio
excederet valoꝛē cētū libꝛarū auri:qꝛ tūc posset agere solū cōdictione
ex lege ad illas cētū libꝛas.nec in hoc.d.§.qm̄ ṽo.est coꝛrectꝰ ꝑ.d.§.qꝛ
istā successionē exoꝛbitātē potiꝰ restringat q̄ ampliari velit.Aut sūt
ex eadē vxoꝛe:⁊ tūc ista vxoꝛ nō efficit̃ heres viro in aliqua parte:sed
solū potest agere cōdictione ex lege ad petendū vsumfructum quarte
partis bonoꝝ mariti.Si sunt tres filij vel paucioꝛes vel vsumfructū
virilis partis,si sunt plures.vt.d.§.qm̄ vero.nā lꝫ tex.dicat vsum solū
tn̄ dꝫ exponi.i.vsumfructū per id qđ sequit̃ vcꝫ dn̄ꝫ aūt illis ⁊c.Simi-
lis loquēdi modꝰ habet̃ in aut.de nupt.§.sin aūt intestatꝰ.⁊ in aut.de
here.que ab intest.§.j.⁊.§.si vero cū ascendentibꝰ.qđ limita dūmodo
nō excedat valoꝛ huiꝰ vsusfrn.summā centū libꝛarū auri vel eius esti-
mationē ꝑ.d.§.qm̄ vero.¶Sed circa hoc dubitat̃ quid si sup̄sunt tres
nepotes ex filio pꝛemoꝛtuo cōi vtriusqꝫ,an vxoꝛ succedat solū in vsu-
fructu quarte partis:⁊ videt̃ ꝙ sic.cū sit eadē ratio:sed cōtrariū tenet
dn̄s Matth.mathesillanꝰ qꝛ lex coꝛrigit ibi antiquū ius dicti.§.qm̄
vero.vn̄ in materia coꝛectoꝛia tanq̄ odiosa appellatiōe filij nepos non
cōpꝛehēdit̃:vt.s̃.q da.tu.pos.§.fi.facit qđ no.Bart.in aut.ex testā.C.
de secū.nup.⁊ ꝑ hoc videt̃ ꝙ si sup̄sunt quinqꝫ nepotes ex quinqꝫ filijs
pꝛemoꝛtuis:⁊ quatuoꝛ ascēdētes vcꝫ auꝰ paternꝰ ⁊ maternꝰ,auia pa
terna ⁊ materna,nihilominꝰ vxoꝛ succedit in quarta parte.lꝫ gl.cum
qua trāseunt doc.teneat cōtrariū ī.d.aut.pꝛeterea.C.vnde vir ⁊ vxoꝛ.
qꝛ nō debet fieri extēsio in materia coꝛrectoꝛia sed lꝫ credā de iure hoc
verū:tamē in pꝛactica serua opi.⁊ doc.¶Item circa hoc dubitat̃ q̄d
si supersunt filie femine an habebit locū hec distinctio.§.qm̄ vero lex.
⁊ videt̃ ꝙ sic.qꝛ est eadem ratio.in cōtrariū facit:qꝛ lex simpliciter lo-
quitur in masculino.Unde in materia coꝛrectoꝛia tanq̄ odiosa,ma-
sculinū nō cōcipit femininū.l.j.§.querit̃.de ven.inspi.⁊ patet ex regu-
la quā ponit Bar.in.l.j.ff.đ verb.signi.⁊ hoc videt̃ Matthesillano tu
tius:licet sit satis rigoꝛosum.nec ob.verba.d.aut.p̄terea.qꝛ sunt ṽba
rogerij ⁊ nō imperatoꝛis.¶Item querit̃ quid si mulier pauper dedit
dotem modicam viro locupleti:an ei succedat in dicta poꝛtione secun
dum foꝛmā p̄dictam:⁊ videtur qđ nō.qꝛ ista est successio noua et exoꝛ
bitans:⁊ cōtra regulas iuris antiqui,⁊ videt̃ loqui solū tribus cōcur-
rentibꝰ:scꝫ quādo mulier est sine vlla dote.Itē qñ nepos ⁊ vir defun-
ctus erat locuples.vt.d.§.quoniā vero.ṽ si.itaqꝫ igit̃ ⁊c.⁊.l.si vero.§.de
viro.ff.solu.matri.Sed cōtrariū tenet Franc.de rampo.in.d.aut.p̄ter
ea.⁊ mouetur.quia est eadem ratio,quia paria sunt non habere dotē
vel habere:sed valde modicaꝫ.Et hoc placet Matthesillano quia fit
extensio per identitatem rationis quando est ratio expꝛessa in text.
vt notat gloss.in.c.j.de tempo.oꝛd.in.vj.et notat Bart.in.l.liberoꝝ.
de verbo.signific.sed ratio est expꝛessa in.d.§.quoniam vero.ibi:sꝫ no
uissima viuentis inopia:⁊ ibi est inopia coniugis ⁊c.¶Item querit̃
qꝛ.s̃.dixi de vxoꝛe,vtrū omnia pꝛedicta habeant locum ī marito pau
pere volenti vxoꝛi succedere:Respōdeo qđ sic vt.d.§.quoniā ṽo.⁊ si
dicat̃ ꝙ iste est coꝛrectꝰ ꝑ dictū.§.qm̄ vero.In hoc iterū coꝛrigitur per
tex.in aut.

tex.in auć.vt fra.filij.§.fi.colla.ix.ita dicit gl.in.d.auć.pterea. Sȝ hec sol.nõ vr̃ tuta:q2 in.d.§.fi.solũ loquit̃ õ pena q̃ imponit̃ pro diuortio. ꝛ iõ gl.meli⁹ dicit in.d.§.q2 vero.in glo.magna.in ver.tu dic ꝙ tm̃.f.ꝙ §.q2 vero.vult in fi.corrigere.l.fi.C.de repu.ꝛ.§.sic itaqꝫ.in auć.õ nup. Et sic expones in talib⁹ casib⁹ vel tali casu ꝛ simili.ꝛ hoc est equi⁹ vt tot correctiones euitent̃.ꝛ facit ꝑ his.l.fi.C.de indic.vidui. ¶ Sȝ tũc querit̃ tenẽdo hãc opi.an dict⁹.§.q̃m vero.in q̃tũ loquit̃ de viro quod succedat vxori,modificari ꝛ corrigi debeat p.d.§.q2 vero.vt si sũt plu res ꝙ̃ tres filij,succedat in virili:itẽ succedat in vsufructu tm̃:ꝛ vr̃ ꝙ nõ.q2 correctio est euitãda.cõtrarium tenet Matthesilanus q2 mari tus ꝛ vxor sunt correlatiua, vñ correctio ꝛ modificatio facta in vno, vr̃ facta in alio.vt in.l.fi.C.de indic.vidui.ꝛ.l.ij.cũ ibi no ꝑ Bar.de cu pre.ex lu.da.lib.xj.ꝛ.l.fi.ꝛ ibi Bart.ff.de acceptil. Et hec opi. vr̃ fuisse de mente Rogerij,qui extrahit authẽ.preterea.ꝛ gl.ibi hec sentit.ista sunt in materia Matthesi.in.d.suo trac.de suc.ab intesta.circa fi.

a *De gradibus cognationum*[a] *Rubrica.*

¶ Quoniã in succedendo admittit̃ qui est proximior in gradu,vt cõ prehendatur quoto gradu quis sit ideo ponit iste titu.ꝛc.

SVMMARIVM.

1 Omnis agnatio quòd fit intra,aut supra,vel ex transuerso.
2 Agnationem esse genus diuisum in tres gradus.
3 Gradus quid sit.
4 Linea parentelę qualiter designetur?
5 Parentes & liberi inter se,non sunt idonei testes,nec volentes admittũtur.
6 Gradus non potest dici,nisi ascendendo & descendendo.
7 Linea directa sicut habet superiores & inferiores,ita etiã transuersales.

b

Oc loco, [b] Iste titul⁹ diuidit̃ in plures par tes. Primo, cõtinuat materiã. Se cũdo,incipit dinumerare grad⁹. Tertio,dat vnã regu lam gñalẽ i gradib⁹,ad cognatos. Quarto,ponit qño numerent̃ grad⁹ agnatorũ.scđa ibi: qua re. tertia ibi:
1 hactenus.quarta ibi:agnationis. ¶ † Et hoc dicit. Õis agnatio est intra,aut supra,aut ex trãsuerso:ꝛ supior,ꝛ inferior, semp incipit a ꝑmo gradu:ex trãsuerso xo, incipit a secundo gradu.
2 ¶ † No.ꝙ agnatio est gen⁹ diuisum in tres grad⁹.i.ascẽdẽtiũ,descẽ
3 dentiũ,ꝛ collateraliũ† Et qd sit grad⁹,ponit gl.j.eo.§.hacten⁹.ꝛ ibi
4 dicã. ¶ † No.ḡ.ꝙ in linea parẽtele,alia est supra,ꝛ alia est infra: alia ex trãsuerso.ꝛ sic ꝑ vnũ tm̃ de istis trib⁹ modis, ꝑt qs ꝯiungi alteri,iu re agnatiõis,vel cognatiõis,vel ꝯsanguinitatis. ¶ Capio gl.j.ibi.te stimonia nõ dicẽda ꝛc. Si ḡ sunt tres linee ascẽ.descẽdẽtiũ,ꝛ collate
5 raliũ:iõ videam⁹,an aliqs de dictis lineis admittat̃ i testẽ: ¶ † Pri mo.parẽtes ꝛ liberi iter se nõ sunt idonei testes,nec volẽtes admittũ tur,nec ẽt inuiti cogi pñt.vt.l.parẽtes.C.de testi.siue sunt in ptãte,si ue emãcipati.vt ibi no.gl. Frater aũt an admittat̃:dic,aut actui de q̃ querit̃ interfuit rogat⁹:ꝛ tũc si sit testis testamẽtari⁹, ꝛ rogat⁹ fuit a solo testatore:tũc põt,ꝛ dȝ.vt.l.q testã.§.p ꝯriũ.ff.de test.hȝ em̃ testor plenã authoritatẽ ꝯficiẽdi actũ suũ.vt ibi. Si xo nõ sit testamẽtari⁹: sed de actu gesto inter viuos,ab vtraqꝫ pte fuit rogat⁹:q2 rogatio fa cit quẽ idoneũ,q̃ ad rogatiões,vt no.gl.in.l.inuiti.ff.de testi.ꝛ i auć.õ testi.§.ꝛ ȝ.in fin. glo.ꝛ sic põt de illo in iudicio testificari.aut de actu illo nõ est rogat⁹:ꝛ tũc,aut est pduct⁹ ꝯ fratrẽ:ꝛ tũc põt testificari pro fratre:q2 ꝑsona ei⁹ est approbata ꝑ pducẽtẽ. vt.C.de testi.l.si qs te stib⁹.ꝛ idẽ si est pduct⁹ ꝑ iudicẽ inquirentẽ:q2 iudex tȝ locũ patris in querẽdo.iõ testimoniũ tȝ.vt no.Bar.in.l.ij.§.si publico. ff.õ adul.aut est pduct⁹ p fratrẽ.ꝛ tũc,aut ad alteri⁹ impugnatiõẽ,aut ad simpli cẽ fratris defensionẽ. Primo casu,dic:aut isti fratres simul habitãt, ꝛ repellunt̃ p.l.modestin⁹.de epis.ꝛ cle.C.de test.l.etiã.ꝛ qd ibi no.gl. ꝛ doc.nisi esset tale qd̃ pbandũ, in q̃ domestica fides nõ est suspecta. vt.ff.de pba.l.etiã matris.C.de repu.l.cõsensu.§.sup.ꝛ in auć.de mo na.§.cogitãdũ.aut seorsuȝ habitãt:ꝛ tũc,aut est q̃stio ciuilis ꝛ parua, ꝛ tũc,aut est testis idone⁹ p rõnẽ glo.in.d.l.parẽtes.vcȝ.ꝙ nõ reperit̃ phibit⁹:aut est q̃stio ciuilis:sed ardua:ꝛ tũc nõ admittit̃ pp effectuȝ. vt.C.de excuſ.tu.l.hũanitas.ꝛ q2 cã ciuilis ardua,parificat̃ qñqꝫ crimi nali.vt no.doc.in.l.admonẽdi.ff.õ iureiur.sȝ in cã criminali nõ admit tit̃,qñ ad impugnãdũ venit.vt.ff.de testi.l.lege iuli.ꝛ no.in.d.l.paren tes.ꝛ qñ ciuilis,dicat̃ ardua,vel nõ.vide q̃ no. Jac.de arc.in.l.pp litẽ. ff.de excu.tut.ꝛ dixi in.§.pp litẽ.s.de excusa.tu.ꝛ isto casu,nedũ pr̃,sȝ nec fili⁹,nec ali⁹ trãsuersalis vsqꝫ ad quartũ gradũ inclusiue admitte tur ſm ius ciuile numerãdũ.ar. C.de aduo.diuer.iudi.l.petitionẽ.X. egrediẽte.facit qd̃ no.gl.ff.de iniurijs.l.lex corne.in ꝑn.Scđo casu,qñ nõ testificat̃ ad alteri⁹ impugnatiõnẽ,sȝ tm̃ ad fr̃is defensionẽ puta, ne puniat̃ de heresi.ꝛ tũc põt,ꝛ tȝ ei⁹ testimoniũ.tex.est no.õ ꝑsump. c.literas. ¶ Ex q̃ infert Bal.ꝙ frater põt inducere fratrẽ,ꝯ fiscũ,ad pbandũ ꝙ vulnus vel homicidiũ qd̃ frater fecit,ad defensionẽ fecit. nec põt fisc⁹ de hoc ꝯqueri:q2 ipse tractat de pena odiosa lucro,ꝛ cuȝ

alteri⁹ iactura.ar.ff.de fur.l.si qs vxori.§.j.ita di cit Sali.in.d.l.parẽtes.qd̃ no. ¶ Addas tu,ꝙ in casib⁹ in qb⁹ frater ꝑ fratre admittit̃,nõ tñ i tm̃ sibi credit̃,sicut credit̃ ex neo:ita dicit Bart.in.d.
6 l.q testã.§.ꝯuñ.de testa. ¶ † In gl.a scđo in fi.de bes scire,ꝙ grad⁹ nõ põt dici,nisi ascẽdẽdo ꝛ de scẽdẽdo. Nã in plano nõ est grad⁹.igit̃ si volueris scire quoto gradu qs sit ex trãsuerso, opȝ ꝙ inci pias ascẽdere a ꝑsona a q̃ cõputas, xsus ꝑsonaȝ ex q̃ descẽderũt.xbi gra:duo sunt fr̃es,inter q̃s nõ est grad⁹:q2 eadẽ linea, ꝛ plana sunt,ḡ ascẽde de vno filio ad patrẽ,ꝛ est vn⁹ grad⁹:ꝛ descẽde ad aliũ filiũ,ꝛ est scđs grad⁹.ꝛ sic hi sunt duo in scđo gradu:ꝛ ita cõputa deinceps in collateralib⁹. Sȝ ſm ius canonicũ,nõ ascẽdũt ad stipitẽ:imo ꝑ sal tus ꝛ ꝑ lineã planã faciũt cõputationẽ.vt not.gl. b ꝛ oẽs doc.in.l.fi.C.de suc.edic.ꝛ no.gl.ꝛ ibi dicã in §.hacten⁹.j.eo. ¶ In gl.primo pr̃.in fi.no.ꝛ tene mẽti istã gl.ꝙ ad faciẽdũ vnũ gradũ primum,nõ sufficit ponere vnã ꝑsonã,sȝ due ꝑsone prime fa ciũt vnũ gradũ,q̃ ꝑrio gradu facto ex duab⁹ ꝑso nis,vnaqueqꝫ ꝑsona sola q̃ postea adiũgit̃,facit aliũ gradũ ad similitudinẽ fenestre:q2 necessario ad ꝑficiẽdũ vnã fenestrã,requirunt̃ due columne, postea vnaqueqꝫ colũna supadita, facit aliã fene strã.qd̃ no. ¶ In gl.iij.ex trãsuerso sunt.in fi.no.
7 tex.cũ gl.† ꝙ sicut in linea directa,est dare supe riores ꝛ inferiores.ꝛ ita ẽt in linea trãsuersali.sȝ in linea directa primo descẽdẽ. ꝙ̃ ascẽdẽ.vel col laterales succedũt.vt.s.de here.que ab intesta.§. j.Sed in transuersali linea,an hoc procedat.vi de que dixi.s.de legiti. agna.suc.§. si plures.ꝛ.s. de succes.cogna.§.fina.

SVMMARIVM.

1 Patruus alius est simpliciter,alius patru⁹ magnus.
2 Frater consobrinus vel patruelis,an dicatur propriè frater.

Quarto. Qui distat a stipite ꝑ tres ꝑso nas vel grad⁹, tã in linea ascẽdẽ ti ꝙ̃ descẽdẽti directo est in q̃rto gradu:sȝ i linea transuersali,si distat ꝑ duas ꝑsonas.h.d. ¶ No. ibi fr̃is sororisqꝫ nepos,ꝙ satis vr̃ h pbari,ꝙ nõ tm̃ ex filio q̃ ad auũ dr̃ nepos: sȝ ẽt fili⁹ fratris õ quo ad patruũ nepos.ꝛ ꝑ hoc ẽt est tex.cũ gl.j. q̃ ponit casum in.l.fi.C.de suc.edic.facit.l.illã.C.de col.ꝛ in.l.si istituta.§.j.ff.de inof.testa.ꝛ ibi Bar. ꝛ.C.de do.q̃ sub mo.l.pe.ꝛ.x.col.q.mo. feu. amit. §.itẽ si frater.ꝛ i.c.j.de schisma.i.vj.sed aduertas ſm Dy.ꝙ nat⁹ ex filio,est nepos ꝑprie:ex fr̃e ve ro vel sorore,est nepos improprie. Et dt̃ h pbari ꝑ tex.ff.eo.l.ꝛ iurisconsul.§.q̃rto gradu.ꝛ.§.itẽ fi lia.cũ.§.seq.ff.de xb.sig.l.liberoꝝ. Et iõ dt̃ ꝙ in statutis penalib⁹ appellatiõe nepotȝ,nõ ꝯtinet̃ nepos trãsuersalis. Jõ si statutũ disponit vt ne potes militũ habeant̃ ꝑ magnatib⁹,nõ itelligit̃ de nepote ex fr̃e,sȝ ex filio,q2 i nepote ex fr̃e,non descẽdit q̃litas ista,q2 nõ ꝑsumit̃ de illa nã.ar.l. emancipatum.de adop.l.diui fr̃es.de iurepa. Jn nõ penalib⁹ aũt,xba sunt põderãda. Nã qñqꝫ lo quunt̃ de nepotib⁹ absolute,sine alio adiũcto vl̃ eis copulato:vt nepotes defuncti excludãt ma trẽ ab ei⁹ successiõe.ꝛ tũc itelligit̃ de nepotib⁹ ex filio vel fr̃e.sȝ nõ ex filia:q2 mẽs statuti est,nõ vel le successionẽ trãsferre in cognatos:iõ si matrem excludit,ꝑferri nõ dȝ nepos ex filio,nepoti ex fra tre:ꝛ sic i ordine succedẽdi, xba illa accipiũt iter pretatiõnẽ declaratiuã ex iure cõi.vt.l.ij.C.de no xa. Qñqꝫ loquunt̃ de nepotib⁹ cũ aliq̃ copulato vel eis adiũcto,ꝛ tũc illud adiũctũ ꝯsiderat̃,vñ si statutũ dt̃,ꝙ filij ꝛ nepotes excludãt feminas:tũc statutũ itelligit̃ ẽt de nepote ex fr̃e.iõ fili⁹ fr̃is ex cludit feminas:h pbat̃ ex trib⁹. Prio.ex nã co pule,q̃ est,vt copulet ea q̃ sunt de eodẽ gñe,ꝛ q̃li tate.vt.l.fi.§.cui dulcia.de triti.ꝛ oleo leg.ꝛ de fũ. instru.l.cũ de lanijs.§.asinã.Scđo.q2 ex ꝑcedẽti bus,colligit̃ sequẽtiũ itellect⁹.ff.de testa.l.here des palã.§.sȝ si notã.ꝛ.ff.de leg.j.l.si seru⁹ pluriũ.

a ¶ De gradibus cognationũ. Di ctũ est.s.de suc cessiõib⁹ ab ite sta.tã heredũ, ꝙ̃ ceteroꝝ,quib⁹ ꝛ qño ius ab inte stato ꝯpetit suc cedẽdi: sȝ q2 suc cessio fit per gra dus, iõ hic ꝑrio tractat̃ de succes sionib⁹.ꝛ ꝯñr vi dẽdũ ẽ de gradi buscognationũ.
b ¶ Hoc loco. Jn ti.isto ita proce dit. Prio.dicit se q̃dã necessita te cõpulsum hoc loco de gradib⁹ cognatiõis tra ctare.Scđo.sum pta rõne ex pre missis, assignat triplicẽ cogna tiõis speciẽ.Ter tio.de q̃libet spe cie exemplificat. Quarto. ipsarũ originẽ demon strat.Quĩto.gra dus cognatiõis enumerat:ꝛ de ꝑ sonis cuiuslibet cognatiõis. q et q̃to gradu sint, exẽpla occulta assignat.Sexto. qualr̃ inueniant̃ grad⁹ vlteriores declarat.Septi mo ꝛ vltimo di cit, ꝙ queãdmo dũ grad⁹ cogna tiõis numerant̃ ꝛ inueniunt̃:ita gradus agnatio nis nũerari pñt ꝛ inueniri: ꝛ ſm hoc, põt diuidi titul⁹ iste i septẽ ptes, et planus erit.Quarũ ꝑria durat vsqꝫ ad il lũ.§. q̃rit̃ i ꝑmis ibi icipit scđa.et durat vsqꝫ ad il lũ.§.superior.ibi tertiã.ꝛ durat vs qꝫ ad illũ.§.ꝛ su perior ꝯdem.ibi q̃rta.ꝛ durat vs qꝫ ad illũ.§.i gra du.ibi q̃nta.ꝛ du rat vsqꝫ ad illuȝ. §.hacten⁹. ibi se xta.ꝛ durat vsqꝫ ad illum.§. agna tionisquoqꝫ.ibi septima ꝛ vltia. ꝛ durat vsqꝫ i fi. tit.ꝛ sic planum est totum.

§.fi.Tertio.q2 de natura copule est addere.vt.l.ea tñ adiectio.ff.de le
ga.iij.Sed isto secũdo casu,non adderet,sed minueret, si intelligeret
de nepotibus ex filio tm̃,ita ꝙ nõ ex fratre:igit̃ ⁊c.ita dicit Barto.⁊
Sali.⁊ bñ in.d.l.fi.C.de suc.edict.¶ No.tex.ibi.patruus magnus ⁊c.
ꝙ alius est patruus simpl'r,⁊ alius est patruꝰ magnus.facit.l.j.cũ ibi
6 no.per gl.⁊ doc.C.de suc.edic.† Quod facit, si statuto cauet̃,ꝙ stante
patruo defuncti,mater nõ admittat̃ ad successionẽ:an existente pa-
truo magno,mater excludat̃:⁊ videt̃ ꝙ nõ,improprie sit patruus.ẜm
Jac.but.⁊ ideo cũ statutũ sit stricti iuris.⁊ restringẽdum,est ꝓprie su
mendo.Sinautẽ teneres,ꝙ nõ dicat̃ proprie patruus:sed sit alius,⁊
addet̃ vt voluit Bald.in.d.l.j.C.de suc.edic.adhuc idẽ est dicendũ:q2
cum statutũ sit stricti iuris,⁊ ecõtra,ius cõe restringendũ est ad illam
speciẽ propriã,q̃ statuti hꝫ formã:nõ autẽ ad suũ genus.tum ꝓpter le
gum correctionẽ euitandã:tũ propter odiositatẽ statuti.tũ etiã,q2 ve
rosimiliꝰ est ꝙ tm̃ de patruo ꝓximo,⁊ nõ remoto loquat̃:⁊ q2 iste in-
tellectꝰ est benignior,tãq̃ habens minꝰ absurditatis.igit̃ ⁊c.vt.l.be-
nignus.ff.de legi.ac etiã q2 quoties verba ꝓferunt̃, ĩtelligunt̃ ꝑ priꝰ,
⁊ nõ ꝑ posterius,vt.l.qui liberis.§.hec verba.ff.de vul.⁊ pupil.igit̃ ⁊c.
7 ita dicit Bal.Ang.⁊ Sali.in.d.l.j.C.de suc.edi. ¶ † No.etiã,ꝙ in li-
nea trãsuersali,est reꝑire ascẽdẽtes ⁊ descẽdẽtes:⁊ ideo si statuto,vel
aliqua lege fiat mentio de collateralibꝰ,ita etiã cõprehẽdunt̃ ascendẽ
tes collaterales,sicut etiã descẽdentes,⁊ ꝓprie trãsuersales:⁊ ideo fra
ter auie,⁊ nepos fratris:q2 sunt in eodẽ gradu pariter,dicunt̃ suꝑior
⁊ inferior trãsuersales.¶ No.ibi.recte ꝯsobrinos,ꝙ ꝓprie cõsobrini,
dicunt̃ nati ex duabꝰ sororibꝰ:sed nati ex duobꝰ fratribꝰ,vocant̃ pa-
8 trueles qđ no.pro statutis que debent proprie intelligi.An † aũt fra-
ter patruelis vel consobrinus,dicatur proprie frater.Bal.in.l.luciꝰ.
§.quesitum.ff.de lega.iij.dicit ꝙ non,q2 nõ dicunt̃ simpliciter fratres.
sed cum aliquo adiuncto,videlicet cum hoc verbo.patruele,vel conso
sobrino:⁊ etiã Bal.⁊ Ange.in.l.j.C.de suc.edi.⁊ est tex.ibi.Bald.in.c.
j.in fi.titu.de feu.mar.duca.⁊ not.Joã.de imo.in.l.si dotali.ff.sol.ma
tri.quod not.pro statutis.

SVMMARIVM.

1 Attauus & nepos quòd sint in quinto gradu.
2 Parentes propriè qui dicantur?
3 Posteri,qui appellentur?

1 Quinto. † Attauꝰ ⁊ atnepos,⁊ alie persone hic enumerate,
sunt in quinto gradu.h.d.primo.¶ Et tritauus, et
2 alie persone hic enumerate,sunt in sexto gradu.hoc secũdo.¶ † Not.
ꝙ in ascendentibꝰ,parentes proprie dicuntur vsq3 ad tritauũ:⁊ abin-
3 de supra,appellant̃ maiores.† Et similiter liberi,vsq3 ad trinepotes:
⁊ inde infra,appellantur posteri:⁊ magna est differẽtia,an aliquid di
catur pro se ⁊ suis parẽtibꝰ ⁊ liberis:an pro se ⁊ suis maioribꝰ ⁊ poste
ris.vt.l.iurisconsultus.§.parentes.ff.eo. Et similiter statutũ puniẽs
percutientẽ parẽtes,cõprehendit vsq3 ad tritauũ:nõ autẽ abinde su-
pra,ex propria significatione:sed ex benigna interpretatiõe sic.Ali-
qñ verbũ.parẽtes.cõprehẽdit ascẽdentes, etiã vsq3 in infinitũ.puta,
ꝙ quis nõ vocet parentes in ius sine venia,vt.l.quicq3.§.parẽtes.ff.de
in ius vocan.Aduertas tñ,ꝙ si cõcessum fuerit aliquid Titio ⁊ suis
posteris,nõ intelligunt̃ descendẽtes ex femina:sed ex masculo tantũ.
vt est tex.in.l.j.in fi.ff.de iure immu.dic vt ibi per Bar.

SVMMARIVM.

1 Gradus tam in cognatis quàm agnatis,quomodo fiat?
2 Ad perficiendum primum gradum post stipitem quid sit opus?
3 Inter ius canonicum & ciuile (in ascendẽtibus) nõ fieri differentiã graduũ.
4 In concernentibus matrimonia & peccatũ ius canonicũ præferri ciuili.
5 Esse in eodem gradu quot modis dicatur?
6 In computatione gradus canonici,à qua persona sit inchoandum?

1 Hactenus. † Unica ꝑsona adiecta alteri ꝑsone ꝑ carnis ꝓ-
pagationẽ, facit gradũ:tã in cognatis,q̃ i agna
2 tis.h.d.¶ † No.ibi.gñata ꝑsona.ꝙ ad ꝑficiendũ gradũ,ẽt primũ,opꝰ
est,vt post stipitẽ generet̃ ꝑsona filij vel nepotis:⁊ sic de singulis,vt fiat
gradꝰ.vt no.s̃.eo.in pñ.in vbo.prio pr̃. ¶ No.ibi vt longe faciliꝰ.qđ
semꝑ debemꝰ caꝑe viã ⁊ modũ dãdi doctrinas , ꝑ modũ magis facilẽ,
⁊ nõ ꝑ modũ magis intricatũ ⁊ difficilẽ.qđ est ꝯ aliquos doct.q vt vi-
deant̃ periti,ondũt ignotũ ꝑ ignotiꝰ:ꝙ tu nũq̃ facias. ¶ No.in v.s3
cũ magis:ꝙ res magis ostẽdit̃ ꝑ demõstrationẽ ad oculũ corꝑis,q̃ ad
oculũ intellectꝰ,siue ꝑ aures.⁊ vide h gl.¶ In gl.gñata ibi.s3 ẜm ca-
3 nones ex latere trãsuerso ⁊c.¶ † Not.bñ gl.ꝙ inter ius ciui.⁊ cano.in
computatione gradꝰ,nõ est dr̃ia in linea recta ascẽdẽtiũ:vel descẽdẽ-
tiũ:s3 in linea trãsuersali tm̃.qđ no. ¶ In ea.gl.ibi ꝑꝑ mr̃imonia no.
4 gl.⁊ sil'is gl.est in.l.iuriscõ.§.itẽ liberi.in fi.gl.magne.ff.† ꝙ in ꝯcernẽ-
tibus matrimonia,⁊ per consequens peccatum:ius canonicum pre-
ualet,⁊ est seruandum,etiam in foro seculari,in terris etiam imperij.

ita allegantur semper iste glo.sed in non concernentibus animã,ius
ciui.prefertur in foro seculari:etiam in terris ecclesie.facit quod habe
tur in.l.priuilegia.C.de sacrosan.eccle.⁊ in.c.j.de not.ope.nunti.et sic
etiã no.ꝙ ad hoc vt sit ꝓhibitũ matrimoniũ,vel nõ:inspici d3 gradus
ẜm ius canonicũ,⁊ nõ scđm ius ciui.de quo ꝑ glo.⁊ doc.in.c.pe.⁊ fi.de
cõsang.⁊ affi.quo ad hr̃ditates ꝯsequendas, fit cõputatio graduũ ẜm
ius ciuile.facit tex.⁊ ibi doc.in.l.fin.C.de suc.edi.¶ In ea.glos.in fi.si
vis scire de aliqbꝰ ex eodẽ patre natis,quoto gradu cõsanguinitatis
sibi iungant̃:recurre semꝑ ad stipitẽ de iure ciui.⁊ sic ab eo de cuiꝰ ge-
neratiõe q̃rit̃,vt dicit tex.in.d.l.iuriscõsultus.§.itẽ liberi.⁊.§.quto gra
du.in ver.ꝙ vt supra significauimus.⁊ si equal'r distant ab illo stipite,
quoto gradu ab eo distant,tanto gradu inter se predicti distare viden
tur.Si vo distãt inequal'r a dicto stipite:tũc quoto gradu distat remo
tior a dicto stipite,tanto gradu distant dicti cõsanguinei inter se.Sin
aũt sint nati ex eodẽ patre,dñr gradu inter se differre:cũ duo,ẽt si fue
rint mille filij,faciant vnũ gradũ.¶ Et aduertas,ꝙ esse in eodẽ gra-
du,duobꝰ modis põt dici,⁊ cõsyderari.Prio,ꝙ duo faciunt vnũ gra-
dũ:vt est videre ĩ duobꝰ fratribꝰ ex eodẽ patre natis.¶ Scđo,ꝙ sint
in eadẽ linea consanguinitatis.vt puta,ĩ filijs duoꝝ fratrũ.nã sunt in
eadẽ linea consanguinitatis,⁊ tamẽ faciũt duos gradus.nã vnũ gra-
dũ faciũt filij vniꝰ fratris,⁊ ex altero latere alij filij alteriꝰ fratris,fa-
ciũt aliũ gradũ.vt.s̃.eo.§.scđo gradu.⁊.§.quarto gradu.¶ Ad vnum
tñ aduertas,ꝙ vbi pro cõputatione graduũ recurrit̃ ad stipitẽ.nunq̃
stipes computat̃ pro gradu:⁊ hoc ideo est:q2 vt dicit gl.in prin.in ver.
ꝑmo,p3,ad ꝑficiẽdũ vnã fenestrã.⁊ sic ad vnũ gradũ,due colũne requi
runt̃.et oĩa ista habent̃ ꝑ gl.magnã in.d.l.iuriscõ.§.itẽ liberi.ff.eo.tit.
¶ Et aduertas (vt.s̃.dixi) ꝙ in ascendentibus ⁊ descendentibꝰ ꝑ li-
neã rectã,nõ est differẽtia inter ius ciuile,⁊ canonicũ.nã ipsi ponũt pa
trẽ in primo gradu:⁊ etiã filiũ in primo gradu,sicut nos:sed in trãsuer
so,est differẽtia:qm̃ cõputãdo,respicimꝰ ꝑsonas ꝓpter q̃s fit cõputa
tio adinuicẽ.vt pt3 in cõputatiõe nr̃a,ipsi vo cõputãt habẽdo respe-
ctũ ad trũcũ seu petruciũ q est in medio,⁊ q̃tũ distat a cẽtro,siue me-
dio,ille q est lõgior,tm̃ distat ab eodẽ de quo querit̃:verbi gr̃a:nepos
fratris distat a trũco in tertio gradu:q2 dicunt̃ fratres in primo,filiꝰ
fratris in scđo,⁊ nepos fratris in tertio.⁊ tm̃ dr distare a filio alteriꝰ
fratris.Et trahũt talẽ regulã,ꝙ inter ascendẽtes ⁊ descendẽtes dire
cta linea,nulla ꝯiũctio matrimonij fieri põt,in quocũq3 gradu consi-
stant:ꝯcordãtes secũ legibꝰ nr̃is:vt pt3.s̃.de nup.§.j.S3 inter collate
rales,si ꝯhentes sunt in q̃rto gradu,mr̃imoniũ esse nõ põt,ẜm eoꝝ cõ
putationẽ,sinaũt,vel alter,vel ambo sint extra quartũ gradũ,matri-
monium esse põt.vt in.c.fi.ex̃ de ꝯsan.⁊ affi.⁊ qđ ibi plene ꝑ glo.⁊ doc.
ita dicit Bal.i.d.l.fi.C.de suc.edic.in v.in gl.qđ ponit in fi.sed l3 cõpu
tatio seruet̃ quo ad mr̃imonia:tñ nõ est iuridica.qm̃ gradꝰ tm̃ est di-
cere,q̃tu3 ascẽsio,⁊ descẽsio.Uñ d vno filio,ascẽdit̃ ad patrẽ,⁊ est vnꝰ
gradus:et de stipite.i.de patre,ad aliũ filiũ descẽdit̃.⁊ sic est aliꝰ gra-
dus.⁊ sic de singulis.ita dicit Sali.⁊ bñ in.d.l.fi.¶ Quero,si statuto
cauet̃,ꝙ nullus eligat vel nominet ad aliqđ officiũ sibi cõiunctũ vsq3
ad quartũ gradũ:an intelligat̃ gradꝰ ẜm cõputationẽ iuris ciuilis,vl
ẜm cõputationẽ iuris canonici:⁊ videt̃ intelligẽdũ de gradu ẜm ius
canoni.cũ illud sit ius nouũ:⁊ vltima derogant prioribꝰ.tã in pactis
vt.C.de pac.l.pacta nouissima.q̃ in vltimis volũtatibꝰ.vt.ff.de iure
codi.l.diui.§.fi.econtra,vr̃ ẜm cõputationẽ iuris ciui.q2 appellat̃ ius
ciuile illiꝰ ciuitatis.vt.l.oẽs populi.ff.de iusti.⁊ iur.merito recipit in-
terꝑtationẽ scđ3 ius cõe.vt.l.vt gradatis.§.s3 si lege.ff.de mu.⁊ hono.
Itẽ q2 ꝯputatio scđ3 ius canonicũ est ꝓ matrimonijs,merito in illis
fit scđ3 ius ciuile.ꝓ hoc est tex.valde no.in.c.ad sedẽ.xxx.q.j.ẜm Bal.
in.d.l.fi.¶ Et sic faciũt ꝑdicta,si qs recipit emphiteosi3 ꝓ se ⁊ poste-
ris vsq3 ad quartũ gradũ,q2 intelligit̃ gradus ius ciuile,siue sit emphi
teosis ꝑuati,siue eccl'ie:qm̃ eccl'ia regit̃ scđm ius ciui.nisi aliud exꝑsse
caueatur in lege.vt.x.colla.de alie.feu.c.j.sed in ecclesia non reperitur
aliud exꝑsse statutũ.igit̃ ⁊c.ita dicit Bal.⁊ Sali.i.d.l.fi.C.de suc.edi.
¶ In gl.adijcit.in fi.no.distinctionẽ gradus.sed doc.ẜm Jo.fab.di-
cũt,ꝙ gl.diffinit gradũ ꝑ gradũ:qđ est absurdũ.vt idẽ cadat in sui dif-
finitione.Adde ꝙ dicimꝰ in sil'ibꝰ,qñ testis reddit rõnẽ sui dicti:q2 ra
tio d3 esse diuersa a dicto.vt not.glos.in.l.fi.ff.de offi.ꝓcu.cesa.⁊ in.l.j.
ff.de excep.Unde canoniste cõsueuerũt diffinire altero de duobꝰ mo
dis vc3.Gradꝰ est distantia vniꝰ ꝑsone ab alia,in linea ꝯsanguinita-
tis.Uel gradꝰ est habitudo distãtiũ ꝑsonaꝝ,qua cognoscit̃ quota vel
agnationis,vel cognatiõis,vel affinitatis distãtia sit ⁊ vterq3 est bo-
na.¶ In gl.appellatione.in fi.no.ꝙ decretiste ꝯtrariũ dicunt solum
in collaterali linea,nõ aũt ĩ directa (vt.s̃.dixi) si vis ergo scire de duo
bus agnatis quoto gradu distant de iure ciuili,incipe ab vno,⁊ cõpu
ta ab illo,descẽdendo ad personã mediã ex qua oẽs descẽdũt:⁊ post-
ea descende ab illa,vsq3 ad aliã quã vis computare:⁊ apparebit quo-
to gradu sit (vt statim ponã figurã) s3 de iure canonico, incipias a ꝑ-
sona ex q̃ descendũt ꝑsone de quoꝝ gradu agit̃.verbi gratia vis scire
quoto gradu sint filij duorũ fratrũ de iure canonico,incipe ab auo,et
fac vnum gradũ ad filiũ,⁊ de filio ad alium nepotẽ ex alio fratre,q si-
militer est in secundo gradu.vnde quoto gradu quilibet distat a stipi
te,tali gradu sunt inter se:remotior eñi addit gradũ.vt.d.c.ad sedem.

Titius

¶ Titius primus de agnatione ⁊c.

A B

Nam hic sunt octo persone, et septem cellule siue reuolutiones. dicti. G. et F. differũt inter se de iure ciuili septimo gradu.

C D

E F

Fratres

Titius Seius

Filij duorum fratrum.

A B

Nepotes duorum fratrum.

C D

Pronepotes duorum fratrum.

E F

G

Isti. F. ⁊. G. de iure canonico sunt vltra quartũ gradum qꝛ. G. egreditur quartũ. ⁊ ideo possunt matrimoniũ contrahere: quoniam computatio graduum iuris canonici, fit de plano, per planam lineam: vt patet ex figura. non autem per gradus ascendendo: vt fit. s. de iure ciui. in alia figura de iure ciuili.

De seruili cognatione *Rubrica.*

SVMMARIVM.

1 Naturales succedunt patri & matri, si sunt soli: siue sint etiã cum alijs filijs legitimis & naturalibus.
2 Cognatus monachi, succedit monacho.
3 Spurius natus ex figura matrimonij, an possit legitimari per subsequens matrimonium?
4 Spurius non sequitur conditionem patris, quo ad dignitates.
5 Natꝰ ex libero & ancilla, siue ex seruo & libera, siue ex seruo & serua, postea manumissus, põt succedere matri ab intestato, si fuerit manumissa.

Llud certum est. Totꝰ iste titulꝰ diuidit̃ i tres ptes. Prio. ponit, nũqd serui habeãt ius cognatiõis ↄ̃cte in seruitute. Scdo. infert ex rõnibꝰ ꝓpositis, vcꝫ ꝙ non semp sequit̃, ꝙ q prior est gradu, potior sit ĩ iure. Tertio. illa meliꝰ declarat. scda ibi: repetitis. tertia ibi: amotꝫ. ¶ Et. h. d. Cognatio seruilis (. i. q̃ habuit originẽ in seruitute) nõ cõsiderabat̃ olim: hodie ꝟo secꝰ, inter patrẽ ⁊ filios, frẽs ⁊ sorores. h. d. ¶ No. regulã, ꝙ q prior est gradu agnatiõis, potior est ĩ iure. ¶ Not. ꝙ inter seruũ ⁊ liberã, ⁊ ecõtra, nõ ↄ̃hit̃ mr̃imoniũ de iure ciuili. vt. l. cũ ancilla. C. de ĩcest. nup. sꝫ secꝰ de iure canonico. vt ex̃ de ↄiu. ser. ꝑ totũ. ¶ No. ꝙ filij naturales nati in seruitute, postea liberi facti, succedũt ⁊ pr̃i ⁊ matri insolidũ: lꝫ alij nãles alr̃ succedãt. vt. l. j. C. de na. lib. ¶ No. ibi. sed ẽt alterũ in alteriꝰ ⁊c. ꝙ frẽs naturales nati in seruitute, postea liberi facti, succedũt adinuicẽ: ⁊ habẽt ius succedẽdi iure cognationis, qđ est singulare. ⁊ nõ tm̃ succedũt sibi adinuicẽ: sed ẽt hñt ius cognatiõis cũ alijs fr̃ibꝰ, natis ex ltĩo mr̃imonio. ¶ Et sic ẽt no.
1 ꝙ † tales naturales succedũt matri ⁊ pr̃i, si sunt soli: siue sint ẽt vna cũ alijs filijs legitimis ⁊ nãlibus. ⁊ dicti frẽs legitimi ⁊ nãles succedunt eis, quod nõ est alibi. de quo dic vt dixi. s. de suc. cog. §. vulgo q̃sitos. ¶ No. ꝙ natꝰ seruꝰ, ⁊ manumissus, succedit ad sĩl̃itudinẽ eoꝝ q ex iustis nuptijs ꝓcreati sunt, qđ facit, ꝙ legitimatꝰ cũ habeat̃ acsi ex legitimis nuptijs esset natꝰ. vt in aut̃. q. mo. na. effi. sui. §. si qs igit̃ naturalis ⁊c. ꝙ succedat ad similitudinẽ natorũ ex iustis nuptijs. ¶ In glo. nõ ꝑtinere. in fi. dic tu ꝙ in. d. l. pe. ⁊. l. fi. ibi erat liber legis authoritate, ne mora alteriꝰ, libertati noceat. l. apđ hostes. ⁊ illud ꝓcedit fictione postliminij: vt ibi no. ¶ In gl. cõputabat̃. ibi. §. illđ. dic vt ibi ꝑ gl. ⁊ ibi dixi. ¶ In ea. gl. ibi. §. seruiles. no. ꝙ in seruis quo ad mr̃imoniũ impediẽdũ, ẽt post manumissionẽ, dꝫ eẽ cognatio. vt. d. §. illđ. qꝛ ẽt dꝛ esse affinitas. vt. d. §. seruiles. ¶ In ea gl. ibi: in fi. dic sĩl̃is glo. est in. l.
2 seruus. C. cõ. de suc. secꝰ tñ in monasterio † qꝛ ex ꝑsona sui monasterij, ei succedit cognatꝰ monachi, q monachꝰ est a pr̃e instituendꝰ vel exheredandꝰ, ⁊ cognatis succedit. vt. l. deo nobis. in ṗn. C. de epis̃. ⁊ cler. nec ob. ꝙ monachꝰ equiparet̃ seruo. vt no. Inno. ĩ. c. cũ olim. de ṗui. ⁊ Bar. in. l. j. §. j. ⁊. §. vsusfruc. ff. de stipu. ser. qꝛ illud est verũ, in his in quibus pñt eq̃parari: secꝰ in alijs. vt no. ĩ. l. filiꝰ. C. de pac. ⁊ ita dt̃ Bal. in d. l. seruꝰ. ¶ In gl. veniãt. ibi. l. is q. dic secꝰ, si restituat̃. vt not. s. de capi. di. §. seruꝰ. ⁊ ibi dixi nec h̃ corrigit̃ ꝑ. d. aut̃. đ here. q̃ ab ĩtest. §. nullã ꝟo. colla. ix. vbi sublata est oĩs dr̃ia agnatiõis: qꝛ illđ ꝓcedit, ꝓter q̃ ĩ seruili: qꝛ ꝑtor ↄsiderat ẽt naturalitatẽ: ⁊ tñ hãc cognationẽ seruilem nõ admittit: vt hic. ⁊. ff. vñ cogna. §. ꝑtinet. ita dt̃ gl. no. in. d. l. is q. ⁊ h̃. qđ no. ¶ In ea. gl. ibi. hinc nouũ ius, h̃ nõ est bona, qꝛ nõ apparet ex-
3 presse de correctiõe. vt ar. l. ꝓcipimꝰ. in fi. C. de ap. ¶ In ea. glo. ibi qñ nec de fcđ erat mr̃imoniũ. ¶ † No. ꝙ spuriꝰ natꝰ ĩ figura mr̃imonij: lꝫ de facto possit legitimari ꝑ subsequẽs mr̃imoniũ. ita allegat̃ semper ista gl. Secꝰ si nullo mđ, ẽt de facto, matrimoniũ erat: qꝛ naturales tm̃, ⁊ nõ spurij, legitimant̃: vt ĩ aut̃. q. mo. na. effi. leg. ꝑ totũ. ⁊ not. Ang. ⁊ Jo. de imo. ĩ. l. ex facto. §. si qs rogatꝰ. ff. ad treb. in versi. scđo casu ṗncipali qñ ꝓfert̃ a lege. Jaco. de are. ⁊ Cy. h̃. ¶ In ea. gl. ibi q̊ ad honores. no. gl. q̃ sem
4 per allegat̃, ꝙ † spuriꝰ nõ sequit̃ ↄditionẽ pr̃is, q̊
a ad dignitates[a]. Ex q̊ Bal. ĩ. d. l. ex libera. dicit ꝙ semel fuit determinatũ, ꝙ spurij nõ dicunt̃ eẽ de illa inclyta ⁊ excellenti domo, de ciuitate mea de petra mala. ⁊ idẽ no. Bar. ⁊ Bal. in. l. fi. C. de ꝟb. sig. fortiꝰ dicit Bal. ĩ. d. l. ex libera. ꝑ illã. l. ꝙ si spuriꝰ est ↄceptꝰ: lꝫ postea pr̃ ↄ̃hat mr̃imoniũ cũ cõcubina sua, et cũ dispẽsatiõe pape: tñ dictꝰ spuriꝰ nõ legitimat̃: qꝛ subseq̃uẽs mr̃imoniũ ẽt cũ dispẽsatiõe ⁊ authoritate pape, nõ legitimat spurios: ita refert Cy. ĩ. l. paulꝰ. ff. de sta. ho. fuisse determinatũ in q̊dã nobili de vbaldis. ¶ In gl. alteriꝰ. ĩ fi. dic idẽ no. ĩ. l. iij. C. q̃ in frau. pa. ⁊ ista opi. Joã. cõiter tenet̃: ⁊ est rõ, qꝛ patronꝰ ꝓfert̃ fr̃i: qꝛ pr̃onus hꝫ ↄ̃tab. ⁊ põt ĩpugnare ĩ ꝑiudiciũ liberti, si nõ relinq̃t̃ sibi ltĩa: vt. j. de suc. li. §. sꝫ nr̃a. qđ nõ reperit̃ in frẽ. vt in. §. soror. s. de inof. test. ⁊ adde qđ no. j. de bo. pos̃. §. cũq꞉. põt eẽ ⁊ alia rõ: qꝛ ꝑt dici,
a ꝙ pr̃onꝰ ꝓduxit libertũ ad eẽ, cũ ṗmo nihil erat. vt. l. seruꝰ. ⁊. l. qđ attinet. ff. de reg. iur. g̊ sicut pr̃ q ꝓduxit filiũ, ꝓfert̃ fr̃i. vt no. in. l. iiij. C. de obse. li. ita pr̃onꝰ ꝓfert̃ fr̃i. nec ob. aut̃. đ func. C. ad tertu. qꝛ vbi frater admittit̃ cũ pr̃e, g̊ fortiꝰ cuꝫ pr̃ono: qꝛ rñdet, ꝙ iste successiones ingenuoꝝ ⁊ libertinorũ, nõ sunt ↄformes. vt no. gl. in. d. l. ij. in ver. item no. Nec obst. iste tex. qꝛ intelligit̃, qñ libertꝰ non habebat patronũ. igit̃ ⁊c. vel ad aut̃. defuncto. ꝑt rñderi, ꝙ illud est ius nouũ ⁊ correctoriũ: ⁊ nõ reperit̃ correctũ: nisi qñ frater succedit vna cũ parẽtibus: g̊ nõ extẽdit̃ ad pr̃onũ: qꝛ ex idẽtitate rõnis vl̃ maioritate, ñ ĩducit̃ legũ correctio: vt aut̃.
5 q̃s acti. cũ ibi no. C. đ sac. san. ec. ¶ † Ex his oĩbꝰ ↄclude, ꝙ siue sit aliqs natꝰ ex libero ⁊ ãcilla, siue ex seruo ⁊ libera: siue ex ꝟuo ⁊ ꝟua: postea manumissi: pñt succedere mr̃i ab ĩtestato, si moriat̃ manumissa. Itẽ pñt ẽt pr̃i nãli, ⁊ parẽtibꝰ pr̃is naturalis, ĩsolidũ ab ĩtestato succedere: ⁊ siml̃ cũ alijs filijs ↄceptꝫ ⁊ natꝫ ex ltĩo mr̃imonio. vt h̃. sunt g̊ isto casu pl̃a spãlia: ⁊ prio. ĩ tali casu: qꝛ filij nãles tm̃, pr̃i succedũt insolidũ. Scđo. qꝛ succedũt cum alijs filijs natꝫ ex ltĩo mr̃imonio: ẽt cũ alia muliere ↄ̃cto. Tertio. ꝙ tales filij nãles tm̃ succedũt ab ĩtestato, ẽt parẽtibꝰ pr̃is, ⁊ auo, ⁊ auie pr̃ne, ⁊ ꝓauo, ⁊ ꝓauie. vt h̃. ⁊ ẽt liberos, nõ solũ in suoꝝ cõiũcta rl̃a. §. fi. s. q da. tu. pos̃. ⁊ tñ ĩ his oĩbꝰ, secꝰ in filijs nãlibꝰ tm̃, natis ex libero ⁊ libera: ⁊ q̃ sit rõ diuersitatꝫ dic, ꝙ nõ põt eẽ: qꝛ inter istos, de iure ciuili nõ põt ↄ̃hi mr̃imoniũ. vt. l. cũ ancillis. C. de incest. nup. ⁊ iđ. l. ꝓsumit benigniorẽ ꝑtẽ. s. ꝙ talis vir ⁊ mulier, ↄ̃xissent mr̃imoniũ si potuissent. et iđ voluit filios ĩgenuos succedere, vt legitimi et nãles: sꝫ h̃ nõ vr̃ hodie ꝓcedere de iure cano. cum ẽt inter ꝟuos possit esse mr̃imoniũ. vt ex̃ de ↄsti. ser. ꝑ totũ, qđ plꝫ. cũ mr̃imoniũ sit res spũalis: ex quo vr̃ ꝙ hodie iste tex. corrigat̃: qꝛ cessante rõne legis, cessat dispositio legis. vt ĩ. c. cũ cessante. de ap. ⁊. l. adigere. §. q̃uis. de iure patro. Sꝫ tu dicas ꝙ nõ est verũ: qꝛ legũ correctio est euitãda. Scđo, qꝛ ista rõ nõ est exꝑssa in h̊, vel ĩ alio text. ⁊ ꝑ hoc no. gl. ⁊ ibi late Jo. de imo. ĩ. l. tã is. §. j. ff. đ dona. cau. mor. Vñ ĩ casu isto dđm est, ꝙ alia rõ assignari põt: qꝛ magis ĩputandũ est liberis, quare non ↄ̃hũt mr̃imoniũ: q̃ seruis: cũ metu dominoꝝ serui sepe abstineãt se a ↄ̃hendo mr̃imonio (vt sepe videmus) vñ cũ ista rõ ẽt duret: dicẽdũ vr̃, ꝙ hodie iste tex. nõ sit correctꝰ: ita dicit Matthesi. in suo tracta. de suc. ab intesta. ver. scđm membrum erit qualiter succedãt naturales tm̃, circa finem. ⁊ dixi. s. de suc. cogna. §. vulgo ⁊c.

ADDITIO.
a ¶ Quo ad dignitates. Et dicit Azo in sum. C. đ ver. sig. ꝙ naturales tm̃ liberi nõ pñt appellari de parentela: nec pñt portare insignia parẽtele, nisi cũ quodã signo, vel baculo sup insignijs, denotãte insignia, lesa naturalitate: ⁊ ad istud adde ea que voluerunt doct. cõiter in. l. fin. C. de ver. signi.

SVMMARIVM.

1 In successionibus ab intestato, qui primò vocentur?
2 Hæreditas quòd descendentibus magis quàm ascẽ-

a ¶ De successiõe liberto℞. Cõtinuatio isti⁹ rub. ad supiora ptz in hũc modũ. s. tractauit Iusti. pncipalr de bonis ingenuorũ, vcz a pncipio tertij libri vsq3 hic. r quatr succedit ingenuis iure sanguinis, r iure ciuilis cognatiõis. s3 qr q̃nq3 alio iure succedit libertis, r q̃dã spãlia in successione liberto℞ obseruant. Idcirco de hac successiõe, vcz libertorũ, h̄ tractare intẽdit. vñ de hac successiõe dictu℞ rus, subijcit rubricã de successione libertorum dicens rc.

b ¶ Nũc d liberto. Ad euidẽtiã isti⁹ ti. diuidas titulũ in sex ptes, r planus erit. In q̃rũ pma, determiat Iust. qd iuris habeat pron⁹ i bonis libertorũ, s3 pmitiuũ tps. l. xij. tab. In scda pte determiat q̃liter ius ptoriũ imperfecte correxit. circa ius prono℞ i bõis liberto℞. In rtia parte, determinat q̃liter iura pronorũ postea ad aucta fuerũt p. l. papi. sm numerũ liberto℞ liberti defuncti. In q̃rta pte. determinat qd iuris hodie obtineat i bõis liberto℞ sm ɔsti. ipsi⁹ Iusti. r i q̃bus casib⁹, r q̃ta pte, admittatur. In q̃nta pte ponit q̃dã spãlia q̃ circa hmõi successionẽ obseruãtur. In sexta r vltia pte determinat i q̃ gñe liber torũ h̄ ɔstitutio vẽdicat sibi locũ, sub q̃dã cõpẽdio recitãdo q̃r latinos, r dditios, r oim obseruantiã q̃ fuerat circa eos, deleuit. r oẽs liberos per suã ɔstitutionez ad vnũ statũ redurit. prĩa pars durat vsq3 ad illuz. §. q de cã. ibi incipit scda. r durat vsq3 ad illum §. sed nr̃a. ibi tertia. r durat vsq3 ad illũ. §. multz. ibi q̃rta. r durat vsq3 ad illũ. §. s3 nr̃a ɔstitutione. ibi q̃nta r vltia. et durat vsq3 in fi. titu.

dentibus debeatur.

3 Emancipatus licet non sit de suis hæredibus, tamen de iure prætorio loco suorum habetur.

1 Repetitis. † In successionib⁹ ab intestato, primo vocant sui hr̃des, r hi q inter suos noiant: q̃ ẽt (remotiori gradu constituti) pcedũt oẽs ascẽdẽtes, vel collaterales: ẽt pximiores. h. d. ¶ No. ꝙ pma cã est line e directe inferioris, q̃uis sint in pximiori gradu † Et est rõ, qr magis est debita hr̃ditas descẽdẽtibus, q̃ ascẽdẽtib⁹: vt. l. nã r si parẽtib⁹. ff. de inoff. test. qr amor descẽdit, r nõ ascẽdit. vt. l. libero℞. §. j. ff. de vb. sig. ¶ No. ꝙ iustũ est post casus spãliter enumeratos, ponere ex dictis casib⁹ vnã ɔclusionẽ, sine vnã regulã gñalẽ. facit. l. si bu⁹ bũ. §. mgt lex. ff. ad leg. aql. ¶ No. ꝙ nõ semp est bona ɔsequẽtia, ego sum i pximiori gradu agnatiõis: g̃ prius debeo vocari ad hr̃ditatẽ. ¶ † No. ꝙ l3 emãcipat⁹ nõ sit de suis hr̃dib⁹ (qr sui heredes, ppie dicunt qui sunt in ptãte. vt. s. de here. qua. r diffe. §. sui. r sic nõ sit cognit⁹ a iure ciui. vt. d. §. emãcipati. s. d here. q̃ ab inte.) Tñ de iure ptorio, loco suo℞ hr̃. vt hic. r. d. §. emãcipati. ¶ No. ꝙ ita admittit nepos r pnepos ex filia, sicut ex filio: r pnepos ex filia excludit oẽs descẽdentes r collaterales illi⁹ cui succedit: etiã si venirẽt ex parte pr̃is. qd not.

SVMMARIVM.

1 Ordo successionis suorũ agnatorũ, & cognatorũ.
2 Capitis diminutione, etiam minima statum ledi.
3 Coniunctionem ex vtroq3 parente inspici in successione fratris & patrui.
4 Vtrinq3 coniunct⁹, prefertur vnicè tãtùm cõiuncto.

1 Amotis. † Post suos vocant agnati, et post agnatos, vocant cognati proximi exceptis fratribus r sororib⁹ emancipatis, q licet cognati sint: tñ ceteros agnatos vlterioris gradus excludũt. h. d. ¶ † No. qd qui patitur capitis diminutionem, etiã minimã, nõ dicitur habere integrum statũ, et gradũ agnationis. et sic agnatio ledit ex capi. di. ¶ No. ꝙ illa regula, qui prior est in gradu, potior est in iure: nõ habet locũ quãdo est linea inferior directa, r cõcurrit cũ superioribus r transuersalib⁹. ¶ In gl. toties ibi. l. auñculo. not. sing. illã legẽ ꝙ post nepotem (qñ cõcurrit cũ patruo vel auunculo) q prior est in gradu, potior est in iure: nec assumit personam patris sui. ptz ibi ꝙ auuncul⁹ q est in tertio gradu qui prefert fratri cõsobrino q est in quarto, l3 gl. j. tit. l. j. §. multũ. in ver. quo ad quintũ gradum. alr dicat sed ibi dicemus. ¶ In ea. gl. ibi. superiorib⁹ cessantibus primo frater ex vtroq3 parente. † No. ꝙ dicit, ꝙ cõiunctio ex vtroq3 parente, inspicit in successiõe fratris r patrui. r ibi no. vlterius vt sing. not. Bar. in. l. ij. §. legitima. ff. de suis r legi. quo casu, in alijs solum proximitas inspicitur. qd singulariter tene menti. ¶ † Et aduertas, ꝙ frater vtriusq3 coniunct⁹ prefert alteri fratri vno vinculo tm̃ cõiuncto, in oĩbus bonis: sed vterinus frater, prefert consanguineo fratri in bonis prouẽtis a matre cõi: r cõsanguine⁹ frater prefert vterino tm̃, in bonis prouẽtis a patre cõmuni. In bonis autẽ acquisitis per fratrẽ defuncti, pariter admittunt vterin⁹ r cõsanguine⁹. Ita elegãter dicit gl. r doc. in auc. itaq3. C. cõmunia de suc. ꝙ not. r eodẽ modo dicit Bar. in. d. authẽ. itaq3. ꝙ pr̃ r mater in bonis al's acquisitis p filiũ, pariter admittunt: al's mr̃ in bonis pũctis a linea sua prefert: eodẽ mõ pr̃ in bonis pũctis a linea sua. vt. C. de bo. q̃ lib. l. iij. sed Salice. ibi dubitat: imo vult, ꝙ in oĩb⁹ bonis pariter parẽtes admittant per text in auc. de here. que ab intest. §. q̃ñs. vbi dicitur, ꝙ hereditas d3 diuidi: r dimidia paternis r altera dimidia mr̃nis assignetur. si hereditas, ergo successio i oĩb⁹ bonis diuidit. r istud magis mihi pl3. qr. d. §. q̃ñs. r. d. aut. defuncto. C. ad tertul. idistincte loqt, ꝙ dimidia pr̃nis, r dimidia mr̃nis tradat: g̃ i oĩb⁹ bonis gñalr d3 itelligi. vt. l. j. §. gñalr. ff. de leg. pstã. Non ob. d. l. iij. qr imo poti⁹ vr̃ facere in ɔriũ: cz, qd ẽt in bonis mr̃nis pr̃ pferat, itẽ ibi ɔcurrũt pr̃ r au⁹ pr̃n⁹, iõ pr̃ excludit auũ pr̃nũ. vel si mile dicit gl. de matre, q̃ etiã excludit auuz maternum. aut. defuncto, igitur rc. In ea. gl. in fine no. r signa bene ista in glo. magistram.

a *De successione libertorum*[a] *Rub.*

SVMMARIVM.

1 Patronus quòd habeat dimidiã bonorum liberti de iure prætorio.
2 Plus iuris habere naturalis & legitimus ad excludendum patronum quàm legitimus tantùm.

b Nunc de liberto. [b] Tot⁹ iste titul⁹ diuidit i tres ptes. Primo circa successionem libertorũ, ponit duplex ius antiquũ. Scdo, ponit suũ statutũ circa successionẽ: r ꝙ vsq3 ad quartũ gradũ, agnati prono℞ succedũt liberto. Tertio, ponit aliã nouã ɔstitutionẽ circa psonas r genera liberto℞. Scda ibi. s3 nr̃a. Tertia ibi. s3 h̄. ¶ Et. h. d. † Olim pronus habebat ex. l. xij. tab. ius in bonis liberti, solũ ab itestato, nullo suo hr̃de relicto. s3 iure ptorio, h3 dimidiã ɔ testm̃ nullo suo hr̃de istituto: s3 ẽt ab itestato relicto filio adoptiuo. h. d. ¶ No. ꝙ ex. l. xij. tab. pron⁹ poterat pteriri a suo liberto. ¶ † No. ꝙ pl⁹ iuris vr̃ hr̃e fili⁹ naturalis r legitim⁹, q̃ legitim⁹ tm̃, ad excludẽdũ pronũ. ¶ No. ibi dabat prono ɔ ta. testamẽti partis dimidie bo. pos. qd ɔta. q̃ dabat prono, nõ in totũ. s3 p pte testm̃ rũpebat: l3 alie ɔtab. q̃ dant ingenuorũ testamẽtis, rũpant in totũ. vt. l. illud. §. j. cũ ibi no. ff. de contrabu. rc.

1 nera liberto℞.
2

SVMMARIVM.

1 Per legẽ papiam, quòd patronus vocaretur ad successionem liberti.
2 Filia si renuntiat hæreditati paternę cui accrescat eius legitima.

1 Prodesse. † Per legẽ Papiã, ipse pron⁹ vocabat ad successionẽ liberti, simul cũ filijs liberti, p virili: nisi tres vel pl'es fuerint liberi: vel libert⁹ min⁹ cẽtũ aureis hẽat in bonis, siue decesserit ab itestato, siue ɔdito testõ. h. d. ¶ No. ꝙ cert⁹ numer⁹ liberorũ, excludebat pronũ. r ad istũ numerũ pficiẽdũ sufficiebat, siue filij eẽnt i ptãte, siue emãcipati, siue essent in adoptiõe dati. Istud ẽt est, qñ qs vult ppter numerũ liberorũ, euitare tutelã. vt. l. si. §. j. ff. d excu. tu. ¶ No. ꝙ ita ɔputat i numero liberorũ ad excludẽdũ pronũ pteritus fili⁹ (dũmõ ɔsecut⁹ fuerit ɔtab.) Sicut si eẽt istitut⁹: r est rõ, qr si intẽtauit ɔtab. ita est hr̃s de iure ptorio, sicut ille istitut⁹ de iure ciuili. vt. ff. d ɔta. l. j. in pñ. ¶ No. ꝙ exhr̃dat⁹ fili⁹, nõ ɔputat i numero libero℞. qr vt dt gl. ipe hr̃ p motuo. facit. l. j. §. pe. r ibi late p Bar. ff. d ɔtab. ac ẽt qr ipe nõ pt itẽtare ɔtab. vt. l. nõ putauit. i pñ. ff. d ɔta. ¶ In gl. repellebat: i si. iste tex. cũ gl. facit, si sint q̃nq3 filij: q̃tuor istituti, r vnus exhr̃dat⁹: quãta ẽ eorũ legitia: an exhr̃dat⁹ ɔputet in numero dicto℞ filio℞ vt faciat augere legitimã fratrũ: istã q̃stionẽ format Bar. i. l. pr̃ liũ. ff. de inoffi. test. r facit qd not. Bart. i. d. l. j. §. pe. ff. de ɔta. r i. l. j. §. si pron⁹. ff. de ɔiũ. cũ emã. li. Dy. r Jo. de imo. i. l. plane. §. si duob⁹. d leg. j. r ego dixi. e. tit. l. hmõi. §. si titio. Et ɔcludas, ꝙ talis exhr̃dat⁹ pdest fr̃ib⁹: ita ꝙ d3 cõputari i nũero libero℞, vt fr̃es habeãt dimidiã toti⁹: ita dt Guil. i auc. nouissima. C. de inoffi. test. qr vt voluit Bar. i. d. l. pr̃. filiũ, exhr̃dat⁹ nõ hr̃ p mortuo, qñ habem⁹ tractare d portiõe sua, cui accrescat, qd ñ eẽt si haberet p mortuo. ¶ Quid ãt, si ille q̃nt⁹ fili⁹ eẽt frater minor: r Guil. d. cu. t3 ꝙ oĩno habeat p mortuo: qr vr̃ funditus mortu⁹, ex q̃ fundit⁹ est icapax. facit qd no. Bar. r do. Jo. in. l. j. ff. d testa. r hr̃ i clemẽ. exiui. ex d vb. sig. ¶ Quid ãt si ille fili⁹ q̃nt⁹ repudiat partẽ suã. tũc dt Guil. ꝙ accrescit alijs. s3 Bal. i. d. §. duob⁹. esse dubiũ dicit, si dicam⁹ nõ habere locũ ius accrescẽdi iter istos tãq̃ ɔiũctos cõiũctiõe legali. † r h̄ sũt vtilia (s3 eũ) ad id qd q̃tidie ɔtigit: qr sepe filie tradũt nuptui, renũtiãt hr̃ditati pr̃ne, r eorũ legitie. nã pot dubitari ad quẽ spectat eo℞ legitia: r s3 domi. Jo. i. d. §. si duob⁹. pt dici, ꝙ cũ filia recipit dotẽ, vr̃ succedere loco sue portiõis: nisi ascẽderet ad legitimã: qr i residuo pt dici, ꝙ ista filia admittit vna cũ alijs. ¶ Quid ãt si statutũ dicat, ꝙ filia dotata nõ succedat: r sunt q̃tuor filij: an legitia cẽsebit dimidia, vl' tertia: r dt Aln. r dñs Jo. i. d. §. si duob⁹. ꝙ erit tertia. p. l. papi. §. si ɔditiõi. d si. vñ q̃s. r qd ibi no. i x. sextã. ff. d inoffi. testa: qr cũ filia sit priuata successione, non potest dici sibi deberi legitima: cum legitima sit portio eius quod quis esset habiturus ab intestato: sed ab intestato non potest succedere: igitur rc.

2

SVMMARIVM.

1 Paria sunt filium non habere, & habere exhæredatum.
2 Præteritio matris & suæ, lineæ, habetur pro exhæredatione.
3 Paupertatem aliquando prodesse.

Sed nostra. Hodie si libert⁹ h3 min⁹ q̃ centũ aureos in bonis, r fuerit testatus, pron⁹ excludit: si aũt testatus non

tus nõ fuerit, ei succedit in totũ, nõ extãtibꝰ liberis. Si vero vltra cẽ-
tũ aureos habuerit, pr̃onꝰ a liberis excludit̃, liberis vero non extan-
tibus, succedit in totum abintestato. sed facto testamento patro-
nus habet tertiã sine onere. h.d. ¶ Not. ibi i interpretati sumꝰ. ꝙ il-
le q immutat aliqđ ius, đr dictũ ius interpretari. qm̃ pluribꝰ modis
đr qs interp̃tari. vt no. gl. in. l. j. §. q opus. ff. ad tertul. ¶ No. ꝙ patro-
nus maius ius hꝫ in bonis liberti. qñ nõ facit testm̃, ꝙ̃ qñ testatꝰ est:
qm̃ leges q̃tũ p̃nt, volũt seruare volũtatẽ testãtis. vt. l. j. C. de sacro-
san. eccle. postq̃ ampliꝰ velle nõ põt. vt. l. cũ qđ. in fi. C. de lega. ¶ No.
1 ibi vel habẽtes eos exheredauerint. † ꝙ paria sunt, nõ habere filiũ vel
filiũ superesse, ⁊ esse exheredatũ: qm̃ exheredatꝰ habet̃ ꝓ mortuo. qđ
facit ad id qđ dixi. s. §. pri. dic vt ibi. Itẽ iste tex. q vult, ꝙ exheredatꝰ
filius nõ nocet ad excludẽdũ patronũ, allegat̃ singulariter ꝑ Bar. in
l. j. §. si pr̃. ff. de cõiun. cũ emãci. lib. ꝙ stãte statuto, ꝙ stãtibꝰ masculis,
femina nõ succedat si est masculꝰ: sꝫ est exheredatꝰ. an ⁊ qñ femina ex
cludat̃ vel nõ: de quo dic vt ibi latissime ꝑ Bar. ⁊ quid si filiꝰ supesset,
sed repudiaret hr̃ditatẽ patris: vel si esset frater minor ordinis sancti
Frãcisci: vel si esset bãnitꝰ: an excludat̃ femina: vide late ꝑ Bar. in. l. j.
2 §. fi. ff. de cõtratab. ¶ † No. ibi mater eos p̃terierit ꝙ preteritio ma-
tris, ⁊ sic sue linee, habet̃ ꝓ exheredatione. vt hic. ⁊. s. de exhere. lib. §.
mater. ¶ No. ibi repellat̃. ꝙ sicut si pr̃ relinquat filio minꝰ legitima, ⁊
tũc lex ipso iure supplet. vt. l. sancimꝰ. in p̃n. C. de inoffi. test. ⁊ filiꝰ põt
agere ad supplemẽtũ legitime. l. oĩno. C. de inoffi. testa. Ita ⁊ i patro
no, qñ minꝰ legitima sibi ꝑ libertũ relinquit̃: lex supplet. vt hic. ac etiã
ip̃e poterit agere ad supplemẽtũ, ⁊ nõ ꝯtab. testm̃ liberti. ¶ No. ꝙ si
cut legitima filij hodie est tertia. vt aut. nouissima. C. de inoffic. testa.
Et eodẽ mõ ibi đr de legitima parẽtũ i gl. ita etiã legitima pr̃onorũ
est tertia: vt hic. ⁊ sicut legitima filij est, ⁊ esse dꝫ sine onere. vt. l. qm̃ in
prioribꝰ. C. de inoff. test. ita ẽt legitima pr̃oni dꝫ esse sine onere vt hic.
¶ No. ꝙ lꝫ qñ aliqs de liberis rũpit testm̃ per ꝯtab. p̃stet legata con-
iunctis ꝑsonis. vt. l. ⁊ si cõtra. ff. de vul. ⁊ pupil. ⁊ qđ ibi gl. ⁊. l. j. §. j. ꝓ to
tũ. ff. de leg. p̃stan. tñ patronꝰ rupto testõ ꝑ ꝯtab. nõ tenet̃ ad aliqua le
gata, etiã cõiũctis ꝑsonis. Et põt esse rõ, qꝛ filiꝰ ꝑ ꝯtab. in totũ rũpit
testm̃, ⁊ cãm in totũ ad se ab intesta. trahit. vt no. in. l. illud. i p̃n. de ꝯ-
lat. ⁊. l. vt liberis. C. de col. Sꝫ pr̃onꝰ nõ ad se trahit oĩa: nec annul-
lat in totũ testm̃: merito tñ cũ totũ nõ ꝯsequat̃, sꝫ tm̃mõ suã legitimã,
nõ est mirũ si nõ p̃stat alicui legata: qꝛ dꝫ hr̃e legitimam sine onere.
¶ No. ꝙ testm̃ nõ rũpit̃ in totũ, qꝛ auocãs ꝑtẽ ꝑ ꝯtab. cũ nõ p̃stet le-
gata, aggrauat coheredes, q tenẽt ad integra legata. lꝫ onus a p̃n. re
spexerit oẽs. ¶ † Ex quo no. ꝙ qñ onꝰ iniũgit̃ pluribꝰ, vel simpl̃r vt
vnꝰ ad onus nõ teneat̃: ꝙ̃ cõsocij (lꝫ nõ habeãt partẽ illiꝰ q nõ potest
grauari) tñ ad integrũ onꝰ etiã ꝓ parte illiꝰ q nõ põt grauari tenent̃
vt hic. Qđ facit ad illã qõnẽ de qua ꝑ Bar. in. l. ab oĩbus. in prin. ff. de
leg. j. ⁊ ego disputaui, an onus collectarũ ꝙ̃ non soluit vnꝰ q grauari
nõ põt, respiciat alios: de quo dic vt in dicta mea disputatiõe q̃ inci-
pit Aretinꝰ Bononie fundũ possidẽs. de quo etiã effectũ posui in. l.
iij. §. si actor. ff. de re iudi. dic vt ibi ⁊ vide gl. no. in aut. sil̃r. C. ad legem
fal. ⁊. l. iij. in fi. ff. de alimẽ. ⁊ ciba. lega. ⁊. l. cũ possessor. ff. de cẽsi. ¶ In
3 gl. locũ. in fi. † no. ꝙ paupertas ꝓdest: sꝫ a tali ꝓdesse, libera nos dñe:
de quo. in. l. cũ facile. ff. si cui. plusq̃ ꝑ. l. fal. ⁊ in. l. si qs ad declinandum
§. C. de epis. ⁊ cle. ⁊ in aut. cui relictum. C. de iudi. vidu. tolle.
❊ ADNOTATIO. Propter paupertatẽ, agẽtis, notarius
nihil dꝫ aliqd exigere ꝓ suis expẽ. gl. i. l. tã demẽtis. in verbo circa finẽ
in verbo si grauet̃ ⁊ ibi Salicetꝰ notat de epi. aud. C. ad idẽ alex. tarta
gna in. l. argẽtariꝰ in fin. principij, de edẽdo. in pande. addo ꝙ ꝓpter
paup̃tatẽ reꝰ bonorũ. de qbꝰ ꝯtẽdit̃ possessor tenet̃ suppeditare expẽ
sas litis actori, argumẽto. l. fi. de ordine cogni. C. qđ militat vbi agit̃
de oĩbꝰ bonis actoris vt de hr̃ditate legitima vel legati dotis vt col-
ligit̃ ꝑ. d. l. fin. Ant. Caius. ¶ In gl. oĩbꝰ. nota, ꝙ sicut pr̃o-
nus excludit̃ ꝑ filios liberti, ita etiã ꝑ parẽtes liberti. ⁊ idẽ no. gl. s. ti.
j. in fi. p̃n. i gl. in verb. alteriꝰ. ¶ In gl. nõ p̃sit. ibi. p̃terea sine cã ⁊c. sꝫ ꝯ
hãc gl. vr̃ facere, cũ hodie sit sublata dr̃ia emãcipatiõis: vr̃ ꝙ sicut suꝰ
p̃teritꝰ sine cã dicat testm̃ nullũ. vt in aut. vt cũ de appel. cogno. §. aliꝰ
quoqꝫ. et in aut. ex cã. cũ ibi. no. C. de lib. p̃teri. ita emãcipatꝰ. vt in aut.
de here. q̃ ab intesta. §. nullã vero. Sed põt saluari gl. qꝛ dr̃ia emãcipa
tionis ⁊ pr̃ie ꝑtãtis, est hodie sublata. ab intesta. nõ aũt ex testõ. vt
no. gl. in. l. gallꝰ. §. ⁊ qd si tm̃. ⁊ ibi doc. ff. de lib. ⁊ posthu. ⁊ in. l. si emãci
pati. ⁊ ibi gl. ⁊ doct. C. de colla. igit̃ ⁊c. ¶ In gl. repleat̃ ibi. vt. C. de in
ius voc. l. ij. de hoc dic vt dicã. j. de actio. §. penales. ⁊ facit. l. nõ dꝫ. ⁊ qđ
ibi Bar. ⁊ doc. ff. de dolo. ⁊ qđ no. Bar. i. l. infamẽ. ff. de publi. iudi. cir-
ca mediũ. ¶ In ea. ibi. vbi liberti de cetero. §. illud. dic hoc verũ, quo
ad ius succedendi. remanet tñ sibi ius reuerentie: q̃uis remiserit sibi
ius pr̃onatꝰ. ac etiã tali casu, ex iniuria nõ verbali. sed illata in ꝑsona
tm̃: põt etiã eũ in seruitutẽ reuocare. vt est tex. in. l. fi. C. de liber. ⁊ eorũ
liber. ¶ In ea. gl. ibi. l. adigere. dic, nã tale iuramẽtũ põt remittere im
perator, q est lex aĩata: cũ possit etiã lex remittere. ita dicit gl. no. in. l.
adigere. ac etiã ipse pr̃onꝰ (i cuiꝰ vtilitatẽ dictũ iuramẽtũ p̃stitũ fuit)
põt remittere. vt est tex. i. l. fi. §. j. q ⁊ a qui. hoc nõ est mirũ: qꝛ regula est
ꝙ oĩs ille laicꝰ ⁊ p̃uatꝰ in cuiꝰ fauorẽ emanauit iuramẽtũ, põt a iura
mẽto relaxare ⁊ liberare. vt elegãter no. Bar. in. l. j. §. ⁊ post operas. de
no. ope. nũ. ⁊ allegat. c. j. de renun. ⁊ ibi Inn. et Ioã. and. Et vr̃ tex. i. l.
fi. §. j. ff. q ⁊ a q. ⁊ facit. l. adigere. §. q̃uis. cũ glos. valde no. ff. de bo liber.
¶ In eadẽ ibi. l. etiã. §. totũ. dicũt qdã, ꝙ ꝓpter hoc nõ ꝑdit̃ ius pr̃o-
natꝰ: sꝫ retinet̃. Tu potes dicere, ꝙ sicut parẽs accipiẽs tm̃ q̃tũ. satis
sit ꝓ sua legitima: excludit̃ a ꝯtab. si fuerit postea a filio p̃teritꝰ. vt. l. j.
§. vel si parẽs. ⁊ qđ ibi gl. ⁊ Bar. ff. si qs a pa. fue. manumiss. ita ẽt pr̃o-
nus accipiẽdo tertiã, ⁊ sic legitimã: excludet a ꝯtab. nõ dico a iure pr̃o
natꝰ. In eadẽ ibi. l. si necesse. aduertas, qꝛ lꝫ gl. dicat ẽt de relegato. tñ
ille tex. nõ loq̃t̃ nisi in deportato, vñ i relegato, nõ est vera ista gl. per
ea q̃ habent̃. s. quibꝰ mo. ius patrie potesta sol. §. religati. ¶ In eadẽ
ibi, si natalibꝰ restitutꝰ est. dic h̊ verũ, si natalibꝰ restitutꝰ est libertꝰ,
cõsentiẽte pr̃ono, ⁊ nõ al̃r. vt. l. pe. ⁊ fi. de na. resti. nõ aũt ꝑdit̃ ius pr̃o-
natꝰ, si tm̃mõ ius annullorũ aureorũ impetrauit. vt. d. l. ẽt. §. j. ff. de bo.
lib. ¶ In eadẽ ibi. l. si qs a liberis. ff. de liberis agnoscẽdis. de h̊ plene.
ꝑ gl. ⁊ doc. i. l. si qua. C. de ope. lib. ¶ In ea. ibi. necẽ dñi nõ vindicauit.
dic hoc verũ, si filiꝰ fuit negligẽs, ⁊ in mora vindicãdi: al̃s secꝰ. vt. l. ij. §.
qd ergo. ff. ad sillania. ⁊ ibi doc. ¶ In ea. gl. ibi q cũ maior. dic h̊ verũ,
in patrono. secꝰ in filio pr̃oni. vt ibi dicit̃. ¶ In ea. ibi emptꝰ est. dic,
sed isto casu nõ amittit ius patronus. sꝫ ei nõ acq̃rit̃. vt. l. iij. C. de ope.
lib. ⁊ de suis ⁊ legi. l. ab itestato. ¶ In ea. gl. in fi. ⁊ not. ⁊ signa bñ istã
gl. magistrã, q̃ declarat in quo cõsistit ius patronatꝰ: ⁊ qño perditur.
¶ In gl. coheredes. in fi. ego credo, ꝙ coniunctis ꝑsonis prestabũt le
gata insolidũ: sꝫ extraneis ꝓ rata. vt. l. fi. §. j. cũ ibi no. ff. de leg. iij. ⁊ no.
i. l. ⁊ si ꝯ tabulas. ff. de vul. ⁊ pupil. vel etiã insolidũ extraneis, qñ lega
ta sunt indiuisibilia. vt. l. si fundum sub ꝯditione. §. libertꝰ. ff. de leg. j.
¶ Ex quo sequit̃, ꝙ ꝑ istã legẽ corrigit̃. l. iij. in p̃n. ff. de ꝯdi. ⁊ demon.
etiã ita vult ibi glo. qꝛ patronus hodie etiã coniunctis ꝑsonis nõ pre
stat legata. vt hic expresse đr. ⁊ est ratio. qꝛ cũ hodie plus remanet co-
heredibꝰ: qꝛ hñt duas partes: vt hic. cum olim tantummodo habe-
bãt dimidiã: necessario sequit̃, ꝙ coniunctis insolidũ, legata p̃stabũt
⁊ sic in alio aggrauant̃. vt arg. l. eũ qui. ff. de iureiu. Et pro hoc vr̃ text.
aptꝰ hic, ⁊ ibi, sine onere. ⁊ ibi. vt nec liberis ⁊c. ibi. sed aduersatiue ad
coheredes hoc onꝰ redũdaret ⁊c. al̃s nisi aliã ꝑtẽ pr̃oni soluerẽt ꝯiun
ctis, nõ redũdaret hoc onꝰ iniunctũ ẽt pr̃ono, ad ipsos coheredes ⁊c.
Multis. Liberto nõ tm̃ pr̃onꝰ succedit: sꝫ ẽt ꝯiũcti ipsi pr̃ono,
vsqꝫ ad qntũ gradũ, i capita tñ, ⁊ q ꝓximior est pr̃ono,
prefert̃. h.d. ¶ No. ꝙ illi q ꝑ mediã ꝑsonã pr̃oni admittũt̃ ad hr̃ditatẽ
liberti, admittunt̃ vsqꝫ ad qntũ gradũ, ⁊ nõ vlteriꝰ: secꝰ si qs admitte
ret̃ imediate ex ꝑsona sua: ita ꝙ eẽt ꝯiũctꝰ illi de cuiꝰ hr̃ditate agit̃. ⁊
forte iste tex. q dicit, vsqꝫ ad qntũ gradũ. itelligeret̃ i collateralibꝰ pa
troni: nõ aũt i libertis: qꝛ liberi pr̃oni forte i ifinitũ admittunt̃: qꝛ eis
est magis debita, q̃ trãsuersalibꝰ. argu. s. đ hr̃. q̃ ab itesta. §. j. ⁊ maxie
cũ oĩa iura dicãt, ꝙ liberi pr̃oni etiã si nõ sunt heredes, admittunt̃ ad
bona liberti: ⁊ indistincte dicũt liberos. vt. l. iurisiurãdi. §. si liberi. ff. đ
ope. lib. cũ similibꝰ. igit̃ ⁊c. cogita. Et ꝓ h̊ facit, qꝛ clausula, q̃tũ fieri po
test, dꝫ referri ad ꝓxima. vt. l. si idẽ cũ eo. in fi. ⁊ ibi gl. Bart. ⁊ doc. ff. de
iuris. om. iudic. Sꝫ ista clausula. vsqꝫ ad qntũ gradũ ⁊c. est ꝓximior ip-
sis trãsuersalibꝰ. igit̃ ⁊c. Sꝫ i ꝯtrariũ facit, qꝛ ⁊ liberi, ⁊ trãsuersales vnica
oratiõe cõiũgunt̃: ⁊ i dicta oratiõe est illa clausula. vsqꝫ ad qntũ gra-
dũ. igit̃ pariformiter respicit tã liberos, q̃ trãsuersales. vt. l. q̃uis. C. đ
impube. ⁊ alijs substi. Et sic illa clausula vr̃ poni itra vnũ capitulũ. er
go totũ illđ respiciã. vt arg. l. iij. §. si filius. ff. de li. ⁊ posth. ⁊ qđ ibi no. ⁊
no. plene Bar. i. l. talis scriptura. i fi. ff. de leg. j. ⁊ no. Ant. de but. i. c. in
q̃sitiõi. de appel. ⁊ istud forte verꝰ. cogita tñ. ¶ No. ibi. vl̃ duorũ. ⁊ etiã
ibi. q ꝓximior ⁊c. ꝙ qñ ẽt ex duobꝰ pr̃onis est filiꝰ ex vno, ⁊ nepos ex
alio, ꝙ filiꝰ vniꝰ pr̃oni in totũ succedit: excluso penitꝰ nepote ex alio
pr̃ono: ⁊ idẽ si essent filiꝰ ⁊ nepos ex alio p̃mortuo, eiusdẽ pr̃oni: qꝛ ꝑ
filiũ nepos i totũ excludit̃. vt est tex. no. i. l. si libertꝰ pr̃ono. ff. de bo. li.
¶ No. ibi ⁊ i capita. ꝙ qñ ex pluribꝰ pr̃onis, sũt pl̃es liberi: ⁊ ex vno,
est vnicꝰ filiꝰ, ex alio sunt vndecim: ꝙ ille filiꝰ vnicꝰ pr̃oni, nõ habeat
dimidiã, vt pr̃ suꝰ fuisset habiturꝰ: sꝫ vnciolã, ⁊ alij ꝯpr̃oni habebunt
vnciã in bonis liberti: vt hic. ⁊ est tex. in. d. l. si libertꝰ patro. §. j. in fine.
¶ Ex quo not. secũdo ꝙ qñ aliqs admittit̃ ex cõiunctione ꝓpria tunc
fiet successio ꝑ stirpẽ: vt hic in gl. tñ qñ qs succedit ex alio iure q̃ cõiun
ctionis, fit diuisio ꝑ capita. vt hic. ¶ No. ibi pene em̃. ꝙ nõ eodem mõ
ꝑ oĩa succedit̃ liberto: sicut succedit̃ coniunctis ex iure cõiunctiõis. qđ
no. ¶ In gl. pr̃ono. in fi. not. ⁊ tene menti illaꝫ. l. pr̃ono, ꝙ lꝫ ad hoc ꝙ
filij pr̃oni succedant liberto, non est necesse ꝙ sint heredes pr̃is: qꝛ ta
le ius nõ hñt vt hr̃des: sꝫ vt filij. d. l. vt iurisiurã. §. si liberi. ⁊ facit quod
habet̃ in. l. pro herede. §. fi. cũ ibi not. ꝑ Bar. ⁊ doc. ff. de acqui. here. ⁊ fa
cit quod no. glo. ⁊ doc. in. l. cũ filiussa. §. cũ qs. ff. de leg. j. tñ opꝫ ꝙ sit ta
lis filiꝰ qui possit succedere pr̃i, vl̃ matri siue pr̃ono. Vñ spuriꝰ (vt ibi
đr) qui succedit matri, succedit etiã liberto mr̃is: sed non liberto pr̃is.
vt. l. si pr̃onus testõ. §. si qs non mala mente. qđ no. ¶ In gl. qntũ gra-
dũ. in fi. no. singu. istã gl. q̃ vult, ꝙ quoties quis assumit ꝑsonã pr̃is sui,
vt cũ alio cõcurrat, istud est vsqꝫ in infinitũ. Sed ego credo hanc glo.
falsam, ꝑ leges quas alleg. vcꝫ ꝑ. §. cũ filiꝰ. s. đ heredita. que ab intesta.
vbi non assumit ꝑsonã alteriꝰ i infinitũ: sed vsqꝫ ad ꝓnepotem. Et de
hoc vr̃ casus in. l. auũculo. C. cõmu. de suc. Et ita tenent doct. ⁊ Flo. in
aut. cessante. C. de legi. heredi. igit̃ ista glos. non est tenẽda: fortiꝰ dico

a ¶ De assignatiõe libertorũ. Cõtinuatio isti⁹ rubri. ad superiora ptz in hũc modũ. s. tractauit Iusti. qualr pͣroni ꝛ eorũ liberi succedunt libertis: ſʒ qꝛ q̃nq̃ ꝯtigit ꝙ pͣron⁹ vni ex liberis suis, libertũ assignat vt ille sol⁹ post mortẽ ei⁹ habeat pͣronus: lʒ nõ interueniente assignatione, ille libert⁹ post mortẽ pͣronus oib⁹ filijs eiusdẽ pͣroni cõis esset futurus. ideo de hmõi assignatione hic tractare itẽdit. vñ de ea dictur⁹, subijcit rubri. ð assignatione libertorum, dicens.

b ¶ In sũma. Ad euidentiã istius ti. diuidas titulũ i tres ptes ꝛ plan⁹ erit. In q̃rũ pma pte, determinat vñ introducta fuit assignatio libertorũ: ꝛ qs sit eius effectus. In secũda pte ðtermi nat cui daꝛ ptãs assignãdi: ꝛ quo casu vẽdicat sibi locũ hmõi assignatio. In tertia pte, determinat qb⁹ modis debeat fieri hec assignatio: et a quib⁹; primo inuenta fuit: pma ps durat vsq̃ ad illũ. §. daꝛ aũt ꝛc. ibi incipit scda. ꝛ durat vsq̃ ad illũ. §. nec itereſt. 1 ibi tertia. ꝛ vltima, ꝛ durat vsq̃ 2 in finem titu.

c ¶ De bo. pos. cõtinuatio isti⁹ rubrice ad supiora, 3 ptz i hũc modũ. dictũ est. s. ð successio. tã de iure ciuili q̃ ð ptorio delatis. lʒ qꝛ succedẽtib⁹ ð iure ptorio, dãtur bo. pos. idcirco ħ de bo. pos. tractare intẽdit, vñ de his dictur⁹, annectit rubricam de bo. pos. dicẽs.

d ¶ Ius bon. Ad vberiorẽ inuenũ doctrinã, diuido totũ ti. i octo partes pncipales: ꝛ a planus erit. In quarũ pma pte, determinat q̃lr ptor introduxit bo. pos. in scda p 1 te, assignat differentiã iter eos q 2 de iure ciuili succedũt, ꝛ iter eos b q solo ptoris auxilio ad successionẽ admittũꝛ. In tertia pte, ad di vnã specialez rõnem, qua mo-

ꝙ licet in alijs posset transire vsq̃ ad pnepotez: tñ in successiõe liberti aliquo modo aliquis non assumit psonã alteri⁹, vt cũ alio periter ꝯcurrat. vt. d. l. si libert⁹ patrono. §. j. ꝛ hoc etiã sentit glo. in ver. capita. ꝛ in gl. magna. ¶ In gl. vocent. i fi. doc. vero dicũt. ꝙ imo cognati patroni vocantur ab intestato: nõ autẽ rumpũt testm̃ per ꝯtabu. de quo. j. ti. ij. §. cũ q̃ antea. ¶ In glo. pene. in fi. no. ꝛ signat istã glo. que ponit in quib⁹ differt successio liberti ꝛ ingenui. Sed aduerte, ꝙ in alio differũt dicte successiões: nã in successiõe ingenuoꝝ plures descẽdẽtes: ex vno, habenꝛ vt vn⁹, ꝛ succeditur in stirpes: ꝛ nõ in capita. vt. d. §. cũ fili⁹. i fi. de here. que ab intest. Sed in successiõe libertorũ, si ex vno patrono est vnus fili⁹, ex alio. xj. succedũt oẽs in virili. vt. s. dixit. Itẽ sec⁹ in patronis ecclesie, vbi plures descendentes ex vno, habenꝛ loco vnius. vt in. c. cum plures. de iure patro.

SVMMARIVM.

1 Dictio quodammodo, quòd improprietatem denotet. idẽ in dictione quasi. nu. 2. quòd limitaꝛ. nu. 3.

Sed hoc. Differẽtia inter libertos ẽ hodie sublata, ꝛ ideo pdicta pcedũt in oĩb⁹ libertis: qꝛ hodie oĩs manumissus efficiꝛ ciuis roman⁹. h. d. ¶ No. ꝙ olim aliq̃ erãt liberti ꝛ manumissi tm̃ in vita: ſʒ post mortẽ reinci debant in seruitutem: ꝛ sic vitam ꝛ libertatem vna simul pdebant. ¶ No. ibi ꝛ quasi seruoꝝ ꝛc. iũcto ibi, quodãmõ peculij. ꝙ dictio q̃si, ꝛ dictio quodãmodo. denotant ĩpropꝛietatẽ. vt. l. si me in vacuam. cum glo. ff. de acqui. pos.

✠ ADNOTATIO. † Dictio quodãmõ denotat impropꝛietatẽ tex. gl. ꝛ Alex. i. l. in suis. col. j. in pnc. nume. 2. de liberis ꝛ posthumis, † ad idẽ dictio quasi p. d. l. in suis Bar. ꝛ scribẽtes in. l. diuortio. §. si fundũ. in pma oppositione, sol. ma. in pãdectis. Alexã. in. l. si dare. ꝟ. nã dictio col. ij. numero quinto de verb. obli. † limitaꝛ, vbi subiectũ materie cõtrariũ psuaderet nã tũc importat veritatẽ. in. j. c. ibi q̃si vnigeniti. Anto. Caius.

Quia pͣronus occupabat oĩa iura talis liberti nõ pprie. vt iure peculij: qꝛ vt ðt gl. liberti hoĩes erãt: ergo in libero hoĩe, nõ pprie ðr peculiũ. vt. l. fi. i fi. C. de inoffi. testa. ꝛ hic vt ibi p gl. ꝛ doc. sicut etiã dicim⁹ de pͣre: q̃n fili⁹ in castrẽsi nõ testaꝛ. qꝛ pͣr occupat oĩa iura peculij pfectitij: vt. l. ij. ff. ð castrẽ. pecu. ꝛ no. i. l. seruũ filij. i pn. ff. de leg. j. ¶ No. ibi in ppetuũ deleri. ꝙ q̃n fit arrogatio alicui⁹ iuris, intelligiꝛ esse ppetua, qꝛ lex semp loqꝛ, ꝛ est in viridi obseruãtia. vt. l. arriani. C. de he. ¶ No. ꝙ laudãdũ est q̃n superior ex malo pncipio resultare facit optimũ finẽ: ꝛ ex mala via reducit hoĩes ad bonũ ꝛ felicẽ statũ. ¶ In gl. additionib⁹. in fi. addas glo. magistrã. in. §. fina. s. de libertinis.

De aßignatione libertorum[a] *Rub.*

SVMMARIVM.

1 Pr accipiẽs ẽphyteosim, p se & filijs, an possit vni ex filijs tantùm eandem reliquere? & nu. 3.

2 Quælibet res, quòd de facili ad suam naturam redeat.

N summa.[b] Tot⁹ iste titul⁹ diuidiꝛ in tres ptes. Prio, ꝙ pͣr põt vni ex liberis, libertatẽ assignare: ꝛ ille sol⁹ liberto succedit. Secũdo declarat qb⁹ liberis hoc fieri põt. Tertio, qb⁹ verbis, ꝛ i q̃ volũtate. scda ibi datur aũt. tertia ibi: nec intereſt. ¶ Et h. d. Assignato liberto vni ex liberis, siue filijs, siue nepotib⁹, in potestate ille solus liberto succedit exclusis alijs, etiã i eo gradu cõstitutis. h dicit. ¶ No. ꝙ lʒ dñi liberti eiusdẽ grad⁹ patroni, pariter admittaꝛ ad bona liberti. nõ tñ q̃ hr̃des patris, sed vt filij. vt. l. vt iurisiurã. §. si liberi. ff. de ope. lib. tñ pater potest dictos tales, dicto iure priuare: ꝛ vni ex eis insolidum assignare, alijs exclusis: lʒ nõ assignet libertũ vni ex filijs ipsi filij pariter admittanꝛ: etiã si fuerint dispariter ĩstituti. vt. d. §. si liberti. † Qð facit, si pͣr 1 accipit ẽphiteosiʒ p se ꝛ filijs: lʒ filij succedãt vt filij: nõ vt hr̃des, tñ pͣr ꝙ possit vni ex eis relinq̃re emphiteosim, alijs filijs exclusis. de q̃ per Bal. i auꝛ. si qs ruinas. C. de sacrosan. ecc. ſʒ sec⁹ i fundo. vt. c. j. de suc. feu. ¶ No. ibi. nihil iuris i his bõis habeãt. ꝙ alij filij qb⁹ libert⁹ nõ est assignat⁹, lʒ i bonis liberti nullũ ius habeãt, tñ nõ pp h videnꝛ i totũ iure patronat⁹ puari: qꝛ qð de vno ðr, de alio denegatũ esse nõ videꝛ: vt. l. cũ ptor. ff. de iudi. sed hic solũ excludunꝛ a iure succedẽdi, ergo ab alio iure pͣronat⁹ nõ intelliguꝛ esse exclusi: qð est verũ, donec ille cui facta est assignatio, durat i ciuitate. Nã si desierit esse i ciuitate, statiʒ 2 redit ad ꝯfres. vt. l. j. in pn. ꝛ. l. vtrũ. ff. e. ¶ † No. ix. ſʒ ita demũ. ꝙ res de facili redit ad suã naturã. facit. l. si vn⁹. §. pact⁹. ff. de pac. ¶ Not. ex 3 eo. ꝟ. ꝙ cessãte ĩpedimẽto, cessat et effect⁹ ĩpedimẽti. ¶ † Et iducũt istã ad q̃nẽ, vtrũ pͣr possit emphiteosim quã stipulat⁹ est p se ꝛ filijs, vni ex filijs i vltia volũtate, vel ĩter viuos assignare? Et istã q̃nẽ monet Bar. in. l. vt iurisiu. §. si liberi. ff. de op. li. ꝛ ibi determinat ꝙ nõ. et eodẽ mõ allegat. c. j. de suc. feu. ꝛ. c. j. de grad. suc. i feu. ita dicit Bal. in d. §. si liberi. in ꝟ. sed dubiũ est ꝛc. ꝛ nõ est mirũ. qꝛ fili⁹ hʒ dictã emphiteosim ex stipulatione paterna: vt. l. si tibi. §. pact⁹. cũ glo. ꝛ ibi Bar. ꝛ doc. ff. de pac. ꝛ no. Bar. ꝛ doc. ꝛ ibi dñs Io. in. l. qð ðr. de ꝟ. obl. ꝛ dicunꝛ hr̃e pper mortẽ patris: ꝛ sic ðr mortis cã capio: vt no. Bar. in. l. si mihi ꝛ titio. in pn. circa mediũ. ff. de ꝟ. ob. ꝛ no. Bal. in auꝛ. si quas ruinas. C. de sacrosan. eccle. intãtũ ꝙ dñr habere a pͣre ꝛ dño pp mortẽ pͣris, ꝛ ex stipulatiõe paterna: non ab ipso patre. vt singularissime no. Bar. in. l. mortis cã capiꝛ. ff. de do. causa mortis. cũ ergo capiãt ex stipulatiõe pͣrna. ꝛ statiʒ pper mortẽ patris est ius acquisitũ, etiam si nõ sint heredes. vt. d. §. si liberi. ideo dicunꝛ hr̃e a pͣre vel domino cõcedẽte. ergo dispositio pͣrna in suo testõ vni pl⁹ assignãdo q̃ alteri, nõ est attendenda. vide Bald. in. l. caius. ff. so. ma. et ibi Imol. et Lu. ꝛc.

SVMMARIVM.

1 Vt vni ex filiis possit libertus assignari requiriꝛ quòd filius nõ sit sui iuris.

2 Res deueniens ad casum à quo non potest incipere, non valet.

Datur autem. Vni ex liberis in ptãte, põt libertus assignari in oĩ volũtate ẽt qbuscũq̃ i ꝟbis. h. d. vt. l. j. §. j. ff. e. ¶ † No. ad h vt vni ex filijs possit libert⁹ assignari, 1 necesse est ꝙ sit in ptãte vt h. ꝛ. l. vtrũ. ſʒ opi. Io. hic. ꝛ ibi q̃ est vltia. ð videꝛ a gl. approbata. vt no. gl. i. l. q̃dã. §. sabin⁹. ff. ad treb. siue fili⁹ sit exheredat⁹, vel nõ. vt. l. j. §. j. ff. e. siue fili⁹ sit iã nat⁹, siue posthum⁹. nã 2 posthumo pt libertas assignari. vt. l. fi. ff. e. ¶ † No. ibi. nuʒ euanescat. ꝙ res deueniẽs ad casum a quo icipere nõ pt, nõ vʒ. facit ꝙ plene no. Bar. i. l. pluribꝰ. §. j. ff. de ꝟ. obli. ¶ No. ꝙ assignatio libertoꝝ põt fieri, tã iter viuos, q̃ i vlt. volũtate: ꝛ ꝟbis directis, ꝛ obliq̃s. vt h. ꝛ ĩ. j. tu. vt hic. ꝛ dixi p. l. j. §. j. ff. eo. Et eo. mõ qbuscũq̃ ꝟbis, ꝛ qualibet volũtate, etiã nuda, fieri põt reuocatio. qꝛ nil est tam naturale ꝛc. vt. l. nil tã naturale. de reg. iur. Iste est casus hic. ꝛ in. l. j. §. assignare. ff. eod. Et nõ est mirũ: qꝛ pater põt cõficere vltimã volũtatẽ, etiã testãdo inter liberos, quibuscunq̃ verbis ꝛ iudicijs ꝛc. vt. l. fin. cum ibi not. C. familie ercis. l. hac consultissima. §. ex imperfecto. C. de testi.

c *De bonorum poßeßionibus*[c] *Rubrica.*

SVMMARIVM.

1 Præter aliquam legem vel statuta, quid dicatur?

2 Posthumus alienus, de iure antiquo nõ poterat institui, & institutus non poterat capere hæreditatem.

3 Bonorum possessio, resonat in ius.

4 Prætor apud romanos quis fuerit?

d Vs bonorum.[d] Tot⁹ iste titul⁹ diuidiꝛ i quatuor partes. Prio ponit causas propter quas fuit introducta bono. pos. de iure ptorio. Scdo ponit quas bono. pos. ptor facit. Tertio imperator quasdã corrigit ꝛ emẽdat. Quarto q̃tũ tps ꝛ quale statutũ sit ad agnoscẽdã bono. pos. secunda ibi: sunt aũt bonorũ. tertia ibi: sed eas quidẽ. quarta ibi: cũ igiꝛ plures. ¶ Et hoc dicit: bo. posses. introducte sunt de iure ptorio, non solũ ab intestato: sed etiã ex testõ, cã corrigẽdi ius ciuile antiquũ. h. d. ¶ No. in prin. cõiuncta gl. ꝙ bo. pos. est ius: ꝛ nõ est mirũ: qꝛ possessio rerũ, est ius. vt. l. nõ ideo minus. C. de libe. cã. l. pegre. in prin. ff. de acqr. pos. de

tus ptor fuit ad boñ.pos.itroducēdas.in quarta pte p ordinē enumerat bo.pos.tā ex testō, q ab intestato cōpetētes, q decē erāt (sm iura antiqua) put manifeste ptz in litera.sz hodie trib⁹ bo.pos.tāq̄ supuacuis p Iusti.sublatis,sex tm̄ bo.pos.ordinarie,z septima extraordinaria,ex quib⁹ ius tribuit,in vsu habēt.In qnta pte,corrigit Iust. iura antiq circa bo.pos. determinādo de bo.pos. q̄ hodie remāserūt.in sexta pte, determinat q̄le tps statutū ē ad bo.pos.petēdas z qualr̄ i bo.pos. petēdis certū tēpus diffinit:z rōnē assignat. In septima pte determiat vtrū iō in bo.pos.petende statutum,sit vtile vl' cōtinuū. In octaua,z vltima pte,dicit q solēnitas q olim i bo.pos.petēda obseruabat p anteriores principes,p ipm sublata ē: pma ps durat vsq ad illuz §.quos autem ptor.ibi incipit scda.z durat vsq ad illū.§.adhuc autē zc.ibi tertia.z durat vsq ad illū.§.sunt āt.ibi qrta,z durat vsq ad illū.§. sz eas qdem.ibi qnta.z durat vsq ad illū.§.cū igitur.ibi sexta. et durat vsq ad illū.§.i petēda aūt bo.pos.ibi septima.z durat vsq ad illū.§.sed bū anteriores . ibi octaua.z vltia.z durat vsq i fi.ti. Pone igit sic casum in pma pte. Dñe,iā video q vos vultis tractare de bo.pos. dicatz igit mihi, quare bo.pos.inuēte fuerūt:Ad h rñ. amice,ius bo.pos. itroducit ptor gra atiq iuris emendādi. Nec em solū i hrditatib⁹ itesta. atiquū ius p bo.pos.emēdauit ptor.vt.s.dictū ē. sz etiā in hrditatib⁹ eorū q facto testō decesserūt. Nā olim si alienus posthumus ab aliq eēt istitut⁹,quis de iure ciuili hrditatē adire nō poterat vt pote,q istitutio non valebat: iure tn ptorio iuuabat:z ad bo.pos.admittebat.z ita loqt i hoc casu, qualr ptor,vet⁹ ius z facto test.p bo.pos.emēdauit:sz lz hoc d iure antiq obtinebat:hodie tn p nrām ɔstitutionē posthum⁹ alien⁹ recte institui pōt,tāq iure ciuili nō incognit⁹.Sz q dixerim tibi q ptor introduxit bo.pos.gra antiq iuris emēdādi:neq impugnādi antiq iuris:sz magis cōfirmādi gra. pretor bo.pos.pollicet.ptor em non solū idigētib⁹ et iure ciuili exclusis.sz et nō idigētib⁹ suū tribuit auxiliū.Nā z illis qui in testō facto heredes instituti sunt,z de iure ciuili adire possunt bo.pos. sm tab.testamēti pollicet. Itez ab itestato suos heredes z cognatos ad bon. pos. admitti h tn oio (bo.po.remota) de iure ciuili ad hrditatē admittūt.z h dnr i pia pte vsq ad illū §.qs aūt ptor zc.

ADDITIO.

¶ Publicā vtilitatē.Que publica vtilitas est pferēda pu..te.in aut.de nō alien. aut permutā..in §.si minus.col.secūda.z in ca.dilectissimi.viij.q.ij.

¶ Quos āt.Hic icipit scda ps in q sic pone casuz. Dñe,iā video q ptor succurrit nō solū indigentib⁹ sed ēt alijs nō indigētib⁹ h est nō solū illis q sūt incogniti d iur ciuili sed z cognitis nō solū indigētib⁹,sz nūqd est et alia differētia inter eos qui succedūt d iure pretorio:Ad h rñ.q sic.illi em quos ptor solum ad successionem vocat ipo iure heredes non sūt:nā ptor hrdes facere nō pt.p legē scz duodecim tabularū tm̄,vl'p simile ɔstitutionē iuris, veluti p senatuscōsultū,vl'p ɔstitutiōes pncipū fiunt hrdes.sz illi qbus ptor dat bo.poss.loco heredū cōstituunt. z bonorū possessores appellāt,z hec dicūtur in.ij. pte vsq ad illū §.adhuc aūt zc.

pos.de q dic vt p Bar.z doc.in.l.j.ff.de acq.pos.z
1 ibi Ludo.z ibi dixi. ¶ † No.ibi emedādi veteris
iuris gra.ɔiūcta gl.q qn̄ d ptr aliquā legē,vel
statuta:nō d pprie emēdari:sz suppleri.qn̄ aūt
directo ɔ,d emēdari siue corrigi.qd no.p statu-
2 tis:vbi vba sunt pprie assumēda. ¶ † No.q de
iure antiquo,posthum⁹ alien⁹ nō poterat insti-
tui:te institut⁹ nō poterat capere hrditatē.vt.l.
gall⁹.§.ille casus.d libe.z posth.z.l.pen.z ibi no.
ff.de leg.j.z.§.posthum⁹.z ibi dixi.s.de leg.hodie
aūt nō tm̄ de iure ptorio:sz etiā de iure ciuili,pōt
institui.vt hic. ¶ No.q nrā iterest,q plrib⁹ iuri-
bus deferat nobis successio:z de iure ciuili,z de
iure ptorio.lz ius ptoriū sit breui tpe duraturuz.
facit qd hr.z ibi not.in.l.si creditori.ff.de lega.j.
¶ No.q recte istituto,dat ptor bo.pos.sm tab.
lz possit adire de iure ciuili:z eodē mō succedere,
debētib⁹ de iure ab itestato.dat etiā bo.pos.ab i
3 testato. ¶ † In gl.j.in pn.vr q bonor possessio i
ius resonare:q pos.bonor sonat i facto,sm ali-
quos.vt.l.j.§.adipiscimur.z.§.si vir.ff.de acq.pos.
z.l.iij.in pn.e.ti.z.l.j.§.sceuola.ff.si qs testa.lib.eē
ius.fue.z sic aliō est dicere bon.possessiōe.q ius:
z aliō est ecōuerso possessio bonorū.z sic sunt due
partes:q sonat i factū:sicut etiā aliō ē dicere,iu
dicatū solui.q h resonat ius:z ptinet sub se tres
clausulas.videlz q dol⁹ absit.defendēdo vsq ad
fi.litis.z q vbū sonat,vcz,q soluat iudicatū.vt.l.
iudicatū solui.ff.ind.sol.Sec⁹ si dicat.solui iudi-
catū:q istō sonat i factū.z nō ptinet nisi illō qd
vbū sonat.Et iō Pe.Cy.Jo.fab.z Bar.de no-
uaria.inferebāt ad qōnē ɔ quoddā pcuratoriū,i
quo dicebat,q vn⁹ pmiserat pcuratori suo sol-
uere iudicatū.Nā cū teneat p actore p q dictas
tres clausulas facit.vt.l.si defunct⁹.in pn.z qd ibi
no.ff.de pcura.dicebat,q legitime nō pmiserat.
tn̄ hz doc.tm̄ importat promisi soluere indicatū.
quātū indicatū solui.vt.l.ij.§.circa.ff.de pto.stip.
Et sic defendit dictū pcuratoriū.z ibi hoc tenet
4 Bart.Pe.z Cy.in.l.fi.i.j.q.C.vn legi. ¶ † In gl.
remota.in fi.dic imo illa iura cōcordāt:q lz non
fuerit necessariū.ibi tn̄ vtile est,q ptor se intromi
serit:q oino q recipit,tenet.vt ibi.q nō semper
erat de iure ciuili.z p euidētia toti⁹ tituli pmit-
to q ptor fuit magratus ppli romani,iuri dicē-
do ppposit⁹.ff.de origi.iur.l.ij.§.cūq cōsul.z.ff.et
C.de offō pto.q quis cōdēde legis ptātē nō ha-
beret (tn̄ ppt publicā vtilitatē) ius ciui.p.l.xij.
tab.augustissimis finib⁹ ɔstitutū,p suā iurisdi-
ctionē z autoritatē augebat,supplebat,z corri-
gebat.vt.ff.de iust.z iure.l.ius aūt ciuile.§.j.z.l.
v.de v.obl.Et qcqd de iure dictur⁹ esset,z publi
ce,in albo pponebat edicta meli⁹ explicādo,rō-
ne iurisdictiōis quā habebat.Sicut hodie pote-
states terrarū pponūt sua bāna:lz nō possent fa
cere statuta.z p hoc suppleat qnq,q nō erat tra
ctatū in legib⁹ z senatuscōsultis:vt ptz in tit.de
dolo.z qd me.cau.Aliqn̄ adimebat,detrahēdo
ea p legē erāt inducta,z cōdēdo edicta sup eis.vt
ptz in peti.here.ff.si pars hereditatis peta.l.j.in
pncip.z ptz in.l.j.ff.cōmo.Qnq corrigebat duri
ciē legis ciuilis,edicta pponēdo,ɔ id qd lex ni-
mis dure disposuerat:sicut hodie faciūt Ptātes
i bānis suis:vt q qnq bānū faciūt de hoc qd nō
est statutū:vt si ppter aliquā cām q null⁹ portet
arma.Qnq bānū faciūt de eo qd est statutū,vt
cū statutū sit,q qlibet possit portare arma ad sui
defensionē,pponit edictū siue bannū de hoc vel
forte posuit bānū:q qcūq voluerit portare ta-
lia arma,si petierit licētiā a ptāte,habeat eā.Et
qnq est statutū q liceat portare arma p ciuita-
tē.Ptās vidēdo q ppter hoc hoies occiderētur
pponit bānū ex qdā eqtate:dicēdo,qcūq petie-
rit licētiā portādi arma ad defensionē,pstādo bo
nā securitatē de nō offendēdo aliquē,ego cōcedā:
z posito q nō liceat p statutū,licebit tn̄ p licētiā
cōcessaz ex autoritate bāni,siue edicti.Et hec oīa
faciebat ptor,respiciēdo solā eqtatē z publicā vti
a litatē[a] vt colligit in.d.l.ius aūt ciuile.§.j.z iō di-
cit lex,q magrat⁹ huic iuri dederūt autoritatē.
vt.s.de iure natu.§.ptor.Et q iurecō.(q postea
habuerūt autoritatē a Cesare,iura z leges inter
ptādi,z ordinādi.s.de iure natu.§.rnsa) vide
rūt hec edicta ptorū respicere eqtatē nālē,z pu-
blicā vtilitatē:fecerūt expositiōes sup eis,z edi
cta cū eor expositiōib⁹,retēto edicto,z iurū ex
eis descēdētiū noīe,z distinguēdo ab eis alia iu-
ra ordinauerūt,inserēdo ea cōpilatiōe hui⁹ sciē-
tie.z iō cū certe psone vocabant de iure ciuili ad
successionē z hereditatē:z ille dicebātur hrdes in
stitute.s.de here.quali.z diffe.§.fi.aliq aūt repel
lebant ɔ equitatē naturalē:vt emancipati.z co-
gnati,z sies:z iō ptor edicta pposuit aliq ɔ ea q
de iure ciuili cauta erāt,dicēdo,qcūq liberi emā
cipati petierint a me bo.pos.pris,dūmō alij exi-
stētes i ptāte pximiores nō existāt,pre mortuo
ab intestato,ego cōcedā:vel similia vba.z sic de
alijs,z vigore hui⁹ edicti,emācipat⁹ fili⁹ pris nō
habebit successionē in bonis pris:sz autoritate
edicti,poterit ire corā ptore,z petere:q ipse pre
tor viu⁹,hz bono.posses.cognoscere,z cōcedere:z a
ptor agnoscebat,an esset in casu habēdi bo.pos.z
si respiciebat ipsam eē cōcedēdā ɔcedebat,z tūc
appellat bon.pos.decretalis.et hz hoc bñficiū ex
concessione pretoris viui facta autoritate edi-
cti.sicut.s.dictuz est de licētia Potestatis.z q
tū ad effectū,erit hrs p hāc viā obliquā,qd nō po
tuit facere ptor directo:q habebat tātā ptātem
vt.s.dictū est.z hoc vult dicere tex.j.eod.§.quos
autē.z ibi videbitis,q q nō pt facere directo,fa-
b cit p obliquū:dūmodo illud habeat equitatē z iu
stā causam.z q illud beneficiū nō erat sm ordina
tionē legis,sz ex quadā equitate p obliquū.et ita
erat debili⁹ certo tpe.qd colligit:q ex certis solē
nitatibus omissis pdebant.vt.C.q admit.ad bo.
pos.in.l.penul.z fi.et.l.j.§.largius.z.§.dies.ff.qs
ordo i bo.poss.ser.ita dicit Nico.de Na.et Bal.in
rub.C.qui admit.ad bo.posses.in principio.

SVMMARIVM.

1 Prætor nō pōt facere directò aliquem hæreditatem.
2 Admissus ex aliqua cōstitutione vel ordinatione alicuius Baronis vel Marchionis,non propriè dicitur esse hæres.
3 Directæ quę cōpetebant defuncto,penes quē sint?
4 Adire qui potest de iure ciuili,si petat bonorū possessionem,quid iuris?

b Quos autem. [b]Pretor sol⁹ nō facit quē heredē,sed loco he
1 redis.h.d. ¶ † Not.q ptor nō potest facere dire
cto aliquē heredē. ¶ No.q ille qui nō pōt facere
directe,facit p obliquū.q cōcedit,qn̄ subest equi
tas,z causa publica,et naturalis. ¶ No.q ille q
succedit tm̄ de iure ptorio,dicit esse nō directo: sz
in effectu,heres.No.q ille dicit pprie de directo
heres,qui succedit ex aliqua parte iuris ciuilis.
¶ No.q ius ptoriū,nō d esse ps iuris ciuilis.fa
cit.l.ius aūt ciuile.§.j.ff.de iusti.z iure. ¶ Not.q
secutus bono.poss.dicitur haberi loco heredis.
2 ¶ † Ex quo no.q ille qui admittit ex aliqua cō
stitutiōe,vl'ordinatiōe alicui⁹ Baronis,vel mar
chionis,nō pprie d esse heres:licet locū heredis
obtineat:qn̄ tales cōstitutiones,dicunt ius pto
rium.nō aūt ius ciuile.Et ideo debēt agnosci in-
tra tēpora ptoris: videlz,itra annū.si de liberis
als intra centum dies.arg.l.j.§.largi⁹.et.§.dics.

a ¶ Ad huc autē. Hic incipit tertia ps.i q̄ sic pone casum.dñe iā video q̄re p̄tor introduxit bo.possess.z i quo differāt illi q admittunt de iure ciuili,ab his q de iure p̄torio admittunt.Nunqd est aliq̄ alia rō que mouit p̄torē vt ipse successiōes āpliaret:Et ipe rñdet.q̄ sic.adhuc eni oēs alios grad⁹ in bo.pos. dādos fecit p̄tor: multū ei studuit p̄tor ad hoc.ne aliqs sine successiōe moriat:z iō ius pcipiēdaruz hrditatū p.l.xij. tab.i finib⁹ angustissimis ↄstitutū,p̄tor ex bono z eq̄,bo.possessionē itroduxit.z introducēdo dilatauit.zh dñr in tertia pte vsq̄ ad illum.§. sunt aūt bo.pos. Hic incipit q̄rta ps p̄ncipalis.in qua Justi.ita p̄cedit.p̄mo.enumerat bo.pos.cōpetētes ex testō, q̄ sunt tm̄ due:secūdo enumerat bo.pos.ab intestato.que erant octo:fm iura antiqua:z ita pōt hec ps principalis subdiuidi in duas ptes,quarū p̄ria durat vsq̄ ad illū.§.z cuz testamētis.ibi incipit secūda.z durat vsq̄ ad illuz §.sed ea qdē.casus planus est p totā istā quartā partē p̄ncipalē, q̄ non pōt alio mō poni quā iacet lr̄a vsq̄ ad illuz.§.sed eas res zc.

ff.qs ordo in bo.pos.ser.quibus temporibus elapsis,penit⁹ erit exclus⁹.ita singulariter dt Bar. in.l.j.i fi.ff.de bo.pos.Et idē voluit Bal.z Jo.de imo.in simi.in.l.si duob⁹.ff.de vul.z pupil.qd no. qz si hic Ferrarie ex aliqua noua ↄstitutione dñi marchiōis,esset introducta noua via succedēdi, q̄ nō pōt venire nisi p bo.pos.qd not. ¶ No.q̄ p
6 tor nō directo,sz p obliquū,tollit ius ciuile † ex quo no.q̄ vn⁹ Baro nō pōt directo tollere statutū ciuitatis,sz p indirectū zc. ¶ In gl.cōstituūt in fi.dic.vt.ff.de regu.iur.in.l.p̄tor.nec habet nisi actiones vtiles,nō tñ ciuiles efficiuntur p̄prie. vide qd no.ff.de bo.pos.here.pe.l.ij.sz fm hoc bo. poss.succūberet,si ageret directa actiōe. ¶ Que
7 rit Joā.fab.† penes quā sunt ille directe q̄ cōpetebāt defuncto:z rñdet q̄,si aliquis fuit heres de iure ciuili,q̄ sint penes illū.vt.ff.de mi.l.z si fine. §.sz qd papinia.Sz si nullus fuit heres de iure ciuili.vt si emācipat⁹ intētat ↄtab.anteq̄ scriptus adeat hereditatē.vt.l.illud.in p̄nc.ff.de cōtratab. remanēt inanes,vel directe efficiuntur vtiles:et in hoc videt magn⁹ effect⁹:qz ille qui est heres de iure ciuili,forte poterit res vēdicare,z actiones directas itētare pōt.C.de p̄scri.xxx.anno.l.si qs. nec poterit exceptiōe repelli.Veruntñ est,q̄ bonorū possessor p̄fert,si cōcurrūt.vt arg.ff.de pcur.l. in cause.§.j.z.ff.si ager vecti.l.j.z facit qd not.ff.
8 ad treb.l.ex asse.in p̄n.z ibi Bar. ¶ † Sed qd si ille q adire poterat de iure ciuili,petit bo.pos.qd facere pōt.vt.j.eo.§.si autē.dicit Jo.fa.q̄ vr heres de iure ciuili z pretorio:qz adire de iure ciuili nō est aliud nisi volūtatē suā dclarare,q̄.qs velit hereditatē ad se pertinere.vt.s.de here.quali.et diff.§.pro herede.Sed petendo scdm tabu.constat,q̄ vult esse heres.ergo sequit q̄ admittat:qz sicut repudiando simpliciter,repudiare vr hereditatē,que duplici iure defert.vt.ff.de acqui.here.l.illud.ita acquirēdo,videt duplici iure acquirere.vt de here.quali.z diffe.§.sicut.sz cōtrariū determinat Jo.fab.vt.ff.de scdm tab.l.equissimū. §.si duo.vbi tex.est clar⁹,q̄ qui petit fm tab.non est heres de iure ciuili.Itē.qui habet duplex ius, eligēdo vnū,nō amplectit aliud.vt.C.de testa.mili.l.in testō.sicut nec perdit.vt.ff.de reg.iur.l.quo circa.z ideo cōtraria nō ob.q̄ loquuntur vbi simplex agnitio,vel repudiatio pōt ad vtrūq̄ extēdi:q̄ hic nō est,cum expresse agnoscat ex vno iure,vcz pretorio.Sed tu dic,q̄ istud vult gl.ordina.in.l.puberē.C.de iure deliber.Sed cōtrarium vult Bar.in.d.l.puberē.vbi dicit,q̄ qui pōt esse heres vtroq̄ iure,simpliciter agnoscendo bono.pos.est heres,nō tantū de iure pretorio:sz etiā ciui.z sic nō ob.§.si duo.quia ibi loquit.quādo non poterat esse heres,nisi de iure pretorio tm̄.z hoc idē tenet Bar.i.l.si quis mihi bona.§.si mādauerit.ff.de acqui.here.Et istud videt ibi sequi Bal.
9 z Cy.q dicunt † q̄ due qualitates diuerse.possunt cōcurrere in eadē persona:sicut etiā in personis diuersoz.l.diuortio.§.fundū.circa fi.ff.sol.ma.nisi essent cōtrarie.vt.l.iij.§.qui fideicommissariā, ff.de here.insti.z ideo,licet quis de iure pretorio adeptus sit hereditatē siue bo.pos.z sit in effectu heres de iure p̄torio:vt hic.z pōt fieri heres de
10 iure ciuili,adeūdo. ¶ † Sz idē Bald.z Sali.z Ang.in.d.l.puberē.tenēt p gl.ibi.qz pōt qs adire de iure ciuili,z p̄torio.p̄pter qd acquiritur ius vtile:vt hic.nō aūt efficit heres de iure ciuili:qz sic cumularent duo iura:quorū per vnū,haberet iura directa:p aliō,vtile.vt.ff.ad treb.l.heres institutus.que est no.ad hoc.cū ergo elegerit viam vtilē,ex illo capite hrditatē habebit.z sic bo.pos, z sic p̄cedit ibi gl.semp eni debem⁹ inspicere,ex quo capite velit esse heres.vt.ff.de acquirē.here. l.claudius.z.l.si is ad quem.eo.tit.sed si nō posset esse heres nisi de iure ciuili:vt qz tempus ad petendum bo.pos.erat lapsum:vera erit ista opin. Barto.z aliorum:quia erit heres:quia agnitio, solo animo fit.z tunc per hanc bo.pos.anim⁹ designat.vt.l.si ania.C.de iure delibe.Et istā partem etiā secut⁹ est Jo.de imo.in.d.§.si mandaue
11 rit.z istō est tenēdū p̄pter autoritatē gl. ¶ † Et aduertas q̄ iste tex. q vult q̄ bonorū poss.nō sit p̄prie heres.nec directo est verū:si supest aliqs q possit eē hrs de iure ciuili.vt no.gl.in.l.j.ff.de bo.pos.here.pe.z in.l.j.§.fi.de bo.pos.alias aūt fz Bar.ibi si nō esset alius:tūc cū totale ius defuncti in eū trāseat,ideo dr esse hrs directo.vt.l.nihil est aliud. de reg.iur.de quo ēt scripsi.ff.ad trebel.l.j.§.in bonorū.nec ob.l.i qdo. §.si patron⁹.ff.de ↄdi.z demōstra.qz ideo ibi verificat illa cōdō in succedēte de iure p̄torio:qz vba fuerūt relata ad patronū p̄teritū vel exheredatū q nō pōt aliter succedere.vt.l.j.C.de bo.possess.ↄtabu.libert. igit quoniā verba semper intelligi debēt fm p̄sonā ad quē referuntur vt.l.plenum.§.equitij.ff.de vsu z habi.igitur zc.quod not.de quo vide Ludo.z ibi scripsi in.d.§.sed si mandauerit zc.

SVMMARIVM.

1 Filius institutus etiam in vncia,potest petere contratabulas.
2 Quærela datur ascendentibus,per sexum fœmininum.
3 Prætorum inuentionibus,non licet addere vel detrahere.

a Adhuc autem. Pretor ampliat successiōis materiā vlterius,q̄ sit p.l.xij.tab. ¶ No.ibi sine successore moreret zc.q̄ incōueniens videbatur decedere sine herede.facit.s.q ma.nō pos.in p̄nci. ¶ No.q̄ pretor ampliat ius ciuile,lz angustis finib⁹ coarctatū. ¶ No.q̄ ex equo z bono pretor imitat ius ciuile z sic p̄pter publicā vtilitatē:vt hic.z.l.ius ciuile.§.j.ff.de iusti.z iure.q̄ facit ad id qd no.Bar.in.l.fideiussor.§.q̄dā.z.l.quint⁹.ff.mādā.z Bal. i.l.si p ea.C.māda.qn i curia mercatorū dr q̄ oēs cāe debeāt terminari de bono z equo.de quo scripsi.j.de act.§.in bonefidei.dic vt ibi. ¶ No. ibi p̄terit⁹.q̄ ↄtab.nō dat nisi p̄teritis vt dicā cū gl. ¶ No.ibi iure scripto.q̄ nō oib⁹ scriptis dat bo.pos.sed scriptis iuridice.ita q̄ testm̄ habeat suas solēnitates z septē signacula.vt.l.cū tabule.ff.de bo.poss.fz tab. ¶ No.q̄ sicut de iure ciuili q̄diu est spes successiōis ex testō,non hz locū cā intestati.vt.l.q̄diu.ff.de acq.here.ita etiā de iure p̄torio:qz q vult succedere fz tab.p̄fert ei q vult succedere ab intestato nisi testm̄ p cōtratabu.rsipat. ¶ No.q̄ sicut de iure ciuili prima causa successionis est linee directe inferioris.vt.s.de here.q̄ ab intest.§.j.ita et de iure pretorio:vt hic.z sic vides q̄ i successionib⁹ p̄tor imitat ius ciuile.facit.l.j.§.j.ff.de ↄtab. ¶ In gl.p̄teritis.in fi.dic nō autē dat exheredatis.vt.l.non putauit.in prin.ff.de ↄtab.nec institutis vt ibi nisi com
1 misso edicto p preteritis qz tūc fili⁹ † institut⁹ etiā in vncia pōt petere ↄtab.vtute fratris sui p̄teriti.vt.l.nō putauit.§.fi.lz adhuc dictus p̄teritus non petierit,nec amplius petere possit ↄtab.vt.l.si post mortē.§.fi.z gl.z Bar.ff.de ↄtab.z est tex.i.l.nōnūq̄.de lega.p̄stā.lz gl.innuat cōtrarium.in.l.iij.§.si liberi.ff.de ↄtab.z dixi in repetitione mea l.illud.§.fi.ff.de contratab.in prin. ¶ Scdo no.ex gl.q̄ etiam his z in potestate preteritis datur etiā ↄtabu.nō solū emancipatis.nam licet pretor principaliter adinuenerit bo.pos.p̄pter emācipatos qui lz filij essent,erāt tñ incogniti a iure ciuili.vt no.gl.s.eo.in prin.tñ nō denegauit etiā remediū suū in potestate cōstitutis.vt.l.j.§.j.ff.de ↄtab.z.l. is qui in potestate.eo.ti.z hoc vult bene But.z glo.seq. ¶ In gl.contratab.ibi.§.quos autē.dic fm Jo.fa.hic q̄ glo.presupponit testm̄ in quo fili⁹ in potestate est preterit⁹,sit aliqd de iure p̄torio:qz ↄtabulat facit.l.ij.cū ibi plene no.p gl.z doc.C.de bo.pos.ↄtab.sed ipse dicit fm Pe.z Cy.q̄ imo est nullū omni iure.vt.l.ij.ff.de iniu.test.Sed de hoc dicas vt habet per gl.Bar.Ang.Rapha.z Imo.in.l.filio p̄terito.de lib. iniust.test.z p Rapha.in repetitione.l.filius qui in potestate.de li. z posthu.z per gl.z doc.in.d.l.ij.C.de ↄtabu.z in aut.ex causa.C.de lib. prete.z vide que dixi.s.de exe.libe.in prin. ¶ Sed aduertas ad hanc sol.qz innuit q̄ testm̄ ex quo non possit adiri hereditas de iure ciuili: licet possit adiri de iure pretorio,dicit nullum.z per consequens non tolleret primū testm̄.de quo est tex.cum glo.in.l.cum in secundo.et ibi Bar.Ang.Bal.Raph.z Imo.de iniust.testa. ¶ In ea.gl.ibi sine testamēto cōpetere nō pōt.dic vt.l.qd vulgo.ff.de contratab.z not.bene z singulariter illam.l.cum sua gl.q̄ licet testm̄ in quo fili⁹ suus est preteritus.sit ipso iure z omni iure nullū.vt.s.dictum est z tamen habuit tale testm̄ solēnia iuris,vcz septē testes z alia,preterq̄ ipsam preteritionē.l.cuz tabule.ff.de scdm tabu.pōt ↄtabulari.q̄ perpetuo not.de quo dixi.s.de exhere.libe.§.emācipatos.dic vt ibi. ¶ In ea.ibi.l.illud. §.fin.dic de hoc vt in quadam mea repeti.z ibi dixi.s.de exhereda.lib. §.emancipatos. ¶ In ea gl.in fi.dic fm doc.hoc verū de ascendentib⁹
2 per masculinū sexum.sed † ascendentibus p femininum datur querela.vt.ff.de cōtratabu.l.illud.§.ad testamentū.cum ibi no.arg.ad istam illationē.ff.de inoffic.testamen.l.nam z si parentib⁹.vel dicas tu q̄ ratio est in linea feminina vt p̄teritio habet p exheredatiōe.vt.s.de exhereda.lib.§.fi.z dic vt ibi dixi sed exheredatis non datur cōtratabu. vt.l.nō putauit.in prin.de contratab.igit zc.Et predicta procedunt si pater preterat cū causa:al's testm̄ est nullum sicut ecōtra est nullum qn fili⁹ a patre sine causa preterat vt not.in aut.ex causa.C.de libe. p̄te.z.d.§.fi.s.de exhereda.libe.z ibi dixi z etiā p̄nt intētare cōtratab. vt facit filius preteritus.vt.l.pater filiū.z qd ibi Bar.in repe.ff.de inoffi.testa-

a ¶ Sed eas. Hic incipit qnta ps in qua sic pone casũ: Dñe iã video qd̃ p̃tor decẽ bo. pos. ĩtroduxit, duas ex testõ. ⁊ octo ab ĩtestato. nũqd remanẽt oẽs in statu suo? ad hoc rñdet qd̃ nõ lz supradictas. x. bo. pos. p̃tor ex sua iurisdictiõe ĩtroduxit a nobis: tñ sine cura ⁊ studio p̃termissum est: sz ꝑ nr̃as constit. oĩa corrigẽtes, duas bono. posses. ex testõ a pretore introductas. vcz ɔ̃tabu. ⁊ s̃z tabu. (vtpote) necessarias ɔ̃stitutas dimisimus: nihil penitus circa eas immutantes: ⁊ sil'r ab intestato bo. pos. vñ liberi. et bo. pos. vñ legitimi in suo ordĩe ⁊ vigore remanere ꝑmisimꝰ. illã aũt bono. pos. q̃ appellat̃, vñ. x. ꝑsone: ⁊ q̃ ĩ edicto p̃toris quinto loco posita fuerat. numeratis vcz duobꝰ bo. pos. ex testamento pio, ꝓposito ɔ̃pẽdioso sermõe supuacuã esse oñdimꝰ. Cũ eñ predicta bono. poss. decez ꝑsonas. s̃. enũeratas extraneo manumissori ꝓponebat: idest, illi qui nõ ɔ̃cta fiducia succedẽdi emãcipauerat: ⁊ nostra ɔ̃stitutio ex emãcipatiõe liberorũ facta oĩbus parẽtibꝰ liberos manumittentibꝰ, hoc gaudere ꝑuilegio cõcessit. vt ex ip̃a liberorum emãcipatiõe (licet hoc nõ dicat̃ expresse) fiduciã succedẽti tacite videatur ɔ̃traxisse, manifeste ergo liq̃t p̃dictã bono. pos. vnde decẽ ꝑsone superuacuã esse: cum nullus hodie manumissor 1 nostre constitutionis autorita te (vt dictũ est) contracta fiducia succedẽdi in bonis manumissi intelligat̃ manumittere: sublata igitur quinta bono. possess. in gradũ eius ⁊ locũ illã bon. bos. q̃ antea sexta fuerat, vcz bonorũ poss. vñ cognati ꝑ nostrã constitutionẽ deduxerimus. ⁊ eandã qntã fecimus: ⁊ cũ olim in edicto p̃toris septĩo loco posita fuerat bo. pos. q̃ ex familia, ⁊ octauo loco. bo. pos. vñ liberi patroni patroneq;, ⁊ parentes eorũ vtrãq; per nostrã ɔ̃stõnẽ de iure patro. factã euacuauimꝰ. Cũ eñ ad similitudinẽ successionis ingenuoꝝ, libertinorũ successiões vsq; ad qntũ gradũco arctãtes posuerimꝰ, sufficiũt p̃dictis ꝑsonis tã ɔ̃tab. bo. pos. q̃ vñ legitimi, ⁊ vñ cognati, ꝑ quas possint p̃dicte ꝑsone sua iura vẽdicare oĩ scrupulositate, ⁊ ĩexplicabili errore p̃dictaꝝ duaꝝ bo. possessionũ remota. ⁊ bo. pos. vñ vir ⁊ vxor. q̃ inter veteres bo. pos. ĩ nono loco. posita fuerat. in suo vigore seruauimꝰ, ⁊ altiori loco. i. sexto, eã posuimus. decimã vero bo. pos. q̃ appellabat̃. vñ cognati manumissoris. ꝓꝑ p̃dictas causas merito abrogauimꝰ. vt tñ sex bon. pos. ordinarie permaneant suo vigore pollẽtes. ⁊ hec dicunt̃ vsq; ad illum. §. septima ⁊c.

¶ Extra not. ꝙ bon. posses. alia edictalis, q̃ scilz edicto pretoris mortui defert̃: ⁊ est illa que ꝑdit̃: alia decretalis, siue iudicialis. videlz que a iudice viuo petitur. ⁊ hec olim solenniter d̃bebat peti: sed hodie non.

offi. testa. ⁊. s̃. de he. q̃ ab intesta. §. eadẽ. ¶ In gl. p̃io loco, ibi in fi. vult dicere, qd̃ successio nõ defert̃ s̃m hũc ordinẽ: q̃r p̃ronꝰ excludit cognatos. vt. s̃. de successi. li. §. sz nr̃a. ⁊ tñ in hoc ordĩe postponit̃. ¶ In gl. vñ liberi. ibi. s̃. d̃ le. agna. suc. §. fi. dic vt ibi dixi. ⁊ de hoc h̃r plene in. l. fi. C. vñ legi. in gl. fi. ⁊ ibi doc. vbi aliqd in gl. reprobãt hic primã opi. q̃r non repit̃ iure cautũ de ista bo. pos. vñ
3 parẽtes. ⁊ hoc tz Ja. de are. ⁊ ꝑ hoc allegat. q̃r † p̃torũ inuẽtionibꝰ nõ lz addere vl' detrahere. vt. ff. de p̃to. stip. l. in p̃torijs. Tertio ne incõueniẽs sequat̃: q̃r cũ mr̃ ꝑ vñ liberi, venire nõ possit. C. de suis ⁊ le. l. quoties. seq̃ret̃ qd̃ pr̃ veniẽs ꝑ vtilẽ vñ liberi, matrẽ excluderet. cũ illa bon. pos. ceteras excludat. vt. ff. si tabu. test. nul. exta. in ꝑn. ⁊. ff. qs ordo ĩ bo. pos. ser. l. j. ⁊ tñ mr̃ pariter cũ pr̃e, dz succedere. vt aut̃. defuncto. C. ad tertu. ⁊ istã partẽ vr̃ breuibꝰ v̓bis hic seq Jo. fab. sz glo. in. d. l. fi. tz qd̃ imo pr̃ vñ liberi. Et istã ptẽ tz ibi Bar. quã ẽt seq̃t Bal. ⁊ Sali. ⁊ Ang. trãsit: nã lz specifice ⁊ exp̃sse nõ caueat̃, lege tñ gñal'r cauet̃ ex legis idẽtitate, vel ex ipsaꝝ legũ rõne. vt. l. nã ⁊ si parẽtibꝰ. ff. de inoffi. test. ⁊. l. pr̃ filiũ. e. ti. qd̃ fortificat̃, s̃m Sali. q̃r successiões ab ĩtestato ex legis ĩterpretatione sunt vicissitudinarie. vt. C. de le. here. l. si ab eo. ⁊ in aut̃. q. mo. na. effi. sui. §. filiꝰ. ⁊ pe. ⁊ sic cessant prima duo argumẽta in ɔ̃triũ facta. Nec obst. tertiũ: q̃r mater excludit̃. lz Bar. videat̃ innuere qd̃ de iure antiq̊, mr̃ forte excludebat̃. dico qd̃ nõ excludit̃ ꝑ bo. pos. patris, a successiõe filij de iure ciuili. qd̃ nõ est, nec dici põt etiã ꝑ p̃torẽ, sublatũ. ꝑ d. aut̃. defuncto. ⁊ istã partem tene. ¶ In eadẽ. ibi. C. de legi. here. l. fi. nã vnde liberi, dat̃ qbus datur ɔ̃ta. vt. l. j. §. recte. ff. si tab. testa. nulle exta. sz ɔ̃tab. non dat̃ in testõ matris. vt. l. illud. §. ad testa. ff. de cõtrata. igit̃ ⁊c. vnde cũ filio det̃ hereditas ex senatuscon. orphiciano, datur bo. pos. extraordinaria. vt. ĩ. eo. §. septima.

a **Sed eas.** [a] Bonorũ pos. vñ. x. ꝑsone, ẽ hodie sublata. h. d. ¶ Not. qd̃ sicut p̃tor corripit ⁊ emẽdat. l. xij. tab. ita etiã ĩperator, ⁊ sic ius ciuile, corripit ius p̃toriũ. vt hic. ¶ Not. qd̃ bo. pas. ɔ̃tab. ⁊ bo. pos. s̃m tab. sunt necessarie, et eodẽ mõ ab ĩtestato vñ liberi, ⁊ vñ legi. ¶ No. qd̃ supuacua sũt resecãda. ¶ No. qd̃ sublata cã ⁊ fundamẽto, tollit̃ edificatũ (legi de excep. rei vẽd. in pãde.) nã sublatꝭ successiõibꝰ q̃ ꝑ aliq̃s bo. pos. deferebãt̃. sũt ẽt sublate eoꝝ bo. pos. ¶ In gl. necessitas in fi. dic, imo sunt aliq̃ necessarie. vt. ĩ. e. §. ⁊c.

SVMMARIVM.

1 Minor ĩ dignitate, si nõ cedat maiori ĩ dignitate, vt in incedendo, & sedendo, põt implorari officium iudicis: vt ei inhibeatur.

Cumque antea. Bonorũ possessio tãquã ex familia, ⁊ vñ liberi, ⁊ parẽtes p̃roni, ⁊ vñ cognati p̃roni, sũt sublate: ⁊ remanẽt tñ sex bo. pos. ordĩarie. h. d.
1 ¶ † No. qd̃ successio libertoꝝ est ĩtroducta ad similitudinẽ ĩgenuorũ: aliq̃ tñ d̓ria remanẽte: q̃r agnati p̃roni vsq; ad qntũ gradũ succedũt: vt ĩ. §. multis. s̃. de suc. lib. ¶ No. qd̃ in successione libertorũ, hz locũ bo. pos. vñ liberi: ⁊ vñ cognati. q̃ bono. pos. vñ cognati. dat̃ p̃rono, ⁊ cognatis suis vsq; ad qntũ gradũ (vt dictũ est) nã fratres p̃teriti a liberto pñt q̃relare vl' ɔ̃tabulare. ar. §. soror. s̃. de inoff. test. ¶ Et aduertas qd̃ agnati ⁊ cognati liberti, excludũt̃ a cognatis p̃roni. vt. l. liberto sine liberis. ff. de bo. li. nec eis fit ĩiuria: q̃r si stetisset ĩ s̃uitute, clarũ ẽ qd̃ nõ habuisset cognationẽ: ergo ei succedere nõ potuisset. vt. s̃. d̃ ser. co. ĩ ꝑn. ¶ Not. qd̃ etiã hodie viget bo. pos. vñ vir ⁊ vxor. ¶ In gl. sufficit. ĩ fi. hec gl. dz referri ad h̔ qd̃ hic d̃r in tex. vñ liberi. ⁊ vñ cogna. hic eñ cõpetũt ab intestato, tã p̃ronis q̃ eoꝝ liberis, ⁊ eorũ agnatꝭ ⁊ cognatis. nã vr̃ qd̃ agnatis. ⁊ cognatis ꝓuideat ɔ̃tab. nec succedãt nisi ab intestato: sicut nec succedũt agnati vl' cognati ex carne, q nõ pñt q̃relare nec ĩtẽtare ɔ̃tab. nec succedũt nisi ab ĩtestato, vel nisi fuerint instituti. vt. l. fr̃es. C. de inoffi. te. ⁊ ita tenẽt doc. ĩ. d. §. multis. ¶ In gl. altiori in fi. iste tex. cũ gl. s̃m Jo. fab. est ar. qd̃ si mĩoris digni
b tatis. nõ cedat existẽti ĩ maiori dignitate, [b] vt in incedẽdo ⁊ sedẽdo, põt implorari officium iudicis: vt ei inhibeatur. vt. c. j. de maio. ⁊ obe. ⁊. l. j. et ij. C. vt dig. ordo. ser. lz nõ possit agi iniuriarũ act. vt. l. si qs de honoribus. ff. de iniur.

SVMMARIVM.

1 Remedium extraordinarium quod dicatur.

c **Septima.** [c] Si lex alicui dat bonoruz pos. de nouo ex testõ, vl' ab ĩtestato illa d̃r septĩa extraordinaria. h. d. ¶ † No. qd̃ qñ
1 cõcedit̃ de nouo aliqd̃ remediũ, ⁊ nõ est cõputatũ inter remedia ordinaria, d̃r remediũ extraordinariũ. ¶ In gl. j. ibi posthũo alieno. dic, hoc exẽplũ nõ est bonũ. s̃m doc. q̃r de iure nouo, succedũt de iure ciui. ergo habẽt vñ legi. vt. ff. vnde legiti. l. iij. de iure antiquo p̃tor dabat bo. pos. ergo ista cessat. vt. s̃. de leg. §. posthũo. ¶ In ea. gl. in fi. ⁊ hoc sine testatꝰ sit. ⁊ tũc dant̃ s̃m tab. ⁊ ɔ̃tab. acsi fuisset mortuꝰ in ciuitate, siue nõ, tũc dat̃ bono. pos. lz ab intestato, acsi mortuꝰ fuisset p̃ambula hora captiuitatis. ⁊ h̔ ex. l. corne. sz s̃z Ja. de are. h̔ exẽplũ nõ ꝓcedit: q̃r ad hoc vt hec bo. pos. cõpetat, oportet qd̃ ille q eã intẽtat, sit incognitꝰ de iure ciui. sed succedet̃ morienti apud hostes: acsi semꝑ fuisset in ciuitate: lz nõ cõpetat in casu gl. sz ip̃e dat alia exẽpla ĩ eisdẽ terminis: ⁊ addit solũ qd̃ si institutꝰ sit filiꝰ emãcipatꝰ, ⁊ pater morit̃ apud hostes: emãcipatꝰ nõ põt venire nisi ꝑ bo. pos. sil'r si pr̃ existẽs: ciuis, filiũ emãcipatũ instituat, q erat apd̃ hostes: ⁊ postea redit, hẽbit bo. pos. sz hec extraordinaria: q̃r lex ad talẽ hereditatẽ emãcipatũ vocat: ⁊ dicit bo. pos. cõpetere. vt. d. §. sz ius. Sed Pe. nõ approbat hoc, qm̃ ius ciui. oẽs captiuos agnoscit quo ad ius postliminij, vñ q̃uis aliq essent ĩcogniti de iure ciuili, nihilominus ius postliminij facit eos agnosci: vñ nec exẽpla gl. nec Ja. placẽt sibi. vñ ipse ponit exẽplũ qñ aliqs est institutꝰ sub ɔ̃ditiõe, vt ea pẽdẽte agnoscat s̃m tab. arg. ff. de s̃m tab. l. ij. §. j. Sz nec illud exẽplũ sibi placet: q̃r d̃r, qd̃ illa bon̄. pos. defert̃ ꝑ edictũ ordinis, nõ per legẽ. vnde pone exemplũ in. §. nõ tamẽ. s̃. qui mo. testa. infir. qd̃ nõ placet Jo. fab. qm̃ s̃m tab. ⁊ hec septĩa, sunt due species bo. pos. ⁊ differũt specie ⁊ numero. vt patet in ti. isto. Cũ ergo tex. dicat, qd̃ in isto casu cõpetat s̃z tab. qũo possumus dicere, qd̃ s̃m tab. sit hec septima nec etiã exẽplum Jo. fab. qñ filiꝰ emãcipatus est institutus, est bonum: quoniaz emãcipatꝰ nõ

ADDITIO.

b ¶ Maiori dignitate. Nota istud, ꝙ debemꝰ cedere alteri s̃m gradus prerogatiuã quod sepiꝰ venit ĩ disceptationem.

c ¶ Septĩa. Adhuc prosequitur Justi. qntã ptẽ. vñ põe sic casus. Dñe. iam video qualiter correxistis ius p̃torium circa bon. poss. a p̃tore introductas: ⁊ q̃r quatuor per vestraz consti. sublatis, sex tñ mõ bon. poss. fecistis. pro deo, dicatis mihi nunquid est aliqua alia bon. poss. ⁊ rñ. qd̃ sic. nam sex predictas bono. poss. ordĩarias, septimam extraordinariã pretores optima rõne introduxerunt: et hec septima extraordinaria oĩbus his cõpetit qbus videt̃ bon̄. pos. lege, vel nouo iure, vel senatuscõ. cautũ esse. quam quidem septimã extraordinariam bo. poss. pretor neq; bo. pos. q̃ ab intestato, neq; eis q̃ ex testõ sunt, stabili iure ɔ̃numerauit. Sz qñq; ex testõ, ⁊ qñq; ab intestato. quasi vltimũ extraordinarium auxiliuz prout res exigit, accõmodauit illis q ex legibꝰ vel senatuscõ. vel principium cõstitutionibus, nouo iure ex testamẽto, vel ab intesta. ad successionez veniũt. ⁊ hec dicunt̃ in quarta pte vsq; ad illum. §. cũ igit̃ plures species. Ceteri casus vsq; ad finem tituli sunt planissimi.

ē cognit⁹ a iure ciui.vł ab iteſtato,vł ꝯ teſtm̄.Sꝫ ſi iſtituat̄,ita admittit̄ de iure ciuili,ſicut qlibet extrane⁹.vt.l.ſi.ff.de iterro.act.ꝛ.l.vetre. ff.de acq.he.ꝛ no.gl.i.l.p hr̄de.§.j.ff.e.ti.vel dic ſm Cy.i.l.ſi.col.ij.ver. eſt ꝛ.vij.bonorū poſſeſſio ex ordinaria nume.7.vñ legitimi.C.ꝙ iſta. ſeptia ē neceſſaria in oib⁹ caſib⁹ in qb⁹ ē neceſſaria bonorū poſſeſſio ſcdm̄ tabulas in qb⁹ caſib⁹ bonoꝝ poſſeſſio ſcdm̄ tabulas nō deſcendit ex edicto ptoris.ſꝫ ex rñſiōe prudētū vñ tali caſu dr̄ bo.poſ.ſeptia ex ordinaria,qd̄ Bal.ibi col.pe.xv.qrte qōnis nu.29.reprehēdit qꝛ imo pficiſcit̄.vt cū habeam⁹ ſpāle nomē,ad gñale ex ordiariū nō dbem⁹ cōſurgere:ſꝫ ex mēte ptoris,ꝯpetit ſm tab.ſꝫ ſi nō mutat̄ p ptorē ordiatio teſti,vt puta,inter liberos corā duob⁹ teſtib⁹.vt.l.j.ff.vt ex legi.ſenatuſqꝫ ꝯſul.bono.poſ.ꝛ aľs ſucceſſio ab iteſtato corā qnqꝫ teſtibus, vocat̄ ſeptia ex ordinaria.ꝛ ē bono.poſ.pp̄ter tab.ꝛ nō ſm tab.qꝛ nō ē de ſpecificata mēte ptoris.ſꝫ de ꝯfuſa,q̄ ſubſeqt̄ ius ciuile.ad hoc.l.ſi duob⁹.§.ſi pri⁹.ff.de ꝯtab.ꝛ de iniuſto teſta.l.ij.¶ In gl.ſenatuſcō.in fi.dic ꝛ h̄ caſu ꝯcurrit,cū vñ legi.l.ij.§.fi.¶ In gl.extraordinariū,ibi:ꝛ alie cāe cognitiōe.hodie āt ſine petitiōe,ꝛ ſine cāe cognitiōe.ꝛ datiōe corā iudice:agnoſcuntur.ar.l.pe.ꝛ.fi.qd̄ ibi no.p glo.ꝛ doc.C.q admit. ad bonorum poſſeſ.ꝛc.

SVMMARIVM.

1 Liberi & parentes,habent annum ad petendam bonorum poſſeſſio.alij agnati,habent centum dies.
2 Remedium pretoris ad petēdā ſiue cognoſcēdā bo.poſ.quanto tp̄e duret
3 Repudiatio nocet in omni iure.
4 Facultatē adeūdi ſpacio triginta annorum præſcribi.

1 Cum igitur. †Liberi ꝛ parētes habēt annū ad petēdā bo.poſ.alij agnati,habēt cētū dies:ꝛ portio deficiēs accreſcit pari i gradu,vel ad aliū p ſucceſſoriū edictū.h.d.¶ No. qd̄ nō eſt iuſtū differre actiōes creditorū quas annullāt adſibi debitū. ¶ No.qd̄ etiā taliter puideri dꝫ ne bona defuncti dent̄ creditorib⁹, vel creditores mittant̄ in bo.poſ.defuncti.¶†No.qd̄ lꝫ remediū cōſequēdi hr̄ditatis ſit ppetuū de iure ciuili:qꝛ durat.xxx.annis facultas adeūdi.vt.l.lꝫ.cū ibi no.p gl.ꝛ doc.ꝛ.l.ſi curator.C.de iure delib.ꝛ no.gl.i.l.quādiu.la.j.ff.de acq.here.tñ remediū ptoris ad petēdū ſiue agnoſcēdā bo.poſ.dat certū tp̄s.vcꝫ annū aſcēdētib⁹ ꝛ deſcēdētib⁹:cētū dies collateralib⁹:vt hic.ꝛ.l.j.§.largi⁹.ꝛ.§.dies.ff.qs or.i bo.poſ.ſer. ¶ No.qd̄ ſi plurib⁹ bo.poſ.defert̄,ꝛ vn⁹ intra tp̄s nō agnoſcat,aliꝭ portio ſua defert̄ ꝛ accreſcit.vt hic.ꝛ.l.ij.ꝛ.iij.ff.de bo.poſ.ꝛ accreſcit ipo iure,ſicut ſi repudiaſſet.vt.l.j.C.qñ nō pe.par.qꝛ nō agnoſcēdo intra tp̄s ſtatutū,vr̄ repudiare.vt no.gl.i.l.ſi ego.ff.de neg.geſt.¶ No. qd̄ iure ptorio hꝫ locū ſucceſſoriū edictū de gradu i gradū.ꝛ de hoc ſucceſſorio edicto ego dixi.ſ.de legi.agna.ſuc.§.fi.¶ In gl.accreſcit in fi. dic ꝙ accreſcit ipo iure,qñ eodē iure ſuccedūt:ſec⁹ ſi diuerſo iure:qꝛ tūc nō ipo iure accreſcit.vt.l.ſi cū patro.i pn̄.j.de bo.poſ.ꝛ qd̄ ibi gl.et Bar.ꝛ de iure pro.l.lꝫ ſine.§.ſi ex duob⁹.¶ In gl.ex ſucceſſorio.in fi.

3 dic vt dixi i.d.§.placebat.¶† In gl.nō eſſet in fi.dic hoc verū,ſi repudiauit exp̄ſſe ex illo capite qd̄ ſi ſimplr̄ gl.ibi dicit,qd̄ nullo mō admittit̄.qd̄ nō vr̄ verū(ſm Jo.fab.)qꝛ tūc repudiatio nocet i oi iure:qꝛ oē ius eſt delatū.Nā repudiatio ſup iure nō delato,nō tꝫ:vt.l.ſi ita ſcriptū.§.j.ff.de le.ij.ꝛ.l.j.§.decretalis.ff.de ſucceſ.edic.Sꝫ ꝯſtat qd̄ vñ liberi,ꝛ vñ legitimi:nō deferūt̄ ſimul.vt hic.ff.qs or.in bono.poſ.ſer.ita ergo repudiatio ſimplr̄ nō pōt extēdi,niſi ad delatā.vt.d.l.ſi ita ſcriptū.§.j.nec ob.l.in pluriū.ff.de acqrē.he.qꝛ ibi repudiauit vtrūqꝫ exp̄ſſe,ꝛ i p̄ñtia iudicis.ꝛ ibi not.nec ēt ob.qd̄ vtriuſqꝫ petitio pēdebat ex volūtate:qꝛ nō ſimul.ꝛ ꝯcludit qd̄ ibi repudiatio vni⁹,nō pōt pcedere ſine repudiatiōe alteri⁹,ꝛ vtrūqꝫ ſimul cōpetebat ad electionē ꝛ volūtatē repudiātis.ꝛ tūc vno repudiato exp̄ſſe,vł facta repudiatiōe ſimplr̄,vr̄ totū repudiatū.vt arg.l.illō.de acq.here.l.nec eis.§.j.Sꝫ vbi nō ſimul cōpetūt:tūc ſec⁹:vel vbi alterū,repudiat̄ noīatim:vt.ff.de re. iur.l.qties.ꝛ h̄ ſequit̄ Dy.Tu aūt ſcdm̄ vltramō.Ja.de bel.Ja.but. Bar.Bal.Sal.ꝛ Ang.i.l.ſuū.C.de iure deli.ꝛ Bar.i.l.nec is.§.j.ff.de acq.he.vcꝫ.an repudiatio referat̄ ad oē ius,ꝛ oēs vias ſuccedēdi,qñ hꝫ ſubſtitutū:dicas,qñqꝫ repudiatio refert̄ ad ipaꝫ hr̄ditatē.ꝛ tūc vr̄ repudiaſſe oē ius qrēdi illā hr̄ditatē.vt.l.ſi duo.§.iul.ꝛ.§.ſi qs iurauerit.ff.de iureiur.Qñqꝫ refert̄ ad ius adeūdi.vt qꝛ repudiat ius adeūdi de iure ciuili.ꝛ reſeruat de iure ptorio,vł ꝯ.ꝛ tūc pfert̄ ſubſtituto.qꝛ qdiu pōt iſtitut⁹ ſuccedere,nō admittit̄ ſubſtitut⁹.vt.l.qdiu.de acq. he.q̄ logt̄ gñaľr,nec diſtinguit q̄ iure poſſit admitti.ſufficit g̃ ꝙ iſtitut⁹ aliq̄ iure admitti poſſit ex teſtō.nā cū iſte vie nō ſint ꝯrie,pt vna repudiata,redire ad aliā.vt.l.ſi dom⁹.ff.de ſer.vr.p.ſec⁹ ſi eēnt ꝯrie,vt ex teſtō,vel ab iteſtato:qꝛ tūc repudiata vna via,ad aliā redire nō pt vt.d.l.nec i s.§.j.ꝛ.l.ij.C.de ipu.ꝛ aliꝭ ſubſti.Sꝫ ſi dicat ſe nolle acq. here.ſimplr̄:tunc vr̄ i totū repudiaſſe,ſicut eꝫ.qñ dicit ſe velle acqrere oi iure.vt.l.puberē.C.de iure delib.ꝛ p̄dicta ſunt vera.ſm Bal.ꝛ Sal. qd̄ repudiatio vni⁹ iuris,nō nocet in alio:niſi eſſet adiecta cā gñalis: vtputa:repudiatio iuris adeūdi de iure ciui.qꝛ hr̄ditatis eſt dānoſa. nā talis nō refert̄ ad vtrūqꝫ ius:igitur ꝛc.arg.ff.de acq.heredi.l.ſi is q animo.qd̄ no.¶ Scdō principaliter aduertas ad.d.glo.dum allegat §.ſed videndū eſt.de ſuc.edic.qꝛ ille text⁹ eſt ſingularis.pone qd̄ fili⁹ p xxx.ānos ſtetit qd̄ nō adiuit hr̄ditatē matris ex teſtō:vult adire itra alios.xxx.annos ab inteſtato:qrit̄,an poſſit:ꝛ vr̄ qd̄ ſic:qꝛ cā teſtati deficiēte,denuo icipit cā inteſtati:ergo ei nō eſt pſcriptū.ꝛ hoc vr̄ ver. ꝛ hoc ꝯſuluit Bar.i fili.pbat:nā fili⁹ pōt adire hereditatē matris ex capite liberorū,excluſis trāſuerſalib⁹:pone qd̄ p.xxx.ānos nō adiuit ex capite liberorū,nūqd habeat alios.xxx.ānos ad adeūdū ex capite legitimorū:ꝛ dicit Bar.ꝙ ſic.ꝛ ſic dotē matris cōſeq ꝛ petere poterit vſqꝫ.ad.40.annos:nā ex q̄ nō adiuerat,nō poterat agere vt hr̄s,donec ergo hereditas iacuit,nō potuit currere pſcriptio ꝯ filiū:ꝛ ideo cōtra actionē de dote q̄ eſt hereditaria hereditatis mr̄is:dū hereditas matris iacuit,pſcriptio nō currit,nec ꝯ hereditatē:qꝛ iacuit.nec ꝯ filiū:qꝛ nōdū hr̄s erat.Probat̄ p̄mū dictū:qꝛ ſicut ſe hꝫ ann⁹ de iure ptorio:ſic ſe habēt.xxx.anni de iure ciuili:vt.d.l.j.§.ſciēdū.de ſuc.edic. Et qd̄ iacēte hr̄ditate nō currit pſcriptio.tꝫ Pe.ꝛ Cy.i.l.lꝫ.C.de iure deli.p.l.ea q̄.in fi.C.de tēpo.in integ.reſti.petē.ꝛ hoc tꝫ Bald.ꝛ Ang. in.d.l.lꝫ.ſed Sali.ibi hoc nō plꝫ:qm̄ oēs ſucceſſores ſunt legitimi:ꝛ tñ inter eos ſunt tria capita:vt in aut̄.de here.q̄ ab inteſta.§.j.ꝛ ſic excluſus ex capite liberorū,eſt excluſus ex capite legitimorū:qꝛ nec ex capite aſcendētiū vel collateraliū venire pōt:vñ dictū doc.pcedit ſm iura antiqua.Ego credo qd̄ de iuris ſubtilitate,opi.Sali.ſit verior,p tex. ſuū:ſꝫ in practica,obſeruaret̄ alia opinio.pp authoritatem doctorū.

4 ✠ ADNOTATIO. Et † ꝙ facultas adeūdi ſpacio triginta ānorū,pſcribat̄,firmāt gl.ꝛ ſcribē.voto cōi i.l.lꝫ.de iure delib.C.ꝛ ibi hanc exclamat cōem alex.tartagna.col.j.in p̄nci.nume.1.Ant.Caius.

SVMMARIVM.

1 Expectantes ſi ſunt plures ſub diuerſis datis,an tempus menſis currat poſterioribus,quandiu poteſt primus acceptare.
2 Termin⁹ ſi dat⁹ eſt actori decē dierū ad pbādū:& aliorū decē dierum reo poſtea ſequētiū:ſi actor renūtiat termio ſuo,ſtatī cedit dies termini reo.

Si quis itaque. Primo repudiāte bono.poſ.ſtatiꝫ ſequēti incipit currere tp̄s.h.d.¶ No.tex.ibi repudiauit.l.bo.poſ.ſibi delatā.facit.l.is pōt.cum ibi no.ꝛ.l.is q heres.§.fi. cū.l.ſeqñ.ꝛ ibi gl.ꝛ Bar.ff.de acq.hr̄.¶ Quid aūt ſi ſimplr̄ repudiat. dr̄ gl.l.ſciēdū.ff.de ſuc.edic.qd̄ vr̄ i totū repudiaſſe:vt argu.l.ſi ſine.§.q interrogat⁹.ff.de interro.actio.ſꝫ ibi Dy.tꝫ ꝯriū.Tu de hoc dic vt dixi.ſ.§.pxi.¶ In gl.admittunt̄.in fi.iducit̄ p Jo.fab.Semp i gratiꝭ apponit cl'a de bñficio,vł pbēda quā itra mēſem duxerit acceptandā.

1 ¶†Quero,ſi ſunt plures expectātes ſub diuerſis datis:an tp̄s mēſis currat poſteriorib⁹,qdiu pōt p̄m⁹ acceptare:Et vr̄ qd̄ nō,p iſtū text. vt.l.fi.i fi.C.q admi.ad bo.poſ.ꝛ.ff.de adul.l.qnquēniū.ꝛ.l.denūtiaſſe. §.qrit̄.Sꝫ ꝯ:qꝛ pōt acceptare ſaltē de fcō,ꝛ poſtea ius ſuū declarabit: ꝛ ita tp̄s currit:vt.ſ.de excu.tu.§.q aūt.ꝛ.ff.de exc.tu.l.ſcire.§.ſcire.de bo.poſ.l.cū qdā.ꝛ qd̄ ibi gl.ꝛ Bar.ff.de aut.tu.l.tutor vł curator.ꝛ hoc tꝫ Jo.nō obſtāt ꝯria.qꝛ ibi nō poterāt ſimul ꝯcurrere,nec ſimul intētare.Sꝫ in qōne ꝓpoſita,qlibet pōt acceptare ſub proteſtatiōe ſi ſibi debet̄:ideo vr̄ currere tp̄s p̄dictū.facit.c.fi.de ꝯſuetu.i.vj.Sꝫ tu dic ſꝫ Sali.in.d.l.fi.C.q admit.ad bo.poſ.qd̄ Jo.an.in addi.Spec.in rubri. de ꝯceſ.pbē.poſt p̄n.tꝫ ꝯriū:qꝛ act⁹ legitimi nō rccipiūt diē,nec cōditionē.ſꝫ tñ Sali.ibi tꝫ ꝙ imo dict⁹ termin⁹ ſit oib⁹ cōis:qm̄ a verbis gratie nō eſt recedēdū:vt.l.j.§.is q.de exercito.ſed i qualibet linea iſte termin⁹ eſt inſert⁹,ſi itra mēſeꝫ duxerit acceptādū:igit̄ ꝛc.vt i cle.j.de cōceſ.pbē.ad acceptādū nō veniūt gradatiꝫ:ſed ſimul in tp̄e cōcurrūt. Et horū eſt rō:qꝛ eorū acceptatio eſt appoſita in vim ꝯditiōis:qꝛ illa xᵒba:quā intra menſem duxerit acceptādū:faciūt ꝯdōnē.vt.l.ſtichū q me⁹ erit.ff.d leg.j.ꝛ ideo p ſui forma,eſt adimplēdū i forma ſpecifica:

2 vt.l.q hered.ꝛ.l.meui⁹.de ꝯd.ꝛ demō.dic tñ lati⁹ vt ibi p Sali.¶†Et facit iſte tex.dat⁹ eſt termin⁹ actori decē dierū ad pbādū:ꝛ aliorū decē dierū reo poſtea ſequentium.qd̄ ſi actor renūtiat termio ſuo:ſtatiꝫ cedat dies termini reo.de quo p Bar.in.l.q añ kalēdas.de xᵒb.obli.qꝛ dꝫ notificari reo:aľs cū ſit iuſta ignorātia,vſqꝫ ad finē p̄mi termini actoris,nō curret reo termin⁹ ſu⁹.alleg.l.ij.circa fi.ꝛ aut̄.ei q.C.de tēp. app.ꝛ hoc ſeqt̄ Bar.i.d.l.fi.Et codē mō ſi actor p̄ria die pbaſſet:qꝛ altera die cū totū eſt reo,incipit currere ſibi termin⁹ ei⁹ qꝛ cā qre fuit data p̄ria dilatio fuit finita:g̃ finita ē ipa dilatio.vt.l.ſi qs hr̄s ita.ꝛ ibi h̄ no.Bar.ꝛ doc.ff.d ac.hr̄.ꝛ.l.a filia.§.j.ꝛ ibi Bar.ꝛ doc.ff.ad treb.ꝛc.

SVMMARIVM.

1 Tempus bonorum poſſeſ.petendæ eſt vtile.
2 Beneficium prætoris eſt temporale,& non perpetuum.
3 Vtiles dies qui dicantur.
4 Bonorum poſſeſſiones olim erant duæ.

1 In petenda. †Tempus bo.poſ.petende eſt vtile.ꝛ hodie bo no.poſ.poteſt qualitercunqꝫ ſine ſolennitate peti.h.d.

2 peti.h.d.¶†Not.qd in petenda bono.pos.& sic in actu non iudiciali:vt hic,dies vtiles tm cõputant.sic etiã cõtingit in appellatione:q quo ad qd.dr actus extraiudiciarius:qz potest fieri & interponi die feriata:vt.l. C.de ferijs.Et no.Bar.in.l.si expssim.ff.de appel.& ibi dixi iste est tex.in
3 l.ij.§.dies.ff.qñ appel.sit.¶†Not.ibi:sz quocunqz mõ.qd bo.pos.hodie põt agnosci sine aliq solẽnitate,quocũqz & qlitercũqz volũtatẽ suã corã iudice declarauerit:sicut aditio hereditatis cõsistit in declaratiõe nude
4 voluntatis:vt.s.de here.qli.& differẽ.§.fi.¶†Not.ibi:inter statuta tpa.qd bñficiũ pretoris est tpale,& nõ perpetuũ.facit.j.de perpe.& tẽp. ac.in pñ.& in.l.in honorarijs.ff.de act.& ob.nã linee directe ascẽdẽtiũ & descẽdẽtiũ,daf annus:collateralib⁹ vero dantur cẽtũ dies:vt.l.j.§.dies.
5 &.§.largius.ff.qs or.in boñ.pos.ser.¶†No.qd qñ bñficiũ est tpale,elapso termino,ipso iure pdif bñficiũ:vt.l.imperatores.ff.de posi.&.l.statu
6 liberũ.§.j.ff.de le.ij.¶†In gl.vtiles.i si.intelligas hoc qd dicit gl.sane. primo.de iure antiq & in illis bo.pos.q tribuebãt ius:& regulariter oẽs sunt:vt.l.iij.§.si cã cognita.ff.de bo.pos.si autẽ esset bo.pos.q nõ tribueret ius in pprietate vt est vẽtris noie,& alie de qb⁹ p gl.in.l.ij.§.dies.qs or.in bo.pos.ser.& tũc nõ reqrif qd iudex sedeat,vel nõ:qz expediunf de
7 plano.igif etiam illi dies quibus iudex non sedet,currunt:vt.d.§.dies. ¶†Scdo.aduertas,qz credo q hodie oĩbus bo.pos.etiã q tribuũt ius in pprietate dies vtiles dicãtur,etiã si iudex p tribunali non sedeat:qz sufficit hodie q fiat corã iudice:lz iudex nullũ decretũ habeat necesse interponere:vt.l.fi.C.q admi.ad bo.pos.sicut dicimus in simili de insinuatiõe q fieri debet corã iudice:licet iudex non habeat necesse decretũ interponere:vt.l.illã.& ibi.Bal.& Sali.C.de sacrosan.ecc.& Bar.in.l.mo destinus.ff.de donati.Et dicti dies incipiũt currere a die scientie:& tandiu currũt,q diu fuit in vera & clara scientia:si aũt alio rumore prolato dubitauerit,an ei cõpetat bo.pos.tũc currere impediunf.iste est tex.no.
8 in.d.l.ij.in pñ.§.j.ff.qs or.in bo.pos.ser.facit qd dixi.in.d.l.j.§.dies.ff.qñ appel.sit.& adde qd no.gl.& Bar.in.l.j.ff.de diuer.& tempo.pre.¶†In gl.pnceps.in fi.lz olim essent due bo.pos.vna q vocabaf edictalis:& ista cõcedebaf a pretore mortuo.Alia decretalis:q impetrabaf a ptore viuo:vt.l.j.§.decretalis.cum ibi no.ff.de succes.edic.hodie vero non est nisi bo.pos.edictalis:qz illa sufficit:nec est decretalis:qz nõ est necesse qd iudex decernat:qz hoc sublatum est p.d.l.fi.C.q admi.ad bo.pos.nec est necesse qd aduersarius etiã citef:cũ nõ fiat,nec celebref in figura iudicij: vt.d.l.fi.& facit optime gl.i.d.l.ij.§.dies.qs or.i bo.pos.ser.i.l.j.C.quorũ bo.& tñ non infert aduersario dãnũ:agnita dicta bo.pos.corã ptore,ne tẽpora sibi labanf:cuz postea habeat necesse intẽtare bonorũ possessor hereditatis petitionem,& tũc opus erit quod aduersarius citef:qz le-
9 di posset:vt arg.gl.in.d.l.j.C.quorũ bo.facit.l.nam ita diu⁹.ff.de adop. ¶†Et his infertur ſm Bal.& Ang.in.d.l.fi.qd cũ etiã hodie bo.pos. Stab.iferaf pindiciũ aduersario,qd nõ põt corã iudice agnosci nisi pars citef:vt est gl.singularis i.l.j.§.j.i gl.i.v.solẽnis.C.de cura.furiosi.& idẽ i carboniana:& q daf vẽtris nomie:sz nõ in illa q daf gratia litis agnoscẽde.de qbus p gl.in.d.l.ij.§.dies.& facit.l.papinianus.in pñ.ff.de inoffi. test.ita dicũt doct.& maxime Bal.in.d.l.fi.& Bar.late i.d.l.ij.§.si cã cognita.de bo.poss.i v.tertio qro,vtrũ pars debeat citari.Et aduertas,qd lz aditio hereditatis nõ possit celebrari p aliũ:vt.l.paul⁹.ff.de acq.hered. cũ ibi no.& in.l.j.ff.de offi.pcn.cesa.tñ bo.pos.põt peti per aliũ:vt.l.iij.§. acqrere.ff.de bo.pos.intm qd põt peti per seruũ,& p feminã:vt.l.seruus. in pñ.i fine pñ.eo.ti.qñ pretor est certus de cõditiõe petentis.& est rõ.qz etiã nõ petẽti,& absenti,iudex ex suo officio dare põt bo.pos.vt.d.l.ser-
10 uus.†Et q hic sit rõ differẽtie:dic,qd aditio hereditatis cõsistit in pura voluntate:id q primũ mandat alicui adire,videf ipse adire:vt.d.l.paulus. sed bo.pos.nõ cõsistit in puro animo:sz requiritur aliquid extrinsecus. videlz agnitio corã ptore:merito,cũ aliqd facti reqraf,põt alteri demãdari.¶In gl.pro petenda:in fi.an aũt bo.pos.& q sit hodie necessaria: vide hic gl.& gl.i.l.fi.C.vñ legi.& ibi doc.& Bal.in rub.C.q admit.ad bo. pos.& Bar.in.l.posthumus.&.l.filio preterito.de iniusto testamento.et eo latius scripsi.s.de exhere.libe.in pñ.dic vt ibi &c.

hoc dicit in summa.Olim etiã pprietas oĩum bonorũ acqrebaf arrogatori:exceptis his q p capitis diminutionẽ pdunf:hodie vero acqrif sol⁹ vsusfructus:vt sit patri naturali.h.d.¶No.qd acqsitio p arrogationem nõ fuit cognita de iure antiquo.l. xij.tab.nec ẽt de iure ptorio.¶Not.qd paterfamilias est q dat se in arrogationẽ.¶No.qd ille q dat se in arrogationẽ,dr pati minimã capitis diminutionẽ:qz mutat statũ.¶No.qd ẽt p capitis diminutionẽ,pdif ius succedẽdi p agnationẽ:& pduntur ope suor,q nõ trãseũt i hrdẽ extraneum.¶Not. qd vsusfructus non perit, minima capitis diminu
1 tiõe.¶†Not.qd qtũ ad acqsitionẽ,eqparanf fili⁹ naturalis,& fili⁹ arrogat⁹ & pater naturalis,& pater
2 arrogator.¶†In glo.successio.i fi.dicit Ioã.fab. qd illa lex est cõ.qz ibi dr,qd societas nõ trasit i arrogatore:& tñ hic dr,qd oẽs res corporales & incorporales trãseunt.vñ dicas,qd ibi est spãle p rõnẽ que ibi reddif,si qd tm debef ex societate p tpe pteri to,arrogator põt petere p actionez p socio q bene trãsit p pteritis:sicut & cetere actiões cum i illa ces-
3 set rõ pdicta.¶†Itẽ opp.d le.iij.ff.p socio.vbi nõ trãseũt icorporalia sine cessiõe.sz dicas,qd ibi non est pprie successio vniuersalis.vñ p cõsensuz solũ,nõ põt qs successor cõstitui vniuersalis,vt iura incorporalia trãseãt.Vñ opus est duob⁹:& qd cõsensus interueniat:& qd sit iure introduct⁹:sz de iure nõ reperif qd qs sit successor vni⁹ p vniuersitatẽ,nisi i casib⁹ istorũ triũ ti.& id vf qd nõ trãseũt actiões ipo iure directe in alijs casibus:qz vtiles qñqz cõpetũt: vt.l.emptor.C.de peti.here.&.l.ex legato.ff.de leg. sz hoc casu,trãseũt sine cessione,sicut in hrdẽ.& idẽ qñ qs intrat religionẽ:vt auf.si q mulier.C.d sacro
4 san.ec.¶†Quid de possessiõe,an trãseat in arrogatorẽ:vf qd nõ:cũ nõ trãseat in hrdẽ,nisi apprehẽdaf:vt.l.cũ heres.ff.de acq.pos.Sz i cõtrariũ est tex. in.l.si adoptauero.& ibi gl.& Bar.ff.de pca.& idem no.doc.i monasterio:qz oĩa possidet sine noua apphensiõe,q possidebat ingrediẽs monasteriũ,vt no. doc.i auf.ingressi.C.de sacrosan.ecc.& not.Bart.& doc.i.l.qvniuersas.§.aut si is q.de acq.pos.& in.l.cũ heredes.§.fi.de acq.pos.Hodie vero,non possidet pf arrogãs,nisi vsumfructũ:qm alia qrit sibi,sicut filius legitim⁹ & naturalis i pre:vt.l.possessio.§.j.ff.
5 de acq.pos.& ibi gl.& doc.¶†Sz qd i nouo plato. an possideat ipo iure sine noua apphẽsione q possidebat eius pdecessor:dicas qd sic:qz ecclesia nũq desinit possidere:vt no.bar.i.l.sicut.§.j.ff.q cuiusqz vni.&.l.j.in fi.ff.de acq.pos.& no.Inno.in.c.cum in officijs.extra de test.ita dicit Bart.& doc.in.l.cum hrdes.in prin.ff.de acq.pos.¶In gl.oparũ.in fin. dic vt plene no.gl.& Bar.& doc.i.l.si nõ sortem.§.libert⁹.ff.de condi.indebi.& i.l.venia.C.de in ius vocã.& i.l.liberti libertecqz.C.de ope.li.& ibi plene Cy.
6 & do.¶†In gl.ius agnatiõis.ibi.§.mortuo dic,q hoc hodie nõ est verum:qz nõ amittif ius agnationis p capitis diminutionẽ:& ius agnatiõis & cognatiõis nõ differũt:vt i auf.de hf.q ab itestato.§.nullã.& sic vf qd arrogat⁹ retineat successionẽ patris naturalis:qz remanet cognatio:vt no.gl.s.de hre. q ab intestato.§.sz ea oĩa,in adoptato distinguitur vt habef in.l.i adoptiuis.C.de adop.de qb⁹ i dicto §.sz ea oĩa.& dic vt ibi dixi & dicã in.§.fi.j.eo.qd no.

a De acquisitione per arrogationem.* Rubrica.

SVMMARIVM.

1 Arrogati tam parentes quàm liberi, quòd æquiparantur in acquisitione.
2 Res omnes corporales & incorporales,trãseunt in arrogatorem.& an incorporalia transeunt sine cessione.nu.3.
4 Possessio an transeat in arrogatorem.
5 Prælatus nouus,an possideat ipso iure sine noua appræhensione quæ possidebat prædecessor.
6 Ius agnationis,non amittitur per capitis diminutionem.

b Est & alius. b Totus iste titulus diuidif in tres partes.Primo.vnde fuit introducta acqsitio per arrogationẽ.Scdo.postea illud declarat,tam de iure antiquo.q moderno:& quid arrogatori acqraf.Tertio.an arrogator teneatur ad debita arrogati:Scda ibi:ecce enim.Tertia ibi:sz ex diuerso.¶Et

a ¶De acquisitione p arrogationẽ. Cõtinuatio isti⁹ rubri.ad supiora ptz i hũc modũ. Dictũ est.s.quare nobis acqrif p vniuersitatẽ,tã ex testõ,q ab intestõ.& tã de iure ciuili,q ptorio:& qz qñqz acquirif nobis vniuersaliter p arrogationẽ:idcirco impator h de hoc mõ acqrẽdi p vniuersitatẽ,tractare itẽdit:& iõ de hoc tractatur⁹,anne ctit rubricã d acqsitiõe p arrogationem.
b ¶Est & ali⁹.Ad euidẽtiã isti⁹ tit. diuidas totũ tit. i tres ptes:& planus erit.In qrũ pma ptedetermi nat vñ fuit introduct⁹ prim⁹ modus acqrẽdi p arrogationẽ.In secũda,dtermĩnat que ſm antiqua iura i eo veniũt. In tertia.& vltia pte,determinat i quo casu pf arrogator ad bona filij arrogati admittaf:& in q casu a successione eius repellif:& q liter:& qtum ex dictibus filij arrogati teneaf.Prima ps durat vsqz ad illum.§.nunc aũt nos.ibi incipit scda.& durat vsqz ad illum.§. mortuo aũt filio. ibi tertia.& durat vsqz in finem titu.Litera p totum titulum plana est:casus planissimus &c.

SVMMARIVM.

1 Arrogator succedit arrogato,nisi sint certę personę quę ipsum excludant.
2 Dominium transit in arrogatum in arrogatione rerum aduentitij peculij filij arrogati.
3 Pater legitimus & naturalis,& mater,excludunt patrem legitimum tantum à successione filij.

1 Mortuo.†Arrogator succedit arrogato,nisi sint certe persone q ipm
2 excludãt.h.d.¶†No.qd sicut i hrdẽ dñiũ trãsit recta via,aditiõe secuta:vt.l.cũ hrdes.ff.de acq.pos. ita etiã in arrogatiõe rex aduẽtitij peculij filij arrogati,dñium trãsit in eũ.Nã pf arrogãs põt succedere filio arrogato ab intestato,i peculio castrẽsi,vel

¶ De eo cui libertatis cā bona adijciunẽ. Continuatio isti⁹ rubi ad supiora ptz ĩ hunc modũ. Supra dictũ ẽ de tribus modis succedendi p vniuersitatez. ꝛ qꝛ ille cui bona libertatuz conseruãdaꝝ cã adijciunẽ ĩ vniuersuz ius defuncti succedit: idcirco h de q̃rto mõ succedẽdi p vniuersitatẽ tractare ĩtẽdit. vñ de h dicturus, annectit rubricam de eo ꝛc.

b ¶ Accessit. Ad euidẽtiã istius tituli, diuidas totũ ti. ĩ q̃tuoꝛ ptes ꝛ planus erit. In quaꝝ pria pte, d̃terminat. qd̃ iste mod⁹ succedẽdi ĩtroduct⁹ fuit ex rescri. diui Marci. In scd̃a parte ponit v̾ba ipsi⁹ rescripti, ĩ tertia pte determinat qbus est subuẽtũ p hoc rescriptũ. Et ad hoc declarandũ, plures casus subijcit dubitabiles: ꝛ soluit ĩ litera. Prima ps durat vsq; ad illuz. §. v̾ba rescripti. scd̃a ibi, ꝛ durat vsq; ad illum §. h rescripto. ibi tertia. ꝛ durat vsq; ad illũ. §. ĩ primis. ibi q̃rta, ꝛ vltima: ꝛ durat vsq; in finẽ tit. Lra est plana per totũ tit. ꝛ casus plani sunt.

quasi: ꝛ in ꝓprietate bonoꝛũ aduẽtitioꝛũ: vt. l. fi. ff. de adop. ꝛ. s̃. de here. q̃ ab intesta. §. nr̃a aũt. vbi dꝛ, qd̃ pater adoptãs, hꝫ illud ius ĩ bonis filij: ꝛ eꝫ, qd̃ hꝫ pr̃ nãlis ꝛ legitimus durãte pr̃ia potestate: facit. l. si arrogatoꝛ. ff. de adop. Sꝫ ꝯstat, qd̃ ẽt hꝫ ius C. filiusfamilias poterat ab ĩtestato habere hr̃dẽ: vt. l. fi. C. ad ter. vnde p illũ tex. ꝛ p tex. ĩ aut. d̃ here. q̃ ab intesta. §. j. correcta est. l. j. ꝛ. ij. ff. de castrẽs pe. Et p hoc dicẽdũ est, qd̃ iste tex. dꝫ intelligi qd̃ trãsit ad arrogatoꝛẽ, tãq̃ ad heredẽ. non aũt occupat arrogatoꝛ illã nudã ꝓprietatẽ iure peculij. vt pbaẽ l. fi. C. cõ. de suc. ¶ † In gl. certe ꝑsone in fi. nota qd̃ pater legitim⁹ ꝛ naturalis, ꝛ mater, excludit patrẽ legitimũ tm̃, in successiõe filij. ¶ Et p hoc facit qd̃ notat q̃dã gl. ĩ aut. ĩ successiõe. C. de suis ꝛ legi. ĩ ꝑn. gl. ij. sꝫ illa opinio reprobaẽ ibi p gl. ꝛ doc. vt correctio euiteẽ. iõ hec gl. nõ est vera: nã tex. ĩ aut. de heredi. ab intest. ĩ ꝑn. §. j. colla. ix. qñ dicit, vocãdos esse filios ꝛ nepotes p patrẽ ꝛ auũ, dꝫ ĩtelligi large, siue ipsi sint legitimi ꝛ naturales, siue legitimi tm̃: vt ibi no. gl. ĩ v̾. potestatis. Cõcludẽdũ q̊ est, qd̃ pr̃ succedit in vna dimidia: ꝛ pr̃ nãlis, ꝛ pr̃ legitim⁹ simul, succedũt ĩ alia dimidia totius hr̃ditatis: sicut ẽ qñ qs succedit ab ĩtestato supstitib⁹ auo ꝛ auia pr̃na, ꝛ auia mr̃na tm̃: nã lꝫ auia mr̃na sola, tm̃ hẽat q̃tũ alij duo vt ĩ aut. de hr̃d. ab intest. §. cõsequẽs. ita dꝫ esse in ꝓposito eadẽ rõne: ꝛ ꝑdicta ꝓcedũt, qñ ille adoptauerit eũ tanq̃ filiũ: si autẽ tãq̃ nepotem, tunc cẽseẽ in scd̃o gradu sibi: ꝛ sic eũ precederet pr̃ legitimus ꝛ naturalis. ꝛ mater: vt. d. §. ꝯsequens, ꝛ isto casu posset saluari ista gl. ꝛc.

SVMMARIVM.

1 Arrogator nõ teneẽ nomiue ꝓprio, ad debita arrogati prius contracta.
2 Arrogans impuberem debet relinquere quartam suorum bonorũ dicto arrogato, ex cõstõne diui Pij.
3 Et licet talis arrogator q̃rtã partẽ bonorũ reliq̃re teneaẽ, cũ põt, licet dicto impuberi substituere pupillariter, & directo, sed nõ post pubertatẽ. nu. 3.
4 Arrogator q̃re nõ teneaẽ de cõtractibus arrogati, ante arrogationem initis.

1 Sed ex diuerso. † Arrogatoꝛ nõ tenetur nomine ꝓprio ad debita arrogati, prius ꝯcta: sꝫ noĩe filij teneẽ. h. d. ¶ Not. qd̃ lꝫ arrogatoꝛ succedat filio arrogato moꝛtuo: vt. s̃. pxi. §. ꝛ in eius vita bona sua trãseãt in arrogatoꝛẽ. vt. s̃. in ꝑn. tñ nõ teneẽ arrogatoꝛ ad debita ipsius arrogati, cõtracta ante arrogationẽ.
2 ¶ † Et aduertas, qd̃ ex ꝯstitutiõe diui Pij, arrogãs ĩpuberẽ, dꝫ relĩq̃re q̃rtã suoꝛũ bonoꝛũ dicto arrogato: vt. l. fi. ff. q̃ ĩ frau. pa. ꝛ. s̃. d̃ adop. §. cũ aũt. dic vt ibi.
3 ¶ † Et ẽt no. qd̃ talis arrogatoꝛ, licet q̃rtã partẽ bonoꝛũ reliquere teneaẽ, tñ põt dicto ĩpuberi substituere pupillariter ꝛ directo: sꝫ nõ post pubertatẽ: qꝛ vsq; ad pubertatẽ est fauoꝛ filij, cũ ipse sibi de testamẽto prouidere nõ possit: vt. l. si arrogatoꝛ. cũ ibi plene no. p Bal. gl. ꝛ Sali. ĩ repetitione: vt ibi Flo. ff. d̃ adop. ꝛ facit. l. sꝫ si plures. §. ĩ arrogato. ff. de vul. ꝛ pupil. ꝛ ẽt dꝫ cauere seruo publico de bonis ĩpuberis restituendis ꝯiunctis ꝑsonis. l. his verbis. ff. de adop. ¶ In gl. ꝯuenireẽ. in fi. sꝫ p his q̃ ante debebat, nõ fit missio, nisi ĩ bonis arrogati: vt hic, sꝫ in monasterio. ꝛ gl. ꝛ doc. videnẽ dicere ꝯ in aut. si qua mulier.
4 ¶ † In gl. saluo. vñ mirũ videẽ, q̃re arrogatoꝛ nõ teneaẽ de ꝯctibus ante initis: cũ ꝛ fiscus teneaẽ, si bona ad eũ vniuersaliter deueniãt: vt. l. iij. C. ad le. iul. de vi. ꝛ hic ẽt est successoꝛ vniuersalis: igiẽ ꝛc. Et eodẽ mõ dicim⁹ in eo cui bona adijciunẽ gratia libertatis cõseruãde: q nõ teneẽ ipso iure: vt. l. iiij. §. pe. de fideicõ. li. ꝛ tñ vtilib⁹ actiõib⁹ cõuenitẽ: vt. l. eo. ti. Unde dicit Io. fab. qd̃ imo hic nõ tãtũ de facto, sꝫ etiã de iure ꝯueniẽ vtilib⁹ actionib⁹: verũtamen dimittendo bona, liberatur: vt hic, idẽ ĩ fisco: vt. l. j. §. an bona. ꝛ ibi Bart. ff. de iure fis. vnde fiscus nõ põt dici vniuersalis heres. vt iste: vt. l. quoties. §. fi. ꝛ ibi Bar. Ang. ꝛ Rapha. ꝛ Imo. ff. de noua. Itẽ, q̃ hic dꝛ in gl. q̃ de cõtractis postea teneẽ de peculio: intellige si contraxit de profectitio: alioqui si delata fuerit sibi hereditas, distinguitur: an iussu patris acquisiuerit, vel non. Item, an filius repudiet, ꝛ pater adiuerit pro se: ꝛ ecõtra vt dicimus in filio naturali ꝛ legitimo: vt. l. fi. §. j. C. de bo. que li. que distinctio cadit in arrogato ꝛ arrogatore. vt supra dixi in principio ꝛc.

De eo cui libertatis causa, bona adijciuntur Rub.

SVMMARIVM.

1 Petens bona sibi adijci, debet cauere creditoribus.
2 Legatum relictũ ad pias causas vt valeat, an requiratur hæreditatis aditio.
3 Priuatus potest stipulari pro altero.

b
Ccessit. ᵇTotus iste titulus, diuidiẽ in quatuoꝛ partes. Primo ponit acq̃sitionẽ libertatis conseruande. Secundo illud per rescriptũ diui Marci probat. Tertio, verba dicti rescripti interpretatur. Quarto, illud supplet. secunda ibi: ꝛ ita diui. tertia ibi: hoc rescripto. quarta ibi: sꝫ cũ multas. ¶ Et hoc dicit. Si hereditas illius q libertates reliq̃t non adeaẽ, põt ille cui libertas est relicta, vel ali⁹, petere sibi adijci bona defuncti, ꝛ satisfacere creditoꝛibus: ꝛ erit tanq̃ successoꝛ defuncti, ꝛ serui quib⁹ libertas directo vel per fideicõmissum est relicta, erunt liberi: ẽt si bona forent a fisco occupata. h. d. ¶ No. tex. in ꝑn. cõiũcta gl. v. ad id qd̃ dixi. s̃. de leg. ĩ ꝑn. ꝛ. j̃. de obliga. in ꝑnc. ꝛ. j̃. de actio. in rubꝛica: videlicet, quod non est necesse quod rubꝛice continentur ad proxima: sed materie congruenter debent poni oꝛdinate, vna post aliam, dic vt dixi supra in glo. proemij. ¶ Not. quod quando libertates relinquuntur in testamento: ꝛ hereditas non adeatur, vel ab intestato tunc habet locum dispositio huius litere. ꝛ sic veniẽs ab intestato ꝑfert, ꝛ impediet dispositionẽ huius litere: vt patet hic, dũ dicit, nemine successoꝛe ab ĩtestato existẽte ꝛc. Aduertas tamen, qd̃ ad hoc vt excludat hanc dispositionem, opus est vt
1 ab intestato adeat. argu. gl. in. l. q filie. in prin. de here. instit. ¶ † No. ibi idonee ꝛc. qd̃ ille q petit sibi bona adijci dꝫ idonee cauere creditoꝛibus. ꝛ sic dꝫ cauere cũ fideius. nã qñ verbo cautionis, additur aliqd̃ v̾bũ: vt recte caueat, vel idonee ꝛc. intelligiẽ, cũ fideiussoꝛibus: vt est text. in. l. j. §. iubet. ff. d̃ colla. bo. licet verbũ, cauere. sine alio adiũcto sui natura importet sine fideiussoꝛe: vt. l. sancimus. cũ ibi not. C. de v̾b. signi. ꝛ sic facit ad id qd̃ habeẽ p gl. Bar. ꝛ doc. in. l. illa cõstitutio. ff. de here. instit. ꝛ. l. ex ea parte. §. j. ff. de verb. obli. ꝛ. l. creditoꝛ. in prin. ff. mã. videlicet, qñ aliqs ꝓmisit cauere ad sensum sapientis ꝛc. ¶ No. ibi; cõsentiãt. qd̃ ad hoc vt serui alteri, cui libertas non sit relicta dicta bona adijcianẽ, opoꝛtet qd̃ serui de qbus relicta est libertas conseniãt. facit ad id qd̃ no. gl. ĩ. l. inuitus. ff. de fideicõmis. lib. videlꝫ qd̃ dñs nõ põt alienare vasallũ inuitũ. nec dñs ciuitatẽ, inuitis ciuibus. ¶ No. ibi. cõmodo pecuniario. q̃ libertas ꝑfert cuilibet cõmõ pecuniario. ¶ In gl. ĩ testõ ĩ fi. dic, ꝛ ꝑfert q ꝑmo ꝑuenit: vt. l. fi. §. sancim⁹. C. d̃ manu. testa. ꝛ qs dicaẽ, ꝛ qñ ꝑuenit. vid̃ late Dy. ꝛ Bar. in. l. si pluribus. ff. de leg. j. ¶ In gl. hereditatis. ĩ fi. no. s̾m Io. fa. cõtra multos q faciũt multa legata, ꝛ neminẽ heredẽ instituũt datis executoꝛibus, qd̃ executoꝛes nullã potestatẽ habẽt, nisi p veniẽtes ab intestato, adita fuerit hereditas. arg. l. si nemo. de testa. tute. an allega bonã gloss. in. l. q filio. in princ. de heredi. institu. sed tu potes tenere contrariũ qm̃ tali casu executoꝛes maxime ad pias cãs, habenẽ loco heredis. vt. l. si quis ad declinandã. ꝛ. l. nulli. C. de epis. ꝛ cleri. ꝛ ibi doc. ꝛ no. Bart. in
2 l. alio. ff. d̃ ali. ꝛ ciba. le. ¶ † An aũt vt legatũ relictũ ad pias cãs valeat, requiriẽ aditio hereditatis: vide Bar. sibijpsi ꝯtrariũ in. l. j. C. de sacrosan. eccle. in lectu. ꝛ repetitiõe. de q̊ late p Ang. ꝛ Io. in. d. l. qui filio. in ꝑnc. ff. de here. instit. ¶ In gl. idonee. ibi pignoꝛis, dic, ergo non sufficeret si bona sua obligaret. iuxta. l. fi. C. que res pigno. obligari pos. qꝛ in qualibet obligatione, qñ nõ ꝑstat fideiussoꝛes, dꝫ tñ oĩa sua obligare: vt. l. fi. lio. ff. vt leg. nomi. ca. sꝫ in casu nostro, opus est vt actualiter pignus tradat: qꝛ pignus, dꝛ a pugno: ꝛ sic a traditiõe. vt. l. pign⁹. de v̾b. signi. ꝛ no. in. l. j. ff. de pign. acti. §. itẽ seruiana. ꝛ ibi dixi. j̃. de actio. Et aduertas s̾m Io. fab. q̃ talis cautio ꝓp impossibilitatẽ, nõ remittiẽ. lꝫ in ꝯtrariũ faciat: l. nõ facile. ff. si cui plus q̃. p. l. fal. ꝛ in aut. si cui relictũ. C. de indi. vidui. qꝛ ibi petitur legatũ, s̾m volũtatẽ testãtis. hic aũt adijciunẽ bona preter, vel ꝯ. ¶ In ea. gl. ibi: vel fide habita dic s̾m Io. fa. q̃ isto casu, nõ sufficeret si maioꝛ pars creditoꝛũ fidẽ haberet. ꝛ sic alijs ꝑiudicaret, cũ dicat de soluẽdo cui ꝛc. Nõ ob. l. suñ. §. fi. ff. de pact. cũ ibi no. ꝛ. l. fi. C. de bo. autori. iudi. pos. qꝛ beneficiũ est ꝯ ius cõmune, ꝛ ei adijciẽ certa foꝛma, quã nõ hꝫ trãsgredi. vel dic qd̃ foꝛte hic põt dici idẽ qd̃ ibi. ꝛ qd̃ hic dꝛ de solido, intelligiẽ qñ hereditas est soluẽdo, vel qñ creditoꝛes nõ cõueniũt. ꝛ hoc non credo verius: qꝛ nõ est nouũ, vt lex noua p. d. l. fi. limitetur. vt. l. nõ est nouum. ff. de legibus. qꝛ ibi nõ distinguiẽ qua de cã sint creditoꝛes. ꝛ tñ seruata solẽnitate. de qua ibi. maioꝛ pars, preiudicat minoꝛi in actu priuato: igiẽ eadẽ ratio est hic.
3 ¶ † In gl. creditoꝛibus. ĩ fi. no. casuz, vbi priuatus põt stipulari p altero, ꝯ. l. stipulatio ista. §. alteri. ff. de v̾b. obli. ꝛ. ĩ §. alteri. j̃. de v̾. obli. ꝛ est rõ, fauoꝛe libertatis: vt facilius possit dari expedimentũ quo libertatẽ serui consequanẽ. ¶ In glo. cõsentiãt: in fi. vide quod

qd no. i. d. l. si. q. qd dr hic, obtinet vbi extraneus petit adijci. Secus si sit aliqs de illis cui sit relicta libertas: qm et pot petere dissentientib^9 alijs. ¶ In gl. adita esset. in fi. dic, parũ ibi dr, et gl. aliter ibi dicit q̃ hic. vbi dr q̃ ille scorrigit. ll. antiquas, sz nõ dicit de illa: sz pot dici idẽ i vtroq̃ in re digestorũ. Nã aut fuit certioratus Prefectus erarij: et tũc valet aditio: nec reuocat. Aut nõ: et tũc, aut bona sunt soluendo, aut nõ. vt. d. l. penulti. sz hodie videt qd siue sint relicte libertates, siue nõ: siue hereditas sit soluẽdo, siue non: q̃ sui et etiã extranei pferunt fisco. vt in aut. de here di. et fal. §. in omnibus. et no. C. de fideicommis. aut. hoc amplius.

SVMMARIVM.

1 Quòd turpe sit tradi bona defuncti debitoribus.
2 Extraordinarium remedium cessat, vbi ordinarium locum habet.
3 Pro adeunte & pro repudiante, quomodo intelligantur?

Hoc rescripto. ¶ Bonis addictis, cessat vẽditio iporũ. hoc pmo. et addictio bonorũ tũc demũ hz locũ, cũ defunct^9 relinquit libertates ex testõ, vel ab intestato. hoc scdo.
1 ¶ † No. q̃ dedecus est defuncto, qd bona sua tradant creditoribus lacerãda. ¶ No. qd p addictionẽ bonorũ, puidetur pariter defuncto, et libertatibus. ¶ No. qd ille cui bona adijciunt, dicit esse defensor defuncti, et sui honoris. ¶ Not. q̃ siue i testõ, siue i codicillis, et sic ab intestato, libertates relinquant: tũ hz locũ dispositio ista. ¶ No. qd ista dispositio
2 cessat quãdiu etiam dubiũ sit vtrũ possit habere locũ qd aliquis ex testõ vel ab itestato hrẽs existat. † Et sic q̃diu pot hẽre locũ remediũ ordinariũ cessat extraordinariũ. d. q̃ p Dy. et bar. late: i. l. pupillaris. §. j. ff. d. no. ope. nunti. ¶ In gl. successor ibi anomalũ &c. No. successorẽ aliquẽ dici anomalũ. vt alibi gl. dixit. de excep. vt. j. de exce. §. tẽporales. l. exce. ff. d. exce. ¶ In
3 gl. nemine. in fi. † Sz quõ erit certũ, dic si repudiet, al's pfiget terminus ad instantiã creditorũ, vel illius q petijt sibi adijci, intra quẽ si nõ adiuerit, habebit(q̃ ad illũ q petijt adijci) p repudiãte. finaũt soli creditores instarent, haberet p adeunte. et sic semp capim^9 id qd sibi deterius est. l. q̃diu. la grãde. i fi. cũ ibi no. p gl. et doc. ff. de acq. hered. Et aduertas, qd opus erit q̃ saltẽ habeat terminũ cẽtũ dierũ. al's ille pcessus nõ valeret. vt. d. l. j. C. de iure delib. et ibi Bar. nisi ex magna cã. vt. l. si qs heres instituat. ff. de here. insti. interim aũt stante termino deliberatiõis, dabit curator dictis bonis: vt. d. l. si qs heres instituetur. et ibi vide &c.

SVMMARIVM.

1 Libertas semel data, est irreuocabilis.
2 Remedia duo quando sunt extraordinaria, illud potentius est, quod iam sortitum est effectum.
3 Cessante causa introducendi legem, cessat legis dispositio.

Si is qui. ¶ Licet ille q repudiauerit hereditatẽ, possit i integrũ restitui, et iterũ adire: tũ addictio semel fctã, et libertates nõ cessabũt. Et si libertates date fuerint iter viuos, dat addictio bono
1 rũ, sz reuocat in dubiũ, an date fuerint i fraudẽ creditorũ. h. d. ¶ † No. qd libertas semel data, est irreuocabilis. et ideo nõ ita faciliter fit. l. cũ ponas. C. de dolo. quod facit ad id qd no. Pau. de leazarijs in cle. j. de re iudi. videlz, qd qñ executio snie est irretractabilis, et opponat de nul
2 litate, lz sint tres snie sformes: executor dz subsistere. facit. l. si qs puocatiõe. C. de appel. ¶ † No. q̃ qñ sunt duo remedia extraordinaria, q̃ concurrũt: illud potẽtius est, qd iam sortitũ est effectũ: nã si fuerit bona addicta, et sic hoc bñficio extraordinario: tũ si postea cõcedat heredi in integrũ resti. et sic bñficiũ extraordinariũ: tũ addictio bonorũ non tollit. vt. l. in causę. la. ij. in pn. ff. de mino.
3 ¶ † No. qd si cessat cã introducẽdi legẽ: cessat etiã legis dispositio. Quod intellige, qñ illa erat cã finalis: secus si impulsiua. de q̃ in. l. j. §. fi. cũ. l. sequen. et ibi glo. Bar. Ange. et Rapha. et Imo. ff. de dona. ¶ No. ibi: et si deficiãt v̄ba sstitutiõis. qd q̃uis v̄ba legis deficiãt, si tũ mẽs legis viget, hẽbit locũ legis dispositio. et ĩo rõ legis hẽret: lz v̄ba deficiãt. vt hic facit. l. cũ mulier. ff. sol. matri. et qd not. gl. singlr. in. l. tale pactũ. §. fi. ff. de pac. Aduertas tũ, q̃ lz cessent verba huius cõstitutiõis, nõ tñ cessat illa q̃ est i aut. de here. et fa. §. si vero oblata. et ibi no. gl. i v̄bũ. extraneorũ. in aut. hoc amplius. C. de fideicõmis. &c.

a *De successionibus sublatis, quæ fiebant per bonorum uenditiones & ex senatuscon. Claudiano.*

SVMMARIVM.

1 Iudicium extraordinarium, quando dicatur?
2 Lex vna ordinaria & regularis, si corrigitur, nõ tantũ intelligitur esse sublata: sed omnia quæ ex dicta regula procedebant.
3 Creditores illius qui moritur sine hærede possunt officio iudicis impetrare vt bona defuncti eis concedantur.
4 Mulierẽ liberam & si cum seruo alieno se immisceat, libertatẽ nõ perdere.
b

Erantante. [b] Tot^9 iste titulus diuidit i duas ptes. Pmo tollit vẽditiones, et successiões q̃ ex eis fiebãt. Scdo, q̃ fiebãt ex senatuscõ Claudiano. scda ibi. erat. ¶ Et. h. d. Successio facta p vẽditionẽ bonorum debitoris, et q̃ fiebat per senatuscõ. claudianũ. sunt hodie sublate. h. d. ¶ No. bonorũ emptio. cõiuncta glo. qd sepe v̄bũ vẽditio. ponitur pro emptione. et ẽ. Et aduertas, q̃ fortius dico, qd lz simplr dicat vnũ, itelligit de vtroq̃. q̃ sunt correlatiua. vt l. fi. C. d. indic. vidui. tol. et. l. j. ff. de acceptila. ¶ Qd facit, q̃ dispositũ de vno ex correlatiuis, et penale, est iductũ in alio. Vñ si pena est vẽdẽti coria in platea, eadẽ pena itelligit statuta i emẽte: lz de emptore lex vel statutũ nihil dicat. vt. l. ij. C. d. lu. dap. et iti. cu. li. xj. et ibi Bart. ¶ Not. qd iudicia hodie q̃ non fiũt cũ illa solẽnitate v̄borũ, dicunt iudicia extraordinaria: et sic iudiciũ extraordinariũ, et ordinariũ capit hic respectu formule. alibi aliter accipit. vt no. Bar. i extrau. ad reprimẽ. i v̄. sine figura iudicij. d. q̃ dixi. j. d. actio. §. pterea. vl'i. §. i bonefidei. dic vt ibi.
1 ADNOTATIO. Addo †, Iudiciũ extraordinariũ qñ cõsideram^9 ius ipm q̃ pponit dr qñ pcedit p viam denũciatiõis vl inquisitionis. l. congruit de officio psidis, vl officio iudicis. l. cũ filius familias de reb^9 creditis in pandectis vel actiõe vtili i factũ. §. fi. istit. de iterdictis. ¶ Scdo rõne solẽnitatis, q̃ olim oĩa iudicia pponebant. l. ij. §. deide ex his. et. §. omnium de origine iuris in pandectis. que hodie est sublata. l. prima et. ij. de formulis. C. ¶ Tertio rõne iudicis corã quo agit, quo casu iudicium extraordinarium delegatum dr glos. et scribentes. in. c. quoniam. extra de probationibus. ¶ Quarto dr eẽ extraordinariũ qñ psone inhabiles admitũtur. l. momẽtanee. q legitimã psonã. C. ¶ Quinto qñ modũ et formã, qua cognoscit et pcedit, cõsideram^9 puta si sũmarie d plano, siue strepitu ex. l. ne qcq̃. §. d plano. d. officio pcõsul. in pãdectis. ¶ Sexto qñ cõsideram^9 rẽ ipsam et materiã, de q̃ agit, et eo casu dicunt extraordinaria, qb^9 de re inominata et a regula exẽpta discutit. vt de varijs et extraordinarijs cognitionibus. In pandectis. ¶ Septimo qñ cõsiderat finis, ad quẽ tẽdit, et dicũtur extraordinaria qb^9 inia vl executio alterat, l. quid ergo. §. penã grauior. de his q notãt infamia. i pandectis, hm Salic. i. l. incerti iuris col. penul. et finali de interdictis. C. et ibi dixi vl. iudiciũ extraordinarium. numero. 26. Anto. Caius.
2 ¶ † No. ibi visa est. qñ p ẽtrũ vsuz tollitur lex. sz an p nõ vsum. vide plene q̃ scripsi in pemio. §. penul.
3 ¶ † No. ibi expirauerũt. q̃ corrigẽdo vnã legẽ ordinariam et regularẽ, nõ tñ illa intelligit esse sublata sz oĩa q̃ ex dicta regla pcedebãt. ¶ No. qd creditores illius q morit sine hrẽde, possunt officio iudicis impetrare, vt bona defuncti eis cocedãtur. et sic nõ possunt ea capere ppria autoritate. ¶ No. ibi: ba
c chata, sicut ebrius errat, et nescit quid agat: ita etiã
4 luxuriosa mlr. ¶ † Not. q̃ mulier libera, si se cũ seruo alieno immiscet, nõ pdit libertatẽ: nec substãtiã bonorũ suorũ. vt hic. sinaũt seruo pprio se submittit, patit penas de qb^9 in. l. j. C. de muli. q̃ ser. p. &c. et qd hodie mulier ita nõ efficiat serua, nec eius partus. ett. l. fi. C. de agri. et cẽ. li. xj. et si volũt, valet matrimoniũ: nisi alter alterius conditionẽ ignoraret: vt extra dẽ cõiu. ser. c. ij. et. iij. ¶ In gl bona. i fi. dic hoc verũ, qñ agit psonalr: secus si agat etiã hodie reali, vl hypothecaria: q̃ iura antiq̃ remanẽt icorrecta. et sic fit missio insolidũ i pos. vt no. gl. in aut. ei q. C. de bo. auto. iudi. pos. et in. l. iij. C. de pcura.

a ¶ De successiõibus sublatis que fiebãt p bonorũ vẽditiões, et ex senatusc. clau. Continuatio isti^9 rubrice ad supiora ptz i hũc modũ: dcm est supra de q̃tuor modis succedẽdi p vniuersitatem: sz q̃ olim erãt alie due successiões p vniuersitatẽ, quarũ vna fiebat p bo. vẽdi. dabit et altera ex senatuscon. claudi. q̃ tñ ambe hodie sublate sunt. ideirco d his tractare intẽdit. vñ de his dicturus, subijcit rubri. de successionibus.

b ¶ Erant aũ. Ad euidẽtiã isti^9 tituli sm tenorẽ rubrice, q̃ duas ptes ptinet i duas pticulas diuidatur: et plan^9 erit. In qrũ pma, tractat de pma pte rubrice, vcz d successiõe q̃ fiebat p vẽditionẽ bonorũ ipi^9 debitoris: et rõne assignat, q̃re hmõi successio sublata ẽ. In scda pte determinat d scda pte rubrice. vcz de successione q̃ fiebat ex senatusc. clau. et sir, quare sublata fuit ibidẽ, rõnem assignat prima ps durat vsq̃ ad illuz. §. erat senatuscõ. ibi incipit scda. et durat vsq̃ ad finẽ tit. litera plana est p totũ titulum &c.

ADDI.

c ¶ Ebri^9. Adde qd ebrietas assidua, ẽ pctm̃ mortale. i cano. vnũ orariũ. §. al's ea dmũ. xxv. dis. Et propter ebrietatẽ. miles secularis remouet ab oĩ militia. l. oĩs de lictum. §. q se. ff. de re milita.

Hic incipit secunda pars principalis diuisiõis totius isti^9 operis, gratia cõmodioris diuisiõis, et etiã materiaruz. facit. l. caius. §. j. ff. de leg. ij. cũ similibus cũ ibi no. qñ hic tractat de tertia pte. siue de tertia materia i qua versat ius nostrũ, qm versat circa tria aũt circa personas, aut circa res, et circa actiones et obligationes: vt. s. de iure natu. gẽ. et ciui. §. fi. vsq̃ huc tractauit de personis et reb^9: vt dt gl. in rub. igit aliã. et scdaz partẽ faciem^9, de obligationib^9 et actionib^9. et p cõsequẽs de tertia materia toti^9 iuris ciuilis &c.

De obligationibus Rub.

Gl. rubrice ptinuat rubricã ad pcedẽtia: et bñ. dic tñ clarius, vt dixi. j. de actio. i rub. s. e. i rub. pemij. &c.

SVMMARIVM.

1 Obligatio, est vinculum iuris.

3 Actio est effectus obligationis, & eius filia.
4 Obligatio natiua & datiua, quæ dicatur? & nu. 4.
5 Obligationum effectus.
6 Debitor propriè quis dicatur?
7 Fideiussor, an dicatur debitor?
8 Obligatio ciuilis nõ impedit acquiri filio contra patrem, licet eius exercitium impediatur.
9 Acquisitio, oportet quòd fiat per actiones competentes & legitimas.

a ¶Nũc trãseam⁹. Quesiui ab Impera. sic. Dñe, cũ curã habueritis ad res ⁊ ad psonas, ad qd ppo suistis vos tractare rerũ. ipse nũc ⁊c. Quesitũ est vltra sic, dñe, qd ẽ obligatio? Rñ. ipe. obligatio ẽ ⁊c. sʒ qꝛ vnũqdqꝫ tũc pfecte cognoscit cũ i se ⁊ i suis ptib⁹ demõstrat. iõ Justi. data diffinitiõe, dat obligationis diuisionez, vt sic obligatio in se ⁊ in suis ptibus plenius ⁊ perfecti⁹ habeat notitia: ⁊ pmo, dat Just. obligatiõis diuisionem gñaliorẽ, ⁊ breuẽ. scdo, spãliorẽ ⁊ pmã cõtinẽtẽ. Itẽ primo, diuidit, secũdo, mẽbra diuidẽtia exponit. et sic vno mõ ponit casus. aliter aũt ponitur fm dñm Guili. sic casus: ego iuuenis volẽs legalib⁹ fulciri nutrimẽtis accessi ad Just. ⁊ talia vba pposui corã eo. dñe, vidi p cõtinuationes multiplices qꝫ nũc est ad tractatum de obli. trãseundũ: p deo dicatis mihi, qd est obligatio. frater libẽter, dicit Justit. obligatio est ⁊c. oim aũt obligationum posita diffinitiõe, h ponit ei⁹ duplicẽ diuisionẽ, q ptz i litera: dũ tñ sciat, qd prima diuisio sumitur respectu iuriũ a qbus pcedit obligatio q̃libet scdã vo pcedit a causis pp q̃s introducunt obligationes: qꝛ oĩs obligatio est in contractu, vel quasi ⁊c.

NVnc transeamus. ᵃ ¶Tot⁹ iste titul⁹ diuidit in q̃tuor ptes. Prĩo, ponit diffinitionẽ obligatiõis. Scdo ponit vnam diuisionẽ obligatiõis. Tertio, istã diuisionẽ subdiuidit. Quarto. illam subdiuisionez i aliã subdiuisionẽ subdiuidit. scda ibi: oĩʒ aũt. tertia ibi: sequẽs. q̃ta ibi pri⁹. Et qꝛ ponit diffinitio ⁊ diuisio, nõ põt cõgrue summari. ¶No. diffinitionẽ obligatiõis. ¶No. qd obligatio est vinculũ iuris.
1 ¶†No. qd ille dicit pprie obligatus, q potest arctari de necessitate ad pstãdũ debitũ. facit. l. creditores. cũ. l. sequẽ. ⁊ qd no. ff. de v. signi. cũ simi. ⁊ facit qd no. Bar. i. l. j. circa fi. ff. si cer. pe. ¶No. ꝙ oĩs obligatio aut est de iure ciuili, aut de iure pretorio. ¶Nota, qd obligatio, aut orit ex ꝯctu, aut ex delicto, vl quasi. tãqꝫ ex materia preexistẽte. ⁊ sic ex facto, vt. l. cõsilio. i fi. ff. de cu. fu. qꝛ ex facto, ius ⁊ obligatio orit. vt. l. si ex plagis. §. in cliuo. ff. ad le. aq. et ex obligatiõe nascit actio, ⁊ ei⁹ filia: vt no. hic gl. in rubri. ¶No. qd obligatio ex ꝯctu, orit quatuor modis. qñqꝫ ex re. vt. j. tit. j. qñqꝫ vbis: ⁊ sic stipulatio: vt. j. ti. ij. qñqꝫ literarũ obligatione: vt. j. de li. ob. qñqꝫ ꝯsensu: vt. j. i ti. de obli. q̃ ex cõsensu. ¶In glos. obligatio ibi: sed dic qd vtraque simul hic diffinit.
2 ¶†No. ex glo. qd cũ actio sit ius psequẽdi in iudicio qd sibi debet. vt. j. de actio. §. j. ⁊ ibi dixi. ⁊ p ꝯñs sit effect⁹ obligatiõis, ⁊ ei⁹ filia: vt dicit h gl. i rubrica. ⁊ qꝛ obligatio est iuris vĩculũ quo volum⁹, vl nolum⁹: astringimur ad implẽdũ id in quo sum⁹ obligati, qd dicta actio (vt filia) nõ põt oriri nisi ex obligatione ciuili. vt ex parte vel ex cã agẽte, ⁊ ex obligatiõe nãli. vt ex marte, siue cã patiẽte simul cõiunctim: sicut naturalr videm⁹ qd ad gñandũ filiã: op⁹ est mare ⁊ femia. ⁊ alterũ nõ sufficit naturalr p se vt l. maximũ vitiũ. C. de libe. pte. verũ sicut De⁹ oĩm cõditor creauit pmũ hoiem Adã sine patre ⁊ sine matre. ita impator q est de⁹ i terris: vt in aut. q̃ño opor. episco. i pncipio. aliqñ creat actionẽ sine aliqb⁹ parẽtib⁹. ⁊ sic sine aliq̃ obligatiõe, vel materia pexistẽte: vt qñ est actio datiua, ⁊ nõ natiua. de q̃ i. l. cũ mota. ibi. nota. p gl. ⁊ doc. C. de trãsactio. ⁊ in. l. iurisgẽtiũ. i pn. ff. de pac. ⁊ quod ibi doc. ⁊ gl. ⁊ doc. in. l. j. C. de act. ⁊ obli.
3 ✠ADNOTATIO. †Est enĩ obligatio natiua, q̃ hʒ materiã pexistẽtẽ sufficiẽtẽ ad pducẽdũ
4 actionẽ, †q̃ vero nõ hʒ materiã pexistẽtẽ sufficiẽtẽ ad pducẽdũ actionẽ, dr datiua. Ut actio vtilis. vt enucleat Alex. in. l. iurisgentium in prin. de pactis in pandectis. Anto. Caius.

¶Scdo, sicut altissim⁹ Deus creauit vnam feminam. scʒ Euam, sine mr̃e: sʒ ex masculo. adã tm̃. ita etiã Impator miraculose ex obligatione ciuili tm̃. ⁊ sic ex patre facit nasci actionẽ, vt in literaruʒ obligatiõe: vt. j. de li. ob. p totũ. Tertio, sicut altissim⁹ pduxit filiũ hoiem i terris sine patre, sʒ ex matre tm̃. vt Jesuʒ. sic iperator ex obligatiõe naturali ⁊ sic ex matre tantum, aliquãdo dat actionem. vt pʒ qñ facio pactũ nudũ de nõ petẽdo. nam est tm̃mõ obligatio nãlis: vt. l. j. ff. de pact. ⁊ tñ orit vinculũ iuris actio. ⁊ p ꝯñs filia: qꝛ ego sum obligat⁹ ad nõ petẽdũ: vt no. gl. ⁊ doc. i. l. si vn⁹. §. pact⁹ ne peteret. ff. de pac. ⁊ i sñia absolutoria q̃ tollit ciuilẽ, ⁊ remanet nãlis. ⁊ tñ parit actionẽ. vt. l. iulian⁹. ff. de ꝯdi. idebi. Preterea sicut naturalr ꝯcepto filio, ⁊ nato ex pr̃e ⁊ matre simul. vt. d. l. maximũ vitiũ. fili⁹ põt durare cũ matre sola, vl cũ patre solo. ita qñ fuit a pncipio obligatio ciuilʒ ⁊ nãlis ad pariẽdũ filiã, ⁊ pepererũt actionẽ. sʒ postea mr̃ tollat. i. obligatio naturalis, remanẽte ciuili. ⁊ sic cũ pr̃e durare põt actio ei⁹ filia: vt. l. stichũ. §. nãlis. ⁊ ꝙ ibi no. ff. de sol. ⁊ eodẽ mõ remota obligatiõe ciuili. ⁊ sic patre, actio filia cũ matre tm̃ obligatiõe nãli stabit: vt. d. l. iulian⁹. de ꝯdi. indebiti. Ista sunt i effectu vba Bar. i. l. cũ qs. C. de iur. ⁊ fac. igno in vsic. habem⁹. d q̃tuor articulis expeditis, pmũ ⁊c. ⁊ i. l. j. ff. de cõdi. idebi. i v. videamus. scdo, qñ est indebitũ naturalr ⁊c. q̃ oĩa singulariter tene mẽti. ¶In ea. gl. i fi. ibi: vbicũqꝫ dico de nãli obligatiõe ⁊c. no. ꝙ q̃ties lex facit mẽtionẽ de nãli obligatiõe, intelligit, nõ de primeuo iure nãli. sʒ de iure gẽtiũ. ⁊ sic de secũdario iure naturali. qd tm̃mõ hoibus, ⁊ nõ oibus animãtib⁹ cõmune est: quia animalia bruta nõ habẽt cõsensuʒ vt. l. j. §. j. ff. de iusti. ⁊ iure. ⁊ obligatio naturalis nascit ex cõsensu. vt. j. de obli. q̃ ex cõsensu. ⁊. l. is natura dʒ. ff. de reg. iur. igit ⁊c. ¶Ex dicta gl. i. l. ex hoc iuregẽtiũ. ff. de iusti. ⁊ iure. de peti. here. in. l. sʒ si lege. §. cõsuluit. Et ex dictis Jac. bu. ⁊ Bar. i. d. l. ex hoc iuregen. ibi: i repeti. Salic. recolligit qd q̃ntuplex ẽ obligatio. Una q̃ nõ est pprie obligatio, fm istinctũ nature. vt. d. l. j. §. ius naturale. ff. de iusti. ⁊ iure. secũda, est q̃ venit ex istinctu nature, cum aliquo extrinsecus: vt faciẽtibus bñ: bñ faciamus. vt. d. §. cõsuluit. Tertia, q̃ puenit ex eq̃tate illa, q̃ nil est tã cõgruũ fidei humane. ⁊c. vt. l. j. ff. de pactis. ⁊ ista cadũt i seruo, sicut i libero. Quarta, est ex eadem eq̃tate pueniẽs, repta ⁊ approbata ex gẽtiũ vsu. qꝛ vsus iducit ius gẽtiũ vt. ff. d iusti. ⁊ iure. l. ex hoc iuregen. ⁊ hoc i seruo nõ cadit: qꝛ illo iure, seruus est nullus. vt. ff. de cõdi. idebi. l. si id qd. ⁊ ibi gl. ¶Sʒ i hac tu dic clarius ⁊ melius, put Bar. vult. i. d. l. id ꝙ dñs: qꝛ debes scire, qd ius gẽtiũ est duplex. Quoddã qd fuit eo ipso qd gẽtes eẽ ceperũt, naturali rõne iductũ, absqꝫ aliq̃ cõstitutiõe gẽtiũ, vt fidẽ seruare, vl pmissa. Et i isto iure gẽtiũ pmeuo, stat⁹ serui nõ est annihilat⁹. Et ita itelligit supra dicta tertia obligatio naturalis: qꝛ tũc oẽs illo tẽpore dicunt liberi. Quoddã est iusgẽtiũ q̃ oẽs gẽtes vtunt ex constitutiõe eorũ: nõ fm rationẽ naturalem, imo qñqꝫ ꝯ: vt bella, captiuitates, seruitutes: vt. d. l. ex hoc iure. ¶Et isto iure, stat⁹ seruorũ est annihilat⁹. ⁊ nõ est aliquod. Et iõ ea q̃ sunt iure gẽtiũ, ex pte nõ cadũt i seruũ. vñ seruus nõ põt habere dñium, vel possessionẽ alicuius rei: sʒ sit de iure gẽtiũ. vt. d. l. ex hoc iure. ⁊. l. j. §. p eñ, ff. de acq. poss. ¶Quinta, est ex eadẽ eq̃tate descẽdẽs reperta, ⁊ formata ac etiã vestita robore iuris ciuilis. Et hec etiã nõ cadit in seruo. vt
5 l. qd attinet. ff. de re. iur. ¶†Nũc q̃ro de ipsarũ obligationũ effectu: ⁊ de effectu prime, ponit in. l. j. §. ius naturale. de iust. ⁊ iure. De effectu scde partis, ponit gl. Jac. bu. Bart. in. d. l. ex hoc iuregentium. ⁊ Bald. Sed dic latius per Sali. in. d. l. ex hoc iure. videlicet, quia aut hec naturalis, aut redacta ad pristinam necessitatẽ. Et tũc, aut soluẽs sciebat se efficaciter nõ teneri: sʒ dũtaxat se obligatũ nãliter putaret: ⁊ tũc nõ repetit. vt l. cuius p errorẽ. ff. de reg. iur. Et ita loquit. l. si cũ testõ. §. j. cũ gl. ff. de fideiuss. q̃cqd dicat Bar. aut putat se efficaciter obligatũ. ⁊ tũc nõ impedit repetere: vt. l. si nõ sortẽ. §. libertus. i scdo casu. ff. de cõdi. idebi. Aut dubitat, ⁊ tũc psumit remuneratiõis ⁊ donatiõis cã fecisse. arg. l. si vero nõ remunerãdi. §. idẽ põpo. ff. mãda. Et maxime qñ idẽ soluit, qd fuerat cã illi⁹ obligatiõis. vt. d. l. si testõ. §. j. De effectu tertie, q̃rte, ⁊ q̃nte, dic qd est ad liberãdũ iducta. ⁊ dic: vt. ff. de pactis. l. si vn⁹. §. pact⁹. Aut ad obligãdũ: ⁊ tũc, aut q̃rit de naturali q̃ stat i meris suis terminis pmeuis, qꝛ nec de iuregẽtiũ, nec de eius vsu roborata est: nec de iure ciuili. quã. s. dixi cadere i seruũ: ⁊ illa solutio ipedit repetitionẽ, ⁊ alios effect⁹ pducit: quos habes. ff. de cõdi. inde. l. naturaliter. sʒ petitionẽ vel actionẽ nõ pducit. Aut q̃rit de iure naturali, q̃ est a iuregẽtiũ recepta ⁊ approbata, vel a iure ciuili roborata, vl vestita. ꝙ ẽt dixi nõ cadere i seruũ. Et h°, si cã subijciebat tpe iurisgẽtiũ, pducebat non actionẽ: qꝛ illo iure nõ erãt nomina te: sʒ quãdã impetrationẽ q̃ pisca ligua appellat denũtiatio, vel cõditio. vt. j. de act. §. appellam⁹. ⁊. ff. rerũ amo. l. rerũ. qꝛ hoc robore ⁊ itẽtiõe iuris ciuilis, pducit actionẽ: vt. ff. de pactis. l. legitima. ⁊. l. iuregẽtiũ. i pn. §. j. vbi vero cã nõ subijcit solu. iterdũ repetitionẽ ⁊ cõpẽsationẽ admittit. vt. l. etiaʒ. ff. de compen. ⁊ fideiussor ei accidit. ff. de fideius. l. fideiussor obligari. §. fideiussor. ⁊ pign⁹ p ea retinet. vt. C. etiã ob chiro. pe. l. j. ⁊ ita
6 dʒ intelligi ꝙ habet i gl. hic i v. necessitate. ¶In gl. iure. i fi. †no. ex gl. q̃ semp alligat vulgare qd vba ligãt hoies, taurorũ cornua funes. ¶In gl. necessitate. in fi. ibi vere debitorẽ not. gl. qd ille pprie dicit debitor, a quo inuito põt extorqueri, als improprie, qd facit pro statutis in qbus
7 vba pprie debẽt capi. vt i. l. iij. §. hec verba. ff. de nego. gest. ¶†Quero ergo, an fideiussor dicat debitor ⁊ appellatiõe debitoris cõtineat? Istaʒ q̃stionẽ disputat Bar. i. l. j. i fi. ff. si cer. pet. Et tʒ ꝯ Guil. qd sic. p. l. ⁊ magis. ff. de solu. ¶In eadẽ ibi. ⁊ iter seruos. dic vt no. Bar. i. l. si id ꝙ dñs. ff. de cõdi. indebi. ⁊. s. dixi. ¶In eadẽ gl. ibi. l. fideiussor ⁊c. dic vt dixi. s. i gl. i fi. ¶In eadẽ gl. in fi. dic, hec gl. pcedit i pfectitijs ⁊ aduentitijs de iure antiquo. sʒ de iure nouo i bonis aduentitijs fm ꝙ filio remanet p
8 prietas: vt. l. cũ oportet. C. de bo. q̃ li. sorte] fm Bal. hic nõ ipedit acq̃ri ciuilis obligatio filio ꝯ patrẽ: sʒ eius exercitiũ impediat, durante patria ptãte. idẽ dt q̃dã gl. qd actiones possunt cedi filio ꝯ patrẽ i. l. actio. ff. de actio. ⁊ oblig. Tu dic, qd de hoc est gl. ordi. i. l. si qs p eo. §. j. ff. de fideius. qd Bar. ibi itelligit verũ, i reb⁹ q̃ vsu nõ cõsumunt: als aũt si credebat ꝯ ctus vẽditiõis: qꝛ pr̃ vẽdat fundũ filio. ⁊ filius soluet pret. si si illud erat de aduẽtitio peculio cũ vsufructu dicte pecunie. ⁊ sic pprietas: qꝛ in pecunia nõ cadit vsusfr. spectat ad patrẽ. vt. s. de vsufru. §. ij. necessario seq̃tur qd nõ põt celebrari dictus ꝯctus: qꝛ patri solueret sua pecunia. de q
tamen

tñ, latissime p discursum multorũ Ictorũ: vide p Bar. in l. frater a fre. ff. de cōdi. indebi. ꝛ vlteri⁹ circa istā vltimā ptē vidēdū est ꝛc. vsq ad finē.
¶ In gl. rei i fi. no. fm Bal. sic, ꝙ appellatio rei, cōprehēdit et factū. idē vr dicere gl. i. l. j. i fi. ff. si cer. peta. Ex qb⁹ infert ad q̃stionē, statuto are tio cauet. qꝺ p q̃libet q̃titate rei petite, soluant sex denarij p libra ꝛ fiat dicta solutio directo tpe lite ɔtest. vł tpe cōtumacie aliqs petit aliqꝺ factū, vel aliqs petit ꝙ lis ɔtestet. ꝛ sic petijt factū: re⁹ est cōtumax. nunqd valebit pcessus talis cōtumacie, siue fuerit solutū, siue nō: certe dicte gl. faciūt qꝺ nō, p gl. pdictas. Sꝫ Bal. dt, qꝺ est facienda differētia: aut em̄ post libellū q ɔtinet quātitatē pecunie, actor petit aliqꝺ factū: vt ꝙ lis cōtestet vel ꝙ iuret de calūnia q̄ sunt facti, ꝛ re⁹ est cōtumax. ꝛ tūc dic ꝙ pcessus vꝫ absq eo ꝙ solutū sit datiꝫ qꝺ denotāt vba in statuto apposita ꝙ soluat datiꝫ tpe litis conte. vł cōtumacie. nā p hec declarat qꝺ mēs statuētiū fuit directe datiū solui, sup eo sup q̄ dꝫ lis cōtestari, si ɔtumax appareat. qdā sunt facta q̄ i libello petunt, vt qꝺ qs edificet domū, ꝛ si. Et tūc refert, aut est factū qꝺ cōiter recipit estimationē: vt ꝙ fiat do m⁹: ꝛ in his dꝫ datiū solui. arg. istarū gl. Quedā sunt fcā q̄ estimationem nō recipiūt: vt qꝺ qs recolligat pign⁹, vł faciat vxorē assentire. Et i his dt Bar. datiū seu gabellā nō dēre solui. ꝛ p hac determinatiōe adducit. l. dies. §. j. ff. de dā. ifec. ꝛ. l. ita aūt. §. gessisse. ff. de admini. tu. ꝛ ꝙ no. bar. i. d. l. dies. vbi dt, ꝙ nō debēt solui sex denarij p libra, de re inestimabili. dic
9 vt ibi p Bar. ꝛ alios doc. ¶ † In gl. in v. fm. in fine. ibi: itē p cōpetētes actiones ꝛ iudices ꝛc. allegat cōiter. ista gl. pro singulari, ꝙ opꝫ quod p actiones cōpetētes, ꝛ sic legitimas, agat, ꝛ p iudices cōpetētes ferat snia: ꝛ iō allegat qꝺ snia lata ex actione sine libello, siue sup libello inepto, nō valeat. vide Ant. de but. in. c. examinata. extra de iudi. vbi plene dicā. j. de actio. §. dupli. eo. ti. Quod plus est ꝙ talis snia nō posset p superiorē iudicē ɔfirmari. ꝛ si cōfirmaret, etiā tūc nō valeret snia cōfirmās sicut nec cōfirmata. videt casus in. c. cū dilect⁹. extra de emptio. ꝛ vendi. ꝛ ibi Pe. de ancha. ꝛ Jo. de imo, ꝛ hoc videtur fuisse de mēte Bal. in aut. si qs litigātiū. C. de epi. audien. ꝛ expsse Bal. hic ꝛꝫ in. l. ij. C. de rescin. vē di. in. q. xviij. i. ꝗ. col. facit. l. j. §. j. q̄ senten. sine appel. rescin. ꝛ qꝺ elegāter no. Bar. i fi. l. j. C. de erro. calc. ꝙ ego itelligo sine dubio pcedere, si apō iudicē superiorē, idē libellus inept⁹ pductus est, vel pcessꝫ sit sine alio libello: q: libell⁹ porrectus i pma instātia, vr pduct⁹ etiā i cā appellationis, vel cōfirmatiōis. ita dt Bar. i. d. l. j. C. de erro. calc. q: i scōa snia esset virtualiter ineptitudo pmi libelli. Si aūt corā superiore, vel appellationis vel cōfirmationis, libell⁹ sit correctus. ꝛ i meli⁹ reformat⁹, ꝛ rite ꝛ recte, corā eo actū fuerit. tūc pōt pma snia cōfirmari ꝛ reformari: vt no. Bal. in simi. in. l. j: C. qñ pvo. nō est ne. ibi: q̃rto qro ꝛc. De ista reformatiōe habet p Bar. ꝛ ibi dixi. i. l. j. §. libelli. ff. de appel. ꝛ facit. l. fi. cū ibi no. p Bar. ꝛ Bal. ff. qꝺ cū eo. itātū crederē valere sniaꝫ, qꝺ si superior iudex adit⁹ sup cōfirmatiōe esset iudex cōpetēs dicte cause pncipaliter adit⁹ de p se, ꝛ rite, ꝛ recte, ꝛ cū libello actū, fuerit corā eo litigatū: ꝛ ɔfirmaue rit dictā pmā sniaꝫ, ꝙ oīno ipa valebit: intm̄ ꝙ ēt de icōpetētia pmi iudicis amplius opponi nō poterit. ita singulariter dt Inno. i. c. j. extra de cōfirma. vti. vel inuti. de quo tñ vide qꝺ late scripsi in. l. si expressim. ff. de appel. ꝙ tene mēti in practica. ¶ In gl. summa. i fi. dic vt dicā. j. d. actio. §. j. ¶ In glo. ex Ictu. in pn. ibi pprie ponit. no. singlr istā gl. ꝙ pprie ɔtractus est, qñ est hincinde obligatio. vt i vēditione locatiōe, ꝛ simi. vt. d. l. labeo ꝛ sabin⁹. ff. de v. obli: ꝛ hoc idē firmat Bar. dicēs no. p statutis. Et idē voluit Ang. ꝛ Imo. i. l. mutuū. §. j. ff. de acq. here. ¶ Et hoc inducit bal. hic ad statutū aretinū, q̄ cauet, ꝙ nō petēs debitū ex Ictu p xvi. annos, cadat a iure suo: qꝺ nō ɔprehēdit dictū statutū. Si qs est debitor ex stipulatione, vel donatione: ex qb⁹ pmittēs vel donās tm̄ nō remanet obligat⁹: ꝛ pprie nō dr ɔtractus. Tu p hoc allega. gl. i aut. sacramēta. C. si aduer. vēdi. ꝛ ꝙ ibi gl. ꝛ b. in. l. si qs imp. in pn. C. de pscri. xxx. an.

✱ ADNOTATIO. In comitatu venaisiino idē obseruat̃ ad iudeos. Ut si itra decē annos suū nō petierit creditū deinde nō audiatur ex cōcessione apostolica. ꝛ ita vidi ēt obseruari. Anto. Caius.

¶ In gl. fi. in fine. no. ꝛ signa istā gl. q̄ sit differentia inter Ictū ꝛ obligatiōnē ꝛ actionē, ꝙ facit ad ea q̄ dixi. s. in pn. Aduertas tñ ꝙ nō oīs Ict⁹ est vborū cōceptio. sꝫ tm̄mō stipulatio. vt ibi. sꝫ aliqne sine vbis ɔhunt vt in muto. l. mut⁹. ff. de iure do. cū simi. ꝛ. l. mutū. ꝛ quod ibi Bart. ff. de acq. here. ꝛ ibi doc. ꝛ no. Bar. ꝛ doc. in. l. j. in fi. pn. ff. de v. obli.

SVMMARIVM.

1 Obligari dicitur quis, ex maleficio.

Omnium autem. ¶ Nō summat, sꝫ ponit diuisio obligationū. Et primo ponit vnā diuisio nē: q: aliq̄ sunt ciuiles, aliq̄ pretorie. Scōa diuisio, est q̃druplex, secūda ibi: sequēs diuisio: ꝛ illa etiā diuidit in duas partes: q: ponit pmo. quadruplicē materiā obligationis. scōo, pmū membrū, vꝫ ex Ictu, subdiuidit. scōa ibi. prius est. ¶ No. ꝙ oīs bona diuisio dꝫ esse bimēbris: ista dꝫ summa ꝛ pncipalis. de quo aliqd dixi. j. de actio. §. j. ¶ No ibi cōstitute ꝛ ibi. cōprobate qꝺ q aliqd statuit vł approbat, dr statuere. ꝛ sic approbās dr ɔcedere. qꝺ est verū, qñ de nouo poterat ille ɔcedere, vel denegare. vt. l. ꝛ q: ꝛ. l. ꝛ more. ꝛ qꝺ ibi Bart. ff. de iurisd. om. iudi. Et not. cano. ꝛ mariae Anto. de bu. i. c. j. de ɔfir. vti. vel inuti. ꝛ facit. l. iure nostro. ff. de test. tu. ꝛ facit. s. d tute. §. fi. in fi. ꝛ qꝺ ibi dixi. ¶ Not. ibi ex maleficio. qꝺ

1 ex maleficio † dr qs obligari: sꝫ nō dr iuregētiū. sꝫ a lege: vt no. gl. s. de iure natu. gen. ꝛ ciui. §. ius aūt gentiū. facit. l. grege. §. si ex delicto. ff. de fideiusso.
¶ In gl. ex Ictu. i fi. no. ꝛ signa hāc gl. ad id qꝺ dixi s. eo. i pn. vꝫ, ꝙ Ict⁹ pprie dr, qñ est hincinde obligatio: qñ aūt esset ex altera parte tm̄, nō dr pprie Ict⁹. vt no. Bar. i. d. l. labeo ꝛ sabinus. §. j. ꝛ dixi. s. e. in prin. dic vt ibi. ¶ In gl. cōsensu. in fi. no. ꝛ signa istā gl. quā addas ad ea q̄ dixi. s. e. in prin. q: Ictus est materia ex qua nascit obligatio. ꝛ ex obligatiōe nascit actio. d quo tñ dic vt dixi. s. in pn. ꝛ in. l. lꝫ. §. ea obligatio. ff. de procura. ꝛc.

✱ ADNOTATIO. Addo ꝙ tractat⁹ p tiū pcedit Ictū. l. itē q: §. fi. de pactis. in pand. Ict⁹ parit oblig. §. seq̄ns. s. de oblig. obligatio actionē psonalē. j. de verb. oblig. in pn. actio formā agendi c. examinata. ex de iudicijs. cuꝫ ibi. not. forma agendi iudicium deinde seqt snia q̄ formāda est p libelli cōclusiōe. l. vt fundus cōi diuid. in pand. l. fi. de fidei cōmiss. lib. l. demū res iudicata que locū habet qñ nō pōt ampli⁹ appellari. Gl. ꝛ scrib. in. c. nō solū. ex de appella. lib. sexto. res aūt, iudicata parit executionē toto titulo de executiōe rei indicate. C. q̄ maxime consideranda sunt a practico. Anto. Caius.

a *Quibus modis re contrahitur obli.* a *Rub.*

¶ Continuatio istius tituli ad precedentem patet. s. titu. j. in fine ꝛc.

SVMMARIVM.

1 Mutuum in quo cōsistat? & . 8 . & quid sit mutuū. 3.
2 Arguere licitum est, ab etymologia vocabuli.
4 Pactum nudum quid sit. Et quid vestitum. 5.
6 Pactorum vestimenta quae sint?
7 Correctū an sit de iure canonico, quòd ex pacto nudo agatur?
9 Tradita, signata, vel sine numero, an dicātur mutuū?
10 Veniens ex natura contractus, præsumitur à iure tacitè agi inter partes.
11 Mutuum mere ciuile, reconciliatur cursu biennij.
12 Conditio, est duplex.
13 Promittit aliquis in instrumēto interesse, vel aliquid incertum: illius instrumēti potest peti executio ex forma staturorū, sicur si cōtinet certam quātitatē.
14 Liquidatio instrorū, ꝙ fieri debeat parte vocata.

b RE contrahitur. b
¶ Totus iste titulus diuidit i qnq ptes. Primo, ponit de mutuo. scōo, de idebito soluto. Tertio, de commodato. Quarto, d deposito. Quinto, de pignore dato. scōa ibi: in. §. his, qꝫ. tertia ibi: itē is. q̃rta ibi pterea. qnta ibi. in. §. creditor qꝫ. Et hoc dt i summa. Obligatio ex mutuo, ɔhitur re: ꝛ i his reb⁹ q̄ pōdere, nūero, vel mēsura cōsistūt: ꝛ dr mutuū, q: de meo tuū fit. h. d. ¶ No. ꝙ aliq̄ obligationes pncipalr dicūt ɔhi, ꝛ oriri ex re, vł
1 p rē. ¶ † Not. i his q̄ recipiūt functionē i genere suo, ɔsistit mutuū. ꝛ cor. l. ij. ff. si cer. pet. ¶ No. qꝺ si mutuo decē corbes frumēti: vel decē ducatos, non est intētionis mee, vt idē reddat. sꝫ aliud eq̄ bonū frumētū, vł alij decē ducati: vt. d. l. ij. ff. e. ¶ Not. ꝙ
2 ex mutuo, trāsfert dominiū rei mutuate. ¶ † No. qꝺ ab etymologia vocabuli, licitū est arguere: vt h. ꝛ. d. l. ij. §. appellata. ꝛ de hoc plene dixi. s. de testa. i
3 prin. ¶ † No. qꝺ mutuū est, qñ fit de meo tuū, ꝙ est verū in mutuo naturali: non aūt i ciuili mutuo: vt l. in Ictibus. C. de non numera. pec. Et aliud ē mutuū naturale, ꝛ aliud ciuile. vt no. glos. ꝛ Bar. i. l. ij. §. penul. ff. si certū peta. ¶ No. ex Ictu mutui nasci
4 ɔdictionē. q̄ aūt cōdictio sit, dicā cū gl. ¶ † In gl. j. ibi. vestiri pactū qꝺ nudū est. Quero ergo pmo, qd est pactū nudū? Rñdeo fm Bar. in. l. iurisgētiū. §. igit. ff. de pact. vbi dicit, quod illud dicitur pactum nudum, quod stat in puris ꝛ simplicibus finibus cōuentiōis. ꝙ apparet: q: si vltra pcedit, vel ꝙ ei nomē apponat, iuxta Ictū vestit: tūc vestitur (vt

a ¶ Quib⁹ modis re ɔ. obli. In titulo isto itēdit Iusti. narrare p qnq exēpla quat qnq modis re ɔhit oblig. ꝛ scire debetis qꝺ qlibꝫ istorū modorū hꝫ suā ppriā rubricā in. ff. veteri vñ q̃tiescūq ienis in pria rubr. allegatū. ff. e. b itelli ge. ff. si cer. pe. In scōo autē mō, qñ iuenis. ff. e. itelli gas. ff. de ɔdi. inde. ēt tertio. ff. cō mo. ꝛ ita d aliis.
b ¶ Re ɔhit. Pone casum sic. dixi Iust. d. supra dixisti mihi quod obligationū q̄ ex Ict. nascūt ɔtuor sunt species quarū prima ē, qꝺ re ɔhit obligatio. dñe (p deo) dicatis mihi, qr re ɔhit obligatio: ꝛ ei do. Impa. rñ. qꝺ mutui datiōe ɔhit obligatio re. sꝫ. d. p deo, i qb⁹ reb⁹ cōsistit mutuidatio: ad hoc rñ. Impa. ꝙ mutui datio ɔsistit i his reb⁹ q̄ ɔsistūt pōdere nūero vł mēsura: veluti in vino, oleo frumēto, ꝛc. b est i reb⁹ istis q̄ sunt vt q̃titas nō vt spēs quas res vt i nūe rando, ꝛ b refert ad pecuniaꝫ nūeratā: aut i metiē do, ꝛ b refert ad vinū, oleū, ꝛ frumētū: aut i pōde rādo ꝛ hoc refert ad es, aurū, ꝛ argentū. que dam⁹ vt accipiētiū fiāt ꝛ de natura mutui est, vt nonidē corp⁹ reddat: sꝫ qꝺ in eodeꝫ gñe: trāsit el dñiū rei mutuate, in accipiēte: lꝫ teneat d corpe equalenti in eodem gñe. iō enim dr mutuū

q2 de meo fit tuū
Sed dñe vos to
ca die loquimini ꝺ
ꝯctu mutui:ſꝫ ꝑ
Deo,ꝗ actio na
ſcit ex iſto ꝯctu
rñ.imp.ꝙ naſcit 5
ex iſto ꝯtractu ꝗ
dā actio,ꝗ vocat
certi cōdictio ſpe
cialis.ꝛ hoc dicit
do.Guil.vł alio
mō.pone ſic ca
ſuꝫ.poſuit Iuſti.
determinādo ſpe
cies obligatiōis
ꝛ ſpecie ſpēs.vñ
primo ꝺ pria ſpe
cie ſubdit exēplū
dixi ēt ei,dñe vos
dixiſtis mihi ſu-
pra ꝙ qñcꝫ re ꝯ-
hit obligatio.ſꝫ
dicatis mihi (ſi
plꝫ) qñ. Reſpō.
6 in pa.re ꝯhit ꝛc.
ꝛ q2 ꝯſiſtit ꝑmo i
mutui datiōe.iō
cōſequēter deter
minat i qb9 cōſi-
ſtit mutuū,ſiue
mutui datio:ibi
mutui.ꝯñr, mo-
dū deſignat,ꝛ ad
ditiōnē q̃re ſic ap
pellat.ibi.vñ ꝛc.
In fine ꝺt,actio
ex ea naſcit,ꝺter
minando,ꝛ itaqꝫ
ꝑncipaliter i hoc
reſponſo cōtinē-
tur ꝛc.

ADDI.

a ¶Tu dic latius
de mutuo q̃t mo
dis ꝺr,vide Bal.
in rub.C.eo.per
Alexā.in.l.ſi ita
ſtipulat9.§.chry
ſogon9.ff.de ver.
obliga.

ſtatim dicā) exēplū,qñ ego ꝓmiſi cētū tibi poſtea
acceptāti ꝛ ꝯſentiēti.nō tñ ꝑceſſit īterrogatio tua.
vt.l.j.C.de vſur.vel ſi ꝑceſſit interrogatio:rñdes nu
tu.vt.l.j.§.j.ff.de v̄bo.ob.ꝛ idē in effectu voluit Sa
li.in.l.legem.C.de pact.in v̄.q̃ro igit primo.q̃r. nu
dum pactū,q ꝺt,qꝺ nudū pactū,eſt cōuētio ſtās in
finib9 ſolius placiti ꝛc.¶†In eadē gloſ.ibi veſtiri
ꝛc.q̃ro ergo,qd eſt pactū veſtitū:ꝛ Sali.i.l.legē.C.
de pac.in v̄.circa pacta veſtita,ad q̃ trāſeo ꝛc.ꝺt,qꝺ
pactū veſtitū,eſt cōuētio q̃ in ſolius placiti,ſiue nō
ſtās trāſit in ꝓpriū nomē ꝯctus,vel formā,ſeu ſolē
nitatē,vel cauſam per quam robur,ꝛ efficaciā ſibi
aſſumit,vñ actionē ꝓducit.Et hanc diffinitionem
colligit ex.l.iuriſgentium.in princ.ff.de pactis.Et
ex contrarietate deſcriptionis nudi pacti.qꝺ not.
¶In ea.glo.ibi:vt ſi iuxta ꝯtractū apponatur ꝛc.
ꝛ ibi.in contractibus innominatis ꝛc.de hac ma-
teria(q2 eſt multū difficilis)vide Bar.in.l.lecta.in
prin.ff.ſi certū peta.Et Bart.ꝛ doc.in.l.petens.C.
de pactis.ꝛ in.l.iuriſgentiū.§.quinimo.ff.de pactis
ꝺ quo omnino vide q̃ late ſcripſi.j.ꝺ actio.§.actio-
num autē.in materia permutationis,ꝛ in materia
actionis ꝑſcriptis verbis.ꝛ in verſi.ſequē.¶In ea
dē gl.in fi.dic hāc gl.approbatam ꝛc.in ver.quero
6 an pactum appoſitum iuxta ꝯctū ꝛc.¶†In eadē
gl.in fi.nota ꝛ ſigna gl.que enumerat veſtimēta pa
ctorū.ſimilis gl.eſt in dicta.l.iuriſgentiū.§.q̃nimo.i
gl.j.magna.que duo alia veſtimēta addit:addunt
Guil.ꝛ ibi doct.in.l.legē.nouū veſtimentū pacti,
videlicet iuſiurandū in operis liberti.vt.l.vt iuriſiu
randi.in ꝑn.ff.ꝺ ope.liber.Et lꝫ Guil.dixerit fore
generale,quoties iuramentū interuenit:ꝛ nō ſit cō
uentio ꝯ legē,dꝫ pactū iuramēto veſtiri.tñ docto-
res tenent ꝯtrāriū:q2 ſi eſt ſpeciale i operis liberti.vt
videtur caſus in.l.ſi.ff.de lib.cau.ergo in cōtrariuꝫ
eſt ius cōe.ita dicit Bar.in.§.quinimo.ꝛ doc.i.d.l.
legē.ꝛ ibi Sali.in ver.nouū ſm Guil.de cugno.i.l.
iure noſtro ꝛc.Et iſta oia veſtimenta approbant a
doc.lꝫ Jac.ꝛ Pe.in.d.l.legē.dicant,qꝺ proprie lo-
quēdo,pactū nō veſtit niſi vno mō:ſcꝫ rei interuen
tu.qꝺ eſt falſum,ſm doc.ꝛ iō cōſidera ſm Bald.in
d.l.legē.circa finē,qꝺ duplex eſt veſtimētum pacto
rū.quoddā ex quo orit actio:quoddā ex quo red-
dit efficax veſtimētum,ex quo actio que oritur eſt
duplex.ſcꝫ natiuū,ſeu naturale.ꝛ hoc mō ꝯctus ve
ſtitus re,verbis,ꝛ cōſenſu:iſtud veſtimētum eſt inſe
parabile:ꝛ eſt idē qꝺ ꝓpria eſſentia ꝯctus:ſicut cor
pus veſtiēs aiā,eſt idē qꝺ ſubſtātia hois.Quod-
dā eſt veſtimentuꝫ datiuū,ſeu accidētale:qꝺ eſt ſub
ꝑdicamento accidētis ꝛ iſtō veſtimētū nō hꝫ pactū
ex ſe.ſꝫ accōmodat ſibi extrinſec9:quot ergo mo-
dis iſtud veſtimentum accōmodat:tot modis pa-
ctū veſtit.accōmodat aūt rei interuentu(ſm oēs.)
Jtē cohereñ.ꝯctus.ſm Guil.nō obſtat qꝺ tūc ve-
ſtimentū oritur:quia iſta veſtis non eſt naturalis,
extrinſeco principio ipſius:ſꝫ eſt datiua ꝛ acciden-
talis.vñ ſicut hō qñ naſcit in dignitate:tñ dignitas
eſt accidens.ita pactum ſua ſpecie nudū,qñ naſci-
tur veſtitū.tñ illa veſtis nō eſt naturalis,ſꝫ extrin-
ſecus ꝓcedēs:ſicr ꝛ rei traditiōe,pactū veſtit:imo ꝛ
in ꝑpetuū ꝓrogat qñ imponitur ſuper re ꝓpria.
facit.ff.de edil.edict.l.ꝙ nolit.§.fi.item dicit,quod
eſt quoddā veſtimētū ex quo actio efficax addatur
iſtud veſtimentū reperit in ꝯctu vltro citroqꝫ obli-
gatorio,ꝓ implemento.vt.l.iulianus.§.offerri.ꝛ in
l.qui pendē.ff.de act.emp.ꝛ.l.quero.§.inter loca-
torē.ff.locati.ꝛ.l.ſi.cū ſi.de reſci.ven.Et effectus pa
cti nudi eſt,qꝺ nō ꝓdeſt ad actionem:ſed tantūmō
ad exceptionem:ꝛ veſtitū ꝓdeſt etiā ad actionē:vt
d.§.quinimo.in.l.iuriſgen.de pactis.ꝛ qꝺ ibi not.ꝛ
d.l.legem.nec hoc corrigit de iure ciuili.licꝫ qdā di-
xerint qꝺ hoc corrigit hodie:q2 ex pacto nudo de
donando dat actio.vt.l.ſi qs.ar.C.de dona.Et hoc
reprobat ꝑ Bar.i.d.§.quinimo.ꝛ eſt gl.ꝛ Barto.ꝯ
illos in.l.iij.§.j.ꝛ.l.hactenus.§.j.ff.de ꝯſtit.pec.Et
hoc tꝫ Sali.i.d.l.legē.i ver.circa qꝺ q̃ro,ꝛ ſexto,an
hoc hodie ſit correctū.an aūt de pacto de donādo
qs poſſit ꝯueniri:ꝛ clarū intellectū dicte.l.ſi qs ar
gentū.ego poſui.j.de actio.§.i pſonam.dic oino vt
ibi in v̄.addas tñ ad itellectū.l.ſi qs argentum ꝛc.

7 ¶†Sꝫ dubitat,an ſit ſaltem correctū de iure canonico,qꝺ ex pacto nu
do agat:ꝛ vꝫ qꝺ ſic.per tex.in.c.j.de pac.vbi ꝺr qꝺ pacta ſuā obtinent fir
mitatē.Et ꝙ mortaliter peccat q recedit a pacto.xij.q.iij.ꝑdicādū.ꝛ q2
Deus nō facit differentiā inter ſimplicē loquelā,ꝛ iuramentū.xxij.q.v.
iuramētū.Et q2 dixit pſalmiſta:q̃ ꝓcedūt de labijs meis nō faciā irrita
ꝛc.Et ita cōiter tenēt cano.in.d.c.j.Sꝫ Richar.ꝛ Barto.ꝛ Sal.in.d.l.
legē.in ver.q̃ro ſeptimo,an in iſta materia.tꝫ cōtrarium.q2 iſta iura pñt
ſub diſtinctiōe tolerari.igit ꝛc.intelligunt ergo dicta capitula in pactis
veſtitis.Et pro hoc.d.c.j.de pactis.nō addit nouū robur.cum dicat,ſuā
firmitatem obtineant.ꝛ ſic cōfirmat robur antiquū.vt.C.de dona.inter
vi.ꝛ vxo.l.ex verbis.facit qꝺ no.in.c.j.de ꝯfirma.vti.vel inuti.ꝛ ſi robur
obtineāt in agendo,ſunt veſtita nuda in excipiēdo.per hunc modū rñ-
deo ad alia obiecta.Tu vero de hoc latius dicas:vt dixi.j.de actio.§.in
pſonā.in ver.q̃rit Sali.in.l.legē.C.de pac.reliquam materiā pacti nudi
ꝛ veſtiti,vide per glo.in.d.§.quinimo.ꝛ in.d.l.legeꝫ.¶In gl.appenden
do.ibi.q2 cōſyderat cōſuetudo ꝛc.Exēplū,pone ꝙ reperiunt plures co
dices ſcripti manu eiuſdem ſcriptoris.ꝛ in eadem charta,ꝛ in eadeꝫ for
ma ꝑ oia:lꝫ inter eos ſit oīmoda ſimilitudo:tñ q2 cōſuetudo nō eſt,vt in
8 gñe ſuo recipiāt functionē inuicē,in iſtis nō cōſiſtit mutuū.¶†In ea-
dem glo.ibi ꝛ aptitudo.dic,qꝺ iuriſcon.ff.e.l.j.ꝛ imperator hic dicit,qꝺ
mutuum conſiſtit in his que pōderari,numerari,vel mēſurari poſſunt.
q.d.in his q̃ ſuū eſſe habent.ꝛ ſuam eſſentiā ꝛ vtilitatem retinēt in pōde
9 re,numero,vel menſura:lꝫ pōderari,numerari,vel menſurari poſſint.ꝛ
iō ei nature ꝑdicta nō adaptant.q2 ſua eſſentia ꝛ vtilitas in his non ꝯſy
deratur.ita dicit Bar.in.d.l.ij.§.j.vbi eſt ſimilis gl.in ver.q̃rit gloſſ.qd ſi
dedit ꝛc.¶†In ea.gl.i fi.facit.ff.de ver.obli.l.ſꝫ ſi certos.ꝛ h9 verū.vbi
ſint tradita ſignata,vł ſine numero.al's ſi ad numerū,vt decē libre q̃ ſunt
i hoc ſacco,ꝛ ſine obſignatione eſſet mutuū,ſi recipiens fungat eadem.
ff.depo.l.die ſponſaliorū.ꝛ.l.lucius.la.j.eo.ti.cū no.in.l.in naue ſaufelli.
ff.locati.ꝛ idē ſi daret ſignata,ꝛ cōueniret qꝺ poſſet vti ſi vellet,vt no.in
d.l.die ſponſaliorū.i fi.gl.ſm Jo.fab.ꝛ facit.d.l.lucius.la.ij.eo.ti.¶In
gl.ꝛ qñcꝫ.in fi.dic ſimilis gl.eſt i.d.l.ij.§.j.ꝛ in tñ hoc eſt verū,ſm Bart.
ibi.qꝺ ſi ab initio mutuaui pecuniā,ꝛ poſtea ꝑ illa pecunia ſolueret mi-
hi ſpecies q̃dam de mea voluntate:nihilominus fuiſſet mutuū.arg.C.
de reſcin.vendi.l.ꝑtij cā.ꝛ.C.ſi cert.peta.l.ſi ꝑ mutua.ꝛ.C.de ſentē.l.libe
10 ra.Jta etiā dꝫ eſſe mutuū in caſu nr̃o.¶†In gl.q̃litatis.in fi.no.in pra
ctica,ꝙ illud qꝺ venit ex natura contract9,preſumitur a iure tacite agi
inter partes:nec eſt opus expſſione,vel ꝓbatione.vt ꝺt text.ſm Bart.
11 i.d.l.cū qd.¶†In gl.tuū.in fi.dic ſimilis gloſſ.eſt in.d.l.ij.§.appellata.
a tu dic latius ſm Bar.ibi ꝙ quoddā eſt mutuū mere ciuile:ꝛ iſtud recō-
ciliat curſu bienniꝫ.l.in ꝯctibus.C.de nō nume.pecu.Quoddam eſt mu-
tuum ciuile,nō mere:ſꝫ cui natura cooperat:ꝛ illud recōciliatur ſtipula
tione,ſiue precedat,ſiue ſequat.vt.l.quāuis.C.ſi cer.pe.Quoddam eſt
mutuū mere naturale.ꝛ in iſto reqrit qꝺ trāſferat dñium in accipientē,
vt hic.al's nō eſt mutuū ſtatim.ſꝫ ex poſtfacto poterit recōciliari multis
modis:quorū quoſdā ponit hic.ꝛ ibi gl.Et alij ponunt ꝑ doc.ꝛ primo
dicit gl.recōciliatur conſumptione,qꝺ itelligi pōt tribus modis.Uno
modo,cōſumptione facta in vtilitatē accipientis:vt quia mutuam ex-
pēdit pecuniā quā recepit.ꝛ ita loquit.l.nam ꝛ ſi fur.cum ſi.ff.ſi cer.pet.
Scdō,pōt intelligi ꝯſumptione,ideſt,perditione.vt no.in.l.indebiti.§.
ſed ꝛ ſi nūmi.ff.de condi.indebiti.Tertio,conſumptione.i.commiſſio-
ne:vt.l.ſi alieni.ꝛ ibi Barto.ff.de ſolu.Aduertas tamen,qꝺ illud quod
dixi de immiſtione,nō habet locū in pecunia.ſecus in alijs generibus.
vt.l.pompo.ſcribit ſi frumentū.ff.de rei ven.Quarto.recōciliat vſuca-
pione:vt ꝓbat in.d.§.ſed ꝛ ſi numini.Quinto,recōciliatur conditionis
euētu.vt.ff.ſi cer.pe.l.proinde.Sūt etiā duo alij caſus extra gloſſ.vide-
licet ꝓpter ſuperueniētiā dñij in mutuantem ex cā de preterito:vt.d.l.
proinde.Jtem,reconciliatur ratihabitione ſecuta:vt.l.ſi procurator.ff.
12 de cōdi.indebi.¶†In gl.certi cōdictio.ibi.l.certi.i prin.iſto.gloſſ.que
vult qꝺ duplex ſit condictio,vna generalis,que non tantum datur pro
mutuo:ſed pro omni certo.alia ſpecialis que tantummodo competit ꝑ
mutuo:vt hic.ita etiam no.gloſſ.in rubri.ff.ſi cer.peta.ꝛ in.l.certi condi-
ctio.in prin.eo.ti.Et iſtud ſequitur ibi Bar.per hūc tex.qui dicit,quod
ex eo cōtractu naſcitur actio,que vocat cōdictio ꝛc.Ultramontani te-
nent,ꝙ non eſt niſi vnica.qꝺ patet quia:idē eſt mediū concludēdi:vide-
licet,qꝺ ſemper proponitur:quia certuꝫ peta.vt ibi,igit ꝛc.ſed huic ſi.
Bar.qꝺ non eſt verum,qꝺ medium concludendi ſit idē.nā in certi con-
dictione generali concluditur:q2 certū(vt q2 dico)q2 teneris mihi ad cē
tum,que legata mihi a Titio fuerūt.vel quia vendidi tibi fundū:ꝛ q2
hoc eſt certum.ideo peto te condemnari.Ex hoc eñ apparet,q2 inten-
tatur certi condictio generalis,concluditur eñ medium.quia certum
eſt:ſed in certi condictione ſpeciali,ex mutuo,concluditur per hoc me-
diuꝫ:quia mutuatū.Unde diuerſa ſunt media concludendi in genera-
li vel ſpeciali cōdictione.ideo non ſunt idē.igitur ꝛc.de quo tamen vide
latius in.d.l.certi cōdictio.in prin.ꝛ ibi Bal.ꝛ Sali.¶In ea.gloſſ.ibi
nos dicimus qꝺ ſic.dic de hoc eſt caſus.in.l.ij.C.de inuti.ſtipu.ꝛ ibi per
doct.q2 in poteſtate actoris,non eſt quātitas intereſſe.ſꝫ ſpectat ad iu-
dicem.igitur non eſt neceſſe exprimi quātitatem:tamen dicitur certum
vt.l.vbi aūt nō apparet.§.q illū.ff.de v̄.obli.de q̃ late ꝑ Bar.in.l.ſtipulo
nes nō diui.i fi.ꝑn.ff.e.In ea.gl.ibi,lꝫ ꝑma facie ſit icertū certificabit ꝛc.
Et

Et istã gl. no. ⁊ signa q̃ facit ad idẽ qđ no. Bar. i. l. j. in fi. ff. de le. ij. ⁊ in. l. j. C. q̃ sen. sine app. rescin. ⁊ i. l. j. C. de sen. q̃ ꝓ eo qđ iterest ꝓfe. ⁊ i. l. j. circa fi. ff. iud.
13 sol. † vcꝫ ꝙ si aliqs ꝓmittit i instr̃o interesse, vł aliqd incertũ, ꝙ illi⁹ instr̃i pōt peti executio ex forma statutorũ: sicut si ꝯtinet certã quãtitatẽ, ⁊ tũc in iudicio declarabit quãtitas. allegat. d. l. j. C. q̃ sen. sine cer. quã. ⁊ l. defensiõis facultas. C. de iur. fis. li. x. sꝫ ⁊ Bal. in. d. l. j. ff. de leg. ij. ꝑ vnã gl. ibi sup ɓ́ si. nec mora. ibi, q̃ differt solutione ⁊c. tꝫ ꝯ̃riũ. q: cũ legatũ nõ sit ibi certũ añ declarationẽ: ⁊ iõ nõ exequẽdũ, ẜm Bal. sꝫ ibi Imo. ꝯcor. opi. q: aut qđ petit pōt de facili declarari, ⁊ tũc mereatur executionẽ, cũ via executiua non mereatur prolixiorẽ tractum, in. l. iij. §. ibidẽ. ff. ad exhi. Sec⁹ si nõ posset in breui liqdari. ⁊ ita ꝓcedit opi. Bal. cũ via executiua, (vt dixi) non reqrat lõgiorẽ tractũ: vt not. in. l. iiij. §. cõdẽnatũ. ff. de re iudi. Et ꝑ ista ꝯcordia facit qđ eleganter no. Bal. in. l. ij. C. de exe. rei ind. vbi vult ꝙ op⁹ est ꝑius te agere ad liqdationẽ instr̃i nõ puri, sed liquidi. vt facta liquidatiõe ad executionẽ sub ista forma vcꝫ ꝓduco tale instr̃m in q̃ titi⁹ tenet in centũ, sub tali ꝯditiõe, q̃ ꝯditio est purificata, vñ facta liqdatione de p̃dictis, peto dictũ instr̃m exeq, ⁊ executioni mãdari. ⁊ ita etiã vult hic gl. q̃ oĩa bene not.

14 ❀ ADNOTATIO. † Talis nãq; liqdatio oꝫ fieri ꝑte vocata. Bar. ⁊ scrib. i. l. creditores. ɓ́. sed qualr̃ liqdabit de pignorib⁹. C. ad idẽ bal. in. l. 2. de exec. rei iud. ⁊ clarissime Stepha. bertrãd⁹ cõsilio. 272. exactis. col. ij. ɓ́. niñ. nu. 4. vo. iij. nouissimorũ. limitat in curijs Auenionis vbi instr̃a ꝯfessionata, possunt liquidari parte absente ad effectus impetrãdi carcerationẽ vł iudicatũ vt quampluries vidi ⁊ obtinui. Antonius Caius.

Et in materia ista mutui vide aliq̃ que scripsi. j. de act. §. sequẽs. in ɓ́. i gl. fere oẽs. in fi. ⁊ in ɓ́. ⁊ aduertas, ꝙ vbi quis stipulat. ⁊ in ver. ex quo sequit, ꝙ libellus in mutuo ⁊c. ⁊ in ver. seq. dic vt ibi dixi ⁊c.

SVMMARIVM.

1 Condictio indebiti, ad hoc vt cõpetat, oportet quòd solutum fuerit per errorem.
2 Medium propter quòd cõcluditur quid sit?
3 Forma libellandi in condictione indebiti.
4 Falsus creditor cõmittit furtũ, recipiendo indebitũ.
5 Testes quomõ pñt recipi ante litis contestationem?
6 Casus in quibus cessat condictio indebiti.
7 Condictio indebiti cui competit: & contra quem.
Et contra quem datur. 8.
9 Ratio fructuũ, an & qñ habet in cõdictione indebiti?

a Is quoque.[a] Si soluit non debitũ per errorẽ, re ꝯtrahit obligatio, sicut ex mutuo, pupillus tñ sine tutoris autoritate, nõ obligat. h. d.
1 † Not. ibi ꝑ errorẽ, ꝙ ad h̃ vt cõpetat cõdictio indebiti, opꝫ ꝙ solutũ fuerit ꝑ errorẽ: als aũt si solutũ sciẽter fuit: nõ pōt cõdici. vt. l. j. ff. de cõdi. inde. ⁊ per ꝯsequens mediũ cõcludẽdi in cõdictione indebiti est: q: ꝑ errorẽ solui, credẽs me teneri. de quo ꝑ Bar. in. l. interdũ. ff. de ꝯdi. inde. ⁊ in. l. j. e. ti. ⁊. j. dicã. Not. ꝙ sicut mutuati datur cõdictio ad repetendũ: ita etiã soluenti indebitũ per errorẽ, ⁊ ecõtra. Et istũ tex. alle. Bar. in. l. certi condictio. in prin. ff. si cert. pe. qđ ex mutuo detur cõdictio specialis sicut ꝯdictio specialis ad repetendũ indebitũ, cũ hec equiparent: de quo dixi. s. in prin. Not. ꝙ pupillus recipiẽs pecuniã alienã indebite sine tutoris autoritate, nõ tenet cõdictione indebiti. Not. ꝙ si pupillus pecuniã mutuo receperit sine tutoris autoritate, nõ tenet ex mutuo, nec certi cõdictione spãli: nec ex mutuo cõueniri pōt. No. ꝙ cõdictio indebiti, nõ est ꝓprie ex ꝯ̃ctu: q: intentio agentiũ est attendẽda. vt. l. nõ oẽs. ff. si cert. pet. sed intẽtio soluẽtis, nõ fuit obligari nec alterũ sibi obligare. nec obligationẽ aliquã fabricare: sꝫ obligationẽ iam factam fuisse, existimabat dissoluere. Not. ꝙ aliud est cõtrahere, aliud est distrahere: facit. l. si tutor. C. de in integ. resti. mi. cũ glo. ⁊ not. gl. in. l. j. §. j. ff. de tute. ⁊ ra. di.
2 † In glo. j. in fi. dic vt ibi plene per gl. ⁊ Bar. ⁊ ꝑ gl. ⁊ doc. Bar. Bal. ⁊ Sal. in. l. cũ qd. C. de iur. ⁊ fac. igno. ⁊ in. l. cuius per errorẽ. ff. de reg. iu. Ex quo Bal. in. l. interdũ. ff. de cõdictio. indeb. in ɓ́. quarto oppono ẜm ordinem ⁊c. dicit, ꝙ mediũ ꝓpter qđ cõcluditur, est qđ indebitũ soluit ꝑ errorẽ. vt. d. l. j. ⁊ qñq; est ẽt nec ꝙ exp̃mat error facti qñq; iuris: vt ibi no. et p̃dicta sunt ɓ́a qñ maior soluit idebitũ. Si naũt pupill⁹ vł demẽs vel furiosus d̃t, qđ eoipso qđ d̃t ego pupillus solui ⁊c. etiã si nõ dicat ꝑ ignorãtiã vel errorẽ: q: q̃litas sue ꝑsone est cã dãde dicte cõdictiõis. ⁊ nõ error: vt. d. l. interdũ.
3 † Ex q̃ no. formã libellãdi in cõdictione indebiti corã vobis ⁊c. Cõparet Titi⁹ ⁊ dicit ꝙ credẽs se teneri ad cẽtũ ex mutuo seio ꝑ errorẽ facti vł iuris ꝓut ille error fuerit soluit dicta cẽtũ indebite: cũ in nihilo tenebat dicto seio. q̃re petit ꝑ vos et vestrũ officiũ (qđ iplorat) dictũ seiũ condẽnari ad dãdũ ⁊ restituẽdũ dicto titio dicta cẽtũ indebite soluta ⁊ ad p̃dicta cogi ⁊ ꝯpelli. ⁊c. No. scđo de medio ꝯcludẽdi in ꝯdictiõe indebiti. de q̃ medio ꝯcludẽdi gñaliter vide qđ no. in cõdictiõe gñali. in. l. certi ꝯdictio. i p̃n. ff. si cer. pe. ⁊ in negatoria ⁊ ꝯfessoria. in. l. si pri⁹. ff. de no. oper. nũ. de q̃ gñalr̃ dixi. j. de act. §. j. in ɓ́. no. ex tex. ibi intẽdit ⁊c. ⁊ in ɓ́. ij. dixi ꝙ opꝫ ꝙ insit mediũ ꝯcludẽdi ⁊c. ⁊ in. §. eq̃. eo. ti. in ɓ́. in ea. gl. se. debere dat, dic vt ibi. In gl. cõdictitia. ibi. l. indebi. §. j. dic imo qñ etiã si nõ sit factũ accipiẽtꝫ. vt ibi no. ꝯpetit saltẽ ad possessionẽ. ⁊ idẽ vr̃ ẜm Ioã. fa. i mutuo. ff. si cer. pe. l. q̃uis. ⁊ hic cũ erit difficile ꝓbat ꝙ suã pecuniã soluerit cui⁹ erat dñs. Caueat ergo i libello casu q̃ nõ posset ꝓbare dñiũ, ꝙ petat tm̃mõ possessionẽ. de q̃ vid ꝑ gl. ⁊ bar. i. d. l. idebiti. §. j. Et ista sunt vtilia ẜm bar. ibi: q: sepe ꝯ̃tigit ꝙ ꝯ̃ct⁹ fact⁹ ꝑ minorẽ vł ecclesiã, est nullus q: nõ est s̃uata forma iurꝫ vł statutoꝝ ⁊ possessio tñ est trãslata ꝙ ꝑ cõdictionẽ idebiti data possessio p̃t r̃peti ꝙ no. In ea. gl. ibi nõ ad ciuilia. C. e. l. j. dic ẜm bar. i. d. l. idebiti. ꝙ i ꝯdictiõe idebiti veniũt ciuiles accessiones ad dãnũ ⁊ i penã debitoris vt. d. l. j. Soluere vsurã si pena est, sꝫ ibi d̃bitor nõ dãnificaret: q: aliũde sibi obuenit tũc ex eqtate naturali restituere tenet sicut alias accessiones vt. d. §. sꝫ si numi. In ea. gl. ibi. §. si s̃uũ. dic vt ibi. ⁊ late ꝑ bar. ⁊ itellectũ. d. §. j. l. si seruũ. §. de illo. ff. de ɓ́. obl.
4 b † In ea. gl. in fi. ꝙ falsus creditor cõmittit furtũ recipiẽdo idebitũ[b] est verũ ẜꝫ bar. i. d. l. qm̃. ⁊ in. l. falsus. i p̃n. ff. de fur. qñ creditor falso se simulat creditorẽ ⁊ vadit ad debitorẽ ⁊ exigit: ita itelligant dicta iura: q: se aliũ simulat q̃ sit. Si naũt debitor vadit ad eũ credẽs sibi teneri, ⁊ ille etiam sciẽter indebite recipiat: quia in nullo decipit debitorẽ, tũc hꝫ locum tm̃mõ ista ꝯdictio idebiti ⁊ dñiũ in recipiẽtẽ tralfert igit rei de q̃ hꝫ dñiũ nõ fit furtũ: vt. j. de ob. q̃ ex deli. §. furtũ.
5 † In glo. si apparet ibi. C. d̃ te. aut si dicat iãt. ⁊ qñ ⁊ quõ testes possint recipi añ lit. ꝯte. vide ibi plene ꝑ bar. Bal. Cy. ⁊ Sal. ⁊ flo. in. l. aqlia si delictũ. ff. ad. l. aq. ⁊ Bar. i. l. ij. ff. d̃ do. cã mor. ⁊ ꝑ eano. i. c. qm̃ freq̃nter. ex̃ vt lit. nõ ꝯte. ⁊ aliqd ꝑ Bar. i. l. iiij. §. ꝓtor ait. de dã. ife.
6 † In gl. accepisset. i fi. ⁊ no. ⁊ signa istã gl. q̃ enumerat cas⁹ i qb⁹ cessat ꝯdictio idebiti. ⁊ idẽ ⁊ pleni⁹ no. gl. i. l. elegãter. §. fi. ff. de ꝯdi. inde. In gl. datiõe ibi. l. qđ pupillus. dic etiã si ad eũ aliqs ꝑuenerit ẜꝫ gl. i. l. j. in fi. ff. de noua. qđ itellige ꝙ nõ tenet actiõe ex eo ꝯ̃ctu sꝫ cõdictiõe sine cã vł ad exhibẽdũ. vt. l. iij. in pri. ⁊ ibi no. ff. ꝯmo. Et aduertas qđ dixi de infãte dicas idẽ d̃ ꝓxio infantie. ẜꝫ bar. i. d. l. j. allegat. j. de inutili stipulatiõe. §. sꝫ qđ dicim⁹. ⁊ no. i. l. pupill⁹. ff. de acti. ⁊ ob. In ea. ibi erat maior ifante. ibi supple tu. i. ꝓxim⁹ pubertati vt discrepet a p̃cedẽti dicto. In ea. gl. ibi de autoritate tu. l. pupill⁹. qñ itellige nisi sit locupletior: vt ibi ptꝫ: ⁊ gl. h̃ circa finẽ. In ea. gl. ibi. ff. d̃ noua. l. j. qđ itellige idistĩcte v̓z nisi sit locupletior vł nõ habeat tutorẽ vt. ff. de iureiu. l. fi. ff. ad. l. fal. si pupill⁹. ⁊ si esset locupletior etiã obligaret ciuilr̃ vt h̃ subijcit gl. In ea. ibi si tutor vł cu. iteruenerit ꝑ totũ itellige nisi ꝓmissio sit facta d̃ re alicui⁹, alienatio ẽ iterdicta. q: tũc nec ciuilr̃ nec naturalr̃ obligat sine d̃creto: vt. l. ad resoluẽdã. C. de p̃. mi. In ea. gl. ibi in adulto habẽte curatorem.

a Is quoq; hic ponit scđs modus qualiter re ꝯ̃hit obligatio i mutuo: cõtrahit ne alio mõ? ad qđ rñ. imperator ꝙ sic, q: nõ solũ qui mutuũ accepit re obligat. sꝫ etiã ille qui indebitũ sibi ꝑ errorẽ solutũ recipit, re obligat. vñ si aliquis putat se tibi teneri in centũ, cũ in veritate nõ teneat ⁊ illa tibi soluerit, re obligatus es ei. ⁊ cõpetit ꝯ̃te cõdictio idebiti, q̃ dat ꝓpter indebita soluta: naꝫ ab eo ꝙ indebitum receptũ sibi soluẽt, ꝑ errorẽ poterunt cõdici per condictionẽ indebiti: sicut ab eo q accepit mutuã pecuniã, potest illa pecunia cõdici ꝑ ꝯdictionẽ indebiti certi spãlẽ de mutuo. ⁊ ita nũc ista duo sunt paria in effectu, i mõ obligationis sicut eñi q mutuã pecuniaꝫ recepit, tibi re obligat ⁊ pōt pecunia recepta cõdici ꝑ ꝯdictionem certi speciaꝫ de mutuo: sic ⁊ iste q indebitũ recepit ab eo q indebitũ soluit ꝑ errorẽ, re obligat: et ab eo pōt illa pecunia cõdici. Sicut ergo paria sunt in ponẽdo, siue i affirmãdo: ⁊ sic paria dñr esse in negãdo. vñ sicut pupill⁹, si sibi mutuaret pecũia, nõ tenebit: sic nec tenebit si indebitũ sibi fuerit solutũ. i fine dicit, ꝙ q̃dã iniuria vr̃ fieri huic speciei eo ꝙ ponit iter species q̃ ex ꝯtractu oriũtur: eo ꝙ ille q idebitũ soluit credens se teneri cuꝫ tñ nõ teneat, magis intendat distrahere negotiũ q̃ ꝯtrahere eo ꝙ solutũ intẽdit deliberare.

ADDITIO.

b Recipiẽdo indebitũ. dic idẽ si mãdauit exigi. l. q seruo. §. itẽ placuit. ff. d̃ fur. sec⁹ si ratificauit: q: tenet tm̃ ad restitutionẽ. l. vẽdide ro. §. si titi⁹. e. ti. vide Sali. i. l. nõ ideo. in peñ. col. C. de accu.

a ¶ Item is cui. Ex pdictis duobus modis qb⁹ re ꝯ-hit obligatio.s.p cōmodatū si em̄ res alicui vtendi gra deť.i.ꝯmodetur, re obligať et teneť actiōe commodati: sed dicere aliqs dñe sa-tꝫ plz similitudo inter illuz q recepit mutuū, ⁊ illū q recepit commodatuz: qꝛ vterqꝫ re obligať. sed si plz dicatis mihi q̄ est differētia inter eos: dicit ipe differentia est qꝛ q mutuum recipit fit dñs rei mutuate si domin⁹ fuerat ille qui rē sibi mutuauerit, q aūt ꝯmodatū accepit non fit dñs rei cōmodate: vñ teneť restituere idē corpus qd̄ accepit. Domine Justi. nūquid alia differētia inter eos reperiť? vtiqꝫ dt ipe. ille enim qui recipit mutuum re obligať ⁊ ab illa obligatione casum fortuituz nequaꝙ̄ liberatur, sec⁹ in illo q recepit commodatū q̄ñ is exactam custodiā teneť p̄stare circa rē sibi cōmodatā: si tñ eā p casuz fortuitū amiserit nō teneť et hoc verū est nisi culpa sua pces-sit casum illū. Sꝫ dñe p deo pona tis mihi exēpluz d culpa pcedēte casuz fortuitū: dicit ipse. Si ego tibi scyphos meos argēteos cō-modauerim (vt eis domi inter vicinos tuos quos ad cōuiuiū inuitaueras vtereris) ⁊ tu eos tecū pegre portasti si postea eos aliquo casu fortuito amiserꝫ teneberis eo ꝙ tua culpa pcesserit casum illuz et.h.d.

7
8
9

1
2
3
4
5
6
8
a
1

2
3
4

ADDITIO.

b ¶ Sit dol⁹. Et quando lata culpa eqᵱareť dolo maxime in delictis. Uide Pa-nor.i.c. vnico. de

de hoc dicvt habeť i.l.si qs curatorē habēs.C.de in integ.rest.mi.⁊ an in oib⁹ sit idē ꝙ in pupillo: vide tex.gl.Bar.et doc.i.l.j.§.fuit q̄situ.ff.ad trebel. In ea.gl.in fine.no.⁊ signa istā gl.⁊ simile ⁊ pleniorē habes.ff.d noua.l.j.⁊ ibi vid Bar.q ponit rōnē i vno quoqꝫ casu pdictoꝝ ⁊ ibi vid doc. vbi ponit ista materia valde plene ⁊c. ¶ Extra gl.p pfectiōe materie.† pmo q̄ro cui cōpetat ista cōditio ⁊ ꝯ quē: ⁊ d hoc est gl.ord. Et ibi bar.⁊ doct.i.l.si pcurator.ff. de ꝯdi.ide. Et si q̄riť cui cōpetat: dic aut qs soluit noie suo.⁊ p sua obligatiōe, nō tñ ꝯcta a se vel ab alio ⁊ tūc nō sp repetit ali⁹ ad quē ex postfacto apparet negotiū ptinere.vt.ff.de ꝯdic.inde.l.ij.iij.iiij. ⁊.v.qd dic vt.ff.de peti.her.l.qd si possessor.in fi.et ibi no. Q̄ñqꝫ qs soluit noie alieno: ⁊ p obligatiōe aliena vt tutor: ⁊ curator: et tūc distigue vt in.d.l.si pcurator. ¶ † Scd̄o principalr q̄riť ꝯ quēqꝫ deť cōdictio idebiti: ⁊ gl.in.d.l.si pcurator. dicit aut soluit alicui noie suo, aut alieno. Si alieno aut habebat spāle mādatū aut nō: qd dic vt in gl. ibi i q̄ plene ⁊ bñ loq̄ť.⁊ ibi bar.i fi. ¶ † Quero an ⁊ q̄ñ i ꝯdictiōe idebiti habeať rō fructuū: dic vt habeť i tex. ⁊ gl. ⁊ per Bar.in.l.indebiti.ff.de cōdi.indebi.⁊c.

SVMMARIVM.

1 Recipiēs commodatū, obligať re: & differt à mutuo.
2 Incendium, numeratur inter casus fortuitos.
3 Maiorem diligentiam quis prestare tenetur in rebus alienis, quàm in suis.
4 Culpa præcedens casum, facit quem teneri de casu.
5 Res cōmodata, q̄ñ reddiť deterior quō formeť libell⁹?
6 Cōmodatarius non tenetur nisi de dolo. Et ad quid teneatur.7.
8 Libellus quomodo formetur, in actiōe commodati.

Item is cui. a ¶ † Qui recipit cōmodatū obligatur re, et differt a mutuo qꝛ in ꝯmodato nō trāsferť dñiū nec teneť de casu fortuito nisi culpa ei⁹ pcedat casum.⁊ hoc si gratis ꝯcedit: alias si cū mercede esset locatio vsus.h.d. ¶ No. ibi vtēda dať. ꝙ tm̄ est dare ad vtēdū q̄tū est commodare: qꝛ ꝯctus cōmodati cōtrahitur re. ¶ No. ꝙ ille q accepit rem vtēdā, teneť ꝯmodati actiōe q̄ est bone fidei: vt.j.d act.§.actionū. ¶ No. ꝙ lꝫ accipiēs idebitū, eqᵱareť accipiēti mutuū: vt s.pri.§.nō tñ q teneť cōmodati, eqᵱarať accipiēti mutuū. ¶ Not. ꝙ ex cōmodato nō transferť dñiū. ¶ No. ꝙ licet in mutuo teneať ad rē nō ad quā accepit, sed ad aliā in gñe suo: vt.s.eo.in prin.tñ accipiēs ꝯmodatū teneť ad eādē rē, ⁊ in eo statu i quo erat: alias nō diceret reddita: vt.l.titia.§.reddita. Et qd ibi p Bar.ff.cōmo. ¶ No. ꝙ ex mutuo cuz dñiū trāsferať, teneť qs de casu fortuito. ¶ † No. ibi incēdio. ꝙ incēdiū enumerať inter casus fortuitos. qd vř mirū qꝛ vt plurimū dř ꝙ in dubio incēdiū fit culpa inhabitātiū: vt.l.iij.§.j. Et ibi bart. et bal.ff.de offi.p.vigilū.⁊ fortuit⁹ casus est cui p̄ pui dētiā humanā pvideri nō pōt, vt.l.q̄ fortuitis.C. de pig.act.⁊ qd ibi no.⁊ not.gl.in v.obeť.j.pri.§. vñ ego intelligo istū tex. q̄ñ ab alio sine culpa inhabitātiū fuerit ignis immissus, vel fuerit immissus p Titiū in suā stipulā ⁊ cōnalui in domū mihi cōmodatā. vel habuit exordiū in domū titij ⁊ trāstulit in domū mihi ꝯmodatā: vt arg.l.si seru⁹ seruū.§.si fornicari⁹.⁊.§.pcul⁹.ff.ad.l.aq. vt.l.si vēdita. ibi qꝛ sine patrissa. culpa.ff.d peri.⁊ ꝯmo.rei vē. Et vide Sal.in.d.l.q̄ fortuitis.⁊ late Cy.⁊ bal.in.l.opa. C.q accu.nō pos.⁊ ego late scripsi in meo tra.male fi.in vbo incēdiario. dic vt ibi. ¶ Not. ibi exactā. ꝙ in cōmodato qs regulariter teneť de leuissima culpa, ⁊ est rō qꝛ fit solū gr̄a recipiētis: vt.l.in cōmodato.ff.ꝯmoda. ¶ † No. ꝙ qs teneť p̄stare maiorem diligentiā alienis reb⁹, quā suis. qꝛ in suis culpať ⁊ in alienis dānať. vt.ff.so.mat.l.si cōstāte.§.si marit⁹. ¶ † No. ibi si nō nō ipsi⁹ culpa, ⁊c. ꝙ culpa pcedēs casuz, facit quē teneri de casu q alr̄ nō teneret ꝯcor.l.si vehēda.§.ij.ad.l.rho.d iac. ¶ Et q̄liter positiōes ⁊ articuli debeāt formari vt ꝯcludāt tā ex pte actoris q̄ñ vult docere culpā ⁊ facere

quē teneri de casu vel se defēdere: vide bo.tex.⁊ ibi Bar.in.l.si vt certo.§.sed iterdū.ff.ꝯmo. ¶ No. ibi dom⁹ tm̄.ꝙ vtēs re cōmodata in alio loco ꝙ fuerit cōcessa, dř eē in culpa: ⁊ sic teneť de casu. ¶ Not. in ver.ꝯmodata: qꝛ ꝯmodatū dꝫ eē gratū alr̄ gratuitū. ¶ No. ibi locat⁹. ꝙ q̄ñ cōcedit aliq̄ res ad vsuz, ⁊ aliqua merces p h̄ p̄stari dř ꝯctus locationis, qd est verū si merces in pecunia nūerata iteruenit: alr̄ esset ꝯctus innoiatus. vt est tex. valde no.⁊ ibi bar. in.l.j.§.itē si qs seruū.ff.d po.l.natural.§.ij.ff.de p̄scri.v. ¶ † In gl. teneť in fi. q̄ñ aūt res reddiť ꝯmodata deterior, quō formať libell⁹? dic ꝙ narrabo q̄liter librū tibi ad tui postulationē ꝯmodaui, ⁊ q̄liter mihi deteriorē reddidisti me ignorāte: q̄re peto dictā rē vt cōsequar iteresse deteriorātiōis: vt pbatur in.l.julian⁹.§.j.ff.de ver.obl. Et ibi vide Bar.⁊ gl.⁊ Bar.in.l.elegāter.§.nō solū.ff.de dolo.⁊ i.d.l. iij.§.si reddita.ff.ꝯmo. qd no. Q̄ñ aūt res reddiť deteriorata, dic q̄ñqꝫ nō soluit res pfecte q̄tū ad se, sꝫ cū defectu alicui⁹ iurꝫ, vt qꝛ nō est cautū de euictione.⁊ tūc agiť actiōe pmeua ad integrā rē: vt.l.etiā. ff.de solu. Q̄ñqꝫ reddiť deterior in se, ⁊ tūc si qdem erat debita ex ꝯctu bone fidei, tūc nō vř reddita, sꝫ durat actio pma: vt.d.§.si reddita. Aut erat stricti iuris, ⁊ tūc tolliť actio pma ⁊ agiť de dolo vel in factū: vt.d.§.nō solū. ita dicit Bar.in.d.§.si reddita. de quo per bar.⁊ doc.in.l.exhibitionis.C.ad exhibē. ¶ † In gl. exactā. ibi.§.interdū.no. sing. illū.§. in fi. ibi vel ipi ptori qs vltro cōmodauerit ꝯ munificos, vcꝫ ꝙ si nō ad postulationē alteri⁹, sꝫ sua spōte qs ꝯmodatū facit: qd ꝯmodatari⁹ ñ teneť nisi de dolo.⁊ iō tu sis caut⁹ q̄ñvis agere ad c̄lpā, ꝙ narres q̄lr̄ petijt a te vt ꝯmodares sibi librū tuūꝙ ad ei⁹ instantiā cōmodasti ⁊c. alr̄ aūt nō posses eū de sola culpa ꝯuenire qd est singulare. in dubio aūt si aliō nō appareat, p̄sumiť rogatū ꝯmodatarij: vt.l.in cōdatū.ff.ꝯmo. ita dicit Bar.in.d.§.iterdū. ¶ † In ea.gl.in fi.no.⁊ signa istā gl. ad quid teneať cōmodatari⁹. ¶ Quid aūt sit dolus b, qd culpa leuis, qd leuissima, ⁊ qd venit in vno ꝯctu, ⁊ qd in alio: vide latissime p Bar.in.l.qd nerua.ff.depo. ¶ † In gl. mercede. in fi. tu dic vt dixi sup tex. quō ergo formatur libellus in actiōne ꝯmodati. Dico ꝙ sic qualr̄ rogatu tuo ibi talē librū meū cōmodaui, vt tu corrigeres tuū ⁊ qualr̄ tuū cū meo correxisti.⁊ sic vsus ad quē cōmodaui est finitus. qualr̄ peto te cōdemnari ad reddēdū ⁊ restituendū librū meū ⁊c. ista colligunť ex dictis Bar.in.l.j.ff.cōmo.⁊ istū libellū declara vt dixi ⁊ declaraui.j.de act.§.sequēs illa.vers. sequiť in textu ibi vterqꝫ cōmo. dic vt ibi ⁊c.

5

6

7
b
8

SVMMARIVM.

1 Depositarius obligatur, & tenetur de dolo.
2 Electio mala est in culpa: & malè eligens, de se conqueri debet.
3 Conductor licet teneatur de leui culpa, non tenetur de incendio.
4 Depositum, est valde fauorizandum.
5 Deposui penes campsorē centum numerata quibus ipse vtitur, an dicatur depositum?
6 Deponens capsam clausam, qualiter debet formare libellum?

c
1

Præterea & is. c ¶ † Depositari⁹ obligatur re, ⁊ tenetur de dolo.h.d. ¶ No. ꝙ cōtractus depositi, celebrať re. ¶ Not. ꝙ depositari⁹ teneť actiōe depositi, ad restituendū eandē rem quā ex deposito accepit: quia in depositariū non fuit necꝫ dñium, neqꝫ possessio translata: vt.l.officiū.in fi.ff.de rei vē.⁊.l.licet.§.j.ff. depo. ¶ Not. ibi ex eo solo. ꝙ depositarius teneť de dolo tm̄.⁊ glo. supplet ⁊ lata culpa: vt.l.qd nerua.ff.depo. ex q̄ no. d ꝙ lꝫ lex taxatiue loq̄tur, tñ extendiť ad casum simile: vt no.in.l.ob es.C.de pdiomi.⁊ Bar. late in.l.si cōstāte.in pn.in nono ꝯtrario.ff.so.mat. ¶ No. ꝙ depositari⁹ nō teneť de culpa leui nec leuissima. ¶ Ex q̄ sequiť ꝙ etiam si culpa sua leui, res deposita forte pereat quod nō tenetur. ¶ † Not. ꝙ mala electio est in culpa ⁊ male eligens

d

2

cōmo. eundez in cōsi.iiij. in vltima co.in fi.

¶ Preterea ⁊ is. Hic p̄seqť Justi. q̄rtū modū quo ꝯtrahit re obligatio, dicēs ꝙ p̄ter pdictos modos re ꝯhiť obligatio scꝫ in dposito: vñ si turē penes aliquē depo sueris ipe re tibi obligať, ⁊ ꝯpetit tibi actio, depositari⁹ nō teneť nisi d solo dolo, subaudi ⁊ delata culpa, de alio vero nō: vñ si rē deposita p modicā culpa amiserit d positari⁹, nō teneť: qꝛ est ꝙ imputet deponenti: sue em̄ facilitati imputare dꝫ cōqueri q rē suā custodiēdā amico neglīgēti tradiderit. h dicit.

ADDITIO.

d ¶ Ex q̄ not. Ad illud vide Sali. in.l.j.C.de po.p Ja.i.l.j.§.p puū. ff.d acq.pos. Et qd lex taxatiue loquēs extēdať ad casuz siñez, et gl.in.l. sui noie. ff.de vsuca. vide gl.in.l.q̄ propter necessitatē. ff.de reg.iu. p isto est tex.melior d iure i.l.ij.hec actio. si men.fal.mod. dixe.⁊c.

eligens de se conqueri debet vt.l.cum mandato.ff.de mino. ¶ In glos. dolo.ibi.§.sepe.vide omnino ibi glo.que enumerat casus in quibus depositarius tenetur de leuissima culpa.& in.l.si plures.§.fi.e.tit. In.e.gl. in fi.no.& figna gl.ad qd teneatur depositarius. ¶ In glo.magna.ibi stu diosa.dic cum immutatione veritatis:vt in auth.de fi.instru.in prin. ¶ In ea.glos.ibi.siue leuissima.ff.de fur.l.eam quam.§.idem scribit.& not.ff.pro so cio.l.cum duobus.§.damna.si tamen sit leuissima,& adhuc reputatur casus for tuitus.Si sit leuis,tunc non computatur inter casus fortuitos.Et sic intellige
3 quod no.ff.nau.cau.sta.l. nauta. ¶ † In ea.glos.ibi:si vendita.dic ille due sunt contrarie sed dic vt not.in.d.l.iij.§.j.& ego dixi.s.proxi.§.& ista glo. allegat quod quando aliquis tenetur de leui culpa vt est conductor,non tenetur de incendio quia ibi tenetur de leuissima culpa.Sed ista glo.expresse reprobatur per l.creditor.C.de pigno.&.d.l.si vendita.& per.l.g insulam.§.fi.ff.loca.vbi loquitur creditoribus quo ad pignus & an conductor & emptor tenentur de incendio dic per doct.in dictis locis:& per Sali.in.l.que fortuitis.C.de pig.act.quam tamen sequitur istam glo.Sed vt dixi ista gl.ita intellecta non est vera,imo glo.in.l.cum duobus.§.damna.ff.pro socio.dicit contrarium quia dicit quod furtum & incendium non fuit sine culpa,saltem leuissima.& sic potest fieri etiam cum culpa leui & fieri presumitur.& illam gl.approbat ibi Bal.Et istam glo.l.reprobat quod no.quia de facto habui Ferrarie in causa cuiusdam domine Appollonie vi
4 due. ¶ † Et aduertas quod depositum est valde fauorizandum:intantum quod habet executionem paratam,vt sententia:vt.l.pe.& ibi Bart.C.depo.Adde etiam quod in actione depositi,procedit summarie.Tertio no.quod in deposito,non potest opponi exceptio dominij.& omnia ista tria probantur.l.fi.C.depo.& ibi Bart.quod plene not. ¶ Quid si sint plures heredes deponentis,& vnus vult petere rem depositam habere dic si est diuisibilis vt pecunia est ei danda,si spes et tunc vult canere depositarium ab alijs coheredibus,debet ei prestare.alias non vt est casus. & ibi not.& ibi Bart.in.l.j.§.si pecunia.&.§.se.ff.dep.et eodem modo cum duo
5 deponunt vnus non potest depositum insolidum repetere sine consocio,nisi hoc actum sit:vt.l.j.§.si duo.& ibi Bar.ff.depo. ¶ † Quero depositum penes te cam plorem centum numerata quibus ipse vtitur,an dicatur depositum:dic quod sic:vt.l.dic spo salior.§.j.&.l.luci⁹.la.j.& ibi Bar.ff.depo.quod bene no.quia cum dominus transferret in depositarium,videbatur quod non esset depositum sed mutuum,sed depositum [illegible] gio gaudet vt dixi. ¶ Quero practicam huius materie,et sic formam libelli in actione depositi dic quod debes narrare qualiter penes titium deposuisti vnam
6 capsam tuam plenam tuis libris & clausam & sigillatam,quare petis tibi dictam capsam sic sigillatam restitui. ¶ † Et aduertas si quando dictam capsam deposuisti fecisti mentionem dicto depositario de rebus in dicta capsa inclusis specificate:& tunc in tuo libello debes dicere,quod deposuisti vnam capsam in qua intus erant tales & tales res &c.Sin autem non specificasti dicto depositario res,tunc in facultate tua est in libello velle exprimere res que in capsa erant [illegible] tim aut non.iste tex.& ibi Bar.in.l.j.§.si cista.ff.depo.Et ad declaratio[nem] huius libelli,vide que dixi.j.de actio.§.sequens illa ver.sequitur in te[xtu] depo.&c.vbi etiam videas aliqua de ista materia depositi.dic vt ibi [illegible]

SVMMARIVM.

1 Conditor ex pignore recepto,obligatur re:& tenetur solùm de leui culpa.
2 Allegans casum,debet probare.
3 Creditor debet probare,sine culpa se perdidisse.
4 Libellus in pignoratitia,qualiter debeat formari?

a
1 Creditor. [a] ¶ † Creditor ex pignore recepto,obligatur re & tenetur solum de leui culpa.h.d. ¶ Not.quod pignoratitia actione obligatio,contrahitur re. ¶ Not.quod creditor qui recipit pignus,tenetur pignoratitia actione ad restituendum eandem rem quam recepit,satisfacto sibi de credito.vt.l.si rem.§.omnes.ff.de pig.act. ¶ Not.quod pignus dicitur contrahi gratia ita debitoris,sicut creditoris.vtputa vt titius recipere possit pecuniam mutuo.& io dicit gl.quod non valet pactum quod non liceat pignus vendere,quia hoc esset nociuum debitoribus quia non reperirent mutuantes.ita dicit glo.in.l.si conuenerit. ff.de pig.act. ¶ Not.regulam quod quoties contractus celebratur gratia vtriusque,quod venit culpa leuis tamen.concord.l.si vt certo.§.nunc videndum.ff.como. ¶ No.quod casus fortuitus spectat ad debitorem & non ad creditorem,concor.l.que fortuitis. C.de pig.actio.cum ibi no. ¶ In gl.accepit.i fi.dic vt plene no.& ibi dicit in.d.§.item seruiana.j.de actioni.& adde gl.ff.de pig.l.grege.§.in suspicio
2 tijs. ¶ In gl.pignoratitia.in fi.dic quod pignoratitia non tamen nascitur ex solutione crediti,sed ex contractu dudum inito:vt dicam i.d.§.item seruiana. ¶ † In gl.
3 fortuito.in fi.no.gloss.que semper allegatur,quod allegans casum debet probare:& alle gantis dolum & culpam incumbit onus illius probandi. ¶ † Et aduertas gl.Bar.et doc.in.l.si quis ex argentarijs.§.fi.ff.de edē.& Bal.Sal.& doc.i.l.si creditor. C.de pig.act.an creditor debeat probare sine culpa sui se perdidisse:quia aut est casus qui committi potest sine sui culpa vt incursus hostium.& tunc satis est quod probet casum.Aut inest culpa vt in incendio:vt dixi.s.co.§.item is cui.& tunc opus est vt probet quod perdidit in tali incendio,sine sui culpa.Sin autem debitor vult dicere quod dolo vel culpa dedit,casum sui debet probare vt.l.quotiens. §.qui dolo.ff.de proba.Addas quod quandocunque sit satisfactum creditori de suo credito,datur pignoratitia.vt.d.§.omnes.et ibi gl.& Bar.&.l.nec creditores. & ibi doc.C.de pig.act.vel si creditor tamen de fructibus ex pignore recepit quod sit totum satisfactum creditori de sua sorte,inf.l.j.§.j.& pe.C.de pi.ac.&.l. l.C.de remiss.pig.vel si satisfactum non est,oportet quod offeratur creditum:& si non reci

4 pit quod deponatur & consignetur:vt.d.l.nec creditores. † In a practica autem,in formando libellum in ista pignoratitia quod datur debitori contra creditorem ad pignus:debes sic dicere.narrando qualiter tu eras obligatus Titio ex aliquo contractu in aliqua quantitate pecunie,vel res pro dicto creditor:tu pignorasti sibi talem librum tuum vel fundum quem sibi tradidisti:& qualiter tu soluisti vel aliter satisfecisti integre dicto titio pro dicto suo credito:vel dicere potes,quod ipse centum corbes frumenti deductis sumptibus recepit,qui fructus sunt consumpti vel venditi per dictum titium,qui valent libras centum in quibus eras obligatus,vel si nihil horum interuenerit quod dicas quod tu offers eidem dictas libras centum,& in contumaciam sui non recipientis deponis & consignas &c.vt.d.l.nec creditores.quare petis dictum titium condemnari ad tradendum & restituendum tibi dictum librum vel fundum &c.ista probantur in.d.§.omnis.& d.l.nec creditores.&.d.l.j.ij.&.pe.C.de pig.act.& ibi doc.& hic in ver.accepit &c.Tu vero materiam huius pignoratitie vide satis plene:vt dixi.j.de act.§.actio num autem.in versi.in gloss.pignoratitia.in fi.cum ver.seq.dic vt ibi dixi.& ideo hic non pono.

b *De uerborum obligationibus* [b] *Rub.*

¶ Ista rubrica continuatur ad precedentia:vt patet in tex.s.de obligationibus.in fi.&c.

SVMMARIVM.

1 Obligatio,contrahitur per stipulationem.
2 Arguere licitū est à deriuatiōe,siue allusiōe vocabuli.
3 Interrogatio,quòd præcedat:& sequatur responsio, est de substantia stipulationis.
4 Condictio incerti, potest concurrere cum alijs actionibus specialibus.
5 Dispositio inter viuos vel in vltima voluntate, an & quando valeat?
6 Promissio si fiat sine interrogatione,quid importet?

Verbis. Totus iste tit.diuiditur in quatuor partes. Primo ponit qualiter obligatio verbis contrahitur.& quae actio ex ea resultet.Secundo quibus verbis olim & hodie recipitur.Tertio quot modis stipulatio fieri potest [illegible] illud per exempla declarat.Secunda ibi,in hac re.Tertia ibi:omnis stipulatio.Quarta ibi,pure veluti. c
1 ¶ † Et hoc dicit per stipulationem contrahitur verbis obligatio,ex qua oritur certi condictio si est certum in stipulatione deductum,alias actio ex stipulatu.h.d. ¶ Not. quod in verb.obli.requiritur pro substantia ipsius obligationis verba interuenire.vt hic.&.l.j.in prin.ff.e.sicut in obligatione que contrahitur re.requiritur res pro substantia & fundamento obligationis:vt.s.tit.j.per totum. ¶ No.quod in obligatione verborum,requiritur de solennitate quod interrogatio precedat & sequatur responsio. ¶ No. quod datio & factum,& sic vnumquodque potest in stipulatione deduci. ¶ No. quod ex obligatione contracta verbis:& sic ex stipulatione,due nascuntur actiones vtputa ex stipulatu vel certi condictio generalis & ex stipulatu datur quando incertum venit in stipulatione:
2 certi condictio quando certum stipulatur. ¶ † Not.quod deriuatione vocabuli siue allusione,licitum est arguere.con
3 cor.s.de testa.ordi.in prin.& ibi late dixi. ¶ † In gl. j.in fi.no.quod de substantia stipulationis est,quod precedat interrogatio & sequatur responsio.alias autem vitiatur.ita et tenet Bar. in.l.j.in prin.ff.e.nec ob.ea.l.§.sed cum adijcit.quia ibi et praecesserat interrogatio,sed non ad aliud,& cum postea incontinenti sequatur complacentia post responsionem,necessario sequitur quod videatur a iure interrogationem precessisse ita dicit ibi gl.Dy.& Bar.Et aduertas quia opus est vtroque loquente,& sic sermonis efficaciam intelligente:vt.d.l. j.in prin.Fallit in casibus in quibus lex presumit stipulationem:vt in.l.non aliter.ff.de adop.& in.l.j.§.j. C.de rei vxo.actio.& ex cursu temporis:vt nota.in.l. cum de in rem ver.ff.de vsur.et in.l.si finita.§.elegan ter.ff.de dam.infe.& in.l.cum ostendimus.§.j.ff.de fidein.tu.sed ibi propter plura:vt ibi not.Barto.de quo vide que scripsi.j.de act.§.fuerat.circa prin.dic omnino vt dixi.Ex quo sequitur quod mutus vel surdus vel infans,non possunt facere stipulationem vt sibi etiam si

¶ Creditor.Non solum dictis quatuor modis, re contrahitur obligatio. sed etiam creditor qui pignus accepit a debitore obligatur:& tenetur de ea re restituenda quam accepit pignoratitia actione.Sed nunquid creditor teneatur de leui culpa?respondet quod non, quia pignus vtriusque gratia datum est,scilicet creditoris vt magis de pecunia sua tutus sit,& debitoris qui forsan alias non crederet ei pecuniam. et propterea sufficit vt exactam diligentiam adhibeat.et hec est illa quam rebus suis adhibere solet,quam si prestiterit et quod pignus amiserit non tenetur & nihilominus creditum petere poterit.h.d.

b ¶ De verborum obligationibus. In titulo precedenti dictum est quibus modis re contrahitur obligatio,modo restat videre qualiter verbis contrahitur obligatio,& de hoc tractabitur in omnibus titulis vsque ad tit. de literarum obligatione.

c ¶ Verbis.Pone sic casum. quando iusti. domine quomodo obligatio contrahitur verbis:& respondet quod interrogatione precedente & responsione subsequente,cum quod dari vel fieri stipulamur ex qua verborum obligatione due proficiscuntur actiones.scilicet certi condictio ex stipulatione,& actio ex stipulatu si res incerta deducatur in stipulatione: sed quo nomine vocetur verborum obligatio?respondet quod impe. quod vocatur stipulatio,sed quare dicitur hec obligatio stipulatio,& ad hoc respondet quod hoc est: ideo,quia stipulum apud veteres firmum appellabat, a stirpe descendens. ideo hec obligatio tanquam firma vocabatur stipulatio.h.d.

per motũ labiorũ vel p aliud signũ mutus vel surdus ꝯciperet mẽtẽ aduersarij: qꝛ de substãtia requirunt ṽba. ⁊ ꝙ sonus ṽboꝝ pcipiat auditu, ⁊ nõ p visum. arg. l. j. §. j. ff. de b. ꝑ q̃ in test. delẽ. facit. l. j. §. si qs ita. ff. eo. ¶ Ex quo ẽt sequit ꝙ si sint pñtes distãtes, ⁊ vnus in vnã turri: ⁊ alter in alia, ⁊ acclamãdo maxime noctis tpe se exaudiũt, ꝙ ꝯcipere pñt adinuicẽ stiplonẽ. vt no. in. §. itẽ ṽborũ. j. de inuti. sti. Ista oĩa sunt dicta Bar. ⁊ gl. ⁊ doc. in. l. j. in pn. ⁊. §. si. ff. eo. dic vt ibi latius p eos. ¶ In gl. stipulamur. in fi. dic vt no. in. d. §. stipulatio. ⁊ opꝫ ꝙ ṽba ꝯcipiãtur in futurũ, vt puta pmittis ꝙ dabis mihi decẽ, si autẽ sint p ṽbũ pñs. vt qꝛ pmittis ꝙ das. gl. ibi dicit ꝙ nõ vꝫ: de quo dic vt ibi late p Bar. q in effectu dicit ꝯtrĩũ p. l. qꝛ hr̃. de euic. ⁊ p. l. si. ibi not. ff. de cõdi. ob cau. qꝛ. d. verba pmitto qd̃ do, exponunt qñ res nõ est pñs in futurũ ⁊ habẽt tractũ de futu-

4 ro, merito vꝫ. vt ibi late bart. ¶ † In gl. stipulatio. in fi. dic ⁊ etiã gl. ibi dicit ꝙ talis ꝯdictio incerti p̃t ꝯcurrere cũ alijs actionib' spãlibus vt depositi cõmodati ⁊ siĩbus in qbus agit ad restõnẽ rei: ⁊ sic ad factũ, qd̃ est incertũ. Sꝫ bar. (quẽ ibi sequit Sali.) dicit ꝙ ad hoc vt ꝯpetat ista cõdictio incerti, requirunt duo ꝙ petat incertũ. Itẽ si nulla actio spãlis ex ꝯctu vel aliqua alia cõdictio ꝯpetat. vt. d. l. sed si me putẽ. §. j. sed si alia actio ex ꝯctu cõpeteret, non cõpeteret ista incerti ꝯdictio. vt. l. pmisisti. ff. de p̃scri. ver. Itẽ si cõpeteret alia ꝯdictio vt indebiti, vt pbat in. l. plane. de ꝯdi. inde. vel sine cã. vt. l. iij. ff. de cõdi. sine cã. Sꝫ do. me' Pau. de ca. in. d. l. sꝫ si me. §. j. dicit opi. Bar. esse ꝯ casum. l. si binaꝝ. in fi. ff. de ser. vr. pre. vbi cõpetit actio ex vẽdito ⁊ etiã incerti cõdictio. Itẽ vbi cõpetit ꝯdictio sine cã cõpetit ẽt incerti vt est casus in. d. l. iij. de cõdi. sine cã. ⁊ idẽ ẽt si cõpeteret cõdictio indebiti ⁊ peteret incertũ nec ob. d. l. plane. de cõdi. inde. qꝛ ibi petebat incertũ, ⁊ posito ꝙ peteret incertũ nõ tñ negat ꝙ ꝯpetat incerti cõdictio. Et eodẽ mõ rñdeo ad dictã. l. pmisisti. qꝛ lꝫ ibi cõpetat actio ex eo ꝯctu: tñ hec actio p̃t cõcurrere cũ illa, vt dꝛ in siĩi in. l. fi. ff. de cõdi. ob tur. cau. Motiuũ aũt Bar. fuit qꝛ actio ex stipulatu excludit istã actionẽ. vt gl. ibi dicit: ꝗ ⁊ q̃libet alia spãlis. Sꝫ p̃fatus dñs Pau. est in alia opi. ꝙ ꝯdictio incerti sit introducta ad siĩtudinẽ certi ꝯdictiõis, vt sicut certi cõdictio ꝯpetit vbicũqꝫ petit certũ: vt l. certi cõdictio. in prin. ff. si cer. pet. ita etiã ⁊ incerti cõdictio vbicũqꝫ petit icertũ. Itẽ sicut certi ꝯdictio cõcurrit cũ oĩb' alijs pticularib' actionib' tãq̃ naturalr, ita ⁊ ista. Ex q̊ ꝯcludit ꝙ ẽt vbi debet incertũ est stipulatu, põt agi ex stipulatu, vt hic ⁊ ista est spãlis ⁊ ẽt incerti, ⁊ ista est gñalis sicut dicimus in mutuo ꝙ ex eo orit certi ꝯdictio spãlis. vt. s. ti. j. in pn. ⁊ ẽt gñalis, vt ibi dixi. ⁊ habet in. d. l. certi cõdictio. Itẽ sicut certi cõdictio dat interdũ in defectũ aliarũ actionũ spãliũ, vt ptꝫ in eo q pmisit p stipulatõnẽ aliqd certũ, q̊ casu nõ dat alia actio q̃ certi ꝯdictio gñalis fm gl. lꝫ Bar. aliter dixerit. ita ⁊ ista ꝯdictio incerti dat i defectũ aliaꝝ actionũ. vt. l. sꝫ ⁊ si me. §. j. vbi nulla actio spãlis poterat ꝯpetere. nõ ꝯdictio idebiti: qꝛ fund' erat debitoris. nec sine cã qꝛ nec sine cã fuit solut' igit ⁊c. Et ista opi. sp mihi

5 placuit qd̃ no. ¶ † In gl. sꝫ icerta. in fi. dic ꝯcor. gl. in. l. legato gñaliter. ff. de leg. j. ⁊ in. l. ita stipulatus. ff. de ver. obli. Fallit in tribus casib', vbi dispositio inter viuos vel in vltima volũtate incerta, vꝫ vt in dote. vt in. l. cũ post. §. gener. ff. de iure do. ⁊ in legato in refectione vie publice. vt. l. quidã testamento. ff. de lega. ij. Et in legato alimentoꝝ. l. si cui annuũ. ff. de an. leg. de quo late per Bar. in. d. l. ita stipulatus. circa prin. in ṽ. q̃rto oppo. ad id qd̃ ⁊c. Et ita cõiter p citramõtanos tenet. lꝫ Raph. ibi alr subtilizãdo dicat vt ibi p eũ: qꝛ qd̃ dixi. s. cõiter tenet. ¶ In gl. firmũ. in fi. dic fm Jo. fa. ꝙ ista inuestitura de qua hic p gl. nõ est necessaria de iurecitti. sꝫ de cõsuetudine feu. est necessaria. vt in tit. si de inue. fue. cõtro. c. fi. ⁊ etiã in bñficialib' de iure canonico, nõ tñ inuestitura possessio adipiscit. vide ex̃ de cõsue.

6 c. ij. de his q̃ fi. a ma. par. ca. c. ex ore. ¶ † Quero nõ apparet ꝙ iterrogatio p̃cesserit, sꝫ simplr apparet qd̃ titi' pmiserit seio cẽtũ, an p̃sumat p stiplone: ⁊

dic fm doc. in. l. sciendũ. ff. eo. ꝙ aut istd̃ ṽbũ pmisit, est platũ a notario ⁊ sic a psona publica et perita ⁊ intelligit p stipu. sec' si a testib' vl alijs. ita dicit glo. ⁊ doc. in. l. j. C. de vsur. qd̃ not. ¶ In ea. gl. ibi, sed in Lombardia bibunt. no. istã glo. qd̃ facto mercato ⁊ cõcluso negotio si apparet qd̃ de hoc biberunt partes, videtur contractum sortituꝫ fuisse oẽm perfectionem, vt etiã vtũtur idiote hodie in partibus tuscie qꝛ quãdo volunt dicere de fundo vel bobus venditis, ad ostendendũ qd̃ mercatũ fuit factũ ⁊ cõtract' celebratus ⁊ habitus p perfecto ⁊ absoluto dicunt quod partes super hoc biberunt tanq̃ de mercato perfecto. ⁊c.

❊ ADNOTATIO. Hic autẽ Auenione cauet statuto qd̃ si cõuẽtione facta de cõsensu vtriusqꝫ ptis ꝯhentiũ det vnus denari', siue obolus alicui pauperi in signũ pfectionis ꝯctus etiã re integra, nõ erit locus pnie altera pte ꝯdicente. ⁊ dictũ statutũ obseruat in quolibet ꝯctu, p quo quidẽ statuto vidi iudicari ⁊ iudicatũ executioni mãdari: qd̃ est notãdũ p Auenionen̄. In ciuitate vero Auranien̄ ꝯsuetudo inualuit, qd̃ si in signũ pfectionis ꝯctus, ꝯhentes adinuicẽ pcusserint manũ, talis ꝯctus plenũ sortit effectũ: ⁊ in vim manus tacte pñt trahi extra ꝯhentiũ forũ ordinariũ, siĩs etiã cõsuetudo erat in curijs spiritualibus comitatus Vayscini, q̃ p statutũ. d. comitatus est reprobata in eodẽ comitatu vt habet statutoꝝ. d. comitatus, folio. 39. facie prima. sub rubrica. ne layci pro simplici pmissione, vel manu tacta. Anto. Caius.

SVMMARIVM.

1 Contrahentes, oportet quòd loquantur linguis inter se intelligibilibus.
2 Theutonicus illiteratus si producitur in testem inter latinos, qualiter interrogabit eum iudex?

a In hac re. [a] ¶ Olim requirebatur q̃dã solẽnitas verborũ in stipulatiõe, q̃ hodie est sublata, nec refert ex qua lingua fiat interrogatio ⁊ respõsio, dũmodo se intelligãt. h. d. ¶ No. ꝙ vnus theutonicus põt interrogationẽ facere intelligẽti illd̃ idioma, ⁊ sibi cõgruẽter dicit rñderi si rñdeat latine ⁊ ecõtra. ¶ No. ꝙ inutilis solennitas verborũ, nõ est attẽdẽda. ¶ Not. ꝙ sensus ⁊ cõsonantia intellect' nõ est attẽdẽd'. Et p cõsequẽs magis mẽtẽ ⁊ intellectũ debem' cõsyde-

1 rare, q̃ verba. ꝯcor. l. cũ virũ. C. de fideicõ. ¶ In gl. lingua. in fi. dic tu ꝙ oportet ꝙ loquant ṽbis inter se itelligibilib': vt. l. dcreta. ⁊ qd̃ ibi doc. ⁊ Barto. de re iudi. Siue ergo ambo latine, siue ambo grece: siue vnus vno mõ, ⁊ alt' alio modo nõ refert dummodo se itelligãt: vt. d. l. j. in fi. ff. eo. ⁊ qd̃ ibi not. p Bart. vbi dixi qd si se nõ intelligerẽt ⁊ ego vellẽ stipulari a theutonico quẽ nõ intelligo: dicit ꝙ fit p interpretẽ. vt ibi est casus in. d. §. fi. ⁊ dicto interp̃tis soli credit, qꝛ fuit elect' de partiũ voluntate. facit. l. theopomp'. ⁊ qd̃ ibi Bart. ff. de do. p̃le. ¶ Scd̃o q̃rit qualiter fiet instrumentũ: dicit Bar. ꝙ fieri põt si habeant duo interp̃tes. ⁊ si nõ pñt duo haberi, habeat vn' ⁊ dicit notari' in fi. Et dictas ptes sic voluisse dixisse ⁊ fecisse, lꝫ ipsi ṽbis theutonicis loquerent cõstat mihi notario ex eorũ ṽbis interp̃tatis declaratiõe ibidẽ facta mihi per talẽ interp̃tẽ ad hoc assumptũ a dictis ptib', in p̃sentia mei notarij ⁊c. Ita

2 dicit Bar. ⁊ doc. in. d. l. j. ff. eo. ¶ † Tertio q̃rit Bar. in. d. l. j. in fi. qd fiet in iudicio si theutonic' illiterat' pducit in testẽ, inter latinos: ⁊ respõdet ꝙ iudex interrogabit eũ p interpretẽ: vt. d. §. fin. Et ita dicit ꝙ d̃ facto obseruauit cũ assideret pisis. Sꝫ tũc insurgit dubiũ quõ stabit dicto vni' testis: vñ dicit Bar. ꝙ si notari' esset interp̃s, sufficeret: ⁊ sic ei soli crederet: vt. l. si qs decurio. C. d̃ fal. ⁊ sic tota die notari' vulgarizat rustico qd̃ est dictũ in vulgari sermone et idẽ in iudice. Sed si iudex vel notari' nesciret interp̃tari, tũc cõsiliũ est ꝙ adhibeãtur duo interp̃tes si possunt haberi: vt in. c. quoniã cõtra. de pba. vel saltẽ vn' si plures reperiri nõ possunt: vt in aut. de nõ alie. §. qd̃ aũt. facit i simili qd̃ no. Bar. in. l. si in rixa. circa fi. ff. de sica. Et aduertas fm Ludo. de vrbe in. d. l. j. in fine. in eo qd̃ dicit Bar. ꝙ si notari' esset interp̃s, ꝙ sibi soli credit. facit qd̃ not. Cy. in. l. si qs decurio: vbi dicit ꝙ si nũtius dicat se retulisse vno mõ, ⁊ cõtrariũ dicat notari' qñ est bone fame, ꝙ creditur notario et nõ nũtio, ⁊ dicto notarij stabitur. Secũdo ad idẽ facit quod no. Specu. in tit. de teste. §. j. ver. sꝫ pone ecce. vide in tit. de instr. edit. §. restat. ṽ. qd si attestatiões. i ver. vn' ex testib' dicẽs. arg. c. ad nostrã. ex̃ de rescrip. vbi etiã ei' dictũ refert Anto. de butr. stari poti' attestatiõi tabelliõis bone fame, sic scribẽtis testẽ deposuisse q̃ ipsi' testis, si aliter se dixisse asserat. Et p̃dicta pcedũt i cã ciuili sꝫ vbi sum' in cã crimiali: qꝛ interp̃s accusat de falso ex eo qꝛ falso interp̃tat' est, certe nõ instrm tabellionis faceret fidẽ ꝯ interp̃tẽ dicentẽ se aliť interp̃tatũ fuisse ⁊ exposuisse q̃ scriptũ sit nõ faceret fidẽ ita vt de falso condẽnet. Et ita determinat singulariter Spe. in. d. §. restat. ṽ. p̃alleg. dicẽs oẽs doc. Bononie ita ꝯsuluisse in suo p̃uato examine: arg. l. sciãt. C. de pba. eo ipso qd̃ interp̃s ꝯdixit assertioni tabellionis, stat ꝙ vnus eorum dicit falsum: aut ꝙ tabellio false scripsit: vel quod interpres falso exposuit. sed qꝛ ignorat quis falsum dixerit, igitur sequit interpretis accusati absolutio. extra de electio. c. cũ inter. R. ⁊ in. l. duobus. §. fi. cõiũcta gloss. ff. de iurein. Secundo p̃ncipaliter addas in eo qd̃ Bar. dicit de notario et iudice q sciant linguã: nã hoc verũ vbi notarius intelligit dictã linguã. vt. d. l. si quis decurio. coniuncta. l. cũ precib'. C. de proba. sed vbi solus iudex intelligat

a ¶ In hac re. oliꝫ quesiui a legislatore sub qua forma fieret stipulatio ⁊ dicit legislator. i. ipse Justi. recitabo tibi antiqtatẽ circa hoc et ẽt nouitateꝫ ⁊ recitat prio antiquitatẽ, dicẽs ꝙ antiquitas erat idẽ qd̃ illud ṽbũ p qd̃ fiebat interrogatio debebat fieri rñsio mutata scꝫ psona scd̃a a pte q̃rentis primã personã a pte rñdentis. verbi gr̃a spondes? spõdeo. sꝫ hec solẽnitas idẽtitatꝫ ṽborũ p dñꝫ leonẽ fuit sublata p ꝯstitutionẽ suaꝫ quã habes. C. de ꝯtrahẽ. ⁊ cõmit. stip. l. oẽs. vñ cõstitutio illa imperatoria de solẽnitate verboꝝ non curauit, sed intellectuꝫ cõsonantẽ inter ptes desyderauit. vt stipulãtes adinuicẽ se intelligerẽt: nec curauit illa cõstõ p quecũqꝫ ṽba fieret stipulatio, dũmõ fieret p ṽba ad stipulationẽ idonea ⁊ istã constõnẽ approbat hic Justi. ⁊ sic ptꝫ q̃ forma d̃beat hodie fieri stiplo.

ligat dictā linguā theutonicā dicit bar.nō dixisse verū.nā tu vis φ iudex interpretās apud acta scribat dictū testis theutonici.τ hoc nō pōt esse verū ex eo qd no.Bar.in.l.iubemꝰ.§.sane.C.de sacrosan.ecc.allegādo Inno.in.c.cū a nobis.de testi.qd in causis q̄ sunt iurisdictionis cōtentiose,nisi in causis modici valoris nō posset idē tenere locū iudicis τ notarij:vñ nō est mirū vbi ad acta scribēda notarius nō reperit̄:iura voluīt φ duo boni viri adhibeātur:vt in.c.qm̄ 𝔷.de pba. qd frustra fieret si iudex tali casu posset acta cōscribere.igit̄ aut vis φ iudex possit interpretari notario scribenti τ etiā hoc casu nō pōt, q̄ꝛ iudicamus φ iudex in cā in qua dꝫ pnuntiare nō potest esse testis vt cōcludit in.d.c.cū a nobis.τ in.l.mādatis.ff.de testi.τ.l.ne ī arbitris.C.de arbi.Et hoc illa rōne ne in eadē cā teneat locū testis τ iudicis.arg.C.de cōfess.l.nemo.pari rōne nō poterit esse iudex τ interps.Sꝫ si diceres tali casu iudex interpretādo nō erit vt testis,sed vt instructor ipsius qd nō est phibitū in cā sue iurisdictionis.vt not.gl.xviij.distinct.de cōsilijs:q̄ꝛ rñdeo φ ibi loquit̄ qñ cā de qua iudex pronūtiauit pendet corā alio,sed nos loquimur qñ corā eo ipso pendet etiā obst.si dicat̄ φ saltē in quo alius interpres nō reperiat̄,iudex poterit talia facere:p id qd dicit̄ in sīli φ iudex in cā sue iurisdictiōis vocari pōt ad testimoniū eo casu q̄ necessitas hoc expostulat vt pbat̄ in.l.ob carmē.§.illō.ff.d testi.τ not.gl.in.c.cū dilec.de elec.τ in.c.secundo.de arbi.q̄ꝛ illō pcedit qñ causa pendet corā alio: sꝫ vbi corā seipso,testis esse nō pōt:nisi pmo a magistratꝰ officio remoueat̄:vt est tex.valde nota.extra de testi.c.dilecto.¶In glo.sensum.in fi.dic vt dixi.𝔷.eo.in pn.¶In glos. quibuscūq̄ in fine.no.ex glo.φ qñ in dispositiōe sunt verba penitus difformia,lꝫ cōstet de mēte disponentiū nō tñ valet dispositio:vt hic:secus si non essent penitꝰ difformia:et aliqd sui natura importātia:vt puta si dico lego vl̄ pmitto equū cū intelligā de boue:q̄ꝛ tūc aut res erat psens τ demōstraui tūc hūc equū,et tūc valet dispositio nō obstāte errore:vt.l.q extrinsecus.ff.de verb.ob. aut res nō erat presens nec demōstrata ad oculū:τ tunc si esset error in nomine appellatiuo.licet etiā cōstet de mente,nō valet: al's secus: vt no.gl.in.l.qs in fundi vocabulo.τ quod ibi doc.ff.de lega.j.τ ibi vide Bald.Angel.Rapha.et imo.τ.d.l.que extrinsecus.τ ibi doc.τc.

SVMMARIVM.

1 Dies quando apponitur solutioni,dicitur obligatio in diem.
2 Lex singularis quòd actus legitimus non recipiat cōditionē vel diem , an recipiat extensionem?
3 Promissio facta calendis februarij,intelligitur de pximis: & quid si fiat in diebus illis.4.
5 Dies non est modus tollendæ vel inducendę obligationis.
6 Sententia debet ferri,vltima die peremptorij.
Et an possit ferri de nocte.7.
9 Et an possit ferri die sequenti peremptorium.8.
8 Iudex quòd possit assignationem prorogare,vel in aliū diem differre.

Omnis stipulatio.[a] ¶Stipulatio vbi est pura statim pōt peti.Si vero est ī diē,nō pōt peti nisi preterea tota illa dies.h.d.¶Not. φ triplicis modi τ triplicis materie pōt esse stipulatio:nā aut est pura τ simplex,aut est dilata ī diē vel ex die oino extitura aut sub ɔditione q̄ depēdet a futuro euentu τ pōt tēdere ad eē,vl̄ nō eē:vt.l.cū ad pñs.ff.si cer.pe.¶No.φ ex pmissione simplici τ pura,nō tm̄ fit φ tm̄ sit nata obligatio:sꝫ etiā petitio vt
1 hic.φ intellige vt hic in gl.¶†No.φ qñ dies apponit̄ solutioni,dicit̄ obligatio in diē.¶Not.φ in stipulatiōibꝰ in diem statim nata est obligatio,q̄ꝛ pmissor illico extitit obligatꝰ sꝫ petitio differt in diē:vñ si interim ageret,posset actionem in iudicio deducere nisi apponat̄ exceptio φ nimis cito pperat:q̄ꝛ dꝫ expectare diē:τ sic male agit ante diē:τ nulliter.ita dicit tex.i.l.j.in fi.ff.qñ dies vsufr.leg.ce.¶Not.etiā φ vltima dies adiecta solutioni vel obligationi in diē,videt̄ esse apposita in fauorē debitoris.τ iō etiā tota illa die effectualiter peti nō pōt.¶No. φ in dubio dies solutioni faciēde vl̄ apposita in fauorē debitoris.vt.l.cū q.alias incipit Iabolenus.de an.leg.Et qd ibi Barto.τ.l.si ita scriptū.§.pegasus.τ qd ibi gl.Bar.τ doc.ff.d leg.ij.¶No.φ nō pōt apparere vtrū aliqs sit in mora vel ɔtumax in termino,nisi q̄libet momētū dicti termini fuerit trāsactū:facit.l.diuꝰ.cū ibi not.p gl.ff.de in integ.resti.τ hic in gl.¶In gl.cōfestim ibi.l.iterdū:dic φ imo ibi nō dr̄ nata actio vel obligatio añ diē:q̄ꝛ inest dies tacita a iure,qñ fructꝰ nascātur.τ sic cū est incertū si nascant̄,hꝫ p ɔditiōe.vt.l.j.ff.de ɔdi.τ demō.τ iō nō est mirū si nō dr̄ nata actio.ita in effectu dicit Bar.𝔷 Pe.τ gl.in d.l.interdū.vbi est casus vt ptꝫ ibi in tex.tūc incipit actio τc.¶In ea.gl.ibi.j.de inuti.stipu.§.si.dic meliꝰ vt ibi no.φ imo tale tps cū regulariter nō sit a iure determinatū,est ī arbitrio iudicis multū hic inde ɔsyderātis,nisi in trib' casibꝰ in qbꝰ reperit̄ determinatū in iure vt in indicatis.vt.l.si.C.de vsur.rei iudi.τ in ɔstituto.vt.l.pmissor stichi.§.j.ff.d ɔsti.pecu. τ de intellectu.d.l.pmissor stichi.§.j.vide q̄ scripsi.j.d act.§.de ɔstituta.al's.in psonā.v de cōsti.dic.vt ibi τ in dote.vt.l.j.§.exactio.C.de rei vxo.act.ita dicit Bar.in.l.qd dicimꝰ.ff.de sol.¶In ea.gl.in fi.dic sic di-
2 cit gl.ia.ff.in.l.si debitori.ff.d iudi.sꝫ dic vt ibi p doc.τ.𝔷.dixi.¶†In gl.stipulatio.i fi.no.φ lex singularis τ ius singulare ponēs vt qd actus legitimꝰ ne recipiat cōditionē vel diē cū regl'a sit φ pōt quilibet actꝰ in diē ferri τ sub cōditione:vt hic in pn.nō recipit extēsionē:τ sic vbi lex nō dicit nec distinguit,nec nos:vt.l.ius singulare.ff.de legi.τ.l.si qs seruū.§.nō dixi.ff.de acq.here.de q̄ vide q̄ late dixi.𝔷.de iure pso.§.ius aūt ciuile.¶†.In gl.pmi
3 in fi.not.𝔷 vulgares φ qñ pmitto tibi calēdis febr. τ nō dico de qbus,dicūt φ nō vꝫ tāq̄ incertū: sꝫ 𝔷 q̄ꝛ intelligit̄ de pximis:vt.d.l.eū qui calen.ff. eodē.
4 ¶†Quid si pmitto ī diebꝰ illis:dic φ intelligit̄ de duobꝰ diebꝰ:q̄ꝛ sunt nūeri pl'alis.§ vificata sunt illa vba diebꝰ illis:igit̄ τc.vt no. gl.τ Bar. in d.l.eū
5 qui.in pn.¶†In gl.in diē. ibi obligationū fere.§.j.dic imo ēt post diē tm̄,lꝫ obstet exceptio vt ibi,q̄ꝛ dies nō est modus tollēde vel inducēde obligationis:vt ibi.τ facit.l.eū q ita.§.q ita.ff.de ver.obli.Et est multū vtile scire an qs sit ita liberatus ipso iure vel ope exceptiōis.q̄ꝛ si ipō iure ēt si p parte in pcessu nō opponat̄,tñ sufficit φ in obligationibꝰ iudici dicat̄,secus si esset obligatꝰ lꝫ haberet exceptionē: q̄ꝛ opꝫ φ in pcessu p parte opponat̄.Ita dicit bar. in.d.§.q ita.τ in.l.exceptionē.C.de pba.τ no.glo.τ Bar.in.l.si vnus.§.pactꝰ.ff.de pac.in ver.ij.no. an pactū de nō petēdo.τ Bar.in.l.lecta.ff.si cer.pe.in ver.qd est 𝔟 dictū pactū.τ not.gl.in.l.vbi pactū.C. de trās.singulariter.no.¶In gl.nec eo.in fi.no. singulariter istā glo.φ aliqñ adiectio instātis tēporis hodie exactionē nō impedit pp expssam τ specificā expssionē instātie tpis:secus si simplr dicat,dabis: q̄ꝛ intelligit̄ pure τ simplr τ incōtinenti:τ tñ nō pōt incōtinenti exigere:vt dixi.𝔷.in.j.glo.Et tñ pp ter expssionē specificā poterit fieri etiā in dicta die ex a
6 ctio,ƒm summariū Bar.in.d.§.hodie.¶†In gl. dꝫ ibi:τ hec est verior.no.τ signa istā gl.φ in vltima hora peremptorij dꝫ ferri snīa.Et istā gl.fuit secutus Bar.τ doc.in.d.l.liber hō.§.j.ff.e.τ idē Bar.in l.si finita.§.iul.in v.q̄ro vtrū postq̄ est ɔtumax.ff. de dā.infe.τ etiā ibi in ver.seq.τ vide Bar.in.l.fi.ff. qd vi aut clā.vbi Bar.dicit φ si tu es citatus ad aliquē actū faciendū in nonis, φ ille actus dꝫ fieri in illa hora:q̄ꝛ si fieret post illā horā,nō valeret q̄ꝛ eēt factꝰ pte nō citata,qd est no.τ adde qd no.Bar.in l.aut q aliter.e.ti.vbi dicit φ si aliqs citat̄ ad aliquē actū,si ille actꝰ aliter agat̄ vel in q̄litate vl̄ in substātia,quā fuerit dictū in citatione: φ actus nō vꝫ q̄ꝛ videt̄ factꝰ pte nō citata τ clā vt est casus in.d.l. aut qui aliter.in pn.ƒm Bar.Ibi qd tu itelligas qñ fieret pte absente,secus si fiat pte pñte:q̄ꝛ tūc quāuis ille actus nō valeat virtute citatiōis,valet tñ v tute pñtis ptis,q̄ꝛ cū ad illū actū aliter fiēdū quā fuerit citatus sit pñs,nō fuit opus citatione: vt not. Guil.τ Bar.in.l.j.ff.de in ius voc.τ Bald.in rub.τ ibi Sali.C.de in ius voc.τ Bar.τ doc.in.l. prolatā. C.de sent.τ hoc credo verius.τ ita est limitandū dictū Bar.lꝫ 𝔷 me facit elegās dictū Bartoli in.l.furioso.in fi.ff.de reg.iur.τ idē voluit Bar. in.l.j.τ ibi doct.C.de sentē.vbi dixit φ si dñs erat pñs τ nō citatus.nec de hoc prius certioratus , φ si snīa p eo feratur,presumit̄ φ ibi fuerit pñs ad sententiā audiendā.l.patit̄.ff.mādа.al's secus.sed rñdet φ si dominus litigabat per pcuratorē nec dñs fuit ad aliquid citatus.sed questio nr̄a est, qñ ego litigo per me τ ego fui citatus ad vnū actū τ in pñtia mei aliꝰ actus fit,vl̄ ille actus ad quē fui citatꝰ,lꝫ aliter ibi, quod sane intelligas verū si τ in iudicio nō citatus ad illum actum sponte litigat:sinautem recedit et protestatus est qd nō intendit litigare nec cōsentire in dicto actu faciēdo,cū nō fuerit ad hoc citatꝰ. credo qd ille actus nō valebit.ita intelligit Bar. in d.l.aut q aliter.§.j.τ.d.l.fi.§.j.cogita tu.τ oīa ista bñ
7 tene mēti.¶†In eadē gl.i fi.an autē snīa possit ferri de nocte:reperiūtur tres opi.Vna est But.in.d. l.nō minorē.C.de trans.qui tꝫ indistincte per illuꝫ tex.φ valet snīa lata de nocte.τ idē tenet Hosti.in sum.ti.de iudi.i.§.qualiter τ qñ.Alia fuit opi. Inno.in.d.c.cōsuluit.de offi.dele.qd nō vꝫ snīa de nocte lata.vt etiā est hic glo.nisi iurisdictio iudicis sit expiratura:τ hoc pcedit in diffinitiua.Interlocutoria autem videt̄ φ possit de nocte ferri.vt.l. more romano.ff.de fer.dic vt ibi.Et istā opi. sequitur

8 ¶Oīs.Dixi Iusti.dñe pcedatis in materia τ dicatis mihi aliquā stipulationū diuisionē.Et rñdet φ ois stipulatio aut est pura aut in diē aut sub ɔditione pure.τc.dixi Iusti. dñe posuistis iā bimēbrē diuisionē,ponatis de pma exēpluꝫ.Et rñdet φ stipulatio fit pure: nā si q̄rā a te sic.ff.qn q̄ aureos dare spondes τ tu rñdeas pmitto ista stipulatio dr̄ pura.τ iō illud qd in ista stip.deductū est statim peti pōt.nō tñ sic intelligendū est vt statim veniat cū sacco paratus in diē τc.dixi Iusti. dñe iā vidi qual'r fit stipulatio pure,sꝫ qualiter fit in diē?Rñ.i diē fit stipulatio veluti si dicat stipulator pmittis mihi pmis calēdis Iunij.τ.τ pmissor rñdeat pmitto.ista est stipulatio in diē τ statiꝫ stipu.facta debetur qd pmissum est,sed nō pōt peti anteq̄ dies venerit τ sic adueniente die vel stāte adhuc,nō potest peti promissuꝫ nisi tota dies sit preterita siue elapsa:q̄ꝛ incommutabiliter non possumus dicere φ nō soluerit sua die.i.expposita vl̄ prefixa anteq̄ totus dies fuerit elapsus 𝔟 dicit.

Bar.ꝛ Bal.in.d.l.nõ minorẽ. Tertia fuit opi.glo. in.d.l.cõſuluit.qd vʒ de nocte lata partib⁹ pñtib⁹ ꝛ cõſentiẽtib⁹:alͣs ſecus.Sʒ do.Flo.i.d.l.nõ minorẽ.tʒ opi.Butri.ꝛ dicit ita obſeruari nõ ob.§.ſedebunt.in aut.de iudi.col.vj. quẽ allegat Bar. qꝛ ibi nõ loquiẗ de neceſſitate ſʒ ex volũtate:qꝛ ẽt de nocte ſi iudex vult,põt ſedere:vt.d.c.cõſuluit. ego añt vidi ſp obſeruari opi.Inno.bar.ꝛ bal.ꝛ ita eſt tenẽdũ.nec recedas ab opi.iſtorũ quia faceres litẽ tuã. ¶ Aduertas tñ ꝙ eo caſu ꝗ licitũ eſt de nocte iudicare debẽt eſſe lumiaria ꝛ nõ vnicũ ſʒ tria vł plura: vt.l.j.§.tria lumiaria.ff.ð vẽ.inſpi.ita no.Bar.in.d.l.nõ minorẽ.ꝛ ita multoties practicaui i laudis qñ expirat ꝯpromiſſuʒ de ſero vel de nocte ferẗ laudũ qꝛ ibi apponi facio ad minus tria vel plura lumiaria qd not.

8 ¶ † Quero an die ſequẽti pemptoriũ, poſſit ferri ſnīa?ꝛ Bar.in.l. ſi finita.§. iulianus. de da.in ꝟ.q̃ro vtrũ primũ decretũ debeat interponi? tʒ ꝙ ſic per.d.c.ꝯſuluit.ſʒ allegat in ꝯriũ.l.fi.§.j.qd vi aut clã.Sʒ Ang.ĩ.d.l.de vnoq̊ʒ.de re iud.dt ad intellectũ.d.c.cõſuluit.qd ibi iudex ꝓgauit terminũ in diẽ ſequẽtẽ qd facere põt vt ibi: alͣs deberet circũducere edictũ citatorium ꝛ nõ poſſet ferre ſnīaʒ ſine noua citatione vt.l.ꝛ poſt.in prin.iuncto §.fi.ff.de iudi.ſʒ imo ſm dñm Imo.in.d.l.de vnoq̊ʒ dictũ.c.ꝯſuluit.loquiẗ qñ actor in termino citationis nõ cõparuit ꝛ iõ ſi ꝯparet ꝛ inſtat:ꝙ ſnīa dicta die perẽptoriȷ̈ feraẗ ꝛ licẽtiat⁹ a iudice receſſit, iudex vr̃ ꝓgaſſe terminũ ad aliũ diẽ:ꝛ ita intelligatur.d.c.cõſuluit.ꝛ ſm eũ ſi qs ſubtiliter inſpexerit, iſte intellectus põt colligi ex dictis Inno.ibi ſed pfecto illud.c.nõ dicit h̊ ad qd p̃fati doc. alle. quinimo vult ꝙ aut dicta die peremptoriȷ̈ expirabat iuriſd.iudicis:ꝛ tunc debet illa die ſententiam ferre. Sin autẽ ſua iuriſd.illa die nõ expirabat.tunc equitate ſuadẽte poterit expectare in diẽ ſequentẽ nec pars cõtumax erit amplius citanda niſi iudex voluerit ſua benignitate gratiã facere:vt ibi dicit litera.facit.d.l.ꝛ poſt edictũ.cũ gloſ.de iudi.

9 ※ ADNOTATIO. † Iudex põt ꝓrogare aſſignationẽ ad aliã diẽ textus Philip. decius et ſcribẽtes in.c.cõſuluit.ex̃ de offi.ꝛ ptãte iud. deleg. ꝙ intelligũt doc.cõiter ibi:ꝛ maxime Flo. Butri⁹. Imo.ꝛ Pañ.vt poſſit iudex ꝓrogare i diẽ ſeq.tm̃ et nõ vltra adeo ꝙ ſi ꝓrogareẗ ad biduũ pte abſente,ꝛ adueniẽte die ꝓrogata, ferreẗ aliqua ſnīa pte aliqua nõ vocata,talis ſnīa ſeu ordinatio eſſet nulla,ꝛ ita de facto obtinui anno nup effluxo in fauorẽ Ioannis ruffi,alͣs ſancle i cõtra ſorores vitales oppidi Inſule venayſcini.ꝛ latiſſime ſup hoc cõſului,cõſilio.299.fuit in natura dñs Georgi⁹ vitalis Inſulanus.in verſ.nec obſtat fuiſſe terminũ ꝓrogatum,numero.7.8.ꝛ.9. Antonius Cains.

Et p hoc facit iſta gl.ꝛ iſtud mihi placet.ꝛ ita dixi in.d.l.de vnoq̊ʒ.ꝛ in.d.l.iul.nec obſt.d.l.fi.§.j. qd vi aut clã.ꝛ qd ibi Bar.qꝛ ibi dʒ intelligi qñ citat⁹ in termino ſtatuto cõparuit:qꝛ tũc ille actus tali tpe dʒ celebrari ꝛ nõ põt alia hora celebrari niſi eo iterũ citato:qꝛ ꝯparendo,ſuſtulit vires illi⁹ citatiõis vt arg.aut.q ſemel.C.quõ ꝛ qñ iud.in fi.cũ glo. Secus ſi fuit cõtumax:qꝛ tũc nõ põt allegare terminũ citatiõis ꝛ ſnīe ferẽde fore lapſum ꝛ ſe fuiſſe citatũ p heri ſero ꝛ nõ p iſta die quo fuit lata ſnīa qꝛ non põt allegare in ſui fauorẽ dictũ terminũ : nec ex eo niti cui nõ paruit.arg.l.poſt legatũ.in p̄n.de his q. vt indig.ꝛ.l.nõ vtiqꝫ.ꝛ qd ibi bar.ff.de excep. Et facit qd elegãter no.Bar.ĩ.l.ſi ſepulchri.ff. de ſepul. vio.nec etiã põt allegare ꝙ ipe nõ fuit pñs heri de ſero,ꝛ ſic nõ cõparuit qꝛ allegat ſuã turpitudinẽ cõtra.l.alias.ꝛ qd ibi no.bar.ff.ð iureiu.nec etiã põt allegare qd altera die ꝛ nõ i die perẽptoriȷ̈ fuit ſnīa lata cũ hoc ꝓceſſerit ex benignitate iudicis volentis dicto cõtumaci fauere ꝛ humanitatẽ facere. iõ nõ põt conqueri tanq̃ fuerit leſus.quoniã ſi iudex nõ voluiſſet ipſum altera die expectare,nõ cogebatur.vt.d.c.cõſuluit.d.l.poſt edictũ igitur ꝛc.

SVMMARIVM.

1 Stipulatio ãnua quoad quis viuet,pura & ꝑpetua ẽ.
2 Tempus appoſitum in obligatione,eſt multiplex.
3 Penſio domus,quando debeat ſolui.
4 Merces quando debeat ſolui ,locanti operas ſuas.
5 Aduocato,quando ſolui debeat ſalarium.
6 Stipulatio annua,quę dicatur?
7 Stipulatus decem quo ad viuat,nec dicit annua,an intelligatur de vna decem,an de ſingulis annis?
8 Stipulatio quoad viuat,an finiatur morte teſtatoris?

a 1 At ſi ita ſtipuleris. [a] ¶ † Stipulatio annua quoad qs viuet,pura ꝛ ꝑpetua eſt.ſʒ poſt mortẽ ſtipulatoris obſtat exceptio heredi.h.d. ¶ Not.ꝙ obligatio annua dr̃ pura. ¶ No.ꝙ tẽpus nõ eſt modus tollendi,neqꝫ inducẽdi ipſo iure obligationẽ. ¶ Not.ꝙ obligatio quoad viuã facta in fauorẽ meũ, trãſit in effectu ad meũ heredẽ:qꝛ ꝯtra eũ datur exceptio. ¶ † In glo. annuos.ibi.ff.eo.l.q hoc anno.tu cõclude in hac materia ſm Bar.in.d.l.j.C.qñ dies lega.ce.quatuor caſus vcʒ.Nã cũ tẽpus apponiẗ cã demõſtrandi tm̃.Aut cã limitãdi ſiue finiendi.Aut cã differẽdi tm̃,qñ aũt dicatur tempus appoſitũ cã limitande obligatiõis vel cã differẽde obligationis,et quomodo cognoſcat:vide eleganter per Bar.in.l.eũ q ita.§.qui ita.circa p̄n.ibi ſʒ vnũ eſt dubiũ.ff.e.Aut apponiẗ cã multiplicãdi tm̃.Adde quintũ ſm Imo.in.d.l.hoc anno. vcʒ ꝙ qñqꝫ adijciẗ tps diuidẽde preſtationis,exẽpliũ in.l.ſi cũ p̃finitione.iuxta.l.nec ſemel.§.fi.verſ.niſi forte.ff.qñ dies lega.ce.primo caſu debeẗ ꝛ poteſt peti ſtatim. vt.l.liber homo.§.decẽ.ff.eodẽ.Secũdo caſu adhuc idem:vt.l.eum qui ita.§.j.ff.eo.Tertio caſu Bar.ꝛ Sal.dicũt aut tẽpus poniẗ in accuſatiuo aut in ablatiuo aut in genitiuo de quo p eos ibi latius.Sed Imo. dicit ꝙ iſta differentia nõ videẗ habere rationẽ,nam in dicta.l.qui hoc anno.idẽ videtur dicẽdũ ſi promittis dare ad annũ,vel in annum vł in termino anni.cũ eadẽ videẗ rõ in oibus predictis:ꝛ ſic idem ius debet eſſe:vt.l.illud.ff.ad.l.aquil. Et etiã qꝛ iſta diſtinctio Barto.accuſatiui vel ablatiui videẗ cõtra.l.nec ſolum.§.nouiſſime.ꝛ.§.in habitatione.qñ dies le.ce.Et iõ dicit forte poſſe melius dici irrõnabilius.prout colligit ex.l.ſingulari.vt.l.ſi ita fuerit libertus.ff.ad macedo.attẽta ipſi⁹ rõne videlʒ ꝙ aut apponitur tps in plurali numero:puta i annos decem vel cũ erit decẽ annorũ:ꝛ tunc inſpicitur finis tpis:p.l.ſi in annos.ff.de cõdi.ꝛ demõ.ꝛ.d.l.ſi ita fuerit libertas.ꝛ.l.ſi cui.ff.de lega.j. Ratio quia tũc nõ videẗ verificari diſpoſitio ꝓpter numerũ pluralẽ niſi tpe ꝯpleto: vt videẗ tex.ſonare.i.d.l.ſi fuerit libertus.ꝛ p conſequens iſto caſu non erit differẽtia aut tps apponat in accuſatiuo:ablatiuo ꝛ genitiuo.Aut apponiẗ in ſingulari nũero:ꝛ tunc aut apponiẗ dictio denotãs pfectionem:vt eſt dictio p:vt.l.vrbana.§.pernoctare.ff.de verbo.ſig.Et cũ dico.ſi ſuperuenerit ad duodecimuʒ annũ:et tunc dic idẽ regulariter: vt l.nõ putabã.ff.de cõdi.ꝛ demõ.ꝛ.l.ſi cui.ij.rñſo.ff.de lega.j.Et ita dicit ibi Bald.Fallit in caſu.l.q filiũ.§.ſabinus.ff.ad tre.qꝛ ibi eſt ſpãle trib⁹ cõcurrẽtibus.de q̈ ibi p Bar.ꝛ alios in.d.l.ſi cui.de leg.j. Tu dicas ſm Raph.in.d.l.ſi cui.ꝙ iõ ita eſt in.§.ſabinus.qꝛ teſtator dixit ſi deceſſerit añ vigeſimũ ãnũ ꝛc.ſʒ clare añ vigeſimum annũ mortuus eſt igiẗ ꝛc.Si vero talis dictio denotans perfectionẽ nõ adijciẗ.Et tũc aut eſt tẽpus mitũ ſine numero:puta anni vł menſis:ꝛ tũc in quocũqꝫ caſu opponat, inſpiciẗ finis tpis:ſic intelligaẗ.d.l.q hoc anno.Ad hoc facit.l.q duos.§.j.de ma.teſt.ꝛ eſt rõ:qꝛ cũ vnus ſit terminus,fruſtratorie eſſet appoſitus niſi dilationem operaretur. quarto qñ cã multiplicãde obligationis,dicit hic gl.ꝙ eſt facienda dr̃ia an ꝓmittaẗ annuũ,an quolibet anno.ꝛ hãc opi.ſequiẗ gl.in.§.pe.j.de inutili ſti.ꝛ Io.an.poſt Hoſ.ꝛ alios in.c.ꝑuenit.ex̃ de arbi.Sʒ inter iſta nõ eſt dr̃ia:vt tenet gl.in.d.l.j.C.qñ dies leg.ce.ꝛ Bar.ꝛ Imo.in d.l.q hoc anno.qꝛ vtroqꝫ caſu in p̄ncipio anni ſit faciẽda ſolutio:cũ vtroqꝫ caſu tẽpus ſit adiectũ ad multiplicãdã obligationẽ,nõ ad finiẽdã.p hoc vr̃ caſus i.l.nec ſolũ.§.nouiſſimo.ff.qñ dies le.ce. ¶ Fallit niſi ſit obligatio ad fruct⁹,ex certa re pcipiẽdos;quia tũc petuntur cũ nati ſunt vt.l.firmio.§.pater.ff.qñ dies leg.ce.In tm̃ hoc eſt veruʒ:qꝛ etiã ſi p̄ſtatiõi fructuũ adijciaẗ legatũ alteri⁹ rei,que poſſit ſtatim ſolui:tñ differẗ donec etiã fruct⁹ naſcant:vt ſingulariter dicit Bar.in.l.ſi legatarius.§.j.p illũ tex.ff.de leg.iij.Et ideʒ voluit Lud.in.d.l.q hoc ãno. ¶ Fallit etiã ſcdo ſi referaẗ ad aliquã neceſſitatem ei⁹ cui debeẗ.vt eſt caſus ꝛ ibi Bar.ꝛ gl.in.d.l.nec ſemel.§.in obligatione.qd not.Quinto caſu vr̃ ꝙ debeat fieri ſolutio in fine cuiuſlibet termini.d.l.ſi cũ p̃finitione.ꝛ.d.l.nec ſemel.§.j.ꝟ.ſi forte.ꝛ.l.lecta.in prin.ff.ſi certũ peta.Fallit fauore libertatis cui⁹ fauore nõ expectato fine termini,põt ſumma diuiſa in tpales p̄ſtationes integre ſolui a principio:vt.d.l.ſi ita fuerit.ꝛ.l.ſtatuliberos.§.ſtich⁹ ãnua.de ſta.li.Ad idẽ.l.ſi pio:vt.d.l.ſi ita fuerit.ꝛ.l.ſtatuliberos.§.ſtich⁹ ãnua.ð ſta.li.Ad idẽ.l.ſi ſeruus.§.imperatriẽnio.ꝛ.l.cũ heres.§.ſeruile.ꝛ.l.ſi peculiũ.§.q̃dam.ꝛ.l.ſi in.l.q añ kalen.ꝛ in.l.q añ kaperator.e.tit.ita dicit Ludo.in.l.in illa ſtipula. ſi kalen.ꝛ in.l.q añ kalẽ.ff.eo.

3 ¶ † Et p̃dicta faciũt ad qõnẽ,qñ penſio domus debeat ſolui.de q̊ p Bar.ꝛ doc.in.l.edẽ.C.loca.ꝛ.ff.eo.ti.l.ſʒ addes.§.ſi qs cũ in annũ.

4 ¶ † Secundo facit qñ debeat ſolui merces locanti operas ſuas,vt ſcriptori.qnqꝫ bono.pro petia tunc qñ p certa mẽſura ſtatuiẗ precium, tñ non debet expectari finis iſtius operis,caſus eſt ſingularis in.l.qui inſulam.§.qui edem.ff.loca.ꝛ vide Cyn.ꝛ docto.in.l.aduerſus.C.loca. Qñ autẽ

a ¶ At ſi ita.Supra vidim⁹ ꝙ ille qui ꝓmittit nõ põt cõueniri cuʒ effectu quouſqꝫ dies venerit. ſed dñe qd diceretis de illa ſtipulatione qua qs mihi ꝓmittit dcẽ quoad viuã.frater dicit ipſe iſta ſtipulatio pura eſt ꝛ ꝑpetuo obligat⁹ eſt ꝓmiſſor.vñ ſi pura eſt poſſum ſingulis ãnis q̃diu viuam agere ad decẽ in principio cuiuſlibet anni ꝛ heres etiam me⁹ de rigore iuris põt agere ſʒ ſubmouebitur p exceptionẽ pacti facti de nõ petendo q̃ſi videar tacite pactũ feciſſe ꝙ ego poſſim petere duʒ viuo heres attñ me⁹ nõ poſſit: iſtõ antẽ vt dicũt pactũ tacitũ eſt iductũ a ptãte iuris ab iſto ꝟbo i ſtipulatiõe inſerto videlicet quo ad viuã,eo em̃ ipſo ꝙ fuit mihi ꝓmiſſũ illud annuũ quoad viuerẽ, p hoc tacite videor pactũ fuiſſe ne hr̃s me⁹ petat hoc, ꝛ hoc dicit. ꝛ legatur iliõ at ſcʒ qd opponiẗ in prin. §.aduerſatiue,videlicet ſi ita ẽ ꝙ illa ſtipulatio in diẽ q̃ eſt in ꝑri.§. non eſt pura. At pro ſed.

5 ¶† Quãdo aũt solui debeat aduocato: vide.l.j.C.de suffragio.cũ ibi
notatis p glossam ⁊ doctores: ⁊ per Bartol.in.l.j.§.diuꝰ.ff.de variis
⁊ extraor.cog. Ubi etiã videas qñ ⁊ quõ debeat solui assessori, vel sti-
pendiario, vel capitaneo gẽtis armorũ: dic ibi plane. Et si moriat in-
terim, an debeat habere integrã mercedẽ: vide.l.diẽ functo.ff.de offõ
assel.in aduocato fisci est speciale qđ in medio cause, debeat ei solui:
vt est textꝰ in.l.per hãc.ver.sexcẽtũ.de aduo.diuer.iudi. Et ad mate-
riã vide Cy.Bal.⁊ Sali.in.d.l.j.C.qñ dies leg.ced. ¶ Adde ꝙ oĩa su-
pradicta sunt vera, nisi aliqd esset implendũ ex parte stipulatoris: qꝛ
lȝ tempus eueniat, tñ agere nõ poterit si aliquid erat per eũ adimplẽ
dũ, nisi prius adimpleuerit: vt.l.iulianꝰ.§.offerri.ff.de acti.emp. Ita
singulariter dicit Bar.in.l.si seruus meuij ⁊ castrẽsis peculij.§.peñ.ff.
6 de stip.ser.per illũ tex. ¶† In ea.glo.ibi.l.stichũ.§.j.tu distingue ꝟm
Bar.in.d.l.si seruus meuij. Aut stipulatio annua fit p expressam di-
numeratione tẽporũ, ⁊ quot sunt anni, tot sunt stipulatiões: vt.l.plu
ribꝰ.§.j.ff.de v.ob.⁊ ibi doc. aut nõ enumerant ãni, ⁊ tũc aut nihil est
implendũ a stipulatore: aut dȝ aliqd impleri. Primo casu aut dȝ cõ-
mitti stipulatio oĩ anno, in euentu alicuius stipulatiõis: vt si reꝰ fue-
rit in mora. ⁊ tunc quot sunt anni, tot sunt stipulationes: vt.l.vbi au-
tem.§.pe.⁊ ibi Bar.ff.de verb.ob. ¶ Aut dȝ cõmitti indistincte ex so
lo cursu tpis: ⁊ tũc sufficit vna p oĩ tpe: vt.d.l.si stichũ.§.hmõi stipu-
latio.⁊.l.senatꝰ.§.fi.ff.de dona.cã mor. Si vero esset aliqd implendũ
ex parte stipulatoris: ⁊ tũc aut coheret psone vt habitatio, et tũc tot
sunt stipulationes quot sunt anni: vt.d.l.si seruꝰ.§.pe.⁊.ff.de ac.emp.
l.si sterilis.§.fi.⁊.l.post duos.C.de aduo.diuerso.iudi. Aut nõ coheret
psone, ⁊ est vna: vt.l.si colono.ff.de fideiuss. ¶ In eadẽ gl.ibi.l.cũ in an
nos. dic rõ est: qꝛ ea q̃ fiunt in ꝯctibus, fortiora ⁊ firmiora sunt ꝙ̃ ea q̃
sunt in vltima volũtate: cũ illa authoritate duorũ firment: cũ sit vltro
7 citroqȝ obligatoriꝰ. vt in.l.j.C.de pactis. ¶† In gl. quoad viuã.in fi.
Et aduertas qꝛ in isto tex.expresse stipulatꝰ est decẽ annua, quoad vi
uet. Sed quid si simplr̃ fuit stipulatꝰ decẽ quoad viuat: nec dixit an-
nua. an intelligat de vna decẽ, an de pluribꝰ annuis: ⁊ Bart.in.l.eũ q
cui relinquit: qꝛ si est pauper, psumit relictũ cã alimentorũ: alr̃s secus.
ex quo infert ꝙ primo casu qñ p alimẽtis, psumit annuũ donec viuet
immutatũ: ita qđ in summa ascendet dictã quantitatẽ de decẽ: vt.l.si
cum prefinitione.in prin.ff.qñ dies leg.ced.⁊ facit qđ no. Bar.in.d.l.
stichũ.§.huiusmodi stipulatio.eo.ti.sȝ idẽ Bar.in.l.legatis ita.de an-
nuis legatis dãnat istã opi.p illũ tex.qꝛ tex.dicit illud legatum ⁊c. Et
nõ dicit aliquid illiꝰ legati, itẽ nõ dicit solui sed deberi. vñ dicit qđ il-
lud fauore dotis est speciale, ⁊ idẽ esset fauore alimentorũ: vt not.in
l.si cui.eo.ti.⁊ p hoc habebit pinguiorẽ dotẽ ⁊ alimẽta. ⁊ sic quo ad ali
menta si est paup, habebit oĩ anno decẽ: alr̃s aũt nõ. ¶ Ex quo nota
ꝙ qñ annua relinquunt pauperi, in dubio intelligit quo ad alimenta:
vt.l.legatũ.ff.d capi.di.⁊.d.l.si cui annuũ.ff.de annu.leg.⁊.l.codicillis.
⁊ ibi no.⁊ in.l.cũ hi.§.nihil aũt interest. ⁊ ibi etiã notat hoc Bar.ff.de
trãsac. ⁊ idẽ etiã fuit secutꝰ in.d.l.stichũ.§.hmõi.ff.eod. ⁊ dic vt ibi per
8 Ang.⁊ Imo. qꝛ in his q̃ dixi credo Bar.bñ dicere. ¶† In gl. ppetua
tur. in fi. dic glo. in.d.§.hmõi stipulatio. tȝ ꝙ imo morte stipulatoris,
ipso iure finita sit qñ stipulat quoad viuat. qđ doc. ibi reprobãt p qui
bus est hic textꝰ apertꝰ ⁊ gl. qꝛ hic expresse fuit stipulatꝰ annua.i.di-
cendo ẽt expresse quoad viuã. ⁊ tũc perpetuat ⁊ trãsit ad heredẽ qꝛ ad
tempꝰ.s.vite illiꝰ, deberi nõ põt: lȝ heres petẽdo repellat exceptione:
sed Bar. ibi saluare conat illã gl. qđ morte stipulatoris finiat ipso iu-
re, qñ annua tacite vel expsse intelligunt deducta p alimẽtis: qꝛ mor
tuus nõ indiget ampliꝰ: ⁊ iõ ipso iure morte finit.d.l.legatũ.de ca.di.
⁊.l.cũ hi.§.modꝰ.de trãsac. facit gl.in.l.illud.C. de sac.san.ec. Secus si
relinquat diuiti. vt.l.sancimꝰ.§.fi.C.de donatio. qꝛ tũc trãsit ad here-
des, nisi de herede sit facta mẽtio: vt.d.§.fi. ⁊ h̊ satis posset sustentari
solũ ad h, vt illa gl.saluet: lȝ ista sit magna diuinatio: qꝛ hic loqt indi
stincte: ac etiã qꝛ ꝟm Jo.⁊ Ludo.in.d.l.si stichũ.§.hmõi stipulatio. qñ
alimẽta nõ relinquunt, non vr̃ fieri differẽtia diuiti vel pauperi: qꝛ oĩ
casu nõ põt trãsigi incõsulto pretore, vt est casus not.in.d.l.cũ hi.§.ni
hil interest. nec obst.d.l.sancimus.§.pe.⁊ fin. qꝛ ibi ponunt tm̃ duo ca-
sus. Primus qñ expresse dictũ est, qđ durat vsqȝ ad vitã. scđs qñ est fa
cta mẽtio heredis: sed tertiꝰ casus qd in dubio qñ simplr̃ dictũ est: ibi
nõ ponit: iõ ille tex. nõ probat dictũ Bar. vñ dicit qđ alio mõ põt sal-
uari gl. ꝙ quoties agit de multiplicãda obligatiõe, infinitas est euitã
da. vt.l.fideicõ.§.si decẽ.de leg.iij.⁊ hoc seq vr̃ Raph.⁊ Pau.de castr.
in.d.§.stipulatio hmõi. nec obst. ille text. q dicit ꝙ est perpetua. qꝛ hoc
iõ dicit ꝙ obligatio nõ finit tpe ipso iure. sed obst. exceptio. vt h vbi
ista stipulatio quoad viuã, ⁊ si morte finiat, appellat ppetua. igit ⁊c.

SVMMARIVM.

1 Conditio propriè quid sit? Et per quam dictionem fiat? 2.
3 Creditor. ex contractu cõditionali, dicit largo modo creditor rõne spei.

a Sub conditione. a ¶ Stipulatio collata in aliquẽ fu-
turũ euentũ incertũ, est ꝯditionalis.

h.d. ¶ No. ꝙ in obligatiõe cõditionali, nõ nasci
tur obligatio: sed differt in euentũ conditionis:
1 concordat.l.cedere diẽ.ff.de ver.sign. ¶† Not. ꝙ
ppꝛie cõditio, est qñ confert aliquid in aliquẽ ca
suȝ incertũ qui põt tẽdere ad esse ⁊ nõ esse: vt h.
⁊.l.cũ ad presens.ff.si cer.peta. ⁊ sic in futurũ: sin-
autẽ conferat in preteritũ vel in presens, cũ cer-
tum sit nõ dr̃ proprie cõditio: vt.j.eo.§. conditio
nes.⁊.d.l.cũ ad psens. ⁊ facit.l.cũ in scđo.ff.de in-
iu.test.⁊ no.gl.in.l.in ꝯditionibꝰ. pmũ locũ.ff.de
cõdi.⁊ demõ.in pñ.⁊ no.gl.in.l.si sit.§.j.ver.demõ
strationẽ.ff.de leg.j. ¶ Quod not. p statutis lo-
quẽtibꝰ de aliqua cõditione, qꝛ debẽt intelligi in
verbis ⁊ cõditiõe ppria: vt.l.iij.§.hec vba.de ne-
2 go.gest. ¶† No. ꝙ cõditio ppꝛie[b] fit, p dictionẽ
b si: vcȝ si titiꝰ cõsul ⁊c. Et est gl.ordi.in.l.q pmisit.
de cõditione inde. ⁊ no.late Bar.in.l.j.ff.de cõdi.
⁊ demõ. ⁊ modꝰ ppꝛie fit p dictionẽ per: vt.l.j.C.
de his q̃ sub modo. ⁊ no.plene Bar.in.l.qbꝰ die-
bus.§.fi.ff.de cõdi.⁊ demõ. ⁊ no.in gl.in rubri.eo.
tit. ¶ In gl.casum in fi.no.gl.ad id quod dixi su-
per tex. qꝛ vbi hȝ se certe adesse, nõ dr̃ cõditiona-
3 lis sed in diem. vt in glo. ¶† In glo. differtur. in
fi. nota istã glo. q̃ bene loquit, qđ creditor ex ꝯctu
cõditionali dr̃ largo modo creditor rõne spei: vt
j.e.§.ex cõditionali. ⁊ dic qđ hic est gl.ordi. p di-
cto Bar. lȝ eã nõ alleget.in.l.j.in vers.quero vtrũ
ille cui pmittit pecunia ⁊c.ff.si cert.pet. vbi dicit
ꝙ qñ in diẽ, vel sub cõditione aliquid pmittitur,
largo modo dr̃ creditor: ⁊ eꝯ ille debitor. facit.l.
creditores.ff.de verb.sig.in scđo casu.⁊.l.is cui.de
act.⁊ oblig. sed ppꝛie sumẽdo nõ dr̃ creditor, nisi
qui fidẽ alteriꝰ secutus est credẽdo vt.l.j.ff.si cer.
peta. vel põt ab inuito extorqueri: vt.d.l. credito
res. ¶ Etiõ si statutũ dicat qđ ad petitionẽ cre-
ditoris, debitor capiat vel instrumẽtũ executio-
ni mandet: intelligit creditor largo modo vt hic,
qñocunqȝ aliũ habeat obligatũ: ẽt ex vltima vo-
lũtate: vt legatarius heredẽ in decẽ: vt.d.l.is cui.
Secus si statutũ dicat ad petitionẽ eius qui cre-
dit, qꝛ tũc accipit strictius.s.qñ aliquẽ ꝯctũ secuȝ
iniit, eius fidẽ sequẽdo: ꝟm Bar.in.d.l.j.ff.si cert.
peta.⁊.d.l.is cui.de ver.sig. ego intelligo primum
membrũ: ⁊ posui exẽplũ de legatario pure. Sin-
autẽ esset creditor in diẽ vel sub cõditione. ⁊ ma-
xime sub cõditione, tunc nõ credo ꝙ a statuto lo
quẽte de creditore cõprehendat cõditionalis: qꝛ
largo mõ est creditor: ⁊ sic improprie, ergo nõ ve
rificat in statuto: vt.d.l.iij.§.hec verba.ff. de neg.
gest. nisi diceres ad istũ finẽ, vt caueret ꝙ adue-
niẽte die vel cõditione solueret: iuxta materiã.l.
in oĩbus.ff.de iudi.⁊ qđ ibi no.gl.⁊ doc.in.l.ij.in
§.j.ff.sol.ma.⁊ Bar.in.l.si creditores.ff. de priui.
credi.⁊ predicta pcedũt inter ꝯhentes. Sin autẽ
testator mãdat satisfieri oĩbus suis creditoribꝰ,
tũc intelligit efficacibꝰ ⁊ debito iure ciuili ⁊ natu
rali: ⁊ cui nõ obstet aliq̃ exceptio. vt.l.si cui.§.fla-
uius. ⁊ ibi Bar.ff.de solu. ⁊ ibi Ange.⁊ Imo.⁊ p
Bar.in.l.fideiussor.⁊ ibi doc.cũ.l.seq.ff.de leg.j.⁊
p Bar.in.l.legati.ff.de libe.leg. de quo vide oĩno
Bal.Ang.Rapha.⁊ Imol.in.l.quibꝰ diebus.§.
dominus.ff.de condi.⁊ demõ. q discrepãt a Bar.
in aliquibus. tu dic vt ibi per eos ⁊c.

SYMMARIVM.

1 Conditio negatiua eius quòd quotidie põt impleri: & esse in fieri, impletur per mortem.
2 Cautio mutiana, an habeat locum in cõtractibus negatiuè sub conditione conceptis?

c
1 Si quis ita stipuletur. c ¶† Cõditio ne-
gatiua eiꝰ qđ quotidie põt impleri ⁊ esse in fieri,
implet per mortẽ. h.d. ¶ No. ꝙ nunꝙ̃ põt esse
certũ Titiũ nõ ascẽdere capitoliũ, nisi de morte
secuta cũ hodie cras, ⁊ sic de singulis diebꝰ possit
ascẽdere. ¶ No. ꝙ cõditio potestatiua negatiue
cõcepta, nõ dr̃ verificari nisi cũ certũ sit illud fieri
non posse. Uñ si est ad tẽpus, transacto toto illo

a ¶ Sub ꝯditiõe. Dixi, Bñe iã vi
di exẽplũ de pri-
mo mẽbro diui-
sionis nr̃e vcȝ q̃-
liter fiat stipula
tio pure: ⁊ ẽt de
scđo mẽbro.s.q̃li
ter fiat stipula-
tio in diẽ. pona-
tis mõ mihi exẽ
plũ si plȝ de ter-
tio mẽbro.s. q̃lr̃
fiat stiplr̃atio sub
cõditiõe. Et ad
hoc rñdet dicẽs
ꝙ sub cõditione
fit stipulatio, cũ
in aliquẽ casum
promissio differ
tur. h ẽ ad aliqd
qđ ĩdifferẽter se
hȝ ad eẽ ⁊ ad nõ
esse: veluti si ali-
qd factuȝ fuerit
pmittis mihi de
cẽ, vel si aliqd fa
ctũ nõ fuerit p-
mittis mihi.x. ⁊
pmo ponit exẽ-
plũ ꝯditionis, q̃
fit p verba affir
matiua vtputa
si titiꝰ factꝰ fue-
rit cõsul quinqȝ
aureos dare spõ
des. vt in sequen
ti.§. qui incipit
si qs stipuletur.

ADDITIO.

b ¶ Cõditio pro-
prie. Cõditio eĩ
est adiectio posi
ta vel subintelle
cta ĩ dispositiõe,
suspẽdẽs vel re-
soluẽs ipsaȝ dis-
positionẽ: ⁊ dif-
fert a mõ qꝛ mo-
dus non suspen
dit: sȝ est q̃dam
modificatio dis
positiõis, vt hr̃
p Panor. ĩ rub.
de condi. appo.
melius per eũdẽ
in.c.verũ.eo.tit.

c ¶ Si qs ita. In
h.§. põit exẽplũ
ꝯdõnis plate p
vba negatiua,
dicẽs ꝙ si ita ali
quis stipulet. p
mittis mihi de-
cem si capitoliũ
non ascendero,
bene valet talis
stipulatio, sȝ p-

pinde est ac si stipulator stipulatus esset cū moreret decē sibi dari, nā in vtroq; casu demū post mortem stipulatoris poterit illud qđ in stipulatiōe deductū est, peti cū effectu. No. φ cōditio alia respicit tps futurū, vt. C. eo. §. sub cōditione. alia preteritū, τ alia presens.

tpe dr̄ esse verificata: vt. l. qcqd astringēde. §. j. ff. e. Si simplr̄, itelligit̄ v̄ificata post mortem: vt hic. ¶ Ex q̄ no. φ stiplo q̄ nō pt sortiri effectū i vita stipulatoris trāsit ad heredē τ icipit ab herede vt
2 C. vt act. ab he. τ ɜ her. ¶ † Quero an i ɜctib⁹ negatiue sub ɜdōne ɜceptis, hēat locū cautio mutiana: τ gl. sunt ɜrie: nā gl. i. l. mutiane. ff. de cōdi. τ demō. tɜ φ nō: sɜ i. l. apud acta. C. de trāsac. tɜ φ sic. Et si cōis opinio sit φ nō habeat locū: tamen Guil. in. l. iij. i pn. ff. de cōdi. ob. cau. τ Cy. i additionib⁹ i. d. l. siue apud acta. τ ibi gl. φ imo hēat locū. τ lɜ Bar. i. d. l. mutiane. teneat cōem opi. qđ nō habeat locum, tn̄ i. d. l. siue apud acta. vr̄ velle opi. ɜcordare. Q2 aut loqmur i ɜctu stricti iuris: τ nō hɜ locū cautio mutiana. Aut i ɜctu bonefidei: τ pōt hr̄e locū, τ cautio hr̄ ꝓ iplemento: vt. l. insulā. §. fi. ff. loc. τ ista opi. mihi plɜ q2 ɜcordat τ saluat oēs opi. sɜ Jmo. in. d. l. mutiane. tɜ simplr̄ cōem sn̄iam, φ nō habeat locū: q2 illa cautio mutiana, est exorbitās a regulis iuris cōis: τ logr̄ in legatis: ḡ nō est extēdēda: vt. l. ius singulare. ff. de leg. nō ob. d. l. insulā. §. fi. q2 ibi ɜuētio erat apposita iuxta ɜctū: τ sic erat vestita τ pariebat actionē. vt. l. i bonefidei. C. de pac. sec⁹ vbi eēt ɜct⁹ innoīat⁹: q2 cū sit nud⁹ τ de p se, non parit actionē nisi iplemēto secuto: vt. l. ex placito. C. de rer̄ pmu. igit̄ τc. Sɜ pp h̄, ego nō recederē a concordia Bar. q2 ēt exorbitātia pp idētitatē rōnis, extendunt̄ qn̄ est eadē rō: vt no. i. l. si vo. §. de viro. ff. so. ma. τ in ɜctu bonefidei ē eadē rō, sicut i vltia volūtate: vt. l. i minor. C. de in integ. resti. mi. nec est sufficiēs rn̄sio ad. l. insulā. q2 ibi est oīno par. τ ibi p cautionē dr̄ ipleuisse ɜctū. et agere pōt: aut nō nec impleuit, sɜ cauit: τ tūc hɜ actionē. igit̄ τc. in iudicando τ consulēdo: tamē non est tutum recedere a cōi sn̄ia: lɜ qui iudicaret fm̄ cōcordiā Bar. non peccaret, τ vide Angel. in dicta. l. mutiane, Bald. τ Salice. in dicta. l. siue apud acta τc.

✻ ADNOTATIO. Cautio mutiana locū obtinet, ꝓ cōdōne negatiua, ptātiua, morte iplenda. l. mutiane cautionis. de cōdi. τ demō. in pādectis. τ dicta cautio seu securitas debet pstari cū fideiussore. Bar. a Pau. a ca. ibidē dictaq; ē mutiana, q2 mutius illā itroduxit gl. τ Bar. i. d. l. mutiane. put de falcidia dicim⁹, φ iō fuit sic appellata, q2 falcidius tribun⁹ plebis, illā introduxit in canone quedā etiā leges. ij. distin. Ant. Ca.

SVMMARIVM.

1 Stipulatio conditionalis, transmittitur ad heredes.
2 Spes obligationis trāsmittitur ad hæredes, in conditionali dispositione inter viuos.
3 Spes debita, non est in legato conditionali.
4 Pater meus si fuit substitut⁹ fratri suo & ipse moriatur, ad me vel ad hæredē suū non transmittit ius substitutionis, & quid ad me transmittet?

a ¶ Ex conditio. Pone si aliqs stipulat⁹ ē aliqd sibi dari sub cōditione q̄ pendet: nūq hɜ itati aliū sibi obligatū. s. illū a q̄ stipulatus est: Et tn̄. φ non imo ex conditionali stipulatiōe tn̄ est in debito. τ si cōtingat ipɜ decedere anteq̄ conditio existat, ipse istā spē trāsmittit ad heredē suum. h. d.

a 1 Ex conditionali ¶ † Stipulatio condōnalis, trāsmittitur ad heredes. h. d. ¶ No. φ in stipulatione cōditionali, non est aliqd debitū: nec debitū dici pōt nisi spes. ¶ No. φ spes dicit̄ deberi.
2 ¶ † No. φ in conditionali dispositione inter viuos, trāsmittit̄ ad heredes spes obligationis. siue moriat̄ creditor vt hic, siue moriat̄ debitor pēdente conditione: q2 relīqt heredē suū obligatū, vt. l. si qs titius. ff. de ver. ob. τ qđ ibi no. ¶ † Se-
3 cus esset in legato cōditionali, q2 nō est spes debita rei. vt. l. is cui. ff. de act. τ obli. Et iō si moriatur interim legatari⁹ añ euentū cōditiōis, nil ad eius heredē trāsmittit. vt. l. legata sub cōditione. ff. de condi. τ demō. τ. l. j. §. finalis sub ɜditione. C. de cad. tol. Et est rō: q2 ea q̄ sūt, sub ɜctu firmiora τ validiora eē cēsent̄: q2 nitūt̄ authoritate duor̄. vt no. in. l. j. C. de pac. iō facili⁹ aliqd transmittit̄ ad heredē, vt hic: τ ita heredi suo sibi vr̄ velle cauere. vt. l. si pactū cū ibi not. ff. de ꝓba. facit qđ hr̄ τ ibi Bart. in. l. si filius. ff. eo. Secus autem esset si moreret̄ heres a quo esset legatum factum sub cōditiōe: q2 tn̄ legati conditio transmittit̄ cōtra eius hr̄dē: vt est text. in. l. legato sub cōditione. ff. de cōdi. τ demōstra. ¶ Et tan τ qn̄ τ q̄ spes dicat̄ de iure debita, tam in heredibus cuiuscūq; q̄ in legatis vel quaɜ in aliis dispositionib⁹: vide late per Barto. in. l. is cui pōt. circa prin. ff. de aquir.
4 here. facit. l. spem. C. de donat. ¶ † Ex his sequit̄ si pater meus fuit substitut⁹ fratri suo, τ ipse moriat̄ priusq̄ eius frater ad me filiū suū vel suū herede nō trāsmittit ius substitutiōis. q2 est spes, ex vltima volūtate ɜcernēs psonā: sɜ bn̄ trāsmitteret ad me ius accrescēdi in pte sui fratris: vt est casus no. in. l. si plurib⁹. ff. de suis τ legit. qđ no. q2 ius accrescēdi ɜpetit pp appositionē. vt. l. si totā. cum ibi not. ff. de acqui. here. quod not.

SVMMARIVM.

1 Locus solutiōni adiectus, afficit stipulationem in illam diē, in qua verosimilr̄ possit ad locū pueniri.
2 Angustia temporis, vitiat contractum.
3 Promittēs dare cētū Aretij sub pœna: venit Aretiū intra diē debitā, sed non soluit, an cadat in pœnam absq; alia interpellatione?

b 1 Loca: b † Loc⁹ solutioni adiect⁹, afficit stipulationē in illā diē in qua verosilr̄ possit ad locū pueniri. τ impossibilitas vitiat stipulationē. h. d. ¶ No. φ lɜ fm sonū v̄bor aliqñ stiplo sit pura: tn̄ re ipsa hɜ diē tacitā. ¶ Not. qñ apparet ex v̄latiōe v̄bor aliqd ipossibile, vt est φ existēs Rome vna die iret carthaginē φ nō vɜ stiplo. ¶ Jn gl. tps. i fi. no. φ lɜ i actib⁹ iudiciariis tps itinerādi sit statutū certū. vt viginti miliariū singulo die. vt. l. j. ff. si qs cau. τ dic vt ibi p Bart. τ doc. tn̄ i ɜctib⁹ nō est determinat⁹. sɜ totū residet i pectore iudicis. q multa dɜ ɜsyderare, τ locū periculū τ q̄litatē psone vt. l. continu⁹. §. j. τ ibi vide
2 Bar. Ang. τ Jmo. ff. e. ¶ † Jn gl. ipossibilis. in fi. no. angustiā tpis vitiare ɜctū, qđ est verū in ɜctu stricti iuris, sec⁹ in ɜctu bonefidei. q2 ibi angustia tpis reijcit̄. vt. l. insula. §. j. ff. loca. τ idē i vltia volūtate, lɜ sit stricti iuris. vt. l. ais. ff. de in litē iurā. tn̄ hɜ istar bonefidei. vt. l. in minorū. C. dē in inte. rest. mi. q2 ēt angustia reijcit̄. vt. l. si tibi τ mihi. §. seruos. ff. de leg. τ ibi oēs do. τ vid bar. τ doc. in l. cōtinu⁹. §. illud. ff. e. vel dicas ad dictū. §. fuos. q2 ibi nō fuit expssum ipossibile. nā dixi dari seruos triduo, postq̄ mortu⁹ fuerit τc. sɜ clarū est qđ poterat supuiuere tāto tpe q̄ serui añ mortē suā potuissēt a gradib⁹ romā adduci, igit̄ nō fuit ipossibilitas a pncipio q̄ casu ipossibilitas q̄ nō fuit a pncipio: lɜ postea supueniēte nō vitiat vnāquāq; dispositionē ēt ɜctū sui iuris vt. l. ɜtinu⁹. §. illud. cū ibi no. ff. eo. φ licet impossibilitas a principio vitiaret vnumquenq; contractum, siue sit stricti iuris, siue bonefidei. vt. l. nō solum. ff. de act. τ obli. qđ est verum quādo sunt apposite conditiones impossibiles in faciendo. dic tamē vt no. gl. non ob. d. l. insulā. §. j. q2 intelligo illā. l. qñ ex sono v̄borū nō apparebat impossibilitas vel difficultas edificādi tali tpe tale opus. sec⁹ si a principio ex sono v̄borū apparet ēt ipossibilitas vt si dixisset loco tibi hoc magnū edificiū. vt cras debeas pficere. que tūc q2 est ɜditio i faciēdo, et est ēt pma facie impossibilis. q2 forte vitiaret. vt. d. l. nō so-
3 lū. cogita. ¶ † Querit hic Pet. τ Jo. fa. pone qđ aliqs pmisit dare cētū in ciuitate mea aretij sub pena, venit aretiū infra diē debitā sɜ nō soluit, an cadat i penā absq; aliq̄ iterpellatiōe: vr̄ φ sic, q2 sicut dies expssa p hoīe interpellat. vt. l. magnā. de ɜhē. τ cōmit. stipu. ita ēt tacita. vt. ff. e. l. si insulā. tn̄ determinat ɜrīū q2 si intra tps venit. lɜ itra tpa nō soluerit, si tn̄ nō fuerit interpellat⁹ nō incidit in penā: τ rō q2 tps qđ ɜcedit̄ a lege ɜceditur ad veniēdū. vt hic non ad soluendū. τ iō si venit lɜ nō soluerit nisi interpellatus, nō incidit in penā: et ideo non ob. d. l. si insulā. quia ibi nihil fecit nec cōpleuit. vel etiā dicas φ lɜ incidisset in penā: tn̄ cū sit dies tacita, posset morā purgare vt. d. l. si insulam. τ ibi late Barto. Ange. τ Jmo. ff. eod. τc.

b ¶ Loca. Supra dictū est φ in stipulatione qñq; conditio venit, sɜ non solum ea q̄. s. dicta sunt venire in stipulatione pñt, imo ēt loca stipulatiōibus inferri pñt, puta si dicā sic: pmittis te mihi daturuz decem Carthagini, et tu rn̄deas: promitto. et hmōi stipulatiōes lɜ pure videant̄ re ipa, tn̄ hñt tacite tps adiectū q̄ aliqs ire vl mittere possit ad locū illū in quo pmisit se datur̄: vñ si aliqs ita stipuletur Rome, hodie Carthagini dare spōdes, ista stiplo nō vɜ, cū repromissio sit impossibilis τ rōne huius impossibilitat; vitiat̄ hmōi stipulatio. h. d.

Summarium.

SVMMARIVM.

1 Natura, duplex est.

a **Conditiones.** [a] Cōditio de p̄terito & de p̄nti, nō suspēdit obligationē.h.d. ℂ No. summariū faciūt ea q̄ dixi.s.e.§.sub cōdōne. ℂ No. q ea q̄ sunt certa p rerū naturā, nō differūt obligationē: lz apud nos incertū sit. ℂ No. ēt q ea q̄ sunt de futuro, sunt incerta in rerū nā & aliqñ sunt incerta an & qñ, vt si titi⁹ cōsulerit. aliqñ certa an, sz icerta qñ. vt cū moriar vel si moriar. & in ista cōdōne ñ moriar, nō differt obligatio: & iō interim solutum nō reperit. l. sub cōdōne. & l. nā & maior. ff. de cōdi. inde. & ibi no. ℂ † In gl. naturā. in fi. no. istā gl. q aliud est natura naturās. qō idē est q De⁹: et aliud ē natura naturata. ℂ No. etiā q oīa sūt p̄ntia, apō Deū. ℂ In gl. incerta sunt. in fi. dic s̄m Jo. fab. nec regrit scia de p̄nti. q2 ptes volūt ex certa scia, talem sciam regri, & sic nō errāt. Quid dicēdū i casu in q̄ certitudo regrit, sicut in aditiōe h̄rditatis: vt. ff. de acq. here. l. is q putat. & l. si is. nūgd sub talib⁹ cōdōnib⁹ fieri p̄t: vr̄ q sic. cū tales cōditiōes suspēdāt actū vt hic. In c̄rriū q2 i aditione hereditatis gs dz esse cert⁹. vt. ff. de acq. here. l. q hereditatis. & in. l. repudiāda. ista aūt est incerta. vt hic in fin. Sol. q̄tū est de aditiōe, p̄ōt talis cōditio apponi & vz conditio: dūmō tria cōcurrāt vcz q sit certa scia, & cōis, & veritate cōcurrāt. vt. l. cū quidā. §. qō dr̄. cū ibi not. ff. de acq. here. & idē in alijs actib⁹ legitimis q nō recipiūt diē vel cōditionē. vt. l. act⁹ legitimi. ff. de re. iur. & vr̄ q sic. vbi agētes ponunt cōditionē q̄ sit v̄a, & quā credāt fore verā vehemēti p̄sumptiōe & cōi opi. cū sit eadē rō. vn̄ si iudex q dat tutorē, & ip̄e tutor credidit patrē pupilli mortuū. & sic de hoc cōis opi. & verū sit, q̄uis iudex apponat talē cōditionē si pr̄ pupilli mortuus sit, vz talis datio: q2 hac etiā tacite intelligebatur. ff. de tute. l. muto. §. sub cōditiōe. & facit. d. l. cū gdā. §. fi. cū. l. seq. vide q̄ dixi. s. q dare tut. pos. §. ad certū. sz in hoc dubito. q2 a iudice modo aliquo, sub cōditione expressa dari nō p̄ōt, sed sub tacita sic. vt. l. furiosus. ff. de tute. Dic vt p Bar. in. d. §. sub cōditiōe: & i. l. j. ff. d̄ cōdi. & de. & ego dixi i. d. §. ad certū.

SVMMARIVM.

1 Facta, possunt in stipulationem deduci.

2 Pœna subijcienda est certa & determinata, quoties interesse est petendū vel consequendū sup pœnā.

3 Pœnam, an quis cogatur promittere?

4 Interesse, debet probari per testes.

5 Præcium vel interesse temporis præteriti, qualiter probari debeat?

6 Dictum testis, refertur ad homines qui sunt eiusdē conditionis, cuius est ille qui petijt interesse.

7 Petens expensas, quomodo debeat probare?

8 Promissio facta isto modo de quibus damnis expensis & interesse promisit Titius stare simplici dicto vel iuramento dicti Seij: an valeat?

9 Promissio in duplum nomine pœnæ rato manēte contractu, qualiter peti debeat?

b
1 **Non solum.** [b] † Etiā facta p̄nt in stipulationē deduci, i qb⁹ vtile est adijcere, penā: ne al's stipulator habeat pbare iteresse. h. d. ℂ No. q ēt factū vel nō factū. p̄ōt i stipulationē deduci. cōcor. l. stipulatiōes nō diuidunt. ff. e. ℂ No. q i stipulatiōib⁹ facti succedit obligatio ad iteresse, intm̄ q dr̄ esse nō tm̄ in obligatiōe vt h̄: sz ēt i petitiōe. vt. d. l. stipulationes nō di. in fi. pn. ℂ No. q allegās vel petēs interesse, dz q̄lificare et pbare quantū sua intersit.
2 ℂ † No. cōsiliū legis q q̄ties interesse est petēdū vel cōsequēdū, semp pena subijciēda est certa & determinata. cōcor. l. fi. & quod ibi not. ff. de p̄sto. sti.
3 ℂ † In gl. penā. in fi. q̄ro an qs cogat pmittere penā: dic q an pena debeat inseri vel nō: est in arbitrio iudicis relinquēdū. vt. l. ij. ff. d̄ p̄sto. sti. hoc aūt iudex dz arbitrari his casib⁹. ℂ Primo si interponat sup re iestimabili. vt. l. pcurator ad exhi. §. j. ff. rē rā. hab. ℂ Scdo qñ sufficit nuda cautio sine fideiussore. q2 h̄ fideiussori est facile vt d̄t gl. no. i. l. iij. §. q̄uis ff. si cui plus q̄ p. l. falc. ℂ Tertio qñ h̄ satisdatio iterponit ad purgādū morā, seu ad euadēdū aliquā penā vl' obligationē i quā iciderat: tūc equū ē q certa pena pmittat, & magna. vt dicit glo. in. l. iij. ff. de alie. iu. mu. cau. fac. ℂ Quarto si est cōsuetudo. vt arg. l. q si nolit. §. q assidua. ff. de edil. edi. Ita d̄t Bar. i. l. fi. ff. de p̄to. stip. Tu adde gl. singularē q pmittēdo penā, nō dr̄ qs pl⁹ pmittere vt ē gl. i. l. fi re⁹. & ibi Bar. Ange. & doc. ff. de fideius. ℂ In glo. q̄titas. i fi. dic vt no. i. d. l. diem pferre. §. fi. cum. l. nō aūt. ff. de arbi.
4 ℂ † In gl. pbare. i fi. no. q iteresse dz pbari p testes, nisi dol⁹ iteruenerit. Tu aūt dic. ℂ Quodā est iteresse cōuentū. & tūc pbat p testes & instrāgtestes dicāt q cōiter tm̄ valeat. & q cōiter cuiuscūq̄ tm̄ iteresset rē habere. vt. l. ij. & ibi no. C. d̄ rescin. vē. ℂ Aduertas tn̄ ad duo, qō posito q nō faceres articulū de iteresse sz de cōi valore rei, tn̄ ex eo seqt pbatio iteresse q2 si res cōiter tm̄ vz, q̄cuiuscūq̄ tm̄ iterest eā h̄re.
5 ℂ † Itē aduertas qō si vis pbare pciū & iteresse tpis p̄teriti, nō debes te referre ad vnā diē vl' duas. sz accipe pl'es terminos & plures dies: & iō si faceres articulū qō frumētū valuit anno p̄nti die pma Januarij tm̄, nō esset pbata itētio. nō eñ debes pbare ex momēto tpis. sz debes ponere i articulo q añ & post, & p plures dies vel saltē añ tn̄. & ista pbant i. l. pcia rerū. §. nūq̄. Et ibi no. & vide Bar. Ang. & Jmo. ff. ad. l. fal. ℂ Tertio aduertas q i artic'lo expmas de loco publico, vbi talia vēdi cōsueuerūt vt not. Bar. i. d. l. pcia. Et ista sing. no. Bar. Bal. Cyn. & Sa. i. d. l. ij. C. d̄ resci. vē. Et d̄ his oīb⁹ late scripsi j. de act. §. si qs agēs. in v̄. vlt. no. ex eodē v̄. &c. Et ēt s̄m iteresse singulare, & in h̄ est aduertendū. q2 qdā sunt cas⁹ i qb⁹ iurat i litē. vt i. l. in actiōib⁹. & ibi gl. & plene Bar. ff. de i lit. iur. c̄ dolosuz dic vt statim dicā i alijs. Qñq̄ sūt actiōes neq̄ arbitrarie, neq̄ bonefidei. & tūc qñq̄ venit ad petitionē interesse rōne cōtēpt⁹ authoritatis iudicis, & idem q2 pbat iteresse p iurm̄ i litē. vt. ff. ne qs eū q i ius voca. l. pe. & ibi gl. & doc. i. l. q restituere. i fi. ff. d̄ rei vē. Qñq̄ nō venit c̄ eū itereste ex ista cā. & tunc c̄ dolosum pbat p iurm̄. vt. l. semp. §. h̄ iterdicto. ff. qō vi aut clā. & l. si qñ. C. vn̄ vi. & c. fi. ex qō met. cau. & ibi p Inno. & doc. Si v̄o agat c̄ nō dolosum. & tūc opz q iteresse v̄e pbet. vt i gl. & i. l. j. C. de sen.
6 q̄ p eo qō iterest. ℂ † Sz q̄ro q̄r pbet. & gl. i. d. l. j. in v̄. vtilitatē. vult q dictū testis referat ad homines q essent eiusdē cōditiōis, cui⁹ ē ille q petijt interesse: & q sint cōtestes. & p gl. facit. l. cōtinu⁹. §. cū ita. cū ibi no. p doc. C. eo. & ff. de v̄. ob. & nō dz dicere testis. Ego tm̄ caripēderē vl' appreciarē, sz dz dicere tm̄ cōiter fuisset app̄ciatū p hoīes sīlis cōdōnis, cui⁹ ē actor. Et iō articulū forma i interesse singulari, referēdo te ad vtilitatē & nō ad affectionē tm̄ h̄ mō, vcz q cōsiderata q̄litate dci actoris sibi vtile eēt h̄re illū librū, plus q̄ h̄re cētū. Nō eñ pcederet articul⁹ q diceret q nollet carere libro. q2 illud cōcluderet i affectiōe, nō i vtilitate. & istud interesse singulare, ad h̄ vt deducat i cōdēnationē dr̄ cōtinere vtilitatē. ℂ Itē aduertas q qñ facit articulū de iteresse cōi ad istū finē. vt liq̄at iudici q iteresse singulare qō petit nō excedit duplū iteresse cōis: q2 illō i duplo iteresse, excedere nō p̄ōt: vt. d. l. j. Circa p̄dicta vide q̄ scripsi. j. d̄ act. §. pterea q̄sdā. in mā iuri in litē. i v̄. i gl. filib⁹. ibi: sz isto &c. cū v̄. seq. ℂ Ultimo tene mēti qō si interesse eēt deductū vl' petitū, & nō pbat q̄tū tua intersit, tn̄ ex aliqb⁹ p̄t cōstare tua iterresse: p̄t iudex ex suo offō te cōdēnare i iteresse, & se iformare q̄tū sua p̄t iteresse. & illud in cōdēnatione deducere. vt vr̄ cas⁹. in. d. l. semp. §. h̄ iterdicto. & ibi Barto. Sicut dicim⁹ i sīli p illū tex. q si cōstat de veste restituēda i iudicio, nō tn̄ cōstat de valore rei. p̄ōt iudex offō suo q̄lificare estimationē vestis, & i illa cōdēnare reū. ita singul'r dicit Bar. quē seqt ibi

a ℂ Conditiōes. Quesiui a Just. dñe. s. dictū ē qō stip'lo cōdōnalis est, cū differt i aliquā cām. Sz nunq̄d oīs stip'lo est icerta q̄ fit p hāc cōiūctionē si: rñ. q nō. q2 ea nāq̄ q̄ sunt p̄ntia vel p̄terita nō dicuntur pēdere. sz ea q̄ sunt futura, pprie dr̄r pēdere, q̄si diceret tūc intelligit stipulatio sub cōdōe qñ differt in aliquē casum futurū, aut i aliquem de p̄terito vel de p̄nti cōcipit, tunc nō est stip'lo sub cōdōne, mō antē statim vz obligatio aut nō. Ea eñ q̄ p rerū naturā certa sūt, nō morant obligationē. Si eñ dicam pmittis mihi. x. si meui⁹ viuit. et tu rñdes pmitto si viuit tpe cōcepte stip'lonis, statim vz stip'lo. si aūt nō viuit tēpore cōcepte stipulatiōis, nō vz imo statim infirmat: & ita stipulatiōes q̄ cōcipiūtur in aliquē casum p̄ntē & p̄teritū, q̄q̄ illi cas⁹ sint icerti: q2 tn̄ quo ad naturam naturatā sūt certa, nō morāt &c. quāq̄ apud nos sint incerta. h. d.

b ℂ Nō solū. Supra dictū ē d̄ stipulationib⁹ q̄ cōsistūt i dādo, nūc tractādū ē de stipulationib⁹ q̄ cōsistūt in faciēdo: vn̄ dicit Just. nō solū res p̄nt deduci i stip'lonē, sed & facta: puta cū stipulor aligd a te fieri vel non fieri in futurū, & si nō fuerit factū s̄m stip'lonem, potero agere cōtra te & petere iteresse meū: & q2 difficile ē pbare iteresse, pptereā dat Justi. cōsiliū stipulatori vt adijciat penam in stipulationē, quā petere poterit stipulator, si nō fuerit factū s̄m stip'lonem: & ita nō habebit pbare necessario q̄ti sua interest, & docet in l'ra q̄literdz pena stipulari, dicens qō si aligs stipuletur aligd fieri, veluti turrim. ita dicere dz, si turrim nō fecerit. x. aureos dare spondes noīe pene: cōtingit aūt q aliqñ in eadē stip'lone stipulat quis aligd fieri: et aligd nō fieri: puta stipulor a te vt eas Romā: sz q oīno eas p Florentiā. & in istis stip'lonib⁹ aligd fieri & nō fieri ita erit pena adijciēda, si aduersus ea factū. i. si iueris p locū phibitū seu si ita fcm̄ nō erit. i. si nō iuris Romā. x. aureos dare spondes. hoc dicit litera presens.

Ang.lz eũ Bal.reprobet in.l.si qđ ex Pāphila. ff.de leg.ij.⁊ oīa ista sunt singulr̃ not.q̃ videas p
7 Bar.in.d.l.fi.circa fi.❡ † Quero si peto expēsas q̄ñ debeo ꝓbare: r̄ñdeo gl.est not.in.l.fi.§.in cō-putatiōe.C.de iure delib.qđ ꝑt ꝓbari aut testi-stibus,aut iur̃o.⁊ Bar.⁊ doc.ibi dicūt: aut est ex pensa magna.⁊ tūc ꝓbāda est testib⁹. Aut par-ua,vt expēle minute.⁊ tūc stabit̃ iur̃o suo,maxi-me si est hō legalis.ita etiā no.Bal.Cy.⁊ Sali.in l.id qđ pauperib⁹.C.de epi.⁊ cle. aduertas tñ qđ aliq̄ sunt res q̄ ipo iure indicāt expēsā,vt q̄ñ dico ꝙ ego alimētaui familiā vl̃ aīalia tua: q̄r nō ꝑsu mit̃ qđ vixerint vētovt.l.fi.C.de ali.ꝑstan.Et fa-cit qđ no.glo.i aut.ei g.de bo.auto.iudi.pos.Iu-dex em̄ ex multis cōiecturabit̃ expēsas.facit qđ no.Jo.an.i.c.j.ex̃ qđ met.cau.Et facit.l.si qs pro redēptiōe captiuorũ.C.de do.⁊ bñ facit glo.iij.in
8 ca.qualr̃.⁊ q̄ñ.de accu.❡ † Quotidie em̄ ꝑmittit̃ isto mō,de qb⁹ dānis expensis,⁊ interesse ꝑmisit Titi⁹ stare simplr̃ dicto vel iuramēto dicti Seij. Quero an talis ꝓmissio valeat ⁊ qđ operet̃: istā q.mouet Bar.i.d.l.fi.ff.đ ꝑto.stip.⁊ ꝯcludit ꝙ ta lis promissio vz.vt.l.hec vē.ff.de cōtrahen.empt.
✱ADNOTATIO. Signorol⁹ ab homo deis circa hūc articulũ bis consuluit.s.ꝯsi.cxxxiij. exordiente cũ in instrumentis per totum,⁊ consi. clvj.exordiente factum sic se hz col.iij.vsi.venio. nu.18.⁊ vbiq̃ articulũ ꝑ vtraq̃ ꝑte examinat,et tandē ꝯcludit nō valere ne creditores ad delinq̄n dũ inuitētur.l.si vnus.§.pacta q̄.de pactis.in pā-dectis.mihi aũt plz valere,q̄r si grauet̃ pōt recur rere granat⁹ ad arbitriũ boni viri.l.in ꝑsonā.de reg.iur.i pand.⁊ maxime si fuerit iuratum cũ va leat pactũ iuratũ qđ nō possit reuocari donatio, ꝓtextu ingratitudinis. Alexā.i.l.stipulatio hoc mō.de vb.obl.in pand.⁊ ꝯsuluit Stephan⁹ ber-trand⁹ cōsi.xlvj.viso casu.col.j.nu.1.vo.2.ꝑdiorũ. facit qđ voluit gl.regule cācellarie dñ inquit par tes posse cōuenire,qđ sola signatura ꝓbet quod ꝓbat Nicola⁹ boeri⁹ i decisio.suis.qđ.295.exord. cōpot⁹ finalis.co.x.v.cũ pacto.n.18.ꝑte.ij.A.C. Sz dicit ꝙ talis cōcessio poetst reuocari anteꝙ̃ aduersarius declaret suũ interesse.arg.l.iussu.C. de iurein.q̄r si pōt reuocari ibi in iudiciũ,multo-fortius ex̃,q̄r iudiciũ hz vim stipulatiōis.vt.l.cũ ostendim⁹.§.pe.ff.de fideiuſ.tut.Sz postq̄̃ decla rauit,stabit̃ sue declaratiōi si est iusta al's recur-rit̃ ad arbitriũ boni viri.vt.l.si libert⁹ iurauerit.ff. de ope.lib.⁊.c.qntauallis.ex̃ de iureiur.istā q̄uis lex vel statutũ vel ꝯhentes,dicāt stari dicto Ti-tij.tñ ꝯtrũ ꝓbari pōt ⁊ illud dictũ reprobari pōt. vt.l.j.⁊ ibi Bart.⁊ doct.C.de rei iudi.⁊.l.q bona.§. dāni.⁊ ibi late Ang.⁊ Imo.ff.de dā.infec.⁊ facit ad ꝑdicta.l.theopōp⁹.⁊ qđ ibi Bar.ff.de dote ꝑ. Et de h̃ vide q̄ scripsi.j.de ac.§.actionũ aũt.i ma-teria emptionis ⁊ vēditionis:in ver. qđ est verũ. nisi in instr̃o renũtiatiōis dictũ fuerit ⁊c.Et ad ꝑdicta facit qđ no.Inno.in.c.sane.⁊.c.veniēs.ex̃ de renũ.vbi etiā dicit,ꝙ si qs cōmisit se gratie et mīe aduersarij ⁊ nō fuerit vsus g̃ra vel mīa,qđ a tali dicto ꝑt reclamari.⁊ ista etiā sequit̃ Ange.et Imo.in.d.l.fi.qđ no.facit qđ d̃r q̄ñ cōmittit̃ con-sciētie alicui⁹.de q̄ ꝑ gl.⁊ in cle.j.de iurepa.⁊ no. gl.Ang.⁊ Imo.⁊ ibi dixi i.l.ab executore.in ꝑn. ff.de appel.de q̄ dixi.j.de acti.§.sz i∫te.in versi.in ea.gl.ibi cũ sit de sua consciētia ⁊c.dic vt ibi.Ubi etiā Ang.impꝛobat sn̄iam Bar.i eo qđ dixit qđ anteꝙ̃ declaret,pōt reuocari cōmissio.p.d.l.iusiu randũ.q̄r dictũ Bar.posset ꝓcedere,si aduersari⁹ mutauit cōditionē,seu q̄r est effect⁹ vnus ribald⁹ vel vilis ꝑsona vt.l.si cũ cornelī⁹.cũ ibi no.ꝑ Bar to.ff.de solu.al's sec⁹ nō ob.l.iusiurādũ.q̄r ibi dice bat si ꝓbat̃ de nouo supuenisse,al's nō posset re-uocare.vt.l.si nō fuerit.ff.de iureiu.⁊ istud sequit̃ ibi Imo.qđ credo veri⁹,q̄r iputet sibi pars,qua-re se cōmisit in arbitriũ ꝑtis aduerse: ⁊ maxime cũ habeat arbitriũ boni viri in reducēdo ad insti-tiā.vt.l.in emētis.⁊ qđ ibi no.in fi.C.de ꝯhē.emp. ⁊.l.si qs arbitriũ.ff.de verb.ob.Quando autē ille cui⁹ dicto ꝑmissum est stari,vult declarare dictũ

a ❡ De duob⁹ reis stipulādi.In su-periorib⁹ dictuz est đ vno q stipu lat⁹ est,⁊ de alio q ꝑmisit:nūc au tē tractatur⁹ est Iusti.de duob⁹ q stipulant̃ eādē rez sibi dari,⁊ iō adiūgit h̃ rubr.đ duob⁹ reis stipu lādi.Uerũ q̄r se-pe contingit qđ duo ꝑmittūt eā dē rē,⁊ ita fiunt duo rei debēdi si ue ꝑmittēdi: iō subiicit hic rubri cā de duob⁹ reis stipulandi ⁊ pro mittendi.

suũ,an op⁹ est ꝙ pars citet̃: no.Bar.in.d.l.theo pōpus.ff.de do.ꝑe.⁊ sic allegat.l.hac edictali.§. illud.C.de secun.nup.vide Bald.in.l.que bona.§.
9 pe.ff.de dam.infec.❡ † In glo.factum.in fi.not. ad id quod quotidie fit,videlicet ꝓmitto duplũ nomine pene rato manente contractu: q̄r ⁊ pena potest peti.⁊ tamen obligatio ex cōtractu durat. facit.l.qui fidem.cum glos.⁊ ibi Bart.⁊ doc.ff.de trāsac.⁊.l.cum proponas.⁊.l.si quis maior.C.eo. tit.⁊ qđ ibi per doc.⁊ est tex.in.l.ita stipulatus in fi.ff.de veb.oblig.Adde glo.⁊ Bar.in.l.cũ stipu- b latus sim mihi a proculo.eod.tit.de hac clausula dic vt dixi.j.de actio.§.actionum autem.in mate ria emptionis ⁊ venditionis in versi.sz quero qđ importet illa clausula q̄ vulgo ⁊c.❡ Quid si pe-na est commissa ⁊ exacta semel,an iterum possit cōmitti: dic aut petit̃ rōne interesse.et iterũ pōt peti vt.l.si procurator.ad exi.ff.rē ra.ha.Aut pe-titur ratione contemptus,⁊ tūc aut fuit dictũ (vt plurimum dici solet) videlicet,quod pena toties committatur quoties fuerit contra factũ.⁊ tunc iteruz potest committi.vt.l.si duo.in fi.ff.de arbi. al's sec⁹.vt.l.si sic.⁊ ibi Bar.de verb.obli.❡ Quid si nolo vti pena,quando apponitur dicta clau-sula rato manente contractu,an possiz: dic ꝙ sic, siue ex parte actoris siue ex parte rei.vt plene no. Bart.et Ange.in.d.l.qui fidē.Unum tene menti perpetuo,quod licet illa clausula nō apponatur, sed apponitur iuramentum: quia iurauit non contrauenire quod tale iuramentum habet vim clausule predicte,rato manente contractu: vt est casus.⁊ ita not.Bar.⁊ Bal.in.l.si quis maior.C. de transac.quod est singulare.Et etiam dictũ iu-ramētũ habet vim,vt in omni meliori mō q̄ fieri pōt act⁹ ⁊ dispositio,validat̃ sz Bart.in.d.l.si qs maior.allegat.l.cũ pr̃.§.fili⁹ matrē.ff.de leg.ij.lz Bal.in.d.l.si qs maior.relinquat in h̃ cogitandũ.

a *De duobus reis stipulandi.* *Rub.*

❡ Glo.continuat sufficienter.dic vt in ea.

SVMMARIVM.

1 Duo rei credendi,quando dicantur?
2 Reus vnus credendi si agit contra debitorem cōmu-nem,debet cauere correum ratum habiturum.
3 Interuallũ an vitiet cōstitutionē duorũ correorũ?
4 Reorũ credendi,an quilibet habeat actionē i solidũ?
5 Et quid si vnus exegit totum,an teneatur correo suo?
Et quid si vnus interrũpit præscriptionem,an prosit correo vel econtra?
6 Solutio facta vni ex reis credendi,an tollat in totum actionem correo?
8 Rei duo credendi,quando dicantur duo socij?
9 Plures rei credendi qui dicantur,& qui debendi?

b ET stipulandi. b Tot⁹ iste titu lus diuidit̃ in quatuor ꝑtes.Pri-mo ponit de duobus reis stipulā-di,qualiter fiant.Secūdo de duo-bus reis promittēdi.Tertio effe-ctus ipsius obligationis,plurium reorum.Quar to redit ad duos reos promittendi: secunda ibi.§. duo plures.tertia ibi: ex huiusmodi.quarta ibi: ex duobus.Et.h.d.in summa: duo rei stipulādi fiūt, quando separatim interrogant debitorem.⁊ ipse simul vtriq̃ respondeat.h.d.❡ No.quod tam ex parte actoris q̄̃ rei,possunt esse plures simul obli gati.❡ Nota formam et modum quomodo duo rei ex parte creditorum conficiuntur,quia opor tet ꝙ plures interrogatiōes precedant.ita quod vnusquisq̃ faciat suaz,⁊ ipse debitor vtriq̃ simul respondeat: non antem vnicuiq̃ de per se.❡ No. quod responsio separata,facit plures ac diuersas obligationes contrahi.❡ In gloss.spondeat.in
1 fin.† Tu conclude aut est actum quod sint duo rei credendi,et non est dubium: aut non est a-ctum,et tunc aut dispositio est collata in eorum personam

❡ Et stipulādi. Quesiui a Iust. qualr̃ ꝑnt fieri duo ꝑlesve rei stipulādi vel ꝓ mittēdi: ⁊ r̄ñdet qđ duo rei stipu lādi fiūt,si post-q̄̃ duo stipulati fuerit eādē rē ab eodez,ipse post ambor interro-gationē r̄ñdeat vtriq̃ vestrũ da re spōdeo.verbi gr̃a pone ꝙ sim stipulat⁹ a Ti-to i hūc modũ: ꝓmittis mihi Stichum ⁊ Pe trus incōtinēti post meā stipula tionē ⁊ añ ꝓmis sois r̃sionē sti pulat⁹ fuerit ab eodem titio sibi dari eūdēstichũ, et ipse post am bas iterrogatio nes r̄ñdeat vtri-q̃ vestrum dare spōdeo ⁊ ego et Petr⁹ effecti su mus duo rei sti-pulādi: sz d̄ñe qđ si mihi ꝑmo sti-pulāti stichũ ꝓ miserit deinde Petro stipulāti ex iteruallo eũ-dē stichũ ꝓmise rit: r̄ñ.d̄ñs Iust. dicēs ꝙ nos sz ego ⁊ petrus su mus duo credi-tores in eadē re. sed nō sum⁹ duo rei stipulandi vni⁹ obligatio-nis: sed diuersa-rũ obligationũ vna em̄ obliga-tio mihi ē acqsi-ta.et alia petro stipulāti ex iter uallo,q̄r nā duo rũ reorũ stipulā di h̃ est vt nihil sit mediũ iter sti pulationē vni⁹ ⁊ alteri⁹,sed stati post vnā stipula tionē fiat alia q̄ liter itelligi de-beat ex sequēti-bus apparebit. hoc dicit.

ꝑsonā alternatiue aut copulatiue. Primo casu, aut vni tm̄ pōt acqri
obligatio, ⁊ tūc nō sunt duo rei sꝫ alter hr̄ vt adiectꝰ.vt.ff.d cōsti.pec.
l.sꝫ si filio. Aut vtriqꝫ pōt acqri, ⁊ tūc aut electio fuit collata in volū-
tate debitoris, ⁊vꝫ: ⁊ sunt duo rei credēdi: vt.ff.de lega.ij.l.si titio aut
seio. Aut nō fuit collata ī ꝑtāte debitoris, ⁊ tūc de iure antiquo vitia
bat stipulatio.vt.l.j.§.si vsufructuariꝰ.ff.de stip.ser. hodie tū alterna-
tiua resoluit in copulatiuā.vt.l.cū quidā.in fi.C.de ver.sig. vñ erit idē
qđ est, qñ cōfert copulatiue: vt statim dicā: ꝑdicta vera qñ dispositio
cōfert in ꝑsonā vtriusqꝫ equaliter. Alias si vnꝰ tm̄ stipularet sibi ⁊ al
teri, semꝑ ille aliꝰ haberet vt adiectꝰ. vt.l.eū q ita.§.q sibi. ⁊ qđ ibi no.
⁊ ibi Bar.ff.de ver.ob. Scđo casu, qñ dispositio cōfert copulatiue: et
tūc aut sunt duo actꝰ stipulādi, ⁊ due rerū exꝑssiones. Et tūc aut ap-
ponit verbū eadē, ⁊ sunt duo rei: alr̄s due stipl̄ones diuersarū summa
rū.vt hic.⁊.j.eo.§.duo rei. Aut fuit vnꝰ actꝰ stipulādi. sꝫ due rerū ex-
pressiones, vt ego decē ⁊ titiꝰ decē stipulamur a te: ⁊ sic erimꝰ duo rei
credēdi. Et intelligit eadē.vt.ff.de v.ob.l.stipl̄o ista.§.eū q.in ꝑn.aut
est vnꝰ actꝰ stipulādi ⁊ vna rei exꝑssio. ⁊ tūc aut est appositū ꝑ verbuꝫ
distributiuū qlibet qđ de sui nā cuilibet insolidū rē attribuit, vel aliđ
simile distributiuū: ⁊ tūc erūt correi credēdi.vt.l.si pluribꝰ.ff.de leg.ij.
in ꝑn. ⁊ ibi no. Aut nō est adiectū tale distributiuū, sꝫ est simpl̄r dictū
⁊ tūc sigdē ē actū, erūt duo rei. alr̄s qlibet vr̄ stipulatꝰ virilē.vt.l.reos.
§.cū in talibꝰ.ff.eo.⁊.C.eo.aut.h̄ ita.⁊ in h̄ nihil est īmutatū ꝑ iura au
2 thēticoꝝ. ⁊ ita dicit Bar.in.l.ij.§.j.ff.eo. ¶ † Quero an si vnꝰ reus cre
dēdi agit ꝯ reū debitorē cōem, vtrū debeat cauere correū ratū habitu
rū: ⁊ dic ꝙ nō. qꝛ ipse agit noīe suo. ita dicit gl.in.l.iij.§.fi.solu.mat.dꝫ
tū cauere de defendēdo debitorē, aduersus suū correū credēdi. ita di-
3 cit Bar.in.d.l.iij.in fine.⁊.l.si ex duobꝰ.§.j.in fi.ff.eo. ¶ † In glos.spō
deat.in fi.an internallū vitiet cōstitutionē duorū correorum. aduerte
aut est interuallū magnū, ⁊ indistincte vitiat.vt.d.l.si ex duobꝰ.in ꝑn.
ff.eo.aut est interuallū modicū, ⁊ nō vitiat.vt.l.duos reos.in fi.ff.eo-
dē.ita dicit Bar.⁊ doc.⁊ in.d.l.si ex duobꝰ.tu supple qđ interuallū nō
vitiat, qñ nō interuenit longū spaciū: nec etiā interuenit aliqs exneꝰ
actus q sit ꝯrius obligationi ⁊ cōstitutioni duorū correorū: ita ꝓprie
dicit tex.copulatiue.in.d.l.duos.in fi. Et aduertas qñ dicat longū tē-
pus siue interuallū: dic qđ est vniꝰ diei vt dicit elegāter Bar.in.l.j.§.
j.ff.de ver.ob.⁊ Imo.in.d.l.si ex duobꝰ.⁊ vr̄ tex.in.l.cōtinuꝰ.in ꝑnc.ff.
de ver.obl. ¶ Scđo aduertas ꝙ interuallū inter interrogationē ⁊ re-
sponsionē, ⁊ magnū, vitiat cōstitutionē correorū: vt.d.l.si ex duobꝰ.⁊
hic. Sꝫ interuallū inter vnā interrogationē ⁊ respōsionē ꝑfectā, ⁊ alte
rius correi ꝑficiēdā, nō vitiat cōstitutionē duoꝝ correorū: vt.l.iii.ff.eo.
Sed Ang.in.d.l.si ex duobꝰ.dicit ꝙ lꝫ interuallū inter obligationem
vniꝰ correi credēdi vel debēdi, ꝑfectā nō vitiet cōstitutionē correorū,
intelligit exꝑssam vel tacitā ⁊ bñ impedit vñ opus est vt exꝑsse dicat
ꝙ sint duo rei sm̄ Dy. Sꝫ Imol.ibi dicit ꝙ in reis debēdi etiā tacite,
nō impedit: si apparet ꝙ voluit scđs insolidū obligari. qđ ꝑsumit si ꝓ
misit eandē.vt.j.§.pxi. In duobꝰ aūt reis credēdi, nō pōt scđs ex īter
uallo stipulādo diminuere de iure primi, sine eiꝰ cōsensu.vt.l.stichuꝫ.
§.fi.ff.de noua.l.id qđ nostrū.ff.de reg.iur. iđ vt sint duo correi creden-
4 di, opus est vt primi accedat ꝯsensus. ¶ † Quero an qlibet ex reis cre
dendi, habeat actionē insolidū: dic ꝙ intm̄ ꝙ si vnꝰ ex correis creden
5 di fuerit ꝯ debitorē litē cōtestatꝰ, ꝙ debitor etiā soluēdo alteri correo
credēdi, nihil agit vt.l.ex duobꝰ reis.ff.eodē. ¶ † Quero vnꝰ ex reis
credēdi exegit totū, an teneat correo suo ⁊ qua actione: dic ꝙ aut sūt
socij ⁊ tenet actione ꝓ socio: aut nō sunt socij. ⁊ tūc aut late creditum
fuit ꝯctū occasione alicuiꝰ rei cōis in qua cōpetit aliqđ iudiciū diuer
sorū: ⁊ tūc cōi diuidūdo vel familie erciscū. repetit.vt.ff.de noxali.l.in
re cōi.ff.fami.ercis.l.itē ex diuerso. aut creditū nō est ꝯctū alia occasio
ne, ꝙ̄ de re cōi: ⁊ tūc aut fuerūt cōstituti duo rei credēdi simul, ⁊ vnus
altero presente: ⁊ hꝫ locū actio mādati: qꝛ cum patior te stipulari ex re
mea, videor mādare vt ad meā vtilitatē stipuleris.vt.l.si mulier.ff.de
iure dot. Aut fuerūt cōstituti duo rei credēdi in absentia, qđ pōt fieri
vt.s̄.dixi. ⁊ tūc act.neg.gest.l.pe.vt no.gl.j̄.de iutili stipula.§.si qs alij.
Ita dicit Bar.in.d.l.reos.in ꝑn.in v.octauo quero quid in pluribus
6 reis. ⁊ vide Bar.in.l.q hoīem.ff.de solutio.⁊ in.l.frater a frē.ff.de con
di.inde. ¶ † An aūt solutio fcā vni ex reis credēdi, tollat ī totū actio
nē correo. ⁊ an acceptilatio facta ꝑ vnū ex reis credēdi ꝑiudicet alte-
ri: ⁊ an delatio iuramēti facta ab vno ex reis credēdi, noceat alteri et
quid in sn̄ia. ⁊ qd in facto liberatorio: ⁊ an expromissum factū ab vno
⁊ an nouatio fcā ab vno ⁊ cessio facta ab vno, ⁊ an mora ⁊ culpa vnius
ex reis credēdi noceat alteri correo credēdi: ⁊ an exceptio cōpetens ꝯ
vnū noceat alteri correo credēdi: ⁊ eꝯ: si predicta contingāt in ꝑsonā
7 vniꝰ ex reis debēdi, an ꝓsit vel noceat alteri correo debēdi: Uide ista
ꝑ Bar.in repetitione legis ex duobꝰ.ff.eo.q̄ omitto qꝛ esset valde lon
gū scribere. ¶ † Quero vnꝰ ex reis credēdi interrūpit ꝑscriptionē, an
prosit correo vel eꝯ: ⁊ an facta ꝯ vnū ex reis debēdi noceāt alteri: dic
8 in vtroqꝫ ꝙ sic: vt est casus. ⁊ ibi glo. ⁊ docto. in.l.fi.C. eod. quod nota.
¶ † Quero qñ duo rei credēdi dicant duo socij: respōdeo si sunt socij
oīm bonorū bñ est. Sin aūt sunt socij oīm bonorū, opꝫ ꝙ actū sit quod
oē cōmodū illiꝰ obligationis vel litis, ad vnūqnēqꝫ ipsorū cōiter spe-
ctet: ⁊ tūc dicunt duo rei credēdi ⁊ socij: vt.l.si vnꝰ ex socijs. in ꝑn.ff.ꝓ
socio. Itē no.Bar.in.d.l.ex duobꝰ.in versi.sexto
9 quero qd de pacto ⁊c. ¶ † Et ad euidētiā totius
tituli, q̄ro q sint plures rei debēdi, ⁊ q plures rei
credēdi: ⁊ dicas ꝙ plures rei debēdi sunt, qñ plu
res insolidū debēt idē vere vl̄ ficte ex vna eadēqꝫ
cā ꝑncipal̄r ⁊ ex volūtate ⁊c. Expone ista verba
iđ em̄ dixi insolidū: qꝛ secꝰ si teneret qlibet ꝓ par
te.vt.l.reos.§.cū in talibꝰ.ff.eo. ⁊ hic ēt iđ dixi idē,
qꝛ secꝰ si diuersum.vt hr̄ in.l.iij.ff.eo. ⁊ vere vel fi-
cte dixi ꝓpter ea q̄ habent in.l.nemo est qui ne-
sciat.ff.eo. Et dixi ex vna ⁊ eadē cā. ꝓpter ea que
habent ī.l.tertia.⁊.l.eadē.ff.eo. Et dixi principa-
liter, qꝛ secꝰ si vnꝰ est ꝑncipalis, et aliꝰ accessoriꝰ
vt fideiussor. facit.l.sꝫ ⁊ iulianꝰ.§.ij.ff.ad macedo
nianū.⁊.l.si nō singuli.C.si cert.pet.⁊.l.vñ q̄rit.ff.
cōmoda. ⁊ ibi Bar. Et Bar.in.d.l.eadē. dixi etiā
ex voluntate. secꝰ si ex necessitate.vt sunt plures
tutores.vt not.Bar.in.d.l.iij.⁊.d.l.eadē.vel plu-
res ex delicto: vt etiā dixit Bar.in.d.l.eadem.vel
plures ex natura rei indiuidue: vt no.Bar.in.l.ij.
ff.eo. Et eodē modo diffiniunt duo rei credendi.
Ista sunt verba Bar.in.l.fi.in fi.ff.e.

SVMMARIVM.

1 Duo promittentes eidē eandem pecuniam, efficiuntur duo rei.
2 Plures rei debendi, an possint simul eodem libello conueniri?
3 Reus vnus debendi si conueniatur in iudicio, an alter possit cōueniri & exigi? Et quid si cōueniat ille, ad quem pecunia mutuata non peruenit. 4.
5 Præsentes quando aliqui dicantur.
6 Nominatus in specie cum socijs, pro quanta parte habet actionem vel obligationem?

a Duo plures ue. a ¶ † Si duo ꝓmit
1 tant eidē eandē pe
cuniā, efficiunt duo rei ꝓmittēdi.h.d. ¶ No.for-
mā qual̄r duo rei debendi cōstituant. Tu aūt sa-
tis dicas.vt.s̄.in ꝑn.dixi qual̄r duo rei credendi
constituant qbꝰ eisdem modis duo rei debēdi cō-
stituunt.vt not.Barto.in.d.l.reos.in ꝑncip.ff.e.
2 ¶ † Quero an plures rei debendi, possint simul
eodē libello conueniri: Et dic ꝙ si conueniant ꝓ
virili, pñt ⁊ eodē libello vel diuersis.ff.de appel-
lationi.l.si qs separatim.in ꝑn. ⁊ qđ ibi nota. Si
vero vult plures reos insolidū conuenire, ⁊ tunc
si apponit ī libello ꝓtestationē qđ vnica solutio-
ne erit contētus, pōt eodē libello plures cōueni-
re.vt.ff.māda.l.si mādato titij.§.paulꝰ. ⁊ ibi glos.
An aūt sine directa ꝓtestatione, libellꝰ admitta
tur: vr̄ casus ꝙ nō in.l.j.C.de fideiusso.tuto. ⁊ ibi
gl. ⁊ doc. Et hoc tꝫ Bart.in.l.iij.§.j.in fi.j.col.ff.e.
⁊ idē Bar.tꝫ in.l.si pluribꝰ.ff.de leg.ij. ⁊ in.l.j.C.si
plures vna sn̄ia: sed idē Bart.in.d.l.iij.ff.eodē.in
d.§.j.in versi.q̄rto quero.in fi.vr̄ velle ꝙ imo ipse
iudiciū teneat, si non opponat exceptio ⁊ impu-
tet sibi q non opposuit dictā exceptionē, ⁊ sic vr̄
Bar.sibimet in eodē.§. contrariꝰ. Et istā vltimā
partē qđ libellꝰ ꝓcedit, tꝫ Bald.in.d.l.si pluribꝰ.
vbi plus dicit qđ semꝑ dicta clausula inest ex na-
tura cause intētate, ⁊ iđ nō fuit necessariū qđ ex-
primat. ad hoc facit.l.si stipulatꝰ.ff.de vsu. ⁊.l.si
vno.ff.loca. ⁊ hoc etiam tꝫ Bal.in.l.j.C.si plures
vna sn̄ia. Et hoc etiā sequit dñs Frā.de albergo-
tis de aretio doctor solennis in.d.l.si mādato ti-
tij.§.paulꝰ.rñd.vbi dicit libellū predictū ꝓcedere
sine aliqua clausula, qđ ꝓbat cū em̄ ex natura ne
gotij hoc eueniat ꝙ vnica debeat fieri exactio.vt
l.creditor.§.duobꝰ.ff.mā.q̄ eiꝰ omissio nō vitiat.
vt.l.q mutuā.ff.mādati. ⁊ hāc partē fuit secutus
dñs meꝰ domi.Jo.de imo.in.d.l.iij.§.j.⁊ in.d.l.si
pluribꝰ. Nō ob.l.j.cū gl.C.de fideius.tu. qꝛ habuit
respectū ad actionē, q̄ nō pōt fieri a quolibet in-
solidū, nō autē ad formā petēdi. ⁊ ista pars est cō
munis ⁊ obseruāda. de quo vide q̄ etiā scripsi.j̄.d
actio.§.j.in ver. ⁊ ꝑdicta ꝓcedūt qñ agit ꝯ vnum.
3 ¶ † Quero, an vno ex correis debēdi cōuento in
iudicio (cum alter ipso iure nō liberet.vt not.ibi

a ¶ Duo plures. Dixi Iusti.d.s̄. dixistis qualiter fiant duo rei stipulādi, ponatis si plꝫ exēpla de duobꝰ reis promittendi.rñ.do. Iusti.d.sic ī duobus reis stipulādi sunt duo rei ꝓmittendi, vnꝰ stipulat a pluribꝰ, vñ scire debes ꝙ duo rei ꝓmittēdi ita fiunt si fuero stipulatus in hūc modū meuij ꝓmittis mihi.x. aureos, ⁊ ipse rñdeat promitto. ⁊ postea sine interuallo dixero Seio, Sei ꝓmittis mihi eosdē.x.aureos quos stipulatus sum a meuio. ⁊ ipse rñ.ꝓmitto: isti sunt duo rei debendi vel promittēdi, sunt em̄ duo debētes eandē rē ⁊ h.d.vsqꝫ ad.§.ex huiusmodi ⁊c.

a ¶ Ex hmōi. Jā vidi qñ fiāt duo rei stipulādi ⁊ ꝓmittēdi. ꝓ deodicatis mihi qs est effect⁹ earū obligationū? Ad h͛ rñ. Justi. ꝙ ex stipu. hmōi solidū singl'i debet, supple reis stipulandi: ⁊ solidū dñt singuli. s. rei promittēdi: qꝛ vterqꝫ eoꝝ insolidū obligat͛ sicut singuli eoꝝ stipulāt͛ solidū debet, sed lʒ isolidū teneāt͛ vel solidū singulis debeat͛, tamē vna res sola i obligatiōe est. vñ si fuerit duo rei stipulādi. ⁊ ita duo creditores, si tñ vnus illoꝝ recipiat illud qđ deductū erat i stipulatione, ille q recipit perimit obligationē singulorū, vñ ab altero rei stipulandi, liberat͛ ꝓmissor ⁊ si fuerit duo rei ꝓmittēdi. et ita duo debitores eiusdē rei, si alter rē illā soluat perimit obligationē illā ⁊ liberatur alter. et hoc dicit.

b ¶ Ex duobus. Quesiui a Justinia. an de duob⁹ reis promittēdi alt͛ possit obligari vn⁹ ꝙ ali⁹? ⁊ vr͛ ꝙ nō. qꝛ vr͛ ꝙ eqtas oīmoda siue paritas debeat eē int͛ duos reos debēdi. dt tñ qđ ex duob⁹ reis ꝓmittēdi alter pure ⁊ alter sub cōditione obligari pōt: puta decem stipulat⁹ fui a titio pure: et ea. x. fui stipulatus a martino sub ꝯditione, isti duo intelligunt͛ eē duo rei debēdi: ⁊ licet martin⁹ sub ꝯditiōe oblige͛t: nō ideo min⁹ illa decē petere potero a titioq mihi pure ē obligat⁹ ꝙꝙ adhuc pēdeat cōdi. hoc dicit.

Bar. in. l. ij. ff. eo. An alter possit cōueniri ⁊ exigi: de hoc est gl. ⁊ doct. in aut. hoc ita. C. eo. sed tu dic ꝙ siue in cā pncipali siue appellationis alter pōt cōueniri ⁊ exigi: nō obstāte qđ vn⁹ fuerit cōuent⁹. vt. l. creditor. in pn. ff. māda. ita dicit Jac. de are. ⁊ Bar. i. d. l. iij. §. j. ff. eo. in. ij. col. ⁊ vide oīno qđ no. Bar. Ang. ⁊ Jmo. in. l. ꝗuis. ff. de dā. infec.

4 ¶ † Quero qd si cōueniat͛ ille ad quē pecunia mutuata nō puenit: iuxta. l. si nō singuli. Et qđ ibi gl. ⁊ doc. C. si cer. pe. rñdeo ꝙ hʒ hoc singulare remediū, nā si hoc a pncipio fuit actū inter eos, qđ vnus acciperet pecuniā, alter vt fideiussor accessit, lʒ se principal͛r etiā obligauerit. ⁊ tūc hʒ beneficiū: vt prius discutiat͛ ille ad quē pecunia peruenit. vt no. in aut. presente. C. de fideius. ⁊ in aut. de fideius. §. j. cū gl. colla. j. ¶ Si autē cū creditore hoc nō fuerit, sʒ inter correos debēdi tātū. ⁊ tūc si vnus pōt ꝓbare qđ tota pecunia puenit ad aliū vel totū negotiū spectat ad aliū, potest petere a creditore qđ primo excutiat ⁊ agat suo periculo ꝯ suū correū, ⁊ creditor cogit͛ facere vt est tex. in. l. vñ querit͛. ff. commo. ⁊ ibi hoc not. Bar. ⁊ idē voluit Bar. in. d. l. iij. §. j. ff. eo. in v͛sic. sexto q̄ro. quā cautelā mēti teneas. qꝛ quotidianū est dictū: qđ dictū tu intelligas ſm tex. not. in l. cū plures. §. vestimēta. ff. loca. qꝛ aut est difficile qđ possit creditor consequi suū ab illo q pecuniā recepit: ⁊ nō cogit͛ si non vult ꝯ eū agere: al's aūt si hoc nō esset difficile, agere debet sumptib⁹ alterius rei debēdi. ¶ Et vtrū sit difficile vel nō, erit in arbitrio iudicis: vt ibidē dicit tex. qđ not. Quero ago contra vnū ex reis debendi, opponit beneficiū diuisionis vel de duob⁹ reis quod pro parte agam cōtra suū correū, cui incumbit onus probandi ꝙ suus correus sit soluendo vel nō? Et dicas ꝙ cum tale beneficium cōpetat ipso iure dictis correis: vt in aut. eodem. §. j. ⁊ ibi gl. necessario sequit͛ ꝙ creditori incumbat onus qđ primo faciat discussionē cōtra alium correum, ⁊ nō reperto ipso soluendo, agat insolidū cōtra aliū. vt in dicta aut. eod. §. j. ita dicit Bar. in. d. l. iij. §. j. in versi. sexto quero. dixi beneficiū ⁊c. quod intellige verū nisi renūtiatum fuerit beneficio diuisionis de fideiusso. ⁊ de duob⁹ reis, vt cōmuniter dicunt notarij. vt no. glos. in dicta aut. eo. §. primo.

5 ¶ † Quero cū exigere debeat vnūquēqꝫ pro parte, quādo sunt presentes. vt in aut. hoc ita. C. eo. quero quando dicātur presentes? dic qñ sunt in eodē territorio eiusdem ciuitatis. vt not. glos. in aut. eodem. §. j. quā doct. communiter sequuntur in dicta aut. hoc ita intātum. qđ sicut cōtra aliū nō potest perueniri, nisi facta discussione bonoꝝ cōtra principalem. ita quādo alius est absens in eodē territorio, nūquam cōtra presentem insolidū exigi debet nisi mittat͛ familia ad capiendum alterū. Et familia retulerit qđ capere nō potuit vt in aut. eo. §. penul. ita dicit Bar. in dicta. l. iij. §. j. in fine. Ad vnū ꝑpetuo aduertas, ꝙ licet plures rei debendi possint opponere beneficiū diuisionis. vt in dicta aut. eo. §. j. tamē plures rei credendi, non possunt diuidere eorū petitionem: vt notat ibi glo. in verbo cedere. ¶ Quero si plures mercatores gerūt vnā negotiationē, an ex cōtractu vni⁹ quilibet teneat͛ insolidū, ⁊ quilibet possit agere insolidū vt duo rei: dic ꝙ aut gerūt istā negotiationem per eorum institorē vel factorē i vulgari. ⁊ tūc quilibet tenetur insolidum. vt. l. j. §. penul. ⁊. §. fi. cū. l. seq. ⁊ ibi Bar. ff. de exer. et de instito. l. habebat. §. fi. cū. l. seq. Si autē gerūt dictā negotiationē p se. Et tūc aut ambo simul, ⁊ quilibet tm̄ pro portione quam in dicta negotiatiōe habet. vt. l. si tamē plures. in prin. ff. de exer. ⁊ ibi Guil. ⁊ do. meus. d. Pau. de cast. ⁊ ibi Ang. Aut exercent separatiꝫ: puta vn⁹ exercet aretij, ⁊ alter Bononie. ⁊ tūc ex ꝯtractu vni⁹ quilibet tenet͛ in solidū, videnr͛ eīn institores prepositi. arg. si cert. peta. l. ei⁹ qui in puincia. ita Barto. dicit in. l. ea. in prin. ver. septimo q̄ro. ff. eo. Et vide Cy. Bal. ⁊ Sali. in. l. si te in gallia. C. si cer. pe. ⁊ Bar. in. l. j.
6 §. si plures. ff. de exerc. ¶ † Quero, quotidie dicit͛ titius ⁊ socij mercatores ⁊c. ⁊ ipsi sunt plures socij, ꝓ quanta parte titius in specie noīat⁹, hʒ actionē vel obligationē? Jstam q̄ōnē format Bar. ff. de stip. seruo. l. si seru⁹ cōis. in v͛. ⁊ ista faciūt ad q̄stionē. ⁊ concludit ꝙ si talis scriptura ꝯtineat aliqđ ꝑ qđ debeāt obligari, si agat͛ institoria tāꝙ iste noīat⁹ dicat͛ ꝑposit⁹ ⁊ institutor, ⁊ qlibet tenet͛ insolidū. vt. d. l. sʒ si p'res. Si autē eis q̄ri dʒ actio, ⁊ tūc lʒ de rigore videat͛ actio noīato q̄ri ꝓ vna medietate, ⁊ oībus alijs socijs ꝓ alia medietate. vt. d. l. si seru⁹ cōis. tñ cōiter intelligit͛ vt cuilibet ꝓ parte quā i societate hʒ, querat͛. ⁊ ideo si ille in specie noīatur, ostenditur qđ ipse est caput societatis, nō autē ex h͛ vt sibi ꝓ medietate debeat q̄ri obligatio.

SUMMARIUM.

Natura duorum reorum, quae sit?
2 Rei plures, possunt contrahi in mutuo.

a 1 Ex huiusmodi. a ¶ † Natura duorū reorū ē vt quilibet teneat͛ insolidū, sed vni⁹ solutiōe ⁊ receptiōe tollit͛ obligatio vtriusqꝫ. h. d. ¶ No. ꝙ nā obligatiōis duoꝝ correoꝝ est, vt actiue vel passiue obligatio insolidū acquirat͛. ¶ No. ꝙ lʒ sint plures obligatiōes, tñ est vnicū debitū vel vnicū creditū. cōco. l. iij. ff. eo. ¶ Nor. ꝙ solutio facta vni ex reis credēdi, tollit obligationē oīū. ¶ No. ꝙ vno ex correis debēdi soluēte, liberat se ⁊ correos suos, ⁊ oēs obligatiōes perimit. ¶ Jn gl. vtraqꝫ. in fi. no. gl. ⁊ ꝑ istā glo. est casus in. d. l. iij. §. j. ff. eo. ꝯiūcta. l. ea. §. fi. qꝛ vna est obligatio ꝑp effectū que vnica solutiōe tollit͛. vt. l. ij. ⁊ hic. Sʒ plures obligatiōes dicūt͛, qꝛ plures sūt obligati ⁊ vnusquisqꝫ ꝑprie obligatiōi. vt. d. l. ea. §. fi. facit
2 in sīli qđ h͛t ꝑ gl. ⁊ doc. in. l. ex toto. §. fi. ff. de legatis. j. ¶ † Jn gl. liberat. i. fi. Nā in mutuo, pñt plures rei ꝯhi. vt. d. l. eadē. in prin. ⁊. l. iij. C. eo. tit. ⁊. l. si nō singuli. C. si cer. pet. Jn ꝯmodato ⁊ deposito. dic p̄mo inspici qđ actū est, in dubio aduerte qđ adhuc in obligatiōe est rē restitui ⁊ cuilibet tenet͛ ꝓ parte. ⁊ sic nō sūt duo correi, lʒ solutio partis nō prestet liberationē. vt. l. si duo. ff. depositi. Si aūt est obligatio secūdaria ꝑpter culpā, ⁊ tūc si vn⁹ cōmisit culpā, nō sūt duo rei. Si autē oēs et quilibet tenet͛ insolidū vt duo rei. vt. l. j. §. sciant plures. ff. depositi. Jta dicit Bartolus in. d. l. eadē. in prin. quando plures tenētur ex delicto nō possunt dici plures rei, quia solutio vnius non liberat alios. vt. l. item mela. §. si plures. ⁊ ibi dñs meus dñs Flori. ad legē aquil. et. l. si id qđ. in fine. ff. de iurisdi. om. iudic. ideo non sunt duo rei: vt hic ita dicit Bar. in. l. fi. ff. eodem. ¶ Ego ex his infero, ꝙ si sunt plures qui tenerentur ex quasi delicto: qꝛ tunc solutio vnius, liberat omnes. vt in dictis iuribus notatur. facit. l. si quis id quod. §. fin. ⁊ quod ibi glos. Bart. ⁊ Bal. ff. de iurisdi. om. iudi. quod dicerentur in effectu duo rei, vt. l. j. in fine cū. l. seq. ff. de his qui de. ⁊ ibi Floria. sed dic ſm Bart. in dicta. l. fin. quod non sunt proprie duo rei, sed quasi duo rei: quia tenētur ex quadam necessitate legali. igitur dic plenius per Bald. in. d. l. fina. Ac etiam ex testamento possunt constitui duo rei debendi. vt. d. l. eadem. ibi ex testamēto ⁊c. ⁊ in. l. si ex toto. §. j. ⁊ quod ibi ꝑ glo. Bar. ⁊ docto. ff. de lega. j. ⁊c.

SUMMARIUM

1 Diuersitas temporis adiecti solutioni, non facit cessare constitutionē duorum reorum.
2 Rei duo si teneantur insolidum, an quilibet teneatur pro parte?
3 Diuersitas quae impediat constitutionem duornm reorum?

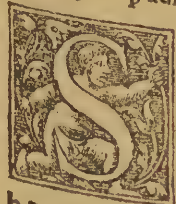
b 1 Ex duobus. b ¶ † Etiam diuersitas temporis adiecti solutioni, non facit cessare cōstitutionem duorum reorum. h. d. ¶ Not. ꝙ diuersitas cause siue modi obligādi duos reos nō impedit eorum constitutionem. ¶ Nota ꝙ licet pendeat conuentio vel dies vnius ex correis, tñ alter qui pure se obligauit, pōt cōueniri. Et ratio esse pōt, qꝛ nō sperat͛ nouari obligatio pure per euentum conditionis alterius: ⁊ ideo non impeditur interim agi ex obligatione pura: vt hic. al's secus. vt. l. pecuniā. ff. si certum pet. Jta dicit Jmola in. l. ex duob⁹. ff. eo. ¶ Jn gl. pōt. in fine. dic ꝙ hoc possibile est ꝙ reducantur ad paritatem: qꝛ possibile est ꝙ eueniat cōditio ⁊ dies. conco. l. ex duobus. ff. e. Sed in contrario qñ est diuersitas culpe, impossibile est ꝙ reducant͛ ad paritatem: ideo impedit͛ cōstitutio correorum. Jta dicit doc. in. d. l. ex duob⁹. ¶ Jn gl. quominꝰ. ibi. C. e. l. j. Qua aūt actione adinuicem agant duo rei: vide que dixi supra eodem. in pricipio.
2 ¶ Jn eadē gl. in fi. not. plura ex gl. † ꝙ hodie etiā si dictū fuerit quod teneant͛ insolidū. tñ habēt beneficiū qđ pro parte quilibet teneat͛, nisi in subsidiū altero non existente soluēdo vel absente. Scđo ꝙ tali priuilegio diuisionis, potest renūtiari. Et idem notat gl. in aut. cod. §. j. Et ideo in casu nostro ille qui pure tenet͛, nō poterit cōueniri interim, nisi pro parte, cū speret suam obligationē ꝑpte nouari, in cōditionis vel diei euētū: vt dixi sup tex. Jta etiā tʒ Cy. in. d. aut. hoc ita. C. eod. facit l. si plures. ff. de fideius. ꝯiūcta. d. aut. hoc ita. Sed gl. in. d. l. si p'res sentit oppositū qđ sequit͛ Rayn. in. d. l. ex duob⁹. qꝛ aut. de duob⁹ reis. hʒ locum

locum qñ vterqz possit insolidū effectualiter cōueniri, eodē tempore: vt ibi videtur pbari q cesset in casu isti⁹.§.τ hoc etiam videtur velle Bar.in.l.his qui ex duobus.ff.eod. Mouetur etiā alia ratione: quia auē.de duob.reis.habet locū quando resultat alterna fideiussio, vt ibi patet quod non videtur posse resultare in casu nostro cū nō possit dici qd pure obligatus videatur fideiubere pro obligato, sub cōditione p.l.grege.§.illud.ff.de fideiuss.sed tñ Jo.de imo.in.d.l.ex duob⁹.dicit si velles saluare opi. Ang.τ Cy.posses dicere qd nō obst.rō Ray.qz i dicta auē.de duo.reis.nō decidit expresse casus iste, ideo in dubio dz decidi p.d.l.si plures.cōiūcta.l.si dubitet.ff.de fideius. Preterea non obstat rō Bar.qz pcedit in fideiussiōe expssa: sed in fideiussione tacita, nō vr̄ pcedere sicut dicim⁹ de pacto tacito: qd facili⁹, q expressum inducit: vt no.gl.in.l.si creditores.C.de pac. Ego addo aliā rōnē: qz cū dicta auē.de duo.reis sit correctoria, nō dz intelligi q corrigat ex tacito vel subintellecto sensu: sed ex specificato.vt no.gl.in.c.cupientes.§.q si p viginti.de elec.in.vj. Pro qua glo.ego sum solit⁹ allegare casum de iure nostro.in.l.si.§.filij autē.C.de bo.q li.cōiuncta.l.pe.C.qui testa.face.pos.nā in.d.§.filij autē.dicitur q in his casibus dūtaxat in quibus patri queritur vsusfructus, nō pōt filius viuo patre testari τc. Ergo a cōtrario sensu, in illis in quibus non queritur vsusfructus videbat q posset testari.tñ.d.l.pe.faciēs mentionē de.d.§.filij aūt.dicit qd nemo existimet per.d.§.filij aūt.a cōtrario sensu in his quib⁹ patri non qritur vsusfructus, intelligat fuisse innouatū.igit τc. Et potissi-
3 me tenerem istā partē, qz hec est gl.ordi. ¶ †Quero itaqz p intelligētia materie, q diuersitas impediat constitutionē duorū correorū? Circa qd dic q qñ est diuersitas contracta tpe: tunc dic vt plene dixi.s.e. in prin. Qñqz est diuersitas in obligationis forma: qz vn⁹ pmisit pretium ex cā emptionis, alius p solennē stipulationē: cū ipse non emit: et tunc vitiatur cōstitutio duorū correorū vt pbatur.ff.de in rē verso.l.si p parte.§.si.facit.l.ea.in prin.ff.e. Qñqz est diuersitas in obligatio nis substātia: qz licet eadē forma promittat: vnus tñ obligatur ciuiliter τ naturaliter, ali⁹ naturaliter tm̄: τ tunc nō impeditur cōstitutio duorū correorū: vt.l.si duobus.§.j.ff.eo. Quādoqz est diuersitas in obligationis causa: qz licet eadē causa sit pmissa, tamen causa obligationis respicit aliter vnū τ aliter aliū: τ vitiatur cōstitutio duorū correorum: vt.ff.de interro.act.l.qui seruum.τ ibi gl.magna. Quādoqz est diuersitas in re, que in obligatione deducit: τ tunc vitiatur cōstitutio: vt l.id quod.ff.e. Quādoqz est diuersitas in qualitate obligationis, τ hic est aduertendū: aut talis diuersitas superuenit post cōstitutionē duorum correorū iam factam, τ non vitiatur: vt.l.eadē.§.sed si quis.secundo responso.ff.eo. Aut ista diuersitas fuit ab initio.τ tunc aut est impossibile talē diuersitatē reduci ad paritatē: τ vitiat cōstitutio duorū correorū: vt dicit.§.si qs.j.rñ. Aut pōt reduci ad paritatē: vt si ē diuersitas tpis vel cōditiōis vel loci: nā in quolibet pdictorū, possibile est venire tps quo vterqz equalr teneat: τ nō vitiat cōstitutio duorū correorū: vt.l.ex duob⁹.in princ.l.ea.in fi.ff.eo.τ in isto.§.oīa ista vide plene per Bar.in.l.fi.ff.eo.vbi etiā ponit rationē quare huiusmodi varietates impediunt constitutionem duorum correorum.dic vt ibi τc.

De stipulatione seruorum *Rubrica.*

SVMMARIVM.

Hæreditas non dicitur spectare ad hæredem scriptū, ante aditā hereditatē.
2 Accessiones & acquisitiones factę iacente hæreditate, acquirūtur hæredi adita hæreditate.
3 Seruus hæreditarius iacente hæreditate, nō potest acquirere vsumfructū.
4 Monachus cuius monasterium est occupatum à saracenis aut à mari &c.si aliquid stipulatur vel acquirat, an acquirat futuro monasterio?
5 Hæres postqz adiuit hæreditatem, quòd trahat retro, quomodo intelligit?

Eruus. a Totus iste titu.diuidit in tres partes. Primo q seruus stipulādo acquirit domino, in cuiuscūqz persona stipulatio cōcipiatur. Secūdo excipit a regula q factū non acquirit. Tertio si sunt plures domini.pro dominicis portionibus acqrit: secunda ibi: sed cum factū.tertia ibi: seruus cōis.τ h.d. ¶ Etiā seruus hereditarius potest stipulari, τ acquirit heredi futuro.h.d. ¶ No.q seruus ex sua persona nō habet ius stipulādi, sz tā tūmodo ex persona sui domini, que capacitas vel incapacitas serui, estimatur ex persona domini: vt hic.τ.l.si tibi τ mihi.§.regula.ff.de le
1 ga.j. ¶ No.quod hereditas representat personam defuncti. ¶ †No. quod ante aditam hereditatem, nō dicitur hereditas spectare ad heredem scriptum: licet dici posset ei delata: vt.l.delata.de verbo.significa.facit.l.si quis hereditatem.cum ibi no.ff.de conditionibus institutionū. ¶ No.q seruus hereditari⁹, dicitur habere pro dño iacentē.
2 ¶ †Nota q adita hereditate, acquirūtur heredi oēs accessiones et acquisitiones interim facte etiā iacente hereditate: qz adita hereditate tūc non representatur amplius hereditas defuncti: sed dicuntur tunc bona propria illius heredis.vt.l.si plures.§.si filio.ff.de vulg.τ pup. Et improprie τ largo mō, dicitur bona hereditaria.vt not.gl.in.l.veteris.ff.de acqui.pos.τ ibi doc. Et not.gl.τ doc.in.l.heres per seruum.ff.de acq.here. ¶ In gl.j.ibi.l.seruitutis.dic q seruus (qtum est de iure ciuili) pro nihilo reputatur.vt.l.qd attinet.ff.de regu.iur.τ idē in legatis vt dixi sup tex. Sed aduertas q lz ad hoc vt possit legari seruo alieno, inspicitur vtrūqz in genere dñs suus sit capax, tñ id potest legari seruo qd posset sibi legari liberto facto: τ sic potest legari qd debet dño: vt.l.si debitor.§.j.ff.de leg.ij.τ non potest legari seruitus ad fundū domini.qz si esset liber, non posset sibi legari: qz nō potest querere seruitutem fundo alieno.vt.l.j.ff.cō.pre. Iste est tex.notabilis in.l.τ maxime.ff.de ser.lega. ¶ In gl.i plerisqz.ibi.l.hereditarie.τ.l.seq.dic.vt ibi no
3 tat gl.Barto.τ Ange.τ Mod. ¶ †In ea.glo.in fi.τ q sit rō quare vsumfructum seruus hereditarius iacente hereditate, acquirere nō pōt.dic ſm Bar.in.d.l.vsufruc.ff.eo.qd ratio est: qz cum hereditas representet personā defuncti: vt hic.sed si defuncto prius vsusfruct⁹ cōpetijsset.clarū esset q morte fuisset extinctus.vt.s.de vsufru.§.item finit.τ ibi dixi.ergo nūc eo mortuo iacente sua hereditate, non pōt acquiri: quia si esset acquisit⁹: vt dixi, deberet finiri.vt arg.l.si vsufru.mihi i biēnium.ff.de vsufru.leg.licet gl.ibi aliā addat rationem. Uel dic ſm Imo.ibi: quia vsufru.est seruit⁹ psonalis.vt.s.de ser.in prin.ergo requiritur per sona, in cuius persona vere possit fundari: nō eni potest in seruo, q nihil est vt dixi in.d.l.qd attinet.nō in defuncto.qz si esset constitutus puniet vt dixi.nō in herede: qz incertus est vtrum erit heres.vcz an adiuit necne.vt.d.l.si quis hereditatē, cum glo.ff.de cōdi.insti.τ ista placent, sed Ange. in.d.l.vsufr.alias rōnes addat. ¶ In glo.defuncti.ibi.§.si seruus.dic vt ibi dixi. ¶ Inducit iste
4 tex.†q monachus cui⁹ monasteriū aut est occupatū a Saracenis aut a mari, aut ab alia inundatione.iuxta.l.iij.§.labeo.ff.de acqui.pos. Uel destructū sine vitio monachorū: vt no.Flo.i.l.seruitutē.§.sublatū.ff.de ser.vr.pre.aliqd stipulat vel acquirit monasterio futuro, quod succedat in locum primi: sicut seruus hic hereditarius acquirit hereditati: τ postea heredi futuro.ita dicit Bar. in.l.quod seruus.ff.eod.cum monachus equiparetur seruo: vt not.Inno.in.c.cum olim.el.ij.extra de priui.et idem not.Barto.in.l.j.in prin.§.si vsufructuarius.ff.eod.et in.l.ille liber homo.τ.l. si seruus testamento.τ.d.l.quod seruus.et in.l.si
5 seruus communis ita.ff.eod. ¶ †Secundo inducitur: quia cum hic dicatur q postqz heres adiuit hereditatem, trahitur retro vt sibi intelligatur acquisitum: intelligitur ficte trahi retro τ non vere.facit.§.penul.τ quod ibi dixi.s.de hered.insti. ¶ Quod facit si statuto caueatur q dans damnū in re alterius, incidat in penam decem: vel dans damnum in re hereditaria (licet postea adeatur hereditas) non potest heres agere ad dictam penam, quia ficte dicitur tunc fuisse illa res sua.vt l.iij.§.hec verba.ff.de neg.gest.ita dicit Barto.in l.sed si ex re.§.illud.ff.eodem.

SVMMARIVM.

1 Seruus & filius, æquiparantur.
2 Seruus si stipuletur impersonaliter vel domino suo, valet stipulatio.
3 Monachus siue sibi, siue monasterio, siue Abbati, siue alteri monacho, siue simpliciter & impersonaliter stipuletur, acquirit abbati vel monasterio suo.

b Siue autem. b Seruus siue filiusfamilias a quocūqz stipulet, et in cuiuscūqz psona stipulationē cōcipiat, acqrit dño et patri.h.d. ¶ Not.q qñocunqz et qualiter cūqz seruus vel filius tpe harū legum, verba cōcipiat in stipulando, nō acquirit sibi. ¶ No.q nō refert siue psonalr siue impsonalr, seruus vel filius stipuletur. Intellige tñ qd dicit impersona-

a ¶ Seru⁹. Quia nō solū liberi stipulant, sz etiaz sui: ǭr post titu.de duob.reis stipulādi ponit hic ti.de seruo. stip. Pone igit sic casuz.qsini a Iust.vtrū serui haberēt ius stipulādi: τ videbatur q nō, cū stipro sit act⁹ ciuilis.τ qtū ad ius ciuile attinet ser uus p mortuo habeat.τ rñ.Iust. q qq seru⁹ quātū ad psonā suā ppriaz pro mortuo habeatur: ex psona tñ dñi pōt hr̄e ius stipulandi. Sed diceret aliqs do mine hoc est verū si seru⁹ hz dominū, sed quādo nō hz dñm, puta dū heredi tas iacet nūqd valet stiplō? Et rñ.q sic.qz hr̄ditas i casu isto vices dñi sustinet: vn̄ si seru⁹ hereditarius añ aditam hereditatē stipulet, acquirit hr̄ditati: et sic hr̄di futuro. Et.h.d. vsqz ad illū.§.siue autē.

b ¶ Siue autem. Dñe Iust.video q si seru⁹ aliqd stipulet dari domino suo, q illd dño suo acqrit: sz facimus q nō dño suo, sed sibi stipulet aliquid dari, acqrit ne dño? τ rñ.Iust. q siue seru⁹ dño suo siue sibi siue cōseruo suo, siue impersonalr.i.p sona nō adiecta oib⁹ istis modis quattuor, dño acquirit.h.d.

liter ex pte stipulātis:sec⁹ aūt si esset impsonalitas ex pte pmittētis:vt est tex.i aut.si qñ.C.de ɔsti.pe.q: i dubio nō subintelligit psona loquēs vt.l.inqsitionis.C.de solu.ad hoc vt psumat ꝙ ve
1 lit se obligare vt.l.cū idebito.ff.de pba.¶†No.
a ꝙ seru⁹ ⁊ fili⁹ equiparant:⁊ sic dicta in vno,hñt locū ⁊ trahunt in alio:ꝙ etiā habebit locū in materia correctoria:vt vnū noniter introductū in filio vel seruo,tñ mō etiā habeat locū in alio qd a lege veteri eqparat ita dt gl.in.l.qd ꝫ.ff.de legi.⁊ in.l.si qs seruo.⁊ ibi doct.C.de furt.⁊ ego dixi.s.
2 de iure na.§.i.¶†In gl.i.ibi.l.antepe.dic hoc ē verū qñ stipulat expresse sibi.Si nantē stipularet impersonaliter vel dño suo:valet stipulatio etiā operarū,vt ibi.⁊ rō illius est bm gl.ibi quare seruus nō pōt sibi stipulari operas:q: id nō pōt facere nisi patron⁹,sꝫ seru⁹ nō est pron⁹.igit ⁊c.Et aliā rōne assignat gl.in.l.si seru⁹ proni.ff.de ope.lib.Et aliā dat Ray.⁊ Ang.in.d.l.pe.vꝫ qd opera coherent psone:⁊ sic nō possunt de psona serui,trāsire in dñm:ipsi aūt seruo nō pōt deberi:ergo nulla est stipulatio: vt argu.l.seru⁹ si heredi.ff.de statuli.In gl.impsonali quo.in fi.de ista stipulatione impersonaliter vel psonaliter no.plene Bart.in.l.stipulatio ista.§.si stipuler alicui.ff.de ver.obli.⁊ alias dicā.i.de inuti.stipu.§.si quis
3 alij.¶†Et ista faciūt in monacho stipulante:q: data paritate serui ad monachū,vt dixi.s.in pn̄ci.necessario sequit ꝙ monach⁹ siue sibi siue monasterio siue abbati siue alteri monacho suo,siue simplr ⁊ impsonaliter stipulet:acqrit abbati vel monasterio suo.ita dicit Bart.i.d.l.i.in pn̄.ff.eo.

SVMMARIVM.

1 Monachus potest stipulari,ire,agere,licere:& sic nudum factum.
2 Factum stipulatum à seruo,cui acquiratur.

b Sed cum factum. b Si seru⁹ stipulatur ire,agere,licere,sol⁹ ipse,non etiam dñs eius ire potest.h.d.¶No.ꝙ licꝫ iure seruus capax nō sit:vt.s.eo.in prin.tñ nudi ⁊ meri facti sic.⁊ ipse etiā est capax eorū q̄ sunt mere de iure gentiū primeuo,siue de iure naturali,vt de alimētis sine qbus viuere nō pōt.vt.l.seruos ad custodiā.⁊ ibi Bart.ff.de ali.lega.facit qd no.Bar.in.l.si id quod dominus.ff.
1 de condi.indebi.¶†Quod facit qd monachus possit stipulari ire agere licere,⁊ sic nudū factum:⁊ sibi querit:⁊ idem si stipulat alimēta,vel sibi relinquat:quia etiā fratri sancti Frācisci,penitus incapaci relinqui possunt:vt Bar.in.d.l.seruos.de quo tñ an sit verū:vide plene Bar.in suo vltimo tractatu Minoricarū.¶No.ibi ꝙ licet operas,⁊ sic factum explicandū per libertum sibi stipulari non possit,vt not.gl.⁊ ibi dixi.s.§.proxi.tñ factum explicādū pro se stipulari sibi potest:vt hic.¶No.qd ex stipulatione facti interposita per seruum,non acquiritur domino:nec dominus potest vti dicto facto,sed seru⁹.facit.l.stipulatio ista.§.quoqꝫ.ff.de verb.obli.Sicut dicimus in substitutione per hec verba,quisquis mihi heres erit.vt.l.qui liberis.§.hec verba.ff.de vulg.et pupil.Et sicut dicimus in implemēto conditionis.vt.l.qui here.ff.de condi.⁊ demonst.Et facit quod no.Bar.in.l.cum filio.ff.de le.i.¶In illa q.an filius ⁊ seruus remaneant heredes nomine.
2 ¶†In glos.sed cum factū.in fi.not.istam glo.et clarius in.l.quod dicitur.ff.de ver.obl.tamen dic clarius bm Bar.ibi:videlicet ꝙ si est factū quod persone serui inest,vel coheret:tūc siue sit explicandum a seruo,siue ab alio ipsi seruo vel filio:⁊ tunc non querit patri vel dño:als secus.vt hic:⁊ d.l.qd dicitur.ibi dū dicitur alioqui si factum ⁊c.Exemplū etiā in operis,quas quis stipulat a liberto:vt.l.seruus patroni.⁊.l.si is.ff.de ope.libe.qui tex.bene declarat pdicta:vt no.gl.s.proxi.§.¶In glos.ire agere.in fin.de hoc dic vt not.glo.Bart.⁊ vltramontani,Ange.Imo.⁊ Rapha.

ADDITIO.

a ¶No.ꝙ seruus. vide Ang.i.ꝙ cū eo q in alie.i pn̄. vbi pari mō no. qualr monach⁹ ⁊ seruus equiparentur.

b ¶Sed cū factū. Supra dictū est ꝙ quocunqꝫ mō seru⁹ stipulet,ꝙ dño acqrit:sꝫ h̄ est verū si ipe stipulet aliqd ꝙ cōsistat i dādo.Sꝫ pone ꝙ seru⁹ aliqd factū stipuletur,puta vt liceat ei ire agere:tūc seru⁹ p hanc stiplonē dño nihil acqrit:sꝫ sibi soli.vn̄ si dñs vellet ire agere: bñ posset prohiberi ne iret vl ageret.Et h̄ dicit vsqꝫ ad.§.seruus.

c ¶Seruus cōis. Supra dictū est qñ seru⁹ vni⁹ stipulet:sꝫ dñe qd iuris est si seru⁹ cōis stipulat:et rñdet Iusti.ꝙ si seru⁹ cōis stipulet aliqd sibi dari impsonaliter,vel dñs sub noie appellatiuo,acqrit vnicuiqꝫ dño pro portione dominij:⁊ non pro portione virili nisi vn⁹ ex dñis iusserit eū stipulari:tūc eīn iubēti acqrit,vel si nullus eorū iusserit:⁊ ipe tñ alterū noiauerit,puta stipulat⁹ ē ppetuo dño suo:tunc p hanc stipulationē acquirit noiato.si aūt vn⁹ iusserit ⁊ ipe aliuꝫ noiauerit quid iuris sit.habes in glo.

in.l.ij.§.ij.ff.de v.obl.Et no.istā gl.qd ē differētia an stipulet p vba,an per noia.Et rō differentie est:q: vba significant factū:qñ significant ire,gerere,vel pati:⁊ ideo inspicit psona serui.Sꝫ qñ p noia que significant qualitatē siue substantiā cū qualitate.vt patet in regulis grāmaticalib⁹.quod est in seruo cadere nō potest,igitur ⁊c.Ex quo sequitur ꝙ si seru⁹ stipulet sibi licere possidere:cū referatur ad ius,non vꝫ stipulatio.si nantē stipulat se tenere:cū tenere sit qd facti,vꝫ stipulatio ⁊ acquirit seruo:vt est casus in.d.l.stiplo ista.§.hi qui.⁊.§.hec stipulatio quoqꝫ.ff.d vb.obl.Et pdicta sūt vera,qñ seru⁹ stipulat factū explicādū a se:vt hic.secus si esset factū,sed explicandū a pmissore:vt domū seruo edificari:tunc valet stipulatio ⁊ queritur domino:vt no.glos.⁊ doct.in d.l.ij.§.i.de quo plenius ibi per doct.⁊ Rapha.⁊ not.in l.quod dicitur.per glos.Bar.⁊ doc.ff.eod.et supra dixi.

SVMMARIVM.

1 Nomina ppria in dubio,faciūt virilē acquisitionē:appellatiua dominicā.
2 Institor alicuis societatis,in qua sunt plures socij,& habēt plures partes in societate cui acquirat:& pro quota.
3 Monachus si meo mandato est stipulatus à Titio,cui acquiratur actio.
4 Monachus sine monasterio si stipulatur,cui acquirat.

c Seruus communis. c Seru⁹ acqrit dñis suis pro portiōe dñica,nisi iussu vnius aut vni fuerit stipulat⁹.h.d.¶No.ꝙ stipulatio serui simpliciter interposita,intelligit acquiri oibus dominis suis,nō viriliter sꝫ singulis pro dñica portiōe.¶No.ꝙ vn⁹ ex dñis pt iubere seruū cōeꝫ sibi soli stipulari:⁊ sibi soli acquirit:⁊ nō alijs dñis.¶No.qd seru⁹ cōis pōt vni ex dñis cui voluerit,noiatim acquirere.¶In gl.stipulādo.i fi.no.⁊ si
1 gna istā gl.†ꝙ in dubio noia ppria faciūt virilē acqsitionē:appellatiua dominicā:sꝫ ab ista ɔiectura ⁊ psumptiōe recedit ex plurib⁹.Primo rōne oneris iniūcti,q: bm on⁹ regulabit acquisitio.vt.l.nō nuqꝫ.ff.ad treb.Scdo rōne rei sup qua fit dispositio,vt videat cui⁹ sit vt.l.si seruus cōis.ff.de dā.infec.⁊ simile i.l.cū post.§.i.ff.de admi.tut.vbi lꝫ precedat nomē ppriū,in dubio tutor sup re pupilli vr ɔhere stipulationē noie appellatiuo:facit.l.fi.de insti.Tertio rōne notitie.vt.l.q habebat.⁊ ibi Bar.ff.de re.du.vnde distinctio hui⁹ gl.hꝫ locū qñ nominant psone ignote,sed si cognite nominarent in dispositiōe,sp viden adiecta noia ppria ad demōstratiōe appellatiuorū.Et sic inspiciūt appellatiua.arg.d.l.q habebat.Quarto qñ bm vnū modū potest valere,⁊ bꝫ aliū modū nō:⁊ tūc nō inspicit ꝙ pcedit,sꝫ vꝫ qñō potest.vt.l.quoties.ff.de reb.du.ita dicit Bar.in.d.l.cōis seruus.Adde qnto modo q: ista regula gl.hꝫ locū in exneo.secus in conflicto,q: i dubio semp cōteplatiōe psone vr dictū.lꝫ nomē ppriū nō fuerit exp̄ssum vt est gl.no.in.c.ij.de testa.in.vj.in gl.pe.¶In gl.stipulat⁹.in fi.qñ seruus pluriū dominorū stipulat,qualiter acquirat dñis:dic qñqꝫ seru⁹ stipulatur simpliciter,⁊ tūc aut pōt oibus queri ⁊ vnicuiqꝫ p portiōe dñica querit:vt hic in pn̄.⁊.ff.eo.l.si seruus cōis sit.Si tñ ad alterū ex dñis pertinuisset,alteri restituere cogeret cōdictiōe sine cā.vt.ff.eo.l.pe.Aut nō pōt oibus queri pro portiōe dñica,⁊ querit tūc oib⁹ p equa portiōe p qua pōt.vt.l.seruus cōis.ff.de dā.infec.Aut nō pōt omni
2 bus qri:⁊ acquirit ei cui pōt.vt.d.l.i.§.si seruus cōis.ff.eo.¶†Et ista sunt vtilia ad.q.de vno institore alicui⁹ societatis,in qua sunt plures socij ⁊ habēt plures partes in societate,cui acquirat ⁊ pro quota:Et predicta sunt vera qñ stipulat dñis nominatim,noib⁹ appellatiuis siue sibi.vt.l.siue mihi.ff.eo.Qñqꝫ seru⁹ pmū stipulat noiatim alicui ex dominis.⁊ tūc ei soli querit.vt.l.seru⁹ cōis.ff.eo.Aut stipulat noiatiꝫ plurib⁹ dñis vel oibus.⁊ tūc aut eos noiat alternatiue:⁊ dic vt.ff.eo.l.itē si seru⁹.cū.l.seq.Aut exprimunt noia ppria quorūdā,⁊ aliorū appellatiua.Aut copulatiue:⁊ tūc aut oibus noiatis pōt queri viriliter ⁊ oibus querit.Aut oibus queri nō pōt,⁊ tūc querit illis qb⁹ pōt queri:vt.l.pinde.§.fi.ff.eo.Et eodē mō distinguēdū est,si iussu aliquorum fuit stipulatus:q: tūc qrit iubēti.vt hic.fallit in.l.si seru⁹ duorū.ff.de acqui.here.Et ibi ponit rō.qñqꝫ vn⁹ iubet ⁊ ali⁹ noiat.⁊ tūc dic vt no.gl.hic.⁊ Bar.in.d.l.si seru⁹ cōis sit.qñqꝫ seru⁹ stipulat noiatiꝫ ppriis ⁊ appellatiuis.⁊ tūc aut exp̄munt noia ppria ⁊ appellatiua eorūdē,aut exprimunt noia ppria quorūdā,⁊ aliorū appellatiua.Aut quorūdā ppria ⁊ omniū appellatiua.Primo casu hꝫ locū ista gl.Scdo casu qñ noiatim noie pprio acquirunt viriles:noiatim noie appellatiuo acquirunt p dominicis portiōib⁹:vt.C.eo.l.pinde.in prin.Tertio casu quādo aliqs noiat noie pprio,⁊ aliq nominātur noie appellatiuo:⁊ tūc fiet diuisio eo mō quo dicit.ff.e.l.si seru⁹ cōis:q: noiatim habēt suas partes viriles:⁊ oēs dñi habēt vnā virilē,ad quā vocabuntur etiā noiati p portionibus dñicis.¶Predicta faciunt ad mona
3 chos†pone ꝙ monachus meo mādato est stipulat⁹ a Titio.nā actio acquirit monasterio suo,⁊ non mihi:tñ monasteriū cogit mihi cedere actionē in totū:vt dicit in seruo fructuarij vt.l.si liber homo.⁊ ibi hoc no.Bar.ff.e.⁊ p h̄ facit i simili.l.quidā cū filiū.ff.de here.insti.⁊ qd habetur in.l.actio.§.fi.ff.de acqui.here.⁊ no.gl.⁊ doc.in.l.si qs mihi bona.§.i.e.ti.Et facit bon⁹ tex.i.l.qd aūt.§.si legatis.ff.de edili.edic.⁊ habētur in.d.l.

a ¶ Qđ cōis seruꝰ. Supra dictū est qd iuris sit q̄n seruꝰ cōis stipulat sibi dari aliqd, ⁊ dc̄m est q̄ vtriꝗ dn̄o₂ pōt acqri. Sȝ dn̄e qd iuris est si seruꝰ cōis stipulet aliqd ꝙ alteri dn̄o rū acqri nō posset: veluti si res q̄ seruus stiplatus est sit alteriꝰ dn̄o₂, cū res sua acqri nō possit: ⁊ rn̄. Iust. ꝙ tūc necessariū ē ꝙ alteri acqrat. ⁊ h. d. vsꝗ in fi. titu.

b ¶ Stiplonū. Uiso d stiplone q̄r fiat ab initio, vł pluribꝰ liberꝫ vł suis. accedit Iusti. h ad diuisionē stiplonū, talē dās diuisionē stiplonū alie sunt iudiciales: alie p̄torie alie ɔuētionales, ⁊ alie cōmunes. indiciales sunt ⁊c. i summa tradidit Iusti. diuisionē stiplonū, mō p singula mēbra diuisiōis per exēpla declarat. ⁊ p̄mo ponit q̄ sunt indiciales, dicēs ꝙ ille sunt iudiciales stiplones q̄ a mero iudicis officio pficiscūt: ꝙ sic itellige. s. q̄ pficiscunt ab offō iudicis mercenario: ⁊ appellatiu dicisoffm̄ mercenariū, q̄n aliqd expedit p iudicē ꝑpter qđ iudex pncipalr nō aditur. vcȝ, aliqs vsucepit rē meaȝ q̄ non a dn̄o emit bōa fide, ego egi ɔ eū rei vēdicatione ⁊ litē cū eo sum cōtestatꝰ. li. cōte. ɔpleuit vsucapionē. nō ob. ei litis contestatio q̄ ad cursum vsucapionis cōplēde: sȝ secuset in pscriptione qꝛ si tm̄ cōpleta vsucapione pbem rez illā meā esse, tenet illā mihi restituere, ⁊ ita lȝ quo ad cursuȝ nō noceat sibi litis cōtestatio: tamē quo ad effectum

4 tur in.d.l.pe.ff.eo. ¶ † Quero pone ꝙ aliqs monachꝰ sine monasterio qđ pōt eē religiosus i gn̄e nō tn̄ astrictus alicui monasterio vt no.doc.i.c.j. de regu. i sexto. ⁊ stipulat, cui acqrat: dicit Bar. in.l. qđ seruꝰ.ff.eo. qđ nō vȝ stipulatio. vt ibi. Sȝ Cano. dicūt in simili cōtrariū qđ acqrit saltē camere apostolice: vt no. in.c. regisisti. extra de test.

SVMMARIVM.

1 Monachus cui commissum est per abbatem regimen alicuius ecclesiæ, acquirit illi ecclesiæ.
2 Monachus vnius monasterij si detinetur ab alio bona fide, cui acquirat.
3 Detentus pro monacho bona fide, acquirit monasterio. Et quid si in veritate nō est ,pfessus nec verè monachus, & abbas ista scit, an acquirat per dictum talem monachum. 4.

Quod communis seruus.

a Seruus cōis stipulādo rem que nō potest vni ex dn̄is acqri, acqrit alteri insolidū. h. d. ¶ Not. qđ pōt stipulari seruꝰ cōis rē sibi dari, q̄ est insolidū vniꝰ ex dn̄is. ⁊ tūc insolidū acqrit alteri. ⁊ dic vt
1 plene dixi. s. proxi. §. ¶ † Et ista faciūt ad qōnē si monachus cui cōmissum est p abbatē suū regigimē alicuiꝰ ecclesie: qđ illi eccl̄ie cuiꝰ hȝ regimē acqrit. vł ex re illiꝰ eccl̄ie vł ex opibꝰ suis, qꝛ dicta eccl̄ia pt dici quodāmō vsufructuaria dicti serui: qꝛ dicte eccl̄ie dȝ operari. Si vero q̄reret aliūde, quereret ecclesie pncipali, cuiꝰ est monachꝰ facit qđ hr̄ in.c. p̄senti. de offi. ordi. in. vj. ⁊ de offi. ordi. c. quāto. ita dicit Bar. in.l.j.§. si vsufructuariꝰ. et l. si seruꝰ cōis ita. ff. eod.
2 ¶ † Quid si monachus vnius monasterij, detinet ab alio monasterio bona fide: dicit qđ ea acquirit scđo monasterio sicut acqrit ille q detinet seruū alienū bona fide. et sic ex opera dicti monachi et ex re ipsius secundi monasterij. Ita dicit Bar. in.d.l. si seruꝰ cōis ita ff. eo.
3 ¶ † Quid si qs in veritate nō est monachꝰ, sȝ bona fide detinet: Dic qđ monasterio acqrit: sicut ille q detinet liberū hoīem bona fide. vt.l. liber hō. ff. d acq. re. do. ita dicit Bar. in.d.l. si seruꝰ cōis ita. de hereditate non adita an ⁊ q̄no p monachū acqrat. vide qđ dixi. s. de her. insti. §. alienus aūt. Adde gl. Bar. ⁊ doc. qd in cōuerso in.l.
4 coheredes. §. j. ff. de acq. pos. ¶ † Quid aūt si qs in veritate nō est ,pfessus nec vere est monachꝰ, ⁊ abbas ista scit, an acqrat p dictū talē monachū: dic qđ nō: sicut nō acqrit malefidei possesso₂ serui. ita dicit Bar. in.l. si seruꝰ testamēto. ff. eo. ⁊c.

De diuisione stipulationum. Rubrica.

SVMMARIVM.

1 Stipulatio prætoria quæ dicatur: quæ iudicialis, quæ conuentionalis, quæ communis.
2 Merum quid sit.
3 Guarentigia, quid sit.
4 Instrumentum confessionatum, & quod dicatur.
5 Liber homo, quare non possit deduci in stipulatione, etiam ab ignorantibus.
6 Cautio quæ inducitur ex forma statuti, an dicatur prætoria vel ciuilis.

Tipulationum. b

Totꝰ iste ti. diuidit i duas ptes pncipales. Prīo ponit diuisionē stipulatiōis. Scđo illā p exēpla declarat. scđa ibi. iudiciales. Et hoc dicit totꝰ ti.
1 † Stiplo iudicialis ē, q̄ incidēter iterponit. Pretoria vero q̄ pncipalr iterponit. Cōuētionalis q̄ ex sola ptiū ɔuētione. Cōmunis ꝟo q̄ aliq̄n pncipalr, aliq̄n incidēter iterponit. h. d. s̄m gl. Uel dic s̄m Bal. Pretoria stipulatio est, q̄ ē inducta ab edicto ptoris. Iudicialis a iuriscōsultis, vel alijs ptibꝰ iuris q̄ a ptore. Cōuētionalis, a sola ptiū ɔuētiōe. Cōis q̄nꝗ a ptore q̄nꝗ a iuriscōsultis iducta est. h. d. s̄z Bar. ¶ No. qđ triplex ē stipulatio. ¶ No. ꝙ stipulatio indicialis, vł esse solūmō illa q̄ venit in iudicijs, a mero iudicis offō. ¶ No. ꝙ cautio vt dolꝰ malꝰ absit, ē cautio iudicialꝫ. ¶ No. ꝙ ptoria cautio, vł eē q̄ a ptore mortuo iducta ē. ¶ No. ꝙ cautio d dāno ifec. dr̄ cautio ptoria. ¶ No. ꝙ cautio ɔuētionalis, ē innumerabilis: qꝛ tot sunt q̄t a ptibꝰ placitū ē, vt i.l.j.ff. de pac. ¶ No. ꝙ illđ dr̄ esse cōe, qđ pōt pticipare ⁊ de vno ⁊ de altero extremorū. ¶ In gl. q̄ icipit, sȝ cū hic ponit. i fi. Dic ꝙ hic diuidit stipulatio i gn̄e: ibi vnū genꝰ tm̄. Itē adde ꝙ illa.l.j.ff. de pto. stip. in alio vł obstare. qꝛ ibi ponit stipulatio ptoria, sicut genꝰ iudicialis vt spēs. hic ꝟo ponunt vt spēs diuerse. Sȝ dic ꝙ alr capit iudicialis, q̄n iudiciū iterponit: hic aūt
2 q̄n ex offō iudicis. ¶ † In gl. a mero. i fi. No. sing. istā gl. quā Ang. alle. in.l.v. in pnc. ff. eo. qđ idē est merū, qđ purū qđ est separatū a substātia alteriꝰ entis. ita qđ nullum cōe habet cum eo.

3 ✠ ADNOTATIO. Premitto † qđ garētigia nihil aliđ est q̄ q̄ddā pceptū qđ fit p iudicē cartularē, seu notariū ad id iurisditionē suffultū d instrō rogatū, p.l. rogāti. vt incōtinēti obsuet i istrō ɔtēta, dilatiōe pfixa ad soluēdū effluxa s̄m Nico. boeriū in decisi. suis. q. cccxcv. exordi. ɔpotꝰ. fi. col. iij. ꝟ. nā garētigia. post Ange. ⁊ scribē. in.l. ait ptor. §. si iudex. de re iudi. i pāde. ⁊ dixi. in ɔsi. ccxij. exordi. syndici sarriani. ꝟ. instrm̄ garētigiatū. nu. 1. ⁊ sic garētigiatio, nihil alind est q̄ preceptū factū debito₂i de soluēdo itra terminū sibi pfixū a iudice cartulari. Talibꝰ em̄ instris Auenione ⁊ in comitatu Uenaiscino non vtimur, sed
4 loco illo₂ū habemꝰ instrā cōfessionata. † Instrm̄ aūt cōfessionatū dr̄ q̄n aliqs debito₂ cōstituit pcuratores irreuocabiles in instrō debiti, ad cōfitēdum debitum corā iudice, effluxa dilatione in instrō assignata et ad capiendū dilationē ad soluēdū. Bal. in.l. etiā. col. j. ver. ⁊ noto qđ tusci. nu. 4. de executiōe rei iud. Ad idē Jas. in.l. erro₂. col. viij. ver. q̄ differētia. nu. 14. de iu. ⁊ fa. igno. Phi. decius in.l. bonefidei. col. iij. nu. 9. C. de pac. parificet ista duo garentigiatū et confessionatū que procedit virtualiter ⁊ effectualr. Anto. Ca.

¶ Et p h dicit se cōsuluisse, ꝙ si statutū dt̄ qđ nō possit a mera iterlocutoria appellari, qđ appellabit ab interlocutoria: q̄ iudex ɔnūtiauit instrm̄ guarētigie executiōi nō mādatū: qm̄ nō est mera interlocutoria pp effectū executiōis ptis nec est mere diffinitiua qꝛ nō pcessit litis cōtestatio. nec aliꝰ ordo iudiciariꝰ. ⁊ sic dt̄ iudicatuȝ fuisse: facit qđ no. Bar. de interlocuto₂ia. i.l. titia. ff. de accu. Sȝ do. Jo. de imo. in.d.l.v. dt̄ qđ est aduertēdū si statutū dicat in interlocutoria certū ordinē dēre seruari, vł intelligēdū de illa interlocutoria q̄ hȝ vix diffinitiue: p id qđ no. Jo. an. post Abb. in.c. puenit. el. ij. ex de appel. ⁊ ita de facto dt̄ qđ ɔsuluit do. Ant. de but. Sed vt vł p pdicta Ange. vł sentire ɔtriū, nisi addat ꝟbū merū vł sic. Et pro hoc bn̄ facit qđ no. Bar. in.d.l. titia. ff. de acc. vbi dt̄ qđ lȝ absolutoria ab obseruatiōe iudicij, dicat aliq̄n diffinitiua, nō tn̄ obseruant in ea, q̄ habent in.l. ij. C. de sen. ex picu. reci. Ex pdictis ergo cōsydera an statutū dicat de q̄libet interlocutoria, an ꝟo simplr loquat. Et hoc scđo casu. si itelligeret de qualibet interlocutoria, actꝰ vitiaret. ⁊ tūc vt actꝰ potiꝰ valeat, restringā ad interlocutoriā merā. aut gn̄alr intelligēdo actꝰ nō vitiaret. ⁊ tūc indistincte de q̄libet intelligit. facit. l. ait ptor. §. pmittit. ff. de mino. ⁊. c. vt debitꝰ. ex de appel. Addō vnū singulare, ꝙ tā in mō appellādi q̄ i alijs formis ⁊ modis, in effectu iudiciali eodē mō appellat ⁊ iudicabimꝰ idē i interlocutoria q̄ hȝ vix diffinitiue, sicut de ipsa diffinitiua: non aūt sicut de mera iterlocutoria: vt est gl. sing. in.c. fi. de elec. in vj. de quo dic vt late dt̄ Lud. in.d.l.v. ff. de ꝟ. obl. vbi ego latiꝰ scripsi. dic vt ibi. ¶ In gl. veniūt. ibi principalr adiri. hāc rephēdit Bar. p.l. oībꝰ. ff. de iudi. vbi illa cautio est introducta a iuriscōsulto ⁊ nō a pretore, ⁊ fit iudicialis. Et tn̄ ibi pncipaliter aditur iudex p.l. denūtiamꝰ. C. de his qui ad eccle. cōfu. qꝛ nō a pretore, sed ab impatore innē-

vsucapionis ei obstet, ⁊ dȝ iudex ipsuȝ facere cauere qđ nō cōmisit dolū i re illa vñ h̄uū forsan petitū mauumiztēdo, vel aliquo alio mō alienādo. vt. ff. de rei vē. l. si post acceptā. ⁊ illā cautionē dȝ iudex facere inponi p officiū mercenariuȝ ⁊ sic accipe qđ in litera dicit mero qꝛ nūꝗ ptor viuus vel mortuꝰ ad h se itromisit sȝ lege iubēte interponit hmōi cautio, vt in cautione de dolo. p l. priꝰ allegataȝ. ff. de rei vendic. si post: et subdit duo exēpla. Primū est veluti de dolo cautio. Secundū dr̄ eē q̄dā stiplo iudicialis si em̄ ego ago ɔ aliquē pignoratitia ac. dȝ iudex ex offō suo facer reo interponere cautionē, qđ i re pignorata nō cōmisit dolū fnitutis amittēdo vł aliq̄ mō ius leserit, vł de psequēdo seruo suo. Si eniz aliqs metu abstulit a me seruum meū, ⁊ illū postea perdiderit debet iudex facere cauere de persequendo seruo illo ⁊ de restituēdo eiꝰ ptio: ptoria āt ,ppa est illa stiplo, pp q̄, adit iudex viuꝰ ad h ꝙ illđ exequat qđ mortuꝰ iudex pmisit vł pcepit. Cū em̄ pto₂ mortuꝰ pceperit ꝙ ille cui domꝰ minat ruinā caueat de dāno ifecto si adeatur pretor viuꝰ ad executionē illiꝰ pcepti. h est ad hoc. vt faciat ipȝ cuius domꝰ minat ruinā cauere de dāno infecto, ista cautio siue stiplo pretoria vocatur.

¶ Pretorias. ꝛc. h manifestat per exẽpla que sunt pretorie stipulationes, que ꝓficiscũtur a mero p̃toris offõ. i. pure: ita ꝙ nõ iudicis offõ ĩterponatur veluti dam̃ni ĩfecti cautio, ꝛ legatoꝝ ꝺbẽt stipłones edilitie sub p̃torijs stipłomib⁹ ꝯtinentur: ita ꝙ si aĩal tibi vẽdã ꝛ ꝺ vitijs ꝓut teneoꝛ caueã. ꝺꝛ ista cautio p̃toria ꝙ̃ꝙ̃ sit edilitia. h. ꝺ.
¶ Cõuẽtiõales q̃siui a Just. que essent stiplones ꝯuẽtionales: et rñ. ꝙ ille sũt stipłones ꝯuẽtiõales q̃ suntvl̃ fiũt ex ꝯuẽtiõe ꝯhentiũ, h̃ ẽ neq; iussu pretoris neq; iussu iudicis ordiarij. Sꝫ ꝺñe q̃t sũt gña ꝯuẽtiõaliũ: ꝛ rñ. ꝙ tot fere sũt q̃t ꝺicim⁹ eẽ gña rerũ ꝯhẽdarũ ꝛ ĩ qbusdaꝫ vꝫ ꝯct⁹: vbi gr̃a vẽditio ĩ qbusdã ñ vꝫ stiplo. ff. ꝺ ꝯ hẽ. ẽp. l. liber hõ. §. fi. ꝛ. ĵ. ti. proxi. j. rñso.
¶ Cõe sũt ꝛc. q̃siui a Just. q̃ eẽnt cões stiplones. ꝛ ipse rñ. ꝺicẽs: qꝺ cões stiplones sũt veluti rẽ pupilli saluã fore. stiplo eñ quã interponit rẽ pupilli saluã fore, ẽ cõis: qꝛ p̃toꝛ mortu⁹ ꝓcepit hanc cautionẽ ĩterponi: ꝛ iudex viu⁹ h̃ exeqr̃ aĩs res hmõi nõ posset expediri sĩr stiplo ꝺ rato, ẽ cõis qꝛ p̃toꝛ mortu⁹ ꝓcepit ꝙ caueat̃ ꝓ rato a ꝓcuratore actoꝝ: ꝛ qñq; ꝓcepit iudex viu⁹ ꝙ caueat̃ ꝺ rato alio ẽt mõ ꝺꝛ cautio ꝺ rato cõis, qꝛ ĩterponitur a ꝓcuratore actoris ꝓprie, ꝛ qñq; a ꝓcuratore rei ꝺꝛ, vel qñq; ĩterponit̃ ĩ iudicio, ꝛ qñq; extra vt hic habes in gl. ꝛ. h. ꝺ.

ta fuit. ꝛ tñ iudex principal̃r adit̃ ꝓpter cautionem, ꝛ ecõtra: in cã ꝺãni infecti iudex aliqñ non principal̃r sꝫ incidenter adit̃, vt si qs nolit tollere rudera dom⁹ vicine ruinate: nã excipere põt vt caueat ꝺe ꝺãno infecto. l. p̃toꝛ. §. fi. cũ. l. seq. ff. ꝺe ꝺã. infe. Jõ tene primã ꝺr̃iam: qꝛ iudiciales fuerũt a iuriscõsulto vl̃ iperatore inuẽte. siue ꝓncipal̃r siue incidenter iudex adeat̃. Et p̃torie q̃ a iurisdictione p̃toris mortui, sunt introducte. ¶ Jn ea. gl. ibi: vage sunt ꝓ totũ ꝛc. ꝺic hoc nõ plꝫ ꝺoctoribus qꝛ stipulatio ꝺe ꝺãno infecto: ꝛ vt lega. nomi. caueat̃. sunt p̃torie, vt hic: ꝛ tñ nõ cõtinent̃ in ti. ꝺe p̃to. stipula. ꝛ tñ sunt p̃torie igi̇t ꝛc. Uel ẽm Ang. in. ꝺ. l. v. ꝺic ꝙ gl. habuit bonũ respectũ, qua si velit ꝺicere. nos habem⁹ ti. ꝺe p̃toria stipulatione particularẽ: ꝛ tñ in particulari nõ habem⁹ ti. ꝺe iudicialib⁹ stipulationib⁹. ¶ Jn ea. gl. in fi. ꝺic, Pet. ꝺãnat istã: qꝛ cautio ꝺe ꝺãno infecto, est p̃toria: vt hic. ꝛ tñ etiã ꝓ quẽlibet minimũ magistratũ expedit̃. vt. l. j. ꝛ. l. iiij. §. j. ff. ꝺe ꝺã. infec. Sꝫ Jo. ꝺe imo. saluat gl. ab ista impugnatiõe, qꝛ ibi est spãle. qm̃ illa materia ꝺesyderat celeritatẽ, ꝓpter periculũ more. vt. ꝺ. l. j. ꝛ. l. ij. ergo ꝛ in ꝯrium est ius cõe. ¶ Jn gl. peñ. in fi. † Et q̃ sit rõ ꝺr̃ie quare liber hõ nõ põt ꝺeduci in stipulationẽ, ẽt ab ignorãtib⁹. sꝫ in vẽditiõe sic. vide gl. j. ꝺe inutili stipulatione. §. j. ꝛ ibi ꝺicã. qꝛ alter ꝺicit Bar. in l. liber hõ. ff. ꝺe ver. obl. ¶ Jn gl. ꝺe rato. in fi. ꝺic ꝙ male loquit̃ ista gl. qꝛ ẽm primã opi. sequit̃ ꝙ q̃libet stipulatio posset ꝺici cõis: vñ ꝺic ꝙ iõ ꝺicit̃ cõis, qꝛ est inducta a pretore in procuratore actoris. vt. l. nõ solũ. §. q alieno. ff. ꝺe pcu. Extenditur etiã ad reũ in certis casib⁹, qui inducunt̃ a iurisconsulto. vt. l. pomponius. §. si is. ꝛ. l. nõ solũ. §. fi. ff. ꝺe ꝓcu. ꝛ hoc sentit glo. in fi. ¶ † Querit Bar. ꝛ ꝺoc. in. ꝺ. l. v. qd ꝺe cautione q̃ inducit̃ ex forma statuti, an ꝺicat̃ pretoria vel ciuilis: ꝛ est magni effectus per no. in. l. sancim⁹. C. ꝺe ver. sig. Et ꝺic si est factũ a toto populo vel a repñsentãtibus totũ populũ, tunc clarũ est ꝙ ꝺꝛ ciuilis. argu. glos. in rub. C. que sit lon. cõsue. ꝛ. l. aliud. §. refertur. ff. ꝺe reg. iur. ꝛ facit. l. municipib⁹. ff. ꝺe cõdi. ꝛ ꝺemon. iuncta. l. oẽs populi. ff. ꝺe iusti. ꝛ iu. ꝙ not. glo. et ꝺoc. in. l. j. circa principiũ. ff. qꝺ quisq; iur. ꝛ quod habet̃ in simili in. l. plane. ff. qꝺ cuiusq; vniuersi. ꝛ qꝺ no. Bar. in. l. ambitiosa. ꝺe ꝺecre. ab ordi. fa. in. l. qꝺ maioꝛ. ad munici. Si vero est factum ab episcopo ꝺuce vel marchione: tunc ꝺicitur p̃toria, qꝛ fit a magistratu vt. l. ius ciuile. ff. ꝺe insti. ꝛ iur. ꝛ sic actiones penales ꝺescẽdentes ex statutis taliuꝫ magistratuũ, erunt annales: vt. ĵ. ꝺe ꝑpe. ꝛ temp. acti. in prin. ꝛ pro ista ꝺifferentia optime facit qꝺ sing. no. Bar. in. l. j. in fi. ff. ꝺe bo. pos. ꝛ Bal. ꝛ Jmo. in. l. ex ꝺuobus. §. fi. ff. ꝺe vulg. ꝛ pupil. ꝛ istud est tenendum: ꝛ ita sequit̃ in. ꝺ. l. v. Rapha. et Jmo. lꝫ Ang. ibi velit ꝺistiguere an. Marchio faciat iure proprio, vel ꝺicat̃ vt vicarius ecclesie. ꝛc. sed sua ꝺifferentia non probatur lege. ꝺe ista tamen questione vide late Ludo. in rubri. C. qui admit. ad bo. pos. po.

De inutilibus stipulationibus Rub.

¶ Supra in ti. ꝺe ver. obli. ꝺixit in genere ꝺe stipulationibus interpositi ab vno, verũ quia tam ex parte creditoris ꝙ̃ ex parte ꝺebitoris, aliquãdo plures ꝑsone interueniũt ꝛ sunt ꝺuo rei. ꝛ iõ subiecit ti. ꝺe ꝺuo. reis. verũ qꝛ non tm̃ stipulatio interponit̃ a libero, sed ẽt a seruo. ideo subijcit ti. ꝺe stip. ser. veruꝫ qꝛ stipulatio nõ est simplex sed multiplex, ideo postea annectit ti. ꝺe ꝺiuisi. sti. vt ꝯ. ti. pxi. verum qꝛ aliqñ stipulatio est inutilis. et hoc põt cõtingere multis moꝺis: ideo ponit hic istum ti. ꝺe inutilibus stipulationibus ꝛc.

SUMMARIUM.

1 Hyppocentaurus, fuit & est res imaginaria, & non vera.
2 Iura & actiões, an dicantur mobilia vel immobilia?
3 Species quãdo perempta est culpa debitoris, potest etiam ipsa res, non tantùm ipsa æstimatio in stipulatione deduci.

a Mnis res. ᵃQuoniã iste ti. est valde longus, ꝛ hꝫ plurimos. §. vnusq̃sq;. §. hꝫ materiã ꝺe ꝑ se. ꝛ iõ nõ ꝺiuidã. quia esset valde longa ꝺiuisio. Et hoc ꝺicit primo. Stipulatio rei q̃ non est nec esse potest in rerũ natura, non valet. Secus si posset ĩ nostro ꝺñio haberi. h. ꝺ. ¶ Not. b ꝙ oĩs res que põt caꝺere in ꝺñio nostro, põt in stipulationem ꝺeduci. nec curat̃ vtrũ sit mobilis vel immobilis. ¶ No. qꝺ stipulatio hoĩs mortui nõ valet. qꝛ homo mortuus ad nihilũ vꝫ. etiã si stipu
1 latio fuerit ab ignorãte cõcepta. ¶ † No. ꝙ hyppocẽtaur⁹ fuit ꝛ est res imaginaria, ꝛ nõ vera nec fuit nec est nec esse põt. ¶ Ex quo no. qꝺ possum stipulari id qꝺ nõ fuit nec est in rerũ natura: sꝫ eẽ potest ꝛ esse sperat̃. vt fruct⁹ futuri ex tali fundo. vt. l. inter stipulãtẽ. §. sacrã. ꝛ ibi Bar. ff. ꝺe v. ob. ¶ Jn glo. j. in fin. No. istã. gloss. qũo multis moꝺis fieri potest, qꝺ res non est in ꝺominio nostro,
2 nec in nostro cõmercio. ¶ † Jn gloss. mobilis. in fi. an aũt iura ꝛ actiones ꝺicantur mobilia vel immobilia: not. gloss. ꝛ Bar. in. ꝺ. l. mouentium. vbi Bar. ꝺicit qꝺ est certũ genus ꝺe per se. vt. l. a ꝺiuo pio. §. in vẽditione. ꝛ ibi vide ꝺoct. ff. ꝺe re iud. bene tñ verũ est ꝙ iudicabimus postea mobile vl̃ immobile, ẽꝫ ꝙ adijcitur rei mobili vel immobili: vt not. gloss. ꝛ Cy. in. ꝺ. l. mouẽtiũ. Et idem no. Bart. in. l. põt pupillus. ff. ꝺe auto. tu. ꝛ gl. ꝛ Bal. in ti. qui feu. consti. po. c. j. ꝛ no. glo. ꝛ ꝺoc. in. l. j. C. si aduer. trans. Et vide Bart. in. l. tutoꝛ. ff. ꝺe bo. pos. qꝺ not. ẽm ꝺoc. Bal. ꝛ Sali. in. ꝺ. l. tutoꝛ. quãdo tu frater facis tuas soꝛores nuptas, renũtiare bonis paternis: quia ibi etiã sunt mobilia, ꝛ sic actiones ad immobilia, qꝺ semper habeas auto c ritatẽ iudicis ꝛ ꝺecretũ si ipsa sit minoꝛ, alias nõ valeret renũtiatio. ar. l. lex que tutores. C. ꝺe admi. tu. qꝺ perpetuo tene mẽti. ¶ Et ideo sis cautus qñ stipularis obligationẽ bonoꝝ, qꝺ ꝺicas ꝛ obligas bona tua tũc non ꝺicẽdo mobilia ꝛ immobilia veniũt iura ꝛ actiones. vt est casus in. l. si legatus. §. j. ꝛ ibi not. ff. ad treb. Secus si ꝺiceres omnia bona mobilia ꝛ immobilia: qꝛ non veniũt
b nomina ꝺebitoꝝ. ᵇ vt. ꝺ. §. in vẽditiõe. ¶ Jn gl.
3 creꝺebat. in fi. ¶ † Not. ꝙ qñ species perẽpta est culpa ꝺebitoris, potest etiã ipsa res non tm̃ eius estimatio, in stipulationẽ ꝺeduci, ĩmo ipsa res ꝺebet peti ꝛ plusq; in ipsa re fiat conꝺẽnatio. verum qꝛ executio impossibile est qꝺ fiat in re perẽpta, fiet ergo in estimatione. vt. l. si seruum. §. effectus. ꝛ ibi gloss. ꝛ Bar. ꝛ ꝺoc. ff. ꝺe ver. obl. qꝺ no. in practica qñ petis a rustico boues mortuos culpa sua. Jn gl. inutilis. in fi. ꝺic qꝺ adeo est inutilis, qꝺ nec ciuilis nec naturalis nascitur obligatio. quia impossibiliũ nulla est obligatio. vt ꝺe regu. iur. in. vj. c. nemo ad impossibile ꝛc.

SUMMARIUM.

1 Aduersam fortunam liberi hominis quis nõ debet æstimare vel desyderare.
2 Stipulatio rei pro parte religiosæ & pro parte non, an valeat?
3 Ciuitates possunt habere res proprias, & in patrimonio proprio.
4 Res quæ non est in commercio quia sacra vel religiosa si fiat contractus super ea, an saltem æstimatio vel interesse debeatur?
5 Stipulatio quare non potest ita pendere, sicut alij cõtractus.
6 Res infidelium, & sic quæ non sunt in cõmercio nostro, an possimus stipulari?

c Idem iuris est. ᶜStipulatio rei que in nostro ꝺominio non est vel

a ¶ Oĩs res. Que siui a iusti. sup q̃b⁹ rebus posset fieri stiplo: rñ. ꝺ. Just. ꝙ sup illis q̃ ꝺñio hũano subijci pñt, siue illa res sit mobil' siue ĩmobil' ꝺũ tñ sit subijcibil' commercio humano. ꝛ. h. ꝺ.
b ¶ Noĩa ꝺbitoꝝ Ex his possum⁹ ꝺicere aliꝺ ꝙ lꝫ ꝺonatio oĩm bonoꝝ p̃sẽtiũ ꝛ futuroꝝ ñ valeat, l. stiplo h̃ mõ. ff. ꝺe ver. obli. iunctis ibi no. ꝑ ꝺo. et h̃ p̃cipua illa rõne, qꝛ sic ꝺonãdo, est sublatũ liberũ arbitriũ testãdi: tñ ꝺõatio bonoꝝ mobiliũ ꝛ ĩmobiliũ, p̃sentiũ ꝛ futuroꝝ vꝫ: an iura ꝛ actiones nõ ꝯtinent̃ sub bon' mobilibus ꝛ ĩmobilib⁹ vt hic. quare ꝺonãs, testari potérit ꝺe suis ꝺebitis. viꝺ Guil. pa pe. in ꝺeci. cc xci. parlamẽ. ꝺlphi.
c ¶ Jdẽ iuris est. Supra ꝺictũ est ꝙ ĩutil' ẽ stiplo si qs stipulet̃ ꝺari sibi hyppocentaurũ q esse non põt sĩr ĩutilis ẽ stiplo, si quis stipulat̃ sibi ꝺari rẽ sacram vl̃ religiosaꝫ quam creꝺebat eẽ humani iuris. vl̃ publicã q̃ publico vsui ꝺeputata est, vt forũ vl̃ theatrũ vel liberũ hoĩeꝫ quẽ ẽuũ esse creꝺebat: ꝛ reꝫ cui⁹ ꝯmerciũ haberi nõ põt, vt rẽ suã sibi ꝺari: ꝛ si ꝺicas vr̃ ꝙ iste stiplones non ꝺñt eẽ vl̃ ꝺici ĩutiles sꝫ magis ĩ pẽꝺẽti eo quia illꝺ ꝙ mõ publicũ est, põt ꝑuatũ fieri ꝛ ex libero hoĩe põt seru⁹ fieri: ꝛ sic ꝺ alijs. ꝛ sic stiplo põt valere. sed nihil ꝺicit̃. Stipulatio enĩ cũ iuribus nitatur, ex p̃senti ilico vꝫ, vl̃ vtilis est. ꝛ. h. ꝺ.

eſt,vel ꝗ̃ eſt:ſꝫ poſtea deſinit:lꝫ poſſit efficiꝭ in noſtro commercio non
vꝫ:ſiue pure, ſiue cõditionaliter fuit concepta.h.d.¶ No.ꝙ res ſacra
nõ eſt in humano iure,ſed diuino.¶ No.ꝙ in rebus in quibus nõ ca-
dit commerciũ noſtrũ,nõ cadit aliqua obligatio etiã inter cõtrahen
tes ignoranter ⁊ bona fide.¶ No.ꝙ nõ vꝫ emptio liberi hoĩs,lꝫ repu
tetur pro ſeruo.facit.l.iuſto.in ꝑncip.ff.de vſucap.¶ No.ꝙ nemo po
teſt ſtipulari ſibi dari,⁊ ſic dñium trãſferri rei ſue.vt.j.de act.§.ſic ita-
ꝗꝫ.quia res ꝓpria,nõ poteſt amplius ꝓpria fieri.vt.l.ꝓpria.C.de legi
bus.¶ No.ꝙ res in vſibus publicis deſtinata,põt eſſe in priuato vſu
1 vt liber homo poteſt eſſe ſeruꝰ.¶ † No.ꝙ aduerſam fortunam liberi
hoĩs,qui nõ debet eſtimare vel deſyderare.¶ No.ꝙ qñ res a princi-
pio eſt nulla quia lex reſiſtit,lꝫ poſtea deueniat ad caſum a quo poſ-
ſet incipere nõ cõualeſcit:de quo plene ꝑ Bar.in.l.pluribus.§.j.ff.de
verb.obli.¶ Not.econtra ꝙ lꝫ diſpoſitio a principio valuerit,ſi tamẽ
deuenit ad caſum a quo non poſſet incipere vitiatur.¶ In gloſ.ſa-
cram in fi.quã glo.declarat:qꝛ in venditione venit traditio poſſeſſio-
nis.⁊ liber homo põt poſſideri ab ignorante,nõ a ſciẽte.ff.de acquir.
poſ.l.cum heredes.§.fi.⁊.ff.de vſuca.l.nõ iuſto.in prin.ideo in vẽdica-
tione,exigitur ignorãtia emptoris.Idem ergo in ſtipulatione tradẽ
di,ita declarat iſtã glo.Rapha.in.l.liber homo.ff.de ver.oblig.Sed
Bar.ibi quẽ ſequiꝭ Ang.Imo.⁊ cõmuniter doc.dãnant gl.ibi,quia di
cunt ꝙ homo liber nec in emptionẽ nec in ſtipulationẽ põt deduci,
vt ipſe liber homo debeaꝭ:vt ibi.Sꝫ in ꝑiudiciũ vẽditoris ſic,vt ipſe
teneatur de euictione.Idẽ ergo dicit fore dicendũ in ſtipulatione ex
cauſa oneroſa.vł ſi fuiſſet in dolo.Sꝫ dño Rap.nõ placet opi.Bart.
qꝛ ſi nõ valeret vẽditio in rẽ,non agereꝭ ad intereſſe ſaltẽ contra ven-
ditorẽ ignorãter.ff.de cõtrahẽ.emp.l.domũ.cum ſimilibus.Nec enim
reperiꝭ ꝙ res mortua poſſit vendi:ꝗuis dicat ꝙ pro Bar.faciat.l.cõ-
tinuus.§.cum quis.ff.de verb.ob.ibi vide etiã Rapha.ſed de iure cre
do ꝙ iſta gl.ꝑ rõnes Rapha.ſuſtinetur.tamen opi.cõis cui eſt ſtandũ
eſt in contrarium.vt dixi.⁊ vide.l.⁊ liberi.⁊.l.qui officij.§.j.ff.de con-
2 trahen.emp.¶ † In gl.religioſam.dic hoc verũ qñ res in totũ eſt ſa-
cra vel religioſa.Si autem eſſet pro ꝑte,an valeat ſtipulatio,emptio
vel alia diſpoſitio:vide.l.hanc.⁊.l.in modicis.ff.de contrahen.empt.
3 ¶ † In glo.vſibus.in fi.Not.ex gl.ꝙ ciuitates poſſunt habere res ꝓ-
prias,⁊ in patrimonio ꝓprio,que nõ ſunt in cõmuni vſu:idẽ dicimus
de imperatore qui hꝫ res in patrimonio ꝓprio.vt.l.apud iulianum.§.
fina.ff.de lega.j.⁊ in.l.bene a zenone.C.de quadriẽ.preſcrip.⁊ iſta poſ
ſunt alienari vt ꝗ̃libet res priuatorũ,vt ſunt molẽdina Bononie.vt
dicit gl.in.l.ſed ⁊ celſus.ff.de contrahen.emptio.⁊ in.d.l.apud iulia-
nũ.§.fina.⁊.d.l.bene a zenone.⁊ facit.l.ij.§.hoc autem interdictum.ff.
ne quid in loco publico.¶ In gl.cõmerciũ.in fi.vel tu pone exemplũ
quotidianum.Statutũ eſt Venetijs ⁊ Ferrarie ꝙ nullus forenſis poſ
ſit modo aliquo acquirere aliquam domum,in dictis ciuitatibus.fa-
cit.l.in quorũ.ff.de pigno.⁊ qđ ibi gl.⁊ Barto.in.l.multum.ff.de ver.
4 oblig.¶ † In quo dubio cõclude ſꝫm Bar.in.d.l.multum.ꝙ aliquan
do res nõ eſt in cõmercio propter rei naturã,vt quia ſacra vel religio-
ſa.Et tũc ſi contractus ſuper ea fiat,an ſaltem eſtimatio vel intereſſe
debeatur:⁊ in hoc dic ꝙ nõ.vt.l.inter ſtipulantem.§.ſacram.de verb.
obli.Aut non eſt in commercio propter quandam qualitatem vt qꝛ
eſt iuncta edibus.⁊ tunc eſtimatio debeꝭ vel intereſſe.vt.l.cetera.§.
duobus.ff.de leg.j.Si vero illius rei eſt cõmercium in communi,tunc
aut eſt cũ magna difficultate.⁊ habetur pro impoſſibili.vt.d.l.apud
iulianũ.§.j.Aut eſt commerciũ in ꝯmuni ſine difficultate:⁊ tunc aut
defectus eſt ex parte ꝓmiſſoris aut ſtipulatoris.vt in glo.in.d.l.mul-
tum.Primo caſu indiſtincte debeꝭ eſtimatio.vt.l.multum.quod no.
5 ¶ † In gl.protinus.in fine:ſed que eſt ratio quare nõ poteſt ita pen-
dere ſtipulatio ſicut alij contractꝰ:vt.l.fi.ff.com.pre.cũ poſſit ſuſpen
di.vt.§.omnis.ſ.de verb.oblig.Poteſt dici ſꝫm Jo.fab.ꝙ certi con-
tractus nõ pendẽt,ſicut nec ſtipulatio.ſed qualitas contractus ſicut
trãſlatio dñij vel cui acquiritur ex contractu,pendere poſſunt.Et ex
his dicitur pẽdere contractus de dona.cau.mortis.l.ij.vbi de hoc,ſed
non reperitur qđ etiã ex poſtfacto cõſummato vnde pendere dicitur
propter euẽtum cõſummationis,in veritate tamẽ non pendet imo in
terim nullꝰ.vt.ff.ſi certum petaꝭ.l.perinde.⁊ loquiꝭ ergo hic in actibꝰ
puris.¶ Quid ſi ſub cõditione ſtipulor rem,cuiꝰ nõ habeo commer-
cium:tex.in.d.§.ſacram.ff.de verb.obli.videtur dicere idem.Et tamẽ
contra caueꝭ.ff.de verb.oblig.l.exiſtimo.⁊.l.ſi rem meã.facit.c.abba-
te ſane.de re iudica.in.vj.⁊ qđ no.Bar.in.l.id qđ.de leg.j.⁊ in.l.ſi liber
homo.ff.de verb.obli.vbi res hoſtium que nunꝗ̃ fuit noſtra non ſim-
pliciter ſed ſub cõditione ſi noſtra fiat,poteſt ſtipulari.cogita alias
in iſto ti.forte plenius dicã.Et vide late.d.meum Floria.in.d.l.fin.ff.
com.predi.⁊c.an ꝯtractꝰ pẽdeat ⁊ quomodo.¶ In gl.ſimilia.in fine.
ſed contra.ff.de legatis.iij.l.ſi chorus.§.fi.ſed ibi erat ſeruꝰ quo tẽpore
potuit legari.hic erat liber tempore ſtipulationis.Et tamen ſi tꝑe ſer
uitutis ſtipularer ipſum,⁊ poſtea efficeretur liber ⁊ interim ſeruus,
nõ conualeſcit ſtipulatio.vide.ff.de ſol.l.qui res.§.aream.ſꝫm Jo.fab.
6 ¶ † Ultimo tex.iſte facit ad id qđ no.Bar.in.d.l.liber hõ.⁊ in.l.iulia
nus.ff.de legatis.j.vcꝫ an res infidelium.⁊ ſic que nõ ſunt in cõmercio
noſtro poſſimus ſtipulari.Et dic ſi ſemel fuerũt noſtre,ſed hodie ſunt
occupate poſſunt ſtipulari.c.abbate.de re iudic.
itẽ ſecũdo ſi ꝓmittanꭍ cũ iſta cõditione,ſi ad ma
nus noſtras ꝑueniret,etiã tũc res hoſtium poſſu
mus ſtipulari vt ibi,ſed ſimpliciter nõ poſſumus
quia nõ ſunt in cõmercio noſtro.ſecus ſi eſſent in
commercio vt ſunt aromata que poſſunt vẽdi et
emi.tunc licet ſemper fuerint hoſtium,tamẽ pñt
legari ⁊ ſtipulari.⁊ iſte eſt ꝓprie tex.ſꝫm Rapha.
in.l.ab omnibus.§.etiam.ff.de legatis.j.qđ not.

SVMMARIVM.

1 Promiſſio facti alieni,non obligat.
2 Factum alienum,regulariter promitti non poteſt.

a Si quis alium. [a] Factũ alienũ,nõ põt i ſtipulationẽ deduci.h.
1 d.¶ † Not.qđ promiſſio facti alieni nõ obligat,
ſꝫ ꝓmiſſio facti ꝓprij bene obligat,lꝫ ſcit ꝙ aliꝰ
faciat:qꝛ principaliter deduciꭍ factũ ꝓmiſſoris
qui ꝓmittit facere ⁊ curare,ita ⁊ taliter cũ effe-
ctu ꝙ titiꝰ fabricabit domũ.¶ In gl.magna ibi
quoties qs.dic imo ibi eſt ſtipulatio ꝑ̃toria.vt.j.
dicã igiꭍ ⁊c.¶ In eadem glo.ibi ſtipulatio iſta.
primo reſpõſo,dic ꝙ imo ideo tenetur quia pre-
ceſſit cõtractus emptionis,cuiꝰ natura tenetur
2 de euictione vt ibi no.Bart.¶ † In eadẽ glo.in
fi.not.⁊ ſigna gl.magiſtrã ꝙ regulariter factum
alienum ꝓmitti nõ põt,ꝙ fallit in certis caſibus
vt in gl.Tu dic ſꝫm Ang.⁊ Imol.in dicta.l.ſtipu
latio iſta.in prin.qđ regulariter factum alienuꝫ
promitti non põt vt hic,fallit in pluribꝰ caſibꝰ.
¶ Primo quãdo ſe facturũ ⁊ curaturum pro-
mittit ꝙ titiꝰ faciet vt hic,ſecũdo reſpõſo.et.ff.
de fideiuſſ.l.ſi ſtipulatꝰ es opus.et.l.ſicut reus.
eo.tit.⁊.d.l.quoties quis.ſed hec nõ eſt proprie
fallentia:qꝛ promittit ꝑncipaliter factum ſuum.
vt.d.l.quoties.¶ Secũdo fallit in ſtipulatione
ꝑ̃toria.vbi etiam ſi non ꝓmittat ſe curaturum,
tamen tenetur.vt.d.l.quoties quis.habeꝭ cum
ſimilibꝰ.¶ Tertio fallit vbi precedit contractꝰ
ex cuius natura ꝓmiſſor teneꭍ ex facto oĩm etiã
extraneoꝝ,vt ĩ emptiõe.vt.l.emptorẽ.§.ꝗuis.ff.de
actio.empti.⁊.l.iter ſtipulãtẽ.in ꝑ̃n.cũ ibi no.ff.đ
vbo.obli.¶ Quarto fallit qñ qs ꝓmittit factũ
alienũ,nõ vt ꝑſone ſꝫ vt rei in cõtractũ deducte ⁊
ita intelligaꭍ.l.ſi ita qs.ff.de euic.ſꝫm Pe.et Cy.
in.l.j.in.vij.q.C.de ꝓcur.Sed ad vnũ,ſingulari-
ter aduertas,qđ qñ qs vel ex ſtipulatione vel ex
natura contractus teneꭍ curare vt per alterũ fiat
vel nõ fiat,nõ debes in tuo libello ꝯcludere,qua-
ſi tibi non liceat habere per factũ vel non factũ
alterius:qꝛ non in facto illius qui tenetur,ſed in
facto vel non facto alieno ꝯcluderes,ſꝫ debes cõ
cludere quaſi per ꝓmiſſorem non curetur vt aliꝰ
faciat vel nõ faciat.ita elegãter dixit Bar.in di-
cta.l.inter ſtipulantẽ.in prin.in ver.quarta ſolu-
tio eſt.ff.de vboꝝ obli.qđ ſingulariter no.in pra-
ctica.¶ Quinto fallit vbi qs ꝓmittit aliuꝫ dare
vel facere,ad qđ ꝓmiſſor tenebaꭍ qđ intelligitur
promittere ſe curaturũ.vt eſt caſus ſingularis in
l.qui autem.§.ſed et ſi quis.ff.de conſtitu.pecu.
¶ Sexto fallit ſi iurauit,qꝛ iurando etiã ſup fa-
cto alieno,intelligiꭍ ꝓmiſiſſe omni meliori mo-
do quo põt.vt.l.cũ pater.§.filius.ff.de leg.ij.⁊ per
conſequens vꭍ ꝓmiſiſſe ſe facturũ ⁊ curaturum.
¶ Septimo fallit vbi adijciꭍ pena:qꝛ tũc in con
ditionis euentũ ex facto alieno,cõmittiꭍ ſtipłõ
iſta.vt.d.l.ſtipulatio iſta.in fi.prin.alias extra iſtos
caſus ſtipulatio in facto alieno non cõmittiꭍ:qꝛ
inter ſtipulantẽ ⁊ promittentẽ,negotiũ non ge-
ritur.vt.d.l.inter ſtipulantem.ideo nulla obliga-
tio in iudicium deducibilis oritur.Iſta ſunt ver
ba Ange.partim in dicta.l.ſi ſtipulantem.exce-
pto eo quod dixi in practica,ſ.⁊c.

SVMMARIVM.

1 Nemo poteſt altrri paciſci vel ſtipulari.
2 Stipulationis verba,poſſunt concipi ſex modis.

a ¶ Si quis aliũ.
Quidaꝫ ꝓmiſit
mihi qđ dñs eꝑ̃s
daret mihi decẽ,
vꝫ ne iſta ſtipłõ:
dꝛ qđ nõ:qꝛ vꭍ fa
ctũ alienũ ꝓmi-
ſiſſe,ſi tñ ꝓmitte
ret ſe facturũ vel
ꝑ̃ſtiturũ vł ꝓcu-
raturũ ꝙ aliꝰ ali
qd mihi faceret,
factũ ſuuꝫ ꝓmit
tere vꭍ:⁊ iđ ſti-
pulatio vꝫ ⁊ hoc
d.⁊ ad iſtantiã il
lã ꝗ̃ poniꭍ in glo.
contra regulam
iſtã de eo qui ca-
uit dñm ſuum rẽ
rata habiturum
rñdeꭍ non vꭍ fa-
ctũ alienum ꝓmi
ſiſſe ſed inter rei
ꝗ̃ conueniꭍ ſi dñs
ſuus ꝓ quo agit
ratũ non habeat
et ſiꝛ eſt in alijs
inſtantijs et.h.d.

a Si quis alii. a At alteri stipulari nemo pôt, nisi ei cui⁹ ptãti sit subiect⁹: extrane⁹ & pôt solutioni esse adiect⁹. h.d. ¶ No. q vox p̃ris est vox filij & ecõtra. No. ibi nihil agit q ex tali stipulatiõe facta p altero cũ nihil agat, nõ oriť nec ciuilis nec naturalis obligatio. facit. l. stip̃lo ista. §. alteri. & qd ibi gl. & doc. ff. de verb. ob. ¶ No. q p̃r p filiũ, dñs p seruũ stipulari pôt, & q ex stip̃lone filij vel serui acquiriť patri vel dño. ¶ No. q adijciẽdo aliquẽ ad solutionẽ, nõ q̃riť adiecto obligatio: sʒ tãtũmõ stipulãti. ¶ No. q ẽt inuito stipulatore, pôt solui adiecto. ¶ No. q ex solutione facta ẽt adiecto & etiã inuito stipulatore, ipso iure contingit liberatio. ¶ Not. casum q adiectus ad solutionẽ recipiẽs solutionẽ, teneť actione mãdati stipulatori ad restitnẽdũ pecuniã. ¶ In gl. iuris. in fi. nõ. istã glo. q regulariter nemo pôt p alio stipulari. fallit in eo q est alteri subiect⁹, vel rõne reuerẽtie dñi vel obediẽtie vt monach⁹ vel fili⁹ vel vsufru. vel vsu. Sec⁹ in alio iure: vñ vasall⁹ nõ stipulať p dño: nec ciuis pro ciuitate sua. vt. l. stipulatio ista. §. al 1 teri. ff. e. vt dicit ibi Ang. ¶ † In gl. magna. in fi. nota & signa gl. q regulariter nemo pôt alteri pa 2 ciscí vel stipulari. ¶ † Fallit in casib⁹ in ista glo. specificatis. quã gl. Bar. i. l. stipulatio ista. §. si stipuler. ff. de v. obl. declarat isto mõ vʒ q sex modis possunt cõcipi vba stipulatiõis. ¶ Primo q vba stipulatiõis cõferanť in alterũ, vt pmittis Titio & nõ vʒ. vt hic. & l. q̃cunq̃. ff. de acti. et oblig. Fallit in tutore & curatore et actore ciuitatis vt filio & seruo, qui pñt cõferre verba promissionis in personam pupilli adulti patris & dñi. ¶ Scdõ q verba promissiouis cõseruanť in psonam stipulantis, executiua in personam alteri⁹: vt pmittis mihi q dabis titio: tũc valet si mea interest: aľs secus: & illi titio nõ dať actio nisi in psonã tutoris vel actoris. l. eum qui. §. si actori. ff. de constitu. pecu. vel si pcurator dicat pmittis mihi q dabis dño meo. vt. l. peñ. C. ad exhibend. ¶ Tertio modo q vba obligatiua ex pte stipulantis sint impersonalia, sine tñ expressione psone. vt verba executiua, sint ad aliũ directa. vt pmittis q dabis titio. & tũc nõ valet q̃ ei videť stipulat⁹ cui solutio facienda est. l. si ita stipulat⁹. §. chrysogonus. ff. de vb. obli. ¶ Quarto modo cũ vtrũq̃ in personã stipulãtis, & hoc clarum qd vʒ stipulatio. nisi in casu. l. ij. cũ ibi not. p Ange. Bar. & Imo. ff. de stipu. seruo. vbi seru⁹ seipsum sibi stipulari nõ potest: q̃ nõ est differentia inter stipulãtẽ & rem in stip̃lone deductaʒ. ¶ Quinto modo q vtrũq̃ verbũ et pmissionis & executionis impersonaliter pferatur, tũc etiam valet q̃ subintelligiť psona stipulantis. vt. d. §. stipulatio. ¶ Sexto mõ vt vtrũq̃ verbum in psona alterius ɔferať, vt pmittis mihi dare nomine Titij. & ista valet in pcuratore & negotiorũ gestore. vt not. glo. in. l. huiusmodi. §. j. & ibi doct. ff. de leg. j. De quo vide lati⁹ p Bar. in. d. §. si stipuler. vbi Jo. de imo. aliqd conať addere, inepte tñ: iõ non curo referre. vide ibi p eũ: q̃ sufficit doctrĩa Bar. q̃ est bona & clara. ¶ In gl. mandati. in fi. no. bñ istam gl. qua actiõe teneať. & ista sunt vba nisi adiectus esset aĩo sibi donãdi. vt. d. l. iulianus. §. j. et ibi Bar. ff. de vbo. obli. In dubio aũt non videť adiectus aĩo donandi. vt. l. si cum aurũ. ff. de sol.

a ¶ Si qs alij. Pone q ego stipuler dari ei centuʒ cui⁹ iuri nõ sum subiectus, vʒ ne ista stipulatio: & rñ. Justinian⁹ q nõ ɔsyderata stipulatiõis natura. iuncta ei fuit stip̃lo vt p stip̃lonem vnusquisq̃ sibimet aliqd acquirat. sed hʒ stipulando extraneo aliqd acquirere nõ possum⁹, tñ in psonã alteri⁹ solutionem possum⁹ ɔferre. vbi gr̃ a: pmittis mihi decem aut Seio & tunc bñ vʒ hmõi stipulatio: obligatio eniʒ mihi stipulanti acq̃sita est: solutio tñ pt fieri adiecto me inuito & ɔtinget pmissorũ plena liberatio: cõpetit tñ stipulatori ɔ adiectũ actio mãdati pp̃ter illud qd solutũ est. et h. d. Extra casuʒ nota specialẽ casum in quo si sol nat d̃bitor alij q̃ cui soluere dʒ puta adiecto. s. alternatiue liberatur.

b ¶ Quod si quis. Supra dictũ est q si stipuler alteri dari q̃ ei q iuri meo subiect⁹ est, nõ vʒ stip̃lo. sʒ pone q aliqs stipuleť aliqd dari sibi & exneo vtrũ ne talis stipulatio: rñ. Justi. qd sic: sʒ nũqd in totũ: rñ. q nõ: sʒ p pte dimidia. s. p pte stipulatoris sup isto. §. q̃ri potest. Quare ita ẽ qd si ego emero fundũ mihi & exneo p decẽ, q̃ vʒ tot⁹ ɔct⁹: vt. ff. de ɔhẽ. ẽp. & vẽ. l. fund⁹. si stipulatus fuero decem dari aũt mihi et extraneo, nõ vʒ stipulatio in totũ sʒ p pte: rñ. ɔctus emptiõis & vẽditionis celebratur tã gratia emptoris q̃ venditoris. vnde tã emptori q̃ vẽditori expedit qd

SVMMARIVM.

1 Vtile per inutile, an vitietur?
2 Indiuiduum, dicitur quatuor modis.
3 Ingressus religionis, an teneat, si ingrediens retineat aliqua bona?

b Quod si quis. b ¶ Si quis sibi vel alteri copulatiue stipulanť, dimidia tantum stipulatori debeť. h. d. ¶ No. q vtile p inutile nõ vitiať. ¶ No. q ille q stipulatur sibi & illi cui⁹ iuri subiect⁹ est, acqui 1 rit totum. ¶ † In glo. valebit. in fi. In hoc au c tem brocardo: an vtile p inutile vitieť: dic f̃m gl. in. l. pecunie. ff. d vsu. q̃ aut loq̃mur in idiuiduis & nõ separabilib⁹, & vtile p inutile vitiať. & ita loquiť ɔriũ alle. in gl. Aut loq̃mur in separabilib⁹ & diuiduis de nã, & de iure & nõ vitiať, vt. l. j. §. illõ. 2 & §. trebati⁹. ff. d aqua quoti. & esti. & hic. ¶ † Indiuiduũ aũt dr̃ altero de q̃tuor modis. ¶ Quoddã est indiuiduũ h̃ est insepabile d natura. vt. d. §. illõ. & l. iiij. §. cato. ff. de v. ob. Quoddã est indiuiduũ rõne depẽdẽtie, vt pncipale et accessoriũ. vt l. cũ iutile. ff. de pe. leg. Quoddã est idiuiduũ rõne forme tradite a iure. vt. l. grece. §. illõ. ff. de fideiu. & ibi vide Bar. cui⁹ ista sũt vba. fʒ Ja. bu. quẽ ad lfaʒ ibi seq̃ť Ang. & Imo. & vid Ang. & Imo. in. l. 3 j. §. sed & si mihi. ff. de v. obl. ¶ † Et p̃dicta inducunť ibi per Ang. ad q̃õnem si qs intret religionẽ retentis aliquibus bonis, qd valet ingress⁹, retentio vitiať. cũ sit p se qd potẽti⁹ alle. Ang. gl. in. l. p seruũ. ff. de vsu & habi. Sed glo. ibi not. ɔriũ, sed in auť. ingressi. C. de sacrosan. eccle. bñ tʒ qd dicit Ang. sʒ Bar. vult qd teneat igressus. & monach⁹ retinebit bona cõniuentib⁹ oculis Abbatis. vt. l. iiij. ff. de manu. §. j. Joã. and. et alij doct. in. c. fi. de cõdi. appo. tenẽt qd vʒ ingressus vt potẽtior. dic vt ibi & p doct. in. d. auť. ingressi. & p Jmo. in. d. §. sʒ & si mihi. sʒ multo lati⁹ vide p Jmo. de ista questione in. l. vbi ita donatur. ff. de dona. cau. mor.

c valeat ɔct⁹, & ni si i totũ valeret vẽditio ɔctusq̃ gr̃a celebrari dr̃ in detrimentũ alterius partʒ redũdaret, qd esse nõ dʒ. Sed si dicas pôt eẽ q nõ expediat ẽptori qd in totũ emptio valeat, sp ad hoc dicas qd sibi iputet. Regulr̃ eñ loquendo gr̃a vtriusq̃ ɔct⁹ dicit fieri: nõ sic aũt est i stipulatione. Semper eñ expedit promissori q stip̃lo poti⁹ valeat in parte, q̃ in totũ. et hec dñr vsq̃ ad illũ. §. ei g.

SVMMARIVM.

1 Vox patris, dicitur vox filij.
2 Pater si stipulatur, quid fiet de peculio castrensi?
3 Pater, an possit stipulari filio?
4 Si stipulatio conferatur in tempus existentiæ sui iuris, quid iuris?

d Ei vero qui. d ¶ Si p̃r stipulať filio, acq̃rit sibi. h. d. ¶ Not. q q̃n 1 p̃r stipulať filio, nõ filio, sed sibi acq̃rit. ¶ Not. q vox p̃ris dr̃ vox filij & eʒ q̃ cẽseť psona. vt. l. fi. C. d impu. & alijs substi. & itelligo istũ tex. q̃n p̃r stipulať aliqd ipso filio, qd sit iuris. sec⁹ si sit aliqd facti p filiũ explicãdũ: q̃ tũ nõ q̃riť p̃ri sed filio. vt. l. qd dr̃. & qd ibi Bar. ff. d v. obl. facit. s̃. d stipu. ser. §. sʒ cum factũ. q̃n autẽ horũ filius stipulať patri, siue factum siue ius, acquiritur patri vt. d. l. quod dicitur. ¶ In glo. posset. in fi. secus in his que filio acquirit tñmodo possunt vt dos, q̃ etiã illo tempore digestoʒ filia erat capax dotis. vt. l. pompo. philadelphus. ff. fa. ercis. qd ibi not. coniuncta. l. 2 vxorẽ. §. testõ. ff. de le. iij. & ibi not. ¶ † Quid i peculio castrẽsi vel quasi. q̃n pater stipulať. Jstã q̃stionẽ format gl. in. d. l. qd dicitur. ff. de ver. oblic. in. l. dñs seruo. eo. ti. & in. l. qdcũq̃. eod. ti. et Ang. in. d. l. quod dr̃. & cõcludit qd pater stipulando filio, siue in adnẽtitijs siue in castrẽsi vel quasi, non queritur filio aliqd, q̃ pr̃ stipulari vt extraneo. vt no. gloss. in. l. si tibi. §. si pactus. ff. de pac. ergo non valet vt in. §. alteri. j. eod. sed Jo. de imo. ibi tenet cõtrariũ q in aduẽtitijs filio querať proprietas, & patri vsusfruct⁹ vt volunt supradicte gl. Et idẽ si stipuleť in castrẽsi vel quasi, queriť in totũ filio. Ratio q̃ pater pôt stipulari p filio emancipato vt ipsi filio q̃rať vsus, vt not. in. l. quodcũq̃. §. i. ff. de verb. obli. ergo eadẽ rõne dʒ posse q̃rere filio in potestate in castrensi vľ quasi: q̃ plus iuris habet pater in castrẽsi, quia occupat iure peculij. vt. l. ij. ff. de castren. pecu. qd non facit in reb⁹ filij emãcipati. f̃m Jo. fa. Tu allega bonũ tex. in. l. suũ filiũ. in prin. & qd ibi not. ff. de leg. j. No ob. l. genero. ff. de iur. do. q̃ directa nõ queriť emãcipato, vt ibi: sed vtilis sic, vt dixi per glo. in. d. l. quodcũq̃. coniuncta. l. in tpe. de here. insti. ¶ Pro declarando 3 istam materiã vidẽda sunt plura ¶ † Primo an p̃r possit stipulari filio, ita q effect⁹ ɔferať i vita: distingue: aut stipulať p̃r filio id qd per filiũ patri acquirať & valet stip̃lo. et patri q̃riť vt hic. aut stipulať q filio pôt acquiri, & tũc si stipulať aliquid dari & tũc aut filio, & valet stip̃lo: & filio queriť. vt d. §. testõ. Aut stipulať vt legitimus administrator: & pôt querere vtilẽ exẽplo tutoris. vt. d. l. legati. ff.

ADDITIO.

c ¶ In hoc autẽ. De isto an vtile p inutile vitieť: vide p scribẽ. in. l. j. §. si qs simpliciter. ff. de vb. ob. p Dy. i reg. vtile. de regu. iur. in vi. p Panor. i. c. cũ tpe. de arbi. & i. c. messana. i fi. post gl. de elect.

d ¶ Ei q. Supra dictũ est qd si stipuler aliqd dari extraneo nõ vʒ stip̃lo: sed pone qd stipuler aliqd dari ei qui iuri meo subiect⁹ est vt puta filio vel suo vʒ ne stip̃lo ista: dr̃ q sic. q̃ vox p̃ris, vox filij itelligiť: & hoc vex est qd vʒ stip̃lo i reb⁹ illis, q̃ p̃r p̃rit acq̃ri p filiũ vt i bõis aduẽtitijs & p̃fectitijs: i bõis aũt castrẽsib⁹ vel quasi nõ valet. & hoc dicit vsq̃ ad. §. p̃terea.

gati.ff.de pig. Aut stipulat vt extraneo.et non vz.vt.d.l.si tibi.§.pactus. Aut stipulat factum,et tunc aut est tale factum quod psone filij non coheret.et tunc est idem quod in obligatione dandi.vt.s.de stip.seruo.§.sed cum factum. Aut coheret psone filij,et tunc aut queritur an valeat quo ad filium,et vz et sibi queritur vtilis.l.si quis operas.ff.de ope.lib.si vero queritur an valeat quo ad patrem:et tunc non vz.vt.d.l.quod dr.scdo rnso,nisi sua vt extranei pecunialiter intersit.
4 vt.l.stiplo ista.§.si stipulor.ff.de verb.ob. ¶ † Quid autem si conferatur stipulatio in tps existentie sui iuris,et tunc aut stipulatur filio vt heredi.et si heres est,acquiritur directa.vt.l.aut.ff.de pac. Aut stipulatur filio vt filio,et sibi acqrit vtilem siue ad excipiendum siue ad agendum.d.l.quocunque.§.j.si stipulatur vt extraneo.et non vz.vt.d.l.si tibi.§.si pact.si vero est dubium an vt heredi,vel vt filio:et tunc dicit gl.si nec ex verbis nec ex aliqua coniectura id perpenditur,psumitur vt heredi.quod declarat secundum Bart.ibi,et in.d.l.quod dr.si pr stipulatur filio,illud quod ad eum non pot ptinere nisi tanquam ad heredem:et loquitur tunc.l.aut.cum materia.ff.de pac.quod vt heredi vr stipulatus. Quandoque non pot ptinere ad filium,nisi vt filium et non vt heredem vt opere libertorum que non transeunt ad heredes extraneos:et tunc vt filio vr stipulari:nec inspicitur ex qua parte sit heres.vt.l.vt iusiurandum.§.si liberi.ff.de ope.liber. Quandoque pot ptinere ad filium vt filium,aut vt heredem:et tunc in dubio vt heredi vr stipulatus.et ita dicit gl.et est casus.in.l.aut.ff.de pact.do. Et aduerte secundum Ang.et Imo.in.d.l.quod dr.quod licet pr legitimus et naturalis aut legitimus tantum:iuxta tamen.l.pe.C.de adop.et.§.sed hodie.et ibi dixi.s.de ado.possit filio stipulari,tamen secus est in pre nali tantum:in quo etiam cessat ro huius.§.et.d.l.quod dr.quia p talem filium,non pot queri patri. Pro hoc facit.l.vxorem.§.pr naturalis.cum ibi no.ff.de leg.iij. Et quia mr que non hz filium in ptate,non pot stipulari filio.vt.l.debitor.in fi.ff.ad treb. Et no.Bart.in.d.l.quod dr.in ver.quero an mr possit. Et pdicta inducuntur ad questionem:Pater recepit emphyteosim ab ecclesia p se et p filijs,quod vr pacisci p filijs vt filijs,non filijs vt heredibus.quia de na emphyteusis ecclie est,quod non transeat ad heredem extraneum.vt in aut.de non alienan.§.emphyteusim.colla.ix.et ideo si pr instituat filios ex disparibus partibus,tamen emphyteusis diuideretur equaliter et etiam si repudiarent hereditatem paternam,tamen emphyteusim dz habere. Et hoc tz Ja.de bel.in ti.an agna.vel cogna.tam heres.c.j. Ita dicit Bar.in.d.§.si pactus. Et de hac questione et pluribus alijs similibus vide Bar.et ibi latissime Ang.et Imo.in.d.l.quod dr.ff.de verb.ob.et vide Barto.in.d.l.vt iusiurandum.§.si liberi.et Cyn.et Bald.et Sali.in authenti.si quas ruinas.C.de sacrosan.eccle.et Bald.et Sali.in.l.caius.ff.sol.matri.et ibi Imo.et Ludo.

SVMMARIVM.

1 Princeps si rescribat placet,vel fiat vt petitur,vel quid simile videtur ad oia supra narrata respondisse & rescripsisse.
2 Respondens positionibus per verbum credit:intelligitur confiteri dictam positionem,cum omnibus qualitatibus.
3 Confitens inquisitionem,videtur confiteri delictum quod principaliter deducitur,& omnes qualitates & circunstantias.
4 Testes si dicant contenta in articulo vera esse,quomodo intelligitur?
5 Stipulatio,quibus casibus vitiatur?
6 Error præsumitur eoipso quod aliud factum est,quàm fuerit dictum in præfationibus.
7 Probare volens simulationem contractus,quod sit in veritate pignus,licet instrumentum dicat de emptione,quid debeat probare.

a Præterea a ¶ Diuersitas in qntitate inter interrogationem et responsionem,vitiat stiplonem:quatenus discordat. Sed diuersitas in qualitate,vitiat in totum,et rnsio simplex intelligitur quatenus pcessit interrogatio.h.d. ¶ No.quod stipulanti pure,non pot rnderi sub
1 conditione vel in die:nec econtra. ¶ † No.in ver.nam si hoc solum.ad id quod quotidie contingit in signaturis supplicationum,quia si pnceps rescribat plz,vel fiat vt repetitur.vel quid simile vr ad oia supra narrata rndisse et rescripsisse:secus autem si in specie ad specificata rndeat,quia tantummodo ad illud refertur.vide quod no.plene Bal.in.l.ij.C.si contra ius vel vti.pub.quod not.
✱ ADNOTATIO. Quod pcedit vbi princeps subscriberet supplicationem vel commissionem p verbum plz vel fiat,vel concessum vt petitur.de quibus p gl.i rla cancellarie Innocentij octaui:rla.25.sed quid si aliquis petat a pncipe causam committi summarie,de plano,sine strepitu,et figura iudicij:sola facti veritate inspecta,et princeps subscribendo dicat audiat talis summarie pcedat,etc.dubitatur quid importet illa verba summarie etc. Rota decisione.cclxxviij.exordiente,nota quod si petatur.dicit omnia in corpore precium contenta p talem signaturam esse concessa:si nihil fuerit cancellatum et hoc in antiquis,Idem Rota decisione.lxxvij.exordiente si petitur committi causa in nouis. Antonius Caius.
2 ¶ † Facit etiam quod si quis simplr rndeat positionibus p verbum credit:intelligit confiteri dictam positionem,cum oibus qlitatibus.facit quod no.in.l.ij.§.sed quod
3 obseruari.C.de iura.calu. ¶ † Item facit si quis confitetur inqsitionem,vr confiteri delictum quod pncipalr deducitur et oes circunstantias et qlitates.ita dicit
4 Bar.et Bal.in.l.si cui.§.j.ff.de leg.j.et ibi Raph.et Imo. ¶ † Item facit si testes dicant contenta in articulo vera esse etc.intelligitur de oibus et quae sunt
5 p modum qlitatis vel accessorie testificati:vt hic. ¶ † In gl.magna.i fi.

distingue aut in qualitate obligationis est diuersitas,aut in re que deducitur in obligatione. Primo casu vitiatur stiplo:vt h.et.l.j.§.si quis simplr esse.s.nisi diuersitas rnsionis illico placuerit.vt.d.§.cum adijcit.in.l.j.ff.de v.ob. Si vero diuersitas in re,et tunc aut interrogatio ptinet rem vnam,et rnsio aliam penitus diuersam. Aut interrogatio ptinet totum,et responsio partem vel econtra.vel stiplo ptinet vnam rem,et rnsio aliam cum adiectione alterius rei. Primo casu stipulatio est nulla.vt.i.§.si de alia.j.e. Scdo casu quando continet stiplo totum:rnsio ptem. Et tunc aut loquimur de toto,et pte numerari. Et tunc aut est actum quod non valeat stiplo nisi sub toto,et non vz vt hic secundum vnam sol.in.l.j.§.si stipulanti.ff.de v.ob.aut nihil est dictum.et tunc aut si stiplo vz noceret stipulanti,et non vz.vt l.si decem.ff.loca.aut non nocet et vz.vt.d.§.si stipulanti. Aut stiplo non ptinet totum numerale:et tunc aut illa ps est improprie,sed ad comoditatem.et tunc vitiat.vt.l.p iusiurandum.ij.rnso.ff.de accep.quia vr esse aliarum. Si vero est ps pprie. Et tunc pcedit oro generalis.vt cum dico oes seruos meos. Et sequitur responsio gnalis,cum exceptione vel pticularis.et tunc vz rnsio quia non inducitur diuersitas stiplonis vt.d.l.si stipulanti. Quandoque pcedit oro vlis siue indefinita,et quando apponitur aliquod nomen collectiuum.vt grex,hoc.et tunc si oro vlis erat resoluenda in solutionem pticularem,vt pmittis mihi hoiem. Et isto casu pmittendo ptem hois in gne,vz stipulatio:ro quia non inducitur diuersitas obligationis.vt.l.ij.§.si tamen hoiem.ff.de ver.ob.aut pmitto ptem certi hois quando pcedit interrogatio de hoie in gne,et stiplo non vz,quia inducitur diuersitas oblonis.vt.l.iter stipu.§.sed si stipulante.ff.de vb.ob. ¶ Si vero pcedit interrogatio vlis,que reqrit vlem solutionem vt pmittis gregem vel pmittis ouem.et tunc isto casu subdistingue. Aut rnsio ptinet ptem totam,aut dimidiam.vel tertiam p indiuiso,et vz et non inducitur diuersitas oblonis.vt.d.§.si stipulanti.si vero ptinet ptem idiuiduam,vl talem ouem albam.et non vz.quia alia res est.vt.l.j.i fi.cum.l.seq.ff.de rei ve.si vero pcedit interrogatio indiuidui,vt Stichi.et seqtur rnsio ptis vz stiplo.vt.l.si stipulatus.ff.de solu. Tertio casu quando seqtur rnsio que ptinet eandem rem cum adiectione vel econtra.et tunc aut adijcitur alia res copulatiue et vz.vt.ff.de v.ob.§.si mihi pamphilum.aut alternatiue.et tunc aut inter species:et non vz.vt d.l.iter stip.§.sed si stipulante.verum vbi dixi non valere,itellige nisi diuersitas illico complacuerit.vt in d.§.cum adijcit. Conclude igitur in duobus verbis oia pdicta,quod quando diuersitas inter rnsionem et interrogationem iducit diuersitatem i re et qlitate obligationis,vitiatur stiplo.ita dt Bar.i.l.j.§.fi.ff.de v.ob.quod no.
6 ¶ † In glo.exp ssa erit.i fi.istam eoipso quod aliud factum est quam fuerit dictum i pfationibus,psumitur error.vt.l.si mihi liberum.ff.de ac.emp. Quicunque vult quod pbare aliqd inter ptes fuisse actum,dz pbare id in pfationibus actum esse. Item actum intra modicum tps celebratum esse.vt.d.§.idem rndeo.alis non concluderet necessario.quod sing.no.i practica. Ita dt Bar.in.d.§.idem rndeo. Facit quod no.Ja.bu.et Bar.et Bal.in l.pacta nouissima.C.de pac.quod pbatur etiam ex eleganti doctrina Ja.but.Bar. Bal.et aliorum in.l.pacta
7 nouissima.C.de pac. ¶ † Quando volo pbare simulationem contractus quod sit in veritate pignus licet instrumentum dicat de emptione:quia debeo pbare quod actum fuit inter te et me:quod in veritate esset pignus:licet alr fiat instrumentum. Et quod postea incontinenti fuerit confectum instrumentum de venditione.alis autem si non pbares de incontinenti:sed postea ex internallo,non est pbata fictio ex dicta pfatione.quod sing.tene menti vt scias in fictione articulare et pbare.et facit quod habetur in.l.cum plures.§.locator horrei.ff.loc. Et quod habetur in.c.illo vos.extra de pigno.

a ¶ Preterea. Quoniam s.dixistis multos casus in quibus inutilis est stiplo.sed pter illos sunt ne alij casus i quibus stiplo inutilis sit:et rnd.quod sic dices. Quotiescunque ills q pmittit ad ea que interrogatus est,non rn.velutisi dicat aliquis:pmittis mihi decem,et tu rndes pmitto quinque vel econuerso:vel si dicat aliquis pmittit mihi.x.et tu rndeas pmitto si nanis venerit ex Asia,vel si alicui stipulanti in diem vl sub condone,tu rndeas pnti die vl pure:dum tamen illud exprimas vez pnti die vel pure rndeo,non vz stiplo. Si ei stipulanti i diem vel sub condone rnderes:et non exprimeres quod pnti die vel pure pmitteres,valeret stipulatio:et videreris i eadem die vel pure rndisse:non ei necesse est rndendo,eadem oia repeti que stipulator expssit:que ei i pfationibus dicuntur,i rnsionibus repetita creduntur.vt.ff.de ver.ob.l.titia.§.idem respondit.

SVMMARIVM.

1 Filiusfami.cui obligari potest,& cui non?
2 Lis an possit esse cum filio emancipato?
3 Casus,in quibus inter patrem & filium potest esse lis.
4 Pater si sit non soluendo pro filio,quid iuris?
5 Pater cogitur consentire filio,captis pignoribus.
6 Filiusfami.vouendo obligatur.

a ¶Itē inutilis. Nō solū in casibꝰ q̄ pcesserūt, est inutilis stiplo:sz etiā i alijs:qꝛ si fueris stipulatꝰ aliqd ab eo q iuri tuo subiectꝰ est, vel si a te fuerit aliqd stipulatꝰ inutilis est stiplo:lz ɔ̄ria est iter seruū q est in potestate ⁊ filiūfa. q silr ē in ptāte:qꝛ neq3 dn̄o neq3 ex̄neo pmittēdo obligat. filiꝰ aūt familias pmittēdo p̄ri suo, nō obligat p̄terq̄ i voto ⁊ i mutuo:sz vr q̄ si filiusfa. pmittēdo vota, obligat p.l. ⁊ aut. de san. epi. §. iterdicimꝰ. colla.ix. sz pt r̄nderi distinguēdo iter votū psone, ⁊ votū rerū. i voto rerū nō obligat:in voto autē psone obligat:et sic loquitur aut.

b ¶Mutū. Quesiui a Justi. vtrū mutus stipulari posset:⁊ r̄ndet dicens q̄ neq3 mutus stipulari pt, neq3 pmittere. ⁊ rō huiꝰ est qꝛ stiplo fit vno iterrogante ⁊ altero r̄ndēte, ⁊ sic vtroq3 loquēte. Idez dōt ō surdo pp defectū auditꝰ, q ei stipulat exaudire dz pmittentē: ⁊ q pmittit x̄ba interrogantis similiter exaudire dz ⁊ hoc planū ē, qd̄ tn̄ de illo surdo intelligit q oīno nō exaudit, ⁊ nō de illo q tardius exaudit:q em tarde exaudit stipulantē ⁊ pmittentē poterit exaudire quāq̄ nō illico ⁊ ita stipulari ⁊ promittere pōt. hoc dicit.

c ¶Celebrare pt. Et ō furioso, an possit ɔhere matrimoniū: et dic q̄ nō in.l. p̄re furioso.ff.de his q sunt sui vl alie. iuris.i.c. dilectus. de spō. ex̄. xxij.q. vj.c. nec furiosꝰ. glo.in.c. ex eo. de elec.in.vj.

d ¶Pupillꝰ. Quesiui a Jus. an pupillus posset recte stipulari: r̄n. q̄ pupillꝰ oē negotium recte geret dum tn̄ tutoris autoritas intercedat, et h̄ q̄n necessaria ē.s. cū se alteri velit obligare, alterū tn̄ sine tutoris auctoritate bn̄ pōt obligare. ⁊.h.d.

Item inutilis.

a ¶Inter dn̄z ⁊ seruū, patrē ⁊ filiū nō ɔhitur stiplo.h.d. ¶Nō. q̄ p̄r non pōt stipulari a filio, nec filiꝰ a p̄re. ¶Nō. q̄ seruꝰ nō tm̄ dn̄o, sz nec al-
1 teri pōt obligari. ¶† Nō. q̄ filiusf. lz p̄ri obligari nō possit:tn̄ cuicūq3 alteri obligari pt, tā ex ɔctu q̄ ex delicto gn̄alr. p̄terq̄ i mutuo ⁊ voto. vt.l. tā ex ɔctibꝰ. cū ibi no.ff.de iudi.l.iij.§. sed vtrū.ff.de
2 minoribꝰ. ¶† Nō. ibi iuri subiectꝰ est ⁊c. qꝛ secꝰ cū filio emācipato, qꝛ pt eē lis cū eo, vt.l. lis nulla. et qd̄ ibi no.ff.de iudi. ⁊ silr ɔctꝰ vt.l.fin.C.de in ius voc. ¶Aduertas tn̄ q̄ opꝰ ē q̄n vult patrē in ius vocare, qd̄ petat veniā vt.d.l.fi. ēt si sit filiꝰ emācipatꝰ ⁊ miles. vt ē gl. singlaris i.l. cogi.§. si p̄r.ff. ad tre. ō ista petitiōe venie, vide q̄ plene h̄ūr ⁊ ibi. late scripsi.j. de actio.§. penales. ¶In gl. itē inutilis ibi.l. si id qd̄. dic ibi no. maxime p Bar. ¶In ea.gl. ibi.l. frater a fr̄e. dic vt ibi p gl. ⁊ late p Bar.
3 in repetitiōe.l. frater a fr̄e. ¶† In ea.glo. i fi. dic q̄ ēt sunt aliq alij casus in qbꝰ iter patrē ⁊ filiū in ptāte, pt eē iudiciū. q̄s notāter ōt gl. i.d.l. lis nul-
4 la. dic vt ibi. ¶† In gl. obligari. ibi ⁊ ɔueniri. in solidū. dic ⁊ si nō soluēdo sit, incarcerabit. vt.d.l.iij.§. sz vtrū. ⁊ ibi gl. ⁊ p Bar. nisi cesserit bonis. vt d.l.pe.C. q bonis ce. pos. de q̄ dic vt dixi.j. de acti.§.fi. ¶† In ea.gl. ibi.l. cū nō solū.§.j. dic vt plene dixi p gl. Bar. ⁊ oēs doc. vbi gl. ⁊ doc. dicūt q̄ cogeret p̄r ɔsentire capt3 pignoribꝰ. ¶Querit ibi gl. qd si nullo mō p̄r vult ɔsentire:tūc lz gl. nō determinet. Dic f'm Barto. ⁊ doc. ibi aut filiꝰ agit, aut ɔuenit. Prio casu, aut p̄r est p̄ns. ⁊ filiꝰ repellit a iudicio:qꝛ pmo debuit suā psonā legitimare vt.l. si q̄ramꝰ.ff.ō test. si est absens lōga absentia, ⁊ filiꝰ sine ɔsensu p̄ris admittit. vt.l. si lōgiꝰ. ⁊ qd̄ ibi no.ff.de iudi. Scdo casu sufficit q̄ p̄r iterpelletur siue pstet ɔsensum siue nō, v3 iudiciū in eo casu:qꝛ nō veniendo vr repudiare ius qd̄ h3. vt.l. si eo tpe.C.de remiss. pi. vide q̄ scripsi.j. de actio.§.
6 actiōes aūt. in x̄.fi. ¶† In ea.gl. in fi. dic, ɔtrium vr no.gl. in.d.§. si rē. ⁊ i.l. si ex cā.§. pōponiꝰ.ff.de minoribꝰ. qꝛ imo vr q̄ ēt filiusfa. vouēdo obliget. facit.l.fi.§.j.C.de epi. ⁊ cle. i aut. de san. epi.§. iterdicimꝰ. colla.ix. dic plene f'm Jo.fab. aut filiusfa. facit votū psonale. i.a sua psona faciēdū: aut reale. i. rerū pstatiōe. pmo casu aut itrat religionē ē votū ibi pfessionis emittit, ⁊ obligat. vt.d.§.j. ⁊ d.§. iterdicimꝰ. Aut nō intrat religionē ⁊ nō obligat i pīudiciū p̄ris, nisi i voto vl ēt m̄rimonio vl nisi ex necessitate:vt qꝛ iniecit manꝰ violētas in clericū:lz i pīudiciū sui sic. vn̄ si plz p̄ri, d3 cōpellere qd̄ satisfaciat ⁊ tūc erit liberatꝰ. si aūt vouet res, dic aut itrat religionē:⁊ tūc q̄ ad res castrensis peculij ⁊ q̄si aduētitij deducāt saluo iure p̄ris. vt vsufr. Si x̄o nō vouet:sz alias itrat, tūc in castrēsibꝰ vl q̄si ⁊ i aduētitijs i qbꝰ nō h3 vsumfructū t3 in alijs nō cū non possit alienari: ⁊ iō ōt qd̄ nō possit vouere res pfectitij. nec de eis eleemosynā facere, sine ɔsensu p̄ris. ⁊ ista no.i.c. scripture. de voto p Inn. ⁊ do. ⁊ pleniꝰ p Host. i summa eo.ti.p.§. q vouere. versi. sed nunqd filiusfa. ⁊c.

SVMMARIVM.

1 Mutus & surdus omnino, non possunt stipulationē contrahere.
2 Mutus aut surdꝰ licet nō possint cōcipere stipulationem, possunt tamen alios contractus celebrare.
Et qualiter alium contractum, preter stipulationem possint facere, 4.
3 Mutus non potest esse testis.

b
1 # Mutum.

b† Mutus ⁊ surdꝰ oīno, nō possunt stiplonē ɔhere:neq3 furiosus stiplari aut aliquē ɔctū celebrare.h.d. ¶Furiosū ⁊c. Quesiui a Justiniano de furioso an posset x̄balē obligationē ɔhere:⁊ dicit q̄ nō:nullū em̄ negotiū furiosus recte gerit, qꝛ nō intelligit qd̄ agit. ¶Nō. q̄ mutꝰ nō pōt cōcipere stipulationē:qꝛ i eius fabricatiōe reqrunt x̄ba, q̄ nō cadūt i muto:cū careat loquela. vt.l. discretis.C. q test. face. pos. ¶Nō. q̄ nō tm̄ x̄ba sunt de substātia:lz etiā qd̄ ɔhētes x̄ba pferētes itelligāt ⁊ audiāt. ¶Nō. q̄ ille q tardiꝰ exaudit, pōt cōcipere stipulationē. ¶Not. q̄ furiosus nō tm̄ stipulari, sed
c nec aliquē aliū ɔctū celebrare pōt.c ¶† Et sic no. q̄ mutꝰ aut surdꝰ
2 lz nō possint cōcipere stiplonē, possunt tn̄ alios ɔctꝰ celebrare. facit.l. mutū.ff.de acq. her. ⁊.l. mutꝰ.ff.de x̄b. obli. ⁊ ex̄ de spō.c. cū apud. nam pōt mutꝰ ɔhere matrimoniū vt ibi:lz in matrimonio requirant x̄ba. vt in.c. penul. ex̄ de spon. q̄ est verū in valētibꝰ loqui. alias in his qui loqui nō possunt, sufficit cōsensus de p̄senti signis demōstratꝰ. vt est in glo. singu. in.l. cū notissimi. in prin.C.de pscrip. xxx. an. Sed.ff.eo.l.j. in princi. datur cautela, qualiter mutus pōt stipulari vt adhibeat seruū proprium, vel addeat seruū publicū vcz tabellionē qui stipulatur:qꝛ p istos acqrit muto ex stipulatione, vt ibi habet. ⁊ in.l. nō aliter.ff.de
3 adop. ¶† Inducitur iste tex. per Jo.fab. q̄ mutus nō pōt esse testis. cū testes verbo deponere debeant. vt.s. de testa.§. testes. Sed nō credo hoc verū:qꝛ satis est qd̄ deponat de eo qd̄ sensu corporeo perceperit. vt.l. qui testō.§.fi.ff.de testa. ita qd̄ itelligat q̄ mutus dicit intelligi signis, p illos qui habēt notā cōuersationē dicti muti. vt no. Bart. in.l. mutū.ff.de her. insti. ¶In gl. nullū negotiū. ibi.l. is q. dic qd̄ ista equiparatio debet intelligi, vt ex stipulatione obligent. qꝛ neq3 furiosus neq3 pdigus (cui est bonis interdictū) obligat. sz in alio differūt, quia furiosus nō potest stipulationē cōcipere vt sibi acquirat. secus in prodigo vt ibi. vbi plene vide Bar. ⁊ in.l. marcellus.ff.de fideiusso. ¶In ea.gl. in fi. itellige de mētecapto qui oīno nihil rationis sapit: vt hic in furioso. als secus. facit.j.e.§. sed qd̄ diximus. Addas ⁊ idem in fatuo. vt.ff.de postu.l.j.§.fi. ⁊.l. seqūe. ⁊.ff.de priui. credi.l. si damus. ⁊.l. seq. ⁊.s. qui. lz face. testa.§. pterea. Et vide que ibi scripsi. ⁊ vide in l. furiosi.C.de nup. ⁊ vide.l. obligationum fere.§. idem pomponius.ff. de actio. ⁊ obli. ⁊.l.fi.§.fi.C.de edic. di. adria. tollen. ⁊.l. si quis curator. habēs.C.de in integ. resti. mi. ⁊.l. fulciniꝰ.§. adeo. in fi.ff. ex quibꝰ cauē
4 in pos. eatur. ¶† Qualiter autem mutus vel surdus potest aliū contractu3 preter stipulationē facere. Dic q̄ debēt adhiberi amici noti ⁊ cōiuncti muti ⁊ surdi. Et in se mutꝰ faciat talia signa, qd̄ velit vēdere vel emere:⁊ tunc illi noti muti dicant, quod ipsi intelligunt ex talibꝰ signis qd̄ vult mutꝰ vēdere librū p decē:⁊ ita scribat notariꝰ ⁊ v3 contractus. facit.l. muti. cū ibi no.ff.de lega.iij. ⁊.l.j.§.j. cū ibi no.ff.de ver. obl. ita dicit Bar. in.d.l. mutū.ff.de acqui. here. quod no. Et p hoc facit qd̄ no. Bar. ⁊ doc. de iterpretatio. Et q̄n iudex vel notariꝰ scit idioma theutonicū, ⁊ theutonicus est in testē inductus. vt no. Bar. in.d.l.j. in fi. de verb. obl. de quo dixi.s. de verb. obliga.§.j.

SVMMARIVM.

1 Pupillus maior infante, potest omnem contractum celebrare.
2 Proximus infantiæ quis dicatur? & quis proximus pubertati?
3 Pupillus qualiter obligetur?
4 Auctoritas sola patris, non sufficit ad obligandum pupillum.
5 Filiusfa. minor si est in iudicio, an patris vel curatoris auctoritas exigatur?
6 Curator quando datur filiofami. an detur sibi vel liti: vel causæ?
7 Pater si est legitimꝰ administrator filij, & vult facere procuratorem ad exercendam litem, an possit solus?
8 Infans stipulari etiam pro sua vtilitate, non potest.

d # Pupillus.

d Pupillus maior infante, pōt alium sibi obligare etiam sine tutoris autoritate:sed ipse alij nō obligatur nisi proximus pubertati, ⁊ tutoris autoritas interueniat. filij vero fami. in etate pupillari nō obligantur etiā cū cōsensu patris. h.d.
1 ¶† Nō. q̄ pupillus maior infante potest oīnē contractū celebrare.
✱ ADNOTATIO. Pupillꝰ ō minor. xij. vel. xiiij. ānis respectiue morte p̄ris vel emancipatione sui iuris effectꝰ.l. pupil. in pncip. de x̄b. sign. vbi Alciatꝰ ōt q̄ pupillꝰ a pupo ō, qd̄ pupꝰ idē est qd̄ pupillus, ⁊ hac rōne inscripta est rubrica.s. de pupil. substi. habēdo respectum ad tps mortis testatoris, impubes x̄o ō minor duodecim vel quatuordecim annis respectiue:q est in ptāte p̄ris.d.l. pupillꝰ, in principio ⁊ hoc respectu inscriptꝰ fuit titulꝰ de impubex.C. habēdo respectū ad tps cōditi testamēti, ⁊ hoc ppriꝰ lz, hec duo noia pmiscue accipiant a scribētibꝰ in dicta rubrica de impuberum.C. ⁊ ibi dixi x̄.si. ouz dicit de impuberum. nume.30. Ant. Caius. ¶Nō. ibi adhibeat q̄ q̄n ad aliquē actū pficiēdū aliq reqrunt:illa debēt inesse:alias autem q̄n actui deficiūt substātialia, actꝰ fundit est nullꝰ. vt.l. pacta. cū ibi plene no. p gl.ff.de ɔhē. emp. ¶Nō. q̄ etiā pupillo pmissum est facere suā cōditionē meliorē, sz nō deteriorē. ¶Nō. q̄ pupillꝰ pximꝰ pubertati, psumit q̄ habeat aliquē intellectū, qꝛ ō esse doli capax. vt.l. infans.ff. de fur. ⁊.l. auxiliū.§.j.ff.de mino. ¶Nō. q̄ illud qd̄ dicit i.l. fulcinius.§. adeo. in fi.ff. ex q. cau. in pos. ea. vcz qd̄ furiosꝰ ⁊ pupillꝰ equiparant, intelligit de pupillo infante, vel pximo infantie, non aūt eq̄parant pupillo

pillo pximo pubertati: qr iste hz aliquē itellectū.vt.s.dixi igit qd no. ¶ No. q infans z pximus infantie, nullū dr habere intellectū: qr qcq́ qd videt ignorat.vt.l.j.in fi.C.de fal.mo. ¶ No. q ex benignitate z sic ex gra: z p qñs ex extēsione, nō aūt de stricto iure pxim⁹ infantie pōt acqrere z stipulari, vt pxim⁹ pubertati. qd forte vō hz locū in statutis, vbi de stricta rōne iuris pcedit.vt.l.qcqd astringēde. in pn.ff.de verb. obli. ¶ No. q lz pupill⁹ pxim⁹ pubertati sui iuris, cū authoritate sui tutoris possit obligari tñ pxim⁹ pubertati filiusfamilias (ēt cū qsen su z authoritate sui pris) nō obligat. Ex q̄ vr q maior est authoritas tutoris in obligādo suū pupillū, quā pris in obligādo filiū. qd no. dicā

2 cū gl. ¶ † In gl. pxim⁹. in fi. no. z signa istā gl. q dicat pxim⁹ infantie, z q dicat pxim⁹ pubertati. z siis gl. est in.l. pupillū.ff.de regu.iur. Et ista gl. cōiter tenet.vt no. Bart.in.l.j.ff.de noua. qd intelligo verū nisi malitia suppleret etatē, qr tūc ēt si sit minor decē annis cum dimidio dr pxim⁹ pubertati, qr est doli capax. z tenet. facit.l.iij. C.si mi.se ma.

3 di. z.c.a nobis. z.c.de illis.ex de despō.impub. ¶ † In gl. pxi.in fin. in hac materia distingue plene. Aut pupill⁹ est infans, z nō obligat ciuiliter nec naturalr. nisi ad eū aliqd puenerit: qr tenet illud restituere cōdictione sine cā.vt.l.iij.ff.cōmo. z idē in pximo ifantie vt hic. z e rō, qr nullū itellectū hz.vt h. Si vo est pxim⁹ pubertati, tunc si pmittit suo tutori, nec ciuiliter nec naturalr obligat.vt.l. pupill⁹.ff.de auto. tut. Rō est, qr phibit⁹ est tutor talē obligationē recipere, imo punit. vt.l.nō lz.ff.de qhen.empt. Vñ cū lex resistat, ēt nālis obligatio non orit.vt.l.si nō sortē.in pn.ff.de cōdi.inde. Et qd dixi qd nō obliget tutori, est verū nisi sit fact⁹ locupletior.vt.d.l.iij.ff.cōmo. Aut pmittit alij sine tutoris auctoritate: z tūc obligat naturalr.vt.l.j.ff.de noua. qd intellige idistincte verū, si sit locupletior: vel cū hz tutorē vel nō.vt ff.de iureiurā.l.fi. z si esset locupletior obligaret ēt ciuilr.vt dt gl.in.d. l.j.ff.de dona. Sinautē pmisit cū tutoris auctoritate, tūc obligat ciuiliter z naturalr. intellige nisi pmissio sit facta de re cui⁹ alienatio est interdicta: qr tūc nec ciuiliter nec naturaliter obligat sine decreto.vt l.si ad resoluēdā.C.de pre.mi. In adulto aūt dic q lz habeat curatorē tñ obligat: qr p dationē tutoris vel curatoris, nō interdicit alicui administratio z ptās administrādi, quā hz de iure nāli: sz tollit fomētū qd dat a iure ciuili. z iō obligat eo mō q̄ pupill⁹ pxim⁹ pubertati, qñ hz curatorē als obligat ciuilr z naturalr.vt no.in.l.si curatorē hñs.C. de in integrū resti.mi. Ista sunt in effectu dicta Bar.i.d.l.j.de dona.

4 ¶ † In gl. patre.in fi.dic siis gl. est in.l.ij.§.j.ff.e. lz nō ita clara. quas gl.no. z signa. Pro qclusione vo dic: qñqz tractat de papillo obligan do mere, z auctoritas pris nō successit: vt h. Qñqz tractat d mera vtilitate. z tūc pōt ēt sine pre.vt.s.de auto.tut.in pnci. Qñqz tractat de actu in q̄ pōt esse vtilitas z dānū, z tūc pris autoritas sufficit.vt.l. si infanti.C.de iure deli. z est rō qr iura noua, faciūt patrē legitimū administratorē in illis rebus in qb⁹ pri querit vsusfruct⁹: vt.l.j.C.de bo. ma.in alijs nō.vt ibi. Mō cū pupill⁹ obligat simplr, qd dz facere autoritas pris in illa qd not. qr sepe vidi obseruare qriū. Sinaūt tractet de alienatiōe fundi materni, in q̄ pr hz vsumfructū tunc bñ sufficeret autoritas pris.vt.l.cū nō solū.§. filij aūt.C.de bo.q̄ lib. ¶ Ex quo seqt

5 q in obligatione psonali filij, pr nihil dz agere. ¶ † Et ex his habes practicā si filiusfamilias minor est in iudicio, an pris vel curatoris autoritas exigit: z ex pdictis colligit decisio. qr si est sup re in q̄ pōt pri aliqd queri, vel haberi vsusfr. z tūc pris sufficit autoritas: sz si ē sup re q̄ nō ptinet ad patrē.vt in obligatiōe psonali vel criminali, tūc pris autoritas nō sufficeret z daret curator. Primū pbatur in.l.j.C.de bo.ma. Scōm pbat in.c.fi.ex de iudi.in.vj. z h vltimū est verū, siue filiusfamilias accuset, siue accusetur.vt.l.inter liberas.§.j. z ibi Bar.in.l.quoties.de noxa. Vnū singulr tene mēti, qd qñ requirit consensus pris (vt in casib⁹ in qb⁹ querit vsusfruct⁹) si in eodē instro pr z filius qhāt, z pariter se obligēt lz nō dicat talis fili⁹ cū qsensu dicti sui pris, tñ illud subintelligit z vz obligatio z qctus: ita dicit Bart.in.d. l.cū pr.§.libertis.in pe.q.ff.de leg.ij. Et Ang. z Jmo.in.l.si q heres.§.

6 fi.ff.de acqr.here. ¶ † Quero qñ dabit curator filiofami. an dabit sibi, vel liti z cause: Et dic q dz dari liti vel cause vel bonis, z non psone. vt ē st tex.in.l.fi.§.finaūt in scda.C.de bo.q̄ lib. Sustētabit tñ datio cu re: si dicat talis iudex dat titiū in curatorē tali filiofa. ad auctorādū eū in tali cā zc. Jta dt Bar.in.d.§.finaūt in scda. qd not. Et p h facit qd no. Bar.i.l.j.C.de neg.gest. qñ iudex dt tutori ltio vel mri, te tuto rē do. qd vz z itelligit.s.datū a lege vel a testatore declaro zc. Qñ aūt pr nō est legitim⁹ administrator filij, z qr nō querit sibi vsusfruct⁹ in illis bonis. an si pr vult pōt dicta bona, vt si fili⁹ est minor, administrare vel an dabit curator: dic, q pr si vult administrare dicta bona filij, qd pōt: pre aūt nolēte res filij administrare siue gubernare, pter cause necessitatē vel infantiā filij, dabit p iudicē curator dictis bonis: tñ ad literā dicit tex.in.d.l.fi.§.finaūt in scda.in scdo casu.C.de bo.que lib. z ita no.ibi Sali. qd no. qr vt plurimū diceret qriū p no.in.l.fi.§.j.

7 ff.de v.ob. ¶ † Quero q̄ casu pr fit legitim⁹ administrator filij, z vult facere pcuratorē ad exercēdā litē: an possit, sol⁹: dt Al.in.d.l.fi.§.j.q sic.tex.est in.l.j.C.de bo.ma. Sz qriū tz Jnn.in.c.accedēs.ex de pcur. vbi vult q si fili⁹ est maior infante, requirit etiā cōsensus su⁹ p q̄ vr ca sus apert⁹ in.d.l.fi.§.vbi aūt.C.de bo.q̄ lib. Sz Jo.de imol.i.d.l.fi.§.j. ff.eo.dt q cōis opi.legistarū Bar. z aliorū est i.d. l.j.C.de bo.ma. q pr sol⁹ pōt qstituere pcuratorē: sz Ray.de for. (vt refert Bal.in.d.§.vbi aūt.) dicit q lz.l.j.C.de bo.ma.dicat q pr sol⁹ pōt constituere pcuratorē, supplet p.d.§.vbi aūt.vcz dū modo qsensus filij iteruenīat. Sz h rephendit ibi Bal. z dicit q nō est verū, qd in qstōne pcuratoris reqrat ēt qsensus filij in iudicio qñ pcurator cōtestabit litē.vt.ff.sol.ma.l.si cū dotē.§.eo tpe. z hoc plz qr est tex.i.d.§.vbi aūt. Ego aūt semp solit⁹ sum dicere p opi.euitādis. Et qñ pr qstituit pcuratorē z ēt qñ pcurator in iudicio expetit et litē qtestat: z sic vtroqz tpe qd fili⁹ qsentit. ita tu obserua z nō errabis. z ista no. qr in vitate vidi

8 plures errare. ¶ † Vltimo aduertas qr alleg. iste tex.in v.sz qd dixim⁹. q pxim⁹ infantie pōt stipulari i ei⁹ vtilitatē: lz nullū itellectū habeat. Sz infans stipulari ēt p sui vtilitate nō pōt: qr dicēdo de pximo ifantie: denegat de infante. z qd infans stipulari ēt ad sui vtilitatē nō possit, est tex. in.l.j.in pn.ff.eo.ibi neqz infans. z in.l.mulier.eo. tit.ibi infanti.cōiūcto.§.fin.fm istū tex. pōt z dz intelligi.l.seruū.ff.rē pu.sal.fo.nā seru⁹ p pupillo q fari nō pōt, stipulari pt. Sinautē fari possit, lz nō intelligat qd agat. qd ē qñ pxim⁹ infantie: vt hic tūc pōt stipulari z agere vt ibi: z p hoc est tex.in.l.j.§.pe.ff.de act. z obli. nā ibi dr qd lz aliqs sit ei⁹ etatis vt nōdū itelligat qd agat, qd ē vt dixi ēt qñ est pxim⁹ ifantie: qr talis etas qcqd vidit ignorat.vt.l.j.i fi.C.de fal.mo. tñ ad sui vtilitatē stipulari pñt. Ex q̄ qcludo q aut est infans, z lz loquat tñ qr iure talis loqla nō hr p idonea, imo dr q est ifans.vt.l.si infanti.C.de iure delib. z sic vsqz ad septē ānos. z tūc stipulari regulr non pōt: vt.d.l.mulier. nisi i casu.l.donatarx.C.d acq. pos. z sic i iocalib⁹ vel filib⁹ fm doc.ibi. vr posses tu dicere q ēt loqmur i infante pximo infantie: qr ēt pxim⁹ ifantie, dr nō hre itellectū: vt h: z iō cū ibi dicat lz cū plen⁹ effect⁹ nō fuisset zc. pōt vt dixi itelligi de pximo ifantie: vt h. Si vo fuit pxim⁹ ifantie, tūc z stipulari ad suā vtilitatē pt vt hic. z.d.l.j.§.furiosum. z acqrere possessionē, q̄ ēt suo corpe eqli aio acqrit.vt.d.l.donatar. sinaūt anqz fari posset, vellet ēt donatiōi acqrere fundū, p se nō posset, sz p seruū suū: vt est casus in.l.si qs emācipatione.C.de do.q̄ alle. pro contrario gl.fi.in.d.l.donatarū. de quo dixi in.l. qnis.§.si infans. z.l.j.§.j.ff.de acqui.pos.

SVMMARIVM.

a 1 Si impossibilis. [a] ¶ † Conditio impossibilis vitiat stipulationem, conditio vero necessaria facit eam haberi pro pura. hoc dicit.

ADNOTATIO. Addo esse differentiā inter qdictionē habētē c, ante t, z sine c, nam primo casu cōdictio dr a cōdico cōdicis z significat actionē in psonā.§.sic itaqz discret⁹ institut. de actionib⁹. cōditio vo sine c, ante t, significat quētionē gl. z scribētes in.l.legē. quā dixisti i verbo qdictio.C.de pactis. z ibi scripsi in versi. z ex doctrina sua colligitur. numero.3. Anto. Cains. ¶ No. ibi nihil vz: qr qditio ipossibilis, facit qd nec ciuilis nec nālis obligatio nascat. ¶ Not. qd impossibilis qditio de sui nā, vitiat qctū z nō vitiat. ¶ No. q qditio q̄ necessaria est, ita qd qriū esse nō pōt dr pura z statim facit oriri obligationē. ¶ Jn gl. oblōnib⁹ ibi.l.nō solū.no. singulr illā legē qr apte vult q ipossibilis qdō nō tm stiplōnē vt h vitiet: sz vnū quēqz qctū ēt bonefidei. z rō ibi ponit, qr vident qhētes apponendo talē

a ¶ Si ipossibilis. Supra habuistis multa exēpla iutiliū stiplonum, adhuc ponit hic vnū.s.cū ipossibilis qditio stipulationi adijcit: z appello ipossibilē qditionē illaz sczcū natura impedimēto est: vt puta hoīem i sta tu illo existentē, celū digito tāgere. vñ ista stiplo pmittis mihi.x. si celū digito tetigeris, inutilis est. lz si negando cōditionē ipossibilē pmittas aliqd alicui stipulāti, vtputa pmitto tibi.x. si celuz nō tetigeris, pura est stiplo z qd stipulat, incōtinenti peti pōt z h.d.no. z ipossibilis conditio vitiat stiplonē. h. d.vsqz ad.§. item verborum zc.

cōditionē quā impossibilē esse sciūt, ꝙ ipsi existi
2 ment ⁊ velint nihil agere. ¶ † Et aduertas ꝙ id qđ h̄ dr̄ ꝙ ꝯditio ĩpossibilis vitiat, dz ĩtelligi de impossibili de nā vł de iure, cui ius resistit, q: turpis. sec⁹ si ius ei nō resistit: q: tūc saltē de facto dz ĩpleri ne pena cōmittat. vt puta q: de iure nō pt tractari vt fili⁹, q fili⁹ nō est: de fcō ꝗ dz vt filius tractari, ne ĩcidat in penā. Et ita ꝯhētes intellexerūt. ita dicit Dy. ⁊ Bar. p illū tex. i. l. qdā cū filiū. ff. de h. ob. in h. venio ad vltimū dubiū ⁊ opponit ⁊c. ⁊ no. Bart. ĩ l. j. ff. de ꝯdi. istitu. Bald. ⁊ Jmo. ĩ. d. l. ĩpossibilis. ff. eo. qđ bñ not. p limitatione hui⁹. §. ¶ Extra gl. opp. de. l. dedi. §. si liber hō. C. de ꝯdi. ob cau. Sol. qñ ex euētu ꝯditiōis dz cōmitti obligatio, ⁊ ita loquit h̄, sȝ qñ ex defectu ꝯditiōis dz cōmitti, ꝯriū loquit ⁊ est rō q: conditionis defect⁹ est necessari⁹. ¶ Scđo oppo. de. l. iurisgētiū. §. si ob maleficiū. ⁊ qđ ibi no. ff. de pac. Sol. ibi ĩpossibilitas iuris ꝗ ēt negatiue ꝯcepta vitiat. rō q: tūc ꝯtinēt turpitudinē: qm̄ turpe est me accipere ne maleficiū cōmittā. ita dt Bar. i. l. ĩpossibili. ff. e. ¶ Jn ea. gl. ĩ fi. no. ꝙ ꝯditio ĩpossibilis apposita ĩ ꝯctib⁹, vitiat: vt hic. nō ĩ vltimis volūtatib⁹. de ꝗ dic vt plene dixi i. d. §. pe. s. đ hf. isti. ⁊ Bar. ⁊ Jo. de imo. late i. l. j. ff. de ꝯdi. insti. ⁊
3 Dy. i. d. c. nemo pt. de reg. iur. i. vj. ¶ † Quero qd si ꝯdō ĩpossibilis adijciat distractui: ⁊ pt esse dubiū cui eqparet, an vltīe volūtati vel contractui. ¶ Exēplū: libero te vt Titiū occidas ⁊c. vel occidas liberos suos ⁊c. ⁊ Ang. ⁊ Jmo. ĩ. d. l. ĩpossibilis dicūt ꝙ aut ē dispō ꝯdōnalis, ⁊ ē ipo iure nulla ipa liberatio, sicut ꝯct⁹. Aut ē modalis: ⁊ ē aliꝗ, q: añ modū ĩplendū dispō hȝ suū eē pfectū: vñ agēs ad ĩplemētū fci ex postfcō exceptiōe repellit. vt ē gl. singłaris ĩ. l. cū donatiōis. C. de trāsac. qđ no. ¶ Quid ĩ donatiōe cā mortꝫ ꝗ sapit nāꝫ vltīe volūtatꝫ ⁊ ēt ꝯct⁹: vt dixi plene. s. de dona. §. j. ⁊ dic fm̄ ꝑe. đ anch. ⁊ Jo. de imo. ĩ. d. l. ĩpossibilis. ꝙ eqparat ĩ h̄ vltīe volūtati: ⁊ p ꝯñs cōdō
a vitiabit ⁊ nō vitiat. vt. l. ꝗ sub ꝯdōne. post pn. ff. de ꝯdi. insti. ¶ Quid aūt si ꝯditio sit p pte possibilis, ⁊ p pte ĩpossibilis. dic fm̄ Ang. ⁊ Jmol. in d. l. ĩpossibilis. ꝙ p pte possibili ⁊ ĩ ꝯctib⁹ ⁊ ĩ vltima volūtate vez ĩ pte ĩpossibili ĩ ꝯctu, nō vz. secus ĩ vltīa volūtate: vt. l. j. C. de secū. nup. ⁊. l. si seruus cōis. ff. de dona. iter vi. ⁊ vxo. ¶ Quid si dispositū sit totū possibile, sȝ adiecta sit ꝯdō possibilis ⁊ ĩpossibilis: posses dicere ꝙ si apponit alternatiue, nō vitiat dispō. vt ĩ. c. ĩ alternatiuis. đ reg. iur. i. vj. Sinaūt copulatiue, ⁊ tūc ꝯct⁹ vł vitiari p hūc. §. cū sili. sec⁹ aūt ĩ vltima volūtate: q: multomin⁹ dz vitiare, q: ēt tota ĩpossibilis non vitiat. ꝗ ⁊c. ⁊ ad māꝫ vide h̄ Jo. fab. ¶ Jn glos. cui nā ĩ fi. dic vt no. Bar. ĩ. d. l. si titi⁹. ff. e. ⁊ ĩ. d. l. j. ff. de ꝯdi. insti. ⁊ ibi Jmo. ⁊ ego dixi ĩ. §. pe. s. đ here. insti. ¶ Jn gl. pure. ĩ fi. dic vt no. gl. ⁊ Bar. ĩ. l. illa stiplōne. ⁊ est rō q: sublato pncipali, vez si digito celū non tetigeris: tollit accessoriū vez dies. yt ĩ rła accessoriū. de reg. iur. i. vj. ¶ Op. sȝ Bal. in. l. ij. §. ex his. ff. eo. Rñ. ibi loqt ĩ difficultate, h̄
4 de ĩpossibilitate. ¶ † Sȝ tūc ĩstat qñ cognoscā difficultatē ⁊ ĩpossibilitatē: Rñdet ꝙ. h. d. tex. ĩ l. ꝯtinu⁹. §. illđ. ff. eo. dicēs ꝙ ĩpossibilitas nature vel iuris est, qñ qd nō pt fieri ĩpedimēto nature vel iuris. Difficultas ho qñ qd fieri nō pt, psone ĩpedimēto. ¶ Sȝ ēt opponit ꝙ difficultas vitiet stiplōnē. vt. s. de h. ob. §. loca. ⁊. l. ij. §. si quis ita. ff. đ eo qđ cer. lo. sol. aut difficultas ē expssa ĩ stiplōne: ⁊ tūc vitiat, vt ibi: aut nō ē expssa: ⁊ tūc nō vitiat. vt. d. l. ij. §. ex his. ⁊. d. l. ꝯtinu⁹. §. illđ. ⁊. l. si mihi ⁊ tibi. §. si qs fuū. ff. de leg. j. q: impossibile erat adijci post mortē, intra triduum. igit ⁊c. Nec obstat pdicta. l. insulā. §. fin. ff. loca. vt dixi in. d. §. loca. dic vt ibi. ¶ Oppo. de. d. l. ꝯtinu⁹. §. cū his. vbi difficultas vitiat stipulationē. solu. aut ē tāta difficultas que reputat impossibilitas, vtputa in id qđ fieri nō pōt nisi per principē: nā hoc reputat de iure impossibile. secus si p multos posset explicari. vt. l. apud iulianū. §. fi. cum. l. sequenti. ⁊ ibi Bar. ⁊ doc. ff. de legi.

SVMMARIVM.

1 Lex vel statutum licet dicat oīno vel præcisè stari tali scripturæ vel relationi talis, tamen potest ꝓbari contrarium.
2 Vicinus quis dicatur?
3 Stipulatio, non potest fieri ꝑ nūtium vel epistolam.
4 Scribenti pro se non creditur de iure communi: sed bene contra se.
5 Instrumentum publicum, quę, requirat?
6 Copia debet dari cū die & cōsule, quoties quis asserit se velle instrumētum de falso redarguere: aliàs sine die & consule, copia datur.
7 Probare an quis possit ꝑ testes, cōtra instrumentum quod confitetur confectum sua voluntate.
8 Instrumentum qualiter redarguatur de veritate rei, in eo scriptæ.

b Item verborum. b Stipulatio nō pōt ꝯhi inter absentes, ⁊ si in instrō ꝯtinet ptes fuisse psentes vel stipulatiōi interfuisse, stat scripture nisi ꝯriū ꝓbet. h. d. ¶ No. ꝙ ita vitiat stipulationē absentia partiū, sicut impossibilitas. ¶ No. ꝙ de substantia stiplōnis ē, qđ ptes sint psentes ⁊ se exaudiāt. vt. s. eo. mutū ibi dixi. ¶ No. ꝙ sunt aliqui hoīes valde cōtētiosi, ⁊ isti sunt euitādi vt rixosi. vt. l. si fuerit. in fine. ff. pro socio. ¶ No. ꝙ supior dz ꝗ̄tū pōt, occurrere ad dirimēdas lites ⁊ discordias. fa
1 cit. l. eqssimū. ff. de vsufr. ¶ † No. ibi oīno esse credēdū ꝙ lz lex vel statutū dicat oīno vł pcise, stari tali scripture vel relationi talis: tñ pōt ꝓbare ꝯrium: vt hic. Jntelligit ergo qđ stare debeat oīno. supple donec ꝯriū ꝓbet. l. j. cū ibi no. p Bu. ⁊ doc. C. de re iudi. ⁊ plene p Ang. ⁊ Jmo. in. l. q bona. §. dāni. ff. de dā. infec. vide. l. si stipulat⁹ fuero. eo. tit. ¶ No. regulā fm̄ gl. ꝙ q̄ties psumptio laborat ꝯ reū, qđ reo incūbit on⁹ ꝓbādi. vt. l. qnquaginta. ⁊ l. in exceptionib⁹. ff. de ꝓba. ¶ No. ꝙ ꝯ instꝫ publicū, pōt vel p scripturā vel p testes idoneos ꝓbari. ¶ No. ꝙ p viā indirectā, pōt fieri probatio probādo ꝙ illo tēpore, de quo canebat instrm, se
2 alibi fuisse. ¶ † Jn gl. absentes: ibi. §. eo. No. istā gl. ⁊ illum. §. qui facit quis dicatur vicinus, q: dicit oīs ille qui vocē acclamantis exaudire posset. ita dicit Bar. per dictum. §. eo aūt. in. l. si terti⁹. in prin. de aqua plu. arcē. vbi plene videas quis dicatur vicinus. ¶ Jn ea. ibi. ⁊ no. in aut. de fideius. §. j. dic filis glo. est in. l. psens. ff. de procu. vbi declarat quis dicatur presens ⁊ qñ. ¶ Jn ea. gl. ibi: cu
3 ius hba inter abn̄tes etiā nūc repetunt. ¶ † No. ꝙ stiplō nō pōt fieri per nuntium vel epistolā, vt ceteri contractus q cōsensu contrahunt celebrari possunt. vt. l. consensu. cū ibi no. ff. de acti. ⁊ obli. ⁊ l. j. in fi. cum gl. ff. de ꝯtrahē. emp. tamē stipulatio pmo interposita, pōt recitari ⁊ reiterari p epistolam. iste est ꝓprie casus in. l. ea que. ff. de do. inter virum ⁊ vxo. ⁊ ita ꝓprie loquit glo. in. l. j. C. de cō. stipu. lz aliter allegat. Sed in eo qđ dixi ꝙ stiplō nō pōt ꝯhi p nuntiū, semper dubitaui p no. p Cy. ⁊ alios in. l. multū. C. si quis alteri vel sibi. qm̄ nūtius pica ⁊ organū dñi est, ⁊ dñs dr̄ loqui ⁊ audiri: nō tm̄ nunti⁹ per mediū organū nūtij. cū nō in sui, sed in dñi personā, debeat verba fundare. vt. l. qui autem. §. fi. cū. l. seq. ff. de cōstitu. pecu. cogita. ¶ Et aduertas ꝙ dixi, ꝙ in stipulatiōe requirit presentia. supple tu. ⁊ intelligētia. vt. l. j. in fi. ff. eo. an aūt si dicat factū in presentia titij, an psupponatur etiā eius intelligētia: videtur ꝙ sic. vt. l. cōmunia. ff. de verb. sig. ⁊. l. diem proferre. §. coraꝫ. ff. de arbit. dic quandoꝗ testis vel notari⁹ dicit qđ titius erat ibi psens, vel factum fuit in presentia titij: ⁊ tunc nō psupponit intelligētiā titij. aut q: loquitur de se q fuit psens: ⁊ tunc non potest dici esse pñs nisi intellexerit. Jta notāter dicit Bart. in. l. j. in fin. de auto. tu. Et vide Bar. in. l. diē proferre. §. corā. in. d. l. corā. de verb. sig. Et vide Bal. Raph. ⁊ Jmo. in. l. heredes palā. in prin. ff. de testamen. qđ nota tu notarie, ⁊ nunꝗ scribas in instrumento tuo, psentib⁹ talib⁹: nisi addas ⁊ intelligentib⁹:

ADDITIO.

a ¶ Post principiū. Et est. i. §. h̄ edictū. h. i mortis cā. et est sing. ille text. ad h̄ qđ cōditio impossibilis adiecta donatiōi cā mortꝫ, non vitiat donationē. sȝ Ro. in l. impossibilis. ff. de verb. obli.

b ¶ Jtē verborū. Supra dixistis dñe multa exempla de inutilib⁹ stiplōnib⁹, sȝ p deo: qd si iter absentes fiat stipulatio, vz ne stipulatio? Rñ. ꝙ nō h̄ est inutilis: ⁊ h̄ scȝ qđ stiplō iter absentes ꝯcepta inutilis est, h̄ iō ē q: viā seu materiā altercādi ꝯtētiosis hoīb⁹ prestabat: cū eī aliqs ab aliq̄ sibi p missum p stiplōnē peteret istꝫ, in quo fuit pmissū p se pduceret in mediū, ĩ hmōi casibus solebāt pmissores sepissime ꝯ stipulatores talib⁹ vti allegationib⁹: frater ꝗ̄ꝗ in instrō ꝯtineat me tibi hoc vel illud promisisse. ista tñ stipulatio nulli⁹ ē momēti, cū ego nō essez presens tali die in loco ꝗ cōficiebatur instrumētū vt etiā cum tu nō esses dñs ⁊ stiplō iter absentes concepta sit inutilis. ⁊ iō pp securitatē dirimēdarū litium, ĩtroducta fuit a dño Just. qdā constitutio quā habes. C. de ꝯhē. ⁊ cōmi. sti. l. optimā. quā scripsit ad Cesariēses aduocatos. ĩ ꝗ cautum est qđ hmōi scripturis ꝗ ptes psto indicant, oīnō fides adhibeat. nisi ille q talib⁹ vtit allegationib⁹ scȝ dicēdo aliquā pxtiū absentē fuisse, manifestissimis ꝓbatiōib⁹ veluti p scripturā aliāvł p testes idoneos qb⁹ nulla possit opponi exceptio ꝓbabit: se vł aduersariū suum in alio loco fuisse: ꝗ vbi instrm cōfectuꝫ erat. et hec dicit vsꝗ ad. §. post mortem ⁊c.

ligentib⁹:al's tuū instr̄m posset ꝑ dictos testes reprobari,q dicent ꝙ
no intellexerūt.ita dicit Bart.in.d.§.corā.⁊ sic diceret instr̄m falsum:
sed ego i.l.ij.§.volūtate.ff.sol.ma. vbi est gl.Bal.Raph.⁊ Jmo.dixi.
aut est testis q dicit de p̄ntia alteri⁹,⁊ tūc nō p̄supponit intelligētiā
illi⁹:q2 act⁹ testis ꝑ se vz:lz ille noiat⁹ nō audiuerit si verū est dicere
qd̄ fuit p̄ns.vt dicit testis.ita ꝓprie intelligat Bar.i.l.j.in fi.ff.de au
to.tut.aut notari⁹ dicit in instr̄o suo p̄ntib⁹ titio ⁊ seio ⁊c. Et tūc q2
instr̄m suū nō valeret:imo esset falsū,si titi⁹ ⁊ seius nō intellexissent
⁊ dico ꝙ ipse notari⁹ ⁊ ipsum suum instr̄m,p̄supponit ⁊ includit itel
ligentiā titij ⁊ seij:ēt si notari⁹ nō dicat in instr̄o p̄ntib⁹ ⁊ intelligēti
bus.vt vr̄ requirere Bar.in.d.l.quorū.de vb.sig.qd̄ no.Et ista cōiter
practicat̄ ꝑ notarios.¶ Jn ea.gl.in fi. Dic ista vltīa sol.cōiter tenet̄.
in.l.j.in p̄n.ff.eo.Et ita tz gl.in.d.l.ij.ff.de ri.nup.¶ Jn glo.oīno:ibi
qn̄ formā hz publicā:qd aūt requirat̄ ad hoc vt dicat̄ scriptura publi
4 ca.dic vt dicā in isto.§.in p̄n.gl.magne.¶ † Jn ea.gl.in fi.no.ꝙ de iu
re cōi nō credit̄ scribēti ꝑ se,sed ꝯ se sic.¶ Et sic no.ꝙ cū cōiter hodie
mercatores habeāt sua statuta,ꝙ scripture eo⁊ stet etiā ꝑ scribētib⁹
cū sint correctoria iuris ciuilis,sunt stricte intelligēda prout loquunt̄
vt nō plus nec min⁹ corrigant,q̄ fieri pōt.vt.c.cū dilect⁹.de cōsu.⁊ sic
maxime intelligent̄ qn̄ scribūt i spectātib⁹ ad suā artē.al's nō credere
tur.ita dicit no.Bar.in.l.legat⁹.in fi.p̄n.ff.de lega.iij.¶ Scd̄o not.ex
gl.q2 op3 ꝙ inserat̄ cā.facit.l.cū de indebito.§.fi.⁊ ibi gl.ff.de ꝓba.⁊.c.
cautio.⁊ qd̄ ibi h̄r ꝑ doc.ex̄ de fide instru.⁊ in.l.instrumēta.cū ibi not.
ꝑ doc.C.de fide instru.al's de ꝓba.⁊ Bar.in.l.nuda.⁊ ibi Ang.ff.de do
na.⁊ qd̄ nō ꝓbet pro se scribēte.dic ꝙ hoc est verū sola scriptura.sz cū
alijs adminiculis bn̄ ꝓbaret.vt.d.l.instrumēta.⁊ ibi Bal.⁊ Cy.⁊ totū
hoc erit in pectore iudicis,an ꝑ se aliud ꝓbet.vt est tex.⁊ ibi Bar.i.l.
publia.§.fi.ff.depo.⁊ vide Bal.in.l.rōnes.C.de ꝓba.⁊ ibi Salic.Sin
autē est scriptura priuata.neq3 ꝑ scribēte:neq3 ꝯ scribentē,sz ꝑ tertio
si est legalis ꝑsona scribēs,facit semiplenā ꝓbationē.Et ita f̄m Bar
to.ibi dz itelligi glo.in.l.admonēdi.ff.de iureiu.q̄ vult ꝙ priuata scri
ptura faciat semiplenā ꝓbationē seu fidē.ita dicit Bar.in.l.quedā.§.
numularios.ff.de edē.⁊ doc.i.l.in bonefidei.C.de iureiur.facit qd̄ no.
Bar.in.d.l.nuda.⁊ Bal.Cyn.⁊ Sali.in.d. l.instrumēta.C.de ꝓba.Et
predicta sunt vera.nisi a partib⁹ esset scripta vel subscripta,⁊ trino te
ste notata:q2 tūc oīno dicte scripture,etiā pro scribēte vel cōtra scribē
tem:vel ꝑ tertio stabit̄.vt.l.scripturas.⁊ oēs doc.C.qui po.in pig.hab.
5 ¶ † Jn glo.magna ibi facit.C.de diuer.re.l.si qua die.⁊ etiā glo.po
suit q̄ requirunt̄ in instr̄o publico.in.l.gn̄ali.C.de tabu.lib.x.dic vt ibi
no.ex ista gl.q̄ de substātia instr̄i publici est,ꝙ apponat̄ dies celebra
a ti instr̄i:⁊ adde q̄ dixi.s.in rub.proemij:sec⁹ in ꝑuata scriptura a:q2 si
ne diei appositione,vz.vt est tex.⁊ ibi Bar.in.l.cū tabernā.§.idē quesi
6 nit.ff.de pig.⁊ no.Bar.in ꝓemio.ff.in p̄n.⁊ no.Bal.in p̄ma constitu
b tione.C.odias.§.quib⁹.qd̄ no.¶ † Jn ea.gl.ibi tertio vt de falso b ac
cusen̄.not.qd̄ quoties qs asserit se velle instr̄m de falso redarguere,dz
dari copia cū die ⁊ ꝯsule:al's sine die ⁊ cōsule copia dat̄.⁊ est tex.in.d.
l.ij.§.editiones.ff.de edē.Sz aduertas ꝙ tibi asserēti velle redarguere
instr̄m de falso,dabit̄ copia cū die⁊ cōsule.sz opus est vt te subscribas
ad penā talionis,anq̄ aduersari⁹ cogat̄ ad exhibēdū vel ad exhibitio
nē eo⁊ q̄ exhibere nō tenet̄.ita dt sing.gl.Bar.Bald.⁊ Ange.in.d.§.
editiones.⁊ no.Bar.in.l.fi.C.de fide instru.qd̄ sing.tene mēti:q2 vidi
aliquos assessores errare,q q̄primū dz qd̄ vult aliqs instr̄m arguere
de falso,dari faciūt copiā cū die ⁊ cōsule.¶ Jn ea.gl.ibi:de fide istru.
l.fi.an aūt ⁊ qn̄ qs cogat̄ edere rōnē vel librū vel instr̄m:tā ex parte rei
q̄ ex parte actoris qn̄ illis iurib⁹ qs nō vtit̄:vide plene not.ꝑ Bar.gl.
⁊ oēs doc.in.d.§.editiones.⁊ in.d.l.fi.C.de edē.⁊ casu quo cogat̄ ede
re,an totū vel illā tm̄ partē q̄ facit ad casum qs cogat̄ edere:vide bo
nū tex.⁊ ibi Bar.⁊ doc.l.argētari⁹.§.edi.ff.de edē.Et ē singularis tex.
⁊ ibi Cano.in.c.cōtingit.ex̄ de fide instru.Et vide Bar.⁊ alios doc.in
7 rub.ff.de no.ope.nū.⁊ in.l.in ciuile.ff.de legi.⁊ Bal.⁊ Cy.C.de preci.
impe.offer.¶ † Jn ea.gl.ibi.§.qd̄ ser.no.ibi singula.illā gl.quā ibi seq
tur Bar.an ꝯ instr̄m qd̄ cōfitet̄ confectū sua volūtate qs possit per te
stes ꝯ probare:⁊ ꝯcludit.Aut quis vult probare ꝯ tenorē instrumen
ti ⁊ nō pōt nisi ꝑ aliud instr̄m.vt.l.generalr̄.cū ibi no.ꝑ gl.⁊ doc.C.de
nō nume.pecu.Dic tū de hoc ibi ꝑ oēs doc.Aut vult probare ꝯ solē
8 nitatē instrumēti:⁊ tūc admittit̄ ꝓbatio ꝑ testes.vt.d.§.qd̄ ser.de hoc
tū dic lati⁹ ꝑ doc.in.d.l.generalr̄.¶ † Jn ea.gl.vt.ff.de testib.l.iij.ibi,
al's numerus.istā gl.reprobat Sali.in.d.l.in exercēdis.C.de fide instr.
in ver.q̄ro q̄rto de q̄stione gl.vc3.q2 nō hz ista gl.bonā rōnem differen
tie,cū vtroq3 modo redarguat̄ instr̄m de veritate rei in eo scripte,et
habito effectu non est curādū de modo.vt.l.si mater.C.de instit.⁊ sub
stitu.sub condi.fac.⁊ lz Sali.ibi multa dicat in hoc f̄m Jnn.in.c.cum
ioannes eremita.ex̄ de fide instru.Tn̄ Bar.de quo ipse non facit mē
tionē multū clare:⁊ bn̄ loquit̄ in.l.j.§.si qs neget.ff.quemad.testamen.
aperi.ideo dic f̄m Bart.in ista materia quotidiana:quod quādoq3
vertitur in dubium.An tale instrumentū sit scriptum manu talis no
tarij.⁊ tūc si viuit,ipse potest declarare.al's fiet comparatio litterarū.
vt.l.si quis decurio.⁊ qd̄ ibi Cy.⁊ Bal.C.de fal.⁊ in.l. si comparatio
nes.cum materia.C.de fide instru.Quandoq3 refricatur in dubiū ve
ritas instrumenti,⁊ tunc quandoq3 contradicunt instrumēto omnes

testes in eo descripti,dicētes se nunq̄ interfuisse
vel ꝙ alio mō gestū fuit inter ꝑtes,q̄ scriptū fit:
⁊ reprobat̄ instr̄m:q2 testes adhibentur vt ꝑ eos a
apponat̄ fides instr̄o.vt no.in aut.de fide instru.
§.si vero.sz nunc ꝑ eos nō imponit̄.igit̄ ⁊c.et pro
hoc vr̄ casus ex̄ de probatio.c.tertio loco.⁊ ex̄ de
testib⁹.c.tā literis.in fi.sinaūt non oēs testes de
scripti in instrumēto ꝯdicūt instrumēto,sz vn⁹:
⁊ tunc aduertas aut sup numerū necessariū ad in
strumētū ꝯualidādū qs testis ꝯdicet,⁊ tūc nō no
cet instrumēto.q2 satis est qd̄ instr̄m cōprobet̄ ꝑ
numerū necessariū.al's sic.ita dicit Jnno.in.c.cū
Joānes.⁊ Bar.in.d.§.si neget.⁊ no. Bar.in.l.cū
ita.ff.de secū.tabu.⁊ doc.in.d.l.in exercēdis.sin
autē duo testes descripti ꝯdicūt.dicit ibi Bart.
ꝙ instr̄m reddit̄ falsum,nisi alij testes approbēt
instr̄m.vt est casus in.l.optimā.C.de contrahē.⁊
cōmittē.stipu.⁊ ne dicatur ꝙ isti testes sint singu
lares,ꝯsiliū est quod fiat articulus in ista forma,
videlicet qd̄ tali loco ⁊ tali tempore tales testes
non fuerunt p̄sentes tali contractui:⁊ vnus non
fuit cū alio in dicto loco,nec potuisset esse qn se b
inuicem vidissent.tūc ei quilibet deponet de ab
sentia sua ⁊ alteri⁹,⁊ tunc absq3 dubio nō essent
singulares.ita dicit singula.Bar.in.§.si quis ne
get.pro quo facit gloss.singularis in.l.j.ff.de iti.
actuq3 pri.⁊ ꝑ hoc facit ꝙ in simi not.Bal.⁊ An
ge.⁊ Jmo.in.l.si hinc.ff.de iniust.test.que omnia
bene no.sinautē dicant se interfuisse cōctractui.
sed dicant ꝙ al'r est scriptū q̄ fuerit actum inter c
partes.dicit Bart.qd̄ instrumentum reddit̄ fal
sum,si sint plures testes qui hoc dicant.vt no.in
l.cum precibus.C.de prob.sinautē alij testes non
descripti in instrumēto contradicūt instrumēto.
gl.in.d.l.in exercendis.dicit ꝙ requiritur qd̄ sint
quatuor vel tres testes.ratio pro gl.est,qd̄ instru
mentū habet vim duorū testium.ideo ad ipsum
reprobandū requiritur maior numerus et potē
tior probatio,q̄ sit duorū testiū.⁊ ideo tex.in.l.
optimā.C.de contrahen.⁊ cōmit.stip.⁊ in hoc.§.
dz qd̄ oportet qd̄ testes sint idonei ex oī exceptio
ne maiores.Et istud tenet Bar.⁊ ideo consiliū
est vt fiat articul⁹ de legalitate et idoneitate te
stium.facit qd̄ not.Cy.in.l.si quis decurio.in fin.
C.de fal.⁊ pro hoc ꝙ tres requirātur,videt̄ casus
in.d.c.cū Joānes.de fide instru.Aduertas tn̄ qd̄
testes non descripti qn̄ deponūt ꝯ instr̄m,debēt
deponere se fuisse p̄ntes dicto loco ⁊ tēpore quo
cōtractus dz fuisse celebratus:al's nō cōcluderet
probatio eo⁊,quia alio modo ⁊ alio tp̄e potue
runt fieri inter dictas partes diuersi ⁊ diuersi cō
tractus,⁊ diuersi tenoris.cum sit actus reiterabi
lis.al's necessario non reprobant.igitur nō vale
ret reprobatio.vt.c.in presentia.extra de proba.
¶ Consiliū itaq3 est,qn̄ testes nō bene recordat̄
de tēpore,qd̄ fiat vnus articulus qn̄o ille contra
ctus semel tm̄ fuit celebratus inter dictas par
tes,⁊ si partes hoc confitebunt̄ tunc dictū testiū
reprobantiū,cōcluderet de necessitate,lz de tem
pore nō recordarent̄.Et est tex.⁊ ibi doc.i.d.c.cū
Joānes heremita.⁊ ꝑ hoc optime facit qd̄ sing.
no.Bar.in criminali.in.l.is qui reus.de publi.iu
di.in versi.sed quero cum in accusatione non de
beat apponi dies ⁊c.Bar.in.l.ij.§.si qs ephesi.ff.
de eo qd̄ certo loco.que oīa no.⁊ vide ad oīa pre
dicta Bal.in.d.l.in exercēdis.⁊ ibi Salic.¶ Jn
ea.gl.sed nunqd aliqui testes dicāt ⁊c.not.⁊ tene
menti istā determinationē gl.que facit ad ea que
s.proxi.dixi.¶ Jn ea.glo.in fi.no.et signa totā
istam gl.que multa bona dicit ⁊c.

ADDITIO.

a ¶ Priuata scriptura. Dic pro isto est glos.⁊ ibi Bar.i.l.in sūma.§.idē labeo p̄io.ff.de aq̄ plu.ar.⁊ Bal.in.§.quib⁹.hic alle.dicit hāc cōem esse opi.vt scriptura ꝑuata valeat et probet sine āno ⁊ die.Et idē voluit Bal.i rub.d fi.instru.C.i.x.col.v.viso de scripturis.

ADDITIO.

b ¶ De falso. Jnstrumētū si d falso redarguat̄,q̄liter debeat edi copia pti: de h vide ꝑ Pañ.i.c.cōtingit.de fi.istr.

c ¶ Post mortē. Jn isto.§.recitat nobis Just.antiquā formā stip̄lonū ⁊ eā corrigit: oli ei ita fuerat,ꝙ si aliqs ita stipularet̄ ꝓmittis mihi.x.post mortē meā, vel sic ꝓmittis mihi.x.post mortē tuā, nō valebat stipulatio eo qd̄ post mortē stipulatoris vel ꝓmissor: q qd̄ in stip̄lonē deducit̄, nō solueret vel reciperet.cū iure vetustissimo (ꝙ in fi.hui⁹.§.corrigit̄) neq3 ab heredib⁹ neq3 ꝯ h̄rdes icipere posset obligatio.sit'r si is q i ptāte alicui⁹ eēt vt p̄ris vr̄ dn̄i stipularet̄ sibi dari post mortē p̄ris vel dn̄i, nō valebat stip̄lo olim, sicut si ipse p̄r vr̄ dn̄s stipularetur aliqd post mortē suā sibi dari: q2 fili⁹ vel seru⁹ voce p̄ris vr̄ dn̄i loqui vr̄. Sit'r si qs oli ita stipularet̄ pridie quā moriar vel ꝑdie q̄ morieris, promitti mihi decē, nō valebat stipulatio sz demū iā dcā corrigit Justi. dicēs ꝙ oēs stiplones valeāt q̄ cōsensu ꝯhētiū sunt ꝯcepte, sibi

SVMMARIVM.

1 Statuta quæ dicuntur stricti iuris,nō recipiūt interpretationē actiuam extensiuam:sed passiuam.

c Post mortem. c Stipulatio ꝯcepta post mortē stipulatoris vel promissoris,vel postea q̄ alter moreret̄ olim non valebat,hodie valet.¶ Not.ꝙ filiussa.

placuit hũc iuris articulũ emendare statuẽs vt siue post mortẽ, seu ꝑ die ꝙ moriar, fuerit stipulat⁹ aliqd sibi dari vel promisit aliqd se daturũ, vz stipulatio. ⁊. h. d. vsq₃ ad. §. itẽ si qs ⁊c.

põt stipulari, sibi dari post mortẽ pr̃is. ¶ No. qđ filius vel seru⁹, õr loqui: cũ voce pr̃is vł dñi. facit s̄. eo. §. ei q. ¶ No. ibi ɔsensu ɔ̃hentiũ ⁊c. ꝙ ẽt cõtractus iuris stricti, intelligunt̃ ſm mentẽ ⁊ intẽtionẽ ⁊ ɔsensum ɔ̃hentiũ: cõcordat. l. fi. C. de contrahen. ⁊ cõmi. stipu. ¶ No. ꝙ paria sunt stipulari post mortẽ, vł stipulari ꝑdie ꝙ moriar. ¶ No. ꝙ actiones pñt actiue ⁊ passiue īcipere ab heredib⁹, ⁊ ɔ̃ heredes cõcor. l. j. C. vt ac. ab here. ⁊ ɔ̃ here. ¶ In gl. poterat. in fi. nã de iure ffor̃ vr̃ idem qđ hic dicit̃. ff. eo. l. centesimis. §. j. ⁊ vide not. in. §. ex conditionali. s̄. de verbo. obliga. ⁊ qđ ibi dixi. ¶ In glo. placuit. in fi. not. ex isto tex. ⁊ ex ista. l. scrupulosa quã gl. allegat. ꝙ etiã contract⁹ stricti iuris, intelligit̃ ſm mentẽ ⁊ cõsensum contrahẽtium: ⁊ hoc quãdo expresse vel etiã tacite constat de mẽte ⁊ volũtate cõtrahentiũ. alias stabitur ei qđ scriptũ vel dictũ est, et nõ vltra. vt. l. quicquid astringende. ff. de verb. obl. in prin. ¶ † Qđ facit

1 q: statuta que dicunt̃ etiam stricti iuris, non recipiunt interpretationẽ actiuã extensiuã, sed passiuam: sicut no. Bar. in. l. j. §. lex falcidia. ff. ad legẽ fal. de quo late dixi. s̄. de iure natu. gen. ⁊ ciui. §. j. nisi ɔstet tacite vel expresse de mẽte statuentiũ: quia tũc id videtur etiã statutũ, qđ ex eorũ mẽte põt colligi. Et si de eo statuto de quo disputatur statuentes fuissent interrogati, verosimile est ꝙ etiã illud specialiter statuissent. vt est gl. singularis. ⁊ ibi Bar. ⁊ doc. in. l. tale pactũ. §. fi. ff. de pac. Naz ratio mẽs ⁊ intellect⁹ legis, est ipa aĩa legis ⁊ ipsa lex. vt. l. cũ mulier. ⁊ qđ ibi glo. Bar. ⁊ Bal. ff. solu. ma. ⁊. l. facta. §. fi. ff. ad trebel. ⁊c.

a ¶ Itẽ si qs. Supra vidim⁹ stipulationẽ vnã q̃ olĩ erat inutilis, adhuc recitat vnũ casum in q̃ olim erat stipło inutilis: hodie tñ vtilis est. olim eñi si aliqs stipulabat ita si nauis venerit ex asia, hodie dare spõdes: inutilis erat talis stipulatio pp ꝑpo sterationẽ. inueniť eñ in ista stipulatione ꝙ datio euẽtũ conditionis debeat ꝑcedere, s₃ cũ ꝑpo sterã stipłonẽ in dotib⁹ nõ existimauerit reñciendã, placuit Iust. ⁊ huic stipłatiõi (nõ obstãte ꝑpo steratiõe) pfectũ robur accõmodare: vt non solũ in dotibus sed ⁊ in alijs valeat stipulatio ꝑpostera. ⁊ ꝑpostere concepta. ⁊. h. d.

SVMMARIVM.

1 Ordo scripturæ nõ attenditur: sed ordo intellectus.
Et an ordo sit seruandus. 2.

a Item si quis. ᵃ Rõne prepostere cõceptionis, non vitiat̃ stipulatio. Et stipulãtio cũ moriet̃ pmissor stipulator vel post mortẽ tertij valet etiã de iure veteri. h. d. cum. §. sequẽ. ¶ No. ꝙ dies executionis ꝑcedens diem perfecte obligationis, trahitur ad diẽ perfecte obligationis. ¶ † Not. ꝙ nõ attendit̃ ordo

1 scripture, sed ordo intellectus. facit. l. nec enim. ⁊ qđ ibi Dy. ⁊ Bar. ff. de sol. ⁊. l. talẽ. §. j. ff. de here. instit. ¶ Quod facit si in libello dicat̃ peto cogi ⁊ cõpelli ⁊ ipsum ad ꝑdicta cõdẽnari, qđ valet libellus. vt no. Bar. ⁊ Bal. i. l. j. C. de execu. rei iud. ⁊. l. si cũ nulla. ⁊ qđ ibi Rapha. ⁊ Imo. ff. de re iudi. de quo dixi. j. de actio. §. oĩm. ⁊ scripsi. ff. de appella. l. j. in fi. dic vt ibi. ¶ No. ꝙ licitũ est arguere de dote, ad alios cõtract⁹: qđ est verũ, qñ est eadem ratio aľs secus. ¶ † In gl. ꝑpostere. in fi. an

2 antem ordo sit seruãd⁹: dic. Quidã est ordo alicuius rei ad seipsam, vt in testõ. vt. l. hac consultissima. C. qui testa. face. pos. Et iudicior̃. vt. l. platũ. C. de sen. ⁊ isto casu an omissio vitiet, cõsiderãdũ est aut est necessitatis, ⁊ vitiat: vt. d. l. prolatã. ⁊. l. ij. §. prius aũt. ff. de vulga. ⁊ pupil. Aut voluntatis, ⁊ potest omitti. vt. l. j. in fi. ff. de vẽtre inspi. in dubio autez si res est magni ꝑiudicij, ꝑsumit̃ esse necessitatis sicut in inuẽtario qđ citent̃ creditores. Si autez est modici, secus vt in signo crucis in inuẽtario. ⁊ ideo nõ vitiat. vt. l. iij. in fi. ff. de vẽtre inspi. Secundus est ordo tpis, nũquid qui est prior tpe potior sit in iure: ⁊ de quo in regula qui prior. in sexto. ⁊ in regula ꝑuilegia. ff. de priuile. credi. Terti⁹ est ordo scripture vel locatiõis, hoc est qñ duo reperiunt̃ scripti seriatim: et est aliqd ad qđ nõ possunt cõcurrere, vtrũ primo noiatus i dubio preferat̃: dic ꝙ sic. vt. l. quoties. ff. de vsuf. ſm Bar. in. d. l. ij. §. prius. de vulg. ⁊ pup. ⁊ ꝑdicta procedũt qñ lex dat certũ ordinẽ circa dispositionem: ideo puersio vitiat. vt. d. §. pri⁹. Qñq₃ lex nõ dat formã dispositioni, sed ipsa lex circa effectũ ⁊ executionẽ ordinẽ inducit: puta qđ seru⁹ debeat esse ꝑmo liber, deinde heres. Si testõr disponendo peruertat ordinẽ: quia non datur ordo ꝑ legẽ circa dispositionẽ s₃ circa effectũ: tũc loqt̃. l. talẽ. ff. de here. insti. Ita dicit Raph. in. §. pri⁹. Adde ƀ₃ Imo. ibi si ẽ ordo substãtialis, omissio vitiat: aľs sec⁹ vt est gl. ordi. in. c. pe. ex̃ de pig. qđ no. ⁊ de ista materia vide qđ no. Bal. i. l. si duas. ff. de execu. tu. ⁊ in. l. prepositi. ⁊ ibi Salice. C. de testa.

SVMMARIVM.

1 Promisisse verbum in scriptis repertum, importat stipulationem.
2 Et in instrumento redactum, intelligitur per stipulationem. 2.

b Si scriptum fuerit. ᵇ † Verbum

1 promisisse in scriptis repertum, importat stipulationem. h. d. ¶ No. ⁊ ad hoc semp allegat̃ ꝙ solẽnitas intrinseca, ꝑsumit̃. de q̃ late ꝑ Bar. ⁊ Ang. i sua repetitio. ⁊ ibi Imo. i. l. sciẽdũ. ff. eo. ¶ † In glo. si scri-

2 ptũ. i fi. ista gl. semp allegat̃, qđ ꝟbũ ꝓmisisse in istro redactũ, itelligit̃ ꝑ stipłonẽ. sec⁹ si a testib⁹ ꝓferat̃. Et scđo etiã allegat̃ i redditiõe rõnis: q: instrumẽta fiunt a iurisperitis, q noscũt vim verborũ. S₃ attestatiões fiunt ab idiotis, ⁊ his q nõ habẽt peritiã ꝟborũ ⁊ suorũ significator̃. ⁊ idez t₃ Io. gl. in. l. j. C. de vsuris. Hugo ꝟo t₃ ɔ̃riũ. S₃ Bar. in. l. sciẽdũ. ff. de ꝟ. ob. in. ij. col. dicit ꝙ non refert scribat̃ verbũ ꝓmisisse, a tabelliõe vł a priuata ꝑsona: q: semp intelligit̃ ꝑ stipłonẽ. vt. d. l. sciendũ. vñ dicit ꝙ rõ est, q: testis d₃ deponere, de eo qđ sensu corporeo ꝑcepit. vt. l. q testõ. §. fin. ff. de testa. Sed dicere qđ fideiussit vel ꝑ stipłonẽ ꝓmisit, ista ɔsistunt in iure qđ nõ cadit in teste. arg. l. stipło ista. §. hi quoq₃. ff. de ꝟb. ob. cũ gl. igit̃ ⁊c. ⁊ hoc sequitur ibi Ang. ⁊ hoc satis vr̃ placere Bar. in. l. j. C. de vsur. q: dicit ꝙ d₃ inspici quales testes sint, si sunt qui nõ pñt verosimiliter habere peritiã significati verborũ, nõ intelligit̃ per stipulationẽ: ⁊ ita intelligat opi. Ioã. aľs aũt si testis esset peritus, idem esset qđ in tabellione. sed Cy. in additionibus in. d. l. j. dicit ꝙ testis qui dicit promisit, ⁊ nõ dicit ꝑ stipulationẽ verbũ ambiguũ profert: quia intelligi potest ꝑ stipulationem ⁊ sine: q: nuda sponsione. vt est tex. in. l. sciendum. §. j. ff. de edili. edic. Sed verbum ambiguum prolatum a teste, debet intelligi in fauorabiliorẽ partẽ: puta liberatiõis. de hoc est tex. singularis in. l. penulti. ff. de manumis. Sed fauorabilior est qđ intelligat̃ ꝑ nudã promissionẽ. vt sic minus sit obligatus. igitur ⁊c. Sed Sali. ibi dicit, Aut testis est imperitus, ⁊ tunc ſm omnes verbũ ꝓmisisse, intelligitur per nudã sponsionẽ ſm omnes: aut est peritus: licet inter doc. sit discordia: tamẽ dicit qđ testis nõ probat: quia dubia ꝓbatio nõ releuat. vt. l. non ob hoc. C. vnde cogna. Sed hec est dubia ⁊ incerta: q: verbũ ꝓmisit, põt se habere ad stipulationẽ ⁊ nudam promissionez. vt. d. l. sciendũ. §. j. igitur ⁊c. Et hoc videt̃ satis sustentabile, nisi ex aliquib⁹ alijs circũstantijs prolatis a teste perito, ipse manifeste d₃ intelligere qđ verbũ ꝓmisisse, de quo attestat̃, intellexit ꝑ stipulationẽ: q: precedẽtia, declarãt sequẽtia ⁊ econtra. vt. l. si seruus pluriũ. §. j. ff. de lega. j. qđ not. istam questionẽ examinat multũ late Ludo. in. d. l. sciẽdum. ff. de verb. obli. Ubi etiam vide que ibi late scripsi. Istam Ludo. ibi dãnat istam opinionem ⁊ aliorum docto. ⁊ dicit in effectu qđ ratio differẽtie est: q: si datur presentia partiũ, ⁊ testis postea deponat ꝙ titius promisit seio presenti: ꝙ intelligitur per stipulationẽ per. l. j. C. de cõtrahen. ⁊ cõmit. stipu. ⁊. l. titia. §. idem respondet. ff. eod. Et ita ius presumit. nõ obstat. l. sciendum. §. j. de edil. edic. coniuncta. l. j. C. de vsuris. nã ibi in text. dicitur. si interrogatione precedẽte ꝓmissio vsurarũ recte facta ꝓbetur. licet in instrumento scripta sit, tamẽ iudicio optimo debet̃: et sicut vsure possunt peti, necesse est probari stipulationẽ precessisse. nõ tamẽ dicit ꝙ si testis deponat promissionem factam, nõ probat stipulationẽ. Sed ista ratio mihi

b ¶ Si scriptũ fuerit. Pone igitur sic casuz, scriptũ fuerat in quodã instro Petrũ ꝓmisisse Titio cẽtum: postmodũ Titio centũ illa petenti ꝑtextu illi⁹ instri, Petr⁹ opponit in hunc moduz. frat̃ ꝙꝙ cõtineat̃ i instro me tibi ꝓmisisse centũ. tñ ɔtinet̃ ibi ꝙ interrogatio ꝑcedat, non possis ꝑ illud instrumentum ad alia centũ agere: q̃ui ĝ a Iusti. in isto casu quid iuris: ⁊ rñ. Iust. qđ si scriptũ fuerit in istro aliqd ꝓmisisse, perinde habeatur acsi interrogatione ꝑcedente ꝓmissio esset facta. cũ eñi in instro ɔtineat̃ ipsũz promisisse, videntur omnia solẽniter acta. et hoc dicit.

rõ mihi nõ placet: q: ꝓpter hoc, nõ bene respõdet ad dictã.l.j.C.de vsu.nã tex.ibi dicit si ꝓmissio recte facta interrogatiõe ꝑcedente ꝓbet, ⁊ sic ꝓbatur ibi p testes ꝓmissio simpliciter. Unde Imperator ibi dicit q̄ hoc nõ sufficit, ſʒ reqrit q̄ ꝓmissio ꝓbet recte facta interrogatione ꝑcedẽte: ergo si testis simpl'r deponit promisit ⁊c. nõ ꝓbat stipulatiõe: etiã si partes ibi fuissent ꝑsentes hoc apte ꝓbat in.d.l.j. ibi ſʒ instrumẽtis ⁊c. nã cõfectũ fuit de hoc instrumentũ inter partes, ſʒ diceret q̄ cẽt plus dictũ ⁊ min⁹ scriptũ: ergo necessario sequtur q̄ ibi interuenit p̄ñtia partiũ: alias notarius nõ potuisset esse rogatus d̄ instrumento. vt ĩ aut. de tabu.§.j.⁊ tñ in.d.l.j. opʒ q̄ stip'latio solennis ꝓbet: ſʒ p̄ñtia partis sit ꝓbata ex sola dispositione: q: ꝓmisit tñ nõ p hoc presumitur stipulatio. Quapropter nõ recederẽ a cõi ratione do.Bart. Bal.Ang.Salic.⁊ dñorũ meorũ. Nõ ob.l.titia.§. idẽ rñdet. quia ibi loquit cõditionaliter, si p̄ñtia interuenit, ⁊ pars nõ cõfitetur in scriptis q̄ titio ꝑsenti ꝓmisit: tũc cõtra ip̄m ꝑsumit solẽniter et sic p stipulationẽ ibi, nos autẽ loquimur in dicto testis qd̄ potest se habere ad stipulationẽ ⁊ ad nudũ pactũ. vt.l.sciẽdũ.§.dictuʒ ergo cũ possit trahi ad ꝓmissionẽ p stipulationẽ ⁊ sine stipulatiõe: necessario sequit q̄ intelligit sine stipulatione, cum dubia ꝓbatio nõ releuet. vt ĩ.c.in p̄ñtia.de prob.

a ¶ Quoties. qdã stipulat⁹ est sibi dari plures res, puta digestũ ⁊ istituta: querit vtrũ valeat talʒ stipulatio ⁊ si rñdeat ꝓmissor ꝓmitto: oĩa vr̃ ꝓmisisse. si autem rñdeat instituta ꝓmitto p solis institutis ꝯ.hit obligatio. singulas eñ res stipulari et ad singulas rñdere debemus. hoc dicit.

SVMMARIVM.

1 Stipulationes tot sunt & tot videntur esse ꝓmissiones, quot sunt res deductæ.
2 Petens quinquaginta tanquàm sibi ꝓmissa ꝓbauit centum sibi promissa, an debeat obtinere?
3 Creditor si petijt centũ & ita fuit condemnatus & exactus res: an si erat creditor in centũ & decem, potest nunc petere illa decem?

a Quoties. a ¶ Si plures res deducant in stipulationẽ, ⁊ simpl'r rñdet ꝓmissor tenet ad oẽs, al's ad eas tm̃ i qb⁹ rñdet. h. d. ⁊ de materia vide Bar. ⁊ alios doc.i.l.scire debem⁹.in pñ.ff.e.⁊ ĩ.l.j.§.fi.eo.ti.⁊ dixi ĩ.§.ꝑterea. s.e. ¶ No. ibi ꝓpter oẽs tenet q̄ rñsio simpl'r facta, vr̃ facta oib⁹ ⁊ singulis narratis: vt hic.⁊.§.ꝑterea.s.e.⁊ ibi dixi. ¶ No. q̄ qñ plures res separatiʒ petũt ⁊ rñdeo vni tm̃ nõ vitiat stipulatio ſʒ in specificatis ⁊ rñsistĩ vʒ. vt.l.inter stipulãtẽ.§.
1 si stipulãtẽ.ff.e. ¶ † No. q̄ tot sunt stipulatiões ⁊ tot videnť esse ꝓmissiões, quot sunt res deducte ꝯcordat.l.scire debem⁹.in pñ.ff.e.⁊ ẽ magna vtilitas ad vidẽdũ vtrũ sit vnic⁹ ꝯct⁹ vel plures: q: qñ est vnic⁹ ꝯct⁹.ſʒ in eo plures res cõp̄hẽdant, tũc etiã p vnũ resoluit ꝯct⁹, etiã quo ad alia. vt.l.cum eisdẽ. cũ ibi no.ff.de edil.edic.⁊ est etiã magna vtilitas, ad cognoscẽdum an sit vnica stipulatio vel plures quia quando est vnica, non põt fieri solutio pro parte.l.tutor.§.luci⁹.de vsur.sec⁹ si essent plures. vt.l.fi.C.q.mo.pig.vel hypo.sol. qd̄ est verũ ꝑterq̃ ad euitatiõe pene: q: etiã si cẽserẽt plures stipulatiões: tñ in oib⁹ dʒ fieri iplemẽtũ. vt ẽ casus.in.l.si is q.§.cũ stipulemur.ff.de re.du.⁊ an possit diuidere sol. vide Bar.⁊ doc.i.l.qdã estimauerũt.ff.si cer.pe.quã ego habui in p̃ctis qñ fui Bononie examiat⁹ vna cũ.l.j.C.qd̄ me.cau. Itẽ est ali⁹ intellect⁹ ĩ agẽdo: q: qñ dicũt eẽ pl'es stipul.ꝯcte clarũ est q̄ possum agere ad vnã rẽ tm̃, ⁊ nõ ad aliã. vt.l.in cõmodato.§.duab⁹.⁊ ibi vide Bar.in.d.l.scire debem⁹. vbi p eũ vide plenius. Terti⁹ effect⁹ est, qñ ꝓmittis stichũ ⁊ pãphilũ, peto vtrũq̃ tãq̃ ꝓmissuʒ: q: plures sunt stipula. ſʒ qñ est vna ꝓmissio, q: ꝓmisisti qd vniuersale vt omnes seruos: ⁊ tunc si vellem petere vnũ nõ debeo petere vt ꝓmissum sed vt debitũ ex causa stipula.ꝑambule. ita vult gl.⁊ Bar.in.d.l.scire debemus. qd̄ est singulare. de quo est tex.in.l.si vno.ff.
2 de act.emp. ¶ † Reuoco in dubiũ qñ petij q̃nq̃ginta tãq̃ mihi ꝓmissa ꝓbaui cẽtũ mihi ꝓmissa an debeã obtiẽre: d't Bart.i.d.l.scire. q̄ sic. q: improprianť v̄ba libelli. vt not. Bar.in.l.si olei.C. loca.⁊ etiã põt dici ꝓmissus. vt.l.si corp⁹.ff.de leg.iij.⁊ istud tʒ Raph.⁊ Imo. qd̄ etiã vos tenete, ſʒ Bal.⁊ Ang.ibi ꝯ.ſʒ imo fʒ Pau.de ca.in.d.l.scire debem⁹.de subtilitate iuris, ꝑcedit dict⁹ libellus. q: q ꝓmisit cẽtũ, ꝓmisit etiã q̃nquaginta. vt.l.si qs cũ totũ.de excep.rei iudi.⁊ ꝓbat, q: si peto decẽ ꝓmissa, ⁊ ꝓbo de.v. obtinebo: ergo q̃nq̃ etiã dicunt ꝓprie ꝓmissa. p q̄ tu alle.tex.cũ gl.in.l.j.C.si aduer.rẽ iudi.⁊.l.apd̄ celsuʒ.§.ide q̃rit.de exce.rei iudi. qd̄ no. Quid eẽ si petij cẽtũ mihi ꝓmissa ⁊ ꝓbaui de q̃nq̃ginta, an debeã obtinere: Cy.⁊ doct. i.l.j.C.de lit.ꝯtest. dicũt q̄ sic. qd̄ saluauit Imo. q: potuit esse in plurib⁹ vicib⁹: vcʒ vna vice q̃nquaginta: alia vice q̃nquaginta.l.si qs intẽtiõe.ff.de iud.
3 ¶ † Quid si creditor petijt cẽtũ ⁊ ita fuit ꝯdẽnatus ⁊ exact⁹ re⁹, an si erat creditor i cẽtũ ⁊ decẽ p̄t nũc petere illa decẽ: dic q̄ sic: vt est tex.cũ gl.⁊ ibi Bar.⁊ doc.i.l.si qdẽ.C.de trãsac. nisi taxatiue locut⁹ fuit, vcʒ dico mihi deberi cẽtũ tm̃: vt.l.cões. cũ gl.C.de ꝓbatio. qd̄ no. q: quotidianũ est, qd̄ est verũ nisi re⁹ petierit si qd vult ampli⁹ ab eo peteret petat: q: tũc si tm̃ cẽtũ petierit, nõ audieť vlteri⁹. vt.§.si min⁹. cũ ibi no.⁊ ibi dixi.j.de actio. Secundo hoc est verũ, nisi actor diuiserit ꝑtẽ crediti vt haberet iudicẽ, quẽ h̄re nõ poterat. vt.l.si idem cũ eo.ff.de iurisd.om.iud. cũ ibi no. tertio hoc est verũ nisi vt fatiget reum diuersis instãtijs. vt no. Bar.in.l.⁊ an eadẽ.§.actiões.ff.de excep.rei iud. Est ali⁹ effectus quo ad insinuatiõe: q: qñ sunt plures donatiões opus est vt vnaqueq̃ excedat ccc.aureos. si aũt esset vnica sufficeret q̄ illa sola. vt no. Bar.in.l.modestinus.ff.de doñ.⁊ Bal. Sali.in.l.illud.C.de sacrosan.eccle. Est eñ alius effectus, quia cõdẽnatus bis in decẽ, non dicitur cõdẽnatus in.xx. de quo vide elegãter Bar.in.l.vbi fideiussor.ff.de sol.⁊ ad id qd̄.s.dixi quãdo diuisit vt haberet iudicẽ.p.l.si idẽ cum eodem. intelligas nisi aliter iudex cõsequi posset. quia etiam totã summã corã illo petet. vt.l.in reb⁹.§.si duobus. ⁊ ibi Bar.ff.cõmo.quod no.

SVMMARIVM.

1 Stipulatio de dando alteri, non valet, nisi fuerit apposita pœna.
2 Stipulationẽ interponere pro altero an quis possit, & an per suam stipulationem alteri acquirere?
3 Magistratus quilibet de rebus coram eo agitatis, potest stipulari pro alio.
4 Citatio facta die feriata, an arctet reum?
5 Vsuræ an debeantur, si sint ꝓmissæ per stipulationẽ?
6 Volens alteri quærere, quomodo possit quærere?
7 Obligatio naturalis an quæratur, si aliquis alteri stipuletur sine pœna.
8 Pœna quæ possit apponi in stipulationib⁹. Et an possit apponi quantitati? nu.9.

b Alteri. b † Stipulatio de dãdo alteri, non
1 valet: nisi fuerit apposita pena. h.
2 d. ¶ † No. regulã q̄ qs nõ põt interponere stip.p altero, nec p suã stip. alteri acqrere: de quo per gl. ⁊ ibi dixi.s.eo.§.si qs alij. nã sufficit q̄ vel a prin. intersit vel supueniat postea interesse. vt.l.si vo nõ remunerãdi.§.si tibi.ff.mã.fm Bar.in.d.§.si tibi. Sʒ p eo meli⁹ facit tex.cũ gl.e.tit.si pcurator.§.mãdati. ſʒ do. Christophorus de castelliono, tʒ ꝯtrium, q: si a principio non interfuit, nõ valet: licet superueniat interesse. p quo Ludo.allegat.l. si tibi.§.pact⁹.ff.de pac. ſʒ dñs Jo.i.d.§.alteri tenet opi.doc.p.l.existimo.ff.eo. Tu vero sic cõcludas: q̄ aut qs stipulať sibi, ⁊ ſʒ a prin.sua nõ itersit: tñ si superueniat interesse conualidať stipulatio. iste est ꝓprie casus in.d.l.existimo. Aut stipulať alteri, ⁊ tunc etiaʒ si ille efficiať heres meus, ⁊ nõ vʒ: ſʒ ex postfacto superueniat qd̄ mea itersit. vt.d.§.si pactus. quia nunq̃ fuit intentionis stipulantis vel paciscentis, q̄ ex tali stipulatiõe stipulator ageret: ſʒ ille terti⁹ p quo fuit stipulatio interposita. ⁊ ista est veritas. ¶ Sʒ an de iure canonico possit qs alteri stipulari: cõiter d' q̄ sic: p

b ¶ Alteri. Supra dictũ ẽ q̄ nemo põt alteri stipulari, eo q̄ ĩuẽte sũt hmõi obligationes ad hoc vt vnusqsq̃ sibi acqrat qd̄ sua interest: sed nõ interest stipulatoris qd̄ aliqd alteri deť. ſʒponam⁹ q̄ aliqs velit alteri aliqd stip'lari qualr̃ poterit hoc facere? ⁊ respõ. q̄ penam dʒ stipulari, vcʒ sic. nisi ita factũ sit vt ꝯp̄hẽsuʒ est ĩ stip'latiõe. v̄bi gratia: ꝓmittis titio decẽ, ꝓmitto ⁊ nisi illa decẽ dederis ꝓmittis mihi viginti, pena aũt adiecta ĩ scd̄a stipulatiõe nõ facit p̄mã stipulationem que p̄mo erat inualida, valere: ſʒ metu pene qd̄ ĩ p̄ma stip'latiõe cõuẽtum est, soluit nisi eniʒ dederit decẽ in p̄ma stipulatiõe cõtẽta. ꝓmittiť illa stipulatio.s.ĩ viginti, cũ qs stipulať penã, nõ inspiciť vtrũ intersit stipulatoris q̄ sit q̄ntitas in cõdõne stip'lonis: qd̄ sic ĩtelligũt quãdã penã q̄ nõ excedit duplũ. alij aũt dicũt q̄ non debem⁹ excedere q̄drupluʒ. dñs aũt Guido sic distinguit. cũ aũtẽ pena iterponiť p v̄ba q̄titatem designãtia, cuius modi sũt duplũ, triplũ, q̄druplũ. ⁊ tũc talis pena non dʒ excedere q̄druplum: aut p v̄ba designãtia qualitatem: ⁊ tũc quãtacũq̃ fuerit q̄titas etiã ĩ cẽtuplum, bene valet stip'latio. h. d.

a ¶ Quã alteri.de
ſtipulatiõe alte
ri facta qñ qs al
teri ſtipulaẽ, i q
b⁹ caſib⁹ alteri
obligationẽ q̄
rat: vid̄ p Pañ.
in ꝓemio Gre-
go. ⁊ an qs poſ-
ſet alteri p alte-
rũ. Pañ. ibi. in
xvij. ⁊. xviij. col.
Pañ. in. c. cõſti
tutus. de procu.

b ¶ Sz ⁊ ſi qs ſti
4 pulet. ſupra di-
ctũ ẽ ꝙ nemo al
teri põt ſtipula
ri, vñ q̄rit q̄liter
hoc eſt ſic itelli-
gẽdũ: ⁊ dicit im
pator ꝙ hoc eſt
5 itelligẽdũ niſi i-
terſit ei q ſtipu-
laẽ: nã ſi tutor q
tutelaz pupillo
ſuo cepit mini-
6 ſtrare ceſſerit ad
a miniſtrationem
cõtutori ſuo: bñ
poterit a cõtu-
tore, ſtipulari rẽ
pupilli ſaluã fo
re: ⁊ alteri ſtipu
lari cũ eius iter
ſit: eo qꝛ ſi male
adminiſtraue-
rit ꝯtutor tute-
lá haberet pu-
pillus tutorẽ q
primo admĩſtra
uit ſibi obliga-
tũ: ⁊ eadẽ rõne
poterit aliqs ali
qd ſtipulari p-
curatori q aliqd
certa die dño
ſuo ꝓmiſit: ſub
pena ne pena cõ
mittaẽ vł credi-
tori ſuo ne pi-
gnora ſua di-
ſtrahantur. hoc
dicit vſq ad. §.
verſa vice ⁊c.

gl. in. c. quoties cordis oculus. j. q. vij. ſed non plz
Ludo. qꝛ eſt. c. q̄q̄. de vſur. in. vj. qꝛ ibi eſt ſpãle, er
go in ꝯrium eſt ius cõe. ¶ No. ꝙ ſtipula. fuit in-
uẽta, vt ꝓſequaẽ vnuſquiſq ſuũ intereſſe: ⁊ ſic ni
ſi tua interſit, nõ potes iterponere ſtipulationẽ.
¶ No. ꝙ qñ apponiẽ pena in ei⁹ cõmiſſione non
inſpicim⁹ an interſit vel nõ. ¶ No. ꝙ metu pene
pareẽ, ⁊ adimpleẽ aliqñ ſtipul. q̄ nulla erat vt di-
cim⁹ de arbitro cui metu pene pareẽ. vñ niſi ſit
appoſita pena, nõ cogiẽ ferre ſñiaz. vt. l. nõ diſtin
guem⁹. in pn. ff. de arbi. ¶ Not. ꝙ lz ſtipu. prima
3 nõ valeat, vz tñ penalis ſtip. ¶ † In gl. vt ſupra-
dictũ eſt: ibi rẽ pup. ſal. fo. l. iiij. dic vt ibi p Bar. ⁊
in. l. gñaliter. ff. de adop. ⁊ vide. c. q̄q̄. ⁊ qd̄ ibi no.
Jo. and. ⁊ doc. extra de vſur. in. vj. ⁊ adde ꝙ etiaz
qlibet magiſtratus de rebus corã eo agitatis, põt
ſtipulari p alio vt eſt tex. in. l. eũ pro quo. ff. de in
ius vocan. ⁊ no. gl. s̄. eo. §. ſi qs alij. qd̄ not. qñ erit
acceſſor. ¶ In ea. gl. in fi. no. ⁊ ſigna iſtá glo. q̄ dꝛ
plene ponere membra ſue diſtinctiõis, ⁊ aduer-
tas ad fi. in quarto mẽbro dũ dicitur: promittis
mihi ꝙ dabis mihi recipiẽti p titio, vł meo ⁊ no
mine titij. qꝛ licet ego ſim ſibi extraneus, valet q̄
libet ſtip. etiã ſine adiectione pene: qd̄ no. modũ
vt quilibet priuat⁹ poſſit pro alio ſtipulari. ⁊ idẽ
voluit glo. in. l. huiuſmodi. in prin. ff. de leg. j. ⁊ in
l. quecũq. ff. de actio. ⁊ oblig. quã actionẽ teneẽ
poſtea titio cedere, actiõe mãdati: ſi mãdatũ pre-
ceſſit: alias actione neg. geſt. ꝺm Pe. in. §. alteri.
allegat. l. pen. ff. de neg. geſt. ⁊. l. ſi negotia. eo. ti. ⁊
eſt tex. in. §. ſi qs alij. s̄. eo. niſi qñ ratũ habuit. qꝛ
ratihabitio retrotrahiẽ: vt eſt bonus text. ad pro
poſitũ ꝺm Rayne. in. l. iij. §. j. ff. iud. ſol. ⁊ hoc ſeq
tur Imo. in. d. §. alteri. lz no. Ja. de rauẽ. ibi cõtra
p. l. vſuſfruc. ff. de ſtipu. ſeruo. Sed rñdet ꝙ ſatis
eſt, ꝙ ex poſtfacto ex ratihabitione interſit. vt. d.
l. iij. §. j. Tu dicas ꝙ in. d. l. vſuſfru. ſtipu. eſt inuti
lis rõne pſone inhabilis ad ſtipu. vſuſfr. qꝛ ſeru⁹.
ſz hic erat habilitas pſone in genere ad ſtip. etiã
4 ab extraneo cũ pena igiẽ ⁊c. ¶ † In glo. etiam. in
fi. tene iſtã vltimaz, quia ibi fuit quis citatus die
feriata: ⁊ per cõſequẽs citatio nõ artabat reũ. vñ
ſua nõ intereſt ꝙ veniat. igitur cũ nõ interſit, nõ
daẽ mulcte impoſitio, fiẽda a pretore. quia nõ di
cit cõtemptus: vt ibi. ¶ In gl. ſtipulaẽ. in fi. no.
duo: ꝙ pena nõ poteſt deberi niſi per ſtip. ꝓmit-
taẽ, nõ per pactũ nudum qd̄ no. vide tex. cũ gl. in
5 l. qd̄ ſi locus. ff. de relig. ¶ † Secũdo not. ꝙ vſure
etiã nõ debenẽ, niſi ſint ꝓmiſſe p ſtipu. qd̄ eſt ve-
rũ in ꝯctu mutui: ſec⁹ in alijs ꝯctib⁹ bonefidei. qꝛ
p pactũ nudũ appoſitũ iuxta cõtractũ, debentur
vſure: vt. l. publi. §. lucius. ⁊. l. lucius. ff. depoſiti.
6 ¶ † Tertio no. ex glo. ꝙ qñ alteri⁹ qs vult ⁊ põt
a querere, eſt opus ſtipu. nec ſufficit pactũ: qd̄ tñ in
tellige verũ in obligatione querenda, ſed in exce-
tiõe ⁊ liberatione q̄rẽda, qlibet põt etiã pacto nu
do ſiue ſimplici pollicitatiõe alteri querere libe-
rationẽ: vt ſi dico facio tibi pactũ de nõ petendo
recipiẽti p illo; vel ſi dico cõfiteor tibi recipienti
pro illo, me non eſſe in aliquo ſuũ creditorẽ: qꝛ ſi
ne ceſſiõe paraẽ debitori doli exceptio. vt. l. reſcri
ptũ. §. fiñ. cũ. l. ſeq. ff. de pac. ita no. dicit Bar. in. l.
nõ ſolũ. §. liberationis verba. in fi. ff. de libe. lega.
dicas tu ꝙ recipiendo p alio, valet etiã ſtip. quo
ad actionẽ: vt dicit gl. s̄. quo ad quartũ mẽbrũ. et
in. d. l. hmõi. in pn. ff. de leg. j. ergo non eſt mirũ ſi
valet quo ad exceptionẽ. arg. l. j. §. quod autem. de
ſuperfi. ¶ In gl. q̄ ſit quãtitas ibi. j. de actio. §. oẽs.
dic vt ibi latiſſime dixi. lz doc. ponãt. i. d. §. alteri
ff. e. ¶ Sz hic eſſet q̄rendũ an per pactũ veſtituz
poſſit pena ꝓmiſſa exigi: ⁊ gl. in. d. §. alteri dicit
ꝙ qñ per pactuz veſtitũ ꝓmittiẽ pena, dz cõſyde
rari intereſſe petẽtis. ſed ibi Bal. Ang. ⁊ Ludo.
dicũt ꝙ aut id qd̄ in prima obligatione cõtineẽ,
cõcernit odiũ vel p̄iudiciũ tertij i cui⁹ pſona fuit
fctã ꝓmiſſio p pactũ veſtitũ: ⁊ illa nõ eſt exigibi-
lis ⁊ tũc no cõmittiẽ niſi interſit agẽtis. iſte eſt ca
ſus in. d. l. ſi ſeru⁹ ea lege. j. rñſo. ⁊ in. l. ibi p̄cedẽti.
§. fi. aut id qd̄ nõ venit in prima obligatiõe. cõti-
net fauorẽ alteri⁹. ⁊ tũc pena ſibi adiecta q̄uiſp

pactũ dũmodo veſtitum eſt exigibilis etiã ſi nõ agẽtis nõ intereſt ni-
7 ſi rõne affectionis. iſte eſt caſus. d. l. ſi ſeru⁹ in fi. ¶ † Quero aliquis al-
teri ſtipulaẽ ſine pena, an queraẽ ſaltem ſibi naturalis oblgatio: ⁊ gl.
in. d. §. alteri. dicit ꝙ ſic. ⁊ idem no. gloſ. s̄. eo. §. ſi qs alij. ⁊ iſta eſt cõis
ſentẽtia. ſed Lud. in. d. l. ſtipu. §. alteri. dicit ꝙ hoc non vr̃ verũ p tex.
in. d. §. ſi qs alij. ⁊ p iſtũ tex. ibi nihil agit: qꝛ iſta gñalis negatiua neceſ-
ſitatis in oĩb⁹ ei⁹ ptib⁹ põt verificari ſcd̃o tex. hic: ⁊ ibi dꝛ alteri ſtipu-
lari nemo põt ⁊c. ⁊ ſic vr̃ inducere impoſſibilitatẽ. vt no. gl. i. c. j. de reg.
iur. in vj. Et no. Bart. in. l. gall⁹. in pn. ff. de lib. ⁊ poſthu. ⁊ facit qd̄ no.
Bar. ⁊ Bal. in. l. j. ff. de iniu. teſta. ſed hoc nõ eſt ſemp verũ: qꝛ lex dicit
pupillũ non poſſe obligari, ⁊ tñ naturałr obligaẽ. vt. l. j. i fi. ff. de noua.
vñ dicas ꝙ imo oriẽ ſtipulatori naturalis obligatio, vt fiat qd̄ ꝯuenit,
⁊ ſic nõ vt ſibi ſoluaẽ, ſed alteri. ¶ Ex quo infert ibi Ang. ꝺm do. Jo.
⁊ Ludo. ꝙ etiã de iure canonico talis ſtipulator, nõ poterit ex tali na
turali agere: qꝛ nõ dz ſibi ſolui: ſec⁹ ſi ſua intereſſet. ita intelligaẽ. c. j. de
pac. ¶ Sz mihi inſurgit dubiũ, an ex tali nãli ſtipulator vti retẽtiõe
ſi ſibi ſoluaẽ: ⁊ dicas ꝙ nõ: qꝛ vt dixi nõ dz ſibi ſolui. ⁊ id qd̄ dꝛ qd̄ nã-
lis obligatio vz ad retẽtionẽ, intelligiẽ qñ debeat ſibi ſolui. vt. l. qd̄ in
8 diẽ. §. j. ff. de cõpẽ. ¶ † In ea. gl. in fi. dic ꝺm Dy. Bar. ⁊ doc. in. d. §. al-
teri. aut pena apponiẽ certe ⁊ determinate quãtitati, ⁊ põt apponi vſ
q in infinitũ: aut apponiẽ incerte q̄titati: vt puta dabis itereſſe ał's
penã. ⁊ tũc talis pena nõ põt excedere quadruplũ. vt. d. §. oẽs. dic vt ibi
9 pleni⁹ dixi. ¶ † Solet eſſe dubiũ vulgatũ an pena poſſit apponi quã
titati: vr̃ qd̄ nõ, qꝛ tãq̄ appoſita in fraudẽ vſuraꝝ. Sed gl. in. d. §. alte-
ri. vr̃ diſtinguere an i cõſueto fenerari vel nõ: vt. l. q ſemiſſes. ff. de vſur.
Et hoc videnẽ tenere cano. in. c. ſuã. ex̃ de pe. ⁊ iſtud vr̃ ſequi Jac. bu. ⁊
Bar. in. l. rogaſti. §. ſi tibi. ff. ſi certum peta. ⁊ But. in. l. cũ allegas. C. de
vſur. Sz Bar. in. d. l. cũ ſeru⁹. ff. de cõdi. ⁊ demõ. dicit ꝺm Dy. aut pena
apponiẽ q̄titati, ⁊ nõ vz tãq̄ videaẽ facta in fraudẽ vſurarũ. ſec⁹ ſi fa-
cto. vt puta ꝓmittis p iſta pecunia venire in palatio, ⁊ recipe in te rei
p̄ceptũ de ſoluẽdo, qd̄ ſi non feceris ꝓmittis penã: qꝛ tũc vz. vt. l. in. l. §.
põpo. ff. de act. emp. ⁊ bñ facit gl. ⁊ ibi Butri. ⁊ Flo. in. l. ſed ſi qs. §. fi. ff.
ſi qs cau. Sz ipſe Bar. dicit qd̄ idẽ eſſet ſi hoc fieret tpe mutui: ſecus ſi
ex internallo. arg. l. ij. C. de pac. pig. Sz Bar. ⁊ doc. in. d. l. cũ allegas. tã
in facto q̄ in donatiõe, inſpiciũt in cõſueto fenerari, vel nõ: ⁊ ita vr̃ te
nere Jo. an. in addi. Spec. in tit. de ob. ⁊ ſo. §. añ omnia. ver. ſequitur.
Sed p certo ego credo qd̄ in cõſueto fenerari oĩno ſit p̄ſumptio, qd̄ ſit
facta in fraudez vſurarũ. ⁊ dicunt doc. ſi in non conſueto. ⁊ tunc videẽ
ꝙ opinio Bar. in. l. cũ ſeru⁹. ſit vera: qꝛ ſiue donatiõe ſiue facto appoſi
ta incõtinẽti in eodẽ inſtrumẽto mutui, dicaẽ appoſitũ in fraudẽ vſu-
re, qꝛ nulla eſt dubitatio cũ primeua obligatio ſit in dando: lz inconti
nenti ſubijciaẽ obligatio facti nõ ꝓprie diciẽ poſtea pena appoſita fa
cto, ſed dationi: qꝛ obligatio facti cũ ſit ſurrogata loco obligationis
q̄titatis, debet ſapere illius naturam. vt. l. ſi qs eã. §. qui iniuriarũ. ff. ſi
quis cau. vñ vr̃ ſic practicari poſſe. ꝙ ſimpliciter cõtractus mutui cele
brati in quo promittit reſtituere ⁊c. ⁊ ſi apponaẽ pena, nõ curo poſtea
inde ad mẽſem. ⁊ ſic ex interuallo fiat aliud inſtrumẽtũ in quo narreẽ
tenor primi inſtrumenti ⁊ mutui. dicẽdo ꝙ ał's tali die mutuauit titi⁹
ſeio centũ, q̄ ꝓmiſit tũc reſtituere ⁊c. vñ p faciliori exactione dicte pe-
cunie, exnunc dictus ſeius ꝓmiſit dicto titio ſtipulãti intra tres dies
ꝓxime futuros venire coram iudice Poteſtatis. ⁊ in ſe recipere mãda
tũ de ſoluendo dictã pecuniã: ꝙ ſi nõ venerit ⁊ dictũ mandatũ non re-
ceperit, ꝓmiſit mille noĩe pene tũc nulli dubium ꝙ iſta pena eſt adie-
cta facto: ⁊ tali qd̄ fauorabiliorẽ hz exactionẽ ⁊ ex interuallo. qꝛ tunc
ſine dubio dicendũ vr̃ ꝙ valeret p no. per Bart. in. l. nemo poteſt. ff. de
leg. j. ⁊ per dictã. l. ij. cũ ibi. no. per doc. C. de pac. pigno. ⁊ p glo. ⁊ doc. in
l. ij. §. fi. ff. ſi quis cau. ⁊ no. per Bar. in. d. l. cum ſeruus. cogita tu, ⁊ vide
Imo. in. d. l. cum ſeruus. ⁊ in. d. §. alteri. vbi late loquitur. ſed oĩa iſta la
tiſſime examinaui in. d. §. omnes. vbi omnino vide. ⁊ dic vt ibi dixi: qꝛ
melius ⁊ multo clarius ſcripſi.

SVMMARIVM.

1 Stipulatio quòd detur ei cui mea intereſt, valet.
2 Differentia eſt in modo ſtipulandi alteri.

b Sed & ſi quis ſtipuletur. b ¶ † Stipulatio quod
1 detur ei, cui dari mea in-
tereſt valet. h. d. ¶ No. ꝙ tutor qui incipit adminiſtrare, poteſt cedere
adminiſtrationem contutori ſuo. ¶ No. ꝙ licet tutor cedat admini-
ſtrationem contutori ſuo, tamẽ remanet obligatus pupillo ſi ille ma-
le adminiſtret. ¶ Nota qd̄ dñs poteſt ſtipulari, dari procuratori ſuo.
¶ No. qd̄ debitor põt ſtipulari dari creditori ſuo, vt euitet penam vel
pignora vendantur. ¶ In gloſ. ceſſerit. in fin. dic vt ibi dixi in. d. §. ij. s̄.
de ſatiſ. tut. ¶ † In glo. ſtip. in fi. aduertas qd̄ in modo ſtipulãdi alte
2 ri eſt differentia: quia qñ confertur in perſonam alterius, verbum p-
miſſum, ⁊ verbũ obligationis executiuũ. vt promittis illi qd̄ dabis illi:
tunc non valet vt. l. quecũq. ff. de actio. ⁊ obli. aut verbũ promiſſiuum
cõfertur in perſonam ſtipulantis executiuum in perſonam alteri⁹. vt
promittis mihi ꝙ dabis titio: ⁊ tunc valet ſi mea intereſt. ita dicit gl.
quam ſequiẽ

quã ſequit̃ Bar.in.l.ſtipulatio iſta.§.ſi ſtipuler alicui.ff.de ꝟbo.obli.
ꝛ ita debet ĩtelligi iſte tex.cetera dic vt ꝑ Bar.Ang.in.l.j.ff.de pac.ſꝫ
ego multum late ſcripſi.in.d.§.ſi ſtipuler alicui.dic vt ibi ſcripſi.qꝛ eſ-
ſet longum hic ſcribere ſufficit remiſſio.ꝛ ibi late Ludo.ꝛc.

SVMMARIVM.

1 Promiſſio facti alieni non valet, niſi ppoſita ſit pœna.
2 tipulatus ſi ſimpliciter fuero iſtum librum, qui in veritate eſt meus, an in dubio videar ſtipulari mihi dari vel reſtitui?

a 1 b Verſa vice. a ¶ †Promiſſio facti aliẽi nõ vꝫ niſi appoſita
ſit pena. Et nemo põt b ſtipulari rẽ ſuam.h.d.
¶ No.ꝙ nõ eſt obligatoriũ, ꝓmittere factũ alienũ. ¶ No.ꝙ adiectio
pene ſicut facit ꝙ ſtipulatio adiecta dationi tertie ꝑſone ſortit̃ effe-
ctũ.ita ẽt adiecta facto alieno, vt hic. ¶ No.ꝙ in caſu in quo res mea
nõ eſt futura mea, põt ſtipulari.ſꝫ in caſu in quo futura ẽ ſicut nõ põt
ſtipulari qñ de pñti eſt mea, ita ẽt ĩ illo caſu nõ poſſum ſtipulari q̃ fu
tura ſit mea. ¶ In gl.penã.ĩ fi.dic vt plene dixi ĩ.d.§.ſi qs aliũ.vbi gl.
ponit plures caſus in qb⁹ qs tenet̃ ꝓmittẽdo factũ alienũ.adde ẜm
Lud.in.d.l.ſtipula.iſta in ṗn.ff.eo.aliũ caſum vcꝫ qñ ĩteruenit iur̃m,
qꝛ vr̃ obligari oĩ meliori mõ ꝛc.vt.l.cũ pr̃.§.fili⁹.ff.de leg.ij.ꝯcor.c.ex li
teris.el.ij.ꝛ.c.ſicut ex literis.cõiũcta gl.de ſpõ. ¶ In gl.ſtipulat̃.ibi.§.
ſic itaq̃ꝫ.dic ꝙ rẽ meã ſub ꝯditiõe ſi mea eſſe deſierit, ſtipulari poſſum
vt.l.ſi rẽ meã.ff.de ver.obl. ¶ In ea.gl.in fi.dic itẽ ꝓtiũ rei mee ſtipu-
lari poſſuꝫ.vt.d.l.nemo.ꝛ aduertas ſicut nõ vꝫ ẽptio rei ſue ẽt ignorã
ter, vt.l.ſue rei.ff.de ꝯ̃hẽ.ẽpt.ꝛ nec legatũ pure factũ.vt.l.res ꝓprias.
C.de lega.ita nec ſtipulatio.vt.d.l.nemo.nec etiã ſub ꝯditiõe:qꝛ futu-
ra ſit mea:vt hic.ſin aũt ſub alia ꝯditiõe, vt ſi nauis venerit ex Aſia:
ꝛ tpe exiſtẽtis cõditiõis nõ ſit mea, vꝫ ſtipulatio.vt.d.l.nemo.ꝛ.d.l.ſi
rẽ meã.ſin aũt interim fiat mea, tũc ſi ex cã lucratiua:ꝛ tũc nõ tenetur
ꝓmiſſor.ſꝫ ſi ex cã oneroſa, ꝛ tũc tenet̃ ad eſtimationẽ:vt no.gl.in.d.l.
ſi rẽ meã.poſſum ergo ſcdm gl.ſtipulari rẽ meã mihi reſtitui.lꝫ nõ poſ
2 ſim ſtipulari mihi dari. ¶ †Quid ſi ſimpl'r ſtipulor iſtũ librũ, q in veri
tate eſt me⁹: an in dubio videar ſtipulari mihi dari, vel mihi reſtitui?
gl.hic.ꝛ in.d.l.nemo.vr̃ ꝙ videor ſtipulari mihi dari, ꝛ idẽ ĩ.l.ſi ita qs.
§.j.ff.de ꝯ̃hẽ.emp.ſꝫ ꝯ̃ vr̃ ꝑ.l.q̃ties ĩ ſtip.ff.eo.qꝛ q̃ties act⁹ põt valere
vno mõ, ꝛ alio nõ põt valere, ĩ dubio ĩtelligit̃ de eo mõ q̃ pt valere.vñ
dicas ẜꝫ do.Jo.ꝛ dom̃.Pau.ĩ.d.l.nẽo.ꝙ aut ſtipulator poſſidet, ꝛ vr̃
ſtipulari vt det.iõ nõ vꝫ.aut ꝓmiſſor poſſidet.ꝛ põt ſtipulari reſtitui.
ꝛ ſic vꝫ cũ habeat facultatẽ rei reſtituende.vt.l.offm̃.ff.de rei vẽdi.ꝛc.

SVMMARIVM.

1 Diſſenſus in corpore, vitiat ſtipulationem.
2 Intentio dubia, debet declarari ex probationibus claris.
3 Teſtes plures, an poſſint reduci ad concordiam.

c 1 Si de alia re. c ¶ †Diſſenſus ĩ corpe, vitiat ſtipulationẽ.h.
d.de q̃ ꝑ Bar.ĩ.l.j.ĩ fi.ff.e.ꝛ ꝑ gl.ꝛ Bar.ĩ.l.inter
ſtipulãtẽ.§.ij.eo.ti.ꝛ in.l.qcqd aſtringẽde.ꝑ gl.ꝛ Bar.e.ti.ꝛ dixi plene
in.§.p̃terea.s̃.e. ¶ In gl.crediderꝪ.ibi.§.eũ q.dic hoc verũ, niſi eẽt fa
uorabili⁹.ꝛ veroſimili⁹ interp̃tari ſcdꝫ ſtipulatorẽ.vt ĩ.l.in ambiguo.
ꝛ qd̕ ibi no.ff.de reg.iur. ¶ In ea.gl.ibi vꝫ.dic dũmõ ꝟba trahi poſ-
ſint.vt.ff.eo.l.ſi mihi ꝛ titio.§.j.ꝛ.d.l.q̃ties in ſtipl'onib⁹.ꝛ qd̕ ibi gl.ff.
eo.ꝛ p̃dicta ſunt vera ĩ ſtipu.in iudicijs aũt, ẽt ſi cõſtet ꝙ diſſentiã:tñ
intelligit̃ ẜm intellectũ actoris.vt.l.inter ſtipulantẽ.§.ſtichũ.ff.e.nec
admittit̃ re⁹ ad ꝓbãdũ ꝯ̃riũ, ꝛ admiſſus nõ ꝓdeſſe ſibi:vt ibi ẽ caſus
ẜm Bar.ibi, ꝛ ſic declaratiõi actoris de q̃ ſenſerit, ſtabit̃.vt ibi, nõ ẽt
heredi ei⁹, vt ibi no.gl.facit qd̕ no.gl.in.l.põpo.ſcribit ſi frumẽtũ.§.fi.
ff.de rei vẽdi.facit qd̕ hr̃ in.l.cẽteſimis.ff.eo.qꝛ poſſet eſſe nociuũ reo:
ſin aũt poſſet nocere.tñ ſtaret̃ declaratiõi vel electioni ẽt hr̃dis.vt.l.ſi
2 qs a filio.§.pe.ff.de leg.j.ꝛ qd̕ ibi gl.ꝛ doc. ¶ †Ex his habes ꝙ intẽtio
dubia dꝫ declarari ex ꝓbatiõib⁹ claris:nã ẽt ſi ꝓbatio eſſet obſcura
vel dubia:tũc ĩterp̃tatio fieret ꝯ̃ dubie ꝓbãtẽ.vt.c.in p̃ſentia.extra de
ꝓba.nã aduertẽdũ eſt ꝙ lꝫ poſſit dicere.ſic ego intellexi in libello.vt
l.ſi qs ĩtẽtione ambigua.ff.de iud.cũ ibi no.ꝑ gl.Bar.ꝛ Ange.nõ tñ
põt dicere ſic intellexit teſtis.ꝛ ſic dꝫ intelligi inſtr̃m qd̕ eſt obſcurũ ĩ
d.c.ĩ p̃ſentia.vt no.gl.in.d.l.põpo.ſcribit ſi frumẽtũ.§.fi. ¶ Ex q̊ ẽt ſe-
quit̃ ꝙ ſi eſt facta litis cõteſtatio ꝑ cõfeſſionẽ dubiã, ꝙ actor nõ ĩterp̃
tat̃.tñ qꝛ eſt ꝓbatio ꝛ actor nõ declarat' ꝓbationes ſuas:tñ ẽt qꝛ ſunt
verba ꝓlata ab vno ex litigãtib⁹:ergo ipſe interp̃tat̃.vt.d.l.ſi qs intẽ
tione ambigua.Scdo ſequit̃ ſi dñs dedit libellũ, ei⁹ ꝓcurator nõ inter
p̃tat̃ niſi habeat mãdatũ ſpãle ad ſic declarãdũ facit qd̕ not.Bart.in
l.q bona.§.ſi alieno.in vlti.col.ff.de dã.infec.ꝛ.l.ij.§.recte defendi.ff.ex
q.cau.ĩ poſ.ea.ꝛ.l.fi.ꝑ doc.C.de ꝓcu.ꝛ e ꝯ̃ ſi ꝓcurator dat libellũ obſcu
rũ, ſi habuit mãdatũ ad ſic dãdũ.declarat dñs alias ꝓcurator.vt.l.in
ſeruo.ff.de libe.cau.ꝛ iõ qñ capit̃ bãnit⁹, faciũt aſſeſſores ꝙ cõfitet̃ ſe
eſſe idẽ corp⁹ de q̃ bãnũ cantat.ita d̕t Bar.ĩ.d.§.ſtichũ.ꝛ ĩ.l.demõſtra
tio.ff.de ꝯdi.ꝛ demõ.ĩ ṗn.ꝛ ĩ.l.j.§.j.ff.ad turpil.ꝛ ĩ.l.diu⁹.ff.d̕ cuſt.ꝛ ex
hi.reo.ego t ſuꝫãt ſꝑ ſolit⁹ ſic practicare ꝛ vr̃ ibi dicere Jo.d̕ imo.ꝙ ẽt
ſi bãnit⁹ iterũ ꝯfiteat̃ illd̕ maleficiũ de q̃ d̕t bãnũ cõmiſiſſe, tũc ꝟtute
3 ſoli⁹ ꝯfeſſiõis pt decapitari ẽt ſine aliq̃ ordiario ꝓceſſu.vt no.Inn.ĩ
c.q̃lr̃.ꝛ qñ.ex̃ de acc.ꝛ Bar.ĩ.l.ſi ꝯfeſſus.ff.d̕ cuſt.reo. ¶ †Et p̃dicta

ẽt faciũt, qñ ſũt pl'es teſtes an poſſint reduci ad
cõcordiã ꝛ d̕clarari ĩterp̃tari dicta ipſorũ: vel vt
euitẽt falſũ.vel vt ẽt ꝓbẽt.ꝛ lꝫ ĩ multis locis iſta
materia ponat̃:vt.j.dicã.tñ ex dictis omniũ ſic
ꝯclude ꝙ aut vn⁹ ꝛ idẽ teſtis eſt cõtrari⁹ ſibi:aut
duo, aut pl'es adĩuicẽ, aut teſtes aduerſant̃ dicto
ꝑtis.ṗmo caſu qcqd dicat Jmol.ĩ.d.§.ſtichũ.dic
ꝙ dictũ eiuſdẽ teſtis q̃ ad ſe ẽt vt euitare poſſit
penã fal.reducit̃ ad cõcordiã ſui.l.q falſa.ff.d̕ teſt.
ita no.d̕t Bar.ĩ.l.eos.l fi.d̕ fal.Scdo caſu qñ ſibi
adĩuicẽ cõtrariãt̃ duo teſtes tm̃.tũc nulli dubiũ
ꝙ ad finẽ vt euitẽt ꝑiuriũ ꝛ falſũ, reducũt̃ ad ꝯcor
diã.vt.c.cũ tu.ex̃ de teſt.ſed ad fi.vt ẽt ꝓbẽt.dic vt
dicã ĩ ſequenti mẽbro.Tertio caſu aut nullo mõ
pñt reduci ad ꝯcordiã, directe ꝯ̃dicũt.ꝛ tũc ſtabit̃
maiori ꝑti, ꝛ digniorb⁹:niſi alij dicãt ꝟoſimlio-
ra.vt no.gl.ꝛ Joã.an.ĩ.c.ĩ nr̃a ex̃ d̕ teſt.Si ãt ſunt
pares neutri ſtabit̃ ꝛ feret̃ ſñia ꝓ reo niſi ĩ caſib⁹
c.fi.extra de re iud.Si vero pñt reduci ad ꝯcordiã
ꝛ clax ẽ ꝙ q̃ ad hoc vt euitẽt ꝑiuriũ reducũt̃ vt.d.
c.cũ tu.Sꝫ an vt ꝓbẽt.ꝛ tũc ex vna ꝑte ſunt plu-
res ꝛ meliores, ꝛ nõ ſit cõcordia, ſꝫ ſtat̃ illis melio
rib⁹.vt no.gl.ꝛ Jnn.in.c.cũ ꝯtingat.ff.de offi.de
le.qd̕ ſequit̃ Bar.in.l.ij.§.ij.ff.ſi cer.pe.ꝛ iſtud te-
neas.lꝫ gl.in.d.c.in nr̃a.ꝛ Ant.de but.in.d.c.cum
tu.videat̃ tenere ꝯ̃riũ.Si vero teſtes ſunt pares,
ꝛ tũc aut ſolũ pñt reduci ad ꝯcordiã ẜm vnũ intel
lectũ.ꝛ tũc fieri dꝫ ẽt vt ꝓbẽt vt vr̃ ſentire Bar.ĩ
d.l.ij.§.ij.ſi cer.pe.ꝛ ĩ.l.ĩſulã.§.j.ff.ſol.ma.ꝛ ibi Ja.
de are hoc clari⁹.vt vult Bar.in.l.labeo.ff.de ſup
pelle.ꝛ gl.in.c.ĩ nr̃a.aut põt fieri cõcordia ẜꝫ plu-
res intellect⁹.ꝛ tunc aut alter eſt fauorabilis, al-
ter odioſus.ꝛ dꝫ fieri ẜm fauorabiliorẽ.d.c.cũ tu.
ſcdm vnũ intellectũ ẜm quẽ concludit̃ irregulari
tas.Aut vterq̃ꝫ eſt fauorabilis, ꝛ tũc aut alter eſt
cõior attẽta cõi accidẽtia.ꝛ ſcdꝫ illũ dꝫ fieri ꝯcor-
dia.qꝛ fauet reo.vt.d.c.cũ tu.intelligẽdo ꝙ illi ca
nonici erãt regulares.vt ibi d̕t gl.ꝛ p̃dicta ẽt ꝓce
dũt, ſi teſtes ꝓducant̃ ab eadẽ ꝑte:vt no.gl.ĩ.d.c.
in noſtra.Quarto caſu qñ teſtes aduerſant̃ dicto
ꝑtis.dic ꝙ nõ reducunt̃ ad cõcordiã dicta teſtiũ.
vt dictis ꝑtib⁹ ꝓbẽt.ita dicũt Jnn.in.c.cũ ꝯtin-
gat.ex̃ de offi.deleg.ꝛ Bar.in.d.l.ij.ff.ſi certũ pe-
ta.ꝛ de iſta mã vltra ſupradicta allega.vide Jac.
bu.in.l.ab ea ꝑte.ff.de ꝓba.ꝛ ibi Floria.ꝛ eundeꝫ
Ja.in.l.ſꝫ ſi poſſeſſori.§.item ſi iurauero.ff.de in
reiurã.ꝛ.l.optimã.C.de ꝯ̃hẽ.ꝛ cõmittẽ.ſtipu.ꝛ vi
de Bar.in.l.ſi finita.§.ſed ſi añ.ff.de dãno.infe.et
l.q añ kalẽdas.ff.de ꝟb.obli.ꝛ Bar.in.d.§.ſtichũ.
ꝛ in.l.q̃ties.§.ſi qs ita ſcripſerit.ff.de here.ĩſti.Et
Bar.ĩ.l.j.ĩ fi.C.de vſuris.ꝛ Ang.in.l.ſñiam.C.de
pe.ꝛ oẽs doc.ꝛ Ant.de bu.ĩ.d.c.cũ tu.q̃ oĩa no.de
quo etiã aliqd dixi in.§.ſi min⁹.j.de actio.

ADNOTATIO. Circa hũc articulũ
an ꝛ qñ teſtes ſint reducẽdi, ad ꝯcordiã tractant.
bar.ꝛ ſcribẽ.cõiter ĩ.l.ij.§.creditũ.de reb⁹ creditis.
in pãdec.Pañ.Feli.ꝛ ſcribẽtes ĩ.c.cũ tu.ex̃ de te-
ſtib⁹ ex Pañ.dictis colligit̃ qd̕ teſtis ſibiipſi ꝯ̃-
dicẽs reducit̃ ad ꝯcordiã, vt euitet ꝑiuriũ ꝑ rõnẽ
illi⁹ text⁹, ꝛ addit ibi Feli.col.j.nu.3.teſtẽ poſſe re
duci ad cõcordiã vbi apparẽter ꝛ non vere ſibi ꝯ̃-
riat̃.ꝛ qd ſi vn⁹ teſtis ꝯ̃riet̃ alteri? Panor.in.c.cũ
tu.s̃.alleg.federe diſtictiõis dubiũ diſſoluit, ſi ve
ro pl'es teſtes plurib⁹ ꝯ̃dicãt, tunc ſi ſint ineq̃les
ſit cõcordia vt euitet̃ ꝑiuriũ de q̊ tñ ꝑ Feli.ꝛ doc.
in.d.c.cũ tu.vbi ꝟo teſtes hincinde eſſent pares
ſũt reducẽdi ad ꝯcordiã ſcdꝫ Bar.ꝛ cõiter ſcribẽ.
in.d.l.ij.§.creditũ.col.fi.ꝛ ĩtellige qd̕ ſint pares ẽt
q̊ ad autoritatẽ ꝛ dignitatẽ:hĩc tñ cõivr̃ obſtare,
qd̕ ĩ dubio ꝑ reo iudicãdũ ſit, ẽt ꝯ̃ fiſcũ.l.nõ puto.
de iure fiſci.in pãdec.niſi dicam⁹ qd̕ ſint reducẽdi
ad ꝯcordiã nõ vt ꝓbẽt, ſꝫ vt euitet̃ ꝑiuriũ vel falſi
tas.Feli.tñ ĩ.c.cũ ꝯtingat.col.ij.ex̃ de offd̕ ꝛ pote
ſtate iudicis d̕legati.d̕t eẽ reducẽdos teſtes ad cõ
cordiã vt ꝓbẽt:dicẽs hãc eẽ cõeꝫ de q̃ ibi ꝑ eñ, ſed
difficultas eſt qd̕ ĩ crialib⁹, Feli.ĩ.d.c.cũ tu.col.vj.
ꝟ fi.ſꝫ pulchre.dubitet̃.nu.16.ex̃ de teſtib⁹, notabi
liter diſputat articulũ de q̊ ibi ꝑ eñ.Ant.Caius.

SVMMARIVM

1 Stipulatio turpis vel ex turpi cã deſcẽdẽs, nõ valet.

a ¶ Verſa vice.ſu
pra dictũ ẽ ꝙ ſi
qs alteri ſtipu le
tur nõ vꝫ ſtipu-
latio niſi fuerit
ſtipulat⁹ ſic, ſi
ita nõ factũ fue
rit.vt ĩ ſtipl'one
cõprehẽſum ẽ ĩ
caſu ꝯ̃rio:naꝫ ſi
aliqs ꝓmiſerit
aliũ aliqd factu
rũ nõ vꝫ ꝓmiſ-
ſio, niſi penã ꝓ-
miſerit:ſi illd̕ nõ
fecerit ali⁹.h.d.

b ¶ Nemo p̃t.po
ne ſic caſum:ali
qs ꝓmiſit tibi
fructũ fundi ſui
futurũ vꝫ ne hu
iuſmodi ſtipula
tio? ꝛ reſpõdet
Juſtinia.ꝙ nõ.
nemo eñ rẽ ſuã
futuram in eo
caſu quo ſua ſit
vtiliter ſtipulat̃
h.d.

c ¶ Si de alia re.
Stipulat⁹ fui ti
tio ĩ hũc modũ:
promittis mihi
aĩal intelligens
de equo:et ipſe
rñdet promitto
intelligẽs de aſi
no vꝫ ne ſtipl'o?
Et reſpõdet do.
Juſt.ꝙ nõ. Cũ
eñ de vna re ſen
ſit ſtipl'ator ꝛ de
alia ꝓmiſſor ꝑ-
inde nõ vꝫ ſtipl'a
tio:acſi ad ĩter-
rogatũ rñſuꝫ nõ
eẽt.ꝛ.h.d.ꝛ iſtũ
§.bñ intellige m
ſi diuerſitas illa
placeat ſtipula-
tori: qꝛ ſi ſic bñ
valet ſtipl'o ꝛc.

a ¶ Quod ex tur pi. Stipulatus fui ſic: ꝓmittis mihi decē ſi titiū occidero. vl' ſi furtū fecero vꝫ ne hmōi ſtipulatio? Rn̄. ꝙ nō, qḋ em̄ ex turpi cauſa ꝓmiſſum eſt ⁊c.

b ¶ Cū qs. Pone ſic ſtipulatꝰ fui a titio dari mihi decem ſub aliq̄ cōditione, anteq̄ꝫ exiſteret cōditio deceſſi: poſtmodū exiſtēte ꝯditione q̄rit vtrū meꝰ heres agere poſſit ex iſta ſtipulatiōe? Et rn̄. Iuſti. ꝙ ſic, eodem mō ſi me ſtipl'atore viuēte, demū ante ꝯditionis euētū decedat ꝓmiſſoꝛ poſt modū ſi exiſtat ꝯditio potero agere ꝯ heredes ꝓmiſſoꝛis, hoc dicit.

c ¶ Qui h̄ anno. Pone ita ſtipulatꝰ fui a te dari mihi decēꝫ hoc mēſe? Querit' qn̄ poſſuꝫ iſta dcem petere? Et rn̄. Imperatoꝛ ꝙ in oībꝰ ptibꝰ anni vl' mēſis p̄teritis, poſſim petere. aliḋ aūt eſt ſi ſtipulatus fuit mihi dare aliqd annuū, qꝛ tunc in p̄ncipio anni poteſt peti. ⁊ h. d. ⁊c.

a 1 Quod turpi. a ¶ † Stipulatio turpis, vel ex turpi cā deſcēdēs, nō vꝫ. h. d. de hoc ꝑ Bar. in. l. gn̄al'r. ff. e. ¶ Not. ꝙ ꝓmittere ſe facturū homicidiū: ⁊ ſic aſſignare aliquē nō vꝫ: ne talis ꝓmiſſio vt ex turpi cā vꝫ. ⁊ idē de quolibet alio maleficio, vt de ſacrilegio vel ſimonia. facit. l. iuriſgen. §. ſi ob maleficiuꝫ. ⁊ qḋ ibi gl. ff. de pac. ⁊ idē ſi eſſet promiſſio remuneratiua maleficij iā ꝯmiſſi. vt eſt tex. ⁊ ibi no. in. l. ſi plagij. ff. de ver. ob. ⁊c. ¶ No. qḋ ſtipulatio ob turp. cau. facta, fundituꝰ ē nulla ipſo iure. ⁊ idē vult hic gl. ⁊ in. d. l. gn̄aliter. ꝑ iſta gl. facit dictꝰ. §. ſi ob maleficiū. ibi nulla eſt ꝯuētio ⁊c. ⁊. l. ſi plagij. ff. e. vbi dꝛ qḋ ſtipulatio nō vꝫ ab initio. i. ipſo iure. Sꝫ Iac. ⁊ Imol. dicūt ꝙ eſt aliqua. lꝫ obſt. exceptio. vt. l. ij. §. circa. cum. §. ſequē. ff. de excep. do. ⁊ ꝑ iſta opi. facit rub. ff. eo. C. de ꝯdi. ſine cā. et de cōdi. ob cau. vt refert Cy. ibi. l. ij. C. qḋ me. cau. ⁊ ꝑ hoc vr' caſus in. l. iij. C. de cōd. ob tur. cau. Sꝫ Bar. Ang. in. d. l. gn̄al'r. dicit aut turpis cā eſt ex vtriuſqꝫ: ⁊ tūc ipſo iure non vꝫ. iſte eſt ꝓpꝛie caſus in. d. l. ſi plagij. qꝛ tali caſu inuitat ad delinquēdū, qn̄ ꝓmittit' ꝑ maleficio cōmittēdo: idē qn̄ ꝓmittit' ꝑ maleficio iā cōmiſſo: qꝛ talis cū fuerit p̄miatꝰ ⁊ nō punit' pro maleficio iā cōmiſſo, magis inuitatur in futurū ad maleficiū cōmittēdū. ⁊ iō magis vitiat turpis cā, q̄ꝫ nulla: ſinaūt turpitudo ſit ex parte ſtipulātis tm̄: ⁊ tūc vꝫ ſtipulatio. lꝫ ob. exceptio ſicut nulla cā eſſet: qꝛ cā nō eſt ſufficiēs. ⁊ hoc voluit gl. in d. §. ſi ob maleficiū. ⁊ de ꝯdi. ob tur. cau. l. ij. §. ſi. et ita ꝓpꝛie. d. l. pe. eo. ti. nā ſi ꝓmiſi tibi cētū: vt librū meū tibi depoſitū reſtituas, vel vt mihi furtū nō facias. et ſic turpitudo erat tp̄e ꝓmiſſionis ex pte tua tm̄: deīde depoſitū reddidiſti vl' furtū nō feciſti: ⁊ poſtea ego ſolui poſtq̄ꝫ reſtituiſti depoſitū nō poſſum petere: qꝛ tp̄e ſolutiōis ceſſat turpitudo. Nā cū iā reſtituiſſet depoſitū, nō videoꝛ tibi ſoluere vt reſtituas: qꝛ illḋ eſſet turpe nec videoꝛ ſoluere rōne ꝓmiſſiōis mee: qꝛ ex illa nō poterā cogi p̄ciſe: ſꝫ exceptionē habebā: ⁊ iō videoꝛ ſoluere ex ꝓpꝛia volūtate. ⁊ iō nō repeto quaſi donare videar: ſꝫ ſi tp̄e ſolutiōis nōdū ei reſtituas, repetā: qꝛ videoꝛ ſoluere: vt reſtituas librū, ⁊ ſic ob turpē cāꝫ. ⁊ hec vera qn̄ eſt turpitudo ex pte ſtipulā. tm̄, ſecꝰ ſi eēt turpitudo ex pte vtriuſqꝫ: qꝛ tūc indiſtincte ſolutū nō repeto. vt ſi ꝓmiſi decē, maleficiū faceres: tūc qn̄cūqꝫ ſoluā nō repeto: ⁊ ita pn̄t intelligi. d. l. pe. ita dicit ibi Bar. ⁊ Pau. de caſt. ⁊ Sali. in. l. ij. C. qḋ me. cau. qḋ no. Sinaūt eēt turpitudo ex pte ꝓmittētis tm̄: tūc ſit vera opinio vltramō. ꝑ. l. multū. ff. eo. aduertēdū tn̄ eſt ꝙ ſi eēt cā turpis de p̄terito ex pte ſtipulātis tm̄, nō ob. exceptio: qꝛ remota eſt cā turpitudinis: vt. l. pe. vbi aūt eſſet turpitudo etiā de p̄terito ex pte vtriuſqꝫ ⁊ tūc vitiat: vt. d. l. ſi plagij. ibi facit ⁊c. Sinaūt turpitudo ex pte ꝓmittētis tm̄: tūc vꝫ. lꝫ ob. exceptio. vt. d. l. multū. ita dicit Raph. in. d. l. gn̄aliter. q̄ no. facit. l. turpis. in pꝛin. ibi no. ꝑ gl. ⁊ doc. ff. de le. j. Alia fuit opi. Bal. ī. l. j. C. de cōdi. ob turpem cau. q̄ ſubtiliter intuēti nō bona eſt. alia in d. l. j. fuit opi. Sali. q̄ etiā nō eſt vera. vn̄ alia fuit opi. Lud. in. d. l. gn̄al'r. vcꝫ ꝙ ſtipulatio cōtinens cām turpē. ſiue ex pte recipiētis tm̄, ſiue ex parte vtriuſqꝫ eſt ipſo iure nulla: vt ibi nihil vꝫ. vt. d. l. ſi plagij. ⁊. l. general'r. de v. obl. ⁊. d. §. ob maleficiū. ⁊ vltra hoc allegat caſum in. l. ſi a reo. §. itē qḋ vlg. ff. de fideiuſ. vbi ē caſus ꝙ ꝓmittēs ſoluere penā alteri, furtū fecerit. ⁊ ſic ꝓmiſſio ꝯtinet turpē cāꝫ nō pōt hr̄e adherētiā ꝯctꝰ fideiuſſoꝛis: ergo ſeq̄t' ꝙ nulla fuit nata obligatio. al's aūt accederet fideiuſſoꝛ vt. d. l. j. ⁊. ij. de fideiuſſo. opi. ſatis plꝫ: ſꝫ magis plꝫ mihi opinio Pau. ⁊ opi. Raph. q bene declarāt. ⁊ iura eneruāt. ⁊ vide q̄ ſcripſi ī. d. l. ſi plagij. qd ſi ḋdi iudici vt ferat ſn̄iaꝫ ꝓ me? dic ꝙ ſi dedi vt ferat iuſtā ſn̄iam, ꝑdere debeo litē, qꝛ ſn̄ia etiā iuſta, nō dꝫ eſſe venalis: tamē datū ab eo repetere poſſum. ſinautē vt iniuſtā ſentētiam ꝓ me ferat: ⁊ tunc perdo cauſam: ⁊ datū nō poſſum repetere. vt no. gl. ⁊ Bar. in. l. ſi. ff. de cōdi. ob turpē cām; ⁊ ideo non poteſt dari teſti, vt ꝓferat teſtimoniū etiā verū: imo ⁊ teſtes ⁊ dans pecuniā ꝓ dicto teſtimonio puniunt' de falſo. vt no. gl. ⁊ Bar. in. l. j. ff. de fal. ⁊ vide gl. ⁊ Bar. ī. l. iiij. ſi tibi dederim. ff. de ꝯdi. ob turpē cau. ⁊ h̄ ēt tꝫ Bar. ⁊ ibi vide late Imo. ī l. diuꝰ. de re iud. lꝫ Inn. dicat cōtrariū in. c. lꝫ extra de probationibus.

SVMMARIVM.

1 Stipulatio conditionalis tranſit ad hæredes ſtipulatoris & promiſſoris.

b 1 Cum quis. b ¶ † Stipulatio cōditionalis, trāſit ad heredes ſtipulatoꝛis ⁊ pꝛomiſſoꝛis. h. d. ¶ Not. ꝙ ex contractu conditionali, ſpes trāſit ad heredes actiue et paſſiue. ¶ In gl. agere ibi. §. ex conditionali dic vt ibi plene not. gloſ. ⁊ ibi dixi ⁊c.

SVMMARIVM.

1 Promittēs decē vſqꝫ ad nundinas, in principio nūdinarū debet ſoluere.
2 Annus, quot dies habeat?
3 Dies, quot conſtituant menſem?
4 Præſtatio, an debeat fieri in principio vel in fine termini?

c Qui hoc anno. c ¶ Qui ꝓmittit certo tp̄e, nō pōt cōueniri niſi totus terminus ſit lapſus. h. d. ¶ In gl. p̄teritis: ibi de hoc dixi. ſ. de v. obl. ī p̄ncip. dic ꝙ voluit dicere in. §. at ſi ſtipuler ⁊c. ⁊ vide qḋ ibi ſcripſi. ¶ No. ergo ꝙ ī dubio tp̄is dilatio ad ſoluēdū vl' faciēdū, vr' appoſita in fauoꝛē facere vl' pꝛeſtare debētis. vt. l. eū q. alias iabolenꝰ. ff. de annu. lega. pōt tn̄ ſi vult pꝛiꝰ ſoluere. vt no. in. l. ſi ita ſcriptū. §. pegaſus. ff. de lega. ij. Sinaūt ꝯſtet ꝙ ſit appoſitū gr̄a creditoꝛū: tūc etiā aū pōt cōueniri. ⁊ interim oīs fructꝰ ⁊ cōmoditas interim decurſa, ſpectat ad actoꝛē: vt eſt caſus in. l. fideicōmiſſi. §. cū poſſidiꝰ. ff. de vſur. ⁊ idē ſi eſſet appoſitꝰ terminꝰ gr̄a vtriuſqꝫ. qꝛ tūc in fine fiēda eſt ſolutio: nec aū pōt ſolui niſi offerat' interuſuriū hoc eſt lucrū qḋ feciſſet tp̄e hn̄di datiū. iſte eſt caſus. ⁊ ibi gl. penul.
1 ⁊ plenꝰ ꝑ Bar. in. l. q rome. in p̄n. ff. de vb. obl. dic vt ibi. ¶ † In eadē gl. in fi. no. ſingulariter iſtā glo. q̄ vult ſi ꝓmittit decē vſqꝫ ad nūdinas. ꝙ in p̄ncipio nūdinaꝝ debeas ſoluere. ſed Bar. ī eadē. l. cū q certaruꝫ. ff. eodē. ī p̄n. repꝛehēdit iſtā gl. niſi appeat ꝙ ita actū eēt. ⁊ hoc tꝫ Rapha. ibi, qꝛ hic pōt eē dubiū, cū foꝛte ille q ꝓmiſit vſqꝫ ad nūdinas poterat hr̄e merces q̄s ibi vēdere volebat, ⁊ ſoluere: ⁊ ſic non vr' ꝓmiſiſſe ſoluere in p̄n. ſꝫ vēditis mercibꝰ ſuis. ⁊ eꝯ potuit eē ſm̄ Imo. ibi ꝙ ſtipulatoꝛ erat ſolitꝰ emere ī illis nūdinis merces, volebat ergo pecūias in p̄n. vt merces emere poſſet: vn̄ cū hoc ſit dubiū, dꝫ imputari ſtipulatoꝛi. vt. l. veteribꝰ. ff. de pac. ⁊ ſic in fi. nundinarū fiet ſolutio, niſi aliud actū ſit. ⁊ iſtud tenēt doc. lꝫ Ang. in. d. l. eū q certarū. teneat gl. ⁊ ꝑ opi. qḋ nō ſit differētia an ꝓmiſerit die nūdinarū vel in nūdinis vl' vſqꝫ ad nūdinas. vr' ſatis ꝓbari ī. l. eū q kalē. §. q ita ſtipulatur. cū gl. ff. eo. Sed ꝑfecto magis videt' mihi vera iſta gl. ⁊ dictū Ang. qꝛ attēdit' ꝓpꝛietas vboꝛū: ⁊ de ꝓpꝛio ſignificato eſt, ꝙ dictio, vſqꝫ, excludat. vt. l. j. n̄. de pignoꝛ. act. ⁊ ibi no. igit' vba ſunt clara: igit' nō eſt locus cōiecture. vt. l. cōtinuꝰ. §. cū ita. de verb. obl. ⁊ de dictione, vſqꝫ, vide plene ꝑ Bar. ī. l. patronꝰ. §. j. ḋ leg. iij. dic vt ibi.
2 ¶ † Quero quot dies hꝫ annꝰ? dic. ccclxv.
3 dies: vt eſt tex. in. l. cū heres. §. stichꝰ. ff. de ſtatulib. ¶ † Quot dies ꝯſtituāt mēſem? dic ꝙ febꝛua. xxviij. dies. niſi illo anno ſit biſextꝰ. qꝛ haberet. xxix. aliqui habēt dies. xxx. aliq. xxxi. dies. facit qḋ hr' in. l. cū biſextus. ff. de vb. ſig. ⁊. l. ſi. §. j. C. de iure deliberā. ¶ Quero ſi alicui datus eſt terminꝰ vniꝰ menſis, quot dies habebit? dic ꝙ ſi eēt in p̄n. mēſis ⁊ dicat' do tibi terminū ꝑ totū mēſem futurū: tūc hꝫ tot dies quot hꝫ ille mēſis. Sinaūt faciamus ꝙ ſumꝰ die. xviij. Ianuarij. Mcccclxi. et dat' tibi terminus vnius menſis. dic ꝙ vſqꝫ ad diē. xviij. menſis futuri, durat terminus. iſta eſt gl. ſingularis: in. c. quā ſit. in verbo menſem. extra de elec. in. vj. qḋ no. vide q̄ no. doc. ⁊ Bal. ⁊ Salic. ⁊ Flo. in. l. ij. C. de tēpo. appel. ꝑ qua ego ſum ſolitꝰ allegare tex. ī. l. lecta. §. j. ibi ſingulis triginta diebꝰ ⁊c. ff. ſi certū peta. ⁊ facit. l. ſi ita qs ꝓmiſerit. in pꝛin. ff. de vb. obli. ibi q̄ die ⁊ ibi in dies. xxx.
4 ¶ † Vltimo an p̄ſtatio dēat fieri in pꝛincipio vel in fine termini? diſtingue aut tp̄s adijcit' cā deſignāde obligatiōis. qn̄qꝫ cā limitāde obligatiōis. qn̄qꝫ cā differēde ſolutionis, ſiue dilatiōis. qn̄qꝫ adijcit' cā multiplicāde obligationis ſm̄ Bar. in. l. q hoc anno. ff. eo. Sꝫ ibi Imo. addit quintū mēbꝛū qḋ qn̄qꝫ adijcit' cā diuidēde pꝛeſtationis. vt eſt exēplū in. l. ſi cū p̄finitiōe. cōiūcta. l. nec ſemel. §. j. verſi. niſi foꝛte. ſ. qn̄ di. lega. ce. pꝛimi duo caſus ſūt clari: in tertio diſtinguit Bar. an adijciat' per accuſatiuū: an ꝑ caſum genitiui an per ablatiuū? ⁊ ſi per ablatiuum cōſyderat ad quēꝫ verba ſint relata. de quo dic vt ibi per Bar. ⁊ Bal. in. l. ſi cui. ff. de leg. j. q vr' aliter loq, ⁊ ibi Raph. Sed aduerte ſm̄ Imo. ibi in. d. l. qui hoc anno. qꝛ dicta diſtinctio an ꝑ genitiuū, vel accuſatiuū, vel ablatiuū, adijciatur tēpus nō videt' in ſe habere rōnem. nā tūc ⁊ in caſu huius. §. idem videtur dicendum. promittis dare ad annū, vel in anno, vel ī termino anni cū eadē videtur ratio in omnibus. ⁊ ſic idem ius eſſe debeat. vt. l. illud. ff. ad legē aquil'. ideo dicit, meliꝰ pōt dici qḋ vt colligi pōt ex. d. l. ſi ita libertas. de ma. teſt. attenta ipſiꝰ rōne. nā dici poteſt ꝙ aut appoſitur

ponit tps in plurali numero, puta in an. x. vel cum erit an. x. et tunc inspicit finis tpis p. l. si p annos. ff. de cdi. et dem. et. l. si cui. et. l. si ita scriptum. et. l. si ita fuerit libertas. ff. de manu. test. ro qr tunc no vr verificari dispositio pter numerum pluralem, nisi tpe cpleto. vt vr velle tex. in. d. l. si ita cui relicta fuerit libertas, et sic h casu no erit dria, an apponat tps p genitiuum accusatiuum vel ablatiuum, an apponat i singulari numero: et tunc aut apponit dictio denotas pfectionem. vt est dictio, p: vt. l. vrbana. §. pnoctare. ff. de v. sig. exemplum: si relinquit vel pmittit alicui cum puenerit ad duodecimum annum: et tunc idem regulr. qr in fi. tpis, est fienda solutio. vt. l. no putabam. ff. de cdi. et demo. d. l. si cui. scdo rn. ¶ Fallit in casu. l. qdam filium. §. sabin. ff. ad tre. qr ibi est spale trib concurretib, vcz fauore filij: et qr de hereditate pris agit. et qr in singulari fuit dictum cum puenerit ad. xx. an. sec si alterum pdictorum defecerit. vn secus si diceret in plurali cum puenerit ad. xx. annos. et sic itelligit tex. q dt q impator fuit mot ex eqtate rei et vbis testi. Ite sec vr si tractat de legato pticulari. vt. d. l. si cui. §. ij. vbi vid Bar. et ibi et dixi. ite sec si eet extrane et no fili. vt. d. l. no putaba. qncq vero talis dictio pfectionem denotans, no adijcit. et tunc aut est tps iniunctum sine numero: puta mesis vl anni et tunc i qcuq casu apponat siue i genitiuo siue i accusatiuo siue ablatiuo ispicit finis tpis. ita intelligat iste tex. vn isto casu vr idem si pmissio sit facta ante annum vl in anno, vel i termino vni anni. ad hoc. l. q duos. §. j. ff. de manu. test. et ro est ex quo vnic est termin. nisi operaret dilationem frustratorie vr adiect. vt. l. si qn. ff. de leg. j. et p h vr idem si dicat intra annum. Sz tunc ob. d. l. si ita fuerit. in fi. nisi dicas ibi spale fauore libertatis. vl h forte casu distinguendum esset an vba referat ad honoratum: et sic loquat ibi. an ad agrauatum. vl sum in dubio: et tunc ispicit finis tpis sz pcedes solutio pl plz. qr dicta adiectio temporis in dubio dz intelligi opari aliqd vt. d. l. si qn. aut apponit tps p numerum. puta intra annum vel in ann. x. vel cum erit decimi anni. et tunc hoc casu potest dici q si vba referat ad honoratum verificent i pn. tpis. vt. d. l. si ita libertas. et sic no erit spale in libertate in casu illo. lz gl. ibi alr dicat et no bn qr ro tex. ibi no fundat ex fauore libertatis sz ex pprio significato vborum. vt ibi patet. An vero referant ad grauatum: vt. l. eum q. ff. de annu. le. et tunc spectat finis tpis cum in ptate ipsi debentis videat esse q in qlibet pte ipsi tpis poterit soluere ar hui tex. in qrto casu dic vt ibi p Bart. in qnto. dic q vr q debeat fieri i fi. cuiuslibet termini. vt. d. l. si cum pfinitione. et. l. nec semel. §. j. v. si forte. et vide q ista faciut ad materia. §. ex conditionali. s. de ver. ob. et vide qd no. Bar. in. l. ita stipulatus. ff. e. Et vide oino Lu. in. d. l. q hoc anno. et Bar. Bal. Rapha. et Imo. in. d. l. si cui. de le. j. et oino vide q scripsi. s. de ver. ob. in. §. et si ita stipuler. et intellige supra dicta vt ibi lati scripsi et c.

a ¶ Si fundum. Pone sic casum si pmisisti fundum et hoiem pure, qro cum ista stipulatio sit pura vtrum ex ea incotinenti possim agere: et rn. Iusti. q no nisi tm tps preterierit, quo traditio fieri posset. Super isto titulo ante solebat aliqn a qbusda fieri tale qstium. qre apud atiqs ista stipulatio promittis mihi dece pdie q moriar, erat inutilis. hec aute pmittis mihi dce cum moriar apd atiqs erat vtilis, qda isto qstitu reputat p truffa cum et ius atiquum hodie sit correctum, sic tn respodet incertior e dies mortem pcedes q dies mortis dicebat vt in plures et pter maiore icertitudine dies prima morti dicebat apd atiquos sti p io i die prima morti no sic aut i die mortis et c.

SVMMARIVM.

1 Promissori datur tempus habile, ad soluendum.
2 Sententia diffinitiua, non fert cotra sponte cofessum.
3 Promittens dare, non liberat nisi dnium transferat.

a 1 Si fundum. a † Promissori datur tps habile, ad soluendum. h. d. ¶ No. q creditor no pot venire cum sacco paratus. ¶ No. q in dubio a lege semp itelligit dat talis termin, q verisilr reus possit adimplere q pmisit. lz pure et simplr pmiserit. ¶ No. ibi, non poteris cotinuo agere: hic vr casus q no copetat pri actio. Sz hoc no est ver. imo statim est obligatio et actio nata sz differt exercitium et executio. vt. l. qd dicim. ff. de sol. ¶ In glo. j. ibi arbitrio iudicis. de ista coiter tenet nisi in casib in qb est aiure in specie determinatum: vt iudicatis, vt in. l. si. C. de vsu. rei iud. et in constituto. vt. d. l. p missor stichi. ite in dote. vt. l. j. §. exactio. C. de rei vxo. act. ita dicit Bar. in. d. l. qd dicim. In eade

ibi: ite nuqd in qtitatib doc. improbat hac distinctione gl. et dicut ide in qtitatib qd in specieb p. l. in fideicomissi. ff. de vsur. Sz Io. fa. dicit q illa lex paru facit, imo dicit q pot statim agi. sz effect more differt. vt in glo. plene dixi. s. de v. ob. §. ois. no ob. iste tex. qr no poteris agere subaudi q ad effectum: vt exinde expese vel effect more cosequar. si tn agas no teneris ad expesas pti, imo cogit rndere et si cofitet, fiet pceptum iuxta l. si dom. §. si cofiteat. §. in pecunia. ff. de leg. j. de
2 hoc dica. j. de offi. iu. §. j. ¶ † In ea. gl. ibi. l. si debitori. No. singulariter illa. l. cum glo. qr 9 cofessum spote no fert snia diffinitiua: sz fit pceptum de soluedo: et coiter vsitat intra decem dies: vt ibi dicit gl. qd est uerum si cofiteat ante lite otestata. alias si postea confiteat, oino codenabit diffinitiue. vt. l. si reus parat et ibi gl. Bar. et doc. ff. de pcur. qd p ceptum factum, in cofessum, no est ppie sentetia diffinitiua. vt no. Bart. in. l. no fatet. ff. de confes. in versi. sz an isto casu poterit reuocari. et c. Et idem dicit in. l. error. C. de iur. et fac. igno. vbi vide etia Bald. Aduertas tn q debitor cui est factum tale pceptum: vel etia codenatus p diffinitiua qr hz miserationis ca quatuor meses ad soluedum, in psonali. vt. d. l. si. C. de vsu. rei iudi. interim pendentibus dictis terminis, capi nisi satisdet q adueniete dicto termino satisfaciet. vt. d. l. si qs debitori, ita singulr no ibi Barto. qd no. et est ro: qr tale tps dat miserationis ca. vn non posset neq compensare, vel aliqd intra dictum tps opponere vel facere. vt est tex. singularis in. l. si cum militi. §. j. ff. de copē. facit qd no. Bar. in. d. l. qd dicim qd no.
3 c ¶ In eadem ibi vel veri. dic tu q imo est in arbitrio iudicis. vt. s. dixi. ¶ † Not. test. ibi dari. et sic dominium trasferri q ergo dare pmisit no liberaret, nisi dnium trasferat. licet traderet. vt. l. vbi aut no apparet. §. fi. cum ibi plene no. ff. de ver. obl. et. §. sic itaq. j. de actio. et dic vt ibi dixi. et sic precise pot compelli ad dominium trasferendum. nec succedit obligatio ad interesse. vt. d. l. vbi aute. §. fin. et que sit ro q in obligationib tradedi succedit obligatio ad iteresse. vt. l. si re tradi. ff. de vb. obl. et. l. stipula. no diui. in pn. eode ti. et tn in obligationibus dadi, no succedit obligatio ad interesse no. Bar. in. d. l. stipula. no diui. in ver. sz iuxta pdicta posses qrere quare aliud et c. dic vt ibi plene p eu, et p do. et ibi scripsi: aduertas tn q in aliqb casib et obligationi dadi, succedit obligatio ad interesse. Primo qn dari est obligatio ex 9ctu innominato. vt. l. naturalis. §. j. de prescrip. ver. Secundo quado no esset de simplici et ppetua datione. sed de temporali. vt. l. si pena. ff. eo. Tertio quado qs no sibi sz alteri stipulat dari, vt. l. liber homo. §. fi. et. l. stipulatio ista. §. si stipuletur. ff. eodem. et in dictis iuribus no. per Bar. et Ang. et per Bar. in. d. l. stipula. non diui. quod no.

ADDITIO.

b ¶ Et sic dnium ex his habes q dare est facere accipietis et dominium trasferre regula no vr de regu. iur. ff. in. l. clauib. ff. de 9he. emp. et ved. l. si a substituto. §. j. p Barto. de le. j. et ibi gl. dicit q aliquado ponit p tradere.

c ¶ De fideiussorib. Quia nedum pncipales psoe vbis obligant, verum et itercessores siue fideiussores p qb iterceduntur vbis obligatur. ppterea tit. iste d fideiu. que nieter ponit sub tractatu de vb. ob. pro eo q pmittit et c. qsiui a Iust. vn pcederet fideiussores siue ortum habuerunt: certe, dicit ipse, sepe otingit q vn pncipalr obligat, et alius p eo interceden do obligat q fideiussor appellat et fideiusso. istos accipiunt creditores, dum curat vt sibipsis tutius caueat.

c

De fideiussoribus c Rub.

¶ Continua sic. visum est de his qui principaliter obligantur ex pluribus contractibus, verum vt hic dicit tex. in prin. qm p eo qui obligatus est, solet accedere fideiussor: ideo post illos tit. subijcit iste de fideiussoribus.

SVMMARIVM.

1 Fideiussor quid sit: Et ad hoc vt accedat necesse est quod primo principalis promittat. nu. 2.
3 Obligans se pro alio, in dubio dicitur fideiussor.
4 Differetia quae sit, inter fideiussorem & mandatore:
5 Fideiussoris beneficium, qui habeant:

Roeo. ¶ Totus iste tit. diuidit in quinq partes. Primo qualiter fideiussores accipiuntur. Secundo in qua obligatione accedere possunt. Tertio quando sunt plures fideiussores. an insolidum vel p parte quilibet obliget.

Quarto qd nō pōt fideiussor in plus obligari ꝙ
principalis: ⁊ qñ dr in plus obligari. Quinto qñ
solēnitas intrinseca ꝓsumit: scda ibi in oib⁹. ter
tia ibi: si plures. quarta ibi: fideiussores. qnta ibi:
1 in stipulatiōib⁹. ⁊. h. d. ¶ † Fideiussor est q acces-
sorie obligat, ad maiorē cautelā creditoris. h. d.
¶ No. ꝙ ad h̄ vt accedat fideiussor: op⁹ est vt pn
cipalis sit obligat⁹ saltē naturaliter. vt. l. j. ⁊. ij. ff.
2 eo. ¶ † No. ad hoc vt fideiussor accedat, necesse ē
ꝙ primo principalis ꝓmittat. vñ notarij dicunt
ꝙ titi⁹ ꝓmisit Seio restituere decē ītra mēses, ⁊
ei⁹ ꝓcib⁹ ⁊ mādato fideiussit ⁊c. ¶ No. ꝙ ꝑ assum
ptionē fideiussor, cautū ē ipsis creditorib⁹. facit
3 j. de repli. §. fi. ⁊ facit. l. titi⁹. ff. ad treb. ¶ † No. ꝙ
ille q se obligat ꝓ alio, in dubio dr fideiussor: vt
h̄. nisi appareat ꝙ alio mō intercedat ꝙ fideiusso
rio. Nā qnqꝫ sunt modi itercedēdi: vcꝫ fideiussio,
mādatū, sponsio, ꝯstitutio, ⁊ expromissio: vt no.
gl. in. l. i psonā. §. j. ff. d pac. ⁊ ī. l. stichū aut pāphi.
4 §. aditio. ff. de sol. facit gl. l. j. C. ad velle. ¶ † Que
ro q̄ sit dfia inter istos? vide gl. ordi. i. l. si vo. non
remu. §. si post. ff. māda. ⁊ pleni⁹ in aut. de fideius.
§. j. nā fideiussor ⁊ ꝓterite ⁊ future obligationis,
accipi pōt: vt. d. l. si stipulat⁹ suꝫ a reo. §. j. ff. e. mā
dator vero tm̄ ante nisi in casu puta cuꝫ mando
creditori ne vrgeat debitorē suū ad soluēdū vsqꝫ
ad mēsem periculo meo: vt. d. §. si post. vs. plane.
Est ⁊ alia dfia inter fideiussorē ⁊ mādatorē: qꝛ fi-
deiussoris solutio, liberat reū: vt. l. papi. ff. māda.
nō sic in mādatore. l. papi. ff. māda. ⁊. l. cū is. ff. eo.
itē circa cessionē impediēdā differūt: vt hꝫ in. l. sti
chū. §. pe. ff. de sol. ⁊ ibi Raph. Itē videnī differ-
re in. l. in causę. §. in sūma. ff. de mino. Itē alio dif
ferūt: vt. l. si vt ꝓponit. ff. eo. itē de iure digestorū
differebāt in casu. l. fi. C. eo. Itē fideiussor obligat
verbis: vt. l. blāditus. C. eo. ⁊ sic actione stricti iu
ris, sec⁹ in mādatore: qꝛ obligat ꝯsensu ⁊ actione
bonefidei. vt. l. si h̄ditas. §. j. ff. mand. Cōstitutor
vo post obligationē tm̄, ⁊ differt a fideiussore in
trib⁹: qꝛ cōstitutor nudo pacto obligat: fideiussor
solū ꝑ stipula. vt. l. blādit⁹. e. ⁊. l. qnta. §. satis acce
ptio. ff. de ver. obl. Itē cōstitutor pōt obligari de
alia re, ꝙ ꝓncipalis. itē citeriori die fideiussor nō
fm gl. in. d. §. si post. Spōsor vo est q spōte ⁊ sine
rogamine ꝓ alio intercedit q etiā hꝫ actionē mā
dati. vt. l. q patit. māda. Expromissor est q ꝓmit-
tit ꝓ alio non obligato, ꝓ quo obligat q ꝓmittit
dño vt suū manumittat vel ēt liberet eū. vt. l. ele-
gāter. §. su⁹ pactionis. ff. de doli. ⁊ ꝑ gl. in. d. §. ad-
iectio. ⁊ vide bonū tex. in. l. j. §. sꝫ aut ꝓprio noīe.
ff. de actio. ⁊ obli. ⁊ melior in. l. q libertin⁹. §. fi. ff.
5 de ope. li. ¶ † Quero an oēs isti habeant benefi-
ciū de fideius. ⁊ gl. in. d. aut. e. §. j. tenet ꝙ sic, in fi-
deiussore, mādatore, spōsore, ⁊ cōstitutore. sed ex
promissor nō hꝫ dictū beneficiū nec etiam fideius
sor qñ nō est fideiussor. sꝫ vt principalis se obli-
gat ⁊ fiet nouatio: secus nō fiat: vt ibi dicit glos.
¶ In glo. caute. in fi. dic, hꝫ tñ fideiussor bñficiū
ne cōueniat nisi primo fuerit cōuētus ⁊ discussus
principalis iuxta aut. ꝑsente. C. eo. hꝫ beneficium
epistole diui adriani. qd est verū nisi dictis bñfi-
cijs renūtiauerit: vt no. gl. in aut. de fideiu. §. j. de
qb⁹ oib⁹ dicā. j. eo. §. si plures. dic vt ibi dicaꝫ. ⁊c.

a ¶ In omnib⁹. Quesiui ab Imperatore an fideiussor accipi possit solūmō a debitore q ē vbis obligat⁹? Rñ. dicēs ꝙ fideiussor pōt accipi ī oī obligatiōe siue sit obligatio ꝯtare, siue verbis, siue ꝯsensu. ⁊ pl⁹ dico qd fideiussor pōt dari ꝑ obligatiōe ciuili tm̄, ꝙ ⁊ pro naturali tm̄, ꝑ ciuili ⁊ naturali. vñ cū seruus dño suo possit naturaliter obligari, pōt ⁊ dare fideiussorē dño suo. ⁊ id qd ei naturaliter dbeat ēt extraneo. et erit ille fideiussor a seruo dat⁹ dño naturaliter ⁊ ciuilr obligat⁹ cū tñ debitor ꝑncipalis sit tm̄ naturaliter obligatus qd mirū videt tum plus nō debeat esse ī accessione, ꝙ in ꝑncipali obligatiōe. vt. j. e. ti. §. fideiussores. ad qd rñ. ꝙ plus loco vel tpe vel re vel cā nō pōt eē ī fideiussione, ꝙ in ꝑncipali dbito. tñ circa illud idē qd dbeat eē ꝑncipalis debitor pōt esse efficacior obligatio fideiussoris ꝙ principalis debitoris ⁊c.

SVMMARIVM.

1 Fideiussor accedere pōt omni obligationi, & ciuili tantūm, & naturali tantūm. Et quō obliget. nu. 2.
3 Obligatio nulla est in reo principali, cui possit accedere fideiussor.
4 Fideiussor an dari possit ex parte viri de dote restituē da? Et an fideiussori competant actiones quę cōpetunt reo? nu. 6. Et an ei prosit priuilegium salui conductus principalis. nu. 7.
5 Delinquens, dicitur consensu obligari.
8 Coniunctus meus si mouet lites Titio de domo per me vendita, ego etiā non citatus vel non certificatus, possum in dicto iudicio comparere.
9 Seruus meus fideiubendo ꝑ alio, non obligatur neqꝫ ciuiliter, neqꝫ naturaliter.

a 1 In omnibus. a ¶ † Omni obligatiōi accedere pōt fideius-
sor, ⁊ ciuili tm̄, ⁊ nāli tm̄, ⁊ nō tātū ꝑ hoīe libe
ro, sꝫ etiā ꝑ seruo. h. d. ¶ Not. ꝙ fideiussor lꝫ nō possit sine stipu. obli-
gari: vt. l. blādit⁹. C. eo. tñ pōt accedere obligatiōi ēt nō ꝯtracte verbis.
2 ¶ † No. ꝙ lꝫ ī alio ꝙ teneat ꝑncipalis nō possit obligari fideiussor,
vt habet in. §. fideiussores. j. e. tñ stricti⁹ ⁊ efficaci⁹ pōt obligari. qꝛ re⁹
potest teneri aut ciuiliter tantū: aut nāliter tantum: ⁊ sic reus nō po-
test conueniri. ⁊ tamen fideiussor potest teneri ⁊ conueniri ciuiliter et
naturaliter. ⁊ concor. l. j. ⁊. ij. ⁊ qd ibi glo. ⁊ Bar. ff. eo. ¶ Ex quo no. ꝙ
tali casu licet principalis non possit cōueniri vt dixi, tñ fideiussor cō-
ueniri potest: vt conueniretur pro notorie non soluēdo: vel pro absen
te: nec posset opponere bñficiū excussionis. pōt etiam fideiussor acce-
dere ꝑ eo qui tenetur officio iudicis, lꝫ nō possit dici obligatus: vt. l.
qui per collusionem. §. j. ff. de act. emp. siue sit officiū iudicis mercena
rium: vt. l. centū capue. ⁊. l. j. ⁊ ibi Bart. ff. de eo qd certo loco. ⁊ not. gl.
in. l. quero. ff. loca. siue sit officiū iudicis nobile. vt. l. cum quis. §. si quis
pro reo. ff. de sol. ¶ No. ꝙ non tantum pro libero homine: sed etiā pro
seruo fideiussor accedere potest. ¶ Not. ꝙ seru⁹ obligatur naturali-
ter, non tantum extraneo: sꝫ etiā dño suo. cōcor. l. si id qd dominus. et
3 qd ibi Bar. ff. de cōdi. inde. ¶ † In gl. in omnibus ibi. l. cum lex. dic ⁊
est ratio: quia cū lex resistat, nulla nascit obligatio nec ciuilis nec na-
turalis: vt. l. si nō sortē. in prin. ff. de condi. inde. merito nulla obliga-
tio est in reo principali cui possit accedere fideiussor. ¶ In eadem gl.
ibi, sol. illud speciale est, dic propter perfidiam euitandā inter virū et
vxorē. vt ibi dicit text. qd sine dubio ꝓcedit de dando fideiussore pro
4 dote cōseruanda. ¶ † Sed an dari possit fideiussor ex parte viri de do
te restituenda? habetur in. l. ij. eodem tit. ⁊ plene per Bar. ⁊ alios in. l.
si constante. §. quoties. ff. sol. mat. de quo late ibi scripsi. sꝫ multo lati⁹
in quadā disputatione ī qua publice de iure rñdi sub dño meo Pau.
de ca. que incipit, arnaldus de arnaldis ⁊c. ¶ In eadē gl. in fi. ⁊ sic nō
tm̄ presenti obligationi accedere pōt fideiussor: vt dixit glo. in rub. ff.
5 eod. sed etiam future: vt est tex. in. l. si stipula. §. j. ff. codē. ¶ † In glos.
consensu. in fi. dic quod etiam delinquens dicitur cōsensu obligari. qꝛ
eoipso quod ipse parat se ad delinquendū, videt velle pati penam cō
dignam ordinatam a iure vel a statutis. ita dicit gl. ⁊ doc. in. l. j. §. be-
stias. ff. de postu. Et ego dixi. s. de iure natura. gen. ⁊ ciui. §. ius autem
gentiū. Et sic no. ꝙ non tantum pro cōtractu: sed etiā pro delicto po
test fideiussor accedere: quando fit ⁊ fieri debeat. vide text. ⁊ Bart. in
l. j. ⁊. l. iiij. ⁊ de custo. et exhi. reo. Et etiā quomō debeat capi fideiussor
in criminalibus, vide que scripsi in tractatu meo maleficiorum in ver.
An fideiussit. ¶ In gl. ciuilis ibi. j. eo. titu. ꝑxi. intelligas sane de ta
li obligatiōe ciuili que impediret repetitionē soluti. vt puta ex sentē
tia absolutoria: vt. l. iulianus verum debitorē. ff. de condi. inde. alias
autem si non impediret dictā repetitionem soluti, si fideiussor accede
ret lꝫ teneretur, haberet tñ exceptionem etiaꝫ inuito reo. vt est casus
in. l. penult. C. de non nume. pecu. fm Bar. in. l. j. ff. codem. quod intel
ligas verum si anteꝙ elideretur fideiussisset, vel postea ignorāter tñ:
alias aūt videretur renuntiasse exceptiōi ⁊ teneretur efficaciter, vt. l.
6 si quis postꝙ. ff. eodem. ¶ † In eadem ibi. ⁊. l. tam mandatori. an au-
tem fideiussori cōpetant exceptiones, que competunt reo: alias op-
ponere possit? dic aut est exceptio mere personalis competens reo, ⁊
nō cōpetit fideiussori. aut est in rem ⁊ transit in fideiussorem. vt. l. ex-
cep. ff. eodem. ⁊ qui dicantur in rem vel in personā. ibi est tex. facit qd
7 no. Cy. in. l. quoties. ⁊ ibi alij doc. C. de preci. imp. offe. ¶ † An priui-
legium salui ꝯduct⁹ principalis, ⁊ similia ꝓsit fideiussori? de quo etiā
vide Bar. Ange. ⁊ Imo. in. l. cum filiusfami. §. j. in fi. ff. de verbo. obli.
Cautela tñ optima in practica est, quando exceptio ꝑsonalis oppo-
nitur ꝙ qñ cōuenit fideiussor ꝙ re⁹ principalis cōpareat vt fideiussor de-
fensor necessarius, ⁊ opponat in dicto iudicio agitato contra fideiussorē di-
ctam exceptionē competentē ex ꝑsona sua, ⁊ audiet et admittetur in
dicto iudicio inuito dicto creditore: et etiam inuito dicto creditore
pōt reus principalis dictam instantiam iudicij agitati contra fideius
sorē, in se animo nouandi trāsferre: vt. l. in causę. §. fi. ff. de procura. ita
dicit Bal. in. l. ij. C. vbi in rem acti. in fine. sed talis defensor necessari⁹
nō potest actionē motā contra fideiussorem in se suscipere animo no-
uādi, inuito creditore: vt. l. si mādato. §. pmo. ff. manda. ⁊ no. Bar. in. l.
si actor. ff. de procu. ⁊ ꝙ possit opponere talis defensor necessari⁹ etiā
actiones ꝑsonales cōpetentes ex ꝑsona sua, est tex. ⁊ ibi Barto. in. l.
idemqꝫ. §. generaliter. ff. manda. ⁊ in. l. procurator ad exhibē. §. j. et ibi
8 Bar. ff. re ra. habe. ⁊ in. l. sed si lege. §. si rem. ff. de peti. here. ¶ † Quod
facit ad no. questionem. tu cōiunctus meus moues lites Titio de do
mo per me vēdita. ego etiā non citatus vel nō certificatus possum in
dicto iudicio comparere: vt. l. si parentes. C. de euict. ⁊ petere ex perso
na mea fieri super hoc cōpromissum ex forma statuti, ꝙ cause comiun
ctorum debeāt cōpromitti. ita dicit Bar. in dicta. l. ꝓcurator ad exhi
ben. §. primo. sed contra hunc multum videt obstare. l. venditor. ff. de
iudi. Sed responde vt plene ista no. per Bar. in sua disputatione que
incipit consilium Pisane ciuitatis decreuit. sed tu istā questionem
vide multum late examinatam: vt dixi. j. de exce. in rubrica, dic omni-
no vt ibi. posset ⁊ secunda dari cautela vt fideiussor qui cōuenit faciat

se fieri pcuratorē in rē suā, & cedere actiones & defensiões suas adicto reo pncipali, vel vt meli⁹ simplr faciat se ɔstitui simplr pcuratorē. et tūc vt pcurator rei (lʒ vt fideiussor opponere nō posset) opponere poterit exceptiões ēt oēs mere psonales competētes pncipali suo. l. j. §. vsus. ff. de pcur. qđ no. ¶ In gl. nāli. ibi. §. fideiussor accipi. intellige đ tali nāli cui⁹ effect⁹ nō sit extinct⁹. al's aūt si esset extinct⁹ ei⁹ effect⁹ & inanis, nō pōt fideiussor accedere: vt. l. si postq̄. ff. eo. q̄ satisfacit, lʒ Imo. ff. e. l. j. dicat ꝙ Bar. inepte loquit. ¶ Ex quo sequit ꝙ loquit đ tali nāli q̄ hʒ effectū, vt qꝛ impedit repetitionē soluti & alia: vt. l. ēt. ff. de cōpensa. & l. ij. ff. eo. qđ plʒ in obligatiōe nāli ad antidora: qꝛ nō accedit fideiussor. vt. l. si testō. §. j. ff. eo. ¶ In ea. gl. in fi. dic tu ꝑm Bart. in. l. j. ff. e. ꝙ ibi loquit in cōstituto, qđ pducit obligatiōē pretoriā ex dispōne ptoris, q sequit naturalē equitatē. & sic nō vult posse fieri vbi nō pcedit debitū naturale. vel dic ꝑm Joā. de imo. in. d. l. j. ꝙ de mero rigore cōstitutio tʒ, sicut & fideiussio. sʒ nō cum effectu qꝛ obstat exceptio sicut in fideiussore: vt. l. iij. de cōsti. pe. Et p h̄ facit qꝛ si al's cōsideraret rō Bar. simplr nō posset debitū ciuile tm̄ in constitutū deduci. qđ nō est dicēdū: vt. d. l. iij. §. j. etiā si hēret efficaciam exactiōis. ¶ In gl. seruo. ibi in. l. si id qđ dn̄s. dic vt ibi p gl. & Bar. in eadē gl. in fin. dic ꝙ hoc est verū, intm̄ ꝙ fideiubēdo p alio seru⁹ me⁹, nō obligat neqꝫ ciuiliter neqꝫ natural'r qꝛ lex resistit obligatiōi: vt. d. l. si seru⁹ inscio. & pdicta sunt vera qñ fideiubet ex cām peculiarē. in cā aūt peculiari, fideiubere pōt vt. l. lʒ. §. sʒ & si fili⁹. ff. de pe. ita dicit Barto. in. d. l. si seruus inscio. ¶ In gl. dn̄s. in fi. istā gl. no. q̄ melius loquit ꝙ loquat gl. in. l. si quis p eo. §. j. ff. e. qꝛ gl. ibi assignat rōnē qꝛ obligatio qua dn̄s naturaliter tenet seruo, acquireret dn̄o: ḡ nō pōt accedere fideiussor: qꝛ esset obligat⁹ eidē p eodē. qꝛ hoc nō est verū ꝙ obligatio qua tenet dn̄s seruo natural'r, acqrat pr̄i vel dn̄o: imo acquirit filio vel seruo. vt no. in. l. frater a frē. ff. de ɔdi. inde. sʒ bn̄ verū est, ꝙ obligatio ciuilis & nālis (q̄ fideiussor dat⁹ a dn̄o tenet) statim nō seruo sed dn̄o quereret: vt dicit gl. ideo non valet. qꝛ esset obligatus eidem pro eodem &c.

SVMMARIVM.

1 Obligatio fideiussoria est transitoria ad hæredem, & fideiuſ. poteſt adhiberi etiam pro futura obligatione.
2 Fideiussio pro maleficio extinguitur morte fideiussoris.

a
1 Fideiussor. [a] ¶ † Obligatio fideiussoria, est transitoria ad heredē. Et fideiussor pōt adhiberi ēt p futura obligatione. h. d. ¶ No. qđ dixi in summario. ¶ In gl. relinquit. ibi. l. ex ɔctib⁹. intellige ꝙ obligatio fideiussoria, trāsit ad heredē dic actiue & passiue: vcʒ creditoris & fideiussoris vt hic. & l. fideiussoris. C. eo.
2 ¶ † In eadē gl. in fi. no. sin. qꝛ sicut morte rei extinguit crimē, nec regulariter trāsit ɔ heredē delinquētis: vt. l. j. cū ibi no. p gl. & Bal. & doc. C. ne ex del. defun. & l. j. & ibi Bar. ff. de priua. deli. & l. ex iudiciorū. & ibi gl. Dy. & Bar. ff. de accu. ita fideiussio p maleficio extinguit morte fideiussoris: ita ꝙ talis fideiussio nō trāsit ad heredē. qđ ppetuo not. et hoc est verū qñ fideiubebat simplr p furto vel alio delicto: sec⁹ si pmisit penā centū, lʒ nō dicat p futuro: qꝛ tūc penalis stiplo trāsit ɔ heredē & ɔ hereditatē iacētē qñ fuit pura obligatio vel in diē: vt. l. ad diem. ff. de v. ob. & ibi Bar. Ang. & Imo. sec⁹ si sit sub ɔdōne, & sic nullā substantiā incipit habere ɔ defunctū: qꝛ tūc stipulatio penalis non pōt cōmitti ɔ hereditatē iacentē qꝛ tūc tractat de megno piudicio qđ hereditas iacēs pati nō pōt: vt. l. si seru⁹ hereditari⁹. ff. de stipu. ser. & l. si seruus hereditari⁹. ff. de diuer. & tempo. prescrip. facit qđ not. Barto. Dy. Ang. & Imo. in. l. cū fili⁹. §. an hac. ff. de ver. ob. & qđ hʒ ibi. & Bar. in. l. emilius. & l. etiā. ff. de mi. & qđ no. Bal. i tit. si vasal. do. ser. debeat. c. j. & Bar. & docto. in. l. ij. C. si aduer. ven. pigno.

SVMMARIVM.

Plures si pro eodem fideiubeant, quilibet tenetur insolidum.
Et an possint petere, vt obligatio diuidatur. nu. 2.
3 Mandatores & fideiussores, quare magis tenentur quàm duo rei.
4 Tutores plures, possunt opponere diuisionis beneficium.
5 Beneficio priuatur, qui per mendaciū negat illud quod est cā sui beneficij.
Et etiam si renuntiauit beneficio de fideiussoribus. nu. 6.
7 Opponi potest vsqꝫ ad sententiam.
8 Fideiussor, an possit agere vt actio diuidat inter eū & alios fideiussores.
9 Fideiussores obligātes se pro reo vt rei, an habeant bn̄ficiū fideiussorium.

b
1 Si plures. [b] ¶ † Si plures p eodē fideiubeāt, q̄libet tenet insolidū. sed p bn̄ficiū epistole, fit diuisio inter eos q soluēdo sunt tpe litis ɔte. & si vn⁹ ex fideiussorib⁹ soluēdo soluat insolidū, a fideiussore repetere pōt. h. d. ¶ No. ꝙ natura pluriū fideiussorū est, ꝙ q̄libet teneat insolidū si ēt nō dicat. ¶ No. ꝙ qñ plures tenent insolidū, est in facultate creditoris quē solū insolidū velit ɔuenire. cōr. l. iij. ff. de reb. dubijs. ¶ No. qđ fideiussores hn̄t bn̄ficiū epistole diui adriani vt si sunt plures soluēdo tpe litis cōte. vt a q̄libet p pte per creditorē petat. ¶ No. ꝙ ad hoc vt det vel vt tollat facultas creditori insolidū petēdi ab vno, inspicit tps litis ɔte. ¶ No. qđ qñ vn⁹ ex fideiussorib⁹ nō reperit soluēdo, illđ ad on⁹ alioꝝ fideiussorum spectat: & nō ad damnum ipsius creditoris.
2 ¶ † No. qđ q̄tie s sunt plures fideiussores, lʒ vn⁹ sit soluēdo, tn̄ alij pn̄t petere vt obligatio diuidatur: & fcā diuisiōe ꝟtute eple diui adriani, nō tenent p illo q nō est soluēdo: sinaūt nō opponant de dicto beneficio & soluāt insolidū, sibi debēt imputare. ¶ † In gl. tenent. i fi. h̄ tenet i. l. nō recte.
3 C. eo. sʒ q̄ est rō q̄re mādatores & fideiussores magis tenent q̄ duo rei: dic qꝛ cū isti accipiant vt sit magis securū dcō creditori: vt dixi. s. in pn̄. necessario seqt ꝙ statutū fuit vt q̄libet teneat isolidū: hn̄t tn̄ bn̄ficiū diuisiōis ex dcā epl'a diui adriani nō tm̄ fideiussores: sed ēt mādatores & ɔstitutores: vt. l. si. & qđ ibi hʒ. C. de nō nu. pecu. ¶ Quero an h̄ habeat locū ēt si diuersis tpibus recipiant: vr ꝙ obtineāt qñ simul recipiunt tm̄: vt. ff. e. l. si a titio. dic ɔ: vt. l. si titi⁹. ff. e. ad. l. si a titio. dic ꝙ diuerse psone erāt stipulate. vide Bar. i. l. si plures. in pn̄. ff. eo. & Cy. i. l. si fideiussor. i fi. C. e. ¶ In gl. ptes ibi nūc tractem⁹. h̄ itellige ex se. si tn̄ fuerūt plures tutores & vn⁹ dedit fideiussores: & illi ɔueniant, pn̄t petere diuisionē fieri cū alijs nō ex epistola: nec ex senatuscō. sʒ ex q̄si senatuscō. vt. l. pupill⁹. ff. de fideius. tu. ¶ In ea. gl. ibi si plures. §. fi. dic h̄, verū si petāt diuisionē cū fideiussore q eū debe dit: & illi petāt bn̄ficiū iter se, qꝛ tūc cessat rō illi⁹
4 legis. Et nō cā denegādi eis ꝑm Jo. fab. ¶ † In ea. gl. ibi. vt. j. subijcit statim. sec⁹ in plurib⁹ tutorib⁹: qꝛ pn̄t opponere diuisiōis bn̄ficiū: vt. l. ex psona. ff. de pba. rō qꝛ fideiussores veniūt ex volūtate, tutores vero ex necessitate, iō magis tutori fauet. ar. gl. i. l. pcurator q p euictiōe. ff. de pcur.
5 ¶ In ea. ibi. l. si dubitet. §. ita. ¶ † No. sing. ꝙ qñ aliqs p mēdaciū negat illđ qđ est cā sui bn̄ficij, et dign⁹ puat dicto bn̄ficio: vt. l. si vn⁹. ff. p socio. qđ est verū. si directo & specifice negat se sociū seu fideiussorē: & sec⁹ si dicat nego narrata put narrātur: qꝛ p talia ꝟba nō vr negare se eē fideiussorē. & ita sing. dt Bar. i. d. §. ita. qđ seqt Imo. i. l. lʒ h̄ ita. ff. de re iudi. & Bar. & doc. i. l. et. §. lʒ. ff. sol. ma.
6 ¶ † Adde ꝙ sexto fallit si renūtiauerit bn̄ficio de fideiussorib⁹, cū possit fauori suo renūtiare: vt l. pe. C. de pac. nō gaudebit dicto bn̄ficio diuisio-
7 nis. ¶ † In ea. gl. ibi. l. pereptorias. tu dic ꝙ etiā vsqꝫ ad sniam pt opponi: vt no. gl. & doc. i. l. fideiussor. C. eo. & ibi Bart. in. l. si dubitet. in pn̄. & ibi Dy. Sʒ an possit opponi post sniam Dy. i. d. l. si dubitet. in fi. dt ꝙ nō, qđ intellige verū: ꝑm Bar. ibi nisi fuerit appellatū. alle. no. in. d. l. fideiussores. p gl. & doc. sʒ glo. i. d. l. fideiuss. ꝑm vnā opi. tʒ ɔriū: qꝛ talis exceptio nō impugnat sniam. sʒ dt non debere fieri executionē insolidū ɔ eū, igit dʒ posse opponere: & ibi Ja. bu. dt ꝙ licitū esset loq si illud teneret: sʒ nō audet: qꝛ cōis opi. est i ɔriū. & ita dicit Imo. i. d. l. si dubitet. & idē tʒ Bar. in. l. paul⁹. §. eos. i fi. ff. de re iudi. & istud dictū Bar. in d. l. paul⁹. reprehēdit ibi ab Ang. Raph. & Imo. tu dic ꝙ si vn⁹ est ɔdēnat⁹ insolidū, pdit dictū beneficiū & ita loquit Bar. i. d. l. si dubitet. sinautem plures sunt ɔdēnati: & tūc hn̄t dictū bn̄ficiū. & ita loquit Bar. i. d. l. paul⁹. ampli⁹ dicit ibi Bar. qđ si esset renūtiatū bn̄ficio diuisionis, tn̄ cū eēnt in solidū ɔdēnati habebūt bn̄ficiū ex snia q̄ renuntiatio abstulit primū bn̄ficiū. sʒ Ang. & Raph. in. d. l. paul⁹. reprehēdāt opi. Bar. tn̄ tu ipsam teneas: qm̄ p sniam latā in fauorē actoris, nō tollitur actio sibi primit⁹ cōpetēs: nec sua obligatio extinguit: sʒ addit actio iudicati. vt. l. iiij. §. si qs ex ɔuentiōe. ff. de re iudi. vñ & actor ageret ex sentētia, & sic ex actiōe iudicati. vt. l. miles. §. iudicati. de re iudi. qđ pōt. vt. d. §. si qs ex ɔuentiōe. & sic ex noua obligatiōe orta est snia. l. iij. §. idē scribit. ff. de pecu. & ibi late Bart. tūc hēret bn̄ficiū diuisiōis, & sibi iputet actor. q̄re actiōe iudicati egit cū poterit agere pma q̄lificata p sniaz. iuxta no. p Bar. in. l. debitorib⁹ nō tm̄ petētib⁹ dies. & l. a

¶ Fideiussor. Pone qđ aliqs ita fideiussit p Titio fideiubeo p titio id qđ sibi credes: vel in id qđ sibi credidisti, vʒ ne talis fideiussio: & r̄ndet ꝙ sic, & h̄ est qđ i istis duob⁹. §. dicit.

¶ Si pl'res. Pone ꝙ p q̄dā debitore penes suū creditorem quatuor fideiussores fideiusserūt, nūqd isti plures fideiussores teneātur isolidū: R̄ñ. Just. ꝙ sic & libe rū est creditori a q̄ optet si velit exigere solidū rigore iuris primitiui: sʒ postea inuēta fuit epl'a diui adriani qua cauet ꝙ iter oēs fideiussores qui sunt soluēdo tēpore litis ɔtestate, diuidat obligatio: sʒ si tpe litis ɔte. vn⁹ iueniat nō soluēdo, ceteros onerat. sʒ pone cū quatuor sunt fideiussores ꝙ vn⁹ ɔuētus a creditore solidū soluerit, qd iuris i isto casu: R̄ñ. Just. qđ si pncipalis debitor nō sit soluēdo: h̄ erit suū detrimētū & sibi debeat iputari q̄re totum soluerit: qꝛ potuisset se iuuare epistola diui adriani. hoc dicit.

diuo pio.§.j.ff.de re indi.⁊ ita ĩtelligas opi.Bal.
⁊ Ang.secꝰ ꝗ si ageret pria actiõe,qꝛ non pñt vti
dicto bñficio diuisionis cui renũtiauerũt ⁊ ita lo
quit̃ Bar.¶ In ea.ĩ fi.dic ꝑ gl.bñ facit.l.si testõ.
§.si duo.ĩ fi.⁊ ibi Bart.ff.e.¶ In gl.onerat.in fi.
dic ꝙ fideiussoꝛ erat obligatꝰ,ibi magister nauis
8 nisi ꝑ sua pte.vt.l.ea.§.cũ eo.¶ †Quero an fide-
iussoꝛ possit agere vt actio diuidat̃ iter eũ ⁊ alios
fideiussores? ⁊ dic ꝙ sic.qꝛ põt iploꝛare offm̃ iudi
cis vt actio ꝑdicta diuidat̃.nõ tñ hꝫ exceptionẽ ꝯ
creditoꝛẽ.qꝛ totiẽs aliqs hꝫ executionẽ ⁊ defen-
sionẽ,põt iploꝛare offm̃ iudicis vt illud bñficiuꝫ
sibi cõmunicet̃:vt est tex.cũ gl.fin.⁊ Bar.in.l.si cõ
tendat.ff.e.facit.l.plene.⁊.l.fi.ff.de peti.here.⁊.l.
aureliꝰ.§.si centũ.ff.de li.le.⁊ ita cõiter allegat̃ et
tenet̃:lꝫ Imol.⁊ Raph.ĩ.d.l.si ꝯtẽd[at].h̃ nõ pla-
ceat.dic vt ibi dixi s̃ꝫ do.Pau.d̃ ca.ꝙ reꝰ q̃ ẽ tutꝰ
exceptiõe,qñ actoꝛ differt agere nõ solũ põt pete
re testes(ꝑ quos põt suã exceptionẽ ꝓbare)exa-
minari ad eternã rei memoꝛiã: vt.l. in lege aqlia.
⁊ ibi late Floꝛ.ff.ad le.aql.sꝫ ẽt põt petere ꝓnun
tiari sup excep.sua ⁊ iponi aduersario ꝑpetuũ si
lentiũ .vt.d.gl.in.d.l.aureliꝰ.§.si centũ.de li.leg.⁊
ad h̃ addũt bonũ tex.cũ gl.in.l.si duo p̃soni.ĩ ꝓn.
ff.de inreiu.q̃ vult ꝙ possit agi ad declarationeꝫ
iuris sui,qñ dubitat molestari.⁊ sic possum iplo-
rare officiũ iudicis vt declaret me tibi nõ teneri,
lꝫ te inuitũ nõ possum cogere ꝙ ꝯ me agas:vt.l.j.
C.vt nemo inui.⁊c.⁊ h̃ vult Inn.in.c. abbate sa-
ne.de re iudi.in sexto vbi dicit ꝙ possum agere sꝑ
qñ dubito in iure:ꝙ habeo in re molestari vt de-
claret̃ ius meũ qd̃ habeo in re qd̃ no.⁊ istud mihi
plꝫ magis de quo vide qd̃ late scripsi.j.de excep.
9 in rub.¶ †Quero tota die occurrit ego nõ volo
accipere titiũ ⁊ seiũ in fideiussores vt nõ habeãt
bñficiũ de fideiussoribꝰ vcꝫ diuisionis vt h̃.et qd̃
prius reꝰ ꝯueniat̃ si est pñs ⁊ nõ est notoꝛie nõ sol
uẽdo.vt aut̃.pñte.C.de fideiu.⁊ glo.in.l.nisi.ff.de
pac.⁊ facit.l.fin.§.j.ff.si cer.pe.volo ꝗ vt oẽs se vt
principales debitores ꝯstituãt,an nihilominꝰ ti
tius ⁊ seius q ꝓ reo interuenerũt habeãt dcã bñ-
ficia? dic ꝙ sic.vt est gl.sing.ĩ aut̃.de fideius.§.j.in
gl.in v̓.fideiussoꝛẽ.in v̓.sꝫ qd si principal̃r se con
stituit ibi.⁊ tũc locũ hꝫ cũ eadẽ sit rõ cũ qua gl.ibi
transit Ang.qd̃ no.ꝑpetuo.Sꝫ ego intelligo illã
glo.sane foꝛe verã,qñ coloꝛ fuit q̃situs: vtputa qꝛ
ille vt fideiussoꝛ accipi nõ poterat:tũc vt obliga-
ret̃ fuit coloꝛ q̃situs sꝫ ẽt si principalẽ debitoꝛem
cõstitueret.vt est tex.in.l.sꝫ ⁊ iuli.§.j.ff. ad mace-
do.scdo intelligo illã gl.nisi ipsi qñ in veritate ꝓ
alio intercedũt,velint dicere ⁊ ꝓbare ꝙ totꝰ ille
ꝯctus fuerit celebratꝰ gr̃a tui ⁊ nõ etiã suoꝛũ tm̃.
tũc priꝰ tu ꝓncipalis es ꝯueniẽdꝰ:vt ar.l.si nõ sin
guli.C.si cer.pe.⁊ arg.no.ꝑ Bar.in.l.vñ querit̃.ff.
cõmo.Tertio intelligo illã gl.nisi exp̃sse fuerit re
nũtiatũ bñficio epl̃e diui adriani de fideiussori-
bus.qꝛ tũc vt.s.dixi cũ renũtiari possit,lꝫ sint fi-
deiussores tñ vꝫ ⁊ vt ꝓncipales ꝯueniri pñt pro-
pter dictas renũtiationes.secꝰ ꝗ si nõ esset renũ
tiatũ:aut esset tm̃mõ renũtiatũ bñficio de duo-
bus reis.qꝛ lꝫ videant̃ duo rei qꝛ principal̃r ⁊ iso
lidũ sunt obligati:vt.s.de duobꝰ reis.§.j.⁊ ibi di
xi.tñ sunt vt vnꝰ ꝓncipalis ⁊ plures fideiussores
eiꝰ.igit̃ nõ sufficit renũtiari dcõ bñficio de duobꝰ
reis.Qꝛ plus vꝫ qd̃ in veritate agit̃,q̃ qd̃ simula-
te cõcipit̃.igit̃ ⁊c.Et iõ cauti notarij semꝑ appo-
nũt in renũtiationibꝰ , oĩa supradicta bñficia.et
subdũt ⁊ oĩm legũ ⁊ iuriũ auxilio renũtiauerũt.
q̃ vltima renũtiatio est multũ vtilis. de q̃ ꝑ Bar.
in aut̃.matri ⁊ auie.C.qñ mul.tu.of.fun.põt.in.l.
si quis sub conditione.ff.de testa.tu.qd̃ no.

a ¶ Fideiussores. Quesiui a Iust. vtrũ fideiussores ita possint obligari qd̃ plus debeant, q̃ debeat debitoꝛ pricipalis? Et rñ. Iusti. ꝙ nõ. obligatio eñ fideiussoꝛia est assessoꝛia ꝓncipali obligationi. Plus eñ nõ dꝫ esse ĩ accessione, q̃ in ꝓncipali obligatione:sꝫ ecõuerso bñ põt esse. Si eñ ꝓncipalis debitoꝛ obliget̃ in decẽ, bñ põt fideiussoꝛ obligari in qnq; ꝙ [a]ũt fideiussoꝛ obliget̃ in. xx. h̃ eẽ non põt.h.d.

SVMMARIVM.

1 Fideiussor non potest in plus obligari, quàm principalis, & quod dicatur in plus obligari.
2 Qui cito dat, bis dat: & qui dare tardat, dare nescit.
3 Dictio negatiua postposita signo vniuersali, facit æquipollere suo contrario.
4 Disparitas & diuersitas, notantur multipliciter.
5 Principalis est obligatus simpliciter: fideiussor verò ex publico instrumento quòd habeat ex forma statuti executionẽ paratam, an valeat?
6 Fideiussor si renuntiauit quibusdam exceptionibus quibus non renuntiauit principalis, an teneat?
7 Promittens principaliter pro alio suscipiendo in se obliga. an possit teneri in plus?
8 Fideiussor si est principalis; & ad eum negotiũ principaliter spectat, an possit teneri in plus?

a 1 Fideiussores. ¶ †Fideiussoꝛ nõ põt in plus obligari q̃ ꝓncipalis:⁊ in plꝰ obligari d̃ꝛ etiã q citerioꝛi
tꝑe obligat̃.h.d.facit qd̃ no.gl.ĩ.l.penul.⁊ ꝙ ibi Bar.Ang.⁊ do.Io.de
imo.ff.de ꝓto.stipu.¶ Not.ꝙ obligatio fideiussoꝛis,est accessoꝛia ad
ꝓncipalẽ.¶ No.ꝙ nõ põt eẽ maioꝛ accessio,q̃ sit ꝓncipale.¶ No.qd̃
lꝫ fideiussio:⁊ sic accessio nõ possit esse ĩ plꝰ,tñ põt esse in minꝰ q̃ prin
cipalis.¶ No.ꝙ obligatio fideiussoꝛia,⁊ principalis,põt esse diuersa
in q̃litate:qꝛ ꝓncipalis põt esse pura:⁊ fideiussoꝛia ĩ diẽ vl̃ sub ꝯdõne.
2 ¶ No.ꝙ maioꝛ d̃ꝛ obligatio pura,q̃ sub cõditiõe vel in diẽ.¶ †Not.
illud vulgatũ,ꝙ q cito dat,bis dat,⁊ q dare tardat,dare nescit.facit.l.si
3 is cui.§.si.de v̓.obli.¶ †In gl.obligant̃.ĩ fi.dic idẽ no.gl.in.d.l.grece.
§.illõ.⁊ ita d̃t Bar.qd̃ cõiter tenet̃ ꝑ illũ tex.q dicit eos oĩno nõ tene-
ri.nã dictio negatiua postposita signo vniuersali,facit eq̃pollere suo
ꝯrio:vt.l.legitimos.§.an ergo.ff.de le.tu.scdo ꝓbat̃ fideiussoꝛ non põt
teneri plꝰ tꝑe:vt hic:⁊.l.fideiussoꝛ obligari.§.j.ibi nullo modo teneri:
ergo idẽ in quãtitate.arg.§.plus.j.de actio.⁊ idẽ tꝫ gl.in.l.pecunie fu-
4 nebris.in fi.ff.de vsur.¶ †In gl.nec plus.in fi.Cõclude qñq; est dispa
ritas inter obligationẽ rei,⁊ obligationẽ fideiussoꝛis.qñq; est dispari
tas in tꝑe ꝯhẽde obligatiõis:⁊ tũc nõ vitiat̃ siue p̃cedat siue sequat̃:vt
ff.eo.l.si stipulatꝰ.§.adhiberi.si v̓o est disparitas in ipsa obligatiõe iã
ꝯcta:⁊ tũc aut est disparitas ĩ ipsa efficacia obligatio:aut in re,ĩ obli-
gatione deducta.aut ĩ qualitate:aut in quãtitate,aut in tꝑe,aut in lo
co,de qbꝰ videamꝰ:⁊ primꝰ casus est qñ disparitas est in obligationis
efficacia,tũc si qdẽ obligatio rei sit efficacioꝛ vt qꝛ ꝓncipalis tenet̃ ci-
uiliter ⁊ nãliter.fideiussoꝛ vero naturaliter tm̃:⁊ vꝫ.vt.j.quibꝰ modis
tollit̃ obligatio.§.p̃terea.si v̓o eꝯ obligatio fideiussoꝛis est efficacioꝛ.
⁊ idẽ vt.s.eo.§.j.circa scdꝫ qñ est diuersitas in re deducta in obligatio-
ne.tũc aut loquimur in obligatione dãdi,⁊ nõ tenet̃:vt.l.si ita.⁊ quod
ibi no.ff.e.aut in obligatione faciẽdi.⁊ dic vt in.l.si stipulatꝰ est opus.
⁊ habent̃ in.l.si qs pro eo.in prin.ff.eodem.Circa tertiũ qñ est diuersi-
tas in qualitate,istud potest contingere pluribꝰ modis:nã qñq; con-
tingit ꝑpter appositionẽ cõditionis,qñq; propter alienationẽ:qñq;
propter generalitatẽ ⁊ spẽalitatem.⁊ qñq; propter adiectionẽ psone
ad solutionẽ.Primo casu qñ propter conditionem.⁊ tũc aut princi-
palis ꝓmittit pure:fideiussoꝛ sub cõditiõe.⁊ valet:vt.ff.e.l.si a reo.§.
j.⁊ hic aut principalis ꝓmittit in diẽ:⁊ fideiussoꝛ sub conditione.⁊ est
impedimẽti si secũdo eueniat ante diem,vel post.vt.l.fideiussoꝛ.§.pe-
nul.ff.eo.aut ecõtra principalis sub conditiõe,fideiussoꝛ pure ⁊ nõ te-
net̃:vt hic.⁊.d.l.si a reo.§.j.⁊ intellige fideiussoꝛẽ obligari pure,si exp̃s-
se hoc actũ fit.Alias simpliciter promittẽdo,videtur promittere sub
eadẽ conditione qua principalis.vt.l.si,vt ꝓponit̃.ff.eo.vt res potius
valeat q̃ pereat:vt.l.quoties.ff.de rebus dubijs.aut vterq; promittit
sub conditione.⁊ tunc si quidem esset eadem conditio,non est dubiũ.
Si vero sunt diuerse.tũc dic vt in.d.l.si a reo.ĩ.§.j.⁊ no.ibi Bar.secũdo
casu qñ diuersitas qualitatis cõtingit propter alternationẽ:tunc aut
principalis ꝓmittit pure plures res,⁊ fideiussoꝛ illas res alternatiue
⁊ valet:vt.l.grece.§.penul.ff.eo.aut reus ꝓmittit vnũ simpliciter,⁊ fi-
deiussoꝛ plura alternatiue:⁊ non tenet̃:vt.d.l.grece.§.stichũ.aut econ-
tra reus ꝓmittit plura alternatiue:fideiussoꝛ vnũ ex his simpliciter ⁊
tunc aut fuit actũ qd̃ nõ possit aliud soluere,⁊ nõ tenet̃.quia alia obli
gatio est ⁊ durioꝛ conditio.aut ꝓmisit simpl̃r ⁊ valet:qꝛ melioꝛ est eiꝰ
cõditio.vt.l.hi q accessionis.in fi.ff.eo.ita dicit Bar.in.d.l.hi qui ac-
cessionis.Sꝫ Ang.in.d.l.grece.§.qui stichum.⁊ Imol.in.d.l.hi qui ac-
cessionis.tenet cõtra quãdo reus promittit stichuꝫ simpliciter ⁊ fide-
iussoꝛ Stichũ ⁊ Pamphilum alternatiue.primo casu quia negari nõ
potest qd̃ nõ sit diuersitas in qualitate obligationis:quia vna videli-
cet rei est pura,alia fideiussoꝛia est alternatiua:vt dicto.§.qui stichũ.⁊
facit.l.j.cum.§.adijcitur.ff.de verb.obli.preterea poterat esse quod ad
aliud teneret̃.pone ꝙ fideiussoꝛ soluat,vel ab eo petat Pamphilus,⁊
reus tenet̃ ad stichũ:cũ igit̃ ad aliud teneret̃:igit̃ non vꝫ vt hic qd̃ pro-
bat̃ per id qd̃ statim dicã s̃m Bart.in.l.hi qui.qñ reus promittit non
tm̃ p̃cise stichũ,sed stichũ ⁊ Pamphilũ ⁊ habet electionẽ ⁊ fideiussoꝛ
hꝫ etiã illas alternatiue ꝓmittat electione sibi facta,nõ valet.vt.l.si
stichũ.in prin.ff.eo.qꝛ reus posset eligere vnũ,⁊ fideiussoꝛ aliũ:multo
magis nõ dꝫ valere,qñ precise reus tenet̃ ad stichũ ⁊ fideiussoꝛ ad sti-
chũ ⁊ pãphilũ.nisi s̃m Imo.saluando Bar.intelligas quãdo esset ele-
ctio creditoꝛis:qꝛ tunc petendo a fideiussoꝛe vt soluat̃ videt̃ a princi-
pio ille fuisse in obligatione.⁊ sic est par obligatio,cum obligatione
rei.sed hoc nõ placet:qꝛ a principio est diuersitas in substantia im et
qualitate obligationis:igit̃ ⁊ in alternatiuis vtrũq; est in obligatio-
ne:igitur fideiussoꝛ teneret̃ a principio ad duo,⁊ reus ad vnum.et sic
vitiatur

vitiatur forma data a lege a ꝑncipio, vt ad diē teneaꝛ fideiussor sicut
principalis:igiꝛ nō vꝫ.reuertor ad dicta Bar.aliqñ promittit vterqꝫ
easdē res alternatiue,sꝫ est diuersitas in eligēdi potestate:ꝛ tūc aut
obligatiōe rei,est electio creditoris in obligatiōe fideiussoris,est ele-
ctio ipsi⁹ fideiussoris:ꝛ obligatio vꝫ qꝛ in cām leuiorē: vt.d.l.grece.§.
pe.nec vꝛ alia obligatio:qꝛ illū vꝛ eligere creditor, quē elegerit fideius
sor.Aut in obligatione rei,est electio rei:in obligatione fideiussoris
est electio creditoris.ꝛ nō vꝫ qꝛ in cām duriorē:vt in.d.l.grece.§.idem
Iul.aut in obligatione rei,est electio rei:in obligatione fideiussoris
est electio dicti fideiussoris.ꝛ non vꝫ:qꝛ possent discordare.vt.d.l.sti-
chū.in ꝑn.ff.eo.Tertio casu ꝑncipali qñ hoc cōtingit ꝓpter gñalita-
tē ꝛ specialitatē,tūc qꝛ hoc nō habem⁹ expssum in tex.est oñdendum
rōnib⁹,ꝛ iō si ꝑncipalis ꝓmittit stichū:fideiussor hoīem in gñe,nō va
let:qꝛ cā durior.arg.d.§.si qs stichū.aut eꝫ:ꝛ vꝫ.arg.d.l.hi q.in fin.sꝫ si
vterqꝫ ꝓmittit genus.ꝛ est diuersitas in electione dicti Bart.ibi dic
vt.s.dixi ī alternatiua.sꝫ Ang.ī.d.§.si qs stichū.repħēdit h,qꝛ qñ fide
iussor ꝓmittit stichū ꝛ re⁹ ī gñe,re⁹ ad aliquē nō dꝛ obligat⁹.Qꝛ in ob
ligatione gñis,nullū est in obligatiōe: vt.l.meui⁹.§.duoꝝ.ff.de leg.ij.
sed Io.de imo.in.d.l.ij.q saluat Bar.qꝛ ille q eligiꝛ,diceꝛ postea a ꝑn
cipio semꝑ fuisse in obligatiōe:vt.l.cū incert⁹. ff.de leg.j. Vñ dicit qꝺ
saluaꝛ opi.Bar.qñ nō rei:nō fideiussoris,sed creditoris est electio:qꝛ
qñ creditor eligit ꝛ fideiussor postea illud soluit,vꝛ illud semꝑ fuisse ī
obligatione:vt.d.l.cū incertus.ac etiā esset illud qꝺ ꝓmisit re⁹.igiꝛ ꝛc.
Sed ꝓ certo hoc mihi nō plꝫ,qꝛ qñ alter reorū,rei vel fideiussoris pro
mittit stichū simpl'r ꝛ pure.ꝛ alter hoīem in gñe,a principio est diuer
sitas in q̄litate obligationis:qꝛ vn⁹ precise teneꝛ q ꝓmittit stichum:
maxime si esset fideiussor.ꝛ re⁹ teneꝛ in gñe siue sit electio rei,siue cre-
ditoris:qꝛ poterit eligi ꝛ stich⁹ ꝛ pāphil⁹ Socrates.ꝛ igiꝛ vt diuersa
obligatio:ꝛ etiā qꝛ posset esse durior nō vꝫ.Credo tñ ꝙ si re⁹ ꝓmittit
stichū,ꝛ fideiussor in gñe ꝓmittit hoīem et fideiussoris sit electio,qꝺ
valeret:qꝛ fideiussor posset eligere stichū ꝓmissum ꝑ eū ꝛ etiā aliū qui
sibi min⁹ noceret.Igiꝛ vt in leuiorē cām sit obligat⁹,teneꝛ.sec⁹ si esset
electio creditoris:qꝛ posset aliū eligere qꝺ magis noceret fideiussori.
igiꝛ ꝛc.Quarto casu qñ diuersitas ꝯtingit ꝓpter ꝑsonā adiectā in so-
lutione.ꝛ tūc aut in ꝑsona rei non adijciꝛ ꝑsona fideiussoris:ꝛ vꝫ.aut
ecōtra.ꝛ nō vꝫ:vt hic,aut in ꝑsona ꝑncipalis,adijciꝛ vn⁹.in ꝑsonā fi-
deiussoris adijciꝛ ali⁹.ꝛ tūc idē qꝺ nō vꝫ,eo eñ ipso qꝺ nō hꝫ faculta-
tē soluēdi illi ꝑsone cui pōt ꝑncipalis soluere,durior cā est.vt.d.l.hi q.
dꝫ eñ ꝑsona rei inspici.vt.ff.eo.l.si testō.in fi.Circa quartū qñ est di-
uersitas in q̄titate.dic vt.l.grece.§.illud.ff.eo.Circa quintū qñ est di-
uersitas in tpe.dic aut fideiussor ꝓmisit tpe longiori,ꝛ vꝫ:vt hic.qꝛ nō
videꝛ accept⁹ in duriorē cām.fallit si fideiubebat ꝯstituēdo.vt.l.sed si
citeriori.ff.de ꝯsti.pecu.Circa sextū qñ est diuersitas ī loco.et tūc aut
est diuersitas in loco in quo fit ꝓmissio.aut in loco in quo dꝫ fieri solu
tio.ꝑmo casu vꝫ.ꝛ hꝛ rō loci ex parte vtriusqꝫ.vt.l.si testō.§.fi.ff.eo.se-
cūdo casu dicit Bar.ꝙ nō vꝫ.nā eo ipso ꝙ fideiussor pōt ꝯueniri ī alio
loco q̄ principalis,est ei⁹ cā durior.ꝛ sic nō vꝫ: vt hic.ꝛ.d. l.si testō.ī fi.
Sed hoc nō plꝫ Ang.nisi qñ locorū diuersitas inducit aliqd plus vel
durius dicto fideiussori,puta qꝛ fideiussor est in ꝓpingori loco ꝑ.l.fi-
deiussor obligari.§.q certo loco.tꝫ simpl'r opi.Bar.ꝛ dicit ꝙ rō Ang.
nō est vera:qꝛ imo vitiaꝛ obligatio,qñ loca sunt diuersa:qꝛ satis est ꝙ
plus ꝯstet solutio in vno loco,q̄ in alio:lꝫ nūqꝫ ꝯtingat illud argu.l.
5 labeo.ff.de statulibe.¶†Querit Bar.ꝑncipalis est obligat⁹ simpl'r:
fideiussor vero est obligat⁹ publico instr̄o qꝺ habeat ex forma statuti
executionē paratā,an valeat?ꝛ vꝛ ꝙ nō:qꝛ in duriorē cām agiꝛ.sꝫ con
trariū determinat Bar.in.d.l.hi q.qꝛ nō est obligat⁹ in plus sed effi-
cacius.vt.s.§.j.facit.l.pupill⁹.ꝛ qꝺ ibi no.ff.de vb.ob.qꝺ singul'r tene
mēti.¶Querit ibi Bart.pone ꝙ ꝑncipalis est simpl'r obligat⁹:fide-
iussor vo ꝓmisit penā:an teneaꝛ?ꝛ vꝛ ꝙ non:qꝛ ei⁹ cā vꝛ durior.dicit
Bar.aut fideiussor ꝓmisit penā ꝓ mora rei,cū ipse re⁹ nō ꝓmiserit.ꝛ
tunc nō teneꝛ:qꝛ est cā durior.vt hic. aut ꝓmittit ꝓ mora sua ꝛ teneꝛ:
qꝛ nō est incōgruū ꝙ ex sua mora teneaꝛ ī plus q̄ principalis.vt.l.mo
ra.ff.de ver.ob.tu dic ꝙ de h est gl.sing.in.l.sicut re⁹.ff.eo.ꝛ ibi Bar.et
isto casu nō teneꝛ ad penā vt fideiussor:sꝫ vt ꝑncipalis ꝑm Ange.ibi.
6 ¶†Quid si fideiussor renūtiauit qbusdā exceptionib⁹, quib⁹ nō re-
nuntiauit principalis,an teneaꝛ? Rñdet Bar.Aut sunt exceptiōes
ꝯueniētes ex ꝑsona fideiussoris,q̄ ad principalē nō trāseūt,ꝛ istis po
test renūtiare:vt.l.si fideiussor.§.quedā.ꝛ ibi not.ff.māda.si vero sunt
exceptiones q̄ cōpetebāt ꝑncipali, tūc si qdē sunt exceptiones dilato
rie,nō vꝫ fideiussio:qꝛ ꝑm hoc deberet plus tpe:si vo essent perēpto-
rie in totū vel ad tps:tūc idē qꝛ nō vꝫ fideiussio:qꝛ sic etiam teneret in
7 plus:vt.ff.de duob⁹ re.l.ea.§.j.¶†Quid de eo qui ꝓ alio ꝓmittit ꝑn
cipaliter,suscipiēdo in se obligationē an possit teneri in plus?ꝛ gl.in
l.grece.§.illud.dicit ꝙ non ꝑ illū tex.sed Bar.in.d.l.hi q.tꝫ ꝯrium.aut
eñ aliquis ꝓmittit ꝓ alio animo nouādi:ꝛ tūc cōstat qꝺ pōt obliga-
ri in plus:vt.ff.de noua.l.in diē.Itē si ab initio suscepit obligationē
pro alio,eadē rōne.Idē si principal'r ꝓmittit pro alio remanēte ī ob-
ligatione vt ptꝫ in eo qui pro alio ꝯstituit se soluturū.vt.l.sed ꝛ si cite
8 riori.ff.de ꝯstitu.pecu.qꝺ no.¶†Quid si fideiussor est principalis,ꝛ
ad eum negotiū principaliter spectat:an possit teneri in plus?rñdet

Bar.quedā sunt que respiciūt effectū.ꝛ in istis il-
lud qꝺ est in veritate inspiciꝛ.vt.l.sꝫ ꝛ Iulia.§.j.
ff.ad macedo.quedā sunt q̄ respiciunt formā fide
iudēdi,ꝛ in his nō est curandū qd sit in veritate.
semꝑ eñ respiciꝛ forma:hoc est qs assumaꝛ vt ꝑn
cipalis ꝛ qs sit fideiussor. vñ cū hoc sit de forma
ꝙ fideiussor nō obligeꝛ in plus.vt hic.dicit Bar.
obligationem vitiari.sufficit eñ ꝙ accipiaꝛ loco
accessiōis:vt hic nec curaꝛ qd sit in veritate qꝺ di
cit Ang.in.d.l.hi q.ꝛ ibi Imo.in fine.fore verum
nisi fideiussor iurauerit,qꝛ tūc vꝫ vt obligatio ꝑn
cipalis ex quo nō pōt valere vt accessoria:ꝑ tex.
singularē in.l.cū pꝛ.§.fili⁹ matrē.ff. de lega.ij.vbi
dꝛ ꝓbari ꝙ iuramentū hꝫ vim clausule vt res va-
leat oī meliori modo quo pōt.qꝺ singulariter te-
ne mēti,qꝛ hodie vt plurimū in ꝯctibus aponiꝛ
iuramētū.ꝛ ꝑ ꝯñs videreꝛ qꝺ nūq̄ vitiareꝛ obli-
gatio fideiussoris,ex eo qꝛ dicaꝛ in plus obligas-
se.qꝺ limitat totā istā materiaꝫ,sed tu dic ꝙ hoc
nō est dictū ipsorū.Sed Bart.in.l.si qs pro eo.in
prin.ff.e.in ver.octauo ꝓhibeꝛ rōne solennitatis
ꝛc.vbi dicit ꝙ lꝫ isto casu nō teneaꝛ vt fideiussor,
qꝛ forma in fideiussore nō est seruata:tñ teneꝛ vt
principalis ꝓpter dictū iurm qꝺ no.perpetuo.

SVMMARIVM.

1 Fideiussor soluens pro reo,habet contra eum man-
dati actionem.
2 Actio mandati,an detur fideiussori?
3 Emptor licet nunqꝫ habeat regressum cōtra vendi-
torē nisi iudicialiter res fuerit euicta,si tñ fideius-
sor potest agnoscere bonā fidē:& agnoscendo ex
tra iudiciū habet regressum cōtra suū principalē.
4 Diu stare in obligatione,quid dicatur?
5 Fideiussor qui soluit,an possit agere actione manda
ti & repetere à reo?

a 1 Si quid autem. ¶†Fideiussor sol-
uens pro reo, hꝫ con
tra eū mādati actionē.h.d.¶No.ꝙ eoipso ꝙ qs
pro alio fideiubet,dꝛ hꝛe mādatū a reo de soluen
do:ad qꝺ teneꝛ principalis vel id qꝺ ꝓmisit:vt.l.
indebitā.ff.de ꝯdi.inde.ꝛ hic.¶No.ibi recuperā
di cā.ꝙ qñ fideiussor soluit aīo recuperādi a reo,ñ
hꝫ regressū ꝯ eū actiōe mādati.¶Not.ꝙ fideius-
sor nūq̄ hꝫ actionē mādati ꝯ reū ꝑusq̄ soluerit.
ADNOTATIO. Limito hoc ꝓcede
re,nisi fideiussor in vim submissi esset carceri mā-
cipat⁹ aut excōicatus:quo casu fideiussor posset
agere ꝯ debitorē vt soluat summā ꝓ qua est obli
gatus,excōicatus vꝛ carcerat⁹,cū hactenus,hoc
est in tantū sibi absit.l.ijs ꝯsequenter.§. celsus.et
ibi Flori.ꝛ alij fami.ercis.in pandectis. quoniam
vbicunqꝫ sibi soluerē,dareꝛ mihi repetitio,eo ca
su possum agere vt debitor me liberet,anteq̄ sol
uerē.l.si qs mādato.ꝛ ibi notaꝛ, de negotijs gest.
in pādectis.ꝑm Flor.in.d.§.celsus.ad idē glo.ma
gna circa finē.versi.ad quid aget.in.d.l.si qs man
dato titij de negotijs gestis.vbi Bar.Alberic⁹ ꝛ
Bald.concludūt fideiussorē condemnatū posse a
debitore agere,vt libereꝛ, vel indemnis ꝓserueꝛ.
ꝛ latius dixi cōsi.xcvij.exordiente,dñs quondam
Claudius luca.versi.sꝫ ad qd fideiussor.Amplio
hanc limitationē ꝓcedere etiā si fideiussor eēt ob
ligatus tanq̄ principalibus,si principalis debi-
tor declarauerit,vt et declarari solet,qꝺ oīa fue-
rūt cōuersa in vtilitatē suā .Corneus late consil.
ccxxiiij.incip.viso puncto.col.j.versi.in ijs nō ob
stātibus,lr̄a,c,volu.j.ꝛ copiose dixi ī.d.cōsi.xcvij.
in versi.cōfirmaꝛ.et ī versi.nec obstat.addo alios
casus in quib⁹ fideiussor ante solutionē pōt age-
re in.c.fina.de fideiussorib⁹. extra ꝛ que actio sibi
cōpetat ꝛ ad quid cōsuluit Stephan⁹ bertrand⁹
consi.cccxliij.quamuis volu.iij. ꝑmox.Ant. Ca.
¶No.ꝙ quibuscūqꝫ verbis pōt fideiussor accede
re.¶No.ꝙ actio mandati daꝛ fideiussori,quod
est verū quādo ꝓ presente vel mandāte vel patiē-
te fideiubet.secus si pro absente: vt.l. ex manda-
to.§.j.ff.manda.qꝛ tūc vt ibi,dꝛ habere actionem

a ¶Si qd āt.Su-
pradictū est ꝙ ī-
ter fideiussorē et
creditorē,ē obli-
gatio verborū:sꝫ
que ē obligatio
inter principalē
ꝛ fideiussorē reū?
Et rñ.Iusti.ꝙ si
aliqs fideiussor
pro reo soluerit,
hꝫ ꝯ eū actio.mā
da.ꝛ ita q̄ꝙ ver
boruꝫ obligatio
que est stricti iu-
ris sit inter fide-
iussorē ꝛ princi-
palem debitorē,
est obligatio mā
dati:que est bo-
ne fidei.ꝛ.h.d.
¶Grece autem
dñs Imperator
dicit h ꝙ fideius
sor accipitur nō
solū ꝑ verba lati
na,sꝫ etiā ꝑ ver-
ba greca.et.h.d.
vsqꝫ ad.§.ī stipu.

3 nego.gest.vt vult gl.hic in versi.iudiciũ. ¶ †In
gl.magna.ibi.§.fideiussores.no.ꝙ lz emptor nũq̃
habeat regressum contra vẽditorem,nisi iudicia
liter res fuerit euicta.vt.l.nõ tamen.ff.de euic.et
l.si dictũ.§.j.ff.eo.si tamen fideiussor potest agno
scere bonam fidem:⁊ agnoscẽdo etiam extra iu-
dicium,habet regressum contra suum principa-
4 lem. ¶ †In ea.gloss.ibi.l.indebitam.dic similis
glo.est in.d.l.lucius.ff.eo.⁊ in.l.si pro ea.C.man-
da.⁊ in.c.fi.extra eo. Et qđ glo.dicit diu stetit in
obligatione:intellige diu arbitrio iudicis,ſm cõ
munẽ opinionẽ:vt no.gl.in.d.l.luci⁹.⁊ in.d.l.si ꝓ
ea.⁊ ibi oẽs doctores.Et p̃dicta v̾a sunt,qñ diu
stetit in obligatione:secus si diu stetit ĩ ꝓmissio-
ne,sz nõ in obligatiõe.Exemplũ si ꝓmisit de eui-
ctiõe:qꝛ anteq̃ eueniat casus euictiõis,qꝛ sub cõ
ditione obligat̃ nõ đꝛ esse in obligatiõe:ergo nõ
põt petere se eximi ab obligatiõe in q̃ nõdũ fuit.
ita dicit Bar.Jaco.de are.Bal.Ang.Rapha.⁊
Imo.ĩ.l.facere posse.ff.sol.ma.⁊ Cy.Bal.⁊ Sa-
li.in.d.l.si ꝓ ea.Ex q̊ Bal.in.d.l.facere.dicit fore
in practica aduertẽdũ,ꝙ isto casu qñ diu stetit fi
deiussor ĩ obligatiõe:⁊ ꝓpter hoc vult se eximere
non concluderet libellus suus:si diceret ꝙ diu ste
tit in fideiussione:sz dz dicere ꝙ diu stetit ĩ obli-
gatiõe.⁊ sic tu forma libellũ narrãdo ꝯctũ in obli
gatiõe principali,⁊ qualiter pro eo fideiussisti,⁊
ꝙ virtute dicte fideiussionis,diu stetisti obligat⁹
siue ĩ obli.dicto tali creditori.q̄re petis te a dicta
obligatione eximi ⁊ liberari.qđ not. Adde ad gl.
q̄ntũ casum vcz qñ fideiussor deposuit,obtulit ⁊
consignauit:vt.l.obsignatione.C.de solutio.ita
dicit gl.in.d.l.luci⁹.⁊ doc.ĩ.l.si ꝓ ea.Quod est ve-
rum ſm Bal.ibi nisi incõtinẽti offerat:qꝛ nõ dz
ex fcõ velle nocere ꝑncipali.Itẽ adde sextũ casuz
qñ ꝑ ĩtercessionẽ liberauit reũ:qꝛ tũc est filis sol-
uẽti.igit̃ agit añq̃ soluat:vt no.gl.in.d.l.si ꝓ ea.⁊
est casus ĩ.l.si mãdato meo.§.si iudicio.ff.mãda.ĩ
scđo rñso illi⁹.§.Septim⁹ casus ẽ in.d.§.si in iudi
cio.in ꝑmo rñso.vcz in fideiussore iudicij contra
quẽ est parata executio ⁊ ꝯ reũ principalẽ:vt.l.fi.
in fine.⁊ ibi doc.⁊ Bar.C.đ vsuris rei iudi.qꝛ sen
tẽtia lata ꝯ principalẽ,mãdat̃ executioni ꝯtra fi
deiussorẽ iudicij,sine nouo processu:secus ꝯ fide-
iussorẽ ꝯctus:vt.l.j.ff.iudicatum solui.⁊ ibi ple-
ne Bar.l.eũ ꝓ quo.ff.de in ius vocã.Octauum ca
sum addit Bald.in.d.l.si pro ea.qñ fideiussor est
obligatus ex instrumẽto qđ habet executionem
paratã ex forma statuti:tũc vt cõdẽnat⁹ põt pe-
tere a principali.sz Salic.ibi dubitat cõsiderato
modo,vcz qđ fideiussio ⁊ obligatio ⁊ confessio fi
deiussoris ⁊ instrumẽta ⁊ oĩa fiunt in instãti ⁊ vo
lũtarie ex quadã tacita conuẽtione:ꝙ nõ sic post
modicũ tp̃s agere possit:al̾s fideiussio non videt̃
ꝓdesse reo:contra not.per glo.in.d.l.si pro ea.vñ
dicit ꝙ videt̃ expectãdũ ꝙ petat̃ executio contra
eum:⁊ hoc mihi placet pro quo adducitur dictuz
Bar.in.l.hi qui.ff.eo.⁊ dixi supra proxi.§.quod li
cet fideiussor sit obligat⁹ ex instrumento guarẽ-
tigiato:tñ nõ đꝛ ĩ plus obligari,lz efficacius ob-
liget̃.igit̃ in eo quod promisit,habeat patientiaz
donec executio petatur.non dico exigat̃:qꝛ añq̃
5 exigat̃,interim nõ est in aliquo dãno. ¶ †In ea-
dẽ gl.in fine.no.⁊ signa totã istã gl. Et ĩ hoc vlti-
mo ꝯclude ſm Sali.in.d.l.si pro ea.in ver.oppo.
octauo ꝙ ẽt si reus fuit tutus ⁊c.An fideiussor q
soluit agere possit actione mandati ⁊ repetere a
reo?An fideiussio fuerit necessaria ex ꝑte fideius
soris,qꝛ ex vltima volũtate ꝓcessit:⁊ tũc soluens
nõ agit actiõe mãdati:nec repetit̃ qꝛ testator reo
legasse ⁊ ꝓspexisse videt̃.vt est casus in.l.trib⁹.ff.
de vsufruc.earũ rerũ que vsu consumuntur. Aut
fideiussio fuit volũtaria,⁊ ex ꝯtractu seu rogatu
rei procedens:⁊ tunc aut nulla exceptio rei neq̃
reo cõpetebat,et tũc agit vt hic.aut exceptio ali
qua cõpetebat,⁊ tũc aut erat exceptio dilatoria
iudicij:nihilomin⁹ agit.secus si sciẽs vel ignorãs
fuerit:vt.l.si fideiussor.§.q̃dã.ff.manda.⁊ ibi glo.
⁊ Bart.Aut erat dilatoria solutionis:⁊ tũc aut
cõpetebat fideiussori.ita ꝙ non reo ⁊ statim agit
qꝛ ei re⁹ nihil obijcere põt:aut cõpetebat ẽt reo ⁊ ipsaz nõ opposuit.⁊
tũc fideiussor nõ statiz agit si hoc sciebat,sed tp̃s expectabit:vt.l.si mã
dato.in ꝑn.ff.mãda.sec⁹ si ꝓbabit̾r ignorauit:qꝛ statĩ agit argumẽtuz
eorũ q̃ statĩ sequunt̃.Aut exceptio erat ꝑemptoria:⁊ distingue eodez
mõ:qꝛ aut cõpetebat fideiussori ita ꝙ nõ reo vt exceptio velleiani vel
macedoniani v̾l pacti ꝑsonalis:tũc soluẽs a reo repetere põt:qꝛ nihil
obijcere põt:vt.d.l.si fideiussor.§.fi.⁊ hoc siue sit exceptio ex cã hone-
sta vt ibi,siue cã inhonesta vt.l.idẽ.§.gñal̾r.ff.mãda.ſm exẽplũ Azo.
nec ob.l.iij.§.sz si tu ĩcidisti.ff.qđ q̄sq̃ iur.qꝛ fideiussor post exceptionẽ
ꝑerẽptoriã reo ⁊ sibi cõpetẽtẽ,impetrauit ius iniquũ absq̃ facto ⁊ cõ
sensu rei ꝑncipalis:ex cui⁹ impetratiõe se ꝑuauit a iure opponẽdi ex-
ceptionẽ pri⁹ q̄sitã.vñ ei imputat̃ ⁊ nõ reo,cui durat ⁊ cõpetit sua ex-
ceptio.ideo nimirũ siue spõte v̾l cõpulsus soluat a reo:cui est salua ex-
ceptio:nõ repetit:⁊ sic casus ille mẽbrũ hoc nõ attingit q̄cq̄d gl.sense-
rit in.d.§.gñal̾r.Aut exceptio ꝑerẽptoria cõpetebat etiã reo:⁊ dic aut
ex fcõ fideiussoris fuit q̄sita,vt pacto de nõ petẽ.qđ ꝓdest etiã reo vt
ff.de pactis.l.idẽq̃.§.ꝑrio.tũc a reo nõ repetit:nec põt ipse facti igno-
rãtiã allegare,qđ ĩ facto suo est intolerabile:vt.l.q̃q̃.ff.ad velleia.etiã
iuris ignorãtia,quasi ignorauerit ꝙ pactũ sibi factũ nõ ꝓdesset:qꝛ vt
det̃ actio mãda.ꝯ reũ cui exceptio cõpetebat iuris,ignorãtia soluen-
tis nõ attẽdit̃:vt.d.l.si fideiussor.§.nõ male.in fi.Aut hec exceptio ex
facto rei,ex sua ꝑsona fuit q̄sita.⁊ tũc distingue:vt in gl.in.d.l.si ꝓ ea.
aut fideiussor non potuit vti ea.⁊ tũc soluẽs agit:qꝛ nihil ei imputari
põt.aut ea vti potuisset.⁊ tũc dic si sciẽs eã cõpetere,omisit:nõ repetit
a reo si ignorabat eã cõpetere sibi,⁊ tũc aut ignorãtia facti agit aut iu
ris ⁊ nõ agit:vt.d.§.nõ male.Breuis aũt cõclusio est,ꝙ fideiussor agit
mãdati si ei re⁹ nihil põt imputare.Uerũtñ hoc casu ad tp̃s nõ agit,si
id qđ põt ei ĩputari tꝑale est.sec⁹ si est ꝑpetuũ,vt exceptio ꝑpetua:qꝛ
tũc ꝑpetuo nõ agit.nota oĩa ista qꝛ materia quotidiana ⁊ nõ est diu ꝙ
hic fuit de facto in personam domini Francisci za.de florentia.

SVMMARIVM.

1 Fideiussor obligatur per stipulationem,& non videtur aliter posse obligari:licet principalis obligatus sit re vel verbis.
2 Scripturæ in dubio standum est,donec probetur cõtrarium.Et idem in instrumento.5.
3 Tabellio qñ aliquid inter partes attestatur,præsumitur actum inter partes.
4 Fideiusor quando accedit,satis est quòd dicat fideiubeo.
6 Probatio qualiter fieri debeat,contra instrumentum.
7 Solẽnitas an & qñ præsumat̃?Et quę dicat̃ intrinseca:& quę extrinseca.10.
8 Sententia lata diu & longo tempore,præsumitur ritè & rectè lata & præcedente legitimo processu,etiam si non producatur processus.
9 Sententia quando dicit viso libello:visa litis contesta.an per hoc probetur litis contestationem interuenisse?
11 Sententia lata à iudice ordinario,an mandabitur executioni:etiam si aliter non appareat de iurisdictione.

a In stipulationibus.[a] ¶ Solennitas intrinseca inter-
uenisse presumit̃ quãdo scripture
1 verba,apta sunt illam comprehendere.h.d. ¶ †No.in prin.ibi in sti-
pulationibus fideiussorum ⁊c.ꝙ fideiussor obligat̃ per stipulationem,
⁊ nõ videtur posse aliter obligari,licet principalis obligatus sit re vel
verbis vt hic iũcto.s̃.eo.§.j.⁊ allegatur casus cõiter in.l.v.§.satisfacce-
ptio.ff.de ver.obl.⁊ in.l.blanditus.C.eo.⁊ ita cõmuniter tenet̃,sed mi-
hi illa nõ ꝓbãt de necessitate:qꝛ aliter q̃ verbis fideiussor obligari nõ
2 possit vide subtiliter tu. ¶ †No.ꝙ in dubio stãdũ est scripture,donec
3 probet̃ contrarium:vt.l.cum precibus.C.de proba.⁊ hic. ¶ †No.qđ
quando tabellio aliqd in instrumento suo attestatur,ꝑsumit̃ actũ in-
4 ter partes.facit.l.optimã.C.de ꝯhẽ.⁊ cõmittenda stipula. ¶ †No.ꝙ
quando fideiussor accedit,satis est ꝙ dicat fideiubeo.Nã illud verbuz
est ita pregnans,ꝙ omnia que ad illam fideiussionem requiruntur,vi
deantur acta ⁊ interuenisse:vt hic intantũ ꝙ dictũ verbum fideiubeo
simpliciter ꝓlatum,importat vt obliget̃ omni meliori modo quo põt:
⁊ per consequens siue sit factũ siue datio cui accedit,videat̃ illud pro-
misisse:vt est gl.sing.in.l.cum filius.§.j.ff.de verb.obli.⁊ not.Bar.in.l.
si quis pro eo.in prin.in.j.col.ff.eo.quod perpetuo not.quia vidi mul-
tos aliter dicere. ¶ No.ibi scripserit se.ꝙ hic est casus ꝙ nõ tantũ pro
scriptura publica presumit̃,sed etiã pro priuata qꝛ hic fideiussor pro-
pria manu scripserat.vt etiã vult hic gl.⁊ est tex.⁊ ibi doc.in.l.sciendũ.
5 ff.de verb.obli. ¶ †In gl.j.ibi.§.si vero in modo.in prin.no.ergo vt di
6 xi stari instrumento donec probetur contrariũ. ¶ †Qualiter autem[b]
b cõtra instrumentũ ꝓbabitur.dic ꝙ aut vult quis falsitatẽ instrumenti
ꝓbare,⁊ dic ꝙ potest etiam per testes.vt.l.optimã.in fi.C.de cõtrahẽ.
⁊ cõmit.stipu.Et dicitur falsum:qꝛ contra eius voluntatẽ,est scienter
factum.Aut vult probare errorem scribentis,⁊ etiam potest ꝑ testes
vt.l.errore.C.de testa.Aut vult probare simulationem.⁊ tunc aut cõ-
tractus fuit celebratus in scriptis.⁊ non põt nisi per contrariam scri-
pturam.vt.l.generaliter.cum gl.C.de non nume.pecu.⁊ quando dica-
tur contractus in scriptis celebrari,habetur.in.l.contractus.C.de fide
instru.

a ¶ In stipl̾oni-
bus.Stipulatio
aũt fideiussoris,
ꝑt eẽ cauta ⁊ nõ
cauta:si aũt cau-
ta nõ sit,vt si in-
strumentũ dicat
ꝙ ipse ꝓmiserit
creditori interro
gãti ⁊ nihilomi-
nus oĩa ꝑsumun
tur solenniter a-
cta,q̄si interro-
gatio ꝓmissionẽ
ꝑcessisset.h.d.

ADDITIO.

b ¶ Qualiter aũt.
De istr̃o si đ fal
so,redarguit̃ q̄li
ter debeat edi
copia parti vide
Panor.in.c.cõ-
tingit.de fi.ĩstr.
itẽ ĩ instr̃o repro
bando q̄t testes
requirantur per
Panor.in.c.cuz
to.de fi.instru.

instru. Aut contractus fuit celebrat⁹ sine scriptis, ⁊ tunc pōt simulationem pbare p testes. l3 ille contractus sit in scriptis redactus: vt no. gl. in. l. illicitas. §. veritas. ff. de offi. pre. ⁊ isto modo debent dicte due gl. adinuicē concordari, que videntur contrarie fm Ja. de bu. in. d. l. illicitas. §. veritas. Aut vult pbare solēnitatē contractus defecisse, pōt etiā p testes vt no. gl. ⁊ Bar. in. l. iurisgentiū. §. qd fere. ff. de pac. ita dicit Salice. in. d. l. cum precibus. in fine. C. de pba. Et adde qd not. doc. in. l. in exercendis. C. de fide instr. ⁊ Bar. in. l. j. §. si quis neget. ff. queadmo. test. ape. et dixi
7 s. tit. j. §. itē ver. ¶ † In eadē gl. in fi. dic vt dicā. j. e. in gl. fi. ¶ In glos. fi. in fi. ⁊ qñ solennitas psumat: dic aut qrit de solēnitate extrinseca, ⁊ tūc aut de ea nō fit mentio in instrumēto: ⁊ nō psumit: vt. l. qcūqz. ff. de publi. Aut de ea fit mentio: ⁊ tunc possibile est eā solēnitatē contrahi, ⁊ tunc aut querit inter easdē personas, ⁊ presumit: vt in. l. optimā. ⁊ ibi gl. ⁊ oēs doc. C. de contrahē. ⁊ cōmit. stipul. si est talis solennitas, cui possit p partes renuntiari. al's secus: vt no. in. l. de tutel. C. de in integ. resti. mi. Aut inter alias ⁊ non presumit. vt in aut. si quis in aliquo. C. de eden. Aut qrit de solennitate intrinseca, ⁊ tūc aut querit de solennitate materiali. ⁊ nō presumit: vt. j. de emp. ⁊ vend. §. pretiū. Aut de solēnitate formali, ⁊ presumit vt hic. ⁊ hoc si ī scriptura dicat p partes vel p tabellionē. secus si p testes: vt. l. j. C. d vsu. Aut de ea quā natura verborū platorū nō cōprehendit, sed est apta cōprehēdere. ⁊ tūc aut ī testibus: ⁊ nō psumit: vt. d. l. j. C. de vsuris. Aut in instrumēto, ⁊ psumit vt. s. tit. j. §. si ita scriptū. ita dicit Bar. Cy. ⁊ doc. in. d. l. sciēdū. Aduertas tñ fm Bal. in. d. l. sciendū. q diuturnitas tpis, facit psumi oīa solēniter acta, ⁊ solēnitatē precessisse: vt est casus in. l. si filius. d peti. here. ⁊ in. l. q in aliena. §. j. ⁊ ibi Bar. ⁊ doc. ff. de acquir. here. ⁊ no. in. l.
8 cum de in rem verso. de vsu. ¶ † Quod facit, q īnia lata diu et longo tēpore, psumatur rite ⁊ recte lata ⁊ precedente legitimo pcessu etiā si non producat processus: vt no. Cy. ⁊ doct. in. l. emancipatione. C. de
9 fide instr. ⁊ no. Bar. in. l. admonendi. ff. de iure. ¶ † Et ista faciunt ad questionē quotidianā. dicitur in sententia, viso libello visa litis cōtes. an per hoc probet litis contestationē interuenisse: ⁊ videt q nō, quia inter litis contest. ⁊ sententiam, est dare medium longum. ⁊ sic tempore sententie non videt posse interuenire dictā lit. cōtesta. igitur nō pbatur q interuenerit. arg. gl. in. l. j. C. de iur. hast. fis. lib. x. ⁊ hoc tz Inno. ⁊ Jo. in. c. qm̄ contra falsam. de proba. Quod est verum fm Bart. in aut. si quis in aliquo. C. de eden. nisi partes fuerint presentes, et nō contradixerint, qz tunc presumitur omnia predicta interuenisse. ar. l. fi. C. de rela. Et idem notat Bar. in. l. acta. ff. de re iudi. ⁊ in. l. iiij. §. condemnatū. eo. tit. ⁊ ibi Ange. ⁊ Jmo. ⁊ Barto. in. l. fi. ff. qñ app. sit ⁊ ibi late scripsi dic vt ibi Ang. ⁊ Jo. de imo. in. l. sciēdum. ff. de verb. oblig. Et idem si sentētia fuit lata in cōtumacem, dūmodo constet ex actis de cōtumacia aliter q per assertionem iudicis in sententia: quia presumitur omnia acta legitime precessisse: de quibus iudex facit mētionē ita no. dicit Innocē. in. c. bone. el secundo. extra de elec. ⁊ no. Jmo. in. l. si cū nulla. ff. de re iudi. sed Rapha. in. d. l. fi. tenet opi. canonistarū q per dicta verba non probatur lit. cōtesta. Tu cōcordare potes opinionē, aut sententia fertur partibus presentibus ⁊ acquiescentib⁹, et sic, tacite approbantib⁹ sententiā, maxime lapsu decē dierū. vt. l. ab eo. C. quomō ⁊ qñ iudex. ⁊. l. cū antea. C. de arbi. ⁊ aut. hodie. C. de appel. la. ⁊ tunc presumunt omnia solēniter acta. ⁊ ita loquitur opinio legistarum: quia sentētia valet, saltē tacito cōsensu partium. argu. l. ij. C. cōmunia vtriusqz iudi. coniuncta. l. cū antea. C. de arbitris. aut partibus nō tacētibus, ⁊ reclamantib⁹. ⁊ tunc nō psumit predicta interuenisse nisi probet: quia presentia partis nō potuit facere illa interuenire presumi: cū ille actus sententiandi fiat ⁊ fieri possit parte inuita. vt l. inter stipula. §. stichū. ff. de verbo. obli. ⁊ ita intelligatur opinio canonistarum. ita sentit Rapha. in. d. l. fin. qd est no. dic vt ibi latius scrip.
10 ¶ † Quero que dicat solēnitas intrinseca: ⁊ que extrīseca: ⁊ dic q solēnitas intrinseca est, sine qua verborū obligatio nō potest verificari: vt patet hic in fideiussione que non pōt verificari sine stipulatione. vt d. l. blanditus. ⁊ stipulatio solēnis nō verificat sine interrogatiōe precedēte ⁊ respōsione secuta: igitur cū fideiussio nō possit esse sine stipulatione: ⁊ stipulatio non possit esse sine interrogatiōe preambula, eo ipso qd dicit fideiussit, intelligit per stipulationem: precedente interrogatione ⁊ pmissione sequēte. Extrinseca solēnitas est, sine qua verborum prolatio pōt verificari: ⁊ ideo ex contractu emptionis nō psumitur solēnitas, q autoritas tutoris iteruenerit: qz sine ea potest eē emptio: ⁊ vēditio: ⁊ sic patet q solennitas extrinseca est, quam verborū platio nō cōprehendit supple nec est apta nata comprehendere: et
11 sic non obstat. §. si scriptum. s. titul. j. ita dicunt docto. in. d. l. sciendū. ¶ † Quero sentētia lata est a iudice ordinario, an mandabitur executioni etiam si aliter non appareat de iurisdictione: Ang. in. d. l. sciendū. tenet q nō, qz priuatorū consensus, nō dat iurisdictionē: vt. l. priuatorum. C. de iurisdi. om. iudi. sed Jmo. ibi contra. ⁊ allegat gl. ⁊ ibi no. in. c. cū in iure peritus. ex de offi. delega. vbi p ordinaria iurisdictione presumit. facit. l. barbarius. ff. de offi. preto. sed nō presumit p delegata, nisi ⁊ inqntum cōstat ⁊ pbatur: vt vult gl. in. d. c. cū in iure peritus. Sed Jnno. in. c. s. de eo q fur. or. susc. sentit hoc verū qñ nunqz ps fuit in iudicio. ⁊ sic pcessum fuit in iudicio contra absentē illū, l3 forte cōtumacem. sec⁹ si fuerit in iudicio ⁊ litē fuerit cōtestat⁹ omissa exceptione defect⁹ ptātis. ⁊ multo forti⁹ si in toto iudicio interuenit, ⁊ nihil dixit: psumit pro ptāte iudicis delegati. argu. l. pōpo. §. rati. ff. de neu. ⁊ idē ēt sentit in. d. c. qm̄ contra falsam. de proba. vbi ēt Jnno. vult q eoipso qd cū titio fuit lis cōtestata, tanqz cū pcuratore Seij qd psumit procuratorē nisi contrarium probet: vt argu. dicti. §. rati. ⁊ idē voluit in. d. c. de eo q fur. or. susce. ⁊ in. c. j. vers. absenti. de elec. in. vj. ita dicit Jmol. in. l. sciendū.

a *De literarum obligatione*[a] *Rubri.*

¶ Ista rubrica cōtinuatur ad precedētia. s. l tit. de obligationib⁹. in fine. Quia supra vidim⁹ de obligationib⁹ que cōtrahunt verbis, nūc ponit de his que contrahuntur literis. Vñ de his dicturus, annectit rubricā de literarū obligatione.

SVMMARIVM.

1 Scribens se debere ex mutuo quod non recepit: sperans se recipere, obligatur literis cū effectu olim post quinquennium: hodie post biennium.
2 Debitor qui confitetur in scriptis se pecuniam recepisse, spe futuræ numerationis: si intra biennium exceptionem nō opponat, obligari dicitur dicta scriptura.
3 Scriptura ad hoc vt obliget, cuius manu oportet sit scripta?
4 Cōfessio de recepto facta à debitore, an statim præiudicet? Et an, & qñ requirat causam annexam. 5.
6 Stipulatio sine causa, an valeat?
7 Verbis de præsenti vel præterito quis confiteatur, non interest.
8 Instrumentum tale, an probet de necessitate numerationē: an solūm confessionē: si Titius in instrumēto publico cōfessus fuit habuisse & recepisse centum mutuo, quæ habuit & recepit: & non adijcit in præsentia mei notarij & testiū. Et quid si dicat Titius fuit cōfessus habuisse & recepisse, & à Seio dāte & soluēte ex sua propria persona. 9. Et quid si in instrumento publico dicatur & habuit & recepit & ad se traxit dictam quantitatē, tamen testes dicunt quòd habuit & recepit in vna manu: & in alia reddidit ipsi creditori. 10.
11 Exceptio, proponenda est in scriptis.
12 Statutum si dicat quòd vltra quinquaginta libras debitum non possit probari per testes, quomodo intelligitur?
13 Obligatio ciuilis tantùm oritur ex obligatione literarum, & quando fit efficax ad agendum?
14 Renuntiari an possit exceptioni nō numeratæ pecuniæ. Et quid si ante biennium fit renuntiatum siue in ipso contractu, siue ex interuallo.

b Lim scriptura.[b]

¶ Totus iste titulus diuidit in duas partes. Primo ponit qualiter olim scriptura obligabat: et eius correctionē ⁊ nouū statutū: ideo ponit intra quantū tps olim ⁊ hodie pōt exceptio opponi nō numerate pecunie. secūda ibi
1 multum. ¶ † Et hoc dicit. scribens se debere ex mutuo quod non recepit. sperās se recipere, obligatur literis cum effectu, olim post quinquēniū: hodie post bienniū. hoc dicit totus titul⁹. ¶ Nota quod si quis in scriptis cōfitetur se mutuo recepisse qd non recepit, ante biēnium habet exceptionem nō numerate pecunie. ¶ Nota ibi post multum temporis cōiuncto vbi vt vltra biennij. ⁊c. qd bienuium dicitur multum tempus: de quo dic vt in. l. j. cum ibi no. per doctores. C. de fideius
2 so. ¶ † No. ibi scriptura obligetur. q si debitor q cōfitet in scriptis se pecuniā recepisse spe future numerationis, qd si intra biēniū exceptionē non opponat, obligari dicitur dicta scriptura. ⁊ sic literis. ¶ Not. ibi ⁊ ex ea nascitur condictio. quod literarū obligatio est apta nata, vt ex ea nascat

a ¶ De literarum obligatione. Cū iam expeditū sit de duab⁹ obligatiōib⁹ nascētib⁹ ex contractu subsequēter accedit Justinian⁹ ad tertiā. i. ad obligationez literarum ⁊c.
b ¶ Olim scriptura. Quesiui a dño Justiniano quid est obligatio literarū, ⁊ ipse respōdendo dicit obligatio literarū est illa q̄ neqz cōstat re: neqz verbo: neqz cōsensu: s3 literis siue scriptura. Ista tñ obligatio literarū fiebat olim cū qdā solēnitate, quā hodie non habemus nec seruamus. Obligatio tñ ista inefficax est, qdiu pōt ei oppōi exceptio nō numerate pecunie. s. oliz vsqz ad qnqnēniū: s3 hodie intra bienniū ex ista autē obligatiōe nascitur actio q̄ vocat cōdictio ex lege. s. tunc qñ nō h3 locū exceptio non numerate pecunie, cū nō sit verborū obligatio. Si eñ eēt ibi verborū obligatio nō haberet locū titul⁹ iste. S3 ad precedētes titulos eēt recurrendū: ad intellectū tamē tā text⁹ q glosse isti⁹. §. sciēdū est qd si aliqs confiteat in iudicio se debere aliqd alicui, ⁊ tunc v3 ista cōfessio ēt si fine cā cōfiteat: cū auctoritas iudicis fine iudicij vicem cause suppleat. vt. ff. de interrog. acti. l. j. et iij. Si autem extra iudicium facta sit confessio, aut est facta si

ne cã, ⁊ tunc nõ valet: aut cũ cã: ⁊ tũc distigue: q: aut apponitur causa mutui: ⁊ tũc in odiũ feneratorũ, poterit opponi exceptio nõ nũerate pecunie itra bieniũ: ⁊ cõpelleť fenerator probare pecuniã se nũerasse: aut opponiť cã dotis: ⁊ tũc intra mẽsem vel annũ poterit opponi exceptio nõ numerate dotis. Si aũt ex alia cã cõfiteatur se debere: veluti causa emptionis et similr̃, incõtinẽti pſumiť causa vera: et sic incõtinẽti pıudicat. Item queriť cũ qs cõfiteať in scriptura se dbere, quare non statur scripture precise, sz põt opponi ɔ eã exceptio nõ numerate pecunie. Dicas qð multum refert vtrũ in scriptura ista cõtineať sic nouerit. M. in nr̃a pſentia ɔstitutũ ɔfessuz fuisse se dbere tali ex cã mutui cẽtũ: ħ eñ scriptura nõ dicit pecuniã sibi nũeratã fuisse sz ɔfessum fuisse se debere tali qð forsã spe future nũeratiõis fecit, q̃ forsan nõ fuit subsecuta: ⁊ ppť ea ɔtra talẽ scripturã bñ potest oppõi exceptio nõ nũerate pecunie: nec sequiť q̄ dnecessitate tali sťer scriptuř, subtiliť indagãti liquere. Si aũt ita ɔtineať i script̃ nouerit̃ q̄ talis in pñtia nostra ɔstitut⁹ numerauit vel numerari fecit tali cẽtũ: ħ fecit mẽtionẽ p̃cise i scriptura d nũeratiõe facta: iõ scpture stare oportet: q: non p̃t hmõi lrĩs exceptio nõ numerate pecunie opponi. Itẽ scire dbes qð ppť tres grad⁹ existentes scz scripture, stipulatiõis, ⁊ iuramenti, dicũt quidã q̄ tres sũt exceptiones respõdẽtes istis trib⁹ gradib⁹: aut eñ cõfitetur quis se debere aliquid i sola scriptura. s. sine stipulatiõe et iuramento et cõtra istam scripturam scilicet sine stipulatione ⁊ iuramento, habet locum exceptio nõ numerate pecunie. aut in scriptura in qua cõtinetur stipulatio: ⁊ ɔ istã opponitur exceptio in factum. Aut in scriptura in qua continetur iuramẽtũ, ⁊ cõtra istã opponiť exceptio doli. alij dicũt q̄ exceptio nõ nũerate pecunie non est exceptio specialis sz generalis: cũ qua cõcurrit exceptio doli specialis: sed q: exceptio doli nõ habet locũ ɔ patrẽ vl' patronum, ideo adinuẽta fuit exceptio i factũ q̃ poterit opponi ɔ scripturas i tali casu. Multi aũt dicũt q̄ si debitor añ bieniũ exceptionẽ nõ numerate pecunie opponat, ⁊ arctat creditorem ad pbãdũ pecuniã fuisse nũeratã, post bieniũ ẽt poterit ipaz opponere: sz nõ cuz tanto effectu: q: tũc necesse habebit pbare pecuniã sibi nõ fuisse numeratam. ¶ Multuz aũt ⁊c. Or supra dixit Iustinianus q̄ exceptio non numerate pecunie, post multuz tp̃s opponi non poterit. Ideo ħ exponit quid est multum tp̃s, dicẽs q̄ hoc tẽpus erat oliz vsq; ad gnquẽniũ: sz ne creditores suis pecunijs defraudarent pp lõgũ temp⁹ intra qð oli potuit opponi exceptio non nũerate pecũe, iõ illud tp̃s p cõstitutionẽ Impatoris vsq; ad biẽniũ est coarctatũ: ita qð possit illa exceptio opponi cũ effectu. post biẽniũ vero nõ cũ effectu. s. cũ onerũt creditorẽ ad pbãdũ pecuniam fuisse numeratã, poterit etiã post bienniũ probare hoc. vt. s. dictuz est. ⁊ hoc dicit.

actio: etiã si in dicta ɔfessione d recepto, nõ interuenerit stipulatio siue promissio de restituendo. ¶ No. q̄ vtile est talr̃ pmissiões facere, ne creditores suis pecunijs fraudenť. ¶ No. q̄ vltra biẽniũ exceptio nõ numerate pecunie, opponi non põt. Et lz Io. fab. ⁊ Io. de platea ħ aliũ stylũ retineãt: ego nõ mutabo: nec peruertã ordinẽ glos. imo cũ glos. supplendo totam materiã recitabo.
3 ¶ † In gl. si qs. in fi. nota ex ista glo. q̄ ad hoc vt habeat locũ ista materia, opus est q̄ aut p ɔfitentẽ aut p publicã psonã dicta scriptura sit scripta: alr̃ aũt si p psonã tertiã priuatã scriptum fuerit, qualr̃ ego ɔfessus fui habuisse decẽ mutuo a Titio nihil vz: qð no. pptuo. Sz Pe. vt refert Cy. tz q̄ imo ẽt in publica cautione, locũ nõ habeat: q: scriptura publica principalr̃ fit ad pbãdũ: ⁊ ex tali cautiõe nõ oriť ista ciuilis obligatio: sz ex p̃uata vt ħ clare ptz: sz oẽs alij doc. vt refert Sali. in. l. si ex cautiõe. C. de nõ nume. pecu. in ver. sz decimo ab ex̃ gl. ⁊c. tenẽt glos. q̄ q̃si sit eadem ratio. Sz Sal. ibi cõcordat opinio. q: aut actor agit ex cõfessione vel cautione publica: q: nõ põt sic agere nec exceptio nõ numera. pecu. que alicuius iuris sit exclusoria, potest locũ habere: ⁊ ita intelligitur opi. Pe. an actor agit ex pecunia credita, ⁊ sic illã petat tanq̃ mutuatã, ⁊ ad hoc probanduz inducit cõfessionem quã probat per instrumẽtũ publicum, reus potest excipere q̄ cõfessio emanauit spe future nũerationis, ⁊ tenebiť actor pbare numeratã: si nõdũ sit lapsum bienniũ, ⁊ in hoc modo agẽdi idẽ est qð in cautione priuata debitorum, ⁊ ita intelligať ista glos. Et vt hec pateãt clarius, attẽde fm Sal. ibi q̄ cautiõe priuata, potest agi dupliciter. vno mõ ex cautiõe ⁊ sic ex obligatione literarũ, vt hic. alio mõ ex mutuo, ⁊ chirographum tunc inducitur ad probandum: vt. C. de nõ numera. pecu. l. aduersus. vbi diciť q̄ quasi credita pecunia petiť, ⁊ habet locũ exceptio non numerate pecu. ⁊ isto secundo mõ tantũ peti potest, quãdo publicũ instrumẽtũ interuenit. ⁊ tunc in vtroq; instrumẽto est eadẽ ratio, nõ in primo tñ, q: tũc haberet locũ ratio Petri, ⁊ ista dicit fore not. q: ex eis deciditť tertius casus, videlicet si nec priuata nec publica cautio iteruenit. sz ɔfessio tantũ corã testibus emanauit. Et dubitatur an exceptio nõ numera. pecu. locuz habeat: ⁊ vr̃ q̄ nõ, q: ex cõfessione nulla ciuilis obligatio literarũ nata est: ⁊ ita tenet gl. in. l. si non singuli. C. si certum peta. in cõtrarium videtur. l. sub specie. C. de posthu. ff. si certum petatur. l. qui pecuniaz. ⁊ ibi glo. ⁊ dic fm Sal. in dicta. l. si ex cautione. qð si stipulatio intercessit ex qua agitur, opponi potest exceptio: vt dicta. l. sub specie. et vocať exceptio i factũ, vt ibi no. ⁊ ita loquiť dicta. l. ñ pecuniã. vbi autẽ stipulatio nõ interuenit, tũc stat dubiuz nostrũ. tamẽ ex proxime dictis dicendũ est, q̄ si petatur pecunia vi credita ad cuius pbationẽ inducit confessio, que per testes probeť qð excipi põt de non numera. pecu. ⁊ intra bienniũ in-
4 cũbit actori onus probandi: vt. j. dicam. ¶ † In glo. debere. ibi in princi. ex causa mutui. nam si ex alia cã, et tunc cõfessio de recepto facta a debitore, statim pıudicat. vt. l. generaliter. C. de nõ nũera. pecu. fallit in dote. vt. l. fi. cũ auť. ibi posita. C. de do. cau. nõ nũera. secus si ex parte creditoris ⁊ liberãtis: q: si ɔfiteor mihi solutũ esse qð i veritate nõ recepi pıudicat mihi post triginta dies: intra tñ dictos triginta dies põt opponi exceptio rerũ nõ solutar, nec pstitar dicto creditori: vt. l. in ɔtibus. §. i ceteris. ⁊ ibi Cy. Bal. ⁊ Salice. C. de nõ nũera. pecu. qð not. q: in hac Bon. ciuitate bis habui iã de facto in causa Io. de magdalena. ¶ In eadẽ glo. ibi ⁊ sine stipulatione. dic vt sta-
5 tim dicã in ista gl. ¶ † In eadẽ gl. ibi. l. cũ de indebito. in fine. an aũt ⁊ qñ ɔfessio regrat causam annexã. dic aut cõfessio fit extra iudiciũ inter viuos, aut in vltima voluntate, aut in iudicio. si ex̃ iudiciũ inter viuos, ⁊ tũc aut fit ad liberãdũ ⁊ nõ regriť cã: vt. l. tale pactũ. i pñ. ff. de pactis. si ad obligãdũ: tũc dic q̄ aut sup psonali obligatione aut reali, primo casu regriť cause exp̃ssio alr̃ nõ vz. vt d. l. cũ de indebito. §. fin. scdo casu nõ regriť cãe expressio: vt puta si cõfiteor istũ librũ tuũ esse: arg. no. Cy. in. l. an eadẽ. §. actiões. ff. de excepti. rei iudica. Scdo in casu pncipali, qñ in vltima volũtate. ⁊ dic q̄ vz etiã quo ad obligãdũ, etiã sine cã: sed non quo ad pbãdũ vt est text⁹ in. l. luci⁹. §. qsqs. cũ ibi no. p Bar. ff. de lega. ij. cũ silib⁹ nisi habeat annexã cãm. facit. l. prior. cũ ibi no. ff. sol. mat. ⁊. l. si nõ designata. C. de fal. cau. adie. leg. Tertio casu principali qñ i iudicijs, ⁊ vz etiã sine cã. vt. ff. de interroga. actio. l. voluit. §. qð ait. ⁊ ibi Floria. ⁊. l. j. de cõfessis cũ materia. ⁊ est rõ differẽtie q: i iudicijs q̃si ɔhiť: vt. l. ij. §. idẽ scribit. ff. de pe. ⁊ qð ibi gl. ⁊ Bar. in. l. ij. ff. de pto. stipu. i fi. ideo ex tali cõfessione, iduciť obligatio: vt. l. de etate. §. q iterrogat⁹. ff. de interrog. actio. sz ex̃ iudiciũ, nõ induciť obligatio. sz pbatio sola: vt. l. publia. i fi. ff. depo. ista colligũť ex dictis Cy. i. l. gñalr̃. C. de nõ numerata pecu. in. iij. ⁊. viij. qõne. ⁊ ibi doctores ⁊ Flo.
6 in. d. l. cũ de idebito. §. fi. in pn. ¶ † An aũt stipulatio sine causa valeat: Cõclude aut stiplo est facta ptextu cãe iprobate a iure, ⁊ nõ vz. vt. l. iurisgẽtiũ. §. si ob maleficium. ff. de pac. ⁊ dixi. s. ti. ij. §. qð turpi. aut est facta ptextu cause inualide, ⁊ tũc p stipulationẽ validať cã, ⁊ vz: vt. l. ex placito. C. de rerũ pmu. aut est habit⁹ respectus in stipulatiõe ad causaz q̃ putabať adesse ⁊ nõ subest, ⁊ nõ vz: vt d. l. iurisgẽtiũ. §. si cũ nulla. aut nõ est habit⁹ respect⁹ ad illã cãm. ⁊ tũc aut fit ex certa sciẽtia, ⁊ tunc pſumiť cã donatiõis. l. cãpan⁹. ff. de opis. liber. de regulis iuris. l. cui⁹ p errorẽ. aut fit p errorẽ ⁊ non vz. l. ij. §. circa. ff. de doli excep. ⁊ ibi oĩno vide gl. ⁊ Bar. i dubio pſumiť errasse. ⁊ iõ nõ vz cum nemo pſumať iactare suũ, nisi q̃litas psonar ⁊ quantitas pecunie inducať pſumptionẽ donatiõis: vt i sili. i. l. cũ qd. si certũ peta. facit. l. si seru⁹ cõis. ff. de dona. inter virũ ⁊ vxorẽ. ⁊ no. Bart. in. l. q̃ dotis. solu. mat. ita dt Flori. dñs me⁹ i. d. l. cũ idebito. §. fi. i fi. ⁊ tu no. bñ illã gl. i. d. l. cũ qd. qñ aliqs dt tolle illã pecuniã, an pſumať esse mutuũ, ɔmodatũ, vel donatio: de quo vide ibi doct. ⁊ pdicta oĩa vide late p Imo. in. l. a titio. ff. de ver. obli. q̃ oĩa nota. Tu aũt omnino vide q̃ dixi plene. j. de acti. §. in personam. in ver. de constituta. in glo. constituerit. in fi. dic omnino vt dixi ibi.

✠ ADNOTATIO. Bart. ⁊ scriben. voto cõi cõcludũt in. l. cũ qd. post gl. de reb⁹ creditis. in pandect. q̄ p ista vba tolle istã pecuniã, significať mutuũ, qð pcedit in dubio. ⁊ ibi dixi. Ant. Cai⁹.

¶ In eadẽ gl. ibi. l. cũ vltra dic hoc verũ si agatur ex stipulatu. vt. d. l. cum vltra. alias autem si ageretur ex confessione, ⁊ nõ ex stipulatione. tũc talis exceptio q̃ opponereť, vocareť nõ nume. pecu. ⁊ sic habes q̄ varietas exceptiõis opponẽde, concludit ex medio cõcludẽdi actoris in libello. ita di-
7 cit Salic. in. d. l. cũ vltra. qð no. ¶ † In eadem gl. ibi. ff. de excep. l. ij. §. ij. dic in hoc vt statim dixi supra ista gl. ¶ In eadem gl. ibi. ⁊ iõ ⁊ itelligereť. ⁊ ideo reddam. dic tu, q̄ nõ est differentia vtrum p verba de pñti vel pterito qs confiteať: q: preterita verba intelliguntur de presenti, vnde cum dico confiteor me habuisse ⁊ recepisse ⁊c. intelligiť de pſenti siue in scriptura priuata vel publica: vt. l. si ita stipulatus. §. chrysogonus. ⁊ ibi hoc no. Bar. ⁊ doctores. ff. de ver. obli. ⁊ videtur casus in. l. fin. C. de apo. publi. ⁊ in. l. lecta. in prin. ff. si certum petatur. ¶ Quod facit quãdo notarius dicit in instrumento

strumento Titius dedit vendidit & tradidit &c. & tñ loquit de psenti. & ita no. Bar. in. l. post dotē. ff. sol. ma. in versi. expeditis lectu. veniamus &c. & in. l. pdia. de acq. pos. & facit qd no. gl. & doc. in. d. l. si ex cautione. Sed Rapha. in. l. predia. dicit q si notarius dicat, q titius cōfessus fuit se habuisse & recepisse. verum est q de presenti fuit facta confessio, sed ipsa receptio potuit esse. imo nō fuit tūc tpis confessus: sed
8 ante: & credo qd dicat verū: dic vt ibi p eū. ¶ † Quid si in instrumēto publico dicat, titius confessus fuit habuisse & recepisse cētū mutuo q habuit & recepit. & nō adijcitur in psentia mei notarij & testiū, an tale instrm pbet de necessitate numerationē, an solū cōfessionē: dic qd cōfessionē tm: q totū illud pōt esse de pfessione partis que dicit cōfiteor me habuisse & recepisse cētū que habui & recepi, notarius postea rogatus scribere scripsit in tertia psona illud qd pars dixerat in prima, & si notarius nō testificat de numeratione: sz de confessione illi⁹. sed si instrumētū diceret si fuit confessus habuisse & recepisse decē, et habuit & recepit. & nō dicit q habuit & recepit. sz dicit & habuit &c. tūc tale instrm ex necessitate numerationē cōtinet: nec illa vba possunt referri ad partis cōfessionē. nā si debitor diceret cōfiteor me habuisse & recepisse & habui & recepi, notari⁹ deberet dicere fuit confessus se habuisse recepisse, & dixit q habuit & recepit. naz illud habuit & recepit, nō pōt referri ad illud pticipiū cōfessus: fm naturā recti sermōis grā
9 matice & ita dicit Bar. singulariter in. d. l. si ex cautione. ¶ † Quid si in instrumēto dicat titius fuit pfessus habuisse & recepisse a Seio dāte & soluēte ex sua ppria pecunia: dic q nō pbat verā numeratione. sec⁹ aūt si dicat p gerūdiū. s. dādo & soluēdo vt elegāter no. Bal. i. d. l. si ex cautione. & in. l. si ex pcio. C. si certū pet. si aūt in instro dicat, vel que habuit & recepit vel a titio dante & soluēte &c. & addat vcz in psentia mei notarij & testiū infra scriptor: & tūc bū pbat actualis, & vera nūeratio vt no. gl. Bar. Bal. & Sali. in. d. l. si cautiōe. Sinaūt dicta verba cōfessus sum habuisse & recepisse, sunt in instro priuato: dicas q sem
10 per tmmō cōtinet pfessionē. vt no. in. d. l. si ex cautione. ¶ † Quid si in instrumēto publico dicat & habuit & recepit & ad se traxit dictā quātitatē, tamē testes dicunt q habuit & recepit sz in vna manu habuit & recepit: & in alia reddidit ipsi creditori: an per hoc instrumētū reddatur falsuz: dic q nō: q verū est dicere q habuit: vt dicit notarius. Sz an saltē ex hoc pτractus reddatur inualidus: & videt qd sic. q qñ tu das receptur⁹ statim, non videris dare cum ad me cōmodū nullū perueniat: vt. l. si sic. ff. de solu. & ibi Bar. Sed aduerte reus pōt testes inducere ad triplicē finē. Primo ad dicendum instrumentum falsum, & nō potest. vt dixi. Secundo vt dicat instrumentum verum, tamen cōtenta in eo esse inualida p dictā. l. si sic. Et tunc debet re⁹ facere articulos concludētes duo: primo q pecuniā sibi datā statim sibi reddidit. & hoc agebatur inter eos anteq̄ daret. vel tpe datiōis q reddere deberet, & tunc datio est nulla: vt dicta. l. qui sic. ex illo eñ solo q illud quod accepit reddidit statim, non reddidit instrumentum inualidū: quia forte ex mera liberalitate reddidit: vt. l. si qs duos. ff. de solutio. tertio potest dicere reus traditionem sibi factam, sed se liberatū solutione: quia incōtinenti reddidit sed est psumptio contra eū: q nō est verosimile q statim voluerit obligari & statim liberari. vnde esset recurrendū ad cōiecturas. facit qd habet in. l. cum quis. ff. si certū peta.
11 ita eleganter no. Bar. in. l. singularia. ff. si certū peta. in ver. iuxta predicta quero cū instrumento &c. ¶ † In glo. exceptionē. in fi. not. hanc exceptionē proponendā in scriptis, & est ratio: q dicit esse quasi qdā libellus, q nō reuocat ab actore pōt dictā exceptionem opponere. ita dicit Cy. Bal. & Sali. in aut. hanc querelā. C. de nō nume. pecu. Cetea re aūt exceptiōes, possunt sine scriptis opponi. ᵃ vt. l. scire opz. §. scire autē opz. ff. de excusa. tuto. ita no. Bar. in. l. j. ff. de excepti. in versi. primo quero an procurator &c. Sed contrarium tenet Inno. in. c. cuz in ecclesia. de elect. Sed pro cōcordia dic fm Flo. in. l. in exceptionibus. ff. de proba. aut reus opposuit prouocatus, & tūc sufficit sine scriptis alš offerre in scriptis dz: dicit eñ tūc obtinere vicē actoris: vt supra
12 dixi. tu de hoc late dicas vt dixi. j. de exceptio. in rub. vbi late dixi. et ibi oīno videas. ¶ † In glo. scriptura. ibi. l. nō figura. sc3 sola. no. istā glossam que singulariter facit ad statuta Bononiē. dicitur in statuto q vltra quinquaginta libras debitū nō possit probari per testes, quo mō intelligit ergo: per testes sc3 solos: sz cū alijs adminiculis pōt pbari: vt hac glo. & est glos. Jaco. bu. et Barto. qui ita determinat in. l. certi cōdictio. §. qm̄. in ver. hoc facit ad questionē. ff. si certum peta.
13 ¶ † In gl. obliget. in fi. no. gl. q in obligatione literarū nō orit nisi ciuilis obligatio, & añ bieniū est inefficax, post bieniū vo est efficax ad agēdū: vt hic no. gl. & idē voluit gl. in. l. j. ff. de pdi. inde. sed vltramōtā. (vt refert Cyn. in. l. cū qs. C. de iuris & facti ignorātia.) tenet cōtrariū q statim est nata & ciuilis & naturalis obligatio, qd ptz: q obstat exceptio: vt hic. ergo est orta actio. Sed Bar. & Jac. bu. in dicta. l. j. & in d. l. cū qs. tenēt cū gl. nā naturaliter obligat q tenet iuregētiū. & post positis preceptis iuris ciuilis. l. cū emilius. §. primo. ff. de reg. iur. sz si ego promitto tibi dare centum spe future numerationis, credēs q tu mihi mutues, anteq̄ mutues cessat equitas: quare naturaliter debeo teneri tibi, ergo non teneor. & pro hoc alleg. ff. si certū peta. l. qui pecuniam. vbi dicit q in potestate sua est an se obliget. intellige naturaliter. nā ciuiliter est dubiū q est obligatus ad diez. ff. q res pig. obl. poss. l. penultima. & ff. q potiores in pigno. habeā. l. j. nō obstat ptrariū q si obstat exceptio: ergo ē orta exceptio: ergo ex ciuili obligatione vt patre ex naturali vt ex matre q rñdet Bar. qd miraculose pōt oriri illa filia ex patre tātū: vt fuit Eua. de quo vide q scripsi supra de oblig. in prin. Sz Bal. in. d. l. cū qs. in versi. dicto de debito naturali videam⁹ de debito ciuili. tenet opinio Petri, qd imo etiā naturalis obligatio sit orta: q sic se hz ad chirographū, sicut stipulatio se habet spe future numeratiōis. sz dicta stipulatio interim parit etiā naturalē obligationē: lz obstat exceptio: vt. l. ij. §. circa. ff. de doli exceptione. presupposito q stipulatio sit apta nata ad obligādū: vt no. in. l. j. ff. de pactis. ergo idē dicēdū in chirographo: nec obstat talis obligatio: cū nō sit de iure gentiū: q aut cōsyderam⁹ cōsensum in specie certi cōtract⁹: tunc ista distincta specificata nō est de iuregētiū nec in stipulatione, nec ī chirographo, nec in ptractu feudali, nec in emphiteotico: vt. ff. de iust. & iure. l. ex hoc. & nō est dubiū q attenta generali materia: idest ipso consensu, in genere orit obligatio naturalis in cōtractibus incognitis a iuregentiuz: et ista responsio secūdum Bal. est subtilissima quam no. sed ppter hoc ego non recederem ab opi. cōmuni: quia si esset nata etiā naturalis obligatio nō videretur esse in ista obligatione literarū aliqua specialitas, quam tñ iste tex. facere vult & intēdit
14 igitur cogita. ¶ † Quero an exceptioni nō nūerate pecunie possit renuntiari: et doct. cōmuniter tenent quod non: vt refert Cy. & Bar. in. d. l. si ex cautione. in fi. vbi dicunt quod ea facilitate qua induct⁹ est debitor ad cōfitendū, eodē modo ad renuntiandum. vt argumen. l. si mulier. ad velleia. et. l. doli. §. diuersum. et ibi Cy. et Bart. ff. de doli. excep. nisi ex interuallo renuntiaret. quia tunc non renūtiatio: sed agnitio veri, preiudicaret. idem dicit Bal. secundum Īlico. de matarel. in. d. l. si ex cautiōe. in vsi. tertio q̄rit glo. vtrū ille &c. in fi. & Sali. in. d. l. si ex cautiōe. in vsi. q̄ro nunc
15 tertio cū gl. qd si an &c. ¶ † Quid si añ bieniū sit renūtiatū, siue in ipso pctu siue ex interuallo dico qd post bieniū possit pbari & opponi, qd pecunia nō fuerit soluta: & est ratio: quia ante bieniū facta pduxit inesse factū suū: & fuit operata trāslationē oneris probandi renuntiationez: & sic nō egit tunc tollere ipsi renuntianti facultatem probandi, ad quod tunc astrictus nō erat sed egit ei inducere onus inductum probandi: & istud onus continuatur etiam post biennium. vnde tūc non tollit quod induxit, ne cōtra nos operet effect⁹. argumētum. l. si hominē. §. primo. ff. de solutionibus. & predicta procedunt vbi renūtiatio est facta ante biennium. Sinautem post biennium, dicit exceptionem opponi nō posse, ad hoc vt renūtiatio aliquid operet: pro hoc adduco quod habetur in autenti. siue a me. C. ad velleianum. Et ex predictis conclude triplicem renūtiationem exceptionis non numerate pecunie, vnam in continenti aliam ex interuallo: scilicet añ bienniū. aliā post biennium. & quantum quelibet operatur patet ex predictis qd not. de quo tñ latius dicam. j. de excep. §. j. dic vt ibi dicam. & potissime quando renuntiatur cum iuramento.

a ¶ Sine scriptis oppo. Uide Lāfrā. i. c. qm̄. 5. de pba. in vsi. sententias. et v. sz dubitat de huiusmodi q̄stiōe p Card. in cle. sepe. §. j. in fin. de ver. sig. p Bald. in. l. nec cās. C. de app. p Ang. in. l. j. d edē. ff. p Spe. in ti. de excep. ver. iij. v. sz q̄ro. et ver. sz nūquid iudex.

b *De obligationibus ex consensu* ᵇ *Rub.*

¶ Continuatio patet ex textu. s. de obligationibus in fine &c. Ange. de are.

b ¶ De obligationib⁹ ex cōsensu. Cū iā expeditū sit de trib⁹ obligatiōib⁹ que ex pctu nascūt, subsequenter vidēdū est de quarta que ex cōsensu obligatio. et propterea subijcit hic rubri. de obli. q ex cōsen. fiūt & durat hec ps vsq ad tit. de obl. que ex quasi pctu nascuntur: & hoc est verū tā in capite quā in membris. In titulo aūt psenti determinat gñaliter de obli. que ex cōsensu fiūt. & ita in capite dicitur tractare. In quatuor aūt sequētib⁹ titulis descēdit specialiter ad species illius obligationis. sc3 vt ademptionem venditionem locationem conductionē: & sic de alijs. et ita tractat de membris.

SVMMARIVM.

1 Consensu solo, quæ dicantur principaliter cōtrahi?
2 Misi epistolam vel nūtium de vendendo talem fundum meū pro decem: & anteq̄ nuntius vel epistola ad te peruenerit, reuocaui mandatum: sed nihilominus nuntius ignorans, ad te literas præsentauit vel vendidit, an teneat venditio?

a ¶ Cõsensu. Quesiui a Iust. dñe in quib⁹ exẽplis est hoc, q obligatio solo ɔsensu ɔhit? Et rñ. q in ẽptione, véditione, locatione, cõductione, societate, ⁊ mãdato. Sed quesiui iterũ quare dñe dr in his quatuor 1 modis contrahi obligatio ɔsensu? qr ad hoc qd istis quatuor modis ɔhat obligatio, nõ est necesse q partes sint pñtes: neq; qd interueniat scriptura neq; ẽt aliqd dari: sꝫ sufficit q cõtrahẽtes ɔsentiẽt vñ isti ɔct⁹ ẽt inter absentes, ɔhi possunt vł p epistolaꝫ aut b per nuntium.

ADDITO.

b ¶ Bone fidei. Et contractus bone fidei et etiã stricti iuris q dicant̃ et q̃re sic, diuersimode dicãt cũ i quolibet ɔctu reqratur bona fides? Vide bonã gl. i. c. cũ venerabilis. sup v̓bo bonefidei ⁊ ibi Panor. de exce. ⁊ eũdẽ in. c. cũ dilecti. d emp. ⁊ vẽ. ex̃.

c ¶ De emptione ⁊ venditione de obligationib⁹ q̃ ex consensu fiunt dictũ ẽ, supra mõ ad mẽbra hoc est ad species siue ad ɔct⁹ spãles descẽdendũ est. ⁊ pmo ad titulũ emptionis ⁊ véditionis. vnde dicit de emptiõe ⁊ véditiõe.

d ¶ Emptio. Quesiui a Iust. q̃r icõ 2 trahit̃ emptio et véditio? Et rñdet dicẽs q emptio ⁊ véditio ɔhit̃ solo ɔsensu, q̃cito fuerit de ptio ɔuentũ, lꝫ nõ fuerit arra data neq; preciũ neq; aliqd loco pth. Et hec obtinent ex natura emptionis ⁊ véditionis q̃ fuit sine scriptura. In huiusmodi eñ emptionib⁹ ⁊ véditiõib⁹ nihil a nobis innouatũ est. In his autẽ. ⁊c. Dñe supra dictũ

CONSENSU. [a] Tot⁹ iste titul⁹ diuidit̃ in tres ptes. Pͥo ponit quot casib⁹ qs obligeť ex cõsensu solo, scdo quare in his magis cõsensu solo q̃ i alijs obligatio ɔhit̃: tertio ponit effectũ hui⁹ obligatiõis, ponẽdo differẽtiã inter hũc ɔctũ ⁊ stipula. scdã ibi iõ aũt. tertia ibi, itẽ in his. Et hoc dicit tot⁹ titul⁹. In quatuor ɔctib⁹ hic enumeratis, solo cõsensu ɔhit̃ obligatio hincinde: etiã inter absentes mediãte nũtio vel ep̃la. h. d. ¶ No. † q emptio vł locatio, societas, ⁊ mãdatũ, dicunt̃ ɔhi pncipalr̃ solo ɔsensu. ¶ No. q i dictis q̃tuor ɔctib⁹, nõ est op⁹ scriptura neq; pñtia partis. ¶ No. q eo ipso q dico vẽdo tibi istũ librũ p decẽ, ⁊ tu dicis emo p decẽ: lꝫ neq; res neq; ptiũ neq; arrarũ noĩe aliqd tradat̃, tñ dicit̃ cõtract⁹ emptionis perfectus: vt. l. in emẽtis. cũ gl. C. de ɔhen. empti. de quo dicam infra titulo. in prin. ¶ No. q quoties lex dicit aliqd inter absentes fieri posse, intelligit̃ organo medio iteruenięte, nũtij vel epistole. Qd itellige ad hoc specialiter destinati, vel destinate. vt. l. cõsensu. ⁊ ibi glo. et Bar. ff. de actio. ⁊ oblig. ⁊. l. j. in fi. ⁊ ibi glo. ff. de ɔtrahẽ. emptio. ¶ No. ibi p̃stare oportet. q in ɔctib⁹ bone fidei, [b] nõ tñ venit qd inter partes actũ est, sed totũ id quod equum est venire: etiã si nõ fuit expresse inter eos conuẽtũ. facit. l. cũ gd. ff. si certum pe. ¶ Nota q in stipulatiõe, necesse ẽ q ptes sint pñtes: ⁊ q id venit, qd inter eos expresse cautũ est. vt. l. j. in pnci. ⁊. l. qcqd astringẽde. ff. de verborũ obl. ¶ In gl. neq; scritura. ibi literarũ. vt. s̃. tit. j. Dic certe idẽ videt̃ posse dici in oĩbus pactis, quib⁹ ɔtrahit̃ obligatio ex cõsensu: vt. ff. de solu. l. in his. §. imperator. ⁊ tñ regulariter requiritur scriptura nõ tñ in quatuor casib⁹ hic descriptis: vt. l. pactuꝫ qd bona fide. C. de pac. Et sic videt̃ q iste tex. fit defectiuus. dic fm Io. fa. q hic ɔtrahunt̃ obligationes efficaces. ibi nõ. vñ hic de obligationib⁹ efficacibus loq intendit. ¶ In ea. gl. in fi. tu potes dicere fm Ioan. fa. q imo etiã iste text⁹ dicit, ad differẽtiã contractus innominati qni rei interuentu cõtrahit̃: vt. l. ex placito. C. de reruꝫ permu. ¶ In gl. oporteat. in fi. dic vt in dicto. §. in bone fidei. nota gl. ibi dicã. ¶ In gl. alius stipula. in fin. dic q cũ stipulatio sit stricti iuris in ea non venit nisi id qd expressum, ⁊ specifice dictũ est: vt. d. l. quicquid astringẽde. de verbo. obl. ¶ Quero quid si ego existens in domo dico, dono vel vẽdo titio talem meum fundũ pro decẽ, ⁊ titius trãsiens hoc audiẽs, dicat: ⁊ ego accepto vel pro decẽ emo, an dicat̃ pfect⁹ cõtract⁹? dic q nõ: qr cum nõ essemus in presentia requirebat̃ ad hoc specialis nuntius, vel epistola: vt hic: ⁊. d. l. consensu. q̃ non interuenerunt, igitur ɔctus nõ valet: vt notat glo. in. l. illud. C. de sacrosan. eccl. ⁊ ibi Bar. Bal. ⁊ hoc not. Bar. in. l. absenti. in pn. ff. de dona. ¶ † Quid autẽ si misi 2 tibi epistolã vel nũtium de vendẽdo talẽ fundũ meũ p decẽ, et anteq̃ nũtius vel epistola ad te puenerit reuocaui mãdatũ: lꝫ nihilomin⁹ nũti⁹ ignorãs ad te literã pñtauit vel vẽdidit: an tenea t véditio? Et gl. in. l. j. in fi. ff. de contrahen. emp. tenet q sic: sed doctores ɔtra: qr nũti⁹ vel litera nõ cõtrahũt: sed cõsensus domini qui ante ɔctũ deficit: ⁊ iõ ɔtract⁹ est nullus: vt est casus in. c. fi. de pcu. in. vj. ⁊. l. si pater. ij. responso. ff. de ma. vin. sed dominus meus Pau. de cast. in. d. l. j. in fi. ff. de cõtrahẽ. empt. dicit Aut nuntius est missus ad transferendũ dñium alicuius rei, ⁊ tũc si mittentẽ penitet anteq̃ nunti⁹ tradat, lꝫ postea ignorãs tradat non trãsfert dominiũ. vt. ff. si cer. pe. l. eius qui in pͥncipia. §. qs vero. Ratio qr dominiũ radicat̃ in psona mittentis, ⁊ sine eius volũtate ab eo euelli nõ põt: vt. l. id qd nostrũ. ff. de reg. iur. Aut est missus ad cõtrahendũ: ⁊ sic ad perficiẽdũ obligationẽ: ⁊ tũc aut est missus vt nũtius. ⁊ idẽ, qr tũc cõcipit verba in psona dñi. ⁊ ille dñs est q ɔhit, ⁊ obligat̃ per nũtiũ: vt. l. multũ. C. si qs alteri vel sibi. ⁊ ideo cum secura penitẽtia cesset volũtas dñi, actus postea nõ põt geri. Ita intelligat̃ qd notat̃ in. l. sufficit. ff. de spõsali. ⁊ in. c. fi. ex̃ de pcur. in. vj. Aut est missus vt pcurator, ⁊ tũc qr ɔcepit v̓ba i psonã suã: ⁊ ipse est q obligat̃ ⁊ ɔhit. ɔct⁹ postea fact⁹ vꝫ: et dominus non obstãte penitentia, tenetur approbare ne pcurator remaneat in dãno. ⁊ ita intelligat̃. l. si mãdasseꝫ. cũ materia. ff. mãdati. qd no. ⁊c.

c *De emptione & uenditione* [c] *Rub.*

SVMMARIVM.

1 Emptio, qualiter contrahatur?
2 Contractum qualiter cognoscatur, quòd aliqui facere voluerint?
3 Notarius qui est rogatus de appellatione quæ debet in scriptis interponi vel etiam sententia quæ debet proferri in scriptis, non potest ibi aliquid addere vel detrahere.
4 Abbreuiatura vel instrumentum notarij, an valeat?
5 Restitutio arrarum, quo remedio petatur?
6 Exactione arrarum, non perditur quin agi possit ad interesse.
7 Verba ista, do istam pecuniam pro arris & pagamento, habent vim clausulæ rato manente contractu.
8 Venditor si instrumento: vel verbotenus constituit se possidere pro emptore, posteà quando emptor vult reum: vel vult intrare possessionem: & venditor neget, non potest agere, nec aget ex empto.

d EMPTIO. [d] Tot⁹ iste titulus diuidit̃ i qnq; partes. Pͥo qñ ẽptio ⁊ véditio ɔhatur: ⁊ qñ ab ea possit recedi. Scdo q ptiũ dꝫ interuenire. Tertio qñ emptio est pfecta, ad quẽ spectat periculũ rei vẽdite. Quarto an sub cõditiõe, possit emptio celebrari. Quinto i qb⁹ casib⁹ emptio esse nõ possit. Scda incipit ibi ptiũ autẽ. Tertia ibi cũ aũt emptio. Quarta ibi: emptio tã sub ɔdõne. Quĩta ibi: loca sacra. Et. h. d. ¶ † Emptio ɔhit̃ eo ipso q de ptio ɔuẽtũ est. lꝫ nõdũ numeratũ 1 vel aliq̃ arra data, sit: si sine scriptura fiat: alr̃ aũt scriptura celebrata, erit emptio pfecta: ⁊ nõ pri⁹. h. d. ¶ No. q quãprimũ ptes sunt in cõcordia de ptio, declarata est emptio. qr ɔsensu ɔhit̃: vt hic: ⁊. s̃. ti. j. ¶ No. ɔ cõeꝫ opi. vulgariũ, q emptio est pfecta, lꝫ neq; res neq; ptiũ, neq; arrarũ aliqd nomine datũ sit. ¶ Nota q arrarũ datio, est argumẽtũ ⁊ pbatio emptionis facte. ¶ Nota, q emptio ⁊ venditio valet, etiã si nulla scriptura publica vel priuata interuenerit. facit. l. pactum quod bona fide. C. de pac. ⁊ dixi. s̃. tit. j. nã certi sunt cõtractus sine actus, q ad sui substãtiam requirunt scripturã: vt. l. cõtrahitur. ff. de pigno. ⁊ quod ibi no. ⁊ est gl. plenior de corpore iuris in. c. j. de censitis. in. vj. ¶ Nota, q quando actum est inter partes q cõtractus emptionis vel alius q ad sui substãtiam nõ requirit scripturam, q in scriptis celebretur q dictus cõtractus nunq̃ dicit̃ perfectus esse, nisi scriptura facta ⁊ celebrata fuerit in pñtia ptiũ recitata: ⁊ partes habeãt dictũ ɔctũ pro perfecto ⁊ absoluto: vt. l. ɔtractus. cũ materia. C. de fide instrumen. ¶ Not. q anteq̃ ɔct⁹ a ptib⁹ habeat̃ p pfecto ⁊ absoluto, licita est hincinde pñtia: ⁊ vnicuiq; licitũ est a cõtractu impune recedere. ¶ No. q contractu perfecte celebrato, nõ lꝫ vni partium inuita altera parte resilire a contractu. l. ab emptione. ff. de pac. l. j. ⁊. ij. C. quando liceat ab emptiõe recedere, nisi fuerit aliqd arrarũ noĩe traditũ. quia tunc restituendo arras duplicatas, põt recedere. vel perdẽs tradendo arras. ⁊ sic vr̃ q datio arrarũ, magis nocet, q̃ psit. de quo dicã cũ gl. ¶ Nota ibi a ɔhẽtib⁹ aũt subscripta. q paria sunt scripturã esse totã manu mea vel a me subscriptam. facit. l. ad testium. §. si quis. ⁊ ibi Bartol. ⁊ docto. ff. de testa. ⁊. l. cum antiquitas. C. de testa.

est, qd si fiat emptio ⁊ véditio sine scriptis, solo cõsensu pficit̃: lꝫ quid erit de emptiõe ⁊ véditiõe q̃ scriptura cõficit̃? Et rñdet dicẽs, q aliter non vꝫ talis emptio ⁊ véditio nec est pfecta, nisi istrã ab oĩ vituperio mũda, manu alteri⁹ ɔhẽtiũ fuerit ɔscripta: vł si ab alijs sint scripta, opꝫ qd illa sint a ɔhẽtibus subscripta ⁊ si fiat p tabelliõẽ, opꝫ qd illa scriptura sit a ptib⁹ subscripta ⁊ approbata vt accipiat ɔplemẽtũ. Donec eñ aliqd deest, hmõi scripture pnie loc⁹ est tã emptori q̃ vẽditori sine aliqua pena ⁊ hoc verũ est si nõ fuerit arra data siue i scriptis siue sine scriptis fuerit celebrata emptio: qr tũc emptor a ɔctu recedere põt, ⁊ pdit arras q̃s dedit. Si aũt vẽditor arras recepit a ɔctu recedere velit, poterit: lꝫ restituet arras duplicatas ipsi emptori, etiam si su per arris nihil inter contrahentes actuꝫ fuerit. No. q solo ɔsensu, emptio ⁊ véditio pficit̃. Itẽ no. q arra nõ est de substantia cõtractus. Itẽ no. puniri in arris illum contrahentẽ, quẽ penitet.

C.de testa.⁊c.sic facit ad statutū qđ prestet executionē paratam contra scribenteʒ.qđ verificaṫ etiā qñ scriptura est alterius manu,⁊ tamē per debitorē subscripta,vt consuluit Ang.de Perusio.¶ In gl.pria.
2 in fine:nota ⁊ signa istā gl.quot modis dicaṫ emptio ꝑfici.¶ † In gl. cōficiuntur.ibi:⁊ hoc approbo.dic ꝙ lʒ ista gl.approbet opi.Azonis tñ.in .l.testamētū in prin.C.de testamē.⁊ in authen.de fide instrumen. §.fina.in authen.sed nouo iure.C.si certū petatur.nullaʒ approbat lʒ in dicta.l.finali.magis videatur inclinare in opinionem Jo.cum dicta gl.⁊ dico contractum in scriptis ⁊c.Sed opi.Jo.simpliciter sequitur in authen.⁊ si cōtractus.C.de fide instrumē.⁊ istam opinionē Jo. approbat Jaco.but.in.d.l.fi.⁊ dicit esse cōem.quā etiā vr̄ seq Bar.ibi dū dicit in fine ꝯctū dici in scriptis:vt habeṫ.ibi in gl.Sed vt dixi glo. ibi magis vr̄ approbare opinionē Joā.igiṫ ⁊c.Sed aperte eā firmat Bar.in.d.l.cōtract⁹.ſʒ Cyn.in.l.instrumētis.C.de fide instrumē.videtur magis inclinare in opinionē Azonis quā etiā Bal.in.d.l.cōtract⁹.vr̄ prima facie approbare.ſʒ si quis suā distinctionē subtiliter inspexerit.qđ etiā ipse notat in.d.l.fi.⁊ authē.ibi posita vr̄ aliter loqui. dic vt ibi ꝑ eū.⁊ inter alia dicit qđ quoties ante ꝑfectionē dr̄:habeamus notarium ⁊c.tūc est signū ꝙ voluerūt facere cōtractū in scriptis. ⁊ aliter nō valeret nisi fieret scriptura,ita dicit in versicu.tertio nota ⁊c.sed ibi Salic.in versi.venio ad paratā ⁊c.dicit quod est lati⁹ declarāda ꝑ glossam Azonis in eo ꝙ dicit gerēs in aīo nō prius ꝯhere ⁊c. quomodo anim⁹ iste cognoscaṫ.Et ipse rñdet ꝙ si vterqʒ fatētur res est clara.Et idē dicit si in scriptis cōtineṫ ista verba:vcʒ tales ⁊c.volētes in scriptis ꝯhere:nā verba:totū hoc cōplectuṫ,vt nō pri⁹ contrahere velint ꝙ̄ scriptura sit facta ⁊ lecta ⁊ a ꝑtib⁹ absoluta:vt.d.l. ꝯtract⁹.Idē dicit si cōtract⁹ fit,de his q̄ ad sui validitatē reqrūt scripturā:vel de iure cōi:vt notaṫ in.d.c.j.de cēsibus.in sexto.Uel ex iure municipali ⁊ cōsuetudinario:vt notat Cyn.in.l.instrumētis.C.de fide instrumētorū.Et idē si sit talis dispositio,que lʒ ad sui substātiam nō reqreret scripturā:q2 sine ea vʒ:sed nō pōt probari sine scriptura, ⁊ tūc clarū est qđ videṫ etiam actum ꝙ fiat scriptura:vt sunt acta iudiciaria:vt.c.qm̄ cōtra.de probationib⁹.vt est mādatū ꝓncipis:vt.l. prima.C.de mādatis principū.Quedā vero est dispositio q̄ neqʒ ad sui essentiā nec ad ꝓbationē sui,necessario reqrit scripturā vt est emptio ⁊ similia.vt.l.pactū qđ bona fide.C.de pactis.⁊ tūc ꝯhentes videṫ reqreṫ scripturā,iuxta naturā dicti ꝯct⁹:vcʒ vt de eo ꝑpetuo fides ⁊ memoria habeaṫ.q2 in dubio partes videntur loqui ⁊ disponere,ꝼm naturā act⁹ q gerit:etiā data improprietate verborū:vt actus magis valeat ꝙ̄ ꝑeat.vt.l.si vno.in prin.ff.locati.⁊.l.sed si possessori. §.primo.⁊ ibi Bar.ff.de iureiurādo.Et istā dicit fore veritatem:quā opinionē teneas:q2 cōcordat opinio.argumē.l.hoc ampli⁹.§.j.⁊ ibi Bar.ff.de dāno infecto.⁊ ita vidi practicari lʒ Ferrarie aliter dictum fuerit in cā Joānis plagiani de labolico:⁊ iudicio meo non bene:vt patet per ꝑdicta.Ex quo Bar.ī.d.l.cōtract⁹.dicit.Nota ꝙ ea q̄ celebrant in scriptis,debent primo tota scribi:⁊ postea partibus legi.
3 ¶ † Ex quo infert ꝙ notarius qui est rogat⁹ de appellatione q̄ dʒ in scriptis interponi vel etiā sentētia q̄ dʒ ꝓferri in scriptis,nō pōt ibi aliqđ addere vel detrahere ꝑ dictā.l.cōtractus.vnde ꝼm eū errāt notarij q dicūt se rogatos de appellatiōe in scriptis interposita.Et postea dicunt parti dictabis ⁊ scribes eam:⁊ postea dabis mihi.nā oīa debēt prius esse dicta:scripta:⁊ postea lecta.qđ no.¶ In glo.absoluta
4 ibi vt q2 fuit lecta.¶ † Nota ꝙ abbreuiatura siue instrumētū notarij, nō valet:licet etiā de eo ꝙ partes remanserūt pri⁹ in cōcordia:⁊ dixerūt ꝙ de hoc notarius esset rogatus scriberet,ꝙ q̄uis scribat ⁊ perfecte:tamē nō vʒ suū instrumentū,nisi postea qđ scripserat partib⁹ presentib⁹ ⁊ intelligētib⁹ legat:vt hic:⁊ no.in.d.l.cōtract⁹.ꝑ doc.⁊ est gl. ordinaria in.l.fideicōmis.§.j.ver.quoties.ibi:nec legit ⁊c.ff.de legatis iij.qđ no.¶ In gl.in verb.sine pena ī fine.dic vt dicā.j̄.sup gl.in verbo cōpelliṫ.¶ In glo.cōpelliṫ ibi:vel ꝑ officium iudicis.vt dictum est ⁊c.
5 ¶ † Nota gl.quo remedio petaṫ restitutio arrarū.Sʒ glo.in.d.l.ꝯct⁹ in verbo arrarū.dicit ꝙ etiā daṫ cōditio ob cām quasi datū ob cām,cā nō secuta.⁊ alia gl.ibi in verbo reddere.dicit ꝙ qñ tenuit ꝯct⁹ in scriptis.q2 altera partiū penituit ante eūdē cōpletū,daṫ vtilis actio ex empto.Tu cōclude ꝼm Bal.⁊ pleni⁹ ꝼm Salice.in.d.l.ꝯct⁹.in versi. q̄ro scđo qua actiōe arre ⁊c.ꝙ interdū cōtract⁹ est hincinde ꝑfect⁹ et implet⁹.⁊ tūc si talis fuerit arra q̄ cesserat in ꝑtium:vt q2 est in pecunia numerata:nō hʒ locū qđ nr̄a q2 frustra deceptione q̄riṫ.Si auteʒ fuit talis q̄ in ꝑtium non cessit:vt ampli⁹ tūc cōditione sine causa repetiṫ:q̄ cā ad nō causam est redacta.⁊ de hoc est tex.in.l.qđ sepe.§.his qui vina.versiculo ego aūt.ff.eo.Aut cōtract⁹ hincinde est ꝑfect⁹,sed nō est implet⁹:ideo q2 venditor nō vult implere:⁊ recusat rē tradere: simplū tñ qđ dedit:⁊ tūc possit ꝑ cōdictionē ob causam.⁊ ita verificeṫ vna opinio gl.Aut vult repetere duplū:⁊ tūc cōdictiōe ex lege ⁊.d.l. cōtractus.aut nō est impletus:ideo quia de communi cōsensu est resolut⁹,⁊ tunc ad restitutione arrarū:⁊ sic ad simplū dat vtilis actio ex empto:vt.d.§.q vina.Aut contractus suam perfectionē nō habuit ⁊ sic nō tenuit:⁊ tūc ad simplum vtilis actio ex contractu videṫ dari, quasi sint paria resoluta esse vel a principio perfectionem nō habuisse:dic tamen ꝙ verius est:quia actio ex eo cōtractu nūq̄ nata fuit,ꝙ cōdictio ob causam ad simplū deṫ:si stetit ꝑ venditorē ⁊ ad duplū deṫ cōdictione ex hac.l.⁊ si stetit per vtrūqʒ tūc ad simpluʒ cōdictiōe sine
6 cā qđ nota:quia ista materia est multū inuoluta.¶ † In eadē ibi:⁊.C. de pactis.cum.l.fi.Barto.aūt ꝼm Dyn.in.l.j.§.vnde q̄riṫ.in fi.tenet ꝙ ꝑ exactionē arrarū,nō ꝑdat quin possit agere ad interesse:quatenus est vltra arras:vt.l.predia.⁊ qđ ibi Bart.ff.de actio.empti.⁊ ita tenet ibi Bar.q2 ꝑ ꝓuisionem hominis in arris que non prouidet ad plenum,nō vr̄ esse recessum a ꝓuisione legis plena:vt.d.l.fi.C.de pac. con.⁊ no.ibi Bal.⁊ in.l.maritus.C.de pro.⁊ doc.in.l.ij.C.de iure emphi.⁊ ita sequiṫ in.d.§.vñ queriṫ.Raph.⁊ Jmo.transit cū Bar.⁊ hoc etiā sequiṫ Bal.in dicta.l.contractus.in fine.Sed Salicetus ibi tenet contrarium in versiculo:tertio quero vēditore recusante ⁊c.q2 natura arrarū est,vt qui dat arras si recipiat duplicatas,videtur tacite agi ꝙ̄ possit a contractu recedi:⁊ allegant istum textū qui multum facit ibi:is qui recusat ⁊c.⁊ ita dicit qđ seruaṫ in practica.ego credo qđ imo serueṫ alia opinio,que est verior per rationes suas:nō obstāte illo textu:quia non negat quin possit etiam petere interesse:quatenus excedat arras.facit.l.j.cum materia.ff.vi bonoruʒ rapto.⁊ ita teneas
7 tu.¶ † In eadem glossa.in fin.nota bene istam glossam quia ista verba do istam pecuniā pro arris ⁊ pagamento,qđ habent vim clausule rato manente ꝯctu:q2 licet arre reputantur:tamen contractus remanet firmus.⁊ hoc tenet Bal.⁊ Salic.in dicta.l.cōtractus.in fi.lʒ glossa ibi aliter loquatur.Sed dubium insurgit ibi secundū Sali.an totum datum duplicatur vel arra ⁊ quantum:⁊ non putat qđ totuʒ q2 tunc res censeretur integra:puta q2 nihil noīe pretij reperietur datū sed aduertendum est qđ aut dixit do partem nomine arrarū,⁊ partē pretij nomine:⁊ tūc clarū qđ pro dimidia intelligitur:vt.ff.de verb. signifi.l.nomen filiarum.§.patronis.Sin autem dixit ꝑ arris ⁊ ꝑ agamento vel pretio.⁊ idem dicendum q2 copula ⁊ diuidit in partes vt.l. j.C.si plures vna sententia.⁊.l.reos.§.cum in tabulis.ff.de duobus reis.Sin autem vendidi fundum pro centum:⁊ dedisti mihi decem simpliciter.dic qđ pro arra ⁊ pagamento equaliter videtur datum:vt notat glossa ⁊ doc.in.l.ij.C.quando licet ab emp.disce.⁊ predicta ꝓcedunt quando vna pars tantum vellet a contractu recedere.Sin aūt vtraqʒ:⁊ tunc aut res est integra,⁊ solo cōsensu ab emptiōe disceditur: aut res non est integra quia ex ꝑte vnius ex contrahentibus est contractus impletus ex parte sua:vel date sunt arre:⁊ tunc nō sufficit nudus consensus partium:sed requiritur qđ act⁹ retro similis fiat:⁊ sic omnia in pristinum statū reponātur:vt est casus ⁊ ibi glos.et docto. in.l.j.et.ij.C. qñ licet ab empt.discedere.et.l.ab emp.ff.de pac.et dic
8 vt ibi.¶ † Unū volo te in practica notare:ꝙ si vēditor vel instr̄o vel verboten⁹ ꝯstituit se possidere ꝓ emptore:iuxta.l.qđ meo.in prin.ff.de acqr.pos.ꝙ si postea qñ emptor vult rē vel postea vult intrare possessionē:⁊ vēditor neget ꝙ nō pōt agere nec aget ex ēpto:vt tradat.q2 illa actio fuit sopita.⁊ vēditor ab illa liberaṫ:eo ipso ꝙ ꝯstituit se possidere:q2 vr̄ tradidisse:vt.d.l.qđ meo.sed agat ⁊ agere dʒ aut rei vendicatione vel publiciana simul,vt dñs factus traditione per dictum constitutū vt.l.traditionibus.C.de pac.aut vti possi.ita dicit gl.in authē. sacramenta.C.si aduer.ven.⁊ in.l.ab emptione.de pac.⁊ ibi Bar.quod nota:quia vidi aliquos errare in practica ⁊ succumbere.

ADNOTATIO. Cōstitutū transfert in creditorē omnē possessionē q̄ erat penes debitorē tꝑe cōstituti.l.qđ meo.ī ꝓncipio.de acqr.posses.in pādect.⁊ cōsuluit Alexā.ꝯsi.lxxxv.pōderatis ijs in ꝓncip.vsi.ꝓsupponit eñ.nu.1.ad idē Alex.ꝯsi.ccxxviij.pōderatis ijs que seriose.col.j.vsi.ꝑ qđ ꝯstitutū.nu.1.volu.vj.⁊ ad hoc vt ꝑ ꝯstitutū trāsferaṫ possessio,requiriṫ,qđ ꝓcedat cā habilis,ad illā trāsferēdā.d.l.qđ meo.⁊ Alex.ꝯs.lxxxj.lecto ⁊ discusso.col.vj.vsi.ad idē.nu.10.⁊.11.vol. 3.Itē requiriṫ vt trāsferaṫ possessio,qđ cōstituēs possideret tꝑe cōstituti.Alex.ꝯsi.xxiiij.circa ꝓcessum.col.j.vs.in in str̄o.⁊ ꝯsi.78.in causa ⁊ lite.colū.ij.vsi.cōstituerit se.nu.5.vol.vij.sed qđ si qs vēdat rē suā alicui,⁊ cōstituat se illā tenere noīe emptoris,deinde añquā emptor realē fuerit possessionē adept⁹,iterū vēditor illā vēdidit alteri,⁊ rem sibi tradidit,dubitaṫ nūqđ ꝓferaṫ vltim⁹.iuxta.l.q̊ties.de rei vē.C.Jas.⁊ doc.ibi cōcludunt ꝙ nō,cū ꝑ cōstitutū prim⁹ sit effect⁹ possessor.⁊ idē dico si cōstituerit se tenere noīe ꝓcarij ab emptore,vt notaṫ i.d.l.q̊ties ⁊ latissime dixi ꝯsi.295.qdā dñs alzeari⁹ belign⁹ nu.3.19.⁊.33.Ant.C.

SVMMARIVM.

1 Emptio non potest esse sine certo pretio.
2 Substantia vel de natura vel de accidentibus contractus,quæ dicatur.
3 Emptio cuius non pretium remittitur in potestatem tertij,non dicitur pura,sed conditionalis.
4 Statutum in emptione,trahitur ad locationem.
5 Recedi an & quando possit à persona arbitratoris?
6 Lęsus quando quis dicatur,ex arbitramento?
7 Lęsio ad minus in tertia parte totius requiritur,ad hoc vt possit de iure recedi à laudo.
8 Arbitrator quando vult laudare,an requiratur partis præsentia?
9 Arbitrator,debet procedere vt bonus vir.

10 Cōpromissum fit in titiū vt arbitratorē, nec limitat̃
tempus quanto tempore durabit eius arbitriū?
11 Litigator potest facere præfigi arbitratori tempus.
12 Venditor an cogatur facere rē accipientis? & sic trās
ferre dominium. 13.

a ¶ Pretiū aūt. Supra dictū est ꝙ ēptio ⁊ vēditio ꝯhit iter ꝯhētes, si iter ꝯhētes fuerit dē ꝑtio cōuētū. sȝ debes scire qḋ opȝ ꝙ ꝑtiuȝ sit cōstitutū: ⁊ ēt ꝙ certū ꝑtiū cōstituat̃. Sȝ pone cū vellē equū amici mei emere ⁊ dixit mihi qḋ haberē equū illū ꝓ tāto ꝓ quāto titiꝰ amicus noster estiaret: qd erit in isto casu? ⁊ dicit imperator ꝙ alibi ordiatū ē ꝙ si cōis amicꝰ nr̃ diffinierit ꝑtiū vȝ ꝯctus si aūt ille q nominat̃ noluerit vel non poterit ꝑtiū diffinire, nō vȝ ꝯctus, idē ēt intelligit̃ in locatiōe ⁊ cōductione hoc dicit vsqȝ ad illuȝ §. itē ꝑtium ⁊c.

a
1 Pretium autem. a † Emptio nō potest esse sine certo
pretio, sed si pretiū in alterius arbitrium cōfera
tur, tunc videtur emptio facta sub conditiōe: vt
si ille fuerit pretium arbitratꝰ, valeat ēptio: al's
secus. ⁊ idē in locatione. h. d. Et de materia huiꝰ
§. vide gl. ⁊ Sal. ⁊ doc. in. l. ementis, ⁊ Cy. ⁊ Bal.
in. l. fi. C. eo. ⁊ Barto Ange. ⁊ Raph. ⁊ Imol. in
l. si qs arbitratu. ff. de verborū obli. ¶ Not. ꝙ de
substātia emptionis ⁊ vēditiōis reqrit̃ ꝯsensus:
res ⁊ pretium determinatum: vt. s. eo. in princi.
⁊ hoc in pecunia numerata: vt infra proximo. §.
¶ No. ꝙ sine ꝑtio nō pōt eē emptio: q2 deficeret
vnū de substātialibꝰ dicti ꝯctꝰ: igit̃ nō valet vt. l.
2 sue rei. ff. eo. ¶ † Et qd dicat̃ de substātia vel de
natura vel de accidētibꝰ ꝯctꝰ. vide bo. gloss. ⁊ ibi
Bar. i. l. pacta. ff. e. ¶ Not. ꝙ vȝ vēditio ita cōce
pta, vēdo tibi istū librū ꝓ ꝑtio declarādo ꝑ Ga
3 sparē de libris. ¶ † Not. ꝙ talis ēptio cuiꝰ ꝑtiū
remittit̃ in ꝑtātē tertij, nō d2 pura sȝ ꝯditionalis
sub ista cōditiōe si ille fuerit arbitratꝰ. ¶ Not. ꝙ
facta remissiōe ꝑtij in tertiū, si ille tertiꝰ arbitrat̃
oīno eiꝰ declaratiōi stat̃ supple tu, si fuerit eq̄ ar
bitratꝰ. al's secꝰ vt dicā cū glo. ¶ Not. ibi oīno ⁊
res tradit̃. ꝙ hic vr̃ casus ꝙ vēditor oīno cogit̃. ⁊
sic ꝑcise ad rē ꝑstādā dicā cū gl. ¶ No. qua actio
ne vēditor agit, ⁊ qua ipse ēptor. ¶ Not. ꝙ si ille
arbiter nō arbitrat̃, nō valet aliquo mō dicta vē
ditio. ⁊ ratio, q2 esset sine pretio qḋ esse nō pōt vt
hic. ¶ No. ꝙ qñ committit̃ in arbitriū tertij, illo
nō arbitrante non recedit̃ a persona. facit. l. j. C.
4 eo. ⁊ dicta. l. si qs arbitratu. ¶ † Not. ꝙ statutum
in emptione, trahit̃ ad locationem. ⁊ est rō, q2 isti
duo contractꝰ eqparant̃ a lege veteri. l. j. ff. loca. ⁊
l. j. §. itē si qs. ff. depositi. ⁊ tūc succedit regula qḋ
etiā in exorbitātibꝰ et correctorijs, statutū nouū
in vno de eqparatis trahit̃ ad aliud. vt est gl. i. l.
qḋ vero. ff. de leg. ⁊ l. si qs seruo. ⁊ ibi Bar. ⁊ doc.
C. de fur. ⁊ dixi. s. de iure natu. §. j. ¶ In gl. esti
mauerit. in fi. dic vt ibi dicā. ⁊ no. gl. ⁊ Sali. in di
cta. l. in emētis. ¶ In gl. noīatus. ibi. l. si merces.
in prin. no. ꝯ id qḋ sepenumero vulgares faciunt
q2 dicūt quādo nō possunt de pretio concordari,
faciamus estimare: ⁊ qḋ estimatū fuerit dabo ti
bi pretij noīe: q2 nō valet nisi in specie dicat̃ quis
esse debeat talis estimator ⁊ arbitrator. ¶ In ea
dē gl. in fi. dic ꝙ gl. dicit ibi ꝙ esset speciale ibi in
mutuo, vt debitores recipiāt pecuniā. Sȝ Bar. ⁊
doct. in. l. ij. C. de pac. pig. reprobāt, imo est gene
rale semper quoties procedit aliqs cōtractus va
lidus ⁊ perfectus. vt ibi precedebat contractus
pignoris. ⁊ etiā mutui quorum cōtractꝰ occasio
ne, deuentū fuit ibi ad vēditionē ꝑdictā. nā tunc
occasione precedētiū cōtractuū implorare potest
officiū iudicis sup declaratione pretij. vt ibi ⁊ in
l. domū. vbi bonus casus. ff. eo. Secꝰ si nullo con
tractu precedēte venderē tibi rē mea pro iusto ꝑ
tio declarādo arbitrio boni viri. vt dicta. l. si mer
ces. in ꝑn. sȝ si esset specificata ꝑsona, valeret: vt
5 hic. ¶ † In gl. diffinierunt ibi nō recurrit ad bo
ni viri arbitriū. ⁊ an ⁊ quādo a persona arbitrato
ris recedat̃. dic aut loquimur in vltimis volūtati
bus, aut iter viuos. Primo casu aut quo ad sub
stātia legati. ⁊ pōt recedi. vt. l. fi. §. sȝ ⁊ si quis. ⁊. §.
etiā. C. cō. de leg. qḋ intellige cum distinctiōe, aut
fuit datū arbitriū ꝯditional'r aut nō, iuxta. l. j. cū
materia. ff. de lega. ij. aut quo ad pene cōmissio
nē, ⁊ nō receditur a persona. vt. l. j. in princi. ⁊ ibi
doct. ff. de cōditio. ⁊ demōstratio. Secundo casu
quādo in ꝯtractibꝰ. ⁊ tūc si fuit arbitratꝰ inique,
recedit̃ a ꝑsona etiā si fuerit iuratū stare ⁊ parere
sentētie sue. vt. l. si libertus iurauerit. ff. de ope. li.
⁊ in. c. quintauallis. extra de iureiurā. ⁊ no. Bar.
in. l. si societatē. §. arbitrorꝝ. ff. pro socio. aut nūqꝫ.

fuit arbitratꝰ, ⁊ tūc aut arbitrator erat vnꝰ de ꝯhētibꝰ. ⁊ quāuis non
fuerit arbitratꝰ recurrit̃ ad bonū virū. vt. l. hec venditio. ff. eo. aut fuit
tertiꝰ. ⁊ tūc fuit assumptꝰ sup ꝯctu ꝑficiēdo, ⁊ nō recedit̃ a ꝑsona vt in
nuit̃. d. l. si qs arbitratu. aut sup ꝯctu ꝑfecto ⁊ sup aliq̊ accidēti vel ac
cessorio, ⁊ receditur a ꝑsona: vt. l. domū. ff. eo. ita d̊t Bar. in. d. l. si qs ar
bitratu. in v. formo tibi vnā qōnē quā habui de facto. facit. l. si in em
ptiōe. in ꝑn. ff. eo. Ang. in. d. l. si qs arbitratu ꝯ ꝑ. l. hec vēditio. §. fi. ff. e.
⁊ Jo. de Imo. in. d. l. si qs arbitratu se inuoluit. sȝ Raph. d̊t ꝙ opinio
Bar. est egor, ꝓ q̄ est gl. ordi. in. d. l. in emētis. i v. accidētale aūt ⁊c. qḋ
6 nō ob. d. l. hec vēditio. §. fi. q2 alio casu loqt̃ si qs bñ inspexerit. ¶ † In
eadē gl. in fi. nota ⁊ signa istā gl. valde notabilē qñ qs dicat̃ lesus ex ar
bitramēto. vt qs possit recurrere ad arbitriū boni viri. nā hec gl. d̊t ꝙ
est in arbitrio iudicis multis cōsyderatis. sed Bar. in. l. si societatē. §.
arbitrorū. in v. ꝓ declaratiōe ꝑdictorū vt sciamꝰ ⁊c. ff. ꝓ socio. dicit ꝙ
quoties qs est deceptꝰ in sexta ꝑte totiꝰ, d2 enormiter lesus. ⁊ per ꝯñs
pōt peti reduci ad arbitriū boni viri, allegat ꝓ casu. l. vñ si nerue. ff. eo.
ti. nā in dubio ꝑtes debēt in societate esse equales. vt. l. si nō fuerit. e. ti.
⁊ tñ i. d. l. vñ si nerue. adiudicat̃ vni vna ꝑs, alteri due de toto. tūc facta
bñ cōputatione nō reperit̃ excessus nisi in sexta ꝑte: ⁊ tñ i. d. l. vñ si ner
ue. dicit ꝙ si arbitramētū ꝯtinet manifestā iniquitatē. ⁊ hoc deceptus
in taxatione ab alio facta. si aūt fuerit deceptꝰ in taxatiōe facta a se
metipso, tūc reqrit̃ deceptio vltra dimidiā iusti ꝑtij. vt. l. ij. C. de rescin
den. vēdi. sed Anto. de but. in. d. c. quintauallis. in v si. venio ad quintū
qñ d2 iniquū ⁊c. ⁊ Imo. in. d. l. si qs arbitratu. in v si. item adde, q2 dicit
Bar. i. l. si societatē ⁊c. ꝙ leges allegate ꝑ Bar. nō ꝓbāt de lesione. vj.
ꝑtis. sed de tertia totiꝰ. nā vt dicit Bar. i dubio ꝑtes debēt esse eq̄les,
iō si arbitrator assumptꝰ sup distributione ꝑtis societatis, adiudicet
vni ex socijs tertiā ꝑtē lucri: alij duas ꝑtes in effectu vr̃ ledere illuȝ cui
assignauit tertiā: ex q̊ debebat habere dimidiā ⁊ sic sex vncias totiꝰ lu
cri in tertia ꝑte quā hȝ minꝰ q̄ aliꝰ q duas vncias hȝ minꝰ: q̄ sunt ter
7 tia pars de sex. ⁊ ista est certa cōputatio. ¶ † Volūt ergo ꝑfati docto
res ꝙ ad hoc ꝙ possit de iure recedi a laudo, reqrit̃ ꝙ sit lesio ad minus
in tertia ꝑte totiꝰ. Ego aūt magis starē huic gl. singu. ꝙ sit in arbitrio
iudicis multis cōsyderatis: q2 aliqñ ꝯcederet reductionē in sexta. vt di
cit Bar. aliquādo in tertia ꝭm Ant. de butr. ⁊ Imo. aliquādo in plus,
aliqñ in minꝰ, ꝭm ꝙ equū ⁊ iustū sibi esse videbit̃. facit qḋ no. gl. Bart.
⁊ doct. in. l. si de meis. §. recepisse. C. de arbitris. ⁊ quod no. Cy. Bald. ⁊
Salice. in. l. cum antea. C. de arbitri. Et predicta procedunt, quando
quis suo nomine compromittit. sinautem suo nomine contrahat, re
quiritur ꝙ ex tali contractu sit lesus vltra dimidiam iusti pretij: vt. l.
ij. C. de rescin. vend. Sinautem fuit lesus ex contractu facto per ꝓcu
ratorem suum, tunc potest illud rescindi. si fuerit lesus in sexta ꝑte. vt
argu. dicta. l. vñ si nerue. ita dicit Barto. sub dubio forte in dicta. l. si so
cietatem. §. arbitrorum. ff. pro socio. Sed Ludo. in. l. si quis cum aliter.
ff. de verborum obli. hoc reprehendit: q2 etiam ex cōtractu procurato
ris, opȝ ꝙ sit lesio vltra dimidiam iusti ꝑtij: vt detur remedium. l. ij. de
8 rescindē. venditio. ⁊ est textus in. l. si volūtatis. eo. ti. qḋ no. ¶ † Que
ro qñ arbitrator vult laudare, an requiratur partis presentia? ⁊ Pet.
⁊ Cy. in. l. fi. C. eodē. tenēt ꝙ sic. per dictā. l. si qs arbitratu. Et istud se
quit̃ ibi Bar. in versi. arbitrator dȝ arbitrari ⁊c. et allegat pro casu. ff.
de edil. edict. l. qḋ si nolit. §. si quis ita. Preterea dȝ arbitrator discur
rere ⁊ partes interrogare. vt. d. §. recepisse. ideo debet ꝑs citari. Et ꝑ
hoc. l. legatum. ff. de vsufr. legato vbi iudex, vt bonus vir, aditus con
uocat legatarios, ⁊ requiritur partis presentia argumē. l. hac edicta.
in. §. illud. C. de secund. nup. sed Guiliel. de cug. in. l. si quis arbitratu. et
ibi quidam doctor solennis dominus. Franciscus de Albergotis de
aret. ⁊ Cy. ⁊ postea in additionibus in. d. l. fi. ⁊ Bal. ibi in versic. tertio
quero, nunquid arbitrator ⁊c. tenent cōtrariū: quia arbitrator potest
declarare per nuntiuȝ vel epistolā. vt argu. ff. de acquiren. heredita. l. si
quis mihi bona. §. iussum. ⁊ l. cum pater. §. hereditatis. ff. de legatis se
9 cundo. ⁊. ff. si men. fal. mo. dixe. l. prima in fine. † Nec obstat quod debet
procedere vt bonus vir: quia hoc est verum quo ad modum, non quo
ad qualitatem. vt. ff. de vsufructu. l. item si fundum. §. fi. videlicet quod
non dȝ procedere taliter qualiter esset in via disceptationis, partibus
conuocatis. facit. l. si conuenerit. primo responso. ff. de pignor. actio. et
idem voluit Bal. in. l. si quis ex consensu. in principio. C. de episco. au
dien. ⁊ no. Ant. de butr. in. d. c. quintauallis. in versicu. ex his infertur.
ꝭm Guil. de cug. in. l. epistole ⁊c. Et pro ista parte alleg. Barto. in. c. si
compromissarius. de electio. in. vj. Sed Sali. in. d. l. finali. in versiculo
quero septimo an iste arbitrator poterit arbitrari ⁊c. videtur concor
dare opinioñ. veȝ aut est arbitrator sup re que nō requirit examen, nec
informationē partium: ⁊ tunc nullo tempore requirit̃ partis citatio.
ita intelligitur. d. c. si compromissarius. aut requirit informationem
partiū: sȝ nō examen iuris. vt est in arbitratore ad estimandum pretiū
rei. vt hic, quia non potest condigne estimare nisi rē cognoscat. argu. C.
de sacrosanct. eccle. aut̃. hoc ius porrectum. ⁊ ad hanc informationem
debet arbitrator facere requiri partes: sed ad suum arbitramentum
augendum, nō est necessaria partium presentia. Aut est arbitrator rei
qui requirit informationem partium ⁊ examen iuris earum. vt est vi
dere in arbitratore deceptionis ⁊ iurgij: q lȝ possit arbitrari de facto
idest

idest auferēdo de iure vnius,ꝛ dare alteri.tñ tam in iure ꝙ̄ in facto dʒ
prius causam examinasse:ꝛ sic partiū allegationes audiuisse:alˀs ne‑
sciret an ꝛ quātū de iure vni⁹ auferret ꝛ daret alteri.vt arg.l.fi.C.si p
vim vel alio modo.ꝛ tunc nō est dubiū ꝙ ad has informationes,dʒ fa
cere ptes regrere:sʒ ad laudū audiēdū est dubiū.ꝛ in hoc vꝫ Sali.qō
verioꝛ sit opinio qō nō sit necessario qō ps citeꝛ.Et ratio:qꝛ cū datur
ptās arbitrādi de facto:daꝛ ei facultas recedēdi a iure ꝛ ei⁹ ordine:
p̄terꝙ̄ in habēdo informationē.ꝛ hoc tʒ Inno.in.c.qntauallis.de iu‑
reiurando.maximē cū pri⁹ arbitratoꝛ bñ examinauerit:nō est neces‑
se qō ꝓtegaꝛ postea partibus,itētionē suā mutādo in citādo ad au
diēdū volūtatē suā.vt.l.obseruādū.ff.de offō p̄toris.ꝓ quo facit qō
no.Inn.in.c.raynaldus.extra de testamētis.vt refert Bar.i.l.si vn⁹.
§.fi.ff.de arbitris.in.l.si duo ex trib⁹.ff.de re iudica.Et ista opinio te
10 neꝛ ꝓ vera ꝛ iusta.¶ † Quero,sit cōpromissum in titiū vt arbitrato
rem,nec limitatur tempus,quanto tempore durabit eius arbitrium
Barto.in.d.l.si quis arbitratu.in versic.quero quarto quanto tem‑
pore durat potestas ꝛc.dicit qō durat anno.vt ar.l.fi.§.sed ꝛ si qs.C.
cōmunia de legatis.sed aliter dicit Imol.in.d.l.si quis arbitratu.in
ver.item attende.qꝛ videtur dixisse verū Bar.ꝛc.ꝛ hoc videtur cōfir‑
mare Imo.in.l.multa.in fine.in p̄n.ff.de condi.ꝛ demonstra.quia cuʒ
in contractibus nō reperiatur expressum,quantum duret.qꝛ.l.item
si vnus.§.j.ff.de arbi.ꝛ quod ibi notatur in glo.loquitur in arbitro.ꝛ
ibi per doc.ꝙ statutū in vltima voluntate.in.d.§.sed ꝛ si quis trahaꝛ
ad contractum.sed tamē Bal.in.d.l.fi.ꝛ in.d.l.multa.tenet qō durat
ꝑ quatuoꝛ vel quinqꝫ vel per plures annos.per auꝛ.si tamen.C.de tē‑
po.app.Sʒ illa lex nō facit,qꝛ ita potest loqui in arbitro sicut in arbi
tratore.sed Pla.in gl.in.l.litigatores.§.fi.cum.l.seq.dicit per dictam
auꝛ.si tñ.ꝙ in arbitratore nō est certum tempus determinatum.vt in
Spe.de arbi.§.differt.ad fi.ꝛ ibi hoc tenet Jo.an.in addi.qꝛ videtur
imputandum partibus quare non apposuerunt certuʒ tempus ꝛ ita
tenet Imo.in dictis locis.ꝛ hic etiā Sali.in.d.l.fi.ver.q̄ro sexto vsqꝫ
11 ad quantum tp̄s ꝛc.ea ratione † qꝛ pōt ligatoꝛ facere p̄figi arbitrato
ri tp̄s vel illi tertio si duo non sunt in cōcordia ad arbitrādū qꝛ in euʒ
est facta cōpromissio.vt bonū virū:cuius nō debet esse munus reti‑
re partes in pendenti ꝛ incitare amicos ad discordias.arg.l.quidam
estima.ff.si certum peta.facit.l.si ea.C.qui accu.non possunt cū simi.
12 ¶ † In gl.tradatur.l.ex empto.in prin.dic.hoc verū,ꝙ venditoꝛ nō
cogitur facere rem accipientis.ꝛ sic trāsferre dñium.dic nisi ipse esset
dñs:qꝛ tūc teneręꝛ dñiū transferre.alˀs nō esset liberatus.vt est casus
singu.in.l.cum manu sata.§.fi.ff.eo.ꝛ si nō est dñs trāsferret vsucapiē
13 di conditionem.vt.l.clauibus.ff.de cōtrahen.emptio.¶ † In ea.glo.
in fi.not.ꝛ signa istam gl.que reputatur in materia melioꝛ de corpore
iuris,videlicet an venditoꝛ precise cogatur ad rem venditā tradēdā,
an liberetur soluendo interesse dic ꝙ aut hʒ facultatē rei p̄stande aut
non.ꝛ istam glo.tenet Barto.l.in.stipulationes nō diui.in vlti.char.
ff.de ver.oblig.in versic.ad tertiū venio qñ in obligatione.ꝛ in.l.j.ff.
de actio.empt.versicu.item quero vtrum venditoꝛ ꝛc.¶ In glos.pro
nihilo.in fi.an ꝛ qñ in vltima voluntate recurratur ad bonū virū.vi
de quod.s̄.dixi.ꝛ habetur in.l.j.ff.de leg.ij.¶ In glo.in locationib⁹.
in fi.dic vt dixi.s̄.super tex.

SVMMARIVM.

1 Pretium debet esse in pecunia numerata,in emptione & venditione.
2 Vltima opinio est tenenda.
3 Emptio si fiat ad marchas vel ad libram auri,an dicatur emptio?
4 Trado tibi librum meum pro tuo aut ꝓ decem in pecunia numerata,an sit emptio vel permutatio?
5 Permutatio quare dicatur contractus innominatus?
6 Actio præscriptis verbis,cui detur.

a
1 Item pretium. [a] ¶ † In emptione ꝛ vēditione p̄tium de
esse in pecunia numerata:alˀs est ꝑmuta
tio que est contractus separatus ab emptione.h.d.¶ No.in contra‑
ctu emptionis non tantum pretiū ꝛ qdē certū,interuenire dʒ vt.s̄.ꝓ
ximo.§.Sed etiam in pecunia numerata sicut in contractu locatio‑
nis.vt ē casus no.in.l.j.§.itē si quis.ff.deposi.ꝛ.l.naturalis.§.j.ff.de p̄‑
scrip.verbis.¶ No.quod vna species nō potest esse loco pretij alte‑
rius speciei,nam licet loco omnium pecunia esse possit.quia oīa ꝑ pe
cuniam cōparata sunt.vt.l.si idem fideiussorem.ff.de fideiusso.non ta
mē ecōtra species potest esse loco pecunie.¶ Not.ibi argu.vtebatur:
qꝛ licitum est allegare poetas ad decisionem legum.fa.l.septimo mē
se.ꝛ quod ibi.no.ff.de statu homi.ꝛ in.l.intantū.§.fina.ꝛ ibi doctores.
ff.de re.diui.ꝛ not.Bar.in.l.j.ff.si certum petatur.dic vt ibi per eum.
¶ No.quod aliud est emptio:ꝛ aliud est permutatio.facit.l.j.ff.eod.
¶ No.quod debet esse differentia inter rē venditā ꝛ pretium.¶ No.
2 quod ꝑmutatio est contractus validus,de per se:facit.l.j.de rerū ꝑ‑
mutatione.¶ † No.ibi:alijs Homericis versibus.ꝛ rationibus ꝛc.qō
hic est casus pro illa glo.singulari in.l.qui filium.§.sabinus.ff.ad treb.
in ver.nobis.vbi glo.vult quod ibi vltima opinio sit tenenda:qꝛ vlti‑
ma validiores allegat rōnes.vñ ꝓ dicta gl.vꝫ hic
casus ad literā,licet nō allegeꝛ.ꝛ allegat illā gl.ꝛ
etiā pōt allegari iste tex.qō q̄ties gl.plures opi‑
niōes posuerit,nec aliqua exp̄sse vel tacite ap‑
probauerit:qō vꝫ vltimā cōprobasse.ita etiā dici
mus de opinione Inno.ita dicit Hosti.in.c.j.ex
tra de priui.ꝛ Bal.in authē.ex testō.C.de colla.
3 ꝛ Imo.in.d.§.sabinus.qō no.dixi.s̄.¶ † In gl.
p̄tio in fi.qd si fiat ēptio ad marchas vel ad librā
auri vel argenti.an dicatur emptio?videꝛ quod
nō,quia nō est pecunia numerata,quod videtur
hic regri:pōt dici qō si facta fuerit cōuētio ad nu
meratam pecuniam,licet postea soluatur libra
auri vel alia species loco dicti p̄tij ꝯuenti:valet
emptio.vt.l.pretij.vbi est casus.C.de rescin.ven.
Sed an saltē valeat vt contractus innominatus
quādo fit ad marchaʒ auri?ꝛ videꝛ ꝙ sic,s̄m Jo.
fab.hic.ꝛ.C.eo.l.empti.ff.eo.l.cū manu sata.§.fi.
ꝛ no.ff.cōmo.l.hec vēditio.¶ Quid si emitur ad
pecuniam per superiorē reprobatam iuxta.l.ele‑
gāter.§.qui reprobos.ff.de pigno.actio.dic ꝙ va
let vt contractus innominat⁹.vt.l.creditoꝛ obla
4 tam.ff.de sol.¶ † Quid si trado tibi librū meū
pro tuo vt ꝓ decē in pecunia numerata.an sit em
ptio vel permutatio?ꝛ Bar.in.l.Arist.in p̄n.ff.
de dona.dicit ꝙ aut p̄ncipaliter emitur ꝛ tūc lʒ
aliqua species detur,totū erit emptio:vt.l.teneꝛ.
§.j.ff.de actio.empti.Si principaliter permutaꝛ,
totū erit permutatio.vt extra de rerum permu.
c.ad questiones.In dubio inspiciā quod plus va
let,vt si valet pl⁹ res que datur ꝙ̄ pecunia,sit ꝑ‑
mutatio:vt.d.c.ad questiōes.alˀs esset emptio.vt
l.quicquid.§.fina.ff.de acquirē.rerum domi.nec
erit loc⁹ penitentie in aliquo:vt.ff.de ser.expoꝛ.l.
quesitum.nec obstat.l.iij.ꝛ quod ibi notaꝛ eodem
titu.nam locus est penitētie.vt ibi diciꝛ quātum
ad hoc vt constitutio non habeat locū,nō quod
emptoꝛ non possit manumittere si vult vt vendi
toꝛ nō posset reuocare:vt.d.l.quesitum.vt no.in
l.j.C.si manu.ita fuerit ali.nō obstat dicta.l.ari‑
sto.qꝛ ibi speciale in exercente liberalitatē.ꝛ vide
ibi Imolā.ꝛ vide Bar.in.l.j.in fin.ff.de rerū ꝑmu
ta.ꝛ qua actiōe isto casu agaꝛ.vide Bar.in.l.fi.in
fine.ff.de ꝯdict.ob cau.¶ In gl.poeta homero.ī
fine.dic vt ibi notat Bal.ꝛ ego dixi super tex.Et
dic vt dixi.s̄.in ꝓemio.§.penultimo.ꝛ dic vt ibi.
5 ¶ † In gl.magna.ibi.ff.de pactis.l.iurisgētium.
in p̄ncip.dic vt ibi no.glo.ꝛ meli⁹ in rubrica.C.de
rerū diuisio.vcʒ quod ideo permutatio dicitur cō
tractus innominatus,qꝛ non habet nomen spe‑
ciale:pro cuius euidentia scias s̄m Barto.in.d.l.
iurisgentium.in principio.quod habere nomen
generis gñalissimi vel subalterni,non dicitur no‑
men nec per hoc diciꝛ res nominata.Sed haben‑
do nomen speciale,bene facit rem nominatā ꝛc.
tractum nominatum.vt ꝓbatur in.l.ij.cum.l.se‑
quēti.ff.de prescri.verbis.Permutatio enī est no
men cuiusdā generis subalterni,vbicūqꝫ aliquid
datur vel fit.Nā late loquēdo,emptio etiā pōt di
ci permutatio:permutanꝛ enim res cum pecunia
vt.l.ita constante.ff.de iure dot,ꝛ sic in locatione
permutatur pecunia cum opere.quod not.ꝛ vide
etiam Bal.ꝛ Ang.in dicta.l.iurisgentium.Et ꝓ
hoc ego adduco qō habeꝛ in simili in.l.turpia.in
princi.ff.de lega.primo.ꝛ vide etiā Bar.in rubri‑
ca.C.de rerum permutatio.¶ In eadem glos.ibi
l.ex placito.Dic vt ibi no.glossa ꝛ omnes docto.
6 ¶ † In ead.glo.in fine.in quibus autem casibus
detur actio prescriptis verbis.no.gl.in dicta.l.ex
placito.ꝛ ibi Cy.ꝛ Bal.ꝛ plenius per Sali.dic vt
ibi.Tu autem de natura huius contractus per‑
mutationis ꝛ de eius materia,vide oīno vt scri‑
psi.j.de actio.§.actionum.auꝛ.in ver.in gl.ꝑmu‑
tatione.ibi:nisi in duob⁹ casib⁹ ꝛc.Materiam au
tem actionum in factuʒ vel prescriptis verbis.vi
de etiam que scripsi in.d.§.actionum autem.in
versic.querit hic Joannes fab.quid si fiat ꝛc.cum
versi.sequen.dic vt ibi.

SVMMARIVM.

a ¶ Itē p̄tiū.Su
pra dictū est qō
duo regrūꝛ,ad h̄
ꝙ valeat ēptio
ꝛ vēditio.vcʒ ꝙ
p̄tiū ꝯstituaꝛ.ꝙ
certū p̄tiū ꝛ ad
huc tertiū ē ne‑
cessariū.s.ꝙ sit ī
pecunia nūera‑
ta.sʒ nōne si dede
ro tibi equū ꝓ vi
no.ꝛ ita equū ꝓ
vīo ꝑmutauero
erit ne ēptio et
vēditio?Et rñ.
īpatoꝛ dicēs ꝙ
sup h̄ apō anti‑
q̄s q̄rebaꝛ.cassi⁹
ꝛ Sabin⁹ dice‑
bāt ꝙ sic.Dice‑
bēt eī ꝙ ꝑmuta
tio erat vetustis
sima sp̄ēs ēptio
nis ꝛ vēditiōis.
ꝛ h̄ ꝓbabāt ar‑
gumēto Home
ri dicētꝫ ꝙ ali q̄
ps exercitus ar
chiuoꝝ vinuʒ si‑
bi emit ꝑmuta‑
tis quibusdam
reb⁹ pro vino.ꝛ
ita permutatio
dꝛ emptio s̄m
Homer,sed di‑
uerse schole au‑
thores aliō sen‑
tiebāt:dicebāt
enī aliud eē em
ptionē qꝛ in ꝑ‑
mutatione non
pōt patere que
res noīe p̄tij da
ta sit,et q̄ data
nō sit.ꝙ autem
vtraqꝫ videatur
vēditio loco p̄‑
tij dati,hoc nul
la rō ꝑmittit sʒ
Procul⁹ dice‑
bat ꝑmutatio‑
nē eē speciē se
paratā ab em
ptione ꝛ vendi
tione,ꝛ ei⁹ sñia
ꝑualuit.Sʒ dñe
qd vobis vꝫ de
sentētia Cassij
ꝛ Sabini q̄ niti
tur autoritate
philosophoꝝ:
ꝛ rñ.ꝙ sñia ꝑcu
li melioꝛ est,et
rationibus vali
dioribus nitiꝛ ꝛ
hoc dicit.

1 Cõmodũ & incõmodũ rei venditę, ad quẽ ſpectet.
2 Domus an poſſit cõburi, ſine culpa inhabitantium.
3 Res vendita ſi antequàm tradatur publicet̃ culpa vel delicto venditoris, eius eſt damnum.
4 Expreſſio aliquorum caſuum in ſpecie, an ſufficiat?
5 Res ſi eſſet peritura, ad quem pertinet damnum.

a
1 Cum autem emptio.

a ℂ Cũ aũt emptio. In ſupiorib' dictũ ẽ qd̕ ẽptio ⁊ vẽditio ɔ̃hit̃ ſimul atq; de p̃tio ɔuenit̃: lʒ adhuc res nõ ſit tradita neq; p̃tiũ ſolutũ. et h̄ ſi ſine ſcriptura ɔ̃cta fuerit vẽditio. Si eñ aliq̃ vẽditio ɔ̃hat̃ in ſcriptis, poterit tã ẽptor q̃ vẽditor ĩpune a ɔtractu recedere donec totũ fuerit ɔpletũ. Cũ igit̃ dicat legiſlator poſt ɔ̃ctũ ɔpletũ piculũ rei vẽdite ad ẽptorẽ ptinere: apparet ꝙ piculũ rei pdite ptinet ad emptorẽ poſtq̃ d̕ p̃tio fuerit ɔuentũ. Cõplet' aũt d̕r ɔ̃ct' (vt ex p̃dictis ptʒ) q̃ cito d̕ p̃tio rei cõuẽtũ ẽ: q̃uis emptori tradita nõ fuerit. ſʒ penes vẽditorẽ perit. vñ ſi fu' fuerit vẽdit'. et añq̃ ẽptori tradat̃ ſine dolo ⁊ culpa ditorꝫ penes vẽditorẽ d̕ceſſerit vel ĩ aliq̃ pte ſui corporis leſus fuerit ẽptori perĳt. et nihilominus neceſſe habebit venditorĳ ĩtegrũ p̃tiũ reſtituere, ſi nõdũ p̃tiũ fuerit ſolutũ. Idẽ etiã ẽ ſi edes vẽdite anteq̃ tradant̃ tote vel aliq̃ parte ſui ĩcẽdio ɔ̃ſump te fuerint. vl̕ ſi fund' venditus fuerit añq̃ tradat̃. vt fluuius tot' vel ex aliq̃ parte ablatus ſit vel inundatiõe vel aliquo mõ deterior ſit fact', ſemp emptoris dãnũ erit q̃cq̃d eñ ſine dolo ⁊ culpa vẽditoris accidit ĩ eo tenet̃ piculũ aũt ad emptorẽ ptinet. Sʒ pone in re vẽdita anteq̃ tradat̃ aliqd̕ lucrũ cõtingit puta res vendita p alluuionẽ vl̕ aliquo alio mõ lõge melior eſt effecta: cui' erit lucrũ? ⁊ rñdet dñs Iuſt. ꝙ ẽptoris ẽm naturã eſt vt eũ ſequant̃ ɔmoda, quẽ ſequunt̃ incõmoda. ⁊. h. d. vſq; ad illuʒ. §. emptio ⁊c.

a † Rei vẽdite in ſpecie cõmodũ ⁊ incõmodũ ſpectat ad emptorẽ, ⁊ ante traditionẽ: niſi in ea dolũ vel culpã vẽditor cõmiſerit cui' noĩe cõuenit̃, ⁊ q̃ties: iõ tenet̃: q2 actionẽ hʒ, eã cedẽdo liberat̃. h. d. ℂ No. ꝙ eo ipſo ꝙ de pretio conuẽtũ eſt, ſtatim emptio dicitur perfecta. ℂ No. ibi: ſtatim. ꝙ pfecta vẽditiõe etiã anteq̃ res vel p̃tiũ tradat̃, periculũ rei vendite ſpectat ad emptorẽ: qd̕ intellige vt hic ĩ gl. magna ẽt anteq̃ res ẽptori fuerit aſſignata. ℂ No. ꝙ ſiue in totũ peat ſiue in parte: ſiue ledit̃ piculũ ſpectat ad emptorẽ ſicut ſi aliqd rei empte etiam añ traditionẽ accedit, cedit lucro ẽptorꝫ. ℂ No. ꝙ ſi fund' vẽdit' caſmate pereat, vel a flumine ſit inundat' ſpectat ad emptorẽ vt cogat̃ ſoluere

2 integrũ p̃tiũ. ℂ † Not. ꝙ hic videt̃ caſus ꝙ dom' poſſit cõburi, etiã ſine culpa inhabitãtiũ: q2 ſi preſumet̃ ɔbuſta culpa vẽditoris, nõ poſſit agere ad pretiũ. ⁊ ſic ad ipſum ⁊ nõ ad ẽptorẽ dãnũ ſpectaret. ⁊ tñ hic dicit̃ ɔ̃riũ igit̃ ſic. facit. l. vendita. ff. de peri. ⁊ cõmo. rei vẽ. ℂ No. ꝙ cõmodũ alluuionis ɔtingens poſt vẽditionẽ. ⁊ etiã ante traditionẽ, ſpectat ad ipʒ ẽptorẽ: q2 ad quẽ ſpectat dãnũ, dʒ etiã ſpecctare lucrũ vt in regula ẽm naturã. ff. de reg. iur. ℂ No. ꝙ eo ipõ ꝙ homo vel aĩalia vẽdũtur, ẽt añq̃ tradant̃ ſi aufugiãt ſpectat piculũ ad emptorẽ. et ſic ſi emo vitulos in armento ⁊ aufugiãt periculũ eſt emptoris niſi vẽditor pmiſerit cuſtodiã. ℂ No. ibi adhuc dñs eſt lʒ vẽdã librũ. et etiã recipiã p̃tium non deſino eſſe dñs donec tradidero: q2 traditionib' dominia transferunt̃: vt l. traditionib' cũ materia. C. de pac. ℂ No. ꝙ vẽditor ⁊ nõ ẽptor hʒ actionẽ ⁊ rei pſecutoriã, ⁊ penalẽ p re vẽdita: lʒ piculũ ſpectet ad ẽptorẽ: ⁊ rõ eſt q2 vẽditor adhuc eſt dñs. ℂ Not. ꝙ actionẽ ẽt penalẽ quã vẽditor hʒ, tenet̃ cedere ipi emptori. ℂ In gl. ſtatim. ibi ſed nouẽ neceſſaria ⁊c. dic ẽʒ Ioã. fab. ꝙ ſalua reuerẽtia glo. nõ eſt verũ ꝙ hec ſint neceſſaria ad hoc vt regula hic data locũ habeat. q2 de ſe vera eſt: ſed fallit in quolibet caſuũ p̃dictoꝝ. vñ ridiculũ eſt dicere qd̕ ad verificationẽ eius oẽs hi caſus ſunt neceſſarĳ vel ꝙ oẽs deſunt, ſed bene eſt neceſſariũ ꝙ oẽs abſint ⁊ qlibet eorũ.

3 ℂ † In gl. ibi. ff. loca. l. ſi fund'. dic ꝙ ſi res vẽditã: an anteq̃ tradat̃ publicet̃ culpa vel delicto vẽditoris eius eſt dãnũ: ⁊ tenet̃ ẽptori ad reſtitutionẽ pretĳ, ad omne intereſſe: ſi aũt ſine eius culpa publicaret̃: vt q2 forte militib' aſſignaret̃. vt dicit glo. ad. d. l. ſi fund', ⁊. l. itẽ ſi verberatũ. ff. de rei ven. tũc tenet̃ vẽditor ſolũmõ reſtituere p̃tiũ, nõ aũt tenet̃ ad aliqd̕ intereſſe: ⁊ ſic eſt ſpãle hoc ſcd̕o caſu ꝙ periculũ perẽptionis rei vendite, nõ ſpectet ad emptorẽ: vt dicit glo. in. d. l. ſi fundus.

4 ℂ † In ea. ibi. ſʒ ⁊ ſi qs. §. q̃ſitũ. dic ꝙ ſufficit exp̃ſſio aliquoꝝ caſuũ in ſpecie. ⁊ deinde ſeqt̃ clauſula gñalis. que refert̃ ad alios caſus nõ ſpecificatos minores vl̕ equales expreſſis nõ maiores vt in cle. ĳ. de pcur. ⁊ iõ cautela eſt ꝙ maximi caſus ⁊ terribiles exprimant̃: q2 veniũt ſimiles propter dictam clauſulã gñalez. ℂ Vnũ tñ tene mẽti, qd̕ vbicũq; d̕r ſimpl̕r aliquẽ teneri de caſib', intelligitur de cõſuetis ⁊ ſolitis. nõ aũt de caſib' incõſuetis vel nõ veroſimilib'. vt eſt caſus ſingularis in. l. fiſtulã. §. fi. ff. de ɔ̃hẽ. emp. ita ſingulariter dicit Bar. in. d. §. q̃ſitũ. ℂ In ea. gl. ibi. l. ſi verberatũ. §. fi. dic vt no. Bar. ⁊ Ang. et alĳ doc. Raph. ⁊ Imo. in. l. cũ res. §. fi. ff. de leg. i. ⁊ no. Bar. et doc. in. l. qd̕ te. ff. ſi cer. pe. et no. gl. et plene in. l. ſi verberatũ, et ibi Ang. et doc. ff. de rei vẽ. et no. gl. et plene Bar. ⁊ Imo. in. l. nemo. ff. d̕ verb. ſig. ⁊ ɔcluſio eſt qd̕ aut res debet̃ actiõe reali, et tene diſtictionem gl. in. d. l. itẽ ſi verberatũ. aut actione perſonali. ⁊ tũc aut deſcẽdit ex delicto: q2 abſtulit mihi librũ. ⁊ non adhibet̃ illa diſtinctio eſſet peritura eodẽ modo penes me: imo indiſtincte tenet̃ de caſu. vt. l. ſubſtracto. ⁊ ꝙ ibi not. C. de fur. ⁊. l. i. §. rectiſſime. ff. de vi ⁊ vi arma. aut ex ɔ̃ctu deſcẽdit: ⁊ tũc lʒ ſint opi. tñ Bar. tenet cũ gl. ꝙ ſi erat in mora oĩno teneat̃: q2 fur ⁊ moroſus equiparãtur: vt l. inter ſtipulantẽ. §. ſi rẽ. ff. de verb. obli. ſed raptor indiſtincte tenetur, ergo ⁊ moroſus: q2 ſi nõ fuiſſet in mora ⁊ reſtituiſſet actori poſſibile fuit qd̕ actor diſtraxiſſet: vt eſt tex. valde no. ĩ. d. l. cũ res. §. fi. nec modo aliquo mihi placet opinio Bal. et Ang. in. d. l. nemo. §. i. videlicet ꝙ fiat differentia an teneatur ex ɔ̃ctu bone fidei vel ſtricti iuris, vel ex vltima volũtate: q2 iſta dr̃ia eſt ad literã ɔ̃ textũ no. ĩ materia. l. ſi in aña. §. fi. ff. depoſiti. vbi dicit̃ quẽadmoduʒ ꝙ ex ſtipulatu ⁊c. ⁊ ſic in ſtricto iure vel ex teſtõ ⁊c. ⁊ ſic ex vltĩa volũtate ſic depoſitũ quoq;. ⁊ ſic ĩ ɔ̃ctu bone fidei ⁊c. ⁊ ſic exp̃ſſe in oĩb' poſt morã piculũ ſpectat ad debitorẽ ꝙ no. vide Sal. in. d. l. ꝙ te. ⁊ late p eũdẽ in. l. i. C. ꝙ met. cauſa. ℂ In ea. gl. in fi. no. ⁊ ſigna totam iſtã glo. meliorẽ in materia ſua, de corpore iuris. ⁊ in hoc vltimo ꝙ tãgit glo. cõclude ꝙ aut vendit̃ vinũ in gñe aut in ſpecie, in gñe generaliſſimo: vt decẽ corbes vini in genere ſubalterno vt decẽ corbes vini talis vinee vel talis cellarĳ. vbi ſunt plura vina in ſpecie: vt puta vendo tibi iſtam vegetẽ vini p tãto p̃tio: ⁊ p̃mo caſu nõ eſt dubiũ qd̕ oẽ periculũ pditiõis vel erroris vel aliud, ſpectat ad vẽditorẽ

5 vt. l. cõuenit. ff. de peri. ⁊ cõ. rei vẽdi. ℂ † Quid ſi iſto caſu vẽdidi tibi decẽ corbes vini reponẽdas ĩ vindemĳs in tuis cellarĳs. ⁊ ita repoſui ⁊ tradidi claues ante deguſtationẽ vel mẽſurationẽ perĳt vel acuit? Dic ꝙ piculũ eſt emptoris: q2 vr̃ iã traditũ: vt. d. l. cõuenit. imputet eñ ſibi emptor q nõ deguſtauit. vt. l. ſi vina. eo. ti. ⁊. l. emptor. §. i. eo. ti. Sec' dicit Io. fab. ſi vẽditor repoſuit in cellario: q2 tũc nulla eſſet traditio. vt arg. l. qd̕ ſepe. §. ĩ his. ff. eo. Scd̕o caſu p̃ncipali qñ vẽdit̃ in gñe ſubalterno. ⁊ Bal. hic ⁊ in. l. i. ff. de peri. ⁊ cõmo. rei ven. in princ. dicit ꝙ periculũ peremptionis, pertinet ad vẽditorẽ, ſed deteriorationis ad emptorẽ. Sʒ doct. hoc reprehẽdũt in. d. l. i. ⁊ dicunt indiſtincte pertinere ad venditorẽ, donec fuerit mẽſuratum per dictã. l. cum cõuenit. niſi emptor eſſet in mora recipiẽdi. vt ibi, tertio caſu quãdo vinũ vendit̃ in ſpecie: ⁊ tũc eſt clarum ꝙ venditio eſt perfecta ante menſurationẽ: ⁊ ſic ptinet piculũ ad emptorem. vt. d. l. i. in prin. ⁊. d. l. quod ſepe. §. is qui vina. Sed querit̃ qd in deguſtatione, an ſit neceſſaria ad hoc vt pficiat̃? ⁊ ſic periculũ cõtingẽs ante deguſtationẽ ptineat ad emptorẽ, ⁊ in hoc ſũt varie gl. hic ⁊ in. d. l. i. in p̃nc. tu tene ꝙ periculũ ſpectat ad emptorẽ q2 ſicut menſuratio nõ eſt neceſſaria ad eius pfectionẽ. vt dixi: ita nec deguſtatio. hoc pbatur per. d. l. i. in plurib' partibus. Primo in principio vbi indiſtincte dicit̃ ꝙ periculũ pertinet ad emptorem. nec dicit poſt deguſtationẽ vel ante. Secũdo in ver. quod ſi venditor ſuſcepit in ſe periculũ, tale pactũ hʒ ĩ ſe vigorẽ vſq; ad deguſtationẽ: ⁊ tũc eſt neceſſaria deguſtatio cũ pactũ ſit appoſitũ: al̕s nõ eſt neceſſaria: q2 ſi eſſet neceſſaria, pactũ eſſet ſupfluũ cum periculũ ſine pacto ptineat ad vẽditorẽ ante deguſtationem. Tertio hoc pbatur ibi: in ver. pleniſſime. nã vt dixi ante deguſtationẽ, emptio eſt pfecta licet nõ pleniſſime. Et hoc ſufficit ad hoc vt periculũ pertineat ad emptorẽ. vt. d. l. neceſſario. ⁊ eſt caſus in. l. ſi qs vina. ff. de peri. ⁊ cõmod. rei vẽdi. in. §. ſi in aduerſione. ⁊ p̃dicta procedũt niſi fuerit actũ vt deguſtetur, quo caſu vẽditio erat pfecta. Ex quo vr̃ in ſpecie tñ, per hoc actum ꝙ ante deguſtationẽ omne periculũ ptineat ad venditorem. Et iſte caſus eſt in. d. l. ſi qs vina. in princ. Aduertas tamen ꝙ qñ eſt appoſitũ tẽp' ad mẽſurãdũ, ⁊ emptor fuit in mora põt vẽditor facta tñ ipſi' noua ĩterpellatiõe ſi etiã fuerit negligẽs emptor in mẽſurãdo, effundere dictũ vinum, ⁊ tñ conſequi totũ pretiũ ⁊ ſi effundere nõ vult, põt ab illo die ĩ antea petere penſionem

re pensionē vasis, quaten⁹ sua interſit. Sin aūt nō fuit tps appoſitū, dʒ vinū ɔſeruare donec vasa fuerint ſibi neceſſaria. Iſte eſt caſus no. in.d.l.j.§.lʒ aūt. Et p̄dicta ꝓcedūt in vino, nō aūt in oleo frumēto, et alijs reb⁹: q̄ lʒ nō mēſuret᷑ oleū vel frumētū, nō tñ poterit pp̄ hʼ vēditor effundere. vt eſt gl. ſing. in.d.l.j. in p̄n. in gl. magna in ꝟ. imo etiaʒ ipſe vult. ¶ Unū addas ꝙ qñ vinū vēdit᷑ in ſpecie, lʒ pactū ſit ꝙ menſuret᷑: tñ p hʼ pactū, nō alterat᷑ ɔtus. vt eſt caſus ɔtingēs añ mēſurationē ptineat ad vēditorē. vt.l.j.§. cuſtodiā.ff. de peri. ꝛ com. rei ven. et ibi gl. Sec⁹ ſi agat᷑ vt deguſtet᷑. nā lʒ vēditio ſit pura, tñ hʼ pactū operat᷑ vt periculū añ deguſtationē ſit vēditoris. vt.d.l. ſi qs vina. in p̄nc. ꝛ ita dʒ intelligi.l.ij.§. in emptiōe.§. alia cā.ff. eodē. ¶ In gl. ſuſceperit. in fi. Tu tene opi. Io. ꝙ nō tenet᷑ de caſu fortuito ſine aliq̄ culpa, ſaltē leuiſſima ɔtingēte. nā qñ aliqs ſuſceperit in ſe periculū, vnū addit ſue obligatiōi: q̄ ſi p̄mo tenebat᷑ d̄ dolo ꝛ lata culpa: tūc tenebit᷑ d̄ leui, ſi ēt tenebat᷑ de leui tenebit᷑ tūc ēt d̄ leuiſſima: ſi ēt tūc tenebat᷑ de leuiſſima: vt in cōmodato celebrato gr̄a recipiētis tm̄ iuxta.l. ſi vt certo.§. nūc videndū.ff. cōmoda. Et tūc dictū pactū qd̄ in ſe recipit periculū, importat vt teneat᷑ i caſu fortuito. Iſte eſt caſus. ꝛ ibi gl. ꝛ doc. in.l. ſi qs nec cām. in p̄n.ff. ſi cer. pe. Et nō mireris de iſta diſtinctione. q̄ idē dicim⁹ in ſilī in eſtimatiōe qñ Roncin⁹ ɔcedit᷑ ad vecturā eſtimat⁹. nā eſtimatio facit ꝙ ſi qs tenebat᷑ in vno pluſq̄ d̄ nā dicti ɔct⁹, teneret᷑. vt eſt gl. ordi. in.d.l. ſi vt certo. in.§. cōmodatū. in verb. periculū. ꝛ ibi doc. ꝛ gl. ꝛ Bar. late in.l.j.ff. de eſti. ac. qd̄ perpetuo no. ꝛc.

SVMMARIVM.

1 Remiſſio in arbitrium etiam alterius ex contrahentibus, an dicatur contractus conditionalis?

a Emptio. ᵃEtiā ſub ɔditione pōt emptio celebrari: ꝛ accidētalia ɔtus p̄nt in alterutrū ex ɔhentib⁹ celebrari. h.d.

1 ¶ † No. ꝙ qñ remittit᷑ in arbitriū ēt alteri⁹ ex ɔhentib⁹, dr̄ ɔtus cōditionalis. qd̄ eſt verū ſi ɔdōnaliter ꝓferat᷑ p dictionē ſi, vt hʼ: al's ſec⁹. q̄ in arbitriū boni viri nō eſt dies vel ɔditio: iuxta.l.j.ff. de lega.j. dictū vt no. in.l. fi. C. de ɔhē. emp. ꝛ dixi.ſ.eo.§. pretiū. In gl.j. ibi: vt dictʒ legib⁹ ɔtijs. facit ḡ dr̄iam iſtā, an res vel pretiū apponat᷑ in volūtate ɔhentis: ꝛ vʒ. aut cōmerciū ꝛ nō vʒ vt hʼ. ſʒ ꝯ y. in.d.l. in emētis. reprehēdit gl. ꝙ ſiue res ſiue pretiū ſiue cōmerciū cōferat in volūtatē alterius ex ɔhentib⁹, nō vʒ: q̄ ſubſtātia ɔtus omittit᷑. vt in.l. ɔria. Sin autē ɔferat᷑ q̄litas, ſiue accidēs vt ſi tibi placuit vel diſplicuit itra mēſem, ſit empta vl' inēpta, ꝛ pōt fieri vt hʼ not. gl. in.d.l. in emētes. in ꝟ. accidētia vera. ꝛ facit.l. hʼ vēditio. i p̄n.ff. eo. ꝛ.l. iij.ff. eo. ¶ Aduertas ad vnū qd̄ aliqd de ſubſtātialib⁹ ɔtus, nō pōt apponi in diſpoſitionē alteri⁹ ex ɔhentib⁹: ſiue interponit᷑ in merā volūtatē ſuā, ſiue per verba importātia arbitriū boni viri: vt eſt tex. not. in.l. qd̄ ſepe.§.j.ff. eo. ibi q̄ntū voluerit. ꝛ ſic in volūtate ꝛ ibi quāti equū putauerit et ibi quātū equū eſtimaueris ꝛc. q̄ oīa iſta importāt arbitriū boni viri. iuxta no. per Bar. plene in aut. ad reprimendum. in verſic. videbitur. et in.l. ſi ſic.ff. de lega.j. in prin.

SVMMARIVM.

1 Emens ignoranter rem quæ non eſt in commercio, habet contra venditorem actionem ex empto ad intereſſe.
2 Liber homo, an ſit in commercio noſtro?
3 Venditor ſi promittat emptori habere licere, in cuius facto talis ſtipulatio committatur?
4 Verba, promiſit defendere de iure & de facto ab omni perſona in inſtrumento venditionis appoſita, quid importent?
5 Emptori antequàm agat de euictione, quid incumbit?
6 Procuratori ſimplici qui reportauit ſniam cōtra, ſatis eſt quòd appellet.

b Loca ſacra. ᵃ† Emens ignoranter rē, q̄ nō eſt in cōmercio, hʒ ɔ vēditorē actionē ex ēpto ad intereſſe. h.d.

1 ¶ No. ibi: decept⁹ a vēditore. ꝙ vēditor ſciēs tenet᷑: ſec⁹ ſi fuerit etiā ignorās. ¶ No. ibi nō habere ei liceat. ꝙ emptor agit ɔ venditorē q̄ñ eidē nō lʒ hr̄e rē emptā: et ſic ipſa res vel ali⁹ mouet q̄ſtionē emptori. vt.l. ſtipl'o iſta hr̄e licere. in p̄nc. ꝛ.§.j. ꝛ ibi gl. Bar. Ang. ꝛ aliū.ff. de ꝟ. obl. ꝛ.l. hr̄e licere.ff. de euic. ¶ No. ꝙ p dictā actionē ɔſequit᷑ emptor ſuū intereſſe.

2 ¶ † Not. ꝙ liber hō nō eſt in cōmercio nr̄o, qd̄ intellige quo ad hʼ vt res dicat᷑ vēdita: ſʒ quo ad ptiū vēditoris ſi ſciēter vēdat, lʒ emptio: vt h.ꝛ.l. q officij.§.j.ff. ꝛ. qd̄ intellige. not. gl. ꝛ ibi dixi.ſ. de inuti. ſtipu. in p̄n. ꝛ intellige emptore ignorāte: al's aūt ſi eſſet ēt ipſe ſciēs, nō ageret: vt.l. ſi fundum. C. de euic. ſʒ lʒ emptor ſciēs nō poſſit agere de euic. vel ad intereſſe, an ſaltē poſſit repetere ptiuʒ ſolutū: ꝛ vr̄ ꝙ ſic. vt no. in.d.l. ſi fundū. facit.l. emptore.§. pe. de act. emp. In contrariū vr̄.l. fi.§. cū materia. C. de lit. ſʒ credo p̄mā partē veriorē p dicta iura: q̄ ēt qñ ſciētes ſunt ēptor ꝛ vēditor ſup re p̄hibita alienari a neutra partiū: ɔhit᷑ obligatio. vt eſt tex. in.l. ſi emptiōe.§. itē ſi emptor.ff. ea. in p̄n. ꝛ intellige illū.§. vt declarat Bar. in.l. ɔtinu⁹.§. cū qs. de verb. obl. ꝛ in.l. cū vir.ff. de vſuris. ꝛ in.l. nō dubiū. C. de legi. ꝛ ibi Bal. Flo. ꝛ Salic. in.l.j. C. de vſuca. pro empto. nō ob.l. fi. C. de litig. emēdo rē de qua eſt lis cū alio. ꝛ ſic dānificat illū tertiū. igit᷑ non recuperat pretiū.

3 ¶ † Quero q̄ hic dr̄, nō habere liceat ꝛc. q̄d ſi ꝓmittat vēditor emptori habere licere in cuius facto talis ſtipl'o cōmittat᷑: dic aut qs ꝓmittit p ſe tm̄, ꝛ cōmittit᷑ ex facto ſuo ꝛ ſuorū ſucceſſorū. vt.d.l. ſtipl'o iſta. in p̄n. in ver. ſed ſi ſe de facto vero extranei non tenet᷑: niſi quaten⁹ ex natura p̄cedentis ɔctus videat᷑. vt.l. emptore. in.§. cū autē.ff. de act. emp. ꝛ.l. inter ſtipu. in p̄nc. ff. de ver. ob. aut qs de ex̄neo ꝓmiſit, ꝛ tūc aut ꝓmiſit ſe facturū qd̄ ali⁹ ꝛc. ꝛ tūc cōmittit᷑. vt.l. q̄ties qs.ff. de ver. ob. aut nō ꝓmiſit ſe facturum: ꝛ tūc aut precedit ɔctus de cuius natura tenet᷑ de euic. de facto ſucceſſorū ꝛ ex̄nei. ꝛ tūc tenet᷑. vt.d.l. emptorē.§. cū autē. aut nō ꝓceſſit. ꝛ tūc nō tenetur: vt.d.l. ſtipl'o iſta. verſi. ſʒ ſi qs. ſʒ ſi eſſet penalis ſtipl'o interpoſita, vt quotidie fit in inſtrumētis. tūc metu pene de facto ɔlteri⁹ tenet᷑. vt.d.l. ſtipulatio iſta. in prin. in verſi. at ſi qs venit. Si vero ſtipulatio fuit interpoſita ſimpl'r: ꝛ tūc aut p̄cedit natura ɔctus ex qua tenet᷑ de euictione: et tūc de facto ex̄nei tenet᷑: vt.d.l. inter ſtipulātem. aut talis ɔctus nō preceſſit: ꝛ tūc nō tenet᷑ niſi de facto ſuo ꝛ ſucceſſoꝝ quos potuit ꝓhibere. vt.d.l. ſtipulatio iſta. verſi. ſed quoties. ita dicit Bar. in.d.l. ſtipl'o iſta.

4 ¶ † Quid ſi in inſtr̄o emptionis dr̄ qd̄ ꝓmiſit emptorē defendere de iure ꝛ de facto ab oī pſona ꝛc. q̄d important dicta verba? Bar. in.d.l. ſtipu. in prin. ꝛ idē p oīa ſequit᷑ poſtea Bal. ꝛ Sali. in.d.l. fi. C. de actio. emp. qd̄ vēditor nō cogit᷑ ipſum cū armis defendere, vel etiā ſi per vim cōpellat᷑. ꝛ ſic de facto ꝛ nō de iure ꝙ venditor nō tenet᷑ de euic. vt eſt caſus no. in.d.l. fi. ꝛ ſi dicas quid ergo importāt illa ꝟba ꝛ de facto? ꝛc. Rñdeo intelligunt᷑ ſi de facto moueat᷑ lis in iudicio ꝛ de iure, vel ſi nō euincat᷑: tūc vēditor tenet᷑: vt.l. pater. in p̄n.ff. d̄ do. pre. ſcōo pōt intelligi de facto, vt i iudicio faciat ea q̄ facti ſunt vt aſſiſtere apud tribunal, ꝓducere teſtes ꝛ facere expenſas ꝛ alia: vt ar. C. de eui.l. ſi parētes. ꝛ iſtis modis intelligit᷑. nō aūt qd̄ defendere debeat armata manu.

5 ¶ † Quero q̄d incūbit emptori anteq̄ agat de euictiōe: rñdeo vt in forma denūtiet vēditori litē fore motā, ꝛ qd̄ veniat ad ſuſcipiendū litē in ſe ꝛ ipſuʒ emptorē ad defendendū: vt.l.j. ꝛ ibi Bar. ꝛ Bal. C. de peri. ꝛ cō. rei vēdi. ꝛ dʒ copiā libelli ꝛ actorū ſibi factorū in publicā formā trāſmittere, in ipſa denuntiatione ipſi vēditori. vt.l. empt. ꝛ ibi Bar. C. de euic. ꝛ hʼ ſiue ſit vēditor maior ſiue minor: q̄ ēt pupillo pōt ꝛ dʒ denūtiari, ſi nō hʒ adminiſtratorē: vt.l. ſi dictū.§. pe. ꝛ ibi not. ff. de euic. Et ēt ſi vēditor eſt abſens, domi ꝛ vicinis ꝛ amicis ꝛ pcuratori vēditoris, eſt denūtiandū. vt no. gl. in.l. aut q al'r.§. ſʒ ſi forte.ff. qd̄ vi aut clā. nec ſufficit ꝙ venditor ſciat litē fore motā. q̄ habēdo ſcientiā, ḡ bñ pōt ſi vult venire ad defenſam etiā ſi nō ſit facta ſibi denūtiatio: vt eſt caſ⁹ in.l. ſi parētes. C. de euic. nō tñ ꝙ emptor habeat regreſſum de euic. niſi faciat ſupradictā denūtiationē. vt.l. q abſentē. ꝛ ibi Bar. Ang. ꝛ Bal.ff. de procu. ꝛ not. Bar.l.l. denūtiaſſe. in p̄n.ff. de adul. ꝛ in.l. nō ſolū. ꝛ ibi Imo.ff. ſol. ma. etiā Bar. in.c.j. ſi de fen. fu. va. ab aliquo inter. ꝛ dñs eū defendere noluit. Et eſt aduertēdū ꝙ nō oī tpe, pōt dictā denūtiationē facere: ſʒ eo tpe q̄ defenſiones ſunt ſalue ipſi vēditori. vt.l. ſi rē.§. fi. cū ibi not.ff. de euic. ꝛ dictā denūtiationē facere cogit᷑, etiaʒ ſi notoriū ſit euincētē ius facere: vt eſt gl. ſing. in.l. emptorē. in p̄n.ff. de act. emp. dʒ etiā aliud facere qd̄ donec vēditor veniat ad defenſam, neceſſe eſt ꝙ pcuratores, defenſores, ꝛ aduocatos cōducat

a ¶ Emptio. Dñe vult᷑ ne plura dicere de ēptio. ꝛ vē. ꝛ ip̄e rñd. dicēs, frater adhuc p̄ter p̄dicta ſcire debes ꝙ ēptio tā pure q̄ ſub ɔdōne ɔhi pt: ꝛ ponit exēplū de ēptiōe fcā ſub ɔdōne: q̄ pura ēptio oib⁹ manifeſta ē. ꝛ eſt exēplū ſuū tale, ſi ēptori dicat vēditor in hūc modū. ſi ſtich⁹ intra certū diē veluti hinc ad q̄ndecim dies tibi placuerit: erit tibi empt⁹ p.x. hʼ eſt emptio ſub ɔdōne. ꝛ.h.d. ꝛ nota ad intellectū huius §. ꝙ cū tria ſint i ēptione. ſ. cōmerciū, ptiuʒ, ꝛ res: duo p̄ria nō p̄nt ɔferri i arbitriū alteri⁹ ɔhētiuʒ: hʼ eſt ēptoris veluti ſi dicat vēditor ēptori ſic, vēdo tibi rē p q̄to volueris: ſec⁹ āt ē qñ dat᷑ a vēditore ēptori optio i re ipſa. veluti cū ɔuentū eſt d̄ pretio ꝛ d̄t vēditor ēptori ſic: ſi res tibi placeat hic ad dies.x. ſit tibi empta p tot. Sed dicet aliqs ſp itra terminuʒ illū pt ēptor dicere ꝙ res ſibi ñ plʒ: ꝛ ita i ptāte ēptorʒ erit, vtrū ɔct⁹ vʒ necne certe verū ē ꝙ p obliquū ꝛ iplicite ē hʼ in ptāte ſua: ſʒ directe nō: neq̄ expſſe. expreſſa enim nocēt. non expreſſa nō nocent. h.d. vſq̄ ad §. loca ſacra.

b ¶ Loca ſacra. Queſiui a Iuſt. vtrū poſſim emere loca ſacra vel religioſa. ꝛ rñ. dicēs ꝙ loca ſacra ꝛ religioſa, cuiuſmodi ſūt iter, forū, ꝛ baſilica, fruſtra quis emit: ꝛ hoc verū ē de publicis q̄ publico vſui d̄ſtinata ſūt cuiuſmōi ſūt baſilica ꝛ forū: ſec⁹ aūt eſt i rebus q̄ ſūt i p̄rimonio publico. vt cemiteriū: ꝛ hʼ eſt vex ſi ſciēs qs hmōi res emerit: ſi aūt qs ignorās emerit decept⁹ a vēditore credēs ea ꝓphana vel priuata, ſibi ɔpetit actio ɔ vēditorē ad itereſſe. idem iuris eſt ſi hoiēʒ liberū, decept⁹ a vēditore pro ſeruo emerit. ꝛ.h.d.

a ¶ De locatiōe ⁊ cōdu. Cū ad pñs ſumꝰ in ſolēnitate obligationū q̄ ex ɔſenſu fiūt: et ſupra d̄ p̄rio exē plo expeditū ē.ſ. de emptiōe ⁊ vē. cōſequēter vidēdū ē de ſcd̄o exēplo.ſ. de locatiōe ⁊ conductione.

b ¶ Locatio. Pone ſic caſū. Queſiui a Iuſt. q̄ eſſet nā locationis et ɔductionis. ⁊ rñdet dicēs ꝙ ē ꝓxima ēptioni et vēditioni: eiſdez eñ reglis ɔſiſtūt iſti duo ɔ̄ctꝰ. Nā ſicut emptio ⁊ vē ditio ɔ̄hūt ſimr atq; de p̄tio ɔueniūt: ita locatio ⁊ ɔductio cū certa merces.i. p̄tiū int eos fuerit cōſtitutū ɔ̄hit. ⁊ ſicut in p̄cedēti ɔ̄ctu actio ex ēpto daṫ emptori. ⁊ actio ex vēdito datur vēditori: ſic ĩ iſto ɔ̄ctu actio ex locato, daṫ locatori: ⁊ actio ex ɔducto daṫ ɔductori. et dicit qđ locatio ⁊ conductio ꝓxima ē emptiōi.i. vicina; q̄ ad tractatuz ⁊ q̄ ad ſniam.h.d.

pro defendēdo: ⁊ nō quēlibet cōducat, ſz bonum: alʳs ſi nō aduocatū ɔduceret, tūc de euictione regreſſum nō haberet. vt eſt gl.ſing.in.l. qđ ſi nolit. §.ſi mācipiū.ff.de edil.edi. ⁊ vide Bal.in.l.j.C.de peri. ⁊ cō. rei ven. requiriṫ ⁊ aliud qđ rite ⁊ recte ⁊ iuſtitia mediāte: ⁊ ꝑ ſniam iudicis res ſit euicta. alʳs ſi iniuſtitia eſſet ſibi facta vel ꝑ imprudentiā iudicis vel alio mō, nō p̄iudicat vēditori. vt.l. ſi ꝑ imprudētiā.in p̄nci.ff.de eui. ⁊ .l. exceptionē. ⁊ ibi late Bart.ff.de fideiuſ. ⁊ qđ ꝑ iudicis ſniam. vt.l. nō tñ.ff.de euic. alʳs aūt ſi ꝑ cōpromiſſum vel trāſactionē, vlʳ alio mō res fuerit euicta, nō hz regreſſum de euictiōe ɔ̄ vēditorē: vt eſt caſus no.in.l. ſi dictū. §.ſi cū ꝓmiſero.ff.de euic. ⁊ ibi no. qđ ĩtellige verū ſi fuerit ꝓmiſſum ꝙ vult teneri ad defenſam qūocūq; ⁊ qualitercūq; res fuerit euicta: q̄ꝛ tūc ēt ſi ꝑ arbitros fuerit ſniatuz, teneṫ venditor de euictiōe. vt eſt glo.ſing.in.l. cū pena.ff.de arbi. dñs meꝰ Flo. ¶ Duo addas: vnū qđ q̄uis aliq̄s expreſſe dicat in inſtr̄o vēditiōis, ꝙ nō vult teneri de euictiōe: ſi tñ res fuerit legitime euicta ſ̄m ſupradicta, teneṫ tñ ad reſtitutionē p̄tij recepti: vt eſt tex.no.in.l. emptorē. §.pe.ff.de act.ēp. Aliđ addas qđ ſi emptori moueṫ lis ⁊ iniuſte: ita vt ſe legitime defendat, ꝙ nihilominꝰ repetit ſumptꝰ quos fecit ab ipſo vēditore ſi non pōt recuperare ab illo q̄ egit ſecū: q̄uis clariſſimū ſit ꝙ venditor vēdit rē ꝓpriā. vt.l. vēditores. ⁊ ibi gl. Bar. ⁊ doc. ff.de ver.ob. ¶ Ultimo not. ꝙ lz ſimplex ꝓcura-
6 tor q̄ reportauit ſniaz ɔ̄. ſatis eſt quod appellet: nec cogiṫ appellationē ꝓſequi: vt.l. inuitꝰ. cū materia.C.de ꝓcur. tñ emptor ⁊ oēs illi q̄ ſunt ɔdēnati ſuo noīe ad vtilitatē vel dānū in defectū alienū: nō tm̄ debēt appellare, ſed ēt ꝓſequi appellationē vſq; ad finē: vt habeat regreſſum ɔ̄ vēditorē. Ita no. dicit Bar.in.l. ſi ꝓcuratorē. §.ſi ignorātes.in fi.ff.mā. Et p̄dicta ꝓcedūt de iure. debes tñ ſemꝑ aīaduertere ad inſtr̄m vēditionis: q̄ꝛ cauti notarij multa ĩ eorū inſtrumētis ponūt, vt iſta ceſſare faciāt: ⁊ ɔ̄ctus ex ɔuētione partiū legē accipiūt. vt.l.j. §. ɔuenit.ff.depoſi. no. tñ ea q̄ dixi q̄ꝛ ſunt bona ⁊ vtilia. Sz pleniſſime materiā ɔ̄ctus emptiōis ⁊ ipſiꝰ inſtrumēti ⁊ verboꝝ ⁊ clauſularū interpretationē, poſui multū late.j.de actio. §. actionū aūt. circa p̄ncipiū in materia emptionis ⁊ vēditiōis. dic oīno vt ibi. vbi pleniſſime videbis. Et in iſto titulo multa omiſi q̄ ibi poſui.

De locatione & conductione[a] *Rub.*

¶ Tertio continuat rubricā: q̄ꝛ locatio eſt ſimilis emptiōi: vt in tex. ⁊ .ff.eo.l.j. igiṫ poſt emptionem ſequitur videre de locatione.

SVMMARIVM.

1 Remedium.l.ij.C.de tranſac. an habeat locū in trāſactione?
2 Conductor, quis propriè dicatur?
3 Contra colonos, qua actione agi debet?
4 Colonus partiarius, quis dicatur?
5 Res quę dicatur ſolita locari.
6 Conceſſio facta mercede declaranda, non eſt locatio ſed contractus innominatus.

LOcatio.[b] Totus iſte titulus diuidiṫ in q̄nq; p̄tes. P̄rio ponit ꝙ iſte ɔ̄ctus hz ſimilitudinē cū ɔ̄ctu emptionis. Scđo illđ ꝑ exēpla declarat. Tertio quid veniat in iſto ɔ̄ctu. Quarto ad q̄d teneatur ɔductor. Quinto an iſte ɔ̄ctus trāſeat ad heredē. Scđa ibi. nā vt emptio. Tertia ibi: in. §. conductor. Quarta ibi: q̄ ꝓ vſu. Quinta ibi: in fine mortuo ⁊c. Et.h.d.in ſumma. Locatio ꝑficiṫ ɔſenſu, eoipſo qđ de p̄tio ɔuenit ⁊ in empione ⁊ ſ̄m eiꝰ nām: q̄ꝛ ꝑ oīa locatio reg̃ulaṫ. in certo v̄bo p̄tio ɔſtituto, ɔ̄ctus noīatꝰ efficitur.h.d. ¶ No. ꝙ locatio ⁊ emptio fraternizāt: ⁊ ſtatutū in vno, intelligiṫ in reliquo vt.ſ̄. titul.j. §.

pretium.in fi. ⁊ ibi dixi. ¶ Nota quod locatio perficitur conſenſu: ⁊ mercede. dummodo ſit certa ⁊ in pecunia numerata: vt.l.j. §. item ſi quis ſeruum.ff.depoſiti. ¶ No. quod ſi trado ſutori pannum, vel fulloni veſtem vt aptet vel purget. ⁊ quod iuſtum erit dabo ſibi: nō eſt locatio, ſed contractus innominatus: ⁊ ideo preſcriptis verbis agi debet.
1 ¶ † In glo. proxima. in fine dic intantum ſunt ſimiles quod.l.ij.C.de reſcind. vendi. habet etiam locum in locatione: vt notat gloſſa in.l. ſi olei.C.eodem. ⁊ de vſuris.l. ſi ea. ⁊ non eſt mirum: quia dicta.l. ſecunda, habet locum in omni contractu bonefidei: vt eſt gloſſ.in.l. maioribus.C.commu. vtri. iudi. facit gloſ. not. ⁊ ibi Dyn. Bartol. ⁊ Angel. ⁊ Imo.in.l. lucius. §.fi.ff. ad trebellianum. que vult quod etiam in tranſactione remedium dicte.l. ſecunde locum habeat.

⁂ ADNOTATIO. Circa hāc queſtionē nunq̄d bñficiū legis ſecunde de reſcind. vēdi.C. ⁊ .c. cū dilecti. ⁊ .c. cū cā. ex̄ de emp. ⁊ vēdi. habeat locū in trāſact. doc.in.d.l.ij. de reſcind. cōcludunt quod ſic, ⁊ facit tex.in.l. ſi q̄s cū aliter. §. p̄rio de v̄b. obli.in pandect. quod ꝓcedit nō cōſiderato vero rei valore, vt in alijs contractibus, ſed inſpecta eſtimatione dubij litis euentus, q̄ ſit inſpecto cauſe ⁊ ſtatu ⁊ periculo, ⁊ tunc ſi leſio excedat dimidiā iuſti pretij eſtimationis dicti euentꝰ litis, erit locꝰ huic concluſioni, ⁊ opinionē hāc approbat Angel.in.d.l.ij. de reſcindēda. ad idē Bar. Ang. Imo. ⁊ Roma.in.d.l. ſi q̄s cum aliter. de v̄b. oblig. glo. Raynerius a Forliuio Bar. Imo. ⁊ Pau. a caſt.in.l. lucius. §.fi. ad ſenatuſcō. trebel.in pandect. Franciſcꝰ Zabarella Imo. ⁊ Panor.in.c. cū cauſa. ex̄ de empt. ⁊ vēdi. Fabianꝰ mōtis ſauini de emptione.q.viij. Baptiſta caſſialupꝰ de tranſact.q.xij.col.j. ⁊ ſeq. Calderinus ɔſi.iij. de trāſac. Imo.in.c. quintanallis. ex̄ de iureiur. ⁊ ɔſi.xiiij. vbi hāc cōiorē eē affirmat: hāc firmauit ēt Philip. decíꝰ ɔſi.ccxvi. viſa trāſactiōe.col.ij.vol.ij. ⁊ ɔſi.979. in cōtrouerſia.col.iij. ⁊ ɔſi.551. plene ⁊ ſubtilʳr col.ij. v̄ſi.ij. rñdeṫ.nu.6.vol.4. qđ ꝓcedit q̄ñ eēt leſio ĩ magno ⁊ lōgo exceſſu: ſecꝰ ſi ĩ modico ſcđm Corneum ɔſi.166.col. añpe. et pe. vol.j. qđ ꝓbat Decíꝰ ĩ.d.ɔſi.216. viſa trāſactiōe.col.iij. v̄ſi. ⁊ certe.n.5. vol.2. ⁊ hāc opi. ſequutꝰ ſum in.d.l.ij. in v̄ſi.j. tñ mihi gratior adeſt.nu. 661. vbi articulū pleniſſime ad vtranq; p̄tē examinaui, q̄ñ eñ interuenit enormiſſima leſio, p̄ſumiṫ trāſactio doloſe inita argumento legis oēs debitores. §. lucíꝰ titíꝰ q̄ in fraudē creditorū ĩ pādec. ſz difficultas eſt in demōſtrādo dimidiā iuſte eſtimatiōis, future litis. ⁊ circa traditionē huiuſce practice, multū laboraui ĩ.d.l.ij. v̄ſi. ɔcludo bñficio huiuſce legis.nu.58. vbi dixi ſic eē eſtimādū fac. qđ tu detineres mihi hereditatē valoris quadringētorū ſcutatorū, ꝑꝑ quā traxi te ĩ cām deinde tractātibꝰ nōnullis amicis trāſegi tecū: ⁊ ĩ vĩ trāſactiōis dediſti mihi cētū aureos ſolatos, ignorās tñ dicte h̄ditatis verū valorē, nūc volo tecū litigare implorādo bñficiū dicte legis ſcđe, dicēs me eē deceptū vltra dimidiā iuſte eſtimatiōis future litis, et pono in facto q̄r dicta hereditas t̄pe trāſactiōis valebat q̄dringētis ſolatis ſcđz verū valorē rei: ⁊ qđ nō obſtāte lite ⁊ illa pēdēte cōiter fuiſſet vēdita tricētis ſolatis, ⁊ ſic iuſta eſtimatio iuſte litis eſt tricentorū ſolatorū, ego v̄o ſolū habui cētū, iđ ſum leſus vltra dimidiā iuſte eſtimationis future litis, qđ nota. q̄ꝛ nō reperies alibi per alium ſic declaratū. debet tamen eſſe leſio in maiori exceſſu vt.ſ̄. Ant. Caius.

Dic vt ibi ꝑ doct. Bal. ⁊ Sali.in.d.l.ij. q̄nimo vř qđ hēat locū ēt ĩ ɔ̄ctu ſtricti iuris, q̄ñ interuenit ſtip̄lo ſuꝑ ɔ̄ctu bone fidei: vt notat gl.in.l. ſi
2 q̄s cū aliter.ff.de v̄b.obli. dic tñ vt ibi ꝑ Bar. ⁊ doct. ¶ † In gl. ſi merces.in fi. nota ⁊ tene mēti q̄s ꝓprie dicaṫ conductor: ⁊ q̄ locati teneaṫ ⁊ q̄ ex cōducto agat: vcz colonꝰ q̄ colit nūmis. Si aūt ad p̄tē fructuū colit d̄r ſocíꝰ: vt eſt caſus in.d. §. vis maior. Si aūt ad certā quātitatē frumēti vel alteríꝰ ſpeciei ꝓ mercede, d̄r ɔ̄ctꝰ innoīatꝰ: vt.d.l. nālis. §.ij. ⁊
3 d.l.j. §. itē ſi q̄s ſeruū.ff.depoſiti. ¶ † Ex quo no. qua actiōe debes agere ɔ̄ iſtos colonos: an locati vlʳ p̄ſcriptis v̄bis. Pone qđ ɔ̄ illū q̄ oī anno dat decē corbes frumēti: eg̃uti locati: q̄ꝛ locaſti, vř qđ īepte egeris: q̄ꝛ nō eſt locatio vt dixi. Dic tñ qđ illa v̄ba qđ locauit, improprianṫ: ⁊ exponunṫ: id eſt cōceſſit ꝓ decē corbibꝰ frumenti annuatiz: ⁊ ſaluabit libellꝰ. Ita d̄t Bar. ꝑ illū tex.in.d.l. ſi olei.C.eo. facit qđ notat Bar. ⁊ Bal. ⁊ dñi mei ĩ.d.l. ꝓ herede. §. ſi tñ.ff.de acq.here. Et qđ no. Iac.but. ⁊ Bar.ĩ.l. ſz ſi poſſeſſori. §.j.ff.de iureiur. ⁊ Bar.ĩ.l. ſi p̄rꝰ.ff.de no.ope.
4 nūtia. de quo vide q̄ ſcripſi.j.de acti. §.j. dic vt ibi. ¶ † Sz aduertas q̄ꝛ eſt colonꝰ partiaríꝰ: ⁊ ſic q̄ colit ad p̄tē fructuū, cū nō dicaṫ ꝓprie locatio neceſſario ſequiṫ qđ d̄r ĩter eos q̄dā ſocietas ĩ fructibꝰ: vt eſt caſus in.l. ſi merces. §. vis maior.ff.eo. ⁊ iđ cū ſit tali caſu ſocíꝰ, emptor cogit ſtare tali colono. ⁊ ſic limitaṫ qđ notaṫ ĩ.l. emptorē.C.eo. Si naūt eſt colonꝰ ad certā quātitatē fructuū p̄ſtādā, d̄r colonꝰ nō p̄tiaríꝰ: ⁊ d̄r ɔ̄ctꝰ rñ inter eos innominatꝰ: ⁊ oriṫ actio p̄ſcriptis v̄bis. Si naūt colonꝰ rñdet ꝓ mercede ĩ pecunia numerata, ꝓprie d̄r locatio vt hic. ⁊ ita debetis ſupradicta ĩtelligere. ¶ In gl. p̄ſcriptis v̄bis. in fine, tu intelligas ſi erat talis res, q̄ erat ſolita locari: alias ſecꝰ: vt.d.l. naturalis. §. at cū
5 do.ff.de p̄ſcrip. verbis. † que dicatur ſolita locari. ⁊ qūo cognoſcaṫ: vi
6 de Bartol.in.d.l. naturalis. §. at cum do. ¶ † Quero ſi concedo tibi mercede declaranda, non eſt locatio: vt hic: ſed eſt contractus innominatus. Et idē ſi dicam vendo iuſto pretio: vel quid conueniemus. vt.l. ſi tibi.ff.de preſcrip. verbis. et eſt gloſſ.in.l. ſi vt certo. §. nunc vidēdum. el.ij. commo. et not. Azo.in ſumma.C.loca. et Bald.in.l. contractus.C.

tractus.C.de fide instru.ꝛ Ludo.in.l.sciendũ.de verb.ob.ꝛ ibi scripsi.qđ nõ facit.l.si merces.ⷧ in principio.ꝛ qđ ibi no.ꝛ qđ habeꝛ in.l.si fundus.§.fin.ꝛ ibi no.Bar.ff.de pig.ꝛ quod dixi.s.titu.j.§.pretium autem.

SVMMARIVM.

1 Merces si consistat in specie, non locatio sed innominatus contractus nascitur: ex quo actio præscriptis verbis datur.

2 Actio præscriptis verbis, an detur ex pacto incontinenti apposito.

Præterea. †[1] Si merces ꝯsistit i specie, nõ locatio sed innominatus ꝯct⁹ nascitꝛ:ex quo actio pscriptis vbis daꝛ.h.d. ¶No.ꝙ si cõcedis ꝙ ego possum vti libro tuo,ꝛ tu vtaris alio meo:nõ dr locatio,ſꝫ ꝯctus de per se,ꝛ ꝯct⁹ innõiat⁹:nõ tñ dr pmutatio.qꝛ isto casu nõ trãsferꝛ dñium, vt requirit ipsa pmutatio. vt.l.j.ff.de rerũ pmu.ꝛ.l.j.ꝛ ibi nota.ff.de condi.ob cau. ¶No.casum quotidianũ in rusticis,q cõiungũt bouẽ suũ, cũ illo vicini ꝛ alternis diebus vtũꝛ:ꝙ iste dr ꝯctus innoiatus. ¶No.ꝙ cõmodatũ dꝛ esse gratuitũ. ¶No.ꝙ ex ꝯctu innoiato quis teneꝛ de culpa:ꝛ ꝯ eũ agiꝛ prescriptis vbis. ¶In glo.fi.ibi.§.j.ij.ꝛ.iij.dic ꝙ in facio vt des dr actio de dolo ꝛ nõ pscriptis verbis. Et q̃ sit ratio differẽtie:dic vt ibi p Bar.ꝛ in.l.ex placito.C.de rerũ pmu. Et an in facio vt des,deꝛ actio de dolo ꝛ ꝯtuma.vide.j.de actio.in.§.actionũ aũt.in versic.in eadẽ gl.ibi.l.naturalis.§.at cũ facio vt des. dic tu oĩno vt ibi scripsi. ¶In eadẽ ibi.C.de rer permu.l.rebus.dic hoc verũ si apponaꝛ sup accidentalibus ꝯctus:sec⁹ si sup substãtialibus.vt.l. pacta.ff.de ꝯhen.emp.dic vt ibi.

2 ¶† An autẽ ex pacto incontinenti apposito,deꝛ actio pscriptis verbis:vel q̃ actio ꝛ quõ intelligaꝛ qđ dr ꝙ pactũ incõtinenti appositũ vr̃ inesse:vide q̃ plenissime scripsi ꝛ materiã pmutationis ꝛ materiã actiõis prescriptis vbis.j.de actio.in.d.§.actionũ autẽ. in versi.in gl.ex pmutatione.ibi:nisi in duob⁹ casibus.ꝛ in ver.querit hic Io.fab.ꝛc.ꝛ in vsi.queritur an actio bone fidei informata.ꝛ inversi.in ea.gl.in fi.hãc approbãt ꝛc.ꝛ in vers.quero an pactũ appositũ iuxta ꝯctũ pariat ꝛc.cũ vers.sequẽti ꝛc. verũ qꝛ in dicto loco latissime de hoc scripsi,ideo hic omitto.dicendum est ergo vt ibi.

SVMMARIVM.

1 Contractus emphyteuticus qui conficitur,cum alicui res cõceditur mercede in pecunia vel in specie cõstituta,a cõtractu locationis & ab emptione in aliquibus differt:& multipliciter conuenit cũ eis.

2 Perpetuum multis modis accipitur.

3 Concedere in emphyteusim vsq; ad tertiam generationem,quomodo intelligatur.

4 Ecclesia an possit concedere emphyteusim in perpetuum.

5 Contractus emphyteuticus an det nominatim aliquam actionem.

6 Concedere in emphyteusim potest, qui non habet vtile dominium.

7 Emphyteuta quando donat alicui sua melioramẽta, an debeat requirere dominum:sicut debet requirere quando vendit.

8 Contractus emphyteuticus in quibus differat a locatione.

9 Res emphyteutica si nõ potest laborari propter bellum,ad quem spectat damnum.

10 Superficiarius vel censuarius qui soluit aliquid nomine pensionis,an possit vendere sua melioramẽta irrequisito domino.

Adeo autem. b†Contract⁹ emphyteutic⁹ q ꝯficiꝛ cũ alicui res ꝯcediꝛ,mercede in pecunia vel in specie cõstituta,a ꝯctu locatiõis ꝛ ab ẽptione in aliqbus differt:ꝛ multiplr̃ cõuenit cũ eis:q iure ciuili fuit introduct⁹,ꝛ interitu totius rei pertinet ad dñm particularẽ ꝛ emphyteutã.h.d. ¶No.ꝙ ꝯct⁹ dr emphyteutic⁹,qñ daꝛ i ppetuũ res vtẽda. ¶No. ꝙ emphyteuta pt̃ res retinere,donec soluat pensionẽ dño:ꝛ si steterit in re puata p tres annos,si dñs vult pt̃ res auferre:si nõ vult auferre,põt pẽsionẽ oẽm repetere:vt.l.ij.C.de iure emphy.cũ ibi no. Sinaũt emphyteusis eccl'e cadit a iure suo:si stetit p duos annos qb⁹ nõ soluat:vt auť.q rẽ.cũ ibi no.C.de sac.san.ec. ¶No.ꝙ lꝫ dñs ꝯcedat fũdũ in emphyteusim:ꝛ sic vtile dñiũ.vt.l.j.§.qđ autẽ.ꝛ ibi Bart.ff.de supfi.ꝛ.l.j.§.j.ff.si ager vec.vel emphy.pe.tñ põt ius suũ.ꝛ sic directũ dñiũ i aliũ trãsferre. ¶No.ꝙ ꝯctus emphyteutic⁹ nõ est ppríe emptio,nec ppríe locatio:ſꝫ est certũ genus de p se. ¶No.ꝙ in ꝯctu emphyteusis sp inspiciẽda sunt pacta:qꝛ nõ dr hr̃e certã ꝛ determinatam nãm nisi eã quã ptes dare velint.facit.l.ij.C.de iure emphy. ¶No.ꝙ periculũ interit⁹ toti⁹ rei,spectat ad dñꝫ:qꝛ ampli⁹ emphyteuta nõ põt vti re ex q̃ pẽsionẽ debeat. Sinaũt res supest,lꝫ habeat detrimẽtũ:tñ cũ res sit in rerũ nã ex q̃ possit pensio pstari,tũc spectat piculũ ad ẽphyteotã.ꝯcordat.l.j.in fi.cũ ibi no.p gl.ꝛ doc.C.d iure emphy. ¶In gl.vtrũ emptio.in fi.supple ad gl.ꝙ locatio nõ daꝛ.vcꝫ simplex ad modicũ tps:al's autẽ q locat ad lõgissimũ tps:lꝫ gl.in.l.codicillis.in §.instituto.ff.de leg.ij.dicat ꝙ non dr alienare,qꝛ phibit⁹ alienare nõ dr phibit⁹ locare:ẽt ad cẽtũ annos.tñ cõiter teneꝛ ꝙ esset alienatio:ꝛ iõ filijsfamilias qbus est inhibita alienatio, vr̃ esse phibitũ ne cõcedãt in emphyteusiꝫ:vt est gl.ordi.in l.fi.⁹.filij a ũt familias.ꝛ ibi doc.C.de bo.q̃ lib.qđ no.qnimo phibit⁹ alienare,vr̃ eẽ phibit⁹ locare ad lõgũ tps:ꝛ sic ad decẽ ãnos:qꝛ ex tali locatiõe trãsferꝛ ius i re:vt est tex.ꝛ ibi Bar.in.l.j.§.qđ autẽ.ff.de supfi.facit qđ no.gl.in.l.ij.ff.si ager vec.vl' emphy.peta.ꝛ notaꝛ in.l.fi.C.d re.a lie.ꝛ ibi doc.

2 ¶†In gl.ppetuo.in fi.multis modis in iure nostro accipiꝛ h nomẽ ppetuũ:vt no.gl.in.d.l.j.ff.p socio.dic vt ibi. ¶In gl.penſio.in fi.no.ꝙ in cõtractu emphyteusis,pẽsio pt̃ esse in vna specie:ꝛ sic differt ab emptiõe ꝛ locatiõe:vt.s.eo.in pñ.et §.pretiũ.vt ibi dixi.s.ti.j.vñ possum pmittere p

3 emphyteusi dari oĩ annovnũ equũ ꝛc. ¶†In gl. auferre liceat.ibi interdũ in tertiã psonã vel gñationẽ.ista glo.pp illã dictionẽ vel:põt p ꝛ ꝯ allegari:qđ tm̃ ẽ dicere ꝯcedo in emphyteusim,qđ veniat vsq; ad tertiã psonã acsi diceret vsq; ad tertiã gñationẽ.alibi vero glo.in titulo q feud.dare pos.in ver.gradũ.dicit ꝙ tm̃ est dicere vsq; ad tertiã gñationẽ.i.vsq; ad tertiũ gradũ. Que oĩa faciũt an cõputeꝛ recipiẽs in dictis psonis:ꝛ sic vadat vsq; ad nepotẽ:vel nõ cõputeꝛ:ꝛ sic trãseat vsq; ad pnepotẽ.Bar.cõsuluit,aut dr ꝙ ꝯcedit tertio vsq; ad tertiã gñationẽ:ꝛ tũc vadit vsq; ad nepotẽ:qꝛ stipes cõputaꝛ. Aut dr vsq; in ipsi⁹ tertiã gñationẽ.ꝛ tũc nõ cõputaꝛ:ꝛ vadit ꝛ trãsit vsq; ad pnepotẽ inclusiue:ita dt̃ Bald.in auť.si q̃s ruinas.C.de sac.san.ec.in v.iuxta h q̃ro ql'r intel

4 ligaꝛ ꝛc.qđ no.qꝛ glos hoc nõ allegat. ¶†In ea. gl.i fi.an aũt eccl'ia possit ꝯcedere ẽphyteusim in ppetuũ vel nõ:dic ꝙ prĩo est attẽdẽda ꝯsuetudo dicte eccl'ie:quõ est ꝯsueta ꝯcedere in emphyteosim:ꝛ illa ꝯsuetudo est seruãda ꝛ nõ ptermittenda:vt in.c.j.q feu.da.pos.§.j.ꝛ ibi Bal.qꝛ si est cõsuetudo ꝙ ꝯcedat in tertiã gñationẽ masculoꝝ:nõ põt ẽt ꝯcedere ꝙ deueniat in feminas:nec posset ẽt ꝯcedere in quartã gñationẽ. Aut nõ est cõsuetudo aliqua:ꝛ tũc aut est vtile eccl'e,ꝙ in ppetuũ ꝯcedaꝛ.i.donec pẽsio soluaꝛ vt h:ꝛ tũc i perpetuũ pt̃ cõcedi,ꝛ trãsit ẽt ad exᷓneos heredes:vt puta qñ sterilia ꝯceduntꝛ:vt.d.auť.si q̃s ruinas.ꝛ in auť.d alie.ꝛ emphy.§.licẽtia.aut nõ est vtile ecclesie,qꝛ res est fertilis:tũc vsq; ad tertiã gñationẽ põt cõcedere:ꝛ sic nõ trãsibit ad exᷓneos heredes:vt in auť.de nõ alie.aut pmutã.reb⁹.§.ẽphyteusim.ita in effectu dt̃ Bal.in.d.auť.si quas ruinas.in prin. Sꝫ semper mihi visũ fuit ꝙ ille.§.

a ¶Preterea. Dixi Iust.dñe bñ ppẽdi exẽpla supe riora,ꝙ isti duo ꝯct⁹ emptiõis ꝛ vẽditionis:locatiõis ꝛ ꝯductiõnis,magnã hñt adinicẽ familiaritatẽ sue conueniẽtiã quodãmõ sup illis oñdere 2 pponitꝫ. Frater dicit ipe. Adhuc istud tibi ppono 1 oñdere i alio exẽ a plo. Sicut eñ dictũ fuit i pcedenti.§.ꝙ apud veteres dubitabaꝛ,vtrũ ẽptio ꝛ venditio possit esse i pmutationẽ:ꝛ et dictũ fuit ꝙ non ſꝫ est ppriũ gen⁹ ꝯct⁹. Pone eniꝫ ꝙ ita ꝯuenerit inter me et te qđ si ego nõ haberẽ nisi vnũ bouẽ ꝛ tu similr̃ vnũ,ꝙ tu haberes bouem meũ ad arandũ vna cum tuo per duos dies:ꝛ ego tuũ postea haberẽ ad arãdũ per 2 alios duos dies:ꝛ bos meus apđ te tua culpa pijt: q̃ actio mihi cõpetit ꝯtra te:nõ actio emptionis ꝛ vẽditiõis ꝙ nõ ẽ certũ ptiũ ꝯuẽtũ iter nos:neq; locati ꝛ cõducti: qꝛ nõ ẽ certa merces ꝯstituta iter nos:neq; cõmodati.nõ eñ erat gratuitum,qd q̃ erit:ꝛ rñ.ꝙ pscriptis vbis ẽ agẽdum.ꝛ.h.d.

b ¶Adeo aũt. Dixi Iusti.dñe per exempla supradicta ppendi,ꝙ est maxima familiaritas iter ꝯctum istũ ꝛ ꝯctũ pcedẽtẽ:qd plura frater adhuc maioꝛ familiaritas põt patere i isto casu in q̃ dubitaꝛ an sit ꝯct⁹ locatiõis ꝯductiõis vel ꝯct⁹ ẽptionis ꝛ vẽditiõis. Pone q̃ ꝙ tradideriꝫ alicui sub annuo cẽsu aliqđ pdiũ de meis fruẽdis,dicens ꝙ pdin pẽsio pdij dño pdij vel ei⁹ heredi solueret:nõ liceret dño neq; ei⁹ heredi conductori neq; ei cui ꝯductor heresve ei⁹ pdiũ vẽdiderit aliove mõ alienauerit, auferre de ꝯctu tali dubitabatur apud antiq̃s:et cũ esset ꝯct⁹ emptiõis ꝛ vẽditionis:eo ꝙ conductori nõ pt̃ dñs auferre pdiũ q̃diu pẽsio fuerit soluta,rursuꝫ pt̃ iste ꝯct⁹ sapere nãm locatiõis ꝛ cõductiõis:eo ꝙ quolibet anno soluitur certa pensio. sup h dubitauerũt antiq vsq; ad tpa Imperatoris zenonis:q dicebat ꝯctũ istũ nec esse emptiõis vl' vẽditiõis ꝛ locatiõnis:ſꝫ ꝯctũ ẽphyteuticũ q dr ppriùs ꝯct⁹,ꝛ suã ppriaꝫ hꝫ nãm. Sꝫ pone ꝙ tãta fuit sterilitas in isto pdio sibi dato i ẽphyteusim ppetuã,ita ꝙ cõductor nihil possit de fructib⁹ illius pdij suscipere: cui⁹ erit detrimẽtũ vel dñi cõductoris vl' illi⁹ emphiteote:ꝛ rñd. Iust.ꝙ zeno ita ordinauit in isto ꝯctu,ꝙ si aliq cõuẽtio facta est inter ipsum q pdiũ dedit in emphiteusim ꝛ emphyteutã,ꝙ cõuẽtio illa obseruetur.si aũt nihil ꝯuenerit inter eos,aut est periculũ totale:ꝛ tũc detrimẽtum illud ptinet ad dñꝫ:ita quod nõ teneaꝛ ẽphiteuta p tpe illo sibi reddere pensionẽ.aut est particulare detrimẽtũ:ꝛ tũc erit periculum emphiteute.hoc dicit.

emphyteosim.dicat ɔ̃riũ ibi:si hoc vcʒ de vxore τ viro expressim noĩetur τc.q̃ si exp̃ssit tm̃ qd̃ transit ad aliquẽ,lʒ nõ sit de sua gñatione:vt est vir τ vxor:vt.l.j.C.vñ vir τ vxor.trãsibit vltra id qd̃ dictũ est de tertia gñatione.τ est ibi cas⁹ vñ semp placuit mihi opi.Raph.cuma.ĩ.l.etiã.in p̃n.ff.sol.ma.vcʒ ꝙ emphyteusis eccl'ie,ẽt trãseat ad hr̃des extraneos.Probaẽ in tex.in auẽ.de nõ alienã.§.nos aũt.vbi ꝓhibet indistincte alienationẽ ĩmobiliũ eccl'ie.τ in.§.alienationẽ subijcit.Alienatiõis aũt ṽbo vsi sum⁹,vt ɔtineaẽ emphyteusis ꝑpetua q̃ ꝓcul ab alienatiõe ɔ̃sistit:postea in.§.emphyteusim.d̃t ꝙ lʒ sub specie alienatiõis ꝓhibeaẽ emphyteusis:tñ ꝑmittiẽ vsq; ad tertiã gñationẽ.Deinde.§.licẽtiã.ɔcedit licẽtiã dãdi in emphyteusim ꝑpetuã: seruata tñ solẽnitate de q̃ ibi,vñ ex his clare apparet ꝙ emphyteusis ꝑpetua,est ꝓhibita eo mõ q̃ ꝓhibeẽ alienatio:τ sub noĩe alienatiõis tp̃alis.Aut simpl'r est ꝑmissa vsq; ad tertiã gñationẽ:ita ꝙ ista tp̃alis de iure ciuili,vr̃ posse fieri sine solẽnitate:sʒ de iure canõico nõ solũ ẽphyteusis,sʒ τ locatio ad nõ modicũ tp̃s vr̃ ꝓhibita:nisi s̃uata solennitate q̃ exigiẽ in alienatiõe rerũ eccle.vt in cle.j.de re.eccle.nõ alie.lʒ aũt alienatio rerũ eccl'ie videaẽ ꝓhibita de iure ciuili,nisi sit seruata solennitas authẽtice h̃ ius porrectũ.C.de sac.san.ec.tñ de iure canonico alie danẽ solẽnitates.xij.q.ij.sine exceptiõe.τ in.c.j.de reb⁹ eccle.nõ alie.in vj.τ adde bonũ tex.in mã.in.c.nulli.τ qd̃ ibi gl.τ doc.ex̃ de reb⁹ eccl.nõ alie.His sic p̃missis aduertẽdũ ẽ si emphyteusis eccl'ie dat sine solẽnitate q̃ exigiẽ in alienatiõe rerũ eccl'ie:lʒ de iure ciuili teneret in.d.§.emphyteosiʒ.vsq; ad tertiã gñationẽ inspecto aũt iure canonico(cui stãdũ in reb⁹ eccl'ie)nõ vʒ:q̃ nec locatio vʒ ad modicũ tp̃s.Et si fiat cum solẽnitate debita,ridiculũ vr̃ dubitari vtrũ possit ad oẽs trãsire.cũ et pura τ mera alienatio totalis,vʒ illa solẽnitate s̃uata.Cõclude g̃ qd̃ aut in tali emphyteusi solẽnitas debita nõ ĩteruenit:τ nõ vʒ vllo mõ.Aut fuit seruata solẽnitas,τ tũc ad oẽs ex̃neos trãsibit:τ ẽt ɔsulẽdo dixi τ obtinui τ no.ista:q̃ videnẽ mihi verissima q̃cq̃d dixerit Jo.de imo.in.l.ꝙ d̃r.de ṽ.ob.q multis se inuoluit.de q̃ vide ꝑ Bar.d.auẽ.si qs ruinas.τ ibi Bar.τ alij doc.τ ꝑ gl.τ doc.in.d.l.etiã.τ Bar.in.d.l.ꝙ d̃r.τ in.l.iureiur.§.si liberi.ff.de ope.libe.τ ꝑ Cy.τ doc.in.l.liberti liber
5 teq;.C.de ope.libe.¶†In gl.ꝓpriã.in p̃n.ibi:ad oĩa obseruãda q̃ conueniũt.tʒ gl.ꝙ ex isto ɔ̃ctu nõ est data aliq̃ noĩatim actio.sʒ agiẽ cõdictione ex lege.j.C.de iure emphy.Et h̃ vr̃ ibi tenere gl.τ Bar.in.l.j.ff.de cõdi.ex lege.in ṽ.tertio principal'r est vidẽdũ τc.ibi.Si ṽo lex inducit obligationẽ mediãte aliq̃ ɔ̃ctu,tʒ exp̃sse ꝙ imo cũ talis ɔ̃ct⁹ sit de iure ciuili:vt no.ĩ.l.ex h̃ iure.ff.d̃ iust.τ iur.τ cũ sit noĩat⁹ ɔ̃ct⁹.facit l.iuregẽtiũ.ĩ p̃n.ff.de pac.ɔiũcta.l.iij.ff.de p̃scri.ver.qd̃ imo oriẽ actio q̃dã sp̃alis,q̃ vocaẽ actio ẽphyteusis.τ sic nominaẽ a ɔ̃ctu.vt ẽ actio ex empto.locati.τ sil'es.τ de h̃ est tex.s̃m eũ in.l.actionũ gñã.§.ex con
6 tractu.ff.de act.τ ob.¶†In ea.gl.ibi.§.alienatiõis.no.ꝙ ille q nõ hʒ vtile dñium,põt alteri in emphyteusim ɔcedere τ transferre vtile dominiũ:vide Bar.in.l.si qs vi.§.dñia.circa fi.ff.de acq.pos.τ ibi Bar.et Ang.in.l.ij.ff.de vsuca.τ qd̃ no.Bar.τ doc.in sil'i.in.l.ex asse.ff.ad tre
7 bel.τ ꝓ h̃ vr̃ casus in.l.j.C.de fun.pa.lib.xj.¶†Quero qñ emphyteuta donat alicui sua melioramẽta,an debeat req̃rere dñm sicut dʒ req̃rere qñ vẽdit:iuxta.l.fi.C.de iure emphy.τ gl.ibi ꝑ istũ tex.τ.d.l.j.tʒ ꝙ etiã irreq̃sito dño illud donare possit.Sed Bar.ibi ɔ̃.q̃ ille tex.vetat gñaliter alienationẽ.igiẽ τc.Sʒ Bal.Sali.τ alij in.d.l.fi.tenẽt cũ glo.Et idẽ tenẽt Bal.Raph.Ang.τ Imo.in.l.si dom⁹.§.fi.ff.de leg.j.Et hoc tʒ Jo.an.in.c.potuit.sup.iij.gl.ex̃ eo.τ Spe.in ti.de loca.§.nũc aliqua.ṽ.vij.τ ibi Jo.an.in addi.Nec ob.in.l.fi.C.de iure emphy.q̃ vult ꝙ nõ possit alienari irreq̃sito dño,q̃ illa loquiẽ in vẽditione.τ maxie cũ illa dicat de p̃tio.igiẽ τc.vt.l.fi.C.de p̃dijs cur.lib.x.τ ẽt q̃ nõ est eadẽ rõ in donatis sicut in vẽditis:nã in vẽditione hr̃ respect⁹ ad p̃tiũ.τ iõ nõ interest emphyteute a q̃ habeat,a dño vel emphyteuta.Sʒ donatio fit ob merita τ beneuolẽtiã.põt.eñ esse ꝙ nõ ita diligit dñm,sicut donatariũ.igiẽ τc.Et p̃dicta ꝓcedũt in emphyteusi p̃uata.sʒ in ecclesia.Bar.in.d.l.si dom⁹.§.fi.tʒ ꝙ vẽdere nõ possit vel donare irreq̃sita eccl'ia.al's cadit a iure suo.vt.l.ij.C.ne rei do.vel tẽp.sʒ Jo.an.in.c.potuit.de loca.τ doc.in.d.l.si dom⁹.§.fin.dicũt ꝙ idẽ in eccl'ijs,sicut in priuato.nõ ob.d.l.ij.q̃ ibi vẽdit in fraudẽ vt rẽ ꝓpriã,volẽdo priuare ecclesiã iure suo.Sec⁹ si vẽdat saluo iure eccl'ie:τ sic tã ꝙ emphyteuticã q̃ põt.τ facit.l.j.τ fi.C.de fun.reip.lib.xj.de his questio.vide Bar.in l.j.§.pe.ff.de superfi.τ in.l.in cõuẽtionalib⁹.ff.de ver.obl.Et ꝑ Bal.in auẽ.quas actio.C.de sac.san.ec.τ ꝑ gl.τ Bar.in.l.fi.C.de fun.pa.li.xj.Aduertas tñ ꝙ qñ secundus emphyteuta vult possessionẽ,τ nõ põt eã cõsequi nisi a dño:tũc dño ꝑmittit de pẽsione τ alijs:vt.d.l.fi.ita dicit Imo.in.d.l.si domus.§.fi.¶In ea.ibi.ff.si ager vect.l.j.τ.iij.dic vt no.Bar.in.d.l.si quis vi.§.j.circa fi.τ.d.l.ij.C.de vsuca.τ.d.l.ex asse.per gl.τ Bar.τ doc.¶In ea.in fi.nota ꝙ primus emphyteuta concedendo secundo,aliquid sibi reseruat.quia potest,si nõ soluat canoneʒ ab eo vẽdicare.facit qd̃ no.in.d.l.ex asse.q̃ prim⁹ emphyteuta nõ est liberatus a dño,igiẽ τc.nisi secũdo datũ fuerit in emphyteusim volẽte primo dño directo,τ accipiẽdo s̃m emphyteutã loco primi.vt.d.l.
8 fi.cũ ibi no.C.de iure emphy.¶†In gl.neq; ad locationẽ.ĩ fi.dic no.τ signa gl.q̃ ponit in quibus differt iste cõtract⁹ a locatione.idẽ not.glos.Bart.τ doc.in.l.j.C.de iure emphy.Ad vnũ tñ aduertas ꝙ in eo quod glo.dicit,ꝙ est ɔ̃ctus qui debet in scriptis celebrari:quia Bart.in.d.l.j.allegat ibi gl.in ver.scriptura.quod etiã sine scriptura fieri possit.Et istud dicit quod ɔsuetudo approbaẽ.Sʒ vt refert Salic.in.d.l.in ṽ.oppo.tertio ꝙ scriptura.aliq tenẽt gl.ꝙ in isto ɔ̃ctu sit speciale,quod req̃raẽ scriptura,τ potest esse ratio,q̃ datur res ĩ emphyteusim,vt perpetuo sit apud accipiẽtẽ:quã de facili accipiẽs,vel etiã ei⁹ heredes possunt dicere suã.facit.l.ij.C.de prescrip.xxx.anno.Et memoria hominis tã dãtis q̃ testiũ est labilis.igiẽ fuit introductũ.vt scriptura deberet interuenire.vt.l.fi.C.de iure emphy.Et ita dicit qd̃ cõiter teneẽ,τ hoc mihi plʒ.τ ita vidi semper obseruari.lʒ Bar.dicat cõtrariũ.¶In gl.neq; ad vẽditionẽ.in fi.no.τ signa istã gl.in quo differt iste cõtractus,a ɔ̃ctu venditionis.facit quod no.Bar.in.l.q̃ties.§.q maximos.ff.de publi.τ ibi Ang.τ Imo.¶In gl.naturalis.in fi.dic quod iste contract⁹ sit inuentus a iure ciuili.ita no.glo.τ doc.in.l.ex hoc in
9 regẽtiũ.ff.de iusti.τ iure.dic vt ibi.¶†In gl.particularis.in fi.notaẽ quod ẽt si pars remanet,rei dãnũ spectat ad emphyteutã.Quid si res nõ perijt?Sed est in loco quod ꝓpter guerrã nõ põt laborari,vtrũ debeat solui pensio.Istã q̃stionẽ format Cy.τ vltramõ.τ oẽs docẽ.in.l.j.C.de iure emphy.τ varie sunt opiniões doct.nã Jac.de are.vt refert Cy.ĩ.d.l.j.dicit quod si fund⁹ emphyteuticari⁹ ꝓpter guerras nõ põt laborari,videẽ deꝑditus:qm̃ occupari ab hostibus,τ esse perditũ equiparantur:vt.l.cum vnus.§.fi.cum.l.seq.τ ibi vide Bar.ff.de bo.auto.iudi.pos.sed qñ fundus emphyteuticus est deperdit⁹,dicitur damnũ spectare ad dñm.τ emphyteuta liberatur a prestatione canonis.vt.d.l.j.ĩ fi.C.de iure emphy.igiẽ τc.Et istam sñiam posuit Azo glossator antiquus in.d.l.j.τ eandẽ postea ad literã sequitur Bar.in.d.l.j.in fi.allegat pro hoc.l.interdũ.§.qui ex naufragio.ff.de acquiren.pos.τ ibi etiã idem tenuit.Bar.τ etiam ibi alleg.l.forma.§.j.ff.de censi.Bal.autem in.d.l.j.in versi.quero an ꝑ sterilitateʒ amittaẽ.recitat p̃mo dictã opinionẽ Jaco.τ Cy.quãdo propter guerrã nõ potuit coli fund⁹,vel non potuit percipi de fructibus:ꝙ damnũ spectat ad dñm nõ ad emphyteutam ĩ pẽsione.qd̃ tñ intelligit verũ fore si erat cẽsus τ notabilis quãtitatis.sec⁹ si parue τ nihil allegat.facit.l.scio.ff.de in integrũ resti.Sed Salic.in.d.l.j.in ver.q̃ro quid si ꝓpter guerrã τc.dicit dictaʒ opinionẽ Jaco.τ Cy.fore multum equã τ eã tandem sequiẽ.Sed contrariã sñiam sequiẽ Ang.in.d.l.j.in ver.si autem res data ĩ emphyteusim ꝓpter guerrã coli nõ potuit τc.dicẽs ꝙ nõ credit Jacobum et Cy.de tali guerra sensisse,de qua quotidie loquimur.sed tm̃modo de illa in qua capti efficiunẽ serui hostiũ:τ fundi occupati,efficiunẽ occupãtiũ:tũc eñ res bene d̃r deꝑdita.ex quo est translata in dñiuʒ hostiũ.Unde sequiẽ ꝙ vbi guerra nõ moueẽ per principẽ vel papã:tunc occupata non efficiuntur occupantiũ.nec capti efficiuntur serui hostium.Pro quo tu allega quod not.Bar.in.l.qui a latronibus.de testa.τ ꝑ consequens res non dicitur perdita.τ ideo tale damnum non respicit dominũ,q̃ particulare pertinet ad emphyteutam.et ideo consuluit quod semꝑ durãte guerra,emphyteuta soluat canonẽ.licet nihil de redditibus reciperet.al's caderet a iure suo.Anto.autem de but.in.c.ꝓpter sterilitatem.extra eo.in versi.quero quid ĩ emphyteuta an habeat potestatem τc.dicit ꝙ opi.Jaco.Cy.τ Bar.ꝙ fiat remissio mercedis propter guerrã,põt esse vera si nõ modico tẽpore eẽt duratura:alias tũc forte si triẽnio nõ posset pẽtere remissionẽ.sicut nec propter sterilitatem fructuũ.vt.c.ꝓpter sterilitatem.eo.titu.Reperio dominum meum Rapha.cu.in.d.l.interdum.§.qui ex naufra.in glo.dicentem ꝙ Albe.de rosa.post Richar.malũ.in.d.l.j.tenet qd̃ imo non fiat remissio mercedis,imo quod teneatur ad integram pensionem quam opinioneʒ putat veriorẽ.Et arguit sic quando propter guerrã potest possessio coli,non perditur dñiuʒ eius.imo nec possessio.vt.l.lʒ.C.de acqui.pos.quomodo ergo potest dici quod ista res dicatur perempta vel deperdita,cuius retinetur dñium τ possessio:sed clarum,quando res non est deperdita ꝙ emphyteuta tenetur ad integram pensionẽ.vt.d.l.j.igiẽ τc.Unde opi.Jaco.τ Cy.τ sequaciũ põt intelligi ꝙ fund⁹ fuit occupatus ꝑ hostes,τ sic possessio deperdita.vt voluit.ɔ̃.Ange.τ hoc probat quod s̃m omnes doctores ꝓpter sterilitatẽ nõ excusatur emphyteuta ad integrã pensionem.l.quicunq;.C.de fundo pat.τ ibi Bar.lib.xj.τ ibi propter guerram est quedam sterilitas.vt.l.ex conducto.§.j.ff.loca.τ.l.si merces.§.vis maior.eodem titu.igitur non liberatur.et hoc probat in auẽ.de non alie.§.dudum.τ.§.quia vero leonis.col.ij.vbi permissum est ecclesie,remittere sextam partem solite mercedis propter casus fortuitos:qui casus fortuiti imminent periculo emphyteute.vnde dʒ emphyteuta dictuʒ casum fortuitũ recognoscere.vbi notabilis interitus spectat ad dñm:sed particularis ad emphyteutam,sed hoc est particulare:igitur ad emphyteutã spectat.τ quod propter sterilitatem nõ excusetur emphyteuta a tota mercede illius anni,vult etiam Cy.in.d.l.j.in versi.septimo quero quid de periculum sterilitatis.τ idem ibi Bal.τ idem Ange.in ver.an autem periculum sterilitatis et dicunt ꝙ de hoc est casus in auẽ.de non alieñ.collat.j.§.emphyteusim.τ facit.l.priuate.C.de ex.mun.libro.x.et hoc etiam sequitur Salic.in.d.l.j.in versicu.quero an periculum sterilitatis pertineat subdens quod ista est communis sententia.et istud etiam sequitur Anto.de but.in.d.c.propter sterilitatẽ.ego autem teneo istã vltimam partem

a ¶ Itē q̃rit᷑. Per exēpla superiora vidisti familiaritatē īter istos ꝯtus, adhuc ē familiaritas mirabilis ĩ exēplo seq̃nti. Vbi gr̃a, cõueni cũ q̊dã artifice vt d̄ suo argēto mihi faceret scyphũ certe forme, certiq; põderis. Querit᷑ mõ vtrũ īter me ⁊ ipsũ videat᷑ ēptio ⁊ vēditio: vł locatio et cõductio? Cassiꝰ dixit ꝙ in hoc casu quantũ ad naturã, est emptio ⁊ venditio. Q̃tũ vo ad operas, est locatio ⁊ ꝯductio. Iust. ãt dixit ꝙ magis plz sibi ꝙ ex toto sit ēptio ⁊ vēditio: q̄ perinde ē acsi aurifaber scyphũ de argēto suo fecisset: et postea mihi scyphũ factum vēdidisset. Sz pone ꝙ ꝯueni cũ aurifabro vt de meo argento mihi scyphũ certi põderis certe forme vel mēsure faceret, qd iuris ĩ isto casu? ⁊ rñ. Iust. ꝙ non dubiũ qn sit locatio ⁊ conductio. hoc dicit.

b ¶ Cõductor. Dicit dñs Iusti. q̄d ꝯductor oĩa scd̄z q̄d ꝯuenit ĩ ꝯuētione facere dz. Si aũt aliqd eēt cõmissum ita q̄d in ꝯductione de eo nihil eēt actũ, verũtñ inter eos debet illd̄ q̄d fuit omissũ ex bono ⁊ equo p̄stari: puta si cõductor in mora fuerit soluēde pensionis. Nã lz de vsuris nihil actũ fuerit tenet᷑ tñ ad vsuras ⁊ ecõuerso: lz nihil actũ fuerit de hostijs reficiēdis, nihilominꝰ adhuc tenet᷑ locator, ⁊ hoc vult dicere lr̃a presens.

mam partē. vcz q̄d ꝓpter guerrã q̃ nõ sit lõga, vt dixit Anto. de but. nõ fiat remissio mercedis: nec dãnũ spectat ad dñm: sz ad emphyteutã: q̄ si aliquis alijs annis plus solito ꝑcepisset, non daret plus de pēsione q̄ ꝯuenerit: ⁊ q̄ idē est in sterilitate: vt dixi ꝑ rõnes Ang. ⁊ dñi mei Raph. ⁊ pro hoc optime facit tex. in. l. si vno. in ꝑnci. ff. e. q̃ oĩa no. q̄ dictas opiniões in hac mã bñ dispersas, re
10 collegi ꝯsulēdo. ¶ † Vnũ addas ꝙ sicut emphyteuta nõ põt vendere sua melioramēta irreq̃sito dño. alr̄s cadit a iure suo. Ita nec ēt supficiariꝰ vł censuariꝰ q soluit aliqd noĩe pēsionis. ita eleganter no. Bar. ĩ. l. j. §. pe. ff. d̄ supfi. ⁊ facit q̄d no. bar. j. eo. l. j. §. j. post p̄n. q̄d no. q̄ semel h̄ habui de facto in supficiario ⁊ cēsuali eccl̃ie sancti Proculi.

SVMMARIVM.

1 Emptio dicitur, quando facio fabricare aliquid de materia aliena, & soluo pecuniam.

a Item quæritur. [a] Cum dñium rei cõcesse trãsit, pecunia pro mercede ꝯstituta, emptio nõ locatio d̄r. h. d.
1 ¶ † No. ꝙ quoties aliqd facio fabricari de materia aliena ⁊ soluo pecuniã, d̄r emptio, si autē de materia mea ⁊ soluo pecuniã, d̄r locatio. ¶ Ex q̊ no. ꝙ qñ in ꝯctu venit ꝑncipaliter venditio, ex q̃ debeat seq trãslatio dñij vel vsucapiēdi ꝯditio ꝑ ꝑtio: tũc est ꝯctus emptiõis ⁊ venditionis. vt est tex. no. in. l. si ꝯueni. ff. de ꝯhē. emp. Sz qñ in ꝯctu venit aliq̄d factũ ex quo mihi nõ q̃rit᷑ dñiũ rei vel vsucapiēdi ꝯditio, tũc d̄r ꝯductio ⁊ locatio. vt si dñs patit᷑ vti domo vel fundo ꝑ certa pēsione. Sz si in ꝯctu venit vtrũq;: ⁊ tũc aut ꝑncipaliter venit in illa traditio. secũdario factũ: ⁊ tũc est emptio ⁊ vēditio vt. l. ij. §. j. ff. e. Aut eꝯ principalr̄ factũ, secũdario illa traditio, ⁊ erit locatio. vt. d. §. j. ⁊ hic. Aut nõ põt bñ cõphendi, q̄d venit ꝑncipalius. Et tũc est q̃stio quã disputauit Bar. de quo etiã ꝑ eũ in. l. quoties. §. q maximos. ff. de publi. dic vt ibi ꝑ eũ. Ange. ⁊ dños meos. ista sunt vba Bar. in. d. l. ij. ff. e. ¶ Vnũ addas ꝙ ex q̃titate pecunie, cognoscit᷑ emptio vel locatio: vt est gl. singularis ĩ. l. j. §. ꝙ aũt. ff. de supfi. q̄d no. ¶ In glo. forme. in fi. dic vt forte si materia demõstrata ꝑeat, perit ꝑiculo vēditoris: sicut si vēdidisset decē corbes ex illo dolio. vt notatũ fuit. s. ti. j. §. cuz autē. nõ eñi materia vr̃ vēdita: sz annullꝰ. vñ aliud materia est ⁊ aliud annulus: vt. ff. de pig. act. l. si conuenerit. la. ij. §. si quis cauerit ꝑm Ioan. fab.

SVMMARIVM.

1 Plura veniunt in fundo rustico de sui natura, si contrarium actum non sit.

b Conductor. [b] In hoc ꝯctu veniunt q̃ de natura ipsius venire debent: lz nõ fuerint expressa. ¶ No. ꝙ in cõtractu bone fidei, veniũt multa q̃ nõ sunt specificata. ¶ No. ꝙ in ꝯctu bone fidei, venit omne id q̄d eq̄ũ ⁊ bonũ est venire: lz nõ fuerit dictũ de q̊ dic vt dicã. j. de acti. §. in bone fidei. vt plene scripsi. et
1 ideo hic nõ dico. ¶ † In gl. ex bono equo. ĩ fi. dic vt in fundo rustico plura veniũt de sui natura, si ꝯtrium actũ nõ est. vt. l. sz addes. §. illud. ff. eodem. q̄d intellige vt no. Bar. in. l. ij. §. j. ff. de fun. instru. vbi dicit᷑ aut fundꝰ concedit᷑ in locationē, vel alio modo inter viuos. ⁊ venit instrumentũ fundi. vt d. §. illud. aut in legato fundi, ⁊ nõ venit instrumētũ. vt. d. l. ij. §. j. ⁊ ad predicta facit. l. fundus. ff. de act. emp. quod est verũ qñ legatur proprietas. sin autē legat᷑ vsusfructus, venit instrumentũ fundi: q̄d etiã habebat legatariꝰ vsusfructus, instrumētum sicut habet fundi: vt. l. locati. §. ꝓprietatē. ff. de vsufruc. ita dicit Bart. in. d. l. ij. §. j. licet aliter dicat glo. in. l. ij. C. de verbo. signi. Sed intelligas dictam glo. ꝑm supradicta ꝑm Bart. ⁊ vide doct. in. d. l. ij. C. de verbo. significa.

SVMMARIVM.

1 Conductor, de leui culpa tenet᷑: & contractus locationis, non transit ad hæredes conductoris.
2 Vsusfructus semper perit, perempta persona in cuius persona erat constitutus.
3 Scholaris vnus socius si recedit de domo & vadit ad partes suas, an poterit locare vel alium loco sui ponere?
4 Locator tenetur locatori ad patiētiam. Et quid si nõ habuit patiētiam, quia colonum expellit: vel impediuit vti re locata vel alio modo. 5.

c
1 Qui pro vsu. [c] ¶ † Cõductor de leui culpa tenet᷑. Et ꝯctꝰ locationis, ad hr̃des trãsit cõductoris. h. d. ¶ No. ꝙ q̄cq̄d venit in actiõe locati, venit ⁊ in cõducti. ¶ No. ꝙ ille q adhibuit illã diligētiã in rebꝰ alienis quã adhibet ĩ suis, nõ tenet᷑ de casu postea cõtingēti. ¶ No. ꝙ cõductio, nõ finit᷑ morte conductoris. ¶ In glo. diligētissimꝰ. ibi. §. q colũnã. tu dic ꝙ imo ibi tenet᷑ de leuissima culpa. ⁊ est ratio q̄ fuit ibi data colũna, vt artifici q vr̃ se asserere peritũ in illa arte: vñ tenet᷑ ĩ leuissima culpa. vt. l. si qs domũ. §. pe. ff. eo. ⁊. l. a ꝓcuratore. C. mã. ⁊ facit. l. ij. cũ ibi no. ff. q̄d q̄sq; iuris. ⁊. l. illicitas. §. sicuti. ff. de offi. p̄si. h̄ aũt tenet᷑ d̄ leui culpa tm̃: q̄ nõ
2 vt artifici data fuerũt ista. igit᷑ ⁊c. ¶ † In gl. ꝯductore. ĩ fi. tu dic ꝙ imo vsusf. semꝑ perit ꝑempta ꝑsona ĩ cuiꝰ ꝑsona erat ꝯstitutꝰ: sz si esset ꝯstitutꝰ in ꝑsona vniꝰ ⁊ de volũtate ꝓprietarij, trãsferat᷑ in aliũ, tũc vr̃ renouatꝰ. ⁊ p̄dicta sunt vba vbi ius vsusf. vel simplr̄ vel vsq; ad tp̄s ꝯstituit᷑. vt. ff. fami. ercis. l. ⁊ puto. §. j. sz si fructꝰ vēdunt᷑ vł locant᷑, vsq; ad tp̄s nõ vr̃ qn talis ꝯctꝰ trãsit ad heredez: vt si qs receperit castrũ cũ fructibꝰ vsq; ad certos annos, vel cã retinēdi fructꝰ alicuius rei. vt. ff. de vsufr. l. arboribꝰ. §. vsufructuariꝰ. vt ibi ꝑ h̄. ⁊. l. j. C. de pe. bo. sub. lib. xj. ⁊ ibi no. facit. l. j. stiplo ista. §. si qs ibi. ⁊ ibi Bar. ⁊ doc. de v. obl. l. necessaria. §. fi. de peri. ⁊ cõ. rei vēdi. ⁊. l. vsufru. ff. sol. mat. Et ibi plene Bal. ⁊ vide. l. si dñia. ⁊ q̄d ibi no. Bar. ⁊ Bal. ff. de vsufr. ⁊ adde. l. si qs domũ. §. itē querit᷑.
3 ff. e. ¶ † In gl. succedit. ĩ fi. not. ⁊ signa istã gl. singularē q̄ si vnꝰ scholaris sociꝰ recedit de domo, ⁊ vadit ad ꝑtes suas nõ p̄t locare domũ vel aliũ loco sui ponere. imo dz pēsionē suã ꝑ rata integra soluere: nisi socij q remãseĩt aliũ ĩtroducerēt, tũc tãto minꝰ a p̄mo socio recedēte ꝯsequi debent. vt no. Spe. in ti. de iudi. §. ij. v. si. circa h̄ q̃rit᷑. ⁊ no. gl. in aut. de tabelli. §. si vo indignũ. Et est rõ q̃re nõ põt aliũ subrogare loco sui, q̄ ꝑncipalr̄ est societas inter eos. ⁊ sic fuit certa ꝑsona electa. vt. l. pro socio. §. soluit᷑. Et aduertas ad id q̄d hr̃ h̄ in gl. ꝙ scholaris recedēs, nõ p̄t camerã suã alteri locare: ē verũ si substitutꝰ, nõ est eque idoneꝰ. ⁊ sic socijs q remanēt ĩterest. Alr̄s aũt si eēt eque idoneꝰ ⁊ ip̄orũ nõ ĩteresset: tunc posset illi locare: nõ ꝙ ille sit sociꝰ remanētiũ: ita d̄t Bald. in. l. nemo. C. e. q̄ in scholaribꝰ sunt duo ꝯctꝰ, vnꝰ societatis in q̃ eligit᷑ industria, ⁊ q̃litas, ⁊ virtꝰ ꝑsone. Aliꝰ est ꝯductionis rõ iõ in ꝯductiõe p̄t aliũ eque idoneũ ēt inuitis socijs subrogare ⁊ ei locare. vt. d. l. nemo. ⁊. l. solutũ. §. solutã. C. de pig. ac. Sz nõ põt alijs sociuz dare, ipsis inuitis. vt. l. idēq;. §. fi. cũ. l. seq. ff. ꝑ socio. ita d̄t Nic. de ma. ⁊ Cy. ĩ. l. viã. C. eo. q̄d not. q̄ quotidianũ. Quinimo plꝰ dico ꝙ si vnꝰ ex socijs est rixosus ⁊ discolꝰ, et nõ ꝑmittit studere consocios: ꝙ põt societas ēt aũ tp̄s diuidi nec ꝓuocantes ad diuisionē aũ tp̄s tenent᷑ illi discolo ⁊ nõ studēti. vt. l. si ꝯuenit. in fi. ff. ꝑ socio. Quinimo si forte eũ expellerēt de domo, nõ tenerent᷑ q̄ ille neq; ꝑ se nec ēt ꝑ aliquos dz aliqd in domo cõiter conducta inhoneste facere vel ꝑpetrare: vt puta non põt ludere nec ganeas introducere. vt. l. nõ alr̄. ff. de vsu ⁊ habita. igit᷑ ⁊c. q̄d intelligas verũ nisi alij socij tp̄e ꝯcte societatis, habebãt notitiã de moribus alteriꝰ socij: q̄ tũc sciēter faciēdo societatem cũ malo ⁊ discolo, vident᷑ ip̄m approbasse. arg. l. q bona. §. de illo. ⁊ q̄d ibi Bar. ⁊ doc. ff. de dã. ĩfe. ⁊. l.

c ¶ Qui pro vsu. Casus. Quidaz ꝯcessit mihi iumētũ suũ aut vestimētũ suũ. aut argētũ vtendũ ꝑ certa mercede, q̃rit᷑ q̃lē custodiã ĩ ista re mihi ꝯcessa p̄stare tenear? ⁊ rñ. Iust. ꝙ talē diligētiã teneor p̄stare quã p̄r fa. diligēs p̄staturꝰ eēt: ⁊ ita expone diligentissime. i. diligēs. ⁊ hoc est q̄ vtriusq; gr̃a celebrat᷑ ꝯctus. ⁊ h. d. Mortuo cõductore ⁊c. q̃siuit a Iust. sic: qdam conduxit sibi hospitiũ, intra tp̄a ꝯductiõis decessit ꝯductor. ⁊ successit ei hr̃s eius in ꝯductiõe, poterit ne alteri domũ locare? ⁊ rñ. Iusti. ꝙ sic. q̄d ĩtellige iure ꝯductionis, locationis, non aũt iure societatis. ⁊. h. d.

fi creditores.ff.de pui.cred.τ qđ ibi Bar.τ Ang. Et rõ rõnis est,q socius dz prestare in societate il los mores,τ illã diligẽtiã quã erat solitus pstare ĩ rebus suis tpe societatis inite.vt.j.ti.j.§.fi.Sz tpe inite societatis,erat dischol⁹ τ alij socij sciebant: igit dz eis ĩputari.qđ no.facias tu sẽp itaq; di

a ligẽs scholaris,societatẽ cũ bonis studiosis[a] τ pe ritis.vt ait Cato,Cũ bonis ambula.τc. Unũ ad das,φ possum vẽdere domũ p cẽtũ:τ donec sol ues ptiũ,pstes qnq; noĩe pensionis:τ dr fictũ ad francãdũ.vt.l.cũ vẽderẽ.ff.loca.Et p pfectiõe ma terie,vide formã libelli in actiõe ex locato τ gdu cto.j.de act.§.sequẽs illa.ĩ fi.in ṽ.in ea.gl.in fin. nota τ signa totã hãc glo.dic vt ibi.

4 ❡†Ultio p plena pfectiõe hui⁹ materie,aduertas φ locator tenet gductori ad patiẽtiã.vt.l.nos videam⁹.τ.l. si qs domũ.τ.l.si de fundo.C.e.

5 ❡†Quid ğ si nõ habuit patiẽtiã:q colonũ expellit vel impediuit vti re locata aliq mõ.vel q alteri vẽdidit τ ẽptor nõ vult stare colono iuxta.l.emptorẽ.C.e.q non cogit stare si nõ vult.vt ibi.nisi gductor hẽret ius in re,vel de locatiõe fuit factũ instrm.Et p obser uatione pdictor locator obligauit bona sua, tũc gductor pt dicere ego volo insistere τ retinere in hac re mihi locata,nõ tãq; ex locatiõe,sz tãq; mi hi hypothecata p interesse meo,vt no.eleganter Bart.in.d.l.emptorẽ.de quo ibi Sali.facit festũ. Et no.Bar.in.l.si filio.in fi.τ ibi doc.ff.sol.ma.et no.Bar.ĩ.l.q fundũ.ff.loca.Dico enĩ φ talis loca tor,tenet ad interesse.vt est cas⁹.in.l.si merces.§. j.ff.loca.❡Sz dubiũ maximũ ẽ qd veniat ĩ iter esse.an id ĩ quo fuit dãnificat⁹.vel id ĩ quo fuisset lucrat⁹:τ de hoc no.Bal.in addi.Spec.in tit.de loca.circa finẽ.τ Bar.in.l.si merces.§.vis maior. τ in.l.ex gducto.§.cũ quidã.Et est bon⁹ text.in.l. qui insulã.τ.l.sed addes.§.si colon⁹.τ in.l.itẽ que ritur.§.si colono.ff.loca.ex quib⁹ oĩbus sic dicas.

ADDITIO.

a ❡Studiosis. Scholaris ei va gus ñ fit Magi ster.gl.ẽ no.ĩ.l.j. de tyro.li.xij.C. τ q parũ studet, parũ scit.gl.in.l. vnicuiq;.đ ppo. sacro.scri.lib.xij. C.τ satur nõ ita bene studet,sicut ieiunus.gl.in.§. iocundũ.in aut. de nupt.

De Societate *Rubrica.*

❡Continuatur per tex.s.de obli.§.fi.Et no.hic glo.que ponit quid sit societas.

SVMMARIVM.

1 Societas quomodo cõtrahat:& quorũ bonorum.2.
3 Fratres duo simul habitãt:alter reperit habere mul tam pecuniam:an præsumat habere ex cõibus bo nis:Et si habent simul hæreditatẽ paternã cõem: an cetera quæ aliunde veniũt debeãt cõicare:4. Et an & quãdo simul habitantes intelligantur so cij omnium bonorum.5.& nu.6.

b

Ocietatem.[b] Tot⁹ ti tulus di uidit in qtuor ptes.Prio ponit in quib⁹ reb⁹ pt ƺhi societas.Se cũdo q ptes pñt esse in lucro τ dã no:τ si nõ fuerint a ptib⁹ expsse q intelligant.Tertio qñ societas et qño finitur. Quarto ad qd socius tenet.scõa ibi:τ qdẽ.tertia ibi:manet aũt.qrta ibi:soci⁹ socio.Et hoc dicit.

1 ❡†Omniũ bonor τ vni⁹ negotiatiõis tñ,ƺhi põt societas,in q dãni τ lucri sunt ptes eqles:nisi inter socios alr guenerit.h.d.❡Not.φ societas oĩm bonorũ põt ƺhi,ẽt inter extneos,nõ tñ ĩter fres.❡Not.φ vni⁹ negotiatiõis puta ĩ arte lane, põt societas ƺhi.❡Not.φ qñ capitale est eqle,in dubio ptes sunt eqles lucri τ dãni regulr fm ca pitale.❡Not.φ ẽt vz pactio,q ñ ptes sunt eqles.

2 ❡†In gl.totorũ.ibi expsse.gclude tu in h arti culo φ aliqñ dictũ est,φ societatẽ ƺhũt oĩm bo norũ τ tũc clarũ φ sunt socij oĩm bonorũ.vt in.d. l.ij.τ.iij.ff.eo.τ h.Et aduertẽdũ est isto casu φ do miniũ medietatz oĩm meor bonor,ẽt fine tradi tione,trãsfert ĩ sociũ meũ.vt.d.l.iij.τ eƺ ĩ me trãs fert medietas suor bonor.Et est rõ q fingit tra ditio fcã.nã prio qđ ego possidebã insolidũ noĩe meo.nũc aũt τ meo τ socij noĩe possideo,ergo me dietatem nomine socij mei possideo: ergo possef

b ❡Societatem. Post ƺctũ loca tiõis τ gductio nis fm ordinem lre,restat videre de societate.So cietatẽ coire Ju stiniañ.bñ ppen dit p supradicta qđ iã de societa te estis tractatu rus.p deo qualr ƺhit societas:τ rñ.φ solem⁹ ƺhe re societatẽ oĩm bonor,quã gre ci appellabãt sic aut vni⁹ negotia tiõis veluti vini olei frumẽti ven dendi τ emendi: τ tũc equalr par ticipãt lucrum τ damnũ:si autem sub partib⁹ lucri aut damni aliqd statuerint, tunc qđ inter eos gue nit,fuabit.Sed

sio in eũ dicit translata.τ sic dominiũ.vt.l.φ meo. in prin.ff.de acq.posses.Secũdo dicitur societas etiã oĩm bonorũ ƺhi,qñ non dicitur expresse oĩm bonorũ:sed vtuntur his verbis vel similibus.vcz qñ dictum fuit φ oĩa communicabunt etiam que acquirerent quacũq; de causa:q tũc nõ tñ q ex lu crõ questuario quesita sunt,cõmunicãda.sed etiã aliũde [illegible]ta puta ex hereditate vel legato.vt j.eo.§.mane[illegible].d.l.iij.§.j.τ de hoc est gl.ordi.in.l. cum duobus.§.idem papi.ff.eo.in ver.initũ fue rit.qđ no.Tertio modo societas cõtrahit simpli citer,vcz facim⁹ inter nos societatẽ:τ tũc intelli git vniuersaliter ƺcta ex his que ex cõmuni que stu veniũt:hoc est si quid lucramur ex operis no stris τ ex contractib⁹ nostris,vt est casus in.l.coi ri.ibi distincti.τ ibi vniuersorũ τc.τ sic nõ veniũt hereditaria vel legata vel alia.Et pro hoc videt casus,τ hoc ibi firmat Bal.in.l.aditio.§.j.ff.de ac qui.here.τ pro hoc etiam videtur esse tex.in.l.cuz duobus.§.fratres.ff.eo.ibi:qđ aliunde.nam in dubio facta societate,etiã simpliciter nõ dicendo talis negotiationis nõ intelligit esse facta respe ctu eius qđ ex fortuna magis φ ex opa querit.vt no.Cy.in.l.tandiu.in fi.C.pro soc.Quarto modo fit societas expsse certe negotiatiõis,puta ĩ lana. τ tũc dãnũ vel lucrũ inde proueniẽs est cõe vt hic: nõ aliunde proueniens.

3 ❡†Quero de questione quotidiana,duo fratres simul habitant τ alter re perit habere multam pecuniã.an psumat habere ex cõib⁹ bonis:Spec.in tit.de iudi.in tertia par te.§.sequit.ver.qd si alter.τ ver.nõ autẽ circa.di cit φ de bonis cõib⁹ dicitur habuisse τ lucratus esse,ideo est cõmunicãda.Et ita not.Sali.in.l.cũ duob⁹.§.si fratres.ff.eo.τ in.l.si patru⁹.C.cõ.vtri. iud.in ver.qro duo fratres simul habitant τc.qđ intelligo si ṽosimiliter ex illis bonis cõib⁹ pue nire potuit,alr secus.❡Quid enim si bona cõia erant parua,τ modice vtilitatis:facit qđ no.in.l. cũ opz.in pnc.p doc.C.de bo.que libe.Et φ notã ter dicit gl.vna cũ tex.τ ibi doc.in.l.si quando.C. vnde vi.τ φ not.Inno.in.c.fi.extra φ met.causa.

4 ❡†Quero si duo fratres habitãt simul τ heredi tatẽ cõem paternã habẽt,queritur an cetera que aliũde veniũt debeãt cõicare:τ videt φ sic ĩ ti.de duobus fratribus.de nouo bene.inuest.§.j.τ.§.si duo.In contrariũ videt.d.l.cũ duob⁹.§.si fratres. ibi aliũde τc.Jac.de bel.dicit qđ nõ sunt cõicãda nisi sint socij oĩm bonorũ:vel aliter cõsuetudo ha beat.τ ita intelligit.d.§.si duo.

5 ❡†Sed dubiũ[c] stat an τ qñ intelligant socij omniũ bonorũ duo fratres simul habitãtes,vl nõ:de quo late p Bar. in.l.titiũ aut meuium.§.altero.ff.de admi.tu.τ in suo tractatu de duob⁹ fratrib⁹.τ in.l.si patru⁹.C. com.vtri.iudi.qui tenet φ nõ dicuntur socij oĩm bonorũ:τ sic nõ veniunt aliunde lucra communi canda:vt.d.§.si fratres.nisi ex aliquib⁹ coniectu ris apparere põt,de cõione.vt.l.iiij.§.sua cogna tio.ff.de manumi.Sed Bal.in.d.l.si patruus.di cit φ etiã si nullã negotiationẽ faciũt,pñt dici so cij.vt si sunt duo fratres nobiles q oĩa bona:om nia lucra dotalia,τ dotes cõicant:erunt socij oĩm bonorũ:vt.l.si duo fratres.ff.de acqui.here.itez si alter negotiat,alter nõ:vel in diuersis artib⁹ ne gotiantur τ oĩa in cõi põnũt,psumit societas oĩz bonorũ tacite contracta,τ quas in oĩbus repre hendit Bart.Sed Sali.in.d.l.patruus.in versic. quero igitur:duo fratres simul habitãt.reprehen dit Bal.pone,dicit φ ipsi fratres nõ habent nisi domũ paternam cõem,alter ducit vxorẽ que de dit mille,vel fundũ in dotẽ.vel pone fratrẽ aliũ aduocatum,qcquid aduocatus lucratur ponit in cõmuni quicquid alter habet ex fundo dotali po nit in communi:vel ex questu dictorũ mille dato rum in dotem.An istis casibus etiã capitale in telligatur cõmunicasse:vel etiã aduocat⁹ libros suos:Et fm Bald.videtur φ sic.Sed ibi Salice. tenet cõtra.quia imo tenebit libros precipuos:et alter apothecã de mille lz lucra cõmunicent τ cõ municatio lucrorum τ fructuum nõ infert cõmu nionem capitalis.Et de hoc videt casus in.d.§. si fratres.

qd dices de tali cõuentiõe vt ad titiũ due ptes lu cri ptineãt:dãni ṽo tẽtia:ad Se ius ṽo due ptes dãni,tertia vero pars lucri.vz ne ista gueñtio:τ dr φ sic.Quint⁹ tñ mutius dicebat qđ talis cõuẽtio erat ƺ nãm socie tatis:τ qđ nõ va lebat.Serui⁹ ãt sulpiti⁹ dr φ ta lis pactio vz qđ iure cõuẽtionis intelligi põt:ẽt ita ƺhi φ vn⁹ pe cuniam cõferat: ali⁹ aũt nihil:lu crũ tñ inter eos cõicabũt,φ sepe alicui⁹ pudẽtia vt opa pecunie pualet.Sz qd si ita fuerit pactũ iter se,qđ vn⁹ ha beat ptẽ lucri,p te aũt dãni nõ fe rat,vz ne pactũ tale ĩ societate: dr Sui⁹ φ sic,ita tñ.φ si sit in vna re lucruz,in alia dãnũ debeat fie ri gpẽsatio lucri cũ dãno.τ illđ so lum qđ supest di cit lucrum τ.h.d.

ADDITIO.

c ❡Sz dubium. Dic φ fres simul habitãtes τ po nẽtes lucrũ ĩ cõi, psumũtur socij: ita.d.Bar.in.l.j. ĩ fi.ff.de cõcub.τ ad ista vid Bar. in.l.societatẽ.ff. p socio.τ in.l.cũ duob⁹.§.pap.c. ti.τ ibi oĩno per Alex.in add.ad eũ p eũdem suo gsi.xlix.in pma pte τ ĩ gs.xxxvij. ĩ.iiij.pte p Bal. plene ĩ lege si pa truus.alleg.hic p Angel.

si fratres.nec ꝙ sint socij oim bonoꝝ,facit qd plꝰ dicit ꝙ si nolũt ĩ fu-
turũ etiã lucra,nõ cogũt cõicare.vt.l.itaqꝫ.ff.e.dũmõ añ obuẽtionẽ lu
croꝝ,ꝓdixerit.vt.l.actiõe.§.diximꝰ.ff.e.⁊ ad materiã adde bonũ tex.
6 de duobꝰ simul habitãtibꝰ ĩ.l.j.§.fi.ff.de his q deie.vel effu.¶†In gl.
equales.in fi.dic al's aũt si capitale eẽt inequale,tũc ĩ dubio debẽt eẽ
pares ⁊ distribui ſm quãtitatẽ capitalis:ꝑut iudici videbiť.vt.l.si so-
cietatẽ mecũ.⁊ facit.ĩ.§.px.⁊.l.si nõ fuerit.⁊ qd ibi no.ff.e.nisi opa vniꝰ
eẽt maioꝛ altero.vt.ĩ.px.§.Unũ adde ꝙ sicut capitale ĩtromissuꝫ ĩ so
cietate,nõ ꝑt extrahi.vl' diminuit añ tps:⁊ sic durãte societate ita nõ
põt ẽt lucrũ distrahi durãte dicta societate:qꝛ lucrũ assumit nãm ca-
pitalꝫ.vt.l.ij.⁊ ibi ḃ no.Bar.sub dubio tñ.C.d fru.⁊.ꝯstã.li.xj.qd no.

SUMMARIUM.

1 Pactum factum contra naturam vel substantialia contractus societatis, est penitus nullum.
2 Lucrum, quid dicatur?
3 Et an in societate, debeat computari de anno in annum?
4 Et quas partes, vnusquisqꝫ sociorum accipiat?

Deilla sane. Ualet cõuẽtio ĩter socios,vt maioꝛem ꝑteꝫ lu
cri ferat alter,ꝙ̃ damni ⁊ ecõtra:⁊ lucrũ dꝛ qd
supest oĩ damno deducto.⁊ ẽt ꝙ lucrũ participet alter ⁊ dãnum non
1 sentiat.h.d.¶†No.ibi ꝯtra naturã societatis.ꝙ pactũ factũ contra
naturã vel substãtialia ꝯtractꝰ,est penitꝰ nullũ:vt hic.⁊ est casus in.l.
cũ ꝑcario.qd intellige ſm tex.no.⁊ ibi singul'r Bar.ĩ.l.vbi ita donať.
ff.de dona.cau.mortis.¶No.ꝙ vꝫ pactum ꝙ partes in societate nõ
sint equales:⁊ etiã vꝫ ꝙ plus lucri ꝙ̃ dãni recipiat alter.¶Nota qd
sepenumero industria vniꝰ ex socijs,est ꝑtiosioꝛ ꝙ̃ sit alterius socij:et
ideo plus cõmoditatis dꝫ ꝑcipere.¶No.ꝙ societas põt contrahi ꝙ
ex parte vniꝰ ponať totũ capitale.⁊ ex parte alteriꝰ socij,ponať ꝑso-
na siue opa ⁊ industria:⁊ tm̃ valet industria ⁊ opera vnius,quãtũ ca
pitale alteriꝰ.¶No.ꝙ vꝫ pactũ ꝙ de lucro vniꝰ ex socijs participet:
2 de dãno aũt nõ sentiat.¶†No.ꝙ id dꝛ lucrũ qd ex tota negotiatio-
ne facta cõpẽsatiõe lucroꝝ ⁊ ꝑditionis ⁊ dãni supest.qd no.facit.l.fru
ctus.ff.solu.matri.l.fructꝰ.ff.de rei vẽdica.l.nõ amplius.in pꝛin.⁊ qd
ibi glo.⁊ doc.ff.de leg.j.⁊.l.quãtitas.⁊ ibi Bar.ff.ad leg.fal.⁊.l.sed et
hoc spãliter.§.j.⁊ ibi elegãter Bar.ff.de ꝯdi.⁊ demõstra.⁊.l.vbi pure
§.j.ff.ad trebel.⁊.l fi.§.in cõputatione.cũ glo.⁊ ibi doct.C.de iure de-
libe.que no.qꝛ faciũt si de ꝑtio venditionis debeat solui gabella:quia
pꝛetiũ dꝛ deductis expẽsis:⁊ ꝓxenete ⁊ aliarũ expensaruꝫ dic vt in di
ctis legibus ⁊ maxime ꝑ Bar.in.d.l.sꝫ ⁊ hoc spãliter.§.j.vbi notabi-
3 liter loquitur.¶†Quero circa istũ finẽ,an lucrũ ⁊ dãnum debeat com
putari de anno in annũ ⁊ ſm istud diuidi:An xo in fine totiꝰ nego-
tiatiõis vno anno cũ alio ꝯpensato:dic ꝙ Bart.in.l.si negotia.ff.de
nego.gest.tãgit sꝫ non determinat ꝙ debeat inspici finis totiꝰ nego-
4 tiationis.vt.l.neminẽ.xsi.ĩtegro.C.de suscep.⁊ arca.li.x.¶†In gl.
⁊ adeo.in fi.quas ꝑtes vnusqsqꝫ socioꝝ accipiat.Cõclude qñqꝫ de lu-
cro ⁊ de dãno,quãtũ vnusqsqꝫ accipiat inter eos cõuenit ⁊ illd serua:
vt hic.Quãdoqꝫ est cõuentum de altero tantũ:ita ꝙ de alio nihil est
dictũ,tũc ꝯuẽtio facta in vno,intelligiť facta in alio.vt.ĩ.eo.§.illud.⁊
ideo.in casu huiꝰ.§.in xsi.nã ⁊ ita si cõuentum est vt qui operaꝫ ponit
habeat dimidiã lucri,intelligiť cõuenisse vt habeat seu resarciat me-
dietatẽ dãni ⁊ ecõtra.vt est tex.no.ĩ.e.§.illud.Quandoqꝫ partes con
ueniũt vt lucrũ diuidať equaliter:⁊ nullum dãnum patiať alter.⁊ tũc
aut is q posuit operã,est is qui damnum pati non debet:⁊ tunc valet
societas ⁊ cõuẽtio:vt hic.in.d.versi.nã ⁊ ita.Aut is qui ex pacto dã-
nũ habere non debet,est ille qui pecuniam ponit:⁊ est casus ſm Sali.
in.l.j.C.eo nõ reperiť expeditus.Sꝫ gl.hoc dubiũ tãgit.iiij.q.iij.ple-
riqꝫ.⁊ Jo.calde.ĩ.c.nauigãti.extra de vsuris.⁊ dicũt ꝙ hoc pactuꝫ est
cõtra naturã societatis,que vim hꝫ fraternitatis:vt hic.⁊ dicit glo.⁊
facit.l.verũ.in ꝑn.ff.eo.Et qui capitale vult sibi saluũ esse ĩ casu dãni
secuti,⁊ tãtũdem sibi reddit:qꝛ cõtractꝰ iste potius hꝫ vim ponendi
ad partẽ lucri participãdum ⁊ nõ dãni:⁊ facit cõtractum vsurariũ cẽ-
seri:vnde nõ posset cõpelli qui operã posuit ad lucrũ cõmunicanduꝫ:
imo totũ qd soluisset debitũ extenuaret:vt etiã no.Bald.in.d.l.j.C.e.
⁊ sic dictum pactum vitiaret societatem.Et si dicatur cur non est ideꝫ
ecõtra:Rñdeo ꝙ suffecisse videť qd dãnum seu perditioneꝫ operarũ
suarũ patiať,vbi nihil lucri percipiť qñ de aliqua ꝑte lucri vel damni
nõ cõueniũt,sed simpliciter vnꝰ ponit pecuniã alter operã.Et istam
questionẽ formąt gl.in.l.j.C.e.⁊ partes tam in lucro ꝙ̃ in dãno,erunt
equales.vt.d.l.nõ fuerit.Et hoc qñ vnus ponit pecuniã,alter operaꝫ.
Sin autẽ vterqꝫ ponit pecuniã ⁊ operã mistim:sꝫ vnꝰ minoꝛem quã-
titatẽ alio:⁊ nihil de partibus dictũ est.Nico.de mat.dicit ꝙ partes
erũt equales in quotitate:sꝫ non in quãtitate.vñ si vnus ponit duas
partes capitalis,⁊ alter tertiã partẽ in lucro,⁊ dãno quilibet dꝫ habe
re partes cõcurrẽtes eiꝰ qd posuit in societate:qꝛ inter eos tacite vi-
deť cõuentũ vt qui plus eris et periculi sustinet,plus emolumẽti spe
ret vt arg.ff.de reg.iur.l.ſm naturą.qd Bal.in.d.l.j.C.eo.dicit foꝛe ve
rũ,nisi opera illius qui ponit minus,excedat operã illius qui ponit
plus.vt.ff.eo.l.si nõ fuerit.§.j.et hic in versi.nam et ita.vnde dicit fo-
re ad arbitriũ iudicis recurrẽdum.ff.eodẽ.l.si so-
cietate mecũ.Pꝛo hoc ego adduco gl.s.in ꝑnc.in
ver.equales.⁊ qd ibi dixi.sꝫ Sal.ĩ.d.l.dicit ꝙ hoc
vltimũ nõ ita indistincte est verum:qꝛ vr̃ operas
inuicẽ cõpensasse.Et qꝛ ſm hoc semꝑ haberemus
ꝯsyderare ĩdustriã opis:⁊ de facili nũꝙ̃ ꝑtes es-
sent equales ꝯ.d.l.si nõ fuerit.in pꝛin.⁊.d.l.si socie
tatem mecum loquiť qñ hoc fuerit conuentũ.vbi
aũt vterqꝫ pecunie ꝑtẽ posuisset,sꝫ alter tm̃ ope-
ram,tũc fatẽduꝫ est ꝙ rõ oparũ illius,arbitrio iu
dicis habẽda est:ita dt Sal.in.d.l.j.in pꝛin.cõiũ-
cto ver.q̃ro septimo qd si vterqꝫ.Tu add duo ꝙ
si actũ fuerit ꝙ ad vnũ spectaret totum lucrũ:ad
alterũ totũ dãnum,nõ valet societas imo diceret
leonina:vt dt hic gl.in verb.ꝑtem.Scdo ꝙ si cau
tũ est de certa ꝙ̃titate:puta volo decẽ annuatiꝫ,
nõ habendo respectũ ad lucrũ:tunc dꝛ ꝯctus vsu
rariꝰ lꝫ ꝯcedens pecuniam,in se suscipiat pericu-
lum.vt est tex.in.c.nauigãti.extra de vsuris.⁊ ꝓ-
bať.in.l.periculi.ff.de nau.feno.Et de hoc est gl.
oꝛdi.⁊ singularis de iure nr̃o.in.l.cũ duobꝰ.§.iteꝫ
ex facto.ff.e.⁊ ibi vide Pau.de ca.qd tene coꝛdi ꝯ
has mulierculas,q̃ dãt pecuniã trãsferendam in
arte lane,iuxta.c.per tuas.de donatio.inter virũ
⁊ vxoꝛem.et in se recipiũt ꝑiculũ:tñ volunt decem
annuatim,et sic qd certum nam est vsura.

a Illud. [a] ¶Particula adiecta in lucro,tacite
videtur adiecta in damno et econtra.
h.d.¶No.ꝙ dictũ ⁊ determinatum in vno de cõ
trarijs,intelligiť dictum ⁊ determinatũ in reli-
quo:qꝛ cõtrarioꝝ debet esse eadẽ doctrina vt.l.j.
ff.de his qui sunt sui vel alie iuris.¶No.ꝙ ꝑce-
dentia declarat seqũẽtia,et ecõtra.vt.l.si seruus
pluriũ.§.fi.cũ gl.fi.de leg.j.¶In gloss.seruari.in
fi.in.l.ꝯmodissime.dic ꝙ nõ est cõtrariũ sꝫ loquiť
in casu diuerso:qꝛ ibi nõ est casus cõtrariꝰ.vnde
cõclude ſm Bar.in.l.inter stipulantem.§.sacraꝫ.
ff.de verb.obl.in ver.oppo.contrarioꝛum eadem
est disciplina.quod istud potest intelligi duobus
modis.Uno modo qꝛ eadẽ est natura,quantũ ad
cognitionẽ qꝛ cognito vno de contrarijs,cogno-
sciť ⁊ aliud.vt.d.l.j.ff.de his qui sunt sui vel alieni
iur.Secundo modo quantũ ad iuris dispositio-
neꝫ,est eadẽ natura.vt.l.diem.§.stari.ff.de arbi.⁊
hic.Tertio modo intelligiť eadẽ natura.s.ꝑ con-
trariũ:⁊ ꝯtraria eodẽ modo operanť contrarium
effectũ:qd est verũ quando est eadẽ ratio.vt regu
la qui sentit.de reg.iur.in.vj.¶Unum addas ſm
Bar.Dy.Rapha.Ang.⁊ Jo.de imo.per istum
tex.⁊ per illũ in.l.qꝛ poterat.ff.ad trebel.ꝙ si vnꝰ
ex socijs vult ire Uenetias ꝓ mercãtijs inuito al-
tero socio,suo tñ ꝑiculo,ꝙ si lucrať nõ teneať lu-
crũ cõicare si alter socius noluerit pati damnum.

a ¶Illud.Pone duo mercatoꝛes societatẽ adinuicẽ ꝯtrxerũt,⁊ suꝑ ḃ tres lr̃as cõfici fecerũt,ĩ qbꝰ cõtinebat ꝙ lucrũ si qd ĩter eos ꝯtigeret,diuideret.et nulla fuit fctã mẽtio d dãno qd iuris in ḃ casu:⁊ rñ.ꝙ eadẽ ẽ rõ obseruãda ĩ dãno,q̃ ẽ in lucro expꝛessa ⁊ econuerso.h.d.

SUMMARIUM.

1 Societas soluitur renuntiatione: qua soluta quid de lucro?
Et quot modis finiatur?
2 Renuntiatio societatis facta bona fide, debet fieri coram socio.
3 Et quando, & quibus casibus fieri possit?
4 Dolus & machinatio, qualiter præsumatur.
5 Stipendia publica quæ vnus ex socijs percæpit, cogiť communicare quando est societas omniũ bonorũ.

b Manet. [b] ¶†Societas soluiť renuntia-
1 tione,qua soluta lucrum qd post
renũtiationẽ acquiritur,nõ cõmunicať nisi dolo-
se fuerit renuntiatum.h.d.¶No.ꝙ societas con
tracta semel,diciť semꝑ durare:nisi ꝓbetur ꝙ sit
dissoluta exꝑsse vel tacite.¶No.ꝙ renuntiãs so
cietati bone fidei,nõ teneť.qd intellige vt in gl.et
ibi dicã.¶No.ꝙ socius omniũ bonoꝛũ,heredita
tem sibi delatã cõmunicare cogiť:vt hic in.l.iij.§.
ij.⁊.l.coiri.cũ.l.seq.⁊.l,si societatẽ vniuersarum.
ff.eo.¶Not.ibi hoc lucrũ cõmunicare.ꝙ titulus
hereditariꝰ dꝛ lucratiuus.de quo in.l.j.C.de im-
po.lucra.descrip.⁊ in gl.no.in.l.si duo.ff.de acqui.
heredi.⁊ in.l.hereditatẽ.ff.mãda.¶No.ꝙ lucrũ

b ¶Manet. Supꝛa dictũ est q̃l'r societas ꝯhiť,restat nũc videre q̃l'r dissoluiť.dicit Justin.qd societas inter aliquos manet:ꝙ̃diu ꝑseuerauerũt ĩ eodẽ cõsensu:cũ aũt alter eoꝝ societati renũtiauerit,dissoluiť societas.si aũt callide renũtiauerit societati, ad ḃ ꝙ ĩ̃pe solꝰ aliqd lucrũ sentiat,illud lucrũ solꝰ nõ habebit:sꝫ tenetur illud lucrũ socio suo cõicare:si autẽ aliqd lucrũ aliũde sensérit.quã sibi sperabat.s.qñ societati renũtiauit id est ex insperato sibi euenit idẽ totũ habebit:qd aũt lucratus fuerit ille cui renũtiatũ est,post renũtiationẽ illi soli acquiriť.h.d.

nõ cogitãtis ⁊ sic nõ captata opa obueniẽs renũ
tiãti, suũ erit: facit. l. data opa. ff. ex qbꝰ cau. ma.
¶ No. ꝙ oẽ lucrũ qd̃ acq̃rit ille cui renũtiata est
societas, suũ ꝓpriũ est: ⁊ dãnũ est cõe cũ socio q̃
renũtiauit iniuste societati. ¶ In gl. renũtiaue
2 rit. in fi. † dic bona fide facta renũtiatio, dʒ fieri
p̃sente socio. vt. d. §. si absenti. vel eiꝰ ꝓcuratore.
vt. l. actiõe. §. itẽ scriptũ. ff. eo. facit. l. aut q̃ aliter
§. si forte. ff. qd̃ vi aut clã. si aũt fieret socio igno
rãte et abñte, tũc lucrũ post renũtiationẽ q̃sitũ,
est cõe. ⁊ dãnũ est ꝓprie renũtiãtis ⁊ lucrũ q̃sitũ
3 a socio absente, est eiꝰ ꝓpriũ. vt. s̃. dixi. ¶ † In
gl. callide. ibi intẽpestiue. dic hoc verũ si sibi ser
uent̃ ꝓmissa. vt est casus in. l. si cõuenit. in fi. ff. e.
hʒ eñ istã tacitã cõditionẽ, ꝙ ante tp̃s nõ renũ
tiet, supple. dũmõ sibi cõuẽta seruent̃. facit opti
me tex. in. l. q̃ro. §. iter locatorem. ff. loca. scd̃o hʒ
aliã ꝯditionẽ, dũmõ sociꝰ nõ sit rixosus vel dã
nosus. vt. d. l. si ꝯuenit. in fi. Tertio p̃dicta sunt
vera: nisi renũtiãs sit ex cã necessario absuturꝰ
lõgo tp̃e. q2 põt impune renũtiare, etiã si inter
sit alteriꝰ socij renũtiari. qd̃ sane intellige nisi in
duobꝰ casibꝰ. Primꝰ qñ sociꝰ sit valde idoneꝰ,
cui renũtiat̃ de quo absentaturꝰ posset merito
cõfidere: q2 tũc imputat̃ socio cur p̃senti totũ nõ
cõmisit. Secũdus qñ faciliter ꝑ aliũ nõ admini
straret: q2 ad aliud ministeriũ, faciliter aliũ ido
neũ reperiret si vellet. vt est casus in. l. idẽq;. ff. e.
¶ In ea. gl. ĩ fi. ĩtellige. vt. s̃. dixi. itẽ põt etiã im
pune societati renũtiare, si nõ põt vti cuiꝰ gr̃a
societas est ꝯcta. vt. ff. e. l. vel qd̃ ea re. ¶ In gl.
totorũ. in fi. hoc intellige vt plene dixi. s̃. in p̃n.
4 ¶ † In gl. si qd vero. ĩ fi. qual̃r aũt p̃sumat̃ dictꝰ
dolꝰ ⁊ marchinatio: vide ꝑ Bar. in. d. l. fulciniꝰ.
5 §. qd sit latitare. ⁊. d. §. si aduersus. ¶ † In gl. cõ
cedit̃. in fi. no. ⁊ signa gl. quot modis finit̃ socie
tas: aduertas ꝙ dissoluta societate vnusq̃sq; de
ducit suũ capitale ⁊ lucrũ ⁊ dãnũ ſm ꝙ dixi. s̃. in
6 §. de illa. ¶ † Aduertas tñ ad vnũ qñ est socie
tas oĩm bonorũ, qd̃ etiã stipẽdia publica q̃ vnꝰ
ex socijs ꝑcepit, cogit̃ cõicare. vñ si vnꝰ ẽ doctor
salariũ qd̃ hʒ d̃ publico vl̃ ex cã lucratiua vl̃ alio
mõ, cogit̃ fratri cõicare: vt ẽ tex. in. d. l. cũ duobꝰ.
§. itẽ fratres. intm̃ ꝙ etiaʒ illud qd̃ vnꝰ ex socijs
fuerit lucratꝰ vel ex pacto vel statuto vl̃ ex dote
vxoris p̃mortue, cogit̃ fratribꝰ cõicare. Si autẽ
ẽẽt vxor viua, tũc facta diuisiõe societatis, dʒ ĩ
solidũ dos restitui dicte mulieri: ⁊ sic in fauorẽ
mariti vt sustinere possit onera m̃rimonij: vt ẽ
casus ĩ. l. actiõe. §. fi. ff. eo. ⁊ lʒ sociꝰ oĩm bonorũ
teneat̃ p̃dicta cõicare: tñ si qd ꝑemptũ est ꝓpter
suũ delictũ, nõ est cõicandũ. imo in parte tm̃mõ
delinquẽtis cõputabit̃: vt est tex. no. in. l. cũ duo
bus. §. fi. ⁊ ibi no. ff. e. qd̃ no. qñ sunt plures fra
tres ⁊ socij oĩm bonoꝝ: ⁊ soluta fuit aliqua cõ
dẽnatio ꝓpter delictũ vniꝰ, erit illa cõdẽnatio
cõputãda tota in parte illius delinquentis ⁊c.

SVMMARIVM.

1 Societas soluitur morte vnius ex socijs: item interitu rei, vel publicatione bonorum.
2 Societas, non transit ad hæredem.
3 Et quare non ttansit etiam ex pacto?

a
1 Soluitur. [a] ¶ † Morte vnius ex socijs,
itẽ interitu rei vl̃ publicatio
ne bonorũ, soluit̃ societas. Itẽ si vnus ex socijs
bonis cesserit. h. d. ¶ No. ꝙ ĩ societate, vr̃ eẽ ele
2 cta ĩdustria p̃sone. ¶ † No. ꝙ societas nõ trãsit
b ad heredẽ. [b] vt. l. furti. §. illd̃. ff. de infami. Et q̃ sit
rõ, no. ibi gl. ⁊ doc. ⁊ hoc est verũ ẽt si expresse ꝑ
pactũ cautũ sit, vt etiã ꝑ heredẽ transeat: nisi sit
societas ĩ vectigalibꝰ publicis: q2 tũc trãsiret di
cta societas in heredẽ, si agat̃, ⁊ ip̃e heres sit ido
neus. al̃s nõ trãsit ĩ h̃rdẽ. ⁊ de vtroq; est casus.
⁊ ibi doc. in. l. adeo. ff. e. Et aduertas tñ ꝙ lʒ ĩ p̃
uatis, societas finita sit morte, nec ad h̃rdẽ trãs
eat: vt hic. tñ emolumẽtũ societatis, bñ transit
vt. l. verũ. §. in heredẽ. ff. e. ⁊ idem in dãno vt ibi

¶ No. ꝙ morte etiã vniꝰ ex socijs tm̃, soluit̃ societas: etiam inter plu
res alios socios sup̃stites, nisi cautuʒ sit ꝙ vno moriẽte, ĩter, sup̃stites
societas duraret. ¶ No. in ver. itẽ si alicuiꝰ: ꝙ finita cã siue materia so
cietatis, finitur ipsa societas: ⁊ sic facit ꝙ finita cã dilationis, sit fini
ta ipsa dilatio. vt. l. si qs heredes. ⁊ ibi Bar. ff. de acq. here. ⁊. l. a filia. §.
j. ⁊ ibi Bar. ff. ad treb. ¶ No. in ver. publicatiõe. ꝙ ex publicatiõe ꝑtis
bonorũ vniꝰ ex socijs, nõ dissoluit̃ societas: sʒ qñ oĩa bona sunt publi
cata: q2 h̃r tũc ꝓ mortuo. ¶ No. ꝙ in locũ illiꝰ cuiꝰ bona sunt publica
ta, succedit fiscꝰ q̃ est penitꝰ diuersa p̃sona a dãnato. ¶ No. ꝙ ille cuiꝰ
bona sunt publicata, h̃r ꝓ mortuo. ¶ No. ꝙ eo ip̃o ꝙ vnꝰ sociꝰ efficit̃
nõ soluẽdo, ⁊ cessit bonis vel ꝓpter debita publica vl̃ p̃uata, statiʒ sol
uit̃ societas, qd̃ no. Si ego habeo vnã societatẽ in arte lane cũ titio, et
titiꝰ in alijs suis artificijs rũpit ⁊ frangit ⁊ fallit creditores: ⁊ sic cessit
bonis, ꝙ statiʒ inter se ⁊ me in arte lane, societas est diuisa: etiã si ego
⁊ titiꝰ volumus societatẽ ꝑdurare: q2 noua nascit̃ societas: ⁊ ex tũc an
3 tiq̃ expirauit: ⁊ sic p̃ñt noua pacta fieri, ⁊ antiqs nõ est stãdũ. ¶ † In
gl. ꝯuenerit. in fi. dic vt dixi sup tex. ⁊ est rõ quare nõ trãsit ad heredem
etiã ex pacto, q2 cũ ĩ societate dicat̃ electa ĩdustria p̃sone, ergo nõ trãs
it ad heredẽ. vt ĩ. l. j. §. ne aũt. C. de cadu. tollẽ. ac etiã q2 ignorat̃ an pru
dẽs vel bonus erit, vel nõ. facit qd̃ no. Bar. in. l. si sic. ff. de leg. ij. ¶ In
gl. itẽ si alicui rei in fi. dic hoc verũ si de certo vino in specie vẽdito, cau
tũ sit. Si aũt de vino vẽdẽdo ⁊ reuẽdẽdo tabernã cõduceret, duraret
societas donec duraret ꝯductio: al̃s aũt intẽpestiue d̃r renũtiatũ. vt. l.
actiõe. §. itẽ in societate. ff. eo. ¶ In gl. ꝓ mortuo. ĩ fi. dic istud ⁊ qd̃ gl.
ꝓcedat nõ videt̃ verũ in deportato: q2 deportatus, nõ ꝑdit ea q̃ sunt
de iure naturali vel gentium. vt. l. qdã. ff. de penis. ⁊ sibi acquirit. vt. l. si
mãdauero. §. si tibi. ff. mã. al̃s. §. is cuius igit̃. vnde in damnato in me
tallũ, põt gl. saluari ſm Joan. fab. ego credo ꝙ glo. etiã dicat verũ in
deportato, q2 lʒ etiã ius gentiũ retineat, tamẽ q2 non põt stare in ciui
tate, ⁊ q2 ea q̃ posita sunt ĩ societate ꝓ suo capitali sint publicata, ⁊ fi
scus successit in locũ sui, igit̃ societas d̃r finita. ⁊ hoc mihi placet.

SVMMARIVM.

1 Socius tenetur de leui culpa, vel de tali diligentia qualem suis rebus est solitus adhibere. 5.
2 Actio directa, an & quando detur in societate?
3 Actio pro socio, an nascatur durante societate, vel non?
4 Dolus cum dolo, an & quando compensetur?
6 Hæres qui tenet̃ cõducere Medicũ ad defunctũ infirmũ: nõ sufficit quòd ducat medicum nisi idoneũ & sufficientẽ ducat: aliàs vt indignus reputatur.
7 Emptori imputat̃ si nõ conduxit bonum aduocatũ, in causa euictionis.
8 Frater vnus si in vita patris fecit sumptus nuptiales: post mortem patris, an alter frater de cõmuni etiam debeat sumptus nuptiales facere?
9 Et quid de vestibus factis vxori dicti filij per patrem, & in vita sua, an post mortem patris sint præcipua illius filij: an debeat eas communicare?
10 Et quid si de consensu patris acceptauit Potestariam aliquam? &c.
11 Pater si incepit retinere filium in studio, & postea moritur an de expensis communibus cum fratribus debeat studium finire?
12 Et quasi similis casus.
13 Libri traditi per patrem filio in studio, cui imputentur?
14 Diuisio qñ fit inter fratres socios, & vnus est minor, an maior debeat facere partes & dare electionem minori?
15 Fratres duo erant operarij, veniunt ad diuisionem: vnus habuit plures filios operarios, alter nullum vel non tot, quomodo fiet diuisio?
16 Et an si seorsum habitauerunt, & vnusquisq; separatim res suas possedit, præsumatur diuisio?
17 Diuisio an præsumatur per disiunctã habitationẽ, & bonorũ separationẽ.

c
1 Socius. [c] ¶ † Sociꝰ tenet̃ de leui culpa, vl̃ de tali diligẽtia qua
lem suis rebꝰ est solitꝰ adhibere. h. d. ¶ No. ꝙ in depo
sito venit solũ dolꝰ, supple ⁊ lata vel latior culpa. vt. l. qd̃ nerua. ⁊ ibi la
tissime Bar. ff. depositi. ¶ No. ꝙ teneri quẽ de exactissima diligẽtia,
est teneri de leuissima culpa. ¶ No. ꝙ sociꝰ tenet̃ adhibere diligẽtiam
illã ĩ rebꝰ cõibꝰ, quã erat solitꝰ adhibere suis: tp̃e quo societas fuit ꝯ
cta. q2 ad illã diligẽtiã vr̃ habitꝰ respectꝰ. ¶ No. ꝙ q̃ eligit sociũ nõ di
ligentẽ, sibi dʒ imputare: q2 mala electio est in culpa. cõcordat. l. cũ mã
2 dato. in fine. ff. de minori. ¶ † In glo. ꝓ socio actiõe ibi. §. ex qbꝰ dam.
an ⁊ qñ detur actio directa ab vtraq; ꝑte, vel vni directa ⁊ alij ꝯria: gl.
ponit in. l. ꝯsensu. in fi. ff. de actio. ⁊ obl. ⁊ ibi vide Bar. ⁊ ponit gl. ⁊ ibi
late Bar. in. l. cuatorẽ. ⁊ ibi doct. C. de neg. gest. ꝯclude igit̃ ſm Barto.
ibi qñq; est aliqs contractus in quo nõ variatur nec nomẽ contractus
nec contrahentium, vt in contractu societatis: vt hic. ⁊ tunc ab vtraq;
parte est actio directa. vt hic dicit glo. Qñq; variatur nomen contra
ctus ⁊ cõtrahentium, vt in emptione ⁊ vẽditione: locatione ⁊ condu
ctione, ⁊ tunc etiam nõ distinguit̃ actio per directã ⁊ cõtrariã: sed cui
libet cõpetit ex noĩe suo: vt mihi ex empto, tibi ex vendito: ⁊ mihi ex
locato, tibi ex ꝯducto. Qñq; variat̃ nomẽ cõtrahẽtiũ vel quasi contra
hentiũ, non autẽ variat̃ nomẽ contractus vel quasi. Isto casu qñq; il
la variatio cõtingit: quia nomẽ descendit a noĩe, vt mandans ⁊ man
datarius

a ¶ Soluit̃. Nõ so
lũ ꝑ renũtiationẽ
de q̃ d̃r. s̃. soluit̃ so
cietas, sʒ ⁊ morte.
vñ non succedet
socio sup̃stiti he
res in societate,
nisi hoc placuerit
ipsi socio supersti
ti: et tunc etiã d̃r
cõtrahi societas,
⁊ si plures adin
uicẽ ꝯxerunt so
cietatẽ. si vnꝰ illo
rũ decesserit, dis
soluit̃ societas in
ter eos nisi aliter
cõuẽtũ fuerit in
ter eos. h. d.

ADDIT IO.

b ¶ Ad heredem.
De hoc not. in. l.
actione. §. morte.
ff. e. ꝑ Bal. in rub
C. e. in ver. in hac
eñ societate. per
Spec. in tit. de ar
bi. §. differt. v. qd
si sit. ⁊ dic istd̃ ha
bere verum, nisi
virtute iuramen
ti. ita singu. Joã.
fab. hic.

c ¶ Sociꝰ. Dixi ĩ
peratori: dñe iam
vidi qnq; modos
qbꝰ societas sol
uit̃, mõ q̃ro vtruʒ
sociꝰ socio teneat̃
ꝓpter dolũ vel ẽt
ꝓpter culpã: vel
etiã ex negligen
tia teneat̃: ⁊ r̃nd.
Impa. ꝙ nõ solũ
ex dolo tenet̃, sed
ẽt ex negligẽtia;
sʒ dñe quã diligẽ
tiã debeat p̃stare
sociꝰ: ⁊ r̃nd. dicẽs
ꝙ nõ exactissimã,
sʒ eãdẽ quã in re
bꝰ suis solet p̃sta
re. vnde si in rebꝰ
suis solet esse ne
gligẽs, q̃ꝙ ĩ oĩbꝰ
rebꝰ sit negligens
non tenet̃: sed dʒ
se cõqueri q̃ parũ
diligentẽ sociũ, si
bi assumpsit. h. d.

datari⁹, deponēs ⁊ depositarius cōmodās ⁊ cōmodatari⁹: ⁊ similia. ⁊ tūc distinguit̄ actio inter directā ⁊ ꝯriā. Nam directa cōpetit ei q̄ hʒ nomē propriū: ꝯria ei q̄ habet nomē deriuatiuū. vt. C. de neg. gest. l. si mādatū. ⁊ in toto ti. ff. manda. depo. ⁊ cōmo. Quñq̄ variat̄ nomē ꝯhē tiū vel quasi, ⁊ nomē nō descēdit a noīe tūc variat̄ secūd⁹ ꝯct⁹ vel q̄si, in cōtract⁹ pignoris. ⁊ vn⁹ vocat̄ creditor, alter debitor. Sʒ ab vtraq̄ parte iste cotract⁹ vocat̄ pign⁹. idē in negotio gesto, vn⁹ d̄r gerēs ⁊ tñ ex vtraq̄ pte d̄r quasi vn⁹ ꝯct⁹ sc; neg. gest. tūc ista actio diuidit̄ in ꝯ riā ⁊ directā: directa cōpetit ei ad quē res ptinet: cōtraria alteri. vt. ff.
3 de pig. actio. l. tutor cōtrariā. q̄ no. ¶ † In ea. gl. ibi. C. e. l. tandiu. An aūt actio p socio sit nata durāte societate vel nō: Cōclude ſm Sali. in. d. l. tādiu. ꝙ qñq̄ actio p socio, nascit̄ rōne distracte societatis. Et illa nascitur demū societate finita. vt. d. l. tādiu. ⁊ hac gl. Sʒ qñq̄ de ipsius solutione nō apparet: nisi in ordine intellect⁹. puta qñ q̄s agit cōtra socium ea intētione ⁊ animo vt a tota societate recedat̄. ⁊ rō vi deat̄ vt rerū fiat diuiño. Quñq̄ nascit̄ rōne cōtracte societatis, pficiē de vel implēde. ⁊ de illa statim nascit̄, ⁊ ea durante intentat̄. vt. ff. eo. l. ij. ⁊ no. gl. in. d. l. tandiu. Quñq̄ rōne fraudis vel doli, vel culpe cōmis se ⁊ hoc nascit̄ societate durāte: ⁊ similiter intentat̄ si nō vult intētās a societate recedere: q̄ nō putat sibi expedire, sʒ vult tñmō vt dolus fraus ⁊ culpa emendet̄. Nā p hoc actu singulari, pōt intētari vt singu lis tēporib⁹ ordinatis videat̄ rō societatis: ⁊ cōiter fieri solet in pa scha te natiuitatis. non dico aīo distrahēdi, sʒ aīo calculādi, vt videat̄ q̄uō negotiat̄. Et an pecunia stet otiosa, ⁊ pdat̄ vel lucret̄. Et ita in telligit̄ q̄d no. gl. in. l. tādiu. ff. e. ⁊. l. actione. §. nōnunq̄ alleg. hic in gl. sic nō est ibi speciale: lʒ gl. dicat hic cōtrariū: q̄ vt patet p p̄dicta an p singularibus det̄ actio p socio. facit. ff. e. l. si q̄s societatis. ⁊. C. eo. l. ij. Sed ille. §. nōnūq̄ ponit casum specialē, ꝙ lʒ al's cū cōsensu partiū a societate discedat̄: nō tñ ibi in societate vectigaliū ⁊ ibi gl. allegat rō nē q̄ sunt obligati fisco, ad retinedū vectigalia p aliquo q̄nquēnio si in primo maximos fruct⁹ receperūt iuxta. l. quoties. §. qui maximos ff. de publi. q̄d no. ꝯtra istos ꝯducētes datia ⁊ gabellas, si multum lu crātur intelligunt̄ si superior vult recōduxisse p alio tāto tpe, et si in seq̄nti tpe pdiderūt, sibi debent cōpēsare cū primo lucro. vt. l. si vno. in pn. ff. loca. q̄d nota. lʒ Bononie non seruet̄ q̄ etiā si lucrant̄ petūt remissiones ⁊c. ¶ In gl. teneri. in fi. Sed si vnus ⁊ idē soci⁹ fecit lu crū ex vna re, ⁊ in alia damnū cōmisit sua culpa, nunq̄d fit cōpensatio lucri ⁊ damni: vt est casus in. l. non ob eam rem. ff. eo. dic vt ibi in glo.
4 ¶ † An autem ⁊ quod dolus cum dolo compensetur not. in. l. viro atq̄ vxore. ⁊ plene per Barto. ⁊ Bald. ⁊ Imo. ⁊ in. l. cum mulier. ff. so lu. matri. Dic vt ibi de quo vide oīno que dixi. ꝫ. de excep. in princ. de
5 dolo in exceptione doli dic vt ibi plene. ¶ In gl. solet. in pn̄. † ibi: an te cōtractā societatē ⁊c. no. gl. ꝙ in societate, soci⁹ nō tantū dʒ p̄stare diligētiā quā de p̄senti adhibet in suis: sʒ etiā illā quā adhibebat ī cōi ante cōtractā societatē, ⁊ tpe cōtracte societatis q̄d intellige si tūc ma iorē adhibebat q̄ nūc. Si aūt maiorē diligētiā adhibet d̄ p̄senti reb⁹ suis, q̄ tpe ꝯcte societatis: tūc nō sufficit ad hibere illā diligētiā quā erat solit⁹ adhibere tpe ꝯcte societatis: sʒ dʒ ī societate adhibere illā diligētiā maiorē, quā nūc adhibet reb⁹ suis. Ista ē gl. valde no. in. l. cū duob⁹. §. j. ff. eo. Secus in deposito: vt hic dicit gl. Et est rō ſm Sali. in. d. §. j. q̄ depositarius tenet̄ de dolo ⁊ lata culpa, igit̄ sufficit vt ad hibeat eā quā in suis lʒ pri⁹ in suis maiorē adhibuisset: q̄ satis est ꝙ talē diligētiā in deposito adhibeat, q̄d nō cōprehēdatur in dolo vel lata culpa: ac etiā quia in potestate deponentis est si videt ꝙ nō ad hibeat diligētiā, vt desyderaret reuocare depositū ꝙ nō sic in societa
5 te. vt. §. manet. s. eo. ¶ † In gl. fi. i fi. facit iste tex. ꝙ heres q̄ tenet̄ de ducere medicū ad defunctū infirmū, ꝙ nō sufficit ꝙ ducat medicū ni si idoneū ⁊ sufficientē ducat al's vt indignus reputat̄ hereditatis. vt
7 l. indignū. ff. de his qui. vt indig. ¶ † Et idē in marito nec excludat̄ a lucro dotis, ex forma statuti. vt no. in. l. ab hostibus. in pnci. ⁊ ibi doc. ff. solu. ma. ⁊ est tex. l. q̄d si nolit. §. si mancipiū. ff. de edili. edic. ⁊ impu tat̄ emptori si nō cōduxit bonū aduocatū, in cā euictionis. vt est gl. sin gu. in. d. §. si mācipiū. ꝙ intellige si copia peritorū haberi potuit. vt ar. l. idēq̄. §. j. ff. eo. vñ q̄ vult dicere cōtra heredē maritū vel emptorē, dʒ pbare ꝙ tūc tēporis erat copia peritorū. ita dicit Bar. i. d. l. idēq̄. et in. l. si tertius. in fi. p̄rin. ff. de aqua plu. arcen. ⁊ in. l. si seruū stipulatū. ff. de verb. obli. ⁊ Bar. ⁊ doc. in. l. si ab hostib⁹. an prin. ff. so. ma. ⁊ Bal. in aut. preterea. C. vñ vir ⁊ vxor. ⁊ Bart. in. d. l. de pupillo. §. si q̄s ipsi ptori. ff. de noui ope. nūti. cū simili. q̄ no. q̄ nō omnes sciūt articula re. vt vidi de facto Bononie in quodā marito ⁊c. Verū q̄ Jo. de pla. hic aliquas q̄ōnes p ꝯplemēto materie ponit: ego eos pleni⁹ ⁊ meli⁹
8 recitabo. ¶ † Quero an si vn⁹ ex fratrib⁹ in vita p̄ris fecit sumptus nuptiales, postea vo post mortē p̄ris, an alter frater de cōi ēt debeat sumpt⁹ nuptiales facere: dic ꝙ nō. imo dʒ fieri tñ de pte sua. vt est gl. in. l. iij. §. fi. de munc. ⁊ hono. Tu adde ꝙ idē voluit Bar. in suo tra ctatu de duob⁹ fratrib⁹. in versi. iiij. pone ꝙ p̄f p filio. ⁊ dic si est do ctorat⁹ vel militat⁹ in vita p̄ris, vn⁹ ex filijs. vt voluit Bar. in. d. l. iij. §. fi. ⁊ Bal. i. l. ex pte. §. filiusfamilias. ff. fami. erci. ⁊ p Bal. e. ti. l. si filius familias. §. pōponi⁹. facit tex. i. l. si societatē vniuersalē. la scda. ff. eo.
❧ ADNOTATIO. Circa hāc q̄ōnem nūquid expense facte

in nuptijs vxoris p vnū ex fratrib⁹ ⁊ maritum, sint imputande alteri fratri ⁊ maxīe si viuēte patre similes expēsas fecerit alter: Rn̄deo q̄d nō, p textū multū notabilē in. l. ⁊ q̄ originē. §. fin. ⁊ ibi no. gl. finalis cir ca finē, de munerib⁹ ⁊ honorib⁹, in pādectis ad idē text⁹ in. l. ex pte. §. filius reipu. de iudicio familie erciscūde in pādectis, ⁊ in terminis. ita decidit Petrus ab Ubaldis, in suo tractatu de duobus fratribus, in sexta pte principali, versi. xxij. quero. nume. 23. Ant. Caius.
9 ¶ † Quero q̄d de vestib⁹ factis vxori dicti filij p patrē, ⁊ in vita sua. an post mortem patris sint p̄cipua illi⁹ filij: an debeat eas cōicare: dic ꝙ si sunt vestes festiue, remāserūt socerie sic debēt cōicari. secus si quo tidiane q̄ effecte sunt sue vxoris. vt. l. id vestimētū. ff. de pecu. ⁊ not. Bar. in dicto suo tractatu de duob⁹ fratrib⁹. in. d. ver. iiij. q̄ro pone.
10 ꝙ pater. ⁊ q̄d no. Bar. in. l. pe. ⁊ ibi doc. ff. so. ma. in. §. j. ¶ † Quero q̄d si filius in vita p̄ris de ei⁹ ꝯsensu acceptauit potestariā Bononieñ. in qua vt regrit̄ fecit magnā expēsam bāderiarū, equorū, ⁊ aliorū postea morit̄ p̄f. ⁊ de his rebus pdit̄, an pditio ⁊ dānū sit cōe, vel fili⁹ pro his est obligat⁹: dic ꝙ est cōe cū fratrib⁹. ⁊ no. Bal. in. d. l. si filiusfamilias.
11 §. idē poponi⁹. ¶ † Quid si p̄f incepit retinere filiū in studio: postea moriat̄ an de expēsis cōib⁹ cū fratrib⁹ debeat studiū finire: dic ꝙ nō: vt no. Bar. in. d. §. idē pōpon⁹. de quo vide p Bart. in. d. suo tractatu.
12 in ver. iij. quero pater īcepit expēdere ⁊c. ¶ † Quero pater in studio filij expendit mille: an imputabitur a fratribus in partem suam: dic ꝙ aut filius habebat bona castrensia, vel postea quasi vel aduētitia. ⁊ pater in dubio videtur transmisisse de pecunia filij. argumē. l. nesen nius. ff. de neg. gest. Preterea pater est legitimus administrator filij, in dubio videt̄ fecisse administratorio noīe. vt. l. cum post. §. j. ff. de ad mini. tuto. ⁊ sic imputabit̄ in istis bonis ex parte filij. Aut filius nul la bona habebat, ⁊ videtur pater donādi aīo de sua pecunia transmi sisse. ⁊ ideo non potest a fratribus imputari. vt. l. que pater. ⁊ ibi glos. ff. fami. ercis. Itē dicit Bar. in dicto suo tractatu. in ver. sed quero nū
13 quid si pater dedit ⁊c. ¶ † Quid de libris emptis ⁊ traditis p patrem filio in studio: dic ꝙ licet communiter aliter intelligatur ⁊ in cōmuni dicat Bar. in. l. j. §. nec castrense. ff. de colla. bonorū. in versic. vlterius p declaratiōe in hoc p̄n. ⁊c. ⁊ in dicto suo tractatu. ver. tertio p̄ncipa liter est videndū qñ pater ꝯcludit, ꝙ si filius in vita patris effect⁹ est doctor, sic eñ in vita patris incipit quasi militare: tūc illi libri efficiū tur, tanq̄ quasi castrensis peculij. ⁊ cōfirmat̄ donatio. vt. l. fine eman cipatus. C. de donatio. Et ideo non veniūt in collatione cū fratrib⁹. vt. d. §. nec castrēse. aut nō est in vita patris factus doctor. et tunc cla rū q̄d nō sunt effecti vt peculij castrēsis: q̄ scholares nō gaudent di cto priuilegio doctorū. vt no. gl. in. l. fi. C. de iurisd. oīm iudi. ⁊ iō etiam isto casu dicem⁹ sicut de alia simplici donatione: q̄ si morte p̄ris cō firmetur, nō venit in collatione. vt. l. filie. C. fami. erci. ⁊. l. filie. C. de col latio. ſm opinionē pbatā in aut. ex testō. C. de colla. q̄d no. q̄ vides ꝙ oī casu studēs hʒ libros p̄cipuos, sit effect⁹ doctor vel nō in vita p̄ris dūmodo qñ nō est effect⁹ doctor p̄f nō reuocauerit dictā donationem in mortis articulo vel añ. vide Cy. ⁊ alios in. d. l. filie. ⁊ ibi Flori. qui tñ
14 nō ita dixit. ¶ † Quero. qñ inter fratres vl' socios fit diuisio: ⁊ vn⁹ est minor. an maior debeat facere ptes ⁊ dare electionem minori: dic q̄d cōiter vulgares dicūt ꝙ sic. Pro quo videt̄ casus. i. c. j. ex de parochijs. ibi ita q̄d ille diuidat qui in episcopatu ampli⁹ tpis habeat ⁊ minor eligat ⁊c. Et ista arguit ibi Ant. de but. in ꝟsi. q̄d in diuisionib⁹ faciē dis. Sed cōtrariū tenet Bart. in. l. j. C. de his q̄ se deferunt. ⁊ in. l. ij. C. quando ⁊ quibus quarta pars debetur. lib. x. Et Bal. in. l. si maior. in prin. C. communi diuidū. ⁊ sic debet seruari in omnibus equalitas. vt d. l. si maior. ⁊ postea forte diuidi. vt. l. ij. ⁊ istud teneas. Non obstat di ctum. c. j. q̄ forte ibi speciale in rebus ecclesie, vt antiquior in dignita te tanq̄ honorabilior ⁊ magis informatus diuidat. Secus inter lai cos ⁊ de rebus pphanis, que quo ad dominū spectant ad quēlibet. de quo vide que latius dicam. ꝫ. de actio. in. §. quedā. in ver. quero de que
15 stione contingēte apud mechanicos. ¶ † Quid si erāt duo fratres ru stici, ⁊ veniunt ad diuisionē: ⁊ vnus habuit plures filios operarios, al ter nullū. vel non tot operātes. quomodo diuiditur: dic ꝙ diuisio fiet per capita: q̄ societas respicit capita eorū qui ponūt operas in socie tate. ⁊ sic quilibet dictorū filiorū operantiū, tantum habebit de fructi bus ⁊ de acq̄sitis occasione fructuū recollectorū, q̄tum quilibet sui pa tris vel patruorum nec debet eis obesse. q̄ filij sunt, qui eorum opa et labore acquirere possunt. vt. l. cum oportet. §. sic etiam. C. de bo. q̄ lib. ita dicit Bal. in. l. si patruus. in ver. sed pone ꝙ erāt duo rustici. C. com mu. vtri. iudi. ⁊ ibi Sali. in fi. ⁊ etiā Bald. in suo tractatu de duobus fra trib⁹. q̄d no. perpetuo quia multas ⁊ infinitas lites vidi inter fratres
16 rusticos. ¶ † Et predicta sunt vera donec filij sunt operātes. ⁊ opera ipsorū est vtilis, qui autē sunt paruuli. an alter frater qui non habuit filios. vel non tot, posset repetere a fratre expēsas quas fecit in nepo tes: ⁊ videt̄ ꝙ non: q̄ aduertendum est ꝙ quoties sunt duo fratres et vnus plus de fructib⁹ q̄ alter ponit in cōmuni, nō potest tempore di uisionis postea ab altero repetere. vt not. Bald. in. l. fi. C. de collatio. q̄d est no. tñ in casu nostro dic cōtrariū ꝙ imo pōt a patre pupillorum nepotum repetere. vt argu. no. in. l. si paterna. C. de nego. gest. nisi sint tales quorū opera equiualeat expēsis, vt sunt pueri rusticorū: q̄ licet

a ¶ Mandatum. Adhuc visuri sumus de obligationi. que ex cōsensu fiūt, ⁊ de illis est hoc vltimum exemplū. ⁊ quia bene scitis ꝙ consensu fiūt obligationes in emptione ⁊ vēditione, locatione cōductione, ⁊ societate. de q̄bus supra dictum est. Modo videndū est de vltimo exemplo circa materiā hanc. videlicet de mādato. vnde quesiui a Justiniano de mandato quot modis cōtrahitur: ⁊ ipse cōsyderās respōdit quod sex modis. Dicit enim qō mandatū q̄nq; modis obligatorijs contrahitur. Aut eī tua gratia contrahitur ⁊c. aut alijs quatuor modis enumeratis ī litera. sextus modus non est obligatorius: q² quādo aliquis tua gratia tātū mādat, nullū est mādatum: nec aliq̄ nascitur obligatio. s₃ quinq; modis p̄cedentib⁹, obligatio cōtrahit. ⁊ ex his mādati actio nascitur ex causa eīn sine facto, cuius modi est mādatum cōtractum aliquo de quinq; modis nascit obligatio. et ex illa obligatione nascitur actio. aliter autē si solum dedit consiliū, nulla nascitur actio. ad expositionē istius verbi qō ponitur in fine istius glo. imo ⁊c. Pone tale exemplū mādauit tibi titi⁹ ꝙ mutuares procuratori cuidam pecuniam sub vsuris, quā conuersurus est in vtilitatem ipsius mandantis ⁊ cuiusdā extranei puta Petri. In hoc enim quod mandauit tibi qō conuertēda est in vtilitatem sui mandātis ⁊ Petri cuiusdam extranei, pecunia illa: patet quod hoc est gratia sua ⁊ aliena. ⁊ sic patet dictum Jacobi.

¶ Mādātis tantū ⁊c. Quesiui a Justiniano: dn̄e qualiter potest interuenire mandatū gratia mandantis tantū? Et respōdet ꝙ tūc gratia mandātis interuenit mandatū: cū mādat tibi aliquis: vt negotia ei⁹ geras: aut vt fundum ei emas: aut pro eo fideiubeas: ⁊ si tale mandatum susceperis, de necessitate obligaris q̄ꝙ ab initio tibi liberum sit suscipere mandatū, vel non suscipere: ⁊ hoc dicit super illa glo. et tūc qui suscepit, intellige ꝙ si bene gessisset non esset obligatus. itē si male gessit non propter hoc est obligatus. sed si male gessit cū ei esset mandatū, obligabitur. eodē modō si ita esset mandatū vt nō ageret, ⁊ gessit tua gratia ⁊ sua respon. ꝙ tunc hoc modo contrahit sed male impleuit. hoc vult. l. fi. quam ipse allegat.

b ¶ Tua gratia. Quesiui a Justini. qualiter mādatum contrahit. q̄n aliqs tibi mādat vt sub vsuris pecuniam credas ei, q in rē suā esset mutuatur⁹ vel si fideiussor datus tibi mandet tibi volēti agere cōtra eū, vt periculo suo experiaris cū reo p̄ncipali. vel nisi idē fideiussor tibi mandet vt suo piculo stipuleris a quodā, quem dirigebat tibi eo tp̄e quo cepisti agere ɔtra eū. Qualiter eīn hmōi mādata cōtrahūt tam mandantis gratia q̄ꝙ mandatarij, patet cuilibet intuenti. hoc dicit.

¶ Aliena ⁊c. Modo videamus qualiter aliquis mandat gratia alterius tantum: exemplū est planum. veluti si mandet tibi aliqs vt Petri negotia gereres, qō nō est gratia tui nec sui. imo solū gratia Petri. ⁊ sic de alijs exemplis. hoc dicit ⁊c. ¶ Sua aliena ⁊c. Ponit modo exemplum qualiter mandatum contrahitur gratia sua ⁊ aliena ⁊ nihil ad vtilitatē tuā. ⁊ est exēplū tale. veluti si de communibus negotijs sibi ⁊ titio tibi mādet aliqs, vt sibi ⁊ titio fundū emeres. vel vt p eo titio penes aliquem spondeas. ⁊ hoc dicit. ¶ Tua ⁊ aliena. Inter modos obligatorios mādati. nūc ponit exēplū de vltimo mēbro. ⁊ est exēplū p̄mū ī litera, cū dicit veluti si tibi mādet aliqs vt pecuniā tuā titio crederes sub vsuris. hoc dicit. ¶ Tua gratia. Vidistis iā qualiter quinq; modis obligatorijs contrahitur mādatū: licet etiā sexto modo contrahitur mandatum: ⁊ si non sit obligatoriū; veluti si tibi mandet titius vt pecunias tuas potius faceres: q̄ꝙ ī emptionē prediorū colloces vel econuerso. ⁊ huiusmodi obligatio plus sortitur nomen consilij q̄ꝙ mandati. et hac de causa nō est obligatorium. et illud patet euidenter. q² nemo ex huiusmodi ɔsilio obligatur. q̄ꝙ mandatario non expediat, nisi in casibus exceptis. ⁊ hoc ideo est quia liberum est suscipienti consilium penes se explorare, an susceptum consilium sibi expediat necne. ⁊ ꝓpter hoc si te pecuniam habēdam monuerit quis vt ex ea rem aliquam comparares vel crederes: nō tenetur tibi iudicio mādati. licet tibi non expediat eam emisse vel alicui credidisse. ⁊ hec vera sunt cum mandatum sit sine assignatione certe persone. Sed pone qō mandabat tibi aliquis vt titio nominatim crederes pecuniam, nunquid eo facto is qui tibi mandauit erit tibi obligatus? et certe secundum sententiam domini Sabini dicendum est ꝙ sic: quia forte aliter non credidisses titio nisi tale mandatum suscepisses. Et nota quod in hoc casu dominus Sabin⁹ bona ratione fuit mōt⁹, primo q² dixit hāc fuisse causam quare in hoc casu vltimo mādās mādatario teneret: quia aliter dictā pecuniā non erat titio mutuaturus: quod si aliter cēt facturus licet sibi nō mādasset, non teneret is qui mādauit. sed doctores resident in hac opinione. qō indistincte tenetur is qui mādauit in hoc vltimo casu. ⁊ subaudi ad literā illam ꝙ si non aliter maxime. sed contra hoc qō dicit ꝙ nemo ex cōsilio obligatur nisi sit fraudulentū, videt ꝙ p imprudentiā dicat. ff. qō quisq; iuris. l. ij. sed hoc ideo est in illo casu: q² antecessor ibidem tenet ex cōsilio. q² locat operas suas vt peritus. ⁊ tū ex effectu consilij sui reddit imperitus. ⁊ ꝓpter hoc etiā de leui culpa tenet. ⁊ ita speciale est in hoc casu. hoc dicit.

sint paruuli, tamē cū custodiant bestias, lucrant expensas. ⁊ hoc ad literam no. ibi Bal. quod not.

14 ¶† Quero cum nō appareat de diuisione facta inter fratres sed apparet ꝙ seorsum habitauerūt ⁊ seorsum per lōga tēpora vnusquisq; res separatas possedit, an p̄sumat diuisio. et id qō vnusq̄sq; separatim possedit sit suū? gl. est singul. ī. l. si maior. C. cōi diuidun. que dicit ꝙ sic. Quā gl. Jac. bu. Bart. ⁊ citramōta. sequunt. qō etiā ibi sequitur Sal. etiam si inter illa bona separatim possessa, esset inequalitas. l₃ in hoc Bal. cōtrariū teneat. sed opinio Sal. verior est: q² alter in locum illi⁹, plurium rerū ponit pecuniam: vel aliud haberet. vt. j. de offic. iudicis. §. penul. quod dicit fore not. ɔ istos mechanicos dilapidatores, q cū sua consumpserint volūt postea fratres cogere ad diuidendū. dicēdo ꝙ de aliqua diuisiōe inter eos facta nō apparet: quod nota ꝑpetuo. Vltimo vide qūo in multis ⁊ diuersis casibus, cōpetat actio p socio, ⁊ qn̄, ⁊ qūo, ⁊ ad quid, ⁊ aliqua alia ad perfectionē materie huius tituli ⁊ libellorū formas, in multis casibus huius actionis pro socio: videque scripsi. j. de actio. §. sequens. in versicu. sequitur in textu pro socio ⁊c. cum versi. sequenti dic vt ibi ⁊c.

De mandato *Rubrica.*

¶ Glo. rubrice continuat oēs rubricas, ⁊ bene a titu. de obligationibus vsq; hic. dic vt in ea.

SVMMARIVM.

1 Mandatum non semper sit, per verba admonitoria & consultoria.

2 Obligari an quis possit tertio, ex cōsilio in cuius ꝓuincia consuluit.

a Andatum.[a] ¶ Totus iste titulus diuidit in quatuor partes. Primo ponit quot modis mandatū cōtrahitur, ⁊ illud per exempla declarat. Secundo ꝙ fines mandati, nō sunt pretereundi. Tertio quomodo mandatū finiat: ⁊ quando mādato possit renūtiari? Quarto qō mandatū debet esse gratuitum. secūda ibi. is qui. tertia ibi. recte. quarta ibi. in summa. ⁊ hoc dicit. Mandatum obligatorium contrahitur pluribus modis, nec obligatur quis si mandatarij gratia tantum mādet ⁊ mandantis tantum gratia tunc mandatur, cum aliquid sibi vtile mādatur. h. d. vsq; ad. §. tua. ¶ In gl. j. j. eo. §. fin. dic vt ibi nota. ⁊ ibi dicā. Aduertas tū id qō dt gl. esse verū inter mādātē ⁊ mādatariū, s₃ respectu aduersarij nō curo vtrū habeat salariū a dn̄o vel nō: satis est ꝙ h₃ mādatum vt possit agere vel defendere. vt. l. naturalis. §. fi. ff. de p̄scrip. vb. ita
1 dicit Bar. in. l. j. §. j. ff. eo. ¶† In eadē gl. in fi. dic ꝙ nō semp fit mādatū p vba admonitoria ⁊ ɔsultoria. vt in eo qui amicabilr admonet vel cōsulit. de quo dicā. j. eo. gl. obligatio. Nec etiā inducit mādatū p vba cōmēdatoria. vt si scribo amico meo qō titi⁹ sit sibi recōmissus: q² nō obligor. vt est casus in. l. fi. ⁊ ibi doct. Bal. ⁊ Sal. C. qō cū eo idē in literis credētie. Et si scribo huic apportatori dabitis plenā fidē: q² ꝑ eā ex obscuritatē nō obligāt scribētē vt. l. ita fidei. ff. de iure fisci. Jta dt Bar. ī l. luci⁹. ff. de fideicō. ⁊ Bal. ⁊ Sali. i. d. l. fi. ¶ Jn gl.
2 obligatio. in fi. dic gl. in. l. ij. ff. e. † dicit cū q̄rit an qs obliget tertio ex cōsilio, in cui⁹ ꝓuincia cōsuluit? ⁊ dicēdū ꝙ sic. qō Sali. in. d. l. ij. in fi. ītelligit siue ille nō erat factur⁹. vt. l. nō sol⁹. §. pcul⁹. in vb. attilianis. ff. de iniurijs. siue erat factur⁹, q² nō d₃ alteri⁹ malitiā ꝑsuadēdo augere. vt. l. j. §. ꝑsuadere. ⁊ ibi gl. ff. de ser. cor. Aut q̄rit an teneatur ei cui cōsuluit vel persuadet. ⁊ gl. dicit ꝙ non. vt hic nisi consilium esset fraudulentum. Sed Sali. in. d. l. ij. hūc casū subdistinguit. Aut est rei turpis. ⁊ cōsiliū nō est obligatoriū. vt. ff. eo. l. si rē. §. rei turpis. Aut est consiliū rei honeste; l₃ dānum attulerit ei cui cōsuluit. ⁊ tūc aut erat al's factur⁹ ⁊ nō tenet. aut nō erat al's factur⁹, ⁊ tūc aut cōsiliū non fuit fraudulētū. ⁊ tūc tenet. vt. ff. de dolo. l. si cū scires. de quo late vide p Sali. in. l. j. C. de rap. vir. ī sexta pte. ⁊ late p Bal. ⁊ Sali. in. l. j. C. de ser. fug. ⁊ istud teneas. l₃ Dy. in. c. nullus. de reg. iu. in. vj. quē sequit Bar. in. l. nō solū. §. si ex mandato. circa fi. faciat illā distinctionē, erat al's facturus vel non. de quo ego etiā dixi in meo tractatu maleficiorū in gl. sempronium mandatorem. circa finem.

SVMMARIVM.

1 Credere sub vsuris, potest esse gratia & vtilitate mutuantis: & recipientis mutuum.

2 Vsuræ principaliter sunt adinuentę propter pœnam & non lucrum.

3 Consultor an teneatur de consilio. 4.

b Tua gratia.[b] ¶ Ad cognoscendum cuius gratia mādatum fiat, inspiciendum est cuius vtilitatem concernit, illud quod mandatur. ⁊ dicitur celebratum mandatum, gratia mandatarij tantum et non est obligatorium

1 satoriũ.Sʒ dr potiꝰ cõsiliũ ꝙ mãdatũ.h.d.¶ †No.ꝙ credere sub vsuris,pôt esse gr̃a ꝛ vtilitate mutuãtis ꝛ recipiẽtis mutuũ.¶ No.ꝙ tpe harũ legũ,pꝛio poterat ꝯueniri fideiussoꝛ ꝙ reꝰ.facit.l.recte.C.de fideius.hodie aũt nõ pt nisi priꝰ facta excussiõe ꝛc.vt auk.p̃sente.ꝛ ibi p gl.ꝛ doc.C.de fideius.¶ No.ꝙ qñ fideiussoꝛ vl' ille ad quẽ nõ ꝯuenit cõmodũ,nõ ꝯuenit.pôt dicere creditoꝛi ꝛ opponere qδ agat ꝯ p̃ncipalẽ ad quẽ commodũ ꝯuenit suo piculo:ꝛ cogit creditoꝛ illδ facere.vt no.Bar.in.l.vñ q̃rit.ff.cõmo.ꝛ.l.iij.ff.de duobꝰ reis.de q̃ dic vt dixi.s̃.de duobꝰ reis.§.j.¶ No.ꝙ aliqñ vtiliꝰ est pecuniã expẽdere i ẽptionẽ p̃diorũ,ꝙ sub vsurꝫ retinere aliqñ ecõtra.¶ No.ꝙ p̃stãs ꝯsiliũ nõ tenet.¶ No.ꝙ cõsiliũ,nõ est obligatoriũ.¶ No.ꝙ ꝯsiliũ nõ necessitat:imo vnusq̃sq; pôt diligẽter explorare,vtrũ sua intersit consiliũ seq necne.

2 ¶ No.ꝙ mãdãs titio vt pecuniã credat,tenet mãdati.¶ †In gl.sub vsuris.in fi.dic ꝙ gl.in.l.ij.in ꝟbo tua.ff.e.dicit ꝙ vsure p̃ncipal'r sunt adinuẽte pp penã,ꝛ nõ pp lucrũ.Tu dic fm Pau.de ca.ibi ꝙ interdũ vsure veniũt ex pacto.ꝛ tũc solũ sunt inuẽte ꝑpter lucrũ.ꝛ tũc veniũt etiã sine aliqua moꝛa.Interdũ veniũt offõ iudicis ꝑpter moꝛã,ꝛ tunc p̃ncipal'r in penã:scd̃ario i lucrũ.idẽ si veniãt ex pacto vel ex stipulatione collata in tp̃s moꝛe,vt si ꝑmisi cẽtũ hinc ad annũ.ꝛ si nõ soluerim,tũc ꝑmisi vsuras.tũc eñ vsure dicũt pene q2 nõ debent nisi ex tẽ-

3 poꝛe moꝛe.vt.l.lecta.in fi.si certũ pet.¶ †In gl.ex cõsilio:in fi.dic vt plene.s̃.in pꝛin.in gl.sup verbo obligatio:vel cõclude breuiter.aut loquimur de tali ꝯsilio qδ sonat in delictũ,ꝛ nõ adhibet illa distinctio al's eẽt facturꝰ vel nõ:q2 oĩno tenet.vt.l.nõ solũ.§.ex mãdato.ꝛ ibi Bar.ff.de iniurijs.ff.ad turpil.l.j.§.icidit.aut nõ sonat in delictũ,ꝛ tũc adhibet distinctio aut dolo p̃stitit cõsiliũ,aut nõ.ꝛ an esset al's facturꝰ vel nõ.vt.l.si cũ sciret.ff.δ dolo.ꝛ.l.si remunerãdi.§.si tibi.ff.e.Tu dic latiꝰ vt dixi.s̃.eo.in pꝛin.¶ In gl.liberoꝛũ.in fi.dic vt dicã in.δ.§.mãdatũ.

4 ¶ †In gl.nõ aliter.in fi.dic vt dixi in gl.cõsilio.ꝛ.s̃.eo.in p̃n.an aũt [a] a cõsultoꝛ faciat litẽ suã si malũ cõsiliũ p̃stiterit:no.Specu.in titu.de re q̃stione cõsilij.§.j.ꝟsi.cõsiliariꝰ.Bart.tãgit in.l.ex maleficijs.§.j.ff.de actio.ꝛ oblig.ꝛ in.l.fi.ff.de varijs ꝛ extraoꝛdi.cogni.ꝛ nõ decidit.ego credo ꝙ facit litẽ suã,casu quo ex foꝛma statuti iudex debeat stare dicto cõsilio ꝛ ferre sniãꝫ ꝫ dictũ ꝯsiliũ al's aũt cũ dictũ ꝯsiliũ nõ ledat:q2 iudex nõ cogebat illδ cõsiliũ seq,iuxta.l.j.§.si plures.ꝛ ibi late Bal.ff.de exerci.vt in.l.titiũ ꝛ meuiũ.in p̃n.ꝛ in.l.qdã decedẽs.C.de admini.tuto.facit cõsultoꝛ litẽ suã.arg.no.p Bar.Ang.ꝛ Imo.in.l.si cõuenerit.ff.de re iudi.nã cũ eo ipso ꝙ doctoꝛ stat ad cõsulendũ,videt se asserere peritũ in iure:merito si malũ cõsiliũ p̃stiterit etiã imperitia imputat dolo vel late culpe.vt argu.in.l.illicitas.§.sicut.ff.de offic.p̃si.ꝛ.l.ij.ff.qδ q̃sq; iuris.ꝛ qδ ibi no.igit de dicto cõsilio tenet:vt hic.ideo dicet facere litẽ suã.qδ no.Sinaũt ꝑ dolũ'r sic sciẽter ferret malũ ꝯsiliũ,clarum est qδ faceret litẽ suam:vt hic.que no.ꝛ cogita an sint vera ꝛc.

SUMMARIUM.

1 Mandatum rei turpis vel contra bonos mores,non valet.
2 Contra bonos mores,quid dicatur?
3 Conuentiones improbatę quæ sint.

b
1 Illud quoque. [b] ¶ †Mãdatũ rei turpis,vel cõtra bonos mores nõ vꝫ.h.d.¶ No.ꝙ sicut iuramẽtũ ꝯ bonos moꝛes nõ est obligatoꝛiũ.vt.c.nõ est obligatoꝛiũ.de reg.iur.in vj.ita etiã mãdatũ:vt hic.nec stipulatio nec aliqua dispositio.vt.l.stipulatio hoc mõ cõcepta.ff.de verb.obli.¶ No.ꝙ dr̃ esse cõtra bonos moꝛes,qñ mãdo titio qδ tibi furet vel qδ tibi iniuriet.adde qδ hr̃ in.l.ḡnaliter.§.si plagij.p gl.Bar.ꝛ doc.ff.de ꝟbo.ob.ꝛ in.l.pe.ff.de ꝯdi.ob turpẽ cau.de quo dic.vt dixi.s̃.de inuti.stipu.§.qδ turpi.¶ In gl.nõ

2 est obligatoꝛiũ.ibi scenicas nõ solũ.§.j.¶ †Quero qd dicat ꝯ bonos moꝛes:dic ꝫ Bal.i.l.si qs inq̃linos.§.fi.de leg.j.p illũ tex.qδ dr̃ ꝯ bonos moꝛes qñ lex.h.δ.vel reputat,ẽt si illud posset fieri ꝛ saluari sine pctõ.Sʒ dt Bal.ꝙ canones vñr velle qδ tũc dr̃ ꝯ bonos moꝛes,qñ ex obseruãtia iuramẽti vel dicti pacti seq̃ret pctm̃.vt.c.ij.de pac.in.vj.

❋ ADNOTATIO. Aduertendũ est,qδ qdã dicunt ꝯ bonos moꝛes de iure ciuili,vt q̃ fiunt ꝯ ꝓhibitionẽ legis ciuilis.l.non dubiũ de legibꝰ.l.pactũ qδ dotali.δ pac.C.vbi si qs fecerit pactũ,qδ istituet ḡnerũ suũ heredẽ,nõ valebit tale pactũ eo qδ aufert liberã testãdi facultatẽ.δ.l.pactũ qδ dotali,q̃dã:sũt ꝯ bonos moꝛes nãles ꝛ canonicos,vt occidere patrẽ exercere vsurã ꝛ deinceps:ꝛ tales ꝑmissiões,nõ ligãt ꝑmitẽtẽ,regula nõ est obligatoꝛiũ ex̃ de reg.iu.li.vj.Oĩa sunt ꝯ bonos moꝛes naturales ꝛ canonicos,ideo cẽsent impossibilia,impossibiliũ aũt nõ est obligatio,regula nemo ad impossibile,extra de reg.iur.lib.vj.ꝛ regula impossibiliũ de reg.iur.in pãde.ꝛ ista faciũt nũqd valeat donatio oĩm bonoꝛũ p̃sentiũ ꝛ futuroꝛũ etiã iuramẽto cõfirmata:ꝛ p̃missa faciunt qδ sic lʒ auferat facultas libera testãdi.cõis tñ cõclusio tenet ꝯ'rũ.post Bar.ꝛ Alexã.in.l.stipulatio hoc mõ cõcepta de verb.obli.in pãde.ꝛ p Philippũ deciũ.in.l.de q̃stiõe.col.ix.ver.in.iij.questione.numero.26.circa medium.C.de pactis.quod multifariam in predictis locis limitatur.Antonius Caius.

¶ Tu dic vt dicit Bartol.in.l.seius ꝛ augerius.ff.ad legem falsidiã.

a ADDITIO. ¶ An aũt.De isto vide tex.ꝛ ꝙ ibi no.Bar.in.l.idẽ ꝙ.§.si qs ea.ff.man.eũdẽ in.l.ij.eo.ti.per Alex.in rub.C.de procu.

b ¶ Illδ q̃q;.Dixi Iustiniano dñe supra vidimꝰ q̃l'r mãdatũ cõtrahit quinq; modis obligatorijs:ꝛ ẽt sexto mõ nõ obligatorio,qd mõ plus dicetis.ꝛ dñs Iust.rñ.frater vna cũ p̃dictis scire debes ꝙ sicut mãdatũ gr̃a tua tñ nõ est obligatorium.

3 †videtur ꝙ quedam sunt conuentiones improbate a iure,rõne turpitudinis.ꝛ iste iuramẽto non confirmantur.vt.δ.c.non est obligatoriũ.in.vj.Quedam sunt conuentiones que sunt improbate publice,rõne vtilitatis pꝛincipaliter.ꝛ iste iuramento non confirmãtur,vt.ff.de pac.l.iurisgentium.§.paciscar.ꝛ.§.ꝛ generaliter.extra de foro compe.c.si diligenti.Quedam sunt pacta que repꝛobantur ratione publice vtilitatis secundario:vt alienario fundi dotalis.ꝛ ista cõfirmant iuramento.vt.c.cum contingat.extra de iureiuran.Quedam sunt pacta que improbantur in odium creditoꝛis:vt pactũ.l.commissorie in pignoꝛibus.Itẽ in mutuo in filiofamil.vt.l.j.ff.ad macedo.ꝛ ista iuramẽto possunt confirmari.vt.c.significante.extra de pigno.et ibi gl.Inn.ꝛ doc.Quedam sunt pacta que re- c pꝛobantur ratione modicitatis sensus,vel imbecillitatis p̃sone.vt in minoꝛe.xxv.annis.et ista iuramento confirmatur.vt in aut.sacramẽta puberum.C.si aduer.ven.vnum tñ aduertas fm Bar.ibi.ꝙ qñ in odiuꝫ creditoꝛis tñ pacta improbantur,licet conualident iuramento.hoc est verũ sed postꝙ est seruatum iuramentũ potest repeti inquantum locopletetur creditoꝛ cũ aliena iactura.vt.c.j.ꝛ.c.debitoꝛes.extra de iureiuran.Tu adde etiam quod eleganter notat Bar.in.l.j.§.ij.ff.qδ vi aut clam.que omnia singulariter not.ꝛ ex his potes compꝛehendere q̃ dicantur contra bonos moꝛes,qñ sunt improbate vel nõ:quando iuramentum super eis appositum ligat:vel non.¶ Adde vnum dictum Post.illud qδ dicitur ꝙ iuramentum contra legem non valet,intelligitur de lege canonica.nõ autem ciuili.vt ipse dicit in.c.quemadmodum.super gl.extra de iureiurã.Ex quo sequitur ꝙ glo.que reputatur singularis.in.l.adigere.§.ꝙuis.de iure patro.que vult qδ imperatoꝛ pôt,vt lex euãgelica tollere piuriũ nõ est simpliciter vera.Ita dicit dñs meꝰ Io.de imo.in.δ.l.si qs inquilinos.§.fi.dic vt ibi per eũ.¶ In ea.gl.in fi.dic ꝛ hoc verũ qñ ledit tertium,al's aũt vꝫ ẽt si ꝯfirmet iuramento.vt.l.iij.§.nec dñi.ff.de i rẽverso.ꝛ facit qδ dicimꝰ i p̃digo ꝛ pupillo.vt.l.si qs.cum.l.seq.ff.δ vsucap.pꝛo empto.et.l.si ꝟo non remunerandi.§.si adolescens.ff.eo.

Sic nec cõsiliuꝫ seu mãdatũ de re turpi, veluti si tibi mãdet aliqs vt furtũ facias vl' iniuriã ant dãnũ alicui inferas,hmõi nõ obligat ꝙuis mandatariꝰ p̃stiterit penã contra quem deliquit.at tamen aduersus mãdantẽ nullam habebit actioneꝫ hoc dicit.

¶ Is qui. Dixi Iusti.dñe vidi q̃t modis ꝛ q̃l'r ꝯtrahit mãdatũ,pꝛo Deo dicatis mihi qual'r mandatariꝰ tenet exequi id qδ sibi dat in mandatis? dicit ipe scire debes qδ si mandet alicui sub certa foꝛma nõ dꝫ mandatarius illã foꝛmã excedere.Nam si aliqs tibi mãdasset vt ei fundũ emeres.veluti pꝛo cẽtũ vel vt pꝛo titio in tanta pecunia spõderes:nec teneberis pluris emere:nec in ampliorẽ pecuniã fideiubere,qδ si feceris,ad id qδ mãdatũ excesseris ꝑ dictã actionẽ non habebis.vñ Cassiꝰ ꝛ Sabinꝰ dicebant i hoc casu ꝙ non ꝯpeteret tibi actio ꝯ mandãtẽ etiã ꝑ centuꝫ aureis i mãdato cõp̃hensis ꝛ ħ si ꝯ foꝛmam mandati plꝰ expendideris.alit non obtinuit fm opinionẽ alioꝛũ ꝙ vsq; ad pecuniam in foꝛmã mãdati cõpꝛehẽsam,agere poteris.sꝫ pone ꝙ is cui mãdaui: vt emeret mihi fundũ ꝑ cẽtum aureis ꝑ minoꝛi p̃tio illum cõparauit.nunquid habebitur contra me? ꝛ certe sic.q2 rite videoꝛ mandasse vt dictũ fundum ꝑ minoꝛi p̃tio emeret si posset.ꝛ ħ dicit vsq; ad illũ.§.recte.

SUMMARIUM.

1 Mandatarius non habet excedere fines mandati, & quatenus excedit non habet actionẽ mãdati.
2 Mandans non est iustum,vt locupletetur cum aliena iactura.
3 Mutuaui tibi centum,in veritate non mutuaui nisi octoginta quia falsum pono i viginti,potest ne totum negari?

c
1 Is qui. [c] ¶ †Mandatarius non debet excedere fines mandati, ꝛ quatenus excedit nõ habet actionem mandati.hoc dicit.¶ Not.ꝙ fides mandati,diligenter custodiendi sunt.¶ No.ꝙ qui habet mandatum limitatum ad emendum pꝛo certo pꝛecio,potest pꝛo dicto pꝛecio vel minoꝛi:non autem pꝛo maioꝛe emere.¶ Not.ꝙ quando datur mandatum ꝙ expendat centum,multo plus intelligitur datum mandatũ (vt si fieri potest) minus etiã expendat.¶ No.ꝙ vtile per inutile in separabilibus,non vitiatur.ꝛ sic vsq; ad illam summam in quo recepit mandatum,aget mãdati pꝛo resi duo agere non potest.facit.l.sancimus.C.de dona.¶ In gl.actionum.in fi.dic idem no.gl.in.l.preterea.ff.eo.sed Pe.dat exceptionem ꝛ retẽ-

2 tionem:†q2 nõ est iustum,vt mãdãs locupletet

cū aliena iactura.vt.l.nā natura.ff.de ɔdi.idebiti.nō obstat.l.fi.C.de neg.gest.ꝛ.l.si ꝑ te.ff.eo.q꜠ ibi fuit spālis ꝓhibitio.tu aūt ex dictis Bart. Sali.ꝛ Pau.de ca.i.d.l.ꝑterea.sic dicas Si mādo tibi vt rē aliquā emas.si qdē certā ꝛ determinatā.ꝛ tu emisti alterā ēt meliorē illa,nō videris ipleuisse mādatū:q꜠ diuersitas ē i substātia ei⁹ qd mādatū est.vt est casus in.l.diligēter.§.itaqꜫ. facit opti.tex.sing.in.l.ij.§.in bello.ꝛ.§.si rez.de re mili.in fi.interdū nō est diuersitas i substātia. ſʒ i excessu quātitatis,vt si mādo vt talē rē emas ꝑ cētū.Tūc aduertēdū ꝙ si nō fuisset exꝑssa quātitas,vꝫ actum vt emas iusto pretio:ꝛ si pluris emeres,nō teneor tibi refundere.Si vo mn⁹ iusto ꝑtio,teneris mihi tradere ꝑ eo ꝑ q̄ emisti: vt hic.nec debes aliqd lucrari de hoc.vt.ff.e.l.ita vt oēs.v.nec tibi lucrū.si vero exꝑssit certā quātitatē,puta cētū si qdē emisti ꝑ minori,teneris tradere ꝛ residuū restituere:ita intelligaꝫ.d.l.diligēter.§.fi.Aut ꝑ maiori q̄titate,ꝛ tūc non teneor ad illud pl⁹:vt h.qd ē verū idubitāter si nō vʒ pl⁹ q̄ cētū.Idē dt hic gl.ꝛ.d.l.ꝑterea ēt si pl⁹ valet.lʒ em̄ videaris vtil'r gerere,nō tū cogor habere ratū.Nā nō ē mi hi vtile,qd ꝯ volūtatē meā fit.facit.l.cū seru⁹.ff.de ɔdi.ob cau.maxime qn̄ est tale negotiū mere volūtariū.ita dt Pau.de ca.Pe.dat exceptionē ꝛ retentionē vt dixi.facit.l.si in area.ff.de ɔdi.idebi.tu dic isto casu ſm Sali.ibi aut q̄riꝫ an ꝓcurator qui emit habeat isto casu actionē mādati,ꝛ dicit ꝙ nō.mandatū em̄ fuit extinctū ꝛ extra cām mādati emit,q꜠ cū nō potuerit hr̄e ꝑ eo qd mādator dixerit:a mādato liberat⁹ fuit:iō ꝑ pluri emēdo aliud facit. vt.d.l.diligēter.in prin.Et eadē rōne dicit ꝙ ille q mādauit actionē ꝯ ꝓcuratorē,mādati nō hʒ ex quo ꝓcurator ꝑ pretio qd taxauit,habere nō potuit.al's claudicaret ɔtract⁹.Aut queriꝫ an alia actio inter eos habere locū possit:ꝛ tūc dic. Aut emptor emit noīe proprio,qd potuit ꝑpo sito ꝙ pro ꝑtio ꝑtaxo vere ꝛ sine fraude,hr̄e nō potuit:aut emit noīe ꝑprio:aut noīe ei⁹ q mādauit:nō vt ꝓcurator ſʒ vt gestor negotij illius vel simpliciter gerēs in aīo gerere negotia illi⁹ si velit ratū habere.Primo casu qn̄ emit noīe ꝑprio,nō cōpelliꝫ illi tradere:etiā si integrū ꝑtiū ei offerat:q꜠ nō vigore mādati vt dixi:non act.neg.gest.q꜠ ratū habere nō pōt qd suo noīe nō fuit gestū.Scdo vero casu qn̄ noīe illi⁹ emit, tūc ille pōt ratū habere:ꝛ ratū habēdo,pōt ab eo residuū ꝑtij peti:rē offerēdo.vt.l.iulia.§.offerri.ff.de act.ēp.¶ Sʒ dubitari pōt ſm Salic.qd si emptor iā ei rē q mādauit tradidit:ꝛ postea iustū ꝑtiū quo emit,petijt.Et tūc dicit ꝙ si emptor in traditiōe vel ante,ei notificat quātitatē ꝑtij quo emerat:tūc recipiendo videꝫ ratū hr̄e ꝛ cōpelliꝫ totū id soluere,ꝛ act.nege.ge.Aut ei ꝑtiū nō notificauit:ꝛ tūc cū sciuerit,cōpelliꝫ totū ꝯctū approbare vel improbare:ꝛ sic vel integrū ꝑtiū soluere vel rē restituere:nec pōt ꝑ parte approbare:q꜠ nō pōt mādatū alterare.qd no.perpetuo.Unū addas ad id qd dicit hic glo.de.l.fi. C.de neg.gest.d exꝑssa ꝓhibitiōe,ꝙ tūc gerēs ꝯ ꝓhibitionē nō hʒ actionē neg.gest.inutilē vt ē casus singularis in.l.si ꝑ te.ff.eo.qd est verū nisi faciā illud qd tu habes necesse facere:vel qd tēdit ad exonerationē ꝛ euasionē persone tue vel mēbroꝝ tuoꝝ:vtputa fuisti cōdēnat⁹ in cētū:q̄ si intra decē dies nō solueris,āputeꝫ tibi man⁹ vel imitari ꝛ sic ifamari deberes.nō volebas soluere:ꝛ tū ꝓhibuisti mihi ne soluerē:tū soluēdo ꝑ te habeo actionē neg.ge.saltē vtilē.ita elegāꝫ dicit Bar.in.l.sticho.ff.de pecu.leg.i ꝑn.ꝛ Bal. in.d.l.fi.C.de neg.gest.qd no.de quo dixi in meo tractatu maleficioꝝ.i ver.quasi nō soluerit itra
3 decē dies āputeꝫ sibi man⁹.dic vt ibi.¶ †In gl. emereꝫ.in fi.ista gl.facit ad qōnē.pone ꝙ mutuaui tibi cētū tū i ɔitate nō mutuaui nisi octoginta aureos,q꜠ falsum pono i viginti,pōt ne totū negari:dicūt aduocati ꝙ sic.argu.l.is q ɔriū.§. vtrū.ff.de reb⁹ dub.Econtra dicit Ray.Cy.et Bar.i.l.j.§.si stipulāti.i fi.ff.de vb.ob.q꜠ q negat totū,negare videꝫ etiā quālibet eius partē.vt.l.si qs cū totū.in ꝑn.ff.de excep.rei iudi.ꝛ tenet etiā ibi Bar.ſʒ gl.iuris canonici tʒ ɔriū in.c.ij.de ɔfes. in.vj.ꝛ in.c.ij.in.§.ꝑterea.in v.sigillatim.de testi. in.vj.ꝛ Spe.in ti.de positionib⁹.§.vij.ver.xj.Sed Jo.and.post Host.ꝛ Inn.in.d.c.ij.de testi.in.vj. sup dicta gl.sentit cū Bar.ꝛ istā opi.vt equiorez de iure tʒ Jo.de imo.in.d.§.si stipulanti.q꜠ rn̄sio intelligi dʒ,ſʒ interrogata vt.s.de inuti.stipu.§. ꝑterea.Et ideo faciēs positionē ꝛ sic interrogās, in maiori cōꝑhēdit minorē:ꝛ totū cōꝑhēdit ptē.Eodē mō vꝫ postea facta rn̄sio intelligēda.ꝛ hoc seqꝫ Ant.de but.in.c.dilecti.de maio.ꝛ obe.ꝛ in.c.j.de pl⁹ peti.ꝛ Ludo.in.d.§.si stipulāti.ꝛ idē Spec.in ti.de lit.cōtest.§.j.in ꝑn.sup forma libelli:vt refert Ant.de but.in.d.c.j.de pl⁹ peti.in v. q̄ro de qōne vulgari.Aduertas tū ꝙ lʒ rn̄dēs deberet cōfiteri ptē verā.ſm Bar.tū vꝫ habere iustā cām litigādi:ꝛ nō pōt in mora lʒ nō soluat,ēt ptē verā(nisi actor dicat)separatim recipere totā dictā quātitatē ꝛ quālibet ei⁹ ptē:tūc nō hʒ iustam cām litigādi ꝛ censeꝫ in mora:al's sec⁹ q꜠ in dubio nō vꝫ de mēte agētis ꝛ petētis recipere ꝑticularē solutionē.vt.l.tutor.§.luci⁹.ff.de vsuris.ꝛ iste est casus in.l.q solidū.in ꝑn.ꝛ ita vult Bar.ibi.ff.de leg.ij.ꝛ ita dʒ itelligi ibi dictū suū:ꝛ sic nō est sibi ɔri⁹.Sʒ boni aduocati vt ista euitēt,semp in positionib⁹ dicūt ꝙ mutuauit cētū:ꝛ si interrogeꝫ si de tāta quantitate credit assensiue vel dissensiue: tūc hʒ verā quātitatē ɔfiteri:al's eēt pior⁹ ꝛc.qd no.Sʒ tu aduertas q꜠ aliter q̄ supra dixi,vꝫ velle Bar.in.l.pupill⁹.§.fi.ff.de vb.sig.l.nō pōt videri. ff.de reg.iur.Unū ꝑ cōcordia ꝛ cōclusiōe dicas,aut debitor q dʒ rn̄dere ignorat an sit debitor vel inquātū sit:ꝛ tūc pōt totū negare:ꝛ rōne ptis debite nullo mō ɔstituiꝫ in mora.vt.d.l.nō pōt videri. facit.l.q in alteri⁹.e.ti.Aut scit se in pte debitorē: ꝛ tūc adhibeas distinctionē.d.l.q solidū.Aut creditor offert se paratū recipe partē,tūc nisi partē verā debitor ɔfiteaꝫ est i mora.iste est ꝑprie casus in.d.l.q solidū.in ꝑn.Aut nō offert se paratū recipere partē:ꝛ tūc q꜠ ꝑsumptio est,ꝙ nō velit particularē solutionē.vt.l.tutor.§.j.ff.de vsur.necessario sequiꝫ ꝙ negādo totū,nō dꝫ eē in mora.vt.d.l. q solidū.ſm Bar.ibi vide Bar.in.l.si qs cū totū.i prin.ff.de exe.rei iu.addas qd no.Bald.ꝛ Sal.in l.ij.§.sed ꝙ obseruari.C.de iura.calū.q̄ oīa no.

numisso soluāt isti em̄ de eqtate liberanꝫ q̄q̄ aliter de rigore iuris sit:q꜠ nō soluerūt ei cui debuerunt:vel pōt dici ꝙ hoc ꝑ fi⁹e occurrit q̄l'r aliō acciderit de rigore vt ꝑ hoc cōfirmet primū exēplū.Et notādū ꝙ h qd hic dꝫ ꝙ mādatū soluiꝫ ꝑ reuocationez re integra,verū est de mādato negotioꝝ̄ si res sit integra:tū i mādato iurisdictionis aliter est:q꜠ semp reuocaꝫ ad nutū delegātis. ff.de iudic.l.indiciū soluiꝫ.ꝛ hoc de mandatis ꝛc.

a ¶ Recte.Titulus iste.s.mādati in quo sum⁹,tres hʒ ptes ꝑncipales.In prima pte tractaꝫ q̄l'r mandatū ɔhaꝫ.In secunda ibi.is q̄qꜫ tractaꝫ q̄l'r mandatū susceptū exequi debeat.In tertia pte q̄ hic icipit.s.recte q̄qꜫ tractaꝫ q̄l'r mandatū suceptū reuocet.ꝛ scire debes ꝙ duo sunt modi qb⁹ mādatū reuocaꝫ.Prio post reuocationē mandati,re integra.Secūdo post mortē mandatoris vel mādatarij: ꝛ hoc de rigore iuris:attamē aliqn̄ de eqtate mortuo mādatore,remanet actio ipsi mādatario.s.mādati vt oñdit ꝑ duo exēpla ibi in.§.recte quoqꜫ.h.d.Sʒ aduertas q꜠ si mādatari⁹ ignorans mādātē mortuū: nihilomin⁹ mādatuʒ exequaꝫ,q̄q̄ de stricta rōne nō habeat actionem: tū dānū sibi afferret.qd esse non dʒ si actionē nō haberet iusta ꝛ probabilis ignorantia.Idem dico si debitores q receperūt pecunias a seruo dispēsatore titij,ꝛ mādatū receperāt ꝙ eis soluerēt,ipsi iā ma

SUMMARIUM.

a Recte.[a] ¶ †Mādatū re integra pōt reuo
1 cari,ꝛ re ītegra finiꝫ morte:succurriꝫ tū ei q ignorauit mādatū reuocatū.h.d.¶ No.ꝙ q̄uis mādatū sit susceptū,ꝛ sic ꝑfectū:tū etiā ad voluntatē vni⁹ vel mādātis vel mādatarij,soluiꝫ mādatū.¶ Not.ꝙ ex humanitate succurriꝫ ei,q ex iusta ignorātia lederet.¶ No.ꝙ mutato statu mādatarij etiā in meli⁹,q꜠ de seruo fact⁹ est liber nō pōt fieri solutio ꝑ debitores:ꝛ fctā,nō liberat eos si ɔuo iussi sunt soluere.¶ No.ꝙ mādatari⁹ exequēs mādatū ēt post mortē dn̄i ignorantis,lʒ mādatū sit finitū morte mādātis:tū agit mādati. In glos.

¶ In gl. euanescit. in fi. et lz gl. dicat q speciale est in mandato: tñ tu dic idē in deposito, cōmodato, societate et pcario. vt no. in. l. si pcurator. §. mādati. ff. e. et idē in pctibus innoīatis. vt. l. si pecuniā. ff. de con di. ob cau. dic vt ibi, et hoc nisi sapiant donationē vel trāsactionem. vt ff. de dona. l. aristo. et C. de transac. l. quis. Et idē in casu spāliſſimo in ti. de feu. guardie. c. j. ſm Jo. fab. facit. l. sz et socius. §. fi. ff. p socio. et ff. deposi. l. j. §. pe. sz Bar. et cōiter doc. Sali. in. d. l. pecuniā. ff. de cōdi. ob cau. dicūt q in pctib⁹ innoīatis, in nullo casu fallit regula. l. sicut. C. de act. et ob. qz in pctibus innoīatis, nō lz penitere: in eo aūt qd iam fuit pctū, est licita penitētia vt in supradictis casib⁹: nā in illis qs nō est obligatus ad perpetuā perseuerantiam mādati, facti procuratori: nec ad depositū ppetuandum: nec ad perseuerandum in societate.

2 ¶ † In glo. Itē adhuc integro. ibi. ff. de iudi. l. tā ex pctib⁹. §. j. Cum ergo qrit qñ res dicat integra vel non. Cōclude q aut queritur in iurisdictione demandata, et lz gloss. in. l. et qz. ff. de iurisdi. om. iudi. dicat p litē cōtest. tñ Bar. et ibi cōiter doc. dicunt q imo per solam citationem. facit. l. si qs postea qz. ff. de iudi. et qd no. Bar. et Bal. et doc. in. l. si pluribus. ff. de leg. j. facit qd no. glo. in rubr. C. de in ius voca. q dz iurisdictio, geri cepta. vt. j. de pena te. litig. §. fin. et est casus clarus in. c. gratum. et. c. lz. extra de offi. deleg. intm q ibi Jo. an. dicit q dz perpetuata per solam missionē citationis. Aut secundo principaliter qrim⁹ de mandato facto pcuratori ad iudicia: et tūc in pcuratore actoris, res desinit esse integra p litis ptestationē vel qsi i pcuratore sufficit dūm satisdare p eo sciēte vel volēte: als requirit litis ptestatio. vt. ff. de pcura. l. si defunct⁹. et qd ibi no. nō ob. l. titius. eo. tit. qz loquitur in defensore sine mandato. Tertio casu pncipali de mādato facto pcuratori ad negotia. et gl. in. l. mādatū. C. e. dicit q res nō est itegra, cum aliqd fecerit: et sufficit fecisse pparamenta. qd fatet ibi Cy. vbi ppara menta essent intrinseca: vt quia qui tenetur facere domū, emisset lapides vel ligna vel tigna: vel fecisset fieri foueā p fundādo in ea murū: vel similia q sic sunt necessaria, q sine eis principale negotium nō potest expediri: secus si pparatoria erant extrinseca: vt emptio man telli p aqua, vel sotulariū grossorum, p itinerādo nam illa faciūt rez nō desinere esse integram. vt. d. l. si pecuniā. in prin. ff. de cōdi. ob cau. et vide Bar. in. d. l. si pecuniā. in prin. ff. de cōdi. ob cau. et ita dt Sal. in l. inter causas. in fin. prin. ff. eod. et vide Pau. de cast. in repetitione. l. pe. ff. de solu. in ver. secūdo principaliter quero qualiter dicat res et c.

3 ¶ † In ea. gl. in fi. An aūt morte mandātis finiatur mandatū: Dic interdum est mandatū factū de subiecto vniuersali: interdū de subiecto generali: interdū de subiecto simplici, et pticulari. Exemplum de primo qñ mandat aliqua negotiatio: tūc em est mādatū de subiecto vel actu vniuersali: qz vna voce et significatiōe totū comprehenditur sub vno noīe: vñ sufficit dicere: facio te institorē meūt. l. cū titianus. in fi. ff. qd cū eo. Isto em casu si res est ichoata geri p mādatū: qz ipm totū vniuersale est geri inchoatum: et sic res nō est integra, etiaz quo ad actus particulares sub hoc noīe vniuersali cōprehēsos: qz de p se nō cōsiderant. vt. C. de euicti. l. j. et ita loquitur. l. si mancipijs. §. si impubes. ff. de instito. et hoc nisi pditio institoris, post mortē dñi sit mutata. vt. l. eius q in puincia. §. quas vero. ff. si certū pet. et qd ibi Bart. exemplū secundi qñ sit mādatum de subiecto generali. sed qñ qs constituit aliquē suum pcuratorē generalē ad gerēdum negotia sua, vel ad causas. tale enim mandatū est generale: qz in vno noīe collectiuo nō stat, sicut in vniuersali: et p psequens nec vna voce nec significatio ne totum comprehenditur: nec certū significatū hz in re, sicut vniuersale: cum ad obligationes nō possit prorumpere, nisi liberam habeat vt. ff. de pcura. l. pcurator totorū. et. l. procurator cui libera. qd pōt facere institor ex pprio suo noīe. Et pro tāto genus dinumeretur per species suas: et in qualibet earū representet. sequit q in mādato gñali quelibet eius species videt mādata. et ideo si in nihilo est inchoatū geri, in totum finit. si vero aliqua ei⁹ species est inchoata, in ea nō finitur. arg. l. cum actū. cum ibi no. de neg. gest. Exemplum vero tertij, lz de se sit clarū: tamē pro forma dic puta si facio procuratorē ad fundum emendum vel ad certam litē vel causam: et tunc tale mandatū re integra finit morte mādantis, in nondū inchoatis: licet in aliquo sit geri inchoatū: vt ptz in. c. ne aliqui. extra de here. in. vj. illud inducendo per locū a speciali: vbi videt q si papa mādauit inquisitori hereticorum vniuersalē iurisdictiōne cōtra hereticos: et papa moriat, iurisdictio geri inchoata in aliquib⁹ articulis et causis, nō expirat in alijs nō inchoatis: et hoc fauore fidei. In cōtrarium est ergo ius cōe. vt. ff. ad municipa. l. j. et ita videt ibi glo. dicere istud cōtrariū. Bal. in. d. §. si impubes. istud qd supra dixi pcedit qñ mandatū fit a dño neg. gest. in cōtrario vero loquit in mādato qd fit ab officiali rōne officij: ideo

4 vltra officiū non durat in reb⁹ geri nō inchoatis. ¶ † Ex hoc Bal. reprobat quoddā dictū Pet. dicētis q si papa misit legatum in Franciā, et mādauit ei vniuersalē iurisdictionē: q morte papa nō finitur ei⁹ mandatū etiā in causis nondum inchoatis per. d. §. si impubes. qd Bal. dicit fore falsum per. d. c. ne aliqui. vnde ad. §. si impubes. ꝟ. quēadmodū. respōdet q aliud in mandato vniuersali a tutore emanato: aliud in emanato a papa: qz quicquid tutor agit pupilli nomine, et ad eius voluntatem agit: ideo ipse pupillus facere dicit. Non est igitur mirū si morte tutoris non expirat mandatum, geri inchoatum. sz papa non fecit semper noīe eius cuius vices gerit: qz nō noīe sedis apostolice nec ei⁹ autoritate nisi exprimat. vt extra de rescriptis. c. si gratiose. in. vj. nec ad vtilitatem et defensionē nisi in iurisdictiōe demādata cōtra hereticos: tunc em defendit sedē apostolicā et fidē Jesu Christi: cuius vicē gerit: et dei ecclesiā quā gubernat et regit. et ideo tūc cū autoritate sedis aplice facit: qz illa nūq morit: mādatū nō expirat morte pape. Et idem de mandato iurisdictionis contra hereticos: qz in defensione ecclesie tendit instar tutoris. vt. d. ver. quēadmodum. nō sic in mandato alterius iurisdictionis: qz illud pncipaliter vtilitatē puincialiū cōcernit. et hec oīa perpetuo no.

5 ¶ † Ex quibus habes pone q Marchio marchie (cui⁹ iurisdictio nō trāsit ad hrdes) ex iurisdictione sua, fecit officialē cui cū dedisset iurisdictionē vniuersalē ptra oēs turbātes pacificū statū puincie: certe mortuo eo vel aliter eius officio finito non finiretur in persona illius officialis iurisdictio inchoata in causis ēt nondūz inchoatis, donec iurisdictio illa fuerit alr reuocata.

6 ¶ † Item ex solutione Bal. habes q si aliquis Baro cuius iurisdictio sit ad heredes trāsitoria vniuersalē iurisdictionē demādauerit officiali in aliquo loco: qz illa inchoata geri nō finit morte Baronis: ēt in causis inchoatis: qz vt dñs mādauit. et isto casu pcedit dictū Pet. ita singulariter dicit Salice. in. d. l. inter causas. in prin. ff. e. Et de intellectu. §. si impubes. et oīm supradictorū vide etiā Pau. de ca. in. d. l. penul. ff. de solutio. in ver. nec venio ad tertiū principalē casum et c. Et vide docto. in. l. mandatum. C. eo. et Bart. et doc. in. d. l. et quia. ff. de iurisdi. oīm iudi.

7 ¶ † In glo. liberari. in fi. an aūt et qñ mandati reuocatio debeat deuenire in notitiā alterius, et intimari per dñm: qz in primo casu dñs exp̄sse reuocauit mandatū. Scdo casu tacite per mortē: et tñ procurator administrauit ignorāter. In hoc articulo cōclude qd sunt tres casus. nā qñqz loquit in procuratore ad negotia: qñqz in procuratore ad iudicia: qñqz ad maleficia. Primo casu in negotijs. dic q aut post reuocationem procurator cōtraxerit in fauorem dñi: aut in eius pindiciū. Primo casu sola reuocatio dñi etiā pcuratori non intimata, videt impedire acquisitionē dño fiendam. vt extra de rescrip. c. ex pte decani. Secundo casu aut pcurator fuit institor: et dz reuocari palam ne postea contrahendo dño preiudicet: vt. l. si pupillus. §. j. et §. prescribere. ff. de instito. Si vero nō fuit institor, sed pcurator simpliciter generalis: et tūc aut cōtraxit post reuocationē dño sciente et non contradicēte et preiudicat dño: nā talis patientia in illo qui nunq habuit mandatū facit gerentē actū, haberi p procuratore. vt no. Inno. in. d. c. ex parte decani. facit. l. qui patit ff. eo. Si vero dñs sciuit cōtractum, nec postea reprobauit: tunc aut procurator erat institutus cum certa psona ad ptrahendū: et dz tali notificari, als reuocatio non prodesset. vt. l. si fideiussor. §. j. ff. e. Si vero nō dirigebat ad certam personam, tunc ex quo ipse procurator certificatus fuit, nō obligat dñm sz aget ptra ipm solū procuratorē. vt. ff. de cōdi. ob cau. l. si procuratori. Scdo casu principali de pcuratore ad iudicia, vtrū pcessus agitatus cū pcuratore reuocato valeat: dic q quatuor sunt casus. Primo qñ illi est intimata reuocatio: et oēs isto casu dicūt q talis reuocatio nō nocet aduersario: sed an noceat ipsi dño reuocanti: videtur q non: qd sicut pcurator nunq recipit potestatē, nisi cū scit de mandato. vt no. de procura. c. is q in. vj. in nouella. ita econtra nō videt perdere officiū potestatis, antēq sibi reuocatio innotescat: et hoc tz Bald. qz reuocatio nō intimata non est pfecta: nō obstat. l. si dispēsatorē. de solu. qz loquit in eo qui gessit de mandato: cuius factum dñs postea reuocauit qui non pōt postea approbare: hic aūt precessit mandatū qd non extinxit reuocatio imperfecta. s. nemini intimata. Scdo casu qñ peruenit reuocatio in notitiā iudicis, pcuratoris, et partis. Et i hoc oēs cōcordant q iudiciū est nullum: qz iudex pcedit cū persona inhabili: vnde talis scientia iudicis, reddit processum nullum. vt. l. quesitum. cum ibi not. ff. de re iudica. Et ēt est falsus pcurator vt agit. vt. l. falsus. C. de furtis. et extra de pcura. in nostra. Tertius casus est quando tm iudex scit: sed pcurator et aduersarius sunt ignorantes. et glo. in. d. l. mādatum. C. eo. et in. l. j. C. de satisda. et ibi docto. vident dicere quod etiā isto casu iudicium sit nullū. Et hoc etiā tenet Bald. in. d. l. mandatū. et ibi vide Sali. nam tale iudicium peccat in forma: qz de esse iudicij est, qd sint tres persone. vt. c. forus. de verb. sig. sed hic deficit vna. igit et c. Quarto casu qñ iudex et pcurator ignorabant, sed aduersarius tantū sciuit. Et isto casu gloss. in. d. l. j. videtur tenere q iudiciū valeat: tamē aduersario sciente reuocationē, non pderit. litigauit enim cum falso pcuratore: ergo iudicium nullū. vt. l. cū quis. §. j. et ibi Bart. ff. de solu. et. d. c. in nr̄a. qd Pe. de ancha. in cle. j. extra de renuntia. cuius omnia ista credit fore vera, si dñs reuocationē ipsam aduersario intimauit: secus si alio modo aduersarius habuit notitiā. pro quo facit qd notat Bar. in simili. in. l. denuntiasse. in prin. ff. de adulte. et no. gl. et doc. in. l. nomē. C. q res pig. ob. possunt. Tertio casu pncipali in maleficijs pone mandaui Titio q verberet Seiū. dic q isto casu sufficit reuocatio nē intimare pcuratori meo. sec⁹ est si alicui psuasi vel cōsului vt maleficium perpetraret, tūc sufficit sola reuocatio intimata illi cui cōsiliū dedi: sed etiam intimare debeo illi in cui⁹ perniciē dedi psiliū. vt not. Inno. et Joā. and. in. c. ad audientiā. de homi. et Bar. in. l. non solū. §. si

a ℭ Mandatum. Scire debes q͂d mãdatũ suscipere liberũ ẽ: suscẽptũ necesse ẽ cõsummare, nisi tẽpestiue renũtiet aut casu fortuito ꝓpedit⁹ sit vt mãdari nõ possit. ⁊ h̃ dicit mãdatũ ⁊c. Iste ꝟ. põt referri ad ꝑmã ptẽ tituli. vl' ponit̃ ad vberiorem doctrinam.

ADDITIO.

b ℭ Culpa. An ⁊ q̃n ꝓcurator teneat̃ d̃ dolo lata culpa leui ⁊ leuissima? vid̃ Alex. ꝯsil. suo. xlvij. i. j. vol. Et an ⁊ q̃n ĩ mãdato cũ libera veniat ꝙ ꝓcurator possit bona dñi dilapidare vl' dissipare. vide eũdẽ cõsil. xli. col. pe. ver. quinimo. in. iij. volu.

c ℭ In sũma. Dicdat Iust. regulã q̃n ꝯhit̃ mãdatũ, ⁊ q̃n tenet naturã mandati ⁊ q̃n nõ: dicẽs quod si merces interueniat nõ est mandatũ, s3 locatio ⁊ ꝯductio ⁊ gñaliter in his casibus nõ est mãdatũ in qb⁹ merces interuenit: s3 est locatio ⁊ conductio. ⁊. h. d.

d ℭ De obligationib⁹ q̃ ex q̃si contractu ⁊c. In superiorib⁹ dictu3 est de oblig. q̃ cõficiunt̃ ex ꝯtu: mõ vidẽdũ est de obligationib⁹ q̃ ex q̃si ꝯtu nascũt̃: oẽs ei acti. ciuiles ordinarie aut ꝓcedunt ex ꝯtu vl' quasi, aut ex maleficio vel q̃si. vt vi. s. d̃ obli. §. seq̃ns. ꝓpterea ꝯuenienter subijcit̃ h̃ rubri. de obli. q̃ ex q̃si ꝯtu nascũt̃.

ex mãdato. ff. de iniurijs. Et de ista materia vide Bar. in. l. in fundũ. §. j. ⁊ ibi doc. ff. de acqr. pos. et Bal. Ange. ⁊ Imo. in. l. si quis mihi bona. §. s3 si postea. ff. de acquir. heredi. ⁊ no. Bart. ⁊ doc. in. l. ij. §. pe. ff. de donatio. qae omnia ⁊c.

SVMMARIVM.

1 Mandatum potest ab initio non acceptari: sed postquàm est susceptũ, debet executioni mandari, nisi ex iusta causa & congruo tempore recusetur.
2 Mandatum susceptũ, an possim per alium explicare?
3 Procurator, an teneatur de leuissima culpa?

a 1 Mandatum. [a] ℭ † Mandatũ põt ab initio non acceptari, sed postq̃ est susceptũ, d3 executioni mãdari: nisi ex iusta cã ⁊ cõgruo tpe recuset̃. h. d. ℭ No. ꝙ nemo inuit⁹, cogit̃ suscipere mandatũ. ℭ No. ꝙ ea que sunt a ꝓncipio volũtatis, ex postfacto sunt necessitat3.
2 ℭ † No. ibi aut ꝑ aliũ. ꝙ mãdatũ susceptũ, possum ẽt ꝑ aliũ explicare. in q̃ ꝯclude aut loquit̃ in ꝓcuratore ad iudicia, ⁊ añ litẽ ꝯtestatã nõ põt substituere nisi habeat ĩ mãdato ꝑtatẽ substituẽdi: q̃ casu substituẽdo, substitut⁹ d̃r fact⁹ ⁊ ordinatus a primo dño ⁊ nõ a ꝑmo ꝓcuratore: vt no. gl. in. c. j. de ꝓcu. in. vj. ⁊ not. Bart. in. l. ij. ff. de cu. bo. dã. q͂d bñ no. Aut post litẽ ꝯtestatã: ⁊ tũc vt dñs litis, põt aliũ substituere. vt. d. c. ⁊. l. neq3. C. d̃ pc. ⁊. l. executorẽ. §. fi. ff. de appel. ⁊. l. ꝙ qs. C. de ꝓcu. si vo est ꝓcurator ad negotia, ⁊ tũc aut loq̃mur de eo q̄ h3 gñale mãdatũ a dño: ⁊ tũc q̃ncũq3 vult, potest substituere ⁊ alteri ꝯmittere. vt. l. j. §. magistru3. de exer. ⁊. l. quicũq3. in fi. de instito. ⁊ ita põt intelligi iste text. ⁊. l. si ꝓcuratorẽ. §. j. ff. e. Aut h3 speciale mãdatũ. ⁊ tũc aut mandatũ h3 certam ⁊ limitatã formã. ⁊ nõ videt̃ electa industria persone. iõ põt alteri delegare. vt. l. si ego. ff. q͂d vi aut clã. ⁊. c. is q. j. rñso. ex de offi. deleg. in. vj. aut mandatũ nõ h3 certa3 formã, ⁊ tunc non potest alteri demãdari: q2 videt̃ electa industria ꝑsone. vt. d. c. is cui. scd̃o rñso. ita dicit notabilr̃ Bar. in. l. fin. in fi. ff. de diuer. ⁊ tẽpo. pres. q͂d vltimũ Salic. in. d. l. si ꝓcuratorem. §. j. ff. eo. intelligit verũ q̃n est tale quid, in quo requiritur industria. al's autẽ posset alteri demãdari. ⁊ ita etiam põt intelligi iste tex. ℭ No. ibi eãdem rem explicãdi. ꝙ d3 fieri renuntiatio tali tẽpore, quo integra omnia essent dño. facit q̃ñ ⁊ quo tẽpore debeat denũtiare vẽditori, litẽ motã iuxta. l. si rem. §. fi. ff. de euic. ⁊ dixi. s. de cõtrahen. emp. §. fi. j. de actio. §. actorẽ. in materia emptiõis ⁊ vẽditionis. dic vt ibi. ℭ Not. ꝙ paria sunt nõ posse renũtiare, ⁊ ante tẽpus renũtiare. facit. l. idẽq3. ff. ꝓ socio. ℭ No. ꝙ renuntiatio d3 fieri congruo tpe, supple ⁊ congruo loco sicut et ꝓtestatio ⁊ interpellatio. vt. l. si soluturus. ff. de sol.
3 ℭ † In gl. iusta causa. in fi. not. procuratorem teneri de leuissima culpa. [b] ⁊ idẽ no. glo. in. l. a procuratore. C. eod. ⁊ ibi videtur tex. dum dicit omne: q2 qui dicit omne nihil excludit. et hoc sequitur ibi Bald. ⁊ Sali. sed Bart. in. l. eum qui. §. fina. ff. de furtis. melius ⁊ notabilius, videlicet ꝙ q̃nq3 in mandato venit aliquid in quo requiritur exactissima diligẽtia. vt in procuratore ad iudicia: tũc procurator tenetur de leuissima culpa: quia eo ipso q͂d petitur se facere procuratorẽ ad iudicia, videt̃ asserere se peritum esse illa peritia que in iudicio requiritur. ita loquitur dicta l. a procuratore. ⁊ q͂d ibi doc. Quandoq3 mandatur aliquid q͂d respicit diligẽtiam, sed nõ tanta3. ⁊ tunc tenetur de lata ⁊ leui. q2 ita diligens videt̃ se asserere, prout illa res (cui⁹ mandatũ suscipit) requirit. vt. l. in re mandata. C. eo. Quãdoq3 mandatur aliquid q͂d nullam requirit diligentiam: q2 quilibet sciret facere ⁊ portare vnã epistola3 vel librum, de vno ad alium. ⁊ tunc non tenet̃ nisi de dolo ⁊ lata culpa nisi pretiũ susceperit vel custodiã: q2 tunc tenet̃ de leui ⁊ de casu ꝑut in se suscepit. vt. d. l. eũ q. §. j. q͂d no. ⁊ vide late Bar. in. l. q͂d nerua. ff. depositi. in versi. nono quero.

SVMMARIVM.

1 Mandatũ debet esse gratuitum, aliàs transit in alium contractum.
2 Locatio quid dicatur?

c 1 In summa. [c] ℭ † Mãdatũ d3 eẽ gratuitũ: alias trãsit in aliũ ꝯtũ. h. d. ℭ Nota ꝙ mãdatũ d3 esse gratuitũ. de quo ꝑ gl. s. eo. in ꝑn. ℭ No. ꝙ vn⁹ ꝯct⁹ põt cadere in altã speciẽ ꝯctus.
2 ℭ † No. ꝙ mercede opis interueniẽte, d̃r locatio. ℭ In gl. mercede. in fi. nota ⁊ signa istã gl. ⁊ vide gl. ⁊ Sali. ibi in. l. salariũ. ff. eo. ⁊ gl. ⁊ doc. i l. aduersus. C. eo. cũ ergo q̃rit̃ an ⁊ quo iure ꝓcurator possit petere salarium? Cõclude pleni⁹ ꝑ Sali. in. d. l. aduersus. aut salariũ nullo mõ est ꝓmissum: aut fuit ꝓmissum, primo casu aut cõstat q͂d iste erat gratis factur⁹, ⁊ tunc q̄cq̄d ibi dicat Cy. ⁊ Iac. de are. dic ꝙ nihil petere põt: q2 q͂d gratis fit, petitionẽ nõ inducit. vt. j. in fi. ⁊. l. j. in fi. ff. de neg. gest. s3 recipiẽs ad antidora teneat̃. vt. l. s3 si lege. §. cõsuluit. ff. de peti. here. aut cõstat ꝙ nõ erat factur⁹ gratis: tũc offõ iudicis, põt petere sibi ꝓuideri de salario ꝯgruo. vt. l. salariũ. ff. eo. aut dubitat̃ an gratis vl' nõ fuisset factur⁹: ⁊ tũc põderãda est quasi singularis affectio ꝙ amicitia ĩter mãdantẽ ⁊ mãdatariũ pri⁹ fuit ꝯctata: ita ꝙ sit vo sit̃e eñ gratis vel nõ gratis s̃uire voluisse. vt. d. l. j. de neg. gest. Et istud no. q2 isto anno vidi de fcõ Ferrarie ĩ ꝑsõa Pauli cẽtoni ⁊c. Scd̃o casu q̃ñ salariũ fuit ꝓmissum. ⁊ tũc aut salariũ fuit incertũ gñe ⁊ speciei: puta q2 dixit satisfaciã tibi, ⁊ tũc ex tali ꝓmissiõe peti non põt: vt. d. l. salariũ. ⁊ hoc ꝑ actionẽ mãdati. sed ſm Iac. de are. quẽ in hoc sequit̃ Sali. potest officio iudicis peti, acsi talia verba nõ intercessissent nisi ꝓbaret̃ ꝙ absq3 his verbis gratis fuisset facturus: aut salariũ fuit certum in genere ⁊ specie. ⁊ tũc aut est rei illicite ⁊ cõtra bonos mores, ⁊ peti nõ põt. vt ff. eo. l. si cõtra. ⁊. l. si remunerãdi. §. maurus. aut rei licite ⁊ ſm bonos mores. ⁊ tũc aut per stipulationem fuit ꝓmissum: ⁊ tunc petitur: licet ſm qualitatem rei promisse actio variet̃: q2 si res sit certa, agitur certi cõdictione ex stipu. Si incerta: cõdictione ex stipulatu. vt. ff. si certũ peta. l. si qs certũ. vt no. s. de verb. obli. in prin. Aut per pactum tantũ fuit cõuentũ, ⁊ tũc ſm glo. in. d. l. aduersus. ⁊ hic. Aut pactũ fuit appositum incõtinenti iuxta mandatum. ⁊ tũc illud petit̃ actione mãdati informata. argu. ff. de pact. l. iurisgentiũ. §. quinimo. s3 hoc non placet Salice. q2 mandatũ debet esse gratuitum, cõuentione salarij. Et sic cũ isto casu nõ sit gratuitum, nõ põt actio mãdati cõpetere: natura eius ⁊ ꝯditione repugnãte. ⁊ ideo dico ꝙ vbi pactũ incõtinenti interuenit, est distinguẽdum aut species loco salarij est cõtenta. Et tunc erit contractus innoiatus. s. do vt facias, vel facio vt des. Et sic dat̃ ꝑscriptis verbis vt impleantur cõuenta. vt. ff. de ꝑscrip. ver. l. naturalis. §. j. Aut pecunia ꝓ salario fuit cõuenta, ⁊ tũc aut est tale factũ q͂d locari nõ cõsueuit: sed persona est talis que operas suas locare non ꝯsueuit. ⁊ tũc cõtract⁹ est innominatus. vt. ff. de cõdi. ob. can. l. si pecuniã. in prin. iõ dic vt in ꝓcedẽti. Aut est tale factũ q͂d locari cõsueuit, ⁊ persona est talis que operas suas locare cõsueuit. ⁊ tunc est contractus locationis: ideo actio ex locato cõpetit. vt. l. j. in fi. ff. eo. ꝑ quem omnia ista declarantur. Aut pactum fuit ex interuallo appositũ. ⁊ tunc q2 pactũ nullã actionẽ potest producere, nec aliquam informare, nec ex eo contract⁹ innominat⁹ resultare q2 simul vnita debet esse cõuentio ⁊ nõ distans vt patet in. d. l. naturalis. dic vna cum glo. in. d. l. aduersus. ꝙ iudicis officio extra ordinem põt petere salarium sibi cõstitui: acsi pactu3 illud nõ interuenisset. ⁊ quoniam potest iudex arbitrãdo solui si sibi nõ videat̃ excessiuũ: ⁊ sufficit mandatum ab initio fuisse gratuitũ vt iudicis officio possit peti salarium: nec curãdum est isto casu sit species vl' quantitas. q2 pactum non potest habere vires. argu. no. in. l. in traditionibus. ff. de pactis. Et ꝑdicta sunt vera in ꝓcuratore: licet aliter dixerit Bar. in. l. j. §. illud quoq3. ff. de varijs ⁊ extraordi. cogni. ℭ In aduocato vero ⁊ medico, dic vt habet̃ ⁊ ibi Bar. in. d. l. j. §. aduocatos. Et in oẽs doc. ⁊ maxime Bal. ⁊ Sal. in. l. j. C. de suffragijs. q̃ no. ℭ In gl. interueniẽte mercede. in fi. Dic ista gl. est declarata. s. in gl. ꝓcedẽti. dic vt ibi. ℭ Unũ tñ nota, ꝙ id q͂d dicit̃ hic. s. cõsueuerit locare vel nõ operas suas, nõ h3 locũ q̃ñ cõducuntur opere artificiales siue industriales vl' nobilis artis, ꝓpter nobile exercitiũ nõ d̃r locatio sed cã bñficij: nec locati agi poterit ĩter aduocatũ ⁊ cliẽtulũ. inter medicũ ⁊ infirmũ: inter doctorẽ ⁊ scholares. ita est tex. in. l. j. in prin. ⁊ ibi Bar. ff. si men. falsu3 mo. dixerit. ⁊ no. Bar. in. l. j. §. diuus. ff. de varijs ⁊ extraordina. cogni. q͂d ꝑpetuo nota. vltimo formam libelli actionis mandati vide. j. de actio. §. sequens. in verbo sequitur in textu. dic vt ibi ⁊c.

d *De obligationibus quae ex quasi contractu[d] &c. Rub.*

ℭ Ista rubrica continuatur supra in textu de obligationibus. §. fin. quia dictum est supra de obligationibus ex contractu. Et etiam hic continuatur.

SVMMARIVM.

1 Quasi contractus, non est propriè contractus.

Post.

Ost. ¶ Totus titulus diui dit principaliter i duas ptes. Primo ponit ɔtinuatio nē rubrice, rō quo est tractatur⁹. Scdo illud p exēpla declarat. secūda ibi: igit cū qs. ⁊c. h. d. Uz argumētū, a sufficiēti partiū enumeratione. h. d. et ad h̄ semp allegat. ¶ †No. ꝙ q̄si ɔct⁹ nō est proprie ɔct⁹, qd̄ facit ꝙ cū in iudicijs dicat q̄si ɔhi. vt no. gl. in. l. ij. in fi. ⁊ ibi Bar. ff. de ꝑto. stipu. ⁊ facit l. de etate. §. q interrogat. ff. de interro. ac. lz Bar. alr̄ videat sentire. vt. l. iij. §. idē scribit. ff. de peculio. vt q̄si ɔct⁹ nō sit ꝑprie ɔct⁹: qd̄ nō hz locū in statutis penalib⁹ ⁊ correctorijs loquētib⁹ de cōtractib⁹: id qd̄ fieret in iudicijs siue iudicio. Et ꝙ statutū ꝑdictū habeat locū in ɔctu ꝑprie, ⁊ nō in alijs vr̄ tex. ⁊ ibi Bart. in. l. labeo. ⁊ ibi sabin⁹. §. j. ff. de ver. ob. ⁊ in. l. obligationū. cū gl. ff. de indi. ⁊ l. epistolā oēm. cū ibi no. ff. de pac. ⁊ no. ibi gl. ⁊ ibi Bar. Bal. ⁊ Ang. ⁊ Sali. in auť. sacramēta puberū. C. si aduersus ven. vide elegāter Bar. in. l. apd̄ iulia. §. fi. ff. ex quib. cau. in pos. ea. ⁊ qd̄ no. Bart. ⁊ alij in. l. more. in ꝑn. ⁊ Bal. ⁊ Ang. ⁊ Jmol. in. l. mutū. ff. de acq. here. ¶ No. ꝙ istud est bonū argumētū, ista obligatio nō descēdit a maleficio, vr̄ quasi ɔctu. ergo est ex quasi contractu.

SVMMARIVM.

1 Actio negotiorum, oritur ex gestione negotiorū absentis: quę datur directa domino etiam ignorāti: contraria verò agenti.
2 Ignorans aliq̄n obligat, ne negotia sua periclitentur.
3 Gerens negotia aliena, an habeat actionē contrariā?
4 Dn̄s in aliquibus casibus, non tenetur insolidum.
5 Gestor an teneatur de leuissima culpa? Et an & quando teneatur de neglectis? & nu. 6.
7 Negotiorum gestor, an possit interpellare debitorē domini sui?
8 Libell⁹ q̄ñ formetur, in actiōe negotiorū gestorū?
9 Articuli & probationes qualiter formentur in actione negotiorum gestorum.
10 Negotium gestum, quot modis dicatur nostrum?

1 Igitur cum quis. ¶ † Ex gestione negotiorū absentis, orit hincinde actio neg. gest. q̄ dat directa domino ēt ignorāti: ɔria vero gerēti. h. d. ¶ No. ibi absentis. ꝙ ad h̄ vt cōpetat ista actio, opz ꝙ isit ista q̄litas vcz ꝙ negotia gesta sint absentis. dic tu ꝙ ēt absentis sufficit dūmō sit ignorās vt hr̄ i l. j. ff. de neg. ge. ¶ No. ꝙ actio negotiorū gestorū oritur ex negotio gest. ¶ No. ꝙ ex negotio gesto orit dn̄o negotiorū directa actio. aliq̄n tñ orit vtilis vt. l. actio. ff. de neg. gest. Et gerēti dat ɔria. dixi. s. ꝑ socio. §. fi. in ꝑn. Et quot modis dicat negotiū gestū siue geri negotiū alienū, hr̄ in. l. si pupilli. §. idē ait. ⁊. l. pōpo. ff. de neg. gest. ¶ † No. ꝙ
2 lz qs sit ignorās, tñ equū est aliq̄n obligari ne negotia sua periclitent: q2 nisi gerētidaret actio, nō reperiret aliqs q vellet gerere negotia sua. ⁊ sic eēt in dāno. ¶ Not. ꝙ q̄n hō nō se obligat sua spōte, nō dr̄ ꝑprie obligari ex ɔctu: sed ex q̄si. ¶ No. qd̄ ɔ gerentē negotia aliena, pōt formari libell⁹ vt administratiōis reddat rōnē. ¶ No. ꝙ in reddenda rōne p gestorē, hr̄ rō exactissime diligētie: ⁊ de ea poterit syndicari. ⁊ sic no. ꝙ gerēs negotia aliena, tenet de leuissima culpa. ¶ No. ꝙ nō excusat gerēs si adhibuerit in factis alienis eā diligētiā, quā est solit⁹ adhibere ⁊ adhibet in suis: qd̄ est verū si ali⁹ diligētior cōmodi⁹ illud fecisset ⁊ administrasset. ¶ Jn gl. negotiorū gestor in fi. ista gl. facit si statuto cauet, ꝙ inducēs falsos testes incidat in penā si iduxit vnū tm̄ tenet. vt no. Bar. p illū tex. in. l. iij. §. sz si vn⁹. ff. vi bo. rap. ¶ Jn gl. vtilitatis ibi: vt. C. e. l. fi. de h̄ dic vt dixi. s. tit. j. §.
3 is q. ¶ † Jn ca. gl. in fi. no. ⁊ signa gl. q̄ enumerat casus in quib⁹ gerēs negotia aliena, nō hz actionē ɔriam. vide etiā glo. ⁊ ibi doc. in. l. si ꝑ fono. C. de neg. gest. ⁊ etiā in. l. nesenni⁹. ff. eo. dic vt ibi: in dubio aūt nisi aliud appareat vel alia cōiectura sit, nō vr̄ expensas fecisse aīo nouādi: q2 nō presumit iactare suū. vt. l. cū de indebito. in ꝑn. ff. de ꝑba. ita dt gl. in. d. l. si ꝑ fono. de quo aliqd dixi. s. ꝑ socio. §. fi. ¶ Jn gl. obligatū. l. sz an vltro. §. j. dic vt ibi q̄n dicat ceptū vtilr̄, q2 dz haberi respectus ad dn̄m ⁊ ad ei⁹ vtilitatē: nō aūt in cōi: vt ibi hr̄. de quo dicā. j. in fi. hui⁹. §. Et ꝑdicta sunt vera i voluntario gestore. sec⁹ in necessario: vt no. in. d. l. sed an vltro. §. fi. ⁊ in. l. si seruum. C. eo. ti. ⁊ ibi docto.
4 ¶ † Jn ea. gl. in fi. no. ⁊ signa istā gl. q̄ enumerat aliquos casus, in qb⁹ dn̄s nō tenet insolidū: ⁊ est rō q2 in oībus his casib⁹ gerēs tenet etiā de casu fortuito: vt no. gl. in. l. si negotia. in vbo interdū. ff. de neg. gest. vbi gl. ēt dicit vnū no. verbū, ꝙ oībus his casib⁹ nō sufficit eē ceptū vtilr̄: sed opus est vt vtilitas ꝑduret: alr̄ aūt alio mō actionē ɔ dn̄m hz qd̄ no. ꝑpetuo. ¶ Jstud aūt qd̄ glo. dicit de pupillo, intellige verū in gestore volūtario: in gestore aūt necessario, pupill⁹ tenet etiā vtilr̄: si vtiliter gestū sit: lz pupill⁹ nō sit factus locupletior: vt. l. iij. §. sufficit. ff. de cōtra. iudi. tu. Jta dicit Bar. i. d. l. si pupilli. in ꝑn. ff. de neg. ge. ¶ Jn gl. ad exactissimā. i fi. no. ⁊ signa istā gl. an ⁊ q̄n gestor teneat de dolo vel etiam de leuissima culpa.
5 ¶ † No. ꝙ regulr̄ gestor nō tenet de leuissima culpa, nisi q̄n ali⁹ diligēti⁹ esset gestur⁹. Et est rō vt facili⁹ hoīes accedāt ad gerendū negotia aliena absentiū, q̄ alr̄ perirēt vt hic alias cū nō habeat pretiū ⁊ se ingerat in factis alienis, nō regsit⁹ videat qd̄ deberet regulr̄ teneri ēt de leuissima. ita dicit Bar. in. l. qd̄ nerua. in vsi. xj. q̄ro qd in actio
6 ne nego. ⁊ ꝑdicta ꝓcedūt in gestis. ¶ † An autē ⁊ q̄n de neglectis teneat? dic aut in ꝑn. incepit gerere ⁊ postea dimisit ⁊ tenet de nō gestis: vt. l. in cōmodato. §. sicut. ff. ɔmo. aut nō incepit. Et aut accessit a ꝑncipio vt oīa gestur⁹, nec gessit ⁊ tenetur vt. l. pōponi⁹. in negotijs. ff. e. aut accessit vt gestur⁹ aliq̄, ⁊ tūc ali⁹ nō erat gestur⁹, ⁊ nō tenet nisi de gestis: vt. l. curatori. C. e. aut alius erat gestur⁹ aliq̄, ⁊ tūc ali⁹ erat diligēs ⁊ tenet de neglectis alr̄ nō, vt. l. si pupilli. §. videam⁹. ff. eo. ita dicit ibi Bar. in ꝑn. Sz dubiū insurgit q̄ñ ꝑsumemus ꝙ habuit aīm gerēdi vnū negotiū vl̄ plura? dic ꝙ stat volūtati sue, ⁊ sua volūtas imponit finē negotio. vt. l. tutori. C. eo. vñ caut⁹ dz esse aduocat⁹ ꝙ ꝓbet de volūtate oīa gerēdi, quam habuit ab initio. Pone itaqꝫ incepit putare vineā, poterit ne dimittere in medio anni? vr̄ ꝙ sic per dictā. l. tutori. ɔriū determinat Bar. in. d. §. videamus. q2 ꝑ toto anno vna cultura ē. vt. l. diuortio. §. si fundū. ff. sol. ma. Et ab initio vr̄ habuisse aīm gerēdi negotiū toti⁹ illi⁹ anni: vt. l. itē querit. §. q impleto. ff. locati. ⁊ qd̄ de neglectis teneat. facit l. tres tutores. ff. de admini. tut. Aduertas tñ qd̄ si in vno bn̄ gessit ⁊ lucrat⁹ ē, in alio male ⁊ perdit dz lucrū factū in vna re cōpensari cū dāno ēt facto in alia re, iste est tex. ⁊ ibi bona gl. ⁊ Bar. in d. l. si negotia. ff. eo. ¶ † Quero an negotiorū ge-
7 stor possit interpellare debitorē dn̄i sui ⁊ ipm in mora ɔstituere? dic ꝙ sic: vt est gl. ordi. in. l. si seruū. §. nūc videam⁹. ff. de ver. ob. facit. l. si qs solutioni. ⁊ ibi Flo. ff. de vsuris. ⁊ istud tz Bar. si sunt debitor ⁊ creditor eiusdē fori: alr̄ sec⁹, iuxta plene no. p eū in. l. itē illa. ff. de ɔsti. pecu. Sz Ange. ⁊ Jmo. in. d. §. nūc videam⁹. indistincte tz gl. p no. in. l. cū fili⁹. §. fi. ff. de vb. ob. qd̄ sequit ēt ibi Rapha. nō a princ. q2. l. si qs solutioni. loquit q̄n erat gerēs negotia presentis: sz postea ratihabitione dn̄i secuta. ar. l. si qs mihi bona. §. iussū. ff. de acqr. heredi. tu potes intelligere hoc verū, de negotio p eū gesto, ⁊ tūc in illo pōt interpellare debitorē p eū ɔstitutū ⁊ ɔstituere eū in mora. Jta innuit illa gl. §. j. ibi q negotia gerebat mora facta sic: nō aūt loquit ꝙ ipse negotiorū gestor interpellauit debitorē dn̄i, ⁊ ɔstituit eū in mora: q2 tali casu re quirit mādatū. vt. d. §. j. in v. itē cū ꝓcurator iter-
8 pellat ⁊c. cogita. ¶ † Quero q̄ñ formabit libellus in ista actione negotiorū gestorū directa vel ɔria? q2 dz narrari qualr̄ Titius gessit negotia

a ¶ Post. Jstū titulum, cōtinuat Just. cū ꝑcedētibus ita dicens ꝙ post gn̄a ɔtractuū enūerata, dispiciēdū est de qbusdā ɔctib⁹ siue obligatiōib⁹, q̄ ex ɔctu ꝑprie nascunt: q2 tñ nō oriunt ex maleficio nec ex quasi maleficio, supple p totū titulū istuz vt bona sit illatio nec ex ɔctu: vt dictū est i ꝑn. relinquet ergo ꝙ ex q̄si ɔctu nascunt: vnde de hmōi ɔctib⁹ siue obligationibus no. do. Just. pła exēpla ⁊ primuz exēplū ē tale: aliquis gessit negotia absent⁹ alicuius sine mādato. ex ista gestiōe nascunt due actiones. i. nasci pñt. Si eñ bn̄ gesserit negotia absētis, datur sibi actio neg. gest. ɔria ɔ eū cui⁹ negotia gessit ad repetendū illud qd̄ ipendit. Siu aūt male gesserit, dat actio nego. gesto. directa ei cuius negotia gessit ɔ gerentē. Sz dn̄e q̄ est differētia iter has duas actiōes? et dicit quo ad effectū, nulla est differētia: sz subtilitate iuris talis est dr̄ia: ꝙ actio illa q̄ dat dn̄o ɔ gerētē, vocat directa: illa autē q̄ dat gestori ɔ dominuz, vocat ɔria vt dictū est ⁊ nascunt iste due actiōes vt. s. dictuz est q̄n aliqs ipōte⁊ sine mādato accedit ad negotia alteri⁹ gerenda: vtputa absentis, ⁊ si ea bn̄ ⁊ vtilr̄ gerit, hz eū cui⁹ negotia gerit ignorātez ⁊ inuitū sibi obligatū: et hoc maxime cā vtilitatis factū fuit siue institutū. s. negotiator qui sub festinatione ɔpellunt abesse, nulli de mādata negotiorū suorū gestione, deserta relinquerent. qd̄ contingeret nisi hmōi actiōes nego. gest. darent. Nullus eñ sine mādato accederet ad negotia aliena gerēda, si de eo qd̄ impendisset ad illud recuperādū, nullā haberet actionē h. d. Sicut autez ⁊c. Supra dictū est ꝙ ille qui sine mādato vtiliter gessit negotia absent⁹, si aliqd de suo ipēdit poterit illō recuperare p act. nego. gest. ɔriā. eodem mō ⁊ ecōuerso. s. si male habuerit se gestor in gerēdo negotia absētis, dn̄o tenetur act. neg. ge. directa ⁊ hac rōne ad reddēdas rōnes administratiōis sue tenet gestor ꝑstare exactā diligētiā, ⁊ nō sufficit ꝙ talē diligētiā adhibeat q̄lē in reb⁹ suis adhibere solet: ⁊ hoc est verū si ali⁹ diligētior eo accessisset ad negotia illa gerēda, si ipse ea nō gessisset hoc dicit.

mea me absente, vel si erat pñs me ignorāte, ꝛ ꝙ ipse obligat⁹ ē reddere mihi rōnē ṗdicte admini strationis: q̄re peto ipm̄ ꝯdēnari ad reddēdū mihi rōnē ṗdicte administratiōis. Et ad restituendū reliq̄ q̄ apparebūt apud eū fore, ꝛ oē id in q̄ appa rebit me dānificatū fore ex mala vel negligēti ad ministratiōe ei⁹ ꝛc. facit qḋ no. gl. Bar. Bal. An ge. doc. in. l. j. ff. de edē. ꝛ in. l. edita. §. j. eo. titu. In actione ꝯo ꝯria, debes narrare qualr̄ gessisti ne gotia mea vtilr̄ me absente ꝛc. ꝙ tibi absunt q̄ in vtilitatē meā expēdisti, q̄re petis me ꝯdēnari ad reddēdū qcqd ex dicta administratiōe tibi abest, vel absuturū est: ita dicit Bar. in. l. ij. ff. eo. qḋ no.

9 ℭ† Uiso libello videam⁹ de articulis ꝛ ṗbatio nib⁹ in hac actiōe. ꝛ dic ꝙ articul⁹ in actiōe ꝯria, dꝫ ꝯcludere necessario ꝙ erat vtile dño sic geri: lꝫ nō esset vtile respectu gerētis vel respectu rei sup qua fit negotiū, est casus. ꝛ ita no. ibi Bar. in. l. sꝫ an vltro. §. j. ff. e. ℭ Aduertas tñ ṗut ēt dicit ibi Barto. ꝙ ēt si articul⁹ ꝯcluderet, ꝙ si dño cōiter vtile esset, sufficeret nisi dñs ex aduerso ṗbaret si bi vtile nō fuisse vt innuit tex. in. d. l. sꝫ an vltro. §. j. in ꝯ. ipar. sumptū vel q̄si sibi non necessariū. qḋ no. perpetuo vt scias practicare hanc actionem.

10 ℭ† Ultimo quot modis negotiū gestū dicaꝛ no strū: vide. j. ḋ act. actionū aūt. ista materia nego tiorū gestoꝝ in ꝯ. videam⁹ tñ aliq̄ in ista mā: ꝛest casus in qb⁹ gerēs ēt vtilr̄, nō hꝫ regressum vide in. d. §. actionū. in ꝯ. ꝛ ꝯ sunt aliq casus: ꝛ gerēs aliena negotia. An in dubio videaꝛ facere aīo li berādi vel nō: vide in. d. §. actio. in ꝯsi. addas tñ qḋ in dubio eoipso. ꝛ etiam libellū ꝛ articulos in ista materia. vide ēt in. d. §. actionū. in ꝯsi. vltimo quero qualiter formabitur libellus. in versi. visis libellis videamus de articulis.

ℭ Tutores. Uiso vno exēplo de obligationib⁹ q̄ ex quasi ꝯctu na scunꝛ: vidēdū est de alio. nō solum eñ gestores ne gotiorū tenētur sine mādato, q̄si ex ꝯctu: verū ēt tutores, q tute le iudicio tenenꝛ ex q̄si ꝯctu obli ganꝛ: nullū eniꝫ negotiū īter pu pillū ꝛ tutorē ge riꝛ: sꝫ q̄ nō tene tur ex ꝯctu nec ex maleficio vel q̄si, supple ex q̄ si ꝯctu teneri vr̄. ꝛ nascunꝛ actio nes hincinde. ex ista eñ obliga tione nascitur actio directa pu pillo ꝯ tutorē: ꝯria ꝯo nasciꝛ tutori ꝯ pupil lū ad petendū: si aliqd impendat de suo in nego tijs pupilli, aut si aliqd est ei ab futurum vt si ṗ pupillo fuerit al teri obligat⁹. h. d. vsq; ad illū. §. item si inter ali quos ꝛc.

SVMMARIVM.

1 Actio vtilis directa & contraria, oritur ex quasi cō tractu tutelæ.

2 Actio nascitur contra tutorem: sed non potest exer ceri durante tutela.

3 Actio protutelæ est ita bonæ fidei in directa & con traria, sicut actio tutelæ.

4 Tutor licet non reddiderit rationē & iura pupilli, co gitur iudiciū inceptum per eū pro pupillo, ad fi nem perducere: licet tutela finita sit pubertate vel alio modo. Et de quo teneatur. nu. 5.

6 Libellus qualiter formetur in actione tutelę vel pro tutelæ directa, vel contraria.

a Tutores.[a] ℭ† Actio vtilis directa ꝛ cō

1 traria, oriꝛ ex q̄si ꝯctu tutele. h. d. ℭ Not. ibi nullū ei negotiū. ꝙ ad h̓ vt qs te neaꝛ ex ꝯctu, op⁹ est vt iter eos aliq̄ negotiū ge stū sit. ℭ No. ꝙ si tutor aliqd īpenderit ī re pupil li, vel ipse ṗsonalr̄ ṗ pupillo est alteri obligat⁹ vr̄ pignorauerit res ṗprias ṗ pupillo, hꝫ actionem ꝯriā tutele ꝯ pupillū. ℭ Not. ꝙ tutor ēt si de suo nō soluerit ṗ pupillo, si tñ ē ṗ pupillo obligat⁹, sufficit vt habeat ꝯ pupillū actionē ꝛ liberetur. ℭ In gl. tutores. in pnc. ibi quodā. ℭ No. qḋ di ctio quodā, ṗprie iportat ṗteritū tps: largo mō īportat tria tpa vꝫ pñs ṗteritū ꝛ futurū: vt not. in. l. ei⁹ q ī puincia. ff. si cer. pe. ꝛ facit ad saluatio

2 nē instroꝝ. de q̄ ibi Bar. ℭ† In ea. gl. ī fi. dic qḋ ibi gl. in isto passu errauit: q̄ imo durāte tutela, nō tm̄ oblō sꝫ ēt actio ꝯ tutorē nata est, sꝫ nō pōt exerceri durāte tutela: ita dt̄ Bar. ꝛ Dy. in. d. l. si finita. allegat. l. tutor q tutelā. ff. de admi. tuto. et qḋ ibi no. qḋ facit ṡm Bal. i. d. l. nisi ꝙ officialis. lꝫ faciat tibi vnaꝫ iniustitiā ꝛ actio ꝯ eū nata sit: tñ nō pōt ꝯ eū agi, nisi finito offō ꝛ sic in syndica tu: pnio tñ ꝯ eū nata est actio. ℭ In gl. actionē.

3 ibi de attiliano tu. §. fi. dic vt ibi dixi. ℭ† In ea. glo. ibi actiōe ṗtutele. Ista aūt est ita bone fidei in directa ꝛ ꝯria, sicut actio tutele: vt no. Dyn. et Bar. i. l. ṗtutele. in pñ. ff. de eo q ṗ tu. q̄ in eo ve niūt vsure ex mora. vt. l. qd §. §. ꝯriū. ff. de tu. ꝛ ra. distra. Et aduertas ꝙ sicut bona tutoris sunt ta cite obligata in vera tutela. vt. l. pro officio. ff. de admi. tut. ita ēt bona illi⁹ q ṗ tutore gessit. vt no.

4 ibi gl. ꝛ in. l. dam⁹. ꝛ ibi Bar. ff. de pui. cre. ℭ† In eadē gl. in fi. aduertas ad vnū casuꝫ, ꝙ lꝫ tutela fi nitā sit pubertate forte vel alio mō: ꝛ tutor nōdū reddiderit rōnē ꝛ iura pupilli, cogiꝛ iudiciū ince ptū ṗ eū ṗ pupillo ad finē ṗducere. vt. l. ita tñ. §. fi. de admi. tuto. ꝛ ibi Bar. i. l. nego. gesto. ꝛ. l. tutor. ff. de ap. ꝛ ibi Imo. Et ibi vide q̄ scripsi. ꝛ in. l. tu

5 tor. eo. ti. ℭ† Quero de q̄ teneꝛ tutor: dic de do lo lata culpa ꝛ leui vt. C. arbi. tute. l. qcqd. ꝛ. l. ꝯct⁹ ff. de re. Et fallit in duob⁹ casib⁹, in qb⁹ nō teneꝛ de lata culpa. vt. l. tutor qui. §. cōpetit. ff. de admi. tuto. Ita dicit Bar. in. l. qḋ nerua. ff. depos. in ꝯ.

6 q̄ro qd veniat in actiōe tutele ꝛc. ℭ† Quero qua liter formatur libellus in actione tutele vel ṗtu tele directa vel cōtraria: Rñdeo vt statim. s̄. dixi in. §. ṗcedēti. ꝛ in actiōe neg. gest. narrando qualr̄ fuisti tutor meus. ꝛ qualr̄ vt tutor gessisti ꝛ admi nistrasti negotia mea, ꝛ ꝙ tutela est finita quare peto te cōdēnari ad reddēdū mihi rationē admi nistrationis ꝛ ad restituendū ꝛ consignandū reli qua: ita dixit Bal. in. l. j. in ver. secundo dicit gl. ff. de edē. ꝛ no. Specu. in ti. de iudicijs. §. generaliter. Reliqua autē ad summā perfectionē materie tu torꝫ ꝛ tutele, vide que plene scripsi. j. de actio. §. actionū autē. in materia tutelaria ver. ꝛ est scien dū ꝛ premittēdū ꝙ tutores ꝛc. cū multis versi. se quen. dic omnino vt ibi ple. ꝛ bene dixi ꝛc.

SVMMARIVM.

1 Actio familiæ erciscundæ vel communi diuidundo, non oritur ex contractu sed ex quasi cōtractu.

2 Fratres duo si post mortem parentis succedūt simul, stant pro indiuiso: & vnus facit magnas expensas: nunquid postea in diuisione debeat sibi cōputari:

3 Iudicia fami. ercis. & cōmuni diuidundo, q̄n cōpetāt:

4 Forma quæ sit libelli, in iudicijs diuisorijs.

b Item si inter aliquos.[b]

1 ℭ† Actio fami. erci. vel cōi diuidundo, non oriꝛ ex ꝯctu sed ex q̄si ꝯctu. h. d. ℭ No. ꝙ ex societate incidenti, daꝛ actio cōi diuidundo vel fami. ercis. ℭ No. ꝙ q̄n duob⁹ daꝛ res vel legatū, cōpetit in ter eos cōi diuidūdo iudiciū vel famis. ercis. com petit ꝯ sociū etiā pro fructib⁹ quos sol⁹ vel plus altero receperit. ℭ No. ꝙ actio cōi diui. vel fami. ercis. cōpetūt etiā ṗ expēsis quas alter socioꝝ fe cerit, in re cōi. ℭ No. qḋ actio cōi diuidūdo ꝯpe tit, q̄n res particularis est cōi societati incidenti. Et fami. ercis. cōpetit q̄n hereditas. ꝛ sic quid vni uersale cōis est. ℭ In gl. sine societate ibi si esset societas. ista gl. ṗsupponit ꝙ si esset societas, non dareꝛ cōi diui. ꝛ tñ hoc est falsū: vt. ff. cōi diui. l. ij. vñ dic ꝙ iste tex. vult dicere ꝙ est sine societate: q̄ si esset ex societate, eēt ex ꝯctu vero ꝛ nō ex quasi ṡm Io. fab. ℭ In ea. gl. ibi nā vera ꝯhiꝛ cōsensu. dic tacito vel expsso: vt no. s̄. de societate in pnci.

2 ℭ† Et facit iste tex. qḋ q̄n duo fratres post mor tē parētis succedūt, simul, ꝛ stāt ṗ indiuiso ꝛ vn⁹ facit magnas expēsas nunqd postea in diuisione debeat sibi imputari: ꝛ videꝛ ꝙ sic dū dicit hic so lus fruct⁹ ꝛc. Aliqui tenent cōtrariū per. l. si fili⁹. §. mutus. ff. fami. ercis. Sed ibi ṗ eo pater obliga uerat. vnde dic vt dixi. s̄. pro socio. §. fi.

✠ ADNOTATIO. Hec faciūt ad qōnē nūqd si duo fratres matrimonio collocauerint fi liam alteri⁹ fratris, ꝛ de pecunia cōi dotē soluerit vtrū alter fratrū possit repetere, a fratre, quaten⁹ de parte sua, solutū fuit: ꝛ ꝯcludiꝛ qḋ sic, ꝛ in ter minis firmauit Petr⁹ ab vbaldis i dicto tracta tu de duob⁹ fratribus in ꝯsi. ex. q̄ro. nu. 11. in sexta parte principali ad quē me remitto. Ant. Caius. ℭ In gl. idē iuris. ibi ṗ reb⁹ singularib⁹ dic q̄n q̄ nō cōpetit ṗ pluribus. vt. l. hoc iudiciū. §. fi. Et adō ad istū tex. l. q in aliena. §. fi. ꝛ. l. si ocō. Et qḋ ibi gl. ꝛ Bart. ꝛ docto. ff. de nego. gestis. ℭ† Quero ad

3 hoc vt cōpetant ista iudicia, quid est necessariū: dic ꝙ

b ℭ Itē inter ali quos. Uidistis iā duo exēpla de obligationi. que ex contractu na scunt modo po nit hic domi. Iu stiñ. tertiū exem plum, dicēs si in ter aliquos fue rit res aliq̄ cōis sine societate: aut q̄ eis pari ter fuit legata vr̄ donata: si vnus eoꝝ alteri tenea tur iudicio cōi di ui. ꝛ hoc vꝫ: q̄ al ter sol⁹ ī re cōi fe cerit expēsas, vr̄ q̄ ipse sol⁹ fru ct⁹ ex ea recepit. tūc nō intelligit ṗprie obligatus ex ꝯctu eo ꝙ ni hil iter se ꝯxerūt sed qm̄ ex malefi cio vr̄ quasi sup ple non teneꝛ. ex quasi ꝯctu tene re vr̄. Ideꝫ iuris vr̄ de eo q coherē di suo obligat. vt. l. q̄ coheres iure cōi fecerit impēsas necessa rias: vel q̄ ipse so lus fruct⁹ recepe rit, cū eñ iter se nō ꝯxerūt necꝫ maleficio sit obli gat⁹ vr̄ q̄si: ideo ex quasi ꝯctu vi deꝛ. h. d. vsq; ad §. heres q̄q; ꝛc.

dic ꝙ necesse est, ꝙ nõ negent̃ socij vel cohr̃des: vel casu q̃ negent̃ ipsi sint i possessiõe. al's aũt si ẽt nõ eẽnt in possessiõe aut rei vẽdicatione, aut petitiõe hr̃di. adire debẽt: vt ẽ tex. cũ glo. i ẏbo restitui. ⁊ ibi doc. C. cõi diui. ⁊ ẽ tex. ⁊ ibi Bar. ⁊ Flo. ff. fa. erci. l. j. Judiciũ aũt fa. erci. nõ põt intẽteri inter hr̃des, nisi semel ⁊ ꝑ nõ diuisis. vt. l. si filia. §. fa. erci. ff. fa. ercis. de q̃ ibi gl. Et ẽ tex. gl. ⁊ doc. ⁊ maxie Bal. i. l. j. C. fami. ercis. Scḋo ad h̃ vt ꝯpetat dictũ iudiciũ fa. erci. opꝫ ꝙ sint cohr̃des eiusdẽ hr̃ditatis: vt. l. ex fcõ. la grãde. ⁊ ibi gl. ⁊ doc. de hr̃di. isti. ⁊. l. hr̃des. §. j. ⁊ ibi Flo. ff. fa. erci. sec' si eẽnt cohr̃des diuersaꝝ hr̃ditatũ: vt i. d. l. here des. §. j. i tñ ꝙ nõ ꝯpetit ꝑ vnica hr̃ditate cõi, ſꝫ ẽt offõ iudicis, i dcõ iudicio veniũt ẽt plegata: vt ẽ cas' i. d. l. ex fcõ. regrit̃ ⁊ aliud ꝙ ea q̃ ge sta sunt: ⁊ ea q̃ intẽtant̃, sint gesta tãq̃ a cohr̃de: sec' si alio iure gesta sint: vt. l. puto. §. ſꝫ si dolo. ff. fa. ercis. ⁊. l. q hr̃s erat. i fi. eo. ti. Et sic opꝫ ꝙ veniãt q̃ gesta sũt post dictã hr̃ditatẽ: añ aũt gesta vel ex expẽsa nõ veniũt vt ibi. Pone ꝙ habeo molẽdinũ cõe, ⁊ idiget repatiõe si refece ro repeto a socio cũ vsurꝫ. Et si iterpellat' itra q̃tuor mẽses nõ ẽt ipse reficeret vl' nõ ꝯtribueret ad expẽsas, mihi q̃ ad plenũ ius isolidũ ad dicabit̃: vt. l. cũ duob'. §. itẽ ex fcõ. ff. ꝑ socio. ⁊. l. iiij. C. de edi. priua. qḋ

4 no. ꝑpetuo. ¶ † Ultio q̃ro i practica formã libelli i iudicijs diuisorijs dic ꝙ libell' hꝫ tres ptes vcꝫ narrationẽ ⁊ ꝯclusionẽ ⁊ mediũ ꝯcludẽ di. ⁊ clare dic vt dixi. j. de actio. §. j. ⁊ i. §. eq̃. i ẏ. i ea. gl. vbi eñ se debere dat̃ i narratiõe dꝫ dicere ꝙ hꝫ talẽ rẽ vl' talẽ hr̃ditatẽ cũ titio cõeꝫ. Et dꝫ dicere ꝑ q̃ta pte hꝫ cõeꝫ: ⁊ q̃r ẽst i possessiõe dcẽ rei vel hr̃ditatis vna cũ titio. Et ꝙ nõ plꝫ sibi nec expedit ampli' i cõione ꝑsistere, q̃re peto dictũ fundũ ptiri, ⁊ determinari dictã q̃tã vel ptẽ mihi ꝑ diuiso assignari: vel alteri ex duob' dictũ fundũ iusto pretio adiudicari ꝑut vr̃e eq̃tati videbit̃. Jta dt Bar. i. l. iiij. C. cõi diui. qḋ no. q: ex h̃ potes colligere libellũ ẽt i fa. erci. vcꝫ ꝙ hr̃ditas ꝑ diuiso ptiat̃ ⁊c. Tu ẏo la tius de actiõe fa. erci. ⁊ ei' plena mã. vide ea q̃ scripsi. j. de actio. §. q̃dã. in ꝑn. vsq3 ad ẏ. in glo. cõe ibi agere ꝑ socio ⁊c. Materiã aũt actionis cõi diui. vide late vt scripsi i. d. §. q̃dã. ⁊ dicto ẏ. i gl. cõe ibi ageret ꝑ so cio ⁊c. vsq3 in ẏsi. in gl. itẽ finiũ regundoꝝ ⁊c. Materiã aũt finiũ regũ dorum cũ earũ libellis, separatim vide plene vt scripsi in. d. §. quedã. ⁊ dicto versi. in gl. itẽ finium regundorũ ⁊c. vsq3 ad finẽ ibi etiã pono cõ tra malum agrimensorẽ. dic vt ibi dixi. ideo hic non pono ⁊c.

SVMMARIVM.

1 Hæres tenetur legatarijs & creditoribus, ex quasi contractu.
2 Aditio hæreditatis, non inducit obligationem ex quasi contractu.
3 Mulier vel minor si non contrahit, sed tutor vel curator: an requiratur cõsensus propinquorum requisitus à statuto?
4 Rei vendicatio, causatur à solo dominio.
5 Petitio hæreditatis est merè realis: & non præsupponit cõtractum vel quasi: vel obligationem.
6 Actio finium regundorum, an sit ex quasi contractu an datiua?
7 Libellus in actione finium regundorum, qualiter formetur?

a 1 Hæres quoque.[a] ¶ † Heres tenet̃ legatarijs ⁊ credito rib' ex q̃si ꝯctu. h. d. ¶ No. ꝙ hr̃s adeũ do hr̃ditatẽ, nõ dr̃ obligari ex ꝯctu: q: nullũ negotiũ iter hr̃dẽ ⁊ legata

2 rios gerit̃. ¶ † Et sic no. ꝙ aditio hr̃ditatis, iducit obligationẽ ex q̃si ꝯctu. qḋ facit si mulier vl' minor ex forma statuti ꝓhibet̃ ꝯhere sine cõ sensu ꝓpinquoꝝ: ꝙ tñ poterit sine dcõ ꝯsensu hr̃ditatẽ adire. Jta dt sin gularit̃ Bar. i. l. apḋ iulia. §. fi. ff. ex q. cau. i pos. ea. vt dixi. s. eo. in ꝑnc. Sec' si statutũ diceret ꝙ nõ pñt se obligare sine ꝯsensu ꝑdicto: q: cuꝫ adeundo hr̃ditatẽ hr̃s sit obligat' creditorib' ⁊ legatarijs vt h: q̃ sine ꝯsensu adire hr̃ditatẽ nõ poterit. Jta vult Bar. ⁊ doc. i. l. more. i ꝑn. ff. de acq. hr̃. Et Bal. Ang. ⁊ Jmo. i. l. mutũ. §. j. eo. ti. Sꝫ aduertas ꝙ q̃n statutũ dt, ꝙ nõ possit ꝯhere: lꝫ Bar. i. d. l. apḋ iu. dicat ꝙ possit adire. Tñ idẽ Bar. i. l. more. i ꝑn. ff. d acq. here. arguit ꝑ ⁊ ꝯ. ⁊ tñ vr̃ velle ꝯriũ, ꝙ sine dcõ ꝯsensu nõ pt hr̃ditatẽ adire. ar. l. oẽm. ff. de iudi. ſꝫ ꝙ possit adire sine dcã solẽnitate, tꝫ Ang. Raph. ⁊ dñs Jo. i. d. l. mutũ. §. j. Sꝫ ibi Lud. tꝫ opi. Bar. i. d. l. more. vbicũq3 ei i statuto vnica rõ reddi põt ex illa arguim' ẽt extẽsiue: lꝫ i statuto nõ sit exp̃ssa. vt. l. milites. ar. i fi. ꝑn. ff. d re mili. Et no. Bal. ⁊ Sali. i. l. fi. C. de libe. ꝑte. vl' exhere. Sꝫ cũ statuti rõ de adhibẽdo ꝯsensu ꝓpinquoꝝ, sit ne mulier ifirmitate sex' dãnificet̃: vt. l. trãsactiõib'. C. d trãsac. Eadẽ rõ hꝫ ẽt locũ, i aditiõe he reditatꝫ. igit̃ ⁊c. Et ꝑ h̃ facit multũ. qḋ no. Bar. i. l. si vn'. §. pact'. ff. d pac. i ẏ. itẽ op. Si h̃ est verũ, seq̃ret̃ ⁊c. i fine. Et no. Bal. i. l. j. C. d pac. al's i rub. vbi dicũt ꝙ statutũ loq̃ns i s'ili casu de ꝯctu, hꝫ locũ ẽt i libe ratiõe ⁊ ẽt renũtiatiõe. Et tñ h̃ duo nõ sunt ꝓprie ꝯct': q: nõ vltro ci troq3 obligatoria: ſꝫ ex vna pte tm̃. ff. de ẏb. sig. l. labeo. ⁊ Sabin'. §. j. igit̃ ⁊c. Et h̃ mihi magis plꝫ, q: mẽs statuti est aĩa statuti ⁊ ipm̃ statu tũ: vt. l. cũ mulier. ff. sol. ma. Sꝫ mẽs statuti fuit ꝓuidere mulierib', ne ꝓp eaꝝ fragilitatẽ illaq̃arent̃: vt. l. j. ⁊. ij. ad velleia. ſꝫ ita pt illaqueari adeũdo hr̃ditatẽ, sicut ꝯhẽdo: vt. l. pt. C. de iure delib. ⁊. §. ſꝫ neq3. s. de auto. tuto. igit̃ ⁊c. Preterea id dr̃ statutũ, de q̃ si statuẽtes fuissent in terrogati, id ẏosir̃ statuissent. vt. l. tale pactũ. §. fi. cũ gl. singl'ari q̃ ⁊c. Cui eñ dubiũ ꝙ si fuissent statuẽtes ẽt iterrogati d aditiõe hr̃ditatꝫ: q: ꝓhibuissent mulierẽ posse adire sine dcõ ꝯsen su ꝓpinquorũ. q̃ hr̃ ꝑ expresso statuto. igitur ⁊c.

3 ¶ † Querit Bar. i. d. l. apḋ iulianũ. i fine qd si nõ ꝯhit mulier vl' minor: ſꝫ tutor curator vel ꝓcura tor su': an regrat̃ dict' ꝯsensus ꝓpinquoꝝ regsi tus a statuto: ⁊ vr̃ ꝙ sic. q: ꝑ tutorẽ vel aliũ admi nistratorẽ pupill' ipe dr̃ ꝯhere: vt. d. l. apud iulia nũ. in ꝑn. Jn ꝯriũ adducit q: isto casu minor, nõ ꝓprie ꝯhit ⁊ dimittit isolidũ. Ego credo istã vlti mã ptẽ verã: q: isto casu cessat rõ statuti ⁊ ei' mẽs. Statutũ eñ iḋ h̃ ordinauit ne mulier vel minor ꝑ pter eoꝝ fragilitatẽ decipiant̃. Sꝫ ista rõ cessat, q̃ñ ꝑ aliũ maiorẽ ⁊ intelligẽtẽ ꝯhũt. igit̃ dꝫ cessa re statuti dispõ: vt. l. adigere. §. quis. de iure pro na. facit gl. notabilis. Et ꝙ ibi dñs Jo. i. l. tã his. §. j. ff. de dona. cã mor. dic vt ibi. Et hr̃ ꝑ Bal. in. l. cũ mulier. ff. so. ma. ⁊ hr̃ i. l. ij. §. fi. ꝑ gl. Bar. ⁊ doct. C. de dona. ¶ Jn gl. itelligit̃ ibi. vt. j. de actio. §. j. dic vt ibi dicã ⁊ facit gl. magna. i ꝑn. illi' tit. de a

4 ctio. ¶ † Jn ea. gl. ibi. s. de le. §. nfa. dic fm Joã. fa. q: in h̃ nõ vr̃ cõparatio: q: rei vẽdi. causat̃ a so lo dñio: nec aliquã ꝓsupponit obligationẽ vt hic dt gl. ſꝫ hypothecaria ex ꝯuẽtiõe: vt. ff. de pac. l. si tibi. §. d pig. ⁊ ꝓsupponit obligationẽ ꝑsonalẽ, vl' esse vl' fuisse. C. d lui. pig. l. itelligere. vñ pt dicere de hypotheca, vt dicim' de actiõe ex testõ qḋ ori tur ex q̃si ꝯctu talis hypotheca ꝑ legatꝫ. l. mediã te ⁊ ꝯcedẽte ex actiõe hr̃dis secuta. vt. l. creditori bus. §. j. ff. de separa. bo. ⁊. l. j. C. cõia. de leg. sicut alia hypotheca oritur ex cõtractu. vt. j. de actio. §. item seruiana. ⁊ dic vt ibi plene scripsi.

✳ ADNOTATIO. Rei vendicatio, actio i rẽ ⁊ actio realis sunt multi noĩa, eo q: vnũ ⁊ idẽ significant. §. sic itaq3 discretis. ẏsi. appella mus. de actionib'. j. l. in rẽ. in ꝑn. de rei vẽdicatio ne, ⁊ rei vẽdicatio nullã ꝓsupponit actionẽ ꝑsona lẽ ſꝫ tãtũmõ realẽ. §. omniũ istitutiõib' de actio nib', actio aut realis solũ ꝓsupponit dñium, seu q̃si respectu agẽtis, respectu ẏo rei possessionẽ seu detentationẽ. l. officiũ. ⁊. l. in rẽ. de rei vẽdica tione. in pãdectis. dñium aũt ꝓbare, est difficile. Bar. ⁊ scribẽtes in. l. rẽ q̃ nobis. in ꝑn. col. ij. versi. q̃ñq3 ille. de acqr. posses. Alex. ꝯsi. iiij. exordiente, videt̃ inspectis. col. vij. versi. verũ quia mod'. nu. 26. vol. ij. ad idẽ Philip. deci' ꝯsil. xlij. exordiẽte ⁊ ꝑ facultate, col. vj. ẏsi. hinc est. nu. 10. vol. j. imo dñij ꝓbatio difficillima est. Alex. ꝯsi. xxxix. visis scripturis. col. ij. ẏsi. talis dñi ꝓbatio. nu. 2. in cal ce. volu. ij. ⁊ de premissis, ⁊ modis alijs probandi dñium dixi ample cõsi. cclxxxvij. exordiẽte quon dam marmetus faucenia versi. sed rei vendicatio presupponit. nu. 5. 6. 7. 8. 9. cũ seq̃ñ. Anto. Cai'.

5 ¶ † Jn ea. ibi ꝙ sic ex q̃si ꝯctu. dic fm Jo. fab. ꝙ nõ est verũ: q: petitio hr̃ditatꝫ ẽ mere realis, ⁊ nõ ꝓsupponit ꝯctũ vel q̃si vel obligationẽ. vñ lꝫ re periat̃ ꝙ hr̃s adeũdo videat̃ q̃si ꝯhere cũ legata rijs ⁊ creditorib': vt hic. nõ tñ cũ posidẽtib' res hr̃ditarias. vñ de hac dñm vr̃ sicut de rei vẽdica. ⁊ ꝑ ꝯñs possessor ꝑ hr̃de vel ꝑ possessore, non dr̃ teneri nec ex ꝯctu vel q̃si: tu dic ꝙ petitio hr̃dita tis est in rẽ. lꝫ habeat aliq̃s ꝑstationes ꝑsonales: vt elegãter no. Bar. i. l. lꝫ si lege. §. petitio. ff. d pe titio. hr̃di. de q̃ vide tu q̃ late scripsi. j. de actio. §. ſꝫ iste. i ẏsic. i gl. in rẽ. ibi. §. q̃dã. dic vt ibi. ¶ † Jn

6 ea. gl. i fi. no. gl. ꝙ actio finiũ regũ. est ex q̃si ꝯctu: ſꝫ gl. i. l. j. ff. finiũ regũ. dt ꝙ imo est datiua ⁊ sic nõ orit̃ ẽt ex q̃si ꝯctu. ⁊ idẽ qḋ h̃ sentit gl. i. l. j. ad hoc C. de annali excep. Et h̃ tꝫ Raph. Pe. ⁊ Cy. per istũ. §. j. cũ. §. ꝑcedẽti q logt̃ i fami. erci. ⁊ cõi diui dũdo. vbi tacite societas iducit q̃si ꝯctũ h̃ nõ. vt ff. ꝑ socio. l. vt sic. cũ. l. seq. Sꝫ gl. i. §. q̃dã. j. d actio. dt ꝙ ista actio est natiua, mista ex iure ꝑsonali ⁊ reali ꝑ h̃ hꝫ effectũ mistũ. Et istã tꝫ dñs me' Flo. i. d. l. q: lꝫ iter agẽtes tali actiõe nihil sit gestũ, pt tñ dici q̃si gestũ: ꝓp turbationẽ vel occupationeꝫ ꝯfiniũ, vel ẽt lꝫ nõ sit gestũ: tñ sepe ex̃ id qḋ agit̃ liberoꝝ: ⁊ est vtile scire q: si est natiua pt dicere ad uersariũ obligatũ: iḋ sic si esset datiua: vt no. gl. ⁊ oẽs doc. i. l. j. ⁊ pe. gl. de act. ⁊ oblig. in h̃ aũt dic tu pleni' vt scripsi. j. de actio. §. quedã. in ver. in glo.

a ¶ Heres quoq3. Jn pri. §. dictũ est ꝙ heres si sit cohr̃di obligat' ex causis supra dictis. s. si fruct' rei cõis sol' ꝑce perit: vel si cohe res su' in rẽ cõeꝫ impẽsas fecerit necessarias. quiã tũc ex q̃si ꝯctu i telligit̃ obliga tio ꝯcta. Sed qd dicetis de here de q obligat' est legatario, obli gat̃ ne ex q̃si ꝯ ctu: rñ. d. Justi. dicẽs ꝙ ex ꝯctu nõ est obligatus legatario, eo qḋ nullum negotiũ gessit legatarius cũ hr̃de neq3 cuꝫ defuncto, nec ex maleficio nec ex quasi, supple q̃ re intelligit̃ obli gat' ex quasi cõ tractu. h. d.

a ¶ Ite is cui. Iã habuistis multa exẽpla de obli.q̃ fiũt ex q̃si ɔctu. adhuc restat vnũ exẽplũ: veluti si qs credẽs se dbere re titio centũ.cũ ĩ ꝟitate sibi ĩ nullo teneref,p errorẽ soluerit idebitum:hz titiũ cui ista cẽtũ soluunf indebita obligatũ: ꝛ nõ ex ɔctu ꝑprie,imo videf magis ex distractu obligatus, ꝛ dr ex distractu:q2 q soluẽdi aio pecuniã dat, potiꝰ eã dare vr̃ vt distrahat magis q̃ vt ɔhat: nec ex maleficio est obligatꝰ vel q̃si,supple:q2 p diuisionẽ illã.s̃.de obli. ʃ.seq̃ẽs diuisio. apparet q ex q̃si ɔctu obligatꝰ ẽ: vñ iste q idebitũ accepit, perinde obligaf acsi mutuũ ei daref:et b̃ veruz est q̃tũ ad effectũ obligãdi, ꝛ nõ q̃tũ ad nomẽ obligatiõis, vel actꝰ.ꝛ.h.d.

b ¶ Ex quibusdã. Iste.ʃ.nõ ptinet ꝑprie ad titulũ istũ, s3 ponif hic gr̃a vberioris doctrine ad pximã mã3 de idebito: ꝛ pone casum sic supra dictũ estq̃ si aliqs soluat alicui idebitũ per errorẽ, q ille q idebitũ recepit soluenti obligaf ex q̃si ɔctu: ꝛ iste q soluit recipiẽti, pecuniã illã repetere p̃t aliq̃n tñ in aliqbꝰ casibꝰ nõ est ita: veluti si qs soluit idebitũ ex cã illa q̃ ex inficiatione crescit.illud ei nõ repetif.ẽ ꝛ aliõ exẽplũ in legato relicto.ꝛ hoc verum erat s3 nõ in oĩ legato.q̃tuoꝛ eni3 olĩ erãt gñа legatoꝝ.ʃ.p vẽdicationẽ:p dãnationẽ,p sinẽdi modũ, p exceptionẽ vt.s̃. de lega. ʃ.i.illud aũt bñficiũ p q̃ crescerẽt legatũ p inficiationẽ, solũmõ locũ hẽbat in relicto p dãnationẽ:s3 cũ vna hodie sit nã oĩm legatoꝝ ꝛ etiã fideicõmis. vt.s̃. de lega.ʃ.nostra aũt cõstitutio.ꝛ ita nõ distinguit hodie quatr legatur sed cui legef. Si eñ sacrosan. ecc.vel alijs venerabilibꝰ locis q̃ religiõis vel pietatis ĩtuitu decorenf, aliq̃ legata fint:hmõi legata p ĩficiationem crescũt.ꝛ si hmõi locis legata indebita soluanf, nõ repetũtur.h.d. Super isto.ʃ.p̃ot q̃ri qđ est qđ dr in fine istiꝰ notule,vt si soluaf emẽdãdo qđ signaf sup illo ꝟbo.l.aqlie.i fi.eñ illiꝰ gl.ad solutionẽ cuiufdã ɔriꝰ vr̃ dicere q actio.l.aqlie nõ sit a p̃n.penalis s3 ex ĩficiatione hoc est p negationem penalis fit.hoc vr̃ fallu3. Actio eñ.l.aqlie,de sui p̃mitiua natura est penalis cu3.ʃ.vltra rei estimationez teneaf ɔdẽnatꝰ in actione legis aqlie.adđ q dici p̃ot q actio.l.aqlie non tenef qs solu3 ad estimationẽ rei,si ex pmo capite cõueniaf s3 tenef soluere q̃nti pluris res fuerit in anno retro:s3 si ex tertio capite cõueniaf, tenef quanti plurimi fuerit in.xxx.diebꝰ.vt.j.de le.aql. i p̃n.ʃ.hoc aũt capite.penalis aũt actio est i duplũ ex sola ĩficiatione.ꝛ sic intellige gl.ꝛ.h.d. vsq; in fi.titu.

finiũ regũ.in.fi.¶ † In hac ꝟo actiõe finiũ regũ. libellꝰ sic formaf.narrãdo vel te tenere ꝛ possidere fundũ.vt dicẽdo ad te talẽ fundũ spectare ꝛ ptinere iure dñij directi,vtilis vel q̃si. Et qđ ad te ptinet vsq; ad talẽ locũ.ꝛ q Titiꝰ vicinꝰ tuꝰ occupauit duos pedes,de eo qđ spectat ad te:quare petis vsq; ad tales fines ꝛ terminos tibi adiudicari ꝛ tales debere fines esse terminos, declarari ꝛ sup talibꝰ finibꝰ silentiũ perpetuũ Titio imponi.ꝛ sic tantũmõ de terminis ɔtẽdif in hac actione.vt.l.fi.ff.finiũ regũ.ꝛ.l.iij.C.eo.ti.ꝛ ibi doc.ita dicit Guil.i Spec.de parochi.post p̃n.ꝛ ita Ioã. an.ꝛ dñs Flo.i.d.l.j.Dic vt ibi circa hãc formã libelli.vide ẽt q̃ scripsi.j.đ act.i.d.ʃ.q̃dã.i ꝟ.in practica aũt poterit libellꝰ in hac actiõe ꝛc.dic vt ibi.

SVMMARIVM.

1 Recipiens indebitũ solutũ per errorẽ, ex quasi contractu dicitur obligatus ad restituendum illud.
2 Insinuatio an requiratur in liberatione facta animo donandi, sicut in alia donatione.
3 Error, multis modis committitur.
4 Condictio indebiti, cui competat, & contra quem?
5 Condictio ob causam & cõdictio indebiti an possint simul concurrere?

a 1 Item is cui. [a] ¶ † Qui recipit indebitũ solutũ p errorẽ, ex q̃si ɔctu dr obligatꝰ, ad restituendũ illud.h.d. ¶ No.q ex solutiõe vt extinguaf obligatio.ꝛ sic ɔsequaf liberationẽ, nõ ɔhif nec ɔctꝰ dr fieri s3 distractus. facit.l.tutela.cũ ibi no.gl.ꝛ doct.C.de i inte.resti. mi.ꝛ sic est dubiũ,an statutũ loq̃ns de ɔctu,hẽat locũ i distractu:de q̃ i auf.sacramẽta. C.si aduer. vẽdi.ꝛ no.gl.i.l.j.ʃ.j.ff.de tu.ꝛ ra.distra.tñ nõ credo cõprehẽdi,q2 si nõ cõprehẽdif q̃si ɔctꝰ:vt dixi s̃.ʃ.pxi.ita ẽt nõ cõprehẽdif distractꝰ vt b̃. Sed dic vt no.Bart.i.l.si vnꝰ.ʃ.pactꝰ.ff.de pac.ꝛ facit qđ dixi.s̃.ʃ.pxi.dic vt ibi.
2 ¶ † Qđ facit ẽt an liberatiõe fcã aio donãdi,reqraf isinuatio sicut i alia donatiõe:de q̃ dixi.s̃.de dona.i.ʃ.j.ꝛ no.Bar.i.l. modestinꝰ.ff.đ dona.ꝛ vult Sali.i.d.l.illud.C.de sac.san.ec.ꝛ facit qđ no. Bal.ꝛ Ange.i.l.tale pactũ.in p̃n.ff.de pac.¶ No.q qui credit se obligatũ soluẽdo pecuniã,magis vr̃ illud facere aio distrahẽdi obligationẽ, q̃ aio alterũ obligãdi ad repetẽdũ siue ad reddẽdũ.¶ No.q ille q recipit indebitũ,obligaf acsi mutuũ recepisset.¶ No.q recipiẽs indebitũ ignoráter, dr ex q̃si ɔctu obligari.
3 ¶ † In gl.ɔdictiõe.i fi.tu dic pleniꝰ fm Bar.i l.j.ff.de offi.pcu.cesa.vc3 q̃nq; erraf circa psona3: q̃nq; circa rẽ:q̃nq; circa dñiũ:q̃nq; circa cãm traditiõis dñij.Pmo casu q̃n circa psonã erraf, aut erraf circa substãtiã ipsiꝰ psone: ꝛ tũc talis error ipedit trãslationẽ dñij:vt.l.si qs vxori.ʃ.cũ titio. ff.de furt.aut erraf in q̃litate psone,vt si puto te liberũ cũ sis seruꝰ filiusfa.vel patrẽfa.cũ sis filiusfa.tũc nõ ipedif trãslatio dñij:vt.d.ʃ.cũ titio.ꝛ.ʃ. si seruꝰ.Aut putabã te diuitẽ,cũ esses paup.na3 talis error nõ ipedit trãslationẽ dñij: nisi circa b̃ sit cõmissa falsitas vel dolꝰ:vt.l.is q.ʃ.si tu titiũ. ff.de furt.ꝛ ibi Bar.Aut est erratũ q2 credebã te pcuratorẽ titij,cũ nõ esses,ꝛ tũc aut nũq̃ habuisti mãdatũ:aut habuisti,sed fuit reuocatũ.Pmo casu.fit furtũ.scđo nõ:vt no.gl.ꝛ doc.i.l.falsus.C. de furt.Si ꝟo putabã te sane mẽtis cũ sis furiosus,tũc ẽt ipedif dñij translatio:vt.l.qđ meo.ʃ.si furioso.ff.de acq.pos.ꝛ b̃ de pmo mẽbro. In scđo mẽbro p̃ncipali,q̃n erraf circa rẽ:tũc aut erraf in corpe rei,vt q̃n volo dare equũ,ꝛ dedi hoiẽ3: tũc impedif dñij trãslatio.vt.ff.de ɔhẽ.emp.l.i vẽditione.Si ꝟo erraf in substãtia rei,vt q̃n volo dare massam auri,ꝛ ipsa est enea,ꝛ tunc vitiat dñij trãslationẽ nec ɔctꝰ vẽditiõis vz.d.l.i vẽditiõe.i fi.l3 i stipl'o valeat.d.l.si id qđ aurũ.de ꝟb.obl.ꝛ rõ reddif ibi p gl.ꝛ Bart.Si aũt erraf i noĩe ꝑprio ipsiꝰ rei, vel i appellatiuo.de q̃ dic in.l.si qs i fundi vocabulo.cũ gl.la.j.Q̃nq; erraf i põdere vľ mẽsura rei:ꝛ tũc impedif dñij trãslatio,in eo in q̃ est erratũ.vt.d.l.si qs vxori.ʃ.q marmora ꝛ no.in.l.arbitrio.ʃ.de eo.ff.de dolo.Tertio casu p̃ncipali q̃n erraf in dñio,tũc fm gl.meliorẽ de corpore iuris in.d.l.j.de offi.pcu.ces.Dic aut errãs tradidit re3 suã,aut alienã.Si suã tũc aut ipse scit eã esse suã s3 tradidit eã tãq̃ alienã,tũc trãsferf dñiũ vt.l.iulianus.ʃ.fi.de cu.fu.Aut ignorabat eã esse suã,ꝛ tũc aut tradidit ꝛ impedif dñij trãslatio:vt.l.iij.ʃ.subtiliꝰ.ff.de cõdi.ob can.¶ Fallit fz gl.qđ tradidit autoritate rei iudicate,quo casu p sniam mediãte traditiõe,trãsferf dñiũ: vt.l.põpo.ʃ.si iussu.ꝛ ibi gl.ꝛ doc.ff.de acq.pos.Aut tradidit rẽ nõ tãq̃ eiꝰ cui tradidit,ꝛ tũc aut tradidit eã tanq̃ alteriꝰ a q̃ cãm nõ hz:ꝛ tũc nõ impedif dñij trãslatio.vt.l.eiꝰ q in p̃uincia.ff.si cert.pet.in.ʃ.quas ꝟo.ꝛ ibi no.ꝛ ibi vide Bar.aut tradidit eã tãq̃ alteriꝰ,a q̃ cãm nõ hz:ꝛ tũc talis traditio impedit dominij trãslationẽ.vt.l.si pcurator.ff.de acq.rer.do.Si ꝟo tradidit rẽ alienã:ꝛ tũc aut tradidit vt suã:ꝛ tũc dominiũ nõ trãsferf vt.d.l.j.de offi.pcur.ce.nec p̃ot haberi ratũ a dño,nisi i subsidiũ talis trãslationis dñij.vt.l.mater.C.de rei vẽdi.si ꝟo tradidit rẽ alienã nõ vt suã, sed tãq̃ dñi:ꝛ tũc nõ hz mandatũ ad hoc:ꝛ tũc dñiũ nõ trãsferf:vt.l.j.ꝛ p totũ.C.de re. alie.nõ alienã.Aut hz mãdatũ speciale,vel gñale cũ libera:ꝛ i alio casu nõ.vt.l.pcurator cui libera. ꝛ.l.pcurator tutoꝝ.ff.de pcu.In q̃rto mẽbro q̃n erraf in cã dñij,vt si credo me dñ3 ex vna cã,cũ sim ex alia:ꝛ tũc impedif dñij trãslatio.vt.l.si seruũ filij.ff.mãda.In q̃nto mẽbro q̃n erraf in cã traditionis:ꝛ tũc aut ambo cõtrahẽtes in eãdẽ cãm cõsenserũt,l3 errẽt:ꝛ tũc nõ impedif dñij trãslatio:s3 habẽt locum remedia iuris vt condictio indebiti vt hic,vel ob cãm:vt in ti.de cõdi.ob cã.ꝛ in ti.de cõdi.sine cau.Aut nõ cõcordãt in eãdẽ cãm:ꝛ tũc aut vtraq; est habilis ad trãslationem dñij,aut altera tñ:si altera tñ,nõ trãsferf.vt.l.si ego.ff.si cer.pe.i fi.Si vero vtraq; esset habilis ad transferendum dñiũ:ꝛ tunc aut apparet q tradens ex vna causa tñ,volebat trãsferre dñium nõ ex alia.ꝛ hoc casu impedif dominij translatio.vt.d.l.si ego.in prin. Aut nõ apparet q voluerit tñ ex vna cã trãsferre.tũc talis error in causa traditionis,nõ impedit dominij trãslationẽ.vt.l.cũ in corpꝰ.ff.de acqr.rerũ do.q̃ oĩa nota.
4 ¶ † Hic bñ staret ꝛ poni posset materia ɔdictiõis idebiti,vñ aliq̃ breuia p remissiones tñmõ ponã:ꝛ cui cõpetat ista cõdictio indebiti,ꝛ ɔ quẽ.vide gl.plene Bar.ꝛ doc.i.l.si pcuratoꝛ.C.de cõdi.inde.¶ Scđo an ꝛ q̃n habeaf rõ fructuũ ꝛ quoꝝ in dicta ɔdictiõe indebiti:hr̃ in.l. indebiti.in prin.ff.de ɔdi.indebi.Et ibi gl.Bar.ꝛ doct.¶ Tertio de medio cõcludẽdi in dicta condictione indebiti.ꝛ in maiore ꝛ etiã i minore.Vide mediũ cõcludendi in.l.interdũ per Bar.e.titu.
5 ¶ † Quarto an condictio ob causam ꝛ condictio indebiti,possint simul concurrere ꝛ vbi competit condictio indebiti,cõpetat cõdictio ob causam? vide.l.iij.ʃ.si liber homo.ff.de cõdi.ob cau.ꝛ.l.si pcurator falso.ff.de condictio.ob causam.ꝛ ibi do. Pau.de cast.in repeti.ꝛ habetur per gl.ꝛ ibi dixi in.l.ij.ʃ.j.ff.de verbo.obli.

SVMMARIVM.

1 Indebitum solutum ex causa quæ crescit per inficiationem, non potest repeti.
2 Casus, in quibus cessat condictio indebiti.

b 1 Ex quibusdam. [b] ¶ † Indebitũ solutũ ex cã q̃ crescit p inficiationẽ,nõ p̃ot repeti ꝛ legata indebite soluta venerabilibꝰ vel pijs locis,non possunt repeti. h.d.¶ No.regulã q solutũ indebitũ p errore3,repetif.fallit i certis casibꝰ.¶ No.q in lege aq.crescit estimatio ɔ negatẽ.¶ No.q legata ẽt idebita,nõ p̃nt repeti q̃n soluta sunt pijs locis:ergo l3 alijs soluta sint,repetenf.¶ In gl.qđ per errore3 in fi.dic similis gl.est.s̃.quibus modis re contrahi.oblig.ʃ.ij.ꝛ.l.j.C.de cõdi.inde.
2 ¶ † No.ergo et signa istã gl.que enumerat casus quibꝰ cessat cõdictio

a ¶ Per q̃s psonas no. ꝛc. Cõtinuatio isti⁹ ti.ē talis. cũ em̃ superi⁹ sit tractatũ de gñib⁹ obligationũ q̄ ex ɔ̃ctu vel q̃si nascũtur, restat videꝛ p q̃s psonas nobis obligatio acqrit. ꝛ pp h̾ ponit hic rub. p quas personas ꝛc.

b ¶ Expositis. Dicit q̄ Iust. φ nõ solũ p nosmet ipos nobis acqrit aliqd, ſ; ēt p eos q̃s i ptãte habemus. veluti p seruos ac filios nr̃os. ſ; dñe est ne dña iter illõ φ acqrit alicui p sui: ꝛ illõ qõ acqrit p filios: rñ. φ sic. Qõ em̃ p obligatiões aliquã p filiũ meũ mihi acqrit q̄ ad vsumfructũ. filio ãt q̄ ad ꝑpietatẽ. C. d̾ bo. q̄ liber. l. ſi. ꝛ h̾ verũ est nisi obligatio fuerit ex castrensi peculio vl' q̃si, tũc em̃ nec q̄ ad vsum fructũ nec q̄ ad ꝑpietate pr̃i acqritur, qõ ex taliobligatiõe filio õbeꝛ ex oi ei cã aduẽtitia acqrit ꝑpetas rei filio p obligatione i psona filij factã ꝛ vsufruct⁹ pr̃i: ꝛ ɔpetit ēt actio patri et non filio. ꝛ. h. d. vsq; ad illũ. §. item per liberos.

c ¶ Itẽ p liberos. Non solũ p filios nr̃os ꝛ seruos nobis acqrit, ſ; ēt p liberos hoies ꝛ ꝑnos alienos quos bona fide possidem⁹, nobis aliqd acqrit: ſ; h̾ intellige i duob⁹ casib⁹. s. si ex operis suis aliqd acqrat vl' ex re nr̃a, ꝛ sic p seruũ illũ i q̄ vsumfructũ habem⁹ vl' vsu; ſ; illã i fa;. vt pt; in notula ex duab⁹ causis nobis aliqd acqrit. h. d. vsq; ad. §. cõem.

d ¶ Cõe;. s. dictũ ē φ p ꝑuos nr̃os acqrim⁹, ſ; nũqd ꝑ uũ cõem possum⁹ nobis acqrere: et rñ. φ p ꝑuũ cõem dño acqrit, φ itel ligo. ꝛ sic dicendo dñis meis dare spondes sit stipu

dictio idebiti, l; indebitũ soluaꝛ. Illõ aũt qõ gl. dicit ibi. Itẽ si est ab alio debitũ. intellige h̾ verũ si noie debitoris soluo: al's aũt qr possum repetere, debitor nõ ē liberat⁹: vt. l. si pone. §. j. ff. de cõdi. indebi. ꝛ qõ ibi gl. ꝛ Bar. ꝛ vide no. i. l. si qd possessor. ff. de pe. he. ꝛ no. i. d. §. ij. s. qb⁹ modis re ɔ̃hiꝛ ob. ¶ In gl. ex. l. aglia ibi. l. ide nerati⁹. §. fi. cũ. l. sequẽ. Vel dic qõ rõ est timor futuri dupli, ex quo insurgit qdã ficta trãsactio q̄ repetitionẽ ipedit vt. ff. de cõdi. idebi. l. ij. ita dt gl. ꝛ doc. i. l. error. C. de iur. ꝛ fac. ign. Et Bar. ꝛ Sali. in. l. ea q̄. C. de ɔdictiõe ide. l; Bald. ibi alleget aliã rõnẽ quã allegat gl. i. d. l. elegãter. §. fi. ꝛ hoc qñ dãnũ ab aliquo datũ fuit, ſ; qñ a nemine datũ ē: vt dt gl. hec ē rõ. qr ꝑbato φ a nemine datũ est, apparet φ suũ vel sibi debitũ nõ recipit. Itẽ apparet φ solutio est facta ex cã ꝛ cõfessiõe impossibili, q̃uis ꝛ natura respuit: vt no. C. d̾ cõfes. l. j. ꝛ. ff. de interroga. ac. l. cõfessiõib⁹, ꝛ. l. si merito repeti φ sibi non ꝑiudicat. Itẽ appa ret qõ actor fuit in euidẽti calũnia: ꝛ sic ficta trãsactio, nõ valuit sicut nec vera: iõ soluti daꝛ repetitio. vt. l. in summa. i ꝑn. ff. de ɔdic. indeb. ¶ In gl. in ijs legat ibi, ſ; Bald. ɔ̃dicit: ſ; h̾ repħẽdit Iac. de arena quasi nõ sit rõ diuersitatis, qñ a nemine datũ esset dãnũ qõ solutũ repetiꝛ: vt dixi in glo. p̄cedẽti. ꝛ qñ a nemine legatum est: qr tũc etiã d; posse repeti ne ecclesia locupleteꝛ cũ aliena iactura. S; q tenẽt gl. dicũt φ rõ est, qr l; cesset cã indebiti: ꝛ tñ nõ cessat cõiectura pietatis q̄ impedit repetitionẽ vt. l. cũ his. §. mulier. ff. d̾ cõdi. inde. qõ coadiuuaꝛ, qr nõ sic euidẽter pt̾ apparere relictũ nõ esse, sicut dãnũ datũ nõ esse: qr vnum per euidentiã facti demõstraꝛ, nõ ꝛ aliõ. ꝛ sic rõ cõfessionis ꝛ transactionis ficte, nõ ex toto cessat. ita dicit Sali. in. d. l. ea que. in fi. qõ no.

Per quas personas no. obli. acqui. [a] *Rub.*

¶ Cõtinua istã rubꝛ. vt|hic i nigro, i ꝑncipio.

SVMMARIVM.

1 Filius an possit aliquam actionem intentare contra patrem.

EXpositis. [b] Totus iste titulus diuiditur in tres ptes. Primo qõ nobis acquiriꝛ p illos, q sunt i totũ in dñio vel ptãte nr̃a. Scdo qño p illos i qb⁹ habem⁹ aliqõ ius, vel q seruiũt nobis bona fide. Tertio qño acqriꝛ p illos q sunt in dñio nr̃o ꝑ pte: scõa ibi itẽ p liberos. tertia ibi cõem. ꝛ. h. d. Obligatio acqriꝛ etiã p seruũ vel filiũ. vꝫ p seruũ in totũ. per filiũ aũt quo ad cõmodũ ꝛ exercitiũ ꝛ vsum fru. h. d. ¶ No. φ tñ est dicere in nr̃a ptãte, q̃tũ in nostro dñio. facit. l. manumissiões. cũ ibi no. ff. de iustitia ꝛ iure. ¶ No. q̄ seruus nihil p se acqrere põt. imo totũ: ꝛ qcqd acqrit, statĩ trãsferꝛ in dñm. vt. ff. si quis fuit a pa. ma. l. j. ¶ No. etiã qõ i actiõib⁹ incorporalib⁹, est dare ꝑprietatẽ ꝛ sic dñiũ ꝛ vsumfructũ. cõcordat. l. q vsum fru. ff. si vsusfructus peta. ꝛ no. Bar. in. l. stipulatiões nõ diui. in prin. ff. de verb. obli. ¶ No. qõ non tantũ in rebus corporalib⁹, sed etiã in reb⁹ incorporalib⁹ acqsita p filiũfamilias diuiduntur. qr proprietas acquiriꝛ filio, ꝛ patri vsufru. ¶ No. φ i aduẽtitijs pr̃i daꝛ facultas mouendi actiões actiue ꝛ passiue: vt hic. ꝛ. l. fi. §. vbi ãt. C. de bo. q̄ libe. ¶ In gl. acqriꝛ. in fi. dic vt. s. p quas psonas nobis acquiriꝛ. §. itẽ placebat. et ibi dixi. Aduertas tñ φ si seru⁹ aufugiat añq̃ cõprehendatur, querit dño. vt. l. j. §. per seruũ q in fuga. ff. de acq. posses. S; postq̃ fuit ab alio appħẽsus aut bona fide: ꝛ qrit bonefidei possessori ex opa ꝑui. malefidei nullo mõ qrit possessionẽ: nec ēt dño ſ; dñũ bñ qrit dño. ꝛ sic ē casus vbi qriꝛ dñũ et vsucapiendi conditio sine possessiõe: vt no. Bart. ꝛ doc. in. l. j. §. ꝛ per eum. ff. de acq. pos. Et vl' casus in. l. seru⁹. cũ gl. ff. de pub. ꝛ vid oĩo Rap. i. d. §. eũ. Quid aũt si seru⁹ gerat se ꝑ libero: dic φ in dubio nõ dicaꝛ ꝑdere ei⁹ possessionẽ: nisi diu stetit i statu libertatis, ꝛ aliã multa iteruenirẽt: de qb⁹ p gl. Bar. ꝛ alios doc. ꝛ maxime Imo. i. l. iij. §. si seru⁹ quẽ posside bãt. ff. de acq. pos. ꝛ ꝑdicta sunt vera qñ licite lucraꝛ: si autẽ illicite: dic vt dixi. s. p q̃s pso. no. acqriꝛ. §. itẽ nobis. ¶ In gl. actionẽ ibi. ꝛ. l. in factũ. dic vbicũq; dicte actiões in factũ descẽdũt, vel edictis ꝑtorũ vl' ex interdictis. ꝛ ē rõ qõ ꝑtor vsus est eqtate, ꝛ illa tñ mot⁹: ꝛ in illis nõ tñ q̄riꝛ patri q̃i aliqd nõ remanet penes filiũ. vt. l. j. cũ ibi no. C. q admit. ad bo. pos. q̄ nõ est mirum si oẽs actiões i factũ filiofa. cõpetebãt, ꝛ ita dt Bar. i. d. l. i factũ. ¶ In ea. gl. i fi. no. ꝛ signa istã gl. q̄ enumerat multas actiões, q̄ etiã oli; com petebãt filiofa. ꝛ oĩno vid tex. gl. Bar. ꝛ doc. i. l. si lõgi⁹. §. j. ff. d̾ ind. Et adõ q̄ dixi. s. p q̃s pso. no. acq. i ꝑn. §. j.

1 ¶ † Et an hodie fili⁹ possit aliquã de dictis actiõib⁹ intẽtare, sine ɔsensu pr̃is vid oĩno q̄ plene scripsi. j. d̾ act. §. actiões ãt. i fi. i ꝟsi. qro an filiusfa. possit eē i iudicijs ꝛc. dic vt ibi. Et materiã huius. §. vide ibi in pluribus locis.

SVMMARIVM.

1 Vsurarius, an possit vti opera serui in suis fundis.

c Item per liberos. [c] Liberi ꝛ serui alieni bõa fide possessi, ꝛ ꝑui vsufructuarij ꝛ vsuarij acqrũt nobis ex re nr̃a, ꝛ ex opa ipsorũ. h. d. ¶ † In gl. vsũfructũ ibi. l. p seruũ. dic tu vt no. ibi. gl. qr aut q̄riꝛ an vsuari⁹ possit vti opa ꝑui i suis fundis, ꝛ põt aut q̄riꝛ an possit locare operas dicti serui alteri, ꝛ nõ põt. Et istud cõmuniter de quo dixi. s. p quas personas nobis acquiritur. in princ. ꝛ. §. j.

SVMMARIVM.

1 Legatum factum Sacerdoti talis ecclesiæ: an sibi vel ecclesiæ acquiratur.

d Communem. [d] Seru⁹ cõis, acqrit dñis cõiter pro portiõe dñica nisi vni vl' iussu vni⁹, fuerit stipulat⁹. h. d. ¶ No. φ cõis ꝑu⁹, repñsentat psonã oĩ; dñorũ, ꝑ dñica pte. ¶ No. φ l; seru⁹ cõis repñtet psonã oim dñoꝝ, põt tñ si vult vno tñ ꝛ nõ alijs stipulãdo acqrere: vl' ēt p traditionẽ vl' acceptilationẽ. ¶ No. φ si iussu vni⁹ dñi ꝑcedẽti obl one stipuleꝛ, iubẽti tñ ꝛ nõ alijs q̄rit l; ēt simpl'r stipuleꝛ. ¶ In gl. ꝑ dñica i fi. dic vt plene p Bar. i d. l. si ꝑu⁹ cõis. la vlti. ff. de stipu. ꝑuo. ¶ In gl. stipulat⁹. in fi. dic vt ibi hr̃ ꝛ ibi vide q̄ scripsi. s. de sti. ser. §. pe.

1 ¶ † Sed vero legatũ factũ est sacerdoti talis eccl'ie, an sibi vl' eccl'ie acqraꝛ: dic φ i dubio vl' factũ cõtẽplatiõe eccl'ie: etiã si nomẽ ꝑpriũ dicti sacerdotis fuerit exꝑssũ. vt. l. annua. §. a titia. ꝛ ibi tex. ꝛ gl. ꝛ Bar. ff. de annuis lega.

e *Quibus modis tollitur obligatio.* [e] *Rub.*

¶ Visum est. s. de obligatiõe inducẽda, sequiꝛ videre de obligatiõe dissolnẽda, siue tollẽda: qr nil tã naturale est, vt vnoquoq; vinculo q̄ ligaꝛ, dissolui possit: vt. l. nil tã naturale. ff. de reg. iur.

SVMMARIVM.

1 Obligatio omnis tollitur, solutione eius quod debetur legitimè facta.
2 Aliud ꝑ alio inuito creditore, an & qñ solui possit.
3 Beneficium quando confertur in inuitum.
4 Soluẽdo alteri, an liberer à creditore meo: Et quid si volo soluere pro Titio: an sicut pro inuito possum soluere ac etiam creditore inuito. nu. 5.
6 Obligati si sunt duo, vn⁹ principaliter alter accessoriè: si soluit qui accessoriè est obligat⁹, i dubio vl' soluere principal'r vt extinguat suã obligationẽ.

lat⁹ ꝛ ꝑpa noiaꝛ stipulatiõe inserẽ do. tunc em̃ ꝑ viril ib⁹ portiõib⁹ dominijs acqriꝛ: ꝛ h̾ est verũ nisi noiatim vni eoꝝ rẽ stipulat⁹ fuerit, vel vni tradiderit. et h. d. Quid si vnus dñoꝝ: q̃sĩ a Iusti. dñe si vn⁹ dominoꝝ ꝑuo cõi iusserit φ aliqd sibi stipuleꝛ: ipse autẽ seru⁹ alterũ cuivolu erit acqreꝛ noiauerit i stipulatiõe cui acqrereꝛ p stipulatione istã: et rñ. φ ei q iussit: et sic ei q noiauit: sic ponũꝛ multi casus i isto vltio rñso. S; si vni. ꝛ sic vult gl. ord. φ ita ponaꝛ ſ; do. Gui. dicit φ iste nõ est casus isti⁹ ꝟsiculi, q̃q̃ ꝟitatẽ contineat. iste em̃ casus quẽ habes. C. p q̃s pso. no. acq. l. ij. ꝛ fi. isti⁹ rñsi. ꝛ h̾ p; p hoc qõ dicit i fi. isti⁹ ꝟsi. s. dicti fctã mẽtio. dẽ isto casu: põt ergo sic poni cas⁹, ſ; qd si vn⁹ ex dñis iusserit ꝑuũ cõem aliquid stipulari cui acqriꝛ per stipulatione istã: ꝛ rñ. dicens φ l; añ tpa huius libri, in tali casu dubitaretur vtrũ duob⁹ dñis an iubẽti p stipulatione istã acqreretur, post autẽ cõpositionẽ hui⁹ libri est qõ ista expedita. s. φ iubẽti tñ acqriꝛ: vt supra dictũ est. s. de stipulatione seruoꝝ. §. vlti. ꝛ. h. d. vsq; in fi. tit.

e ¶ Quib⁹ modis. Supra dictuʒ est qualiter obligationes ex contractu vel quasi nasciꝛ, mõ restat videre qual'r nate tollũtur ꝛ ꝑpter hoc poniꝛ hic ru. ista quib⁹ modis tollitur obliga.

Ollitur. a ¶ Totus iste titulus diuiditur in quatuor partes. Primo qualiter solutione, tollat obligatio. Scdo qualiter acceptilatione. Tertio qualiter nouatione. Quarto qualiter cõsensu. secunda ibi: item per acceptilationẽ. tertia ibi, ꝑterea obligatio. qrta ibi, ꝟ amplius. ⁊. h. d. Si soluit id qd debet, vel aliud loco illi⁹ ꝯsentiente creditore oĩs tollit obligatio tam rei pncipalis ꝙ fideiussoris. h. d. ¶ No. ⁊ ad hoc semp allegat
1 † ꝙ solutiõe ei⁹ qd debet legitie facta oĩs, tollit obligatio. ¶ No. ꝙ aliud ꝑ alio inuito creditore, solui nõ põt: ſ eo ꝯsentiẽte põt solui spẽs ꝑ pecunia: ⁊ pecunia ꝑ spẽ: ⁊ vna spẽs pro alia: vt. l. ij. §. j. ff. si cer. pe. ⁊ ibi plene no. ¶ No. ꝙ qs põt soluere ꝑ alio sciẽte vel ignorãte, qnimo ꝑt solui ꝑ inuito: vt. l. soluẽdo. cũ ibi. no. ff. de neg. gest. ⁊. l. solutionẽ. Et ibi plene Bar. ff. de sol. ⁊ liberat dbitor ẽt inuit⁹. ¶ No. ꝙ lз ⁊ rei pncipalis ⁊ fideiussoris, due sint obligatiões: vt. l. papi. ff. mãda. tñ solutiõe vnica finita a reo pncipali vl a fideiussore, vtraꝙ obligatio tollit: ⁊ vterꝙ liberat. ¶ In gl. j. ibi vñ ꝑ nõ facta. ꝙtũ ad hoc vt hr dic ad istas leges vltra gl. put no. Bar. i. l. iiij. §. si reddita. ꝯmo. ⁊ i. d. l. iulian⁹. §. si fundũ. ff. de ver. ob. ⁊ no. gl. ⁊ Bar. in. l. elegãter. §. nõ solũ. ff. de dolo. ⁊ vide ꝙ dixi. s. q. mo. re contrahi. obli. §. itẽ cui. ⁊ no. plene domi. Christo. de castellino in repetitione sua. l. in hac. ff. de triticaria.
2 ¶ † In ea. gl. i fi. An aũt ⁊ qñ aliud ꝑ alio inuito creditore solui possit: posuit late Bar. i. l. ij. §. j. ff. si cer. pe. ⁊ ibi Bal. i fi. no. ⁊ Sal. ⁊ Pau. de ca. ⁊ Bal. i. l. nõ ãpli⁹. §. fi. ff. de le. j. Ex dictis oĩm cõclude, qd iterdũ merũ factũ est in obligatiõe vt fossam fodi: ⁊ tũc clarũ ꝙ aliud ⁊ sic interesse solui põt, q post morã iteresse veniret i obligatiõe, petitiõe ⁊ solutiõe: vt. l. si stipulatiões nõ di. ⁊ ibi late. Bar. ff. de v. ob. aut in obligatiõe est factũ, ſ nõ merũ: vt puta rẽ restitui: ⁊ dic in l. in re furtina. ff. de ꝯdi. fur. ⁊ dic plene ꝑ Bar. in. d. l. stipulatiões nõ diuidunt. ⁊ Sal. i. d. l. i re furtiua. Aut est in obligatiõe rẽ tradi. ⁊ dic vt no. gl. ⁊ ibi late Bar. i. l. j. §. de act. ẽp. ⁊ Bart. in. d. l. stipulatiões nõ diuidunt. ⁊ no. glo. et ibi dixi i. §. ptiũ. s. de ꝯhen. empt. Aut est in obligatione rẽ dari: ⁊ tũc aut debet gen⁹, aut spẽs aut quãtitas: ⁊ in oib⁹ his casib⁹, aut debetur qd impossibile est qd prestet: q mortu⁹ ⁊ tũc estimatio ꝑstabit: vt. l. si seruũ. §. effect⁹. ff. de verb. obl. Et istd est rõne necessitatis, ⁊ nõ ex natura obligatiõis vt. l. iulian⁹. ff. d ꝯfes. Ita dt Bal. i. d. l. nõ ampli⁹. §. fin. Sinaũt qd debet põt ꝑstari: et tũc aut qd prestat fuit trãsfusum in prima obligatione, ⁊ ꝑstari põt: vt. l. j. ff. de pec. leg. Aut nõ fuit trãsfusuз nec ẽ in obligatiõe, ſ ẽ i solutiõe: ⁊ idẽ q solui põt vt. l. si stipulat⁹ fueriз decẽ in melle. ff. d sol. ⁊ qd ibi Bar. ita dt Bal. i. d. l. ij. §. j. i fi. ff. si cer. pe. Sinaũt nõ est trãsfusum in pma obligatiõe, nec ẽt est i facultate soluẽdi, ⁊ tũc pmo casu qñ debet gen⁹ dic ꝑ Pau. de ca. ꝙ est triplex gen⁹. Nã quoddã ẽ gen⁹ qd ꝑm dialecticos dr spẽs, vt hõ: ⁊ tũc q est obligat⁹ ad hoieз in genere, nõ põt soluere de alio gñe: nec ẽt estimationẽ, nisi in casu necessitatis vt si hoiem habere nõ possum vt. l. nõ dubiũ. §. fi. ff. de leg. iij. interdũ dr gen⁹ quota ps alicui⁹ rei: vt cum qs est obligat⁹ in gñe: vt. d. l. deducta. §. meminim⁹. ff. ad treb. ⁊ ibi no. ⁊ isto casu admittit ad soluẽdũ estimationẽ: vt. l. nõ ãpli⁹. §. fi. cũ. l. seq. ff. de leg. j. ⁊ hoc ꝑpter difficilẽ diuisionẽ. tertio mõ dr qs obligat⁹ ad gen⁹ qd recipit functionẽ i gñe suo, vt qñ ẽ obligat⁹ ad ea ꝙ cõsistũt in põdere nũero vel mẽsura: ⁊ isto casu si vult soluere i alio genere, nõ audit sec⁹ si in eodẽ: lз soluat aliã rẽ ꝙ recepit. Sinaũt nõ recepit functionẽ in gñe suo ⁊ tũc aut tale gen⁹ nõ est repositũ sub alia specie, vt ꝑmittis marchã argẽti: ⁊ tũc ꝑt solui estimatio, vt. l. j. ff. de au. ⁊ argẽ. le. aut est repositũ sub aliqua specie, vt puta ꝑmittis centũ libras Bonoñ. ⁊ tũc in alio genere solui nõ põt. vt. d. l. §. §. j. ff. si cer. pet. ita dicit Bal. in. d. l. nõ amplius. §. fi. Tu adde ꝑm Sali. in. d. l. hoc vltimũ esse veruз, qñ illud gen⁹ põt reperiri in eadem bonitate: al's põt, imo cogit qñ fuit in mora: vt no. in. l. vinum. ff. si cer. pe. Secũdo casu principali, qñ debet species ⁊ tũc aut illa species nõ põt reperiri, ⁊ soluet estimatio: vt. d. l. nõ dubiũ. §. fi. de lega. iij. aut illa species põt reperiri, ⁊ tũc si debitor nõ põt illam hẽre: tũc nõ cogit nisi ad estimationẽ: vt ar. l. q restituere. ff. de rei vẽdi. aut põt illã habere ⁊ soluere, ⁊ tunc cõpellit nisi rõne dure separationis: vt l. si dom⁹. §. q cõfitet. ff. de le. j. vel nisi fauore liberalitatis exercẽtis: vt. C. de dona. l. si qs ad agendũ. His etiã casib⁹, sufficit ꝙ estimatio soluatur. Tertio casu principali, qñ debet quãtitas. ⁊ tunc aut reo nõ dat habilitas soluẽdi quãtitatẽ: q eaз nõ hз. Et tunc cogit facta sibi prius obligatione de preciosioribus suis reb⁹, accipere in solutioneз specieз sui debitoris vt in auт. hoc nisi debitor qd ibi no. in cor. vñ sumit. C. de sol. ⁊ no. Bar. in. d. l. ij. §. j. aut põt qñtitatẽ debitã soluere, ⁊ si illi⁹ quãtitatis est debitor respectu certe speciei: tũc ꝑstãdo dictã speciẽ, liberat. vt. l. si vero. §. fi. cũ. l. seq. ff. sol. ma. Sinaũt est debitor quãtitatis simpliciter, nõ respectu certe qñtitatis. ⁊ tũc ad illã cogi potest vt. l. eũ a q. C. de solu. Fallit fauore ecclesie. vt auт. hoc ius porrectum. C. de sacrosan. eccl. ꝙ oĩa bene no.
3 ¶ † In gl. solutio fiat. ibi ꝑma verior est. Tu dic qñꝙ bñficiũ respicit cõmodũ illi⁹ tm̃ q cõtrahit. ⁊ tũc nõ cõfert in inuitũ: vt in ꝯrio. Quãdoꝙ etiã respicit cõmodũ alteri⁹. ⁊ tũc põt conferri in inuitũ. ita loquit totus ti. de mu. ⁊ ho. in quo honores cõferunt in inuitũ, qui respiciunt publicaз vtilitatẽ: ita hic qd possit solui ꝑ alio respicit ẽt cõmodũ creditoris ideo liberatio i inuitũ cõfert. facit. ff. de ver. ob. l. seru⁹ vetãte. ista dicit Bart. in l. soluẽdo. ff. de neg. ge.
4 ¶ † In ea. gl. in fi. tu dic ꝙ aut creditum meũ ⁊ creditores mei descendũt ex eadẽ cã. ⁊ tũc soluẽdo alteri ⁊ sic creditori meo, et liberor a creditore meo ipo iure: vt. l. si liber hõ in prin. Et ibi glo. Bar. ⁊ doc. ff. de neg. gest. aut non descendũt ex eadẽ causa: ⁊ tunc aut res mee erant obligate creditori creditoris mei. ⁊ tunc ipso iure liberor vt. l. solutũ. §. solutũ. ff. de pign. act. ⁊ ibi gl. ⁊ Bar. Aut nõ erãt obligate. ⁊ tũc liberor ꝑ exceptionẽ: vt. l. si operã. ff. de doli excep. ⁊ ita not. ibi Bar. qd no. ꝑm Bal. in. d. l. si liber. hõ. Si tibi debeo decẽ, ⁊ tu debeas tot fratri meo vel cõiuncto vel amico meo. ⁊ tu petis illa a me deceз, ego non possum cõpẽsare cũ illis decẽ ꝙ debes fratri meo. Cõsiliũ est vt ego soluam illa decẽ fratri meo. ⁊ a te ego liberat⁹ ero, aut ipo iure aut ope exceptionis: vt. s. dixi qd no. quia isto anno vidi de facto.
5 ¶ † Quid autẽ si volo soluere ꝑ titio: an sicut ꝑ inuito possuз soluere, ac ẽt creditore inuito possim? rñdeo ꝙ creditor nõ põt cogi accipere solutionẽ. Sed deponẽdo ⁊ etiã consignãdo debitũ, liberat reus. Et sic nõ tm̃ sua depositione ⁊ cõsignatiõe liberat, sed etiã facta ab extraneo vt est gl. ordi. et ibi Bar. i. l. solutionẽ. §. iudiciũ. ff. de solu. de qua est casus in. l. q decẽ. §. cũ mihi. in ver. quemadmodũ. ff. de solutio. vt no. Bar. in. d. l. solutionem. lз gl. dubitauerit. C. de solu. ⁊. l. obsignatiõe. ¶ In gl. ipe liberat ibi, qño cedet actiõeз creditor: no. ꝙ opponi põt creditori agẽti contra fideiussorẽ mãdatorẽ ⁊ aliũ accessorie obligatũ, exceptio cedendarũ actionũ. vt. ff. de fideiuss. l. fideiussoribus. ⁊ talis exceptio põt opponi anteꝙ fideiussor condẽnet, ⁊ ipedit sñiam nisi fiat cessio: vt. l. si qs alicui. §. fi. ff. mãda. potest aũt opponi post sñiam, et ipedit executionẽ fieri: vt. l. si fideiussor. §. fi. ff. de fideius. ⁊ no. gl. ⁊ doc. in. l. si res obligata. in fi. ff. de leg. j. Et his duobus casib⁹, opponit per modum exceptionis: potest etiam opponi post solutionẽ factã a fideiussore. quia per solutionem factaз ab eo, nõ est liberatus re⁹ principalis ipso iure: vt. l. papi. ff. manda. Et hoc casu fiet per modum agẽdi. ⁊ sic officio iudicis: vt no. d. l. si res ob. ⁊. l. modestinus. ⁊ ibi late Bar. ff. de solu.
6 ¶ † In ea. gl. in fine.

a ¶ Tollit. Scire aũt debes, ꝙ quatuor sunt modi principales qbus tollit obligatio. Primo em̃ tollit ꝑ solutionẽ. scdo ꝑ acceptilationẽ. tertio ꝑ voluntariã nouationẽ. qrto tollit obligatio ꝙ ex ꝯsensu cõtrahit per cõtrarium cõsensum: ⁊ isti quatuor modi tollẽdi obligationem pncipales in isto titũgunt in principio. ergo de pmo mõ videamus. Et scire dbet, ꝙ obligatio tollit ꝑ solutionẽ eius qd debet: lз nũqd tollit obligatio si debitor soluat aliud ꝙ dbeat: puta si Titi nũs dedit ꝑ pecuniã quã dbebat: ⁊ rñ. ꝙ sic. duз tñ volẽte creditore fiat. Regulariter em̃ loquendo inuito creditore, aliud ꝑ alio solui non potest. Sic ergo vt iã dictũ est, solutiõe ei⁹ quod debetur omnis tollit obligatio. Sed veruз est si ipse debitor soluat qd debet, si ne aliquo noie debitoris ẽt debitore inuito vl ignorãte. hoc dicit ad itellectũ gl. signate sup illo verbo oĩs obligatio ⁊c. scire debes ꝙ oĩs obligatio tollitur solutiõe ei⁹ qd debet, ẽt si fuerit ciuilis tm̃ ⁊ ad. l. in ductã. in ꝯtrariũ ff. solu. l. q hoiem §. fi. rñ. d. Iust. ꝙ spãle ẽ ibi ꝙ aliud operatur solutio quã credebat soluẽs: ⁊ pone casuз qliter aliqs soluз ciuiliter obligat, pone ꝙ aliqs mihi centũ numerauit: ⁊ ita naturaliter ⁊ ciuilr suз obligat⁹, fecit postea mihi pactum de nõ petendo: ⁊ ita tollit obligatio naturalis ⁊ remanet ciuil. Sз si post illd pactũ factũ de nõ petẽdo, ignorans sibi soluero qd debebã, nõ liberor a ciuili obligatiõe ꝑ istã solutionẽ q

opat repetitionẽ: vñ liberationẽ parere nõ potest vt i pdicta. l. q hoieз. itẽ si re⁹ soluerit: in superiorib⁹ dictũ est ꝙ bene liberat debitor solutiõe ei⁹ qd debet: sed nũqd ꝑ istã solutionẽ liberat fideiussor: ⁊ rñdet ꝙ sic ecõuerso si soluat fideiussor creditori qd ei debet, liberatur pncipalis debitor. h. d. vsꝙ ad illum. §. itẽ per.

in fi.not.diligēter qñ sunt duo obligati, vnꝰ principaliter alter accessorie: ꝙ si soluit qui accessorie est obligatus, in dubio vr̃ soluere pncipaliter vt extinguat suã obligationem ꝛ illa ipso iure tollit̃. principalis aũt non, sed ope exceptiõis ne bis creditor ꝯsequat̃ idē: vñ cũ durat ēt obligatio rei, nõ est mirũ ēt si actũ nõ fuerit ꝙ põt ex iteruallo fieri cessio vt dixi. secus qñ sunt eque pricipaliter obligati, vt duo rei, duo tutores. tunc simpliciter vnus soluendo totalē actionem que ambos ligat, dissoluit. vnde nisi actum sit ꝙ cedatur, non potest fieri cessio ex interuallo. iste est proprie casus in.l. modestinus.ff.de solu.ꝛ ibi vide de predicta cessione latissime per Bar.ꝛ doctores.

SVMMARIVM.

1 Obligatio verbis contracta, tollitur per acceptilationem.
2 Consentaneũ & naturale est vnũquodꝙ dissolui eo vinculo, quo ligatũ est.
3 Acceptilatio inutilis, an habeat in se pactum de non petendo?
4 Brocardum illud quomodo intelligatur? Si non valet quod ago vt ago: valeat vt valere potest.
5 Debitor, quomodo debeat soluere debitum?
6 Acceptilatio generalis, an porrigatur generaliter?
7 Debitum quando soluitur per debitorem, an aliquis cogatur facere liberationem generalem vel tantummodo in illis decem?

a Item per acceptilationem. ¶ † Per acceptilationē tollit̃ obligatio, verbis ꝯtracta. alie aũt põt in stipulationē deduci p aquilianã ꝛ demũ p stipulationē in totũ vel p pte tolli cuiuscũꝙ forme vel materie existãt. h.d. ¶ Not. aliud remediũ tollēde obligationis, vez nõ tm̃ solutione: vt.s. in pnci. sed etiã p acceptilationē. ¶ Not. ꝙ acceptilatio nõ est vera, sz imaginaria ꝛ ficta solutio. Ex quo sequit̃ ꝙ si in statuto fit mētio de solutione certo mõ faciēda, vt̃ qd̃ soluat gabella nõ cõprehēderet acceptilationē: qꝛ statuta debēt verificari in verbis proprijs. vt.l.iij.§.hec verba.ff.de nego.gest. ¶ Not. ꝙ natura acceptilationis est, nõ posse tollere nisi obligationē ꝯtã verbis: qꝛ ēt acceptilatio fit tãtũmõ verbis. ¶ Not. ꝙ ꝯsentaneũ ꝛ naturale est, vnũquodꝙ dissolui eo vinculo quo ligatũ est: facit.l.nihil tã naturale.ff.de regul.iur. ¶ Not. consiliũ ꝛ remediũ legale: qd̃ oĩs obligatio quomodocũꝙ contracta, potest nouari ꝛ in stipulationē deduci. ꝛ deducta potest postea ꝯtrarijs verbis ꝛ sic acceptilatione tolli ꝛ remoueri. ¶ Not. in versiculo sicut. qd̃ soluere ꝛ acceptilare indicant̃ a pari. dic vt.s.dixi. ¶ Not. formã traditam a iuriscõsulto gallo.aquil.stipu. ¶ Not. ꝙ non tantũ preterita ꝛ presentia, sed ꝛ futura obligatio, nõ tm̃ pura sed ēt conditionalis põt per acceptilationem tolli. ¶ Nota ꝙ non tantum obligatio personalis, sed etiam realis potest p acceptilationem tolli. ¶ In glo.imaginaria solutio. ipsa acceptilatio: tamen habet̃ p solutione vt.l.si ex pluribus.ff.de acceptila. vt in simili etiã dicimus de iuramento qd̃ habet̃ loco solutionis inter deferentem ꝛ iurantem: non tamen etiam est pprie solutio: vt.l.duobus.§.j.ꝛ ibi glo.ꝛ doc.ff.de iureiurãdo. ¶ In gl.cetere.ibi cũ sit ciuilis actꝰ, sed si diceret̃ ꝛ stipulatio est actꝰ ciuilis. vt.l.j.in fi.ff.de pac.ꝛ no.l.ex hoc iure.ff.de iusti.ꝛ iure. ꝛ tamen in stipula. oẽs obligationes etiam iurisgen. deducuntur ꝛ sic tollunt̃? Respondeo quod in habentibꝰ symbolũ, facilis est trãsitus: vt.l.in rē.§.tignũ.ff.de rei vendi. sed stipulatio tendit ad obligandum debitorem, prout etiam primo erat obligatꝰ ideo faciliter obligatio vna transit in aliã per acceptilationem pmittitur obligatio. vñ
3 vt sibi cõtraria nõ põt tollere quod est de iuregē. vt hic. ¶ † In ead. glo.in fi.no.glo. an acceptilatio inutilis habeat in se pactũ de nõ petendo? vide etiã glo.ꝛ ibi Bar.Bal.ꝛ omnes doc.in.l.si vnꝰ.§.penul.ff.de pac.ꝛ gl.ꝛ Bar.i.l.an inutilis.ff.de accepti.ꝛ late p Bart.Ang.ꝛ Imo.in.l.j.§.si qs ita.ff.de verbo.obli. Et conclude vt dicit hic glo. qꝛ aut peccat in forma, ꝛ nullo modo valet: vt si fiat inter absentes vel in diē, vel sub cõditione, ꝛ nõ habet vim pacti: vt.l.an inutilis.§.acce
4 pto ferri.ff.de accepti. alias secus. ¶ † Et predicta inducunt̃ ad illud brocardum si nõ valet qd̃ ago vt ago, valeat vt valere põt. In quo cõclude ꝙ aut constat de mente disponentiũ, ꝛ illã serua: aut est dubiũ ꝛ tunc dic aut cogit̃ de obligatione inducenda: ꝛ tunc regulariter nõ valet etiam vt valeret põt: vt.l.j.§.cũ qui.ꝛ ibi glo.ff.de cõsti.pecunia. ¶ Fallit qñ non est differentia in iure cõstituendi, sed in modo. vt.l.si tã angusti.ff.de serui. ¶ Fallit secũdo quãdo sumus in vltimis volũtatibus, ꝛ agit̃ de dispositione particulari: vt.l.sceuola.ff.ad treb. ¶ Fallit tertio qñ est defectꝰ in causa efficienti. vt in.c.de despõ.impube. Si vero agit̃ de liberatione, ꝛ tũc tolle glo.in.l.an inutilis.ff.de accep.ꝛ hic qꝛ aut peccatur in forma, aut in materia? ꝛ addas ꝙ iuramentũ hz vim clausule, vt valeat eo modo quo põt: vt.l.cum pater.§.filius matrem.ff.de leg.ij. ¶ In iudicijs vero, dic qd̃ valet ꝛ potest dũmodo nõ sit defectꝰ forme. vt.l.sed si possessori.§.itē si iuraueto.ff.de iureiurã. fm̃ Dy.ꝛ Bal. licet Ange. teneat cõtrariũ ꝛ male per.l.vt puto.§.j.ff.fami.ercisc̃. cũ gl.ꝛ de hoc brocardo vide Bar.Ang.ꝛ Imo.in.l.§.si quis ita.de verb.ob.ꝛ Cy.ꝛ Bald.ꝛ doc.in.l.non codicillũ.C.de testamen. et Flo.in.l.si tam angusti.ff.de seruituti. Adde vnũ verbum qd̃ dixit Bal.in.d.l.si vnus.§.penul.ff.de pactis. ꝙ ea que se habent vt genꝰ ꝛ spēs si non valet qd̃ ago vt ago, valeat vt valere põt: vt.d.§.penul. sic acceptilatio ꝛ pactuz: qꝛ includunt genus sub specie. Secus aũt si se habent vt differentes, specie, vt testamentum ꝛ codicilli ita intelligatur
5 d.l.nõ codicillũ. ¶ † In glo.recte soluit̃.in fi.dic cõclusiue. Aut sunt plura debita. Et tũc põt debitor vnũ itegre soluere: ꝛ ille creditor cogit̃ acceptare. vt.l.§.ff.quibus modis pignꝰ vel hypo.so. Si vero est vnũ debitũ, ꝛ tunc aut pars debiti est liquida ꝛ pars nõ: tũc cogitur creditor accipere particularē solutionē. si pars liquida integra offerat̃, vt.d.l.quidã estimauerũt.ff.si cer.pe. et si non acceptatur. tunc etiã in parte liquida, non dicit̃ esse in mora. vt.l.qui solidũ.in prin.ꝛ ibi Bart.ff.de lega.ij. aut totũ est liquidũ. ꝛ tunc non admittit̃ particularis solutio: vt.l.tutor.§.lucius.ff.de vsuris. fallit.in.l.cũ heres.§.item si dicerem ff.de statuli. itez fallit in.l.placuit.de fun.patri. Quid ecõtra si debes mihi centũ, an possum petere qnquaginta? dic ꝙ sic. vt.l.in cõmodato.§.pe.et ibi Bar.ff.cõmoda. nisi debitor dicat qd̃ quicqd volo contra eũ petere, petaz vna simul, ne cause cõtinentia diuidatur. vt.l.nulli.C.de indic. ita dicit Bar.in.d.§.penul.ꝛ in.d.l.quidã estimauerunt.ꝛ ibi Bar.Bal.Ang.ꝛ Imo.in.l.scire debemus.in fi.pn̄.de verb.obli.ꝛ Barto.Bald.ꝛ Imo.in.l.j.ff.de acqui.here.ꝛ Sali.in.l.ratiões.C.de proba.ꝛ Bar.in.l.si qdē.C.de transac. de quo dic vt dixi
6 ĩ.de actio.§.si minus. ¶ † In gl.ita pposita est.in fi. qro an gñalis acceptilatio porrigat̃ gñalr̃? dic quod in dubio generalis liberatio, refertur ad id de quo specialiter actum est: vt.l.si de certa.ꝛ ibi Barto.Ange.ꝛ Salic.C.de transac. nisi aliqua verba subijciantur, que non possunt salua ratione recti sermonis referri tantummodo ad specificata, sed vltra specificata importãt ꝛ intelligi debēt. vnde licet narratio fiat qd̃ decem que tibi mutuaui reddidisti mihi. ꝛ preterea gñaliter ab oĩ eo ꝛ toto qd̃ petere possem a te, libero te: itelligit petere possem rõne dicti mutui facti de decē, et non ex alia causa: vt.d.l.si de certa.ꝛ.l.ēptor.§.lucius.ff.de pac. secꝰ, si subijciat̃ vel alia quacunꝙ dicta de causa, vel qd simile. qꝛ dicta verba salua ratione recti sermonis, non possunt referri tantũ ad dictũ mutuũ: vel gñalis intelligitur liberatio etiã quo ad alias obligatiões vel causas. vt.l.si ex pluribꝰ.§.j.ꝛ ibi Bart.ff.de sol.ꝛ.l.pluribus.ꝛ ibi Bar.ff.de accepti. ita ēt dicit Bar.in.d.l.si de certa.ꝛ in.d.l.emptor.§.luciꝰ.ꝛ late in.l.aurelius.§.caius.ff.de liber.lega. ¶ Unde sit cautꝰ semp qñ facis istas liberatiões generales, qualiter verba
7 concipiunt̃. ¶ † Quero an aliquis cogat̃ quando soluitur per debitorē debitũ, facere liberationem gñalē vel tantũmodo in illis decē? dic qd̃ non cogitur facere gñalē liberationē, sz tm̃modo de receptis. vt.l.aquiliana.ꝛ ibi Bar.ff.de transac. vñ mēte ppetuo no. qñ fit liberatio. ꝛ in ea dr̃ iõ dictam liberationē fecit, qꝛ cõfessus fuit sibi plenarie satisfactũ: ꝙ nunꝙ apponas ꝙ ip̃z liberauit p acceptilationē. rõ est qꝛ de natura acceptilatiõis fit, vt cũ qs cõfitear̃ se solutũ illud qd̃ sibi solutũ non est, illa vident̃ apposita magis ad solēnizãdũ acceptilationē, ꝙ p hoc sit vex ꝙ plenarie fuit sibi satisfactũ: vt.l.iiij.§.nunc de effectu.ff.de lib.leg. ita sing.dicit Bar.in.d.§.caiꝰ.in fi.ꝛ in.l.j.ff.q̃ in frau.cre.ꝛ in.l.ex duobꝰ.ff.de duo.re.ꝛ i.l.si ex stipulatione.ꝛ ibi doc.ff.de do.ꝛ ibi Raph.ꝛ Bart. Rapha.in.l.ex pluribus.§.j.de sol.ꝛ C.q̃ in frau.cre. qd̃ ppetuo no. qꝛ vidi multos peritos errare: qꝛ semp faciunt liberationē p aquilianã stipu.ꝛ accep.subsecutã. Tu autē qñ est vera satisfacio, nũꝙ p acceptilationē facias liberationem sz qñ eēt simplex cõfessio de recepto, tũc eēt vtilis acceptilatio qꝛ non põt opponi p creditorez exceptio de non recepto, siue de nõ nu.pe. vt ē tex. ꝛ ita no. ibi Bar.in.l.acceptilatum fuerit.§.j.ꝛ ibi Bart.ff.de accep.ꝛ no. Bart.in.d.l.si ex pluribꝰ.in prin.ff.de solu. Sz Rapha.in.d.l.si in stipulatum.ꝛ in dicta

a ¶ Itē p. Iã vidistis vnũ modũ pncipalē obligatiõis tollēde, ꝛ aliꝰ modꝰ obligatiõis tollēde pncipalis, vt p acceptilationem. Sz dñe qd ē acceptilatio? ꝛ rñ. ꝙ acceptilatio ē imaginaria solutio: si em creditor debitori suo illud qd̃ sibi debet ex vborũ.obli. remittere velit, poterit h̃ facere i hũc modũ si patiat̃ debitorē hec vba dicere dicto creditori: qd̃ tibi debeo p stipulatiõnē habes ne acceptũ. ꝛ rñ. creditor habeo. liberatꝰ est debitor acsi creditori soluisset qd̃ ei debuisset. hoc dicit vsꝙ ad.§.grece ꝛc.

l.si ex plurib⁹.tʒ ꝯ Bar.qđ alia est cōfessio.ꝛ alia est acceptilatio:qꝛ nō est vex ꝙ acceptilatio fiat ꝙ cōfessus ē habuisse.sʒ qꝛ accepto fert vt hic ꝛ.l. si acceptilatio.ī fi.ff.de accepti.Itē acceptilatio ista isto casu fit,ad abūdātē cautelā ergo nō nocet l.q mutuā.ff.mād.itē dicit ꝙ nō est oīno supflua, qꝛ si ꝯfessio ꝓbeř falsa,remāet acceptilatio ꝛ ista no.qꝛ sunt magni effect⁹.qꝛ si cessat foro,nō resciderež ita facilr sicut si esset donatio.Sʒ lʒ credā opi.Raph.fore veriorē nō tñ posset in practica obtineri ꝯ Bar.lʒ ipse dicat ꝙ semel obtinuit. ¶ In gl.q̄si.ī fi.dic ꝙ lʒ actio ī rē,nō p̄supponat obligationē.vt.j.de actio.§.j.nec etiā offm̄ iudicis,vt.l.q p collusionē.ff.de acť.emp.tñ p̄supponit quādā equitatē:qꝛ decerniř actio,ꝛ illa eqtas est illa q̄ nouař.vt dicit gl.de excep.in.l.j.in fi.magne gl.ꝛ ibi Bar.ff.de preto.stipu.Ang.

3 ¶ Preterea.Iā vidistis ꝙ duobus modis tollitur obligatio, tolliř ēt tertio scʒ p nouationē volūtariā:veluti si illa.x.q̄ debes Seio,sei⁹ stipulat⁹ fit ab aliq̄ alio mō q̄ a te aīo nouandi:qꝛ tūc tolliř prima obligatio iternētu noue psone,ꝛ noua nascitur obligatio.p̄ma obligatione trāslāta ī posteriorē,addo ēt ꝙ si nō valeat noua obligatio,p̄ma p secūdā nihilomin⁹ tolliř: veluti si a pupillo sine tutorꝫ autori.fuerizstipulat⁹,illō tibi debebā oīno enim amittitur actio tua eo ꝙ prima obligatio sublata ē:ꝛ sic inutilꝫ ē actio q̄ ad effectū experiēdi,ē tñ aliqua scʒ naturalis.ꝛ.h.d.

SVMMARIVM.

1 Nouatio fiebat olim interuentu nouę personæ etiā si à pupillo stipuler quòd alius mihi debet.
2 Pupillus contra naturalē restitutionē tm̄,nō restituiř.
3 Iura quot reperiantur,in nouatione?
4 Rñd ens primo accusationi:& dans fideiussores,si iteratò rñdeat ei promittat & iteratò dedit alios fideiussores,primi sunt liberati ope exceptionis.
5 Campsor si respondet pro aliquo creditore,an debitor sit liberatus.
6 Nouatio est duplex.

a 1 Præterea, a ¶ † Interuētu noue psone,olim fiebat nouatio:etiam si a pupillo stipularež qđ ali⁹ mihi dʒ.nō autem a seruo:hodie vero non p̄sumiř nouatio nisi expresse hoc agatur.h.d. ¶ Not.ꝙ si aliquis ꝓmittat qđ alijs dʒ,olim ip̄o iure fiebat nouatio qꝛ ille q nouiter ꝓmittit,obligaž.ꝛ ille qui primo tenebatur ē liberar⁹. ¶ No.ꝛ tene mēti ꝙ ēt ex naturali obligatiōe tm̄,fit nouatio antique ꝛ valide obligatiōis. ¶ No.ꝙ si scđa obligatio est penit⁹ nulla, prima non nouatur. ¶ No.ꝙ etiā nō interueniēte noua psona,sʒ si antique obligationi aliqd addaž vel detrahiř,tñ fit nouatio. ¶ No.ꝙ obligatio cōditionalis ita demū nouat p̄mā purā,si cōditio euenerit ꝛ nō añ. ¶ No.ꝙ olim ēt p p̄sumptiones,fiebat nouatio hoc est quoties p̄sumi poterat ꝙ inter cōtrahentes animo nouādi.secūda obligatio intercesserit,vt.l.ij.ff.de no. ¶ Not.qđ hodie nisi expressum sit inter cōtrahētes,ꝙ cōuenerūt ꝓpter nouationē prioris obligationis:nūq̄ fit nouatio vt hic.ꝛ ī.l.fi.C.de noua. ¶ Not.ꝙ qñ nō fit nouatio,pōt ꝛ p̄ma ꝛ scđa obligatio durare:facit.l.q bis idē.ꝛ.l.si dari.ꝛ qđ in eis not.ff. de ver.ob. ¶ In glo.nouatione.ibi p stipula.vt subijcit.Sʒ Bar.ī.l.j.in.j.col.ff.de noua.dicit qđ etiā p aliū ꝯctū,poterat fieri nouatio.alle.tex.singu.in.l.si mādato meo.§.fi.ff.mā.Aduertas tñ dicit ipse,ꝙ lʒ qñ fiebat per stipulationem presumebaž nouatio,tñ qñ sine stipulatione non p̄sumeretur,nisi hoc agerež.vt est casus in.l.itē illa.§.fi.ff. de ꝯstitu.pecu.ꝛ in.d.l.si mādato meo:§.fi.sʒ ꝓm Pau.de castr.in.d.§.fi.in.d.l.si mādato meo.ille tex.non ꝓbat dictū Bar.qꝛ ibi ex solo mādato facto per debitorē vel fideiussorē,non tollitur actio prima.sicut Bar.vř sensisse ī.d.l.j.ꝛ in.l.singularia.in fi.ff.si cer.pet.sʒ tolliř per stipulationē animo nouandi interpositā in p̄mo casu illi⁹.§.et in scđo tolliř per iudiciū animo nouādi susceptum. Et ita sentit gl.in ꝟbo mādato q̄ exponit.i.propter mādatū.q.d.mandatū nō fit ex mādato,sed ex susceptione iudicij ꝓpter mandatū:sʒ dic tu ꝙ de dicto Bar.est glo.ordi.in.l.vbi qs p alio.ff.de ꝯsti.pecu. ¶ In glo.a pupillo.in fi.vide que dixi
2 s.de inuti.stipu.§.si pupill⁹. ¶ † In glo.nulla est ibi:an vero nō restituaž qꝛ ꝛc.no.glo.ꝙ pupillus cōtra naturalem obligationē tm̄,nō restituitur. idē no.glo.in.l.puberes.ꝛ ibi vide doc.ff.de verb. obli.ꝛ in l.si pupillū.ff.de arbi.ꝛ l.si minor.ff.de ꝓcura.in gl.magna ꝛ ita cōmuniter tenetur licet glo.in.l.marcellus.ff.de fideiuſ.teneat ꝙ restituaž,sed pro primis gl. Bart.ibi allegat casum in.l.in cause.la.ij.ff.de mino.nisi virtute talis obligatiōis naturalis,solueret:quia tunc ꝛ aduersus solutionē ꝛ aduersus naturalez obligationem ex quibus lesus est,potest restitui.vt l.interdū.ff.de ꝯdi.indebi.lʒ in illo tex.ipso iure sine restitutiōe potest petere pupillus restitui sibi pecuniā solutā:qꝛ interdū p̄sona restitutionis locum facit,de quo ibi per Bar.ꝛ do.Pau.de ca.qꝛ hoc mihi placet p illū tex.lʒ cōiter teneaž ꝙ nō,ipso iure.sed p restitutionē in integrum. ¶ In glo.nō idem.in fi.dic ꝙ seruus nō pōt esse fideiussor
3 alicui⁹.nisi ex causa peculiari.vt.l.iij.§.filiusfami.ff.de pecu. ¶ † In glo.nouatio fit.in fine.no.istā glo.in primo intellectu ꝙ ī nouatione, reperiuntur tria iura.ꝛ idē vult Bar.in.l.penul.ff.de p̄to.stipu.vbi in effectu concludit qđ iure digestorum in stipula.conuentionali.Aut secunda cōtinet plusq̄ prima,aut minus.Aut tantūdē,aut aliud prorsus diuersuʒ.prīo casu p̄sumiř nouatio.scđo casu non.vt.l.q vsusfruct. ff.de verbo.obl.qđ est verū quando continebat minus re.Si vero secūda continebat minus tempore,secus videbaž.vt hic.ꝛ.j.dicam.Tertio casu quando cōtinebat tantūdem.ꝛ tunc aut interueniebat noua p̄sona.ꝛ presumebatur nouatio.vt hic nisi esset actū ꝙ essent duo rei: vt.l.iij.§.j.ff.de duobus reis.Aut interueniebat noua persona,et non presumebatur nouatio.vt.l.scire debem⁹.ff.de ver.obli.in p̄n.ꝛ ibi gl. Quarto casu nō presumebaž nouatio,nisi exp̄sse hoc agerež.vt.l.fundū cornelianum.vt ibi no.ff.de dona.hodie ꝟo nūq̄ p̄sumiř nouatio, nisi hoc agaž expresse vt hic in fi.Aduertas tñ ꝙ vbicunqꝫ olim p̄sumebaž nouatio,etiā tacite hodie fit nouatio saltē ope exceptionis.vt no.gl.Bar.ꝛ Ang.in.l.ij.ff.de nouatio.ēt gl.ꝛ doc.in.l.fi.C.de noua.ꝛ Bar.ꝛ Ang.in.d.l.penul. ¶ Ex his Bar.in.d.l.penul.ff.de pre.stip. infert.aliqs dedit fideiussores de iudicio sisti ꝛ iudicato soluēdo,postea iterato dedit alios fideiussores.vtrū videaž a prima obligatiōe recessum?ꝛ primi fideiussores videanž liberati?ꝛ vř qđ sic saltem ope exceptionis p istū tex.coniuncta gl.in.l.ij.sʒ Bar.tenet cōtrariū qui sic debet intelligi,qñ obligatio principalis est renouata ꝛ non fideiussores dati. ¶ † Ex quo infert ꝙ si ille qui primo respōdebat accusatiōi,
4 ꝛ dedit fideiussores,ꝛ si iterato respondeat ꝛ ꝓmittat ꝛ iterato dedit alios fideiussores,primi sūt liberati ope exceptionis.per.d.l.penul.lʒ si post primos fideiussores datos,alios daret ꝛ iteruʒ alios daret mētione facta prime obligationis:tunc primi fideiussores nō essent liberati.ꝛ scđi eis accederent.vt.l.si titi⁹.de fideiuſ.Sed in eo qđ Bart.et Ang.dicunt per illas gl.hic ꝙ hodie semper fiat nouatio,saltem ope exceptionis ꝛc.Rapha.ꝛ Inno.in.d.l.ij.ꝛ in.d.l.penul.tenēt ꝯtrariū qꝛ istud est directo contra.d.l.fin.C.de noua.qꝛ dʒ ꝙ olim fieret nouatio,siue addaž siue detrahatur siue interueniebat noua persona,tamē hodie nihil penitus innouatur de prima obligatione:nisi expresse fuerit actum ꝙ recedaž a prima:ꝛ idē habetur hic.dic igiř non posse fieri nouationē etiā ope exceptionis.qꝛ illa dictio vniuersalis negatina penitus,ꝛ nihil falsificaretur.facit gl.in cle.j.in ver.null⁹.de preben.ꝛ in l.si is qui quadraginta.§.vtrū.ff.de reb⁹ dubi.et hoc credo de iure verius.ꝛ ponderanda etiā sunt alia verba.d.l.fi.ibi nisi specialiter remiserit.ꝛ ibi.ꝛ hoc expresserit.qꝛ oportet si in specie agitur ꝙ fiat nouatio.ꝛ non sufficit simplr agi,qꝛ posset itelligi tacite.vt.d.l.ij.sed opus est ꝙ non exprimat.facit qđ habeř in.l.fi.§.defensionē.C.de admi.tu. Et no.Bar.in.l.ptor ait.§.j.ff.de noui ope.nūtia.ꝛ in.l.j.§.j.colum.ff. de vulga.ꝛ pupil.et hoc vř velle Bald.in.d.l.fi.qꝛ multū verba illius l.fin.ponderat.ꝛ maxime ibi verbis ꝛ ibi naturalibus.ꝛ ibi nō verbis extrinsecus.vñ cū dicit verbis naturalibus id est voce expressis.et naturali organo,oportet fieri nouationē.ꝛ non per extrinsecū intellectū verbis supuenire.ꝛ sic illa dictio verbis,non ablatini sed datiui casus est.ponderat etiā ibi extrinsec⁹.scʒ presumptioneʒ.q.d.lex non addat verbis aliquam presumptiuam nouationem.ꝛ hoc etiā videř sentire Sali.in.d.l.fi.qꝛ dicit ꝙ si olim nō tantum ex cōiectura legis,sed etiaʒ ex verbis contrahentiū posset colligi mens etiā tacite:ꝙ fieret nouatio.tūc hic nō corrigitur sed fiet nouatio:hodie ope exceptionis.ꝛ ita intelliganž dicte tres gl.Si aūt olim fiebat nouatio tm̄ modo ex coniectura legis,vt puta p interuentum simpliciter noue p̄sone:olim fiebat nouatio,vt si naturaliter tm̄ obligaretur.vt hic.ꝛ tunc hoc hodie corrigitur per dictā.l.fi.ꝛ hic in fine.ꝛ idē si prime obligationi addatur vel detrahaž vt hic.si autē verbis,apparet ꝙ in secundam voluerunt transfundere primā.licet non dicant aīo nouandi.tunc iste casus non corrigitur.vt fiat nouatio ope exceptionis.ꝛ ita intelligaž glo.Bar.ꝛ Ang.ꝛ illud est verissimū ꝛ forte cum pro opi.sit casus legis.ꝛ a Bar. ꝛ Sali.ꝛ vtroqꝫ dño meo teneaž ꝛ obtineaž in practica.Et istam opi.alˀs fui consulendo secutus.Preterea nō recte alleg.d.glo.qđ oī casu fiat nouatio,hodie ope exceptionis.vt dixi.s.imo sub his ꝟbis dicit videlicet.sʒ hodie expresse fit nouatio.vt.l.fi.C.eodem.si tamen fieret tacite,etiam hodie dico competere exceptionē ꝛc.dicit enī qđ si fieret hodie tacita nouatio,quod saltem daretur exceptio.non autem dicit quod omni casu quo olim fiebat tacite,hodie fit ope exceptionis vt clare colligitur ex verbis glo. ¶ † Et predicta inducunž per Barto.in
5 l.singularia.in ver.veniamus ad secūdam partem ꝛc.ff.si certum peta. ad questionem quotidianā ꝙ si fecisti quod campsor promittit pro te creditor

creditori tuo an sit liberat⁹?ita qd̄ si campsor efficiatur non soluendo,periculum sit creditoris:⁊ tenet ꝙ si ille căpsor ꝓmittit tibi cētū que debeo,statim sum liberatus qꝛ ista ꝓmissio quam habes,cedit loco solutionis.vt.l.si pupillus.§.j.ff.de sol.sinautē nihil ꝓmisi tibi,sed tantūmō mandaui căpsori qd̄ solueret tibi:tūc ego nō sum liberatus vt ibi per eum.⁊ ꝑ hoc facit qd̄ no.Bal.in.l.fi.C.ad.l.falci.⁊ idem voluit etiam Ang.in.d.l.pe.dicens ꝙ saltem ope exceptionis,erit primo casu liberatus.sed idem Ang.in.l.qui vsufr.ff.de verb.obli.tenet cōtrarium:vnū dic ſm Jmo.in.d.l.penul.qꝛ aut est facta delegatio.et tunc clarum quod sit nouatio.vt.l.delegare.⁊ ibi Barto.⁊ Jmol.ff.de noua.nec hodie corrigitur per dictā.l.fin.qꝛ aliud est delegare,⁊ aliud nouare.vt voluit Bar.in.d.l.delegare.⁊ qñ fiat delegatio ⁊ quō:vide l.j.cum ibi no.C.de noua.aut nō fit per modum delegationis,⁊ tunc aut promissio campsoris fit tali modo,qd̄ sit verbis expressis cōiectura nouationis vt dixi ſm Sali.lʒ Jo.de imo.idem dicat nec de Sali. mētionē faciat.⁊ tūc ego sum liberatus saltem ope exceptiōis,alias

6 nullo,mō suꝫ liberat⁹.vt ptꝫ ꝑdicta q̄ no.qꝛ quotidiana sunt.¶†Addas quod alia est nouatio voluntaria,vt que fit ex voluntate contrahētiū vt dixi:alia necessaria q̄ fit ex iudicio moto.vt.l.j.C.de iud.cum ibi no.per glo.⁊ doc.⁊ maxime Ang.in repet.⁊ id̄ aduertas qd̄ nouatione necessaria intelligunť,oīa priuilegia pignus ⁊ alia necessaria in scd̄am translata.secus in volūtaria.vt.l.solū.in prin.⁊ ibi Bart.ff.de noua.vide tū singulariter dictū Bar.in.l.emptor.ff.de noua.qꝛ sunt verba multū attēdēda.nā vt dico ꝓmitto tibi qcqd ex vēdito me facere oportet:⁊ tūc in scd̄a nō veniūt vsure ex mora,que veniebant in prima exempt.que est bonefidei.secus aūt si dico in rē.vt puta quicquid ex causa vel occasione vēditionis,vel qcquid ex vēdito me dare facere ne oportet ꝓmitto:tunc isto casu debenť vsure preterite tanꝙ sors. sed nō in primo casu qd̄ no.singulariter.⁊ vide que scripsi.ſ.de actio.§. fuerat.in versi.an aūt ⁊ qñ fit actio de dote ⁊c.dic etiam vt ibi ⁊c.

SVMMARIVM.

1 Contractus qui consensu contrahitur,contrario consensu re non secuta dissoluitur.
2 Obligationes descendentes ex maleficio,non sunt ex consensu.
3 Solutio patris pretij & traditio rei factæ,licet faciat rem desinere esse integram &c.an res dicatur integra?
4 Venditor si cōstituit se precario nomine ēptoris possidere,an requirať act⁹ retro similis.Et quid si res fuit verè tradita,& debet retradere ex cōuētiōe,an debeat ēptor eodē ꝑtio reuēdere:vel simpliciter retrotradere.ſ.
6 Oblatio sola,an sufficiat in iudicio.
7 Instrumentum si reperiatur penes debitorem,an præsumatur liberatus.

a
1 Hoc amplius. a ¶†Contractus qui consensu contrahitur, cōtrario cōsensu,re nō secuta dissoluitur.h.d.¶No.ꝙ nihil est tam naturale,ꝙ nō dissoluatur eo vinculo quo ligatum est.¶No.ꝙ re integra potest consensu recedi,a contractu cōsensu celebrato.facit.§.recte.ſ.manda.¶No.ꝙ quando res vēdita est soluta,vel precium nō potest simplr̄ cōtrario sensu recedi a cōtractu:nisi actus retro similis fiat.dixi.ſ.de cōtrahen.emp.in princi.

2 ¶†Jn gl.q̄ cōsensu.ibi.l.si tibi.§.quedā.dic gl.ibi dicit idem in aliis similibus,causam famosam cōtinentibus.cū sit eadē ratio.vt.l.istud.ff.ad legē aquil.⁊ ratio est:qꝛ cū obligationes descendentes ex maleficio,non sint ex consensu.vt.l.j.§.vsqꝫ adeo.ff.de iniurijs.⁊ omnino ibi vide Bar.⁊ qd̄ scripsi in tractatu meo malefi.in ver.cōtra voluntateꝫ dicti titij sūt debiliores:⁊ cū sint penales debiliores.qd̄ itellige hi sunt ex maleficio:secus si ex cōtractu,vt tutele ꝑ socio.⁊ simi.que sunt famose.vt.l.j.ff.de infa.⁊ tamē nō tolluntur pacto nudo.vt.l.iurisgē.§. idem marcellus.ff.de pactis.⁊ qd̄ dicić qd̄ sunt penales,intellige ab vtraqꝫ parte.non ab vna.vt.§.itē mista.ſ.de act.⁊ qd̄ ibi scripsi vbi oīno videas.⁊ qd̄ dixi qd̄ possit tolli pacto,intellige quo ad ꝑiudicium partis non fisci vel reipubli.vt.l.ij.⁊ ibi gl.⁊ Barto.ff.ad sil lei.⁊ sic ꝙ quis fuerit vulneratus ⁊ pacē faciat,nō tamē malefactor est liberat⁹ a pena publica ⁊ fiscali qd̄ bene no.sicut etiam princeps faciendo gratiam malefactori,non potest tollere ius pene q̄site parti priuate.vt.l. venia.cū glo.C.de in ius voc.⁊ not.gl.⁊ docto.in.l.sed si hac.§.j.eo.ti.

3 ¶†Jn gl.neqꝫ ꝑtio.in fi.dic.ꝙ lʒ solutio partis ꝑtij,⁊ traditio rei facte faciāt rē desinere esse integrā:siue vere siue ficte res tradita sit vel quasi mortua sit sine venditoris culpa:quia habeť ꝓ tradita.vt.l.cuꝫ emptor.§.fi.ff.de rescin.vē.sinaūt essent date arre,simplr̄ ꝓ arris non dico ꝓ arris ⁊ parte pretij.vt dixi.ſ.de ꝯhen.emp.in ꝑn.siue etiā dati sunt fideiussores:vel etiā pignora,tamen dr̄ res integra.vt.l.j.C.de

4 rescin.ven.l.iij.ff.eo.ti.¶†Quid aūt si vēditor cōstituerat se precario noīe emptoris possidere:Jstā q̄ōnem format glo.in.l.ab emptiōe.ff. de pac.⁊ finaliter post argumēta hincinde,tenet qd̄ reqrať act⁹ retro similis.quia per cōstitutionē precarij,res videť tradita.vt.l.q̄dam mulier.ff.de rei vē.qd̄ Jac.but.dicit fore verū.vbi actus traditionis fuit verus.reqrit etiā vera retrotraditio.sʒ vbi fuit fictus per cōstitutionem precarij,sufficit etiam ꝙ retro similis fictus interueniat.vtputa qꝛ cōtrariū precariū emptoris,interuenit:ꝑpter qd̄ resoluiť ꝑcariū vēditoris.⁊ hoc sufficit ⁊ erit vn⁹ act⁹ resolutiu⁹.⁊ ꝑdicta itellige vera,qd̄ tpe quo vēditor cōstituit possidere,vere possidebat. alr̄s aūt etiā si possessio postea superueniat:talis possessio nō requirit ꝯtrariū ꝑcariū,vel cōstitutionē emptoris ad dissolutionē vēditionis.⁊ est rō qꝛ precariū vēditoris nō tenebat,ex quo nō possidebat.⁊ sic nō requiriť precariū ꝯtrariū.vt no.gl.in.l.a titio.in gl.fi.ff.de rei vend.qd̄ est singulariter no. ſm Sali.in.d.l.j.C.de rescin.vē.¶†Quid si fuit a res vere tradita,⁊ dꝫ retradere ex cōuētione an debeat ēptor eodē ꝑcio reuēdere:vel simplr̄ retrodare:quidam in glo.in.d.l.j.tenent ꝙ sic.vcꝫ ꝙ debeat reuēdere:sʒ male qꝛ ſm hoc essent due emptiones,⁊ sic due gabelle essent soluende.qd̄ not. ſm Sal.ibi.¶Jn glo.magna ibi itē ꝑ acceptilationem in materia acceptilationis aliquas regulas affirmatiuas.⁊ aliquas negatiuas vltra ea q̄ dixi.ſ.eodē.§.j.vide in tex.⁊ Bart.in.l.⁊ iusiurā.

6 §.j.in fi.ff.de acceptila.¶†Jn eadē ibi.⁊.l.aliā. dic vt dixi.ſ.eodē.§.preterea.nam aliqua est nouatio volūtaria,aliqua necessaria per iudiciū.vt d.l.aliam.Alia nō est ꝓprie nouatio,sed adiectio prime obligationi.vt.l.j.cum ibi no.per Bart.et Ang.C.de iudi.qñ quis est dānatus per sentētiā, nō tolliť prima sed oritur ex sentētia noua actio in factum.vt.l.actori.C.de rebus cre.⁊.l.iiij.§.si ex cōuentione.⁊.l.miles.§.indicati.ff.de re indic. de quo vide plene no.per glo.Jac.bu.⁊ Ange.in repe.in.d.l.de iudi.Et vide Bar.i.d.l.iulia.verū debitorē.ff.de condi.indebi.¶Jn eadē ibi.item ꝑ cōpensationem.dic dūmodo aperte fuerit apposita.vt.l.si constat.cum ibi no.per gl.⁊ doct.C. de cōpensa.⁊ dic vt de materia cōpensatiōis bñ dicam in.d.§.in bonefidei.⁊.§.penult.ſ.de actio. ¶Jn eadē glo.ibi:⁊ item ꝑ delegationē.⁊ dic ꝙ inter delegantēꝫ ⁊ illumcui fit delegatio,fit solūmodo delegatio stipu.vel lit.cōtes.vt.l.j.C.de noua.⁊.l.solutioni.⁊ iudiciū.⁊ ibi Bar.ff.de sol.ita dicit Bar.i.l.delegare.ff.de nouatio.⁊ de ista materia obligationis.vide tex.gl.⁊ oēs doct.in.l.j.C. de noua.⁊.l.dlegare.⁊ ibi Bar.Ang.⁊ dñi mei.ff. eo.ti.¶Jn eadē ibi.itē ꝑ ꝯfusionē debiti.⁊ qñ fiscus succedit deportato debitori.vt ibi.⁊ i.d.l.si debitori.⁊ vide.l.vrānius.⁊ qd̄ ibi Bar.ff.de fideius. ⁊ vide bonū tex.in.l.si ei cui.§.j.de euic.⁊.l.si socij. in ꝑn.⁊ qd̄ ibi scripsi.ff.de sol.¶Jn eadem ibi.itē per oblationē.dic dūmō talis oblatio,fiat ꝯgruo loco ⁊ tpe.vt.l.si solutur⁹.⁊ ibi vide Bar.ff.de sol. ⁊ ꝓcedit in reb⁹ mobilibus:in rebus aūt immobilib⁹ sufficit oblatio etiā sine ꝯsignatione,vel depositione qꝛ i re immobili nō posset habere locū. vt.l.si mora.⁊ ibi glos.⁊ ibi de materia plene vide Bar.Ang.Raph.⁊ Jmo.⁊.ff.sol.matr.in.l.acceptā.⁊ ibi gl.Bar.⁊ plene Bal.⁊ Sali.⁊ oēs doct. C.de vsuris.⁊.l.obsignationē.C.de sol.⁊ predicta ꝓcedūt in extraiudiciali.in iudicio aūt sufficit oblatio sola.de quo vide tex.gl.Bar.Bal.⁊ Sali.in.l. si rem.§.fin.ff.de pig.actio.⁊ aduertas:qd̄ sufficit offerre marsupiū cum pecunia,lʒ pecunia nō numeretur.vt not.glo.in auť.vt ob.instan.do.§.ij.⁊ no.Bar.in.l.cum seruus.ff.de cōdi.⁊ demō.quod qualiter intelligať,vide ibi Jmol.in.l.a mora.ff. sol.mat.qꝛ opus esset ꝙ testes viderēt intromitti in sacculo dictā pecuniā:⁊ sigillari qd̄ credo verū alias faciliter posset fieri fraus,⁊ qd̄ in sacculo sigillato non esset pecunia vel bona pecunia,vel nō tāta pecunia ⁊c.¶Jn eadē ibi:itē ꝑ interituꝫ ⁊c.dic si mora nō precessit.alias autē mora interueniēte,non liberareť interitu.vt.d.l.si ex legati. itē intellige qñ erat debitor speciei.vt ibi vel quātitatis respectu speciei.vt.l.titie textores.§.fi.ff. de leg.j.⁊ in.l.i naue saufelli.ff.loca.⁊.l.qdā testamento.§.si.tibi.ff.de lega.j.⁊ facit.l.si vero.§.fi.cū l.seq.ff.solu.matri.de quo vide que plene habenť per glo.⁊ doc.maxime Bar.⁊ Bald.⁊ Sali.in.l. qd̄ te.ff.si certū peta.dic vt in dictis locis.¶Jn eadem ibi ⁊ chyrographi redditionē.dic factaꝫ ꝑ creditorē debitori.cum nullam aliā vtilitatē pos-

¶Hoc ampli⁹. Jā vidistis tres modos ꝑncipales tollēde obligatiōis,q̄rto ēt mō obligatiōes q̄ cōsensu nascūtur ꝯtrio cōsensu tolluntť:veluti si ꝯuenerit inť me ⁊ titiū vt fundū tusculanuꝫ habeam emptum pro centum deinde nōdū precio soluto nec fundo tradito, placuerit inter nos ab emptiōe ⁊ vēditiōe discedere:iuicē liberamur.⁊ sic ꝑ ꝯtrariū cōsensuꝫ tolliť obligatio cōsensu.Jdē etiā itelligas i oīb⁹ alijs cōtractib⁹ ex cōsensu descēdētib⁹.h.d.vsqꝫ in fi.titu.

a ¶ De obl.q̃ ex delic.nas. Superiori libro expositũ est ⁊c. Nõ ẽ hic op⁹ aliq̃ cõtinuatione. in tex. eñ inuenit ꝯtinuatio in effectu talis. §. dictũ est qd est obligatio, ⁊ ꝙ oẽs obligatiões aut sunt ex ꝯtu aut ex q̃si ꝯtu. aut ex maleficio vel q̃si, vt dictũ est. §. de oblig. §. seq̃ns diuisio. Cũ igit in superiorib⁹ satis dictũ est de oblig. q̃ ex ꝯtu vel quasi ꝯtu nascũt. Nũc tractãdũ est de obligationibus q̃ ex maleficio vł quasi descẽdũt. Scire eñ debetis ꝙ obligationes q̃ nascũt ex ꝯtu, quadruplici gñe reperiũt: sẽp eñ nascũtur re ip̃a: hoc ẽ ab ipso delicto ꝑpetrato, veluti ex furto aut dãno, aut iiuria, h.d. Sz sup isto §. dubitari põt sup id qð dicit, qð obligatiões ex ꝯtu i q̃tuor gñā diuidũtur. Obligationes eñ q̃ ex maleficio nascũt, sunt vni⁹ gñis. Et q̃ sicut obligationes q̃ ex ꝯtu nascũt aliq̃n re, aliq̃n verbis, aliq̃n literis, aliq̃n ex cõsensu nascũt, ⁊ sic obligationes q̃ ex maleficio oriũt: aliq̃n fiũt re vt pꝫ in furto: aliq̃n verbis vt pꝫ in cõtumelia: aliq̃n literis vt patet in libello famoso ad infamiaꝫ alicuius cõposito. Quid ẽ ergo ꝙ dicit obligatio ex maleficio est vni⁹ gñeris, magis ꝙ̃ obligationes ex cõtractu. Si dices ꝙ oẽs nascuntur ex re ipsa idest ex maleficio ipso, sic similiter ex alia ꝑte oẽs obligationes ex ꝯtu nascunt: ad hoc dicas qð ex vno fonte nascuntur obligatiões ex maleficio: iõq; oẽs sunt eiusdẽ generis: vñ licet oẽs sint odiose ⁊ stricti iuris, et diuersaꝫ habeãt penam: secus tñ est in obligationibus que nascuntur ex contractu: q̃ diuersam sortiuntur naturam fm diuersitatem cõtractus, ⁊ qualitatẽ. Quedã enim sunt obligationes bonefidei: quedam stricti iuris. Item obligationes que sunt ex maleficio, stati obligãt maleficio ꝯmisso. sic aũt nõ est in obligationibus q̃ nascuntur ex contractu. Sz diceret aliquis: nonne actio iniurie, dissimulatione aboletur? quare ergo in ipso maleficio non vł malefactor obligatus? Respon. Imo deberes contrarium cõcludere. si enim aboletur dissimulatione, ergo nata fuit.

sit afferre redditio talis instrumenti. vt. l. ij. ff. de pac. ⁊ iõ si debitor postea reddat creditori: vł se reponere i suã oblig. arg. l. si vn⁹. §. pact⁹. ff. de pac.

1 ¶ † Quero instrm̃ repit penes debitorẽ, an p̃sumat liberat⁹? dic aut debitor q hꝫ penes se instrm̃ cãcellatũ, allegat se liberatũ pacto. ⁊ nõ ꝓbat nisi ꝓbet instrm̃ redditũ ꝑ creditorẽ: vt. d. l. ij. in tex. ⁊ gl. aut allegat se liberatũ solutione. ⁊ tũc aut erat ꝑsona domestica creditori, q verosimiliter potuisset instrm̃ tollere: ⁊ solutio facta nõ p̃sumit. vt. l. j. §. ille aũt. C. de lati. liber. tollẽ. aut nõ erat talis ꝑsona domestica: ⁊ p̃sumit liberat⁹ solutione. vt l. chirographi. ff. de ꝓb. ⁊ ita dici Cy. i. l. si de possessione. ⁊ ibi oẽs doc. C. de ꝓba. ⁊ Bar. i. l. j. ff. de pac. qð no. ¶ In ea. gl. ibi. §. ꝑterea. dic vt ibi dixi plene in ver. in gl. simlib⁹: ibi: sꝫ isto casu nõ iõ ⁊c. cũ multis ver. seq̃nt. vbi plene tracto materiã iuramẽti in litẽ, ⁊ vide q̃ scripsi plene. ĵ. de actio. §. itẽ si qs postulante. in ver. ⁊ ꝑmitte ꝙ sunt plures species iuramenti ⁊c. cũ alijs versi. seq. dic omnino vt ibi Ange.

¶ Famosissimi ac excellentissimi legũ doctoris, domini Ang. de Aretio super Institutis prime partis lectura finitur.

Sequitur Liber Quartus.

a *De oblig. quæ ex delicto nascũtur.* a *Ru.*

SVMMARIVM.

1 Obligatio ex contractu vel quasi, habet quadruplicem causam.

2 Maleficium, fit etiam verbis & literis.

Cum sit expositũ. ¶ Tot⁹ iste titulus diuidit in nonẽ partes. Primo ꝯtinuat istũ librũ: ad librũ p̃cedẽtẽ. Secũdo ponit diffinitionẽ: allusionẽ, ⁊ diuisionẽ furti. Scðã ibi: furtũ est contrectatio. Tertio ponit duo gñā furtorũ, eorũ penam annectendo. Tertia ibi: manifestum ⁊c. Quarto in quibus reb⁹ fiat furtũ: ⁊ quando furtũ excuset. ibi furtũ aũt fit. Quinto q̃n quis prestat opẽ, ibi interdum furti. Sexto quando illi qui sunt in potestate alterius, domino vel patri furantur. ibi: ij qui. Septimo cui competit actio furti. ibi: furti autem actio. Octauo an impubes committens furtum teneatur. ibi: in summa. Ultimo ponit q̃ sit vera pena furti manifesti ⁊ non manifesti. et h.d. Omnis obligatio ex delicto, nascitur ex re: id est ex maleficio. h.d.

1 ¶ † No. in ꝑncipio ꝙ imperator ꝯtinuat se a libro precedenti, lꝫ simus in principio libri. Idem facit. §. de rerũ diuisiõe in prin. ⁊ ad idẽ est tex. in. l. j. in ꝑn. ff. ad treb. ⁊ facit l. j. ff. de rei vẽ. ⁊ facit gl. in rubri. de act. emp. Sed possumus dicere, ꝙ ex his iuribus pꝫ ꝙ magis sit ꝯtinuatio materiarũ: nõ aũt rubricarũ siue titulorũ. vt dixi. §. eo. in rub. pemij. in fi. ⁊. §. eo. de leg. in princi. ⁊. §. eo. ꝑ quas ꝑsonas nob. acqri. §. fin. ⁊. ĵ. de act. in rub. Et per consequens si fit cõtinuatio, cum sumus in principio libri: est cõtra gl. in rub. ff. de cõdi. fur. sed lꝫ allegeṫ glo. in rubrica. ff. de act. emp. tñ iste tex. meli⁹ probat, vcꝫ ꝙ lꝫ in principio libri nõ sit necesse cõtinuare a rub. precedenti: tamẽ a libro precedenti, cõtinuari potest q̃n materie sunt conformes ⁊ consecutiue. vt hic. ¶ Nota ꝙ obligat'o ex ꝯtu vł q̃nasi, hꝫ quadruplicẽ cãm originariã a qua nascit. Ex delicto autẽ nõ hꝫ nisi vnicã, vcꝫ ex maleficio. ¶ In gl. ex maleficio. ibi: licet hic ꝓmittat dicere. dic ꝙ ista gl. nõ fuit necessaria: q̃ impator nõ dicit ꝙ in isto titulo sit de oib⁹ maleficijs tractaturus, sed in isto libro quarto. ¶ In eadẽ gl. in fi. no. ꝙ non est incõueniẽs ꝙ rubrica sit aliq̃n gñalior textu, de q̃ dic vt dixi. §. i rubrica ꝑemij.

2 ¶ † In gl. iniuria. in fi. nota ⁊ signa hãc gl. qð maleficiũ fit etiã ꝟbis, ⁊ literis. ⁊ ꝑ hoc. l. ex maleficijs. ff. de actio. ⁊ oblig. sꝫ ꝯtrñ tꝫ Bar. in. l. aut facta. in ꝑn. ꝑ illum tex. ff. de penis. vbi infert ꝙ si statutũ duplicat penã, committenti maleficiũ de nocte: quod si contumeliet vel blasphemet pena non debet duplicari. Et respõdet ad. l. ex maleficijs, quod ibi loquitur ꝙ maleficium sit largo modo, sed nõ ꝓprie: quia aliud est maleficiũ, ⁊ aliud malefactum. Et verbo non fit maleficium. vt. l. si quis vxori. §. neq; verbo. ff. de furt. ita ergo poterit intelligi ista gl. licet eam non alleget: sed Bald. in. l. fi. in fine. C. vi bonorum raptorum. tenet contra Bart. ⁊ sic videtur sequi hanc glo: licet de ea non faciat mentionem. Nam statutum duplicat penam in palatio: vel nocte duplicat, propter atrocitatem delicti. Et in casu nostro resultat maius delictũ propter locum.

✠ ADNOTATIO. Nunc tholose adresto caueṫ ꝙ si qs in palatio furatus fuerit aliquid quantumcunq; modicum, ꝙ suspendatur, ⁊ anno sequenti. 1523. dum in academia dicte ciuitatis iura publice interpretabar, vidi. in vim dicti adresti vnum hominẽ suspendi, q eodẽ instãti sciderat crumenã i q̃ fuit solus testutus reptus. An. Cai⁹. Uel ꝑp noctẽ. igit dꝫ pena duplicari vt. l. atrocẽ. C. de iniur. ⁊. §. atrox. de iniurijs. ⁊ forte hoc est veri⁹: q̃ hoc vł fuisse de mẽte statuẽtiũ vt puniant malefactores ⁊ ribaldos delinquẽtes in palatio, vel de nocte, vł alio loco vł tpe. Igit si fuissent interrogati de isto maledicto ⁊ blasphemia, idẽ statuissent: igit hꝫ ꝑ statuto: arg. gl. no. i. l. tale pactũ §. fi. ff. de pact. qð no. de quo vide q̃ scripsi i tractatu meo maleficiorũ. in gl. in verbo: ꝟba iniuriosa ⁊ cõtumeliosa dicẽdo aduersus eum ⁊c. dic vt ibi.

SVMMARIVM.

1 Furtum quid sit: & quis dicat fur manifest⁹: & nu. 3.

2 Furtum est etiam prohibitum, de iure naturali. Et nõ fit sine contrectatione. 4.

5 Furtum cõmissum est Bononiæ fur portauit Ferrariam, an ex mutatione territorij, nascatur noua actio furti?

6 Socius licet possit committere furtum, non tamẽ præsumitur commisisse.

7 Rei hæreditarię fit furtum, in tribus casibus.

8 Furtum non committitur, sine animo.

9 Ius naturale dicitur duobus modis.

10 Vsurarius manifestus, quis dicatur?

11 Malefactorem & delinquentem, quilibet potest capere etiam si sit clericus.

b
1 Furtum est. b ¶ † In hac ꝑte ponitur diffinitio ⁊ allusio furti, et ꝙ duo sũt gñā furtorũ. Et fur manifest⁹ dꝛ, q cum furto luet⁹ ẽ vł i loco ꝑuato vł publico, añꝙ̃ pueniat ad locũ destinatũ ꝑ reditu. h.d. ¶ Not. diffinitionẽ furti, addas ⁊ iuito dño. vt. l. j. ff. e. ¶ No. ꝙ nõ tm̃ sit furtũ i ꝓꝑetate, sꝫ ẽt i vsu ⁊ possessiõe

2 ¶ † No. ꝙ ẽt d iure nãli, furtũ est ꝓhibitũ. Et nõ

b ¶ Furtũ est. Quesiui a legislatore qd esset furtũ ⁊ qd rapina? Et ipse ꝑmo ponit diffinitionẽ d furto. dicẽs: ꝙ furtũ ẽ contrectatio rei aliene iuito dño ⁊ expõit ex hoc nomẽ rei, dicẽs siue ipsius rei. i. ꝓprietatis, siue possessionis et istud furtũ cõiter fuit ꝓhibitũ a lege diuina. s. ꝑ ꝓceptũ istð. Nõ furtum facies. h.d. ¶ Manifestus fur. ⁊c. Supra dictũ est ꝙ furtor duo sũt genera. nã aliud est furtũ manifestũ: et aliud nõ manifestũ, sed dñe quis ẽ fur manifest⁹? dicitur in greco: quẽ greci vocãt epauthophoro. i. ille q deꝑhẽdit i ipõ furto. ⁊ nõ solũ ille q in furto deꝑhẽditur dicit fur manifestus, sed ille qui eo in loco vbi fecit furtuꝫ deprehendit: dicit fur manifestus. Et ponit d hoc duo exempla in litera. Ulterius scire debes ꝙ si extra locũ quo furtuꝫ fecerit, visus fuerit cũ re furtiua vel deprehensus in quocunq; loco publico vel ꝑuato vel ab extraneo vł a dño anteꝙ̃ puenerit ad locuꝫ vbi furtũ ferre destinaset: fur manifest⁹ d. verũ si ad locũ cũ re furtiua puenerit anteꝙ̃ cũ re furtiua deprehẽdat, fur nõ manifest⁹ dꝛ. Sꝫ dñe qs est fur non manifest⁹? amice ꝟ tibi patere dꝫ ex his que dicimus: cũ eñ ꝯtrariorũ ea dẽ ẽ disciplina: si pꝫ tibi qs est fur manifestus, ergo ⁊ quis non manifestus. nãq nõ est manifest

hic nec manifestus dꝛ. h.d. ¶ Furtoruꝫ aũt ⁊c. Satis. §. dictum est qd est furtũ: ⁊ vnde dicatur: modo dicẽdũ est quot sunt genera furtorum. ⁊ dicit ꝙ duo. ¶ Quia furtũ aut est manifestũ, aut non. Imo diceret est mirum

est mirū: q̄ etiā de iure diuīo est ꝓhibitū. vt d̄r in exodo. Nō furtū facies ⁊c. Nō. allusionē siue deriuationē furti: ⁊ vtrū ab allusiōe vocabuli, sit licitū arguere, dic vt dixi. s̄. d̄ test. ordi. ī pri. ¶ Not. ꝙ ordinate ꝓcedit īperator. Pr̄io ponēs diffinitionē: scd̄o allusionē: tertio diuisionē
3 furtoꝝ. ¶ † Nō. ꝙ d̄r fur manifestꝰ q ī ipo flagrāti d̄licto dep̄hēditur: vl' in loco siue in domo vbi iā maleficiū ꝯmiserat: vl' etiā ī alio loco publico vl' ꝑuato, an̄ꝗ se repōat ī loco vbi se reponere destinauerat: suppie ⁊ cui acclamet̄ retro. vt. l. ij. ⁊. iij. ff. e. qđ itellige. vt hic ī gl. in v. exponere. ¶ In glo. furtū est ꝯctatio. ibi. §. si quis asinū. dic melius in
4 §. neq̄. v. dic vt ibi ꝑ Bar. ¶ † Nō. ꝙ sine ꝯtrectatione, non fit furtū. Et est contractatio amotio de loco ad locū vt. l. iij. §. si rem. ff. de acq. poss. ⁊. l. inficiando. §. j. ff. de fur. ⁊ si haberet quis animū furādi, si animum nō perducat ad effectū, nō ꝯmittit furtū. vt. l. j. ff. eo. Ex quo sequitur ꝙ postꝗ semel ꝯctauit: statim est orta actio furti. vn̄ si milies postea ꝯtrectaret, ampliꝰ nō nascitur actio furti. vt. l. ei qui. ⁊ ibi Bar.
5 ff. eo. ¶ † Ex quo vr̄ posse inferri ad illā vulgatā q̄ōnē: si vnꝰ furatur Bononie ⁊ portauerit furtū ƀ Ferrariā: an ex mutatiōe territorij nascat̄ noua actio furti? ⁊ sic ex noua ꝯctatiōe. ita qđ ƀ ferrarie possit de furto puniri. Istā q̄ōnē ponit Bar. in. l. si dn̄s. ff. e. ⁊ i. l. adducta. C. eo. sꝫ ꝙ sic ꝑꝑ qđ multi fures iā fuerūt suspēsi. Et istā opi. Bar est secutꝰ Bal. in. d. l. si aducta. ⁊ vid̄ i. l. j. circa ṗn. C. de his q̄ pe. nomi. ⁊ Bal. in aut. sꝫ nouo iure. C. de ser. fu. lꝫ doc. Bon̄. cōsuluerint ꝯriū, tn̄ hāc opi. Bar. est secutus Anto. de but. in. c. j. de rap. ꝑ qua qdā doctor solēnis ꝯpatriota meꝰ, dn̄s Frā. de alber. de are. allegat casum i. l. inficiādo. §. j. ff. eo. Et hāc opi. ego cū assidebā, sp̄ obseruaui ī odio furū. d̄ q̄ scripsi late ī meo tracta. maleficio. in ver. ⁊ vestē celestē abstulit. in ver. quero
6 quid si fur furatus fuit florētie et furtū portauit Bononiā? dic vt ibi. ¶ † In glo. rei. ibi. l. si sociꝰ. dic tn̄ ꝙ lꝫ sociꝰ possit cōmittere furtū: tn̄ nō p̄sumit̄. vt. l. merito. ff. ꝑ socio. ꝙ est verū, qn̄ sociꝰ vtit̄ re ad eū vsuz ad quē est d̄stinata. vt. l. sabinꝰ. ⁊. l. si edes. ff. cōi diui. Secꝰ si aliter vtet̄: ita ꝙ aufert̄ socio ꝯmoditas partis sue. vt. d. l. sabinꝰ. ita dixi Bar. in. d. l. si sociꝰ. ¶ Ex q̄ infert hic Jo. fab. ꝙ lꝫ colonꝰ partiarius portauerit oēs fructꝰ ad domū suā, nō p̄sumit̄ tn̄ furari q̄ sociꝰ est in fructibꝰ. vt. l. si merces. §. vis maior. ff. loca. igit̄ ⁊c. Itē facit. l. itē apud labeo
7 nē. §. si cōem. ff. d̄ iniurijs. ¶ † In ea. gl. ibi. l. hereditarie. dic ƀ verū ꝙ rei hereditarie nō fit furtū, nisi in tribꝰ casibꝰ hic positis. Et est rō ƒm Bar. ibi. q̄ cū furtū sit ꝯctatio rei aliene īuito dn̄o. et hr̄ditas non est dn̄a. igit̄ ⁊c. sꝫ hec rō videt̄ ꝯtra illū tex. nā rei pignorate a defūcto, nullus interi est dn̄s ⁊ tn̄ furtū ꝯmitti pōt: vt ibi. Vn̄ dic ꝙ alia est rō illiꝰ legis, qđ donec hereditas iacet, nulliꝰ est possessio. vt. l. j. §. sceuola. ff. si qs testa. lib. esse iuſ. fue. sꝫ vbi nō est possessio vl' detētatio, ipossibile est furtū cōmitti: cū nuilꝰ reperiat̄ quo inuito res ꝯctet̄. de quo dic la
8 tiꝰ vt ꝑ do. meū Floria. in. l. ob id. ff. ad leg. aq. ¶ † In gl. fraudulosa. ibi. §. placuit. dic breuiter ꝙ clarū est qđ furtū nō ꝯmittit̄, sine aio. vt. l. j. ⁊. l. inter oēs. §. recte. ff. eo. Aduertas tn̄ ꝙ si ingrat̄ ꝯ furē, et dn̄s rei subtracte ꝯpareat ⁊ dicat id factū sua volūtate. an debeat absolui? Et Jac. but. dicit ꝙ sic. q̄ furtū est delictū priuatū. ḡ nullꝰ pōt accusare inuito dn̄o. ergo nec ingri. q̄ inquisitio succedit loco accusatiōis vt no. Bar. i. l. ij. §. si publico. ff. de adul. sꝫ Bar. in. l. iter oēs. §. recte. ff. eo. tꝫ ꝯriū. q̄ ex q̄libet delicto etiā priuato, orit̄ duplex actio. vna p̄ti lese: alia reipubli. ad vindictā publicā. vt. l. j. ff. de ṗua. deli. ⁊. l. fi. ff. e. ⁊. l. fi. ff. de iniu. ⁊. l. licitatio. §. qđ illicite. ff. de publi. vn̄ ꝗuis dn̄s ꝓhibeat: tn̄ iudex ꝑ vindicta publica, pōt ꝓseq. igit̄ ⁊c. ¶ Et hoc etiā sequit̄ Bal. i. l. trāsigere. ff. de trāsact. ¶ In ea. ibi. l. pe. dic vt ibi qm̄ vt ibi d̄r satis d̄r lucrari, q adimplet volūtatē suā. ¶ In gl. vsus. i fi. dic ṗmā opi, qđ vsus tm̄ quadruplet̄. tꝫ gl. in. l. ij. C. de ser. fugi. ⁊ ibi Cy. ⁊ doc. in. gl. in l. furtū. ff. de ꝯdi. fur. ⁊ istā opi. sequit̄ Bar. i. d. l. q̄ inuicta. ff. eo. ¶ In gl. possessiōis. in fi. dic ꝙ ponas exēplū vt ibi. ¶ In glo. lege naturali. in fi. hec expositio nō placet Jo. fa. q̄. ff. eo. l. iij. in. l. j. ponunt̄ eadē verba. ⁊ tn̄ Paulꝰ iuriscōsultus fuit paganꝰ igit̄ ⁊c. vn̄ exponit naturali. i. rōne naturali iducta: q̄ naturalis rō, docet talia fieri nō debere. vt ff. de ver. sig. l. ꝓbum. Et istam sn̄iam vr̄ amplecti Raph. fulg. in. l. ij. §. huiꝰ studij. in gl. in ver. ius naturale. ff. de iust. ⁊ iu. vbi d̄r ꝙ ius naturale pōt dici duobus modis. ¶ † Vno modo ꝓprijssime. ⁊ tūc intelligit̄ ꝙ est ius cōe, oīm aialium. vt. d. §. huius studij. Alio mō accipitur proprie: ⁊ tunc accipitur ius naturale. i. qđ naturali ratione insita hominī: inter oēs hoies seruatur: ⁊ ita accipit̄ in. §. singuloꝝ. s̄. de re. diui. dic vt ibi dixi. ⁊ ita etiā dꝫ itelligi de lege Mosaica: q̄ ista fuit sententia Pau. in. d. l. j. lꝫ hic ꝑ Just. reassumpta. Alio mō accipit̄ ius naturale, qđ differt a ciuili. vt. s̄. de re. di. §. j. ⁊. ij. ⁊. l. j. ff. de acq̄rē. rerū do.
10 ¶ † Et iste tex. q dicit de fure manifesto, facit qs dicat̄ vsurariꝰ manifestꝰ dic tn̄ tu, vt no. Bar. i. l. fi. ff. e. q̄ vsurariꝰ manifestꝰ d̄r, q tꝫ altare patē. vt. c. vsuraꝝ. de vsu. ⁊ i. c. ꝗꝗ. e. ti. i. vj. Et aduertas qđ Bal. i. l. cū ꝓponebat̄. ff. d̄ le. ij. vult ꝙ etiā ille dicat̄ vsurariꝰ manifestꝰ, q ꝓbatꝰ est indicijs vel cōiecturis. lꝫ ꝯ eū non sit ꝓbatū alia ꝓbatione directa. vt d. l. cū ꝓponebat̄. cū gl. facit. c. fi. de suc. ab intesta. Vel dic vt dicit Bal. ⁊ Jo. de imo. in. l. heredes palā. in pri. ff. de testa. ꝙ vsurariꝰ manifestꝰ d̄r, q pōt cōuinci de vsuraria prauitate, per septē testes. Sꝫ tu de hoc dic vt no. ꝑ doc. in. c. j. ⁊. c. quāꝗ. d̄ vsu. i. vj. ⁊ vide Bar. in. l. palā. ff. de ri. nup. ⁊ Bal. in d. l. j. C. de sac. san. ec. ⁊ Bal. in. l. saiꝰ. C. d̄ fal. in. iij. col. ⁊ Bal. in. l. j. C. de test. ⁊ in. l. j. C. de fal. cau. adie. le. ⁊ Raph. i. l. lꝫ impator. ff. d̄ le. j. ⁊ lꝫ desinat exercere vsuras, tn̄ d̄r vsurariꝰ vt no. Bar. ꝑ illū tex. in. l. j. ff. de edil. edic. ⁊ facit. l. palā. §. j. ff. de ri. nup. qđ no. ⁊ de hoc vide ēt q̄ dixi. j. de act. §. ex maleficijs. in v. quis aūt dicat̄ vsurariꝰ manifestꝰ ⁊c. Ac etiā inducit̄ iste tex. ꝙ qs adiuuare aliū pōt, q ostendit̄: q̄ si possum ꝑ rebꝰ: vt. l. ij. ff. eo. ⁊ hic. ergo fortius pro ꝑsona: ita dicit Bar. in. d. l. ij. Tu aūt de hoc dic, vt latiꝰ no. Cy. ⁊ doc. i. l. j. C. vn̄ vi. vbi Bart. Bal. ⁊ Sal. ⁊ per Bar. meliꝰ. in. l. vt vim. ff. de iusti. ⁊ iu. de quo ego dixi in meo tracta. Malefi. in verbo ⁊ dictus titius se defendēdo. in prin. in ver. sed etiā
11 q̄libet de ꝑplo, lꝫ q̄libet offēsus ⁊c. ¶ † Tertio inducit̄, ꝙ q̄libet pōt capere malefactorē ⁊ delinquentē: etiā si esset clericꝰ. nō vt teneat, sed vt ducat ad iudicē suū. vt. l. capite quinto. cū glos. ⁊ ibi Bar. ff. de adul. ⁊ habet̄. j. de act. in prin. dic vt ibi dixi in gl. in ver. in indicio. ⁊ no. Inno. ⁊ doc. in. c. insinuāte. de offi. ⁊ po. iu. deleg. ⁊ ego dixi in dicto tracta. in ver. fama publica ꝑcedente. ⁊ in ver. no. ꝙ cuilibet iudici suo cōpetēti licitū est capere ⁊c. cū ver. seq. Itē inducitur iste tex. qs dicat̄ manifestus cōtumax: quo ad hoc vt nō possit appellare. q̄ d̄r ille qui fuit inuētus ꝑ nuntiū, ⁊ nō cōparuit: tu dic ꝙ imo d̄r qui habuit notitiā de ꝑemptorio ⁊ nō venit. vt. l. ex cōsensu. §. fi. ⁊ ibi Bart. Ange. ⁊ a Rapha. ⁊ Imo. ff. de app. ⁊ ibi ego scripsi. dic vt ibi late scripsi. sufficit remissio. ⁊ vide text. gloss. ⁊ Bar. in. l. fi. ff. de in integrum restit. ⁊c. Angel.

❋ ADNOTATIO. Contumax est qui pre superbia est inobediēs: quiq̄ tribꝰ ꝑpositis adiectis vel vno pro tribꝰ euocatus, presentiā sui facere cōtēnit. In canone de illicita. §. de cōuentione aūt. 24. q. 3. Triplexq̄ est cōtumacia, euidens siue notoria. vt cū citatus inuētus r̄ndet se nō venturū: vera qn̄ aliqs fuit citatus ⁊ dixit se venturū vel nihil dixit, nō tn̄ cōparuit, presumpta seu ficta vel interp̄tatiua, vt qn̄ aliqs nō fuit apprehēsus, sed forte in domicilio fuit citatus ƒm gl. in clemē. vnica. in vbo, manifeste. extra de dolo ⁊ ꝯtum̄. et quot modis quis efficiat̄ cōtumax, enucleat glos. in vbo ꝯtumaciter. in cap. ex lr̄is q̄ de dolo ⁊ cōtumacia, subijciēs sequētia carmina. Nō veniēs, nō restituēs, citiusq̄ recedēs, Nihil dicēs, pignusq̄ tenēs, iurareq̄ nolēs, Obscureq̄ loquens: isti sunt iure rebelles, per contumax ꝯdēnatus intra annū cōparens ad se purgandū: ⁊ bona recuperādum. si se in carceribꝰ reponat, venit audiendus. Bal. in rubri. extra de ꝓcur. col. vj. v sic. ꝓcurator. in. c. causam. qđ ꝓcedit etiā ƒm ordinationes regias, ⁊ stillū curiarū Francie, ƒm Nico. boeriū in decisionibꝰ. q. 64. col. j. ⁊ seq. ṗma p̄te. Ant. Catꝰ.

SVMMARIVM.

1 Magis notus, quis dicatur?
2 Inuestigatio in domo aliena nō est licita, propter seruum fugitiuum.
3 Recipiens rem furtiuam scienter, tenetur furti.

a Conceptum. [a] ¶ Actiones furti cōcepti, et furti oblati, et furti prohibiti, ⁊ furti non prohibiti, recesserunt ab vsu: et qui scienter rem furto subtractam recipit et occultat: tenetur furti non manifesti. h. d.
1 ¶ † Not. ibi, testibus presentibus ⁊c. ꝙ magis dicatur notus ille, qui presentibus testibus in delicto deprehenditur. facit. l. heredes palā. in princ. ff. de testi. ¶ No. ibi. in desuetudinē ⁊c. ꝙ lex per nō vsum tollit̄. de quo vide q̄ late dixi. s̄. in proe. §. igitur post. ¶ Not. ibi, cum cm̄ requisitio. qđ in materia correctoria sublato antecedēti, intelligit̄ etiā sublatū ꝯsequens. facit. l. illud. ff. de acq. her.

Angel. Areti. sup Institu. 11

aliqs, ꝙ quatuor sunt gn̄a furtoꝝ. Aliud est manifestū, aliud nō manifestū: aliud cōceptū, ⁊ aliud oblatū. Et r̄ndet̄ ꝙ nō est ita. q̄ cōceptum ⁊ oblatū, ponūt sp̄ēs potius quā gn̄a. Et dubitat̄ sup hoc qđ in isto. §. d̄r ꝙ si extraneꝰ viderit furē rem meā furtiue alportantē: ꝙ ꝓpter visionē extranei, fur ille d̄r manifestus. ⁊ ita actiōe furti manifesti tenet̄ mihi ad quadruplū: ⁊ ita ꝑ visionē extranei, mihi acq̄rit̄ actio: qđ est ꝯ illō gn̄a le. per liberā ꝑsonā nihil nobis acq̄ri. Ad hoc dicunt qdā ꝙ hoc est sp̄āle in odiū furti, sicut ī odiū furis ƀ introductū ē ꝙ aliqs teneat̄ actiōe furti ꝑpetuo tn̄ alie ꝑ̄torie actiōes penales, sūt annales. Alij dicūt ꝙ in isto casu mihi acq̄rit̄ actio per liberā ꝑsonā, sed ex delicto furis mihi acq̄rit̄ cuꝫ exīde vitat̄. hoc dicit vsq̄ ad. §. ꝯceptū furtū ⁊c.

a ¶ Cōceptū. Dixi Justi. Satis vidi qd est furtū manifestū: sꝫ intellexi a vobis fieri mētionē de furto ꝯcepto et oblato. vn̄ q̄ro dn̄e qd est furtū conceptū? Et d̄t impator. Frater hodie furtū ꝯceptū nō est ī vsu: olꝫ tn̄ erat talis eius natura ꝙ si aliqs credebat rē furti, ī domo alicuiꝰ esse: ⁊ ad eā cū magna pōpa cōueniebat. ⁊ dn̄s domus eā restituere nolebat: ꝗꝗ nō esset fur, dabat̄ tn̄ domino rei ꝯ eum, actio furti cōcepti. Olim quoq̄ erat alia species furti, q̄ vocabat̄ oblatū: ⁊ habebat olim locū actio furti oblati. in tali casu. Pone sic quidā erat amicus meꝰ ipā lis: ⁊ penes euꝫ erat res furtiua d̄posita: ipe aūt vidēs ꝙ res furtiua cuꝫ magna diligētia q̄rebatur, plus diligēs suā honestatē ꝗ me, penes me rē illā furtiuā deposuit: deinde fuit illa res furtiua penes me ī

nenta:vñ teneor ego actione furti ꝯcepti,⁊ ille qui penes me rẽ illam deposuit teneṫ mihi actione furti oblati ad resarciendũ quicquid illis soluero,cõuẽtus actione furti ꝯcepti. Fuit etiã olim q̃dã actio q̃ vocabaṫ actio furti ꝓhibiti,q̃ dabaṫ ꝯ eũ q me q̃rere ꝓhibuit testib⁹ p̄sentibus rẽ furtiuã quã in domo sua esse dicebã.⁊ ad hoc ex edicto p̄toris fuit instituta actio furti non exhibiti:aduersus eũ q rẽ furtiuã q̃sitã ⁊ penes eũ inuẽtã, nõ exhibuit. sed oẽs iste actiões vcʒ furti ꝯcepti oblati ⁊ ꝓhibiti, ñ exhibiti,q̃ ꝑp re q̃sitionẽ rei furtiue oliʒ erãt ad inuẽte,hodie in desuetudinẽ abierũt:quippe cũ hodie requisitio rei furtiue locuʒ nõ habeat:eo ꝙ hodie oẽs q reʒ furtiuã sic receperint ⁊ collocauerint, furti nõ manifesti teneãtur.hoc dicit.

¶Pena manifesti est. quesiui a Justi.q̃ eẽt pena furti manifesti? rñd.ꝙ est in q̃druplũ:ñ manifesti duplũ. h.d.

a ¶Furtũ aũt sit. Quesiui a Justi. qualr̃ fieret furtũ.rñ.dicẽs ꝙ ñ solũ fit furtũ qñ aĩo intercipiẽdi cã.i.intrãdi ꝓpe tatẽ,aliqs amouerit.sʒ cũ aliqs rẽ inuito dño ꝯtctat:vñ si creditor pignore vtaṫ,vel depositarius re deposita penes ip̃m,vel res q̃ ad vnũ vsuʒ ꝯcediṫ oĩb⁹ istis casib⁹ furtũ fit:vñ scire debes ꝙ illi qui habent rẽ sibi accõmodatã ad vnuʒ vsuʒ,si i aliũ vsum cõuertant,ita demũ furtũ cõmittũt,si ĩtelligãt inuito domino hoc facere. Sed pone ꝙ credãt se inuito dño hoc facere et dñs hoc ratum habeat,fit ne furtũ in hoc casu? rñdet ꝙ nõ vñ ad hoc vt ꝯmodatari⁹ si ꝯuertat rem sibi cõmodatã i aliũ vsum q̃ in eũ ad quem cõmodata erat, furtũ faciat: duo exiguntṫ:vcʒ ꝙ credat se inuito dño hoc facere.et credat eum non ꝑmissurũ.⁊.h.d. Vñ illud.s.dictũ est ꝙ furtũ nõ fit nisi cum cõtrectatione rei aliene,⁊ dño inuito:⁊ ita necesse ẽ q̃d duo cõcurrãt.s.ꝙ contractãs credat se inuito dño ꝯctare:⁊ ꝙ dño inuito contractet.⁊ ideo q̃riṫ vtrũ vere esset furtũ cõmissum in tali casu:titius accessit ad seruũ meũ ⁊ eum solicitauit hoc mõ,serue neq̃ vade furari domino tuo res istas,⁊ cuʒ eis venias ad me ad castrũ meũ ⁊ ego bñ defendã te ꝯ dñʒ tuũ:seruus autẽ ille accessit ad me dñm suũ,⁊ ĩtimauit mihi oĩa hec. ego aũt volẽs titiũ in furto comprehendere,dixi illi seruo meo serue bone ⁊ fidelis super multa te cõstituã.vñ volo quod res illas capias ⁊ fugias ad titiũ solicitatorẽ,seruus aũt ille de volũtate mea res illas detulit ad Titiũ:venio postea ⁊ res meas furtiuas seu furatas simul cũ seruo meo,inuenio apud titiũ:facio eũ in iudicio cõueniri,⁊ intento ꝯ eũ tã actionẽ furti,q̃ serui corrupti:ex aduerso aduocati titij ip̃z viril̃r defendẽtes,dicũt se paratos esse ostẽdere q̃d neutra istarũ actionũ teneaṫ:innotuit eñ iã nobis tota veritas.actione eñ s̃ui corrupti nõ teneṫ dicũt ipsi:q̄ seru⁹ nõ est corruptus q̄ nõ hʒ res illas me inuito,sed magis me volente ⁊ iussu meo fuerũt sibi deportate. sup ista q̃õne olim fuit magna dubitatio,cõstitutio tñ dñi Justi.statuit ꝙ teneaṫ actionib⁹ ambab⁹:q̄ q̃tũ fuit in ip̃o res illas inuito, dño ꝯtrectauit ⁊ etiã seruũ corrupit.⁊ ꝓpter hoc statuit Justi.ꝙ teneaṫ actionibus ambab⁹,vt auferaṫ occasio delinquendi ne forte si in casu isto impunitus remaneret,ex hui⁹ impunitate alij intẽtarent seruos alienos corrumpere qui de facili possent corrũpi:q̃q̃ iste bonus nõ fuerit corruptus,⁊ hoc dicit vsq̃ ad.§. interdum ⁊c.

¶Not.in verbo cũ manifestũ sit: ꝙ ille qui suscipit scienter rẽ furatã ⁊ celat:⁊ sic copulatiue teneṫ
2 furti.¶†In gl.veterẽ.in fi.no.ꝙ p̄ter seruũ fugitiuũ ꝑ alijs reb⁹ furto subtractis,nõ est licita inuestigatio in domo aliena.q̃d placet Bar.in.l.requirendi.C.de ser.fug.qñ inquisitio fit ad vtilitatẽ priuatã tm̃. secus si ad publicã vtilitatẽ. vt.l.j. C.de aq̃duc.lib.xj.facit.l.si quos. de met. ⁊ metal. eo.lib.Jtẽ predicta dicit fore vera, nisi appareãt indicia ꝙ i tali domo debeãt eẽ res furate, q̄ tũc ꝓpter indicia,fit missio in ꝑsonaʒ.q̄ capiṫ.vt.l.j. ff.de questi.multomagis ingrendo domũ.Et tali casu qñ imploraṫ offm̃ iudicis,nõ est necesse dari libellũ cũ misericorditer imploreṫ.vt no.glo.in rubri.ff.de interrog.acṫ.de quo vide q̃d no.Bart.in l.ne quicq̃.§.de plano.ff.de offic.ꝓcon.⁊ leg.facit q̃d no.gl.in.l.ij.§.dies.ff.qs or.in bo.pos.ser.⁊ no. Bar.in.l.iij.in.v.q.p̄n.C.de pig.⁊ vide oĩno Bar. et Salic.in.d.l.regrẽdi.⁊ ibi Ange.⁊ Flo.Sed tu dic vt late scripsi.j.de act.in prin.in ver.ex quo se-
3 quitur ꝙ qñ cõpetit officium iudicis.¶†Et aduertas ad tex.in fi.ꝙ ille qui recipit rem furtiuam sciẽter,teneṫ furti.Et sic videṫ ꝙ q p̄stat opẽ etiã post maleficiũ,dicaṫ prestitisse opeʒ illi maleficio de quo dicã.j.eo.§.interdũ furti.vbi videṫ ꝓbari ꝙ nõ sit verũ,ꝙ furtũ cõmiserit prestans opeʒ:vnde dic ꝙ prestans opem delicto iam perfecto, et cõsummato vtputa ad euadendũ:non d̄r prestare opẽ maleficio.⁊ ita loquitur ꝯtrũ.sʒ hic anteq̃ fur reponat rem furatã,nõ d̄r delictũ in totũ perfectũ:q̄ sic semper fur furaṫ donec cõtrectat.vt.l. inficiãdo.§.j.ff.e.Et ideo receptãs furẽ cũ re,dat opẽ furto:q̄ illo tp̃e quo furẽ recipit, furtũ committit ideo teneṫ furti.vt hic.⁊.l.eos. C.eo.ita notabiliter dicit Bar.i.l.furtũ.ff.eo q̃d no. q̄ semel vidi de facto Bononie de quo dic de p̄stãte opẽ, an teneatur de maleficio.vt late scripsi in tractatu meo maleficiorũ.in verbo andreã auxiliatoreʒ ⁊c.⁊ in gl.in verbo dicto maleficio sp̄ astitit ⁊c.et an receptãs furẽ ⁊ rem furatã,teneatur furti ⁊ dicatur fur? ⁊ an dicaṫ prestare opem furto, vide in dicto tracta.Malefi.in v̄.vestẽ celestẽ abstulit ⁊c.dic vt ibi plene dixi ⁊ aliq̃ bona:⁊ notabilia in actione furti.⁊ in furto,vide etiã q̃ scripsi.j. de acti.§.ex maleficijs.in v̄.⁊ ex his patet ꝙ oĩs fur pena pecuniaria ⁊c.cũ multis v̄.seq.vltimo formã libelli in actiõe furti vide in.d.§.ex maleficijs.in versi.q̃ro quõ formaṫ libell⁹ in actione furti.dic vt ibi ⁊c.

SVMMARIVM.

1 Contractatio rei alienę inuito domino,furti actionem parit.
2 Statuta imponentia magnas pœnas,qualiter intelligantur?
3 Fur,quare nunq̃ rectè punitur.

a
1 Furtum autem fit. ¶†Contractatio rei aliene inuito dño,furti actionẽ parit. Cõtractans vero rẽ quã ꝯtractare credit ꝓbabiliter dñi volũtate,furti non teneṫ.h.d.¶No.ꝙ creditor nõ p̄ot vti re pignorata nec d̄posita,⁊ vtẽtes cõmittũt furtũ.¶No.ꝙ ꝯuertẽs vsuʒ sibi cõcessum, cõmittit furtũ.¶No.ibi aut si qs equũ ⁊c.ꝯ illos q accipiũt incõmodatũ equum vsq̃ ad villã,⁊ postea ducũt eũ Bononiã,q̄ furtũ ꝯmittũt. ¶In gl.
2 nec manifesti.in fi.¶†No.ꝑ mea ciuitate, q̃ hʒ statuta ĩponẽtia magnas penas,q̄ tp̃e ꝯpilatiõis cũ Aretiũ esset ciuitas libera ⁊ floreret ĩter ciuitates tuscie,⁊ essent diuites ⁊ potẽtes:magne pene fuerũt statute.hodie aũt cũ sit i summa miseria,dicte pene nõ debẽt ĩponi vt in
3 hac gl.q̃d no.¶†In gl.ꝑmissurũ.in fi.dic vt hic elegãter ꝑ Jo.fab.vl̃ breui⁹ s̄ʒ Bar.in.l.iter oẽs.§.recte.ff.eo.in v̄.q̃ro circa volũtatẽ furis ⁊c.q̄ s̄m gl.in.d.§.recte.nũq̃ puniret fur.q̄ semꝑ diceret credebã dñʒ permissurũ:vñ dicit ꝙ gl.hic meli⁹ loquiṫ.Aut aliqs habuit rẽ ab initio,dñi volũtate.vt q̄ dñs sibi cõmodauit equũ vsq̃ ad villã,de facili potuit credere ꝙ ꝯcessisset in lõgius iter:sʒ si ab initio subtraxit dño ignorãte,nõ est credẽdũ furi.⁊ hoc satis placet:vl̃ p̄ot dici q̃d ꝯtra furẽ est p̄sumptio iuris,ꝙ ipse credit dñʒ nõ ꝑmissurũ,cũ nemo p̄sumaṫ iactare suũ:vt.j.eo.l.q vas.§.vetare.⁊ iõ nisi fur ostẽdit aliqua indicia verosimilia,ꝑp q̃ sit credẽdũ ip̃m putasse dñm ꝑmissurũ,nõ crediṫ ei. nõ ob.j.de act.§.alie.cũ gl.q̄ ibi loquiṫ qñ nõ est iuris p̄sumptio cõtra asserentẽ.vt ar.C.de iniur.l.si nõ cõuicij.¶An autẽ ⁊ qñ steṫ assertiõi sue,de his que pendent ab animo? dic vt ibi scripsi ⁊c.

SVMMARIVM.

1 Contractans rem domini voluntate,licet credat dominum inuitum,furti non tenetur nisi in vno casu.
2 Actio de seruo corrupto,est ad duplum.
3 Puniri qualiter quis debeat,ex delicto?

1 Sed & si credat. ¶†Contractans rem dñi voluntate, lʒ credat dñm inuitũ,furti nõ teneṫ nisi in vno casu.s.in corrũpẽte seruũ alienũ.h.d.¶No.q̃d licet fur intẽdat furtũ ꝯmitterre,si tñ dñs ꝯsentiat lʒ fur nõ credat,nõ cõmittiṫ furtũ. Et est rõ:q̄ est ꝯtra diffinitionẽ furti:q̄ nõ esset ꝯctatio rei aliene inuito dño,igitur ⁊c.¶No.ꝙ quoties consiliũ alicui⁹,p̄ot tẽdere ad ꝑniciẽ alterius:lʒ in veritate nõ fiat,teneṫ ac si corruptela secuta esset. ¶No.ꝙ h̄ puniṫ affect⁹:lʒ nõ fuerit secut⁹ effect⁹:⁊ tñ nõ sum⁹ i atrociorib⁹,iuxta ea q̃ habẽtur in.l.si qs nõ dicã rape.C.de episc.⁊ cler.sed h̄ iõ est,q̄ de facili tale delictũ p̄ot trahi in exẽplũ.¶In glo.furtũ.in fi.dic vt no.Bar.in.d.§.recte dixi.s.§.pxi.¶In gl.ꝑtuierit.i fi.dic vt not.gl.⁊ doc.in.d.l.si qs seruo ꝑsuaserit.q̄ gl.ibi extẽdit dispositionẽ istã,ad filiũfami.si qs isto mõ corrũpere voluerit.⁊ alle.no.i.l.vt tm̃.in prin.ff.de ser.cor.vbi fili⁹ ⁊ seruus,equiparanṫ.⁊ sic a lege veteri.vñ si postea ꝑ dictã.l.si qs seruo.⁊ hic reperiaṫ nouiter statutũ i seruo,tale nouũ statutũ lʒ sit penale ⁊ correctoriũ,extẽdiṫ tñ ad aliũ eq̄par.a lege veteri.⁊ sic ad filiũ.facit gl.i.l.q̃d v̄o.ff.de leg.ita dicit gl.L.y.Bar. ⁊ cõiter doc.ibi de q̃ an sit verũ? dic vt dixi.j.d actio.in duplũ.in v̄.in
2 eadẽ gl.in fi.q̃rit Joã.fab.⁊c.¶†Quid autẽ i vxore vl̃ viro vl̃ monacho corrupto,an habeat locũ pena hui⁹.§.dic vt dixi i.d.§.i duplũ.circa pri.i.d.v̄.⁊ aduertas ꝙ actio de seruo corrupto,est ad duplũ.Et iõ tali casu estimaṫ q̃tuʒ interesset dño,si in veritate seru⁹ fuisset corruptus.vt no.i.d.l.si qs seruo.¶Ex q̊ no.ꝙ qs ex ꝯsilio teneṫ,qñ sonat ꝯsiliũ in vitiũ:nec adhibeṫ illa distinctio esset alias seru⁹ vl̃ fili⁹ factus,necne.vt.l.j.§.incidit.ff.ad turpil.de quo ꝑ Bar.i.l.non solũ.§.ex mãdato.ff.de iniur.in ver.q̃ro vtrũ in ꝑsuadẽte.⁊ dic vt latius dixi in
3 d.§.in duplũ.⁊ adde gl.j.eo.§.ope.in gl.magna.¶†Vltimo ꝑ perfectione materie,cũ queriṫ quõ qs ex delicto puniaṫ? plenissime sic distigue. Aut qs nõ cogitat delinq̃re,nec agit nec ꝑficit. Aut tm̃ cogitat sʒ nõ agit nec ꝑficit:aut tm̃ cogitat ⁊ agit,sed nõ ꝑficit:aut ꝑficit ⁊ agit sʒ nõ cogitat. Primo casu cũ nec agit nec cogitat nec ꝑficit,tũc talis nõ est ex delicto regulariter puniẽdus:q̄ pene suos autores debẽt tenere.vt.l.sancim⁹.C.de pe.sed hoc fallit in crimine lese maiestatis.vt.l. qsqs.C.ad le.iu.maie.itẽ fallit in.l.ij.C.de lib.⁊ eor libe. scd̃o casu qñ tm̃ cogitat,sʒ nõ ꝑficit:⁊ tũc iure fori,nõ puniṫ.vt.l.cogitationis.ff.de penis.⁊ ibi Bar.sʒ iure poli.bñ puniṫ.vt.l.j.i.fi.ff.de iusti.⁊ iure.tertio casu qñ

casu qñ cogitat ⁊ agit ʒ ñ pficit.⁊ tũc aut q̃rit̃ de actiõe ciuili dãda,aut de dãda crimiali.pmo casu ciuilis actio nõ dat̃ regulariter.vt.ff.de fur. l.vulgariter.§.q furti.⁊ ibi Bar.⁊ hoc nisi delictũ d̃ facili trãseat in exẽplum vt hic,fallit in.l.j.§.psuadere.ff.de ser.corrup.Scd̃o casu qñ q̃rimus de dãda accusatione criminali:⁊ tũc aut querim⁹ de puniẽdo delicto,quãdo accessorie fecit:vt puta volẽs qs furari rupit ostia ⁊ intrauit domũ,⁊ tñ furat⁹ nõ est,certe punit̃ de fractura ostij ⁊ de introitu dom⁹:q̃ pfecit accessorie.s.volẽs furari cũ quo ad ista accessoria pfecerit,⁊ ita intelligat̃.ff.de effracto.p totũ.facit.l.verũ est.⁊.l.ij.ff.eo.et qd̃ ibi Bar.aut q̃rit̃ de puniẽdo delicto qd̃ qs principaliter facere cogitauit,vt puta qs volebat rapere monialẽ vel homicidiũ cõmittere: ⁊ ostia fregit,vel cũ cultello euaginato insecut⁹ est:⁊ tũc subdistingue ẽm Jaco.de are.⁊ Pet.aut querit̃ de puniẽdo actũ proximũ delicto, qd̃ facere cogitauit.Aut de puniẽdo actũ remotũ:q: iuit cũ cultello.⁊ isto casu nõ punit̃ pncipaliter de intẽtato.allegat Pet.predictã.l.cogitationis.Si vero pcessit ad actũ primũ:⁊ tũc aut nõ ɔsummauit,q: nõ voluit,aut q: nõ potuit.si q: noluit:⁊ tũc non punit̃.vt.l.q falsam. ff.de fal.Si vero nõ pfecit,q: nõ potuit:aut fuit ĩpeditus impedimẽto iuris aut impedimẽto facti,pmo casu nõ punit̃ perinde aci pfecisset vt.l.inter oẽs.§.recte.cũ ibi not.ff.eod.secũdo casu qñ impedimẽto facti,⁊ tunc ẽm cõem opi.perinde punit̃ aci pfecisset:vt.l.si qs nõ dicã rapere.de epis.⁊ cler.⁊.l.is qui cũ telo.C.de sica.ẽm Ja.⁊ Pe.Alij dicunt q hoc casu mitius punit̃.arg.l.j.in fi.ff.de extraor.cri.et ibi vide Bar.qd̃ hanc tenet Cyn.tanq̃ equiorem.Quarto casu qñ agit,cogitat ⁊ perficit,⁊ tũc puniendus est,q: reipublice interest ne maleficia remaneant impunita:nec est locus penitentie.vt.l.q ea mente.ff.eo.⁊ ibi Bart.fallit in casu.l.ij.ff.de cri.stel.Quinto casu qñ agit pficit,sed nõ cogitat:⁊ tũc aut hoc cõtingit casu:⁊ tũc aut culpa precessit,et punit̃ aci cogitasset:vt.l.fluminũ.§.stipulati.ff.de dam.infe.si vero non pcessit culpa,⁊ tũc in nihilo punit̃.vt.l.respiciendũ.§.delinquũt.ff.de pe.⁊ ibi vide p Bar.aut qs delinquit culpa,ʒ nõ cogitauerit delinq̃re.⁊ tunc aut ex culpa leuissima,aut leui aut lata culpa:si ex culpa lata:⁊ tunc punitur,sed mitius q̃ si cum dolo.vt.l.in le.⁊ ibi Barto.de sica.aut ex leui culpa:⁊ tũc punit̃,ʒ adhuc miti⁹:vt.l.qcqd calore.de reg.iu.si ex leuissima:⁊ tũc adhuc miti⁹ punit̃:vt.l.sciẽtiã.§.q cũ aliter. ff.ad.l.aquil.⁊ ibi Flo.aduertas tñ,q q tenet̃ ex leui vel leuissima,nõ videt̃ criminaliter puniendus:ʒ ciuiliter.vt.l.data.⁊ qd̃ ibi Cy.Bar. ⁊ Sali.C.qui accu.nõ pos.⁊ Bar.in.d.§.delinquũt.⁊ vide Bar.in.l.j. ff.de leg.de quo ego scripsi in meo tractatu Malefic.in vbo sciẽter et dolose.in ver.Aduertas tñ.qd̃ Bar.in.d.§.delinquũt.⁊ vult ⁊c.vbi ʒ Bal.in.d.l.data opera.sum secut⁹ Bar.ĩ.d.§.delinquũt.⁊ vult qd̃ etiã ex leui vl' leuissima,possit criminaliter inquiri.pro quo Bal.alleg.tex. in.l.si fortuito.ff.de incẽ.ru.⁊ nau.dic vt ibi scripsi in dicto meo tractatu Maleficiorũ.in dicto ver.aduertas tamen.que omnia bene no.

SVMMARIVM.

1 Furtum committi potest,in filijs in potestate.
2 Mater an possit agere furti,pro filio furato?

a
1 Interdum. a ⁋† In filijs in potestate,põt etiã furtũ cõmitti h.d.⁋ In gl.j.ibi.l.cũ liberi.dic ʒ doc.q hec gl. nõ videt̃ procedere:q: hec actio ⁊ illa de seruo corrupto,videnẽ eqparari.vt.s.pxi.§.⁊ ibi dixi.vñ dic q hec so.est expresse contra istũ tex.q dicit furtũ fit.⁊ cõtra.l.cũ qui.§.si fili⁹.ff.eodẽ.vbi d: haberi furti actionẽ,vñ ad cõtrariũ r̃ndeo q pater nõ habet in filiũ dñium vel possessionẽ,dic nõ pprie ʒ largo modo sic.ptʒ q: habet rei vẽdi.de iure romano.vt.l.j.§.j.ff.de rei vẽ.⁊ dixi.j.de act.§.piudiciales.vñ dic q duplicatur opere quibus pater cariturus fuit propter dictũ furtum.vt no.gl.
2 Dy.⁊ Bar.in.d.§.si fili⁹.⁊ Cy.in.l.si qs seruo.C.de fur.⁋† In ea.gl. ibi mater nõ agit.⁊ est rõ q̃re,mater non põt agere furti p filio furato: q: nõ hʒ eũ i ptãte.scd̃o q: nõ dʒ fili⁹ ei operas.⁊ idẽ ⁊ multomin⁹ frater poterit p fatre furti agere:q: si mater nõ agit multominus frater. non ob.l.si fratrẽ.C.ad legẽ iul.de plagia.q: ibi loquit̃ criminaliter ⁊c.

SVMMARIVM.

1 Creditor cum in omnibus possideat pignus, preterq̃ ad vsum:debitor tamen subtrahendo,dicitur furtum committere.
2 Res vsufructuaria vel bonafide possessa ad hoc vt vsucapi possit,an sit necesse q redeat in potestate vsufructuarij,vel bonæfidei possessoris?

b
1 Aliquando. b Debitor qui surripit rem pignoratã creditori,furti tenet̃.h.d.⁋† Et est ratio:q: cũ creditor in oĩbus possideat pignus,preterq̃ ad vsum.vt.l.serui nomine.et qd̃ ibi Bar.ff.de vsucap.ergo ipse debitor subtrahẽdo,d: furtum cõmittere.Primo respectu possessionis,qd̃ fieri põt.vt.s.eo.§.j.Scd̃o q: cõmittit furtũ respectu iuris ⁊ cautionis,siue securitatis quam creditor habebat incũbẽdo in ipsaʒ rẽ pignoratã:q: sua interest vt.l.ita. ẽ.§.j.ff.eodẽ.Et illi cuius interest,datur actio furti.vt.l.manifesti.in
2 prin.cũ ibi no.C.eodẽ.⁋† In gloss.j.in fin.nota ⁊ signa istã gloss.magistrã.⁊ filijs gl.est.in.d.l.sequit̃.§.si rẽ.Et ad hoc vt res pdicta possit vsucapi:in cui⁹ ptãtem opus est,q redeat:an ad debitores vel creditores ibi habet̃.Et qñ esset vsufructuaria vel bona fide possessa,an sit necesse q in ptãte vsufructuarij vl' bona fide possessoris redeat vt vsucapi possit? vide p Bar.qñ nunq̃ res furtiua põt vsucapi nisi redeat in manus dñi vel ius habentis:de quo in.§.furtiue.⁊ ibi dixi.s.de vsuca.Et aduertas q in casu hui⁹.§.videt̃ q duplicabit̃ solũ iuspossessionis,⁊ quãtũ interest ipsius creditoris rẽ nõ fuisse subtractã,nõ autẽ tota res q: nõ sua.argumentũ not.p gl.s.eo.§.j.sed tũ dicas ɔtrariũ qd̃ imo duplicat̃ creditũ.vt.l.creditori in scd̃o casu.ff.eo.qñ debitor subripuit:sinautẽ subripiat pign⁹ extraneus,duplicat̃ pignus.vt.d.l.creditori.in prin.de quo dic late per gl.in.l.eũ qui.§.idẽ scribit.ff.eo.

SVMMARIVM.

1 Principalis non solum furtum committit, sed etiam opem præstans furti tenetur.
2 Armentum,naturaliter timet vestes rubeas.
3 Qualitas inherens furi,an intelligatur inesse in præstante opem?
4 Statutum si disponat quod magnas puniatur duplici pœna q̃ popularis: & popularis mandat magnati quod occidat: an popularis secuto delicto puniatur dnblici pœna?
5 Opem præstans qua pœna puniatur? Et quot modis dicatur quis opem præstare ad maleficium.6.

c
1 Interdum furti. c ⁋† Nõ solũ principalis furtũ ɔmittit,sed etiã opẽ pstans furti tenet̃. Sed q per lasciuiã nõ vt furtũ fiat,furto pstat opẽ,nõ obligat̃ furti.h.d.⁋ Not.q prestãs opẽ furto,nõ est verũ q furtũ cõmiserit ʒ furti teneatur vt mandatarius: non tñ pprie d: maleficiũ cõmisisse:ʒ in cõtrariũ faciat.l.⁊ hʒ.§.j.ff.de pca.⁊.c.mulieres.ex de sent. excõ.de quo late et singulariter per Bar.in.l.ʒ si vnius.§.seruus.ff.de iniur.⁊ p Bar.Cy.⁊ Sal. in l.nõ eo min⁹.C.de accu.⁊ per Bal.in.c.si quis decesserit.si de feu.fue.controuer.inter do.⁊ vasal.et p Jo.de imo.l.gall⁹.§.⁊ qd si tantũ.de lib.⁊ posth. ⁊ per Bal.ea.l.§.qd si is.⁊ p Bar.in.l.iij.§.pcu.ff. qd̃ quisq; iur.⁊ Sal.in.l.nõ dubiũ.circa prin.C.de legi.⁊ p Bar.in.l.seruũ.§.ptor ait.ff.de acq.pos.et Bal.in.l.oẽs populi.in ver.sed q̃ est interptatio actiua.ff.de iusti.⁊ iur.⁊ ego late scripsi in tracta. meo Malefic.in gl.sempzoniũ mandatorẽ.in ver. xiiij.querit̃ vtrũ mãdans secuto facto.dic vt ibi.

ADNOTATIO. Mãdatari⁹ qui acceptauit mãdatũ,ʒ possit esse testis ɔ mãdentẽ in causis criminalib⁹ ad instructionẽ curie:secus autẽ q̃tũ ad hoc vt faciat indiciũ ad qõnẽ seu torturã,secundũ Bal.ɔsil.429.exordiẽte, an mãdatari⁹.volu.iij.nec obstat qd̃ voluit Alexã.cõsil.88. exordiente qm̃ oẽ datũ optimũ.col.pe.vol.v.post Bar.in.l.ex sentẽ.de testa.tute.in pandec.⁊ Bal. in.l.iudices.de fide instr.C.vbi volunt q mandatari⁹ pbet mandatũ:qm̃ forte illud pcedit in causis ciuilib⁹,nõ etiã ĩ causis crimialib⁹,ẽm Hippolytũ a marsi.cõsil.22.Sra dñi.col.vj.V.nõ obstat. nume.26.27.⁊.28.Antonius Caius.

⁋ No.ibi numos excutit ɔ illos q percutiũt manũ alterius:vt pecunia quã hʒ in terrã cadat ⁊ alius accipiat.⁋ Not.ibi astiterit tibi.ɔ illos qui obstant ⁊ impediũt ne dñi defendãt raptorib⁹ rẽ suã.⁋ No.ibi boues fugãt ⁊c.ɔ illos q fugãt aialia aliena,vt vadãt in aliorũ fundũ vt officialis re
2 periat ea dãtia dãnũ.⁋† No ibi pãno rubeo:qd̃ vl' esse naturale,q armẽtũ timeat vestes rubeas. vñ tu doctor q ĩdutus es rubeo,nũq̃ vadas vbi est armentũ.⁋ Not.ibi per lasciuiã.ɔ lasciuos q nõ vt alicui dãnũ dent,ʒ q: nesciũt continere qd̃ lasciuiã cõmittant,credẽdo iocari qd̃ si dãnũ alteri inferũt q tenent̃ actione in factũ ad interesse. ⁋ No.ibi accõmodaui.qd̃ pstans instrm̃ cũ quo citius ⁊ habilius furtũ ɔmittere possit,secuto fur

a ⁋ Interdũ. In supiorib⁹ est notãdũ,q q seruũ alienũ corruperit,furtũ cõmittit,⁊ non solũ fit furtũ ĩ subripiẽdo nobis suos nostros,ʒ si qs aliquẽ liberoruʒ nostrorũ nobis subripuerit,furtũ ɔmittit.h.d.

b ⁋ Aliqñ. Lra ista posita fuit h̃ pter quoddaʒ vbũ qd̃ vidistis positũ.s.in diffinitione furti.s. eñ dictũ ẽ q furtũ est ɔtrectatio rei aliene,⁊ ex h̃ vr̃ q ñ posset fieri furtũ in re ppria,vt si rẽ suã ppriã quã quis creditori obligauit subtraxit.h.d. interdum ⁊c.

c ⁋ Interdũ furti.Scire d̃bes q qñq; tenet̃ ille q furtũ nõ facit,et hoc reperit̃ ĩ illo cui⁹ ope ⁊ ɔsilio furtũ factuʒ est: cuiusmodi est ille qui de manu tua pecuniã seu nũmo excusserit vt ab alio accipiatur,furti punitur.⁊ etiã q tibi volẽti euadere,resistit vt alires tuas raperet nec nõ q panno rubeo vl' aliquo alio mõ,oues vl' boues fugauerit vt alius fabigẽs eas subriperet.⁊ hoc verum est si hoc eo aĩo fecerit vt alius eas surriperet:si eñ p lasciuiã h̃ fecerit⁊ nõ vt ab aliquo aio subriperentur,tũc nõ tenetur actione furti:sed leg.ag lia.h.d.

to tenet̃ furti. ¶ No. ibi ſʒ tm̃ ꝯſiliũ. qđ cõſultor vł
hortãs ad furtũ, nõ tenet̃ furti: ⁊ eſt rõ q꞉ v̾bo fur
tum nõ ꝯmittit̃. vt. l. vxori. §. neqꝫ verbo. ff. de fur.
¶ In gl. j. i fi. no. ꝙ q̃litas q̃ ineſt ipſo iure vt pu-
niat̃, nõ intelligit̃ ineſſe in ip̃o opẽ p̃ſtãte. nã etiã
ſi ꝯprehẽdat̃ in illo actu p̃ſtãdi opẽ, nõ eſt fur ma
nifeſtꝰ imo nec fur. ⁊ iõ illa actio furti manifeſti ꝯ̃
eũ, nõ ꝯpetit. ita d̾t Bar. i. d. l. is q opẽ. in p̃n. ⁊ de
hoc eſt caſus in. l. ſi vẽdidero. §. ſi raptor. ff. de fur.
3 ⁊ ibi gl. ⁊ Bar. ¶ † An aũt q̃litas inherẽs furti,
intelligat̃ ineſſe in p̃ſtãte opẽ: cõcludit Bar. i. d. l.
is q opẽ. ꝙ q̃litas inherẽs ꝯmittẽti maleficiũ loco
⁊ tp̃e delicti ĩtelligat̃ ineſſe mãdãti vł opẽ p̃ſtãti.
vt. l. vtrũ. ff. de p̃ca. ſʒ q̃litas ſupueniẽs poſt d̾lictũ
cõſummatũ, ſicut ẽ q̃litas furti ꝯſummati ex app̃
hẽſione ſupueniẽte. tũc talis qualitas nõ d̾r ineſſe
immediate: dato ꝙ ĩſit ĩ fure. vt hic. ⁊ d. l. is q opẽ.
4 ¶ † Ex quo infert̃ gr̃a exẽpli, dicit ſtatutũ ꝙ ma
gnas puniat̃ duplici pena q̃ꝫ popularis: ⁊ popula
ris mãdat magnati, ꝙ occidat. q̃rit̃ an popularis
ſecuto delicto puniat̃ duplici pena: et dicit ꝙ ſic.
q꞉ iſta eſt q̃litas inherẽs mãdatario, ſiue cõmittẽ-
ti delictũ: ergo eadẽ repreſentat̃ in mãdãte. vt. d. l.
vtrũ. al̾s ſecꝰ. ſed licet dñs Bar. de nouaria hic in
effectu ſeqnat̃ iſtã opi. tñ Bal. i. l. nõ eo minꝰ. C. de
accu. in v̾. hoc p̃miſſo circa. q. ꝓpoſitã, diuerſe ſunt
opi. ⁊c. eaʒ reprobat. ⁊ ponit exẽplũ. d̾t lex ꝙ De-
curio nõ poſſit beſtijs ſubijci: ſerui aũt ſubijciunt̃:
mõ decurio mãdat vili ꝙ homicidiũ cõmittat. an
decurio beſtijs ſubijciat̃: Certe ſi attẽdimꝰ ꝓpriã
qualitatẽ ipi mãdati inherẽtẽ, nõ ſubijcit̃ beſtijs.
Si aũt attẽdimꝰ qualitatẽ ipſi mãdatario inherẽ
tem: tũc ſi ipſaʒ trahimꝰ ad mãdantẽ: tunc beſtijs
ſubijcit̃ ſʒ tñ primã partẽ dicit fore veraʒ. allegat
caſum in. l. more. §. iſte. ff. de pe. ergo opi. Bar. vi-
det̃ falſa ⁊ ſic q̃litas inherẽs p̃ſone ſiue generet o-
diũ ſiue fauorẽ, nõ eſt trahẽda ad aliã p̃ſonã. vt. l.
j. ff. de cõſti. p̃n. ¶ Ex quo infert̃ ad. q. Bar. ꝙ fal
ſum eſt ꝙ popularis q mãdat nobili maleficiũ cõ-
mitti, puniat̃ pena dupli. cum rõne ipſius qualita
tis q̃ magis diuerſa eſt ĩ vno, q̃ꝫ ĩ alio, reſultat di-
uerſa rõ. ergo nõ dʒ eſſe eadẽ punitio in vno, q̃ eſt
in alio: ſʒ qlibet dʒ puniri ſ̾ʒ ꝓpriã ⁊ inherẽtẽ ꝯdi
tionẽ ⁊ qualitatẽ. Nõ ob. ſcđʒ Bal. d. l. vtrũ. q꞉ ibi
eſt ſp̃ale ꝓpter immanitatẽ criminis. Uel ſcđo ibi
eſt ꝓpter q̃litatẽ q̃ ineſt in offenſo, q̃ aggrauat fa-
ctũ ⁊ qualitatẽ in p̃ſonã mãdati ⁊ mãdatarij. ſʒ in
q̃õne noſtra, ſolũ loqmur qñ ſolũmodo ẽ in offen
dente. ⁊ iſtã opi. Bal. teneatis vt mitiorẽ. arg. l. ſi
de interp̃tatiõe. ff. de pe. de hac. q. vide q̃ ſcripſi in
d. meo tracta. Maleficiorũ, in gl. in verbo ſempro
nium mãdatorẽ. in v̾ſi. xij. q̃ro an qualitas q̃ inhe
ret ĩ mãdãte ⁊c. dic vt ibi vide late ꝑ Cy. ⁊ Ange.
in. l. j. C. de nili ag. non rũpẽ. ⁊ late ꝑ Sal. in. l. j. cir
ca fi. C. de rap. vir. in v̾. q̃ro ſi ꝓpter qualitatẽ in-
5 herentẽ ⁊c. ¶ † Quero qua pena puniat̃ opẽ pre-
ſtãs: ⁊ Dyñ. ꝯſuluit ꝙ teneatur minori pena, vcʒ
media q̃ punit̃ p̃ncipalis: ꝑ. l. is q opẽ. ff. d̾ fur. Sʒ
Bar. ibi dicit ꝙ regula eſt, ꝙ eadẽ pena qua p̃nci
palis, tenet̃ opẽ p̃ſtãs: vt. d. l. is q opẽ preſtãs. ⁊. l.
nihil intereſt. ⁊ ibi Bart. de adul. fallit in caſu. l. ra
ptores. C. d̾ rap. vir. ⁊ in. l. j. C. d̾ nili ag. nõ rumpẽ.
⁊ ibi Cy. ⁊ Ang. ſʒ Sal. multũ late in. d. l. j. de rap.
virg. in v̾. q̃ro ad declarationẽ p̃dictorũ ⁊c. tʒ opi.
Dy. ⁊ d̾t ꝙ illa eſt regula q̃ dicit ꝙ minori pena pu
niat̃: ⁊ ibi eſt al̾r ꝓuiſum ex fallẽtia. dic vt ibi late
ꝑ Sal. ⁊ vide ẽt ibi late Sal. in v̾. q̃ro ſi ꝓpter q̃li-
tatẽ inherẽtem p̃ncipali ⁊c. ⁊ iſtud teneas de quo
ſcripſi in meo trac. malefi. in gl. in v̾b. dicto male-
ficio ſemꝑ aſtitit. in ver. q̃ro qua pena puniat̃ opẽ
6 p̃ſtãs. dic vt ibi. ¶ † Quero quot modis d̾r p̃ſtare
opẽ ad maleficiũ: ⁊ Bar. in. d. l. is q opẽ. in fi. ⁊ in
l. furti. §. j. opẽ. ff. eo. dicit ꝙ pluribꝰ modis. vt pu-
ta p̃mo añ maleficiũ. vt p̃ſtãdo ferramẽta vel ſcha
las, vł domũ vbi ſe repõat. vt. l. pignore. §. ferramẽ
ta. ff. eo. ⁊ hic et. l. domũ. ff. de adul. ⁊ ip̃e d̾r p̃ſtare
opẽ maleficio. ⁊ ſ̾ʒ. Bar. punit̃ eadẽ pena, ſicut p̃n
cipalis. tu de h̾ dic vt dixi. ſ̾. eo. Secundo mõ põt
p̃ſtare opẽ, in ipſo maleficio aſſiſtendo vt habiliꝰ
ꝯmittat̃. ⁊ tũc etiã ſili pena punit̃. vt. l. j. C. de rap.

¶ Si qui. Meꝰ filius vel ſeruus codicem meum mihi ſurripuit, nunquid poſſuʒ contra eũ agere acti. furti: r̃ñdet ꝙ nõ. res tñ ipſa ĩ furtiuã cãʒ deuenit. vñ nec vſucapi põt anteq̃ꝫ in dñi ꝑtãtẽ conuertat̃. ſi tñ aliqs filio meo vel ſeruo furtũ faciẽte ipſe ꝯſiliũ ⁊ opẽ dederit, tenebit̃ acti. furti. h. d.

vir. Tertio p̃ſtare põt opẽ, poſt maleficiũ ꝯmiſſum: vt puta aſſociãdo
eũ: vel p̃ſtãdo auxiliũ ad euadẽdũ: ⁊ talis nõ põt puniri vt p̃ſtãs opem
maleficio: qm̃ nõ p̃ſtitit ad maleficiũ ꝯ̃mittẽdũ. ſʒ ad euadẽdũ, iõ tenet̃
ex ti. de his q latro. l. j. ⁊. ij. ⁊ vid̾ Bar. in. l. furtũ. §. nõ committit. ff. e. ⁊
Bal. ⁊ Ang. in. d. l. j. C. de his q latro. ⁊. l. nõ iõ minꝰ. de quo dixi ĩ meo
tracta. Malefic. ĩ. d. gl. in v̾bo dicto maleficio ſemꝑ aſtitit. in v̾. querit
Bar. in. d. l. is qui opẽ. in fi. ⁊c. ſed latius dixi in eodẽ tracta. in gl. in ver
bo: andreã auxiliatorẽ ⁊c. poſt prin. dic vt ibi. Et materia mandãtis ⁊
opẽ preſtãtis, late vide in. d. tracta. in dictꝭ duabꝰ glo. ¶ In. gl. tenet̃
ibi. l. ſepe. §. j. dic vt ibi. ſed ibi no. ꝯ̃riũ ⁊ melius. etiã vide q̃ dixi. ſ̾. mã
da. §. j. ⁊ per Bar. in. l. nõ ſolũ. §. ſi ex mãdato. ff. de iniur. Aduertas tñ
ꝙ iſto caſu cõcedendũ eſt, ꝙ tenetur de dolo. vt. l. ſi cũ ſciret. ff. de dolo.
¶ In eadẽ gl. ibi: ⁊. l. neratius. dic vt dixi. ſ̾. eo. §. ſed ſi credat. ⁊ latiꝰ
dixi. ĩ. de act. §. in duplũ. ⁊ in. d. trac. Malefic. in gloſ. in verbo ſempro-
niũ mãdatorẽ. in ver. xxij. querit̃ ⁊c. ¶ In ea. gl. in fi. dic aliud in furto
qđ nõ põt v̾bo cõmitti. vt. l. vxore. §. neqꝫ verbo. ff. eõdem.
⁂ ADNOTATIO. Furtũ ꝯmitti nõ põt ſine ꝯ̃ctatione. l. iij. §. ſi
rẽ. de acqui. poſ. in pãdec. qđ ꝓbãt Bar. ⁊ ſcrib. voto cõi. in. l. ſi quis ne
cauſam. §. res pignori data. de reb. credi. in pandec. quod mihi poſt
eos adriſit ibidem. Antonius Caius.
Sed iniuria ⁊ v̾bo ⁊ l̾r̃is fieri põt. vt. ff. de iniur. l. lex cornelia. §. fi. ⁊c.

SVMMARIVM.

1 Filius & ſeruus ſurripiendo patri vel domino, furtum committunt.
2 Filius quando ſurripit licet non poſsit teneri de furto, tamen res afficitur vitio furtiuitatis. 3.
4 Præſtans opem, conueniri poteſt furtis.
5 Caſus in quibus res furtiua, poteſt vſucapi.
6 Patri contra filiũ militem & contra vxorẽ & econtra, cõpetit actio furti.

a Si qui. a ¶ † Filius ⁊ ſeruus ſurripiẽdo patri vel dño, furtũ com-
1 mittũt: ⁊ res efficit̃ furtiua: licet actio furti nõ naſcat̃. q tñ
opẽ vel cõſiliũ dederit, tenet̃ furti. h. d. ¶ No. ꝯ̃ vulgares q credũt ꝙ
nõ fiat furtũ, ſi filiꝰ ſurripiat aliqd patri: q꞉ imo furtũ fit: vt hic. de q̃ di-
cam cũ gl. ¶ No. ꝙ ſepenũero res efficit̃ furtiua. ⁊ ſic res efficit̃ inuſu-
capibilis vt. §. furtiue. ſ̾. de vſuc. Et etiã orit̃ cõdictio furtiua, lʒ nõ na
ſcat̃ actio furti. ⁊ nõ eſt mirũ: q꞉ cõdictio furtiua d̾r eſſe rei p̃ſecutoria,
⁊ nõ infamat. ſecus in actione furti: q꞉ eſſet penalis. vt. ĩ. e. §. fi. ⁊ infa-
2 mat: vt. ff. de infa. l. j. i prin. facit. l. ſi pro fure. §. j. ff. de ꝯdi. fur. ¶ † No.
ꝙ qñ filius ſurripit lʒ nõ poſſit puniri de furto, tñ res afficit̃ vitio fur-
tiuitatis. ⁊ ſic eſt inuſucapibilis donec redeat in poteſtatẽ p̃ris. vt. d.
§. furtiue. Et ꝑ ꝯſeqnẽs p̃caueas, ne emas a filio rẽ ſurreptã etiã p̃ri:
q꞉ ſi ſciẽter, teneris furti. ar. l. eos. C. de fur. ⁊ ſi ignorãter nõ teneas eã,
q꞉ nõ poſſes vſucapere. ¶ No. ibi: q꞉ nulla alia actio. ꝙ de ciuili ad cri
minalẽ, eſt bona argumẽtatio. vt. l. oẽʒ. ff. de indi. ⁊. l. abſ̃ntẽ. ⁊ ibi Bar.
ff. de penis. nã cũ nulla actio (⁊ ſic de iure ciuili obligatio) poſſit eẽ in-
ter patrẽ ⁊ filiũ, vt. l. frater a fratre. de ꝯdi. indeb. ⁊ ꝑ ꝯſeqnẽs nulla lis.
vt. l. lis nulla. ff. de iudi. ita etiã actio criminalis oriri nõ poteſt: vt hic.
3 ¶ † Sʒ an hodie hoc ꝓcedat, cũ filius ſibi in aduẽtitijs q̃rat ꝓprieta
tẽ: ⁊ gl. ⁊ Bar. in. l. ſi qs ꝓ eo. §. j. ⁊ Bar. ꝑ illũ tex. in. l. iubemꝰ. C. ad tre
bel. tʒ ꝙ imo in aduẽtitijs hodie naſcat̃ etiã ciuilis obligatio: ⁊ cõſe-
quẽter actio inter patrẽ ⁊ filiũ: ⁊ iſtud ſequit̃ Sali. in. d. l. iubemus. vbi
dicit ꝙ hodie aduẽtitia iudicant̃, quo ad ꝓprietatẽ vt olim caſtrẽtia.
vt no. gl. in aut. vñ ſi parẽs. C. de inoffi. teſta. ſʒ in caſtrẽſi, olim erat in-
ter eos actio. vt. d. l. lis nulla. ita etiã hodie in aduentitijs. ⁊ iſtud etiã
ſequit̃ ibi Bal. dixit tñ ꝙ ꝓpter reuerentiã paternalẽ, filius ꝯ̃ patrem
dictã actionẽ ſibi cõpetentẽ nõ intẽtabit: q꞉ nõ poterit ipſum patrẽ in
iudicio vocare. ſed do. Io. de imo. in. d. l. ſi qs ꝓ eo. §. j. dicit ꝙ. d. l. iube
mus. nõ ꝓbat dictũ Bar. q꞉ nõ dʒ extendi extra caſus ibi poſitos. vt
ibi ꝑtʒ in fi. igit̃ ⁊c. ſed h̾ etiã v̾r ſequi Rapha. in. d. §. j. Sʒ tu dic ꝙ in
d. l. iubemus. in fi. habet̃ mẽtio de ſatiſdatione, ⁊ de imputatione fru-
ctuũ: vt qdã libri habẽt: qđ tñ in meo nõ eſt. qđ ſatis ꝓbat dictũ Bar.
ex identitate rõnis: q꞉ põt ex idẽtitate, lex extẽdi: ⁊ maxime qñ nõ eſt
penalis. ⁊ maxime qñ nõ eſſet expreſſa rõ in lege. vt. l. j. C. de his q añ
ap. tabu. vel qñ vnica rõ (lʒ tacita) aſſignari poſſet. vt no. Bal. ⁊ Sal.
⁊ Ang. in. l. maximũ vitiũ. C. de lib. pre. ſʒ oĩa iſta cõprehendunt̃ ex. d.
l. iubemus. ergo v̾r quo ad obligationẽ inter patrẽ ⁊ filiũ, poſſet exten
di. cogita. vide Bar. ⁊ doc. in. d. l. frater a fratre. ¶ No. ꝙ qñ in rei ve-
ritate cõmittit̃ furtũ, lʒ ꝯ̃ cõmittentẽ nõ oriat̃ actio furti: tñ ille q acceſ-
4 ſorie tenet̃: ⁊ ſic preſtans opẽ cõueniri põt furti: ⁊ ſic efficacius tenet̃
acceſſorius, q̃ꝫ principalis: ⁊ hoc nõ eſt incõueniens: vt dicimus in fili
de p̃ncipali ⁊ fideiuſſore. vt. l. j. ⁊. ij. §. j. ff. de fideiuſ. dic vt ibi. ¶ In gl.
5 neqꝫ ob id. in fi. † No. caſus in quibꝰ res furtiua põt vſucapi. addas
6 et idẽ ſi redeat in ꝑtãtẽ dñi: de quo dic vt. ſ̾. de vſuca. §. aliqñ. ¶ † In
gl. nõ naſcit̃. in fi. Nota ꝙ p̃ri ꝯ̃ filiũ militẽ, ⁊ ꝯ̃ vxorẽ, ⁊ ecõtra cõpetit
actio furti: q꞉ etiã ciuilis actio cõpeteret. vt no. ĩ. d. l. lis nulla. Addas
ꝙ idẽ v̾r in quolibet domeſtico. ff. e. ſi libertus. ⁊. l. ſerui ⁊ filij. §. fi. ⁊ ibi
dic ſ̾m doc. ⁊ Bar. ⁊ iudex nõ põt ſe intromittere ex officio: ⁊ ſic ex in-
quiſitione ꝯ̃ tales p̃ſonas: niſi furtũ eſſet magnũ. vt. ff. de penis. l. ne ſpi
ciendũ. §. furta. ⁊. C. de patria pot. l. cõgruentius. ſi tñ nõ velint rẽ p̃ri
reſtituere

a ¶ Furti autem actio. Dixi legislatori. dñe iã bñ video in quib⁹ pōt fieri furtũ. q: nedũ in re aliena: sʒ in re propria. Sʒ dñe cui competit actio furti: ipse rñdet dicens, qḋ actio furti competit ei cui⁹ interest rem non fuisse subreptã: q̃uis nō sit domin⁹ rei subrepte: q: etiã ipi dño rei non cōpetit, nisi ei⁹ intersit furtum factum nō esse: vñ si creditori res obligata subripiat: nō dño rei: sʒ debitori cōpetit actio furti. s. magis ipsi creditori: q̃uis enim creditor habeat act. psonalem, p quam possit a debitore suũ cōsequi si idoneus fuerit dbitor: tñ tuti⁹ est ei pignori incũbere, q̃ in psonã agere: et hoc vuit innuere q: si dbitor creditori pign⁹ subripuerit, poterit creditor contra debitorem furti experiri. h. d.

SVMMARIVM.

1 Actio furti, cui competat?
2 Sufficit quòd intersit tempore furti facti, licet de præsenti non intersit.

a 1 Furti autem actio. a † Actio furti ɔpetit illi cuius interest, furtũ factũ nō esse. h. d. ¶ No. q ad h̃ vt qs possit agere furti, nō reqrit q̃ sit dñs. sʒ sufficit q sua intersit rē non fuisse subtractã: ꝛ ideo lʒ aliqs dñs sit, ꝛ sua nō intersit: ex solo dñio nō pōt agere furti. ¶ In gloss. interest ibi. §. gñaliter. dic vt ibi p Bart. qm̃ ibi loquit in actione vi⁹ bo. rap. vt. j. tit. j. §. pe. ꝛ subauditur ibi maxime vt ibi vult Flo. vel aliter vt ibi in glo. ꝛ p Bar. ¶ In ea glos. in fi. ꝛ intelligas qḋ etiã daȓ actio furti, lʒ nō intersit: qñ tñ alij redderet, nō tñ vt duplet. vt. l. si tibi vendidero. in prin. ff. eo. vnde iste tex. debet intelligi, qḋ datur ei cui⁹ interest ad hoc vt dupletur.

2 ¶ † Et aduertas ꝰm Sali. in. l. manifestissimi. in prin. C. eo. q sufficit qḋ interest tpe furti facti, licet de psenti nō intersit ad hoc vt deȓ ista act. vt. l. inter oēs. in prin. ff. eo. dũmō nō desierit retro inter fuisse. vt. d. l. si vēdidero. s. si titius. ꝛ. ff. de ɔdi. inde. l. si pcurator. in fi. ¶ No. tñ ex glos. q ad h̃ vt agat op⁹ est q intersit ex honesta cã. vt. l. itaq;. ff. e. sʒ h̃ videȓ ɔ. l. si vas. §. si ego. ff. e. vbi fur agit furti. ꝛ tñ cã nō est ex sui parte honesta: sʒ dic q lʒ ipse sit fur respectu possessiōis vl' alicui⁹ vsus tēporanei, quē olī habere voluit: tñ nō est fur respectu, ppietatis quã lucrari voluit. ¶ Item durat cã honesta, pp quã res ad eũ puenit. Scḋo aduertas q talis honestas cãe, dʒ eē pbabilis rōne dñij vl' q̃si: vl' rōne iuris, qḋ qs hʒ in re: vt i vsufructuario. nō tñ rōne iuris ad rē qḋ qs hʒ rōne psonalis obligationis. vt. s. eo. l. is cui. ꝛ. l. eũ q emit. ita dicit, gl. in. d. l. manifestissimi. Ex q̃ no. sʒ Jac. but. q ius in re causat pbabile iteresse, nō tñ ius ad rē ppter qḋ qs non pōt facere reuocari tenutã alteri datã, i piudiciũ sui nō citati vl' ɔuicti vel cōfessi cui⁹ iteresset: rōne psonalis obligatiōis quã hʒ etiã ad rē: sʒ rōne iteresse q: possidebat sic. vt in gl. j. ff. eo. l. creditorē. §. j. ꝛ. l. itaq;. §. si res. ¶ Tertio aduertas q opʒ qḋ sit honesta cã, ꝛ nō lucratiua vt sentit glos. in. d. l. manifestissimi. ꝰm q̃sdã. sʒ dic q imo gl. se declarat, dũ dicit h̃ dixi de lucratiuo: q: poterat vsucapi: iō dic ꝰm Sali. q qñ est cã lucratiua, aut est in re subtracta: ꝛ tunc cōpetit actio furti: q: interesse dñij vel q̃si est, pbabile, aut ex aliquo extrinseco iteresse, ex lucratiua cã ɔueniente. Et tũc aut illō sine alteri⁹ iniuria est q̃rendũ. ꝛ tũc ɔpetit actio furti. vt. ff. eo. l. si qs vxori. §. pe. ꝛ ibi not. aut q̃rendũ venit cũ alterius iniuria. ꝛ tũc p illo nō competit actio furti. vt. ff. eo. l. is cui. §. eius q̃ omnia not.

b ¶ Jtem si fullo. Supra positũ ē vnũ exēplũ, in q̃ furti actio daȓ ei cui⁹ iterest, licet nō sit dñs vt dictũ est i creditore hic ponit aliḋ in fullone ꝛ sarcinatore. si enim fullo vel sarcinator vestimenta mea q̃ sibi curanda sarcināda vl' certa mercede ɔstituta furtoã misit, mihi nō cōpetit actio furti eo qḋ mea non interest vestimētũ illa non fuisse subrepta, cũ iudicio locati a fullone estimatione vestimētorũ meorũ ɔseq possim. h̃ dicit.

¶ In gl. actio furti. i fi. qḋ aũt duplex, dic vt hʒ p glo. plene in. l. eũ q. §. idē scribit. ff. eo. et. l. creditori. ꝛ. l. creditores. eo. ti. et dixi. s. eo. §. aliquãdo ꝛc.

b Item si fullo. b ¶ Item ille qui tenetur ex locato in aliqua re subripiat hʒ furti actionē. idē i bonefidei emptore h. d. ¶ No. ibi mercede certa constituta. supple in pecunia nũerata, al's aũt nō esset locatio. vt. l. j. §. si qs seruũ. ff. depositi. ¶ No. q si qs pōt rē suã cōsequi ab alio, et actiōe ciuili, nō pōt agere furti ɔ furē. ¶ No. q aliqñ nō daȓ dño actio furti, qñ sua nō interest. quia pōt ius suũ habere saluũ ɔ aliũ. ¶ No. q q̃uis bone fidei emptor nō sit dñs, q: vēditor si erat dñs tñ furti agit. ꝛ no. p istũ. §. q sarcinator ꝛ fullo agãt furti qñ culpã cōmiserũt: ita q teneanȓ dño. ꝛ sic sua iterest: al's aũt si sua nō interesset, nulli dubiũ q furti actionē nō haberet. ideo dño furti actio dareȓ: q: sua interesset. q: cessat rō hic posita. vt arg. ff. e. l. itaq;. ꝛ. l. subȷ̃cit: ꝛ qñ cessat rō, vt i eis etiã cesset legis dispositio. vt. l. ij. §. fi. ꝛ qḋ ibi gl. ꝛ Bar. ꝛ doc. ff. de do. ꝛ no. gl. ꝛ doc. ꝛ dñs Jo. de imol. in. l. tam is. §. j. ff. de do. can. mor.

SVMMARIVM.

1 Res commodata si fuerit cōmodatario surrepta, dominus habet electionē vtrũ velit agere contra furē actione furti, an ɔ cōmodatariũ cōmodati.
2 Habēs duas vias, si eligat, vna electa, nō pōt variare.
3 Penitus dictio, quid importet?
4 Differentia inter gratis recipientem, & non gratis.
5 Dominus si ignorabat furtum cōmissum, potest dimisso commodatario redire ad furem, quem credebat esse soluendo & non erat.

c 1 Quæ de fullone. c ¶ † Si res cōmodata fuerit cōmodatario surrepta, dñs hʒ electionē vtrũ velit agere ɔ furē actione furti: an ɔ cōmodatariũ commodati: ꝛ vno electo scienter, ali⁹ liberaȓ. secus si fuerit ignorãs vel dubitãs. h. d. ¶ No. q in materia penali. vbi est eadē rō, est idē ius ꝛ fit extensio: facit qḋ not. Ange. Jo. de imo. ꝛ ibi dixi i. l. certa. §. de. ff. de leg. j. de quo dic vt dixi. s. de iu. nat. §. j.

2 ¶ † No. qñ aliqs hʒ duas vias, ꝛ hʒ electionē ex legis dispositione, q vna via electa nō lʒ variare. facit. l. fi. C. de fur. ꝛ. l. apud aufidiũ. de op. leg. ꝛ qḋ ibi no. p gl. ꝛ Bar. i. l. qḋ in heredē. §. eligere. ff. de trib. cũ ibi no. de q̃ p gl. ꝛ late Bar. in. l. eũ qui. §. j. ff. de vb. obl. facit lex hmōi. §. si stichũ. de leg. j. ꝛ. l. statulib. §. j. ff. de leg. ij.

3 ¶ † No. ibi penit⁹ liberari q iste tex. innuit, q ipso iure sit liberat⁹ ppter dictionē penit⁹. ꝛ per ɔñs nō est opus exceptione iuris, sʒ facti tñ vel etiã sine facti exceptiōe. arg. gl. ꝛ Bar. ꝛ doc. in. l. vbi pactũ. C. de trãsac. Et de dictione penitus: vide etiã tex. in. l. fi. C. de nona. ¶ No. ibi nullo mō ɔpetere actionē. q electo cōmodatario, nullo mō actio cōpetit ɔ furē. vñ si ɔ furē ageret, posset dici experiris sine actione ꝛ p ɔñs iudex etiã ex suo offō (lʒ p parte nō opponeret) posset ipsum a limine iudicij repellere. vt. l. si pupilli. §. videam⁹. ff. de neg. gest. ¶ No. ibi tñ q ɔmodatari⁹ nũq̃ hēret actionē furti ɔ furē: nisi prio ipse esset a dño ɔuent⁹ ꝛ exact⁹, sicut dicim⁹ in fisi. de eo q ɔuenit in subsidiũ vt fideiussor. vt. l. si mãdato meo. in prin. ꝛ. §. j. ꝛ. l. ij. ff. mãda. ¶ Not. ibi nesciens et dubitãs. q ignorãs ꝛ dubitãs eqparãȓ. ¶ No. q q ignorãter vl' dubitãter accipit viã incōpetētē, nō phibeȓ redire ad ɔpetētē. vt. l. mater. cũ ibi no. ff. de inof. testa. ꝛ qñ qs hʒ electionē, nunq̃ pdit dictũ ius nisi sciēter egerit. secus si dubitãs vel ignorãs. ¶ In gl. furti actionē. in fi. dic ista nō videȓ bona ratio ꝰm Joã. fab. nã ad cōductorē nō spectat piculũ, ꝛ tñ nō restituit penã. vt ff. locati. l. is q. sʒ pōt esse q cōmodatari⁹ amittit vsum, ꝛ idē in ɔductore. ꝛ ita videȓ in creditore q in delicto imputat penã. ff. de pig. act. l. si pignore in pn. ꝛ ibi no. gl.

4 ¶ † In gl. cũ manifestissimũ. in fi. fit ergo differētia hic inter eũ q gratis recepit, qñ tũc est in electione dñi vl' hic ꝛ eũ q nō gratis;

c ¶ Quæ de fullone. Supra dictũ est, q si vestimētũ fulloni vl' sarcinatori curãdũ vel sarcinãdum traditũ, subreptũ fuerit: q fulloni si soluendo fuerit, non dño ɔpetit actio furti. idē intelligas si res fuerit subrepta ɔmodatario, quia si fuerit soluēdo sibi ꝛ nō cōmodatario cōpetit actio: quia ad rē restituēdã teneȓ. ꝛ hec vera fuerunt ꝰm iura antiqua, dicit tñ Justi. postea in quadã ɔstitutione quam habes C. de furtis ꝛ ser. cor. l. fin. §. tales itaq; hoc emendauit. statuit ei q in electiōe cōmodatoris sit, vtrũ velit agere ɔ cōmodatariũ acti. cōmodati, vel aduersus eũ qui rē surripuit act. fur. ꝛ si dñs vnã istarũ elegerit, ad alterã nō poterit redire. Si eñ dñs actionem furti moueat aduers⁹ furē cōmodatari⁹ penitus liberaȓ. Si aũt ɔ cōmodatariũ moueat actionē, nō poterit postea ɔ furē agere: sʒ ɔmodatari⁹ q a ɔmodatore cōuenitur, poterit aduersus furē habere acti. ꝛ nullo mō cōmodator (nisi ignarus rei subrepte) ɔ ɔmodatariũ act. cōmodati egerit p mo ex hoc enim obȷ̃cit sibi c bsta cuiũ a iure re cōperta qn possit agere nisi a commodatario sibi fuerit satisfactũ h. d. vsq; ad. §. sedis apud quē.

a ¶ Sed is apud. Dictū est. s. de fullone et cōmodatario qualiter eis cōpetit actio furti p re aliena. modo videamus de depositario, vtrū si res apud aliquē deposita fuerit: depositario cōpetat actio furti? non enim tenet nisi de dolo. et ita nō interest suā rem nō fuisse subreptā: si aūt in dolo fuit, nō dabit sibi actio: ne ex malitia sua actionē ɔsequat. h. d. in sūma et c.

b ¶ In sūma. Dixi. Iusti. dñe qd plura vultis dicere in isto titulo? iā tū dixistis de materia ista, qd ɔquatur tediū toti mūdo. et rñdet Iustin. frater, vt breuiter hūc titulū expediam, scire debes q apud antiqs qsitū fuit vtrū ipuberes rez alienā amouēdo furtū facere possint, et placuit domino Iusti. q si impubes aium furādi habuerit, et i ipz posset cadere istud dlictū hoc ē si sit pximus pubertati q actione furti teneat.

ADDITIO. ¶ Carnis. Vide gl. in l. clarū. C. de auto. pstā. et i c. j. de dlic. pue. et vide. l. si arrogati. i pn. ff. d tute.

d ¶ Furti actio. Quesiui a Iusti. de natura furti, scz ad quid det actio furti? et rñdet Iustin. q actio siue sit ad duplū siue ad qdruplū, datur ad penā. et nō ad rē suā psequendā. dat ēt dño alia actio s. rei vēdicatio, et ɔdictio furtiua. Scire tū debes, q rei vēdicatio dat ɔ quēlibet possidentē: ɔdictio vo furtiua dat ɔ furē et eius heredē. h. d. vsq in fi. titu.

e ¶ Qui res. Viso d furti, seqt d rapia, q est spēs furti. dixi Iusti. dñe iā vidi q ille q rē alienā clam surripuit, tenet actione furti: sz qd dicitis de illo q rē alienā rapit et rñdet q ille sic acti. furti tenet: nullus em magis inuito dño rē ɔtrectat q q eā vi rapit: vñ improbus fur dr. et p ista iprobitate ptor induxit act. vi bo. rap. et c. j. annū qdruplū post annū vo simplū: et dat pp vnā rē vi raptā q alr secus videret pp vba in numero plurali posita a ptore in noie acti. s. vi bo. rapt. h. d.

q tūc recipiēs agit furti. et est rō q plus dz subueniri dño, q exercuit liberalitatē: q alij q liberalitatē nō exercuit. ¶ Quero an qd exegerit fullo restituat dño? videt q nō sicut nec ɔmodatarius. tū doc. cōtra, q fullo nō pōt vti re. vt. l. fullo. ff. eo. igit et c. ¶ † Quero hic dr q si dñs ignorabat furtū ɔmissum, pōt dimisso cōmodatario redire ad furē quē credebat esse soluēdo et nō erat. nunqd pōt redire iterū? et Ia. Bald. ibi dicit q nō: q sibi dz iputare q ita elegit per istū tex. sz ɔrium tz Iaco. de are. et Cy. in d. l. manifestissimi. q sibi non dz piudicare ignorātia, cū tractet de dāno vitādo. vt. ff. de ɔdi. indebi. l. sed et si me putē. et. l. fi. ff. d eo p quem fac. secus si sciuisset electū nō esse soluēdo. et hoc sequitur Io. fab. sed primā tz Sali. p. d. l. manifestissimi. et p ver. seq. vt hic et p tex. in. e. l. §. fi. ad fi. cū ibi no. p gl. nō obstāt leges allegate in ɔriū: q ibi nō hz electionē: sed ius agendi successiue. sed hic secus, igit et c. et istud est verius, et aduertas q iste cōmodatarius q tenetur de custodia, agit furti: qd est verū qñ culpa neglecta custodia pt ei ascribi: vt dr p docto. in depositario in. l. falsus. C. de fur. sz ista ratione vcz custodie q non cōpetat actio furti, videtur, tex. in. l. q iniurijs. §. q alienus. ff. eo. vbi tutori et pcuratori nō dat actio furti, et tñ interest eorū rōne diligētie et custodie ob quā velut negligētes cōdēnātur. vt ibi sol. fz Sali. in. d. l. manifestissimi. qd ibi est speciale fauore pupilli, cuius noie cogit agere furti. iō. l. voluit q suo noie agere possit, ne piudiciū fieret pupillo cū de delicto eiusdē hominis sepius non debeat queri. vt. l. licet. §. j. ff. naute caupo. stabu. et c.

SVMMARIVM.

1 Depositarius si fuerit in culpa, an teneatur?

a Sed is apud. a ¶ Depositarius qui tenet d dolo, nō hz furti actionē: sz dñs. h. d. ¶ No. q depositarius nō agit furti. et est rō quā ponit tex. in. l. eū qui. §. is aūt. ff. e. q aut fuit in dolo, et nō dz ex iprobitate sua dolosa habere actionez furti: aut nō fuit i dolo, et tūc cū nō teneat, nō est mirū si nō hz actionē furti. ¶ † Quid 1 aūt si fuit in culpa? et aduertas q aut fuit in culpa leui, et nō hz actionē furti: q ipe nō tenet. Aut ipe fuit in culpa lata vl latiori, de q tenet. et tūc videt q ipe nō habeat actionē sicut nō hz qñ fuit i dolo vt hic: cū clpa lata eqparet dolo: vt. l. qd nerua. ff. depositi. Sz tñ ɔtrariū determināt h doc. et Bar. in. l. eū q. §. is aūt. ff. e. q dolus furis, pponderat late culpe dicti dpositarij. vt. l. itē. si obstetrix. ff. ad. l. aql. pterea qñ agit rōne doli: et dolus punit: lata culpa nō eqparat dolo. vt. l. in actionibus. et ibi glos. ff. de in lit. iur. ac etiam videtur q possit agere furti depositarius: qñ pōt vti retentione ppter impensas. vt. l. pe. C. depositi. facit. l. si in area. cū ibi no. et. l. qui exceptionem. §. si quis. ff. de condi. indeb. quod not.

SVMMARIVM.

1 Impubes non tenetur furti, nisi fuerit doli capax.
2 Proximus pubertati, præsumitur doli capax.

b 1 In summa. b ¶ † Impubes non tenetur furti, nisi fuerit doli capax. h. d. ¶ Not. ibi amouendo et c. quod furtum fit contractando et amouēdo, et sine ea nō fit. vt. l. hi q. ff. eo. ¶ No. ibi q furtum fit appetitu et affectiōe lucrandi, q aius et propositum distinguunt maleficia, vt. l. j. C. de sica.

2 ¶ † Not. q presumptio est, q proximus pubertati sit doli capax: et per consequens quod intelligat se delinquere. et proximus pubertati, in masculo intelligit post decimū annū cū dimidio: vt no. gl. in. l. pupillus. ff. d reg. iu. et. s. de inuti. stip. §. qd diximus. et est clarū: q minor. xiiij. an. cū est doli capax, pōt ɔmittere vnūqdq delictū, pter dlictū carnis vt. l. auxiliū. §. j. ff. de minor. Mitius tamen punitur, q maior delinquēs. vt in. c. j. de deli. pue. Quinimo nullo mō punitur si deliquit ex culpa, sine dolo. vt. c. ij. e. ti. et qd mitius puniat est tex. glo. et Bart. in d. l. si ex cā. §. nunc videndum. ff. de mino. et Bartol. et Bal. et Sal. in. l. j. C. si aduersus delic. etiam si sit delictū atrox. vt est tex. in. l. aut facta. §. persone. in. fi. ff. de penis. coniuncto principio illius legis. gl. Bal. et doc. in. l. et si seuerior. C. de infa. et aduertas qd dixi q ex delicto tenet, intelligas. s. ɔmittendo: secus in negligendo q tunc nō tenetur. vt. l. j. cum ibi no. C. si aduer. deli. etiā si sit pubes, dummō minor. xxv. ann. vt ibi est casus qd ibi doc. ad multa inducunt dic vt ibi no. sz de materia huius. §. vide que scripsi in tractatu meo maleficiorum, in gl. in Sciēter et dolose. in gl. in verbo et appensate et c. dic vt ibi.

SVMMARIVM.

1 Actio furti, est merè pœnalis.

d 1 Furti actio. d ¶ † Actio furti est mere penalis. sed cōdictio furtiua, et rei vēdicatio ɔpetūt p re. et rei vēdicatio dat ɔ possessorem: et condictio furtiua cōtra furem et eius heredē. h. d. ¶ No. q lz actio furti sit ciuilis. et sic ad duplum, siue sit pretoria et sic ad qruplū. vt. j. de ppe. et tēp. ac. in prin. tū est mere penalis vt ptz p taxatiuam ibi tm ad pene et c. et sic vltra rem furatā quā fur tenet restituere, vt hic tenet ad duplūz vl quadruplū ibi extrinsecū et c. ¶ No. q lz furto sit mihi res ablata, non tamen perdo dñium rei subtracte. ¶ No q rei vendicatio sequitur possessorē quicunq sit: dūmodo habeat facultatem rei restituēde. vt. l. officiū. ff. de rei vē. ¶ Not. q cōdictio furtiua. q hz rei psecutionez vt h. et. l. si p fure. §. j. ff. de condi. fur. dat etiam ɔtra heredū furis. ¶ In gl. conducēdo. in pri. ibi si cōsumpti sunt, dic tu qd etiā si res furata extet non tm rei vēdi. lz etiam condictione furtiua agi pōt. vt est tex. in. d. l. in re furtiua. in prin. ff. de cōdi. fur. ¶ In gl. vēdicando. in fi. dic si sit dñs: sinautē nō sit dñs, qd remedium habeat no. glo. in. l. manifestissimi. in prin. C. e. In quo cōclude, q qñq subtrahitur res dño, et clarū est q hz reivendi. et condictionē furtiuam vt hic. Qñq hz ius in re, et tunc cōpetit ei condictio incerti. vt d. l. et iō. qñq nullum ius hz in re: sed solū bona fide possidet, et tūc hz cōdictionē triticariā ad possessionē. vt. l. j. in fi. cū. l. seq. ff. de tritica. qñq ille cui subtrahit, nullū ius habet i re nec possessionē: sed tm̄modo detētatione vt depositarius et similes: et tūc ei dat actio in factū vel offm iudicis. ita tz gl. in. l. et nō tm. in prin. ff. de pe. hered. et. d. l. et ideo. §. j. de quo dic latius per Cy. Bar. et oēs doc. in. d. l. manifestissimi. et p Bart. et Ange. et moderniores. in. l. rē que nobis. ff. de acq. pos. et per Cy. in. l. si de fundo. C. locati. et vide q scripsi. j. de acti. §. quadrupli. dic vt ibi in ver. et pdicta pcedunt qñ possessio fundi mei et c. dic vt ibi latissime scripsi. et scripsi aliqd in. §. item seruiana. e. tit. in ver. Et ista faciūt ad illā questionē quā format Bar. dic vt in dictis locis: quia hic nō pono, ne bis idem repetam quia nō adderem et c.

De ui bonorum raptorum Rubrica.

SVMMARIVM.

1 Rapiens per vim rem alterius, tenetur furti, et etiā actione vi bo. raptorū.
2 Delinquens palam, plus delinquit q qui clam. 6.
3 Lex vna tollitur per aliam, quando sunt duę leges imponentes pœnam de eodem delicto, nisi quatenus concurrunt.
4 Fur manifestus semper tenetur vi bo. rap. sed non manifestus ita demū tenetur vi bo. rapt. si habuit animū rapiendi.
5 Fur qui furtum vnicum commiserit, & alias nō: veniam meretur à furca pro tali furto.
6 Fur manifestus, plus punitur, q raptor.

e Vi uires. e ¶ Totus iste titulus diuiditur in tres partes. Primo quando raptor et fur, inequaliter puniuntur. Secundo quando quis rapit rem suam vel alienam, putans esse suā. Tertio quid sit subiectum in hac actione, videlicet quid debet deducere actor. secunda ibi: quia tamen. tertia ibi: sane in hac. et. h. d. † Rapiens per vim rem alterius, tenetur 1 furti et etiā actione vi bo. rap. que dat in quadruplū intra annū: postea vero in

vero in simplũ.⁊ in quadruplo inest simplũ.h.d. ¶ No.ꝙ etiam contra
raptorē ꝯpetit actio furti:vnde si quis agendo contra raptorē per me-
diuꝫ concludendi dicat,ꝙ furatus fuit ⁊ petit eum puniri furti ⁊ pena
furti,nõ male ageret qđ no.quia raptor est improb⁹ fur. ¶ Not.ꝙ nõ
est inconueniēs ꝙ ex eodē delicto,nascatur actio generalis ⁊ etiã spe
cialis. ¶ Not.ꝙ actio vi bo.rapt.est pretoria vt actio furti manifesti.
¶ No.ꝙ actio vi bo.ra.est penalis in quadruplũ intra annũ:post an-
num vero dat̃ in simplũ. ¶ No.ibi minimã.ꝙ etiã pro minima re,p̃tor
ita actionē penalē concedit ciuilem.vt.l.licet minimem.ff.de peti.he.
¶ Not.ꝙ lꝫ in actione furti manifesti totũ quadruplũ sit pena vera.
vt.s̃.ti.ꝓxi.§.fi.tñ in raptore,in dicto quadruplo inest simplũ. ¶ Not.
a ꝙ plus delinquit qui palam[a] delinquit,q̃ qui clam:qꝛ qui facit palam
2 dat alteri malũ exemplũ.facit.l.non solũ.§.palã.ff.de ri. nupt. ¶ †Et
ad euidentiã premittas ꝙ hec materia habet tria capita.Et p̃mo,tã-
tum tractatur in hoc ti.qñ singulariter capit.Secundum quando tur-
ba coadunata.vt.l.ij.⁊.iij.§.si quis aduẽtu.ff.e.Tertiũ qñ in turba da-
tum est damnũ.vt.l.iiij.in princip.⁊ hec datur in duplũ.⁊ vide in.d.l.ij.
in princ.Scđo p̃mitte ꝙ actio ciuilis vel criminalis ex hoc tit.fit ex.l.
iulia.de vi pub.vel pri.Ex quo sequit̃ ſm Cy.in rub.C.eo.ꝙ pro vio-
lentia est publica accusatio,⁊ cuilibet de populo competit.vt.l.j.ff.de
pu.iud.⁊ ibi Jo.de imo.Sꝫ an possit ꝓ rapina esse accusatio ex.l.iul.
de vi pri.glo.ꝙ sic in.l.fi.ff.de pri.delic.quam glo.simpliciter vr̃ tenere
Cy.in rub.C.eo.alleg.l.infamē.ff.de publi.iudi.⁊.l.interdũ.eo.titu.sed
Bar.in.d.l.fi.dicit illam glo.fore verã in.l.si qs ex domo.ff.de fur.⁊ no.
in.d.l.infamē.⁊ hanc opi.Bart.vt veriorē sequit̃ Sali.in.l.fi.C.eo.⁊ eã
tu teneas. ¶ In gl.furti.ibi imo si deprehendat̃,manifestus est.tu dic
ſm Bart.in.d.l.si vẽdidero.§.cũ raptor.quia non est verũ ꝙ lꝫ depre-
hendat̃,dicatur fur manifestus:qꝛ imo opus est vt acclamet̃.vt.l.ij.et
3 l.si qs in seruitute.ff.de fur. ¶ †In ea.ibi vt.ff.eo.l.j.no.ex glos.ꝙ qñ
sunt due leges imponẽtes penã de eodē delicto,vna nõ tollit̃ per aliã
nisi quatenus cõcurrũt. ¶ Ex quo Bar.in.d.l.j.dicit si per statutũ pe-
na homicidij sit pecuniaria,in eo ꝙ plus est poterit etiã imponi pena
iuris cõis.de sica.Et ad hoc vidẽdũ,est cõsyderãdũ an ꝑ legē nouã:et
sic statutũ sit sublata pena antiqua iuris cõis:Et breuiter dicendũ est
ꝙ nõ.vt.l.quoties.de act.⁊ obli.⁊.l.in eũ.C.de fur.qđ est verũ nisi ex ali
quibus coniecturis appareat,ꝙ per impositionē noue pene per statu
tum sit recessum ab antiqua:vtputa si statuto caueatur ꝙ procedatur
de similib⁹ ad similia,⁊ vbi in statutis non reperit̃ simile,succedat ius
cõe tunc clare apparet de mẽte statuti qđ in subsidium voluit imponi
penã iuris cõis:ergo ab ea videt̃ recessum.Et hoc vr̃ tenere Bal.in fi.l.
in.l.j.C.de sum.tri.ver.tertio opp.đr hic ꝙ heretici ⁊c.Et hoc etiã se-
quitur Jo.de imo.in.l.ij.ff.de pub.iud.in ver.quid aũt si per diuersas
leges.Sed Sali.in.l.qui sepulchri.C.de sepul.vio.in ver.q̃ro tunc se-
cundo qd si per statutũ imponit̃.aliter dicit ⁊ plenius.dic vt ibi ꝑ eum
quē non recito quia etiã Bart.plenius ⁊ aliter dicit in. l.sanctio legũ.
ff.de pe.ſm Ray.vcꝫ aliqñ sunt due pene,vna gñalis alia specialis:et
tũc subdistingue si quidē gñalis imponit̃ per legē vel statutũ:⁊ specia-
lis per hoiem,tũc vtraqꝫ cõcurrit etiã quo ad executionē.vt.l.non est
dubiũ.C.de legi.cõiuncta.l.iubemus.C.de sac.san.eccle.⁊ intellige per
hoiem,siue sint ꝯhentes vt dictis iurib⁹ siue etiã ꝑ pretorē viuum im-
ponat̃:si vero a statuto imponit̃ gñalis ⁊ etiã aliqua pena specialis:et
tũc ⁊ illa generalis ⁊ illa specialis per statutũ imponi põt:qꝛ eadē ra-
tio est vt.l.illud.ff.ad.l.aquil.facit.l.pretor edixit.§.j. de iniur.si vero
vtraqꝫ venit imponẽda per hoiem,tũc quo ad originē habẽt locũ:non
quo ad executionē.vt.d.l.p̃tor edixit.§.j.ex quo infert ꝙ qñ super vno
delicto reperit̃ pena specialis ⁊ gñalis:⁊ tũc si quidē gñalis est incerta
⁊ arbitraria,nõ refert̃ ad specificata siue eadē lege vel statuto,siue di-
uersis,siue lege cõi ⁊ statutaria:vt in casu ꝓposito:vt.d.l.sanctio legũ.
ſm lec.gl.Si vero vtraqꝫ pena est certa ⁊ determinata,⁊ tunc refert an
vtraqꝫ pena imponat̃ eodē statuto ⁊ gñalis nõ refert̃ ad specificata.vt
d.l.sanctio legũ.ſm intellectũ Dy.facit.l.doli clausula.de ver.obl.cuꝫ
ibi not.⁊ isto casu specialis tm̃ imponet̃:si vero imponat̃ diuersis legi-
bus vel diuersis statutis,vel de lege cõi vna,⁊ ex statuto alia.⁊ tũc aut
vna pena infert̃ a lege:alia ab hoie.⁊ tunc vtraqꝫ non hꝫ locuꝫ quo ad
executionē.vt patet per predicta ſm Bar.ibi qđ nõt.de quo etiã vide
Bal.in.d.l.qui sepulchra.de quo etiã dixi in dicto meo trac.malefi.in
glos.⁊ ibi caput a spatulis amputet̃ circa p̃nci.dic tu vt ibi.qꝛ lati⁹ ibi-
4 dē scripsi. ¶ †In ea.gl.ibi.l.qui seruũ.§. fi.dic:istã tenet ibi gl.⁊ Bar.
¶ In gl.vi bo.rap.in fi.vult dicere gl.ꝙ manifestus,semꝑ tenet̃ vi bo.
rap.sed nõ manifest⁹ ita demũ tenet̃ vi bo.rap.si habuit animũ rapiē-
di si nõ reperisset resistẽtē:al's si clã facere voluit nõ videt̃ ꝙ debeat te-
neri vi bo.rap.cũ nõ habuerit animũ rapiẽdi.vt.j.eo.§.⁊ qꝛ inutilis est
ibi.l.vna res.vides ergo ꝙ ista actio datur pro minimo:⁊ idē in actio-
ne furti.sꝫ nõ actio de dolo.de quo dic in.§.gallinar̃.s̃.de re.di.Et ad-
uertas ꝙ vnicũ furtũ đr,ꝙ de loco vnico cõtextu siue vnico tp̃e fit etiã
si plures res simul furent̃,tñ dicitur vnicũ furtũ.ita dicit Bar.in.l.euꝫ
qui.§.idē respõdit.ff.de fur.⁊ per ꝯñs si ꝑ statutũ aliter ⁊ aliter primũ
5 vel scđm vel tertium furtũ punit̃,tunc nõ punietur pro vnico furto lꝫ
plures ⁊ plures res furatus fuerit qđ bene not. ¶ †Ex quo aliud sin-
gulare sequit̃,ꝙ cũ sit vnicũ furtũ ⁊ alias furtũ nõ cõmiserit:ꝙ pro ta-
li furto veniã meret̃ a furca.vt dicit gl.singu.in.l.
capitalium.§.famosos.ff.de penis.qđ est verum
ſm Bald.in aut.sed nouo iure.C.de ser.fug.nisi
esset vnicum furtum magnũ,ꝙ al's p̃ualeret plu-
ribus furtis paruis:tunc lꝫ statutũ pro vno furto
suspendi furē ꝓhibeat:sed pro trib⁹ furtis sic.tñ
isto casu iuridice pro vno furto magno,suspendi
potest:ita dicit ibi Bal.in ver.iij.no.de pe.alleg.
l.si quis.ff.de excu.tut.Et etiã qꝛ ꝓpter enormi-
tatem delicti,licitum est leges transgredi.vt not.
Inno.in.c.j.de cõsti.quod not.qꝛ semel habui in
practica Perusij vbi Assedi.de q̊ scripsi in trac. a
meo maleficio.in glo.in ver.⁊ celestem vesteꝫ ab-
6 stulit ⁊c.dic vt ibi circa princ. ¶ †In glo.qui clã.
in fi.Not.ex glos.duo:primo quod in plus puni-
tur qui aliquid facit palam,quam qui clã.contra
de.l.fi.ff.de ri.nup.cum si.Dy.soluit aut id quod
fit est omnino prohibitum per legē vt furtum.et
tunc magis punit̃ palam faciēs:vt in hac glo.aut
non est oĩno prohibitum vt matrimoniũ ⁊ vẽdi-
tio,⁊ tunc magis punitur qui clã facit.de spon.ꝑ
totum.sed tu dic latius per Cy.⁊ doct.in.l.nemo
clericus.C.de sum.tri. ¶ Secũdo habes in gloss.
qđ fur manifestus plus punit̃,q̃ raptor:tamen b
raptor est etiã manifestus.dicit Jo.Fab.ꝙ ideo
est quia fur manifestus magis contẽnit dñm:⁊ sic
magis offendit ⁊ plus delinqt.vt no.ff.eo.l.ij.§.
in hac ac.sed hec rõ non sufficit,qñ clam furatus
fuit ⁊ postea esset in itinere deprehensus. vnde
dicit ꝙ.l.xij.tab.nõ discutiebat singulos casus.sꝫ
postea pretor supuenit,qui subtili⁹ inspexit ⁊ ma
gis punit illud de quo magis certũ est ꝙ deliquit
sed ſm hoc,cur pretor per actionem vi bo.rap.
eandē penam imposuit in manifesto ⁊ non ma-
nifesto:⁊ tñ.l.xij.tab:⁊ ipse pretor in furto diuer-
sas penas imposuit:vnde dici potest ꝙ pretor' in
acti.vi bo.rap.eandē penã imposuit ꝓpter eun-
dem animum rapiendi:qui semper requiritur vt
hic Tu aũt posses dicere ꝙ ideo raptor minus te
netur,q̃ fur manifestus:quia capiendo per vim,
exponit se morti:ideo cum incurrat maius peri-
culũ in personam,leuius postea tenetur in pena
pecuniaria,argu.l. quid ergo. §.pena grauior.ff.
de infa.vel potest esse ratio:quia cũ ex rapina in-
ducatur crimen publicũ,⁊ sic in vno aggrauatur
raptor:quia a quolibet de populo põt accusari.
vt dixi.s̃.in pri.merito in alieno alleuiabit̃ vt nõ
teneat̃ nisi ad triplum in penam:quod no.arg.l.
eum qui.in prin.ff.de iniur.de quo etiam dixi.j.
de acti.§.ex maleficijs.in ver.in glo.vi bo.rapt.in
quadruplum dic vt ibi.

SVMMARIVM.

1 Actio vi bonorum raptorum ex qua violentia cõ-
petat?
2 Dolus in hoc iudicio quod præsumatur, licet ab
actore non sit expressum.

b Quia tamen. [b]Actio vi bo.rap. cõpe
tit pro violẽtia dolo cõ
missa:secus si rē suã bonafide rapuit.tamen ra-
ptor si dominus est, cadit a dñio suo:si vero non
est dominus tenetur ad tantũdem:siue res fuerit
mobilis siue immobilis.h.d.Jo.⁊ Anto.de but.
in.c.cum ex officij.de testa.⁊ glo.in.c.fi.de succes.
ab intesta. ¶ No.ibi dolo malo ꝙ ad hoc vt quis
teneatur hac actione,opus est vt sit in dolo.Sꝫ
aduertas ꝙ eoipso quod quis intẽtat,quod per
vim rapuit rem alienam licet non dicatur scien-
ter ⁊ dolose,tamen dolus presumitur quia inesse
creditur.vt dicimus quãdo quis simpliciter dicit̃
quod falsum cõmiserit licet nõ dicat̃ dolo,tamen
semper intelligit̃.vt.l.nec exemplũ.cũ ibi not.per
Cy.⁊ doc.C.de fal.de quo vide ꝑ Bar.j.l.j.§.j.ff.
si qs test.li.esse ius.fuerit.de quo lati⁹ dixi in meo
trac.malefic.in verbo scienter ⁊ dolose ⁊c.vide la-
tissime per Sali.in.l.senat⁹.C.de his q sibi ascri.
¶ No.ibi:imprudēs iuris.ꝙ lꝫ qs sit in ignoran-
tia iuris.⁊ sic in nõ excusabili.vt.l.liberorũ.§.no-

ADDITIO.

¶ Qui palam.
Ergo dicemus
qđ si magis de-
linquat, magis
dꝫ puniri:nã q̃-
to graui⁹ qs de-
linqt,tãto gra-
uiori pena subij
ci dꝫ delinquēs.
Panor.in.c.ij.
de sortileg.

¶ Qꝛ tñ.In isto
§.dicit ꝙ actio
vi bo.rap. cõpe-
tit,si aliqs rē al-
terius dolo ma-
lo rapuerit. Ce-
terũ si aliqs er-
rore ductus reꝫ
alienã credens
esse suã,eã alteri
rapuerit iure pri
mitiuo nõ tene-
tur actiõe vi bo.
ra.sꝫ ne inuenia
tur via ꝑ quã ra
ptores suã mali
tiã: impune p̃nt
exercere: ꝯstõni
bus principũ est
ꝓuisuꝫ ne alicui
liceat rē imobi-
lē vel mobilē (lꝫ
suã esse dicat vl̃
existimet) alicui
ꝑ vim auferre.si
ꝯ hoc statutum
venerit si sit dñs
rei q eã capit,ca
dat a dñio sue
rei:si nãt res alie
na fuerit,dꝫ eaꝫ
p̃mo restituere.
⁊ postea in penã
sui delicti estima
tionē rei p̃stare:
⁊ illud nõ solum
habebit locũ in
reb⁹ mobilib⁹,
vt ex hac cã ab
oĩ rapina homi
nes se abstineãt.
hoc dicit.

a ¶Sane. Dixi iusti.dñe cõpetit ne mihi hĕ actio ita demũ si dñs fuer o rei:rñd.ꝙ imo siue i bonis ei⁹ fuerit res rapta:siue i bonis vcꝫ ei⁹ q ius ali qđ habuerit i re: vt qꝛ sibi sit com modata vel ipignorata siue locata vel deposita: vel aliqd iuris habeat i ea ita ꝙ mõ ĩtersit ei⁹ eã non rapi. Semp eñi cõpetit ista actio, vt non dñiũ rei rapte accipiaꝛ,sed ꝙ res sibi rapta restituaꝛ.ꝛ vt breuiter me expediã ex quacũqꝫ cã põt cõpetere alicui actio furti ꝑpter furtũ datũ in re:ex oĩ ẽt consimili cã põt dari actio vi bo.ra.ꝑpter rapinã in re factaꝫ.h.d. post maleficium rapine de dãno exegꝛ ꝙ p.l.aq.liam punitur.

b ¶Dãni. Si aliqs mihi dederit dãnũ p iniuriaꝫ, ad damnũ istud puniendũ cõstituiꝛ actio p.l.aq. ꝛ sciendũ est ꝙ legis aq.tria sũt capita.videndũ est ergo de p̄io capite. In p̄io aũt capite ẽ cautũ vt si qs seruũ alienum aliãve quadrupedẽ q̃ i pecudũ numero sit iniuria occiderit:ꝙti p̃ciꝫ ea res in anno p̄ri mo p̃terito fuerit,tantũ dño dare cõdẽnaꝛ. h.d.

tanter.ff.de inf͛a.tamen excusatur a dolo. ¶Ex quo not. quod quelibet coniecturata presumptio vel excusatio,licet iniusta:excusat queꝫ a dolo.de hoc est text.in.l.igitur.§.j.ff.de lib.cau.in.l.j.ff.de arbi.ꝛ ibi Barto.ꝛ est glo.ordi.in.l.plagij.la.iij.C.ad.l.iuli.de plag.facit quod in criminali not. Barto.in.l.pe.ff.de adu.ꝛ in ciuili in lege iuste possidet.in fin.de acqui.pos.ꝛ facit quod not. Barto.in.d.l.j.§.j.in fi.ff.si quis te.li.esse ius.fue. ¶Not.ibi nec furti.quod furtum non committitur sine affectione lucrandi ꝛ furandi:vnde si non habeat dictum animum, licet auferat rem alienam non committit furtum qꝛ est cõtra diffinitionem furti.vt.s̃.tit.j. ¶No.ibi auaritiam.ꝙ furari ꝛ rapere res alienas,principaliter procedit ab auaritia:que est radix omniũ malorũ.vt.l.si quẽ ꝙ.C.de epis.ꝛ cle. ¶No.ibi licet suam esse existimet.ꝙ rem propriam ab alio detentã,nõ possum per vim propria authoritate auferre:quia nõ possum mihi ius dicere.vt.l.extat.ff.quod me.cau.cũ no.ibi plene. ¶No.ibi:a dominio cadere.ꝙ auferens rem suam propriam per vim cadit a iure suo:quod intellige nisi incontinenti post occupationem ab alio factam,eam auferat. ¶Et quando dicatur fieri incontinenti,dic ꝙ hoc totum pẽdet in arbitrio iudicis qui ex personis ꝛ qualitate rerum ꝛ facti,estimabit.vt hec omnia habenꝛ in tex.ꝛ glo.in.l.iij.§.cum igitur.ff.de vi et vi ar. Et no.d.Ioan.de imo.in.l.j.§.j.ff.de verb.oblig. ꝛ ibi Ludo.de vrbe.sed in hoc vide que scripsi in tracta.meo malefic.de ver.ꝛ dictus titius se defendendo.post princi. ¶Not.ꝙ rapiens rem alienam,licet putauerit suam ꝛ sic fuerit in culpa:qꝛ debuit inuestigare primo diligenter,tenetur rem raptam restituere:et quia hoc nõ esset pena vt penam sentiat de delicto,tenetur ad tantundem de suo. ¶No.ergo etiã ꝙ ex culpa quis dicitur delinquere,ꝛ tenetur de quo dixi.s̃.tit.j.§.j. ¶Not. ibi res soli.contra occupantes terras alienas credendo sibi licere ꝙ sint sue:qꝛ eas restituere tenẽtur,ꝛ tantum valorem coguntur prestare. ¶In glo.absolui debet.in fi.dic vtraqꝫ expositio ꝛ opi. vera:qꝛ aut hoc fuit in iudicio cogitatũ,ꝛ tũc iudex per sententiam suã declarabit ipsum non teneri ꝛ esse absolutũ.vt arg.gl.in.l.j.in fi.ff.de fer.et l.eius qui delatorem.cũ ibi not.per Bar.ff.de iu.fis.et quod not.Bald.in.l.iubemus.§.sane.C.de sac.san.eccle.si nasit hoc in iudicium non fuit deductuꝫ,tunc a iure ipso intelligitur absolutus.vt ar.a ꝯrio sensu.in.l.j.§.j.ff.ad turp. ¶In gl.sꝫ nedũ.ibi ꝑ.tñ si sic exponas,nulla bona ꝯstructio sequi põt.vñ dic vt seqtur in gl.qđ poniꝛ ꝑprie. Ex quo vꝛ inferri qđ illa constitutio legis si quis in tantam.non exigit dolum.ꝛ ita no.ff.eo.l.ij.§.doli.sed contrarium no.in.d.l.si quis in tantam.pro qua videtur casus.eod.titu.l.inuasor.vnde dicit Ioan.fa.quod potest dici quod requiratur dol⁹, sed quod dolus presumitur, nisi habeat iustam causam credendi aliter etiam ex ignorantia iuris vt hic.sed Cyn.in.d.l.si quis in tantaꝫ.dicit quod imo est dolus presumptus:sicut dicimus in.l.j.C. de sic.Sed tu dic ꝙ imo sufficit lata culpa,vt hic est casus ꝛ quod hic sit lata culpa no.Barto.in.l.j.§.j.in fin.si quis te.li.esse ius.fue.et in.d.l.iuste.et in dicta.l.pen.ff.de adult.et tamen clarum est ꝙ lata culpa non est dolus presumptus vt not.in.l.quod nerua.per Barto.ff.depo. facit.l.tutor qui repertorium.in princi.ff.de admi.tut.vel dic fm Bart.ꝛ communiter doc.in.d.l.si quis in tantaꝫ: quod requiritur ꝙ inuadens habuerit animũ inuadendi ꝛ occupandi rem immobilem,ꝛ mobilẽ auferendi ꝛ istud sufficit.credat postea sibi licere vel nõ sibi licere nõ curatur vt hic est casus. ¶In gl.constitutionibus.in fin.dic vt ibi per gloss.per multas infinitas questiones.ꝛ ibi per doct.ꝛ per gloss.ꝛ doc.in.d.l.extat.ff.quod me.cau.ꝛ inter cetera ponit quid in pupillo:an hec constitutio locum habeat:de quo dic vt ibi per Cy.et p Barto.qui dicit aut erat doli capax vel non.vt.s̃.titu.j.§.penul.de quo etiã per Cy.in.l.j.C.de interdi.ma.ꝛ p glo.in.l.iij.§.hec actio.ff.eod.ꝛ in.l.iuris igno.ff.de iur.ꝛ fac.igno. ¶Vltimo allegaꝛ iste.§.ꝙ qs puniꝛ ex lata culpa.ita dicit Bar.in.d.l.j.§.j.ff.si qs te.li.esse ius.fue.ꝛ puniꝛ extra ordinem arbitrio iudicis.ita dicit Bart.in.l.pe.ff.de adul.non aũt puniꝛ corporaliꝛ:qꝛ in penis corporalib⁹ lata culpa,nõ equiparaꝛ dolo.vt.l.in lege.ꝛ ibi Bar.ff.de sica.Et no.gl.ꝛ Bar.in.l.in actionib⁹.i p̄ri.ff.de i li.iu.ꝛ.s̃.de suspe.tu.§.suspect⁹.ꝛ ibi dixi.puniꝛ ergo extra ordinẽ:vt dixi qđ est verũ,qñ delictũ principaliter ꝯmittiꝛ in alterũ:sec⁹ si tale delictũ p̄cipaliter non respicit ꝑsonã alteri⁹.vt est casus.ꝛ ibi Bar.in.l.si adulteriũ cũ icestu.§.j.ff.de adul.ꝛ no.Bar.in.d.l.in lege.ꝛ vide Salic.in.l.j.C.de sica.ꝛ an et qñ lata culpa equipareꝛ dolo.vide late p Bar.in.l.qđ nerua.ff.depo.in ver.itẽ q̃ro vtrũ latã culpa ꝛc.Sꝫ an qs ex lata culpa leui vel leuissima teneaꝛ ciuiliter vel criminaliter,vel pecuniaria vel corporali pena.Et an ex culpa possit inquiri not.Bald.in.d.l.data opera.C.qui accu.nõ pos.de qbus vide q̃ late scripsi in trac.meo malefi.in ver.dolose.ꝛ scienter:ꝛ in versi.appensate.ꝛ vide Bart.in.l.j.ff.de leg.

SVMMARIVM.

1 Actio vi bo.rap.non solum competit illi qui habet dominiũ in re,sed etiã illi qui habet aliquod ius in re.
2 Res quæ dicatur,in bonis nostris?

a Sane. a†Actio vi bo.rap.nõ solum cõpetit illi qui dñium habet
1 in re sed etiam illi qui habet aliquod ius ꝛ istud ius estima
2 tur.h.d. ¶†Not.ꝙ hec res dicitur esse in bonis nostris,que est in dominio alterius:licet proprie loquendo res dicaꝛ esse in bonis nostris qñ ipsam possidemus,ꝛ tũc habemus exceptionẽ:sed quando amittimus,ad recuperandã habemus actionẽ:vt est tex.in.l.rẽ i bonis.ff.de acquir.re.domi.ꝛ vide ibi bonã glo.qꝛ aliqua sunt in bonis nostris,aliqua extra bona,aliqua nec in bonis nec extra:aliqua sunt in bonis.vt hic:dic vt ibi per glos. ¶No.ꝙ res cõmodata ꝛ deposita,vel pignoratia nobis dicitur esse in bonis nostris. ¶Not.ꝙ depositarius hꝫ hãc actionẽ,si in deposito dolum non cõmisit.sed culpã quam promiserat. ¶No.ꝙ vsufructuarius ꝛ bonefidei possessor,licet non sit dñs tamẽ habet hanc actionẽ ꝛc. ¶No.ꝙ ille qui non habet dominiũ in re.sed aliud ius,et agat hac actione triplicaꝛ illud ius:ꝛ non dominiũ.facit qđ not.glo.s̃.tit.j.§.que de fullone. ¶No.ꝙ si depositarius vel ꝯmodatarius teneatur,ꝛ res ab eo auferatur dicitur esse ablatũ aliquid de substãtia sua. ¶Not.vltimo ꝙ omni casu quo hꝫ locũ actio furti,habet locum ista actio ex eisdem causis. ¶In glos.in bonis.ibi.l.rem in bonis.dic vt ibi per glos. ¶In ea.in fi.dic vt ibi. ¶In glos.deposita.ibi.s̃.tit.j.§.pe.dic vt ibi not.ꝛ ibi dixi. ¶In ea.ibi:vel etiã cõmiserat culpã:dic quia si cõmisisset dolũ,nõ haberet actionem furti nec illam actionẽ ne ex improbitate sua consequaꝛ actionẽ.vt no.in.d.§.pe.ꝛ facit.l.itaqꝫ.ff.de fur. ¶In ead.glo.in fi.ꝛ dic vt dixi in.d.§.fi.ꝛ habeꝛ in l.naturalis.§.ij.ff.de prescrip.ver.ꝛ facit.l.j.§.si quis seruũ.ff.depositi. ¶In glos.dominium.in fin.dic ꝛ facit.l.permisceri.ff.de acquir.pos.ꝛ eod.tit.l.naturaliter.§.nihil commune.ꝛ ibi glos.ꝛ Bar. ¶In glo.fi.in fi.dic vt not.Bar.in.d.§.generaliter.ꝛ an ista actio sit ciuilis vel criminalis,vt est actio furti:vt dicitur in.l.fi.ff.de fur.dicas ꝙ sic,ꝛ est publica ꝛ priuata.vt.l.fi.ff.ꝛ ibi glo.ꝛ Bar.ff.de priua.delic.ꝛ dixi.s̃.eo.in prin.dic vt ibi. ¶Vltimo vide formã libelli,in hac actione vi bo.rap.quam posui.j.de act.§.ex maleficijs.in versi.nunc descẽdam ? ad actionem vi bo.rap.dic vt ibi ꝛc.

De lege Aquilia Rubrica.

SVMMARIVM.

1 Occidens seruum alienum vel pecudem alienam,tenetur ex primo capite legis aquiliæ.
2 Aquilia quandoqꝫ datur directa,quandoqꝫ vtilis,quandoqꝫ in factum.
3 Libellus qualiter formetur,in actione legis aquiliæ?
4 Lex aquilia habet retro oculos,quia respicit tempus præteritum.
5 Pecudis appellatione,quæ contineantur?
6 Differentia inter actionem furti,& vi bonorum raptorum.
7 Annus quando incipiat,in actione legis aquiliæ.
8 Res qualiter æstimetur?
9 Actio legis aquiliæ ad hoc vt detur domino directo vel vtili domino,requiritur ꝙ vere sit dominus,non autem ficte.

Damni. Totus iste tit.diuidiꝛ in duas partes. Et primo tractat de primo capite legis aquilie. Scđo tractat de tertio capite.secũda ibi:capite tertio.Itẽ p̄ma subdiuidiꝛ:qꝛ p̄mo ponit v̄ba p̄mi capitis legis aql.scđo illa iterpretaꝛ.scđa ibi:qđ aũt nõ precise.Itẽ scđa principalis subdiuidiꝛ in duas partes.nã p̄mo ponit v̄ba.scđo iterpretationẽ.scđa ibi:itaqꝫ si quis.h.d.
1 ¶†Qui occidit seruũ alienum,vel pecudẽ alienã,tenetur ex primo capite legis

pite legis aquilie ad eius estimationem: ꝙ tipluris fuerint ab anno re-
tro. ⁊ pecudis appellatione, continent animalia domestica que grega-
2 tim pascuntur. h. d. ¶ † Et ad intelligentiã totius titu. premitte quod
quãdoq; datur directa aquilia: quandoq; vtilis: quandoq; in factum.
quod quando fit, ⁊ in quo differant videbitis. j. eo. §. fi. ⁊ C. eo. l. pe. cui
autem detur hec actio? dic vt ibi in glos. in prin. ⁊ ff. eod. l. item mela. §.
legis. de quo dic vt dixi. j. de actio. §. ex maleficijs. in ver. item aduer-
tas quod dixi in libello meo ⁊c. Contra quem detur? dic vt habetur in
l. ij. ff. eo. ⁊ ff. eo. si seruus seruum. §. iij. ⁊ s. eod. §. ceterum. item ad quid
detur, dicit in. l. inde neratius. §. hec actio. ff. eod. ⁊ habetur. j. eod. §.
capite tertio. cum. §. sequenti. item qualis sit? dic quod ex delicto ⁊ est
ciuilis ⁊ non pretoria: quia deriuatur a plebiscito quod vim legis ha-
bet. vt. l. j. ff. eodem. ⁊ sic habet locum perpetuo. vt. j. de perpe. ⁊ temp.
acti. in prin. itez vnde dicatur, ⁊ dic quod ab authore Aquilio. vt. l. j. ff.
eo. item pro dãno dato, culpa leuissima, que venit in aquilia: vt. ff. eo. l.
in. l. aquilia. an possit qs criminaliter accusari. de quo p glos. in. l. fin. et
ibi Bar. de pri. delic. ⁊ Cy. vr̃ dixisse ꝙ nõ in. l. si qs nõ dicam rapere. in
fi. C. de epis. ⁊ cle. ⁊ in rub. C. vi bo. rap. Sed cõtrariũ tenuit Bar. in. d.
l. fi. per. l. respiciẽdũ. §. delinquũt. de penis. ⁊ ibi etiã Bar. ⁊ per. l. j. ⁊ ibi
Bar. ff. de leg. de quo dixi. s. ti. j. in pri. sed lati⁹ scripsi in trac. meo ma-
lefic. in glos. scienter ⁊ dolose. dic vt ibi. ¶ Sed in tali casu que pena
possit imponi, dic arbitrio iudicis. argu. ff. de effrac. ⁊ expil. l. j. §. j. et. ff.
de cri. stel. l. iij. ¶ Solet dubitari an talis pena crescat per inficiatio-
nem? ⁊ do. meus Flo. dicit ꝙ non: quia hoc non reperitur iure cautuz:
igitur reputatur omissum. vt. ff. de verbo. oblig. l. si ita stipulatio facta.
3 ¶ † Quomodo autem formetur libellus in hac actione? colligitur et
no. per Barto. in. l. pretor edixit. in princip. ⁊. §. si dicatur. ff. de iniu. dic
vt ibi. ⁊ ego dixi. j. de act. §. ex maleficijs. in ver. in formatione autem
libelli, in actione legis aquilie. ⁊ in ver. secundo premitte ꝙ actio le-
gis aquilie ⁊c. cum ver. seq. vt ibi. ¶ Not. quod qui dat damnum alicui
4 in bonis suis: sine aliquo iure tenetur. l. aqui. ¶ † Not. ibi: in eo. anno.
ꝙ. l. aquilia. habet oculos retro. ⁊ quia respicit tempus preteritum, di
citur isto respectu penalis. vt. j. e. §. his autem. ¶ Not. ꝙ appellatione
pecudis, non venit canis. ¶ Ex quo no. ꝙ si rusticus legat tibi pecu-
des suas, ⁊ in eis etiam esset canis causa custodie: non venit canis in
legato: vt hic. sed ego credo contrarium isto casu quia canis venit ac-
cessorie, ⁊ non principaliter. facit in si. l. prediis. §. pe. ⁊ fi. ff. de leg. iij. et
5 quod in eis no. per gloss. Barto. ⁊ doct. ¶ † Not. ꝙ equi: muli et asini:
oues, ⁊ boues, ⁊ sues, ⁊ capre cõtinentur appellatiõe pecudis: ⁊ sic si le
gat pecudes suas, vt dixi veniunt oĩa animalia q̃ pascunt. ⁊ sic etiã ve-
niũt asini, equi, muli, ⁊ boues, ⁊ sues: q: aũt gregatim pascunt: sed ego
credo ꝙ si habeat pecora ⁊ mulos ⁊ equos ⁊ boues, ⁊ dixit. io ti lo ssa
le minore pecore ⁊c. ꝙ dz intelligi ƀm cõem vsum loquendi, ⁊ intelligi
ꝙ intelligit de legato pecoris tantũmodo, ⁊ nõ de equis: mulis vel bo
bus. vt arg. l. qd̃ labeo. ⁊ ibi late Barto. de supel. le. secus si nõ haberet
nisi boues vel equos, vel asinos, ⁊ legat pecora sua: ⁊ tũc credo ꝙ in le
gato ista veniant: q: ista ꝯprehendunt sub dicto vocabulo: vt hic: alr̃s
in nihilo dictũ legatũ posset verificari ꝫ. l. si qñ. in ꝑnc. ff. de leg. j. cogi-
ta. Et si statutũ dicat, ꝙ si qs dãnũ dederit cũ pecudibus suis, tenet ⁊
incidit in penã statuti si damnũ dederit cum aliquo suo aĩali: qd̃ grega
6 tim pascat siue sint equi siue muli: siue boues: q: statutũ consyderauit
damnũ: ⁊ ita ista aĩalia inferũt dãnũ, sicut pecudes in vulgari. ¶ † In
glo. j. ibi destructione alicuius rei facta cõiuncto fi. No. differentiã in-
ter actionem furti vel bonorũ raptorũ, ⁊ hãc: q: actio furti vel bonorũ
raptorum competit qñ rem meã tecũ apportas. sec⁹ qñ occidis vel de-
struis: q: tunc competit hec actio: lz vtroq; modo sit dãnũ ⁊ sit diminu
tio patrimonij. qd̃ bñ no. ¶ In gl. iniuria. in fi. vel dic. i. culpa ita expo
nitur. ff. e. l. quocũq;. §. j. ⁊ sic hec actio requirit culpam, quam nõ requi
rit ti. si qua. pau. fe. di. ⁊. l. j. si qua. pau. fe. di. Aduertas tñ ꝙ talis culpa
ꝓbat, eoipso ꝙ ꝓbatur dãnũ nisi contrarium probetur ƀm Mar. sill.
per. l. j. C. de sica. Et no. Cy. Bal. ⁊ Sali. in. l. contra negantes. C. eod.
7 ¶ † In glo. in eo anno. in fi. ⁊ incipit dictus annus a die dicti dãni da-
ti: nõ autem incipit ab anno currẽti, vt est hodie quo incipit. M. cccc-
xlv. vt videtur ꝓbari in. l. ita vulneratus. ⁊ ibi Flo. ff. e. ⁊. l. qui hoc an-
no. ⁊. l. eum qui kalendis. ff. de ver. obli. ¶ In glo. plurimi. in fi. dic vni
uersalis per maiorem partem dicti anni, non autem habetur cõsidera
tio si vno altero die plus valuit. vt arg. l. precia rerum. in fi. ff. ad. l. fal.
cũ ibi no. per Bar. ⁊ Ang. ⁊ Imo. ⁊ etiã habet ratio lucri, ꝙ tum lucra
tus fuisset sine alia iniuria: q: quoties dicimus haberi rationez lucri.
semꝑ intelligit de lucro qd̃ percipi posset sine iniuria aliena. vt est glo.
8 sing. ƀm Dy. in. l. si qs vxori. §. pe. ff. de fur. ¶ † Qualiter aũt res esti-
metur? dic vt. d. l. precia rerũ. ⁊ habet per glos. Bart. ⁊ doc. in. l. ij. C. de
rescin. ven. ⁊ dic vt scripsi. j. de act. §. si quis agẽs. circa priñ. in ver. vlti.
no. ex eo. ver. qd̃ precia rerũ. cũ ver. seq. dic vt ibi late scripsi. Aduertas
tñ ꝙ semꝑ res estimat, cũ qualitatibus suis bonis ⁊ malis. vt. l. j. §. he-
res. ⁊ ibi Bar. ff. ad treb. ⁊ ƀm qd̃ vẽdi vel emi potuerit, homini scienti
qualitatẽ rei vendende. vt. l. scia. §. fi. ff. de do. cau. mor. dr̃ autẽ illa res
plus valere, q̃ facilius vendi põt: vt sine fideiussore vel alia oblig. vt. l.
iiij. §. melior. de in diẽ adiect. ¶ In gl. tantũ dño. in fi. que autẽ sint ille
ꝑsone quibus cõpetat hec actio, lz non sint dñi ibi habet in text. ⁊ glo.

9 † Vnũ tñ tene mẽti, ꝙ lz ista actio detur dño di-
recto vt hic, vl' vtiliter dño vt ibi tñ requirit ꝙ ve
re dñs sit, non autẽ sufficit ꝙ sit ficte dominus et
sic nõ cõpeteret legatario, q: morte testantis est fi
cte dñs: vt. l. a titio. ff. de fur. ⁊. l. si tibi homo. §. cũ
seru⁹. ff. de leg. j. ⁊ quod nõ cõpetat legatario est
casus in. l. liber homo. §. si seru⁹. et. §. fi. cum. l. seq.
ff. eod. et est text. apertus in. l. eleganter. §. item si
seruum. ff. de dolo. ¶ Que autem sit differẽtia in
ter istum ti. de lege aquilia ⁊ ti. si qua. pau. fe. di-
ca. ⁊ inter ti. de noxalibus posui. j. de act. §. ex ma
leficijs. in versi. in formatione autem libelli actio
nis. l. aquil. dic vt ibi ⁊c.

SVMMARIVM.

1 Iniuria occidisse quo ad legem aquiliã, quis dicatur?
2 Latronem occidere, an sit licitum?
3 Factum ad sui defensionẽ, quomodo probatur? 4.
5 Differentia inter actionẽ legis aquiliæ & iniuriarũ.
6 Aggreditur te Titius, tu resistis, venit alius ad diuidendum vos: & tu resistendo volens percutere aggressorem, percussisti mediatorem an tenearis?

a Iniuria. [a] † Quo ad. l. aqui. iniuria dicit oc
1 cidisse, qui dolũ vel culpam cõmi-
sit occidẽdo: quoniam in actione. l. aqui. venit le-
uissima culpa: casus vero occidẽtem excusat. h. d.
vsq; ad. §. his aũt. legã tñ per partes. ¶ Not. qua
liter hoc verbum iniuria: in hac materia accipit
q: intelligit. i. culpa aliter accipit in ti. de iniurijs.
2 vt. l. j. ff. de iniu. ¶ † Not. ibi: latronẽ. qd̃ licitũ est
occidere latronẽ, ꝙ est verum quãdo aliter nõ po
terat periculũ euitari. ⁊ sic not. ꝙ defensio non est
licita, nisi eo casu quo aliter periculũ euitari non
põt. de quo in cle. j. de homi. ⁊ in. l. si ex plagis. in
prin. ff. eo. ⁊ huius rei gratia aduertas, q: defen-
sio ꝑmittit cuilibet, cũ moderamine tñ inculpate
tutele. vt. l. j. C. vnde vi. et dicit inculpata tutela.
qñ aliter se defendere nõ põt. vt est tex. in. l. scien-
tiã. §. q cũ aliter. ff. ad. l. aquil. ⁊ ibi Flo. ⁊ hoc not.
glo. ⁊ doc. in. l. j. C. vñ vi. ⁊ Bar. in. l. furẽ. in fi. ff. de
sica. ⁊ intelligit se aliter defendere non posse sine
periculo rerũ vel ꝑsone, vñ non dz pati ꝙ dãnifi-
cetur in aliquo: si dãnũ est irreparabile. alr̃s sec⁹.
d. l. furẽ. ex quo Barto. etiã infert, ꝙ si nõ possuz
aliter effugere quin me ꝑcutias nisi te interficiã:
possum te licite interficere: q: cũ quelibet iniuria
ꝑsonalis sit maior quacunq; pecuniaria, propter
realẽ irrecuperabilẽ possum te impune occidere.
vt. d. l. furẽ. ergo multomagis propter personalẽ.
facit gl. de rest. spo. c. olim. el. j. ad fi. gl. ⁊ de homi.
3 c. significa. vbi oĩno vide. ¶ † Qño ergo ꝓbat fa
ctũ ad sui defensionez? gl. ⁊ ibi Pe. de an. in cle. j.
de homi. dicũt ꝙ necesse est ꝙ articulet ⁊ ꝓbet ꝙ
erat arctat⁹ ⁊ ãgustiat⁹, ita ⁊ taliter ꝙ neq; fuge-
re neq; clamare, neq; aliter euadere poterat: ⁊ ꝓ-
pter circũstantias occurrẽtes, dz hoc ꝓbare. scd̃o
etiã aliud est ꝓbandũ, vcz ꝙ nõ potuit cũ suo ho
nore ⁊ saluatiõe euitare insultũ: alr̃s imputaret ei
cur nõ euitau: t vt euitaret maius malũ vt. l. quẽ-
admodũ. §. si nauis altera. ff. eod. ⁊ ibi Flo. ex quo
sequit ꝙ tertiũ dz ꝓbare, vcz ꝙ ꝑ talẽ aggressurã
fuit in discrimine vite cõstitut⁹: et tũc licitũ vr̃ ei
statim itersicere aggressorẽ. vt. l. is q aggressorem.
cũ ibi not. C. de sica. aduertas tñ ƀm Bar. in. d. l. q
cũ aliter. in formãdo articulos. q: nõ sufficit dice-
re ꝙ ipse fuit aggressus te: vñ tu ꝑcussisti cũ, sz di
cas ꝙ aliter te tueri nõ poteras, nec ab eo euade
re nisi eum vi repelleres. Quartũ dz ꝓbare, ꝙ hic
fuit incõtinẽti ⁊ nõ ex interuallo, q: si ex iterual-
lo nõ diceret defensio sed vltro pulsio: q̃ nõ est ꝑ-
missa. vt no. i. l. vt vim. ff. de iusti. ⁊ in. Quito dz ar
ticulare ⁊ ꝓbare ꝙ añ factũ, ⁊ nõ post factũ, se de-
fendit. vt not. in. d. c. significasti. qd̃ intelligas ƀm
Bal. in. d. l. vñ vi. in versi. extra opp. ꝙ ante ⁊c. qñ
esset tale factũ ꝙ nõ posset in pristinũ statũ redu
ci ꝯria vi. sec⁹ si posset i pristinũ statũ reduci: quia
tũc incõtinenti post factũ lz: sed nõ ex interuallo.
Et qñ dicat ex internallo, habet in. l. iij. §. cũ igit.

a ¶ Iniuria. Ex-
posuit In. illud
ṽbũ positũ pri⁹
i iure occiderit.
qd̃ ille iiuria oc-
cidit q nullo iu-
re occidit: ⁊ ma-
nifestat ꝑ exẽpla
q̃liter qs põt iu-
re occidere, q: h̃
vr̃ alicui dubiũ
vñ dicit. Si enĩ
seruũ meũ latro
nẽ diurnũ, dũ tñ
telo se dẽfẽderet
qs occiderit, iu-
re ꝑmittẽte eum
occidere vr̃ et iõ
nõ tenet: ⁊ h̃ itel
lige. ita si nõ pos
sit occisor alio
modo euadere
periculũ. Idẽ di
cit d̃ eo q casu oc
cidit seruũ alie-
nũ, si non fuit in
culpa ⁊ dolo: ⁊ d̃
h̃ ponit tale exẽ
plũ Quidã mili
tes ludebãt cuz
iaculis in cãpo
eis deputato ad
se exercitãdos: si
seru⁹ alien⁹ ibi-
dẽ trãsitũ fecerit
ad ludũ respiciẽ
dũ, cũ tñ ei⁹ non
intersit si euz ali
qs militũ exerci
tãdo traiecerit,
non itelligit mi
les esse in culpa.
⁊ ideo nõ tenet.
Si aũt aliqs pri
uat⁹ hec fecerit
cui⁹ nõ itererat
telo traijcer, cul
pe re⁹ ẽ: ⁊ nõ te-
net ex ꝓmo capi
te legis aqlie. eo
dẽ mõ si alio lo-
co ꝙ in loco mili
tib⁹ ad se exerci
tandũ destinato
h̃ fecerit: culpe
re⁹ est. ⁊ tenebit
hac actione. h. d.

a ¶Itē ſi puta-
toꝛ. Hic ponit
aliud exēplū, in
q̊ ſi in culpa fue
rit q hoīem occi
derit: tenetur a-
ctio.l.aqui.ſi aūt
eū ſine culpa oc
ciderit: nō tenet
⁊ eſt exemplū ta
le. Quidā puta
toꝛ ex arboꝛe de
ſecto ramo, ſuū
alicuiꝰ īterfecit,
vn̄ quid iuris in
iſto caſu ſit q̄rit,
⁊ rn̄. ꝙ diſtiguit
qꝛ aut iſtō factū
ē ꝓpe viā publi
cā, aut ꝓpe viaꝫ
vicinalē: ⁊ tūc ſi
nō ꝓclamauit, vr̄
eē ī culpa ⁊ tene
tur: ſi aūt p̄cla
mauit ⁊ q tranſ
ibat hoc non ob
ſtāte ꝓceſſit, ⁊ ſi
bi p̄cauere no
luit tūc putatoꝛ
extra culpā eſt, ⁊
nō tenet. Idē di
co ſi ꝓpe locū ali
quē vbi nō erat
ius cōuerſandi
vel tranſeūdi ra
mo ex arboꝛe de
iecto, putatoꝛ ſ-
uū alicuiꝰ ibidē
trāſeūtē occide
rit: qꝛ tūc q̄p̄ nō
ꝓcl amauerit ex
tra culpā eſt, niſi
de dolo putato
ris conſtiterit
quē dū viderit,
tn̄ nō p̄clama
uit: in iſto tn̄ ca
ſu p̄ſumendū eſt
pro putatoꝛe. ſ.
eū eſſe extra cul
pam ⁊ dolū, niſi
dolus poſſit ꝓ-
bari ⁊ ſic intelli
ge quod hic dꝛ,

b ¶Preterea ſi
medicus. adhuc
no. aliud exēplū
in q̊ ſi aliqs ſuꝰ
alicuiꝰ occiderit,
ſi fuerit in culpa
tenebit: ſi āt nō
fuerit ī cl'pa, nō
tenebit. Si eniꝫ
medicꝰ ſuū tuū
ſecuit, et poſtea
curationē eiꝰ re
liqt ⁊ ſeruꝰ tuus
moꝛtuus eſt: in
culpa ē medicꝰ;
⁊ iō tenebit. Idē
erit ſi imperite
eū ſecuit, ⁊ ꝓpt
hoc moꝛtuꝰ eſt
in culpa eīn̄ eſt:
⁊ ideo tenet, ipe
ritia enim culpe
annumerat. h.d.

ff.de vi ⁊ vi arma. ⁊ inſultās debet expectare in-
ſultū, ⁊ aliqualē actum fieri ab inſultāte ⁊ terrer
armis. vt dicit glo. ⁊ ibi Bar. in.l.ſi ex plagis.§.ſi
tabernarius.ff.eod. Et ꝙ aliqs fuit in diſcrimine
vite cōſtitutus, ꝓbat eoipſo qd̄ ꝓbat aggreſ-
ſura facta cū armis. ita ſentit gloſ.no.in.l.v.ff.eo.
4 vbi Bar. dicit. ¶†No. ꝙ eoipſo qd̄ ꝓbo ꝙ ali
quis veniebat cōtra me cū cultello, ⁊ ego occido
eū, ſtatim ꝓbata eſt mea defenſio. vt ibi eſt caſus
cū glo. ⁊ in.d.§.ſi tabernarius. vbi etiā Barto. di-
cit ꝙ qn̄ ego percutio te, anteq̄ tu percutias me:
dū eſſes in actu percutiēdi, tunc in dubio videoꝛ
facere ad defenſam. dic vt ibi ꝑ Bar. ⁊ per Sali,
in.l.j.C.de ſic, de quo late ſcripſi in dicto meo tra-
cta. maleſi, in gloſ. in ver. ⁊ dictus titius ſe defen-
dēdo ⁊c, circa prin. dic vt ibi. ¶Not. ibi q̄ caſu. ꝙ
caſus excuſat aliquē a delicto. de quo in.l.reſpi-
ciendū.ff.de pe, ⁊ vide q̄ ſcripſi in.d.trac. maleſici,
in ver. ſciēter ⁊ dolole. ¶No. ꝙ culpa p̄cedens
facit aliquē teneri de caſu, de quo aliter nō tene-
retur. facit.l.ſi vehenda.§.pe.ff.ad.l.rho, de Jac.
¶No. ibi: quā ex culpa. qd̄ actione iſta.l.aquilie
venit culpa, vt hic in tm̄ ꝙ venit culpa leuiſſima
in faciēdo. vt.l.in.l.aquil.ff.eo. ⁊ ibi not. non autē
venit culpa in admittendo et negligendo. vt eſt
text. apertus in.l.ſi cuius rei.§.deniq̄ꝫ.ff.de vſu-
fruc. ¶Not. ꝙ ſi quis in loco ſolito ad ſagittan-
dum cum ſagitta aliquē percuſſerit, non tenetur,
hic qꝛ culpā negat, ⁊ ipſe fuit in culpa: ſecꝰ ad do
lū vt actio iniuriarū, ⁊ de ſicarijs qꝛ non tenetur,
5 ¶†In gloſ. iniuria. in ſi. not. illū tex.§.iniuriā. ꝙ
eſt differētia inter hāc actionē, ⁊ actionē iniuria-
rū: nā vt dixi ad hoc vt cōpetat actio, ſufficit cul-
pa: ſed in actiōe iniuriarum, requirit ꝯtumelia. i.
dolus. Et eſt alia differētia, qꝛ in hac agit ad dā-
nū ſed in actione iniuriarū, agit ad vindictā. ⁊ ſa-
pit inſtar cāe criminalis. vt.ff.de iniur.l.p̄toꝛ edi-
xit.§.j. ⁊ ꝑ hoc facit optime glo. in.l.emācipati.§.
emācipatꝰ.ff.de col.bo. ¶In glo. qui latronē. in
prin. ibi diurnū: dic iſta gl. vult ꝙ fur diurnꝰ etiā
ſi nō ſe defendit, poſſit impune occidi. ꝙ eſt cōtra
l.furē.ff.de ſica. vn̄ dic qd̄ eſt dr̄ia inter inſidiatoꝛē
latronē, ⁊ furē. vt in aut. vt nul.iud.§.pe. qꝛ latro-
nē inſidiatoꝛē itineris, poſſum occidere indiſtin-
cte vt.l.iij.ff.eo. facit.l.j. ⁊.ij.C.qn̄ li.ſe ſine iu.vin,
Sia ūt ſit fur, tūc dꝫ diſtingui. Aut eſt diurnus: ⁊
tūc ſi pōt capi vel euadi, nō dꝫ interfici: nocturnū
aūt lꝫ occidere: ſi interficiēs nō potuit ei parcere
ſine periculo ſuo. vt dicit text. in.l.furē.ff.de ſica. ⁊
dic vt ibi dixi.j.de act. ⁊.§.j.in pri. ¶In gl.ī ver.
iudicio. ⁊ eſt rō differētie in furibꝰ, qꝛ diurnꝰ pōt
cognoſci ⁊ nō nocturnꝰ. Ex quo ſequit ꝙ ſi diur-
nus nō pōt cognoſci: vt qꝛ foꝛte erat laruatꝰ alio
modo, ꝙ eadē rō erit in eo, ſicut in nocturno. ⁊ tn̄
ſi nocturnꝰ poſſet cognoſci, nō deberet occidi. ita
ſentit Bart. in.d.l.furē. ⁊ Cy. in.l.ſi vt allegas.C.
de ſica. vbi Jac. ⁊ Pe. dicūt ꝙ iſta diſtinctio no-
cturni ⁊ diurni, reſpicit magis frequētiā q̄ iuris
miniſteriū. qd̄ not. ¶In ea. glo. in ſi. dic vt dixi.
6 j.de act. in prin. in gl. in iudicio. ¶†In gl. nō mi-
nus. ibi.l.in lege. ⁊ pone exēpluꝫ ſꝫ Old. in leuiſſi
ma ſi titiꝰ aggredit te, tu reſiſtis venit alius ad di
uidēdū vos: ⁊ tu reſiſtēdo volēs ꝑcutere aggreſſo
rem ꝑcuſſiſti mediatoꝛē, teneris. vt.l.ſcientiā.§.q
cū aliter.ff.eo. ¶In gl. diſtinguit. in ſi. dic ſecus
ſi vnus vidēs aliū ludentē ꝑcutiat: qꝛ nō tenet in
diſtincte. vt.l.ſi ex plagis.§.fin.ff.eod. dic. tn̄ vt ibi
not. ¶In gl. culpe ⁊c. in ſi. dic ⁊ tenet aquilia: vt
hic qꝛ culpā negat, ⁊ ipſe fuit ī culpa: ſecus ad do
lū vt actio iniuriarū. ⁊ de ſicarijs quia nō tenet. vt
l.ſi cum ſeruo.ff.de iniur. ⁊. ibi not.

SVMMARIVM.

1 Damnum datum dolo vel culpa vel incidenti, iudi-
catur ex qualitate loci.
2 Cooperientes domum, tenentur ſi aliquem ledunt,
& per q̄tum tempus debent acclamare? 4.
3 Acclamatio omnis vel denuntiatio, an ſufficiat ad
hoc vt caſus euitari poſſit?

a Item ſi putator. a†Ex qual tate loci, iudicatur damnuꝫ
1 datū dolo vel culpa incidētis. h.d. vel ſic.
In putante dicitur adeſſe culpa, quando diligentia potuit prouide-
2 re, ⁊ nō fecit. h.d. ¶†No. ibi: aut vicinalē. ꝯ illos q coop̄iūt domos,
qꝛ ſiue in loco publico ſiue in quadā viacula, ſiue via vicinali: tn̄ tenen-
tur ſi aliquē ledunt ſi non faciūt diligentiā ſuā. ¶Que aūt dicat via vi
cinalis, habet in.l.ij.§.viarū.ff.ne qd in lo.pub. Et ſic idē eſſet in via p̄-
3 uata, qn̄ frequēs eſſet trāſitꝰ. vt.e.l.§.priuate. ¶†No. ibi vt caſus eui-
tari poſſit. cōiuncta gl. ꝙ nō ſufficit oīs acclamatio, vel denūtiatio. ſed
Azo dicit ꝙ fiat loco ⁊ tp̄e cōgruis, vt ꝑiculū euitari poſſit. facit.l.ſi ſo
luturꝰ.ff.de ſo. ⁊.l.j.ī ꝑn. ⁊.l.de pupillo.§.ī plurimū.ff.de no.ope.nū. facit
4 in ſili.l.ſi rē.§.ſi.cū ibi no.ꝑ gl. Bar. ⁊ do.ff.de euic. ¶†Et ſic no. ꝯ co-
operiētes domos, qn̄ aliqd ex alto ꝓijciūt ⁊ acclamāt, ꝙ hoīes ſe cuſto
diāt: qꝛ debent talē denūtiationē an̄ ꝑ tm̄ tp̄s facere, vt qlibet poſſit ſe
ꝓcauere. Sia ūt nō acclamat qs, ſed ſignū euidēs appoſuit in via (vt fa
ciūt cōiter coopertoꝛes domoꝛū:) ita ꝙ oībꝰ notū ſit ibi cooperiri: tūc
excuſat. arg.l.cū qd.ff.ſi cer.pe. ⁊ maxime attēta cōſuetudine. q̄ lōgiſſi-
mo tp̄e viguit. ¶No. ibi: curauit p̄cauere ⁊c. ꝙ facta diligētia ꝑ ma-
chinariū, ſi aliqs fuit negligēs in euadēdo: ſibi dꝫ imputari: ⁊ machina
rius in aliquo nō tenet qꝛ dānū qd̄ qs ſua culpa ſentit ⁊c. vt.l.dānum.ff.
de re iudi. No. ibi in medio fundo. ꝑ iſtis machinarijs ꝙ ſi cooperiunt
domū in medio domꝰ vt in coꝛtile. vbi nullo extraneo ius fuerat ver-
ſandi: ꝙ ſi aliquē percutiat, nō tenet qd̄ bn̄ no. qꝛ nō p̄ſumit eſſe in ali-
qua culpa: qꝛ magis aſcribit caſui, ſi quis extraneꝰ caſualiter ad illud
coꝛtile alteriꝰ acceſſit et fuerit ꝑcuſſus: ſecꝰ q̊ ſi fuiſſet aliqs de familia
domꝰ; qꝛ tūc cū ius eis fuerat in dicto loco v̄ſari, ⁊ ille ex ꝓiectione il-
lius machinatoꝛis fuerit ꝑcuſſus vr̄ a cōtrario ſenſu qd̄ machinatoꝛ te-
net. ¶Ex quo pōt aliud inferri, qd̄ ſi eſſet in domo alicuiꝰ magni ad-
uocati: vbi frequens acceſſus habetur, ⁊ in coꝛtili fieret dicta coopertu-
ra, ꝙ machinatoꝛ debet facere ſuā diligētiā: alias tenet vt hic a cōtra-
rio ſenſu. vt hodie pōt poni exemplū in eccleſia ſcti Petronij de Bo-
nonia: cuiꝰ tectū reponit, ꝙ iā ſunt duo anni ꝙ ꝓpter immēſas niues,
cecidit. Aduertas ꝙ in caſu quo dictus machinatoꝛ teneat, qꝛ hoīem
interfecerit: qꝛ niſi ſtudioſe ⁊ ſciēter ⁊ appēſate fecerit, nō tenet de ſica.
qꝛ lꝫ fuerit in culpa nō tamē fuit in dolo. igitur nō tenet de ſicarijs. vt.l.
j.C.de ſica. ſed punietur arbitrio iudicis extra oꝛdinem. vt.l.in lege. cū
ibi not. per Barto.ff.de ſica. ⁊c.

SVMMARIVM.

1 Medici imperitia ſi ſeruꝰ decedat, quia reliquit eius curā, l.aquilia tenetur.
2 Aduocatus qui incepit cauſam vnam titij, poſtea non perficit: nec vult pa
trocinium præſtare, tenetur ad intereſſe.
3 Imperitia profitentis ſe medicum, tenetur culpæ. 4.

1 Præterea ſi medicus. b†Si ꝑ imperitiā medici, ſer
b uus decedat quia reliquit eiꝰ
curā. l.aqlia tenet. h.d. ¶Ex quo no. qꝛ ſm̄ hoc nō tenet de ſica.l.qꝛ.l.
regrit dolū. vt.l.j.C.de ſica. cōiuncta.l.in lege.ff.eo.ti. Not. ibi deliq̄rit.
ꝙ medicus qn̄ incipit vnū curare, nō pōt ipſiꝰ curā derelinq̄re alias dꝛ
2 eſſe in culpa ⁊ tenet. ¶†Quod etiā p̄ſtat ar. cōtra aduocatos, q ince-
perūt cām vnā titij, ⁊ poſtea nō perficiūt nec volūt patrociniū p̄ſta-
re: qꝛ tenētur ad itereſſe. nō dico vtrū finita illa nō velint poſtea p̄ſtare
patrociniū in app. qꝛ eſt mā.l.ita demū. ⁊ ibi gl. ſm̄ doc. ⁊ in.l.inuitꝰ.C.
de ꝓcu. Nec dico vtrū aduocatꝰ poſſit pādere ſecreta ſui cliētuli, qꝛ in
cidit ī falſuꝫ. vt.l.j.§.ij.ff.de fal. Et vtrū ſciuerit et didicerit ſecreta ſui
cliētuli: ⁊ poſtea non velit patrociniū p̄ſtare: qꝛ eſt materia.l.pe. ⁊ fin.
ff.de poſtu. ſed dico ꝙ ſi cauſam incepit, ⁊ poſtea in medio non vult pa
trocinium p̄ſtare: ꝙ tamen intelligo qn̄ cliētulus facit debitū ſuum
ei p̄ſtando ſtipendiū de tēpoꝛe in tp̄s ſcd̄m q̄titatē cauſe, ⁊ qualita-
tē aduocati. iuxta.l.j.§.ī honoꝛarijs. ⁊ ibi late Bar.ff.d̄ vari. ⁊ extraoꝛ.
cog. ⁊ facit.l.ſalariū. cum ibi nota.ff.man. ⁊ faciūt no.in.l.j.C.de ſuffra.
¶No. ꝙ derelinq̄re curā inceptā vel aduocationē inceptā, nō dꝛ dolꝰ
ſed culpa. qd̄ tn̄ intelligerē niſi ſtudioſe feciſſet qs vt malꝰ exitus ſucce
3 deret. ¶†Not. ibi: imperitia ꝓfitentis ſe medicū, aſcribit culpe: qꝛ
imo eſt in dolo p̄ſumpto ⁊ ex tali dolo p̄ſumpto puniri pōt. vt.l.illici-
tas.§.ſicut medico.ff.de offic. p̄ſi. ſicut dicimus de aſſeſſoꝛe: qꝛ vr̄ aſſere
re ſe peritū, eoipo ꝙ ingerit ſe in officio. vn̄ ſua imperitia aſcribit do-
lo: vt.l.ij.cū ibi no.ff.qd̄ q̄ſq̄ꝫ iu. qd̄ hic dꝛ de medico aliqd faciēte male,
ex imperitia ⁊c. intelligit etiā ſi gratis ſuū miniſteriū exercuerit: qꝛ oī-
no etiā tenet. vt eſt caſus in.l.idē iuris.ff.e. ¶Not. ibi ꝓperā ⁊c. ꝙ vtēs
medicamētis ꝓperā, iudicat culpabilis. dꝫ ergo medicus taliter ꝓce-
dere ꝙ vtatur medicamētis q̄ credat p̄ficere ſm̄ artē. Sia ūt appoſuit
⁊ oꝛdinauit bonas ſpecies medicine, ſm̄ īfirmitatē: ſꝫ ex aliq̊ nō fece-
rūt bonā operationē: imo nocuerūt: ⁊ h̊ foꝛte ꝓceſſit vel vetuſtate ſpe-
cierū: vel qꝛ habebāt apparētiā bonarū ſpecierū: vl' aromatariꝰ nō bn̄
cōpoſuit: tūc medicus eſt excuſatus. ita no. Inn. in.c. tua nos. extra de
4 homi. ¶†In gl. imperitia. in ſi. no. ſing. leges quas gl. allegat: qꝛ pro-
bāt nō tm̄ in literatis hoībꝰ, ſꝫ in hoībus artificiū aliquod pꝛofitenti-
bus: qꝛ aſſerere vidēt ſe peritos in illo miniſterio: ⁊ ſic imperitia aſcri-
bitur culpe

a ℭImpetu. Habebas mulionē quēdā, q seruū tuū ipetu mularū q̄s ꝓp īperitiā retinere nō potuit, oppressit. vñ mulio iste in culpa est, iō tenet: si autē ꝓp infirmitatē eas retinere nō potuit, alius būs eas retinuisset adhuc in culpa est, et tenet. Idē iuris est in eo qui ascendit equū tuū: ꝛ ꝓp īꝑitiā vel infirmitatē eū retinere nō potuit: ꝛ equ⁹ seruū alicui⁹ oppresserit, eque tenet. Si aūt satis fortꝫ fuit mulio, si tñ aliquo casu fortuito ꝑ mulas q̄s ducebat vl̄ equū quē ascēdebat, seru⁹ alicui⁹ oppssus fuerit, nō tenet attñ infirmitas vel īꝑitia alicui⁹, nulli esse dꝫ dānosa. h. d.

b ℭHis aūt. Hic ponit tertiū mēbrū. i. ꝙ hoc qd dictū est ibi q̄ꝑi in eo anno pluri mi fuerit, dicēs ꝙ h̄ nihil aliud est dictū, nisi ꝙ si aliqs iterfecerit seruū tuū si eo die quo interfecerit fuerit luscus vel mācus, in anno tñ ꝓxime ꝑterito fuit integer ꝛ ꝑciosior valde q̄ꝫ eo tpe q̊ occisus fuerit: tenet q̄ti i anno ꝓxime ꝑterito plurimi fuerit: ꝛ nō quāti eo die q̊ occisus fuerit. ꝛ ideo dr̄ hec actio penalis de sui ꝑmitiua natura: qꝛ obligat delinquētē non tāti q̄ti dānum datū ē, sꝫ a ꝗ quāto pluris. ꝛ ꝓpterea etiā in heredē non dat: in eū aūt daret nisi vltra dānum lis estimaret. h. d. Et caue qꝛ qdā volūt dicere qd hec actio de sui ꝑmitiua natura, nō est penalis: sꝫ penabilis soluꝫ. dñs aūt Guido dicit hāc esse penalem de sui ꝑ

bitūr culpe, vsqꝫ ad caprarū custodē vel vitulorū. vt. d. l. si qs domū. §. imperatores. ꝛ. l. si quis vitulos. §. celsus. ff. loca. quod bene not.

SVMMARIVM.

1 Mulus vel equus si propter imperitiā vel imbecillitatē mulionis vel equitatis, seruū alterius occiderit: tenetur mulio vel equitans, lege aquilia.

a 1 Impetu. [a] † Si mulus vel equus ꝓpter imperitiā vel imbecillitatē mulionis vel equitātis, seruū alteri⁹ occiderit: tenetur mulio vel equitans lege aqlia. h. d. ℭNot. ibi: imperitiam. ad id qd dixi. §. pxi. s. qd etiā in illo qui asserit se mulionē, qui vr̄ se asserere peritū in dicta arte ꝙ culpe ascribit. ℭNot. ibi: propter infirmitatem ꝛc. ꝙ ille q cognoscit se impotentem ꝓpter debilitatē corporis, vel ꝓpter infirmitatē ꝯsuetā et aliqd attētat nō suis humeris habile. dr̄ esse in culpa: ꝛ sic no. ꝯ volētes longa cōmentaria facere, nō paria ingenijs suis. nam vt dicit Horat. in sua poetria. Ma versate diu qd ferre recusent: qd valeāt humeri ꝛc. ℭNot. ibi firmior. vt scias articulare: quia nō sufficit si articuletur, ꝙ propter suam infirmitatem mulas retinere non potuit: sꝫ debet addi ꝙ verosimiliter retineri non potuissent ꝑ alium fortiorē ꝛc. facit qd habetur in fi. in l. continuus. §. cum ita. ff. de ver. obli. ℭNo. ibi q cum equo: contra illos qui faciūt currere equos, qui sunt duri ꝛ difficiles bucca: ita ꝙ non possunt bene regi ꝙ tenentur si alius fortior retinuisset. ꝛ idem ꝙ tenentur licet fortior nō retinuisset si habuit notam naturam equi. vt est casus in. c. significasti. de ho. ꝛ sic facit iste tex. ꝯ illos q ponūt pueros paruos, super equos robustos: qꝛ intelligere debēt ꝙ nō potuerūt regere: ꝛ iō tenent. qd not. ℭIn glo. infirmitatis. in fi dic infirmitatē antiquam: secus ergo si in itinere superuenerat infirmitas: qꝛ nō tenet, cū nō fuerit in culpa. vt. l. si ex plagis. §. in cliuo. ff. e. ℭIn gl. vehebat. in fi. itelligas tñ istū tex. qñ talia aīalia dāt dānū, ꝼm naturā sui gñis: si naūt ꝯ naturā suā, agit actione in factū de paupie. vt. ff. si qua. pau. fe. dica. l. j. §. itaqꝫ. ꝛ videbitis. j. si qua. pau. fe. dica. §. j. ꝛc. dic vt ibi.

SVMMARIVM.

1 Actio legis aquiliæ, est pœnalis.
2 Pœnalis actio, an detur hæredi?

b 1 His autem. [b] † Actio legis aqlie est penalis, qꝛ estimat q̄ꝫ plurimi valuerit ab anno retro: ꝛ ideo nō trāsit ꝯ heredes. h. d. ℭNo. ꝙ in estimatione legis aquilie, nō tantum estimat ꝼm tps presens: sed etiam retro ab anno. de quo dixi. s. eo. in prin. ℭNo. ꝙ actio dr̄ penalis, quoties in plus quis cōdemnatur q̄ꝫ in simplum. ℭNot. ꝙ quoties actio est penalis non transit ad heredem: de quo dicendum est cū glo. licet datur heredi damnum passo. vt. l. inde neratius. §. penul. ff. eodē. ℭIn glo. constat. in fi. aduertas primo ꝙ rō tex. est bona, quatenus cōtinet penam. vt est ꝓpter repetitionem. vt. ff. eo. l. ij. ꝛ. l. si seruus seruū. §. iij. Itē quo ad simplum, qd crescit ꝓpter inficiationem. vt. l. inde neratius. §. hec actio. sed non q̄tum est verum preciū rei, quo respectu non est penalis: vt no. ff. eo. l. item mela. §. si plures. Est ergo melior rō hoc respectu: qꝛ est ex maleficio. vt. j. de noxa. in prin. ergo non est regulariter transitoria ad heredes. j. de perpe. ꝛ tēpo. act. §. nō aūt.
2 ℭ† No. ergo ꝙ penalis actio datur heredi: quod est verum, quando sunt tales q̄ non cōpetunt ad vindictā: qꝛ si ad vindictaꝫ non trāsmitterent, nisi ad lit. contest. vt no. gl. in. l. cum emācipati. §. emācipatus. ff. de col. bo. ꝛ. j. de ppe. ꝛ tēp. act. §. ne aūt. ꝛ no. Bar. in. l. pretor. §. j. ff. de iniur. Scdo habes ꝙ actio penalis non transit ꝯ heredes, nisi quaten⁹ ad eos ꝑuenit. qd est verū qñ sunt penales ex vtraqꝫ parte: sec⁹ si essent penales ex parte cōueti tm̄: qꝛ tūc bene transirēt cōtra heredes: vt no. Inno. ꝛ Ioan. and. in. c. vlt. de rap. Item hoc est verum nisi esset lis contest. cum defuncto, vt. l. j. C. ne ex delic. defun. ꝛ ibi plene ꝑ glo. ꝛ omnes doc. ꝛ vide late per Barto. in. l. j. ff. de pri. del. ꝛ idem videtur si defunctus fuisset cōfessus in iudicio: ꝼm Guil. ꝛ Spe. de accu. §. j. ver. quid si latro. quod Barto. in. d. l. j. dicit verum in vera confessione: secus in ficta. vt ar. gu. l. eius qui delatorem. ff. de iure fisc. nisi in casu. l. ij. C. de his qui mor. sibi consc. ꝙ tamē intelligas sane: vt no. Ioan. de imo. in. l. defuncto. ff. de publi. iu. dic vt ibi: ꝛ idē si deuentū fuerit ad primū decretū, ꝯ defunctū contumacē vt fiat trāslatio contra heredē vt. l. vt ꝑfectius. C. de anna. excep. et voluit Bar. in. d. l. j. qd est verū i priuatis delictis, nō i publicis. vt. l. j. ff. de reg. iu. qd no. tu de hoc dic vt lati⁹ dicā. j. de perpe. ꝛ tēp. act. §. j. ℭIn gl. estimat. in fi. no. gl. qꝛ semꝑ allegat iste tex. cū ista gl. ꝙ inspicim⁹ ꝓpriā ꝛ primeuā naturā actionis, ꝛ ꝼm illaꝫ indicam⁹: non aūt ꝼm naturā accidētalē: facit ꝙ no. gl. in. l. si creditor. ff. de le. j. qñ actio subrogat, ꝛ capit naturā alterius intelligit naturā ordinariam ꝛ propriam, ꝛ primeuam. quod not.

SVMMARIVM.

1 Estimatio rei, non solum venit in actione legis aquiliæ: sed etiam æstimatio extra rem.

c 1 Illud. [c] In † actione. l. aquilie. nō soluꝫ venit estimatio rei, sꝫ etiā estimatio extra rē. h. d. ℭNo. ibi interpretatiōe. ꝙ interpretatio fit extra verba. ꝛ ideo non est mirum si non valet in statutis in quibus verbis standum est. vt. l. constitutionibus. ff. ad muni. ꝛ de ista interꝑtatione, vide qd dictum fuit. s. de iure na. §. j. ℭNo. casum ꝙ non tantum habetur ratio rei amisse: sed etiaꝫ extra ipsam rem: ꝛ sic damnū extrinsecus dꝫ emēdari. ℭIn gl. nam hereditatis ibi: proinde si seruum. dic vt ibi habetur in gloss. ℭIn glo. supersunt. in fi. dic vt ibi in contractu, hic in delicto in quo venit omne interesse. vt. ff. de fur. l. inficiādo. §. j. ꝛ ibi Bar. ff. de cōdi. fur. l. iiij. ꝛ. ff. de vi ꝛ vi ar. l. interdicto. ad istum tex. facit. l. apud iul. §. j. ff. de leg. j. vbi post moram: ꝛ sic post delictum, heres tenetur. non solum ad seruum mortuum, sed etiam ad hereditatem in qua erat institutus. l. si seruuꝫ. ff. de ver. obli. in prin.

SVMMARIVM.

1 Actio legis aquiliæ non solum ciuiliter: sed etiam criminaliter potest intentari.
2 Probationes factæ in vno iudicio, an prosint in alio.

d 1 Liberum. [d] † Actio legis aqlie, nō solū ciuil'r, sꝫ etiā criminaliter pōt intētari. h. d. ℭNo. ꝙ sicut in alijs delictis publicis vel ꝓuatis, oriunt due actiōes: vna ciuilis ad emēdam dāni ꝛ interesse: alia ad vīdictā publicā. vt. l. si nomine. ff. de fal. ꝛ. l. fi. ff. de priua. delic. et. l. fi. ff. de fur. ꝛ. l. fi. ff. de iniur. ita etiam lege aquilia. vt hic. ℭIn glo. ꝓsequi. in fi. intelligas hoc etiā lata sentētia in ciuili, et facta exactione: qꝛ ciuilis si ad cōmodū rei familiaris. vnde non impeditur postea intētare. vt. l. j. C. qñ ci. acti. cri. ꝑiu. ꝛ habetur in. l. is. §. j. ꝛ ibi late Bar. ff. vi bo. rap. ꝛ in. l. interdū. ibi Bar. Ange. ꝛ Io. de imo. ff. de pub. l. iudi. Secus ergo si ciuilis fuisset primo intentata, ad vīdictā publicā: ꝛ sic ad penā applicandā fisco. qꝛ tunc criminalis, ampli⁹ intentari non poterit. vt. l. ꝑtor edixit. §. j. ff. de iniur. ℭIn glo. capitali crimine. in fi. dic ꝼm Io. fab. si fuit s̄nia condemnatoria. nō est dubiū. si absolutoria ꝛ tunc si est pronuntiatū qꝛ actor nō ꝓbauit, ꝛ idē secus qꝛ si maleficiū non fuisset cōmissum. vt. l. si duo. §. ideꝫ iul. ff. de iureiur. in dubio autē presumitur lata, quia actor nō probauit. vt no. Bar. in. l. iul. verū debitoreuiff. de condictio. indebi. ꝛ ibi gloss. facit ad

mitiua natura: sicut satis pōt ꝓbari ꝑliterā istā. penalē aūt dicit eā esse, verū ē dicit ipe in duplū: qd aūt duplū ꝑstet in hac actione, hoc ꝯtigit ꝑ inficiationē: ꝛ sic est penalis in duplū: ꝛ in penali de sui primitiua natura, semꝑ intellige.

ℭIllud. Scire debetis, ꝙ nō ex ꝟbis legis sꝫ ex iterꝑtatiōe ē, vt si aliqs ꝼuū meū occiderit iiuria, non solū acti. legis aqlie si ē estimatio serui ꝑempti ꝼm qd iā dictū ē: sꝫ ꝛ oīs dāni nihil in seruitio meo ꝑ illud corp⁹ occisuꝫ dati in alijs rebus meis velati si seruus me⁹ īstitut⁹ fuerit h̄rs: ꝛ añ q̄ꝫ h̄rditatē adierit ab aliq̊ fuerit occisus: nō solū corporis mei ꝼui fiet estiatio, sꝫ h̄rditatꝫ amisse est h̄nda rō. Ad hoc ēt adiūgere possuꝫ multa alia exempla. Si ei ex vno pari mulaꝝ vna occissa fuerit, vel si ex q̄drigis eq̄rū vn⁹ occisus fuerit, nō solū estiatio corpis est h̄nda: sꝫ si ꝓp vni⁹ mortē alter vl' altera min⁹ vtilis facta vl' fact⁹ fuerit, totius illius damni ratio est habenda. h. d.

d ℭLiberum. In isto. §. vltimo dicit Iustini. ꝙ ꝼꝫ qd iā dictū est, si seru⁹ me⁹ iā iniuria occis⁹ fuerit, si voluero ꝯ euꝫ agere ad ꝓsequēdū dānum mihi datū i ꝼuo meo occiso, possuꝫ h̄ facere act. l. aqlie ex prio capite: possuꝫ ēt si voluero criāl'r ꝯ eū agere vel possuꝫ eūdē occisorē accusar. l. cornelia. de sica. ꝛ h̄ itelli ge si dolose eū occiderit: sec⁹ tñ ē si solū fuerit i culpa occisor. h. d.

ADDI.

a ¶ Quero ad
ista. Addõ Bar.
post Iac. d̃ are.
in.l.iij.§.si qs do
lo.ff.de ta.exhi.
Ant.de but.i.c.
p inquisitionez,
de elec.

b ¶ Capite tertio.
Supra vidi d̃ ca
pite prĩo ꝛ scd̃o:
restat nũc vide-
re de tertio capi
te.et scire debes
ꝙ in capite ter-
tio, cauet̃ de oĩ
dãno de quo nõ
est cautũ in capi
te primo.vñ ter-
tiũ caput locum
hꝫ,cũ aliqs ser-
uũ vel quadru-
pedẽ illã q̃ pecu
duꝫ numero est,
vulnerauerit vl'
occiderit:ꝛ caue
tibi qꝛ moꝛs ve-
nit in isto capite
tertio,sicut in ṗ
mo,sꝫ nõ in illis
aĩalib⁹ in qbus
venit ĩ prĩo. Itẽ
damnuꝫ iniuria
datuꝫ in ceteris
rebus nõ aĩatis,
hoc tertio capi-
te vẽdicatur. vñ
si aliqd fuerit ru
ptum vel fractũ
vstũ vel cesum,
actio ex hoc ca-
pite ꝯstituit̃:sci-
re tñ debes ꝙ
plura verba hic
posuerunt iuris
cõditores,q̃ ne
cesse fuerit oĩa
eñ ꝟba rupti,
contineri pote-
runt:adhuc etiã
scire debetis ꝙ
si aliqs in alie-
nũ vinũ vel oleũ
aliqd immiscue-
rit,per qd̃ natu-
ra vini vel olei
corrũpatur,hoc
tertio capite le-
gis aqlie tenet̃.
ꝛ hoc dicit.

predicta.l.fundũ.ff.de excep.ꝛ q̃ ibi late Bar.in
l.ij.§.j.ff.vi bo.rap.in ver.op.qd̃ eligendo ciuilez.
ꝛ per Sali.l.qñ alexandrũ.in pñc.C.de adul.ꝛ in
ver.seq.ꝛ late in ver.q̃ro vtrũ sñia lata in vna ꝛc.
¶ Aduertas tñ ad vnũ qd̃ dixi cumulationẽ ci-
uilis vel criminalis fieri nõ posse:ĩtelligas princi
paliter:secus incidẽter.vt.l.interdũ.§.si furem.et
ibi Bar.ff.de fur.ꝛ facit qd̃ no.glo.in.l.iiij.§.si di-
a catur.ff.fini.reg. ¶ Quero[a] an probationes facte
in vno iudicio,psint in alio:in quo dic ꝭm Bar.
in.d.l.ij.§.j.ver.q̃ro vtrũ pbationes sint facte ꝛc.
aut pbationes sunt facte in absolutoria,ꝛ psunt
in alia.vt.l.j.ꝛ.l.ples.C.de plag.aut, sunt facte in
condẽnatoria.ꝛ tũc si in casu ciuili principaliter
ppter delictũ,ꝛ nõ psunt in criminali.vt no.glo.
ꝛ doc.in.l.si qs ad se fundũ.C.ad.l.iul.de vi.Ra-
tio:qꝛ in criminali requirunt̃ maiores pbatiões.
vt.l.fi.C.de pba.ꝛ qꝛ testib⁹ ꝛ non attestationib⁹
in criminali standũ est.vt.l.iij.eiusdẽ. ff.de testib.
cũ ibi no.Si vero sunt pbationes facte in crimi-
nali,prosunt in ciuili iter easdẽ psonas.vt.l.ij.cũ
ibi no.p gl.ꝛ do.C.de edẽ.vbi oĩno videas Bald.
qd̃ est verũ qñ sunt facte ordine iudiciario:sed si
facte sunt summarie,qꝛ ẽt inter easdẽ psonas nõ
faciũt fidẽ,vt in.c.veniẽtes.extra de test.sed dño
Io.de imo.in.d.l.interdũ.hoc non plꝫ:qꝛ ad hoc
vt agitata ĩ vno iudicio faciãt fidem in alio,tria
copulate requirunt̃.vcꝫ ꝙ eedẽ sint psone:eadem
res,ꝛ eadẽ causa petẽdi.vt.l.cũ queritur.cum ibi
no.de excep.rei iudi.ꝛ ideo.cum ad vnum agit̃ in
causa criminali,ꝛ ad aliud in cã ciuili.nõ videt̃ ꝙ
pbationes in criminali,faciãt fidẽ in ciuili:ꝛ pro
hoc alleg.no.in.d.c.veniẽs.el.ij.ꝛ qd̃ no.Inno.in
c.cũ ecclesia sutrina.de cau.pos.ꝛ pprie.in pe.ꝛ fi.
col.ꝛ in.c.ij.ꝛ fin.de ord.cog. Sed ppter hoc ego
nõ recederẽ ab opi.Bar.qꝛ pbationes sunt facte
luce meridiana clariores,ĩ criminali sup delicto.
vt.l.fi.C.de pba.cui dubiũ ꝙ inter easdẽ psonas
ꝛ sup eadẽ re,debent facere fidem ciuiliter postea
agẽdo vbi minores probationes sufficiũt:qꝛ cui
lꝫ qd̃ plus est vtiqꝫ lꝫ qd̃ min⁹ est vt in regula cui
licet.in.vj.ꝛ pro hoc facit mens.l.fi.cũ ibi not.C.
de testi.qd̃ no.in.l.cũ antea.C.de arbi.nõ ob.l.cũ
querit̃.qꝛ non dicit illud:sed vult ꝙ exceptio rei
iudi.q̃ imponit finẽ totalẽ controuersie:vt.l.j.C.
de re iudi.obstet in alio iudicio.ꝛ clarũ est ꝙ sñia
super vno,nõ imponit finẽ alterius controuersie:
nisi oĩa illa tria cõcurrant. Sed de pbationibus
nõ dicit illa.l.qꝛ imo pbatio iam in vno iudicio,
(lꝫ sit diuersa causa) põt deduci in alio:vt.l.ij.cũ
ibi not.per Bar.ff.iudi.sol.cogita ꝛc.

SVMMARIVM.

1 Lex vel statutum quando habet plura capitula,licet sint pænalia dictum in vno capitulo,intelligitur repetitum in alio.2.

b Capite tertio. [b] Ex tertio capite le-
gis aql.cõpetit actio
pro alio dãno,q̃ mortis illato:ꝛ p omni re in qua
in mora damnum datuꝫ sit.h.d.ꝛ nt estimatio q̃-
tiplurimi fuit a triginta dieb⁹.s̃.h.d. ¶ Illud pa
lam ꝛc.sicut in occisiõe de qua primo capite tra-
ctatur per.l.aqui.pena imponit̃,si dolo vel culpa
facta fuerit occisio ꝛ nõ aliter.similiter ꝛ hic non
debent puniri ppter dãnũ datũ.de quo in tertio
capite tractat̃ nisi dolo vl' culpa hoc factũ fuerit.
h.d. Hoc tñ certe scire debetis,qd̃ in primo ca-
pite punit̃ occisor tãti q̃tiplurimi fuit res ĩ anno
retro:sꝫ in tertio capite fit estimatio q̃tiplurimi
fuerit in triginta dieb⁹ retro:ꝛ nõ reperit̃ hec di-
ctio q̃tiplurimi ꝛc.in primo capite posita in ter-
tio repetita.h.d.Super isto.§.queri solet cõiter:
ꝛ etiã in gl.de hoc fit mentio,quare minus spatiũ
in tertio capite,q̃ in primo apponat̃.Ad hãc.q.
rñdet Io.dicẽs ꝙ hãc.q.format Apollo.ꝛ habes
not.ff.eo.l.j.dñs aũt Azo dicebat ꝙ primo capi-
te tenetur quis solũmodo propter seruũ occisum
vel quadrupedẽ.Sed in tertio capite tenet̃ pro-

pter seruũ vel quadrupedẽ vulneratũ:ppterea qꝛ primo capite graui⁹
delinquit,ꝛ graui⁹ punitur.Cõtra hoc autẽ est,ꝙ nõ solũ ppter anima
lia occisa tenet̃ quis capite primo:sed etiã tertio vt ppter animalia q̃
sunt de numero pecudũ:sed ad hoc põt dici,ꝙ plus delinquit,q̃ hoĩeꝫ
occidit,qꝛ ad imaginẽ Dei factus est,q̃ q̃ aliud animal,ꝛ etiã plus de
linquit qui animal occidit qd̃ pecudũ numero est,q̃ q̃ aliud aĩal sicut
canẽ vel ferinã bestiã.tales aũt sunt qui primo capite tenent̃.Et ideo
plus puniri debẽt.h.d. ¶ No.ꝙ vulnerans canẽ vel vrsum alienũ,te-
net̃ tertio capite.l.aquilie. ¶ No.quid cõtineat̃ appellatione rupisse
vel rũpere,qꝛ quocunqꝫ rem rũpat continet̃. ¶ No.ꝙ capitula.l.aqui
lie sunt distincta:qꝛ in primo tractat̃ de morte,hic aũt de alio damno
dato q̃ ex morte.ꝛ sic debẽt materie separari ꝛ diuidi,quia diuisio est
multũ vtilis.vt not.glo.s̃.in proe.§.igitur:qd̃ not.cõtra multos doc.
legẽtes qui non separant imo inculcãt materias. ¶ No.ꝙ sicut in pri
mo capite legis aquilie requirit̃ dolus vel salteꝫ culpa leuissima.vt.l.
in lege.ff.eo.ita etiã qñ damnũ dat̃ aliter,q̃ per mortẽ.vt hic ¶ Not.
ꝙ ille qui intulit mortẽ,tenet̃ ad estimationẽ q̃tiplurimi fuerit ab an
no retro:ꝛ qui damnũ dederit aliter q̃ morte,tenet̃ q̃tiplurimi fuerit
in diebus.xxx.primis.et sic plus punit̃ qui plus delinquit.qꝛ pena de
1 bet cõmensurari delic.vt.l.ij.ff.de publi.iud.ꝛ qd̃ ibi no. ¶ † No.ꝛ sin-
gulariter tene menti ꝙ qñ vna lex vel vnum statutũ habet plura capi
tula,licet sint penalia ꝙ dictũ in vno capitulo,intelligatur repetitum
in alio.de quo statim dicã. ¶ In glo.culpa.in fi.ibi.§.iniuria.dic vt ibi
2 dixi. ¶ † In glos.prima parte.in fi.vtrũ autem dicta in vno capite in-
telligant̃ repetita in alio sic distingue.Aut est vna lex habẽs plura ca
pitula aut sunt plures leges separate.Primo casu aut querit̃ de his
que pertinẽt ad facti narrationẽ,aut de his que pertinẽt ad iuris dis-
positionẽ.Primo casu aut illa plura capita inferunt̃ sub diuersis ora
tionibus,et non intelligunt̃ repetita in sequẽtibus.vt.l.ij.in prin.ff.vi
bo.rap.aut inferuntur sub eadẽ oratione,ꝛ intelliguntur repetita.vt
l.j.in prin.ꝯiuncta.l.iij.§.quod ait pretor.de incen.rui.nau.ꝛ.l.seie.§.
cgio.de fun.instru.Secundo casu qñ pertinent ad iuris dispositionẽ.
Et tunc aut dicta in precedentibus sunt contra ius cõmune,ꝛ exorbi
tant a iure cõmuni:ꝛ non intelligunt̃ repetita in sequẽtibus.vt arg.l.
vxori.§.vxori.de leg.iij.ꝛ no.gloss.in.l.talis scriptura.in fi.ꝛ ibi docto.
ff.de lega.j.Si vero a iure cõmuni non exorbitant,tunc aut querit̃ an
intelligantur repetita in capitulis sequẽtibus proximis.ꝛ intelligan-
tur repetita.vt.l.quẽadmodum.§.fi.ff.eod.ꝛ hic.ꝛ.ff.de adul.l.mariti.
§.hoc quinquẽnium.Aut queris an intelligantur repetita in alijs ca-
pitulis distantibus,mediantibus pluribus alijs capitulis.ꝛ nõ intel
liguntur repetita.vt.s̃.de rerum diui.§.item lapilli.ꝛ ibi not.per glo.ꝛ
hoc verum nisi vt statim dicam in diuersis legib⁹ separatis.Secundo
casu principali quando diuerse leges sunt.ꝛ tunc aut vna procedit p
modum regule.ꝛ in omnibus alijs legibus intelligitur repetitũ.arg.
l.regulam.circa finem.de iuris ꝛ facti ignor.vt quia statutum dicit qd̃
iudex quanlibet sententiam debeat dare,cum consilio sapientis:aut
vna lex vel vnum statutum non procedit per modũ regule.vt quia di
cit statutum quod in quibusdã casibus iudex debeat procedere sum-
marie:ꝛ tunc aut vna lex venit ad interpretationem alterius.et tunc
oĩa que dicunt̃ in lege interpretata,intelliguntur repetita in lege in-
terpretante.vt.l.nihil.ff.de comun.cum emancip.lib.Si vero vna lex
non procedit ad interpretationem alterius,tũc dicta in vna.lege non
intelliguntur repetita in alia.vt.l.j.§.meminisse.et.§ quid tamen.de
vent.inspi.ita singu.dicit Barto.in.l.pretor ait.ꝛ.l.ij.§.eritqꝫ differẽ-
tia.ff.vi bo.rapto.et not.plene Flori.in.d.l.quemadmodũ.§.fi.ff.eo.ꝛ
facit ad materiã.l.in repetẽdis.ꝛ quod no.Bar.de leg.iij.ꝛ quod not.
Bar.in.l.si stipulatus.§.chrysogonus.ff.de ver.obli.quod not.sed be
ne aduertas qd̃ lꝫ ego credã pdicta vera:tñ ꝯ Bar.d̃ eo qd̃ dicit de cõ
silio sapientis,multũ facit qd̃ no.Bart.Ange.Rapha.Imo.in.l.co-
heredi.§ q̃ partẽ.de vulg.ꝛ pupil.in illo statuto.Flor.d̃ offensis factis
ĩ vulnerib⁹.dic vt ibi p eos.vbi volũt qd̃ si sũt duo statuta.vnũ q̃ cauet
qd̃ de vulnerib⁹ illatis in vultu,iudex nõ possit pcedere nisi facta pri⁹
denũtiatione,vnde pcussus voluit accusare.Alio statuto cauet̃ qd̃ de
quolibet delicto ꝛ vulnere,iudex habeat liberũ arbitriũ procedẽdi p
inquisitionẽ ꝛc.quod de vulnere illato in facie,nõ poterit cognoscere
per inquisitionẽ:nisi prius denũtiauerit percusso,vtrũ voluerit accu
sare.Et sic dictũ statutũ loquẽs in specie,limitat aliud statutũ gñale
quod in oibus vniuersalibus possit pbibitio volũtatis pcedere:qꝛ
intelligit̃ nisi de vulnere illato in vultu,ita in casu nostro illud statutũ
quod iudex in omnibus causis teneat̃ dare consilium sapientis,intel
ligitur nisi in casu quo possit summarie procedere igitur ꝛc.cogita.

SVMMARIVM.

1 Dans occasionem damni,an videatur dedisse damnum?
2 Directa actio,quando locum habeat?
3 Locus & tempus damni dati,non est necesse quod inseratur in formatione libelli legis aquiliæ.
4 Episcopi nõ possunt aliquẽ occidi facere,ne sint irregulares:sed bene possunt aliqem condemnare in perpetuum carcerem,ad panem & aquam.

Ceterum

a Cæterum. [a] Damnū datū de corpore,in corpus purgaꝛ per actionē.l.aqui.ſ3 ſi daꝛ de nō corpe in corpus,h3 locū vtilis actio.h.d.S3 ſi ex nō corpe in nō corp⁹ dānū datū ſit,h3 locū actio in factū.h.d.¶ No.ꝙ ſi qs includat aīalia aliena vt fame pereāt,vel pſuaſerit aliqs ſeruo vt maleficiū cōmittat:nō dr ꝓprie corpore ſuo dānū dediſſe.τ ſic nō dr ꝓprie maleficiū feciſſe.de ꝙ p Bar.in l.ſ3 ſi vni⁹.§.j.ff.de iniur.¶ Not.ꝙ qñ vba legis deficiūt,h3 locū mēs legis.τ tunc datur vtilis.facit.l.nominis τ rei.§.verbum ex legibus.ff. de verbo.ſignifi.τ.l.penulti.τ ibi Flor.ff.ſi qua.pau.fe.di.

ADNOTATIO. Tu dic ꝙ ſiue ꝓcedat ex vbis τ mēte legis,ſiue ex mēte tm̄,qꝺ cōpetit actio directa,vbi vo ceſſant verba et mens, ſi reperiaꝛ extēſa diſpoſitio,cōpetit actio vtilis.l.pe.ſi quadrupes pauperiem feciſſe dicatur,in pandectis.τ notant Bar.Paulus τ doctores in.l.curatoris.de negotijs geſtis.C. Anto.Caius.

¶ No.in fi.ꝙ ꝗuis aliqs mīa duct⁹,τ opus mīe exercere volēdo aliū dānificauerit,teneꝛ actiōe in factū,ad intereſſe.vt h.τ.ff.depo.l.ſi hominē.in pn̄.τ.l.elegāter.§.itē labeo.in pn̄.τ.l.elegāter.ff.de do.τ.l.pe. in fi.ff.de cuſto.reo.qꝺ no.ↄ̄ cuſtodes carcerū,q ꝓpter mīam alleuiāt

b aliqñ captiuos alienos [b]: qꝛ teneꝛ creditorib⁹ ad intereſſe,ſi aufugiāt.τ ita iſto anno habui de facto Bononie.¶ † Jn gl.mortu⁹ fuerit.in fi.in hoc articulo an q occaſionē dāni dat,dānū ipſu3 dediſſe videaꝛ:Cōclude ꝓm Flo.in.d.§.in hāc.ve3 aut qs dat operā rei licite,aut illicite.Pmo caſu ſi adhibet illā diligētiā quā pōt,non teneꝛ de his ꝗ poſtea ſequunꝛ vt.d.§.in hac.in fi.ſi vo nō adhibet illā diligētiā qua3 pōt,teneꝛ.vt ibi.Scōo caſu qñ dat operā rei illicite,ſemp iputanꝛ ſibi ea ꝗ ſequunꝛ.ar.ff.eo.l.itē mela.in pn̄.vide gl.in.c.nobis extra de teſt.

2 ¶ † Jn gl.vtilis actio.i fi.no.ex tex.ꝙ directa actio, locū h3 quoties mēs τ vba legis ↄcurrūt.ſinaūt ſnīa legis tm̄,tūc h3 locū vtilis vt hic. ita dt gl.in.l.ſi id qꝺ.ff.de iur.om.iu.τ p Cy.in.l.j.l.ij.q.C.de act.τ obl. τ late p Bar.in.l.j.ff.de act.τ obl.ſi tm̄ caſus eēt tacite ſubintellect⁹ ex mēte legis,pōt dici ēt directā dari.vt.d.l.nois et rei.§.vbū ex legib⁹. de ver.ſig.τ vide.S.de leg.pa.tu.τ qꝺ ibi dixi.τ ad intellectū ꝑdictorū: vide Cy.τ doc.l.j.in.ij.q.C.vti poſ.¶ Jn gl.magna.in fi.not.τ ſigna hāc gl.magnā,ꝗ ſummat totū iſtū titu.vide tn̄ oīno ſitem gl.ibi late Sali.in.l.ſi.C.e.dic vt ibi.τ h attēdas.τ oīno vide Spe.in ti.de iniur.

3 τ dā.da.q plene loquiꝛ τ bn̄.¶ † Ultimo ꝓ intelligētia toti⁹ ti. aduertas ꝙ in formatiōe libelli in.l.aqlia.nō eſt neceſſe ꝙ inſeraꝛ loc⁹ vl tps dāni dati.vt.ff.ad.l.aql.l.inde nerati⁹.τ ibi h t3 Bart.τ ēt ſcias ꝙ dānat⁹ ex.l.aqlia.nō efficiꝛ infamis:ſicut nec infamaꝛ dānat⁹ interdicto

4 vn̄ vi.vt no.gl.τ Bar.i.l.j.in pn̄.ff.de infa.qꝺ no. ¶ † Et predicta ꝓm Bar.τ Sali.in.d.l.pe.§.inducunꝛ.iſtā epi nō pn̄t aliquē occidi facere, ne ſint irregulares.ſ3 bn̄ pn̄t aliquē ↄdēnare in ꝑpetuū carcerē,ad panē τ aquā.facit qꝺ de hac pena no.Bart.in.l.ij.C.de publi iudi.Scōo iſta faciūt ſtatuto caueꝛ,qñ de ꝑcutionib⁹ ſanguinolētis,nō ꝑſit pax facta ꝑ minorāda pena,ſ3 de alijs ſic:cōtingit ꝙ aliqs ipinxit Titiū, ꝓpter qꝺ cecidit in terrā:τ in lapidē ꝑcuſſit τ ſanguis exiuit:nūc ꝗrit an ꝑſit pax facta?τ dicunt qdā ꝙ ſic.qꝛ talis ꝑcuſſio aliquo reſpectu nō fuit ſanguinolēta,nō reſpectu mei nec etiā reſpectu lapidis:qꝛ illo vſus nō fui ꝑ inſtrō.Pro hoc etiā facit qꝛ ſtatutū lꝗꝛ de ꝑcuſſionibus τc.τ ſic denotat actū ꝑximū τ immediatū.vt.l.j.§.nunc videam⁹. ff.de ↄiun.cū emā.lib.ſ3 in caſu noſtro nō fuit ꝑcuſſio immediate,igiꝛ τc.ſ3 in vno tn̄ aduertas:qꝛ eſt magna dria qñ dicaꝛ ſanguinolēta vel qñ dicaꝛ ſanguis exiuit:qꝛ qñ diciꝛ ſanguinolenta,requiriꝛ copia ſanguinis.als ſufficit modicus ſanguis vt dixi in meo tractatu malefic. in glo.in ver.ex quo ſanguis exiuit.dic vt ibi τc.

De iniurijs Rubrica.

¶ Jn.glo.rubrice.in fi.no.ꝙ actio iniuriarū,eſt ex delicto ꝑuato.τ ſic nō cōpetit niſi iniuriā paſſo.vt dicit gl.facit.l.fi.ff. eo.de ꝑua.deli.Nā publica crimina ſunt illa ꝗ lex enumerat ꝑ publi.inter crimina publica:vt.l.ij.ff.de ꝑuari.τ.l.j.ff.de publi.iudi.τ ibi per glo.τ doc.τ dicā.J. de publi.iudi.in rub.quod intelligas veru3,niſi ſit atrox iniuria:quia tunc etiam ex officio iudicis,poteſt eam punire.vt.l.ſi quis atrocem. τ.l.non ſolum.§.ꝗꝗ.τ ibi per Barto.ff.eo.

SUMMARIUM.

1 Iudex ſi contra ius contra me pronuntiat, diciꝛ iniuriā mihi intuliſſe.
2 Verbum iniurioſum,quid dicatur?
3 Intrans tenutam,poteſt etiam criminaliter puniri.
4 Improperans vel obijciens aliquid alicui quod intereſt reipublicæ ſciri: ſi verum dicat non tenetur iniuriarum.

c

Generaliter. [c] Tot⁹ iſte ti.diuidiꝛ in ſex partes ꝑncipales. Primo ponitur quot modis accipiꝛ iniuria,τ ꝗliter committaꝛ.Scōo ex cui⁹ ꝑſona,nobis iniuria illata itelligiꝛ.Tertio ꝗ eſt pena actionis iniuriarū.Quarto qñ iniuria atrox eſtimaꝛ.Quinto ꝙ ꝑ iniuria,pōt etiā criminalr agi.τ an tūc poſſit interuenire procurator.Sexto qñ tollaꝛ iſta actio.ſcōa

a ¶ Ceterū.Scire debetis ꝙ tūc demū h3 locū actio.l.aqui.directa,cū de corpore ſuo aliqs dānū dederit in corp⁹:qñ aūt aliunde ꝗ̄ corpore ſuo aliquis dānū dederit,in corpus:habebit ↄ̄ ipſum actio.l.aq.vtilis locū,veluti ſi hominē alienū aut pec⁹ ita incluſerit vt fame necareꝛ,τ ſicꝛ,in alijs exēplis poſitis in lra:ſ3 qd dicem⁹ de illo q ſeruū alienū in flumine deiecit, τ is ſuffocat⁹ fuerit:rn̄.ꝙ non eſt dubiū quin cor pore ſuo, in corpus dānum dederit.τ iō actione legis aqlie teneꝛ. Sed dñe qd ſi alicui damnu3 datū fuerit, a nō corpore in nō corpus:vtputa ſi aligs mīa ductus ſeruum alicuius compeditum ſoluerit,vt effugiat qd dicem⁹ in iſto caſu?Rn̄.ꝙ neqꝫ dabiꝛ i hoc caſu actio.l.aqui.directa nec vtilis: ſ3 actiōe i factū ſubſidiaria: ꝗ daꝛ ꝑ damnis que lege aquilia non comprehenduntur tenebitur.h.d.

ibi:patiꝛ aūt.tertia ibi:pena aūt.qrta ibi:atrox. quinta ibi:i ſumma.ſexta ibi:h actio.h.d.¶ Jniuria pōt accipi generalr,τ ſpāliter:τ cōmittitur nō ſolū facto.ſ3 verbo vel ſcriptura vel alijs multis modis.h.d.¶ No.ꝙ idē vbū ſiue nomē,pōt accipi ꝑ gn̄e τ ſua ſpecie:ſic fit in adoptiōe.vt.l.j. ff.de adop.¶ No.ꝙ oē id qꝺ iuridice non fit:pōt dici gn̄aliter τ largo mō iniuria factū.¶ Not.qꝺ aliqñ iniuria appellaꝛ culpa.vt eſt in.l.aq.qꝛ ſine culpa ſaltē leuiſſima nō haberet locū.vt.S.ti.j.§.

1 iniuria.τ ibi dixi. ¶ No.ꝙ iudex ↄ̄ ius ↄ̄ me pronūtiat,dr mihi iniuriā intuliſſe.τ iō nō eſt mirū ſi poſſum agere ↄ̄ eū in ſyndicatu.vt.J.ti.j.in pn̄.et ibi dicā.¶ Not.ibi cōuiciū.ꝙ qs dicēdo de me aliqꝺ malū ſiue ↄtumeliā,dr mihi iniuriā inferre.ꝺ quo in.l.itē apud labeonē.§.ↄuiciū.ff.eo.τ.l.turpi.in pn̄.ff.de le.j.¶ No.ꝙ itrās i tenutā bonox alteri⁹,tāꝗ̄ ſui debitoris cū ſciat nō eſſe debitorē dr iniuriari ſibi τ de iniuria teneri pōt.¶ No. ibi aut carmē.ↄ̄ illos q quotidie ad infamiā alienā ſcribūt cātilenas,τ cōuicia,qꝛ teneꝛ iniuriarū.¶ No.ꝙ iniuriarū teneꝛ q attētat ↄ̄ pudicitiā

b ADDITIO.¶ Captiuos alienos.Addo hic vnū ꝙ liberare aliquē a carcerib⁹,eſt qd piū vt ꝓbat tex.in.l.ꝗuis.ff.ſol.matr.τ ibi Bal.dicēs idē eſſe ſi eſſet carcerat⁹ ꝑ maleficio cū tex.S.alle.indiſtincte τ generaliter loquatur.vide gl.in cano.ſacrorum.xij.q.ij.

c ¶ Generaliter.Poſt alia ꝑuata delicta de iniurijs,ponit.d.Juſti.ꝙ eſt priuatū delictū,tm̄ nō cōpetit cuilibet ſed tm̄ iniuriato gn̄aliter τc. Queſiui a Juſti.quid dicaꝛ fieri per iniuriā:τ reſpon.dicēs ꝙ generaliter diciꝛ fieri iniuria,ꝙ nō iure fit.τ ita poniꝛ,hic autem priuatiue. Specialr autem dr iniuria ꝑ cōtumēliā a cōtemnēdo dictā,quā Greci appellabāt hybris.qñqꝫ āt ſpāliter dr culpa,ſicut ſumiꝛ i actiōe legis aquilie. vt puniꝛ dānū iniuria datū hoc eſt culpa faciētis datū:tertio mō ſumiꝛ iniuria ꝑ inīqtate vel ꝑ iniuſtitia.vn̄ cū ꝑtor vel cū iudex ↄ̄ aliquē iniuſte ꝑnūtiēt,ille ↄ̄ quē iudicatum eſt,iniuriā accepiſſe dr ſine iniuſtitiā,iniuria aūt τc.Scire debes in principio ꝙ l3 iniuria quatuor modis ſumaꝛ,vt ex ꝑcedēti rn̄ſo liquet actū in toto iſto ti.ꝓprie ſumiꝛ iniuria ꝑ ↄtumelia.volui ergo ſcire a legiſlatore qñō dr iniuria ſiue contumelia cōmitti.τ rn̄.ꝙ non ſolū cōmittiꝛ iniuria cum qs pugno pulſat⁹ fuerit aut fuſtib⁹ ceſus,vel verberat⁹,ſed ēt ſi alicui conuiciū aliqꝺ dictū fuerit.Jtem plus dico ꝙ ſi aliquis vellet poſſidere bona alicui⁹,tāꝗ̄ bona debitox ſui ſciēs nihil eū ſibi debere,iniuriā cōmittit:idē dico ſi aliqs ad iſamiā alicui⁹,libellū cōpoſuerit aut ediderit iniuria3 cōmittit.ſi aliquis pudicitiam alicuius bone matrone attentauerit.vel matrēfa.aſſociatus fuerit.vel ꝑtextatū.ſ.maſculū vel ꝑtextatā.ſ.feminā affectat⁹ fuerit.τ alijs plurib⁹ modis. h.d.De ꝑtextata aūt,de qua in iſto ti.fit mētio,antiqui diuerſas fabulas notauerūt:ſ3 do.Jo.τ ei⁹ ſequaces dicebāt ꝙ hoc nomē ꝑtexta:habuit ortū a quodā nobiliſſimo iuuene,filio ſenatoris.Referebāt eī ꝙ quidā nobiliſſimus vir,quendā filiū habebat.xiiij.vel.xv.annox.Contingit autē ꝙ quadā die ſecut⁹ fuit patrē ſuū ad capitoliū:τ ibidē cū pře ſuo interfuit,vbi pr̄ eius cū alijs ſenatorib⁹ de ſecretis vniuerſi orbis tractauerat:finito ↄſilio,cū iſte tanꝗ̄ puer reuerteretur domum,mr̄ ei⁹ ꝗſiuit ab ipſo vn̄ veniſſet:q rn̄dit ꝙ fuit cum pře ſuo in cōſi.vbi pr̄ ei⁹ cu3 vniuerſis alijs ſenatoribus, tractrauerunt de ſecretis multis. mox mr̄ ei⁹ more mulierū,cepit a puero ꝑſcrutari qd in cōſilio illo,et de quo tractaſſent.puer iſte ꝗꝗ̄ iuuenis nihilominus diſcretus cogitans:qꝛ nō eſſet bonū cōſiliū ſenatox mr̄i reuelare:cepit dicere matri ꝙ totū cōſiliū fuiſſet qualr pr̄ ei⁹ pullos matris ſue poſſet diſſipare, qꝛ multos habebat:domū autē reuertēte pře ſuo incōtinēti dixit mulier inflāmata:bn̄ ſcio qd in cōſilio vr̄o feciſtis hodie:machinati eſtis in mortē pullorū meox.Dñā dixit ſenator, qs tibi h intimauit:que rn̄d.fili⁹ me⁹ q vobiſcū erat in cōſilio τ totū cōſiliū audiuit,τ mihi retulit.Mox aut pr̄ vidēs diſcretionē filij, nolētis cōſiliū ſenatox ꝓpter aliqua blandimenta mr̄i ſue reuelare:ꝑpendēs accepit pueru3,τ duxit corā ſenatorib⁹:τ ſeriē ei⁹ facti narrauit.q ꝓpter diſcretionem ſuā incōtinēti puerū in Senatorē elegerūt:τ ꝓpter miraculū tāte diſcretionis in puero,fecerūt ſibi fieri quandam veſtē ꝗ vocabaꝛ ꝑtexta forte dicta a pre,τ tego tegis que pre alijs veſtibus eum tegebat.erat forte quedā veſtis ampla,que tegebat omnes alias veſtes ſicut faciūt cappe noſtre:τ poſtea ſtatutum erat nobilium virorum romanorum vt filij eorum hac veſte vterentur.h.d.τc.

a ¶ Patit͂.Supra dictū eſt,quot modis fit iniuria:nō vidēdū eſt q̄lr
qs patiat͂ iniuriā:patit͂ aūt qs iniuriā nō ſolū ſi aliquo p̄dictorū mo-
dorū ei directo fiat iniuria vtputa qꝛ ꝯuiciū ei dictū fuit,vel alio mō
ſed ēt ſi liberis ſuis q̄s in ptāte hꝫ,aliq̄ p̄dictorū modorū fiat iniuria:
pr̄ dr̄ paſſus iniuriā:vn̄ ꝓ iniuria facta vni pſone:qn̄q; tribꝰ,qn̄q; q̄-
tuor dat͂ actio i
iuriarū:veluti ſi
facta fuerit iniu
ria filiefami.nu-
pte.dat͂ actio iiu
riarꝫ pr̄i mulierꝫ,
⁊ etiā mulieri,et
marito mulierꝫ.
Sꝫ qd ſi marito
fuit iniuria fcā:
pōt ne vxor age-
re ꝓ iniuria ſibi
facta:⁊ ecōuerſo
rn̄det ꝙ nō:equū
em̄ eſt vxores a
viris defendi:et
non maritos ab
vxoribus.Qua-
tuor em̄ pſonis
ꝯpetit actio iin
riarꝫ,ꝓ iiuria fa
cta vni pſone ita
li caſu.Pone ꝙ
aliqua filiafa.nu
pta filio meo ſit,
quē i ptāte habe
baꝫ:huic ſi facta
fuit iniuria,ꝯpe
tit actio iiuriarū
nupte ⁊ mihi ſo-
cero,ꝓ iiuria fa-
cta nurui mee,et
ēt filiofa.marito
mulieris.⁊ēt pr̄i
mulieris.h.d.
b ¶ Seruus autē.
Supra dictū eſt
ꝙ patit͂ aliqs in
iuriā,non ſolū ꝑ
ſemetipm̄ ſꝫ et ꝑ
vxorē ſuā ⁊ libe-
ros ſuos q̄s hꝫ i
ptāte.hec aū oīa
itelligere debes
vera eſſe,in libe-
ris.Si em̄ alcui
ſeruo fiat iiuria,
nō intelligit͂ fie-
ri aliq̄ iniuria eo
ꝙ iſpecto iure ci
uili,ſeruꝰ ꝓ nul-
lo hr̄.ſꝫ dn̄o ſer-
ui fit iniuria pro
iniuria facta ſer
uo:ſicut ꝑ iniu-
riā factā vxori vl̄
liberis,iniuria
fit marito vxorꝫ
⁊ illi in cuiꝰ po-
teſtate liberi ſūt.
Solū em̄ in duo
bus caſibꝰ fit do
mino iniuria,ꝑ
iniuriā factā ſer-
uo:vel ſi in cōtu
meliā dn̄i aperte
fcā fuerit ſeruo,
iniuria licet non
atrox cetꝫ ſi ali
qs ꝯ ſeruū tuum
cōclamauerit et
eum leuiter pu-
gno percuſſerit
dabit͂ tibi actio
iniuriarum.h.d.

alienā.¶ In gl.in iuſtitia.in fi.no.⁊ ſigna iſtā gl.
vt cognoſcas vim ꝓpriā xborū.⁊ tn̄ pōt dici qd̄
intulit iniuriā.vt.l.ſi ꝑ imprudētiā.ff.de euic.⁊ fa
cit.l.nec magiſtratibꝰ.ff.eo.nō tn̄ p̄ſumit͂ qd̄ in-
iurioſe faciat vbi ꝓnūtiat.vt.ff.eo.l.iniuriarū.§.
is q.⁊.§.idē labeo.⁊ hic:ſecꝰ ſi faciat de facto.vt
2 l.lectos.cū.l.ſeq.ff.de peri.⁊ ꝯmo.rei vē.¶ † In
gl.cōuiciū.in fi.Not.qꝛ verbū iniurioſum dr̄,ſiue
in gn̄atione ſiue in ſpecie improperat͂ aliqd̄ deli
ctū cōmiſſum.vt no.Bar.⁊ Bal.⁊ doc.in.l.iij.in
prin.ff.de lib.⁊ poſth.⁊ Bar.⁊ doc.in.l.turpia.in
prin.ff.de lega.j.⁊ Bar.⁊ doc.in.l.his verbis.§.j.
ff.de here.inſti.Et q̄ verba dicant͂ iferre iniuriā:
vide Bart.i.l.itē apud labeonē.§.ſꝫ qd̄ adijcit͂.ff.
eo.⁊ no.Bar.in.l.ſi qn̄.C.de bo.vacā.lib.x.⁊ not.
Ang.Cy.⁊ Salic.⁊ doc.in.l.ſi nō cōuicij.C.eo.de
quo vide late q̄ ſcripſi in meo trac.maleſi.¶ In
gl.in ver.iniurioſa ⁊ ꝯtumelioſa.dicēdo ⁊c.dic vt
3 ibi ſufficit remiſſio.¶ † In gl.itelligebat.ibi.ff.
l.iij.dic ꝙ talis intrās tenutā,pōt etiā criminal͂r
puniri.vt eſt tex.in.l.ſi tibi.C.de li.cau.Aduer-
tas tn̄ ꝙ nō poterit agi criminal͂r,quouſq; p̄ma
cā fuerit expedita vt ibi habet͂.⁊ p̄dicta ꝓcedūt ſi
fecit aīo iiuriādi:qꝛ aīus p̄ſumit͂ ſi ſuccubuit.vt
l.ſi creditor.ff.eo.⁊ vide.l.ſi qs repetere.§.fi.ff.ad
4 turpil.¶ † In gloſ.eorū.in fi.ex quo no.ꝙ quo-
ties aliqd alicui impropero vel obijcio,qd̄ inter-
eſt reipublice ſciri,ſi verū dicā nō teneor iniuria-
rū.ita dicūt Cyn.⁊ docto.i.l.ſi nō cōuicij.C.eod.
⁊ Bar.in.d.l.eū q.in prin.ff.e.vtputa,dico qd̄ tu
fuiſti mitratꝰ ꝓ falſo,vt poſſis euitari in teſtem
vel dico ꝙ tu es ſpuriꝰ,vt nō admittaris ad ho-
nores.intereſt em̄ reipu.vt.l.ſpurios.ff.de mune.
⁊ ho.Secus ſi dicā,ꝙ reipublice nō intereſt ſcire
vt ſi dico qd̄ es cecus vel tignoſus:qꝛ tūc teneor.
d.l.eū qui.in princ.⁊ iſta eſt veritas.lꝫ Jo.fa.hic
dicat contrariū.¶ In glo.p̄textatā.ibi.§.aliud.
not.ſm̄ Jo.fab.ꝯ iſtos gabadeos,qui ſumūt ha-
bitū eremitarꝫ ſiue religioſorū:quia poſſunt pu-
niri.vide in aut.de ſan.epiſ.§.j.⁊c.

SVMMARIVM.

1 Iniuria ſi fiat filio vel vxori alicuius,etiā pater ma-
ritus vel ſocer dicitur eam pati,vt habeat actionē
iniuriarum.
2 Ex iniuria illata alicui filiæfamilias nuptæ tribus per
ſonis oritur iniuriarum actio.
3 Pater & ſocer ſi concurrant in actione iniuriarum,
quis præfertur.

a Patitur. a † Si fit iniuria filio vel vxori
1 alicuiꝰ,etiā pater maritꝰ vel ſo-
cer,dr̄ eā pati vt habeat actionē iniuriarum.h.d.
¶ No.iniuriā nobis poſſe inferri immediate,in
perſonam noſtram ⁊ mediate ꝑ filios vel vxores.
2 ¶ † No.ꝙ ſi fiat iniuria alicui filiefa.nupte orit͂
iniuriarū actio,tribꝰ pſonis:primo ipſi filie,ſecū
do patri,tertio marito.⁊ vna non tollit͂ ꝑ aliā.vt
l.j.§.fi.ff.eo.¶ Not.vxorē nō poſſe agere,ꝓ iniu-
ria facta vel dicta marito ſuo:qd̄ intelligas verū
niſi etiā eidē mulieri pariter dicta eſſet:vt qꝛ di-
xit ꝙ erat maritꝰ meretricis,nā tūc vxor agit nō
ꝓ iniuria mariti,ſꝫ ꝓ iniuria ſua.vt.l.j.§.fi.ff.eo.
¶ No.ꝙ vir eſt ⁊ eſſe dꝫ,cā defenſiōis vxoris.nō
aūt ecōtra.¶ No.ꝙ ſicut pr̄i dat͂ actio iniuriarꝫ,
pro iniuria illata in pſonā filij:ita etiā ſocero ꝓ
iniuria nurus:qꝛ ſocer loco parētis hr̄.vt.l.qꝛ pa
rētis.ff.ſol.ma.qd̄ eſt verū,qn̄ hꝫ maritū in ptāte
vt hic.¶ No.ꝙ lꝫ filia ſit nupta,tn̄ remanet i po
teſtate pr̄is.vt h̄.⁊.ff.e.l.j.in fi.⁊.l.vt liberis.C.de
col.⁊ etiā in ptāte mariti,quo ad ſeruitia.vt no.
s.ad tertul.§.j.¶ In gl.in poteſtate.in fin.⁊ eſt
ratio quia ſi crederet viduā,nō habuit animum
iniuriandi marito.nā.ex animo fit iniuria.vt.s.eo.in pn̄.qd̄ forte pōt
eſſe verū,ſi erat.in tali habitu ꝙ credere potuerit xoſimiliter ꝙ eſſet
vidua.ſecꝰ ſi eſſet cū annulis:⁊ cū veſtibꝰ maritalibꝰ:qꝛ tunc ſciuit vel
ſcire debuit:q̄ paria ſunt.vt.l.qd̄ te.ff.ſi cer.pet.ꝙ ipſa erat maritata.
vt arg.l.itē apud labeonē.§.ſi qs virginē.ff.eo.⁊ per ꝯſequēs idē dici-
mus de clericō,qui nō incedit in habitu ⁊ tonſura.vt no.gl.in.l.ſi quis
ignorās.ff.loca.⁊ doc.in.d.§.ſi qs virginem.Si ergo credidit eſſe in po
teſtate alicuiꝰ,lꝫ ignoret in cuiꝰ poteſtate,clarū eſt ꝙ habuit animum
iniuriandi alicui patrifa.facit qd̄ habet͂ in.l.qui in aliena.§.ſi is qui.ff.
de acq.here.qd̄ tamē nō ꝓcederet in ſeruo:qꝛ licet ipſum ſeruū credat,
ſi tn̄ ignorat cuius ſeruus ſit nō cōpetit dn̄o actio iniuriarꝫ.vt eſt tex.
in.l.itē apud labeonē.§.interdū.ff.eo.⁊ ratio differētie eſt,qꝛ ad hoc vt
dn̄o cōpetat actio iniuriarū opꝫ ꝙ ſeruus ſit pulſatꝰ ad iniuriā dn̄i.vt
j.pxi.§.⁊.ff.eo.l.itē apud.§.ſi qs fecerit ſed ſi fiat filio vel vxori,compe
tit patri vel marito ſuo noīe vt hic.igitur ⁊c.ita dicit Bar.in.d.l.eum
qui.§.fi.¶ In gl.per vxorē.in fi.dic etiā.l.iul.q̄ prohibet fundū dotalē
alienari,habet ita locū in ſpōſa,ſicut in vxore.vt.l.iiij.ff.de fun.do.Et
etiam ſponſa habet priuilegiū,ſicut ipſa vxor vt preferat͂ ceteris credi
toribꝰ.vt.l.ij.cū ibi no.ff.de priui.cre.de quo vide plene not.per doc.in
l.j.ff.ſolu.mat.⁊ vide que dixi.j.de acti.§.fuerat.in ver.quero ſponſa q̄
eſt ⁊c.⁊ in ver.in gl.creditoribꝰ.in fi.no.⁊ tene mēti ⁊c.dic vt ibi.¶ In
gl.etiam patris.in fi.dic iſta gl.non eſt vera per.l.ſed ſi vnus.§.ait pre
tor.ver.emancipatus.ff.eo.⁊ ibi videtur glo.preterea ſi nō cōpetit pa-
tri actio iniuriarū,qn̄ credidit pulſatū fore patremfa.vt.d.l.eū qui.§.
fi.ff.eo.ergo multo fortius nō cōpetit ſibi,quando in veritate eſt pa-
3 terfa.quia emancipatus ſm̄ Jo.fab.quod credo verū.¶ † In gl.cui.
in fi.ſi autē cōcurrūt verus pater ⁊ ſocer,quis preferetur:⁊ Joan.fab.
dicit ꝙ pater verꝰ:qꝛ ſocer licet ſit loco parētis:tn̄ pater nō eſt.vt.l.qꝛ
parentis.ff.ſolu.mat.ſed ego credo hoc verū,qn̄ vellēt agere pro iniu-
ria illata filie ſiue nurui,⁊ noīe filie ⁊ nurꝰ:qꝛ tunc pater naturalis pre
fertur.facit.l.pe.C.de adop.Sed ſi vellēt agere pro iniuria ſibi illata,
in perſonam illius mulieris.⁊ ſic proprioꝰ noīe poſſunt,vt hic.⁊.l.j.in
fi.cum.l.ſeq.ff.eo.⁊ no.Bar.in.d.l.eum qui.§.fi.⁊ tunc nullus exclude-
ret alium,ſed vnuſquiſq; admitteret͂ ad vindicandum iniuriam pro-
priam ⁊c.

SVMMARIVM.

1 Paſſus iniuriā,ſi nō pōt agere forte ex forma ſtatuti quia non ſoluit colle-
ctas,tamen iudex ex ſuo officio poteſt iniuriantem punire.
2 Forma libellandi,quando dominus agit pro ſeruo verberato.
3 Monacho ſi inferatur iniuria,an dicatur illata Abbati?

b Seruis autem. b ¶ Ex iniuria facta ſeruo nō agit ſeruus:
ſed eius dn̄s:ſi iniuria in ſuam contumeliā
fiat:vel fuerit atrox iniuria.hoc primo.Et pro iniuria illata ſeruo cō-
muni,agit vterq; dn̄s:habita diſtinctione dignitatis vtriuſq;.hoc ſe-
cundo.Et pro iniuria facta libero homini,et ſeruo alieno qui ſerui-
uit nobis bona fide,ſi facta fuerit in deſpectum meum,competit mi-
hi actio iniuriarum.hoc dicit.¶ Not.in princip.quod ſeruus propter
vtilitatem ſuam,quia de iure ciuili reputatur pro nullo,non poteſt
dici pati aliquam iniuriam.ſecus ſi interficiatur:quia tenetur de ſica-
rijs interficiens ſeruum ſuum,ſicut liberum hominem.vt.ff.de ſica.l.
j.§.j.¶ Nota quod ad hoc vt domino competat actio iniuriarum pro
contumelia illata in ſeruum,duo copulatiue videntur quod debeant
concurrere:videlicet quod ſit atrox iniuria:⁊ quod fiat in contumeliā
domini.vt patet ibi commiſſum fuerit.⁊ quod aperte ⁊c.vbi eſt copu-
la ⁊:ad cuius verificationem,ambo extrema requiruntur.vt.l.ſi here-
di plures.ff.de condi.inſti.¶ No.ibi vel pugno.quod percutiendo ali
quem pugno,non dicitur atrox iniuria:ſed in contrarium videtur.l.
non ſolum.§.ſi ex mandato.ff.eo.⁊ ibi Bart.in verſi.ſed huius gratia
quero ⁊c.vbi dicit,quod quelibet iniuria ⁊ offenſio perſonalis,dici-
tur graue delictum:igitur ⁊c.Sed tu poſſes dicere quod dicitur graue
vt ibi,⁊ ſic non leue.non autem dicitur atrox.vt hic.Vel poteſt dici
quod aut talis percuſſio cum pugno,fit libero homini.⁊ tunc loqui-
tur contrarium.aut ſeruo,⁊ non dicitur delictum graue vel atrox.vt
hic.¶ Not.in verſicu.ſi communi.quod licet ſeruus communis acqui
rat dominis,pro dominica portione.vt.l.j.⁊ per totum.ff.de ſtip.ſer.
⁊.l.ij.eodem.titu.tamen ſi iniuriam patitur,quiſq; dominorum agit
in capita:non autem pro quota ius habet in ſeruo.ratio quia nō ſer-
uo:ſed ipſius dominis,⁊ in eorum perſona dicitur iniuria illata.vt
hic:igitur ⁊c.¶ No.ꝙ ſi ſeruo vſufructuario fiat iniuria contempla-
tione proprietarij,dicitur facta ⁊ ſibi competit actio qd̄ intelligas
verum niſi in contumeliam vſufructuarij et non proprietarij ſeruus
ſit pulſatus.vt vidimus in illo qui bona fide ſeruiuit:quia ſi ob iniu-
riam ſerui ſibi fiat iniuria,agit iniuriarum.⁊ hoc vult gl.hic in verbo
meuio.igitur ⁊c.vt etiam dicimus quando fuit ſeruus vſufructuarius
heres inſtitutus,contemplatione vſufructuarij:quia in effectu here-
ditas competit dicto vſufruc.vt.l.adiectio.§.fi.ff.de acquiren.here-
di.Et facit quod not.in.l.ſi quis mihi bona.§.j.ff.codem titu.cogita.
¶ In glo.

¶ In gl. iniuria. in fi. vel posset dici q ille tex. loquif qñ iniuria sit fcã per seruũ tuũ, seruo meo in cõtumeliã meã: vt hic. ideo non est mirũ si dñs potest agere q̃si sibi iniuria illata sit. Uel scdo põt dici q ibi iniuria fuit seruo illata: & per 2ñs cũ sint pares nõ est mirũ si dñs põt agere vt ille alter seruus def pro noxa. vt. j. de noxa. in prin. Secus si libero homini iniuria inferaf: vt hic cogita. in gl. q apte in fi. no. q nullũ
1 maleficiũ dz remanere impunitũ vt. l. ita vulnerat⁹. ff. eod. ¶ † Ex q̃ sequif q si iniuriã passus, nõ põt agere forte ex forma statuti: qz non soluit collectas: tñ iudex ex suo officio põt iniuriantẽ punire. vt. d. §. si sic qs fecit. & est bo. tex. & ibi Bar. in. l. nõ solũ. §. q̃ q̃. ff. eo. Et ego latius scripsi in meo tractatu maleficiorũ. ¶ In gl. in ver. hec est quedã inquisitio. in ver. quanto principalr quero ex quib⁹ causis &c. & in ver. q̃
2 dam sunt exceptiones respiciẽtes psonaz. ¶ † In gl. respicit. ibi no. tantũ serui noĩe. ¶ No. modũ liberãdi & agẽdi: qz dñs dz dicere seruũ fuisse verberatũ, in cõtumeliã suã. Et ideo qz sibi iniuria illata est, suo noĩe iniuriarũ agit sinaũt alio mõ ageret, succũberet. ¶ In gl. q dñs. in fi. dic plenius vt no. gl. in. l. 2ria. & lz Bart. ibi teneat illam solutionẽ, q hic fuit seruus verberatus ob cõtumeliam vni⁹ ex dñis: tñ magis plz ista solu. hic & ibi. in fi. vcz q fiat estimatio fm dignitatẽ dñorũ sed postea inter se diuidẽt, & plus & minus fm qd sunt magis notabiles. Nec illa alia solutio mihi plz, q vr̃ 2 istum tex. ibi ex dñorũ persona: qz ipsis fit iniuria. & sic semp loquif in plurali: ergo iniuriã omniũ.
3 ¶ † Quero si monacho inferaf iniuria, vel clerico vel ciui vel feudatario vel vasallo, an abbati vel epõ vel ciuitati vel dño detur actio iniuriarũ suo noĩe. & vr̃ q sic. qz dñi patiunf iniuriã per tales. vt no. glo. in c. ad apostolice. de re iud. in. vj. pro quo tu allega q elegãter not. in. l. j. §. per hanc. ff. de rei vẽ. vbi istis daf rei vẽdicatio, sicut patri in filium. de iure quiritũ. sed patri daf actio iniuriarũ, p iniuria illata in filiuz. ita istis. sed Bar. in. l. j. §. fin. ff. eo. determinat 2rium, nisi istis inferaf iniuria in 2tumeliam dñi. vt. l. itẽ qd apud. §. pe. & fi. ff. eo. & hic. ¶ Sz predicta pcedũt ciuiliter: criminaliter aũt bñ põt dñs accusare: qz sua interest. Eidem si fiat iniuria colonis. de quo per Inno. de appel. c. dilectus. de senten. excom. c. contingat. & hic per Jo. fab. &c.

SVMMARIVM.

1 Pars æstimat, pro quanto noluisset illud pati in actione iniuriarum.

a Pœna autem. a Pena iniuriarũ est pecuniaria, quãti fuerit estimata: & p iudicẽ taxata q̃ estimatio taxatio crescit vel diminuif fm dignitatẽ psonarũ & conditionẽ. h. d. ¶ No. penã talionis de quo in. l. iij. C. q accusa. nõ pñt. ¶ Not. ibi visum fuerit. q qñ iudex hz authoritatẽ taxãdi, hz etiã authoritatẽ minuẽdi: imo dr habere authoritatẽ in totũ tollẽdi. vt. l. videam⁹. §. fi. et l. in actionib⁹. ff. de in lit. iurã. ¶ Not. ibi in desuetudinẽ abijt &c. q p nõ vsum, tollif lex q an sit verũ. vide que plene dixi. s. in pemio. in. §. igif. ¶ No. ibi viteq; honestatẽ q honestas vite & sic laudabilis modus viuendi, equiparantur dignitati: vt hic. Nam nobilitas sola est atq; vnica virtus: vt ait Juuenalis.

✻ ADNOTATIO. Nobilitas morũ plus vz, q̃ genitoruz in canone not. xl. distin . nobiles vasalli tenenf 2tribuere, p redẽptiõe principis, vt late oñdit Nicolaus boerij in decisionib⁹ suis, decisiõe 126. col. vj. versi. & q vasalli nobiles. nu. 10. in prima parte, & in dcã decisione addit nõnullos alios casus, in quibus subditi tenentur coadiuuare dominum. Antonius Caius.

¶ No. q etiã in seruis dr esse grad⁹ probitatis, & virtutis & plus appreciaf seru⁹ virtuosus & opi. tex. q̃ qui nullã operationẽ bonã exercere scit. facit. l. fi. in pn. C. cõmunia de leg. ¶ In gl. pter membrũ. in fi. no. tex. & gl. quid dicaf membrũ habef in. l. nõ sunt liberi. ff. de sta. homi. per gl. & doc. & an dens, dicaf membrum habef in. l. cui dens. ff. de edil. edic. de quo vide Bart. Ange. & Joã. de imo. in. l. ij. ff. de pub. iud. Ego dixi in meo tractatu maleficiorũ. in gl. in vbo mẽbrũ. dic vt ibi. ¶ In glo. honoraria. in fi. mirum vr̃ q ista honoraria dicaf, cum fuerit adinuẽta a lege. xij. tabu. & sic a iure ciuili. igif dz nominari a iure ciuili. Sed rñde fm Jo. fab. q ideo honoraria dr, qz pretor immutauit penã: & ideo ius nouũ. & sic pretoriũ seu honorariuz dictũ est. vt. l. ius
1 autẽ ciuile. §. j. ff. de iusti. & iure. ¶ In glo. estimatio. in prin. ibi ppositum actio iniuriarũ. ¶ † Not. q in actione iniuriarũ, pars estimat pro quãto nõ voluisset illud pati: dicẽdo cui⁹ voluissem pati tm̃ damnũ. & hoc dicat cũ iuramẽto. & postea iudex taxet. & fm illam taxationez, dz postea fieri cõdemnationẽ & ita 2demnaf. ita dicit Bar. in. l. iniuriarum. ff. eo. & ego dixi. j. de acti. in prin. in ver. in eadem glo. ibi sed quid petam &c. in meo tractatu maleficiorum. in glos. in verbo. nec ad querelam infrascripti Titij &c. sicut etiaz dicimus in simili. de expensis: quia pars debet dicere quantũ expendit, & iudex taxat & postea pars iurat fm taxationem. & secundum illud fit condemnatio expensarũ. vt. l. sancim⁹. cum auf. ibi posita. C. de iudi. ¶ In ea. glo. in fi. dic lz gl. j. §. proxi. & in. d. l. si non conuicij nullã approbet. & ponit multas opiniones. tamen hic & in. l. lex corne. hanc approbat q ista actio sit ciuilis in tribus casibus. §. proxi. j. ea. &c.

SVMMARIVM.

1 Damnum domus, ad quem pertineat?

2 Insultus factus ad domum, vel in porticu: vel vestibulo: an dicatur factus in domo?

b Sed & lex. b Lege cornelia de iniurijs, tenetur quis etiã in trib⁹ casibus hic specificatis: & domus nr̃a dicitur etiã cõducta. h. d. ¶ No. ibi domũ aũt. q relatiuũ suus sua nõ semp importat dñiũ. facit qd no. Bar. in. l. qntus. §. argẽto. de auro & arg. leg. ¶ Not. q domus ĩ qua qs habitat, siue sit ppria siue 2ducta, est tutissimũ refugiũ. vt. l. domus sua. de re. iur. et l. plerīq;. cũ ibi plene no. ff. de in ius vocan. ¶ In glo. magna ibi. l. cõstitutionib⁹. §. j. dic de hoc plene per Bar. in. l. iniuriarũ. ff. eo. & dic vt dixi. s. pxi. §. ¶ In ea. glo. ibi. si nõ cõuicij. dic vt dixi. s. §.
1 pxi. ¶ † In gl. damnũ. in fi. dic vt ibi melius per glo. facit. l. cornelia. §. domum. ff. eod. Et aduertas aut est dom⁹ in qua cõtinuo qs habitat, siue sit sua vel conducta, vel gratis cõcessa, iuxta. l. j. ff. cõmoda. & tũc clarũ est, q habet locũ iste. §. tali casu vt dixi. ista actio cõpetit colono vel inquilino vel si. vt. d. §. domũ. Quedã vero est dom⁹ causa laborãdi, & gescendi nõ tñ ibi quiescit cũ familia: & tũc nõ hz locũ ista actio. vt. d. §. domũ. in fin. Aut ibi cũ familia gescit aliqñ, lz tẽpore introitus nõ quiesceret & hz locum ista actio. vt. d. l. lex
2 cornelia. §. si tñ in fundũ. ff. eõ. & ibi Bar. ¶ † Et ista faciunt ad questionẽ, si factus fuerit insult⁹ ad domũ vel in porticu, vel vestibulo, an dicatur factus in domo vel ad domũ: de quo per Bal. et Bar. & Flo. in. l. quidã iberus. ff. de ser. vrba. pred. & per Bar. in. l. j. de cloacis. & per Barto. Bald. & alios in. l. cetera. §. senatus. de legatis. j. Et ego plene dixi in tractatu meo malefi. in glos. in ver. fecit insultum. dic vt ibi &c.

SVMMARIVM.

1 Statutum dispones: quòd pœna duplicetur pro vulnere facto, in facie, valet.

2 Filius in potestate, licet pro atroci iniuria ciuiliter cõtra patrem agere non possit, potest tamen criminaliter.

c Atrox. c Atrox iniuria estimaf ex qualitate facti, loci, & personarũ, & corporis parte que lesa fuit. h. d. ¶ No. q aliud est vulnerari & aliud fustibus cedi, quod not. pro statutis in qb⁹ verba pprie sunt intelligenda. ¶ No. q vulnerãdo vel cedẽdo etiã vilem & ignobilẽ, dr inferri atrox iniuria. ¶ No. ibi vel in theatro. qd valet statutũ in quo pena duplicatur in palatio potestatis: & idem si duplicatur pena in die fori. & idem si duplicatur pena in presentia officialis: vt hic qz maior iniuria dicitur in istis locis, q̃ in alijs. ¶ No. q maior iniuria dicif, si quis officialis percutiatur: q̃ si percuteref priuatus. ¶ Not. q maior iniuria reputaf quando nobilis & in dignitate constitutus pecutiatur, q̃ alius & maxime quãdo percutietur a plebeis & vilissimis. facit auf. habita. C. ne filius pro pat. ¶ No. q grauissima iniuria reputaf, q pater vel pronus, per cutiaf a filio vel liberto: qz descẽdẽtes pñt pcuti & corrigi, ab ascẽdentib⁹ et nõ ecõtra. vt. l. j. C. de

a ¶ Pena aut. Dixi Justi. Dñe dicatis mihi q̃ pena imponif p iniuria in actione iniuriarũ: & ipse notat mihi antiq̃s fabulas, dicẽs q antiquit⁹ imponebaf pena vna p iniuria: p. l. xij. tabu. & alia p pretores. postea scdo & vt breuiter dicã mẽbro pter autẽ os fractũ, vt si aliqs in ore percuteref ita qd sanguis vndiq; flueret: fm do. Hui. sunt pecuniarie pene 2stitute. pter veterũ paupertatem qz ita pauperes erãt tũc, qd satis puniebanf p os fractũ si parũ de pecũia soluerẽt. Naluerunt eñ tunc tẽporis suspẽdi, q̃ aliquid d pecunia suadare: vel põt esse 5 quod dicit pp niniam pauptatẽ, veterum referri non ad pximuz dictũ sz ad aliud qd dicit erat pena talis. Qz eñ ita paupes erãt olim, q nõ habebant pecuniã vñ satisfacere possent, membrũ ruptum et propter hoc fuit statuta pena talionis. sz postea pretores circa naturã iniuriarũ tractantes, statuerũt q pro iniuria agaf ciuiliter & tũc dz iudex in tm̃ condẽnare iniuriantẽ, quanti illi cui fit iniuria, iiniuriã sibi factã estimauerit vl' minoris fm q sibi equuz visum fuerit. dicit eñ Justiñ. q pena. l. xij. tab. in dissuetudinẽ abijt: pena ãt a pretorib⁹ itroducta hodie hz locum. nã fm q̃litatẽ psone cui fit iniuria, crescit vel minuif estimatio ĩ inrie. & h. d.

b ¶ Sz & lex. Scire debes quod p omni iniuria de mũdo dz agi actione iniuriarũ ex. l. cornel. de iniurijs qd contingit in tribus casibus. puta si aliquis dicat se pulsatum, verberatum, vel domuz suam vi introitã & appello domum tuam siue propria tibi fuerit siue locata, siue gratis concessa. hoc dicit.

c ¶ Atrox. Intellexi domine Justi. superius fieri mentionem de atroci iniuria: sed di. qualr̃ cognoscaz atrocem iniuriam: & ipse rñ. q atrox iniuria quatuor modis cognoscif. vcz ex loco vbi fit, vel ex loco vulneris. Iterum ex facto vt si aliquis vulneratus fuerit, vel grauiter lesus & etiam ex persona vt patet ex litera. hoc dicit.

Angelus Areti. sup Institu.

a ¶ In sũma. In summa dicẽdũ ẽ de oĩ iniuria. ille ꝗ patit̃ iniuriã põt agere de iniuria sibi illata ciuil̃r. si voluerit. vł criminal̃r. Si aũt ciuiliter agat estimatione fcã, ſƺꝙ supra dictũ ẽ iudex penã reo irrogabit. Si autẽ criminaliter, tũc ex ordinaria pena reo est ĩponẽda hoc tñ vult semp̱ obseruare do. Iusti. qꝛ illustres ⁊ superillustres iniurias sibi illatas, ꝑ procuratores agere pñt tã criminal̃r q̃ ciuil̃r scd̃m tenorẽ cõstitutionis Leonis quã habes. C. eo. l. fi. ad quam recurre. hoc dicit.

b ¶ Nõ solũ. Scire debes ꝙ non solũ tenet̃ actiõe iniuriarũ, ꝗ fecit iniuriã: sed ⁊ ille ꝗ procurauit vt ab alio fieret. h̃ dicit.

ADDITIO.

c ¶ Mandatari⁹. Sƺ ad istud q̃ro, an mandans aliqd fieri, si secutũ fuerit factũ per mãdatariũ, dicatur mãdãs ꝟe fecisse aut ficte siue interp̃tatiue, de isto vide Bar. in l. sed si vni⁹. §. seruus meus. i. j. colũ. ff. de iniur. qđ facit ad ea q̃ voluit Panor. in c. mulieres. đ sen. excõ. et q̃ voluit Bal. ĩ aut. habita. C. ne fil. ꝓ patre. in. iiij. col. ꝟ. deinde vos debetis. ⁊ ibi Andre. Barba. in addi. ad eum.

emen. ꝓpinquorũ. ⁊ facit. l. qnto. §. si magister. ff. ad legẽ aql. ⁊. l. j. in fin. ff. de cura. fur. ¶ † No. ibi in oculo. ꝙ vƺ statutũ quo cauet̃ ꝙ pena duplicet̃ ꝓ vulnere facto ĩ facie. Et aduertas qꝛ ꝑ istũ tex. ſm Jo. fa. põt intelligi, qđ scribit̃ ex̃ de sentẽ. excõ. ꝑuenit. vbi đr ꝙ eṗs põt absoluere, de leui iniuria illata in ꝑsonã clerici. vñ ꝑ istũ. §. declarat̃ q̃ dicat̃ leuis iniuria, ⁊ q̃ atrox. ⁊ idẽ h̃r. ff. eo. l. pretor. §. si. cũ. l. seq. Sed tu etiã meli⁹ alleg. l. leuia. cũ ibi no. ꝑ Bar. ff. de accu. Et qđ no. elegãter. Bar. in. l. nõ solũ. §. si ex mãdato. ff. eo. ⁊ Sali. in. l. non eo minus. C. de accu. ver. q̃ delicta dicant̃ atrocia ⁊c. ⁊ Flo. in. l. liber hõ. ff. ad leg. aquil. nã đt Salic. post Bart. ⁊ bñ, ꝙ delictũ siue iniuria đr leue, plurib⁹ respectib⁹. Primo qñ ad ei⁹ essentiã dolus nõ exigit̃, vt in dãno iniuria dato. vt. d. l. liber homo. idẽ si circa rẽ modicã sit dolus cõmissus. vt. l. libert⁹. ff. de fur. Et sic si in re magna đr delictũ atrox: vñ atrox appellat̃. Primo ex gñe pene, ⁊ erit triplex: qꝛ quoddã erit atrox, ⁊ sic graue: aliud atroci⁹ ⁊ sic graui⁹. Aliud atrocissimũ, ⁊ est cui⁹ pena mors nãlis est: atroci⁹ est cui⁹ pena ĩferior est morte ciuili, ⁊ si delictũ sit ꝓuatũ ĩ re magni ꝓiudicij dolo illatũ. vt. ff. de pe. l. respiciẽdũ. §. furta. ⁊ sic etiã atrox estimat̃: vt hic. ⁊ tene menti ꝙ ista exceptio ꝙ iniuria nõ est atrox: põt opponi ad impediẽdũ ꝓcessuƺ. ⁊ sic añ lit. ꝯtest. vt. l. ꝓtor edixit. §. p̃terea. ff. eo. ⁊ ibi Bar.
2 ¶ † In glo. a libertis. in fi. Tu dicas ſm Bar. in. d. §. p̃terea. ꝙ lƺ fili⁹ in ptãte ꝓ atroci iniuria, ciuiliter ꝯ patrẽ agere nõ possit: qꝛ lis nulla ⁊c. vt. l. lis nulla. ff. de iudi. criminal̃r tñ sic. vt. l. respiciẽdũ. §. furta. đ penis. vel dic ſm Sali. in. l. iniquũ. C. ꝗ accu. nõ pos. ꝙ lƺ ꝓ leui iniuria fili⁹ in ptãte, nõ possit patreƺ solenniter accusare. vt. d. l. lis nulla. tñ officiũ põt implorari ꝓ graui: vt. l. si lenones. C. de epis. aud. Emãcipat⁹ vero fili⁹, ꝓ leui delicto nõ accusat patrẽ: qꝛ lex abhorret. vt. l. hi tñ. ff. de accu. instar liberti, de graui ⁊ atroci, sic ⁊ si nõ possit agere ciuiliter ad legẽ iuliã. de adulte. d. l. hi tñ cõiũcta l. si adulteriũ. §. liberto. al̃s si ciuiliter p̃t agi ⁊ sic emẽdatio fieri crimĩal̃r nõ poterit accusare. vt. d. l. ĩiquũ. ⁊. l. qnta. C. de fal. ⁊. d. l. hi tñ. §. j. q̃ oĩa no.
✱ ADNOTATIO. Premissa de emancipato. verba fuerũt deꝓmpta ex doctrina Sali. in. l. iniquum. col. finali. in fine. qui accusa. pos. C. vbi clarius. Antonius Caius.

SVMMARIVM.

1 Agi poteſt ex qualibet iniuria, criminaliter ad æſtimationem: & ciuiliter ad condemnationem.
2 Illuſtres perſonæ, poſſunt in criminali actiuè & paſſiuè exercere iudicium per procuratorem.
3 Pœna quoties eſt in arbitrio iudicis, põt iudex ſuum arbitrium extendere vſq; ad mortem.
4 Lex ſi imponat pœnã capitis, an ĩtelligat̃ de morte?
5 Pœna pecuniaria quando applicatur fiſco ex aliquo delicto, cauſa dicitur criminalis.
6 Actio iniuriarum (ciuiliter agendo) poteſt intentari per quemlibet procuratorem.

a 1 In ſumma. ¶ † Ex q̃libet iniuria põt agi criminaliter, ad estimationem ciuiliter, ad condemnationem extra ordinẽ: in quo iudicio criminali nõ põt interuenire ꝓcurator nisi pro illustri ꝑsona. h. d. ¶ No. ibi de oĩ iniuria ⁊c. qꝛ qui omne dicit, nihil excludit vt l. iuli. ff. de leg. iij. ꝙ siue sit iniuria leuis vel atrox põt etiã criminaliter ꝓ dicta iniuria agi. ¶ Not. ibi, eũ qui passus est. ꝙ cũ sit iniuria crimẽ ꝓuatũ: põt soluƺ agi per passum iniuriã, ⁊ nõ cuilibet de populo ꝯpetit accusatio. ¶ No. ibi extraordinaria. i. arbitrio iudicis, ꝙ qñ pena nõ est a iure determinata, relinquit̃ in arbitrio iudicis. facit. l. j. ff. de iure delibe. Et ꝙ plus est, imo qñ pena esset a iure determinata, tamẽ ex causa p̃t alterare. vt l. ij. cũ gl. C. vt intra cer. tẽp. ⁊ minorare ⁊ augere: vt. l. ⁊ si seuerior. C. de ĩfa. ⁊ ꝙ ibi plene Bal. ⁊ Salic. in. l. qđ ergo. §. pena grauior. ⁊ ibi glo. ⁊ Bart.

2 ff. de infami. ⁊. l. hodie. ff. de penis. ¶ † No. ibi ꝑ ꝓcur. ⁊ ibi vel crĩal̃r: ꝙ illustres ꝑsone pñt in criminali actiue ⁊ passiue, exercere iudiciũ ꝑ ꝓcuratorẽ. ergo in ꝯtrariũ est ĩ alijs ꝑsonis: qꝛ nec se defendere, nec alios accusare ꝑ ꝓcuratorem pñt. vt. l. pe. §. j. ⁊ ibi late Bar. Bal. ⁊ Imo. de pu. iudi. ⁊ in. l. j. ff. an ꝑ aliũ cau. appe. ⁊ ibi aliqd scripsi. dic vt ibi ⁊ in. l. ſuũ quoqꝫ. §. publice. ff. de ꝓcur. ⁊ ꝑ oẽs doct. in. l. ij. C. de accus. ¶ In gl. agere. ibi nec enim actione iniuriarũ agit̃, ad damnum. dic hec glo. est expresse ꝯ casum. l. ꝗ seruũ. ⁊ qđ ibi no. ff. de acti. ⁊ obli. ⁊ qđ ibi not. Bar. quia imo in actione iniuriarum, venit damnum quando qs aliquo esset cariturus, vt opera serui debilitati. ⁊ vt no. in. l. iniuriarũ. ff. de iniur. ꝑ gl. ⁊ Bar. sed in actiõe legis aqlie, venit pl⁹: qꝛ venit dãnuƺ extrinsec⁹, vt si seruus mortuus erat heres institutus: qꝛ venit estimatio dicte hereditatis. vt. l. inde neratius. §. j. ⁊. ij. ff. ad leg. aquil. ¶ Ex quo sequit̃ ꝙ si actio fuerit vna, ex his nõ tollit̃ alia in eo qđ plus est. vt arg. l. j. ff. vi bo. rap. ita dicit Bar. in. l. itẽ apud. §. si seruo. ff. e. ⁊ Floria. in. l. si quẽcunqꝫ. §. j. ff. ad le. aql.
3 ¶ † In gl. extraordinaria. in prin. ibi capitis. semp̱ allegat̃ ista gl. ꝙ quoties est pena in arbitrio iudicis, põt iudex suũ arbitriũ extẽdere vsqꝫ ad mortẽ: qđ intellige ꝓmo verũ pensata ⁊ attẽta facti, ⁊ personarum q̃litate. vt. ff. de incẽ. rui. ⁊ nau. l. pedius. §. j. ff. eo. l. fi. Et aduertas ꝙ istam glo. sequitur Bal. in. l. j. C. de his ꝗ latro. occulta. vel asso. Et hãc etiã sequit̃ Bal. ꝓpter enormitatẽ delicti, in aut. de pace iura. fir. §. iniuria. in prin. Nã iudex potest trãsgredi leges, ꝓpter enorme delictũ. vt dicit Inno. in. c. j. de cõsti. ⁊ huic gl. addas similẽ gl. paruã in. l. pe. C. si aduer. lib. sed do. meus Joan. de imo. in. l. ij. ff. de publi. iudi. in ver. qđ autẽ. si aliquo casu pena ⁊c. distinguit quãdoqꝫ lex vel statutũ dicit, ꝙ pena sit in arbitrio iudicis ⁊ vsqꝫ ad penaƺ mortis. ⁊ tũc clarũ est, ꝙ ius arbitriũ potest se extẽdere vsqꝫ ad mortẽ. vt. l. sacrilegij. §. sunt quedã. ⁊ ibi casus. ff. de varijs ⁊ extraordina. cri. facit. l. lex iul. §. hodie. ff. ad leg. iul. repetunda. Qñqꝫ expresse dicit, ꝙ sit in arbitrio iudicis, dũmodo nõ se extẽdat ad penã mortis. ⁊ tũc clarũ est ꝙ illã imponere non potest. vt ꝓbatur aperte in. l. j. ff. de furtis. ⁊ no. Bar. in. l. j. §. effractores. ⁊. §. fi. ff. de effrac. ⁊ expilla. ⁊. l. iij. §. fi. ff. de cri. stelli. Quãdoqꝫ dicit expresse, ꝙ sit in arbitrio iudicis simpliciter. ⁊ tunc videt̃ ꝙ tanq̃ vir bonus, debeat arbitrari. arg. l. vir bonus. ⁊ qđ ibi gl. ⁊ Bar. ff. iudica. sol. ⁊ qđ no. gl. ⁊ Bar. in. l. si qua pena. ff. de verb. sig. ⁊ in. c. super his. extra de accu. in gl. in ver. arbitrium. ⁊ in verb. astringendo. ⁊ ibi doc. ⁊ sic ptƺ vt primo dixi, ꝙ scd̃m qualitatem facti ⁊ ꝑsonarũ, aliter dƺ arbitrari. arg. eius qđ habet̃ in. c. sicut dignũ. de homi. ⁊ in. d. §. sunt quedã. ¶ Ex quibus infertur, ꝙ si qualitas facti nõ suadet imponi penã mortis, ⁊ iudex fuerit arbitrat⁹, ꝙ ab eius arbitrio poterit appellari: vel peti ꝙ reducat̃ ad arbitriũ boni viri. vt no. sing. in. d. c. sup̱ his. ⁊ no. gl. ⁊ Bar. in. d. l. si qua pena. facit quod no. Bar. ⁊ ibi dixi in. l. fi. ff. de ap. reci. Et ista opi mihi placet, ꝓ qua facit id quod dixi. s. ſm Bal. in. d. §. iniuria. qꝛ ista gl. procederet̃ ꝓpter immanitatẽ criminis. alias aũt nisi factũ sit valde graue, nõ poterit arbitrari mortẽ qđ no.
4 ¶ † Scd̃o principaliter no. ex ista gl. ꝙ si lex imponit penã capitis. intelligit̃ de morte, sed tu dic ꝙ hoc non dicit ista gl. qꝛ hic nullo modo nominat̃ mors, nisi dicas ꝙ satis dicit ꝓpter id qđ sequit̃ vt patet statim vt ponat diuersitatem inter mortẽ naturalẽ, ⁊ mortẽ ciuilem. In hoc autẽ cõcludas, ꝙ qñqꝫ lex vel statutũ imponit penã capitis, vel penã capitalẽ ⁊ aliud nõ dicit: quid importãt ista verba? istã questionẽ format Jo. de imo. in. d. l. ij. de publi. iudi. in ꝟ. item adde quid si statutũ importat ⁊c. vbi cõcludit, ꝙ videt̃ tex. cum gl. in. l. eos. §. super his. ff. de appel. ꝙ nõ debet imponi pena mortis. ⁊ ita dicit Jo. and. in. c. quãto. sup̱ gl. j. ex̃ de iureiur. bene facit. l. qui cũ maior. §. his demũ. ff. de bo. lib. ⁊. l. j. cũ gl. C. de fal. ⁊ sic videtur dicta pena posse verificari, in exilio vel alia pena q̃ amputatiõis capitis. vt. l. ꝓtor. §. rei capitalis. ff. de bono. poss. ⁊ h̃r in. l. ij. ff. de penis. ⁊ no. gl. in. l. trãsigere. C. de trãsac. ⁊ ibi doct. qđ intellige verũ, nisi al̃r cõstaret de mẽte statuẽtis. ⁊ arg. l. iij. C. de libe. ⁊ posthu. ⁊ in hoc dicit verũ, qñ imponit penã alio casu q̃ ius cõmune. Nã alias intelligeret̃ ſm dispositionẽ iuris cõis. ⁊ arg. l. ij. C. de noxa. Tu addas bonũ tex. in. l. capitaliũ. in p̃n. ff. de penis. ibi itẽ capitis amputatio. ⁊ ibi si vero ad capitis periculũ ⁊c. vt in. §. nõnũq̃. ibi capite plectẽdi sunt qđ no.
5 ¶ † In eadẽ gl. in fi. no. ꝙ videtur similis gl. in. l. ij. §. j. ⁊ qđ ibi Bar. ff. de sepul. vio. vcƺ ꝙ qñ pena ẽt pecuniaria applicat̃ fisco, ex aliquo delicto. tũc đr dicta cã criminalis: vt hic. qđ no. facit. l. imꝑatores. ff. de iure fisci. ¶ In glo. illustris. in fi. dic vt ꝑ gl. ⁊ oẽs doc. in. l. fi. C. eo. ¶ In gl. actionem. in fi. dic vt. d. l. peñ. §. ad crimẽ. de publi. iud. cũ alijs. s. allegatis. ⁊ ego dixi in dicto meo tractatu maleficiorũ, in gl. in ꝟbo ꝯparẽt dicti inquisiti ⁊ negãt totũ ⁊c.
6 ¶ † Et aduertas ꝙ actio iniuriarum, ciuiliter agẽdo, põt intẽtari per quẽlibet ꝓcuratorẽ, etiã generale: vt est tex. in. l. sed si vn⁹. §. procurator. ff. eo. vbi est casus, ꝙ ꝓcurator omniũ bonorũ põt agere virtute dicti mãdati. lƺ non sit dictum ꝙ dedit mandatum ad agendũ ⁊ defendendũ: vt dicit ibi Bart. de quo est casus in. c. qui generaliter. de procura. in. vj. quod no. ⁊c.

b Non ſolum. [b] Faciẽs fieri iniuriã, ita punit̃ sicut faciẽs. h. d. ¶ No. ꝙ mãdãs ⁊ ꝑsuadẽs maleficiũ, tenet̃ c vt mandatarius [c] de hoc dic vt dixi. s. de oblig. que ex maleficio. §. iterdum. ⁊ no. Bar. in. l. nõ solũ. §. si ex mãdato. ff. eo. ⁊ doct. in. l. non ideo minus

a ¶ Hec actio. Si aliqs mihi fecerit iniuriā, ⁊ ego dissimulauerim: si me peniteat postea, et velim agere iniuriarū, nō possum. h. d.

b ¶ De obligationibus q̄ ex quasi delicto nascunt. Quia de obligatiōibus q̄ ex maleficio nascūtur dictū est, seqꝉ de obligationib⁹ q̄ ex q̄si maleficio nascuntur. ⁊ propterea cōueniēter ponit hic rubricā ð obliga. q̄ ex quasi maleficio nascuntur.

c ¶ Si iudex. In ti. isto nihil aliđ d̄r, nisi q̄ ponuntur q̄dā exēpla i qb⁹ qdē exēplis teneaꝉ aliqs ex q̄si delicto: ⁊ iter q̄ exēpla, primū exemplum est de iudice qui cognoscēs iter me ⁊ aduersariū meū p suā iprudētiā vel imperitiā, ꝯ iustitiā meā pnunciauit credēs bñ facere. iste em̄ iudex d̄r facere litē suā: hoc est dānū alteri⁹ in se trāsferre: in id ēt mihi teneꝉ in q̄ per iperitiā suā me lesit: ſʒ q̄ gñe diceretis mihi ipm obligatū: r̄n. vt superi⁹ dictū est, q̄ cū nō sit obligat⁹ ex ꝯtu nec ex q̄si ꝯtu, eo q̄ neq; ꝯtit, neq; q̄si ꝯtit, neq; ex maleficio: q̄ crederat bñ facere ex q̄si delicto obligaꝉ. ſʒ p deo in q̄tū sustinebit iudex iste iperit⁹ penā: r̄n. q̄ inq̄tū equū visū fuerit iudici maiori. hoc est ſm q̄ pl⁹ vel minus iudex maior viderit, ipsum errasse. fec⁹ tū est si circa certa et cōia aliqđ iudex errauerit: ⁊ fec⁹ si errauerit circa occulta. hec dicit circa titulū istū solebat dñs me⁹ Iaco. Bal. rimari mirabilr ⁊ q̄re. ita ē q̄ si aliqs iudex male iudicaue-

minus. C. de accu. ⁊ ibi Cyn. Bar. Sali. Ego late dixi i meo tractatu maleficiorū in verbo auxiliatorē. ⁊ in gl. sempronij mādatorē ⁊ in gl. dicto maleficio semp astitit ⁊c. dic vt ibi late scripsi nō refero hic, ne reputer verbosus ꝯtra naturā meam. ¶ In gl. percuteret. in fi. an aūt quis ex ꝯsilio teneaꝉ: dic vt ibi aliquid dixi. ⁊ etiam dixi in dicto tractatu. in d. gl. Andreā auxiliatorē. de quo ponit Bal. ⁊ Sali. in l. j. C. de ser. fugi. ⁊c.

SVMMARIVM.

1 Actio iniuriarum, tollitur multis modis.
2 Contētus an quis possit esse, quòd sibi iferaꝉ iniuria?
3 Iniuria an censeatur remissa, si quis eam remiserit cōfitendo peccata.

a Hæc actio. [a] Actio iniuriarū nō nascit, nisi ab initio iiuriat⁹ in aīo suo iiuriā reuocauerit. h. d. ¶ Vel sic ſʒ gl. Actio iniuriarū iā nata tollit dissimulatione. ¶ No. q̄ qs p̄t pmittere sibi iniuriā inferri. ¶ No. q̄ actio iniuriarū semel remissa, nō pōt penitētia reuocari. ⁊ sic actio semel extincta, non reuiuiscit. ¶ In gl. dissimulatiōe ibi vel comedit cū eo postea. dic hoc verū si motu ꝓprio cū eo biberit vel comederit, qđ em̄ si ambo fuerūt inuitati ad vnū festū et forte positi ad vnā mēsam: Io. fa. d̄t q̄ nō intelligiꝉ pax fcā: q̄ ex q̄dā honestatꝭ necessitate h̄ fecit: ⁊ idē si recepit eū ad osculū pacis in eccl'ia nō potuit salua honestate recusare. vt i cle. si. de sentē. excō. ¶ † In ea. ibi. §. q̄dā actio. no. ⁊ signa istā gl. q̄ sp allegaꝉ q̄ actio iniuriarū, tollit multꝭ modis: vt i hac gl. ⁊ iō nō pōt ꝯuenire, al's diceretur frāgere pacē qđ est verū nisi ex noua cā supueniēte, ipse vlciscaꝉ vt dicim⁹ in trāsac. q̄ retractaꝉ ex noua cā nō ex antiq̄. vt. l. si decreto. C. ð trāsac. ita dicit Bar. i. l. aut facta. i p̄n. ff. de penis. ⁊ si duo fecerunt pacē, ⁊ vn⁹ fuit postea pmo pcussus, ⁊ ille aliū pcutiat an q̄ scđo loco repcussit, dicaꝉ ēt pacē frāgere. dic vt plene p Bal. i. l. si mora. ⁊ ibi Lu. ff. so. ma. Qñ aūt simul se pcutiūt, ita q̄ nō p̄t apparere qs prio ⁊ qs scđo, an dicant ābo vel qs eis rupisse pacē: ⁊ no. gl. ⁊ ibi Bar. ⁊ Flo. in l. j. §. cū arietes. ff. si qua. pau. fe. di. ⁊ no. Bar. ff. de vb. ob. l. si p̄uū. §. seqꝉ. i fi. q tꝭ, q̄ a nulla partiū d̄r pax fracta. allegat de reg. iur. l. cū par. tu dic q̄ est gl. in d. §. cū arietes. dic vt plene p Bal. Raph. Imo. ⁊ Lud. i. d. l. semel mora. ¶ † In gl. ad aīm reuoco. qđ aūt si a p̄n. ꝯtentaꝉ q̄ sibi inferaꝉ iniuria, an h̄ facere qs possit: Et r̄ndeo q̄ q̄libet pōt pmittere se pcuti, ⁊ nō orit actio iniuriarū dūmō caro sua nō scindat: q̄ non d̄r dñs mēbrorū suorū. vt. l. j. §. vsq; adeo. ⁊ ibi Bar. ff. eo. ⁊ no. Bal. in. l. cū donatiōis. C. de trāsac. ⁊ ego lati⁹ dixi in tractatu meo maleficiorū in gl. in vbo. ꝯ volūtatē dicti titij ⁊c. dic vt ibi. ¶ In ea. gl. ibi nō recōciliaꝉ. dic vt. ff. ð adimē. lega. l. filio. §. seia. ⁊ vide. l. iij. §. fi. ibi Bar. eo. ti. ¶ In ea. ibi. §. arcā. no. singu. istā glo. q̄ siue spōte ⁊ ꝓprio motu, siue coacte ⁊ causatiue qs iniuriā remiserit, vel mortꝭ cogitatiōe vt de⁹ misereaꝉ sibi, q̄ lꝫ postea recōualescat. ⁊ sic esset cā timoris nō tū renascit actio iniuriaꝝ. ¶ † In eadē gl. i fi. qđ aūt nisi ꝯfitēdo peccata, remisit iniuriā an itelligaꝉ remissa, ita q̄ nō possit agi ad iteresse rōne iniurie: dic q̄ nō: q̄ rācor tū est remissus, nō aūt iteresse p dictā ꝯfessionē q̄ illud qs nō cogiꝉ remittere, nisi peteti. vt d̄r in orōne dñica. dimitte nobis debita nr̄a ⁊c. ita d̄t Bar. Bal. Ange. ⁊ cōiter doc. i. l. si tibi. §. j. ff. de pac. ⁊ C. fami. er cis. l. i ipsis. ⁊ ibi Dy. ⁊ Guil. in. l. nō solū. §. j. ff. eo. ⁊ no. Inn. i. c. p̄terea. ð iiur. ⁊ dāno dato. qđ no. ⁊c.

De obligationibus, quæ ex quasi delicto nascuntur [b] *Rubrica.*

SVMMARIVM.

1 Filius conuenitur peculiotenus, & non insolidum.
2 Iudex si neglexit obseruare iura in iudicando, an faciat litem suam?
3 Consultor Proxeneta & agrimensor an teneantur?
4 Iudex iudicās cōtra cōem opinionē, facit litē suam.
5 Pecunia licet detur iudici & sic sententia sua sit, nulla tamen facit litem suam.
6 Syndicatus quis sit iudex, & de eius materia.

c
Si iudex. [c] Tot⁹ iste ti. diuidit i duas ptes p̄ncipales. Prio ponit casus in qbus qs obligaꝉ ex q̄si maleficio. Scđo q̄ actiōe his casib⁹ agaꝉ. secūda: ibi in his aūt. ⁊ h. d. Iudex q p imperitiā male iudicat, facit litē suā. ⁊ ex quasi maleficio teneꝉ, inq̄tū equū videbiꝉ iudicāti. h. d. ¶ Not. quod argumentatio a partium enumeratione, est optima in iure.

✻ ADNOTATIO. Notat a ripa. p illū tex. in. l. re coniuncti. de lega. lib. iij. ⁊ Iason in. §. oīm. etiā p illū tex. j. de actionibus. Anto. Cai⁹.

¶ Not. q̄ iudex aliqñ facit litē suā, ⁊ qñ ꝯtingat hꝫ h̄ in gl. ⁊ ibi dicā. ¶ No. q̄ qñ iudex facit litem suā, nō d̄r ꝓprie cōmittere maleficiū. ⁊ iō nō tenetur ꝓprie ex maleficio. vñ si statutū puniret maleficiū aliqđ certa noua pena, nō cōprehēderet iudicē facietē litē suā. facit qđ dixi. s. de ob. q̄ ex deli. na. in p̄n. ¶ No. q̄ iudex male iudicās, tenetur ex q̄si maleficio: ſʒ medic⁹ male secās vel medicinas, approprias teneꝉ ex maleficio. vt. §. p imperitiā. s. ad leg. aql. dic vt ibi dixi: ⁊ est rō q̄ iudex iudicat ex necessitate. vt no. gl. in. l. ex maleficijs. in p̄n. ff. de act. ⁊ obl. sequiꝉ Bar. ea. l. §. si iudex. ¶ No. q̄ ēt ille q aliqđ nō iuridice facit, ēt p ignorātiā vel imprudētiā d̄r peccare. ¶ Ex quo no. q̄ ignorātia nō excusat peccatū. ¶ An aūt qs ignorāter delinquēs, teneaꝉ: vide Bar. in. l. j. ff. de leg. ⁊ ego dixi i tractatu meo maleficioꝝ. in vbo sciēter ⁊ dolose. dic vt ibi. ¶ Not. q̄ iudex facit litem suā, siue sciēter siue p imprudētiā male iudicauerit. qđ late no. Bar. i sua disputatiōe q̄ icipit: iudex q p imprudētiā male iudicauerit ⁊c. ¶ Not. q̄ iudex q p imprudētiā male iudicat, teneꝉ inq̄tū equū vr̄ iudicati. ¶ In gl. j. ibi fili⁹ ꝯuenitur de

1 peculio. ¶ † No. q̄ fili⁹ ēt ꝯuenit peculiotenus, et nō insolidū. eo. ti. istā opi. approbāt gl. ⁊ Bart. in d. l. si fili⁹. qđ est verū ſm Bart. ibi qñ p iprudētiā iudicauit. Sec⁹ si dolose. vt ea. l. in fi. q̄ teneꝉ isolidū. nā qñ p iprudētiā, nō teneaꝉ inq̄tū equū visum fuit iudicāti, nō dꝫ equū iudicāti videri i pl⁹ teneri filiū: q̄ h̄eat in peculio. vñ vt d̄t Bar. i. d. l. si fili⁹. bona cautela est qñ filiusfa. ꝯuenit in syndicatu, pp iperitiā q̄ doceat se filiūfa. ⁊ statiꝭ absolueꝉ: q̄ non teneꝉ nisi q̄ten⁹ habeat in peculio. vñ si nihil esset in peculio, i nihilo tenebiꝉ. ¶ In glo. litē ibi q male iudicat. l. fi. dic ⁊ ēt patiꝉ alias penas. de qb⁹ ibi p gl. ¶ No. ēt ex gl. q̄ iste titul⁹ nō hꝫ locū qñ p dolū vel corruptelā, tulit sniam: q̄ tūc teneꝉ ꝓprie ex delicto. ita ēt no. Bar. in. d.

2 l. si fili⁹. ¶ † In ea. gl. in fi. mihi nō vr̄ disputādū in arbitrio cōpromissario, cū ipse nō faciat litem suā sicut iudex: ēt si neglexerit obseruare iura in iudicādo. vt est tex. i. l. pe. in fi. C. de pac. ⁊ ibi Cy. Bar. Bal. ⁊ Sali. ⁊ oēs. ⁊ Bar. in. l. fi. ff. de varijs ⁊ extraordina. cog. vbi ēt d̄t idē in iudice delegato, q male iudicās facit litē suā. Sꝫ bñ dubiū est, qđ in arbitratore ⁊ amicabili cōpositore: ⁊ istā questionē mouet Bar. in. d. l. fi. ⁊ d̄t q̄ ipse arbitrator teneꝉ ad silitudinē pxenete. nā sicut pxeneta teneꝉ de dolo, ⁊ lata culpa. vt. l. ij. ff. de pxene. ita ⁊ arbitrator. Sꝫ lata culpa, est ignorare iura vt. l. late. ⁊. l. lata. de v. sig. q̄ arbitrator male iudicās, ēt p imperitiā facit litem suā. ⁊ p hoc est casus ⁊ ibi Bar. in. l. fi. ff. si mens. fal. mo. dixe. qđ est verū, ſm Sali. in. d. l. pe. si immodice leserit. nam si modice nō teneꝉ: q̄ vr̄ habuisse ptātē sic faciēdi. vt. l. si de meis. §. recepisse. cū ibi no. p glo. Bar. ⁊ doc. ff. de arbi. facit. l. vñ si nerue. ff. p socio. ⁊ qđ not. Bar. i l. si societatē. §. j. eo. ti. Sꝫ melius p Anto. de but. in. c. quintauallis. de iureiurā. ⁊ Io. de imol. in. l.

rit p imprudētiā suā, vel imperitiā suā q̄ hoc appellat q̄si maleficiū. Si aūt medicus aliquē p imprudētiā vel iperitiā suā male secuerit, vel malā potionē sibi dederit: illđ appellaꝉ vere maleficium, vt. ff. ad le. aql. ⁊. §. ad legē aql. §. preterea si medic⁹, q̄re h̄, solebat do. Ja. in pmis dicere, sit p rōne volūtas. ⁊ talē deinde allegabat psuasionē q̄ iudiciū male iudicātis p imperitiā, nō numeraꝉ inter gña maleficiorum: mala aūt sectio annumeraꝉ. hui⁹ autē rō pōt esse: q̄ in his i qbus mai⁹ periculū vertiꝉ, maior cautela ē adhibēda vñ q̄ in mala sectiōe ⁊ in mala potiōe, vertiꝉ periculū corpis: statutū fuit q̄ si aliquis male p iperitiā suā secuerit vl' alicui mala medicamina dederit: q̄ ex maleficio teneaꝉ, vt sic metu pene pterriti imperiti medici, ne de facili ꝓsilirēt ad malas sectiones vl' malas potiones dandas: ne ita p iperitiā interficiātur homines: sicut infra. In iudicib⁹ aūt non vertitur tm̄ periculū: q̄ nō est ibi periculū corpis: sed tm̄ pecunie ⁊ ꝓpter ea sufficit q̄ ex q̄si delicto teneaꝉ iudex. Itē ponit aliā rōnē, talē in mala potiōe nō est maleficiū tm̄. In iudicio aūt p ignorātiā facto, ē al'r: q̄re iudiciū respectiue d̄r bñ ficiū. nā ille p q̄ ferꝉ snia commodū sustinet, lꝫ alius incōmodū, ⁊ ꝓpterea nō appellaꝉ maleficiū, sicut sectio. h. d.

b

a ¶ Item is. Iā vidistis vnū exemplū, vbi obligat⁹ est aliqs nō ex cō-
tractu neqꝫ ex quasi, neqꝫ ex maleficio, modo ponit hic aliud exēplū,
vt ecce si de cenaculo alicui⁹ fuerit aliquid eiectū vel effusum, ex q̄ ali-
qs ledat. iste de cui⁹ cenaculo aliquid eijcit̃ vel effundit̃, et est obliga-
tus, nō ex ꝯctu neqꝫ ex q̄si ꝯctu, neqꝫ ex maleficio: q꞉ ipe nō eiecit: sed
ex q̄si maleficio.

idē quo ad id qđ
iminet, q̄si deli-
qsse videatur. eo
ꝙ vsus est opera
malorū hoim, et
possum ꝯiūgere
sequētē versicu-
lū, si ex certa sciē
tia nō facio. vt p
exēpla distiguā
cui n̄r̄is est etiaꝫ
vidistis duo exē
pla, in qb⁹ est ob
ligat⁹ ex q̄si ma-
leficio, adhuc po
nit aliud exēplū
parū differens a
scđo, vt si aliqs
habebat aliquid
suspēsum vel po
sitū supra viam
publicā, qđ noce
re possit trāseūti
bus qui ita pati
tur positū vel su
spēsum tenet̃: ex
quasi delicto vel
maleficio ꝙuis
nemo lesus fue-
rit. duntn̄ id qđ
positū est vel ap
pēsuꝫ, ledere pos
set aliquē si ceci-
derit punitur ex
scđo edicto đ de
iectis ⁊ effusis in
decē aureis lꝫ nō
nocuerit. n̄ō em̄
inspicit̃ hic euen
tus. sed qđ eueni
re posset. In de-
iectis ṽo vel ef-
fusis, tūc deinde
puniend⁹ est qs
cū p eiectū vel ef
fusum alicui no-
citū fuerit. sꝫ. đ.
p deo q̄ est pena
de eiectis ⁊ effu-
sis? ⁊ rn̄. Iust. ꝙ
ex p̄rio edicto de
iectis vł effusis,
pena ē duplicis
dāni. si aūt liber
hō iterfect⁹ fue-
rit per eiectū vel
effusuꝫ, tūc ꝯsti-
tuta est pena qn
quaginta aureo
rum. Si aūt ve-
niat liber hō, ⁊ p
eiectū vel effusū
ei nocita fit. tūc
punitur inq̄tuꝫ
iudici equū vide
bit̃: dꝫ em̄ index
cōputare impēdia in curatiōe facta, ⁊ operas ei⁹ qbus caruit forte si
scriptor manu dextera mutilatus est, vel alibi est vulnerat⁹ ita quod
scribere non pōt. vel quib⁹ caritur⁹ est vtputa scriptor est ⁊ man⁹ est ei
abscissa, qua scribebat quod tn̄ difficillimū est enarrare. dicit gl. quod
non referas ad impēdia, sed ad operas quib⁹ caruit ⁊c. lꝫ em̄ ita esset
qđ solebat quolibet anno .x. libras scribendo lucrari, nō tn̄ ꝓpter hoc
sequitur qđ in posterū faceret, posset em̄ contingere qđ nō inuenerit
cui operas suas conduceret: ⁊ hoc vult dicere litera ista.

si quis arbitratu. circa fi. ff. de ṽb. ob. Et hoc etiā
vult Bar. in. đ. l. pe. ad fi. lꝫ gl. in. l. fi. in fi. j. gl. C. de
ꝯhen. emp. videat̃ dicere, ꝙ talis arbitrator ⁊ cō
positor, teneat̃ ex dolo tm̄: dic vt ibi per do. ⁊ per
3 Bal. in. đ. l. si fili⁹. ¶ † Quid aūt i ꝯsultore, ⁊ qđ
in pxeneta vel agrimēsore? ⁊ qđ si tulit sn̄iam cō
silio sapientis. Et qđ si sn̄ia lata p iudicem fuerit
nulla. Et qđ si a sn̄ia fuerit vel nō fuerit appella
tū: in oib⁹ his q̄onib⁹. dic vt scripsi. ff. de appel. l.
j. in prin. aduertas tn̄ ꝙ iudex q p dolū male iudi
cauit, nō tm̄ facit litē suā, sꝫ etiā pōt lege cornel. đ
fal. teneri. vt. l. j. §. j. in fin. de fal. ⁊ no. Iac. de are.
Ray. ⁊ Io. de imo. i. l. si is ad quē. ff. de acq. here.
4 ¶ † In gl. videbit̃ ibi miti⁹ puniat̃. ⁊ idē si fuerit
secut⁹ intellectū multorū doctorū, in vna lege q̄
hꝫ plures itellect⁹, lꝫ ille nō sit cōis: vt dicit Bar.
in. l. cū platis. i fi. de re iudi. valeret tn̄ talis sn̄ia.
vn̄ opus esset appellatiōe, ⁊ iudex appellatiōis
posset seq aliā opinionē ⁊ aliū intellectū, ⁊ retra
ctare vel ꝯfirmare sn̄iam. vt no. Bart. in. l. iiij. §. h
aūt iudiciū. in fi. ff. de dā. infec. qđ tn̄ intelligeret
verū, nisi iudicasset ꝯ cōeꝫ sn̄iaꝫ doc. lꝫ secut⁹ fue-
rit opi. aliq̄rū. vt est tex. in. l. dos a pa. ꝑfec. C. sol.
mat. facit qđ no. in. c. j. ⁊ in. c. ne innitaris. ex đ cō
stitu. q꞉ iudex iudicās ꝯ cōem opi. facit litē suā. vt
l. fi. C. de pena iudi. q male indic. qđ no. ⁊ vide no.
in. l. j. C. qui p sua iurisdi. ⁊ Cy. in. l. j. C. de actio. ⁊
obliga. de intellectu. đ. l. cū prolatis. vide que late
scripsi in. l. si expressum. in p̄nc. ff. de ap. dic vt ibi.
ADNOTATIO. Hinc dicūt docto. ꝙ
lꝫ doctoris auctoritas nō sit necessaria, tn̄ illđ nō
pcedere, qn̄ dictū ipsi⁹ doctoris, niteret̃ crebriori
sn̄ie: aliqua valida rōne nō cōuincende. l. j. §. sane
crebrior. de officio q̄storis in pādect. ⁊ tali cōmu-
ni opiniōi iudicādo occurrēs imperite facit, Ale
xā. cōsi. xcv. visis. col. pe. volu. ij. facitqꝫ litem suā,
Bar. in. l. ij. de pena iudicis q male iudicauit. C. ⁊
hec pcedunt etiaꝫ cōmuni opinione nullo casu
legis suffulto, ſm scribē. in. l. j. de reb⁹ creditis in
pandec. ⁊ ibi dixi in ṽsi. limitāt iterū Bart. ⁊ re-
cētiores. nu. 62. ⁊ hāc opi. Io. a nauisanis in sua
sylua. fo. 124. col. ij. ṽ sicu. limita modo. postq̄ sex
modis ampliauit, subiunxit decē casus fallentia
les seu decē limitationes, vt ibi p eū. Ant. Cai⁹.
5 ¶ † In eadē gl. in fi. no. ꝙ lꝫ iudici de pecunia, ⁊
sic sn̄ia sua sit nulla, tamen facit litē suam. de quo
p gl. in. l. fi. ⁊ ibi Bart. ff. de var. et extraordi. cog.
⁊ ego scripsi in. đ. l. j. in prin. de appel. ⁊ Bal. in. đ.
l. si filius. vbi glo. ⁊ Bal. tenēt ꝙ iudex nō tenea-
tur. sed ista glo. vult contrariū. ⁊ ad idem. đ. l. si fi-
lius. ⁊. đ. l. fin. C. de pena iud. qui male indica. vide
Bald. in. c. j. §. indices. de pace iura. fir. potest di-
ci, aut tulit illam per imperitiam ⁊ loquit̃ glo. in
đ. l. fina. ff. de varijs ⁊ extraordi. cog. Aut dolo, ⁊
tunc facit litē suam: vt hic ⁊ in. đ. l. fi. de pena iud.
qui male indic. Et ista sunt de mente Bart. in. đ.
sua disputatione. iudex qui per imperitiam ma-
le iudicauit. ⁊ Raph. Fulg. in. đ. l. si filius. lꝫ An-
ge. ibi expresse teneat contrariam sententiam, ⁊
6 non bene iudicio meo: igit̃ ⁊c. ¶ † Materiā au-
tem syndicatus, vide plene per Bal. in. l. obserua
re. §. proficisci. ff. de offi. proc. ⁊ leg. ⁊ vide Bal. et
Salic. in. đ. l. fin. C. de pena iudi. qui male indica.
Et vide Ang. in quodā tractatu syndicat⁹, faciē
do aliquas additiōes ad Bal. ¶ Et primo que-
rit qs est iudex in syndicatu? ⁊ vide. l. j. vt tā ciuiles q̄ criminales. vt in
aut̃. vt iudi. sine quoquo suff. §. necessitatē. ¶ Scđo de qb⁹ reb⁹ dēat
syndicari? ⁊ dicā ēt de quolibet omisso. vt no. gl. i ṽbo ex nō scripto. in
đ. §. necessitatē. ¶ Tertio i syndicatu pcedit̃ sine libello, ⁊ summatim
vt in aut̃. nisi breuiores. cū ibi no. p Bar. Ang. ⁊ doc. C. de sentē. ex pi-
culo reci. ¶ Quarto q̄ pbatio reqrit̃: ⁊ dic si agit̃ de furto ⁊ baratatia,
stabit̃ iuramēto actoris. vt no. gl. in. đ. §. necessitatē. in ṽbo ostendit̃.
¶ Quid dicat̃ furtū in officiali: dic ꝙ dicitur extorsio violēta. vt. đ. §.
necessitatem. ⁊. l. j. C. ad leg. iul. repetū. ¶ Quid est baratataria? ⁊ dicit
Ang. ꝙ est distrahere p pecunia iustū. vt. l. oēs. C. ad leg. iul. rep. ⁊ ibi
Bar. ¶ Quinto syndicat̃ de negligētia. vt. l. mācipia. C. de ser. fugiti.
⁊. C. de decur. l. iudices. lib. x. ⁊. l. si qs. C. de offi. ꝑfect. p̄to. Et aduertas,
qn̄ agis ꝯ iudicē in syndicatu, ꝙ nō petas ipꝫ ꝯdēnari i aliq̄ quātitate
vel re certa: qm̄ tūc intentares ꝙ iudex malā sn̄iam tulisset ex dolo, ꝙ
eēt necesse postea pbare. vt. l. quoties. §. q dolū. ff. de pba. sꝫ petas ipꝫ
puniri inq̄tū equū videbit̃, discretiōi iudicātis: q꞉ tūc intētas culpā si
ue imperitiā. vt hic. ⁊. đ. l. si fili⁹. ⁊ tūc pbādo simpl'r ꝙ fecerit tibi iniu-
stum, obtinebis ⁊ condemnabitur inq̄tum equū iudici videbit̃. ita di
cit Ang. in. l. ex maleficijs. §. si iudex. ff. de act. ⁊ obli. quod no.

SVMMARIVM.

1 Qui non tenetur ex proprio delicto vel culpa, non dicitur teneri propriè ex maleficio.
2 Mulieres non possunt tenere aliquid appensum ad fenestras, super vias publicas vel priuatas vbi iter vulgò fit.
3 Eijcientes aquam vel immundicias die vel noctu per fenestras in vias, si alicui noceant ad quid teneantur?
4 Corpus liberum, non recipit æstimationem.
5 Habitare quid dicatur?
6 Statuta ligant forensem.

a Item is. * Ille ex cuius domo aliqđ pijcitur, qđ alteri noceat ex
q̄si maleficio obligat̃ ad duplū estimationis dāni. Pro
homine vero libero occiso, est pena qnquaginta aureoruꝫ. sꝫ si venit ⁊
fuerit ei nocitū, tenet̃ inq̄tū iudex estimauerit. qui ṽo hꝫ supra viam
aliqđ appensum, qđ possit alteri nocere tenet̃ pena decē aureorū. h. đ.
vsqꝫ ad. §. si fili⁹. ¶ No. ibi vł ꝯducto vel in quo gratis habitat. qđ fa-
1 cit ad id qđ dixi. s̄. tit. j. §. sed ⁊ lex cornelia. ¶ † No. ibi ob alteri⁹ cul-
pam ⁊c. ꝙ q nō tenet̃ ex ꝓprio delicto vel culpa, nō đꝛ teneri ꝓprie ex
maleficio. sꝫ ex q̄si maleficio. ⁊ sic iproprie. vn̄ si maleficia ex statuto et
nō de iure cōi puniant̃, nō cōprehēdet illū q tenet̃ ex delicto alterius.
¶ Qđ facit si villa tenet̃ capere malefactorē, al's teneat̃: ⁊ si pr̄ tenet̃
p filio, ꝙ nō tenet̃ p filio ex culpa vel delicto suo. iuxta ea q̄ no. Dy. ⁊
Bar. in. l. cū fili⁹. in p̄n. ff. de ṽb. ob. ⁊ Bal. ⁊ Sali. i. l. j. C. ne fili⁹ p pat.
q꞉ ipsi tenent̃ ex q̄si maleficio. ¶ Ex quo seq̃t, ꝙ si eēnt mille q tenerē-
tur ex quasi maleficio, vno soluēte ceteri liberant̃ qđ nō eēt sic in male
ficio ꝓprie: q꞉ vnusqsqꝫ luit penā, ⁊ corporalē ⁊ pecuniariā sui delicti.
⁊ ista habent̃ in. l. si id qđ. in fi. ⁊ qđ ibi Bar. ⁊ doct. ff. de iurisdi. oīm iu
di. ⁊. l. itē mela. §. si plures. ⁊ ibi Floria. ff. ad legē aql. ⁊ no. Bar. in. l. ex
maleficijs. §. pe. ff. de actio. ⁊ obli. Et est tex. i. l. j. in fi. cū. l. seq. ff. de his
q deie. vel effud. de quo late scripsi in dicto meo tractatu maleficiorū,
in gl. in ṽb. ⁊ andreā auxiliatorē. in ṽ. q̄ro an a caio p̄ncipali connēto
⁊c. dic vt ibi. ¶ No. ibi aut serui aut liberi, lꝫ dicat̃ vox ſui vox dn̄i, vt
s̄. de inutili. stipu. §. itē ei. tn̄ dn̄s tenet̃, ex culpa serui. ⁊ sic alteri⁹. ⁊ iō
2 tenet̃ ex quasi maleficio. ¶ No. ibi vulgo iter fit ꝙ iste dn̄e mulieres nō
possunt habere aliqđ appēsuꝫ ad fenestras, sup vias publicas vel pri-
uatas vbi iter vulgo fit, facit. s̄. ad legē aql. §. itē si putator. ⁊ qđ ibi di-
xi. nec retinere hmōi viridaria vel herbas in ollis. q꞉ lꝫ nō cadāt, tn̄ q꞉
pn̄t cadere vt hic dicit tex. ⁊ sic exponi pōt: id est possibile est. vt habet̃
in tex. ⁊ gl. ⁊ Bar. in. l. j. ff. de iniust. testa. ⁊ sic inspicimus tantūmodo
3 possibilitatē, ꝙ tenent̃ pena hic descripta qđ no. ¶ † No. ibi effusum
ve est ⁊c. ꝯ illas dn̄as vel famulas, q̄ de die vel de nocte pijciūt aquas,
⁊ aliqn̄ immundicias a fenestris in vias si alicui noceāt: q꞉ tenentur in
duplū estimationis dāni, ⁊ vituperationis vestis, ⁊ interesse persone.
¶ No. ibi. ob liberū occisum: ꝙ qn̄ aliqs occidit hominē non dolo, sed
4 culpa ꝙ nō tenetur de sica. ⁊ facit. l. j. ff. de sic ar. ¶ † No. ibi mercedes
medicis. ꝙ si qs aliquē liberū offendat, ꝙ lꝫ estimationē corpis p̄sta-
re nō cogat̃: q꞉ liberū corp⁹, nō recipit estimationē: tn̄ tenet̃ refundere
mercedes quas expendit in medicis ⁊ medicinis: ceteraqꝫ impēdia q̄
sustinuit in curatione ſm qualitatē psonarū. ¶ No. in ṽ. p̄terea ope-
ras: ꝙ pcutiēs aliquē, tenet̃ ad opas qb⁹ stāte infirmitate liber homo
(q꞉ forte erat artifex, vel laborator terrarū) caruit. ⁊ qđ pl⁹ est, si pro-
pter talē percussionē factus fuerit inutilis, tenet̃ etiā ad opera futura
5 quib⁹ caritur⁹ erit ꝓpter dictā pcussionē vt hic est tex. apert⁹. ¶ † In
gl. itē habitat. habitare đꝛ qui habitat ad tp̄s, nō tamen semper vt ho
spes. facit tex. in. l. lex cornelia. §. domū. ff. de iniurijs. ¶ No. ꝙ qnādo
debet quis citari ad domū solite habitationis, non sufficit citari ad
hospitiū. iuxta. l. iiij. §. p̄tor. ⁊ ibi late Bart. ff. de dā. infec. ¶ Quid aūt
si pro parte anni habitat in rure, ⁊ p parte in ciuitate: dic ꝙ pōt dici
vtrolibet

a ¶ Si filiusfami. Supra dictũ est ꝙ si aliqd de hospitio patrisfa. eiectũ vł effusũ sit, qđ alicui nocuerit vł si aliqd positũ vł suspẽsũ fuerit supra viã publicã, cui⁹ casus trãseũtib⁹ sit ꝑiculosus, q̃liter agat̃ ꝯ patrẽfa. ex edicto diectis vł effusis. Sꝫ pone qđ ex domo alicui⁹ filijfamili. seorsũ a pr̃e habitãtis, fuerit aliqd eiectũ vł effusũ ꝙ alicui trãseũti nocuerit, vel aliqd habuerit appẽsũ ⁊c. Quid iuris ĩ isto casu dabit̃ ne actio ĩ pr̃ẽ: ⁊ rñ. Iust. ꝙ non dabit̃ in patrẽ aliq̃ actio nec etiã actio ex peculio sꝫ ꝯ filiũ fa. est agẽdũ hoc etiã idẽ obseruãdũ dicit lr̃a in filiofa. iudice q ꝑ imperitiã suam: litẽ suam facit: si seorsum a pr̃e habitauerit nõ tenet̃ pater de peculio. Sꝫ do. Gui. pro ꝯstantitꝫ, ꝙ si filiusfa. ꝑ ĩperitiã suã litem fecerit, siue seorsum habitauerit a pr̃e siue cũ patre: sꝑ fili⁹ insolidũ tenet̃, pr̃ aũt peculiotenus ⁊ gl. fꝫ qđ in gl. ordi. est idẽ ĩ filiofa. quo ad hoc vt semꝑ teneat̃ ĩsolidũ siue simul cũ pr̃e habitauerit, siue seorsum a patre. sꝫ tñ qñ fili⁹ litẽ suã facit, pr̃ tenet̃ de peculio lꝫ fili⁹ seorsum habitauerit q̃ꝙ in casu qñ filiusf. aliqd appositũ habet, ꝙ nocere possit pr̃ nõ teneat̃. h. d.

b ¶ Item exercitor. Nõ solũ ĩ exemplis ꝑdictis tenet̃ qs, siue obligat̃ ex q̃si maleficio: sed sil'r potest cõueniẽter poni exemplũ de exercitore nauis aut caupo-

vtrolibet habitare si ibi habeat familiã, sec⁹ si in vno loco habeat familiã, ⁊ ĩ alio steterit. vide. l. j. §. j. ⁊ ibi Bar. ff. de lib. agn. ¶ Ac ẽt facit ꝙ ꝑ assiduã habitationẽ, ꝑsumat̃ in loco ꝯctũ domiciliũ. facit. l. j. ⁊. ij. C. vbi sen. vł cla. potuit eñ nõ hñs domũ ex assidua ꝯuersatiõe, domiciliũ ꝯhere: vt. l.
6 ei⁹. §. celsus. ad municip. ¶ † In ea. gl. ĩ fi. ista gl. allegat̃, ꝙ si est aliq̃ pena ĩducta a statuto vt si qs portauerit aliqđ gen⁹ armoꝝ soluãt cẽtũ: ꝙ si hospes portauerit vt ignorãs, nõ tenet̃ sꝫ hospitator tenet̃: q̄ forẽsem nõ certificauit. Aut aũt statuta ligẽt forẽsem: dꝫ ꝑmo ĩspici an sint talia statuta cõiter vigẽt ꝑ italiã, vt soluere gabellas non portare arma ꝑ ciuitates ⁊ sil'ia, ⁊ ab istis nõ põt forẽsis se excusare. vt no. Bar. ⁊ doc. ĩ. l. si publicanus. ff. de publ. ⁊ no. late Cy. Bart. Bald. Sali. ⁊ doc. ĩ. l. j. C. de sũma tri. ⁊ fi. cath. dic vt ibi. ¶ In gl. appositũ. in fi. siue q̊ apponat̃ siue appositũ ab alio patiat̃, ⁊ vtat̃ tenet̃ hac actiõe. vt. l. si vo. §. ꝑtor. ff. e. qđ ĩtellige nisi appositũ fuerit ita ⁊ tal'r solide, ꝙ nõ posset vosil'r cadere. vt q̄ sunt viridaria murata ad fenestras vt vr̃ esse t ex. cõiũcta gl. parua. ĩ. d. §. ꝑtor. ¶ In gl. ẽ in actio. ibi ĩ heredẽ nõ dat̃, nisi lis fuerit cũ defuncto ꝯtestata, vł aliqd aliđ factũ. de q̊ dixi. s. ad le. acql. §. his aũt. ex facto aũt suo, bñ põt dari ꝯ hr̃dẽ. vt. d. l. si vo. §. ista aũt. ¶ In gl. qnq̃gita ibi. l. ij. §. ij. no. illũ tex. qñ fit cõtributio ꝑꝑ factũ, nõ fit cõputatio liberi hoĩs. facit. l. sꝫ addes. §. si qs mulierẽ. ff. loc. ¶ In ea. gloss. in fin. dicit̃ inesse: vt si erat alũnus. vt ibi vult gl. vł affinitate vel cognatiõe cõiũct⁹, vt ibi dicit tex. nã iniuria illata vni de cognatione, toti cognatiõi illata dr̄. vt. l. lex corne. in ꝑn. ⁊ ibi gl. ⁊ Bar. ff. de ĩiur. si naũt mortu⁹ fuerit, cũ ñ dãnũ dicat̃ pecuniariũ: q̄ liberũ corp⁹, nõ recipit estimationẽ nõ dat̃ ista actio ẽt hr̃di. vt est tex. in. d. l. si vo. §. hec aũt actio. de sicarijs. vt vĩdictã publicã cũ vẽdicẽt iniuriã suorũ. vt. d. l. lex corne. cũ simi. ¶ In gl. ĩutilis. in fi. no. q̄ difficile est estimare opas futuras: q̄ dubiũ ẽ q̃tũ viuet, ⁊ q̃tũ vtilis erit ad operãdũ. sꝫ ꝯ lo. ĩ. d. l. fi. ff. de his q deie. vel effu. tꝫ ꝙ estimabunt̃ vsq; ad cẽtũ annos, q̄ tm̃ ꝑsumit̃ ꝙ viuere possit. vt. l. fi. C. de sac. san. ecc. qđ nõ plꝫ: imo credo ꝙ fiat estimatio, fꝫ qđ hr̃ ĩ. l. hereditatũ. ff. ad leg. fal. ⁊ maxĩe: q̄ nõ sꝑ opari poterit: ⁊ maxĩe ĩ senio. vt arg. l. fi. ff. đ op. ser. qđ no.

Si filiusfami.

a ¶ Si ex cenaculo filij habitãtis seorsum a patre, aliqd fuerit ꝑiectũ, vel aliqd fuerit appẽsum, vel fecerit litẽ suã, pr̃ nõ tenet̃. h. d. ¶ No. ibi ꝑiculosus ẽ ad id qđ dixi. §. pxi. q̄ nõ spectat̃ qđ noceat, sꝫ si nocere põt. ¶ Ex quo ẽt infert̃ aliđ, qđ ibi dixi: ꝙ si ẽ ita edificatũ vel affixũ ꝙ nõ est periculosum, ꝙ nõ tenet̃ hac actiõe. ¶ No. ꝙ ex delicto vł q̃si delicto filij, qñ facit litẽ suã vł ex dolo vł ex ĩprudẽtia, iuxta ea q̃ habẽt̃. s. eo. in ꝑn. pr̃ non tenet̃: qđ ĩtelligas nisi peculioten⁹ ĩ filiũ, nõ ĩ patrẽ. vt. l. si filiusfam̃. ff. de iudi. sꝫ ex eo qđ appẽsũ hꝫ fili⁹, etiã pr̃ nõ tenet̃ de peculio: vt hic. in gl. ꝑ l. j. si filius. ff. eo. ¶ In gl. nullã. in fi. dic tñ vt habet̃ in. l. dãnum. §. sine. ff. de pecu. ¶ In glos. qui lit. ibi habitet vel nõ, cum patre. dic ꝙ ista vltima videt̃ verior: q̄ ex ꝯtractu vel quasi, pr̃ tenet̃ de peculio. nõ autẽ ex delicto vel quasi. ¶ In ead. glo. in fine. dic vt ibi ⁊ no. plene Bar. ⁊ Dy. ⁊ docto. in. l. cũ filiũ. ff. de verb. obl. in prin. ⁊ per Bal. ⁊ Sal. in. l. j. C. ne fil. pro pa. ⁊c.

SVMMARIVM.

1 Hospes an teneatur de furto, facto in hospitio.
2 Malorum hominũ qui vtit̃ opera, dicit̃ esse in culpa.
3 Dominus si fuit cõdemnatus ex facto nautarum, an ab eis poterit repetere?
4 Dans hospiti valisiam si de mane dicat aliquid sibi furatum, quid iuris?

Item exercitor.

b Pro furto vł dolo cõmisso in naui vel in stabulo, vel in caupona, tenentur dñi eorũ ex quasi maleficio si dãnũ datum fuit, per quem cui⁹ opera vtant̃ ⁊ ex quasi maleficio agit̃ actione in factum que non trãsit contra heredem. h. d.
1 ¶ † No. ibi ꝙ ĩ naui. ꝙ de furto si factũ est ĩ hospitio, hospes tenet̃ qđ est verũ si factũ est ĩ hospitio sec⁹ si extra hospitiũ. vt. l. fi. in ꝑn. ff. nau. cau. sta. Itẽ hoc est verũ, si factũ fuerit a familia sua sec⁹ si factũ fuerit a forẽsib⁹ ⁊ alijs vt. l. j. §. j. ff. fur. aduer. nau. qđ ẽ verũ nisi saluũ fore receperit. vt. l. j. §. fi. ⁊. l. sicut. ff. nau. cau. sta. Et qđ dixi eũ teneri, ẽ verum nisi predixerit ꝙ vnusquisq; res suas custodiat. vt. l. fi. §. item si ꝑdixerit. ff. nau. cau. sta. qđ tñ intellige. vt no. Bar. ⁊ Sal. in. l. pacta nouissima. C. de pac. ⁊ ꝑ Bar. late in. l. nõ solũ. §. morte. ff. de
2 no. ope. nũtia. ¶ † No. ꝙ dr̄ esse in culpa, qui vtitur opera malorũ hominũ: q̄ mala electio est in culpa, ergo ꝑpter culpã propriã tenet̃. ¶ In gl. l. j. in fi. dic vt no. gl. ⁊ Bart. ⁊ in rubri. ff. fur. aduer. nau. ⁊ intelligas hoc verũ, nisi mãdasset vel ratũ habuisset iuxta. l. j. §. quoties. ff. de vi ⁊ vi arma. ⁊ ibi gl. singu. ⁊ Bar. ⁊ idẽ forte si potuit ꝓhibere ⁊ nõ prohibuit. vt. l. ij. ff. de noxa. ⁊. l. in oĩb⁹. ⁊. l. j. §.
3 familie. ⁊ ibi Bar. ff. de pub. ¶ † Querit hic Io. fab. si dñs fuit ꝯdẽnat⁹ ex fcõ nautarũ, an ab eis põt repetere? ⁊ dicit ꝙ sic. vt ar. l. si colonus. ff. de qua plu. arcẽ. ⁊. l. si ve ro. §. cum aũt. ff. de his qui deie. vel effu. ¶ In gl. ĩ oĩb⁹ casib⁹. ibi. §. si plures. Tu dic ꝙ imo quilibet tenet̃ insolidũ: sed vno soluente, ceteri liberantur. dic cetera vt hic in gloss.
4 ¶ † Quid si qs dederit hospiti valisiaꝫ, ⁊ de mane dicit aliqd sibi subtractũ? ⁊ Bart. in. d. l. j. ff. fur. aduer. nau. dicit ꝙ si redditur sigillata, vt fuerat: tũc oĩs suspicio cessat ꝯ hospitẽ. si vero dissigillata: tũc nõ ẽ verũ, ꝙ de reb⁹ ibi existẽtib⁹ credat̃ simplici iuramento hospitis per. l. si qñ. C. vñ vi q̄ illa lex loquit̃ qñ cõstat ꝙ dolus, ⁊ sic delictũ fuit commissum. sed in casu nostro nõ cõstat, an hospes fecerit vel alius de familia sua. igit̃ aliter ꝓbãdũ erit ꝙ erat ĩ dicta valisia: ad h̃ ad emẽdam teneat̃: sed aliter idẽ Bart. vr̃ velle. in. l. j. §. si cista. ff. depositi. vbi allegando Inno. in. c. fi. ex̃ qđ met⁹ cau. dicit ꝙ si reddat̃ dissigillata dolo aduersarij, iurat̃ in litẽ. vt. d. l. si qñ. si nautẽ erat dissigillata, aliter vel alio modo vel casu, tũc nõ iurat̃ ꝯ eũ: nec iuramẽto aduersarij stabit̃. igit̃ ⁊c. Et istud idẽ vult in. l. in actionib⁹. in ꝑn. ff. de in lit. iur. Sꝫ lꝫ allegẽt̃ Bar. ꝯtrari⁹, nõ est verũ qđ sit ꝯrius: q̄ in oĩb⁹ istis locis vult clare qđ quãdo ꝯstat de dolo recipiẽtis, qđ de reb⁹ ibi existẽtibus stetur iuramẽto aduersarij: sed quãdo nõ cõstat de dolo suo. ⁊ sic non cõstat vtrũ conueniat̃ ex proprio delicto vel ex q̃si delicto, ⁊ facto alieno. ⁊ tũc debet aliter res ꝓbari q̃ꝙ per iuramẽtũ. Credo tamẽ ꝙ isto casu ꝑpter difficultatẽ ꝓbatiõis, leuiores ꝓbationes sufficerẽt ⁊ ideo dixit Bar. in. d. l. j. in fi. ff. fur. aduer. nau. ꝙ datur tali casu ptãs iudici, torquendi stantes in hospitio. c ⁊ alios q ibi hospitati sũt summatim examinare, vt furtũ reperiat̃. vt arg. l. quoties. C. de submersis. quod not.

ne: aut stabulario. Si enim aliqđ furtũ vel dãnũ factũ fuerit ĩ naui vł caupona vel stabulo: ꝑ aliquẽ eoꝝ quorũ opa vtit̃ magn⁹ Exercitor nauis vł stabuli vel dñs caupane, ex q̃si maleficio obligat̃ q opa malorum hoĩum vtit̃. In oĩb⁹ aũt q̃tuor exẽplis siue casib⁹ supradictis, põt aliqs ꝑ act. in factũ q̃ heredi dat̃: sed non ꝯ hr̃dẽ ꝯseq illud ĩ q̊ sibi obligant̃ ꝑdicti. h. d.

DDITIO.

c ¶ In hospitio. Ad materiã huius. §. plures qđnes no. circa delicta cõmissa in hospitio, an stet̃ iuramẽto hospitati sup amissis in hospitio: viđ ꝑ Bar. in. l. vnica. ff. fur. aduer. nau. eũdẽ in. l. ij. §. familie. ff. de publ. iudi. ⁊ aliquid de iuramẽto in. l. si qñ. C. vñ vi. ⁊ ĩ fi. quod met. cau. ꝑ Panor. in. c. j. de resti. spolia.

Vm omnis ciuilis stat⁹ ex cœtu quodã & hoĩm cõgregatiõe, secundũm veras leges viuentiũ cõstitui videat̃, & sine illis nõ nisi peruersa sint omnia, & inhumana plenaq; rapinis & latrocinijs: putaui ego à primeua mea ętate, nihil humano generi vtilius, nihil accõmodati⁹ ipso iure ciuili reperiri posse. Quo videlicet hoĩm conuentus & cõitas ad bñ recteq; & beatè viuẽdum in omni ciuili statu sufficientissimo, ordinat̃, cui iuri cum totũ me tũc dedicassem, est secutũ vt non sine aliqua vtilitate quotidie ius ipsum interpretando atq; diu publicè legendo, in eo versatus fuerim. itaq; exinde factũ est vt ad preces amicorũ quorundã tractatum quendã, de maleficijs puniẽdis & corrigẽdis ex aliorũ ferè sentẽtijs pulchro satis ordine & magna diligentia prius ediderimus: opus quidem studiosis ipsius iuris perutile (vt putamus) verũ quia iudiciorum strepitus, nõ sine etiã actionum cognitione faci-

liter cognoscuntur: & ipsa actionũ materia oĩa iudicia pulcherrime distinguat, a pluribus rogat⁹ opus aggressus sum arduũ quidẽ & perdifficile, atq; meis viribus inequalẽ titulũ. s. de actionibus insti. in oĩ iure clarissimum, atq; difficilimũ qui licet inter cetera iura sit vtilissimus: ipsum tñ, ob nimiã difficultatem & longum laborem, vt arbitror pauci publicè legere atq; palam interpretari ausi sunt. Sed rogantium affectu & instantia deuict⁹, licet modicis viribus, diligentia tñ qua potui hunc titulum ego Angelus de gambiglionibus de Aretio, minimus legum doctor: & ipsa iura ciuilia in hoc famosissimo & primario Bononiensi studio, legens Deo propitio cõmẽtat⁹ sum legiq; illum, atq; oĩbus palam pro posse declaraui. quos vos oẽs in magno numero egregij atq; optimi studentes, magna cũ solicitudine & diligentia excepistis nec immerito: nã in eo cõscripsimus aliqualem practicã, vna cum theorica iuris ciuilis atq; processu ea quæ ad ipsius iuris ciuilis ordinem & cõmodũ atq; claritudinem quomodolibet pertingere possunt, magnis laboribus. & ea qua potuimus industria & breuitate collegim⁹: verũ quia de nobisipsis, in tanta re nõ cõfidimus: exponimus illũ iudicio & correctione dominorũ meorũ Rectorũ: vtriusq; almæ vniuersitatis & clarissimorũ doctorum in hoc famosissimo studio legentium, vobisq; egregijs scholaribus Bononie cõmorantibus pro nostra facultate ad laudem Dei & cõmunem vtilitetem assignamus in die sancti Petri martyris die. xxviij. mensis apri. M. cccc xlj. & in eadem die in anno sequenti, completum fuit Angelus de Aretio de gambiglionibus.

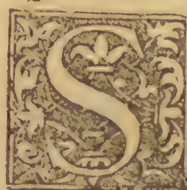
a *De actionibus.* a *Rubrica.*

SVMMARIVM.

1 Rubrica, quare ponatur.
2 Gerundium significat factum seu fieri.
3 Tractare quando quis vult de ipso actu prout est in fieri, debet rubricari per gerundium, quod significat & importat actum de quo quæritur.
4 Inuitus quis, an cogatur iurare.
5 Gerũdiũ licet sit pars verbi, tñ habet tres casus.

a ¶ De actiõib⁹ De obligatiõib⁹ visum est. mõ videdũ est de actionib⁹, τ si tu dicas quare dt de actionib⁹ in plurali: Frater quia multe sunt distictiões siue diuisiões actionũ. τ si tu q̃ras quare ergo dñs Iust. diffinit actionẽ i singulari. Frater h facit volẽs loq in genere, sciẽs q̃d gen⁹ generalissimũ plura gña τ plures species sub se cõphẽdit. diffinitio aũt generis, conuenit singulis speciebus non tamen cõuertitur. τ ꝓpterea meli⁹ in singulari sub genere q̃ sub specie diffinit actionem.

¶ Licet gl. infra in nigro videatur ꝯtinuare istã rubricã: vcʒ q̃ cũ supra dictũ sit de obligatiõe, q̃ est mater actionis. Ideo post matrẽ, sequebat vidore de filia. s. de actione. l. lʒ. §. ea. ff. de ꝓcura. τ supra de verb. obli. in pñc. iõ de ea ꝓmittit. tñ tu cõtinua lati⁹, scdm Bal. hic vcʒ q̃ oẽ ius nostrũ aut spectat ad ꝑsonas aut ad res, aut ad actiones, vt s. de iure na. §. fi. τ. §. fi. de legibus. τ vidim⁹ de ꝑsonis in ꝓmo. li. de reb⁹: ĩ scdo verũ q̃ rerũ q̃dã sunt corporales, q̃dã incorporales. de reb⁹ corporalibus vidim⁹ vsq; ad ti. de oblig. τ actiões τ obligatiões sunt incorporales, cũ sint iura τ nõ pñt tãgi. vt. s. de reb⁹ corpora. τ icorpo. §. j. sʒ q̃ obligatio vt dixi est mater actiõis. vt i. d. l. lʒ. τ not. s. de obliga. in gl. rubri. Et scdm ordinẽ nature, mater precedit filiã. ideo ꝓmittit de obliga. post quarũ materiã subsequẽter τ cõgrue, ponit de actiõib⁹ et ista cõtinuatio est et bona nõ, τ patit cõtrariũ aliq̃d ẽm Bal. sed nõ est sua cõtinuatio: sed gl. in d. rub. de obli. τ aduertas, q̃ etiã istã cõtinuatio nẽ sentit gl. hic cõiũgendo ambas simul. Sed potes dicere ẽm Raph. in rubri. ff. de no. ope. nũtia. τ ego late dixi. s. in rub. ꝓemij. q̃ licet communis sententia sit, q̃ rubrice debẽt cõtinuari ad ꝓcedẽtia: hoc nõ est verũ lʒ materie debeãt poni ꝯgruis locis, τ ꝯgruẽter subordinari: ita dicit tex. ꝓprie in. l. ij. ff. de sta. ho. que opi. mihi placet. Et ꝑ hac opi. videt hic tex. in prin. duʒ dicit: superest. vt de actionib⁹ loquamur. q. d. tp̃s est iã post alias materias supradictas. similirer loquit. j. de interdi. i pñ. nõ aũt q̃ ad ꝓcedẽtes titulos ꝓximos possit ꝯtinuari: q. s. tit. j. loquit de obligationib⁹ q̃ ex quasi deli. nas. sequebat ꝯgruẽter videre de obligationib⁹ que proprie ex delicto nascebant: cum in prin. huius libri dixerit de obli. que ex deli. priua. na. τ tñ de hoc dicit in tit. de publ. iud. Et etiã secũdũ opi. gl. τ doc. sequeret q̃ hic nõ fieret continuatio ad ꝓxi. q̃ multi sunt ti. in medio inter tit. de obl. τ istum, τ sic cõtinuatio fieret a remotis, cõtra. d. l. ij. ff. de sta. ho. sʒ tñ q̃ ꝯtinuatio fit etiã ex principio libri, aliq̃ a remotis vt ẽ tex. in. l. j. in princ. ff. si ta. test. nul. exta. τ no. Io. de imo. in rub. de appel. τ est casus hic, q̃ procedit vt ibi dicit Io. de imo. q̃ñ materia media, est cõformis ꝓme materie: vt ptʒ etiã hic. Sed tu ꝑ opi. Raph. primo alleg. tex. in fili in. l. cuʒ de lanionis. §. asinã. de fun. instru. ibi quibuscũq; ꝓxi. copulata procedũt. τ est casus. s. de leg. in prin. τ ibi dixi. τ facit. s. per quas perso. no. acqui. §. fi. circa prin. ¶ In gl. rub. ibi omnes actiones continet sub se. sed cõtra hoc oppo. q̃ eodem modo posset dici, si in rubr. posuisset de actiõe in singulari, cũ actio sit verbũ generale τ oẽs actiões potuisset cõprehendere sicut in diffinitione. ¶ † Sed rñdeo q̃ rubrica ponitur 1
ad declarãdũ, q̃d author intẽdit tractare: facit. l. penul. ff. de iur. τ fac. igno. τ. l. fi. ff. de here. inst. τ facit. l. si quis ex argẽtarijs. §. si initiũ. ff. de edẽ. vñ cũ intẽdit tractare de singulis τ plurib⁹ actionib⁹ in specie, merito rubrica ponit in plurali: τ diffinitio in singulari: q̃ diffinit actio ꝑut est genus. que vnica est. ergo τc. ¶ In ea. gl. in fi. pro ista glo. facit 2
s. de stipu. ser. §. ij. in fi. τ. ff. de stip. ser. l. si cõis seru⁹. ex qua glo. no. † q̃ gerundium significat factũ, seu fieri. Et hec gl. melius loquit q̃ loquat 3
in rubrica. C. τ. ff. de eden. ¶ Ex qua etiã no. cautelã † q̃ quando quis vult tractare de ipso actu, prout est in fieri. tũc debet rubricari per gerundium, q̃d significat τ importat actũ de quo querit: q̃ significat per modum agendi vel patiẽdi, vt in cõtrario. sed q̃ñ vult tractare de effectu actiõis, τ sic de substantia τ qualitate ipsius actiõis, τ tunc debet rubricari ꝑ nomẽ vt hic, q̃d significat substantiã τ qualitatẽ ẽm Bar. τ doc. in rub. C. de edẽ. Ratio est ẽm Butr. in rubrica. ff. de eden. et ibi Raph. fulg. τ Flo. q̃ gerũdia τ participia, deriuant a vbo: τ sic significant per modũ agẽdi vel patiẽdi. τ nomẽ significat substãtiã τ qualitatẽ, vt patet in regulis grãmaticalib⁹. Unde cũ hic nõ intẽdat imperator tractare de modo agẽdi, qualiter debeamus agere τ formare libellos: sed vult tractare de qualitate cuiusq; actionis. ideo rubricauit in noĩe videlicet de actionib⁹. Nã vltra significatũ agẽdi vel patiendi, etiam gerundiũ est aptũ natũ significare necessitatez, vt dicit gl. in. d. rub. de edẽ. nõ tñ ẽm Ful. ibi semp importat necessitatẽ, sicut apparet in ti. de in ius vo. q̃ q̃ in ius vocare sit necessitas, si velit ad suũ peruenire. ¶ Scdo in tit. de postu. nã nec inuitus quis cogit postulare, licet aliq̃ñ sic. l. j. §. ait ꝓtor. ff. de postu. ¶ Tertio in tit. de in litẽ iur. † quia 4
inuitus quis nõ cogitur iurare. l. ij. τ. l. is q. C. de in lit. iur. τ isto modo possunt gl. contrarie saluari. ¶ † Et cõclude de gerũdio. q̃ licet sit ps 5
verbi, tamẽ habet tres casus. s. genitiuũ, τ accusatiuũ, τ ablatiuũ si ponit in accusatiuo, significat causam finalẽ. ff. de dolo. l. j. §. ij. et. l. j. ff. de tuto. τ in aut. ad reprimẽ. in ꝑn. Q̃nq; etiã significat modũ. l. q̃bus diebus. §. fi. de cõdi. et demõ. sed certe modus appellat, q̃ñ cõtinet explicãdum aliquid ab eo ad quẽ refert. vt ibi dicit Bar. τ idẽ si ponat in casu genitiuo, cũ hac dictione cã vel animo. l. is qui eũ telo. C. de sica. ita dt Bar. in. d. exuagã. ad reprimẽ. in ver. nec ex eorũ. si ergo ꝑcussit animo occidendi: q̃ eius ꝓpositũ τ volũtas tẽdunt ad hũc effectũ τ finẽ vt eũ occideret, ꝑ eũ nõ steterit quo min⁹ occideret punit ac si occidisset. d. l. is q cũ telo. Si vero gerũdiũ sit positũ in ablatiuo, si iungit vbo futuri tp̃is ponit ꝯditionaliter. verbi gratia adeũdo ex hac substitutione, erit heres vel si adibit: vt. l. si tu ex parte. ibi Bart. τ doc. ff. de acq. here. sed si iungit vbo ꝑsentis vel ꝑteriti tp̃is, tũc ponit modificatiue τ qualificatiue: vt sic ꝑ se nõ disponat sed calificet verbũ cui adiũgit, vt turbasti me vel turbas me in possessione mea in arando τ arbores incidendo. l. vim facit. ff. de vi τ vi arma. τ predicta sunt vera, si importata per gerũdiũ cõprehendant sub natura verbi, cui adiicit: alias gerundiũ ꝑ se disponit. vt cũ testator instituit filios, alterũ alteri substituendo: nã cũ interponat inter ꝑsonas, quas testator grauare põt vt no. in. l. ratiõe. §. tametsi. ff. ad. l. fal. inducit dispositionẽ, substitutionem vulgarẽ, vel pupillarẽ, si ambo sunt pupilli per. c. j. de testa. in. vj. τ. l. iam hoc iu. in prin. ff. de vul. τ pupil. vel dic plenius ẽm Iaco. but. et Sali. in. l. j. C. de his q latro. q̃ interdũ gerundium significat actum precedentẽ in aliquẽ: vt titi⁹ offendit Seiũ, ipsum vulnerãdo. q̃nq; sui natura significat modũ τ formã rei, vt titius immiscuit se diuinis publice missaʒ cantãdo, vel hereditatis bonoꝝ possessionẽ apprehendẽdo, q̃nq; declarat actum verbi, vt loquitur legendo: quandoq; informat actũ verbi, videlicet facit in serẽdo vel arando vel similibus. l. vim facit. ff. de vi τ vi ar. q̃nq; tamẽ informat vel reprobat actũ verbi, vt titius fideiussit mãdãdo vel nouãdo. ff. de pac. l. in ꝑsonã. §. qui pecuniã. cũ ibi no. in gl. vel titiũ occidit cõsulẽdo vel negligẽdo vt pʒ in gl. extra de offi. dele. c. j. τ ista significata possunt dici largo mõ, significatiua. et sic gerundiũ qualificat verbũ vel nomen cui adiungitur. Sed interdũ ꝯditionẽ facit, q̃ñ iungit vbo futuri tp̃is. d. l. si tu ex parte. vide Ang. τ Io. de imo. et Bar. et Io. de imo. in. l. j. in fi. ff. de cõdi. τ demon.

b
Vperest vt de b actionib⁹ loquamur. Totus iste titulus diuidit in tres partes principales. Primo ponitur continuatio isti⁹ tit. ad precedentes materias. Scdo diffinit actio. Tertio ponit diuisio oĩm actionũ. scdã ibi, actio antẽ. tertia ibi, oĩũ ãt actionũ. Itẽ illa tertia subdiuidit i sex sicut

b ¶ Superest vt τc. Accessi ad Iust. τ dixi sibi: dñe iaʒ satis dixistis ꝑ deo im-

ponatꝫ vestro vo
lumini finē rn̄det
dicēssupeſt vt de
actionibꝰ loqua
mur.ꝑ hoc appet
apte,deſignās ꝙ
priꝰ ꝓmiſi de his
aliqd determina
re,qḋ verū eſt.vt
s̄.de iure na.gē.⁊
ciuil.§.fi.q̄ſi dicat
poſt multos ⁊ va
rios tractatꝰ ſu⸗
pereſt ⁊c.Sed do
mine dixi ego cir
ca actiones quid
ꝓmittis tradere?
Frater ſcire de⸗
bes ꝙ ī toto titu⸗
lo iſto,intendimꝰ
duo facere ſ.diffi
nire actionē ⁊ di⸗
uidere actiones:
vn̄ primo diffinit
actionē,dicēs qḋ
actio nihil aliud
eſt q̄ ius ꝓſequē⸗
di ī iudicio quod
ſibi debeť.⁊ hoc di
cit lr̄a iſta.ſupeſt
⁊c.⁊ hec ē prima
pars,⁊ durat vſqꝫ
ad illum.§.oīum
⁊c. Sed q̄rit hic
do.Jac.vn̄ ſumiť
hec neceſſitas:di
cit ipſe frater di⸗
cam tibi iſta neceſ
ſitas ſumitur ex
hoc,q꞉ totꝰ liber
iſte imo ꝙ plꝰ eſt
totum corpus iu
ris ꝯſiſtit ī tribꝰ.
oē eñ ius q̇ vti⸗
mur,aut pertinet
ad perſonas,aut
ad res,aut ad a⸗
ctiōes.vt.s̄.ḋ iu⸗
re na.gē.et ciui.§.
fin.Jn.j.libro,di⸗
ctū eſt de ꝑſonis.
Jn ſecūdo ⁊ ter⸗
tio de rebꝰ: vſqꝫ
ad locū iſtū:mo⸗
do ḡ ſupeſt vt de
actionibus loq̄⸗
mur.vel ſic.Jſta
neceſſitas pōt ſu
mi a natura ſuc⸗
ceſſorij edicti,vt
ṗmo tractemus
de ꝑximiori:oliꝫ
enim in agnatis
non habebat lo⸗
cum ſucceſſio: vt
ſatis apparet vel
apparere p̄t īſpi⸗
ciēti ꝑ illḋ qḋ no.
ſup.l.j.⁊.ij.ff.de
ſucc.edicto.ordo
th̄ ſucceſſorij edi⸗
cti,eſt poſt patrē
de filio,ſiue poſt
matrē:de filia tra
ct.re vt late pōt
colligi ex q̄dam
l.ff.de act.⁊ ob.l.
filij f.cū ergo tra⸗
ctatū ſit de ob.q̄
eſt mater actio⸗

ſicut ſex ſunt diuiſiōes actionū ꝓncipales,ꝙuis
gl.i.j.e.§.ſi.pōat.xij.⁊ ita poſtea fuit ſecutꝰ.Jo.
in arbore actionū.Pria nāqꝫ diuiſio actionū ē,
q̄ reſpicit cām materialē:q꞉ q̄dā actōes ſunt rea
les,q̄dā ꝑſonales:q̄dā cām miſtā habētes.⁊ iſta
pars durat vſqꝫ ad.§.ſꝫ iſte.Scōa diuiſio ē,q̄ re
ſpicit cām efficiētē:q꞉ q̄dā ciuiles,queda p̄torie
ſūt.⁊ durat vſqꝫ ad.§.ſeq.Tertia ē reſpiciēs cau
ſam finalē:q꞉ q̄dā ſunt rei ꝑſecutorie,q̄dā pena⸗
les:q̄dā miſte ⁊ rei ⁊ pene.⁊ durat vſqꝫ ad.§.oēs.
Quarta ē reſpiciēs cām formalē:q꞉ q̄dā dāť ad
ſimplū,q̄dā ad duplū:q̄dā ad triplū.⁊ q̄dā ad q̄⸗
druplū.⁊ durat vſqꝫ ad.§.actionū.Quinta ē re⸗
ſpiciēs cāꝫ ſubſtātialē:q꞉ q̄dā ſunt bonefidei,q̄⸗
dā ſtricti iuris.⁊ durat vſqꝫ ad.§. ſunt p̄terea.
Sexta ē,reſpiciēs eaꝝ ꝑſecutiōis effectū:q꞉ q̄dā
ſunt ꝑſecutorie ſolidi,q̄dā nō.⁊ durat vſqꝫ ad fi
nē ti.⁊ h̄ ſeqt Bal.hic.¶ Jn gl.ſupeſt.ī fi.tu dic
clariꝰ vt dixi.s̄.ſup rub.¶ No.tn̄ ex gl.ꝙ actio
ē filia obligationis,⁊ ſic ſunt diuerſa qḋ ptꝫ ex
rubrica.ff.de actio.⁊ oblig.q꞉ copula ⁊:poniť in
ter diuerſa.vt no.gl.ī rub.ff.de iur.⁊ fac.ign.ptꝫ
ēt ex diuerſitate diffinitiōis,q꞉ alr̄ diffiniť obli
gatio.s̄.de obliga.in ṗn.⁊ alr̄ actio vt hic.non
obſtāte ꝙ ſtati orta obligatiōe,oriať actio. ⁊ ſic
videať īpoſſibile ꝙ filia ſit eiuſdē tp̄is,ſicut mr̄:
qm̄ ſm ordinē intellectꝰ,priꝰ oriť obligatio q̄
actio.ita ḋt Bal.ī ſimili.in.l.j.in ṗn.ff.de iuſt.⁊
iu.facit.l.iuriſgentiū.§.ſed cū nulla.ff.de pac.⁊
s̄.de.v.obli.⁊ qui mo.re contra.obliga.§.j.in fi.

SVMMARIVM.

1 Verbum nudum ex empto,non eſt actio.
2 Actio eſt de iure ciuili.
3 Forma libelli,in actione iniuriarum.
4 Officium iudicis & actio,an ſint idem?
5 Libellꝰ q̄n fundať ſup actiōe,debēt narrari ea ꝑ q̄ cō
cludať,ꝙ pars teneť ad aliquid dādū vel faciēdū.
6 Iudex denegās officium ſuū,dicitur partē grauare.
7 Appellari poteſt,ſi iudex deneget officium ſuum.
8 Officium iudicis non eſt actio.nec exceptio.
9 Ius ſupueniēs pēdēte iudicio,an veniat eadē ī iſtātia
10 Actio,an ſit ius vel factum.

Actio autem. Quia hic poniť diffi
nitio actiōis,nō ſum
mať q꞉ īperator definiēdo ꝓcedit.¶ No.ergo h̄
diffinitionē actiōis cōcor.ff.e.l.nihil.⁊ qḋ ibi gl.
¶ Jn gl.j.ī ṗn.dic ꝙ tota iſta gl.duo facit Prio
ponit ſignificationē huiꝰ dictiōis Actio.Scōo
q̄rit an actio ⁊ cā ſint idē.ſcōa ibi:⁊ no.ꝙ etiam.
¶ Jn ea.gl.ibi.l.nihil.ſm Jo.fab.no.quot mo
dis ſumiť actio.Sꝫ adde ꝙ q̄rto mō ſumiť ꝓ ad
miniſtratione.vt in auť.vt iud.ſine quoquo ſuf.
§.iuſiurandū.⁊ facit.ff.de admini.tu.l.actꝰ.ſm
Dy.¶ Jn ea.gl.ibi voluit Placēti.dicere.dic
ſm Bal.ꝙ gl.nō bn̄ intellexit argumētū Pla⸗
cē.ſꝫ dꝫ ſic intelligi.vcꝫ ꝙ illud qḋ ḋr argumētū
penes dialecticos,diciť actio penes legiſtas.nā
argumētū penes dialecticos,eſt dubie rei faciēs
fidē:vt Petrꝰ currit.nā ponunť cauſe hoc indu
cētes iſto mō,vcꝫ oīs homo currit:petrus eſt ho
mo:ergo petrꝰ currit.hoc diciť argumentū:ita
cū dubitať vtrū mihi cōpetat actio,ꝓponiť cā
ergo eadē erit qḋ actio vel ſm Dy.⁊ Jo.fab.ali
ter intelligas opi.Placē.vcꝫ certuꝫ eſt qḋ argu
mētū apḋ logicos,poniť ad declarationē dubie
tatis.ſed hoc nō cōponiť ex vna re tantū,ſed ex
pluribꝰ.vcꝫ:maiore:miore:⁊ cōcluſiōe:ita actio
poniť ad agēdū,⁊ poniť ex cā.⁊ cōprehēdit to⸗
tū factū.exemplū peto a te decē,q꞉ vēdidi librū
totū nāqꝫ eſt vnū.⁊ eſt actio.Jtē ꝓ Placē.facit
l.⁊ an eadē.§.actiōes.ff.de excep.rei iudi.q̄ ſic in
duciť,obligatio eſt mater actiōis.l.licet.§.ea ob
ligatio.ff.de ꝓcura.⁊ eā ſequiť vt matrē.ſed ibi
ḋr qḋ ſingulas obligatiōes,ſingule cauſe ſequū
tur:ergo cā ⁊ actio ſunt idē cū ibi nō poſſet loq
de alia cā,q̄ de actione:nō de cauſa materiali ex
qua reſultat obligatio:q꞉ illa ꝓcedit obligatio⸗
nē ⁊ nō ſequiť.¶ Jn ea.glo.ibi.l.licet.§.ea obli⸗

gatio.Tu allega.l.lucius titiꝰ.la.iij.ff.depoſi.in
fine.vbi eſt caſus.¶ Jn ea.gl.ibi:q꞉ vēdidi,eſt fa
ctum dic ⁊ tamē eſt ꝯtractus iſte cauſa obligatio
nis.¶ Jn ea.gl.ibi.l.nō debet.dic q꞉ cōtra patrē
⁊ patronum,medium concludēdi eſt bona fides:
quia bonefidei nō patitur vt locupletur quis cū
aliena iactura,ita dixit ibi Barto.⁊ idē in.l.in⸗
1 famē.ff.de pub.iu.v̄ſi.his expeditis.¶ † Jn ea.
gl.ibi:cōclude ergo.⁊ dic ꝙ licet doctores ſint va
rij.in hoc tamē cōmuniter teneť opi.glo.ſed Dy.
⁊ Bal.cōcordant opi.nam aut queritur de cauſa
immediata,⁊ intelligať opi.Placē.aut de remo
ta.⁊ loquať gl.pro hoc facit.j.de pena teme.liti⸗
gan.§.fi.ſed licet iſta ꝯcordia ſit bona,tu indiſtin
te tene opi.gl.q꞉ ſi cauſa ⁊ actio eſſent idē reo,cui
nō cōpetit actio nō dicereť cōpetere cauſa:qḋ eſt
falſum vt in auť.cā q̄ ſit cū monacho.C.de epi.et
cle.⁊.l.cauſas.cū ibi no.C.de trāſa.⁊.l.clarum.C.
de auť.preſtā.de hoc eſt caſus in.l.ꝙuis.in fi.ṗn.
ff.ad treb.Jtē in naturali obligatione,ineſt cau⸗
ſa ⁊ tamē non eſt actio.igiť ⁊c.l.iuregētiū.§.ſꝫ cū
nulla.ff.de pac.nō ob.argumētum logicorū:q꞉ re
ſpōdeo qḋ materia petitionis:nō eſt actio,ſꝫ pe
titio q̄ fundať in virtute actiōis:ſicut argumētū
in virtute naturalis ratiōis,⁊ tn̄ nō eſt idē cū na
turali ratione nō ob.§.actiones:q꞉ ibi cauſe ex⸗
ponūtur.i.inſtātie.gl.tn̄ ibi aliter exponit,dic ibi
per Bar.⁊ de iſto articulo vide ꝑ Bal.in.l.edita.
C.de edē.ver.tertio ꝓncipaliter queriť,vtrū cā ⁊
actio ſint idē.¶ Jn ea.glo.ibi:q꞉ nō ſunt actio⸗
nes.No.ꝙ nudū verbū ex empto,non eſt actio:
tn̄ eſt nomē actionis cōtractus nominati,⁊ deſi⸗
gnat ex qua materia ⁊ ex quo cōtractu bonefidei
deť actio.l.iuriſgentiū.in ṗn.cū fi.ff.de pact.ſed
nomē de peculio,nō mōſtrat aliquā actionē nec
aliquē cōtractū in ſpecie,ex quo naſcať q꞉ ex quo
libet cōtractu ex quo pōt obligari filius vl̄ ſeruꝰ,
datur actio cōtra patrē vel dn̄m deſcēdēs ex illo
cōtractu ⁊ dať de peculio.i.quatenus extenduť
vires pecu.de iure p̄torio.vt eſt tex.melior de cor
pore iuris.in.l.j.in fi.ff.de cōſti.pecu.ita notanter
ḋt gl.in v̄bo mādati.in.l.iij.§.cui cōgruit.ff.de pe
cu.¶ Jn gl.nihil aliud.ī fi.dic idē no.gl.in.l.nihil.
ff.e.Ex quo no.ꝙ hodie interdū nō differt actiōe.
tu dic qḋ hoc poteſt eſſe verū,in actione in factū:
vt.d.§.fi.ſecꝰ ſi loq̄mur de alijs actionibꝰ:q꞉ mul⸗
te ſunt ſpecies ⁊ differētie in hoc ti.facit qḋ.s̄.di⸗
2 xi in ṗn.¶ † Jn gl.in v̄bo ius ibi rn̄deo ꝙ ciuile
⁊c.No.ex gl.ꝙ actio eſt de iure ciuili.idē vult gl.in
l.ex hoc iure.ff.de iuſti.⁊ iur.vbi vltramontani te⸗
nēt ꝯ. Primo ꝑ.l.indebiti.in ṗn.ff.de condi.inde.
ibi cōditio naturalis eſt:ſed condictio eſt actio.vt
in.§.appellamꝰ.j.eo.ergo actio eſt de iure natura
li vel gētiū.Scōo ꝑ.l.rerū qdē amotarū iudiciū.ff.
re.amo.⁊ ibi oīno vide Bar.in tex.ibi puto de iu⸗
regē.ꝯdici res.p̄terea ꝯctꝰ eſt de iuregent.regulr̄.
vt.d.l.ex hoc iure.ergo ⁊ actiōes,quarū ꝯctꝰ ſunt
cā lꝫ mediāte obligatiōe,qcqd eſt cā cauſe,eſt cau⸗
ſa cauſati.al̄s fruſtra introduxiſſet ꝯctū ⁊ obliga
tionē:niſi etiā dediſſet actionē.l.ij.§.deinde.ff.de
origine iuris.Preterea q̄n vnū habet duo extre⸗
ma:⁊ dubitať cui debeat applicari:applicabiť an
tiquiori.l.in finalibus.ff.finiū regun.⁊.l.fi.⁊ ꝙ ibi
no.ff.de fide inſtru.ſed actio habet duo extrema,
ſ.ciuile ⁊ gētium,ergo applicabitur iurigentium
tanq̄ antiquiori.preterea videť caſus in.l.ij.§.de⸗
inde ex his.coniuncto prin.ff.de orig.iur.vbi diciť
quod actiones ſunt cōpoſite,de iure ciuili.tūc ſic.
Jllud diciť ꝯpoſitū,ꝙ prius erat introductū:ſed
non erat reductū ad ordinē.d.l.ij.in prin.vbi diciť
ꝙ ius ciuile,diciť Papyrianū,non q꞉ Papyriꝰ
aliquid de ſuo introduxerit:ſed leges aliorū inor⸗
dinatas cōpoſuit:⁊ ad ordinē reduxit.ergo ſi ius
ciuile ꝯpoſuit actiones:neceſſario ſequiť ꝙ aliter
erāt introducte de iuregentiū.⁊ ꝑ iſta parte videť
tex.in.l.ſi mādauero.§.ſi cui.ff.mā.Sed communi
ter teneť,glo.⁊ pro ea allegat Bal.caſum meliorē
de mūdo.infra de perpetuis ⁊ tempora.actio.§.
non omne.ibi actiones,que in aliquem ipſo iu⸗
re competuut.⁊ gloſſ.ibi exponit.i.de iure ciui.

nis.reſtat mō vi
deť ⁊ tractare ḋ
eius filia:tertio
modo ſumiť ne
ceſſitas ſic.s̄.vi
dimꝰ de varijs ⁊
multis iuribus:
mō videndū eſt
de effectu iuriū.
Et ꝓpter h̄ di⸗
cit ſupeſt ⁊c.pa
rū eñ eſſet iura
eſſe in ciuitate,
niſi magiſtratꝰ
eēnt q iura red⸗
dere poſſent.Si
milr̄ parū eſſet
obligatiōes eē
natas,niſi eēnt
actiones q̄ obli
gationū ſiue iu
rium ſunt exe⸗
cutiue.

Preterea est casus.in.d.§.deide ex his.retorquēdo ꝯ vltramōtanos.
✠ADNOTATIO. Aretinus erat vltra mōtes ⁊ io gallos,q scripserūt,appellat vltramōtanos.Et itali respectu nostrū appellāt vltramōtanū queadmodū Romani dicebāt Galliā duplicē,cisalpinā ⁊ trāsalpinā:cisalpinā appellabāt Logobardiā ⁊ alias regiões a mōti bꝰ vsq ad apeninū:trāsalpinā vo Galliā nūc nos vo ecōuerso.A.C.
¶ Istā cū qrit de aliquo cōposito,aut cōsideramꝰ illō respectu cause efficiētis:⁊ nō dꝫ illud in nouo inducere.⁊ ita intelligat qd ius ciuile dꝫ papyrū.aut qrit de cā materiali,ex qua cōpellit.⁊ illa cā materia lis imediata,dꝫ introducta a ꝯponēte:facit.l.ab eo.§.cū qs.ff.de acq. re.do.Cū g.d.l.ij.§.deinde.dicat ꝙ actiões sint ꝯposite de iure ciuili, nō ꝯsyderauit ibi cōpositionē imediatā respectu materie:intelligit ḡ ꝙ ius ciuile eas itroducerit.Nec obst.d.l.in finalibꝰ.q: illō ē verū qñ est dubiū,secꝰ qñ est certū cui cōpetat,vel debeat applicari:q: est ca sus legis:vt.j.dicā.nō obst.l.rerū gdē amo.q: qd dꝫ ibi de iuregētiū,dꝫ intelligi qd q est dñs de iuregētiū,auocabit res p actionē scꝫ eiusdē. nō ob.l.indebiti.i pn.q: illa verba naturalis est,debēt intelligi:id est a naturali eqtate introducta ne qs locupletet cū aliena iactura.l.nā natura.ff.de ꝯd.inde.adde fm Sali.in.d.l.ex hoc iure.ꝙ ius ciui.duo facit,q: dat formā agēdi vt hic ⁊ iurisconsulti adinuenerūt.d.§.deide. vel etiā imperatores.l.fi.ver.iō.C.de pscrip.lōgi tēp.sꝫ insgentiū tm̄ vnū posuit,vcꝫ rudē ⁊ antiquā materiā.Itē ex opi.vltramōtanorū,se queret ꝙ ex obligatione naturali,nasceretur actio qd est falsum.vt.l. iurisgen.§.sꝫ cū nulla.ff.de pac.p hoc allegat tex.in.l.in cōmodato.§. sicut.ibi ciuiles actiões.ff.cōmo.⁊.j.e.§.sꝫ ⁊ iste.ibi ex legitimis cau sis descēdunt.vt.j.eo.§.in personā.vbi dicit ꝙ pretor sua iurisditione
3 adinuenit.de quo p Bar.in.d.l.ex hoc iure. ¶ †In ea.glo.ibi sed qd petat.No.ex gl.formā libelli in actiōe iniuriatū,ꝙ debeo estimare in iuriā meā p pecunia:lꝫ iudex ex officio suo,possit refrenare meā esti mationē.argu.l.videamꝰ.§.pe.⁊ fi.ff de in lit.iuran.sed q: gloss.hic nō plene declarat.dic tu formā,vt colligit ex dictis Bar.in.l.iniuriarū. la secūda.ff.de iniurijs.q: debes narrare iniuriā vel cōtumeliā,postea mediū cōcludēdi pōt fieri altero de duobus modis.Uno sic videlicet noluissem esse lucratꝰ centū,vt passus fuissē talē iniuriā.Et alio mo do vcꝫ voluissem potiꝰ pati dānū de centū,ꝙ talē iniuriā pati.Qua re peto per vos cōdemnari dictū titiū,ad dicta centū:q: cū iuramēto ita estimo iniuriā predictā.Addas tu ad tollēdas dubitatiões,⁊ plꝰ ⁊ minus fm ꝙ vobis ⁊ vestre taxationi videbit.nā scire debes ꝙ licet gl.dicat ꝙ statur iuramēto actoris.hoc nō est verū fm Bart.imo ar bitrio iudicis.vt est tex.in.l.sed si vnius.§.seruus meus.ff.de iniurijs.
4 ¶ †In ea.gl.in fi.disputat ergo ista glo.an officium iudicis et actio sint idem,⁊ Bar.tenet ꝙ sic.pro quo facit q: actionis verbo,cōtinet actio in rem ⁊ in psonā ⁊ psecutio.l.actionis verbo.ff.eodē.sed alia.l. cauet ꝙ psecutiones dicunt,que officio iudicis expediūt nō tm̄ actio nis iure.vt.l.pecunie.§.j.ff.de ver.sig.Preterea videt casus in.l.in cau se.la secūda.in prin.ff.de re mi.ibi an alia actio ⁊c.nā dictio alia:est im plicatiua similium.l.fugitiui.cum glo.C.de ser.fugi.
✠ADNOTATIO. Cū actio ⁊ iudicijs officiū idem signifi cent,vide hic Jas.copiose.Antonius Caius. ¶ Ad idē facit.l.ꝙ si minor.§.si.eo.ti.ibi ppria actio.i.pticularis.q.d.in genere actio cōpe tit:⁊ tm̄ cōpetit officiū iudicis.ergo ⁊c.pro hoc etiā facit.l.ij.in pr n.ff. de pto.stipu.Sed fm Dy.hic ⁊ Bal.hoc nō est verū de officio iudicis mercenario est clarū.de nobili vo qd datur loco deficiētis actiōis ꝙ nō sit actio est tex.in.l.qntus.§.j.ff.de ann.lega.ꝙ vero dat loco defi cientis actionis est text.ꝙ non sit actio in.l.plane.⁊.l.fina.ff.de peti. here.Bar.aūt in.l.j.ff.de iurisdi.om.iudi.in ver.quero tamē vtrū offi ciū iudicis ⁊ actio sint idē.tenet etiā istā partē:⁊ dicit ꝙ offim̄ iudicis qd coheret psone iudicis,clarum est ꝙ nō est actio sed est ius faciēdi ea que sibi ex officio incumbunt.ff.de tut.⁊ cura.dat.ab his.l.ius dā di.⁊.l.illicitas.§.qui vniuersas.ff.de offi.presi.Illud aūt officiū iudi cis.qd cōpetit parti,vel ad eius vtilitatē,nō est actio lꝫ habeat simili dinē cum actione dicta.l.actionis verbo⁊ dicta.l.pecunie.§.j.et est dif ferentia in hoc q: actio oritur ex obligatione regulariter.ꝫ.de verb. obli.in prin.⁊ sic psupponit obligationē,quā non presupponit offim̄ iudicis.d.l.quintus.§.j.⁊.l.qui per collusionem.§.j.ff.de actio.empti.
¶ Ex quo infero:ꝙ cū officio iudicis non ꝯueniat diffinitio actiōis, quia licet deducat in iudicio,nō tamē deducit qd sibi debet qd requi ritur in actione:vt hic.igit nō est actio.arg.l.j.§.j.ff.de dolo.⁊ hoc etiā
5 sequit Bal.in.d.l.j.ff.de iuris.oim iud. ¶ †Ex his infert ꝙ qñ libellꝰ fundat sup actiōe,debēt narrari ea per q cōcludat ꝙ pars tenetur ad aliqd dādum vel faciēdū:vt habet plene in.l.j.ff.de edē.⁊.j.pri.§.⁊ ibi dicā:sed qñ libellus format in officio iudicis,dꝫ qs narrare ea p q cō cludat iudici:vcꝫ ꝙ iudex debeat vel possit facere id qd petit:non id ad qd pars teneat.Exēplū est in integrū restitutione petēda a minore: vtputa narrādo in effectu ꝯtractū vel iudiciū ⁊ sniam,aduersus quā vult in integrū restitui ⁊ narrare minorē etatē:⁊ qualr ex hoc est dece ptus siue lesus,vel sui facilitate etatis:⁊ per ꝯñs ꝙ fecit id qd diligēs homo nō fecisset.vel dolo aduersarij fuit lesus.vel simplr ⁊ rectius di cat se ex hoc circūscriptū:q: hoc est verbū ciuile,⁊ importat lesionē:vꝫ sui facilitate vel dolo aduersarij:vt singlr dicit Bal.in.l.fi.C.de in in tegrū resti.qd verbū no.in practica ⁊ ꝯcludit.Quare peto me p vos ⁊ vestrū officiū,aduersus talē ꝯtū vel talē sniam in integrū restitui:vt d.l.fi.l.nā ⁊ postea.§.si minor.ff.de iureiur.⁊ vide oīno no.p Bar.⁊ ibi doc.in.l.j.C.si aduer.rē iud.⁊.l.diuꝰ.ff.de in integ.restit.Et ista colligū tur ex dictis Bar.i.l.j.ver.ex hoc seqt.ff.de iurisd.oīm.iu.q oīa bñ no. Itē ex pdictis appet alia dfia,ꝙ p iterpellationē factā parti,qñ solū cōpetit officiū iudicis,nō ꝯstituit in mora.vt est casus singularis in.l. cū postulassem.in pn.ff.de dā.infect.Rō mētalis,q: ps nō erat ad hoc obligata,ergo nulla iterpellatio eidē fcā potuit eū ꝯstituere in mora: sꝫ iudex posset cogere ptē ad sic faciēdū.ergo est a iudice,⁊ p ꝯñs in iu dicio postulādū:secꝰ in eo qd venit iure actiōis:q: interpellatio vnica ēt extraiudicialis,cōstituit quē in mora.vt no.i.l.mora.ff.de vsur.⁊ est gl. in.l.qui rome.§.coheredes.ff.de vo.obl.⁊.l.fideiussor obligari.§.fi.ff.de fideins.⁊.l.ampliꝰ nō peti.ff.rē ra.ha. ¶ Tertio ex his ēt infert,ꝙ qñ ꝯpetit officiū iudicis,dꝫ misericorditer implorari:vt est gl.sing.i rub. ff.de inter.actio.⁊ ibi de offi.iu.vide p Flo.Rō mētalis,qre opꝫ ꝙ cū misericordia impetret ⁊ obtineat a iudice est:q: cū pars ad hoc nō sit obligata nec istō qd actor vult ꝯsequi,dꝫ sibi deberi:sꝫ iudex ex officio
6 suo gratiā ⁊ misericordiā pōt facere vt actori pstet. ¶ †Aduertas tñ fm Bar.i.l.j.de iurisd.om.iu.ꝙ lꝫ misericorditer dicat debere iplorari offm̄ iudicis:tñ aliqñ si denegat p iudicē,dꝫ grauare ptē.vt.l.j.§.pmit tit.⁊ ibi sing.Bar.ff.de aqua quoti.⁊ esti.secꝰ tñ eēt si resideret i mero arbitrio iudicis:q: si vult pōt illō denegare:⁊ denegādo nō dꝫ grauare ptē:⁊ p ꝯñs nō posset teneri in syndicatu.ita sing.dixit Inn.in.c.si ex de ferijs.p quo vr casus in.l.videamꝰ.§.pe.⁊ fi.ff.de in lit.iur.⁊ ibi hoc no.dñs Pan.de ea.qd sing.no.p statutis vl legibꝰ q aliq remittūt,in
7 mero arbitrio iudicis. ¶ †Ex quo seqt aliud qñ cōpetit offm̄ iudicis: ⁊ iudex grauat ptē,ꝙ pōt appellari si offm̄ iudicis deneget.l.j.C.si se piꝰ in integ.resti.postu.Cū ergo misericorditer imploret,vr ꝙ non sit necessariꝰ libellꝰ in officioso iudicis:sꝫ ꝯriū tꝫ gl.in.l.si de submersis. C.de nauf.lib.xi.vñ Bald.in.l.j.ff.de iuris.om.iud.dixit:aut implorat offm̄ iudi.ad pparationē cause,vl incidēter,⁊ nō reqrit libellꝰ.ita in telligit gl.in.d.rub.de interro.act.aut pncipalr ⁊ tūc reqrit libellus.vt not.offerat.C.de lit.ꝯtest.tu de hoc vide plenissime p Bar.in.l.iij.§. qnto pncipalr est vidēdū.C.de pig.⁊ multū copiose i.l.nec qcq.§.j.ff. de offi.pcōsu.⁊ leg.vbi facit plura mēbra fm Bar.ego allego gl.ord.q:
8 oīa cōplectit in.l.ij.§.dies.ff.qs or.in bo.pos.ser. ¶ †Et aduertas q: supra dixi ꝙ offm̄ iudicis nō est actio vel exceptio.qd no.pro statutis denegātibꝰ actionē ⁊ exceptionē ꝙ p hoc nō impedit implorari offm̄ iudicis.d.l.plane.vt puta dꝫ statutū ꝙ instrm guarētigie vel snia,mā det executiō:⁊ nō possit opponi aliqua exceptio,ꝙ tñ ppter hoc non impedit implorari officiū iudicis ppter qd actor repellit i effectu,ab agēdo.d.l.plane.⁊.l.fi.de peti.here.⁊ ibi Bar.Bal.⁊ Ang.secꝰ si statu tū diceret,ꝙ nulla exceptio vl defensio admittat:tūc ēt nō posset offi ciū iudicis implorari:q: oīs defensio exclusa:ita singulr dicit Bar.i.l. j.§.ij.ff.qd vi aut clā.ver.itē aduerte q: statutū ⁊c.Et ꝙ aliud sit exce ptio,aliud defensio,allego gl.or.in.c.j.i pn.in ver.defensiōis.ex de lit. ꝯtest.in.vj.Et vide Pe.de anch.i cle.j.de sequest.pos.⁊ fru.lꝫ Bal.in l.j.C.de ꝯdi.inde.sibijpsi ꝯriꝰ,teneat ꝯ hoc.idē ⁊ Sali.i.l.ita pudor.C. de adul.⁊ vide etiā Bal.in.l.si nō forte.§.j.ff.de ꝯdi.idē.⁊ late p Jo.de imo.in.l.fi.ff.a qbꝰ appel.nō li.q cōcordat opi.aut actor lucrat cū iactu ra rei,vl nō:dic vt ibi.Ego indistincte teneo opi.Bar.p.l.plane.⁊ p.d. gl.in vo.defensiōis.In gl.psequēdi.i fi.no.ꝙ actio est arma offendibi lis actoris,⁊ exceptio defendibilis rei,de quo plene p Bar.in.l.j.ff.de excep.⁊ qñ opponit in iudicio exceptio,dꝫ fieri bellū ciuile:⁊ qd fortiꝰ est obtinebit.⁊ isto casu dꝫ exclusio ad silitudinē belli natura lis.ita no.dꝫ Bar.an.l.j.C.de li.contest. ¶ In gl.in iudicio.ibi:vel no cturnū furē.dic ꝙ est verū,si aliter nō poterā defendere vel psonā meā vel familiā meā,vel bona mea ⁊ telo se defendit vt est tex.cū gl.⁊ Bar. in.l.furē.ff.de sica.⁊.l.itaqꝫ.⁊ plene Sali.in.l.si tu allegas.C.de sica.qd est vex si iminet pditio magne rei secꝰ rei vilis:q: etiā si telo se defen dit nō pōt eū ēt vulnerare:vt est casus pegrinꝰ i.l.j.⁊ i.l.si ex plagijs.§. tabernariꝰ.ff.ad.l.aql. ¶ In ea.gl.in fi.no.fm Bal.hic istā gl.q tenet singulariter,ꝙ licitū est ppria autoritate capere debitorē fugitiuum. p hoc videt casus in.l.generali.C.de decurio.lib.x.⁊ in.l.j.C.vbi quis decu.vel coar.lib.xj.facit in aut.de pace in.fir.§.j.sed Dy.hic ꝯ q: non psonā sed rē tuā,quā asportat potest auferre.vel qñ suspicat ꝙ asportare debeat:p quo allego duas gl.in.l.quesitū.in prin.ff.de pig.⁊.l.pe. C.de pig.act.sed Bar.in.l.ait ptor.§.si qs debitorē.tenet gl.p supradi cta iura.⁊ hoc est etiā licitū die feriata,ad vtilitatē hominū:quia illis diebus etiam actiones tpe perituri,possunt intētari iuxta.l.j.in fi.ff. de fer.⁊c.significauerūt.⁊ qd ibi per glo.⁊ doc.ex de iudi.et no.Bart. in.l.oēs.C.de fer.et hoc etiā videt cōcedi in ferijs,inductis in honores Dei ⁊ nō tm̄ licētia iudicis,sed etiā ppria autoritate vt est gl.singula ris ⁊ ibi Bar.⁊ oēs doc.i.l.fi.C.de ferijs.⁊ hoc vult Barto.in.d.§.si qs debitorē. ¶ Querit tamē hic Dy.an eoipso ꝙ creditor vadit ad iu dicē,et dicit se habere debitorē suspectū de fuga,debeat concedere fa miliā ⁊ eū capi facere:⁊ cōcludit aut iste iuste timeat:q: vident prepa ramēta,⁊ tūc cōcedet licētia.ar.l.hec aut.in prin.ff.si cui plus q.p.l. fal.qd Bar.in.d.§.si debitorē.intelligit vex si post debitū ꝯtractū no ua ⁊ iusta

na ⁊ iusta cā timoris supuenit:sec⁹ si illa cā suberat tpe ɔct⁹.l.si credi-
tores.⁊ ibi Bar.ff.de puī.cre.⁊.l.q bona.§.de illo.⁊ ibi Bar.ff.de dā.in
fec.⁊.l.si is a quo.ff.vt in pos.le.⁊ ibi Bar.⁊ idē Bart.in.l.si.C.de fer.⁊
Bal. Raph.⁊ Jo.de imo.in.l.ij.§.j.ff.sol.ma.⁊ Bal.in.l.aptissimi.C.
de iudi.⁊ Ang.late in.l.nemo carcerē.in repe.C.de exacto tribu.lib.x.
¶ In qb⁹ locis doc.videnť ɔcludere qd̄ quatuor sunt necessaria,an-
te ꝙ̄ iudex cōcedat licētiā de capiēdo aliquē vt suspectū.Primo
qd̄ creditor ostēdat summatim,saltē semiplene de suo credito.Scdo
qd̄ dicat qd̄ a die ɔcti debiti citra,deteriorauit cōdictionē suā.d.l.si
creditores.Tertio qd̄ nō possidet imobilia,in iurisdictione dicti iu-
dicis vl̄ mobilia sufficiētia:q̄ facil̄r pn̄t occultari.l.sciēdū.⁊ ibi Bar.⁊
doc.in pnci.ff.q satisda.cog.Quarto qd̄ habeat eū suspectū de fuga:⁊
hoc sufficit pbari p iuramētū,qꝛ hoc fit ad finē vt satisdet de iudicio
sisti:vt dicit Bar.in.d.§.si creditorē.⁊ sic nō est magni p̄iudicij:⁊ sic suf
ficit iuramētū.l.thesaurus.ibi Flo.ff.ad exhi.⁊ ita cōiter practicaťma
xime Bonoñ.ego aūt semp soleo practicare,ꝓm dictū singulare An
ge.in.d.l.nemo carcerē.⁊ in.l.si ab arbitro.§.j.ff.q satis.cog.vbi dicit ꝙ
tu debes dicere iudici,qualiter debitor tu⁹ deteriorauit ɔditionē suā
post ɔctū debitū:⁊ qdē notabiliter,⁊ facere summatiꝫ fidē de debito:
⁊ qd̄ nouiter hoc deuenit ad tui notitiā:nō aūt diu tacuisti.d.l.si credi
tores nec etiā sufficeret pua deterioratio.⁊ qd̄ est suspect⁹ de fuga:et
hoc nō sufficit pbari p iuramētū:sed per duos testes idoneos,cū tra
cteť de magno p̄iudicio:vcꝫ de verecūdia ī capiēdo:vt.l.iij.§.suspect⁹.
⁊ ibi gl.⁊ doc.ff.de suspec.tu.qd̄ dicit fore singulariter mēti tenēdū:qꝛ
ppter hoc,multos pcessus capturaꝝ al̄r factos cessari feci.¶ In gl.
in ver.debeť ibi:sꝫ in stricta significatiōe ꝟbi,inducit ista gl.ꝓm Bal.
statuto ciuitatis Bononie caueť qd̄ si qs fuerit negligēs ī petēdo si-
bi debitū,p spatiū quindecim annoꝝ qd̄ postea petere nō possit:qd̄
hoc statutū cū sit odiosum,nō ītelligiť qñ agiť actiōe reali:ex quo qs
nō petit sibi debitū,sꝫ suū.⁊ p hoc allego istā eādē gl.s̄.in ver.tñ gros-
se pōt dici real̄r obligat⁹ ⁊c.vbi gl.aperte vult,qd̄ q teneť reali actio-
ne,nō pprie sꝫ grosso mō dꝛ obligat⁹,⁊ grossa ⁊ larga interp̄tatio nō
capiť in statutis odiosis.l.qcqd astringēde.ff.de verb.ob.⁊.l.iij.§.hec
verba.ff.de neg.gest.¶ In ea.gl.ibi.§.si rē.dic gl.vľ inclinare qd̄ hic so
lūmō diffiniť p̄sonalis actio:⁊ ita firmat in.l.nihil.ff.e.lꝫ aliq allegent
in ɔtrū.⁊ hoc tꝫ hic Pe.sꝫ Dy.qd̄ imo hic vtraqꝫ diffiniať:⁊ mouet p
verba gñalia diffinitionis:q̄ gñal̄r debēt intelligi:vt.l.j.§.general̄r.ff.
de le.p̄stā.lꝫ actio,in gñe diffiniť:⁊ subdit.ī.§.j.de actiōe reali subdistin
guēdo.Primo de ea etiā sentit in diffinitione.⁊ istud credo verū:qꝛ si
nō cōphēdereť etiā realis in diffinitiōe sequereť necessario qd̄ nō esset
actio:qꝛ cui nō cōuenit diffinitio:nec ēt ei⁹ diffinitū.l.j.§.j.ff.de dolo
⁊ tñ clarū est qd̄ est actio:vt.ī.§.j.lꝫ in rē,ergo dꝫ cōphēdi sub diffini-
tiōe,alias diffinitio esset defectiua:lꝫ istud verbū debeť:nō pprie sꝫ
largo nō cōprehendiť in reali actione:vt dicit gl.¶ In ea.gl.ibi.§.fi-
deiussor.dic qd̄ nō vľ verū:qꝛ naturalis obligatio sola,cū non pariat
actionē:vt.s̄.de ob.in pn̄.§ quo ad hāc materiā nō vꝫ:qꝛ natural̄r de-
bitū nō dꝛ deberi:qd̄ hic reqriť:nec actionē parit.l.stichū aut pāphilū
§.naturalis.ff.de sol.Et p̄dicta faciūt,si testator mādat satisfieri ab
herede de oib⁹ debitis qd̄ nō dꝫ satisfieri p hoc debito naturali tm̄.l.
is cui.§.flaui⁹.⁊ ibi Jo.de imo.⁊ Bart.ff.de sol.⁊.l.si fideiussor.§.j.ff.
de lega.j.¶ In ea.gl.ibi:qd̄ nudo pacto debeť.dic ꝓm Dy.qd̄ ibi agiť
ex stipulatu,vt debitor cōstituať in mora,ī eo qd̄ pacto nudo pmisit.
sꝫ Jac.d̄ are.⁊ Pe.ibi tenēt qd̄ de directo ibi agať,ad penā cōmissaꝫ:
nec agiť dispēsatiue nec de facto,sꝫ de iure cōi:cū pena sit d̄ iure ɔmis-
sa,nā simpl̄r pmittēs,vľ pmittere pure.s.dare cū ab eo fuerit postu-
latū.l.eū q.§.quoties.ff.de ver.ob.Eodē mō q pmittit p pactū nudū,
est obligatus soluere eodē tpe ⁊ eadē ɔditione tm̄mō in hoc est diffe-
rētia,qꝛ primā parit actionē,scđa nō:vt.d.§.fideiussor.sicut ergo ille q
est obligat⁹ pacto vestito,interpellat⁹ ɔgruo loco ⁊ tpe,nō soluēs fa
cit existere cōdictionē penalis stipulatiōis:sic ēt ille q pmisit,lꝫ pa-
cto nudo,⁊ postea si nō fecerit qd̄ pmisit,penā videť rēpetijsse:si nō fe
cerit.s.eo mō quo in pactione intelligiť.argu.l.titia.§.idē rñdit.ff.de
verb.ob.⁊ istā opi.seqť Bar.in.d.l.si pacto quo penā.⁊.l.nuda.C.de ɔ
hē.⁊ cōmit.stip.⁊.l.si ita stipn.de ver.ob.ver.sexto pncipal̄r opponiť,
⁊ videť qd̄ etiā ibi incipiat ⁊c.⁊ probať p tex.in.d.l.si pacto quo penā.
ibi:more alioꝝ iudicioꝝ ⁊c.nam de more iudicioꝝ est,qd̄ nemo sine
actione experiať.Preterea certum est,qd̄ sicut ex nudo pacto nō oriť
actio:sic nec ex sn̄ia arbitri.l.j.C.de arbi.lꝫ si aliquis pmittit penam,
si sentētie arbitri nō stetur,exigeť ne litis contest.de facto sup actiōe
in factū ex sentētia arbitri vel stipulatione penali,ad hoc vt pena cō
mittatur:⁊ certe non,sed tunc cōmittitur cū cōmitteretur si sentētia
foret talis ex qua oriretur actio.l.si cū dies.§.fi.cum.l.seqñē.ff.de arb.
ita in proposito cōmittetur per interpellationē factaꝫ extra iudiciū:
sicut si pactio vestita p̄cessisset.facit.l.stipulatio ista.§.alteri.ff.de ꝟ.
obli.que oia no.ad intellectū.l.si titius.de verbo.oblig.⁊.d.l.nuda ⁊c.
ego autē concordo opi.⁊ fateor dictam Jac.Pet.⁊ Bar.fore verum
in se,et procedere qñ interpellatio extraiudicialis,interuenisset pri-
mo:sꝫ in.d.l.si pacto.hoc mō apparet:preterea si fuisset primo inter-
pellatus extra iudiciū,penā precise si vellet stipulator posset cōseq:vt
l.rescriptū.§.si pacto.ff.de pac.⁊.l.obligationi fere.l.fi.ff.eo.vnde dic
qd̄ ille tex.vult qd̄ ibi ex stipulatu agēs,⁊ sic iudicialiter interpellādo
alterū ɔsequiť:aut qd̄ fiat qd̄ in facto ɔuenit:aut si hoc quā primū nō
fecerit.iuxta.l.si re⁹ parat⁹.ff.de proc.ɔsequať qd̄ in penali stipulatio
ne deuenit:⁊ sic ibi apparet ꝙ egit ex stipulatu,tpe quo adhuc pena
nō erat ɔmissa:sꝫ hoc petiť:qꝛ statim ex litis ɔtestatione,si re⁹ nō pa
ret pacto:sperať oīno nasci obligationē ad id ꝙ in stipulatiōe penali
deduciť.arg.gl.hic in ver.seq.¶ In ea.gl.ibi:qꝛ saltē post lit.cōtest.de
beť ⁊c.nota et tene mēti istā gl.ꝙ quoties qs lꝫ a principio actionem
nō hꝫ:tñ si certū est actionē oriri vel sibi ɔpetere,in ipsa litis cōtesta-
tiōe pmittiť agere de facto,etiā inuito aduersario:ꝙ no.ad intellectū
d.l.nuda.⁊ ib̄ voluit Bar.in.d.l.si ita stipulat⁹.ver.ij.ad idē op.d.l.si ti
tius.s̄.eo.¶ In ea.gl.ibi:cū toti populo sit debitū:ergo et sibi ⁊c.dic
hoc falsum p.l.in tāt ū.§.vniuersitatis.⁊ ꝙ ibi gl.⁊ doc.ff.de rerū diui.
¶ In ea.gl.ibi:ppter id ꝙ est ī alterū ⁊ vindicta:tu dic ꝙ nō tm̄ vidi
ctā,sꝫ ēt id qd̄ nobis debeť dicimur pseq in actiōe iniuriarū:vt.§.pe-
na.s̄.de iniu.et dixi.s̄.in gl.in ver.ꝙ̄uis nā debes scire,qd̄ ex quolibet
crīe publico vel priuato,oriť duplex actio ad vindictā publicā.ne de
licta remaneāt ipunita.l.ita vulnerat⁹.ff.ad leg.aql.⁊ ad īteresse par-
tis.l.qꝛ ī noīe.ff.de fal.⁊.l.fi.ff.de priua.deli.⁊.l.fi.ff.de īiur.ꝙ̄uis sit pe
na pecuniaria:si tñ applicabiť fisco,nō tm̄ dꝛ crimīalis sꝫ etiā dꝛ crīa-
liter intētari:vt est tex.cū gl.singulari ī.l.iij.§.j.et ibi Bar.ff.de sepul.
vio.vñ magis ad interesse tuū iuxta.§.pe.s̄.ti.j.diceris pseq ꝙ tibi de
beť:vt.l.grece.§.ij.ff.de fideiusso.et vľ gl.s̄.de iure natu.§.ius aūt gen.
¶ In ea.gl.ibi:erat penes possessorē ⁊c.dic ꝙ nō dꝛ verū,ꝙ̄tū ad.l.q̄
sit ū.qꝛ tpe quo ibi actū fuit,nihil erat in peculio:lꝫ supuenerit pēden
9 te iudicio.¶ † In ea.gl.ibi:similes ⁊c.de hoc dic p Dy.⁊ Bar.ī.l.nō
pōt.ff.de iu.sꝫ ibi Bal.lati⁹ vñ dic cū q̄riť,an ius supueniēs pēdēte iu
dicio veniat ī eadē īstātia:refert:an loqmur ī his reb⁹ q̄ accessorie ve
niūt ī iudicio:aut ī his q̄ pncipal̄r debēt peti.Prio casu.s.ī accesso-
rijs,et ista spectāt ad iudicis offm̄.mercenariū,deseruiēs actiōi ppo
site:⁊ hoc ē verū qñ post li.ɔtest.emergūt vsqꝫ ad sn̄iam,sec⁹ si añ litē
ɔte.vľ post sn̄iam de his oib⁹ ē casus ī.l.ediles.§.itē sciēdū.⁊ ibi glo.
Pau.de ca.ff.de edil.edic.nisi sint cōnexa:qꝛ tūc oī casu veniūt:vt.l.j.
⁊ ibi Flo.ff.de vsu.¶ Scđo casu pncipali,aut loqmur ī iudicio vniuer
sali,⁊ veniūt:vt.l.iiij.C.de peti.he.Et ē rō:qꝛ natura isti⁹ iudicij vni-
uersalis,oia ɔphēdit.l.luci⁹.ff.de fun.instr.Aut in iudicio singulari:
⁊ tūc aut loqmur ī iudicio reali vel q̄si,⁊ ius supueniēs pdest actori.l.
si aūt.§.possidere.ff.de rei vēd.⁊.l.tigni.ff.ad exhi.aut ī iudicijs p̄sona
lib⁹ ⁊ singularib⁹:⁊ tūc aut supuenit ius,ex cā tñ de p̄terito ⁊ fit cōdē
natio ex eadē instātia:vt est casus no.in.l.rē.§.fi.et ibi Bar.ff.de pig.
act.aut supuenit ius ex cā de futuro vľ de p̄sentia.ex cā nata post li.cō
test.⁊ tūc nō venit:imo ī hoc fiet absolutoria.d.l.nō pōt.⁊ qd̄ ibi qdaꝫ
glossatores no.⁊ bñ.lꝫ Jo.glossator ibi dicat aliť ⁊ male:ꝓm doc.ibī.
❋ ADNOTATIO. Addo qd̄ q̄dā sunt iudicia vniuersalia,
q̄dā gñalia,⁊ q̄dā singularia,Judiciū vniuersale est,qd̄ hꝫ noīa iuris,
habētia aptitudinē augmēti ⁊ diminutiōis,vt petitio hr̄ditatꝭ,actio
de peculio,⁊ actio p dote,⁊ deinceps.l.hereditas.de reg.iur.l.vēdica-
tio de rei vēdi.l.qd̄ dꝛ in ꝟbo sꝫ dotis.cū glossa de impēsis ī reb⁹ dota
lib⁹ factis in pādect.Gñale dꝛ de cui⁹ natura venit redditio rōnū.seu
sua natura ad plura est īplicitū vt actio tutele ⁊ negotioꝝ gestoꝝ,re
liqua ꝟo singularia iudicia appellanť,scđm Alex.l.dicta actio.col.j.
ꝟsi.in glo.in ꝟbo emēdari.C.de eden.vbi etiam dixi Ant.Caius.
Tu addas ⁊ aduertas ad id qd̄ dixi ī primo casu p.d.§.itē sciendū.qd̄
accessoria veniūt,qꝛ illud est verū,si illa accessoria nō poterāt peti alia
actiōe,sed tm̄ offō iudicis:sec⁹ si alia actiōe peti poterāt:qꝛ nō inclu-
dunť in eadē instātia cū pncipali,sed alia instātia ⁊ alio iudicio opus
est.l.j.⁊ ibi Bar.⁊ doc.C.de iudi.vbi ille vsure ēt currētes pēdēte iudi-
cio,debebanť p stipulationē alias īterpositā.⁊ hoc seqt An.⁊ Jo.de
imo.ī.l.si qs missuꝫ.§.fi.ff.de dā.ifec.lꝫ ibi Bar.al̄r dicat ⁊ ī.d.l.nō pōt.
⁊ male.Et p̄dicta pcedūt ī actore,an ius supueniēs sibi psit.Quid
aūt ī reo:dic late p Bar.ī.l.j.ff.de excep.ꝟ.qd si exceptio supuenit reo
post litē ɔtest.⁊c.de quo p Jnn.ī.c.ij.de or.cog.⁊ p Jmo.in.l.si mulier.
ff.sol.ma.¶ In ea.gl.in fi.tu dic ꝓꝫ Dy.qd̄ imo dñs,eccl̄ia,⁊ pupill⁹,
dicunť agere ⁊ non ipsoꝝ administratores:p organū tñ ipsi⁹ admini-
stratoris,arg.l.ita tñ.§.gessisse.ff.de admi.tu.optīe facit.l.qd̄ meo.§.j.
de acq.pos.⁊.l.diu⁹.ff.si cui pl⁹ quā p.l.fal.⁊.l.si qs titio.§.j.⁊ ibi Bar.
ff.de leg.ij.⁊.l.q aūt.§.fi.cū.l.sequē.ff.de ɔsti.pecu.⁊.l.si mulier.ff.de do
na.īter vi.⁊ vxo.nā actio affixa ossib⁹ dñi,ab eo nō pōt euelli.l.qs er-
go casus.ff.de peculio:vñ siue agat p se,siue p administratorē,semper
10 dño dꝛ deberi:⁊ qd̄ dño debeť in iudicio attētať.¶ † Altio aduertas
qd̄ Bal.d̄t,qd̄ lꝫ aliq dubitauerint an actio sit ius vľ factū:p.l.si vn⁹.
§.pact⁹.ī pn̄.ff.de pac.⁊ p.l.si pr̄ naturalis.iūcta gl.ff.de adop.⁊ p tex.
s̄.de ꝟ.obl.in pn̄.⁊ p.l.consilio.in fin.ff.de cura.fur.tñ ipse tꝫ hic,qd̄ est
ius:vt hic.hoc latius ipse disputauit ī.l.edita.C.de edē.tu dic qd̄ si ha
bem⁹ respectū ad materiā,ante ipsam formatā:diciť qd facti:⁊ ita in-
telliganť dicta iura.aut postquā est in esse formata,⁊ dꝛ iuris:vt dici
mus de possessione:qꝛ ad ipsam fabricādam ⁊ querendā requiritur fa
ctū:vt.l.iij.ī prin.ff.de acq.pos.et dicitur facti.l.j.§.adipiscimur.⁊.§.si
vir.eo.ti.Sed ea acquisita,diciť quid iuris.l.peregre.in prin ec dē.tit.
⁊.l.non eo min⁹.C.de li.causa.⁊ no.in.l.j.in prin.ff.de acquiren.posses

a ¶ Omniũ aũt actionũ. Hic incipit scḋa pars, ⁊ durat vsq; in finẽ titu li. Sz q̄ Iust. in hoc titulo ponit sex diuisiões actionũ, q̄rũ q̄nq; sunt de ṗncipalib⁹ act. siue de ṗncipalib⁹ diuisionib⁹ actionũ: ⁊ sexta extra uagãs est ꝓut ibi dicet̃: iõ subdiuidas istã partẽ ĩ q̄nq; ptes ṗncipa- les. In quaꝝ p̄ria pte ponit ṗmã diuisionẽ talẽ actionũ: qḋ q̄dã actio nes sunt in rẽ: q̄dã ĩ ꝑsonã. ⁊ durat vsq; ad illuz §. sed iste ⁊c. Ibi ĩcipit scḋa ĩ quã ponit talẽ diuisionẽ, qḋ quedã actiões sũt ꝑto rie, q̄dã ciuiles ⁊ durat vsq; ad il lũ §. sequens ⁊c. Ibi incipit ter- tia: ĩ qua ponit talẽ diuisionẽ: qḋ quedã actio- nes sunt rei per secuto. quedam penales, ⁊ que- dam miste: scili- cet tam realis ꝙ penalis ꝑsecu. ⁊ durat vsq; ad il lũ §. omnes aũt actiones. Ibi in cipit quarta ps: in qua ponit q̄r tam diuisionez actionũ: que ta lis est. Qḋ oĩs actio aut est in simplũ aut ĩ tri plũ, aut in qua- druplũ: ⁊ durat vsq; ad illum §. actionum autẽ, Ibi incipit q̄n- ta pars, qua po nit q̄ntã diuisio nẽ actionuz: scz q̄dã ac. sunt stri- cti iuris: quedã bonefidei: et du rat vsq; ad illuz §. sũt ꝑterea ⁊c. Ibi incipit sex- ta in qua innuit talem diuisionẽ actionũ extra- uagantiuz, ꝙ q̄ dã actiões sunt persecutorie so lidi q̄dam nõ: ⁊ istam diuisionẽ extrauagãtium actionũ ꝑsequit̃ vsq; ĩ finem titu li. Metamus er go q̄ seminaui mus: ⁊ colliga- mus q̄ sparsim⁹ ⁊ redeamus ad primã partẽ: in qua sic pone ca- sum. Dicit Iu- sti. continuãdo processum suũ: ex quo expeditum est primo de ꝑsonis ⁊ reb⁹: supest vt iam de actionib⁹ loquamur: ⁊ hoc in prima parte. Sz pone dñe: iã vi deo qḋ vos vultis tractare de actiõe: dicatis ergo mihi quid est actio? Ad hoc rñdet Iusti. diffiniẽdo actionẽ sic. Qḋ actio nihil aliud est, ꝙ ius ꝓseq̄ndi in iudicio qḋ sibi debet̃: ⁊ hoc in ṗma pte prime diuisio- nis, vsq; ad illũ §. omniũ ⁊c. Hic incipit prima pars scḋe partis in qua Iusti. ponit bimẽbrẽ diuisionẽ act. sed alteꝝ mẽbroꝝ diuisiõis sue nõ ꝓseq̄tur, vcz actionis in rẽ. sz q̄ quedã actiões in rẽ cõpetunt pro re bus corporalibus vẽdicãdis: ⁊ q̄dã ꝓ incorporalib⁹ vendicãdis, vel de negandis: idcirco subdiuidas istã particulã in duas particulares. In quarũ prima pte tractat de actionib⁹ in rẽ, q̄ locũ habẽt ꝓ reb⁹ corpo ralibus. In scḋa parte tractat de actionibus in rem, que cõpetũt ꝓ re bus incorporalib⁹. Prima ps durat vsq; ad illum §. sed iste ⁊c. Et in parte ista, ita ꝓcedit. primo ponit diuisionẽ suã. secundo assignat ra- tionem sue diuisionis, tertio exemplificat tãquam de primo membro sue diuisiõis. His igit̃ breuiter expe ditis ita pone ca- sum. Accessi ad Iustinianũ ⁊ ita ꝓposui coram eo. Domine ego sa- tis bñ video, quid est actio pro deo dicatis mihi ali- quam cõpendio- sam viam vel di- uisionẽ actionis: et ad hoc rñdet Iusti. Amice li- benter dico tibi qḋ oĩm actionuz quibus inter ali- quos litigatores apud iudices or- dinarios vel dele gatos vel etiam apud arbitros cõ- missarios, de qua cunq; re corpora- li vel incorporali agit̃: summa di- uisio ĩ duo gene- ra deducit̃. Aut em̃ omnes actio- nes sunt in rẽ, aut in personam. Et qḋ ista diuisio sit bona, liquet tali ratione. Nã qui- cũq; ĩ iudicio ex- periat̃, aut agit cum eo qui obli- gatus est ex con- tractu vel quasi, aut ex maleficio vel q̄si, aut alijs quibusdaz modis idest ex varijs cau sarũ figuris. ⁊ hoc casu quando agit contra eum qui aliquo ꝑdictoruz modorũ obliga- tus est, ꝑdite sũt actiones in per- sonam per quas actor intẽdit ad- uersarium suum aliquid ei dare, aut facere opor- tere: aut agitur cum eo qui nullo iure est sibi obli- gat⁹, scz ꝑsonalr̃ est tñ obligatus realr̃ mouet ei ta- men controuer- siã de aliqua re, et in hoc casu ꝑdite sunt actiões in rẽ. Cũ ergo q̄cũq; agit: aut agit ꝯ eũ q est sibi obligat⁹, ⁊ tũc ꝯ eũ hz locũ actio in ꝑsonã, aut ꝯ eũ q nullo iure est sibi obligat⁹: ⁊ tũc habet locũ actio ĩ re: ⁊ plurib⁹ modis agi nõ potest: liquet igitur manifeste qḋ supradicta diuisio bona sit. Sz dñe iã video qḋ diuisionẽ vestrã satis ꝓbabili rõne ꝯfirmastis: ꝓ deo si plz ponatis mihi fami- liare exẽplũ qualr̃ agit̃ cũ eo q nullo iure est mihi obligat⁹, ad h̃ rñdet Impator. Amice ponam⁹ ꝙ aliqs possideat aliquã rẽ corporalẽ quã titi⁹ affirmat esse suã ⁊ ille q possidet dicat rẽ illã eẽ suã: nã ĩ casu nr̃o, si Titi⁹ rẽ illã suã esse intẽdat: ⁊ a possessore iure dñij eam vẽdicet. tũc actio in rem locũ hz. ⁊ hec dicunt̃ in hac pte vsq; ad illũ §. eque si agat.

1 Relatiuum quis vel qui ponit̃ aliq̄n declaratiue.
2 Actio coram arbitratore, non proponitur.
3 Mistum sub simplicibus, comprehenditur.
4 Actio in rem scripta, rem non concomitatur.
5 Contractus appellatiõe, cõtinetur quasi cõtractus.
6 Statuto si caueatur, quòd mulier nõ possit cõtrahere sine certa solennitate, an poterit quasi cõtrahere?
7 Forma libellandi, in actionibus personalibus?
8 Actio in rem ad hoc vt causet̃, quę requirantur?
9 Qui victus de mendacio, priuatur possessione.
10 Libellus in rei vendi. quomodõ formabitur?
11 Agens rei vendi. an cogatur in libello exprimere cã quare est dominus.
12 Agens siue reali siue personali, in dubio semper vi- detur intentare omne ius suum.
13 Forma interrogatorij pręparatorij iudiciorum.

Omnium autem actio- num[a].

a ¶ Actionũ aliq̄ sunt reales, aliq̄ ꝑsonales. Personalis est, que ꝑsupponit debitorẽ obliga- tũ: sed realis nõ, sz iõ ꝯ eũ ꝯpetit: q̄ possidet. h. d. Et diuidit̃ in duas ptes. Prio diuidit̃. Scḋo mẽ bra declarat. scḋa ibi: nãq;. Nã totus iste titul⁹ ꝓ cedit ꝑ diuisionẽ actionũ: vt dixi. s̃. in pn. ⁊ hec ẽ ṗma ⁊ ṗncipalis diuisio. ¶ No. ꝙ sicut actio rite ⁊ recte ꝓponit̃ corã iudice: vt aut̃. offerat̃. C. d̃ lit. ꝯte. ita ẽt corã arbitro: vt h̃: q̄ iudici eq̄parat̃. l. j. cũ materia. ff. de arbi. ⁊ dicã cũ gl. ¶ Not. ẽt qḋ ꝑ oĩ re, ꝑdite sunt actiões qḋ ĩtellige veꝝ, si dicta res ẽ ĩ ꝯmercio nr̃o: al's sec⁹: vt. s̃. de inuti. stip. in 1 pn. ¶ † No. ibi qb⁹. qḋ relatiuũ qs vl̃ q ponit̃ ali q̄n declaratiue: de q̄ ꝑ Bar. ⁊ doc. in. l. oẽs ppl̃i. in pn. de inst. ⁊ iur. ⁊ ꝑ Bar. ⁊ Bal. ⁊ alios ĩ. l. j. C. de summa tri. ⁊ ꝑ Bar. in. l. illa tñ adiectio. ff. de leg. ij. vbi ꝯcludũt qḋ aut q̄litas q̄ ꝑ relatiuũ qs vel q adijcit̃, ꝯpetit cuilibet de suo gñe: ⁊ tũc ponit̃ de claratiue: vt. d. l. oẽs ppl̃i. ⁊. d. l. j. aut nõ competit cuilibet d̃ suo gñe: ⁊ tũc aut relatiuũ põit̃ sine co- pula, ⁊ ponit̃ restrictiue: aut cũ copula ⁊ ponit̃ ar gumẽtatiue. ¶ No. ibi: sũma diuisio: qḋ oĩs bõa diuisio aũt ẽ bimẽbris: aut ad bimẽbrẽ oz posse re duci: vt h̃ ĩ gl. ¶ No. ibi: aut ĩ rẽ sunt. qḋ actio rea lis, est actio. ⁊ ꝑ ꝯñs diffinit̃. s̃. e. in pn. sz ibi gl. du bitauerit: dic vt ibi dixi. ¶ Not. ibi ex maleficio. qḋ agẽs ex maleficio, põt dicere: aduersariuz sibi obligatũ: ⁊ ĩtẽdit sibi dari oportere: ꝯcor. gl. s̃. de iure natu. §. bella. ⁊ ẽ tex. ĩ. l. grece. §. sz si ex delicto ff. de fideiuss. dic vt. s̃. dixi. ĩ pn. ĩ gl. magna. ¶ No. ibi sibi dare oportere formã ⁊ mediũ ꝯcludẽdi in actiõe ꝑsonali: d̃ quo dicã cũ gl. ⁊. j. §. pxi. ¶ No. ibi nullo iure: qḋ q tenet̃ actiõe reali, nõ põt dici aliquo mõ vel iure obligat⁹ personaliter sed reali ter ⁊ grosso mõ: sicut notauit gl. s̃. ĩ pn. in gl. mag. No. ibi possidebat: qḋ possessio parit aduersario actionẽ in rẽ. ꝯcor. l. j. C. de alie. iu. de quo ibi ꝑ gl. ⁊ doc. bñ facit. l. offm̃. ff. de rei vẽd. dũmõ ex parte agẽtis, insit dñiũ: ⁊ ꝑ consequẽs in rei vẽdicatio ne duo extrema habilia req̄rũt̃: vcz dñiuz ex pte agẽtis, possessio vel detẽtatio cõuẽti, cũ potesta 2 te rei restituẽde. d. l. officiuz. ⁊. j. dicã. ¶ † In glo. in ver. arbitros. in fi. dic meli⁹: facit. l. pe. C. de ar- bi. sed corã arbitratore non ꝓponit̃ actio: q̄ co- rã eo nõ ꝓcedit̃ ordinarie. vt no. Spec. in ti. de li bel. cõcep. §. restat videre. ⁊ Bar. in. l. societatẽ. §. arbitrorũ. ff. ꝓ socio. q̄ arbitramentum, est que- dam transactio: vt no. gl. in aut̃. vt diffe. iudi. §. j. ¶ Ex quo no. qḋ arbiter ⁊ iudex, equiparant̃. l. j. ff. de arbi. ⁊ tam in principio iudicij, ꝙ ĩ medio ⁊ fi. in prin. eniz q̄ corã vtroq; porrigitur libell⁹ rite ꝯceptus, vt hic in aut̃. generaliter. C. de epi. ⁊ cleri. In medio q̄ sicut coram iudice fiũt pro- batiões: vt. l. quinquaginta. de proba. ita corã ar bitro. l. pe. C. de arbi. q̄ ꝓbationes faciunt fidez in quolibet alio iudicio. d. l. pe. ĩ fi. qḋ nõ est ĩ ꝓ- bationib⁹, factis corã arbitratore nisi fuerint in ordĩe iudiciario recepte: vt. l. fi. ⁊ ibi But. ⁊ Bar to. ⁊ doc. C. de testi. Itẽ in fi. q̄ sicut iudex debet iudicare sup toto. C. si aduer. rẽ iudi. l. j. ita ⁊ arbi ter: vt. l. quid tamẽ. in ṗnci. ff. de arbi. Itẽ vterq; põt statuere diẽ solutioni fiẽde. d. l. quid tamen. §. solutioni. iũcta. l. si debitori. ff. de iud. Itẽ vter q; fert sñiam in scriptis. d. l. pe. cõiuncta. l. iij. C. de senten. ex peri. reci. ita dicit Flo. in. l. j. ff. de ar bi. Et lz sit aliquantulũ extuagãs: tñ adde alias cõformitates: q̄ tpa que dant̃ iudicatis a iudi- ce, dant̃ iudicatis ab arbitro. l. si cum dies. §. fi. cũ l. seq. ff. de arbi. iũcta. l. iiij. §. si quis condẽnat⁹. ⁊ ibi gl. ff. de re iudi. Scḋo, q̄ vterq; iudicat, etiaz sup accessorijs ⁊ etiã super incidenti. ⁊ per cõse- quẽs etiã arbiter iudicat super fructib⁹: licet de fructib⁹ non sit cõprehensum in cõpromisso: nec etiã in libello. ⁊ est tex. cũ gl. sing. in. l. non distin- guem⁹. §. de officio. ff. de arbi. qḋ forte dz intelli- gi ꝓm. l. ediles. §. itẽ sciendũ. ff. de edil. edic. ⁊ dixi s̃. in fi. pn. Et qḋ de accessorijs possit cognosce- re: vr̃ casus in. d. l. nõ distinguemus. §. itez nõ est cogendus: ⁊ ita tz Io. an. extra de arbi. c. ex pte. ⁊. c. dilecti. de quo ꝑ Flo. in. d. §. de offõ. Tertio, sicut iudex põt eadẽ die sup expẽsis ⁊ accessorijs omissi iudicare. l. paul⁹. ff. de re iud. ita ⁊ arbiter: vt est gl. sing. in. l. ⁊ qui arbiter. ff. de arbi. Quar- to, sicut iudex põt iubere ex cã ṗncipali, coram se personaliter ꝯparere. l. fi. cũ ibi no. C. de ꝓcu. ita ⁊ arbiter. d. l. nõ distinguem⁹. §. si dñicum. in glo. Quinto, vterq; potest deferre iuramentũ in litẽ: vt no. gl. ĩ. l. nõ ex oĩb⁹. ff. de arbi. Sexto, neutri⁹ valet sentẽtia cõtra ius ꝯstitutionis: vt no. gl. ⁊ doc. in. l. diez ꝓferre. §. stari. ff. de arbi. Septimo, vterq; facit litẽ suam, male iudicãdo. l. pen. C. de pac. vbi est cas⁹ singu. ¶ Unũ tñ aduertas qḋ li cet arbiter ĩ ꝑdictis casib⁹ eq̄paret̃ iudici, tñ eq̄- parat̃ iudici nõ habẽti merũ ⁊ mistũ imperiũ: ⁊ sic eq̄parat̃ minorib⁹ magistratibus: vt no. gl. in d. l. nõ distinguem⁹. §. de libera. Octauo, vterq; põt mulctare ad penã applicãdã pti: vt no. glo. Bar. ⁊ Bal. in. d. l. nõ ex oĩb⁹. Et ẽt aduerte, qḋ q̄n arbiter iuris de necessitate eligit̃: vt ĩ cã suspi ciõis: ⁊ in. c. cũ speciali. de offi. dele. est iudex dele gat⁹. l. fi. vbi est cas⁹. ⁊ ibi Bar. C. de iud. ¶ Dif- ferũt ĩ plurib⁹, ꝓm doc. Prio, ꝙ iudiciũ reddit̃ in ĩuitũ. l. inter stipulantẽ. §. j. de ver. obli. ⁊ com- promissum in volẽtẽ. l. iij. ff. de arbi. Itẽ corã iu- dice ꝯtrahit̃ ermodicium. l. ⁊ post. §. fi. ff. de iudi. nõ corã arbitro. l. ij. C. de arbi. Tertio, nõ cogno- scit arbit̃ de pena ꝯpromissi. l. quid tñ. §. fi. ff. de arbi. nisi

arbi.nisi ꝫm formā singularē Bar.ibi quā tene mēti:sꝫ Bal.ↄ̄riuꝫ te-
nuerit,in.l.j.C.de his q̄ pe.no.secus in iudice.l.si societatē.§.arbitro-
rū.ff.ꝑ socio.Quarto ex laudo,de iure antiquo nō dabat̄ actio.l.j.C.
de arbi.hodie sic,si fiat cōpromissum ꝫm.l.cū antea.C.e.ti.de arbi.se-
cus si ex snīa iudicis.l.actori.C.de rebꝰ cre.⁊ iureiur. Quinto q̄ snīa
arbitri,etiā ex cā sui natura famosa,nō infamat.l.qd tñ.§.si arbiter.ff.
de arbi.⁊ est tex.no.in.l.qd ergo.§.ex cōpromisso.⁊ ibi vide Bar.ff.de
infami.vbi elegāter dicit,ꝙ si ex forma statuti snīa arbitri meret̄ exe-
cutionē:vt snīa iudicis tnuc infamaret:q̄ snīa dici pōt,⁊ ex ea oritur
actio:sꝫ snīa iudicis semꝑ īfamat,si cā sit famosa.l.j.⁊.ictus.ff.de īfa.
⁊.l.infamē.ff.de pub.iud.¶ Sexto instātia iudicis,trāsit in heredeꝫ.
l.si cū hoīem.⁊ ibi late Bar.⁊ Ang.ff.de fideiuſ.⁊ nō instātia arbitri.
l.diē.§.j.ff.de arbi.qd est verū,etiā si in cā sit ↄclusum:⁊ ꝑ arbitrū iam
esset determinatū in mēte,qd esset facturꝰ:vt ibi no.Bar.⁊ Bal.al-
legat Inno.ex̄ de arbi.c.ex ꝑte.⁊ vide Flo.i.d.§.j.¶ Tu addas alias
differētias.Primo ꝙ si stat ꝑ iudicē quominꝰ in cā ꝓcedat̄,nō currit
instātia ipso iure ꝫm gl.in.l.sꝫ ⁊ si pretorē.in ṗnc.ff.ex q.cau.ma.secꝰ si
stat ꝑ arbitrū.l.si cū dies.in ṗn.ff.de arbi.Scdō morte arbitri,finit̄ cō
promissum ⁊ eiꝰ instātia.l.sꝫ ⁊ si interpellatꝰ.§.fin.⁊ ibi no.ff.de arbi.
secꝰ in iudice.l.mortuo.ff.de fideiuſ.Tertio clericꝰ vel sacerdos,nō po
test esse iudex in actibꝰ seculariū.l.repetita.cū ibi nota.C.de epiſ.⁊ cle
ri.⁊ tñ pōt esse arbiter iuxta.l.nō distinguemꝰ.§.sacerdotio.ff.de ar-
bi.Quarto corā arbitro,nō hꝫ locū reconuētio.d.l.nō distinguemꝰ.§.
itē si qs.⁊ ibi gl.⁊ Bal.q allegāt.l.si de meis.in ṗn.eo.ti.⁊ allegant ca
suꝫ in.c.dilecti.e.ti.secꝰ in iudice:vt.l.fi.⁊ in auſ.⁊ ↄsequēter.⁊ ibi hoc
no.Bar.C.de sent.Quinto iurisdictio iudicis pōt prorogari:ēt taci-
te:iuxta.l.j.⁊.ij.ff.de iudi.secꝰ in arbitro:vt est casus in.d.l.nō distin-
guemꝰ.§.itē si qs.Sexto si iudex recusatꝰ vt suspectꝰ vltra ꝓcedat,ꝓ
cessus est ipo iure nulliꝰ.l.j.C.si qua ṗdi.pote.⁊ no.Bar.ī.l.q̄ poterat.
ad treb.sꝫ nō sic in arbitro q̄ ꝓcessus tꝫ:lꝫ obstet exceptio.d.l.nō di-
stinguemꝰ.§.cū quidā.Septimo re euicta ꝑ snīam arbitri,nō dat̄ eui-
ctio secus si ꝑ iudicē.l.si dictū.§.j.iuncta.l.nō tñ,ff.de euic.Octauo ar-
biter,nō pōt mulctā extraordinariā applicando fisco indicere.⁊ iudex
sic si est de maioribꝰ magistratibꝰ.d.l.nō ex oībꝰ.⁊ ibi gl.Nono maior
xvij.annis minor.xx.de ↄsensu partiū,ēt ab inferiore a ṗncipe pōt iu
dex delegari.c.cū.xx.ex̄ de offi.deleg.sꝫ nō pōt esse arbiter.l.cū de lege
ff.de arbi.⁊ rōnem dr̄ie vide ꝑ Lap.⁊ Jo.de imo.in.l.quidā ↄsulebat.
ff.de re iudi.¶ Decimo furiosus q hꝫ dilucida internalla, pōt esse iu
dex:sꝫ nō arbiter.l.cū furiosus.iuncta glo.ff.de iudi.Undecimo iudex
exequit̄ snīam suā:sꝫ nō arbiter:vt no.in.l.a diuo pio.in ṗn.ff.de iudi.
Duodecimo infamis pōt esse arbiter:vt.l.pedius.⁊ qd̄ ibi no.ff.de ar
bi.sꝫ nō iudex.l.ij.C.de dig.lib.xij. Tertiodecimo snīa iudicis, vena-
lis,est ipso iure nulla.l.venales.C.qñ ꝓuo.nō est neceſ.sꝫ nō sic in snīa
arbitri.l.ita demū.⁊ ibi gl.ff.de arbi.⁊ rōnem dr̄ie vide ꝑ Jmo.in.l.di
uus.ff.d̄ re iudi.Decimoquarto,iudex hꝫ iurisdictionē:sꝫ nō arbiter,
q̄ hꝫ tm̄ notionē.l.ait pretor.§.j.ff.de re iudi. ¶ Decimoquinto iu-
dicis ordinarij est fauorabilis,⁊ extēdenda:vt in.c.P.⁊.H.de offi.de
lega.⁊ no.in.c.fi.de rescrip.nō sic in arbitro.l.iij.ff.de arbi.⁊.l.nō distin
guemꝰ.§.de officio.Ultimo.snīe arbitri eque vel inique,stari dꝫ.l.idē.
§.stari.de arbi.q̄ nō pōt vel appellari, vel de nullitate dici,vel recurri
ad arbitriū boni viri.d.§.arbitrorū.qd̄ intelligo verū,nisi cōpromissū
sit qd̄ de iure debeat iudicari:q̄ tunc si nō iudicat ꝫm ius:q̄ absoluit
cōdemnandū,nō dꝫ appellari nec recurri ad arbitriū boni viri:sed dꝫ
dicere snīam nullam:⁊ suꝑ nullitate tm̄ se fundare:rō q̄ nō iudicādo
de iure,nō seruauit formā sibi datā:ergo snīa nulla.ita dicit singulari
ter Bar.in.d.§.stari.⁊ in.d.§.arbitrorū. Et hoc verū est,nisi ex forma
statuti qs coactus fuerit cōpromittere,sicut sunt cause coniūctorum:
q̄ snīa arbitri isto casu,appellabit̄:vt est tex.⁊ ibi Bar.in.l.fi.ff.a qui.
appel.lice.vel nō:secus in iudice:q̄ semper appellat̄.⁊ in magnis ⁊ in
3 paruis causis.l.⁊ in maioribꝰ.C.de appel. ¶ † Jn glo.in verbo sum-
ma.No.ex ista glo.q̄ semꝑ allegat̄ ad hoc qd̄ sub simplicibꝰ,cōprehen
ditur mistū siue cōpositū.Et iō ꝫm Jac.but.⁊ Bal.hic facit qd̄ si sta-
tuto cauet̄,qd̄ macellarij sint immunes a collectis,⁊ aliqs sit macella
rius ⁊ piscator:qd̄ iste etiā erit immunis.¶ Jtē inducit̄ ad vulgarem
questionē,si qs hꝫ ꝑtātē legitimādi spurios:itē incestuosos: qd̄ si qs
est spurius ⁊ incestuosus,simul legitimari poterit.ar.huiꝰ gl.⁊.l.ij.in
prin.cū gl.ff.de ꝟ.ob.sꝫ Bar.dicit in.d.l.ij.ꝙ ex benignitate, mistū cō
tinet̄ sub simplici:vt est casus in.l.si ita.in ṗn.ff.de libe.⁊ posth.vbi il-
lud idē tꝫ:vñ cū legitimare ꝓcedat ex benignitate ṗncipis,late dꝫ in-
terꝑtari.l.bñficiū.ff.de ↄstitu.prin.secꝰ in odiosis:vt est text.in.l.vim
passam.§.ṗscriptiōe cū ibi no.ff.de adul.Jtē etiā secꝰ est,de rigore iu-
ris:ꝑ hoc Bal.hic allegat tex.in.l.qd ergo.§.itē si alteriꝰ.iūcta.l.j.§.fi.
ff.de infami.vbi vr̄ inui,ꝙ cōprehēdat̄ mistū ⁊ snīa:⁊ non ex ꝓprio si-
gnificato:⁊ sic ex interꝑtatiōe q̄ nō cadit in statutis vel penalibꝰ:⁊ h̄
ibi sequit̄ Ang.lꝫ alia rōne:q̄ aut sumꝰ in separabilibꝰ:⁊ iudicamꝰ de
misto,sicut de simplici:al̄s secꝰ:vt in auſ.de nō eligē.secū.nub.in ṗnc.
sꝫ Jo.calde.⁊ Jo.an.in.c.at si clerici.de iudi.tenēt simpl̄r,qd̄ talis le-
gitimari nō poterit ꝑ.d.§.ṗscriptiōe.sꝫ Raph.cuma.i.d.l.ij.dicit aut
talis legitimatio,nō est ṗiudicialis:vt q̄ sit pr̄e viuo eo postulatꝰ:et
tūc late dꝫ intelligi ⁊ cōprehendi,casum mistū:⁊ sic nō tm̄ ex ꝑte legi-
timātis.d.l.beneficiū.sꝫ ēt ex parte legitimati:vt est tex.no.in.l.si ita
facta.ff.de iniu.testa.vbi exheredatio q̄ est odiosa,facta sub simplici-
bus cōprehēdit casum mistū:⁊ iō hoc ꝓcedit q̄ ꝑ dictionē vel:ibi po-
sitā,apparet de mēte testātis:si aūt esset alteri ṗiudicialis,vt qñ fie-
ret legitimatio post mortē pr̄is:iuxta no. ꝑ doc.in.l.gallꝰ.§.⁊ quid si
tm̄.ff.de libe.⁊ posth.tūc isto respectu,est restringēda.l.ex facto.ff.de
vulg.⁊ pup.⁊ ita intelligat̄.d.§.ṗscriptiōe.Sꝫ qdā doc.solēnis.d.An-
to.de rose.de are.in quodā suo tractatu nataliuꝫ, in scdō libello in cā
mrīmoniali.ꝟ.sꝫ iuxta hoc q̄ro:aliqs hꝫ potestatē legitimādi ⁊c.tꝫ in
effectu qd̄ dixi ꝫm Raph.⁊ ꝑ ↄ̄ñs dicit,ꝙ si hr̄ respectꝰ ad ↄcessionē
gratie:⁊ tūc late pōt intelligi ꝫm opi.Bal.⁊ poterit talē spuriū ince-
stuosum:⁊ sic mistū legitimare:vñ nemine ↄ̄dicēte,poterit legitima-
re sꝫ inspecto effectu legitimationis,odiosa est talis legitimatio:ꝑ h̄
facit qd̄ hr̄ in.c.ij.de fi.ṗsbr.in.vj.⁊ iō nō cōprehēderet̄ casus mistꝰ,in
preiudiciū tertij:⁊ ita intelligat̄ opi.canonistarū.argu.no.in.l.venia.
cū simil.C.de in ius vocā.sꝫ Jmo.in.d.l.ij.decit qd̄ respectu legitima-
tionis,dꝫ late intelligi vt est casus q decidit istā qōnem.c.qd̄ delicto.
de ↄsang.⁊ affi.facit.d.l.bñficiū.sꝫ nō ī legitimatore siue legitimato.
d.§.ṗscriptiōe.⁊ ita dicit Jo.and.in Spe.q fil.sint legi.in rub.tu autē
dicas ꝙ ēt ex parte legitimātis ⁊ legitimati,est late interpretāda qñ
nō tractat̄ de ṗiudicio tertij ꝫm opi.Raph.in gl.in ꝟ.in rē.ibi.q̄ reꝫ
cōcomitat̄,dic de rei ven.vtili vel directa:dicā.j.eo.§.in gl.possideat.
4 ¶ † Jn ea.gl.in fin.dic,melius facit tex.in.l.qs ergo casus.ff.de pecu.
¶ Sed ex̄ gl.instat:q̄ actio in rē scripta,rē cōmittat̄:⁊ tñ nō est rea-
lis:vt.j.eo.§.quedā.sꝫ solue vt ibi videbitis: q̄ ius agēdi ex reali,orit̄
ex ipsa re ⁊ ipsi rei cōpetit.⁊ ↄ̄ ipsaꝫ rē:vt hic:⁊ ī simili dicimꝰ,de ser-
uitute debita fundo.ff.de neg.gest.l.q aliena.§.fi.⁊ dicā.j.§.ꝑxi.⁊ sic ī
actione ꝑsonali in rē scripta:vt.d.§.q̄dā.¶ Jn gl.ꝑ quas.in fi.⁊ in gl.
dare.⁊ in gl.facere.in fi.dic has gl.statim declarabo.j.e.§.in gl.in ver.
5 alijs.¶ † Jn gl.alijs.ibi:nec eñ de his.s̄.dixerat. ¶ No.ex glo.ꝙ ap
pellatione ↄ̄ctus,cōprehēdit̄ quasi ↄ̄ctus:tu dic ꝙ lꝫ gl.reprobet istaꝫ
primā:tñ Bar.in.l.j.ī prin.ff.e.tꝫ istā:q̄ reꝑhensio glos.hic vr̄ ꝓcedere
ꝫm ordinē titulorū,positorū in isto libro:sꝫ ordo iuriscōsultorū in di-
gesto est ↄ̄,q̄ primo ibi ponit̄ de obli.ex ↄ̄ctu.scdō de obli. ex malefi.
vt.l.j.vsq̄ ad.l.ex malefi.in.prī.ff.eo.⁊ postea sequit̄ qd̄ dicit de varijs
figuris causarū.⁊ ponit̄ de oblig.ex quasi ↄ̄ctu vel quasi malefi.d.l.ex
malefi.§.j.⁊ ꝑ totā.l.¶ Ex quo sequit̄ ꝫm Bar.ꝙ de mēte iuriscōsul-
ti,ibi fuit quod ex quasi delicto:vel ex quasi ↄ̄ctu sint ex varijs figuris
causarū.No.ergo ꝫm Bar.qd̄ appellatione ↄ̄ctus,nō venit quasi con
tractus:fortius dico:q̄ etiā ꝫm ordinē Jmperatoris,hic non cōpre
henditur quasi ↄ̄ctus appellatione ↄ̄ctus : al̄s nō fuisset necessarium
qd̄ poneret̄ titulus de obligationibus ex quasi ↄ̄ctu:nec de obliga.ex
quasi malefi.⁊ istam sententiā hic sequit̄ Bal.allegat tex.in.l.ex con-
tractibus.ff.eo.qd̄ facit ad no.in auſ.sacramēta. C.si aduer.vē.vbi sta
tutum loquēs in cōtractu,trahit̄ ad quasi cōtractū vel ad contractuꝫ
improprie:qd̄ doc.ibi intelligūt procedere,ꝓpter periculū iuramēti:
al̄s secus q̄ illud esset ex extēsione:⁊ nō ex proprio significato,qd̄ nō
habet locū in penalibus vel odiosis.l.quicqd astringende.ff.de verb.
obl.facit.l.omnē.cum gl.ff.de iudi.⁊.l.labeo.⁊.l.sabinus.⁊ qd̄ ibi Bar
to.ff.de verb.signi.⁊.l.epistolam.in prin.ff.de pac.coniūcta.l.cū osten
dimus.§.peñ.ff.de fideiuſ.tu.⁊.l.de etate.§.qui interrogat̄.ff.de inter.
6 ac.¶ † Et sic etiā facit,si statuto cauet̄ qd̄ mulier nō possit contrahe
re sine certa solēnitate:an sine dicta solēnitate,poterit quasi contra-
here:certe sic.l.apud iul.§.fi.⁊ ibi Bart.ff.ex qui.cau.in pos.ea.de quo
etiā per Bar.in.l.more.in prin.ff.de acqui.here.⁊ per Barto.Ange.⁊
Jmo.in.l.nutu.§.j.eo tit.secus si statuto dicat̄,qd̄ sine dicta solēnita-
te nō possit se obligare:q̄ tūc non poterit adire hereditatē, vel alias
quasi cōtrahere:cum ex eo obligaret̄.s̄.de oblig.q̄ ex quasi cōtractu ꝑ
totum ita dicūt doc.in dictis locis.¶ Jn ea.gl.ibi:de act.⁊ obli.l.j.in
prin.no.ex gl.qd̄ condictio furtiua,dicit̄ ex varijs figuris causarū de-
scendere.Jdē notauit in.d.l.j.in prin.⁊ in.d.l.si pro fure.§.j:ff.de con-
di.fur.sed in dictis locis Bart.⁊ doc.dānant gl.imo cōdictio furtiua,
est ex maleficio.l.si ambo.§.j.ff.de cōpensa.⁊.l.si mulier.§.fin.ff.rerum
amo.⁊ hoc vr̄ sentire quedā gl.interlinearis in.l.si seruꝰ.q̄ in vero non
habet̄.ff.de act.emp.dicūt tñ,ꝙ eius natura effectualiter est varie fi-
gurata. d.l.si ꝑ fure.§.j.Sed si tu velles subtilizare, posses dicere qd̄
l.si ambo.§.j.nō probat id ad qd̄ allegat̄:imo innuit expresse ↄ̄riū : nā
ibi ponit̄ regula,ꝙ quoties ex maleficio orit̄ actio pecuniaria,potest
fieri cōpensatio.⁊ ponit̄ exēplū in actiōe furti postea ibi in ꝟ.idē est.
ponit̄ extensio qñ cōdicitur ex cā furtiua:ergo nō cōprehendit̄ condi
ctio furtiua,sub illa regula qd̄ actio que orit̄ ex maleficio ⁊c.alias nō
fuisset necessariū ibi dicere ꝑ modū extēsionis.in versi.idē est.nec etiā
d.l si mulier.in fi.probat:q̄ ibi d̄r ꝙ actio verū amotarū,descendit ex
delicto:⁊ tñ nō finit̄ anno:sicut nō finit̄ ↄdictio furtiua:⁊ sic nō sequi
tur necessario ꝙ ↄdictio furtiua,fit ex delicto vt actio re.amo.lꝫ non
tollat̄ anno.vt nō tollit̄ cōdictio furtiua.⁊ sic in hoc tm̄ equiparētur:
quapropter.Sali.lꝫ ista nō dixerit in.d.l.si ꝑ fure.§.j.tꝫ ꝙ etiā respe-
ctu originis,fit ex varijs figuris causarū:ex eo q̄ cause ꝑsonaliū actio
nū,sunt delicta vel ↄ̄ctus vel quasi vt hic:cause vero realiuꝫ, sunt ius
dñij vel quasi:vt hic:si ergo inuenit̄ aliqua actio habēs vtrūq̄, ꝑ sua

habem⁹ eā dicere natā ex varijs figuris cauſarū:ſed condictio furtiua eſt hmōi:igif ⁊c.qđ ptz,q᷑ ex parte rei,cauſaf ꝑpter delictū:ita intelligaf glo.in.d.l.ſeru⁹ quē.ex parte actoris cauſaf ex dñio vel quaſi.l.j.ff.de cōdi.fur.ergo naſcif ex varijs figuris cauſarū:dic tu ꝙ ēt daf ꝯ herедē,etiā de eo qđ ad heredē nō puenit:vt.d.l.ſi ꝑ fure.§.j.lȝ regul'r
7 ꝯ:vt in.l.j.ff.de priua.delic.⁊ ibi Bar.¶ †No.ergo ex tex.⁊ gl.formaȝ libellādi in actionib⁹ pſonalib⁹:q᷑ intēdo aduerſariū ſi eſt in dando, mihi dare oportere:qn̄ aliqs eſt obligat⁹ ex ꝯtu vel quaſi:delicto vel quaſi:vel ex varijs figuris cauſarū:vt hic.Tu aūt gn̄al'r ⁊ vniuerſal'r, in vnoquoqꝫ libello ſiue in rē ſiue in pſonā aduertas,qđ ſicut apud logicos argumētū ꝯſiſtit effectual'r ex trib⁹.ſ.maiore,ꝑpoſitione,minore,⁊ cōcluſione:vt dixi.ſ.in ꝑn.ita vnuſquiſqꝫ libell⁹,effectual'r ex trib⁹ ꝯſiſtit.ſ.ex narratiōe facti:⁊ cā q̄ eſt loco minoris ꝑpoſitionis: ex qua minori ꝑpoſitiōe,ſequif neceſſaria ꝯcluſio argumenti.ita ex dicto medio cōcludēdi,neceſſario ſequif ipa ꝯcluſio libelli.de q̄ dicaȝ.j.ꝑxi.§.de quo dicit Bar.i.l.ſi prius.ff.de no.ope.nū.⁊.v.oppo.cōfeſſoria dȝ ꝑponi ⁊c.opȝ ḡ qđ ſcđm narref,ex quo reſultare poſſit aliqua actio.⁊ ſic cā remota inferaf,⁊ inſit mediū ꝯcludēdi:⁊ demū ꝯcludaf.

¶ Primo dixi qđ requirif ꝙ factū tal'r narref:naȝ dȝ tale factū ⁊ cā, narrari:⁊ ita ꝯgruēter qđ ex eo poſſit reſultare actio:al's ſec⁹ vtputa q᷑ nō debes dicere peto a te.x.q᷑ Rex eſt in Frācia:nā ex illo fcō.et ex iſta cā mixi nō daf actio ꝯ te:ita dicit gl.⁊ doc.in.l.j.in ꝑn.ff.de eden. vn̄ dȝ narrari qual'r vēdidi tibi librū.Scđo dixi,ꝙ opȝ qđ inſit mediū cōcludēdi:vtputa in actiōe ex empto:q᷑ dices qm̄ vēdidi tibi librū ꝑ x.⁊ tradidi,⁊ ꝑtiū nō ſoluiſti mihi.l.iul.§.offerri.ff.de act.emp.¶ In actiōe ex locato:dicas q᷑ locaui tibi domū ꝑ vno anno,ꝑro.x.⁊ habui patientiā ꝑ tpe.l.edē.C.locati.In actione nego.geſt.dicas ꝙ vtiliter geſſi negotia tua:vel vtiliter gerēdo negotia tui abſentis,expendi in eis centū.¶ Itē qn̄ agif ex ſtipulatu,debes dicere:q᷑ eſt certi,quādo certū deducif:vel ecōtra dicas q᷑ eſt incertū qn̄ incertū deducif ad cognoſcendū,vtrū agas ex ſtipulatu vel certi ꝯdictiōe.ſ.de verb.obli.in prin.¶ Itē in ꝯdictiōe īdebi.debes in medio ꝯcludēdi dicere,⁊ ignorāter ſolui:ita elegāter đt Bart.in.d.l.ſi prius.in.d.ver.v.oppo.⁊ in.l.certi cōdictio.in prin.ff.ſi cer.pet.⁊ in.l.interdū.poſt mediū.ff.de cōdi.indeb.⁊ dicā.j.ꝑxi.§.qđ no.¶ Dixi ēt qđ reqrif cā,dicas ſufficit cā remota.vtputa q᷑ vēdidi lȝ ꝑxia nō apponaf,lȝ cā ꝑxia ī libello ēt poſſit apponi vcȝ ad q̄.x.de ꝑnti eſt mihi obligatus:q᷑ ſatis eſt qđ libell⁹ pſumptiue concludat.l.oēs.§.lecius.⁊ ibi Bart.ff.q̄ in fir.frau.cre.qđ qual'r intelligaf:dic vt dicā.j.eo.§.ſi in frau.circa ꝑn.⁊ ſic ius pſupponit,ꝙ ſi vēdidi ⁊ tradidi tibi librū:⁊ tūc fuiſti obligatus ad pretiū,qđ de ꝑnti ēt ſis obligatus.ar.l.ſiue poſſidetis.cū ibi no.C.de ꝑba.ita dixit Bar.in.l.j.in prin.ff.de edē.⁊ Cy.Bal.⁊ Sali.⁊ oēs.in.l.edita.C.đ eden.⁊ vide oīno Bar.in.l.⁊ an eadē.§.actiōes.ff.de excep.rei iudica.

¶ Et aduertas ꝙ qn̄ cauſa exprimif proxima vel remota,oportet ꝙ nō habeat vim alicui⁹ negatiōis:vtputa dico ꝙ mutuaui tibi cētū:et ſic nō hȝ annexā negationē,circa obligationē:⁊ ſic cām proximā:ſec⁹ ſi haberet negationē annexā circa obligationē:vt ſi dico peto cētū,q̄ mutuaui:⁊ ad q̄ fuiſti mihi obligat⁹:⁊ non addo verbū es obligatus: nā tūc includeref negatio:nec iſto caſu ſufficeret talis exꝑſſio,q᷑ non cōcludif qđ de ꝑnti ſis obligatus.ita no.Cy.⁊ ibi doc.i.l.edita.in.ij. q.ꝑncipali.C.de edē.⁊ no.Bar.in.l.certū.§.j.de ꝯfeſ.¶ Quarto dixi, qđ requirif cōcluſio,per quā concludatur contra partē aduerſam ad dandū ſibi vel faciēdū,prout narratū eſt.ſecus eſt ī officio iudicis:q᷑ iudici cōcludif vt.ſ.dixi in prin.¶ Unū tn̄ aliud cōiter ſolet apponi in libellis,ante ipſi⁹ libelli cōcluſionē immediate,qđ eſt ſupernacuū: vcȝ pluries amicabiliter interpellat⁹,dare vel facere recuſauit ⁊c.Nā iſta ⁊ ſimilia ſunt in libello ſupflua:q᷑ interpellatio extra iudiciū,ex vrbanitate fit.l.q̄dā hyber⁹.in prin.de ſer.vrb.predi.⁊ ibi Flo.⁊.l.ſi debitores.⁊ ibi doc.C.de pig.niſi qn̄ vellē dicere,qđ prius erat in mora: vt de caſu ſit obligat⁹,⁊ dies nō erat obligatiōi appoſit⁹:iuxta.l.ſi ex legati cā.de verb.obli.vel vt cucurriſſe intelligātur vſure,vel aliud qđ cōſequi poſſet ex mora:vt.l.qđ te.cū materia.ff.ſi cer.pe.⁊.l.mora.ff de vſu.¶ Unū aliud addif cōiter Bononie qđ etiā ē ſuperfluū:imo nociuū,q᷑ inſtruis aduerſariū de ꝑbationib⁹ tuis,vcȝ q᷑ dicunt ⁊ predicta fuit ꝯfeſſus pluries,in preſentia teſtiū fide dignorū ⁊c.nā hoc non eſt neceſſe exprimi:q᷑ ſi probares poſtea dictā cōfeſſionem extra iudiciū,etiā ſi nō diceretur hoc in libello deberet ſequi ꝯdēnatoria:q᷑ cōfeſſio partis legitime ēt extra iudiciū,eſt ꝑbata ꝑbatio:vt no.Bal.ī l.deo nobis.in prin.C.de epi.⁊ cle.⁊ no.idem Bar.in.l.admonendi.de iureiu.facit qđ no.gl.⁊ ibi doc.in.l.ictus fuſtiū.de infa.⁊ in.l.capite.v.⁊ ibi Bar.ff.de adul.facit qđ no.Bart.in ſimili.in.l.eos.in prin.ff.de fal.⁊ ſis tu ſemp cautus vt pſonas,res,locum,⁊ tps,deducta in libello,debeas ad minus duab⁹ demonſtrationib⁹ declarare:vt.l.forma.ī prin.⁊ ibi Barto.ff.de cenſi.⁊.l.ſi quis in fundi vocabulo.et ibi glo.et doc.ff.de leg.j.et in.l.ſi rē aliqs.in prin.ff.de rei vē.⁊ no.plene Bar.in l.demōſtratio.in ꝑn.de ꝯdi.⁊ demonſtra.niſi eſſet talis res vel pſona, q̄ eſſet ſingularis vt gallopreſſus:vt no.gl.in.l.hac conſultiſſima.C.q teſt.face.poſ.¶ Forma ergo tu ſubſtātialiter ⁊ neceſſario libellū ī q̄libet actiōe pſonali,ponēdo exēplū in ſpecie:in actiōe ex vēdito ħ mō vcȝ.Corā vobis dn̄o Ptāte Bonon̄.⁊c.q᷑ iudicij libellus eſt edend⁹:

l.j.in prin.cū ibi no.ff.de eden.ꝑponit titius caij de re ī caſtello dicēs qđ vēdidit Sempronio Martini de aſinellis vnū digeſtū vet⁹ more nouiſſimo,coopertū corio albo,cū talibus ⁊ talibus ſignis pro decem ducatis ⁊ dictum digeſtum vetus eidem tradidit,nec pretium predictum recepit:quare dict⁹ titius petit per vos dn̄m poteſtatem dictū Sempronium condemnari ⁊ condemnatum cogi,⁊ compelli ad dandum ⁊ ſoluendū ſibi quātitatē ꝑdictā dictorum decē ducatorum:⁊ eſt libell⁹ perfect⁹.Aduertas tamē,qđ vtile eſt ſemp apponi illā clauſulam generalem,videlicet ſuper quibus omnibus ⁊ ſingulis peto ius ⁊ iuſtitiam mihi miniſtrari:vt in.c.ij.⁊ ibi doc.extra de ordi.cogni.

✻ ADNOTATIO. Hec cl'a eſt tāte efficacie,ꝙ lȝ fuerit cōcluſum ſup vno articulo ex pluribus narratis.tn̄ iudex poterit ſuper oib⁹ iudicare Pan̄.⁊ ſcrib.in.c.ij.ex̄ de ordine cogni.⁊ ita pluries obtinui.Ant.Caius. Et etiā eſt vtile addere:nō tm̄ dicto modo,ſȝ ēt omni alio meliori modo q̄ fieri pōt:de qua clauſula vide Imo.in.l.ſi cū nulla.ff.de re iudi.⁊ de virtute hui⁹ clauſule iuſtitiaȝ miniſtrari ⁊c. dicam.j.¶ Item eſt neceſſariū ⁊ vtile,quod apponas vnā aliam clauſulam,videlicet nō aſtringēs ſe ad probandum non neceſſaria de qua in.l.habebat.⁊ ibi Pau.de ca.⁊ Ang.ff.de inſtitu.⁊ ꝑ Bar.⁊ alios in l.diuus.ff.de re iudi.al's aūt niſi actor apponeret dictā clauſulam,oīa deducta in libello per modū ſubſtantie ſiue per modum cauſe:ſiue per modū qualitatis principaliter vel incidēter,etiā ſi directo nō facerēt ad cauſam,deberent probari.l.actor.C.de proba.⁊.d.l.diuus.cum gl. ⁊ Bar.ibidē.ſec⁹ in reo,q᷑ non eſt neceſſe quod in ſuis defenſionibus illam clauſulam apponat:q᷑ pōt vti pluribus etiam ꝯtrijs exceptionibus:vt in.c.nullus plurib⁹.⁊ ibi Dy.de reg.iur.in.vj.forti⁹ dico quod etiam ſi re⁹ aſſumat in ſe,⁊ ſpōte ⁊ exꝑſſe onus probādi,⁊ non ꝑbauerit:nō tn̄ dȝ cōdemnari niſi actor ꝑbauerit intētionem ſuam:vt.l.q ac cuſare.C.de edē.Et ita no.gl.⁊ ibi Flo.in.l.circa.ff.de ꝑba.¶ Addit etiam in libello,et petit expēſas ⁊c.nā niſi hoc dictū fuerit licet iudex poſſit ex ſe in expēſis victū cōdēnare.q᷑ emerſerūt poſt lit.conte.vt.l. ediles.§.itē ſciēdum.ff.de edil.edic.nō tn̄ teneref victori ad intereſſe,ſi non faceret ꝯdēnationē expēſar̄ nō petitar̄:q᷑ iſtud offm̄ reſpicit priuatā vtilitatē:lȝ gl.i.l.ſi.C.qn̄ ꝑuo.nō eſt neceſ.teneat ꝯtriū ⁊ male ſcđm doc.ibi.ita đt Dy.et Bar.in.l.iij.§.hoc aūt iudiciū.de dā.infec.Xſi.v. q̄rit Dy.⁊c.Nō aūt eſt neceſſe qđ exprimas in libello mere ciuili,locū ⁊ tps celebrati ꝯtū:vt ꝑbaf in.c.abbate ſane.de re iud.ī.vj.⁊ no.Bar. in.l.j.in ꝑn.ff.de eden.nam ſemp intelligif exꝑſſus locus ⁊ tps,qđ vtilius eſt ipſi actori.l.rō.§.ſi ꝑ venditorem.ff.de act.emp.⁊ ibi Bart.niſi eſſet cā que infamaret:q᷑ tūc loc⁹ ⁊ tps ſunt exprimēda:vt.l.pretor.in prin.ff.de iniu.⁊ ibi Bar.⁊ idē no.Bal.in.d.l.edita.verſi.q̄rit an ergo tps ⁊c.vbi đt qđ lȝ in libello exꝑmere nō tenearis,tn̄ in ꝑbationibus dȝ ꝑbari tale tps obligatiōis qđ eſſet an̄ lit.cōte.rō eſt ꝑ.l.nō vr̄.ff.de iud.nec reqrif qđ ꝑbef determinatū tps,ſcđm Jo.an.in.d.c.abbate ſane.qđ tene mēti:ac etiā nō eſt neceſſe,qđ nomē actiōis in libello exꝑmaf:vt in.c.ſicut.⁊.c.examinata.⁊ ibi doc.ex̄ de iudi.⁊ diſputat glo.et doc.in.d.l.j.in prin.ff.de edē.⁊ doc.in.d.l.edita.ſed tm̄modo requiritur qđ factū taliter narref,ex quo ī ſpecie reſultet aliq̄ actio.finaūt actio exꝑmeref ⁊ inepte,factū tn̄ fuerit recte narratū nō nocet.ita đt Inn. ⁊ doc.in.d.c.examinata.⁊ Bar.in.d.l.j.in prin.⁊ in.l.inſulā.de pſcrip. ver.⁊ doc.ī.d.l.edita.rō aūt ē:q᷑ ſi ſine exꝑſſiōe actiōis,ꝑcedebat libellus:ergo eodem mō ſi exprimaf ⁊ male.ar.l.j.§.j.C.de rei vxo.ac.⁊ hoc vult gl.no.Bal.⁊ Ang.in fi.in.l.vinū.ff.ſi cer.pe.vbi dicūt qđ in caſibus ī qb⁹ nō reqrif libellus(vt eſt in iudicijs executiuis ⁊ ſummarijs iuxta.d.c.ſepe.de verb.ſig)qđ ſi fiat libell⁹ etiā inepte nō nocet:⁊ ſic vides ex ꝑdictis qđ ꝑmo debes petere qđ condēnef,quā qđ petatur qđ cōpellaf:⁊ ſic anteꝙ petaf executio.¶ Quid aūt ſi ꝑmo peteres cogi ⁊ compelli ad dādū ⁊ ſoluēdū,anꝙ peteres cōdēnari,an ꝑcedat libellus:⁊ Bar.in.l.j.C.de exec.rei iud.⁊ ibi Bar.⁊ doc.⁊ Bar.i.l.ſi cū nulla.ff.de re.iur.tenēt qđ nō ꝑ.d.l.j.q᷑ nō dȝ inchoari ab executiōe:ſec⁹ tn̄ dicūt,ſi in eodē libello dicaf peto cogi,cōpelli,⁊ ad ꝑdicta ꝯdēnari: q᷑ ordine intellect⁹ nō ſcripture vr̄ primo peti ꝯdēnari.ar.l.talē.ff.de here.inſti.bene facit.ſ.de inutili ſtipu.§.itē ſi qs ita.⁊ qđ ibi ſcripſi et tu teneas:lȝ Raph.⁊ Jo.de imo.in.l.in ſumma.in ꝑn.per illū tex.ibi dum đ ſolui iuſſit vel pſtari ⁊c.⁊ ibi,⁊ iudex ait ſolui qđ petitū eſt ⁊c. ḡ tex.optime facit ꝑ eis dicūt qđ etiā qn̄ ſimpl'r petif cogi ⁊ ꝯpelli nō addaf ⁊ condēnari,ꝑcederet libell⁹.Nō ſcđm eos q᷑ eo ipſo qđ porrigit libellum,vr̄ tacite ꝑteſtari qđ ordinarie ꝑcedaf:cognoſcaf ⁊ decidaf. arg.in auē.offeraf.C.de lit.cōte.⁊ auē.libellū.co.ti.Sed ꝑ opi.Bart. multū facit qđ no.ſingul'r Bal.in.l.ij.C.de execu.rei iudi.vbi dixit qđ ex ꝯcluſiōe cōprehēdif,an executiue vel ordinarie poterit ꝑcedi:⁊ ſi ei inſtro guarētigiato qđ hȝ executionē paratā,ex ſtatutis ſi petif cōdēnari nō executiue ꝑut eſt natura dicti inſtri etiā ordinarie ꝑcedetur.

✻ ADNOTATIO. Hinc eſt,ꝙ lȝ corā cōſeruatore,cauſe ſint ſummarie ex ꝑuilegio apoſtolico fauore ſcholaſticorū,alme vniuerſitatis Auenionis tn̄ nōnūꝙ ſeruam⁹ iuris ordinē ꝑut obſeruari pōt, vtroqꝫ litigātiū cōſentiēte,vt no.in cle.ſepe.de vb.ſigni.Ant.Caius.

¶ Secundo pro hoc facit elegans dictum Bal.quod ſequitur Ang.⁊ Imo.in.l.heredes mei.§.cū ita.ff.ad treb.vbi dixit qđ diſpoſitio teſtatoris:lȝ naturaliter habeat eandem charitatem ad neptē,ſicut ad nepotem,

potem,tñ de vtroqȝ disponēdo,videt̃ regulasse dispōnē suā more sta⸗
tutorum:quibus mares feminis preferunt̃:sed in casu nr̃o.l.disponit
qđ ab executione nō inchoetur.igitur ⁊c.ꝑ hoc facit qđ.ĩ.dicam.in fi.
¶ Posset tñ opi.dñoꝝ meorū saluari,si ĩ narratiōe mō aliquo appa
reret de intētione libellātis:qđ vellet etiā cōdēnari ⁊ in fi.libelli subij
ceret illā clausulā,petēs in predictis iustitiā ministrari ⁊c.qꝛ fȝ Cal.
⁊ Ant.de but.in.d.c.ij.de or.cog.sup oībus narratis,vr̃ fieri petitio ⁊
cōclusio:vnde dicūt si narretur petitoriū ⁊ possessoriū:lȝ in altero tm̃
fiat cōclusio libelli:tñ sup vtroqȝ pōt fieri cōdēnatio virtute illi⁹ clau⸗
sule per illud.c.qđ est valde singulare in practica. ¶ Sunt tñ aliqui et
maxime in criminalibus,q addunt in cōclusiōe libelli:vcȝ peto dictū
Semproniū ꝯdēnari,ꝭm formā iuris ⁊ statutorū Bono.ꝑ quo bñ fa
cit.l.ij.C.quēadmo.testa.ape.ibi ꝭm leges moresqȝ locorū:sed si al'r fa
cere potes,ista ṽba nō apponas qꝛ cū copulatiue loquaris,si statuto
aliud ꝓuideret̃ ꝙ̃ ꝭm ius cōe,videris intētasse duo remedia ꝯ̃ria,con
tra legē vbi repugnātia.de reg.iur.si aūt sunt cōformia, vnū ⁊ nō duo
remedia debes eligere.l.qđ in heredem.§.eligere.⁊ qđ ibi bo.glo.ff.de
trib.⁊ ꝑ ꝯñs ĩcideres in dubitatiōe:de q̃ tñ vide determinatū ꝑ Bar.
in.l.re.amo.actio.in fi.ff.re.amo. Aliq alij dicūt ĩ ꝯclusiōe,nō copula
tiue sȝ alternatiue:vcȝ peto eū cōdēnari ꝭm formā iuris aut statutoꝝ
Bonoñ.qđ an ⁊ qñ ꝓcedat,qꝛ regul'r nō ꝓcedit.vide Bal.⁊ Raph.⁊.
Jo.de imo.in.l.gall⁹.§.si ei⁹ q.ff.de lib.⁊ posth. ¶ Solet per aliquos
in fi.libelli addi:vcȝ saluo iure addēdi mutādi,⁊c.que clausula non est
necessaria ⁊ nihil vȝ:vt no.oēs doc.in.d.l.edita.⁊ Hostiē.⁊ cano.ĩ.c.ĩ⸗
ter dilectos.extra de fi.instr.qꝛ etiā sine dicta clausula pōt corrigi,mu
tari,⁊ cumulari vsqȝ ad lit.ꝯtest.⁊ nō pōt refectis expēsis:vt est tex.cū
gl.in.l.qui iudicio.ff.fa.erci.qđ est verū nisi fuerit libellus per aduersa
riū accepat⁹ in aliqua parte:⁊ maxime in specie:qꝛ tunc amplius cor⸗
rigi nō pōt.l.cū preest.⁊ ibi hoc vult Bal.de li.cā.vñ cautela ē,vt acce⸗
ptetur maxime ĩ specie:qđ facit pro reo ne amplius mutari possit:vt
no.Bal.Raph.⁊ Imo.in.d.l.gallus.§.qdā recte.ĩ.ij.col.de lib.⁊ post.
Sȝ aduertas ꝭm Bal.in.d.l.edita.in repetitiōe quā feci Padue ĩ ṽ.
Itē dubitat̃ de illa clausula saluo iure addēdi,vl' minuēdi ⁊c.qđ ṕdi
cta ꝓcedūt,qñ dixit saluo:qꝛ tūc ⁊ isto casu etiā si aduersari⁹ ꝯsentiat
nihil opat̃:qꝛ ad ius se retulit ꝓtestās:⁊ tñ vt dixi ius nō vult qđ pos⸗
sit mutari post lit.ꝯte.Sec⁹ đt Bal.si dicat saluo mihi arbitrio addē
di ⁊ mutādi,⁊c.qꝛ isto casu nō retulit se ad ius.ar.l.iij.in rōne sui.C.de
here.insti.quasi Bal.innuit qđ tali casu si aduersari⁹ non ꝯ̃dicat tali
ꝓtestatiōi,qđ opabit̃ vltra quā ius ei ꝑmittat:⁊ sic poterit mutare ēt
post li.ꝯte.qđ si ē verū,valet sing.dictū ⁊ ꝑ h̄ facit qđ no.Bar.in fi.de
cōmutatione iudicis.in.l.si finita.§.iul.circa ṗn.de dā.infec.ṽsi.scđo
q̃ro vtrū ĩ citatiōe ⁊c.⁊ ĩ fi.ꝑ hoc facit:qꝛ ex tacito ꝯsensu,nō dico ex⸗
presso pōt remitri iuramentū calū.l.ij.§.sȝ qꝛ veremur.de iur.cal.ꝑ h̄
glo.or.in.c.ĩ causis.de offi.dele.⁊ est glo.in.l.j.de priui.scho.li.xij.Tñ
ꝯ̃triū dico ⁊ teneo,ꝑ.l.codi.§.fi.cū ibi no.de le.ij.⁊.l.nemo p̃t.de le.j.⁊ ꝑ
dictū Bar.in.d.l.heredes mei.§.cū ita.de quo.š.dixi:ac etiā qꝛ verbū
arbitriū,a iure intelliget̃ ꝭm ius ⁊ nō ꝭm merā volūtatē:iuxta no.ĩ.l.
si sic.de leg.j.⁊ in auť.ad repmendū.in ṽbo videbit̃.⁊ in.l.j.ff.de leg.ij.
igit̃ ⁊c.Et tene mēti ꝑpetuo,ꝙ ad duo semꝑ in libello est aduertēdū.
Primo ad mediū cōcludēdi,si est aptū:de quo dicā.ĩ.ꝓxi.§.⁊ ad con⸗
clusionē libelli:de alijs intermistis parū sit tibi cure.argu.l.q̃ extrinse
cus.in ṗn.de ver.ob.qꝛ mediū ꝯcludēdi ⁊ potissime ipsa cōclusio,sunt
illa que regulā ampliāt,declarāt,⁊ restrĩgūt ip̄m libellū:ideo illa sunt
semꝑ pōderāda.vt no.Inn.⁊ cano.ĩ.c.sup lr̃is.extra de rescri.⁊ Bart.
in.l.aureli⁹.§.sticho.de li.leg.⁊ idē Bar.ĩ.l.ĩter oēs.§.recte.ff.de fur.et
ꝑ Cy.ĩ.l.nec exēplo.C.de fal.⁊ ꝑ Bart.⁊ do.in.d.l.edita.⁊ ꝑ Bal.ĩ.l.ij.
in fi.C.de pe.he.vñ alibi dixit Inn.nō est vis qd narret̃,sed quid con⸗
cludat̃.extra de fo.cōpe.c.cū sit.⁊ tex.est ĩ.c.ex ꝑte.extra eo.ti.pro hoc
facit optime qđ h̃r ĩ.l.j.de inoffi.do.ibi cōquerētib⁹ ⁊c.ita dicit Bal.
in.d.l.⁊ ita.in ver.septimo principal'r querit̃ vtrum cōclusio ⁊c. ¶ Ex
quo sequit̃,qđ si dico ago ꝯ̃ titiū:qꝛ ip̄e possidet talē domū heredita⸗
tis mee,siue ꝑtinētis ad me:tāꝙ̃ ad eius heredē et dñm. Quare peto
me declarari h̃rdē et dñȝ ,⁊ Titiū ꝯdēnari ad restituēdā dictā domū:
tūc talis ꝯclusio est duplex ꝓpter diuersa media ꝯcludēdi,quorū vnū
respicit petitionē hereditatis:aliud rei vēdicationē heredit tis:⁊ iđ
nō ꝓcedit si excipiatur añ li.cōte.al's sec⁹.l.fi.C.de anna.exce.⁊ qđ ibi
ꝑ gl.⁊ do.Si aūt eēt vna ꝯclusio,lȝ eēnt due cause seu media ꝯcludē⸗
di tūc nō đr intētata nisi vnica actio,que magis ꝓprie infert̃ in suam
cām:vñ si petit se declarari dñm:erit ꝯclusiuū in rei vēdicatiōe,si se he
redē ꝯcludit ĩ petitiōe hereditatis.ita dixit no. Bar.ĩ.d.l.ij.ĩ fi.de pe.
here.Vnū tñ addas nec obliuiscaris,qđ etiā si nō petat̃ ꝯdēnari:sȝ sic
đr qđ narrat̃ qual'r decē sunt sibi debita,ex cā vēdi.lib.⁊ in fi.libelli cō⸗
cludat̃ quare peto declarari actionēȝ mihi ad dicta decē cōpetere:dic
qđ ꝓcedit libell⁹ ac si in spe peteret ipsum condēnari:iste vr̃ casus ĩ.l.
si finita.§.elegāter.ff.de dā.ĩfe.⁊ ibi Bar.Ang.⁊ doc. ¶ Addas aliud
qđ vnusqsqȝ libell⁹ sustentat̃:lȝ in eo sint ṽba ĩpropria:vt in.l.sȝ si pos
sessori.§.j.⁊ ibi Butri.⁊ Bar.⁊ doc.ff.de iureiu.⁊ Bar.⁊ doc.in.l.j.ĩ fi.
C.de vsufr.⁊ Bar.ĩ.l.si olei.C.locati.Bar.ĩ.l.si prius.de no.ope.nū.ṽ.
scđo ꝯ̃ hoc oppono ego dixi ⁊c.qꝛ ṽba semꝑ debēt intelligi ꝭm subie⸗
ctā materiā.d.l.sȝ si possessori.§.j.⁊ idē ĩ sn̄ia iudicis q dȝ esse peritus

⁊ ꝓprie loqui:vt ē gl.sing.⁊ ibi Flo.ĩ.l.⁊ puro.§.j.ff.fami.ercis. ¶ Sed
vnū tene menti ꝑpetuo qđ qñ ignoras q̃ actio vel qđ remediū tibi cō⸗
petat,vel qūo debeas cōcludere in libello forte ꝓpter factū intricatū,
vel multitudinē factorū,vel ꝓpter dubietatē iuris.ꝯsulo qđ factū con
gruēter narres,⁊ demū in ꝯclusione nihil ĩ spe ꝑetas:nec aliqd speci⸗
ficū ꝯcludas:sȝ simpl'r in fine libelli dicas sup qbus oībus et singulis,
peto ius ⁊ iustitiā ministrari simul diuisū copulatiue alternatiue:sin
gula singulis ꝯgrue referēdo,⁊ oĩ meliori modo ⁊c.nā talis ꝯclusio est
tāte ĩportātie qđ vr̃ deducta oīs actio,et oē remediū cōpetēs et resul
tās ex narratȝ.d.c.ij.de ordi.cog.⁊ qđ ibi doc.qꝛ si dicta clausula opera
tur qđ sup oīb⁹ narratis possit iudicari,ēt in spe qñ in aliq̊ narratorū
fit ꝯclusio:vt dixi.š.ꝭm Cal.⁊ Ant.de bu.ergo multomagis qñ in spe
nō ꝯcludit̃ in aliquo,qđ tene cordi.lȝ in.d.c.ij.Inn.dixerit qđ per illā
clausulā illud qđ est minimū narratoꝝ ĩ libello,veniat ĩ ꝯdemnatiōe.
ar.l.semꝑ in stip.de regu.iur.sed qđ.š.dixi cōiter tenetur vt vbi dixit
Ant.đ bu.Et ṕdicta ꝓcedūt qñ agit̃ ꝯ̃ vnū tm̃modo obligatū:si aūt
sunt plures insolidū obligati,solet apponi vna clausula:vcȝ ꝓtestās
qđ vnica solutiōe ⁊ satisfactiōe plenarie facta,ero ꝯtēt⁹:an dcā clau⸗
sula erit necessaria:ita qđ si nō apponatur,libell⁹ ⁊ ꝓcessus vitietur si
omittat̃:vt no.glo.in auť.hoc ita.C.de duo.reis.⁊ in.l.mādato titij.in
§.paulus rñdit.el.j.ff.manda.⁊ vr̃ tex.cōiuncta glo.parua ĩ.l.j.C.de fi
deius.tu.dic de quo per doc.ĩ.d.auť.hoc ita.⁊ istā ꝑtē tȝ Bar.ĩ.l.si plu
rib⁹.in prin.ff.de leg.j.et idē voluit in.l.iij.§.j.cū simi.ĩ.j.col.ff.de duo.
reis.et hoc sequit̃ Bal.⁊ Ang.ĩ.l.j.C.si plu.vna sen.Sȝ tu teneas con⸗
trariū qđ imo.d.libell⁹ qñ agitur ꝯ̃ plures insolidū obligatos,siue di
cta clausula ꝓcedat ⁊ ꝓcessus:cū imputet̃ ꝯuentis q̃re nō opposueȓt
a principio.ita singulariter dicit idē Bal.in.d.l.iij.§.j.versi.iiij.q̃ro.in
fin.d.ver.Fortius dico qđ siue opponat̃ siue nō,tȝ ꝓcessus:⁊ istā ꝑteȝ
tȝ Bald.in.d.l.si pluribus.vbi plus dicit qđ semper.d.clausula inest
a natura cause intētate:⁊ iđ nō fuit necessariū qđ exprimeret̃:et potis
sime si ĩ dicto libello inest illa clausula.Et ṕdicta petijt oĩ meliori mō
⁊c.Sȝ qdā solēnis doc.d.Frā.de arbergotis de are.ĩ.d.l.si mādato ti⸗
tij.in.§.paul⁹.đt simpl'r,ꝙ etiā sine dicta clausula oĩ meliori mō ⁊c.vel
etiam sine illa alia clausula,petēs sibi ius ⁊ iustitiā ministrari ⁊c.di⸗
ctus libell⁹ ⁊ ꝓcessus ꝓcedit:ꝙ̃uis nō habeat dictā clausulā ꝓtestās
qđ vnica solutiōe ⁊c.Cū tm̃ ex natura negotij debeat fieri exactio : vt
l.creditor.§.duob⁹.ff.māda.ꝑ q̊ facit.d.l.iij.§.j.⁊ qđ ibi not.ergo talis
omissio nō vitiat:vt.d.l.q mutuā.eo.tit.⁊ hoc sequit̃ Raph.in.d.l.si
plurib⁹.⁊ Jo.de imo.⁊ alle.ꝑ h̄.l.si legati serui noīe.de leg.j.et qđ ibi
no.ꝑ q̊ tu allega meli⁹,qđ si fiat exactio,vnica tm̃ est necessaria.alias
notoria de iure,ergo nō fuit op⁹ apponi in libello:vt no.in.l.ornamē
torū.per Bart.ff.de aur.⁊ ar.leg.Non ob.l.j.cū gl.de fideius.tu.qꝛ ha⸗
buit respectū ad exactionē,q̃ nō pōt fieri ꝯ̃ quēlibet insolidū:non aūt
habuit respectū ad formā libellādi.⁊ istā ꝑtē tȝ Dyn.ĩ.d.l.si pluribus.
et Ja.de are.ĩ.d.l.iij.§.j.qđ no.⁊ tene mēti ꝑpetuo.⁊ ita obtinui anno
ṕterito in ciuitate mea. ¶ In gl.nullo iure ibi:qꝛ tūc duobus modis
accipit̃ ⁊c.Adde tu qđ etiā notauit gl.š.in ṗn.in gl.magna ibi tamen
grosse dici pōt ⁊c.vbi glo.dixit qđ lȝ aliqua obligatio in actione reali
nō ꝓpria sȝ largo ⁊ grosso mō accepta. ¶ In eadē gl.in fi.dic quidam
dānat istā gl.qm̃ actio de peculio,est in rē.l.q̃situ.in prin.ff.de pecu.et
tñ inest obli.qđ patet,qꝛ ei accedit fideius.l.fideius.obligari.§.j.ff.đ fi
deius.sȝ dic qđ Pe.tȝ glo.per istū tex.ibi nullo iure ⁊c.⁊ sic vniuersal'r
negatiue.Preterea si esset obligat⁹,nō liberaret̃ si sine sui culpa desi
neret possidere.l.si aūt.§.possidere.ff.de rei ven.non.ob.d.l.quēsituȝ.
qm̃ actio de peculio,hȝ matrē.s.obligationē ⁊ ꝯ̃ctū:ex q̊ resultat obli
gatio serui quatenus respicit ip̄m seruū:nō autē quaten⁹ respicit do⸗
minū:nec illi obligationi que vr̃ respicere dñm , accedit fideiussor:nec
dicte leges vident̃ h̄ dicere:⁊ hoc habito respectu ad sui origineȝ,ꝭm
quā cā orit̃ ex ꝯ̃ctu:⁊ hȝ matrē.s.obligationē : vt.ff.de accu.l.an inuti⸗
lis.§.fili⁹.de quo dicā.ĩ.e.§.actiōes aūt de peculio.qꝛ vr̃ actio đ pecu⸗
lio in ꝑsonā.et ibi cōiuncto.§.in personā. ¶ In gl.possidere.ibi et bo
nefidei emptore:dic hoc nō videt̃ bene dictū: qꝛ imo hȝ tātūmodo pu
blicianā:vt.ĩ.e.§.sed iste.et ibi dicā:al's si haberet vtile dñium:vt dicit
gl.preferet̃ dño directo.l.j.§.j.ff.si ager.vec.vel emphy.pe.et tñ hoc est
falsum.qꝛ regul'r excludit̃ a vero dño.l.pe.et qđ ibi not.gl.ff.de pub.et
8 no.in.d.§.sȝ iste. ¶ † In ea.gl.in fi.no.⁊ signa totā istā gl.ꝙ requiran
tur ad causandū actionē in rē:vnū ex duob⁹ ex parte actoris:vcȝ do⸗
miniū,vel q̃si:alterū ex parte rei cōuenti vcȝ possessio vel q̃si.facit.l.j.
cū ibi plene no.ꝑ glo.et doc.C.de alie.iudi.tu dic ꝙ imo rei vēdicatio,
datur nō tm̃ ꝯ̃ possessorē ciuiliter ⁊ naturaliter.d.l.j.sed etiā ꝯ̃ posses⸗
sorem natural'r tm̃.l.officiū.ff.de rei ven.Ac etiā ꝯ̃ nudū detentorem
tm̃,et habentē facultatē rei restituēde.⁊ est melior tex.de mundo ĩ.d.
l.officiū.in fin.quinimo etiā ꝯ̃ ciuiliter tm̃modo possidentē:vt est ca⸗
sus in.l.cuiuscūqȝ.§.j.ff.de vsufru.et.l.iij.§.fi.cum.l.seq. ff.ad exhibē.et
no.glo.et Bar.et doc.in rub.ff.de rei ven.et glo.et Bar.in.l.pompo⸗
nius.§.si is qui.ff.de acquiren.posses.et no.glo.et docto.in.l.j.et.ij.C.
vbi in rem actio.de hoc etiaȝ videtur casus in dicta.l.officium.ibi nec
ad rem pertinet:ex qua causa pos.⁊c.scilicet iusta vel iniusta vel etiaȝ
ciuiliter tm̃. ¶ Extra quero tēpore litis cōtestate,titius possidebat,
postea lite pēdēte desijt possidere:an postea sequat̃ cōdemnatio:dic

aut desijt possidere sine aliqua culpa sui, ⁊ absoluet aut sui culpa ⁊ cõ
dẽnabitur: q᷑ perinde habet acsi possideret. l. si autem. §. possideret. ff.
de rei vẽdi. Et ex eadẽ instãtia sequit cõdẽnatio lʒ desierit dolo possi-
dere: vt est casus no. in. l. q̃q̃. §. iul. de aqua plu. arc. et ibi hoc disputat
Dy. ⁊ Bar. ⁊ no. Bar. ⁊ Bal. in rub. ff. de rei vẽdi. nõ tñ talis sentẽtia
mandabit executioni ꝯtra illũ in quẽ dolo possessio est translata. l. j. §.
necessario. ff. si ven. no. mu. in pos. mitta. ⁊ ibi Bar. lʒ Cy. ꝯtra ⁊ male
in. d. l. j. C. de alie. iudi. ¶ Quero qd ecõtra si tpe litis cõtestate, reus
nõ possidet postea tpe sñie ferẽde reperit i possessione: dic q̄ ex libel-
lo ꝯtra eũ formato, debet cõdẽnari: vt est casus in. d. l. sinautẽ. §. possi
dere. sʒ tu aduocate sis semp cautus: vt in pncipio iudicij antequã fa-
cias porrigi libellũ, facias interrogari reũ. vtrũ possideat vel detineat
talẽ fundum, cũ velis contra eũ intentare actionẽ in rem: qm̃ mẽti ha
bere debes qd semp ꝯ possessorẽ, ⁊ nõ contra eius authorẽ agere de-
bes. l. j. cũ ibi not. C. vbi in rẽ actio. nisi dolo desierit possidere: q᷑ tunc
in electione tua erit, cõtra quẽ agere velis. d. l. j. C. de aliena. iudi. et gl.
Cy. ⁊ doc. nã si ꝯuẽtus dixerit se possidere, poteris postea secure ꝯtra
eum tãq̃ contra possessorẽ, formare libellũ: siue inveritate possideat,
siue nõ: q᷑ si nõ possidet, in sui tñ preiudiciũ habet p possessore: cuʒ se
liti obtulisse videat. d. l. sinaũt. in prin. ⁊ l. is q se obtulit. ff. de rei vẽdi.
nisi ante litẽ ꝯtestatã reuocauerit suã cõfessionẽ: qd imo non possidet
qd facere põt. d. l. is q se obtulit. Sinautẽ ipse conuent⁹ negat se possi
dere: ⁊ tũc si i ꝟitate possidebat, ⁊ tũc aut sciebat se possider tũc actor
dʒ pbare qd imo mentit⁹ fuit: ⁊ q̄ tũc tpis possidebat ⁊ si conuincat
de mẽdacio, tũc reus priuabit sua possessione ⁊ officio iudicis incidẽ-
ter implorato per actorẽ priuabit reus dicta possessiõe: ⁊ trãsferet in
actorẽ: vt ẽ casus no. ⁊ ibi gl. Bar. Bal. ⁊ Ang. in. l. fi. ff. de rei ven. ⁊ est
melior glo. que reperiat in aut. de triẽ. ⁊ se. §. illud quoq̃ in iudicijs. in
gl. magna: ⁊ idẽ si ago ꝯ te tuo noĩe, ⁊ facta ĩterrogatiõe vtrũ teneas,
tu dicas q̄ tenes p titio nominãdo titiũ in dñʒ cũ nõ esset dñs: nec p
eo possidebas sʒ possidebas p te: tũc cõuictus reus de mendacio, etiã
priuat dicta possessione vt dicit Spec. in tit. de primo ⁊ scdo decre. §.
restat. ver. qd si noĩatus. vt no. Bal. ĩ. d. l. fi. qd etiã intelligas verũ nisi
9 peniteat ante lit. cõte. vt no. Bal. ĩ. d. l. fi. † ⁊ in tm̃ de mẽdacio ꝯuict⁹
priuat possessiõe: q᷑ nõ põt opponere exceptionẽ dñij, ẽt si vellet in-
continenti pbare alias nõ puniretur de mẽdacio suo licet sit adipiscẽ
de possessionis: vt no. gl. no. in. d. l. fi. ⁊ ibi p Bar. ⁊ Bal. ⁊ per ꝯñs re⁹
vt mendax oĩno de reo actor efficiat: qd no. ¶ Vidimus ergo q̃ requi
runt ex pte rei. qd ergo requirit ex parte actoris? ⁊ fm glo. hic requiri
tur dñiũ vel quasi. Quid ergo si a pncipio actor nõ erat dñs: sed dñiuʒ
sibi supuenit pendẽte iudicio, an sequat ꝯdẽnatio vel nõ? ⁊ vr q̄ ꝯdẽ
natio sicut statim dixi in reo. p. d. §. possidere. sʒ tu dic ꝯ fm doct. q᷑ lʒ
ius supueniẽs pẽdẽte iudicio ipsi reo, si in fauorem peruenerit prosit
ad absolutoriam: vt no. Bart. in. l. j. ⁊ l. fundi. ff. de excep. si superuenit
ad vtilitateʒ actoris ipsi reo psit, actori ad ꝯdẽnatoriam. d. §. posside
re. nõ tñ pdest actori dñiũ supueniẽs, nisi gñaliter pposuerit actionẽ
in rẽ: vt q᷑ dicat simplr dñiũ vel quasi ad eũ spectare ⁊ ptinere: ⁊ tunc
etiã si de psenti ius supuenerit pdest. d. c. abbate sane. de re iudi. in. vj.
Sinaũt specialr pposuerit vt q᷑ dicat dñiuʒ ad eũ spectare ex cã em-
ptiõis facte a titio tũc fm Bart. in. l. ⁊ an eadẽ. §. actiões. de excep. rei
iudi. non pdest actori, nisi ius supueniat ex cã de pterito: vt. l. si rẽ alie
nã. §. fi. de pig. act. ⁊ dixi. s. in prin. vñ si dñium supuenerit ex cã de pte
rito: ⁊ q̃ trahet retro ante iudiciũ inchoatũ: tũc sufficeret ad cõdẽna-
tionẽ: als reus deberet absolui. Et rõ pdictorũ est, fm Cy. ⁊ vltramõ.
in. d. l. j. C. de alie. iudi. ⁊ ibi Bal. ⁊ Sali. ⁊ Bal. in. d. §. possidere. q᷑ rei
vẽ. hʒ duo pncipia. vnũ casuale, aliud formale: circa formale iudicium
sufficit tp̃s sñie. d. §. possidere. ⁊ hoc est in reo. Casuale vero non: imo
reqrit tp̃s litis ꝯtestate, nisi vt dixi dñium esset quesitũ ex cã de prete
rito. vt. ff. de inoffi. testa. l. si mortis. §. fi. ⁊ rõ rõnis est: q᷑ principiũ ca-
sus est actiuũ principiũ: formale est passiuũ: ⁊ ex psona actoris ius me
timur: vt est optim⁹ tex. in. l. j. §. j. ⁊ ibi doct. ff. si pars heredi. pe. nec. d.
c. abbate. pcedit de iure nr̃o: sed ipsum seruãt in foro suo: q᷑ tm̃ ope-
rat genus quo ad gen⁹, quantũ species quo ad spẽm. ⁊ ecõtra. l. si duo.
de testa. tu. ita dicũt vltramõ. in. d. l. j. ⁊ Sali. in ver. sed tũc q̃ro cũ sup-
ueniẽte possessiõe. Sʒ tu obserua dictũ. c. abbate. q᷑ cũ sit clara decisio
de iure cano. ⁊ nõ de iure ciuili, illud est seruãdũ etiã i foro nr̃o: vt not.
in. l. piuilegia. de sacrosan. ecc. ⁊ in. c. j. de no. ope. nun. ¶ Quero tpe li-
belli dati, actor erat dñs postea desinit: nũqd possit seq ꝯdẽnatio? dic
qd nõ fm oẽs doc. q᷑ deficit pncipiũ ex parte agentis. l. iul. §. si quis. ⁊
ibi no. ⁊ l. tigni. §. fi. ff. ad exhi. ⁊ l. si seru⁹. ff. de cõdi. fur. ⁊ doct. in. d. l. j.
qd ego intelligo verũ, nisi fm qd hr ĩ. l. cũ putarẽ. ⁊ maxime fm qd ibi
10 no. per Flo. ff. fami. erci. ¶ † Quero ergo qũo formabit libellus in rei
vẽdicatiõe? dic q̄ dʒ demõstrare rẽ quã velit vẽdicare, ad mĩn⁹ duab⁹
demõstratiõibus: vt. s. dixi et dicere se dñm simplr qñ est dñs directo
de iure gẽtiũ: vt q᷑ sua manu pinxit tabulã, vel scripsit librũ i chartis
suis vl sua aut aliena materia ⁊ specificauit spẽm: vt ĩ. §. lr̃e. ⁊ ĩ. §. si qs
ex aliena. s. de renũ. di. ⁊ qũo quis sit dñs directo, ⁊ modũ pbãdi dire-
ctũ dñiũ. vide Bar. ⁊ doc. in. l. rẽ q̃ nobis. de acqr. pos. vel si non est do-
minus directo, sʒ vtiliter: vt q᷑ sit emphyteota. l. j. §. j. ff. si ager vec. vl
emphy. pe. vel q᷑ possidet iusto titulo lõgo tpe: q᷑ ex tali prescriptiõe

acqrit vtile dñiũ: vt notauit gl. ⁊ doc. ĩ auт. nisi tricẽnalis. C. de bo. ma
ter. ⁊ no. Bar. ĩ. l. si qs vi. §. differẽtia. ff. de acq. pos. ⁊ in. l. ij. ff. de vsucap.
tũc sufficit qd dicat qd est dñs dicti fundi vel quasi: nec est necesse qd i
libello narret, qualr emit talẽ fundũ. nec qd virtute dicti tituli postea
possedit lõgo tpe vel ẽt si ẽ ẽphyteuta vl vsufructuari⁹ q hʒ vtile dñiũ.
vt hic in gl. nõ est necesse qd illud narret: q᷑ satis est, qd dicat se dñʒ vl
q̃si ẽt nõ expmẽdo cãm sui dñij: vt est casus in. d. l. ⁊ an eadẽ. §. actiões.
⁊ ibi hoc vult Bar. nõ aũt dicat qd dict⁹ fund⁹ ad eũ spectabat ⁊ pti-
nebat, ⁊ spectauit ⁊ ptinuit q fund⁹ fuit me⁹: q᷑ stati haberet negatinã
ꝯ se: ergo de psenti nõ est su⁹ vt dixi. s. in actione psonali. postea dicat
qd dict⁹ Titi⁹ detinet: ⁊ qd hʒ facultatẽ rei restituẽde: ⁊ postea ꝯclu-
dat i declaratoria fiẽda sub hac forma, vcʒ cõparet titi⁹ ⁊c. dicẽs se eẽ
dñʒ fundi puterani, seu positi i villa Berbiani iuxta tales ꝯfines: ⁊ hꝰ
si est dñs directo: si aũt est emphyteuta põt dicere, qd iure vtilis dñij
talis fund⁹ ad eũ emphyteutã spectat ⁊ ptinet: sinaũt pscripserit põt
dicere qd talẽ fundũ a Caio emit iã sunt decẽ anni ⁊ vltra. ⁊ qd ꝟtute
dicti tituli a dicto tpe ⁊ citra, possedit dictũ fundũ psente aduersario
⁊ reo cõuẽto per ꝯñs dict⁹ fundus ad eum spectat ratione quasi dñij.
¶ Tu aũt semper oĩa simul ⁊ i gñe practicare potes ⁊ debes, vcʒ dico
talẽ fundũ ad me spectare ⁊ pertinere iure directi dñij vtilis vel quasi:
vt dicã. j. eo. §. sʒ iste. ⁊ qd Martinus ipsum detinet, lʒ iniuste. ⁊ de eo
hʒ facultatẽ restituẽdi. Quare peto p vos pnuntiari ⁊ declarari, talẽ
fundũ ad me spectare ⁊ ptinere iure directi dñij vtilis vel quasi. ⁊ istud
sufficit: vt no. in. l. sicut. §. si querat. ff. si ser. vẽ. ⁊ ibi Bar. ⁊ Bal. ⁊ plene
Flo. in. l. ex diuerso. §. j. ⁊ ibi Bar. ⁊. ff. de rei vẽ. ⁊ l. põpo. §. j. ⁊ ibi Bar.
Bal. ⁊ doc. ff. de pcur. ¶ Posses etiã si velles in cõclusiõe libelli dice-
re, quare peto me dñm declarari directe vtiliter vel quasi dicti fundi. ⁊
idẽ erat effect⁹ vt in dictis locis hr: sinautẽ velles ẽt adijcere (vt cõiter
dr) vcʒ ⁊ successiue peto ꝯdẽnari dictũ Marti. ⁊ ꝯdẽnatũ cogi ⁊ com-
pelli ad dimittẽdũ ⁊ restituẽdũ mihi dictũ fundũ: ẽt istd posses. ita di
cit Bar. in. d. l. põpo. §. j. ⁊ eodẽ mõ pcederet libell⁹ in vnaquaq̃ actio
ne, si nõ cõcluderẽ actiõe mea: sʒ etiã ꝯcluderẽ in exceptione aduersa-
rij. ⁊ in replicatiõe mea: vtputa quare peto te condẽnari ad dictũ fun-
duʒ restituẽdũ, nõ obstãte pacto de nõ petẽdo qd tibi feci: q᷑ ecõtra tu
fecisti pactũ de petẽdo. ita dicit Inno. in. c. sup lr̃is. de rescrip. hoc etiã
sentit Bar. in. l. ij. C. si aduer. rẽ iudi. Et qñ peto declarari dñiũ ad me
spectare, vel me dñm declarari, sequit etiã sñia declaratoria dñij. vt di
ctis iuribus qm̃ sñia dʒ esse cõformis libello: vt. l. vt fundus. ff. cõi di-
ui. ⁊ ibi plene. Flo. ¶ Aduertas tñ qd nõ tm̃ in reali actiõe, sñia dʒ ẽẽ
declaratoria: sʒ etiã in psonali q᷑ tunc si declaratoria ferret, etiã vale-
ret siue fuerit petitũ declarari, siue fuerit petitũ ꝯdẽnari, q᷑ sufficit qd
sñia sit cõformis libello i eqpollẽti: vtputa si iudex dt declaram⁹ Ti-
tium debere Seio decẽ ex mutuo: vt est casus in. l. q tñ. §. si arbiter. ⁊ ibi
Bar. ⁊ Bal. ⁊ Ang. ff. de arbi. ⁊ l. si ptor. i pn. ff. de iudi. ⁊ no. doc. ⁊ ma
xime Jo. de imo. in. l. i summa. in pn. ff. de re iud. Quinimo ⁊ forti⁹ di-
co, qd quãuis nõ peteres te declarari dñm, vel dñiũ ad te spectare: sed
simplr peteres i rei vẽdicatiõe titiũ possessorẽ dicte rei cõdẽnari ad re
stituẽdũ tibi dictã rẽ: qd pcederet dict⁹ libell⁹. ar. l. j. ff. de rei vẽ. ⁊ hoc
no. Bar. in. l. rem alienã. ver. vidimus ergo narratio. libelli ⁊c. ff. de pig.
act. ⁊ vr tex. in. d. c. abbate sanc. Vel ẽt pcedit dict⁹ libell⁹ isto mõ, vcʒ
dico talẽ fundũ esse meũ iure dñij vel quasi ⁊ ex tali titulo ad me ptine
re: ⁊ qd titi⁹ detinet: q̃re peto dictũ fundũ adiudicari mihi, ⁊ dictũ ti-
tiũ a dicto fundo amoueri. iste est ad literã tex. ĩ. d. c. abbate sanc. i pn.
Et pdicta pcedũt qñ petit simplr fund⁹, sine fructib⁹, sinaũt vis ẽt pe
tere fruct⁹, debes ꝯcludere ꝯdẽnari ad restituẽdũ dictũ fundũ vna cũ
fructib⁹ pceptis, ⁊ q pcipi potuerũt: ⁊ ẽt de pcipiẽdis: q᷑ cũ dicti fruct⁹
accessorie petãt, sufficit ẽt si certa quãtitas nõ exprimat. ita vult Bar.
in. l. j. ff. de edẽ. ⁊ Ang. quẽ seqt Imo. in. l. si hõ. ff. de re iudi. ⁊ Inn. in. c.
tãta. de exces. pla. Tu adde qd postea in pcessu declarabunt fruct⁹, et
liquidabit quãtitas. arg. notatorũ in fili p Bal. in. l. j. in pe. q. de leg. ij.
⁊ in. l. j. C. de sen. que sine cer. quã. ⁊ in. l. certi cõdictio. ⁊ ibi glo. in princ.
ff. si cer. pe. ⁊ posuit ẽt Bar. in. l. cuʒ pater. §. libertis. circa fi. ff. de leg. ij.
ADNOTATIO. Hodie ꝟo scdʒ ordinatiões regias, illi q
fruct⁹ pceperũt, tenent deferre suos libros, ⁊ cõputa sup dictis fructi
bus pceptis: facto ex iudici exẽplo ⁊ medio iur̃o affirmare dicta cõpu
ta ꝯtinere ꝟitatẽ: ⁊ tũc hʒ mẽseʒ ad illos soluẽdũ. ⁊ si victor velit pba
re maioritatẽ fructuũ, poterit. ⁊ alias put cauet i ordinationib⁹ da-
tis a villiers costeres articulo nonagesimo septio cũ duob⁹ seq. M. C.
Et pbãdo qd fruct⁹ pcepit, ⁊ quãtitatẽ vl ẽt petẽdo vestẽ ⁊ pbãdo ve
stẽ, lʒ nõ pbet pciũ poterit postea iudex ex offõ declarare pciũ ⁊ valorẽ
rex: vt est elegãs dictũ Bar. cũ q̃ trãsit Ang. ibi i. l. si id qd ex pãphila.
i fi. ff. de lega. ij. lʒ Bal. ꝯ sʒ cõiter vidi practicari dictũ Bar. p tex. i. l. sʒ
si ali⁹. §. hꝰ edicto. ff. qd vi aut clã. ⁊ ibi ẽt Bar. de q̃ vid Raph. i. d. l. si qd
ex pãphila. i fi. de lega. ij. ⁊ supradict⁹ libell⁹ nõ expmẽdo certã quãti-
tatẽ sustẽtat, ⁊ de iure pcedit: sʒ idẽ Bar. i. d. l. ex diuerso. §. j. tʒ ꝯtrã. ⁊
dt qd imo vt possit ferri certa sñia sup fructib⁹, q̃ sp ferẽda est certa: iu
xta. §. curare. ⁊ qd ibi no. j. e. qd fruct⁹ iã pcepti sũt sub certa quãtitate
expmẽdi: sec⁹ de pcipiẽdis lite pẽdẽte: q᷑ illi veniũt offõ iudicis. l. edi-
les. §. itẽ sciẽdũ. ff. de edil. edic. vtputa peto fundũ cũ fructib⁹ pceptis:
⁊ q pcipi potuerũt, q ascẽdũt ad tãtã quãtitatẽ ⁊ ẽt cũ fructib⁹ pcipiẽ-
dis: ita

dis:ita ẽt dt Cy.in.l.cũ ꝓpria.C.si qs alteri vľ si-
bi.⁊ lʒ pria opi.d rigore iuris forte sit ꝟior,tñ ad
opi.euitãdas tuti⁹ est seq istã opi.Cy.⁊ Bar.ita
dt Jmo.i.d.l.si hõ.⁊ de hac mã vid vltra supradi
cta gl.Bar.Bal.Ange.Raph.⁊ Jmo.i.l.diuor-
tio.§.ob donatiões.ff.solu.mat.⁊ Bal.Raph.et
Jmo.i.l.si marito.§.fi.e.ti.⁊ p Cy.⁊ doc.i.l.certũ.
C.de rei vẽ.⁊ Bar.Ang.Raph.⁊ Jmo.i.l.si fili⁹.
§.j.de ꝟ.ob.⁊ qd no.Jnn.⁊ cano.i.c.ij.de libel.ob
la.Ego aũt solit⁹ sum semp sic libellare in fructi
bus,vcʒ peto ꝯdẽnari ad restituẽdũ dictũ fundũ
vna cũ fructib⁹ pceptꝫ a tali tpe ⁊ citra q ascẽdũt
ad tãtã q̃titatẽ deductis oĩb⁹ sumptib⁹:⁊ ẽt de-
ducta pte laboratorꝫ.⁊ q ẽt pcipi potuerũt p quẽ
libet diligẽtẽ virũ,q possent ascẽdere vsq; ad tan
tã q̃titatẽ ⁊ ẽt in pcipiẽdis lite pendẽte,si exta-
bũt:aľs in earũ verã estimationẽ ꝓut de dicta q̃-
titate fructuũ ⁊ eorũ estimatione,ꝓbabiť taxa-
tione vľi iudicij semp salua.⁊ isto mõ libellando,
oĩs scrupulositas tolliť.⁊ ita ꝑsuadeo tibi qd li-
bellare debeas,ne icidas i opiniões doctorũ.Et
p̃dicta ꝓcedunt in rei vẽdicatiõe vel alio iudicio
pticulari,vt fruct⁹ pcepti añ litẽ ꝯtestatã nõ ve-
niãt in iudicio intẽtato sup re,nisi petanť vt dixi
s.eo.in p̃n.q̃ veniũt noua actiõe rei vẽdicatiõis,
vel alia,vel offõ iudicis si pẽdẽte iudicio pcipian
tur:sec⁹ in iudicio vľi vel gñali,vt in petitiõe he-
reditatis:q̃ ẽt si nõ fuerint petiti fruct⁹ exp̃sse in
libello,tñ veniũt i dicto iudicio intẽtato siue añ
siue post iudiciũ intẽtatũ fueřt pcepti:q̃ est iudi
ciũ vľe:vt est tex.cũ gl.no.in.l.itẽ veniũt.§.fruct⁹.
ff.de pe.here.⁊ ibi doc.⁊ no.i.d.l.i p̃n.ff.de edẽ.et
no.Bald.i.d.l.ij.C.de pe.here.q̃ dicti fruct⁹,au-
gẽt dictã hřditatẽ.d.§.fruct⁹.q̃ oĩa not.¶ Jn gl.
dicat.i fi.dic q lʒ re⁹ nõ teneať ꝓbare de iure suo,
q̃ actore nõ ꝓbãte,re⁹ absoluẽdus est ẽt si nihil
p̃stiterit.l.nullo.C.de rei ven.⁊.d.l.q accusare.tñ
sumere põt i se onus ꝓbãdi.l.circa.⁊ ibi gl.ff.de ꝓ
ba.qd tñ facere nõ est necesse:imo re⁹ dʒ esse can-
tus,vt nihil a p̃ncipio faciat,donec viderit vtrũ
actor ꝓbauerit intẽtionẽ suã vel nõ:⁊ tũc p̃paret
suas defensiões nõ añ.l.exceptionẽ cũ mã sua.C.
de ꝓba.si tñ arctauerit se ad ꝓbãdũ de iure suo,⁊
nõ ꝓbet nõ tñ ꝓpter h̃ dʒ ꝯdemnari nisi actor ex
aduerso de iure suo docuerit:ita dixit gl.⁊ no.ibi
Flo.i.d.l.circa.sinaũt re⁹ ꝓbaret de iure suo h̃ est
se dñm,dicti fundi:tũc nõ tm̃ absolueť a petitiõe
actoris,sed declarabiť fundũ ad eũ iure dñij spe-
ctare:nã si simpľr absolueret,q̃ actor nõ ꝓbaue-
rit d iure suo:⁊ re⁹ ẽt nihil ꝓbaret:nõ est bona cõ
sequẽtia,fund⁹ declarať nõ spectare ad ipm acto
rẽ:ergo spectat ad reũ vt est tex.⁊ ibi not.l.põpo-
11 nius.§.j.de ꝓcu.¶ † Quero an agẽs rei vẽ.cogať
in libello exp̃mere cãm,q̃re est dñs:debes nanq;
scire q in actiõe rei,habem⁹ cãm ꝓximã ⁊ remo-
tã:vt diximus.s.in ꝑsonali actiõe.Nã cã remota in
reali,est ꝯct⁹ siue cã traditiõis et ipsa traditio.l.
nunq̃ nuda.ff.de acq.re.do.⁊.l.in traditiõib⁹.C.
de pac.de h̃ est casus cũ gl.i.l.cũ de hoc.ff.d excep.
rei iudi.nã cã ꝓxima est dñium vel q̃si,vñ qd põt
exp̃mere ambas cãs.s.remotã et ꝓximã si vult,et
etiã alterã tm̃ qñ eñi exp̃ssit vtrãq; vel qñ exp̃ssit
remotã tm̃,vt q̃ emit tũc ius supueniẽs pẽdẽte
iudicio in dicta re ex alia cã,nõ ꝓdest.l.nõ põt.ff.
de iudi.sec⁹ si tm̃modo cãm ꝓximã.⁊ sic dñiũ de-
ducat q̃ tũc oẽ ius suũ:⁊ oẽs cãs suas tã p̃ntes q̃
futuras,vř deduxisse:vt.d.§.actiões.sʒ in alio no
cet:q̃ qñ cãm ꝓximã exp̃ssit,tũc tm̃modo abso-
lutoria parit exceptionẽ rei iudicate in oĩb⁹ cau-
sis:qd est verũ si vniuersaliter fuit ꝓsecut⁹,alias i
ꝓsecutis tm̃.arg.l.lʒ.⁊ qd ibi Bar.⁊ doc.C.de iu
di.sʒ qñ oẽm cãm remotã exp̃ssit,tũc tm̃mõ in il-
la cã obstat exceptio rei iudicate:lʒ sit actio rea-
lis:vñ ex alia cã,poterit postea iterũ rẽ vẽdicare:
petita tñ ⁊ obtẽta in integrũ restõne,ex clausula
ignorãtie p̃terq̃ in matre:⁊ est casus in.l.si mř.in
prin.⁊.§.si qs.ff.de exce.rei iudi.ita dicit Bar.no
tanter in.d.§.actiões.ꝟsi.oppono eř gl.de le.⁊c.
12 cũ ver.sequẽtib⁹.⁊ in ꝟ.pcedo vlteri⁹.¶ † Vnuʒ
tñ tene mẽti ꝑpetuo,q agẽs siue reali siue ꝑsona
li,in dubio vř semp intẽtare oẽ ius suũ siue cõpe-
tẽs de iure cõi scripto,siue ex ꝯsuetudine:siue ex
lege municipali.ita dt Jnno.i.c.certificari.de se-
pul.ꝓ q̃ facit.l.ij.C.quẽad.tes.ape.¶ Quid si egi
rei vẽdicatiõe ꝯ Titiũ,q nõ possidebat nec habe
bat facultatẽ rẽ restituẽdi:nec liti se obtulit,nec
interrogaui an possideret:sʒ simpľr egi ꝯ eũ,dic
q dʒ pnũtiari rẽ actoris eẽ ⁊ reũ absoluere:post-
q̃ nõ ꝯstat eũ possidere.⁊ h̃ est verũ si actor plene
ꝓbauit d iure suo:iste est casus ŝm vnã lecturã in
l.si a te.§.ij.de exce.rei iudi.⁊ ibi Bar.⁊ sic erit vti
le.q̃ si q̊ tpe ille possidebit,fiet executio ꝯ eũ vir-
tute dicte sñie ꝯ eũ late.Sʒ ꝯ h̃ vř casus de iure
cano.in.c.Ray.§.pe.de test.vbi in effectu dr,qd
si deficit vnũ d causantib⁹ rei vẽ.qd ferť i totũ ab
solutoria:ita dt Flo.i.d.l.circa fi.p h̃ facit.l.q pe-
titorio.i fi.ff.de rei vẽ.h̃ vř seq Bal.i.l.lʒ minimã.
ff.d pe.here.vbi tʒ gl.nostrã.⁊ i.l.cogi.i fi.C.de pe.
here.nõ tñ in dictꝫ locis facit aliquã mẽtionẽ de
d.c.ray.sʒ postea idẽ Bal.i rub.ff.de rei vẽ.versic.
q̃ro h̃ qd si sit ꝓbatũ ⁊c.dt aut de possessiõe fuit
q̃sitũ in iudicio:⁊ nõ ꝓbatũ:et tũc re⁹ dʒ absolui:
q̃ nõ est ꝓbatũ p̃ncipiũ formale rei vẽdicatiõis,
ita intelligať.d.c.ray.Aut de possessiõe rei,non
fuit discussum in iudicio:sʒ simpľr de dñio acto-
ris.⁊ tũc dʒ declarari sup dñio actoris.ita intelli
gať tex.⁊ glo.i.d.l.si a te.§.ij.s.alleg.q̃ ꝯcordia vř
satis equa:p q̃ facit qd hř i simili.i.l.q diẽ.§.j.ff.
de ꝯpẽ.⁊.l.sinaũt.§.j.ff.d neg.ge.Ego aũt simpľr
tenerẽ nřm casum,q imo ẽt si sit discussum super
possessiõe rei,tñ sup iure dñij actoris declarabiť
nõ ob.d.c.ray.q̃ verũ ẽ q fereť absolutoria p reo,
nõ tñ ibi denegať q declaratoria sup dñio actorꝫ
nõ possit ferri sñia:⁊ sic Bal.rñdet ad.l.q petito-
rio.vbi dr q si re⁹ nõ possidet,frustra experiť rei
vẽ.q̃ itelligiť frustra vt possit ꝯdẽnari ad rei re-
stitutionem:sʒ tñ nõ frustra sup declaratoria dñij
actoris,qd singuľr no.q̃ pluries vidi isto mõ pra
cticari:⁊ ita ẽt practicabiť i peti.he.q̃ si ꝓbo me
hřdẽ:lʒ titi⁹ nihil hřditariũ possidebat,declara-
bor hřs ⁊ titi⁹ absolueť.ita dt Bal.i.d.l.cogi.⁊.d.
13 l.lʒ minimã.¶ † Forma ãt iterrogatorij p̃parato
rij iudicioꝝ,ẽ taľ:scʒ,neq̃ iudiciũ reddať elusoriũ,
peto p vos dñʒ iudicẽ ⁊ offm̃ vřʒ qd misericordiť
imploro,titiũ iterrogari ⁊ interrogatũ cogi ⁊ cõ-
pelli remedijs opportũis ad rñdẽdũ.⁊ qd rñdeat
vtrũ possideat vľ detineat dcm̃ fundũ,et habeat
facultatẽ dci fũdi restituẽdi necne:ista ꝓbanť in.
d.l.offm̃.⁊.d.l.is q se abstulit.et i rub.et ibi Bar.
ff.de iterro.act.Et aduertas q talis iterrogatio
põt fieri,vel p iudicẽ ad petitionẽ ptis:vt dictũ ẽ
vel etiã p ipam partẽ vt est casus.l.si fine.§.j.ff.de
interro.act.et ista sufficiũt quantũ ad hunc.§.

SVMMARIVM.

1 Seruitus prædialis quid sit?
2 Seruitutes prædiales per quos possint acquiri?
3 Locus medius non seruiens,an impediat seruitutem acquiri?
4 Seruitus quædam est,habens causam continuam:& quędam causam discontinuam.
5 Seruitutis traditio,qualiter fiat?
6 Seruitutes personales,quot sunt?
7 Seruitutem debens,nihil facere tenetur.
8 Cõclusio i negatoria actiõe,semp põt fieri negatiuè.
9 Forma libelli,in confessoria.
10 Libellus in negatoria,qualiter formetur?
11 Negatoria & confessoria,an tantùm competant domino vel ius habenti?
12 Actiões negatoria & cõfessoria,cõtra quẽ cõpetãt?
13 Probari quid sit necesse,in actionibus negatorijs & confessorijs.
14 Seruitutes,quanto tempore præscribuntur.
15 Possessionẽ quasi seruitutis habere,quã quis dicať?
16 Libertas seruitutis vrbanę & rusticę,quaľr differãt?
17 Interdicta possessoria,an competant pro iuribus incorporalibus?

a AEque si agat. [a] ¶ Supra.§.pr.po
nit de actionib⁹ i rẽ

a ¶ Eque si agat.
Viso de actione
in rem,que locũ
sibi vẽdicat i re-
bus corpalibus.
hic icipit Justi-
nia.tractrare de
act.in rẽ q̃ locũ
hʒ in reb⁹ incor-
poralib⁹:sʒ quia
petunť seruitu-
tes,et vẽdicanť:
⁊ hoc p confesso
riã actionẽ i rẽ:
et aliqñ negãtur
deberi ⁊ hoc per
negatoriã in reʒ
actio.idcirco di-
uidas partẽ istã,
iñ duas partes.
Jn quaꝝ prima
parte tractať de
ꝯfessoria actiõe,
p quã vendicanť
seruitutes.Jn
scđa tractať dne
gatoria,p quam
seruitutes dene
ganť.prima ps
durat vsq; ad il-
lum.§.ecõtra q̃.
ibi incipit secun
da.et durat vsq;
ad illũ.§.sed iste.
in pte ista,ita ꝓ
cedit q̃ pmo tra
ctat d ꝯfessoria,
p quã vendicanť
seruitutes vrba.
pre.Jn scđa tra
ctat de confesso
ria p quã vendi-
cať ꝑui.vrb.pre-
dio.⁊ eundẽ ꝓce
dẽdi ordinẽ,ob-
seruat in secũda
pte.Primo eñi
tractat de nega-
toria p quaʒ de-
neganť seruitu-
tes rustic.predi.
Scđo tractat de
negatoria,p quã
denegant serui-
tutes vrb.p̃dio.
Vltimo in fine
istius partis,as-
signat differen-
tiã inter act.ne-
gatoriam que lo
cum sibi vẽdicat
in reb⁹ incorpo-
ralibus,et illaʒ
actionẽ negato-
riã in rẽ q̃ locum
sibi vẽdicat i re-
bus corpalibus.
His igiť ad vbe
rionẽ doctrinaʒ
p̃notatis,venio
ad casuʒ et est ca
sus talis.Acces
si ad Justinia.⁊
q̃siui ab eo.Do
mine iam vidi
de act.in rem,et
vnde actio in rẽ
hʒ locuʒ p dñio
rerũ corporaliũ:
sed nũquid sunt
plures actiones
in rem:Et rñd.
Justiñ.qd sic:si-
cut eñi dixi tibi
q act.in rem lo-
cũ sibi vendicat,
qñ aliqs reʒ cor-
poralem aliquã,
iure dñij in iudi
cio intentat suã
esse:eodem mo-
do tibi dico qd
si aliqs ius vten
di fruẽdi sibi esse
in fundo vel edi
bus vicini sui di
cat:vel si dicat
ius sibi esse ducẽ
di aquam in fun
dum suũ,p fun-
dũ vicini in om-
nibus his casib⁹
act.ꝯfessoria lo-
cũ habebit ⁊ nõ
solũ in seruituti
bus rusti.p̃dio.
vẽdicandis locũ
hʒ in rẽ actio cõ-
fessoria,sed i ser
uitute vrba.pre
dio.Eiusdẽ eniʒ
gñis actio q̃ de
iure vrba.p̃dio.
cõpetit veluti si
aliqs agat se ha
bere ius,ne vici
nus suus altius
edes suas tollat
vel si aliquis di-
cat se habere ius
ꝑspiciẽdi in fun
dũ vicini sui:vel
proijciẽdi aliqd
de fundo suo in
fundũ vicini sui:
aut si agat sibi
ius esse vtẽdi itẽ
tignũ de edib⁹
suis in edes vici
ni:⁊ sic in oĩbus
superiorib⁹ casi
bus,actio ꝯfes-
soria locũ hʒ in
rẽ.Et hoc in pri
ma parte illius
vltime partis.
Modo pone ca
sum.in scđa dist.
iam satis liquet
mihi de confes-
soria in rem,que
locum hʒ in ven
dicatiõe rerũ in
corporaliũ.Sed
nũquid domine
sũt plures actio
nes in rẽ q̃ locuʒ
habere pñt in re
bus incorporali
bus:Ad hoc rñ.
do.Justi.qd sic.
Nã sicut ego di-
xi q̃ in seruitu-
tib⁹ rusticorum
vel vrba.p̃di.vẽ-
dicãdis locũ hʒ
cõfessoria in rẽ:
eodẽ modo dico
tibi in casu ꝯuer
so:qd si aliqs ne

gat te hře serui-
tutě rust. vł vrb.
pdio. cópetit ei
actio in ré nega-
toriá. ná de vsu-
fru. z de seruitu.
rusti. pdi. ɔpetit
ei actio in ré ne-
ga. ná de vsufru.
et de serui. rusti.
pdi. ité de serui.
rusti. pred. pdite
sunt in ré act. ne
gatorie: veluti si
qs agat ius vtě-
di fruědi i fundo
suo vel in edib⁹
suis, aduersariū
suū nō hře: vel si
aliquis agat ius
nō esse aduersa-
rio suo eundi vel
agědi p fūdū ip-
sius aduersarij:
vel siqdaz dicat
aduersariū suuz
nō hře ius i edi-
bus ipsi⁹ actoꝛz.
vt ipse actoꝛ nō
teneat alti⁹ tol-
lere edes suas:
vł si dicat aduer
sariū suū nō hře
ius pspiciendi p
fundū suū vel p-
ijciendi aliqd in
fundo suo: vel si
aliquis agat ius
non esse aduersa
rio mittendi ti-
gnū ex edib⁹ ad-
uersarij in edes
suas. Ná in oib⁹
casib⁹ his, sicut
in superioribus
hñt locū actiões
in ré: sed tñ nega
torie: sz h genus
negatorie scilicz
actionis in reb⁹ a
corpalib⁹, locuz
non hz. Ná lz in
his casib⁹ supra
dictis agat pos-
sessoꝛ negatoria
z hoc in reb⁹ in-
corpalib⁹, i reb⁹
tñ corpalib⁹ ille
agit qui nō incū
bit possessiói: qz
nō est aliā actio
a iure pdita. bñ-
ficio cuius actio
nis, possit nega
re illā ré corpalē
actoris esse. Sz
lz tibi dixeriz re
gulr qd possidě-
ti z detinéti i re-
bus corpalibus,
nō cōpetat actio:
in vno tamen ca
su ille qui possi-
det: nihilomin⁹
actoris partem
sustinet, sicut in
latioꝛib⁹ ffoꝛ li
bris apperti⁹ ap
parebit: z hec di
cunt in scđa pte:

p reb⁹ corpalib⁹, nunc p reb⁹ incorpalib⁹. z sunt due actiões. s. ɔfessoria z negatoria. Et diuiditur iste. §. i duas ptes. Pmo ponit de actione ɔfesso-ria, q̄ itētat p fuitute ɔstituta ɔseruāda: vel p cu stodiēda. Scđo ponit de actiōe negatoria q̄ cōpe tit dño, negādo aduersario suo ius eē seruitutꝫ: z sic cōpetit p libertate ɔseruāda: scđa ibi eꝫ quoqꝫ. Jtē tot⁹ iste. §. sex facit. Pmo ponit exēplū ō ɔfessoria, q̄ daꝛ p fuitute psonali. Scđo dat duo exēpla ō ɔfessoria, p fuitute reali rusticana. Ter tio ponit q̄tuoꝛ exēpla de cōfessoria, p seruitute reali vrbana. Quarto ponit pl'a exēpla ō negato ria. Quīto ponit dr̄iam, iter fuitutes reales q̄ cō petūt p reb⁹ corpalib⁹, z iter eas q̄ cōpetūt p i-corpalib⁹. Sexto infert quandā exceptionē. scđa ibi: p fūdū. tertia ibi: eiusdē. q̄rta ibi: ꝫ quoqꝫ. q̄n-ta ibi: quod genus. sexta ibi: sane. z. h. d. i summa. ¶ Pro fuitute ɔstituēda vł nō ɔstituēda, pdi-te sunt actiōes i ré: tā p seruitutib⁹ rusticis, q̄ vr-banis realib⁹ vł psonalib⁹. z i his ēt agit q possi-det: sec⁹ in reb⁹ corpalib⁹ regulr. h. d. ¶ Not. qd p seruitutib⁹: z p oib⁹ iurib⁹ incorpalib⁹, cōpe-tūt due actiōes. s. ɔfessoria z negatoria q̄ sunt in ré: facit. l. ij. §. j. z qd ibi late Flo. ff. si ser. vē. ¶ No. ibi ius sibi esse: q ɔfessoria pponiꝛ vbis affirma tiuis, z negatoria negatiuis z ex hoc cōprehēdiꝛ mediū ɔcludēdi i hmōi actiōib⁹: de quo. j. dicam. ¶ No. i corpalib⁹, is agit, q est in q̄si possessione dicti iuris. ¶ No. q p reb⁹ corpalib⁹, ille q possi det supple ad tex. z detinet nō agit actiōe i ré: fa-cit. l. offm̄. ff. de rei vē. ¶ Et pmitte ad intelligen tiā, q q̄tuoꝛ sunt gn̄a fuitutū vt est gl. optima. s. de seruitutib⁹. i pn. ¶ Scđo pmitte q ēt seruitu tes reales z pdiales, fuerūt itroducte de iure gen tiū: vt. s. de vsu z habita. §. j.

1 ¶ †Tertio pmitte qd sit fuit⁹ pdialis: z dic q est qddā ius pdio ihe rēs, z ipsi⁹ vtilitatē respiciēs: z alteri⁹ pdij ius si-ue libertatē diminuēs: q̄ ista pbanꝛ i. l. fiāt iura. ff. de fui. vrb. pdio. z i. l. q i aliena. §. fi. de neg. gest. z i. l. q̄ties. la pma. ff. de fui. ɔiūcta. l. stiplo ista. §. si qs forte. ff. de v. ob. z. l. j. queādmodū fui. amit. z i. l. j. ff. cōia pdio. ita dt dñs Flo. i. l. j. ff. de fui. vł dic fm Ro. q fuit⁹ pdialis, ē qddā ius pdio de-bitū a re rei, itie cōstitutū: vt. d. l. j. cōia pdio. Uel tertio dic q est qddā ius itroductū, q̄ pdiū pdio seruit. l. via. i pn. ff. de fui.

2 ¶ †Quarto pmitte q he seruitutes pñt acqri p dñm, directo fundi do-minātis z iponi p dñm fundi seruiētꝫ: vt. d. l. j. ff. cōia pdio. z ibi vide gl. ¶ Sz aduertas ēt q suffi cit, q sit vtilr dñs vt possit acqrere vł iponere ser uitutē: vt ē casus i. l. j. §. fi. ff. ō supficie. z qd ibi gl. z Bar. ēt p bonefidei emptorē, etiā si nō pscripse rit. l. si ego. §. j. ff. ō publicia. z. l. iij. z ibi gl. z Flo. ff. de fui. sinaūt est fund⁹ pluriū p vnū ex dñis, non pōt acqri vł iponi. l. si vn⁹. ō serui. rusti. pdio. sz tñ si vn⁹ imponit, q̄ ad se pindicat: sz nō q̄ ad socios q̄usqꝫ alij ratificēt z ratificatiōe fcā etiā singulr, z de p se ɔualideꝛ pria ɔfessio: nō vt ex retro, sz vt ex nūc ē casus. i. l. p fundū. z ibi Flo. ff. de fui. rusti. pre. z. l. fi. ff. cōia p.

3 ¶ †Quinto pmitte, an locus medi⁹ nō seruiēs, ipediat seruitutē acqri: in q̄ ar ticulo cōclude, aut est talis seruit⁹ q̄ nihil exigit fieri i loco medio, tūc siue loc⁹ medi⁹ sit publicꝰ si ue puat⁹: siue pphan⁹: siue sacer: siue religiosus, nō ipediꝛ seruit⁹. l. i tradēdis. §. j. ff. cōia pdio. z. l. loci corp⁹. §. fi. z. l. seq. ff. si ser. vē. Nec curādū ē, an sit seruit⁹ rustica vł vrbana: aut exigat aliqd fieri, in medio loco tūc si loc⁹ medi⁹ est sacer, ipedit ser uitutē. l. fuitutes. la scđa. §. fi. ff. de fui. z. ff. de aq̄ plu. ar. l. si pri⁹. §. fi. ibi sz loco zc. z ibi Bar. sz si sit loc⁹ publicꝰ, tūc si id qd dz i medio fieri, ipediret libertatē medij loci publici, vel ei⁹ vsum: vt si vo-lo de domo mea i tuā mittere trabē, cooperiēdo stratā publicā vel apodiare pontē, vel si vellēꝫ de fundo tuo ad meū ducere aquā faciēdo in via pu blica riuū: h casu impediꝛ ɔstitutio seruitutꝫ nisi obtineat a pncipe ɔcessio. d. l. seruitutes. §. publi co. z. l. sz si publico. ff. de aq̄ plu. arcē. vł nisi hoc mi hi liceret ex. l. municipali vel a magistratu. cui hec competeret ex forma statuti.

❧ ADNOTATIO. Addo idē esse, vbi talis facultas dareꝛ ɔsulib⁹, vel syndicis alicui⁹ loci ex statuto vł ɔsuetudine, qz tūc nō est recurrendū ad principē vel ad iudicē: z iō h Auenione vbi occur rit necessitas faciēdi tabulare eminentia in viam publicā vel ponticellū tūc recurriꝛ ad Assessorē z magistros viarū seu itinerū, p ɔsiliū ciuitatis de-putatos. z hoc iure vtimur. Ant. Cai⁹. Als p-prio motu, magistrat⁹ nō posset ɔcedere vt ē tex. no. i. l. iij. §. phibere. ff. qd vi aut clā. z ibi gl. z Bar. als nō impediret fuit⁹ ɔstitui. Si vo intercedit loc⁹ puat⁹ in medio, p quē opz aliqd fieri: tūc im-pediꝛ seruit⁹ donec in loco medio ius acqsiero. d. l. i tradēdis. scđo rñso. ff. cōia pre. z. d. l. si pri⁹. §. fi. de aqua plu. ar. z ita dicit Flo. in. l. q sella. §. j. de ser ui. rusti. pdi. ¶ Sexto pmitte, qñō ɔstituaꝛ serui-tus: z dic q in vltima voluntate z inter viuos: vt

4 s. de seruitutib⁹. §. fi. ¶ †Septimo pmitte qd est qddā seruit⁹ habēs cām ɔtinuā vł q̄si, z q̄dā habēs cām discōtinuā. vt. l. foramē. ff. de ser. vrba. pdio. z l. seruitutes. la grāde. in pn. z qd ibi no. ff. de serui.

5 ¶ †Octauo pmitte qualiter fiat traditio serui-tutis. vide tex. i. l. iij. §. dare. z qd ibi gl. z doc. ff. de vsufr. z qd no. Jnn. in. c. i lris. v. pri⁹. de resti. spo. z dūmō fuerit secut⁹ vsus seruitutis. d. §. dare ibi eū ve. Expone ve p z. z ibi patiaꝛ vti frui zc. z. l. si ego. §. j. de publiciana. z de vsuca. l. seqꝛ. §. si viā. ita dt Jnn. i. d. gl. circa fi. z Flo. in. l. pe. ff. de ser. z ē rō qz ɔsistit i facto vel vsu habētis seruitutē: z patiē tia cōtinua aduersarij. l. q̄ties. la. j. in fi. ff. de ser. z no. gl. Bar. z doc. in. l. plurib⁹. §. j. ff. de v. obl. z gl.

6 z doc. in. l. corruptionē. C. de vsufru. ¶ †Nono p mitte qd seruitutes psonales, sūt tm̄mō tres vel q̄tuoꝛ vcz vsus, habitatio, z ministeriū seruoꝝ, oēs eni alie, dicunꝛ reales: vt no. glo. in. l. si is q bi a nas. ff. de vsufr. z Dy. hic z Bar. i rub. C. de vsufr. sz Pe. Cy. Bal. z Sali. ibi tenēt qd opa sine mini steriū fuoꝝ, nō sit aliā fuit⁹ sz sit oblō psonalis: qz seruit⁹ psonalis est, q̄ debeꝛ a re psone de q̄ per gl. z ibi Flo. i. l. j. ff. de serui. Tu ēt dic, qd nō perit cū psona cui debeꝛ: vt in. l. ij. de vsufr. le. ita dicit gl. no. in. d. l. si is q binas. ff. de vsufr. z sic cōsistit i fa-cto. l. j. ff. de ope. seruo. Ex quo inferꝛ, qd ꝫ impe-diētē vti tali ministerio, nō daꝛ cōfessoria sz actio iniuriarū: vt. l. q pēdētē. ff. de act. emp. z. l. iniuria-rū. §. fi. ff. de iniur. de quo dixi. s. de ser. i pn. ¶ Jn gl. alti⁹ tollēdi. ibi z cōfessoria negatiuis: dic de h vt statim dicā in gl. magna. i pn. Aduertas tñ, qd hec gl. nō placet Dy. hic. ná dt ipe qd nō est credē dū qd impatoꝛ posuerit hoc exēplū hic frustrato-rie, iter alia exēpla cōfessiōis negatorie: sz huic di cto Dy. lra refragaꝛ: qz tex. dt edes suas: sz iste ex-posuit suas. i. vicini: sz lra violaꝛ: ideo Pe. ponit exēplū qd actoꝛ agit confessoria, ius sibi esse edes suas alti⁹ tollere: vtputa tu habes domū depres-sam, titi⁹ altā tu cōcessisti titio seruitutē, alti⁹ do mū tuā nō tollēdi. vis tu nihilomin⁹ alti⁹ tollere potes agere ius tibi esse edes tuas alti⁹ tollere. i. leuatas habere. vel clari⁹ dic fm Jo. fab. qd statu tū z ɔsuetudo est, qd nemo possit turres eleuatas habere: nisi vsqꝫ ad certā mēsurā, iuito vicino fa-cit p hoc qd no. gl. in. l. j. C. de edi. pui. vicin⁹ ɔces-sit titio vt posset alti⁹ tollere, nūc si vicin⁹ phibet pōt titi⁹ agere cōfessoria: vt liceat turriꝫ suā alti⁹

7 tollere. ¶ †Jn ea. gl. in fi. dic tu quod regulr de-bens seruitutē, nihil facere teneꝛ: sed tantūmodo sufficit pati. l. quoties. la. j. i fi. ff. de seruitutib⁹. fal lit tātūmodo in seruitute oneris ferendi: qz cogiꝛ parietē reficere, debēs seruitutē: alias nihil esset seruitutis cōmoditas: si ille cui debeꝛ seruitus, co geretur reficere. l. eū debere colūnam. z qd ibi not. ff. de serui. vrb. predi. ¶ Jn gl. magna. in princ. ibi exemplū cōfessorie: dic fm Dy. imo negatorie: tu dic. vt dixi. s. in gl. precedenti. ¶ Jn ea. gl. ibi rñ-det Placēti. dic fm Pe. qd Placē. habuit bonū itellectū qz ɔsyderauit frequētiā, vt qz plurimum ɔfessoria affirmatiue, negatoria negatiue ɔcipiꝛ: facit. l. ná ad ea. de legi. z istā opi. Placēti. seqꝛ hic Jac. bu. tu dic vt statiꝫ dicā infra. fm Bar. ¶ Jn eadē glo. ibi se debere daꝛ negatoria: qz negaꝛ zc dicēn

expedita est pri ma diuisio actio num quā proseq tur vsqꝫ ad illum §. sed iste zc.

ADDITIO.

a ¶ Utiliter dñs. Et ista facit an emphyteota i re ēphyteotica pos sit seruitutē ɔsti tuere: de quo p Bar. i. l. iij. C. de fui. z ad ista ad-de bñ facere tex. in arg. i. l. si is cui §. fi. ff. queēadmo. serui. amit. text. in. l. grege. §. j. ff. de pigno.

dic fm Bar.in.l.si pri⁹.de no.oper.nū.ver.qnto oppono cōfessoria de bet rc.q opi. Placēti.est vera,si cōsyderas ea q̄ a iure tacite in libello subintelliguntur.r opi.gl.sit vera si cōsyderas verba q̄ in libello exprimunt:vñ aduertēdū est,prout etiā dixi.s.pri.§.q scdm logicos argumentū h3 maiorē ppositionē,minorē r cōclusionē.ita libell⁹ in cōfessoria.igit maior ppositio est,q̄ qs dicit se dñm pdij dñantis. In negatoria vero dicit se dñs pdij,q negat seruitutē debere.l.vti frui.ff.si vsusf.peta.r.l.j.ff.cōia predi.r.ff.si serui.ven.l.ij.§.j.vides ergo q ista maior ppositio libelli,in vtraq̄ istarū actionū ponit verbis affirmatiuis,afferēdo se dñm:vel quasi.l.ij.cū ibi no.ff.de serui.Scda minor ppositio in cōfessoria siue verbis expressis siue verbis a iure subintellectis,semp ponit verbis affirmatiuis:q̄ dico mihi tale ius seruitutis esse,vel mihi cōpetit in tali fundo.Negatoria vero semp verbis negatiuis,q̄ nego aduersario tale ius seruitutis esse me inuito:vel si dicam⁹ ius mihi esse prohibēdi vicinū,vti tali iure seruitutis in fundo meo.d.l.vti frui.§.j.q̄ ista verba in effectu sunt priuatiua,r negatiua q̄nocūq̄ cōcipiant.facit ad hoc gl.sing.in.l.fi.§.fi.r ibi Bart.ff.de do.exce.no.Bar.r doc.in.l.neq̄ codicillū.C.de codi.r ex his postea,bōa seqt cōclusio libelli:r pdicta sunt vera de medio cōcludēdi:q̄ respicit ius,sed etiā oportet q in isto medio cōcludēdi etiā vniuersali oīm libellorū,inserat factū quoddā vel fictū ab aduersario.Et in materia nr̄a,pone exēplū q me actorē turbat r inqetat i dicto iure seruitutis vel in negatorio turbat in libertate vel facto vl verbo:vt.j.dicā.r hoc semp fit affirmatiue.¶ In cōclusiōe ṽo libelli qdā ponunt,q̄ sunt expediēda per iudicē:vt q̄ declaret ius deberi vel nō deberi.l.sicuti.§.s3 si querat.ff.si ser.vē.r ibi gl.r doc.r ista cōclusio in cōfessoria,semp d3 fieri verbis affirmatiuis:vtputa quare peto p vos declarari,tale ius
8 mihi deberi vel talē seruitutē mihi cōpetere:vt.d.§.s3 si qrat.¶ †In negatoria ṽo semp cōclusio pōt fieri negatiue:vt peto pnūciari,vicino tale ius nō eē vel nō deberi:vl mihi ius esse phibēdi vicinū vti tali iure.Quedā alia ponūtur in cōclusione,q̄ veniūt expediēda p pte:vt qd qs patiat vti seruitute:r qd de hoc cautio pstet.l.harū.r qd ibi gl. r doc.ff.si ser.ven.r ista cōclusio pōt fieri implicite,r explicite,vel af-
9 firmatiue f3 diuersitatē seruitutis:vt hic r petet etiā interesse.d.l.harū.¶ †Forma igit libelli in cōfessoria est talis:vc3.Dico me dñm vel quasi talis fundi vel habere me in tali fundo.r qd tali fundo,seruitus talis mihi debet cōstituta ex tali ti.l3 hoc nō sit necessariū r q ego sum in quasi possessione dicte seruitutis,eūdi ad fundū meū per fundū titij r q titi⁹ impediuit me,r de psenti impedit vt in dicta seruitute ppter qd mea interest in.x.quare peto p vos declarari seruitutē pdictā pdicto fundo meo cōpetere:r dictū titiū cōdēnari mihi ad dicta decē rōne mei interesse:r qd de psenti patiat me vti dicta seruitute:r qd offō vr̄o caneat,q in futurū me nō impediet r iste est libellus in cōfessoria.Pōt etiā nō tm̄ dici,dico fundo meo talē seruitutē deberi.vt.s.dixi.l.q aliena.§.fi.ff.de neg.gest.r ibi vide Bart.Bald.r Ang.r.l.vni⁹.ff.de ser.rust.pdi.S3 et pt dici,dico mihi talē seruitutē
10 deberi p fundū tuū.l.j.§.j.ff.si ser.vē.r ita dicit Bart.in.d.l.si pri⁹.in ver.ij.3 hoc op.ego dixi rc.¶ †In negatoria vero libell⁹ sic formar. Dico me dñm,vel quasi,talis fundi:r qd titius p eū vadat tāq̄ iure seruitutis itineris sibi liceat:cū tñ sibi nō sit ius p dictū fundū meū eūdi:vel dicas sic r breui,l3 nulla sibi vel fundo suo debeat seruit⁹,pter qd ego sū lesus in decē r intātū mea iterest quare pto p vos declarari mihi esse ius phibēdi r negandi talē seruitutē sibi cōpetere:r ipm cōdēnari vt me nō impediat in libertate mea.r abstinere debeat ab itineratione per dictū fundū meū,r qd soluat mihi dicta decē rōne pteriti impedimēti:r qd vestro offō caueat,qd in futurū nō ibi nec me impediet.ista colligūt de mēte Bar.in.d.l.si pri⁹.in ver qnto r oppo.q cōfessoria d3 pponi:vt in.d.l.harū.r ibi gl.argu.Bart.r Flo.in l.j.in prin.ff.si ser.ven.r Bart.in.l.fi.quead.ser.amit.r ibi gl.r Flo.et fuit de mēte Bal.hic r vide Bar.r alios doc.in.d.l.q in aliena.§.fin. ¶ Clausulas aūt necessarias r vtiles,q̄ supflue sunt in vnoquoq̄ libello sp videas:vt dixi.s.§.pri.¶ Addas singularit q l3 dixerim supra,q debeat apponi in libello ɔdictio facti:si tñ nō apponeret vl apponeret r nō pbaret:si tñ ex pcessu intētato appareat ɔdictio ṽbalis,illud sufficeret:vt q̄ negauit.supple tu,r ɔdicit mihi seruitutē nō deberi:vel cui negatoria asseruit imo sibi seruitutē deberi,nō aūt solūmō negauit narrata prout narrant:q̄ p dictā negatiōnē nō diceret mihi turbasse.arg.no.p Bar.in.l.si dubitat.§.j in fi.ff.de fideiuss.r no. Bar.in.l.etiā.§.l3.ff.so.ma.qd seqt Jo.de imo.in.l.s3 hoc ita.§.j.ff.de rei iudi.r ita d3 intelligi qd singularissime dixit Bar.in.d.l.si pri⁹.in ver.qnto oppo.ten ēdo rc.Dy.quē sequit Lapus de castel.in suis allegatiōib⁹ alleg.lxv.r bene facit p hoc qd no.Jo.an.in Spe.in tit.de actio.r peti.§.sup actiōib⁹.r qd habet in.l.is q se obtulit.ff.de rei vē. r in.l.fi.ff.si vsufru.pe.r hoc etiā seqt Ant.de but.in.c.cū ad sedē.extra de resti.spo.dic tñ lati⁹:vt p Jo.de imo.in.d.l.si pri⁹.¶ In ea.gl. ibi:r fructuario r creditori rc.innuit ista gl.qd vsufructuari⁹ r creditor dicant quasi dñi:l3 hoc est falsum fm Dy.hic,l3 habeāt ius in re. p quo tu allega text.no.in.l.corū qui.in pnci.ff.de dā.infec.r p hoc creditor agit vtili cōfessoria p seruitute.vt in.l.ei q.r qd ibi no.ff.de ser. vi.sed vsufructuari⁹,nō agit directo p seruitute:vt no.in.d.l.ei q.sed per quandā consequētiā petēdo vsumfructū.l.sr.l.vti frui.§.j.tibi no. ff.si vsufru.pet.vñ pone exēplū tu,vt seqt in gl.in supficiario:r phyteota:r feudatario.r adde bonū text.in.l.prouincialī.§.fi.ego.ff.de not.ope.nū.¶ In ea.gl.ibi dñ in rē rc.caue tibi q̄ imo cōfessoria dat possidenti,vt hic:r nō possidēti:r ɔ possidētē,r nō possidētē:vt.j.dicā et ita negatoria.facit.l.r si forte.§.sciēdū.r ibi Flo.ff.si ser.vēd.r.d.l.vti frui.§.j.r.ij.¶ In ea.gl.ibi neget esse i fi.an aūt q̄ agit rei vē.r sic petitorio videat renūtiasse possessioni quā habebat.Aduerte aut ignorabat se possidere forte,q̄ possidebat p filiū:r tūc nō pdit possessionē.l. si duo.in prin.ff.vti possi.Aut scit se possidere:r tūc aut p aliū possidēbat,r tūc idē q̄ talē possessionē,solo animo nō pōt pdere:nec etiā si ali⁹ ingrediat.l.peregre.§.quib⁹.r qd ibi not.ff.de acquir.poss.aut possidebat per seipsum:r tūc aut nō agit rei vendi.respectu dicte possessionis quā habet.videt ille sue possessioni nō renūtiasse:vt hac gl. in fi.aut agit respectu alteri⁹ detētiōis vel possessiōis,vel facultatis rei restituende quam alius h3:r nō videt sue possessioni renuntiasse: vt no.per gl.fm vltimā solu.in.l.naturaliter.§.nihil.cōmune.ff.de acqui.pos.r ibi per Bar.in.ver.quero pro declaratione huius lect.r pro glo.facit.l.officiū.ff.de rei vē.¶ In glo.vno casu.ibi:vt.ff.fami.ercis. l.j.rc.hoc exemplū sequit Dyn.hic:sed Jaco.r Pet.contra q̄ exceptio d3 esse regula.nā.s.dixi,q in reb⁹ icorporalib⁹,possidēti nō datur actio nisi in vno casu:sed fm glo.essent plures q̄ mille.Preter ea in istis duplicib⁹ iudicijs,qui agit nō negat rē actoris esse:nec agit rei vendi.prout litera reqrit.¶ In ea.gl.in fi.dic nec etiā placet hoc Petro r Dy.q̄ fm hoc essent plus q̄ mille casus,vnde Pe.ponit exemplum qñ reus suscepit in se onus pbandi.f.q res petita pertineat ad eū r nō ad actorē:vt.l.circa.ff.de proba.r hoc exemplū placet hic Jo.
11 fab.nā lr̄a nō dicit actor,sed q vicē actoris sustinet:r sic nō est pprie exceptio:sed quedā illatio.¶ †Extra glo.quero an non tātū dño vel quasi,vel habēti ius in re:vt dixit glo.mag.r.s.dixi iste actiones competant:sed etiā possessori:tm̄ vel etiam non possidēti illud ius p quo agitur:r videt primo q possessori tm̄.l.r si forte.§.sciēdū.ff.si ser.vendi.vt hic in gl.tñ glo.in.c.examinata.de indi.in glo.in fin.determinat dari etiā non possidēti,qd sequitur ibi Jnno.in gl.acceperit vltra medium:r dicit q cōfessoria cōpetit illi,qui nō est in quasi possessione iurispatronatus.sed tñ de iure h3 ius patronatus contra eū,qui eū prohibet vel qui se liti obtulit q no.pro declaratione huius tex.r.d.§.scie-
12 dum.¶ †Quero cōtra quē cōpetant iste actiones,r negatoria r ɔfessoria:Dic q vera cōfessoria datur non tm̄ aduersus dñm fundi seruientis:sed etiā cōtra quēlibet possessorē rei,quem dico fundo meo seruitutē debere.d.l.vti frui.§.vtrum.r dantur etiā cōtra quasi possessorē, vt q dolo desijt possidere vel se liti obtulerit.l.fi.si vsufru.pet.r hic in gl.r etiā dat ɔ illū q me agentē p seruitute vel libertate,non patit vti meo iure ɔ tertiū:argu.ex de rescri.c.veniēs.r ex de deci.c.dudū.ita cōsonat Jnn.in.c.abbate.ex de ver.signi.r sentit in.d.c.examinata.i ṽ.
13 acceperit.¶ †Quinto qd sit necesse pbari i istis actionib⁹:dic q sufficit si pbet qd est in quasi possessiōe iuris seruitutis,in cōfessoria:r in negatoria in quasi possessiōe iuris libertatis,vel q ius sibi cōpetit:vt dixi.s.fm Jnn.in.d.c.examinata.nā ista pbādo,cū dñiū fundi veniat incidenter,ex quasi possessione psumit dñs.l.si quis in suo.r ibi Bar. r Bal.ff.de cōdi.insti.r.l.j.ff.fami.ercis.r etiā sequitur alius q ille qui est in quasi possessione seruitutis:vel libertatis,necessario sequitur q est in possessione predij dominantis,vt predij a quo seruitus debetur. vt.ff.cōia predio.l.j.r de vsucap.l.si aliena.§.j.ita dicit Barto.in.d.l.si prius.in ver.ij.opp.siue actor asserat sibi rc.qd intelligo ver,quod ex quasi possessione seruitutis releuetur ab onere probandi dñium:non propter hoc releuatur ab onere pbandi ipsam seruitutē:vt.l.j.ff.si ser. vē.d.l.vti frui.de quo Flo.in.d.l.j.in versi.quid autē debeo probare. r est glos.not.r ibi Floria.in.l.sicuti.§.sed si queratur.Et per consequens debet probare in confessoria seruitutē sibi constitutā pactionibus vel ex testō:vt.s.de serui.§.fi.vl prescriptione:vt.d.l.seruitutes.la grande.et ibi gl.ad quam prescriptionem causandam,non requiritur titulus:vt.l.si quis diuturno.ff.si serui.vendi.r no.glo.r docto.in.l.ij. C.de serui.r not.Bart.in.l.fi.quemadmo.serui.amit.dummodo insit bona fides prescribentis,r vsus fuerit iure seruitutis.vt.d.l.fina.r ibi Bar.requiritur etiam scientia aduersarij.vt.l.ij.r ibi glo.Bart.et docto.C.de serui.requirit etiam patiētia aduersarij.l.quoties.la prima. in fi.et ibi Flo.ff.de serui.¶ Quomodo autē probetur,q fuerit vsus iure seruitutis.no.glos.r ibi Bar.in.l.j.§.j.ff.de iti.actuq̄ pri.et gloss. r doct.in.d.l.ij.r late per Flo.in.d.l.seruitutes.la grande.vbi ponit q sunt septem specialia,in prescriptiōe iuris incorporalis:vt ipse dicit in ver.ex predictis conclude in prescriptione incorporalium rc.videlicet primo qd non requiratur vera possessio,sed quasi.l.seruus.§.incorporales.ff.de acqui.rerum domi.Secundo quia procedit contra possidentem,qd non est in corporali.l.ij.de prescrip.xxx.an.et not.gloss.j. in fin.r ibi doct.C.de seruis fugiti.Tertio quia non requiritur titul. d.l.si quis diuturno.ergo sufficit etiam non solennis:vt est casus in.l. post mortem.ff.de adoptioni.Quarto quia requirit scientia eius,contra quem prescribitur.d.l.ij.C.de seruitu.Quinto quia requirit eius patientia.d.l.quoties in fi.Sexto quia aliqñdo requiritur prohibi

Angel.Aret.sup Institu. ll iiij

tio pro adipiscēda quasi possessione:eo quia non cadit alius actꝰ cor
poralis ad acquirēdū,qui sit conformis nisi prohibitio.Septimo,qz
p̄scriptio lōgi tpis,ī istis īcorporalibꝰ p solā missionē executoris īter
rūpitur:lz secꝰ sit in corporalibus:vt.C.de rei vēdi.l.more.⁊ no.Bar.
late in.l.ij.§.fi.ff.pro em.⁊ hoc singu.voluit gl.in.d.l.ij.C.de serui.quā
Bal.ibi singulariter no.sed Bar.ibi eā limitat:qd̄ si p̄scribēs hz titu
lū,nō sufficit interruptio p executorē:alias secꝰ.l.sicuti.de p̄scrip.xxx.
an.naturalis tñ interruptio,impedit p̄scriptionē longi tpis,in istis
incorporalibꝰ.d.l.ij.⁊.d.l.seruitutes.facit.l.iij.§.labeo.ff.de acq.pos.et
l.naturaliter.⁊ ibi late Bar.ff.de vsuca.¶Aduertas tñ,ꝙ de iure ca
nonico oīs p̄scriptio interrūpit,p solā missionē executoris.rō:qz su
perueniēs mala fides etiā sine aliquo iudicio,p̄scriptionē impedit.c.
fi.⁊ qd̄ ibi no.de prescri.⁊ no.Dy.in.l.ij.de regu.iur.in.vj.⁊ hoc sequit
Bal.in.d.l.ij.C.de serui.in ver.vlteriꝰ querit,nūqd p̄scriptio ⁊c.qd̄ no.
14 qz hoc seruaretur in suo foro:vt no.gl.in.c.ij.de arbi.lib.vj.¶†Que
ro quanto tēpore p̄scribunt seruitutes?breuiter rñdēdo dic aut est
seruitus q̄ hz causam cōtinuā:hoc est qz ad eiꝰ vsum nō requirit factū
hoīs:⁊ tūc p̄scribit.x.vl.xx.annis:vt.d.l.ij.C.de serui.⁊.l.fi.C.de p̄scri.
aut habet causam discontinuā,cuiꝰ vsus requirit factū hoīs:vt in ser
uitute itineris:⁊ tūc regulariter nō p̄scribit:nisi tāto tēporis,cuiꝰ ini
tij memoria nō extat.d.l.seruitutes.la grāde.⁊ qd̄ ibi no.ꝙ est verū in
seruitute reali.Sz in psonali,in oībꝰ p̄scribit ad similitudinē corpo
raliū:⁊ p cōsequēs requirit titulus ⁊ bona fides:nec reqrit sciētia ad
uersarij.d.l.fi.Et est rō,qz sapiūt ius dominij.l.iiij.ff.de vsufruc.Et p̄
dicta pcedūt in pphanis:sz oīa iura spiritualia ⁊ spiritualitati anne
xa:vt est ius p̄onatꝰ.vt.c.quāto.de iud.p̄scribunt spatio.xl.anno.nō
attēto,an habeāt causaz cōtinuā aut discōtinuā:vt in.c.de quarta.de
p̄scri.facit qd̄ no.in.c.cōsultatiōibꝰ de iure patro.ita dicit Bal.in.d.l.
ij.ver.quarto q̄ro si volo p̄scribere.facit aut.quas actiōes.d̄ sacrosan.
eccle.¶Cautela tñ singularis est:ꝙ tu debes allegare titulū seruitu
tis,vel alterius iuris incorporalis:qd̄ pactionibꝰ vel testō fuerit tibi
cōcessa.vt.s̄.de seruitu.§.fi.ꝙuis verū nō fuerit:⁊ postea pbādo p̄scri
ptionē.x.vel.xx.anno p̄sumit titulꝰ allegatꝰ.ita dicit no.gl.in.d.l.ser
tutes.⁊ ibi hoc seqt Bar.⁊ Flori.⁊ idē gl.in.l.j.§.fi.⁊ ibi Jo.de imo.
de aqua.plu.arcē.⁊ sic cū p̄sumat habere titulū:ergo dicit legitime cō
stituta:⁊ hoc p.l.cū de in rē verso.ff.de vsur.⁊ qd̄ ibi gl.⁊ Bart.q alle
gat.l.quā tuberonis.ff.de peculio.in princi.⁊ ita cōiter tenetur

❋ADNOTATIO.Facit qz titulꝰ etiā inualidꝰ causat bonā
fidē,frāchisquus curtius iunior.cōsil.clxviij.habita diligenti.colū.x.
versi.titulus etiam.numero 35.parte secunda.Antonius Caius.

¶Ratio.quia talis patientia tanto tempore facit dictū tit.allega
tum(vt supra dixit)contra se presumi:⁊ omnia solēnia interuenisse:
pro quo Barto.allegat casum in.l.qui in aliena.§.j.⁊ ibi Bar.Ange.
Bald.⁊ Joan.de imo.ff.de acqui.here.⁊.l.si filius.⁊ ibi doct.C.de pe
titio.hered.licet vltramon.contra.⁊ Ang.in repe.l.si certis annis.C.
de pac.quia.d.l.cum de in rem verso.non probat intentionem glos.
quia ibi loquitur in soluente,non in patiente:et etiam ꝓm Ange.ibi
non loquit de substantia obligationis:sed de qualitate.s.vtrum fue
rit versum in vtilitatem partis,necne:⁊ sic etiā in qualitate loquit.d.
l.quam tuberonis.⁊ etiam.§.j.in.d.l.cum de in rem verso.loquitur qñ
illa vnica prestatio vsurarum pro parte dotis,habet tacitā annexam
cōfessionē dotis promisse ⁊ debite:qd̄ potest fieri etiam pacto nudo.
l.iij.C.de dotis promissi.quod videtur valde singulare ad intellectuz
illius legis:sed ipse Ang.dicit cōtra casum,in.d.l.si filius.⁊ in.d.l.qui
in aliena.§.j.que iura etiam loquuntur in patiente:⁊ etiā ibi non tan
tum presumitur qualitas.s.interuenisse:sed etiā presumitur ipsa adi
tio hereditatis:⁊ sic ipsa substantia obligationis:ideo non recedas a
cōmuni opinione:⁊ non est mirum,si in seruitutibus ⁊ similibus iuri
bus,presumitur ex longa patientia titulus allegatus:quia tractatur
de modico preiudicio:secus si de magno:vt est glo.singu.in simili in.l.
penul.⁊ ibi Bar.⁊ doc.C.cōmuni diuidun.¶Ex quo infero,qd̄ pre
dicta procedūt in seruitutibus realibus,que sunt quedam qualitates
fundi.vt.l.seruitutes.in prin.ff.de serui.rusti.predio.Secus in perso
nalibus:quia cū sint pars dominij:vt dixi cū in eis tractaret de ma
gno preiudicio:ergo ex p̄scriptione non presumitur titulus allegatꝰ.
¶Aduertas tamen,quod vbi ius cōe esset contra prescribentem:vel
saltē presumeret contra eum:vt quia quis habet pro se sententiā,que
licet non faciat preiudiciū quo ad tertiū,q non fuit in causa quo ad pe
titorium,facit tamen presumptionē contra eum quo ad possessionē.
⁊ hoc casu nō sufficit allegare titulū nisi probet:vt est tex.no.in.c.j.de
prescrip.in.vj.⁊ facit co.lib.de resti.spolia.c.ad decimas.Et si dicatur
ergo in p̄scribenda seruitute,semper debet probari titulus:cū omnis
prescriptio videatur contra ius cōe:quod presumit quālibet rem li
beram.l.latius.C.de serui.Ad hoc respondet ꝓm Flori.in.d.l.seruitu
tes.in fi.prin.qd̄ imo prescriptio non est contra ius:sed preter ius.vt
plene declarat Jo.an.in.d.c.j.in glo.magna.pro quo tu allega.l.j.ff.
de vsucap.⁊.s̄.de vsucapio.in princi.vel ꝓm Jo.de imo.in.d.l.j.§.fin.
de aqua pluuia.arcend.qd̄ aliud sit de iure ciuili,vt hic.⁊ aliud de iure
canonico:vt ibi.quod seruabitur in eorū foro.vt.s̄.dixi:vel dicit ꝙ il
lud.c.loquit quando agit de prescribendo aliquid,qd̄ non est modici
p̄iudicij vt est ius decimarū.secꝰ si est de modico:vt seruitutes.facit.d.
15 l.si qs diuturno.⁊ de hoc latiꝰ dic per Raph.in.d.l.j.in fi.¶†Quero
qñ dicat qs esse in quasi possessione seruitutis vl iuris incorporalis?
dic qd̄ q̄dā sunt seruitutes negatiue:vt altiꝰ nō tollēdi:⁊ in his acqrit
quasi possessio p solā vnicā phibitionē:cū patiētia aduersarij qñ vult
vicinꝰ domū suā depressam subleuare:⁊ ego phibeo,qz añ phibitio
nem si staret depressa p mille annos nō sum in quasi possessiōe seruitu
tis.d.l.altiꝰ.⁊ ibi doc.⁊ gl.⁊.l.q luminibꝰ.⁊ ibi gl.Bar.⁊ Flo.ff.de ser.
vr.pre.qd̄ no.qz quotidianū.q̄dā sunt iura affirmatiua,vt ꝙ liceat age
re ire ⁊c.⁊ in his q̄dā sunt,in qbꝰ pōt esse vsus p modum facultatis:vt
ire p fundū tuū.de hoc em̄ est facultas donec phibeat.vt.l.diuꝰ.cū gl.
ff.de serui.rusti.pred.tūc nō acquirit quasi possessio p primū actū:nisi
cursu secuto.xxx.dieꝝ.l.j.§.j.⁊ qd̄ ibi gl.⁊ Bar.ff.de iti.actuqꝫ pri.qñqꝫ
vsus nō pōt esse p modū facultatis,vt qs ducat aquā per fundū tuū:
vel ꝙ aliqs sit in ꝯsilio generali,vl ꝙ aliqs sit in q̄si possessione eligē
di:tunc p p̄mū actū,inducit q̄si possessio.l.j.ī p̄n.⁊.§.q autē.ff.de aqua
q̊tidia.ita dicit Bar.⁊ oēs doc.in.l.j.C.de serui.⁊ aqua.⁊ Bal.ī.l.ij.C.
eo.ti.⁊ Flo.in.d.l.seruitutes.in ꝟ.sufficit in negatiuis vnꝰ actꝰ.⁊ ad
uertas ꝙ seruitꝰ retinet,nō tm̄ p seipsum:sz etiā p quēlibet inuasorē
⁊ malefidei possessorē:vt est casus in.l.qui fundum.ff.quemad.serui.
16 amit.quod no.†dixi de prescribēda libertate a seruitutibus.Conclu
de quod est differentia inter libertatem seruitutis vrbane,vel rustice.
Nā libertas seruitutis vrbane,non prescribit licet dn̄s dominātis nō
vtatur seruitute:sed etiā requiritur factū prescribētis libertatem:vcz
ꝙ domū suam altius subleuet,vel foramina pro tignis obturet:sed in
prescribenda libertate a seruitute rustica,sufficit tantūmodo negligē
tia non vtentis seruitute:licet prescribens libertatē nihil faciat vt est
casus de vtroqꝫ in.l.hec aute iura.⁊ ibi glo.⁊ Bar.⁊ Flo.ff.de ser.vrba.
predi.⁊ est ratio differentie ꝓm Marti.sili.⁊ Bar.ibi,qz seruitutes vr
bane sunt nobiliores:⁊ interest reipublice magis ꝙ conseruetur.ideo
difficilius in eis prescribit,q̄ in rusticis.Et aduertas qd̄ licet.s̄.dixe
rim,ꝙ in prescribenda seruitute requirit scientia ⁊ patientia aduersa
rij,istud est verū in reali:secus in personali.l.fi.C.de prescri.longi tem
poris.tamē libertas serui,potest prescribi etiā contra ignorātē:vt est
17 casus not.in.l.si partem.§.si per fundū.ff.quemad.ser.amit.¶†An
autem pro huiusmodi seruitutibus ⁊ iuribus incorporalibus,compe
tant interdicta possessoria?dic vt habet in.l.quoties.la secunda.ff.de
serui.⁊ per tex.⁊ ibi Flo.in.l.ij.§.fin.si serui.vendi.⁊ Cy.⁊ doc.in.l.j.C.
de serui.⁊ Inno.⁊ Cano.in.c.querelā.de elec.nā pro tuenda quasi pos
sessione iurium incorporaliū,datur vtile interdictū vti possi.l.sicuti.
§.aristo in fi.ff.si serui.vendi.⁊.l.fi.ff.vti possi.⁊ ibi vide Bar.omnino
⁊ gl.⁊ Bar.in.l.j.in prin.eo.tit.Nam distinguit aut pro seruitute per
sonali:⁊ habet locū.vt.d.l.fi.Aut pro serui.reali:⁊ tūc aut habet cau
sam continuā,⁊ non directā:sed vtile habet locum:vt in.d.l.j.in prin.
Aut habet causam discontinuam:⁊ tunc habet remediū interdicti,de
iti.actuqꝫ pri.vt.l.j.§.ij.⁊ ibi glo.⁊ late Bar.ff.de itine.actuqꝫ priua.et
istud teneas licet Bar.simpliciter dicat ꝓm Jac.de are.in.d.§.aristo.
ꝙ non cōpetit act.vti pos.sed potest saluari,ꝙ ibi dicatur de directo
secus de vtili ne sibi cōtradicat.ac etiā cōpetit vtile vnde vi.d.l.ij.§.fin.
⁊ ibi Flo.facit.l.iij.§.vnde vi.⁊ qd̄ ibi Bar.ff.de vi ⁊ vi arma.licet glo.
ibi sentiat contrariū.¶Quero si in medio vsus aliqd fiat,qd̄ nō pos
sum iure meo vti.vtputa habeo ius hospitalitatis,claudit ianua do
mus an per violentiā possum aperire?Et ideo si habeo ius seruitutis
sit sepes vel murꝰ,an ppria authoritate possuz illud obstaculū amo
uere?⁊ Pau.de lea.in cle.ij.de censi.tenet qd̄ non per gloss.in.d.l.iij.§.
vnde vi.ff.de vi ⁊ vi arma.Sed Pet.de ancha.ibi tenet contrariū per
notata per Bar.in.d.§.vnde vi.tu dic ꝙ hoc ad literam vult Bart.in
d.l.j.in.§.ij.de itine.actuqꝫ pri.in versi.ij.prodest in alio ⁊c.⁊ isto casu
agenti vtili vnde vi,pro iuribus incorporalibus sufficit probari solaz
possessionē facti:etiā si constat qd̄ sit iniusta possessio.de quo per Dy.
in.c.q ad agēdū.de reg.iur.in vj.⁊ ꝓz Inn.in.c.cū oliz.de p̄uile.vbi d̄t
qd̄ ille q detinet,dubio alio nō pbato:p̄sumit ciuilit ⁊ naturalit possi
dere ita etiā dicit Bal.in.d.l.ij.C.de ser.in versi.q̄ro an agēti vtili ⁊c.

❋ADNOTATIO.Addo Petrū rauenatis ī suo breuiario
sup decretalibꝰ.de iure immunitatis.col.ij.ꝟ si.⁊ nota vnā pulchram,
vbi īquit,ꝙ si qs me turbet,ī mea possessiōe,possuz authoritate mea
ppria auferre obstaculū,puta ageres,seras,⁊ silia.⁊ ad id multa pul
chra citat Hippo.a mersilijs.ꝯsi.lxxx.col.v.ꝟ si.⁊ dixit no.Bar.nu.51.
⁊ per premissa alias absolui cnulsorem.Ant.Caius.

SVMMARIVM.

1 Actoris persona potius quàm rei inspicitur,ad cognoscendum vtrum remedium sit ciuile vel prætorium.
2 Actiones descendentes ex prouisionibus marchionum vel episcoporum, an sint ciuiles vel prætoriæ?
3 Petitio hæreditatis quę datur bonorum possessori,videtur prætoria.
4 Furtum,inter casus fortuitos non connumeratur.
5 Furtum,quomodo probetur.
6 Publiciana datur omni casu,quo habet locum præscriptio?

a ¶Sed iste quidē. Hic incipit scḋa diuisio principalis act. quā ꝓsequitur Iust. vsq; ad illū. §. sequēs ⁊c. ⁊ in hac scḋa parte ita ꝓcedit. Prīo ponit gn̄alē diuisionē actionū. Scḋo subdit scḋm mēbrū diuisiōis. Et scḋm hec, diuidas partē istā in tres ꝑtes ꝑncipales. In quarū prima parte, ponit diuisionē gn̄alē actionū vt dixi q̄ est talis, Actiones q̄dā sunt ciuiles, q̄dā p̄torie, ⁊ durat h̄ ꝑs vsq; illud cum in se ⁊c. Hic icipit scḋa pars, ī qua subdiuidit latent̄ secūdū mēbrū sue diuisiōis, vcꝫ p̄torias actio. latēter innuit talē diuisionē: ꝙ p̄toriarū actionū q̄dā sunt in rē, q̄dā in ꝑsonā. nō tn̄ hāc dico esse gn̄alē diuisionē actionū: qꝛ non est gn̄alis, imo bimēbris cū diuidētibꝰ ꝯtineātur oēs species ipsiꝰ diuisiōis. igit̄ in hac diuisiōe sole p̄torie ꝯtinēt̄. Dico ergo istā diuisionē actionū, gn̄alē nō esse ⁊ durat hec ꝑs vsq; ad illū versiculū ecce plerūq; ⁊c. Ibi incipit tertia ꝑs. ī q̄ sic ꝓseq̄t̄ vtrūq; mēbrū sue diuisiōis. s. p̄torias actiones tā in rē q̄ in ꝑsonā, de ciuilibꝰ eī nihil dicit ꝑnciparl̄r in hac ꝑte ⁊ durat ista ꝑticula vsq; ad predictū. §. sequēs breuiter ⁊c. his p̄libatis, sic pōe casum. Dn̄e iā posuistis mihi vnā cōpēdiosam diuisiōez actionū, ⁊ mēbra diuisionis ꝑ dilucida exēpla declarastis. Nūqd sint plr̄es diuisiones actionū? Et rn̄. ꝙ sic: nā actiōes q̄dam sunt ciuiles, quedam p̄torie. Iste enim actiones de quibus mētionē superius habuimus, ⁊ si que eis alie similes sunt quas p̄toꝛ introduxit ex sua iurisdictione: ⁊ hoc in prima. Sed nunquid dn̄e pretorie diuidi possint? Et rn̄. ꝙ sic. pretoriarū enim quedā in rem, quedā in personā sunt: pretoꝛ enim quasdā actiones ex sua iurisdictione cōparatas habet, tam in rem quā in personā: quas etiā ipsas pretorias necessariū est id est vtile exēplis ostēdere: ⁊ hoc in scḋa parte vsq; ad illū versiculum ecce plerūq; ⁊c. Hic incipit quarta pars, in qua Iusti. prosequit̄ membra sue diuisionis: sed ꝙ illa subdiuisio cōtinet illa duo mēbra. Idcirco diuidas hanc tertiā partē, in duas partes ꝑcipales. In quarū prima parte, ꝓsequit̄ actiones pretorias in personā. Prima pars durat vsq; ad illū. §. in personā. Hic incipit secunda ⁊ durat vsq; ad illū. §. sequēs illa ⁊c. In prima parte ita ꝓcedit. Primo in generali sub breuiloquio tāgit duas pretorias in rem. Secūdo specialr̄ vtrūq; diuisim, de vtroq; ponendo exēpla dilucida. Tertio interserit quādam pretoriā personalē, propter similitudinē ⁊ cōuenientiā quā habet cū duabus superioribꝰ realibꝰ: sicut in apparatu pleniꝰ declaratur qn̄ reuertitur ad p̄torias in rē que cōpetūt alicui rōne iuris qḋ hꝫ in re aliena. His visis, ita pone casū. Dn̄e vos dixistis mihi supra ꝙ pretoriarū actionū, q̄dā sunt in rē quedā in personā ⁊ ꝓmisistis qḋ easdē ꝑ exēpla mihi ostenderetis. Ad hec rn̄. amice libenter. ecce plerūq; p̄toꝛ p̄mittit in rē agere, ita vt actoꝛ dicat se aliquā rē q̄si vsucepisse quā in veritate nō vsucepit: ⁊ tn̄ vtili in rē actione p̄toria ita vēdicat̄ suā esse, q̄si vsucepisset et non solū in casu isto locum hꝫ actio p̄toria ī rē, sed in casu conuerso. qn̄q; enīꝫ ita ꝓmittit p̄toꝛ in rem agere, vt aliqs dicat aduersariū suū rēꝫ q̄si nō vsucepisse, quā in veritate vsucepit ⁊ ita eā rē ab eo p̄toris auxilio auocat q̄si eāꝫ nūq̄ vsucepisset. Sꝫ dn̄e detis mihi exemplum familiare, in quo actoꝛ dicit se q̄si vsucepisse rem quā in veritate nō vsucepit? ad hoc rn̄d. dabo tibi bonū exēplū. nā pone qḋ aliq̄ res alicui ex cā iusta, puta Petro a non dn̄o tradita sit veluti ex cā emptionis vel donationis aut ex causa dotis aut ex causa legatorū vl̄ ex alia sili cā, apta ad dominij trāslationē nec dum Petrus bonefidei possessoꝛ illius dominium beneficio illiꝰ vsucapiōis adeptus sit, si possessionē illius rei aliquo casu amittat nullā habere dꝫ de iure ciuili actionē directā in rē, ad illā rem prosequendā. Ita enim prodite sunt actiones in rē, de iure ciui. vt quis rōne dominij rem suam vēdicaret. Cū igitur ex iure gētiū, puta per traditionem non sit illius rei dn̄s effectꝰ neq; de iure ciuili, puta per vsucapionem liquet manifeste ꝙ omne beneficiū iuris ciuilis in hoc casu Petro sit p̄clusū. Sꝫ qꝛ p̄tori (qui naturali eq̄tate mouet̄) durū videbat̄: ⁊ hoc casu p̄toꝛ possessori bonefi. deficere penitꝰ: actionē quādā de eq̄tate introduxit bn̄ficio cuiꝰ actiōis Petrꝰ q̄ possessionē amisit dīt se eā rem q̄si vsucepisse: ⁊ ita p̄toria ī rē vēdicat suā eē: sicut si ī v̄itate eā vsucepisset et directā in rē ciuili eā vēdicaret ⁊ ista actio de eq̄tate p̄toris ī h̄ casu introducta, publiciana appellat̄: q̄ ideo sic appellat̄: qꝛ primum a Publicio p̄tore in edicto posita: ⁊ hoc dicitur vsq; ad illū. §. rursus ⁊c.

7 Agens publiciana, quare non dicit se dominum?
8 Agens publiciana, oportet ꝙ titulum alleget.
9 Publiciana agendo, requiritur ꝙ res non sit præscripta neq; vsucapta.
10 Bona fides, aliquando præsumitur sine titulo.
11 Publiciana & rei vendicatio, quamuis simul proponantur, nihilominus sententia in vna, parit exceptionem in alia.
12 Casus, in quibus datur publiciana, contra dominū.
13 Publiciana, non datur regulariter contra titulo possidentem.
14 Agens actione directa rei vend. sicut tenetur sumptꝰ necessarios & vtiles in rem factos possessori refundere. ita & agens publiciana.
15 Effectus actionis publicianæ quis sit?

a Sed istæ quidem. [a] Actio publiciana, dicit̄ p̄toria ⁊ datur ex equitate pretoria isti qui rē est nactus, ex aliquo iusto titulo ⁊ nō dn̄o: qui titulus esset aptꝰ ad translationē dominij, ⁊ datur quasi ipse rem vsuceperit. h. d. ¶Et diuiditur in duas partes. Primo ponit ⁊ declarat actiones precedentium. §. foꝛe ciuiles. Secūdo ponit de actionibus pretorijs. secūda ibi: alie autē. ¶Itē illa secunda subdiuiditur. Nā primo ponit de actionibus in rē pretorijs. Secūdo ponit de personalibus. secūda ibi: in. §. in personā. Itē prima subdiuiditur. Nā primo ponit qn̄ res petitur quasi vsucapta, que nō est. secundo qn̄ vsucapta est: ⁊ dicitur acsi vsucapta non esset. secūda ibi: in. §. rursus. ¶Item prima subdiuidit̄. Nā primo ponit de actionibus pretorijs in rē. Secūdo ponit eius exempla. secunda ibi: ecce plerūq;. ¶Not. quod illa actio est ciuilis, que descendit ex remedio iuris ciuilis: ⁊ a conditoribus iuris ciuilis fuit inducta, ⁊ per cōsequens ad cognitionem vniuscuiusq; rei. Et principiū ⁊ primeua sua causa inspicitur, cum filius sequatur conditionem patris: ⁊ iste tex. alleg. s̄. eo. in prin. ꝙ actio est de iure ciuili. de quo dic vt ibi. ¶No. in tex. ibi plerūq;. ꝙ dictio plerūq;: denotat regulā vniuersalē, esse in contrariū. ¶No. ibi quasi vsucepisse formam libellandi in publiciana. qꝛ ſm hoc debet dicere, se quasi vsucepisse. dic vt. ĩ. dicā. ¶No. ibi tex. ex legitimis ſm vnā expositionē gl. ꝙ appellatiōe iuris ciuilis, non cōprehendit̄ ius. xij. tab. qḋ est verum, qn̄ apponit̄ vt species separata: vt hic. ⁊ tūc ius ciuile etiā restringitur ad alias partes, q̄ lex xij. tab. de quo a. §. lex. vsq; ad. §. ex nō scripto. s̄. de iure natu. gē. ⁊ ciui. alias bene cōprehenderet̄. qui fuit principiū iuris. l. ij. §. j. ff. de orig. iur. No. ibi tradita. qḋ verbū tradere non significat dominij translationem secus in verbo dederit vt in. §. sic itaq;. ĩ eod. nisi ſm subiectam materiam. l. si stipulatus. ff. de vsuris. facit. l. sed si possessori. §. j. ff. de iure iu. ¶No. ꝙ sicut traditio facta a vero dn̄o ex causa habili, importat dominij translationem. l. traditionibus cū materia. C. de pact. et l. cum manu fata. §. fi. ff. de contrahen. emp. ita facta non dn̄o, importat publicianā aut vsucapiendi conditionē vt hic. ⁊. l. clauibus. ff. de cōtrahen. emp. ⁊ sic videtur hic casus contra gloss. s̄. eod. §. omniū. in glos. possideat. in verbo: ⁊ in bonefidei emptoꝛe. quia bonefidei emptoꝛ, non vēdicat rē vt hic quia non est dominus sed hꝫ publicianā. No. ibi nondū dominus. ꝙ postq̄ quis vsuceperit, competit rei vendicatio vt hic ⁊ non publiciana: vt. l. j. ff. de publi. ¶Ultimo no. ibi dominium suū vēdicet. qḋ rei vendicatio cōpetit tantummodo domino ⁊ pro dominio vendicādo seu
1 defendēdo. l. in rē actio. ff. de rei ven. ¶† In glo. sed iste: ibi inspecta potiꝰ ꝑsona actoris. no. singulariter ex gl. qḋ ad recognoscēdū vtrū remediū sit ciuile vel pretorium, magis inspicitur ꝑsona actoris q̄ rei. tu dic ſm Bal. hic. ꝙ opi. gl. est verioꝛ per. l. si pluriū. in prin. ff. de. noxa. nō per illā rationē, ꝙ dicatur p̄toria inspecta persona actoris: quia actio dicitur ciuilis vel pretoria, inspecta origine non ex persona actoris vel rei: vt no. glo. no. in. l. ij. ff. de bono. pos. here. pet. ibi sequitur Bar. ⁊ Bald. ¶No. tamen ex ista glos. ⁊ ad hoc semper allegatur, qḋ ex persona actoris ius metimur. l. j. §. j. ⁊ ibi Bar. ⁊ Bal. ff. si pars here. pet. ⁊ sic ad libellum fundandū, inspicimus vtrū actori competat ius vel non. ita dixit Pe. ⁊ Cy. per dictā. l. in princip. ⁊. l. ij. in fin. C. de ser. ⁊ aqua quod intellige verum, quo ad intentionē fundandam: secus q̄tum ad condēnationem moderandam: quia tunc bene inspicietur factū et persona rei. l. fin auté. in. §. possidere. ff. de rei ven. ita dixit Bal. in. d. l. j. §. j. pro hoc tu alleg. qḋ habetur per glos. ⁊ doc. in. l. de die. in prin. ff. qui satisda. cogā. ⁊ optime facit. l. si a re. §. ij. ⁊ ibi Bar. ff. de excep. rei iudi. ⁊ istud teneas. Aduertas tn̄ qḋ Petrus hic dicit, quod hoc casu rei vendicatio que datur contra eum qui dolo desijt possidere: est pretoria dicta. l. electio. §. ij. ⁊. l. iij. §. fin. ff. de alie. iud. mu. cau. fac. ¶Item quia pretoꝛ dat nouam formā, quia facit cōpetere contra illum qui possidet, contra naturā rei vēdicationis: ergo est p̄toria. l. ius ciuile. ff. de insti. ⁊ iu. Isto tamen casu q̄uis sit p̄toria, nō tēporalis sed perpetua erit: quia subrogatur loco actionis perpetue. l. j. l. hec actio. ⁊ ibi late Bar. ff. si quis testa. liber esse ius. fuerit. ⁊. l. penul. §. actiones. ff. de noxa. ⁊ hoc videtur tenere gl. in. l. in honoꝛarijs. ff. eo. Sed gl. ⁊ doc. vt dixi in d. l. ij. tenet idem quod hic. Dy. aūt videtur seruare vtrāq; opi. Nam dicit hic, qḋ actio sui natura est ciuilis: sed per extēsionem ſm opi. Petr. dicit̄ pretoria. Nam in hac materia, tribus respectibꝰ potest dici actio pretoria: vel inuentione in eo q̄ dolo desijt possidere. vt. d. l. electio secundo extensione: vt. d. l. ij. de bono. posses. here. pet. tertio approbatione. l. j. ff. de commu. ⁊. l. lege obuenire. de verb. sign. ff. ⁊ hoc sequitur gloss. licet dicte actiones a principio sint et dicantur ciuiles: ⁊ ita intel
2 ligitur opi. glos. et doc. ¶† Utrum autem actiones vel remedia descendentia ex prouisionibus Marchionum episcoporū legatorū ⁊ aliorū do-

minorũ sint ciuilia vel pretoria.vide no.Bart.ꝛ omnes docto.in.l.v.
in prin.ff.de ver.obli.in.l.fina.in fi.ff.de pe.ꝛ in.l.omnes populi.circa
principiũ.ff.de iusti.ꝛ iure.ꝛ.l.j.in fi.ff.de bono.possef.vbi expresse te
nent,ꝙ sint pretorie.ꝛ istud idem voluit Bald.ꝛ Sali.in rub.in.l.j.C.
qui admit.ad bono.possef.Istud idem voluit Bal.ꝛ Imol.in fi.in.l.
ex duob⁹.§.fi.de vul.ꝛ pupil.qđ perpetuo no.Et vtilitas huius inue-
stigationis,est magna.qꝛ si sint pretorie,finiunť anno:si ciuilia durãt
perpetuo.d.l.in honorarijs.ꝛ.ĵ.de perpe.ꝛ tempo.acti.in prin.¶Ex
quo infert ꝙ si ex aliqua ꝓuisiõe,statuto,vel directo dñi Marchio-
nis erraris deferať successio alicui:cui de iure cõi non deferť:vtputa
agnatis excludẽtib⁹ matrẽ ꝛ sorores,dꝫ intra annũ adiri hereditas:
alias talis agnatus,a tali successione excludereť:qđ singu.no.ad limi
tationẽ.l.licet cũ materia.C.de iure deli.Est ꝛ alius effectus magnus
per no.in.l.sancimus.C.de ver.signi.¶In glos.si q̃ sunt similes.in fi.
dic ſm Dy.ꝙ ista gl.ꝑdicat maximũ errorẽ:nam sequereť ex ea ꝙ oẽs
actiones ex cõtractu vel quasi,vel ex maleficio vel quasi,vel ex varijs
figuris causarũ descendẽtes,essent ciuiles:ꝛ per consequẽs nulla ꝑto
ria,descẽderet ex ꝑdictis.qđ fatuũ est dicere:nã actio ex furto manife
sto q̃ descẽdit ex maleficio,est ꝑtoria:ꝛ tñ descẽdit ex delicto:ꝛ actio
de cõstituta pecunia ꝛ similes,descẽdũt ex ꝯtu:ꝛ tñ sunt ꝑtorie:sed
ſm Bal.hic gl.non debet cauillari ex hoc,qꝛ nõ sequiť ex verbis gl.ꝙ
actiones pretorie nõ possint esse in cõtractu vel quasi,ex maleficio vł
quasi vel ex varijs figuris causarũ:ꝛ q̃ descendunt ex legitimis causis
3 sunt ciuiles:alie vero sunt ꝑtorie.ꝛ istud teneas.¶†In glo.in rẽ:ibi
C.quedã.opp.cõtra gl.qꝛ petitio hereditatis q̃ dať bonorũ possesso-
ri,videť pretoria.l.ij.ff.de bono.pos.here.pet.ꝛ tñ est mista.l.heredita
tis.ff.de peti.her.sed tu dic ꝙ imo est ciuilis.l.item veniũt.§.cũ predi-
ximus.ff.de peti.here.Et aduerte,ꝙ non dicit mista,sed in rem:vt est
casus in.l.sed ꝛ si lege.§.petitio.ff.de peti.here.vbi Bar.dicit ꝙ oĩno
est in rẽ:quia est declaratoria.l.licet.ff.de peti.here.sicut rei ven.l.ex di
uerso.§.j.ff.de rei ven.habet tñ quasdã personales ꝑstatiões,que fiũt
officio iudicis.qđ deseruit huic actioni.Quãꝗ eñ idẽ deseruit,ſm na
turã realiũ:vt qꝛ cogit reũ cõdẽnatũ ad restituendũ:vt dicit.d.l.licet.
ꝛ.l.non tantũ.in prin.eod.ti.Quãꝗ deseruit,ſm naturã personaliũ,vt
qꝛ cogit cõdẽnatũ ad dandũ:vt in pecunia extracta de ꝑtio rerũ ven-
ditarũ.d.§.petitio.nã in actionib⁹ personalibus,agiť ad dandũ.ĵ.eo.
§.sic itaqꝫ.Istud idẽ videť sequi.Sali.in.d.l.hereditatis.addẽs quod
etiã põt dici dari ad ꝑsonales prestationes:qꝛ nõ lõgo ſꝫ longissimo
tẽpore prescribiť:vt ibi sed Bal.ibi tenet qđ imo sit per.d.l.heredita-
tis.quia esse heredẽ,est habere iura realia ꝛ personalia actiue ꝛ passi
ue.l.nihil.de verb.signi.ergo petitio hereditatis q̃ causať ex ipso iure
hereditario,cum effectu sapiat naturã cause,necessario dicitur mista.
Preterea dicit ipse:pone ꝙ in hereditate nõ sint nisi personales pre
stationes,falsum erit dicere tunc ꝙ sit in rem:cum proponatur ad dã
dum.l.quod in diem.ff.de peti.here.igitur dicit ipse esse inherendum
magis dicte litere,ꝙ̃ dictis docto.Sed ego teneo opinionẽ cõmunẽ
per dictum.§.petitio.vbi clare diciť,ꝙ est in rem.non ob.ratio Bald.
quia licet non sit aliquid reale in hereditate:tñ dicitur in rem,quia re
spicim⁹ suam propriam ꝛ naturalẽ causam:non autem accidentalem
vel causalem:vt in.§.his aũt verbis.š.ad.l.aquil.nec etiam obstat,qđ
dicitur qđ hereditas habeat personales ꝑstationes actiue ꝛ passiue:
vt dixit Bal.quia non sequiť:ergo est mista petio hereditatis:qꝛ pe-
riculũ,ꝛ bonorũ possessio,ꝛ restitutio ex trebelliano:ꝛ sic de singulis
continent actiue ꝛ passiue prestatiões personales in.§.restituta.š.de
fideicom.heredi.ꝛ.l.iij.§.bonorũ.ff.de bo.pos.ꝛ.l.peculiũ.ff.de lega.ij.
ꝛ tamen non dicuntur miste:vt hic in glo.igitur ꝛc.¶Sed extra glo.
cõtra hoc op.quia interdicta omnia,sunt in rẽ scripta.l.j.§.j.ff.de in-
terdic.ꝛ sic quodãmodo pretoria.dicũtur mista.sed respõde ꝙ imo in
terdicta quo ad veritatẽ,sunt personalia licet sint in rem scripta:et ꝑ
consequens persequẽtur quẽlibet possessorẽ.l.j.§.fi.ff.de interdic.ꝛ sic
4 non sunt proprie mista.¶†In glo.casu.ibi:danda fatalia.Not.ꝛ te-
ne menti istam glo.quę semper allegatur:qđ furtũ.non connumerať
inter casus fortuitos.Idem voluit glo.in.d.§.damna.ꝛ habetur in.§.
preterea.š.qui.mo.re contrahi.obli.qđ fallit,quando non potest cul-
pa imputari:vt.d.§.damna.¶Quero ergo quãdo hoc fit,ꝙ culpa nõ
possit imputari:Respõdeo quãdo aliquid probatur,propter qđ pre
sumptio culpe tollitur:vtputa si potatio somnolẽta ꝓbetur ei data,
cui furtum factũ fuit ex ista potatitione.facit gl.in.l.dolum.C.de do.
Uel si vxor eius ei subtraxerit:in qua confidentiã habere debuit,cuꝫ
si socia diuine ac humane dom⁹.l.aduersus.C.de crimine.expil.here.
dicit glo.in.d.§.damna.Uel tertio ſm Cy.si familiaris suus de quo
verosimiliter confidere debuit,quia reputabatur bonus:vt.l.eum.in
fi.ff.commo.subtraxerit scꝫ famul⁹.Quarto,si diligentiã cõem homi
nuꝫ adhibuit:quia ostia bñ firmauit:sed de nocte fuerunt ꝑforata:vt
multoties contingit in apothecis ꝛ stationib⁹ in qb⁹ null⁹ dormit.
ita dicit singulariter Sali.in.d.§.damna.Quod vltimuꝫ notat per-
petuo:quia vidi hoc cõtingere Bononię in persona Ioãnis butrigle
5 ri strazalori.†Quomodo autem probetur furtum.dixit Barto.in.l.si
quando.in fi.C.vnde vi.ꝙ furtũ scholaris probabitur,per familiares
ꝛ domesticos qui de nocte senserunt fures:ꝛ per socios,qđ per prius

viderunt tales res in domo:ꝛ postea non reperierũt:ꝛ quod viderunt
murum fractum vel hostium ruptũ:ꝛ similia quod bene not.¶In gl.
directã in principio coniuncto tex.Not.ꝛ premitte ad euidentiam ꝙ
remedium pretoris ꝛ sic publiciana,est in subsidium:ꝛ sic cõpetit vbi
non competit remediuꝫ ciuile:vt hic.ꝛ.l.j.ꝛ ibi Ang.ff.eo.Scđo pre-
mitte,qđ ista actio nõ competit largo modo nisi domino:non autem
directo domino vel vtiliter:vt not.glos.in.d.l.j.in prin.ꝛ in hac glo.ꝛ
est casus in.l.non tantũ.§.qđ si pro emptore.ff.de peti.her.ꝛ.l.si ab eo
dem.ff.de pig.licet glo.dicat cõtrariũ ꝛ male in.l.iul.in fi.ꝛ in.l.si post
acceptũ.ff.de rei vendi.ita dicit Ang.in.d.l.j.ꝛ not.de euic.l.si minor.
6 §.j.¶†Tertio premitte,qđ dať publiciana omni casu quo haberet
locum prescriptio.l.eum qui.in prin.ff.de publi.Unde omnis etiã ab
illo,qui non habet administrationẽ rerũ suarũ,si emat reꝫ alienã licet
non cõtra vendentẽ,tñ contra alios hꝫ publicianã.d.l.eũ qui.in prin.ꝛ
ibi Ange.facit.l.j.§.si a furioso.§.seq.ff.pro empto.qꝛ dicta res potest
vsucapi,vt dictis iuribus nõ autẽ cõpetit si iam vsucapio cõpleta est:
licet competat illi qui est in actu prescribendi.d.l.j.in ꝑn.¶Quarto
premitte ꝙ oĩa que veniũt in actiõe in rem directa vel vtili rei vendi-
catione,veniunt in publiciana.ꝛ omnes.ll.loquentes de vtili vel dire
cta rei vendicatione,que ad istã possunt adaptari,locũ habet in publi
ciana.iste est tex.no.ꝛ ibi Bal.ꝛ Ange.in.d.l.eũ qui.§.in publiciana.
¶Quinto premitte,ꝙ licet rei vendicatio non detur pro incorporali
bus.in.§.eque.š.eo.tamen datur publiciana:vt est tex.in.l.si ego.§.ij.
ff.eo.¶Sexto premitte,ꝙ vbi nõ est ꝓhibita alienatio:ibi est ꝓhibi-
ta vsucapio:ꝛ per consequens in illis etiã est prohibita publiciana.l.
cum sponsus.§.si res talis.ꝛ ibi Ang.ꝛ doc.ff.eo.¶Septimo premit
te duo ꝙ omni casu ex titulo facto ꝛ traditione facta a vero dño,trãs-
fertur dñium.in illo casu:facta a non domino paratur vsucapiendi cõ
ditio.l.clauibus.ff.de cõtrahen.emp.ꝛ tunc dabitur publiciana:vt est
tex.in.l.quecũqꝫ.in prin.ꝛ ibi doct.ff.eo.¶Octauo premitte,ꝙ licet
rei vendicatio detur contra titulo possidentẽ.l.officium.ff.de rei ven.
ꝛ.l.ij.in fi.C.de peti.here.coniuncta.l.in rem.ff.de rei vend.tamen pu
bliciana,non datur cõtra titulo possidentẽ.de quo tamẽ dic per tex.ꝛ
gl.magistram.ꝛ ibi Barto.ꝛ doc.in.l.si autem.§.si duobus.ff.eo.facit
qđ no.doc.in.l.quoties.C.de rei vendi.ꝛ.ĵ.latius dicam.¶Nono pre
mitte,ꝙ ad hoc vt cõpetat publiciana,necesse est ꝙ vndecim vel duo-
decim cõcurrant:de quibus dicam cum gl.magna.ꝛ copulatiue alias
si alterum deficit.non competit publiciana:vt dicam in dicta gl.ma-
gna.¶In ea.gl.directam.in fi.dic ſm doc.quod vltima opinio est ve
rior,et prima damnabilis propter tres rationes incõuincibiles.Pri
mo quia certum est,quod vtiliter dñs in suo vtili dominio,prefertur
vero domino.l.j.§.j.si ager vecti.sed habens publicianam,regulariter
non prefertur domino:nisi in casibus qui habenť hic per gl.magnam
ꝛ ibi dicam.preterea iurisconsultus tres titulos facit,vnum de rei vẽ
dicatione:vbi in directo dominio tractatur.Secundũ de publiciana,
vbi tractatur de quasi dñio:largo modo.Tertiũ si ager vectigalis ꝛc.
vbi de vtili dñio:ergo necessario sequiť,ꝙ ista tria dominia sint disti-
cta.Preterea prescriptio,debet aliquid operari:alias ad nihil esset
introducta contra.l.si quando.in prin.ff.de leg.j.sed si diceremꝰ ꝙ ha
bens publicianam,esset dominus vtiliter ſm opin.glo.vt no.glo.ꝛ
docto.in aut.nisi tricennalis.C.de bon.ma.Sequeretur necessario qđ
tantum haberet habẽs publicianam,ꝙ̃tum ille qui prescripsit:quod
est absurdum licet primam opi.positam in gl.fuerit secutus glossator
in pluribus locis:sed vbiqꝫ reprehẽditur per Dy.ꝛ doct.in dicta aut.
nisi tricennalis.ꝛ per Bar.ꝛ Ang.in.l.j.in fi.ff.de aqua plu.arcenda.ꝛ
gl.ꝛ doc.in.l.cum postulassem.§.j.de damno infect.ꝛ per doc.in.l.fina.
C.de edic.diui adria.tollen.¶In glos.actio.in fin.not.gl.ſm Dynũ:
quam tene mẽti,pro regula:que actio competat ex remedio ciuili vel
pretorio.pro qua facit tex.ff.de adul.l.si quid ex his.Sed contra hoc
opponitur de.l.sed ꝛ si possessori.in principio.de iureiurãdo.coniun-
cta glos.vbi actio in factum ꝛ publiciana,videtur esse idẽ.Sed tu re-
sponde vt ibi per glos.ꝛ doct.ꝛ dicam.ĵ.eo.§.si quis postulante.¶In
gl.dicit ibi:probare,meam propono publicianã.dic qđ istas duas for
mas libellandi,glossa infra reprobat ꝛ bene,ſm doctores:et maxime
reprobat istam vltimam:quia hodie non est necesse,quod exprima-
tur nomen actionis in libello:vt in.c.examinata.de iudi.¶In eadẽ
glo.ibi ꝛ hanc approbat consuetudo.dic qđ pro hoc hodie est casus in
capitulo abbate sane.extra de re iudicata.in sexto:facit quod habetur
in capi.constitutus.extra de in integrum restitutione.et ibi Innocẽ.
ꝛ not.Specu.in titu.de actio.ꝛ peti.in versicu.item nota.ꝛ hoc tenet
Barto.Bald.ꝛ Ange.in.l.j.ff.eodem.¶In eadem glossa.ibi.§.quo-
ties.et dic cum reuerentia,ꝙ est de subtilitate iuris talis libellus al-
ternatiuus:videlicet dico me dominum vel quasi.quicquid dicant ca
no.per.d.c.abbate.nõ videtur procedere:quia alternatiua facit dubi-
tationem.l.pretor.§.qđ auteꝫ pretor.ff.de iniu.sed nisi sit probabilis
dubitatio,nunꝗ̃ ipsa dubitatio admittitur in libellante.l.j.§.qđ au-
tem.ff.quorum lega.vtputa quando esset per factũ aduersarij:qꝛ tunc
admitteretur:vt not.Bart.sed Inno.in.d.c.constitutus.intelligit il-
lum.§.quod autem.generaliter in quacũqꝫ incertitudine probabili:ꝛ
forte suus intellectus est bonꝰ,ꝛ valde notabilis.ꝛ allegat.l.j.§.fi.ff.si
pars here.

pars here.peta.ꝛ.l.que de tota.§.j.ff.de rei vēdi.Uel etiā de iuris sub
tilitate,pōt dici ꝙ saluet dict⁹ libell⁹:vt illa alternatiua vel,expona
tur ꝑ dictiōe si:ꝛ sic cōditionaliter est successiua:vt sit sensus dico me
dn̄m,ꝛ si nō sum dn̄s,dico me quasi dn̄m:q꞉ q alternatiue ponit,nihil
eligit:s꞉ q successiue ꝛ cōditionaliter sic.ita dicit Bal.singl'r saluādo
dictū libellū,etiā de subtilirate iuris in.l.j.C.si plures vna sent.vbi po
nit materiā publiciane.Ex his pt꞉ forma libellādi in publiciana:ꝛ tu
adde q̄ dicta sunt.s̄.in.§.oīm aūt.ꝛ ibi dixi.in ver.q̄ro qūo formabit li
bell⁹,i rei vēdicatiōe.Erit ergo forma libellādi in publiciana ista,vc꞉
qd̄ debes narrare qualiter emisti talē fundū,vel alio titulo habili ad
trāsferēdū dn̄iū habuisti:ꝛ qual'r virtute talis tituli,fuit ibi tradit⁹:ꝛ
qd̄ virtute dicti tituli bona fide emisti ꝛ accepisti:ꝛ qd̄ virtute dicti ti
tuli,possedisti ꝛ qual'r nūc ip̄m detinet titi⁹.quare petis te declarari
quasi dn̄m dicti fundi,ꝛ ad te spectare ꝛ ꝑtinere quasi dn̄iū dicti fun
di:ꝛ dictū titiū ꝯdēnari ad dimittendū ꝛ restituēdū tibi dictū fundū.
*ADNOTATIO.Libellū in publiciana in actu practico for
mauit Petrus.Jacob.in sua libellorum summa.de publiciana actio
ne vbi multa ad rem,dicit.Antonius Caius. Alias aūt clausu
las necessarias vide in.d.§.oīm.Jn ea.gl.ibi traditio vel quasi.dic idē
si sit putatiua,a iustissimo errore causata.vt habetur in.l.celsus.ꝛ ibi
Bar.ff.de vsuca.Uel etiā si sit equipollēs:vt in.§.ꝑ traditionem:ꝛ ibi
dixi.s̄.de rerū diui.Uel etiā apprehensio solūmō,in casib⁹ in qb⁹ na
scit dn̄iū sine traditione.vt no.in.d.l.celsus.ꝛ.ff.de rei vēdi.l.ei⁹ rei.et
ibi gl.vtputa in vltima volūtate:vt est tex.in.l.cū spōsus.§.j.ff.eo.Uel
etiā in ecclesia ꝛ similibus,in casibus particularibus.de quibus in.l.
fi.C.de sac.san.eccle.ꝛ Bal.ꝛ Ang.in.l.sinautem.§.si duobus.ff.eo.q꞉
idē operatur traditio inter viuos,qd̄ operatur relictū vel concessio ex
predictis casibus:vt est tex.in.l.si patrem.§.j.ff.quēadmo.serui.amit.
ꝛ not.in.d.l.fi.¶ Jn ea.gl.ibi itē quarto ꝙ bona fide acceperit.dic qd̄
hoc requirit in contractu emptionis,duobus tp̄ibus.s.tempore con
tractus ꝛ etiam tp̄e traditionis.Et propter frequentiam contract⁹.
Jn alijs autē contractibus:inspicit tantūmodo tp̄s traditionis.l.iij.
ff.pro soc.ꝛ.l.ij.in prin.ꝛ ibi gl.ff.pro emp.cōiunctā.l.sequitur.§.sed si
7 possessionis.ff.de vsuca.De qua bona fide.j.latius dicā.¶ † Jn ea.
glo.ibi:quinto ꝙ credat hodie se dn̄m non esse ꝛc.dic tu clarius quod
agens publiciana,verū est ꝙ nō dicit se dn̄m:q꞉ tunc intētaret rei vē
dicationē:ꝛ ab hac actiōe excluderet,que est subsidiaria:vt hic nec tn̄
dicit se nō dn̄m.q꞉ si diceret se nō dn̄m,non haberet bonam fidem ex
sua expressione:ideo tunc non prescriberet:ꝛ per consequens nō ha
beret publicianā.l.eū qui.in prin.ff.eo.ita no.dixit Bar.in.l.pompo
nius.§.si iussus.ff.de acqui.pos.in ver.qd si egi publiciana.Adde q꞉
inter ista,est dare mediū:ꝛ diximꝰ in simili in.l.j.§.scientiā.cū gloss.ff.
de tribu.ꝛ per glo.l.iij.§.genera.ff.de acquiren.possess.ꝛ.l.j.C.eo.titu.
8 ¶ † Jn eadem glo.ibi:alias.l.si quidem.§.hec actio ꝛc.vides ergo ex
glo.ad causandā publicianā,ꝙ in alia requirit ꝙ habeat rem ex titu
lo,ꝛ titulum alleget.facit dictū.c.abbate sane.non tn̄ intelligas oēm
titulū:sed ti.habilem ad causandū dn̄ium,vel vsucapiēdi conditionē
vt hic.Ex quo sequit,ꝙ non sufficeret si diceret qd̄ possedit vt suam:ꝛ
tanq̄ suā,quia talis ti.pro suo etiā si dicto modo testis deponeret,nō
esset inductus nec ꝓbatus titu.vsucapionē parans:ꝛ per consequēs
non cōpeteret publiciana:sed isto modo esset deductnm ꝛ probatu꞉,
qd̄ non possidet pro alio vel alterius nomine:quia titulus pro suo,est
multiplex ꝛ maxime generalis:vt est tex.cū gl.singulari ꝛ ibi hoc not.
Barto.in.l.j.ff.pro suo.ergo si talis tituli allegatio ꝛ probatio,nō pa
rat vsucapiēdi conditionē ergo nec publicianā.d.l.eum qui.in princi.
quod singulariter no.Unde tu aduocate sis bene cautus,quod sem
per in libello tuo ꝛ capitulis tuis,exprimas vnū ti.specialem scilicet
ex empto.Et subdas ꝙ virtute dicti ti.possedit pro suo,ꝛ tāq̄ suū ta
lem fundum:ꝛ tunc ꝓbando diutinam possessionem:ꝛ vltra hoc ꝙ te
stes subiungāt quod per dictum tempus possedit pro suo,ꝛ tanqua꞉
suum ꝛ vt dominus fructus recollegit:ꝛ tunc forte dicto casu,presu
mitur titulus allegatus.argumen.no.in.l.seruitutes.la grande.ff.de
serui.ꝛ dixi.s̄.§.proxi.Uel forte ꝛ istud verius,quia ibi loquit quan
do tractatur de modico preiudicio:ꝛ vt ibi dixi,opus erit vt deducat
ꝛ etiā probetur ꝙ fama erat qd̄ Titius emerat dictum fundū:vel qd̄
sibi vel patri suo fuerat legatus,ꝛ qd̄ viderunt a dicto tēpore ꝛ citra
virtute talis ti.dictum fundum possidere pro suo,ꝛ tanq̄ suum ꝛ fru
ctus recolligere:vt faciunt ceteri alij domini.tunc isto modo proban
do,sufficeret ad vsucapionem:ꝛ per consequens ad publicianam:arg.
notatorum per Bar.in simili in.l.j.§.ij.ff.de iti.actuq꞉ priua.in versi.
venio ad sequentem glo.ꝛc.alias deducendo simpliciter ꝛ probādo ꝙ
9 possedit dicto tempore pro suo ꝛ tanq̄ suū,ꝛ fructus recollegit nihil
probatum est:vt.s̄.dixi qd̄ perperuo tene menti.† Addas his que di
xit glo.ꝛ dicas ꝙ vltra gl.requirit ꝛ septimū in publiciana,videlicet
ꝙ res nō sit vsucapta neq꞉ ꝑscripta.l.j.ff.de publi.¶ Reqrit octauo.
qd̄ ille ꝯ quē proponitur,nō sit dn̄s:q꞉ ꝯ dn̄m nō cōpeteret.l.pen.ꝛ.l.
fi.ff.eo.nisi in casib⁹ ibi notatis per gl.ꝛ Bar.¶ Requirit ꝛ nono,ꝙ
precium sit solutū,vel precij sit habita fides in cōtractu emptionis:
alias autē sicut nō trāsfertur dn̄ium,ita nec vsucapiēdi cōditio:q꞉ nō
esset possessio iuste quesita.l.qd̄ vendidi.ff.de cōtrahen.emp.ꝛ.s̄.de re
rum diui.§.vēdite.ꝛ ibi dixi.ꝛ sentit gl.ꝛ vult hoc expresse Bal.An
ge.in.l.de pretio.ff.eo.qui tex.mihi expresse vult contrariū,allegans
gl.ſm vnū intellectū in.l.si a titio.ff.de rei vē.s꞉ ibi loquitur qn̄ ꝯ do
minū:vt.j.dicā.¶ Decio requirit,qd̄ author nō fuerit dn̄s:alias aūt
esset quesitū dn̄iū.l.manu sata.§.fi.ff.de cōtrahen.emp.sed vbi non
esset quesitum dominiū,non curamus ꝙ cōcedēs.titu.esset dn̄s nec
ne.exemplū.in.l.eū q.in prin.ꝛ in.§.si a minore.ff.eo.¶ An autē esset
necesse,ꝙ quis probaret tradētē nō dn̄m,dicit Spec.in ti.de act.ꝛ pe.
§.sequit.in ver.sinaūt vel.ꝛ in ver.not.quinto esse necessaria ꝛc.ꝙ nō,
ꝛ idē vult glos.ꝛ Bal.in.d.l.eū qui.§.publiciana.¶ Aduertas tn̄ qd̄
licet res sui natura aliqn̄ nō sit vsucapibilis,inspecta ꝑsona cōceden
tis seu dn̄ij:tn̄ publiciana cōpetit,videlicet cū emanat titulus putati
uus isto errore facti:vt cū emit res furiosi:aut ei⁹ cui bonis est interdi
ctum vel pupilli:hec enim nō vsucapiūt.s̄.de vsucapio.§.res fisci.ꝛ tn̄
publiciana datur.d.l.eū qui.in prin.coniuncta glo.et.d.l.si a minore.
vt no.expresse glo.in.l.cum sponsus.§.si res.ff.eo.Addas ꝙ si non ap
paret de origine traditionis,tamē ꝑsumitur tradita ꝛ dicto nomine
tradita,qn̄ ꝓbatur titulus.l.quedam mulier.ꝛ ibi gl.ff.de rei ven.ꝛ.l.
ij.ꝛ ibi gl.C.de acquir.pos.qn̄ iam possiderat:et docet de sua hacten⁹
possessione:nā eoipso ꝙ mihi titulū cōcessit Titi⁹,videt cōcessisse ꝙ
a quocūq꞉ possessionē dicte rei acquirat:vt.l.hoc si res.ꝛ ibi gl.ff.de rei
vendi.ita dicit no.Bart.in.l.cum solus.circa fin.ff.de vsucapi.¶ Ad
uertas tn̄,ꝙ bona fides que etiā exigitur,semper presumit:ex quo iā
possidens habet titulū:vt not.hic glo.ꝛ ꝓbat expresse in.l.penult.cū
glos.not.C.de euic.Omnia ista notauit Ange.in.d.l.eū q.§.fi.¶ Tu
adde ꝙ predicta procedūt,quādo esset titul⁹ verus:sinaūt esset puta
tiuus,requirit ꝛ vndecimum:videlicet ꝙ titulus ꝛ possessio habeātur
ab eadē persona,non a diuersis:ꝛ ꝙ possessio habeat,respectu dicti ti
tuli putatiui.de quo vide lati⁹ ꝑ Bar.in.d.l.cū solus.in versi.sufficit
10 ne me habere ꝛc.vbi omnino videas.¶ † Addas etiā,quod qn̄q꞉ etiā
sine titulo,presumitur bona fides:vt est glo.ordi.ꝛ ibi dixi.s̄.de rerū
diui.§.si quis a nō domino.nisi appareat alius possessor antiquior:il
le etenim bene potest facere illā allegationē:videlicet qd̄ tuu꞉ nō erat
ꝛc.vt.l.fin.C.vn̄ vi.quo ad alios autē,licet ꝛ bona fide videatur tenere
ius etenim cōe sibi non cōtradicit:vt in.c.de prescri.in.vj.ita dicit sin
gulariter Bar.in.d.l.celsus.in ver.requiritur et bona fides ꝛc.facit.c.
licet.de probatio.ꝛ quod notauit Bar.in.l.si duo.in princ.ff.vti possi.
¶ An autem et quādo bona fides ꝑsumatur,in reb⁹ alienis ab alijs
possessis cū titulo:ꝛ sine titulo:vide Bal.Ang.et Sal.et Floria.in.l.
super longi.C.de prescrip.longi.tempo.et Baldum in.l.eum qui.ff.si
certum pet.ꝛ Joan.an.ꝛ Jnno.in.c.cum ex literis.de in integ.resti.ꝛ
Bar.in.l.j.§.ij.de iti.actuq꞉ priua.et glo.in.l.j.C.vbi causa sta.ꝛ Bart.
in.d.l.fi.C.vnde vi.Sis tamen cautus,ſm Ang.in.d.l.eum qui.§.fina.
in allegando bonam fidem,alias succūberes:q꞉ bona fides non presu
mitur,nisi allegetur:concurrente tamen aliquo adminiculo,tendente
in oppositum:vt est tex.no.ꝛ ibi Bart.in.l.si adulterium cum incestu.
§.idem pollioni.ff.de adult.quod tene menti.Que omnia copulatiue
sunt necessaria,ad publicianaꝫ:alias si quid ex predictis deficeret,nō
obtineres.ita vult Ange.in.d.§.fina.¶ Jn eadem gloss.ibi cum sit de
sua conscientia.no.ꝛ ita semper allegatur ista glo.ꝙ ea que consistunt
in animo et conscientia,declarant per suam simplicem assertionē cu꞉
iuramento:sed de iuramēto hic nō dixit glo.sed clare dixit in.l.at qui
natura.§.cum me absente.in glos.magna.in ver.vel melius.ff.de neg.
gest.vbi expresse dicit,qd̄ stabitur iuramento suo.ꝛ idem not.glo.in.l.
j.§.ij.de itine.actuq꞉ priua.et ibi Bart.et videt tex.in.c.pastoralis.de
excep.ꝛ not.glos.et doc.in.l.ij.in glo.j.in fin.C.de ser.ꝛ not.glos.in.l.fi.
circa medium glo.magne.C.de anna.excep.Sed Bart.in.d.l.j.§.ij.de
itine.actuq꞉ priua.in ver.venio ad sequentem glos.intelligit predicta
procedere,qn̄ precedit titulus,vel iustus error:vt hic ex quo creditur
sibi,si asserit se habere bonam fidem.secus si nullus titul⁹ precessit.vt
s̄.dixi quod not.¶ Not.etiam ex glos.que dixit de conscientia.quia si
aliquid remittit in cōsciētia alicuius,videtur ꝙ eius determinationi
stari debeat:nec possit appellari.vt est glos.nota.in.c.statutum.§.asses
sorem.de rescri.in.vj.sed licet non possit per viam appellationis:ꝛ sic
remedio ordinario,retractari.tamen supplicari potest et recurri ad su
periorē.vt est glo.sing.in cle.j.de iure patrona.ꝛ hoc teneas.facit aut.
que supplicatio.et quod ibi not.C.de preci.impe.offe.cōiuncta.l.j.C.
de senten.prefe.preto.ꝛ ad id qd̄ dixi de cōsciētia aliena,ꝙ alius supe
rior possit declarare.vide bonā glo.ꝛ Jmo.in.l.ab executore.in princ.
in ver.an iuris interpretatum.ff.de appel.¶ Jn ea gl.ibi.l.minor.§.j.
dic idem not.glo.ꝛ Bar.ibi et ita tenet hic Dy.Quod tamen indubi
tanter verum arbitror,qn̄ vna de predictis actionibus actu꞉ est.Sin
autem proposuisset libellum alternatiue,vt consueuit fieri.dic vt dixi
in glos.s̄.q꞉ tunc quasi omne ius suum deduxisse videatur.si etiā super
vtroq꞉ esset discussum ꝛ prosecutū:licet sn̄ia lata esset simpliciter.ꝛ su
per vna dictarū actionū:dubito an amplius habeat aliud remedium
per.l.an ꝛ eadē.§.actiones.ꝛ ibi glo.ꝛ Bar.ff.de excep.rei iudi.ꝛ.l.sin
autē.§.j.ꝛ qd̄ ibi Bar.de nego.gest.Sed Jo.an.in.d.c.abbate sane.di
cit ꝙ non ob.exceptio.q꞉ ope replicationis elidit.Sed glos.ꝛ Jo.and.
potest sustineri quādo prosecutio est specialis:quia discernitur publi

ciana a domino:sed si nō discerneret:quia diceret rem ad se pertinere:
qꝛ ad vtrūq; pōt referri verbū pertinere:vt.l.verbū ꝑtinere.ff.de ver.
signi.⁊ tūc videtur idē ꝙ in personali,esse dicendū:⁊ ita expresse vult
Bart.in.d.§.actiones.in versi.sed quid si dixi rem ad me pertinere ⁊c.
¶ In ea.gl.ibi at illi dicebāt siue directā ⁊c. ¶ No.gl.ꝙ ꝓponens sim
pliciter dñium in iudicio,videtur ꝓponere tātummodo directū ⁊ nō
vtile:⁊ idē tenet gl.in.l.si mater.§.eandē.ff.de excep.rei iud.qd̄ sequit
Pet.⁊ Jaco.bu.in.l.j.§.j.ff.si ager vecti.vel emphy.pet.sed Jaco.de
bel.⁊ Old.ibi tenēt contrariū:qd̄ sequit Bar.in.d.§.eandem.in penul
ti.q.alleg.l.si dño patroni.§.idem iul.ff.de iureiu.⁊.l.quibus diebus.
11 §.dominus.ff.de condi.⁊ demō.⁊ istud teneas per dicta iura. ¶ † In
ea.glo.ibi.l.nemo.§.quoties no.ex ista glos.ꝙ licet rei vēdicationē et
publicianā simul proposuerim,qd̄ possum.d.c.abbate.tñ sentētia lata
in vna,nō parit exceptionē rei indicate in alia. Idem no.glo.⁊ Bar.
in.l.si minor.§.j.ff.de euic.⁊.s̄.dixit glos.qd̄ singu.tene menti. ¶ Not.
etiā ex eadē glo.ꝙ in rei vendicatione ⁊ publiciana,si vnam causam
expressi ⁊ succubui:nō ob.exceptio rei indica.in nō expressis.idē vult
glo.in.l.mater.§.si quis fundū.ff.de excep.rei indi.⁊ hoc videt canoni
zatum.in.d.c.abbate sane. ¶ Unde cū queritur an agens publiciana
⁊ succūbens,preiudicet sibi in causis nō expressis.dic vt dixi in rei vē-
dicatione.s̄.in.§.omniū autē actionū.qd̄ debet inspici modus prose-
quendi.qd̄ intelligas verū illud,in rei vēdicatione:⁊ istud in publicia
na:si malitiose vnaz causam omisit:qꝛ etiā in illa obstaret exceptio rei
12 indi.quāuis omissa:vt est casus singularis ⁊ ibi Bar.⁊ Bal.⁊ Ange.
in.l.de rebus.ff.de arbi. ¶ † In ea.glo.in fi.No.⁊ signa istam glo.que
ponit casus:in quibus datur publiciana contra dñm.idē no.glo.in.l.
fi.ff.eo.Et aduerte ꝙ licet Ang.in.d.l.fi.addat causam.l.si quis pro-
hibuerit.ff.eo.ꝺm lect.Dy.ibi quod procurator vēdidit rem domini:
tamen non est opus,qd̄ addatur:quia tu habes hic glo.ordi.dū dixit
sextus adijcit,si me mandāte rem meaz vēdidisti.pondera ibi meā ⁊ sic
mādantis. ¶ Addas aliū casum,ꝙ predicta sunt vera,quo ad ipsam
rē sed quo ad fructus accessiones ⁊ sumptus,bene darent contra dñm
l.eū qui.§.in publiciana.ff.eo.⁊ hoc idem vult Bald.aduertas tñ,ꝙ id
qd̄ dixi per.l.si quis ꝓhibuerit.habet locum si pretiū procuratori est
solutū,vel alitet dño est satisfactū.non aūt sufficeret:ꝙ procurator ha
buisset fidē de pretio vt publiciana cōpeteret cōtra dñm:nihil habuis
set potestatē habēdi fidē de ꝓtio.ita dicit ⁊ dz intelligi gl.ꝺm vnā lect.
in.l.si a titio.ff.de rei vendi.⁊ hoc sequitur Ang.in.l.de pretio.ff.eod.
¶ Quero ab extra,cum supra vidimus,qd̄ ad publicianā causandaz,
requirit qd̄ acquirēs rē titulo fuerit in bona fide:an hoc est verū:etiaz
si author suus fuerit in mala fide:⁊ glo.in.l.eum qui.§.pretor.dixit qd̄
si author fuit malefidei,qd̄ emptor non habet publicianā.pro quo alle
gat aut.male fidei.C.de prescrip.long.tem.que glo.si esset vera,de fa-
cili multi emptores possent excludi:sufficeret nāq; conuento,ꝓbare
de mala fide venditoris ad exclusionē agentis:qd̄ de facili posset pro-
bari maxime si venditor esset amicus.Sed hoc est falsum ꝺm Bald.et
Ange.in.d.§.pretor.qꝛ imo etiam hodie cōpetit publiciana.Non ob.
dicta aut.malefidei.⁊ in corpore.§.rursus.qꝛ per illos tex.nō est verū,
ꝙ prohibeat vsucapio nec de iure ciuili nec canonico,ex mala fide au-
thoris:sed per eam malam fidem requirit in vsucapiendo tempus ꝓ-
lixius:hec aūt differūt inter se:vcz nō posse rem vsucapi,vel posse sed
tēpore longiori:⁊ ita tenet Jo.an.in.d.c.abbate. in glo. magna. quod
est valde notandū.Et ad glo.in.d.§.pretor.responde qd̄ illa glos.non
refert se ad publicianam,sed tantūmodo ad vsucapionē.scz ꝙ non vsu
capiatur hodie nisi tempore lōgissimo:ꝓpter malam fidem authoris
⁊ ita glos.per semetipsam declarare videt,in ea.l.§.in hac.in glo.mag.
in ver.sed hodie.ꝑ aut.⁊c.⁊ hoc tenet Jac.de are.⁊ Cy.in.d.aut.male
fidei.⁊ idē Flo.⁊ Bal.in.l.ancille.C.de fur. ¶ Addas tamen,ꝙ dicta
aut.malefidei.⁊.d.§.rursus.in aut.vt sponsa.lar.patiunt plures limi-
tationes. ¶ Prio,ꝙ habet locū tantūmodo in ꝓscriptionibꝰ.nō aūt
in vscapione rerū mobiliū,qꝛ in vsucapione mobiliū:non loquit ergo
vt exorbitās nō est extendenda.ita dicit Bar.in.l.pōponius.§.cū qs.
de acq.pos. ¶ Scd̄o,dicta aut.habet locū,qñ verus dñs rei quē prescri
bitur,est ignorās.Ergo eo sciente,locū non habebit:nec longissimum
tēpus in prescribendo spectat sed sufficit longū.l.j.ff.de publi.ita etiā
dicit Bar.in.d.§.cū qs.⁊ Bal.⁊ Sali.in dicta aut.malefidei. ¶ Ter-
tio,dicta aut.habet locū in primo emptore,qui emit a malefidei pos-
sessore.non aūt loquit de secūdo emptore mediato,⁊ per cōsequens di
cta aut.materiā prescriptionis determinat ⁊ nō corrigit.ita etiā dicit
Bar.in.d.§.cū quis.et doct.in dicta aut.malefidei. ¶ Quarto,dicta
aut.loquit in prescriptione longi tpis,nō longissimi quod patere po
test.qꝛ ipsa mala fides etiā ipsimet authori malefidei,ad prescribendū
longissimo tēpore nō noceret.l.omnes.⁊.l.sicut.C.de prescri.xxx.an.
¶ Quinto,illa aut.hz locū in alienatione volūtaria:secus in necessa-
ria.d.l.pomponiꝰ.§.si iussus. ¶ Sexto dicit Bar.in.l.rem que nobis
ff.de acqui.pos.in ver.sed volēdo sustinere glo.⁊ Inno.ꝙ sicut ille qui
habet causaz a malefidei possessore,nō prescribit:ita nec hz publicia-
nam.d.l.eum qui.in prin.⁊.d.§.pretor.⁊.d.§.in hac.sed hoc est falsum.
vt dixi.s̄.ꝺm Jac.de are.⁊ Cy.in.d.aut.malefidei.⁊ Bal.⁊ Ang.in.d.
§.pretor.⁊ hoc etiā sequitur Bar.in.eo.ti.in.d.§.pretor. ¶ Septimo,

ꝙ illa aut.debet intelligi,de habēte causaz ab eo qui habebat malam
fidem a principio sue traditionis:secus si postea habuisset malam fi-
dem per glo.notabilem in.l.itē si res.in prin.⁊ ibi Bar.ff.de alie.iud.
mutā.cau.fac.Et est ratio,qꝛ de iure nostro,mala fides superueniens
non noceret etiā ipsi malefidei possessori authori.ergo multominꝰ no
cere debet ipsi singulari successori. ¶ Octauo,pone ꝙ obligo oīa bo-
na mea tibi,postea sciēter alienaui fundū:an emptor poterit ꝓscribe-
re contra creditorē:⁊ dicit Ange.ꝙ sic.qꝛ illa aut.habet locū in ꝓscri-
bente dominiū,non autē pignus:ergo ad illud non extenditur.⁊ ma-
xime cum sit modici preiudicij.l.fi.C.q̄ res pig.obli.pos. ¶ Nono,nō
hz locum,qñ simpliciter tractat de acquisitione fructuū:qꝛ ibi loquit
de acquisitione dñij.ita dicūt doc.⁊ ibi Flo.in.l.vitia.C.de acqui.pos-
sessio. ¶ Decimo,nō habet locū,vbi in prescri.sufficit bona fides sine
titulo:vt in seruitutibus.l.si quis diuturno.ff.si seruit.vendi.ita vult
Jo.and.in.c.j.de prescri.in sexto. ¶ Undecimo,nō habet locū in pre-
scribente actiones:qꝛ tantūmodo loquit,in prescribēte rē corporalē:
ita dicit Jac.de are.⁊ Cy.in.d.aut.malefidei. ¶ Ultimo illa aut.solū
modo hz locum,qñ agitur de malafide authoris vera:nō autē de ficta
vel presumpta.Et ideo vbi agit de mala fide ꝓsumpta,cōtra veritatē
nihil innouat.facit qd̄ no.Bal.⁊ Ang.in.d.§.pretor.⁊.d.§.in hac.⁊ in
d.§.publiciana.Que oīa singulariter not.⁊ tene menti ꝑpetuo pro li-
mitatione ⁊ intelligentia dicte aut.malefidei.⁊ vide etiam Raph.in
13 d.l.rem que nobis.⁊ in.d.§.si iussus. ¶ † Secūdo principaliter adde,
ꝙ publiciana nō datur singulariter contra titulo possidentē.l.fi.aūt.
§.si duobus.ff.de publi.⁊ ibi glo.multum bona ⁊ magistra.⁊ ibi Bar.
Bal.⁊ Ang.Quod tñ intelligas non simpliciter,sed vt ibi habet:⁊ est
optimus tex.⁊ gl.in.l.si ea res.§.fi.de acti.emp. Quod etiam est verū,
nisi sit titulus ꝓcuratus in fraudē primi emptoris:vt no.Bar.⁊ doc.
in.d.§.si duobus.⁊ Bal.in rub.C.que in frau.cred.⁊ Spec.in tit.de cā
pos.⁊ proprie.§.fi.in fi.⁊ ibi vide omnino per Jo.and.Et est ratio ꝺm
Bar.in.d.§.si duobus.quia procurādo ti.in fraudem alienam,non ha
bet bonā fidem:ergo non potest obtinere publicianā.c.eū qui.§.fi.Et
ideo est optima cautela,ꝙ sicut non est salubre intentare rei vēdicatio
nem simpliciter,propter difficultatē probatiōis dominij.vt dixi.s̄.l.j.
§.oīm autem.ita etiā est cautela,ꝙ non intentet publiciana simplici-
ter:quia regulariter cōtra ti.possidentē nō daretur,dummodo iste nō
sit titulus procuratus vt dixi.sed simul ⁊ semel rei vendicationē ⁊ pu
blicianam:que vt dixi non datur contra titulo possidentem,intētare
debes vt.d.c.abbate.⁊ quod per vnam actionem prosequi nō posses,
per aliam posses supplere ⁊ obtinere:sicut diximꝰ in simili ꝙ petitio
hereditatis nō datur cōtra possidentē.l.ij.⁊.l.hereditatis.⁊ vbiq; po-
nitur per glo.⁊ doc.C.de peti.here.⁊ no.in.l.cogi.eo.titu.quod Bal.in
l.fi.in ver.op.xij.dicitur hic quod petitio hereditatis ⁊c.C.de edic.di.
adria.tollen.dicit fore verum,si habet ti.quesitū ante mortē defuncti.
sed contra titulo possidentē acquisito post mortē,bene daret petitio
hereditatis.vt est casus ꝺm intellectum Azo.in.d.l.fi.⁊ dicit ꝙ mira-
tur,hoc a nemine fore animaduersum.⁊ idē dicit in.l.j.C.si de mo.pos.
fue.appel.⁊ in.l.incerti.C.de interdic.Sed Sali.in.d.l.fi.in ver.quero
nunc q̄ est principalis cā ⁊c.tenet opi.cōem ꝙ nullo modo cōtra titu-
lo valido possidentē,etiam acquisito post mortem defuncti datur per
tex.in.d.l.ij.C.de peti.here.in versi.emptor.nā ibi loquit,de emptore
singulariuz rerū:⁊ sicut prima pars loquit de emptore post mortē de-
functi.ita ver.emptor qui solum aduersatur prime parti,in diuersifica
tis rei empte.qꝛ prima pars loquit in vniuersitate:scd̄a in venditione
rerū singulariū.⁊ ibi dicit titulum esse necessarium,aduersus petitio-
nem hereditatis:⁊ non aduersus rei vendicationē.⁊ eodem modo est
tex.si bene ponderet.in.l.hereditatis.eo.ti.⁊ eodem modo loquit tex.
nisi cauiletur in.l.hereditatis.C.in qui.cau.ces.lon.tēpo.prescri.facit
ff.de peti.here.l.nec vllam.§.j.quia est ibi titu.inualidus.ergo si esset
validus,non cōpeteret petitio hereditatis.Nec ob.d.l.fi.qꝛ ibi loquit
ꝺm Jo.de rei vēdicatione,nō de petitione hereditatis.de qua nō fuis-
set dubiū cū nō det cōtra ti.possidentē.Preterea ꝺm Paul.de ca.in
d.l.hereditatis.speciale est in.l.nec vllā.§.si qs sciēs.cū.§.seq.ff.de pe-
ti.here.ꝙ detur contra ti.possidentē vniuersalē etiā ex ti.adepto post
mortē defuncti.ergo in cōtrariū est ius cōe.Sed hoc non placet qꝛ lo-
quitur de emptore vniuersitatis.per.d.l.ij.in prin.ꝓ hoc ꝺm eundē.d.
Paul.facit qd̄ no.Bar.in.d.l.cogi.in fi.ꝙ illud procedit si ti.superue-
nit ab eo,qui petitorē agētē petitione hereditatis potuisset exclude-
re.arg.l.fundo.ad.l.fal.⁊.l.si seruus.de condit.fur.sed si ego acquiram
mihi aliquē ti.ab aliquo,qui nullum ius habet:tunc procederet dictū
cōmune doc.per.d.l.ij.⁊ facit.l.summa cū ratione.ff.de pecul. ¶ Ego
autē teneo cōem opi.doc.qd̄ non detur cōtra ti.possidentē nec distin-
guatur acquisitio ante vel post mortez defuncti.pro quo allego duas
gl.in.l.pe.in fi.gl.⁊ clarius in.l.fi.in glo.ff.pro leg.nam clarum est quod
iustus error,causat ti.⁊ vsucapionē.d.l.celsus.ff.de vsucapi.Pone ꝙ
habeo iustum errorē,quod fundus sit mihi legatus:⁊ sic habeo tit.cau
satum post mortez defuncti:alias non posset esse legatū:an teneatur
petitione hereditatis:⁊ rñ.gl.quod habens iustum errorem,habeatur
acsi titulum haberet:vnde dicta actione petitionis hereditatis nō te
netur.qd̄ perpetuo tene mēti. ¶ Quero quid est necesse quod probet
⁊ deducat

a ¶ Rursus. Duo sunt hic posita .s. rursus q̃ est dictio iteratiua. ⁊ ẽt hec diuisio ex diuerso dictionez iteratiuã: ⁊ io bis ponit: q2 sicut. s̃. tract. de ꝑtoria in rez, ⁊ sic hic. lz aliqs posset dicere ꝙ hic tractetur de ꝑtoria ĩ personã: in pluribus. tñ d̃r rescissoria in rẽ. ⁊ hec ẽt fuit rõ quã do. Jo. ĩ arbore actionũ, posuit inter actiões reales referens se ad ea q̃ frequẽti⁹ accidũt ⁊ ꝯtigũt. ⁊ ita rñdebat do. Ja. de bel. reprehẽdẽti. d. Jo. eo ꝙ rescissoriã inter reales ordinauit, in arbore sua: ex diuerso aũt dicit, q2 hic tract. de actiõe p quam actor negat aliuz vsucepisse qd̃ vsu ceperat, ĩ superiori. §. tractauit q̃r actor affirmat se vsucepisse qd̃ non vsucepit. Qualiṫ aũt abñs rẽ pñtis pót vsucapere: habes in gl. Jtẽ sciredebes ꝙ in isto §. notat̃ scd̃a cã inuẽtionis ti. de maiorib⁹ restitnẽdis. Pr̃ia em̃ cã fuit, ne absentes a presentib⁹ lederẽtur, vt si lederent̃ vt restituerent̃. ⁊ d̃ ista cã tractatuz est. §. pri. Scd̃a cã fuit, ne lederent̃ pñtes ab absentib⁹: ⁊ de ista scd̃a cã trac. §. iste. s. de restituendis pñtib⁹, ꝯ absẽtes. Sed qd si absentes absẽtes, restituerent̃ ne vn⁹ ꝯ aliu⁹. Rñ. ꝙ sic, bñ em̃ restituit priuilegiat⁹ ꝯ ꝓuilegiatũ: vel ecclia ꝯ ecclesiam. ⁊ minor ꝯ minorẽ. Tria em̃ principalr̃ debes scire circa istuz. §. Primũ est qñ ⁊ q̃bus datur restitutio: et de hoc vsq̃ huc dictũ ẽ. Scd̃m intra qd̃ tp̃s det̃ restitutio: de quo diuersimode dicũt vt habes not. sup. l. j. C. d̃ tẽp. in integrũ rest. minorũ. ⁊. ff. ex qb. cau. in. l. ab hostib⁹. §. sed qd̃ simplr̃. dñs autẽ Jac. dicebat tp̃s ipsi⁹, non mutat̃: sed est semper quadrienniũ cotinuũ: sed cuz aliqs in tp̃e lesus sit tp̃s ad hoc bñ mutat̃. Tertiũ est rescissoria. doct. aũt dicũt ꝙ nõ est nomẽ ꝓpriũ actiõis: ⁊ dicebãt qd̃ minores restituuntur iure actionis, ⁊ maiores offõ iudicis. d. Ja. dicit ꝯriũ. dicit em̃ lex ꝙ simili mõ restituunt̃ maiores et minores: vñ dicebat, qd̃ nihil aliud est rescissoria q̃ actio q̃ p̃mo añ vsucap. vel ꝑscriptionez fuit directa: dũmõ est vtilis. Jtẽ qd ẽ qd̃ dicit hunc librum cõrrigi p codicẽ cũ liber iste postea factus fuerit añ pãdectas fact⁹ sit. vt s̃. in proe. §. ⁊ cũ sacratissimas. Ad h̃ rñ. ꝙ verũ est ꝙ ĩperator p̃io ad ĩperiales cõsti. curã suaz dixerit, ex trib⁹ codicibus .s. Hermo. Greg. et Theod. fecit fieri vnũ codicẽ quem suo felici noĩe, nũcupauit: deĩde erexit curã suã ad immẽsa veteris prudentie volumina ⁊c. Et tertio librũ istũ mãdauit componẽdũ: vt hr̃. s̃. ĩ pe. palle. §. sz post ea vidẽs ĩperator ita ꝯstitutiões vagari ex corpus iuris, mãdauit post ea dissolui codicẽ: ⁊ ꝙ insererent̃ ille ꝯstitutiões. ⁊ sic factũ vñ ꝯstitutio illa q̃ corrigit librũ, est vna de constitutionibus.

⁊ deducat q vult obtinere in publiciana: dic qd̃ opus est ꝙ ꝓbent̃ ⁊ deducant̃ ea, q̃ dicit gl. ma. in ṽ. ptz ex p̃dictis ⁊c. ⁊ ẽt q̃ ibi addidi. ¶ Aldas tñ, ꝙ si simplr̃ ⁊ tñmõ publicianã intentares, ⁊ ꝓbares de dñio tuo vl̃ tui authoris: q̃uis ꝓbes de iure fortiori. tñ nõ potes obtinere ĩ. d. iudicio, ẽt si illa ꝓbatio, ꝙ author agentis fuerit dñs: facta fuerit p reũ ꝯuẽtũ: vt est gl. no. in l. j. ff. eo. ĩ ṽ. a nõ dño. ibi. ⁊ sic actor succũberet. ⁊ istud ibi seq̃t Bal. ⁊ Ang. ⁊ rõ ẽ, q2 illd̃ ius forti⁹. ⁊ sic dñiũ authoris agentis nõ fuit deductũ in iudicio, supple tu: nec lis sup illo fuit ꝯtesta. ergo ĩpossibile ẽ, ferri sup eo sñiam. vt. ff. d̃ pac. dot. l. hebi⁹. ⁊. ff. de ĩstito. l. habebat: ⁊ hoc ẽt sentit hic gl. mag. ĩ ṽ. nisi aduersari⁹ ꝓbet authorẽ hui⁹ ⁊c. qd̃ bñ no. ¶ Quero qd veniat in ista actiõe publiciana: dic ꝙ oĩa q̃ veniũt in rei vẽdicatione, veniũt in ista. vt est tex. an. d. l. eũ q. §. ĩ publiciana aũt actiõe. vez dol⁹, culpa, siue mora dãna fruct⁹ ⁊ expẽse: vt ibi dicit gl. Ex quo se
14 quit̃ † ꝙ sicut agẽs actiõe directa, rei vẽd. tenet̃ sumpt⁹ necessarios ⁊ vtiles in rẽ factos possessori refundere. iuxta no. in. l. ĩ fundo. ⁊ ibi glo. et late Bar. ff. de rei vẽ. ita ⁊ agẽs publiciana. Ac etiã, sequit̃, ꝙ sicut ꝯdẽnat⁹ rei vẽ. manu militari, ad eius restitutionẽ cõpellit̃ cũ fructib⁹ ⁊ oĩ cã, ita ꝯdẽnat⁹ hac acti. Et eodẽ mõ sicut ꝯ reuz in rei vẽdi. nõ restituẽtẽ rẽ, iurat̃ in litẽ. l. q restituere. cũ ibi not. ff. de rei vẽ. ita ⁊ in publiciana. Jtẽ sicut negãti p mẽdaciũ aufert̃ possessio: vt l. si. ff. de rei vẽdi. ⁊ dixi. s̃. eo. §. oĩm. ita etiã ista actione. qd̃ no. Et sic in effectu oẽs q̃ loquunt̃ ĩ rei vendi. q̃ pñt adaptari in publiciana, habẽt locũ in publiciana. ita dicit Bal. ⁊ Ang. in. d. §. in publiciana. ¶ Quero an agens publiciana, debeat ꝓbare possessionẽ sui authoris: ⁊ vr̃ q̃ nõ. arg. l. si fund⁹. ff. de fun. do. ꝯriũ determinat Odof. in. d. l. eũ q. §. ꝑtor ait. q2. d. l. si fund⁹. loquit̃ de dñij acquisitione. hic aũt in quasi dominio: q2 tũc requirit̃ ꝙ actor possideat: cũ sufficiat ꝙ habeat cãm a nõ dño. ⁊ sic qui in vno alleuiat̃, ergo in alio grauabit̃. arg. l. eũ q. in prin. ff. de iure iu. Sed Bal. in. d. §. ꝑtor. tz ꝙ sufficit, ẽt si possessionẽ authoris nõ ꝓbet. q2 satis ẽ ꝙ ꝓbet ti. ab vno, ⁊ possessionẽ ab alio: p quo est casus. in. l. cũ sol⁹. d̃ vsuca. ⁊ qd̃ ibi Bar. dicit tñ Bal. vt euitet opiniões meli⁹ ẽ bonã fidẽ ⁊ possessionẽ authoris ꝓbare. qd̃ not. q2 vidi multos se ponere in laqueo. ⁊ istud nõ deducere nec ꝓbare. ⁊ sic in opi. doc. ĩcidere, q̃s q̃tũ potes eui-
15 tare curabis. ¶ † Quero qs ẽ effect⁹ hui⁹ actionis. ⁊ ei⁹ ꝯdẽnationis: vt si egi publiciana ꝯ te ⁊ obtinui: rñde si es dñs, trãsfers in me dñium rei. ⁊ oĩa alia veniũt d̃ qb⁹. s̃. sin aũt nõ sis dñs, trãsfers vsuca. ꝯditionẽ. Jtẽ possessio tua, accedit possessiõi meę: lz a te cãm non habeã. facit. l. statuliberi a ceteris. §. q̃ntus. ff. de statuli. ita dicit gl. ĩ. d. §. si ius. ⁊ ibi Bar. in ṽ. qd si egi publi-
16 ciana. ¶ † Ex quo no. ꝙ illo casu, dñs transfert dñiũ: sic nõ dñs trãsfert vsucapiẽdi cõditionẽ. l. claudib⁹. ff. de ꝯhẽ. emp. Qd̃ intellige affirmatiue, vt oĩ casu quo trãsfert̃ dñiũ, trãsferat̃ vsuca. cõditio. sz nõ negatiue in modo, qñq3 nõ trãsfertur dñium sed trãsfert̃ vsucapiẽ. ꝯditio. vt si pupill⁹ vel ali⁹ inhabilis, vendat nõ transfert dominiũ lz trãsferat vsucapiẽdi cõditionẽ. l. ij. §. si a pupillo. ⁊. §. si a furioso. ⁊ ibi Bar. ff. p emp. ⁊ d. l. eũ qui. in pñ. ⁊. §. si a minore. ⁊ ibi gl. ⁊ doc. et Bar. in. d. §. si iussus. in ṽ. itẽ op. in q̃bus casib⁹ ⁊c. Scd̃o illã regulã intelligas, ꝙ nõ: hactenus vnũ ita de facili trãsfert̃, vt aliud. nã dñiũ qd̃ est penes authorẽ meũ, qd̃ ẽ vnicũ. vt. l. si vt certo. §. si duob⁹. ff. cõmod. istud dñiũ est illud in indiuiduo, qd̃ a me trãsfert̃. qd̃ nõ pót fieri sine noua traditiõe: sz in publiciana nõ est sic. q2 nõ volo vti dño vel quasi mei authoris. sz volo vti iure meo ex publiciana ⁊ vsucapione: q̃ ex ti. meo ⁊ traditione mihi facta a nõ dño et possessione mea, cõpetit in iure meo. vt no. in. l. nemo plus. de reg. iuris. qd̃ est subtiler no. ita d̃t Bar. ĩ. l. cũ vi. ff. de vsuca. in ṽ. sz op. q2 qui est dñs ⁊c. Tertio dicta regula ꝓcedit ex ti. iusto. vl̃ putatiuo, ex iusta cã. sec⁹ si ex iniusta. d. l. celsus. Vel dic ꝙ illa regula ꝓcedit, qñ est error ex pte tradentis. secus si ex pte capiẽtis: q2 nunq̃ ex cã trãslationis dñij. ⁊ sic habes ꝓbare tit. vel iustã cãm erroris, ⁊ incepisse vsucapere. ita dicit Bar. in. l. celsus. de vsuca. in ṽ. itẽ opp. ex qua cã ⁊c. pro quo facit. l. cũ in corpus. ⁊ qd̃ ibi no. ff. de acq. re. do. ⁊. l. si ego. p gl. ⁊ doc. ff. si cer. pe. q̃ oĩa not. p limitatione et intelligẽtia dicte regule. l. claui bus. ⁊ hec quantum ad istum. §. sufficiant.

SVMMARIVM.

1 Papa si alicui ciuitati subditæ ecclesiæ indixerit bellum: tunc capti, serui efficiuntur.
2 Priuilegiatus contra priuilegiatum, vtitur suo priuilegio.
3 Restitutio competit, finita præscriptione.
4 Quadriennium continuum statutum est, ad petendum in integrum restitutionem.
5 Tempus, dicitur esse duplex.
6 Tempus hodie est vniforme, ad petendam restitutionem in integrum.
7 Iudicis officium datur, vt restituatur tempus quod abstulit sibi absentia.
8 Actio rescissoria non competit etiam læso, nisi petita prius in integrum restitutione.
9 Actio rescissoria, tollitur tempore quo læsio est introducta.
10 Actio rescissoria, an sit datiua vel natiua.
11 Actio rescissoria & officiũ rescindens, an in eodem libello proponi possint?
12 Libellus in officium rescindente, qũo formabitur?
13 Actio rescissoria, intra quantum tempus proponi debeat?
14 Iudicium, dicitur esse duplex.
15 Actio rescissoria, an possit obiici per modum exceptionis.

a Rursus. Jste. §. diuiditur in duas partes. Primo ponit de restitutione danda presenti, cõtra absentẽ. Secundo addit ⁊ extẽdit ad alios multos casus. scd̃a ibi: qd̃ genus ⁊ in summa. h. d. Presenti ꝯtra absentẽ reipublice cã, vel in ptãtez hostiũ vsucapientẽ rem p̃sentis, succurrit̃ rescissa vsucapione. h. d. ¶ No. ꝙ q̃uis aliqs sit absens cã reipu. q2 possidet saltẽ ciuiliter, pót vsucapere ⁊ vsucapionẽ iã inchoatã cõplere. ¶ Not. ꝙ etiã ille q ab alio possidet̃, d̃r rẽ possidere: ⁊ pót ꝯplere vsucapionem. pro predictis facit. l. claz possidere. §. q ad nũdinas. ff. de acq. pos. ⁊. l. ceptam. de vsuca. hoc tñ vltimũ not. qualiter intelligat̃, dicã cũ glo. in ver. ptãte. ¶ Not. ibi: tunc intra annũ. ꝙ cũ dictio tũc, significet extremitatẽ tp̃is. l. iiij. ff. d̃ cõdi. ⁊ demõ. ꝙ tũc currit p̃scriptio iudicialis, petende restitutionis: qñ datur facultas experiẽdi ⁊ nõ ante. ¶ No. ꝙ nunq̃ pót res nr̃a vsucapta vẽdicari, nisi rescissa prius vsucapione: ⁊ sic obstaculo de medio remoto: vt ptz ibi rescissa. ¶ Not. ibi cã petere. q̃si non vsucaptã formã libellãdi in ista actione. ¶ Jn glo. reipu. in fi. dic idẽ si esset absens, p facto vnius ville vel castri: q2 largo modo d̃r abesse cã reipu. vt not. gl. ĩ. d. l. legati. ¶ Jn gl. vel in hostiũ. ibi credo ꝙ sic. dic qd̃ est verũ: q2 ibi agit̃ de restõne fienda pñti, cõtra absentẽ: nõ refert de cã absentie. l. ait ptor. §. fi. ff. ex qui. can. ma. ⁊ vide oĩno. l. succurrit̃. et qd̃
1 ibi no. eo. ti. ¶ † Jn ea. gl. ibi. l. hostes. si aũt princeps vel papa vel eius legat⁹, de cõmissione pape alicui ciuitati subdite ecclie, bellũ indixerit: tũc capti efficiunt̃ serui nec pñt testari vt hic dicit gl. ⁊ bona, efficiunt̃ capientiũ vt elegãter no. Bar. in. l. q a latronib⁹. in pñ. ff. de testa. et facit ꝙ idẽ not. in. d. l. hostes. vbi oĩno vide sic etiã in his oĩb⁹ habebit locũ fictio postliminij. qd̃ tenementi ꝑpetuo. An aũt si sunt due ciuitates libere, vel duo dñi q nõ recognoscũt superiorẽ, que

hodie faciāt guerrā adinuicē, habebit locū fictio postliminij.et videt
ꝙ nō.vt.l.si qs ingenuā.in fi.ff.de capti.¶ In ꝯrium vr̃,q: de iuregē-
tiū antiqs morib⁹ introducto,videt ꝙ sit ius postliminij ⁊ captiuita
tis.vel.l.postliminiū.in prin.eo.tit.Sed Bar.in.d.l.hostes.in fi.dicit
ꝙ ſm morē moderni tpis,quo ad psonas nō seruam⁹ iura captiuita-
tis ⁊ postliminij:q: capti nō habent vt serui.Sed quantū ad res,iura
nr̃a seruam⁹,cui ꝯsuetudini est stādū.d.l.postliminiū.in pn̄.q̄ bn̄ not.
¶ In glo.ptāte.in pn̄.ibi.l.seruitutes.dic vt exponit.s̄.de his q sunt
sui vel alie.iur.§.j.⁊.ij.¶ In.e.gl.ibi iurisditionē.dic sic exponitur.ff.
de iurisdi.om.iud.l.imperiū.⁊ de pig.l.fideiussor.¶ In ea.gl.ibi sub
prelatis.dic hoc nō reperit bn̄ iure cautuz ꝙ clerici sint sub ptāte epi:
nisi exponas ptātem .i.iurisditionē ſm Joā.fab.hic.tu adde gl.no.et
qd̄ ibi Bar.⁊ doc.in.l.j.§.per hāc.ff.de rei vend.Sed religiosus est sub
obediētia sui Abbatꝫ,cū nō dicat habere velle neqꝫ nolle.xij.q.ij.c.nō
dicatis.vt extra de elect.c.si religiosus.in.vj.facit.l.velle.ff.de reg.iur.
¶ In ea.gl.ibi.l.ptātis.dic idem accipit vltra gl.pro regimine.vt.s̄.
de tut.circa prin.Itē accipit ꝓ facultate restituēdi.ff.de noxa.l.quo-
ties.Itē ꝓ libera detētiōe.l.sequit.§.tūc enī i ptāte.ff.de vsuca.¶ In
ea.gl.i fi.dic Dy.⁊ doc.sequunt gl.Nō tn̄ itelligas, ꝙ ius postliminij
habeat locum in peculio.l.deniqꝫ.ex qb.cau.ma.⁊ ibi de hoc vide ple-
ne per gl.adde oīno que no.glo.⁊ Bar.in.l.cū heredes.§.j.ff.de acqui.
pos.Tu aūt potes soluere cōtrariuz aliter,ꝙ sine possessione,nō pōt
inchoari vsucapio.ita intelligat.l.sine possessiōe.ff.de vsuca.sꝫ postq̄
fuit incepta ex possessiōe ⁊ in esse producta,si nō fuerit interrupta in-
terruptione ciuili vel naturali,iuxta.l.naturaliter.et ibi singulariter
Bar.ff.de vsucap.sine possessione perficit,siue in defuncto hereditate
iacēte:siue in alio viuo.ita intelligo.l.ceptā.ff.de vsuca.Vn̄ tertio po-
tes dicere,ꝙ q̄uis sit captus ab hostibus.tn̄ cū animū liberū habeat,
potuit aīo retinere possessionē:ex quo potuit vsucapionē cōplere.vt
dicit gl.precedēs ꝑ.l.clam possidere.§.qui ad nundinas.ff.de acquirē.
pos.¶ In gl.in ciuitate.in prin.ibi qui non abest.dic ꝙ ꝓ hoc facit.l.
2 si cui.§.tādiu.ff.ex qui.cau.maio.¶ † In ea.gl.ibi.ff.ex qui.cau.maio.
l.fi.no.⁊ tene menti,ꝙ priuilegiatus vtitur priuilegio suo cōtra priui
legiatū.Quod est verū,qn̄ volēs vti priuilegio suo habet iustiorē cau
sam:⁊ tractat de dāno vitando et alter de lucro captādo.vt hic.vel qn̄
vterqꝫ tractat de damno vitando et volens vti priuilegio,habet iu-
stiorem causam.tunc pōt vti priuilegio suo:etiā contra priuilegiatuz
eodē priuilegio:al's sec⁹:vt est tex.no.in.l.verū.§.fi.⁊ qd̄ ibi no.per glo.
⁊ doc.ff.de mino.⁊ no.gl.⁊ plene doc.⁊ maxie Cy.⁊ Bart.in aut.quas
3 actiones.C.de sac.san.eccle.¶ † In ea gl.in fi.ibi.§.sed qd̄ simplr̃.dic
vt ibi per gl.plene ⁊ Bar.in repe.¶ No.ergo ex gl.⁊ ex ea cōstat,ꝙ re
stitutio cōpetit prescriptione finita perfecte.⁊ idē voluit in.d.§.sꝫ qd̄
simpliciter.Sed cōtra istā gl.opponit Bar.in.l.fi.in fi.C.de tempo.in
inte.resti.peten.de.le.j.§.idē pōponi⁹.ff.de do.vbi dr̄ ꝙ actio de dolo,
excludit per aliā actionē vel exceptionē,que cōpetit per cōsequens in
casu nostro breuiter loquēdo videt ꝙ ista restitutio extinguat ꝑ aliaz
exceptionē quaz habebat de iure cōi:post reuersionē ante vsucapionē
completā.Sed rn̄det Bart.ꝙ aliud in actione de dolo,que est magis
odiosa q̄ ista.Dixit tn̄,ibidē valet singulariter ꝙ si ad cōplendā vsu-
capionē supererat tm̄ tp̄s,q̄tum est quadriēniū ⁊ plus:ꝙ isto casu re-
stitutio extinguit.Ratio q: sicut quadrienniū,extinguit bn̄ficiū resti
tutiōis iā cōpetens:vsucapione cōpleta:multomagis ipedit instituē
dam.arg.l.patre furioso.ff.de his q sunt sui vel alie.iu.ꝙ bn̄ no.de quo
tn̄ latissime ꝑ Bar.in.d.§.sed qd̄ simplr̃.in ver.venio ad scd̄m.s.qn̄ inci
pit cōpetere ⁊c.Ex quo not.ꝙ si rediret ante vsucapionē finitam per
quatuor annos vel vltra,⁊ nō petierit rē suā iure ordinario,⁊ actione
sibi cōpetēte de iure cōi:puta rei ven.vel publiciana.tūc pōst quatuor
annos a die reuersionis,nō pōt petere rescissionē p̄scriptiōis ꝑ in in-
teg.resti.⁊ sic remedio extraordinario.l.in cause.la.ij.in prin.ff.de mi-
no.¶ In ea.gl.ibi in redeūdo.ex qua cā absens restituat non est mate
ria nr̃a:sed dic plene ꝑ gl.⁊ Bart.in.l.fi.ff.de in inte.resti.Sed pro de-
claratione gl.⁊ materie,facias duo mēbra.aut pn̄s vult restitui cōtra
absentē:aut ecōtra pn̄s cōtra presentē.Primo casu nō curam⁹ ex qua
causa absens fuerit,q: si dat rescissoria cōtra absentē iusta cā,vt hic:er
go fortius cōtra absentē nō iusta absentia.de qua in.d.l.fi.per glo.sed
tm̄modo cōsyderamus,ꝙ p̄sens nō habuerit quē posset cōuenire:vꝫ
ꝓcuratorē vel aliquē deffensorē,vel aliū cōiunctū,vel amicū absentis
vel eius vicinos.l.j.§.verba.ff.ex qui.cau.ma.per cōsequens requiritur
ꝙ presens fecerit diligentiā suā,super hoc in requirēdo ꝓcuratores vi
cinos,cōiūctos,⁊ amicos absentis:vt est tex.in.l.itē ait pretor.§.fi.cū
l.sequē.ff.ex qui.cau.ma.que requisitio amicorū coniunctorū ⁊ vicino
rū,sufficit ꝙ fiat gn̄aliter si quis cōiunctus vicinus vel ali⁹ sit q vellet
talē absentē defendere,cōpareat tali die ⁊c.q: istud sufficit in pupillo
⁊ necessario:requirit ergo eodē modo in absente.de hoc est tex.cū glo.
not.in.l.hec aūt.§.j.⁊ ibi Bar.ff.ex qui.cau.in pos.ea.⁊ bn̄ facit gl.in.l.
tutor.ff.de bo.pos.Et ꝙ abn̄s,plene defensus fuerit:al's aūt lꝫ dimise
rit procuratorē si tn̄ nō fuerit defensus ab eo,vel si fuit defensus ⁊ nō
plene vtputa q: nō cauit de rato ⁊ de iudicato soluēdo.tūc secus esset
cū actor presens,plene nō potuerit ꝑuenire ad suū.d.l.itē ait p̄tor.§.fi.
Quādo aūt potuerit solā actionē ꝑpetuare,vl' p̄scriptionē interrūpe-

re h̄ actori imputari nō pōt:nec predicta ipediūt resti.in integ.q: ab-
sens nō pōt obijcere pn̄ti istā culpā:ex qua ipe lucrū sentit ⁊ ista culpa
causat a cōtumacia sua:vt no.in.l.vendicantē.cū.l.seq.de euic.ita sin-
gulariter dicit gl.ſm vnū intellectū.⁊ ibi Bar.in.l.ex q.ff.ex quib.cau.
ma.⁊ ita dꝫ itelligi iste.§.Vel tu dicas ꝙ cū prescriptio.xxx.an.nō fue-
rit cognita,tpe harū legū.l.itē si obstetrix.ꝑ glo.ff.ad.l.aqui.Sed tm̄-
mō p̄scriptio lōgi tpis.vt.s̄.de vsuca.in prin.necessario seqt,ꝙ nō po-
tuit ꝑ pn̄tem ꝯ absentē indefensum interrūpi:q: ad ei⁹ interruptionē
requirit litis cōtestatio:q̄ fieri nō pōt cū absente.l.j.cū materia sua.C.
de lit.ꝯte.facit.l.ij.§.fi.⁊ ibi no.Bar.ff.ꝓ emptore.igit ⁊c.¶ Scd̄o ca
su pncipali,ē dr̄ia ex qua cā sit abn̄s.vt no.i.d.l.fi.de i inte.resti.¶ In
ea.gl.ibi de necessaria absentia ⁊c.dic ꝙ si etiā absentia ꝓcurata etiaꝫ
causa rei pubice,nō patrocinat sibi vt est casus in.l.q data opera.ff.ex
qui.cau.ma.quē tex.no.ꝯ ꝓcurātes ire,pro ambasiatoribus:q: nō di-
cunt abesse cā reipublice.¶ In ea.gl.in fi.dic de dictis.xx.miliaribus
vt in.l.j.ff.si qs cau.⁊ ibi vide Bar.⁊ doc.⁊ oīno vide Ang.⁊.d.Jo.de
imo.in.l.cōtinu⁹.§.cū ita.ff.de ver.obli.⁊ ego late dixi.s̄.de iusti.⁊ iu-
re.§.is itaqꝫ.Addas tn̄ vnū,ꝙ i lōgo itinere vltra.xx.milliaria ꝑ quo-
libet die:tn̄ dꝫ etiā habere vnā diē qetis ꝑ qualibet hebdomada.vt est
gl.sing.in.c.cupientes.§.ꝙ si ꝑ.xx.de elec.in.vj.¶ In gl.annū ibi.ff.de
diuer.⁊ tēp.prescri.l.j.dic idē ibi no.ꝑ gl.Tu dic latius,ꝙ aliqn̄ est tp̄s
continuū:⁊ tunc omnes dies currūt,etiā feriati in honorē Dei.d.§.sti
chum.⁊.l.ij.§.fi.cum ibi no.per Jac.but.⁊ alios doc.C.de tēpo.appel.
Aliquādo tēpus est vtile:⁊ tunc aliqn̄ est vtile a pncipio:sꝫ cōtinuum
in progressu:⁊ tūc oportet ꝙ ad hoc vt incipiat currere,quod agi pos-
sit:sed postea currit omni die.l.j.cū ibi not.C.de ferijs.coniuncta.l.j.§.
dies.⁊ ibi not.ff.qn̄ ap.sit.aliquādo tēpus est omni tēpore vtile:⁊ tūc
non currūt tēpora,nisi diebus quibus actualiter reddit ius:vt hic,de
quo plene per glo.in.d.l.fi.⁊ ibi doc.C.de tēpo.in integ.resti.pet.facit
gl.valde singularis ad predicta.in.c.q̄ sit.de elec.in verbo:mensem.et
quod habetur in.l.sed ⁊ si per pretorem.§.ꝙ si ferie.ff.ex qui.cau.ma.
¶ In ea gl.ibi hic liber corrigit ꝑ codicē.no.ꝙ liber codicis prout est
nūc cōpilat⁹,fuit cōpilat⁹ post illū librū insti.vt hic.⁊ probat exp̄sse in
4 l.meminimus.C.de legi.here.circa pn̄.¶ † Et anteq̄ veniā ad fi.gl.q:
tūc incepim⁹ materiā.§.premitte ꝙ hodie ad petendū restitutionē in
integrū maiorib⁹ vel minorib⁹,statutū est quadriēniū ꝯtinuū lꝫ olim
eēt ann⁹ vtilis:vt hic.⁊ h̄ fuit introductū ab Impatore.l.fi.C.de tēp.
in inte.resti.pe.forte ad tollendū dubitationē ⁊ altercationē,qn̄ dicat
vtilis vl' nō.⁊ etiā q: forte potuisset trahi in longiora tpa.Qd̄ etiā hꝫ
locū i ecclesia lesa.vt in.c.j.de in inte.resti.in.vj.¶ Scd̄o premitte qn̄
incipit currere dictū quadriēniū:q: tunc incipit,qn̄ incipiebat annus
vtilis.vt.d.l.fi.sꝫ ann⁹ vtilis icipiebat cū impedimētū cessabat maiori
vt hic minori.ex quo excessit.xxv.annū.d.l.fi.Ex quo sequit ꝙ restitu-
tio q̄ ꝯpetit ecclesie,partim sapit naturā restōnis maiorū ⁊ partim mi
norū:nā eccl'ie cōpetit restō.j.quadriēniū a die lesionis.Vn̄ in origine
bn̄ficij,equiparant minori.d.c.j.sꝫ in cursu quadriēnij eqparant maio
ri alias esset necesse expectari,ꝙ eccl'ia nō esset ecclesia et desineret eē
eccl'ia.qd̄ expectare eēt durū.arg.ff.de cōdi.⁊ demō.l.pr̄ seuerinā.§.so-
crus.sꝫ ꝙ minor efficiat maior,expectare nō est lōgū nimis neqꝫ dur-
¶ Tertio p̄mitte ꝙ quadriēniū p̄dictū,est nō tm̄ ad restōnē petēdā:
sed etiā ad litē ꝯte.sup ea ⁊ etiā finiendā,⁊ sic est tp̄s prefixum instātie
⁊ cause.¶ Quid aūt hec verba importēt:vide sing.per Bar.in.l.ꝑpe-
randū.in pn̄.C.de iudi.⁊ etiā de hoc est tex.in.d.l.fi.⁊ hoc in principali
cā restitutiōis:sꝫ ꝑ appellationē,pōt vlteri⁹ ꝓcedi.l.itra vtile.ff.d mi.
¶ Quarto p̄mitte ꝙ i integ.restitutio est i p̄stinū statū repositio.l.ꝙ
si minor.§.restō.ff.de mi.⁊ tm̄ habes ꝑ restitutionē,q̄tū abstulit lesio.
l.si ab hostib⁹.§.sed ꝙ pncipaliter.⁊.l.sed ⁊ si ꝑ errorē.§.qd̄ si ferie.⁊.§.
quoties.ff.ex q.cau.ma.¶ Quinto p̄mitte ꝙ aliud est remediū rescin-
dens vsucapionē vel lesionē:⁊ aliud est actio rescissoria.nā remediū re
scindēs,est officiū iudicis quo vsucapio vel alia lesio rescindit:ac si vsu
capta nō fuisset.et actio rescissoria est illa actio nūc vtilis restituta ad
petēdū rē vsucaptā:q̄ tibi prio an̄ vucapionē cōpetebat directa vt hic
in gl.in ver.rescissoria ⁊ appellat rescissoria,ꝓpter p̄ambulū remediū,
rescindēs vsucapionē intētatā:⁊ sic ab euētu cognominat.Ex quo ifer
tur ⁊ aliud,ꝙ nō est ꝓpriū nomē actiōis sꝫ adiectio q̄dā.Propriū no
mē actiōis est rei vēdicatio vl' alia realis vel ꝑsonalis q̄ p̄mo an̄ vsuca
pionē ꝯpetebat.ita dicit gl.hic ⁊ doc.i.d.l.fi.¶ Sexto p̄mitte quanto
tpe tollat ista actio rescissoria,an quadriennio an vero sit ꝑpetua.dic
vt habet in.l.fi.⁊ ibi doc.C.ex qui.cau.maio.⁊ infra dicā.Septimo pre
mitte,qn̄ ꝯpetat ista actio rescissoria:an ita demū qn̄ restitutio est im
petrata ⁊ ꝯcessa,an eoipso ꝙ vsucapio ꝑfecta est:de q̄.j.dicā.¶ Octa
5 uo premitte † ꝙ in effectu est duplex tp̄s in hac materia.Vnū est itra
qd̄ qs petit restitui ⁊ istud est duplex.Vnū intra qd̄ dꝫ peti.Aliud.j.
qd̄ debeat ꝓsequi,⁊ terminari:⁊ istud vltimū semp est quadriēniū:vt
hic in gl.¶ Primū aūt qn̄ debeat interponi,qd̄ sic dicaꝫ infra statim.
Aliud est tēpus ad qd̄ qs restituit:⁊ hoc semp est vniforme:q: restitui-
tur tantum tempus,quo fuerit lesus ⁊ nō plus.d.§.quoties.¶ In ea
6 dem glo.in fine.vides ergo † qd̄ hodie ad petendaꝫ restitutionē in in-
tegrum,tempus est vniforme:quia quadriennium cōtinuum.Tu dic
ſm doc.⁊ Bar.⁊ Bal.in.l.fi.C.de temp.in integ.restitu.peten.in ver.
oppo.

opp.ex quibus causis ⁊c.⁊ ibi Sali.in ver.sed intra quantū tēpus pōt
restitutionē petere ⁊c.qđ duplex est tēpus.Unū ad qđ tempus quis
petit se restitui.Primū ad qđ semp est vniforme:q2 ad tātū tēpus pe-
tit se restitui,in quanto tēpore fuit lesus ⁊ nō vltra.vt.l.qđ tempore
cū ibi plene notatis per glos.⁊ doc.C.de resti.mi.⁊.d.§.quod si ferie.⁊
d.§.quoties.Quod intellige verū,nisi impedimētū sequēs absorberet
totū omne tēpus:siue omnē dilationē,primo habitam.q2 tūc non tā-
tum tēpus in quo fuit impeditus: sed totū tempus restituit:vtputa
data est dilatio vnius mensis ad pbandam ꝙ acta pereūt circa finem
mensis,certe totus mensis restituitur.l.si ita stipulat⁹ essem a te.cū.l.
seq.ff.de verb.obli.in scđa char.⁊ ibi hoc singularissime not.Bar.in fi.
⁊ adde ꝑm Ang.⁊ Joā.de imol.ibi in fine.in auꝫ.ei qui.C.de tēp.app.
q2 etiam si vna die in fine primi anni,in appellatiōe fuit impeditus:
datur alius annus integer ad prosequēdā appellationem.Nō obst.§.
quoties.cū si.q2 loquitur qn̄ petitur dilatio seu restauratio,cōtra ius
cōmune.qđ bene no.vide etiā Bald.in.d.l.fi.de temp.in integ.restit.⁊
eūdem in.d.§.quoties.¶ Scđm autē tempus,intra quod est duplex.
Nam quoddam est tempus intra qđ debet in integrū restitutio ꝑseq
⁊ terminari:quoddam autem est tempus intra qđ debet pponi.Pri
mum semp est vniforme,q2 dꝫ terminari intra quadriennū cōtinuū:
vt.d.l.fi.⁊ hic in glo.Fallit in.l.petēde.⁊ in auꝫ.si minor.eo.tit.¶ Sed
in tēpore intra qđ dꝫ pponi,si quis leditur ex sententia cōtra absentez
lata.tunc tempus restitutionis pponēde,est vniforme:scꝫ quadrien-
nium:vt hic in glo.Si vero legit ex ꝯtu,⁊ maior non restituit aduer-
sus ꝯtum.vt.l.que a patre.C.de resti.mil.licet minor et ecclesia sit.et
tunc in minore,est quadrienniū ab implemēto minoris etatis compu
tandū in ecclesia a die lesionis,⁊ elapso quadriēnio excludit a restitu-
tione.vt.d.c.j.nisi sit enormissima lesio:q2 perpetuo ecclesia restituet:
vt est gl.sing.in.d.c.j.in glo.fi.Si aūt leditur cursu temporis,si quidez
tempus lesionis est plusꝙ quadriēnium:⁊ idē q2 intra quadriēniū po
test pponi.vt.d.l.fi.Si vero totū tēpus quo est lesio,est min⁹ quadriē
nio:tunc debet de necessitate proponi restitutio in integrū:intra tan
tum tēpus quātū est illud tempus lesionis,⁊ nō vltra.vt.ff.ex qb.cau.
ma.l.sed ⁊ si p pretorem.§.qđ si ferie.⁊.§.quoties.⁊ no.plene gloss.in.l.
interdum.ff.de mino.Et ratio est,q2 tūc tempus quo negligit petere:
corrodit tp̄s absentie quo esset restituēdū.⁊ sic p indirectū excluditur
ante quadriēniū.vt.d.§.quoties.de quo vide oīno bonū tex.⁊ ibi ple-
ne in gl.in cle.j.de resti.in integ.¶ Ex his pꝫ,ꝙ si qs est lesus in decē
dieb⁹ q dant ad appellādū finita etate minori:vel impedimēto debet
restitutionē petere ⁊ pponere intra decē dies ⁊ non vltra:que tn̄ tūc
proposita,duraret quatuor annis.⁊ idē si qs est lesus in vna die fini-
to impedimento,vel minori etate debet restitutionē pponere ⁊ pete
re in prima die.ita habetur in.d.§.quoties.licet glos.vnū ibi dicat,qđ
est falsum.de quo per gl.⁊ Bart.in.l.diu⁹.ff.de in integ.resti.licet Cy.
in.d.l.fi.⁊ vltramō.⁊ Bal.hic simpl'r teneāt istā glos.Sed tu distingue
vt dixi.Sed qđ dixi ꝙ intra quadrienniū dꝫ pponi,est verum qn̄ lesio
est in quadriennio vel in maiori tempore:vt est casus singularis.et ibi
hoc no.Bar.in.l.ait ptor.§.si cōditionalis.ff.q in frau.cre.qđ ppetuo
no.¶ Quero qd si vltra tēpus intra qđ dꝫ officiū rescindēs implora-
ri,iudex tn̄ restituat nunquid restitutio valeat:⁊ videt ꝙ sic:q2 senten
tia est cōtra ius litigatoris.arg.l.preses.⁊.l.cum platio.ff.de re indic.
Contrarium tamē determinat Dy.hic ⁊ doc.fauore litiū dirimenda-
rum.arg.notatorum.in.l.pperandum.in princ.C.de iudi.vbi snīa lata
post terminū,nō valet:⁊ videt etiā casus in.l.scire opꝫ.§.consequēs.ff.
de excusa.tuto.vbi si non fertur snīa super excusatione tutoris, intra
quatuor mēses:postea lata nō valet:lꝫ illi legi posset responderi ꝙ sit
ipsi speciale fauore pupillorū:sed ad notata in.d.l.properandū.nō est
7 dare responsum. ¶ † In gl.rescissa.ibi de resti.mili.l.j.vides ergo qđ
iudicis officiū datur,vt restituatur tempus quod abstulit sibi absen-
tia.alibi gl.in.d.§.sed qđ simpliciter.dicit qđ imo dat vt restituat pos
sessio.Tu dic ꝑm Bar.in.d.§.sed qđ simpl'r.in fi.in vers.sed ad qd im-
petrat ista restitutio ⁊c.qđ cūz restitutio illud restauret,qđ abstulerit
lesio.vt.l.qđ si minor.§.restitutio.ff.de mino.qñqꝫ ergo per etatem vel
aliā iustā causam,qs leditur in possessione:q2 tantūmodo pdidit pos
sessionē.⁊ tūc ad illud dꝫ fieri restitutio.vt.l.ait pretor.§.itē ei.ff.ex q.
cau.maio.⁊ hoc etiā vult Bal.in.d.l.qđ tpe.in versic.quero nunqd in
causa Marti.⁊ isto casu nō hꝫ aliud necesse pbare,nisi hoc vcꝫ se pro-
pter absentiam perdidisse possessionē:vt in.d.§.item ei.Quādoqꝫ qs
priuatur dominio,vel actione sibi cōpetente:⁊ tūc restituit vt prescri
ptio seu obstaculum de medio subducat:vt.d.§.sed qđ simpl'r.⁊ actio
vel dn̄iū restituat.vt.d.l.qđ tpe.⁊ ibi vide oīno Cy.⁊ Bal.⁊ Sal.Qñ-
qꝫ qs leditur in possessione ⁊ pprietate:⁊ tunc ad possessionē ⁊ pprie
tatem restituitur:⁊ ita intelligatur gl.in.l.qui pprio.§.item queritur.
ff.de procur.¶ Quandoqꝫ quis leditur:q2 nō acquirit:⁊ tunc restitui
tur vt acquirat.vt.l.⁊ si sine.in prin.ff.de mino.Ex his ergo sis caut⁹,
in formatiōe libelli.nam dꝫ fieri,vt exprimant cause expedite in qui-
bus vel per quas est lesus.facit.l.minor autē magistratus.⁊ quod ibi
no.ff.de mino.¶ In eadē gl.ibi restituet ergo eos pretor viu⁹.Istud
ergo quo petitur restitutio,est officiū iudicis.facit.l.quod si minor.§.
fina.ff.de mino.⁊ est casus in terminis.in.l.si quis stipulatus.ff.ex qb.
cau.ma.⁊ non comprobatur ratione.q2 quoties verba legis referūtur
ad iudicem,tunc ex illo edicto oritur officium iudicis.vt not.glo.in.l.
si soror.C.de coll.⁊ habet.l.j.§.iiij.ff.de ali.⁊ ciba.lega.⁊ no.plene Bar.
in.l.j.ff.de condi.ex lege.sed hoc edictum est hmōi.vt in.l.j.ex quibus
cau.maio.igitur ⁊c.¶ In eadē gl.ibi nō ꝙ sit nomē ꝓpriū actionis.
dic idem no.glo.in.l.si ab hostibus.§.qđ si simpliciter.ff.e.⁊ ibi Bart.
8 ⁊ doct.in.l.fi.ff.ex q.cau.maio. ¶ † In ea.glo.in fi.vides ergo ꝙ actio
rescissoria,nō cōpetit etiā leso nisi petita prius in integr.resti.⁊ ita gl.
in.d.§.sed simpliciter.qđ sequit ibi Bar.⁊ glo.⁊ Bald.in.l.in honora
rijs.§.sed cum rescissa.ff.de actio.⁊ obliga.⁊ doc.⁊ Bald.in.d.l.fi.C.ex
quib.cau.maio.qui Bar.allegat pro glo.d.§.sꝫ cū rescissa.⁊ hec est ipa
veritas ꝑm Ange.in.d.l.fi.¶ Nec ob.ꝙ actio antiqua nō desijt exta-
re:ergo videt ꝙ etiā cōpetat ante restitutionē factam de obstaculo.
Unde dicit ꝙ licet antiqua duret, tamē illa rescissoria appellatur nō
oritur nisi restitutione ꝯcessa:vt hic.⁊.l.quod tempore.C.de resti.mil.
Sed Bal.hic videtur ꝑm opi.glo.tenere:nam dicit quod certuꝫ est re
scissorie posse prescribi,eo tempore quo absentia lesionez abstulit sed
actiōi non nate non prescriberetur,nec posset tolli.ergo ipsa rescisso-
ria competit etiam ante officiū rescindens intentatum.arg.l.in reb⁹.
§.omnes.C.de iure do.Cōcludit ergo,ꝙ datur statiꝫ absente reuerso
⁊ ei prescribitur:sicut solet dici in simili de filio exheredato neglegēte
agere querela:cui prescribitur etiam in petitione hereditatis.vt.l.sci-
mus.C.de inoffi.testa.in prin.⁊.§.fi.⁊ tamē hereditatis petitio,nō co
petit ante testamētū rescissum.Nec ob.qđ ante nō erāt nata:q2 veruꝫ
est in effectu,que tamē nata non erat inefficax ⁊ ptore insufflāte i euꝫ
spiritum vite erit efficax.vt dicit hic gl.vt cōtingit in Ursa que parit
filios sine spiritu,postea acclamando infert spiritum vite ꝑm Bar.in
d.l.fi.ex quib.cau.ma.Uel dic ꝑm Bald.quod prescribitur natiuitati:
sicut solemus dicere in materia pignoratitie i qua prescribit iuri offe
rendi.⁊ sic natiuitati eius.vt no.in.l.fi.C.de prescri.xxx.anno.Tu dic
melius ⁊ clarius ꝑm Sali.in.l.fin.in ver. oppo.successiue cum glos.⁊c.
ꝑm cōmunē opi.do.in.d.l.fi.⁊ Dy.hic q dicit,ꝙ aut loquimur in vtili
rescissoria in re mobili vsucapta.⁊ tunc cū fuerit penitus ipso iure sub
lata vsucapione.vt.l.traditionibus.C.de pactis.isto casu vtilis rescis
soria nō competit:nisi habita restitutione.dic tu ⁊ ita potest intelligi
communis opi.⁊ hoc si consideramus eam in actu.sed si consideram⁹
eam in potentia:tunc potest dici spe competere.⁊ ita potest intelligi
glo.in.d.l.fin.Aut prior actio non est ipso iure sublata,nec totale ius
vt est videre ꝑm communē opi.docto.in prescri.x.anno.in auꝫ.nisi tri
cennalis.C.de bonis ma.vel in prescrip.xx.anno.vt est tex.cū gl.⁊ ibi
late Barto.in.l.fi.§.j.ff.rem ratā haberi.⁊ tunc ipso iure competit,lꝫ
inefficax ante restitutionē habitā:q2 habita vtilis efficitur:vt est tex.
not.in.l.ab hostibus.C.qui.nō ob.lon.tempo.prescript.vbi dicitur de
directa:⁊ istis casibus nō prescribitur actioni quadriennio,q2 iā pre-
scriptuꝫ est.sed prescribitur officio iudicis quo potest peti restitutio:
⁊ quo actio p re mobili vsucapta,nō sit actio.sꝫ in spe.⁊ qđ etiā eidem
possit prescribi.facit in simili qđ dicitur de bono.pos.edictali que cō-
petebat:lꝫ inefficax:⁊ etiā de decretali.nā statim cōpetit edictalis ex
edicto pretoris mortui:licet sit inefficax nisi intentet decretalis intra
annū vel centū dies.⁊ tūc nō tm̄ pscribit edictali,q cōpetebat lꝫ inef-
ficaciter:sꝫ etiā decretali q nullaten⁹ cōpetebat añ petitionē.vt.l.j.cū
materia.C.q admit.ad bo.pos. pn̄t.⁊.l.j.§. decretalis.⁊.§.dies.ff.quis
ord.in bo.pos.ser.⁊ istđ credo veri⁹.¶ Nō obstat dcm̄ Ang.qn̄ rescis
soria,nō cōpetit ante restitutionē habitā.vt hic,q2 nō curo de h cū nō
sit actio:sed actionis nomē.vt hic dicit glo.Tu vide oīno Bar.in.d.l.
in honorarijs.q in effectu dixit oīa q ego dixi ꝑm Sali.lꝫ de eo nō fa-
ciat mētionē.¶ Querūt hic doct.an tale officiū rescindēs,perpetuet
lite cōte.⁊ dicūt ꝙ nō sicut alia nō ꝑpetuant officia iudicis:q dant ad
rescindēdū.vt.l.fi.C.de temp.in integ.resti.petēda.¶ Quero nūquid
lit.cōtest.super officio rescindente(q2 in hoc requiritur libellus.⁊ lit.
contes.vt habetur in.d.l.fi.)perpetuet actio confessoria.¶ Glo.in.d.
l.fi.in gl.finienda.in fin.tenet quod sic: pro quo facit.l.cū quidaꝫ.ff.de
bo.pos.vbi qui dicit testamētum falsum.videtur agnoscere primo bo
norū possessionē de iure pretorio:q erat tēporalis.⁊ sic eā perpetuare
ita ꝙ cōtestans litē sup rescindēti,videtur cōtestare super rescissoria
⁊ eam perpetuare:sed hoc est falsum ꝑm Dyn.hic ⁊ doc.q2 rescissoria
tollitur tēpore,quo lesio introducta est.vt.s.dixi.sꝫ si perpetuaret p
dictam lit.contest.in officio rescindēte,non tolleretur:qđ est absurdū
dicere.† Non obstat.d.l.cū quidā.q2 ibi loqtur in eo qui dicebat testa-
9 mentū falsum,⁊ nullū erat:quo casu etiā tunc sibi cōpetebat bonoruꝫ
possessio.tāꝙ nullo testamēto facto.Unde sentētia sup falsitate lata,
concedit bonorum possessio.vt ex tunc:licet iaꝫ cōpetijsse a principio
declaret.ita dicit Cy.⁊ Bal.in.d.l.sed ⁊ si per pretorē.§.quoties.ff.ex
quib.cau.maio.sed rescissoria nō erat efficax, nō obtēto officio rescin
dēte.ergo nō obstat.⁊ sic vt extunc efficaciter cōpetit,non vt ex retro.
vt dicit Bal.in.d.§.quoties.⁊ sic nō est verū dicere ꝙ fuerit p officiuꝫ
10 rescindēs perpetuata.¶ † Quero an talis actio rescissoria sit natiua
vel datiua:⁊ Bald.⁊ hic ⁊ doc in.l.fi.dicūt:aut propter absentiā fuit
prima actio in totū sublata,vt in vsucapiōe pro re mobili.⁊ q2 nō ha-
bet materiam preexistentem,dicit datiua vel natiua.argu.no.in.l.cū

nota .C.de transac.et in.l.iurisgentiũ.in prin.ff.de pactis.Sed Bart. in.d.l.fin.de restit.mino.tenet quod sit semp natiua:quia illa actio vt filia rescissoria,vt Lazarus qui fuit mortuus et resuscitatus, non dicitur fuisse sine matre.ita actio rescissoria dicetur habuisse antiquã matrem.Sed Ang.in.d.l.si.quib⁹ ex cau.maio.in versi.sed tunc queritur pro quibus rebus competat,tenet opinionem communem.Sed ego teneo opi.Bar.quia negari non potest,quin semel habuerit matrem. Non obstat.d.l.iurisgen.cum simi.quia ibi loquitur quãdo aliquo tẽpore non habet materiam preexistentem:et sic nunq̃ habuit matrem, ergo dicitur datiua. ¶ Quero vtrum sit in rem,vel in personam ista actio rescissoria:dic q̃ est vtilis realis vel psonalis:prout primo erat directa vt in hac glo.in ver.idest realis vel personalis etc.Tu dic quod imo videtur vtilis,idest efficax et per consequens est etiam directa.vt videtur casus in.d.l.si ab hostibus.C.qui.nõ ob. long. temp. prescrip.

11 ¶ † Quero an officiũ rescindens,et actio rescissoria possint proponi in eodem libello:dic sm doct.hic quod simpliciter non possint proponi:vt puta peto me restitui vt tempora absentie subducãtur:et me dominum declarari et rem mihi restitui per regulam.l.fundi.cum.l.seque. et quod ibi late Bar.ff.de exceptio.quia absolutoria in officio rescindente,pareret exceptionẽ rei iudicate in rescissoria.et ita communiter tenetur.¶ Non obstat.l.qui.ff.de inofficio. testa.q2 imo cõcor.sm gl. et Bar.ibi¶ Querit Bal.in.d.l.qd tempore.in ver.ij.quero nunquid idem esset dicendũ de libello nõ simplici : sz de ꝯditionali et successiuo vtputa peto me restitui vt tempora absentie subducant,et cum restitutus fuero exnunc prout extunc,peto me dominum declarari.et videtur qd sic.nã quoties duo iudicia sic se habent,qd vnũ ex altero oriat,ibi libellus in primo purus.in scdo ꝯditionalis ꝓcedit.vt no.p gl.in.l.cõductores.C.loca.et in.l.non ab re.C.vñ vi.et in.l.ij.§.itẽ si in facto.ff.de verb.ob.et in.l.q de inofficio.in fi.glo.magne. ff.de inoffi.testa.et in.l.j. in prin.ff.de act.emp.nec hz obstare.l.edicta.C.de eden.q2 tũc non est cumulatio,sed pluriũ subordinata positio.In ꝯtrium facit q2 cũ rescissoria nõ sit nata:sequit q̃ non põt in iudiciũ deduci : vt.l.quẽad.ff.de iudi.sicut non põt intentari petitio hereditatis,cũ querela inofficiosi.vt.d.l.q de inofficio.Itẽ q2 simul et semel,non põt lis ꝯtestari cũ rescissoria non sit in rerũ natura.et per ꝯñs non põt super ea ꝓcedi.vt.l. fi.§.illud.C.de tempo.appel.si tñ libellus reperiret sic proposit⁹,non vitiaret ex toto.sed procedit super primo valido.arg.l.etiam.§.j.ff.de mino.et no.Cy.in simili in.l.ordinarij.in.ij.q.C.de rei ven.ita dicũt doc to.in.d.l.qd tempore.et ibi Salic.in versi.sed tũc quero in casu nostro etc.lz non rñdeat ad ꝯria.sed tenẽdo hanc opi.responde,q̃ ꝯria nõ obstant:cum loquant qñ scdm iudiciũ pendet a facultate debentis:vtputa peto prestari librũ venditũ:et si non prestet peto interesse:vñ cũ dicatur in facultate conuẽti:põt dici scdm iudiciũ esse in rerũ natura.et admittit alternatiuus libellus:vt.l. vbi aũt non apparet.§.qui illud. ff.de verb.ob.et.l.j.§.quorũ lega.secus in casu nostro:q2 vnũ spectat ad iudicem.s.officiũ rescindens:et aliud ad partẽ:vcz actio rescissoria:ergo nõ admittit cumulatio.Ego aũt credo predicta indubitater vera, qñ per vsucapionẽ in totũ est sublata prima actio.vt in re mobili.lz si antiqua duraret,lz sine effectu:credo q̃ possit ꝯditionaliter intẽtari. vt lites abbreuient:vt.c.finẽ litib⁹.ex de dolo et cõtu.et per gl.et Bar.in l.si cũ exceptione.§.hec aũt actio.ff.qd met.cau.et.l.si titi⁹.cũ sua mate

12 ria.ff.de verb.ob.et.d.§.j.ff.quorũ leg. ¶ † Quero ergo quõ formabit libellus in officio rescindẽte:dic q̃ debeo dicere q̃ fui absens cã reipublice:vel impedit⁹ alio iusto impedimẽto p bienniũ, quo titi⁹ talẽ rem que ante ei⁹ vsucapionẽ erat mea,vsucepit.etenim cum iura subueniãt absentibus vel impeditis,peto vestro officio vsucapionẽ rescindi:et perinde me ad agendũ admitti ꝓ dicta re acsi dicta res vsucapta non esset.In actiõe vo rescissoria,sic forma libellũ.dico ꝯ Titiũ q̃ fui absens vel iuste impedit⁹ p bienniũ:quo tpe talẽ rem q̃ mea erat añ vsucapionẽ,vsucepit.et qd obstaculũ dicte vsucapiõis officio iudicis rescindente,est sublatũ,quare peto p vos declarari rem ad me spectare iure dñij vel quasi:acsi vsucapta nõ esset eaq3 mihi restitui.¶ Quero qñ simul et semel,possunt ista duo iudicia cumulari:vcz ĩ officio rescindẽte et actione rescissoria:qd ꝓcedit qñ nõ simul et copulatiue,sz successiue:vt dixi intentat forma ista erit.vcz:dico ꝯ Titium q̃ fui absens cã reipublice p annũ:quo tpe vsucepit rẽ q̃ erat mea añ vsucapionẽ:qua re cũ iura absentib⁹ restitutionẽ indulgẽt :peto officio vro dictã vsucapionem rescindi:et successiue et ea prius rescissa postea me declarari dñm dicte rei:et eã mihi restitui perinde acsi res pdicta vsucapta non fuisset.Et vt euites longitudinẽ iudiciorũ,tu qñ potes forma libellũ isto vltimo mõ,cumulãdo ista duo iudicia.sicut etiã dicim⁹ in simili, q̃ simul et de per se potest formari libellus:quãdo metu vẽdidi rẽ meã tibi,et denegas restituere:q2 dicã in libello,peto talẽ rem quã p metuz coegisti me ad vendẽdum,mihi restitui:et si nõ restituas intra tempora que dantur iudicatis,peto te condẽnari ad quadruplũ.ita vult gl. et hoc no.ibi Bar.in.l.si cum exceptione.§.hec aũt actio.ff. qd met.cã. quod no.¶ Et p perfectiõe materie,quero quotuplex est rescissoria: dic quod duplex.Una p pretorem restituta,per in integrum restit.et hoc contingit vbi prima actio cõpetebat.sed ꝓpter absentiã vel aliaz iustã causam,erat extincta ꝓpter vsucapionẽ:vt hic.vel erat sibi para

tũ obstaculũ pscriptionis dicta.l.fi.§.j.ff.rem ratã hab.Alia est rescissoria,idest institoria hoc est p pretorẽ nouiter instituta:q̃ nunc nouiter competit propter dictã absentiam.argu.nota.in.l.si quis titio.et in.l.si quis stipulatus.ff.ex qui.cau.ma.Itẽ dicta rescissoria,subdiuiditur in duas.Nam vna restituitur per pretorem ,rescisso obstaculo ꝓpter officiũ iudicis.et de hac loquit iste.§.Alia restituitur per ptorem rescisso dicto obstaculo,non officio iudicis sed iure actionis.et de hac loquitur tit.ff.qd me.cau.vel rescissa et restituta obligatione legis dispositione:vt patet in velleiano.vt.l.q̃uis.§.marcell⁹.et.l.debitrix. §.fi.cum simili.ff.ad velleia.ita dicit Ang.in.d.l.fi.C.ex qui.cau.maio.

13 in versi.sed quero quotuplex sit etc.quod no.¶ † Quero intra quantum tẽpus,debeat proponi ista actio rescissoria:et Bar.in.d.l.fi.in.v. hoc premisso quero quãto tẽpore tollatur etc.dicit q̃ est duplex iudiciũ,vnũ rescindens et aliud rescissoriũ.In rescindente,est ad plus qua

14 drienniũ:vt.d.l.fi.C.de tempo.in integrum restitu.¶ † In actione vero rescissoria,est annus vtilis.vt est tex.in.l.in honorarijs.§.sed cum rescissa.ff.de actio.et obli.quod hodie non est correctum.et hic annus vtilis,incipit currere a die habite restitutionis.q2 tũc oritur.et si fuerit intra dictũ annum vtilem intentata:tunc lit.contest.perpetuatur:vt dicit gl.in.d.l.fi.C.ex qui.cau.maio.Sed Bal.ibi:in versi.opponitur decimo.et fortiter circa fin.d.versi.dicit sic,ponamus q̃ fui absens per nouem annos,postea fui restitutus:omnes dicti nouẽ anni videntur restituti.vt.l.quod si minor.§.restitutio.ff.de mino.An autẽ intra illos nouem annos,an intra annũ vtilẽ poterit illã proponere:et distinguit q2 aut directam rei vendicationem vel aliam actionẽ sibi primo competentem ꝓposuit statim.et reuersus.et statim super illa est litem cõtestatus.et postea opposita est exceptio prescriptiõis.et aduersus eã restitutio petita,supple incidenter et per viã replicationis.vt.j.dicã et concessa est.et tunc dicit q̃ sufficit illa precedens cõtestatio,vt actio efficaciter dicatur esse perpetuata.Aut reuersus,rei vendicationẽ nõ exercuit.sed statim restitutionem petijt:et cõcessa est.et tunc si directã rei vendicationẽ vtilem nunc factam proponit:intra quadriennium et etiã super ea est lis cõtestata.et questio,non habet dubium q2 perpetuata est.Sinautẽ intra quadriennium vel annum vtilẽ postea nõ ꝓposuit:sed.v.vj.vel.vij.annos ꝓposuit.et stat tũc dubiũ.dicit tamẽ qd nõ videt rationẽ,cur ꝓponi nõ possit.ex quo est intra tempus restitutionis dictorũ nouẽ annorũ.Et in his dicit esse bene cogitandũ: q2 sm eum,transcendunt intellectũ scholasticũ.Et istud credo verius: q2 actio antiqua durat.iuxta.l.fi.§.j.ff.rez ratã haberi.nisi quod habebat obstaculũ.ergo remoto obstaculo prescriptionis,per in integrum resti.impetratam,ipsa actio remanet perpetua.vt etiam arg.l. si vnus.§.pact⁹.ff.de pac.et.l.si quis delegauerit.ff.de noua.Unde dictã antiquã actionẽ suã,q̃ erat et esse debebat perpetua cuz adiectione tñ nominis rescissorie poterat ꝓponi etiã vltra annum vtilẽ.Et idẽ si in totũ fuisset sublata vsucapio,vt est in vsucapione rei mobilis.tunc etiam credo q̃ sit perpetua:q2 lz det a ptore,tñ ex materia preambula datur,vnde subrogat in locuz dicte prime.et ideo debet sapere naturã prime.vt.l.si quis eũ.§.qui iniuriarum.ff.si qs cau.¶ Nec obstat.§.sed cũ rescissa.q2 ibi loquitur de actionibus pretorijs:vt ptz in prin.illius legis igitur nõ est mirum si finitur anno.secus in alijs ciuilib⁹:vel põt dici aut in totũ fuit sublata prima actio,vt in vsucapiõe trienij:et tũc q2 contra ius ciuile dat a ptore.vt ibi:et hec durat anno vt ibi et alie pretorie.Aut nõ erat in totum sublata vt dixi.et tũc q2 proprie non dat a pretore,sz data a iure ciuili remouetur p pretorem obstaculum.et tunc durabit perpetuo.et ita intelligatur Sali.Uel etiã põt intelligi,q̃ qñ sibi in totum est sublata actio,non est mirum si durat anno vtili:quia sibi nõ restituunt,nisi tres anni quib⁹ vsucapta fuit.vt.s.de vsuca.in prin. qui tres anni cõtinui,nõ sunt longiores quã sit ann⁹ vtilis.cogita tu.

15 ¶ † Quero an rescissoria possit objci per modũ exceptionis:dic aut querit de rescissoria quã lex facit.et clarũ est q̃ põt.Aut de eã q̃ fit ab homine,iure tñ actionis:et tunc etiam põt:vt est tex.no.in.l.papinianus.§.si filius.ff.de inoffi.test.Et est ratio,q2 cui damus actionem,fortius exceptionem.vt.ff.de regu.iur.l.nulli.§.cui damus.Aut de ea que fit iudicis officio extra ordinẽ.et tunc aut queritur an possit excipi de vtili restituta:et dic q̃ sic,si restitutio erat iã cõcessa.nõ als q2 illa rescissoria passiue prius nõ cõpetit:nisi restitutione habita:vt est bonus tex.cũ gl.i.l.necnõ.§.exẽplo.ff.ex q.cau.ma.et no.in.l.nã et postea. §.si minor.ff.de iureiur.oĩno vide Bar.Aut querit an possit objci de officio rescindente:et dic q̃ nõ.licet p modũ excipiẽdi possit implorare dictam restitutionem.nõ eñ ipsum officiũ est actio,vel exceptio.vt.l. plane.et.l.fina.ff.de petitio.heredit.de quo hic per Dyn.ita dicit Sa licetus in dicta.l.fina.C.de temporibus in integrum restitutione petenda.in versic.expeditis glos.etc.¶ Quero quid si reuersus causa rei pu.quia abfuit,possessionem sine vitio fuerit adeptus et cõueniat ab vsucapiẽte:dic quod potest se tueri excipiendo.vt est tex.in.d.§.exemplo.qd est verũ sm glo.ibi:restitutione preambula.Tu dic sm Bald. ibi idem restitutione non habita,dummodo pendente primo iudicio petat se restitui.vt no.Bar.in.d.§.si minor.et p Bal.fa.qd dicimus in simili,de excussione fiẽda quod no.Jac.but.et Bar.in aut.hoc si debitor.C.de pig.et dicã.j.px.§.¶ Et ex ide fundauit exceptionẽ,hoc mõ. vcz dico

a ¶ Itẽ si qs. De rescissione alienationis: scz qualr ego possum petere per rescissoriã rẽ meã, absente me vsucaptã vel prescriptã rescissa vsucapione p bñficiũ restitutionis: satis dictum est supra in materia sua. nunc aũt videndũ est, de quadã alia reuocatione q fit alio casu: vcz de reuocatione q fit a creditore qñ debitor in fraudẽ creditorũ mala fide alienat. Et hanc materiã dicit legislator breuit, q si debitor malefidei in fraudẽ creditorũ alienauerit: pmittitur creditorib9 bona fide reuocare ab ipso, ea q sũt alienata pinde acsi bona illa remãsissent i bonis debitoris illi9: vñ hic tractat d alia reuocatoria quã fecit in pximo.§.q vocat pauliana: sz vr in pncipio, q ptor pmittat mẽtiri hic sicut i duobus pximis §. z rñdet qd nec ibi pmittit ptor mentiri. ipsa eñi verba hic posita sunt: sicut in bonis debitoris mãsissent: z vba posita superius acsi nõ vsucepissent, effectũ denotãt. q.d. sicut in rescissoria pmittit ei q fuit absens cã reipublice. vel alia iusta de cã, dũ res sua vsucepta fuit i effectu agere acsi in rẽ suam non vsucepisset aduersari9: eo q fingit lex, rẽ non esse vsucaptã rescissa vsucapiõe p bñficiũ restitutiõis: z sicut pretor fingit hoc nõ esse vscaptũ qd i veritate est vsucaptũ, remouendo vsucapionez de medio. z sic fictio hec veritati preiudicat sicut z alibi in fictiõe legis cornelie, q fingit captiuum mortuum, pmortuũ pri9 hora captiuitatis in fictione postliminij. vbi fingit captiuũ sp fuisse i ciuitate. vt. ff. de capt. z postli. reuersis. l. postliminiũ. z. l. pr. §. fi. z. l. qd si fili9. z sic i ista reuocatoria, pmittit creditorib9 rez debitorꝫ i eorꝫ fraudẽ alienatã, (acsi nõ esset alienata) petere. sz vr q male ponit i lra h dictio iteratiua itẽ: cũ i pximo.§. tractatũ sit, de reuocatoria ptoria i rẽ: cũ pauliana sit i psonã. Cũ igit sum9 in tractatu ptoriarũ realiũ, sicut ptz. j. z. s. i illo.§. in psonã. vbi de psonalib9 aget, male vr h iserere actiões ptorias psonales: z male vr h poni h dictio itẽ. iteratiua cũ qsi de alia mã h tractet. Ad h rñdet nõ est dubiũ quin pauliana de q pncipaliter in h.§. tractat, z alie due de qb9 fit mẽtio. s. pauliana fauiana z caluisiana. de vsur. videam9.§. in fauiana inter psonales. tñ eas inter ptorias interserit: ppter similitudinẽ quã habẽt in reuocãdo. iõ dicit. Itẽ. ¶ Sup isto.§. potes formare vnũ tale factũ seu questionẽ quare reuocat p Paulianã q in fraudẽ creditorũ a debitore est alienatũ? p caluisianã aũt z fauianã q q sup hoc sit dissentio, reuocat illud qd in fraudẽ pfoni est a liberto alienatũ. Quero igit cũ necesse sit q pbet fraus tã emptoris q venditoris: ad hoc q creditor possit reuocare illud qd in fraudẽ ei9 est alienatũ: in reuocatione aũt q fit a pfono rei alienate, i ei9 fraudẽ a liberto suo sufficit q pbet fraus alienatiõis solũ ad hoc dr q creditor qui agit pauliana, reuocat alienata ab ei9 debitore nõ soluto precio: z ppter hoc grauat: q tã emptoris q venditoris fraudẽ, necesse hz probare. patron9 aũt qui vult reuocare alienata i ei9 fraudẽ, necesse habet soluere ptiũ emptori: et iõ i hoc releuatur q non hz necesse pbare nisi fraudez alienãtis. sed domine que ratio est huius diuersitatis, qd plus debeat grauari patronus q creditor qui reuocat? Frater dicit Justiñ. rõ vna iã dicta est. s. q qui i vno grauatur, i alio dz releuari p. l. de iureiur. l. eum qui. alia rõ est ista, z magis specialis: q patronus qui reuocat, certat de lucro captãdo. creditor ãt de dãno euitando. De actiõe aũt pauliana, fauiana, z caluisiana diuersimode sentiũt. q ei, sicut oẽs antiq vsq ad Bulg. et Azo. dixerũt caluisiana dat patrono: z pauliana creditori: z fauiana vtriq: z p se allegabãt. ff. d vsuris. videam9 §. de fauiana. dixerũt ei q i lege illa dicit lra per quas. vñ isti fecerũt tales versus. Cal. pa. sz Paul. cre. fauiana cauebit vtriq. Joan. z Bulga. z eorũ sequaces dixerũt q fauiana dat pfono. pauliana creditori. z caluisiana dat vtriq p alios versus. Creditor a paulo fauioq patron9 amet. Jstis caluisius cõis amic9 habetur. do. aũt Guido dicit q pauliana dat soli creditori: sz q oẽs alij dicũt: caluisiana z fauiana dãt soli pfono z nũq creditori: nec meminit se vidisse legẽ q dicat fauianã vl caluisianã dari creditori. nisi i. l. videam9. qlr qñ.§. i fauiana qz actiõe. de vsuris. istã literã p qs: qd nõ credit: cõis ẽ lra p quã z ñ p qs.

✱ ADNOTATIO. Vult dicere, q in dicto.§. in fauiana. circa illius principiũ legendũ est, per quã, in singulari numero. vt referat ad solam paulianam: non etiam per quas. vt ad fauianam et paulianam referatur. Antonius Caius.

vcz dico q dũ fui absens cã reipublice, vsucepisti
talẽ rẽ meã: quare me peto restitui vt dicta res a
me nõ auferat qd singulr no. in practica. ¶ Ulti
mo qr hic dr, q ꝯ vsucapionẽ cõpletã, ꝯ impeditũ
absentia vel alio legitimo impedimento, ꝯcedit
restitutio vt hic. z. l. j. in fi. ff. ex q. cau. maio. Que-
ro ergo qñ pscriptio sortit effectũ? z aliqs nõ est
impedit9 sz est ignorãs ius sibi cõpetere in re pre
scribẽda: an ꝯcedat in integ. resti. dic q ꝯ ignorã-
tẽ, sicut ꝯ scientẽ currit prescriptio. vt. l. fi. in fi. C.
de prescri. lon. temp. ibi nulla sciẽtia vel ignoran-
tia zc. qd talis ignorãtia iuris mei, est cã iusta re-
stitutionis cõcedende ꝯ dictũ prescribentẽ: vt est
tex. sing. fm Bar. in. l. j. §. si quis propter. ff. de iti.
actuq priua. quod singulariter tene menti p in-
tellectu dicte. l. fin.

SVMMARIVM.

1 Excussio bonorum debitoris, prius fieri debet antequàm possit deueniri contra possessorem.
2 Creditores antequàm possint agere cõtra possessorẽ reuocatoria, opus est vt primò agãt rescissoria.
3 Fraus alienãtis præsumitur ex alienatione omnium bonotum, etiam fraude aliter non probata.
4 Manifesta pbatio dicit, si fit ex præsumptiõe iuris.
5 Libertus inter viuos etiã in vltima volũtate, an possit dare proprijs filijs in præiudicium patroni?
6 Agens reuocatoria non facta excussione in bonis debitoris, an valeat iudicium?
7 Forma excussionis, est duplex.
8 Excussio qñ fit, an sit necesse quòd citẽt fideiussores?
9 Excussione facta ab vno ex creditoribus, an noceat alijs?
10 Excussionem esse legitimè factã, an sit necesse interlocutoriè pronuntiari.
11 Modus an sit aliquis, quo quis prohibeat alienare.
12 Alienata à patre in fraudẽ filij, an possint reuocari?
13 Filius in bonis patris viuente patre, propriè nullum ius habet.
14 Libellus in actione reuocatoria, qualiter formatur?

a Item si quis in fraudem.[a]

¶ Diuidit in duas partes. Primo ponit dictũ,
ex quo resultat tacita qstio. Scdo determinatio
questionis. Scda ibi: pmittit. z hoc dicit aliena-
tũ in fraudẽ creditorũ, permittit ipsis ex senten-
tia pretoris bonis debitorũ possessis, reuocare.
h. d. ¶ Nota q leges occurrũt fraudib9 hoim, in
qtum possunt. ¶ Nota hic a ꝯrio sensu q valet
alienatio facta a debitore: dũmodo nõ faciat in
fraudẽ creditorũ. nec tale alienatũ vr posse reuo-
cari p creditores: qd qualr pcedat. dicã cum glo.
¶ No. ibi ex snia psidis. q anteq creditores ad-
mittant, ad reuocandũ alienata in fraudẽ credi-
torũ p debito: requirit q bona, snia iudicis possi
1 deãt. ¶ † Ex quo no. q anteq possit deueniri ꝯ
possessorẽ, opus est vt primo fiat excussio bonorꝫ
debitoris. vt hic. z. l. j. z. l. peñ. C. que in frau. credi.
lz z gl. in. d. l. j. dicat q hoc nõ est de necessitate. sz
ex volũtate põt habere locũ: qd forte põt pcede-
re qñ notoriũ est, debitorem nõ esse soluẽdo: z in
fraudẽ creditorũ alienasse. arg. l. fi. z qd ibi no. ff. si
cer. peta. Nõ tñ credo, q sola notorietas q nõ sit
soluẽdo, sufficeret ad hoc vt possit deueniri ad bo
norũ possessores: nisi etiã doceatur vel cõstet de
fraude. vt hic in glo. magna. Nõ ob. aut. hoc si de-
bitor. C. de pig. qr loquit qñ creditor hz bona hy-
pothecata. vt ibi: als nõ sufficeret in casu nostro:
cuz si alienet titulo oneroso sine fraude, valet: vt
2 hic. z. d. l. pe. ¶ † No. q anteq creditores possint
agere cõtra possessorẽ reuocatoria, op9 est vt pri-
mo agant rescissoria z rescindant dictã alienatio
nẽ. facit. s. pxi. §. z ibi dixi. ¶ Nota tex. ibi: rẽ tra
ditam nõ esse: qr exponit. i. p non tradita haberi
fm Dy. Ex quo nota formã libellãdi in ista reuo
catoria. de quo. j. dicã. ¶ Nota tex. ibi remãsisse:
qr exponit acsi alienata nõ esset. Uñ magis simi
litudinẽ denotat, q mentiri doceat: vt nota. s. p
xime. ¶ In gl. in fraudẽ. in princ. ibi opz q frau-
dẽ participet zc. dic verã hoc in creditore, sed pa-
tron9 reuocat etiã si ẽptor nõ participat fraudẽ.
vt. l. j. §. si qs in fraudẽ. ff. q in frau. pfo. z iõ patro
nus in alio grauat. qr tenet emptori, restituere
pretiũ. vt ibi data optione dicto emptori, an ve-
lit rẽ emptã iusto ptio z p ꝯñs supplere pretiuz,
aut rẽ restituere. vt ibi sicut dicim9 in fi. in. l. ij. cũ
materia. C. de rescind. vẽd. sec9 in creditore: vt di-
cit gl. Et rõ est duplex. Primo qr patron9 habet
quasi ius in re. vt. §. sz nostra. s. de succes. lib. iõ fa-
ciliter reuocat. z qr nõ hz cãm onerosam, vt credi
tor. iõ restituit pretiuz ac etiã qr a bone fidei em-
ptore reuocat. ¶ In eadẽ gl. ibi qd aũt. §. hoc edi
ctũ. Quero qd si habẽs titulũ onerosum tpe con
tractus, habuit bonã fidẽ: qr credidit illũ esse sol
uẽdo, z nõ tradere in fraudẽ creditorũ. sed postea
tpe traditionis scit in fraudẽ creditorũ alienari,
an teneat ista actione? dic q sic. vt est gl. singula-
3 ris in. d. §. hoc edictũ. qd bene no. ¶ † In eadem
glo. ibi. l. oẽs. §. lutius. Nota q ex alienatiõe oĩm
bonorũ, etiã fraude non aliter probata presumit
fraus alienãtis. qd hz locũ nõ tm̃ in donatiõe vt
ibi: sed etiã in titulo emptionis z oneroso: vt est
gl. ord. in. l. qui testm̃. z ibi Bar. z Flo. ff. de pbat.
z in quocunq alio cõtractu. vt ptz hic in gl. q ge-
neraliter loquitur in quolibet alienãte oĩa bona
sua. Secũdo illc. §. hz locũ, qñ quasi totã vel maio
rem partẽ, scz si oĩa sua melioramẽta quocũq ti-
tulo alienauerit. vt. l. ppter litẽ. z ibi Barto. ff. de
excusa. tu. z est gl. singularis cõiuncta cũ tex. in. l.
nomẽ. §. filio. ff. de leg. iij. ¶ Tertio hz locũ, etiaz
si nõ maiorẽ partẽ: sed sua melioramẽta alienaue
rit: vt est tex. singu. in. l. summa cum ratione. ff. de
pecu. ita dicit Angel. in. l. j. eod. titul. que omnia
singulaliter nota pro ampliatione dicti. §. lucius.
Ex quibus nota fm Barto. in. d. §. lucius. quod
sufficit libellum, presumptiue cõcludi. de quo ali
quid per Ange. z per Imo. in. l. sed si de sua. ff. de
acqui. here. z ego dixi. s. eodẽ. §. omnium autem.
Quod intellige verum, quando factũ ex quo ali-
quid presumitur, non est factum actoris prepo-

nentis libellũ:vel nõ est factũ rei excipientis exceptionẽ.sed est factũ tertij vel aduersarij,contra quẽ preponit̃.nã qñ ex facto tuo tu vis qd̃ aliqd presumat̃,illud debes dicere ⁊ allegare.al's non posses obtinere etiã si esset notorium.vt.l.si adulteriũ cũ incestu.§.idem pollioni.ff.de adulte.⁊ ita singulariter dicit Bar.in.l.cũ qd.ff.si cer.pet.in versi.⁊ sic nõ sufficeret ⁊c.qd̃ nota ꝑ limitatione eorũ q̃ dixi in dicto.§.oĩm aũt.

❧ADNOTATIO.Hanc opinionẽ approbãt,Bar.⁊ scribẽ. voto cõi in.l.cũ quid.col.ij.versic.si eni in libello ego ponerẽ.nu.13.de rebus cred.in pand.lʒ videatur dura.vt ibi per Franchisquinũ curtiũ iuniorem,col.viij.versi.vltimã conclusionem,nume.20.Anto.Cai⁹.

¶ In ea.glo.ibi preualuisse ⁊c.an aũt ⁊ qñ qs presumat̃ habere notitiam sui patrimonij.dic vt dixi in d.§.preualuisse.⁊ not.Bar.⁊ doct. in.d.auĩ.sed cum testator.C.ad legẽ fal.¶ In ea.gl.ibi:debet ergo ꝓbare eam creditor ⁊c.que autẽ probatio requirat̃,dic ꝙ tex.in.d.l.pa-

4 tronus.ff.de proba.dicit ꝙ manifeste docere debet.† dicit̃ autẽ manifesta probatio,etiam si sit ex presumptione iuris.vt.l.licet.⁊ quod ibi no.ff.de leg.j.⁊ est gl.no.in.l.si tutor.C.de pericu.tuto.nõ tamen puto ꝙ talis probatio sit apertissima,vl' indubitata.vt probatur in.l.sciãt. cum gl.C.de ꝓbatio.cõiuncta.l.si quis adulterij.C.de adul.¶ Unum addas ꝙ vbi lex requirit legitimam ꝓbationem nõ statur partis iuramẽto vt est tex.cõiuncta gl.no.in.l.cũ de indebito.in prin.ff.de proba. ⁊ idem si requirat apertissimum testimonium vt est tex.cum glo.in.l. non est verosimile.in prin.ff.quod met.cau.¶ Si autẽ a lege vel statuto vel a iudice diceretur,ꝙ deberet de predictis fieri fides ⁊c. an isto casu requiritur tanta fides ꝙ sit plena ꝓbatio:dixit Ang.⁊ Imol.in d.l.licet.in fi.ꝙ sic vt est gl.no.in.c.cupientes.§.quod si per.xx.de elec. in.vj.in verbo fidem.⁊ est gl.in cle.cõstitutionem.de electio.quod ibi Pau.de liaza.⁊ Pet.de ancha.dicunt fore verum,quando agitur de magno preiudicio:vbi vero agitur de modico,tunc sufficit semiplena ⁊ qñqꝫ iuramentum.⁊ sic debet intelligi.c.cum Bertoldus.de re iudi. ⁊.c.ex literis.de in integ.resti.⁊.l.thesaurus.ff.ad exhi.quod nota pro limitatione dictarum glo.¶ In eadem glo.ibi.l.quoties.§.qui dolo.

5 †dic ꝙ predicta sunt vera,videlicet ꝙ libertus potest ⁊ inter viuos ⁊ in vltima voluntate filijs proprijs dare:etiam in damnum seu preiudicium patroni sui.vt.l.si ex modica.in princi.ff.de bonis liber.quod facere non posset debitor,etiam filijs proprijs in fraudem creditorũ: q2 es alienum etiam legitimam filij antecedit vt.l.papi.§.quoniã aũt quarta.ff.de inoffi.test.intantum qd̃ nõ posset filiam dotare in fraudem creditorũ:⁊ si dotauerit ⁊ gener fraudem nõ participauerit nõ tenetur ipse:al's secus sed ipsa filia semper tenetur cũ dos soluto matrimonio ad eam fuerit reuersa:vt est tex.no.⁊ ibi Bar.in.l.fin.§.fi.ff. eo.secus in liberto.vt in.l.j.§.sed si libertus filiuꝫ.ff.que in frau.pa.qd̃ singu.not.¶ In ea.glo.ibi.in primo casu consilium ⁊ euentum dic siue sint in vltima voluntate,siue inter viuos relicte.vt.s̃.qui manu.nõ pos.§.preualuisse.⁊ ibi dixi.¶ In ea.glos.in fi.⁊ ratio differẽtie est,vt dicit gl.in.l.fi.C.qui manumi.nõ pos.q2 dicitur directa libertas prestari a testatore:⁊ equiparat̃ libertati date inter viuos.⁊ illa exigit fraudem ⁊ euẽtum.vt.s̃.qui manu.nõ pos.§.in fraudẽ.et ibi dixi.Uel dicit gl.in.d.l.fi.ꝙ ratio est,q2 directe competunt statim adita hereditate, nullo heredis beneficio.sed fideicõmissarijs ipse heres prestat ⁊ vltra vires hereditarias nil prestare cogitur.l.j.§.penult.ad trebel.ergo ⁊c.

¶ Quero itaqꝫ ꝓ declaratione eorũ q̃ dicta sunt in gl.q̃ est rõ differẽtie inter contractus ⁊ vltimas voluntates:qd̃ in contractibus requirat̃ dolus ⁊ euentus:in vltima voluntate sufficit solus euentus.Respondet Pet.hic ꝙ post vltimã voluntatẽ q̃ sortitur effectũ,nõ est ampli⁹ sperandũ qd̃ lucret̃ ⁊ satisfaciat creditoribus.secus inter viuos.arg.l. quintus.C.arbi.tute.ideo isto casu,non ita faciliter reuocat̃.¶ Quero scd̃o de ratione differẽtie,quare in ti.oneroso requirit̃ ꝙ dolus insit ab vtraqꝫ parte.secus in lucratiuo:respon.Pet.ꝙ non est eadẽ parqꝫ ratio,lucrum non capere:⁊ dãnum admittere.vt.l.fin.C.de codicillis.

¶ Queritur tertio cuꝫ alienat debitor inter viuos,tria requirunt̃ ⁊ vbi libertus duo:vt ptꝫ ex ista gl.¶ Quero que sit ratio differentie:Respondet Pe.q2 iura magis cõseruant alicui suũ,q̃ sibi debitũ.sed patronus habet ius in bonis liberti ꝓ tertia parte:vt.§.sed nostra.s̃.de suc.liber.sed creditor nõ habet aliquod ius in bonis debitoris,nõ obligatis pro suo credito.q2 actio ꝑsonalis,non comitatur fundũ.vt.l. j.§.si heres.ff.ad trebel.facit ad predicta.l.videam⁹.§.actionem.ff.de vsu.¶ Aduerte tamen,ꝙ vbi legando cõmittitur fraus:non haberet locum reuocatoria:nec ea agi potest.ſʒ cõdictio indebiti:vel cõdictio ex lege.vt est tex.in.l.fi.§.si vero creditores.C.de iure deli.nec est opus reuocatoria,q2 legata sunt ipso iure nulla.¶ Aduertas tñ ne erres: quia ista materia loquitur,qñ creditores habebãt simplicem personalem actionẽ:vt ex libris mercatorũ.nõ autem hypothecariam:quia si haberent hypothecariam alienata indistincte etiã sine aliqua fraude tam ex parte alienãtis q̃ ex parte recipiẽtis,per hypothecariã aduocarentur.vt.l.si cum vẽditor.in prin.ff.de euictio.⁊.§.proximo.§.et ibi dicam.¶ In glos.creditorum.in fine.dic etiã si sit creditor ex delicto. vt.l.si cũ fideicommissa.§.creditores.ff.qui.⁊ a quibus.quia etiam ex delicto,agitur ad interesse vt dixi scd̃m gloss.s̃.eodem.in princi.circa finem gl.magne.Si autem sit creditor in diem vel sub cõditione, an habeat locum iste.§.⁊ videtur ꝙ non:q2 licet iste dicatur creditor,non tamen proprie:vt.l.is cui.ff.de actio.⁊ oblig.⁊.l.creditores.cum simi. ff.de verb.signi.quia ille nõ dicitur debitor.quia in casu isto ab eo inuito nõ potest extorqueri.vt notat Bar.in.l.j.circa finem.ff.si certum peta.Ego autem credo,quod in creditore in diem habebat locum: q2 habet actionem licet sit dilatata solutio.vt.l.j.ff.quando dies vsusfructus lega.ced.in fine.sed quãdo sub conditione,nõ credo ꝙ habeat locum nisi purificata conditione:tunc perinde esset ac si conditio apposita non esset,si talis cõditio que retro trahatur:al's secus iuxta.l.potior.⁊.l.qui nõ balneũ.ff.qui po.in pig.habe.⁊ no.in.l.serui.⁊ ibi Bar. ff.ad sillani.cogita tamẽ:q2 ista faciunt ad id quod infra dicã an possit fieri alienatio in fraudem futurorũ creditorum:an autem alienata in fraudem fisci:scilicet ante commissum maleficiuꝫ possunt reuocari per fiscum:dic late per Bartolum in.l.post contractuꝫ.ff.de donatio. et per Cyn.⁊ doc.in.l.si quis post hac.ff.de bonis damna.¶ In gloss. rem suam ibi.l.qui autem ⁊c.¶ Nota singula.illam legem.in princip. quod si debitor repudiat hereditatem vel legatum,vel alio modo aut titulo poterat acquirere ⁊ nõ vult,imo repudiat etiam in fraudem ⁊ despectũ creditorum.an habeat locum ista materia:dicit̃ ibi quod nõ quia dummodo non diminuat de suo patrimonio,non habet locum dispositio huius.§.quod bene no.¶ In glos.presidis.in fine.dic vt.l. penultima.⁊ ibi doct.C.eodem.¶ In glossa possessis.in fin.dic quod doctores tenent hanc vltimam,per dictam.l.penul.C.eodem:⁊ sic debet prius excuti principalis vt hic.nã si fuisset possessa per creditores, vt dixit gl.⁊ postea alienata per debitorem,competeret creditoribus hypothecaria:vt habetur.§.proximo.§.⁊.l.non est mirum.⁊ quod ibi nota.ff.de pigno.actio.que concurrit cum rescissoria.nam sicut in pignore conuentionali,habet creditor hypothecariam.ita etiam in pignore pretorio.licet a principio non haberet:vt dicta.l.non est miruꝫ. ⁊ quod ibi Bart.⁊ Pau.de castro.Unde si creditor cadat a possessione sua,etiam sua culpa per hypothecariam vẽdicat.vt est casus singularis.in.l.ij.C.de pretorio pigno.et quod ibi per docto.⁊ no.gloss.in.l. si quis missum.dicta.l.si.ff.de damno infecto.⁊ ibi doct.et facit quod notat Inno.in.c.j.de dolo ⁊ contumacia.¶ Nota etiam ex ista gl.qd̃ ad hoc vt cõpetat reuocatoria,opus est vt fiat excussio bonorum debitoris.vt hic.⁊.l.j.C.eo.sed glo.ibi intelligit.ꝙ hoc procedit ex voluntate.sed doct.tenent contrarium:quod imo ex necessitate per dictã.l. penul.Unde Bar.in dicta.l.j.dicit.Aut creditores volunt ibi conuenire heredes,de quib⁹ in dicta.l.in reuocatoria.et opus est quod fiat excussio:vt hic.Aut volunt conuenire ex titulo,de separatione bonorũ.ꝑ.l.j.§.j.ff.de separa.bonorũ.⁊ tunc non est necessaria excussio.⁊ ita saluatur gl.nam medium concludẽdi in reuocatoria,⁊ ipsam causans est fraus de qua nõ potest cõstare,nisi bonis excussis.Et quod dixi de necessitate fieri excussionem,ꝑcedit nisi debeat̃ illa species alienata: quia quod debetur,est ipsa species:ergo non est opus excussione.ita dicit Bal.in rubrica.C.que in fraudem credito.circa principiũ ꝑ quo vide quod no.in auĩ.hoc si debitor.C.de pignori.et infra dicã.¶ Super ista tamen fraudatione,interrogabuntur familiares vxor ⁊ domestici:vt nota.in.l.ij.C.quando et quibus quarta pars debe.lib.x.⁊ ita dicit Bald.in.d.l.j.et illo modo probabitur,debitorem fecisse in fraudem videlicet quia eo ipso quod debitor scit habere se creditores,⁊ scit sua bona non sufficere:tunc alienando videtur facere in fraudes vt est textus.et ibi hoc notat Barto.in.l.si quis cum haberet.ff.eodem.Et quod sciat se habere creditores,de facili probatur vt si erant creditores facto debitoris:vel alias habebat de eis bonam notitiam q2 fuit notificatum.vt.l.quanquam.ff.ad velleianum.Et quod sciuerit bona non sufficere creditoribus,probabitur fm doctores ⁊ Bartolum in auĩ.sed cum testator.C.ad legem falcidiã.quod perpetuo nota in pra-

6 ctica vt scias facere articulos in hac materia quotidiana.¶ † Quero ago reuocatoria,non facta excussione in bonis debitoris.an valeat iudicium:dic ꝙ sic si nõ opponatur.argumentum gl.in.l.si mancipium. §.j.ff.de euictionib⁹.⁊ est glossa in.l.si probatum.et ibi notat Bartolus.C.communi diuidundo.et notat Barto.in.l.fundi.in penultima questione.ff.de exceptionibus.quod nota.Si autem opponatur,tunc vide Bald.in.l.j.C.eodem.qui dicit,qd̃ excussio potest fieri pendente iudicio super reuocatoria contra possessorem:q2 sufficit actum verificari,in qualibet parte iudicij:vt.l.si rem.§.primo.ff.de pigno.actio.et istud teneas.⁊ hoc est dictum Butriga.et Bart.quos non allegat in dicta authen.hoc si debitor.quia non est peruersus ordo eiusdem cause,ad aliam:ideo non vitiatur.l.j.C.de appellationibus.⁊ infra dicã.

7 ¶ † Quero que erit forma excussionis:Dic qd̃ inter alias est duplex. Una est quod quando agis contra possessorem vel fideiussorem,quod index statuat ei terminum intra quem ostẽdat si sunt alia bona dicti debitoris vacantia ⁊ expedita.quo nõ ostenso,statim potest veniri ad venditionem vel ad capturam dicte rei possesse:ita dicit glossa singularis in.l.a diuo pio.§.in vẽditione.ff.de re iudica.⁊ hoc sequitur Angelus in dicta authentica hoc si debitor.in fi.quod tene menti.Est alia secunda forma,videlicet quod index committat nuntio,imo nobis nũtijs:q2 in ore duorum vel trium stat omne verbum:vt in capitulo in omni negotio.de testibus vt vadant ⁊ migrant,⁊ diligẽter inuestigent

si sunt aliqua bona vacātia debitoris, q̄ possint sine cõtrouersia possi
deri: sufficientia ad satisfactionē talis debiti in totũ vel ꝑ parte: ⁊ nũ
tijs referentibus facta diligenti inquisitione siue inuestigatione. arg.
l. iij. §. nerua. ff. de acqui. pos. nihil inuenisse, tũc intelligit̃ facta discus
sio. vt. l. magis puto. §. ne passim. ff. de rebus eorũ. Ita dicit Jac. but.
⁊ Bart. ⁊ oēs doct. in. d. aut̃. hoc si debitor. ꝓ quo Ange. allegat ibi
casum in. l. satis notum. C. in qui. cau. pig. taci. contra. ¶ Quero ⁊ re
uoco in dubiũ, an excussio ꝑncipalis sit necessaria: dic ꝙ sic siue deue
niat̃ ad pignorũ possessores: vt dicta aut̃. hoc si debitor. siue ad fideius
sores: vt in aut̃. ꝑsente. C. de fideiusso. siue deueniat̃ cõtra possessorem
rerũ alienatarum, in fraudē creditorũ. vt hic. ¶ Et aduertas, qꝛ añq̄
deueniatur ad fideiussores: non sufficit excussionē fuisse factā ꝯ vnũ
ex pluribus principaliter reis debendi: etiā si esset fideiussor vnius rei
tantum, imo opus est vt prius oēs excutiātur: nõ tantũ ille qui solus
dedit fideiussorem: ⁊ etiā anteq̄ deueniatur ad bonorum possessores
opus est vt primũ omnes principaliter obligati excutiantur: ⁊ etiā eo
rum fideiussores quibus omnibus discussis, deueniat̃ ad bonorum pos
sessores ⁊ nõ prius. vt videtur esse tex. in aut̃. de fideius. §. sed neq3. in
principio. ibi anteq̄ trāseat ⁊c. Et ita dicit Angelus in dicta aut̃. hoc
si debitor. se de facto cõsuluisse: ⁊ hoc tenuisse Butriga. ibi. ¶ Et pre
dicta procedunt, nisi certum sit debitorē nõ esse soluendo vt est gl. no
tabilis in. l. decem. in verb. excussum. ff. de verb. obli. ¶ Ex quo vide
tur ꝙ si reus nõ põt ꝯueniri: quia factus est rebellis ciuitatis manife
stus, quoniam ad ipsius excussionē nõ põt deueniri, nõ est necessaria
excussio. imo ⁊ contra fideiussores ⁊ bonorũ possessores statim pote
rit perueniri. Et eodem modo quando quis fideiussit pro Tyranno ⁊
alio potenti. qui faciliter non põt conueniri. facit glo. no. in. l. ij. §. j. ff.
qui satisda. cog. ita dixit Bar. in. d. l. decem. se alias consuluisse ⁊ facit
quod habetur in. l. fina. ⁊ ibi Bar. ff. si certum peta. ¶ Et per Ang. et
Rapha. ⁊ Imo. in dicta. l. decem. dicũt posse attētari, ꝙ si cõstat ꝑn
cipalem rixosum ⁊ non soluentem sine litigio, id quod clare ⁊ vere de
bet: ꝙ tunc satis potest dici constare eũ nõ esse soluendo: ex eo qꝛ quis
dicitur idoneus ⁊ soluendo: nõ tantum ex facultatibus, sed etiā ex fi
de ⁊ facilitate conueniendi: vt. l. si quis stipulatus sit stichũ. §. fi. ff. de
verb. oblig. ⁊ dicta. l. ij. §. primo. cum glo. ⁊ istud dicunt ꝙ satis fuit de
mente Bar. pro quo tu allega casum in. l. si cõuenerit. in fine. ff. pro so
cio. ¶ Quero ergo q̃ñ poterit constare notorium vel manifestũ esse
iudici, debitorem non esse soluendo: ⁊ Barto. in. d. l. decem concludit
ꝙ in ciuitatibus in quibus est catastrum. vt in ciuitate mea Aretij fa
cile poterit hoc comperiri. videlicet ostendendo libros catastri, in qui
bus apparet quantum quisq3 habet in bonis per not. per glos. sing. in
l. cum de lege. ff. de probatio. ⁊ pro hoc allegat Bar. in. d. l. decē. C. de
apoc. pub. lib. x. ⁊. l. curato. ⁊ quod ibi no. C. de omni agro deser. lib. xj.
⁊. l. solennibus. cũ ibi no. ꝑ Bal. ⁊ Sal. C. de rei vendica. sed Bal. An
ge. Raph. ⁊ Imo. in. d. l. decem. tenent contrarium: q̃m ista negatiua
ꝙ plus nõ habeat in bonis, cũ sit negatiua probabit̃ per exploratorē
id est ꝑ nuntiũ missum auctoritate iudicis: vt est casus. ⁊ ibi Bart. in
fine. in. l. hoc iure. in verbo exploratum sit. ff. de verb. oblig. Preterea
non est bona cõsequētia, tempore escini siue catastri nõ habebat pl⁹,
ergo nunc nõ h3: qꝛ poterit esse ꝙ post catastrum factum plura acq̄si
uit: vt. l. si defunctus. C. arbi. tute. Itē potest esse (vt fieri solet) ꝙ nõ
omnia bona sua posuit in catastro. argu. l. fi. C. arbi. tut. ¶ Unde põt
dici ꝙ potest esse notorium debitorem nõ esse soluendo, quando vēdi
dit omnia bona sua vel maiorem partem fortunarum suarum: vel sua
melioramenta: vt supra dixi: vel q̃ñ non possidet aliq̄d immobile vel
mobile, qđ nõ possit faciliter amoueri vel occultari iuxta gl. ⁊ Bar. in
l. sciendum. in prin. ff. qui satisda. cog. Uel dic per confessionē aduersa
rij, vel per sentētiā per quā oīa bona sua fuissent publicata: quia sen
tētia facit notoriu3. l. emptorē. in prin. ff. de actio. emp. Uel si debitor
cessit bonis: qꝛ tunc ex tali cessione, constat ipsum non posse cõueniri
vt. l. j. qui bon. cede. pos. Ita dicit Jaco. de are. Cy. ⁊ Sal. ⁊ cõiter do
ctores in dicta aut̃. hoc si debitor. pro ista vltima parte facit, qđ. s.
dixi de tyranno vel de eo qui habet arcem inexpugnabilē, qui cõue
niri nõ possunt. vt. l. ij. §. j. cu3 gl. ff. qui satisda. cog. Tu posses saluare
opinionem Bar. per. d. l. cũ gl. ff. de ꝓba. qꝛ si heres qui vt plurimum
occultat pecunias, ⁊ alia mobilia. ⁊ nõ ponit ĩ inuētario iuxta. l. rescri
ptũ. ⁊ qđ ibi Barto. ff. de his quib. vt indi. conficiēdo inuentarium et
ipsum producendo, licet sit confectum abest tamē tāte importātie ꝙ
transfert in legatarios ⁊ creditores onus probandi plus fuisse in he
reditate: ergo ⁊ multo fortius vel a paritate rõnis, catastrũ qđ nõ cõ
fecit debitor tuus sed officiales publici ex magna inuestigatione, d3
saltē facere presumptionē ꝙ plus nõ sit in bonis dicti debitoris ⁊ ꝙ
transferat onus ꝓbandi in partem aduersam, dicētē plus fuisse in bo
nis illius. cogita. ¶ Adde ꝑdictis vbi debitor constituit se bona sua
ꝑ creditore possidere. iuxta. l. qđ meo. in prin. ff. de acqui. pos. ⁊ ibi vi
de Bar. vel etiā se ꝯstituit ꝑcario noīe possidere, pro dicto creditore.
iuxta. l. interdũ. eo. ti. tũc si alienat debitor põt creditor tanq̄ possessio
ne priuatus agere cõtra possessorē nulla facta excussione ⁊ agere cõ
dictione ex. l. fi. C. de acqui. pos. ⁊ fortius etiam nõ excussis alijs, si plu
res essent ad idem debitum obligati: ꝑm Jac. butri. in aut̃. hoc si debi
tor: qđ sequit̃ ibi Flo. qđ nũq̄ exeat mentē tuā. qꝛ hodie semꝑ in obli
gationibus fit cõstitutũ vel precariũ: ꝙ debitor cõstituit se noīe credi
toris bona sua possidere: pro obseruatiõe cõtentorũ in instrumēto. et
hoc sequitur Ang. Raph. ⁊ Imo. in. l. exitus. de acquirenda pos.
❀ ADNOTATIO. De cõstituto dixit nõnulla vtilia Ias. in
l. quoties. de rei vēdica. C. ⁊ maxime ꝙ si in sua venditiõe fuerit appo
situ cõstitutũ, vel ꝑcarium: nõ habeat locũ dicta lex quoties. An. Ca.
¶ Aduertas tamen ꝙ etiam potest recto tramite creditor agere, cõ
tra pignorum vel rerum alienatarũ possessore3 vel fideiussorem: ⁊ sic
opponitur de excussione nõ facta, que debet opponi ante lit. cõtest. l.
exceptiones. ⁊ ibi Bar. ff. de exceptio. ⁊ ego replicabo. tua nõ interest.
nec es audiendus. qꝛ alia bona non sunt. ⁊ offero me hoc incontinēti
ꝓbare. ⁊ ista predicta colligũtur, ex glossa singulari ꝑm vnam solutio
nem in. l. nisi ⁊ quod ibi Ang. ff. de pactis. qđ perpetuo nota. ¶ Ad
uertas tamē in modo formandi dictam exceptione3, tua nõ interest:
vel tu nõ es audiēdus. de quo vide Bart. in. l. nam ⁊ postea. in ꝑnci.
ff. de iureiuran. ⁊ in. l. eleganter. §. si post. ff. de cõdi. indebiti. ⁊ in. l. cum
querebat̃. in fin. de iudi. so. ⁊ in. l. mater. ff. de inoffic. testa. ¶ Secũdo
aduertas ꝙ vnumquodq3 iudicium summariũ vel executiuũ, vel oīs
exceptio summaria põt impediri si tu opponis exceptiões vel repli
cationes: que non requirunt altiorē indaginē, vt. l. a diuo pio. §. si sup
rebus. ⁊ qđ ibi per doc. ff. de re iudi. et etiam offeras te incontinenti:
vel intra breue3 terminũ, exceptionē probaturum: ita dixit elegāter:
Bart. in. l. fina. C. de edi. diui. adria. tol. pro quo facit singulare dictu3
Bart. in. l. j. ff. de glan. leg. vel etiam potest alio modo fieri, sine excus
sione preambula: vt quando opponis de excussione facta, ⁊ ego stati3
pēdente iudicio contra te possessorem, faciam excussionem cõtra ꝑn
cipalem debitorem ꝙ pariter ⁊ simul ⁊ hoc sufficit: qꝛ vt supra dixi suf
ficit actũ superuenire pēdente iudicio ex causa antiqua: vt. l. si alienā.
§. fi. de pign. actio. ¶ Sed aduertas, qꝛ ꝑdicta ꝓcedũt in pignore con
uentionali. in quo fit excussio necessaria. sed in pignore pretorio sec⁹:
qꝛ non requiritur nam in eo iure quo quis missus est in possessionem
per pretorem, eodem imperio debet manuteneri. vt. l. si quis missum.
8 ff. ne vis fi. ei. ¶ † Quero quādo fit excussio, an sit necesse quod citē
tur fideiussores vel bonorum possessores: ⁊ communis opinio est ꝙ
sic. in dicta aut̃. hoc si debitor. per regulam legis. nam ita diuus. ff. de
adoptio. licet in contrarium faciat gl. sing. in. l. de vnoquoq3. in prin
ci. ff. de re. iudi. quia sufficit citari eum, cuius principaliter interest. ꝓ
qua glo. facit tex. no. in. l. j. §. penulti. ff. de ven. inspici. sed non faciunt
in contrarium: quia talis discussio nõ fit principaliter, vt noceat de
bitori sed fideiussori ⁊ possessori. Et aduertas ꝙ Bar. ĩ dicta aut̃. hoc
si debitor. dicit sufficere proclama generale, si quis esset qui vellet con
tradicere excussioni ⁊ pronuntiationi super ea fiēde, compareat: vt. l.
si eo tempore. de remis. pign. Sed hec opi. non placet Angelo ibi. ⁊ cõ
muniter doct. quando certi sunt fideiussores, ⁊ bonorum possessores
quia certi nominati, sunt citādi, alij incerti per proclama generale: vt
aut̃. si omnes. C. si vt se ab heredi. absti. ¶ Non obstat. l. si eo tempore.
quia ibi nõ fit actus principaliter, in preiudiciũ eius qui venit citād⁹.
sed in casu nostro excussio fit principal'r in preiudicium possessorum.
❀ ADNOTATIO. Et ita semper vidi obseruari Aluenione,
vnde actor exponit qualiter fuit facta diligentia reperiendi mobilia,
que nulla fuerunt reperta: actis cause testibus. Ideo petit haberi illa
pro legitime discussis. et deueniri ad immobilia: tunc sic iudex interlo
quitur et ordinat deueniri ad immobilia ⁊ sic de similib⁹. Ant. Caius.
9 ¶ † Quero an excussione facta ab vno ex creditoribus, vel cum vno
possessore prosit vel noceat alijs: ⁊ Jaco. de are. ⁊ Angelus in dicta
aut̃. hoc si debitor: dicunt quod sic. quia cum semel fiat excussio, licet
appelletur vnum factum ⁊ vnum iudicium: tamē fit ⁊ inducitur noto
rium propter sñiam, debitorem non esse soluendo: vt. l. emptorē. ff. de
actio. empti. ergo alia excussio non requiritur: vt est glo. in. d. l. decem.
vnum tamen tene menti, ꝑm glo. in dicta authen. hoc si debitor. in glo.
magna. in versi. vel dic ꝑm Joannē ꝙ illud quod dicitur de excussione,
habeat locum anteq̄ res hypothecata sit effecta litigiosa. alias si lite
pendente alienauit: tũc potest intētari iudiciũ, contra dictũ possesso
rem: qđ ipsummet iudicium inchoatũ erat, contra ipm debitorē alia
discussione non facta quod sequitur ibi Ange. pro quo facit. l. j. ⁊. ij. et
10 aut̃. ibi posita. ⁊. l. si. C. de litig. ¶ † Quero an sit necesse pronuntiari
interlocutorie, excussionem esse legitime factam: in hoc sunt tres opi.
vna Jaco. butri. in dicta authē. hoc si debitor. qui tenet ꝙ non. allegat
glo. no. in. l. pe. §. fi. C. ad treb. Alia fuit Bar. in. l. stipulatio. §. hoc au
tem. de no. ope. nun. qui determinat cõtrariũ per. l. incerti. C. de inter
dict. cum si. per. d. §. hoc autē. vbi nõ põt deueniri ad fideiussores, nisi
constet iniuste edificatũ. ¶ Tertia fuit opi. Bal. in aut̃. sed hodie. C.
de actio. ⁊ oblig. dicentis aut post excussionē requiritur factum homi
nis. vt est in casu nostro vbi post discussionē agitur ꝑ creditorē contra
pignorum possessorē tunc verum dicit Bar. Aut post excussionē vbi
non requiritur factum hoīs. ⁊ tunc sit vera opi. But. ⁊ hoc secundum
exemplificatur in casu dicte. l. penultime. §. j. quia si apparet de latita
tione heredis, in actis: ius statim transfert actiones in fideicommissa
rium. Sed ꝑm Ludouicum de vrbe in dicto. §. hoc autem. licet ista di

stinctio sit subtilis, tamen habet parum saporis. & secundum membrū distinctionis videtur contra casum. l. tutores a patruo. ff. de cōfirma. tuto. vbi iudex pronuntiat sup illa excussio. & tamen aliud postea nō requiritur. Sed pro opinione Bar. indistincte tenenda Salic. in dicta aut. hoc si debitor. in versicu. sed dubitatur vtrum sit necessarium. allegat. l. a diuo pio. §. in vēditiōe. ff. de re iudi. vbi iudex iterloqr mobilia nō extare, & pueniri posse ad imobilia, & hāc opi. appellat tutiorē.

❧ ADNOTATIO. Hodie Auenione, curiarum cōsuetudo & stylus approbauit, q in his & in inuētarijs cōficiēdis, nō fiat aliqua spālis citatio eorū quorū interest: etiā si sint certi, sz sufficit q citētur voce pconis per cōpita & quadriuia & idē in bonorū cessionib⁹. In curijs vero spūalib⁹ citanr in pulpito ecclesiarū parochialiū, vel voce pconia vt milies vidi & audiui qd no. in Auenionēsis. Anto. Cai⁹.

¶ Vel dicit Sali. qd dici pōt q si de eo de quo plus debet cōstare sit controuersia: tunc debet pronuntiare per iura Bart. Sinautem nō sit cōtrouersia, tunc de necessitate non dz pnūtiari. ¶ Ex quo infert q si possessores pignor, nō sunt specialiter citati ad vidēdū fieri excussionē bonorū titij & ad iudicādū bona: ad quid debet fieri renuntiatio cū facta nō haberet preiudicare extraneis possessorib⁹ nō citatis: vt C. q res iudi. nō nocet &c. Ubi aūt forēt citati, dicit de necessitate pnūtiādū. Et effectus horū est. qr vbi sunt citati pnūtiatū, excussionē fore factā legitime: & sic trāsiret in rē iudicatā: nō pnt postea pueniri possessores iudicare alia bona: & cōtra excussionē opponere nisi inquātū acta appareāt nulla. sz vbi nō fuissent citati 9 excussionē & pronūtiationē, possunt opponere & bona iudicare. Que opi. videt multū iusta & no. sz Imo. de iure tenet opi. But. & rñdet ad rōnes Bar. lz dicat q tuti⁹ sit tenere opi. Bar. & allegat gl. in. l. de vnoquoq. in pn. de re iud. Sed si petit executio in bonis debitoris cōdēnati: & nūti⁹ referat nil reperiri de bonis debitoris, piudicat bonorū possessorib⁹ lz nō sint citati. igit debet pnuntiari: sed qd piudicet possessoribus nō citatis, nō credo verū qr ad hoc vt eis piudicetur, requirit qd sint citati. vt. s. dixi. de quo tñ singulariter vide Bar. in. l. in cōcedendo. de aqua plu. arcē. Et istā opi. Bar. fuit etiā secut⁹ Ang. in. d. §. hz autē. sz Bal. in. l. fi. ff. si cer. pe. nō firmat se. sed Ang. in. l. exitus. ff. de acq. pos. reprehendit Bar. qr ad excussionē euitādā, sufficit notorietas: vt dixi, lz p acta ēt ante sniam, efficit notoriū p no. p gloss. & Bar. in. l. vbi pactū. C. d trās ac. & facit gl. in. l. ea qdem. C. de accusa. & est glo. in cle. appellāti. de appel. & Inno. in. c. p tuas. extra de testi. & in. c. ex insinuatione. extra de ap. & bñ facit tex. in. c. cū olim. de verb. sig. & est bona gl. ibi Bar. & doc. in. l. j. in prin. ff. de no. ope. nū. ¶ Sed ab ista obiectiōe Ange. pōt defendi Bar. qr notorietas facti, sufficit vt psumat debitorē nō esse soluēdo: & ita itelligat. d. l. decē. cū si. sz notorietas iuris nō semp sufficit & maxime illa allegata per Ang. qr illa notorietas, reqrit declarationē iudicis: als sequeret incōueniens q post pbationē (tāq effectum esset notoriū) nō exigeretur snia: qd est falsuz. igit &c. sed tñ idē Bar. videt velle sibi 9riū i simili. in. l. si finita. §. nil. ff. de dā. infec. in ver. procedo vlteri⁹. dicit gl. &c. vbi dixit sufficere cōtumaciā in actis apparet lz sup ea nō fuerit pnūtiatū. & allegat dictā gl. in. l. pe. §. j. C. ad treb. Sed Raph. in. d. §. hoc aūt. tenet istā vltimā partē Bar. & p cōsequēs opi. Bu. q snia nō requiratur: qr nō debemus plus requirere, q requirat ipsa lex. argu. l. de ptio. ff. de publi. lz lex hoc tm̄modo vult experiri prius cōtra principalē: & si debitū cōsequi non possit vadat ad fideiussores. ergo clare videt velle, qd nō sit expediēs q iudex hoc declaret p sniam arg. l. institutio talis. ff. de condi. insti. Sed tu dic, q hec nō est opi. sua sz Bal. in. d. l. decē. Sed Lud. de vrbe. in. d. §. hoc aūt. dicit primā opi. Bar. positā in dicto. §. hoc aūt. indistincte fore tenendā: p quatuor alia iura. Primo p dictā. l. tutores a patruo. vbi etiā Bal. simpliciter & indistincte sequit opinio. Bar. Secūdo p dictū. §. in vēditione in. l. a diuo pio. de re iudicata. sed vt vidistis illū tex. allegauit Salic. Tertio p casum. c. cū scdm. de her. in. vj. vbi est necesse declarari illum fore hereticū, lz bona publicent. Tu adde similē casum de iure nostro & qd ibi Bar. in. l. eius qui delatorē. ff. de iure fisci. & qd no. Bal. in. l. iubemus. §. sane. C. de sacrosanctis ecclesijs. Quarto allegat casum in. l. nō tantū. §. senatus. ff. de fideicō. liber. sed illum tex. allegat Iaco. but. in suo tractatu excussionū, circa finē. ¶ Ego aūt credo indistincte, dictā opinionē Bar. fore verā, etiā de iuris subtilitate pdicta & p casum nostri. §. ibi bonis ei⁹ a creditorib⁹, ex snia psidis possessis. Nō obstat gl. in. d. l. penul. §. j. qr illa relatio nūtij illa accusata cōtumacia, solum nocet cōtumaci. & qr nō cedit actiones, statim lex succedit i locū sui: q lex est de his certa. & facit trāsire actionē ipo iure in fideicōmissariuz: nec est opus alia declaratione iudicis. & tñ illa glo. nō dicit q si ex illa cōtestatione vel cōtumacia vellet venire, cōtra alios directo q possit, imo si talis cōtumacia allegaret ad dānū possessoris pignoris, non dicit illa gl. q nō requirat declaratoria: qr tūc deberet requiri sm Bar. Preterea si bene pōderet, illa gl. nō vult hoc dicere an sufficiat cōtumaciā apparere in actis, vel etiā sit necessaria snia: sz solū vult dicere q cū lis nō sit 9testata, snia diffinitiua ferri nō possit. l. fi. §. illud. C. de tēpo. app. vñ dicta gl. nō negat, qñ esset casus in quo posset ferri snia in cōtumacē: vt ibi aut. si oēs. C. si vt se ab heredi. absti. qr tūc snia non reqreret. qd no. p intellectu illi⁹ gl. & predicta tene menti: qr quotidiana sunt. ¶ Quero statuto cauet: vt est in curia mercatorum, qd agat de veritate & equitate reiectis solēnitatibus iuris cōmunis an tali casu possit recta via & sine aliqua excussione deueniri cōtra fideiussores & bonorū possessores: allegat Bal. in apostillis suis. in. l. mancipiū. §. j. ff. de euic. per gl. valde no. ibi q sic qd pbat sic: qd fiat excussio pri⁹, est de apicibus iuris: vt dicit ibi gl. p. l. si fideiussor. §. quedā. ff. man. sed qñ cognoscit de veritate vel de bono & equo, non curat de apicibus iuris: vt ibi. & sic nō attendit excussio: & p istā parte tu allega Bart. in. d. §. si qdā. Ubi dicit q in curia mercator, vbi dz iudicari de bona equitate omissis iuris solēnitatib⁹, intelligit. i. nō inspectis apicib⁹ iuris: qui veritatē negotij nō tangunt. vt si esset intētata actio directa, & cōpetebat vtilis vel nō erat lis cōtesta. vel qd simile, & facit qd idē Bart. no. eo. ti. l. quintus. & qd notat Bal. in. l. si pro ea. circa finē. C. mā. et in l. si sola. in fine. C. de testibus. & in. l. fi. circa mediū. C. de fideicōmis. sed tu dic q illa glossa hoc non probat: quia tantūmodo loquit, an possit culpa imputari agenti de euictio. qr omisit exceptionem ordinis iudicij. & dicitur ibi q non: nō autem dicitur in dicta glossa quod si opponatur de excussione, quod excussio non sit facienda: imo innuit qd fieri debeat. sed tu allega Glos. & tex. singula. in aut. de fideius. §. argentariorum, qui est. §. fi. in glo. singula. vbi si isti campsores pro alijs etiam vt fideiussores, etiam non renuntiando beneficio de fideiusso. promittant: non habēt beneficium excussionis. & sic poterunt prius conueniri quam principalis: & est speciale propter precipuam fidem, quam homines habent in promissionibus campsorum sm dictam gloss. quam sequitur Bald. in. l. frustra. C. de non numerata pecunia. et vide Angel. in dicto. §. argentariorum. quod nunquam exeat mentem tuam.

❧ ADNOTATIO. Premissa sunt admodū notādum eo qr statutū ciuitatis Auenio. cauetur, q vbi vertitur qd de re mercātiali, siue inter duos mercatores, siue inter mercatorē & non mercatorez, q causa p alterū ex iudicibus fori tpalis Auenionis remittatur relatoribus mercatorum dicte ciuitatis q habent. postea eidem iudici referre & dicta relatio ad verbum est confirmanda & a confirmatione non potest, nec solet appellari. Antonius Caius.

¶ In glossa permittitur. in fine. dic glo. ibi ponit duos intellectus. tu dic sm primū, pone ibi exemplum sm Bartolum quod aliquis emit rem valentem ducenta: pro centum. & sibi fuit tradita in veritate tota res ad eum peruenit: sed in effectu non videtur peruenisse, nisi dimidia: quia sibi abest tantum, quantum est dimidia: vt argumen. l. imperator. §. finali. cum sequen. ff. de legatis. ij. tunc de eo quod ad eum peruenit ex causa lucratiua, quod est vltra precium quod dedit, tenetur perpetuo: sed de eo quod peruenit ad eum ex causa nō lucratiua: quia tantundem soluit debitori, tenetur intra annuz. iste est proprie casus in dicto. §. hec autem. Et predicta procedunt, quando alienauit rem corporalem: secus si actiones vt quia liberauit debitorem suū in fraudem: nam tūc competeret nisi intra tempus quo actio durabat: si durabat minori tempore quā sit annus: vt dicta. l. ait pretor. §. conditionalis. & ibi Bartolus vt supra dixi. ¶ Quero a quo tempore currit iste annus? Respondeo a tempore quo bona fuerunt possessa. vt hic vel est notorium debitorem non esse soluendo: quia tunc & non prius, creditores possunt agere reuocatoria: vt hic, ergo non prius currit prescriptio. vt. l. j. in fine. C. de anna. exce. Non obstat. l. qui autem. §. finali. ff. eodem. vbi videtur dicere, quod incipiat tempore venditionis: quia debet intelligi, quod ibi erat notorium debitorem non esse soluendo. ¶ Nota ergo quod quando est notorium debitorem non esse soluendo. tunc incipit currere prescriptio contra volentem reuocare. pro quo facit optime. l. in rebus. §. omnis. ibi. minus idoneus. ex quo hoc eis infortunium illatum esse claruerit. C. de iure dotium vbi mulieri currit prescriptio in hypothecaria, in alienatis per maritum non tantum soluto matrimonio. sed etiam eo constante: cum certum fuerit maritum vergere ad inopiam: quia tunc mulieri incipit competere actio. l. vbi adhuc cum similibus. eodē titulo quod perpetuo tene menti. ¶ In glossa petere. in principio. ibi ad reuocanda corporalia. dic in alienata inter viuos, sed in vltima voluntate, datur vel condictio indebiti vel hypothecaria. vt. l. fin. §. si vero creditores. C. de iure deliberan. ¶ In eadem glossa ibi corporalia & incorporalia competit. dic hanc approbat Dyn. & Petrus quam sequitur Barto. in dicta. l. hoc in factum. licet idem Barto. teneat contrarium in. l. ij. C. que in fraudem patro. vbi tenet q imo sunt quatuor actiones. de quib⁹ hic in gl. & hoc sequitur ibi Salic. & ista est veritas. ¶ In eadē gl. ibi etiam non restituto ei pretio. sed dic q patronus preciū restituet. vt. l. j. §. si quis in fraudem. ff. que in fraudem patro. & rationem differentie. s. assignaui. ¶ In eadem glo. ibi actio non datur reo. cum nudus &c. dic scilicet reuocatoria. sed prima actio personalis durat. ¶ In ea. gloss. ibi. l. fi. Not. sing. istū tex. sm vnam lect. glo. quam hic Dy. sequitur & Bar. ibi q quando aliquis alienat aliquid in fraudem & occulte: et res non reperitur potest agi cōtra alienantem: ad hoc vt ponatur in carcerem & amodo non potest cedere bonis, nec cedendo liberatur a carceribus. Uel sm aliam lecturam glo. q licet cedens bonis, nō teneatur nisi in quantum facere potest. infra eodem. §. fin. illud est verum, nisi alienaret bona in fraudem: quo casu tenetur insolidum propter eius fraudem. ita

dem.ita q̃ potest exigi vsq; ad interuallum.ita dicit ibi gl.quod sequitur ibi Bal.in rubrica.C.eo.tit. ¶ In eadem glo.ibi,quidam tamen dicunt cõtra,q̃ fauiana cõpetit creditori ꝛ caluisiana soli patrono. ¶ In eadem gloss.ibi in factum pauliana.dic quidam dicunt,q̃ sunt reuocatorie in factum,fauiana caluisiana vt hic est glo. Item vtilis caluisiana,que datur filio arrogato.de qua in.l.fina.ff.que in fraudez patroni. ¶ Item interdictum fraudatorium,quãdo quis alienat res alienas puta tutor alienat rẽ pupilli in fraudem.de quo in.l.pupillus ꝛ in.l.si debitor.ff.de his que in fraudem credito.et ibi Bart.ꝛ in.l.si debitores.ff.de solutioni.vnde iste text⁹ loquitur,quãdo alienat res
11 suas. ¶ † In ead.glo.ibi.l.sciens.in fine ꝛc. An autem sit aliquis modus,quo quis prohibeatur alienare:dic q̃ multi sunt modi.licet tuti⁹ est quod dicatur relinquo vel vẽdo,vel concedo,vel remitto,tibi talez domum hoc pacto:vt tibi non liceat alienare.ꝛ si ad aliquem actũ alienationis deueneris:tunc dominium ad me,vel ad titium reuertat̃.ꝛ in eum casum ex nunc constituis te nomine meo vel dicti titij possidere.nã isto casu non expectatur q̃d perfecte alienes.sed cuz incipis alienare,statim redit ad me vel transit in titium.ita dixit Bart.in.l.qui absenti.§.fi.in fine.ff.de acquirẽ.possessi.ꝛ in.l.filiusfa.§.diui.ff.de leg.j.in versi.quero an per contractum ꝛc.ꝛ in.l.si ita quis.§.ea lege.ꝛ ibi Ange.Rapha.ꝛ Imol.ff.de verb.oblig.Quod no.quia vt plurimuz,parentes prohibent filios alienare:vt scias qualiter debeas verba cõcipere. ¶ In ea.gl.ibi:reuocatorie dicũtur.dic hãc hic oẽs reprobãt. ¶ In ea.gl.ibi:cõtra possidẽtẽ.dicit Dy.q̃ qñ datur cõtra dolosum, dat̃ ex maleficio si vo cõtra illũ qui non cõmisit dolũ.tũc dat̃ ex varijs figuris causarũ:sicut in.l.cõpetit.§.fi.ff.q̃d vi aut clã.sz Jac.ꝛ Pe.hic dicũt,q̃ iste actiones nõ sunt natiue sed datiue a p̃tore:ex quo nõ habẽt materiã p̃existentẽ,ex qua possint oriri.Et etiã aduertas ẽm Pe. q̃d opi.gl.nõ p̃cedit,quod det̃ ex quasi maleficio:quimo qñ agit̃ ꝯ illũ q fecit litẽ suã,aut eñ agit̃ ꝯ illũ ex dolo ꝯmisso ꝛ p̃prie tenet̃ ex maleficio:aut ex culpa.ꝛ tũc ex q̃si maleficio.vt.l.fi.ꝛ ibi no.ff.de var.ꝛ extraor.cog.ꝛ.ṡ.ti.j.in p̃n.ꝛ facit.l.si filiusfa.ꝛ q̃d ibi sing.Bar.ff.de in.sz tu aduertas,q̃ illa iura hoc nõ dicũt.sed disputãt vtrũ teneatur i soli dum iudex,vel an q̃ntũ equũ visuz fuerit iudicãti:vt ibi igit̃ dicta iura non faciunt ꝯ gl. ¶ In ea.gl.in fi.dic q̃ hanc approbat Dy.quia aut a principio.ꝛ admittit̃.aut postea ꝛ nõ audit̃:vt ibi no. Tu dic q̃ imo audit̃ semp ante sñiam:vt est casus no.in.l.mulier.ff.q pot.in pig.habe.ꝛ nõ tñ ipse debitor,sed etiã q̃libet possessor ꝛ inuasor,ꝛ in maleficiis dei põt offerre creditũ,vt est casus sing.in.l.paul⁹.§.j.ff.q̃b.mo.pig.vl̃ hypo.sol.ꝛ audiunt̃ ad dictã oblationẽ,ẽt post sñiam in executiõe qñ ꝯueniunt̃ actiõe iudicati.aut.cũ litẽ cõtestant̃ sup actiõe iudicati.vt no.Spe.in ti.de obli.ꝛ sol.§.j.in ver.q̃d si te mihi.ꝛ hoc firmat Bar.in l.si q̃s stipulat⁹ est decẽ in melle:in fi.ff.de sol.Q̃d est mirabile,in alio q̃ in debitore.q̃r in debitore est casus in.l.si fund⁹.§.si plures.ff.d pig. q̃d no. ¶ Et p cõplemeto materie,addas ẽm Bal.i rub.C.q̃ in frau.credi.ples ꝯclusiões.Pria põe,vẽdidisti mihi rẽ añq̃ mihi traderes vẽdidisti ꝛ tradidisti eã titio i fraudẽ meã:nã i rei vẽdicatiõe vl̃ publiciana,titi⁹ erit potior.l.quoties.cũ ibi no.C.de rei vẽ.l.sinañt.§.si duobus.ff.de publi.tñ si titi⁹ fraudẽ participauit,reuocabo p hãc actionẽ reuocatoriã:sinañt donasset etiã si i fraudẽ nõ p̃ticipasset,reuocabo. q̃d no.q̃r est singularis limitatio ad.d.l.q̃ties.ꝛ ad.d.§.si duob⁹.vĩd.l.ꝯ duob⁹.cũ ibi no.p Bar.de fal. ¶ Scd̃a ꝯclusio ẽ,pone q̃ Sei⁹ cessit mihi iura ꝯ titiũ,ꝛ anteq̃ aliq̃d de illis trib⁹ q̃ habent̃ in.l.iij.C.de nouatione interuenerit seius i fraudẽ meã liberauit titiũ,possum reuocare titiũ in veterẽ obligationẽ p quo tu allega q̃d no.Bart.i sĩli in.l.facta.§.si heres.ad treb.Tertia ꝯclusio est.nã certũ est,q̃ habẽs hypothecã p̃fert creditorib⁹,ẽt anteriorib⁹ nõ habẽtib⁹ hypothecã.Istõ aũt limitat̃ nisi hypotheca fuerit ꝯcta,p̃ticipata fraudeꝯ me creditorẽ chyrographariũ:tũc ego p̃ferar dctõ scd̃o creditori hypothecario.ar.l.ij.ff.q̃ i frau.cred. ¶ Quarta ꝯclusio est,volo facere vnã certã mercãtiam in mari,timeo p̃iculũ:dono filio meo certa bona,postea ꝯho ꝛ habeo creditores:postea rũpo i mari,an dicat̃ dicta donatio facta in fraudẽ creditorũ futurorũ:ꝛ an p ꝯñs possint agere reuocatoria,vt hic:ꝛ vl̃ gl.sing.q̃ sic.i aut̃.sz iã necesse.C.de dona.ante nup.sz Cy.Bar.Bal.ꝛ Sal.ib volunt q̃ nõ videat̃ esse i fraudẽ futurorũ creditorũ:nec eis ꝯpetat reuocatoria nisi essent aliqua indicia ex q̃b⁹ fraus posset p̃sumi p.l.si priuat⁹.ff.q ꝛ a q.vel nisi parũ postea habuerit futuros creditores.vt.l.si vẽtri.§.in bonis.ff.de priui.cred.ꝛ idẽ voluit Bar.l.ait p̃tor.§.ita demũ.ff.e.sz Bal.in.d.rub.dicit,q̃ hec p̃sumunt̃ facta saltẽ si simulate:q̃ simulatio nullis creditorib⁹ nocet.vt.C.de repu.her.l.ij.ita dixit Bal.in.d.rub.in vb.q̃ro cũ cõcepisset.q̃d singulariter tene mẽti p mõ opponẽdi isto casu.ꝛ opponas de simulatiõe,ꝛ nõ fundes te tñ in fraude. ¶ † Quero an alienata a patre in fraudẽ filij,vl̃ ecõtra alienata a filio in fraudẽ patris,possint reuocari:vl̃ q̃ nõ.vt.l.nõ vsq;.ff.si q̃s a pa.fue.ma.ꝛ hoc expresse firmat Bal.in.l.post ꝯctũ.in fi.ff.de do.Sz i.d.l.nõ vsq;.aliter dicit:nã aut sunt alienata titulo lucratiuo,ꝛ tũc reuocant̃ p ti.de inoff.dona.facit tex.in aut̃.de immẽ.do.§.j.sed si tit.oneroso ꝛ vero p̃tio,ꝛ tũc descendẽtib⁹ in bonis ascendẽtiũ dat̃ reuocatoria.ar.l.fi.q̃ in frau.patro.q̃r illi ꝯcedit filio arrogato,forti⁹ filio legitimo ꝛ naturali.secus ascẽdenti in bonis descendentiũ:q̃r nõ

est ita hereditas debita:vt.l.nã ꝛ si parẽtibus.ff.de inoffi.test.sz Bal. in.d.l.ij.C.q̃ in frau.pat.tenet q̃ filius legitimus ꝛ naturalis,nõ agit reuocatoria.q̃r speciale est in filio arrogato.vt.d.l.fi.q̃r trãsit in ꝯctũ: vt.ṡ.de adop.§.cũ aũt.ergo in ꝯiũ est ius cõe,vt.l.j.ff.ad muni.sz Sali.in.d.l.ij.dicit q̃ Host.tenet ꝯiũ de eq̃tate canonica p.c.ray.de test. sed Inn.ꝛ Jo.an.ibi tenẽt q̃d.ṡ.dixi ẽm Bal.p.d.l.fi.Nõ ob.c.Ray. q̃r illud loq̃t̃ de cõsuetudine ciuitatis.vt ibi ptz,sz ista sunt vba Bal. in.d.l.ij.de quo nullã faciũt mẽtionẽ.ꝛ hãc p̃tẽ tenuit etiã Ange.in.d.
13 l.ij. † Et rõ est,q̃r fili⁹ in bonis patris viuẽte p̃re,p̃prie nullũ ius habet.alleg.ff.de vul.ꝛ pupil.l.lex corne.ibi nulla bona in ciuitate reliq̃rat.p quo ego etiã allego tex.glo.ꝛ Bart.in.l.post emancipationem. §.j.ff.de lib.leg.vbi loquit̃ in patre.ꝛ.l.j.§.si impuberi.ff.de colla.bo.q̃ loquit̃ in filio de quo late p Bar.in simili in.l.is põt circa prin.ff.de acq.here.Sed Dy.ꝛ idẽ Bar.in.l.fi.per illum text.ff.de libe.agno.dicit q̃ viuẽte patre,nullũ ius dicit̃ p̃prie habere,sed quasi ius.allegat gl.in.l.iij.C.de iuris ꝛ fac.igno.vbi etiã vide Bart.ꝛ Bald.ꝛ q̃ p̃prie ius non habeat.facit tex.in.l.in suis.de lib.ꝛ posthu.ꝛ ita etiã loquit̃, recte intelligẽdo.l.cũ ratio.in prin.ff.de bonis dam.ꝛ.l.fi.§.j.ff.de cura.furi.et.l.fi.C.de cõdi.tu aũt rectius dicas,q̃ mortuo patre,p̃cedũt iura Bar.in quo dicas q̃ si filius acceptat partẽ sibi debitam,dicet̃ tunc p̃prie debita.Aut expresse vel tacite repudiauit:ꝛ nullo modo dicet̃ debita:vt.l.si q̃s filiũ.in fi.C.de inoffi.testa.facit in simili.l.seruũ f.iij.in p̃nci.ff.de leg.j.Aut nõdũ acceptauit nec repudiauit,ꝛ tũc stat in pẽdẽti ꝛ euẽt⁹ declarabit.ita dicit Bald.ꝛ bene in.d.l.iij.in fi.C.de iuris ꝛ fac.igno.sz patre viuo,nullũ ius fili⁹ hz:q̃r pater põt patrimoniũ suũ in mare p̃ijcere:nec põt cõqueri fili⁹ vt no.glo.ꝛ ibi doc.in.l.j. C.de inoff.dona.ꝛ i.l.cũ a matre.C.de rei vẽ.ꝛ pro hoc etiã adduco,q̃d notat Bar.in.l.hereditariũ.ff.de bonis autho.iudi.pos.vbi p illũ tex. licet Dy.dederit ꝯsiliũ fraudẽdi filios legitima,q̃ p̃r p̃mittat alicui post mortẽ suã hoc anteq̃ es alienũ,anteq̃ legitimã deducet̃:vt.l.papi.§.q̃rta.ff.de inoff.testa.qm̃ ẽm Bar.si cõstaret de fraude,posset reuocari vel saltẽ cõsultor ꝛ pater peccarẽt mortaliter:q̃r q vult filiũ priuare legitima sua,ꝛ ecclesie relinquere,aliũ q̃ Augustinũ pro cõsulto re q̃rat.ita dicit glo.in.l.si q̃s ad declinandã.in p̃n.C.de epis ꝛ clericis.

✻ ADNOTATIO. Addo text.in.c.quicũq;.decimaseptima questio.quarta. Antonius Caius. Et predicta procedunt de iure ciuili,q̃d fili⁹ etiã pro legitima d3 expectare mortẽ patris:ꝛ nõ tñ ciuilẽ,sz etiã naturalẽ.vt aut̃.si qua mulier.C.d sacrosan.eccl.ꝛ.l.stat⁹.§. cornelio.ꝛ ibi Bar.ff.de iure fisci.sec⁹ videt̃,de iure canonico:q̃r satis est mors ciuilis.iste est casus i.c.cũ scim⁹.extra de regulari.Ex quo sequitur ne in totũ corrigatur ius ciuile,q̃d extra casum dicti.c.cum scimus.quãdo pater ciuiliter est mortuus.filius etiã de iure canonico le
14 gitimaz petere nõ poterit. ¶ † Querit̃ qualiter formabitur libell⁹ in hac reuocatoria:dic quod narrabo qualr̃ titius iã est annus,erat debitor meus ꝛ nunc est in cẽtum:ꝛ q̃uis de hoc haberet notitiã ꝛ esset sciẽs,vires sui patrimonij:ꝛ etiã bona sua nõ sufficere ad satisfaciẽdũ mihi ꝛ alijs creditoribus suis:tñ in fraudẽ ꝛ damnũ meũ vẽdidit ꝛ tradidit Seio de predictis notitiã habẽti:vel donauit eidẽ talẽ fundum ꝛ qualr̃ ego postea egi cõtra dictum titiũ meũ debitorẽ:actione personali:ꝛ fuit mihi in dictis cẽtũ cõdemnatus vel eius ꝯtumacia fuit in possessiõe bonoꝝ dicti titij p iudicẽ missus vel mitti iussus:ꝛ facta diligẽti excussione,ei⁹ bona nõ sũt sufficiẽtia ad satisdationem mei crediti p̃dicti:quare peto vt p̃dicta in pristinũ statũ reducant̃:vel si in dãnũ liberauit debitorẽ suum,peto q̃ actio mihi cedat̃ ꝛ perinde haberi acsi dicta traditio dicto Seio p dictũ debitorẽ meum facta nõ esset ꝛ sp in bonis ei⁹ mãsisset ꝛ demũ dictũ fundũ mihi restitui.Ista colliguntur ex isto tex.ꝛ ex dictis Bart.in.l.si cũ haberet.ꝛ in.l.hoc i factũ. ff.eo.ꝛ in.l.si ab hostib⁹.§.sed q̃d simplr̃.in fin.ff.q̃b⁹ cau.ma.q̃d nota.

SVMMARIVM.

1 Inquilin⁹ si quædam intulit postea mutato proposito,ea remouet,an sint obligata?
2 Libri scholarium,an veniant in tacita obligatione?
3 Res alienæ,an veniant in tacita obligatione.
4 Minor si intulit res suas in domum conductam,an sint tacitè obligatæ?
5 Inuecta & illata,an possint retineri nõ solum pro pensione domus,sed etiã pro alio delicto?
6 Locator,an videatur possidere inuecta & illata?
7 Illata & inuecta in fundum rusticum per colonum qui colit ad partem fructuum,an sint tacitè obligata?
8 Actione hypothecaria agens,quid probare debeat?
9 Aduocatus prouidus nunq̃ intentat hypothecariam,sed vtile Aluianum interdictum.
10 Iura,an possint obligari?
11 Nomen debitoris quãdo obligatur nõ est necessaria excussio fienda.
12 Contractus realis,causatur nudo consensu.
13 Actio seruiana,an sit pretoria?
14 Libellus in hypothecaria expressa,qualiter formatur?
15 Libellus in Saluiano interdicto,quomodo formatur.

a ¶Itē seruiana. Adhuc ꝓsequit Iusti. materiā suā dicēs ꝙ nō solū ꝓ-
cedētes sunt ꝑtorie in rē, ſʒ ēt seruiana ⁊ q̄si seruiana q̄ ⁊ hypotheca-
ria vocat: ⁊ statiʒ dicit effectū vtriusqʒ. Seruiana em̄ cōpetit locatori
siue dño domꝰ, ꝓ rebus coloni q̄ pignorū iure ꝓ mercedibꝰ fundi vel
domus tacite obligant. Quasi seruiana aūt vocat alia ꝑ quā credito
res pignora hy
pothecasqʒ ꝓse- a
quunt. Que aūt
sit dr̄ia iter ista
tria noīa, seruia
na, ⁊ quasi ser-
uiana, ⁊ Saluia
nū interdictum
que videt noīa
synonima: satis
potestpatere ex
notula lr̄e: ⁊ lʒ
hypothecaria re
uocet nudā pos
sessionē ⁊ saluia
nū iterdictū silr
tn̄ differūt: qꝛ q
intendit saluia
nū interdictuʒ,
nō hʒ ꝓbare nisi
vnū. s. ꝙ ille q cō
duxit domū tpe
cōductiōis, pos
sedit res illas,
In seruiana āt
dʒ ꝓbare duo:
dn̄s āt Iac. hic
agitabat vnum
ꝟbū de quo nū
ꝙ fecerūt mētio
nē gl. scʒ q̄re vna
a ctio vocat ser-
uiana. alia qua-
si seruiana. Et
ad istā qōnē ita
rn̄debat actiōes
vocant vere ⁊ di
recte ī casu isto,
in quo sunt ex-
tense. Seruiana
aūt sicut ex ꝓmi
tiua sui natura
est intentabat ꝯ
colonū ⁊ postea
extendebatur ꝯ
quēlibet aliū de
bitorem: ⁊ tunc
per extēsionem
sortita est natu-
raʒ quasi seruia
ne. Uel sic ⁊ me-
lius. Seruiana
dicit illa actio,
que nobis seruit vere. sicut dicitur aliqs vere nobis seruire, quando
gratis seruit: sic aūt est de actiōe seruiana: qn̄ em̄ domū meā tibi loco
nō ꝯuenio tecū qd̄ res illate sint obligate, ⁊ tn̄ sūt: ⁊ sic sine pacto iter
ueniēte res illate mihi sunt obligate, ⁊ ꝑ eis cōpetit mihi Seruiana.
¶Inter pignꝰ ⁊c. volui scire a legislatore, q̄ sit differētia inter pignꝰ
⁊ hypothecaʒ: ad hoc qꝛ in fine ꝓxi. §. dixi ꝙ quasi seruiana est actio. ꝑ
quā creditores pignora hypothecasve ꝓsequunt. Et ip̄e rn̄det dicēs ꝙ
nulla est differētia int pignꝰ ⁊ hypothecā: q̄ ad actionē hypothecariā.
naʒ q̄cūqʒ res fuerit a debitore creditori obligata, siue fuerit creditori
tradita siue nuda cōuētiōe, siue traditione sibi obligata: semp pōt cre
ditor illā rē a q̄cūqʒ possessore petere ꝑ hypothecariā actionē. in alijs
tn̄ facimus differētiā iter hec verba. dicimꝰ etiā ꝙ pignꝰ ꝓprie dr̄ res
obligata ⁊ tradita creditori, res dico mobilis. Qn̄ aūt aliqua res nu-
da cōuētione obligat, eā dicimꝰ appellatiōe hypothece cōtineri. h. d.
Sed videt ꝙ in ꝓn. litera dicat falsum, cū dicat ꝙ inter pignꝰ ⁊ hypo
thecā, nulla est dr̄ia qꝛ actio hypothecaria vēdicat habēti possessio-
nē. ff. de pig. ⁊ que nōdū sunt. §. j. sed qui hʒ pignus, hʒ detētionem ad
minus quare ergo nō pōt habere actioneʒ hypothecariā: frater, q hʒ
pignꝰ sine dubio q̄diu hʒ pignoris possessionē sine detētione: nō hʒ
hypothecariā. ſʒ si pignꝰ traditū fuerit postea amissuʒ, vl' si pignꝰ alij
ꝑcario cōcesserit: tūc cōpetit creditori hypotheca ⁊ postea caute di-
cit ī notula, vt hac actiōe peti possit a quolibet possessore: ⁊ h̄ ē qd̄ dt.

Item Seruiana.

a ¶Diuidit in tres
partes. primo quod
actio Seruiana vl' quasi seruiana, est pretoria. Se
cūdo que sit differētia inter actionē seruianā vel
quasi: Tertio que sit differentia inter pignꝰ ⁊ hy
pothecaʒ. Secūda ibi: seruiana aūt. Tertia ibi:
inter pignꝰ. ⁊. h. d. Actio seruiana vel quasi, ē ꝓ-
toria ⁊ cōpetit seruiana pro rebꝰ coloni: quasi ser
uiana ꝓ rebus aliorum debitorū obligatis. h. d.
¶No. dictionē itē: ꝯiuncta gl. qd̄ ista dicto itē:
est repetitiua ꝓcedētiū, cū qualitatibꝰ suis. de q̄
tn̄ vide tex. ⁊ Bar. in. l. j. in ꝓn. ff. de publ. ⁊ notat
Bar. in. l. repetēdis. ff. de leg. iij. ¶Not. ꝙ actio
seruiana vel quasi, ⁊ cōsequens hypothecaria, est
ꝓtoria, facit. l. si tibi. §. de pignore. ⁊ ibi plene. gl.
ff. de pac. vbi plene videas, quomodo possit repe.
¶Not. ꝙ seruiana, tantummodo datur dño ꝓ
rebus tacite obligatis pro pensione ⁊ deuastatio
ne fundi rustici vel vrbani: vt hic ꝺm gl. ¶No. ꝙ
quasi seruiana cōpetit cuilibet creditori, contra
quencūqʒ. ¶In gl. in ver. coloni ibi. l. res pigno-
ris. dic ꝺʒ Dy. melius dixisset gl. colonū in agro,
inquilinum in domo: quia etiam in villa potest
predium vrbanum esse: ⁊ econtra. vt. d. l. rē pigno
ris. ⁊. l. vrbana. ⁊. l. fundꝰ. de ver. signi. Sed indicio
meo gl. habuit sanū intellectū: qꝛ vt plurimū ꝓdia
rustica, sunt in villa ī ciuitate sunt vrbana. Et ad
ea que frequentius sunt, leges possunt adaptari
vt. l. nam ad ea. ff. de legi. sed etiam Pe. alio re-
spectu reprehendit glo. qꝛ imo pro rebus inquili
ni. non datur seruiana sed quasi seruiana vt hic
in textu sed Ioan. fabri. saluat glos. quia lex, pro-
miscue vtitur istis vocabulis. vt. l. j. §. cui ꝓdium. ⁊
l. si ab eo. ff. de pig. igit. ¶In ea. gl. ibi: perpetuo
dic. i. q̄diu durat locatio: vt no. in. d. l. certi iuris.
C. loca. Ex quo sequitur, ꝙ merces venales vel
pecunia, nō videntur inesse propter frequentem
motum. vt. ff. de pig. l. debitor. facit. l. questitum. de
1 leg. iij. ¶†Quero qd si inglinꝰ quedā intulit, post
ea mutato ꝓposito ea remouet, videtur quod nō
sint obligata. vt. l. cū tabernam. in princi. de pig.
Tamē ꝯtrium determinat Bal. in. d. l. certi iuris.
in vers. sed quid si inglinus q̄dē intulit. allegat. l.
vnde falsam. al's est. l. vtrū. §. vnde falsam. ff. de cō
sti. pecu. ⁊ nō rn̄det ad. l. cum tabernaʒ. Sed tu dic
ꝙ ibi loquitur in mercede, que ibi non erat perpe
tua sed venalis: vt dixi. Uel etiam dicas ꝙ loco
alienatarū, alias merces introduxit: ⁊ ille vltime
sunt tacite obligate. facit. l. imperator. §. fi. cum
l. seq. ff. de lega. ij. ¶Quero de emphyteuta ⁊ de
alijs conducentibus ad longum tempus: qui di-
cunt vtiliter dñi. vt. l. j. si ager vectigalis. ⁊. l. j. §. qd̄ aūt. ⁊ ibi Bart. ff. de
supficie. an ꝑ sensu sint res inuecte tacite obligate: ⁊ dt Bal. ī. d. l. certi
iuris. ꝙ sic: qꝛ dicit q̄si locatio. vt. s̄. locati. §. adeo. ⁊ qd̄ ibi nota. Et ꝓdi
cta ꝓcedūt, nisi in his q̄ in obligatiōe gn̄ali nō veniēt. vt. l. obligatiōe.
ff. de pign. qꝛ illa vt sunt vestes quotidiane, ⁊ alia sine qbꝰ homo viue
re nō posset: saltem honeste nō veniunt in dicta tacita obligatione. vt
2 no. gl. ⁊ do. ī. d. l. obligatiōe. ¶†Ex q̄ posset attētari, ꝙ libri sine qbꝰ
scholaris sine dedecore ⁊ maxio dāno, viuere nō pōt forte nō veniūt in
3 dicta tacita obliga. ¶†Quero an ī hac tacita obliga tiōe, veniāt res
aliene: dic ꝙ si bona fide possesse sunt ꝑ inquilinū: al's secꝰ. arg. l. si ab
eodē. ff. de pig. ¶Quero qd si dn̄s sciuit inferri, ⁊ tacuit: dic ꝙ sibi nō
nocet silētiū: lʒ gl. dicat cōtrariū: q̄ nō allegat in. d. l. certi iuris, quia ad
hoc vt sibi ꝓiudicet inductio facta ꝑ inquilinū, opꝰ est ꝙ fiat cū cōsen-
su dñi rei inuecte: nisi insit dolus admissus in. l. si sine. ⁊ ibi Sali. C. ad
velle. vel nisi sit aliqs actus, ꝯsensum demonstrans: vt. l. fideiussor. §. si
pater. ff. de pig. de qua ꝑ Cy. Bal. ⁊ Sal. ī. d. l. certi iuris. Un̄ intelligas
4 illā gl. in. d. l. certi iuris. ī casu dicti. §. si pater. ¶†Quid ī minore, q in-
tulit res suas in domū cōductā: ⁊ gl. in. l. item qꝛ. in ꝓn. ff. de pac. tenet
ꝙ nō sint tacite obligate: ſʒ cōtrariū in simili veʒ in dote, tenet gl. ꝺm
vltimū ītellectū ī. l. fi. C. de legi. tuto. sed Dyn̄. hic ⁊ Bar. in. d. l. itē qꝛ.
tenet gl. ibi. Sed Guil. de cug. in. d. l. item qꝛ. cōcor. opi. Aut obligatio
contrahit a lege, sine alio facto minori extrinsecus: ⁊ tūc tacite cōtra-
hitur obligatio a lege: ⁊ ita saluetur gloss. in. d. l. Aut factū extrinsecꝰ
requiritur, vt qꝛ minor vltra cōtractū cōductionis, inducat bona sua
in domum: ⁊ tunc non contrahit obligatio tacite. arg. l. j. §. fin. cum. l.
seq. ff. de reb. eorum. et ita intelligatur gl. in. d. l. item quia. ⁊ istud sequi
tur Cy. in. d. l. certi iuris. ibi Sali. in ꝟsi. q̄ro tertio ab extra, qd si mi-
nor ⁊c. sed Bar. in. d. l. item quia. quo ad pensionē tʒ gl. ibi: vt dixi: sed
quo ad dotem dicit qd̄ opinio Guil. ⁊ Cy. est ꝯ auf. dos data. C. de do.
ante nup. coniuncta. l. titia. cū ibi notatis. ff. de iur. do. ⁊ hoc disputat
Bar. late in. l. si ꝯstāte. in ꝓnci. ff. sol. mat. in ver. quinto quero pone ꝙ
minor accepit. ⁊c. Sed in dote Bal. ī. d. l. certi iuris. tenet cōtra Bar.
ſʒ ꝺm Nico. de mat. ⁊ idem etiam tenet Bal. ⁊ Ang. in. d. l. si cōstante. ſʒ
Rapha. ⁊ Imo. in. d. l. si constante. sequuntur opinionem Bar. quam
etiam sequitur Sali. in. d. l. certi iuris. Et qꝛ est materia penitus ex-
tranea in dote, dicatis: vt habetur in dictis iuribus. Tene tamē opi-
nioneʒ Bar. ¶Quid si locator prouidet sibi de hypotheca speciali, ⁊
expressa in certa re conductoris: an etiam incerta sit tacite obligata: ⁊
Dy. hic dicit ꝙ nō ꝑ. l. fi. C. de pact. conuen. quod sequitur Cy. ⁊ Sali.
in. d. l. certi iuris. sed Bal. ibi circa fineʒ. dicit qd̄ vbi prouisio legis, est
facta in defectum prouisionis hominis: tūc silet lex: vbi loquit homo.
ita loquit. d. l. fi. ⁊ quādo vtraqʒ ꝓuisio ⁊ eadē obligatio, orit ex eodem
fonte: sed vbi ex diuerso fonte ⁊ noua radice, ꝓcedat lex vt est in casu
nostro propter factum inducentis res in domum: ꝙ excedit termi-
nos pacti conuenti. tūc dicit vtrumqʒ remediū locū habere: qꝛ illa ad-
iectio facti extrinsecus hominis, debet aliquid operari. vt. l. si quādo.
in prin. C. de inof. test. ⁊ istud credo verꝰ. Quod singulariter tene men
ti, pro intellectu dicte. l. fi. pro quo tu allega Cy. ⁊ do. ī. d. l. ij. C. de iure
emphy. qꝛ ꝓuisio legalis, nūq̄ cessat: qn̄ prouisio hoīs nō est eque ple-
na. imo ꝓuisio legalis pōt aliqd addere. pro quo etiā vide Dy. ⁊ Bar.
in. l. j. §. vn̄ queritur. ff. de publi. ⁊ ad istā questionē facit, ꝺm Ioā. fab. l.
q potior. §. si colonus. ff. q potio. in pig. hab. lʒ illi legi faciliter posset
respōderi: qꝛ ibi cauit expsse, ꝙ ipsa inuecta sint obligata: ⁊ sic videtur
sub cōditione si ⁊ inquātū inuehat, ⁊ nō priꝰ, ⁊ iō interim possunt alte
ri obligari. ⁊ iste secūdus erit potior vt ibi in gl. pignoris. in fi. ¶Que
ro si pensio nō soluitur, an locator ꝓpria authoritate possit includere
inuecta ⁊ illata: Dic ꝙ sic vt est casus ⁊ ibi Bart. in. l. est differētia. ff.
5 in q. cau. pig. taci. ꝯtra. ¶†Quero an īuecta ⁊ illata, possint retineri
nō tm̄ ꝓ pēsione ⁊ deterioratione domus, vt. l. ij. ff. e. tit. ⁊ hic in gl. sed
an etiā possunt detineri ꝓ alio debito etiā chyrographario: ⁊ dic ꝙ sic
postq̄ est obligatio pignoris licet taciti. vt in ista gl. ⁊ postq̄ propria
authoritate datur retentio: vt. d. l. ex differentia. arg. l. a. ⁊ qd̄ ibi not. ꝑ
gl. ⁊ doc. C. etiam ob chyrographa. pecu. ⁊ no. doct. in. l. j. q. ij. C. in qui.
6 cau. pig. taci. cōtra. ¶†Quero an locator videatur possidere inuecta
⁊ illata: ⁊ gl. videt ꝙ sic in. l. solutum. §. solutā. in gl. magna. ff. de pign.
act. ⁊ hoc sequitur Pe. ⁊ refert Cyn. in. d. l. certi iuris. in. ij. q. qꝛ eoipso
quod inferuntur in domum siue in fundum saltem rusticum: quia lo-
cator non habet rastra ⁊ ligones, ⁊ alia obligata nisi videat, ⁊ sciat in-
duci. ⁊ dixit gl. s̄. ergo videtur acquirere possessionem arg. l. j. §. j. ff. de
acqui. pos. sed Barto. in. d. §. solutam. tenet ꝙ nec vere nec ficte, dictus
locator possideat: adeo quod ex ipsa possessione habeat aliquod in-
terdictum retinende vel recuperande possessionis: quia non inducun
tur per conductorem eo animo, vt velit se priuare possessione: igitur
⁊c. vt. l. iij. §. ex contrario. et. l. si qs vi. §. differentia. ff. de acquiren. pos-
sessio. sed fingitur locator possidere: vt dicit glossa in dicto. §. solutam,
quia potest conueniri pignoratitia si non patiatur inquilinū extrahe
re de domo, res suas soluta pēsione. Uel dicit Bar. quod gl. non dicit
quod fingat possidere. sed quod fingitur ei tradita: potest enim tradi
animo nō trāsferēdi dominiū vel possessionem, s[illegible]t sit in cōmodata-
rio ⁊ similibꝰ ⁊ hoc sufficit ad hoc vt possit ꝯueniri pignoratitia. vel di-
cas ꝙ

eas quod ante inclusionē factā p locatorē, clā est qd nō possidet post inclusionem nō possidet vere, nisi res viderit & eas tetigerit.l.iij.§.ner ua.de acqui.pos.&.d.l.j.§.pe.&.d.l.iij.in princi.& ibi gl.&.l.quāuis.e.tit. Et hanc partem est etiā secutus Sali.in.d.l.certi iuris.in versi.quero septimo an dicatur locator &c.q2 pro rebus coloni illatis, cōpetit diē ctum saluianum interdictū: p reb⁹ aūt inquilini cōpetit vtile:vt.l.j.& ibi no.ff.de salua.interdic.&.j.dicā qd est adipiscēde possessiōis:vt.j. de interdi.§.interdictū.ergo locator nō possidet, si agit iterdicto adi piscende. ¶ Quero inquilinus intulit in domū instrumētum cuiusdā sui creditoris.an sit tacite obligatū: Videt quod sic.arg.l.seruū filij.§. eū qui.& quod plene notat.ff.de leg.j.facit.l.j.C.de dona.&.l.nomen. C.que res pig.ob.possunt.& quod ibi no. In cōtrariū facit.l.caius.in prin.& quod ibi Bar.ff.de leg.ij.vbi i gnāli dispositiōe, nō venit nomē debitoris.& hoc tz Pe.& Cy.in.d.l.certi iuris.in.v.q.& sequitur Sali. ibi, & allegat q2 ad hoc vt sint tacite obligata, requirit qd ibi sint ppe tuo māsura: vt hic dicit glo.sed instrumētum dicitur inesse ibi ad tem pus, donec soluat debitū: vt optime probat in.l.si fundū.ff.de leg.iij.

7 ¶ † In gl.in ver.quis.ibi: siue sit partiarius, nota singulariter istam gl.quod omnia inuecta & illata in fundū rusticū per colonū q collit ad partem fructuū, sunt tacite obligata dño: p obseruatiōe cōuentor. sz cōtrariū tenet Rofr.q2 certū est q colon⁹ partiarius, dicitur socius: vt est textus in.l.cum duobus.§.si in coeunda.ff.pro socio.facit.l.j.cū materia.C.p socio.& ibi doc.& Paul.de castro in.l.idemq̃.§.si.ff.pro soci.& est tex.& ibi Bar.in.l.si merces.§.vis maior.ff.loca.sz inter so cios, non est tacita hypotheca.q2 nō reperitur iure cautū igit &c.Sed Cy.& cōmuniter doc.& Sali.in.d.l.certi iuris.in versi.quero sexto hec lex &c.& Bal.in.d.l.certi iuris.in ver.iij.q̃ro an res coloni partiarij &c. tenent istā glos.q2 est eadem ratio in eo qui colit p certa pte fructuū, q̃ est in eo qui colit p numis: igit est idē ius.vt.l.a titio.ff.de ver.obl. ¶ Nō obstat qd sint socij: q2 nō sunt pprie socij.p quo tu alleg.test. in.d.§.vis maior.ibi quasi societatis iuris.& sic ibi est dictio quasi.q̃ est nota impropietatis &c.& etiā cū talis locatio trāseat ad heredē co loni: vt.l.viā.C.loca.que nō transiret si esset proprie societas: vt.s.pro socio.§.soluitur.ac etiā cū ex tali locatione, nō pro socio: sed prescrip. verbis agatur.argumē.l.j.§.si quis seruum.ff.depositi. ¶ Non obstat §.si in coeunda: cū si.q2 verū est, qd est quedā societas vt ibi: sz nō pura q2 est relata & intrusa, sub cōtractu locatiōis: & ideo naturā locationis sapit.pro quo tu allega.l.si olei.& ibi Bar.C.loca.Fortius dico, q ēt fructus quo ad partem tāgentem colonū partiariū: imo & oēs fructus cuiuscūq gnis coloni qui nascūtur in fundo locato, sunt tacite obligati pro pensione & deterioratione fundi: vt est casus notabilis in.l.in pre

8 diis.ff.qui.mo.pig.tacite ɔhatur.q no. ¶ † In glo.in verbo quasi ser uiana.ibi: fuisse dnim tpe obligatiōis. ¶ In hoc ergo articulo, qd de beat probare agēs hypothecaria, glosse sunt varie multū. Tu ɔclude ex dictis gl.Cy.Ang.Sali.& Floria.in.l.cū res.C.si ali.res pign.data sit.& Io.in.l.ante oīa.ff.de pba.& Bar.in.l.rem alienā.ff.de pig.acti. & conclude quatuor casus.aut agitur cōtra debitorem pignorātē, aut contra eius heredem & sic successorē vniuersalē: aut cōtra habentē cau sam a debitore.& sic successorem singularem: aut cōtra penitus extra neū possessorem, qui nullam causaz habet a debitore vel eius herede. Primo casu qñ agit contra debitorē hypothecaria.tūc sufficit pba re possessionem solā, ipsius debitoris tēpore obligationis vel postea secundū distinctionē.l.& que nōdum.§.quod dicit.ff.de pig.iste est ca sus in.l.si inter.§.j.ff.de pigno. Ratio est, q2 ipse debitor nō pōt refri care questionē dñij: sicut nec econtra, creditor debitori: vt.l.si de pign. §.si predo.&.§.si creditor.ff.de pign.actio. Sit tamē tu aduocate cau tus, quod ponas & deducas ipm debitorē fuisse dñz: vl habuisse dictā rē in bonis.quod postea pbabitur cōtra eā: eo ipo quod pbat possessio nem debitoris: q2 p̃sumitur dñs, cum vt dixi nō possit refricare que stionē dñij: & alias nisi hoc in libello deduceres: qd fuisset in bonis de bitoris: succūberes tanq nō deduceres plene ius tuū.ita eleganter di cit Bar.in.l.rem alienam.ff.de pig.actio.in versi.quero circa istā par tem dixi &c.quod ppetuo tene menti vt discas practicare.& hoc etiā se quitur Sali.in.d.l.certi iuris.Et etiā aduertas isto casu, qd si semel fuit traditum pignus & eius possessio creditori: & creditor a possessio ne cadat, & redeat ad debitorē: posset tūc creditor agēdo hypotheca ria iurare in litē, cōtra debitorē nō restituentē pignus: vt no.elegan ter Bar.in.d.l.si inter.§.si res.Et predicta procedūt in speciali hypo theca, quod debitor nō potest refricare questionē dominij: ne etiā cō uincatur de mendacio.vt.d.l.rem alienā.§.j.Sed in gnāli hypotheca qua obligauit oīa bona sua (vt quotidie fit) pōt debitor cōuētus hy pothecaria excipere: qd res pro qua agitur nō est sua sed titij & titiū in iudicio nominet: & maxime si asserat se fruct⁹ recolligere noie titij & hoc probet.Facit.l.titia.ff.de sol.cum.l.secūda.C.vbi in rem actio: & quod ibi notat.Et est ratio: quia tunc nō cōiicitur de mēdatio, nec contra eū potest replicari de dolo.& sic nō habet locū.d.l.si inter.§.si res.ita notanter dicit Sal.in.d.l.res que.C.in qui.cau.pig.ta.cōtra. quod not. ¶ Scdo vero casu principali, quando agit ɔ eius heredē. tunc aut heres vtitur adminiculo solius testatoris: & tūc idē quod in defuncto.vt.l.in his.§.nō debet.ff.de re iudi.Aut vtitur iure proprio

vel speciali titulo.& tunc aut testator fuit mētitus in dño.& tūc etiā idem.vt est casus in.d.l.rem alienā.§.j.Sed si nō fuisset mentitus in do minio, tunc heres posset allegare ius suum etiā singulare.vt.d.l.rem alienā.scdo rñso.&.l.an vitiū.§.ex facto.ff.de diuer.& tēpo.prescript. ¶ Tertio casu principali, qñ agitur hypothecaria cōtra singularem successorem, qui habet causam a debitore vel eius herede.& tūc aut di ctus successor pretendit causaz onerosam, & nō sufficit probatio soli⁹ possessionis debitoris tpe obligationis cōtracte.aut pretēdit causaz lucratiuā.& tunc sufficit probatio solius possessionis debitoris.& ita tenet Cy.in.d.l.res que.Et hoc est verū quando actor fuit in dolo.nā dolus actoris, eius successori etiā singulari nocet: habenti tamē cām lucratiuā.vt.l.apud celsum.§.de auhori.de do.excep.sec⁹ si nō fuisset in dolo.nam tūc titulus etiā lucratiuus, excludit pbatiōnē nude pos sessionis debitoris propter publicianam quā hz ad rē petendam ipse successor.vt.l.j.cū quinq̃ sequē.ff.de publi.vnde habet exceptionem dolo facis &c.sed opus esset tūc quod pbaret debitorē tpe obligatio nis nō dico fuisse dñm, sed dictam rem fuisse in bonis debitoris.qd qd importet.vide tex.& gl.in.l.rē in bonis.ff.de acqui.re.domi.Et hoc qñ est ex speciali obligatione.Si aūt esset ex obligatione futurorum bonorum, sufficit quod pbet rem illā fuisse in bonis debitoris, etiam post obligationem ɔctam: iste est casus magistralis in materia.in.d.l. & q̃ nondū.§.quod dicitur.ff.de pigno.Et predicta procedūt, in priua to. In fisco autem nō requiritur quod se astringat & probet, q res hy pothecata esset in bonis debitoris tempore obligationis cōtracte, sz sufficit qd pbet q semel fuit in bonis debitoris: & obtinebit in hypo thecaria nisi aduersarius ɔtrariū pbauerit.vt est casus fz vnū intel lectum in.l.j.C.de iure fis.lib.x.Et ista sunt quasi de mēte omniū doc. in.d.l.cū res.Sed Bar.in.d.l.rē alienā.in versi.si vero agit hypotheca ria cōtra Titiū &c.dicit quod.§.de authoris.loquit in agēte.secus in possidente titulo singulari lucratiuo vel non: q2 creditor semper ha bet necesse probare dominiū directū vel vtile, vel tale ius qd debitor a quolibet possessore posset auocare.vt.l.si ab eo.ff.de pig.Sed Sali. in.d.l.cum res.in versi.quero tunc secundo quid si agatur &c.cōsentit Bar.in reprobatione distinctionis Cy.sed non in determinatione, q2 imo dicit sufficere probari solum quod debitor rem hypothecatā bo na fide possederit vt suam: licet de titulo eius nō probetur. Ratio q2 ex quo creditor probat titulum possessionis quē habet a debitore, si ue probet per testes siue per instrumētū, siue p eius cōfessionē liquet iudici quod ipse possessor rem illam recepit a debitore meo, tanq pro priam debitoris. Unde sicut debitor qui mihi obligauit vt propriaz, cōuētus a me nō posset excipere q nō est sua: obstante replicatiōe p prij doli vel mēdacij.sic nec etiam ille q ab illo recepit vt a domino vel quasi, nō obstante replicatione proprij doli qui nunc negat rem fuisse illius a quo recepit vt illius propriam & maxime ex quo aliud non ap paret. Et p hoc apparet, q nō ob.l.an vitiū.quā Barto.allegat.q2 hic nō apparet de vitio authoris, q2 vitiose nō possedit q bona fide cogi tatione dñi possedit.l.apud antiquos.C.de fur. ¶ Et rō sit, ne alias detur materia debitorib⁹, fraudandi suos creditores per alienationē rei hypothecate. Secundo q2 daretur occasio mētiendi. Tertio quia daretur necessitas creditoribus, inuestigandi de titulis illi⁹ qui vult mutuum recipere quod lege non cauetur. Quarto q2 sufficit pbari pre sumptiue, id quod est causa intētionis actoris.in.l.siue possidetis.C. de proba.&.l.ij.cum ibi no.C.ne vxor pro marito.& hoc pbato qd pos sessor habuit causam a debitore possidente olim tpe obligationis rez p sua, & bonafide, quod satis est. Sz lz ista opi.sit multū colorata, & p eā posset adduci.l.siue aūt.§.si duob⁹.ff.de publicia.quia quoties duo habent causam ab eodem, potior est q primo causam habuit.sz primo habuit creditor, quā p̄sens.igitur &c. Tu tñ teneas opi.Bar.q̃ in pra ctica obseruat, nisi appareat de fraude facta in damnū creditoris.vt no.Bal.in rub.C.que in frau.cre.& dixi.s.proxi.§.qñ primus creditor habet tantummodo ius in re, videlicet hypothecariaz que nō tribuit titulū fm oēs.s.ad acquirendum dñiū vel vsucapiendi conditionem sed tantūmodo in ea potest cōsequi creditor possessionē.vt.l.si cū ve ditor.in prin.ff.de euic.& emens bona fide, habet titulum & actualem possessionem de presenti ergo pinguiora iura habens, debet obtinere vt diximus in simili de petitiōe hereditatis: que nō datur cōtra titulo possidentem per rationem allegatā per doct.&.l.j.&.ij.C.de peti.here. & pro hoc etiam faciunt no.in.d.§.si duobus.&.l.quoties.C.de rei ven. Non ob.q p̄sens possessor, nō possit dicere rem nō fuisse debitoris: q2 non negat: nec etiā hoc affirmat, sz dicit se habere causam a dicto debi tore vt no.Bar.in simili in publiciana.l.pomp.§.si iussus.ff.de acqui. pos.& dixi.s.e.§.sz iste.cogita.Quarto casu principali, quando agitur hypothecaria contra omnimodo extraneum: qui non habet causam a debitore vel eius herede.& tunc aduerte: quia vt dixi cū hypothecaria nō cōferat titulum.& ideo agens hypothecaria, debet fundari in titu lo debitoris prout ergo debitor esset tuendus cōtra presentem posses sorem & obtineret.ita etiā eius creditor.vt est tex.magistralis.in.d.l.si ab eo. ¶ Ex quo sequitur, q vbi debitorē oportet pbare dñium.ibi: & hoc creditori est necessariū.& vbi debitori sufficeret probare dñium: & hoc etiā creditori sufficeret: & vbi per aliud illud ius debitor obtine

ret:ita ⁊ ius creditor.vt.d.l.si ab eo.qđ declaro.vt habet.in.l.pe.⁊ fin.
de publi.⁊ in.§.iz iite.⁊ ibi dixi.s.eod.⁊ hoc qñ creditor ageret ad rez
hypothecariā.sed si ageret ad possessionem tm̄ possessorio iudicio:et
tunc si debitor posset auocare possessionē aliquo de modis notatis.
in.l.⁊ iō.§.j.ff.de cōdi.fur.poterit ⁊ creditor,quasi id ius ⁊ actio posses
soria sit sibi spāliter hypothecata.⁊ si nō specialiter,saltez venit in ge
nerali obligatione bonoꝝ:aľs sec⁹:qꝛ si nō posset debitor possessionē
auocare,nec creditor.ar.l.traditio.de acq.re.domi.ſm Cy.⁊ Sali.in
d.l.cū res.Et aduertas ſm Bar.in.d.l.rē alienā.in versi.itē oppo.con
tra predicta,qđ tñ isto casu nō intentat hypothecaria.sed intentabit
vtile interdictum p creditorē:qꝛ directū cōpetit debitori.vt.l.nomen.
C.que res pig.obli.pos.qđ no.Sis ergo cautus,qñ potest intētare ali
quod possessoriū quod ꝯpetebat debitori:ip̄z,⁊ nō hypothecariā intē
tes ꝓpter faciliorē exitū probādi.de quo.j.dicā que omnia tene mēti
ꝑpetuo.¶ Unū addas,ꝙ in hypothecaria necesse est qđ fiat excussio
cōtra debitorē.vt aut.hoc si debitor.⁊ ibi doc.C.de pig.⁊ dixi.s.ꝓxi.§.
Et ꝙ ꝓbetur,qđ debitor fuit in mora soluendi.vt.l.debitor.⁊ qđ ibi
no.eo.titu.hec dixit Bar.in.d.l.rēm alienam.⁊ Salice.in.d.l.cum res.
¶ Scđo addas pro regula,quod hypothecaria auocat tantūmodo
nudā possessionē.vt est casus singu.in.l.si cū venditor.in pñ.ff.de euic.
9 † Aduertas tamen,ꝙ cautus aduocat⁹ nunꝙ intētat hypothecariā:
sed vtile saluianū interdictū.quod cōpetit cuilibet creditori.directū
aūt pro rebus coloni inuectis ⁊ illatis,vtile pro reb⁹ inquilini locato
ri.⁊ etiā cuilibet alteri creditori.vt videt esse casus in.l.j.C.de saluia.
interdi.in eo quod dicit ibi,de quasi seruiana q̄ cōpetit cuilibet credi-
tori:vt hic.⁊ hoc expresse firmat ibi glos.⁊ cōpetit nō tantū cōtra debi
torē ⁊ eius heredez:vt.l.j.C.de saluia.inter.⁊ ibi Bal.sed etiā cōpetit
cōtra quēlibet extraneū possessorē.vt est tex.in.l.j.§.j.ibi aduersus ex-
traneos ⁊c.ff.de saluia.inter.⁊ hoc etiā firmat Bar.ibi.⁊ Salic.⁊ Flo.
in.d.l.j.e.tit.lz Cy.⁊ Pe.teneant cōtrarium,⁊ male.in.d.l.certi iuris.
nam vt dicit glos.mirabilis in.d.l.j.C.de salui.inter.illud interdictum
differt ab hypothecaria,in natura ⁊ mō ꝓbādi in naturā.qꝛ tale inter
dictū est possessoriū.sz hypothecaria licet auocet nudā possessionem
vt dixi,tñ est iudicium petitorium.nā sicut rei vendicatio,que est iudi
cium petitoriū auocat possessionem tm̄ ⁊ aliqñ nudā detentionē ra-
tione dñij.vt.l.officiū.ff.de rei vē.ita hypothecaria auocat possessio-
nē ratione hypothece,de qua hypotheca debet cōstare sicut in rei vē-
dicatione debet ꝯstare de dñio agētis alias agens hypothecaria,nū
ꝙ obtineret.ergo est iudicium petitoriū.ex quo īfert vnū notabile,ꝙ
a sententia lata sup hypothecaria potest appellari:qꝛ non est momē-
tanee possessiōis,sed sapit naturā petitorij vt dixi.ita singulariter di-
xit Bar.in l.j.C.de saluia.interdic.⁊ ibi Sali.⁊ Flo.etiā Bart.in.d.l.
j.ff.eo.sed interdictū saluianū,est mere possessoriū cū in eo nō hz ne-
cesse dicere rē esse obligatā.⁊ docere de obligatiōe.sed esse possessam
ab eo qui obligauit.In modo x̄o ꝓbādi differūt,etiā qꝛ in hypothe-
caria oportet qđ probet illā rem sibi fuisse hypothecatā:⁊ fuisse in bo
nis debitoris tpe obligationis:qđ tñ intellige.vt.s.dixi.⁊ in isto in-
terdicto,nō hz necesse docere vel ꝓbare rem esse obligatā vel fuisse in
bonis debitoris:sed sufficit qđ tātūmodo ꝓbet illā rē esse possessam
ab eo qui eam obligauit:qđ perpetuo tene menti:qꝛ est maxime vtili
tatis in practica.Addas ſm Ang.in.d.l.cū res.in fi.qđ predicta ꝓce-
dunt in hypotheca cōuentionali:sed ea que contrahitur ex testamēto
propter legata:⁊ sic hypotheca legalis cōstituit:etiā in his q̄ ipsius te
statoris tēpore testamēti vel mortis non erant.tñ ad heredē postea
peruenerunt,ex hereditate dicti testātis.⁊ est casus notabilis in.l.j.in
fi.C.cōmuni.de leg.¶ Scđo addas,qđ si est q̄stio inter emptorē ⁊ cre
ditorē de prioritate:qꝛ creditor dicit priorē hypothecam,ēptor vero
dicit prius se emisse.dic qđ creditor siue agat siue cōueniat,semp dz ꝓ
bare antiquiorē hypothecā per casum.l.de rebus.C.de donatio.ante
nup.ita dicit ibi Jaco.de are.⁊ Cy.quia quocūqz tempore emerit em
ptor,dñs est sine distinctione tēporis:sed creditor nō habet ius in re
nisi probet pignoratitiā ante vēditionē ⁊ traditionē factā.⁊ sic se fun
dat ex tēpore.⁊ ideo sibi incūbit onus probādi.vt elegāter no.Bar.in
l.nō solū.§.sed vt probari.ff.de no.ope.nunt.⁊ habet in.l.in matrē.C.
de ꝓba.⁊ idē voluit ibi Bar.⁊ Sali.quod etiā est secutus Bar.in.l.j.
C.de iure fis.⁊ in.l.si is qui.ff.de iure fisc.de quo vide per Flo.in.l.ante
omnia.ff.de ꝓba.⁊ in.d.l.cū res.⁊ predicta sunt vera,nisi pretendētes
hypothecā,essent persone priuilegiate:qꝛ tūc emptori incūberet on⁹
ꝓbādi prioritatē:vt est casus ſm vnā lec.in.d.l.j.C.de iure fis.ſz Bar.
ibi ⁊ Ang.in.d.l.matrē.i fi.¶ Quero quid si duobus priuatis obligo
bona mea presentia ⁊ futura,diuersis tēporib⁹:an prior creditor erit
potior in postea quesitis,an simul cōcurrant?Aduertas tamē,qđ nō
est opus exprimere qđ sint obligata presentia ⁊ futura:sz sufficit dice
re obligo mea bona,quia tūc etiam veniūt in obligatiōe in futurū q̄si
ta vt est casus in.l.fi.C.que res pig.ob.pos.⁊ in questione predicta gl.
in.d.l.si is qui.in fi.videt tenere qđ simul cōcurrāt.Sed Jac.de are.et
Cy.in.d.l.de rebus.⁊ in.l.hac edictali.§.omnib⁹.C.de sec.nup.per illū
tex.dicūt qđ imo creditor prior,est potior etiā in postea q̄sitis.⁊ hoc
tenet Old.⁊ Bar.i.d.l.si is qui.pro quo allegat casum in.l.fi.in prin.
ff.q po.in pig.habe.Ubi qñ duo sunt creditores paris ꝑuilegij.prio-
referf omnib⁹,in bonis etiā postea acquisitis:nisi secūdus creditor
sit priuilegiatus ⁊ nō primus.vt.d.l.si is qui.sed qñ cōcurrit priuatus
⁊ fiscus in postea acquisitis,ante tñ obligationē fisci prefert priuat⁹:
vt est casus in.l.si pignus.ff.qui potio.in pig.habean.ita dicit Barto.
10 in.d.l.si is q.qđ no.¶ † In gl.de qua re ibi corporalis vel incorpora-
lis.an aūt iura possint obligari?dic aut sunt iura que cōsistūt in pso-
nis vt iurisdictio,quā dñs habet in vasallū vel iuspatronat⁹ in liber-
tū ⁊ ista nō possunt obligari sine iusta cā.vt.l.j.cum ibi no.C.de ope.li
ber.⁊ pro hoc adduco optimū tex.cū gl.in.l.inuit⁹.in prin.ff.de fidei-
cōmis.libe.vbi dñs non pōt ius vasalli alienare,inuito vasallo.qđ no.
ꝯ vendētes terras sine volūtate hoīm,ꝙ q̄dā sunt iura ī re ⁊ nō in ho-
mine vt ius patronatus ecclesie.Jus percipiēdi pedagiū,⁊ similia.et
tūc si sunt talis ex quib⁹ nō percipit cōmodū pecuniariū,non possunt
alienari vt extra de re iudic.c.cū Bertold⁹.alias possunt obligari.vt
l.grege.§.⁊ in superficiarijs.ff.de pigno.⁊ in.l.si is q.§.fi.⁊ ibi hoc vult
Bar.ff.de pig.¶ In ea.gl.in fi.dic qđ attenta rōne gl.si esset seruitus
etiā vrbana,que nō eēt deformatio ciuitatis posset obligari.vt posset
obligo tibi seruitutē alti⁹ nō tollēdi,donec pecunia nō soluatur.nam
tunc valeret.ita dixit Bar.in.d.l.is q.§.fi.¶ In gl.appellatione.in fi-
ne.querit Cyn.in.d.l.cū res.pone quod obligaui tibi oīa bona mea.⁊
tunc certā rem possidebā sine aliquo dñio vel quasi,ista res ꝑuenit ad
Titiū sine facto meo ⁊ sine vitio suo,vel vitio rei,tu agis cōtra titiuz
hypothecaria querit an possis?⁊ Cy.dicit quosdā dicere ꝙ sic.qꝛ mi-
hi incipit deberi cōdictiōe.l.si coloni.C.de agri.⁊ cēsi.lib.xj.ad recupe-
randū possessionē illius rei,vel aliud remediū iuxta gl.⁊ doc.in.l.in ci-
uilē.⁊.l.manifestissimi.§.pe.C.de fur.⁊ gl.in.l.⁊ iō.ff.de condi.furti.et
no.plene Bar.⁊ doc.in.l.rē que nobis.ff.de acqui.pos.vbi si ego obli-
go oīa mea bona,dicor obligare etiā iura ⁊ actiōes.arg.in.l.fi.C.q̄ res
pign.obl.pos.⁊.l.rē in bonis.ff.de acqui.re.domi.⁊.l.bonorū.§.in bo-
nis.ff.de ver.sig.ergo videor obligasse dictā actionē,que mihi compe-
tebat pro recuperāda dicta re.Sed Cy.tenet cōtrariū,ex eo qꝛ credi-
tor de sola possessione debitoris ⁊ nō de quasi dñio ipsi⁹,x̄ōtendit sed
ipsa possessio fuit stati extincta cū debitor statiz desijt possidere,alia
enim fuit possessio mei debitoris,⁊ alia est noui possessoris ꝑ quo tu
allega doctrinā Bar.in.l.si qs vi.§.differētia.de acquirenda possessio
ne.ideo presens possessor vincere debet,cū ius recuperādi ipsam non
habeat.Ad.l.si coloni.respōde quod ibi res transiuit ad aliū cum vi-
tio fuge,vt ibi etiā no.Bar.Cōcludit ergo Cy.qđ si debitori actio cō-
peteret,illa est obligata creditori vt est videre si rē alteri debitor accō
modasset.vt.l.nomē.C.q̄ res pign.obli.possunt ⁊ hoc sequitur Bart.
11 in.d.l.rē alienā.† Et ex his infert Jac.de are.Jaco.but.Cy.⁊ Barto.
in.d.l.nomē qđ qñ obligatur nomen debitoris,nō est necessaria excus
sio fienda contra principalē debitorem:quia talis obligatio primeua
debitoris,semp fuit penes suū creditorē debitorēqz meū.ergo sicut ꝑ
rebus que sunt penes debitorem meum,non est necessaria excussio.vt
aut.hoc ita.C.de duobus reis:ergo nec isto casu.Sed Sali.in.d.l.no-
men.cōtrariū tenet ⁊ allegat Bal.in.l.j.C.qñ fis.vł pri.per tex.in aut.
de fideiusso.§.sed neqz.vbi videt poni ordo,vt principalis pmo semp
excutiatur in rebus.Scđo in iuribus siue nominibus debitorū.⁊ de-
mū ad pignorū possessores.⁊ ꝑ hoc facit quod nota.ibi in gl.magna.
pro hoc etiā facit dictus.§.sed neqz.in x̄.idē est dicere.¶ Non obstat
qđ creditor habeat vtilē actionē suo nomine.vt.d.l.nomē.qꝛ illud est
ad securitatē sui crediti.¶ Nō obstat qđ actio semper fuit penes debi
torem,qꝛ de hoc nō est curādū.sed attēdi debet penes quē sit res quaz
cōsequi volum⁹:vt ptz in propria hypothecaria,quā intētare nō pos-
sumus non facta excussione,cōtra extraneos possessores.ergo fortius
nec aliam nobis competētem propter hypothecam,⁊ istam credo de
iure veriorem:sed a prima nō recedas:quia est communis.⁊ ista fa-
ciunt ad aliā questionē,quam formauit Bar.in.d.l.manifestissimi.§.
penul.quādo quis habet solā possessionem,⁊ cadat ab ea peruenit ad
alium sine vitio quod nullū remediū sibi cōpetat ad aduocandā eā.qꝛ
nō habet in ea plus iuris,quā presens possessor.ergo ius p̄sentis pos-
sessoris est poti⁹.¶ Nō obstat dicta.l.si coloni.quia loquitur in colo-
nis cēsitis,qui censentur pars terre.⁊ etiā quia ibi ꝑuenit cū vitio vt
dixi tunc quando cum vitio posset aduocari:vt ibi.⁊ hoc tenet Ange.
in.l.si naūt.§.j.ff.de publi.In tātū quod dicit qđ posset illo casu agi ex
canone reintegrāda.iij.q.j.⁊ no.doc.in.c.sepe.de resti.spolia.quod ca-
non integrāda habet etiam locū in rebus prophanis laicorū ⁊ inter
laicos.vt singulariter dixit Bar.in.d.l.si coloni.in fi.allegat Jo.an.et
Imol.in.c.cum ad sedem.de resti.spoli.quod singulariter tene mēti.⁊
quod dixi.s.de excussione fiēda.vel nō:habet locū in hypotheca con-
uentionali,nō autez credo quod habeat locū in legali:quia in illa non
est necesse fieri excussionem.argumen.dicte.l.fi.C.communia de lega.
quod ratione ostendo.Nā aut agitur pro legato in specie vel in gene-
re:si in specie,nō est op⁹ fieri excussionem.quia ipsa res spectat ad le-
gatarium.facit quod not.Bald.in rubrica.C.de his que in fraudem
credito.et dixi.s.proximo.§.et tunc bona heredis non sunt obligata
pro legatis exequendis,etiam hodie si non fecerit inuentarium ⁊ per
consequens licet teneatur insolidum ad legata.vt in.§.si vero non fe-
cerint.in aut.de heredi.⁊ fal.tamen non reperitur iure cautum,quod
etiam isto

etiã isto casu, bona heredis sint pro legatis prestandis hypothecata: vt est casus menti tenendus in dicta.l.j.in fine.vnde nõ est opus fieri excussionem: dicẽdo alia bona testatoris sunt: quoniã licet essent alia bona testatoris, τ per cõsequens etiã illa alia bona obligata sunt, tamen in electione creditoris est, quãdo sunt plura bona obligata inseq viam quam vult per hypothecariam: vel agere cõtra vnũ possessorez quem vult insolidum vel pro parte.vt est casus valde notabilis in.l. creditores.ff.de distra.pign. quod est verum quando habet hypothecam generalem: sinautem haberet specialez in vna re, τ generalem in alijs, vt cum alio creditore nõ concurrat idem esset.vt dicta.l.creditores. sinautem concurreret cum alio creditore habente hypothecã generalem: tunc habens etiam specialem, debet insequi primo speciale; si sibi satisfieri potest, demũ ad alia bona cõuolare.vt est casus singularis τ ibi doct.in.l.ij.C.de pigno. que omnia not.quia lucrosa. Et ea addes his que dixi.§.proximo.§.in materia excussionis. ¶ In eadez glo.ibi maxime ibi hypothecaria est: dic hoc est verum proprie loquẽdo, sed quandoq; hypothecaria appellatur pignus τ econtra.vt.l.do minium.C.de pignoribus. ¶ In eadem glo.ibi de fideicõmis.heredi. peti.τc. Ista glo.vult quod ista actio de fideicõmis.heredita.pet.sit in rem, de quo dic vt dixi.§.eod.§.j. Sed cõtra glo.oppo. quod pignoris obligatio, nõ sit in rẽ: quia cõstituitur nudo cõsensu.vt.l.j.ff.de pign. act.vbi etiam videas plenã glo.vbi ponitur quid differt pignus petitorium, a cõuentionali.ergo nõ est realis: quia nõ requiritur rei traditio.vt.l.traditionibus.C.de pact.sed respõdet Petrus hic, quod imo est realis per tex.in.l.pignoris persecutio.cum ibi no.per glos.τ doct. C.de pignori.τ sic hypothecaria est in rem, sed pignoratitia que cõpetit debitori satisfacto de debito contra creditorem, dicitur esse psonalis.vt.l.fi.C.de distrac.pignorum. Ex his apparet in effectu, quid dif
12 fert titulus de pigno.actio.ab isto.§.τ a titulo de pign. † Ex quo not. mirabile, φ realis cõtractus causatur nudo cõsensu: sed hoc procedit
13 per coherentiam, quam habet cũ primo cõtractu. ¶ † Secundo extra gl.opp.φ seruiana nõ sit pretoria, quia lex seu ius ciuile facit quod inuecta τ illata, sint tacite obligata.ergo est de iure ciuili.vt.l.in ciuile. ff.de iustitia τ iure.Sed põt respõderi, quod nõ est inconueniens qõ etiam pretoria appelletur, quia pretor approbat.vt dicta.l.in ciuile. facit.l.j.ff.cõmo.vel dicas φ nõ est incõueniens vbi agitur ciuili actione, pretoriam dari.vt not.gl.in.l.ij.ff.de fideicõmis.heredita. ¶ In eadem glo.in fi.no.τ signa istam glo.que numerat actiones pretorias in rem. ¶ In glo.nihil interest in fine.dic vt nota.in dicta.l.cum notissimi.in princi.quia quatuor sunt tempora, decem anni inter psentes: viginti inter absentes.vt.l.j.C.si aduer.credi.xxx.quando sine tit.τ hoc quando a tertio possidetur.vt dicta.l.cum notissimi.sed quãdo a debitore vel eius herede, requiruntur, quadraginta anni vt est casus in.l.j. §.j.C.de anna.excep.ita dicit glo.in dicta.l.cum notissimi.τ extra sen tit hic. ¶ Quero nunquid hodie possit decẽ vel viginti annis pscribi in hypothecaria: τ videt φ nõ: quia author est malefidei: quia fecit se habere creditores.vt auf.malefidei.C.de prescrip.long.tempo.sed tamen doct.tenent contrarium: quia illa lex loquitur in acquisitione dominij: nos i hypothecaria, que est a dñio separata.vt.l.j.§.cũ prediũ. ff.de pig.ptere a hypothecaria est modici preiudicij.secus i dominio, qõ eradicat totum agentis ius.argumen.l.j.C.que res pigno. oblig. pos.de quo latius dixi in.§.sed iste.§.eod. ¶ Ultimo pro practica huius materie, videas primo modum libellandi cõtra conductorẽ: τ per consequens in tacita hypotheca.dicã ergo cõtra Titium, φ sibi locaui talem domum suam pro tanta annua mercede, vsq; ad tempus tale: τ qualiter in domũ dictaz.intulit tales τ tales res suas, quas dict⁹ Titius tenet τ possidet τ mihi locatori fuerũt τ sunt tacite obligata pro dicta pensione: quã dictus Titius nõ soluit.quare peto possessionem dictarum rerum mihi assignari tenendam: donec fuerit mihi de
14 dicta mercede satisfactũ. ¶ † Qualiter formetur libellus in hypothecaria expressa. Aduertas quia est duplex, nam aut agitur contra debitorem, vel eius heredem detinentẽ rem hypothecatam: aut cõtra extraneum. primo casu quãdo cõtra debitorem, dicas sic.dico cõtra Titium quod eidẽ mutuaui decẽ, pro quo mutuo hypothecauit mihi talem rem vel librum, qui per eum tẽpore obligationis tenebat τ possidebatur τ de presenti tenetur.τ ipsius possessionẽ mihi assignari denegat, quare peto dominium sine ius dicte possessionis mihi assignari per dictum Titiũ debitorem meũ: τ ad predicta peto eũ cõdemnari detinẽda, donec mihi de dicto mutuo satisfecerit. Secundo vero casu, quãdo contra extraneum sic, forma libellum. Dico contra Seiũ quod alts mutuaui Titio centum, pro qbus mihi obligauit talem domum vel omnia sua bona.τ per cõsequens etiam talem domum, quã Seius de presenti tenet: que tẽpore predicte mee obligatiõis erat in bonis dicti Titiũ debitoris mei: quare peto dictũ Seium vestra sententia cõdẽnari, ad assignandũ τ tradẽdum nudam possessionem dicte domus detinendam in causam pignoris pro quãtitate dictorũ centum, donec fuerit mihi satisfactum τc. procederet etiam libellus si diceret: τ primo creditor in cõclusione peteret declarari dictam domum sibi obligatam esse: τ dictũ Titium possessorem cõdemnari τ cogi ad restituẽdum possessionem τc. quia libellus optime procedit p dictã.l.

si cũ venditor.in prin. Põt etiã τ alio mõ cõcludi, vcz quare peto dictũ Titiũ cõdẽnari, vt possessio nẽ dicte dom⁹ restituat: vel data sibi optiõe totũ debitũ mihi soluat.hoc vr̃ pbari in.l.ij.§.si vn⁹ ex plurib⁹.cõiuncta.l.paul⁹.§.j.ff.qb⁹ modis pig.vel hypothe.sol.ista sunt de mẽte Bar.in.l.rẽ alienã. ff.de pig.actio.qõ vltimũ qualr pcedat, vide per Bar.in.l.si fund⁹.§.in vẽditi.ff.de pign.τ adde q̃
15 habent in.c.ex literis.ex de pig. † In saluiano vero interdicto, quo tuti⁹ vtendũ dixi: forma sic libellũ.dico φ mutuaui Titio centũ, τ qõ ad dictã quãtitatẽ restituendã se τ sua bona mihi obligauit: τ φ tpe dicti mutui, ipse Liti⁹ debitor tenebat τ possidibat talẽ domum, quam nũc detinet Sei⁹: q̃re peto dictũ Seiũ cõdẽnari ad possessionem dicte domus dimittendã: τ restituendã per meq; detinendã, donec fuerit mihi de dictis centum satisfactũ.ita singulariter vult Bar.τ doct. in.l.j.C.de salnia, interdi.τ idem Bar.in.l.j.e.tit. quod nunq̃ exeat mentem tuam.

SUMMARIUM.

1 Actio cui sunt vires ademptæ, non est in legibus inserenda.
2 Actio ex pacto nudo, non oritur de iure ciuili.
3 Debitum purum, in diem constitui potest.
4 Casus in quibus ex nudo pacto oritur actio.
5 Obligatio naturalis, an oriatur ex nudo pacto?
6 Lex, quando dicatur fauere pacto.
7 Libellus in actione de constituta pecunia, qualiter formatur?

a In personam. *Iste.§.vsq; ad.§.penales. tractat de trib⁹ actionib⁹ psonalib⁹ τ pretorijs.sed ego seriatim legã. Et hoc principiũ vsq; ad.§.actiones aũt.diuidit: qr in principio pmittit de actione de cõstituta, τ de peculio. Itẽ τ de iuramẽto in gñe. Secũdo in specie.τ de vnaquaq; dicit.scda ibi: de cõstituta aũt pecunia. Itẽ prima subdiuidit: qr primo ponit qualiter olim erat in actis de cõstituta receptitia: hodie vo sunt oĩa redacta ad cõstituta.secũda ibi: sed ex nostra.τ hoc dicit in summa. Actio de cõstituta est psonalis, τ ptoria τ hz oẽs vires quas habebat olim: τ etiã illas quas habe-
1 bat receptitia τ orit ex nudo pacto.h.d. ¶ † Not. φ actio cui vires sunt adẽpte, cũ sit nulli⁹ vtilitatis nõ est in legib⁹ inserẽda. τ sic facit φ lex correcta, nõ est allegãda, τ allegãs incidit in falsum.vt l.fi.τ ibi Bar.ff.de falsis. Et idẽ in statutis correctis τ additiõib⁹, nisi etiã alleget correctio τ additio τ ita dicit Bar.in.l.omnes populi.in fi.ff. de iustitia τ iure.τ.l.in ciuile.ff.de legib⁹.τ qõ ibi no.in rubrica de noui oper. nuntia.nisi allegetur lex vel statutum correctum, in eius rõne vel in videndo φ correctuz sit vt est gloss.notabilis circa principiũ.C.de lati.libe.tol.facit qõ habet p glo. in rubrica de cõiun.cum emanci.li.ff. ¶ Nota ibi trãsfusum.φ licet alicui aliquid sit superadditũ, nõ tamen mutat suum nomẽ: φ facit sm Jo.fa. si alicui dominio supadita sit aliqua ciuitas: non tamẽ p hoc debet mutare titulũ sue nobilitatis. Tu dic φ iste.§. facit ad materiam, quando duo adequant vel quãdo vnum additur vel submittitur alteri, de quo in.l.j.per doc.ff.de leg.j. Et vide notãter Bart.in.l.j.§.si coheredis.ff.ad legem fal.τ Guil.Bar.τ doc.in.l.si cõuenerit.§.si nuda. ff.de pign.actio.τ Cy.τ doc.in.l.etiam.C.de iure dotium.τ in.c.j.ne sede vacante.et ibi bona glos. ¶ Not.φ id qõ est debitũ ex vna causa, põt etiã fieri debitũ ex vna alia causa per pactum nuduz: τ est speciale in cõstituto: als sec⁹: vt.l.auia.C.de iure dotiũ. Ex quo sequitur, φ hic est casus singularis quod ex pacto nudo de iure pretorio oritur actio. Alij ponũt hic in gl.τ ibi dicã. ¶ Not. ibi alioqui.φ vbi habet locũ remediũ ordinariũ, nõ recurrim⁹ ad extraordinariũ.facit.l.in cause. in prin.la secũda.ff.de minoribus.τ.l. in prouinciali.§.j.τ ibi late Bart.τ doc.ff.de no. oper.nun.

a ¶ In psonã. In hoc.§.nõ solũ ptor introduxit actionẽ in rẽ, sed etiã actionẽ i psonã: cũ igit supra dictuz sit de realib⁹ ptorijs, restat de psonalib⁹ ptorijs tractare.ptoriarũ autẽ psonalium actionũ, ad minus due sunt actiões. ptor aũt quasdã induxit actiões in persona, q̃ sunt rei psecutorie τ non penales: τ quasdaz introduxit penales. In prio igit mihi ponit exẽplũ pretoriarum actionũ i psonã, q̃ nõ sunt penales. Primũ exẽplũ est in actiõe de cõstituta pecunia, τ illi actioni erat olim isimul actio que dr̃ receptitia. sz si quid antea plem⁹ habebant, hodie in actione de cõstituta est trãsmissuz: τ ea tãq̃ sup uacua, hodie cõstitutionib⁹ pncipalib⁹ iussa est recedere ab aula. Scdm exẽplũ in actiõe d̃ peculio. actor enim ppo suit actionez de peculio seruorũ vel filiorũ. Tertiũ exemplũ de actiõe in factũ, q̃ descẽdit de iureiu. ptor eñ introduxit actionẽ ex iuramẽto, in qua solũ queritur an actor iurauerit: τ nõ solũ has actiones psonales τ actiones penales pretor introduxit: sed τ als plures hic.τ hoc dicit.

Ex quo sequitur, q̄ fortiꝰ est teneri de iure ciui-
2 li, q̄ pretorio. ¶ † In gl. de pecunia.in fi. qd̄ hoc
sit propriū nomē actionis, est casus in.l.j. ꝛ.ij.de
cōstitu.pecu. Et ad euidentiā p̄mitte, q̄ ex pacto
a nudo nō oritur actio de iure ciuili[a] .vt.l.iurisgen
tiū.in prin.ꝛ.§.quinimo.ff.de pactis.ꝛ hoc verū,
quando fit pactum super eo qd̄ alias nō debeba-
tur: sed interdū cōtingit, qd̄ fit pactum super eo
quod debebatur.vtputa teneris mihi in decem.ꝛ
postea per pactum p̄mittis mihi illa decē solue
re certo loco vel die certiori vel lōgiori, vt simpli
citer colliguntur ista in.l.j.in princi.iuncta.l.iij.§.
fin.cum.l.sequenti.ff.de cōstitu.pecu.vel si p̄mit
tis p̄ illis decē, dare vnū vel aliud licet ius ciuile
huic pacto non det robur: q2 nudum. tamen ius
pretorium cōsiderauit: quia cum fiat super eo qd̄
debetur, ꝛ sic est duplex vinculum: visum fuit sibi
equū dare sibi robur: ꝛ ideo fecit edictum suum,
in quo statuit qd̄ detur actio p̄toria que dicitur
de cōstitu.vt hic.ꝛ hoc scd̄m pactum, interdū fit
a debitore: interdum a tertio qui cōstituit se solu
turū, id qd̄ mihi debes ad similitudinē fideiusso-
ris. ꝛ iste tertiꝰ dicit̃ intercedere, sicut fideiussor:
quia plures sunt modi intercedendi.vt no.glo.in
l.in personam.§.j.ff.de pactis.ꝛ.l. stichū aut pam
philum.§.additio.ff.de sol.ꝛ.l.j.C.ad vellei a.dif-
fert tamen a fideiussore.vt not.glo.in.l.si vero nō
remunerādi.§.ꝛ si post.ff.manda.ꝛ in aut.de fide
iusso.§.j.ista colligūtur in.l.j.quasi per totam le-
gem.ꝛ in.l.iiij.quasi per totā legē.ff.de cōsti.pec.
¶ In gl.cum omnibus.in fi.no.que persone pos
sunt cōstituere. Addas tñ idē in pupillo, q2 sicut
pupillꝰ nō potest sine tutoris authoritate se ob-
ligare de nouo.vt.s.de auto.tuto.in prin.ita nec
ad illud ad qd̄ tenebatur prius, etiam ciuiliter et
naturaliter: licet per hoc non videat̃ ledi nec effi
ci pauperior: q2 satis est, q̄ propter hoc eius con
ditio nō efficiatur melior: ꝛ ideo non tenet̃ vt est
casus in.l.j.§.de pupillo.ff.eo.qd̄ no. ¶ Not.etiā
ex gl. q̄ lex vel statutum generaliter loquens, pa
titur restrictionē de habilitate.facit.l.j.cum gl.ꝛ
ibi Bar.ꝛ doc.in.§.nūtiatio.ff.de noui ope.nun-
tiatio.ꝛ vide tex.i.l.vt gradatim.§.sꝫ si lege.ff.de
mune.ꝛ ho.vide Bar.in.l. adigere.§.q̄uis.de iu-
repatrona.de quo per Barto.in.l.oēs populi.ff.
de iusti.ꝛ iure.ego latissime dixi quasi oēs recolli
gendo.s.de iure natura.§.j.dic vt ibi. ¶ In glo.
cōstituerint.in fin.gl.videtur aliter determinare
in.l.iij.§.j.ff.de cōsti.pecu. que dicit aut cōstituēs
erat tutus exceptiōe fauorabili, vel odiosa.si au
tem scienter cōstituat nullo iure debitū. ꝛ tūc te-
netur: quia videtur donare.vt.l.cuiꝰ per errorē.
ff.de regu.iu.ꝛ idē voluit in effectu gl.in.l.hacte-
nus.§.j.eo.tit.que dicit qd̄ hodie tali casu potest
agi, vt ex donatiōe.vt.l.si quis argētum. C.de do
natio.licet ille glos.allegent̃ pro cōtrarijs. Qua-
re Dy.hic sic distinguit, cū ciuiliter tātummodo
debitū veniat i cōstituto: aut ille qui cōstituit scit
tm̄modo ciuiliter debitum, qd̄ cōstituit.creditor
vero credidit vtroq; iure debitū.ꝛ tunc quia ha-
bet exceptionē odiosam: quia si solueret nō repe-
teret, tenet talis cōstitutio.ar.l.fi.in fi.ff.eodē.aut
vterq; scit tantummodo ciuiliter debitū.ꝛ q2 tūc
vterq; est in pari causa, potior est conditio cōuen
ti.ꝛ hoc casu non tenetur cōstituens. argumē.l.si
seruum.§.sequitur.in fine.ff. de verbo. obli.tu dic
vt.j.latius dicā. ¶ Et aduertas s̄m Bald. hic q2
ista distinctio, cadit in illam vulgatam questionē
vtrum stipulatio sine causa valeat? ꝛ q2 glo.sunt
cōtrarie dicit Bal.dic breuiter aut in stipulatiōe
nulla causa est exp̄ssa, ꝛ presumit̃ causa donatio-
nis ꝛ valet.vt dicta.l.cuius per errorem. nā semp
presumitur sciētia vt probatur per dictam.l.hoc
iure.in prin.ff.de dona.ꝛ per.l.j.§.j.ff.de polli.nā
in dictis iuribꝰ dicitur, qd̄ est speciale in re publi
ca: qd̄ volens donare, debet exprimere causā vel
causam subesse: alioqui donatio nō valeret.ergo
in cōtrarium est ius cōmune.vt.l.j. ff.ad municip.
Si vero exprimat̃ causa ficta, quā vterq; cōtrahē
tium scit nō habuisse.ꝛ gl.tenet q̄ non valet in.l.

ADDITIO.

a ¶ De iure ciuili. Quid de iure canonico? vide Pa.i.c.j.de pac. in.ij.et.iiij.colū. vide Ang.§.qui bus mod. re con trahi.obli. in p̄n cip.in.iij.colum.

ij.§.circa.de doli exceptione.quā sequit̃ hic Dy.vt dixi: licet Bart.in dicto.§.circa.determinet cōtrariū, quod valeat stipulatio sine causa p̄ dictā.l.hoc iure.ꝛ dicta.l.j.facit.l.cāpanus.de oper.lib.tu dic quod ista est questio multū trita, de qua per gl.ꝛ Bar.i.d.l.iij.§.j.ꝛ.d.l. hactenꝰ.§.j.ff.eo.per Barto.ꝛ Ang. Rapha.ꝛ Imo.in.d.l.hoc iure.in.l.nuda.ff.de do.ꝛ per tex.gl.ꝛ Flo.in.l.cū de indebito.in prin.ꝛ.§.fi.ff.de proba.ꝛ in.c.si cautio.ꝛ ibi gl.j.ꝛ per Ant.de but.in.c.ij.extra de fide inst.ꝛ per gl.ꝛ Cy.in.ij.q.principali.in.l.gñaliter.C.de non numera.pecu.ꝛ ibi Bal.in versi.iiij.opp.ꝛ videt̃ qd̄ causa sciētie ꝛc.ꝛ ibi etiā Ang.in ver.in eadē gl.in fi.idē tenet gl.in.l.fi.ꝛc. ¶ Et no.Bal.in.l.j.§.si quis de manso.de controuer.inuesti.ꝛ no.Bald.in rubri.C.de fide instru.in ver.sed quero pone, quod in libro mercatoris.late Imo.in.l.a titio.ff.de verb.oblig.ꝛ ibi Bart.ꝛ latius Sali.in.d.l.gñaliter.in ver.iiij.not.principaliter quod ista gl.vult ꝛc. In hoc ergo articulo s̄m oēs, facias tria mēbra.nā fit promissio sine causa ex certa scientia, ab eo q sciebat se nō teneri ꝛ hoc cōstat.aut constat qd̄ est facta p̄ errorē: aut dubitatur. ¶ Primo casu, valet ex causa p̄sumpte donatiōis.vt.l.campanꝰ.ff.de oper.libe.ibi sed cum sciret ꝛc.ꝛ.d.l.cuiꝰ per errorē.ꝛ.l.j.ff.de condictio.indebi.coniuncta.l.fi.C.ad.l.fal.ꝛ.l.si diuortio.ff.de verbo.ob.ꝛ sic licet non teneretur efficaciter, facta promissiōe sine causa, reipublice.vt.d.l.hoc iure.tñ facta priuato, valeret vt dictis iuribus: a contrario facit.l.j.§.si vir.ꝛ qd̄ not.Bar.in.l.qd̄ meo.in princi.ff.de acquiren.pos. ¶ Scd̄o casu, qñ cōstat de errore vt quia putabā me teneri.ꝛ ideo promisi.ꝛ tūc nō valet.vt.d.§.circa.cum gl.ꝛ gl.j.d.l.generaliter.ꝛ facit l.cum de indebito.in princi.ff.de proba.ꝛ.l.nunquā nuda.ff.de acq.rerum dominio.iuncta.l.fi.C.ad.l.falcidiā. ¶ Tertio casu principali, vltramon.dicūt qd̄ presumitur scientia, q2 nō est verosimile promissorē in suo facto errasse.ꝛ dicūt qd̄ est casus in.d.l.si diuortio.ꝛ in.l.sed ꝛ si quis.§.fi.ff.si qs cau. Et pro ista parte aduoco: q2 eoipso quod aliquis promittit per stipulationē, vr̃ velle qd̄ actus suus sortiatur effectum ꝛ non sit frustratoriꝰ.vt.l.iij.ff.de testa.mili.ꝛ.l.nō cogendū.in fi.ff.de procu.igitur videtur presumi promisisse ex certa scientia, ex causa donatiōis: vt res potiꝰ valeat quā pereat: q2 sine dicta causa donatiōis, scit vel scire dꝫ qd̄ nō valeret sua promissio.ac etiā q2 in facto proprio p̄sumitur scientia ꝛ ignorātia regulariter nō pōt allegari.vt.l.quāquā.ff.ad velleia.sed cōis sn̄ia doc.est in contrarium: quia imo presumitur per errorē promisisse, per dictā.l.cum de indebito.in principio.facit.l.verius.e.tit.quia nemo presumitur velle donare, ꝛ maxime qñ potest capi alia coniectura.vt.l.si cum aurum.ꝛ ibi gl.ꝛ Bar.ff.de sol.sed donare est iactare.vt.l.filiusfami.ff.de donatio.ꝛ pro hoc Iac.but.inducit dictā.l.sꝫ ꝛ si quis.§.fi.quia ille tex.vult quod vbi actor replicat de scientia: q2 ex conuētione actū fuerit: vt de maiori quantitate p̄mitteretur q̄ deberetur, si reus opponeret de ignorātia tunc actor ibi probat de scientia in cōuētione habita.vnde ibi est casus qd̄ error ꝛ ignorantia in dubio.in stipulatione sine causa presumitur.ꝛ per cōsequēs non valet.pro hoc vide Bar.ꝛ per eundem in.l.non fatetur de confes.in ver.sed vtrum ignorantia vel scientia in facto proprio presumatur in ver.sed quero quomodo probatur error facti ꝛc. Et pro hoc induco tex.in dicto.§.circa.vbi tex.indistincte dicit, quod si quis fuerit ab alio sine cā stipulatꝰ ꝛ experiatur, doli mali exceptio nocebit: ꝛ subdit. Licet enī tēpore quo stipulat̃ nihil doli mali fecerit, tñ agendo dolum cōmittit: vnde necessario sequit̃ qd̄ loquit̃ in casu dubij.nā si in casu certe scientie vel ignorātie.nō esset opus illis verbis vꝫ qd̄ tp̄e stipulatiōis dolum non cōmisit sed agendo.q2 clarū est qd̄ agere posset qñ fit promissio ex certa sciētia ꝛ animo donādi: nec dicetur cōmittere dolū isto casu agendo cuius cōtrium dicit ille tex.ꝛ qñ esset certū qd̄ errauerit.ꝛ sic esset certū quod non volebat donare, funditꝰ nō valeret.et sic non esset opus dicere quod obstat exceptio.ꝛ pro hoc etiā est casus in dicta l.cū de indebito.in fine.vbi loquitur in cautione.et sic etiā in promissione simplici vt lege sancimus.C.de verb.sig.quod clarius colligitur ex.d.cap.si cautio.in fine.ibi nisi p̄baueris te indebite promisisse ꝛc. ꝛ sic non loquitur de cōfessione: sed etiā de stipulatiōe ꝛ promissione ꝛ tamen hoc ad dictum capi.si cautio.vult Io.de imo.in.d.l.si a titio.ꝛ tamen sine causa facta stipulatione, transfert onus probandi in stipulantē. q2 causa promissiōis faciēde, suberat: ergo requirit̃ alia causa magis probata q̄ presumpte donationis.quia si esset presumpta donatio, non esset opus quod stipulator causam ostēderet: quia ius pro eo presumeret vnam causam sufficientem: videlicet donationis.vt argumē.l.ornamentorum.ꝛ quod ibi Bar.ff.de auro ꝛ argen.lega.ꝛ.l.ij.§.sed q2 veremur.C.de iuramē.calū.ꝛ istud teneatis. ¶ Nec obstat.l.hoc iure.ꝛ.d.l.j.§.j.ff.de pollici.q2 ibi cōstabat expresse, quod volebat donare.ꝛ ita dicunt Ang.ꝛ doc.ibi. ¶ Nec obstat.l.si diuortio.quia ibi expressit causam dotis, que valet propter affectionem matrimonij p̄teriti bene tractari.argumentum.l.vnum ex familia.§.fina.ff.de lega.ij. Et predicta sunt vera in corporalibus: secus in incorporalibus.vt seruitutes ꝛ similia: quia i illis sufficeret traditio, sine causa.vt no.Bal.in.d.c.j.§.si quis de manso.licet in rebus corporalibus non sufficeret vt dicta.l.nunquā nuda.ꝛ credo qd̄ sit ratio: quia in eis non requiritur titulꝰ: ꝛ sic causa.vt.l.si quis diuturno.ff.si seruitꝰ ven.ꝛ dixi.s.eodē.§.eque. ¶ Secūdo predicta sunt vera, qñ promissio fit pure: secꝰ si fiat sub conditione

sub conditione:quia tunc etiam sine causa valeret:q2 p causa cōditio est:vt no. Bar.in.d.l.a titio.in princip.que omnia tene menti. ¶ Re uertor tū ad gl.ex qua nota.qd ad hoc vt possit ɔstitui,oportet q̄ aliquo modo sit debitū:z intelligas debitū fuiere, siue etiā tantūmodo
3 spe:vt est casus in.l.ij.C.de consti.pecu. ¶ † Item intellige q̄ debitū purū,potest cōstitui in diem,sed sub cōditione debitū,nō potest pure cōstitui:quin suspendaẗ:adeo qd deficiente ɔditiōe, vtraqȝ actio deficit.vt.l.iā qd.ff.de cōstitu.pecu.sed debitum in diē, pōt citeriori die ɔstitui z potest agi.de quo vide.l.ij.§.si.cum.l.sequen.z.l.hactenus.in princi.cū sequētibus legibus.ff.eo. ¶ Sed dubitatur de debito puro, cui obstat exceptio.z breuiter dic, aut est exceptio moderatrix eodem nationis vel exactionis.z dic vt.l.ij.in prin.ff.eodem.aut est perēptoria actionis.z tunc aut remouet vinculū naturale,z non tenet constitutum.vt.d.l.iij.§.j.aut remouet vinculum ciuile tantū,z tenet cōstitutum.vt.l.j.§.debitū.ff.eo.aut vtrūqȝ remouet,z fundit⁹ nō tenet,aut neutrū remouet sed elidit.z tunc dic aut exceptio est fauorabilis,z nō tenet:aut est odiosa,z tūc aut errore facti constituit se debere,z nō tenet:aut errore iuris z valet.vt not.gl.z Butri.in.d.l.ij.§.j.facit.l.qui exceptionem.in prin.ff.de ɔdictio.indebi.z.l.tametsi.cū gl.ff.ad macedonia.sed quid si ex falsa causa cōstituit se debere?vide glo.z Bart.et Rapha.in.d.§.circa.z doct.in.d.l.generaliter.z glos.in.d.l.iij.§.j.Sed dubiū est,qua actione agatur?z dixit Bart. q̄ aut id qd a sciente fuit constitutū,erat indebitum iure exceptionis tantū.z tunc nō tenetur actione de constituta:q2 cōstitutum non tenuit.vt.d.l.iij.§.j.sed teneẗ actione primeua:quia obstaculū exceptionis tollitur.vt.l.si vnus.§.pactus.ff.de pactis.aut nullo iure erat debitum:et tunc quia rem donare videtur,ex donatione agitur.vt.d.l.si quis argentum.z est gl.in d.l.hactenus.§.j.ita dicit Bart.sed Jac.but.hic voluit,q̄ imo vtroqȝ casu agatur ex donatione:q2 cōstituens nō agit,antequam causam resuscitaret nec exceptionē ab ea remoueret:sed nouā obligationē induceret z sic eius actus vltra eius intentionē non debet extendi.vt.l.nō omnis.in prin.ff.si certum peta.z ita trāsit Salic.in.d.l.ij.C.eodem.in qua omnino vide Bal.in rubri.eo.tit.z Sali.in ver.ita tamen.z istud credo verius. ¶ In gl.in ver.nulla.ibi.l.promissor.§.j.dic fm doct.q̄ propter modicum interesse istorum decē dierū,nō debet tanta specialitas introduci:q2 etiam in alijs actionibus,actor nō debet venire cū sacco paratus.vt.l.qd dicimus.z ibi Bart.ff.de sol.est ergo ratio hic, quia qñqȝ aliquid permittitur accessorie,quod principaliter nō conce deretur.sicut dicimus in simili de pactis nudis,appositis iuxta ɔtractum ex quibus non oritur actio:si sint de p se.secus quando accedūt pacto vestito.vt.l.legē.C.de pactis.q̄ tū intellige,vt ibi habetur:idez videm⁹ in hypothecaria que est accessoria.l.si.per quas personas nobis acquiri.nam solo consensu perficitur.vt.l.j.C.de pig.acti.z dixi.s. proxi.§.Ac etiā quia huiusmodi cōsensus intercedēs super eodē debito,magis operatur q̄ vnicus consensus. ¶ Tu tamen ad intelligentiam dicte.l.promissor.§.j.vide Bal.z Ange.z Jmo.in.l.liber homo. §.j.ff.de verb.obli.qui dicunt pōderandū esse tex.ibi sed modicū tempus statuendū est non minus decem dierum zc.nam cū loquitur per verbum temporis futuri,ergo non a lege sed ministerio iudicis tēpus sit statuendum longius z breuius vsqȝ ad temp⁹ quatuor mēsium,qd datur iudicatis dūmodo non sit minus decem dierū.argu.not.in.l.in criminali.C.de iurisd.om.iudi.vel potest dici statuēdū.s.a lege illa vt sentit Inno.in.c.j.de plus peti.licet sit futuri.facit.l.si quis in tantā.z qd ibi no.C.vnde vi.et ita sentiūt doc.in.d.l.pmissor.§.j.Sed aduerte,quia isto casu statuitur sibi a lege tēpus decē dierū exactioni.ita q̄ nō possit agi:sicut nec in alia obligatione habēte diē.vt sentit ibi gl. z sic si post decem dies cōueniatur,cōstituens habebit tēpus ad soluē dum qd daretur cōuento z iudicato ex alia obligatione in diem,tempore elapso.z hoc sentit ratio glo.ibi posite.Sed Bar.ibi videẗ sentire,q̄ constituens aliud tempus non habebit:sed statim elapsis decez diebus,poterit exigi z fm hoc erit deterioris cōditionis cōstituēs q̄ alius se obligans,z hoc satis vult glo.hic sed fm intellectū Jmo.z gl. in.d.l.pmissor.§.j.cōstituens esset melioris conditionis.sed fm intellectum Ange.z Jmol.cōstituens esset eiusdē cōditionis,et in aliquo melioris vt patet ex predictis.Ego tenerē istā glo.z Bar.in.d.l.promissor:quia negari nō potest,qd ille.§.non velit aliquid specialitatis inducere in ɔstituto.alias parue vtilitatis esset,maxime qñ ɔstituetur debitū ciuile z naturale.z sic efficax.qd nota pro intellectu illi⁹ legis. ¶ In eadem glo.ibi si quis argentū.§.finautē. ¶ Aduertas ad intellectū.d.l.si quis argentū.quia Bar.in omnibus locis.z maxime in.l.legitima.ff.de pactis.dicit qd ibi nō oritur actio ex pacto:sȝ propter pactū de donādo.z sic propter liberalitatez oritur ɔdictio ex illa lege quod do.Francis.de rāpo.vt refert Jmo.in.l.edibus.§.j.ff.de noua.reprobat qd ibi detur ɔdictio ex.l.propter pactū de donādo:quia hoc nō reperitur iure cautum.Nam si bene ponderetur.d.l.si quis argentum.non loquiẗ de pacto de donando:sed qñ fit donatio,z res nō traditur.ergo non est nostrū in materia correctoria extēsionē facere. vt.l.precipim⁹.in fi.C.de appel.quia aliud est donare,aliud est facere pactū de donando.sicut aliud est vēdere,z aliud est facere pactū de vēdendo iuxta ea q̄ habentur in.l.in bonefidei.ff.de eo quod certo loco.

z in.c.penul.de elec.in.vj.vbi bona glo.z licet emptio perficatur consensu,nō tū perficitur pacto de vendēdo z pro ista opinione pōderatur tex.in.d.l.si qs argētū.in prin.ibi donauerit.in ver.similiqȝ modo donauerit.z ibi si vero donator z ibi donatorem.et in plurib⁹ verbis illius legis. ¶ Ex his dictis,tu potes facere tres casus.nam aliud est donare actualiter.z loquitur.l.senatus.§.j.cū simili.ff.de dona.causa mortis.z aliud est donare,z non tradere.z ita loquitur.l.si quis argētum.z ad hoc potest adaptari.vt ibi.et.s.de dona.in.§.perficiuntur. ¶ Tertio casu,qñ per pactum nudum promisit donare,z nō cogitur tradere:quia nō reperiatur iure cautū.secus si p stipulationem.vt.l. aristo.§.fi.ff.de dona.Sed tamē ego teneo opi.Bar.quia ɔtra eos est tex.in.d.l.si quis argentū.ibi si quidē stipulatio coiūcto versi.ibi vero etiam hoc pretermissum sit zc.z sic non fuit stipulatio,sed pactum nudū.In primo ergo casu,interuenit stipulatio de donādo.In secūdo non interuenit stipulatio de donādo.ergo pactū nudum de donādo, non autē stipulatio vel pactū de quo ibi in tex.possunt adaptari.aduerte bene,ad verbū dono vel donauit.vt patet ad sensum:igitur zc. ac etiā tex.ibi subdit,qd donare estimauerit.z sic in futurū vel suspensiue,qd nō videtur posse fieri nō interueniēte stipulatione nisi pacto nudo promittēdo donare.nā si simpliciter diceret dono:licet nō tradat,non esset destinatio donationis.vt dicit ille text.sȝ esset perfecta donatio.vt.d.§.perficiuntur.igitur zc.cogita tu. ¶ Et predicta procedunt,in donatione inter viuos:sed an habeat locū in donatiōe causa mortis,q̄ ex pacto nudo agatur?est gl.no.q̄ sic.in.l.cū pater.§.menio.ff.de leg.ij.z in.l.ij.C.de iure dotium.z ita cōmuniter ibi tenetur. sed Jmo.in.l.cum ex causa.ff.de re iudica.tenet contrariū:q2.l.si quis argentum.est correctoria.ergo nō extendiẗ ad donationē causa mortis:nā ibi dicitur necessitatē imponi donatori,tradere.quod donare estimauit.z subdit q̄ necessitatē habeat donator rē vel partē substātie quā nominauerit,vel totā tradere.z sic loquiẗ inter viuos,quia donator causa mortis,ād id nō cogeretur.q2 posset penitere.vt.s.de donatio.§.j.z q2 ibi loquiẗ de insinuatione.cōstat aūt quod in donatiōe causa mortis,nō requiritur insinuatio.vt.l.scimus.C.de donatio.nec obseruatio monumētorū,qd requirit illa lex.igitur zc.tu addas z tertio,q̄ ille tex.loquitur de herede actiue z passiue.ergo nō potest habere locum,in donatione causa mortis:que nō trāsit ad heredē donatarij.vt.s.de donatio.§.j.sȝ hoc nō placet mihi : quia ista donatio inter viuos,z donatio causa mortis.equiparanẗ a lege veteri in hoc.vt.d.l. aristo.§.fin.coniuncta.l.j.C.de iure dotium.z coniuncto dicto.§.menio.z quod ibi gl.z Bar.igitur cum postea reperiatur nouū statutum in vno de equiparatis,extenditur ad aliud.vt.l.si quis seruus.cū glo. C.de furtis.z in correctorijs vt ibi vult Bart.ac etiam ibi est expressa ratio in lege:de quo.j.dicā.nec oppo.q̄ necessitas tradendi,imponiẗ quia etiam hoc potest habere locum in donatiōe causa mortis,donec non peniteat:sed ibi nō penitebat,sed dicebat donationē nō valere: quia pacto nudo facta:nā anteq̄ peniteat z donationē reuocet,op⁹ est q̄ tradat:quia etiā ex donatiōe causa mortis intelligitur trāsferri dominium.vt.l.si mortis causa res.in fin.ff.de donatio.causa mortis. z sic interim est vtilitas donatario. ¶ Nec obstat qd diciẗ de insinuatione,q̄ nō possit adaptari ad donationem cā mortis:q2 nō adaptabitur ad eā:licet iste due donatiōes,in hoc etiā omnino equiparētur: quia intelligitur in his quib⁹ pōt fieri adequatio.z potest ad vtrūqȝ adaptari:vt est tex.z ibi singulariter Bar.in.l.j.§.lex falci.ff.ad legem falci.z est glo.ordina.in.l.mancipia.in versi.ea forma.C.de ser.fugi.et est optimus tex.in.c.indēnitatibus.circa fi.de elec.in.vj.Et eodē modo responde ad fi.l.si quis argentū.quia si hoc nō potest adaptari donationi causa mortis:nō extendeẗ ad hoc,tamē propter hoc impediretur quod in alijs in quib⁹ dispositio illius legis pōt eidem ɔuenire: quod nō extendaẗ.vt.d.§.lex falcidia.z.d.l.si quis seruo.quod singulariter nota. ¶ Tertio aduertas ad dictā.l.si quis argentum.q2 Bart. in.l.iurisgentium.§.sed cū nulla.fm Guil.limitat dictā.l.si quis argētum.tribus modis coiuncto eo quod dixit ea.l.quinimo.circa finem. ¶ Prima q̄ non habet locū,quādo promittitur factum ex causa donationis vt ire pro me Romam.Ex quo not.Jmo.in.d.l.edibus.§.j. q̄ licet in.d.l.si quis argentum.sit expressa rō in lege que ratio habet locum etiā in facto,q̄ in materia correctoria nō est fienda extensio ex identitate rationis.z hoc etiā voluit Bar.in tracta.ad reprimēdum in versi.nec ex eorum.Sed aduerte fm Jo.quia hoc videẗ contra tex. z glo.l.promisisti.in fi.ff.de prescrip.verbis.z in.l.si cum tu.cū gl.ff.de dolo.z hoc etiam ipse idem Barto.videtur velle,in.d.l.qui saxum.ff. de dona.vbi tantum ponit exēplū.d.l.z hoc voluit Flor.in.d.§.sed cū nulla.sed Jo.de imo.cōcordat opi.quia aut interuenit merum factū, quia promisi ire pro te Romam.z habet locū opi. Guil.z Barto.in d.§.sed cum nulla.sed vbi esset factum habens in se mixturam traditionis:z habeat locum dicta gl.vt est videre exemplum in dicta.l.qui saxū.quia si permitto q̄ eximas,videor donare lapides extrahēdos z permitto patientiam eximēdi z etiam habet locum dicta.l.si quis argentū.quia etiā hoc cōtingit in vsufructu,quo casu tenetur etiā ad patientiā.vt.l.iij.§.dare.ff.de vsufructu.sȝ si dicta Bar.ponderentur, idē voluit z pro opinio.quod.l.si quis argentum.non habet locum in

facto potest adduci,ſm Raph.fulgo.in dicta.l. iurisgentium.in prin
cipio.in versicu.in eadem glos.ad finem.imo etiam ⁊c.quia non videt
eadem ratio:quia obligatus dare,precise cõpellitur ad dandum.⁊ sic
ad dominium transferendum.vt.l.vbi autẽ.§.fina.ff.de verbo.obliga.
sed non est sic,in eo qui tenetur facere.vt.l.stipulationes non diuidũ
tur.versi.celsus.ff.de verborũ obligatio.sed tamen hoc non obstante,
idem dominus meus tenet contrarium per supradictas glo.quia siue
contineat factum,siue dari.l.si quis argentum.cõfirmat donationez.
¶ Secundo per textum.§.de donationibus.in dicto.§.perficiuntur.
qui venit ad interpretationẽ dicte.l.si quis argentum.quia fecit men
tionem de ea re,vt maxime ibi patet in gl.⁊ loquit generaliter de do-
natione:igitur loquitur etiã in facto , ac etiam dicit ꝙ ibi donatio in
dicto.§.perficiuntur.est instar venditionis , que potest continere fa-
ctum.allegat.l.vbi autem.§.qui id quod in faciendo.de verb.obliga-
tio.⁊ dicta.l.stipulationes nõ diuiduntur.sed ille leges loquuntur in
stipulatione.allega tu quando venditur factum.vt quando vẽditur
iactus retis:⁊ sic factum.vel est casus in.l.nec emptio. tertio respõso.
ff.de contrahen.emptio.vnde dicit confirmandam donationẽ:per di
ctam.l.si quis argentum.que continet aliquid faciendũ.⁊ hanc opi-
nionẽ dicit esse tenẽdam , sine dubitatione pro quo tu allega.quia cũ
dicto.§.perficiuntur.sit lex interpretans dictam.l.si quis argẽtum.qꝺ
lex si quis argentum.interpretata,habebit locũ in omni casu quo lo-
quitur lex interpretans.argumento notatorum in aut.vt fratrũ filij.
§.j.sed dictus.§.perficiunt.non loquitur magis in dare,ꝙ̃ in facere.et
vult donationem valere,quocũq modo donator manifestauerit in-
tentionẽ suam .⁊ sic etiã pacto nudo:ergo eodez modo dicta.l.si quis
argentum.pro hoc etiam adducitur,quia in dicta.l.si quis argentuz.
est expressa ratio in lege.ergo põt extẽdi vbicũq dicta ratio locũ ha-
bere potest.vt.l.his solis.⁊ ibi doct. C.de reuocan.dona. que loquitur
in penalibus.⁊ in.l.j.cum glos.⁊ ibi docto.C.de his qui ante apertas
tabu.que loquitur in exorbitantibus.⁊ in aut.de his qui perhibẽt se
habere obligatas res minorum.in.§.j.in versi.curatorem.que loquit
in correctorijs.Nam quoties est expressa ratio in lege aut agit de ex-
tensione fienda ad casum,qui põt cõprehendi sub expresso saltem sub
lata significatiõe.⁊ tũc poterit fieri extensio.vt est gl.notabilis in ver
sicu.religiosus.in clemen.j.de electione.⁊ quod ibi not . Joan.de san-
tutijs.⁊ Paulus de liaza.nam sub electione de qua ibi,potest inclu-
di ꝓuisio sub lata significatiõe:q̃ qui ꝓuidet alteri de beneficio,egit
eum ad beneficiũ.facit quod habetur in.c.querelam.de electione.et.c.
relatum.de prebendis.⁊ in clemen.j.de rerum permutatione.vbi glo.
⁊ doct.videntur pati dictam extensionẽ.facit dicta glo.in aut.de his
qui perhibẽt se habere obligatas res minorum.§.j.aut agitur de ex-
tentione fienda ad alium casum,qui nullo modo potest cõprehẽdi in
verbis statuti in casu expresso.⁊ tunc nõ fiet extensio etiam ex maio-
ritate rationis.vt aut.quas actiones.⁊ ibi glo.Bar.⁊ doc.C.de sacro
sanctis eccle.et sic loquitur clemen.auditor.cõiuncta glo.in verbo ro-
mana.⁊ in clemen.j.de elec.coniuncta gl.in verbo prolatis.Jta dixit
Jmo.in.l.si vero.§.de viro.ff.solu.matrimo.in versicu.fallit ſm quos-
dam quando est ratio expressa in.l.⁊ idẽ voluit dominus Matth.de
matth.doctor solennis Bonoñ.in quodam suo tractatu extensionũ:
sz in casu nostro,vtroq casu sub appellatiõe donationis comprehen
ditur donatio:que continet dare.⁊ etiã illa que cõtinet facere. igitur
ad vtrũq refertur,ratio dicte.l.si quis argentum.per dictum.§.perfi-
ciuntur.que omnia etiam nota.quia comprehendit etiam donatio-
nem causa mortis.quia ibi significatio saltẽ lata,nõ repugnat.vt no-
tat Bar.per illum tex.in.l.vbi ita donatur.ff.de dona.causa mortis.
¶ Secundo ⁊ principaliter Bar.limitat dictam.l.si quis argentum.
ꝙ non haberet locum si fieret donatio remuneratiua:quia tãtummo
do haberet locum quando fit ex mera liberalitate.vnde cũ sit exorbi-
tans,nõ debet extẽdi.Sed Joan.de imol.in dicta.l.in edibus.§.j.te-
net contrarium.q̃ loquitur simpliciter,in qualibet donatiõe.Et etiã
ratio ibi est vniformis.⁊ eadẽ ratio vel maior est in casu predicto:igi
tur indistincte debet intelligi:licet sit correctoria.vt not.gloss. sing.in
aut.ex testamẽto.C.de colla.et hoc mihi placet,per ea que statim dixi
ac etiã quia maior est ratio in donatione remuneratiua:quia potest
agere de euictione:⁊ non indiget insinuatione:⁊ potest se tueri in pos
sessione,⁊ petere restitui officio iudicis.vt.l.aquilius.⁊ quod ibi gl.et
Bart.ff.de dona.ꝙ nõ est in mera donatione liberali.vt.l.aristo.in si.
⁊.l.modestinus.⁊ ibi Bar.ff.de donatio.Sed Bar.potest defendi ſm
Jmo.quãdo simpliciter diceret:promitto decem,nulla precedẽte in-
terrogatione:quia seruiuisti mihi:tunc quia nõ est expressum verbum
donationis,potest verũ dicere Bar.als secus . ¶ Tertio principali-
ter idem Barto.⁊ docto.§.quinimo.in si.limitant dictaz.l.si quis ar-
gentum.ꝙ non procedit,quando simpliciter nudo pacto promitto ti
bi decem,nulla causa expressa:quia tunc non orietur actio:ne duo spe
cialia concurrant circa idem contra.l.j.C.de dotis promis.essent enim
duo specialia in illo casu,si oriet actio primo : q̃ valet obligatio sine
cause expressione contra ea que habentur in.l.cum de indebito.§.fin.
ff.de probatio.Sz tu isto casu aduertas,quod idẽ Bart.fuit sibi con-
trarius in.l.ij.§.circa.ff.de doli exceptio. ac etiam dicit Bar.quia pa-
ctum nudum,produceret actionem cõtra dictum.§.quinimo.sed ego
intelligerem predicta,ſm ea que dixi.s̃.in gl.precedenti quando con-
stat ꝙ non volebat donare:vel sumus in dubio,alias si sumus in casu
certo quod voluit donare.vt in.l.hoc iure.in princi.et ibi docto.ff.de
dona.⁊.l.campanus.ff.de operis liberto.tũc quia sicut stipulatio sine
causa,valeret:quia habet innatam causam liberalitatis.vt.l.cui᷒ per
errorem.de regu.iuris.ita etiam pactum nudum sine causa,quia inest
causa donationis ⁊ tamen valet pactum nudum quo ad effectum do-
nationis exigende,ꝙ̃tum ipsa stipulatio.vt dicta.l.si quis argentum.
igitur ⁊c.Nõ obstat ꝙ dicitur de duabus fictionib᷒:quia late ad hoc
respõdet Bar.in.l.si is qui pro emptore.in questio.fina.ff.de vsucapi.
quia quoties est vna consecutiua ad aliam,⁊ nõ eque principales pos
sunt cõcurrere:vt ibi dixit Bar.allegans tex.in.§.si ab hostib᷒.s̃.qui-
bus modis ius patrie pote.solui.nam cõsecutiuũ est:⁊ quod sit dona-
tio,⁊ valeat ⁊ quod per pactũ nudum lex concedat condictionẽ ex di-
cta.l.si quis argentum.vel clari᷒ principalis fictio est,quod promissio
sine causa valeat quod facto ꝓsecutiue ⁊ necessario.sequitur etiam qꝺ
si fiat pacto nudo,sortiatur effectum per dictam.l.si quis argentũ.co-
gita tu. ¶ Quarto principaliter tu adde,quia dicta.l.si quis argentũ.
non habet locũ tantũ in vera donatione:sed etiam in ficta:vt est glos.
nota.in.l.hactenus.§.si.ff.eodem.que omnia pro intellectu. d.l.si quis
argentum.tene menti. ¶ Jn eadem glo.ibi.l.ad exactionem.dic ⁊ est
speciale,propter dotem prestãdam vt mulieres possint maritari.⁊ sic
reipublice interest.arg.l.j.ff.sol.matri.sed dicas quod non esset eadem
ratio.⁊ sic nec idem ius.sed contra ecõtra si mulier pacto nudo cauit,
sibi dotem añte tempus restitui.vt est tex.ad literam in.l.iurisgentiũ.
§.quinimo.ver.vtputa.ff.de pact.licet alij dicãt hic cõtra qꝺ bene not.
¶ Jn eadẽ glo.ibi de pollici.l.j.dic ibi est speciale,propter rẽpublicã
ac etiam quia aliud cõtra rempublicã inducitur,ꝙ non valet pollicita
tio etiã facta animo donãdi nisi causa exprimatur ⁊ iusta alias secus.
vt.d.l.hoc iure.ff.de dona. ¶ Jn eadem gl.ibi.l.periculum.in si.dic ꝙ
istud est ꝓpter susceptionẽ periculi,qꝺ in se fecit creditor.facit.c.naui
gãti.de vsuris.quia vbi periculum,ibi esse debet ⁊ vtilitas.vt in regu-
la ſm materiam.ff.de reg.iuris. ¶ Jn eadẽ gl.l.frumenti.dic ꝙ ratio
est ibi,propter incertam estimationẽ.est enim verosimile ꝙ plus vale
ret arg.l.ij.⁊.iij.de eo quod certo loco. ¶ Jn eadẽ gl.in.l.etiã.ibi ope-
ratur fauor publicus ciuitatis.cuius res administrant per illos,qui
nõ sic in ea vt in sua presumuntur diligẽter ⁊ solicite versari.arg.l.pre-
4 ses.C.de seruitu. ¶ † Jn ea gl.in si.nota ⁊ signa gl.q̃ enumerat casus,
in quib᷒ ex pacto nudo oritur actio:adde alios casus ⁊ primo in aut.
vt spon.largi.in prin.ſm Bar.licet mihi ille tex.necessario hoc nõ cõ-
cludat.Secũdo etiam,quãdo ex interuallo apponitur pactũ nudum
ad resolutionẽ cõtractus in totũ vel pro parte.re tamen integra.quia
ipso iure,quãdo in totum primus cõtractus resoluitur.vt.l.si.cũ gl.et
ibi Ange.C.de rescin.vẽdi.Tu dic,ꝙ potest recedi ab emptione in to
tum vel ꝑ parte,re integra pacto nudo,⁊ datur actori actio.⁊ reo ex-
ceptio.vt est tex.valde nota.in.l.iurisgentiuz.§.adeo autem.ff.de pac.
tertio in.l.j.C.de suffra.in salario aduocati.quarto in.l.j.⁊.l.aduersus.
cum gl.⁊ quod ibi per doc.ff.mãda.⁊ in.l.salarium.cum gl.vbi in sala-
rio procuratoris etiã non promisso,potest implorari officium iudicis
ꝙ cõstituatur vt.l.salarium.ff.manda.Quinto in.l.inter socerũ.§.con-
uenit.ff.de pac.dota.Sed ibi omnino etiã sine aliquo pacto,maritus
cogitur alere vxorẽ.vt.l.pro onerib᷒.C.de iure dot.⁊.l.si cum dotem.§.
sin autem in nouissimo.ff.sol.matri.igitur non est mirum,si ex pacto
nudo de alimẽtando,actio saltẽ vtilis oriat:vt ibi.Sexto supra loca.
§.adeo.propter specialia ipsius emphyteosis.Septimo in.l.elegãter.
§.seruus pactionis.ff.de dolo.⁊ ibi forte est speciale propter immẽsaz
liberalitatẽ,quam exercuit dñs in manumittẽdo seruum.Octauo ex
pacto nudo oritur officium iudicis,ſm Bald.vt est glo.singularis in
aut.generaliter.C.de epis.⁊ cleri.sed illud cõtingit:ideo quia ꝓmissio
fit iudici,⁊ in iudicio:vt.l.eũ qui.ff.de in ius vocan.facit.quod no.glo.
in.l.plurium.ff.de acqui.here.⁊ ex necessitate ⁊ authoritate illi᷒ legis,
ergo non est mirũ si oritur officiũ iudicis:quia tali casu,posset fingi sti
pulatio.argu.l.cum ostẽdimus.in si.ff.de fideiusso.tut.Nono in curia
mercatorũ.in.l.quintus.Et qꝺ ibi Bar.ff.mãda.quãdo agitur de ve-
ritate ⁊ equitate.sed illa lex non dicit,ꝙ actio fuerit orta.sz ꝙ fideius
5 sor nõ opposuit illã exceptionẽ.imo magis innuit ꝯtrariũ.† Decimo
⁊ vltimo,omnes tenent ꝙ ex pacto nudo nõ oriatur obligatio natura
lis.vt.l.j.ff.de pac.ꝙ per viã denuntiationis Euãgelice in curia episco
pali potest in effectu illud consequi.vt in.c.nouit.⁊ ibi oẽs doct.extra
de iudi.⁊ no.Bar.in aut.ad reprimendum.in versic.per denuntiatio-
nem.⁊ no.Ange.in.l.si certis annis.C.de pactis.⁊ predicta procedũt
ſm glo.Jac.but.⁊ Bal.hic:⁊ ſm Sali.in.l.legem.C.de pac.Tu autez
per modũ doctrine,dic ſm Bal.in.l.fideiussor obligari.§.j.ff.de fide-
iusso.quia quãdoq lex fauet pacto,gratia ipsius pacti vt in contracti
bus bonefidei.⁊ hec est in his que perficiuntur consensu.tunc pactum
dicitur vestitũ solo cõsensu,⁊ oritur actio ex eis.⁊ per cõsequẽs nõ ori
tur ex nudo pacto.vt.s̃.de oblig.que ex cõsensu cõtrahun.per totum.
⁊ ita etiã est in cõtractu dotis de iure antiquo.vt.d.l.ad exactionẽ.ho
6 dic vero est i tacite stipula.ꝑ.l.j.C.de rei vxo.act.† Quñq lex fauet pa
cto ratione

cto ratione persone,vel ratione rei in pacto deducte:τ tūc pactum remanet nudū.τ ex dicto pacto nudo oritur actio:vt.d.l.etiā.ff.de vsu.τ d.l.frumēti.C.eo.ti.Quandoqꝫ lex nō fauet pacto,sed propter pactū mota est ad inducendum actionē:τ tūc pactū remanet nudū τ nō orit actio ex pacto.Sed occasione pacti τ propter pactū.vt.d.l.si quis argentū.Adde que dixit Sal.in.d.l.legē.in versi.quarto quero quid pactum nudum operetur.¶ Querit Salic.in.d.l.legem.An in ista materia,ius canonicū discrepet a iure nostro:τ ibi i versi.quero septimo an in ista materia τc.dicit ꝙ canoniste tenent ꝙ sic.p.c.j.extra de pac. vbi dicitur in tex.ꝙ pactū suam obtinet firmitatē.tu adde τ pondera tex.ibi pacta seruentur τ pacta custodiant τc.quia mortaliter peccat, qui recedit a pacto.xxij.q.ij.predicandū.τ qꝛ Deus nō facit differentiam inter simplicē loquelam,τ iuramētum.xxij.q.v.iuramēti.τ quia dixit psalmista.Que procedūt ex labijs meis,non faciam irrita τc.Et hoc tenent communiter canoniste.Ant.de but.τ alij in.c.nouit.extra de iudicijs.licet Jmo.dixerit cōtrarium in dicto.c.nouit.τ hoc est secutus Bart.in.l.si quis pro eo.circa principium.ff.de fideiussor.qꝛ si canon predictus dicit,pacta seruētur τ custodiant vt dixi ergo ex eo oritur actio τ exceptio.vt est casus in.l.statuas.ff.de acqui.rerū do.et idem tenet Dy.in.c.non est obligatorium.de regu.iur.in.vj.Hostien. τ alij in.c.per tuas.de arbi.τ gl.in dicto.c.primo.sed Barto.in extrauaganti ad reprimendum,in versi.per denūtiationem.τ Jnnoc.τ canoniste τ doc.in.d.c.nouit.dicunt,quod per viā denuntiationis euangelice promittens ex pacto nudo,potest conueniri.τ idem voluit Ang. in.l.si certis annis.C.de pact.sꝫ Bal.in.l.petens.de pactis.vult quod oriatur condictio ex canone,cōfirmante materiam patiētem.Et hoc etiam voluit gl.xij.q.ij.c.quicūqꝫ.pro quo facit in simili quod diximꝰ supra,per.l.si quis argentum.τ per glo.nota.in dicta aut.generaliter. C.de epis.τ cle.que dicit quod oritur officiū iudicis:vel cōdictio ex lege illa.Sed Richar.Salic.τ Bar.nepos eius in dicta.l.legem.dicunt ꝙ iura canonica,non debent dici nostris contraria:ex quo possunt recta diuisione inuari.argumē.ff.de iureiuran.l.sed si possessori.§.item si iuranero.τ sic illa iura canonica intelligātur de pacto vestito,non nudo nisi in casibus huius gl.τ supra additis.Et pro hoc inducebat dictum.c.j.vbi tex.nouum robur vel nouū esse nō addit vel tribuit:cum dicant,suam firmitatē obtineant.sed solū cōfirmat robur antiquum. vt.C.de dona.inter virū τ vxo.l.ex his.τ.l.scripturas.τ quod ibi nota.C.qui potio.in pign.habe.adde bonū textū.in aut.vt spon.largi.in principio.τ hoc etiā in simili,dicunt canoniste in cōfirmatione priuilegiorum.vt extra de confirma.vti.vel inuti.c.j.τ quod ibi per docto. Tu adde bonum tex.de iure nostro in.l.iure nostro.ff.de testamē.tut. Et pro hoc facit illud pronomen suū: qđ est demonstratiuum τ restrictiuum.vt.l.quintus.τ.l.si ita.τ ibi Bar.ff.de auro τ argē.leg.sic ergo suam firmitatem obtinet in agēdo,si sunt vestita.vel in excipiendo si sunt nuda:τ eodem modo dicit fore respōdendum ad alia iura canonica.sed Bald.in.l.cū quis.ff.de iuris τ fac.igno.in ver.vlterius etiaꝫ possunt poni exempla τc.dicit quod quoties pactū nudū,habet equitatem prestationis:vt in dicta.l.cū quis.tunc orietur de iure canonico naturalis τ canonica obligatio.τ per cōsequens actio.vt dicto.c.j. sin autem nō habet in se equitatem prestationis,vt in cōtractibus innominatis ante implementum.vt.C.de rerū permu.l.ex placito.tunc etiam de iure canonico,nō orietur actio:quia nō est ibi naturalis obligatio.vt no.extra de elec.c.cū inter.R.seniorem.τ sic ex omnibus pactis,que sunt nuda,quo ad solennitatē verborū.sed non respectu cause.vt in dictis contractibus nominatis oritur actio de iure canonico. sed nō in cōtractibus innominatis,nisi implemēto secuto.vt no.Bal. in.l.fi.ne apud acta.in ver.vlterius not.ex cōtractu trāsacti.nō agi τc. C.de transactio.Et licet sit communis opinio tam canonistarū ꝙ legistarum,quod de iure canonico ex pacto nudo oritur actio tamē ego tenerem opinio.Salice.quia negari non potest,quod non sit dubium de intellectu dicti.c.j.ac etiā ille tex.non specificet quod ibi fuerit pactum nudum.ac etiam non exprimit clare,quod ibi oriatur actio:tūc succedit regula canonistarū.quod per verba non clara,τ quādo decisio nō est manifesta,per verba obscura aut suppleta,vel subintellecta, vel tacita vel contrario sensu non inducitur legum correctio.vt est gl. singularis in.c.cupientes.§.quod si per viginti.de electio.in.vj.sed negari nō potest,quod si de iure canonico ex omni pacto nudo oriretur actio,quod ius canonicum corrigeret ius ciuile quod non est cōcedendum nisi specifice hoc faciat vt.l.precipimus.in fine.C.de appellatio. ¶ Non obst.tex.dicti.c.j.dum dicit pacta seruent τ pacta custodiantur.quia vt dicit Sali.seruentur τ custodiantur vt sunt,hoc est si sunt ad agendum,ad actionem:si ad excipiēdum,ad exceptionē.vt si sunt facta incontinēti,vel ex interuallo.vt est tex.in.l.iurisgē.§.pretor ait. τ ibi Flo.ff.de pac.¶ Non obstat argumen.Bar.per.l.statutas.qꝛ illud verum quando lex est simpliciter facta.vt no.gl.ad intellectum illius.l.in aut.sacramenta.C.si aduer.vendi.secus si vltra in specie procedat.vt facit.d.c.quia dicitur ibi disiunctiue.aut ecclesiasticam sententiam,disciplinam forsan voluit dicere per denuntiationē euangelicam.vt.d.c.nouit.vel si intelligitur de excōmunicatione quod credo verius.tunc nō dicitur ibi,procedendo vlterius simpliciter.quod pariat actionē.ar.no.in.l.non dubium.C.de legibꝰ. summitto tn̄ me dn̄is canonistis.vnū addas in materia de cōstituta pecunia.ꝙ actio de cōstituta, nō est necessaria qn̄ in cōstitutione deducit id qđ debitū erat ex cōuentione partiū.Jta nota.dicit Bar.in.l.legitima.de pactis.in versic.quero excēpla dicit gl.τc.ꝙ ego intelligo verū,qn̄ debitū est ciuiliter τ naturalr,τ efficax τ purū,τ a debitore cōstitutū:qꝛ tūc nō est necessaria actio de cōstituta:nec est multe vtilitatis:nisi ꝙ pōt dici ꝙ creditor habeat ꝯ suū debitorē,plures actiones.vt videbitis in.§.sic itaqꝫ.j.eodē. Si aūt esset debitū naturale tm̄ vel ciuile,τ naturale et elisum exceptione,vel erat in diē τ constituant pure:vel sine die.vel erat vtroqꝫ modo debitū.s.pure τ in diem, sed cōstituat p tertiū tūc erit vtilis necessaria.ar
7 gumētū dicti.§.sic itaqꝫ.¶ †Vltimo in practica in actione de cōstituta pecunia,sic forma libellū dico ꝯ Titiū ꝙ cū esset mihi naturaliter obligatus ad decem,vel alio modo.τ narres dictum creditum.dictus Titius dicta decē constituit mihi se soluturum:quare peto per vos dominum iudicem,dictum Titium condemnari ad dandum et soluendum dicta decem.

✻ ADNOTATIO. Jn actione de cōstituta i actu practico formauit,libellū dn̄s Petrꝰ Jacobus in sua summa libellorū.de actiōe de cōstituta pecunia.vbi subiūgit positiones τ formā sententie in eadē ferende. Antonius Caius.

SVMMARIVM.

1 Peculium quid est?
2 Actiones duę ex contractu filij oriuntur.
3 Pater quod concedit filio,non tantum dicitur esse in peculio,sed quæsitum per filium.
4 Pater in aduentitio,hodie conuenitur nomine filij.
5 Actio de peculio,an sit in rem vel personam?
6 Actio de peculio,an sit natiua vel datiua?
7 Debitum filij,an sit debitum sui peculij?
8 Libellus in actione de peculio,qualiter formetur?
9 Statutum an valeat,quo cauetur quod pater teneatur ex contractu vel debito filij.
10 Pater quod soluit,an debeat in legitimā cōputari?
11 Libellus in actione de in rē verso,qualiter formet?
12 Libellus in institoria,qualiter formetur?
13 Libellus in tributoria,qualiter formetur?
14 Filiusfami.an possit esse in iudicio,sine pr̄is cōsensu.

a Actiones autem. a ¶ Ex contractu filij vl serui, tenet pater τ dn̄s peculiotenꝰ iure pretorio.h.d.

b ¶ No.ꝙ actio qua tenetur pater de peculio b filij ex cōtractu filij,est pretoria:vt est tex.hic τ in.l.j. in fi.ff.de cōsti.pecu.qꝛ pater τ dn̄s nō tenētur de iure ciuili ex contractu filij vel serui:nec ciuiliter nec naturaliter sꝫ tm̄modo de iure pretorio.facit ti.C.ne filiꝰ p patre.Nota ꝙ peculiū,ꝺ quasi patrimoniū serui vel filij.Et aduertas qđ pluribus modis,peculiū accipit in iure.vt no.glo. Bar. et Sali.in rub.ff.de peculio.¶ Jtē nota ꝙ pr̄ non tm̄ ex cōtractu filij masculi,si cōcessit ei peculiū tenet de iure pretorio:sed etiā ex cōtractu filie femine.qꝛ femina pōt negotiari,τ esse artifex.l.j.cū ibi no.C.de edē.Diffinit aūt peculiū, put accipi
1 tur in ista materia hoc mō vcꝫ.¶ †Peculiū est quedā parua pecunia,quā serꝰ vel filiꝰ per parsimoniā acquisiuit.vt.l.peculiū ex eo.ff.de pecu.vl ꝙ dn̄s τ pater,vt merēti cōcessit.idest qđ sit in peculio τ habere pmisit etiaꝫ tacite:siue pueniat a patre,siue ab alio cōtemplatione patris:τ sit separatū a rationibꝰ pr̄is vel dn̄i.vt est tex.in.l.peculiū est.in princi.ff.de pecu.τ.l.quā tuberonis.§. scire.ff.eodē. Jta dicit Bar.τ Sali.in dicta rubrica.Et p euidētia premitte,ꝙ de strictis regulis iuris ciuilis,vnꝰ nō debet teneri ex cōtractu alterius etiā pater p filio τ ecōtra vt hic.τ.C.ne filiꝰ pro patre per totū τ.l.dn̄ium.τ qđ ibi Bal.τ Salice.C.qđ cū eo.superuenit postea pretor plenus equitate.vt.l.qđ si ephesi.de eo quod certo loco.τ.§.

a ¶ Actiōes aūt. Dixi dn̄o Justi. iā vidi effectū p mi rn̄si: p deo dicatis mihi de secūdo exēplo, qre inuēta fuit de peculio actio:rn̄d. frater equū fuit ꝙ iste actiōes inuenirent p qs ꝯ patrem vel dn̄m posset agi ex cōtractu filiorum fam.vel seruorū: qꝛ lꝫ actiōe ꝺ peculio de iure ciuili,nō teneant patres vl dn̄i:equū tn̄ est ꝙ peculiotenꝰ teneant, eo qđ peculiū est q̄si pr̄imoniū filiorū τ seruorū.h.d.

ADDITIO.

b ¶ De peculio. Adde hic an pater p filio super peculio aduentitio cōuento,possit cōstituere procuratorē añ lit. cōtest.vel post vt legitimꝰ administrator:τ de hoc est decis.tholosana.cv.τ ibi ē vtilis a postilla que diligēter est notanda.

emācipati.§.de heredi.q̄ ab intesta.⁊ ɔsiderauit, qđ eoipso qđ pater
vel dominus ɔcessit expresse vel tacite peculium seruo vel filio, tanꝗ̄
proprium patrimoniū filij vel serui: cum in veritate tempore antiquo
esset patrimonium patris ⁊ domini: q̄ etiam quicquid querebāt, nō
sibi sed patri ⁊ domino acquirebant. vt.l.j.in principio.ff.si quis a pa
tre fue.manumis. quod pater ⁊ dominus ex cōtractu filij vel serui, de-
berent obligari.cū hac tamē modificatiōe, quod ipse pater vel domi-
nus nō teneantur nisi quatenus ɔcesserit rem in pecul.⁊ cum alia mo
dificatione: qđ prius deducere possint qđ eis ⁊ ꝑsonis sibi subiectis,
deberetur per filium vel seruum: vel etiā quod deberetur eis quos ha-
bent in tutela vel cura. vt dicta.l.dominiū.⁊.l.sꝫ si damnū.§.j.ff.eodē.
2 ¶ † Ex quo etiam no.ꝙ ex contractu filij, due oriuntur actiōes: vna
cōtra filium insolidum, etiā de iure antiquo quo nihil habebat: quia
acquirebat patri vt dixi, siue loquamur tam in contractibus ꝙ̄ etiā
in iudicijs: ac etiam ex maleficijs. vt est casus in.l.tā ex cōtractibus.ff.
de iudicijs. preterꝙ̄ in duobus casibus videlicet ex mutuo. vt.l.filius-
familias.la grande.⁊ ibi nota.ff.de actio.⁊ obliga.⁊ in toto titulo.ff.
ad macedonia.in odium creditorū.vt.l.j.⁊.l.tametsi.cum glo.ff.ad ma
cedo.⁊.l.qui exceptionem.ff.de cōdi.indebi.⁊ etiam in voto.vt.l.ij.§.
voto.ff.de pollici.nisi personaliter vouēdo, se obligauerit: puta profi
tendo religionem: quia etiam sine ɔsensu patris, hoc facere potest.vt
l.deo nobis.⁊ quod ibi nota.maxime per Bald.⁊ Salic.in princip.C.
de epis.⁊ cle. Et est ratio differentie: q̄ filius vouendo deo, in rem nō
tenetur quia mitius agitur cū deo ꝙ̄ cum homine. Ita dicit glo.in di
cto.§.voto.pro quo facit in simili quod dicimus qđ mitius agitur cū
lege ꝙ̄ cum eius ministro.vt.l.celsus.in principio.ff.de arbi.⁊ in tan-
tum filiusfami.tenetur regulariter, quod potest ɔueniri ⁊ ɔdemnari,
licet nihil habeat.⁊ si non soluit vel cedat bonis, carcerabitur.vt.l.iiij.
§.sed vtrum.⁊ quod ibi not.ff.de minoribus.⁊.l. penulti.C. qui bonis
cede.possunt. Et alia actio datur cōtra patrem, vsq̄ ad vires peculij.
vt dixi nisi iterum ratum habeat contractū filij, quia tenebitur insoli
dum ex suo cōtractu ratihabitionis. vt.l.cum fundus.§.seruum tuū.
ff.si certum pet.pro hoc facit in simili de sua ratihabitione tex.valde
notabilis.in aut.si mulier.C.ad velleia. ¶ Secūdo premitte, ꝙ pater
⁊ dominus obligātur ex contractu filij ⁊ serui: etiam inuiti ⁊ ignorā-
tes ⁊ etiam exp̄sse prohibēte titio, ꝙ cū eius filio nō contrahat. vt est
casus notabilis in.l.si quis seruum.§.etiā.ff.de peculio.⁊ credo qđ sit
ratio: quia in facultate patris erat, sola volūtate peculium posse adi
mere.vt.l.non statim.ff.de peculio.nisi fecerit in fraudem. vt.j.dicā.
¶ Tertio premitte, ꝙ sicut peculiū ⁊ ei⁹ cōstitutio dependet a volū
tate patris.ita ⁊ cōtraria simplici volūtate, reuocari potest.vt dicta
l.nō statim.in fine. ¶ Quarto premitte, ꝙ peculiū est nomē vniuersi
tatis.idest quedā vniuersitas.quia in eo possunt esse mobilia corpo-
ralia, nomina debitorum ⁊ alia incorporalia.vt.l.quā tuberonis.ff.e.
l.vēdicatio.ff.de rei vendi. ¶ Ex quo infertur ⁊ quinto premitte, qđ
etiam si tempore quo actū fuerit de peculio, nihil fuisset in peculio si
tamen tempore sententie fuerit, satis est.vt.l.quesitū.in prin.ff.de pe
culio.etiā si pater fuerit semel absolut⁹: quia nihil erat in peculio vel
non tantū ꝙ̄tū sufficeret ⁊ tamen si alio tēpore erit, iterū nō obstāte
absolutoria agere poterit: quia peculium quotidie crescit: ⁊ decrescit:
⁊ nascit ⁊ moritur. vt homo: ita dixit tex.in.l.peculium nascitur.ff.e.⁊
de hoc est etiā casus in dicta.l.peculiū.§.ij. ¶ Sexto premitte, quod
de eo qđ pater vult deducere, quādo cōuenitur de peculio: debet ap-
parere aliter ꝙ̄ verbis suis, nec etiā libris rationū suarum nisi sit in-
serta iusta ⁊ vera causa. vt est tex.in.l.non solum.§.an debitor.ff.eodē.
¶ Septimo p̄mitte, ꝙ si pater adimat bona fide peculiū filio, nō te-
netur amplius de peculio.vt.l.j.circa principiū.ff.de in rem verso.sed
filius remanet obligatus.vt.l.si quis cum filio.cū.l. sequen.ff.eo.secus
autem si non bona fide: quia pater tenebitur, ꝙ̄uis ademerit peculiū.
vt.l.sed si dānū.§.p̄terea.ff.eo. ¶ Et aduertas octauo, ꝙ id quod su
pra dixi.⁊ etiā vult hic gl.ꝙ pater deducit qđ sibi ⁊ alijs suis debetur,
illud est verum nisi alio modo posset cōsuli indēnitati sue. vtputa per
repetitionē soluti vel alio modo. vt est tex.in.l.si ex noxali.§.quod au
3 tem.ff.de pecul. ¶ † Vltimo premitte, ꝙ nō tantū quod pater ɔcedit
filio etiā tacite, dicitur esse in peculio: vt.§.dixi sed etiam aliud quesi-
tum per filiū: dūmodo id pater etiā si non concessisset peculium habe
ret necesse prestare filio. si vero fili⁹ tunicas vel aliud simile acquirat,
ꝙ ei pater haberet necesse p̄stare tāꝙ̄ pater, nō dicitur esse in peculio
vt est tex.singularis in dicta.l. peculium nascitur. Ex quo sequitur, qđ
si filius acquisiuit sibi ex sua industria vestimēta quotidiana, illa nō
dicunt esse in peculio.⁊ per ɔsequens pater propter illa, creditoribus
filij nō teneretur. secus si pater cōcesserit filio habenti peculium, vesti
mentū quotidianū: quia id etiam dicit esse in peculio. al's si esset vesti
mentum festiuum, remansit paternum.⁊ in dubio nō videtur esse con
cessum vt sit in peculio. vt videtur tex.valde singularis in.l.id vestimē
tū.ff.de pecu. facit quod not. Bar.⁊ doc.in.l.penul.in prin.ff. solu.ma
trimo.⁊ Cy.⁊ doc.in.l.quod in vxorē.C.de neg.gest. ¶ Ad vnum ad-
uertas ꝙ iste.§.⁊ totus titulus de peculio loquitur quando hodie ha
bet peculium profectitium. nam in castrensi vel quasi conuenitur ipse
filius, vt paterfamilias.l.secūda.ff.ad macedo. ¶ In aduētitio vero

hodie agit ⁊ conuenitur pater, nō nomine suo vt olim: sed nomine fi-
lij: vt eius legitimus administrator.vt.l.fin.§.vbi autem.C.de bonis q̄
lib.adhibetur tamen ⁊ filiorum consensus, vt ibi dicit tex. quod facit
ꝺm Raph.ibi qđ id qđ dicitur in.l.j.C.de bonis mater.ꝙ pater consti
tuit procuratorem in aduentitijs, intelligitur cum consensu filij. Sed
Bal.in dicto.§.vbi autē.dicit quod in constitutione procuratoris, nō
est necessarius consensus filij. Et ita intelligitur, quod habetur in di-
cta.l.prima. Sed quando procurator litem cōtestatur, tūc requiritur
cōsensus filij.vt dicto.§.vbi autem.alias iudicium nō tenet.vt.l.si cum
dotem.§.eo autem tempore.ff.solu.matrimo.licet Bar.in dicto.§.vbi
autem.dicat cōtrariū: quem Bar.⁊ eius opi.sequi videtur Antonius
de but.in.c.accedens.circa princi.extra de procura.sed primā opinio.
tenet Innocen.in.d.c.accedens.de quo vide per Angel.⁊ Imol.in.l.
4 fina.§.j.ff.de verb.oblig. ¶ † Quinimo dixit Angelus in dicto.§.vbi
autem.ꝙ non tantū quādo pater ageret per procuratorem: sed quan-
do agit per se, requiritur consensus filij si habuit iustam causam con-
tradicēdi, alias non valeret iudiciū: vt dicto.§.eo autem tempore.cō-
☞ iuncta.l.secūda.§.voluntate.ff.solu.matrimo. Ego autem tenerē in-
distincte, quod siue per se agat pater siue per procuratorē, iudiciū non
teneat nisi interueniat cōsensus filij: si est talis etatis qđ possit consen
tire vt videtur casus in dicto.§.autem. Ne ergo incidas in opinio.do-
cto.semper facias ꝙ consensus filij interueniat. ¶ In glo.de peculio.
in fine.not.gloss.similis glossa est in.l.iij.§.cui congruit.ff.eodem.et.j.
quod cum eo.§.penultimo.⁊ dixi.§.eodem in principio.in fi.gl.super
verb.actio. Et hoc sequitur Pet.hic per dictum.§.cui congruit.ff.eo.
Tu adde pleniorem glossam in.l.si cum plures.§.fina.ff.de exercito.
⁊ est magni effectus, quia cum prima esset bone fidei, videtur etiam ꝙ
cognominata de peculio sit bone fidei: ⁊ econtra quando prima esset
stricti iuris.eiusdem erit ista cognominata, ⁊ hoc tenet hic Ioan.fab.
per.l.iij.§.si filius. Et ibi hoc sequitur Ange.in fi.cū.§.sequen.⁊.l.de-
posui.ff.eodem.et.l.fin.ff.de noua.⁊ pro hoc facit quod alias haberet
vniforme tempus prescriptionis.⁊ tamē constat, qđ habet tale tēpus
quale habet illā actio, cuius cognomen recepit.ff.quando actio de pe-
culi.est anna.l.annalis.§.fi.⁊.l.cum post mortem.eodem titu. Et quod
actio de peculio sit cognomen actiōis, est etiam casus in.l.prima.⁊ ibi
Salic.C.quod cum eo.ꝙ idem ipse notauit etiam in.l.penultima.eo-
5 dem titulo. ¶ † Extra glo.quero an actio de peculio sit in rem, vel in
personam: Quidā dicūt quod est in rem: quia ille ad quē transit pecu-
lium etiā titulo singulari, potest conueniri de peculio.vt.l.ancillarum
§.si seruus.ff.de pecul.ꝙ nō est in actione personali.vt.l.prima.§.si he-
res.ff.ad trebel. In cōtrarium tamē est veritas: vt est casus hic.et dixi
super tex.⁊ est casus in.l.in summa.in fi.ff.eodem. Non obstat contra-
rium.quia etiam personalis scripta in rem, sequitur possessorem ⁊ ta-
men remanet personali.vt.l.de eo.in fine.ff.ad exhiben.⁊ ibi glos. Ita
dixit Barto.in.l.frater a fratre.in ver.sumus expediti de secūda par
6 te ⁊c.ff.de cōdictio.indebi. ¶ † Quero vtrū ista actio de peculio sit da
tiua vel natiua: Et videtur quod sit datiua: quia ipso iure pater nō est
obligatus: vt hic.sed licet glossatores sint varij, in dicta.l.frater tamē
ibi Bar.in ver.tertio quero posito qđ hec actio ⁊c.tenet quod sit na-
tiua: quia habet obligationem ciuilem que est sufficiens ad pariendū
actionē.quia quedā obligatio ciuilis est, que habet effectū naturalem
vt obligatio que descēdit ex re iudicata.vt.l.actori.cum similibus.C.
de iureiurā. Sed Pau.de cast.in.d.l.frater a fratre.dicit quod dictum
Bar.videtur contra istum text.⁊.l.j.circa finem.ff.de constit.pecu.vt
patet ibi.nā iure ciuili obligatus est, ⁊ hoc vt ipso iure non teneatur
nisi dicas ꝺm dictum Pau.quod glo.⁊ Bar.capiunt ciuilem obliga-
tionē large.ita quod cōprehendat etiā ius pretoriū: cum ⁊ ipsum ius
ciuile dicatur.vt.l.nam ⁊ ipsum.ff.de iusti.⁊ iure: ⁊ hic vide Cy.Bald.
⁊ Salicetum in dicta.l.dominum.C.quod cum eo.⁊ quod sit natiua ⁊
non datiua, tenet etiam Angelus per illum textum in.l.iij.§.si fili⁹.ff.
7 eodem. ¶ † Quero an debitum filij vel serui, sit debitū sui peculij.ita
quod apud quēcunq̄ vadat peculiū, trāseat cū dicto onere: dic qđ est
onus peculij sed personale paternū vt hic: nam si transiret ad aliquem
peculium titulo singulari, nō sequeretur possessorem dicta obligatio
filij ⁊ patris.argumento.l.j.§.item si heres.ff.quando actio de pecul.
est anna.⁊.l.j.§.si heres.ff.ad trebe. Si vero titulo vniuersali sic: vt est
casus in.l.quesitum.§.primo.ff.de pecul.⁊ est casus in.l.prima.§.si p̄e-
ceptio.quando actio de peculi.est anna. Et ita dixit Bart.in dicta.l.
frater a fratre.in versicul.venio ad secundam glossam magnam ⁊c.de
8 hoc per Baldum in.l.fina.C.quod cum eo. ¶ † Quero ergo in practi-
ca, de forma libelli in actione de peculio.dic vt per Cynum in.l.penul.
C.quod cum eo. Sed melius ponit glo.in.l.prima.§.primo.ff.si pars
heredi.peta.⁊ erit forma talis videlicet: dico contra Titium dominū
Seij serui sui.qđ dictus seius habet quoddam peculiū, ex concessione
dicti Titij domini sui ex quo cum dicto Seio contraxi.quia vendidi
lanam pro decem.quod peculiū dictus Titi⁹ habet ⁊ possidet.quare
peto dictū Titium dominū dicti Seij condemnari mihi ad dicta de-
cem danda ⁊ soluenda mihi, ꝺm vires peculij predicti. Ista colligūtur
ex dicta glo.⁊ ex dictis Ioan.fab.⁊ Bal.hic. ¶ In gloss.in verbo.pa-
rem.in fine.⁊ in glossa dominū.in fine. Nota quod ista sunt correlati-
ua ⁊ vno

na ⁊ vno posito, ponitur ⁊ reliquū: vnde dicendo pater est, ergo ⁊ filius
⁊ econtra, quod facit statutū exorbitans vel etiam penale, vel etiam
correctorium: ꝙ loquens de vno de correlatiuis, habet locum in reli-
quo vtputa ꝙ nullus vendat frumentū extra plateam sub pena de-
cem. nam hoc statutum non tantū vendentez de quo expresse loquit:
sed etiam ementem punit dicta pena: vt est casus in.l.fi.⁊ ibi Barto.
ff.de acceptila.⁊.l.finali.⁊ ibi Bartolus ⁊ doctores.C.de indic.vidui.
tollen.⁊ in.l.prima.⁊ ibi Bart.C.de cupressis ex luco daphnes nō ce-
dendis.libro.xj.⁊ circa finem tituli ⁊ predicta sunt vera, nisi in vno de
correlatiuis esset maior ratio ꝙ in alio, ⁊ est casus ⁊ ibi Doctores in
9 l.fina.C.de rescinden.venditio.quod nota. ¶ † In glossa ipso iure: ⁊
sic pater nō dz teneri p filio ⁊ cetera. ¶ Quero an extra.an valeat sta
tutum quo cauetur, quod pater teneatur ex contractu filij vel deli-
cto: ⁊ videtur ꝙ non vt hic.⁊.l.prima.⁊.l.si filius.C.ne filius pro pa.et
l.cum re.C.ne vxor pro marito.sed cōtrarium tenet glossa.in rubri.
C.de decre.decur.libro.x.quod Baldus in dicta.l.prima.⁊ Sali.in di-
cta.l.si filius.C.ne filius p patre.intelligūt in pena pecuniaria, in male
ficijs per rationem illius glosse quia ad illa pater potest se obligare
pacto: ergo ⁊ statuto: vt.l.nec ex pretorio.ff.de regulis iuris.⁊ notat
Bartol.in.l.non impossibile.⁊ ibi Docto.ff.de pactis.⁊ late Bart.in
l.omnes populi.ff.de iustitia ⁊ iure secus.si pro pena corporali, se obli
garet.xxiij.q.v.cum homo cum glo.facit.l.prima.C.quod cū eod.⁊ est
ratio isto vltimo casu: quia sponte, nemo potest se cōmittere iniurie
corporali que scindet carnem.l.j.§.vsqz adeo.⁊ ibi Bar.ff.de iniurijs.
vel alio modo torqueat personam: vt.l.interdū.§.qui furem, ⁊ ibi glo.
⁊ Bar.ff.de fur.⁊ licet.d.l.statutum pecuniarium videatur continere
aliquam iniquitatem, tamē valet: arg.l.si quis in suo.§.legis.C.de in-
offi.testamē. Et ita etiam tenet Ang.⁊ Imo.in.l.cum filius.in prin.
in ver.extra glo.adde dictis Barto.ff.de verb.oblig. ¶ Quero an di-
ctum statutū, restringatur ad commissa tantum in territorio statuen
tis? Et Bar.in tractatu represaliarum.in.iiij.q.prime.q.principalis.
dicit ꝙ restringitur tantum, ad commissa in territorio statuentis.ar.
l.cum vnus.§.fi.ff.de bo.autorita.iudi.possidē. Sed Bal.in dicta.l.j.
⁊ Sali.in.d.l.si filius.licet hoc teneant, allegāt tamen ꝙ dictū statutū
nō porriget vires, extra suū territoriū vt.l.fi.ff.de iuris.om.iudic.igi-
tur cum extra territorium debeat seruari ius commune pater non te-
10 netur vt hic. ¶ † Quero an quod pater soluit pro condemnatione fi-
lij, debeat in legitimam computari: dic aut pater redemit filiū captū
ab hostibus, ⁊ videtur facere pietatis causa: ⁊ sic nō imputatur in par
tem filij: vt.l.liber captus.C.de captiuis. Aut pater soluit ꝯdēnatio-
nem pro filio, virtute statuti: ⁊ sic ex necessitate ⁊ filius debet in legiti
ma computare: quia in necessitatibus, nemo liberalis existit: vt.l.rez
legatam.⁊ ibi Bar.ff.de adimē.lega. Si vero ex mera liberalitate vel
pietate, ⁊ nō computat: quia est donatio inter viuos: que donatio in
legitimā in totum vel in partem nō computatur.nisi expresse id actū
sit: vt.l.si quādo.§.finali.cum ibi not.per Doctores.C.de inofficioso
testamento: quem tex.singulariter nota p mulieribus dotandis, que
vt plurimum renuntiant fratribus hereditatem paternam: qui pro
pter dictam renuntiationem etiam latissimam, intelligit esse renun-
tiatum iuri legitime, vel agēdi ad supplementū legitime: vt ergo etiā
hec comprehendatur, facias ꝙ in renuntiatione de hoc etiā fiat spe-
cifica mētio: vt no. Doctores in.d.§.fi.⁊ Guil.⁊ Bald.⁊ do. Flori.in.l.
de his.ff.de transact. Sed forte in casu nostro, imo computabitur: qr
videtur esse donatio ob causam, que semper in legitimā computatur
vt.l.quoniā nouella.⁊ ibi Doctores in.l.omnimodo.§.fi.C.de inoffi.
testamento.ita dicit Baldus in authen.si captiui.C.de episco.⁊ cler.
sed istam materiam posuit Bar.multū latissime licet Bald.de eo nō
faciat mentionem in.l.sticho.post principiū.ff.de pecu.legato vbi sin
gulariter distinguit, an filius habeat peculiū vel nō: quia quando ha-
bet peculiū: in dubio videtur soluisse de illo peculio: etiam in aduen-
titijs argumen.l.nesennius.ff.de negotijs gestis.⁊.l.post mortē.⁊ ibi
Bartolus.ff.quando ex facto tu.l.cum post.§.primo ⁊ ibi Bart.ff.de
administra.tut. Si vero filius nullum peculium habeat, nec pater sta
tuto coarctetur ad soluendū dictam condemnationem: ⁊ tamē si sol-
uit, videt in dubio soluere ex causa pietatis. ¶ Et tu addas: maxime
quando carceratus vel quando in defectum pene pecuniarie, erat cor
poralis vt no.per Bartolū.in dicta.l.sticho.in prin.⁊ quod no. Bald.
in.l.fina.C.de negotijs gest. Et ideo ꝺm Bar.non repetit a filio, nec fi
lius computat in suam partem.argumē.l.j.cum not.per doctores.C.
de nego.gest.⁊ istud credo verius. ¶ In eadem glo.ibi obligatur ser-
uus domino naturaliter ⁊c. Tu dic ꝙ hoc debet intelligi de iure gen-
tium primeuo: quo gentes vtebantur, eo ipso ꝙ gentes inceperunt sta
tuere: quia tunc quelibet liber erat, alias autem secus, quando incepe
rūt ordinare bella ⁊ captiuitates introducere: vt supra de iure natu
rali.§.bella.ita dicit Bart.in.l.si id quod dominus.ff.de cōdi.indebi.
¶ In eadem gl.ibi vel seruus in rem domini vertit ⁊c. Omissis mul-
tis que hic tanguntur per Ioannem fab.et Ioannem de pla.in hac
materia sufficiat remissio, maxime cum intendam ponere materia in
§.in rem infra eodē.⁊ vide Baldū in rubrica.C.de instito.⁊ exercito-
ria.⁊ Cyn.⁊ Bald.⁊ Salice.in.l.penultima ⁊ finali.C.quod cuz eo.in

11 practica. † tu dic formam libelli in actiōe de in rem verso.dic ꝙ Caio
filio Seij, mutuaui summam vnam frumenti quam dictus Caius cō
uertit in vtilitatem dicti Seij patris sui: quia cū eo, pauit eius fami-
liam: cum enim pater ex contractu filij teneatur, quatenus versum est
in vtilitatem suam: ideo peto dictū Caium mihi condemnari ad resti
tuendam dictam summam frumēti eque boni ⁊c.facit.l.cum qd.ff.si
certum pet. ¶ In eadem gl.ibi.ff.quod iussu.l.j.⁊ fi.de hac materia vi
de plene in.l.si mādator.⁊ ibi Doctores ⁊ Cy.⁊ Sali.C.qđ cum eo.di-
cam.j.eo.ti.§.si quis igitur iussu. Forma autē tu in hac actione libellū
sic.dico ꝙ titius dedit Caio filio suo, liberam potestatem contrahen-
di cum quocūqz: siue dicas isto modo: ꝙ Titius publice notificauit
ꝙ vnusquisqz cū Caio filio suo cōtraheret, vel cōtrahere possit: vel di-
cas secundum casus contingētiam, ꝙ te rogauit vel te interpellauit,
vel te solicitauit vt cum filio suo contraheres: vel dicas ꝙ postꝙ cum
dicto filio suo contraxisti, dictus Titius pater verbo vel epistola vel
nūtio hoc ratificauit: ⁊ qualiter tu vēdidisti pro decem lanam dicto
Caio: virtute dicti iussus propter quod dictus Titius pater est tibi
ad dicta decem insolidum obligatus: quare petis dictum Titium cō
dēnari ad dandum ⁊ soluendum dicta decem. ¶ In eadem glos.ibi:
excercitoria.de hac materia dicā.j.titu.j.§.excercitoria in qua forma
libellū sic: dico ꝙ titius proposuit Caiū in magistrū sue nauis, quam
retinet in tali loco pro mercibus ⁊ personis vehēdis: ⁊ ꝙ dicta nauis
indigebat ammolatione vel reparatione, p ducatis centum: ⁊ qđ di-
ctus magister Caius, pro dicta ammolatiōe necessaria vel reparatio
ne fienda, cētum ducatos a me mutuo accepit: quare peto dictuz Ti-
tium excercitorē mihi condēnari ad dandū ⁊ soluendum dictos duca
tos centum. ¶ Nam tene menti ꝙ si magister acciperet pecuniaz mu
tuo, in causam in qua expresse habuit mādatum qr habuit mandatuz
vt acciperet pecuniam mutuo in certam ⁊ determinataz causam: tūc
sufficit ꝙ tēpore mutui, illam cām exprimat: qr etiā si illa pecunia nō
egeat, nec illa cā esset tempore mutui vera nō noceret mutuāti: iste est
tex.no.in.l.j.§.non autem.⁊ ibi Ang.⁊ Pau.de ca.de exercito.⁊ hoc
vult Bar.in.l.ciuitas.ff.si certum petatur.⁊ in aut.hoc ius porrectū.
⁊ ibi doctores.C.de sacrosan.eccle. Sed qñ nō habet ad hoc mādatuz
expressum sed tacitum, quia simpliciter erat ppositus ad nauem: taci
te enim videtur prepositus ad omne, sine quo dictā nauē exercere nō
posset.argu.l.ij.ff.de iurisdi.omnium iudi.⁊ per cōsequēs videtur ha-
buisse tacitum mādatum, ad nauem reparandā: ⁊ si opus est pro hoc
pecuniam mutuo accipiendam tūc nō sufficit quod voluit pecuniam
pro naui reficienda, ad hoc mutuās habeat regressum ad dominum:
nisi quatuor concurrant. Primo qđ magister dicat, se in causam na-
uis reficiende accipere. Secundo ꝙ in veritate, nauis indigebat repa-
ratione. Tertio ꝙ in tantum mutues, quantum in dicta reparatione
errogari potuisset ⁊ non plus. Quarto ꝙ predicta fiant tali loco ⁊ tem-
pore, quibus verosimile sit hoc, ꝙ nauis refici possit: als secus nam si
dicta quatuor concurrant, habet regressum contra dominum etiam si
dicta pecunia non sit conuersa in dictam causam specificatam: vt est
casus singularis in.l.fi.⁊ ibi Ang.⁊ Pau.de ca.ff.de exerci.quod per-
petuo tene menti pro tutoribus ⁊ alijs administratoribus: quando
dicunt quod ad id quod fecerunt, habuerunt saltem tacitum manda-
12 tum quia oportet ꝙ dicte coniecture concurrant. ¶ † In eadem glo.
ibi.item institoria ⁊c.de hoc dicam.j.tit.j.§.institoria. Et forma libel
lum in ea sic: dico ꝙ Titius mercator preposuit ⁊ instituit Caium ta
li negotiationi, ⁊ cum dicto Caio institore eius rei causa cui preposi-
tus fuerat, contraxi quia vendidi sibi lanam pro decem quare peto di
ctum Titium mercatorem et institorem condemnari ad dandum et
soluendum mihi dicta decem ⁊c.de quo vide Spe.de solu.in.§.perno-
13 tandum: ver.item frequenter ⁊c. ¶ † In ea glo.ibi item tributoria.de
hoc dicam.j.titu.j.§.introduxit. Et in ea sic forma libellum, dico quod
Caius filius Titij in lana negotiabatur: ⁊ ꝙ ego sciente ⁊ non con-
tradicente eius patre, vendidi ⁊ tradidi sibi libras mille lane, valoris
florenorum centum.dicitur enim ꝙ dictus Caius filius habet aliquos
alios creditores: ⁊ ꝙ dictus Titius pater, habet penes se omnes mer
ces peculij dicti sui filij: quare peto dictum Titiū (qui asserit etiam
se creditorem dicti sui filij) condemnari ad contributionem et ad dā-
dum ⁊ soluendum mihi totum illud quod mihi contingere potest: fa
cta diuisione dictarum mercium pecularium inter omnes creditores
dicti Caij: vide etiam Speculatorē in dicto.§.pernotandum.ver.por-
ro, ¶ In eadem gloss.j.de noxa.in fine tituli Quid autem si filius ex
delicto conueniatur: ⁊ est contumax, an postquam non potest teneri
noxaliter pater, an saltem possit fieri executio in peculio profectitio?
⁊ glo.in dicto.§.fi.magis inclinat quod non. Bartolus in.l.si finita.§.
si de vectigalibus.in fin.ff.de damno infecto.dicit illud fore verum, si
semper filius fuit contumax: ⁊ per consequens cum eo non potest mo
do aliquo dici contractum, virtute dicti iudicij supple etiam si pater
sciuerit dictum iudicium contra filium agitari: vt est tex.cum glo.no.
in.l.presens.⁊ ibi Bart.⁊ doct.C.de pigno.⁊ no. Dyn.⁊ Bartolus in
lege cum filius.in principio.ff.de verborū obligationibus. Si autem
filius fuisset litem contestatus: ⁊ sic per hoc quasi contraxisset: vt.l.iii.
§.idem scribit.⁊ ibi gloss.⁊ late Barto.ff.de pecu.⁊.l.iiij.§.fina.et per

glossam ꝛ Bartolum.ff.de preto.stipu.licet postea absens,fuerit cõdẽnatus:tñferet executio ĩ dicto peculio ꝓfectitio:vt est gl.no.in.l.si cõdẽnatus.ff.de noxa.qḋ bene no. An aũt ꝛ qñ cõtumacia filij vel ei⁹ cõfessio ficta vel vera,noceat pr̃i: vide late p Bar.ꝛ Dy.in.d.l.cũ fili⁹.in pn̄.ꝛ p Bal.in.l.j.ꝛ p Sali.in.l.si fili⁹.C.ne fili⁹ p pꝛe. An aũt publicatis bonis paternis,publicet̃ peculium ꝓfectitiũ in pꝛeiudiciũ filij? dicas ꝙ nõ vt est tex.singularis in.l.iij.§.sed vtrũ.ff.de mino.ꝛ ecõtra: publicatis bonis filij ꝓpter delictũ,an intelligat̃ esse publicatũ peculiũ etiã aduẽtitiũ? dicas ꝙ nõ ad pꝛeiudiciũ patris:vt est casus singularis in.l.iij.C.de sen.pas.de quo late per Bar.ꝛ Ang.Raph.ꝛ Imo.in
14 d.§.si de vectigalib⁹. ¶ Quero an filiusfa.possit esse ĩ iudicio:ꝛ tam de iure antiquo ꝙ de nouo:tam in agẽdo ꝙ in defendẽdo sine patris cõsensu. Et aduertendum est,ꝙ olim quicquid acquirebat filius,illḋ acquirebat ilico etiã quo ad actiones patri regulariter:vt dixi.s.per l.j.in pꝛin.ff.si quis a patre fue.manumis. Ex quo sequitur,ꝙ cũ regulariter sibi actio non competeret,non potest aliquam actionẽ mouere in agẽdo:frustra ergo tractatur,an illis casibus stare possit in iudicio sine consensu patris tam in contractibus ꝙ in delictis. ¶ In conueniendo vero,poterit stare in iudicio vt reus tam in contractibus ꝙ in delictis:vt.l.tam ex contractibus.ff.de indi. Sunt tamen aliqui casus,in quibus de iure antiquo filio competebat,vt est actio iniuriarũ quod vi aut clam.depositi.commodati,actio in factum nõ dico subsidiaria:sed que popularis est vt.l.filiusfam.ꝛ.l.in factũ.ff.de act.ꝛ ob. Et que sit ratio specialitatis,in aliquibus ex dictis casib⁹,dixit Bar. ibi ꝙ nunquã intellexit. Erit ergo ratio per.l.non omnium.ff.de leg. ¶ Item ꝛ in dote:vt.l.ij.ff.solu.matrimo.ꝛ.l.filiusfa.§.sed si filia.ff.de procu. Item in querela inofficiosi,que est ꝓpria iniuria filij:vt.l.si filius.ff.de inoffi.testa.ꝛ istis casibus,licet filio competeret pꝛoprietas actionum.tamen earum exercitium sibi nõ cõpetebat:nec aliquo mõ agere poterat:quia nõ reperitur iure cautum:igitur ꝛc.vt.l.illam.C. de colla.imo cõtrarium innuit tex.in.l.quod seruus.ꝛ ibi no.ff.depositi. Ex quo sequitur,ꝙ etiam isto casu frustra tractat̃ de cõsensu paterno. Et predicta sunt vera,nisi in predictis casibus vel aliquo pdictorum pater esset absens cui competebat exercitium dictarum actionum.nam etiam hodie licet ꝓprietas actiõis,queratur filio:vt in.l.j. j.cum simi.C.de bonis mater.tamen patri competit exercitium:tã in agendo ꝙ in excipiendo,vel defendendo:vt.l.fi.§.vbi autem.C.de bo. que libe.tunc quãdo pater est absens ꝛ nullum procuratorem dimisit etiam generalẽ,tunc talis filius ex dicto cõtractu suo vel ex noxa dãno vel iniuria sibi illata,potest intentare vtilem actionẽ nomine patris:tamen iste tex.ꝛ gl.ꝛ ibi omnino vide Ange.in.l.si longi⁹.§.j.ff. de indi. Nam etiam in dictis casib⁹,si pater esset pꝛesens vel procurator paternus,filio denegaretur exercitiũ dictarũ actionum:vt est casus in.d.l.filiusfami.in pꝛin.ꝛ.d.§.sꝫ si filia.ꝛ.l.si vn⁹.§.filio.ꝛ ibi Bar. ff.de iniurijs. Et in istis casibus,quãdo filius exercet actiones tã in ciuili ꝙ in criminali actione,etiam quãdo conuenitur non reperitur iure cautum antiquitus,ꝙ consensus paternus esset necessari⁹:vt in dictis iuribus:ꝛ.l.noxali.cum sequen.ff.de noxa.ꝛ.l.fi.§.j.ꝛ ibi Bar.et Ang.ꝛ Imo.ff.de verbo.oblig.ꝛ.l.inter liberos.§.pꝛimo.ꝛ ibi Bart. in.l.filiusfamilias.ꝛ ibi Bar.ff.de adulterijs. Hodie vo dixit Ang.in dicta.l.si lõgius.§.pꝛimo.ꝛ Barto.notat in.l.finali.§.necessitatem.C. de bonis que liberis.quod pꝛoprietas omnium actionum in aduentitijs,est filij ꝛ vsusfructus patris:tamen filius nullo modo exercẽdo dictas actiões actiue ꝛ passiue,se intromittit:vt.l.j.§.fi.C. de anna.exceptio.ꝛ.l.finali.§.vbi autem.C.de bonis que lib.qꝛ pater est legitimus filij administrator:vt.l.j.in fi.cum authentica nisi tricennalis.cum ibi no.per glo.ꝛ doctores.C.de bonis mater.sed vbi patri non queritur vsusfructus,ꝛ vbi sit non legitimus administrator.vt authentica excipit.cũ gl.C.de bonis que lib.tunc filius etiam suo noĩe,intentat omnes actiones directas.ꝛ fm Ange.in dicta.l.si lõgius.§.pꝛimo.tunc pater tenetur filio cõsentire:ad substantiandum iudiciũ etiam pignoribus captis ꝛ multa indicta:vt est tex.ꝛ gl.in fine.§.necessitate.C.de bonis que lib. Et istud videtur sequi Bar.in.d.l.si longius.§.pꝛimo.ꝛ istam opinionem fuit secutus Accur.gloss.in dicto.§.necessitate.et vbiqꝫ. Sed Lotha.gl.antiquus ibi dicit,quod quando potest vsusfructus queri patri:tunc in signũ repudiationis,requiritur cõsensus patris. Ita loquitur dict⁹.§.necessitate.nõ alias:ne dicta iura antiqua corrigãtur.vt dicta.l.noxali.cum sequẽ.quia si de iure antiquo aliquo casu persona filij taꝫ in agendo ꝙ in defendẽdo erat integra:vt in iuribus supra allegatis.ergo fortius de iure nouo vbi persona filij in aduentitijs,nõ est diminuta imo aucta:vt.l.prima cum similibus.C.de bonis mater. Et pꝛo hoc Bar.in dicto.§.necessitate.allegat tex.in authentico vt liceat matri ꝛ auie.in pꝛincip.ꝛ allegat casum in.c.fi.extra de iu.in sexto. Et istam opinionem Lotha.tenent Ultramõta.ꝛ Cy. in dicto.§.necessitate.circa principium.ꝛ Angelus ibi in versiculo in eadem glossa.ibi:dic ꝙ pater sine cõsensu ꝛ cetera:dicit quod hec est vera et approbata per omnes doctores tam in spiritualibus ꝙ in alijs,in qui bus patri non querit̃ vsusfructus:quod potest filiusfamilias tam in agendo ꝙ in defendendo sistere in iudicio sine patre:vt dicto capitulo finali.de iudicijs in sexto. Consulo tamen vt omnia sine scrupulo procedant:vt semper facias patrem consentire cum potes. Et hanc etiam opinionem fuit secutus Butriga.in dicto.§.necessitate.ꝛ ibi Salicetus in versiculo sed istam solutionem secũdam reuoco in dubium ꝛ cetera.dicens quod.§.necessitate.si bene ponderetur, loquitur continuatiue ad precedentia:ꝛ sic intelligendus ꝛ restringẽdus ad pꝛecedentia:vt.l.heredes palam.§.sed si notam.ff.de testamentis:habet ergo secundum eum,filius pꝛobare duo,quando est in iudicio:ꝛ sum⁹ in casu qḋ possibile foret vsumfructũ patri cõpetere:vecꝫ qḋ pater recusauit vsumfructuꝫ. Itẽ ꝛ qḋ ei⁹ rei administrationẽ habere nõ voluit:vt.d.§.necessitate.cũ.§.sequẽti.ꝛ eo hoc nõ pꝛobãte in signũ repudiationis vtriusqꝫ ipsorum seu alteri⁹ eorũ,qḋ fili⁹ tũc satis non ꝓbauerit pater ei habet cõsentire:ꝛ ita intelligit opinio. Lotha. Sed Bal.in.d.§.necessitate.in vẽsi.quero nũquid filiusfamilias sit integer homo ꝛc.tenet quod imo semper requiratur consensus patris:ꝛ sic tenet opinionem Accursij glossa.et dicit quod hec est communis opinio,pro quo allegat dictũ.c.finale. in versiculo huiusmodi quoqꝫ.vbi dicitur quod regulariter filiusfamilias sine consensu patris,in iudicio esse nõ potest:ac etiam dicit opinio. Lotha. Ultramonta. Bar.et sequacium fore pessimam:quia si pater pꝛetenderet se habere vsumfructum,non posset compelli consentire filio:ꝛ ideo dictus.§.necessitate. loquitur in alijs ꝙ in aduentitijs. Cõcludendo dicas,adherẽs tu opinioni gl.ꝛ de alijs non cures. Tu autem non debes curare de opinione sua.quia si.§.necessitate.loquitur in alijs ꝙ in aduẽtitijs,nõ potest loqui in beneficialibus in quibus non requiritur consensus patris:vt d.l.fi.aut in ꝓfectitijs in quib⁹ hodie nihil est immutatũ scdm gl.quã oẽs doctores sequuntur in.d.l.fi.§.j.C.de bonis q̃ libe.ꝛ sic nõ requiritur cõsensus patris,aut in castrẽsi vel quasi ꝛ clarũ est ꝙ in illis nõ tm̃ nõ requirit̃ consensus,sꝫ etiã patre inuito poterit stare in iudicio:vt.l. miles pꝛecipuã.§.j.ff.de castrensi peculio.ergo arguẽdo a sufficiẽti numeratione partiũ,dict⁹.§.necessitate.necessario loquit̃ in aduẽtitijs. ergo opi. Bar.falsissima.sed Io.de imo.in.l.fi.§.j.ff.de verbo.obliga. dicit ꝙ Moderni tenent opinionem Lotha.sed tutius est obseruare secundam opinio.gl. Istud tamen dixit Ang.in.d.§.necessitate.ꝛ ibi etiam Salice.ꝛ Flo.videtur inclinare in hãc sententiam,ex quibus si aduertas Bar.ꝛ Ang.sibijpsis adinuicem sunt contrarij:de eo quod ipsi notant in dicta.l.si longius.§.j.ꝛ in dicto.§.necessitate.tu aũt aduertas ꝙ pro opinione gl.ꝛ Bal.multum facit.§.necessitate.in versiculo ac iudiciuꝫ:vbi tex.videtur moueri tantummodo ista ratione:qꝛ pater tenetur consistere filio,non in signum repudiationis vsufru.sed ne videatur consistere in iudicio sine paterna voluntate:que ratio est generalis,igitur vniuersaliter intelligeretur. Nec obstat dictum.c.fin. quia ibi loquitur in spiritualibus,in quibus agit ꝛ cõuenitur sine patre vt integer homo:vt est glo.singula.de iure nostro in.l.ait pretor.in principio.ff.de minori.que beneficia equiparantur castrẽsibus vt no. gl.valde magistra in.c.ex parte. De restitutio.spolia.sed in castrensibus,nõ est dubium quia etiam ipse agit in illis contra patrem. Illis nulla.cum gl.ff.de iudi.ꝛ contra quencunqꝫ etiam inuito patre:vt supra dixi:tamen hoc non obstante de iure credo veriorem opi. Lotha. ꝛ doctorum. Primo vt euitetur legum correctio. Secundo quia.§.necessitate.videtur magis venire in diminutionem ꝛ grauedinẽ patris nõ consentientis,vt filius adeat:ꝙ in fauorem patris.ergo saltem nõ debet operari correctionem iuris antiqui:quia si induceretur correctio,esset ibi sensus suppletus ꝛ subauditur quod non permittitur in correctione:vt est glo.in.c.cupientes.§.quod si per viginti.de electi.in sexto. Tertio moueor per dictum.c.fina.in ver.cum de his.coniuncta gl.quia ille tex.non tantum in beneficialibus,sed etiam in alijs in quibus non queritur vsusfructus patri loquitur:vt dicit ibi glo.ꝛ sic ille tex.nõ fundat se,quia sunt spiritualia ꝛ ad similitudinẽ castrẽsiũ fundat se in hoc quia in istis ꝛ in quibus patri non queritur vsusfructus, vt in glos.pater se intromittere non habeat cum ergo ibi sit expꝛessa ratio in lege ꝛ non tractetur ibi de correctione sed est casus exoꝛbitãs: ergo vbicunqꝫ habet locum dicta ratio,habebit locum legis dispositio.vt.l.pꝛima.cum glo.C.de his qui ante aper.tabu.igitur in omnibus casibus in quibus patri nõ queritur vsusfructus,pater nõ se habet intromittere.quod maxime patet:quia in illis datur curator:vt dicta.l.finali.§.finantem patre recusante.C.de bonis que lib.igitur in illis non requiritur consensus,quando filius est in iudicio. Nõ obstat ratio dicti.§.necessitate.quia ille tex.est correctorius:ergo ex eius ratione.argui nõ potest,vt extendatur ad alium casuꝫ:vt authẽti.quas actiones.cum gl.et ibi Barto.et doctores.C.de sacrosanc.eccle.et dixi s.proximo.§.cogita tu.

SVMMARIVM.

1 Iuramentum,habetur pro veritate.
2 Iuramenti,plures sunt species.
3 Paria sunt iurare,vel per deferentem fuisse iuramentum remissum.
4 Actio in factum,quare datur in actione reali?
5 Iuramentum,an habeat executionem paratam vt sententia?
6 Obligatio & actio,oriuntur ex iuramento.

Periurus,

7 Periurus, ciuiliter punitur.
8 Ius nouum & antiquum, an differant?
9 Libellus in actione in factum, qualiter formetur?
10 Libellus in actione reali, qualiter formetur?

a Item si quis. [a] ¶ Diuidit in duas partes. q2 pmo ponitur questio. scdo qonis deciso. Scda ibi iustissime. ⁊ h.d. Si qs iurauerit aduersario deferēte i iudicio, datur ei sacramēto actio. h.d. ¶ No. ꝙ ex iuramēto dat actio: ⁊ dat actio in factū: vt notat in.l.nā et postea.§.fi.cū gl.ff.de iureiurā. de quo per Bart. in.l.si quis pro eo.in prin.ff.de fideiussori. ⁊ dicaz infra in gl.in ver.actionez. ¶ No. ꝙ ista actio in factum ex iuramēto, est personalis ⁊ pretoria: vt s.eo.ti.§.in personam. ¶ Not. ꝙ ad hoc vt oriat actio ex iuramento, opus est vt iuret reo deferen
1 te ⁊ nō alias: vt hic. ¶ † Not. ibi: nō aliud querit. ꝙ iuramtntum habetur p veritate: ⁊ per consequens iurans ad delationē aduersarij, nō potest de falso argui: an autē alias penas patiatur: dicam plene cum gl.fi. ¶ Ex quo nota ⁊ tene mēti ꝙ iuramentū decisiuum, habet vim plene probatiōis: vt hic.l.nō erit.§.dato.⁊.l.nā ⁊ postea.§.j.ff.de iureiuran. ¶ Item habet vim sententie. vt.ff.eo.l.sed ⁊ si possessori.§.fi.cum gl. ⁊ per consequēs habet vim sententie, precedētibus probationibus veris. Ex quo sequitur ꝙ nō retractat p instrumēta de nouo reperta: sicut nec retractat sentētia: vt l.sub specie.C.de re iudica. secus in iuramento necessario, ⁊ sententia lata eius vigore: quia illud habet vim ficte probationis: ideo retractat per instrumēta de nouo reperta: ⁊ non tantum ipsuz iuramentū, sed etiam sententia retractabitur: vt l.admonēdi. ⁊ ibi late Bar.ff.eodem tit. Ex his etiam nota, ꝙ iuramentū habet executionē paratam: vt snīam nec aliqd potest opponi nisi prout no.glo.no.d.l.§.dato. ⁊ quod ibi Ange. ¶ Quod facit ad statutū, quo cauetur ꝙ cōtra instrumentum guarētigie vel cōtra snīam, nō possit aliqua exceptio opponi: nam propter hoc, non videntur esse sublate legitime exceptiones: vt ibi per glo. ⁊ Ant. ⁊ per glo. ⁊ Bar. latissime in.l.j.§.ij.ff.qd vi aut clam. ⁊ per Barto.in.l.ij.§.pretor.ff.qui satis. cog. ⁊ per gl. Cyn. Bal. ⁊ Sali. late in.l.ita nobis pudor.C.de adulte. ⁊ per Imo.in.l.fi.ff.a qui.ap. licet vel nō. ¶ No. ꝙ iuramentuz, facit de nō debito debitum vt hic: sicut sententia: vt.l.j.cū materia.C.de condi.inde. ⁊.l.si fideiussor.§.fi.ff.man
2 dati. ¶ † Et pmitte ꝙ plures sunt spēs iuramēti. Nam quoddā est iuramentum conuētionale: quod ex simplici cōuentione partium prestat.l.j. ⁊.l.iusiurandū. quod ex cōuentione.ff.de iureiuran. Aliud est iudiciale, quod defert a parte parti in iudicio iudice approbāte: vt hic ⁊.d.l.j.in fi. Est ⁊ tertium iuramentum, necessariuz qd pertinet ad litis decisionē. Et istud ē triplex. Primo quādo defertur in defectum probationis: de quo in.d.l.admonendi. Secūdo quando defertur iura mentum purgationis: de quo in.l.presenti.C. de his qui ad eccl.cōfu. Tertium est, qd defert ppter litem examinandam. de quo loquitur titulus de iureiur. Item est aliud iuramentū veritatis, ⁊ aliud iuramentū in litē: de quo in tit.ff.de in litē iur. Ista habent per tex. ⁊ Bar.in.l.j. ⁊ gl.in rub. ff.eo de quibus ibi plene per Bar. ⁊ plura alia iuramēta. hic autem de iuramēto, tantūmodo delato a parte parti, iudice approbāte in iudicio: et de hoc tantūmō dicet. ¶ In glos. postulante. in fine. dicit Io.fab. Dic hoc verū in iurante, ad sui vtilitatē: sz pdesset parti aduerse, si iuraret ꝯtra se vt.ff.de iterro.acti.l.de etate.§.qui interrogat. Itē posset vno casu sibi prodesse, si diceret ꝯtra se ⁊ etiam pro se ⁊ aduersarius niteret ex confessione: quia tunc aduersarius habet accipere totū cōtra se: sicut vult accipere p se: facit pro eo.l.publia.in fi.ff.depositi. cōiuncta.l.si filius.ff.ad macedo. Tu dic ꝙ tali iuramento, ⁊ per consequēs confessioni, omnino statur cōtra se. Sed an pbet p se, etiam si acceptata fuerit cōfessio per aduersariū: iudex estimabit: vt dicit tex.in.d.l.publia. in fi. nam inspiciet qualitatē scribētis: ⁊ an verosimile p se scripserit, vel non: ⁊ an potuerit dicta confessio pro parte acceptari, ⁊ pro parte non: vt si est vno cōtextu seu constructu verborum separata: vt no. Cy.in.xiij.q. ⁊ ibi Bal.i.l.j.C.de ꝯfes. ⁊ ibi Sal. Rapha. ⁊ Flo. ⁊ no.gl. Cy. Bar. Bald. ⁊ Sal.in.l.si quidē.C.de excep. ⁊ Bald.in.l.j.C.vt que desunt aduo.iu.sup. ⁊ ibi Sali. vbi dicūt contra communē practicam procuratorū, producentium instrumēta: quia protestantur se producere in partibus facientibus p se, ⁊ nō aliter: q2 talis ptestatio si productio acceptetur per partē, non releuat: de quo elegāter per Barto.in.l.post legatum.in princ.ff.de his quib.vt indig. ⁊ Barto.l. aurelius.§.idem quesijt.ff.de lib.leg. vt singulariter distinguit. Aut contra confitentem est iuris presumptio: vt qn occidit hominem, qd est de genere phibitorū: vt cū dicit se fecisse ad sui defensionem: tunc p parte pōt acceptari talis cōfessio: ⁊ pro parte respui: alias si nō esset iuris presumptio contra cōfitētē, tūc distingue: aut est negatio ante posita: vt nego te mutuasse: ⁊ pbaret dico me soluisse: tunc talis ꝯfessio cōfitenti nō nocet: q2 aut in totum est acceptāda aut nō. Ista est gl.no.in.d.l.siquidem. ⁊ ibi Doc.C.de except. Si autem dicta negatio, nō precederet: ⁊ tūc aut est vnico cōstructu verborum facta: ⁊ nō potest scindi: quia scinderetur ipsa confessio: alias secus: facit.l.quinquaginta.ff.de pba. ⁊ quod no. Bar.in l.vtiqz.ff.de excep. ⁊ facit.l.j.C.de sica. cōiuncta.l. si non conuitij.C.de iniur. ⁊.d.§.idem quesijt. Et ad predicta vide Bal. ⁊ Io.de imo.in.l.decem.ff. de verborum obliga. ⁊ vide Bal.in.l.exceptionē. C.de proba. ⁊ Bald. ⁊ Sali. ⁊ Flo.in.l.neqz codicillum.C.de codic. ⁊ Sali.in.l.eum qui duas.C.de adul. ⁊ ego dixi in tractatu meo maleficiorum.in ver.comparent inquisiti. ⁊ partim negant ⁊ par
3 tim confitent, circa princ. ¶ † In gl. iurauerit[b] in
b fi.no.ꝙ paria sant iurare, vel per deferētem fuisse iuramentū remissum. Sed aduertas ꝙ anteq̄ iuramentum sit receptū, potest deferēs indistincte penitere ⁊ reuocare delationē iuramēti: vt.l.si qs iusiurā.C.eo. postq̄ vero iuramētū est acceptatū, nō est locus penitētie: sed si deferēs peniteret, habetur pro remisso: vt.l.non erit.§.fi.ff.eo. posset tamen ex causa, etiam postq̄ iuramentum est acceptatū antequam iuratuz sit, reuocare delationē: vt si tempore delationis iuramenti, non habebat probationes sed postea superuenerūt: vt.d.l.iusiurandū. ⁊ ibi vide Salic. ita dicit Bart.in.d.l.nō erit.§.fina. ¶ In gl. deberi ibi.§.marcellus. dic ꝙ iuramentum delatum ⁊ prestitū super certo contractu certificato, q̄uis in veritate nullus ꝯctus prius interuenisset, tamen habetur ac si contractus fuisset vere celebratus: ⁊ agitur non directa actione ex eo contractu, cum in veritate non interuenerit: sed agitur vtili actione ex illo contractu: ex quo directa nasceret. si vero cōtractus fuisset celebratus vt.d.§.marcellus. ⁊ tn̄ talis vtilis ex ꝯctu predicto, presumptio nō impedit quinetiaz dicto iuramēto nascat actio in factū: vt est casus ⁊ ibi Bar.i.d.l.duo.§.si qs iurauerit. ¶ Ex qbus no. ꝙ tale iuramentū, iurādo formiter ⁊ pmo fingit ꝯctum ex quo orit vtilis actio in factū, ac etiā facit ꝙ ex dicto iuramēto, oriat actio in factum: ⁊ si snīa sequat, oriet etiam ex snīa actio in fatū vt l.actori.C.eo. et sic isto casu iurans habebit tres actiones. facit tex.cū gl.in.l.nā ⁊ postea.§.fi.ff.de iureiur. ¶ In ea.gl.ibi.in.l.j.nam postea.§.fi. dic idē ibi no.gl. ⁊ Bar. ⁊ idem etiā no. Bar.in.d.§.si qs iurauerit. ⁊ vltra actionē in factū, datur vtilis rei vēdicatio: vt est tex.cū gl.i.l.sed ⁊ si possessori. §.fi.ff.eo. Aduertas tn̄ ꝙ lz regulariter vtilis rei vēdicatio, det cōtra quemlibet possessorem: vt in §.j. ⁊ qd ibi no. ⁊ in.§.sed iste.s.eo. tamen hoc casu dicta vtilis nata propter iuramentum, nō datur nisi cōtra deferentem iuramentum: vt.d.l.nam ⁊ postea.in fi. ⁊.d.l.sed ⁊ si possessori.in fi.cum.l.seq. ¶ Secūdo aduertas, q2 quod dixi dari vtilem rei

a ¶ Itē si qs. dñe iā vidi naturam duorū exēplorū, nūc si plz dicatis mihi naturā tertij exēpli: scz actiōis in factū q̄ dat ex iuramēto, scz qn̄ hz locū hec actio: et ipse rñdet. Frater si aliqs petierit, dicēs illa sibi deberi: ⁊ reus sacramētū sibi deferat, ⁊ actor delato sibi iuramēto iurauerit illd esse sibi debituz qd petit, ⁊ post iuramētū noluerit soluere ꝙ petitum est istoca su accommodat ptor sibi actio. p quā q̄rit an iurauerit vel nō ⁊ nō an sit dbitū: q2 iuramentū h p veritate ē acceptū. h.d. Not. ꝙ multiplr accipitur iuramētū in corpore iuris, vt satis habes notatū i gl. sz illud iuramētū vocat de veritate: sic ⁊ qdā subtilr loq volētes, dicūt i re. i. i veritate h solebat querere dñs. Ia. vtrum actio in factū q̄ descēdit ex iureiurādo, eēt ptoria vl ciuilis, ꝙ sit ptoria, apparet aptissime p literā istā. ꝙ aūt sit ciuilis, vr qd actio in factū q̄ dat ex sentētia, ē ciuilis fz oēs. actio aūt in factū ex iureiurādo, dat ad similitudinē iudicati. vt.C.d reb9 cre. ⁊ iureiur.l.actor. Ad hoc rñdet, ꝙ similitudinez hz cuz iudicijs: eo qd ista actio pcedit ex iuramēto: ⁊ iuramētū multas hz similitudines cū snīa, ⁊ multas dissimilitudies. Pla. ēt dicit ꝙ ista actio i factū, tūc demū datur ex sentētia quādo nō est snīa secuta: secuta em̄ snīa, dat actio i factū ex sententia q̄ est similis Doct. autem dicūt contrarium vt apparet i gl.

ADDITIO.

b ¶ Iurauerit. De iuramento an sit iuramētuz deferendū actori, si ipse pbauit intētionem suā plene, ⁊ reus eius exceptionē semiplene vide Panor.in.c.fi.de iureiuran. ⁊ decisi. tolo.ccccvj. ⁊ in addi. ibidem.

vendicationem, est verũ quando deferẽs erat do-
minus: sec⁹ si esset alter: ⁊ tamẽ virtute sacramen
ti tradat̃: nam causatur vsucapiendi conditio. et
per cõsequens publiciana: vt. l. j. cum sequen. con-
iuncta. l. eum q. in prin. ff. de pub. ita debet intelli-
gi gl. in dicta. l. sed ⁊ si possessori. in prin: que tan-
tummodo datur cõtra deferentem iuramentum
ante rei traditionẽ, vt res tradatur. Iste põt esse
casus in. d. l. eũ qui. in. §. si penitẽti. ⁊ quod ibi no-
tatur. sed postquã tradidisti, si cadam a possessio-
ne. tunc aut iuraui rẽ meã esse: ⁊ istud postea etiã
cõtra nouum possessorem probo: ⁊ habeo rei ven
dicationem. si vero hoc probare nõ possum quia
tantum habui titulum a te ex iuramẽto ⁊ posses-
sionem per tuam traditionem ⁊ bonam fidem iu-
ris presumptione. l. penul. cum gl. C. de euic. ago
cõtra quencũq;, publiciana. idem si iuraui quod
emi ab alio: ⁊ sic habeam ius vsucapiẽdi. Ista est
gl. notabilis in dicta. l. sed ⁊ si possessori. in princi-
pio nam si fiat traditio propter authoritatem rei
vendicate, datur publiciana contra quemlibet: vt
l. pomponius. §. si iussus. ⁊ quod ibi per gl. Bar. ⁊
doc. ff. de acquiren. poss. latius per eundem Bar.
in. l. ex hoc iure gentiũ. ff. de iustitia ⁊ iure. ⁊ late
per Cy. ⁊ Bal. ⁊ Sali. in. l. j. C. communia vtriusq;
iudic. Eodez modo, quando ex iuramẽto qd̃ ha-
bet vim eandem: vt. l. sed ⁊ si possessori. §. fin. cum
gl. ⁊. l. j. §. fina. ff. eodem. ⁊. l. post rem. ff. de re iudi.
⁊ ita debet intelligi residuum gl. hic. ¶ In eadez
ibi quo casu exceptio tantum datur. dic, concor-
dat dicta. l. sed ⁊ si possessori. Et dicas ꝙ est ratio:
quia quoties alicui possidenti aliquid relaxatur,
vel ex iuramento vt hic: vel ex transactione: vt. l. si
pro fundo. C. de transact. vel ex sententia, vt habe
tur in. §. finali. j. de offi. iudi. ⁊ in. l. pomponius. §.
si iussus. ff. de acquiren. possessio. nunquam pos-
sessori paratur aliquis titul⁹: vt dicta. l. si pro fun
do. nec aliquod dominium: vt notat gl. in. l. apud
acta. C. de transactio. nec paratur sibi actio, etiaz
publiciana: vt. l. eum qui. §. si petenti. ff. de pub. de
quo vide Bar. ⁊ doc. omnes in. d. l. si pro fundo. ⁊
in. d. l. siue apud acta. ⁊ no. Bar. in. l. eius rei. ff. de
rei vendi. ⁊ no. glo. Bald. ⁊ Sal. et doc. in. l. penul.
et ibi Floria. C. de vsucapio. pro empto. Barto. in
l. prima. ff. eodẽ ti. et Bar. in. l. naturaliter. §. nihil
commune. ff. de aquiren. possess. in ver. pro decla-
ratione hui⁹ lecture ⁊c. et Sal. in. d. l. sed ⁊ si pos-
sessori. in prin. quod ꝑpetuo tene menti: maxime
quãdo ex laudis, aliquid relaxatur possessori: qd̃
nullus titulus sibi paretur. ¶ Extra quero quid
in iudicis sentẽtia, an debeat adhiberi ista disti-
ctio sicut dixi in iuramẽto: videlicet si in sentẽtia
ꝯtineatur qualiter res non pertinet ad petitorẽ,
nunquid postea si possessor cadat a possessiõe, ha
beat aliquã actionem ad illam rem cõtra tertiuz
possessorem. Dicas ꝙ non: vt. s̃. dixi: q: iuramen
tum ⁊ sententia, equiparãtur: vt. d. l. sz ⁊ si posses-
sori. §. sed cum de hereditate. cum. gl. Et ideo sis
cautus, quando aliquis a te possessore petit rẽ: ꝙ
in fine tuarum exceptionum dicas, ꝙ res nõ per-
tinet ad petitorẽ sed ad te: ⁊ ita petas declarari:
⁊ isto casu si ꝓbaretur de iure rei, ⁊ sentẽtia dicto
modo ferretur. ⁊ caderet postea reus a possessiõe,
haberet ex dicta sententia actionẽ contra quem-
libet. Ita dicit Pau. de ca. in. d. l. nã ⁊ postea. §. fi.
¶ Quero quia lex sed ⁊ si possessori. loquit̃ quã-
do sentẽtia est lata pro eo, qui iurauit rem suam
esse. Quid econtra si lata est pro actore iurante: ⁊
reus rem tradidit: ⁊ postea actor cecidit a posses-
sione, nunquid virtute illius sententie põt petere
illã rem: Et videt̃ ꝙ nõ: per. d. l. sed ⁊ si possessori.
in prin. in ver. si ꝓo amiserit. Ratio: quia q̃ ꝑmũ
reus tradidit rem, et paruit sententie, statim fuit
liberatus: quia actor actionẽ habebat virtute iu-
ramẽti ⁊ sententie: vt res sibi traderetur vt. d. l. eũ
qui. §. si petenti. ergo satisfactũ fuit sibi, per tradi
tionẽ rei: ergo omnis actio sua fuit sublata: vt. s̃.
quibus modis tolli. obliga. in princ. Et sic videt̃
ꝙ virtute obligationis dicte sentẽtie, cõueniri nõ
possit: facit. l. in numerationibus. in fi. ⁊ ibi Bar.
ff. de solutio. ⁊ Bar. in. l. si heres. ff. de actio. emp. ⁊ Bart. ⁊ alij doc. in
l. fideiussor. §. j. ff. de leg. j. ⁊ no. Pe. de ancha. in simili in cle. j. de vita ⁊
honestate cleric. Sed cõtrariũ determinat Pau. de cast. in dicto. §. fi.
quia licet traditione rei, sit liberat⁹ ab actione in factum, ex sentẽtia:
nõ tamẽ est liberatus ab officio iudicis: quod competit actori post rẽ
traditã, vt ipsum conseruet in sua possessione: pro quo tu allega. ff. ne
vis fiat ei. in. l. j. in princ. ⁊ per totũ. ⁊ in. l. si quis missum. in princi. ff. de
damno infecto. ⁊ in. l. ait pretor. §. deinde. ff. de noui oper. nũ. vide cuz
dicta possessio nõ sit apud actorem, sed apud ipsum reuz: debet iudex
ex suo officio facere vt mihi actori restituatur ꝓpter dictam primam
sententiam. Non obstat. d. l. sed ⁊ si possessori. quia ibi loquitur quãdo
ille qui iurauit, nihil probauit de iure suo: ⁊ etiam nõ potest nisi ex ali
qua traditione: secus in casu nostro. argumento dicte. l. si pro fundo.
¶ In eadem gl. in fi. no. ẽm Dy. glossam pleniorem de corpore iuris.
Tu autem addas aliaz gl. in. d. l. sed ⁊ si possessori. in prin. ¶ Querũt
4 ibi doc. † ⁊ hic, quare in actione reali, detur actio in factum etiã si for-
miter iurauerit: secus in actione personali: potest respõderi ꝙ ex iu-
ramenti delatione ⁊ susceptione, oritur quidam quasi cõtractus: ⁊ sic
oritur quedam obligatio, tunc si in actione reali, nõ daretur actio in
factũ nõ oriretur aliqua obligatio: vt. s̃. eo. §. j. ⁊ ideo p̃tor introduxit
ex dicto iuramento, actionem in factum: ⁊ sic obligationem ꝑsonalẽ:
quam nõ fuit necesse introducere quando iurat̃ formiter in actione
personali: ideo quia competit actio ex cõtractu. Itẽ in actione reali,
ideo non admittitur illa distinctio: quia semper est vna causa: scz do-
minium: ideo semper est certa ⁊ formis: vt. l. ⁊ an eadem. §. actiões. ff.
de excep. rei iud. ¶ Addas ꝙ tale iuramentum delatum, non dicitur
esse credulitatis sed veritatis: q: debet assertiue iurare, se esse credito
rem in decem: vt est tex. gl. Bart. ⁊ doc. in. l. iusiurandũ ⁊ ad pecunias.
in prin. ff. eo. ⁊ etiã debet statim delato iuramẽto iurare: vel ꝙ eidem
remissum fuerit: quia habetur acsi iurasset: vt. d. l. nõ erit. §. fi. nõ autẽ
ex interuallo potest iurare: vt ibi nisi assumat in se iuramentũ: ⁊ acce-
ptet in se delationẽ, ⁊ petat delationẽ q̃uo debeat iurare isto casu de-
ferens etiam anteq̃ iuretur, non potest reuocare suam delationẽ: vt
est casus ⁊ ibi Bar. in. d. l. iusiurandũ ⁊ ad pecunias. Et ideo sis cau-
tus quando defertur iuramentum tibi, ꝙ nõ petas terminum ad de-
liberandũ vtrum velis iurare vel nõ: sed ilico acceptes delationem, ⁊
offeras te paratum iurare: sed q̃uo iurare debeas, petas dilationez vt
ibi. Et predicta procedunt, si iudex approbauerit delationez iuramẽ-
ti, ⁊ mãdauerit iurari: al̃s autem licitum esset ipsum recusare: argu. l.
5 generaliter. §. j. C. de rebus credi. ⁊ iure. ¶ † Quero an iuramentum
habeat executionem parataz, vt sentẽtia: Dic ꝙ sic: vt. l. post rẽ. ff. de
re iud. ⁊. l. nõ erit. §. dato. ⁊. s̃. dixi. Et ideo esset optima cautela in in-
strumentis, in fine apponi: videlicet verũ quia de ꝑdictis. etiã posset
dubitari in futurũ: ideo ex nunc dictus ꝓmissor, detulit dicto stipula
tori iuramentũ: ꝙ si iurauerit se debere recipere decẽ: ꝙ ipse ꝓmissor
stipulatori teneatur: ⁊ ipso stipulatore iurãte, ꝙ postea tale instrumẽ
tum etiam de iure cõi mãdaretur executioni: ⁊ deberes semper appo
nere in tuis instrumẽtis. Ita dicit Bart. quem sequuntur oẽs in. d. l.
ij. in fi. ff. e. Sz ego dubito, q: nõ interuenit authoritas iudicis appro
bantis dictam iuramenti delationẽ vt. d. l. si quis iusiurãdũ. C. eo. nisi
saluando Bar. adderes verbis suis, ꝙ notarius vt iudex chartulari⁹:
vt no. gl. ⁊ doc. in. l. rem nõ nouã. C. de iudi. approbet dictã delationez
iuramẽti, ⁊ eius acceptationem: quoniã preceptũ, approbatio ⁊ affir
matio dicti notarij rogati de dicto instrumẽto, mandato iudicis ordi
narij, operabitur perinde acsi dictũ instrumẽtum esset factum coram
iudice in iudicio. Ita no. Bar. in. l. possessio. §. si possessio. ff. de acqui.
poss. ⁊ no. Bart. in. l. nõ fatetur. in fi. ff. de cõfess. ⁊ in. l. error. C. de in. et
fac. igno. Quas autẽ vires, vltra predictas habeat iuramẽtũ delatũ:
vide glo. ⁊ Barto. in. l. qui iurasse. in fi. ff. eo. ¶ Et aduertas quod q̃n
iuramentum prestatur in dubio, donec aliud probetur tũc presumit̃
6 prestitũ prout delatuz fuit: vt. l. tutor. ⁊ ibi notatur. ff. eo. ¶ † In glo.
actionem. in fi. no. qd̃ ex iureiurando, oritur obligatio ⁊ actio: vt hic ⁊
etiã exceptio. vt. d. l. nã ⁊ postea. ⁊. §. j. ¶ Sed contra hoc oppono, q:
de iure ciuili ex iuramento nõ oritur actio: vt. l. si quis pro eo. in prin.
ff. de fideius. patet: quia fideiussor nõ accedit: ⁊ sic non oritur etiaz na
turalis obligatio. Sz r̃nde ẽm Bart. ibi faciendo tres casus. Quoddã
est iuramentum delatorium: ⁊ litis decisorium: ⁊ tunc parit actionez
vt hic. Quoddam est iuramentum introductorium: per quod vellem
vnam obligationem de nouo inducere, quã cõstat nunquam fuisse: et
tale iuramentum, nõ est modus inducende obligationis de nouo: vt
d. l. si quis pro eo. Quoddam est iuramentum cõfirmatorium, cõtra-
ctus inualidi: ⁊ tunc nõ ex iuramento, sed ex ꝯctu (quasi cum iuramẽ
to cohereat) orit̃ actio: vt in aut. sacramẽta. ⁊ quod ibi gl. C. si aduer.
vendi. ita dicit Bart. in. d. l. si quis pro eo. in princip. Ang. vero ⁊ do.
in. l. prima. C. eodez. addũt quod ex iuramento iudiciali, oritur actio:
vt hic: quando est volũtarie delatũ a parte parti, quia oritur ex quasi
contractu delationis ⁊ acceptationis iuramẽti: secus si sit necessariuz
in defectum probationis: vt no. glo. singularis in. §. preterea. j. eodez.
7 ¶ † In gl. nã illud q̃rit̃. ibi. l. admonẽdi. No. ẽm Bal. in. l. ij. C. eod. qd̃
a aliq̃n periurus, [a] ciuiliter punitur: vt. l. si qs deferente. ff. de dolo. aliq̃n
punitur

ADDITIO.

a ¶ Periur⁹. Dic periur⁹ punitur vt no. in. c. querelam. de iureiur. ⁊ ibi ꝑ Panor. et dicit̃ periur⁹, q scienter trãsgreditur iuramẽtũ: qd̃ cõtra iura ex certa scientia fecit. vt j. c. tua nobis. el. j. de iureiuran.

punitur pena infamie:vt.l.si quis maior.C.de transac.aliquãdo punitur pena remotiõis a dignitate,⁊ testimonio:vt.l.quoties.C.de dignitatibꝰ.lib.xij.aliquando pena exilij:vt.l.de piurio.ff.de crimi.stel. aliquando pena ictus fustiũ:vt.l.si duo patroni.§.fi.ff.eo.aliquando pena capitis,vt in auth.vt nõ luxuri.contra naturã.§.j.⁊.ij.aliquando pena motu principis,rõne contempte religionis:vt.l.j.de sum.trini. licet ibi proprie non sit periurus,aliquãdo pena de sicarijs:vt.l.j.§.j. ff.de sicarijs.aliquando pena falsi:vt.l.j.§.j.⁊ ibi gl.⁊ Bar.ff.de falsis. Tu autẽ p̃modũ doctrine:an ⁊ qñ periurꝰ in foro seculari,debeat puniri:distingue ſm Sali.in.d.l.ij.aut iurauit p sacramenta prohibita. vt per viscera ⁊ capillos Dei:aut p sacramẽta permissa.Primo casu aut habet ex cõsuetudine:⁊ tũc siue verum siue falsum iurauerit,vltimo supplicio punitur:q̃ in cõtemptum nostre fidei,iurasse credit̃ vt dicta auth.vt non luxurient̃ contra natu.§.j.⁊.ij.Si autem non habet ex cõsuetudine,tũc non sic atrociter debent puniri.Et aduertas ſm Cy.⁊ vltramõ.in.d.l.ij.q̃ binus aut trinus actus,cõsuetudinẽ nõ inducit:qd̃ placet ibi Sal.q̃ ex lubrico ligue hoc cõsistit,⁊ ideo est ponẽdus ad catenam vel aliter arbitrio iudicis puniẽdus.Aut iurat per sacramenta licita:⁊ tunc aut iurat verũ,⁊ non punit̃:aut falsum ⁊ sic deierat.⁊ tũc aut querit̃ in teste,aut in principali persona.Primo casu:aut in causa publici,⁊ capitalis iudicij:⁊ tũc similitudine supplicij castigabitur vt.l.j.§.j.⁊ ibi Bar.ff.de sicar.Aut in alia causa,ciuili vel criminali.Et tunc pena falsi tenet̃:vt.l.j.§.j.⁊ ibi gl.⁊ Bar.ff.de fal.et l.lucius.⁊ ibi Bal.ff.de infa.Secũdo casu,qñ queritur de persona principali,ad quã negotium spectat:⁊ tunc aut quodam calore iracundie, iurat in iudicio falsum:⁊ solum Deum habet vltorem:vt.l.qd̃ calore ff.de re.iur.⁊ in.l.j.si quis impera.maledixe.Ita põt intelligi glo.hic aut ex deliberatione iurauit:⁊ tũc aut queritur de pena tractationis iuramẽti:⁊ dic vt.l.j.C.eo.aut de alia pena.⁊ tũc aut iurauit per Deũ parte deferente,⁊ solũ deum habet vltorẽ:vt.d.l.ij.aut per principẽ.⁊ punitur ſm dictam.l.si duo patroni.§.fi.aut fuit aliud iuramẽtum q̃ litis decisiuũ:⁊ sic extra iudicium,⁊ tũc aut periurat ex cã legibus inserta:⁊ tunc non punitur:vt.l.non dubiũ.in fi.C.de legibꝰ.⁊.l.fi.ff.qui satisd.cog.aut nõ ex tali cã:⁊ tunc aut iurat tale quid qd̃ non interest alterius:vt non comedere carnes,⁊ tũc Deũ habet vltorem vt.d.l.ij. coniũcta glo.⁊.d.l.lucius coniũcta glo.aut iurat tale quid,qd̃ alterius interest:⁊ tũc aut iurat de preterito vel depresenti in alterĩꝰ deceptionem:⁊ tũc punitur crimine stellionatꝰ vt.d.l.de periurio.aut iurat de futuro:⁊ tũc aut super debito efficaci,⁊ punit̃ ſm formam.l.si q̃s maior.C.de transact.Aut efficax debitum nõ erat:⁊ tunc vt dicit Cyn.⁊ Pe.non punit̃:vt.l.iurisgen.§.generaliter.⁊ ibi glo.⁊ Bart.ff.de pactis.ita dicit in effectu Sali.in.d.l.ij.Unũ addas,q̃ ibi supra dixi quẽ puniri de periurio.dic etiam ibi semper notari infamia:vt.d.lucius. ⁊ ibi Bald.⁊.d.l.si quis maior.⁊ ibi doct.⁊ si repellit̃ a testimonio,⁊ a qualibet dignitate:vt.d l.quoties.Ita dicũt notanter doct.in.d.l.ij. ¶ Addas etiam ſm Ang.in.d.l.ij.q̃ ista nõ vendicant sibi locũ,nisi in iuramento delato a parte:secus si per iudicem:q̃ tũc ipsum haberet vltorem:vt.d.l.si duo patroni.§.fi.ac etiam predicta nõ vendicant sibi locũ,in casibus in quibus iuramentũ iudiciale vel necessariũ tractatur.de q̃bꝰ casibus habet̃ in.l j.C.eod.tũc sicut de periurio etiam iudiciali,potest q̃ri ciuiliter ⁊ criminaliter ⁊ retractari:vt.d.l.j.ita etiã ⁊ criminaliter ad pene impositionem.facit.l.fi.ff.de priua.deli.⁊.d.l. de periurio.cõiũcta.l.fi.ff.de in liten.iuran. ¶ In eadem glo.ibi.l.ma-

8 nifeste.tu dic ſm Bar.ibi qd̃ † nõ est differentia inter ius antiquũ et nouũ in hoc:lz hodie sit magis declaratũ q̃ olim:nam delationem iuramenti factam a parte,potest aduersariꝰ licite recusare:sed si iudex delationem comprobauerit,⁊ preceperit parti cui delatũ est,q̃ iuret: si recusat sine cã,poterit eũ tanq̃ confessum condemnare vt.d.l.generaliter.§.j.nam ibi de iure antiquo nihil corrigit̃,sed declarat̃.Et que sint ille cause recusationis,delationis iuramẽti:no.Bar.in.d.l.manifeste.inter quas notat potissime,qñ emptor conuenitur ⁊ eidẽ defert̃ iuramentũ:q̃ potest recusare ne perdat actionem de euictione cõtra actorem suũ:qd̃ perpetuo tene menti:q̃ isto casu vidi in practica.Et casus q̃bꝰ q̃s non astringit̃ ad obseruantiam iuramenti:vide not.per Bal.in.l.fi.C.de non nu.pe.⁊ ibi Sal. ¶ In ea.gl.ibi.q in rõnibꝰ.dic, similis gl.huic est in.l.j.C.eo.⁊ ibi doctores in hoc tamen caue,q̃ licet falsum iuret:tamen pro veritate accipitur,nec vltra querit̃:vt hic nisi in dictis casibꝰ:vt.d.l.j.⁊.ij.C.eo.dic tamen vt supra dixi. ¶ In eadẽ gl.in fin.dic hanc vltimam omnes doctores approbant hic.⁊ in.d.l.j.

9 Forma † autẽ libelli in actione in factum,que orit̃ ex iuramẽto informiter prestito,est talis:videlicet dico contra titium q̃ cum litigarem coram tali iudice cum eo,⁊ ab eo peterem decem que dicebã mihi deberi:⁊ dictus titius mihi detulerit iuramentũ vt iurarem si dicta decem erãt mihi debita necne,indice dictã delationẽ iuramenti approbante ac mandante mihi q̃ iurare deberẽ,⁊ qualiter ego statim suscepi dictam delationẽ iuramẽti:⁊ iuraui per Deum immortalem dicta decẽ mihi per dictum titiũ deberi:quare cum dictus titius dicta decẽ mihi prestare deneget,peto ipsum per vos condemnari mihi ad dicta decem danda ⁊ soluenda ⁊c. ¶ Si vero fuerit fortiter iuratum,sic forma libellũ.Dico q̃ cum litigarem cũ Titio coram tali iudice,⁊ ab eo peterem decẽ,que dicebã me sibi mutuasse:mihi detulit iuramentũ in iudicio ⁊ corã dicto iudice, approbãte dictã delationem ac mandante mihi vt iurare deberẽ:⁊ statim suscepi delationẽ ⁊ iuraui predicta decem mihi deberi per titium ex dicta causa mutui:quare peto per vos eum mihi cõdemnari ad dandum ⁊ soluẽdum dicta decez ⁊c.

10 ¶ † Et predicta ĩ actione personali.In reali vero libellus sic formabitur:dico cõtra titiũ: quod cum ipse possideret rem meam,quaz ego petij rei vendica.tãq̃ dominꝰ,in iudicio detulit mihi iuramentum coram iudice approbante ac mãdãte mihi,vt iurare deberẽ,statim suscepi delationem iuramenti:⁊ ſm q̃ detulit,iuraui rẽ meã esse vel ad me spectare iure dominij:quaz rem de presenti dictꝰ titiꝰ possidet:quare peto mihi quasi domino,rem predictam restitui per dictum titiũ et ipsum ad predicta cõdemnari.Nõ enim dicas in dicto libello quod restituat̃ tibi domino:q̃ pretor non dat directum dominium:sed vtile:vt.s̃. de bonorũ poss.§.quos autẽ.⁊ in.§.sed iste.s̃.eod. Si vero velis intentare publicianaz,sic dicas:dico contra titiũ,quod possidet talez rem quã ego petij a Seio in iudicio quasi meã:⁊ ipso instante ⁊ deferẽte q̃ iurarem per Deum dictã rem meaz esse,iudice approbãte talẽ delationem:ac mãdãte me debere iurare statim suscepi dictaz delationem:⁊ iuraui ſm quod mihi detulit meã esse ⁊ ob hoc fuit mihi tradita possessio dicte rei quã titiꝰ nũc detinet quare peto mihi dictã rẽ restitui.⁊c.

SVMMARIVM.

a Pænales quoque.[a] ¶ Qui edictũ in albo pretoris positũ,corruperit:vel q vocat p̃rem vel p̃ronũ in ius sine venia:⁊ eximẽs dolo aliquẽ vocatũ in ius vel eximi faciẽs,tenet̃ actione pretoria.h.d.Et.j. ponit dictum vnum gñale.Scd̃o ponit tria articularia.secũda ibi:veluti. ¶ No.q̃ sicut ius ciuile

a ¶ Penales quoq̃.Multe diuisiones consueuerunt notari in hoc.§. adhuc tamen nõ habuimus principaliter,nisi duas.Quarũ prima est q̃ omnis actio aut est in rem,aut in personã:scd̃a q̃ omnes actiones aut sunt ciuiles,aut pretorie:sub materia autẽ pretoriarũ,multe sũt diuisiones:quia Pretoriarũ alie sunt in rem alie in personam.Itez actionũ pretoriarum personaliũ,alie sunt penales alie nõ penales.de pretorijs autez actionibus nõ penalibus personalibus,dictũ est.s̃. in pxi.§.de pretorijs autẽ personalibus videndũ est in p̃senti litera.Non solũ eniz dicit Iust. introduxit p̃tor actiones personales nõ penales,imo ⁊ multas p̃torias psonales penales.⁊ d̃ hoc ponit tria exempla : primũ est q̃ p̃tor introduxit tria : actionẽ p̃toriaz personalem penalẽ,in eum qui album ipsiꝰ corrupit.Scd̃m est q̃ pretor introducit actionem pretoriam psonalez penalẽ,in eũ qui patronuz parentẽve ĩ ius vocauerit:anteq̃ hoc a iudice ĩpetrasset.Tertium est q̃ pretor introducit actionem pretoriam personalem penalem,in eum qui in ius vocatum vi exemit:vel aduersus eum cuiꝰ dolo fuerit exemptus:et hoc dicit . que autem sint differentie inter actiones pretorias personales penales, satis patet:iste enim.§.lõge melius est notus quam sequens. §.ſm opi.domini Guil.cur tamen hoc dixerit nescio,quia deficiebat gl.signata super illo verbo fere:et ipse nihil aliud dixit,q̃ dicit illa glos.sed quia gl. non habuit ita dicit,et hoc dicit vsq̃ ad.§.p̃iudiciales autem ⁊c.

posuit actiones ciuiles penales:ita etiã pretor,imitans dictũ ius:vt
hic.¶ Not.ꝙ nemini licet corrũpere edictũ in albo positũ:ꝛ sic facit
si qs remouerit,vl'deturpauerit,vel lacerauerit schedulas,appositas
ꝛ affixas valuis palatij vel ecclesiarũ vel alio loco publico,ꝙ dz puni
ri vt hic:de quo infra latius dicam.Et idem si corruperit libros,vel
aliquam scripturã repositam in camera actorũ cõis Bonoñ.vel si qs
deleuerit imagines aliquorum,qui sunt depicti ob ꝑpetuã infamiaz,
vt sunt proditores vel similes:vt notant doctores in.l.si qs id quod.
ff.de iurisdi.om.iud.¶ No.ꝙ creditur scripturis que sunt scripte vel
sculpte in parietibus,vel in lapidibꝰ:de quo tamen vide glo.in.l.qui-
dam testamento.ff.de condi.ꝛ demon.ꝛ per Bar.in.l.j.in ꝑn.ff.de sec.
tab.ꝛ vide tex.glo.Bar.ꝛ Bal.in.l.monumentorum.C.de religio.de
quo dixi.s.de testamentis ordinãdis.in.§.nihil aũt.dic vt ibi.¶ Not.
ꝙ filio vel liberto,non est licitũ vocare superiorem suuz in ius sine ve
nia petita,ꝛ obtenta a pretore:al's punietur:vt.l.pen.ꝛ.fi.ff.de in ius
voc.¶ No.ꝙ non sufficit petere veniam,nisi impetretur vt hic ꝛ in si-
mili.in.c.si religiosus.de elect.in sexto.ꝛ si iudex non concedit,quãdo
esset causa iusta concedenti,habetur regressus ad superiorem.arg.no.
per gl.in dicto.c.si religiosus.in verbo obtenta.¶ Nota qõ mandans
committi maleficium,punitur sicut committens.¶ Nota ꝙ nõ suffi
cit eximere vel mandare eximi,vt incidat in hanc penam:sed etiaz re
quiritur dolus:ita ꝙ dolo factũ sit.¶ Et ꝑmitte ẜm Dy.hic,ꝙ alia
est actio persecutoria,ꝛ alia actio penalis.Persecutoria est,qñ actori
res abest ꝛ reo adest.Penalis qñ mihi actori non abest,nec reo adest.
1 vt in secundo exemplo huius litere.¶ †Et aduertas ꝙ tripliciter cõ
syderat̃ actio penalis.Nam aliquando dicitur solũ ex parte actoris,
penalis actio.Persecutoria vero,ex parte rei:aliquando ꝑsecutotia
ex parte actoris.Penalis vero ex parte rei:aliquãdo penalis quo ad
vtrunq;.De primo pone exemplum:si aliquis aliqd tibi dederit vt
mihi negotiũ faceres:nã mihi nihil abest:ꝛ tibi adest simplum et.l.j.ꝛ
per totum ff.de calũ.De secundo pone exemplũ in.l.aquilia,vt si in-
terfecisti mihi seruum,nam mihi abest ꝛ tibi non adest:vt.l.itẽ mella.
§.si plures.ꝛ.l.inde neratius.in.§.j.ff.ad legem aquiliam.De tertio vi
delicet de penali,ex vtraq; parte pone exẽplũ in secundo casu istiꝰ.§.
¶ In glo.penales.ibi.l.in honorarijs.dic vt ibi per glo.ꝛ Barto.Ca-
ue tamen tibi quia ibi gl.loquitur de penalibꝰ pretorijs,secus in ciui
libus penalibus:qꝛ ille licet sint penales:tamen nõ finiuntur vno an-
no:imo sunt perpetue:vt.j.de perpetuis ꝛ temporalibus act.in prin.
¶ In eadem glo.ibi.l.interpretatione.dic, sunt tamen quedam rei
persecutorie odiose actiones:vt agere de dolo ꝛ ad rem:vt.l.j.§.ait ꝑ-
tor.coniuncta lege nõ debet.ff.de dolo.¶ In eadem glo.in fi.dic,hoc
procedit vbi est penalis,ab vtraq; parte:vt.d.l.j.ꝛ vbi descẽdit ex deli
cto:vt.l.itẽ mella.§.si plures.ꝛ ibi per glos.ꝛ dñm Florianum.ff.ad le-
gem aquiliam.al's autẽ si esset penalis ex vna parte,vel accusatio de-
scenderet ex quasi maleficio,ꝛ communicato cõsilio delinquunt quo
casu vno cõuento ꝛ exacto,alij sunt liberati:vt est no.casus in.l.semp.
§.si in sepulchro.ꝛ ibi late Barto.quẽ omnino videas.ff.quod vi aut
clam.Si vero in cõmunicato consilio,plures delinquunt:ꝛ tũc si con-
currunt in idem tempus,ꝛ vnius cõuẽtio liberat alios.vt hic ꝑ Dy.ꝛ
per Bart.in dicta.l.si quis id quod.sed tu dic quod imo ẜm Bart.in
dicto.§.si in sepulchro.tunc liberatur soluta pena:ꝛ non aliter.vt.l.j.
§.fina.cum.l.sequenti.ff.de his qui deiecerunt vel effunderunt.ꝛ ibi ꝑ
Floria.ꝛ non ante liberantur.Et istud est verius.argu.l.iij.§.j.ff.de
duobus reis coniuncta.l.absentem.ff.de penis.Si vero delinquunt
diuerso tempore,cum sint delicta penitus separata,quamuis vnꝰ sit
exactus,non liberat alium.probatur in dicto.§.si in sepulchro.qꝛ pe-
na,debet tenere separatum vnumquemq; suorum authorũ:vt.l.sanci
mus.C.de penis.¶ In gl.ex albo.in fine,dic ꝙ hec gl.sentit,ꝙ in quo
cunq; albo cuiuscunq; conditionis fuerit:habet locum pena quinqua
ginta aureorum.Sed Petrus ꝛ Jaco.hic volunt,quod tãtummodo
habeat locũ in albo perpetui edicti:secus in temporali:vtputa in ci-
tatione alicuius:pro quo facit text.in dicta.l.si quis id quod.ibi:ꝑpe-
tue.ꝛc.Itez pene sunt astringende:ꝛ moliẽde,vt.l.preses.ff.de penis.
vnde cũ dicte.l.l.si quis id quod.loquãtur solummodo in generali edi-
cto,non extendẽtur ad alios casus generales:quia est odiosum vt pe-
2 nale:vt.l.cum quidam.ff.de liberis ꝛ posthumis.¶ †Ex quo inferũt
ꝙ in corrumpente album temporale,habet locum pena arbitraria:cũ
nõ sit a iure statuta.Et istud sequitur Bar.in dicta.l.si quis id quod.
licet glo.ibi sentiens hoc,dicat ꝙ isto casu punitur ex sententia legis.
licet non ex verbis:vt.l.lege obuenire.§.verbum ex legibus.ff.de ver.
significatione.Pro opinione tamẽ doctorum,facit lex prima ꝛ per to
tum.ff.de crimine stellionatus.¶ Ex illa tamen gl.no.ẜm Bal.ibi ꝙ
etiam in criminalibus,proceditur de similibus ad similia.vbi non est
in verbis legis expressum:sed omissum:facit.l.si quis seruo.cuz ibi no
tatis per glo.ꝛ doctores.C.de furtis.Pro quo facit regula.l.non pos-
sunt.ff.de legibus:ꝛ quod notat glo.ꝛ doctores.in.l.quid ergo.§.pena
grauior.ff.de infamibus.Ego autẽ in hac materia, sic dicerez:aut est
edictum perpetuum,ꝛ perpetui effectus:vt scriptura archiui publici,
facta ad perpetuã rei memoriam:vel scriptura in parietate alicuiꝰ ꝑ-
ditoris,ad ipsius perpetuam infamiam:ꝛ tunc habent locuz verba ꝛ
mens edicti dicte legis,si quis id quod.aut est edictum tẽporalis effe-
ctus,vt citatiões facte vt intra mensem cõpareat vel alio tempore ci-
tius.¶ Et tunc si remoueãtur interim,vt quotidie fit vel lacerentur
intra tempus citationum:tunc verba edicti non habent locũ sz mẽs:
ꝛ tunc punitur iste dicta pena quinquaginta aureorum ẜm gl.predi-
ctam.quia est eadem ratio.Et hoc verius credo:sed scdm doctores di
cta pena,non est determinata:sed extra ordinem arbitrio iudicis:vt
l.j.ff.de crimine stellionatus.Aut lacerantur vel remouentur post di-
ctum tempus,in citatione appositum:ꝛ tũc cum finitus fuerit effectꝰ
dicti edicti,ꝛ nullius intersit:videtur ꝙ isto casu lacerãs vel remouẽs,
nullam penam incurrat:cum talis laceratio nulli sit nociua:nec etiam
sit in verecundiam pretoris:igitur non punienda.argu.text.cum glo.
notabili in.l.damus.Et ibi Bar.ꝛ doct.C.de falsis.¶ Nisi illa sche-
dula,posset aliquo respectu esse vtilis:vel ipsi pretori ad probandum
ꝙ citauerit forte:quia non habet aliud originale dicte citationis,vel
partis aduerse interest:quia tunc punitur argu.nota.singulariter per
Bart.in.l.ij.§.si plura.ff.quemadmodum testamenta aperiantur.vbi
omnino videas,qõ quando testamentũ de voluntate testantis est can
cellatum,non potest notarius delineare imo petẽtibus debet dare co
piam,prout cancellatum est:pro hoc etiã est tex.notabilis in.l.qui ta-
bulas.in princip.ff.de furtis.¶ Si quis autem non edicta posita in
loco publico:sed scripturas alienas vel literas alicui trãsmissas amo-
uerit vel occultauerit,vel lacerauerit,vel igne combusserit,vel bullas
plumbeas de literis pape,vel sigillum aliud appensum amouerit vel
legerit v̄t quotidie fit inter scholares:an teneat̃ dicta pena?Dic pri-
mo qõ tenetur furti,ad duplũ itẽ ad interesse si dolo fecerit:vt.d.l.si ta
bulas.ꝛ etiã tenet̃ pena falsi:si dictas literas aperuerit,ꝛ legerit ad-
uersario illius cuius erãt litere:al's si simpliciter legerit ꝛ reddiderit,
tenetur extra ordinem:vt not.Barto.in.l.qui testamento.ff.de falsis.
In alijs autez casibus supradictis,omnino pena falsi tenetur,siue sit
scriptura publica siue priuata:vt est tex.ꝛ ibi Bart.in.l.paulus.alias
instrumentorum.§.j.ff.de falsis.Et idem quãdo procurator vel aduo-
catus,ostendit iura clientuli sui aduersario:vel depositarius ostende
rit iura deponentis eius aduersario:vt est tex.ꝛ ibi Bart.in.l.j.§.qui
in rationibus.ꝛ.§.sequen.ff.de falsis.¶ In gl.corrupisset ibi: quam-
uis non corruperit:dic idem si corruperit antequam apponeretur,vel
impediuit apponi:vt.d.l.si quis id quod.quia saltem ex mẽte legis vt
ibi,tenetur,quod nota contra impediẽtes apponi aliquam schedulã
citatoriam in ostio citati:quia iste etiam habetur ꝓ citato:vt est tex.
ꝛ ibi Bar.in.l.prima.§.aristo.ff.quod vi aut clam.¶ In eadem glos.
ibi.ꝛ siue per se,siue per aliũ ꝛc.Predicta intelligas vera quãdo dolo
facta sunt.sinautem sine dolo,nõ habet locũ dicta pena:vt.d.l. si quis
id quod.puta si per inaduertentiam,rusticitatem,vel simplicitatẽ vel
casu vel iudicis mandato amouerit:vel deleuerit vt ibi:ex quo etiã re-
quiritur ꝙ sequatur verus dolus cũ in.l.sit facta expressa mentio do-
li.ꝛ ideo quelibet ignorantia etiam iniusta(vtputa iuris que nõ dicit
esse probabilis:vt.l.quid ergo.§.notanter.cum ibi no.ff.de infamibꝰ)
excusaret eum.vt notat Ang.in.d.l.si quis id quod.pro quo tu dic qõ
est text.in.l.igit̃.in.§.primo.ff.de liberali causa.ꝛ in.l.prima.in fi.ff.de
abigeis.ꝛ est glo.notabilis in.l.plagij.la.ij.C.de plagia.ꝛ not.Barto-
lus in.l.iuste.in fi.ꝛ ibi doctores.ff.de acquirenda possessione.ꝛ Bart.
in.l.prima.§.primo.ff.si quis testamen.liber esse iussus fuerit.ꝛ Bart.
in.l.penultima.de adulterijs.sinautem lex nõ requireret dolum verũ,
cum tunc sufficeret presumptus,cui equiparatur lata culpa.facit.l.qõ
nerua.ꝛ ibi late Barto.ff.depositi.tunc an ignorãtia iuris,ipsum ex-
cusaret?dicas quod nõ:maxime si esset ignorantia iuris naturalis:vt
l.venia.cum ibi nota.C.de in ius vocando.ꝛ hoc voluit Jaco.de are-
na in.l.regula.ff.de iuris et facti ignorãtia.¶ Aduertas tamen,quod
in casu quo lex vel statutum requirat dolum verum:ꝛ tunc si quis per
ignorantiam iuris vel facti peccauerit,etiam iniustam:licet nõ tenea
tur pena a dicta lege inducta.vt in casu nostro quinquaginta aureorũ
vel in homicidio de sicarijs.Tamen omnino extra ordinem arbitrio
iudicis propter dictum delictum puniri debet,quia debuit cautius
agere ꝛ consulere peritiores.argumento.l.bonorum.ꝛ ibi Barto.ff.de
bo.poss.ꝛ.l.ij.§.hec actio.ff.vi bonoruz rapt.s.vi bonorum raptorum.
§.ij.Ita singula.dixit Bart.in.d.l.penulti.ff.de adulterijs.ꝛ in.d.l.iu-
ste.in fi.ꝛ in dicta.l.prima.§.primo.ꝛ in.l.genero.ff.de infamibus.ꝛ no
tat Bal.in.l.j.C.de penis.ꝛ Bald.ꝛ Joan.de imo.in.l.huiusmodi.§.si
ita cui.de legatis.j.ꝛ Salice.in.l.eum qui duas.C.de adulterijs.ꝛ facit
quod not.Barto.in.l.j.ff.de le.et vide omnino plene per Salice.in.l.
3 senatus.C.de his qui sibi ascribunt.quod no.perpetuo.¶ †In eadẽ
gl.ibi ambo tenentur:nota ꝙ mandans ꝛ mandatarius pari pena pu
niunt̃.de quo in.l.nõ eo minus.ꝛ ibi Cy.Bal.ꝛ Sali.late.C.de accusa
tionibus.ꝛ Barto.in.l.non solum.§.si ex mandato.ff.de iniurijs.An
autem mandans,dicatur proprie fecisse ꝛ corrupisse edictum:vel ꝑ fi-
ctionẽ ꝛ sic interpretatiue:ꝛ per consequens queritur an teneatur pe
na statuti municipalis necne?not.Bart.in.l.sed si vnus.§.si seruus.ff.
de iniurijs.vbi singulariter loquitur.de quo ego late dixi in meo tra-
ctatu maleficiorum.in gl.in versicu.sempronium mandatorem ꝛc.dic
vt ibi.¶ In eadem gl.ibi nec vnus liberat alium.dic pro quo etiaz est
casus

casus in.l.si plurium seruus.ff.de noxali.⁊ not.Bar.in.l.j.in fi.ꝑn.ff.si
familia furtum fecisse dicatur.⁊ est tex.in.l.item mella.§.sed si plures.
ff.ad legem aquil.⁊ ibi glo.⁊ Flo.ria.⁊ dic per gl.in.d.l.si quis id quod.
⁊ predicta procedunt in maleficijs:sed in quasi maleficio:tunc vni⁹ sa
tisfactio pene,alios liberat:vt.l.ex maleficijs.§.pe.⁊ ibi Bar.ff.de ac.
⁊ obli.Et est ratio,vt ibi voluit Bar.qꝛ agitur ibi ad interesse.¶ Itē
predicta procedūt,nisi plures derelinq̄rent nō vt singuli,sed vt vnū
corpus vt vniuersitas scholarium vel plures,vt officiales ī officio:qꝛ
pena soluta ab vno,ceteros liberat:vt.l.si multi.⁊ ibi Bar.⁊ doc.ff.de
publiciana.⁊ not.Bart.in.d.l.si quis id quod.ī fine.adde tamē que.s.
dixi.¶ In eadē gl.ibi:⁊ est in quinquaginta aureos.dic quoniā aūt,
ista est actio popularis.vt.d.l.si qs id quod.Quero igitur cui predicta
pena simpliciter imposita,popularis ⁊ pecuniaria applicetur? dicit
Bart.in.l.agraria.ff.de termino moto.quandoqꝫ lex siue statutū pe-
nam imponēs,inducit actionem:quandoqꝫ introducit accusationē:
quādo simpliciter loquitur.Primo casu,regula est ꝙ applicetur par-
ti:vt.l.si cui.ff.de verborū signifi.⁊ dicta.l.si quis id quod.et ibi glo.et
Bar.fallit si aliter in lege exprimat̄.vt.l.fi.ff.de litigiosis.⁊.l.lege cor-
nelia.in fin.ad silla.quādoqꝫ inducit accusationem:⁊ tunc applicatur
fisco vt.l.mulctarum.C.de modo mulctarum.⁊.x.colla.que sunt rega-
lia.c.j.quandoqꝫ lex simpliciter loquitur.vtputa iudiciū dabo:et sub
pena quinquaginta aureorū:⁊ tūc in dubio videtur introducere accu
sationē ⁊ penam,fisco applicādam:vt.l.iubemus.§.his iudicibus.cū
ibi notatis per glo.⁊ docto.C.de sacrosan.eccle.Ex his sequitur,ꝙ in
casu nostri.§.applicabitur pena fisco.sed glo.⁊ Bart.in.d.l.si quis id
quod.tenent contrarium.Angel.vero in dicta.l.si quis id quod.dicit
isto vltimo casu,quandoqꝫ statutū imponit penam pro interesse iniu
riam passis:⁊ tūc applicabitur parti.vt.l.penulti.⁊ ibi doctores.C.de
legatis.adde.l.post legatum.§.admittitur.⁊ ibi Barto.ff.de his qui-
bus vt indignis.quandoqꝫ propter publicam offensam:vt in casu hu
4 ius.§.⁊ tunc verum non dicit Bart.¶ † Ex quo Ang.ibi infert,⁊ di-
cit se consuluisse ꝙ pena que imponitur fraudanti gabellam,perti-
net ad fiscum:qꝛ fiscus offenditur,non ad emptorem ipsarum gabel-
larum:⁊ ita tenet Cy.vt ipse refert per.l.creditor.ff.de actione empt.
in principio.credo ꝙ sit ꝯtrariū per dictam.l.creditor.vnde forsan di
ctum Ang.est corruptum,vitio scriptoris:⁊ dicitur etiā ꝙ est casus
contra istam determinationem in.l.si quis.C.de vectigalibus ⁊ com-
mis.Nec huic determinationi principali ob.dictus.§.his iudicib⁹.qꝛ
licet ibi ecclesia offendatur,tamē quia loquitur in pena publicatiōis
bonorum,quo casu in dubio applicatur fisco.argu.l.prime ⁊ secunde.
C.de bonis vacanti.lib.x.secus si pena imponatur sub nomine quan-
titatis.nec etiā obstat dicta.l.fi.ff.de litigiosis.quia quādoqꝫ lex im-
ponit penam per nomina respectiua,vt duplum triplum ⁊ simi.quan
doqꝫ per nomina simplicia.Primo casu loquitur contrariū,⁊ nō po-
test esse quin in duplo insit simplum in dubio:vt est casus in.l.hoc edi
cto.i.§.j.ff.de publi.Et ideo cum simplum veniat applicādum parti:
in dubio etiam aliud simplū quod est pena simpliciter parti applica
bitur:vt sic de ipsa pena dupli,intelligatur vniformiter dispositū.ar.
l.hoc iure.ff.de vulgari.⁊ pup.¶ Secūdo casu vt procedat dictū Bar
to.ita dicit Jo.de imo.in rubrica.ff.de publi.iudi.que oīa not.Et ad
de qd̄ no.Sal.in.l.qui sepulchra.C.de sepulchro vio.⁊ quod no.Bart.
5 Rapha.⁊ Joā.de imo.in.l.viro atqꝫ vxore.ff.solu.mat.¶ † Libellus
autem contra eū qui corrupit album,sic formatur.Ego Titius popu
laris,⁊ tanq̄ vnus de populo Bononiensi,accuso Titiū ꝙ cū ꝑ Po
testatem Bononie esset scriptum vel appositum albū vel tale edictū
talis cōtinentie,ad parietē palatij seu residentie quo in effectu caue-
batur,ꝙ nullus iret de nocte sub pena decem:tamē dictus Titi⁹ do-
lose dictum edictū substulit,vel dictū albū vel edictū corrupit:quare
peto ipsum condemnari in quinquaginta aureis,ſm formā iuris:vel
dicas quare peto ipsum puniri ⁊ cōdemnari in quinquaginta aureis
dandis ⁊ soluendis mihi:cum mea intersit in particulari dictum edi-
ctum non fuisse corruptum:sin autē pena esset applicāda fisco,debes
sic ꝯcludere quare peto ipsū puniri ſꝫ formā iuris ⁊c.⁊ istud sufficit:
vel dicere:quare peto ipsum cōdemnari ⁊ puniri ad dandum ⁊ soluen
dum talem penam fisco.¶ Unum tamē tene mēti,⁊ nunq̄ exeat mē-
tem tuam quod qn̄ aut ex forma iuris,aut ex forma statutorū aliqua
pena debeat partiri inter fiscum ⁊ priuatum aut accusatorē vel denū
tiatorem vel alium passum damnum:debes in ꝯclusione libelli sic di-
cere,quare peto ipsum cōdemnari in dicta pena danda ⁊ soluenda ca
merario communis Bonoñ.postea diuidenda ⁊ partienda ſm formā
talis statuti:⁊ sic datio ⁊ cōdemnatio dicte pene,debet fieri insolidū
dicto camerario communis:⁊ tūc postea camerarius cōmunis,debet
dare partem accusatori.Ita dicit singulariter Bar.per illū text.in.l.
senatus.§.senatus.ff.de iure fis.⁊ in.l.j.C.de vend.rerum fiscaliū cum
priua.com.lib.x.Et hoc etiam voluit Sali.in.l.iij.C.ad le.fal.in ꝟ.vl-
terius ab extra ⁊c.¶ In gl.in eū ibi vel pr̄i supple ⁊ matri etiam me-
retrici:vt.l.quicqꝫ.§.fi.cum.l.seq.ff.de in ius voc.¶ An autem compe-
tat hoc edictū patri naturali,vocato in ius sine venia? Dic ſm Guil.
vt refert Bal.in.l.parentes.eo.ti.ꝙ in prouisionibus ordinatis a na-
tura vel quasi,vt est ius agēdi ius honorandi parentes,qd̄ quasi pro-
cedit ex natura:vt.l.honorādi.ff.de obseq.prestā.l.ij.C.de in ius vocā.
tali casu appellatio parentū ⁊ filiorum,trahit̄ etiam ad naturales tā
tum:nisi fuerit expressum aliter in.l.facit.l.libertinū.cōiuncta rubri.⁊
qd̄ ibi Cy.⁊ doc.C.de īterdic.ma.⁊ per ꝯñs isto casu,pater naturalis
cōprehēderet̄:vt.d.l.nec vocari poterit sine venia.Tu dic qd̄ de hoc
est casus in.d.l.parētes.coniuncta glo.⁊ etiā expresse voluit hic gl.in
ver.vel parētes.quod intelligas verum,dummodo non sit nat⁹ ex in-
cestuoso coitu:vt est gl.sing.quam omnes sequunt̄ in.l.qꝛ mater.ff.eo.
Et idē ītelligas in quolibet dānabili coitu,q posset criminaliter accu
sari:vt in.§.aduersus.⁊ ibi plene per gloss.s.de nup.ita dicit Angel.⁊
Joā.de imo.in.l.ex facto.§.j.ff.ad treb.⁊ generaliter nulla persona q̄
sit comprehēsa in verbis edicti pretoris,non dico de iure ciuili nō po
test sine venia vocari in ius:vt est tex.cum gl.nota.in.l.gn̄aliter.ff.eo.
6 ¶ † Ex quo infert̄,ꝙ ille qui leuauit aliū de sacro fonte,cū habeat̄
loco patris spūalis:vt in ti.de cog.spir.ꝙ non pōt sine venia ī ius vo-
cari.Ita no.Ang.in.l.adoptiuū.in prin.⁊ Guil.⁊ Ang.in.d.l.gn̄alr̄.
ff.eo.idē in patre adop.vt.d.l.adop.Itē ī socero ⁊ socera:qꝛ parentis
loco habentur:vt.l.qꝛ parētes.ff.sol.mat.qd̄ ego intelligo verū,affini
tate durāte:sed ea finita puta morte mariti,nurus agit contra socerū
ꝓ dotibus suis repetendis.etiam sine venia ⁊ processus valet:qꝛ non
cogit̄ petere veniam:vt est gl.sing.in.l.sed hoc ita.in ver.succurrendū.
in fi.⁊ qd̄ ibi no.Ang.ff.de re iud.ꝓ hoc videt̄ etiam tex.in.l.cui eorū.
§.j.ff.de postu.vbi omnino vide Bar.Bal.⁊ Ang.qd̄ est no.dignū.et
tene mēti qꝛ semel vidi in practica.Idē in defensore ciuitatis qui lo-
co patris ciuilis habet̄:vt in aut.vt iud.sine quoquo suffragio.§.eos
autem.idem in ciuitate,ex qua quis est oriūdus:que similiter loco pa
rentis habet̄ cū nascitur:vt.l.j.§.⁊ qꝛ.ff.de vēt.in pos.mit.⁊.ff.de iust.
⁊ iure.l.velnti.Idem dicendum,si quis vocaret Cesarē vel papam:qꝛ
ambo sunt patres fideliū:vt.l.imperiali.C.de nup.Ita dicit Ang.in
d.l.generaliter.Addas idem in prelato,a suo clerico:⁊ idē in abbate
a suo monacho:qꝛ nō tantum ꝙ sint loco parentis:sed etiā habēt ius
vendicantium in eos,adiecta cā:tamen de iure canonico:vt no.glo.et
7 doc.in.l.j.§.j.ff.de rei vēdi.¶ † An autem scholaris possit sine venia
doctorem suum in ius vocare? videt̄ ꝙ nō:qꝛ persona magistri debet
esse in reuerētia:vt persona parentis vt.l.liberto.cum glo.ff.de obseq.
prestan.Sed Jo.de pla.doctor Bononi.tenet hic contrariū:quia nō
est reuerētia iuris paternitatis:qd̄ intelligit verum de citatione ver-
bali:sed realis citatio contra magistrū fieri nō potest:alias punire-
tur arbitrio iudicis:vt.l.medicos.⁊ qd̄ ibi Bar.C.de ꝓfes.⁊ medicis.
lib.x.Sed tu aduertas,quia ibi loquitur ꝙ nō tantum discipulo nō
permittitur captura doctoris:sed nec permittit̄ cuicūqꝫ.Ego credo
☞ contrariū,ꝙ doctor a discipulo in ius vocari nō possit cum sit iudex
⁊ eius ordinarius:vt in aut.habita.C.ne filius pro pat.⁊ clarū ꝙ de-
fensor ciuitatis qui est iudex in paruis causis ciuiliū,nō potest a quo
libet suo ciue in ius vocari sine venia vt dixi:ergo eodem modo in do
ctore qui est iudex cuiuslibet sui scholaris.Ac etiam cū cuilibet magi
stro etiam mechanico,cōcedatur castigatio corporalis in discipulum
vt patri:vt.l.sed ⁊ si quēcūqꝫ.in fi.§.fin.cū.l.seq.ff.ad legē agli.facit.l.j.
C.de emēda.propinquo.⁊ sicut etiam dicimus in domino:vt.l.j.C.de
emēda.seruo.ergo sicut pater ⁊ patronus,quib⁹ permittit̄ castigatio
leuis:vt etiam infra dicam non possunt vocari sine venia vt hic:ergo
nec etiam magister a discipulo:cui etiam leuis castigatio permittit̄.
8 ¶ † Quero quid in vasallo,an possit dominum suū in ius vocare si-
ne venia? gl.est no.ibi in.c.j.de mili.vasallo qui contumax est.ꝙ sic:qꝛ
non reperitur iure cautum.¶ In eadem glo.ibi castigabit̄.dic qd̄ di-
cta regula habet locū,vbicūqꝫ quis conuenitur pena maleficij vel do-
li:nō autem in simplici debito quod nō descendit ex aliquo maleficio
vt.C.de exact.trib.l.nemo carcerē.lib.x.et ibi Bart.Bal.⁊ Ange.que
pena quinquaginta aureorū vel alteratio pene,videlicet ꝙ si nō pos-
sit soluere luat in corpus:nūq̄ fieri vel infringi potest nisi quaten⁹ ab
offenso petat̄:vnde eo inuito,non posset iudex loco pecunie castiga-
re corpus.vt est tex.in.d.l.fina.ff.eodē.ibi ad querelam patroni ⁊c.qd̄
intelligo verum,cum pena pecuniaria erat applicanda parti:secus si
fisco qꝛ tunc sicut patron⁹ posset illud petere:ita etiam syndic⁹ com-
munis qꝛ est eadem ratio.Et aduertas qd̄ eoipso qd̄ castigatio impo
sita est loco pene pecuniarie,statim plenarie est liberat⁹:vñ licet post-
ea perueniret ad pinguiorē fortunam,nō teneret̄ amplius:vt est tex.
in.l.sed si vnus.§.cum seruus.ff.de iniur.ita dixit Bald.in.d.l.si.quod
no.¶ Quero an sit necesse in petitione poni ⁊ petere,ꝙ si nō pōt sol
uere in ere luat in corpus? Cy.in.l.si non conuitij.in.xvij.q.C.de iniu.
dicit ꝙ non:qꝛ istā alteratio pene licet fiat ad petitionē partis,fit ta
mē officio iudicis:ideo nō est opus ꝙ in libello petatur.⁊ istud sequi-
tur Flo.in.d.l.si.pro quo,ꝙ hoc sit officio iudicis ego allego tex.in.l.j.
in fi.ff.de ope.vbi dicitur extra ordinē cognoscere:ergo competit offi-
cium iudicis:vt.ff.si certum petatur.l.si filius viaticum.cum glo.⁊ ibi
doctores.¶ Extra q̄ro cui⁹ sit electio,vel soluere volentis quinqua-
ginta:vel castigari? ⁊ gl.in.l.quod si minor.§.si seruus.ff.de minori.vi
detur velle ꝙ sit debētis.Sed Guil.de cu.in dicta.l.fina.dicit qd̄ imo
est ipsius creditoris:vt patet in dicta.l.finali.ibi ex querela patroni
⁊c.⁊ hoc sequitur Bal.per illum textum ibi si inopia ⁊c.quasi nō pos-

sit deueniri ad castigationē corporis, nisi in subsidiū facta excussione: vtrū sit soluēdo vel nō: et dicit quedā gl. q cum detineri in carcerem sit pena, circa corpus detenti, non pōt p debito quis detineri in carcere nisi facta excussiōe bonorū: et sic in subsidiū: vt est gl. no. in. l. iij. §. tuto res. ff. de suspec. tu. qd no. Et cui⁹ sit electio, est magni effect⁹: qr si est creditoris pōt debitor detineri in carcere ad petitionē creditoris: donec redimat dictos quinquaginta aureos et predicta pcedūt in cōdēnatione ciuili applicāda parti. Sin aūt esset criminalis, est altercatio cuius sit electio. vide doc. i. l. quicūq. et ibi Bald. late. C. de ser. fu. et Bar. in. l. j. ff. vi bo. rap. et per Jo. de imol. in. l. j. de pub. iud. et ego late scripsi in meo tractatu maleficiorum in gl. in ver. quā si nō soluerit, amputabitur sibi manus dextera. in versi. quid aūt si statutū imponit penam alternatiue tc. ¶ Op. extra gl. q si castigabit, ergo puniet maiori pena q quinquaginta aureorū. Quia qlibet pena corporalis, etiā minima, est maior quauis pena pecuniaria: vt in. l. in seruorū. ff. de penis. S si. sed rndet Bar. in. l. j. in fi. ff. de pe. q in personis vilibus, hoc nō contingit: puta in libertis et filiibus vt. d. l. in fi. et idē no. Bar. in. l. lenia. ff. de accusa. in ver. sed cōtra hoc facit tc. qd bene nota ad intellectum dicte. l. in seruorum. Et de ista materia, et qn quis nō potest soluere luat in corp⁹. vide Sali. i. l. fi. C. de sepul. vio. et no. Cy. et Sali. in. l. quicūq.
9 C. de ser. fug. ¶ † Ex hoc Ang. i. d. l. si quis id qd. dat cautelā si tu habes aliquem clientulū in carcerem, condemnatū in magna quātitate, ad hoc vt ibi nō moriatur, q facias per iudicem sibi gratū, inferri aliquam penam corporalē: et plus dicit q si velis eidem cōseruare famā, q ei nō imponat aliqua pena vituperosa: facias ergo eum ante cū fune, aut cū aqua torqueri secreto i palatio: et secreto facias fieri de hoc publicū instrumentū in palatio, q hec tortura fuit illata ad isū finez vt lueret in corp⁹: ex quo talem penam vel cōdemnationē soluere nō poterat, et erit liberatus qd singulariter not. Pro quo allega dictam l. sed si vnius. in. §. cū seru⁹. ff. de iniurijs. et in. d. l. qd si minor. i. §. si seruus. ff. de minorib⁹. ¶ In ea. glo. ibi idē forte in filio. Mo. singlr glo. q licet in filiofamilias, nō habeat locū noxalis actio. vt. j. d noxali. §. si. tamē si delinquit, pōt in subsidiū eo nō existente soluendo, castigari in corp⁹: licet sit ingenu⁹ ad similitudinē liberi, vt hic. et idem etiam voluit gl. in. d. l. fi. qd no. qr lex penalis pter omnimodā idētitatē rationis, extendit: facit. l. si quis serno. cū gl. C. de fur. et dixi. s. eo. §. de cōstituta. Et ita cōiter tenetur: licet mihi aliquantulū faciat cōtra dicta
10 in. l. qd si minor. §. si seruus. i fi. ¶ † In ea. gl. in fi. Mo. q nullus excusatur, siue fuerit sciens siue ignorās siue in crassa ignorantia vel in nō prestando reuerentiam patri vel patrono, vel alteri superiori: qr istud est ius qsi naturale. ideo aliqua excusatio nō admittit: vt. d. l. ij. C. co.
11 ¶ † In gl. in ius vocasset. ibi. §. pretor ait. dic q hoc est verū nisi in magna pena et magnis flagellis ceciderit. Nā cedere aliquem flagellis, dr eū afficere grauissima iniuria: vt ibi est tex. apert⁹. et ibi not. Bart. Ex quo dicit ibi Guil. q regulr percussio manu vacua vt alapa vel pugno, nō dicit atrox iniuria. Et ita tenet ibi Bal. Sed ego credo qd licet nō dicatur atrox: nō tamen dicit leuis, quecūq est in personā illata. Et ideo filius nō excusaret, si etiam mādato patris alterū cum manu vacua pcusserit: vt no. Bar. in. l. nō solū. §. si mādato. ff. de iniur. in v. sed huius gratia quero tc. Et ego dixi in meo tractatu maleficiorū. in gl. in ver. sempronium mādatorē. in ver. et est singulr aduertendū fm Bar. tc. ¶ In ea. gl. ibi. l. libertus. la. ij. Mo. q libelli oblatio facta solum iudici, nō autem parti (qr etiam parti libellus offerendus est de quo tamen plene dicam in. §. omnes asit. j. e.) nō habet vim litis mote. neq citationis vt ibi nec etiā litis pendentie: vt no. doc. in. d. l. libertus. facit cle. ij. vt lite pen. cuz ibi no. et idem de rescripto impetrato a princi
12 pe, si nōdum sit facta citatio: vt ibi. ¶ † In ea. glo. ibi. l. quāuis. p illā legē dicit ibi Guil. q si processus reperiatur factus, et nō appareat de venia impetrata, q tamen teneat pcessus ipso iure ibi qd appareat: qr libertus incidit ibi in penā: et ita cōiter intelligitur vt. j. dicā. Sed tu dic, q hec non est bona cōsequentia, incidit ibi in penā: igitur act⁹ est aliquis: quoniā etiam aliqn data etiam nullitate actus, tamē qs incidit in penā: vt est tex. in. l. ij. et ibi not. et maxime p Bald. C. de epis. audi. et in. l. si quis in graui. in. §. siue in iure. ff. ad sillani. Pro quo vide singulr no. per Bal. in. l. ptor ait. §. j. ff. de oper. noui nūtia. vnde forte Bar. ibi in. d. l. qnāuis. intelligit illud verū, si patronus comparuit: et passus est litigiū vt ibi: debuit enim a principio opponere: alias videtur cōsentire vt. l. fi. C. de excep. et ibi Bar. secus si processus esset fact⁹ contra cōtumacem, vel inuitū patronum: qr nō valeret. Sed Bal. ibi dicit aut in citatiōe fuit vitiū expressum, et tūc nullo mō valet citatio et per cōsequens nec processus: alias secus: sed Ange. ibi sequitur opinionem Bar. licet de eo nullam faciat mentionē: ego autem cōcordarem opi. sic aut in citatione est vitium innatū: qr specifice, vt patron⁹ est citatus: et tūc nisi expresse patronus cōsentiat, nō valet processus: et ita intelligitur opinio Bal. qr omne iudiciū sumit initiū a citatione: vt. j. de pe. teme. litig. §. fin. et not. gl. in rubrica. C. de in ius vocā. et di hoc est tex. gl. et Bart. in. l. ij. in. §. j. ff. si quis in ius voc. nō ier. Aut non fuit vitium expressum in citatione: et tunc aut nō comparuit patron⁹ et nō valuit iudicium: aut comparuit et videt tacite cōsentire, et remittere penā q erat introducta in sui fauorem: facit. l. fin. in prin. ff. qui et a quibus: et ita intelligatur opi. Bar. et Ange. pro quo allego dictū singulare Bar. in. l. j. C. de rela. qui dicit q taciturnitas in iudicijs, habet pro cōsensu: igitur cautela est qua semper omnes pcuratores vtunt, quod qn fit in iudicijs in tui presentia aliquis actus qui tibi pōt esse nociuus, quod dicas presente me et nō consentiēte. Ita dixit ibi Bar. qd no. facit. l. filiusfami. §. inuitus. et quod ibi per glo. et doc. ff. de procu. ¶ In gl. cū id nō impetrasset ibi. l. iuj. §. j. nota formā petitiōis venie. ¶ In ea. gl. ibi ad similitudinem istarum no. q in criminalibus et penalibus, procedit de similib⁹ ad similia. de quo dic vt dixi. s. in isto. §.
13 ¶ † In ea. gl. ibi. l. adoptiuum. §. j. dic et plures casus enumerantur, p gl. in. l. lis nulla. ff. de iudi. in quib⁹ potest esse lis inter patrez et matrē: et filium etiā in potestate. et no. etiam gl. in. l. si lenones. C. de epis. aud. in quibus quidem omnibus casibus, etiam si fili⁹ sit in dignitate constitutus opus est vt veniam petat: vt hic est gl. ibi: et tunc cuz venia. vt ff. tc. et est gl. ordi. et ibi doc. in. l. cogi. §. si pater. ff. ad treb. et facit tex. et ibi not. Salic. in. l. fi. C. de in ius voc. An autem et qn, hodie possit esse obligatio et actio: et p consequēs lis inter patrem et filiū cū hodie queratur sibi in aduētitijs: vt. l. j. C. de bo. mater. vide gl. et Bar. in. l. si qs p eo. §. j. de fideiuss. et late per gl. et latissime per Bar. et doc. in. l. frater a fratre. de condi. indeb. ¶ † In ea. gl. ibi. §. finautem patre no. glo. que
14 facit differentiam an persone vel liti, detur curator. nam si est filius in potestate maior, per se administrat: finautem est minor non sibi (cum sit in potestate paterna) sed liti dabitur. quod no. Aduertas tamē q isto vltimo casu, si iudex nō diceret do curatorem liti vel bonis, vel hereditati: sed diceret do curatorem titio filiofami. ad administrādū talem hereditatem, vel talem litem gerendam an valeat: et dixit Bar. et doc. in. d. §. finautem patre. q sic qr apparet de mente iudicis, q nō voluerit dare curatorem in effectu persone, in preiudiciū patrie potestatis: sed bonis vt dicimus qn dicit iudex tibi seruitutē deberi eundi ad fundū tuū, per fundum titij: vt. l. ij. §. j. si serui. ven. et dixi. s. eo. §. eque. et pro hoc facit etiam qd no. Bar. in. l. j. C. de neg. gest. si iudex dixit, do talem agnatum in tutorez, qr exponitur: id est datū a lege declaro: vt seruetur tutela: et verba intelligantur fm subiectā materiā: vt. l. si vno. ff. locati. ¶ In eadem glos. ibi non habeant vsumfru. no. glos. quod in omni casu quo patri non queritur vsusfru. vt in casib⁹ notatis vt aut. excipitur. per gl. et doc. C. de bonis que lib. quod illis casibus, pater nō est legitimus administrator filij. Ex quo etiam sequitur, q cum in maleficijs siue agat siue conueniatur filiusfa. non queritur vsusfr. patri. q pater non est legitimus administrator: nec ad hoc vt iudicium criminale cum filiofa. valeat, requiratur cōsensus partis sed si est maior p se. finautem minor dabitur sibi etiam ad respondēdū inquisitioni curator: vt. l. clarū. C. de aut. prestā. et aliter cōfessio sua facta sine auctoritate curatoris, funditus est nulla. Ita dicit Cy. et doc. in. d. l. clarum. qd perpetuo tene menti. facit lex fin. §. j. et ibi Bart. et Ang. ff. de verb. obl. tu dic quod predicta procedunt, quando agitur ad vindictā publicaz: secus forte si non ageretur ad vindictam publicam: sz pro re familiari: vt furti vel iniuriarum eo viuente: vt notat gl. valde magistra. in. l. cum emancipati. §. emancipatus. de col. bo. quia tunc nō posset queri aliquid patri: et sic potest esse legitimus administrator: ideo eius consensus requirit. l. fi. §. necessitatem. C. de bonis que libe. ¶ In eadem glo. in fine nota glo. quod licet in casibus in quibus patri non queritur vsusfructus, si filius sit in iudicio licet pater nō cogatur authorare, cogitur tamen consentire: et ita tenet in dicto. §. necessitate. sed Lotha. dicit quod imo filiusfamil. potest esse in iudicio vt olim, sine consensu patris. Et sic leges antique non sunt correcte. et ad. §. necessitatē. respōdet, quod ibi loquitur in signum repudiationis: et ita communiter tenetur licet in practica, pro cautela seruaret opinio glo. Ex his ibi infert Salice. quod vbi vsusfructus potuit spectare ad patrem, duo habet probare filius. videlicet quod pater recusauerit vsumfructū. Itez quod eius rei administratione, vti libere non valuit: vt. d. §. finautem patre. qui textus multum facit: et hoc eo non probante. in signū repudiationis vtriusq eorum seu alterius eorum, quod ipse non probauerit pater habet ei consentire: et ita intelligit opinio. Lotha. ego autem credo, quod si patri non queritur vsusfruct. et hoc certum sit a principio, quia ista conditione fuerit relictum filio siue pater postea repudiauerit: et hoc constat in actis, non est amplius opus probare quod pater repudiauerit etiaz administrationem: quia istis casibus aut filius maior per se aut minor per procuratorem administrabit: vt est casus in aut. vt liceat matri et auie. in principio. ¶ Non obstat. §. finautem patre. nam eoipso quod repudiat, non habere vsumfruct. videtur tacite renuntiare administrationi: quia vnum est consecutiuum alterius: argu. l. illud. ff. de acquirenda hereditate. alias dictus. §. finautem patre. esset cōtra dictum textum in dicta authēti. vt liceat mat. et auie. quia non potest reddi bona ratio differētie, quādo a principio relinquuntur bona sub conditione q patri nō querat vsusfructus: vel quādo a principio potest queri et ipse repudiet et hoc constet: tunc post repudiationem que constat: perinde est ac si a principio vsufruc. non cōpetisset. argumen. l. seruum filij. in principio. ff. de legatis primo. tc. ¶ Quero an sufficiat q a principio iudicij, pater cōsentiat et hoc sufficiat in qualibet parte iudicij, et in appellatione et etiā in executione: dic q sic

qđ ſic:vt eſt tex.⁊ ibi doctores in.l.iij.§.ſed vtrũ de minori.in ver.pro-
inde ſi iuſſu.⁊ ibi etiam inuito patre ex cõdemnatione ⁊c. Ita not.gl.
15 ⁊ doctores in dicto.§.neceſſitatẽ. ¶ † Quero an pater poſſit, ex poſt-
facto iam incepto iudicio ratificare? ⁊ glo.in.d.§.neceſſitatẽ.in verſic.
an ante litem cõteſt.⁊c.tenet qđ non.⁊ idem dixit glo.in.l.ſi quis mihi
bona.in.§.iuſſum.ff.de acqui.here.per tex.in.d.§.neceſſitatem.ibi ar-
genti ⁊c.⁊ per ꝯñs tpe quo agitur, debet patris cõſenſus interuenire:
ꝓ quibus tu alleg.q2 qualitas adiũcta verbo, d3 regulari ſm tẽpus
verbi:vt.l.in delictis.§.ſi extraneus.⁊ ibi glo.ff.de noxa.⁊ not.Bar.ꝑ
illũ tex.in.l.titius.ff.de teſta.mil. Et no.plene Bar.in.l.ex facto.ĩ pñ.
la grãde.ff.de vulga.⁊ pupil.et ibi doc.qđ Bart.ibi in.d.§.neceſſitatẽ.
intelligit verũ, attenta opinione gl.ꝙ cõſenſus patris requiraꝛ ad cõ
validandã perſonã filij:que nõ eſt integra al's attẽta opi.lotharij ſuf-
ficeret cõſenſus quandocũq3. ¶ Quero an per ſe, vel per procuratorẽ,
vel per nuntiũ, vel epiſtolã pater poſſit cõſentire? dic ꝙ ſic:vt eſt tex.ĩ
dicto.§.iuſſum.facit tex.cũ gl.in.l.ꝯſenſu.ff.de actio.⁊ ob.⁊ in.l.j.in fi.
cũ glo.ff.de contrahen.emptio.q̃ oĩa addas his q̃ dixi.s.eo.§.actiões
16 aũt.de pecu.in fi. ¶ † Ultimo q̃riꝛ qualiter formabiꝛ libellus ꝯ vocã
tem aliquẽ ſuperiorẽ ſuũ, ſine venia? dicas ſic ꝙ talis eſt filiꝰ vel liber-
tus meus:qđ ⁊ me corã tali iudice ĩ iudicio inuitũ traxit ⁊ vocauit:ſi-
ue citari fecit ſine venie petitione vel impetratione, ꝓpter qđ ĩcidit ĩ
penã q̃nquaginta aureorũ:quare peto eũ de p̃dictis puniri ⁊ cõdẽna-
ri ſm formã iuris. ¶ Iſta ꝯcluſio ꝓbaꝛ in.l.j.⁊ ibi Bart.ff.ad turpil.
Uel concludas ſic:quare peto ipſum cõdẽnari, ad dãdũ ⁊ ſoluẽdũ mi-
hi noĩe p̃dicte pene quinquaginta aureos. In glo.itẽ aduerſus.ibi.ff.
ne quis eũ qui.l.pe.⁊c. Nota primo glo.ꝙ in hac actione in factũ, con-
tra eximentẽ iuraꝛ in litẽ:dic idẽ no.ibi glo.q2 ſpeciale eſt ꝙ q̃uis ſit
actio ſtricti iuris:tñ ꝓpter rigorẽ iuris cõſeruandũ, iuraꝛ in litẽ. Tu
dic qđ hoc nõ dicit ille tex.ſed ſimpliciter dicit ꝙ condẽnatur quãti ea
res eſt ab actore eſtimata ⁊c.⁊ nõ ad id qđ ĩ veritate eſt ⁊c.nã eximẽs
tenetur, q̃uis reꝰ in nihilo tenebaꝛ:imo fuit vocatus in ius ꝑ calum-
niã:vt eſt tex.⁊ ibi no.in.l.ſed ſi eximendi.in.§.itẽ q̃d ſi eũ.eo.tit.⁊ hoc
tenet ibi Pe.ex quo ſequiꝛ ſm Raph.ibi ꝙ ſi loquereꝛ de iuramẽto:
lex doceret mentiri cõtra.l.meminerint.C.vnde vi. Tu dic ꝙ etiã de
hoc eſt tex.apertus in dicta.l.pe.§.j.in fin.ibi etiã ſi calũniator q̃s ſit:
ſed vt clarius intelligaꝛ formo queſtionem ſm Bal.in.d.l.pe.§.j.po-
namus qđ petebã a Titio fundũ, vel centũ:iudex citauit eũ ꝑſonal'r
capiendo:⁊ dũ ducebaꝛ ad iudiciũ, Seiꝰ abſtulit eũ a baroarijs ſeu a
ſubinguarijs ⁊ eiꝰ ſocijs, mõ queriꝛ ad quid ageꝛ ꝯ Seiũ ⁊ q̃uõ ꝓbabi-
tur? ſm gl.agã ad intereſſe etiã affectiõis, q̃ cadit circa fundũ nõ ſolũ
ad aliud intereſſe qđ ꝓbabo ꝑ iuramentũ in litẽ ſed ſm opinionẽ gl.
agam ad dictũ fundũ, ⁊ ꝓbabo ꝙ tantũ mea intereſt per iuramentum
nõ dico in litẽ.⁊ ſic affectiõis:⁊ l3 re vera agerẽ perperã, ꝯ principalẽ
reũ tñ eximẽs nõ põt hoc opponere. Tertia eſt opinio qđ agã ad fun
dum, ⁊ nõ eſt neceſſaria aliqua ꝓbatio cõtra eximentem:⁊ ſic nõ op3
me iurare vel deierare:⁊ ſic quãcũq3 opinionem teneas, vides qđ exi-
mens, ſubijt maius periculũ q̃ ipſe reus:⁊ eſt facilis ꝓbatio cõtra eũ
iſte eſt tex.no.in.d.l.penul.§.j.facit.l.fi.C.de oper.libe.⁊.l.cõſiliarios.
C.de aſſeſſo.⁊ eſt tex.cum gloſ.in.l.quoties.C.de exact.tribu.libro.x.
17 ¶ † Adde qđ eximẽs captũ de manibꝰ familie, teneꝛ acſi ꝓ eo ĩ oẽm
caſum fideiuſſiſſet:vt eſt tex.valde notabi.in.d.l.q̃ties.ita dixit Bal.
in.l.addictos.C.de epiſco.audiẽ. qđ eſt verũ, niſi officialis, iam captũ
ꝓ maleficio poſuiſſet intra menia ſua:q2 tũc eximẽs, teneꝛ crimine
leſe maieſtatis:vt eſt tex.⁊ ibi Bar.in.l.iiij.in fi.ff.ad leg.iul.maieſta-
tis.qđ eſt verũ, quãdo iam captus erat condẽnatus, vel oĩno condem
nandus:q2 confeſſus vel cõuictus de crimine:vt.d.l.iiij.in fi.cum glo.
al's aũt eximẽs, puniꝛ iuxta.§.eripiãt aũt.in auꝛ.vt oẽs obed.iudi.ꝓ-
uinci.niſi in caſu.l.fi.C.de malefi.⁊ matema.vbi teneꝛ ad mortẽ.ita di
cit Bar.in.d.l.iiij.facit quod not.Barto.in.l.legis iulie.ff.de vi publi.
niſi q̃ñ eſſet condẽnatus, ⁊ ipſe vel alius pro eo appellaſſet ⁊ iniuſte:
iuxta.l.non tantũ.de appel.⁊ tamen iudex non obſtante appellatiõe
iuſta, ſi vellet exequi ſentẽtiã ſuã, tũc tali caſu etiam de facto põt rẽſi-
ſti iudici ⁊ impedire talẽ executionẽ:vt not.ſingulariter Innoc.in.c.ſi
quando.de offi.delega.in glo.trãſactionẽ.q̃m per appellationẽ ſubla
ta eſt iuriſdictio iudicis a quo, q̃m quãdo executio eſt irretractabilis,
tunc faciliter impediri poteſt:facit.l.ſi q̃s prouocationẽ.cũ ibi no.C.
de app.hinc eſt ꝙ licet ꝯtra tres ſentẽtias cõformes, nõ poſſit de nul
litate opponi:vt in cle.j.⁊ qđ ibi no.de re iudi.niſi q̃ñ nullitas proce-
deret ex defectu iuriſdictionis:vt glo.j.de ſequeſt.poſſeſſio.et fruct.q̃
reputaꝛ ſingularis. Sed tu adde de iure noſtro gloſ.in.l.ab executiõe.
C.quorũ app.non reci.⁊ in.l.j.C.de iur.⁊ fac.ignoran.⁊ in.§.tempora-
les.j.de excepti.tamẽ illud eſt verũ, niſi earũ executio eſſet retracta-
bilis vel etiã ꝑſonalis.ita dicit Pau.de leaza.⁊ Pet.de anch.in dicta
cle.j.de re iudi.nã vt etiã dicit Inno.in.c.paſtoralis.in glo.magna.de
offi.delega.nunq̃ executor pene corporalis, debet illã exequi q̃ñ videt
18 iniuſtã, ſed referre ſuꝑiori:pro quo tu allega tex.in.l.j.in fin.cũ ibi not.
ff.de queſti.que oĩa bñ no. ¶ † In ea.glo.ibi actio ex vtraq3 parte pe
nalis vt dictũ eſt. Quero an ſolutione facta ab eximẽte, libereꝛ debi-
tor vel ecõtra? ⁊ glo.in.d.l.pe.§.j.tenet ꝙ nõ:ſed aliqui antiqui tenẽt
ibi cõtrarium. Iaco.but.Ang.⁊ Flo.ibi cõcordant opi.aut primo de-
bitor fuit cõuẽtus, ⁊ ſoluit quod debebat:⁊ eximẽs liberatur quo ad
ipſum actorẽ:q2 amplius ſua nõ intereſt ⁊ primũ debitũ eſt extinctũ,
ergo amplius creditor nõ poteſt iurare, vel alio modo ꝓbare ſuũ in-
tereſſe. Aut primo fuit exactus eximens:⁊ tunc nõ liberatur eximẽs
debitorẽ.nã id quod ſoluit eximens, videtur ſolutum in penã ſui de-
licti.C.de ſer.fugiti.l.mancipia, ſed ego nõ credo hoc verũ:imo quã-
uis ſit primo exactꝰ debitor, nõ erit liberatꝰ eximẽs:q2 debitor tene-
tur propter debitũ, ⁊ eximẽs propter dolũ ⁊ ſuũ delictũ:preterea vt
eximens teneatur, nõ habetur reſpectus ad quantũ in veritate tenea
tur citatus:q2 etiam ſi in nihilo tenebaꝛ, ⁊ calũnioſe eſſet in ius voca
tus tñ eximens teneꝛ:vt.d.l.eximẽdi.§.item in eũ.⁊.d.l.pe.§.j.in fi.ꝑ
hoc etiã facit, q2 ſi ſunt plures qui eximunt citatũ, quilibet teneꝛ inſo
lidũ nec pena ſoluta ab vno, liberat aliũ ⁊ etiã remanet debitor obli-
gatus:vt eſt tex.⁊ ibi no.in.d.l.pe.§.pe.facit.l.fi.eo.ti. Sicut etiã dici-
mus, ꝙ due cauſe lucratiue procedẽtes a diuerſis debitoribꝰ, pñt cõ-
currere in eadẽ re etiam quo ad exactione3 quando primo eſtimatio
rei, fuit exacta:vt.l.meuius.§.duobus.⁊ ibi latiſſime Bart.ff.de le.ij.
⁊.l.plane.in.§.j.in ſecũdo rñſo.ff.de le.j. Preterea poteſt dici, qđ quo
ad debitorẽ ſit rei perſecutio:⁊ quo ad eximẽtẽ ſit penalis:ſ3 penalis
nõ tolliꝛ per perſecutoriã nec ecõtra:vt.l.ſi pro fure.§.j.ff.de cõdictio.
furti.cũ ſimilibus:ſiue ſit exactus primo debitor, ſiue nõ:q2 nõ libera
tur aliter qui teneꝛ ad penã. ¶ In ea.glo.ibi pro parte tantum eſt pe
nalis actio. ¶ Quero ad hoc vt competat iſta actio, nũquid requiriꝛ
ꝙ aliquis fuerit legitime citatus, ita ꝙ citatio arctaret citatũ ad de
bitũ locũ.⁊ per iudicẽ competentem licet etiam ob nullum debitum
⁊ ꝙ aut vi.⁊ ſic violentiã etiã ſine dolo aut qđ dolo, etiã ſine violẽtia
fuerit exemptus:vt eſt caſus in.l.j.§.offilius.cũ.l.ſeq.⁊.l.qđ ſi ſeruũ.ĩ
§.ſi quis ad pedaneum.⁊.§.quod pretor.⁊.l.eximendi.§.j.item ſi eu3.
⁊.§.pretor ait.ff.eo. ¶ Ex quo ſequiꝛ qđ quoties citatio poterat im-
pugnari priuilegio citati, vt in patre vel patrono exẽpto, qui fuit ci-
tatus ſine venia, vel al's poterat infringi de iure communi vtputa ra
tione loci, vt quãdo citabatur q̃s extra territorium:vt.l.extra territo
riũ.ff.de iuriſdi.om.iudi.vel quia citabatur ad lupanar vel in taber-
na:vt.l.ſi cum dies.§.ſi in aliquẽ locum.ff.de arbi.vel ſi citabatur ad
locum ſibi notorie nõ tutũ:vel ratione perſone vel etiã cũ literis ſalui
conductꝰ:vt in.c.accedens.el.ij.extra vt lite non conteſta.facit.§.neq3
homicide.⁊ ibi glo.in auꝛ.de mãda.princi.vel q2 erat in loco peſtis:vt
l.de etate.⁊ qđ ibi per doc.ff.ad trebel.vel etiã ſi per locũ per quem ne-
ceſſario debebat trãſire, erat periculũ:vt eſt tex.cũ gl.vt.d.l.eximẽdi.
in.§.fi.vt q2 erãt ibi latrũculi, vt hodie fit:vel ſi citato cõpetebat noto
rie declinatoria fori:vt quia citatus non erat perſona legitima ſtan-
di in iudicio vt ſeruꝰ:vt eſt caſus in.l.j.§.j.cũ.l.ſeq.ff.e.⁊ eadẽ ratione,
idẽ erit in infante vel puella citata:vt eſt caſus in.l.neq3.ff.in ius voc.
vel ſi aliquis fuerit captus pro debito ciuili, in domo ꝓpria vel cõdu-
cta vel gratis cõceſſa, vel in hoſpitio:q2 in domo ꝓ debito ciuili capi
nõ põt:vt.l.pleriq3.cũ.l.ſequẽti.et quod ibi not.ff.de in ius vocã.licet
pro cauſa criminali ⁊ fiſcali debito, ĩ domo capi poſſit:vt.l.ſacrilegij.
§.cũ eo.⁊ qđ ibi Bart.ff.ad.l.iuli.pecu.⁊.l.nemo carcerẽ.C.de exacto.
tri.lib.x.⁊ ibi Ang.vel ſi erat captus ĩ eccleſia pro ciuili cauſa, vel pro
criminali nõ atroci, quia capi nõ poterat:vt.l.j.⁊.ij.⁊ quod ibi gloſ.et
doctores.⁊.l.preſenti.§.ſicubi.C.de his qui ad eccle.ꝯfugi.facit authẽ
tica quãuis.C.de adulte.vel ſi erat femina que capta erat:q2 femina
capi nõ põt, pro debito priuato vel etiã fiſcali:vt auꝛ.ſed hodie.C.de
offi.diuer.iudi. ¶ Secũdo ⁊ principaliter excuſaꝛ eximens quãdo iu-
riſdictio iudicis non poterat ad reum ſe extendere:puta q2 iudex qui
citauit, erat delegatus inter alios:facit.l.iij.§.ſi quis ad pedaneu3.ff.
eo.vel forte delegatus in ſuo territorio, nõ expreſſit ſuã delegationẽ:
iuxta.c.cum in iure peritus extra de offi.deleg.⁊ qđ ibi no. ¶ Tertio
tu adde, ꝙ etiam non tenetur eximens ſi in citatione eſt vitiũ manife
ſtũ vtputa cõpareas die ſancti Petri reſpõſurus Titio ſuꝑ tali fun-
do:tunc eximens non tenetur:q2 talis citatio nõ arctat citatu3 vt eſt
tex.cum glo.et ibi late Barto.⁊ doc.in.l.ij.in fin.ff.ſi quis in ius vocã.
nõ ierit. ¶ Quero quid incumbat creditori ad probãdũ, in hac actio-
ne ⁊ quomodo debeat in practica articulare ⁊ probare? Reſpõdeo ꝙ
debes formare articulos, ꝙ quis ducebaꝛ ad iudicẽ vel ꝙ q̃s fuit ver-
baliter citatꝰ, citatione iuſta ⁊ rite facta authoritate iudicis cõpeten
tis pro tali cauſa ⁊ ad iuſtum locum ⁊ iuridico die:⁊ qualiter per Ti-
tiũ factũ eſt ꝙ Seius debitor meus tẽpore citationis predicte, in iu-
diciũ nõ venit:nõ eñ ſufficeret ꝙ probaret retẽtionẽ debitoris, ſi ip̃e
debitor nihilominꝰ in termino cõparuerit ſ3 eſt neceſſe ꝙ probeꝛ non
tantũ delictũ inchoatũ, ſed etiam cõſummatum videlicet ꝙ propter
hoc debitor in termino nõ comparuerit:vt.l.penul.§.docere.ff.eo.qđ
probabitur ex inſpectione actorum vbi nõ apparet qđ comparuerit:
imo fuit ꝯtumax ⁊ eius contumacia accuſata:vt.l.properandum.§.j.
⁊ qđ ibi not.C.de iudi.⁊ not.Bart.in.l.ſi finita.§.iul.in prima char.ff.
de dam.infec.reus aũt ad ſui defenſionẽ, debet probare ꝙ aduocatus
in ius vocari nõ poterat ex aliqua de ſupradictis cauſis:ſed nõ ſuffice
ret ſi probaret ꝙ reꝰ vocatus in nihilo tenebaꝛ, ⁊ ꝙ ille nõ erat credi-
19 tor:vt.d.§.ſi q̃s cum.ita notanter dicit Bar.in.d.§.docere. ¶ † Que-
ro quanto tẽpore durat iſta actio? dic quod cum ſit pretoria vt hic, qđ

a ¶ Preiudicia-
les. Supra dictū
est qđ sub mate-
ria pretoriarum
multe sunt diui-
siones: q̄daʒ em̄
sunt actiōes pre
torie in rē: ⁊ q̄dā
in psonā: ptorie
aūt in rē subdiui
dunt, q̄ q̄dā sūt
penales ⁊ q̄dam
nō penales sicut
iam infra dictuʒ
est. Mō redeun-
dū est ad alteruʒ
mēbrum diuisio
nis pme. Preto
riarū: scʒ preto-
rias in rē. ⁊ de il-
lis scire debetis
ꝙ realium actio
num ptoriarū, q̄
dā piudiciales, đ
qbus hic tractat
⁊ q̄dā nō piudi-
ciales, de qb⁹ di-
ctū est. s. ⁊ ponit
Justi. tria exem
pla in isto. §. ī ho
nore sancte tri-
nitatis, de actio
nibus pretoriis
preiudicialibus.
primū exēplū de
actiōe in rē, per
quam q̄rit an ali
quis sit liber vel
seru⁹ simplicit̄?
Scdm exēplū ē,
ī actiōe p quā vē
dico te in libertū
meū: hec ei actio
ē ptoria, ⁊ realis
et preiudicialis.
Tertiū exēplū ē
in actiōe, q̄ te di
co filiū meū esse
⁊ heredē, vēdico
te in filiū tu aūt
econtra viriltr te
defendis: hec em̄
actio sitr est rea-
lis ⁊ ptoria ⁊ piu
dicialis. Scire
tn̄ debetis, qđ
vna istarū triuʒ
actionū fere legi
timā hʒ cām. i. fe
re est ciuilis illa,
scʒ qua q̄ritur an
aliqs sit liber vel
seruus cetere au
tē due sunt pre-
torie. hoc dicit.

durat anno: vt. l. in honorariis. de act. ⁊ obliga. et
est tex. in. l. penul. in fi. ff. eo. q̄ penalis non datur
contra heredē, licet heredi cōpetat: sed nō prout
defuncto: sed ita demum si sua intersit: vt. d. l. pe
nul. in fi. quoniam defuncto competit, etiā si non
doceat de suo interesse: vt. d. §. si qs eum. et est ra
tio differentie, q̄ ista actio datur propter iniu-
riam vt sic loquar, factā defuncto: ergo nō trāsit
ad heredes, si defunctus non fuerit conquestus.
argumen. l. fi. C. de reuocā. dona. et. l. rei iudicate.
in. §. morum. ⁊ quod ibi Barto. et docto. ff. soluto
matri. vel nisi heredis intersit, ⁊ interesse doceat:
vt no. gl. in. d. §. pe. ⁊. §. ij. ⁊ p hoc facit regula glo.
nota. in. l. cū emancipati §. emancipat⁹. ff. de col.
bono. ¶ In eadē glo. ibi ex ordine titulorum. dic
ꝙ hec differentia non est vera: q̄ imo etiā titulus
de eo per quem factum erit: habet etiā locū ante
satisdationeʒ: vt. l. fi. ff. de eo per quē fac. erit. Tu
aūt potes dicere, ꝙ ista differētia pōt esse bona:
q̄ iudicium capit vires a principio: vcʒ a citatio
ne in ius que dʒ precedere: vt no. gl. in rubrica. C.
20 de in ius vocan. ⁊ ibi doctores. ¶ † Ho. etiam ex
glo. ꝙ licitum est arguere ex ordine tituloruʒ. ita
no. glo. in rubri. de eo per quē factum erit. Quod
facit qs debeat preferri, an tutor confirmat⁹ vel
legitimus: de quo per Bar. in. l. j. ff. de confir. tu-
21 to. ¶ † Ho. secundo ex gl. ꝙ rubrica potest allega
ri vt nigrum: de quo per gl. in. l. j. C. ne fideius. do.
dentur. ⁊ ibi doctores. ⁊ Bar. in. l. j. ff. si cert. pet. ⁊
in Specu. in tit. de allega. ⁊ disputa. in. §. fi. in fi. ⁊
ibi Joan. and. ⁊ not. late Joā. de imo. in rubri. ff.
de verb. oblig. ⁊ ego dixi in rubri. ī proemio istius
voluminis. ¶ In eadem glo. ibi. l. j. ⁊. ij. in fin. dic
hanc approbant doctores: et sic primus titulus
loquitur, quando vi: secundus quando dolo: et
ideo in primo magis punit̄ eximens, q̄ in secun-
do: q̄ vis est magis detestabilis, q̄ manifesta q̄
dolus: q̄ in vi inest dolus, nō econtra: igitur pri-
mus dicitur, quasi dari ad vindictaʒ: secūdus ad
interesse. ⁊ ista est ratio q̄ p primū titulum, solū
actori prouidetur q̄ solū in eius lesionē cōmitte
batur. non autem vocati: sed quand dolo retine-
tur fit damnū vtriqʒ. ⁊ ideo ambob⁹ ad interesse
tenet̄: de quo dic vt ibi p gl. ⁊ doc. ¶ In ea. gl. ibi
ex vna parte tm̄ penalis est: dic doc. dicūt qđ hic
loquit̄ de edicto primi tit. qđ ptʒ: q̄ loquit̄ tantū
de exēpto per vim. Itē q̄ hic tractat̄ de mere pe
nali: sʒ ille prim⁹ titul⁹, est mere penalis: ideo de
eo hic tantum loquitur: sed vt. s. dixi dubito in
hoc cum nō iuretur in litē: ideo posset dici, qđ hic
imo loquit̄ in effectu de vtroqʒ edicto tam primi
q̄ secundi tituli. nō obstat iste tex. qui tantum fa
cit mentionē de vi. nam etiam de dolo vi eximen
tis: q̄ vt dixi in vi, inest dolus: vt. ff. qđ met. cau. l.
j. ideo non fuit necessariū exprimi: preterea sicut
in. l. ij. ī fi. ⁊ in rubrica dicti primi tituli, nō fit mē-
tio doli: ideo suppleatur per iurisconsul. scdm. l. exi
mendi. §. fin. eo. tit. dicaʒ hic qđ de dolo suppleat̄.
cogita. ¶ In ea. gl. ibi eum conuenerit. dicūt do-
ctores qđ hec non est vera. q̄ hec materia loquit̄,
qn̄ iudiciali authoritate qs est citatus: imo opʒ
ꝙ iussu maioris iudicis ⁊ cōpetentis: vt. l. iij. §. j.
ff. eo. ⁊ nō conueniunt̄ per aduersarium propriū.
Si quis aūt vellet sustinere glo. posset dicere, qđ
hic fuit a iudice parti commissum vt citaret ad-
uersariū: ⁊ tali modo ꝯuenit̄ ⁊ interpellat̄ citat⁹
authoritate iudiciali qđ fieri pōt: q̄ de iure fieri
potest qđ pars ꝓpria, ad sui vtilitatē a iudice nū
tium cōstituat: vt no. per glos. ⁊ doc. in. l. si vt ꝓpo
nis. la. ij. C. quomodo ⁊ qn̄ iudex. et. l. miles. §. j. et
ibi doctores. ff. de re iudica. Sed forte hec non est
tuta defensio. Primo: q̄ est diuinatio ad glos-
sam. secundo q̄ si ita esset, tantum esset acsi cita-
tus fuisset per aliū nuntiū: de quo tamē gl. dixe-
rat ⁊ sic bis idē repeteret. ¶ In ea. gl. ibi. ⁊. l. sicut
in rem loquitur: credo qđ gloss. sit corrupta vitio
scriptoris: q̄. d. l. sicut. ⁊. l. oēs. ⁊. l. cum notissimi.
loquūtur in personalibus: patet etiam q̄ trigin-
ta annis prescribit̄: sed reali decē vel viginti: vt. l.
j. et. l. diuturna. et. l. super long. C. de prescriptio.

22 lōgi tēpo. ⁊c. ¶ † In ea. gl. ī fi. ad audiētiā. dic qđ aliud est interruptio
pscriptionis: ⁊ aliud ꝑpetuatio actionis: interruptio, impedit vsuca-
pionē cōpleri: sed nō ꝓrogat vitā actionis de quo in. l. iij. §. labeo. ⁊. l. q
vniuersas. §. j. ff. de acq̄rē. posses. ⁊. l. naturalr. ⁊ ibi late Bar. ff. de vsu-
capio. Vbi gratia. ista actio durat anno: ⁊ erāt decursi sex mēses, iter-
ruptio facit ꝙ alij sex mēses nō currant vt pficiat̄ vsucapio: imo opus
est qđ pscriptio incipiat a capite, ⁊ pficiat̄ anno: nō aūt extēdit̄ p ma-
ius tēpus, q̄ est annus: ⁊ sic natura sua: idē in vsucapione vl̄ pscriptio
ne: sʒ ꝑpetuatio facit, qđ actio q̄ erat minoris tpis q̄. xl. anno reducat̄
ad quadragesimū annū. iste est casus: vt ibi no. in. l. fi. C. de pscript. xxx.
anno. Ista habent̄ ex no. in. l. sicut. in. d. l. cū notissimi. §. imo. cū. §. seq. ⁊
hūc effectū ꝑpetuatiōis actiōis, opat̄ nō executoris missio sʒ litis cō-
test. vt dictis iurib⁹. ¶ Quapropter sic dicas, ꝙ est q̄dā pscriptio mere
fauorabilis, vt vsucapio triēnij. ⁊ ista nō interrūpit̄ nec litis cōtest. nec
etiā snīa, nisi in effectu. vt. l. si post acceptū. ⁊ qđ hr̄. ff. de rei vēdi. Que-
dā est mere odiosa, vt pscriptio. xx. annorū. ⁊ ista nō erat cognita de iu
re digestorū: vt no. in. l. q occidit. ad. l. aq. Quedā est pscriptio mixte fa-
uore ⁊ odio, vt hodie pscriptio lōgi tpis. ⁊ ista interrūpit̄ lite ꝯtest. vt
l. more. ⁊ qđ ibi no. C. de rei vēdi. ⁊ sic intelligit̄ media via. Est q̄dā alia
pscriptio, q̄ sui natura currit vt quanto minoris ⁊ redhibitoria, ⁊ alie
tpales: ⁊ iste interrūpunt̄ ꝓpter litis cōtesta. vt. l. cōstitutionib⁹. ff. de
actio. ⁊ obli. ⁊ ibi vide Bar. ⁊ isto mō dʒ intelligi. l. ij. in pn̄. de eo p quē
factū erit. ⁊. l. iiij. §. j. ff. ne qs eū q. ⁊ ex his ptʒ solutio ꝯrior gl. An aūt
⁊ qn̄ pscriptio statutaria interrūpat̄? ⁊ vide Bar. ī. d. l. cōstitutionib⁹.
⁊ pleni⁹ p eūdē in. l. ij. §. fi. ꝓ emp. ⁊ ad pdicta vide Bar. in. l. j. §. ij. ff. de
eo p quem factū erit. ⁊ Bu. ⁊ Bar. ⁊ doc. in. l. fi. C. de edicto diui adria.
tollē. ⁊ ibi gl. in quo dic aut statutū est factū a Comite Barone vl̄ alio
dño: ⁊ tūc cēset̄ lex ptoria. ⁊ ideo interrūpit̄ litis cōtest. vt. d. l. cōstitu-
tionib⁹. vl̄ rescripto obtēto a pncipe. vt. l. j. cū seq. ⁊ qđ ibi p gl. ⁊ doc. C.
qn̄ libell⁹ principi dat. fit. Aut est factū statutū a pplo, ⁊ dicit̄ lex ciui
lis. ⁊ tūc distinguit̄ aut mere fauorabilis, aut mixta aut penit⁹ odio-
sa: vt. s. dixi q̄ vltimo casu īterrūpit̄ p solā citationē: sicut pscrip. xxx.
anno. vt. d. l. sicut. vtputa statutū dicta t vt est Aretij si qs non petierit
debitum intra sexdecim annos, cadat a iure suo vel nō audiat̄ q̄ talis
prescriptio currit sine titulo ex sola negligentia nō petentis qđ nota.

ADNOTATIO. In comitatu Venayscino si iudei cessa-
uerint petere debitū p decē annos, deinde eisdē agētib⁹ obstat prescri
ptio virtute priuilegij apostolici ad id concessi. Ant. Caius.

23 ¶ † Quero quomodo formabit̄ libellus contra vi eximentem in ius
vocatū? dic sic: videlicet dico cōtra titium qđ cum tali die fecissem cita
re talem debitorē meū, ex tali causa pro decem: vt die tertio coraʒ tali
suo ⁊ cōpetenti iudice cōpareret, responsurus mihi de iure sup dictis
decē: dictus titius cū talis debitor me⁹ ad iudicē veniret p vim ⁊ vio-
lentiā, ipsum detinuit ⁊ impediuit quominus veniret ad iudiciū corā
dicto iudice in dicto termino citationis: propter qđ actio mea quam
cōtra dictū meū debitorē habebā ad dicta decem, perempta est: quare
peto dictum titium vestra sententia cōdemnari, in quantitate in qua
iurauero contra eum facta prius per vos taxatione debita. Ista colli
guntur ex dictis glo. ⁊ doc. in. d. l. pen. §. j. ⁊ Barto. in. d. l. pe. §. docere.
¶ Quero scdo qn̄o formabitur libellus contra eum, q dolo facit quo
minus citatus in ius veniret per tit. de eo per quem fac. erit? dicas sic
dico contra titium: q̄ cum litigarē cum seio corā tali iudice, ⁊ cum co-
ram tali iudice comparuissem ⁊ promisissem sistere in iudicio cum di-
cto meo aduersario tali die sub pena decē: ⁊ cū essem in itinere causa
comparendi ⁊ sistendi dicto die in iudicio, ne in dictā penā inciderem:
dictus titius fecit quominus dicta die in iudicio predicto sistereʒ an-
nūtiādo mihi dolose, vel qđ pater meus mortuus erat vel aliud triste:
ꝓpter qđ domum reuersus fui, ⁊ in iudicio non steti: vnde in dictā pe-
nam decem duca. incidi. quare peto dictum titium mihi cōdēnari ad
interesse meum: quod estimo dicta decem.

SVMMARIVM.

1 Sententia lata à principio causæ, an præiudicet in incidenti?
2 Testator habens duos filios masculos, & vnam fœminam: masculos insti-
tuit vniuersales hæredes: postea dixit si quis filiorum meorū sine liberis
decesserit, deueniat in superstites: ad quem deueniet?
3 Præiudiciales, dicuntur tribus modis.
4 Exceptio quæ tangit personam vel processum, semper dicit̄ præiudicialis.
5 Reprobans semel iudicium nomine suo agitatum, an possit postea pœni-
tere: & iterum ratum habere?
6 Officium iudicis, an habeat locum vbi alia actio competit?
7 Libellus quomodo debet formari, si ciuitas petat aliquod castrū. Et quali-
ter in præiudiciali? 8.
9 Sententia lata in preiudicialibus, an facit ius quo ad omnes.
10 Præiudiciales actiones, quare dicantur.
11 Tractus futuri temporis, an spectet ad iudicem.

a Præiudiciales. a ¶ Iste. §. duo facit: primo actiones pre-
iudiciales enumerat. Secūdo dicit quod
quedam

quedā sunt actiones ciuiles,⁊ quedā pretorie.secūda ibi.ex quibus fe-
re.⁊.h.d.in summa.Actiões p̄iudiciales q̄ hic enumerant̃,sunt in rez
quarū alique sunt ciuiles,aliq̄ sunt p̄torie.h.d.¶ No.ꝙ actiões preiu
diciales q̄ hic enumerant̃,nō sunt in personā sed in rē.¶ No.ꝙ cā sta-
tus ⁊ filiationis,d̾ esse p̄iudicialis.¶ In gl.magna.in prin.ibi.quia
res petit̃:dic ne gl.te decipiat,dic in persona petit̃ q̄ est in loco rei vt-
puta loco fundi qn̄qꝫ tn̄ ius vēdicat̃ in ꝑsonā:vt.j.videbitis.¶ In ea.
gl.ibi:hic dicere reseruauit ⁊c.dic ꝙ hec ratio nō ꝓcedit:q̄ꝛ hic nō tra-
ctat imperatoꝛ de ciuilibꝰ:imo ꝑ hanc rōnem debuit ponere an̄.§.sed
iste vbi tractatū fuit de ciuilibꝰ actionibꝰ realibꝰ vn̄ dicit Jac.de are.
ꝙ hic ponit̃ quedā diuisio actionū.Nā quedā sunt p̄iudiciales,quedā
nō:iō ad singularē diuisionē fuit opus dare singularē tractatū.Item
q̄ꝛ iste actiones,habent singularē naturā ab actionibꝰ alijs realibꝰ:iō
poterat iuste dubitari,an essent in rē vel in ꝑsonā:iō de eis posuit in
1 tractatu de ꝑ se.¶ † In ea.gl.ibi.l.ij.§.fi.sed dic vt ibi ⁊c.dic tu idē no.
gl.in.d.l.si iudex.tu aūt in hoc articulo, an sn̄ia lata in p̄ncipio cause,
preiudicet in incidēti:latius ꝯclude:aut sup p̄ncipali cā,fuit summa-
tim cognitū,vt dicit gl.aut plenarie.p̄mo casu nō p̄iudicat in inciden
ti:vt.l.j.C.de oꝛd.iudi.⁊ qd̄ ibi ꝑ gl.⁊ oēs doc.⁊.l.a diuo pio.§.si sup re
bus.ff.de re iud.⁊ ibi Bar.Ang.Raph.⁊ Jo.de imo.⁊ in.d.l.si iudex.
⁊ qd̄ ibi no.ꝑ Guil.Bar.⁊ Bal.¶ Scd̄o casu qn̄ fuit plene cognitū.et
tūc aut sn̄ia nō pōt ferri sup p̄ncipali vt in incidēti nō p̄iudicet:⁊ tūc
preiudicabit in incidēti.ita intelligit̃.l.ij.cū ibi not.C.de oꝛd.cog.aut
sup p̄ncipali ferri pōt sn̄ia,ita ⁊ taliter qd̄ sup incidēti nō preiudicet:
⁊ tūc aut ꝓnuntiat̃ ꝑ excipiēte cōtra agentē, aut ecōtra.Primo casu
qn̄ ꝓnuntiat̃ ꝑ excipiēte siue incidēs in iudicio deducēte:⁊ tūc aut il-
lud incidēs in iudiciū,est accessoriū⁊ quodāmodo dependēs ex primo
vt in stipulatiōe penali:⁊ tunc qd̄ semel decisum est, nō pōt amplius
in alio iudicio refricari:vt.l.q rome.§.duo fratres.ff.de ver.obli.⁊ idē
in fructibꝰ vsuris:⁊ alijs accessorijs:vt.l.fi.§.pe.ff.de cōdi.inde.⁊.l.ter
minato.C.de fruc.⁊ lit.expen.⁊ in.d.gl.in.l.qd̄ in diē.§.j.ff.de cōpē.aut
aliud iudiciū incidēs est p̄ncipale,sicut primo principaliter intenta-
tum:⁊ tūc nō obstāte absolutoria,poterit ⁊ alio modo in iudicio refri
cari vt.ff.de excep.l.sed si ante.vt no.Bar.e.ti.l.fundū.vbi si egi cōfes-
soria de vi,⁊ aduersarius excipiēdo dicat me nō dn̄m ⁊ succubui,non
nocet postea mihi agēti rei ven .Scd̄o casu qn̄ ꝓnuntiat̃ pro agente,
cōtra excipientē:aut illa ꝓnuntiatio respicit fauorē status:⁊ non pōt
in alio iudicio refricari:vt.l.j. C.de oꝛd.iud.⁊ ibi no.in vlti.gl.⁊ ibi vi-
de doc.aut nō respicit fauorē status,⁊ tunc dic aut in primo ⁊ secūdo
iudicio incidens,ꝓponitur ad eundem effectum:⁊ tūc aut i primo iu-
dicio fuit plene cognitū sup incidēti,⁊ reiectū expresse ꝑ iudicē:⁊ tūc
in alio iudicio nō poterit refricari:ita intelligit̃.l.si naūt.in.§.fi.in scd̄o
rn̄so.ff.de nego.gest.⁊ ibi vide Bar.⁊.l.qd̄ in diē.§.j.ff.de compen.aut
fuit tacite reiectū incidēs,⁊ exceptio sup eo ⁊ tunc non preiudicat qn
in alio iudicio possit refricari.ita intelligat̃.d.l. si naūt.§.fi.p̄mo rn̄so.
l.qd̄ in diē.§.j.⁊ no.Ja.but.⁊ Bar.in.l.a ꝓcedente.C.de dila.Aut ꝓ-
ponit̃ incidens,ad diuersum effectū in scd̄o iudicio : ⁊ tūc pōt semper
iterū in iudicio deduci:ita intelligat̃.l.vēdicantē.cū.l.seq.⁊ qd̄ ibi glo.
⁊ Bar.ff.de euic.oīa ista colligunt̃ ex dictis Guil.Bar.⁊ Bald.in.d.l.
si iudex.⁊ Bar.in.d.§.duo fratres.in ver.qnto oppo.ad scd̄m notabi-
le.⁊ vide Bart.in.l.de peculio.§.si is cui.⁊.l.sciendū.ff.de oper.no.nū.
2 q̄ oīa bene no.¶ † In ea.gl.ibi itē:q̄ꝛ ea dicit ceterevere.⁊c.dic ista gl.
facit ad.q.Bar.in.l.fin.ff.ad trebel.vcꝫ testatoꝛ hꝫ duos filios mascu-
los,⁊ vnā feminā:masculos instituit vniuersales heredes:postea di-
xit si qs filioꝝ meoꝝ sine liberis decesserit,deueniat in supstites vbi
dicit ꝙ cū rō recti sermonis illiꝰ pluralitatis vcꝫ supstites:non bn̄ pōt
verificari in alio masculo supstite:vocabit̃ etiā femina in substitutiōe
ꝑ virili p.d.l.fin.ꝑ quo ego allego istā glo.⁊ glo.in.l.si mater.§.j.et ibi
Bar.Raph.⁊ Jo.de imo.ff.de vulg.⁊ pup. ¶ In ea.glos.ibi excepta
vna.dic hanc approbat Jac.⁊ Dy.hic per.l.vbi numerꝰ.ff.de testibꝰ.
¶ In ea.glo.ibi:⁊.s̄.de obli.q̄ ex delic.§.is q.dicas sic,dimittas illuz
ver.gl.ibi in p̄ma ergo vbi querit̃ ⁊c.et sumas eandē glos.ibi alij dixe-
rūt iō dixi p̄iudiciales,ergo ⁊c.q̄ꝛ mediū.d.gl.loquit̃ de alia materia.
¶ In hac ergo.q.an ⁊ qn̄ iste actiones dicant̃ p̄iudiciales, aduertas
3 s̄m Bar.† q̄ꝛ preiudiciales dicunt̃ tribus modis:vno modo in isto.§.
vcꝫ hmōi actiones in rem,qn̄ agit̃ de statu alicuius:vt hic.in.l.j.§.per
hanc.ff.de rei.ven.⁊ dicunt̃ iste actiones preiudiciales:q̄ꝛ in eis verti-
tur magnū preiudiciū vt status.Et aduertas quare dicunt̃ in rē preiu
diciales:dic s̄m Ang.in.d.§.per hanc.q̄ꝛ sicut in rei vendicatione que
proponit̃ rōne dominij,nō agit̃.nisi de declaratione dominij:⁊ restitu
tio imploꝛat̃ iudicis officio.l. qui restituere.ff.de rei ven.coniuncta.l.
ex diuerso.§.j.eo.ti.ita ⁊ cū agit̃ ista,in rē p̄iudiciali:q̄ꝛ agit̃ ad decla-
rationem qd̄ declaret̃ seruus:⁊ qd̄ si qua restitutio est faciēda,fiat offi
cio iudicis.Itē p̄iudicare alie dicunt̃:q̄ꝛ p̄iudicant vel apte sunt p̄iu-
dicare alijs causis:vt hic in gl.in versi.sed Jo.contra inspicit̃ ⁊c.Itez
faciūt quandoqꝫ quē inhabilē ad iudiciū:sed de talibꝰ loquit̃.l.oꝛdina
ta.ff.de lib.cau.¶ Scd̄o principaliter dicunt̃ actiões preiudiciales,
ratione authoꝛitatis p̄eminentie, ⁊ istud cōtingit altero de duobus
modis.vno mō,in causis se nullo mō cōtingētibꝰ:vt.l.fi.C.de oꝛd.iud.
q̄ꝛ ibi causa ciuilis,nil hꝫ facere cū criminali:sed solū ex preeminentia
criminalis:vt.l.ꝑ minoꝛē.⁊ qd̄ ibi no.s̄m vnā lec.ff.de iudi.Scd̄o ē p̄iu
dicialis,rōne authoꝛitatꝫ ⁊ p̄eminētie i causis se inuicē ꝯtingētibꝰ ꝓ
ptet q̄leq̄le p̄iudiciū vt est petitio hr̄ditaris:vt.l.fi.C.de peti.here.⁊.l.
si post litē.ff.de exce.¶ Tertiū genꝰ p̄iudicialiū est, qn̄ sic se ꝯtēdunt
ꝙ absolutoria lata i p̄rio,parit p̄iudiciū i scd̄o:vt.l.fundū.cū.l.seq.ff.d
exce.⁊ ita ibi Bar.dixit i V.op.ista.l.vr̃ ꝯ ⁊c.vel dic s̄m Bal.i.d.l.per
minoꝛē.ꝙ q̄dā actiões dicunt̃ p̄iudiciales absolute.vt q̄ ꝯpetūt ꝓ sta-
tu vt h̄:q̄dā dicunt̃ p̄iudiciales respectiue.i.in cōparatiōe ad iudiciū:
⁊ h̄ pōt esse tribꝰ modis.vno mō d̾ actio p̄iudicialis,rōne authoꝛita
tis vt petitio hereditatis.scd̄o rōne ꝑplexitatꝫ:vt.d.l.fundū.cū se.ter-
tio rōne ꝯrietatis:vt.l.ꝯ maioꝛes.C.de inof.test.⁊ ibi no.In p̄ma spe
cie,nec ex eadē p̄te nec ēt ab aduersa pōt moueri aliqd̄ iudiciū.in scd̄a
specie nō pōt moueri ex eadē p̄te,sꝫ ex diuersa sic:vt.ff.de excep.rei iu
di.l.si iter te ⁊ me.i p̄nc.¶ Est ⁊ quartū mēbꝛū,qn̄ p̄iudiciū est p̄iudi-
ciale rōne ꝯrietatis ⁊ maioꝛitatꝫ,tunc ēt ex diuersa p̄te motū iudiciū,
dꝫ silere:q̄ꝛ eiꝰ ꝯriū est potētiꝰ:vt.l.j.cū gl.⁊ ibi oēs doc.C.q accu.non
4 pos.ita iudiciū criale,intelligit̃ eē potētiꝰ q̄ ciuile. ¶ † Itē exceptio
q̄ tāgit ꝑsonā vel ꝓcessuꝫ,sp̄ d̾ esse p̄iudicialis:vt.l.qm̄ alexādrum.de
adulte.nā exceptio q̄ in totū sigillat falsitatē vel ihabilitatē ꝑsone,ꝙ
in iudicio stare nō possit sp̄ pōt opponi.⁊ qn̄cūqꝫ opposita reddit iudi
ciū retro nullū vt est exceptio falsi penitꝰ ꝓcuratoꝛis:vt.l.cū mr̃.C.de
ꝓcu.secꝰ aūt si erat ꝓcuratoꝛ,sꝫ esse nō poterat:q̄ꝛ miles q̄ꝛ dꝫ opponi
an̄ litē ꝯtest.⁊ si nō opponat̃,perdit̃ dicta dilatoꝛia:vt.l.ita demū.cuꝫ
gl.⁊ ibi doc.C.de ꝓcu.In vno quoqꝫ nāqꝫ iudicio , ꝑsone sūt legitimā
de.vt.l.si q̄ramꝰ.ff.de testa.ēt si sit iudiciū sūmariū ⁊ executiuū:vt est
gl.sing.⁊ ibi Bar.⁊ doc.i.l.ij.C.de edic.diui.adri.tol.⁊ p̄dicta ꝓcedūt,
qn̄ aliqs est i iudicio q cām defendat:sed qn̄ agit̃ ꝯ ꝯtumacē,ista exce
ptio vel filis nō venit opponēda ꝑ iudicē:vt est casus singul.in.l.inter
q̊s.§.alieno.in V.qd̄ si ex.ff.de dā.infe.sꝫ legitimabit̃ postea ꝑsona ꝓ-
curatoꝛis,qn̄ q̄rit̃ de nullitate ꝓcessus:ita dixit singul̾r Bart.in.d.§.
alieno.i fi.ex q̊ sequit̃ ꝙ si qs vel falsus ꝓcuratoꝛ, vel nō hn̄s sufficiēs
mādatū,agit noīe meo ⁊ repoꝛtat sn̄iam ꝯ absentē:vl̾ ꝯ p̄n̄tē:⁊ petat̃
executio noīe meo,⁊ opponat̃ ꝙ iudiciū nō valuit tāq̄ agitatū ꝑ fal-
sum ꝓcuratoꝛē,possuꝫ ratū hr̄e dictū iudiciū cū sit noīe meo agitatū,
⁊ ratificādo cōpꝛobo iudiciū qd̄ tēdebat i p̄iudiciū ꝓcuratoꝛꝫ : vt.l.iij.
§.falsus.ff.rē ra.ha.ꝯiūcta.l.j.C.cred.eui.pig.nō debere.⁊ vꝫ iudicium
tūc,ēt in mei fauoꝛē:ita dixit gl.sing.i.l.si mr̃.i.§. h̄ iure.ff.de excep.rei
ind.quā appꝛobat ibi Dy.⁊ Bar.lꝫ vltramō.ibi ꝯ.facit qd̄ no.Bal.et
doc.i.l.lꝫ.in fi.C.de ꝓcu.qd̄ no.dic ꝙ lꝫ ꝓ vltramō.sit gl.i.l.si tutoꝛ.C.i
q.cau.i integ.sꝫ illa gl.ibi a moderníoꝛibꝰ repꝛobat̃,⁊ tenet̃ gl.i.§.hoc
5 iure.quā ēt tu teneas.¶ † Si naūt semel repꝛobauit dictū iudiciū agi
tatū noīe meo,an possim postea penitere,⁊ iterū ratū hr̄e:⁊ vr̃ ꝙ non
ꝑ casum valde no.l.dispēsatoꝛē.i fi.⁊ qd̄ ibi gl.Bart.⁊ Raph.ff.de sol.
lꝫ ꝯriū videat̃ p.l.quo em̄.§.ij.ff.rē ra.ha.sꝫ cōiter d̾,ꝙ q̊ ad actionē cō
sequēdā,nō pōt ratū haberi:vt.d.l.dispēsatoꝛē.q̊ ad exceptionē sic:vt
d.l.quo em̄.§.ij.sꝫ Raph.i.d.l. dispēsatoꝛē.⁊ Spec.i ti.de defen.§.j.V.
sꝫ pone egi dicūt aut q̄rit̃ an possit i sui fauoꝛē iterū ratū hr̄e,⁊ nō pt:
aut in sui odiū,⁊ pōt:vt.d.l.quo em̄.ij.sꝫ h̄ mihi nō plꝫ:q̄ꝛ tex.i.d.§.ij.
dicit ꝙ dn̄s a negotioꝝ gestoꝛe, pecuniā exactā exegit:sꝫ exigere est
in iudicio ⁊ ab inuito extoꝛq̄re:vt.l.xj.§.si rē.ff.de le.iij.vn̄ posset i du
bio attētari,cū querit̃ an ille q semel repꝛobauit factū noīe suo,possit
ampliꝰ appꝛobare ad sui cōmodū aut ad sui dānū.p̄rio casu aut q̄rit̃
quo ad actionē neg.gest.ꝯ gerētē,q̄ semel fuit extincta ex repꝛobatiōe
neg.gest.vel ꝓpꝛiꝰ nō nata ⁊ h̄ fieri nō pōt:vt.d.l.dispēsatoꝛē.in fi.rō:
q̄ꝛ appꝛobatiōe dn̄i,pēdebat vtrū actio neg.gest.oꝛiret̃ necne.vt.l.pō-
po.scribit cū sua materia.ff.de neg.gest.q̄ primū ḡ repꝛobauit:nec ra-
tū habuit,exactā pecuniā debitoꝛibꝰ suis statim oꝛtꝰ actiōis fuit im-
peditꝰ s̄m gl.ī.d.l.dispēsatoꝛē.vn̄ ampliꝰ nō dꝫ posse nasci ex secunda
appꝛobatiōe:⁊ debitoꝛ antiqnꝰ q soluit gestoꝛi, remāsit dn̄o obliga-
tus.q̄ꝛ actio semel nata ⁊ extincta ex volūtate vniꝰ,postea aliq̄ mō re
suscitari nō pōt:vt.l.q res.§.areā.ff.de sol.multo foꝛtiꝰ actio cuiꝰ na-
tiuitas fuit ipedita,ex p̄ma repꝛobatiōe nō dꝫ posse oꝛiri ꝯria secuta
appꝛobatiōe.ar.l.p̄re furioso.ff.de his q sunt sui vel alie.iuris.⁊ ita lo
quit̃.d.l.dispēsatoꝛē.i fi.Aut querit̃,an de nouo repꝛobatū possit ap-
pꝛobare ad aliud sui cōmodū,p̄terq̄ ad dictā actionē neg.gest. cuius
natiuitas fuit semel ex repꝛobatiōe ipedita:⁊ dico ꝙ sic:vt.d.l.q̊ em̄.
§.ij.vtputa qd̄ appꝛobādo scd̄o loco,possit pecuniā exactā a dicto ne-
go.gest.etiā inuito exigere ⁊ pōt:vt i text.ibi exegerit.⁊ quo ad illd̄ vt
dicto neg.gest.ꝓpter suā defensionē necessariā paret exceptionē,si cō
ueniat̃ ex stipulatu ꝓpter ratihabitionē et sic solutio pecunie sibi fcā
cōpꝛobet̃:iste est casus in.l.ꝓcuratoꝛ ad exhibēdū.§.j.⁊ ibi Bar.ff.reꝫ
ra.ha.facit.l.idēqꝫ.§.generalr̃.ff.man.Aut querit̃ an scd̄a appꝛobatio
teneat,i sui preiudiciū:⁊ dico ꝙ sic effectualr̃:q̄ꝛ debitoꝛibꝰ datur ex-
ceptio ꝯ eundē dn̄m,nō tm̄ ꝯ gerentē: vt.d.l.ꝓcuratoꝛ ad exhibendū.
§.j.⁊.d.l.quo em̄.§.ij.de hoc vltimo nō mireris:q̄ꝛ etiā id qd̄ nō est ge-
stū noīe meo in mei preiudiciū,cōpꝛobare possum : vt est casus apertꝰ
in.l.fundꝰ.§.j.ff.de pig.nec ob.si dicat̃ nullū negotiū gestū est cū illo q
litigauit vel soluit gestoꝛi tuo:ergo tibi aliqd̄ remediū nō parat̃ ꝯ eū:
nisi per mediū oꝛganū gestionis facte noīe tuo,ergo agere nō potes:
vt.l.si pupilli.§.fi.cū ibi no.ff.de neg.ges.q̄ꝛ pōt rn̄deri,ꝙ sepenumero

extra id qd agitur, nobis nascit obligatio, et actio. l. iij. §. si liber. ff. cõmo. ac etiã qui litigauit cũ gestore meo noĩe meo, fuit hmõi intentionis qd mecum negotiũ gereret per organũ medium gestoris: facit. l. q̃ autẽ. in. §. fi. cum. l. se. ff. de consti. pecu. ergo approbatione mea nõ obstante prima reprobatione facta inter me et gestorẽ meum, et non cum aduersario meo debet comprobari negotiũ: cogita.
6 ¶ † In ea. gl. ibi si ingenuus esse dicatur. l. j. et. ij. §. j. dic ille leges, parũ aut nihil faciũt fm Dy. sed facit pro gl. l. j. §. per hanc. ff. de reivend. et. l. iij. §. hoc interdictum. ibi notio pretoria et c. ff. de libe. exhibẽ. ¶ Sed cõtra hoc oppo. Dy. qz officium iudicis, nõ hz locum vbi alia actio competit. arg. ff. de mino. l. in cause. la. ij. in prin. Respondet Dy. qd illud obtinet locum, quãdo officium iudicis datur cõtra ius cõmune: secus qñ fm ius cõe vt in casu proposito. ita sentit glo. in. d. §. per hanc. sed qdã dicunt, q officium iudicis in liberto, nõ hz locũ nisi quãdo fatetur se libertũ: vt. ff. de offi. pfe. vr. l. j. §. cũ patronus. et p hoc videt q dictus. §. p hanc. solũ loquat in filio: qd satis placet Jo. fab. sed tu dic qd glo. not. contrariũ in. d. §. p hãc. que vult q vltra filiũ fa. habeat locũ in multis personis. et istud sequunt Bar. Bal. et Ang. vnde no. fm gl. et doc. ibi Abbas vendicãs monachũ suũ adiecta cã de iure canonico, sicut vẽdicamus res sacras: vt. l. in rem. §. itẽ sacram. cũ glos. eo. titu. hoc sequit ibi Bar. tu adde fm Ang. ibi q Abbas vendicat monachũ suũ, ratione ptãtis de iure canonico: nõ eñ dz vẽdicare monachũ ratiõe dñij sed p mediũ ptãtis. et eodẽ modo de epo in clericũ: qz vẽdicat ratiõe iurisdictionis: et dñs colonos, agricolas, censitos: vt. C. de agri. et censi. per totum. Jdẽ de istis vasallis, q pñt vendicari adiecta cã de iure cõsuetudinario: et idẽ in qualibet villa, q̃ hz suos fumãtes more Bononiẽsi vel suos hoĩes collectandos: q pñt vendicari adiecta cã de iure statutorum: sic et ciuitas vẽdicat ciuẽ suum, adiecta cã de iure ciuili: vt. l. de iure. ff. ad municip. et sic baro vel comes, vendicat sibi subditum p medium cõcludendi iurisdictionis. vt. viij. q. j. nõ dz. an aũt vxor vel sponsa, possit vẽdicari adiecta cã de iure canonico cũ ipsa detineat a scholare, vel iudicis officiũ implorari cũ a nemine detineat: not. Cy. C. de nup. l. si inuita. tũ dic fm Inno. in. c. ex parte. de resti. spo. et in. c. ex literis. el. ij. extra de spõ. q sic: etiã si eius nunq̃ fuerit habita quasi possessio: qd sequit Ang. in. d. §. p hanc. sz pro maiori pte oĩa ista sunt verba Bart. in. l. imo. ff. de lib. ho. exhi. de quo Ange. non facit mentionem.
7 ¶ † Aduertas tñ ad vnũ, q si ciuitas ista vellet petere vnũ castrũ, qd detinet ab alio q libellus dz dari cõtra detentorẽ: et corã supiore detẽtoris nõ aũt cõtra castrũ et eius hoĩes etiam voluntarie detentos: nisi castrũ detineret p se, et pclamaret in libertatẽ: qz tũc ɔtra dictũ castrũ et superiorẽ ciuitatis et castri, libell9 esset dãdus. ita dicit singulariter Bar. in. d. §. per hanc. p glos. ibi qd no. qz semel vidi vnũ errare in ciuitate regia. ¶ In ea. glo. ibi depositi vel similes dic hãc approbat Cy. facit. l. ex ɔsensu. et qd ibi not. ff. de actio. et obli. licet gl. j. in q̃stionibus videat dicere ɔriũ in ver. item quo iure et c. sed ibi exponã.
8 ¶ † In ea. gl. ibi sed qualr formabunt libelli: et c. Tu dic clarius: qz in piudiciali de seruitute et in libertinitate, sic dicas: dico q stichus est seru9 meus et q ego sum in quasi possessione dicti iuris dñij: et qualiter ipse mihi vt dño nõ paret: q̃re peto ipsum declarari esse seruũ meũ et debere mihi seruire et seruitia sua et alia mihi, vt dño et q̃ alijs dñis p eoꝝ seruos prestari solent pstare debeat: et ecõtra qñ seruus est in quasi possessione libertatis, dicas sic: q titius detinet me seũ indebite p suo seruo: et tanq̃ eius seruũ cũ in veritate nõ sim, vult me sibi seruire sz liber hõ sum et in quasi possessione libertatis sui. et suz de presenti. et ideo peto me seũ declarari liberũ hoĩem: et liberari ab oĩ vinculo q̃si possessiõis et iuris seruitutis, quã et qd dictus titius in me ptenderet. In filio autem formabit sic libellus. Dico qd Joãnes est filius meus legitimus et naturalis, natus de tali matrimonio contracto cum tali mea vxore: et qd ego sum in quasi possessione iuris paternitatis, et etiam iuris patrie ptãtis et qualr ipse tenet mihi ad ea oĩa, q̃ debent pri p fil iũ: et q̃liter dictus Joannes pdicta mihi facere denegat: quare peto declarari dictũ Joãnẽ fore filium meũ: et vestro officio cõpelli ad exhibendũ et prestandũ mihi ea que per filios patribus exhiberi et prestari cõiter solent et debent. Et ex pdictis econtra scies formare libellũ quãdo filius asserit vel negat se esse filiũ titij et c.
9 ¶ † In ea. glo. ibi ingenuũ. an sñia lata in istis preiudicialibus: de quib9 in isto. §. faciat ius quo ad oẽs: dic q sic si sex interueniunt: vez qd sit legitimus petitor, et cõtradictor. secũdo qd interueniat plena defensio. tertio qd sententia fuerit lata verbis affirmatiuis. quarto q non fuerit detecta collusio. quinto q vere causa sit piudicialis. sexto qd fuerit principaliter sup ingenuitate et nõ incidẽter et plenarie discussum. ita dicit Jaco. but. Bar. et Flori. in. l. ij. C. res inter alios acta. et p Innoc. in. c. causam. el. ij. extra qui fi. sint legi. sed ista sunt de mente Glo. et Bar. in. d. l. ingenuum. vbi est etiã gl. singula. q si p iuramentũ causa est decisa, q omnibus piudicat quod intellige fm pdicta: quod bñ not.
10 ¶ † In ea. glo. ibi: sed si hac. §. pe. in fi. dic Dy. approbat opi. sz Jac. et Pet. dicunt q iste ideo dicuntur preiudiciales: qz agitur de maiori piudicio, quod esse possit vez de statu. argu. l. fin. de capi. di. et fm istam opi. cessant alie due questiones sequẽtes in gl. sed tu potes dicere q opi. Jo. potest. saluari: qz fm opi. Jaco. et Pet. sequeret q petitio hereditatis, nõ dicat piudicialis cum in ea nõ tractet de statu. et tamẽ hoc est falsum: vt. l. fi. C. de peti. here. vnde dic tu q vtraq3 opi. põt saluari: qz pluribus modis dicunt preiudiciales, et vno respectu vna dicit preiudicialis: et alio respectu alia vt dixi. s. et etiã. j. dicam. ¶ In ea. gl. ibi: de peti. here. l. fi. §. j. et ij. dic tu clarius, q actio preiudicialis dr plurib9 modis: vno mõ quia preiudicat alijs actionibus: de quib9 in. l. fundũ. cum. l. seq. ff. de excep. Alio mõ dr piudicialis: qz sñia in eis lata, piudicat alijs q̃ etiam non fuerũt in iudicio. et he sunt plures vt actio inofficiosi testamenti: vt. l. papi. §. fi. et quod ibi nota. ff. de inoffi. testa. Item in. l. fi. cum. l. seq. ff. de lib. agno. item in casu. l. ingenuum. ff. de sta. homi. Item in sentẽtia lata super etate: vt. ff. de mino. l. de eta. et ibi Bart. item quoties agitur sup aliquo statu psone: vt hic: de quo. s. dixi et vide etiã Bart. in. l. post litẽ. ff. de excep. ¶ In ea. gl. ibi ɔria preiudiciali vtili: dic quidã habẽt postea in glo. verbũ directa. et quidã hñt non directa: sed dic q melius stat gl. sine dictiõe nõ: nã directa, põt sumi duob9 modis: vno mõ p respectũ ad vtilẽ. et illa est q̃ cõpetit, ex vbis et mẽte legis: vt. l. hec actio. ibi Flo. ff. si q̃dru. pau. fe. dica. Alio mõ põt dici directa, p respectum a ɔrio put gl. loquit sine nõ sumit hic directa p opposito ad ɔriũ qd ptz ĩ gl. qz successiue dicit. et ipsi se petũt ĩ libertate ɔria piudiciali vtili nõ directa et c. et hoc mõ itelligẽdo gl. ɔdicit determinatiõi sue, quã posuerat. s. reprobãdo q non sit dare ɔriã in piudicialib9. et iõ gl. sic itelligẽdo aut hic aut ibi, male dixit: et iõ vr posse legi, cũ dictiõe nõ: nisi vellemus dicere q pria ps gl. q̃ dicit piudiciali nõ directa, consyderauit tm directũ p oppositũ ad vtilẽ. scđa ps gl. accedit directe vtroq3 respectu et p oppositũ ad ɔriũ et respectũ ad vtilẽ: de his directis et vtilib9, vide gl. et sing. Bar. l. curatoris. C. de ne. gest.
¶ † In ea. glo. ibi ad futuras pstationes: vt. ff. de vsuris. l. j. et c. an aũt tractus futuri tpis, spectet ad iudicẽ: distigue fm Ang. et Jo. de imo. ĩ. l. si stipulat9. §. cũ stipulamur. ff. de ver. ob. qz qñq3 ɔtingit, q actori cõpetit vnuz ius numero: et illud nõ est de psenti, sz mere de futuro et illud nõ põt deduci ĩ iudicio: facit l. cedere. ff. de ver. sig. qd est verũ fm Bar. ibi nisi ĩ ipsa lit. ɔtest. speret oriri actio: vt. l. nuda. C. de ɔhẽ. et cõmit. stipu. ¶ Scđo hoc verum, qñ est debitũ conditionale: sec9 si in diẽ et nõ opponat: vt. l. in fi. ff. qñ di. vsu. leg. ce. Interdũ et scđo cõpetit actori ius vnicũ, et psens est actio: sz exactio differẽda est et spectat ad iudicẽ: exẽplũ in. l. ĩ lege aq. si deletũ. ff. ad le. aql. sed Jo. ibi dicit q isto casu hoc cõtingit, qz ius sperat esse vel ex culpa vt ibi. vel ex dolo: vt. l. locũ. §. cõdẽnatio. ff. de tab. exhiben. Si vo ius cõpetat de psenti, sz sperat desinere ĩ futurũ loquit ppie. l. si seruus. ff. de ɔdi. fur. sz tu dic in hoc scđo mẽbro pn. aut est ius de psenti, qd sperat recedere ĩ futurũ et etiã spectat ad iudicẽ: vt ẽ casus in d. l. si seru9. Aut nõ est de pñti, sz sperat addere in futurũ et hoc scđo casu subdistingue: aut qs cõuenit propter sui culpã, aut pp̃ter suũ dolũ: si pp̃ter culpã tũc spectat ad iudicẽ, sed nõ repñsentat dies vel cõditio: sz illa expectabit in executione: iste est ppie casus in. d. l. in lege aqui. Aut pp̃ter dolũ: et tũc aut sperat obl. ex legis dispositiõe: et tũc ẽt dies vel cõditio nõ repñsentat: imo expectabit in executione fienda: iste est casus in. l. si finita. §. fi. cũ. l. seq. ɔiuncta gl. ff. de dã. infec. et ibi hoc vult Bar. et Ang. et vterq3 dñs me9. Aut debet pp̃ter dolũ ex dispositione hoĩs, et statim debet et fiet statim exactio lz primũ debitũ esset ĩ diẽ vel sub cõditiõe: iste est casus in. d. §. ɔdẽnatio. et ẽ rõ differẽtie isto vltimo casu: qz mitius agit cũ lege, q̃ cum hoĩe: vt. l. celsus. ff. de arb. ita dicit Bar. in. d. §. cõdẽnatio. ¶ Tertio pncipalr ɔtingit, q est vnũ ius de psenti sz hz tractus futuros, pp̃ter sui naturã: qz non põt fieri satisfactio vno momẽto: vt cũ agit ɔfessoria: vt. l. harũ. ff. si ser. vẽ. vel in interdicto vti possidetis: vt. l. j. §. iterdictũ. ff. vti possi. vel cũ pr intẽtat piudicialẽ, ɔ filiũ vt pstet reuerẽtiã vel alia vt hic in gl. qd spectat ad iudicẽ vt hic in gl. addit ibi Joã. q idẽ erit si de psenti est, cui sit admistum ius de futuro ɔditionale et penale ex ɔtumacia rei: vt. l. ab re. cũ glo. C. vñ vi. ¶ Quarto pncipalr ɔtingit, q est ius vniuersale de psenti, cui inheret officium iudicis mercenariũ ad ɔctus futuros: vt ĩ vsuris futuris, vel alijs accessionib9: qz de tractu futuro post sñiam, nõ spectat ad iudicẽ. arg. l. ij. cũ ibi not. C. depo. sed veniunt alio iudicio: vt. l. j. §. j. ff. de vsu. et. l. j. de iudi. secus si veniãt accessorie iure actionis: quia tũc spectat ad iudicẽ tract9 in futurum: vt vr casus. et ibi Bar. in. l. j. C. que sentẽ. sine cer. quãti. ¶ Quinto principalr ɔtingit, q iura agẽdi sunt plura, et vnũ cõpetit de psenti: et tũc iudex põt de tali tractu se impedire: exẽplũ in plurib9 pstationib9 vnius obligationis, quarũ vna venit alia nõ: qz nõ est in potestate actoris cursum futurũ p exactionẽ ĩpedire: vt. d. l. j. ff. de vsur. Et qd dixi q põt ĩpedire, itelligit Jo. de imo de facto sz si nõ poterat ĩpedire: vt qz de facto cõdẽnat9 cõtẽnit oĩno soluere, tũc p toto tpe cessatiõis vl talis tract9 spectãt ad iudicẽ p. d. l. de sen. que sine cer. quãti. Et si in potestate actoris nõ est, impedire dictũ tractum: tũc sine dispositio sit inter viuos, siue ĩ vltima voluntate, sine in alimentis siue nõ: tunc talis tractus etiam spectat ad iudicem pp̃ter ius qd est de presenti: vt. l. male agit. C. de pscrip. xxx. anno. facit glo. in. l. nõ quemadmodũ. ff. de iudi. ne quis cogatur omni die, de suo iure protestari: sed tu dic q ista additio Jo. est dictũ Bar. i. d. l. j. C. de sen. que sine cer. quãti. et in. l. vbi aũt non apparet. §. pe. ff. de verb. obli. vel in hac materia dic clarius fm Flo. in. l. j. §. j. ff. de vsu. q quandoq3 actio neq3 obligatio est presens: nec per lit. contest. oriri sperat: et hoc casu nulli

casu, nulli dubium qd in tali actu iudex se nõ interponit: qꝛ sine actione, pars experiri nõ põt: vt. l. si pupilli. §. videam⁹. ff. de neg. ge. Quandoqꝫ actio ꝛ obligatio est presens, sed sola executio differtur: ꝛ tũc potest agi, ꝛ iudex se interponit nisi per partem opponatur: differtur tñ executio, vsqꝫ ad diei euentum: vt. d. l. in lege aquil. si deletum. ꝛ. ff. de fur. l. qui tabulas. ꝛ. l. qui tabularũ. ꝛ. l. j. in fin. ff. qñ di. vsufruc. leg. ced. Quandoqꝫ actio ꝛ obligatio est presens: qꝛ vere nunc aliqd debetur, nisi tamen de futuro prouideatur: presens prouisio non affert victori plenarium cõmodũ, tunc futuri tẽporis tractus spectat ad iudicẽ: exemplũ in agente vti possidetis contra turbantẽ: nihil eñ prodesset sentẽtia, nisi iudex pro futuro tẽpore silentiũ imponeret ꝛ ꝓuideret: põt ergo hoc facere. vt extra de prob. c. lꝫ causaꝫ. ꝛ no. in. l. j. C. vti possidetis, Item pone exemplũ in agẽte, ne luminibus officiatur: in quo est etiam necesse ꝓuidere ꝑ futuro: vt. l. seruitutes. ff. de serui. ꝛ. l. egi. ꝛ. l. harum. ff. si serui. vendi. ꝛ dixi. s. eo. §. eque. ꝛ idem dicas in oĩbus casibus, hoc cõtingere posse: qd ꝓuisio de p̃senti nihil prodesset, nisi pro futuro fieret: nã tunc illud futurum, venit per viam cuiusdam necessarie cõsequentie vnde eadẽ durat potestas, q̃ in principali: vt no. Inno. de offi. deleg. in. c. j. Quandoqꝫ aliud debetur de presenti, ꝛ ei⁹ occasione aliquid potest deberi in futuruꝫ iure obligationis, ꝛ in istis dic tractum futuri temporis, spectare ad iudicẽ: exemplũ in vsuris in stipulatione deductis, que nondũ currũt certe possunt in iudiciũ deduci ratione sortis ꝛ vsurarũ que de presenti debentur. Casus est s̃m vnum intellectũ in. l. j. C. de iudicijs, exẽplum etiam pone in alimentis ꝛ in alijs annuis p̃statiõib⁹, vel in stipulatione annua vt in emphytensi in qua dicit̃ statim actio nata pro omnibus annis: lꝫ p plura tẽpora sit diuisa p̃statio: vt. l. stichũ. §. stipulatio. ff. de ver. oblig. ꝛ. ff. de dona. causa mor. l. senatus. in fi. ꝛ ibi glo. ꝛ hoc statutum est, ne cõpellatur quis singulis annis de iure suo protestari: vt. l. ij. C. de prescrip. xxx. anno. ꝛ. l. cum in rem verso. ꝛ ibi glo. ꝛ Bar. ff. de vsuris. ꝛ no. glo. ꝛ Bar. in. l. non quemadmodũ. ff. de iudi. ꝛ per Inno. in. c. auditis. de procura. ꝛ de sepultu. c. nostra. per Cy. ꝛ ibi Sali. ꝛ doct. in. l. j. C. de fideiusso. ꝛ per Bart. in. l. ita stipulatus. ff. de verbo. obliga. Quandoqꝫ aliquid debetur de p̃senti, ꝛ in futurum deberi non potest iure actionis vel natura actionis ꝓposite: ꝛ sic soluꝫ officio iudicis: ꝛ tũc dic ꝙ iudex se intromittit ꝑ tẽpore, qd currit pendente iudicio: vt. l. ediles §. itẽ sciendũ. de edil. edic. sed non decurrente post sententiam: vt. l. j. ff. de re iudi. qꝛ officiũ iudicis mercenarium, amplius nõ durat: nec amplius põt deseruire: vt. l. v. C. deposi. ita intelligitur. d. l. j. §. j. ff. de vsur. que loquitur de vsuris currentibus ex mora, in iudicio bone fidei ex solo iudicis officio: vt ibi dicit gl. secus esset si possent in iudicio deduci iure actionis: exemplũ de fructibus ꝛ accessorijs ꝛ naturalibus: tũc enim iudex potest se intromittere, etiam de tempore post sententiaꝫ: vnde posset condemnare conuẽtũ, ad restitutionẽ rei cum fructibus ꝑceptis ꝛ percipiendis. facit qd no. Cy. in. l. cũ propria. C. si quis alte. vel sibi. ꝛ dixi. s. eo. §. j. ꝛ Inno. extra de donatiõib⁹. c. inter dilectos. de rescriptis. c. cum accedens. nec ob. glo. in. l. videamus. in. §. iulian⁹. C. de rei ven. qꝛ potest dici, qd ibi tractus in iudicio reali, veniunt officio iudicis non iure actionis: vt hic: ꝛ eo. tit. l. item si verberatum. cuꝫ l. seq. ¶ Quandoqꝫ nihil debetur de presenti, sed deberi speratur in euentu conditionis: ꝛ tunc clarum est, qd iudex se non intromittit: vt d. l. cedere diem. nisi speratur deberi in contesta. lit. vt. l. si titius. ff. de verb. oblig. ꝛ ibi Barto. ꝛ no. glos. ꝛ ibi dixi. s. eodem. in princip. Sed ista sunt dicta Ang. in. l. j. in repeti. C. de iudi. in ver. nunc intro glo. ꝛ quero: litera hic dicit ꝛc. Et tu addas qd no. Bar. in. d. l. nõ quemadmodum. ꝛ in. d. l. j. C. de senten. que sine cer. quanti. ꝛ in. d. l. vbi autem non apparet. §. penul. quod dictum Bart. licet (vt. s. patuit) Ioã. de imo. fuerit secutus: tamen Ange. in. d. l. j. C. de iudi. reprehendit eum ꝛ merito dic vt ibi per eum: ꝛ his dictis dñi Ange. ꝛ Floria. addas que dixi. s. ad intellectum. l. in lege aqui. ꝛ in. d. §. cõdemnatio. et habebis veritatem: addas etiam quod no. Barto. in. l. ij. ff. de dot. preleg. in ver. pro declaratione induco. in argu. ꝛc. ꝛ etiam Barto. in. d. l. dãni. §. sabini. de dam. infect. in versic. quid si est vulneratus. et certum est, ꝛc. ¶ In eadem glo. ibi quod nihil est: dic gloss. videtur contraria. C. in qui. cau. colo. cen. do. l. j. lib. xj. vbi videtur dicere, quod agatur confessoria. Alij dicunt qd officio iudicis: vt. C. de agri. ꝛ censi. l. cũ satis. lib. xj. alibi dicit qd datur rei vendicatio, adiecta causa de iure quiritum. vt. d. §. per hanc. hic autẽ gl. residet, qd datur vtilis non directa preiudicialis. quid ergo dicendũ videtur, ꝙ non detur preiudicialis: cum proprie preiudiciales concernentes statum, sunt tres: vt hic. alias autẽ si essent plures, iste text. redargueret̃ de insufficientia. Item videtur ꝙ nec detur cõfessoria: qꝛ illa cõpetit qñ dat̃ ꝑ seruitate debita, a re rei: vt in. l. ij. §. j. ff. si ser. vẽ. ꝛ dixi in. §. eque. s. eo. facit. l. vt pomũ. ff. de serui. Itẽ nec videtur dari officium iudicis, cũ nõ det̃ ad personales futuras p̃stationes: vt hic in gl. sꝫ tu dic, qd imo cõpetit officiũ iudicis: ꝑ notata in. l. cũ de in rẽ verso. ff. de vsuris. ꝛ ibi Bart. ꝛ. l. ꝛ si certis ãnis. ꝛ ibi Cy. Bal. ꝛ Ang. in repe. C. de pactis. Nec ob. ꝙ nõ det̃ in futurũ: qꝛ istud est verũ, nisi de p̃senti aliqd ius mihi cõpetat, super quo iure de futuro põt adherere: vt. l. j. C. de fideius. ꝛ. d. l. male agit̃ ita dicit Ange. in. l. j. C. de iud. in repe. ꝛ in. l. j. C. de. sen. que sine cer. quãti.

SVMMARIVM.

1 Res potest fieri mea, ex pluribus causis.
2 Actio in rem, ad quid detur?
3 Dominus olim, an presumatur hodie dominus. 6.
4 Tempus quòd currit intra tẽpus possessiõis ꝓbatȩ: & præsentem assertionem, quid operetur?
5 Possidens rem hodie, an presumatur dominus?
7 Possessio quomodo probetur?
8 Rei vendicatio an tollatur per condictionem furtiuam vel contra?
9 Condictio omnis degenerat.
10 Possessio qualiter condici possit?
11 Reus, an sit semper requirendus extra iudicium?
12 Interpellatio vnica, an sufficiat?
13 Libellus quomodo formetur, in condictione furtiua. Et qualiter in actione rerum amotarum. 14.
15 Actio rerum amotarum, an competat constante matrimonio.

a Sic itaque discretis. [a] ¶ Diuiditur ꝑncipaliter in tres partes. Primo ponit vnam regulaꝫ generalem, illatiuam ex ꝑcedẽtibus s̃m glos. sed scd̃m doct. repilogatiuam. Scd̃o ponit vnã fallẽtiam. scd̃a ibi: plane. Tertio naturã actionũ realiũ ꝛ ꝑsonaliũ, ꝛ earũ differentias: tertia ibi: appellamus. Item prima subdiuiditur: qꝛ in prima ponitur quedam illatio seu repilogatio, ex supradictis. Secundo ponit rationes. scd̃a ibi: nec eñ. Et hoc dicit in summa. Dominus rei potest agere ad dandum rem suam, contra fureꝫ odio furis: ꝛ actiones in rem, competunt ad vendicandum: personales aut ad dandũ vel faciendum. hoc dicit. ¶ No. ꝛ ad hoc allegatur, ꝙ dare est dominiũ transferre vt hic. ꝛ qui est obligatus ad dandum, debet dñium transferre: vt est tex. in. l. vbi autem nõ apparet. in. §. fi. ꝛ qd ibi no. ff. de ver. obl. ꝛ nisi transferat plenarie dominiũ, nõ est liberatus: vt est tex. no. in. l. fi. C. de cõdi. ob cau. ꝛ quod ibi no. ¶ Nota. et ad hoc allegatur, quod meum est, amplius meum effici non potest vt hic: ꝛ in. l. ꝓprias C. de leg. licet quod sit mihi debitũ ex aliqua causa, possit mihi deberi ex alia: vt. l. ꝛ an eandem. in §. actiones. ff. de excep. rei iudi. ꝛ quod ibi gloss. Bart. ꝛ doc. in. l. iij. §. ex pluribus. ꝛ quod ibi glo. Bart. ꝛ doct. ff. de acqui. pos. ¶ Nota ꝙ pronomen meum, denotat dominium: vt. l. quintus. §. argento. ꝛ ibi Bar. ff. de auro ꝛ argẽ. lega. ¶ No. in ver. plane. ꝛ ad hoc allegatur, ꝙ odio furis dominus rei agit contra furem condictione furtiua pro re sua ꝛ ad dandum.

❊ ADNOTATIO. Hãc opinionẽ approbãt Philipp⁹ deci⁹, Frãciscus curti⁹ iunior. ꝛ Alciatus: in. l. si quis ne causam. §. fin. de reb. cred. in pandectis. Antonius Caius.

Quia omnis condictio degenerat.

❊ ADNOTATIO. Hoc est mutat seu ꝑdit naturam suam. Quia cõdictio, est actio ꝑsonalis. §. sic itaqꝫ discretis. v̾ si. appellamus. in eodeꝫ que cõpetit ad dãdũ. dare aũt est dominiũ trãsferre. l. vbi aũt nõ apparet. §. fi. de verb. oblig. i pãdec. sed quod meum est, amplius meum fieri non põt d. §. sic itaqꝫ. vnde cum detur ad rem habendã nõ seruat naturam suam. Ant. Caius.

Contra furem: vt. l. fi. in fin. ff. vsufru. quemadmo. caue. ¶ Nota ibi extra penam. quod hic est casus ꝙ in duplo vel quadruplo in quo condemnatur, non continetur simplum. et de hoc est tex. apertus in. §. fi. s. de ob. que ex. delic. na. ¶ Not. quod non de necessitate, sed de vrbanitate debitor primo extra iudicium est interpellandus. de quo dicam cum gloss. ¶ In glos. in ver. sic itaqꝫ. in fi. dic quod istud quod hic dicit glos. s̃m Pla. nihil est dicere: sed text. vult dicere si apparet: idest si agat dare oportere. quia medium concludendi non debet esse istud: sed ad tradendum vel constituendum: vt dicit gloss. et aduertas. quia gl. presupponit, quod ista verba sic itaqꝫ ponant̃ illatiue: quod non est verum s̃m doctores: qꝛ ni-

a ¶ Sic itaqꝫ discretis. Int̃ oẽs ꝑncipales diuisiões actionũ. hꝰ ꝑncipalior ẽ. scꝫ qd Actiões aut sunt ĩ rẽ, aut ĩ ꝑsonã, hꝰ eñ diuisio locũ hꝫ ĩ iure ciuili: ꝛ ĩ iur̃ p̃torio cũ igit̃ supi⁹ dcm̃ sit qd actiones q̃dã sũt ĩ rẽ ꝛ qdã ĩ ꝑsonã: ꝛ ẽt q̃dã sunt reales, ꝛ q̃dã ꝑsonales: ꝛ hꝰ siue sint ciuiles siue p̃torie. Sic itaqꝫ discretis ꝛ diuisis actiõib⁹. s. ꝙ q̃dã sũt ĩ rẽ, q̃dã ĩ ꝑsonã necessariũ est naturã vtriusqꝫ videre. Natura aũt actiõis real̃ est, vt ꝑ eã petat aliqs rẽ suã sibi restitui: ista aũt natura real̃ nõ tãgit̃ hꝰ, nisi ĩ fi. §. q̃si incidẽter. vbi dꝛ qualis sit aduers⁹ eos hꝰ ĩ rẽ actio, ꝑ quã aliqs rẽ suã petat. Natura ãt actionis ꝑsonal̃ ẽ, vt ꝑ eã petat qs rẽ alienã sibi dari. Certũ ẽ ergo aliquẽ ñ posse petere rẽ suã, ꝑ actionẽ ꝑsõalẽ ꝑ quã ꝑsonalẽ dicat aduersariũ suũ dare oportere: qꝛ qd meũ est, meũ ampli⁹ fieri nõ p̃t: sꝫ dare ẽ accipiẽtis facere, q̃re nõ poterit aliqs agere ad rem suã petẽdã, actione ꝑsonali: qꝛ intẽdit aduersariũ suũ dare oportere: hꝰ verũ ẽ cõiter loquẽdo. In q̃busdã tñ casib⁹, possuꝫ petere rẽ meã ꝑ actionẽ ꝑsonalẽ vt ptꝫ in ꝯdictione furtiua. Quãq̃ enim hoc regulr̃ sit verũ: qd actiõe ꝑsonali non possit aliqs petere reꝫ suã in odium tñ furis est statutũ ꝯtrariũ in hoc casu. vt. s. ꝯtra fures, si actio fuerit ad petitionẽ dupli si sit furtum nõ manifestũ. vl̾ ad q̃druplũ. si manifestũ cõpetat dñõ ad rẽ suam

recuperãdã ꝯdictiõe furti q̃ ẽ ꝑſonalẓ actio nõ obſtãte ꝙ dñs rei ẽ ⁊ eã pt vẽdicare .h.d.Sʒ vr̃ p̄n.qd̕ dicat falſuʒ,dicẽs qd̕ ab alio ꝗ̃ a fure nõ poſſet aliqs petere rẽ ſuã actione pſonali. In actiõe em̃ ꝯmodati, depoſiti,⁊ ſimilibꝰ bñ petit aliqs rẽ ſuaʒ actiõe pſonali. Faterer qd̕ ĩ his actiõibꝰ ꝯpetit actio pſonalis, ad h̕ vt ſibi tradaẗ ⁊ nõ vt ſibi deẗ:vt ptʒ in gl. vr̃ ẽt ꝙ nõ ſit in odiũ furũ,ꝙ pluribꝰ actiõibꝰ teneãẗ ſcʒ reali et pſonali. Bñ tñ video ꝙ ꝯ alios ꝗ̃ fures,dãẗ plures actiões veluti realẓ ⁊ pſonalis:vt ꝯ ꝯmodatariũ:pt em̃ q rẽ ſuã cõmodauit actiõe ꝯmodati rẽ ſuã petere,q̃ ẽ pſonalis vel rei vẽdicatiõe:ſic eĩ video ĩ pignoratitia actiõe, qd̕ ſoluto p̄tio poſſit dñs rẽ ſuã petere actione pignoratitia q̃ ẽ pſonalis vl̕ rei vẽdicatiõe ꝗ̃ꝗ̃ nõ ſit ei ſanũ ꝯſiliũ, illã rẽ vẽdicare dũ alia ſibi ꝯpetat actio: eo ꝙ ſi aliqs ꝓbauerit ſe dñʒ,rẽ ſuã amittet:dicunt tñ q̇dã qd̕ lʒ ei a q̃ res petiẗ,qd̕nẽ dñij referre: abſqʒ iuſti. imo certe ĩtroductũ ẽĩ odiũ furũ qd̕ teneãẗ actiõe pſonali ⁊ reali q̃ ĩfamat. Sʒ dñe nõne dicit lex,ꝙ ceſſat ĩfamia ſin ꝯdictiõibꝰ vt.ff. de actiõibꝰ ⁊ obligatio. frater ignominia iurẓ ceſſat,ſʒ non facti.⁊ de facto ĩfamat cõdictio furtiua,⁊ ſi nõ de iure:vñ d̕t alibi qd̕ condictio furti,nõ ꝯpetit liberto ꝯ p̄ronũ ⁊ hoc q₂ ĩfamat d̕ fctõ.⁊ ſic ĩtelligo illã.l.ff.

hil p̄dictũ eſt.ſ.ex quo poſſit inferri:dic ergo ꝙ poniẗ recapitulatiue vt poſſit ponere regulã ſuꝑ actionibꝰ de qbꝰ dixit ⁊ aliquas exceptiones vt hic. 1 ¶ † In gl.magna.ĩ fi.dic clariꝰ ſoluẽdo ꝯriũ, ꝙ res p̄õt fieri mea ex pluribꝰ cauſis in idẽ tp̄s cõcurrẽtibꝰ:ſʒ ex pluribꝰ cauſis ſucceſſiue,nõ ex q̊ mea eſt,ex vna cã ius pleniſſimũ acq̇ſiui:qd̕ nõ admittit aliquid ſupra ſe,ſicut patet naturaliter in vaſe pleno ſ̄m doct.in.d.§.ex pluribus.facit.l.j. in fi.ff.de dote preleg. ¶ Sed contra oppo.Nam conſtat,quod in vſucapione plures cauſe requiruntur,⁊ ſucceſſiue:vcʒ titulus,traditio,bona fides,⁊ poſſeſſio continuata vt habetur in.d.§.ex pluribus.⁊ dixi.ſ.eo.§.eque.⁊.§.ſed iſte.ergo ex pluribus cauſis,dominium poteſt fieri meum:ſʒ dic ꝙ dictum eſt.ſ.intelligitur de cauſis.i.ti.ita ſentiunt gl.⁊ docto.in.d.§.ſi ex pluribus.et Bal. hic. ¶ In gl.plane p̄dio.ibi de facto infamatur. Dic quod infamia facti,ad duo nocet:vt not.gl. ⁊ docto.in.l.j.in princi.ff.de infa. ¶ In glo.ſi apparet ibi ⁊ tamen hic dicit ꝙ ſic.dic hic gl.perfecte arguit videlicet quod nemo ad impoſſibile obligatur:nec aliqua actio poteſt dari,ad impoſſibile. vt in regula impoſſibilium in.vj.ſed impoſſibile eſt rem meam mihi dari:ergo impoſſibile eſt agi condictione furtiua,ad dandum qd̕ iam meum eſt. 2 ¶ † In ea.gloſ.ibi intenditur dic hic glo.concedit oppoſitionem qd̕ hec actio non detur ad dandum,ſed ad reſtituendum.Nec ob.iſte tex.q videtur preſupponere,ꝙ agatur ad dandũ: q₂ poteſt reſponderi ꝙ nõ refert ſe ad condictionem furtiuã,de qua ſtatim locutus eſt:ſed ad cõdictionem:prout eſt genus ⁊ prout poniẗ pro omni actione pſonali:quaſi dicat fur teneẗ cõdictione furtiua ad reſtituẽdũ:ſicut teneretur quilibet alius alia cõdictione,ad dandum ſi appareret eũ dare oportere.ita dicit Joan.fab.qd̕ eſt de mente glo.dicit tñ ꝙ nõ credit ꝙ iſta ſit proprie mens huius litere. ¶ In ea.glo.in fi.dic ſ̄m Joan.fab. ꝙ hoc nõ eſt verũ,q₂ ſ̄m hoc nulla eſſet ſpecialitas in condictione furtiua:q₂ triticaria de qua in glo.datur non tantũ contra furem:ſed cõtra quẽlibet:vt.l.j.in fin.ff.de triti.ſed hic vult denotare ſpecialitatem in fure:⁊ in condictione furtiua: igitur ⁊c.Unde ſ̄m Dyn.dic ⁊ hoc videtur ſatis fuiſſe de mente glo.quod ver.plane.vbi videtur poni quedam exceptio.Nam exceptio debet eſſe de ijs que in regula continenẗ:vt.l.in his.et ibi gl. ⁊ Barto.ff.de leg.⁊ not. Dyn.in rubrica).extra de reg.iur.in.vj.Sed ſupra premiſit vnam regulam,circa actiones perſonales dicens ꝙ actione perſonali,nõ poſſum petere mihi dari qd̕ meum eſt.poſtea ponit exceptionem,ꝙ condictio furtiua que eſt perſonalis actio,datur ad rei reſtitutionẽ ⁊ premiſerat generaliter ꝙ pſonales nõ poterant dare nobis,qd̕ noſtrũ eſt.Dy.ergo ĩtelligit iſtum ver.plane.qd̕ ſpeciale ſit in cõdictione furtiua:qd̕ nõ eſt in alijs perſonalibus hoc modo videlicet q₂ nulla perſonalis actio datur ad reſtitutionẽ ꝓprietatis rei:q̃ eſt noſtra ſʒ ad reſtituendã poſſeſſionẽ,bene datur vñ datur ſicut actio depoſiti cõmodati ⁊ ſimiliũ.Fallit igiẗ hec regula perſonaliũ actionũ,in cõdictione fur.q̃ datur ad reſtituendũ rẽ noſtram,etiã ratione ꝓprietatis.et ita intelligit Dyn.l.ſcire debemus.in.§.ſi a fure ff.de ver.ob.vbi ſi ego ſtipulor a fure,rem ſimpl̕r mihi dari quã ip̄e mihi furatus eſt,nõ valet ſtipulatio per rõnẽ huius tex.in prin.ſed ſi ſtipulor mihi dari id:qd̕ mihi dare facere ne opʒ,fur cõdictione furtiua,bene valet:licet fur nõ teneaẗ ad dandũ:q₂ illa verba dare intelliguñẗ:ideſt reſtituere propter verba adiuncta:quod eſt notandum ſ̄m Jo.fab.q₂ vbicunqʒ preceſſit contractus de cuius natura non venit tranſlatio dominij,⁊ ponãtur iſta verba dari, debent intelligi .i.reſtituere vel tradere ſ̄m naturã preãbuli contractus:q₂ lʒ dare de ꝓpria ſignificatione,ſignificet dñiũ trãſferre:vt hic tñ ꝓpter adiunctũ,impropriaẗ eius ſignificatio.qd̕ optime probat dictus.§.ſi a fure. Pro quibus tu addas,ꝙ predicta maxime ꝓcedunt in iudicijs,vbi verba improprianẗ:vt libellus ſalueẗ:vt.l.ſi olei.⁊ ibi Bart.C.locati.⁊ dixi ſ.eo.§.j.vt ĩtelliganẗ ſ̄ʒ intẽtionẽ ꝓferẽtis:vt.l. ſi qs intẽtiõe ãbigua.⁊ ibi gl.⁊ doc.ff.de iudi.ſed Bar.in.d.§.ſi a fure.vr̃ intelligere v̕bũ plane,ꝙ fur teneaẗ ad dãdũ:⁊ qd̕ ſpãle ſit ĩ fure ⁊ ꝯdictione furtiua.ꝙ ĩtẽteẗ mihi dari res mea:qd̕ nõ eſt reperire ĩ alia actiõe pſonali.⁊ hoc q₂ ꝯ furẽ oĩs cõdictio degenerat:vt hic.⁊.l.ſi.ff.vſufr.quẽad.ca. ꝙ ſi nõ degeneraret,ſimpl̕r dareẗ ad reſtituẽdũ: ⁊ ſ̄ʒ iſtũ ĩtellectũ,iſte v̕.plane.ponit exceptionẽ a tali nã:ſic vcʒ ꝙ ſupra p̄miſerat regulã,ꝙ pſonalis actio nõ cõpetit ad dãdũ qd̕ meũ eſt.Hec pſonalis.ſ.ꝯdictio furtiua cõpetit dño ad dãdũ qd̕ ſuũ eſt:⁊ ſic bona eſt exceptio:al̕s nõ eſſet bona exceptio.⁊ iſtud credo veriꝰ:ſʒ in effectu etiã ſ̄m intellectũ Bar.⁊ cõem nõ poſſis plꝰ conſeq a fure,ꝗ̃ rei reſtitutionẽ:ſʒ differẽtia eſt:q₂ ſ̄m intellectũ Bar.cõpetit:hec eſt propria natura ipſius cõdictiõis furtiue:nec eſt opus dicere ꝙ v̕ba improprieẗ,ad hoc vt ſalueẗ libellꝰ.Et aduertas ꝙ cõdictio furtiua,nõ datur niſi dño:vt l.j.ff.de ꝯdi.fur.lʒ actio furti,deẗ ẽt non dño dũmodo ſua interſit:vt.l.manifeſtiſſimi.§.ſʒ cũ in ſcd̕a.C.e.de fur.⁊.l.is cui.cũ.l.ſeq.ff.e.ti.⁊ qd̕ dixi ꝙ cõdictio fur.daẗ ſoli dño:ſupple ⁊ ꝙ pſeueret dñs:al̕s ſi facto ſuo ꝑderet dñiũ,nõ haberet dictã cõdictionẽ:ſecus ſi nõ facto ſuo.de quo tñ vide tex.cũ gl.⁊ doc.⁊ Pau.de ca.in.l.ſiue manifeſtus.in.§.tãdiu.ff.de ꝯdictio.fur.Et eſt rõ,q̃re ſoli dño cõpetit:q₂ eſt rei pſecutio q̃ daẗ dño:vt hic cõiuncta.l.ſi ꝓ fure.§.j.e.ti.q̃ cõdi.durat non tm̃ re exiſtẽte ĩ rex natura,ſʒ ea pempta:q₂ odio furis d̕r extare:q₂ ſemꝑ ipſe fur d̕r eẽ in mora:vt l.ĩter ſtipulantẽ.§.pe.ff.de ver.ob.q₂ eoip̄o ꝙ fur abſtulit rẽ quã auferre ⁊ ꝯctare nõ debuit,d̕r moraʒ ꝯtraxiſſe:vt eſt bonꝰ tex.ĩ.l.ſi.ff.de ꝯd.fur.⁊ iſto caſu.qñ pempta eſt cõdi.p̄õt peti eiꝰ eſtimatio: vt.l.in re fur.in prin.eo.ti.vel etiã cõdici p̄õt ip̄a res,lʒ perempta.l.ſi ſeruũ.in.§.ſi.ff.de verb.obl. ⁊ eſt text.in.l.iij.in fi.⁊ in.l.ſi ſeruꝰ.in.§.bone.eo. ti.q₂ ſemꝑ d̕r eſſe in mora:vt.d.l.ſi.⁊ in.d.l.in re furti.§.j.data electione actori:vt.l.illud.§.j.ff.de dona.cauſa mor.ita dicit Bar.in.l.j.C.qd̕ me.cã ⁊ in.l.ſtipulationes nõ diuidunẗ.ff.de ver.oblig. In qua cõdi.habeẗ rõ intereſſe,etiã exiſtẽtis in lucro:vt.d.l.iij.ĩ fi.⁊ talis ꝯdi.furtiua,non tm̃ ꝯ furẽ ſʒ etiã ꝯ eius heredẽ,ad quẽ mihi ꝑuenit datur:vt.d.l.ſi pro fure.§.j.qd̕ dic vt dixi.ſ.eo.ti.in prin.adde ꝙ ſi qs cõfiteaẗ cõmiſiſſe furtũ,⁊ decedat etiã ante litis cõteſtationẽ:ꝙ ẽt heres teneatur:vt no.Flo.ĩ.l.de etate.§.ſi cũ heres.circa p̄n. ff.de interroga.act.ſʒ ꝯ vxorẽ furãtẽ marito,nõ daẗ.vt no.gl.⁊ Bart.ĩ.l.iij.§.itẽ ſi ſeruꝰ.ff.rerum amo.⁊ no.gl.⁊ Bart.in.l.j.eo.tit.Sʒ ſi extraneo furata fuerit,cõpetit extraneo cõdictio furtiua: q̃ tñ p̄õt marito cõtra vxorẽ cedi.ita ĩtelligaẗ gl. in.l.cũ qs.§.ij.ff.de ſol.ita dicit Bart.in.l.ij.ff.re. amo.⁊ etiã dareẗ marito vl̕ eiꝰ heredi,ꝯ vxorẽ ſi poſt ſolutũ matrimoniũ rẽ ꝯctet:q₂ dareẗ ẽt tũc actio furti penalis:vt eſt tex.notabilis in eo.ti. l.iij.in prin. ¶ Scd̕o aduertas ad gl.q̃ dixit ꝙ q olim fuit dñs,hodie p̄ſumiẗ eſſe dñs.An aũt h̕ ſit verũ dicã infra. ¶ Uideamus itaqʒ primo de poſſeſſione.Nũq̇d q olim poſſidebat,hodie p̄ſumaẗ poſſidere:⁊ Pla.gl.in.l.ſiue poſſidetis.C. de ꝓba.dicebat ꝙ ſic.q₂ ſic eſt ĩ dñio declarato, qd̕ eſt maius:vt.l.ſi qs vi.§.differẽtia.ff.de acqr. poſ.ita ĩ poſſeſſiõe.arg.d.l.ſiue poſſidetis.⁊.l.ſi creditor.C.de pig.act.Jo.gl.dicebat ꝙ nõ:nã faciliꝰ ꝑdiẗ poſſeſſio,ꝗ̃ dñiũ:q₂ perdiẗ aĩo:vt.l.iij. §.ĩ admittẽda.ff.de acq.poſ.declara tu ergo nõ ẽ bõa ꝯñtia,arguere d̕ dñio ad poſſeſſionẽ Odof. gl.diſtinguebat:aut tractaẗ de cõmo.iſtiꝰ q olim poſſedit,⁊ hodie aſſerit ſe poſſidere:⁊ ſit v̕a opinio Pla.q₂ ſolo aĩo poſſeſſio retinetur:vt.d.§.ĩ amittẽta ⁊ ẽ v̕oſiẗe:q₂ qñ tractaẗ d̕ cõmõ aliciꝰ ꝙ adſit ſemꝑ aĩus cõtinuãde poſſeſſiõis:ꝑ q̊ tu alle.qd̕ no.gl.⁊ Bar.ĩ.l.iij.ĩ p̄n.ff.de acq.poſ.Si v̕o tractaẗ de incõmodo:⁊ ſic ip̄e negat ſe poſſidere:⁊

de obſe.patro.p̄ſtandis.dñs Jac. dixit qd̕ legũ conditores,nõ fuerũt ꝯtẽti qd̕ fures eſſent ĩfames de iure tm̃,ſʒ ẽt voluerũt qd̕ eſſent infames de facto.⁊ ꝓpterea inuẽte ſũt ꝯ eos due actiões ſcʒ actio furti q̃ ĩfamat de iure:vt ff.de furt.l.ſicut. p̄õt ⁊ cõdictio furti,q̃ infamat,d̕ facto adhuc ꝯ ſolutionẽ.ſ.in p̄nc.adductã,ſic op.actio directa depoſiti infamat.q₂ cũ illa actiõe agiẗ q̃ſi de pfidia.⁊ ſil̕r penalis eſt in q̃tuor caſibꝰ,veluti qñ aliqs deponit,incendij ruine naufragij vel tumultus gratia,⁊ ſil̕r actio mãdati directa ĩfamat:⁊ iſte danẗ ei vt dictũ eſt.ſ.ĩ pria oppoſitione cui daẗ rei vend.⁊ ſic pria rñſio nulla.Frater d̕t dñs Ja.vt ceſſent oẽs iſte anguſtie, dic ꝙ nunq̃ cõperies ꝙ reꝰ q nõ hʒ cãm ab actore,teneaẗ actiõe pſonali ad rẽ reſtituẽdã p̄ter ꝗ̃ ĩ fure:⁊ ſic ceſſant oppoſitiões de depoſito ⁊ cõmodato,⁊ in alijs ex ꝯctu vbi inter reũ ⁊ actorẽ naſcitur actori actio ꝑſonalis.Jnquantuʒ tñ dñs rei eſt, datur ſibi vendicatio appellamus aũt ⁊c.Jam dicta eſt natura realiuʒ actionũ et pſonaliuʒ:q₂ realis daẗ ad rẽ ſuã pſequẽdã:pſonalis autẽ ad debitum.⁊ hoc dicit vſqʒ ad.§.ex maleficijs ⁊c.

dere:⁊ tūc sit vera opinio Jo.p ꝯriam rōnem pcedēti.sed Jac.de are.
in.d.l.siue possidetis.distinguit:vtrū tractet̃ de possessione,quā qs
hꝫ de recenti:qꝛ tunc licet neget se possidere:tamē hodie presumitur
possidere,etiam in sui dānuz al's secus:vt.l.non ignorabit.C.ad exhi
ben.Petrus vero ibi indistincte tenet opinionem Placē.ꝙ siue tra-
ctetur de cōmodo illius qui possidet,siue non:siue de possessiōe de re
centi siue de antiqua:semp ille qui semel possedit,presumitur hodie
possidere:qꝛ lꝫ possessio ciuilis solo animo perdatur,naturalis tamē
detentatio nō perdit̃ sine facto.Et ideo ratio Odof.ſm Petrū non
videt̃ subsistere:sed de cōsuetudine approbatur opin.Odof.De qua
opi.facta est additio ad glo.in.d.l.siue possidetis.ita dicit Bart.⁊ ibi
doctores.Tu addas pro opinione Petri:⁊ eius reprehēsio posset p
cedere:si doceretur de presenti actuali detentione:al's secus:vt.l.qd
meo.§.si furioso.⁊.§.fi.ff.de acqui.posses.Et opinionem Odof.tenet
Bal.hic.sed idem Bal.in.d.l.siue possidetis.dicit qd imo indistincte
ex possessione de preterito,non infertur cōtra negantem de presenti:
quod aliquo modo presumatur,nunc possidere:probatur:naz leges
dicunt,quod negans debet conuinci de mendacio:vt.l.fi.ff.de rei ven.
cū ibi notatis per glo.⁊ doct.Sed de mēdacio nō cōuiucitur,q ex so-
la presumptione cōuincitur.ergo ⁊c.Minorē probat,quia de posses-
sione facti,debet cōuinci:vt.d.l.fi.⁊ nō de possessione presumpta:⁊ p
consequēs in effectu Bal.ibi videtur tenere opinionē Joā.de qua su
pra.sed Sali.in.d.l.siue possidetis.in versi.his oppositionibus sic de
claratis,oppono ⁊c.sequitur opinionē Jac.de are.quantū ad vim cō
dēnationis ⁊ sententie diffinitiue ferende,cōtra negantē p notata p
eum in.d.l.nō ignorabit.vtputa quia sylua ceditur de quinquennio in
quinquēniū:qꝛ si probo qd iaz sunt quatuor anni qd incidit:⁊ sic erat
in possessione:p̄sumit̃ antē qd tpe litis sit in possessione:qꝛ videt̃ tra
ctari de possessione quā habuerat de recēti:vt dixit Joānes:quātum
aūt ad vim translationis possessionis fiende de reo in actorē,qui in-
terrogatꝰ negat se possidere:⁊ tūc loquit̃ dicta lex finalis.ff.de rei vē.
⁊ sic pōt loqui dictū Bal.in.d.l.siue possidetis.que addas his que di
xi ad intellectum.d.l.fi.ff.de rei vēdi.in.§.j.s.eo.Sed idem Sali.in.d.l.
nō ignorabit.latiꝰ cōclusiue sic dicit.Cū querit̃ an qui olim possedit:
presumat̃ hodie possidere.Probata illa possessione,distingue.Aut
qs negat se de p̄senti possidere,aut affirmat se possidere:aut nō affir
mat neqꝫ negat.Primo casu aut ipse negans hꝫ causam ab actore,⁊
presumitur possidere:vt.l.si creditor.C.de pign.actio.Aut nō hꝫ cau-
sam ab actore,⁊ tūc aut possessio probata est ſm tempus initij litis:⁊
res est clara ꝙ presumit̃ possidere:vt.d.l.non ignorabit.ſm lecturam
Jo.in.d.l.siue possidetis.Aut possessio probata est de anteriori tpe:
⁊ tūc opinio Joānis fuit qd non presumat̃ possidere.Placen.qd sic.
Sed ipse Sali.ſm Jaco.de are.distinguit.Aut illud tēpus alterius,
est de recenti:⁊ presumit̃ possidere:vt.d.l.nō ignorabit.ſm aliā lectu-
ram ibi:nisi de alio possessore.quo casu ille q possidebat prius,dolo de
sijt possidere:⁊ habet̃ pro possessore:vt.ff.de rei vendi.l.quod si dolo.
Presumitur autez dolo desiisse possidere,si lite mota desijt possidere:
⁊ habetur pro possessore:vt.ff.de rei vendi.l.qd si dolo.nisi de contra-
rio pbet:vt.l.si vere.ff.de except.rei iudi.Aut illud tempus non est de
recenti,⁊ tunc non presumit̃ possidere.Quando autem dicatur de re-
centi vel non,relinquitur arbitrio iudicis attenta qualitate facti:vt.l.
j.ff.de iure delibe.⁊ supra posui exēplū de sylua incisa.¶ Secūdo ca-
su principali,qn̄ affirmat se possidere.⁊ ad probationem presentis
sue possessionis,inducit testes qui probant de anteriori tēpore:an ex
illa possessione(si est pbata)p̄sumat̃ prius possidere:⁊ tūc,possidere:
⁊ dixit Odofr.qd sic.⁊ ita tenet glo.Bar.⁊ cōiter doct.in.d.l.siue pos-
4 sidetis.¶ †Quod Sali.intelligit verum,nisi intra tempus possessio
nis probate,⁊ presentem assertionem,cucurrerit tantum tempus qd
ex iuris dispositione possessio perdatur:quod est maius ⁊ minus scdꝫ
qualitatem rei,⁊ eius condictionem:vt no.glo.⁊ ibi doc.⁊ Sali.in.l.j.
in fine.C.de seruis fugi.facit glo.Barto.⁊ doc.in.l.si id qd in princip.
ff.de acqui.pos.Tu addas qd totum hoc tempus,est in arbitrio iudi
cis qn̄ maius ⁊ quando minus,multis cōsyderatis:vt est glo.ordi.in
l.furtum.§.j.ff.de vsuca.glo.tamen singularis in.§.quod autem.s.de
vsuca.requirit qd primo transeat longum tempus,postea sit in arbi
trio iudicis:an sit inducta obliuio necne.Sed ergo credo veriorē glo.
in.d.l.furtum.§.j.per.l.qui agros.C.de omni agro deser.li.xj.⁊ p alia
infra dicenda,adde etiam glo.in.d.§.aliquando.s.de vsucap.⁊ ibi di-
xi:nam minore tpe perditur in re mobili,ꝙ in immobili.arg.s.de vsu
cap.in prin.nam quandoqꝫ perdit̃ etiā per negligentiā biennalem:vt
est videre in predio tributario:vt.l.q agros.C.de omni agro deserto.
lib.xj.⁊ no.Bar.in.l.rez que nobis.ff.de acqui.pos.⁊.i.l.si de eodē.§.j.
eo.ti.⁊ vtrobiqꝫ p Ang.Rapha.⁊ Joā.de imo.¶ Tertio ⁊ vltimo ca
su presumitur possidere:ex quo nō apparet alium possidere,vt quan-
to tempore neglexisset,possessionē perdidisset:vt.d.l.si de eo.mediāte
5 obliuione,possessionem perdidisset:vt.d.l.si de eo.§.j.tu allega tex.val
de notabilē in.l.licet.C.de acqui.pos.que omnia bene no.¶ †Quero
scdo,an qui possidet rem hodie,presumatur dn̄s:⁊ glo.posuit in mul
tis locis in.l.ij.⁊ in.l.iij.⁊.l.cum res.⁊ ibi doc.C.de proba.⁊ in.l.sicuti.
in.§.sed si queratur.⁊ ibi do.meus Flo.ff.si ser.ven.⁊ glo.hic.est glos.in

l.si qs in suo.in prin.ff.de cōdi.insti.de cuiꝰ glo.intellectu.j.dicā:tu tn̄
ad habēdā plenariā doctrinā,ſm Bal.hic dic:aut tractat̃ de dn̄io per
modū actionis,aut p modū exceptionis.Primo casu aut de dn̄io q̄-
rit̃ p̄ncipaliter,aut incidenter.Si principaliter:⁊ tūc de dn̄io recte p
bari dꝫ de iure gentiū vel ciuili:vt.ff.de rei ven.in.l.iure actio.in prin.
⁊.l.ita vt si fur.ff.cōmo.Fallit tn̄ qn̄ possidēs vel dn̄s,agit ꝯ violētuz.
qꝛ in odiū violēti etiā tūc dn̄ dn̄iū directo deducit̃ in iudiciū p modū
actionis,presumit̃ qs dn̄s ex possessiōe anteriori bonafide:vt est tex.
no.in.l.si qs emptionis.in.§.sup his.C.de p̄scrip.xxx.annorū.⁊ pbādo
simpl'r ⁊ solūmō possessionē tpe violētie,etiā si agat directa rei vēdi-
catione obtinebit.Ratio est,qꝛ inuasor nō pōt refricare qōnē dn̄ij:vt
d.l.ita vt si fur.⁊ habet̃.in.d.§.sup his.Si vero dn̄iū deducit̃ in iudiciū
incidēter:aut pbabit̃ possessio de p̄senti:aut de p̄terito.Primo casu
possessor p̄sumit̃ dn̄s:vt.d.l.sicuti.§.sꝫ si queratur.facit qd no.Cy.in.l.ij.
in.iiij.q.C.q̄ sit longa cōsuetudo.qd est verū,nisi ꝯriū sit pbatū p ad-
uersariū:quo casu vera pbatio,tollit fictā:vt.l.itē mela.§.j.ff.ad leg.a-
quil.Aut inducit possessionē de p̄terito,ad pbationē dn̄ij:⁊ tūc nō p̄-
sumit̃ dn̄s nisi pbet̃:vt.l.⁊ que nōdū.in.§.qd dꝛ.ff.de pig.ad hoc facit
glo.in.l.j.C.de sol.⁊ facit qd not.Cy.⁊ oēs doct.in.d.l.cū res.Si vero
dn̄iū deducit̃ in iudicio ex parte rei,per modū exceptionis:⁊ tūc aut
hoc fit anteqꝫ sit fundata intētio authoris:aut post.Si ante,aut p̄su
mit̃ dn̄s:hoc est sufficit qd possideat vt dn̄s:vt est bonꝰ tex.⁊ ibi Bar.
in.l.titia.ff.de sol.⁊ vide gl.Bar.⁊ Ang.⁊ vtrūqꝫ dn̄m meū in.l.a diuo
pio.§.si sup rebus.ff.de re iudi.quinimo rectius loquēdo,nō est neces
se ꝙ presumat̃ dn̄s:qꝛ sufficit qd alius nō ostendat̃ dn̄s:vt.l.q accusa
e.C.de eden.Si vero post:⁊ tūc nō presumit̃ dn̄s:vt.l.ob maritorū.⁊
qd ibi per gl.⁊ doc.C.ne vxor pro marito.l.j.⁊ qd ibi not.C.de primi.
fi.⁊ sic pōt saluari q̄dā glo.q̄ est in.l.iiij.C.de proba.q̄ videt̃ velle quod
fama,sufficiat ad pbandū dn̄iū:sed tu dic qd oīa ista sunt verba Bar.
in.l.quidā in suo.ff.de cōdi.insti.lꝫ de eo Bal.hic nō faciat mentionē:
⁊ hec sunt vera in rebus priuatis:in publicis aūt,vt in bn̄ficialibꝰ nō
p̄sumit̃ p possessore agēte,nisi titulū ostēdat,vt no.i.c.j.de re.iu.i.vj.
⁊ no.Anto.de but.in.c.literis.de re.spo.Jn incorporalibꝰ aūt qd iu-
ris:dic vt p Jnno.de in inte.re.c.ij.p Ant.de but.in.c.peruenit.de cē
si.⁊ ego aliqd dixi.s.eod.§.eque.⁊ vide Ant.de but.in.c.cū ad sedē.de
6 resti.spo.in ver.ad tertiū an eoipso qd possessor ⁊c.¶ †Tertio quero,
an olim dn̄s presumat̃ hodie dn̄s:⁊ glo.in.d.c.cū ad sedē.dicit qd sic.
qd ibi Ant.de but.in ver.ad scdm,an olim dn̄s hodie p̄sumat ⁊c.dicit
sine dubio pcedere si dicit se dn̄m.vt not.Jnno.in.c.nouit.de indi.sic
vero negat se dn̄m,⁊ cōstat qd possidet ⁊ adhuc presumit̃ dn̄s:qꝛ solo
aīo nō pōt perdere dominiū,retinēdo possessionē.vt.ff.de acqui.poss.
l.si quis vi.§.differentia.⁊ qd ibi glo.Bar.⁊ doc.sed si negat se domi-
nū ⁊ possessorē,⁊ constat qd nō possidet,tūc presumit̃ qd nō sit dn̄s:vt
d.§.differentia.cū sit qd possit nuda volūtate,habere p derelicto.Jdē
si negat se dn̄z ⁊ nō apparet an possideat,⁊ hec sunt vera in his q̄ nu-
da voluntate possunt a nobis abdicari,vt in rebus priuatis:vt in.d.§.
differentia.⁊ in toto tit.ff.pro derelicto.in beneficialibus aūt idē quo
ad p̄iudiciū negātiū,sed nō quo ad superioris preiudiciū:vt in.c.ad-
monet.⁊ in.c.qd in dubijs.extra de renū.Unū tene mēti:qd cōiter gl.
in.d.l.quidā in suo.allegat qd ex possessione,presumat̃ quis dn̄s vnde
aduersario incumbit onus probādi:sed nō bene allegat̃ ista forma qꝛ
hic nō dicit:imo videtur mihi innuere cōtrariū:nā dicit formaliter sic.
¶ Jtem no.arg.qd si quis vtat̃ re,vt dn̄s:qd presumat̃ dn̄s:lꝫ non qꝛ
possideat.Uides ergo ꝙ nō ex possessione presumat̃ dn̄s,lꝫ si vtat̃ re
vt dn̄s:qd bene no.qꝛ vt plurimū in allegando istam gl.errat̃.facit.l.fi.
7 cū gl.ff.quemad.ser.amit.⁊.l.titia.⁊ qd ibi Bart.ff.de sol.¶ †Aduer-
tas tn̄,ꝙ possessio pbat̃ nō tm̄ si insistat in re:vt.l.j.in p̄n.⁊.l.iij.in p̄n.
⁊.§.ex contrario.ff.de acq.pos.vel etiā qn̄ fructus recollegit,vel sibi de
pēsione r̄ndet̃:vt no.gl.Bar.⁊ doc.in.l.qui vniuersas.§.per colonum.⁊
gl.⁊ Bar.⁊ doc.in.l.quāuis.§.j.eo.ti.⁊.c.inter dilectos.in fi.de fi.instr.
sed etiā pbat̃ possessio,si simpliciter fecisset fundū coli:vt no.gl.valde
no.in.l.iij.C.finiū regū.q̄ oīa no.pro articulanda ⁊ pbāda possessione.
Et p̄dicta de dominio,vide etiā p Bar.in.d.l.si qs in suo.vbi in fi.p̄n.
dicit qd p p̄scriptionē catastri,in quo appareat de possessiōe mea fun
di botriani,nō presumit̃ dominiū:vt est tex.in.l.censualis.ibi hoc vult
Bar.⁊ doc.C.de dona.⁊.l.q̄ qsqꝫ.⁊ ibi Bar.ff.d acq.re.do.⁊.l.solēnibꝰ
⁊ ibi Bal.⁊ Sali.C.de rei ven.qd no.¶ Jn gl.in rē actio.ibi.ff.de rei
vē.l.in rem.dic qualiter aūt probet̃ dominium no.Bar.⁊ doc.in.l.rem
8 q̄ nobis.ff.de acq.pos.⁊ in.l.rē alienā.ff.de pig.act.¶ †Quero an rei
vēdicatio tollat̃ per cōdictionē furtiuā vel ꝯtra:dic qd aut rem ipsam
est cōsecutꝰ p vnā ex eis,⁊ in altera est liberatꝰ ipso iure:vt.l.seruū.de
pig.§.cū furti.ff.de ꝯdi.fur.cōiuncta.l.fi.de noxa.Aut litis estimatio-
nē,est cōsecutꝰ:⁊ sic aliꝰ nō est liberatꝰ ipso iure:sed ſm distinctionē.l.
9 ei q.⁊ ibi Bar.ff.de fur.¶ †Jn ea.gl.ibi:in quolibet malefidei posses
sore.no.qꝛ semp allegat̃ ista gl.ꝙ id qd dꝛ,ꝙ oīs ꝯdictio degenerat.i.p
dit ppriā naturā suā,ꝯ furē:vt.d.l.fi.vsufru.quēad.ca.hꝫ etiā locum in
quolibet malefidei possessore:vt est casus in.d.§.si tn̄.s.de rer.di.bene
facit tex.in.l.inter stipulantē.§.pe.ff.de ver.obl.⁊ est tex.cū gl.in.l.si qs
nec causam.in.§.j.⁊ ibi Barto.⁊ doct.ff.si cer.pe.vbi Barto.declarat
quod.s.dixi,qd cōdictio furtiua dat̃ contra furez ad dandū:vez qd in

cōdictiōe duo sunt cōsyderāda: vnū ex parte agētis, ⁊ hoc mō agēs
cōdicit rōne dñij: ⁊ ideo dr̄ cōdicere rem ⁊ agere ad dādū: ⁊ ita dꝫ in-
telligi hic: ⁊ .d.l. si qs nec causam.§.j.sed si ageret rōne possessiōis: ⁊ si
ad tradēdū, diceref cōdicere possessionē: vt.l.indebiti.§.si numi.ff.de
cōdi.inde. ¶ Scdō pōt ꝯsyderari respectu cōuēti, ⁊ tūc dicif cōdici re-
spectu possessionis: sola nāq̄ possessio restituif: ⁊ in effectu illa sola
restitui postulaf: qd̄ no. ¶ In ea.gl.ibi.l.j.⁊.l.ij.in p̄n.dic ẜm Jo.fab.
qd̄ gl. ꝓcedit in malefidei possessore cōtracte rē mobilē: q scīēter ꝯtra
ctādo cōmittit furtū.C.qd̄ cū eo.l.si liberū.⁊ de fur.l.si alienū.sꝫ ego
intelligo gn̄aliter, in oī malefidei possessore q rē aliquā detinet scīēter
ꝯ volūtatē dñi: qꝛ ꝯ eū pōt cōdici, ⁊ agi ad dandū: vt.d.l.si qs nec cau-
10 saꝫ.§.j. ¶ † In ea.gl.ibi: sed si numi.nota qd̄ licet bona fide acceperis
possessionē rei mee: possum tn̄ (si indebite ⁊ sine iusta causa accepisti)
cōdicere eius possessionē: vt ibi in.§.omniū.quod Bart.ibi in princi.
dicit fore mēti tenendum.qꝛ sepe tibi occurret, quando aliquis con-
tractus inualidus fit per minorē vel ecclesiam vel aliam personam: ⁊
eius vigore possessio in alium transfertur.facit.l.j.§.si vir.ff.de acqui.
pos.quod potest repeti per cōdictionez indebiti.quod bene no. ¶ In
ea.gl.in fi.dic ẜm Jo.fab.qd̄ prima est verior: nam per eam non agit
dn̄s ad dandum, nisi contra furem supple ⁊ malefidei possessorem: vt
hic in gl.sed ad restituendum, vel forte ad possessionem agi debet vt
dixi per.d.§.sed si numi.de quo latius, per glo.in.d.l.si.vsufru.quem-
ad.caue. ¶ In glo.quibus.in fi dic: hoc nihil est: qꝛ ille actiones com-
petunt ad reddendum, siue ad restituendū.l.iij.§.si reddita.⁊ ibi Bar.
⁊.l.si vt certo.§.si rem mihi.⁊ ibi Barto.ff.cōmodati.Unde hic solum
loquitur de illis personalibus, que competunt ad dandum: vnde non
omnes competunt ad dandum: imo quandoq̄ competunt condictio
nes vt quis liberetur: vt.ff.de condi.sine cau.l.qui sine.⁊.l.si qs accep.
ff.de condi.ob cau.⁊ etiam cōpetunt ad repetendum quod datum est,
causa nō secuta: vel ob turpem causam vel alio modo: vt patet ex illis
11 titulis. ¶ † In glo.denuntiare: in fi.no.singulariter glo.qd̄ de vrbani
tate, ⁊ nō de necessitate debitor extra iudicium est interpellādus.licet
glo.sub dubio forte dicat: qd̄ imo ex necessitate: vt.l.debitores.C.de
pigno.que mouetur per.l.magnā.C.de cōtra.⁊ commit.stipula.que a
contrario sensu bene facit: sed tamē doctores tenent hāc glo.⁊ iudi-
cio meo, si de necessitate semper reus esset requirēdus extra iudiciuꝫ,
sequeref ꝙ nunquā in iudicio per litis contestationem posset quis cō
stitui in mora: cum prius fuisset commissa per interpellationem etiā
vnicam extra iudicialem que potest in mora cōstituere: vt not.in.l.qd̄
te.ff.si cer.pe.⁊ no.glo.in.l.fideiussor obligari.§.fi.ff.de fideius.⁊.l.qui
rome.§.coheredes.ff.de verbo.obliga.⁊ glos.in.l.amplius.ff.rem ra.
habe.et si omnes leges que dicunt, quod per litis contestationem est
mora commissa, essent correcte: qꝛ si mora est commissa per interpella
tionem extra iudicium, nō potest amplius committi: nec est opus qd̄
committatur per litis cōtestationem: vt no.glo.in.d.l.quod te.et.l.vi
num.eo.ti.et in.l.in hac.de condi.triti.⁊.l.si ex legati causa.⁊.l.si seruū
§.sequitur.et.l.mora.ff.de verb.oblig.et.l.morā.in prin.et.§.j.et.l.vi-
deamus.§.actionē.et qd̄ no.ff.de vsur.et est casus in.l.si in alia.§.fi.ff.
depositi.vbi etiā quo ad interitum, nō tantū quo ad alios effect⁹ nō
per interpellationem sed litis contestationem fuit constitutus in mo
ra: sed istud est euitādum qd̄ tot leges sint correcte: teneas ergo hic cū
12 gl.et facit qd̄ dixi.s̄.e.§.j. ¶ † Et aduertas vt dixi, quod sufficit vnica
interpellatio: qꝛ quelibet interpellatio licet non dicaf, est tn̄ pempto-
ria.iste est tex.et ibi Bar.in.l.titia.in.§.vsuras.ff.de leg.ij.et no.Bar.
in.l.seius ⁊ augeri⁹.ff.ad leg.falci.⁊ no.Bar.⁊ doc.et i.l.fi.C.de adulte.
et no.Bar.in.l.titia.ff.de accu.et no.Bar.in.d.l.q rome.et ibi doc.i.§.
seia.ff.de verb.oblig.et no.Bar.in.d.l.de pupillo.§.si quis ipsi preto-
ri.ff.de noui ope.nuntia.et est gl.ordi.in cle.j.de deci.et ibi Pe.de an
cha.et est gl.in cle.j.de here.in ver.requisiuit.et est glo.in.c.cupientes
supra quod si per viginti.de elec.in.vj.ver.ꝓposita.quod singulariter
no.quando vis ostendere quod per te nō stat, quin causa expediaf in-
fra instantiam: qꝛ sufficit semel protestari: facit ad predicta quod no.
Bal.in auf.item nulla communitas.C.de episco.et cle.Quando autē
requiritur superior per inferiorem, tūc requiritur trina interpellatio
ad conuincendum superiorem de negligentia: ⁊ vt superior priuef iu-
re suo.iste est casus notabilis in.c.ij.de supplen.neg.prela.⁊ quod ibi
per doc.In casu aūt nostro, qn̄ tu interpellas iudicē, vna īterpellatio
sufficit vt dixi.p̄mo qꝛ fit in iudicijs.⁊.d.c.j.loquitur extra iudicium.
¶ Scdō qꝛ interpellare iudicē, fit tātummodo ad finē vt te exoneres,
ne instantia in tui preiudiciū lapsa dicaf: arg.d.l.fi.C.de adul.sed ī.d.
c.j.fit vt negligētia superioris cōuincaf: ⁊ vt ab eo aliquid consequaf:
vcꝫ qd̄ perdat ius bn̄ficiādi: ergo nō est mirū si ibi plures interpella-
tiones requirunf.⁊ p̄dicta ꝓcedunt nisi etiā in casu qn̄ creditor vult
vendere pignus, qꝛ requirif trina interpellatio: ⁊ diuersis tēporib⁹ fa
cta: vt no.gl.in.l.si conuenerit.ff.de pig.act.⁊ hoc prestat arg.ad intel-
lectum.d.c.j. ¶ Aduertas tamen, ꝙ si debitor nō est cōstitus in mo-
ra saltem ꝑ interpellationem extra iudiciū: nō tenef ad aliquas expē
sas, si immediate recepto libello dixit se velle soluere vel cedere liti.et
non contendere.ita dicit Spec.in tit.de renūtia.§.j.et no.Ang.in.l.ij.
C.de obsequi.qd̄ no.et ista addas his, que dixi in.§.j.s̄.eo.quādo dice-
bā nō eē necessariū apponi in libello clam, ꝙ fuit amicabilr̄ requisit⁹.
ADNOTATIO. Et ideo curiarū Auenionis inualuit libel
lantiuꝫ cōsuetudo, vt ponat qualr̄ re⁹ sepe ⁊ sepissime fuit extiudicialr̄
⁊ amicabiliter requisitus soluere rē de qua agitur. Ant.Caius.
In casu tn̄ isto vr̄ necessaria interpellatio extiudicialis, in.c.nouit.cuꝫ
materia ex̄ de iudi.⁊ no.Bar.in extrauagāti ad reprimēdū.in vbi.per
denūtiationē. ¶ In gl.abusiue.in fine.dic idē dicim⁹ in titl̄ de sn̄ia, ꝙ
nō dr̄ sn̄ia nisi sit rite ⁊ recte lata.l.iiij.§.cōdēnatū.⁊ qd̄ ibi ꝑ doc.ff.de
re iudi.⁊ in testō: vt.l.ij.§.testm̄.ff.quēadmo.testa.ape.⁊ sic possumus
arguere ab etymologia vocabuli: de quo dixi late.C.de test.or.in prin.
13 ¶ † Quero qūo formabif libell⁹, in cōdictione furtiua? ¶ Scdō qūo
formabif libell⁹, in actione rerū amotarū ꝯ vxorē. In cōdictione vero
furtiua, narrabo oīa q̄ sunt narrāda in furto: de quo dicā in.§.ex male
ficijs.ī.eo.⁊ in cōclusione dicā sic. Quare peto dictū titiū furē: vel dictū
ei⁹ heredē cōdēnari ad dicti libri restitutionē si extat.alr̄s in ei⁹ veram
estimationē: ista colligunf in.d.l.si pro fure.§.j.⁊ in.d.l.in re fur.in p̄n.
14 ¶ † In actiōe vo rerū amotarū, forma libellū sic: qꝛ dicā ꝙ talis mu-
lier dū erat vxor mea, vel dum erat vxor ffis mei (cui⁹ ego sum heres)
amouit de domo mea vel de domo fratris mei talia ⁊ talia bona, vel
dicta bona asportauit quo voluit: caueas tn̄ ne dicas qd̄ furata fuerit
dicta bona, quare cum congruat bone fidei, aliquē nō locupletari cuꝫ
aliena iactura: ideo peto dicta bona mihi restitui si extant: alr̄s eorum
estimationem prestari.⁊ istum libelluꝫ posuit Bar.in.l.j.ff.rerū amo.
15 ¶ † Et aduertas qꝛ cū ministerio dixi qd̄ fuit vxor, qꝛ cōstante matri
monio talis actio non competit: vt.d.l.j.re.amo. ¶ Secundo dixi qd̄
nō tm̄ mihi: sed etiā heredi meo cōpetit: qꝛ est casus in.l.ꝯ.in.§.si post.
⁊.l.si mulier.§.fi.ff.re.amo. ¶ Tertio dixi qd̄ non debes dicere furata
fuit: qꝛ de gestis cōstāte matrimonio, non cōpetit actio furti etiā solu.
matri.vt est casus in.d.l.j.⁊.ij. Tene tn̄ mēti ꝑpetuo, ꝙ si talis mulier
dicta bona soluto matrimonio iterū ꝯtrectet, pōt dicere furata fuit nūc.
soluto matrimonio, tali mēse, tenef furti: vt.s̄.dixi ꝑ.l.iij.in prin.ff.re.
amo. ¶ Quarto dixi, ꝙ nō cōgruat bone fidei ⁊c.istud dixi ad simili-
tudinē patris ⁊ patroni, ꝑ.l.nō dꝫ.⁊ qd̄ ibi Bar.ff.de dolo.⁊ dixi.s̄.e.
in prin. ¶ Quinto dixi talia bona mihi restitui ⁊c.qꝛ ista actio est rei
persecutoria: lꝫ descendat ex delicto.⁊ tamen etiam nō finitur anno.
vt est tex.in.d.l.si mulier.§.fi.

SVMMARIVM.

Sequens alia. ¶ Iste.§.vsq̄ ad.§.quedā.diuiditur in duas
ptes. Primo ponit vnā summā principalem
actionū. ¶ Scdō declarat eā, ꝑ exēpla.scdā ibi: rei ꝑsequēde. Itē scdā
subdiuidif in quinq̄. Nā primo ponit de actionib⁹ rei ꝑsecutorijs. Se
cūdo de actionib⁹ mistis, ex ꝯtractu descēdētib⁹. Tertio ponit vnā regu
lā vel summulā, in actionib⁹ ex maleficio descēdētib⁹. Quarto illud ꝑ
exēpla declarat. Prīo ponēdo de actionib⁹ penalib⁹. Scdō de actio-
nibus mistis. Secūda p̄ncipalis est in ver.plane. Tertia in.§.ex male
ficijs. Quarta in.§.penā. Quinta in ver.sꝫ legis.⁊ hoc dicit in summa.
Omnis actio, aut ex ꝯtractu vel ex maleficio est, vel est rei ꝑsecutoria, vel
penalis, vel mista.h.d.vsq̄ ad.§.q̄dā tn̄ vsq̄ ad.§.ex maleficijs. ¶ No.
regulā qd̄ oīs actio in rē, dicif ꝑsecutoria rei: sed nō oīs actio in ꝑsonā
lꝫ alique sint etiam rei ꝑsecutorie. ¶ Nota qd̄ quādo agif de deposito
facto presidi, siue periculi euitādi causa, cōtra depositariū ⁊ eius here
dē negantem restituere, agitur ad duplum: ex quo nota quod quoties
aliqs soluit plus q̄ acceperit, dicitur qd̄ dici pōt penalis. ¶ Nota qd̄
actio penalis ex deposito, nō tantū cōtra depositariū, sed etiā contra
1 eius heredē denegantē restituere datur. ¶ † In glo.miste.ibi: perse-
cutionem.s.dominice rei. ¶ Quero qs admittif ad vendicandum reꝫ
ecclesiasticam? puta rem sacram vel religiosam vel fundū ecclesie. Pri
mo dic ꝙ spectat ad rectorem illius ecclesie, cui⁹ erat. Secūdo ad epi-
scopum loci: qꝛ episcopus nō tm̄ pōt vēdicare rem ecclesie ep̄alis, sed
etiam res cuiuscūq̄ capelle vel ecclesie sue diocesis: vt est tex.cū glos.
in ver.episcopos.in.l.sancimus nemini.C.de sacrosan.ecc.Si aūt cō-
currant

currant eps & rector illius ecclesie vel capelle pferr rector. arg. l. ff. §. fi. cũ. l. seq. & ibi Bar. ff. de adul. ita dicit Bar. in d. l. sancim⁹. & idẽ erit dicendũ de abbate maiori, q pot agere p rebus dictarũ capellarũ. Ad uertas tñ, q qñ rector eps vel abbas, agũt pro reb⁹ dictarũ capellarũ, debet agere noie illi⁹ capelle, & nõ suo noie. sic dicim⁹ in simili de coniuncta psona q̃ põt agere p cõiuncta. vt. l. sed & he. in prin. ff. de procu. ita dicit Bar. in. l. sancim⁹. Addas etiã istud, q nõ tñ pdicti p rebus ecclesie agere pñt, sed etiã economus eccle: & etiã qlibet clericus dicte ecclesie, qnimo etiã qlibet parochialis laic⁹, in subsidiũ in tñ q etiã il le idẽ õr rector vel economus q alienauit, põt aduocare dictã rẽ veniẽ do etiã cõtra factũ suũ: vt est tex. cũ gl. fin. in ver. econom⁹. & ibi Bart. & doc. in. l. iubemus nulli. in. §. sane. de sac. san. eccle. & est tex. bonus cũ gl. in. c. si qs pſbyterorũ. de reb. eccle. nõ alie. & ibi doc. qd ppetuo tene menti. & sic dicta vẽdicatio rerũ ecclesiarũ, õr esse quasi publica: & eodẽ mõ vindicta õr esse publica, qñ Deus blasphemat, vel scti ei⁹. q cui libet. dat publica accusatio. vt no. Bar. p illũ tex. in. l. qd senatus. ff. de iniur. & hec sentit glo. hic in fi. & idẽ dicerẽ, si deuastarent sacra vel etiã offenderet sacerdos vel magistrat⁹: q etiã in magistratib⁹ & in rebus sacris, sacerdotibus ius publicũ consistit. vt. l. j. §. ius publicũ. & qd ibi
2 Bar. Bal. & doc. ff. de iust. & iu. ¶ In ea. gl. ibi: vel publice ptinet. dic nã interest vniuscuiusq, ne qd i loco publico fiat. vt. ff. ne qd i lo. pub. l. j. §. j. ff. de no. oper. nun. l. nã reipublice. sic etiã cuiuslibet de pplo interest, ne qd i loco sacro fiat. l. j. in princi. ff. ne qd in lo. sacro fiat. & vt p publicũ datur cuilibet interdictũ pdictũ. ita dicit ibi Bart. & alleg. l. si qs in hoc genus. C. de epi. & cle. Et ista faciũt si qs bãnitus est interfectus, q poterat impune occidi ex forma statuti. tñ iudex inqrit ꝯ iter fectores de hoc homicidio, rei nõ audẽt cõparere nec pñt ꝓcuratorem mittere. l. pe. §. ad crimẽ. & ibi late Barto. de pub. iud. Dicas ergo qd ad hoc vt possit quidã tertius tanq̃ vn⁹ de populo cõparere, & pducẽ do bannũ interfecti õʒ iudex iterfectores absoluere nec põt vlterius pcedere: q cõstat illud nõ fuisse delictũ. ita singularissime dicit Barto. in. l. vbi pactũ. C. de trãsac. in ver. & ideo iã de facto dixi &c. ibi doc. & Frã. de alber. de are. in. l. ij. C. de accu. q not. ppetuo. q istud de men se Junij practicare feci. ¶ Quero an p predictis nõ tñ ciuis: sed etiã nõ ciuis admittatur: Jac. de are. & Bar. in. l. puinciali. §. fi. ff. de not. ope. nũ. dicũt q nõ p tex. l. seq. ʒ ꝯtrũ ibi vult Ang. p glo. singu. in. l. ij. §. pe. ff. ne quid in loco publi. ʒ illa gl. nõ facit ad ppositũ, q loquit an admittant alij de alia contrata, q̃ ei⁹ in qua est solũ publicũ vbi edificat. & certe nemo põt dubitare q sic vt ibi. q sunt i eadẽ ciuitate lʒ ꝯ cte sue vie, sint distincte. facit. l. si vsufruct⁹ ciuitati. cũ ibi no. ff. qbus mo. vsusfr. amit. & l. qui ex vico. ff. ad munici. & l. cui pacto. cũ glo. no. ff. de ser. expor. ʒ reperio postea q Ludo. de vrbe. in. d. l. in puinciali. §. fi. tenet opiñ. Jaco. & Bart. p tex. d. l. ij. §. j. vbi psupponit, q vt qs denũtiare possit, requirit q sua intersit. & idẽ in. d. §. pe. qd nõ caditi forẽsi. Secũdo pbat p. d. l. in puinciali. §. fi. ibi oẽs ciues. ergo nõ forẽsis lʒ ꝭʒ eum, alias populariũ appellatione, etiã forẽsis ꝯtineat: vt in aut. de questore. circa pn. qd nõ est alibi fm eũ. & sic teneatis opi. Jac. & Bar. & etiã posset rñderi ad dictã gl. i. d. §. pe. q Bar. ibi nõ simplr sequit eã
3 fm Jo. de imo, i. d. l. i puinciali. §. fi. vbi etiã videas Rapha. ¶ † In glo. in rẽ actiões. ibi: q̃ qd accidẽtaliter. dic, facit. l. j. §. bestias. & qd ibi no. ff. de postu. vide bonũ tex. in. l. pe. siue antepe. ff. de cap. & no. sing. il lã. l. ff. de i litẽ iurã. Qd si qs i maleficijs fideiubeat, de iudicato soluẽ do. & ppter negationẽ & cõtumaciã rei, pena ex statuto augeat q ad il lud augmẽtũ fideiussor nõ tenet: q vr ꝓmisisse de pena originali maleficij nõ acidẽtali, vt in hac gl. qd no. ita dixit etiã Bar. in. d. l. j. qd est verũ nisi fideiussio fuerit accepta late vt ibi ꝯsulo facias q semper accipias sub hac forma. vcʒ q promisit pro titio nõ tñ p pena dicti deli cti. sed etiã p pena dicti pcessus. ita dicit Bar. in. d. l. j. i fi. de quo dixi in tractatu meo maleficior. in glo. in ver. pro qbus. An fideius. &c. dic vt ibi. ¶ In ea. glo. in fi. dic & glo. videt aduersari gl. magne. s. e. §. penales. in ver. itẽ aduersus cã. vbi videt cõcludere ibi q illa actio dicat penalis: q in ea iurat in litẽ. & tñ cõstat q illud iuramẽtũ venit officio iudicis, sicut in qualibet alia actione. vt hic in gl. & idem in. l. ij. C. rerũ amo. sed dic q est gl. vera. nam nulla actio õr penalis, propter hoc qd iuret in litẽ. vñ illa actio dicit ibi penalis ex alia causa, nõ q iuretur in litẽ: vt ibi no. doc. vl iudicio meo posset dici q anteq̃ iuret actio nõ est penalis: sed postq̃ iuratum est quo ad reũ & actorem, dicit penalis sicut dicimus in deposito: q non dicit penalis originaliter. ʒ postq̃ negatũ est vt hic. sic etiam dicimus in. l. aquil. vt. j. eo. versi. plane. & in ver. ʒ & legis. & ad idẽ quoties contẽnitur iussus iudicis. põt dici penalis: vt est tex. cum glo. no. in. l. vir. §. sed & si quis. ff. finiũ regũ. de quo late p Bar. in. l. in actionibus. ff. de in litẽ iurã. & dicã. j. eo. i. §. preterea.
4 ¶ † In glo. fere in fi. cõiuncta gl. sequenti. & cõiuncto tex. hic dum dicit veluti qnibus mutuam pecuniam vel in stipulatione deductaʒ &c. ¶ Ifo. hoc. c. & dic q pro pecunia numerata aut non: nõ interuenit sti pulatio, & dat certi ꝯdictio spãlis. vt no. in rub. ff. si cer. pe. & Bar. in. l. certi cõdictio. in prin. eo. ti. Si aũt interuenit stipulatio de restituẽdo & tunc aut incõtinẽti interuenit ante numerationẽ, vel post. & tunc da tur certi cõdictio ex stipulatu. & ex ea orit i effectu nõ ex numeratiõe q dicta nũeratio õr facta, causa implẽde stipulatiõis. sinaũt ex iteruallo õr ꝯctus. & inducit nouatio primi si est actũ expsse vel tacite. vt l. cũ eni. cũ. l. se. ff. de noua. & ibi Bar. & An. & vterq dñs me⁹. Sin autẽ nõ fieret nouatio. & tũc aut stipulatio fuit inutilis. & nascit actio ex numeratiõe tñ. aut vterq fuit vtilis, & ex nũeratiõe nascit certi cõdictio specialis. & ex stipulatiõe actio ex stipulatu. vel certi cõdictio generalis ita intelligo tex. in. l. si ita stipulatus. in. §. chrysogon⁹. circa fi nẽ. & qd ibi gl. Bar. Ang. Raph. & Jo. de imol. s. de V. ob. Et ex his tu potes esse caut⁹, qñ fit mutuũ & ex eo instit m in quo iteruenit stipu
5 latio ex quo agere õbes. qd no. ¶ † Et aduertas q vbi qs stipulat pe cuniã ex alia cã, q̃ mutui dat etiã certi ꝯdictio. & ita põt itelligi ħ tex. & gl. qm̃ regula est, q qñ in stipulatiõe venit certũ tũc dat certi ꝯdictio. ʒ si incertũ dat actio ex stipulatu: vt. s. de V. ob. in pn. nã fm glo. in. d. rub. si cer. pe. & s. q. mo. re. ꝯhi. ob. i pn. duplex est certi ꝯdictio, vna generalis q̃ non tñ p mutuo, sed pro oĩ certo cõpetit. alia specialis q̃ p mutuo tñ cõpetit vt hic. ita etiã no. glo. in. d. l. certi ꝯdictio. in princ. & istud sequit ibi Bar. p tex. pdictũ. s. q. mo. re. ꝯhi. ob. in pn. ibi dicit ex eo ꝯctũ nascit actio, q̃ vocat condictio. sed vltramõ. ibi ꝯ q imo nõ fit nisi vnica tñ, q ptʒ. q idẽ est meaiũ ꝯcludẽdi, vcʒ q semp pponit: q certũ petit vt ibi: ʒ Bar. i. d. l. certi ꝯdictio. dicit q ħ nõ est verũ, q mediũ ꝯcludẽdi sit idẽ. nã i certi ꝯdictiõe gñali, ꝯcludit q certũ: vt puta dico q teneris mihi ad cẽtũ q̃ fuerũt mihi legata a titio. q vendidi tibi fundũ p cẽtũ. & q hoc ẽ certũ, ideo peto te ad pdicta cõdẽnari. Et aduertas q qñ iteruenit stipulatio, mediũ ꝯcludẽdi est q p stipulatio nẽ pdictã dare vel restituere pmisit p solẽnẽ stipulationẽ. ¶ Ex istis nãq apparet, q nõ spãlis ʒ gñalis certi ꝯdictio intẽtat: q medium suũ ꝯcludẽdi est. q certũ. ʒ incerti ꝯdictiõe spãli ex mutuo, ꝯcludit ex hoc mediũ. q mutuaui vel q nũeraui ex mutuo: vr diuersa sunt media ꝯcludẽdi in gñali & in spãli certi ꝯdictiõe, iõ nõ sunt idẽ ʒ diuersa. de quo lati⁹ p Bar. i. d. l. certi ꝯdictio. in pn. adde q̃ dixi õ medio cõ
6 cludẽdi. s. e. §. eque. ¶ † Ex quo sequit, q libellus in mutuo sic formabit. dico q dedi & mutuaui titio libras decẽ Bono. de meis denarijs ex cã mutui. qre peto ipʒ titiũ ꝯdẽnari mihi, ad dãdũ & restituẽdũ mi hi dictã quãtitatẽ pecunie sibi mutuate. In certi V ꝯdictione gñali, forma libellũ sic: q titi⁹ vt heres seij, te net mihi ad cẽtũ ducatos q fuerũt mihi p Seiũ legati. vex q ista cẽtũ certa sunt, qre peto dictũ titiũ hrdẽ ꝯdẽnari ad dãdũ & soluẽdũ mihi dicta cẽtũ legata. ista colligun tur ex dictis Bar. in. d. l. certi cõdictio. in pnc. ¶ In gl. actor. in fi. dic tu q primo casu gl. dat certi ꝯdictio ex stitulatu. vide plene no. in. d. l. certi ꝯdictio. in pnci. & §. qm̃. ¶ Et aduertas, q dixi in libello quatr numerani tibi decẽ, ex cã mutui. & sic nitor ex numeratiõe & p ꝯñs ex actu naturali, q ex hoc orit mutuum naturale. si aũt dicerẽ q mutuaui: tũc ciuile mutuũ nascit. vt no. in. l. ij. §. pe. & fi. p gl. & Bar. & doc. ff. si cer. pe. ¶ Pone ergo q egi ꝯ te certi cõdictiõe ex mutuo, iduxi testes q nihil de numeratiõe dicunt, ʒ dicũt se iterfuisse ꝯfessiõi a te facte de mutuo tibi facto p me pñte & acceptãte. dic ʒ Spe. i ti. de te. §. j. V. ʒ pone egi ꝯ te, q re⁹ õʒ absolui, cũ testes dixerũt extra intẽtionẽ meã. vt. l. si qs libertatẽ. ff. de peti. here. nã ꝓbare debui numerationẽ, & sic mutuũ naturale. & ego ꝓbaui ciuile. facit. l. si ex cautione. & ibi no. p gl. & oẽs doc. C. de nõ nu. pecu. ¶ Ego p hoc adduco qd no. p gl. i. l. j. & ibi Bal. & Ang. ff. de publi. & no. gl. in. d. §. sed iste in glo. magna. & ibi Dy. s. eo. videlicet q intẽtãs quasi dominiũ, pbãs dñiũ õʒ succumbere. dic vt ibi & addas q statim dicã in materia depositi & qõne. Spe. vide per
7 Bar. & Ang. Rapha. & Jo. de imo. in. d. §. chrysogon⁹. ¶ † Sequitur in tex. itẽ commodati. materiã cõmodati nõ dicã hic, q habet. s. qui. mo. re ꝯhi. obliga. in. §. itẽ is cui. & aliqd dixi. ʒ fm materiã nostrã ponã libellũ, & declarabo. Qũo ergo formabit libell⁹ in actione ꝯmodati: dic vt dicã q rogatu tuo siue te petẽte librũ meũ, tibi p mẽseʒ cõmo daui vt tuuʒ corrigeres & q tuũ cũ meo correxisti vel verosimile quod ex lapsu dicti mẽsis corrigere potuisti. & p ꝯseqũs vsus ad quẽ fuit cõ cessus, est finitus qre peto te cõdẽnari ad reddendũ & restituẽdũ mihi dictũ librũ meũ. & dixi i libello q ad petitionẽ tuã, cõmodaui. istud õʒ necessario & vtiliter apponi al's aũt cõmodatarius nõ de leui culpa: ʒ de dolo tñ teneret. vt est casus valde nota. in. l. si vt certo in. §. interdũ. versi. plane. in fi. & ibi gl. Bar. & doc. ff. cõmoda. Secũdo dixi in libello, vt corrigeres librum tuum. & sic fuit cõcessum ad certum & determinatum vsum. al's autem si indistincte cõcedo librũ meũ. & nõ specificato certo vsu, nõ cõmodatũ ʒ pcariũ esset. & ista differũt. & ista habent per glos. & Barto. & doct. in. l. j. ff. commo. in. l. j. ff. de preca. & no. Bart. in. l. in commoda. §. sicut. ff. commo. Ex cui⁹ dictis ibi. & in. l. j. eo. ti. colligit forma supradicti libelli. Demum dixi in libello, te condẽnari ad reddendũ &c. quia cõmodatarius tenetur ad reddendum. vt. l. iij. §. si reddi
8 ta. & ibi Bar. ff. cõmoda. ¶ † Sequitur in tex. depositi. materiã depo siti, habes. s. qui. mo. re contrahi. obli. in. §. preterea. & de his dic vt ibi aliquid dixi. Libellum autem fm nostram materiam, ponaʒ hic. et in libello simplicis depositi, dicas qualiter penes titium sponte & gratis recipientem, deposui vnã capsam plenam librorum in iure clausam & sigillatam. Quare peto dictam capsam, cũ dictis libris sic sigillatã et clausam mihi restitui. Et aduertas si quãdo dictam capsaʒ deposuisti, fecisti mentionem dicto titio de libris & rebus in dicta capsa clausis, specifice. et tunc in tuo libello debes dicere, quod deposuisti vnam

capsam, in qua erāt tales ꝛ tales libri. Si aūt nō specificasti dicto depositario libros: tunc ī facultate tua est, ī libello velle expmere libros q̄ in capsa erāt noīati aut nō. iste est tex. ꝛ ibi Bar. ponit istā formā in l. j. §. cista. ff. deposi. ꝛ ad p̄dicta vide no. p Bar. in. l. j. §. serui. ff. fur. aduer. nau. cau. ¶ Dixi ī libello, ꝙ depositū recepit al's si ī domū tuā depono aliqd ꝛ nō apparet de tua receptatiōe tacita vł expſſa nō teneris. §. p̄terea. ꝛ is ibi de ea re quam acceperat. ꝛ in. l. j. in princi. ff. depo. ¶ Itē dixi ī libello gratis. al's si nō gratis, daret̄ vel ex locato vł ex p̄scriptis ṽbis. vt. l. j. §. si qs seruum. ff. depo. ꝛ. l. naturalis. §. ij. de p̄scri. ver. ¶ Itē dixi in libello, deposui capsam ꝛc. q2 depositū cōsistit in re mobili, vt cōmodatū. vt. l. j. ff. cōmo. nisi qñ fieret de volūtate partiū, vt in sequestrū. vt. l. 13. §. j. ff. depo. ꝛ d̄r depositi, vt ostēdat ꝙ custodiā concessit depositario: vt. l. j. in prin. ff. depo. Ex quo dicit Ange. vt refert hic Jo. de pla. ꝙ si rocha vel castrū cōmēdat̄ in manib⁹ alicui⁹ viri: vł eidē custodia ꝛ gubernatio vt depositario, cōmissa p. l. luci⁹. la. j. ff. depos. In deposito vero penali, de quo hic format̄ libell⁹ sic dico ꝯ titiū ꝙ cū ī ciuitate mea Aretina ort⁹ fuisset tumult⁹: vł cū ī tali domo eēt ortū icēdiū: vel cū iuxta domū meā, esset qdā domus q̄ ruinā faceret: vł cū qdā nauis. supra quā erā, naufragiū facere vellet p̄pter quos casus nō potui p̄uidere penes quē possez tute deponere tales libros meos. vñ eosdē libros pp timorē dicti tumult⁹, icēdij, naufragij vł ruine deposui penes titiū. dico etiā ꝙ dict⁹ titi⁹ dū ab eo dictos libros depositos repeterē, iſiciat⁹ est depositū p̄dictū asserēs ꝯ veritatē mei dictos libros penes eū nō deposuisse. Quare cū iura pmittāt ī dictis casib⁹, depositariū inficiātē deppositū ī duplū teneri: ꝛ casus p̄dict⁹ p quē deposuit, sit vn⁹ ex illis. ideo peto dictū titiū puniri ꝛ cōdēnari in duplū dicti depositi. ¶ Quid ī alijs casib⁹, vbi est eadē rō. vt p̄pter incursum hostiū deposui an habeat locū iste text. ꝛ Jo. fa. hic tz ꝙ nō. q2 est penalis: ergo nō dz extēdi. vt no. gl. no. ꝯ. eo. in. §. itē mista. in ver. distulerit. ꝛ in ver. in iudicio. ꝛ ibi dicā. ¶ In ꝯriū facit, q2 vbi est eadem ratio, fit extēsio etiā in penalib⁹ dūmō nō sit materia correctoria. vt. no. in aut. quas actiones. C. de sa. san. ecc. ꝛ p Jo. de imo. in. l. si vo. §. de viro. sol. ma. ¶ Querit̄ si depositari⁹ est cōtumax, vł p̄sens nō vult r̄ndere, dic ꝙ hr̄ p cōfesso in eo qd̄ ē sibi deteri⁹: vt. l. de etate. §. q tacuit. ꝛ ibi Bar. ꝛ Flo. ff. de īter. auct. ꝛ facit gl. ꝛ doc. ꝛ ibi Bar. in. l. ꝙdiu. la grāde. in fi. ff. de acqui. here. ꝛ. l. fi. §. j. C. de in. deli.

9 ¶ † Quid si actor dicat reū fuisse cōfessum se ab eo recepisse libras cētū in depositū, ꝛ interserit īſtrm in libello ꝛ īſtrm de tali cōfessiōe p̄ducit, queritur an sequi debeat cōdēnatio: Istā. q. ponit Jo. an. in addi. Spec. in. b. ti. de teste. §. j. in ver. sed pone egi. ꝛ incipit additio huic ver. couenit ꝛc. Et vr̄ primo ꝙ sic. q2 cētū exprimit̄ ꝛ petit̄, ꝛ cā depositi exprimitur ꝛ īſtrm cui stādū est, p̄duci̇t̄. vt. l. cū p̄cibus. C. de pba. igit̄ ꝛc. ¶ In ꝯrium arguit̄, hoc īſtrm nō asserit ꝙ receperit in depositū, sed ꝙ cōfessus fuit: ergo ex tali cōfessiōe extra iudiciū. facta, nō orit̄ actio vt. l. publia. in fi. ꝛ ibi Bar. ff. depo. facit. ff. de pig. l. ꝯtitur. ꝛ dixi. s. e. §. de cōstituta. ꝛ hoc tenet Azo in summa. C. de lit. cōte. ¶ Sed in hac q. ego credo ꝙ tota virtus cōsistat in modo practicādi. naz si ageret ex dicto instrumēto vel ex dicta cōfessione, vt dixi. tunc q2 non obligatio nem sed pbationē tantūmodo facit instrumētū: ꝛ actor deduceret ac succūberet: q2 videt̄ experiri sine actiōe, cū non sit obli. vt. d. l. publia. in fi. ergo nec actio. vt ibi cōiuncto. s̄. de ver. obli. in prin. sed si ageret ex reali ꝛ actuali deposito, dicēs realiter ꝛ actualiter penes titiū se deposuisse centū. ꝛ postea intermino pbatorio ad pbationē sue intētionis, p̄ducat dictū īſtrm cōfessiōis obtinebit sicut si induceret testes quidē pbarēt. ar. in. l. in exercēdis. C. de fi. instr. ita elegantissime dicit Bar. in. l. j. §. si qs ita. in fi. ff. de ver. obli. ꝛ ibi doc. ꝛ latissime peundez in. l. certi condictio. §. qm̄. ff. si cer. pe. ꝛ in. l. si ita stipulat⁹. in. §. chrysogonus. ꝛ ibi doc. ff. de ver. obl. ꝛ hoc etiā voluit Bald. in. l. q absentis C. si cer. pet. ꝛ istū modū practicādi, etiā laudat Bal. in fi. C. de spon. ꝛ in. l. deo nobis. in prin. C. de epis. ꝛ cle. ꝛ in. l. fi. C. qñ li. ab emp. disce. qd̄ ppetuo tene mēti. Aduerte tñ, ne nitaris extra numeratione verā: vt s̄. dixi qñ ageres ex mutuo: ꝛ pro hoc etiā facit qd̄ dixi. s̄. eo. §. que. q2 debeo allegare ti. seruitutis. ꝛ postea inducere longitudinē tēporis. ꝛ ex hoc probat̄ tit. allegat⁹. vt. l. seruitutes. la grāde. ff. de ser. in prin. cū gl. ꝛ p̄dicta sunt vera de iure. sed ex forma statutorū, si sunt alia instrumēta guarētigiata vel similia, q̄ habēt vim sentētie vel p̄cepti facti in cōfessum, forte aliud esset. ita dicit Bar. in. d. §. si qs ita in fi. p quo Bar. facit qd̄ ipse idē Bar. no. in. l. possessio. §. ꝛ si possessio. ff. de acq. pos. ꝛ dixi. s̄. eo. in. §. itē si qs postulāte. ꝛ etiā d̄picta maxime sunt vera in deposito. Sz in mutuo aduertas, qualiter agas an actuz fuerit de mutuo naturali vel ciuili. vt. s̄. dixi f̄m opi. Spe. ac etiā si essemus in mutuo esset aduertendū vtrū esset renuntiatū exceptioni nō numerate pecunie, vel transactū sit tēpus ad opponendū. ita singu. dixit glo. ꝛ ibi Bar. in. l. j. C. de do. pmis. ꝛ vide glo. Bar. ꝛ doc. in. l. fi. in ver. date. C. qui potiores in pig ha. que oīa bene no. de huiusmodi aūt renuntione ꝛ tēporis lapsu, dicā. j̄. eo. §. fuerat. ꝛ istud vltimū intelligas vt

10 ibi dicā. ¶ † Sequit̄ in tex. mādati ꝛc. Nō ponā hic materia mandati q2 habemus titulū specialē. s̄. man. ꝛ ibi dixi. Quero qñ formabit̄ libellus in hac actiōe: ꝛ dicā sic ꝙ mādaui tibi vt emeres pro me talē librū pro. x. ꝛ qd̄ dictū mādatū gratis suscepisti, ꝛ tamen dictū librum aut non emisti, aut cōtra formā mādati fecisti f̄m casus cōtingentiaz: propter qd̄ mea in quinqꝫ interest: quare peto te cōdēnari pro interesse meo, in dictis qnqꝫ mihi dandis: vel ꝗ emisti virtute dicti mādati eo modo ꝛ forma p̄ut dixi, ꝛ nō velles postea mihi tradere librū ꝛ emisti pecunia mea, petā te cōdēnari ad tradēdū mihi dictū librū emptū. si vero emisti tua pecunia, offerā realiter ī iudicio dictā pecuniā ꝛ me paratū soluere ꝛ tibi restituere dicta decē q̄ in emptio. dicti libri expē-

11 disti ꝛ postea petā te cōdēnari ad dictū librū mihi tradēdū. ¶ † Unū tñ tene mēti ppetuo, ꝙ qñ ex obligatiōe tua vis aliquid cōsequi, vt in casu p̄dicto qñ offers pretiū vt mandatari⁹ librū tibi tradat, opus est vt nō sit verbalis oblatio: sed realis ꝛ actualis. ꝛ ibi realiter corā indice dictā pecuniā ostendas, offeras ꝛ sup bancho ponas. nec est necesse in iudicijs, ꝙ fiat depositio ꝛ consignatio. vt. l. si rē. §. fi. ff. de pig. act. et idē qñ es obligat⁹ dare fideiussores: q2 nō sufficit ṽbalis obligatio: sz regrit̄ ꝙ tecū ducas fideiussores. ꝛ hoc etiā nō sufficit nisi sint idonei: ideo eleganter dicit Bar. in. l. p̄tor ait. §. si qs parat⁹. in fi. ff. de no. ope. nun. per. l. seruus si heredi. insti. ff. de stat. lib. ꝛ. l. qui decē. §. idē r̄nsum. ff. de sol. qd̄ sequit̄ ibi Ang. Raph. ꝛ Jo. de imo. ꝛ adde oīno no. p glo. ꝛ. Bar. ꝛ oēs doc. in. l. acceptā. C. de vsur. ꝛ gl. ꝛ doc. ꝛ Jo. de imo. in. l. Ex. ff. sol. mat. ꝛ est bonus tex. cum gl. in ver. prestito. in. c. vt circa. de elec. in vj. ꝛ no. Jo. de imo. in. l. si seru⁹ communis. in p̄n. ff. de vul. ꝛ pu. ꝛ Ang. Raph. et Jo. de imo. in. l. iij. §. j. ff. de re iu. per casum legis ita tu liberi rationē. ff. de sta tuli. ¶ Et etiā aduertas, ad id ꝙ dixi in libello, ꝙ virtute dicti mandati emisti. nā si p̄cedit mādatū meū vt emas pro me talē librū, ꝛ tu emas etiā lōgo interuallo interueniēte: licet tu non exprimas te non emere noīe meo, tñ p̄sumit̄ ꝙ noīe meo et p me emeris. vt. l. qui in aliena. in. §. si is qui. ꝛ ibi hoc vult Bar. ff. de acquir. here. facit. l. qui seruū. ff. de interro. act. ꝛ quod no. gl. in. l. si pupilli. §. j. in gl. mag. ff. de neg. gest. qd̄ est verū, ꝗtum ad me mandantē: quia habeo actionē mādati ꝯ ementē. ꝛ ipse cōtra me. nō tñ quo ad illū a quo librū emit, nisi ille hoc sciuerit. vt arg. l. sed ꝛ iulian⁹. in. ij. r̄n. ff. ad mace. ꝛ istud sequunt̄ doc. in. d. §. si is qui. tamē tu ad hoc addas tex. ꝛ ibi hoc not. Bar. in. l. iiij. §. vnde q̄ri poterit. ff. de manumis. ꝛ vide Bar. in simili in criminalib⁹. in. l. nō solū. §. si ex mādato. ff. de iniur. in ver. mādaui tibi vt delinqueres. ¶ Sequit̄ in tex. pro socio ꝛc. Pro declaratione formationis libelli in actione pro socio, p̄mitte ꝙ actio pro socio datur in diuersis casib⁹, ꝛ ad diuersos effect⁹. qñ enim datur ad societatē cōtractā adimplendā ꝛ p̄ficiendā. s. vt fiat cessio nominū ꝛ collectio rerū in cōi, f̄m conuentionē societatis: ꝛ tunc intentat̄ ꝛ nascit̄ actio pro socio incontinenti intra societatē: vt est tex. in. l. iij. in prin. ff. pro soc. ¶ Et aduertas si ꝯtracta est societas oīū bonorū, ilico hinc inde dominia rerū transferunt̄ in socios ipso iure, sine aliqua traditione: sed in iurib⁹ ꝛ actionib⁹, opus est cessiōe. vt est tex. not. ꝛ ibi Pan. de cast. in. l. j. §. j. cum. l. seq. ꝛ se. ff. pro soc. ꝛ not. doc. in. l. ij. ꝛ. l. tādiu. ꝛ ibi Salic. C. pro socio. Quādoqꝫ datur ad personales p̄stationes. vt ad impensas et fructus, ꝛ cetera dāna. vt si feci impensas in re cōi, ago p socio vt condēneris ad dandū ꝛ refundendū mihi partē tibi contingē-

12 tem de dicta expēsa. ¶ † Uel si oēs fructus percepisti, agā vt partē eorum, vel eorū estimationē consumptorū mihi p̄stes. vt. l. pro socio arbiter. in. §. si tecū. ꝛ. l. cū duobus. §. idē r̄ndit socius q cessan tis. ff. p socio. ꝛ. l. ij. §. ij. C. eo. ti. ꝛ est casus in. l. iiij. C. de edi. p̄ua. ad quā legē, ꝛ. d.

13 §. idē respōdit socius. ¶ No. singularissime contra sociū negligentem reficere rem cōem, ꝛ alter reficiat si intra quatuor mēses non restituit partem impensarū cū vsuris, perdit dñium sue partis ꝛ applicat̄ reficienti. qd̄ tene menti. vel si intēpestiue renūtians societati agā pro socio ad interesse. vt. l. actiones. §. itē si societatē. eo. ti. Uel si alter socius cōmiserit dolū vel culpā in societate. vt. d. §. idē respondit. ꝛ ea. l. §. venit. et ex his casib⁹ possuz agere cōtra te sociū, etiā durāte societate vt reponas in societate quicqd debes et etiā petere annuatim vt reddat ratio: licet per multos annos sit ꝯcta societas: vt appareat an in ea cōmittas dolū vel fraudē, ꝛ an teneas pecuniā otiosam. ita dicit Sal. in d. l. tādiu. facit. l. actione. §. nunꝗ. ff. eo. ¶ Quandoqꝫ et tertio intentatur actio pro socio, pro dirimēda societate ꝛ habēda ratione lucri ꝛ damni, et ea inter socios diuidenda. vt. d. l. tādiu. cum ibi not. ꝛ. l. verū. §. fi. cum. l. seq. ꝛ. d. l. actione. §. item qui societatē. nam cum actio pro socio sit generalis: vt est bonus tex. in. d. l. pro socio arbiter. in prin. potest peti quod socius condēnetur ad rationem reddendam, ꝛ reliquorum restitutionem pro parte socij. vt no. Bar. in. l. j. ff. de cden. in prin. ¶ Et ex his ptz, quādo nascitur actio pro socio: q2 pro societate generali ꝛ eius rōne reddenda, cōmodo et incōmodo diuidendo, nō nascit̄ nisi finita societate. sed pro speciali negotio pro societate expediēda, vbicūqꝫ equitas suadet nascitur etiam societate durante. vt in glo. in d. l. tādiu. Item patet ad quid detur actio pro socio: quia quādoqꝫ datur ad perficiendā societatē, quandoqꝫ ad distrahendā q̄nqꝫ ad perso-

14 nales p̄stationes etiā durāte societate. ¶ † Et ex p̄dictis f̄m emergētiam ꝛ diuersitatē casuum, potes diuersimode formare libellos. nā in actione pro socio, p societate adimplēda, erit narratio ꝛ mediū cōcludendi vcz societatē esse ꝯctam: ꝛ qd̄ recusas cōicare res et actiones. vt d. l. j. §. j. cū seq. ff. eod. sed in actione pro socio ad personales p̄stationes mediū concludendi est, quia de dicta societate vel occasione dicte societatis

a ¶Ex maleficijs. Jã vidistis vnã diuisionẽ, in qua cauet qd actiones aut sunt introducte rei psequende cã: aut pene tm̃: aut sunt miste: ⁊ de illis q̃ sunt introducte tantũ rei persequẽde cã, iam habuistis: q̃ sunt oẽs reales actiones, ⁊ fere oẽs personales actiones q̃ descendũt ex cõtractib⁹. Mõ vult tractare de actionib⁹ pcedẽtib⁹ ex delictis. Quarũ q̃daz sunt pene psecutorie tm̃: ⁊ q̃dã rei tm̃, ⁊ q̃dã miste, tã pene q̃ rei: ⁊ sic psequtur partes illas pme diuisionis hic posite i. §. sequens illa diuisio. ⁊ primo tractat de actionib⁹ ex maleficijs pcedentib⁹, penã tm̃ psequẽtibus. ⁊ de hẽ ponit vnũ exẽpluz scz in actiõe furti. Si ei agat actione furti manifesti, ad q̃druplũ fine nõ manifesti ad duplũ totũ duplũ vel q̃druplũ est pena: q: pp istã actionez cõpetit dño rei vẽdi. ad rem suã vẽdicandã. siue ille fur rem suã possideat, siue aliqs ali⁹: ⁊ p ter hoc dat cõdictio furtiua ꝫ fu rẽ. h. d. Istud vero ⁊c. Cum õr ex maleficijs vo ⁊c. est aduertẽdũ q̃ si dicat nedũ de actionib⁹ realibus: sed ẽt de psonalibus descẽdentibus ex contractu: de quib⁹ ꝫ. dictum est. vero pro sed: de actionib⁹ descẽdẽtib⁹ ex maleficijs vi boñ. rap. In superiorib⁹ dictũ est de actionib⁹ descẽdẽtib⁹ ex delicto q̃ psequunt penã tm̃. mõ videndũ est de illis actiõib⁹ q̃ psecũtur ex delictis ⁊ sũt miste. s. tã rei q̃ pene. ⁊ de hẽ ponit duo exẽpla. primũ est in actio. vi bo. rap. q̃ dat itra annũ ad q̃druplũ: ⁊ de illo quadruplo triplũ est pena, et simpluũ p rei psecutione, ita q̃ mista ⁊ cõtinet rẽ ⁊ penã. Secundũ exẽplũ in actiõe l. aqui. que q̃n datur ꝫ inficiantẽ in duplũ, et vnũ simplum est pe-

societatis tale quid vt fruct⁹ vel aliud percepisti vel tale qd extraxisti fm casus cõtingentiã vt pbatur in. d. l. p socio arbiter. §. j. ¶In actione vero pro socio p societate finita diuidenda, libellus sic formaẽ. Dico q cũ titio cõtraxi societatẽ oim bonorũ, vel in arte lane vsq ad. v. annos: qui Titi⁹ negotia dicte societatis administrauit, ⁊ emolumenta percepit: ⁊ expensas etiam fecit, ⁊ qd dictũ tempus est finitum: ⁊ per cõsequens societas finita ⁊ cõpleta est: quare peto ipsum condẽnari ad reddendũ rõnẽ dicte societatis ⁊ reliqua consignanda ⁊ pro partibus fm cõuentionẽ dicte societatis diuidenda ⁊ assignanda. ista probant in d. l. pro socio arbiter. in prin. ⁊ no. glos. ⁊ Bart. in d. l. j. in pn. ff. de eden. Tu adducas no. tex. in q̃libet ratione reddẽda. in. l. cũ seruus. cũ ibi not. ff. de condi. et demõ. ¶In glos. cõducto. ibi. §. penales. dic Jo. fab. reprehendit hanc gl. dicens q non est verũ, quod actio ex empto: ⁊ similes dicãtur penales, ex eo quia iuratur in litem. vt dixi. ꝫ. Jtem dicit q esset contra istum text. qui dicit in prin. q actiones iste dicunẽ rei persecutorie. vnde dicit q potius etiam isto casu, deberent denominari miste. Quapropter ipse ponit exemplum in lege aqui. q̃n interfecisti seruum meum. vt. l. inde neratius. ff. ad le. aquil. ¶Sed ego credo q glos. bene dicat, quando iuratum est tunc id quod excedit cõem estimationẽ, dicatur penale vt dixi. ꝫ. Vel etiã põt dici, q istõ casu nõ dicaẽ pprie pena lis sed mista: sed nõ credo q gloss. interrogatus

15 hoc negasset. ¶†In ea. gloss. in fi. no. ⁊ signa totam hanc glo. que actio dicatur penalis, ⁊ cuius respectu. Jn hac ergo actione ex cõducto, forma sic libellum. Dic q locaui titio talẽ meam domũ, et p vno anno iam finito pro mercede decẽ ducatorum auri: ⁊ patientiã habitandi et vtendi accõmodaui. quare, peto ipsum condẽnari ad dandũ ⁊ soluendũ mihi dictos decem ducatos. Et not. qd dixi in libello, quod locaui pro decem ducatis. nã locatio ⁊ conductio pprie est pro mercede existente in pecunia numerata. vt. l. j. §. itẽ si quis seruũ. ff. depo. ad similitudinẽ emptionis et venditionis. vt in. §. precium. ꝫ. de emp. ⁊ vendi. nam isti duo cõtractus, equiparantur: vt. l. j. ff. de loca. differunt tamen in multis, ⁊ potissime q: in emptione et vẽditione principaliter venit traditio. vt. l. ex empto. in prin. ⁊. l. j. in prin. ff. de actio. em. in locatione vero, principaliter, venit factũ. vt. l. j. locati. ⁊ ibi Bar. Si autẽ non in pecunia consisteret mercee. vt q: cõcessit fundũ pro decem corbibus frumẽti, vt quotidie fit: nõ est proprie locatio sed cõtractus innominatus: vt. d. §. itẽ si quis seruum. Aduertas tñ, q etiã isto casu si dicerẽ in libello, q locaui fundũ pro decẽ corbibus frumẽti: licet verba sint impropria, tñ libellus sustẽtatur. quia intelligit locaui. i. cõcessi: vt vti possi. iste est casus: et ibi Bar. ⁊ gl. in. l. si olei. C. loca. ⁊ ego plene dixi. ꝫ. eo. §. j. in versi. addas aliud q vnusq̃sq libellus sustentaẽ ⁊c. Jtẽ dixi in libello, q accommodaui patientiã. Quid si hoc non apponaẽ in libello: dicit Jnno. in. c. j. extra de lib. obla. qd nõ vitiatur: q: hoc nõ est necesse exprimi: q: actio ex cõtractu locationis, orit ex cõsensu. vt. d. l. j. loca. secus q̃n non est pprie locatio: sed contractus innominatus. vt dixi: quia cũ tunc sit permutatio, debet apponi qd habuerit patientiã: ⁊ sic impleuit contractũ ex parte sua: alias non competeret actio fm Jnno. vt. l. ex placito. C. de re. pmu. Sed ego credo, qd de necessitate istud sit apponẽdũ in libello: q: si cõductor non fuerit vsus re conducta iusta, cã timoris: vel alio impedimẽto, nõ tenetur ad pensionẽ. vt. l. habitatores. in fi. cũ si. ff. loc. Jtẽ si per locatorẽ steterit, quominus non vtaẽ: q: etiã tunc nõ poteẽ petere mercedẽ. vt. l. qd si domus. ff. eo. ⁊ no. Bar. in. l. si quis domũ. in prin. eo. ti. et facit. l. si tibi alienuz. eo. ti. q̃m vt scitis, locator videtur ꝫctum ex parte sua plenarie adimpleuisse, ex sola locatiõe nisi ⁊ in patientia perseueret. arg. not. in. l. inter castellianum. in fi. ff. de arbi. ⁊ qd ibi no. Ang. Bar. ⁊ Jo. de imo. in. l. in numerationibus. ff. de solu. sic dicimus in simili de obligato ad tradendũ vsumfructuz, vel aliã seruitutẽ quia nõ liberatur ex simplici traditione vel cõsignatione vt. l. quoties. ff. de serui: ⁊ no. in. l. ij. in. §. j. et. l. pluribus. §. j. et ibi Bar. ⁊ doct. et. l. cõruptionẽ, ⁊ ibi glos. ⁊ doc. C. de vsufruc. ⁊ dixi. ꝫ. eo. §. eque.

na. ⁊ aliud pro rei psecutione. et ita sir est mista: q: cõtinet rẽ ⁊ penaz contra inficiantez: ⁊ põt esse mista actio. l. aqui. veluti si aliquis seruũ meuz occiderit qui tpe quo occidebaẽ luscus fuit, vel aliter fuit ita deterioratus: q: vilis pcij erat in anno tñ retro magne estimationis vel magni precij fuerat. tũc cõdẽnabit occisor, q̃ tipluris fuit in anno retro ex primo capite. h. d. Jterũ mista ⁊c. vidistis ꝫ. de realibus actio. que sunt rei psecutorie tm̃, ⁊ etiã de psonalibus que descendũt ex ꝫctu que sunt reales fere oẽs. ⁊ de actio. psonalib⁹ q descendũt ex delictis, q̃ sunt pene psecutorie tm̃: et etiã de actionib⁹ descendẽtib⁹ ex delictis q̃ sunt miste: modo intẽdo dicere de qua daz actione psonali, q̃ non descẽdit ex ꝫctu nec ex delicto: sz est psonalis mista tã rei quã pene. et de hac venio ad tale exẽpluz. Quidã testator fecit testm̃, ipse aliquid relĩgt ecclesie vl alicuive nerabili loco: heres testatoris id distulit soluere legatum, donec in iudicio vocaretur. ille heres cõuent⁹ actione ex testõ, q̃ descẽdit ex quasi ꝫctu condẽnãdus est in duplum. h. d. Frater actio ista ex testõ õ qua fit mẽtio in isto. §. descẽdit ex q̃si ꝫctu, vt. ꝫ. de obligatio. q̃ ex quasi ꝫctu nascuntur. Alij voluerũt dicere, qd psequit hoc modo materiã suã ichoatã: est quod hic tractat de delictis ⁊ ppter delictũ est hic q cõdẽnatur ad duplũ. vez q: distulit soluere donec in iudiciũ vocaret: sz dic q ex procrastinatiõe p mora sua, condẽnaẽ in duplũ: vñ dico q descẽdit actio ista ex quasi contractu. Quidaz igit ⁊c.

SVMMARIVM.

a Ex maleficiis. a Supra dixi de persecutorijs in rem, tã realibus q̃ personalibus ⁊ etiam de mistis: nunc vero in maleficijs ⁊ psecutorijs, ⁊ de mistis penalib⁹ ⁊. h. d. Actionũ descendentiũ ex maleficijs, q̃dam sunt psecutorie pene tm̃: quedã miste, tã rei q̃ pene primũ per vnũ, vltimũ p tria id exempla declarat. h. d. ¶Iflo. ibi: ⁊ ob id miste sunt: quod mistũ est quod participat de duob⁹ simplicibus. de quo dixi. ꝫ. eo. §. j. dic vt ibi. adde bonũ casum in. c. tue. extra de pcur. ¶Not. q actio furti, est mere penalis. ⁊ sic in duplo vel quadruplo nõ inest simpũ vt hic. ⁊. ꝫ. de obl. q̃ ex maleñ. §. fi. ¶Not. q pena furti, non est psonalis sed pecuniaria. de quo dicã cũ gl. ¶Mo. q contra furẽ rẽ furto subtrahentẽ, põt quis petere actionem in rem, ⁊ etiam cõdictione furtiua, que est rei persecutoria. vt. l. si pro fure. §. j. ff. de condic. furti. et etiam qualibet alia actione, que daretur contra quẽcũbet aliũ possessorem. Not. q in actione vi bo. rap. in pena inest simpiũ. ¶Not. q maior pena est furti, q̃ vi bono. rapto. Ange. Areti. sup Jnstitu.

et ratione dicã.j.cũ glo.¶ No.ꝙ actio legis aquilie,dꝛ habere oculos
retro,ꝛ trahit effectũ suũ ꝛ sue condẽnationis nõ tantũ ad tẽpus in-
iurie vel condẽnationis,sed ab anno retro a tpe iniurie.¶ Not.ꝙ ex
damno alicui illato ꝛ iniuria.i.ex non iuridice facto,dat passo iniuriã
actio legis aqui.¶ Not.ꝙ actio legis aqlie est in simplũ,contra confi
1 tentẽ,sed cõtra negantẽ in duplũ.¶ † Ultimo no.ꝙ ille qui nõ pstat
relictũ factũ pijs locis,ꝛ fuerit in iudicio cõuentus tenet in duplum.
¶ In gl.quadrupli.in fi.dic ẜm Dy.ꝛ Jo.fab.ꝙ ꝓpter hoc gl.nõ rñ-
det ad ꝯrium:qꝛ ibi punit magis qui palã,q̃ qui clam,hic econtra.vñ
dicit Dyn.ꝙ in illicitis oĩno.i.in his que nunq̃ possunt esse licita, vt
furtũ magis punit qui palã,q̃ qui clam,vt hic:sed in his que possunt
esse licita ꝛ illicita,magis punitur qui clam,q̃ qui palã.vt in.d.l.non
existimo.ꝛ per hoc ptz ꝙ magis punit vsurarius manifestus, q̃ occul
tus,ꝛ etiã magis punit disputãs de fide catholica publice,q̃ occulte.
vt not.in.l.nemo.ꝛ per gl.ꝛ doct.C.de sum.trini.ꝛ fide catho.¶ Quis
autẽ dicat fur manifestus,ꝛ quis nõ:est tex.ꝛ Bart.in.l.ij.ff.de fur.et
2 dic vt ibi.¶ † Quis autẽ dicat vsurarius manifestus? Bart.in.d.l.ij.
dicit ꝙ dꝛ ille qui tz altare paratũ,ad mutuandũ sub vsuris vel de hoc
est confessus vel cõuictus.vt not.in.c.quamq̃.de vsur.in.vj.Facit.l.ij.
cum glos.ꝛ ibi doc.C,quo.appel.non reci.

※ADNOTATIO. Usurarij illi sunt manifesti,de quib⁹ est
manifestũ per euidẽtiã facti,qđ nulla põt tergiuersatione celari, seu
qui cõfessi sunt in iudicio:vel ꝑ sñiam ꝯdẽnati,ẜm Bal.cõs.473.exor
diente.qualr accipiat manifestũ.in priu.volu.3.ꝛ ibidẽ declarat qualr
accipiat manifestũ.Ad idẽ.Bal.ꝯs.459.visa dicta petitione.col.j.v.
ista qualitas.ꝛ col.3.vñ.alio mõ deprehendit manifestũ.volu.4.Usu
rarius aũt ꝓbat qñ plures deponũt eidẽ ꝑ mutuo soluisse vsuras, da
to ꝙ aliter de mutuo nõ cõstet et ꝓsenete sunt testes idonei. zabarel.
in clemẽ.j.§.j.in.iij.qõne.de vsuris.Est tñ aduertãdũ,ꝙ ad hoc vt te-
stes ꝓbent,debẽt renũtiare cõmodo ꝛ repetitioni vsurarũ, aľs nõ ꝓ-
barent.Bal.in.l.dictãtibus.versi.itẽ facit ad aliã qõnẽ.C.de testam.
Sed quare vsura ꝯmittat in mutuo,Bal.in.l.ij.§.creditũ aũt.Rñdet
ideo ĩ mutuo cõmitti vsurã,qꝛ mutuari⁹,rei mutuate efficit dñs.vsus
aũt nõ distinguẽtia a dominio,vñ infert ꝙ si mutuari⁹ soluat aliqd ꝑ
mutuo qđ illud soluit ꝑ vsu,ꝛ nõ rõne rei.Et lz Philip.deci⁹ ibi nu.
4.hanc rõnẽ videat alterare mihi tñ nõ displicet. Antonius Caius.
¶ Et aduertas ꝙ illud qđ dixi vel fuerit cõuictus,ẜm Bar.põt intel
ligi qñ per septẽ testes fuerit cõuictus.arg.l. heredes palam. in prin.
ff.de testa.ꝛ ibi hoc no.Bal.in prin.Rapha.ꝛ Jo.de imo.Uel potest
dici cõuictus,manifestus vsurarius si ex cõiecturis pronũtiatur.ꝛ ꝓ-
batũ est esse vsurariũ,lz nõ sit contra eũ probatũ per aliquã differen-
tem ꝓbationẽ:pro quo faciũt no.in.c.fi.de succes.ab intest.ita elegan-
ter dicit Bal.ꝛ Raph.in.l.cũ ꝓponebat.in prin.ff.de lega.ij.ꝑ quo tu
alleg.l.si quis locuples.de ma.testa.ꝛ.l.lz.ꝛ ibi doc.ff.de leg.j.ꝛ qđ no.
Bar.de specieb⁹ diuersis probationũ,que possunt simul cõiungi tam
in ciuilibus q̃ in criminalibus.in ciuilibus in.l.admonendi.ff. de iu.
in criminalibus in.l.j.§.si quis vltro.ff.de questi.¶ In glos. cõdictio.
in fi.dic vide oĩno tex.in.d.§.fi.ꝛ de ista cõdictione furtiua, vide que di
3 xi.s.eo.§.sic itaq3.¶ † In glos.vi bo.rap.ibi:in quadruplũ. in fi. vide
not.s.vi bo.rap.in prin.ꝛ.d.l.si qs ex domo.ff.de fur.ꝛ ibi Barto. qui
pro opiñ.glos.allegat casum in.l.si vendidero.§.cum raptor.ff. de fur.
Unde teneas, ꝙ omnis fur tenetur etiã ꝛ furti,ꝛ vi bo. rap. si habuit
animũ resistendi:ꝛ ecõtra omnis raptor tenet ꝛ vi bo,rapt.ꝛ etiã fur-
ti si furti actũ fecerit.vt.s.vi bo.rap.in prin.ff.vi bo.rap.in.l.j.ꝛ qđ ibi
not.¶ Sed queri põt.quare magis punit fur manifestus q̃ raptor,
vt hic.ꝛ.s.vi bo.rap.in prin.cõiuncto.§.fi.s.de obli.q̃ ex deli.Rñdeo
ꝙ pretor voluit magis puniri fures, quia frequẽtant magis furta q̃
rapine vt magis arceant.vt arg.l.aut facta.in.§.fi.ff.de pe.facit in ar-
gu.l.ij.§.j.ꝛ qđ ibi glo,ff.pro emp.ac etiã quia rap.oĩno se exponit pe
riculo personali.nõ ita fur:ergo in alio alleuiat.argu.l.eũ qui.in prin.
4 ff.de iureiu.¶ † Ex his patet qđ omnis fur,pena pecuniaria tenetur
ꝛ nõ corporali,hodie vero de iure,pena furti est abscissio membri.iu-
xta aut.sed nouo iure.ꝛ ibi glos.ꝛ doc.C.de seruis fugi.nec reperitur
iure cautũ,qđ fur pro furto debeat mori,nisi in tribus casib⁹.vnus in
aut.de pace iur.firmã.§.si quis quinq3 solidos.sed ibi est speciale pro
pter fracturã pacis. Alius casus est in.l.pe.ff.de condi.ob cau.sed ibi
per doc.dicit ꝙ ita fuit de facto.non antẽ qđ de iure fieri debuerit.vel
forte ibi speciale propter vilitatẽ persone:qꝛ seruus. Alius casus est
qñ est fur famosus.vt est tex.cũ glos.ꝛ ibi Bar.in.l.capitaliũ. §. famo-
sos.ff.de pe.ꝛ dicit famosus,qui sepe hoc fecerit.vt no.glos.in aut.p̃-
dicta sed nouo iure.ꝛ fama laborat contra eũ.vt not.Bart.in.d.§.fa-
mosos facit.c.inquisitionis.ꝛ.c.qualiter ꝛ qñ.el.ij.extra de accu.alias
pro prima vice,veniã meretur a furca:vt ibidẽ est glos.sing.facit.l.iij,
5 C.de epis.aud.¶ † Et aduertas ꝙ vnum furtum dicitur,ꝙ de vno lo
co vno cõtextu siue vno tempore fit,anteq̃ habeat ꝑ ꝑfecto ꝛ absolu-
to etiã si plures res simul actu subtraherent tamen dicitur vnũ furtũ,
ita dicit Bar.per illũ tex.in.l.eum qui.in.§.j.idẽ respõdit.ff.de fur.Et
qđ dixi ꝑ primo furto nõ debere suspendi,est verũ nisi sit vnicũ furtuz
magnuz:qđ alias ꝓualet plurib⁹ furtis paruis.¶ Ita dixit Bal.i di-
cta aut.sz nouo iure.in v.iij.no.de.pe.ꝛc.Intãtũ qđ furta alibi cõmis-
sa,qualificãt ꝛ aggrauãt furtũ factũ.hic Bononie:vt dicat fur mani-
festus ꝛ public⁹.ꝛ sic vt possit suspẽdi etiã ꝑ vnico furto nõ magno cõ
misso hic.vt arg.d.l.iij.ꝛ.l.seruos.C.ad.l.iuliã de vi.ꝛ ibi late Bart.et
Sali.ita eleganter dicit Dy.ꝛ Bar.in.l.si cui.in.§.fi.in fi.ff.de accu.et
Bald.in dicta aut.sed nouo iure.in ver.sed dubitatur.Et aduertas:
nã vt ait Sali.in.d.l.seruo.furta alibi cõmissa nõ tantũ qualificãt fur
ta hic,imo computant in numero furtorũ cõmissorũ hic vnde si statu
to caueatur Bonoñ.ꝙ nisi ꝑ trib⁹ furtis,qs nõ possit suspẽdi:ꝛ alibi
cõmisit duo furta mediocria:ꝛ hic vnũ nõ magnũ:tamẽ rerum est di-
cere quod tria furta commisit:ꝛ sic potest hic suspendi:qđ singulariter
not.ꝛ an ꝛ quãdo liceat furẽ ꝓpria authoritate impune occidi.vide q̃
6 dixi.s.eod.in prin.super gl.in iudicio.¶ † Quero quõ formabitur li-
bellus in actione furti?dicã ergo qualiter talis liber ad me spectabat
ꝛ spectat,vel iure dominij vel quasi vel possessionis tantũ:vľ qđ habe
bã ius in re vel qđ habebã cõmodatum a titio ꝓut casus acciderit et
quod ipsum librũ seius de hoc anno.M.cccclj.ꝛ presenti mẽse Au-
gusti de tali domo mea posita in tali loco ꝛc.contra meã voluntatem
furto abstulit clam.Si fur non erat manifestus,alias dicas palam et
manifeste si tamen velles addere scienter dolose ꝛ appẽsate,ꝛ animo
lucrandi posses:ꝛ quod ipsum librum de loco ad locũ amouendo con
trectauit:quare peto dictum seium puniri ad duplũ ad restitutionez
dictarũ rerũ ablatarũ,si non erat furtũ manifestuz alias ad quadru-
plum estimationis dicti libri,qui valet decẽ ducatos vel ad dupluz.ꝛ
quadruplũ dicte possessionis vel ad dupluz vel quadruplũ mei inter-
esse quãdo tu agis:qꝛ tua intererat,posses etiã cõcludere quare peto
ipsum puniri ꝛ cõdẽnari ẜz formã iuris ꝛ statuti Bonoñ.Uel posses
sic concludere quare peto per vos ꝛ vestram sñiam declarari,dictum
seium cõmisse dictũ furtũ ꝛ puniri ꝛ cõdẽnari ẜz formã iuris et statu-
torũ:vel etiã aut statutorũ cõmunis Bonoñ.vel etiaz posses cõclude
re ꝛ simpliciter petere declarari per iudicẽ dictũ seiũ cõmisse dictum
furtũ.Et aduertas qđ dixi in libello,ꝙ talis liber spectabat.s.tẽpore
furti,et hodie spectat ad me iure dominij vel quasi.nã si iure possessio
nis tantũ spectaret ad me,licet haberẽ actionẽ furti.vt.l.manifestissi
mi.§.sed cũ in secũda.cũ gl.ꝛ ibi docet.C.de fur.sic ad penã mei inter-
esse nõ tamen haberẽ cõdictionẽ furtiuã ꝑ recuperãda ipsa re: qꝛ con
dictio furtiua,soli domino dat.vt.l.j.ff.de cõdi.fur.sed haberẽ condi-
ctionẽ triticariã.vt.l.j.in fi.ff.de triti.ita dicit glo.in.d.§.sed cũ in secũ
da.ac etiã tũc non ꝓprietas vel dominiũ rei,estimaret sed possessio vľ
meũ interesse.ꝛ estimatio possessionis est diuersa,ab estimatione ꝓ-
prietatis:vt est text.in.l.si duo.in fi.ff.vti possi.¶ Secũdo dixi furto
abstulit.dic ꝙ sufficit,nec est opus ꝙ dicas scienter dolose ꝛ appẽsate
ꝛ animo lucrãdi furat⁹ fuerit,qm̃ dicẽdo simpľr qđ furatus fuerit,vel
ꝙ furto abstulit satis est.qꝛ ista verba pregnantia sunt ꝛ importãt do
lũ ꝛ delictũ.vt no.Cy.in simili.ꝛ vltramõ.in.l.nec exemplum.C.de fal.
ꝛ ibi doc.ꝛ Barto.in.l.aurelius.in.§.sticho.ff.de libe.lega.ꝛ Bart.in
l.j.§.j.ff.si quis te.lib.esse ius.fue.ꝛ Bart.in.l.j.ff.rerum amo.¶ Ter-
tio dixi in libello,qđ clam vel palam ꝛc.hoc ideo debet adijci per.l.j.
coniuncta.l.sequenti.ff.de fur.vt sciamus quantã penã iudex debeat
imponere vt hic.¶ Quarto dixi in libello ipsuz cõtrectauit,hoc etiã
est necessarium:quia sine cõtrectatione non oritur actio furti.vt in.§.
fur.s.de obli.que ex delic.ꝛ.l.q̃uis.cũ tribus.seq.ꝛ ibi Bar.ff.de fur.
¶ An autem si fiat furtum Florẽtie:ꝛ non speciem furatam,sed pre-
cium ex dicta re vendita cõtractet ꝛ apportet huc Bonoñ.an teneat
hic furti?ꝛ dic qđ non:vt est tex.valde no.ꝛ ibi Bar.in.l.qui vas.in fi.
ff.de fur.si autem rem furatam Florentie apportet Bonoñ.an muta
tione territorij,noua fiat contractatio ꝛ noua oriat actio furti?Bart.
ꝙ sic de quo per eum in.l.si dominiũ.ff.de furt.et in.l.si abducta.C.de
fur.ꝛ per eundem in.l.siue manifestus.in principio.ff.de condi.furti.ꝛ
per doc.in dicta.l.si abducta.ꝛ in dicta aut.sed nouo iure.¶ Quinto
dixi contra meam voluntatem.dic quod hoc non est multum necessa
rium,quia hoc in dubio presumitur:vt.l.qui vas.§.vetare.ꝛ ibi glo.et
Bar.ff.de furt.vnde non est necesse,quod in libello apponeret.sed ta
men ad cautelã apponantur vt euitetur.§.placuit.cum.§.sequẽ.ꝛ qđ
not.s.de ob.que ex delic.nas.ꝛ.l.inter omnes.§.recte.ꝛ ibi Bart.ff.de
fur.et per Bal.in.l.transigere.C.de transacti.¶ Sexto dixi,quod va
let decem ducatos.dic hoc opponi,est vtile necessariũ.vt simus certi
vtrum pena maior vel minor sit imponenda:nam si apponitur rei va
lor:tũc assumimus penam que est minor.vt.l.preses.ꝛ.l.si de interpre
tatione.ff.de penis.ita singulariter dixit Bart.in.l.pedius.§.diuus.
ff.de incẽ.rui.ꝛ nau.Ac etiaz dixi,quod potest addere ꝛ ad restitutio
nem dicti libri ꝛc.ꝛ hoc in libello potest etiam facere.si sit iudex tãtũ
modo ad maleficia deputatus:iuxta.l.solemnus.§. latrunculator.ff.de
iudic.ꝛ quod ibi per docto.quia incidenter potest cognoscere de ista
ciuili,videlicet de ista restitutiõe rei,vt est casus.ꝛ ibi Bar.in.l.inter-
dum.§.qui furem.ff.de fur.de quo late per Sali.in.l.si quis ad se fun-
dum.C.ad.l.iul.de vi.dixi etiam in libello hoc anno de presenti mẽse
Augusti de tali domo mea ꝛc.nam locus ꝛ tẽpus,sunt necessario ap-
ponenda in criminalibus publicis vel priuatis,ꝛ non tantum in accu
satione sed etiã in inquisitione generali:licet non in inquisitione spe
ciali.vt.l.libellorum.in prin.ff.de accusa.ꝛ ibi late Barto.ꝛ.l.pe.ꝛ ibi
glos.

glo.⁊ doct.⁊ Saliç.C.de accu.⁊ no.Salice.in.l.ea quidē.eodē ti.in ꝟſi.
ſed quia propter denuntiationes quero an debeat annus apponi ⁊c.
et hoc expreſſe tenet Bar.etiā in inquiſitione ſm Ja.butr.in.l.ij.§.ſi
publico.ff.de adult.in verſiculo q̄ro vtrū in inq̄ſitione ⁊c.Cy.⁊ vltra-
mon.in.l.j.de eo qđ cer.lo.Et aduertēdū eſt,qđ p̄dicta ſunt vera nō tā
tum qñ de delicto agit̄ criminaliter.ſ3 etiā quādo ciuiliter:ſi tamē de-
lictū infamaret.l.p̄toꝛ edixit.in princ.ff.de iniu.⁊.l.idem exigit. ff. de
dolo.⁊.c.tue.extra de procu.ſiue īfamet de iure,vel etiā de facto.ſecus
ſi actio ex delicto nullo mō infamaret:q2 tūc eſt neceſſarium locū ⁊ tē-
pus apponi:quia ceſſat ratio dicte.l.pretoꝛ edixit.Ex quo ſequitur ꝙ
actio deſcendens ex quaſi maleficio,non infamet:quia non cogoꝛ cer
tā pſonā delinquētē3,exprimere in libello.vt.l.pe.§.l3.ff.nau.cau.ſta.
ita elegāter dixit Bar.in.d.l.p̄toꝛ edixit.in pri.⁊ Bar.in.l.j.in prin.ff.
de ſuſp.tu.⁊ Bar.in.l.j.ff.de exce.circa mediū.⁊ Bar.in.l.an eandem.
§.actiones.ff.de exce.rei iu.in ver.habes expeditā materiā de pſonali.
⁊ Bar.in.l.viro atq3 vxoꝛe ⁊ ibi doc.ff.ſo.ma.⁊ Bar.in.l.ſi ex dolo in
§.ſi.ff.de do.Ego aūt late iſta recollegi,in meo tract.maleſi.in.gl.in ꝟ.
7 de anno p̄ñti ⁊c.dic vt ibi q̄ oīa bene no.¶†Dixi etiā ꝙ aliqñ appo-
nunt̄ i libello,ſciēter doloſe ⁊ appēſate.dic bonū eſt,ꝙ iſta ꝟba appo
nant̄ ⁊ cū miniſterio aliqñ ſunt apponēda:quoties ex aliquo delicto,
eſt pena coꝛpoꝛalis imponēda:al's q2 ex d̄licto nūq̄ pena coꝛpalis im
ponit̄,niſi dolus intetueniat.vt no.elegāter Bar.dādo doctrinā in.l.
j.§.j.ff.ſi qs te.li.eſſe iuſ.fue.in ver.iuxta hoc q̄ro.⁊ idem no.Bal.in.l.
data opera.C.q accu.nō poſ.i ver.itē ſi ſtatutū p̄ciſe punit homicidā.
⁊c.Et idē ſi lex vel ſtatutū exp̄ſſe req̄rat dolu3:q2 tūc oībus dictis cau
ſis ad verificationē delicti,requirit ꝙ dolo fuerit cōmiſſum.Si aūt lex
vel ſtatutū ſimpl'r loquat̄,⁊ tūc aduertas q̄dā ſunt vocabula q̄ ſui na-
tura impoꝛtāt dolū: vtputa q2 dicit lex vel ſtatutū,ſi qs cō miſerit fur
tū vel falſitatē.facit.l.nec exeplū.⁊ ibi Cy.C.de fal.⁊ tūc lata culpa,nō
ſufficeret.Si vero ꝟba delictoꝝ nō impoꝛtāt delictū,noīatim in ſe:ſ3
eſt nouū nomē delicti inuētū a ſtatuto:⁊ tūc aduerte aut ſtatutū punit
actū q pꝛincipal'r infert̄ in pſonā:vtputa ſi qs pcuſſerit aliquē.tūc req
rit̄ dolus.q2 talis iniuria nō pōt inferri in pſona,ſine effectu faciētis.
vt.l.iij.de iniu.Si vero punit actū q infert̄ in rē,vtputa ſi qs intraue-
rit poſſeſſionē alicuiꝰ:⁊ tūc ſufficit lata culpa.vt.s̄.vi bo.ra.§.q2 tñ.ad
hoc vt teneat̄.Ita ſing.dicit Bar.in ſi.l.j.circa ſi.ff.ſi qs te.li.iuſ.eſſe
fue.¶Ex quo ſequit̄,in caſu nr̄o ꝙ cū furtū impoꝛtet in ſe dolū,ſatis
8 eſt ſi ſimpl'r dicat̄ furatꝰ fuit.vt.s̄.dixi.¶†Quid aūt īpoꝛtēt iſta ver-
ba ſciēter ⁊ doloſe,⁊ appēſate:late ego poſui in.d.meo tract.in gloſ.in
9 ver.ſciēter ⁊ doloſe.in gl.in ver.appēſate.dic vt ibi. ¶†Et aduertas.
ꝙ l3 in quolibet maleficio,teneat̄ accuſatoꝛ apponere mēſem:nō tñ
tenet̄ appōere diē ꝯmiſſi maleficij.vt.d.l.libelloꝝ.i ſi.pri.niſi quoties
iudici equū viſu3 fuerit:ne auferat̄ defenſio reo:⁊ p ꝯñs accuſatio vel
inq̄ſitio ſit talis,vt reus poſſit deliberare an velit cedere vel cōtende-
re:vt.l.j.in prin.ff.de edē.⁊.l.pe.ff.de edē.⁊.l.pe. ff.de interro.act.Ita
dicit Bar.in.l.is q reus.ff.de publi.iud.in ver.ſed q̄ro in accuſatione
non debet̄ ⁊c.in.l.qđ ſi epheſi.de eo qđ cer.lo.ſed ꝯ̄riū t3 Jo.de imo.
in.d.l.is q reus.in ver.itē adde dictis Bar.inq̄tū tangit ⁊c.Na3 dicit
ipſe,abſonum vr̄ dici iudicē debere arctare accuſatoꝛē ad apponēdū
diē:cū in.d.l.libelloꝝ.in pri.exp̄ſſe dicat̄,ꝙ nō d3 cogi.nec ob.d.l.vbi
cūq3.q2 intelligitur niſi in caſibus i qbꝰ eſſet facta ꝓuiſio i ſpecie.vt.l.
doli.ff.d ver.obli.ſ3 tu dic,ꝙ verius eſt dictū Bart.ꝑ rōnes ſuas.et ꝑ
no.per eū in.d.l.libelloꝝ.in prin.in ver.circa tēpꝰ q̄ro ⁊c.⁊ etiā in ſi.q2
ꝓpter hoc actoꝛ nō grauat̄.q2 l3 cogat̄ apponere iſto caſu diē,nō tñ co
gitur illā ꝓbare:foꝛtiꝰ ⁊ ſi illa non ꝓbaret,ꝓpter hoc reus nō abſolue-
retur.⁊ ſic nō grauat̄ in onere ꝓbādi.et iſtud eſt ꝙ voluit litera in.d.l.
libelloꝝ.in ſi.prin.ibi:neq3 aūt diē,ſi opus eſt.⁊ iniungit̄ onus accuſa
toꝛi,ꝙ diē ꝓbet igit̄ ⁊c.non aūt illa l'ra negat,quin ad mādatū iudicis
eq̄tate ſuadēte,opponere diē cogat̄:maxime cū accuſatoꝛi nō noceat,
⁊ ē vtile reo.ar.l.j.§.deniq3.ff.de aq̄ plu.ar.de quo dixi in.d.meo trac.
maleſi.in.d.gl.de anno p̄ſenti.¶Dixi etiā in libello,ꝙ pōt cōcludere
ꝙ condēnet̄ ſm foꝛmā iuris aut ſtatutoꝝ:vl' ſm foꝛmā iuris ⁊ ſtatuto
rū.⁊ de hoc vide Bar.in.l.rerū amotarū actio.ff.de re.amo.⁊ Bal. in
l.gallus.§.eius q.ff.de li.⁊ poſth.⁊ vide tex.in.l.ij.ff.quēad.te.ape.ibi
vt ſm leges moꝛeſq3 locoꝝ ⁊c.et ego dixi.s̄.eo.§.j.i ver.ſunt aliqui tñ
10 in delictis q addūt in cōcluſione ⁊c.¶†Dixi etiā in libello,ꝙ v3 con
cluſio,ſi ſimpl'r petat̄ declarari furtū cōmiſiſſe ⁊c. dic ꝙ hoc ꝓbat̄ in.l.
j.in prin.ff.ad tur.q2 cū in furto ſit certa pena,a iure determinata:vt
hic ſtatim ſuccedit legis diſpoſitio ⁊ imponit dictā penā.arg.no.in.l.
qd ergo.§.pena grauioꝛ.ff.de infa.ſecus ſi eſſet delictū īnominatū,vt
turbare aliquē in poſſeſſione,vel incidere arboꝛē vel intrare poſſeſſio
nē alterius:tūc non ſufficeret,ſi ſimpl'r iudex declararet titiū incidiſſe
arboꝛes:niſi adijciant dolo.q2 pōt eſſe ſine dolo.⁊ ſic vr̄ magis eſſe ab
ſolutus,q̄ condēnatus.iſte eſt text.in.d.l.j.ad tut.vbi ita ꝓnūtiauerit
11 nō ꝓbauiſti.⁊ ita vult ibi Bar.qđ not. ⁊ materiā furti plene dixi in.d.
meo trac.in gl.in ver.⁊ veſtē celeſtē abſtulit ⁊c.dic vt ibi . ¶†Nūc de
ſcēdamus ad actionē vi bo.rap.in qua foꝛma ſic libellū.dico ꝙ de an-
no p̄ſenti ⁊ p̄ſenti mēſe Auguſti:titiꝰ armatus enſe,⁊ cultello,acceſſit
ad domū mee habitationis poſitā ⁊c.et ibidē ꝑ vim ⁊ violētia ablati-
uā,abſtulit doloſe ⁊ rapuit mihi ibidē p̄ſenti videnti ⁊ q̄tū potuit reſi
ſtēti,talē libꝛū meū valoꝛis.x.duca.auri exiſtētē in bonis meis.⁊ ſecū
de dicta domo aſpoꝛtauit quo voluit.quare peto ipſum cōdēnari ad
dandū et ſoluendū mihi quadruplū,eſtimationis dicti libꝛi,ꝯputata
in dicto quadruplo,vera eſtimatione dicti libꝛi ⁊c.et hec foꝛma ꝓbat̄
hic.⁊.s̄.vi bo.rap.in prin.⁊.l.j.ff.e.ti.dixi in libello de p̄ſenti anno:hoc
ideo d2 q2 poſt annū vtilē,non dat̄ hec actio penalis ad quadruplū:ſ3
tm̄modo ad ſimplū:vt.s̄.vi bo.rap.in prin.q annus vtilis,nō eſt coꝛre
ctus.vt no.gl.in ver.annū.s̄.eo.in.§.rurſus . facit.l.ij.in prin.ff.vi bo.
12 rap.¶†Itē dixi in libello,armatꝰ enſe et cultello.nā ſcire debes ꝙ ſi
qs ingrediat̄ domū alienā cū armis,et aliqd rapiat vel aggreſſurā fe-
cerit alicui armatꝰ vl' armatꝰ aſtitit,alicui maleficio.l3 in oībus his et
ſimilibus,manū ad arma nō appoſuerit tñ d2 violenta aggreſſura,et
auxiliū factū cū armis:⁊ ſic grauius puniet̄:vt ſingu.no.Bar.in.l.ij.§.
j.ff.de vi ⁊ vi ar.qđ ſingu.no.q2 ſemel habui de facto:in tm̄ ꝙ ſi de do-
mo armatus aliqd aſpoꝛtauerit,nō tm̄ me p̄ſente ⁊ q̄tū volui reſiſten
te,vt dixi in libello:ſed etiā nemine in domo exiſtēte.iuxta.l.clā poſſi-
dere.§.q ad nūdinas.ff.de acq.poſ.tenet̄ nō tm̄ furti,ſ3 etiā vi bo.rap.
vt eſt caſus not.⁊ ibi Bart.in.l.ſi qs e domo.ff.de fur.nā ex delatione
armoꝝ,p̄ſumit̄ quis habere malū animū.vt eſt tex.⁊ gl. mihi ſingu.in
aut.de pace te.⁊ eiꝰ vio.§.mercatoꝛ.⁊ aduertas ꝙ merito dixi in libel
lo cū enſe ⁊ cultello:q2 ſi haberet moderatoꝛiū,ad moderandū pēnas
vel cultellū ad incidendū panē qđ appellatione armoꝝ ,iſta nō cōti-
13 nent̄.vt eſt gl.ſing.in aut.de armis.§.pe.¶†Ac etiā aduertas:q2 etiā
dixi enſe ⁊ cultello,vt oſtēderē arma apta ad oſtēdendū:ſecus ſi habe
ret loꝛicā vel alia arma defenſibilia:q2 talia ꝓpꝛie nō continent̄,appel
latione armoꝝ vetitoꝝ.vt ſi ſtatutum punit poꝛtantes arma.ita vult
Bar.in.l.j.ff.ad le.iul.de vi pu.⁊ apertius Lud.ro.in.l.j.§.occiſoꝝ.ff.
ad ſil.Et adde glo.no.in cle.in ver.arma.de ſta.mo.q̄ ſing.alle.ꝙ l3 ap
pellatio armoꝝ ſit lata,⁊ cōpꝛehendat lapides ⁊ fuſtes ⁊ oē id qđ no
cere pōt:vt eſt tex.valde no.in.l.armatos. in ſi.ff.ad leg.iul.de vi pub.
tñ impꝛopꝛie ſunt.⁊ ſic ſtatuto puniente poꝛtantē arma vel delictū fa
ctū cū armis,nō ꝯpꝛehendet fuſtes vel lapides vel ſimile qđ tene mē-
ti ꝑpetuo.⁊ de his vide q̄ latius ſcripſi in.d.meo trac.in glo.in ver.cu3
14 vno ſtocho de ferro.⁊ in ꝟ.⁊ dictꝰ andreas armatus ⁊c.¶†Itē dixi
in libello,vel per violentiā ablatiuā.no.ꝙ ſunt plures ſpecies violen
tiarū.nā quedā d2 expulſiua:⁊ oꝛit̄ vnde vi.quedā ablatiua:⁊ oꝛit̄ iſta
actio.quedā cōpulſiua:⁊ oꝛit̄ actio qđ metus cā: quedā turbatiua: et
oꝛitur īterdictū vti poſſidetis. quedā inquietatiua:⁊ oꝛitur qđ vi aut
clam.⁊ iſta habent̄ per gl.in.l.j.C.qđ met.cā.dic vt ibi. Sexta violētia
pōt dici,qñ ius tuū ſine authoꝛitate iudicis ꝓſequeris.vt.l.extat.⁊ ibi
plene glo.⁊ doc.ff.qđ met.cā.⁊ adde pleniſſimā gl.⁊ doc.in.l.ſi qs in tā
tam.C.vnde vi.Itē dixi ſciēter ⁊ doloſe.ideo hoc d2 in libello,q2 dolo
ſus raptoꝛ,tenet̄ in quadruplū ex edicto p̄toꝛis:vt.l.j.ff.vi bo.rap.ſed
raptoꝛ temerariꝰ,ſine dolo tenet̄ cōdictione dicte legis ſi qs in tantā.
⁊.§.q2 tñ.s̄.vi bo.rap.vc3 in amiſſiōe rei ꝓpꝛie,rapte vel in eſtimatio-
ne ſi erat res aliena,vna cū ipſa re.vt ibi:vnde vt libellus ſit certus,vt
reus poſſit deliberare,an velit cedere vel contendere:hoc fiet iuxta.l.
j.in prin.ff.de eden.l3 etiā libellus incertus valeat, ⁊ ſuſtentet̄ donec
per aduerſariū opponat̄:vt.l.ſi.cū ibi no.C.de an.excep.⁊ ibi doc. Ac
etiā hoc fit,vt ſciamus inquantū debeat cōdēnari:q2 iudex d3 curare
15 ferre ſnīa3 certā.vt in.§.curare.⁊ qđ ibi dicā.j̄.eo.¶†Item dixi in li-
bello,in vera eſtimatione dicti libꝛi,q̄ro an in criminali poſſit pꝛobari
per iuramentū in litē delatū per iudicē,in defectu ꝓbationis: Dic ꝙ
16 non:† q2 in criminalibus criminaliter intentatis,nō h3 locū iuramen
tū neceſſariū in defectū ꝓbationis.vt no.gl.Bar.in.l.iij.ff.de iu.⁊ no.
Bar.in.l.marcellus.ff.re.amo.⁊ no.gloſ.⁊ ibi latiſſime Bar.in.l. mari
tus.ff.de queſt.qm̄ in iudicijs criminalibꝰ,ꝓbationes debēt eſſe luce
meridiana clarioꝛes.vt.l.ſi.C.de ꝓba.facit qđ dixi.s̄.e.§. ſi qs in frau-
dē.Aduertas tñ,ꝙ ſi ꝓbo legitime factū,⁊ ſic ꝙ libꝛū abſtuleris poſt-
ea iudex etiā ex ſuo officio pōt inueſtigare de valoꝛe libꝛi. vt.l.j.C. de
ſen.q̄ ꝓ eo qđ intereſt.⁊ ibi Bar.in ſi.⁊ no.Bar.in.l. ſi qđ ex pāphila.
in ſi.ff.de leg.ij.⁊ cū hoc ibi tranſit Ange.l3 Bal.ibi contra:⁊ Bal. al-
leg.bo.tex. in.l.ſemp.§.officio.ff.qđ vi aut clā.⁊ dixi.s̄.in p̄n.§.j.¶Et
aduertas,ꝙ ꝓbata violētia ꝙ per violētiā intraſti domū ⁊ plura mea
bona abſtuliſti,ꝙ ꝓpter difficultatē ꝓbationis de q̄titate reru3 ⁊ de
qualitate.Stabitur iuramento meo:vt eſt tex.not.in.l.ſi quādo.C.vñ
vi.qđ intellige verū attenta qualitate perſonarū ⁊ diuitiarū.Ita not.
dicit gloſ.⁊ text.in.l.ſi quando.ibi per doct.qđ habet locum in omni
violentia.vt no.Inno.in.c.fin.vbi eſt bonus caſus.extra qđ met.cau.
¶In gloſ.traditā.in ſi.dic idem in multis alijs,non tantū in actione
qđ metus cauſa.vt.d.l.ſi qs in tantam.⁊ in.l.non ab re.C.vnde vi.⁊ in
l.ſi cōſtiterit.C.fini.regun.⁊ in omnibus alijs,vbi aliquid imponit̄ no
mine pene vltra intereſſe cū ſit eadē ratio.arg.l.adigere.§.q̄uis.ff.de
17 iurepa.ſm Dy.hic.⁊ no.gl.ſing.in iſto.§.¶†In foꝛmatiōe aūt libel-
li in hac actione.l.aqui.p̄mitte ſm Jo.fab.⁊ Jo.de pla.pꝛimo qđ pꝛo
dāno dato,agitur diffoꝛmiter.nam qñ damnū eſt datū a libero homi-
ne,vel etiā a ſeruo dño ſciente et nō ꝓhibēte,cū ꝓhibere poſſet.iuxta
l.ij.in prin .ff.de noxa.vbi tu vide Bar.agitur.l.aquil.⁊ ſic loquit̄ totꝰ
ti.ad.l.aquil.Si aūt damnū eſt datum a ſeruo,dño ignoꝛāte agit̄ no-
xaliter.⁊ ita loquit̄ tit.de noxa.Si aūt damnū detur ab animali irra

tionabili,moto ex lasciuia vel furore contra naturam sui generis:quo etiā casu habet locū noxalis actio in factū,vl' de pauperie:vt.j.si qua. pau.fe.di.in prin.ꝛ in.l.j.rub.in prin.ꝛ ibi Flo.ff.eo.ꝛ tunc habet locū dictus tit. ¶ Si aūt animal dat damnū,non cōtra naturā sui generis vt si pecora pascant herbam tui prati:tūc habet locū actio de pastu
18 peco.vt.l.quint⁹.§.j.ff.ad.l.aquil. ¶ †Secūdo premitte,qḋ ac.l.aql. hodie hꝫ duo capita:quorū primū habet locū q̄tiplurimi res valuit intra annū retro:qñ secuta est mors animalis.ꝛ aliud caput hꝫ locū q̄tiplurimi res valuit intra.xxx.dies p̄xime p̄teritos.qñ qs nō occidit,sed vulnerauit seruū vel quadrupedē pecudū numero cōtentā occiderit.vel aliter leserit vel aliter damnū dederit vt.s.ad.l.aq. in p̄n.ꝛ §.tertio capite.ꝛ ibi glo.si qs ergo occiderit canē tuū,tenet̄ q̄tiplurimi valuit intra.xxx.dies p̄ximos ex tertio capite nō ex primo.q2 nō cōtinet̄ numero pecudū gregatim pascentiū.vt.s.ad.l.aql.in princi.ꝛ ff.ad.l.aquil.l.queādmo.§.hac actiōe.et ibi Flo. ¶ Tertio p̄mitte q̄ qñq3 agit̄ directa aquilia,vt qñ est damnū datū de corpore in corpus. Qñq3 agit̄ vtili aquilia,ꝛ etiā in factū q̄ secū concurrit:vt qñ damnū est datum de nō corpore in corpus.vt si reclusi animalia tua taliter q̄ fame perirent,vel se precipitarent:vel ecōtra de corpore in nō corpus vt si excussi manū tuā p̄pter q̄ annul⁹ tu⁹ cecidit in mari.Qñq3 ꝛ tertio agit̄ quadā actione in factū subsidiaria legis aq.vt qñ misericordia ductus,dissolui seruū tuū quē retinebas ligatū timore fuge:q post dissolutionē aufugit vt.s.ad.l.aql.§.fi.ꝛ ibi bona gl.ꝛ sic patet q̄ sicut sūt diuersa capitula legis aqlie,diuerse sunt ei⁹ q̄litates.q2 qñq3 agit̄ directa quādoq3 vtili:qñq3 subsidiaria ita ꝛ diuerse erūt varietates ꝛ narratiōes libellorū ꝛ diuersi modi cōcludēdi.vnde in directa actione legis aquilie,p̄ occisione serui sic format̄ libell⁹. ¶ Ago cōtra titiū ꝛ dico q̄ ipse dedit mihi damnū occidēdo talem seruū meum,de anno ꝛ mēse presenti.Itē dico q̄ licet dictus seru⁹ meus valeret.xx. tempore eius mortis,quia luscus:tamē valuit cōiter intra annū proxime precedentē tēpore mortis eius quinquaginta:quare peto dictū titium condēnari ad dandū ꝛ soluendū mihi quinquaginta,pro emēdatione dāni per eū mihi illati ex morte dicti serui.et si negauerit,peto ipsum condēnari in duplū dicti dāni.probat̄ hec forma.s.ad.l.aql.in prin.ꝛ.ff.eo.l.ij.ꝛ ibi Flo.ꝛ.l.cōtra negantē.ꝛ ibi gl.ꝛ oēs doc.C.ad.l. aquil. ¶ Aduertas tñ,q̄ isto casu nō tm̄ dño ꝯpetit aqui.sed etiā pōt agi de fisca.licet simul ꝛ semel nō posset agi.vt.C.ad.l.aquil. §.liberū.ꝛ ibi not.quinimo bonus iudex,nō p̄mittet agere.l.aquil.pri⁹:imo primo de fisca.ad vindictā publicā.vt est tex.in.l.p̄tor edixit.in prin.ꝛ ibi gl.ꝛ Bar.ff.de iniur. ¶ Et aduertas q2 dixi in libello,occidendo seruū:ꝛ hoc ideo dixi q2 tūc habet locū primū caput.l.aql.q̄tiplurimi valuit,intra annū retro.Si aūt nō occidēdo sed vulnerādo,vel aliud dānū dādo:tunc hꝫ locū secundū caput.d.l.aquil.in quo fit condēnatio
19 q̄tiplurimi valuit intra.xxx.dies.vt.s.dixi. ¶ †Itē aduertas,q2 dixi in libello meo.hoc iō dixi:q2 eius dñium spectat ad me.l.quintus. §.argēto.ff.de au.ꝛ ar.lega.nā actio legis aquil.dat̄ solū dño.vt.l.item mela.§.legis.ff.ad.l.aql.ꝛ ideo nō dat̄ ꝯmodatario.vt ea.l.§.eū qui.lꝫ ei detur actio de pauperie,q̄ cōpetit ad interesse.vt.l.ij.ꝛ ibi.Flo.ff.si quadr.pau.fe.dica.ꝛ intelligas q̄ datur dño.s.vero,ꝛ nō ficto vt in legatario ante aditā hereditatē:vt est optim⁹ tex.in.d.l.elegāter.§.itē si seruū.ꝛ.l.arbitrio.in.§.si dominū.ꝛ qḋ ibi no.ff.de do.l.huic scripture.ff.ad.l.aquil. ¶ Item datur dño vtiliter,vt emphiteote vel superficiario.vt.l.cedere.§.j.ꝛ.ij.ꝛ ibi no.ff.arbo.fur.cesa.ꝛ an vsufructuario, vel alijs cōpetat saltē vtilis:vide tex.ꝛ ibi not.in.d.l.itē mela.§.fi.cū.l. seq. ¶ Itē dixi in libello,de anno p̄senti ꝛ mēse p̄senti.dic hoc sequit̄ hic Ioā.de pla.tu dic q̄ in actione legis aquilie,ꝛ sic pro dāno dato,ꝛ generaliter in omni actione ciuiliter intentata,que nō infamat lꝫ descendat ex delicto:nō est necesse q̄ apponat̄ locus vel tp̄s dicti delicti vt est casus in.l.inde neratius.in fi.ꝛ ibi Bar.ff.ad.l.aquiliā.ꝛ no.etiā
20 Bar.in.d.l.p̄tor edixit.ff.de iniur. ¶ †Itē dixi si negauerit:ideo dictū est hoc in libello,q2 contra negantē datur in duplū vt dixi.Si aūt negauerit ꝛ postea confiteat̄,qd iuris isto casu:dicā statim cum gl.in ver.distulerit.Itē aduertas,q2 in libello ideo dixi seruū:q2 secus esset si in liberum hoiem quis dederit damnū:ꝛ casualiter occiderit ex aliquo appenso vel deiecto:non enim pōt fieri estimatio q̄tiplurimi valuit ab anno retro:q2 liberū corpus non recipit estimationē:sed condēnatur reus ad quinquaginta aureos ex culpa sua.Si aūt non occidat sed aliter ledat,ꝛ vulneret,condēnabit̄ in q̄tum equū iudici videbit̄ ꝛ expēsis curationis ꝛ operarū qbus caruit,ꝛ cariturus est:vt.ff.si qua. pau.fe.di.l.ex hac.ꝛ ibi Flo.ff.de his q deie.vel effu.in fi.Et ibi Flo. ꝛ.ff.ad.l.rhodiā de iac.l.ij.§.corporū.et.s.de obli.q̄ ex quasi delic.in.§.
21 de eo.ꝛ qḋ ibi no. ¶ †In gl.cōtra eos.in fi.Quid de executorib⁹ vltimarū voluntatū:dic fꝫ doc.ꝛ Ioā.fab.q̄ idē ex generalitate istius.§. ¶ Item quia possunt cōueniri actione ex testamēto:vt no.in.l.nulli. ꝛ ibi do.C.de epis.ꝛ cle.tu adde,q̄ etiā isto casu habent loco heredis: vt.l.si qs ad declinandā.in prin.ꝛ.§.j.eo.ti.ꝛ not.doc.in.d.l.nulli.ꝛ no. Bar.in.l.alio.ff.de ali.ꝛ ci.le.circa mediū.ac etiā cum gloss.hic extendat istam ꝯstitutionē penalē,loquentē tantūmodo in herede,ad legatarios ꝛ fideicōmissarios grauatos:ergo potest extēdi etiā ad execu-
22 tores. ¶ †In gl.distulerint.ibi.l.sciēdū.aduertas,q2 hoc casu p̄sumitur fraus fm̄ doc.nisi heres p̄bet iustā causā.ꝛ sic est casus specialis, vbi qui fraudē allegat,non dꝫ p̄bare contra.l.quoties.§.qui dolū.ff. de p̄cu.sꝫ ideo hic est,q2 est p̄sumptio iuris cōtra ipsum heredem:qui tantū distulit ideo debet p̄bare heres iustā cām.Facit in simili q̄ no. Bar.in.l.si qs ex argentarijs.§.fi.ff.de eden.Et aduertas q2 ista p̄sumptio nō est iuris,ꝛ de iure:sed solūmodo iuris:alias nō admitteretur probatio in ꝯ̄riū:vt.l.fi.C.arbi.tut.ꝛ.l.antique.ꝛ ibi oino vide Bal. qui not.loquit̄.C.ad velle.nisi probet̄ per confessionē partis.vt est gl. que alle.pro sing.in aut.de equa.dot.§.aliū.sed do tibi aliā glo.in.l.in ꝯtibus.circa p̄n.C.de nō nu.pec.in ver.nullo mō.sed hec gl.dicit admitti.igit̄ ꝛc.de quo vide in.l.nō est verosil'e.ff.qḋ met.cā.in.l.fine possidetis.p̄ Cy.Bar.ꝛ oēs doc.C.de p̄cu.ꝛ addas bonā gl.de iure canonico in.c.is qui fidē.ex̄ de spō.Et no.q̄ nō tm̄ per cōfessionē ptis,admittit̄ p̄batio ꝯ̄ presumptionē iuris ꝛ de iure:sꝫ etiā admittit̄ per indirectū:vt est gl.ꝛ ibi B̄ no.Aut.de hꝫt.in.c.vidua.de reg.in fi. ¶ Secūdo hoc est verū,nisi fuerit effectualiter ēt per testes p̄batio in ꝯ̄riū facta,ꝛ tacite saltē fuerit admissa.q2 non fuerit p̄ alterā partē apposi-tū.vt no.Inno.in.c.fraternitatis.extra de fri.ꝛ malefi. ¶ In glo.not. sniām.ꝛ in.c.cū bertoldus.extra de re ind.ꝛ not.Io.de imo.in.l.inter
23 stipulantē.§.j.ff.de ver.obli.q̄ oia bñ no. ¶ †Pro quo vltimo bñ facit,qḋ dicim⁹ de spoliato q añ oia est restituēdus.vt.l.si qs ad se fundum.ꝛ ibi glo.ꝛ oēs doc.C.ad le.iul.de vi.nā p̄dit tale p̄uilegiū,si patitur p̄bationes fieri de dño p̄ aduersariū:vt est casus.ꝛ ibi p̄ doct.in c.j.extra de rest.spo.ꝛ not.Bar.in.l.naturalr̄.§.nihil cōe.ff.de acq.pos. ꝛ no.Bar.in.l.j.§.si is cui.ff.de no.ope.nū.Et aduertas hic,q̄ heredi vel legatarijs grauatis,vel executori post requisitionē ꝛ interpellationē dꝫ dari modicū tp̄s ad soluēdū legatū.ff.de colla.bo.l.si qs filii. §.j.cū si. ¶ In ea.gl.ibi qd si fugitiu⁹.dic ibi fuit delictū ꝯ̄summatū:iō nō admittit̄ pnīa:hic aūt nō:vt.ff.de fur.l.q ea mēte.dic vt ibi plene p̄ Bar.Et aduertas,q2 ista pars gl.ꝛ residuū vsq3 ad.q.finalē:meli⁹ eēt situata.s.in ver.p̄ce.in materia.l.aquilie.q2 pena istius.v.itē mista.hꝫ locū,p̄p morā ꝛ dilationē quousq3 ꝛ donec p̄mittat se cōueniri in iudicio:ꝛ nō p̄ negationē solā.sed tñ ad gl.redeundo dic fm̄ Io.fa.q̄ gl. procedit,qñ nititur ex cōfessione.ꝛ tūc aut debitor stetit in negatione quousq3 fuerit victus in iudicio.ꝛ tūc clarū q̄ est cōmissa pena:q2 isto casu pena est cōmissa p̄p negationē ꝛ p̄pter p̄crastinationē.vt.j.eo.§. sed cū fur.v.illa igit̄.Et p̄bat alio mō,q2 spāle est in minore q̄ possit euitare penā quā ꝯmisit negādo:vt.l.si ex cā.in.§.nūc vidēdū.ff.de mi. ergo in ꝯ̄riū est ius cōe,vñ solū glos.p̄cedit qñ cōfessus est,añq̄ vocaret̄ ad iudiciū:Tu dic q̄ hoc est ver,qḋ glo.p̄cedit ꝛ loquit̄ añq̄ vocetur ad iudiciū,ꝛ q̄primū patit̄ se vocari in ius:ꝛ primo fuerit interpellatus ꝛ morosus ꝛ distulerit soluere,ꝛ passus fuerit se in ius vocari statim incidit in penā.al's autem si nunq̄ fuerit extra iudiciū interpellatus:sed simpl'r in iudiciū vocatus,tūc aduertas q̄ etiā p̄cedit glos.q2 si primo negat,postea incōtinēti ꝯfiteat̄ anteq̄ actor aliquo onere p̄bationis sit grauat⁹,releuatur a pena.al's secus.argu.l.eū qui.in p̄n. ff.de iureiu.ꝛ arg.huius tex.qui reqrit duo.Primo q̄ distulerit soluere legatū,q̄ est vel ex lapsu diei appositi in legato,tacite vel exp̄sse vel ex interpellatione.vt.l.magnā.de ꝯ̄hē.ꝛ ꝯmit.sti.cōiuncta.l.si ex legati cā.ff.de ver.obli.ꝛ cōiuncta.l.qḋ te.ff.si cer.peta.et etiā requirit,q̄ se patiat̄ in iudiciū vocari.ergo qñ primo nō fuit interpellatus:et sic nō distulerit ex sola vocatione in ius,nō dꝫ cadere in hāc penā:q2 verba istius legis nō patiunt̄.arg.l.si de interp̄tatione.ff.de pe.nec.l.si ex cā in.§.nūc videndū.multū facit:q2 ibi minor simpl'r negauit,ꝛ p̄pter beneficiū minoris etatis habet̄ pro cōfitente:q2 quilibet diligēs nō fecisset illud ergo vt lesus est restituēdus.nō autē dicit q̄ post negationē
24 cōfessus fuerit. ¶ †Et aduertas fm̄ Bal.in ti.q̄ fuit prima cā bñficij amit.§.porro.in ver.nūc ꝯ̄naliter.q̄ cōtractamus de pena augenda, rōne negationis semp intelligim⁹ de ea negatiōe in qua p̄seuerat:sed si nō p̄seuerat,lꝫ confitet̄ nōdū liquidato negotio p̄ p̄bationes testiū: tūc euitat dānū qḋ ex negatione emergebat vt hic in gl.ꝛ.l.alia cā.ꝛ qḋ ibi glo.ꝛ doc.C.de his qb.vt indig.tñ p̄pter istā cōfessionē,nō cōsequeret̄ premiū qḋ daret̄ confitenti ex aliqua lege vel statuto:q2 primo negādo,vī illi bñficio tacite renuntiare.ff.de fideiu.l.si dubitet̄.§.j.ꝛ ibi Bar.ꝛ facit qḋ habet̄ in aut.ꝯ̄ qui p̄priā.ꝛ in cor.vnde sumit̄.C.de nō nu.pec.Tu adde p̄mo,q̄ illud qḋ dictū est ante factas p̄bationes per testes,est verū.secus si per iuramentū ptis:q2 p̄pter hoc iuramentū ab eo p̄stitū,nō dꝫ esse grauatus in onere p̄bādi.ergo aduersari⁹ negās,nō incidit in penā dupli.iste est casus et ibi est gl.et Bar.in.l.eum qui.in p̄n.ff.de iureiu. ¶ Scdō addas q2 illud qḋ dꝫ per.l.si dubitet̄.§. j.est verū alia rōne:q2 satis operatur ista scōa cōfessio,q2 reuocat penā prime negationis:nō aūt deberet etiā posse inducere primū consti-tutū cōfitenti.arg.l.quoties in dīe.et.l.si seruū.§.sequit̄.ff.de ver.obli.
25 ¶ †Quero q̄ negatio est illa,que facit crescit condēnatiōnē:dic clarū si negat̄ factū.vt.l.ij.ff.ad.l.aqui. ¶ Si aūt negatur qualitas,per quā facti substātia alteratur.ꝛ idē.vt.l.denūtiasse.§.quid tamē.ff.de adul. Itē si confiteat̄ cū diminutiōe alicui⁹ qualitatis,vel q̄titatis.ꝛ ita intelligit̄ ista gl.facit i simili de soluēte diminute speciē.vt.l.iul.§.fundū. ꝛ ibi Bar.ff.de ver.obl.ꝛ.l.iij.§.si reddita.ff.cōmo.Ista tñ intellige vera nisi sit alia qualitas que nō alterat substantiā facti.vt.l.senatus cū materia

materia.⁊ ibi late Bar.ff.de acc.⁊.l.in delictis.§.si detracta.⁊ ibi Flo. ff.de noxa.vel hoc est verũ,nisi sit tale qd qd̃ verisimiliter possit ignorare:vt q̃ negat estimationẽ rei:vt.l.inde neratı⁹.§.ini.ff.ad.l.aquil. ita dixit Bar.in.d.l.eũ qui.in prin.de quo late p Bar.in sua disputatiõe q̃ incipit cõmuniter per italiã sunt statuta.dic vt ibi plene.nã scire debes,quod ad ista pena dupli excusat iustus error respondẽtis:vt l.error cum materia.C.de iuris ⁊ fac.igno.⁊.l.non fatetur.⁊ ibi Bar. ff.de cõfes.facit extra de elc.c.j.in.vj.Itẽ excusat,si confiteatur statim post negationẽ suã reuocãs:ita no.in.c.ij.de confes.in.vj.nã tu addas q̃ etiã cõfessionẽ meã nõ tñ negationẽ, ego possum reuocare.et non tãtũ in eadẽ instãtia:sz ẽt in cã appellatiõis.vt est gl.no.⁊ ibi Bar.et Io.de imo.in.l.creditor.in.§.iussus.ff.de ap.Unum addas,vbi pena imponit ipso iure,nõ põt p negantẽ augeri nec p cõfitentẽ minui:vt singu.no.Bar.in.l.id qd̃ seru⁹.ff.de pecu.leg.p quo est tex.in.l.paiã.§. pe.in ver.ego.ff.de ri.nup.⁊ p̃dicta vide plene,in dicto meo tra.in ver.cõparẽt inqsiti ⁊ cõfitent totũ.¶ In ea.gl.ibi.l.illud.dic sm Io.fab.q̃ oẽs iste.q.pcedũt,nisi esset iust⁹ error: alias forte excusaretur:vt.l.cõfessus.⁊.l.qd̃ seruũ.⁊ qd̃ ibi Flo.ff.de inter.acti.⁊.s.dixi. ¶ In ea.gl.ibi §.at ille.no.⁊ tene mẽti istũ tex.q̃ ibi est casus,cũ gl.q̃ etiã in relictis pijs locis,ↄ negantẽ simpliciter detur actio in duplũ.⁊ sic qõnes gl.de negãte,cõgruẽter sunt posite lz.s.aliud dixeriz.sed ⁊ hoc teneas ⁊ aduertas,put dicũt doct.hic q̃ ille.§.parũ facit.sz meli⁹ facit.d.l.post legatũ.§.j.ff.de his qb.vt indi.⁊ dicit Io.fab.q̃ credit primã opi.gl.esse veriorẽ:q̃ ista pena solũ est,ex pcrastinatiõe.⁊ q̃ cõuenienter debet,vl dicit ipe potes saluare gl.qñ negotiũ est dubiũ.iuxta tex.no.in.l.illud. ff.de pet.here.sed credo q̃ hoc voluerit gl.nõ em̃ est credẽdũ q̃ glossator senserit qñ res est clara,qd̃ fraudulẽter facit q̃ nõ incidat i penam. ¶ In ea.gl.ibi.l.fi.s.de fideicõ.dic hec vera sm Dy.nec hz dubitationẽ.¶ In ea.gl.in fi.dic hoc põt pcedere sz Io.fab.qñ dolose distulit vt esset nõ soluẽdo.arg.l.fi.§.fi.⁊ qd̃ ibi gl.⁊ ibi Bar.ff.q̃ i frau.cre.⁊ dixi.s.eo.§.itẽ si qs in frau.sec⁹ si esset simplex mora.vt.ff.mãd.l.si procuratorẽ.§.si ignorãtes.⁊ qd̃ ibi glo.⁊ Bar.Nec obst.ff.de mino.l.qd̃ si minor.in.§.si seru⁹.q̃ ibi loquit in dolo, adhibito in ↄtu:hic extra cõtractũ.Sed mihi videt,q̃ indistincte gl.pcedit.q̃ glossator si ponderet,solũ dicit qñ nõ est soluendũ duplũ.⁊ sic penã sz simplũ p̃supponit esse soluendũ,tũc regula est q̃ quicũqz liber vel seru⁹ ingenu⁹ vl libertin⁹,nõ põt soluere penã pecuniariã cuicũqz sit applicãda,luat in corpus siue veniat imponẽda ex dolo:vt.l.si qs id qd̃.ff.de iuris.om indi. siue ex sola culpa.vt.l.pe.⁊ fi.ff.de i ius vo.ↄiuncta.l.venia.C.e.ti.⁊ fanales.vñ videtis,qd̃ nõ est faciẽda distinctio quã facit Io.fab.¶ In gl.iudicio.ibi.l.si de interp̃tatione,dic de hoc est casus.j.eo.§.sed furti ⁊ ibi dicã.¶ In ea.gl.ibi minorũ.dic p quo facit.c.de in integ.resti.in vj.dic tñ sz qd̃ debet itelligi Io.fab.q̃ nõ tantũ equiparat minori,sed etiã pupillo locus pi⁹:vt no.in.l.si vt pponis.C.de rei ven.facit gl.et ibi doc.in.l.imperatores.ff.de re iudi.⁊ gl.⁊ doc.in.l.fi.C.ex q.cau.ma. ⁊ facit.l.j.cũ ibi no.p gl.⁊ Bar.C.de sen.aduer.fis.la.lib.x.¶ Sed nũquid duplet totum,vcz legatũ ⁊ vsure q̃ debẽtur ex mora,si postea patiat se in ius vocari:dic q̃ nõ:q̃ tantũmõ legatũ duplat.vt est casus in.l.furti actione.in prin.⁊.l.inficiãdo.§.j.⁊ ibi glos.ff.de fur.⁊ retenta ista opi.q̃ interesse nõ dupletur,querit an ⁊ legatũ ⁊ pena ⁊ vsure fructus vel interesse,possit peti:⁊ di.sz Io.fab.q̃ sic cũ sit pena legalis, illud q̃ datur noĩe pene:ergo nõ tollit rei persecutoriã,vt propriũ interesse.vt.s.proxi.§.⁊.§.sic itaqz.et in.l.si pro fure.et in.l.in re furtiua. ff.de condi.fur.¶ Quid si testator penam apposuit in specie:videt sz Io.fab.q̃ nihilominus sit locus huic pene.sed tñ nõ põt exigi vtraqz: sed altera dz esse cõtentus:vt.l.ij.cũ ibi no.per glos.⁊ doc.C.de in.emphy.⁊.l.fi.C.de pact.cõuentis.qd̃ ibi no.facit ad p̃dicta.qd̃ not.Dy.⁊
26 Bar.in.l.j.§.vnde querit.ff.de pub.¶ † In ea.gl.in fi.dic,Dy.approbat oẽs istas determinationes,quas dicit esse notãdas.⁊ oẽs scribentes trãseunt cũ glos.Sed ego dubito in eo,qd̃ glos.dicit de relictis factis reipublice ⁊ fisco:q̃ cũ ista equparent ecclesijs et pijs locis,maxime in relictis:vt.l.fi.C.de sac.san.eccle.ergo cũ postea pro executione dictorũ legatorũ,reperiatur de nouo aliquid statutũ in ecclesijs:ergo idẽ intelligitur esse statutũ in interpretatione passiua in fisco et republica:vt.l.si quis seruo cũ glos.⁊ ibi Bart.⁊ doc.C.de fur.⁊ eodem mõ etiã dubito in eo qd̃ dicit de relictis in redẽptionẽ captiuorũ:q̃ etiã ista equiparant ecclesijs.vt ptz in.l.illud. C.de sac.san.eccle.cõiuncta l.si qs pro redẽptione.C.de dona.igit ⁊c.vt.d.l.si quis seruo.Preterea res sacre,nõ possunt vẽdi aliquo modo:nisi p redẽptione captiuorũ cũ anima hois sit cũctis rebus p̃ferẽda.vt est casus in.l.sancimus nemini.C.de sac.san.eccle.igit ⁊c.p hoc etiã facit,qd̃ no.gl.q̃ extendit illã legẽ.in ecclesijs.in.l.j.C.de sa.san.ec.⁊ ibi Bar.in ver.sup primo si relinquit ad aliã piã cãz.⁊ etiã gl.in.d.l.illud.q̃ est cõstitutio correctoria,⁊ taxatiue loquit.tñ eã extẽdit etiã ad relictũ pauperib⁹.⁊ hoc id q̃ est dispositio fauorabilis,⁊ relictũ loco fauorabili. ergo extẽdẽda: vt ibi per doc.⁊ no.Bar.in.l.si cõstante.in.ix.q.ff.sol.mat.facit etiã q̃ not.gl.⁊ Bar.in.l.si qs titio.§.j.ff.de leg.ij.pro hoc etiã facit gl.hic in ver.cõtra eos.que extẽdit istã constitutionẽ,que loquit de herede ad legatarios ⁊ ad fideicomissarios ⁊ ad oẽs alios,qui sunt grauati restituere aliquid pro loco:⁊ pro hoc etiã facit qd̃ dixi ibi sm doc.qui etiã hoc extendũt ex paritate rationis ad executores vltimarũ volũtatũ. ergo põt nõ tñ ex parte debentiũ:sed etiã ex parte locorũ ⁊ psonarũ, quibus debet extendi.p hoc etiã facit.§.fi.s.de obli.q̃ ex quasi cõtractu vbi illud priuilegium non tñ habet cum ecclesijs ⁊ venerabilibus locis vt hic:sed etiã que religionis ⁊ pietatis intuitu honorificantur. faciendo ibi punctũ p copula.iuxta.l.fi.in.§.j.ff.de cõdi.inde.igit etiã hic fit extẽsio ⁊ ad fiscũ,⁊ ad rẽ publicã ⁊ ad relictũ p redẽptione captiuorũ.vel etiã gñaliter in quãlibet aliã piã cãm:q̃ erit extẽsio passiua, ⁊ cũ simus in fauorabilib⁹:vt.d.l.illud.cũ gl.⁊.l.j.§.lex falcidia.⁊ qd̃ ibi Bar.ff.ad.l.fal.⁊ vr casus in.l.j.ↄiuncta.l.gñali.ibi:pauperibus.C.de
27 sac.san.ec.q̃ oĩa no.cogita tñ.¶ † Quero ergo in practica,quõ formabit libellus ↄ heredẽ vel aliũ qui passus est p legato pio se vocari ĩ iudiciũ:dic formabit hoc mõ.Dico ↄ titiũ q̃ talis testator in suo vltimo testamẽto,legauit fabrice sancti Donati,decẽ.⁊ dictũ legatũ p parte dicte fabrice,petitũ fuit a dicto herede p quo legato dict⁹ titi⁹ heres qui adiuit hereditatẽ,⁊ q nolebat dictũ legatũ p̃stare passus est se ad iudiciũ vocari ⁊ trahi vel dictũ legatũ fraudulenter inficiat⁹ est,quare peto dictũ titiũ heredẽ ↄdẽnari ad soluendũ duplũ dicti legati.¶ Et no.sm Io.de pla.q̃ sacerdos secularis,habẽs administrationẽ sue ecclesie,põt agere tã suo noĩe,q̃ noĩe ecclie:vt dicit Inno.in.c. edoceri. de rescrip.secus aũt in claustrali:q̃ nõ ipse,sed abbas vel syndic⁹ agit ⁊ cõuenit:vt no.in aut.cã que fit cũ monacho.C.d̃ epis.⁊ cle.Et aduertas q̃ dixi in libello in tali suo testõ.dic idẽ si fuerint relicta ab intestato:q̃ hic loquit gñaliter de relictis iure legati vel fideicõmissi. ⁊ sic p̃t habere locũ ab intestato,sicut ex testamẽto.vt.s.de cõd.in prin.⁊.§.j.
28 cũ si.¶ † Et sufficiũt in talibus relictis,duo testes:q̃ seruat ius diuinũ.ex quo in ore duorũ vel triũ,stat oẽ verbũ.vt in.c.in noĩe dñi.extra de testi.ita dicit Bar.quẽ sequunt doc.in.l.j.C.de sac.san.eccle.in ver. primũ redeo,an requirat solẽnitas ⁊c.intñ q̃ ibi dicit q̃ sufficiũt etiã nõ rogati,q̃ solẽnitas iuris ciuilis.est in eis sublata.vt.in.c.cũ esses.⁊ in.c.relatũ.de test.¶ Sed tu aduertas in eo qd̃ dixi,de duob⁹ testib⁹. nã videt mihi q̃ vltra dictos duos testes,requirat qd̃ sit p̃ns testamẽto p̃sbyter parochianus,dicti testatoris.vt vr dicere tex.in.c.cũ esses. ibi testamẽta q̃ parochiani corã p̃sbytero suo in trib⁹ vel duab⁹ alijs psonis idoneis ⁊c.Sz forte ibi loquit, qñ nõ relinquit in piã cãm.als secus:vt in.d.c.relatũ.qd̃ nõ.facit mentionẽ de parochiano:ac etiã vr mihi qd̃ dictũ.c.relatũ.velit testes debere esse rogatos:ptz ibi in tex. tribus aut duob⁹ legitimis testib⁹ requisitis ⁊c.põdera ver bũ reqsitis. facit.l.heredes palã.§.fi.cũ ibi no.ff.de testa.⁊ ita vr tenere ibi Io.an. et hoc cõfirmat de iure ciuili,q̃ miles qui põt facere testamentũ, sine solẽnitate iuris ciuilis:⁊ sic sm ius gentiũ vel diuinũ:⁊ p cõsequẽs corã duob⁹ testibus.vt.l.j.cũ ibi no.per Bar.⁊ doc.de test.mi.Qñ testatur etiã in castris,extra exercitationẽ belli, opz q̃ testes in suo testamẽto sint rogati.als dispositũ ab eo,nõ valet:vt est tex.in.l.diu⁹.ff.de testa.mili.ibi ↄuocatis ad hoc oĩbus.⁊ ibi Bar.hoc no.in fi.cogita,q̃ ista dñis cano.relinquo.¶ Unũ tñ tene menti,q̃ de iure ciuili etiã in relictis ad pias cãs solennitas testõrũ,nõ videt esse remissa.vt no.gl. iiij.in ordine.in.l.j.C.de sacrosan.eccle.⁊ vr tex.in.l.gñali.eo.ti.vbi dicit tex.q̃ dz esse testm̃ omni solẽnitate munitũ.cũ ergo nihil excludit, ac etiã q̃ relictũ in minus solẽni volũtate ⁊ fisco ⁊ reipublice vel etiã imperatori nõ vz.l.ex imperfecto.C.de test.ergo nec ecclesie. ar.l.fi.C. de sac.san.eccl.Preterea legatũ alimentorũ,qd̃ d̃r pium ⁊ in piã cãm: vt in aut.de eccle.ti.§.interdicimus.nõ valet in minus solẽni voluntate:vt.l.j.C.de fideicõ.ita dixit Sali.in.d.l.j.de sac.san.eccle.in ver. viso de personis,nunc videam⁹ ⁊c.dic vt ibi plene per eũ:⁊ ista faciũt ad ea q̃ dixi.s.aũ formationẽ libelli.¶ Itẽ dixi in libello,q̃ adiuit eius hereditatẽ.an aũt relicta ad pias causas,requirãt ad eius ↄfirmationẽ, aditionẽ hereditatis:⁊ alleg.Bar.C.de sac.san.eccl.in.l.j.in lect.ordi. q̃ requirat aditio.in ver.qñqz testamentũ deficit:q̃ nõ est secuta aditio ⁊c.per.l.gñali.eo.ti.sed idẽ Bar.in.d.l.j.in ei⁹ repe.in versi. quarto quero an valeat talis volũtas.allegat p ↄtrario:q̃ in eis cessat oĩs solennitas iuris ciuilis.dũmõ teneat,⁊ sit solẽne de iure gentiũ vt dixi. sed de iure naturali vel gentiũ,nõ requirit aditio:vt ptz in siti.in.l.miles ita.§.fi.ff.de testa.mili.Et aplus dicit ad Hebre.ix.c.vbi testamentũ est,mors est necessaria ⁊ in morte cõfirmat ⁊ glo.exponit.i.per mortem:ergo aliud est a morte.⁊ sic aditio hereditatis nõ est necessaria.⁊ istud etiã sequitur Bar.in.l.j.C.de bo.vacan.lib.x.Et istã opinionem videt sequi Bal.⁊ Ioã.de imo.in.l.prima. in fine.ff.de leg.j. vbi dicit, q̃ cõis opinio est,q̃ legata ad pias cãs,debeantur ⁊ transeat dñium etiã hereditate nõ adita.pro quo allegat Spec.in tit.de instru.edic.in §.cõpendiose.in ver.pone heres.⁊ ibi Io.an.in addi.Specu.Sed idẽ Bal.in.d.l.j.C.de sacrosan.eccle.in versi iuxta hoc quero an executori ⁊c.dicit quod ista est veritas:aut querim⁹ vtrũ requiratur hereditatis aditio,quo ad officiũ iudicis quo fit executio taliũ relictorum.et dicit q̃ nõ.vt.l.hereditas.in fi.ff.de peti.here.⁊ de an.leg.l. quoties.⁊ facit.c.nos quidẽ.⁊ ibi qd̃ no.extra de testa.aut quo ad actionẽ ⁊ obligationẽ ex testamẽto,⁊ rei vẽdicationẽ et hypothecariã:et tunc requiritur aditio.vt.l.j.vltra mediũ.C.cõmu.de leg.et hoc ad literã sequit Ang.in.l.j.C.si quis omiss.cau.te.circa fi.Sed idẽ Ange.in.l.qui fi.ao.

a ¶ Quedã actiones. Dictuз eſt ſ. de qbuſdã actionibꝰ, q̃ miſte ſunt tã rei q̃ pene: ponit mõ de qbuſdaз miſtis, que ſunt tã in rẽ quam in pſonã: ⁊ ſcitote ꝙ poſſet dici quod hic adĳcit tertiũ mẽbrũ illius diuiſionis, quã habuiſtis. ſ. e. in princ. vbi dꝛ ꝙ actiões quedam ſunt in reз, quedã in pſonã: ⁊ ibi poſſet addi tertiũ mẽbrum, qđ hic ponit. ſ. et q̃dã ſunt miſte. vt ibi dictũ eſt de actiõe hac q̃ eſt miſta in rem et in pſonã. ponit ħ dominꝰ Juſtiñ. tria exẽpla. primum exẽplũ eſt in actiõe in factũ, q̃ cõpetit coheredibus đ diuidẽda hereditate. ſecundũ eſt exẽpluз in iudicio cõi diuidũdo: ꝓ redditᷓ iter eos iterq̃s aliqd eſt cõe ſine ſocietate vt diuidatur. tertiuз exẽplũ eſt in actione finiũ regũdorũ, q̃ hз locũ inter eos q confines agros habẽt. et in his tribus iudicĳs licebit iudici bono ⁊ equo vni rẽ adiudicare et illũ cui res eſt adiudicata, in certa ſumma pecunie condẽnare hoc dicit vſq; ad. §. omnes aũt actio.

§. j. ff. de here. inſti. tenet ꝙ nõ debeatur niſi adita hereditate. ⁊ ita dicit hic fuiſſe Bono. determinatuз p glo. ibi: facit qđ not. Specu. in. ti. de teſt. §. j. ver. pone in primis. ⁊ in verſi. reſtat poſt princi. et de fide inſtru. §. nũc aliqua. ver. ſed pone ꝙ ex eo. ⁊ facit qđ no. in cle. diſpẽdioſaз. de iud. ⁊ hoc etiã fuit ſecutus Bald. in. d. l. qui filio. §. j. ſз idẽ Bald. in. l. eã quã. C. de fideicõ. indiſtincte videᷓ exigere aditionẽ hereditatis: ſed Salic. in. d. l. j. de ſacroſan. eccle. in verſi. quero. xvj. an hereditas nõ adita ⁊c. multũ late diſputat iſtã queſtionẽ. et finaliter tenet ꝯtra Bar. ibi: ⁊ p ꝯñs ꝙ nõ debeanᷓ, niſi adeaᷓ hereditas p gl. in. d. l. eam quã. et per glo. in. d. l. q filio. §. j. maxime in foro ciuili p dictã glo. videmꝰ ergo tot ⁊ tãtos doctores, iter ſemetipos varios. qd ergo dicẽdũ eſt? Dic ꝙ Jo. de imol. in d. l. q filio. §. j. tenet iſtud qđ nõ valeat, hereditate nõ adita. ⁊ reſpõdet ad allegata p Bar. in. d. l. j. in repe. C. de ſacroſan. eccle. Sed tu clariꝰ ⁊ meliꝰ reſpõdeas, vt ibi per Salic. nõ ob. l. miles ita. §. fi. qꝛ lз ibi dicaᷓ ꝙ pupillaris ſubſtitutio valeat, hereditate nõ adita: qꝛ ideo illud eſt qꝛ miles põt ſubſtituere filio, lз ſibi teſtamẽtũ nõ fecerit. nõ aũt dicit legata deberi, hereditate non adita. imo ꝯtriuз videᷓ innuere p locũ a ſpeciali. l. neq; enim. §. j. eo. ti. vñ Bar. forte p p̃dicta i. d. l. eã quã. dicit ꝙ titiꝰ eſt, ꝙ petanᷓ adĳci bona cauſa ꝯſeruãdoꝝ legatorũ in piã cauſaз ſicut põt peti cauſa libertatũ ꝯſeruandarũ. vt. ſ. de his q̃ libera. cau. adiec. ⁊ iſtud teneas: qꝛ hoc etiã voluit Barto. finaliter in. d. l. j. in lectu. ordiñ. Non obſt. d. l. hereditas. in fi. allegata p Bar. qꝛ imo ibi erat hereditas adita, alꝰ nõ poſſet heres grauari, adimplere volũtatẽ teſtãtis. et iſtud etiã ſequiᷓ Flo. in. d. l. eã quã. ⁊ iſtud obſeruatur in practica. ¶ Itẽ dixi in libello. paſſus eſt ſe ad iudiciũ vocari ⁊ trahi. dic hoc ꝓcedit i legato, facto pĳs locis: ⁊ vt cõdẽneᷓ in duplũ: ſecꝰ in alĳs relictis, qꝛ nõ ſtatim ꝙ in ius paſſus eſt ſe vocari: ſз poſt annũ, incidit in penã grauiſſimã: qꝛ priuaᷓ tota hereditate ⁊ applicaᷓ ſз ordinẽ pſonarũ. de his eſt caſus in auᷓ. hoc ampliꝰ. C. de fideicõ. dũmodo heres fuit monitꝰ a iudice. de preſtãdo legatũ etiam ſi in iudiciũ tractus non fuit. vt puta qꝛ ex parte iudicis, fuit notificatũ ꝓteſtatũ ⁊ mãdatũ tali heredi, ꝙ tali legatario deberet legatũ p̃ſtare vt. d. auᷓ. hoc ampliꝰ. ⁊ qđ ibi p doc. niſi ſit filius, qꝛ tũc p̃dicto caſu ſibi reſeruaᷓ legitima tantũmodo debita, iure nature. vt not. gl. ⁊ doc. in. d. auᷓ. hoc ampliꝰ. ⁊ no. gl. et doc. in. c. ſi hr̃des. extra de teſt. in. d. auᷓ. hoc ampliꝰ. ſufficit vnica admonitio cũ curſu anni vt ibi dicit glo. ⁊ doct. ⁊ p̃dicta procedũt in herede. Si autẽ eſſet datꝰ executor in cauſam piam, ⁊ tractaretur de commodo et lucro ſibi auferẽdo: tũc etiã bina admonitio requiriᷓ vt eſt videre in eo cui eſt legatũ i diſtributionẽ alimẽtorũ pauperũ: vel in eo cui eſt legatũ, vt redimat captiuos ⁊ eſt caſus i auᷓ. lз. C. de epiſ. et cle. et eſt ibi rõ, quare ibi reqriᷓ bina admonitio: qꝛ ſcз anno nõ expectato, priuaᷓ ꝯmodo ⁊ daᷓ epiſcopo vt exequaᷓ: iõ illius executoris, maior cõtumacia requiriᷓ q̃ hic ac etiã qꝛ hic fuit primo ꝓcraſtinatus ⁊ poſtea fuit in iudiciũ tractus, põt largo mõ dici ꝙ interuenerit bina admonitio. ⁊ ideo in iſtis nõ expectatur annus vt ſit in. d. auᷓ. hoc amplius. qꝛ res in. d. auᷓ. lз claritatẽ deſyderet. ar. l. j. de dam. infec. cũ ſit ibi periculũ vite ⁊ animarũ iõ in. d. auᷓ. hoc ampliꝰ. vnica ſufficit, ꝓpter annũ ſibi annexũ q cõtinue videᷓ interpellare. ⁊ ſic hз vim cuiuſdã alterius admonitionis: argu. l. ĳ. cum materia. C. de iure emphy. ita dicunt docto. in. d. auᷓ. hoc ampliꝰ. Et p̃dicta ꝓcedũt, niſi executores eſſent dati in teſtamẽto: qꝛ heres ẽt admonitꝰ a iudice, nõ patitur penaз de qua hic ⁊ in. d. auᷓ hoc amplius. ſm Bar. ⁊ Sali. ibi allegat caſum in. l. multa i pn. ff de cõdi. ⁊ demõ. ⁊ etiã qꝛ cũ teſtator dat ſpecialem executorẽ, vr̃ voluiſſe ꝙ heres đ hoc ſe nõ intromittat. vt auᷓ. de eccl. ti. in. §. ſi qs aũt. pro quo tu allega. l. fundi. §. j. ff. de acq. poſ. niſi poneremꝰ executorẽ monitũ, nõ velle exequi. vel mortuũ vel aliter nõ poſſe: vt ar. l. fi. in. §. ſз ſi qs. C. commu. de lega. ⁊ in. d. l. multa. tũc eñ cũ executor habeaᷓ pro nõ dato, põt heres moneri ⁊ in ius vocari ⁊ incidere in dictas penas, qđ bene no. ¶ Ex quo tu ſumas cautelã, qđ cũ cõmuniter dentur in teſtamẽtis executores, qđ interpelles bis executores ex parte iudicis ꝓ legato tuo. arg. d. auᷓ. lз ⁊ ipſis negligẽtibꝰ ſoluere, poſtea moneri facias p iudicẽ heredẽ: ⁊ ſi fuerit moroſus p annũ a die monitionis, poterit habere locũ pena. d. auᷓ. hoc ampliꝰ. qđ ſingulariter tene menti. Et p̃dictꝰ Bal. in d. auᷓ. hoc amplius. x ſi. itẽ quero vtrũ iſta auᷓ. habeat locũ in teſtamẽtis ⁊c. dꝛ eſſe vera ſi p dationẽ executoꝝ, eſſet ligata ptãs heredis. naз tũc heres nõ poſſet eſſe monitus ⁊ iuſſus: qꝛ nõ pertinet ad eũ. Si aũt executores eſſent dati cã facilioris executionis, nõ cã induſtrie vel cã exonerandi heredẽ. tũc ſine dubio, haberent locũ dicte pene qꝛ loquũtur quoties heres põt in ius trahi, ⁊ moneri ⁊ monitus eſt arg. l. quidã teſtõ. ff. de leg. ĳ. põt etiã heredi nõ ſoluẽti legata, interdici adminiſtratio rerũ cum fructibus: vt eſt caſus in. d. c. ſi heres. Et p̃dicta q̃ dixi in herede vt hic. ⁊. d. auᷓ. hoc amplius. habent locũ in executoribꝰ, qui habenᷓ loco heredis ⁊ legatarĳs ⁊ fideicõmiſſarĳs grauatis. vt dixi. ſ. eo. in glo. ſuper ver. cõtra eos. Et aduertas, ꝙ legata pia habent aliud priuilegiũ, qđ indebite ſoluta nõ repetuntur. vt. §. fi. ſ. de oblig. que ex quaſi contractu. ⁊ not. glo. ⁊ docto. in. d. auᷓ. hoc amplius. C. de fideicommiſſis.

SVMMARIVM.

1 Actio miſta, dicitur tribus modis.
2 Actio familiæ erciſcundæ competit ad vniuerſa diuidenda.
3 Iudicium familię erciſcundæ ad hoc vt competat, quid ſit neceſſarium?
4 Actum eſt ſemel familię erciſcũdæ an iterũ poſſit agi pro nõ diuiſis?
5 Iudicium familiæ erciſcundæ pro quibus hæreditatibus competat?
6 Euictio: an veniat in iudicio familiæ erciſcundæ?
7 Libellus in actione familiæ erciſcundæ qualiter formatur?
8 Libellus qualiter ſit formandus, in iudicio communi diuidundo?
9 Fratres ſi ſint plures qui velint bona diuidere, an maior debeat facere partem, & minor eligere?
10 Antiquior in dignitate, eſt præferendus.
11 Agens finium regundorum, an debeat in libello probare ſe dominum.
12 Forma procedendi in actione finium regundorum.
13 Actio finium regundorum, quanto tempore duret?
14 Libellus in actione finium regundorum, qualiter formetur?

a Quædam actiones. a ¶ Actio familie erciſcunde p diuidẽda hereditate: ⁊ actio cõi diuidũdo pro re particulari, ⁊ actio finiũ regundorũ pro diuidundis fundis, dicunᷓ actiones miſte ſcilicet reales ⁊ pſonales. Uel propriꝰ miſtã cãm habent, in quibus iudici licitũ eſt, vni partiũ adiudicare rẽ ſi equum ſibi videᷓ. h. d. ⁊ diuiditur in tres ptes. Primo poniᷓ dictum gñale. Secũdo illud per exẽpla declarat. Tertio ponit q̃ poſſunt eſſe partes iudicis in iſtis actionibꝰ. ſecũda ibi: qualis eſt. tertia ibi: i quibus iudicis ⁊c. ¶ † No. ꝙ tribus modis dꝛ actio miſta. vno mõ. ſcз rei
1 perſecutoria, ⁊ penalis. vt. ſ. pri. §. alio mõ reales ⁊ pſonales p̃ſtationes vt hic. vt ſic habeant miſtã cãm, realium ⁊ perſonaliũ. Alio mõ qñ nõ diſcerniᷓ, quis ſit actor vel reus. vt. l. in tribus. ⁊ qđ ibi gloſſ. ⁊ doc. ff. de in. ¶ † No. quod actio familie erciſcunde, cõpetit ad vniuerſa
2 lia diuidenda ⁊ cõpetit tantummodo heredibus vt hic. ⁊ etiã bonoꝝ poſſeſſoribus de iure pretorio. ⁊ etiam inter heredem, ⁊ illum cui reſtituta eſt hereditas ex trebelliano. vt eſt text. in. l. ſз et eiꝰ. in. §. j. famil. erciſc. ⁊ etiam inter heredem ⁊ bonorum poſſeſſorem de iure pretorio, ⁊ an in iſto caſu vtilis vel directa. vl an vni vtilis alĳs directa deᷓ: dic vt ibi no. per glo. ⁊ Floria. ¶ No. quod pro diuidendo aliquid cõmune, cõpetit actio cõi diui. etiã ſi ſit cõmune ratiõe vere ſocietatis. licet gl. hic dicat contrariũ: vt eſt caſus in. l. ĳ. circa princi. ff. cõi diui. Item hoc eſt verum, non tantum pro vna re cõi: ſed etiaз pro pluribus. vt. l. per hoc iudicium. §. ĳ. eodem titulo. licet gl. ſ. de obli. que ex quaſi cõtractu. in. §. item ſi inter. notat contrarium ⁊ male. ¶ Nota quod pro agris diuidendis. ⁊ pro ponendo cõfinia, competit actio finium regũdoruз. Ultimo nota caſus vbi ex materia actionũ, iudex poteſt ex ſuo officio vni partiũ etiam non petenti, rem integram adiudicare ⁊ trãſferre dñium partis alteriꝰ. ⁊ hoc ideo facit ꝓpter difficultatẽ rei diuidende, vel ex aliqua iuſta cauſa: nã ſine cauſa hoc facere non poſſet: vt hic facit. §. pe. ⁊ in fi. ſ. de offi. iudi. ſicut dicimus in ſimili de arbitratore, q põt de iure vnius partis dare alteri, pro bono pacis ⁊ ꝯcordie. vt l. ſi de meis. §. recepiſſe. ⁊ ibi glo. Bar. ⁊ docto. ff. de arbi. ⁊ Bart. plene in. l. ſocietatẽ. §. arbitrorũ. ff. p ſocio. ⁊ cano. in. c. quintauallis. de iureiur. ¶ † In gloſ. j. in fi. dic Dy. videtur ſequi ſimpliciter quod ſit dare actiones miſtas. ⁊ ſic in iſto caſu addaᷓ tertiũ mẽbrũ prime diuiſiõis, actionis poſite. in. §. j. in prin. ſ. eo. qđ nõ vr̃ verũ ſm Bart. hic cũ tex. dicat ꝙ habeat miſtã cauſam, ſed nõ qđ ſint miſte. Preterea ſm Jac. but. hic tractatur de natura actionum, quo ad ipſarũ originẽ ſed eedẽ res nõ poſſunt habere originẽ ex diuerſis cauſis ꝯtrarĳs: quales ſunt perſonales ⁊ reales actiones, pro eo facit quod habetur in lege tertia §. ſi ex

§.ſi ex plurimis.ff.de acqui.poſ.ergo.nõ eſt dicendũ ꝙ iſte actiões ſint
miſt,equo ad originẽ.preterea actiões q̃ oriunt̃ ex ↄ̈tractu vel quaſi,di
cunt̃ eſſe ꝑſonales.vt ꝓbat̃.ṡ.eo.§.ſic itaqꝫ.⁊ in.d.§.j.ſed actio familie
erciſcunde oritur ex quaſi ↄ̈ctu,quẽ ineunt heredes adeũdo heredita
tẽ vt.ṡ.de obligationibus q̃ ex quaſi ↄ̈tractu.§.heres quoqꝫ.Item ſicr
actio cõi diuidũdo,eſt ex q̃ſi cõtractu.vt eod.ti.§.ſi inter.ergo ſine du-
bio ſunt ꝑſonales.licet in rem ſcripte ⁊ etiã ꝓ rebus cõpetant,poſſunt
tñ dici miſte inſpecto effectu ⁊ fine ipſarũ.ꝑpter qð eſt ſciendum quod
actio dr̃ miſta.triplici reſpectu.Primo ꝙ partim ſit penalis,et partiꝫ
ſit ꝑſecutoria.Itẽ ꝙ nõ diſcernat̃ qs ſit actor,vel reus.Item ꝙ partiꝫ
naturã ꝑſonalis ⁊ partim realis:⁊ ſic ab effectu iudicetur miſta:nõ ab
origine.et iſtis duob⁹ vltimis reſpectibus iſte tres actiões dicunt̃ ha
bere cauſam miſtam.⁊ iſto mõ ſm Jac.bu.põt ſaluari glo.¶ In gloſ.
fa.erciſ.ibi itẽ petunt̃ fructus dic vt ſtatim dicam.¶ In ea.gloſſ.ibi:
ṡ.eo.§.ſic itaqꝫ.dic vt ſtatim.ṡ.dixi.¶ In ea.gl.ibi de anna.excep.l.j.
§.j.dic ꝙ ſic vides in petitiõe hr̃ditatis,q̃ licet realis ſit vt.l.ſed ⁊ ſi le-
ge.in.§.petitio.⁊ ibi Bar.ff.de peti.here.⁊ eſt text.in.l.ſi.aũt.§.pe.ff.
de rei vẽ.et dixi.ṡ.eo.§.ſꝫ iſte.ſup gl.in ver.tã in rẽ ibi.§.q̃dã.tñ quo ad
ꝑſcriptionẽ,ſeq̃t naturã ꝑſonaliũ.C.de pe.here.Sic ergo tali actioni
fa.erciſ.ꝑſcribit̃.xxx.annis q anni incipiunt a tpe adite hereditatis,
quo tpe res incipit eſſe cõis.vt.ṡ.de ob.que ex quaſi ↄ̈ctu.§.idẽ iuris.⁊
incipiũt inuicẽ obligari,vt.l.j.ff.e.ſm Jo.fab.cũ ergo preſcribat̃ huic
actioni triginta annis,nõ dico dñio reruꝫ ⁊ ꝑ ↄ̈ñs nec rei vẽdicationi.
ſed diuiſioni fiende.ſm gl.in.l.j.§.nemo.C.de anna.excep.ptꝫ ꝙ ſi ↄ̈ſor
tes ſteterint in cõione.xxx.annis ꝙ nõ poſſint poſtea intẽtare diuiſio-
nem inter eos:ꝑ glo.in.d.§.nemo.⁊ hic quã ibi ſequunt̃ Jac.but.Bal.
⁊ Ang.⁊ ſic preſcribit̃ huic potẽtie petẽdi diuiſionẽ:ſicut preſcribit̃ po
tẽtie offerẽdi.vt.l.cũ notiſſimi.§.illud.C.de ꝑſcrip.xxx.an.⁊ non mire
ris dicit Ang.in.d.§.nemo.qꝛ ſic ⁊ al's cõtingit,ꝙ nõ põt peti diuiſio
vt.l.ſi.ff.de alie.iudi.mu.cau.fac.⁊ in.l.ſi pupilloꝝ.ff.de re.eorũ.¶ Tu
adde bonũ caſum in.l.iubemus nulli.in ꝑn.⁊ qð ibi ꝑ gl.⁊ oẽs doct.C.
de ſacroſan.eccle.⁊ gl.⁊ doc.in.l.ſi.C.cõia vtriuſqꝫ iudi.⁊.ĵ.dicã ⁊ hoc tꝫ
Floria.in.d.§.nemo.ſed vt ibi refert Cy.⁊ Bar.⁊ doc.moderni,ab eis
ſunt in ↄ̈ria opi.nam donec ſtamus in cõione,⁊ ſimul poſſidemus:vn⁹
aliũ recognoſcit:⁊ ſic ceſſat preſcriptio.vt.l.cũ notiſſimi.in.§.ſꝫ ⁊ ſi qs.
⁊ facit eo.titu.l.male agit̃.Preterea actio cõi diuidundo,⁊ familie er-
ciſcũde cõpetit etiã rõne doli vel culpe.ſed nõ eſt dubiũ ꝙ a die qua tu
nõ vis diuidere,diceris cõmittere dolũ.ergo ea die naſcit̃ iſta actio:et
ei nõ põt dici ꝑſcriptũ.ac etiã dicit Cyn.ſm Rayn.⁊ Pla.gloſſatores
ibi qꝛ ſi cõiter poſſident:ergo cõiter recipiunt ſubuentiones.ergo non
videt̃ negligẽs,ergo videt̃ ius ſuũ cõſeruare.ꝓbo:nullus alteri poteſt
imputare negligẽtiam,ex qua cauſat̃ lõgiſſima preſcriptio quare non
ꝓuocauit ad diuiſionẽ qꝛ ex ea negligẽtia ex q̃ nõ petit diuiſionẽ,ſoci⁹
cõmodum ſentit.igit̃ ⁊c.vt.l.cum in fundo.§.ſi mulier.ff.de iure dot.ac
etiã qꝛ cõſocij adinuicẽ poſſideãt.ergo nõ currit ꝑſcriptio,vt no.gl.ſi.
in ſi.C.de ſer.fugi.l.j.⁊ iſtud teneas.ꝙ etiam ego ꝓbo alia rõne.Clarũ
eſt,qð pacto fieri nõ poteſt vt res ſemꝑ in cõione ſtet.ſecus ſi ad tẽpus
fiat,vt eſt tex.valde no.in.l.in hoc iudiciũ.§.pe.ff.cõi diuidũ.ergo nec
preſcriptione ⁊ ſic remedio legali,induci poteſt.arg.l.nõ impoſſibile.⁊
qð ibi no.ff.de pac.⁊ iſtã partem poſtea ſecutus eſt Flo.in.l.j.in princ.
ff.eo.ti.⁊ allegat rõneꝫ:neqꝫ eñ cõuenit ꝙ actio cõi diuidũdo vel fami
lie erciſcunde que ex cõione naſcunt̃,ꝙ ex ipſa ꝑſeuerãtia cõionis de-
beat tolli.arg.cõtrarium in.l.titio cũ morietur.ff.de vſufru.lega.⁊ ma-
xime ſi iudex videt,ꝙ ꝑpter iſtam cõtinuã cõionem inſurgant lites et
cõtentiones:qꝛ iudex ex ſuo officio,mãdabit diuiſionem fieri.arg.in.l.
equiſſimũ.in prin.ff.de vſufru.¶ In eadem gl.in ſi.dic effectus huius
queſtionis,eſt declaratus.ṡ.pxi.qꝛ ſi hec actio oriretur a tempore quo
3 alter ꝓuocaret ad diuiſionẽ,nõ curreret ante ꝑſcriptionẽ.ſi vero a tem
pore quo incideret in cõionẽ,curreret ante diẽ.vt.ṡ.dixi.¶ †Quero
ad hoc vt cõpetat hoc iudiciuꝫ familie erciſcunde,qd ſit neceſſarium?
dic ꝙ eſt opus qð agens cõfiteatur aduerſario coheres,vel ſi negat̃ co
heres qð ſit in poſſeſſione hereditatis:al's ſibi nõ cõpetit ſꝫ alia actiõe
puta petitiõe hereditatis vel alia actione ſibi cõpetenti eſt agendũ.vt
eſt caſus in.l.j.fa.erciſ.cum ibi no.per gl.⁊ Bar.et Raph.et Flo.ꝙ bñ
no.qꝛ vidi aliquos errare.⁊ predicta ꝓcedunt qñ eſt oppoſitũ,ſi n autẽ
nõ fuiſſet oppoſitũ teneret iudicium.vt.l.ij.cũ gl.⁊ ibi Bar.⁊ doct.C.
cõi diuidun.et.l.ſi mãcipia.§.j.ff.de euic.⁊ no.in.d.l.j.¶ Aduertas ta
men,ꝙ ſi agens ꝓbaret ſe coheredẽ,ſatis eſſet:licet ꝑ aduerſariũ nega
retur.Ratio autẽ quare nõ opponẽdo tenet iudiciũ,eſt ſm Jo.fa.qꝛ
nõ inſiſtendo,videt̃ huic exceptioni renuntiare.pro quo facit.l.ſi.C.de
anna.excep.⁊ qð ibi no.quid plura,q̃nis nullum ius aliquo modo cõ
peteret agenti,⁊ nõ fuerit negatus coheres agens ⁊ ſentẽtia lata fue-
rit q̃ tranſiuit in rẽ iudicatã.non poteſt aliquo modo poſtea opponi ⁊
allegari tibi non competit ius agendi.nec propter hoc ſentẽtia reddit̃
retro nulla.⁊ etiam ſolutuꝫ virtute talis ſententie,non poteſt vt inde-
bitum repeti.vt eſt caſus ſingularis in.l.cũ putarẽ.ff.famil.erciſ.ſed du
bito in hoc quia.l.cum putarem.loquit̃ qñ ille qui erat heres in ſoli-
dum,egit hac actione cõtra illum qui nõ erat heres in aliqua parte:lꝫ
putaret eum coheredem.ergo non mirum ſi heres inſolidum,agat cũ
titio tãq̃ cũ ſuo coherede hac actiõe,qð ſibi ꝑiudicat in parte hr̃dita-
tis maxime facta executiõe.arg.ĵ.de offi.iud.§.fin.cum glo.Si autem
ageret cũ illo hac actiõe q nullo mõ eſt heres ⁊ nullũ ius:⁊ per ↄ̈ñs nu
lam actionẽ habet in hereditate,dubito fortiter an videat̃ ius acqre-
re ⁊ valeat iudiciũ:cum nunq̃ aliqð ius ſibi cõpetierit etiam ſi per ad-
uerſarium heredẽ,inſolidũ nihil fuerit oppoſitũ.⁊ videt̃ ꝙ nõ.vt vide
tur eſſe caſus in.l.ij.in prin.ff.de dot.pre.vbi teſtator nõ poteſt graua-
re heredẽ,qð cõueniatur actione que nõ eſt in rerum natura.ſec⁹ autẽ
ſi ſemel actio agenti cõpetijſſet,lꝫ nũc non cõpetat:quia iſto caſu quis
poteſt pati ↄ̈ ſe iudicium:iſte caſus eſt ꝑprie in.l.iulianus q̃ alias inci-
pit ſi quis hominem.§.q̃tum.ff.ad exhib.ita elegãter dixit Barto.in
4 d.l.ij.in prin.vſi.pro declaratiõe induco ⁊c.cogita.¶ †Quero ſemel
actum eſt familie erciſcũde,an iterũ pro nõ diuiſis poſſit agi? dic ꝙ ſi
diuiſio eſt facta in iudicio,nõ poteſt amplius agi:quia eſt iudiciũ vni-
uerſale ex vtraqꝫ parte.vt eſt text.cũ ibi no.in.l.ſi filia.ff.fa.erciſ.ſecus
ſi facta fuerit extra iudiciũ,vel fuerit facta per iudiciũ cõi diuidundo.
tũc q̃uis ſemel actũ fuerit etiam in iudicio,tamen iterũ cõi diuidundo
agi põt.vt.l.j.cũ ibi not.per gl.⁊ doc.C.eo.ratio qꝛ cõmuni diuidũdo,
eſt particulare iudicium.igitur pro ſingulis rebus diuidendis ſepius
intẽtari poteſt.nec huic determinationi obſtat,qð petitio hereditatis
licet ſit iudiciũ vniuerſale.vt no.in.l.j.in prin.ff.de eden.cum ſi.tamen
competit ſepius.vt.l.licet.ff.de petitio.here.⁊.l.ſi a te.ff.de exce.rei iu
dica.quia petitio hereditatis,eſt vniuerſalis ex parte agẽtis.Ex par-
te vero ↄ̈uenit,ſi nõ poſſideat oĩa,eſt particularis:vnde de nouo ⁊ plu
ries ↄ̈ aliũ poſſeſſorẽ põt intẽtari.ſed cõtra eũdem ↄ̈ quẽ ſemel fuerat
lata ſnĩa,ſi poſſeſſionẽ alicuius rei de nouo fuerit adeptus,nõ expedit
vt de nouo intẽtetur:ſed vt ſnĩam prius cõtra eum latam petat exeq:
etiam in iſtã aliaꝫ rẽ,de nouo poſſeſſam.vt.ff.de iureiurã.l.ſed ⁊ ſi poſ-
ſeſſori.in prin.⁊.l.inter caſtellianũ.ff.de arbi.ſed actio familie erciſcũ-
de eſt vniuerſalis tam ex parte actoris q̃ rei:⁊ eſt iudicium duplex ⁊ in
eo veniũt tam poſſeſſa,q̃ nõ poſſeſſa.vt.l.j.⁊.l.plane.ff.eodẽ.Et ſic eſt
vniuerſalis aptitudine ⁊ actu,in ipſius executiõe.ita dicũt Bal.⁊ Sa
5 lice.in.d.l.j.C.eo.qð no.¶ †Quero ꝓ quibus hereditatibus cõpetat
hoc iudiciũ? dic ꝙ ꝓ vna,⁊ pro pluribus diuerſis:dũmodo ſint cohere
des eiuſdẽ hereditatis ⁊ patrimonij.ſecus ſi vnus eſſet heres vni⁹ he
reditatis,alter alterius hereditatis ⁊ patrimonij licet eiuſdeꝫ teſtato
ris.vt in milite teſtatore q hꝫ plura patrimonia.vt in.l.j.C.de teſt.mi-
litis.cum ibi notatis iſte eſt caſus in.l.heredes.§.j.ff.eod.⁊.l.ex facto.
la grãde.ff.de here.inſt.⁊ ibi Dy.Itẽ ceſſat iſta actio,ſi omnia ↄ̈ſiſtũt
in nominib⁹ debitorũ:⁊ in iuribus corporalibus ⁊ in iuriſdictionib⁹ ⁊
ſimilib⁹.vt eſt caſus in.d.l.heredes.§.ſi.¶ Aduertas tamen ꝙ quãdo
pro hereditate cõpetit iſta actio inter coheredes,tũc etiã inter eos po
teſt cõpetere ꝓ prelegato ⁊ ſic pro re ſingulari.vt.d.l.ex facto.quod no
tãdũ eſt.⁊ ſic officio iudicis preſtabit̃ prelegatũ ĩter coheredes.vt ibi.
¶ Quid veniat in hoc iudicio? dic ꝙ dol⁹ ⁊ culpa venit:vt.l.⁊ puto.§.
ſed ⁊ ſi dolo.ff.eo.¶ Quero qd ſi coheres meus aliqd geſſit ante adi
tam hereditatem,vel dãnum dedit vel redditus recepit? dic ꝙ nõ agit̃
hoc iudicio:qꝛ in eo veniũt que geſta ſunt vt per coheredẽ:⁊ non aliter
qð fieri nõ poteſt niſi adita hereditate.vt.d.§.ſed ⁊ ſi dolo.⁊ eſt text.in
6 l.qui heres erat.in ſi.ff.e.quod no.¶ †Quero an in hoc iudicio fami-
lie erciſcunde veniat euictio? dic aut diuiſio eſt facta per teſtatorem,⁊
nõ venit euictio.vt.l.ſi cogitatione.cũ ibi no.per glo.⁊ doct.C.fa.erciſ.
Aut fuit facta diuiſio ꝑ ꝑtes vel ꝑ iudicẽ,⁊ venit euictio.vt.l.ſi famil.
erci.cum gl.⁊ ibi doc.C.eo.⁊ no.Bart.in.l.q rome.§.duo fratres.ff.de
ver.obl.in ſi.qð eſt verũ,niſi inter partes actũ fuiſſet:q⁹ non veniat eui
ctio,tũc nõ tm̃ euictio deberet̃ ſed etiã non tenetur coheres ad reſtitu
tionem veri precij.vt eſt gl.ſingularis in.d.l.familie.lꝫ in alijs contra-
ctibus ſi nolo teneri de euictione:tñ oĩno teneor ad veri precij reſtitu
tioneꝫ:vt eſt caſus ſingularis in.l.emptorẽ.§.penu.⁊ ſi.⁊ ibi gl.⁊ Bar.
7 ff.de actio.emp.¶ †Libellus aũt in hac actiõe familie erciſcunde ſic
format̃.Dico ↄ̈tra titiũ ꝙ talis teſtator nos pariter inſtituit.vnde di
ctus titi⁹,eſt mihi coheres.dico etiã ꝙ in dicta hereditate ſunt multa
bona mobilia ⁊ immobilia,q̃ pariter ꝓ indiuiſo poſſidemus.quare cũ
nullus cogat̃ regulariter in cõione perſiſtere(cum cõio ſoleat vt pluri
muꝫ generare diſcordias)peto dictã hereditatẽ dicti teſtatoris inter
nos diuidi pro portionib⁹ hereditarijs pro diuiſo:⁊ hoc petit̃ aperte.
ſed iudex ſi poterit diuidere cõmode res hereditarias ⁊ pro heredita
rijs portionibus,eas diuidet prout petitũ eſt.al's autẽ oẽs aſſignabit
vni:vel maiorẽ partẽ vel vnicã rem,que diuidi non poteſt:⁊ tũc in ſnĩa
dicet̃ cũ cõmõde diuiſio bonorũ hereditariorũ inter tales coheredes
fieri nõ potuerit.Idcirco tali heredi ꝓ quinqꝫ partib⁹,tales res here-
ditarias inſolidũ adiudicam⁹:⁊ eundẽ dicto eius coheredi ꝓ parte he
reditaria que ipſum contingit in dictis rebus adiudicatis ſuo cohere
di in decem condemnamus.ita habet hic.⁊ in.§.penul.⁊ ſi.ĵ.de offi.iu.
¶ Quero tota die cõtingit:ſunt plures fratres habẽtes hereditatem
paternã cõmunẽ,et vn⁹ eſt minor:an ille minor poſſit ꝓuocare alios
ad diuiſionẽ? ⁊ videtur ꝙ nõ.vt.l.ſi pupillorũ.ff.de re.eorũ.⁊.l.pe.C.de
ꝑdi.mino.Tu dic aut q̃rit̃ an poſſit petere diuiſionẽ fructuũ et reddi-
tuũ,⁊ põt.arg.l.iubemus nulli.C.de ſacroſanc.eccle.ſm vnã ſolu.Aut
querit̃ quo ad ꝓprietatẽ reꝝ:⁊ tũc aut ipe minor ꝓuocat̃ a ſocijs,⁊ cla
rũ eſt ꝙ põt facere ⁊ pati diuiſionẽ.vt.d.l.ſi pupillorũ.Aut querit̃ an

ipse possit alios ꝓuocare:⁊ tũc aut sibi expedit diuidere, q̄ habet fra-
tres rixosos vł dilapidatores,⁊ tũc ꝑmittit sibi vt.d.l.iubemus nulli.
ſm aliã sol.gl.als non põt vt.d.l.si pupilloꝝ. Et hoc sequitur Barto.
in.d.l.iubemus.⁊ predicta ꝓcedunt in minore, sed ecclesia cũ quocũq
cõsorte,põt petere diuisionem ſm Guil.de cug.est casus in.d.l.iube-
mus.que loquit̃ indistincte.secus in minore:vt ibi no.gl.⁊ ẽ rõ:q̄ mi-
nores,sunt impediti impedimẽto tẽporali:ecclesia vero ꝑpetuo.ideo
ei cõcedit̃ ꝓpria ꝓuocatio vt ibi:q̄ cõio perpetua,est ꝓhibita ex cõuẽ
tione.vt.ff.cõi diui.l.in hoc iudicio.§.si cõueniat. Item q̄ cõio inducit
discordiam vt.l.iure cõmuni.ff.de ser.vr.pre. Ideo in ecclesia nõ debet
esse ꝑpetua,lz fauore etatis sit temporalis.q̄ sperat̃ qd̃ minor,maior
efficietur.⁊ ꝑ hac rõne facit glo.sing.in.l.nisi.in fi.ff.de tute.⁊ ratio.dis.
⁊ istud sequitur Sali.in.d.l.iubem⁹.in.ij.col.ista actio est expedita:ve-
niam⁹ ad actionẽ cõi diuidũdo. ¶ In gl.i.verb.cõi.ibi:aget̃ pro socio
⁊c.dic imo ẽt isto casu agi potest cõi diuidũdo.vt est casus in.l.j.ff.cõi
diuidũ.quia hec actio cõpetit principaliter ꝑ diuisiõe rerũ corporaliũ:
actio vero ꝑ socio magis cõpetit ad ꝑsonales ꝑ̃stationes:vt est casus
in.l.j.ff.cõi diui. ¶ In ea.gl.i.fi.ꝑmitte cui cõpetat ista actio.et dicunt
do.hic q̄ directa cõpetit illi,qui hz rez cõem ꝑ indiuiso.vel etiam com-
petit illi q̄ est in ista opinione,qd̃ putat habere rẽ cõem.vt.l.si q̄s pu-
tans.in ꝑñ.ff.cõi diuidũ. ¶ Sed aduertas quia hoc vltimo casu com-
petit vtilis ad sumptus,⁊ cetera dãna.nõ autem ad realẽ diuisionẽ:q̄
nõ est res cõis que diuidi possit:qñ aliquid in cõi non est. Intellige ta-
mẽ predicta,in ista actione cõi diuidũ.ſm qd̃ statim dixi i actiõe fami-
lie erciscũde.ꝑ.l.cũ putarẽ.ff.fami.erci.cõiũcta.l.ij.in ꝑ̃nc.ff.de do.ꝑle.
8 ¶ † Et predicta ꝓcedũt,ex quacũq causa res sit cõis.vt.l.ij.⁊.iij.ff.e.
¶ Et sequit̃ q̄ etiã ꝑ rebus singulis ex hereditate cõi,intenteт etiam
non intẽtata prius fami.ercis. vt not.glo.in.l.iiij.in princi.ff.eo.⁊ in.l.
quib⁹ causis.ff.pro socio. Utilis autem cõpetit habẽti quasi dñiũ:vt in
cõductoribus ad nõ modicum tẽpus,superficiarijs ⁊ similibus.vt.ff.e.l.
cõi diuidũ.in prin.vel emẽtibus bona fide a non dño.vt.ead.l.§.qui in
rem.⁊ etiam alijs personis:de quib⁹ ea.l.§.si duo.⁊.§.inter eos.⁊.§.fi.
nec distinguit̃,possideat vterq eorũ vel alter tñ vel neuter.vt.l.cõis
seruus.§.apud.ff.eo.sed tamẽ bene attẽditur,an conuentus fateatur
rẽ cõem:⁊ tũc hec actio cõpetit.an neget:⁊ tũc illi obstat exceptio,do-
nec ꝓbet̃ cõsocius ⁊ rem esse cõem:ꝓposita rei vendicatiõe.vt.l.j.ff.fa.
ercisc.sed cessat hoc iudicium inter predones,⁊ clam possidentes vel
precario.vt.d.l.cõi diui.§.inter predões.et.§.iuli.ff.eo.et.l.j.in fi.ff.vti
possi.nec etiã datur simplici detentori.vt ead.l.cõi diuidũ.§.idem est.
Ꝟ.ergo.nec etiã competit pro sumptibus in seruitute factis,vel alijs
rebus incorporalibus.vt.l.arborũ.§.j.ff.eo.sed pro ista seruitute diui-
dẽda,alternis diebus iuxta.l.iiij.ff.de serui.⁊ qd̃ ibi Flo.bene cõpetit
actio familie erciscũde et cõi diuid.vt est casus no.in.d.l.arbor.§.fi.in
fi.licet Flo.in rub.ff.eo.aliter dicat. Item in ista actione,habet̃ ratio
sumptuũ factoꝝ in re cõi,vel occasione rei cõis:ſm dictã.l.si q̄s putãs.
in prin.qd̃ est verũ qñ negotiũ non potuit pro parte expediri:als agi
debet actiõe neg.gest.vt.d.l.si q̄s putans.§.j.in fi.⁊.l.si cões edes.cum
ibi notatis per gl.⁊ doc.ff.de neg.gest. ¶ Itez habetur ratio,quesitoꝝ
ex re cõi,vel ꝓpter rem cõem:vt et predicta debeãt esse cõia:vt.ff.eo.l.
seruus cõis. Tu allega meliorem tex.in.l.si sociũ qui in eo.cũ ibi no.ꝑ
Bar.ff.pro socio. ¶ Item habetur ratio dãni dati in re cõi,vel ꝑ ipm
sociũ vel ab illo ꝓpter dictũ sociũ,vel in despectũ dicti socij:vt est ca-
sus in.l.si is cum quo.⁊ in.d.l.seruus cõis.la.ij.cum.l.seq.ff.eo.facit.l.
si merces.§.culpe.et qd̃ ibi per gl.Bar.⁊ doc.ff.loca.⁊.l.pe.in ꝑñ.et ibi
Bar.Bal.Ang.⁊ doc.ff.sol.ma.⁊ gl.⁊ Bar.in.l.arbitrio.§.fi.ff.de do-
lo.⁊ vide omnino singularem tex.cum gl.⁊ Bar.⁊ doc.in.l.nã ⁊ seruus.
in prin.ff.de neg.gest. ¶ Quero qualis sit ista actio:dic qd̃ est ex quasi
cõtractu.vt.s.de obligatio.que ex quasi cõtractu.§.si inter.et dicit̃ bo-
ne fidei.vt in.§.actionũ.j.eo. Et aduertas qd̃ ea que seruantur in iu-
dicio familie erciscunde seruantur in isto.vt not.glo.et Flo.in.d.l.si q̄s
putãs.§.penul.fallit in casibus ibi no. ¶ Scdo aduertas,q̄ in isto iu-
dicio requirũtur probationes de dominio magis exquisite,q̄ in alio
familie erciscũ.vt.l.inter.coheredes.in princ.⁊ in.l.j.⁊ ibi Flo.et Ra-
pha.ff.fami.erciscũ.⁊ not.gloss.et Flori.in.d.§.inter predones.ista pro
magna parte habent̃ per Flo.in rub.ff.eo.et per Azo.in sum.eo.titu.
9 ¶ † Quero qualiter sit formandus libellus in cõi diuidũdo iudicio:
Rñdeo q̄ aduertẽdum est,qd̃ libellus habet duas partes.primo nar-
rationẽ.secũdo cõclusionẽ. In narratione debet agens dicere,q̄ cum
titio habet talẽ rem cõem pro indiuiso:⁊ pro tãta parte:eo q̄ fuit eis
a Caio donata:⁊ qd̃ est in possessiõe dicte rei,vna cum dicto titio:et qd̃
non placet sibi nec sibi expedit amplius in cõione persistere:quare pe-
to dictũ fundũ partiri ⁊ terminari,⁊ mihi dictã partem pro diuiso assi-
gnari.vel alteri nostrũ dictũ fundũ iusto precio adiudicari:put vestre
equitati videbit̃:verũ q̄ in hoc iudicio,qñq veniũt fructus.⁊ etiã ha-
betur ratio dãnorum datorũ in re.vt.C.cõi diuidundo.l.si maior.debet
in narratiõe fieri mẽtio sumptuum,⁊ dãni dati:et in cõclusione petere
aduersariũ etiã ad illa cõdẽnari.iste est libellus Bar.in.l.ad officium.
C.cõi diui. Et not.q̄ dixi in libello,quod fuit nobis a caio donata.nã
ideo hoc posui:quia glo.in.l.cõi diuidun.in.§.inter predones.videtur
determinasse,q̄ libellus nõ procederet quãdo petit̃ diuisio fieri solũ q̄

possidet:nõ allegato aliquo iure reali,⁊ hoc tenet ibi Oldr.⁊ pro hoc
facit ſm Flo.ibi:q̄ cui datur publiciana,datur cõi diuidun.⁊ econtra
vt ea.l.qui in rem.⁊ ibi vide etiam Floria.ita intelligit illum.§.cũ glo.
in.l.minor.§.j.ff.de euic.⁊.l.fundi.ff.de excep. Itez cui competit vẽdi-
catio.ꝯpetit cõi diuidũdo:vt ea.l.§.ex q̄busdã. Tu vero dicas q̄ imo
aliqñ dat̃ cõi diuidũdo,q̄ non dabitur rei vendica.vt ibi in soluto in-
debite.⁊ sic regula doc.ꝓcedit affirmatiue:scz cui ꝯpetit rei vẽdicatio
cõpetit cõi diuidũdo.sed nõ negatiue vt ibi:et ideo tex.ibi dicit q̄ illi
datur vtilis cõi diuidundo qui possidet.ex iusta causa.⁊ habet ius vel
titulũ specialem in re.puta dum dixit si ex causa indebiti.⁊ in.d.§.si in-
ter predones.dicit ex sola iniusta:q̄ inter ꝑ̃dones iusta causa possidẽ-
di,vt est precaria nõ datur cõi diuidundo.⁊ hoc ꝓbatur fortius quia
per missionẽ in possessionẽ ex causa dãni ĩfecti ex ꝑ̃mo decreto,nõ hz
cõi diuidũdo iudiciũ directum vel vtile:lz iuste possideat authore ꝑ̃-
tore.vt.l.iusti.ff.de acqui.pos.nõ hz dico dictũ remediũ ꝑ sumptibus
factis in re.vt.l.iiij.§.fi.cum.l.seq.ff.eo.⁊.l.si finita.§.cum autẽ plures.
de dam.infec. Et est etiã ratio:q̄ hz asininaz detẽtionem,missus regu-
lariter ex primo decreto.vt.l.iiij.in fi.ff.de acq.possess.sed tamẽ missus
in possessionẽ ex causa vẽtris vł legatorũ vel custodie ⁊c.vel pignoris
causa ex cõuentiõe debitoris.si duo creditores pignus possideãt.vt.l.
serui noĩe.⁊ qd̃ ibi per gl.⁊ Bart.ff.de vsucap.tunc his casibus datur
vtile cõi diuidũ.vt.d.l.cõi diui.§.si duo.cuz seq.⁊ ibi Flo. Et est ratio:
q̄ ꝑ̃dicti pretendũt ius in re,vł ad rem.ille aũt qui simplr̃ possidet vł
detinet aliqd̃ ius in re,vł ad rẽ non hz. Ex quibus infert̃,qd̃ sola detẽ-
tione vel possessione,nõ datur cõi diuidundo.vt hic videt̃ casus in.l.
fundi.ff.de excep. ¶ Item dixi in libello,q̄ narrare debeo qd̃ eraz in
possessione dicte rei.⁊ hoc ideo fit:q̄ si negaret̃ soci⁹ esse in possessiõe,
ꝓbãdo se sociũ etiã post litẽ ꝯtestatã obtinebit:q̄ allegatio possessio-
nis tollit futurã exceptionẽ elidẽtem actionẽ predictã.ita ꝓbat̃ in.l.
j.cũ gl.⁊ ibi Bar.⁊ doc.ff.fami.ercis. Itẽ dixi in libello,qd̃ non placet
amplius i cõione persistere.dic q̄ nemo cogit̃ stare in cõione.l.fi.C.e.
q̄ cõio,solet generare discordias.vt.l.cũ pater.§.dulcissimis.ff.de leg.
ij.⁊ qd̃ cõiter possidet̃,cõiter solet negligi vt.l.ij.C.qñ ⁊ q̄.quarta pars
debet̃.lib.x.⁊ qd̃ dixi q̄ nõ cogit̃ q̄s stare i cõione,ẽ verum nisi in casi-
bus notatis per gl.⁊ doc.in.d.l.fi. ¶ Item dixi in libello partẽ talem
mihi assignari.ista ꝓbant̃ in.l.ij.⁊.iij.C.eo.ti. ¶ Itẽ dixi in libello vel
alteri totũ fundũ,iusto ꝑ̃cio adiudicari ista ꝓbantur in.§.pen.⁊ fi.j.de
offi.iudi.⁊.l.amplius.§.fi.⁊.l.j.⁊ sequen.⁊ quod ibi per doc.ff.de lega.
¶ Quero de questione cõtingente apud mechanicos:sunt plures fra-
tres,qui volũt venire ad diuisionẽ bonoꝝ cõiũ:an maior frater tenea-
tur facere partes ⁊ minor optare: Bar.in.l.j.C.de his qui se defe.⁊ ibi
Bal.lib.x.⁊ Bar.per illum tex.in.l.ij.C.qñ ⁊ qui.quarta pars deb.eo.
lib.x.dicit q̄ inter fratres vel cõsocios,nõ dz esse aliqua ꝑ̃latio diuidẽ-
di vel optandi:sed in oĩbus inter eos seruari equalitas.vt.l.maior.C.
cõi diuidũ.⁊ sic dz fieri optio ꝑ breuia vel sortes:vel oĩa ista expediũt̃
officio iudicis:vt hic cũ sit nõ prerogatiua minoris etatis.hoc etiã te-
net Bal.in.d.l.maior.in prin.nisi in his ꝑsonis q̄b⁹ id in priuilegiũ cõ-
cedit̃.vt.d.l.j.C.de his qui se defe.⁊.l.ij.de meta.lib.xij.ita dicit Bart.
in.d.l.j.⁊ in.l.dicit̃.§.senatus.in fi.ff.de iure fisci.vbi dicit Bar.q̄ quo-
ties est aliq̄d cõe cũ fisco,ipe fiscus facit partẽ ⁊ priuat⁹ optat ꝑ.d.l.j.
sed cõtra hoc videt̃ casus in.c.j.ex̃ de paro.in tex.ibi:ita vt ille diuidat
qui ampli⁹ tẽpore in ep̃atu hz ⁊ q̄ minor eligat ⁊c. Sz dic q̄ ibi loq̄tur
in bonis ecclesiasticis:nõ in bonis laicoꝝ:vel ibi spãle fauore ecclesie:
q̄ presumit̃ qd̃ minor ep̃s magis supuiuet:⁊ sic pl⁹ cõseruabit̃ ius ec-
clesie.arg.l.nã ⁊ si parẽtibus.ff.de inoffic.test.vel etiã est ibi speciale,fa-
uore ecclesie respectu diuidẽtis:q̄ cũ sit antiq̄or in dignitate,ꝑ̃sumit̃
habere maiorẽ notitiã:q̄ minor:ergo melius sciet diuidere ne ecclesia
10 ledatur. ¶ † Nam antiquior in dignitate doctoratus vel alia dignita-
te est preferẽdus ceteris paribus.vt.l.j.⁊ ibi Bar.ff.de obseq.⁊.l.j.qd̃
ibi not.Bar.ff.de albo scri.facit tex.sing.in.l.j.C.de cõsulibus.lib.xij.
qui text⁹ alleg.quod si ego fui licentiatus.M.cccc.xviij.⁊ doctoratus
M.cccc.xxij.sum preferend⁹ oĩbus alijs doctorib⁹ qui fuerũt ⁊ licen-
tiati ⁊ doctorati intra dictos quatuor ãnos lz priusq̄ ego fuerint do-
ctorati.qd̃ tene mẽti:q̄ semel vidi de facto. ¶ In glo.in ver.itẽ finiũ
regundorũ.in fi.aduertas quia videt̃ qd̃ magis debeat dici in ꝑsonaz:
vt dicit gl.magna hic in fine.⁊ est tex.in.l.j.ff.eo.ibi.in personam lz ꝑ
rei vẽdicatiõe sit.⁊ quia sunt ꝑ̃statiões ꝑsonales.vel dicas qd̃ est mista
vt dicit glo.s.eo.in ver.fami.ercis.vel dic q̄ habet mistam causam.vt
ibi dixi.⁊ est natiua:q̄ nascitur ex quasi cõtractu:vt no.glo.in.l.j.§.ad
hoc de anna.excep.licet glo.aliter dicat in.l.j.ff.eo.quasi inter istos q
cõtẽdunt de cõfinib⁹,nihil sit gestum.sed põt dici quasi gestum ꝓpter
turbationem cõfinium,vel etiã licet nihil gestũ sit:tamẽ extra id quod
agitur sepe nascitur tacita obligatio.vt.l.si is q.§.si libero.ff.commo.
⁊ est vtile hoc scire:q̄ si est natiua,potest agẽs dicere aduersario sibi
obligatum.nõ si sit datiua.vt no.glo.in.l.j.in glo.penulti.C.de actio.
⁊ obliga.⁊ ibi Cy.in.iij.questio.⁊ ibi Bar.⁊ doc.not.glo.⁊ Bart.in.l.j.
in prin.in glo.magna.ff.de actio.⁊ obliga. ¶ In glo.in ver.agros.ibi
ff.finium regũdorum.l.iiij.in fi.dic ⁊.l.ij.in prin.eo.tit.⁊ est ratio:q̄ in
agris,faciliter turbantur cõfinia:nõ sic in vrbanis:ideo in rusticis in
specie fuit prouisum. ¶ In ea gl.ibi.l.ij.dicit ibi not.gl.idem quod li-
cet [illegible]

cet directum pro vrbanis non cōpetat,tamen vtile datur.sed dicit ibi Flo.ꝛ bene illa lr̄a violatur,dum dicit qd̄ pertinet ad predia rustica lꝫ edificiū interueniat p̄ ꝯfini.Tu posses etiā dicere,ꝙ inter duo p̄dia vrbana principalr̄ posita,ita ꝙ vnū nō sit p̄ cōfini fundi rustici:pōt locū
11 h̄re vtile:q2 est eadē rō.facit.l.hac actiōe.ff.si qua.pau.fe.di. ¶†Quero an qui agit isto iudicio finiū regūdoꝝ,debeat dicere in libello ꝛ p̄bare se dn̄m.Et vr̄ ꝙ nō:q2 hec actio hꝫ multa sil'ia cū actione cōi diuidū.vt hic.ꝛ ita ꝯstat,ꝙ in ista nō venit qd̄ p̄prietatis.l.fundi.ff.de excep.¶In ꝯ̄riū vr̄ exp̄ssum.C.eo.l.iiij.vbi aperte d2,ꝙ huic actioni qd̄ p̄prietatis coheret.ꝛ ita tenet̄ ibi cōiter a doctorib⁹.sed mirū vr̄ ſm Jo.fab.cū tex.in.d.l.iij.videat̄ velle,ꝙ qd̄ possessionis differat a q̄ōne cōfiniū:ꝛ est primo terminādа vt ibi:ergo multofortius causa p̄prietatis,q̄ est magis p̄iudicialis.vt.d.l.fundi.Preterea eadē ratio viget,ne per minorē fiat preiudiciū maiori.vt.l.p̄ minorē.ff.de iud.Vn̄ dicit ipse sequēdo doc.exponas ibi verbū possessiōis:idest p̄prietatis:sicut alibi fit in.l.si de vi.ff.de iud.Vel tu,dicas clarius,ꝙ verus intellectus illi⁹.l.iij.est qui ponit̄ ibi per gl.j.nā si qs agit finiū regūdoꝝ,primo requirit̄ q̄ntū teneat:scd̄o quot iugera ibi debeat:tertio mittit̄ executor vel agrimēsor.ita dicit ibi glo.ꝛ sic vides ꝙ primo inuestigat̄ causa ꝛ q̄stio possessiōis,ꝛ post p̄prietatis.Tertio de cōfinibus:ꝛ credo ad istum finē,vt videat̄ cui incumbat onus probādi:ꝛ qs sustineat p̄tes actoris.vt in.d.§.cōmodū.j.de interd.ꝛ in.l.in trib⁹.ꝛ qd̄ ibi not.ff.de iudi.Aduertas ꝙ in dubio,standū est terminis antiqs nisi p̄betur ꝙ sint mutati de volūtate partiū.l.j.ꝛ.ij.ꝛ ibi gl.Bal.ꝛ Sali.C.fini.regū.

¶Et libellus in hoc iudicio est dādus,ꝛ lis est cōtestanda.vt.l.ij.ꝛ ibi gl.ꝛ doc.C.eo.ꝛ competit nō tm̄ pro magna quātitate terre,ablata p̄ remotionē finiū:sed etiā p̄ modico occupata.vt est tex.in.l.quinqꝫ pe
12 dum.C.e.¶†Quero que erit forma p̄cedēdi,in hac actiōe p̄ indicē? Dic ꝙ iudex d3 primo mittere agrimēsorem,qui mensuret ꝛ videat:ꝛ qd̄ ponant̄ termini,vbi apponi debent:ꝛ postea p̄nūtiet qd̄ decetero debeāt possidere ſm terminos,per agrimēsorē positos.ꝛ qd̄ incipiāt termini in tali loco:ꝛ finiāt in tali.vt.d.l.iij.ꝛ ibi Bal.Tu autē dicas ꝙ p̄rio d3 cognosci corā iudice,de iurib⁹ partiū ꝛ postea exeq̄ p̄ agrimēsorē.arg.l.j.C.de exce.rei iudi.ꝛ talis agrimensor,d3 iurare de bene ꝛ legaliter mensurando:al's non valeret sua mēsuratio.vt.l.comparationes.§.oēs aūt.ꝛ qd̄ ibi p̄ glos.ꝛ doct.C.de fi.instru.ꝛ.l.hac edictali.§.his illud.C.de secū.nup.ꝛ qd̄ ibi Bal.ꝛ Sali.ꝛ Bart.in.l.theopompus.in fi.ff.de dote preleg.ꝛ dictū iuramentū d3 p̄stare,partib⁹ presentib⁹ vel legitime citatis ꝛ cōtumacibus:q2 possent opponere ꝯ̄ p̄sonā agrimensoris:q2 forte ei esset suspecta:ꝛ d3 eis dari termin⁹:vt tali die in tali hora veniat ad dictū fundum.vt.d.l.aut qui aliter.in p̄nc.et ibi Bar.ff.qd̄ vi aut clam.sed eius relationi nō est opus,vt pars citet̄ vel sit p̄sens:q2 refert iudici:facit qd̄ dicit̄ de teste:q2 iuramēto ipsi⁹ pars d3 citari ꝛ esse presens:sed nō testificationi.vt.l.si qn̄.cū gl.ꝛ ibi doc.C.de testi.ita dixit Bar.in.l.theopōpus.ꝛ Bal.in.d.§.his illud.qd̄ nota perpetuo,qn̄ facis fieri a iudice alicui,aliquā cōmissionē:vt semp̄ facias partē citari dicte cōmissioni:ꝛ facias illum iurare de fideliter exequēdo sibi cōmissa parte presente:nisi sit nuntius publicus,q̄ alias iurauerat in principio sui officij.vbi autē factū esset nimis intricatū,d3 bonus iudex oculis suis inspicere rē:ꝛ habere ꝯsiliū cū peritis in arte ꝛ postea iudicare:ꝛ si op⁹ sit,p̄sonaliter ad locū se d3 cōferre:vt est tex.in.l.si irruptiōe.§.ad officiū.ff.eo.ꝛ hoc tenet Cy.ꝛ doc.in.d.l.tertia.ij.
13 questio.C.eod.¶†Quero quāto tp̄e duret ista actio? Dic ꝙ triginta annis,q2 p̄sonalis.vt.l.j.ff.eo.vt no.glo.magna hic.ꝛ de hoc est casus in.l.fi.C.eo.nisi prescribat̄ dn̄iū rei:q2 tūc per indirectum prescribitur lōgo tēpore.vt.l.ij.§.hoc si fundum.ff.pro emp.facit qd̄ notat̄ in simili in.l.ij.C.de serui.et aqua.ita dicit Bal.in.d.l.fi.¶Quero ꝯfines stete runt per centum annos,postea turbat̄ qn̄ incipit currere prescriptio huic actioni? Dic a die turbationis:vt dicimus in simili in.l.alti⁹.C.de serui.ꝛ aqua.ꝛ dixi.s̄.eo.§.eque.ita dicit Jac.but.ꝛ Bald.in.d.l.fin.
14 ¶†In practica v̄o,poterit libellus in hac actione finium regūdoꝝ sic formari.Dico cōtra titium,ꝙ cū possiderē talem fundū rusticum:ꝛ titius possideret vnum aliū fundum iuxta dictū fundū meū,iuxta talem locū:nunc ꝯfines dicti mei fundi,ꝛ titij,sunt turbati adeo quod bn̄ agnosci non possunt:quare peto cōfinia dictoꝝ locoꝝ declarari et poni.ita ꝙ amodo discerni ꝛ cognosci possint ſm Bal.hic.Vel potes cōcludere:quare peto vsqꝫ ad tales fines et terminos,mihi adiudicari ꝛ tales debere esse cōfines et terminos declarari:ꝛ sup̄ talib⁹ finibus silētium dicto titio imponi:ita dixit Floria.ꝛ bene.in.l.j.in princi.ff.eod.

ADNOTATIO. Formā libellādi in praxi,descripsit Petrus Jacobus in sua libelloꝝ summa.de actione finiū regundoꝝ ꝛ de actione familie ercisc.ꝛ cōi diuidundo.in istis trib⁹ actionib⁹,vbi subiungit sn̄ias,ꝛ multa alia pulchra ad propositum.Ant.Caius.

¶Vltimo quero,si ex mala rōne dicti agrimēsoris vel alicui⁹ calculatoris assumpti,iuxta.l.ij.in fine.C.de vsu.ꝛ fru.leg.ꝛ.l.q̄uis.ff.de cōdi.ꝛ demon.ꝛ.d.§.is illud.ego sum dānificat⁹. Dic ꝙ sic si hoc est factū ex iudiciū.ꝛ sine iudice:tūc aduersario meo existēte soluēdo,de eo qd̄ de meo ad ip̄m p̄uenerit ex mala et etiā ex dolosa calculatoris relatione,nullā actione habeo ꝯ̄ calculatorē:q2 nō d2 mea interesse:vt est casus valde notabilis i.l.si duob⁹.§.j.ff.si mēsor fal.mo.dix.nisi in subsidiū, aduersario nō existēte soluēdo:vt ibi facit.l.fi.in prin.ff.de eo per quē fact.erit.secus si falsam vel non iuridicam relationem ex dolo vel culpa lata in iudicijs,vel ex cōmissione vel mandato iudicis agrimensor vel calculator fecerit:quia recta via tenetur.vt est casus in.d.l.si duob⁹.§.idem pōponius.ꝛ ibi gl.ꝙ nota p̄petuo.q2 vidi de facto.

¶Et p̄dicta p̄cedūt,qn̄ p̄ aliquā partiū ꝯfines siue termini nō sunt mutati vel euulsi:nam si termini fuissent per aliquam partium mutati vel euulsi:tunc competeret actio de termino moto,ad penam quinquaginta aureorum.vt.l.agratia.ꝛ ibi Bart.ff.de ter.mo.ꝛ etiam potest puniri in corpus,arbitrio iudicis ſm qualitatem p̄sone et delic.vt.l.ij.e.ti.ꝛ.l.j.ꝛ ibi doc.late Sali.C.de act.

SVMMARIVM.

1 Pœna legalis per nomina multiplicatiua,nullo modo egreditur quadruplum.
2 Pœna conuentionalis:an excedat quadruplum?
3 Instrumentum mutui vel aliud de vera sorte,si est & tamen apponitur pactum quod consistit in facto sub pœna:an pœna illa peti poterit?
4 Datio quantitatis quando vertitur in obligatione, quid operetur?
5 Pœna apposita dationi quantitatis sub conditione, quid operetur?
Et an valeat.6.
7 Lex.j.C.de senten.quæ pro eo quod interest,quomodo intelligatur?
8 Libellus in stipulatione,quomodo formetur?
Et an libellus valeat,sine causæ expressione? 9.
10 Actio ex stipulatu ad incertum,tribus modis practicatur.

a Omnes autem. [a]¶Nulla actio extēdit̄ vltra quadruplum,et in simplum agitur regulariter ex omni contractu:in duplum vero,ex furto non manifesto ꝛ ex.l.aquilia et ex seruo corrupto ꝛ ex deposito in quatuor casibus ꝛ ex legato sancto venerabili loco.In triplū vero,quoties agitur in plus debito:vt aduersarius maioribus sportulis executori pregrauetur.In quadruplum vero,furti manifesti ꝛ quod met⁹ causa.h.d.vsqꝫ ad.§.actionum autem.legam tamen per partes.Et hic ponitur quarta diuisio actionum vt hic in glo.quia quedā dantur ad simplum,quedam ad duplū,ꝛ triplum,ꝛ quadruplum.Et diuiditur in tres partes.Primo ponit dictū generale.Secūdo illud p̄ multa exēpla,in quolibet mēbro declarat.Tertio ponit aliquas differētias,inter ista exempla.Scd̄a ibi:in simplū agit̄.Tertia ibi:sed furti.qui
1 dem.¶†No.regulam ꝙ pena legalis p̄ nomina multiplicatiua,nullo modo egreditur quadruplum:quinimo iste tex.in prin.ibi:vlterius autē nulla actio extēditur ꝛc.innuit ꝙ nō tātum pena legalis:sed etiam conuentionalis,dictum quadruplum excedere nō possit:cū sit vniuersale negatiuum.De quo p̄ Dyn.Bar.Ang.Rapha.et Jo.de imo.in.l.stipulatio ista.§.alteri.ff.de verb.obli.ꝛ p̄ gl.ꝛ doc.in.l.j.C.de senten.que pro eo qd̄ interest.ꝛ.j̄.dicam.¶No.regulam ꝙ ex cōi cōtractu,agendo proprie ꝛ ex cōtractu regulariter nō oritur actio nisi ad simplum:quod est verum nisi pena exp̄sse fuerit apposita.vt.d.§.alteri.vel nisi agat̄ ad interesse.vt.l.j.ff.de actio.em.ꝛ vē.ꝛ in.§.p̄ciū.s̄.de empt.ꝛ vē.l.stipulatiōes nō diuidunt̄ ꝛ ibi late.Bar.in prin.ff.de verb.obli.Item nota ꝙ lꝫ actio ex deposito,sit ex ꝯtractu:tn̄ etiā extra cōuentionē in quatuor casibus agitur ex accidēti,vltra simplū:ꝛ est ratio in illis casib⁹ p̄ut not.glo.ꝛ ibi dixi.s̄.e.§.sequēs.in v̄bo plane.¶Itē nota in versi.item ſui,quē teneri de consilio:ratio est:q2 cadit in delictū.de quo.j̄.dicam cū glos.vbi latius.Itē not.ꝙ si ex suasionibus alicuius,seruus alienus est factus inobediēs dn̄o suo:ille suadens,tenet̄ serui corrupti in duplū.Quid aūt in filiofamilias corrupto.j̄.dicam.¶Item ꝙ do

a ¶Omnes aūt. Post alias diuisiōes supius positas,pōit h̄ aliā diuisionē do.Iusti.q̄ talis est.q2 oēs actiones siue sint in rē siue in p̄sonā,sunt in simplū aut in duplū:vltra āt quadruplū,nulla penalis actio d3 extēdi.Et sciēdū ē ꝙ si diuisio posita.s̄.in illo.§.sequēs diuisio eēt q̄rta:ſm ꝙ male iuenit̄ scriptū in oib⁹ libris:cōit̄ tn̄ cessat h̄ q̄rta diuisio ꝛ h̄ est q̄rta in fi.gl.signate sup̄ illo v̄bo actiōis:addere ēt pōt,ꝙ qdā dicūt ꝙ multū refert an aliqs stipulet̄ penā p̄ v̄ba respectiua,significātia vl̄ designātia q̄litatē ꝛ hmōi v̄ba sūt duplū vel triplū:vl̄ p̄ v̄ba simplicia,puta p̄mittis mihi centum noie pene vl̄ ducēta vl̄ mille.In p̄mo em̄ casu nō pōt esse vltra q̄druplū.In scd̄o casu,bn̄ p̄t eē ēt vltra q̄druplū i simplū ꝛc.Et dictū est.s̄.ꝙ oēs actiōes,aut sūt in simplū aut in duplū aut in triplū,aut in q̄druplum.mō videamus q̄ sunt iste actiones qbus agit̄ in simplum tantū:ꝛ enūerat eas in lr̄a.h.d.i duplum.

cẽs malos mores:puta luxuriose viuere,et illicita facere:tenetur dño
serui ad duplũ deteriorationis.❡Jtẽ no.in ver.tripli.ꝙ petẽs maiorẽ
quãtitatẽ debito,ad istũ finẽ vt aduersarius soluat maiores sportulas
executorib⁹,punit̃ in triplũ.Si autẽ dolosam cautionẽ in iudicio ꝓdu
xerit,cadit a cã.vt.l.j.cũ materiã.C.de pl⁹ peti.et hic in gl.Sinaũt añ
diẽ agat̃ illõ duplicat̃ tps:⁊ finito illo tpe duplicato nõ aliter audietur
nisi refecerit expensas.vt.j.de excep.§.penu.❡Jtem no.in vſ.item
actio.coniuncto versi.itez de eo qd metus causa.quod actio qd metus
causa,licet sui natura dicatur esse penalis:vt in dicto versi.item de eo.
tamen restituens rem iussu iudicis,a pena liberat̃.vt hic in fi.et sic est
penalis conditionaliter:videlȝ propter inobedientiam,non parentis
mandato iudicis.Ex quo nota ꝙ metus illatus a principio,quantun-
cunqȝ sit contra bonos mores ⁊ sic non permissus,non tamen est puni
bilis si restituat̃ id qd per metũ ablatũ fuerit.Et est ratio:quia metuȝ
passus,cõseruat̃ illesus.ac etiã q͛ in traditiõe interuenit ꝯsensus suus
licet per metũ.l.si mulier.§.peñ.ff.ꝙ metus causa.voluntas eñ coacta
volũtas est:vt ibi.❡Jtem no.contra hmõi executores vel alios offi-
ciales,ꝙ accipiẽtes vel exigẽtes plus debito,dat̃ actio in quadruplũ.
❡Jtem no.ꝙ etiã cõtra cõfitentem relictuȝ pio loco,⁊ tamen ꝓcrasti
nãtem vsqȝ ad vocationem in ius,agit̃ in duplum.❡Ex quo no.ꝙ si
negat etiã si nõ fuerit tractus in ius:vel cõfiteat̃ ⁊ differat soluere lega
tum pium:⁊ fuerit vocat⁹ in ius,incidit in penã dupli.❡Jn gl.vlte-
rius.ibi.l.iij.§.senat⁹.dic dũmodo sit talis clauus,qui gubernet totã
nauem:al's secus.vt ibi notatur per glo.Uel etiã ego intelligo si pro-
pter amotionẽ illius claui,tota nauis perit:quia forsan ceciderit que-
dam tabula,ex quo aqua ingressa est nauem,⁊ periit:q͛ est eadẽ ratio.
❡Jn eadem glo.ibi qñ penalis est actio ex vtraqȝ parte dic ſm doct.
hic ꝙ nulla actio datur vltra quadruplũ eius,ad qd cõpetit.sed predi-
cte actiones cõpetunt ad interesse quãtũcunqȝ sit.ideo poti⁹ cõpetunt
ad simplũ ꝙ̃ ad quadruplũ:vel vltra.q͛ totũ est interesse.❡Jn eadeȝ
glo.ibi octuplum sed duabus dic ſm Joã.fab.hec videtur verior quo
ad primũ ⁊ secũdum casum.quia diuerse sunt actiones ⁊ plures nume
ro in quolibet dictorũ casuuȝ.❡Jn ea.gl.ibi.sed certe duobus sit pre-
statio.dic et duabus actionibus.nam vt hic.§.locum habeat:oportet
ꝙ sit eadẽ actio numero,⁊ eidẽ ꝑsone ⁊ ꝯ eũdem cõpetat ſm Pet.hic.
❡Jn eadẽ gl.ibi sed dic ꝙ illa est accusatio,nõ actio.dic imo fiet reuo
catio in seruitutẽ officio iudicis.vt.C.de liber.et eo.liber.l.penu.ideo
teneo sequentem solutionẽ,qd hic habetur respectus ad rem.vt ibi.vt
habet̃ eodẽ titu.l.si manumissori.et eodẽ modo responde ad.§.sic igit̃.
j.in gl.allegatum vcȝ ꝙ ibi non habetur respectus ad rem ſm Pet.et
Jo.fab.ea.gl.ibi habetur respectus ad rem quasi dicat qñ pena impo-
nitur per respectum ad rem,seu rei estimationẽ per verba multiplica-
tiua vt dupluȝ triplum ⁊c.tunc nõ excedit quadruplum.vel dic ꝙ non
habet̃ respectus ad rem,sed ad punitionem delicti.vt est gl.ord.xij.q.
ij.cum deuotissimam.de quo latius.j.dicam.❡Jn eadeȝ gl.ibi sed cõ-
tra de inuti.stipula.⁊c.⁊ in eadem gl.ibi vel dic aliud in pena conuen-
2 tionali ꝙ̃ legali.Dy.reprobat hanc solutionẽ † quia etiam in pena cõ
uentionali,nõ est dare qd excedat quadruplũ.imo nec duplũ:q͛ videt̃
in fraudem vsuraruȝ adiecta.vt.l.cũ allegas.cum ibi no.per gl.⁊ doc.
cum si.C.de vsuris.et ideo ſm eum,sic distinguas.Aut pena adijcit̃ ꝑ
nomina multiplicatiua.vt duplum triplum ⁊c.⁊ tunc nulla pena exce
dit quadruplũ:vt hic.aut adijcit̃ per nomina simplicia.et tunc adijcit̃
facto aut dationi.si facto,tũc quantũcunqȝ sit licet etiã maxima,exi-
git̃.vt.l.stipulatio ista.§.alteri.de verb.oblig facit qd not.i.l.si dictũ.in
prin.⁊ ibi per glo.Bar.Sali.ff.de euic.aut adijcitur dationi:⁊ tũc aut
dationi quãtitatis,aut dationi speciei.si dationi speciei,et tũc quãta-
cũqȝ sit pena etiã põt exigi.vt.l.lucius.ff.de act.em.⁊ qd ibi no.si vero
dationi quãtitatis,⁊ tũc non põt exigi vltra legitimũ modũ vsurarũ
vt.d.l.cũ allegas.q͛ videtur in fraudẽ vsurarũ hodie adiecta:q͛ mate-
ria vsurarũ.hodie est correcta tam de iure canonico:⁊ hoc clarũ est.vt
in.c.j.ij.⁊ iij.⁊ per totũ titu.ex͂ de vsuris.ꝙ̃ etiã de iure ciuili ſm com-
munem opinonẽ.vt aut̃.hec.cũ ibi no.per glo.et oẽs do.C.de vsuris.
⁊ no.per gl.et doc.in.l.j.C.de lum.tri.preterꝙ̃ in vsura nautica.vt no.
in dicta aut̃.ad hec.ideo nõ videtur,ꝙ pena adiecta dationi quãtita-
tis etiã vsqȝ ad aliquã summã,exigi possit ⁊ rationem huius differẽ-
tie inter obligationẽ facti ⁊ obligationẽ speciei ex vna pte et dationẽ
quantitatis ex parte alia,facit.q͛ vbi quis stipulatur aliquid fieri vel
speciem dari,videtur illam speciem tantũ estimare vel affectare ꝙ̃tuȝ
est pena:⁊ sic videtur peti potius vt interesse,ꝙ̃ vt pena.ꝙ nõ possu-
mus dicere in datione quantitatis:quia in quãtitatibus interesse,vel
affectio magis ad vnã rem ꝙ̃ ad aliã nõ cadit vt.d.l.numis.ff.de in li-
tem iurã.⁊ ideo tũc videtur in fraudẽ vsurarũ adiecta.vt.s͂.dictum est
quare ratio ꝓbatur.s͂.de sing.rebus per fideicõ.relic.§.j.ac etiam quia
pecunia non debet petere pecuniã.de quo in.l.si tibi decem.in princ.ff.
de pact.alias est vsura.de quo per Floria.in rubri.ff.de vsuris.Et ista
procedunt in pena cõuẽtionali.in pena vo legali,nõ reperitu: qd exce
dat quadruplum.vt hic ſm Dy.⁊ est ratio differẽtie.quia lex que cer-
ta est,potuit limitare penã legalem.sed nõ sic in cõuẽtionali.sed Pet.
⁊ Jac.de aret in.l.j.C.de senten.que ꝓ eo qd interest.trufantur de ista
distinctiõe Dy.vtrum pena adijcitur per noĩa multiplicatiua,vel sim
plicia nam est imponere legẽ verbis ⁊ nõ rebus.contra.l.ij.in fi.C.cõia
de leg.⁊ ideo dicũt,ꝙ pena cõuentionalis quantũcũqȝ sit,exigi potest
per quecũqȝ verba apponatur.⁊ imputet sibi qui ꝓmisit certam penã:
cum in re sua quilibet sit moderator ⁊ arbiter.vt.l.in re mãdata.C.mã
dati.nisi forte ex aduerso probaretur in fraudem vsuraruȝ adiecta.vt
d.l.cũ allegas.pena vero legalis,aut q̃ ẽ statuto firmata certa ⁊ specifi
cata.⁊ illa dat̃ ⁊ imponit̃ ſm formã,quam habet a lege siue in quadru
plũ siue in quintuplum vel plus.nec est aliqua ratio quare quadruplũ
excedere possit.❡Si autẽ non est firmata et specificata,quia est tale
crimen ex quo pena,iudicis arbitrio imponit̃.⁊ tunc excedit si non ex
cedit ſm arbitriũ iudicis.vt.l.j.§.expilatores.ff.de effrac.et expi.⁊ ista
distinctio vltramõ.videtur probari per text.in.d.l.j.C.de sen.que ꝓ eo
qd interest.⁊ hãc sequit̃ ibi Dy.⁊ eque videt̃ melior de mẽte iuris ſm
Bal.hic.Sed tu aduertas ad istã opinionẽ,in eo qd dixerunt de pena
cõuentionali:quia non est vera.maxime qñ adijcitur quantitati,q͛ sta
tim ius presumit sine alia ꝓbatione.ꝙ adiecta vltra legitimũ moduȝ,
videat̃ adiecta in fraudẽ vsurarũ,sine aliqua ꝓbatione.vt.d.l.cũ alle-
gas.igitur ⁊c.nec est etiam vera in pena legali.q͛ ꝙ̃uis sit certa pena,
specificata ⁊ ordinata.tamẽ iudex põt ex offõ ipsam alterare,augere ⁊
minuere cognita qualitate delicti ⁊ ꝑsonarũ.vt.l.hodie.ff.de penis.l.
quid ergo.§.pena grauior.ꝑ glos.⁊ doc.ff.de infa.⁊.l.si seuerior.⁊ qd ibi
gl.Bal.Sali.⁊ doc.C.de infa.Nec etiam tertio loco est verũ,quod vl-
tramõ.dixerunt ꝙ remittit̃ in arbitrio iudicis.nam tali casu iudex po
test arbitrari multis cõsyderatis ⁊ vsqȝ ad mortem inclusiue.vt est gl.
singularis.s͂.de iniur.§.in summa.quam gl.sing.tenuit Bart.in.l.j C.
de his qui latro.de quo vide per Joan.de imol.in.l.ij.ff.de publi.iudi.
Unde aduertas ſm Bar.in.d.§.alteri.ꝙ in pena legali,cõcordat cum
Dy.Jn pena vo cõuẽtionali dixi,ꝙ vbi pena adijcitur rei puta si i in
strumẽto veditiõis facte de domo ꝓ cẽtum in fine adijciatur sub pena
dupli euictionis noĩe.⁊ tũc põt ascendere vltra duplũ.vel ſm Joã.de
imo.ibi Bar.voluit dicere vltra quadruplũ.sed fuit vitium scriptoris
⁊ hoc ſm Bar.qñ per noĩa multiplicatiua.q͛ eadẽ ratio est ſm eũ.Si
vero adijciat̃ per noĩa simplicia,siue multiplicatiua.⁊ tũc aut pena ap
ponitur incerte rei.puta eius qd valebit.⁊ tũc aduertas,ꝙ ꝑ nomina
multiplicatiua nõ põt ascẽdere vltra duplũ.vt.l.j.in fi.C.de sen.que ꝓ
eo qd interest.⁊ qd not.glo.in verbo penali.in princi.in.d.l.stipulatio
ista.in prin.⁊ est ratio:q͛ hoc casu posset nimis,vltra ꝙ̃ pars cogitaue
rit extẽdere.ideo magis dȝ esse limitata,que ratio cessat in alio primo
casu.⁊ hãc opinionẽ Bar.est secut⁹ etiã Sali.ad lr̃am in.d.l.si dictuȝ.
in pn.vbi est bonus tex.cũ gl.sed Ang.in.d.§.alteri.dicit ꝙ legalis pe
na,põt ascẽdere ꝙ̃tum placet legislatori.Jn cõuẽtionali vo stat cum
Bar.sed Raph.in.d.§.alteri.tenet simpliciter per istuȝ tex.ibi.⁊ vlte
rius nulla actio extẽditur ⁊c.cũ sit vniuersale negatiuũ.ꝙ nulla pena
legalis vel cõuẽtionalis excedat quadruplũ:vt hic.sed Jo.de imol.in
d.§.alteri.in fi.dicit ꝙ licet opinio gl.ibi seruaretur in practica.tamen
etiã de iure potest defendi,qd etiam per noĩa simplicia non possit pe-
na excedere quadruplũ per.d.§.alteri.qui dicit inspici que sit quanti-
tas penalis stipulationis,nõ debet intelligi ad hunc finẽ.vt tota peta
tur,vt dicit gl.in.d.§.alteri.s͂.de inuti.stip.⁊.d.l.j.ad finẽ.C.de sen.que
pro eo qd interest.imo poti⁹ oppositum,quia dicẽdo qd quis stipulã-
tur penã,nõ inspicitur vtrũ intersit vt pena peti possit.sed ⁊ si aduer-
satiue inspici debet,q̃ sit quãtitas.⁊ sic aduersat̃ dicta dictio.sed tã in
iure ꝙ̃ in facto igit ⁊ inspicitur an sit adiecta quãtitati.⁊ ideo poterit
peti vltra legitimũ modũ.vt.d.l.cum allegas.⁊.l.iulianus.§.item pom
ponius.ff.de actio.emp.⁊ de hoc dic vt.j.ꝓxima questione cõcludam
pro nunc teneo opinionẽ Bart.s͂.d.§.l.j.si bene põderet̃ cum gl.C.de
3 sentẽ.que ꝓ eo qd interest.cõiuncto isto.§.❡† Ex predictis infert̃,ad
questionẽ quotidianam,pone ꝙ est instrumentum mutui,vel aliud de
vera sorte.tñ pactũ apponit̃ ꝙ cõsistit in facto.vtputa si non restituat
dictã pecuniã intra annũ,ꝓmisit presentare tot pignora que bene va-
leãt dictã quãtitatẽ vel dare fideiussores vel se repñsentare corã iudice:
⁊ recipere in se tãꝙ̃ in cõfessum preceptum de soluẽdo sub pena mille.
nũquid ista pena poterit peti,si non fecerit qd ꝓmisit:⁊ glo.in.l.roga-
sti.§.j.ff.si certũ peta.dicit ꝙ non.q͛ quicquid accidit sorti,etiã factũ di
citur vsura esse.sed cõtrariũ sentit glo in.l.sed ⁊ si qs.§.fi.ff.si quis cau.
in fi.sed glo.in.d.l.stipulatio ista.§.alteri.videt̃ cõcordare opi.⁊ distin-
guit in consueto fenerari vel nõ:vt primo casu non valeat.⁊ ita potest
intelligi gl.in.d.§.si tibi.Secũdo casu valeat:⁊ ita potest intelligi glo.
in.d.l.sed ⁊ si quis.§.fi.ſm Dy.in.l.cũ seruus.ff.de ꝯdi.⁊ demon.tenet
ꝙ talis pena nõ possit peti,siue apponatur pena quãtitati siue facto
predicto,presentatiõis pignorũ.q͛ totũ hoc videtur factum in fraudẽ
vsurarũ:cũ totũ hoc fiat ꝓpter solutionẽ pecunie.⁊ sic eius loco subro
getur.vt.l.j.§.hec actio.si quis testamen.lib.esse ius.fue.⁊ sic videt̃ seq
gl.in.d.§.si tibi.⁊ hoc sequit̃ Cy.in.d.l.cũ allegas.⁊ hanc opinionẽ est
secutus Jo.an.in addi.Spe.in ti.de oblig.⁊ solu.§.ante omnia.versi.
seqtur.⁊ etiã Ray.in.d.§.alteri.q͛ ibi factũ apponit gratia quantita-
tis.vt in casu nostro.eadẽ est ratio fraudis ꝑsumẽde.⁊ hoc sequit̃ An.
in.d.l.cũ allegas.⁊ dicit ibi al's faciliter posset fieri fraus.d.l.cum alle
gas.sed Ja.but.cuius opinio seruat̃ Bononie in.l.rogasti.§.si tibi.ff.
si certũ pe.tenet cõtrariũ.dicit eñ ꝙ multũ refert,vtrũ factum appo
natur in

natur in augmētū solutionis.vtputa si nō solueris dicta cētum,promittis scribere librū sub pena.an ad securitatē solutionis vel in p̄sentatione pignoris vel in suscipiēdo in se preceptū de soluēdo. Primo casu nō valet.ita pōt intelligi gl.⁊ saluari in.d.§.si tibi.Scdo casu valet.vt.l.hactenus.in prin.⁊.l.qui aūt.§.j.ff.de cōsti.pe.⁊.d.l.sed ⁊ si qs.§.j.⁊ ita pōt saluari gl.j.⁊ hoc sequit̄ ibi Ang.cum distinctione tamen in consueto fenerari:vel non.Et istam opi.Jac.but.videt̄ simpliciter sequi.Bar.in.d.§.si tibi.sed idem Bar.in.d.l.cum seruꝰ.dicit ꝙ interdum tēpore mutui,cōuenit̄ de dictis pignoribꝰ p̄ntandis:vel de stando corā iudice.⁊ tūc sit vᵃ gl.in.d.§.si tibi.⁊ opi.Dy.Cy.⁊ aliorū.Aut ex internallo,de p̄dictis cōuenit̄.⁊ sit vera opi.gl.in.d.l.sʒ ⁊ si qs.§.fi.⁊ Butr.arg.l.ij.C.de pac.pig.⁊ qd̄ ibi p doc.facit.c.illo vos.ex̄ de pig.ꝓ hoc etiā tu alleg.qd̄ no.Bar.in fi.in.l.nemo pōt.ff.de leg.j.in vᵒ q̄ro an renūtiatio exceptiōis ⁊c.⁊ hoc vr̄ seq ad l̄ram Pau.de ca.in.d.l.iulianꝰ.§.idē pōponiꝰ.⁊ hoc sequit̄ Sali.qn̄ incōtinenti est appositum:si vᵒ ex interuallo inspiciat̄,vtrū p̄sona sit solita fenerari vel nūc ichoet fenerari:nō valeat al̄s sic vt.l.q semisses.de vsuris.ita dicit Sali.i.d.l.rogasti.§.si tibi decem.Sʒ Bal.in.d.l.cū allegas.in versi.sʒ hic dubitat̄ pone ⁊c.dicit ꝯ Bar.q꞉ q̄uis fiat ex internallo.nō tn̄ pp hoc tollit̄ suspicio frandis.arg.C.ad vellei.l.si mulier.la.ij.Vn̄ ibi Bal.vr̄ in effectu tenere gl.in.d.§.alteri.vcʒ ꝙ si cōsueuit fenerari,presumit̄ fraus sʒ si non presumat̄ ⁊ maxime si est persona simplex ⁊ q̄ presumit̄ ignorare iura.vt dicit glos.in.d.l.cum allegas.⁊ pro hoc allegat.l.predia.⁊ quod ibi no.ff.de actio.emp.vbi pena apposita facto,committit̄.lʒ id qd̄ est magis principale cōsistat in dando scʒ preciū.⁊ idē videmus in societate.vt.l.si qs a socio.⁊.l.si duo societatē.ff.p socio.Sʒ Ang.in.d.§.alteri.dicit fore distinguēdū.aut pena adijcit̄ dationi pecunie,aut dationi speciei aut facto.sed si tu bn̄ aduertas ad istā distinctionē,voluit gl.in.d.l.cū allegas.⁊ in.d.§.idē pōponius.⁊ etiā Dy.vt.s̄.retuli.Primo ergo casu dicit Ang.p̄sumit̄ pena adiecta in fraudē vsurarū,siue sit apposita dationi pecunie,siue ꝓpter ipsam dationē quātitatis sit color q̄situs.vt qn̄ ꝓmisit p̄ntare pignora.⁊ ita pōt intelligi gl.in.d.§.si tibi.Scdo casu qn̄ adijcit̄ speciei,si excedit duplū interesse,totū p̄sumit̄ in fraudē adiectū in cōsueto fenerari.vt dicit gl.in.d.§.alteri.pro hoc allegat.d.l.cum allegas.⁊.d.§.idem pomponius.sed ille leges hoc non probant.imo dicas tu ꝙ hoc dictum ſm Ange.est contra casum.d.l.si dictum.in prin.ff.de euictio.Tertio casu,quādo adijcitur facto quod principaliter dedūcit̄ in obligatiōe:⁊ tūc nō presumit̄ pena adiecta in fraudē vsurarum,quia in talibus cōtractibus,sic solitū est penas appon.sic intelligit gl.in.d.l.si dictū.⁊ facit.l.lucius.ff.de actio.empt.et qd̄ ibi no.verū ille leges nō loquunt̄ in facto,sed in donatione speciei.vnde.ī.aliter dicam.Sed Jo.de imo.in.d.§.alteri.videtur inclinare ꝙ distinguatur in cōsueto fenerari:vel non,per gl.ibi.sed Raph.⁊ Fulg.in.d.l.sed et si quis.§.fi.recitat ibi opinionē Angel.de qua.s̄.dixi.⁊ cā sequi videtur.et ita etiam ibi videt̄ tenere Flor.sed licet Sali.in.d.l.rogasti.§.j.dixerit vnū.tamen aliud dicit ⁊ plenius in.d.l.cum allegas.in versi.sed tunc quero.quid si factū nō est obligatiōis augmētatiuū ⁊c.vbi dicit.Prima enim ibi videtur ꝙ opi.Jac.but.⁊ sequacium sit vera indistincte:quia si ponimus pactum de pignoribꝰ prestandis validū,nō videt̄ rō quare pena adiecta nō valeat,tā in vsurario q̄ in alio.quia vsurarius nō prohibetur licite cōtrahere,nec est bona consequētia cōsuetus est fenerari:ergo per hunc contractum sui natura licitū,presumit̄ fenerari.nisi probaret̄ per hunc modum solitum esse vsuras exercere.pro quo tu allega.c.cōquestus.⁊ qd̄ ibi per gl.⁊ doc.extra de vsuris.⁊.j.dicam.sed si ponamus pactū predictū,de iure inualidū:q꞉ incontinenti appositum est.vt voluit Bar.in.d.l.cū seruus.tūc aut in quācūq; personā cōsuetā fenerari,vel nō:nō debet penalis stipulatio valere tanq̄ adiectio pacto de iure reprobato.vt.l.j.C.de his que pe.nomi.Preterea ista materia nō consyderat̄ saltem hodie.an qs consueuerit fenerari vel nō,sed solum an pena sit adiecta dationi quantitatis.quia tunc,contra constitutionē iuris sit factū:vt dixi.Declaro mentē suā,quia hodie tātūmodo consyderatur in omnibus personis,an resultet vsura vel resultet factum in fraudē vsurarū vel non:vnde videtur Salice.dicere.Aut pactum seu ꝓmissio de pignoribus prestandis,est facto ex interuallo post mutuum receptum ⁊ habitum ꝑ ꝑfecto et absoluto:et ex mera ⁊ pura volūtate promittentis.⁊ tunc pactū valet.et penalis stipulatio ei adiecta.vt.d.l.qui autē.§.j.⁊.d.l.q hactenus.Sed tu dic,ꝙ ibi nō loqt̄ de pena apposita sʒ de interesse legali.si autem fuerit facta dicta ꝓmissio ante mutuū receptum,vel in ipsius mutui receptione.ita ꝙ aliter mutuum nō esset recepturus.tūc p̄sona recipiens et quātitas pene,est pōderāda.Ex quo pōdera tu qd̄ Sal.hic nō habuit consyderationē ad personā mutuantē,si sit cōsueta fenerari vel nō:sed tantummodo ad personam recipientē:quia scd̄m eū si persona recipiēs est talis persona cōi opinione:q̄ vⁱsil̄r fuisset impotēs ad tale pactū implēdū:tunc p̄sumptio est,qd̄ creditor talē ꝓmissionē vel pactū adiecerit,nō ad obligationē cōseruādā ⁊ eiꝰ faciliorem exactionē hn̄dā.vt prima facie sonat pactū.sʒ potiꝰ ad ipsam onerandā.⁊ in pena cōmittēda augmentādā.ar.l.j.§.q̄ onerāde.ff.quarū rerū act.nō da.⁊ qd̄ ibi gl.⁊ Bar.⁊ id̄ factū ⁊ pena re ipsa in fraudē cōstōnis vsurarū adijcta dicit nō tenere.vt dicit gl.in.d.§.si tibi.⁊ Dyn.s̄.Aut cōis opinio erat in ꝯriū,qd̄ tūc erat ita locuples qd̄ tale factum facilr̄ adīplere potuisset si voluisset.⁊ tūc dicit pacta simplr̄ ad faciliorē exactionē adhibitū esse:nisi quātitas pene aliud faciat p̄sumi. In dubio autē si hodie est ipotēs.⁊ in p̄teritū fuisse p̄sumat̄.arg.l.si defunctꝰ.C.arbi.tutc.imo si nō fecit p̄sumit̄ qꝛ pp impotentiā nō fecerit:qꝛ est credēdū qd̄ si potuisset soluere verā sortē,⁊ adimplere prio ꝓmissa,in penā incidere nō voluisset.ar.l.cū de indebito.in prin.ff.de ꝓbatio.De quātitate aūt pene,dixi etiā cōsyderādū:qꝛ ex eiꝰ acerbitate p̄sumit̄ ꝙ cā onerāde obligatiōis fecisset ⁊ ꝑ ista cōsyderatione Sali.ꝙ ꝯsyderetur qualitas p̄sone promittentis,⁊ pene promisse.tu adducas glos.in d.§.alteri.⁊ in.§.alteri.s̄.de inuti.stipu.⁊ potissime p̄dicta sunt vera,si pena relationē habet ad sortem.vtputa sub pena dupli vere sortis:qꝛ ex quo pena est adiecta facto,nō debuit dici respectu sortis sed facti ⁊ eius interesse si suspicionē fraudis voluit euitare.¶ Quid ergo dicendum inter tot ⁊ tātas varietates doc.Tu potes sic cōcludere,īspecta mente legum ex dictis doc.an igitur a principio ante cōtractū vel tēpore ꝯtractus,ꝯuentum est inter partes de dictis pignoribus presentandis vel de suscipiendo in se preceptuʒ de soluēdo a iudice:aut hoc conuctum est ex interuallo post contractū perfectū.In secundo casu principali,qn̄ ex interuallo.⁊ tūc ſm cōmunē opinionē Bart.⁊ sequacium in.d.l.cū seruus.valet dicta stipulatio penalis in quātitate quacūq; cōsistat si simpliciter pena apponat̄ puta mille.et per noīa multiplicatiua vsq; ad quadruplū:vel adijciatur dationi quātitatis siue facto siue dationi speciei.vt.l.si penam,⁊.l.cum stipulatus sim mihi ⁊ ꝑiculo.de verbo.oblig.⁊.d.l.lucius.⁊.l.predia.de actio.empt.et.d.l.sed si quis.§.fi.⁊ hic.⁊.d.l.si dictum.in prin.⁊ qd̄ ibi glo.no.quod videtur cōprehendere opinionē Bart.in.d.§.alteri.de qua.s̄.dixi.coniuncta tn̄ d.l.ij.C.de pac.pigno.⁊.d.c.illo vos.nisi possit edocere de collusione ⁊ fraude habita,tempore mutui recepti vel ante.vcʒ ꝙ ex interuallo deberet se iterum obligare de pignoribꝰ presentādis,sub dicta pena.vel nisi esset persona ꝓmittens,in qua eadeʒ fragilitas presumit̄ ex internallo sicut a pīcipio vt est in muliere promittente.vt.d.l.si mulier.la ij.C.ad vellei.qꝛ isto casu non valeret.argu.l.doli.§.diuersum.ff.de nona.⁊ sic potest intelligi reprobatio Bald.al̄s auteʒ nisi fraus doceret̄,non presumitur.vt.l.quoties.§.qui dolo.ff.de ꝓba.quinimo a dispositione simplici primi contractꝰ,videtur per secundam dispositionem ⁊ obligationē factā ex internello esse recessum.arg.not.singū.per Jaco.but.Bar.Bal.⁊ Sal.in.l.pacta nouissima.C.de pactis.nisi etiā sit talis persona mutuās,que cōsueuerit oēs suos contractꝰ mutui tali forma cōcipere:cū dicta presentatione pignorū ⁊ pena:quia tunc etiaʒ in hoc erit suspicio fraudis ꝯ eū.arg.not.in.l.j.⁊.ij.C.de his qui per metu.nō appel.⁊ qd̄ no.Bart.in.l.de pupilio.§.si qs ipsi pretori.ff.de noui ope.nun.⁊ dixi.s̄.ſm Sal.⁊ isto modo pingue intelligi potest dictū Bar.in.d.l.cū seruus.Et potissime predicta ꝓcedūt,si in stipulatione penali sunt ista verba,vcʒ ꝙ dictus ꝓmissor sciens se ad infra scripta non teneri.et potissime ad tam acerbā ⁊ magnam penam ꝓmittendā,vltra legitimū modū effectualiter dicte dationi quātitatis.tamē sponte ex certa scientia et animo deliberato,ꝓmisit ⁊c.arg.d.l.sed ⁊ si qs.§.j.et qd̄ ibi Bar.et facit.l.fi.§.idē quesijt.et qd̄ ibi plene Bar.fi.de condictio.indeb.dic tamen vt.j.pleniꝰ dicā.Primo vero casu p̄cipali,qn̄ tēpore mutui vel parū ante,cōuentuʒ est de dictis pignoribꝰ presentādis vel de suscipiendo mādatum iudicis.⁊ tūc aut factum vertitur in obligatione,aut species,aut datio quātitatis.vt sentit glo.in.d.l.cum allegas.⁊.d.l.iulianus.§.idē pomponius.et dixi ſm Dy.et Ange.primo casu qn̄ vertitur factum.⁊ tūc aut versatur merum factum in obligatione et principaliter.⁊ tūc siue extra iudiciū:vtputa promittis fabricare domū:al̄s ꝓmittis penā:siue in iudicio:vtputa qd̄ stabis in iudicio sub pena,et tūc pena etiā vltra legitimū moduʒ ex certa sciētia.potest apponi.secus si ex ignorātia.vt.d.l.cū stipulatus sum mihi ⁊ ꝑiculo.et.d.l.duo societatē.ff.pro socio.⁊ de hoc est casus apertꝰ.in.d.l.sed et si quis.§.fi.ibi ex cōuentione.nam exponitur,id est ex certa sciētia.et in tex.ibi plus quam statutum est.et ibi per ignorantiā.Si vᵒ factum nō versat̄ principaliter in obligatione,sed principaliter versat̄ datio quātitatis ⁊ factum vcʒ presentatio pignorum vel de suscipiendo in se preceptū iudicis,qd̄ ad faciliorē exactionē subijcitur vt quotidie fit.et tunc videtur color quesitus.et sic in effectu videtur apposita pena,nō facto.sed mentaliter dationi quātitatis.vt.l.sed iulianus.in princi.§.mutui.ff.ad macedonia.⁊.l.si decipiendi.§.fi.ff.ad velleia.⁊ ꝓ hoc est gl.ibi et Bar.in fi.in.l.v.§.fin.et ibi An.et moderniores.ff.de verb.obli.et no.Bar.in.l.naturalis.in.§.qd̄ si faciam.ff.de prescriptis verbis.in versi.et ideo si ꝓmisit parere ⁊c.vbi notanter dr̄,si arbiter cōdēnauit me ad dandū tibi cētum.et ego prius ꝓmiseram parere sententie arbitri sub pena.Et sic p̄ma facie videatur pena adiecta facto:tamen virtualiter est adiecta dationi quantitatis.et sic videtur adiecta in fraudem vsurarum.ideo non valet vltra legitimum modum.vt.j.sic dicam.Sic in casu nostro,licet pena apponatur facto,vcʒ p̄sentatiōi pignorum:tamē virtualiter est adiecta obligationi dationis quantitatis igit̄ ⁊c.ita potest intelligi dictum Angel.in.d.§.alteri.Secūdo vero casu principali,quando in obligatione pīcipali vertitur datio speciei tunc potest apponi pena vltra legitimum modum vsurarum ⁊

sic per nomina multiplicatiua vsq; ad quadruplũ:per nomina simpli
cia potest magna apponi.vtputa sub pena mille.iste est text.cum glo.
no.in.d.l.si dictum.in princi.Et ibi vide Bart.et Salice.quam tamen
gl.ibi intelligas ſm distinctionem Bar.in.d.§.alteri.vt.s.dixi.ꝛ facit
iste tex.ꝛ ita intelligo.d.l.lucius.de actio.emp.si illas materias vẽdẽ
das nõ restituet,posset stipulari pena etiam magna quãdo certe rei et
ei9 certe estimationi pena adijcit.ſm Bar.i.d.§.alteri.et facit gl.in.d.
4 l.cũ allegas.¶†Tertio casu principali,quãdo datio quãtitatis ver
tit in obligatiõe,ꝛ tũc aut querit an possit apponi pena legalis ꝛ exces
siua,aut cõuentionalis.Primo casu de pena legali,ꝛ dicas ꝙ quãta
cũq; sit,p hominẽ apponi potest ꝛ apposita sortiat effectũ:vt est casus
in.d.l.iulianus.in.§.idẽ pomponi9.In scdo casu vbi apponit pactũ.l.
cõmissorie.puta pone ꝙ emi librũ a te p cẽtũ,ꝛ solui nonaginta:ꝛ etiã
arras pacto apposito,qd si residuũ pcij nõ soluerẽ itra mẽsez,res sit i
empta etiã si vlteri9 nõ dicat.nã nõ soluto residuo pcij intra dictũ tps,
nõ tñ res est inẽpta vt cõuentũ est sed preciũ iã solutũ et arras pdo:et
debeo tibi librũ restituere:vt ibi est tex.in.l.sed si p emptorẽ.i prin.ibi
id qd arre vl alio noie datũ est ꝛc.ꝛ.l.si fund9.i prin.ff.de lege cõmisso.
ꝛ hoc tenet Bal.in.c.j.in prin.in tit.de feu.dato in vicẽ legis cõmisso
rie.q2 nõ videt fenus illicitũ,si p reũ legi nõ pareat vt dicit tex.in.d.§.
idez pomponius.ergo nõ potest stipulator redargui.ar.l.gracchus.de
adulte.qd singulariter tene mẽti.Secundo casu,qñ pena cõuentiona
lis apponit:ꝛ tũc aut apponit vt in omnẽ casum etiã si nõ fuisset pmis
sor morosus,statim deberet.ꝛ tũc q̃uis minima pena apponat,nõ vz.
iste est tex.in.d.l.rogasti.§.si tibi.ꝛ ibi glo.vbi si mutuo tibi decem cũ
hoc,vt restituas vndecim:ꝛ sic vnũ plus nõ valet:q2 diceret illud plus
accedere sorti ꝛ nõ culpe vl more,ꝛ iõ nõ valet ſm gl.ibi facit qd no.in
5 l.si tibi decẽ.in prin.ff.de pac.¶†Aut pena apponit dationi quãtita
tis,sub cõditione si nõ solueris.ꝛ sic in defectũ retardate solutionis.et
tũc siue apponat pena vt stipulatori soluat,siue vt alteri stipulatio q̃
rat:siue pncipalr ꝛ simpliciter verset,datio quãtitatis,siue vset dare
ꝛ facere simul eque pncipaliter,siue verset dare quãtitatẽ pncipaliter
ꝛ p eius executione verset factũ vt de presentatione pignoꝝ:vt dixi.ꝛ
6 tũc stipulatio penalis lz in cõmuni dicat,ꝙ nõ valet.¶†Tu dicas ꝙ
imo valet sed restringitur vsq; ad legitimum modũ.ar.l.sancim9.C.de
dona.iste est casus cũ gl.in.d.l.cũ allegas.ꝛ i.d.l.si stipulatio ista.§.alte
ri.cũ glo.et in.d.§.alteri.s.de inuti.stipu.ꝛ in.d.l.sed ꝛ si quis.§.si.ꝛ est
casus i.d.l.predia.nã ibi predia vẽdita fuerũt,p certo pretio:ꝛ vt etiã
librũ scriberet.et tñ ibi dicit qd agit ex vendito.ergo datio precij fuit
maior,ꝛ principaliter vertit i illa obligatione.al's nõ esset vẽditio nec
ex vẽdito ageret:vt i.§.preciũ.s.de cõtrahẽ.empt.ex hoc est casus in.l.
tenetur.§.j.ff.de act.emp.Ita eleganter no.Bar.in.l.aristo.in prin.ff.
de dona.sicut econtra dicimus,ꝙ in reddenda rõne,versatur principa
liter factũ.licet secundario veniat etiã datio:tamẽ indicat quid facti.
vt.d.l.cũ seruus.ff.de cõdi.et demõ.q2 qd principaliter in negotio ver
titur,est attendẽdũ.vt.l.si quis nec causam.in prin.per gl.ff.si cer.pet.
p qua glo.est casus apertus in.d.l.rogasti.§.si.ꝛ ab eo contractus est
nominandus.igitur in.l.predia.nõ factuz,sed datio dicit versari ideo
restringuam illũ tex,licet indistincte loquat qd pena possit apponi.fa
cit.d.l.si duo societatẽ,restringã ergo vsq; ad legitimũ modũ,per.d.l.
cum allegas.cum simi,ꝛ ista videtur mihi vera intentio legũ.nec disti
guo vtrũ esset fenerari solitus,vel non:vt dicit gloss.ꝛ aliqui docto.in
d.§.alteri.nisi pbaretur ꝙ in similibus cõtractibus,ita mutuãs semp
fecisset per.d.c.cõquestus.et p doc.et Bart.in.d.§.si quis ipsi pretori.
facit,l.vel vniuersorũ.ff.de pig.act.nec etiã distinguo versetur factum
principaliter in obligatiõe penali:aut ad faciliorẽ exactionẽ:vt dixit
Iac.but.quia.d.l.sed et si quis.§.si.nõ probat dictum suum,quia illa
obligatio de stãdo iuri,non accedit alteri obligationi saltẽ obligatio
nis dationi quãtitatis.sed obligatio principalis est,ꝛ de per se cui pro
missioni de stãdo iuri ꝛ sic facto,si nõ stetur,potest fideiussio et pena ex
certa sciẽtia vltra statutum moduz apponi:vt ibi nec etiam p eo facit
d.l.hactenus.in prin.ꝛ.d.l.qui autẽ.§.j.quia nego ꝙ nõ possit pmitti
per debitorẽ vel aliũ factum p habiliori expeditione primi cõtract9:
vt ibi no.tamen illi tex.dicunt.ꝙ si illud non fiat,possit pena apponi
vel qd illi fuerit apposita maxime vltra legitimũ modum imo ille tex.
in.l.qui autẽ.§.j.innuit oppositũ,dum dicitur ibi quod agitur ad in
teresse ergo non ad penã.argu.l.si quis a socio.ff.p socio.ꝛ.d.l.predia.
ꝛ qd ibi late dñs meus Pau.de ca.vnde Iac.loquitur sine lege.vnde
cõclusiue teneo,ꝙ datiõi quãtitatis nõ possit pena apponi vltra legi
timũ modũ:licet secũdario factuz p eius faciliori exactione subijciat
vt.d.l.cum allegas.¶Unum tamen tene mẽti,ꝙ quando pena appo
nit facto negatiuo.vtputa si dicta pignora non psentaueris,pmittis
centũ nomine pene:ꝙ nunq̃ cõmittitur pena nisi pcedat monitio:vt
notat Inn.in.c.extirpande.de prebendis facit qd habetur in aut.hoc
amplius.C.de fideicommis.qd tamẽ ego intelligo verum,nisi dies ex
pressa ab homine sit apposita:quia lapsus diei certe,pro homine iter
pellat ꝛ cõstituit in mora sine noua interpellatione.vt.l.magnã.C.de
cõtrahen.ꝛ contrahen.stipula.mutantũ qd cũ sit dies ꝛ pena apposita
ab homine,nunq̃ admittit more purgatio.vt.l.traiectitie.§.de illo.ff.
de actio.ꝛ obliga.ꝛ no.Bar.et doc.in.l.si insulam.ff.de verbo.obliga.

Si tu tamẽ velles apponere dationi quãtitatis,penã maiorem vltra
legitimũ modum,licet dubitẽ vtrũ de iure fieri possit,tamẽ ex dictis
omnium,colligerem talem cautelam ꝛ practicam vcz dicẽdo in instro
sic,dictus Titius pmisit p solẽnem stiplonẽ dictã quantitatẽ restitue
re dicto Seio intra annũ:ꝙ si nõ fecerit p maiori cautela dicti Seij ꝛ
p faciliori exactione dicte pecunie,pmisit ꝛ legitie quenit dcõ Seio p
se ꝛ suis hrdib9 stipulãti pñtare domi habitatiõis dicti Seij itra octo
dies immediate tũc sequentes:post dictũ annũ finitũ tot pignora.ꝙ si
nõ fecerit certificatus tñ primo p me notariũ infra scriptũ,qd pena vl
tra legitimũ modũ in casu supra dicto apponi nõ põt nec dz.ꝛ apposi
ta nõ vz nec exigi possit,sciens tñ se ad infra scriptã penã apponẽdaz
nõ teneri nec obligatũ eẽ,nec de iure arctari vel cogi posse.tñ si spõte
ꝛ ex certa scia ꝛ aĩo deliberato,nullo errore iuris vel facti duct9 primo
ꝛ ante omnia renũtiando beneficio dicte legis dicentis pena dationi
quãtitatis vltra legitimũ modũ opponi non posse:nec appositã exigi
cũ iuro solẽniter prestito pmisit per solẽnem stiplonẽ duplũ vel triplũ
vel etiã quadruplũ noie pene eius qd interest dicti Seij dicta pignora
presentata nõ fuisse:vt dictũ ẽ.vel dicas promisit mille noie pene.ꝛ ex
nũc si dicta pena esset vltra legitimũ modũ,siue in modica magna vel
maxia quãtitate ex certa scia ex nũc pnt extũc titulo donationis do
nanit.arg.no.p Bar.in.d.l.si.§.idẽ q̃sijt.ꝛ in.l.si qs cũ aliter.circa.si.ff.
de ver.obl.ꝛ in.l.ij.ꝛ ibi p oẽs doc.C.de rescindẽ.vẽdi.Uel dicas pro
misit mille noie pene ꝛc.Et etiã adde ꝛ limita predicta,nisi pena esset
incerta trãsactioni:lz adijciat pene noie vel adijciat pena in cõpromis
so.vt est tex.ꝛ ibi hoc notat Bar.Bal.ꝛ Sali.in.l.pmissis.C.de trans
actio.ꝛ de cõpromisso est casus in.l.v.§.si.ff.de ver.obli.cogi.Et aduer
tas qd dixi sciens se nõ teneri ꝛc.p do.Bar.in.d.l.sz ꝛ si qs.§.si.ꝛ.j.di
cam.ꝛ.l.si.§.idẽ quesijt.ff.de cõdictio.indebi.Itẽ dixi ꝙ sponte ꝛ ex cer
ta scia,p dictã.l.sed ꝛ si qs.§.si.Itẽ iõ dixi q2 expresse renũtiauit bene
ficio dicte legis:quia cũ hec introducta sint in despectum ꝛ odiũ prin
cipalr ipsius stipulatoris,tãq̃ feneratoris valet per pmissorẽ renun
tiatio dicti beneficij.arg.l.qui exceptionem.in prin.ff.de condictio.in
debi.ꝛ.l.si tametsi.cum gl.ff.ad macedoni.Itez ideo dixi certificatus,
sicut dicimus in simili de muliere in velleiano ſm cõmunem sententiã
vt.l.si.§.si.ff.ad velleia.Item ideo dixi cum iuramento:quia iuramen
tum facit rez valere,omni meliori modo quo potest.vt.l.cũ pater.§.si
lius matrẽ.ff.de leg.ij.Item ideo dixi vel quadruplum,per illum tex.
ꝛ.d.l.si dictum.in prin.Ultra autẽ,per nomina multiplicatiua appo
ni nõ potest.vt hic in principio.Item dixi eius qd interest dicti Seij
dicta pignora presentata fuisse.hoc ideo dixit ſm opinionẽ Sal.in di
cta.l.cum allegas.quia cũ debitor peccat in pstatione pignoꝝ,pena
debet apponi illi more ꝛ defectui.nõ autẽ debet haberi respectus ad
quãtitatẽ pmissam:quia dicte quãtitati restituende,nõ fuit pena ap
posita.Et ideo peccãt Bononiẽses apponendo penã,per respectũ ad
quãtitatẽ debitã.Item vltimo dixi vel sub pena mille ꝛc.ꝛ sic non per
nomina multiplicatiua.ꝙ tamen intellige ſm opinionẽ Bart.in.d.§.
7 alteri.s.relatã.¶†Nec obstat dicta.l.j.C.de senten.que pro eo qd in
terest.ibi hoc quod interest,dupli quantitatẽ minime excedere ꝛc.vbi
aperte ille tex.videtur velle,qd interesse non potest excedere dupluz.
Ego autem statim in practica dixi in quadruplum.igitur ꝛc.quoniaz
respondeo ꝙ illa lex hz locũ,quãdo sine speciali pacto interesse debet
quia nõ excedit duplũ.secus quãdo specialiter per pactũ ex certa sciẽ
tia per hominẽ aliter puideat.vt.d.l.sed ꝛ si quis.§.si.ita dicit glo.no.
d.l.j.in glos.magna.in si.quod perpetuo nota.Ultimum etiam posset
esse cautela,vt dicas in instrumento promitto dare Titio decem hinc
ad pascha:ꝛ si nõ dedero,pmitto tibi dare nomine pene triginta.Naz
tunc valet:nec videtur promissum in fraudem vsurarũ,qñ vni pmitti
tur dari:ꝛ alteri pmittitur pena.ꝛ de hoc est tex.ꝛ ibi hoc singulariter
no.Bar.in.l.qui res.in.§.qui stipulatur.circa finem.ff.de soluti.quem
ibi sequitur Angel.quoniã qñ pmittitur solui alteri,ꝛ pena adijcitur
perinde est acsi pena esset adiecta facto.vt est tex.in.l.liber homo.§.ij.
ff.de ver.obli.sed facto potest pena apponi.vt.s.dixi.igit ꝛc.ita dicit
Bar.in.d.§.qui stipalatur.Et istud teneas,licet dñs Io.de imo.ibi di
stinguit in cõsueto fenerari,vel nõ.qd supra reprobaui.Or vide se ho
ben examinato,q̃sto articulo.¶Reuertor nũc ad tex.in v.in simplũ
agitur.ꝛ ponit plura exempla de quibus dixi.s.eo.§.sequẽs.excepto
ꝙ de stipulatione ꝛ de emptione ꝛ venditiõe.de emptione autẽ dicaz
8 plene.j.in.§.actionũ autẽ.†De stipulatione aũt dicamus hic aliqua
ꝛ breuia,in qua sic forma libellũ.Dico cõtra Titiũ qd ab eo fui stipu
latus talẽ suum librũ mihi dari,ex tali causa precedẽti legitima inter
rogatione mea:ꝛ qd ipse incõtinẽti pmisit mihi dare dictum librũ ex
dicta causa,sequẽte sua responsione quẽ librũ nũc dare recusat.quare
peto ipsum cõdẽnari ad dãdum mihi dictũ librum ꝛc.Ista forma p
batur.s.de verb.obl.in prin.ꝛ.l.vbi autẽ.§.si.ff.de verbo.obli.ꝛ habet
in Specu.de solu.in.§.sequitur.in versi.si vero aliquis.ꝛ dixi in libello
talem librum suum.hoc ideo dixi vt ostendam differẽtiam inter illam
actionẽ ꝛ stipulationẽ ab actione ex stipulatu vel certi cõdictione de
quo in.l.certi cõdictio.in prin.ꝛ ibi Bar.ff.si cer.pet.ꝛ dixi.s.eo.§.se
quens.Item dixi in libello mihi dari,vt ostendã stipulationẽ esse cer
tam ac certũ quid dari.vt.l.vbi autem nõ apparet.in prin.ff.de verbo.
obligatio.

obligatio.⁊Titiũ precise posse ad dominiũ transferendũ et ad rem dã
dam arctari,ne satisfaceret offerendo interesse.vt.d.l.vbi autẽ.§.fina.
In alijs autẽ in quibus non cõtineatur dari sed fieri vel tradi,vel rem
restitui vel rem prestari regulariter nõ potest quis cogi precise ad illud
implendũ.sed prestãdo interesse liberabit.vt.l.si fundus certa die pre-
stari.et ibi Bar.⁊.l.stipulationes nõ diuidunt.in princ.et ibi latissime
Bar.ff.de verb.oblig.Item dixi ex tali causa:an autem stipulatio sine
9 causa valeat?dixi plene.s.eo.§.in personã.in vers.de cõstit.¶†Sed an
libellus valeat sine cause expressione?gl.⁊ Bart.in.l.ij.§.circa.de doli
exceptio.tenent ꝙ nõ.sed glo.⁊ Salic.in.l.generaliter.C.de non nume
rata pecu.dicũt ꝙ imo ꝓcedit libellus sine causa expressa,sicut dicit ꝙ
procedit libellus generalis si nõ opponatur.l.fi.⁊ quod ibi gl.et doct.
C.de anna.except.vnde si reus peteret libellum tanꝙ incertũ et obscu
rum vel sine expressione cause declarari,cogeret actor illum declarare
⁊ causam exprimere anteꝙ ad vlteriora ꝓcederet vt no.in.l.fi.in.d.l.j.
in prin.ff.de edendo.Credo tamẽ ꝙ etiã si nõ petatur causam exprimi
ꝙ nisi actor in ꝓcessu causam habilem ad parendã actionem exprimet
⁊ ꝓbet:quia videt experiri in effectu sine actione,⁊ hic fuerit oppositũ
qd ex narratis nõ resultat actio vel quod sine actione experit vel aliud
simile qd non valebit iudiciũ:cum effectualiter sine actione exprimat.
vt.l.si pupilli.§.videamus.ff.de neg.gest.qd tamen intellige vt dixi.s.
proxi.s.ad intellectũ.l.cum putare.ff.fami.ercis.Item dixi in interro-
gatione precedẽti.dic hic est forma stipulationis:aliis non valeret.vt.l.
j.ff.de vb.oblig.in prin.⁊ ibi not.⁊ debet esse postea responsio confor-
mis.vt.l.j.§.si quis simpliciter.⁊.§.cum adijcitur.et qd ibi gl.et Bar.et
latissime Bar.in ead.l.§.fi.de verb.oblig.et sufficit simplex responsio:
vʒ promitto.que refertur ad multa ⁊ diuersa in interrogatiõe compre
hensa.vt est tex.no.⁊ ibi dixi.s.de inuti.stipula.in.§.preterea.⁊ ibi not.
Et dixi incõtinenti:qꝛ incõtinenti debet respõderi,anteꝙ diuertat ad
extraneos actus.vt.l.cõtinuus.in prin.ff.de verbo.obligat.Si autem
simpliciter dicatur ꝙ Titius ꝓmisit Seio decem:⁊ non adijcitur per
stipulationẽ:an intelligat per stipulationẽ vel pacto nudo?vide.s.de
inuti.stip.§.si ita scriptum.⁊ qd ibi dixi.⁊.s.de fideiussori.§.fina.et ibi
dixi.⁊ no.glo.⁊ omnes doc.in.l.j.C.de vsuris.et no.glos.in.l.j.C.de con
trahen.et commit.stipula.⁊ no.Bar.⁊ Ang.⁊ moderniores.in.l.scien-
dum.ff.de verbo.obli.⁊ videas omnino Sali.in.d.l.j.C.de vsur.qui dis-
10 crepat ab alijs.¶†Sʒ aduertas ꝙ in actione ex stipulatu ad incertũ:
vt quando quis promisit edificare domũ tribus modis,potest practi-
cari ſm Jo.de pla.hic,primo petendo reum cõdemnari ad factũ qd si
recusauerit velle facere ad interrogationẽ iudicis,cũ posset morã pur-
gare.iuxta.l.si insulam.ff.de verb.obli.condemnabitur ad interesse.tu
addas de ista interogatione bonum casum.⁊ qd ibi no.in.l.si quando.
§.j.ff.de legatis.j.facit.l.j.cum gl.⁊ ibi Bart.in prin.ff.de actio.empt.
Secũdo modo practicabit quãdo fuit in mora,simpliciter petẽdo inter
esse.quoniã in obligationibꝰ facti,post morã succedit obligatio ad in-
teresse qd est in petitiõe ⁊ ꝯdemnatiõe:vt est tex.⁊ ibi Bar.in.d.l.stipu
latiões nõ diuidũtur.in fine princi.licet glo.dubitauerit in.l.si quis ab
alio.§.j.ff.de re iudicata.Tu addas ꝙ isto casu poterit reus ante litẽ
cõtesta.sup interesse,morã purgare ⁊ factũ pstare:et sic aliõ fiet cõdẽna
tio ⁊ executio quã petitũ fuerit.l.si insulã.cũ ibi plene no.p Bar.⁊ Ang.
ff.de verb.obli.Tertio modo practicatur petẽdo cõditionaliter reũ cõ
dẽnari ad factũ:et si nõ fecerit petẽdo interesse:facit gl.in.l.ꝯductores.
C.locati.de quo plene dixi in simili in.§.j.et in.§.rursus.s.eodem.

SVMMARIVM.

1 Actio in duplum,cui competat?
2 Seruus & filius,in aliquibus æquiparantur.
3 Actio vtilis,datur marito,pro vxore corrupta.
4 Persuadens filio vt furetur:an teneatur de persuasione?
5 Libellus super serui corrupti actione,quomodo formetur?
Et quomodo in redhibitoria.12.
6 Iudex primò æstimat & taxat:postea actor iurat de suo interesse.
7 Actio,redhibitoria vel quando minoris,pro quibus rebus morbosis vel vitiosis habet locum?
8 Venditor si tempore venditionis aliquid dixerit condemnandi causa:vt melius vendere posſit,an teneatur?
9 Venditor,debet carere omni dolo & fraude.
10 Bos vel equus vẽditꝰ si apud emptorẽ ex infirmitate morit,an presumat mortuꝰ ex infirmitate generata & habita apud vẽditorem vel non.11.
13 Libellus in actione quanto minoris,quomodo formetur?

ᵃIn duplum.ᵃ¶Iste.§.fuit summatus cũ precedenti et tñ in
specie.h.d.Quinq; actiones hic posite,dantur
ad duplũ.hoc dicit vsq; ad.§.tripli.Et notabilia ego collegi in.§.pre-
cedenti.Et etiam aduertas ꝙ de actionibus hic positis,ego dixi.s.eo.
§.sequens.⁊.§.ex maleficijs.excepta actione de seruo corrupto.de qua
aliqua ſʒ Pe.⁊ Jo.fab.hic videamꝰ.¶In gl.deterior.factꝰ est ibi.s.
ad legem aquil.in princi.¶No.differẽtiã inter istã actionem serui cor-
rupti,et actionẽ legis aquilie ꝓ seruo,quia hoc cõpetit quoties in mo-
ribus seruꝰ est deterioratus.sʒ lex aquilia habet
locũ,quãdo mores nõ mutãtur:sed corpus ledit.
1 vt ibi.¶†In eadem glos.in fine.querit Jo.fab.
cui cõpetat ista actio?dic ꝙ dño:sed nõ bonefidei
possessori,nec etiã bonefidei emptori.vt.l.j.in ꝓn.
§.j.ff.eod.quia hec actio reqrit dñium.vt.d.l.j.in
princi.ꝙ non habet bonefidei possessor tãtũ,an-
teꝙ prescripserit:vt dicit gl.i.d.§.j.sed vsufructua
rio cõpetit vtilis,respectu vsusfructus.vt.l.si quis
seruum.§.si quis in seruo.ff.eo.allega tu rationem,
cũ vsusfructus sit pars dominij:vt.l.iiij.ff.de vsu-
fruc.ergo dicitur ex parte dñs.igitur sibi competit ᵃ
actio.facit.l.meuius.§.dñs.ff.de legatis.ij.Datur
etiã patri ꝓ filio vel filia corrupta,vtilis ⁊ non di-
recta:vt hic in gl.seq.et.l.vt tantum.§.j.ff.eo.quia
nostra interest animos liberoꝝ nrõꝝ nõ corrũpi
pro dignitate ⁊ fama domꝰ,et familie nostre.sicut
nostra pecuniariter interest,seruos nostros nõ cor
rumpi:vt ibi dicit.ergo i effectu dicas tu quo ad
actionẽ de seruo corrupto,filius ⁊ seruus equipa
rãtur.licet pro seruo detur directa ⁊ ꝓ filio vtilis.
2 ¶†Ergo.l.si quis seruo.C.de fur.q ponit nonũ
casum in seruo,⁊ sic in vno de equiparatis ꝙnis sit
exorbitans:et etiam correctoriũ ſm Bart.ibi tñ
extẽditur ad filiũ extensione passiua:vt ibi voluit
Bar.et doc.et idẽ voluit Bar.in.d.l.vt tãtum.§.j.
et etiã ego adduco aliam rationẽ:videlʒ propter
rationẽ expssaʒ in.d.l.si seruo.in fine.videlicet ne-
hmõi impunitate in aliũ seruũ qui posset faciliter
corrumpi procedat hoc tenet ⁊c.nã quoties est ex-
pressa rõ in lege,fit extẽsio etiã ad ea que aliis non
sunt equiparata.vt dixi in.§.in personã.s.e.ac etiã
quia in effectu paria sunt cõpetere vtilem actionẽ
ex mente legis,vel cõpetere directã ex verbis.vt.l.
penul.⁊ ibi Flo.ff.si qua.pau.fe.dica.Et est casus
in.l.nominis ⁊ rei.§.verbũ ⁊ legibus.ff.de verb.si-
gni.⁊ qd ibi per gl.sed in filio corrupto datur vti-
lis,ergo perinde in effectu est sicut illa q ex verbis
directa pro seruo datur,ergo in effectu hoc indiui
duo videlicet in corruptela,equiparantur merito
qꝛ nouiter statuto in vno,trahit ad aliud:quia di-
citur extẽsio passiua.arg.l.j.§.lex falcidia.ff.ad le-
gẽ falci.⁊ ibi Bar.ac etiã quia vtilis venit ex men
te legis:sed mens ⁊ virtus et anima legis ipsa lex
specificata.vt.l.cum mulier.cum ibi plene not.per
doc.maxime Bal.sol.matri.igitur cũ ex mente
pretoris latoris legis antique,cõprehẽdat etiam
filius.ergo.d.l.si quis seruo.extẽditur etiam ad fi-
liũ et potissime:qꝛ si pretor antiquus ꝯdẽdo suum
edictũ in seruo,fuisset interrogatus.quid in filio?
clarũ est qd idem statuisset ꝓpter rationem iuris-
consulti.vt.d.l.vt tantũ.§.j.quia nostra magis in-
terest animos liberoꝝ nostroꝝ non corrumpi.igit
habet ꝓ expresso statuto in edicto ptoris mortui:
vt est gl.singularis.et ibi doc.in.l.tale pactũ.in fi.
ff.de pac.ergo si i filio habetur ꝓ expresse statuto
sicut in seruo,ergo nõ est mirum si.l.si quis seruo.
extẽditur ad filium.⁊ sic dicta lex si quis seruo,con
iuncta.l.vt tãtuʒ.§.j.recte ꝓbat id ad qd allegat.
3 vt patet p predicta.¶†Et etiã datur ista actio
marito ꝓ vxore corrupta vtilis ſm Jo.fab.quẽ se-
quitur Bal.in.d.l.vt tãtũ.§.j.quia vxor est in ser-
uitio ⁊ potestate mariti,quo ad operas.vt.l.sicut.
ff.de ope.liber.⁊ hoc placet:qꝛ ratio dicte.l.vt tan
tum.§.j.vendicat sibi etiam locũ in vxore,sicut in
filio.pro quo allega in simili qd habet in.l.j.in fine.
ff.de iniur.An aũt ꝯpetat ipsi corrupto ista actio?
vt puta scholaris iuuenis est suasionibꝰ inductus
ad meretrices vel ad ludendũ.facit.l.penul.ff.eo.
postea reuersus ad se an possit agere ꝯ corrupto-
res ista actione?⁊ vltramontani ⁊ Jo.fab.tenẽt ꝙ
equitate vtili agere potest:qꝛ si pater põt agere ꝓ
filio:eodẽ modo filius pro se:qꝛ ordinata charitas
incipit a seipso.vt.l.preses.C.de seruitu.⁊ aqua.qd
tu teneas vt refrenentur corruptores iuuenũ,ne
postea cupidine ducti tristẽ exitũ sentiãt.vt.l.fina.
§.filius aũt.C.de bo.que lib.⁊ hoc indubitãter te-
neo quãdo pater est absens,nec habet ꝓcuratorẽ
ibi:iuxta.l.si longius.§.j.⁊ qd ibi nota.ff.de iudi.et
4 dixi.s.e.§.actiões aũt de peculio.¶†Ex his no-

ᵃ¶In duplum.
Dictũ est iã que
sint actiões que
dant ad simplũ:
mõ vidẽdũ est q
sunt actiões que
dãt ad duplũ:de
hoc pmo ponit
Justi.qnq; exẽ-
pla.primum est
actio furti non
manifesti.scdʒ a-
ctio legis aqlie.
tertiũ actio de-
positi in q̃tuor
casibꝰ:scʒ incen-
dio,ruina,nau-
fragio,⁊ tumul-
tu.quartũ est a-
ctio serui corru-
pti,q cõpetit ꝯ
eũ cuiꝰ hortatu
seruꝰ alienus qli
bet mõ deterior
factus sit.qntuʒ
est actio ex testõ
q dat alicui vene
rabili loco reli-
cto:qd quidẽ le-
gatũ hñs distu-
lit soluere donec
in iudiciũ voca-
ret:⁊ not.ꝙ ma-
gna est dña iter
ista qnq; exẽpla
q̃ꝙ hic coniun-
gant tanꝙ actio
nes essent siles:
due em̃ actiones
furti nõ manife-
sti ⁊ serui corru-
pti,a principio
sũt penales,alie
due.s.actio legʒ
aquilie ⁊ deposi
ti,in q̃tuor casi-
bus nõ nisi p infi
ciationeʒ.tertia
autẽ hʒ singula-
rẽ vultũ:qꝛ pena
lis est per inficia
tionẽ ⁊ p nimiaʒ
crastinationem.
Et ad istã diffe-
rẽtiã manifestã-
dã habebis.s.e.
sed furti tripli
vero ⁊c.

ta q̃ psuadens ex mala persuasione vt furet patri, tenetur. ꝛ si quis ex cõsilio tenetur cõtra.l.ij.ff.mãda.ꝛ.c.nemo ex cõsilio. ꝛ ibi Dy. de regu. iuris.in.vj. Nec debet adhiberi illa distinctio, esset al's filius facturus furtũ necne: quia illa doctrina nõ habet locũ in his que sonãt in vitiũ: vt.l.j.§.incidit.ꝛ ibi Bar.ff.ad turpil.secus si persuasio nõ sonat in vitiũ quia tunc illa distinctio adhibetur.ita intelligatur.l.j.§.persuadere.cuz gloss.ff.eo.ita dicit Bar.in.l.nõ solum.§.si ex mandato.de iniur. in ver. quero vtrũ in persuadente ꝛc.ꝛ Sali.in.l.j.C.de rap.virg.in versi.quero an persuadẽs vel cõsulens. Et ego dixi in meo tractatu malefi. in gl. in ver.semproniũ mãdatorẽ ꝛc.in ꝟ.xij.querit.lz ibi: vt plurimũ corrupte vitio scriptoris habeat. ¶ In gl.estimatio.deducit ibi.l.in hoc iudicio ꝛc.qd̃ intellige dãni tũc estimati.vt.ff.eo.l.doli.§.fi.no.qd̃ post sequit.vt ff.eo.l.neratius.in prin.ex quo ibi infert Frã.tigri ꝛ Jo.fab.hic q̃ qui deflorat virginẽ, nõ videt teneri de fornicationib⁹ quas cũ alijs postea perpetraret.adde bonũ tex.in.l.verũ.ff.de fur. ¶ In ea.gl.ibi officio iu dicis.dic ẽm Jo.fab.imo totum venit iure actionis.non enim est locus purgationi, sicut est in actione, qd̃ metus causa.imo ista actio.sui natu ra ab initio ad duplũ cõpetit.ꝛ hoc satis apparet hic.ꝛ.j.eo.§.sed furti.

5 dicitur enĩ ibi oĩno esse dupli. ¶ † Quero q̃liter formabit libellus in hac actione.sic dicas: ago ɔ titiũ q̃ ipse seruũ meũ qui erat bonus ꝛ bo ne conditionis ꝛ conseruationis corrupit persuadendo sibi quod iret discurrendo per tabernas ꝛ alia loca inhonesta, ppter qd̃ est effect⁹ de bono malus ꝛ deterioratus in eius estimatione in decẽ cui⁹ primo erat ꝛ intantũ mea interest: quare peto dictũ titiũ cõdẽnari in duplum dete riorationis predicte. Si dictus seruus dicta mala persuasione titij ali quid subtraxerit tibi, potes dicere in libello sic: qui seruus meus corru ptus a titio ob illã corruptelã, subtraxit mihi decẽ.quare peto dictuz titium ad duplũ dictorũ decem ꝛ etiã ad duplum dicte deteriorationis condemnari, cuius estimationẽ imploro fieri officio vestro. ¶ In eadẽ gl.ibi, sed pro filio corrupto.dic vt.s̃.dixi.sed si velles formare libellum in filio vel vxore corrupta, referas te ad estimationẽ operarũ ꝛ affectio nis: nõ autẽ ad estimationẽ corporis vt dixi in seruo: q̃z liberũ corpus nõ recipit estimationẽ.vt.l.fi.ꝛ ibi Flo.ff.de his qui deiec.vel effud.ꝛ.s̃.

6 tit.j.in.§.de eo.ꝛ vide in Spec.de ser.nõ ordi.§.j.ver.sed ꝛ serui. ¶ † In ea.gl.ibi: quã ipse estimauerit suo iuramento.vsq̃ ad fi.gl. Nota q̃ iu dex primo estimat ꝛ taxat: postea actor iurat de suo interesse.concor. tex.in simili in aut.sed nouo iure.C.de ind.vbi iudex primo taxat expẽ sas: post taxationẽ, pars iurat se tantum expẽdisse. ꝛ potest iurare vsq̃ ad summã taxatã.nõ autẽ pars primo iurat, ꝛ postea iudex taxat: quia si iudex minus taxaret vel plus q̃ ille iurauerit expendisse, detegeret illi⁹ periuriũ. iste text.in.d.aut.sed nouo iure.ꝛ ratio est: quia prestatur iuramentũ veritatis, intantũ q̃ si iudex taxauit et iuratum est si iudex postea in minus cõdemnat in expensis q̃ taxatum ꝛ iuratũ sit, nõ valet sententia.vt.d.aut.sed nouo iure.cõiuncta.l.nõ dubiũ.C.de legi.ita di cit Sali.in.d.aut.sed nouo iure.qd̃ bene no.secus si esset iuramentũ af fectionis: q̃z post prestitũ iuramentũ affectionis, põt taxari ꝛ minui ꝛ in totũ tolli.q̃z nõ detegit periuriũ.vt est tex.in.l.videamus.§.pe.ff.de

7 in litẽ iuran. ¶ † Verũ q̃z iste tex.ꝛ gl.loquuntur de vitio animi, cuius occasione videamus aliqua de rebus vẽditis que habent morbũ vel vi tiũ vel defectũ corporis, vel al's sunt vitiosa. Et primo quero pro intro ductione pro quibus rebus morbosis vel vitiosis habent locũ actiões de quibus.j.videlicet redhibitoria vel quanto minoris. Et dic siue sit res soli siue sit res mobilis siue sit mouẽs, habet locũ ista materia.vt est tex.in.l.j.in prin.ff.de edil.edic. In rebus autẽ soli habet locum: puta si vendas mihi prediũ qd̃ ferat herbã pestiferã.vt est tex.C.eo. titu.l.fi.§. prediũ.ꝛ ibi Bal.ꝛ Sali.sicut dicimus in simili qd̃ q̃n venditur fundus ꝛ habet malos vicinos, q̃ vẽditor debet illud exprimere: al's tenet em ptori ad interesse.vt est tex.cũ gl.in.l.qd̃ sepe.§.fi.ff.de ɔtrahen.em. Secũ do habet locũ dictum edictũ, q̃n venditur res mobilis.vt in carnibus morbosis.vt.l.j.§.j.ff.eo. Ex quo infert q̃z habet etiã locũ in libris men dosis vẽditis: vt est gl.ordi.in.d.§.j.ꝛ hoc tenet Azo in summa eiusdem tit.in.§.locũ habet hoc edictũ ꝛc.qd̃ sequit Bal.in.l.j.C.eo.quod bene no. Tertio habet locũ q̃n venditur res se mouẽs ꝛ sic seruus vel equus vel aliud animal.vt.d.l.j.in prin. Et est bene notandũ qd̃ venditor te netur siue sciuerit vitiũ vel morbũ rei.vt.l.in emptione.§.itẽ si emptor. cum glo.de ɔtrahen.emp.siue ignoret: vt est tex.in.d.l.j.§.cã huius edicti. ff.eo.q̃z nõ interest vt dicit ibi tex.emptor fallat ignorantia venditoris an calliditate qd̃ bene no.q̃z venditor nõ excusatur maxime attenta ra tione dicti text.si vendit equũ morbosum, etiã si in veritate ignorabat morbũ. Aduertẽdũ tñ est, qd̃ nõ ex omni morbo vel vitio fit redhibitio rei, sed opus est vt sit tale vitiũ vel morbus qui ex toto impediat vsum rei, vel multũ incõmodet: al's aũt si nõ multũ incõmodat, nõ redhibet: sed bene põt agi quãto minoris: vt est tex.in.l.j.§.sciendũ. cũ.§.seq.ꝛ.l. seq.vsq̃ ad.§.illud.ff.eo.fortius dico q̃ nõ tantũ fit redhibitio ppter vitiũ vel morbũ rei: sed etiã ppter vitiũ ornamẽti. vt puta tradit sella vitiosa que apparet bona ꝛ ornata, ppter hoc solũ põt etiã equus san⁹ redhiberi nõ tñ intra sex menses, vt regulariter est redhibitoria.vt.l.cũ sex.ff.eo.sed intra.xl.dies cõtinuos.ꝛ sic nota q̃ ppter accessoriũ vitio sum, põt principale ꝛ totũ redhiberi: vt est tex.mirabilis: cũ gl.in.l.edi les aiunt.in prin.ff.e.qd̃ nota ppetuo. Et qd̃ dixi de ornamẽtis que ve niunt in vẽditione vt sella ꝛ frenũ ꝛ similia.vt etiã no. Far.in.l.cũ qui.§.nõ solũ.ff.de tur.ꝛ per Guil.ꝛ Bar.in.l.si vt certo.§.vsq̃ adeo.ff.cõ mo.hz locũ nõ tñ de ornamẽtis q̃ erant cũ equo tpe venditionis sed per duos dies.vt est casus mirabilis in.d.l.ediles aiunt.in.§.vendẽd

8 que tene fixa cordi ppetuo. ¶ † Quero qd̃ si dixerit vẽditor tpe vẽdi tionis aliqd cõdẽnandi causa, vt melius vendere posset que nõ inlunt in re: vt q̃z dixit seruũ vel equũ speciosum vel bonũ, vel domũ bene ed ficatã.dicas q̃ si gñaliter dixerit nõ descẽdẽdo ad speciez, q̃ non tenet si aũt ad speciem descẽderit: vt q̃z dixit equũ cursorem vel seruũ cocum debet illud prestare: al's teneretur nisi prestaret cocum illũ mediocrez. vt est tex.in.l.sciendũ.in prin.ꝛ.§.illõ.ff.eo.ꝛ.l.ea que condẽnãdi.in pn. ff.de cõtrahen.emp.qd̃ tamẽ intelligas verum: vt dixit tex.ꝛ gl.singu laris ꝛ magistralis, ꝛ melior de corpore iuris.in.l.qd̃ venditor.ff.de do lo. Item nec etiã tenet vẽditor, si vitium est manifestũ.vt si dicit equum esse sanũ ꝛ habebat vnũ oculũ euulsum, nã de certa parte corporis di cere videt, vnde d̃ vitio manifesto nõ tenetur.vt est casus in.d.l.ea que

9 cõdẽnandi.§.j.in prin.ꝛ est casus in.l.querit.§.fi.ff.eo. ¶ † Sciendum nãq̃ est, qd̃ vẽditor debet carere omni dolo ꝛ fraude: q̃ fraus nõ tantũ est fraus in illo vẽditore qui obscure loquit decipiendi causa, vt si erat talis equus qui nõ ascẽdebat pontes.ꝛ ipse vẽditor dixit q̃ non ascen debat arborem, sed etiã ille venditor tenet qui insidiose ꝛ obscure dissi mulat, vel tacẽdo vitiũ vel in alijs verbis ꝛ nugis se intromittendo.ille est casus cum gl.in.d.l.ea que.§.j.in secũdo respõso.per quẽ tex.(vt ibi habeo in apostilla libri mei) dñs Accursius glossator defendit quẽdã militem a quodã mangone, qui expressit vitiuz qd̃ habebat equus cuz multis tñ alijs vitijs que nõ habebat: vt puta si dixi vendo tibi istum equum p male sano: nam multa hz vitia: ꝛ vẽdo p ceco, claudo, ꝛ dolet ante ꝛ retro, ꝛ est plenus scimellis ꝛ est totus vitiosus: ꝛ tamen dictus equus q̃n erat equitaturus dolebat in spatulis ꝛ nõ alibi, nec aliud vi tium habebat: q̃z per dicta ꝟba generalia q̃ vident prolata cã decipiẽ di emptorẽ, nõ releuat vẽditor. p quo est gl.ord.ꝛ ibi no. Bal.ꝛ Flo.in l.pacisci.ff.de pactis.qd̃ bene no.ꝛ hoc no. Spe.in ti.de empt.et ven.§. nũc videndũ.in ꝟsi.qd si vẽditor equi.ꝛ ꝟsi.qd si vẽdo tibi.ꝛ ibi Jo.an. in addi.ꝛ Cy.ꝛ Bal.ꝛ Sal.in.l.j.C.de edil.act.et no. Ang.et Joan.de imo.l.si quis cum aliter.ff.de ꝟb.obl.sec⁹ si expsse ꝛ in specie et specifi cate sine alia inuolutione verbor expsserit vitiũ equi: q̃z si emptor eme

10 ret, sibi debet iputari.vt.d.l.querit.§.si venditor.ꝛ.§.fi.ff.e. ¶ † Quero an quid si bos vel equus vẽditus apud emptorẽ ex infirmitate moritur an psumat mortuus ex ĩfirmitate gñata ꝛ habita apud vẽditorẽ vel nõ: Joan.an.in Spe.in tit.de emptio.ꝛ vendi.§.nunc videndum.et versic. sciendũ est.in addi.q̃ incipit.quid si qs emit bouẽ ꝛc.dicit qd̃ si equus vẽdit⁹ moriat intra tres dies, ꝛ habebat pulmonẽ marcidũ, q̃ psumit qd̃ habebat tpe vẽditionis: ꝛ sic põt agere redhibitoria ꝓpter vicini tatem temporis.vt ar.l.si ventri.§.in bonis.ff.de priui.credi.pro quo Joã.de imo.in.d.l.si quis cum aliter allegat gl.singularem in simili in l.j.C.de emen.ser.ꝛ hoc sequit, licet Ang.ibi contrariũ teneat, sed opi. Jo.an.tenet Bal.et glo.in.d.l.pacisci. ꝛ ita practicatur. ¶ Quero qua actione p vitijs et morbis equi agat. Dic q̃ agi potest redhibitoria.l. sciendum.§.fi.ꝛ.l.redhiberi.in prin.ꝛ.l.cum sex.cum simi.ff.eo.et etiam potest agi quanto minoris.vt.l.j.§.fi.cũ legib⁹ seq.ff.eo. Et redhibito ria datur intra sex mẽses vtiles a die venditionis.vt.d.l.sciendũ.§.fi.et d.l.ediles aiunt.j.rñso. Sed quãto minoris datur intra annũ vtilem.et d.l.sciendũ.§.fi.qd̃ tempus semp est vtile, ꝛ a pncipio et ex postfacto: vt no.gl.ꝛ Bart.in.l.annus.ff.de calum.et in.d.l.cũ sex.ꝛ Cy.Bal.et Sa lic.l.ij.C.eo.ti. Et dicitur redhibitoria: quasi restitutoria quia emptor debet recuperare pretiũ cum vsuris, ꝛ qd̃ causa emptionis erogauit in proxenetis ꝛ gabellis.vt.l.ediles etiã.§.fi.cum.l.seq.ꝛ.l.illud sciendũ. ff.eo. Expensas aũt necessarias factas in re post litẽ tamẽ contesta.et petit eodẽ iudicio nõ autẽ expẽsas victus: q̃z cũ vsu equi cõpensant.et etiam repetit dãna que sentit ppter dictũ vitium equi.vt.l.qd̃ si nolit.

11 primo rñso.e.ti. ¶ † Et hoc cõsequit emptor si pri⁹ ecõtra restituit vẽ ditori equũ vel bouez, ꝛ omne id qd̃ ex eo fructus vel compendij causa receperit.vt si cõmodauit equuz ad vecturam. vt.d.l.ediles etiam.§.fi. cum gl.ꝛ etiã prestabit pretium deteriorationis eq.vt.d.l.ediles etiã. in prinici.ꝛ.§.j.ꝛ idonee cauebit q̃ non peiorauerit vel deteriorauerit. vt.d.l.redhibere.§.j.ꝛ.ij.sed quanto minoris aget, si nõ vult restituere animal quanto minoris esset emptur⁹, si sciuisset vitiũ vel morbũ dicti animalis.vt.d.l.j.§.fi.cum.l.sequen. Et sepe datur nomine singulorum morbor.vt.d.l.qd̃ si nolit.§.quis in tãtũ.q̃ aliqñ per dictam actionẽ quãto minoris fit redhibitio in effectu.quoniã res empta talis est, qd̃ si emptor sciuisset vitiũ nullo modo fuisset emptur⁹.vt est casus singu

12 laris in.l.bouem.in.§.aliqñ.ff.eo.qd̃ bñ no. ¶ † Quero quomodo for mabitur libellus in redhibitoria: dic ago cõtra titium qd̃ tam sunt qua tuor menses quib⁹ emi ab eo talẽ suum equuz p pretio ducator.xxv. qd̃ pretium eidẽ tunc solui ꝛ p proxeneta ꝛ gabella expẽdi vnũ duca tum: qui equus tempore venditionis ꝛ ante dolebat in coxa dextra vi tio tamen latenti: quia tũc equus erat calefactus.propter quem mor bum vsus ꝛ cõmoditas dicti equi, multum incommodatur et deterio ratur: ꝛ quod dictum equum concessi pluribus ad vecturã ex quo suscce pi duos ducatos, ꝛ quod dictus equus nũc est in eo statu quo erat tẽ pore

pore venditionis predicte: et quod mihi non expedit habere dictum equum, et propter hoc vitium ego sum dãnificatus in decem ducatis: quia non potui equitare et bene solicitare facta mea ruralia. vnde coram vobis dictos duos ducatos et equum predictum, eidem offero me restitutu rum et caueo per Seium fideiussorem de his alijs ad que de iure tene ri possem, quare peto dictum Titiũ mihi condemnari ad dandum et restituẽdũ mihi dictos. xxv. ducator pro pretio, et vnum alium p pre neta et gabella: et dictos alios decẽ ducatos p interesse meo, et plus et mi

13 nus put probabit et p vos taxabit. ¶ † In quãto vero minoris libel lus sic formaf. Dico contra titiũ q iã sunt nouẽ mẽses q emi ab eo talẽ suũ equũ pro. xxv. ducatis, q et dicte vẽditionis tpe ante habebat talẽ schi nellam, vitiũ tñ latẽs quod vitiũ ignoraui et q si sciuissem nõ emissem p. xv. quare peto illos. x. ducatos quib' plus emi q̃ fuissem emptur' si sciuissem dictum morbũ, mihi dari et restitui per dictum venditorem.

SVMMARIVM.

1 Libellus quid dicatur. Et in quibus causis debeat offerri. 2.
3 Petitio qualisquais, qñ requiraf quòd redigatur in scriptis apud acta.
4 Arbitri & Arbitratores, quando sint idonei testes.
5 Iudex, an possit acta apud se facta scribere.
6 Libellus non est necessarius, quãdo imploratur restitutio in integrum incidenter, in iudicio intentato.
7 Decretum, quando imponi debeat.
8 Libellus, an debeat offerri cum citatorio.
Et an possit ommitti consensu partium. 9.
10 Solennitates iudiciorum, an possunt remitti consensu partium.
11 Sportulę qñ prestentur iudicibus. Et an debeantur arbitro.
12 Delegatus an possit recipere salariũ ad similitudinẽ aduocati: quando non est ei prouisum de salario publico.
13 Sportularũ priuilegium vni litigatorum cõcessum, an transeat ad alium.
14 Pœna quę debeatur, si plus debito per dolum petatur.
15 Vsurarij, qualiter exigant cautiones.
16 Libellus contra plus petentem, quomodo formetur.

Tripli vero. [a] Iste. §. summatus est cum. §. omnes autem. §. eodem. et ibi etiam collegi notabilia: potest tñ in specie sic summari. Actor petens p dolum in libello maiorẽ quanti tatem q̃ debeat, vt reũ maioribus grauet expẽsis, tenet in triplo eius dãni q reus passus est: in quo triplo continetur simplũ pro dãno. h. d. ¶ No. tex. ibi libello. q in iudicijs est libellus offerẽdus in vnaquaq; causa. et vide in aut. offeratur. C. de lit. contest. et ibi per doc. ¶ In glo. in libello. ibi in aut. de man. prin. §. si tibi. dic vt ibi et melius per glo. valde magistralem in aut. de exhi. re. in. §. sancimus. in glo. magna. in fin. ¶ In eadẽ gl. abi. l. quoties. dic hoc verũ in ciuili. sz in criminali etiam oium dabat libellus. l. libellorũ. ff. de accusa. et per glo. et doc. et maxime S. al. in. l. penul. C. de accu. et ibi late Bar. et per glos. in. d. §. sancimus.

1 ¶ † Hic sumpta occasione esset tractanda materia libellorũ, dicã tñ aliqua, et reliqua dixi. S. e. §. j. dic vt ibi his tamen additis. ¶ Ad eui dentiã ergo dicas qd libellus dicitur breuis scriptura, clarã continens actoris vel accusatoris intẽtionem. ita no. doc. in. l. j. in prin. ff. de eden. Dixi breuis, quia libellus dẽbet esse breuis. vt habetur in. l. ampliorẽ. §. in refutatorijs. C. de appellatio. et hoc not. gloss. in. d. §. sancimus. in prin. glos. magna. Dixi etiã clarã: quia debet esse clarus. habetur etiaz ibi in. d. §. in refutatorijs. in ver. explanare. facit de iure fisci. l. ita fidei. et d. l. j. in princ. et ideo dicimus q libellus obscurus, nõ admittitur si opponaf. vt. l. si. C. de ann. excep. Dixi intẽtionẽ actoris. hoc habetur in aut. offeratur. et ibi doc. et Sali. C. de lit. contest. Dixi intentionẽ accu satoris. de q no. Cy. in. d. aut. offeratur. vt patet in. d. l. libellorum. et ibi

2 Bar. ¶ † Quero ergo primo in quibus causis debeat libellus offerri. dic q distinguendum est. Aut agitur iure actionis, aut officio iudicis. Primo casu aut cognitio est ordinaria et plenaria: et tũc et iudici et pti de mandato iudicis debet offerri: vt no. in. d. aut. offeratur. ibi doct. et do. in. d. l. j. in prin. et gl. in. d. §. sancimus. et regulariter ois causa dicitur esse ordi. vt. l. iudices. cum ibi no. per glo. et doc. C. de iudi. Aut cognitio est summaria. et sic extraordinaria simpliciter: et tunc etiam libellus est necessarius et eque ordinatus et solennis, sicut quãdo ordinarie pro ceditur et lis est contestanda, et alia iudicialia obseruanda iuxta gl. in l. prolatam. C. de sen. nisi q breuius sit iudicium. et sic dilationes et fru stratoria, amputantur et abbreuiantur: vt. l. j. cũ. l. seq. et. l. iij. §. sciendũ. cũ. §. sequẽ. et ibi glo. et. l. tigni. §. si quis possidet. et. §. idem si quis. et qd ibi s no. Flo. ff. ad exhi. ac etiã sentẽtia diffinitiua in scriptis fertur, vt ibi habetur. ita dixit Bar. in extrauagãti ad reprimẽdum. in ver. sum marie. in princi. Aut est cognitio summaria non simpliciter, sz in qua procedit sine strepitu iudiciorũ vel ex natura cause: vt. l. quoties. C. de submersis. lib. xi. vel ex cõmissiõe superioris, qui possit cãm cum dicta clausula cõmittere qr etiã legat' de latere sine speciali cõmissione, non potest causam subditorũ cum dicta clausula cõmittere et cõmissio non tenet. vt est gl. ordina. in. c. cum secundum. de here. insti. in. vj. et tũc di cta causa vel etiam est causa summaria et breuis simul, iuxta authenti.

nisi breuiores. et qd ibi per gl. et Bar. C. de sentẽ. ex peri. reci. et no. gl. in. d. §. sancimus. et not. glo. in. c. si. de re iudi. in. vj. et tunc per modũ libelli nõ est necessari' libell', sed sufficit qualisqualis petitio etiã vbo, q in scriptis redigaf, cui postea snĩa cõforme tur. et ex illis reus acciperet sibi copiã suis expẽsis qr actor nõ cogitur reo dare copiã libelli suis expẽ sis: sed satis est q copiã pmittat accipere: vt. l. j. ff. de edẽ. Et qd aliqua petitio in actis debeat appa rere, qñ sine figura iudicij pcedit: et sic etiã qñ reda cti sumus ad ius gentiũ: est in cle. sepe. de verb. sig. ibi iuxta petitionis formã ptz in. c. afferte. de pre sump. ita no. Bar. in. d. extrauagãti, ad reprimen dũ. in versi. sine figura iudicij. ver. item an requiraf petitio et c. facit qd no. doc. in. d. l. iudices. C. de iudi

3 cijs. ¶ † Unũ singulariter tene mẽti, qd qñ causa est summaria et breuis, tũc nõ requirit q dicta qua lisqualis petitio in scriptis apud acta redigaf: sed sufficit q vbo fiat: et etiã sufficit q snĩa sine scriptz proferaf. vt est casus et ibi gl. et Bart. in. d. aut. nisi breuiores. et no glo. et doc. in. d. §. sancimus. et in. d. c. si. Et dicif cã breuis qñ est viliũ personarũ, vel viliũ rerũ, vel viliũ causarũ: vt not. d. gl. et Bar. et ibi quãdo totũ depẽdet a pectore iudicis: vt. l. sed et si susceperit. §. ij. de iudi. ita dicit Bar. i. d. aut. nisi bre uiores. vbi etiã gl. ponit aliũ casum in quo nõ req rit q sentẽtia feraf in scriptis. vt i aut. vt iudi. sine quo suf. §. necessitatẽ. et no. gl. in. d. §. sancimus. et Bar. addit. l. leuia. et qd ibi p eũ no. ff. de accu. et no. Bar. i. l. nõ solũ. §. si ex mãdato ff. de inin. vo. sed hu ius gratia qro. Tu adde plures casus, in qb' sine scriptis pcedit, cognoscit et determinat: quos po suit gl. in. d. §. sancimus. in glo. mag. et gloss. in. d. c. si. et sic istis casibus stabif simplici relationi Iudi cis. qd bene no. maxime pro arbitratoribus qbus daf facultas procedẽdi et cognoscendi in scriptis et sine: quia tunc simplici relationi ipsius stabitur ita elegãter no. Barto. in. d. aut. nisi breuiores. et Anto. de but. in. c. quintanallis. de iure iuran.

4 ADNOTATIO. † Qd si dicaf in cõpromisso sine scriptis et q eorũ simplici assertioni credaf, tũc arbitri et arbitratores sunt idonei testes. et pcipue in alio iudicio, sm Bar. i. d. aut. nisi breues. quẽ se quit Philip. decius in. c. qm cõtra falsam. col. iij. vers. et cõcludẽdo. ex̃ de proba. ad idẽ Jas. in. l. ad monẽdi. col. 81. nu. 168. de iureiur. in pande. et dixi consilio. 146. Joannes vacheqnus. versicu. quarto non obstat. Antonius Caius.

5 ¶ † Ac etiã in istis causis breuibus et summarijs simul sicut credif simplici relatiõi, ita etiã ipsemet iudex posset acta apud se facta scribere: vt in alijs summarijs esset rogatus si est notarius, vt faciunt iudices villarũ vel castrorũ qui habent modicam cognitionẽ, ita elegãter dixit Bart. in. l. iubemus. §. sane. in si. C. de sa. sanc. eccl. qd tene mẽti ppetuo.

6 ¶ † Scdo casu principali, qñ proceditur offõ iu dicis. dic aut offm̃ illud est mercenariũ: qr sup ali quo incidenti vel emergenti in causa intẽtata im ploraf, et tunc libellus nõ est necessari': vt no. gl. in rub. ff. de interro. actio. Ex quo sequitur q qñ im ploraf restitutio in integrũ incidẽter in iudicio in tentato, nõ est necessarius libellus: vt not. Bar. in l. nã et postea. §. si minor. ff. de iureiu. Aut est offm̃ merũ et nobile intentatũ: et tũc aut imploraf offm̃ iudicis ad aliquã snĩam diffinitiuã tandẽ pferen dã: et tũc aut in summarijs extra figurã iudicij, aut ad autoritatẽ imponẽdã. de quibus oibus habef per gl. et docto. in. l. j. et in. l. imperium. ff. de iurisdic. om. iudi. in pmo casu requirif libellus. vt. l. q si mi nor. §. si. ff. de mino. giuncta. d. aut. offeraf. et hoc est clarũ quoad iudicem: sed quoad partẽ aut est cer tus aduersarius, et ei offerendus est: als secus si nõ sit psona cui possit offerri. ita intelligaf aut. si om nes. C. si vt se ab here. absti. Aut summaria cogni tio in offõ iudicis ex̃ figurã iudicij. interueniente oz et tũc libellus nõ est dãdus, sed sufficit qualisqua lis petitio. vt. l. j. §. cũ patron'. ff. de offic. pfec. vrb. et ibi Bart. et doct. in. l. si quis liberis. in. §. si vel pa rens. et ibi Bar. ff. de libe. agno. Tu addes gl. mihi singularẽ in. l. secũda. §. dies. ff. q̃uis ordo in bono.

a ¶ Tripli vero. Rñ. dixi vobis exempla illarũ actionũ qb' agi tur in simplũ, et illarũ quib' agi tur in duplũ: po nam mõ exẽpla vobis de quadã actione q̃ vocaf cõdictio ex lege noua. et ista daf i triplũ. Scire au tẽ debetz q oli erat consuetudo q viatores et nũ tij iudicũ q cita tiones faciebãt, exigebãt nomie sportularũ ma gis aut minus a reis in iudiciũ cõ uentis sm q ma ior vel minor q̃ tĩtas erat petita quidã ergo ad huc vt me reum grauaret in spor tulis pstãdis exe cutori maiorem q̃titatẽ, in libel lo suo iseruit. dr in lege q quicquid dãni re' passus est p malitiã a ctoris, in isto ca su triplũ psequif ab actore. Sed dñe q̃ actiõe: fra ter cõdictiõe ex qdã lege noua q̃ i nfo. C. refulget et sciatis qr legẽ illã nouã nõ ine mus, et forte fuit in. C. veteri quẽ nõ habem'. et cõ stitutio ista fuit lex noua a lege cõditita emana uit erat eniz lex cõditita oli sub q̃ erant sportule qstões. Sportu le añt dñr sala ria, q daf nun tijs iudicis, et sic vocaf illõ qd da tur p eo in q da tur. Sporta em vl sporte: vl spor tula est qdã ge nus vasis. d istis spor. habetz spe cialẽ rubz. in pñ. tertij. C. de spor tu. quadru. et c.

possess.serue.ꝛ quod dixi.s.eo.in princip.in.xij.colū.Tertio casu quan-
do officium iudicis imploratur ad aliquā autoritatē interponendam:
ꝛ tunc libell⁹ aliqs nō est necessarius vt.ff.de officio procōsulis ꝛ lega.
l.nec quicquā.§.vbi decretū.ꝛ.§.de plano.ꝛ ibi Bart.facit.l.omnia.ff.
de reg.iur.¶†Aduertas tñ qd̄ dictū decretū,tu iudex vl̄ doctor non
7 debes interponere,nisi causa intellecta ꝛ cognita.ꝛ sic nō ita repente et
ex abrupto vt cōiter fit Bonoñ.qꝛ non valet arg.notatorū per Bart.
in.l.prolatā.C.de sen.facit qd̄ no.Bart.i.l.j.§.hec verba.ff.ne vis fiat
ei.ꝛ maxime quādo contineret aliquam renuntiationem vel repudia-
tionem vel donationē vel alienationē,rei etiā mobilis minoris.ita ele
ganter dicit Bal.ꝛ Sali.in.l.j.C.si aduer.dona.qd̄ ꝑpetuo tene menti.
Et predicta que dicta sunt,vide per Sali.in.d.aut.offeratur.i ver.dic
cū queritur,an libellus debeat dari ꝛc.ꝛ vide Bar.in.l.iij.C.de pigno.
in vlti.q.princi.ꝛ Bal.in.d.aut.offeratur.in ver.secūdo oppo.ꝛ vl̄ ꝛc.
ꝛ ibi Cy.et ita addas his que dixi.s.e.in prin.in.xj.col. Et aduertas
ꝙ libellus non tm̄ in iure,sꝫ etiam scdm̄ consuetudinē loci,potest fun-
dari:vt no.Inn.in.c.dilect⁹.de offi.ordi.Tu addas gloss.ordi.in.d.§.
sancimus.in gl.magna.debet tamen offerre super eo ꝙ sibi actori pos-
sidere licet:vt no.Inn.in.c.j.de offi.vica.vt puta si forēsi non liceat pos
sidere rem immobilem,iuxta.l.in quor.ꝛ ibi Bar.ff.de pig.vnde si pe-
tat quid immobile,est repellēdus.vt dicit Ang.in.d.authē.offeratur.
8 ¶†Quero an vna cum citatorio debeat offerri libellus.ꝛ sic non pos-
sit primo citari ꝙ̄ libellus offerat?istem qōnē examinat Cy.in authen.
offerat.ꝛ Bar.ꝛ Bald.in.l.si finita.§.iulian⁹.de dam.infec.in ver.item
quero,an est necesse ꝙ precedat libellus.ꝛ ibi Io.de imo.in verfi.item
adde inquantum an sit necesse ꝛc.ꝛ Sali.in.d.aut.offerat.et ver si.que-
ro secundo in copia libelli ꝛc.ꝛ Cyn.ꝛ vltramontani tenēt ꝙ sic per.d.
aut.offeratur.ꝛ in corpore vnde sumitur.ꝛ per.d.authē.libellum.e.tit.
in ver.obnoxiū.vbi patet qd̄ actor debet prius dicere reum sibi obno-
xium,in libello iudici porrecto.et hoc tꝫ Barto.in.d.§.iulian⁹.alle.in
aut.de litig.ꝛ.ad excludēdas.vnde sumit aut.generaliter.C.de epi.et
cleri.ꝛ in aut.de exhi.re.ꝛ i.d.§.sancimus.cū.§.seq.ꝛ.§.si vero quidam.
ꝛ hoc etiā Salic.in.d.aut.offeratur.Non ob.l.non videtur.ff.de iudic.
vbi videtur ꝙ non videtur in iudicē cōsentire,qui sibi petit edi genus
actionis.nam ibi libellus prius reo transmissus fuit,sed non contine-
bat causam obligatiōis specialem:nā circa causas nō erat multū spe-
cialis.facit.l.fi.C.de anna.excep.sed idē Bar.in extrauagāti ad repri-
mendū:in ver.super dicto crimine dicit ꝙ sufficit si citetur reus super
tali negotio:licet non exprimatur factum seriatim:vt ibi facit.l.ij.in fi.
C.de exhiben.reis.vbi postꝙ̄ comparuit reus,debet iudex explanare
questum:idest dicere quare fuerit vocatus.nam sufficit vocari reū vt
compareat,ꝛ sui presentiam faciat.vt.l.consentaneuꝫ.C.quomodo et
quando iudex.ꝛ no.gloss.eod.titu.aut.qui semel.in versi.vocetur.nam
in dubio reus debet comparere:vt.l.si quis ex aliena.cum ibi no.ff.de
iudi.ꝛ hāc vltimā partem sequitur Ioā.de imola.in.d.§.iulianus.vbi
facit quatuor casus.Aut querit an sit necesse ꝑducere libellum quan-
tum ad effectum,vt aliter reus non teneatur comparere nisi mittatur
copia libelli in citatorio.Aut quantū ad effectum inducendi litis pen
dentiam.aut quantū ad effectum perpetrande iurisdictionis iudicis,
aut quantum ad effectum interrūpende prescriptionis,dic vt ibi per
eum:ego teneo opinionem vltramonta.ꝛ Bar.in.d.§.iulianus.ꝙ imo
requiratur ꝙ in citatione ciuili libellus inseratur:vt est casus in.d.§.
ad excludendas.in versi.sed si hec omnia.vbi habetur ꝙ vocatus non
debet executori respōdere,nisi in citatione det formam libelli.ꝛ qd̄ vi-
deat quod actor primo cauerit et alia fecerit de quibus ibi.que omnia
nō possunt cōstare reo,nisi copia sibi transmittat.vt dicimus de vendi-
tore cui copia libelli ꝛ aliorum est transmittēda.als non dicitur prote
statū de lite vt no.Bar.in.l.empti.de euic.Nec obstat prin.illius.§.ad
excludendas.ibi tenet,scilicet quando est presens ꝺm glos.ibi quia di-
co aut est presens actualiter in iudicio,ꝛ loquit principium illius.§.aut
est absens.ꝛ loquitur vers.sed si hec omnia.Itē est casus in.l.presenti.
§.cum autem.C.de his qui ad eccle.confu.allegatus per Bar.quia ibi
dicitur instructo a se procuratore,quomodo enim posset reus compa-
rere per procuratorem instructum ꝛ ipsum instruere si nō fuisset infor-
mat⁹ per libellum sibi transmissum?et pro hoc facit etiam vltra literā
ibi ad modum debiti,id est peti in libello.ꝛ ita videtur gloss.intellige-
re.Item pro hoc facit etiam.l.libertus aduersus.ff.de in ius vocando
vbi libellus fuit primo porrectus,ꝙ̄ fuisset citatus patronus.Non ob.
l.ij.de exhi.reis.qꝛ est speciale in criminali.ꝛ rationem specialitatis po-
nit ibi Sali.ꝛ ꝓ hoc qd̄ dixi est gloss.ord.in.c.ij.de dila.ꝛ in materia cri-
minali,ego dixi in tracta.meo Malefíciorū.in ver.iudex cōmisit q̄ di-
9 ctus Cai⁹ ꝛ alij inqsiti citarent.¶†Quero an libellus cōsensu partiū
possit omitti?ꝛ gl.in.d.aut.offerat.tenet quod expresse non:sed tacite
sic.argu.l.ij.§.sed qꝛ veremur.C.de iura.calum.sed contrarium tenent
cōiter doct.ꝙ nec tacite nec expresse possit omitti:ꝛ hoc tenet expresse
gl.no.in.c.de causis.extra de offi.dele.ꝛ ibi do.Ioā.and.in.d.c.fi.de re-
iudi.in.vj.et hoc sequitur Bar.in.d.aut.offeratur.pro quo ibi Sal.in
ver quero.an libellus cōsensu partium.allegat.d.authen.offeratur.in
prin.in ver.offeratur.qd̄ est imperatiui modi,ꝛ dirigitur ad oneratum
igit importat necessitatem.preterea ibi datur forma,ꝛ demū vltra ꝓ-
cedit annullando contra factum,ergo consensu partium nō potest re-
mitti.vt.l.nō dubium.cum ibi not.C.de legi.pro quo tu melius allega
gl.mihi singu.in.c.dilecto.extra de preben.ꝛ de ista qōne vide Iacob.
bu.ꝛ Bald.in.d.aut.offeratur.in ver.iuxta hoc quero,nunquid.ꝛ vide
Bal.in.d.aut.generaliter.C.de episco.ꝛ cleri.circa fi.ibi:quinto quero
si ista forma ꝛc.intantū qd̄ non valet actus qñ est decretū annullatiuū,
etiā consensu partiū:qꝛ tūc etiā nō sufficeret obseruare dictā solennita-
tem in effectu:sed oportet ꝙ forma specifica adimpleatur:vt puta dixit
lex vel statutū ꝙ notarius in instr̄o debet apponere nomen cōtrahen-
tis,ꝛ patris,ꝛ aui:als nō valet.pone ꝙ apposuit nomē notissimū:vt in
gallo presso,an valeat?videt ꝙ sic.vt in.l.hac ꝯsultissima.cū glos.C.qui
testamē.facere pos.tñ cōtrariū determinat Bal.Raph.ꝛ Imo.in.l.j.ff.
de lib.ꝛ posth.qꝛ quādo lex vltra ꝓcedit annullando illū actū,illud est
de forma ꝛ de ꝓbatione vel demōstratione:vnde forma ꝛ solēnitas for
malis legis,nō pōt immutari.allegat.l.ad testiū.in.§.j.cum ibi not.ff.de
testa.pro quo tu alleg.l.cū hi.§.si ꝑtor.ff.de transac.ꝛ.l.nemo pōt.cū ibi
not.per gl.ꝛ doc.ff.de leg.j.ꝛ.l.codicillis.§.j.ff.de lega.ij.ꝛ.l.qui rome.§.
flauius.ff.de ver.oblig.ꝛ nō mireris de hoc dicto,qꝛ etiā cōditio dꝫ im-
pleri in forma specifica,ꝛ nō in effectu.facit.l.qui liberis.§.hec verba.
ff.de vulg.ꝛ pup.ꝛ.l.qui heredi.in prin.ꝛ.l.meuius.ff.de cōdi.ꝛ demōst.
10 qd̄ ꝑpetuo tene mēti.¶†An aūt he solennitates iudiciorū,consensu
partiū possint remitti?vltra.s.dicta.vide textū.ꝛ Bar.in.l.fi.C.de pri-
ui.scho.li.xij.ꝛ gl.in cle.sepe.in ver.partibus.ꝛ in glo.fi.ff.de verb.signi.
ꝛ glos.in.c.fi.de here.in.vj.ꝛ gl.ꝛ doc.in.c.cū accessissent.de cōsti.ꝛ doct.
in.c.j.sup gl.j.de rescrip.in.vj.ꝛ doc.in.c.statutū.§.cū vero.ꝛ ibi per gl.in
versi.cū.eo.titu.ꝛ glo.fi.ij.q.j.in primis.ꝛ gl.in.l.j.ff.de ferijs.ꝛ ibi doct.
¶Vltimo circa materiā libellorū ꝛ eorū clausulas,vide que dixi.s.eo.
§.j.ꝛ nō plus.de libellis.Ang.de are.¶In eadē gl.ibi.§.si vestimenta.
dic de hoc vt dixi.s.eo.in prin.ꝛ.§.j.ꝛ adde ꝺm Io.de pla.casum.in.l.in
actione.ꝛ qd̄ ibi Bar.ff.de fur.nisi essent alique qualitates,quas tūc ve
ro similiter poterat ignorare.qꝛ satis est qd̄ postea in ꝓcessu declaret.vt
not.in.d.l.in actione.ꝛ ibi Bart.facit.l.j.§.si quis argentuꝫ.ꝛ.§.si cista.
ꝛ qd̄ ibi no.ff.depos.ꝛ quod no.Bart.in.l.j.ff.fur.aduer.nau.cau.non
sequitur tamen condēnatio nisi interim fiat declaratio vt ibi not.Bar.
in.d.l.si rem.ff.de rei vendi.ꝛ glo.in dicto.§.si quis argentum.ꝛ de hac
materia vide plene in.l.j.ꝛ per totum.C.de senten.que sine certa quan-
11 titate,ego dicam.j.eodem.§.curare.¶†In eadem glo.ibi item tertio
no.quod sportule.Et est sciendum quod quedam sportule dantur exe-
cutoribus,ꝛ he prestantur ante litem contestatam:vt hic quedam pre-
stantur iudicibus.ꝛ he prestantur post litem cōtestatam.vt in authen.
de iudi.§.ne autem.vbi videas etiam doc.ꝛ in alijs iudicibus ordina-
rijs:quia gl.dicit idem.j.tamen aliud dicam.Et no.glo.ꝙ hodie dan-
tur ꝺm longitudinem itineris.pro quo facit ꝺm Bald.in dicta authen.
offeratur.l.pro locis.C.de anno.ꝛ tribu.lib.x.ꝛ.l.cum post sententiam.
C.de appella.vide etiam tex.ꝛ quod ibi no.in aut.sꝫ hodie.C.de epis.
ꝛ cleri.Et aduertas ꝺm Placen.ꝛ Innocen.in.c.j.de plus peti.quod
iste tex.habet locū si actor plus petierit in libello loco,re,vel causa,vt
damnetur actor in omni damno sportularum in triplum,ꝛ in alijs ex-
pensis.scilicet si succūbat in causa:vt.l.properandum.§.si autem.C.de
iudi.nam pro alijs expensis notariorum ꝛ similium,non habet locum
hec pena:quia pene non sunt extēdēde:vt no.glo.s.eodem.§.item mi-
12 ste.in versi.in iudicio.ꝛ ibi dixi.†Alie autem sportule que dantur iudi
cibus,soluuntur ab vtraqꝫ parte.vt no.in.l.fi.C.de fru.ꝛ lit.expen.ꝛ in
iudice delegato sunt determinate vt dixit gl.in.d.§.ne autē.quia intra
centum aureos:nihil cōsequitur vltra:dic ꝺm gloss.dicto.§.ne autem.
sed in ordinario non sunt determinate.vt dicit glos.in.d.aut.offeratur.
ꝛ in.d.§.ne aūt.nisi de certis casibus.vt.l.fi.C.de ꝑn.agen.in re.lib.xij.
ꝛ in.l.omnes.§.executores.ꝛ aut.sed hodie.C.de episco.ꝛ cle.vel dic ꝙ
in istis casib⁹ ꝺm Ioan.fab.loquitur in delegato vel in sportulis exe-
cutorum,ideo dic ꝺm Inno.in.c.cum ab omni.de vit.ꝛ honesta.clerico.
licet gl.ibi videatur innuere cōtrarium,quod iudicio ordinario nihil
debet solui etiam pro expensis victus,nec pro sportulis vel alio modo
cum habeat salarium de publico.vt nota.in.l.forti.C.de aduo.di.iu.et
in.l.veluti.C.de assesso.fortius quod hodie non debent recipere escu-
lenta ꝛ poculenta.vt not.in.l.plebiscito.ff.de offi.presidis.ꝛ ideo glos.
d.§.ne autem.que dicit in alijs iudicibus,male dixit ꝛ de iure canoni-
co etiam de legatis non debentur sportule,sed sumptus victus,sicut
in teste.vt.d.c.cū ab omni.ꝛ.d.c.statutum.in princi.salarium autem as-
sessorū ꝛ notariorū sine fraude iudicibus delegatis,debet solui:vt.d.c.
13 cum ab omni.ꝛ.d.c.statutū.§.assessorē.¶†Aduertus tamen ꝺm Iac.
de bel.in.d.§.ne autē.ꝙ vbi hodie delegato nō sit prouisum de salario
de publico iuxta.§.ne autem.ꝙ ꝺm laborem ꝛ facundiā ꝑsone,ꝛ qua-
litatē cause,potest salariū recipere ad similitudinē aduocati.arg.ff.de
va.ꝛ extraor.cogni.l.j.§.in honorarijs.ꝛ ibi Bar.ꝛ pro hoc tu alleg.gl.
in.d.§.assessorem.in versi.cōiter,vbi tenet ꝙ assessor ꝛ per ꝯsequens idē
in delegato,qñ debet habere salariū:quia illud recipere debet,nec etiā
receptum cogitur restituere siue moriatur siue etiam partes adinuicem
lite pendente concordauerint:ꝛ sic etiam si sententiam non tulerit.al-
legat.l.diē functo.ff.de offi.assesso.vbi tu videas Barto.¶In eadem
gl.ibi causatiue non consecutiue.quasi dicat si actor dolose fecit ex hac
causa

causa vt reus maiores sportulas solueret, habet locũ pena de qua hic
et sic causatiue: secus si ob hanc causam non fecisset, sed simpliciter ꝛ te-
merarie ꝓm Joan. fab. ¶ † An autem arbitro debentur sportule? et
Spe. in ti. de arbi. ad finẽ. in versi. sed nũquid arbiter. tenet ꝙ sic. argu.
l. j. ff. de arbi. tu allega melius. l. fina. ꝛ q̃d ibi Bart. C. de iudi. intantum
q̃d Jo. fab. dicit hic si corã arbitro fiat maior petitio, quam deberetur
vt nuntio maiores sportule soluerentur ex identitate rationis: quia iu-
14 dicium est ꝛ habet locũ pena huius. §. ¶ † In ea. glo. ibi. C. de fru. ꝛ lit.
expen. l. si queratur an dictum priuilegium sportularum vni litigato-
rum concessum: transiuerit ad alium? dic aut priuilegium respicit litis
ordinationẽ seu processum, ꝛ trãsibit in aduersarium: vt. d. l. fi. ꝛ. l. pen-
dente. C. de tempo. in integrum restitu. peten. aut respicit litis decisio-
nem, et tunc aut verba rescripti hoc non sonant. et trãsibit: vt. l. j. ꝛ. ij. si
aduer. trans. si vero verba hoc sonant. et tunc aut priuilegium fuit con-
cessum absq̃ postulatione: et p cõsequẽs ꝓprio motu supioris: vt in. c.
si motu ꝓprio. de prebẽ. in. vj. ꝛ est bon⁹ tex. et ibi Bar. in. l. j. C. de pet.
bo. sub. li. x. quẽ tex. tu oĩno videas. et tũc ad alium non trãsibit. vt. l. iij.
§. j. ff. q̃d quisq̃ iuris. aut fuit cõcessum ad stipulationem ipsius. et tũc
aut queris an trãseat ad aliũ in eadẽ causa, et non transit: vt. d. l. iij. §. j.
aut in alia causa: ꝛ tunc transibit ad aliũ etiã non aduersarium in pmã
causa. vt. d. l. iij. §. hec ꝟba. ita dixit Bar. i. d. l. fi. cui adde qñ non appa-
ret an cõcessio fuerit facta ꝓprio motu, vel ad postulationem in dubio
presumã ad postulationẽ ꝛ ꝓpter importunitatẽ impetrãtis: vt. d. c. si
motu proprio. ꝛ. d. l. j. et q̃d ibi Bar. ita no. dicit Bar. in. d. l. iij. in princ.
q̃d bene no. ¶ In ea. gl. q̃d verius est dic imo ego credo q̃d glo. proce-
dat qñ nullus dolus vel defect⁹ processit ex parte actoris. secus si do-
lose plus debito petierit etiã ab alio, qui non cogit̃ soluere sportulas:
et tamen sponte soluerit nuntio: q2 ꝓpter hoc idest propter liberalem
solutionẽ rei, nõ tollit̃ delictũ actoris. ergo cum sit eadẽ ratio ne deli-
cta remaneãt impunita: vt. l. ita vulneratus. ff. ad leg. aqui. pena huius
15 §. locum habebit. ¶ † In ea. gloss. in fi. tu dic imo etiã habet locum ista
pena si plus debito per dolũ petijt. Nec ob. ꝯrium. quia loquitur de pe-
na non procedentis ad lit. contesta. intra duos menses, que pena dupli
vna cum pena tripli expensarum, exigi põt vt no. Bar. in. l. j. C. de plus
peti. et in. l. seru⁹. §. bone. ff. de condi. furti. Si autem per dolum cautio
nem plus debito exegerit: ꝛ illõ in iudicio petierit cadit a iure suo: iste
est proprie casus in. d. l. j. que sic practicabit̃: quia potest corrigi nouus
libellus in ꝯditionẽ. d. l. vel etiã primo iudicio pendente, põt implora
ri officiũ iudicis q̃ reperit actorẽ pl⁹ debito petijsse, et plus cautionem
exegisse priuari iure suo. arg. no. in. l. fi. ff. de rei ven. ita dixit Barto. et
Sali. in. d. l. j. in fi. Et aduertas ꝓm Placẽ. ibi Ja. de are. et Cy. et com-
muniter oẽs doc. ibi ꝙ iste tex. de triplo, hꝫ locũ nisi ante lit. cõte. pe-
nituerit actorẽ: q2 tũc ad simplũ tantũmodo tenet̃ expensarũ nomine.
arg. d. l. j. ꝛ. l. eũ quẽ temere. ff. d iudi. q̃d no. ¶ Quero si actor petit. xx.
reus excipit ꝙ plus debito petijt in. x. actor non ꝓbauit nisi. x. nec ecõ-
tra reus dolũ actoris ꝓbauit, absoluit̃ reus a. x. et in. x. condenat. iuxta
l. j. C. si aduer. rem iudi. nã reus petijt, vt actor priuetur credito. ꝛ gl. in
d. l. j. ꝛ fi. tenet ꝙ fieri potest. q2 dolus actoris p̃sumit̃. sꝫ Cy. et doc. cõi-
ter tenent ꝯtrarium per illum tex. §. preterea. j. eo. in aut. de defen. ciui.
§. iudicare. ꝛ. l qui solidum. in prin. ꝛ ibi Bar. de leg. ij. Ac etiã quia qui
dolũ allegat, debet illũ ꝓbare: ita dicit Sali. i. d. l. j. ꝛ ibi Bal. cano. in. c.
j. de plus peti. ¶ In gl. cõsequet̃ ibi siue sine dolo. No. gl. ꝙ pena hui⁹
§. habet locũ etiã si nõ studiose, ꝛ sic nõ scienter plus debito petierit. sꝫ
dubito per tex. hic ibi vt ex causa maiores ꝛc. quia iste tex. videt̃ innue-
re ꝙ studiose fecerit, vt aduersarius in grauiorib⁹ sportulis grauaret̃:
et maxime q2 ex ignorãtia (q̃ non est annexa cum culpa) qs nõ punit̃. l.
recipiendum. §. delinquũt. et ibi Bar. ff. de penis. ꝛ. l. j. ꝛ ibi Bar. ff. de
leg. ꝛ ego plene dixi in meo tracta. Maleficiorũ in ꝟ. sciẽter et dolose.
16 et in versi. appensate. ¶ † In ea. gl. in fi. no. singulariter. d. l. j. cõtra ma-
ledictos vsurarios qui semper exigunt cautiones ꝛ instrumẽta de ma-
iori sorte, et studiose. et sic per dolum et postea virtute dicti instrumẽti.
agũt vsq̃ ad finẽ cause, nec vnq̃ eos penitet et reus de nouo non reco-
gnoscit debitum per cõfessionem vel trãsactionem, ꝙ si potest probare
reus q̃d de maiori summa dictum instrumẽtum fenerator obtinuerit:
faciet feneratorem cadere a iure suo. quod tene mẽti q̃d habes proba-
tiones quod exegerit cautionem vltra veram sortem, ꝛ agat contra te
virtute dicte cautionis, cautela est ꝙ neges: nec incides in aliquam pe-
nam negando totum propter partẽ debitam: vel etiã confitearis verã
sortem et propter hoc non diceris constitui in mora si eam non solueris
nisi actor ex aduerso dicat soluas mihi illã quãtitatem q̃ non est ex tua
confessione in ꝯtrouersia. vt est tex. et ibi Bar. in. l. qui solidum. in prin.
ff. de leg. ij. et facit. l. quidam estimauerunt. cum ibi no. ff. si cer. peta. et
vide omnino circa hoc q̃d not. Bar. Ang. et moderniores in. l. j. §. si sti-
pulanti. ff. de verb. obli. vbi Bar. videtur esse contrarius. sed commu-
niter tenetur id quod ipse dixit in. d. l. qui solidum. postea probãdo tu
reus dictã cautionẽ maioris summe, facies ꝙ cadat a iure suo. de quo
vide Bar. Bal. ꝛ Sali. in. d. l. j. ¶ Quero in casu huius. §. quando inci-
dit quis in hãc penam? dic ꝓm doc. hic ꝙ eo ipso ꝙ facit me citari et pi-
gnorari vel grauari scienter plus debito, statim incidit in hanc penam
vt hic quãuis nõ fuerit adhuc litez contestatus: q2 lit. contesta. requi-
ritur eo casu quo quis dicatur petere. vt. l. amplius nõ peti. ꝛ ibi glos. ꝛ
Bal. ff. rem ratam habe. quam. l. amplius, not. ꝛ ex eo sumas cautelam
quando aliquis petit a te debitum solutum, ꝛ per statutum imponitur
pena quod quam citius potest contestari litẽ: quia per eam diceretur
petijsse debitum solutũ ꝛ nõ ante, ꝛ forte nõ poterit penitere cũ iudiciũ
post penã inductã sit fundatũ. cogita tu in hoc vltimo. ¶ Et aduertas
ad intellectũ huius. §. ꝙ licet ex sola cautione inciderit in penã, tñ po-
test penitere vsq̃ quo iudiciũ fundatũ est per litis contest. vt dixi. s. ꝓm
do. in. l. j. C. de plus peti. ¶ In practica autẽ istius materie sic forma li
bellum. ¶ Ago cõtra Titiũ ꝛ dico q̃d cũ essem debitor suus in verita
te, in. x. tñ ipse porrexit corã tali iudice cõtra me libellũ in quo cõuenit
me dolose in plus q̃ deberẽ eidẽ, vcꝫ in. xx. vt executor maiorẽ quanti-
tatẽ sportularũ noĩe a me exigeret: ꝓpter quã cõuentionẽ in plus fa-
ctam, ego sum passus damnũ in. v. ex solutione sportularũ per me facta
ex causa tali nuntio quẽ ad me misit citandũ vel grauandũ vigore dicte
conuentionis: que quinq̃ plus nõ soluissem si. solũmodo debitã quan-
titatẽ petijsset. Quare cum ex dispositione legis ceciderit in penã tripli
eius dãni q̃d passus sum, peto ipsum cõdẽnari in. xv. dandũ ꝛ soluendũ
mihi dicta de causa. ꝛ ista forma probat̃ hic. ꝛ. j. §. proxi. Ange.

SVMMARIVM.

8 ¶ Quadrupli. a
Dixi vobis duo
exẽpla illaruꝫ a
ctionũ qbꝰ agiť
ad ſimplũ, ꝛ illa 1
rũ qbꝰ agitur ad
duplũ ꝛ eaꝝ qbꝰ
agiť ad triplum:
mõ videndũ ẽ ď a
ctiõibꝰ q̃ dať ad
q̃druplũ, ꝛ certe
ad q̃druplũ agiť
per actionẽ furti
manifeſti, ꝛ ꝑ a
ctionẽ ꝙ met. cã
ꝛ ꝑ actionẽ ĩ fa
ctũ q̃ deſcẽdit ex
edicto ď calũnia
toribꝰ, q̃ locũ hꝫ
qñ aliqd dať ali
cui vt aliũ calũ
nioſe vexet: dať 2
eñ tũc actio ĩ fa
ctũ q̃ eſt in q̃dru
plũ ei ad cuius
maliñ id datũ fue
rit: q̃rtũ exem
plũ ẽ in ꝯdititia
actione ex lege,
vñ ďt Juſti. q̃ ex
nr̃a ꝯſtõne oriť.
q̃ ĩponit penã q̃
drupli illis exe
cutoribꝰ litiũ q
plꝰ exigũt q̃ fue
rit ſtatutũ ↄ cõ
ſtitutiõis noſtre
normam.
¶ Sed furti q
dẽ manifeſti ꝛc.
Jſti duo primi
§. ſunt hic poſiti
ad vberiorẽ do
ctrinã. q̃ ſuperiꝰ
in iſto ti. ĩ illo. §.
ďpiũ. poſuit qn
q̃ actiões inſi
ſimul et ꝑ ſimili
bꝰ cũ tñ ĩ multis 3
ſint diſſimiles. ꝛ
ꝓpterea ne ꝑꝑ h̃
crederet aliquis
actiones illas ſi
miles eſſe, oĩno
ad errorẽ illum
remouendũ po
nit h̃ iſtos duos
§. Jn p̃mo ergo
§. dat differen
tiã inter illas qn
q̃ actiões ꝓ du
plo, q̃s ponit. ſ.
e. §. ĩ duplũ. vcꝫ
ĩter actionẽ fur
ti nõ manifeſti,
et actionẽ legis
aq̃lie, ꝛ actionẽ
depoſiti ĩ q̃tuor
caſibus et actio
nẽ ſerui corrupti
et actionẽ ex te
ſtõ q̃ dať ꝓ lega
to relicto alicui
loco venerabili,
ꝛ ďt qd̃ iſtaꝝ qn
q̃ actionuꝫ due
ſunt q̃ oĩno pe
nalis a p̃ncipio
ſꝫ demũ ĩficiatio
ne ſecuta vcꝫ a

Quadrupli. a ¶ Summatus eſt. ſ. in
§. oẽs autẽ. ꝛ ibi etiã colle
gi notabilia. ¶ Jn gl. furti. ĩ fi. de actiõe furti ma
nifeſti ꝛ ñ manifeſti: dixi. ſ. e. §. ex maleficijs. dic vt
1 ibi. ¶ † Jn gl. qd̃ metꝰ cã. ĩ fi. ad aliqualẽ notitiã
ꝛ tractatũ huiꝰ actiõis qd̃ metꝰ cã: aduertas prio
ꝙ iſta actio eſt ꝑſonalis ꝛ in rẽ ſcripta. vt not. ĩ. e.
§. p̃terea quaſdã. ꝛ. ff. ad exhiben. l. iij. §. ẽ aũt. vbi
eſt gl. ordi. de multis actiõibꝰ ꝑſonalibꝰ in rẽ ſcri
ptis. Perſonales eñ ſũt q̃ oriunť ex aliquo ↄctu
facto vľ geſto, vero vel ficto. vt. ſ. e. §. j. ꝛ. ſ. de ob.
q̃ ex quaſi ↄctu per totũ. verũ qꝛ ꝑſequuntur vnũ
quẽq̃ poſſeſſorẽ rei, ↄ naturã perſonaliũ. de qbꝰ
ĩ. d. §. j. ſ. e. ꝛ. l. ſi ď eo. §. fi. ff. ad exhiben. ideo dicit
in rẽ ſcripta. facit. l. ſi tertiꝰ. § ij. cum gl. ꝛ. l. q̃ꝙ. ff.
de aqua plu. arc. ꝛ ẽt ideo ďr ꝑſonalis, qꝛ datur ↄ
metũ inferẽtẽ ꝛ eiꝰ heredẽ, ad intereſſe. vt. l. arbi
trio. in prin. ꝛ ibi Bar. ff. de dolo. ꝛ eſt in rẽ: qꝛ dať
ↄ quẽcunq̃ aliũ, ẽt ad quadruplũ ad quẽ ꝑuenit
cõmodũ ex metu illato, lꝫ ipẽ metũ nõ ĩtulerit. vt
l. metũ. §. fi. cũ. ll. ſeq. ꝛ. l. ſi cũ exceptiõe. §. ĩ hac. ff.
2 qd̃ me. cã. ¶ † Aduertas tñ ꝑm Jo. fab. h̃ ꝙ ſuffi
ceret in hac actiõe ꝓbare metũ illatũ, lꝫ non deſi
gneť ꝑſona metũ inferens cũ talia ſepe fiãt de no
cte, vel cũ multitudine gẽtiũ: q̃ facta, a quo facta
ſint, iuſte qs põt ignorare vt eſt gl. ſingularis ĩ. d.
§. ĩ hac. ꝛ ibi Bal. Ang. ꝛ Flo. qd̃ facit ꝑm Bal. et
Ang. ibi ſi gẽtes armigere vobis amice, auferũt
mihi equũ ſi poſtea ad manꝰ alteriꝰ reperiã, poſ
ſuꝫ equũ recupare lꝫ nõ dicã noĩatim ꝑ quẽ equꝰ
fuerit mihi ſubſtractꝰ ſeu ablatꝰ: ſufficit eñ ꝙ ꝓ
bẽt ablatũ fuiſſe. ꝑ. d. §. ĩ hac. cũ gl. ꝙ no. ¶ Scd̃o
etiã ꝑꝫ eoſdẽ facit ſi officialis interficiat ĩ tormen
tis quẽdã forẽſeꝫ: lꝫ ignoreť ď noĩe, tñ ptãs teneť
de homicidio ꝛ ita dicũt ꝙ fuit ď facto Florentie
cũ ꝯſtet de corꝑe vt. §. ſi qs ĩ noĩe. ſ. ď leg. ¶ Ter
tio dicũt ꝙ Ol. ꝑ illã gl defẽdit quẽdã clericũ ab
homicidio: qꝛ teſtes dixeꝛt ꝙ viderũt talẽ ꝑcute
re ꝛ vulnerare Seiũ: nã ipẽ articulauit ꝙ homici
diũ fuit de nocte, ꝛ ꝙ luna nõ lucebat, ꝛ ꝙ teſtes
erãt a lõge a dicto homicidio: q̃ videre nõ potue
rũt ꝑꝑ noctẽ. qd̃ bñ nota: qꝛ nõ ẽ diu ꝙ hoc dedu
xi in practica. facit qd̃ no. Bar. in. l. j. §. i. de off. p̃
fe. vigi. ꝑ quo ẽt adducas qd̃ no. Bart. ĩ. l. ne qd.
ff. de incẽ. rui. nau. ꝛ qd̃ no. Bal. ĩ. l. ſi qs nõ dicaꝫ
rape. C. de epiſ. ꝛ cle. in verſi. mõ iuxta p̃dicta ꝛc.
ibi vt qꝛ ď nocte. ꝛ ego plene dixi in tractatu meo
Maleficiorũ. ĩ ꝟ. fama publica. ĩ ꝟ. xij. circa p̃di
3 cta q̃riť. cũ ꝟ. ſeq. ¶ Quarto ĩduciť iſta gl. ꝙ tenet
inq̃ſitio, lꝫ ignoreť nomẽ occiſi dũmodo ď corpo
re ꝯſtet: ꝛ clariꝰ dicit ibi Flo. ꝙ hoc decidit gl. in
l. j. §. itẽ illď. ff. ad ſilla. ꝛ Azo in ſumma in tit. qd̃
metus cã. ꝛ ẽ glo. or. ij. q. viij. libellorũ. ſꝫ ego dico
tibi fortiꝰ qd̃ illa gl. in. §. itẽ illud. decidit qd̃ etiã
tꝫ inq̃ſitio, lꝫ ignoreť nõ tm̃ nomẽ occiſi: ſed etiaꝫ
ſi ignorareť nomẽ occiſoris, dũmodo de corpore
ꝯſtet. ꝛ ita ĩtelligo illã gl. ꝛ ĩter iſta eſt magna dif
ferentia: vt no. gl. ĩ. l. ſi ex dolo. §. fi. ff. de dolo. ſꝫ ↄ
hoc videť tex. ꝛ ibi hoc no. Bal. ĩ. l. licet gratis. §.
poſſumꝰ. ibi vt certi hoĩs factũ arguamꝰ. ff. nau.
cau. ſta. de q̃ ſe remittit ad no. ꝑ Spec. ĩ tit. de off.
iud. §. j. ꝟ. porro. ꝛ h̃ tꝫ ibi Flo. qd̃ nõ poſſit inq̃ri
niſi ſciať ↄ quẽ, ꝛ ꝑſona delinquẽs deſigneť noĩe
ꝓprio ſꝫ ↄ eos eſt gl. ĩ. d. §. itẽ illď. vñ dicerẽ ſic. aut
ẽ p̃ſens q deliq̃t: ꝛ licet ignoreť nomẽ, vt qꝛ igno
tus vel mutꝰ vel nõ vult loq vel non ĩtelligiť ꝛ ſic
nomẽ eius non põt ſciri, ꝛ claꝝ eſt ꝙ ↄ hoc corpꝰ
p̃ſens de quo cõſtat ꝑ teſtes ꝙ cõmiſit maleficiuꝫ
ꝙ ꝓcedit accuſatio ꝛ inq̃ſitio. aut eſt abſens a lõ
ge qꝛ aufugit: ꝛ tũc ẽt credo (ne maleficia remane
ant ĩpunita) qd̃ fieri dꝫ diligẽtia ꝑ officialẽ ď noĩe
ſi aũt nõ põt haberi nomẽ ingratď ſignis vt qꝛ eſt
claudꝰ tali gamba vel hꝫ talẽ manũ aridam: bre
uis ſtature, ruffus, ꝛ hꝫ talẽ cicatricẽ in facie. naꝫ
oĩa iſta ſiunt ad recognoſcendũ: vt. l. ad recogno
ſcendũ. C. ď inge. ꝛ manu. facit. l. certũ. ff. ſi cer. pe.
ꝛ qd̃ no. gl. in. l. ſi qs in fundi vocabulo. de lega. j.
facit. l. fi. ff. ď his q deie. vel effu. ꝛ. l. demõſtratio.
in p̃n. ꝛ ibi Bar. ff. de ꝯdi. ꝛ demõſtra. et deponẽt
teſtes in proceſſu de delicto. ꝛ de oibꝰ his ſignis

et de etate, ꝛ de alijs. ꝛ tũc ſi aliquo tẽpore rediret
in locũ delicti ꝛ capereť, fieret recognitio vtrũ ſit
ille hõ ꝛ idẽ corpus, fuit tali tꝑe inq̃ſitus ꝛ ꝯdẽna
tus ex tali homicidio ꝛ an ꝯmiſerit dictũ homici
diũ. ꝛ facta recognitione ꝑ legitimã ꝛ ſpõtaneã cõ
feſſionẽ dato (ſine p̃iudicio ꝟitatꝭ) ꝙ nõ fuiſſet ve
rũ ꝙ ipſe eẽt ille qui ꝯmiſerit dictũ homicidiũ: tñ
ex noua ꝯfeſſiõe ĩ iudicio ſpõte facta, poterit de
capitari. vt. l. inde neratiꝰ. §. fi. cũ. l. ſeq. ff. ad. l. aq.
ꝛ. l. q ꝑuũ. ꝛ ibi Flo. ff. de ĩter. ac. Et iſta recognitio
delicti ꝛ idẽnitatis ꝑſone delinquẽtis, eſt neceſſa
ria vt no. Bar. in. l. demõſtratio. in p̃n. ĩ. de condi.
ꝛ demõ. in ver. vj. q̃ro qd in iudicijs. ꝛ Bar. in. l. di
uus. de cuſto reo. in verſi. viterius vos videtis. et
Bar. in. l. inter ſtipulantẽ. ĩ. §. j. ꝛ ibi Ang. ꝛ Jo. de
imo. ꝛ in fi. ff. de verb. obli. ꝛ Bal. ꝛ Joã. de imo. ꝛ
Raph. ꝛ in. l. ſi qs ſeruũ. §. ſi inter duos. ff. de le. ij.
ꝛ Ang. ꝛ Jo. de imo. in. l. ij. ff. de lib. ꝛ poſth. ꝛ Jo.
de imo. in. d. l. ďmõſtratio. lꝫ bal. aliter dicat ꝛ ma
le in ti. de feu. ſine culpa nõ amit. c. j. vbi ďt ꝙ talis
cautela nõ eſt neceſſaria: qꝛ imo ẽ neceſſaria vt pꝫ
4 ꝑ p̃dicta. ¶ † Quero q̃to tꝑe p̃ſcribať huic actio
ni qd̃ metus cã. qꝛ ſi habemꝰ reſpectũ ꝙ eſt in rem
minori tꝑe, ſi vero qd̃ eſt ꝑſonalis lõgiori tꝑe pre
ſcribiť: dic ꝙ cũ ſit ꝑſonalis in rẽ ſcripta, põt pre
ſcribi tꝑe quo preſcribitur res metu tradita: licet
ſecus. in mere ꝑſonali: vt eſt caſus. ꝛ ibi gl. ꝛ doct.
in. l. iiij. C. qd̃ metꝰ cã. ratio eſt, qꝛ cũ excedat ſuõs
terminos, ꝑſonalis dať ↄ teriũ: ergo excediť a nõ
ſuis terminis: vt tollať. x. vel. xx. annis. ita dicit
ibi gl. qd̃ forte eſt verũ, qñ agiť cõtra tertium poſ
ſeſſorẽ qui nõ intulit metũ qꝛ in multo grauatur:
qꝛ lꝫ poſſet repetere p̃tiũ qd̃ ſoluit, tñ ſi nõ reſti
tuit ad mãdatũ iudicis, ẽt ipſe teneť ĩ quadruplũ
vt. d. §. in hac. ſꝫ ꝯtra ipſum metũ inferentẽ ꝛ eius
heŕdẽ forte duraret. xxx. ãnis vt alie ꝑſonales ad
ſimplũ: ſicut nos dicimꝰ in petitione hereditatis
q̃ eſt miſta: vt. l. hereditatis. C. de peti. here. cogi
5 ta. ¶ † Et no. ꝙ iſta actio eſt arbitraria. vt in. §. p̃
terea. ĩ. eo. ergo põt iurari in litẽ vt ibi: lꝫ ſit ſtricti
iuris, vt. ĩ. e. §. actionũ. ꝛ qd̃ iureť in litẽ eſt tex. gl.
et Bar. in. l. arbitrio. in prin. ff. de dolo. qd̃ intelli
ge ꝑm Flo. ibi verũ qñ petijt ſibi in litẽ hoc iura
mentũ deferri, aĺs aũt in libello hoc nõ petẽdo vi
deť eligere viã cõis intereſſe ꝑm no. in. l. q reſtitue
re. ff. de rei vẽ. in fi. qd̃ no. in practica ꝑm Bal. ibi.
6 ¶ † Quero qꝛ iſta actio dať ad quadruplũ, quid
quadruplicabiť. dic nõ id qd̃ iurauit ĩ litẽ. vt not.
gl. ꝛ bar. in. d. l. arbitrio. ſꝫ q̃ti ea res erit cũ fru
ctibus ꝛ omni cã, que debet reſtituere: vt. d. l. ſi cũ
exceptione. §. quadruplicabiť. ꝛ etiã hos fructus
q̃s ꝑcipere poterat actor, vt. l. ſꝫ vt partꝰ. ꝛ ibi bo
na gl. ff. e. ꝛ. l. metũ. §. fi. cũ. ll. ſeq. e. tit. dũmodo ipẽ
actor offerat p̃tiũ ꝛ alia que recipit. vt. d. l. iij. §. e.
7 ¶ † Et aduerte qd̃ nõ oĩs metus facit cõtractuꝫ
reſcindi: ſed opus eſt qd̃ fuerit talis, qui cadat in
cõſtantẽ virũ: vt. l. j. ij. iij. ꝛ. iiij. ff. e. ꝛ ſufficit qd̃ non
tm̃ metus ſit in perſonã dãnũ paſſi, ſed filiorũ: vt
l. iſti quidẽ. ff. qd̃ me. cã. ſed etiã ſufficit in perſonã
ſuorũ cõiunctorũ. facit gl. in. l. heres meus. §. fi. et
qd̃ ibi doc. ff. de ꝯdi. ꝛ demõ. ꝛ no. gl. doc. in. l. j. ff.
in ius voc. vt eant. ꝛ allegat caſum in. c. j. de exceſ.
prela. qbus caſibꝰ ex mẽte p̃toris: licet nõ ex ver
bis dať actio p̃dicta ad reſtituendũ: q̃nq̃ tñ quis
nõ iure actiõis: ſꝫ per officiũ iudicis vult reſcinde
re: ꝛ tũc ſufficit metus verecundie: lꝫ nõ cõtineat
metũ mortis vel cruciatus corporis. vt. l. fi. §. i. ff.
eo. q̃nq̃ dicit inferri metus futuri euẽtus a natu
ra, vt medicus qui infirmitatem modicã, fecit ma
gnam ꝛ periculoſam ꝛ huius rei gratia extorquet
ꝓmiſſiões illicitãs, certe reſcindiť officio iudicis.
vt. l. medicus. ff. de var. ꝛ extra. cog. q̃nq̃ incertus
metus rõne maioritatis ꝛ reuerentie: ꝛ iſta eſt du
plex: quedã eſt maioritas ſine autoritate publi
ca vt quã maritus habet in vxorẽ: pater in filiũ: et
tũc officio iudicis reſcindiť: vt. l. j. §. q̃ onerande.
ꝛ ibi gl. ꝛ Bar. ff. quarũ re. act. nõ da. ꝛ vide bonũ
tex. in. l. ſi qs cũ ſciret. que eſt circa fi. ti. ff. de furt.
q̃nq̃ maioritas habetur ex officio publico: vt po
teſtas Bonoñ. ꝛ tunc reſcindiť cõdictione. l. fina.
ff. quod

ctio depoſiti in
quatuor caſibꝰ ꝛ
actio legꝭ aq̃lie.
Quĩta aũt actio
ſingularẽ habet
fructuꝫ ſeu effe
ctũ penalis eñ
ꝑ inficiationẽ et
ꝑ nimiã ꝑcraſti
nationẽ. h. d. p̃ri
mus. §. ꝙ ďt in
iſta oĩmodo ñ tu
penales nõ in
telligas qd̃ fuit
per ſe in pena, ſꝫ
ſiĺiter oĩmodo. ĩ.
a p̃ncipio ambe
ſũt penales lꝫ ſe
cuta ñ fuerit iu
ſtificatio. itẽ a
ctio ꝛc. tu iã vidi
ſti q̃lr ſe purga
a p̃mo vitio, mõ
in iſto. §. purgat
nit ſe a ſcd̃o vi
tio ponẽs d̃ñaꝫ
ĩter q̃tuor actio
nes in quadru
plũ quas poſuit
quatuor ſimiles
ſ. eo. §. quadru
pli. dic[illegible] a
ctio qd̃ metꝰ cã:
eſt ĩ quadruplũ
verũ eſt nõ a p̃n
cipio. ſ. ſi ita de
mũ iuſte fuerit
contumax ꝛ no
luerit rem reſti
tuere obuenien
do p̃ine ſñie, tũc
eñ dꝫ ſequi ſñia
ſcd̃a que eſt in q̃
druplũ. Alie au
tem oẽs ab ini
tio ſunt in qua
druplũ, ꝛ. h. d. vſ
q̃ ad. §. actionũ
autem ꝛc.

ff.qđ metus cā.ista sunt de mente gl.Bar.⁊ Bal.in.l.interpositas.C.
8 de transa.¶†An aūt eoipso ꝙ filius in p̄sentia patris cōsentit alicui alienatiōi,vel renūtiat iurib⁹ suis vel aliqd fecit qđ cedat ad vtilitatē patris,vel vxor ꝓ marito vel libert⁹ ꝓ patrono vtrū p̄sumat factū ob reuerentiā vel eius timorē:ita ꝙ nō valeat in effectu:vƚ casus ꝙ sic ī.l. penul.§.j.ff.de fur.⁊ hoc videt tenere Bal.in ti.de pace iur.fir.§.itē sacramēta.vbi libertus q non prohibuit ꝓpter nimiā reuerentiā patronum aliqd auferre,nō perdit actionē furti.secus in alio.⁊ sic nimia reuerētia nō ligat libertū:⁊ pro hoc est casus in.c.cum virum.in fi.qđ ibi no.Ant.de but.de reg.si puella coacta imperio patris virginitatis habitum suscepit,pōt illum sine preuaricatione deserere:q: non ligauit eam.⁊ Ant.de butri.ibi dicit volo te notare ꝙ parētū imperium causat sufficientē metū ad inhabilitandū actū a libera volūtate pendētē: ⁊ idem not.Inno.in.c.causam matrimonij.de offi.deleg.⁊ pro hoc est glo.ordi.in.l.j.§.que onerāde.ff.quarum re.ac.nō da.sed in contrariū est veritas,q: nō presumitur metus:nec talis timor reuerētialis solus, est tante potētie ꝙ faciat rescindere cōtractū vt videt tex.apertus i.c. q̄uis.de pac.in.vj.vbi est pater ⁊ filia que renūtiat patri iura sua:⁊ tñ ibi dicitur si tñ iuramētū nō vi nō dolo prestitum sit,ꝙ valet.ergo cuȝ ibi dicat cōditionaliter si dolo vƚ metu ⁊c.apparet manifeste ꝙ ꝓpter solam reuerentiā vel imperiū paternale,nō p̄sumit iuramētum ⁊ renūtiatio metu extorta,nisi probet argu.l.quoties.§.qui dolum.ff.de proba.⁊ pro hoc etiā est casus in.l.fideiussor.§.pater.ff.de pig.vbi non ex eo q: pater mādauerit filio:sed etiā quia fili⁹ nō prestitit cōsensum expressum cōtractui domus filij emācipati,ex dicto cōtractu patris nō
9 est obligata.¶†Non ob.d.l.pe.§.j.de fur.q: ille tex.vult dicere ꝙ si libertus vel alius qui ꝓpter nimiā reuerentiā nō ꝓhibuit exp̄sse aliqd de suo auferri a patrono,tñ ꝓ furto agere pōt:q: in dubio nō videt cōsentire:vt.l.qui vas.§.vetare.ff.de fur.aƚs esset p̄sumptio iactatiōis ⁊ ꝑditiōis.qđ lex nō facit.l.cū de indebito.i prin.ff.de prob.aƚs si exp̄sse consentiret,nō ageret.vt in prin.illi⁹.l.facit.l.placuit.s.de oblig.q̄ ex quasi deli.ergo libert⁹ agit illo casu ꝯ patronū,lȝ actione in factū pro re ablata vt ibi dixit gl.in ver.liberto.facit.l.nō debet.ff.de dolo.ergo ibi est casus ꝙ nō metus reuerētialis rescindit factū:sȝ q: expresse nō cōsenſit nec cōsentire p̄sumit.nō aūt ibi dicit,ꝙ eoipso ꝙ nō ꝓhibuit nō presumat fecisse ꝓpter reuerentiā patroni,⁊ quod illa sit sola causa quare agat postea ꝯ patronū.Nec ob.c.cū virum.in fi.primo q: ibi non dicit ꝙ solo imperio patris habitū assumpserit,nec ꝙ illa sit causa sola rescissiōis:igit nō debemus ex illo tex.(q clare hoc nō dicit)corrigere alia iura.vt in.c.cupiētes.§.ꝙ si per.xx.in glo.de elec.in.vj.preterea ibi loquitur in actu ī quo requirit mera pura ⁊ spōtanea volūtas,vt in actu dedicatiōis.merito imperiū paternuȝ qđ facit vtilitatē filie,nō ex toto liberū facit vitiare actū:vt ibi dixit Ant.de bu.ergo in cōtrariuȝ est ius cōe,in actibus in quib⁹ non requirit pura ⁊ simplex volūtas:vt d.l.fideiussor.§.pater.⁊.d.c.q̄uis.ergo in.d.c.cū virū.in fi.est casus pro ista parte.Nō ob.d.Bal.ī.d.§.itē sacramēta.q: hoc simpliciter non dicit.sed dicit ꝯm no.per Bar.in simili.in.l.de pupillo.§.si quis ipsi pretori.ff.de no.ope.nun.⁊ cōsequens vtrum pater vel maritus fuerit homo austerus ⁊ solitus aƚs minari filio vel vxori sibi nō consentiēti,vel eos verberare qñ nō volebāt aƚs renuntiare iuribus suis vel eis cōsentire:tūc clarū est qđ nō:⁊ sic in presenti actu p̄sumit metus ⁊ actus rescindit q aƚs valeret.arg.no.in.l.metū.C.qđ me.cā.⁊ qđ nō sufficiat sola reuerētia patris vƚ mariti,tenet expresse Bar.in.d.§.q̄ onerāde.in fi.quē in effectu sequunt Bal.⁊ Sali.⁊ moderniores.in.l.trāsactionē. C.de transa.nō ob.glo.in.d.§.que onerāde.q: ibi reprehendit a Bar. ⁊ etiā q: est contra.d.§.pater.⁊.d.c.q̄uis.⁊ ita ego consului ⁊ obtinui. Aduertas tñ generaliter qđ ad hoc vt obligatio metu extorta rescindat opus est ꝙ metus fuerit immediata causa:sec⁹ si fuisset remota:lȝ metū tibi alius intulerit:vt.l.metū.§.sed licet.⁊ qđ ibi no.ff.eo.tit.dūmō metus verus ⁊ nō tibi suspicat⁹ fuerit factus:vt.d.l.metū.in p̄nci. qđ tñ intellige vt habetur in.l.si cū exceptione.§.aliqñ.⁊ ibi Bar.ff.e. ti.¶Quero qd est opus quod deducat articulet ⁊ probet in actione: dic qđ necesse est qđ articulet metum esse illatum.Scđo qđ ad inferentem metum,cōmodum peruenerit,q̄uis etiā tit.oneroso.vt est tex.gl. ⁊ Bar.in.d.l.si cum exceptione.§.in hac.qđ intellige verū:vt no.Bar. in.d.§.aliquādo.nam etiam dicitur locupletior,q̄uis res nō perduret imo perierit:vt.l.si ip̄a res.⁊ qđ ibi no.ff.cōmo.et est ratio propter suū dolū ⁊ metum,quia a principio ⁊ semper dicit fuisse in mora non restituendi:quia nō debuit metum adhibere.arg.l.in re furtiua.§.j.⁊.l.fi.ff. de cōdi.fur.et.l.inter stipulantē.§.penul.⁊.l.si quis seruum.in princ.et
10 §.fi.ff.de verbo.obliga.¶†Unū tamē tene menti:qđ si res est magni pretij ⁊ vēdatur ꝓ paruo,hoc sufficit articulari:q: presumitur metus ⁊ istud simpliciter ꝓbando rescinditur contractus vt metu extortus. ita elegāter no.Bar.in.d.l.interpositas.qđ tamē ego intelligerē verū si aliquis alius color metus,interuenerit:aƚs nō credo hoc simpliciter verum:quia quādo est deceptus vltra dimidiā iusti pretij,⁊ potest esse in magna parte:⁊ tunc non dicitur qđ ex hoc p̄sumatur metus,sȝ alio
11 remedio agēdum est.vt.l.ij.cū materia.C.de rescin.ven.cogita.¶†Et econtra si tu velles omnem suspitionem etiā reuerentie euitare,quādo mulier consentit viro vel filius patri vel minor:vel quādo alius debilis cōditionis cōtrahat,opus est vt adhiberi facias presentiā coniunctorum ⁊ amicorum,nā talis presentia facit cessare timorē metus ⁊ reuerentie:⁊ etiā ego adhiberem presentiā iudicis ⁊ multarū personarū in copia vt.l.trāsactiōe.⁊ qđ ibi ꝑ doc.Bar.Bal.⁊ Sali.C.de transac. coniuncta.l.fi.in prin.⁊.§.fi.ff.qđ me.cau.ita dixit elegāter Bart.in.l. frater a fratre.ff.de condi.indebi.in ver.iij.quero qd de contractu emptionis ⁊c.qđ tene mēti:quia nō est diu ꝙ deduxi in practica isto mō.
12 ¶†Libellus vero sic formabitur ī hac actione,qđ me.cā.Dico cōtra titiū ꝙ ipse per metū qui caderet in constantem virum me cōpulit ad vendendū pro.x.⁊ ad tradēdū sibi talem librū meum,qđ pretium eidē offero quare peto dictū Titium condēnari vt dictū librum mihi restituat:⁊ si fuerit contumax in restituendo dictum librū mādato vestro, (q: sum⁹ intra annū quo mihi metum intulit)peto ipsum in quadruplum condēnari ⁊c.ita Bar.ꝯm opinionē vltramōtanorū ⁊ Cyn.in.d. l.si cū exceptione.in.§.hec aūt actio.⁊ ibi Bal.⁊ qđ dixi de oblatione pretij,in libello fundatur.in.l.iij.C.eo.dic vt ibi per gl.⁊ doc.sed scđm gl.in.d.§.hec aūt actio.sunt necessarij duo libelli:vnus in quo dicatur: dico cōtra titium ꝙ per metum me cōpulit vt sibi venderem talem librum quē sibi per metū qui caderet in constantē virum tradidi,quare peto ipsum cōdēnari vt mihi dictū librum restituat:⁊ postea ex interuallo si dictū librū non restitueret,formabitur alius libell⁹ in hac forma videlicet dico contra titiū ꝙ talē librū meū per metuȝ qui caderet in constantē virum cōpulit me tradere ⁊ tradidi.dico etiam ꝙ ipse per vestrā sentētiā fuit mihi condēnatus vt dictum librum mihi restitueret:tñ ipse cessauit dictum librū mihi restituere vigore dicte vestre sententie:quare cum ea q̄ gesta sunt per metum si nō restituant,pretor nō habeat rata,sȝ in quadruplū det actionē intra annum contra non volenteȝ res per metū ablatas restituere.⁊ sum⁹ intra annū a die metus predicti,peto ip̄m cōdēnari mihi in quadruplum ⁊c.sed ego tenerem opinionē vltramontanorū ⁊ Bart.⁊ ꝯm eū formarē libelluȝ vt iudicia abbreuient.facit qđ dixi.s.eo in.§.rursus.¶Ultimo q̄ro an actio qđ metus causa ⁊ eius sñia infamet:dic ꝙ nō.ita no.gl.⁊ Bar.in.d.l.si cū exceptione.§.eum qui.pro quo etiā alle.gl.ordi.in.l.j.circa prin.in glo.
13 magna.ff.de infa.¶†In glo.de q̄.s.actio in factū.in fi.dic ꝙ hec actio de calūniatoribus habet locuȝ siue pecuniā acceperit,siue aliud cōmodum sentiat.vt.l.ij.cum.l.seq.ff.de calum.si ad hunc finem acceperit vt mihi falsam accusationē institueret,siue postea fecerit siue non.vt.l.j. §.generaliter.e.ti.que actio datur etiam contra dantem.vt no.gloss.in
14 l.j.C.eo.ti.¶†In hac ergo actiōe sic forma libellum.dico cōtra titiū ꝙ de anno presenti recepit a seio.x.vt me calūniose accusaret de adulterio,qđ in veritate nō cōmisi:quare peto ipsum cōdēnari in quadrupluȝ dictorū.x.mihi restituēdor ⁊c.sȝ si recepisset a me ne me calūniose vexaret,forma sic libellū.dico ꝯ titiū ꝙ cū vellet me calumniose vexare in iudicio ⁊ accusare de tali crimine de hoc anno ⁊ tali mense,sibi dedi cētum ne me calūniose vexaret quia illud non cōmisi.quare peto ipsum cōdēnari in quadruplū dictor cētuȝ ꝑ me sibi datorū:ista materia est expedita.¶In gl.in quadruplum.ibi triplum fisco ⁊ simplum dānū passo dat.qñ est pena cui⁹ pars fisco,⁊ alia pars debeat applicari priuato qualiter formabit libellus ⁊ sentētia:dixi.s.e.§.penales.dic vt ibi.¶In ea.gl.in fi.no.ergo ꝙ cōdictio ex ista lege,dat ad quadruplum ꝯ nuntios maiorē solutionē exigētes rōne sportularum,vt hic. et.d.§.⁊ he quoq;.sed ꝯ actorē pl⁹ debito petētē vt grauet reuȝ maiori solutione sportularū nūtijs tribuēda,dat cōdictio ex.l.ad triplum.vt
15 s.e.§.tripli.¶†Unum tñ nota singulariter ⁊ tene mēti ꝯ istos ribaldos milites vƚ nūtios,vel etiā alios qui nō sunt officiales,⁊ se faciunt q dicūt ꝙ mādato iudicis debēt aliquem capere vel qđ debent aliqđ grauamē inferre,⁊ nō dicūt verū ⁊ ꝓpter hūc timorē aliquid eis fuerit datū(vt quotidie bononie fit)qđ possunt puniri etiā ꝑsonaliter arbitrio iudicis:q: incidūt in crimen ꝯcussiōis.ista est gl.singularis in.l.
16 j.de cōcus.¶†Contra ergo executorē siue nuntium ad quadruplum, sic forma libellū dico ꝯ talem nuntium publicū ꝙ cuȝ esset sibi cōmissum q: me citaret ⁊ ꝓ viatico sue citatiōis deberet habere vnum bologninū auri.dict⁹ tñ executor vel nūtius exegit ⁊ extorsit a me.x.vltra ea que recipere debebat:quare cū lex tales executores siue nūtios puniat in quadrupluȝ,peto dictū talē executorē vel nūtiū vr̄a sñia cōdēnari in quadruplū eius qđ plus exegit vel extorsit,⁊ p̄dicta mihi det
17 ⁊ restituat.¶†Dixi in libello nuntium publicuȝ q: requirit ꝙ sit nuntius public⁹ ⁊ iuratus,ad hoc vt exerceat officiū ⁊ non curo de literis sue cōmissionis:q: sibi dȝ credi.vt no.gl.in.c.cū parati.⁊ ibi doc.extra de appel.qđ est verū si est nuntius iudicis ordinarij,sec⁹ si delegati:q: debet habere literas etiā potestatis iudicis delegati,vt ibi no.gl.allegat.c.prudētiā.de offi.dele.Et dixi iuratus,⁊ qđ sibi creditur:q: in p̄ncipio sui officij,debet iurare bene ⁊ legaliter exercere officium suum in sibi cōmissis,vt.l.hac edictali.§.his illud.C.de secū.nup.si tamen non iurauit nec cōstat de electione vel iuramento ⁊ tamē officium exerceret vt nūtius publicus satis est.vt aut.decernimus.C.de arbi.⁊ idem si est in quasi possessione officij:vt.l.barbarius.de offi.preto.quē nuntiū quilibet iudex etiam delegatus,potest sibi eligere ⁊ deputare:vt.l.
18 j.⁊ quod ibi per doc.C.de spor.¶†Et est bene notandum qđ vnus nūtius deputatus ad seruiendū vni curie,puta Potestatis pōt eidē

per iudicem inferiorem,puta per officialem bulletarũ cõmitti,⁊ citatio
facta tunc per talem nuntium etiã in curia bulletarum,valet vt in aut.
de defen.ciui.§.nuntius.ibi ex puinciali vero officio.ita dixit Bart.in
19 extrauag.ad reprimendũ.in ver.per nũtiũ.¶ †Aduertas tñ q̃ nunq̃
nũtius citare põt aliquẽ in ciuili vel criminali,niſi de cõmiſſione iudi-
cis preambula:vt eſt tex.cum gl.⁊ ibi Cy.Bal,⁊ Sal.⁊ etiã Barto.in.l.
fi.C.de requi.re.Ego aũt cũ aſſidebã p̃ma vice qua ius reddebam,con
cedebã generalem facultatem oĩbus ⁊ ſingulis nuntĳs durante officio
meo,faciẽdi quaſcunq̃ citationes tã in ciuili q̃ in criminali ⁊ ſine alia
ſpeciali cõmiſſione,poſtea valebãt citationes.arg.gl.c.qui ad agendũ.
⁊.c.ſi duo.de proc.in.vj.facit qđ no.Bart.in ſimili de licentĳs renoua-
tis.in.l.fundi.§.j.ff.de acq.poſſeſ.qd aũt ſi non appareat de cõmiſſione
iudicis,generali vel ſpeciali:Rñdeo ſi in actis poſtea in relatiõe cita-
tionis facta p nuntiũ dicat̃ ſic.Titius nuntius retulit ſe citaſſe ex com-
miſſione ſibi p dictũ dñm iudicẽ facta ⁊c.nã tũc p̃ſumit̃ p̃ceſſiſſe commiſ
ſionẽ:ita dixit Cy.Bal.⁊ Sali.in.d.l.fi.ſec⁹ ſi nõ apparet in cõmiſſione
preambula vel de relatione nũtĳ,p̃dicto mõ facta.q: tũc citatio nõ va
leret:vt.d.l.fi.ſi aũt citaret ſine cõmiſſiõe die feriata ad diẽ non feriatã.
lʒ referat ſe ex ꝯmiſſiõe feciſſe,an valeat:Bal.q̃ nõ in.l.cum clerici.C.ď
epi.⁊ cle.de quo tñ dic vt per doc.maxime Jo.de imo.in.l.j.§.nuntiatio,
20 de no.ope.nun.¶ †Quero an credat̃ nuntio:⁊ dicendũ eſt q̃ ſic in ſibi
cõmiſſis ⁊ in cõcernentibus pſonam ⁊ factũ ſuũ,vt puta ſi retulit ſe ci-
taſſe.ita Bar.p illũ tex.in.l.j.§.cura carnis.de offi.prefe.vrb.⁊ in.d.aut.
ad reprimendũ.in ver.p nuntiũ.Sed in ſibi nõ cõmiſſis ⁊ nõ cõcernenti
bus factũ ſuũ ⁊ pſonã.vt q: refert titiũ vulneraſſe ſeiũ,nõ credit̃ ſimplr:
ſʒ ſua relatio operat̃,vt iudex de illo delicto poſſit ẽt per modũ inq̃ſitio
nis p̃cedere:de quo al̃s non poterat per.l.ea qdẽ.⁊ qđ ibi p oẽs doct.C.
de accu.⁊ dixit Bar.in.d.§.cura carnis.de quo per Sali.⁊ doc.in.l.tres
denũtiationes.C.qũo ⁊ qñ iu.⁊ p Jo.an.⁊ cano.in.c.qm̃ ꝯtra.de pba.
lʒ vt plurimũ tales nũtĳ ſint viles pſone,⁊ etiaʒ infames pñt deputari
ad tale officiũ:vt.l.nec iſames.C.de decurio.li.x.⁊ ita dixit Barto.in.d.
21 v.p nũtiũ.¶ †Quid aũt ſi dicat nuntius ſe titiuʒ citaſſe,⁊ titius dicat
ꝯtrariũ etiã cũ iuramẽto:cui magis credit̃:⁊ Jo.an.in.c.cum parati.extra
de appel.⁊ Sali.in.d.l.tres denuntiatiões.dicũt q̃ eſt in arbitrio iudi-
cis cui eorũ magis credi debeat,cõſyderata qualitate facti ⁊ cõditione
pſonarum.Et p hoc tu addas ⁊ multum facit quod no.Cyſin.l.ſi qs de
curio.in fi.C.de fal.vbi dicit ſi in actis notarĳ appareat q̃ Pe.nũtius
citauit pſonalr Caiũ in tali cã,⁊ dictus nuntius dicat ꝯtrarium cui magis
credit̃:Dic q̃ dʒ ꝯſyderari cui⁹ fame erat ille notarius,⁊ multa alia ex
quibus bon⁹ iudex cui magis credit̃.Jn dubio aũt magis credit̃ nota-
rio p̃pter auctoritatẽ publicũ:⁊ q: dʒ eſſe pſona magis honeſta ⁊ verax.
ar.no.p Bar.in.l.barbari⁹.de offi.preto.¶ Quid aũt ſi cõſtat de man-
dato ⁊ cõmiſſione iudicis:ſed nõ cõſtat q̃ ille qui citauit ſit nũtius con
ſuetus:dic q̃ ſatis eſt.q: de nouo etiã ad vnũ actũ tm̃ q̃libet iudex etiã
delegat⁹ põt ſibi nũtiũ creare:vt.ſ.dixi p.l.j.C.de ſpoz.in tm̃ quod per-
tinet põt cõmittere q̃ aduerſariũ citet ⁊ reqrat,⁊ ſue relationi cum iura
mento ſtabit.qđ eſt no.vt eſt tex.cũ gloſ.in.l.ſi vt proponis.C.qũo ⁊ qñ
22 iu.⁊ ibi Flo.⁊ doc.⁊ gl.Bart.⁊ doc.in.l.milites.§.j.ff.de re iu.¶ †Quid
ſi referat vltra ſibi cõmiſſa,an ſibi credat̃:vt puta habuit in mandatis
de citando.refert q̃ citauit ⁊ etiã refert q̃ citatus rñdit ſe nunq̃ ventu-
rũ vel ſimilia:an in hoc caſu ſibi credat̃:Jtẽ aſſerit ſe habere commiſſio
nem a iudice,⁊ litera nõ rñdit,an ei credi debeat:vide oĩa iſta latiſſi-
me p Sali.in.d.l.tres denuntiationes.⁊ per Bald.⁊ Ang.in.l.conſen-
taneũ.C.qũo ⁊ qñ iu.⁊ per Bal.i.l.fi.C.de reg.re.⁊ per Joan.de imo.in
l.ſi finita.§.iulian⁹.ff.de dã.infec.⁊ latiſſime per eundẽ in.l.ex conſenſu.
§.fi.ff.de appel.in verſi.circa primũ eſt ſciendum q̃ fuerunt opi.⁊c.vſq̃
ad verſi.reſtat nũc videre ⁊c.⁊ per Cano.in.d.c.cum parati.⁊ in.d.c.qm̃
23 cõtra.¶ †Quero an licitũ ſit reſiſtere nuntio pignoranti vel grauanti
vltra modũ vel alio modo terminos iuſtitie excedenti:dic q̃ ſic.p.l.pro
hibitũ.⁊ ibi Bar.Bal.⁊ Ange.C.de iure fiſci.li.x.de meta.l.deuotum.
li.xĳ.⁊.l.ꝫ.C.de excep.e.li.⁊ ibi Bar.⁊ vide Spec.de cita.in.§.ſequitur.
v̄ñ.lʒ nũqd.⁊ vide Ang.in repe.l.ſi vacãtia.ď bo.vacã.lib.x.¶ Quero
cũ ſalaria nuntiorũ hodie ſint taxata p ſtatuta,an executor vltra illam
ſumma taxatã exigens,incidat in hanc penã quadrupli:⁊ Joã.fab.hic
dicit q̃ nõ:q: durũ eſt extendere legẽ penalẽ:vt.l.ſi de interp̃tatione.ff.
de pe.ſed puniet̃ extra ordinẽ arbitrio iudicis,vt.l.illicitas.in pñc.ff.de
offi.p̃ñ.vel puniet̃ iuxta.§.hoc quoq̃.in aut.vt liti.iur.Sed vt etiã di-
xit Jo.fa.ille.§.p̃prie loquit̃ de pena criminali fiſco applicãda:hic vero
loqt̃ de pena applicãda parti,⁊ vna nõ tollit̃ per aliã:vt.l.quoties.ff.de
act.⁊ ob.Sʒ ego credo q̃ imo iſta pena iſto caſu locũ habeat,q: eſt oĩ-
modo eadẽ rõ.igit̃ ⁊c.facit qđ dixi.ſ.e.§.ex maleficĳs.in fi.lʒ ibi gloſ.ſit
pro Jo.fab.⁊ ẽ rõ q: taxatio facta p ſtatutũ Bononie,eſt ius cõe Bo-
noñ.vt.l.oẽs pp̃li.ff.de iuſti.⁊ iur.⁊ p ꝯñs ſicut exigendo vltra formam
taxatã a iure cõi,cõiter icidit i iſtã penã:ergo eodẽ mõ exigẽs Bononie
cõtra ius cõe Bononie dʒ incideret in hãc penã q: iſta eſt interpretatio
paſſiua vt.l.ĳ.C.ď nox.⁊.l.j.§.i.l.falcidia.⁊ ibi bar.ff.ad legẽ falci.igit̃ ⁊c.
☙ADNOTATIO.Addo q̃ regno frãcie ſeruiẽtes,habent eo
rũ taxatũ ſalariũ:et vltra taxationẽ eis nõ lʒ accipere.Etiã ſi vltro a li
tigãtib⁹ offerat̃ ſ̃ʒ ordiatiões regias ⁊ ſtilũ curiarũ dicti regni.An.ca.
¶ An aũt pena itroducta p vno delicto vt de homicidio a ſtatuto tol
lat penã iuris cõis ĩpoſitã ex dicto maleficio.⁊ Bar.i.l.j.ff.vi bo.rapt.ď
q̃ a pena iuris cõis nõ v̄r receſſuʒ.vt.d.l.q̃ties.⁊.l.pretor edixit i.§.j.ff.
de iniur.niſi noiatim ſit dictũ argu.l.fi.C.de noua.¶ Jtem ſi ex aliqui-
bus cõiecturis appareat qđ voluerũt a pena legis veteres recedere:vt
puta ſi dicat̃ in ſtatuto q̃ quãdo pena nõ eſt determinata,procedat̃ de
ſimilibus ad ſimilia.⁊ vbi nõ repeĩt̃ ſimile,recurrat̃ ad ius cõe:tunc ap-
paret q̃ pena iuris cõis dʒ imponi i ſubſidiũ:igit̃ tollit̃ pena iuris cõis,
ſaltẽ ope exceptiõis.arg.gl.in.d.l.fi.⁊ in.l.ĳ.ff.de noua.⁊ p predictis bñ
facit.l.obligationũ fere.i fi.ff.de actio.⁊ ob.Sed Sal.i.l.qui ſepulchra.
C.de ſepul.vio.i v̄.q̃ro tũc ſcđo qd ſi p ſtatutũ ⁊c.tʒ ꝯtrarium q̃ imo ſemp
pena iuris cõis,ſit ſublata.qđ patet:q: ſi pecuniaria ⁊ corporalis impo
nit̃ ex eodẽ delicto,iudex dʒ denegare iuriſdictionẽ ſuã i pecuniaria,ne
p̃iudiciũ fiat corpali:vt.d.l.p̃tor edixit.§.j.ergo i caſu noſtro p homici-
dio ſi a ſtatuto iponat̃ pena pecuniaria,qd oparet̃ pene pecuniarie im-
poſitio facta a ſtatuto ſi cõpelleret̃ qs incipere a corporali a iure cõi im
poſita cũ poſtea ad pecuniariã nõ poſſit redire:vt.l.ſenatus.ff.de accu.
Tu de hoc allega gl.in.d.l.qui ſepulchra.ĩ fi.q: ſi moreret̃,delictũ in to-
tũ eſt extinctũ etiã quo ad penã pecuniariã:vt.C.ſi reus vel accuſator
mor.fue.per totum.igit̃ vt aliqd operet̃ habemus dicere a priori pena
eſſe receſſum,p hoc adducit lex generalis p̃ncipis nõ agit tollere legem
vel cõſuetudinẽ ſpecialẽ ĩ loco vigentẽ:vt i.c.j.de cõſti.i vj.⁊ eſt gl.ſingu-
laris in iure noſtro.in.l.ĳ.C.ſi ꝯ ius vel vti.pu.Et eadẽ rõne debemus
dicere,q̃ antecedens lex p̃ncipis nõ agit p̃uidere ſeu vires ſuas porri-
gere,caſu quo ſpecialis in loco ſequat̃ niſi vſq̃ ad tp̃s q̃ aliter p̃uideret̃:
vt i ſimili dicim⁹ de furioſo,q hʒ dilucida interualla:vt.l.cũ aliqs.C.de
cura.fur.Ergo ꝯſirmo qm̃ ex poteſtate ꝯceſſa a p̃ncipe a p̃ncipio,vnuſ-
quiſq̃ popul⁹ põt ſibi legẽ dicere ẽt ꝯtrariã iuri cõi vel p̃torio,vel modifica
tiuã v̄l correctiuã iuris cõis,⁊ vult imperator qđ habeat̃ pro iure cõi in
iſto territorio ⁊ q̃ eidẽ p̃ualeat vt.l.oẽs pp̃li.cũ mã.ff.de iuſt.⁊ iur.igitur
a p̃ncipio imperator v̄r velle q̃ pena ſue legis habeat locum quouſq̃ ⁊
donec aliud p populũ ex ſua gñali cõceſſione ſtatutũ fuerit.Nõ ob.l.q̃-
ties.⁊.d.l.pretor.§.j.q: ibi loquũtur qñ ex obligatiõe ſiue lege noua,va-
riat̃ titulus augẽdi penas aut mediũ cõcludẽdi.nã in.l.pretor.non agit
immediate:q: reus ſeruũ occidit:ſed q: actor iniuriã talem p tãto p̃tio
pati noluiſſet:vt.l.iniuriarũ.ff.de iniur.lʒ in caſu noſtro vniformiter di
recto agit imediate,ex eodẽ facto nõ nominato.ſiue nõ variato cõcludẽ
di medio.merito legis municipalis pena ſtãte,nõ põt hẽre locũ pena iu
ris cõis.de iſto medio cõcludẽdi ⁊ de ei⁹ viribus,dixi in.§.j.⁊.§.eque.ſ.
eo.dic vt ibi.nõ ob.l.qui ſepulchra.q: ibi expreſſe nouã penam antique
addidit:ideo illã non tollit.⁊ eodẽ modo rñde ad.l.in eũ.C.de furt.imo
dic q̃ ille tex.probat expreſſe opi.Salic.q: nihil ſpecifice diceretur ibi
p̃ter penaʒ olim ſtatutã ⁊c.apparet ibi manifeſte q̃ pena antiqua eſſet
ſublata ſm Sal.⁊ Flor.ibi ſecus ſi expreſſum nõ adĳceret:q: tunc di-
ſtingue aut antiquaʒ expreſſe tollit ⁊ hoc indubitatum addas tu,idem
ſi aliud appareat de mẽte legiſlatoris noue legis,vt q: certum eſt q̃ pe-
nam legis antique voluit aggrauare vel minorare:nã tunc receſſum eſt
a pena veteri.vt.ff.de re mili.l.q cũ vno.§.qui poſt.in verſicul.receſſum.
ita dicit Bal.Sal.⁊ Flo.in.d.l.in eũ.Secũdo adde q̃ idem ſi diceret ſta
tutũ,q̃ de ſimilibus ad ſimilia procedat̃:q: de mente ſtatuentiũ appa-
ret q̃ voluerunt recedere a lege veteri:vt dixi.ſ.ſm Bart.aut dubitat̃:
⁊ tunc aut mediũ cõcludendi ſiue titulus agẽdi,variat̃ cum per nouam
legem noua pena inducit̃:⁊ tũc vtraq̃ locum habet in natiuitate:ſed in
poſſeſſione non.vt.d.l.q̃ ſenatus.⁊.d.l.pretor edixit.§.j.⁊.d.l.quoties.
aut mediũ ꝯcludendi nõ variat̃:⁊ tunc duntaxat ſpecialis ⁊ localis lo-
cum habet,⁊ nõ generalis.vt dictis iurib⁹.vide in ſimili quod no.Bal.
in.l.j.C.de ſum.trin.in verſ.vj.opponitur.dicitur hic q̃ heretici.⁊ in.d.l.
q ſepulchra.⁊ ibi Cyn.⁊ vide plene Bart.in.l.ſanctio legũ.circa prin.de
penis.⁊ Bart.in.l.nũq̃ plura.ff.de priua deli.⁊ Jo.de imo.in.l.ĳ.ff.de
24 pub.iudi.¶ †Jn gl.omnino.in p̃n.qd importet iſta dictio omnino:ha
bet̃ in.l.ſi cũ exceptione.§.quatenus.⁊ ibi Bart.ff.qđ metus cau.⁊ in.l.
grece.§.illud.⁊ ibi Bar.ff.de fideiuſſ.Ac etiã importat perpetuitatem
actus.vt no.glo.j.⁊ ibi Pet.de ancha.in cle.j.de vita ⁊ hone.cle.¶ Jn
ea.glo.in fi.de materia furti dixi.ſ.eo.§.ex maleficĳs.in princ.dic vt ibi.
¶ Jn gl.depoſiti.in fi.de hoc dic vt dixi.ſ.e.in princ.§.ſequẽte.¶ Jn
gl.reſtituat.in fi.dic vt dixi.ſ.e.iſto.§.quadrupli.in prin.⁊ ſic vides quod
ex violentia cõpulſiua ꝯtra ꝯtumacem,dat̃ in quadruplum.¶ Verum
q: ſunt plures alie violẽtie de qbus p gl.in.l.j.C.qđ me.cã.⁊ ibi doct.et
Bar.in.l.metũ.in prin.ff.qđ me.cau.⁊ dixi.ſ.e.§.ex maleficĳs,opus eſt
vt ſummatim materiã illarũ violẽtiarũ declaremus,poſtq̃ ibi nõ dixi-
mus ⁊ melius in hoc titulo nõ cadũt,q̃ hic.Nam violentiarum q̃dam
eſt expulſiua q̃ parit interdictũ vñ vi,de qua ſtatim dicã.Alia ablatiua
q̃ parit actionẽ vi bonorum rapto.de qua dixi i.d.§.ex maleficĳs.Alia
cõpulſiua de qua dixi.ſ.in iſto.§.alia turbatiua q̃ parit interdictum vti
poſſidetis.Alia inquietatiua,q̃ parit interdictũ qđ vi aut clam:⁊ quia
25 de his duabus nõ eſt dictũ.j.dicã.¶ †Veniamus itaq̃ primo ad vio-
lentiam expulſiuã in qua forma libellaʒ ſic.Dico ꝯtra Titiũ q̃ cũ poſ
ſiderem talem fundũ poſitũ in tali loco iuxta tales cõfines,in quo erant
tot ⁊ tales res mee mobiles,q̃ erant ad cuſtodiã meã:dictus titi⁹ p vim
de anno preſenti ⁊ preſenti menſe ſeptẽbris,intrauit dictum fundum ⁊
me de dicto fundo vel meũ Colonũ de eius fundi poſſeſſione expulit,⁊
priuauit

priuauit siue spoliauit: ꝓpter qđ vltra ꝑdicta, mea interest in centum sic
nõ fuisse de dicta mea possessione deiectũ ⁊ priuatum: quare peto pos-
sessionem dicti fundi mihi restitui, vna cum dictis rebus mobilibus si
extant: alias autẽ in ipsarum verã estimationem, ac etiã in dictis cen-
tum nomine mei interesse, dictũ titiũ condẽnari ⁊c. vel possum conclu-
dere sic videlicet. verum q: spoliatus ante oĩa est restituend⁹. quare pe-
to me ante oĩa restitui ad dictã meã possessionẽ, ⁊ dictũ titium in dictis
centũ ꝓ meo interesse ⁊ ad restitutionẽ dictaꝝ rerũ mobilium (si extãt)
alś in earũ verã estimationẽ dictũ titium mihi cõdẽnari. ista colligũtur
ex dictis Bar. in. l. j. §. siue autẽ. ⁊ §. rectissime. in. l. interdicto. ff. eod. ⁊. j.
dicã. ¶ Et aduertas q: dixi in libello ꝙ cũ possiderẽ talẽ fundum ⁊c.
nã nulli aliĳ hoc interdictũ vnde vi daẽ, nisi ei q tunc cum eĳciẽ posside-
bat: nec alius vr̃ deĳci nec deiectus esse, nisi qui possidet vt est tex. in. l.
j. §. interdictũ aũt hoc. ff. de vi ⁊ vi arma. qđ est veruꝫ siue possideat per se
⁊ ꝑ se, ⁊ iuste. siue possideat vi aut clam vel precario. vt. l. sed si vi arma.
ff. eo. siue possideat ꝑ procuratorẽ, factorẽ, vel ꝑ colonos suos. nam si co
lonus vel factor fuerit deiectus, videẽ dñs deiect⁹ etiã si ignoret colonũ
vel alios suos esse deiectos: vt est tex. in ea. l. j. §. ꝙ seruus. ⁊. §. non aũt.
⁊ qđ ibi Bar. ita no. Barto. in ea. l. j. §. siue autẽ. pro quo etiã facit. l. per-
egre. §. qbus. ⁊ qđ ibi no. ff. de acqr. pos. ⁊. l. fi. cum ibi no. ꝑ gl. ⁊ doc. C. de
acq. pos. si aũt esset deiectus vsufructuari⁹ mei fundi, mihi nõ competit
dictũ interdictũ: q: ipse possidet suo noĩe, ⁊ suo iure. vt. l. naturaliter. in
prin. ff. de acq. pos. ita dicit Bart. in. d. §. non autẽ. ⁊ in. d. l. iĳ. §. vnde vi.
eo. ti. licet gl. no. ꝯtrium ⁊ male ꝺm eũ in. l. si quis in tantam. C. vnde vi. lꝫ
ipsi in vsufructuario deiecto sibi ⁊ ꝑ se, cõpetat dictũ interdictũ vt. d. l.
ĳ. §. vnde vi. e. ti. ⁊ qđ ibi gl. ⁊ Bar. ⁊ qđ not. Barto. in. d. §. interdictum
aũt hoc. Et aduertas ꝙ nõ tm̃ cõpetit hoc interdictũ deiecto per vim,
lꝫ etiã si qs fuerit absens, ⁊ sic ciuiliter tm̃ possidebat. vt. d. §. siue autẽ.
siue ergo naturaliter ⁊ ciuiliter, siue naturaliter tm̃. siue etiam ciuiliter
tm̃ possidebat. vt. d. l. j. §. deĳciẽ. ⁊. d. §. siue autẽ. ⁊ titius fuerit ingressus
fundũ meũ, ⁊ postea nõ voluerit me reuertentẽ in possessionẽ admitte-
re, vel ẽt si absens sciens titiũ ingressum fuisse fundũ suũ, non voluit ad
dictũ fundũ suũ redire timẽs se posse repelli vt. l. clã possidere. §. qui ad
nundinas. ⁊ qđ ibi no. per gl. ⁊ doc. ff. de acq. pos. ac etiã cõpetit dictum
interdictũ si in tui absentia titi⁹ ingressus fuerit tuũ fundum, ⁊ tpe quo
redis ad fundũ, dicit titius ingrediaris ego sum contentus: lꝫ ipse stat
in fundo cũ gentibus ⁊ armis: nã propter hoc ꝙ titius dicat ingredia-
ris, nõ excusaẽ: qm̃ dꝫ pati eũ ingredi eo mõ plene ac libere quo prius
possidebat, ⁊ eo mõ quo primo intrabat in fundum: vt. ff. e. l. si plures. §.
j. lꝫ ille qui restat intus cũ armis, nõ vr̃ facere ꝙ tu libere ⁊ plene ingre-
di possis: vt extra de resti. spo. c. pisanis ita dicit Bart. i. d. §. siue aũt. ꝙ
no. daẽ etiã dictũ interdictũ saltẽ vtile, illi qui est in quasi possessione iu
ris incorporalis: vt. l. j. §. hoc interdicto. ⁊ ibi glos. ⁊ Bart. ff. de itinere
actuq́ꝫ priua. sicut hꝫ locũ vtilis cõdictio. l. si qs in tantã. C. vnde vi. item
sicut hꝫ locum vtile iterdictũ vti possidetis: vt. l. quoties. ff. de serui. ⁊. l.
ĳ. in fi. ff. si serui vẽ. ⁊ no. in. d. l. j. in prin. ⁊ ibi Barto. ff. vti possidetis. ita
determinat Odo. ⁊ Bar. in. l. iĳ. §. vñ vi. facit qđ dixi. s. eo. §. eque. in fin.
qđ ego intelligo verũ si hoc ius incorporale adhereat alicui rei immo-
bili. puta pro iurisdictiõe in castro. argu. l. j. §. si quis de naui. ff. eo. titu.
¶ Postea dixi in libello posito in tali loco, ⁊ dixi de anno ꝑsenti ⁊ pre-
senti mẽse septembris. nã in hoc interdicto dꝫ inseri loc⁹ ⁊ tp̃s deiectio-
nis: ⁊ sic annus ⁊ mẽsis, sicut cũ de delicto agiẽ criminaliter: vt. l. pretor
edixit. in ꝑn. ⁊ qđ ibi Bar. ff. de iniur. alś ꝓcessus siue libellus nõ tene-
ret. vt ibi Bar. ⁊ in. l. j. §. siue aũt. ⁊ i. d. §. rectissime. facit qđ dixi. s. eod. §.
ex maleficĳs. qđ bñ no. q: vidi aliquos errare qui nõ posuerũt mensem
deiectionis, vel si apposuerũt illũ mensem nõ ꝓbauerũt sed alium. ergo
debẽt succũbere: q: de alia violẽtia ⁊ de alio spolio, ꝓbauerunt q̃ de eo
qđ intẽtatum sit vt dixit elegãter Bart. in. d. l. denũtiasse. §. qd tñ. ff. de
adul. vbi videas. ¶ Aduertas tñ qñ tp̃s ponas ĩ libello: an ponas tẽ-
pus in quo aduersarius tu⁹ fuerit ingressus possessionẽ, ⁊ certe non de
necessitate quinimo sepenumero posses errare q: ignoras tu vr̃ testes
mẽsem deiectiõis siue ingressus, maxime quãdo fuisti absens ⁊ in tui ab
sentia titi⁹ est ingressus fundũ tuũ: sed debes apponere tempus quo ac
cedens de nouo ad fundũ, non fuisti admissus: vel apponas tẽpus quo
tu sciuisti ⁊ fuisti suspicat⁹ te posse repelli: his nãq́ꝫ tp̃ibus tibi nascit
hoc interdictũ: ⁊ ideo est consilium qñ tu suspicaris te nõ debere admit-
ti vel posse repelli, ⁊ ista suspitio ꝑ te ꝓbari non põt: q: videẽ consistere
in aĩo tuo: facit gl. s. e. §. lꝫ ille. in glos. magna. ⁊ qđ ibi dixi qđ vadas ad
fundũ ⁊ habeas testes ꝑ quos ꝓbare potes quod tu non admitteris, ⁊
coneris te intromitti si nõ fuisti admissus videris tunc deiectus: ⁊ tibi
tũc nascit ⁊ cõpetit hoc interdictũ, ⁊ illud tempus est inserendum in li-
bello quod faciliter probabiẽ ita elegãter dicit Bart. i. d. l. j. §. siue aũt.
¶ Itẽ dixi in libello in quo erant tot ⁊ tales res mobiles: q: lꝫ solum-
modo ꝓ rebus mobilib⁹ hoc interdictũ non cõpetat. l. j. §. illud. in prin.
ff. eo. sed pro reb⁹ immobilib⁹ vel etiã si qs deiectus fuerit de edibus li-
gneis affixis in terrã: q: cõpetit hoc interdictuꝫ q: quale quale sit quod
solo cohereat, vñ q vi deiect⁹ est, hꝫ hoc interdictum: secus aũt si qs de
naui vel vehiculo: ⁊ si q: solo nõ coheret, fuerit deiectus: vt est casus in
l. j. §. si quis de naui. ⁊ ibi glo. ff. e. tñ si que res mobiles sint in fundo vel
in re immobili: vnde qs vi deiectus est, etiã nomine earũ rerũ immobi-
lium interdictum predictũ cõpetere, nõ est ambigẽdũ: ita dixit text. in
d. §. illud. in. ĳ. rñso. ⁊ in. d. §. rectissime. et predicta procedunt siue ille res
mobiles essent, siue ꝓprie siue etiã essent apud euꝫ deposite cõmodate
vel pignorate vel locate, vel ad custodiam habeas vt. l. j. §. ꝙ aũt ait. eo.
tit. vel etiã si haberes predictas res vi clam, vel precario. ar. l. sed si vi ar
ma. eo. ti. ⁊ ideo potes ⁊ debes ponere ĩ libello dictas res, ⁊ petere eoꝝ
restõnẽ si res extant vt. d. §. qđ autẽ ait. si autem sunt consumpte, potes
concludere duobus modis, vel ꝙ petat restitutionẽ rerum, vt. l. pe. eo.
tit. vel qđ petat estimationẽ rerũ cũ sit obligatio rẽ restitui. vt no. Bar.
in. l. stipulationes nõ diuiduntẽ. ff. de ꝟ. obl. ⁊ in. l. in re furtiua. ff. de con
di. fur. in ꝑn. ita no. dicit Bar. in. l. iterdicto. ff. e. ¶ Item dixi in libel-
lo ⁊ me de dicto fundo ⁊ ei⁹ possessione me expulit. hoc iõ dixi qm̃ de-
bes tenere mẽti, ꝙ q agit hoc interdicto, dꝫ deducere ⁊ probare duo:
vcꝫ possessionẽ suã, ⁊ deiectionẽ factã ꝑ aduersariũ. ita dicit not. Inno.
in. c. cõsultationibus. in prima gl. de offi. deleg. ⁊ no. gloss. in ver. restitu
tionẽ. in. c. olim causam. ⁊ ibi doc. de restit. spol. plus dico ꝙ non sufficit
ꝙ ista duo ꝓbaret absolute, nisi specificate articularet ⁊ strictissime ꝓ-
baret ꝙ tpe deiectiõis erat in possessione ciuili ⁊ naturali: vt. l. j. §. deĳ-
ciuntur. ff. eo. vel naturali tm̃. vt. l. iĳ. §. vnde vi. eo. titu. vel ciuili posses-
sione tm̃. vt. d. l. j. §. interdictũ aũt hoc. ibi nisi ei qui tũc cum deĳceretur
possidebat, nã dictio tũc, significat extremitatẽ tp̃is. vt. l. iiĳ. ff. de cõdi.
et demõ. ⁊ per ꝯñs in. d. §. interdictũ aũt. est tex. apertus de eo qđ in cõi
allegamus. Inn. glo. ⁊ Bernar. q nõ debẽt allegari. vt est text. ita dicit
gl. i. l. sed licet. ff. de offi. presi. ¶ Itẽ dixi in libello siue spoliauit, opor-
tet nãq́ꝫ ꝙ allegãs se spoliatũ, alleget vim vel violentiã vel dolum ad-
uersariĳ ⁊ istud erit pro medio cõcludendi inter alia ĩ hoc interdicto. vt
l. si qs ad se fundũ. ⁊ qđ ibi plene not. per glo. ⁊ doc. C. ad le. iul. de vi. et
ibi late Sali. ⁊ tunc spoliatus, est ante oĩa restituẽdus in suã possessio-
nem, etiam si fuerit spoliatus nõ tm̃ propria auctoritate aduersariĳ: sed
etiã auctoritate ⁊ licẽtia vel decreto iudicis inualido. vt. l. meminerint.
⁊ ibi. h. d. Ang. in prin. C. vnde vi. ⁊. c. conquerente. extra de resti. spol. q
tamẽ tex. in. c. conquerente. mihi hoc vsq́ꝫ quaq́ꝫ nõ probat. ⁊ hoc etiaꝫ
no. Barto. in. l. sequiẽ. §. si fundũ. ff. de vsuca. q: etiã ex auctoritate iudi
cis põt dici quis spoliatus, qñ non rite ⁊ recte interpositũ est decretum
27 pretoris. ¶ † Ex quo mihi põt inferri qđ ad hoc vt cõpetat hoc inter-
dictũ, non requiriẽ de necessitate ꝙ spoliator sit in dolo et ꝙ dolose me
deiecerit: sed sufficit ꝙ fuerit in lata culpa. qđ ptꝫ ꝙ intrat possessionẽ
meã cũ decreto iudicis inualido. nam excusatus est a dolo. vt. l. igiẽ. §. j.
ff. de li. cau. ⁊ no. glo. in. l. plagĳ. la. ĳ. C. ad le. flaui. de pla. ⁊ tñ quia est in
lata culpa, q: debuit diligẽter pscrutari vtrũ decretũ iudicis esset iuri-
dicum ⁊ rite concessum necne. arg. l. late. ⁊. l. lata. ff. de ver. signi. coniun-
cta. l. in bonoꝝ. ff. de bo. pos. ⁊ qđ ibi Bar. ⁊ tamẽ ꝓpter istam crassam
ignorãtiã, que est lata culpa: vt. s. vi bo. rapto. §. ne tamen. teneẽ. vt. d. l.
meminerint. ⁊. d. c. conquerente. ergo teneẽ non ex dolo. sed ex lata cul-
pa. facit qđ no. Bar. in. l. iuste possidet. ff. de acqrẽ. pos. in fi. ⁊. l. penul. ff.
28 de adulte. singulariter tene menti. ¶ † Et predicta habent locũ quod
agere potest spoliator etiã si ageret ꝯtra illum, quẽ alś ex ĩteruallo ipe
spoliatus de presenti prius spoliauerat. d. l. si qs ad se fundum. ⁊ est bo-
nus tex. cũ gl. in. l. j. §. qui viam. ff. de vi ⁊ vi arma. secus si incõtinẽti con-
tra suum spoliatorẽ propria auctoritate recuperasset possessionẽ suam:
q: põt. vt. l. iĳ. §. eum igiẽ. ff. eo. q: incontinenti licitũ est vim vi repellere:
29 vt ibi. ⁊. l. vt vim. ⁊ qđ ibi no. ff. de iusti. ⁊ iu. lꝫ nõ ex interuallo. ¶ † Ad-
uertas tamen ꝙ licet non possim ex interuallo expellere expulsorem
meum: tamẽ possum ipsum molestare ⁊ turbare etia de facto, vt not. gl.
in. l. j. §. ꝑpetuo. ff. vti possi. ⁊ ea. l. §. qđ ait pretor. ⁊ ibi est text. ⁊ hoc ibi
no. Bar. ⁊ turbabit impune vt ibi habeẽ qđ not. Et qđ dicatur inconti
nenti vel ex interuallo, not. gl. in. d. §. cũ igitur. ⁊ ibi Bart. quia intelligi
tur arbitrio boni viri ꝺm qualitatem personarũ, ⁊ rei de qua quis est
deiectus. arg. l. cõtinuus. §. cum ita. ⁊. §. item qui insulam. ff. de verbo.
obliga. in tantum quod fuit prius dictũ Hugo. in. d. c. ius naturale. vbi
posuit not. dictũ in lec. sua. quia in gl. ordi. nõ habetur hoc posse exten-
di etiam ad. x. annos: quod facit contra occupantes terras alienas ꝙ
possent etiã intra. x. annos licite expelli, cũ deẽ expulso facultas: facit
qđ not. Bal. in. l. j. C. de secun. nup. ita dicit Jo. de imo. in. l. j. §. qui pre-
30 sens. ff. de verbo. oblig. quod perpetuo tene menti. ¶ † Nec tali agenti
isto interdicto recuperande possessionis, potest obĳci exceptio domi-
niĳ. vt. d. l. si quis ad se fundum. vt no. glo. ⁊ doct. in. l. si quis conductio-
nis. ibi gl. ⁊ docto. C. loca. ita dicit Bar. in. l. naturaliter. §. nihil commu
ne. in versi. quarta combinatio est quãdo vnus ⁊c. ⁊ in versi. tertia ꝯbi-
natio ⁊c. ff. de acqui. pos. quod tñ intelligas verũ, nisi spoliat⁹ assentiat
ꝙ super exceptione dñĳ cognoscaẽ: tũc cognoscetur de vtroq́ꝫ simul, et
ille perdet priuilegiũ ꝙ spoliatus ante omnia sit restituendus: vt est ca
sus cũ ibi no. per glos. ⁊ doc. extra de resti. spo. c. j. ⁊ no. Bar. in. d. §. nihil
cõmune. in dicta quinta ꝯbinatione. ⁊ ideo do tibi cautelam, vt quando
agis de spoli. ꝙ insistas semꝑ ꝙ ante omnia de eo cognoscaẽ: ⁊ restitua-
tur tibi ante omnia possessio: alias si omittas hoc allegare, tibi etiã ta-
cite preiudicares. arg. not. per Bar. in. l. j. C. de rela. ⁊ si aduersari⁹ tuus
non facta repetita parte dicta protestatione probaret incontinenti de
dñio suo, perderes dictũ priuilegium restitutionis ante omnia, ita dicit
Bart. in. l. j. §. sed ⁊ si is. in fi. ff. de no. ope. nũ. per. d. c. j. quod tene menti.

31 ¶ † Et ꝙ dixi spoliatū ante omnia restituendum, regulariter est verum
nisi obijciatur proprietas matrimonij contra agentem possessorio, gra
dus indispensabilis: vt tūc non debeat fieri restitutio possessionis ma-
trimonialis saltē ad copulam. vt in. c. literas. de restitu. spo. ¶ Secūdo
fallit quando detegitur presumptio iniuste possessionis agentis: quia
est notorius defectus proprietatis agentis, propter dispositionē iuris
cōmunis: quod ius cōmune fundat intentionem rei in domino, contra
agentem. vt est casus in. c. fi. de resti. spo. in. vj. ¶ Tertio fallit si propter
allegationem defectus dñij oppositam, per eū excluditur non tantum
ius dominij in actore, sꝫ etiā possessio ipsius actoris. vt puta si excipit
cōtra dicentē se spoliatū possessione spiritualiū, ꝙ est laicus non potest
possidere spiritualia. vt extra de prescri. c. causam que. ꝛ facit de restitu.
spo. c. ex parte. in. cum ibi no. ¶ Quarto fallit quādo per cōfessionem
agentis spolio vel facti notorietate, appareat iudici possessionē non de
bere restitui agēti. vt not. Inn. de fi. presby. c. cōstitutus. ita dicit Bald.
in. d. §. nihil commune. vbi ponit plures fallentias, sed in alijs ibi repre
hendit per Jo. de imo. in dic vt ibi per eū. ¶ Quinto fallit quādo agēs
sito interdicto, in suo libello asserit tale quid ꝓpter qđ appareat eum
ius possidēdi vel quasi nō habere, etiā ex alio defectu q̄ possibilitatis.
vt. s. dixi de laico possidente decimas. vt habetur in. c. fi. ꝛ ibi Joan. an.
in nouella. de resti. spoli. in. vj. ꝛ vide Salic. in. d. l. si quis ad se fundum.
in ver. oppo. igitur tūc septimo ꝛc. ¶ An aūt ꝛ quando etiā per viam
exceptionis possit opponi de spoliatiōe, ꝛ quomodo: vide Bart. in. d.
§. nihil cōe. in dicta quarta cōbinatione. ¶ Et an ab vno possit cumu-
lari petitoriū ꝛ spolium. Et an ab vno litigatorū possit intentari vnum
de dictis iudicijs, ꝛ ab altero aliud iudiciū ꝛ quomodo: vide latissime
p Bar. in. §. nihil cōe. ꝛ per cano. in. c. ij. de ordi. cog. ꝛ late vide Specu.
32 titu. de petitorio possessorio ꝛ spoliatione. in princ. per totum. ¶ † Et
predicta ꝓcedunt qñ possessio fundi mei deuenit ad te, cū vitio spolia-
tionis: sed qd si sine vitio, an ego habeā aliqđ remediū possessorium pro
recuperanda possessione dicti fundi: in quo dubio aduertas. nam cla-
rum est ꝙ nō habeo hoc īterdictū vnde vi, qꝛ datur contra spoliatorem
ꝛ suū heredē siue successorem vniuersalem: non autem contra singula-
rem successorem. vt in. c. sepe. de restit. spo. vnde etiā si iste possessor de-
presenti eēt bonefidei, ꝛ habuisset causam etiā lucratiuā a spoliante tñ
hoc interdictū mihi contra eū non cōpetit: vt est tex. gl. ꝛ Bar. in. l. cum
a te. ff. de vi ꝛ vi arma. ꝛ no. Inno. in. c. cū ad sedem. in glo. interdictum.
extra đ resti. spol. nisi ad interesse, auctore suo spoliatore non existente
soluēdo: vt no. gl. in. d. l. cū a te. ¶ Scđo principaliter nec etiā mihi cō-
petit cōdictio ex canone dicti. c. sepe. de resti. spolia. quia ille tex. loquit
qñ possessor est sciens ꝛ in malafide, qꝛ sciebat qđ habuit cām ab inua-
sore. vt patet in tex. ibi scienter rē talem ꝛc. ꝛ ibi glo. in ver. scienter. ꝛ ibi
Inn. in ver. effecta. circa prin. ¶ Tertio principaliter nō habeo reme-
dium. l. si coloni. C. de agri. ꝛ cen. li. xj. quia ibi loquit in colonis fugiti-
uis. ꝛ sic in possessione vitiosa. argu. l. j. cum materia. C. de ser. fugi. ꝛ per
cōsequēs quasi effecta vitio furtiuitatis. facit. l. vitia. cum gl. C. de acqr.
pos. ita dicit Bar. in. l. si coloni. ꝛ in. l. rem que nobis. ff. de acq. pos. ꝛ ibi
doct. ¶ Ex quo sequit ꝙ gl. in. l. ij. C. de fur. q̄ dicit ꝙ cōpetit remedium
d. l. si coloni. non est vera: vt ibi per doc. ꝛ patet per p̄dicta. ¶ Quarto
principaliter nō cōpetit mihi remediū. l. si me ꝛ titium. ff. si cer. pet. quia
illa. l. loquit in re mea mobili. vt ibi no. ꝛ ita etiam loquitur glo. in. d. l. ij.
C. de fur. ꝛ qđ ibi Bal. Sali. ꝛ Frā. de albe. de are. ꝛ ita dicit Barto. in. l.
rē que nobis. preterea. d. l. si me ꝛ titiū. loquit qñ res mea mobilis titu-
lo lucratiuo peruenit ad te, ergo si peruenisset titulo oneroso non habe
ret locū. Quinto principaliter nec etiā competit cōdictio indebiti, vel
triticaria ad possessionē: vt. l. indebiti. §. sed si nūmi. ꝛ qđ ibi glo. ꝛ Bar.
ff. de cōdic. inde. ꝛ. l. j. in fin. cum. l. seq. ff. de tritica. qm̄ sciendum est ꝙ ad
hoc vt alicui competat aliqua condictio: ꝛ sic actio psonalis. vt in. §. sic
itaqꝫ. s. eo. debet semper interuenisse aliquod gestū vel habitū pro ge-
sto iter me ꝛ te ex quo causetur dicta obligatio ꝛ actio personalis. vt. d.
§. sed si nūmi. ꝛ qđ ibi Bar. sed in casu nostro ex facto meo possessio mea
nō deuenit ad te, ergo nō est nata mihi cōdictio ad repetēdum possessio
nem. ¶ Sexto principaliter videt, ꝙ nullū remedium possessorium ha
beam per no. per Bart. in. l. manifestissimi. §. sꝫ cū in secunda. C. de fur. ꝛ
Ang. in. l. siue aūt. §. si duobus. ff. de publi. ꝛ dixi. s. eo. §. sic itaqꝫ. nam nō
habeo plus iuris in possessione qñ eram simpliciter possessor, q̄ habeat
presens possessor sine vitio, imo min⁹: qꝛ ipse possidet de presenti ꝛ non
ego: igitur fortior est. ita dicūt Bar. ꝛ Ang. ī dictis locis. ¶ Septimo
principaliter nō videt ꝙ etiam habeā remedium canonis. c. reintegran
da. iij. q. j. ille text. loquit in epis ꝛ sic in clericis, ꝛ in rebus ecclesie. secun
do loquit in epis deiectis vel spoliatis: sed in casu nostro ego non fui de
iectus nec spoliatus: sed cecidi a possessione que deuenit in te, sine vi-
tio: qꝛ tu nō deiecisti me nec etiā habuisti causam ab aliquo spoliato-
re: igitur ꝛc. sed Reuerēdissimus in Christo pater ꝛ dñs dñs Nicolaus
Cardinalis de Sicilia. ī. d. c. sepe. in reportatis suis dicit, qđ nō est verū
ꝙ. d. c. reintegranda. habeat locū in omni casu quo ꝛ vbi omnia alia et
singula remedia possessoris possunt habere locum. Item etiā competit
in casu qñ qs perdidit possessionem sine culpa sed negligentia tantum.
nam tūc siue bona fide siue mala, siue cū titulo siue sine tit. talis posses
sio deueniat ad aliū, potest intētari cōdictio dicti. c. reintegranda. ꝛ per
hoc (secundū eū) patet qđ differt remediū illi⁹. c. reintegranda. ab alijs,
nam pinguius prouidet. quoniā remedium. d. c. reintegrāda. com petit
etiā contra possessionē bonefidei: ꝛ etiā cōtra possessorē cū titulo. sed. d.
c. sepe. non cōpetit nisi cōtra possessorem malefidei. vt. s. dixi. ideo dicit
ꝙ prouidet pinguius q̄. d. l. coloni. qꝛ ille tex. ꝓuidet possessoribus bo-
ne fidei cōtra detentores malefidei, vł rei vitiose. sed. d. c. reintegranda. cō
petit bonefidei ꝛ malefidei antiquis possessoribus: quimo etiam com-
petit detētoribus tm̄. h. d. colligi ex dictis Jo. an. ꝛ aliorum doct. in. d. c.
sepe. ꝛ in. d. c. cū ad sedē. de resti. spo. ꝛ etiā not. Specu. ꝛ ibi Joan. an. in
addi. in ti. de peti. pos. ꝛ spol. in prin. ¶ Et aduertas ꝙ illud. c. reinte-
granda. non habet locū in rebus ecclesiarum. sed in rebus prophanis
ꝛ laicorū. vt dicit Jo. and. ꝛ Ant. de bu. in. c. cum ad sedem. de restit. spol.
ꝛ Bar. in. d. l. si coloni. in fi. qđ no. ¶ Ex quib⁹ infertur in casu nostro,
ꝙ ego olim possessor habeo cōtra bonefidei possessorē etiā cum titulo one
roso (dūtamen nondū prescripserit) remedium. d. c. reintegranda. ꝛ hoc
ad literam tenet etiā Ang. in. d. l. siue aūt. in. §. si duob⁹. in fin. que oīa
singularissime tene menti: qꝛ sunt valde quotidiana. ꝛ ideo bona caute-
la esset, ꝙ semper ītētaret dictum remedium. d. c. reintegrāda. alijs omis
sis si bene aduertis ad predicta sicut in simili dixi de saluiano interdi.
33 in. §. itē seruiana. s. eo. ¶ † Quero an in hoc iudicio recuperande requi-
rat libellus ꝛ litis cōtestatio: Dic ꝙ sic: vt est casus fm vnam lecturam
in. c. ij. extra vt lite non cōtesta. ꝛ est tex. cum glos. in. l. fi. C. si per vim vel
alio modo ꝛ hoc tenet Bart. in. d. l. naturaliter. §. nihil commune. circa
fi. in. x. iij. quero nūquid in possessorio reqrat ꝛc. ꝛ ibi Joā. de imo. circa
finem. ꝛ facit qđ no. Bar. Bald. ꝛ Sal. in. d. l. fin. C. de edicto diui adria.
tol. ꝛ. j. dicā ad intellectū. d. l. fi. C. de edic. diui adri. tol. qđ interdictum
nō datur tm̄ cōtra detinentē ꝛ deijcientē: sed etiam contra mandantem
vel ratū habētē. vt. l. j. in prin. ꝛ ibi gl. ꝛ bar. in. §. quoties. ꝛ ibi glos. sin-
gularis. ꝛ ibi Bar. ff. de vi ꝛ vi arma. ac etiā datur qñ me non mandan-
te, familia mea deiecit. sꝫ tūc teneor prout habet. l. j. §. qđ igitur. ff. e. vel
etiam teneor vtili interdicto qñ filius meus te deiecit: vt. l. j. §. si filius. ff. ꝛ
idē mercenarius meus: vt ibi. ¶ Qui aūt cōprehendant appellatione
familie: vide tex. cū gl. in. d. l. j. §. familie. ¶ Item dixi in libello q a mea
intererat in cēsū, sic nō fuisse deiectum ꝛc. naꝫ ī hoc īterdicto etiā venit
interesse: vt. d. l. interdicto. ꝛ ibi Bar. ¶ Ultimo dixi ī libello si extant
res. alꝰs ad ipsorū estimationē. nā ad rē deperditā vel consumptam pos-
sum agere vł ad ipsius estimationē: vt. d. l. si interdicto. ꝛ ibi Barto. qm̄
ille qui tenet ex delicto, tenet de periculo rei ꝛ de interitu, etiā si eodem
modo esset peritura penes actorē de quo p Bar. ꝛ Ang. ꝛ moderniores
in. l. nemo. §. j. ff. de verb. obli. ita dicit Bar. in. d. l. j. §. rectissime. ꝛ ī. l. pe-
nul. eod. tit. qm̄ ipse violentus equiparat furi: ꝛ ipsi sunt ī maiori mora
quoniam debitor frustrat: vt. d. l. penul. ꝛ ibi Bar. qꝛ eoipso quod fura-
ti sunt vel per violentiā īuaserunt res alienas, statim sunt ī mora. ꝛ sic a
p̄ncipio ꝛ semper dicuntur fuisse in mora: vt ī. l. ī re furtiua. §. j. ꝛ. l. fi. ff. de
condi. furti. ꝛ ī. l. iter stipulantē. §. penul. ff. de verbo. obl. igitur non est
mirum si propter delictū suū ꝛ tantam ꝛ tam continuatam moram, non
habetur illa distinctio, an res eodem modo esset peritura vel non verum
quia est remediū paratū pro possessione nō tm̄ recuperanda. vt. s. dictū
est sed etiā pro possessione adipiscenda, nec non pro adepta possessio-
ne cōseruanda quiete ꝛ pacifice sine turbatione. ideo ēt de his duobus
remedijs videamus. Et p̄mo de remedio possessionis adipiscende. est
autem remedium possessionis adipiscende vniuersaliter, primo īterdi-
ctum quorū bonorū. secundo remedium. l. fin. C. de edic. diui adri. tollē.
34 ¶ † Interdictū itaqꝫ quorū bonorū, cōpetit directo bonorum possesso
ri de iure pretorio, ꝛ vtile successori de iure ciuili: vt not. glo. ī rubr. C. qꝫ
rum bon. ꝛ ibi hoc ab oībus doc. comprobat: lꝫ vltramon. teneant con-
trarium vt no gl. ꝛ ibi Bar. ī. l. j. ff. eo. de quo dic per Saly. ī. d. rub. ꝛ ī. l. j.
C. eo. tit. sicut econtra petitio hereditatis cōpetit successori de iure ciui-
li, qꝛ verba ꝛ mens legis de eo cantant: sed vtilis cōpetit successori de iu
re pretorio: quia ī eo deficiunt verba: licet adsit mēs: vt. l. j. de bono. pos.
here. pe. ꝛ ita no. doc. ī. d. rub. ꝛ ī. d. l. j. ¶ Et aduertas quod nō tantum
cōpetit heredi ab intestato: sed etiam venienti ex testamento de iure p̄-
torio vel ciuili: vt. l. ij. ꝛ ibi no. Sali. C. quorum bono. siue etiam testamē
tum tenuerit a principio, siue non tenuerit a principio, ꝛ semp fuimus
in causa intestati. vt. s. de succes. que ab intesta. in principio. siue testamē
tum a principio valuerit: sꝫ fuit postea cōtra tabulas vel alio modo de-
stitutum. qꝛ eadem ratio est. vt arg. s. de legi. agna. succes. ī. §. proximus:
ita dixit Sali. ꝛ bene in. l. ij. ī fi. C. eo. ꝛ hoc etiam voluit Bart. quod hoc
remediū cōpetat etiam ex testamēto valido, ī. l. fi. C. de edic. diui adria.
35 tol. ꝛ dicam. j. in remedio. d. l. fi. ¶ † Et datur illud remedium ad simili
tudinem petitionis hereditatis contra illum qui possidet pro herede
vel pro possessore vel dolo desijt possidere, vel etiam contra possiden-
tem rem singularem vt est casus ī. d. l. ij. C. eod. ꝛ ī. l. j. ī fine: ꝛ ibi Bartol.
Preterea ff. eo. coniuncta. l. regulariter. ꝛ. l. sꝫ minimam. ff. de pet. hered. vt. l. ij. ꝛ. l.
sicut petitio hereditatis nō datur contra titulo possidentem. vt. l. j. in princ. ꝛ quod ibi
cogi. C. de pet. here. ita nec illud interdictum. vt. l. j. in princ. ꝛ quod ibi
glo. ꝛ Bar. ff. eo. preterea sicut iustus error non est sufficiens ad causan-
dum titulum habilem ꝛ sufficientem ad excludendam petitionem he-
reditatis, vt. d. l. pe. ꝛ fi. ff. de leg. coniuncta. l. celsus. ꝛ quod ibi habet. ff.
de vsucapio. ita nec est sufficiēs ad causandum titulum pro exclusione
huius

huius interdicti:ita dicit gl. valde no.in.l.j.in prin.ff.eo.quod sequitur
ibi Bar.et si ista bene ponderent, videntur esse cõtra ea q̄ dixi.s.e.§.sed
iste.in ver.scd̄o principaliter. adde q̄ publiciana non datur ɔ tit.possi-
dentem etc.Sed tu rñde q̄ aut loquimur in titulo putatiuo vniuersa-
li:vt puta pro herede,et tūc sicut titulus vniuersalis etiã verus et habi-
tus post mortē defuncti,non excludit petitionē hereditatis.l.ij.in pri-
mo casu.C.de peti.here.ita nec etiã debet excludere titulus fictus vni-
uersalis,ne plus operet fictio q̄ veritas:vt.l.filio quē pater.ff.de lib.et
posthu.aut loquimar in tit.putatiuo singulari,habito post mortem de
functi:et tūc sicut ti.sing.verus habitus post mortem defuncti excludit
petitionē hereditatis vt.l.ij.C.de peti.heredi.ita etiã titulus singularis
putatiuus:ita intelligitur text.in.l.pe.et fi.pro legato.et qd̄ dixi in d.§.
sed iste.et hec q̄ dicta sunt pro pleniori doctrina addas his que ibi dixi.
6 ¶†Et licet in his hoc interdictū cōformet cū petitione hereditatis.
tñ in alijs discrepat:vt.j.dicã.et etiã posito q̄ in oïbus essent cōformia,
vnū tñ nō est superfluū pro altero:q2 hoc interdictū dat ad possessionez
et est possessoriū:vt.l.j.C.e.et petitio hereditatis est petitoriū,vt videbi-
tis.j.pxi.§.in fi.¶Ex quo not.bonã cautelã q̄ cum hoc interdictum
competat etiã contra possessorē rerum singulariū:vt dixi q̄ contra euz
nitētes remediū quorū bonorū q̄ est facile omissa petitione heredita-
tis,que est difficilior:qd̄ tene mēti.nec ob.his que dixi.s.qd̄ hoc inter-
dictū detur etiam pro vna re.l.j.§.j.ff.eo.q2 predictū interdictū,est vni-
uersale aptitudine.vt.d.§.fi.sed non actu quia qñq3 est singulare.vt ibi
no.Bar.¶Aduertas tñ q̄ hoc interdictū,ad hoc vt det,semp requi-
rit aduersariū possessorem vel detentorē.als nemine possidēte non cō-
petit:vt no.Bar.in.l.fi.in prin.fi.col.C.de edic.diui adri.tol.in ver.item
opp.ad istã partē ibi:adde qd̄ beneficiū illius legis,cōcepit etiam nemi
ne possidēte:qd̄ not.in illo interdicto:et credo q̄ sit rō:qd̄ hoc est inter-
dictū,ergo nō potest dici interdictū si agens non haberet possessorem
contradictorē:q2 Interdictum dr̄ inter duos dictū:vt not.j.de interdi.
7 in prin.et in.l.j.in princ.ff.de interdi.¶†Quero quid sit necesse deduci
et probari ĩ hoc interdicto? Rñdeo q̄ sufficit summaria pbatio et pre-
sumptiua:vt no.glo.et Bart.et omnes doc.in.l.j.C.eo.nã sufficit q̄ sum
matim doceat se heredē vel ex testamēto vel ab intestato,vel q̄ sit de li-
beris vel de agnatis:vt ibi.¶Quid aūt sit probandū respectu rerum
de quibus petit possessionē,dicã.j.quibus probatis datur bonorū pos
sessio ex hoc interdicto:et est ratio q2 est parui p̄iudicij cum postea in pe
titione hereditatis,oïa ista veniant recensenda et examinanda ac plene
probanda.igit sufficit summaria cognitio.l.iij.§.idem.ff.ad exhib.fa-
cit.l.momentanee.C.vnde vi.ita dicit Barto.in.d.l.j.C.eo.et ibi docto.
¶Quero quid differat istud interdictū a petitio.hereditatis? Respō-
deo in pluribus:vt no.Bar.gl.et doc.in.l.j.C.eo.et in.l.j.et ibi Bar.ff.eod.
et gl.et Bart.et oēs doc.in.l.fi.C.eo.et in.l.fi.C.de edic.diui adri.tol.et po-
tissime in modo proponendi libellum:et per ɔña in modo sentētiãdi.
nã petitione hereditatis peto me declarari heredē.vt dicam.j.proxi.§.
circa fi.et per officiū iudicis fit restitutio rerum,vt.l.licet.C.de peti.here.
sed in hoc interdicto peto me restitui in possessionem,vel possessionem
mihi tradi:vt.d.l.j.C.eo.Et sic etiã ostēdit diuersitas in modo senten-
tiandi:q2 in peti.heredi.declarat quis heres:sed in hoc interdicto con-
demnat etiã aduersarius ad restitutionē rerū:vt.d.l.j.et ibi Bar.ff.eod.
8 ¶†Aduertas tñ ad vnuz q̄ q̄uis iudiciū sit summarium,et parui pre-
iudicij et summaria cognitio requirat:tñ est libellus recte dandus et lis
est contestanda:vt not.Bar.in.d.l.fi.C.de edic.diui adria.tol.in ver.su-
mus expediti de glos.q̄ est super verbo etc.facit.l.iij.§.sciendu3.et qd̄ ibi
glos.ff.ad exhi.et qd̄ habetur in cle.sepe.de ver.sig.et Barto.in extraua.
ad reprimendū.in ver.summarie.facit qd̄ no.Barto.in.d.l.naturaliter.
§.nihil cōe.circa fi.in ver.scd̄o quero nunqd in possessorio requirat etc.
et dixi.s.eo.§.in ver.quero an in hoc iudicio recuperande etc.et vide que
9 dixi.s.eo.§.dupli.¶†Quero pro quibus rebus cōpetit hoc remedium?
Dic q̄ competit pro omnibus rebus que erãt in bonis defuncti:et sic
siue per eum essent tēpore mortis possesse,siue non:q2 res in bonis esse
dicitur,etiã si possessa non sit:vt.l.rez in bonis.ff.de acqui.re do.dum-
modo pro eis habeamus actionē vel exceptionē:et ita dicit Bart.in.l.
iij.circa fi.C.quo.bo.per tex.in.l.j.in prin.ff.eo.¶Ex quo no.q̄ hoc in
terdictū differt etiam a remedio.d.l.fi.de edic.diui adri.tol.et a petitio-
ne hereditatis:q2 illa lex fi.habet locū non tm̄ pro rebus que erãt in bo-
nis defuncti,sed etiã que erant tente vel possesse per defunctū tp̄e eius
mortis:vt.d.l.fi.in glos.in ver.fuerint.et qd̄ ibi per doc.et idē in petitio-
ne hereditatis:q2 satis est qd̄ probet detētionem vel possessionē defun-
cti:vt.l.non tantū.in prin.cū ibi no.per glo.et doc.ff.de peti.here.Item
in alio discrepat a petitione hereditatis:q2 hoc interdictum non datur
cōtra debitores hereditarios,secus in petitione hereditatis.vt habe-
10 tur in.l.ij.et ibi gl.ff.eo.Et ex his apparet qd sit pbandū respectu rerum
in hoc interdicto.¶†Ad vnū tñ aduertas,q2 cū dixerim.s.q̄ hoc in-
terdictū habet locū etiã ex testamēto,videtur qd̄ sit superfluum quan-
do agit ex testō propter remediu3 vt.d.l.fi.que tantūmodo habet locū
ex testamēto,qm̄ rñdeo q̄ non est verū qd̄ sit superfluū nam intentans
remediū dicte legis fi.si testamētum esset in aliqua parte sui vitiatum,
non posset veritas cōprobari nisi per eandē scripturã:vt.d.l.fi.quia fit
missio ex notorio qd̄ resultat ex inspectione dicti testamenti:vt.d.l.fin.

sed in isto interdicto,ac etiam in petitiōe hereditatis posset tunc si te-
stamentum esset vitiosum,veritas adiuuari per alias probationes ex-
trinsecas:vt.l.si vnus.cū ibi no.C.de testa.ita dicit Bar.in.d.l.fi.in ver.
sumus expediti.de glo.etc.in fi.de ver.qd̄ no.et sic ex his habes expresse
q̄ Bar.voluit idem qd̄ voluit Sali.in.d.l.ij.vez q̄ hoc interdictum cō-
11 petat venienti ex testamento.¶†Quero an sit annale vel perpetuum
hoc interdictū?Dic q̄ est perpetuū:q2 continet rei persecutionē:vt.d.
l.j.ff.eo.nec poterit refricari questio dñij,nisi dicat reus hodie constar,
hodie agatur et incōtinenti doceat de dñio:vt no.gloss.in princ.in.l.j.in
ver.restituas.ff.eo.et no.Bart.in.d.l.fi.de edic.diui adri.tol.et Barto.et
doct.in.d.l.fi.C.eo.Et est ratio q2 cū sit iudiciū summarium,nulla exce-
ptio que requirat altiorē indaginem pōt opponi:vt.l.ille a quo.§.si de
testamento.ff.ad treb.et in.l.si is a quo.ff.vt in pos.le.et in.l.a diuo pio.
12 §.si super rebus.ff.de re iud.¶†Quero qūo formabit libellus in isto in
terdicto?dicam sic.Ago cōtra Titium qui possidet talem hereditatem
et eius bona pro herede vel pro possessore,vel qui detinet talē rem he-
reditariã Seij et que erat in bonis dicti seij tp̄e eius mortis et cuius seij
ego sum heres:siue ex testamēto siue ab intestato,vt proximior agnatus.
vt casus acciderit cuius hereditatē adiui.verum q2 heres debet consti-
tui possessor bonorū defuncti:peto per vos et officiū vestrum,me in pos
sessionē dicte hereditatis vel talium bonorū cōstitui in possessionē ea-
rum,vel tales res mihi tradi et dictum Titium detētorem condemnari
13 mihi ad tradendū dictarum rerum possessionez.¶†Veniamus ad se
cundū vez ad remediū dicte.l.fin.C.de edic.diui adri.tol.qd̄ cōpetit cui-
libet heredi instituto in testamēto:vt.d.l.fi.vel etiã qñ fuit institutus ali-
quis corã testibus.et sic non in testamento in scriptis,licet postea nota
rius redigat in scriptis vt hodie fit iuxta glos.et ibi doct.in.l.j.C.de test.
vel etiaz tertio qñ coram testibus est institutus nulla de hoc facta scri-
ptura,et postea testes sunt examinati et eorum attestationes sunt in scri
ptis redacte.iuxta aut.sed et si quis.C.de testi.cōpetit aūt etiam dictum
beneficiū dicte.l.fi.vt ibi no.glo.et Barto.q2 ex tali scriptura,inducitur
etiam notoriū iudici:merito cōpetit dictum remediū sicut ex testamēto
in scriptis,nec recurrendū est qd̄ possit heres institutus adire et heres
esse de iure ciuili vel agnoscere bonorum possessionē vel esse heres tan-
tummodo de iure p̄torio.iuxta no.per glos.et doc.in.l.fi.C.vnde legi.et
ego latius scripsi.s.de exhere.libe.in prin.tunc etiam competit huic di
ctum remediū.arg.l.j.§.bonorū.ff.ad trebel.et etiam cōpetit ep̄o et exe-
cutoribus pro pauperibus institutis:iuxta.l.si qs ad declinandam.C.de
epis.et cle.et.l.nulli.e.ti.fideicōmissario vero vniuersali facta restitutio-
ne verbo tantū:iuxta.l.facta.et.l.restituta.ĩ princ.ff.ad treb.vel quando
ipso iure trãseunt in eū actiones.iuxta.l.pe.§.j.C.ad treb.habet locum
dictum remediū.Si aūt esset facta etiaz realis restitutio,vel nulla esset
etiã verbalis restitutio vel ipso iure non esset facta restitutio.Tunc q2
cum non habeat loco heredis,non cōpetit sibi hoc remediū dicte.l.fin.
vel etiam si non sit adita hereditas per scriptū heredez,clarum est quod
sibi nō cōpetit:q2 nō habet loco heredis:ita dr̄ glo.suppleta a Barto.
et doc.i.d.l.fi.cōpetit etiam dictum remediū substituto adueniente defe-
ctu institutionis.q2 substitutus est institutus cōditionaliter:vt.l.in ra-
tione.§.qd̄ vulgo.ff.ad.l.fal.igit sicut instituto datur,ergo et substituto:
et etiam datur non tantū expresse substituto:sed etiam tacite substitu-
to:q2 scriptura plus significat q̄ loquat.l.cum pater.§.ex imperfecto.
ff.de leg.ij.et.l.j.§.j.C.de rei vxo.acti.¶Quid ĩ substituto pupillariter?
dic q̄ idem:et no.gl.et doc.in.d.l.fi.Et idem in eo qui venit per ius accre
scendi:vt.l.titio et meuio.§.iul.cum glos.ff.de lega.ij.Et idem in patre
qui venit ex persona filij:vt.l.fi.in prin.et.§.j.C.de bo.que lib.et idem in
tutore et curatore qui veniūt noïe pupilli et adulti:arg.l.cum pater.in.§.
mater.de leg.ij.idē ĩ dño data institutione serui:q2 sibi acquirit:vt.l.pla
cet.de acquir.here.et.l.cum aliqs cū ibi no.C.de iure deli.et idem in here-
de heredis.vt.l.ij.et.l.q̄q̄.C.ad.l.fal.facit.l.iij.et quod ibi per glos.sing.et
Bar.quam glos.oïno videas.ff.de peti.here.et.l.fin.cū ibi no.C.de here.
insti.et idem in fisco.q2 aufert ab herede indigno.vt.C.ad.l.falci.l.etiã.
et.l.j.et.l.hereditas cū ibi not.C.de his quib.vt indig.Sed tamen bene
aduertas:q2 supradicte persone non simplr̄ viso solummodo testamen-
to mittunt in possessionē:imo opus est qd̄ aliqd extrinsecus ostendant
et qualificent,sm̄ casus contingentiã:vel q̄ substitutio est verificata.vel
qd̄ est tutor vel pater vel fiscus et quod heres in cuius locum successit,
erat indignus ista colligunt ex dictis Bar.in.d.l.fi.et ibi Bal.in ver.mo
do venio ad questiones et queritur quia ex persona etc.tu addas quod ɔ
nō est mirū,quia supradicte persone non apparent qd̄ sint institute he-
redes nisi primo facta aliqua extrinsecus declaratione,igit vt institute
nō possunt immitti simplr̄:vt ar.l.j.§.j.ff.de his q̄ in testa.delen.et quod
ibi not.Bar.de instrumēto guarentigiato quod continet confessionez
dotis,et finē et liberationē dotis:et sic tacitam stipulationē.iuxta.l.j.§.j.
C.de rei vxo.act.et qd̄ non mãdabitur executioni.q2 illa stipulatio non
potest legi:q2 nō est in instrumēto.Sed Bald.ibi contra.de quo tamen
dicã.j.eo.§.fuerat.et p̄dicta precedūt q2 dicta.l.fin.vult institutum here-
dē mitti in possessionē.sed supra dicte p̄sone in effectu possunt dici insti
tute:ergo secus si lex vel statutū diceret q̄ heredibus scriptis in testamen
to,daret dictū remediū q2 non daret.s.dictis p̄sonis,que non sunt scri-
pte in testamēto,q2 verū est dicere q̄ l3 mētaliter cōprehendat quod nō

sunt scripte.ar.d.l.j.⁊.§.j.de his que in test.delen.⁊ pro hoc ego adduco
elegans dictum Barto.in.l.qui liberis.§.hec verba.ff.de vul.⁊ pupil.in
versi.quero quid si testator substituit ⁊c.intelligas tñ hoc prout ibi di-
cit Bar.quod bene no.quid in herede instituto ĩ re certa?⁊ licet Jo.de
imo.multũ laboret in.l.j.§.si ex fundo.ff.de her.insti.in ver.quartum du
biũ est an institutus in re certa ⁊c.tñ veritas est quã ponit glos.⁊ Bart.
in.d.l.fi.ver.scdo q̃ro nũquid habeat locum hec lex ⁊c.vez an institutus
vniuersalis adiuit,⁊ institutus in re certa,non habet locum dictum re-
medium?quia ipse habetur loco legatarij:vt.l.quoties.C.de her.instit.
vbi etiã videas Bar.in hoc dubio.⁊ Bal.⁊ Sali.⁊ Ang.aut nõdũ adi-
uit.⁊ idẽ qꝛ stat in suspẽso:qꝛ poterit esse qd adibit vsq; ad.xxx.an.vt.l.li
cet.C.de iure delib.⁊ sic institutus in re certa,de manu vniuersalis he-
redis capere debet:aut exp̃sse repudiat heres vniuersalis:⁊ tunc quia
institutus in re certa habet pro herede vniuersali detracta fundi men-
tione:vel etiã si esset solus heres institutus in re certa alio nõ dato co-
herede vniuersali:vt.d.§.si ex fundo.⁊ sic ex ꝓpria autoritate capere po
teit.vt no.Bart.⁊ doc.in.d.l.quoties.⁊ in.l.ex facto.ff.de he.inst.neces-
sario sequit ꝙ sibi vt heredi cõpetat remediũ.d.l.fi. ¶ An autem libel-
lus sit in hoc iudicio dãdus?⁊ doc.⁊ Bar.in.d.l.fi.in ver.sumus expedi
ti de glos.in prin.dicũt ꝙ non:quia petitur executio cuiusdã notorij si-
ne liquidi,qd fit iudici ex ostensione testamẽti non vitiati:vt.d.l.fi.vnde
cõmunis practica est,vt reducat instrumentũ testamenti in publicam ⁊
authenticã formã ⁊ heres petet se immitti in possessionẽ,⁊ satis est:vt
j.dicã.nã tale instrumentũ habet executionẽ paratã:vt.l.ij.eo.titu.sicut
dicimus de deposito qd habet executionẽ paratam.vt.l.fin.C.depo.qd
ego intelligo verũ de libello rite ⁊ recte formato:iuxta aut.offeratur.⁊
aut.libellũ.C.de lit.cõte.vez ꝙ nõ requirat ⁊ nõ sit necessarius libellus,
sed qualis qualis petitio requirat,saltẽ verbo apud acta redacta inscri
ptis vt dicimus in cle.sepe.de ver.sig.ibi vt iuxta petitionis formam.⁊
pxi.s.eo.§.tripli.in prin.vnde videtur procedere libellus peto virtute
huius testamẽti quod produco me immitti in possessionẽ beneficio.l.fi.
C.de edi.diui adr.tol.ita dixit ibi gl.Bar.⁊ doc.⁊ Bal.in ver.oppo.ꝙ
non sit sublatum edictum diui adri.⁊c. ¶ Quero an aliquis sit citan-
dus in hoc iudicio,cũ heres scriptus petit se immitti in possessionẽ?et
dic s̃m Bar.⁊ doc.in.d.l.fi.⁊ Bal.in ver.querit an aliquis sit citandus
⁊c.aut nemo ledit forte:qꝛ bona sunt vacãtia,⁊ sic heres ꝓpria autori-
tate posset ingredi possessionẽ:iuxta.l.cũ heredes.de acquir.pos.⁊ tũc
nullus citandus est,arg.l.iij.§.pe.ff.de bo.pos.cum gloss.⁊ per Bar.aut
aliqs ledi posset:⁊ tunc aut noiatim,⁊ ille in specie ⁊ noiatim est citan-
dus:vt puta qꝛ possideat.vt.C.si ꝓpter pub.pensi.l.si desertam.in fi.siue
sit iustus possessor siue iniustus:qꝛ etiã iustus possessor est citandus:vt
l.meminerint.cũ ibi no.C.vnde vi.⁊ in.c.licet eps.de preben.in.vj.licet
actor ignoret illũ possidere,nã ignorãtia sua,non preiudicat possessori
non citãdo:vt no.in.l.si miles.§.j.ff.ex qui.cau.ma.⁊ no.in.c.eum qui.de
p̃ben.in.vj.sed qñ ignoratur possessor,sufficit generale ꝓclama:vt aut.
14 si oẽs.C.si vt se ab here.absti. ¶ † Quid si apparet cõtradictor quis erit
legitimus contradictor?dic possessor:nã prius ⁊ ante oĩa probata etiã
sola possessione vel alio suo interesse,debet admitti ad proponẽdum ⁊
impugnãdũ.nam sola possessio est sufficiẽs ad impediendum executio
nem inie late contra alterũ,⁊ ego possideo illũ fundum:vt est tex.cũ gl.
no.⁊ ibi Bar.⁊ doc.in.l.a diuo pio.§.si super rebus.ff.de re iudic.⁊.l.ob
maritorũ.C.ne vxor pro ma. ¶ Et aduertas ꝙ dixi qd debet prius ista
probare:qꝛ allegans sua interesse siue principalr veniat in iudicio siue
tanq̃ tertius,iuxta.l.si plusorio.in.§.j.⁊ ibi late Bart.ff.de app.nunq̃
audit nisi prius ꝓbet de suo interesse:vt in.c.veniens.el.ij.⁊ qd ibi not.
extra de testi.⁊ in.l.j.⁊ ibi Ang.ff.de app.reci.qd est verũ nisi actor fir-
mauerit personã suã in iudicio,per generalẽ citationẽ de eo faciam:vt
elegãter no.Innoc.in.c.cũ inter.extra de excep.⁊ no.Bart.in.l.cũ mu-
lier.in fi.j.col.⁊ Bald.in.d.l.fi.nã oĩs citatus est audiendus:vt.l.j.§.cuz
dicit.ff.si cui plus q̃ per.l fal.⁊ hoc qñ est citatus simplr:secus si condi-
tionaliter:vez si putauerit sua interesse:nã per talem citationẽ,non re-
leuatur ab onere ꝓbãdi:vnde sumas tu cautelam ꝙ qñ non vis habili-
tare personã ɔdictoris,ꝙ non simplr sed sub conditione si sua putaue-
rit interesse citari facias:facit glo.in.l.ea quidẽ.C.si manci.ita fue.alie.
15 ¶ † Quero postq̃ ɔdictor est admissus,qs põt deducere vt impediat
executionẽ paratã notorietatis inducte ex dicto testõ ꝓducto non di-
co cognitionẽ tãtũ summariã sed cognitionẽ ⁊ missionẽ in possessionez
vt quotidie fit:⁊ dic aut ostendit titulũ a defuncto vel ab herede,⁊ sine
dubio impedit missio:vt.l.j.§.redigunt.ff.quo.leg.aut allegat ti.⁊ pos-
sessionẽ ab alio.⁊ tunc aut habuit possessionẽ ante mortẽ defuncti,⁊ est
legitimus ɔdictor:vt.d.l.fin.ibi tp̃e mortis fuerint ⁊c.Si vero allegat
possessionẽ ⁊ titulũ post mortẽ defuncti,⁊ tunc hoc solo nõ potest exe-
cutionẽ impedire,nisi ꝓbaret se vel autorẽ suum fuisse dñm:qꝛ ex hoc in
iudicio põt opponi exceptio dolo factis:vt.l.ij.C.eo. ¶ Aduertas tñ
ꝙ iste a principio non esset admittendus ad ꝓbãdũ dñium nisi obtu-
lerit se paratũ incontinenti probare.vt.l.is a quo.in prin.vt in pos.leg.
Si vero probaret tit.⁊ possessionẽ vtrũ aũt defunctus possidebat tp̃e
mortis nec ne?est dubiũ:⁊ tũc heres nõ est immittendus.qꝛ heres non
probat qd est cã sue intẽtionis,nã heredi incũbit onus probandi,dedu
cendi,⁊ articulãdi,ꝙ dicte res non detinebãtur per defunctũ tp̃e mor-

tis.vt dixi.⁊ no.glos.in.d.l.fi.in ver.fuerint.alias nõ posset obtinere.et
etiã dz ꝓbare mortẽ defuncti?qd faciliter ꝓbat ex ꝓductione dicti te-
stamẽti:qꝛ cuz ista sit cã summaria ⁊ executiua ⁊ parui p̃iudicij,eo ipso
ꝙ producit testm̃ Titij presumit ꝙ titius sit mortuus:qꝛ nõ daretur te
stamentũ heredi ĩ publicã formã viuo testatore.l.ij.§.fi.⁊ qd ibi Barto.
ff.quemad.testa.ape.ita no.dixit Bart.in.d.l.fi.ver.quero vtrũ substi-
tutus ⁊c.in fi.qd no.cetera dic plene vt.d.l.fin.per Bar.in ver.quero qs
16 sit iste legitimus ɔdictor:vt ibi per doc. ¶ † Quero an in remedio.d.l.
fi.sit libellus dandus ⁊ an offerat super officio iudicis concludendo iu-
dici?an sup cõdictiõe ex.l.cõcludẽdo reo ꝙ condẽnatur?⁊ licet Bald.
in.d.l.fi.aliter dicat:cõcludas tu ꝙ a prin.põt concludi iudici,⁊ erit di-
ctum iudicium ⁊ officiũ iudicis summariũ:sed postea comparẽte con-
tradictore est ordinariũ:⁊ sic debet cõcludi ꝙ parti condemnetur:vnde
vt euites istas varietates,formabo.j.aliter libellũ vt vtrũq; casum con
prehendam:tñ si ante litis contestationẽ reus cõparens contumaciter
abest,fit missio ac si nunq̃ cõparuisset.qꝛ in isto iudicio non est necessa-
ria persona rei. Ex quo sequit ꝙ non est necessaria lit.cõte.⁊ ita intelli-
gatur qd dixi.s.s̃m Bart.in materia interdicti quorum bonorum facit
tex.⁊ gl.in.l.pe.§.j.C.ad treb.nisi vtraq; parte p̃sente:qꝛ tũc etiam in di
cto remedio.d.l.fin.⁊ per ɔñs in isto iudicis ɔdictorio,est necessaria lit.
cõte.facit qd no.extra qui fil.sint legi.in.c.ꝑ venerabilẽ.in gl.facit quod
dicimus in simili de appellatione in qua nõ requiritur litis contestatio.
⁊.l.fi.§.illud.C.de tẽpo.app.ꝙ est verũ,nisi ⁊ appellans ⁊ appellatus sit
presens:qꝛ tunc de necessitate est litis cõtest.alias iudiciũ in appellatio
ne nõ teneret:vt.l.j.cũ ibi no.per glos.⁊ doc.C.ne li.ter.ꝓuo.ita elegan-
ter dixit Bar.in.d.l.fi.in ver.septimo principaliter querit si compareat:
qd bene no.vt scias.an ⁊ qñ in isto iudicio sit lis cõtestanda vel non:qꝛ
vidi multos errare ⁊ sic ɔdictore apparente,procedit eo modo vt dixi
s.in interdicto quorum bonorũ. ¶ Querit qualiter formabit libellus
in isto ti.Dic vt dixi.s.qd sufficit intẽtari cõdictionẽ dicte.l.fin.vel di-
cas sic.Dico ꝙ Titius me heredẽ instituit in tali suo vltimo ⁊ solẽni
testamẽto qd coram vobis exhibeo ⁊ ꝓduco in publicã formam manu
talis publici notarij non abolitum non cancellatũ nec in aliqua parte
sui maxime substantiali vituperatũ.Dico etiam ꝙ tp̃e eius vite ⁊ mor-
tis tenebat ⁊ possidebat multa bona,⁊ inter cetera talia ⁊ talia:quare
peto per vos ⁊ officiũ vestrum(ꝙ imploro)me immitti ⁊ induci in cor-
poralẽ possessionẽ dictorũ bonorum ⁊ oĩm aliorũ que tp̃e mortis dicti
Titij per dictum titiũ tenebant ⁊ possidebant ⁊ si quis cõtradictor ap
parebit,peto ipsum cõdẽnari ad dimittendũ id qd detineret de predi-
ctis rebus.vt.s.tentis ⁊ possessis per dictũ titiũ ⁊ index ꝓnuntiat viso
dicto testamento ⁊ alijs,mittendum esse in possessionẽ ⁊c.⁊ Seium con
tradictorẽ condemnari ad dimittendum ⁊c. ¶ Quero immissus est in
possessionẽ heres,cõparet seius ⁊ dicit tenutam ⁊ immissionẽ nullamq;
eo maxime qꝛ fuit data ipso legitime possidente nõ citato:⁊ docet tunc
de sua actuali possessione ⁊ petit declarari inductionẽ siue tenutã nul-
lam tanq̃ factã in preiudiciũ ipsi⁹ tenẽtis ⁊ possidentis non citati,non
cõfessi vel non legitime cõuicti ⁊ eam(quatenus de facto ꝓcessit)de fa
cto petit reuocari:vt not.gl.in.l.si minor.§.j.ff.de euic.Et quatenus de
iure ꝓcessit:eatenus ɔrio iudicio petit reuocari.vt.l.fi.C.si per vim vel
alio modo.cõiuncta.l.qd iussit.cum materia.ff.de re iu.Quid ergo tunc
fiet?dic ꝙ practica Ja.bu.est ꝙ q autoritate iudicis vel alio modo pos
sidet,poterit dicere immissione fuisse ⁊ esse aliquaz,⁊ inq̃tum nulla ap-
pareat,petit eã de nouo dari ⁊ ipsam datã cõfirmari.⁊ illud videt fieri
posse.arg.l.j.cũ glos.s̃m vnum intellectũ.C.ad carbo.⁊.l.fi.ff.quod cum
eo.qm̃ oĩs possessor potest petere se confirmari in sua possessione.Tu
allega simile de illo q habet sententiam pro se:qꝛ põt petere confirmari
eam:vt no.Inno.in.c.j.de cõfir.vti.vel inuti.⁊ not.Ang.Rapha.⁊ Jo.
de imo.i.l.si expressim.in fi.ff.de app.que confirmatio si fuerit petita ⁊ fa
cta coram iudice:⁊ per iudicem superiorem qui esset iudex ordinarius
dicte cause,est tãte potentie quod amplius non potest dici de nullitate
prime sententie etiam si esset nulla ex defectu iurisdictiõis,vt singula-
rissime no.Inn.in.d.c.j.qd perpetuo tene menti.⁊.s.dictam practicam
qd petatur immissio cõfirmari.posuit Jac.but.in.d.l.j.⁊ ibi oẽs doct.⁊
Sali.in.d.l.fi.C.de edic.diui adri.tol.in ver.nũc circa secundum quan-
do post immissionẽ ⁊c.⁊ ibi But.Rapha.Fulg.⁊ Flo.in.d.l.j.⁊ Bart.
in.l.de pupillo.in.§.q opus.ff.de no.ope.nun.⁊ ibi doc.⁊ aliqd per Jo.
de imo.in.l.j.§.nũtiatio.eo.ti.⁊ est gl.ord.⁊ ibi Ang.Raph.⁊ Joan.de
imo.in.l.si finita.in prin.ff.de dam.infec.⁊ Bart.in.l.iij.§.pe.ff.de cõtra
tab. ¶ Ex cuius dictis,talis elicitur conclusio:aut missio fuit vtilis ⁊
possum petere eam mihi confirmari ex alia causa vt.l.fi.ff.quod cum eo.
aut fuit inutilis:⁊ tunc secus.ita dixit Bar.in.d.§.penulti.ex solu.glo.
ibi posite:vult ergo dicere,ꝙ aut prima immissio est vtilis,hoc est ex iu
stu causa valida ⁊ permissa de iure:⁊ tunc potest peti confirmari:argu.
l.ij.§.si sub cõditione.ff.de secũ.tab.aut ex causa inefficaci vt ex instru-
mẽto nullo vel inualido:⁊ tunc non potest peti confirmari:vt.l.claudi⁹.
ff.de acqui.heredita.Et ego credo quod sit ratio:quia hoc vltimo casu
in confirmato esset idem vitium nullitatis testamenti,sicut in prima
concessione:ideo non valeret.argum.l.j.§.j.ff.que senten.sine app.re.
ideo non potest peti confirmari:ita intelligatur dictum Barto.in.d.
l.iij.§.pen,qui loquitur multum intricate.⁊ hoc in effectu:⁊ bene mihi
me videtur

me videt sequi Ang.in.d.l.j.C.de car.edic.sed Bal.et Flo.in.d.l.j.dicunt aut est inuasor et petere nō pōt se in sua possessione vitiosa confirmari:vt no.in.l.iij.C.vnde vi.et hoc sequit Sali.i.d.l.j.in fi.aut etiā sine ordine esset alicui decreta possessio:et tunc est infirmāda,et nō cōfirmanda.l.si cū nulla.ff.de re iudi.et l.cū vnus.ff.de bo.aut.iud.pos.et hoc in effectu videt sequi Jo.de imo.in.d.l.si finita.in princ.vt.j.dicam.Sed glo.Ang.et Raph.in.l.si finita.in prin.in ver.vt liberet.dicunt q cum petitur reuocatio tenute tanq̄ nulle,poterit obijci q nō est reuocāda ex eo,q2 nō interest reuocare,q2 si data nō esset,deberet de nouo cōcedi.Et ad cautelam dicit Ang.esse petendam reuocationem et cōfirmationem prime tenute,et hoc ad literā ibi sequit Raph.Sed Jo.de imo.dicit q tuti9 est qd tenuta est nulla:q2 aduersario nō citato fuit cōcessa:iuxta no.per Bar.in.d.l.fi.de edi.diui adri.qd litiget super nullitate:als posset cōdēnari in expensis,tanq̄ si super nullitate temere litigasset.vt.l.eum quem temere.ff.de iud.sed potius insistere debet de nouo dari,nam tūc si re vera dari debet de nouo aduersarius succumbet et condēnabitur in expensis si cōdixerit per.l.properandū.§.finaūt alterutra.C.de iud.vbi autem vtraq3 pars litigasset super nullitate,et etiam super eos qd de nouo detur,et simul et semel cōtingit pronūtiari tenutā nullam,sed de nouo dandam:tunc q2 vtraq3 esset victrix et victa:videretur vtraq3 ab expensis absoluenda:per no.in.l.generaliter.§.j.C.de re.cre.et per hoc patere dicit cautius esse,nō litigare super nullitate propter factas expēsas:et sic si bene ponderat dictū suum,videtur psequi.supra dictā opi.Bal.sed Sali.in.d.l.fi.de edic.diui adri.tol.in ver.nunc circa secūdum qn post immissionē etc.dicit opi.Jac.bu.verā quam vt vidistis in effectu sequitur Bart.in.d.§.qui opus.licet Bal.in.d.l.j.de carb.edic.dixerit qd si est nulla,nō potest peti cōfirmari:vt.C.de confir.vtil.vel inuti.Sed respondet Sali.dupliciter.primo q Jac.but nō intellexit de prima tenuta inutili,de qua tū prima inutili(si bene tu pōderas)videt sensisse Ange.q verū fm Sali.qd illa non potest cōfirmari,sed But.intellexit de secūda tenuta quam petit de nouo dari,que cum data fuerit,poterit confirmari:similis expositio ponitur.C.de nouo cod.compo.in prin.Scdo q2 si Jac.bu.intellexit de prima tenuta,locutus fuit de possessiōe facti nō iuris:vt si quatenus ex prima possidebat de facto,in possessione facti cōfirmet ne ludibrio noua datio videat,si de facto vt possidebat a possidendo reuocaret:et sic est quedam confirmatio necessaria precedens ex necessitate noue inductionis,que cōfirmat vt exnunc non vt ex retro:et isto modo dicit clarificatum esse hunc difficilem passum in theorica et practica.Ego aūt sum solitus practicare contra practicam dñi Jo.de imo.et vtor practica glos.in.d.l.si finita.in prin.et But.et aliorū q2 q̄uis tenuta sit nulla:tū actualiter sum in possessione auctore prore si simpliciter peterē de nouo dari:et sic saltē tacite faterer de plano qd fuit nulla.et opus esset q ad petitionem aduersarij dictam actualē tenutam dimitterē et relaxarem:arg.d.l.si finita.§.pe.et fi.et qd ibi not.sed si nō confiteor nullam,sed dico imo esse validam et iuridice datam et q tua non interest dicere nullam,q2 omnino mihi concedēda esset,casu quo non haberē et nihilominus casu quo esset modo nulla(q nō credo)peto dari de nouo et datam confirmari:nā tūc non perdā actualem possessionē:quia sub cōditione,et nō simpliciter fateor nullā.arg.in.l.si quidē.C.de excep.facit glos.in.l.cōductores.C.loca.et dixi.s.eo.§.rursus.imo in isto secūdo iudicio quo ad tenutā vacuandā vel non,nihil innouabitur.arg.no.per glos.not.in.l.pe.C.de pig.act.et gl.in.c.non solum.de appel.in.vj.facit,ti.nc lit.pen.et q̄tum cōmodum sit insistere in remedio ... qui nesciat,q2 facit de reo actorē:vt in.§.cōmodū.j.de interdic.nec curo qd debeam in expensis condēnari,q2 econtra si de nouo dabitur,confirmabit,et mihi aduersarius in expensis cōdemnabitur:et sic inuicē dicte expense cōpensabuntur:vt.d.l.gnaliter.§.j.
47 et ibi glos.et oēs doc.¶†Quero iudex iussit qd intrarem tenutā:et tūc tēpore licētie date,non intraui q̄to tempore perdam ius intrādi:dic biennio:vt.l.fi.C.de bo.aut.iud.pos.et hoc tenet Bar.in.l.pretor.§.fin.ff.de bo.auto.iud.pos.et Bald.quem sequitur ibi Bar.Ang.et Jo.de imo.in.l.si finita.§.pe.ff.de dam.infec.qd not.quia virtute licentie iudicis,nō potest itrari nisi intra bienniū,quo elapso expirat virtute licentie et iussus iudicis.¶Quid si quis ingrediat tenutam virtute decreti iudicis inualidi:dicit Bar.in.l.iuste.in ver.sed pone q nō est interpositū primum decretū etc.ff.de acqui.pos.q intrans incidit in cōstitutionē.l.meminerint.C.vnde vi.et sic qd cadat a iure suo:et hoc sentit glo.in.l.si qs in tātam.ante fi.e.ti.Sed idē Bar.in.d.l.meminerint.in ver.procedo vlterius dicitur hic etc.dixit q si quis ingrederetur ex permissione iudicis exequentis:si quidē hoc faciebat licite:quia pars non debebat requiri,tunc non incidit in dictam constitutionē:vt.d.l.iuste.sed si iudex faciebat iniuste,tunc incidit in dictam constitutionē fm lec.Odof.q est verum si autoritate propria ingrediatur,sed si per executorē vel nuntium sibi traderetur,non haberet locum.d.l.meminerint.sed deberet huic expulso succurri per appellationē fm formā l.ab executione.C.quo.app.nō reci.Sed Sali.in.d.l.meminerint.saluat glos.q hoc ibi dixit et bene.nam id q dicitur qn intrat propria autoritate,intelligitur sine cōmissione iudicis:alias autem si per se et nō per nuntium ingrediatur:q2 iudex partem propriā nūtium constituit qd potest:vt.l.miles.§.j.de re iud.et l.dotis.C.solu.ma.igitur perinde est acsi per nuntiū alium fuisset immissus:vnde nō obest gl.opi.doct.quapropter idem Bar.in.l.sequitur.§.si fundū.ff.de vsucap.in versi.et idem puto si quis occupauerit possessionē etc.declarat qd.s.dixi fm eū in.d.l.iuste.vcz si quis occupauerit possessionē alterius,decreto iudicis nō rite interposito si hoc fecit parte prohibēte,dicit res vi possessa.alleg.extra de rest.spo.c.cōquerente.sed si intraret parte nō phibente,tū q2 suspicatus est se posse repelli vel reuersus nō est admissus similiter erit vi possessa.vt.l.clam possidere.in.§.si cū.l.seq.ff.de acqr.pos.secus ergo si esset possessio vacua.vt.d.l.sequit.§.itē si occupaueris.et ibi Bar.sed Rapha.in.d.l.iuste.in ver.quero.fm Bar.etc.dicit animaduertendū forte q illa.l.meminerint imponit penā priuatiōis iuris sui,ex defectu citatiōis:et sic nō ex quolibet defectu ordinis iudiciarij incurrit illā penā que est singularis,et pena,ideo nō extendēda.vt.l.ius singulare.ff.de legi.et sic videt magis inclinare in opi.Bar.in d.l.meminerint.et istud credo verius:et hoc sentit Bal.et Ange.in.d.l.meminerint.plus dicit ibi Flo.Bar.consuluisse per.d.l.meminerint.q possessor nō potest sua possessione priuari:etiā p sententiā iudicis,etiā si sit citatus per pclama generale.per.l.fi.C.cōmi.vel epist.et.l.fi.C.si per vim vel alio mo.et ille qui ingredit,patitur penā.d.l.meminerint.q2 debuit diligēter perquirere quis possidebat:et eū specialiter citari facere,q2 tales(quorū specialiter interest)debent sigillatim vocari.l.j.in princ.et.§.penul.ff.de ven.inspi.et auth.si oēs.C.si vt se ab here.absti.et illud consiliū incipit missus in possessionē vigore edicti etc.qd videtur fm Flo.valde no.Sed tn in hoc aduertas:q2 nō debet possessor priuari sua possessione ex citatione gnali,cōcedo:q2 est casus.in.l.proclama.C.cōmi.vel epis.coniuncta.l.iudex.eo.ti.in prin.et facit qd no.gl.in.l.si miles.§.j.ff.ex qui.cau.maio.sed si ignorabat possessorē,et citari fecit gnaliter et sic nō seruauit formā iudicij nec fm ordinē iudiciariū intrauerit possessionē alteri9:iuxta.l.si pacto quo penā.in fi.C.de pac.l.ij.in fi.C.si propter pub.pensi.qd cadat a iure suo hoc non placet:q2 hoc non dicit.d.l.meminerint.et nō est eadē ratio in casu nostro,qn citauit saltē generaliter vel qn nullo modo citauit,sed scienter omisit citationē:ergo illā.l.nō extendā.vt.d.l.ius singulare.q oia be-
48 ne not.¶†Viso de possessione recuperanda et de possessione adipiscenda:videamus de possessione retinenda:et per cōsequēs videam9 de violentia turbatiua,pro qua est proditū remedium interdicti vti possidetis,in quo interdicto sic forma libellū.Dico contra Titiū q talē fundū positū in tali loco ego teneo et possideo:et qd de anno presenti et presenti mense Septēb.dictus titius in possessione dicti fundi me turbauit et inquietauit:q2 nō permisit me arare et cultiuare dictum fundum,propter qd mea interest in decem nō fuisse turbatum:quare peto dictū titiū cōdemnari qd a molestatione pdicta desinat,ac etiam condemnetur mihi ad.x.pro interesse meo,et molestationis predicte,vel in plus et minus prout pbabitur et qd officio vestro cogatur cauere q de cetero nec in futurū me nō molestabit etc.Ista forma probat in.l.j.et ibi doc.C.vti possi.et in.l.j.in prin.et.l.si duo.§.fi.ff.e.ti.ita dicit Bar.in.d.l.j.§.interdictū aūt.ff.vti pos.in ver.vlti.quero qualr formabitur libellus.et in.d.l.si duo.in prin.et Sali.in.l.j.C.e.in ver.quero nūc qualiter iudex formauit etc.¶Dixi in libello qd ego talē fundū teneo et possideo,dic q oī possessori siue ciuiliter,siue naturaliter siue ciuiliter tantū siue naturaliter tantū possideat,competit hoc interdictum.vt.l.j.in prin.et ibi Bar.et ea.l.in.d.§.interdictū aūt.ff.e.¶Sed aduertas q in hoc interdicto,opus est vt pbet q tpe iudicij intētati possidebat.vt.§.de iterdi.§.retinēde.ibi qui interdicti tpe possidebat etc.tamē interdicto vn vi:opus est vt pbet q tūc tpe spolij possidebat nec sufficit si pbaret q alio tpe possidebat:vt.l.j.§.iterdictū aūt hoc.ff.de vi et vi ar.qd bene no.vt sciatis articulare qd in vnoquoq3 interdicto est necessariū,et quid probari incūbat:et vide gl.et ibi doc.circa hoc in.l.j.C.eo.qui hoc dicunt.¶Itē dixi talē fundū:cū ministerio enim dixi fundum:nā non tantū pro edibus vt dicūt verba edicti pretoris in.l.j.C.e.et in.l.j.in princ.ff.eo.sed etiam in oibus immobilibus locū hobet:vt.d.l.j.in prin.cū gl.et.§.hoc interdictū.ff.e.et etiā directū,q2 quoties vltra verba legis lex extendit ex mēte ipsius legis et ipsius cōditoris,habet locū remediū directū:vt arg.l.iij.in prin.ff.de leg.tut.sed qn lex extēderet nō ex mente,sed ex interpretatione iurisconsultorū pp̄ter similitudinē rōnis,tūc habet locū vtile:vt.l.pe.ff.si quadru.pau.fe.di.sed ad alia immobilia extendit.d.l.j.ff.e.ex mēte ergo legis habet locum remediū directū.ar.l.nois et rei.§.verbū ex legibus.ff.de verb.sig.ita dicit Bart.elegāter in.l.j.in prin.ff.eo.in ver.opp.quarto q hoc interdictū etc.et etiā vsufructuario cōpetit directum,fm Bar.vt.l.fi.ff.eo.licet glos.sentiat de vtili pro naturali possessione rei,quā habet:vt.l.naturaliter.in prin.et.l.pmissor.in prin.ff.de acqui.pos.et q in eis no.ita dicit Bar.in.d.l.j.in princ.sed pro seruitute reali que h3 cām cōtinuā,h3 locū vtile,sed pro habēte cām discontinuā nō habet locū hoc interdictū:sed interdictum de itinere actuq3 pri.l.j.§.ij.et ibi gl.et Bar.ff.de iti.actuq3.pri.ita dixit Bar.in.d.l.j.in prin.ff.eo.et Sal.in.d.l.j.in ver.oppo.sexto.nam res incorporales etc.et ibi vide glos.et
49 ad hoc facit qd dixi.s.eo.§.eque.circa fi.¶†No.ergo q vsufructuarius possidet naturaliter.et pro hoc facit.l.vti frui.in fi.prin.ff.si vsuf-

fru.pe.ꝛ ita cōiter tenet̃.sꝫ Raph.in.d.l.naturaliter.in prin.tꝫ ꝙ vsufructuarius nō possideat sibi sꝫ dño,vnde inspecta naturalitate dicit̃ possidere:sed tñ vere dño possidet per.l.j.§.neqꜫ.ff.de acq.pos.cōiuncta.l.j.C.cōia de vsu.et pro hoc adducit.l.sciendum.§.j.ff.q satis.cog.l.celsus.§.iul.ff.ad exhi.ꝛ videt̃ text.in.l.permisceri.in prin.quā allegauit Bar.pro se.iste est tex.in.l.j.§.qḋ aūt ait.ff.quo lega.vbi dꝫ ꝙ neqꜫ vsufructus neqꜫ vsus possidet̃,sed magis detinetur.ꝛ facit.l.certe.§.si is qui.ff.de pca.vbi tex.dicit ꝙ vsufructuariꝰ ꝛ colonus sunt in predio,ꝛ tñ nō possidēt,ꝛ sic videas qḋ equiparatur colono,qui possidet pro dño,vt.d.l.j.cōia de vsuca.ꝛ.l.peregre.§.fi.cū fi.ff.de acquir.pos.et istud credo verius per dicta iura. ¶ Non ob.d.l.naturaliter.qꝛ est ibi dictio videt̃, que est nota impropꝛietatis :vt.l.j.§.deñcitur.ff.de vi ꝛ vi arma.ꝛ qḋ ibi glo.nec ob.l.fi.C.eo.vbi vsufructuarius sibi defendit possessionē,ꝛ alie.ll.similes:qꝛ intelligunt̃ de quasi possessione iuris vsufructus:vt.ar.l.ait pretor.§.item ei.cum gl.ff.ex quibꝰ cau.ma.vl̃ intelligunt̃ ꝙ possidet nō pro se,sed pro dño:vt.d.§.si is qui.nec ob.l.vti frui.qꝛ intelligit̃ de incumbēte in re,que debet absolui actore non ꝓbante.ar.l.fi.C.de rei ven.ꝛ.l.qui accusare.C.de edē.nō ob.l.pmiscer i.quia facit cōtra vt dixi.qḋ no.ꝛ etiā cōpetit pro omni iure incorporali,quod tñ cohereat alicui rei immobili:vt.c.licet causam.de ꝓbat̃. ¶ Itē dixi in libello qḋ dictus titius me turbat ꝛ inquietat:hoc ideo dixi quia datur ꝯ turbātē me,licet nō asserat se possidere : vt.l.si duo.§.si vicinꝰ.ff.eo.ꝛ no.glo.in.l.j.§.retinēde.ff.eo.ꝛ no.Bar.in ea.l.§.huius autē. ¶ Quid plura,dū essē absens intrasti fundū meū:ꝛ sic ego ciuiliter ꝛ tu naturalr̃ possides,qꝛ ex tua naturali possessiōe ego turbor in mea ciuili,possum agere contra te hoc interdicto vt cōdemneris,dictam naturalē possessionē quā habes mihi restituere:ꝛ sic isto casu hoc interdictū habet naturā interdicti recuperāde possessionis. vt.l.clam possidere.§.fi.cū glos.ꝛ ibi Bar.ꝛ doc.ff.de acqui.pos.ꝛ not. glos.ꝛ Bar.in.d.l.j.§.interdictū.Quinimo si tu fuisti clā adeptus possessionē naturalē,possū ꝓpria auctoritate te expellere:qꝛ licet vim vi repellere incōtinenti,sed est incōtinēti:sempꝛ cū me turbas ꝛ es i actu turbādi:ita dicit glo.ꝛ sing.Bar.in.d.§.interdictū.in ver.querit gloss. pone ꝛc.circa fi.in ver.circa primū q̃ro vtrū ꝛc.facit glos.in.l.j.C.eo.et qḋ ibi Sali.in ver.quero scḋo cū ista gl.ꝛc. ꝛ pro hoc tu allega qḋ habetur in.l.ij.C.de ser.ꝛ aqua.ꝛ dixi.s̄.eo.§.eque. ¶ Itē dixi de pñti mense Septemb.dic ꝙ hoc est necessarium qñ libellus cōtinet quod dolo me turbat,qꝛ non dꝫ in tāto crimine vagari,vt.l.pretor.in prin. ff.de iniur.ꝛ facit.c.tue.de procu.secus si nō arguat̃ dolus:vt.l.si duo. in prin.ꝛ qḋ ibi no.ff.eo.qꝛ tunc nō est necesse ꝙ tps apponat̃,vt not. glo.in.l.j.in prin.ff.de eden.ita dicit Bart.in.§.interdictū.in ver.scḋo dixi qḋ debet narrari. ¶ Itē dixi in libello ꝙ non permittit me arare ꝛc.dꝫ ergo actor apponere qualitatē turbatiōis,q̄ multiplex est.vt.l. vim facit.ff.de vi ꝛ vi arma.qḋ est verū qñ intentans dolū aduersarij, cōprehendit dolum aduersarij ꝛ delictū eius:qꝛ tūc debet opponi distincte ꝛ clare.ar.d.l.pretor edicit.ita dicit Bart.in.d.§.interdictū.in ver.quero vtrū debeat narrare ꝛc.Itē dixi in libello cauere,qḋ est de cetero et i futurū.Et dic ꝙ dꝫ esse cū fideiussore:vt volūt doc.in.l.j.C. eo.per.l.iij.§.in hoc interdicto.ff.de iti.actuqꜫ.pri.et de ista cautiōe in futurū.facit.l.harū.ꝛ.l.legi.ꝛ qḋ in eis no.ff.si ser.ven.et ego dixi.s̄.e.§. eque. ¶ Itē dixi in libeo.ad.x. ꝑ interesse meo.ꝛ dic ꝙ istud interesse venit et fit penale intra annū.vt.l.j.§.j.ff.e.ꝭm rē in qua molestor,ꝛ sꝫ actū et qualitatē molestationis:vt.l.si duo.§.fi.cū ibi no.ꝑ gl.et Bar. ff.e. ¶ Et pdicta ꝓcedūt qñ vnus est q possidet,ꝛ asserit se turbari ab alio nō possessore.Si vero ambo asserant se possidere,eodē iure possidendi:ꝛ tūc aut vnus probat de possessiōe sua per plures ꝛ meliores testes,ꝛ ille dꝫ obtinere:vt.l.ob carmē.in fin.ff.de testi.Si vero testes vniuscuiusqꜫ,sunt equales numero et dignitate:ꝛ tūc si vnus ꝓbat de sua possessione antiquioris tpis,q̄ alius:ille vincet,qꝛ scḋa possessio presumitur clādestina:cum duo insolidū possidere nō possint.vt.l.iij. §.ecōtrario.ff.de acq.pos.qḋ est verū ꝭm Inno.in.c.licet causā.extra de proba.nisi scḋs possessor ꝓbet se possidere sciēte primo possessore: vt.in.l.j.§.aristo.ff.de aqua quo.ꝛ esti.sed si vterqꜫ ꝓbat possessionē,ꝛ equalitatē temporis:ꝛ tunc si vnus ostendit iustū ti.sue possessionis alius vero non:tunc ille vincet qui ti.ostendit:quia ille qui habet titulū,habet potiora iura.l.fi.C.de edic.diui adri.tol.et.d.c.licet causam. ꝭm omnes doc.in.l.j.C.eo.Sed si ostendit vterqꜫ titulū equalē:ꝛ tunc iudex debet diuidere illā possessionē et dimidiā dare alteri,qḋ probatur:nā si duo fructuarij sunt in fundo,vterqꜫ erit in possessione ꝑ medietate.vt.l.fi.in prin.ff.eo. ¶ Ex quo sequit̃ ꝙ qñ duo ostēdunt titulum equalē,vel quando nullus ti.ostēdit saltem habeat ti.de iure gentium quasi occupauerint rem vacantē,ꝛ que in nullius bonis est,cum dñs non apparet:vnde iudex pronūtiabit vtrunqꜫ istorum possidere cōiter ꝛ pro indiuiso,ꝛ diuident si volunt.ita dixit Bar.in.l.si duo.in fi.prin.ff.eo.ꝛ hoc sequitur etiā Sali.in.d.l.j.C.eo.in ver.nunc reuertor ad glo.ꝛ quero vlti.ꝛ sic vult Bar.ꝛ Sali.ꝙ ille qui ꝓbat de dominio,licet alter ꝓbet solūmodo de antiquiori possessiōe obtinebit: sed contrariū sentit Bar.in.d.l.j.C.e.vbi vult Bar.ꝙ imo obtinebat ille qui ꝓbat de antiquiori possessione,licet alter probet de dño vel de titulo.sic Bar.videtur sibijpsi cōtrarius.Sed ipse idem Bar.has opi. videt̃ reducere ad cōcordiā,vcꝫ si duo ꝓbant de possessione,sed vnus ꝓbat de antiquori,qḋ ille dꝫ obtinere:lꝫ alter etiā ꝓbet de tit.vel dño dūmodo articulet̃ ꝙ aduersarius clā ab eo possidet,respectu sue possessionis:sed si hoc nō articularet,vel etiam simpliciter articularet ꝙ possidet clam,nec adijcit respectu mee possessionis tūc succūberet: et tūc obtinebit ꝓbans dñium vel tit.tanq̄ melius iustificans suā possessionē:ita dicit Bar.singu.in.l.fi.de eo.§.fi.ff.de acq.pos.qḋ dicit ibi Jo.de imo.fore no.ꝛ tu singularissime tene menti in practica, qñ aduersariꝰ tuus qui hꝫ minorē possessionē ꝓbat ti.qḋ articuleris ꝙ ipse possidet clam respectu sue possessionis.ꝛ sic obtinebis.arg.l.j.in fi.cū ibi not.per glos.ꝛ Bart.ff.eo.tit.ꝛ per glo.plene.ꝛ Sali.in.d.l.j.C.eo.

50 ¶ †An autē cōtra agentē hoc interdicto retinende possessionis: vt in.§.retinēde.j.de interdic.pōt opponi exceptio dñij: est glos.sing.in l.si de eo.§.fi.qḋ nō:sicut nō pōt opponi in interdicto recuperāde: vt s̄.dixi in materia vis expulsiue:sed Dy.in.c.qui ad agendū.de re.iu. ꝛ Ray.in.d.l.si de eo.§.fi.dicūt gl.limitandā,nisi velit excipiens incōtinenti docere de dñio:nā tunc bñ admittit̃:vt ibi vult Dy.arg.l.fi is a quo.vt in pos.ꝛ hoc etiā sequit̃ Ang.in.d.§.fi.sed Bar.ibi reprobat opi.Dy.ꝛ sequaciū tꝫ gl.per.l.j.ꝭm intellectū glos.C.si ꝑ vim vel alio mo.vbi lr̃a illa ꝭm dictū intellectū loquit̃ etiā in possessorio retinēde: ꝛ tñ videt̃ velle exceptionē dñij in alio iudicio reseruari:ꝛ hoc sequit̃ ibi Jo.de imo.qꝛ nō videt̃ esse ꝯueniens ꝙ dñs de facto molestet possessorē,arg.l.j.C.qñ li.se sine iudi.vin.Sed hoc vltimū videt̃ cōtra gl. in.l.j.§.pretor ait.ꝛ qḋ ibi Bar.ff.eo.ꝛ dixi.s̄.in materia recuperande possessiōis:vbi dixi ꝙ lꝫ nō possit quis spoliatorē suū spoliare ex interuallo:pōt tñ eū impune turbare:vñ dic tu ꝑ cōcordia:aut est iustus possessor,ꝛ tunc etiā dño nō est licitū ius sibi dicere ꝛ turbare impune insū ꝛ insolidū possessorē:ꝛ ita intelligat̃ opi.Bar.in.d.l.si de eo.§.fi. aut iniuste possidet,qꝛ predo vel inuasor est,vel possidet naturaliter et ego ciuiliter:ꝛ tunc lꝫ nō possit etiā a spoliato ex interuallo spoliari:potest tñ turbari ab eo ꝛ ab alio qui possidet ciuiliter ꝛ impune :et ita intelligat̃ glos.ꝛ Bart.in.d.§.pretor ait.que oia not.qꝛ sunt valde

51 quotidiana. ¶ †Ultimo venio ad vim inquietatiuā,ex qua causatur

52 interdictū qḋ vi aut clam. ¶ †Quero ergo quō formabit̃ libellus in hoc interdicto? Rñdeo,dicā sic vcꝫ dico contra titiū qḋ vi(si vi fecerit)si vero nō vi,debes dicere qualiter titius clā facit vel fieri facit tale opus in tali loco posito ꝛc.de anno presenti ꝛ pñti mēse Septēb. ꝛ qḋ mea interest dictū opus factū nō esse in decē:qꝛ propter hoc fundus meus deterioratur:vt puta qꝛ aqua restagnatur vel retinetur vel alio modo:quare peto dictū titium facientē vel fieri precipientē condemnari:vt opus predictū factū in pristinū statū reducat sua impēsa ꝛc.vel cōcludēs sic,ꝙ condēnet̃ vt prestet patientiā restituēdi operis in pristinū statum,ꝛ etiā impensa:vel tertio pōt concludi quare peto pronuntiari ꝛ declarari vt opus restituatur in pristinum statū impēsa dicti titij ꝛ in oībus.s̄.dictis conclusionibus,addas etiā dictū titiū cōdēnari mihi in dictis decē pro interesse meo ꝛ plus ꝛ minus prout probabitur. ¶ Aduertas tamē ꝙ posset cōtingere, qḋ nō interesset ipsius actoris opus in pristinū statū reduci:qꝛ forte fundū alienauit post dictū opus factū.Tūc petat titiū cōdemnari tantūmodo ad qḋ sua interfuit opus factū nō esse,sed si agā contra eū qui opus fecit tñ nō possidet,petam cōdēnari ipsum ad impensam demolitionis dicti operis,ꝛ ad dictū meū interesse:sed si ago contra illū qui tantū possidet opus factū vi,vel clam,tūc petam ipsum condēnari tantūmodo ad patientiā:ꝛ si patientia non prestabit demolitionis peto ꝯdēnari ad interesse.ita not.dixit Bar.in.l.competit.§.in summa.ff.qḋ vi aut clam.dic vt ibi:ꝛ ista sufficiant pro hoc anno.

SUMMARIUM.

1 Actio ex testamento,an sit bone fidei?
2 Fructus in iudicijs stricti iuris,à tempore moræ veniunt.
3 Obligatio ad interesse,licet in obligationibus facti succedat,non tamen fit in obligatione ad rem dari.
4 Differentiæ inter actiones bonæ fidei,& stricti iuris.
5 Actio ex testamento,est stricti iuris.
6 Contractus emptionis,solo consensu perficitur.
7 Venditor,ad quid teneatur?
8 Emptor quando vult agere ad rem emptam,quid agere debeat?
9 Instrumentum venditionis si sit in quo venditor cōstituit se nomine emptoris posidere,& postea aliter rem nō tradat, an emptor actione ex empto agere posit,vt rem tradat?
10 Bona futura an veniant in obligatione suorum bonorum,quę constituit nomine creditoris posidere.
11 Venditor, an teneatur possesionem rei venditæ vacuam,dare emptori?
12 Possesio,quando dicatur vera?
13 Tabellio non debet ponere in instrumento,quòd talis receperit tale pretium,nisi videat cum testibus.
14 Venditor,an cogatur rem precisè præstare?
15 Arræ pro venditione si datę sint,& vēditor nō vult tradere rē,sed vult dare arras duplicatas,an propter hoc in totū liberetur à contractu?

Venditio

16 Venditio perfecta quando dicatur, vt periculū trāseat in emptorem?

17 Venditor, perfecta venditione, an posſit cogi dare fideiuſſorem pro re defendenda?

18 Facultas quòd quis posſit fundū ꝓpria authoritate ingredi, an cedi posſit?

19 Denuntians auctori ſuo litem motam, comparet venditor verum quia eſt miles vult reſpondere coram ſuo iudice, an posſit?

20 Emptor an teneatur appellare à ſententia lata contra ſe?

21 Emptor quando defendit rem, non tantùm habet regreſſum de euictione, ſed etiam omnes ſumptus factos in lite recuperata à venditore.

22 Agi de euictione nūquàm poteſt, niſi res euicta fuerit iudicialiter.

23 Verba poſita in inſtrumento emptionis, videlicet promiſit dictam rem venditā defendere ab omni perſona armata manu, quid importent?

24 Verba iſta appoſita in inſtrumēto videlicet & promiſit habere licere, & vim aliquam non inferre, quid important?

25 Res ſi duobus ſit vendita, quis eſt potior?

26 Libellus in actione ex vēdito, quomodo formetur?

27 Negotium geſtum, quot modis dicatur noſtrum?

28 Caſus in quibus gerens etiam vtiliter, non habet actionem negotiorum geſtorum cōtrariam contra dominum

29 Geſtor de quo tenetur?

30 Libellus in actione negotiornm geſtorum, qualiter formabitur?

31 Actio tutelæ, eſt bonę fidei.

32 Tutorum diuiſio.

33 Tutor, qualiter eſſe poteſt.

34 Tutori quid incumbat, cui decreta eſt adminiſtratio?

35 Tutor, debet ali de bonis pupilli.

36 Tutor iure actionis, ſalarium petere nō poteſt.

37 Tutor eoipſo quòd eſt creatus, dicitur habere liberam adminiſtrationem.

38 Tutor non poteſt dari, niſi per iudicem ſuum.

39 Tutoris auctoritas ſignis facta, non valet.

40 Tutor tenetur de leui culpa.

41 Mater & auia: dicitur legitima tutrix.

42 Tutor volens tutorio nomine agere, an posſit per curatorem conſtituere?

43 Tutor ſi eſt impeditus, an alius dari posſit?

44 Tutor intra quantùm tempus peti debeat, per matrem?

45 Tutor ſi ſit bannitus, an finiatur tutela?

46 Tutor durante tutela, an posſit ſibi ſoluere.

47 Tutor durante tutela, iudicio tutelæ conueniri non poteſt.

48 Pupillus, apud quem ali & morari debeat?

49 Libellus in actione tutelæ, quomodo formabitur?

50 Tutela teſtamentaria, quando incipiat?

51 Tutor vniuerſaliter dari debet, & non certæ rei.

52 Actio hypothecaria, naſcitur ex ſolo conſenſu.

53 Actio pignoratitia, an competat non tantùm pro pignore conuentionali, ſed etiam pro pignore prætorio?

54 Libellus in bonæ fidei actione directa, qualiter formatur?

55 Libellus in actione pignoratitia contraria, qualiter formetur?

56 Libellus in actioue ęſtimatoria, qualiter formetur?

57 Permutatio, non videtur differre ab emptione.

58 Permutatio, in quibus cum contractu emptionis conueniat.

59 Actio præſcriptis verbis datur, vbi dubitatur de nomine contractus vel obligationis.

60 Pactum appoſitum iuxta contractum, an pariat actionem?

61 Libellus quomodo formabitur in permutatione?

62 Petitio hæreditatis, contra quos detur?

63 Hæreditas quid ſit?

64 Petitio hæreditatis, cui competat?

65 Petitio vtilis hæreditatis, datur ſucceſſori de iure prætorio.

66 Actio petitionis hæreditatis, contra quem competat.

67 Poſſidere pro hęrede vel poſſeſſore, quis dicatur?

68 Petitio hæreditatis, an & quando detur contra titulo poſſidentem?

69 Libellus in actione petitionis hæreditatis, quomodo formatur?

a ¶ Actionū autē. Multas diuiſiões actionū habuiſtis. ſ. ⁊ poſt illas de quib⁹ dictū eſt. ſ. ponit̃ hic quedā alia diuiſio: ⁊ hoc eſt qđ dicit do. Jac. diuiſio eſt hec per ſe, nō pendēs ex p̄cedētib⁹ ⁊ tractat iſte. §. vt dicit Jo. de iuſtitia poſitiua vbi nō reddit̃ alia rō, niſi q2 ita placuerit iuris cōditoribus: eſt quippe diuiſio quā hic ponit talis. Actionū q̄daꝫ ſūt bone fidei q̄dā ſtricti iuris, et enumerat hic xvij. actiões bone fidei. Prīa ē actio ex empto, ſcđa ex vēdito, ⁊ ſic de alijs: eſt et hereditatꝫ petitio, de qua ſemp corā Juſti. magna fuit dubitatio vtrū eēt bone fidei vł ſtricti iuris. Noſtra tñ cōſtitutio decidit̃ quā habes. C. de pe. her̃. l. vl. ⁊ diſponit eā eſſe bone fidei de. xvij. actionib⁹ trac. ī ſeq. §. notare debes. in pn. qđ duplex ē bōa fides vna q̄ eſt cōtraria dolo, ⁊ fraudi h° mō oēs cōct⁹ ſūt bone fidei, ī oīb⁹ eī dꝫ abeſſe dol⁹ ⁊ fraus. eſt ⁊ alia bona fides q̄ anthonomatice vocat̃ bona fides, pp exhuberātēꝫ fidē q̄ eſt in alia ab iſta bonafide dñr cōctus ī iſto §. exuberatio bone fidei. Sꝫ dñe q̄ eſt exuberātia fidei q̄ eſt ī iſta ſicut ī iſtis actiōib⁹. Rñdet fr̄ ex h° q: ex eis multa eueniūt ex bono ⁊ eq̄, de quib⁹ ñ fuit actū iter ptes. In cōctibus aūt ſtricti iurꝫ ſolū veniūt ea d q̄b⁹ actū eſt inter ptes, vt venirēt de actiōe dpoſiti, q̄m ipa ſit bone fidei nemini venit ī dubium q̄tū ad aliqd, de ipſa tñ dixerunt quidā antiq q: ſimpliciter ē bone fidei: in q̄tuor tñ caſibus puta tumultus, incendij, ruīe, naufragij. Dñs āt Jaco. dicit q: actio depoſiti, bone fidei eſt indiſtincte. circa. §. iſtū ſolebāt querere antiq de illis actionibus in iſto. §. noīatis, que ſunt tam directe q̄ cōtrarie, vtrū contrarie ſint bonefidei ſicut ⁊ directe: dicunt doctor. q: ſic: quia fauor eſt ampliandus. do. Jaco. ſoluit iſtā. q. cōtrarie ſunt bone fidei ſicut ⁊ directe: ⁊ dicebat q: hic eſt caſus legis quā habes. ff. de vſur. l. in contraria. de act. fini. reg. queritur vtrū ſit bo. fi. Quidā dixerūt q: ſic, ſicut actio familie erciſcunde, cōi diuidundo, propter conuenientiam quaꝫ habent cū eis. Iſta enim tria iudicia ſunt pariter duplicia. ff. de iudi. l. in tribus. ⁊ per obliuionē omiſit Juſti. hic eā nominare: vnde preſumo q: hic dormitaſſet bonus homer⁹ ⁊ ꝓpterea nō audeo dicere qđ ſit bo. fi. ſed iudico eā ſtricti iuris, cū eam non reperiā numeratā inter alias in iſto. §. ⁊ in hoc reſidēt doct. ⁊ reddūt rationē que potius nititur contra q̄ pro, ⁊ eſt ratio: quia in actione finium regū. adiudicatur vni qđ erat propriuꝫ alteri⁹, ſed in alijs duobus caſibus adiudicatur vni, qđ cōe erat aliorū. Reſpōdeatis ad rationē do. Jac. q: hic loquit̃ d iuſtitia primitiua: ⁊ hec ratio diuerſitatis potuit mouere eos, q̄re non ponebāt eā iter alias. Queritur poſtea de actiōe p̄ſcriptis verbis vtrū ſit bone fidei: et reſpōdet̃ et dicit̃ qđ ſic in duobus caſibus poſitis in litera: ſcꝫ illa q̄ ꝓponitur de eſtimato: ⁊ illa q̄ ex pmutatione cōpetit. In alijs aūt nō. Sed q̄ eſt ratio, quare magis dicit̃ bone fidei in illis duob⁹ quā ī alijs: Frater dicit dominus Jacobus, quia maiorē habet cōuenientiā cū actione ex ēpto ⁊ vendito, que ſunt p̄me inter actionē bone fidei, non enī eſt cōuenētia īter eas, q2 olim dubitabat vtruꝫ iſti duo contract⁹ eſſēt emptionis et vēditiōis vt. ſ. de actione quoq; in factuꝫ queritur vtrū ſit bōe fidei: ⁊ reſpōdet quod habes in gl. quod ſunt genera actionū in factū de actione preſcriptis verbis, q̄ datur p precario: ſimilr̃ queritur vtrum ſit bōe fidei: ⁊ videtur quod ſic p l. j. ff. d preca. l. ij. §. hoc iterdictū. dominus Jacobus fecit magnā vim i. l. iſta. Quidam dixerūt q: olim erat bonefidei, ſꝫ hodie nō: ⁊ ita lex illa per literam corrigit̃ ſed tu dic q: nunq̄ fuit bonefidei: nec obſtat dicta lex predicta. Dicit enim ex bona fide eſt, quod ſic intelligo: id eſt ex equitate pretoria et non q: ſit bone fidei: vltimo quero quare magis olim dubitabatur de petitiōe hereditatis: vtrū eſſet bonefidei q̄ de aliqua alia: Frater dicit dominus Jacob. adhuc ego dubitarē niſi quia inuenio eam hic poſitam: ⁊ hoc eſt quia magis videtur habere naturam actiōis ſtricti iuris q̄ bonefidei, quia natura actionis bonefidei eſt, quod in ea veniūt fructus a tempore more: in petitione autē hereditatis nō eſt ſic: ⁊ hoc dicit vſq; ad. §. fuerat autem ⁊c.

a Actionum autem. Omnes actiones (exceptis his q̄ hic in tex. et gl. enumerant̃) ſunt ſtricti iuris. h. d. Et diuidit̃ in tres partes. Nam primo ponit regulaꝫ. Scđo in ſpecie ponit que ſunt actiones bone fidei. Tertioq; licet olim eſſet dubitatio, tñ hodie claruꝫ eſt, q: petitio hereditatis eſt bonefide. ſecūda ibi: bonefidei ſunt. tertia ibi: q̄uis enꝫ. ¶ No. q: omnis actio de mundo, aut eſt bone fidei, aut eſt ſtricti iuris: verūtamen dicitur quod aliqua eſt ſtricti iuris, q̄ bñ habet iſtar bone fidei vt eſt actio ex teſtamento: allegat̃ in cōmuni. l. alias. ff. de in lit. iur. coniuncta. l. in minorum. C. in qui. cau. in integ. reſtit. nō eſt neceſ. ſed dicā in prin. gloſſ. ¶ No. q: actio preſcriptis verbis, aliquo caſu eſt bone fidei: ⁊ ſic ad hoc vt actio ſit bonefidei, neceſſario non requiritur q: deſcendat ex aliquo contractu nominato: q2 etiā in contractu innominato naſcitur actio p̄ſcriptis verbis ex permutatione: vt. l. j. ⁊. l. ex placito. C. de rerum permu. ⁊ tamē eſt bone fidei vt hic: ita econtra ex cōtractu nominato, naſci poteſt actio ſtricti iuris, vt in actione ex ſtipulatu videbitis. j. §. proxi. ⁊ facit. l. j. ff. de pact. cōiuncta. l. quicquid aſtringēde. in prin. ff. de ver. obli. ¶ In gl. in ver. bone fidei ibi preter has. xij. dic tu hoc eſt verū in directis actionibus, ſed directa vna cū cōtrarijs actionib⁹, ſunt. xiiij. vel circa vt videbitis. j. in gl. ¶ In ea. gloſ. ibi. §. videamus. dic ad id qđ dixit gl. facit. l. cum pretor. in prin. ff. de iudi. nam ſepe etiā iſto modo arguitur. Legiſlator vel ſtatutum dicit de vno, ergo aliud de quo nō dixit, nō voluit comprehēdi ſub expreſſo: q2 ſi voluiſſet illud etiā expreſſiſſet. l. et ſeruus. §. nō dixit pretor. ff. de acqui. here.

1 ¶ † Queritur hic ſm Jo. fab. Quid de actione ex teſtamento, an ſit bone fidei: ⁊ videtur quod ſic: quia in bone fidei veniunt vſure ex mora: vt. l. mora. §. in bonefidei. ff. de vſur. et idem in actione ex teſtamento: vt. ff. de lega. ij. l. titia ſeio. §. vſuras. ⁊ in. l. in fideicōmiſſi. in princi. et ibi late per Flori. ff. de vſur. ⁊. C. de vſur. ⁊ fru. leg. per to.

Item in actione bonefidei, agitur actione primeua si res deterior red
datur: vt.l.iij.§.si reddita.⁊ ibi Bar.ff.cōmo.sic in actione ex testamē
to.vt.ff.de leg.j.l.huiusmodi.§.edes.⁊.l.meuius.§.fundo.ff.de leg.ij.⁊
videbitis in.l.iulianus.§.j.ff.de ver.obli. Sed contrariū est verum sm
Dy.hic.quia in actione bone fidei, iuratur in litē: vt.l.in actionibus.
ff.de in lit.iur.⁊ certū est ꝙ in actione ex testamēto, nō iuratur in litē
vt eo.ti.l.alias.⁊ hoc satis patet.in.d.l.in minorū.vbi enumerat lega-
ta ⁊ fideicōmissa ⁊ actionē bone fidei: ꝓpter crapulā: ⁊ tanꝙ diuersa.
arg.glos.in rub.ff.de iur.⁊ fac.igno.multa tñ habet similia cū actione
bone fidei, vt in cōtrarijs.sed Sali.in.d.l.in minorum.dicit ꝙ forte po
test dici ꝙ in casibus a iure expressis, faciēda est equiparatio seu extē
sio de actione bone fidei, ad actionem ex testamēto: vt.d.l.in minorū.
alias secus, vt vnū quodqꝫ iudicetur sm naturam regularē.arg.l.ius
singulare.ff.de leg.tu.vltra.d.l.alias. alleg.text.in.l.si heres.cōiuncta
l.in bone fidei.ff.de eo qd̄ cer.lo.et in.l.fi.§.j.ff.de condi.ob tur.cau.vel
dic sꝫ Pau.de cast.in.d.l.si heres.qd̄ actio ex testamēto, est bone fidei
quo ad accessiones: vt in.d.l.in minorū.⁊ quo ad hoc ꝙ prestādo rem
deteriorē, nisi sit liberatus a primeua actiōe: vt.d.§.edes.⁊.l.si dom⁹.
§.de euictione.⁊ ibi not.ff.de leg.j.nō quo ad alia.vt.d.l.si heres.cum
simi. ¶ In ea.glo.ibi.l.bonā fidē.⁊ attende ꝙ hec bona fides in quo-
libet cōtractu, cōsyderat duobus tēporibus: vno, ne interueniat tem
pore ꝯtractus: ⁊ sic in ꝯtrahendo: ⁊ sic non interuenit.quia dolus in-
terfuit id cōtract⁹ bone fidei, est ipso iure nullus: sed in stricti iuris ve
nit annullandus vt statim dicam, qd̄ intellige verum in odium illius
qui dolum cōmisit non in fauorē: quia dolum propriū quis nō potest
allegare: vt.l.transfactione finita.C.de transac.⁊ hoc dicit glos.Bart.
⁊ doc.in.l.eleganter.in prin.ff.de dolo.⁊ in.l.si dolo.C.de rescin.vend.
⁊ vide glos.⁊ docto.in.l.in contractibus.C.ex quib.cau.maio.⁊ in.d.l.
bonam fidē.⁊ ibi Sali.alio tempore, etiā bona fides debet interueni
re, scilicet tempore quo contractus impletur: ⁊ sic in eius implemēto:
⁊ per consequens quandoqꝫ ciuilis equitas magis attenditur, ꝙ na-
turalis que ex iure gentium prouenit: quandoqꝫ ecōtra et quandoqꝫ
vtraqꝫ quando in odium concurrūt: vt.l.bona fides.⁊ ibi Bart.ff.de-
positi.⁊ facit.l.empto.in prin.ff.de actio.emp. ¶ In ea.glo.ibi.l.si qs
cum aliter.dic vltramontani hic: ⁊ in.l.si dolo.C.de rescin.ven.⁊ in.d.
l.in contractibus.⁊ vbiqꝫ tenent contra glos.dicūt enim ꝙ siue dolus
det causam cōtractui: quia forte nolentem alias vendere, induxi per
dolum siue dolus incidat in cōtractu, semper tenet contractus, ꝓba-
tur in.d.l.si dolo.vbi dicitur qd̄ rescinditur venditio, ergo tenebat, se-
cundo per.l.iulianus.§.per contrariū.ff.de actio.emp.vbi dolus iudi
cis.dedit causam contractui: ⁊ tamen presupponit contractū valere:
quia agitur acti.ex empto.ad idem in ea.l.§.ex vendito. ¶ In hoc ta
men dicunt esse differentiā: quia quando dolus dedit causam cōtra-
ctui bone fidei, agitur ad rescindendū actione ex eo cōtractu: sed vbi
incidit in cōtractu, non agitur ad rescindendū sed ad decipiendū: vt
d.§.per contrarium. In actione vero stricti iuris, excipitur vel agitur
actione de dolo ad rescindendū.vt.l.d̄ dolo.C.de inuti.stipu.⁊.l.⁊ ele
ganter.§.non solum.ff.de dolo.sed Bar.⁊ docto.in.d.l.⁊ eleganter.in
prin.⁊ per.l.in cause.in prin.ff.de mino.⁊.l.iij.ff.pro socio.probant ra-
tione ꝙ qñ dolus purgat per actionē descendentē ex contractu tunc
illa actio datur contra heredes: vt.l.si hominē.§.datur.ff.depositi.sed
quando dolus dat causam contractui bone fidei, actio non datur cō-
tra heredes: vt.j.de perpe.⁊ tempo.act.in.§.aliquando.ergo conclu-
ditur ꝙ dolus non purgatur per actionē ex cōtractu, preterea distra
ctus iudicatur sm naturam contractus, a quo receditur: vt.l.de tute.
C.de in integ.resti.mino. Sed quando dolus dat causaꝫ distractui si-
ne liberationi sup cōtractu bone fidei, impedit liberationē totaliter:
secus in contractu stricti iuris: vt.d.l.eleganter.§.nō solū.ergo eodeꝫ
modo impedit contractū valere ipso iure: ⁊ sic est casus per glo.ibi de
quo vide per Bar.Ang.⁊ vtrumqꝫ dominum meum in.d.l.si quis cū
aliter.ff.de ver.obli. ¶ In ea.glo.ibi.l.mora.§.in bone fidei.dic idem
in actione ex testamento, que habet similitudinē in hoc cū actiōe bo-
2 ne fidei: vt.d.l.in minorū. ¶ † In ea.glo.ibi.l.videamus.§.si actionē.
dicit Iac.de are.ꝙ in stricti iuris iudicijs, fructus veniunt a tempore
more, non vt fructus, sed vt pars rei.⁊ hoc dicebat quia res estimatur
plus, ⁊ quantiplurimi fuit rei a tempore: vt.l.in hac cuꝫ materia.ff.de
tritica. Sed constat quod res plus valet quando est plena: ꝙ quando
est vacua.igitur ⁊c.sed tu dic sm hanc differentiam quam facit.d.§.
actionē.ꝙ lex esset imposita verbis, ⁊ non reb⁹: sed non est sic.imo est
differētia an fructus veniant vt pars rei, an vt fructus p se. Primo
casu non estimatur nisi ꝙtum plus valebat res, quādo fructus pēde-
bant: sed si estimarentur vt fructus, tunc estimarētur ꝙtiplurimi va-
lent de per se separati.argu.l.fructus.ff.de rei vend.⁊.l.si vsufructua
3 rius messem.quibus modis vsusfruc.amit. ¶ † In ead.glo.ibi: si rem
dari est in obligatione ⁊c. No.ex glos.ꝙ licet in obligationibus facti
succedat obligatio ad interesse, non sic in obligatione ad rem dari: vt
l.vbi autem non apparet.§.fi.ff.de verb.obli.quia precise potest cogi
ad dandū vt ibi: ⁊ est ratio differentie sm Pet.quia dare nostra sem-
per interest, non sic in facto.vnde cū stipulatio sit inuēta vt prosequa
mur quod nostra interest, vt.l.stipulatio ista.§.alteri.ff.de v.obli. in
facto poterit esse ꝙ nostra intererit, ⁊ qd̄ nō: vnde lex subrogauit obli
gationeꝫ ad interesse, vt si nostra interest committatur, al's secus: vel
dic ꝙ lex conatur quātū pōt, ne aliquid sit in incerto: vt.s.de vsuca.in
prin.sed in obligatione facti, aliquando interest, aliqñ nō: merito lex
vt sit certa subrogauit obligationē ad interesse: ne forte aliqs ꝓsequa-
tur qd̄ sua nō interest: secus in obligatione dandi, quia a principio est
certa videlicet dominiū transferri: vt.d.l.vbi autē. in fi. ideo lex nō cu
rauit vt certa, subrogare aliā obligationē ad interesse: ita dicit Bart.
⁊ doc.in.l.stipulationes nō diuiduntur.in prin. in ver. sed iuxta predi
cta posset queri de ratione.ff.de verborum obliga. ¶ In ea.glos. ibi
de act.emp.l.j.in prin.dico ꝙ ibi loquitur de obligatione rem tradi: ⁊
sic ad faciendū: ⁊ ideo succedit obligatio ad interesse: vt notat plene
Bar.in.d.l.stipulationes nō diuiduntur.in prin. ¶ In eadē glo.ibi:
sed in bone fidei veniunt iure actionis. dic imo videtur ꝙ oīs acces-
sio etiam in contractu bone fidei, veniat officio iudicis ex mora, ⁊ nō
iure actionis.arg.l.iij.C.depositi.⁊ ratio differentie est inter officium
quod ex cōtractu bone fidei datur, ⁊ id quod datur in stricti iuris ar-
bitrarijs: qꝛ primo casu implorato officio iudicis, omnino necesse ha
bet iudex illud impartiri.secūdo casu cū illud procedat ex mero offi-
cio suo, ⁊ possit illud denegare.argumē.l.videamus.§.penul.⁊ fina.ff.
de in lit.iurand.nō tenebitur postea in syndicatu.licet primo casu te-
neretur.argu.not.per Inno.in.c.fin.extra quod metus causa. et dixi
s.eodem.in princio.pro hoc tu allega quod habetur per glos.et Bar.
in fine.in.l.iij.§.si rem.ff.de lega.iij.⁊ per Bart.in.l. non solū.ff. de rei
vendi.⁊ per Bal.⁊ docto.in.l.properandum.§.hoc proculdubio.C.de
iud.videlicet quando expense veniunt iure actionis, vt quia statutū
dictat ꝙ victus victori in expensis condēnetur: tūc dicte expense etiā
post latam sententiā possunt peti: secus si officio iudicis deberentur.
vt.d.l.iiij.depos.⁊.l.paulus respōdit.ff.de re iudi. ¶ In eadem gl. ibi
vt ruta.dic tu qd̄ videtur mihi ꝙ ista gl.expresse sit contra illum text.
qui dicit nisi specialiter dicatur ꝙ ruta veniat, quod vident semper
exēpta: ⁊ hoc tenet ibi gl.⁊ doc. ¶ In eadē glo.ibi.l.fundi.dic istam.l.
4 non reperio: quere tu. ¶ † In eadem glo.ibi, in fi.no.⁊ signa glos. que
ponit multas differētias inter actiones bone fidei ⁊ stricti iuris.adde
quod in bone fidei iudicijs, iuratur in litem nō stricti iuris, nisi in arbi
trarijs: vt.j.eodē.§.preterea.⁊ ibi dicam.⁊ facit.l. in actionibus.⁊ ibi
late Bart.ff.de in litem iuran. Item secundo addo ꝙ in actionibus
bone fidei, heres promissoris qui nō possidet rem insolidū, cōuenitur
insolidū: secus in stricti iuris: vt.l.iij.§. si heres.ff. commoda. quando
in stricti iuris nō concurrit cum eo, rei vendicatio.vt est tex.in.l.si tibi
homo.§.penulti.⁊.ff.de lega.j.et not.Bar.in.l.iiij.§.cato.ff.de verbo.
5 obliga. ¶ † Ex his duabus legibus simul iunctis, patet quod actio
ex testamēto, de qua in.d.l.si tibi homo.§.penul.nō est bone fidei, sed
stricti iuris.⁊ istud addas ad id quod dixi supra circa principiū huius
§.de actione ex testamēto. Tertio addas qꝛ in bone fidei quādo plu-
res heredes promissoris tenentur etiam ad indiuiduū, ⁊ deueniatur
ad estimationē iuxta.l.heredes.§.an ea.ff.fami.erciscun.tenentur nō
insolidū, sed pro parte: vt est tex.in.l.si duo.in fi.ff.depos.secus in stri-
cti iuris.de quo tamen dic vt habetur. ⁊ ibi Bart. in.l.ij.§.ex his.⁊.§.
6 item in facto.⁊ in.d.§.cato.ff.de verbo.oblig. ¶ † Videamus aliqua
in cōtractu emptionis.de quo hic in princip.fit mentio.nam solo con
sensu perficitur.vt.s.de oblig.que ex consen.nam eoipso quod ego vē
do tibi istū librum pro.x.⁊ tu dicis emo, per verba de presenti: cōtra-
cta est emptio: secus si per verba de futuro vel suspensiua: vt notat gl.
et docto.in.l.in ementis.C. de contrahenda emptio.in fi.magne glo.
⁊ quoniam solo cōsensu puro ⁊ de presenti perficitur, dic etiam quod
perficitur per epistolā vel nūtium, ad hoc tamen specialiter destina-
tum: vt.l.prima.in fin.cum gloss.nota.ff.de contrahen.empt.⁊.l.cōsen
su.ff.de actio.⁊ obli. ¶ Quid autem si ego existens in domo, dico ven
do titio talem librum pro.x.⁊ titius transiens per viam audiēs dixit:
et ego emo: an sit cōtracta emptio? dic ꝙ non, quia cum non essemus
in presentia, requirebatur nuntius vel epistola ad hoc destinatus vt di
xi: pro hoc facit glo.d.Barto.Bald.Salic.⁊ docto.in.l.illud. in glos.
magna.C.de sacrosanctis eccle.⁊ not.Bart.⁊ Doctor.in.l.absenti.in
princi.ff.de dona.quod no. ¶ Requiritur enim quod pretium consi-
stat in pecunia numerata, alias non esset emptio. vt in.§.pretiuꝫ.⁊ qd̄
ibi not.s.de empti.⁊ vend.⁊ ꝙ res interueniat que etiā aliena esse po
test, in preiudicium vēdentis: vt.l.rem alienā.et quod ibi not.ff.de cō
trahen.emp.dummodo de dicta re possit haberi commerciuꝫ.de quo
s.de inutil.stip.⁊.l.multū.⁊ ibi glo.⁊ Barto.et Docto.ff.de verb. ob-
7 liga.cū simi. ¶ † Quero ad quid venditor teneatur? dic ꝙ ad traden-
dum, nā sufficit ꝙ rem tradat: vt.l.ex empto.in princ.ff. de act. empt.
et emptor cogitur ad dādum vt ibi.nam cū ipse teneatur ad pretiū in
pecunia numerata: ergo necessario sequitur quod cū teneat ad gen⁹,
et sic ad id qd̄ perire non potest: vt.l.incendiū.C.si certum peta.quod
ipse tenetur ad transferendū dominiū, et facere pecuniam accipien-
tis: vt.d.l.ex empt.quod faciliter faceret etiā si pecunia esset aliena ex
mistione vel cōsumptione: vt.l.rogasti.§.fi.⁊.l.si a furioso.ff. si certum
peta.⁊.l.si alieni.ff.de solu. ¶ Et aduertas quod cum emptor teneat
dare pecuniam, ⁊ sic dominiū transferre, quod precise potest cogi ad
solulendum

soluendum integrũ preciũ:vt.l.vbi aũt.§.fi.ff.de ver.obli.nec libera tur si diceret non volo rem,nec soluere preciũ:sed prestabo interesse venditori:ita no.Bar.in.l.j.in fi.ff.de act.empt.¶ Annz tamen tene menti,qd si vendo tibi librũ p̃o.x.ꝛ facio terminũ vnius anni,quan do incipit currere iste annus an a die celebrati cõtractus,an a die tra ditionis libri:vt est tex.sing.i.l.tali facta stipulatiõe.in prin.ff.de iu. dot.ꝛ hoc dicit Bar.in.l.si cui.in fi.prin.ff.de leg.j.qd not.ꝛ ꝙ dixi qd venditor tenetur ad tradendã rem venditam,dic ꝙ etiã fructus pen dentes tempore vẽditionis,et in effectu etiam pẽsiones fundi locati tenetur prestare:vt est tex.in.l.iulia.§.si fructibꝰ.cũ.§.seq.ꝛ ibi glos.et Bar.ff.de act.emp.ꝛ est ratio:q2 econtra emptore de precio retarda to rei sibi tradite,tenet ad vsuras dicti precij loco interesse:vt no.gl. ꝛ ibi doc.in.l.curabit.C.de act.emp.ꝛ gl.in.d.l.iulia.§.idẽ põponius. ꝛ not.Bar.in.l.atqui natura.§.non tantum sortem.ff.de neg.gest.qd etiã de iure canonico procedit:vt not.glo.ꝛ doc.in.c.cõquestus.extra de vsur.qd tamen intellige verũ,donec nõ fuerit habita fides de pre cio:vt.s.de re.diuisio.§.vendite.et ibi dixi.Et aduertas quia qd dixi ꝙ sufficit qd vẽditor tãtummodo tradat,dic quod illud est verũ nisi sit dñs:quia tunc etiam si nollet trãsferre dñium,ꝛ vellet facere vendi tionem,non posset:sed esset alius contractus:sed isto casu,in vẽditio ne tenetur omnino trãsferre dominium:vt.l.cum manu sata.§.fi.ff.de

8 contrahen.empt.quod not.¶ † Quero quãdo emptor vult agere ad rem emptã,quid habeat facere:dic ꝙ opus est vt offerat preciũ ante omnia,ꝛ totũ cõtractum adimpleat ꝑ parte sua,ne al's exceptiõe pos set repelli:vt.l.iulia.§.offerri.ꝛ quod ibi glos.ꝛ Bar.ff.de act.empt.in tantũ ꝙ ista exceptio tu nõ impleuisti contractũ ex parte tua,videt esse vna de exceptionibꝰ q̃ possunt opponi ad ꝓcessum,ꝛ q̃ eque im pediant iudicium ꝛ litẽ cõtestari:vt patet in.d.§.offerri.ibi nondum et empto actio est.ita dicit Pan.de ca.Que aũt sint exceptiones que impediant litis ingressum,vide tex.cum ibi no.in.c.j.de lit.contest.in vj.ꝛ vide meliorẽ text.in.l.cum querebatur.in.§.penul.ff.iud.sol.ꝛ ibi Bart.in.l.nam ꝛ postea.in prin.ꝛ ibi Bart.ff.de iureiuran.ꝛ.l.elegan ter.§.si post.ꝛ ibi Bart.ff.de cõdi.inde.ꝛ.l.fratres.ꝛ quod ibi per glos. ꝛ doct.C.de transactio.ꝛ in.l.fin.ff.pro suo.¶ Aduertas tamen quod si dicte exceptiones non fuerunt opposite ante lit.contest.ad impediẽ dum iudicium,vel fuerunt opposite:ꝛ factis probatiõibꝰ opponens succubuit,poterunt dicte exceptiones iterum opponi,ꝛ plene proba ri in vim peremptorie vt plenarie absoluatur.arg.l.penult.ff.de his q sunt sui vel alie.iur.ita dicit Barto.in extrauaganti ad reprimendum in versi.summarie.in versi.et ex hoc dico ꝙ opponens illam exceptio

9 nem ꝛc.quod bene not.¶ † Quero sit instrumentũ vẽditionis in quo venditor cõstituit se nomine emptoris possidere,ꝛ postea non tradit rem alteri,an emptor actione ex empto agere possit vt rem tradat:di cas ꝙ non:quia venditor per dictum constitutum,fuit a traditione li beratus:q2 statim dicitur tradidisse:vnde opus est vt emptor agat rei ven.vel publiciana.vt est glos.no.ꝛ ibi Bar.in.l.ab emptore.ff.de pa ctis.Et bene aduertas quia isto casu prout ibi no.Barto.etiam not. Bar.in.l.si is qui pro emptore.in fi.princip.ff.de vsucap.et ibi Joan. de imo.qd per dictum constitutum,non ficta sed vera possessio trans fertur in emptorem:quod singula.not.ad intellectum.l.quod meo.in princi.ff.de acquiren.pos.ꝛ sic nõ haberet locum in statutis de posses sione loquẽtibus.¶ Aduertas tamẽ quod aliqui notarij ponunt in instrumẽto,quẽ fundũ dictus venditor cõstituit se precario nomine pro dicto emptore possidere.nam dicta verba important,ꝙ apud vẽ ditorem saltẽ naturalis possessio remansit:vt.l.interdum.ĩ princip.ꝛ ibi Bart.ff.de acquiren.pos.ꝛ in.l.ꝛ habet.§.eumqui.ff.de preca.ꝛ sic vtilis est pro dicto emptore,ad hoc vt in eũ trãsferatur omnis posses sio ꝙ nõ adijciatur illud verbũ precario,sed simpliciter dicatur quam rem vẽditam dictus vẽditor constituit se nomine dicti emptoris pos

10 sidere:vt patet per predicta.¶ † Hinc sumpta occasione quia clausu la cõstituti ꝛ precarij est quotidiana,videamus aliqd de ea.Et primo quero an in obligatione suorum bonorũ,que cõstituit nomine credi toris possidere,veniãt etiã futura bona.Et Jac.butr.i.l.fi.C.que res pig.obli.pos.tenet ꝙ sic per illum tex.Bart.ibi non clare determinat quia allegat contra Jac.ꝙ futura bona nõdum possidebat:ergo non potest constituere possidere pro creditore:ꝛ allegat in cõtrarium glo. ordi.in.l.q̃uis.§.j.ff.de acqui.posses.sed do.Jo.de imo.in.l.stipulatio hoc modo concepta.in fine.ff.de ver.obli.videtur sequi opinio.Jaco. but.per rationem.d.l.fi.¶ Non ob.l.locus.ff.de acqui.pos.q2 ibi erat omnino incertitudo in re presenti,de qua trãsferenda agebat:sed pre cario intẽtione cõstituentis rem certam que in futurum acquireretur precario nomine possidere,tunc quando acquireret:ideo videtur qd valeat.arg.l.q̃uis.§.j.sed idem do.Jo.de imol.sm Ang.in.d.l.q̃uis. §.j.videt sibimet cõtrarius ꝛ sequi aliã partem,qñ dicit ꝙ cautus de bet esse ille qui allegat per cõstitutum translatam possessionẽ,quod articulet ꝛ probet de possessione cõstituentis,tempore cõstituti.alias succumberet per dictam gloss.in.d.l.q̃uis.§.j.ꝛ istam partem est secu tus Bal.in rub.C.de cõtrahen.emp.in ver.xxj.sen.xxij. quero vendo tibi bona mea ꝛc.vbi dicit ꝙ si vẽdo tibi omnia bona mea presentia ꝛ futura que cõstituo tuo nomie possidere,deinde acquiro alia bona,

quod virtute dicti cõstituti,tu statim non efficieris possessor:nisi in ea intentionẽ acquirã vt te possessorẽ faciam.allegat.ff.pro so.l.actione. §.qd si quid post.nã in possessione querenda,potest quis preiudicare ei cui debet acquiri.C.de acqui.pos.l.fi.ꝛ ita dicit ꝙ videtur determi nare Fran.tigri.per illũ.§.quod si quid post.qui est notabilis ad hoc. Sed do.Raph.in.d.l.quod meo.in princ.ĩ ver.sed posset dubitari ꝛc. tenet primã partem.qñ cum cõstituens se ꝑ alio possidere hoc sciat, ꝙ pro alio quo ad possessionẽ nõ potest iusta ignorãtia excusari in fa cto proprio.vt.l.fi.ff.pro suo.ergo potest tanꝗ procurator creditoris, acquirere sibi etiam ignorãti possessionem ex quo fuit a principio vo luntas creditoris:vt.l.j.§.per procuratorẽ.ff.d acqui.pol.Et pro hoc etiã adducit ad confutationẽ dicti.§.qd si quid post.ꝙ licet acquisita post societatẽ dissolutã,non sint cõia:vt.d.§.qd si quid.tamen sunt cõ municãda,quãdo indebite dissoluitur societas.vt.l.si quis societatẽ. cõiuncta.l.j.ff.p soc.ꝛ per consequens ille animus quod non voluerit acqrere possessionẽ creditori,nõ presumitur ex postfacto q2 non pre sumitur mutatio siue variatio.Et istã partẽ Jaco.bu.ꝛ sequaciũ ego puto veriorẽ,per rationẽ ꝛ mentem.d.l.fi.vcz quia hoc est parui preiu dicij:dicere tamen ꝙ qñ creditor ageret contra tertium,asserendo qd ipse possidet virtute dicti precarij,qd est sibi dicta res hypothecata, qd articulet ꝛ ꝙ probet qd tpe constituti vel etiã postea(sm casus cõ tingentiã)suus debitor possedit:alias nõ obtineret vt diximus in.l.ꝛ que nondum.§.qd dicitur.ff.de pigno.ꝛ dixi.s.eod.§.item seruiana. ¶ Nõ ob.ꝙ creditor nõ possit possidere quid futurũ,ꝛ quid incertũ. vt not.in.l.iij.§.j.de acqui.pos.q2 illud est verũ per organum medium habile,ꝛ propter sciẽtiam ipsius debitoris.vt.d.§.per procuratorem. q2 habuit ꝛ habere presumit animum querende possessionis credito ri,ꝛ istud est tenendum.¶ Non ob.§.quod si quid post.quia ibi aper te apparet de animo contrario,qd non volebat acquirere socio q2 dis soluerat societatẽ:secus in casu nostro vbi de animo cõtrario non ap paret:igitur presumitur animus cõtinuatus ꝛ nõ mutatus:alias pre sumeremus ꝙ voluerit fraudare creditorem,qd non est presumendũ. vt.l.merito.ff.pro socio.ꝛ not.Bart.in.l.gerit.in.iiij.col.ff.de acquirẽ. here.¶ Quero iam est mensis,qd contraxi cũ titio,ꝛ obligaui sibi oĩa bona mea que cõstitui suo nomine possidere,postea hodie vendo vnũ meum fundum Seio ꝛ cõstituo me nomine emptoris possidere.an in emptorem transfero dominium ꝛ possessionem:ꝛ Barto.in.l.que pi gnoris.ff.de acquiren.posses.videtur velle quod nõ transferatur pos sessio,per not.i.d.l.q̃uis.§.j.An autem dominiũ transferatur:ꝛ idẽ Bar.in.l.celsus.ff.de vsucap.in versi.sed pone debitor obligauit om nia bona sua ꝛc.determinat ꝙ sic sm Jac.but.in.§.sed iste.s.e.siue di ctus debitor cõstituerit se precario possidere pro dicto suo creditore, ꝛ sic clarum cum penes dictum debitorem omnis possessio remanse rit vel saltem naturalis:vt.l.interdum.§.fin.ꝛ ibi de materia precarij vide Bar.ff.de acqui.pos.siue simpliciter constituerit se pro creditore possidere:q2 licet omnis possessio sit in dictum titium translata,vt.d. l.qd meo.tamen q2 illa possessio que est in dictum creditorem trãsla ta est ad commodum debitoris respectu dominij ꝛ vsucapiendi cõdi ctionis.vt.l.serui nomine.cũ ibi no.ff.de vsuca.ergo potest in empto rem transferre dñium,ꝛ vsucapiendi cõdictionẽ:sicut erat apud debi torem:q2 illo respectu debitor dicitur possidere.ꝛ hoc est valde notan dum quod credo verum,licet in.d.l.celsus.Joan.de imo.in versi.item adde ꝛc.inquãtum vult ꝙ si debitor cõstituit videatur sentire contra rium:quia fateor quod in emptorem nulla possessio trãsferatur:quia quãdo debitor se constituit ꝑ emptore possidere,nulla possessio erat penes eum sed penes creditorem:g possessionẽ transferre non potuit in emptorẽ,quam non habebat.arg.l.traditio.ff.de acquir.rerum do. et istud probatur in.d.l.q̃uis.§.j.sed tu dicas qd cum creditor respe ctu dñij acquirẽdi:ergo eodẽ modo conseruandi.arg.glos. ꝛ quod ibi Bar.in.l.iij.in prin.ff.de acqui.pos.ipe possideat nõ pro se,sed pro de bitore.vt.d.l.serui noie.ergo nõ est mirum si potuit dñium transferre in emptorem qd habebat:cum dominium non sit modo aliquo trans latum in primũ creditorẽ,et potissime cum aliqñ etiam sine possessio ne transferri potest dominiũ vt.l.si fundum.ff.de fun.do.ꝛ no.glos. in l.si ager.ff.de rei ven.qd no.¶ Quero de q̃stione quotidiana,Bono nie mihi obligasti omnia bona tua ꝛ cõstituisti te meo noie possidere ꝛ ego relaxaui tibi dicta bona retenta in me omni possessione,ꝛ quod liceat mihi reuocato precario vel non ꝓpria auctoritate ingredi an si vado corã iudice ꝛ cũ eius licentia ꝛ decreto(vt vrbanius agã)possim per iudicem ingredi possessionem nõ citato aduersario:videt ꝙ sic q2 ꝓpria auctoritate hoc facere poterã:ergo fortiꝰ cũ iudicis licẽtia.arg. l.iij.C.de pign.ꝛ quia factũ iudicis:succedit in locum patris.vt.l.si.ob causam.C.de euic.ꝛ pro hoc potest adduci quod not.Bar.sm Odofr. in.d.l.iij.in fi.vbi Barto.disputat an tali casu tale pignus sit pignus cõuentionale vel pretorium:et tãdem determinat qd est conuentio nale.arg.l.si stipulatus.ff.de vsu.quoniam iudex non dat pignus sed datum conuentione partium,confirmat vel exequitur.Non ob.qd di citur quod tutor confirmatus,dicitur datiuus.vt.l.iure nostro.in fin. de testa.tu.quia illud est verũ.quoniã tutoris datio non valuit a prin cipio,sz in casu nostro talis licẽtia de ingrediẽdo propria auctoritate

valuit:vt.d.l.iij.igitur ⁊c.ſed idem Bart.in.d.l.iij.in ver.quinto prin-
cipaliter eſt videndũ.determinat contrarium,vꝫ ꝙ talis licentia da-
ta per iudicẽ parte non citata,nihil operatur nec dari debuit:vt.l.nã
ita diuus.ff.de adop.l.ij.C.ſi per ſvim vel alio mõ.l.meminerint.et qđ
ibi per gl.⁊ doc.C.vnde vi.ſicut nec iudex deberet mandare executio-
ni ſententiã que tranſiuit in rem iudicatam parte nõ citata,ad oppo-
nendũ quare nõ debuerit fieri executio:q: multe except.ones poſſunt
opponi,poſt ſniam que trãſiuit in rem iudicatã:vt.l.j.cum ibi not.per
gl.⁊ doc.C.de iur.⁊ fac.igno.de quo late per Bar.Ang.⁊ dños meos
in.l.a diuo pio.in.§.ſi ſuper rebus.ff.de re iudi.⁊ per Cy.⁊ doct.in.l.ab
executione.C.quo.appel.non re.Et ego cõfirmo hoc qđ talis licentia
ſiue decretum iudicis,eſt ſententia interlocutoria:vt.l.ſi.§.ſicubi.cum
gloſ.C.de his qui ad eccle.confu.facit.l.cum clericis.C.de epiſc.et cle.
ergo ſniam interlocutoriam non potuit proferre parte non citata etiã
in executiuis in.d.§.ſi ſuper rebus.coniuncta.l.de vnoquoq;.eo.titu.
Aduertas tamẽ ꝙ ſi iudex iſtud feciſſet parte non citata,nihil operat̃
vt dicatur creditor habere primũ iuſſum iudicis ſiue primũ decretum:
iuxta glo.⁊ Bart.in.d.l.ſi finita.§.ſi plures.⁊.§.iulia.ff.de dã.infec.ſed
perinde eſt acſi ſua auctoritate intraſſet:et ideo per iudicẽ poſtea par-
te citata ⁊ non aliter,erit in poſſeſſione cõfirmandus.vt.l.iij.§.ſi quis
miſſum.ff.ad carbonia.¶ Nec ob.ſi dicatur potuit propria auctorita-
te ingredi:ergo forti⁹ cum decreto iudicis inualido,ergo dictum de-
cretum ⁊ ingreſſus valet.arg.l.vnice.§.j.C.de rei vxo.act.⁊ quod not.
gloſ.Bal.⁊ Ang.in.l.vinum.ff.ſi cer.pet.qm̃ hoc non eſt verũ,nam ha
bebat viam cõpetentẽ vt ꝓpria auctoritate poſſet ingredi:vnde ſi illã
non eſt amplexus ſed viam licẽtie iudicis ⁊ nulliter:q: parte nõ cita-
ta ſibi imputet,⁊ illa via competens ſibi placet argu.l.claudius.et qđ
ibi plene Bar.ff.de acqui.here.vnde tu Bonoñ.bene no.q: ſi in cõfir-
matione tue tenute ⁊ ingreſſus,opus eſt vt oĩno pars citet̃ ⁊ alias nõ
confirmat̃.vt dixi.ſ.ſm Bar.ergo melius eſt anteꝙ̃ reuoces precariũ,
⁊ ingrediaris poſſeſſionẽ ꝓpria auctoritate ꝙ pars citet̃ vt euitet̃ cir-
cuit⁹.vt.l.dñs.ff.de ꝯdi.ind.⁊ q: meli⁹ eſt ante tp̃s occurrere ⁊c.vt.l.ſi.
C.in qui.cau.in integ.reſti.nõ eſt neceſ.⁊ q: poſſes in expenſis cõdem-
nari propter primam inuaſionẽ nullam vt dixi in ſimili.ſ.proxi.§.cir-
ca ſi.⁊ q: ꝓpter hoc nõ diceris habere primũ decretũ cui⁹ vigore poſ-
ſes deuenire ad ſcđm.⁊ ſi fundares ſcđm decretũ ſuper dicto p̃mo in-
11 ualido oĩa corruerẽt.vt.d.§.iulia.qđ no. ¶ † Quero an vẽditor teneat̃
dare poſſeſſionẽ rei vendite vacuã emptori.⁊ dic ꝙ ſic.vt.l.cũ res.cum
ibi no.per Bar.⁊ doc.⁊ ibi etiam glo.C.de proba.⁊ eſt tex.⁊ ibi Bart.
21 in.l.ij.§.vacua.ff.de act.empt.¶ † Quero circa hoc qñ dicat̃ poſſeſſio
vacua:dic ꝙ tex.in.d.l.ij.§.j.⁊ ibi Bart.dicit ꝙ tunc dicitur vacua,qñ
a nemine alio detinet̃ vel poſſidetur.¶ Ex quo ſequitur(vt ibi dicit̃)
ꝙ ſi quis eſſet in detẽtione etiã ex primo decreto,puta creditor vendi
toris,iuxta.l.iij.§.fin.cum ibi not.ff.de acqui.poſ.⁊.l.ſi creditor.§.iulia.
⁊ ibi late Bar.ff.de dam.infec.non dr̃ venditor dediſſe poſſeſſionẽ va-
cuam,⁊ ſic non impleuit ꝯctum ex parte ſua qđ nota:diceretur tñ va-
cuam poſſeſſionẽ fundi tradidiſſe,licet ip̃e fundus debeat alicui ſerui
tutem realẽ.⁊ hoc firmat Bart.in.d.§.vacua.qđ probat̃ quia non agit̃
ad totale intereſſe,acſi res tradita nõ ſit ſed agit̃ ⁊ agi debet ad inter-
eſſe:q: libera tradita nõ ſit.vt eſt text.in.l.quo ad ſeruitutes.ff.de euic.
⁊ in.l.meuius.§.fundo.ff.de leg.ij.⁊ p̃dicta ꝓcedunt qñ in inſtrumẽto
dictũ eſt,ꝙ promiſit tradere vacuã poſſeſſionem:ſi naũt dictuꝫ eſſet ꝙ
promiſit dare vacuã liberam ⁊ expeditã,tũc clarũ eſt ꝙ ſi deberet ſer-
uitutem ꝙ non dr̃ poſſeſſio tradita libera:vt.d.l.quo ad ſeruitutes.vt
eſt tex.in.l.vim facit.ff.de vi ⁊ vi ar.⁊ ita no.Bar.in.d.§.vacua.⁊ in.d.
l.vim facit.⁊ in.d.l.meuius.§.fundo.ꝙ no.q: ſemper verba inſtrumẽti
ſunt põderãda,⁊ iſto anno habui de facto pro quadã domo de muza-
tellis ⁊ hoſpitalis de vita.¶ Quero in omni inſtrumẽto venditionis
vel ſimilis,dr̃ ſic.titius pedit vẽdidit ⁊ tradidit ſeio talem fundum,qd
important dicta verba preteriti tp̃is:dic ꝙ licet ſint preteriti tp̃is:ta-
men q: continent id qđ poſſibile fuit interuenire tp̃e conficiẽdi inſtru-
menti,ꝙ illo tũc ⁊ nõ ante preſumit̃ vẽditio facta.arg.gloſ.in.l.j.C.de
ſi.inſtr.⁊ iure haſte ſiſc.lib.x.⁊ qđ ibi Bar.facit qđ no.gl.in.l.ſi ex cau-
tione.C.de nõ nu.pec.facit qđ no.Bart.⁊ doc.in aut.ſi quis in aliquo.
in ſi.C.de edẽ.ita dixit Bar.in.l.poſt dotẽ.ff.ſol.mat.in ver.expeditis
lecturis veniamus ⁊c.⁊ in.l.ſi ita ſtipulat⁹.in.§.chryſogonus.in.ij.co.
ff.de ver.obli.⁊ in.l.predia.ff.de acqui.poſ.⁊ iſtud teneas qđ tũc tem-
pore inſtrumẽti vendiderit ⁊ tradiderit,⁊ nõ ante dicatur vendidiſſe
vel tradidiſſe:⁊ hoc etiã ſequit̃ Ang.Raph.⁊ Jo.de imo.in.l.v.§.ſti-
pulatio.ff.de ver.obli.licet idẽ Raph.aliter videat̃ dicere in.d.l.p̃dia.
¶ Aduertas tñ ꝙ per iſta verba dedit vẽdidit ⁊ tradidit,non probat̃
vera ⁊ actualis traditio.vnde ſi ex hoc vellet emptor dicere ſibi trãſla-
tum dñium ex dicta vẽditione,⁊ ſic ex titulo ⁊ traditione p̃dicta iuxta
l.traditionibus.C.de pac.non poſſet:ſed per predicta verba importat̃
licentia conceſſa emptori intrãdi fundũ propria auctoritate ꝓ libito
volũtatis ſue cõtra.l.ſi ex ſtipulatiõe.ff.de acqui.poſ.ita dixit Bar.in
d.l.p̃dia.⁊ Ange.⁊ Rap.⁊ Jmo.in.d.§.ſtipulatio qđ bene no. ¶ Ex
quo ſequit̃ ꝙ niſi emptor p̃bet ſe aliter ingreſſum vel acqſiuiſſe poſſeſ-
ſionem,non probat dñium vel vſucapiendi conditionem.arg.l.nunꝙ̃
nuda.ff.de acquir.re.do.¶ Ex quo etiã infert̃ ꝙ illa alia clauſula que
vulgo ſolet apponi in inſtrumẽto.vꝫ dedit licentiã intrandi ⁊ appre
hẽdendi poſſeſſionẽ dicto ẽptori ꝓpria auctoritate ⁊c.nõ eſt neceſſa-
ria:quia emptor dictã licentiã fuit cõſecutus per illa verba vꝫ dedit
vendidit ⁊ tradidit.¶ Unum tñ tene mẽti,ꝙ illud qđ dixi ꝙ predicta
verba vꝫ dedit vendidit ⁊ tradidit,importãt traditionẽ poſſeſſionis,
⁊ per ꝯñs dominij ⁊ vſucapiendi conditionẽ:eſt verum niſi inſtrumẽ-
tum vẽditionis fuerit celebratũ in dicto fundo:q: tunc ſtatim tranſla
ta eſt poſſeſſio,et vſucapiẽdi conditio.vt.l.ij.cũ ibi no.C.de acqui.poſ.
⁊.d.l.predia.ita dicit Bart.⁊ prefati doc.in.d.§.ſtipulatio.⁊ ibi etiam
Bar.vel niſi inſtrumentũ fiat in cõſpectu dicti fundi:q: tunc per aſpe-
ctum trãſfertur ⁊ acquirit̃ poſſeſſio ⁊ dñium:⁊ per ꝯñs vſucapiẽdi cõ-
ditio.vt.l.j.§.peñ.⁊ no.in.l.iij.§.ſaltus.⁊.l.quẽadmodũ.⁊.l.qđ meo.§.ſi
per vẽditorem.ff.de acqui.poſ.ita dixit Bart.in.d.l.predia.⁊ in.d.l.ij.
¶ Item aduertas qđ dixi.ſ.ꝙ precium debet eſſe ⁊ interuenire in pe
cunia numerata:alias non eſſet emptio.vt.in.§.preciũ.ſ.de contrahẽ.
emp.illud eſt verũ a principio,in celebratione cõtractus,⁊ in ipſa ven
ditione:ſed pro ſolutione dicti precij poteſt ſolui dicto vẽditori queli-
bet res eſtimata:⁊ remanebit cõtractus venditionis vt eſt caſus in.l.
precij cauſa.⁊ qđ ibi no.C.de reſcin.ven.⁊ ita no. Bart.in.l.ſingularia.
in ſi.ff.ſi certum peta.et ibi Sali.in.l.ſi pro mutua.C.ſi cert.peta.et eſt
13 opus(vt dixi)qđ preciũ ſoluat̃ ipſi venditori:vt.d.l.ex empt. ¶ † Ad-
uertas tamen tu tabellio,ꝙ nunꝙ̃ in inſtrumẽto apponas qđ habuit
dictum precium,niſi tu videas ⁊ in tui preſentia ⁊ teſtium fuerit datũ:
al's aũt redargui poſſes de falſo:vt no.glo.⁊ doc.in.l.ſi ex cautione.C.
de non nu.pec.facit qđ no.Jnno.in.c.quoniã contra.de proba.ſed qñ
partes ſunt cõcordes de ſolutione precij,⁊ actualiter non ſoluitur,de
beo dicere:qđ preciũ dictus venditor fuit confeſſus habuiſſe ⁊ recepiſ
ſe:tunc talia verba non importãt de neceſſitate,qđ venditor preciũ re-
ceperit:ſed ſi in inſtrumẽto dicatur,qđ dictus venditor fuit confeſſus
habuiſſe ⁊ recepiſſe centum que in veritate habuit ⁊ recepit in preſen-
tia mei notarij ⁊ teſtium,tunc tale inſtrumentũ concludit de neceſſita
te ꝙ venditor dictũ precium recepit:ſi autem ſimpl'r dicatur,ꝙ dictus
venditor fuit cõfeſſus habuiſſe ⁊ recepiſſe dicta centum que habuit et
recepit,nec addatur in preſentia mei notarij ⁊ teſtium:tunc hoc inſtru
mentum de neceſſitate,non cõcluderet numerationem:nam totũ hoc
poteſt eſſe de confeſſione dicti vẽditoris,qui dixit confiteor me habuiſ
ſe ⁊ recepiſſe dicta cẽtum que habui ⁊ recepi:notari⁹ vero poſtea hoc
ſcribens ſcripſit in tertia perſona,illud qđ venditor dixerat in p̃ma et
ſic notarius nõ teſtificatur de neceſſitate qđ re vera receperit,ſed tãtũ
modo de cõfeſſione venditoris:ſed ſi inſtrumẽtum diceret ſic,fuit cõ-
feſſus ſe habuiſſe dictus vẽditor dicta centum ⁊ habuit ⁊ recepit:⁊ ſic
non per relatiuũ que:ſed per dictionem ſiue copulã:⁊ tunc tale inſtru-
mentum de neceſſitate talẽ numerationem cõtinet:nec illa verba mo-
do aliquo pñt referri ad vẽditoris cõfeſſionem,nam ſi vẽditor dixerit
cõfiteor me habuiſſe ⁊ recepiſſe ⁊ habui ⁊ recepi:notarius deberet di-
cere ſic:talis vẽditor fuit cõfeſſus ſe habuiſſe ⁊ recepiſſe:⁊ dixit ꝙ ha-
buit ⁊ recepit:alias illud habuit ⁊ recepit:nõ põt referri ad illud par-
ticipiũ confeſſus ſm naturam recti ſermonis ⁊ bone grãmatice:iuxta
l.plautius.ff.de auro ⁊ argẽ.leg.quod perpetuo tene menti.⁊ iſta ſunt
ſingularia verba Barto.in.d.l.ſi ex cautione.in.j.col. ¶ Quero quid
ſi in inſtrumento dicatur,venditor fuit confeſſus ſe habuiſſe dictũ pre
cium a dicto emptore numerãte de propria pecunia,nam talis ſermo
poteſt intelligi vno modo vt illud numerante referatur ad viſuꝫ nota
rij ⁊ teſtiũ.Alio modo ꝙ totum ſit vnum conſtructũ ⁊ vna oratio con-
feſſionis.Unde dicit Jac.but.q: de neceſſitate non concludit verã nu-
merationẽ,ꝙ tale inſtrumẽtum non probat niſi ſolã confeſſionẽ:quia
probatio dꝫ eſſe neceſſario cõcludens,vt in.c.in preſentia.de proba.ꝙ
intellige verum qñ debitor negat numerationẽ,ſecus ſi nõ negat neꝙ̃
cõfiteatur,vnde non preſumit̃ pro eo niſi neget:cum confeſſio ſua que
in dubium nõ reuocat̃ debeat ſibi nocere:vt patet in.d.l.ſi ex cautiõe.
ibi exceptione oppoſita ⁊c.a cõtrario ſenſu.⁊ eo.ti.aut.cõtra qui pro-
priam.⁊.d.§.chryſogonus.¶ Quid ſi non apponatur participiũ:ſed
gerundium,verbi gratia dicit inſtrumentũ:titius fuit confeſſus ſe ha-
buiſſe dictũ precium a dicto emptore dando ⁊ numerando dictũ pre-
cium:Reſpõdeo ꝙ iſta gerundia ſonant in actum qui viſui ſubijcitur.
arg.l.vim facit.ff.de vi ⁊ vi ar.facit quod no.in rub.C.⁊.ff.de eden.ſed
de hac materia gerundij,ego latius ſcripſi.ſ.eo.in rubr.cum ergo ſm
rationem recti ſermonis ac etiam intellectus,gerundiũ importet per
viſum:igitur probat veram numerationẽ:ita eleganter dixit Bald.in
d.l.ſi ex cautione.in ver.quarto quero ſi verba ⁊c.⁊ in ver.ſeq.et in.l.ſi
ex precio.C.ſi certũ pet.qđ not.¶ Quid ſi in inſtrumento vẽditionis
dicatur,venditor fuit cõfeſſus habuiſſe ⁊ recepiſſe ⁊ habuit ⁊ recepit:
⁊ venditor vult dicere contrariũ ⁊ adducit teſtes deſcriptos in inſtru-
mento qui dicũt ꝙ bene ibi viderũt pecuniã,ſed non viderunt ꝙ ven-
ditor eã receperit,an inſtrumẽtum redargueretur de falſo:dicas ꝙ nõ
q: vẽditor dr̃ habuiſſe preciũ,eo ipſo ꝙ pecunia erat p̃ſens:⁊ ſic p aſpe
ctũ:vt.l.j.§.ſi iuſſerim.ff.de acqui.poſ.¶ Quid ſi in inſtrumento dicat̃
ꝙ dictũ precium habuit ⁊ recepit,⁊ vẽditor ad probationẽ inducit te-
ſtes qui dicũt ꝙ fuit facta quedã demõſtratio pecunie,⁊ ꝙ licet fuerit
numerata venditori tñ ilico reddidit dicto emptori,⁊ dictus emptor
dictum

dictũ preciũ totũ secum reportauit, dicas ꝙ propter hoc instrumẽtum
nõ est falsum: imo probat verã solutionẽ precij, ⁊ potuit esse ꝙ vendi-
tor dedit emptori dictũ preciũ, receptũ, vel in depositũ, vel in cõmoda
tum, vel in mutuũ, vel forte donationis causa. vt. l. si tibi pecuniam. ff.
si cer. pet. ⁊. l. si quis duos. ff. de solu. ita elegãter not. Bart. in. l. singu-
laria. ff. si cer. pet. in ver. sed q̃ro dicit notari⁹. ⁊c. cũ ver. seq. quod per-
14 petuo nota. ¶ † Quero an vẽditor cogatur rẽ p̃cise prestare: ⁊ dic bre
uiter aut habet facultatẽ rei prestãde, ⁊ cogitur precise. aut nõ hꝫ nec
dolo desijt habere, ⁊ liberat̃ prestãdo interesse: ita no. glos. singu. in. §.
preciũ. s̃. de emp. ⁊ ven. ⁊ no. glo. ⁊ Barto. in. l. j. in prin. ff. de ac. emp. et
no. plene Bart. ⁊ doc. in. l. stipulationes nõ diuidũtur. ff. de ver. oblig.
⁊ isto casu qñ p̃cise vel nõ precise teneat modũ ⁊ formã libellãdi, vide
prout. j. dicam. aduertas tñ ꝙ vẽditor d̃r esse obligatus tali obligatio
ne, que vocatur rẽ tradi, ⁊ sic est stipulatio indiuidua. vt. d. l. stipulatio
nes nõ diuidunt̃. in prin. ⁊ qd̃ ibi Bart. ¶ Ex quo sequitur ꝙ etiã in-
ter heredes vẽditoris nõ diuidit̃. Ex q̃ no. ꝙ si vẽditor decesserit plu-
ribus heredibus relictis ante traditionẽ rei, ꝙ quilibet heredum est
obligatus insolidũ ad rei traditionẽ. sed vno tradente, alij liberãtur.
vt. l. j. §. si apud duos. et. l. si duo. in fine. ff. depos. et ibi hoc vult Sali.
15 ¶ † Quero date sunt arre pro venditione, ⁊ venditor nõ vult trade-
re rem sꝫ vult dare arras duplicatas, an propter hoc liberetur in totũ
a cõtractu: ⁊ videt̃ ꝙ sic. vt. l. ꝯctus. in fi. ⁊ quod ibi no. C. de fi. instru. et
no. glo. in. l. qd̃ sepe. in prin. de cõtrahen. emp. sed in cõtrariũ fuit Dy.
⁊ Bar. in. l. j. §. vnde queritur. in fi. ff. de pup. vbi dicũt ꝙ imo etiã põt
conuenire ad totale interesse: vt. l. si quis a socio. ff. pro socio. ⁊. l. p̃dia.
⁊ ꝙ ibi glos. ⁊ Bart. ff. de ac. emp. ⁊ hoc sequitur Raph. ⁊ Jo. de imo.
in. d. §. vnde queritur. ⁊ hoc videtur tenere glos. ⁊ aperti⁹ Bar. in. d. l.
contractus. sed ibi Sali. in ver. quero tertio vẽditore recusante ⁊c. te-
net ꝯriũ. Quia natura arrarũ est, vt q dat arras aut eas perdat, aut su
scipiat duplicatas: ex quo videt̃ tacite agi ꝙ possit a ꝯctu recedi. ⁊ al-
legat ad hoc. s̃. de emp. ⁊ ven. §. j. ibi is q recusat ⁊c. ⁊ ita dicit qd̃ serua
tur in practica. Sꝫ quicqd dicat Sali. ego dico ꝙ imo seruat̃ in practi
ca alia opi. que etiã de iure est verior, q̃ per promissionẽ hominis se-
miplenã, nõ videtur recedi a prouisione legis plena. vt. l. si maritus. ⁊
ibi doc. C. de procur. ⁊. l. fi. ⁊ ibi gl. ⁊ doc. C. de pac. cõuen. ⁊. l. si cũ dotẽ.
in prin. ff. sol. mat. ⁊. l. ij. ⁊ ibi glo. ⁊ doct. C. de iure emphy. ⁊ Bart. in. d.
§. vnde querit̃. ergo ⁊ per dictã promissionẽ arrarũ factã ab hoĩe, non
videt̃ esse recessum a prouisione legali super interesse quod est maius
Non ob. d. §. is qui recusat. q̃ ille tex. nõ negat ꝙ etiam non possit pe
tere interesse. vt ibi sentit glo. quatenus excederet arras. arg. l. ij. ff. vi
bo. rap. ¶ Aduertas tñ ꝙ arrarũ datio, nõ est necessaria: q̃ cõtract⁹
est perfectus de per se sine arris, q̃ arre dant̃ vt fiat probatio ꝯtract⁹
celebrati. vt. l. quod sepe. in prin. ff. de cõtrahẽ. emp. nec dictarũ arra-
rum datio facit rem desinere esse integraꝫ, quin nudo cõsensu partiũ
possit ab emptiõe discedi nisi date fuerint pro arris ex parte precij qñ
interuenit in pecunia numerata. vt est tex. ⁊ ibi glo. ⁊ doct. in. l. ij. C. qñ
16 liceat ab empti. disce. ¶ † Quero qñ dicatur perfecta venditio, vt pe-
riculum aut dãnum transeat in emptorẽ: ⁊ dic ꝙ est necesse ꝙ ista con
currãt vcꝫ ꝙ cõtractus fiat pure et sine scriptis, ⁊ certe speciei earũ re
rum que degustatione, mensuratione, aut põdere, non indigẽt nisi cul
pa vel mora vẽditoris aliud inducat. ita dici t ibi gl. magna. in. l. neces
sario. in prin. ⁊ ibi Bar. ff. de peri. ⁊ cõmo. rei vẽ. ⁊ vide bonũ tex. ⁊ gl.
s̃. de emp. ⁊ vẽ. in prin. ⁊ qd̃ habet̃ in. l. ij. ⁊ ibi Sali. C. qñ liceat ab em-
ptio. disce. et ecõtra augmẽtũ qd̃ ꝯtigit fũdo vẽdito ante rei traditio
nem cui prosit: dic aut venditur ad mẽsuraꝫ, ⁊ prodest venditori. vt. l.
iulianus. §. si titius. ff. de act. emp. q̃ talis vẽditio d̃r esse conditiona-
lis donec mensuret̃, vel degustet̃. ideo ante mensurationem augmẽtũ
prodest vẽditori. vt. l. j. §. j. cõiuncta. l. in vẽditiõe. §. j. ff. de peri. ⁊ cõmo.
rei ven. secus si simpliciter vẽdat̃ talis fundus p cẽtũ: ⁊ dico ꝙ est de-
cem iugerum, tunc augmẽtum prodest emptori: vt est tex. s̃. de emp. ⁊
ven. ⁊ in. §. si post emptionẽ. ¶ Aduertas ad id qd̃ dixi. s̃. qñ vẽditur
ad mensuram, q̃ illud est verũ nisi scienter ⁊ falso dixerit esse vẽditor
maioris mensure, q̃ fuerit q̃ tunc augmẽtũ cõtingẽs ante mẽsuratio
nẽ, nõ prodest vẽditori: secus si ignorãs dixerit esse maioris mẽsure, q̃
fuerit vt est casus singularis in. d. §. si titius. quod nota. Et tene etiaꝫ
menti qd̃ non tm̃ videtur venditus fundus, sed etiã fructus extantes
etiã si non dicatur, ⁊ pensio que debetur. vt. l. iulia. §. si fructibus. et ibi
Bar. ff. de act. emp. et nõ est mirum q̃ fructus extantes, sunt pars rei
vt. l. fructus pendentes. ff. de rei vẽ. et etiã in dicta vẽditione fundi, ve
niũt aggeres et fossata. et illa etiã debent (vt fundus) mẽsurari ad vti
litatẽ vẽditoris. vt. l. littora. et ibi Bart. ff. de ꝯhen. emp. et. l. predia. §.
ita legatũ. et ibi glo. ⁊ Bar. ff. de fun. instru. qd̃ no. ¶ † Quero an p fe
cta vẽditione q̃ p̃ficitur solo cõsensu, vt. s̃. de emp. et vẽ. in prin. possit
17 vẽditor cogi dare fideiussorẽ pro defendenda re: dicas ꝙ non nisi im-
mineat euictio in limine ꝯctus: q̃ tunc emptor non cogitur soluere p̃
cium, nisi sibi cum fideiussore caueatur. vt. l. fin. §. j. ff. de resc. vend. et. l.
j. §. j. ff. de peri. et cõmo. rei vẽ. et. l. si post perfectã. C. de euic. nisi ẽptor
submiserit sibi aliquẽ, nisi moueret sibi litẽ, q̃ talis lis et questio p̃cu-
rata sibi nõ prodest. vt. d. l. si post p̃fectã. et qd̃ ibi Bar. et do. et vide bo
nam glo. in. l. j. §. stipulatio duple. ff. de preto. stip. lꝫ glo. aliter dicat in
§. pe. s̃. de suspe. tu. et male vt ibi late dixi. et prestita fideiussiõe, quã te-
netur prestare non tm̃ pro illo qui iam mouit litẽ: sed p omni euictio-
ne a quocunqꝫ petat̃ vt est tex. in. d. l. fi. §. j. ff. de rescin. vẽ. lꝫ glo. de h̃ du
bitauerit in. d. l. pe. §. j. ff. de peri. ⁊ cõmo. rei ven. et in. d. l. si post perfe-
ctam. tunc emptor tenetur soluere integrũ preciũ. ita dixit Bar. Bal.
⁊ Sali. in. d. l. si post perfectaꝫ. et Bart. in. d. l. j. §. stipulatio duple. vbi
Bar. enumerat quinqꝫ casus in quibus in ꝯctu emptionis ⁊ venditio
nis, vẽditor tenetur dare fideiussorem. ⁊ nõ alias. ⁊ dic vt ibi. ¶ Que
ro quid si in instrumento venditionis dicatur, et si plus valet dicto p̃-
cio, dedit ⁊ donauit an propter hoc p̃dat̃ beneficium. l. ij. C. de rescin.
vẽdi. si fuerit deceptus vltra dimidiã iusti precij: dicas tu qd̃ ad h̃ vt
istud sit, opus est vt dicantur ista verba, videlicet illud plus quod va
let siue illud sit quãtitas modica siue magna. Addas tu etiam si exce-
deret dimidiam iusti precij, sponte et ex certa scientia dedit ⁊ donauit
vel etiã addas et renũtiauit beneficio legis secunde. C. de rescin. ven.
ADNOTATIO. Beneficiũ legis secũde de rescindẽda ven
ditione. C. nõ habet locũ vbi vẽditor donauisset ipsi emptori maiori-
tatem p̃cij quãtũcũqꝫ ascenderet, Bar. Alex. ⁊ Jason in. l. si qs cũ ali-
ter. col. ij. de verb. obli. ⁊ cõsuluit Stephanus bertrandus consi. 91. ex
propositis deductis, col. fin. versi. et que donatio. numero. 13. vol. 3. et
dixi in. d. l. ij. versi. limitatur nõ procedere. nume. 83. An. Caius.
Ita dixit Bart. ⁊ doct. in. l. si quis cum aliter. in fi. ff. de verb. oblig. et
Bar. Bal. ⁊ Sal. in. d. l. ij. C. de rescin. ven. ⁊ Bart. in. l. si quis donatio
nis. ⁊ ibi Pau. de cast. C. de contrahen. emp. quod no. vt scias que ver
ba sunt necessaria apponi in instrumento. ¶ Quero in instrumẽto vẽ
ditionis data est. potestas emptori ꝙ propria autoritate possit fundũ
intrare: vt. s̃. dixi dic ꝙ hoc intelligitur dummodo nõ reperiat resisten
tem, quia tunc propria autoritate intrare non debet. vt. l. nõ est singu-
lis. ff. de regu. iur. ita dixit Bart. in. l. iij. C. de pigno. et ibi Sali. in. l. in
possessionem. C. ad legem iul. de vi. ¶ † Quero an istud ius siue facul
tas ꝙ quis possit propria autoritate fundum ingredi, possit cedi: et
Bar. in. l. j. in fi. cum. l. qui viam. ff. de noui oper. nuntia. per illum text.
quo meliorẽ dicit se in mũdo nescire, dixit quod sic ⁊ sic actus extraiu-
dicialis potest cedi ⁊ in eo fieri procurator in rem suã. Tu addas hm
Lud. de vrbe. ibi tex. in. l. gracch⁹. C. de adulterijs. ⁊ gl. paruã in. l. j. C.
de decu. ⁊ cohar. li. xj. ⁊ gl. in. l. fund⁹. ff. de vi ⁊ vi arma. ⁊ in. l. q p̃cario.
ff. de pig. actiõe. et quod no. Bald. in aut̃. de pace iura. fir. in. §. si vero.
Nec obstat. c. constitutus. extra de in integ. resti. q̃ ille tex. tantummo
do loquitur, an illi filij possint offerre pro parte patris, non autem di
citur in illo tex. an illa facultas offerendi possit cedi vel nc. Nec etiam
obstat quod no. Bald. et Sali. in. l. ad officium. C. communi diuidun.
q̃ ibi expresse loquitur quando erat beneficiuꝫ personale, ne domus
exeat consortaria. facit. l. cum pater. §. libertis. et. l. peto. §. frater. ff. de
lega. ij. ergo secus quãdo nõ esset priuilegiũ personale. facit quod ha-
betur in. l. quia personale. ff. solu. matri. et vtrum sit cõcessio persona-
lis vel realis. vide no. p Bar. in. l. pe. ff. de do. prele. ADDITIO do-
mini An. ¶ Quero venditur res de qua est emptori mota lis. et an ⁊
quando et quomodo debeat denuntiari venditori: dic qd̃ clarum est
qd̃ debet denuntiari. vt. l. j. C. de peri. et cõmo. rei ven. et ibi Bar. Bal
et Sali. et dꝫ tali tẽpore denuntiari ꝙ ius vẽditoris sit saluuꝫ. vcꝫ qd̃
ipse poterit facere defensiones suas. vt. l. si rem. §. fi. et ibi glo. ⁊ Bart.
ff. de euic. Et dꝫ fieri denũtiatio isto modo, vcꝫ denũtio tibi per titiũ
mihi talem litẽ fore motã super tali fundo, quem vendidisti. quare ve
nias ad defendẽdũ me in iudicio ⁊ dictam causam, ⁊ ad suscipiendum
in te litẽ predictam, al's aũt nisi modo predicto denũtietur non habe
re regressum de euictione. vt no. Bar. in. d. l. j. et in. l. nõ solũ. ⁊ ibi doc.
ff. sol. matri. et in. l. non solũ. §. morte. ff. de noui oper. nũtia. et debet in
ipsa denuntiatione ipsum venditoreꝫ plenarie instruere de dicta lite,
quod fit mittendo copiam libelli actoris in denũtiationem: ita dixit
Bar. et docto. ⁊ ibi Bald. et Sali. in. l. emp. C. de euictio. Et predicta
procedũt quando denuntiat̃ venditori viuo, sed eo mortuo pluribus
heredibus relictis, tunc vnicuiqꝫ heredum insolidum denuntiandum
est. vt. l. in executione. §. insolidum. ff. de verbo. oblig. et non sufficit qd̃
vnusquisqꝫ heredum defendat partem suam, si omnes nõ defendant:
imo vno non defendente, cõtra omnes pena dupli cõmittitur, vt. l. cũ
ex causa. ⁊ ibi gl. ⁊ doc. ff. de verbo. oblig. nisi presens etiam pro absen
te coherede suscipiat defensionẽ. l. pen. ff. si ex noxa. causa agatur. ita
dixit Bar. ⁊ doc. in. d. l. cũ ex cã. ⁊. l. iiij. §. fin. de vb. obl. Sin aũt sit pu-
pill⁹ vẽditor, vl' q successit vẽditori põt sibi tãtũmodo fieri denũtiatio
p̃dicta, si tutor ei⁹ nõ appareat: ⁊ tũc talis denũtiatio sufficit vt tenea
tur de euictione. vt est tex. not. ⁊ ibi gl. ⁊ doct. ĩ. l. si dictũ. §. fi. ff. de euic.
et not. doc. in. l. si ex legati cã. de verb. oblig. ¶ Quid si vẽditor est ab-
sens, ⁊ sine dolo non reperit̃: dic qd̃ denũtiãdũ est domui et familie vel
procuratori suo, si habet vel saltēꝫ amicis vẽditori vt emptor de eui-
ctione agere possit. vt est glos. valde no. in. l. aut qui aliter. §. si forte. ff.
quod vi aut clam. ¶ Unum tñ tene mẽti perpetuo, quod si res vendi
ta transiuit ad plures manus ex venditione et vltimo emptori et pos
sessori mouetur questio: vt. l. j. cum materia. C. vbi in rem acti. ad hoc
vt primus venditor teneatur de euictione, nõ tm̃ vltimus emptor te-
netur denũtiare suo autori immediate: sed opus est vt eius autor suo

auctori denūtiet vsq; in infinitū, quousq; ad primū vēditorē deueniat, al's aūt ille vēditor cui nō esset denūtiatū, nō teneret licet aliis fuerit denuntiatū. vt est gl. singularis in l. si p re pupilli. in. §. j. in gl. in verb. agere. ff. de euic. qđ no. q2 fuit hoc anno preterito de facto in practica.

19 ¶ † Quero denūtiaui auctori meo litē motā cōparet vēditor. 7 q2 est miles, vel habet aliud priuilegiū vult respōdere molestāti rē venditā corā suo iudice, an possit: dic q nō p casum in. l. vēditor. in prin. ff. de iu di. 7 per. l. j. C. vbi in rem acti. 7 istud videt q habeat locū, etiā si auctor me⁹ eēt clericus. 7 hoc allegādo videt sequi Bal. 7 Sali. in. d. l. j. C. vbi in rē act. 7 q clericus cōueniat in foro seculari, 7 ibi debeat re3 defendere. no. Ang. in. l. nō solū. §. quod vulgo. ff. de vsucap. Nec ob. c. si diligēti. de foro cōpe. q2 ibi loquitur qñ clericus cōuenitur ad sui vtilitatē vel damnū principaliter actione psonali vel reali, qñ ipse principaliter possidet p se vel p aliū: s3 questio nostra. et. d. l. venditor. loquūt q ñ iudiciū est fundatū super possessione emptoris qui possidet per se vel p aliū ad sui vtilitaēt, merito nō d3 dictū iudiciū iā inceptū mutari ex persona defensoris necessarij: arg. l. vbi ceptū. ff. de re iud. 7 p ista parte tu potes adducere quod no. gl. in. l. nullū. C. de testi. sed Spe. in tit. de primo 7 scđo decreto. §. restat. ver. quid si cleric⁹ est dñs 7c. tenet q imo cleric⁹ vel ecclesia vēditrix, nō potest cōparere corā iudice seculari etiā volēs renūtiare. d. c. si diligēti. 7 in hac parte videt inclinari Jo. de imo. in. d. §. qđ vulgo dū dicit q. l. vēditor. loquit i eo q poterat suo priuilegio renūtiare. 7 istud obseruat. p quo facit qđ no. doc. in. d. l. nullū. reprehendēdo gl. ibi: licet p alia parte multū faciat argumētatio Ang. ¶ Et ista faciūt ad illā qōnē, vn⁹ ex fratrib⁹ vēdidit mihi fundum: alter frater mouet mihi litē, vēditor me⁹ cōparet vel ex denūtiatione mea (vt dixi) vel etiā pprio motu. nā vēditor pōt etiā nō denūtiatus venire in iudicium et causam defendere. vt est casus notabilis in. l. parentes. C. de euic. 7 ex forma statutorū, vēditor petit causam intra ipsum 7 fratrē suū cōpromitti: an possit: de quo p Bar. in. d. l. vēditor. et i. l. pcurator ad exhibendū. §. j. ff. rem ra. ha. et in quadā sua questione que incipit cōciliū ciuitatis Pisane. de euic. 7 Bal. 7 Sali. in. d. l. j. C. vbi in rē act. dic vt ibi 7 q clericus possit opponere declinatoriā ex sua psona. no. Ang. in. l. vēditor. 7 sic est sibi 2trius. 7 pro hoc allegat gl. ord. xj. q. j. c. clericū. na3 sciēdū est q regulariter defensor necessari⁹, pōt opponere exceptionē cōpetētē tam ex persona sua, q ex psona illius quē necessario defendit. vt est tex. 7 ibi Bar. 7 doc. in. l. idēq;. §. generaliter. ff. mādā. 7 no. Bar. in. d. l. pcurator ad exhibendū. §. j. et no. Bar. 7 doc. in. l. si actor. ff. de procu. 7 not. Bal. Sal. 7 doc. i. d. l. j. C. vbi in rem act. que omnia bene no. ¶ Quid si vēditor scit litem motā, an etiam scienti debeat fieri denuntiatio: Bar. in. l. empti. C. de euic. in. l. non solum. ff. sol. ma. 7 in. l. denuntiasse. §. j. ff. de adul. 7 in. l. nomen. C. q̄ res pig. obli. pos. 7 vbiq; tenet q sic: q2 denūtiatio nō fit solū ad istū finē vt sciat: sed etiā vt a dicto vēditore aliud consequatur, vc3 vt veniat ad ipsum defendendū 7 litē in se suscipiendū: igitur nō sufficit q venditor per se sciat: q2 ista denuntiatio non est simpliciter notificatoria licet gl. 7 Jo. de imo. in. d. l. nō solū sentiant contrariū 7 male: q2 p opi. Bar. est casus in. l. si res quam. ff. de euic. 7 est casus: 7 ibi hoc not.

20 Bar. Bal. Ang. 7 doc. in. l. qui absentem. ff. de procur. 7 firmat Bald. in tit. si de feu. vasal. ab aliquo fue. iterpel. c. j. 7 istud teneas. ¶ † Quero an emptor teneat appellare a snia lata cōtra se: 7 quidā dicunt aut fouet iustā causam 7 d3 appellare, 7 psequi. aut fouet malā causam et tunc aut vēditor est presens prolationi sentētie, 7 nō cogitur appellare: aut vēditor erat absens, 7 cogit appellare 7 psequi vt videt text. et ibi doc. in. l. herēni⁹. §. caia. ff. de euic. l3 ibi gl. aliter sentiat. facit q habet 7 ibi Bar. in. l. pcuratorē. §. si ignorātes. ff. mādā. 7 qđ no. p doc. in l. inuit⁹. C. d pcur. 7 facit. l. minorib⁹. 7 qđ ibi no. p doc. 7 marie p Bal. C. de his q. vt indig. s3 Jo. de imo. in. l. ab executore. §. alio. ff. d appel. dixit q qñ est clarū q fouet malā cām, vel qñ est dubiū (cum in dubio pro sententia presumatur. vt. d. §. caia) quod nō tenet appellare vt ibi: sed si appellauerit cū talis appellatio extinguat pronūtiatū. et sic illa psumptio p snia tollitur, q tūc teneat causam psequi nisi ppter paupertatem excusetur. vt. d. §. si ignorātes. 7 vide in Spec. i tit. de appel. in. ij. parte i. §. si qs possit. i v. s3 nūqđ emptor. Nō ob. ei qđ dixi q tenetur etiā prosequi, qđ habet in. d. l. inuitus. 7 in. c. nō iniuste. extra de pcur. q2 ibi loquit in pcuratore. 7 sic in prosequēte causam alienā, 7 nomine alieno hic in prosequēte causa3 suā 7 suo noīe principaliter l3 in quandā cōsequētiā cōmodū 7 incōmodū spectet ad venditorē, 7 ideo magis arctat emptor. facit qđ no. Bar. in. d. §. si ignorātes. Tu dic plenius f̄m doc. 7. d. meū Pau. de ca. in. d. §. caia. aut cōstat q causa erat mala, q2 notoriū erat rem ad aliū ptinere, 7 tūc nō tenetur emptor appellare siue venditor sit psens plationi sententie, siue nō: ita pōt intelligi gl. in. d. l. herēnius. §. j. in fi. aut cōstat q causa erat bona, 7 tunc tenetur appellare 7 prosequi vt ibi in fi. f̄m vnam opi. glos. siue venditor fuerit psens siue nō, q2 emptor cōuenit 7 dānat suo pprio noie, 7 istis duobus casibus non proprie loquitur. d. l. herēnius. §. j. interdū dubitatur an sit bona vel mala causa, 7 tūc si vēditor est presens nō cogitur appellare ppter duo, sc3 ppter presentiā vēditoris qui potuit appellare, 7 nō appellauit. vt. d. §. alio. 7. l. a sententia. 7. l. si pluribus. §. j. 7 qđ in eis plene Bar. ff. de app. 7 sic nō appellādo videtur acquiescere, nec pōt imputare culpam emptori, in qua etiā ipse vēditor fuit scđo q2 psumitur pro sententia 7 sic altero ipsorū deficiēte. vtputa si venditor eēt absens, nō pcederet q2 ēptor dberet appellare. vt. d. §. caia. vsq; ad ver. si. si vero emptor appellauit licet nō teneat appellare, venditore p sente: 7 tunc d3 etiam prosequi: ratio q2 tūc nō presumatur pro sententia, postq fuit appellatum. l. j. in fi. ff. ad turpil. cum sit rescissa. 7 sic videtur emptor fouere iustam causam. vnde tenet psequi causa3 appel-

21 lationis, sicut tenetur prosequi primā instātiā qđ bene no. ¶ † Et aduertas q qñ rē defēdit emptor, q nō tm̄ habeat regressum de euictione, sed etiā oēs sumpt⁹ factos in lite, recuperat a vēditore etiam si obtineat in causa 7 sic iniuste fuit sibi mota lis. vt. l. vēditores. 7 ibi Bar. Ang. 7 doc. ff. de verb. obli. quos tm̄ sumptus legitime fecisse demonstrabitur. vt no. in. d. l. vēditores. qđ est verū si in instrumento emptionis dictū fuerit, de quibus sumptibus dictus vēditor voluit 7 consensit stare simplici verbo dicti emptoris vel eius iuramēto, an tm̄ illud valeat: 7 Bar. in. l. si. ff. de preto. stip. post multorū opinionē dicit q talis cōuentio nō obligat, quin ego possim reuocare anq tu declares sumptus. allegat casum in. l. si qs iusiurādū. C. de reb⁹ cred. vbi est delatio facta in iudicio, q̄ h3 vim stipulationis. vt. l. cū oībus. in fi. ff. de fideiu. 7 tm̄ pōt reuocari multomagis si hoc est factū ex iudiciū, sed postq declarauit sumptus v3 ei⁹ declaratio: tm̄ d3 reduci ad arbitriū boni viri. vt. l. si libert⁹ iurauerit. de oper. lib. Nec ob. si dicat q videt nō valere: q2 inuitat emptor ad delinquendū, q m̄ arbitriū boni viri tollit contrariū. Nec ob. si dicat q cōfertur in simplicē volūtatē, quod nō habet locū a: bitriū boni viri. vt no. in. l. j. ff. de leg. ij. q2 semper intelligit dūmodo dolus malus absit. vt. l. creditor. §. lucius. ff. māda. sed dol⁹ p sumit, si plus debito arbitraret ergo 7c. p hoc vltimo alle. Bar. in. l. societatē. §. arbitrorū. ff. p socio. s3 Ray. dicit q imo stabit tali dicto, nec poterit peti reductio, vel reduci ad arbitriū boni viri: maxime quādo iurauit. arg. l. non erit. §. dato. ff. de iureiu. cum si. 7 facit. l. fideicōmis. libertas. ff. de fideicō. lib. 7. l. xj. §. cum esset. de leg. iij. dūmodo non declaret infinitum. arg. l. videamus. §. iurare. ff. de i litem iuran. Sed Ang. dicit q si emptor est effectus postea vnus ribaldus, q est iusta causa reuocandi cōmissionē: arg. l. si cum cornelius. ff. de sol. al's secus. Non ob. d. l. si quis iusiurādū. qm̄ ibi delatū reuocat propter iustā causa3 superuenientem, q2 de nouo superuenerunt probationes, al's nō posset reuocare. vt. d. §. dato. sed Jo. de imo. in. d. l. si. tenet opi. Barto. cū illa modificatione Ang. per. d. l. si cū cornelius. licet sibi nō placeat respōsio quam facit Ang. ad. d. l. si quis iusiurandū. q2 ibi nō apparet q superuenerint probationes. vel tu respōde f̄m Raph. in. d. l. si. q2 in. d. l. si quis iusiurandum. est iusta causa, q2 suspectus diceretur eē coipso q vult iurare, qñ deferens vult probare: hic aūt nō volebat probare negatiuā. Itē in casu nostro se astrinxit, alioqui promittēs arbitratu stipulatoris posset reuocare: ptereа in delatione iuramēti Bal. nō videtur bene dicere p dictū. §. dato. et dixi. s. eo. §. si quis postulante. 7 sic cōclusiue teneas, q dictā cōmissionē vēditor reuocare non pōt: 7 si male declarat poterit ad boni virū recurri. vt. l. hec vēditio. i prin. ff. de contrahē. emp. 7. l. qđ sepe. §. j. eo. ti. 7 no. gl. 7 doc. in. l. in emētis. C. de contrahen. emp. 7 valet talis remissio, l3 in libera3 voluntātē alterius cōtrahentiū: q2 iam cōtractus erat firmatus, 7 remittit in accessorijs. vt l. si qs in emptione. 7. l. domum. ff. de cōtrahen. empti. 7 no. gl. in. d. l. in ementis. 7 Bar. 7 doc. in. l. si qs arbitratu. ff. de vb. oblig. meli⁹ tm̄ eēt dicendū f̄m Raph. qđ debeat declarare pmissa taxatione iudicis, sicut qñ defert iuramētū in expensis. vt. l. sancimus. cū aūt. ibi posita. 7 C. de iudi. 7 in iuramēto in litē. vt. l. videamus. §. pe. ff. de in litē iurā. 7 parte presente tūc talis declaratio nō pōt peti q reducat ad arbitriū

22 boni viri: qđ tene mēti. ¶ † Unū tm̄ addas q nunq de euictione agi pōt, etiā si res euincat nisi euicta fuerit iudicialiter 7 per sentētiā indicis in totū vel p parte: q2 tūc agit de euictiōe etiā si expresse defensio 7 per qñs euictio promissa nō fuerit: vt est tex. cū ibi no. p gl. 7 doc. in. l. j. 7. ij. coniuncta. l. nō tm̄. 7. l. habere licere 7 qđ in eis no. ff. de euic. nō aūt sufficit q sit euicta p cōpromissum. vt. l. si dictū. §. cōpromisso. ff. de euic. nisi in instrumēto emptionis expresse cautū sit, q venditor teneat de euictiōe quōcūq; 7 qualitercūq; res euincatur: q2 talica su tenebit de euictione q̄uis p laudū fuerit euicta: vt est glo. sing. 7 ibi Flor. in. l. cū pena. ff. de arbi. qđ singulariter no. vt cū op⁹ sit in tuis emptionib⁹ illa verba apponi facias, al's nunq cōpromittas de re empta nisi cū cōsensu vēditoris. Et predicta pcedūt qñ rite et recte fuit euicta: sec⁹ si per imperitiā vel p sortes iudicis: q2 talis snia non nocet venditori. vt. l. si p imprudentiā. in prin. 7 qđ ibi no. per gl. 7 doct. ff. de euic. facit qđ no. dixit Bal. in. l. exceptiōe. ff. de fideiu. Et etiā pdicta non pcedunt, qñ in pprietate fuit euicta: āūt quo ad possessionē tm̄, non pōt agi ex stipulatione de euic. vt est tex. 7 ibi Bart. in. l. iij. in princi. ff. de act. emp. nisi expresse in instrumēto dictū fuerit, qđ promisit duplū noie euictionis siue euincatur in possessione, siue in proprietate. facit l. iulia. in. §. si possessio. ff. de act. emp. ita dixit Bar. in. l. sū. et Bald. in l. j. C. de pericu. 7 cōmo. rei vendi. ¶ Et aduertas qđ prima actio ex empto, nō pōt agi. quia ab illa est liberat⁹ eoipso q a principio rē tradidit. vt. l. ab emptione. ff. de pactis. sed statim re euicta in totū vel p parte, oritur noua actio ex empto pro euictione. vt. l. qui concubinā. in. §. si hered.

in.§.ſi heres.ff.de leg.ij.ꝛ ibi Bar.ꝛ late ꝛ ſingulariter ꝑ Bar.in.l.ariſto.§.j.ff.de dona.ꝛ dicam.j.in formatione libellorum ac etiam addas ꝙ ad hoc vt emptor habeat regreſſum de euictiõe, opus eſt vltra ꝑdicta qđ nõ tm̃ defendat rem emptã:vt dixi:ſed etiã cõducat bonos ꝓcuratores ꝛ aduocatos.nã ꝛ ſi aduocatũ adduceret nõ bonũ,et cauſam ꝑderet nõ haberet regreſſum de euictione:vt eſt glo.ſing.in.l.qđ ſi nolit.§.ſi mancipium.ff.de edil.edic.qđ perpetuo tene menti. qđ eſt verum, niſi notorium ſit ꝙ emptor nõ foueat iuſtitiã. Et ratio eſt:qꝛ nõ cogit defendere vt dixi imo põt agnoſcere bonã fidẽ,vt eſt caſus.i.l.emptorem.in prin.ff.de act.empt. Et predicta procedũt niſi expreſſe actũ ſit quod nõ teneatur de euictione:qꝛ tũc nõ tenebit.tenetur tñ nõ obſtante dicto pacto,ad dicti pretij reſtitutionẽ.vt eſt caſus nota.ꝛ ibi gloſ.ꝛ doc in.l.emptore.§.pe.ff.de actio.emp. ❡ Et qđ dixi pretiũ reſtituendum,eſt verum niſi in vno tm̃ caſu euictio fuerit exceptuata,i quo caſu nõ voluit teneri de euictione ſed in alijs ſic:qꝛ tũc dicto caſu exceptuato,non tenetur pretiũ reſtituere.vt eſt tex.ſing.cum gloſſa.in.l.qui libertatis.in princ.ff.de euic.ꝛ vide Bal.in.l.j.et ibi Sal.C.de peri.ꝛ cõmo.rei vendi. ❡ Et etiam predicta procedunt,qñ ſententia eſt lata emptore preſente ꝛ defendente:ſecus ſi lata eſſet eo abſente,qꝛ tũc preſumitur magis lata qꝛ cauſam non defendit ꝙ quod malam cauſam habuerit:vt eſt tex.notabilis in.l.ſi ideo.in prin.ꝛ ibi Bart.ff.de euic.qđ eſt verum niſi ſit abſens,neceſſaria vel probabili cauſa.vt eſt glo.notã da.in.l.ij.C.de contra.iudi.tute.ꝛ no.Bald.in titu.ſi de feu.fue.vaſal. ab aliquo inter.c.j.ꝛ vide quod notat glo.ꝛ oẽs docto.in.d.l.j.de peri.ꝛ cõmo.rei vẽ.

23 ❡ † Quero quid importent illa verba que cõiter ſolent apponi in inſtrumẽto emptionis,vcꝫ ꝛ promiſit dictam rem venditam defendere ab omni perſona armata manu.Bart.et doc.in.l.ſtipulatio iſta.in prin.ff.de verb.obli.ꝛ doc.Bald.ꝛ Salic.in.l.fi.C.de ac.empt.tenẽt ꝙ nõ:qꝛ videtur promiſiſſe factum alienũ,ergo non valeret ſtipulatio:vt.d.l.ſtipulatio iſta.qꝛ iſte eſt caſus fortuitus.vnde non venit ex natura contractus emptionis.vt.l.luci⁹.ff.de euic.nec eſt ſpecialiter ennumeratus.vt.l.ſed ꝛ ſi quis.§.queſitum.ff.ſi quis cau.et qꝛ verbũ de facto,põt intelligi pluribus modis.vnde in dubio non comprehendit id qđ eſt cõtra naturã cõtractus:vt.ff.qui po.in pig.hab.l.inſulã.Idẽ ergo ſi dictũ eſt promiſit defendere de iure ꝛ de facto,que verba debent intelligi ciuili modo.vt.ff.de ſerui.l.ſi cui.qđ tñ intellige verũ ſm̃ Bar.in.d.l.ſtipulatio iſta.ꝛ Sal.in.d.l.fi.lꝫ ibi Bald.conetur mordere Bart.niſi ante dictã promiſſionẽ vẽditor fuiſſet cauſa et origo hui⁹ impreſſionis ꝛ moleſtatiõis,quã nunc de facto hꝫ emptor.arg.l.ſi merces.§.culpe.et qđ ibi glo.ꝛ Bar.ff.loca.ꝛ.l.pe.in princip.et ibi Bar.ꝛ doc.ff.ſol.mat.facit optime tex.cum gloſ.in.l.nam ꝛ ſeruus.in prin.de neg.geſt. ❡ Quid ergo operabuntur iſta verba promiſit defendere de iure ꝛ de facto? Reſpondeo ſm̃ doc.quod in iudicio debet defendere de iure ꝛ de facto hoc modo,vcꝫ liti aſſiſtere ꝛ expenſas in lite facere,ꝛ ſolicitare procuratores ꝛ aduocatos ꝙ̃ omnia facti ſunt. Et etiã aduertas ꝙ iſta verba importãt ꝙ ſi res euincat etiã per iniuriam iudicis,ꝙ venditor tenetur de euictione ſm̃ Richar.mal.ꝛ Cyn.in.d.l.fi.ſed iſtud reprobat ibi Bal.ꝛ Sali.qꝛ iniurioſa ſentẽtia dicitur caſus fortuitus:ergo nõ comprehenditur niſi expreſſe dictũ fuerit,videlicet quod etiam vult teneri quãuis fuerit iniurioſa ſententia lata.

24 ❡ Quero quid important iſta verba in inſtrumento appoſita,ꝛ promiſit habere licere,ꝛ vim aliquam nõ inferre:ꝛc. Reſpõdeo ꝙ tm̃ important ꝙtum quod de iure habere liceat,niſi ſtipulator ſit talis perſona que de iure habere non poſſit,ſed factuꝫ.vt.d.l.ſtipulatio iſta.§.hi quoqꝫ. Hec etiam importãt qđ ego promitto tibi vim nõ inferre,nec iudicis ſentẽtia nec ꝓpria autoritate,alˀs teneor ad intereſſe vel ad penam.vt no.glo.Bar.ꝛ doc.in.d.l.ſtipulatio iſta.in princ. Sed illa verba promiſit vim non inferre,importãt ſcꝫ propria auctoritate,ſed indicis autoritate poſſum litem mouere.vt no.Bal.ꝛ Sali.in.d.l.fi.pro quo tu allega in ſimili.l.quero.§.iter locatorẽ.ff.locati. ❡ Quid ſi promiſit de euictione,de ſuo facto tm̃modo an teneat de facto heredis?ꝛ videtur ꝙ non,ꝑ illam taxatiuam tm̃modo.facit.l.qui in futurum.§.j.ꝛ ibi Bar.ff.de pac.ſed Bald.ꝛ Sali.in.d.l.fi.determinat contrarium qm̃ illa dictio taxatiua,venit ad excipiendũ perſonas penitus extraneas,nõ aũt ad excipiendum ſucceſſores,vt eſt tex.notabilis in.d.l.ſtipulatio iſta.in verſ.ſed obligat.ꝛ ibi Barto.Ange.ꝛ docto.quod not.

25 ❡ † Quid ſi duobus res eſt vẽdita,quis eſt potior? Dic ꝙ ille cui res fuit primo tradita.vt.l.quoties cum materia.C.de rei vẽdi.ꝛ talis vẽditor vendẽdo duobus,tenetur pena falſi.vt.l.qui duobus.ff.de fal.ꝛ ibi Bar.quod eſt verum niſi primus emptor diſtulerit ſoluere pretiũ,nam ſi ceſſauerit ipune vendit ſecundo,ſm̃ Odo.qui ita no.ff.de here.vel act.ven.l.venditor ex hereditate.ita dixit Bald.in.d.l.quoties qđ etiã intellige verum prout dixi.s.eo.§.ſi qs in fraudẽ. Et aduertas qđ ille emptor eſt potior,cui fuerit primo tradita ꝛ non ille qui primo emit.iſtud eſt verum ſi probat ſe ſoluiſſe pretium,vel habita fuerit ſibi fides de pretio.vt.d.l.quoties.§.vẽdite.s.de rerum diuiſione.et ibi dixi,ſecus in publiciana.vt.l.de ꝑtio.ff.de pub.in qua publiciana ille eſt potior,cui fuit res primo tradita quando duo emerunt ab eodeꝫ non dño,ſecus quando a diuerſis nõ dominis,qꝛ tunc in publiciana ille eſt potior,qui de preſenti poſſidet.vt eſt tex.ꝛ glo.ꝛ Bar.in.l.fine aũt.§.ſi duobus.ff.de publi. ❡ Sed qro quid importet illa clauſula que vulgo in inſtrumentis ſolet apponi,vcꝫ ꝙ promiſit duplũ noĩe pene,quã exigit ꝛ cõſequi poſſe voluit,rato manẽte cõtractu. Rñdeo ꝙ ſi iſta vba nõ eſſent appoſita,poſſet tm̃modo aut pena peti aut ſors,ꝛ verũ intereſſe.vt.l.reſcriptã.§.ſi pacto.ꝛ quod ibi per glo.ꝛ doc.ff.de pac.ſꝫ quãdo illa verba modo.s.dicto apponunt,tũc videtur vtrũqꝫ peti poſſe ꝛ ꝙ contractus firmus remaneat:ꝛ ſic teneat ad obſeruantiam contentorum in cõtractu,ꝛ tñ pena exigat:vt.l.qui fidem.ꝛ quod ibi gloſſ.et Bar.ꝛ doc.ff.de tranſac.ꝛ.l.ita ſtipulatus.in fi.ꝛ ibi gl.ꝛ Bart.ꝛ doct.ff.de verb.obli. ❡ Aduertas tñ ꝙ niſi expreſſe eſſet dictum,ꝙ vtrũqꝫ poſſet exigi illa clauſula rato manente cõtractu tm̃modo operaretur ꝙ non fieret nouatio per ſtipulationem penalem:vt plene per Bar.in l.ſi inſulam.ff.de verb.obli.in verſicu.ſecundo quero quid ſi in ſtipulatiõe eſt appoſita ꝛc.ꝛ tali caſu nõ poteſt mora purgari.vt ibi ꝑ Barto. Interdum vero de actione nulla eſt facta mentio,ꝛ tunc aut loquimur in actore,aut in reo. Primo caſu vtrũqꝫ nõ poteſt petere,ſꝫ alterũ tm̃:vt dixit Bar.in.d.l.ſi inſulam. Scđo caſu i reo vtrũqꝫ põt peti,vcꝫ exigere penam ꝛ etiam tueri pacto.argu.l.cuꝫ proponas.ꝛ quod ibi doc.C.de trãſac.ꝛ in.l.qui fidem.e.tit.ꝛ eſt ratio,quia cum ſtipulatio penalis non nouat liberationẽ precedentem.vt.d.l.reſcriptum.§.ſi pacto.ꝛ l.ſi vnus.§.pactus.ff.eo.titu.ſequitur ꝙ iſta clauſula ad impediendaꝫ nouationem,nõ eſt adiecta.ſed ad illud,puta ad exactionẽ cum vba debeant intelligi prolata,vt aliquid operentur.vt.l.ſi quãdo.in princ.ff.de le.j.ꝛ proprie ſumpta ſi non poſſint operari,improprientur.vt.ff.de preſcriptis verbis.l.inſulam.ita dicit Sal.i.l.promiſſis.C.de tranſactio.quod no.ꝛ iſtud eſt tenendũ,licet Bal.in.l.ſi pacto quo penam.C.de pac.ꝛ in.l.et ſi poſt res.ff.ſi quis cau.teneat contra Barto.quam etiam opi.Barto.ſequitur Ioã.de imo.in.d.l.ſi inſulam.de verb.obl.dic vt ibi. ❡ Vltimo qm̃ quando fit contractus emptionis vel ſimilis ſemper ſolet apponi ſtipulatio an dicto caſu naſcant due actiões:vna ex cõtractu emptionis que eſt bone fidei:alia ex dicta ſtipulatiõe que eſt ſtricti iuris. An ex ſtipulatione nouãte tm̃modo:ꝛ dicas ꝙ due naſcuntur actiones:qꝛ ꝙuis id quod deductuꝫ erat in emptione ꝛ vẽditione,deducatur in ſtipulatione,tñ nunꝙ nouat per ſtipulationẽ niſi expreſſe agatur vt nouatio fiat:ita dixit Bar.i.l.ſingularia.ff.ſi certum peta.i ver.ſexto eſt ſpeciale.dicit Ia.de are.ꝛc.ꝛ allegat.l.ſi duo ſocietatẽ.ff.pro ſocio.que lex nõ bene probat dictum Bar.qm̃ licet in narratione caſus illud ibi enarretur,tñ iuriſcõſultus in verſi.ſed qm̃ non ita eſſent. Reſpondendo,aliter dicit vcꝫ ꝙ ſtipulatio nõ fuit iterpoſita,ſi id factum nõ eſſet penam dari ꝛc.ergo nõ eſt mirũ,ſi ſtipulatio penalis ibi non nouet primeuã diſpoſitiõem in ꝯtractu bone fidei:arg.nota.plene per Bal.i.d.l.in ſtipu.ff.de verb.oblig. ❡ Et ad predicta bene facit.l.lꝫ.§.eadẽ obligatio.ff.de procur.ꝛ in.l.ſi mãdato meo.§.fi.l.ſi mandauero tibi.in.§.interdũ.ff.manda.facit quod no.Bar.ꝛ do.in.l.qui bis idẽ.ff.de ver.obli.credo tñ dictũ Bar.fore verũ.qꝛ dicta ſtipulatio ſolet apponi,ex cõuentione partiũ.vt.l.j.§.conuentionales.ꝛ qđ ibi Rapha.ff.de ver.obli.vt ſit magis cautũ ſtipulatori:ergo non debet cõtrariũ effectũ operari,vt tollat primeuã obligationẽ que eſt bo

26 ne fidei.arg.l.qđ fauore.C.de leg. ❡ † Qñõ aũt formet libellus ex parte venditoris.ꝛ ſic in actione ex vẽdito.vide prout dixi.s.eo.§.j.qñ formaui libellum in actione perſonali. ❡ In actione vero ex empto ꝛ ſic ex parte emptoris,qñ vult agere pro re empta:libellũ debes ſic formare. Dico cõtra Titium ꝙ ab eo emi tale digeſtum vetus,cũ talibus ſignis pro decẽ ducatis,quos iam ſibi ſolui.vel ſi nonduꝫ ſoluiſti dicas quos decem ducatos coram vobis in iudicio eidem realiter offero:ſi eſt vẽditor preſens,alˀs ad mãdatũ iudicis deponi facias:ꝛ tñ ipſe titi⁹ venditor denegat dictũ digeſtũ vetus mihi tradere:quare peto ipſum titiũ condẽnari ad tradendũ mihi dictũ digeſtum vetus.ꝛ iſte eſt vn⁹ modus libellandi.ꝛ iſto caſu tpe ſententie ferende,interrogabit reus per iudicem ad inſtãtiã actoris:an velit vel poſſit rem tradere vel intereſſe preſtare?ꝛ ſi dixerit ſe nõ velle vel nõ poſſe tradere rem,cõdemnabitur ad intereſſe.vt.l.traditio.C.de act.emp.ꝛ đ hoc eſt tex.cũ glo.ꝛ ibi Bar.in.l.j.in prin.ff.de actio.emp. Et pro iſta interrogatione tu adde bonũ tex in.l.ꝛ ſi quando.§.j.ff.de leg.j.ꝛ ibi glo.ꝛ doc. ❡ Secũdus modus practicãdi eſt,emptor vult qđ poſtꝙ venditor eſt in mora tradendi dictuꝫ librum,quod principaliter ꝛ directo formet libellum ſuum petẽdo ſuum intereſſe.vt eſt caſus in.d.l.ſi traditio.ꝛ no.gloſſ.ꝛ Bal.in.d.l.j.in princ.de acti.emp.ꝛ Bar.late ꝛ doc.i.d.l.ſtipulationes non diuiduntur.in fi.prin.ff.de verb.obli. Et in iſta forma ſi dicas.dico ꝙ emi a titio tale digeſtũ vetus pro decẽ ducatis,quos ſibi ſolui.ꝛ qualiter iterpellatus fuit vt librũ predictũ mihi traderet:tñ iſtud facere denegauit.ꝛ ꝓpter hoc mea intereſt in trib⁹.qꝛ intm̃ ſum dãnificatus.vt probabit.quare peto ipſuꝫ Titiũ ad dictũ meũ itereſſe cõdẽnari:vel ad id qđ probabitur mea itereſſe. Vel tertio modo põt formari libellus in cõcluſione ſic,quare peto dictũ titiũ cõdẽnari ad tradẽdum mihi dictũ librũ.ꝛ ſi non tradat peto eum condemnari mihi ad intereſſe meũ vcꝫ in tribus.vel ad id quod probabitur.ꝛ iſtud eſt tutius ſm̃ glo.ꝛ Bar.in.d.l.j.ꝛ hoc tenent doct.in.d.l.traditio. Tu addas ꝙ hoc etiã ſequutus fuit Bar.in.d.l.naturalis.in princip.de preſcriptis verbis.in verſi.quero extra gloſſ.qualiter formabitur libellus ꝛc.pro quo

etiam facit glo.in.l.conductores.C.de loca.⁊ dixi plene in ſimili.ſ.eo.
§.rurſus.dic vt ibi.⁊ hoc etiã ſequit̃ Bald.⁊ Ang.⁊ vterq̃ dñs meus
in.d.l.ſtipulationes nõ diuidunt̃.in ſi.principij.¶ Secundo principa
liter quero,quõ formabitur libellus qñ venditor nõ defendit,⁊ ſic em
ptor defendit ⁊ fecit ſumptus,quomodo aget̃ pro ſumptibus? dic qd
eſt aduertendum aut in inſtrumento vẽditionis fuit expreſſe cautum
de ſumptibus reficiẽdis etiã in dicto caſu:⁊ tũc directe dicti ſumptus
poſſunt repeti,hac forma.vz dico quod emi a titio talẽ librũ ꝓ decẽ
ducatis,quos ſolui ⁊ librũ tradidit:⁊ ipſe inter cetera promiſit mihi(ſi
moleſtarer in dicto libro)ſumptus ſupportare,⁊ expẽſas illas refice
re ⁊ reſtituere:⁊ qd a Seio fuit mihi mota lis ꝓ qua defendẽda expẽdi
quinq̃ ducatos pro aduocatis ⁊ ꝓcuratoribus ⁊ alijs neceſſarijs in
cauſis,⁊ q egomet defendi:quare peto dictũ titiũ venditorẽ condẽna
ri mihi ad dicta quinq̃ reſtituẽda q̃ ꝓ expẽſis ſolui:ſi aũt in inſtrõ nõ
fuerit cautũ de expẽſis reficiẽdis,nõ poſſum petere ſumptus recta via,
ſed petã intereſſe,q2 titius denũtiatus nõ defendit,in quo intereſſe ve
niunt ſumptus:⁊ dicã in libello ſic.Qualiter titius vẽdidit mihi talẽ
librũ pro decẽ quos ſolui,⁊ quod de dicto libro fuit mihi mota lis per
Caium,⁊ qualiter in forma ⁊ legitime dicto vẽditori litẽ motã denũ-
tiaui,⁊ q dictã cauſaz ⁊ me nõ defendit:ſed oportuit me defendere et
ſumptus litis ſuſtinere.⁊ q mea interfuit ⁊ intereſt in quq̃ me ⁊ dictã
cauſam ꝑ dictũ venditorẽ nõ fuiſſe defenſam:quare peto ipſum vendi
torẽ cõdẽnari ad dandũ mihi dicta quinq̃ pro intereſſe meo,vel ꝓut
probabit̃ ꝓbabiliter.iſte forme libellãdi colligunt̃ ex dictis Bar.in.l.
vẽditores.ff.de v.obli.quod nota.¶ Tertio principaliter ⁊ vltimo q̃
ro i actione ex empto pro euictione qualiter vẽditor legitime denun-
tiauit ⁊ qualiter formabitur libell⁹:⁊ dicas ſic q oportet narrari ꝯctũ
emptionis ⁊ litem fuiſſe motã,⁊ qualiter tãdẽ res fuit iuſte a te euicta
lz vſq̃ ad finẽ ꝑ te ⁊ tuos bonos ac idoneos ꝓcuratores ⁊ aduocatos
in cã inſtituiſti eã ꝑ poſſe defendiſti.⁊ qd propter hoc tua intereſt non
fuiſſe euictã in viginti,quare petis dictũ venditorem ad dicta viginti
tibi ſoluẽda cõdẽnari:vel in eo qd probabitur tua intereſſe.iſta forma
colligitur ex dictis Bar.in.l.qui cõcubinã.§.ſi heres.ff.de lega.iij.⁊ in
l.ariſto.§.j.⁊ ibi doc.ff.de dona.vbi Bar.ſingulariter loquitur tam in
theorica q̃ in practica.dic vt ibi.Et predicta ꝓcedũt qñ expreſſe nõ eſt
cautũ de duplo euictionis nomine:q2 q̃uis de euictione expreſſe non
promittat̃.tñ ex natura contractus venit euictio.vt.l.j.⁊.ij.⁊ quod ibi
notatur.ff.de euic.Si autem expreſſe cautum ſit quod debeat reſtitui
ſimpliũ vel duplũ euictiõis noĩe,in libello tuo debes ſic cõcludere poſt
narrationẽ ſuperius ꝓxime dictã,quare peto dictũ venditorem con-
demnari mihi ad dictã duplam euictionis noĩe quam promiſerat ⁊c.
¶ Materias aũt actionis cõmodati ⁊ depoſiti ⁊ mãdati ⁊ pro ſocio
⁊ etiã locati hic non dicam q2 dixi.ſ.eo.§.ſequens.dic vt ibi.¶ Nota
ergo ſubſequẽter tex.ibi negotiorũ geſtorũ q actio negotiorũ geſtorũ,
eſt bone fidei:⁊ orit̃ hincinde actio negotiorũ geſtorũ directa,q̃ datur
dño cuius negotia geſta ſunt etiã ignoranti contraria geſtori.vt.ſ.de
oblig.que ex quaſi ꝯctu.§.igitur cũ quis.⁊ ibi dixi.⁊ qñ ex aliquo con-
tractu detur directa vel contraria:dic vt plene ſcripſi.ſ.pro ſocio.§.j.
i ꝓncipio.⁊ oritur iſta actio qñ negotia aliena geſta ſunt ſine mãdato:
nã ſi mandatũ interceſſerit,ceſſat actio negotiorũ geſtorũ.⁊ habet lo-
27 cum actio mandati.l.ex mandato.ff.mandati.¶ † Videamus tamen
aliqua in hac materia,⁊ primo ad euidentiã ꝓmitte quot modis nego
tiũ geſtũ dicat̃ noſtrum,ad nos pertinere gloſ.in.l.ſi pupilli.in.§.item
querit̃.ff.de neg.geſt.dicit quatuor modis negotiũ ſpectare ad nos.pri
mo cura ⁊ ſolicitudine,ſcdo ipſa ratihabitione,tertio ipo geſtu.quar-
to re ipa.q declara ꝑ exẽpla.vt ibi ꝑ gl.Bar.⁊ doc.Addit tñ ibi Bar.
⁊ quinto vz q negotiũ ꝑtinet ad nos more ciuitatis.vt in iſtis bonis
pupillaribus.de quibus habes in.l.cum plures.§.ſi.ff.de admi.tut.et
l.j.§.ſed nõnullos.ff.de tute.⁊ rati.diſtr.tu adde q pro hoc ſingulari-
ter facit qd elegãter no.Bart.in.l.ſed ſi plures.§.in arrogato.in fin.de
vulg.⁊ pup.Sexto modo dicit̃ ſm Bart.naturali rõne.vt puta ſi ego
expendi cõtemplatione tui ⁊ cõtẽplatione redempti,recolligendo ab
hoſtibus tuũ conſanguineum quẽ tu redimere debebas naturali rõne
vt.l.ſed ⁊ ſi ideo.cũ.l.ſeq.⁊ q ibi Bar.⁊ doct.ff.ſolu.ma.ſeptimo modo
dicit̃ ſm Bar.ex virtute cuiuſdã cõſequẽtie.de quo in.l.ex duobus.et
in.l.ex facto.ff.de neg.geſt.¶ Quero ad hoc vt gerẽs habeat actionẽ
cõtra dñm,quid requiritur? Dic q ſufficit q negotiũ ſit vtiliter geſtum
⁊ inceptũ reſpectu dñi,lz effectũ vtiliter nõ habuerit:vel lz non fuerit
vtiliter geſtum,reſpectu gerẽtis vl' rei geſte.vt.l.ſi pupilli.§.ſed ⁊ ſi qs
ita.ff.de neg.geſt.ſed ſi gerẽs putaret vtile dño cũ nõ eſſet,nõ obligat
dñm.vt ibi no.gloſ.in.l.ſi ſeruũ.C.eo.ti.⁊ qd ibi doc.quod intellige ve-
rum in voluntario geſtore,ſecus in neceſſario vt nota.in.d.l.ſi ſeruum.
28 ¶ † Et econtra ſunt aliqui caſus,in quibus gerens(etiaz vtiliter)nõ
habet actionẽ negotiorũ geſtorũ cõtrariã cõtra dñm.Primo quando
pietatis cauſa geſſerit negotiũ alienũ.vt.l.neſennius.ff.de neg.geſt.et
l.j.⁊.l.alimenta.⁊ quod in eis nota.C.eo.tit.ſcdo ſi paterna affectiõe.
vt.ff.eo.tit.l.ſi is qui ⁊c.C.eo.tit.l.ſi paterno.⁊ qd ibi per glo.⁊ doc.ter-
tio qñ domeſtica affectione geritur.vt.l.qd in vxore.C.eo.tit.⁊ q ibi ꝑ
Cy.Bald.⁊ Sali.quarto ratione obſequij.vt.C.eo.l.officio.⁊ in alijs
caſibus qui no.ff.eo.tit.l.qui pecuniam.⁊.ſ.de oblig.que ex quaſi con-
tractu.§.j.per gloſſ.quinto ratione prohibitionis.vt.C.eodem titu.l.
ſi.ita no.gloſ.in.d.l.neſennius.⁊ in.d.l.ſi paterno.Et aduertas qd hoc
vltimo caſu quando ratione prohibitionis,quod nec vtilis datur ge-
renti vt eſt tex.ſing.in.l.ſi pro te.ff.manda.Et predicta procedunt qñ
geritur reale negotium,vel circa perſonam.iuxta.l.j.⁊.ij.⁊.l.alimenta.
C.de neg.geſt.ſecus ſi eſt negotium reſpiciens conſeruationem perſo-
ne,vt puta ſi ſoluo pro titio eo inuito:q2 erat in periculo perdẽdi ꝑſo-
nam,vel q2 amputationẽ mẽbri pati debeat:iuxta.§.prohibemus.ad
hoc in auť.de colla.nam poſſum repetere,nõ obſtante inhibitione tua
q2 nõ minus intereſt reipublice hoĩes viuentes cõſeruari,q̃ mortuos
tumulari:vt eſt caſus in rõne ſui in.l.at ſi quis.§.item labeo.ff.de reli.
Propterea mea ĩtereſt forte,ratione coniunctiõis.vt.l.j.ij.iij.⁊.iiij.ff.
de libe.cauſa.vel etiam ratione amicitie.vt.l.non tantũ.ff.de appe.ita
Dixit Bal.ĩ.l.ſi.C.eo.Vel tu addas q mea ĩtereſt,q2 homo ſuz.ergo
homo homini ſeruitiũ debet.l.ſi ſeruus.ff.de ſeruis expor.quinimo ⁊
generaliter dico quoties aliquis geſſit negotiũ alterius pro eo expo-
nendo,quod tangit ſalutem eius ꝑſone vel libertatem vel vitam vel
ciuitatem:qd ille pro quo ſoluitur,nõ põt dicere nõ eſſe vtiliter geſtuz
vt eſt caſus in.l.ſtichus.ff.de pe.lega.⁊ ita hoc dicit ibi ſinglr' Barto.ĩ
prin.⁊ nota.Raph.in.l.ſtichum.§.j.ff.de noua.¶ Aduertas tamẽ in
dubio eo ipſo q aliquis impendit in perſonam,vel in bonis alienis.lz
nõ fuerit proteſtatus,videtur feciſſe animo repetendi.Ita dicit gloſſ.
notabilis in.d.l.ſi paterno.Tu dicas ſm Bar.⁊ doc.⁊ ibi quod recur-
rendum eſt ad cõiecturas,vt puta ſi fuit proteſtatus vel ſi ſcripſit in li
bro ſuarũ rationũ pro debitore.vt.l.neſennius.⁊ quod ibi habet̃.ff.de
neg.geſt.vel ſi erat vir nobilis vel ignobilis,vel conſuetus donare:vel
nõ facit quod habetur in.l.filiuſfami.ff.de dona.ver.etiam quantitas
impenſe ⁊ etiam debet ꝯſyderari coniunctio inter gerentẽ,⁊ eũ cuius
negotia geſta ſunt.vt.l.ſi ſeruus cõis.⁊.l.vtrum.ff.de dona.inter vi-
rũ ⁊ vxorem.⁊ no.Bart.⁊ doc.in.l.que dot.ff.ſol.mat.Tu adde bonũ
caſum in.l.ſi ex duobus.§.fin.ff.eo.vel ſi aliqua ſeruitia recipiebat ab
illo cui alimenta preſtitit.vt no.gloſſ.in.d.l.ſi paterno.¶ Quod facit
ſm Bal.ibi in ſi.ad queſtionẽ duorũ ruſticorũ ſimul morãtiũ,⁊ vn⁹ ha
bet multos filios paruulos:⁊ alter eſt ſterilis ⁊ fit impẽſa de omnib⁹
in cõi,nunquid debeat aliqua reſtauratio fieri tpe diuiſionis huic fra-
tri filios nõ habẽti:⁊ determinat q nõ ſi aliq̃ opera ꝑcipiebat ĩ cõmu-
ni ab illis pueris:vt in cuſtodiẽdo animalia q̃ opera digna ſunt dictis
alimẽtis.ſed ſi nõ percipiebat aliqua digna aut alias notabilia opera
tũc bene poſſet repeti.vt.d.l.pſ'no.⁊.l.alimẽta.eo.tit.qd tene mẽti.or
29 nõ ſcribas plus.¶ † Quero de q̃ teneat̃ geſtor.Dic q regulariter de
culpa leui ⁊ nõ de leuiſſima:niſi qñ alius fuiſſet diligẽter negotia mea
geſturus:vt no.glo.ſ.de oblig.que ex quaſi ꝯctu.§.igitur cũ qs.⁊.l.iij.
§.interdũ.⁊ ibi gl.⁊ doc.ff.de neg.geſt.⁊ ẽ ratio vt facilius homines in
citentur ad gerenda negotia abſentium,que alias perirẽt.vide Bart.
in.l.quod nerua.ff.depoſiti.in ver.decimo quero quid in actione ne-
gotiorũ geſtorũ.Sunt tñ aliqui caſus vbi tenet̃ de leuiſſima.vt notat̃
in dictis iuribus vt puta quãdo alius diligentiſſimus fuiſſet negotia
mea geſturus,niſi tu eas geſſiſſes.vt ibi notat̃.Ac etiã ſunt aliq caſus
in quibus tenet̃ gerens de dolo.vt not.glo.in.l.negotia.⁊ ibi doc.ff.e.
ti.in quibus omnib⁹ caſibus primo dñs non tenetur inſolidũ.ſcdo q
dictis caſibus nõ ſufficit geſtũ vtiliter,niſi perduret ad hoc quod dñs
teneat̃.vt not.in.d.§.igitur cũ quis.quod not.⁊ ibi dixi.¶ An autẽ et
qñ teneat̃ de neglectis.vide Bartol.in.l.ſi pupilli.§.videamus.⁊ ibi
30 Bal.⁊ Ange.ff.eo.⁊ ego ſcripſi in.d.§.igit̃ cũ quis.¶ † Vltimo quero
qualiter formabitur libellus in hac actione negotiorũ geſtorum dire-
cta vel ꝯtria:In directa dicas ſic.Dico quod titius geſſit talia nego-
tia mea,me abſente vel me preſente ignorante tamẽ,⁊ qd propter hoc
ipſe titius mihi eſt obligatus reddere rationem ſue adminiſtratiõis,
quare peto ipſum titiũ cõdẽnari mihi ad reddendũ rationez predicte
ſue adminiſtrationis ⁊ geſtionis:⁊ ad reſtituẽdũ reliqua q̃ apparebũt
penes eũ fore,⁊ omne id in quo apparebit me dãnificatũ fore ex mala
vel negligẽti eius adminiſtratione.Iſta forma colligitur ex dictis gl.
Bar.Bal.Ang.⁊ aliorũ ſcribentiũ in.l.j.in prin.ff.de eden.⁊ in.l.edi-
ta.C.de edẽ.¶ In actiõe vero ꝯtria,formabis libellũ ſic:nã debes nar
rare qualiter geſſiſti negotia mea vtiliter,ſaltẽ a principio me abſente
vel me pſente ⁊ ignorante tñ:⁊ qd tibi ꝓpter hoc deficiunt centũ que
in vtilitatẽ meã expẽdiſti,quare petis me condẽnari ad credendũ tibi
quicqd ex dicta adminiſtratione abeſt vel abfuturũ eſt.ita dixit Bar.
in.l.ij.ff.eo.¶ Viſis libellis,videamus de articulis ⁊ ꝓbationibus in
hac actione.⁊ dic q articulus in hac actione ꝯtria,debet cõcludere ne-
ceſſario q erat vtile dño ſic geri ꝓut geſtũ eſt:lz nõ eſſet vtile reſpectu
gerẽtis vel reſpectu rei ſup qua ſit negotiũ:vt eſt caſus.⁊ ibi hoc not.
Bart.in.d.l.ſed an vltro.§.j.ff.eo.Aduertas tamẽ(prout etiã dicit ibi
Bart.)qd etiam ſi articulus concluderet q taliter gerit ⁊ geſtum eſt
cõmuniter dño vtile eſſet,tũc hoc ſufficit:niſi tũc dñs ex aduerſo ꝓba-
ret ſibi vtile nõ fuiſſe,vt innuit tex.in.d.l.ſed an vltro.§.j.i ver.impar
ſumptũ vel quaſi ſibi nõ neceſſariũ.quod bene no.vt ſcias articulare.
In actione vero directa,articulus eſt clarus.vz quod geſſit negotia
31 mea me ignorante ⁊c.¶ † In gloſ.tutele.in ſi.trior.quod actio tutele
eſt bone fidei.⁊ idem dicas in actione ꝓ tutela directa ⁊ contraria,vt
puta in

pu̅ta in eo qui gessit vt tutor, cū nō esset. vt no. Bart. Dyn. ⁊ Bal. in. l.
j. §. ꝑ tutore. ff. eo. qḋ no. ¶ Quis aūt dicaꝛ tutor et q̄uo diffiniaꝛ tu-
tela, ⁊ eius declarationē ⁊ examinationem vide. s̄. de tutel. ī pn̄c. et ibi
32 scrip. ⁊ in. l. j. in prin. ⁊ ibi gl. ⁊ Bar. ff. de tutelis. ¶ † Et est sciendū et
p̄mittēdum ꝙ tutores aliqui datiui sunt, aliqui testamētarij: ⁊ aliq
legitimi. Testamētarij sunt qui testamēto, vel codicillis testamēto cō-
firmatis, dati sunt. vt. l. iij. ff. de testa. tute. nō aūt ab itestato codicillis
vel epistola tutor recte daꝛ: vt no. i. d. l. iij. ⁊ facit. l. ij. C. de confirma. tu-
to. Et dātur ad similitudinē pupillaris substitutionis per patrem vel
auum, qui habens pupillos natos vel nascituros, habiturus est eos ī
potestate. vt. l. j. cuꝫ ibi no. ff. de testa. tu. siue eos īstituerit, siue eos ex-
heredauerit. l. pater. ff. de test. tu. ¶ Ex quo sequiꝛ ꝙ cū mater vł auia
nō habeat filium vel nepotē in potestate. vt in. §. femine. s̄. de adop. ꝙ
non potest eis testamēto tutorē dare: sed datus erit ex inq̄sitione iudi
cis confirmandus, si pupillus est institutus a dictis feminis: ⁊ confir-
mabitur in rebꝰ tm̄modo relictis per matrē filio. vt. l. j. C. de confir. tu.
⁊. d. l. pater. Ac etiā sequitur ꝙ pater filio naturali tm̄, cum in testamē
to potest oīa relinquere si nō habet aliā prolē legitimā. vt auṫ. licet. C.
de natu. libe. tunc dando tutorē filio, talis tutor confirmandus est per
iudiceꝫ. vt. l. fi. ⁊ qḋ ibi no. C. de cōfir. tu. ¶ Legitimi aūt tutores sunt
agnati, ⁊ etiaꝫ hodie cognati. q̄ꝛ sublata est differētia agnatiōis ⁊ co-
gnationis: vt in. §. nullam. in auṫ. de here. q̄ ab intest. ⁊ sic ad eum spe-
ctat tutela legitima, ad quem deferreꝛ hereditas pupilli ab intestato:
⁊ ꝑ ꝯn̄s priori in gradu, excepta femina que nō potest esse tutrix: vt. l.
pe. ⁊ fi. ff. de legi. tuto. ⁊. l. j. cum gloss. in princ. ff. de leg. tut. nisi sit mater
vel auia, q̄ꝛ volētes admittuntur. vt in auṫ. matri ⁊ auie. C. q̄n̄ mul. tu.
offi. fun. po. ¶ Ex quo sequiꝛ ꝙ in Ciuitatibus in quibus preferūtur
agnati in successione ipsis cognatis, ꝙ ita etiā preferunꝛ in tutela. vt
dixit Bar. in. d. l. j. qui legitimi admittentur, cessantibus testamenta-
rijs. vt. ff. de legi. tuto. l. in testamento. ⁊. C. eo. ti. l. quod aūt. ⁊ etiam ces
santibus cōfirmatis a iudice, q̄ꝛ tutor cōfirmatus s̄m cōem opi. prefer-
tur legitimo: vt ptꝫ ex ordine titulorū q̄ꝛ prius ponitur titulꝰ de cōfir-
mādo tuto. q̄̄ titulus de leg. tu. ⁊ pro hoc. s̄. de tu. §. fin. vbi diciꝛ ꝙ oī-
no debet confirmari. ⁊ pro hoc ēt facit. ff. de confir. tu. l. qui a patre. vbi
equiparatur dato in testamento. ita dixit Bart. in. d. l. j. de cōfir. tu. in
prin. ⁊ no. doc. in. l. j. C. de confir. tut. ⁊ ego scripsi in. d. §. fi. Datiui au-
tem tutores sunt, qui sunt dati a iudicibus competentibus q̄ habent
merum ⁊ mistum imperium, vel saltem mistuꝫ imperium. vt. l. mutuo.
§. tutore. ⁊ qḋ ibi no. ff. de tute. dicas tm̄ ꝙ etiam possunt dari a iudici-
bus municipalibus, qui tm̄modo habent iurisdictionē. vt. l. imperiū.
ff. de iurisdi. om. iudi. ⁊. l. j. eo. tit. ⁊. l. ea que in. §. magistratus. ff. ad mu-
nici. ⁊ hoc aperte probatur in. l. iij. ff. de tut. ⁊ cura. da. ab his. ¶ Quid
plura possunt dari tutores a iudicibus chartularijs, qui habēt iuris-
dictionē ordinariaꝫ a Principe vel a Comite palatino, vt sunt tabel-
liones. ⁊ de his no. glo. in. l. j. ff. de iudi. ita dixit eleganter glo. ⁊ Bar. i
l. j. ff. de tut. ⁊ cura. da. ab his. facit quod no. in. l. fi. C. vbi ⁊ apud quem.
⁊ hoc no. Spec. in tit. de cura. §. j. versi. quid de his. ¶ Et aduertas ꝙ
sicut pro dote (lꝫ nō fuerit dictū) bona hincinde sunt tacite obligata,
vt. l. j. C. de rei vxor. act. ⁊. j. §. primo. Ita in omnibus. s̄. dictis tutori-
bus, etiā si expresse nō dicatur, omnia eorum bona sunt tacite pupillo
pro administratione obligata. vt. l. pro officio. C. de admini. tut. Et nō
tm̄ predicta locum habent, quādo vere est tutor: sed etiā si non erat tu
tor, sed gessit se ꝑ tutore. vt no. gl. ⁊ doc. in. d. l. ꝑ officio. ⁊ no. gl. ⁊ Bar.
33 in. l. damus. ff. de ṗuil. cred. ¶ Quero q̄ possunt esse tutores? ¶ † Dic
ꝙ regula est permissiua, ꝙ quilibet potest esse tutor nisi expresse repe-
riatur prohibitꝰ. vt. l. j. §. j. ⁊. ij. cum ibi no. ff. de tute. q̄ꝛ dicitur esse mu-
nus publicum ⁊ personale, ⁊ publicum autoritate, sed vtilitate priua
tū: ⁊ ꝑ cōsequens quilibet cogiꝛ illud suscipere, nisi habeat iustam ex-
cusationem de quibus excusationibus habeꝛ. s̄. de excu. tut. per totū:
⁊ hoc probatur eo. tit. in prin. quas excusationes debet proponere in-
tra quinquaginta dies. vt. l. scire oportet. §. quinquaginta. ff. de excu.
tut. Et iter alias prohibeꝛ esse tutor minor. xxv. annis. s̄. de fideiuſ. tu.
in fin. ⁊ sic etiam ille qui est debitor vel creditor pupilli, non in parua
quantitate nisi suo credito renūtiet: dummodo nō sit mater vel auia,
q̄ꝛ lꝫ sint creditrices vel debitrices, tutelam tm̄ saluo credito assumere
possunt: ⁊ dūmodo non sit tutor testamētarius. q̄ꝛ lꝫ sit creditor vel de
bitor etiam in magna quantitate: q̄ꝛ eiꝰ fides a testatore dictū vel cre-
ditū sciēte, videtur esse approbata poterit esse tutor, ⁊ omnia ista ple-
ne habentur ꝑ Bart. in. l. post litem. ff. de excusa. tut. ⁊ plenius in text.
per gl. ⁊ Barto. ⁊ omnes doc. in auṫ. minoris debitor. C. q̄ dare tu. pos.
⁊ in corpore vnde sumiꝛ. qui tex. licet loquatur tantummodo in cura-
tore vt ptꝫ ī tex. ibi ꝓhibetur a curatione ⁊c. ⁊ ibi. nam curator ⁊c. ⁊ ibi
sine adiuncto curatore ⁊c. ⁊ ibi: nec potest cura ⁊c. ⁊ etiam patet in ru-
brica in auṫ. de his qui perhibent se habere obliga. res mino. ⁊ ibi in
agro in principio. et in. §. j. ⁊ per totum vbi semper de curatore tantuꝫ
loqui videtur: ⁊ sic videꝛ tantūmodo locum habere in curatore, ⁊ non
etiā in tutore: quia ille tex. est correctorius. vt ptꝫ in dicto corpore: cir-
ca principiū. q̄ꝛ de tutore lex ꝓhibitiua ⁊ correctiua, non loquitur. vt
l. si vero. §. de viro. ff. sol. ma. Preterea prouisio facta in vnum casum
etiam in non correctorijs, non extenditur ad aliū, q̄n̄ nō est eadē ratio
vt. l. gallus. §. ⁊ quid si tm̄. ⁊ ibi Bart. Bald. ⁊ doc. ff. de libe. ⁊ posthu.
multominus extendiꝛ in correctorijs. Preterea lꝫ verbū curatoris la
te sumpto vocabulo, cōprehendat etiā tutorem: vt not. doct. in. d. auṫ.
minoris. sicut ecōtra appellatione tutoris, large cōprehenditur cura
tor. vt. l. iij. §. curator. ff. de admi. tu. tm̄ nunq̄ꝫ dꝫ fieri extētio ī correcto-
rijs ex verbis improprijs, siue impropriatis. vt. l. liberorū. §. sed ⁊ papi
nia. ff. de verb. sig. ⁊. l. senatus. ff. de ritu nup. igiꝛ ⁊c. q̄uis etiā esset ea-
dem ratio. vt arg. tex. ⁊ gloss. in cle. j. de vita ⁊ honestate clericorum in
verbo macellariorū. in fine. ⁊ in gl. in verbo nominatim. in fi. ⁊ eo. titu.
cle. ij. in verbo insulā. ⁊ pro hoc qḋ not. glo. in. c. licet canon. coniuncta
glo. in verbo parochialis. de electione in sexto. ⁊ pro ista parte etiā vi
detur casus in. l. ventri. in princ. ff. de tut. ⁊ cura. da. ab his. vbi dicitur
ꝙ tutor vētri, a magistratu Populi Romani dari nō pōt. nā de cura-
tore cōstituendo, edicto comprehensum est. ⁊ sic cum illa auṫ. minoris.
loquaꝛ in curatore tantum, nō extenditur ad tutorem. tamen his non
obstantibus verius est qḋ in tutore locū habeat. vt patet in. d. auṫ. in
corpore. in ṗn. ibi: siue impuberes siue puberes sint. ⁊ in. §. sed ⁊ si quis.
ibi: esse fidelem ad impuberum aut adolescentium. ⁊ in eod. §. ibi: sed
adiungi sibi tutorem alterum siue curatorem in. §. vt autem. ibi: tutele
vel cure ⁊c. ⁊ ibi pupillorum vel adolescentium ⁊c. ⁊ ibi tutelam non
continget, neq; curam. ⁊c. ergo expresse loquiꝛ etiā in tutore. ergo non
est locus cōiecture. vt. l. ille aut ille. §. cum verbis. ⁊ qḋ ibi Jac. ⁊ Bar.
ff. de leg. iij. preterea est ibi expressa ratio in. l. vt patet. in. §. j. ⁊. §. ij. vcꝫ
vt dn̄s iurium pupilli vel adulti, possit occultare dicta iura. ergo cum
sit fauorabile, et remoueat aliqueꝫ a delinquendo ⁊ sit expressa ratio
in lege, ⁊ sic eadem vel maior ratio: q̄ꝛ plus possit offendi pupillus q̄̄
adultus cum minus intelligat. argu. l. pupillus. coniūcta. l. impube-
ribus. de acqui. here. ergo q̄uis loqueretur ī curatore tm̄, deberet ex-
tendi ad tutorem. vt no. glo. in. c. in fidei. de here. i. vj. facit. l. his solis.
cum ibi no. per glo. ⁊ doc. C. de reuo. dona. ⁊ in. l. j. cum gloss. ⁊ ibi doc.
C. de his qui ante aper. tab. ⁊ dixi. s̄. eo. §. ꝯstituta. q̄ꝛ ratio legis, est ani
ma legis. vt. l. cum mulier. ff. solu. matri. cum ibi no. ⁊ ibi habet locum
ratio legis, habet etiā locum legis dispositio expressa. vt. l. adigere. §.
q̄uis. ff. de iure pa. et quod ibi Bar. cōiuncto eo qḋ dixit glo. ⁊ Bart.
in. l. si quis seruo. C. de fur. ⁊ etiam habet locum si tacite potest colligi,
si statuēs fuisset de hoc interrogatus verosimiliter illud idē statuisset
vt. l. tale pactū. §. fi. cū glo. ff. de pac. ⁊ hoc expresse firmat gloss. in dicta
auṫ. in. §. hec autem omnia. in glo. magna. ⁊ hoc communiter tenetur.
¶ Aduertas tamē, q̄ꝛ. s̄. dixi quod ille text. non habet locum in testa-
mentario tutore, quid in datiuo dato per inquisitionem: vide glo. hoc
disputanteꝫ in. d. §. hec autem oīa. in dicta gl. magna. ⁊ facit quod no.
glo. ⁊ doc. in. d. auṫ. minoris. Ego sum solitus pro ista parte quod ideꝫ
sit in datiuo dato per inquisitionem, quod in testamentario, allegare,
tex. valde no. in. l. si nemo tutorum. §. j. ff. de testa. tu. vbi tex. in fin. dicit
quod licet verba illius edicti ad testamētarios tutores tantum per-
tingant: tamen ad datos ex inquisitione, etiam pertinent. quod nota.
¶ Quero quādo pater nō prouidit filio de tutore, mater ⁊ alij venien
tes pupillo ab intestato vel ex substitutione pupillari succedere sperā
tes: iuxta. l. sciant. C. de legi. here. non sufficit ꝙ in genere petant tuto-
rem dari, sed oportet ꝙ iudici nominēt, quem in tutorem dari petunt
⁊ etiam hoc non sufficit, nisi idoneū nominēt. ⁊ etiam hoc non sufficit
nisi effectualiter tutor datꝰ sit: vt est tex. ⁊ ibi Bart. ī. l. j. §. si mater non
petierit. ff. ad tertu. ⁊ habetur in. l. omne. ⁊ ibi doc. Bald. ⁊ Salic. C. ad
tertu. ⁊ no. Bar. in. l. j. ff. q̄ pe. tu. ał̄s autē si pupillus intra pupillarem
etatem decedit, nō succedunt ei. vt habetur in dictis iuribus ⁊ debent
petere confestim. iuxta. l. ij. §. confestim. ⁊ quod ibi Barto. ff. ad tertu. ⁊
quando dicatur confestim dicam. j. ¶ Septimo quero tutore dato in
testamēto, siue tutore legitimo declarato: vł datiuo dato a iudice an-
teq̄̄ administrare possit, q̄d sibi incumbat: dic qḋ opꝰ est quod admi-
nistratio bonorum pupilli, per iudicem competentem decernatur. vt
l. iij. in princ. ff. de admi. tuto. ⁊. l. legitimos. in prin. ff. de legi. tu. nisi sit
tutor testamētarius, ⁊ testator in testamēto ꝯcesserit, quod ꝓpria au-
toritate possit administrare: ał̄s aūt etiā testamentarius sine conces-
sione iudicis, administrare nō posset. vt. d. l. iij. ⁊. l. legitimos. ⁊ ibi not.
34 glo. ⁊ Bar. facit. l. cui eorū. in prin. ff. de positu. ¶ † Octauo quero, q̄d
incumbat tutori cui decreta est administratio? Et dic ꝙ plura vt dicit
gl. ⁊ Bar. in. d. l. legitimos. in princ. ⁊ primo ꝙ oēs res pupilli accipiat
cū decreto p̄toris: secūdo ꝙ debeat cōficere inuētarium, ⁊ solēne dicto
rū bonorū pupilli. vt. l. tutor qui repertoriū. in princ. ⁊ qḋ ibi late Bar.
ff. de admi. tu. et. l. tutor. C. eo. ti. nisi testator remiserit cōfectionē inuē-
tarij: tūc excusatur si nō cōficit. vt. l. fi. in fi. C. de arbi. tu. nisi nō obstan-
te remissiōe facta a testatore, iudici videreꝛ ex cā inuentariū fieri de-
bere pro vtilitate pupilli. vt. l. in cōfirmādo. ⁊ ibi Bart. de confir. tu. et
no. Bar. in. d. l. tutor q̄ repertoriū. in. iij. co. ⁊ si aliq̄d contra se posuerit
in inuētario, statur dicte descriptioni cōtra tutorē sed pro se nō stabi-
tur. vt. l. fi. C. arbi. tu. quod tamen intellige verū. vt ibi no. Bal. Ange.
⁊ Sali. ac etiam debet promittere vtilia facere, ⁊ inutilia ꝑtermitte-
re: ⁊ qḋ pupillum vel adultum curator indefensum non relinquet. hoc
tamen sem̄ꝑ intellecto ꝙ vti valeat veritate ⁊ bona fide. vt est casus.
⁊ ibi oēs doct. in. l. fi. §. omnem defensionem. C. de admi. tuto. ⁊ istud in

ſpecie ſpecificata, opꝫ ꝙ tutoꝛ obſeruet nec ſufficit adimpleri in effe-
ctu per ſimile: qꝛ hoc expreſſum verbis in.l.requiritur, vt.d.§.omnem.
⁊ ibi doc. ⁊ hoc no. elegāter Bart.in.l.pretoꝛ.§.j.in princ.ff.de no.ope.
nū. ⁊ ideo ſis ſemꝑ cautus, ꝙ predicta verba in tutelis ⁊ curis apponi
facias: al's aūt nullo mō valeret. ita dixit Bar. ꝙ ꝑpter hoc vidit mul
tas tutelas coꝛruere in.d.l.legitimos.in fi.prin. ⁊ etiam cauere dꝫ cum
fideiuſſoꝛe, ⁊ iurare rē pupilli ſaluam foꝛe vt.l.iij.§.j.ff.rem pup.ſal.fo.
niſi ſit teſtamētarius, cuius fides ſit a teſtatoꝛe appꝛobata. vt.ſ.de ſa-
tiſda.tu.in prin. vel niſi ſit datus ex inqſitione. vt eo.tit.§.j. nec etiā ſa-
tiſdat datus in teſtamēto a patre minus ſolēniter, vel a matre q cōfir-
matur ex inqſitione, vt eſt tex.in.l.j.ff.de confir.tu. ⁊ ita debet intelligi
glo.ſ.de ſatiſd.tut.§.j. ¶ Nono aduertas ꝙ lꝫ multis de cauſis quis
poſſit recuſare acceptare de nouo tutelam: vt.ſ.de excu.tut. ꝑ totū. tñ
ſuſceptā nō poteſt regulariter recuſare, niſi adueniēte pubertate exce-
ptis caſibus qui habentur per tex. ⁊ gloſ.not. ⁊ ibi doct.in.l.verum.§.
ex facto.ff.de mino. ¶ Decimo quero datus eſt tutoꝛ ſꝫ non legitime,
dicas ꝙ etiam iſto caſu nō pōt prius deſinere adminiſtrare, niſi alium
dari poſtulet: ⁊ legitime datus ſit, al's tenetur pupillo etiam ꝑ futura
adminiſtratione, vt eſt tex.no. ⁊ ibi hec no. Bar.in.l.tutoꝛes qui poſt.
35 §.j.ff.de admi.tu. qđ tene menti. ¶ † Undecimo aduertas ꝙ tutoꝛ dꝫ
ali de bonis pupilli, al's nō excuſaretur ꝑpter paupertatem. vt.l.pau-
36 pertas. ⁊ ibi glo. ⁊ Bart.ff.de admi.tut. ¶ † Duodecimo ſcire debes,
ꝙ iure actionis tutoꝛ nō pōt petere ſalariū, ſꝫ officio iudicis: nō ad pe
titionē tutoꝛis multis cōſyderatis. ⁊ etiā vni ex tutoꝛibus ſuis cōtuto
ribus ſi adminiſtrare debēs erat fidelis ⁊ pauper: vel ſi ꝑpter illā admi
niſtrationē opoꝛteret ꝙ relinqret facta ſua, vel opoꝛtebit ꝙ ſepenume
ro extra ciuitatē ⁊ aliqñ ex territoꝛiū ꝓ negotijs pupilli exire cōtinge-
ret, tūc ſalariū cauſa cognita, pōt (vt dixi) cōſtitui certū. vt ē tex.cū gl. ⁊
ibi Bar.i.l.a tutoꝛibꝰ.§.ſi.ff.de admi.tut. ⁊ facit tex. ⁊ hoc ibi no. Bar.
in.l.in eos.ff.de tu. ⁊ no. Bar.in.l.athlete.§.athlete.ff.de excu.tu. ⁊ eſt
tex. ⁊ ibi Bar.in.l.j.§.ſi pupillus.ff.de tute. ⁊ ra.diſt. ¶ Tertiodecimo
nō tm̄ ꝙ tutoꝛ teneatur cōficere inuentariū, vt dictū eſt in quo ſi omit-
tit ponere aliqd de bonis pupilli ⁊ ſcienter, punit̄ extra oꝛdinē officio
iudicis cōſyderata qualitate delicti ⁊ perſonaꝝ: ⁊ etiā vt ſuſpectus re
mouebit̄ a tutela, qui tutoꝛ etiā ſi oīa bona pupilli ponat in inuētario
⁊ aliqua non alienanda alienet, etiā rite ⁊ recte eodē modo punitur,
et vt ſuſpectus pōt remoueri: vt eſt caſus no. ⁊ ibi hoc no. Bart.in.d.l.
in eos. ⁊ nō tm̄ tenetur cōficere inuētarium rite ⁊ recte. al's poteſt ꝯtra
eū iurari in litē. vt no.gloſ. ⁊ Bar. ⁊ ibi tex.in.l.tutoꝛ q repertoꝛium.in
princ.ff.de admi.tut. ſed etiā ipſe tenetur cōficere libꝛū rationū, de da-
tis ⁊ acceptis. vt eſt tex.in.l.j.§.officio.ff.de tu. ⁊ ra.diſtr. Et ſi non cōfe
cit dictū libꝛū rationū, vel ſi cōfecit ⁊ finita tutela nō vult eum redde-
re pupillo, pōt etiā cōtra eū iurari in litem. vt eſt tex. ⁊ glo. ⁊ ibi Bart.
in.d.§.officio. cui libꝛo etiā in fauoꝛē tutoꝛis, nō tm̄ cōtra tutoꝛē cū iu-
ramento tñ tutoꝛis credit̄. vt no. Bar.in.d.§.officio. al's aūt quare gra
uaret̄ cōficere libꝛū, ſi ei nō crederet̄ qđ tñ Cy. Bald. ⁊ Salic.in.l.id qđ
pauperibus.C.de epiſ. ⁊ cle. dicunt foꝛe verū, quod credit̄ ad vtilitatē
tutoꝛis in quātitatibus paruis: nō aūt in magnis: qꝛ eſt ſcriptura do-
meſtica, vt.l.exemplo.C.de pꝛoba. ſed tu dic ꝙ hoc etiam fuit dictum
Bar.in.d.§.officio. facit.l.ſi.§.in cōputationē.cū gloſ. ⁊ ibi docto.C.de
iu.delib. ¶ Et etiā aduertas ꝙ etiā i magnis quātitatibꝰ, dicto libꝛo
ſtaret̄, ſi aliq poſte ⁊ aliq partite dicti libꝛi ſint cōpꝛobate, ꝑ alias ſcri-
pturas publicas vel pꝛiuatas bonoꝛū mercatoꝛū ⁊ artificū. argumen-
to notatoꝛū ꝑ Inn.in.c.fraternitatis.de here. ⁊ eiꝰ qđ hr̄ in.l.ſi ex fal-
ſis. ⁊ ibi doc.C.de trāſac. qđ no. qꝛ vidi de facto ⁊ ita cōſuluit.d.Pau.
37 de ca. ¶ † Decimoquarto eoipſo ꝙ creatus eſt tutoꝛ vel curatoꝛ, dicit̄
habere liberā adminiſtrationē, licet in conceſſione adminiſtrationis
nō ſit dictū qđ habeat liberā. ſecus in ꝓcuratoꝛe. vt.l.pꝛeſes.cū ibi no.
C.de trāſac. ⁊.l.ꝓcuratoꝛ cui libera. ⁊.l.ꝓcuratoꝛ tutoꝝ.ff.de ꝓcu. ⁊ ſic
ſine mādato ſpeciali, pōt trāſigere, cōpꝛomittere, exigere, nouare ꝑmu
tare, alienare, ⁊ alia facere. ita dicit Bald.i.l.mādato.ff.de ꝓcur. et eſt
bene notandū ꝙ ſi eſſent mille tutoꝛes, qlibet ī ſolidū (etiā ſi dictū nō
fuerit) pōt adminiſtrare: vt.l.j.C.ſi vnus ex pluribus tuto. ⁊.l.fin.C.de
aut̄.pꝛeſtā. ita dixit Bar.in.l.j.§.ſi plures.ff.de exercito.in verſic.ſcđo
oppono de lege parui ⁊c. facit.l.j.cū ibi notatis ꝑ Bar.ff.de offi.ꝯſul.
38 ¶ † Decimoquinto nō pōt tutoꝛ dari, niſi ꝑ iudicē ſuū ⁊ pupillo ſibi
ſubdito, niſi in ſubſidiū. vt.l.j.cū ibi no.ꝑ gl. ⁊ Barto.ff.de tu. ⁊ cur.da.
ab his. ſicut nos dicimꝰ in ſimili de quolibet oꝛdinario, qui poteſt cau
ſas delegare ſubdito, ⁊ īter ſubditos: ⁊ nō aliter. vt.l.j. ⁊ qđ ibi no.C.q
pꝛo ſua iuriſdi. ⁊ ideo cautela eſt ꝙ qñ pupillus foꝛēſis eſt hic Bonoñ.
qđ aut litigat bonoñ. ⁊ clarū eſt ꝙ a iudice coꝛā quo litigat vel litiga-
turꝰ eſt, pōt tutoꝛ vel curatoꝛ dari cauſe, coꝛā eo agitāde. vt eſt caſus. et
ibi Bar. ⁊ doc.in.l.ſi.§.j.ff.de admi.tu. Aut non intēdit litigare hic, et
tūc etiā pupillus foꝛēſis pōt aīo ſolo, cōſtituere ſibi hic bonoñ. domi-
ciliū. ¶ Ex quo ſequit̄ ꝙ efficitur de foꝛo bonoñ. ex ipſa conſtitutiōe
domicilij. vt.d.l.j.in fi.ff.de tu. ⁊ cur.da.ab his. ⁊ ſic a iudice boñ. pote-
rit dicto foꝛenſi tutoꝛ dari: ita dixit Azo in ſumma.C.qui petunt tu. ⁊
Bar.i.d.l.j. qđ nota perpetuo. ¶ Decimoſexto qñ tutoꝛ pſtat autho
ritatē pupillo, nō pōt hoc fieri niſi tutoꝛ ſit pꝛeſens: nec pōt pꝛeſentare
niſi pupillo pꝛeſente, nō aūt valeret ſi pꝛeſentaret ꝑ nuntiū, etiā ad hoc
deſtinatū vel ꝑ epiſtolā. vt.ſ.de auto.tu.§.tutoꝛ. ⁊ ibi ſcripſi. et.l.obli-
39 gari.§.pe.in fi.de aut̄.pſtā. ¶ † Decimoſeptimo nō valeret autoꝛitas
tutoꝛis ſignis, vel annuēdo humeris, vel capite, vel taciturnitate ⁊ ſic
tacita appꝛobatione, ſi eſt pſens, ⁊ nō ꝯtradicit: imo opus eſt ꝙ expſſe
loquat̄. vt.l.etiam. ⁊ ibi glo. ⁊ Bar.ff.de auto.tut. ⁊ no. Bar. eleganter
in.l.gerit.in.q.fi.ff.de acq.here. lꝫ aliter dicat gloſſ. ⁊ male, in.l.vbi non
voce.ff.de reg.iur. quinimo nō videt̄ etiam ſufficere oīs vocalis com-
pꝛobatio. qꝛ nō videt̄ ſufficere, ſi dicat ego tutoꝛ tutoꝛio noīe in pꝛedi-
ctis ſum cōtentus: ſed opus eſt vt foꝛmaliter dicat, ego autoꝛo appꝛo-
bo, ⁊ cōfirmo: vel affirmo tanꝙ hoc ſit vtile pupillo. ita dixit ſingula-
riter Inno.in.c.cū cōſuetudinis. extra de cōſue. quod ſequitur Ange.
in.l.ſi quis mihi bona.§.iuſſum.ff.de acqui.here. ſed ibi do. meus Jo.
dicit ꝙ hoc videt̄ cōtra.l.iij.de auto.tu. vbi videt̄ ſufficere ꝙ tutoꝛ con
ſentiat actui, ⁊ hoc videt̄ verius ſm eū per illū tex. tu dic ꝙ imo ibi vi-
detur tex.ꝑ Innoc. qꝛ ibi dicit̄ cū tutoꝛ ſe appꝛobare dicit̄, qđ agit ⁊c.
ſꝫ tñ dicas ꝙ pꝛo dño meo facit ibi gl. q dicit dicēs appꝛobo vel agno-
ſco vel equipollens ⁊c. facit in ſimili.l.pſes.ſ.de ſen.cōiuncta.l.in ſum-
ma.ff.de re iud. Nec obſtat dictū Inno. qꝛ debet intelligi ꝙ nō ſufficit
cōſenſus: qui ſcꝫ interponeret̄ ex interuallo q al's ſufficeret ſi exigeret̄
ꝯſenſus ⁊ nō auctoꝛitas ꝑ no.in.l.ſi.C.ad mace. ⁊ no. Bar.i.d.§.iuſſuꝫ.
40 ¶ † Decimooctauo tutoꝛ tenet̄ de leui culpa. vt.l.qcquid.C.arb.tu.
nō aūt tenet̄ de leuiſſima. qꝛ hoc officiū ſumit̄ de neceſſitate. vt no.gl.
in.l.ꝓcuratoꝛ qui pꝛo euic.ff.de ꝓcur. ⁊ facit.l.poſt legatuꝫ.§.aduoca-
tum.ff.de his qui.vt indig. ita dicit Bar.in.l.quod nerua.ff.de poſiti.
41 in verſi.quero qd veniat in actiōe tutele. ¶ † Decimonono mater vl
auia eſt legitima tutrix, q in oībus alijs legitimis vel datiuis (ſi volūt)
pꝛeferunt̄, ⁊ mater pꝛefert̄ auie: nō aūt poſſunt cogi acceptare tutelam
filij vel nepotis. vt oīa iſta habent̄ in aut̄.matri ⁊ auie.C.qñ mul.tute.
offic.fun. pōt dūmodo expꝛeſſe renuntiet ſecundis nuptijs, vt ibi. non
tñ requirit̄ hodie qđ iuret nō tranſire ad ſecunda vota: ſed quam pꝛi-
mū ad ſcđa vota tranſierit, ſtatim finitur tutela. vt.d.aut̄.matri ⁊ auie.
et eo.ti.aut̄.ſacramentū. ⁊ vtrobiqꝫ per Bar. ⁊ doc. Et hoc eſt verū ꝙ
trāſitus ad ſecūda vota, facit expirare tutelam.ſ.legitimā. ſed ſi mater
⁊ auia eſſent tutrices teſtamētarie per tranſitū ad ſecūda vota, non vi
detur tutela finiri: vt no. Bart. ſm vnam opi.in.l.omnem.C.ad tertu.
⁊ hoc ſequnt̄ ibi vltramon. ⁊ Cy. ſed Sali. ibi tenet aliā opinionē gl.
ꝙ imo vt ſuſpecta re putetur, per tranſitū ad ſecūda vota. vt.l.lex q tu
toꝛes.C.de admi.tu. igitur tutela finit̄ ſed Bal. ibi in ver. mō queritur
ſi mater erat tutrix ⁊c. dicit ꝙ iſta ratio ſuſpitionis non valet, qꝛ eſſet
neceſſaria ſentētia iudicis. Credo ꝙ voluerit dicere ergo non ꝑ tranſ-
itū ad ſecūda vota: ſed ꝑ ſententiā, tutela finiret̄. arg.l.eius qui delato
rē. ⁊ ibi Bar.ff.de iure fiſ. pꝛima ergo opinio ſm Bald. fundat̄. qꝛ nul-
la lege cauet̄ ꝙ talē tutelā teſtamentariā perdat: qꝛ oēs.ll. dicunt ꝙ ꝑ-
dit legitimā tutelam, igitur ⁊c. vt.l.illā.C.de colla. dixi tñ ꝙ ſcđa opiñ
gloſſatoꝛis eſt verioꝛ per tex.in.§.ſinautē tutelam.i aut̄.de nup. q tex.
equiparat mulierē tranſeuntē ad ſecunda vota, nubenti intra annū lu
ctus: que ad nullā tutelā aſpirare pōt, cū ſit infamis ⁊ ſuſpecta, ⁊ odio-
ſa memoꝛie defuncti ⁊ legi. ⁊ in hanc ſcđam opi. Jo. gloſſatoꝛis videt̄
incline ſſe Bart.in.d.l.oēm. ⁊ iſta etiā videt̄ eſſe opinio Accur. gloſſa-
toꝛis, qꝛ cū ſit vltimo loco recitata per glo. ⁊ nullam expꝛeſſe firmet, er
go vltimā videt̄ tacite appꝛobaſſe. arg.gloſſ.no.in.l.qui filium.§.ſabi-
nus.ff.ad trebel. Et iſtud in pꝛactica obſeruaret̄, per dictas autoꝛita-
tes. ſed pꝛima opi. vltramon. foꝛte de iure eſt verioꝛ, quia non reperit̄
iure cautum: ⁊ qꝛ eſt eadem ratio in teſtamentaria, ſicut in legitima:
quia in teſtamentaria eius fides a teſtatoꝛe eſt compꝛobata, ⁊ ideo nō
cogitur ſatiſdare: vt.ſ.de ſatiſda.tut.in pꝛinc. ſecus in tutela legitima
vt ibi. ⁊ ſicut etiā.ſ.dixi debitoꝛ ⁊ creditoꝛ non pōt eſſe legitimus tu-
toꝛ, ſed teſtamentarius ſicut no.in.d.aut̄.minoꝛis.C.q da.tu.poſ. faci-
liter nāqꝫ fuiſſet teſtatoꝛi, ſicut ipſam tutricē dedit, ita adijcere quod
deſinat ſi tranſit ad ſecūda vota: vnde cum nō dixit ⁊ hoc euenire po-
terat, pꝛeſumit̄ illud cogitaſſe ⁊ non feciſſe caſum vtrum tranſeat vel
non. arg.l.ſi qs domum.§.j.ff.loc. cōiuncta.l.vnica.§.ſinautem ad deſi-
cientis.C.de cadu.tol. non ob. arg. Bal.de.§.ſinautem tutelā. qꝛ iſtud
non eſt bonū argu. per.l.patre furioſo.ff.de his qui ſunt ſui vel alie.iu.
¶ Et etiam deſinit eſſe tutrix, ſi etiam vidua luxurioſe viuat: licet nō
tranſeat ad ſecunda vota. vt no.glo.in aut̄.de reſt. ⁊ ea que parit.§.fin.
et no.glo. Bart. ⁊ doc.in aut̄.ſacramentū.C.quando mulier tute.offi.
fun.po. ⁊ videt̄ caſus in.l.ſi.eo.tit. vbi dicitur quod mater pudicitiam
ſuam intactam ſeruare debet ⁊c. ita etiā dicit Bar.in.l.ſi quis ſub con
ditione.ff.de teſta.tute.in ver.quero mulier que tranſiuit ad ſcđa vota
⁊c. qđ no. qꝛ ſi multa ſecreta eſſent patefacta, multe tutele eſſent expi-
rate. Et non mireris: qꝛ memoꝛia defuncti ⁊ eius anima contriſtatur,
ꝑpter luxuriam vxoꝛis: igitur vt ſuſpecta debet a tutela remoueri. ar-
gu.gl. valde not.in.l.fideicōmiſſo.C.de fideicommiſ. ⁊ in.l.ſoꝛoꝛem.C.
de his qui.vt indig. ⁊ no. Bart.in.l.j.ff.de his qui.vt indig. ⁊ no. Bart.
et doct.in.l.licitatio.§.qđ illicite.ff.de publi. ¶ Et an mater vel auia
quādo aſſumunt tutelam, debeant expſſe renuntiare velleiano: ⁊ an
debeant renuntiare ſecundis nuptijs et illud iurare vel nō: et ſe ⁊ ſua
obligare vel etiam renuntiare omni legum ⁊ iuris auxilio. dic vt ple-
niſſime ꝑ Barto.in.d.l.ſi quis ſub conditione. vt per eundem. ⁊ doc.in
dicta aut̄.

dicta auẗ.matri ⁊ auie.¶ Uigesimo quero an ⁊ que nōdum transiuit
ad scđa vota,si vadat ad cōiūctos vel ad iudicem ⁊ attestetur se velle
transire ad scđa vota.vel si sponsalia ꝯtxerit tm̄modo ꝑ verba de futu-
ro,an sit tūc finitiua tutela:⁊ Bar.i.d.l.si qs sub cōditiōe.in x.q̄ro an
statim cū vadit mater ⁊c.tenet ꝙ sic.per.d.§.sin autez tutele.in auẗ.de
nup.⁊ idē tenet Bart.in.d.auẗ.matri ⁊ auie.in ver.q̄ro qd si mater ⁊c.
⁊ idē dixit Bar.in.d.auẗ.sacramentum.in versic.quero an statim ⁊c.et
hoc sequiẗ Bal.in.d.l.oēm.ad tertul.in ver.sed nunqd ⁊c.Et Barto.
in.l.precibus.C.de impub.⁊ alijs subst.in.ix.col.qđ no.q: hinc ad mo
dicū erit de facto in sponsa,⁊ i alia vidi de facto.Jo.de ana.determi-
42 nat ſm Bar.¶ † Uigesimoprimo q̄ro,tutor vult tutorio noīe agere,
an possit procuratorē ꝯstituere:⁊ dicas ꝙ ante litem a semet contesta
tā:non pōt.vt.l.neqꝫ tutores.⁊ qđ ibi no.C.de procu.vnde cautela est
ꝙ ipse pupillus maior infante vel adultus,cū autoritate curatoris vł
tutoris ꝓcuratorē constituat:vt.d.l.neqꝫ tutores.actorē vero ipse tu-
tor solus,etiā a principio pōt suo periculo cōstituere.vt no.gl.⁊ doct.
in.d.l.neqꝫ.⁊ est text.s̄.de satisda.tu.in.§.fi.cū ibi no.⁊ doct.d.l.neqꝫ.et
est tex.s̄.de satisda.tu.in.§.fi.cū ibi no.⁊ no.plene ꝑBar.in.l.actor.ff.rē
43 ra.hab.¶ † Uigesimosecundo quero,si tutor est impeditus ita ꝙ fa-
cta pupilli administrare nō pōt.dic ꝙ non pōt dari alius tutor:quia re
gula est,ꝙ habēti tutorē alius tutor dari nō pōt.fallit in casibus illius
tituli.⁊ fallit in casibus no.ꝑ glos.s̄.de cura.§.interdū.¶ Ex quo se-
quiẗ ꝙ dabitur coadiutor,qui magis dicetur administrator rerū:siue
Castaldus q̄ꝑ dicaẗ verus curator esse.vt est tex.⁊ ibi Bar.in.l.solet.in
prin.ff.de tut.⁊ sic dictus curator seu coadiutor,poterit ea q̄ facti sunt
vt dixit Bar.i simili.l.curator.ff.de tut.⁊ cur.da.ab his.⁊ statim dicā.
¶ Uigesimotertio q̄ro qd si pupillus nō habet aliquem tutorē q: ma
ter vel alius nō vult assumere,vel aliqs de legitimis nō est idoneus:
Dic ꝙ pupillo nō habenti tutorē,curator dari pōt:vt no.gloss.in.d.l.
curator.⁊ facit.l.curatorē.⁊ ꝙ ibi no.eo.ti.q curator pupillo datus oia
pōt exceptis his q̄ iuris solēnitatē desyderant.vt.l.curatorez.ff.de au
to.tu.Et diciẗ desyderare solēnitatē iuris,ois actus per quē pupillus
obligareẗ vel alienaret:sicut patet i aditione hereditatis.in qua non
sufficit talis curatoris autoritas.vt.l.cū in vna.§.j.⁊ ibi Bar.et doct.
ff.de appel.⁊ ideo nō posset etiā esse i iudicio,nisi cū dato curatore ad
litē,cū tutore pupilli q̄n tutor vult litigare cū pupillo suo.l.iij.§.si pu-
pillus.⁊ qđ ibi no.ff.de tu.pōt ergo interim talis curator administra-
re,⁊ cōseruare bona,recolligere fructus ⁊ similia q̄ facti sunt:nō autē
que iuris sunt.ita dicit eleganter Bart.in.d.l.curator.facit.l.si qs ita
instituaẗ.la grāde.ff.de cōdi.insti.quod no.q̄n pupillus nō habet tu-
torē,qđ facias sibi per iudicē de tutore prouideri al's autē non posset
pupill⁹ tibi in iudicio vel extra obligari.¶ Uigesimoquarto q̄m.s̄.
dixi ꝙ q nō petierit tutorē cōfestim ⁊ legitime,qđ priuaẗ eius succes-
44 sione.vt.l.j.§.cōfestim.ff.ad tertu. ¶ † Quero itaqꝫ intra quantū tp̄s
debeat peti tutor per matrē vel aliū obligatū ad petendum vel intra
quantum tēpus ꝑ matrē vel alium legitimū vel testamētariū dꝫ tute
la assumi ita ꝙ dicaẗ cōfestim:⁊ videẗ casus apert⁹ in.l.sciant.C.de le.
here.qđ satis est si petierit.j.annū a morte defuncti.⁊ videẗ etiā casus
in.§.sed quēadmodum.s̄.ad tertul.sed si quis vellet r̄ndere ad.d.§.sed
quēadmodū,posset dicere ꝙ id qđ đr ibi.j.annū ⁊c.referaẗ ad id q̄n in
locum remoti vel excusati tutoris,aliū petere debet.nō aūt q̄n princi-
paliter debet petere tutelā vel aliū tutorē.facit.d.l.ij.§.si mater nō pe
tierit.ff.ad ter.Et claruz est ꝙ.d.l.sciant.loquiẗ ḡnaliter.⁊ sic in omni
persona,q̄ vocaẗ ad successionē:sꝫ clarū est ꝙ mater vocaẗ ad succes-
sionem filij.vt.s̄.ad tertul.in prin.⁊.d.§.sed quēadmodū.igitur ⁊c.hoc
videẗ sentire Bar.qđ etiam mater habeat annū.in.l.quid ergo.§.j.in
prin.ff.de infa.sed idē Bar.in.d.l.sciant.⁊ in.l.ij.§.j.ff.qui pe.tu.et i.d.
l.ij.§.cōfestim.tenet exp̄sse ꝙ id qđ đr de anno in.d.l.sciant.⁊ in.d.§.sꝫ
quēadmodū.intelligaẗ ſm.d.§.cōfestim:videlicet.i.cōfestim cū potue
rit,nisi mater sit impedita,legitima de causa.ita ꝙ annū non transcē-
dat,q̄ꝑuis fuerit impedita:⁊ hoc videtur tenere Azo in summa q pe.
tu.⁊ ita tenere etiā videẗ Richar.malū.in.d.l.sciant.Dixit tñ Barto.
in.d.§.cōfestim.qđ excusaẗ mater si intra quinquaginta dies,etiā non
impedita nō petierit tutorē ad similitudinē tutoris q hꝫ quinquagin
ta dies qbus excusat se,⁊ qbus nō imputatur si non administrat.vt.l.
scire opꝫ.§.ij.ff.de excu.tu.⁊ hoc Bart.cōfirmat ex.l.ij.§.si tutores.ff.
ad tertu.vbi priuaẗ mater,si nō petat vētri curatorē:qđ no.⁊ clarū est
ꝙ hoc nō pōt esse vsqꝫ ad annū:q: impossibile est,ꝙ vēter sit plenus ꝑ
totū annū:vt.l.gallus.in prin.ff.de libe.⁊ posthu.⁊ hanc opi.est sequu
tus quidā doctor solēnis gener Bar.⁊ pater dñi Salustij de Perusio
in quodā suo cōsilio,qđ incipit:factum super quo cōsilium petitur est
tale.quidam nomine Michael ⁊c.nec dicit ipse est sufficiens respōsio
ad dictum.§.confestim.quā cōmuniter doc.faciunt.vꝫ ꝙ ibi non lo-
quitur q̄n non petierit tutorē vel tutelā sibi decerni:sed quando in lo-
cum recusati vel remoti,aliū non petijt.q: dicit ipse sicut mater puniẗ
in casu quo de iure speciali poterat admitti de iure antiquo ad tute-
lā cū rescripto principis.vt est casus in.d.§.si mater ⁊c.Et imputaẗ si
hoc cōfestim non facit.vt.d.§.confestim.qui.§.referẗ ad oēs.§.prece-
dentes.Ergo eodem modo priuaẗ dicta successione.si primordialiter
nō petierit tutelā vel tutorē dari filio confestim:preterea de hoc videẗ
casus in.l.ij.§.diuus.ff.de his qui pe.tut.vbi etiam loquitur de ea que
nō petijt tutorē:⁊ tñ ibi diciẗ cōfestim.Preterea ꝑ hoc etiā facit.l.cuz
a matribus.C.qui pe.tu.vbi diciẗ ꝙ in petēdo tutorē:sedulū officiū re
quiritur.sed primam partē ꝙ imo intra annū admittatur ad tutelam
vel ad petendū tutorē.cōmuniter tenent doct.⁊ Bal.Sali.⁊ Ange.⁊
Flo.in.d.l.sciant.vbi Ang.dixit per illā.l.quod mater hꝫ annū ad pe-
tēdū tutorē,vel ad tutelā suscipiēdā,⁊ ante lapsum anni non est in mo
ra:vnde si intra annū decedit pupillus i quacūqꝫ parte anni decedat,
nō excludiẗ mater ab ei⁹ hereditate.Nec ob.d.§.cōfestim.q:.d.l.sciāt.
venit ad declarationez dicti.§.cōfestim.⁊ dicti verbi confestim.vt sic
intelligatur confestim.i.intra annum.Et talis interpretatio est beni-
gna,ne matrib⁹ luctuosa filiorū auferaẗ hereditas:quorū fauore ver-
ba in substitutionib⁹ ambigua,ad fideicōmissum trahunẗ:vt.d.l.pre-
cibus.C.de impu.⁊ alijs substi.cōiūcta.l.fi.cū ibi no.C.de insti.⁊ sub-
sti.sub cōdi.factis.⁊ facit.l.fi.C.cōia de succes.⁊.l.nā ⁊ si parētibus.ff.de
inoffi.testa.⁊ q: difficilius excludunẗ ab hereditate ascendentes,q̄ꝑ re
liqui agnati.l.fi.C.de codicil.imo ad agnoscendū.longius tēpus ha-
bent.vt.l.j.§.largius.ff.de succes.edi.si ergo alij nō excludunẗ nisi per
lapsum anni.vt.d.l.sciant.q̄uo ergo mater prius excludi debet.alias
haberetur mater odio pre ceteris:quod est absurdū ⁊ iniquū cum via
succedendi non sit angustanda,q̄m sit fauorabilis.vt in auẗ.in succes-
sione.C.de suis ⁊ legi.⁊ hoc etiam sequitur Bald.in.l.matres.C.ad
tertul.⁊ in quodam suo consilio quod incipit.quidam noīe Michael
decessit.ꝑ.d.l.sciant.Nec ob.d.§.confestim.nā aut terminus anni ap-
ponitur nō valenti petere,⁊ falsum est q: ei nō currit tempus nec ali-
quis terminus.arg.l.iij.§.ad diem.⁊ ibi Bart.ff.de re mili.aut adijciẗ
petenti ⁊ valenti petere:sed negligenti.tunc habeo propositū:q: pōt
petere vsqꝫ ad annū.vnde ille text.non intelligiẗ de impedimento qđ
excedat annū:sed de omissione petendi.⁊ istā opi.cōem ego teneo:q:
est magis equa:quod probo per.d.l.sciant.ibi tutorē ei ſm leges non
petierint.j.annū ⁊c.⁊ ꝑ cōsequēs illa.l.cū dicat ſm leges,venit ad de-
clarationē legis antique:nō aūt de nouo aliqd inducit:sed recitat ius
antiquū ꝙ si intra annū ſm leges nō petierit.⁊c.igiẗ.§.cōfestim.intel-
ligiẗ vsqꝫ ad annū:q: lex interpretata dꝫ intelligi i casu legis iterpretā
tis.in auẗ.vt fratrum filij.in.§.j.sed.d.l.sciant.que est lex interpretans,
loquiẗ simpliciter de anno:ergo eodē modo dꝫ itelligi.d.§.confestim.
que est lex interpretata.⁊ hoc etiā ꝓbatur in.d.§.sed quēadmoduz,ibi
neglexerit:q: apparet manifeste ꝙ imo primo poterat petere ante la
psum anni si voluisset,⁊ non erat impedita.⁊ tñ neglexit petere.alias
non diceretur negligere.⁊ tñ non priuatur hereditate nisi per lapsum
anni.ergo quando esset impedita,non posset dici in negligentia.vt.d.
§.si ad diem ergo nō impedita hꝫ annū integrū.Et predicta ꝓcedunt
nisi mater esset minor.xxv.annis.q: nō assumere tutelā,vel nō petere
tutorē,vel dari loco suspecti,est delictū in omittēdo ergo esset restituē
da.vt.l.ij.cū ibi not.C.si aduer.delic.que oia singulariter no.q: quoti-
diana.¶ Item predicta habent locum nō tm̄ quando tutorē non pe-
tijt:vel in locū suspecti aliū dari:sed etiā q̄n testamentarium nō coege
rit tutelā acceptare,⁊ administrare:q: si mater puniẗ que nō petijt tu-
torem,vel in locū suspecti alium dari.vt.l.j.ff.qui pet.tut.Et etiā for-
tius puniẗ,q̄n transit ad scđa vota,⁊ non reddit rationez.⁊ nō petierit
cū effectu aliū dari.vt.l.oēm.⁊.d.§.si naūt tutelā.eodē modo debet pu-
niri ꝓpter vtilitatem pupilli si testamentariū non coegerit ad tutelaz
suscipiendā:q: est eadem ratio.ita dixit Bal.in quodā suo consilio qđ
incipit.quidā nomine Thomasius.nec mater potest moram purga-
re elapso anno:q: ex tali purgatione more,mater vellet cōsequi actio
nem ad succedendum filio quod non cōceditur.vt.l.thais.§.cū intra.
ff.de fideicom.libe.⁊ no.plene Bart.⁊ Ange.in.l.si insulam.de verb.
oblig.qđ no.ita dixit Bar.in quodā suo consilio quod incipit,in hac
materia leges multū precise loquunẗ.¶ Uigesimoquinto quero quid
importēt illa verba que quotidie apponuntur in testamentis,videli-
cet ⁊ dictos meos tutores analogistas esse volo:ita quod nō teneanẗ
reddere rationē:dic quod importāt vt scrupulosa inquisitio non fiat.
hoc est culpe leuis vel leuissime,siue negligētie ratio nō habeatur:nō
autem important ne si quid pupilli sit penes tutorez nō restituat,⁊ lu
crifaciat.⁊ per cōsequens non obstantib⁹ dictis verbis debet reliqua
restituere ⁊ tenetur de dolo ⁊ de lata culpa,⁊ de fraude iste est tex.val
de nota.in.l.si seruus vetitus.ff.de lega.j.circa finem titu.et ibi Bald.
et vterqꝫ dñs meus:nam eoipso quod non restituit reliqua(saltē tūc)
dicitur esse in dolo.vt.l.si procuratorē.§.fi.ff.mandati.et quod ibi no.
nec etiam releuaretur tutor,si subiungeretur per testatorem.et sic con
demnatus esset dictus tutor pro dicta administratione in aliqua re
vel quantitate,tantūdem eidē lego et sibi dari volo et ad dandū et ꝓ-
standū dicto tutori,heredes meos grauo et condemno vt ipsum tuto
rem omnino liberare debeant:q: mutareẗ sic ad delinquendum.ita de-
bet itelligi.l.si quis rationes.et ibi gl.et Bart.ff.de lib.leg.cōiuncta.l.
cōuenire.ff.de pac.dota.et.l.si vnus.§.illud.et quod ibi per doc.ff.de
pac.pro hoc est tex.et ibi Dy.et Bar.in.l.cū quis decedens.in prin.ff.
de admi.tut.hec latissime posuit Bar.in.l.aurelius.§.caius.in versic.
quarto quero.vsqꝫ ad ver.quinto quero.et ibi gl.ff.de lib.leg.et ꝑ hoc
facit.l.j.cum materia.C.de vsufr.cū simi.et hoc no.Sal.in.l.actionem.

in fi.C.de trãsac.⁊ ibi vide Cy.Bal.⁊ Ang.q̄ oĩa tene mẽti perpetuo
qꝛ sunt quotidiana.¶ Uigesimosexto tutela finit̃ adueniente puber
45 tate,vel alijs modis de quibus.s̄.quib.mo.tu.finitur.p totũ.¶ †An
aũt si tutoꝛ sit bannitus,dicat̃ tutela finita:ↄclude aut etiã bona tuto
ris publicant̃ ⁊ est finita.arg.l.si tutoꝛ.§.fi.⁊ ibi Bart ff.de tute.⁊ rat.
distr.aut nõ sunt publicata,⁊ remanet tutoꝛ.vt.l.sine herede.§.fi.⁊ ibi
Bart.ff.de admi.tut.⁊ adde bonũ casum in.l.sed ⁊ miles.§.si ignomi-
46 nia.ff.de excu.tut.ibi:qꝛ igredi eis vrbẽ nõ lz.¶ †Uigesimoseptimo
q̄ro an durãte tutela tutoꝛ possit sibi soluere ⁊ satisfacere:⁊ dic ꝙ aut
fecit occasione p̃cedẽtis ↄctus cũ patre pupilli.⁊ põt hoc facere.vt.l.
fistulas.§.i.⁊ qd̃ ibi Bar.ff.de ↄhen.emp.Et tu posses ad hoc adduce
re,qꝛ pupillus ad tradẽdũ poterat arctari.ergo etiã p amicũ poterat
tradi.arg.l.fundi.§.j.ff.de acq.pos.Debes nãq; scire qd̃ licet.s̄.dixe-
rim ꝙ creditoꝛ nõ possit esse tutoꝛ,illud est verũ in reali actiõe vt no.
in.d.l.minoris.aut nullus p̃cessit cõtractus patern⁹,⁊ nõ põt sibi sol-
uere.arg.c.fi.de instit.ita dixit Bar.in.l.ij.i fi.ff.de sti.ser.Sed Raph.
ibi dixit ꝙ.d.l.fistulas.non dicit ꝙ fiat traditio,sz autoritate tutoris
possessio pupilli perditur propter iustã causam.⁊ postea vacans,acq-
ritur per tutorẽ tutori:dñium aũt vtrũ acquiratur,nõ dicit illa lex imo
potius innuit cõtrariũ:vel dicas s̃m Joã.de imo.ibi:ꝙ ideo illud sibi
tradere põt.qꝛ palã cũ pupillo bona fide,mutuũ accipere põt.vt.l.nõ
existimo.ff.de admi.tu.⁊.l.non ipse.C.de ↄhen.empt.nã si est creditoꝛ
pupilli,põt ⁊ dz sibi soluere et satisfacere sicut potest ⁊ debet soluere
alijs creditoribus pupilli.vt est tex.⁊ ibi no.in.l.quoties.§.sicut aũt.ff.
de admi.tu.⁊ iputabit̃ sibi si potuit sibi soluere.qꝛ habebat pecuniã ⁊
nõ fecit,vt ibi no.sicut ecõtra sibi imputat̃ si erat debitoꝛ pupilli si non
exegit a seipso ⁊ nõ posuit ad creditũ pupilli.vt.l.ita tñ.§.d̃bitoꝛ.⁊ ibi
Bar.ff.de admi.tu.etiã si esset debitũ naturale tm̃,ↄctũ rõne admini
strationis.arg.l.at q natura.in prin.ff.de neg.gest.secus si prius esset
ↄctũ debitũ naturale:qꝛ officiũ suũ,non debet sibi esse damnosum.vt
47 d.§.debitoꝛ.¶ †Uigesimooctauo durãte tutela regulariter,tutoꝛ iu
dicio tutele ↄueniri nõ põt.vt.l.nisi finita.ff.de tut.⁊ ra.distr.nisi in ca
sibus qui habent̃ per glo.⁊ doc.in.l.ij.ff.de admi.tut.⁊ no.Bart.in.l.
si tutoꝛ.§.fi.cum.l.seq.ff.de tu.⁊ ra.distr.¶ Uigesimonono ⁊ econtra,si
tutoꝛ in admi.expedit vtiliter vel in personã pupilli vel in rebus pu-
pilli,hz actionẽ cõtrariã finita tutela cõtra pupillũ.vt.ff.de contrario
iudi.tu.p totũ.¶ Trigesimo qꝛ.s̄.dixi ꝙ tutoꝛ cogit̃ satisda.dicas ꝙ
eoipso ꝙ nominat titiũ pro fideiussore pupilli,vt titius patiat̃ apud
acta se pro fideiussore describi sine alia stipulatiõe,obligat⁹ est ad oĩa
ad que tenet̃ tutoꝛ:vt est tex.sing.in.l.cũ ostendimus.§.pe.de fideius.
tu.⁊ de itellectu illius legis dicã.j.xxi.¶ Trigesimoprimo qꝛ sepe cõ
48 tingit dubitari apud quẽ pupill⁹ morari ⁊ ali debeat.†dic ꝙ est in ar
bitrio iudicis multis consideratis ⁊ causa cognita nonnunq̃ recedit
a volũtate partis.vt.l.i.in p̃n.ff.vbi pu.edu.deb.⁊ est bon⁹ tex.i.l.j.C.
eo.ti.¶ Unũ tñ tene cordi,ꝙ nũq̃ pupillũ morari facias penes illũ cu
ius est proximioꝛ causa in succedẽdo ipsi pupillo,vel cũ illo cũ quo esset
suspitio pudicitie,ne detur materia delinquendi contra pupillũ.vt est
optimus tex.in.l.ij.C.vbi pup.edu.debe.¶ Aduertas tñ,ꝙ qñ alimẽ
ta decernũtur per iudicẽ pupillo,debet cõsyderari modus ⁊ facultas
patrimonij ipsius pupilli,⁊ dz iudex decernere habita consyderatio-
ne ad quãtitatẽ reddituũ:ita tñ ⁊ taliter vt nõ vniuersum redditũ pa-
trimonij in alimẽta decernat:sed semper fiat vt aliquid ex reddditu su
persit.ita elegantissime dixit iuriscõsultus in.l.iij.in princ.ff.vbi pup.
49 edu.debe.qd̃ tene menti.¶ †Ultimo quero qũo formabit̃ libellus in
actione tutele:⁊ dicũt Bar.⁊ doc.in.l.j.in prin.de edẽ.quod sufficit ꝙ
generale factũ exprimat̃,vt peto ꝙ reddas rationẽ administrationis
tutele,qꝛ fuisti tutoꝛ meus.vel clarius.Ago contra titiũ ⁊ dico ꝙ ipse
fuit tutoꝛ me⁹ vel testamẽtarius legitimus vel cõfirmatus,vel datiu⁹
put in veritate fuerit:⁊ qd̃ titius vt tutoꝛ gessit tutorio noĩe oĩa nego
tia mea vel gerere debuit a tali tp̃e vsq; ad tale tp̃s,quo tutela p̃dicta
finita fuit.⁊ est adueniente pubertate,mea quare consensu:⁊ autori-
tate,deinde dicti curatoris mei,peto dictũ titiũ olim tutorẽ mihi con
dẽnari ad reddẽdũ rationẽ dicte sue administrationis ⁊ tutele p̃dicte:
cũ reliquorũ consignatiõe ⁊ restitutione ⁊ omne id in quo apparet me
fore dãnificatũ ex eius mala vel neglecta administratione ⁊c.ista pro-
bant̃ in.d.l.j.§.officio.cũ ibi no.ff.de tut.⁊ ra.dist.¶ Et aduertendum
est general̃r,ꝙ redditio rõnis incipit a facto,⁊ finit̃ in datione:qꝛ pri-
mo dz ostẽdere oĩa gesta introitus ⁊ exitus.postea vero dz reliqua re-
stituere:⁊ nõ tm̃ dicta reliqua:sed ẽt oẽs libros ⁊ alias scripturas q̄s
cõfecit ex dicta administratione.vt est text.valde no.⁊ ibi p doct.in.l.
cũ seruus.in fi.ff.de condi.⁊ demõ.Secundo etiã aduertas,ꝙ istud iu-
diciũ tutele cure ⁊ etiã negotiorũ gestorũ,est gñale.igitur sufficit gña-
lis petitio.vt dixi s̃m glo.Bar.⁊ doct.in.d.l.j.ff.de eden.⁊ ꝙ sit gñale,
50 est tex.no.in.l.pro socio ab.in p̃n.ff.p socio.¶ †Dixi in libello titi⁹
tutoꝛ testamẽtarius.quero qñ incipiat tutela testamẽtaria.dic ꝙ a die
hereditatis adite.qꝛ eo die testamẽtũ.⁊ sic tutele datio,est cõfirmata
vt.l.si nemo.ff.de test.tut.⁊ ad adeundã hereditatẽ licet sit pupillus de
suis heredib⁹.⁊ sic i suitate videant̃ oĩa cõfirmata.vt no.per gl.⁊ doct.
in.l.si nemo.tñ cõsuetũ est dari semp attilianũ tutorẽ.vt.s̄.de atti.tut.
in prin.q attilian adeat hereditatẽ p infante vel maioꝛ ifante adeat
cum dicta auctoritate dicti tutoris attiliani ⁊ testamẽtũ ⁊ tutela testa
mentaria ⁊ oĩa clarũ est ꝙ sunt cõfirmata.¶ Itẽ dixi ꝙ tutoꝛ(q si qd
gessit simpl̃r)cuius noĩe dicat̃ gestũ:dic si est aliqd qd̃ nõ põt spectare
nisi ad pupillũ.tũc tutorio noĩe vr̃ fecisse.l.pe.ff.si qs cau.⁊.l.cum põt.
§.j.⁊ ibi Bar.de admi.tu.Aut non poterat pertinere ad tutorem.et
tũc proprio noĩe dicit̃ fecisse.Aut ad vtrũq; spectare poterat,⁊ tunc in-
spicienda est cã expressa ⁊ etiã in cui⁹ vtilitatẽ postea cõuertit.de hoc
late Bar.i.l.post mortẽ.ff.qñ ex facto tu.¶ Itẽ dixi tutorio noĩe.No.
qꝛ cõis stylus pcuratorũ est,semp in oĩ actu asserere ꝙ tutorio vel pcu
ratorio noĩe faciũt.vt.l.quacũq;.cũ glo.ff.de pcu.⁊.d.l.pe.vt apparere
possit quo noĩe fecit.¶ Sed ego dico tibi ꝙ optima practica est,quod
semp in principio iudicij in libello vt in tuis primis exceptionibus di
cas sic Titius pcuratoꝛ Seij agit vel defendit ⁊ pcuratorio noĩe age
re intẽdit.qꝛ ista verba cũ sint etiã plata in futurũ,apparet de intẽtio-
ne sua ꝙ in toto illo iudicio vt pcuratoꝛ facere intẽdit:vt.l.cũ stipula-
mur.ff.de verb.obl.vñ si postea faceret in dicto iudicio vnũ actũ,⁊ nõ
exprimeret procuratorio noĩe:illud tñ subintelligeret̃:ita singul̃r dixit
Bar.in.l.si ita stipulat⁹.§.chrysogonus.circa fi.ff.de ver.obl.in ver.et
id cõsulo ꝙ apponat̃ ⁊c.qd̃ tene mẽti i practica.¶ Quid si tutoꝛ agit
ↄtra me.ego excipio ꝙ nõ sit tutoꝛ qꝛ nõ fecit inuẽtariũ,cui incumbit
onus pbãdi:⁊ videt̃ ꝙ tutori:qꝛ nõ põt esse tutoꝛ,nec agere nec admi
nistrare nisi cõfecto inuẽtario.vt.l.fi.C.arbi.tute.vt.s̄.dixi.In contra
riũ vr̃ ꝙ exceptio est fundamẽtũ excipiẽtis,ergo q̃uis sit negata,per
eum dz pbari.vt.l.in illa.⁊.l.hoc iure.⁊ ibi Bar.ff.de verb.obli.Unde
p debitore cautela est,ꝙ excipiat̃ isto modo.vcz dico te nõ fecisse inuẽ
tariũ.⁊ sic nõ posse agere:⁊ quaten⁹ te fecisse appareat copiã fieri mi-
hi peto.nam tunc erit mihi copia danda.al̃s indubitanter repellitur
tutoꝛ.ita eleganter dixit Bar.in.d.l.in illa.quod tene mẽti in practi-
ca.Additio dñi Ange.are.¶ Itẽ dixit in libello gerere debuit:qꝛ cũ
potuerit vel debuerit gerere ⁊ nõ gesserit vel nõ fuerit legitime excu-
sat⁹,tenet̃ ac si gessisset.vt no.gl.⁊ ibi Bar.in.l.quinquaginta.ff.de ex
cus.tut.⁊ vide.l.j.cũ ibi no.⁊.l.qdã decedens.§.i.cũ ibi not.ff.de admi.
tu.In quo cõclude,ꝙ si sunt plures tutores,de gestis primo conuenit̃
gerens:eo vero nõ existente soluẽdo,magistrat⁹ q tutorẽ dedit:⁊ nota
ri⁹ q de hoc fuit rogatus.vt.s̄.de atti.tu.§.pe.Post magistratũ ⁊ nota
riũ cõuenit̃ cõtutoꝛ q nõ gessit.De neglectis vero qꝛ oĩa nõ sũt gesta.
⁊ ille tutoꝛ ⁊ oẽs cõtutores tenent̃ insolidũ.qꝛ illis,qlibet est i pari cul
pa.sed in gestis nõ est par culpa tã in tẽpore q̃ i latitudine culpe.In
tp̃e em̃ p̃cedit culpa gerẽtis.ideo primo conuenit̃.Itẽ maioꝛ est eius
culpa in committẽdo cõmissa,q̃ nõ gerẽtis.cui⁹ culpa est in negligen-
do tm̃.vt in simili no.in.l.si mora.ff.sol.mat.merito de gestis prius,cõ-
uenit̃ gerens.vt.l.fi.C.si tutoꝛ non ge.ita dixit glos.magistra.in.l.ij.C.
de diui.tu.⁊ ibi doc.⁊ Salic.qd̃ tñ intellige vt statim dicã.¶ Ultimo
dixi in libello oĩa negotia mea,quid si non oĩa gessit:dic ꝙ tenetur.vt
dixi.⁊ no.Bar.in.l.nõ quasi.§.illud.ff.rẽ pu.sal.foꝛ.nisi tutores essent
plures ⁊ diuersarũ puinciarũ.qd̃ fieri põt.qꝛ tunc tutoꝛ bonorũ tusco-
rũ,non tenetur de bonis lombardorũ neglectorũ.vt est casus not.in.l.
51 quero.ff.de sol.facit.l.ex facto.ff.de here.insti.¶ †Et aduertas qꝛ id
dixi oĩa negotia mea:qꝛ tutoꝛ dari dz vniuersaliter,⁊ non certe rei.vt
l.certarũ.cũ.l.seq.ff.de tute.⁊ datus simpl̃r,ad oĩa intelligit̃ datus.qm̃
tutoꝛ principaliter datur psone,secundario rebus econtra est in cura-
tore.l.in copulãdis.cũ ibi no.C.de nup.que oĩa bene no.⁊ tene menti.
¶ In gl.pignoratitia.in fi.que pignoratitia datur debitori ↄtra cre-
ditorẽ ad repetendũ pignus traditum,⁊ nascitur tẽpore solutionis vel
satisfactionis crediti,qñocũq; de voluntate ipsius creditoris facte.vt
l.si rem.§.oĩs.⁊ ibi glo.Bar.⁊ doc.ff.de pig.act.lz nascatur ex contra-
ctu dudum facto,⁊ inito.vt.s̄.quib.mo.re contrahi.obli.§.fin.¶ Et
de ortu pluriũ actionũ,vide gloss.⁊ Bar.in.d.§.omnis.⁊ Bar.⁊ doc.⁊
glo.in.d.l.si cõstãte.§.j.ff.solu.ma.⁊ glo.Barto.⁊ docto.in.l.j.in.§.j.in
glo.pro socio.C.de anna.exce.vbi etiã glo.q̄rit qñ p̃scribit̃ huic actio-
ni:⁊ rñdet qñ põt agi cũ effectu.vt.d.l.j.§.fi.vel etiam prius cum tolla
tur ius offerendi creditum.vt.l.cum notissimi.§.j.C.de prescri.xxx.an
no.ergo tollit̃ ⁊ pignoratitia.¶ Aduertas tñ s̃m glo.ibi in fin.valde
no.ꝙ lz sit prescriptũ debitori in hypothecaria,non tñ sibi tollit̃ quin
possit agi rei vẽdicatione:nã cũ debitoꝛ vsucapiat per creditorem pos
sidentẽ.vt.l.serui noĩe.ff.de vsuc.non admittit dñium:sed imo hz vnde
intentat rei vendicationẽ,vel pro veteri vel pro nouo q̄sito dñio.Nec
dicat aliqs istud est imponere legẽ verbis.⁊ nõ rebus,si tollit̃ pignora
titia remanet rei vẽdicatio:quia rñdeo ꝙ grauius est debitori probare
dñiũ,q̃ esset pbare traditionẽ pignoris.ita ibi dixit glo.no.arg.l.eum
qui.in prin.ff.de iureiur.qd̃ no.Et lz hoc sequant̃ oẽs doct.tñ Angel.
ibi dicit ꝙ totũ hoc cõsistit in modo ⁊ forma practicandi ⁊ excipiendi
p ipsum creditorẽ,sicut virtus actionis consistit in forma practicandi
⁊ libellandi:vt.l.j.§.labeo.ff.de flumi.⁊ no.plene per Bart.in.l.j.de ex
cep.qꝛ gl.pcederet quãdo creditoꝛ exciperet,⁊ diceret se prescripsisse
dñium:qꝛ tũc creditoꝛ obijciẽs in rei vendicatione succũberet,⁊ posset
repelli qꝛ possedit p alio.vt.l.male agitur.C.de p̃scrip.xx.an.⁊ sic pos-
sedit p debitore.igit̃ ⁊c.Sed si exciperet contra agentẽ qd̃ esset ei pre-
clusa via intentãdi reale iudiciũ:tũc bene exciperet ad repulsam debi
toris.Tali nãq; potẽtie videt̃ ita p̃scribi sicut simplici facultati dandi
vel offerendi.

vel offerendi.vt.l.cũ notissimi.§.j.C.de prescri.xxx.an ita/etiam dicit
Flo.in.d.l.j.§.j.qđ est singulare dictũ si est veruz,declarabit̃.j.Uel dic
ſm Cy.ꝙ si res pignorata est fructifera:pōt agi rei vēdi.Et si obĳciat̃
ꝙ nō obtulit debitũ,replicabit debitor ꝙ ꝑceptio fructuum ipso iure
sustulit sortē.⁊ sic lex obtulit pro debitore.arg.l.j.⁊.ĳ.C.de pig.actio.
vel poterit ire ad epm corā q̄ nihil ꝓdest cursus tpis.vt.c.fi.de p̄scri.
Uel ſm Ang.⁊ Joā.de imo.in.l.pigno.ff.de vsucap.ꝙ si ius offerēdi
erit sequela rei vēdicationis,tunc sicut rei vēdicationi nō est p̄scriptũ
per rōnem gl.ita nec iuri offerēdi,quatenus veniat ad sequelam dicte
actionis:⁊ sic accessoriũ sequit̃ naturā sui p̄ncipalis.sed vbi qs vellet
vti iure offerēdi:non tanq̄ sequela rei vēdicationis:sʒ tanq̄ prepara/
toria rei vēdicationi:tũc nō posset.⁊ ita ꝓcedit glo.virtus ergo cōsistit
in modo practicandi ſm eum.ego credo ꝙ velint sic intelligere,ꝙ aut
debitor dicit:ego offero tibi creditori debitum tuum:vt paretur mihi
via agēdi reali iudicio cōtra te,ad talē librũ pignoratũ.⁊ tũc quia ius
offerēdi intētatur,vt aperiat viā rei vēdicationi.tunc sicut est preclusa
via iuri offerēdi,vt dictũ est.ita erit isto casu p̄clusa via reivēdicationi.
facit.l.oratio.ff.de spon.Sed si debitor diceret,ago cōtra te vt dñs ta/
lis libri ꝙ condēneris mihi ad restituēdum eum.⁊ q: fuit pignoratus
pro decē,offero tibi dicta decē vt impleā incumbentia ex parte mea.⁊
ne aliqd sit impedimēto actioni per me intētate.⁊ tunc lʒ esset p̄clusa
via iuri offerēdi,nō erit p̄clusa via rei vendicationi.Uel possumus sic
practicare,ꝙ simpliciter vt dñs agam rei vēdicatione:⁊ petā Titiũ cō
dēnari ad restituēdũ mihi librũ meũ,⁊ tunc ⁊ nō ante si per creditorē
excipiatur ꝙ fuit pignoratꝰ.ego replicabo ꝙ casu quo fuisset pigno/
ratus ⁊ non aliter,debitũ offero in iudicio,tũc exceptio que obstabat
iuri offerēdi,non obstabit rei vēdicatiōi:quia ius offerēdi venit condi
tionaliter ⁊ incidēter:⁊ qđ principaliter agitur debet attēdi.l.si qs nec
in causam.in princ.ff.si cer.pet.vt debeo ego debitor obtinere:quia est
ex iure de p̄terito.ergo cōualidat reivēdicationē intentatā,vt.l.si rem.
§.fi.ff.de pig.act.⁊ iste ordo ꝑuersus non vitiat.arg.not.per glo.⁊ doc.
in.l.j.C.de appel.vt dicimus in simili qñ pēdente iudicio vel hypothe
caria:q: fit discussio cōtra principalē,⁊ valet iudiciũ vt no.Jaco.but.⁊
doc.in aut.hoc si debitor.C.de pig.¶ Quero quomodo actio hypo/
thecaria:que dat̃ creditori pro pignore tam ꝯ creditorē vel eius here/
dē,q̄ cōtra tertium.vt in.§.item seruiana.⁊ ibi dixi.s.eodem.⁊ ista pi/
gnoratitia directa q̄ dat̃ debitori cōtra creditorē satisfacto debito,se
inuicē habeāt,⁊ quomodo ꝯueniant,⁊ quomodo differant:dic quod
si loquimur de pignoratitia directa,ꝙ differat ab hypothecaria in na
12 tiuitate vtilitate ⁊ vita.† In natiuitate,q: hypothecaria nascitur ex so
lo cōsensu.vt.l.si tibi decē.§.de pignore.⁊ ibi Bart.ff.de pac.sʒ pigno/
ratitia nascit̃ rei interuētu.vt.s.qb.mo.re ꝯtrahi.obl.§.fi.Et rō diffe/
rentie est:q: cũ directa cōpetat debitori soluta pecunia,ad repetendũ
pignus.vt.l.si cũ venderet.ff.de pig.act.oportet ꝙ rei interuentu inter
ueniat traditio,al's aũt nō posset repetere qđ non tradiderat.quod se
cus est in hypothecaria:que sola obligatione ꝯtrahit̃.Itē differunt in
vtilitate:q: pig.est actio bone fidei.hypothecaria vero est stricti iuris.
vt no.glo.Itē vtilitate differũt in alio:q: pigno.ꝯpetit directa,⁊ etiā
vtilis directa cōpetit debitori ad repetēdũ pignus.vtilis creditori si
fecit expēsas in pignore.vt.l.si necessarias.in prin.ff.de pig.act.quas/
cũq; expēsas magnas ⁊ paruas etiā in cibo ⁊ potu.vt ibi no.glo.facit
glo.valde no.⁊ ibi doc.in aut.ei qui.C.de bo.auto.iud.pos.sed hypo/
thecaria solũ datur creditori.Itē differunt in vita:q: pignoratitia est
semper ꝑsonalis:⁊ hypothecaria in rem.vt.l.pignus.ff.de pign.⁊ com
petit contra quēcunq; possidentem,vt ibi.⁊ no.gl.in.l.pignoris.C.de
pig.⁊ dixi.s.e.§.itē seruiana.sed pignoratitia solũ dat̃ debitori ⁊ eius
heredi,ꝯ creditorē,vt.d.l.si necessarias.§.pe.q̄ competit oblato pretio
⁊ ex cōtractu p̄ambulo.vt.s.dixi.Item differũt in vita hoc modo:q:
actio pignoratitia cũ sit personalis:durat.xxx.annñ.hypothecaria in/
terdum.xxx.interdũ.xl.interdũ.x.interdũ.xx.vt not.in.l.j.C.si aduer.
13 credi.⁊ in.d.§.itē seruiana.⁊ ibi dixi.Ista sunt verba Bar.in prima con
stitutione digestorũ.§.iĳ.qđ no.¶ † Quero an pignoratitia actio com
petat non tm̄ pro pignore cōuentionali:sʒ etiā de pignore p̄torio:vt
puta meruisti primũ decretũ in rebus meis.⁊ per ꝯñs constitutum est
pignus p̄torium traditione facta per iudicē.vt.l.non est mirũ.§.j.ff.de
pign.act.⁊ ego satisfacio tibi:⁊ non vis dimittere res acceptas ex pri/
mo decreto:an detur mihi ꝯ te ista pignoratitia:dic ꝙ sic.⁊ iste est ca/
sus ⁊ ibi no.in.l.inquilino.cũ.l.seq.ff.de dā.infe.⁊ in.l.is cui.§.q̄ri pōt.⁊
ibi Bar.ff.vt in pos.leg.⁊ no.Bal.in rubr.C.de pig.act.⁊ est casus ⁊ ibi
14 Bar.in.l.si pecu.ff.de pign.act.¶ † Libellus in hac actiōe directa sic
format̃.dico ꝯ titiũ ꝙ ab eo recepi mutuo.x.pro quo obligaui sibi,et
tradidi talē librũ meũ:⁊ qual'r dicto titio de dictis.x.satisfeci vel volo
satisfacere,⁊ sic offero corā vobis dño iudice in iudicio dicta.x.quare
peto dictũ titium ꝯdemnari ad tradendũ ⁊ restituendũ mihi dictũ li/
brum meum ⁊c.ista forma ꝓbat̃ in.l.j.⁊ in.l.si rem.§.ꝓprie.⁊.§.ois.⁊.§.
fi.⁊.l.si cum vēderet.ff.de pign.acti.⁊.l.pe.C.eo.¶ Et aduertas quia
ego dixi in libello librũ meũ:⁊ ideo dixi meũ:q: lʒ quis rē alienā pos/
sit vēdere,⁊ tenet vēditio in sui p̄iudiciũ.vt.l.rē alienā.ff.de contrahē.
emp.non tñ potest eam obligare nisi dñs consentiat,vel fraudulenter
dissimulet.vt.l.ĳ.C.si res alie.pign.da.sit.⁊.l.si fine.⁊ ibi doc.C.ad vel/
leianũ.⁊ rōnem diuersitatis posuit glo.in.d.l.rem alienā.⁊ in.d.l.si fi/
ne.⁊ in.l.caius.ff.de pig.act.⁊ vbiq; per doc.⁊ intellige meũ large.hoc
est habeo ius vendicatiuũ:vt.l.si ab eo.ff.de pigno.¶ Item dixi in li
bello ꝙ solui ⁊ satisfeci,supple insolidũ.nā etiam si minimũ qd ad sol/
uendũ restaret,nō cogeret̃ creditor restituere pignus:imo vēdere pos/
set.vt.l.q̄diu.C.de distra.pign.intelligas tamē,dũmodo faciat bona
fide iuxta no.ibi per gl.⁊ doc.vel etiam si ip̄e creditor pro pignore esset
aliqualiter obligatus.lʒ in re pignorata nō impēderit,⁊ licet integrũ
creditũ sit solutũ:pōt tamē retinere pignus,donec fuerit sibi cautũ de
indēnitate cōtra obligationē.vt est tex.no.in.d.l.si necessarias.§.j.qđ
nota.¶ Item dixi in libello,q̄ decem offero.Nota ꝙ dixi offero sim/
pliciter:⁊ nō dixi depono ⁊ cōsigno:vt videt̃ velle.l.acceptā.cũ mate/
ria.C.de vsur.⁊.l.oblationē.C.de so.q: illud ꝓcedit in extraiudicialibꝰ
nam tunc non sufficit sola oblatio:sed in iudicio tm̄ valet oblatio sola
q̄tum in extraiudicialibꝰ,oblatio,depositio,⁊ cōsignatio.vt in.l.si rē.
§.fi.⁊ ibi per gl.⁊ doc.ff.de pig.act.¶ Aduertas tamen si pignus con/
sistat in re,ex qua fructꝰ creditor potuit ꝑcipere:tamen fructus ꝑcepti
ipso iure etiā si ꝓ parte nō opponat̃,extenuauerũt sortē.vt habet̃ in.l.
j.⁊.ĳ.per glo.⁊ doc.C.de pig.act.⁊ est tex.apertus in.l.j.C.de distra.pi
gno.ibi cũ ipso iure ⁊c.¶ Ex quo sequit̃ aliud:vʒ ꝙ solummō offe/
rendo residuũ crediti vltra valorē fructuũ,possum pignoratitiā inten
tare.vide etiā bo.tex.in.l.ĳ.C.de pac.pig.vbi est casus valde nota.ibi
vel eos quos accipere potuit ⁊c.quod nō tm̄ creditor cōputat fructus
⁊ prouētus in sortē quos recepit,sʒ etiā fructꝰ quos suscipere potuit.
qđ no.¶ Aduertas tamē,an sit necessariũ ꝙ talis oblatio debiti fiat
anteq̄ sit p̄scriptũ.Et per ꝯñs refrico in dubiũ,an iuri offerēdi possit
p̄scribi:⁊ glo.in.l.pignori.ff.de vsucap.tenet ꝙ sic.lʒ non q̄tum ad rei
vendi.Idē in.d.l.si rē.§.ois.⁊ idem in.d.l.j.§.j.de anna.excep.⁊ idem
in.d.l.cum notissimi.§.j.C.de p̄scri.xxx.anñ.q: licet alleget duas opi.
tamē videt̃ residere in vlti.opi.Bulgarĳ.Sed vltramō.vt refert Cyn.
in.d.l.cũ notissimi.§.sed cũ illud.tenēt ꝯtrariũ,⁊ per ꝯñs tenēt primā
opiñ.ibi positā qm̄ ſm gl.ibi ius offerēdi:ꝙ habuit debitor,est quedā
facultas sicut est facultas ire ꝑ viā publicā,cui nullo tp̄e prescribit̃:vt
l.viam publicā.ff.de via publi.nā sciendū est ꝙ qñq̄ ius offerendi,est
sequela actiōis iam cōpetentis.⁊ tũc pōt p̄scribi iuri offerendi vt.d.§.
sʒ cum illud.q: offero alteri creditori ꝓpter hypothecaʒ quam habeo:
qñq; est sequela exceptionis ⁊ nō p̄scribit̃ aliquo tēpore vt.l.paulus.
§.j.ff.qui.mo.pignus vel hypo.sol.ꝯiũcta.l.pure.in fin.ff.de excep.do.
qñq; ius offerēdi est sequela actiōis cōpetiture,vt in casu nostro quia
pignoratitia nō cōpetit debitori nisi soluat:⁊ tunc iuri offerēdi nō p̄/
scribitur.⁊ sic cum p̄scriptio sit inducta ad extinguendũ aliqđ ius for/
male,igit̃ cũ ius qđ habet debitor vʒ ius offerendi non est ius in esse
formatũ sed formandũ,igit̃ est quedā facultas,⁊ nō ius:igit̃ non p̄scri
bitur ei,sicut nō prescribit̃ facultati eundi per viā publicā:⁊ hāc p̄mā
opi.d.gl.⁊ vltramon.tenet Bar.in.l.pignori.⁊ ipsam etiā comprobat,
q: posito ꝙ tale ius offerēdi sit ius,⁊ nō simplex facultas.⁊ sic ius im/
plende conditionis vʒ soluere vt cōpetat pignoratitia:tamē clarum
est ꝙ cōditioni potestatiue adimplēde,nullo tēpore p̄scribit̃ vt.l.suus
quoq;.§.fi.ff.de here.insti.⁊.l.fi.ff.de cōdi.instit.qđ ꝓtʒ q: si p̄scriberet̃
ibi vʒ ꝙ non posset vltimo vite spiritu impleri,filiꝰ reperiret se prete
ritum anteq̄ moreret̃.qđ ibi reprobat̃:igitur ⁊c.⁊ ip̄emet Bart.in.d.l.
cum notissimi.in fi.prin.dicit in effectu idē,sʒ per alia ⁊ pauciora ver/
ba vʒ quoddam est ius offerendi qđ cōpetit per modũ iuris vt puta
scđs creditor habet ius offerēdi,⁊ cōfirmādi sibi pignus.tunc tale ius
tollit̃ spatio.xxx.an.vt.d.l.cum notissimi.quoddā est ius offerēdi quod
cōpetit per modũ facultatis,vt ꝙ debitor offerat creditori,⁊ tali facul
tati nunq̄ p̄scribit̃.vt.d.l.viā publicā.sʒ idem Bart.in tertio loco sibi
contradixit,videlʒ in.l.j.ff.de condi.ex lege.in ver.iuxta p̄dicta quero
in casibus in quibus ⁊c.vbi dādo doctrinam,dicit ꝙ oīa iura de p̄scri/
ptione loquētia,loquũtur de p̄scriptione iuriũ ⁊ non simplicis facul/
tatis,cũ aliqd alicui permittit̃ causa iuris sui cōseruādi.C.māda.l.in
re mādata.sed vbi aliqd posse,tendit ad nouā iuris acquisitionē:tunc
illa potestas nō est mere facultas:sʒ est ius.vt est casus in.l.licet.cũ.l.
seq.C.de iure delibe.nā adire vel non adire,consistit in mera facultate
⁊ pura voluntate.vt.s.de here.qua.⁊ diffe.§.penul.⁊ fi.⁊ tanq̄ primuʒ
adĳt ex ipsa facultate adeũdi.oritur nouũ ius acquisitũ heredi:quia iu
ra hereditaria ipso iure trāseunt in heredem.vt.l.cũ heredes.in p̄n.ff.
de acqui.pos.⁊ potest ius ⁊ actionē petitionis hereditatis ī iudicium
deducere.vt.ff.⁊.C.de peti.hered.⁊ vide Bald.⁊ Sal.in.d.l.licet.⁊ ꝓ
hoc optime facit tex.in.l.iulianus nec a filio.in p̄ma charta.ff.de leg.
j.nam optare,est qd facultatis.vt.l.fi.ī prin.ff.de verbo.obl.⁊ tamen in
vltima volũtate,q: optando transfert̃ dñium vt.l.apud aufidiũ.ff.de
op.leg.non pōt filius optare nisi cũ ꝯsensu patris:q: licet sit facultas,
tamē ex ea oritur ius:ergo dicet̃ magis ius q̄ mera facultas vt ibi cō/
iuncta.l.si qs mihi bona.in.§.iussum.ff.de acqui.here.⁊ ꝙ iuri adeun/
di,lʒ sit facultas prescribat̃.xxx.annis est glo.ordi.in.l.q̄diu.la prima.
⁊ ibi Ang.⁊ Jo.de imo.ff.de acqui.here.lʒ adire non sit in bonis nr̄is
vt.l.p̄tia rerũ.§.j.ff.ad legē fal.et hoc est tenēdum:lʒ Salic.in.d.l.licet.
conetur cauillare glo.ibi ergo in casu nr̄o Bar.in.d.l.j.ff.de condi.ex
lege.vult expresse ꝙ cum ex ipsa obligatiōe debiti,facta per debitorē

acquiratur sibi ius:quia acquiritur de nouo pignoratitia:vt.d.§.oĩs.
ergo tali iuri offerẽdi debitũ vt possit agi pignoratitia,potest ꝑscribi.
sed Bal.in.d.l.cũ notissimi.in fi.prin.ẜm Ja.but.quẽ asserit Bart.ta-
cuisse,dixit sic qñqꝫ quis habet potentiã offerẽdi natã vnã simul ⁊ se-
mel cũ actiõe iam nata,lꝫ eam in exercitium nõ deducat,nisi oblatio-
ne facta:⁊ tũc prescribit iure offerendi vt.d.§.sed cũ illud.quidam ha-
bent ius offerẽdi tm̃,quo mediãte actio illico est nascitura,sicut est in
debitore cui nõ nascit pignoratitia,nisi post debitũ solutũ.vt.d.l.si rẽ.
§.omnis.⁊ sic prescribit officio iudicis pro restitutiõe imploranda,qđ
est merũ factũ.vt.l.quintus.§.idem põponius.ff.de an.leg.iuncta.l.si
ab hoste.C.ex quib.cau.ma.quo officio mediãte,vtilis actio nascitu-
ra est restitutione prehabita vt.l.in honorarijs.§.sed cuꝫ rescissa.ff.de
act.⁊ obl.⁊ dixi.s̃.e.§.rursus.vbi ꝟo nulla actio in eternũ nascitura nõ
est:tunc tali iuri nõ ꝑscribit sicut nec mere facultati.vt.d.l.viam publi
cã.¶ Nec ob.arg.Bart.in.d.l.pignori.qꝛ ex implemẽto conditionis,
nũꝙ̃ oritur actio in casu quẽ posuit Bar.sꝫ impleta cõditiõe,resultat
solũmodo q̃dã mera facultas,qua in actum deducta non oritur actio.
exemplũ in eo qui instituit sub cõditione alia,ab actu aditionis.nam
eam implendo nõ efficitur heres solũ,sed habilitatur ad adeundũ.vt
l.antistius.in prin.ff.de acqui.hered.vnde nõ mirum si potest vltimo
vite spiritu impleri,⁊ quodlibet tempore nõ prescribit,sed si nõ differt
ab actu aditiõis opi.Bart.esset falsa.exẽplũ si instituo te si volueris
nam hanc cõditionẽ,nõ poteris adimplere omni tempore:lꝫ id in me
ra facultate cõsistat,qđ apparet:qꝛ iuri adeundi ꝑscribitur longissimo
tẽpore.per.d.l.licet.vt.s̃.dictũ est ita contra Bart.vr̃ casus ꝙ poten-
tie implendi.cõditionem,prescribit.vt.l.pe.ff.qui.ad libe.procla.nõ li
cet.sed ille tex.videt mihi ꝙ magis ponat regulã in cõtrarium in ꝟsic.
idem puto si in ipsius potestate ⁊c.licet in casu illius legis aliter deter
minetur.ꝑterea qđ dixit Bar.ꝙ nõ ꝑscribit cõditioni potestatiue,est
verũ in institutione,secus in legatis vel alijs dispositionibus.vt.l.hec
cõditio.la picola.ff.de condi.⁊ demon.igitur cum simus extra casum
institutionis.ergo poterit ꝑscribi.⁊ hoc vltimũ addit Joã.de imol.in
d.l.pignori.pro quo tu alleg.gl.ordi.l.si quis ita heres instituat.ff.de
heredi.insti.ꝑterea debitor vt dicit glo.in.d.§.sed cum illud.potuit fa
cere vt possit pignoratitia agere,soluẽdo debitũ cõgruo tẽpore: ergo
dicitur potuisse facere.vt.ff.de reg.iur.qui potest.⁊ per cõseq̃ns tanꝙ̃
valenti agere,currit ꝑscriptio.⁊ pro hoc facit.l.si finita.§.postea autẽ.
⁊ qđ ibi Ang.Raph.⁊ Joã.de imo.ff.de dam.infec.Item pro hoc fa
cit:quia negligẽtia in preambulis,excludit a petitiõe sequentiũ.vt.C.
de inoffi.testamen.l.sancimus.in prin.Sed Salic.in.d.§.sed cũ illud.
in vers.eodẽ iure.dicit ꝙ si creditor interpellauerit debitorẽ legitime,
vt pecuniã sibi reddat:⁊ pignus suũ recipiat,ꝙ ab illo tẽpore ꝓtesta-
tionis potest ꝑscribere iuri offerendi:⁊ per indirectum actioni pigno-
ratitie.⁊ isto modo saluabitur glo.alias tene opi.primi glossatoris in
d.§.sed cum illud.⁊ vltramon.⁊ Bart.in.d.l.pignori.sed ista opi.mihi
nõ placet:quia ꝑscriptio.xxx.an.currit sui natura per merã negligen-
tiam nõ deducentis suum,ꝙ̃uis nunꝙ̃ fuerit interpellatus.iuxta ea q̃
habent per glo.⁊ omnes doc.in.l.fi.C.de edi.diui adr.tol.Unde An-
ge.⁊ Jo.de imo.in.d.l.pignori.⁊ in.d.l.si finita.§.postea autem.⁊ etiã
Ange.in.d.§.sed cũ illud.in effectu sequunt opi.vltimã gloss.⁊ Jaco.
but.⁊ Bal.per doctrinã Bart.in.d.l.j.de condi.ex lege.⁊ hoc etiam se
quitur Floria.in.d.§.sed cum illud.Et ista est cõmunis sententia.pro
qua videtur casus in.l.in bello.§.si quis seruũ.ff.de cap.Si quis autẽ
vellet tenere aliam opinio.posset ad dictũ.§.si quis seruũ.responde-
re dupliciter.Primo ꝙ ibi sit speciale,vt homines facilius inuitẽtur
ad redimendũ captiuos:⁊ ideo introductũ est,vt redimẽs ita facilius
postea prescribat.ita dixit Salice.in dicto.§.eo autem iure.Uel secun
do respondeo,ꝙ ibi redemptor serui possidebat seruum sibi ⁊ ꝓ se,et
non alteri.sꝫ creditor possidet pignus ad vtilitatẽ debitoris.vt.l.ser-
ui nomine.ff.de vsucap.ita dixit Salic.in dicto.§.omnis.⁊ in dicta.l.
licet.C.de iure delib.¶ Ex his omnibus cõclude,ꝙ cuilibet iuri offe-
rendi etiam qđ cõpetit debitori cõtra suum creditorẽ,prescribitur.per
no.per Bar.in.d.l.j.ff.de condi.ex lege.sed non prescribitur iuri offe-
rendi,quãdo datur ad defensam.⁊ sic ꝑ modũ exceptiõis.vt.d.l.pau-
55 lus.§.j.cõiuncta dicta.l.pure.in fi.¶ † Libellus aũt in actione pigno-
ratitia contraria,sic formatur:dico ꝙ mutuaui titio centũ,⁊ ꝙ ꝓpter
hoc ipse obligauit mihi ⁊ in pignore tradidit talẽ suum equũ:in quo
feci tot expensas:quẽ equum sibi restituo vel offero coram vobis,sibi
tradere:quare peto dictũ titiũ condemnari ad dandum ⁊ soluendum
⁊ restituendũ mihi dicta centũ mutuata:⁊ etiam dictas expẽsas que
ascẽdere possunt ad decẽ ⁊c.⁊ hoc ꝓbatur.ff.de pig.act.in.l.si necessa-
rias.in prin.cum glo.Et quas expẽsas repetat:vide glo.⁊ doct.⁊ etiã
tex.in.l.si seruus.eodẽ titu.⁊ vide tex.⁊ glos.⁊ late Bart.in.l.in fundo.
ff.de rei vendi.⁊ Sali.late in.l.domũ.C.de rei vendica.¶ Aduertas
tamen,ꝙ hec cõtraria pignoratitia,cõpetit etiã vt res pignorata tra-
datur ⁊ etiam ad interesse.vt est tex.in.l.cum debitore.⁊ in.l.si quis in
pignore.ff.de pign.actio.Or haueti la pignoratitia finita.¶ In glos.
cõmuni diuidũdo.in fi.de his actionibus tribus vide no.⁊ ibi dixi in
§.quedam.s̃.eodẽ.¶ Et aduertas ꝙ istam glo.approbãt Pe.⁊ Dy.
hic.sed Jo.fab.dicit ꝙ hec ratio non videtur sibi multum bona: quia

in actione finium regundorum,vt plurimũ non peto adiudicari mihi
alienum.vt dixi in.d.§.quedã.declara tu.⁊ ideo cum ex petitiõe actio-
nis,metiuntur iudiciũ.vt.l.j.§.j.ff.si pars heredi.peta.igitur ⁊c.est ergo
ratio ẜm eum quia familie erciscun.⁊ cõmuni diuidun.nascit ex quasi
cõtractu cõmunionis,que communio nature societatis accedit.ergo
sicut actio pro socio est bone fidei:vt hic ita ⁊ familie erciscũ.⁊ commu-
ni diuidũ.sed finiũ regundoruꝫ non ex cõmunione,sed ex varijs figu-
ris causarũ nascitur.⁊ quãdoqꝫ ex delicto,vt habetur in.d.§.quedam.
ergo non est mirum si nõ est bone fidei.¶ In gl.de estimato.in princ.
no.⁊ tene menti ꝙ hi duo cõtractus innominati tãtummodo sunt bo
ne fidei.vcꝫ quãdo datur de estimato,⁊ in permutatione:vt hic.cete-
ri autem contractus innominati de quibus in.l.naturalis.§.j.cum se-
quen.de prescrip.ver.⁊ hic in gl.magna.sunt stricti iuris.Et est ratio,
in his duobus quare sunt bone fidei:quia sicut in cõtractibus nomi-
natis emptio ⁊ vẽditio est frequẽtior ⁊ nobilior ceteris contractibus
vt no.gl.in.l.j.circa prin.ff.ꝓ emptore.ita etiã in cõtractibus innomi-
natis,quia dicuntur habere quandam similitudinem cum dicto con-
tractu emptionis.vt.l.j.ff.de cõtrahen.em.⁊ no.glo.magistram in.l.ij.
C.de rerum permuta.vnde sicut emptio ⁊ vẽditio est cõtractus bone
fidei,ita ⁊ hi tantũmodo duo contractus innominati sunt bone fidei.
¶ In eadẽ gl.in fi.vide plene per glo.⁊ Bart.in.l.j.de estima.act.vbi
gl.ponit opi.inter Joã.⁊ Azo.Sed docto.hic scribentes simpliciter
sequũtur hanc glo.sed Bar.in.d.l.j.distinguit quando res vẽdẽda,est
estimata hoc modo,tibi hãc rem vẽdam,vt reddas mihi eam vel decẽ
pro ea,tunc estimatio facit transire periculũ etiam casus fortuiti,i ac-
cipiẽtẽ.vt in fi.ẜm Jo.cuius opi.est verior:quãdoqꝫ res datur estima-
ta prout est vẽdenda,vt puta tradidi hanc rem vt vendas eam pro de
cem vnde estimata fuit,ad eũ finem vt scires pro quãto pretio vẽdere
posses:⁊ tunc est distinguendũ:vt hic.in glo.penul.dicta.l.si gratuitã.
§.j.ꝙ si nõ appareret,tunc in dubio presumã estimationem factã ꝓut
vendenda est vt.d.l.si gratuitam.§.j.Conclude tamen in hoc articulo
latius ẜm Bar.⁊ sic.Quãdoqꝫ traditur res estimata,vt reddatur esti-
matio ⁊ nõ res.⁊ tunc est emptio ⁊ in dubio in accipiẽtem trãsit peri-
culum.vt.l.necessaria.§.j.ff.de peri.⁊ cõmo.rei vendi.⁊ dixi in isto.§.in
materia emptionis,quãdoqꝫ traditur res ⁊ non estimatio.tũc estima-
tio ꝑdicta non facit transire periculum,sed eius effectũ.vcꝫ deteriora
tionem rei.vt.l.estimatio.cum ibi not.ff.solu.matri.⁊ in.l.si inter.cum
gl.valde not.C.de iure do.et.l.plerunqꝫ.in fi.cum.l.seq.ff.de iure dot.
quandoqꝫ res tradit estimata.vt reddatur res vel eius estimatio.⁊ sic
alternatiue.⁊ tunc aut hoc fit in contractu in quo re tradita transfert
dñium,vel vsucapiẽdi cõditio:tunc videtur ꝙ faciat transire deterio-
rationis periculum:sed nõ periculũ totalis peremptionis.vt.d.l.ple-
rũqꝫ.in fi.⁊ hoc operat natura alternatiue,quia res existens in rerum
natura,lꝫ deteriorata tñ põt reddi sꝫ res totaliter perempta non põt
reddi.si vero fiat hoc in cõtractu cuius natura nõ est vt trãsferatur do
minium,tũc idem est qđ quãdo res traditur estimata simpliciter.⁊ de
reddẽda re vel eius estimatione,nihil est dictũ quo casu subdistingui
tur.aut fit cõtractus in quo transfert dñium vel vsucapiendi cõdictio
aut nõ.Primo casu aut natura illius cõtractus repugnat,qđ illa esti-
matio faciat emptionẽ,⁊ non inducit emptio nec transfert dominiũ.
vt.l.seruos.ff.de fur.pretium enim serui cum nõ sit traditum,nõ dicit
apponi in venditione:⁊ ideo nõ videtur facta emptio vt.d.l.plerũqꝫ.
in prin.⁊ in fi.alias induceretur emptio.vt.s̃.de cõtrahẽ.emp.in prin.
cõiuncto.§.item pretium.quãdoqꝫ fit in cõtractu,de cuius natura nõ
est vt transferat dominiuꝫ:vt in locato,deposito ⁊ simili.⁊ est ista ma-
teria.l.si vt certo.§.sicut.ff.cõmo.dic vt ibi per glo.not.⁊ ibi plene per
Bart.in quo cõclude ꝙ estimatio facta de re,facit ꝙ recipiens in vna,
pluri teneatur ꝙ̃ teneretur regulariter ex natura dicti cõtractus.⁊ sic
si teneretur de leui,tenebit propter estimationeꝫ etiã de leuissima cul
pa:⁊ sic de singulis.qđ tene menti perpetuo.¶ Et in hac actione esti-
56 matoria formabit sic libell⁹.† Dico ꝙ Titio bidello tradidi talẽ librũ
hoc pacto,vt dictum librum aut decẽ ducatos mihi redderet ⁊ presta
ret,qđ minime fecit.quare peto ipsum condẽnari ꝙ aut dictũ librum
aut dictos decẽ ducatos restituat,⁊ ꝑstet ⁊c.⁊ hoc ꝓcedit quando fuit
certa estimatio facta.alias concludã:quare peto ipsum condẽnari qđ
aut dictum librũ aut eius veram estimationem mihi restituat vel ꝑstet
ita vult Bar.in.d.l.j.in princ.ff.de estima.act.Si autẽ fieret emptio ex
dicto pacto ꝙ quãdo fiat patet ex predictis:tunc addam simpliciter
57 ad pretiũ:qđ qualiter fiat dixi.s̃.eo.§.j.in.xij.col.in princ.¶ † In gl.ex
permutatione.ibi nisi i duob⁹ casibus,ad euidentiam cõtractus per-
mutationis.quoniã permutatio nõ videt multum differre ab emptio
ne:vt.l.j.ff.de cõtrahen.emp.Quero an differãt ⁊ i quo cõueniãt:⁊ di-
cas ꝙ differũt i septem.Primo ꝙ̃tum ad nominationẽ,nam i emptio
ne ⁊ venditione,variatur nomen tripliciter:quia vnus vocatur ven-
ditor,alter emptor.Item vocat res ex vna parte,⁊ ex alia pretiũ.Itẽ
ex parte ꝯtractus,quia ex parte vna vocatur emptio,ex alia vẽditio,
sed in permutatione ex parte predictorum nulla est variatio,quilibet
eñi vocatur permutans ⁊ res permutata ⁊ ex vtraqꝫ parte,vocatur ꝑ-
mutatio vt colligitur i.l.j.ff.de rerum ꝑmuta.vsqꝫ ad versicu.multũqꝫ
differũt ⁊c.Ibi ponitur secũda differẽtia ꝙ̃tum ad prestationem:quia
emptor

emptoꝛ tenetur transferre dominiū pꝛetij.sed vēditoꝛi sufficit ꝙ sim⸗
pliciter rem tradat vt.l.ex empto.in pꝛin.ff.de actio.emp.⁊.l.si ita.§.j.
ff.de cōtrahen.em.Sed in ꝑmutatione,ex vtraqꝫ parte opus est ꝙ do
miniū transferat.vt.d.l.j.in versi.⁊ ideo pedius.⁊ sic colligit alia diffe
rentia,ꝙ qui in permutatione nō trāsfert dñium,non est liberatus.et
sic potest statim cōueniri,ac si nō tradidisset.vt.l.si.ff.de condi.ob cau
sam.secus in cōtractu emptionis,quia nō cōuenitur nisi euictione se⸗
cuta.Tertio differūt:quia in ꝑmutatione,euicta re tradita,agit certi
cōdictione generali:sed in venditione si euincatur res vendita,agitur
actione ex empto nouiter nata.⁊ hoc colligit in.d.l.j.vsqꝫ ad versi.itē
emptio:ibi colligunt due alie differētie.quia ꝯtractus emptionis,nu
do cōsensu contrahitur:sed cōtractus ꝑmutationis nō:sed requirit ꝙ
res interueniat.Alia differētia est:qꝛ emptio est cōtractus nomina⸗
tus:permutatio innoīatus.l.iurisgentiū.in pꝛinci.ff.de pac.Alia est
differētia:qꝛ in ꝑmutatione si vnus adimpleuit cōtractū ex parte sua,
potest implens agere non solū vt sibi impleat,sed etiā rem quā dedit
repetere potest per cōdictionē ob causam,tanqꝫ causa non secuta.sec⁹
est in cōtractu emptionis:quia si vēditoꝛ tradit rem,nō agit ad repe⸗
tendum rem.sed agitur vt emptoꝛ cogat dare pꝛetiū.vt.C.de rei ven.l.
in ciuile.Est ⁊ alia vltima differētia ſm gl.not.in.d.l.j.qꝛ in venditio⸗
ne nō trāsfertur dñium rei tradite,nisi sit solutum pꝛetium vel habita
fides de p̄tio.vt.s̄.de re diui.§.vendite.secus dicit gl.in permutatiōe:
quia statim ꝙ aliqs tradit rem suā,statim transfert dñium:licet alius
nondum tradat suā:nec sit sibi habita fides de tradendo:qd̄ no.ꝑpe⸗
tuo:quia nō reperit tex.clarus.¶ In quibus autem permutatio cum
contractu emptionis cōueniat,vide gl.magistram.⁊ ibi doc.in.l.ij.C.
de rerū permuta.q̄ omnia bene no.dic vt ibi.vbi etiam gl.posuit simi⸗
litudines inter emptionē ⁊ permutationē:sed non ita clare.neqꝫ ita
58 plene:vt dixi.¶ † Querit hic Ioā.fab.quid si fiat permutatio ex pa⸗
cto nudo incontinenti apposito,iuxta contractum.nunquid hoc casu
actio pꝛescriptis verbis sit bonefidei:dic tu,videt ꝙ non:qꝛ actio pꝛe
scriptis verbis q̄ oꝛit ex pacto nudo etiam apposito iuxta contractū
bonefidei,est stricti iuris.vt ptꝫ hic in gl.circa pꝛin.ibi.§.sed cum.⁊.§.
quinimo.Sed Iaco.de are.dicit hic contrariū per hūc.§.qui loquitur
indistincte,ꝙ quomodocūqꝫ actio p̄scriptis v̄bis oꝛiatur ex hoc capi
te ꝑmutationis,qd̄ dicit bonefidei igit ⁊c.vt.l.j.§.generaliter.ff.de le.
pꝛestan.Qd̄ Io.fa.dicit foꝛe verū,etiā si apponat dictum pactum nu⸗
dum de ꝑmutando,iuxta contractū stricti iuris.l.si tibi.C.loca.debet
ergo intelligi ista glo.in pactis incōtinenti appositis,q̄ non sunt per⸗
mutatio vel estimatio.¶ Queritur nunquid actio bonefidei infoꝛma
ta per pactū nudū incōtinenti appositū,aliud tamē a ꝑmutatione vel
estimatione sit bonefidei:scire enī debes ꝙ ex talibus pactis nudis
resultant due actiones:videlicet pꝛima infoꝛmata,⁊ etiam pꝛescriptis
verbis:vt.l.j.⁊.ij.cū ibi plene no.p doc.C.de pac.inter emp.⁊ ven.⁊ gl.
in.l.iurisgentium.§.quinimo.ff.de pac.dicit ꝙ nō:ratio quia pꝛimeua
actio datur loco actionis p̄scriptis v̄bis,q̄ tali casu non est bonefidei,
sed Io.fab.tenet cōtrariū:qꝛ nō est verum ꝙ detur loco ei⁹,sed concur
rit cū ea.vnde concursus non alterat eius naturā,⁊ hoc vides in certi
cōdictione que stricti iuris est:q̄uis cōcurrat cum actiōe bonefidei.vt
dicit.j.in gl.in ver.qd̄ est falsum.qꝛ ꝓ omni contractu ⁊c.Et ꝓ hoc al⸗
legat tex.in.l.fundi partē.ff.de cōtrahē.em.vbi p̄supponitur ꝙ actio
ex vēdito cōpetat pꝛo pacto incōtinēti apposito vna cū eo qd̄ in pꝛin⸗
cipali cōtractu deuenit:⁊ istam opi.tenuerunt vltramon.in.l.petēs.C.
de pac.dot.⁊ ibi Bar.in.d.l.iurisgētiū.in.d.§.quinimo.in v̄s.venio ad
secundā.dicit hic ⁊c.qd̄ pꝛobat.qꝛ ex dicta infoꝛmata,veniūt fructus
ex moꝛa.vt.d.l.ij.in fi.de pac.inter emp.⁊ vendito.ergo est bonefidei,
alias non venirent fructus.vt.l.videamus.§.si actionem.ff.de vsuris.
¶ In eadē glo.ibi quando non est ꝑmutatio ⁊c.gl.ergo pꝛesupponit
ꝙ do vt des,non est semꝑ permutatio.Sed qūo potest esse do vt des:
quin sit permutatio:dic ſm doc.⁊ Io.fab.hic ꝙ potest esse sic si em̄ do
tibi rem meā certam,pꝛo tua incerta:vtputa pꝛo fructibus nascituris
ex tali fundo,nō est pꝛꝑpꝛie permutatio que fit de re certa ad rē incer⸗
tam.vt.C.de rerū ꝑmu.l.j.⁊.l.fi.¶ In eadē glo.ibi naturalis.§.at cum
facio vt des.dic tu ſm Bar.ibi pꝛo euidētia.⁊ ſm doc.⁊ Bar.in.l.cum
mota.C.de trāsac.in ver.sumus expediti de p̄ma parte ⁊c.ꝙ imo sicut
in cōtractu nominato emptionis ⁊ venditionis ex parte pꝛestātis rē,
dicit venditio:ex pte v̄o dātis pꝛetiū dicit emptio:ita in istis contra⸗
ctibus innominatis.ex parte enim faciētis,dicitur facio vt des:⁊ sibi
oꝛiet actio de dolo.ex parte v̄o dantis dicet do vt facias:⁊ oꝛietur sibi
actio pꝛescriptis verbis,⁊ aduertas ꝙ dicit dari facienti actione de
dolo,est verū quando alter qui debebat dare,nullo modo dedit ita lo
quitur dictus.§.qd̄ si faciā.sed si dedit ⁊ male:quia res quā dedit:fuit
euicta,videtur dari pꝛescriptis verbis.⁊ videtur casus in.d.l.iurisgen⸗
tium:in pꝛin.in ver.⁊ ideo puto.⁊ in.d.l.naturalis.§.ij.in fi.de pꝛescri.
verbis.vbi datur actio in factū,que dicitur p̄scriptis verbis.vt.l.si tibi
policēda.ff.de p̄scri.v̄bis.¶ Item ꝙ dixi dari actionē de dolo,est ve⸗
rum si aduersarius est in dolo:alias secus.vt.§.at cum do.circa fin.⁊.l.
solent.in fi.eo.ti.Requirit ⁊ aliud ad hoc vt detur de dolo vꝫ ꝙ istud
sit tale factū,ex quo nihil aduersario alias daretur pꝛescriptis verbis
vt no.glo.in.d.§.qd̄ si faciam.¶ Tertio requirit ꝙ sit tale factum qd̄
repeti non possit:vt quia manumisit seruum,vt est casus:⁊ ibi not.per
gl.⁊ doc.in.l.cū pꝛoponas.C.de dolo.al's si possit repeti,tunc quia cō⸗
peteret ꝯditio ob causam.vt.ff.de cōdi.ob cau.l.si quis accepto.cessa⸗
ret de dolo.⁊.l.j.§.ait pꝛetoꝛ.ff.de dolo.ita volūt doct.⁊ Pau.de cast.
in.d.§.si faciam.¶ Item aduertas ꝙ ista glo.non est vera indistincte.
nā in facio vt des:datur actio pꝛescriptis verbis vt est casus in.d.l.so⸗
lent.ff.de pꝛescrip.verbis.vnde secūdū Dy.hic debet distingui,aut ex
facto meo nihil tibi adest,⁊ datur actio de dolo.vt.l.cū pꝛoponas.cum
ibi no.per gl.⁊ doct.C.de dolo.⁊ ita intelligat.d.§.qd̄ si faciā.aut abest
tibi:⁊ tūc datur mihi facienti p̄scriptis verbis:verbi gratia:renūtiaui
liti per me contra te mote.vt.l.cum mota.C.de transac.⁊ ibi per doc.⁊
Bart.et p Bart.in.l.actio.eo.ti.vel dicas ꝙ agam pꝛescriptis verbis
ad interesse meū,si tm̄ iteresse volo petere,vel etiam datur actio p̄scri
ptis verbis vt facias vel des qd̄ cōuenit.vt.d.l.cum mota.in fi.⁊.d.l.so
lent.vt et̄ si liberaui te a credito vt dares mihi equū,possum agere de
dolo quatenus interest mea nō liberasse,vel me non fuisse deceptum.
⁊ iste est ꝑpꝛie casus.in.d.l.solēt.i fi.vnde cū ꝯpeteret ad diuersa actio
pꝛescrip.ver.⁊ actio de dolo ꝯcurrunt.argu.not.in.l.ij.C.de dolo.et in
l.cum quis persuaserit.cū ibi no.per glo.⁊ doc.ff.de dolo.ita etiam te
nent hic Iaco.but.⁊ Pe.et est ratio ſm Iac.qꝛ qū facio factū ex quo
tibi nihil adest,vt manumittendo seruū meū,ius ciuile non reputauit
equum ꝙ daret mihi actio contra te qui nullā vtilitatē ex hac manu⸗
missione cōsequeris:sed pꝛetoꝛ ꝯsyderans ꝙ ex dolo tuo ⁊ ex eo quod
manumissionem tuam infringis,⁊ fidem fallis nihil debet lucrari ⁊ sic
impleuisse voluntatē tuā iuxta.l.pe.cuꝫ ibi no.ff.de condi.ob cau.de⸗
dit actionē de dolo.sed vbi aduersario ex facto meo aliqd adest:ius ci
uile de equitate dare voluit actionem.⁊ sic p̄scrip.ver.que omnia not.
¶ In ea.gl.ibi,tamen nemo dicet aliquā cōdictionem esse bonefidei
⁊c.sed Ia.⁊ Pe.dicūt ꝙ actio p̄scriptis v̄bis:⁊ actio in factū sūt eedē:
quia vbi actio in factū datur:ibi similiter dabitur p̄scriptis v̄bis:et h̄
ꝓbatur expꝛesse.ff.de p̄scrip.verbis.l.si tibi polienda.in fi.⁊ satis facit
l.j.e.ti.ibi ciuilē actionē in factū esse dandā ⁊c.Et ideo constat ꝙ actio
in factum est bonefidei,in illis casibus in quibus cōstat actionem pꝛe
scriptis v̄bis foꝛe bonefidei:al's non.¶ Ex quo sequit ꝙ actio in fa⸗
ctum dabitur:vbicunqꝫ est certum aliquem cōtractum factū nō p legē
introductum:sed ex cōuentionibus hominū:de cuius nomine dubita
tur.ponūt exēplum si trado tibi molendinū meū ad annuū cēsum hoc
acto ꝙ tu facias nouas molas:vel tu pone casum trado tibi vestimen
ta mea polienda:hoc acto ꝙ dabo tibi postea qd̄ inter nos ꝯuenerit:
tunc hoc casu actio p̄scriptis verbis:⁊ actio in factū sunt eedē,vel con
currūt:vt hic in gl.sed vbi non est certum aliquē ꝯtractū factū esse.sed
occurrit casu quo equū est actionē dari:tūc dabit i factū actio:ſm Dy.
⁊ hic ⁊ hec nō ꝯcurrit nec est eadē cum actione p̄scriptis v̄bis:⁊ potest
poni exemplū de p̄scriptis verbis,⁊ de ista actione in factū in.l.q ser⸗
uandoꝛum.in p̄n.⁊.§.j.⁊.ij.ff.de p̄scriptis v̄bis.⁊ de hac ꝑpꝛie loquit
eodē ti.l.quoties.⁊ hec est que vocat ex varijs figuris causarū.i.q̄ ſm
varietatem factoꝝ competit.vt.l.sancimus.C.de sacrosan.ecc.Et si q̄⸗
reres quare aliqua ciuilis ex edictis v̄l interdictis nō ꝯpetat:Respō
det Io.fab.ꝙ sicut p̄toꝛ nō potest facere aliquē heredē de iure ciuili:
ita non potest dare actionē ciuilē:sed edicta ⁊ interdicta:quia fundan
tur sup equitate ⁊ equū est actionē dari.⁊ qm̄ pꝛetoꝛ nullam nomina⸗
tim pꝛetoꝛiā introduxit:equū fuit ꝙ daret actio in factum vt hic in gl.
¶ In ea.glo.in fi.dic hanc appꝛobāt doc.hic.licet Azo tenuerit con⸗
trarium.in.l.cōtrarias.Et aduertas ad id qd̄.s̄.dixit.vꝫ quod ex pa⸗
cto nudo incontinenti apposito:iuxta contractū bonefidei ⁊ nomina⸗
tim oꝛiatur actio pꝛescriptis v̄bis.vt.d.l.iurisgētium.§.quinimo.cum
ibi no.⁊ in.l.petens.⁊ ibi no.in.iij.lectu.C.de pac.⁊ facit quod not.glo.
in.l.j.in pꝛin.in fi.gl.magne.ff.de act.⁊ obli.et vltramon.⁊ Cyñ.in.d.l.
petēs.⁊ in.l.in bonefidei.eo.tit.tenēt contrariū:dicētes actionem pꝛe
scriptis v̄bis,non semper dari,cū illa detur in ꝯctib⁹ innominatis vt
hic in glos.sed pactum appositum iuxta cōtractū nominatum,est bo⸗
59 nefidei ⁊ nominatum.¶ † Item actio p̄scriptis verbis dat vbi dubi
tatur de noīe ꝯtractus vel obligationis:vt.l.j.ff.de estima.act.qd̄ non
est in casu nostro:igit illa non cōpetit.vt.l.j.cum seq.⁊.l.quoties.ff.de
pꝛescrip.ver.sed vetus infoꝛmata bene cōpetit ad id qd̄ in pacto nudo
deuenit.vt patet in.d.l.in fundi partē.⁊.l.tenet.§.j.⁊.l.fundum mihi.
⁊.l.iulianus.§.penu.ff.de actio.emp.vnde dicūt sic esse distinguēdum:
interdum habita relatione ꝯtractus pꝛecedentis ad pactū immedia⸗
te sequēs:resultat aliquis ꝯtractus innominatus.vt do vt des:vel do
vt facias vel simile.⁊ tunc datur actio pꝛescript.v̄bis.v̄bi gratia:pꝛo⸗
mitto tibi decē p stipulationē:⁊ ꝯuenimus pacto nudo incontinenti
apposito ꝙ tu vadas ꝓ me Romam in isto casu est reperire ex relatio
ne dicti ꝯtractus pꝛecedentis ad pactum.sequēs contractū innomi⸗
natum.vꝫ do decem.vt facias:vꝫ vadas pꝛo me romam:vnde resul⸗
tat actio p̄scrip.v̄bis.⁊ ita potest saluari ⁊ intelligi gl.Aut habita re⸗
latiōe ex dicto ꝯtractu p̄cedēte:ad pactū immediate sequēs nō resul⸗
tat aliqs innoīatus ꝯct⁹.sꝫ est do vt dē v̄l do.vt faciā ⁊ ex parte tua nō
datur vel non sit aliquod exemplum.dono tibi vestem ⁊ etiā pꝛomit⸗
to tibi pacto nudo ire pꝛo te romā.tūc est do ego vt etiam ego faciam
⁊ tūc ex tali ꝯtractu resultato ex p̄dictis nō oꝛit actio p̄scriptis verbis

quia deficit natura ſiue materia inducendi aliam actionē pꝛeſcriptis
verbis, que natura eſt vt oꝛiaꝛ quoties incertũ eſt de noīe cõtract⁹. vt
l.j.de pꝛeſcri.ver.⁊ quoties eſt reperire ex dicta relatione aliqs cõtra
ctus innominatus.vt.d.l.naturalis.§.j.cũ ſequētibus.vbi ergo talis
relatio non reſultat, deficit oꝛigo ⁊ materia ſua: igitur ⁊c.ſic vltramõ
ta.volunt ꝙ vbi contractus pꝛimeuus ⁊ pactũ ſequēs, ſunt ꝑ eadem
perſona vel ꝯtra eandē pſonā ꝙ actio pſcrip.verb.locum habere non
poteſt: qꝛ calliditas cõtractus pꝛimeui appoſiti in mei pīudiciũ, non
eſt credendũ ꝙ voluerim ꝙ calefaciat pactum nudum appoſitũ etiā
in mei damnũ, ⁊ etiā cõtra me pariat actionē.ſecus quādo vnũ ponit
pꝛo vno, ⁊ pactũ pꝛo alio.ſed Jac.but.in.d.l.bone fidei.dicit actionē
pꝛeſcrip.verb.ſemꝑ ⁊ omnibus ſupꝛadictis caſibus locum habere, ſed
mouetur alio reſpectu ꝙ̃ dicant vltramon.nā ex pacto veſtito, ſtatim
cohērētia cõtractus dicit immediate actionē pſcrip.ver.naſci.nec ad
huiuſmodi natiuitatē, foꝛe neceſſariũ implemētũ cõtract⁹.⁊ ꝙ illud
implemētum expecteꝛ ad hoc vt oꝛiatur actio, ⁊ iſtud etiā glo.volue-
runt in ſupꝛadictis locis.et hoc ꝓbatur ꝑ text.d.l.in bone fidei.ibi ex
pacto actio cõpetat ⁊c.¶ No.ꝙ dixit ex pacto, ⁊ nõ dixit ex relatiõe
pacti ad ꝯtractũ. Jtē eſt ibi dictio ex: que denotat cauſam ꝓximam ⁊
immediatā, vt.l.nõ dubiũ.C.de le.⁊ idem ꝓbat tex.in.l.iuriſgentiũ.in
d.§.quinimo.in pluribus ver.ac etiā partus noue actiõis, eſt neceſſa-
rio conſecuturus ad infoꝛmationē veteris actionis: vt.d.§.quinimo.
ergo ⁊ veterē infoꝛmat, etiā ſi pꝛimeu⁹ ꝯtractus ⁊ pactũ ſequens ſint
pꝛo eodē: vt eſt tex.in.d.l.petens.cõiuncta gl.⁊ in.l.lecta.in pꝛin.con-
iuncto ver.dicebam.ff.ſi cer.pe.ſequiꝛ neceſſario, ꝙ etiā nouā actionē
pꝛoducat ⁊ tamē in.d.l.lecta.⁊ pꝛimeua ꝯuentio ⁊ pactũ incõtinenti
appoſitũ ſunt in fauoꝛē ⁊ ad vtilitatē ipſi⁹ ſtipulatoꝛis: igitur ⁊c.tũc
tertio qꝛ cum pactũ ſtatim appoſitũ ſit vt pars cõtract⁹ cui adheret.
vt.d.l.lecta.⁊.d.l.fundi partē.nõ min⁹ debet hec vltima pars ſuā pꝛe-
cedeꝛe actionē, ꝙ̃ alia pꝛima pars totius ꝯuentiõis cũ ratio ſit eadē
⁊ nõ diuerſa. Et hoc ſequunꝛ oēs citramõtani de quo per Bar. Bal.
⁊ Ang. Salice.in.d.l.in bonefidei.⁊.d.l.petens.⁊.d.l.explicito.⁊ alle-
gat Bar.pꝛo hoc: qꝛ aliqñ ex pacto nudo oꝛitur actio.vt.l.frumēti.cũ
ſimi.C.de vſu.⁊ dixi.S.e.§.de cõſtituta.⁊ tamē impoſſibile eſt haberi
aliquā relationē pacti ad cõtractũ, cũ nullus ꝯtractus pceſſerit dictũ
pactũ.ergo impoſſibile eſt ꝙ ex illa relatione, tantũmõ oꝛiatur actio:
ergo ⁊c. Pꝛeterea Bal.in repeti.d.l.petēs.adducit aliõ, vcʒ ꝙ in con
tractibus innominatis, rei interuētu requiriꝛ datio vꝉ factũ ⁊ nõ ſim
plex ꝓmiſſio.ſed ego habeo ꝙ pactũ veſtiꝛ coherentia ꝓmiſſionis ſo
lius: igiꝛ ⁊c.exemplũ extraneus ꝓmittit decē pꝛo dote, ⁊ paciſcitur ſi
bi reddi, ⁊ tamē ibi habita relatione pꝛimi ꝯctus ad pactuʒ ſequēs,
nõ reſultat ꝯtractus innoīatus, ⁊ eſt vltro citroqʒ obligatoꝛius in.l.
j.§.accedit.C.de rei vxo.acti.ergo opiñ.vltramõ. nõ eſt vera.⁊ pꝛo hoc
Salic.in.d.l.bonefidei.allegat caſum in.l.labeo ſcribit ſi mihi biblio-
thecam.ff.de cõtrahē.emp.vbi traditio aliqua facta vel ſecuta nõ eſt:
⁊ tamē actio pꝛeſcri.verb.cõpetit ex illo tacito pacto qõ inheret illis
verbis cõditionaliter ꝓlatis, vt impetret a cāpanis loci venditionē ⁊c.
ergo nõ eſt verũ ꝙ ex implemēto cõtract⁹ vel ex dicta relatione actio
oꝛiatur: ſed ſimpliciter ex pacto.⁊ ad idē facit tex.in.l.ſi vēditione cõ-
ditionali.in pꝛin.ff.de pericu.⁊ cõmo.rei ven.que oīa not.⁊ ex pdictis
(ſꝫm predictā opi.vltramon.) habes aliā cõcluſionē vcʒ ꝙ ex cõtractu
pꝛimeuo noīato ex relatiõe facta vna cũ pacto ſecuto, reſultat quidā
cõtractus innominatus ⁊ nõ ꝯtractus nominat⁹, ⁊ idem etiā ſequiꝛ
ex opi.glo.⁊ cõmuni.ſed Bald.in repeti.d.l.petens.tenet contrariuʒ
pluribus rationibus: qꝛ contractus nominati ⁊ innominati ſpecifica
differētia, diſtinguũtur.vt.l.iuriſgentiũ.in pꝛin.ſed ꝯtract⁹ puta ven
ditionis eſt nominatus, ⁊ pactũ eſt ꝯuentio innominata.argu.gl.in
l.j.in pꝛin.in fi.gl.magne.ff.de actio.⁊ obliga.⁊ hic. Ergo ex ipſis non
poteſt reſultare vnũ totũ innominatũ, cũ diuerſe ſpecies nõ integrēt
vnũ totũ.vt.l.j.C.qui numero tute.¶ Scdõ quia aut dicim⁹ ꝯtractũ
reſultantē ſtatim actionē ꝓducere, ⁊ hoc nõ põt eſſe ex quo eſt inno-
minatus.vt.d.l.ex placito.aut dicis ꝙ expectet implementũ ꝑ rei in-
teruētũ vt actionē ꝓducat: ⁊ hoc eſt impoſſibile: qꝛ talis rei traditio
nõ eſt volũtaria ⁊ libera vinculo obligatiõis, vt in cõtractibus inno-
minatis.in quib⁹ habere locũ penitētiā requiriꝛ: ſed eſt neceſſaria qꝛ
ad ipſa vincula obligationis poteſt aſtringi, que ex ꝯtractu nomina-
to naſcitur.⁊ ſic illa traditio, innominatũ ꝯctũ nec etiā pactũ veſtire
poteſt.vt.ff.de pac.l.ſi intra.cũ ibi no.per gl.⁊ Bar.⁊ eo.titu.l.in tra-
ditionib⁹.nõ ergo debemus dicere talē cõtractũ innominatũ reſulta
re.¶ Tertio qualis eſt habitudo partiũ, tale debem⁹ indicare ipſum
cõplexũ totũ vel cõpoſitũ: vt.l.iiij.C.de bo. ma.ſed pactũ coherēs con
tractui nominato ꝓpter coherētiā, eſt ꝯuentio nominata ſicut ipe cõ
tractus cui adheret: ergo ex his nominatis nõ poteſt reſultare aliqs
cõtractus innominat⁹, minoꝛ ꝓbatur in.d.l.lecta.ver.dicebā.⁊.l.fun-
di partē.¶ Quarto cõditio nõ patiꝛ, vt idē cõtract⁹ cenſeaꝛ nomina
tus ⁊ innoīatus.vt.l.eũ qui.ff.de vſucap.ſed Salice.in.d.l.in bonefi-
dei.ver.viſo ꝙ ex pacto coherētia ꝯtract⁹.in.d.l.petens.in ver.quero
tunc quarto retento eodē themate his nõ obſtātibus tenet opi.gl.et
communē.cõcludit ꝙ vbi pactũ licet coherēs nõ veſtiaꝛ dicta coherē
tia.⁊ per cõſequēs non infoꝛmet veterē.vt.j.dicam vt ex cõtractu fa-

cto pꝛo vno ex pacto inito pꝛo alio, reſultat tamen quidam cõtract⁹
innominatus ⁊ daꝛ cõdictio ob cauſam ad repetēdum data, ſi nõ ad-
impleātur cõuenta.vt.l.j.cum ibi nota.C.de dona.q̃ ſub modo.¶ Ex
quo infert ꝙ cũ cõdictio ob cauſam habeat dũtaxat locũ in cõtracti-
bus innominatis, ⁊ nõ etiā in cõtractibus nominatis.vt.l.j.ff.de con-
di.ob cauſam.⁊ iſto caſu vera ſit opi.glo.in.d.l.petens.vbi autē pactũ
veſtiꝛ coherentia cõtract⁹, ⁊ infoꝛmaꝛ antiqua actio: tunc militant ſu
pꝛadicte rationes Bal.cõtrariũ tamen eſt verũ: qꝛ vt dixi cõdictio ob
cauſam ad repetendũ data, nõ vēdicat ſibi locũ in cõtractu nomina-
to, ſed in innominato tm̃.ſʒ in terminis noſtris ſi nõ adimpleanꝛ cõ-
uenta in pacto data, repetunꝛ per cõdictionē ob cauſam.vt eſt tex.ſꝫm
intellectũ docto.in.l.cũ te.C.de pac.inter empto.ergo neceſſario reſul
tat ꝙ eſt cõtractus innominatus, alias nõ dareꝛ cõdictio ob cauſaʒ ⁊
reſpõdet ad obiecta.¶ Et ad pꝛimũ dicit ꝙ imo eſt regula in ꝯtrariũ
quia ex duob⁹ cõtrarijs ⁊ ſeparatis ꝓbationibus, fit vnica ꝓbatio in-
tegra.vt in.c.ſi.cum ibi no.de ſuc.ab inteſt.¶ Ad ſecundũ reſpondeo
ꝙ imo dicta cõuentio ſtatim ſine alio rei interuentu, ꝓduxit actioneʒ
vēditoꝛi: vt videꝛ tenuiſſe Bar.in.d.l.lecta.ex eo.qꝛ ex ſola vēditione
implet cõuenta, qõ pꝛocederet vbi pꝛi⁹ vēdere cõueniſſet vt iret romā
ſed vbi a pꝛincipio vendi rem pꝛo decē aut ꝙ vadas romā dicit debere
pꝛius rem tradere ꝙ̃ in effectu agere poſſit vt pactũ adimpleatur.arg.
l.iulianus.§.offerri.ff.de actio.empt.nec tunc obſtat, qõ dum rei tra-
ditio cum fiat ad liberandũ, nõ põt veſtire pactũ.vt.l.ſi intra.cum ibi
no.ff.de pac.quia illud ꝓcedit quando pactum aponiꝛ tēpoꝛe tradi-
tionis, non a pꝛincipio tēpoꝛe cõuentionis in caſu noſtro.¶ Ad ter-
tium reſpon.ꝙ pactũ coherēs de per ſe cõſyderatũ, eſt cõuentio ⁊ con
ſtat in noīe ſui generis.ideo diciꝛ cõtract⁹ innominatus.vt.d.l.iuriſ-
gentiũ.in pꝛin.nec põt dici ꝙ pars cõtract⁹ vēditionis cenſeaꝛ.vt.d.l.
fundi partē.quia per ſimile ibi loquiꝛ, vel per fictionē vt patet ibi fun-
di pꝛetiũ videꝛ, nec etiam vere eſt ꝓtium.ſed actio ex vēdito infoꝛma-
ta daꝛ ad illud factũ.vt.d.l.lecta.⁊.d.l.teneꝛ.§.j.nec poteſt dici ꝙ imo
illa cõuentio debeat iudicari nominata, cũ ea velut veſtita coherentia
cõtractus immediate deꝛ actio.vt no.in.d.§.quinimo.quia reſpondet
ꝙ cõuētio innominata ex ſe ⁊ ꝓpter ſe, nõ ꝓducit actionē imo ꝓpter
robur ⁊ calliditatē quā habet a ꝯtractu cui adheret.¶ Ad vltimũ re-
ſpondet, ꝙ eodem reſpectu non diciꝛ noīatus ⁊ innoīatus: ſʒ diuerſo
ſic, qõ fieri poteſt.vt.ff.de inoffi.teſta.l.papinianus.§.ſed nec impube-
60 ris.⁊ iſtud teneas qõ no.quia ſubtile eſt.¶ † Quero an pactũ appoſi
tum iuxta cõtractũ, pariat actionē ⁊ quā, ⁊ quomodo? pꝛemitte tamē
qꝛ in cõi dicimus ꝙ pacta incõtinenti appoſita, videnꝛ ineſſe ſiue ap-
ponanꝛ iuxta ſtipulationē: ⁊ ſic ꝯtractum ſtricti iuris.vt.d.l.lecta.ſiue
iuxta ꝯctum bone fidei.vt.d.l.in bone fidei.⁊.d.l.petēs.¶ Quero igiꝛ
pꝛimo ꝑ clarioꝛi intelligentia, quid eſt hoc dicere ꝙ pactũ incontinēti
appoſitũ inſit? reſpõ.ꝙ perinde habeꝛ acſi id qõ deductũ eſt in pacto,
fuiſſet deductũ in ſtipulatione: vnde in.d.l.lecta.ver.dicebā.ꝑinde ha-
betur ac ſi debitoꝛ ille ꝓmiſiſſet per ſtipulationem ſoluere in terminis
pacti: ⁊ ſic a termino ſtipulationis pꝛimeuo, eſt per ſecunduʒ pactũ: ⁊
ex iſto pacto oꝛitur actio nõ ex virtute ipſius pacti, ſed ex ſtipulatione
tm̃ oꝛiꝛ actio ſꝫm foꝛmam pacti, ſcdõ loco appoſiti.¶ Ex quo ſequiꝛ
ꝙ ibi nõ eſt verũ qõ illud pactũ pariat nouā actionē pſcriptis verbis,
cũ ſit factum ſuper eo qõ erat deductũ in ſtipulatione: vt no.in.d.l.pe
tens.ſed dico ꝙ infoꝛmat actionē veterē ex ſtipulatiõe: vt actio ex ſti-
pulatiõe naſcaꝛ nõ ſꝫm foꝛmā ſtipulationis in terminis ſtipulationis:
ſed in terminis pacti cũ re integra, fuerit appoſita noua foꝛma.argu.
l.j.ff.de his que in teſta.deleņꝛ.l.j.§.ſi quis ſimpliciter.ff.de verb.obl.⁊
ſic tali caſu erit caſus in quo pactum incontinenti appoſitum, nouam
actionē non parit, ſed ectereʒ infoꝛmat.vcʒ quoties apponiꝛ ſuper eo
qõ erat deductũ in pꝛimo ꝯctu: ſed noua foꝛma adduciꝛ: interdũ vero
nouā parit ⁊ veterē infoꝛmat.vt puta ſi apponaꝛ ſuꝑ alio ꝙ̃ fuerit pꝛi
mus cõtractus, ⁊ repetit infoꝛmādũ: verbi gratia ſi per ſtipulationem
pꝛomittis mihi ſcribere libꝛũ, ⁊ per pactũ ire ꝓ me romā.nam ꝑ iſtud
pactũ infoꝛmaꝛ actio ex ſtipulatiõe: qꝛ vbi competebat vt ſcriberes li-
bꝛũ: nũc etiā competit vt vadas romā, ⁊ ad vtrũqʒ factuʒ poteſt actio
ex ſtipulatu intētari: ⁊ ſic infoꝛmaꝛ.i.noua foꝛma daꝛ ⁊ impletur ⁊ im
pinguaꝛ plenius ꝙ̃ pꝛimo erat: ſicut ſacculus infoꝛmaꝛ a frumento cũ
immittiꝛ.ita dixit gl.in.§.quimo. Jtē dictũ pactũ parit nouaʒ actio-
nem pſcrip.verbis.que daꝛ ad hoc ſolũ, vt vadas romā.veterem auteʒ
nõ infoꝛmat, vt ſi non eſt apta infoꝛmari.vt puta: ꝓmiſi tibi centũ per
ſtipulationē, ⁊ per pactũ incõtinenti ꝓmiſi ire romā, ex iſto igiꝛ pacto
oꝛiꝛ actio pſcrip.verbis ⁊ ſic noua: qꝛ veſtiꝛ coherētia ſtipulatiõis, tm̃
actio ex ſtipulatione deſcēdens, nõ infoꝛmaꝛ qꝛ illa certi cõdictio que
ſolũ daꝛ vbi certũ petiꝛ.vnde nõ poteſt dari niſi ad certũ: ſed vt vadas
romā nõ daꝛ cũ ſit factũ incertũ, bene tamē põt ſtipulatio dici ꝙ lʒ nõ
infoꝛmeꝛ illa actio ex ſtipulatione, infoꝛmaꝛ tamē ſtipulatio.vt ſic vi-
deatur duo ſtipulari, vcʒ certum: ⁊ ad hoc cõpetit certi cõdictio. Jtem
vt vadas romā, ex hoc cõpetit actio ex ſtipulatu.⁊ ita intelligaꝛ gl.in
d.l.lecta circa ſi.aliqñ tamen nec nouam parit: nec veterē infoꝛmat.vt
qñ apponiꝛ ſuper eodē ⁊ nihil noui adijciaꝛ.⁊ ita intelligo glo.in.d.l.
petens.vbi vide doc.⁊ dñm meum Pau.de caſt.in.d.l.lecta.⁊ ibi doc.
61 ¶ † Quero ergo quomodo foꝛmabiꝛ libellus in ꝑmutatiõe? dicas ſic
dico contra

dico cōtra titiū φ adinuicē cōuenimus de pmutādo meū digestū vetus cū suo,τ qḋ ego dedi sibi dictū meū librū,τ qḋ dict⁹ titius nō dat mihi suū,quare peto dictū titiū cōdēnari ad dādum mihi dictū suum digestū vet⁹. ¶ In actiōe ꝟo prescriptis verbis vel in factū q̄ oriuntur ex ɔctu innoīato,qñ apparet de nomine vel specie cōtract⁹ sic dicas in libello. Dico cōtra titium φ ipse tradidit mihi talem vestē suā vt eam purgarē,hoc acto inter nos vt dare deberet mihi postea ꝓ dicta purgatione tm̄ q̄tum ordinatū fuisset,τ qualiter dictā vestē purgaui,quā vestez sic purgatā restitui,τ qḋ equū τ iustū est ex dicta mea purgatione τ opera dare mihi decē:τ ita per quēlibet diligentem virum fuisset dictū τ arbitratū,qḋ tamē dict⁹ titius facere τ dare denegat,quare peto dictum titiū cōdēnari φ det mihi dicta decem vel ad id plus τ minus prout probabit̄ τ per vos iudicabit̄.ista forma colligitur in.l.si tibi polienda. cōiuncta.l.j.ff.de pscrip.verbis.τ iūcta.l.ex placito.C.de rerū pmu. ¶ In actione ꝟo pscriptis verbis que ex pacto nudo incōtinēti apposito orit̄,sic forma libellū.dico ɔtra titiū qḋ vēdidi sibi talem librū pro decē,pacto tūc incōtinenti apposito inter nos,φ iret ꝓ me romā τ qualiter dictū librū sibi tradidi τ decez mihi soluit τ ire ꝓ me romā denegat,quare peto ipsum titiū condēnari ad obseruātiā dicti pacti,τ eius occasione ipsum cogi τ cōpelli τ eidem mandari φ vadat ꝓ me romā:ista forma colligit̄ in.d.l.in bone fidei.τ
62 in.d.l.petēs.τ in.d.l.fundi partē. ¶ † In gl.hereditatis.in fi.no.glo. cōtra quos detur petitio hereditatis.sed latius ego.j.dicam. ¶ Tractaturus ergo hic de petitione hereditatis,vt ordinate procedam⁹.
63 ¶ † Quero primo qḋ sit hereditas,ex qua orit̄ actio petitiōis hr̄di.τ dicas φ hereditas nihil aliud est q̄ successio in vniuersum ius qḋ defunct⁹ habuit.vt.l.nihil.ff.de ꝟb.sig.φ examina.vt no.Bar.τ doc.in rubri.ff.de acq.here. ¶ Quero quo iure fuerit introducta hereditas: τ videt̄ de iure gentiū quia oēs gētes dicto iure vtebant̄ vt ptz in patre Isaac quādo dedit benedictionē Jacob filio suo:q2 dicta benedictio habita fuit loco heredis institutionis. In contrarium φ imo sit de iure ciuili tm̄.est tex.in.d.c.ius quesitū.facit.ff.de ꝟbo.signi.l.lege obuenire.τ.l.tutelas.in prin.ff.de capi.dimi.τ.§.de vsu τ habi.§.fi.cū multis ti.sequentibus.τ in.l.j.cōiuncta gl.ff.de acqui.re.domi.ita di-
64 xit Bar.τ doc.in.d.rub. ¶ † Quero cui cōpetat ista actio petitionis hereditatis:dic φ directa cōpetit heredi de iure ciuili,siue sit ex testamēto siue ab intestato.siue per se siue per mediā personā alteri⁹,etiā extranei.vt.l.j.§.ij.τ.ij.τ qḋ ibi per gl.ff.de peti.heredi. Intantū qḋ si essent mille antecessores quorū vnus successerat alteri,ego qui suz heres vltimi,possum dicere me heredē illi⁹ primi oīno,etiā nō facta mētione in libello illorū qui fuerāt in medio:sed recta via possum dicere ego Ang.heres titij qui titius fuit omniū prior testator,τ qui me heredē nō instituit nec ei successi ab intestato:vt ibi no.glo.τ Bar.τ no. Bar.in.l.paterfamilias primis tabulis.τ ibi doc.ff.de vulg.τ pupil.τ no.Bar.in.l.si quis filiū.in fi.τ ibi doc.ff de acq.here. Et est ratio:q2 heres heredis primi testatoris,est heres.vt.l.fi.τ ibi doct.τ Bar.C.de heredi.insti. Intantū φ si ego successi titio immediate meo testatori ex testamēto,τ ipse vel alij successerūt seio antiq̄ssimo defuncto ab intestato,φ ego possum dicere φ sum heres dicto seio ex testō:lz sei⁹ ab intestato decesserit.ita singulariter dixit gl.i.d.l.ij. Bar.aūt ibi dicit φ interrogāti me,possuz respōdere.aut queris de causa ꝓxima τ sum heres dicto seio antiquo ex ea causa q2 successi titio,qui de ꝓximo decessit.τ sic cū successi ex testamento titio,possum dicere φ sum heres seij.antiquitus defuncti ex testamēto. Aut queris de causa remota,τ tunc rn̄deo φ sum heres seij ex illa causa ex qua alij successerūt sibi,et sic ab intestato qḋ tene mēti. ¶ Utilis aūt petitio hereditatis,dat̄
65 successori de iure ptorio.vt.ff.§ bo.pos.here.pe.l.j.τ.ij. ¶ † Et pdicta cedunt siue sit heres insolidū,siue pro parte.vt est tex.in.l.licet minimam.ff.de petitio.heredi dummodo sit quota hereditatis.τ sic cōtineat iura actiue τ passiue:non aūt pcederent si quis haberet quotaz bonorum.vt.l.si quis seruum.§.fi.cum.l.seq.τ ibi gl.τ Bart.late.ff.de lega.ij.τ est bonus tex.cū gl.in.l.mulier.§.fi.ff.ad trebel.τ.l.non amplius.§.fi.cum.l.seq.ff.de leg.j.τ per ɔ̄s dicta actio petitionis hereditatis,nō cōpeteret filio si tātummodo acceptasset legitimā suā τ alia hereditaria repudiasset,vel fuisset a patre institutus in sua legitima tm̄,quia cū legitima nō sit quota hereditatis sz quota bonoꝝ.vt not. Bar.in.l.ex facto.ff.de here.insti.in ver.istud displicet mihi plus.naz legitima filij est τc.vbi dicit qḋ legitima est deducto ere alieno.vt.l. papinianus.§.quarta.ff.de inoffi.testa.ergo dicit̄ pars bonoꝝ vt.d.l. nō amplius.§.fi.cum.l.seq.τ qḋ nō sit quarta hereditatis legitima.sed quota bonorū.facit.l.q̄sq̄s.§.ad filias.C.ad legē iul.maie.ibi falcidiā tantum.τ ibi.ac nomē heredis τc.de quo p Guil.in.l.si q̄s in suo.ff.de inoffi.testa. Sed Ang.in.l.ita tamen.§.si patronus.ff.ad trebel.p illum tex.tenet cōtrarium,qñ instituit̄ simpliciter in legitima.secus si instituat̄ in aliqua re vel corpore,pro sua legitima.vt dixit glo.in.l.cū a matre.C.de rei ven.quia qñ instituit̄ in legitima,habetur loco heredis:vt ptz in.d.§.si patronus.vbi cogit̄ adire τ restituere.al's nisi esset vt heres,non cogeret̄ adire.vt.d.l.mulier.§.fin.τ.l.cogi.§.generaliter. eo.ti.τ qḋ ibi no.gl.Dy.Bar.τ Ange.τ facit glo.τ ibi Bar.τ doct.in l.his verbis.in prin.ff.de heredi.insti. Sed in.d.§.si patronus. Jo.de imol.tenet opi.Bar.cōtra Ang.per rōnes Bart. Non ob.dictus.§.si patronus.quia ibi nō fuit dictum simpliciter instituo te in legitima, sed simpliciter τ de facto fuit institut⁹ in dimidia:τ sic illa verbo tex. videlicet ꝓ parte debita τc.sūt verba iuriscōsulti τ nō testatoris. Uel dicit φ legitima pronī,erat dimidia hereditatis:sz legitima filij erat quota bonorū,nō autem quota hereditatis.vt.d.§.quarta. Tu declara φ olim dimidia patrono debita,erat cum onere,τ ɔtinebat iura τ actiones.vt in.d.§.sed nostra.§.de succes.lib.sz tertia filij semper fuit τ est sine onere.vt.d.§.quarta.cōiūcta.l.qm̄ in priorib⁹.C.de ioffi.test. τ hāc opi.Bar.secut⁹ est Bal.in.l.quoties.ff.de here.insti.sed tamen idē Bal.in.d.l.ex facto.dixit φ institut⁹ in legitima,est heres quo ad cōmoda τ nō quo ad incōmoda.τ ideo mouere potest actiōes ɔtra debitores hereditarios ꝓ rata legitime,sed nō poterit cōueniri a creditoribus hereditarijs:sic quo ad actiōes actiue,habetur loco heredis: quo ad actiones ꝟo passiue nō. Sed truffa est:q2 nō debet q̄s vt mōstrum,diuerso iure cēseri.vt.l.eu3 qui.ff.de vsuca.τ maxime quia dare tur repugnantia in eodē subiecto:q2 si est heres quo ad quid,ergo nō potest dici heres nisi etiā quo ad aliud passiue sustineat onera hereditaria.vt.d.l.nihil.de ꝟb.sig.ideo tu simpliciter τ indistincte tene opi. Bar.que approbat̄ ab oībus alijs,τ in practica obseruat̄ qḋ tene mē
66 ti. ¶ † Quero ɔ̄ quē cōpetat ista actio petitionis hereditatis: Rn̄deo fm̄ glo.hic competit contra illum qui possidet ꝓ herede vel pro possessore:vt.l.licet minimā.τ.l.seq.ff.de peti.here.siue possideat totā hereditatē vel quid vniuersale,siue aliquā rem particularē hereditariā licet minimā pro dicta vnica re minima,pōt hac actione conueniri.vt.l.regulariter.τ.d.l.lz minimam. ¶ Ex quo no.qḋ lz petitio hereditatis sit iudiciū vniuersale.vt.l.iiij.e.ti.τ no.in.l.j.in pn̄.ff.de edē. τ sic ex parte actoris tamen ex parte rei cōuenti potest esse singulare
67 vt patet.§. ¶ † Quero quis dicat̄ possidere ꝓ herede vel ꝓ possessore:rn̄.pro herede dicit̄ possidere qui ꝓ herede τ sic de iure ciuili vel pro bonorū possessore vniuersali,et sic de iure ptorio possidet:siue bona fide quia credat se heredē,siue mala fide sciens,se non esse heredē,sz tamē se heredē cōtēdat.vt est tex.in.l.pro herede.ff.eo.tit.pro possessore aūt possidet predo vel male fidei possessor,qui nō cōtendit se heredem nec aliquē titulū sue possessionis allegat.vt dicit tex.in.d.l.ꝓ herede.in fi.et in.l.qui interrogat̄.eo.ti.et idem si allegaret titulū et pba
68 ret,sed esset inualidus.vt.l.nec vllā.§.j.cū ibi no.eo.ti. ¶ † An aūt et qñ hereditatis petitio det̄ cōtra tit.possidentē.dixi plene.§.eo.§.sed iste.in ver.ij.principaliter adde φ publiciana τc.dic vt ibi dixi.et etiaz aliqḋ dixi.§.e.§.quadrupli.in materia interdicti quorū bono.in ꝟ.et dat̄ hoc interdictum ad similitudinē petitionis hereditatis τc.τ illis adde tex.in.l.sed τ si lege.§.itē si rei.ff.de peti.heredi.τ qḋ not.Bar.in l.etiā.§.j.eo.ti.quia qñ dat̄ petitio hereditatis ad rem particularē,nō curat̄ vtrum titulus fuerit quesitus ante mortē defuncti vel post,siue venditor hereditatis reperiat̄.qui possit ꝟo.heredi satisfacere,vel sibi rn̄dere vel nō reperiat̄.q2 cōtra talē titulo possidentem,non dat̄ petitio hereditatis:secus qñ alienat̄ hereditas vel ei⁹ quota.iste est proprie tex.in.d.l.etiā.§.j.τ hoc expresse voluit Ang.in ea.l.§.si qḋ sciens. quē oīno videas. ¶ Nō ob.qḋ no.Bar.in.l.cogi.in fi.C.de peti.here. primo q2 loquit̄ in titulo procurato.pendente lite,ergo sibi nō pdest. vt no.Bar.in.l.fine aūt.in.§.si duobus.ff.de publi.secūdo quia Salic. i.d.l.cogi.saluat dictū Bar.qñ allegās titulū,habet titulū lucratiuū. secus si onerosum.arg.l.apud iulianū.§.de autoris.τ.§.licentia.ff.de doli excep.q2 tūc titulus etiā acq̄situs post mortem defuncti in rebus singularibus,semper excludit petitionē hereditatis:vt.l.ij.in fine maxime coniuncta gl.C.de peti.here.que lex vult φ emptor rerum singularium,nō petitione hereditatis sed rei vēdicatione cōueniat̄:τ tamē loquitur de titulo acquisito post mortē defuncti,τ qḋ ita intelligatur illa lex,voluit etiā ibi Bal.in.iiij.suo notabili.licet idē Bal.voluerit cōtrarium in ti.acquisito post mortē defuncti τ per casum in.l.fi.C.de edi.diui adria.tol.vt dixi in.d.§.sed iste. Sed tenendo primā opi.veraz dicas φ Bal.in.d.l.fi.fundat se scd̄m intellectum Azo.ibi circa fi. Sed Jo.glossator intellexit illā legē in rei vēdi.τ si ita loquit̄ nihil facit ꝓ Bal.imo est casus ɔtra eū. Et φ sz opi. Jo.debeat intelligi,plz ibi,q2 est vltima opi.recitata ibi per glossatorē.ergo illā videt̄ glossator approbasse.vt dicit glo.singu.in.l.qui filium.§.sabinus.ff.ad trebel.ergo ab opi.glossatoris nō est recedendū.qḋ tene mēti perpetuo:q2 his diebus fuit ita determinatum de facto. ¶ An autez debitor hereditatis siue fuerit debitor defuncti,siue iacentis hereditatis,siue ex ɔctu siue ex delicto vl' q̄si,teneat̄ ista actiōe:rn̄deo φ sic siue fuerit debitor pure,siue in diē,vel sub cōditione τ etiā pēdente iudicio petitiōis hereditatis τ nō ante euenerit dies vel cōditio:vt videt̄ esse tex.no.in.l.etiā. §.fi.cum.l.seq.τ seq.ff.de peti.heredi. Qḋ tamē intellige verū si cōtendat se heredē.alias aūt si heredē se nō cōtendat,nō tenet̄ hac actione. vt est tex.sing.τ menti tenēdus in.l.si debitor.τ ibi Bar.co.tit.qḋ no. quia vidi semel magnū doctorē in hoc errare. ¶ Ex quo not.φ ad hoc vt possessor rerū corporaliū teneat̄ hac actiōe,nō est necesse φ se heredem ɔtendat:vt.d.l.regulariter.τ.l.licet.tamē qñ agit̄ ɔ̄ possessorē iuris,requirit̄ φ se heredē cōtendat ad hoc vt hac actiōe cōueniat̄.quod bene no.ꝓ limitatione totius ti.de peti.heredi. ¶ Ex pdictis sumas

cantelam qñ vis agere petitiõe hereditatis, qd̃ primo facias interro
gatiões ante litis cõteſtationẽ.ꝙ interrogetᷓ reꝰ,vtrũ poſſideat tales
res vel nõ:⁊ ſi dixerit ꝙ ſic,iterrogetᷓ vtrũ ꝓ herede vel ꝓ poſſeſſore.et
ſi nõ voluerit rñdere vel ꝓpter dubitationẽ vel alio reſpectu,interro-
getur vtrũ ſit poſſeſſor talis hereditatis vel taliũ rerũ talis heredita
tis:⁊ ſi reſpõderit ꝙ ſic,dabitᷓ cõtra eũ iſta actio:niſi dicat ſe poſſidere
cũ tali titulo.⁊ eundẽ validũ oſtẽdat.vt.d.l.regulariter.vt.d.l.licet.cõ
iuncta.l.ij.in fi.C.de peti.here.ſi aũt dicat ignoro,ſufficit actori vt cõ-
tra eũ detur iſta actio vt eſt hodie caſus in.l.fi.C.de pe.here. ita dixit
Bar.in.l.ꝯtrouerſia.ff.de trãſa.in ver.no.ex hoc tex.cũ iſta gl.⁊c. Et
idẽ ſi dicat dubito.vt eſt tex.in.d.l.ſi debitor.⁊ idẽ ego crederẽ ſi dice-
ret neſcio.ar.l.fi.§.ſinautẽ neſcius.cũ ibi not.C.de fur.facit tex.in.l.fi.
C.de ꝯdi.inde.In debitore v̾o hereditario vel poſſeſſore iuris,vltra
predicta interrogabitᷓ vtrũ cõtẽdat ſe heredẽ vel nõ:vt.d.l.ſi debitor.
ita dixit Bart.ibi qd̃ no.in practica. ¶ Quero qñ poſſeſſor heredita
tis hꝫ pretiũ vel vnã aliã rẽ pro re hereditaria,an ad illã permutataꝫ
teneatur vel omnino ad reꝫ hereditariã:⁊ ſi eſt bonefidei poſſeſſor te
netur oĩno ad id qd̃ habuit ex re hereditaria ⁊ nõ ad ipſam rẽ heredi
tariã.vt.l.ſi poſſeſſor.§.bonefidei.⁊.l.vtrũ.cũ.l.ſeq.ff.eo.Si vero erat
malefidei,⁊ tunc ſi immediate peruenit ⁊ ſic ſponte ſuã dictã ꝑmuta
tionẽ fecit,⁊ ĩ electiõe actoris eſt quid velit venire in petitiõe heredi
tatis ad rẽ hereditariã,vel ꝙ loco illiꝰ ſucceſſit.vt eſt tex.in.l.ſi a dño.
in.§.ſi predo.ff.e. Aut erat expediens vel neceſſariũ hereditati qd̃ fe
cit,⁊ tũc venit in hac actiõe qd̃ ꝑcepit ex ꝯtractu habito ſuꝑ re heredi
taria.vt.l.itẽ veniũt.in prin.ff.eo.Si vero ad eũ peruenerit pretiũ.vt
q̃ res hereditarias vẽdidit,⁊ ex ꝑtio aliquid cõparauit. tunc quod
emit nõ venit in hac actione.ar.in.l.titiũ ⁊ meuium in.§. altero.ff.de
admi.tut.l.ſi patruus.C.cõia vtriuſq; iudi.ſed tenebitᷓ,quaſi dolo de-
ſierit poſſidere:ita no.dixit Bar.in.l.imperator.§.fi.ff.de leg.ij. dic ta
mẽ plenius vt ibi per eum.Imo ego credo ꝙ omni caſu,ſit in faculta
te actoris vtrũ velit illud venire vel nõ.Intantũ ꝙ ſi vt heres ex qua
cunq; pecunia aliquid vtile pro hereditate emerit,poteſt etiã illud in
petitione hereditatis venire,dũmodo ꝑ verũ heredẽ poſſeſſori reſti-
tuatur pretiũ quãdo de ſua pecunia emerit:vt eſt caſus in.d.l.item ve
niunt.in prin.Nõ ob.§.altero.q̃ alio caſu loquitur iuxta materiã.l. ſi
vt proponis.C.de rei ven.⁊ qd̃ ibi bar.⁊ doc.An aũt poſſeſſor heredi
tatis bonefidei,teneatᷓ de ꝯſumptis:vide bonũ tex.in.l.ſed⁊ ſi lege.in
§.qd̃ aũt quis.ff.de pe.here.quẽ tex.ſing.no.Ang.¶ Quero egi ꝯtra
te petitiõe hereditatis ⁊ adiui hereditatẽ ⁊ non legitime,q̃ forte ex
forma ſtatuti alia ſolẽnitas requirebatᷓ:vel nõdũ adiuerã ⁊ ꝓcurator
meus generalis egit cõtra te petitiõe hereditatis:nã clarũ eſt ſi ꝓcu-
rator ſpecialis ageret hac actiõe ꝯ te noĩe meo vl̾ qualibet alia actio
ne ꝑ me vt herede titij,ꝙ videor adiuiſſe eiꝰ hereditatẽ:vt no.Bar.in
l.is põt.de acqui.here.in ver.venio ad alias qualitates.cũ ver.ſequẽ.
An pendẽte iudicio ſi tu opponis ꝙ nõ valet iudiciũ ſi adiuero here
ditatẽ legitime,dictũ iudiciũ validetᷓ:ita ꝙ in dicto iudicio debeas cõ
demnari.⁊ Bal.⁊ Ang.⁊ Jo.de imo.in.l.heres quãdoq;.ff.de acqui.
her.dicũt ꝙ ſic.q̃ ius ſuperuenit mihi,ex cauſa de preterito.ideo etiã
pendẽte iudicio ſufficit.vt.l.ſi rem.§.fi.ff.de pig.act.⁊ idẽ voluit Joã.
de imo.in.l.filius qui patri in.ij.col.ff.de vul.⁊ pup. qd̃ no. ¶ Quero
an poſſeſſor hereditatis cõuentus iſta actione:⁊ ſic pendente iudicio
poſſit aliquid alienare ex capite ſuo ſine expreſſa permiſſiõe pretoris
aut cũ eiꝰ licẽtia:Primo caſu ſi ſatiſdedit,põt alienare res tꝑe peritu
ras.vt fructꝰ ⁊ alia:⁊ alienatio tꝫ.alias nihil alienare põt.vt.l.diuus.
in prin.ff.eo.Secũdo caſu cauſa cognita,põt alienare etiã res tꝑe nõ
perituras.⁊ vꝫ alienatio.vt.d.l.diuꝰ.v̾.cauſa cognita.⁊ ita ibi Bart.
intellexit illã legẽ.¶ Quero quid veniat in hac actiõe.⁊ per ꝯſequẽs
etiã quid dꝫ probari ⁊ deduci ꝑ ipſum actorẽ:⁊ dic ꝙ veniunt oĩa he-
reditaria iura ⁊ actiões.Qd̃ tamẽ intellige.vt.ſ.dixi ⁊ etiã res corpo-
rales quas qs poſſidet ſiue etiã pẽdẽte iudicio in ſua poſſeſſione de-
uenerunt.vt.l.iiij.cũ ibi no.ff.eo.⁊ no.glo.⁊ doc.in.l.nõ põt.de iudi.et
dixi.ſ.eo.in prin.quas res defunctus poſſidet.ſiue etiã ſalteꝫ detine-
bat tꝑe eius vite ⁊ mortis.⁊ ſic etiã rem quã incõmodatum vel depo-
ſitũ vel in pignore defunctus habuit:vt eſt tex.⁊ ibi Bar.gl.⁊ doc.in
l.ita videndũ.§.fi.cũ.l.ſe.ff.eo.Ac etiã veniũt fructꝰ etiã ante iudiciũ
intẽtatũ percepti,etiã eadẽ actiõe petitiõis hereditatis qua reliqua
bona ſunt petita.q̃ fructus augent hereditatẽ cũ ſit iudiciũ vniuerſa
le.vt eſt tex.cũ gl.⁊ ibi Bar.in.l.itẽ veniunt in.§.itẽ nõ ſolũ.ff.e.¶ Ex
quo manifeſte apparet ꝙ ſufficit ꝙ actor articulet ⁊ ꝓbet ꝙ talis res
quã petit tantummodo detinebatur per defunctũ tempore eius mor
tis:⁊ obtinebit etiã ſi aliud nõ ꝓbet nec articulet qd̃ no. perpetuo. fa
cit.l.fi.cũ gl.in verbo fuerint.C.de edi.diui adria.tol.niſi aduerſarius
ſuus ꝓbaret dñium,q̃ tũc poſſet opponi in iſta actiõe q̃ nõ eſt poſſeſ
ſoria.vt dicam.j.illa exceptio dolo facis petere ⁊c.vt ĩ regula.dolo fa-
cis.in ſexto.⁊ ibi glo.Dy.vel niſi allegaret ⁊ ꝓbaret titulum vt dixi.
69 ¶ †Quero quomodo formabitur libellus in hac actione:dic ꝙ dicã
ſic.Dico ꝯtra titiũ ꝙ ſeius deceſſit,⁊ qd̃ eiꝰ hereditas ad me ſpectat
vel ex teſtamẽto vel ab inteſtato ſcd̃m ꝙ caſus cõtingit,⁊ eius heredi
tatem adiui.⁊ ꝙ tales ⁊ tales res dictus titius tꝑe eius mortis poſſi
debat vel ſaltẽ detinebat,⁊ in eius hereditate remãſerũt:quas caius
ſine aliquo iuſto vel ſaltẽ valido titulo,tenet et occupat.quare peto ꝑ
vos pronũtiari ⁊ declarari dictã hereditatẽ ad me ſpectare et ꝑtinere
in totũ vel ꝓ tali parte,vt caſus acciderit.Vel etiã poſſum petere ſim
pliciter me heredẽ dicti ſeij declarari,⁊ dictũ caium per vos cõdẽnari
⁊ per officiũ veſtrũ cogi ad dimittẽdum ⁊ relaxandũ ⁊ reſtituendũ mi
hi dictas res cũ fructibꝰ ꝑceptis ⁊ percipiẽdis.ita dixit Bart.in.l.ij.
⁊ in.l.lꝫ minimã.ff.eo.⁊ in.l.ex diuerſo.§.j.ff.de rei vẽ.¶ Valeret etiã
libellus ſi in cõcluſione ſimpliciter peterẽ ſic.Quare peto dictũ caiũ cõ
demnari ad reſtituẽdũ mihi dictas res hereditarias ⁊c.nã eoipſo qd̃
peto ipſum cõdẽnari ad reſtitutionẽ dictarũ rerũ vt heres,ego videor
tacite petere ꝙ me heredẽ ꝓnuntiat:⁊ licet iudex hoc nõ ꝓnuntiet ex
ꝓſſe.tñ videtur pronũtiare tacite,eoipſo ꝙ ꝯdẽnat dictũ caium ad re
ſtituẽdum mihi ⁊c.ita dicit Bart.in.d.l.ex diuerſo.§.j.in prin.facit qd̃
dixit in rei venditione.ſ.eod.in.§.j.xxxiiij.col.⁊ qd̃ dixi in hypotheca
ria.ſ.eo.§.itẽ ſeruiana.⁊ qd̃ no.Bart.in.l.rem alienã.ff.de pigno.act.
¶ Et aduertas:quia dixi in libello ꝙ titius deceſſit ⁊c.hoc eſt neceſſa
riũ q̃ viuẽtis nulla eſt hereditas.vt.l.j.ff.de here.vel act.vẽ.Et ꝙ ego
ſciam eum mortuũ,⁊ multa alia opus eſt vt ego ſciam ad hoc vt adire
poſſim eius hereditatẽ.vt ꝑ glo.⁊ late Bar.in.l.is põt.ff.de acqui.he.
¶ Et aduertas ꝙ titiꝰ ſit mortuus,non probabitur in hoc iudicio ex
ſola teſtamenti ꝓductiõe:vt ſit in iudicio poſſeſſorio.vt.l.fi.C.de edic.
diui adria.tol.vt ibi no.Bart.in v̾ſi.quero vtrũ ſubſtitutio ⁊c.in fi.di
cti ver.⁊ dixi.ſ.in.§.quadrupli in materia.d.l.fi.ſed mors debet proba
ri diuerſimode ſꝫ magnitudinẽ ⁊ importãtiã caſuũ,aliter ⁊aliter emer
gẽtiũ vt elegãter no.Bar.in.l.ij.§.ſi dubitetᷓ.ff.quẽadmo.teſta.aper.in
ver.aduertẽdũ tñ eſt.dic vt ibi plene ⁊ per eundẽ Bar.ĩ quodã ſuo tra
ctatu quẽ fecit ſine allegationibꝰ q incipit mortuum eſſe ⁊c.⁊ per glo.
Bar.⁊ doct.⁊ Salice.in.l.ſi quidem.C.ſol.ma.¶ Item dixit in libello
ad me ſpectare ex teſtamẽto vel ab inteſtato cuius ſum heres ⁊c.intã
tum vt dixi ꝙ nõ eſt neceſſe dicere an per me immediate,an per mul-
tas perſonas medias ſim heres.Intãtũ qd̃ ſi fratres mei ⁊ ego ꝗlibet
pro parte patri noſtro ſucceſſerimus,⁊ ipſi poſtea mortui fuerunt qui
bus omnibus ſucceſſi ꝙ poſſum recte dicere in libello ꝙ ſum heres pa
tris mei inſolidum:ita dixit Bar.in.d.l.fi.C.de here.inſt.⁊ ſic ex teſta-
mento producatur teſtamentũ nõ vitioſum iuxta.l.fi.C.de edict.diui
adri.tol.vel ſi eſt vituperatũ cõprobeꝫ illud per teſtes.vel per alia in-
dicia.vt dixit Bar.in.d.l.fi.in v̾.ſumus expediti de gl.⁊c.in fi.illiꝰ ver.
¶ Si autem ab inteſtato,neceſſe erit ꝙ probem me eſſe vel de ſuis vl̾
de liberis vel de agnatis vel de cognatis ⁊ de proximioribus:nam non
ſufficit ꝙ probem me eſſe vel de liberis vel de agnatis,niſi probem me
proximiorẽ.l.poſthumorũ.ff.de iniuſto teſta.⁊.ſ.de here.q̃ ab ĩteſt.§.
ita demum.ſ.de legi.agna.ſuc.§.proximus.⁊.ff.vnde cogna.l.j.§.proxi
mum.⁊ oportet ꝙ probet in iſto iudicio predicta plene,alias ſuccũbe
ret,licet in interdicto quor bonorũ ſufficiat non tam exquiſita proba
tio:vt not.glo.⁊ doct.in.l.j.C.quorũ bonorũ.Et eſt ratio differẽtie.q̃
petitio hereditatis eſt petitoriũ.vt.j.dicã ⁊ ĩterdictũ quorũ bonorum
datur ad poſſeſſionẽ tantũ.⁊ ſic eſt leuioris preiudicij.igitur ⁊c.¶ Ad
vnũ tamẽ aduertat heres,ꝙ nõ dicat in libello neq; in articulis neq;
in alia parte proceſſus,qd̃ earũ rerũ quas petijt aliquo tꝑe poſt mor-
tem defuncti,apprehẽderit vel poſſeſſionẽ habuerit vel etiã caueat vt
ꝑ reũ hoc non deducatur ⁊ probetur,q̃ ſi iſta deducerentᷓ ꝑ actorẽ vel
ecõtra ⁊ per reũ ꝓbarentᷓ:tunc amplius petitio hereditatis actori nõ
cõpeteret:imo iudiciũ corrueret.vt ſentit gl.in.c.j.de cõfeſ.in.vj.Ra-
tio eſt q̃ poſt apprehenſam poſſeſſionẽ illius rei quã petijt,ſtatim de
ſinit eſſe hereditaria ⁊ improprie vocaretᷓ hereditaria.vt not.gl.⁊ doc.
in.l.j.§.veteres.ff.de acqui.poſ.⁊ in.l.heres ꝑ ſeruũ.ff.de acqui.here.et
diceretᷓ res ꝓpria ipſius heredis.vt.l.ſed ſi plures.in.§.filio.⁊ quod ibi
no.ff.de vulg.⁊ pup.ſubſti.⁊ per cõſequens rem propriã ⁊ non heredi
tariam,dicitur petijſſe.ergo non cõpetit petitio hereditatis.ita dicit
gl.⁊ Bar.valde no.in.l.ij.de fideicõ.here.peti.qd̃ perpetuo tene mẽti
vt ſcias in practica quid ex parte actoris euitare debeas,⁊ qd ex par-
te rei ad excludẽdum actorem agendũ ſit.¶ Item dixi in libello peto
me declarari heredẽ ⁊c.nã cũ iſta actio ſit realis,⁊ petitoriũ contineat.
vt.l.ſed ſi lege.in.§.petitio.⁊ ibi late Bar.ff.eo.et eſt tex.in.l.ſinaũt.in
§.ſed ⁊ is qui.ff.de rei vẽ.licet habeat etiã naturã perſonaliũ.vt.l.here
ditatis petitio.C.de peti.here.q̃ eidẽ vt in alijs perſonalibꝰ preſcribi
tur.xxx.annis ⁊ non minus vt ibi ⁊ ſic habet naturam miſtam.facit.§.
quedã.ſ.eo.⁊ ego dixi.ſ.eod.§.ſed iſte.in verſi.in gl.tam in rem.ibi.§.
quedam ⁊c.ergo debet ferri ſnĩa declaratoria.vt.l.ſicuti.i.§.ſed ſi que-
ratur.⁊ ibi glo.⁊ Bar.⁊ Flo.ff.ſi ſer.ven.⁊.l.põponius.§.j.ff.de procur.
et dixi.ſ.eo.§.j.in materia rei vend.¶ Itẽ dixi in libello ⁊ officio ve-
ſtro cogi ad reſtituendum.q̃ non iure actiõis,ſed officio iudicis,talis
reſtitutio rerũ fieri debet.vt.d.l.licet minimam.ibi ſed hoc ſolum ei ex
officio ⁊c.¶ Item dixi in libello cũ fructibus perceptis.⁊ percipien-
dis ⁊c.nã poſſeſſor tenetur ad oẽs fructus,etiã quos ꝑcipere potuit.
vt.l.ſed ſi lege.in.§.iij.ff.eo.facit.l.ſi nauis.in.§.j.⁊ ibi Bar.ff.de rei vẽ
di.⁊ in.l.apud iul.in.§.j.ff.de leg.j.⁊ in.l.domum:⁊ ibi per doc.C.de rei
vendi.etiam ſi inhoneſte perceperit,quia tenetur reſtituere pẽſiones
etiam ex lupanari.vt.l.ancillarum.in fin.ff.eod.¶ Veniamus nũc ad
dotes ⁊ totus iſte.§.ſequens eſt de pane lucrando.

SVMMARIVM.

1 Stipulatio ficta siue præsumpta, habet vim instrumenti siue expressæ stipulationis.
2 Stipulatio fingitur à iure.
3 Actio ex stipulatu ficta vel præsumpta, an sit vtilis vel directa?
4 Vsuræ currunt ex stipulatu, in actione pro dote.
5 Matrimonium licet sit solutum morte mariti: tamen si constat dos in pecunia, restitui debet vxori intra annum.
6 Et an intra annũ, mulier debeat ali sumptibus olim mariti.
7 Vsuræ siue alimenta pro dote non soluta marito, quando debeantur.
8 Mulier an sit alenda constante matrimonio, tam in sanitate quàm in infirmitate?
9 Onus funeris impensæ, respicit tantùm patrimoniũ mulieris.
10 Vxor si non est in seruitio mariti: sed extra domum viri, an maritus teneatur eam alere?
11 Bona mariti an sint tacitè obligata, pro alimentis mariti.
12 Hypothecaria, an competat pro euictione dotis?
13 Cessio dotis receptæ, an videatur facta aio donãdi.
14 Dos, an possit repeti?
15 Mulier an habeat ius prælationis ab alijs creditoribus in dote verè data?
16 Clausula in cõfessione dotis apposita, quid operet?
17 Actio de dote si moueatur in actione nouante: an & qñ intelligant repetita priuilegia & actiões nouatę.
18 Mulier licet pro donatione ante nuptias habeat etiã hypothecam, nõ tamen habet priuilegium prælationis sicut in dote.
19 Dos, quando dicatur profectitia?
20 Pater, an possit minuere dotem primi matrimonij?
21 Mulier si dedit mille in dotẽ primo viro: postea nubendo secundo sine expressione quãtitatis, in dubio videtur tm̃ dare secũdo marito, quãtùm prio
22 Filia si decedat, quis succedat ei in dote profectitia.
23 Mulier si est nupta quæ dedit dotem cuidam filiosa. an pater dicti mariti (vt de bonis aduentitijs) debeat habere vsumfructum?
24 Statutum quo caueatur quòd muliere prædecedente in matrimonio sine liberis, vir suus habeat dimidiam dotis: an habeat locum in vxore desponsata per verba de præsenti?
25 Pactum si fuerit simpliciter interpositum quòd soluto matrimonio maritus stantibus liberis dotẽ lucretur, quomodo intelligatur?
26 Donationes factę vxori tempore nuptiarum, an debeant restitui hæredibus viri?
27 Pater an teneat cõsentire filio, & obligare se & sua: ter si cõsentit filiũ recipere dotem: etiam sine alia
28 P. a expressa obligatione, an sit obligatus ad restituẽdum dictam dotem?
29 Libellus in dote, quomodo formetur?

a Fuerat. a Actio rei vxorie, q̃ olim pro dote competebat est hodie transfusa in actionem ex stipulatu cũ omni suo iure: que actio est priuilegiata respectu hypothece & ꝓprietatis seu ꝓlationis. h.d. ¶ No. text. ibi: cũ pleniorẽ &c. q: qñ sunt due vie, illa q̃ plenius ꝓuidet est attendẽda. ¶ No. ibi trãstulerimus: qñ vna ciuitas submittitur, & transfundit in ius alterius. de quo dixi s. eo. in §. de constituta. ¶ No. q actio ex stipulatu ꝓ dote, est bone fidei. de quo dicã cũ gl. ¶ No. in text. ibi tacitã q actio ex stipulatu ꝓ dote ẽt si nõ interponat a iure tñ presumit: & etiã a iure hz tacitã hypothecã. ¶ Ex quo no. q lex aliqñ presumit stipulationẽ q̃ nõ iteruenit, & vltra hoc dat ei tacitã hypothecã. facit in simili. l. ꝓ officio. C. de admi. tu. de quo p Bar. in. l. j. in ꝑn. ff. de verb. obli. & dicã cũ glo. ¶ In tex. ibi tacitã. no. q ista actio ex stipulatu ꝓ dote, nõ tñ hz hypothecã, sed etiã hz prelationẽ. q: alijs creditoribus ꝓfert. quod qualiter intelligat dicã cũ gl. ¶ No. tex. ibi cũ mulier experiat. q ꝑdictũ priuilegiũ videt cõcessum mulieri, si cũ ipsa agat. an autem qñ pater agit pro dote filie, vel alius habeat hoc priuilegiũ: dicam cum gl. magna. ¶ Not. tex. ibi solius prouidentia &c. q id qđ inductũ est solius mulieris cõtemplatione, & sic priuilegium personale, ipsi mulieri & nõ alteri cõpetit. de quo in. l. q: ꝑsonale. ff. solu. ma. dicam cum gl. ¶ In gl. in verbo transtulerimus. ibi vl patri vt restituat. Nota q nõ tm̃ vxori ad repetẽdã dotẽ ꝑsumit stipulatio vt hic, sz ẽt ex parte viri ad cõsequendã dotẽ & ex vtraqz ꝑte inest tacite hypotheca. vt est tex. i. l. j. §. j. C. de rei vxo. act. ibi stipulatiõem & hypothecã ex vtraqz parte &c. ¶ In eadẽ gl. ibi: & vtiliter credit iteruenire. dic ipso iure. vt est tex. in. d. l. j. §. j. ibi re ipsa &c. Et dic ſm Bald. in. d. §. j. q qñqz ista stipulatio est vera, vcz qñ vtiliter intercessit. quandoqz est presumpta vcz cũ dubitat an intercesserit vel nõ. quãdoqz ficta cũ certũ est eã non intercessisse. nã differentia est inter fictionẽ et ꝑsumptionẽ. vt in. §. accidit. in. d. l. j. in gl. in ver. ꝑsumat. ¶ Ex q̃ infert q si actũ fuerit ex ꝟa stipulatiõe & nõ ꝓbet stipulatio de dote: tñ actor reportat victoriã non vi fictiõis, sed vi ꝑsumptionis, per quã veritas al leg. probat cum sit ꝑsumptio iuris & de iure. vt et hoc voluit ibi Cy. qđ no. q: videtur cõtra dictum Spec. in tit. de teste. §. j. ver. sed pone egi. de quo dixi. s. e. §. sequẽs. ¶ In eadẽ gl. ibi: d rei vxo. ac. §. j. hoc facit ad id qđ no. gloss. in. l. vinũ. in fi. et ibi Bal. & Ang. ff. si cer. pet. vcz quãdo libellus ex natura iudicij, nõ requirebat si fiat nõ rite nõ vitiatur iudiciũ. ¶ 1 † In eadẽ gl. in fi. no. primo ex gl. q ficta siue ꝑsumpta stipulatio, habet vim instrumẽti siue expresse stipulationis. & ideo dixit Bal. in. d. l. j. in fi. quod tacita stipulatio ita meret executionẽ vigore instrumẽti, sicut stipulatio expressa in instrumẽto: q: presumit solẽnitas acta sic. ff. de fideiusso. l. cũ ostendimus. §. fi. q dicit se multoties habuisse de facto. & nunq̃ vidit allegari illum tex. & d. l. j. §. j. & tex. nostrum. Ex quo apparet ſm eum quod instrumentũ cõfessionis dotis simpliciter: q: tacite ibi inest & cõtinet promissionez de restituẽdo dotẽ: ita mandabitur executioni, sicut expressa promissio de restituẽdo. pro quo facit. l. ij. C. de apochis publ. lib. x. vbi habetur q ꝑsumptio iuris, equiparat scripture. Sed istã questionem mouet Bart. in. l. j. i prin. ff. de his q̃ in testa. delẽ. licet Bal. de eo non faciat mentionẽ. Et arguit primo quod non possit executioni mãdari. quia talis stipulatio licet a iure subitelligatur in dicta. l. j. §. j. & hic &c. allegat tex. quos alleg. Bal. non tamẽ potest legi. vt. d. l. j. de his que in testa. delẽ. ergo qđ nõ potest legi. nõ meret executionẽ. In contrarium allegatur. l. si duo patroni. in. §. marcellus. ff. de iureiuran. & in hoc residet. qui. §. marcellus. bene facit pro eo. nã licet iuramentuz sit stricti iuris, vt. c. penul. extra de iureiuran. tamen si quis iurauerit rem sibi datam in dotẽ, trahitur iuramentũ vt videat iurasse etiam dictam dotẽ promisisse restituere: vt ibi ptz. & hoc sequit Bal. in dicta. l. j. in fi. de his que in testa. delen. qđ probat, quia beneficiuz. l. fi. C. de edic. diui adriani tollẽ. fundatur ex scriptura vt ibi: tñ videt habere locum in tacita substitutione cõprehensa in alia exꝑssa iuxta no. in. l. iam hoc iure. ff. de vulg. & pupi. ¶ Scđo illud quod potest presumi ex vi instrumenti: videtur esse de tenore instrumenti. l. iurisgentium. in. §. quod fere. cũ glo. ff. de pactis. & idem tenet Ange. in ea. l. ex eo. quia illud quod videtur virtualiter cõtinere instrumẽtum, debet intelligi scriptũ in eo. vt. l. asse toto. ff. de heredi. instituen. & l. si ita scripsero. quod ibi Bartolus. ff. de condi. & demonstra. & hoc etiam sequitur Jo. de imol. & Rapha. in. d. l. j. in princi. q: instrumẽtum licet non faciat mentionem de herede, tamẽ contra heredem ita mandabitur executioni, sicut cõtra defunctum. vt. l. si pactum. cum ibi no. ff. de proba. lz de herede nõ posset legi, in dicto instrumẽto. quia non est nominatus igitur &c. Tu vero ꝓ hoc vltimo dicto allega tex. & ibi hoc no. Bar. et Ang. in. l. postulante. in princi. ff. ad trebel. vbi habet q si ex statuto potest capi debitor, ꝓ causa

a ¶ Fuerat. Dñe intellexi q. xvij. sunt actiões bone fidei, q̃ enũerant in proximo supiori. §. & xviij. q̃ vocatur actio ex stipulatu pro dote de qua in ꝑsenti tractare intendimus: ꝓ Deo dicatz mihi q̃ est eius natura? Frater, scire debetis q oliz erat q̃dã actio q̃ erat bone fidei, q̃ vocat rei vxo. act. que cõpetebat mulieribus ad dotes suas repetẽdas & olim numerabat inter. xvij. sz q̃cqd olim erat in actione illa, hodie trãsfusuz est in actione ex stipulatu ꝓ dote: & illa penitus est sublata: duo aũt bona erãt in illa actione, vcz antiq̃ q̃ erat bone fidei & ẽt tacitã habuit hypothecã: vñ dicimus q actio ex stipulatu, q̃ ꝗ stricti iuris sit ex sui ꝑmitiua natura, tñ q: in oĩbus supplet naturaz rei vxo. act. qñ dat ꝓ dote: dicimus q hz ista duo. s. q est bone fidei, & ẽt q tacitã hz hypothecaz &c. h.d. Querit q̃re mulier nõ ꝓfert ãterioribus creditoribus hñtibus expꝑssam hypothecã cũ ꝓferat hñtibus tacitã: ad hoc dico lex bñ põt adimere bñficiũ, qđ cõtulit tibi: sz tuũ bñficiũ tibi auferre non põt: & iđ lex bñficiũ qđ dedit anteriori creditori. s. hypothecã tacitã in fauorez mulieris, bñ ei aufert: expꝑssa ꝟo nõ q: hoc nõ hz a lege, sz suo facto qualr aũt mulier hẽat illđ bñficiũ, & etiã heres suus & ꝓcurator eius nõ autẽ extraneus. habes. C. q pot. in pi. ha. l. assiduis in supioribus dictũ est q̃ actiões sunt bone fidei. & ẽt ꝓ oppositũ pz q̃ sũt stricti iuris q: oẽs ꝓter eas q̃ i alijs ꝓcedẽtibus. §. enumerãtur. Mđ intẽdit Justi. ꝓseq quãdã largã materiaz quã hz iudex i iudicijs bone fidei. vberius enĩ & dignius exercet iudex officiũ suũ in actione bone fidei, q̃ in actiõe stricti iuris adeo qđ ex illa vberãtia ꝑmittit iudici ex bono et eq̃ actio. bone fidei estimare q̃tũ ꝓ actiões istas actori sit ꝑstãdũ, i quo iudicis offĩcio cõtinet vt si actor qui petit: puta quindecim reo, teneat in aliquo, puta in decẽ reo ꝯpensato eo qđ actor reo dz, iudex reũ i solidos qnqz ꝯdẽnabit: et fiebat ꝟa cõpẽsatio in iudicio bone fidei ipso iure. sz in actione stricti iuris, nõ põt hre locuz cõpẽsatio apposita nisi doli mali exceptio: & hoc erat inductũ ex cõstõne diui Pij. sz nr̃a cõstõ dicit Imperator inducit ipso iure tã in stricti iuris iudicio, q̃ bone fidei vsqz ad ꝯtẽtã in petitiõe q̃titatẽ, in oĩ actiõe in qua petit q̃tũ: dũ tñ q̃titas ex alia ꝑte sit debita. & h siue in ꝑsonã, excepta actione in qua vr absurdũ aliqd ꝯpẽsationis noie opponi ne ꝓtextu compẽsatiõis aliqd depositaꝝ reruz ex actione fraudetur. h.d.

ADDITIO.

¶ Sz tu dic. ad istud adde Soc. in repet. l. j. ff. de ver. ob. in prin. & Bar. i. l. que dotis. ff. solu. mat.

ciuili. Idē erit l ei⁹ herede, lz de hꝯ de capiēdo: statutū odiosum stricti iuris nō loquat: ꝛ ꝑ hoc facit. l. fi. cū glo. ꝛ qd ibi Bar. ꝛ doc. C. de pac. inter emp. ꝛ ven. ꝛ quod not. Bar. in. l. si decē cum petiero. ꝛ in. l. si sic. ff. de ver. ob.
2 ¶ † Scdo extra gl. no. ꝙ a iure fingit stipulatio, ꝛ allegat alios duos casus. Tu adde ṡm Bar. in. l. j. in prin. ff. de ver. obl. alium casū, in quo ex cursu tēporis lōgi, fingit stipulatio. vt. l. cū de in rē ver. so. ff. de vsur. sz ṡm Raph. in. d. l. j. male allegat Bar. illam legē. quia ibi nō loquitur de ficta, sed de ꝓsumpta stipulatiōe. ꝛ clarū est ꝙ inter fictionē ꝛ presumptionē, est differētia. vt no. gl. in. d. §. accedāt. Secū do allegat Barto. quod sola patientia prestita in iudicio sine expres sione voti, habet vim stipulationis: vt. d. l. cum ostēdimus. in fi., sed tu dic ṡm Raph. et Joan. de imol. in. d. l. j. ꝙ in. d. l. cū ostendimus. non est regula vniuersalis in iudicio, sed est ibi speciale in pupillo concur rentibus tamen in his omnibus de quibus ibi in tex. videlicet ꝙ fiat ibi apud acta ꝛc. sed hoc non est dictum ipsorum, sed est dictum Bar. in. d. l. cum ostendimus. in fi. vbi etiā dicit idem, si quis passus fuerit se ascribi pro fideiussore pro republica. qꝛ pupillus ꝛ respublica equipa rantur. vt. l. respu. C. ex quibus cau. ma. lz de Bar. non faciat mētionē sed pro opi. Bar. in. d. l. j. videt facere gl. in. d. l. cum ostendimus. in fi. quā tamē Bar. ibi dānat, ꝛ etiā ꝑ hac opi. Bart. do. Bñdic. de plūbi. allegabat tex. in. l. manumis. ff. de manumis. vindic. ꝛ. l. si fideiussori. in prin. cum gl. ff. qui satisda. cog. sed tu dic ṡm Jo. de imo. in. d. l. j. ꝙ. d. l. mammissio. nō facit. qꝛ est ibi speciale fauore libertatis: vel rectius tu potes dicere ꝙ ibi non agitur de stipulatione cōficiēda, sz de nudo consensu tātum, que presumitur ex patiētia domini presentis. facit. l. qui patitur. ff. manda. ꝛ quod ibi habetur. in. l. filiusfami. §. inuitus. ff. de procu. vel aliter ꝙ illud verbum ibi positum, videlicet domino ta cente. declaratur per verba ibi sequētia in vbis illis: licet verba solen nia non dicatur ꝛc. ita ꝙ ille tex. non includit omnimodam taciturni tatem: sz solennitatem verboꝝ excludit. facit. l. j. ꝛ. ij. C. de formu. ꝛ ad l. si fideiusso. dicas ꝙ interuenerūt verba quo ad stipulationē, de qua stipulatione querimus, licet non interuenerint verba ad renuntiatio nem beneficij. Tertio alle. Bart. in. d. l. j. casum in. l. finita. §. elegāter. de damno infec. sed Raph. in. d. l. j. dicit ꝙ ibi est speciale ꝑpter cele ritatem. vt. l. j. e. ti. alias nō fingeretur ibi, sed vt cōtumax cōpelleret. vt. l. j. cum ibi nota. C. de lit. cōtesta.
3 ¶ † Quero in casu istius. §. an ista actio ex stipulatu ficta vel ꝓsumpta, sit vtilis vel directa: Et videt ꝙ sit vtilis, vt. l. his verbis. ff. de adoptio. Sz dic ibi fuit interposita ab alio, vnde directa querit stipulatori. vt. l. quecūqꝫ gerim⁹. ff. de actio. ꝛ oblig. coniuncta. l. iij. ff. pro socio. ergo vtilis acquirit ius alteri, ꝛ nō directa. vt. l. j. in fi. cum. l. seq. ff. de instito. vnde Pe. Cy. ꝛ Sal. in. d. l. j. §. j. tenent ꝙ imo sit directa: qꝛ fictio habet pro veritate vnde perinde habetur acsi ipsa mulier fuisset stipulata: hec ergo directa ꝛ datiua si bi cōpetit arg. l. iurisgentiū. in prin. ff. de pac. ¶ Quero an ista stipu latio dotis ficta, habeat locum in muto ꝛ muta ꝯiugibus: videtur ꝙ nō: qꝛ in eis nō pōt habere locū vba stipulatio. vt. l. j. in prin. ff. de ver. obliga. igitur ꝛc. tamen contrarium est verum, qꝛ potuit stipulari per seruum propriū. vt dicta. l. j. vel per publicum. vt. l. iij. ff. rem pu. sal. fo. ita dixit Barto. in. l. j. ff. soluto matri. in ver. sed quid si mutis. ¶ In gl. meruit. in fi. ista actio ex stipulatu pro dote: seu actio de dote, siue competat vxori ad repetendam dotem: siue competat marito ad con sequendū dotē: siue contra vxorem vel partem vel extraneum, semp est bone fidei vt hic. ꝛ est text. cum gl. in. §. sed si non ignoramus. C. de rei vxo. act. ꝛ ibi Cynus ꝛ docto. not. glo. Barto. ꝛ doct. in. l. de diui sione. ff. soluto matrimo. licet glo. aliter dicat in. l. ij. circa prin. eo. tit. sed actio competens extraneo ad repetēdam dotē, est stricti iuris: qꝛ illa non competit a lege: vt ꝯpetit viro ꝛ vxori sz opus est vt expresse sibi ꝓuideat. vt. d. l. j. §. accedit. ergo nō est ista stipl'atio de qua loqui tur iste tex. igit non est bone fidei. ita dicit Bar. et doc. in. d. l. de diui sione. ¶ Et per cōsequens ista actio ex stipulatu pro dote: de qua hic
4 habet plurima ꝑuilegia. ita dicit gl. in. d. §. sed si ignoramus. ¶ † Et qꝛ ista est bone fidei, ex vtraqꝫ parte currunt vsure etiā ex vtraqꝫ par te ex mora: ꝛ sic tā marito (quādo dos nō prestatur) ꝙ etiam mulieri quādo dos nō restituitur soluto matrimonio. vt est tex. ꝛ ibi Bart. et doc. in. l. insulam. §. vsuras. ff. soluto matri. qd Bart. ibi dicit in mari to ꝓcedere, etiā de iure canonico. qꝛ vir illud petit magis vt ꝓprie in teresse, cum sustineat onera matrimonij. allegat. c. salubriter. extra de vsuris. ꝛ facit. c. cōquestus. cū ibi plene no. per doc. ꝛ glo. eo. ti. sed mu lieri passe moram in dote restituenda sibi, sol. ma. vsure hodie de iure canonico nō debentur: qꝛ tunc essent proprie vsure ṡm Inn. ꝛ Jo. an. ꝛ doct. in. d. c. salubriter. ꝛ idem no. Bart. ꝛ docto. in. l. atquinatura. §. non solum sortē. ff. de nego. gest. sed Rapha. in. d. §. vsuras. dicit ꝯtra Bar. ꝙ dictū. c. salubriter. etiam in marito non dicit ꝓprie de vsuris. sed solum dicit ꝙ marit⁹ lucratur de fundo quem accepit in pignore pro dote fructus vsqꝫ ad cōcurrentē quātitatē dotis, sunt tamen alig alij casus in quibus etiā de iure canonico debētur vsure. vt not. in. d. c. cōquestus. sz statim infra latius dicam. ¶ Quid in muliere que ha bet pignora ꝑ dote restituenda, qꝛ forte meruit ꝑmitti decreti in fun do viri solu. ma. pro dote, vel etiā fecit insolutū adiudicari sibi: dicit tamē dationē non valuisse ꝛ ꝙ fructus percepti extenuāt sortē: iuxta

l. j. ꝛ. ij. C. de pig. actio. an mulier isto casu lucretur fructus: ꝛ videtur ꝙ sic. vt. d. §. vsuras. ꝛ hic. ꝛ. d. l. j. §. j. C. de rei vxo. act. cōiuncto. d. c. sa lubriter. quia maritus ꝛ vxor pro dote danda ꝛ restituenda, a lege ve teri equiparant: ꝛ vtriqꝫ pariter cōpetit actio bonefidei: vt dictis iu ribus. ergo statutū nonū in maritū per. d. c. salubriter. licet sit odiosū exorbitans vel correctoriū, debet extendi ad mulierē. arg. gl. ibi Bar. et doct. in. l. si quis seruo. C. de fur. In contrarium tamen videtur, qd dictos fructus nō lucretur per tex. in. l. titia. ff. de solu. vbi casus aper tus. ꝛ ibi hoc firmat Ang. ꝙ ratio differentie sit inter virum ꝛ vxorē. quia maritus habet vsuras propter onera matrimonij, sed interesse mulieris nō apparet, igitur ꝛc. vel tu responde ad hoc vt. j. dicā. Sed Baldus in auf. ei qui. C. de bonis auto. iud. possi. in versi. que mulier est missa in possessionem ꝛc. determinat ꝙ etiā mulier tales fructus debeat lucrari, vsqꝫ a concurrentem quātitatem: ꝛ reputat pro absur do ꝙ maritus lucretur fruct⁹ pignoris in re mulieris, ꝛ sic in re alie na ꝛ nō mulier propter suā rem ꝛ dotem: ꝛ pro hoc facit. l. vbi adhuc. C. de iure dotium. vbi ad alimenta dos que est penes vxorē: debet ser uire. sed licet ista opinio videatur equa: tamē cōiter tenetur id quod s. dixi. Non obstat. d. l. vbi adhuc. quia ibi sustinet onera matrimo nij. ergo non est mirum. secus est eo soluto vt in casu nostro. ita dixit Rapha. in. d. §. vsuras. sed Joan. de imo. ibi latius exorditur ꝛ dicit ꝙ verum est ꝙ docto. iuris canonici dicūt ꝙ dictū. c. salubriter. debet stricte intelligi in casu in quo loquitur: secus si maritus vellet recipe re aliquā pecuniā pro ipsa dote in pecunia cōsistente, donec soluatur dos. Unde in hac materia post multa, sic cōcludit. aut vir fecerat pa ctum cū socero vt noie vsurarū pro dote aliqd daretur, ꝛ hoc nō est li citum. vt in. c. quia in oībus. extra de vsur. aut facit pactum vt aliquid detur pro alimentis. ꝛ hoc videtur esse licitū qꝛ valet pactū vt ille qui promittit dotē ex quo nō dat, debeat alere ipsam vxorē. vt. l. fi. in ꝑn. ꝛ ibi Bar. ff. de doli excep. facit. l. iiij. ꝛ. l. si pater. §. j. ff. de pactis dot. ꝛ si quid superest vltra alimenta, etiam non tenetur restituere. vt. l. cre ditor. §. si inter maritū. ff. manda. sed pater promisit dotem ꝛ nondū soluit, ꝛ sic est penes eum ꝛ maritus sustinet onera matrimonij: ergo onus alimentandi vxorē, spectat ad patrē. vt. d. l. fi. in prin. aut est pa ctum ꝙ vir debeat habere septem pro centenario, pro alimētis: ꝛ tūc idem, cū nō dicatur ꝑ vsur. sed ꝑ alimentis: licet addatur certa quan titas, vt res potius valeat ꝙ pereat. vt. l. quoties. ff. de vbo. obliga. ꝛ facit qd not. Bart. in. l. f. §. exactio. C. de rei vxo. act. Et idem si fuerit omissum verbum ꝑ alimentis: qꝛ cū illud possit intelligi noie vsurarū ꝛ noie alimentoꝝ, videtur faciēda interꝑtatio vt res potius valeat ꝛ benignior est assumēda. vt. l. benigna. ff. de iure dotiū. ꝛ multo magis potest recipere fundū in pignore vt fruct⁹ lucrifaceret. donec dos sol uatur vt. d. c. salubriter. Si autem nulla precessit conuentio, ꝛ mora est cōmissa in dote soluenda. ꝛ tūc vt vsura peti nō potest. vt. d. c. quia in omnibus. vt interesse autem, etiam videtur non posse peti. qꝛ late sumpto vocabulo interesse vsura est. vt not. in. l. j. C. de sum. tri. ac etiā quia est obligatio dandi, ac etiā quia non succedit obligatio ad inter esse. vt. l. vbi autem. in fi. ff. de verborum obliga. ꝛ hoc procedit quādo vult petere interesse iure actionis, sed si vellet cōsequi officio iudicis cum actio de dote sit bone fidei: videtur ꝙ possit petere: vt videt ca sus not. in. l. socium qui in eo. in princip. ff. pro socio. ad instar tamen eius qd dicetur de arbitrarijs. per. l. ij. §. fi. ff. de eo quod certo loco. qd tene menti in practica. vnde qñ petis interesse, nō agas iure actiōis de dote: qꝛ succumberes, sed implores officium iudicis iuxta ea que dixi in principio. s. eodē. ꝛ dicam aliquid in. §. sequē. ꝛ seq. ¶ Subdit tamen idem dñs Joan. de imo. ꝙ istud de interesse, est verum in con sueto negotiari: alꝰ autē nō videtur posse etiam interesse petere. ꝛ sic debet intelligi ꝛ limitari dictū Bar. in. d. §. vsuras. in marito cōsueto negotiari. Sz tu dic ꝙ imo quādo sustinuit onera matrimonij, mari tus semper (quicunqꝫ maritus sit) interesse suū ꝯsistens in dāno eui tando debet posse petere officio iudicis. vt. d. l. sociū q in eo. siue fue rit solitus negotiari, siue nō. nō obstat. d. l. ij. §. fi. quia ibi loquitur de interesse consistēte in lucro, secus si in damno: qꝛ indistincte illud ꝑ betur. ita dixit ibi gl. ꝛ docto. vnde cautela est ad omne dubium tollē dum, semper ꝙ accipias in pignore. vt. d. c. salubriter. ¶ Ex his igit vides ꝙ ex parte mulieris pro dote nō restituta, nō possunt de iure peti, neqꝫ vsure neqꝫ aliquid ꝑ alimētis: nisi vt. j. dicā vel pro interesse qꝛ sic refricatur in dubiū in maritū, q sustinet onera matrimonij: vt ꝑꝫ per predicta: ergo in muliere que nō sustinet onera matrimonij, ꝑdi cta non debētur. ¶ Nec obstat quod. s. dixi ꝙ vxor equiparetur mari to ꝛc. qꝛ arguo a ratione cessante: nam vt dixi cōmuniter tenetur ꝙ di ctū. c. salubriter. debet stricte intelligi, vt minus ꝙ possibile sit deniet a. d. c. conquestus. ꝛ a dicto. c. in omnibus. ꝛ clarum quod dictum. c. sa lubriter. ponit rationem: cū frequenter dotis fructus nō sufficiant ad onera matrimonij supportāda ꝛc. sed dicta ratio cessat in muliere cuꝫ nulla onera matrimonij sustineat. igitur dispositio dicti. c. salubriter. debet in ea cessare, vt nō tantum ꝙ possit petere septē ꝑ centenario, sed etiam fructus ex pignore cōuentionali vel pretorio, suos nō facit vt dicta. l. titia. qd tene menti. Et licet hic Bononie sit consuetudo in contrarium, tamen illa consuetudo non est bona, quia est contra ius diuinum

diuinum in fraudem vsurarum:vt.d.c.quia in omnibus.ergo illud dz
in sortem computare.facit is cui.§.qui potest.ff.vt in pos.leg.ita dicit
Bar.elegāter in simili in.l.si finita.§.iul.ff.de dāno infec.in ver.quero
vtrum missus ex primo decreto rc.debeſ tñ mulieri ab heredib⁹ viri:
5 vt.l.dicā.or scartabella mo tu. ¶ †Aduertendū tamē est q̄ licet sit so
lutū matrimoniū morte mariti:tamen si constat dos in pecunia:resti
tui debet mulieri intra annū:z ante annū heres viri nō possūt cogi
ad restituēdū dotem:vt est tex.in.l.j.§.exactio.C.de rei vxo.act.qd tñ
est verū,nisi per maritum fuerit dos legata vxori:nā licet nō videatur
valere legatū,q2 debitor legat creditori:vt.l.si creditor.z qd ibi nota
tur.ff.de lega.j.tñ valet istud legatū dotis propter cōmodū repsenta
tiōis.facit.§.sed si vxori.z qd ibi no.s.de leg.z in.l.j.§.si quis creditor.
ff.ad legē falci.z.l.j.z ibi Bar.ff.de dote pleg.z no.Barto.z doc.in.l.si
6 diuortio.ff.de verb.ob. ¶ †Circa hoc tamē dubitatur,an intra dictū
annū post solutū matrimoniū,debeat mulier ali sumptibus olim ma
riti:Et gl.in.l.diuortio.in prin.ff.solu.ma.que incipit:idē si morte.in
fi.determinat qd sic:si mulier nō habet aliunde,quam ex dote se ale
re possit.alias secus.Et istud etiā gl.plene disputat in.d.§.exactio.et
idē tenet gl.ff.vt in pos.leg.l.penul.z ista est cōis opi.quā sequiſ Bar.
z doc.in.d.§.exactio.licet vltramōtani sint in contraria sententia ibi:
et vide doc.in.d.l.diuortio.z qd dixi mulierē esse alendā,est intelligē
dum sm Spe.in ti.qui filij sint legi.§.j.versi.sed pone mulier.qd non
debet ali separatim,sed cū heredib⁹ mariti:sicut constante matrimo
nio stabat:dūmodo honeste z sine suspitiōe pudicitie stare possit, lz
Bar.in.l.liberis.in fi.ff.de alimen.lega.dicat qd nullo modo cogatur
stare cū dictis heredib⁹,sed seorsum habitādo potest petere alimēta:
sed opi.Spe.equior est:ita dicit Ioā.de imo.in.d.l.diuortio.in princ.
sed cū reuerentia Bar.in.d.l.liberis.§.fi.in fi.nō loquitur in casu isto,
sed loquiſ quando alicui vt vxori,vel alteri sunt relicta alimenta in te
stamēto:z testator nō adiecit qd starent in domo ipsius:tunc pōt seor
sum habitare z alimenta cōseqni,vt ibi per eū.vide etiā Bar.in.l.j.in
fi.eo.ti.de alimē.leg.debebit tñ operari mulier heredib⁹ mariti:sicut
operabaſ marito:vt.l.sicut.cū glo.ff.de ope.liber.z hoc si esset mulier
que solebat operari:alias secus:vt.l.fi.ff.de ope.ser.alias nō operareſ
vel operaretur p se,et nō pro heredibus mariti:tūc tantū deducetur
de alimētis:vt.l.si maritus in id.ff.sol.ma.Si autem heredes vellent
immediate soluto matrimonio restituere dotē,z nō prestare alimēta,
possunt illud facere:quia illa dilatio fuit facta in fauorē heredū.arg.
in.l.si ita scriptū.§.pegasus.ff.de leg.ij.ita dixit Bal.in.d.auſ.ei qui.
C.de bo.auſ.iudi.pos.in ver.quero mulier rc.Sed post annum an te
neātur eam alere:Et vr̄ qd nullo modo mulier,nec alimēta nec aliud
recipere potest:q2 debet sibi imputare quare nō repetit dotes:cū tūc
dilatio data a lege dictis heredib⁹,sit finita.vt.d.§.exactio.z pōt age
re:nec obstat sibi aliqua exceptio. ¶ Ex quo sequiſ qd si aliquid reci
perent,esset vsura.arg.not.per Inno.in.d.c.salubriter.in fi.qd proce
dit sm Io.de imo.in.d.l.diuortio.quando mulier haberet vnde se ale
ret:quia tunc nō debētur ei alimenta eadem ratione sicut nec debenſ
intra annum soluti matrimonij:alias secus:vel si nō potest ei iputari
quare non exegit:alias autez si non curauerit exigere,vt aliqd annuū
pro dote consequereſ,nō possit illud exigere:quia saperet vsurā:vnde
cautela est qd finito dicto anno,mulier q̄ habet vnde se possit alere re
petat dotes suas,z protestetur z instet:z sic cōstituat heredes in vera
mora:tūc interesse suuz saltē ex officio iudicis,petere poterit,cū actio
de dote sit bone fidei:vt dixi in.l.videam⁹.§.si actionez.z.l.mora.§.in
bonefidei.ff.de vsuris.z.l.de diuisiōe.ff.solu.ma.qd tamen ego intelli
go de interesse cōsistente in dāno euitādo.Sed in lucro distingue:an
mulier erat solita negotiari vel nō:vt dixi supra in marito:vel melius
faciet si accipiet insolutū rite z nō recte pro dote sua aliquem fundum
hereditariū:nō dico ex primo decreto tantū:quia non est sibi cautum
7 plene:vt.d.l.titia.ff.de solu. ¶ †Unum tñ tene mēti ppetuo,qd post
bienium a die ductionis mulieris ad domū mariti et non ante,vsure
siue alimenta pro dote non soluta,marito debenſ:quoniā per lapsuz
bienij,contrahitur mora irregularis,vt est casus singularis in.d.l.fi.§.
preterea.C.de iure do.facit qd no.gl.z hoc in.d.l.de diuisiōe.z hoc est
verū nisi fuerit omissa petitio lōgo tēpore,nam vt gratior apud debi
torez esset,presumiſ omissa z tacite remissa petitio vsurarū:vt est tex.
singularis in.l.cuz quidā.§.diuus.ff.de vsur.igitur si tanto tpe decem
annorum dicte vsure vel alimenta p dote per maritum petite nō fue
rint,iuris intellectu presumunſ remisse:z pro preterito tēpore peti nō
possunt.ita dixit singularissime Bal.in quodā suo breuissimo cōsilio
qd incipit:In christi noīe.tamē post bieniū a die ductiōis puelle rc.
qd nota:q2 est valde qtidianum.Et sic habes qd ante biennium et post
decennium,maritus non potest petere alimēta pro dote.Sed qd dixi
ante bienniū,intelligo fore verum nisi dos fuerit pmissa ad certā diē:
quia lapsus diei induceret morā regularem.arg.l.magnam . C.de cō
trahē.z pmittē.stipula.Uel si simpliciter fuerit pmissa z vir interpel
lauerat socerū:iuxta.l.ex legati causa.ff.de verbo.obli.merito a dicto
diei lapsu vel a die dicte interpellationis , inceperunt currere vsure si
maritus interim sustinuit onera matrimonij:vt.d.l.insulam.§.vsu
ras.cōiuncta.l.fi.in princi.ff.de doli excep.nec isto casu est opus expe
ctare bienniū,z sic morā irregularem cū habeas regularē.arg.not.in
l.in prouinciali.§.j.z qd ibi Dy.z Bar.ff.de ope.no.nū. ¶ Secundo
aduertas ad id qd dixit sm Bald.per lapsum decē annorū rc.q2 licet
nō reperiam tactū:tamē credo contrariū:et contrarium consului his
diebus:quia hoc nō reperiſ iure cautum:igitur cū etiam de iure no
stro iura z facultates inducentes iura,prescribanſ tantūmodo trigin
ta annis.vt.l.licet.C.de iure delib.z.l.omnes.cū similibus.de prescri.
triginta annorū. ¶ Nō obstat.d.l.cū quidā.§.diuus.q2 ibi loquitur in
vsuris,que sunt odiose:vt habeſ in.l.iij.z.l. cū allegas.C.de vsur.igiſ
sunt restringende z faciliter dicentur remisse.argumē.c.odia.de regu.
iur.in.vj.sed alimenta marito sunt debita pro suo interesse, z dicūtur
esse data fauoris causa,cū ipse sustineat onera matrimonij:vt.l.p one
ribus.cū ibi notatis.C.de iure do. intantū qd etiā de iure canonico,
sunt permisse.vt.d.c.salubriter.merito de dāno euitādo vt tractat ma
ritus ad vsuras,quas pretendit mutuās.z sic ad lucrū nō est bona ar
gumētatio:vt.l.fi.§.licentia.C.de iure delib.in ver.vidimus rc. ¶ Sz
cōtra pdicta z p opi.Bal.videtur esse tex.in.l.vir vsuras.ff.de dona.
inter virū et vxo.vbi dicitur q̄ si maritus est stipulatus ab vxore sua
vsuras pro dote, et eas nō petierit.z per oē tps matrimonij eā z eius
familiā aluit,qd titulo donationis sunt remisse.z p hoc vltimo forti
ter facit qd ibi no.Bar.qui dicit qd si vsuras dotis vir viuens nō pe
tierit,donasse videſ z periculo viri sunt.z qd morte confirmanſ:z idē
vult etiā Sali.in summario suo. ¶ Sed rñdeo pluribus modis.Pri
mo sm gl.ibi:in verbo donationis:q̄ dicit q̄ maritus per donationē,
expresse liberauit vxorem de eo qd sibi debebat rc.nō est ergo mirum
ibi si expresse liberauit eā morte cōfirmatione facta,si non pōt vsuras
amplius petere.et hoc sequiſ ibi Sal.recitādo dictā gl.et cū ea trans
eundo.z hoc etiā scdo loco pbatur qd ibi fuerit donatio expressa:q2
subdiſ in textu:sed et donationū.verbis fideicōmissis et cōfirmatis rc.
ergo apparet manifeste,q̄ primo donauit: postea plegando dotē vi
deſ etiā cōfirmasse donationē vsurarū,et sic accessione.arg.d.l.lucius.
qui po.in pig.ha.Et patet qd ibi nō solo tpe,sed donatione facta ex
presse petitio alimentorū tolliſ.Uel tertio ibi nō dicitur quod cursu
decē annorū tollanſ vsure:vt.s.dixit Bal.sed dicit ille tex.q̄ eas non
petierit:et sic nō dicit quāto tēpore stetit ad nō petendū: postea sub
dit tex.olim per omne tps matrimonij nō petijt vsuras,quas fuerat
stipulatus.z sic forte plus q̄ decē anni trāsierūt: ergo nō est mirum si
tollitur petitio vsurarū.vt.l.omnes.cū similibus.C.de prescrip.trigin
8 ta annorū. ¶ †Uidimus an et quādo soluto matrimonio mulier est
alenda:nūc videndū est an sit alenda cōstante matrimonio tam in sa
nitate q̄ in infirmitate:et istā qōnem mouet glo.Dy.et Bar. Ange.
et vterq; dñs meus in.l.si cū dotē.§.sinautē in seuissimo.ff.sol.mat. et
Iac.de are.Cy.Bal.Ang.et Sal.et moderniores in.l.qd in vxorem.
C.de neg.gest.in quo ɔcludē.Aut quādo mulier infirmaſ:et est in tali
infirmitate que nō prohibet eā esse in obsequio viri : et tunc tenetur
eā alere,z curari facere.arg.ff.cōmodati.l.in reb⁹.§.post.et.ff.de ope.
libert.d.l.sicut.aut talis egritudo prohibet eam esse in seruitio viri et
tunc si est dotata:vir teneſ facere expensas tam in alimētis q̄ in me
dicis et medicinis sm quātitatē dotis:vt.d.§.sinautē in seuissimo.Et
qd dixi sm qualitatē dotis,intelligas:id est sm id qd ex dote redigiſ:
vt.ff.de ali.lega.l.cū vnus.in prin.et.§.fi.ff.ad trebel.l.imperator.z.ff.
vbi pupil.edu.de.l.ius alimentorū.§.j.Ubi autē redditus dotis non
sufficerēt,tunc p eo pluri.gl.in.d.§.sinautē.dū subaudit ibi maxime,
videtur velle qd maritus teneatur:sed tu dic vt patebit ex sequētib⁹.
Si vero nō est dotata,tunc aut mulier habet aliunde vnde se pōt fa
cere curari:z tunc maritus nō teneſ de pprio facere: si tamen facit,in
dubio intelligiſ fecisse maritali affectione:z ideo nō repetit.d.l.qd in
vxorē.et dixi.s.primo.§.in materia negotiorū gestorum.qd intellige
verum,nisi fuerit protestatus:vt.l.nesennius.ff.de nego.gest.Aut nō
habet aliunde:z sic nō habet bona paraphernalia:iuxta.l.fi.in prin.z
ibi Bar.ff.ad le.fal.z in.l.fi.in prin.et ibi gl.et doc.C.de pac. conuen.
z vide bonū tex.de huiusmodi bonis mobilib⁹,que mulieres portāt
ad virū.l.si ego.§.j.ff.de iure do.z tūc si haberet patrē vel aliū qui pos
set sibi alimēta pstare,quid iuris:q2 maritus nō teneſ expēsas fune
ris facere:vt.l.qd si nulla.ff.de reli. ¶ †Istā debes scire q̄ onus fune
9 ris impense,respicit totū patrimoniū mulieris:z p rata cui acquiriſ
onus funerandi mulierē,z si nihil habeat mulier,spectat ad maritū
ppter precedentē dilectionē maritalem:vt est casus in.l. neratius. cū
multis sequentib⁹.ff.de relig.cōiuncta.l.fi.§.j.z ibi Bar.ff.ad munici.
videſ ergo qd maritus viuā alere nō tenetur,sed pater:vt.l.si quis a
libe.in prin.§.si vel parēs.ff.de lib.agno.et faciunt no.in.l. alimenta.
C.de neg.gest.de matre q̄ aluit filiū,quē recepit a patre pueri.si autez
mulier neminem habeat qui eā alere teneatur, tunc maritus tenetur
eā alere:vt.d.l.qd si nulla.z facit auſ.preterea.C.vnde vir et vxor.et isto
casu pcedat gl.in.d.§.sinautē in seuissimo. ¶ Quero quid si in casib⁹
in qbus dixi maritū teneri curari facere,et alere vxorē in infirmitate
si ipse aluit eā et nō curauit in infirmitate:sed inducendo medicum et
non bonū:vel etiā in curari faciendo fuerit negligēs z remissus:z ob
id mulier moritur.quid iuris:Et gl.in.l.fi.ff.soluto ma.dicit qd oē cō
modū quod esset habitur⁹ ex dote ex pacto dotali,vel ex forma sta

tuti ipse perdit.facit gl.⁊ qđ ibi doc.in.l.si ab hostib⁹.§.j.ff.sol.matri. facit tex.in.l.qđ si noluit.in.§.si mācipium.ff.de edil.edic.ita etiā dicit. ibi Cy.Bal.⁊ Sali.in.d.l.qđ in vxorē.ꝓ hoc.l.necare.ff.de libe.agno. q2 necare dicit̃,qui alimēta denegat:vt ibi.⁊ ideo tanq̄ indignus a tali lucro repellitur:vt est bonus tex.in.l.iij.ff.đ his quibus vt indig. Et ꝓ ista parte adducas tu etiā auð.si captiui.⁊ in corpore vn̄ sumit̃. C.de epi.⁊ cle.⁊ optime facit.l.ij.C.de infanti.expositis.sicut etiā dicimus de dn̄o q nō fecit(vt debuit)curare seruū suum in infirmitate,et expellit eum de domo:quia priuatur eius dn̄io:⁊ seru⁹ efficit̃ liber.vt est tex.in.l.j.§.sancimus.C.de lat.lib.tol.qđ no.quia anno p̄terito hic fuit de facto:sicut dicimus in simili,si vir interfecit vxorē vl' prestitit cām mortis dicte vxori:qđ ipse nō debet lucrari partem que lucrāda veniebat vel ex pacto,vl' ex statuto:vt.l.ab hostibus.§.j.ff.so.matri.⁊ qđ ibi gl.⁊ Bar.Ang.⁊ moderniores.sed non prestando alimenta et alia necessaria in īfirmitate,dicit̃ p̄bere eū3 morti.vt.d.l.necare.ergo ⁊c.

10 ¶†Quero vxor nō est in seruitio mariti,s3 extra domū viri:an maritus teneat̃ eam alere:Dic f̄m Jac.de are.Cy.Bal.⁊ Sali.in.d.l.qđ in vxorē.Aut hoc procedit culpa viri,⁊ tenet̃ ea3 alere:vt.C.de insti. ⁊ substi.l.j.Aut hoc p̄cedit ex culpa vxoris ⁊ nō tenetur:licet dotem receperit.argu.l.si ea.C.de ꝯdi.inser.⁊ diceret̃ etiā culpa vxoris interuenisse,si propter dotē quā ipsa vl' alius promisit ⁊ nō soluerit,hoc cōtingit.vt in auð.de nō eligen.secūdo nu.§.illud.in fi.Et est ratio:quia ille debet alere mulierē,penes quē dos est:sed nō est penes maritū ex defectu ꝓmittētis,ergo nō tenetur eā alere:vt in.d.l.fi.⁊ ibi Bar.ff.de doli except.

11 ¶†Quero an bona mariti,sint tacite obligata ꝓ alimētis:⁊ Bar.in.d.§.finaūt in seuissimo.post Jaco.de are.tenet qđ sic: nam ex dote debent̃ alimenta,sicut vsure debētur aliqñ ex pecunia:s3 clarū est qđ res obligate ꝓ sorte,sunt etiam obligate pro vsuris:l3 nō fuerit dictū:vt.l.lucius.ff.qui po.in pig.ha.ergo ⁊ ea que erāt obligata ꝓ dote,sunt obligata pro alimētis ⁊ sic ꝓ accessorijs:facit.l.lucius. de alimē.leg.l.cai⁹.cū glos.eo.ti.Sed idē Bar.in.d.l.lucius.tenet cōtrariū:saluo nisi essent bona empta ex pecunia dotali.facit.l.fi.C.đ pi. sed Jo.de imo.in.l.si cū dotē.in.§.itē pater.dicit qđ de rigore iuris videtur dicendū bona mariti nō esse obligata,cū petātur alimenta officio iudicis:facit in argu.l.si quis a liberis.in prin.⁊.§.si vel parens.cū §.sequen.ff.de libe.agno.⁊ nō cōpetent iure actionis de dote:cū actio ꝓ dote non sit nata constante matrimonio,viro non vergente ad inopiam:vt.l.si constante.in prin.⁊.§.j.⁊ qđ ibi plene per glo.⁊ doc.ff.sol. matri.⁊ sic cu3 vir presupponatur soluēdo,⁊ nō possit ad tertiū possessorē deueniri per hypothecariā,nisi excusso principali:vt in auð.hoc si debitor.C.de pig.nō videtur vtilitas inuestigatiōis p̄sentis dubij de quo per Jo.an.in Specu.de dona.inter virū ⁊ vxo.circa princ.vbi videt̃ inclinare in hāc scdā3 opi.qđ bona nō sint tacite hypothecata, q2 nō reperit̃ clare iure cautum.Sed tu dic qđ imo potest esse vtilitas predicta īuestigare:pone qđ ꝯstante matrimonio ꝓ plures annos alimenta debita vxori nō sunt per maritū prestita,debebāt tū prestari si bona sua ꝓ alimētis etiā sunt obligata:⁊ ipē aliqđ alienat:clax est qđ soluto matrimonio etiam ꝓ dictis alimētis p̄teritis,agere pōt:iuxta not.ꝓ Bar.in.l.j.⁊.l.libertis quos.in.§.j.ff.de alimē.le.Et si h3 bona hypothecata,poterit ꝓ hypothecariā alimēta reuocare.Vn̄ ego tenerē primā opi.Bar.q2 satis vr̄ expressum.in.d.l.luci⁹.de alimen.leg. Preterea si sūt obligata tacite ꝓ accessorijs odiosis:vt sunt vsure : vt d.l.lucius.qui po.in pig.ergo ⁊ fortius debent ⁊ tacite esse obligata ꝓ
12 accessorijs fauorabilib⁹:vt sunt alimēta.facit.l.j.C.de fideicō.¶†In gl.hypotheca.l.si.dic qđ hypothecaria ista tacita,ꝯpetit etiā pro euictione dotis:vt est tex.i.d.l.j.§.j.de rei vxo.act.ibi:euictis.qđ dicit ibi Bal.fore verū,si euictio dbeat̃:q2 dos incepit a ꝓmissiōe,⁊ sic ab obligatione:secus si incepisset a traditione:vt no.in.l.j.C.de iure do.facit in simili.l.arist.in fi.đ dona.⁊ sic Bal.vult qđ ex dote data,nō debeat̃ euictio.sed cōtra hoc videt̃ casus in.l.si ꝓ re pupilli.in.§.j.cū ibi nota. ff.de euic.maxime cū maritus in dote,dicat̃ habere titulū onerosum: licet ex parte mulieris dicat̃ lucratiuus:vt.l.si.§.j.⁊ ibi Bar.ff.que in fraudē cre.vn̄ salua Bal.qñ extrane⁹ dat dote3:quia tunc cū videat̃ donare si sibi non est stipulatus:vt.l.j.§.accedit.C.de rei vxo.act.ergo sicut extra donationē q̄ incipit a traditione,qs non tenet̃ de euictiōe ita etiā non tenebitur de ista dote.¶Quero extraneus dedit dotē ꝓ muliere,⁊ pactus est sibi restitui:vt.d.§.accedit.an habebit tacitā hypothecā:Dic qđ non,vt hic videt̃ casus:facit qđ habet̃ hic in glo.magna.⁊ sic etiā heres extraneus p̄dict⁹ etiā ī psonali,nō haberet actionem priuilegiatā.ita dixit Sali.in.d.l.j.§.j.versic.item quero si extraneus ⁊c.qđ bene no.quia extraneus dicit̃,omnis ille q nō habet mulierē in potestate:vt in.d.l.j.§.extraneu3.¶Quero vtrum spōsa q̄ est per verba de futuro,habeat tacitā hypothecā ⁊ priuilegiatā.⁊ glo.in l.ij.§.fi.ff.de priui.cre.tenet qđ sic:quia est eadē equitas.⁊ idē no.gl.in l.si sponsa.ff.de iure dotiū.⁊ hoc tenet Cy.in.l.fi.C.qui po.in pig.ha.i viij.q̄one.sed qđ nō habeat tacitam hypothecā,tenet glo.in.l.eos.C. qui po.in pig.ha.⁊ idē tenet Dy.Ja.d are.⁊ cōiter doct.ibi,⁊ Bal.in d.l.ij.§.fi.Ratio:quia.d.l.j.§.j.⁊ iste.§.dat hypothecā ꝓ dote:sed non est dos ante contractū matrimoniū,per verba de presenti:vt.l.penul. C.de dona.ante nup.igit ⁊c.¶Quero an dos putatiua habeat dictū priuilegiū hypothece ⁊ prelationis:Dic q sic:vt est tex.notabilis: et ibi gl.⁊ Bar.⁊ doc.in.l.si cū dotem.§.fi.ff.solu.ma.¶Ultimo quero que sunt priuilegia dotis:quia hoc esset longū recitare.vide plene no.per Bar.⁊ Bal.⁊ Ange.⁊ moderniores in.l.j.ff.sol.ma.¶In gl creditoribus.in fi.not.⁊ tene menti istā vltimam solutionē glo.quod mulier ⁊ quicūq3 priuilegiatus habēs tacitam hypothecam,p̄fertur omnibus habētibus etiā tacitā ⁊ anteriorē:qđ est verū excepto fisco quia fiscus habens etiā tacitam si concurrat cū muliere habente etiā tacitā licet preferat̃ fiscus habēs anteriorē:secus tū si haberet posteriorē:vt est tex.⁊ ibi no.ꝓ gl.⁊ doc.in.l.ij.C.de priui.fisc.Sed talis mulier habens dictā tacitā,licet preferat̃ habēti tacitā non tū prefertur habenti expressam hypothecā etiā posteriorē: vt hic t3 glos.et idem no.gl.in.d.l.fi.in glo.magna.C.qui po.in pig.hab.⁊ est glos.ordi.in.c. ex literis.extra de pig.Si autē creditor ⁊ mulier habeat exp̄ssam:tūc dicas qđ prior in tpe prefert̃:vt dicit gl.in.d.l.fi.⁊ hoc sequit̃ ibi Jaco. but.Bal.⁊ Ang.⁊ Sal.⁊ cōiter omnes exceptis Cy.⁊ vltramotan. Et dixit ibi Bar.qđ ista de cōsuetudine obseruant̃,a qua nō est recedendū:vt in.l.minime.ff.de legi.Et predicta procedunt quando dos actualiter ⁊ realiter est data.iuxta gl.⁊ doc.in.l.si ex cautione.C.de nō nume.pe.iste est tex.in.d.l.fi.C.qui po.in pig.hab.ibi:parti mariti date.¶Quid aūt si dos est tantūmodo cōfessata:vt q2 cōstante matrimonio vir cōfitetur per publicū instrumentū se habuisse ⁊ recepisse ꝓ vxore sua mille in dote,an talis cōfessio dicatur ⁊ presumat̃ facta animo donandi:⁊ per cōsequens vt donatio facta inter virum ⁊ vxo.cōstante matrimonio nō valeat.l.j.⁊.ij.⁊ per totū.ff.de dona.inter virū et vxo.¶Et per consequens secūda,an presumat̃ facta in fraudē creditorū necne:¶Tertio an casu quo valeret,qs prefert̃:an dicta mulier virtute dicte dotis confessate,an alij creditores in bonis mariti:
13 ¶†Ex quo ad primū qđ presumatur facta animo donandi,dicta cōfessio.hoc expresse sentit Bar.in.l.papinianus.ff.de dona.inter virū ⁊ vxo.vbi Bar.dicit qđ donatio inter virū ⁊ vxo.nō cōfirmat̃ morte, nisi interueniat traditio vel cōfessio de recepto.qđ h3 vim traditionis.⁊ idem voluit Bar.expresse in.l.cum quis decedēs.in.§.titia.ff. de leg.iij.vbi vult qđ cōfessio de dote de recepto cōstāte m̄rimonio facta,etiam cū iuramento:firmata tū vt donatio,pōt per maritū reuocari:qđ tamen dixi de iuramento intelligas vt infra dicam in.ij.colū. ¶Tertio pro hoc pōt adduci qđ no.Bar.⁊ doc.l.titia.ff.de verbo. oblig.in prin.in versi.quid si ego confiteor me ⁊c.vbi bar.vult q talis confessio de recepto,alias nō inducat verā numerationē.¶Quarto hoc pōt adduci qđ no.Bar.in.l.ij.§.fi.ff.si cer.pet.vbi vult q procurator qui habet mandatū ad mutuū recipiendum vel pecunias recipiedas,nō potest confiteri habuisse quoniā talis confessio diceretur esse donatio que nō permittitur procuratori:vt.l.j.§.si mutuā.ff.que in frau.patro.et hoc etiā sequitur Bal.in.d.§.fi.et Ange.et Rapha.et Jo.de imo.in.l.a diuo pio.in.§.si emptor.ff.de re iud.et Ang.et Jo.d Imo.in.l.si ita stipulatus.in.§.chrysogon⁹.ff.de ver.obli.Et istā etiā sn̄iam de dote confessata,est amplexus Bal.in.l.j.C.de inoffi.dona. in ver.itē facit ad aliud testator ⁊c.vbi vult,exp̄sse q talis confessio facta in testamento,etiā cū iuramento nō valeat et pōt maritus eam reuocare,q2 est donati:⁊ presumitur facta in fraudē:et sic ad literā concordat cum dicto Bart.in.d.l.cū quis decedens.§.titia.Et istud idē voluit etiā Bal.in vlti.q.l.j.C.de dona.ante nup.vbi elegāter distinguit.Aut confitetur maritus spe future numerationis,aut animo liberandi,aut dubitat̃:his vltimis duob⁹ casibus qñ animo liberandi vel quando dubitat̃,presumitur donatio:et ideo nō valet,licet morte cōfirmetur:vt.l.pe.C.de dona.inter virū et vxo.et ita dicit q fuit obseruatū de facto in quodā suo vicino,qñ cōiuges sunt pares:alias secus:vt.l.si voluntatē.cū gl.et ibi doc.C.de do.promis.et idem etiā sentit Bal.in.l.j.C.de dote cau.nō nu.vbi dicit qđ dos,nuda cōfessione nō cōstituitur.et idē etiāvult Bal.in.l.ij.C.eo.ti.vbi dicit q agitur de dote in qua est versa donatio inter virum et vxorem,per illū tex.vel scđm intellectum gl.et ibi Bar.dicit q cōfessio de recepto,firmat donationē inter virū et vxorē:et si bene ponderent̃ sentiunt,imo volūt q confessio dotis recepte,sapiat donationē.et pro hoc videtur casus apertus in.l.j.C.de dote cau.nō nu.vbi tex.vult q dotē faciat numeratio:nō autē scriptura talis instrumenti cōfessionis.et ideo non admittitur ad dotē repetendā,licet habeat tale instrumentū cōfessiōis: nisi dotē a se datā re ipsa probauerit.ita dicit ibi tex.ad literā.et hoc vult ibi glo.et Bal.¶Quinto hoc etiā tenet Bart.in.l.si diuortio.ff. de verb.obli.in versi.qđ si fiat cōstante m̄rimonio ⁊c.vbi expresse vult q cōfessio dotis recepte,et ꝓmissio de restituēdo facta cōstāte matrimonio inter equales cōiuges morte viri,cōfirmetur et nō aliter: ergo Bar.ibi expresse vult q talis cōfessio sit et p̄sumat̃ donatio: al's si nō esset donatio statim valeret,nec expectaret mors:vt.d.l.pe.C.de do. inter virū et vxo.et istud est tenendū:licet Sal.in.d.l.ij.de do.cau.dicat q confessio dotis facta constāte matrimonio,in dubio videat̃ potius facta animo cōsequendi dotem a muliere:et si nō cōsequeret̃ qđ possit opponere exceptionē nō numerate dotis, que videat̃ vel p̄sumat̃ facta animo liberali:q2 quoties pōt capi alia cōiectura quā donationis,nūq̄ donatio p̄sumit̃:vt.l.si cū aurū.ff.de sol.qđ istud dictum Sali.posse

Sal.posset ꝓcedere in aliꝭ personis preterꝙ̄ in ꝑsonis suspectis de
donatione,ne mutuo amore inuicē se spoliēt:nā ī his licet fingat aliū
ꝯctum etiā onerosuꝫ:tñ faciliter presumit̄ donatio:ꝑ quo facit tex.cū
glo.Bar.⁊ doc.⁊ ibi Flo.in.l.qui testamentū.ff.de proba.⁊ est tex.bo
nus.in.l.his q bonis.ff.de vulg.⁊ pupi.⁊ qđ ibi no.gl.⁊ Bar.⁊ doc.et
14 facit qđ no.Bar.in.l.que dotis.ff.sol.ma.¶ †Nec pro opi.Sal.facit
mens totius ti.C.de do.cau.qui titulꝰ videt̄ velle ⁊ disputare,an dos
possit repeti vel nō:quia nō frustra tractat̄ de restitutiōe,si clarū esset
ꝙ esset donatio:qꝛ nō valeret:vt.l.j.⁊ per totum.ff.de doñ.inter vir.et
vxo.qm̄ rñdeo ꝙ imo posito ꝑ cōstanti,qđ maritus confiteat̄ animo
donādi se recepisse dotem,nō valet etiā a principio,nec in eternū ꝯfir
mabit̄:nisi aut traditio fiat mulieri per maritum:vt.d.l.pap.de dona.
inter virū ⁊ vxo.aut aliqd loco traditionis interuenerit:vt est tex.cuꝫ
gl.⁊ ibi doc.in.d.l.ij.C.de do.cau.vnde dico ꝙ ille titulus fuit necessa
rius,ad videndū an mulier possit ꝙ cōfessatū est petere,vel an a viro
vel eius heredibꝰ:vt in toto dicto titulo:vl̄ aliter dicas:vt.j.dicā:nec
etiā ob.opi.cōis.l.in cōtractibꝰ.§.sed qm̄.C.de nō nume.pecu.in ver.
illis etiā securitatibꝰ.vbi tex.dicit ad literā illis etiā securitatibꝰ que
post cōfectiōeꝫ dotaliū instrumētoꝝ de soluta dote in parte vl̄ insoli
dū exponunt̄,nullā exceptionē nō numerate pecunie penitꝰ opponi.
⁊c.qꝛ siue intelligatur ille tex.ſm intellectū Pe.ibi qui intellexit illū
tex.quando mulier primo ꝑ stipulationē promiserat dotem marito,⁊
postea maritus est cōfessus dotē se recepisse:quo casu sibi statim p̄iu
dicat:secus si absqꝫ mulieris promissione dotis valida,maritꝰ sit con
fessus se recepisse certaꝫ q̄titatē noīe dotis:vt in.d.l.in ꝯctibus.in fi.
⁊.l.pe.eo.ti.⁊.l.j.de do.cau.licet Bal.ibi dicat ꝙ iste intellectꝰ nō pro
bat̄ aliqua lege.⁊ idē dicat ibi Sali.q pōderat ibi post confectionem
dotaliū instrumentoꝝ ⁊c.quia ſm istā lecturā nō esset proprie instru
mentū dotale,sed ꝓmissionis dotis dande:tñ etiā non obstāte.d.cōi
opi.qꝛ ibi ꝓcesserat instrumentū ꝓmissionis dotis mulieris:ideo nō
est mirū si ꝯfessio postea mariti de dote recepta,sibi p̄iudicat:quia vr̄
facta occasione dicte ꝓmissionis sibi marito facte ꝑ mulierē:secus qñ
de ꝓmissione dotis nō apparet:sꝫ simpliciter apparet instrumētū cō
fessionis dotis:qꝛ nō pōt capi alia vrgens cōiectura,quā donationis,
vt.d.l.j.de dot.cau.siue etiā intelligat̄.d.l.in ꝯctibꝰ.ſm glo.⁊ ibi cōem
opi.qꝛ ibi interuenerūt due cōfessiōes distincte ⁊ diuersis tpibꝰ facte.
arg.gl.in.l.iiij.ff.de pig.ac.q̄ confessiones geminate plus valēt,q̄ vna
sola:sed non loqmur qñ vnū instrumētum ꝯfessionis dotis reperitur:
sicut dicimus in simili de confessione geminata:vt.l.cum scimus.C.de
agri.⁊ censi.li.xj.⁊ ibi Bar.Vel etiā potest ibi dici ad intellectum.d.l.
in cōtractibus.ſm Sali.ibi:qđ ibi scđa ꝯfessio fuit facta de recepto et
numerato:eo qđ cōtinet̄ in p̄ma ꝯfessiōe:qꝛ tunc fidē prime confessio
nis vr̄ agnoscere:alias secꝰ.⁊ ita loquit̄ casus noster.¶ Scđo ad in
tellectum dicti tituli de dote cau.dic ꝙ aut cōstat ex aliquibꝰ cōiectu
ris,ꝙ maritus facit cōfessioneꝫ dotis aīo consequendi numerationē:
qꝛ vna cū eo,aliꝰ est cōfessus ⁊ obligatꝰ ad dotē restituēdā:⁊ tūc qꝛ nō
est p̄sumēdū ꝙ ille tertiꝰ voluerit donare:ita etiā p̄sumemus in mari
to isto casu:ne eadem cōfessio mariti ⁊ alterius simul facta,diuerso iure
cēseat̄:vt.l.eū q.de vsuca.Istđ ꝓbat̄ in.l.fi.C.de do.cau.Vel ponamꝰ
si maritꝰ simpliciter cōfitet̄,⁊ tñ nō obstāte cōfessiōe statim ꝑ socerū vl̄
per aliū ꝓmittit̄ marito dos:iuxta illā vulgatissimā qōnem formatā ꝑ
Bar.in.l.pe.§.si vir.ff.sol.ma.⁊ ibi viđ Bal.Ang.⁊ vtrūqꝫ dñm meū.⁊
ꝑ Bal.⁊ doct.in.l.legē.C.de pact.⁊ ꝑ Bal.in.l.si absentis.C.si cer.pe.
alias autē si ex aliq̄ cōiectura non appareat,ꝙ confessionē fecerit spe
future numeratiōis:tūc ꝓpter mutuū amorē,⁊ qꝛ ad illā cōfessionē fa
ciēdā nō arctabat̄,sꝫ sponte fecit:p̄sumet̄ animꝰ donādi ſm Bal.in.l.
j.de dona.ante nup.⁊ ita intelligat̄ opi.Bar.⁊ cōis.¶ Venio ad scđꝫ
an dicta ꝯfessio de dote recepta in bōis mobilibꝰ,q̄ nō appareat facta
cōstante matrimonio p̄sumat̄ facta in fraudē creditorū:Et est gl.sin
gularis ꝙ sic:in aut̄.sed iam necesse.in gloss.in v.debitor.C.de dona.
añ nuptias.q̄ gl.vult ꝙ non tantū presumat̄ facta in fraudem presen
tiū creditorū,sed etiam futuroꝝ.⁊ ꝙ presumat̄ esse in fraudem credi
torū:tenet Bar.in.l.si cōstante.in prin.ff.so.ma.in versi.iiij.q̄ro pone
ꝙ vir ⁊c.ibi:itē aduerte ꝙ in oībus ⁊c.vbi dixit ꝙ in illis casibꝰ opus
est ꝙ appareat instrumentū dotis cōfessate,ante cōtractū matrimo
niū:nā si cōstante matrimonio vir cōfiteatur dotē se recepisse:⁊ ꝑ illa
dote cōfessata restituēda,obligauit se ⁊ bona sua:si quidē dos fuisset
in rebus mobilibꝰ,presumptio est iuris: ⁊ de iure ꝙ fuit fraus ⁊ nullo
modo preiudicat creditoribus:allegat dictā aut̄.sed iā necesse:et hoc
etiā firmat Bar.⁊ doc.in.l.post contractū.ff.de doñ.et cum isto dicto
Bart.transit Bal.Ang.⁊ vterqꝫ dominus meus in dicta.l.si cōstāte.
in prin.Et vt breuiter loquar in presentibꝰ creditoribꝰ,hoc cōiter te
netur:qđ perpetuo tene menti:sed in futuris creditoribus licet gl.in
d.aut̄.sed iam necesse:idē dixerit,tamen Cy.Bar.Bal.Ang.⁊ Sali.
in.d.aut̄.sed iam necesse.dicūt ꝙ hoc est contra tex.in.l.j.C.de iure fis.
li.x.et.ibi Bar.⁊ Bal.quapropter doc.in.d.aut̄.sed iam necesse.susti
nēdo gl.dicūt sic Aliqñ apparent aliqua signa siue indicia,ex quibus
posset fraus p̄sumi:vt.ff.q ⁊ a quibus.l.si maritus.cū gl.tunc etiam fu
turis nō p̄iudicat:qꝛ p̄sumitur factū etiā in fraudem ipsoꝝ:alias secꝰ:
et ista fraus presumet̄ ex cōiecturis q̄ habent̄ in.c.ij.de renū.in.vj.ita
etiā dixit Bar.in.l.ait p̄tor.in.§.ita demū.ff.q̄ in fraudē creditorum.
¶ Vel posses dicere ꝙ cōtra dictā gl.in.d.aut̄.sed iā necesse.est etiam
tex.in.d.aut̄.in corpore de equalitate dotiū.§.illud.col.vij.in ver.si ve
ro fuerit nō debitū solutū:qꝛ respicit tp̄s augmenti dotis,an debitor
tunc fuerit vel nō.⁊ sic ad futuros creditores,vba p̄sentia nō debent
trahi:vt ar.ff.de verb.obli.l.si a colono.⁊ ꝓpter hoc etiā facit ille tex.
in fine:qui vult ꝙ ꝓpter fraudis suspicionē,mulier ꝑdat priuilegium
suū:⁊ sic nō ius cōe.sed ꝯ sequētes creditores nō aufert̄ priuilegiū,qꝛ
nō expedit:sed aufert̄ ius cōe quo cauet̄ ꝙ priores hypothece p̄feran
tur aliꝭ posterioribꝰ:vt.s.dixi:qđ no.ad intellectū dicte aut̄.sed iam
necesse.ita dixit Jo.de Jmo.in.d.l.si constāte.in p̄n.Vñ cōtra credi
tores p̄sentes,est presumptio iuris ⁊ de iure:vt dixi:ꝯ quā nō admitti
tur ꝓbatio in ꝯtrium nisi per cōfessionē partis:vt no.gl.in versi.nullo
mō.in.d.l.in ꝯctibus.circa prin.C.de nō nume.pe.Sed ꝯ futuros cre
ditores nō est p̄sumptio fraudis:opꝫ ergo ꝙ cōtra eos fraus ꝓbetur:
vt.d.l.si maritus.in fi.⁊ arg.l.quoties.§.qui dolo.ff.de ꝓbat̄.⁊ probat̄
maxime si statim post dictā cōfessionē dotis,maritus receperit pecu
niam ab eo cui mulier vult anteferri.ita dixit Cy.Ange.⁊ Sal.in.d.
aut̄.sed iā necesse.facit.l.si ventri.§.in bonis.ff.de priui.credi.¶ Ad
uertas tñ ꝙ Bal.in rub.que in frau.credi.v.si.q̄ro cū concepissem ⁊c.
dixit singulariter ꝙ p̄dicta presumunt̄ facta nō tantū in fraudē credi
torū,sed simulata.q̄ simulatio nullis creditoribus nocet:vt arg.no.in
l.ij.C.de rep.here.⁊ qđ ibi per gl.⁊ doc.⁊ sic sentit Bal.ꝙ dicūtur simu
lata,etiā quo ad futuros:qđ dicit esse verū si sunt creditores ex causa
onerosa:secꝰ si ex lucratiua.allegat.c.ij.ne sede vacāte.⁊ qđ ibi notat̄.
¶ Virtus ergo cōsistit in practicādo,qđ futuri creditores allegēt nō
tm̄ fraudē sed simulationē dicti ꝯctus dotis:⁊ lꝫ ipse nō declaret.Tu
practica sic:qꝛ dicā qđ in veritate talis maritus intēdebat donare tan
tam quantitatē tali vxori sue.⁊ tñ ficte ⁊ simulate actū fuit inter eos,
vt confiteret̄ se dictā quātitatē ab eo noīe dotis recepisse:cū in verita
te nihil receperit:vñ cū dicta fictio ⁊ simulatio nobis creditoribꝰ ob
esse nō debeat:qꝛ tractamus de dāno euitādo,opponimus exceptio
nē vel replicationē simulatiōis dicti ꝯctus ⁊ ꝯfessionis dotis:qđ no.
in practica:q̄ exceptio simulatiōis est vtilis,etiā si maritꝰ in.d.instru
mēto ꝯfessiōis dotis,iuramētū p̄stitisset iuxta ea q̄ singulariter dixit
Bar.in.l.si qs ꝓ eo.in fi.principij.ff.de fideius.⁊ in.l.seius ⁊ augerius.
ff.ad le.fal.lꝫ ꝯtriū dixerit Bal.in.d.l.cū quis decedēs.in.§.titia.qm̄ iu
ramentū nō ligat in cā simulatiōis:vt est glo.singularis ⁊ ibi oēs doc.
in.l.iij.C.plus valere qđ agitur.ita singulariter dixit Ang.in.d.l.j.C.
de dot.cau.¶ Et aduertas qꝛ dixi.s.practicando qđ opꝫ qđ dicatur
in specie,spēs simulationis:vt qꝛ intēdebat donare ⁊ fecit cōfessioneꝫ
de dote:qꝛ cū fictio ⁊ simulatio sit multiplex,nisi in specie specificata
talis exceptio opponat̄,nō releuat tāquā exceptio sit ḡnalis:vt.l.j.§.
labeo.ff.de flumi.⁊ no.Bar.in.l.j.ff.de excep.ita singularissime dixit
Bar.in q̄dā suo ꝯsilio:qđ incipit Petrꝰ nicole.qđ ꝑpetuo tene mēti.
¶ Et adde ꝙ quis nō vadat ad palatiū ad practicandū,nisi habeat
dictū consiliū Petri nicole.ita dixit in voce Ange.aret.¶ Capiamꝰ
ergo tertiū consiliū:vcꝫ qs preferat̄ casu quo possit valere dicta cōfes
sio dotis facta constāte m̄rimonio:an mulier vel aliꝭ creditores in bo
nis mariti:⁊ de hoc est gl.ordi.in.d.l.fi.in qua late.C.qui po.ī pig.ha.
15 que gl.determinat † ꝙ mulier habeat ius p̄lationis ab aliꝭ credito
ribus in dote vere data,⁊ nō in dote ꝯfessata.⁊ pro hoc bñ facit.l.si qs
post hanc.C.de bo.p̄scrip.⁊ qđ ibi no.gl.ij.ibi:cū data nō sit.⁊ sic non
vult gl.ꝙ creditores preferant̄ mulieri:⁊ ꝓ ista facit gl.⁊ qđ ibi Bar.⁊
doc.in.l.per diuersas.C.mā.vbi in materia cessionis.⁊ sic suspecta,nō
sufficit cōfessio preciꝫ sed requirit̄ realis numeratio.⁊ etiā facit.d.l.q
testamentū.cū gl.ff.de ꝓba.sed Bar.in.d.l.fi.in fi.dicit ꝙ cōiter obser
uat̄ cōtrariū:vt intelligamus ꝙ idē sit in dote confessata,sicut in vere
data:dūmodo renūtiatū sit exceptioni nō numerate dotis:vel lapsuꝫ
sit tēpus datū ad opponēdū dictā exceptionē.iuxta.l.fi.cū aut̄.ibi po
sita.C.de do.cā.¶ Ex quo sequitur ꝙ illud qđ d̄r.in.d.l.fi.C.qui pot̄.
in pig.ha.cū gl.dꝫ intelligi virtute exceptionis nō nūerate dotis,quā
pōt opponere nō tantū maritus sed quilibet cōuentus cuiꝰ interest:
vt.l.pe.C.de nō nu.pec.¶ Ex quo sequit̄ ꝙ mulier nō hꝫ necesse ꝓba
re dotis numerationē,nisi qñ ꝯ eam pōt excipi de nō numerata dote:
ita dicit ibi no.Bar.ꝑ ista opi.Bar.ego adduco glo.ordi.⁊ forte sin
gularē.in.l.j.C.de dote cau.in vb.facit.q̄ dicit hoc scđm oēs errant,q
simpliciter dotem confitent̄:sed dicit gl.ipsi mariti renuntiāt,vel tem
pus est transactū ⁊c.⁊ illā gl.ibi multū no.Bar.⁊ ꝑ hac ꝑte facit mul
tū qđ no.Bal.in.l.qui absentis.in fi.C.si cer.peta.vbi dicit ꝙ intentās
numerationē ꝓbata stipulatione,vel ꝓbata sola cōfessione succūbe
ret ſm doc.qđ dicit fore verum nisi cōfessio ipsa esset ꝯfessio ꝓbatoria
actu,⁊ naturalis.vt.l.lecta.ff.si cer.peta.l.si ita stipulatus.§.chrysogo
nus.⁊ qđ ibi ꝑ Bar⁊ doc.ff.de vb.obli.qđ est quoties est renuntiatū
exceptioni nō numerate pecunie.vel reus nō opposuit exceptionem
intra tēpora:iuxta notata in.l.si ex cā.C.de nō num̄.pe.sed Ang.queꝫ
sequit̄ Raph.⁊ Jo.de imo.⁊ in.l.j.ff.solu.matri.dixit ꝙ gl.in.d.l.fina.
C.qui po.in pig.ha.indistincte ꝓcedit,qñ mulier concurrit cum aliꝭ
creditoribus ꝓbantibꝰ actualē ⁊ verā numerationē:tunc mulier que
nō habet nisi fictā ex confessione ⁊ ex renūtiatione,exceptionis nō nu

merate pecunie vel ex lapſu tēporis ad opponendū:ꝛ per conſequēs
tantūmodo fictā numerationē:iuxta no.in.l.ſi ex cautiōe.C.de nō nu
me.pecu.ipſa mulier nō preferť:imo alij creditores preferunť mulieri:
ſecus ſi etiā alij creditores nō probarent numerationē verā:quia tūc
mulier ꝑferetur.ꝛ iſto caſu procedit dictū Bart.in.d.l.fi.quoniā cum
iſto caſu ꝛ mulier ꝛ alij creditores pariter ꝛ tātummō nitanť ex ꝯfeſ-
ſione mariti,ꝑfereť mulier ꝙ eſt magis fauorabilis:vt hic:ſed qñ mu-
lier habet ꝯfeſſionē tātūmodo,ꝛ ſic tacitā donationē vt dixi.vel ſaltē
fictam numerationē:ꝛ creditores nitanť ex vera ſolutione ꝛ habeant
cauſam onēroſam:ꝛ ſic tractāt de dāno euitando,ſunt creditores ꝑfe
rendi.arg.l.fi.§.licentia.C.de iure deli.Et iſtā opinionē Ang.voluit
etiā Bal.in.d.l.fi.vbi dicit ꝙ ſi ſunt creditores aliter ꝙ̄ ex cōfeſſione,
ꝙ mulier nō prefereť eis:licet alleget gl.in cōtrariū in.d.l.j.C.de do-
te cau.ꝛ illi gl.nō rñdet:ꝛ iſtam opinionē ꝛ ꝯcordantiā Ange.ꝛ Bal.
etiam quā faciūt inter gl.in.d.l.fi.ꝛ inter Bart.ibi:ego teneo ꝑ predi-
cta:vel etiā clariꝰ poſſet dici ꝙ aut cōfeſſio dotis fuit facta ante ꝯctū
matrimoniū:ꝛ tūc ſiue renuntiatū ſit exceptioni nō nume.dotis.ſiue
tꝑa ſua trāſacta ſint ad opponēdum:iuxta.l.fi.cū auť.ibi poſita.C.de
dote cau.tūc preiudicat omnibꝰ creditoribus:ꝛ tūc habetur pro vera
numeratione.ita rñdēdo intelligať gl.ꝛ Bart.in.d.l.j.C.de dote cau.
ꝛ qđ no.Bar.in.d.l.fi.C.qui po.in pig.ha.Si autē cōſtante matrimo-
nio fiat cōfeſſio ꝛ etiā renūtiatio per maritū:tunc cum renuntiare ex-
ceptiōi,ſit quedā donatio:vt.l.ſi quis delegauerit.ꝛ qđ ibi gl.Bar.ff.
de noua.ꝛ tūc vt donatio vel actꝰ q ſapiat donationē,nō ꝑiudicat cre
ditoribꝰ habētibꝰ verā numerationē ꝛ titulū oneroſuȝ:vt.d.§.licētia.
Eodē mō nō nocebit ipſa renūtiatio nō numerate dotis,nec lapſus
tꝑis.ita intelligať gl.in.d.l.fi.ꝛ qđ ibi Bal.ꝛ Sali.C.q po.in.pig.ha.ita
elegāter diſtinxit Bal.in.l.j.C.de ꝑui.do.in ꝟ.hec duplicata priuile-
gia hȝ vera ꝛc.ꝛ pro iſta parte tu etiā poſſes adducere:qꝛ ſicut ſupra
deciſum eſt,iſta cōfeſſio dotis ꝯſtāte matrimonio ꝑſumiť donatio cuȝ
nō ſit multū ꝑiudicialis marito cū nuda volūtate ꝛ in vita ꝛ in morte
poſſit reuocari dūmodo in ſpecie reuoceť:nec ꝑ generalē inſtitutionē
vl̄ diſpoſitionē bonorū mariti diciť donatio īter virū ꝛ vxorē reuocata.
15 iſte eſt caſus no.in.l.pe.C.de do.inter vi.ꝛ vxo.¶†Ergo eodē mō oīs
clauſula in dicto inſtrumēto cōfeſſiōis dotis appoſita:vt eſt renūtia-
tio nō numerate dotꝫ,ſapere etiā dȝ dictā donationē.arg.l.fi.C.de nō
nume.pecu.ꝛ eſt gl.ſingularis in.l.ſi patronꝰ.§.ij.ff.que in frau.patro.
ergo quāuis ſit renuntiatū exceptioni non numerate dotis:ſicut non
preiudicat ipſa confeſſio,ita nec renuntiatio in ea inſerta.Preterea
poſſes adducere ꝙ ea facilitate ꝛ eo amore maritali quo inductꝰ fuit
maritus ad ꝯfitendū ea affectione ꝛ facilitate fuit inductus ad renū-
tiandum exceptioni nō numerate dotis:igitur ſicut nō preiudicat cō
feſſio ſimplex ſine dicta renūtiatiōe et lapſu tēporis:vt etiam voluit
Bar.in.d.l.fi.C.q po.in pig.ha.Ita nec eius renūtiatio:vt arg.l.doli.
in.§.diuerſum.ꝛ ibi Bar.ff.de noua.ꝛ maxime tu potes dicere predi-
cta vera cum renūtiatio exceptionis nō numerate dotis vel non nu-
merate pecunie,facta ſtatim in eodē inſtrumēto quo fit ꝯfeſſio dotis,
nō valeat:ſecus ſi ex interuallo.arg.no.in.l.ij.C.de pac.pigno.et vo-
luit Bar.in.l.nemo poteſt.de leg.j.ꝛ ego dixi in ſimili.ȝ.e.§.oēs auť.
ita elegāter dixit Bar.in.l.ſi ex cautiōe.quē ſequitur ibi Bal.ꝛ com-
muniter doc.quinimo fortius dixit Sal.in.d.l.ſi ex cautione.ꝙ nulla-
tenus poteſt renūtiare exceptioni nō numerate pecunie:ꝛ facta etiaȝ
ex interuallo nō valet:de quo dic vt ibi plene per eū:qđ tamen dictū
Sal.poteſt intelligi verū,niſi etiā iuramētum interuenerit:quia tunc
poteſt per cēſuram eccleſiaſticā cogi ad obſeruandū:cum illud poſſit
ſine interitu ſalutis eterne obſeruari:vt in.c.ad noſtrā.ꝛ in.c.ꝛ ſi Chri
ſtus.extra de iureiurā.ꝛ in.c.nouit.ꝛ qđ ibi Inno.ꝛ doc.de iudi.et qđ
elegāter no.Bar.in extrauagan.ad reprimendum.in verſ.per denun-
tiationē.ita dixit eleganter Ang.in.l.j.ff.de dote cau.ſed tu dic ſaluā-
do Sali.ꝙ remediū eſſet etiā ſm Ang.in.d.l.j.qđ excipiatur de ſimu-
latione ꝯtractus:ꝛ tūc iuramentum non obſtat.iuxta glo.in.d.l.iij.C.
plus valere qđ agitur:vel clariꝰ ꝛ ſingulariſſime dico,ꝙ hoc caſu vir-
tute dicti iuramēti appoſiti in cōtractu in quo ineſt dicta renūtiatio
non numerate pecunie vl̄ dotis.qđ qꝛ effectu funditus eſt nullum iu-
ramentū,non poteſt iri ad epiſcopū.ita dixit Bal.et Sali.ꝛ vt credo
Bar.in.l.fi.C.de nō nume.pecu.¶Ex quibus concluditur etiam ſm
Bar.in.d.l.ſi ex cautione.ſi non valuit renūtiatio nō numerate pecu-
nie:quō ergo voluit idem Bar.in.d.l.fi.q po.in pig.ha.capere fomen-
tum a dicta renūtiatione que nō valuit etiam ſm eū:vt arg.c.nō pre-
ſtat impedimentum.de regu.iur.in.vj.nec etiam obſtat qđ dixit idem
Bar.in.d.l.fi.de lapſu tēporis.quia illud intelligiť quo ad preiudiciū
mariti vel ꝯtra eius heredē,vel cōtra illum qui vna cū marito vel pro
marito eſt obligatus:vt patet in text.in dicta auť.qđ locū.C.de dote
cau.ibi ſibi ꝛ heredibꝰ eius:ꝛ clariꝰ colligitur in corpore vnde ſumitur
dicta auť.ꝛ in.d.l.fi.C.de dote cau.ꝛ ꝓ hoc bene facit.l.penul.C.de nō
nume.pec.ꝛ potiſſime ſi vir aluit ꝛ veſtiuit,ꝛ tractauit ꝛ reputauit vt
eius vxorē ꝛ vt tanꝙ̄ dotatā:qꝛ cū talis confeſſio dotis iuueť indicijs:
vt.C.de nō nu.pecu.l.cū vltra.ꝛ facit.l.cū de in rem verſo.ff.de vſur.qđ
talis cōfeſſio marito ꝑiudicat:qꝛ liquido ꝓbari dꝛ quod probať per le
gis diſpoſitionē:vt.l.ſi tutor petitus.cū gl.C.de pic.tu.ita elegāter di-
xit Bal.in.d.l.j.de priuil.do.in ver.vel pone qđ aliqua indicia ꝛc.Tu
pro Bal.poſſes adducere.l.vir vſuras.ff.de doñ.inter virū ꝛ vxo.ibi:
ſuis ſumptibus vxorē exhibet ꝛc.de cuius legis intellectu ſupra dixi.
¶Qđ nota vt ſcias capitulare ꝛ ꝓbare ꝛ practicare ꝯfeſſionē dotis,
ſm Bal.ibi:nō auť valet vel ꝑiudicat etiā iſto caſu quo ad creditores
qui anhelant ad bona mariti ſibi hypothecata,ſicut ipſa mulier:ꝛ tra
ctant de dāno euitādo:licet Bal.in.d.ꝟ.vñ pone.videať ſentire ꝙ nō
tm̄ marito,ſed etiā eius creditoribus noceat:qđ nō placet per ꝑdicta,
ſȝ marito ſic:que oīa bñ no.¶In gl.cū ipſa.in prin.ibi:in eo qđ dicit
ipſa.quero an ipſa mulier poſtꝙ̄ eſt actualiter in ſcđo matrimonio nu
pta,habeat iſta ꝑuilegia:Videť ꝙ nō:qꝛ cū ſit nupta ceſſat rō cōcedē
dorū priuilegiorū mulieri:vt.l.j.ff.ſolu.ma.ſicut etiā dicit Guil.de cu.
ꝛ Bar.in ſimili in.l.obligamur.§.ea lege.ff.de acti.ꝛ obli.vbi volūt qđ
ſi actualr̄ filia eſt maritata,ꝙ pr̄ nō teneť ad dotandū eā:qꝛ cauſa do-
tis ceſſat.alleg.in auť.de nuptijs.in.§.ſi qs eā.tñ Iac.de are.ꝛ Bar.ꝛ
cōiter doc.in.l.nupta.in prin.ff.ſol.ma.determināt contrariū:qm̄ dos
nō tantū eſt neceſſaria mulieri ad ipſam maritandā:ſed etiā ad ſuſti-
nenda onera matrimonij vt eſt caſus in.l.aſſiduꝰ.§.exceptis.C.q po.
in pig.ha.Et hͦ etiā ſequiť Sali.in.d.l.j.§.j.C.de rei vxo.act.Et pro hͦ
tu potes adducere gl.in.d.§.ea lege.ꝙ vult ꝙ oīno pater teneatur filiā
dotare:licet ſit nupta.quā gl.ſequiť Iac.de arena.Bar.Ang.ꝛ Io.de
imo.in.l.mulier.§.peñ.ff.ad treb.ꝛ Bal.in.l.fi.C.de do.ꝓmiſ.ꝛ ibi vide
Sal.¶In ea.gl.ibi:ꝛ alijs deſcendētibꝰ mulieribꝰ.no.gl.ꝛ tene mēti.
ꝙ nō tm̄ mulieri ꝛ eius filijs,ſed etiā alijs ſuis deſcendētibꝰ dať iſtud
priuilegiū.Et ꝑ iſta gl.videť caſus ad lr̄am in auť.ſi qd.C.q po.in pig.
ha.ibi:ſiue quelibet ſoboles eius ꝛc.qđ intellige verū dummō ſint filij
vel alij deſcēdētes ex eodē mr̄imonio:vt no.gl.i.l.ſi cū ꝓcuratore.ꝛ i.l.
ſciendū.ff.de re iudi.ꝛ in.l.verū.§.j.ff.pro ſoc.ꝛ iſtud eſt tenendū:vt dt̄
Bar.Ang.ꝛ docto.in.d.l.ſi cū ꝓcuratore.ꝛ in.l.j.C.de priui.do.repro
bata gl.in.l.etiā.in prin.ff.ſo.matri.que vult qđ iſtud priuilegiū detur
filijs mulieris,etiā creatis ex alijs mr̄imonijs:ſed falſum eſt ꝑ dictuȝ
§.excep.ſm Bar.Bal.Ang.ꝛ vtrūqȝ do.meū in.d.l.etiā.in ꝑn.¶In
ea.gl.ibi:ſed nūquid ꝓcuratori ꝛc.dic hoc intelligas in ꝓcuratore ſim
plici:hoc eſt qui agit ad vtilitatē mulieris:vt.d.l.ſi cū procuratore.ſe-
cus ſi eſſet ꝓcurator in rē ſuā,qui habet iura ceſſa a muliere ad vtilita
tem mulieris ceſſionarij:qꝛ illud priuilegiū nō trāſit ad extraneos he-
redes:imo nec ad filios alterius matrimonij:ideo dictū priuilegiū nō
pōt cedi:quoniā illud qđ de ſui natura nō de tranſmiſſibile ad extra-
neos heredes,nō pōt cedi.ff.de mi.l.qđ ſi minor.in ꝑn.ꝛ ibi gl.ꝛ doct.
in.l.ſi pluribus.ꝛ ibi not.ff.de admi.tuto.¶Ex quo nota ꝙ iſta glo.
allegať per Bar.in.l.poſt dotem.in fi.ff.ſolu.ma.ꝛ in.l.j.C.de priuile.
do.qđ priuilegiū dotis nō poteſt cedi:ſed tamen Bar.in dictis locis
dicit.Aut ceſſio fit ex neceſſitate eminente ex vtraqȝ parte:qꝛ ille q ce
dit,cogitur cedere:ꝛ ille qui emit iura cogiť emere:iſto caſu dicta iura
tranſeūt cum eorū priuilegio:vt eſt tex.no.in.l.fi.C.de priui.fi.Aut ceſ
ſio fit ex voluntate:ꝛ tunc non trāſit priuilegium in ceſſionariū:vt in
auť.inſtāte dotis exactione de cetero.circa prin.ſed do.Io.de imo.in
d.l.poſt dotē.in fiñ.tenet ſimpliciter ꝛ indiſtincte ꝙ priuilegium non
tranſeat in ceſſionariū:per text.dicte auť.inſtāte dotis exactione ꝛc.
vbi illa ceſſio fit ex neceſſitate:qꝛ inter creditores vt patet ibi,aut cre
ditoribus.ꝛ tamen nō trāſit priuilegiū.Non ob.l.finalis.C.de priui.fi.
qꝛ ibi loquitur in ꝑuilegio qđ datur fiſco:qđ ſui natura eſt perpetuum
cū fiſcus nunꝙ̄ moriatur.arg.c.ſi gratioſe.de reſcrip.in.vj.ꝛ.l.propone
batur.ff.de iud.vnde nimirum ſi illud priuilegium facilius poteſt ad
aliū tranſire:ſed in muliere erat priuilegium qđ debeat extingui vna
cum ꝑſona:igitur ꝛc.ſed tu dic ꝙ dictū Bar.forte eſt verius quando
neceſſitas eſt ceſſionis fiendē ex vtraqȝ parte.vt in caſu.l.fin.C.de pri.
ſicut poteſt etiam eſſe in.l.modeſtinus.ff.de ſo.ꝛ.l.qui hominem.in fi.
eo.ti.ꝛ qđ dixit Bart.in.d.l.modeſtinus.nō ob.dicta auť.inſtante po-
tis ꝛc.ibi auť creditoribꝰ.quia non eſt bona conſequentia:ſunt credi-
tores mariti:ergo mulier cedere cogitur eius iura:quoniā de iure cōi
ipſa preferť ſi eſt anterior vt hic:ergo creditores ſi excluduntur,ſibi ipu
tent quare ꝯxerunt.ergo voluntarie ꝛ non ex neceſſitate fit ſibi ceſſio
17 igiť ꝛc.¶†An autē ꝛ qñ ſi actio de dote noueť in actione nouante,
intelliganť repetita priuilegia ꝛ actiōes nouate:de quo vide tex.in.l.
aliū.ꝛ ibi Bar.ꝛ doc.ff.de noua.In quo dubio cōclude ſi querať an ſti
pulatiōe nouāte intelligať repetita dies vel dilatio tꝑis.ꝛ de hoc dic
vt habeť per Bar.ꝛ doc.in.l.ſtichū.§.j.ff.de noua.Si autē queritur an
intelligať repetita mora,vide no.in.d.l.ſtichum.in pri.ꝛ in.l.quoties.
in.l.ſi rem aliquā.eo.titu.Si autē queritur an qualitates intelligant
repetite:ꝛ tunc ſi inerant ꝓmiſſe ex promiſſione hoīs:vt eſt ſtipulatio
penalis pignorationes ꝛ vſurarū,ſtipulatiōes,ꝛ nō intelligantur re-
petita.l.creditor.ꝛ.l.nouatione.ꝛ.l.emptor.eo.ti.facit in ſimili tex.no.
in.l.pe.ff.iudi.ſol.ſaluo niſi eſſent ꝟba cōcepta in rem.vtputa promit
tis quicqd vel occaſione talis actionis te dare vel facere oportet:quia
tunc etiaȝ venirent vſure:vt no.Bar.ꝛ doc.in.d.l.emptor.facit.l.ſcire
debemus.§.ſi a fure.ꝛ ibi Bar.ꝛ doc.de verb.obl.ꝛ vidiſſis.ȝ.eo.§.ſic
itaqȝ.Si vero inerāt dicte qūitates ex legis diſpoſitione.tūc ſi inerant
fauore ꝑſone ꝛ cauſe,vt eſt priuilegiū dotis vel tutele,nō tranſeunt di
cta priuilegia in ſecūdā ſtipulationē nouātē:vbi ſcđa ſtipulatio cauta
obijciendi

obijcie̅di priuilegij sit facta. Si vero inerant ꝓmisse solo odio debitoris morosi (vt est cursus vsurarũ in contractibus bone fidei, et periculum interitus propter morã) ⁊ ista nõ intelligunt̃ repetita in stipulatione nouẽte: vt. d. l. stichũ. d. l. emptor. ⁊ ita dixit Bar. Ang. ⁊ Imo. in. d. l. aliã. sed Raph. in. l. si diuortio. ff. de ver. obl. tenuit contrarium qđ imo in actione de dote ⁊ sic priuilegiata non intelligat̃ facta nouatio, nisi expresse actũ sit: vt dicit expresse in. d. l. aliã. ibi ⁊ id specialiter actũ sit. ⁊ idem in. d. l. si diuortio. ibi: sine dubio. qđ certũ est in obligatione venire: al's aũt certum de dote actionẽ deberi ⁊c. ⁊ sic manifeste ibi apparet qđ non sit nouatio nec in scđam stipulationẽ transit aliqđ priuilegiũ dicte actionis de dote: ⁊ per cõsequens priuilegium prime actiõis durat: et durat etiã prima actio de dote. ⁊ scđa stipulatio: nec placẽ stipulationẽ prima actio de dote: q̃uis ista scđa plus ꝯtineat ꝙ actio de dote nouata. d. l. si diuortio. nisi in scđa stipulatione fuerit expresse dictũ qđ fieret nouatio causa abijcie̅di priuilegiũ: q: tunc fiet nouatio: vt. l. ij. §. j. ff. de priui. cre. ita dixit glo. in. d. l. aliã. nõ ob. d. l. ij. §. j. ibi: si modo qs non abijciendi priuilegij causa stipulatus sit: q: tu r̃nde vt ibi vult glos. que dicit factũ esse causa abijciendi priuilegij, qñ expresse actũ sit qđ secunda stipulatio simpliciter fiat animo nouãdi: etiã si nihil vlterius dicatur. alleg. d. l. iuliam. ⁊. l. iiij. §. si ex cõuẽtione. ff. de re iudi. Et pro ista opi. do. mei do. Raph. multum facit. d. l. aliã. alias s̃m opin. Bar. nõ esset ibi differẽtia inter nouationẽ necessariã, ⁊ voluntariã: quã tamen ille tex. facere vult: igitur ⁊c. ⁊ istam opi. Rapha. credo de iure veriorẽ: licet prima opiñ. Bar. sit cõis ⁊ seruaretur
18 in practica. ¶ † In ea. gl. ibi: quia aliud est in donatione propter nuptias: dic qđ lʒ mulier pro donatiõe ante nuptias, habeat etiã hypothecã vt est tex. in. l. vbi adhuc. C. de iur. dot. non tamẽ habet in ea priuilegiũ prelationis, vt ipse hʒ i dote: ita dixit gl. ⁊ doct. in. d. l. fi. C. qui po. in pig. ha. Et aduertas qđ mulier que nõ soluit dotẽ, nõ lucratur donationẽ propter nuptias: si aũt soluit ꝑ parte, pro illa parte lucrabitur dictã donationẽ: vt est tex. ⁊ ibi Bar. ⁊ Ang. in auť. de nõ eligẽ. se. nubẽ. §. illud. ⁊ no. Bar. in. l. iubemus nulli. C. de sa. san. ecc. ⁊ Rap. in. l. si marito. §. fi. ff. sol. ma. ⁊ est tex. ⁊ ibi doc. i auť. q̃ nihil ex dote. C. de pac. con. qđ habet locum siue ipsa mulier pro se promiserat dotẽ: siue alius ꝓ ea: siue pater siue extraneus: quia. d. auť. q̃ nihil ex dote. est situata super. l. ex morte. eo. ti. q̃ loquit̃ in omnibus predictis casibus. ⁊ ita etiã loquit̃ dictus. §. illud. ergo eodẽ modo dꝫ intelligi. l. interp̃tans. vt in auť. de fi. l. ante do. instr. na. in prin. qđ tene mẽti maxime tu de ciuitate Aretina: vbi mulier mortuo viro, lucratur partẽ donatiõis ꝓpter nuptias: vt scias q̃tum lucrari debeat: ⁊ tu etiã de ciuitate Mutine. In ea. gl. ibi: soluto matri. ⁊ nõ prius dic quod constante matrimonio nõ est orta actio đ dote. l. manifestissimi. §. illđ. C. de prescrip. triginta annor. ⁊ ibi glo. ⁊ in. l. rebus. §. omnes. C. de iure dotiũ. ⁊ ibi gl. in. l. auia. eo. ti. ⁊ hoc tenet Bar. ⁊ doc. in. l. si constante. §. j. ff. sol. ma. ¶ Ex quo sequit̃ qđ cõstante matrimonio, nõ tantũ qđ mulier nõ põt de dote experiri inuito marito que est soluẽdo: sꝫ etiã si maritus sponte soluerit dotem nõ liberetur. l. j. cum ma. et ibi doct. C. si constante matri. dos. sol. fue. nisi in casibus. l. q̃uis mulier. cuꝫ. l. seque. §. ideo. cum ibi no. per glo. ⁊ doc. cum si. ff. soluto mat. dic vt ibi. ¶ In ea. gl. ibi: si constante. in prin. dic vt ibi per glo. ⁊ late per Bar. ⁊ doc. ⁊ est tex. gl. ⁊ do. in. l. vbi adhuc. C. de iure do. ⁊ in auť. de equal. dotis. §. illud. Et isto casu qñ claruerit maritũ vergi ad inopiam: cum tunc mulier habeat actionem ⁊ facultatẽ agẽdi pro dote, incipit currere prescriptio tam in re ꝙ in hypothecaria, cõtra alienata per maritũ: si autẽ erat soluẽdo maritus, incipit prescriptio soluto matrimonio ⁊ non ante: vt est casus singularis de vtroq; in. d. l. in reb⁹. ⁊ i. d. §. omnes. ⁊ ibi Sal. ⁊ dixi. s. eo. §. item seruiana. ¶ In eadem glo. ibi. §. accedit. dic extraneus dicit̃ omnis ille, qui nõ habet mulierem in potestate: vt est eadẽ. l. §. extraneũ. ¶ Aduertas tamẽ quod dicit̃ esse speciale in dote, quod quilibet extraneus potest stipulari dotem ꝓ muliere, et acq̃rit mulieri vtilis actio: vt est casus. ⁊ ibi plene Imol. in. l. cui⁹ sol. mat. de qđ tñ dic vt no. Bar. ⁊ doc. in. l. quod dicitur. de vb. oblig. ⁊ habetur in. l. genero. C. de iure do. ⁊ in. l. pactum. ⁊ in. l. pater. ⁊ ibi doc. ⁊ Sal. C. de pac. conuẽ. ¶ In ea. gl. ibi: habet pl⁹ pater ⁊c.
19 quia agit: dic hoc verũ quãdo est dos profectitia. l. ij. §. j. cum ibi notatis per glo. Bar. ⁊ doc. ff. sol. matri. ¶ † Et quando dicatur profectitia: vide bonum tex. in. l. profectitia. in prin. ⁊ per totã legẽ. ff. de iure do. quia etiã si filia esset emãcipata: vt est casus ea. l. §. penul. ⁊ si. quando de bonis patris proficiscitur. quia tũc pater licet filia sit emãcipata, solus habet exercitiũ actionis de dote. d. l. ij. §. si. secus si esset aduẽtitia: vt de bonis ꝓuentis aliũde ꝙ a patre: quia tunc alia sola etiam existẽs in potestate etiã sine cõsensu patris, habet actionem de dote et ei⁹ exercitiũ: vt est casus no. in auť. quod locũ. C. de col. cuꝫ ibi notatis per glo. in ver. etatis. licet glo. p̃ria illius auť. dicat contrarium et male: vt ibi dicũt doc. qđ not. ꝑpetuo. ¶ Et aduertas ꝙ in dubio pater simpliciter dotãdo filiã, quãuis filia habeat bona aduẽtitia: tamẽ videt̃ dotasse de ꝓprijs bonis ipsi⁹ patris: etiã si expresse dicat ꝙ eã dotet de ꝓprijs bonis filie dũmodo pater sit soluendo: qñ officiũ paternũ est ex necessitate dotare filias. l. fi. ⁊ ibi. gl. ⁊ doc. C. de dotis. pro mis. qđ etiã ꝓcedit si pater sit hereticus vel hebreus vl alterius secte.

et filius vel filia sint effecti xp̃iani: q: pater hebreus cogitur dictos filios alere ⁊ donationem propter nuptias ⁊ dotem constituere: vt est tex. no. in. l. cognouimus. C. de here. qđ fuit his diebus de facto.

ADNOTATIO. ¶ Addo ꝙ Hebreus siue Iudeus pupillis filijs suis xp̃ianis põt pupillariter substituere sanctonazari⁹ in. l. morib⁹. col. iiij. vſi. tñ aduerte. nu. 22. de vulgari ⁊ pupil. substi. in pandectis. quoniã baptismus patriã ptãtem nõ dissoluit in fauorabilib⁹. Iudeus aũt pꝛ hꝫ factionẽ testamenti. l. iudei. C. de indeis. ⁊ cõsuluit Soci. cõsil. 71. exordiente, Cor mũdũ crea. col. ij. vſi. ⁊ r̃ndit ꝙ nõ, lr̃a. f. volu. ꝑmo. ⁊ firmauit Calderinus ꝯsil. 3. extra de testamẽ. Cõprobat̃ ꝑ textũ in canone, deinde. xxvj. distinc. vbi baptismus patris nõ dissoluit filiationẽ, nec facit desinere esse filios naturales ⁊ legitimos. Imo eque remanent naturales ⁊ legitimi, acsi cũ patre fuissent baptisati. et ex hoc recte infert̃ ꝙ filius iudeus põt succedere patri xp̃iano tam ex testamento, ꝙ ab intestato, ⁊ alias cũ ex facto excidisset. ita consului. ⁊ de iure respondi in causa Astructi mose filij quondã Caroli de gaudiosa contra heredes quondã Petri Ioãnis telarũ infectoris, Auenionis, vt habet̃ latissime ꝯsil. 325. exordiẽte, Carolus a gaudiosa olim inde⁹: ꝓmissis tñ ⁊ alijs, q̃ ex aduerso citari possent. Aut. Caius. Si autẽ pater nõ sit soluendo: ⁊ exp̃sse dicat ꝙ eã maritat in bonis filij: tunc filia a patre dotem petere nõ poterit: de quo tñ dic vt in. d. l. fi.
20 ¶ † In ea. glo. ibi. §. q: vero. iam dic transumptiue in auť. quãuis. C. de rei vxo. act. ⁊ istud qđ pater nõ possit minuere dotem primi matrimonij, est verũ in dote realiter data: sed dotẽ, ꝓmissam primo viro, põt pater minuere in scđo matrimonio. ita dixit gl. ⁊ doc. in. d. auť. quamuis. ¶ Et aduertas ꝙ pater nõ tñ dotem quã exigit ab heredibus primi viri dꝫ cõseruare pro scđo m̃rimonio. facit. l. si pater. q̃ est in ꝑma charta. ff. sol. ma. sed si nõ exegit, q: heredes nõ erant soluẽdo: ⁊ sic in effectu dos est deperdita: non tñ culpa filie interueniente ꝙ pater de suo iterũ tenet̃ filiã dotare dicto. §. q: vero. secus si culpa mulieris, q: amplius pater nõ tenet̃ dotare: dicta auť. qđ locũ. ⁊ qđ dixi ꝙ tenet̃ iterũ dotare, est verũ siue filia sit in potestate siue sui iuris. vt. d. §. q: vero. in prin. Teneas etiã menti: ꝓut dixit Cy. ⁊ doc. in. d. auť. quãuis. qđ illđ onus iterũ dotãdi filiã, nõ tantũ respicit patrẽ: sed respicit suũ patrimoniũ. ⁊ per cõsequens licet pater decesserit relictis heredibus etiã extraneis, ⁊ filia vidua: qđ heredes patris nõ pñt minuere dictã dotẽ: imo debẽt integrã tradere mulieri pro scđo m̃rimonio. Et si dos esset cõsumpta absq; tñ culpa filie, dicti heredes tenentur de bonis patris iterũ mulierẽ dotare: quod nota. ¶ Uel dic latius in hoc articulo an onus dotãdi: ⁊ quõ transeat ad heredes patris: q: aut filia fuit instituta vna cũ fratribus suis: ⁊ tũc eo casu quo fratres haberẽt simile lucrum a patre: ⁊ tantũ quantũ est quãtitas: ⁊ tunc mulier dꝫ habere dotem p̃cipuã: vt est tex. singularis in. l. fi. C. cõ. vtriusq; iud. Aut fratres nõ habẽt simile lucrũ: ⁊ dos mulieris tũc venit diuidenda cũ fratrib⁹: sic vt relinquũt patrimoniũ ex quo exacta fuit a ꝑmo viro per patrẽ vel sibi appropriata per stipulationẽ: ⁊ sic mulier põt se dotare de bonis q̃ obuenerũt ad patrẽ. qđ tñ intellige verũ, dũmodo tantũ sit quãtum fuerit dos: q: vt. s. dixi etiam pater vel eius heres etiã volens, nõ posset dotẽ minuere. Aut filia fuit instituta cũ extraneis: ⁊ tũc añ partem suã, dꝫ habere dotẽ p̃cipuã. d. l. fi. Aut filia fuit exheredata: ⁊ tunc aut legitime: ⁊ videt̃ ꝙ nihil possit filia petere: cũ etiã tali casu perdat ius alimẽtãdi. ff. de lib. agno. l. si qs a liberis. §. si qs ex his. Et clarũ est, ꝙ dos succedit loco alimentorũ. l. sancimus. §. de nup. igit̃ ⁊c. qđ ego intelligo verũ, vcꝫ ꝙ nõ possit petere a dictis heredib⁹ dotẽ de nouo cõstitui: sed antiquã exactã per patrẽ, que mõ aliquo nõ sit deperdita videt̃ equũ qđ petere possit tanquã es alienũ ⁊ patrimoniũ filie: l. iij. §. sed vtrũ. ver. ergo si filia. ff. de mino. Si vero fuit iniuste exheredata: ⁊ tũc rumpit testamentũ iuxta auť. ex causa. C. de lib. prete. ⁊ de bonis paternis sibi obuenientibus, poterit se dotare. Sin autẽ pater ab intestato decesserit, seruabit̃ dispositio. d. l. fi. ita colligit̃ ex dictis Bar. Ang. Raph. ⁊ Ioã. de imo. in dicta. l. post dotem. ff. solu. matri. ¶ Adde tu qđ si mulier nõ exheredatur a patre, sꝫ ex forma statutorꝫ excluditur a successione paterna: tũc dicas qđ habebit locũ supra di-
21 ctum Cy. que omnia bene no. ¶ † Unũ aliud debes notare: ꝙ si mulier dedit in dotẽ mille primo viro, postea nubẽdo secũdo sine expressione quãtitatis: in dubio videtur dare scđo marito illam dotem, quã dedit primo: vt est tex. i. l. penul. §. vxor. ⁊ ibi Bar. ⁊ doc. ff. sol. matri. ⁊ in. d. l. dotẽ que. cũ. l. sequen. ff. de iure do. sed Bar. in quadam sua disputatione que incipit: quedã mulier habẽs amplũ patrimonium ⁊c. in ver. in nomine domini amen solutio ⁊c. dicit hoc fore verũ, si ex primo patrimonio nõ remanserunt filij: quia tunc non videtur illã dotem datam primo, eandẽ cõstituere secundo per casuꝫ in. l. hac edictali. in prin. ⁊ ibi gl. Bar. ⁊ omnes doc. C. de secũdis nup. ⁊ de dona. añ nup. l. si cõstante. §. pennl. Si autem mulier nõ habuit alium maritum, vel si habuit habebat alia bona que nõ tradiderat primo viro in dotẽ: an mulier simpliciter cõtrahendo m̃rimonium videat̃ in dotẽ omnia sua bona dedisse: ⁊ glo. s̃m Aristonẽ in. l. mulier bona. ff. de iure do. tꝫ qđ sic. sed Bart. in dicta disputatione dicit. Aut mulier est minor: ⁊ clarum est qđ nõ videt̃ nõ tantũ omnia bona dedisse: sed nec etiã dotem cõstituisse: quia si vellet exp̃sse dare in dotẽ immobilia sine decreto, nõ pos

ſet:vt.l.lex ꝗ̄ tutores.C.de admi.tu.⁊ no.i.l.titia.ff.de iure dotiũ.ergo
multominꝰ tacite. Aut mulier erat maior:⁊ tunc etiam non videtur
tacite actũ,qđ ſit dos ꝓpter matrimoniũ ſolummodo:vt.C.de diuor.
l.ſi.⁊ in auẽ.de nup.§.ſi quis autẽ.in ꝟ.⁊ ſi mulier.facit qđ habeẽ.⁊ vi-
de Bald.Salic.⁊ doctores.i.l.nulla.C.đ iure do.vñ dꝫ poſtea videri,
an mulier patiaẽ qđ maritꝰ vtaẽ dictis bonis ⁊ de eis diſponat vt do
taiibꝰ vel non:iuxta no.per Bar.in.l.ꝗ̄ dotis.ff.ſolu.mr̃imonio ⁊ ex
aliis ꝯiecturis poterit colligi:de qbꝰ plene ꝑ Bar.ĩ dicta diſputatiõe
qđ bene nota.¶ In eadẽ gl.in ſi.no.⁊ ſigna iliã gl.ꝗ̄ ſemꝑ allegaẽ,qđ
nõ tantũ ſi filia agit:ſꝫ etiã ſi pater agat ad vtilitatẽ tamẽ filie ſue,hꝫ
hoc priuilegiũ:ſecꝰ ſi ageret ad vtilitatẽ propriã:qꝛ filia iã eſt mortua:
vt.s.dixi de heredibꝰ filie repetẽtibus dotẽ.Et ꝓ̄dicta procedunt qñ
pater eſt ſtipulatꝰ filie,vel ſibi ⁊ filie:ſi autẽ pater incõtinẽti fuerit ſti-
pulatꝰ dotẽ ſibi reddi ſoluto matrimonio:an etiã vł de iure digeſtoꝝ
vel de iure codi.añ Iuſtinianũ vel de iure authenticorũ filia ꝑdat ius
cõſolidatiõis in ſe actiõis de dote patre mortuo vł ea emãcipata.ita
qđ dicta actio de dote nõ ſibi,ſꝫ heredibꝰ patris cõpetat:vide pleniſ-
ſime ꝑ Bar.in.d.l.poſt dotẽ.in ꝟ.itẽ ſcđo quero pone ⁊c.⁊ in ver.circa
ſcđꝫ qd iuris ſit ſcđꝫ iura codi.⁊c.et in verſi. circa tertiũ.ſ.qd iuris de
iure authẽticorũ ⁊c.⁊ ibi doc.⁊ vide.§.videmus.⁊ qđ ibi habeẽ ꝑ doct.
22 C.de rei vxo.act.¶ † Vidimus qñ pater decedit,qđ filia effectualr̃ ſal
teꝫ in dote ſibi ſuccedit:vt patet ꝑ ſupradicta:quid ecõtra ſi filia dece
dat quis ſuccedit ſibi in dote ꝓfectitia nõ dico aduentitia:dic qđ ma
ritus.gl(cuius opinio ꝯſuetudine approbaẽ in.d.l.dos a patre profe
cta.C.ſo.ma.)dixit qđ remanet penes maritũ pro filiis ſi habet:alias
reuertiẽ ad patrem:vt.d.l.dos a patre.¶ Ex quo Bar.in.d.l.poſt do
tem.in pe.col.in ver.cõclude ego dotẽ de iure ⁊c.cũ ver.ſequen.infert
duo ſingularia.Primũ quod ſi mulier que decedit relicto filio ex pri-
mo matrimonio,⁊ ex ſecũdo nullũ reliq̄rit qđ dos redit ad patrẽ ex-
cluſis filiis primi mr̃imonii:qꝛ conſuetudo predicta eſt exorbitans a
iure cõi:vt.d.l.dos a patre.⁊ loquiẽ qđ vir retineat doteꝫ ꝓpter filios
eiuſdẽ matrimonii:ergo nõ extendeẽ ad alium caſum.argu.l.ſi vero.§.
de viro.ff.ſolu.ma.⁊ hoc etiã tenet Ia.bu.in.d.l.ſi.C.cõia vtriuſqꝫ iu.
⁊ do.in.d.l.poſt dotẽ.¶ Scđm qđ infert Bar.⁊ ſi mulier in viduitate
decedat relictis filiis etiã eiuſdẽ matrimonii đ quo eſt vidua,⁊ relicto
patre quo ad patrẽ redit dos excluſis dictis filiis:quia dicta conſue-
tudo habet locũ,qñ̃do mulier decedit in matrimonio:igitur non de
bet extendi quãdo mulier ſuperuixit viro,⁊ vidua decedat:vt.d.§.de
viro.facit.l.j.in prin.de do.prele.⁊ ibi glo.⁊ Bar.in.l.ij.C.de pa.dota.
qđ nota perpetuo:quia multi determinarent ꝯtrariũ,cũ prima cauſa
ſuccedẽdi ſit liberoꝝ:ſed hoc ideo eſt:quia cũ a patre proceſſerit,diciẽ
23 ꝗ̄ſi vt es alienũ ⁊ repetere ſuũ:vt.d.l.dos a patre.¶ † Quero mulier
eſt nupta ꝗ̄ dedit dotem cuidam filioſa.an pater dicti mariti vt de bo
nis aduẽtitiis debeat habere vſumfructum de dicta dote: Videẽ qđ
ſic:vt.l.cũ oportet.in prin.C.de bonis que libe.Tu breuiter dicas qđ
dos ⁊ eius fructꝰ debent ſtare penes illũ qui ſuſtinet onera matrimo
nii:vt.l.ſi filia.§.j.et.l.maritꝰ.ff.fami.erc.⁊.l.ſi is q.in.§.j.ff.de iure do.
¶ Ex quo ſequiẽ qđ ſi filius habitat cuꝫ patre,⁊ pater ſuſtinet onera
matrimonii:quia pater alimentat filiuꝫ:vxorẽ ⁊ eorũ familiam:et tũc
pater debet habere vſumfructũ:ſecus ſi filꝰ habitat ſeorſum a patre:
⁊ ipſe ſuſtinet onera matrimonii:quia tũc nullus vſuſfructus debebi-
tur patri de dicta dote:vt eſt gl.ordi.in.l.cõtra nurum.et ibi Barto.et
Raph.ff.rerũ amo.⁊ no.Bar.Ang.⁊ Flo.in.l.j.C.de bonis que libe.
facit.l.ij.⁊.iij.eo.tit.¶ Ulterius quero quotidie parentes legant do-
tem filiabꝰ:vel aliquid pro dote vel pro ea maritanda vel cum marita
biẽ vel ſi nupſerit,vel alia forma:an tale legatũ ſit cõditionale:ita qđ
interim mulier decedens nõ trãſmittat hoc relictũ ad heredes ſuos:
⁊ Bar.poſt Dy.in.l.titio cẽtũ.§.titio genero.ff.de condi.⁊ demon.di
xit aut relinquitur ꝓ dote,vel in tempus nuptiarũ et dicitur eſſe con-
ditionale:⁊ duo in muliere minori viginti quinqꝫ annis req̄runẽ:vcꝫ
qđ perueniat ad etatẽ nubileꝫ:⁊ quod nuptie contrahanẽ:vt.ff.de cõ-
di.⁊ demõſtra.l.hec cõditio.⁊.ff.quãdo di.le.ce.l.ſi pupille.ſed ſi relin-
quitur mulieri ꝓ ſe maritanda:vel ad maritãdã taleꝫ puellam:⁊ tunc
ſi relinq̄ꝛetẽ,cũ ſᷓ qđ nõ poſſet añ tẽpus legitime etatis nubere tunc
requiriẽ qđ cauſa ꝓpter quã relinquiẽ inſit:vt.l.nec ſemel.§.in habita
tione.ff.qñ dies le.ce.ſed ſi ad etatẽ nubileꝫ mulier peruenerit:tũc po
terit ipſa petere relictũ,preſtita cautione de nubendo:nõ enim requi
ritur hic qđ nuptie cõtrahanẽ:nã ante contractum nuptiarum,multe
expenſe ſunt neceſſarie.⁊ ſic iſtud legatũ non habet in ſe conditioneꝫ
matrimonii:ſufficit enim qđ expendanẽ pro ipſa maritãda , licet nõ-
dum ipſa mariteẽ.⁊ hoc demõſtrat ſignificatio verborum predictorũ.
⁊ de dicta qõne vide Bal.Ang.Raph.⁊ dominũ Io.in.d.§ titio ge-
nero.⁊ Cy.⁊ Bal.late in.l.generaliter.C.de epi.⁊ cle.⁊ Bar.Ia.bu.et
Sali.⁊ Pau.de ca.in.l.quoniã in priorībꝰ.C.de inoff.teſtamẽ.et Cy.
Bal.⁊ Sal.in.l.ſancimꝰ.C.de nup.⁊ Bal.in.l.itẽ qꝛ.ff.de pac.et Bal.
in.l.ſi.in penul.q.C.de lib.pre.⁊ Bal.in.l.ſi pater.⁊ Raph.Ful.i repe.
C.de inſt.⁊ ſubſti.⁊ per eundẽ Bal.in.l.filia legatorum.C.đ leg.⁊ per
Bar.in.l.j.⁊ in.l.quibus diebꝰ.§.termilius.ff.de cõdi.⁊ demon.et per
Ang.in ſua diſputatione que incipit:facti cõſiſtorii palatio ⁊c.et per
Bal.in.l.ſi plures.C.de ꝯdi.inſer.⁊ per Bal.i.l.j.C.de priui.do.in pe.

q.⁊ vide Bar.⁊ doc.in.l.ſi diuortio.in ſi.ff.de ꝟbo.obli.ſed tu dic.⁊ cõ
cludas ex dictis omniũ.Aut pater vel alius qui teneẽ dotare mulie-
rẽ,facit ſibi relictũ dictis modis:ſiue alius in cuius bonis poteſt peti
legitiã:ita qđ hꝫ qꝛ neceſſe inſtituere vł exheredare:aut alius penitus
extraneus:tunc iſto caſu quando ille nõ tenebaẽ dotare nec in bonis
eius debebaẽ mulieri legitima:⁊ dic qđ opi.Bar.ſupradicta eſt tenẽ-
da per iura ⁊ ratiões ſuas.primo vero caſu quãdo loquitur in eo qui
teneẽ dotare:iuxta.l.ſi.C.de dotis ꝓmiſ.⁊.l.q liberos.ff.de ritu.nup.
et.l.obligamur.in.§.ea lege.ff.de actio.⁊ obli.vel etiã loquimur in illo
cuius bonis põt peti legitima.in auẽ.vt cũ de appella.cog.in.§. aliud
quoqꝫ capit.⁊ tũc dicas:aut loquimur in filia naturali tm̃:aut in filia
legitima ⁊ naturali.Primo caſu in naturali tm̃,cũ nõ cogaẽ aſcendẽs
eã dotare.l.vxorẽ.in.§.pater naturalis.⁊ ibi per glo.⁊ Bar.ff.de lega.
iij.⁊ per ꝯſequens cũ nõ habeat de neceſſitate eã inſtituere vel exhere
dare:vt.s.de nup.in prin.⁊.§.ſi.cõiuncto.s.de exhere.lib. in.§.emanci
pato.⁊.s.de heredi.que ab inteſta.§.emancipati.⁊ per cõſequẽs dicta
filia naturalis nõ põt petere legitimã in bonis dicti aſcendẽtis: facit
qđ habeẽ in auẽ.vnde ſi parens.C.de inoffi.teſta.ergo idẽ erit in iſta fi
lia naturali,ſicut in alia muliere extranea.⁊ per cõſequens etiã in iſto
caſu iſta opi.Bar.in oĩbus ſibi locũ vendicabit.Si autẽ loquimur in
filia vel in nepte legitima ⁊ naturali:⁊ ꝗ̄ ſit in poteſtate vel ſaltem que
põt petere legitimã:⁊ que debeat inſtitui vel exheredari,alr̃s ꝙ poſſit
intentare querelã inofficioſi teſtamenti:iuxta.l.j.cũ ibi notatis.ff. de
inoff.teſta.⁊ tũc tu diſtinguas:aut ſuper hoc nullũ eſt in loco ſtatutũ:
ita ꝙ ſumus mere in iure cõi:aut viget ſtatutũ:ꝓut cõiter eſt per Ita-
liam:vcꝫ qđ extantibus maſculis,filie femine nõ ſuccedãt:⁊ qđ contra
teſtamẽtũ parentũ nihil poſſit obiicere ſed ſint cõtente ſua dote data
vł dãda.Et primo caſu qñ ſumus in iure cõi:⁊ tũc ꝑ q̄cũqꝫ ꝟba ſit reli
ctũ mulieri predicte,ſiue ſub modo ſiue ſub cõditiõe ſiue in diem nu-
ptiarũ vel alio modo:tamẽ dictũ relictũ quo ad quãtitatẽ legitime de
bitũ dicte mulieri,diciẽ eſſe relictũ purũ quoniã omnis dies ⁊ oĩs di-
latio ⁊ omne grauamẽ de legitima ipſo iure remoueẽ:vt.l.qm̃ in prio-
ribus.cũ ibi no.C.de inoffi.teſt.¶ Ex quo ſequiẽ ꝙ ſi interim illa mu
lier anteq̄ꝫ maritetur moriaẽ,illud relictum ſaltem ad legitimã tranſ-
mittet ad heredes ſuos:nec remanebit penes heredes relinquentis.
ita dixit Bal.in.d.l.generaliter.ſi autẽ ſtatutũ predictũ vel aliud ſimi
le viget in loco,⁊ tũc aut parens vltra relictũ ꝓ dote diſpoſuit qđ in-
terim anteq̄ꝫ maritareẽ deberet alimentari de bonis ſue hereditatis:
⁊ tũc talis teſtator videẽ cõpenſaſſe dicta alimenta cũ mora dicti tꝑis
⁊ dilationis.⁊ per cõſequens totũ hoc đꝛ fauor mulieris que interim
alimentaẽ,nec põt ei deperire quãtitas relicta ⁊ ſic ceſſat ratio.d.l.qm̃
in prioribus.¶ Et idẽ eſſet dicendũ ſi ſtatutũ diſponeret qđ interim
per fratres alimentareẽ.ita dixit Sal.in.l.ſancimus.C.de nup.¶ Tu
autẽ aduertas iſto caſu qđ quãuis ſit ꝓuiſum de alimentis mulieri,et
qđ ei interdictũ ſit propter hoc petere relictũ pro dote:nõ tamẽ credo
qđ relictum ſit conditionale:ita qđ decedens interim nõ trãſmittat:
quinimo tranſmittet ad heredẽ ſuũ:vt.d.l.quoniã in priorībꝰ.vbi aũt
nec per parentes nec ex ſtatuto ꝓuiſum eſſet mulieri de alimẽtis : tũc
erit vera opi.Richar.malũb.de qua Bald.in.d.l.gñaliter.facit men-
tionẽ vcꝫ vt ſtatim tanq̄ꝫ omni cõditione ⁊ tẽporis dilatione ceſſante
ꝙ mulier ꝓ̄dicta relictũ ſibi factũ petere poſſit ſtatim:⁊ interim dece-
dens tranſmitteret ad ſuũ heredẽ quo ad quantitatẽ legitime:vt.d.l.
quoniã in prioribus.In reſiduo autẽ ſerua ſupradictã opinionẽ Bar.
ſꝫ ſi deficeret ſibi aliquid ad legitimã ex relicto ſibi facto,poterit etiaꝫ
agere ad ſupplementũ legitime:vt.l.oĩnodo.in prin.C.de inoffi. teſt.
ita dixit Sal.in.d.l.ſancimus.⁊ iſtam diſtinctionẽ quã ego feci , puto
veram ⁊ tenendã qꝛ colligiẽ ex mente omniũ doctoꝝ.¶ Unũ tñ ad-
uertas qñ mulier dicaẽ dotata,vt excludaẽ a ſucceſſione parentũ ſtan
te ſtatuto ꝙ mulier dotata nõ ſuccedat vel ad alium effectũ:⁊ breuiter
diciẽ dotata ſi actualiter eſt maritata.vt.l.ij.ff.de iure do.vel etiã ſi eſt
vidua ⁊ dotẽ habeat:vt.l.ſi.C.de dona.añ nup.ac etiã đꝛ dotata ſi pa-
ter in teſtamento reliquit aliquid ꝓ filia dotanda vel ꝓ ea maritanda
vel ꝓ dote:vt no.Bar.⁊ oẽs doct.in.d.l.titio centũ.in.§.titio genero.
in ꝟ.quero ſtatutũ eſt hic ⁊c.⁊ idẽ voluit Bart.in.l.qui pupillũ.ff. de
adul.⁊ idẽ in.l.nõ eſt matrimoniũ.ff.de ritu nup.Quinimo fortius di
co,ꝙ ſi pater ſimpliciter reliquit filie centũ in teſtamẽto,licet nõ dicat
pro dote vel ꝓ ea maritanda tñ intelligiẽ relictũ ꝓ dote.⁊ đꝛ filia do-
tata:vt ſingulariſſime dicit Bar.in.l.qđ aũt.ff.de iure do. qđ eſt ſingu
lariter menti tenendũ.⁊ hoc teneas:lꝫ Raph.⁊ Io.de imo.contradi-
cãt Bar.in eo qđ dixit.in.d.§.titio genero.ſed opi.Bar.ſeruaẽ in pra-
ctica.¶ Aliud no.ꝙ ſi ſimpliciter reliquit filie centũ ꝓ dote,⁊ nihil di
cit quõ debeat alimentari qđ ſi frater vel alius heres patris interea
anteq̄ꝫ nubat alimentet dictã mulierẽ,nõ põt poſtea cõputare in par
te dicti relicti ꝙ expendit ꝓ dictis alimẽtis:qm̃ ad dictum heredẽ ſi-
cut ad patrẽ,ſpectat ius alimentandi dictã mulierẽ:vt no.in.l.ſi quis
a liberis §.reſcriptũ.ff.de lib.agno.ita dixit Ia.de are.⁊ Cy.in.l.alimẽ
ta.C.de neg.geſ.⁊ idẽ voluit Bar.in.l.qui filium.ff.vbi pupil.edu.de-
24 ¶ † Quero de qõne quotidiana,ſtatuto caueẽ ꝙ muliere ꝓ̄deceden-
te in mr̃imonio ſine liberis,vir ſuꝰ lucretur dimidiã dotis an habeat
locũ in vxore deſpõſata ꝑ verba de ꝓ̄ſenti nõdũ tñ traducta ad domũ
mariti:

mariti:⁊ gl.ord.in.l.ea que.la.ij.ff.ad munic.⁊ in.l.cum te.C.de dona. ante nup.dicũt qd̄ sic.⁊ idē voluit Bar.in.l.nihil.ff.re.amo.per illum tex.⁊ ꝑ tex.in.l.cũ hic status.in.§.si mulier ⁊ maritus.ff.ð dona.inter vi.⁊ vxo.⁊ pro hoc facit regula vulgata:quia inter istos matrimoniũ est quia nuptias non cõcubitus,sed cõsensus facit:vt.l.nuptias.ff.de reg.iur. ¶ Scđo pro hoc principaliter adducitur.l.cui fuerit.ff.de cõdi.⁊ demõ.nã clarũ est ꝙ cõditio dꝫ īpleri:in forma specifica:nec sufficit adimpleri in effectu.l.qui heredi.in prin.eo.ti.tñ in.d.l.cui fuerit. dicit̃ qd̄ si alicui relictũ fuerit si in familia nupsisset,videt̃ impleta ꝯditio statim qd̄ ducta est vxor:q̄uis nōdũ in cubiculũ mariti venerit:et subdiuidit̃ hic ista rõ de qua ibi. ¶ Tertio ꝓ hoc videt̃ casus in.l.deo nobis.in princ.C.de episco.⁊ cle.in ꝟ.⁊ hoc tantũmodo lucri noīe ⁊c. ⁊ ibi loquit̃ qñ erãt vir ⁊ vxor,⁊ nōdũ copula carnali cognita,nec traducta ad domũ,al's nõ posset alter ex cõiugibus ingredi religionē altero inuito:vt no.xxvij.q.ij.c.agatosa.⁊.c.de spõsatã. ⁊ tñ ī.d.l.deo nobis.loquitur tex.de pacto de lucrãdo vel ex statuto:igit̃ ⁊c.⁊ hoc etiã ibi firmat Bal. ¶ Quarto ꝓ hoc adducit̃.l.non sine.C.de bo.que lib. in ver.germanus mariti.nam ibi videtur casus ꝓ ista questione:lꝫ ibi Bal.illam legē alleget in cõtrariũ:nam ibi solũ disputatur an appellatione mariti cõtineat̃ spõsus:⁊ ibi in ver. attamē.quia dr̄ qd̄ ex benigna interpretatione appellatiõe mariti,cõtinet̃ sponsus.⁊ ita illum tex.summat ibi Bart.Bal.⁊ alij doc.nihil autē ibi dicit̃ de marito,ꝑ verba de p̄senti:qñ tamē nõ interuenit copula carnalis. ¶ Ex quo sequit̃ qd̄ cum in dicto versi.germanus .dicitur qd̄ nomē mariti illi soli qui nuptias cõtraxit,pertineat:sed clarũ est qd̄ etiam ille qui nōdum traduxit vxorē ad domũ,dicit̃ contraxisse ad nuptias:vt.d.l.nuptias. de reg.iur.igit̃ ⁊c.⁊ etiã pondera ibi tex.in versi.post acceptum matrimoniũ.vbi innuitur qd̄ eoipso qd̄ est ceptũ matrimoniũ,licet nõ consummatũ:⁊ per cõsequēs ante copulam carnalem,dicit̃ vxor et maritus:igitur ⁊c.⁊ vide Cy.in.d.l.nõ sine. ¶ Quinto adducit̃ ratio dicti statuti,⁊ mens eius fuit vnica licet in eo nõ dicat̃ videlicet vt remuneret̃ maritus ꝓpter onera matrimonij q̄ sustinet:vt.l.pro oneribus.C. de iure do.sed maritus etiã anteq̄ ducat vxorē ad domũ,sustinet multas expēsas ⁊ onera:vt in vestes faciēdo vxori ⁊ in alijs:igitur cũ mēs dicti statuti habeat locũ ī casu nostro,ergo ⁊ statuti dispositio:vt.l.cũ mulier.cũ ibi no.ff.sol.ma.⁊ cũ rõ subintellecta.⁊ cõprehensa dicti statuti habeat locũ in casu nostro:ergo ⁊ statuti dispositio.⁊ no.Bal.ī.l. fi.C.de lib.pre.⁊ ꝓ hoc facit quia si statuētes fuissent de hoc interrogati,verosimile est qd̄ etiã in hoc casu idem statuissent:ergo habetur pro statuto:vt no.glo.⁊ ibi do.in.l.tale pactũ.in fi.ff.de pac. ¶ Sexto illa mulier est destinata per parentes in domũ viri,intantũ qd̄ debet eum seq quocũq̄ vadit:honeste tñ:vt no.Cy.⁊ do.ī.l.liberti liberteq̄.C.de ope.li.⁊ no.Bar.in.l.meuia.§.fi.ff.de ãnuis le.sꝫ res destinata in locũ, habet̃ acsi esset ī loco:vt.l.fundi.§.fi.⁊.l. granaria.ff.de actio.emp.qm̄ qui de primo est cingendus,habetur ꝓ cincto:vt.l.pe.⁊ qd̄ ibi Bart. ⁊ Bal.ff.de testa.mili.⁊ maxime cũ traductio ad domũ est facilis,cũ pendeat solũmodo in volũtate viri:igit̃ ⁊c.vt est tex.in simili.in.l.si nõ sint.in.§.quid ergo.de auro ⁊ argē.leg.⁊ plene no .Bart.ī.l.cetera.§.j. ff.de leg.j. ¶ Septimo etiã ī materia penali ⁊ odiosa,sufficit ad penã introducendã qualitercũq̄ matrimonium fit:vt est text.in.l.si vxor.in §.diuus.ff.de adulte.ergo in casu nostro cũ matrimoniũ sit,igit̃ debet habere locũ statuti dispositio vt locũ cõsequatur maritus per dictum verbũ qualitercũq̄:quasi dicat siue sit traducta ad domũ:⁊ sic copula carnali cõsummatũ sit matrimoniũ,vel non. ¶ Octauo pro hoc facit tex.in.l.seia.in princ.ff.ð dona.inter virũ ⁊ vxo.qr an donatio valeat, inspicit̃ an fuerit facta ante contractũ matrimoniũ,qd̄ consensu colligit̃ licet nōdũ fuerit traducta ad domũ vel tabule dotales,essent cõsignate:igit̃ ⁊c. ¶ Nono ꝓ hoc facit.l.mulierē absenti.et.l. deniq̄.cum l.sequen.de ritu nup.vbi dicitur qd̄ mulier absens potest in vxorē accipi,⁊ ibi dicitur dũ a cena rediret in tyberim,suffocatꝰ est:ꝙ est lugēdus igitur est maritus:⁊ subdit ibi in.l.idemq̄.qd̄ virgo habet dotē ⁊ actionē de dote:igitur ⁊c. ¶ Decimo pro hoc videt̃ casus ī.l.j.C.de impo.lucra.descrip.lib.x.vbi datũ est acq̄sitũ s̄m glo.ibi ex dote pacto vel statuto nõ dicit̃ lucrũ,ita qd̄ debeã soluere siliquas:ideo si non dicitur lucrũ etiã in marito futuro,ergo si nõ ibi est casus in casu nostro anteq̄ ducatur ad domũ viri si nõ dicatur lucrũ imo debitũ,qd̄ maritus debeat illã partē delatã ex statuto cõsequi ⁊ habere:licet nondũ onera mr̄imonij sustinuerit.⁊ ita allegat Ang.ibi illũ tex. ¶ Undecimo ꝓ ista parte videtur casus in.l.sancimus.in prin.C.de nup.ibi qualicũq̄ pacto.⁊ in fi.ibi:sed ex quo vota nuptiarum,re ipsa precesserãt vbi est casus qd̄ quocũq̄ pacto de dãdo vel faciēdo interuenerit ī tp̄s nuptiarũ:⁊ sic matrimonij,verificat̃ qñ festiuitas siue vota nuptiarũ re ipsa p̄cesserint.⁊ sic ibi patet qd̄ nõ requiritur traductio ad domũ vel cõcubitus. ¶ Ultimo ꝓ ista parte facit qm̄ statutũ loquit̃ simpliciter ⁊ indistincte,⁊ oīa eius verba huic casui adaptant̃,cũ vxor et maritus fuerit ⁊ matrimoniũ:vt patet per predicta et mulier in matrimonio predecessent ergo cũ verba statuti in oībꝰ sint verificata,habebit locũ dicti statuti dispositio:vt.l.hos accusare.§.omnibꝰ.⁊ ibi Bar.ff. de accu.⁊ oīa ista ⁊ plura alia argumēta facit pro ista parte,in publica disputatione.In cõtrariũ tñ determinat Salic.late in.l.cũ inter.C.de dona.ante nup:primo qr verba statuti non cõueniunt:nã ab allusione vocabuli,est licita argumētatio:vt.s̄.de testa.in prin.sed vxor dicit̃ que est in vsu viri:sed anteq̄ sit traducta ad domum nõ dicitur in vsu viri:igitur ⁊c.clarũ est qd̄ statutũ debet accipi in potiori significato: potissime cũ exorbitet a iure cõi:vt.l.j.ff.si ager vecti.vel emphy.peta. ⁊ eodē modo ecõtra dicit̃ maritus ꝓprie,qui ritus suos.i.ordines et res suas p̄bet vxori,⁊ ei q̄ est in vsu qd̄ nõ cõtingit anteq̄ ducatur ad domũ viri. ¶ Scđo qr dr̄ in statuto predicto p̄cedēte in matrimonio: nam illa dictio in rem ab intra,significat perfectionē rei cui adijcitur: vt.l.j.§.in flumine.⁊ qd̄ ibi Bar.ff.de fluminibus.⁊.l.j.§.j.⁊ ibi Bart. ff.de cloacis.Itē ponderat verbũ matrimonio.qr matrimoniũ est maris ⁊ femine cõiugatio:vt.l.j.§.ius naturale.ff.de iusti.⁊ iure. nã põderat literã q̄ ibi dicit cõiugatio.⁊ nõ dicit̃ simpliciter cõiunctio : ad denotandũ ꝙ coniugiũ actus,id est copula dꝫ interuenire vt matrimoniũ s̄m suũ esse,perfectũ dicat̃. ¶ Tertio iterũ põderat verbũ in matrimonio.quia statutũ ꝯsyderauit ⁊ consyderasse videt̃ coniunctionē coniugũ : qr si statutũ illã cõiunctionē nõ cõsyderasset,satis fuisset qd̄ statutũ simpliciter dixisset vxore precedente virũ ⁊c. Et nõ subdēdo in matrimonio vt fecit quoniã vxor et vir:siue maritus est per verba simplicia de p̄senti:vt.d.l.nuptias.⁊ in.c.penul.de spõsa.ergo cũ ministeriũ statutũ subdit in matrimonio:sed in casu nostro non interuenit cõiunctio siue copula:igit̃ ⁊c.qr anteq̄ vxor sit cũ viro,in actu quo possit mater esse:⁊ sic añ cõiunctionē cũ viro,non debet posse dici matrimoniũ qd̄ dicit̃ matrimoniũ. ¶ Quarto quãuis leges dicant simpliciter maritũ lucrari dotis fructus.vt.l.dotis fructus.ff.de iu.do.tñ subintelligũt:licet ita simpliciter ⁊ indistincte loquant̃,si ⁊ inquantũ sustinet onera matrimonij:vt.d.l.dotis fructus.⁊.l.fi.in prin.ff.de doli excep.tũc si quãdo vir nõ lucrat̃ fructus dotis,qd̄ est vt dixi qñ nõ sustinet onera matrimonij qñ est quid leue ⁊ minus,quõ lucratur vt lucrari debeat partē ꝓprietatis dotis qd̄ est maius:vt.C.de pac.cõuē.aut. sed que.⁊ clarũ est ꝙ statutũ recipit interpretationē passiuã:vt.l.i.§.lege falcidia.⁊ qd̄ ibi singulariter Barto.ff.ad.l.fal.⁊ ideo sicut vna lex interp̄tatur aliã,vt dixi in.d.l.dotis fructꝰ:ita etiã dictum statutũ interpretat̃ a iure ⁊ supplet̃.vꝫ si sustinuerit onera matrimonij. ⁊ istã partē tꝫ Sal.in.d.l.cũ iter.⁊ multa alia adducit ⁊ dicit se ita cõsuluisse vna cũ multis apud Florentiã nõ obstat s̄m eũ.d.l. nihil.ff. rer amo. qr alio casu loquit̃ ⁊ de viro ⁊ vxore,nõ s̄m ꝓpriũ sensum:vt ibi in gl. nec etiã obstat.d.l.deo nobis.qr loquit̃ in cõiugibus nõ carnaliter cognitis:qr mr̄imoniũ(s̄m ius ciuile)varijs causis dissolui poterat inter quas cã religionis erat vna:qd̄ nõ põt hodie fieri altero in seculo remanente,vt habet̃ in.d.l.deo nobis.s̄m Bal.⁊ Sali.p̄terea ille tex. sup lucro faciēdo vel nõ faciēdo nihil disponit:sed sub cõditione si lucrari debeat per mortē ingredictis religionē saltē deberi disposuit.rõ qr ingressus habet̃ pro mortuo.aut̃.ingressi.⁊ aut̃.si qua mulier.C.de sac.sanc.eccle. ¶ Quinto ꝓ ista parte adducit̃.l.vxores. cũ.l.seq.⁊.l.liberorũ.ff.de infa.vbi appellatione viri vel mariti,videt̃ cõprehēdisse illũ q cognouit eius vxorē carnaliter:de cuiꝰ feminis ꝑturbatione dubitat̃:qr intra annũ remaritari nõ põt:illa autē que nõ fuit cognita remaritari põt statim:qr illa rõ ꝑturbationis feminis ibi cessat,⁊ sic nõ ꝓprie dr̄ ille maritus qñ eã nõ cognouit:igit̃ nõ cõprehendit̃ a statuto maxime exorbitanti,in quo verba debēt accipi ꝓprie ⁊ nõ improprie. l.iij.§.hec verba.⁊ ibi Bar.⁊ doc.ff.de neg.gest.⁊.l.cõsultationibus.ff. ad munic.sꝫ Raph.in.d.l.nihil.⁊ in.d.l.de diuisione.⁊.l.ante nuptias. ff.so.ma.vr̄ tenere primã partē:qm̄ dicit qd̄ etiã anteq̄ vxor ducat̃ ad domũ viri,sunt onera matrimonij in vestibus ⁊ apparatibꝰ,⁊ in alijs nec hꝫ operas mulieris in recõpensatione:igit̃ vr̄ ꝙ partē ex statuto lucrari debeat.Tu dicas ꝙ lꝫ opi.Salic.de mera subtilitate iuris sit verior:tñ primã partē ⁊ gl.⁊ Bar.⁊ Bal.seruaremus in practica potissime s̄m qd̄ ait Raph.si iam maritus añ mortē vxoris ceperat sustinere onera mr̄imonij in vestibꝰ ⁊ alijs:vt docet experientia: ⁊ q̄uis ista expēsa ⁊ dãnum mariti.nõ sit tm̄ quantũ esset lucrũ dotis : tñ integrã medietatē dotis dꝫ lucrari ⁊ habere.arg.l.creditor.§.inter maritũ.ff. mãda.qui est bonꝰ tex.sicut ecõtra posset cõtingere marito ꝙ dotis fructus vel etiã dimidia ꝓprietatis nõ sufficerent ad onera mr̄imonij inchoandi siue iã inchoati:⁊ copula carnali cõsummati:vt.d.c.salubriter.⁊ tñ maritus dꝫ sustinere integra onera mr̄imonij.l. ꝓ oneribꝰ.C. de iure do.igit̃ ⁊c.vñ hoc pēdet a fortuna,igit̃ videt̃ maritꝰ emisse istũ casum siue aliũ.l.in vēdendo.⁊.l.fi.ff.de act.emp.si aũt onera aliqua vr̄ parua attenta quãtitate dotis iã maritꝰ nondũ sustinuerat:⁊ tũc esset maius dubiũ,an deberet lucrari partē dotis ex statuto:qm̄ ratio mētalis statuti dr̄ esse,vt maritus lucret̃ partē dotis in recõpensationē onerũ matrimonij.d.l.dotis fructus.sed si nõ fuit passus onera vt dixi:igit̃ ⁊c.ꝓ hoc facit glo.no.in.l.de diuisione. In contrariũ posset reduci:qr dictũ lucrũ nõ est verũ,qd̄ proprie videat̃ dari in recõpensationem onerũ:qm̄ mulier lucratur donationē ꝓpter nuptias marito p̄decedēte.vt in aut̃.de equali.do.§.j.⁊ tñ nulla onera sustinet:igit̃ ⁊c. ⁊ sic indistincte opi.gl.Bar.Bal.⁊ Ang.videt̃ tenenda. ¶ Quero de alia questione quotidiana:morit̃ vxor superuiuente viro suo ⁊ socero cui acquirit̃ dos an socero an marito,stante statuto de lucro dotis:⁊ glo. in.l.dotem.ff.de castrē.peculio.dicit ꝙ acquiritur socero.⁊ ibi videtur

casus secũdum vnum intellectũ:quia dicitur ibi quod est profectitia
illa dos.& ideo fratrib⁹ confertur.& pro hoc etiam allegat dicta gloss.
bonum tex.in.l.actione.§.si.cum.l.sequẽ.ff.pro socio.vbi singulariter
dicitur,qd dotem vxoris viue frater cõmunicare fratri cum quo est in
cõione & societate,nõ tenetur:sed dotẽ vxoris iam mortue quã lucra-
tus fuit ex pacto vel ex statuto cõicare tenetur:qd est singulare.Ter-
tio ad idẽ videt casus in.l.ij.C.fami.erci.versi.etiã si postea.vbi patet
qd maritus nõ potest dotẽ vxoris premortue a fratribus repetere iu
dicio fami.erci.ergo est profectitia & diuidenda:quia si esset aduenti-
tia repetere posset.l.fi.C.de col.& hoc tenet ibi Cyn.vbi dicit qd statu-
tũ dat lucrũ dotis ppter onera matrimonij:sed pater sustinet onera
matrimonij p filio in alendo ipsum:vxorẽ & filios:igit &c.& istã cõsyde
rationẽ qd ille lucretur do.ex statuto qui sustinet onera matrimonij:
posuit Bar.in suo tractatu de duobus fratribus ĩ vers.quinto quero
quid si vxor filij.q dixit aut pater sustinuit onera matrimonij et dicit
pfectitia & sibi querit:aut fili⁹ sustinuit & dicitur aduentitia et qeri-
tur ipsi filio:aut vterq pro parte sustinet,& pro parte ambobus qrit:
alle.l.sed et si quis.§.j.et.§.quod si ex re.&.l.si seruus cõis.§.fi.de stip.
seruo.&.l.scdm naturã.ff.de reg.iur.& istã distinctionem ad literam vi-
detur ibi sequi Bal.in.d.l.ij.et hoc etiã sequitur Dy.in.l.si cũ dotem.
§.trãsgrediamur.sol.ma.sed idẽ Bart.in.d.§.trãsgrediamur.in.l.j.C.
de bo.q libe.& quẽ sequit ibi Ang.& glo.dicit qd licet istud sit verum
de iure antiquo,quo oĩa aduentitia patri ilico querebant.l.j.ff.si qs a
pa.fue.ma.tñ hodie querit filio.l.j.C.de bo.ma.& qd sit aduentitium
patet per tex.in.d.l.j.C.de boñ.que libe.sed tñ idem Bald.in.d.l.si cũ
dotem.§.trãsgrediamur habuit tertiã & diuersam cõsyderationẽ,qr
dicit hoc verũ si statutũ de lucro dotis loquat in persona mariti.si aũt
dicat statutũ qd qui receperit dotẽ eam lucretur:& tunc socer recipiẽs
lucrabitur quia verba statuti in eo & non in psona filij sunt verificata:
vt.d.l.hos accusare.§.omnibus.ff.de accusa.sed do.meus Rap.in.d.
§.trãsgrediamur.tenet indistincte qd etiam si statutũ diceret qd qui
cũq dotem receperit,lucretur eam:tñ si socer receperit dotem lucrũ
tamẽ erit filij per casum in.l.iiij.C.de bo.q.lib.que lex venit ad decla-
rationẽ.l.j.&.ij.eod.ti.& si qs ĩtelligeret qd pater ibi nõ sustinebat one
ra,est maxima vaticinatio:nec est vosimile qd filiusfamilias viuo pa-
tre cũ eo cohabitãs,sustineat onera matrimonij:tñ ipse habet fruct⁹
dotis in compensationẽ onerum:& non habet filius dictos fructus:&
etiã qr hoc lucrum dotis nõ venit rõne onerũ:hodie patet qd mulier
lucratur donationẽ ppter nuptias,sicut maritus lucratur dotem:vt
in aut.de equali.do.§.j.& tñ non sustinet onera matrimonij:igitur &c.
preterea omne lucrũ quod facit filiusfamilias viuo patre,dr aduẽtitiũ
l.j.C.de bo.ma.qd est quãdo nõ prouenit a patre vel contemplatione
patris:vt.l.sz & si plures.§.in arrogato.ff.de vulg.& pupilla.ergo fili⁹
sibi querit & nõ patri:& sic nõ tenetur fratrib⁹ post mortem patris con
ferre.vt.l.fi.& qd ibi no.per doct.C.de col.& ita etiã determinat Bal.in
addi.quã fecit tractatui Bart.de duo.fra.in v.viso an & qñ psumunt
socij &c.& vide Bal.plene in aut.ex testamẽto.C.de colla.& Flor.in.l.si
filia.§.si filius.ff.fami.erci.vbi dixit qd est cõis opinio quod nõ confe-
rat.& per cõsequẽs qd sit aduentitiũ:vt voluit Bar.& Ang.in.d.l.j.C.
de bo.que libe.& Bar.& Rap.in.d.§.trãsgrediamur.& hoc etiam seq-
tur Sal.in.d.l.ij.C.fami.erci.nec obstat sm eum si dicatur qd mortua
vxore,filius nõ sustinet onera:ergo nõ dicitur aduẽtitiũ:quia respon-
det ipse qd nec pater eius vel fratres sustinẽt vel sustinere possent di-
cta onera.Preterea dicit ipe sufficit patri qd habeat vsumfruc.prout
in.d.l.j.nec obstat.d.l.ij.fami.erci.a 9trio sensu quia procedit sm iura
antiqua sm que totũ hoc lucrũ querebat patri,hodie autẽ tale argu
mentũ nõ dz sumi ne 9dicat iuri nouo:vt.l.cum patre.C.de cõdi.inser.
qd perpetuo tene menti:& ita teneas.vide etiã que.s.dixi p quas pso.
25 no.acq.§.j.¶Quero vidimus qd morte viri soluto matrimonio dz
dos restitui.l.j.et.ij.ff.sol.ma quod pcedit etiã si pactũ fuerit simplici
ter interpositum,quod soluto matrimonio maritus stantibus liberis
dotẽ lucretur:qr hoc ĩtelligit si dissoluatur morte mulieris:sed si mor-
te viri tũc dos est mulieri restituenda licet filij supersint.l.j.in princ.et
ibi Bar.ff.de dote prele.& no.Bar.& doc.&.l.post dotem.ff.sol.matri.
26 ¶†Quid erit de donationibus factis vxori tpe nuptiarũ,an debeãt
restitui heredibus viri vel debeãt remanere penes mulierẽ soluto ma-
trimonio:& Bar.in.l.sed si plures.§.in arrogato.ff.de vulga.et pupil.
dicit p illũ tex.qd debem⁹ inspicere an sint donata a 9sanguineis viri,
& eius contẽplatione vident donate:ergo acquiruntur viro,& eius he
redibus debent restitui:alias secus:sed ibi Ang.pluribus rationibus
tenet 9trium quẽ sequit ibi Raph.sed Jo.de imo.ibi tenet opi.Bart.
addit tñ qd dictũ Bar.pcedit qñ constaret maritũ non velle qd vxor
habeat.& sic reuocat alias vt donatio facta a marito vt alie donatio-
nes inter virũ & vxorẽ morte mariti cõfirmarent.l.pe.C.de dona.inter
vi.& vxo.& p opi.Bar.vide qd no.Bal.& doc.in.l.filiofa.ff.de cõdi.et
demõ.sed vt dixi Raph.tenet 9triũ:qr sicut dixit Bar.in.l.si vero.§.j.
ff.sol.ma.de more est qd donetur ambasiatoribus,& donatũ efficitur
propriũ ipsorũ ambasiatorũ:eodẽ modo mos est vt donetur sponsis,
igit donata eis ppria efficient & nõ mariti.Preterea licet coniectura
Barto.vz cuius cõtẽplatione donet,possit cadere in ambasiatorib⁹
pcuratorib⁹ & filijs vel socis:iuxta.l.sociũ q in eo.& ibi Bar.ff.pro so-
cio.qui representat personã patris,vel dñi vel societatis:tñ talis cõie
ctura in psonã vxoris nõ põt cadere:sicut enim si amicus me⁹ amico
meo donaret mea 9tẽplatione,nõ quereret mihi:qr psona extrinsec⁹
nõ aggredit nec psumit.l.si ita stipulat.§.chrysogon⁹,de ver.obl.ita in
casu isto.sed hoc dictũ Rapha.posset morderi per no.in.l.quidã cũ fi
lium.ff.de here.insti.& istã opinionẽ fuit amplexus Bal.in quodã suo
cõsilio qd incipit:ser Jo.ser Amati cepit vxorẽ &c.nã dicit clarũ est q
illud qd datur etiã a cõsanguineis viri,qd prestat per modũ donatio
nis:ideo dz remanere penes ipsam mulierem mortuo viro.l.j.§.sed si
nõnullos.&.§.pterea.ff.de tute.& ra.dis.&.l.cũ in plures.§.tutor.&.l.tu
tor sm dignitatẽ.§.in soluendis.et qd ibi no.ff.de admi.tuto.Tu ad-
de bonũ casum in.l.qui filiũ.ff.vbi pup.edu.de.igit &c.sed ego ppter
hoc nõ recederẽ ab opinione Bar.& dñi mei Jo.de imo.qr volo q do
natio valeat,tñ nõ vxori,sed viro intelligat donatio facta in effectu:
vel si est facta vxori a 9sanguineis viri,intelligit facta & acquisita ma
rito:ergo penes eius heredẽ debẽt donata remanere.maxime si mari
tus tacite vel expsse reuocauerit:qr de his bonis aliqd disposuit.l.si
auia.C.de iure do.vel in vita aliqd de 9tria voluntate appareat.argu.
not.in.l.cũ querebat.& ibi Bar.ff.de leg.ij.secus dixit Bart.si darent
per virũ tẽpore nuptiarũ alique pulchre vestes vel iocalia:qr tũc aliq
modo in eis nõ cadit aliqua donatio.¶Ex quo sequit q morte viri
nõ confirmarent,imo fiũt vt magis cõpta & ornata incedat.l.sed si vir
ex lana.ff.de doñ.inter vi.& vxo.&.l.si vt certo.§.interdũ.ff.cõmo.sicut
dicimus de vestib⁹ mulieris,qr aut sunt vestes festiue & illas nõ lucrat
imo remanẽt penes heredes viri:aut sunt vestes quotidiane & illas lu
crat mulier.l.id vestimentũ.ff.de pecu.ita dixit Bar.in.l.pe.§.j.ff.sol.
ma.& no.Ja.but.C.de do.añ nup.l.cũ inter.¶Debẽt etiã restitui nõ
tm mulieri,sed vel eius heredib⁹ bona paraphernalia:vz mobilia et
ornamẽta q portant p vxores de domo patris ad domum viri:vt est
tex.no.in.l.si ego.§.ij.ff.de iur.do.¶Verũ qr hodie vt plurimũ mari-
tus nõ suscipit custodiã dictor bonor mobiliũ,imo sunt sub custodia
mulieris,maritus nõ tenetur si fuerint diminuta vel deperdita.vt ibi
est tex.cũ glo.¶Quinimo credo q si fuerint attrita p ipsius mulieris
vsum,q etiã maritus nõ teneat:qr si rerũ in dotẽ datarũ & nõ estima-
tarũ qñ attrite sunt ex vsu mulieris,dãnũ cedit mulieri & nõ marito.l.
plerũq.in princ.de iure do.in quib⁹ dotalib⁹,clarũ est qd in virũ erat
translatũ dñiũ.l.doce.C.de rei ven.ergo & eodẽ modo,& multomagis
dãnũ deteriorationis dz esse ipsius mulieris,in his in quibus dñium
nõ trãsfert in virũ.d.l.si ego.§.ij.¶Debẽt etiã restitui vxori & eius he
redibus oẽs fructus quos maritus receperit ex rebus mulieris quas
habebat vltra dotẽ:quod tñ intellige sm qd habet p tex.gl.& doc.in.l.
fi.in prin.& ibi.C.de pac.9uẽ.& in.l.fi.Bar.& Ang.ff.ad le.fal.¶Dz
etiã ipsa mulier vestiri pãnis lugubrib⁹ & nigris,expensis heredũ viri
viro mortuo sm qualitatẽ psonar & quãtitatẽ patrimonij si & inquã-
tũ in regione est talis cõsuetudo sic vestiendi alias heredes viri ad istã
impensam nõ tenent:vt no.Bal.& Ang.in.l.decreto.C.ex q.cau.infa.
irro.¶Quero vidimus qd debeat restitui mulieri soluto mrĩmonio,
videam⁹ nũc qs tenet & qs ad dotẽ,& supradicta possit cõueniri,si ma
ritus habeat patrẽ vel ipse marit⁹ sit solus,vel socer solus vel vterq
& istã qõnem posuit gl.Bar.& doc.in.d.l.si cũ dotẽ.§.transgrediamur.
In quo cõclude q qñq pr dotẽ sue nurus recepit noĩe suo:& tenet pa
ter insolidũ.d.§.transgrediamur.fili⁹ vero nõ tenet nisi sit heres pris.
d.§.in fi.& eatenus quatenus est heres.l.cũ a matre.cũ ibi no.C.de rei
ven.&.l.p hereditarijs.C.de here.act.qñq pater recepit noĩe filij tñ,
hoc pacto expsso q ipse nõ teneatur:& tunc solus filius tenet si ratum
hz sicut si solus recepisset:vt in.d.§.transgrediamur.si vero recepit no
mine suo & filij ratũ habẽtis:& tũc vterq tenet.l.fi.C.de do.cau.qñq
ecõtra filius ipse recepit,& sine patris iussu:& tũc ipse solus tenet non
pater nisi de peculio vel de in rẽ verso.d.§.trãsgrediamur.aut recepit
iussu patris:& tũc dic vt ibi per gl.& vz:aut mulier habuit animũ obli-
gandi alterũ tm aut vtrũq,aut dubitat cuius cõtemplatione mulier
dederit dotẽ,in dubio tñ intelligit contẽplatione pris & filij dedisse.l.
in ambiguis.ff.de iure do.sm Jac.de are.Bar.& doc.in.d.§.transgre-
diamur.& iõ vtrũq habebit obligatũ.& ita teneas qr cũ ista distinctiõe
27 oẽs trãseũt.¶†Quero an pr cogat 9sentire filio & obligare se & sua:
& Dy.in.d.§.trãsgrediamur.dt q p.l.fi.in.fi.ff.de suspec.tu.&.l.si quis
in tres.§.imperator.ff.de excu.tu.sed Bar.in.d.§.trãsgrediamur:sm
Jac.de are.sic distinguit:aut sumus in partibus in quibus fit mulie-
ri per maritũ donatio ppter nuptias,vt est in ciuitate mea Aretij et
tũc pater nõ cogitur se obligare etiam pro dote:sz cogitur tãtũmodo
assignare donationem ppter nuptias.l.fi.C.de dotis promiss.debet
enim esse tanta equalitas,vt tanta sit donatio quãta est dos:vt est in
aut.equalitas.C.de donat.añ nup.& aut.dos data.eo.titu.sed in par-
tibus in quibus nõ viget dicta consuetudo:vt est hic Bononie,dicit
Bar.aut filius accepit personã vilem in vxorem que sibi non conue-
nit,& pater nõ cogitur promittere & se obligare.facit.l.iij.§.si emanci-
patus.ff.de cõtratab.si vero filius accepit honestam personam et sibi
condignam:tunc pater cogitur promittere dotem restituere vt ma-
trimonium non impediatur:vt.l.qui liberos.ff.de ritu nup.maxime si
pater

pater cõsensisset matrimonio:vt.l.ij.in fi.ff.de mune.ꝛ hono.sed Old. tenet simpliciter opi.Dy.q̄ indistincte pater cogatur,p tex.in.l.quē admodū.ff.de iure do.ꝛ.§.illud.in auť.vt actio.instan.do.quod videt sequi Bal.ꝛ Ang.in.d.§.transgrediamur.dūmodo fili⁹ non duxerit indignā.iuxta.d.§.si emancipatus.sed do.Jo.de imo.in.d.§.transgrediamur.tenet opi.Bar.quando.d.l.quēadmodū.quā allegat Old. loquiť de dote que datur filio vel seruo pro vxore patris vel dñi:vt ibi est tex.ꝛ gl.ꝛ sic non facit ad propositum.Itē in.d.§.illud.non probať ꝙ de necessitate pater habeat se obligare:sȝ diciť ꝙ mulier pōt offerre dotem viro:q̄ pōt intelligi quando filius est sui iuris,aut pater qñ est in potestate ꝛ dos fuit ꝓmissa patri.ꝛ Albe.de ro.vt refert Raph. in.d.§.transgrediamur.tenet etiam similiter opi.Jaco.de are.ꝛ Bar. quod etiam sequiť ibi Raph.qm̄ nō est verū ꝙ propter hoc verosimil'r impediať matrimoniū,q: pōt aliter ꝓuideri vt dos in pecunia apud alium deponatur.vel dic tu vt cōuertať in emptionem ꝑdiorū q̄ fieri pōt ꝑ vtilitate mulieris:sicut ecōtra etiā fundus dotalis poteſt vendi ꝛ conuerti in pecuniā si est vtilis mulieri:vt est tex.not.ꝛ ibi no.in.l.ita constante.ff.de iure do.facit l.fi.ff.de fundo dota.quod no.pro declaratione.l.j.§.ꝛ cum lege.C.de rei vxo.ac.ꝛ.s̄.quibus alie.licet.in princ. ꝛ q̄ ille depositarius ex redditibus licitis,aliqd soluat marito.iuxta c.per vestras.extra de do.inter vi.ꝛ vxo.si autem poneremꝰ ꝙ ista eēt causa impeditiua matrimonij,tunc esset cōsyderandū an aliter possit cōtrahi matrimonium honeste,q: pater non tenetur certo et indiuiduo matrimonio consentire.sed tenetur matrimonio in genere:vt.l. adoptiuum.in.§.j.ff.de iure dot.si em̄ omnino impediretur pater,cogereť se obligare nec debet pater reputare se grauatum ꝙ obliget se ad dotem quā recepit:vñ nō videť efficax argumentū Jac.q: etiam si ne dote tenetur sustinere onera matrimonij.Si autē dos esset ꝓmissa patri ꝛ postea non vellet eā recipere ꝛ obligare:tunc q: ab initio videtur etiam cōsensisse dotis promissioni,tenetur recipere dotē ꝛ se obligare:pro hoc in auť.vt ex actiones instan.do §.fi.ſm Bal.in.d.l.trans
28 grediamur.q̄ bene no.¶ † Quero an eoipso ꝙ pater cōsentit filium recipere dotē etiā sine alia expressa obligatiōe,sit obligatus pater ad restituendā dictā dotē:ꝛ Bar.in.d.§.transgrediamur.dixit ꝙ sic.ꝛ pro hoc dat regulam quod vbicūq; pater cogitur consentire ꝛ se obligare: vt.s̄.dixi ibi filius illo casu simpliciter cōsentiendo se obligat:lȝ iussus patris non interuenerit:vt.l.si filius.ff.de tute.ꝛ ibi Bar.vnde concludit ꝙ qñq; pater cogitur consentire non tñ se obligare:et tunc consensus eius nō obligat eū:vt.l.fi.§.necessitatē.C.de bo.que lib.quandoq; pater cogitur cōsentire ꝛ se obligare:ꝛ tunc simplex cōsensus eū obligat:vt.d.l.si filius.ꝛ.d.§.honores.§.fi.ff.de mu.et hono. quandoq; nō pōt cogi consentire nec se obligare:ꝛ tunc simplex cōsensus eum non obligat nisi de peculio:vt.l.lucius titius.ff.de admi.tuto.et not.in.l.j. ff.q̄ iussu.sed aduertas q: Raph.ſm aliquos in.d.§.trāsgrediamur. dicit ꝙ id q̄ dixit Bar.ꝙ pater cogatur se obligare ꝑ dote,nō videtur verum vt statim dicam.Item dicunt ꝙ id q̄ dixit Bar.ꝙ vbi pater solum cōsentit nō obligatur nisi de peculio,videtur contra text.in l.ij.in.fi.ff.ad municipa.vbi publico officio pater nō cogiť consentire: ꝛ si cōsentit obligatur insolidum tñ Rapha.his non obstantibus tenet opi.Bar.ꝙ pater cōsentiens obligeť,ꝛ videatur iubere cū querit de querendo sibi:vt.l.j.§.j.ff.q̄ iussu.imo etiā si solū ratū habeat. vt.d.l.j.§.j.ꝛ pro hoc procedit in actu voluntario respectu filij ꝛ patris: vt est in dotis receptiōe sed vbi loqmur in actu filio necessatio,ex quo nihil sequiť patri:vt est tutela vel aliud munus publicū:tūc pater consentiēs obligať nō q̄ iussu,sed accessorie vt fideiussor:vt.l.libertus.§. pe.ad munici.ꝛ plene no.glo.Bar.Ange.ꝛ vterq; do.meus in.l.cum filiusfa.in prin.ꝛ in.l.si seruū.§.an filius.ff.de verbo.oblig.ꝛ sic in subsidium pr̄ obligať,si filius nō est soluēdo:vt est in ceteris fideiussoribus q̄ no.¶ Ultimo aduertas ꝙ oīa que dicta sunt in dote habēt locum in augmento dotis facto vel ex parte mariti vel ex parte vxoris:vt est tex.ꝛ ibi per doc.in auť.sed iam necesse.ꝛ in corpore vnde sumitur.C.
29 de do.ante nup.¶ † In practica aduertas ꝙ libellus in dote pōt esse, vel ex parte viri petentis sibi dotē cōstitui,vel ex parte vxoris repetentis dotē soluto matrimonio:vel etiā ex parte mulieris cōstante matrimonio viro vergente ad inopiā.primo casu:qñ vir petit dotē sibi dari, potest esse libellus vniuersalis siue generalis vt in petitione hereditatis ꝛ fructus interim percepti veniunt iure actionis:ꝛ nō officio iudicis:arg.no.ꝑ gl.magnā in.l.j.in prin.ff.de eden.ita dixit Bart.in.l.j.ff. sol.matri.in versi.iij.quero hic dr̄ dos ꝛc.in fi.d.ver.¶ Ex quo sequiť ꝙ maritus potest petere a socero suo vel ab alio ꝓmittente dotē sibi promissam,vna cū fructibus siue interesse sibi dari:dicendo sic vcȝ dico ꝙ cōtraxi matrimoniū cū Berta ꝛ ꝑ ea ꝛ dicto matrimonio titius ꝓmisit mihi centū ꝓ dote iā est annus vel citra.ꝛ ego interim ꝑ dictū tps sustinui onera matrimonij ꝓpter q̄ mea interest in decē dictā dotem tpe debito ꝛ ꝓmissionis nō fuisse solutā mihi:quare peto dictū titiū ꝯdēnari ad dandū ꝛ soluendū mihi dicta centū ꝓ dote,ꝛ dicta decem ꝓ meo interesse ꝛc.¶ Ex parte vo mulieris soluto mrīmonio sic formať libellus.dico cōtra titij heredē ꝙ cōtractū fuit matrimonium inter dictū titiū ꝛ me:ꝛ q̄ dictus titius a me vel a tali pro me recepit mille dotis noīe:ꝛ q̄ dictum matrimoniū est dissolutū morte dicti titij qui decessit iam est annus elapsus:ꝛ ꝙ seius est heres dicti titij cuius hereditatē adiuit,quare peto dictū seiū cōdēnari mihi ad dandū ꝛ soluēdū ꝛ restituendū mihi dicta mille vna cū decē ducatis ꝑ interesse meo pro retardatiōe solutionis dicte dotis.¶ Libellus vero cōstante matrimonio sic formať ex parte mulieris,dico ꝙ cōtraxi matrimoniū cū titio,ꝛ ipse ꝑ me dotis noīe recepit mille,ꝛ ꝙ dicto tpe dictꝰ titius erat soluēdo ꝛ postea dictꝰ titiꝰ deteriorauit ꝯditionē suā,ꝛ male vsus est substātia sua ꝛ incepit vgere ad inopiā.verū cū leges ꝓuideant talibꝰ casibꝰ,indēnitatibus mulierū ne dictā dotē meā ꝑdā ꝛ ne me ꝛ dictū titiū ꝛ nostrā familiā alimētare nō possim,peto ꝑ vos ꝛ vestrū offm̄ ꝯdēnari dictū titiū ad ꝯsignādū ꝛ ꝙ ꝯsignare debeat tot de bonis suis,q̄ equiualeāt dicte quātitati dotis:maxīe vt dicta dos in tuto ꝯstituať:ꝛ tūc me paratā offero onera mrīmonij sustinere ꝛ alia facere ꝛ adiplere,ad q̄ obligata sum ex forma iuris ꝛ statutorū Boñ.

SVMMARIVM.

1 Verbum reddendi,an contineat verbum de nouo dare?
2 Exceptio ambagibus innodata,quæ dicatur?
3 Tempus breue & incontinenti,quando dicatur?
4 Voluntas volentis compensare,regulariter requiritur.
5 Compensatio quare fuit introducta?
6 Compensatio in quibus debitis fieri possit?
7 Compensatio in quibus rebus habeat locum?
8 Pecunia si debeatur vt species,an compensatio de ea admittatur?
9 Causa quando committitur alicui per verba importantia meram voluntatem,ad quid iudex teneatur?

In bonæ fidei. ¶ Hodie cōpēsatio opposita ab hoīe,perimit oēs actiōes vsq; ad cōcurrētes quātitates ipso iure:siue sit actio bonefidei siue sit stricti iuris:excepta actiōe depositi q̄ ꝑ cōpēsationē nō tolliť.h.d.Et diuidiť in tres partes.Primo qualiter ꝯpēsatio fit in bonefidei iudicijs.scdo q̄liter oli ꝛ hodie fit in stricti iuris.tertio facit quādā exceptionē.scda ibi et in stricti iuris. tertia ibi excepta.¶ No.ꝙ officiū iudicis versať in bonefidei iudicijs, maxīe circa accessiōes ſm gl.hic siue sit ꝓprie ꝯctus bonefidei.vt.s̄.de oblig.q̄ ex cōsensu in.§.fi.siue sit quasi ꝯctus bonefidei vt hic:ꝛ ita itelligit gl.hic istū tex.in.d.§.fi.Et de officio iudicis,vide q̄ scripsi.s̄.eo.in princ.in.xj.col.ꝛ.in.§.rursus.ꝛ sic in iudicijs singularibus accessiones veniunt officio iudicis nō iure actionis.secus in vniuersalibus.vt dixi.s̄.§.proxi.Et si vis scire differētias inter contractum bonefidei et stricti iuris,vide q̄ habentur ꝛ ibi dixi.s̄.eod.§.actionum.¶ No. ꝙ in bonefidei iudicijs equitas multū operať,ꝛ bonū ꝛ equū est attēdendū facit.l.si fideiussor.in.§.q̄dā.ꝛ ibi Bar.ꝛ.l.quintꝰ.ꝛ ibi Bar.ff.mā.facit l.in prin.ff.de insti.ꝛ iure.ꝛ.l.si seruū.§.sequiť.in fi.ff.de v.obli.¶ No. tex.ibi libera ptās.ꝙ q̄uis iudici in bonefidei iudicijs cōcedať libera potestas.ꝛ sic liberū arbitriū.nō tñ ꝓpter h̄ tolliť qn̄ iudex debeat obseruare etiam ius ciuile.vt hic.ꝛ est tex.no.ꝛ ibi Bar.in.l.bonafides.ff. depositi.ꝛ Bar.in.d.§.quedam.sed clarum est ꝙ tali casu,oīno dȝ obseruare ius diuinū naturale ꝛ gentiū.q̄ ptȝ in cle.pastoralis.de re iudica.ꝛ in cle.sepe.cum ibi not.de verb.signi.ꝛ.in.l.j.ꝛ ibi Bart.de test. mili.ꝛ in.l.filiusfa.ꝛ ibi Bar.ꝛ doc.ff.de dona.ꝛ Bar.in extrauaganti. ad reprimendū.in ver.prout tibi videť ꝛ dicā.latiꝰ.j.¶ No.ꝙ oppositio cōpensationis,ipso iure eneruat ius actoris in pte cōpēsata.ita ꝙ in residuo tm̄modo opus est q̄ reus condēnetur.¶ Not.ꝙ oīs actio cuiuscūq; generis sit,potest tolli per cōpensationē excepta exceptiōe depositi,q̄ propter exuberantiam fidei habitā in depositarium,hȝ priuilegium ꝙ cōpensatione nō tollať.
1 ¶ † In gl.restitui ibi.i.verbū reddendi.an aūt vbū reddēdi contineat verbū de nouo dare,ex ꝓpria significatione:de hoc est gl.ordi.in.d.l.verbū reddēdi.ff.de vb.sig.que vult q̄ sit ex interpretatione cui tu addas istam glos.que idē videtur velle dum dixit large accipe quasi dicat improprie:vt no.glo.s̄.eod.in prin.ꝛ ibi dixi.sed Bart.in rub.ff.so.ma.dixit aut verbū reddēdi ponitur ꝑ genere,hoc est pro quolibet actu transferendi dñium,vt verbū dare.vt.s̄.eo.§.sic itaq;.ꝛ tūc verbū reddendi cōtinet verbum dare ꝛ proprie alio modo potest accipi prout est species discreta:vt.l.j.§.eleganter.ff.deposi.ꝛ.l.cū pater.§.fidei tue.ff.de leg.ij.ꝛ tunc ex interpretatione vt dictis glo.ꝛ idem istud semper intelligas de expositione vt puta putatur.i.reputať vel simile:vt dixit Bart.in.d.rub.quod no.q: est vtile ad multa ꝛ maxime ad statuta que intelliguntur verbis proprijs,ꝛ nō ex interpretatione actiua.vt no.plene Bart.in.l.oēs populi.ff.de iusti.ꝛ iure.¶ In gl.in verbo doli mali.ibi dolo.dic doc.hic ꝓbant hanc rationem glo.ꝛ sup ista ratione glo.dicunt fundari equitatem compensationis.Tu dicas ꝙ alia allegať in tex.in.l.iij.ff.de compensa.videlicet q: interest nostra potius nō soluere,q̄ solutum repetere:ꝛ ista ratio est melior tñ propter auctoritatē iuriscōsulti.tum etiam q: ratio glo.habet locum quando debet restitui idem:sed in materia cōpensationis nō idē sed tantūdem restitui debet igiť ꝛc.¶ In ea.gl. in fi.tu dic scdm Jo.fab.q̄ imo erat differentia in effectu,non tantū in verbis.arg.l.nihil interest.cum glo.ff.de reg.iur.vnde dic quod in

actione bonefidei, exceptio ꝯpẽsationis perimebat ip̄o iure debitū: sed in stricti iuris ope exceptionis vt hic: ⁊ in hoc est magna differentia, vtilitas an aliquis sit liberatus ipso iure vel sit tutus exceptione. Et in.l.si vnus.§.pactis.⁊ ibi glo.⁊ doctores.ff.de pactis.⁊ in.l.vbi pactum.⁊ ibi glo.⁊ doct.C.de trāſ.⁊ Bar.in.l.eū q ita.§.qui ita.ff.de ver.oblig. Item in bonefidei poterat repetere solutum vt indebitū, sed in stricti iuris nō, vt est casus ⁊ ibi gl.Bart.⁊ doct.in.l.qui inuicem.ff.de condi.inde. ¶ In gl.iure aperto ibi.l.si creditor.§.j.aduertas ĩ eo qđ glo.dicit de quantitate ad quantitatē, intelligas de quantitate illa q̄ recipit functionē in genere suo, ⁊ qua soluta sequi possit liberatio puta q: esset equalis bonitas ⁊ quantitas: al's nō fieret compẽsatio: cum ꝯpensatio sit altera solutio.vt.l.āpliꝰ.ff.rē ra.habe.⁊ argu.no.in.l.ij.in princi.⁊.§.mutui.ff.si cer.peta.⁊.C.de dona.l.si quis argentū.in prin. cū gl.⁊.s̄.qui.mod.re cōtrahi.obli.§.j.⁊ Barto.in.l.paulus.ff.de solu. vbi plene. ¶ Sed extra glo.opponit Bal.hic de.l.si debeas.ff.de cōpensa.vbi hincinde debetur quantitas, ⁊ tamē compensatio non opponitur. Solue qđ hic dicit̄ debere intelligi, qñ hincinde debet̄ quantitas pure, secus qñ debet̄ alternatiue quātitas vel species vel qñ pōt solui species: ƺ sola quātitas sit ante in obligatione: exemplum in.l.si stipulatꝰ fuerim.x.i melle.⁊ qđ ibi Bar.ff.de so.opposita tibi exceptione cōpensationis, si eligēs solueres speciē. secus si electio esset mea: q: possum opponere exceptionē cōpẽsationis de eo qđ mihi alternatiue debetur.d.l.si debeas.⁊ ibi glo.Bal.⁊ Sali.⁊ no. Bal.in.l.cū fundus. §.seruum tuum.⁊ qđ ibi not.ff.si cer.pet.vel etiā dic ẜm Joan.fa.quod illud qđ gl.dicit, est verum nisi species esset deducta ad quantitatem: qđ qñ contingit, tunc de ea iudicaret̄ sicut de mera quantitate: vt.l.si domus.§.q confitet̄.cum ibi not.ff.de leg.j.⁊.l.nomen.§.j.ff.de leg.iij. ¶ In eadē glo.ibi.l.vnum ex familia.§.sed si vno.dic ẜm Jo.fab.ꝙ de subtilitate iuris hec glo.non videt̄ ꝓcedere: nec leges quas gl.allegat loquunt̄ de compensatione, imo de retentione. preterea in obligatione generis, illa species videt̄ semp fuisse in obligatione, q̄ postea soluit̄.vt.l.cū in certis.ff.de leg.j.⁊.l.meuius.§.duobus.in fi.⁊ ibi glos.ff. de leg.ij.⁊ ibi plene ꝑ Bart.in ver.iiij.oppo.⁊ videt̄ ꝙ hoīe legato ⁊c. ⁊ no.Bar.⁊ doc.in.l.ij.§.j.ff.de verb.obli.⁊ de specie ad speciem non fit compensatio: vt.l.si conuenerit.ff.de pig.acti.ergo nec de genere ad genus: q: in effectu est obligatio speciei vt dixi.⁊ facit.l.j.⁊.l.si ꝑ iusiurandum.ff.de accepti.⁊.l.iij.ff.qui ⁊ a qui Sed tñ de equitate docto. hic tenēt gl.per.l.si quis duos.ff.de solu.⁊ ꝑ.l.qui decē.in.§.sticho.eo. titu.de quo vide per Bar.in.l.eum qui ita.§.fi.ff.de verb.obli.vel ẜm Dy.⁊ Bal.hic intelligas gl.qñ hincide deberet̄ genꝰ eiusdē generis. vtputa q: debes mihi bouem.⁊ ego debeo tibi bouem in genere: ƺ si diuersorum generū: vt q: debeo tibi equū in genere, et bouem in genere. secus esset per rationē huius tex.q: tunc non sunt debita sic, iure apperto: vt dicit tex.sed hoc mihi nō placet: q: per hoc non euitat̄ inconueniens: vt.d.l.cū incertus.q: si illud quod solueretur: videt̄ fuisse in obligatione ergo potest dici ꝙ species a ꝑncipio fuisset in obligatione. ergo de specie ad speciē nō admittit̄ ꝯpensatio.vt.d.l.si cōuenerit ⁊c. ¶ In ea.gl.in fi.solet queri ẜm Bal.hic q:.d.l.fi.circa medium. C.eo.dicit qđ si debitū in cōpensationē deducitur, exigit maiorem indaginem q̄ debitū principaliter petitū: vt q: non pōt ita cito liquidari vt debitū primo petitū vel post modicū tempus: ꝙ non pōt opponi cōpensatio: ita ꝙ sortiat̄ effectū. queritur ergo quantum tempus dabitur ad liquidandū debitū in exceptione deductum: ⁊ Dy.hic dicit qđ dabit̄ tēpus duorū mensium: vt etiam voluit glo.ẜm vnam opi.in d.l.si per.l.aufertur.§.qui cōpensationem.ff.de iure fisci.alij dicunt qđ est in arbitrio iudicis.⁊ ita vult glo.ẜm aliā opi.in.d.l.fi.⁊ ibi Cy.in.x. q.sed Bar.in.d.§.qui cōpensationē.dicit qđ ad euidētiā huius dubij, sciendū est qđ ratio quare ibi statur de duobus mensibus, est: q: cōpēsare est soluere: vt.d.l.amplius.ff.rē ra.ha.sed ad soluendum fisco, daretur tempus duorum mensium: vt eo.tit.l.in fraudē.§.sed fiscalibus. eodē modo ad liquidandū debitum duos menses habet: vt dicto.§. qui cōpensationem.⁊ ideo indistincte dicit Bar.ꝙ qñ opponit̄ compẽsatio, debet admitti liquidatio intra illud tempus qđ reo daret̄ ad soluendum.vt.d.§.qui cōpensationē. ¶ Ex quo infert ꝙ si reo ad soluendum nullum tempus daretur.tunc sibi nullum tempus ꝯcederetur ad liquidandū excepta per eū.sed Bald.in.l.ea que.C.de cōpẽsa. dixit qđ hoc non est verum, iam clarum est qđ post tēpus quod datur iudicatis, nulla datur dilatio iudicatis.⁊ tñ potest opponi ⁊ ꝓbari cōpensatio ⁊ admittit̄ qs in probando incōtinēti arbitrio iudicis: vt est tex.ff.eo.l.si cum militi.in.§.ij.sed si statutum requirat verā solutionē, tūc dicit ꝙ nō daret̄ aliqua dilatio ad probādū: ⁊ ita pōt saluari opi. Bal sed Salic.in.d.l.fi.C.eo.in versi.opp.vij.ab extra ⁊c.tenet ꝙ imo tale tp̄s ad probādum cōpensationē sit in arbitrio iudicis: vt dixit gl. in.d.l.fi.ita tamen ꝙ nō impediat sentētie ꝓlationē: vel etiā dicit̄ legitimū tp̄s qñ a lege municipali esset statutum tempus ad probandum exceptionē seu excepta.⁊ ꝙ sit in arbitrio iudicis ꝓbāt plura verba d.l.fi.vt maxime patet in ver.hoc ita iudices ⁊c.⁊ probatur ratione: q: hec sunt facti. igitur sub certa regula non possunt diffiniri, sed iudicis arbitrio relinquuntur: vt.l.j.ff.de iure deliberan.⁊ ad.d.§.cōpensationem.allegatū per glo.⁊ Bar.dic ꝙ est speciale in fisco, ꝙ vltra duos menses non admittatur fauore fisci, poterit tñ iudex abbreuiare tempus si sibi videtur.arg.l.ij.cum ibi plene no.per Barto.⁊ docto.ff.de re iudi.et istud est verius.⁊ hoc teneas. ¶ Quero cū text.d.l.fin.dicat ꝙ pōt opponi compensatio si exceptio liquida sit: ⁊ non multis ambagibus innodata. ¶ † Pro cuius materie declaratione videndum est, q̄

2 exceptio dicitur ambagibus innodata: ⁊ per consequens que exceptio dicatur requirere altiorē indaginē: et tu dic ꝙ pōt esse ambiguitas in facto: vt si de testō cōfiteatur, neget tñ fideicōmissum: qđ expedit ꝓbari ꝑ testes qui sunt a longinquo: vt dixit Barto.per illum tex.in.l.ille a quo.in.§.si testamento.ff.ad treb.in versi.quero qño pōt esse dubium ⁊c.ac etiam potest esse ambiguitas in iure, ẜm Hostien.in.c.cū contingat.de offi.deleg.vt refert do.Jo.de imo.in.d.§.si de testamento.in fi. vƺ qñ dubium esset de iure, an talis exceptio sit admittenda vel non, vel possit prodesse excipienti vel nō: iuxta.l.ad probationem.C.de ꝓba.⁊ requirat nō leuē agnationē. Ego aūt sum solitus de vtroq̄ allegare tex.singu.cum glo.in.l.iij.§.ibidem. coniuncto.§.sciendum.ead.l. ff.ad exhibendum.qui tex.est vulgarissimus.sed nō allegat̄ modo predicto vt dicam.nā tex.ibi.dicit obscurior.⁊ glo.exponit de facto, ⁊ post ea sequit̄ in tex.vel que habeat altiorem questionem ⁊c.⁊ glos.ibi dicit ꝙ altior dicit̄ ꝓpter iuris solennitatē: ⁊ sic est ibi casus ꝙ exceptio pōt dici requirere altiorē indaginē, siue talis indagatio ꝓcedat a facto et a facti probatione, siue a dubietate iuris: q: sup illa non est indubitata ⁊ certa determinatio iuris, qđ est valde notandū ⁊ menti tenēdū: quoties ergo exceptio hƺ disceptationem vel dubitationē in iure vel in facto, dicitur requirere altiorē indaginē: ⁊ ꝑ consequēs non pōt opponi in causis breuibus summarijs ⁊ executiuis: vt.d.§.sciendū.⁊ qđ ibi per do.meū Flo.in.l.ij.ꝑ glo.⁊ doc.⁊ per Bart.⁊ Bal.in.l.fi.C.de edic.diui adri.tol.⁊ ideo nō poterit opponi tali casu cōpensatio: vt.d.l.fi.C.eod. facit quod no.Cy.in.l.ij.C.si contra ius vel vti.publi.in sua magna distinctione.⁊ qđ no, Bal.in.d.§.ibidem.⁊ not.Bar.Bald.⁊ Salic.in.l. nam ⁊ postea.in principio.ff.de iureiur.⁊ dixi.s̄.eo.in.§.itē si quis postulante.⁊ habetur plene in cle.sepe.de verb.signi.⁊ per Barto.late in extrauaganti ad reprimendum in versi.summarie. ¶ Aduertas tamē q: licet talis exceptio dicatur requirere de sui natura altiorē indaginē: tñ etiam in summarijs ⁊ executiuis ⁊ in compẽsatiōibus pōt opponi, dummodo opponēs offeret se paratum intra breue tēpus se probaturum: vt est tex.in.l.a diuo pio.in.§.si super rebus.cum ibi not.per glo. ⁊ docto.⁊ maxime per do.meū Rapha.ff.de re iudi.vbi in executione sententie que est summaria: vt.d.l.a diuo pio.in prin.⁊ in.§.in vēditione.⁊ in.l.si vt proponis.C.de excep.rei iudi.cognoscit̄ de exceptione ꝓprietatis ⁊ dominij, que sui natura requirit altiorem indaginē, vt habetur in.l.in rem actio.⁊ in.l.officium.cum materia.ff.de rei vēdicatione.⁊ in.l.j.C.de alie.iudi.mutan.cau.fac.sed cognoscitur summatim.et hoc voluit Bart.Bald.⁊ Salic.in.d.l.fina.C.de edic.diui adri.tollen.

3 ¶ † Sed dubium est quando dicat̄ incontinenti, vel intra breue tp̄s totum hoc pendet in pectore iudicis: vt ad propositū no.glo.et Bart. in.l.si is a quo.in prin.ff.vt in pos.leg.⁊ no.glo.et docto.in.d.l.fi.C.eo.⁊ s̄.dixi in.iiij.colū. ¶ Sed tunc insurgit aliud dubium, qualiter iudex debeat arbitrari.⁊ Bart.in.d.l.si is a quo.dicit ꝙ ille text.singularissimus vƺ qđ de tali exceptione siue questione dƺ cōstare intra illud tēpus, intra qđ sit examinatio negotij principalis sui aduersarij: vel vtrū executio sit facienda vel nō, et qño: vt.d.l.si is a quo.et.d.l.a diuo pio. in.§.in venditione.et erit practica in exceptione compensationis tali forma.videlicet dico ꝙ nō debeo cōdēnari in viginti petitis a me per Titium, quia ipse actor in alia manu est mihi debitor in decē, qđ offero me paratū ꝓbare incontinenti, videlicet intra tempus quo pēdeat cognitio ⁊ agitatio an debeā ⁊ possim cōdēnari vel nō: ita dixit Bart. simpliciter ⁊ idē dixit Bar.in.l.iiij.§.condēnatum.circa fi.ff.de re iudi. ⁊ facit qđ no.Bar.⁊ doct.in.l.j.§.j.in fi.ff.de verb.oblig.⁊ quod singularissime dixit Bar.⁊ doc.in.l.j.per illum text.ff.de glande leg.vƺ quod si esset questio vtrum titius esset antianus, vel possit esse vel nō, debet talis questio probari experiri ⁊ terminari intra illud modicum tēpus quo ante extrahuntur et eliguntur antiani anteq̄ incipiat eorum officium ne de tempore officij aliquid corrodatur: quod bene no.⁊ ꝑ predictis quod debeat posse probari exceptio intra tēpus, intra quod negotiū aduersarij possit expediri: bene facit ꝙ habet̄ in simili in materia cōuentionis ⁊ reconuentionis, q: eadem sententia ⁊ pariter debēt terminari.vt.l.fi.aut.⁊ consequenter.⁊ ibi per glo.ex late per Barto.et doc.C.de sentē.que omnia no.q: quotidiana sūt, debet tamē bonus iudex talem exceptionem requirentem altiorem indaginem: ⁊ que intra dictum tēpus non possit probari, reseruare opponenti in alio iudicio: vt dixit Bar.Ange.⁊ do.meus Jmo.in.d.§.si testamento. ¶ In glo. ipso iure ibi.l.si qd a fideiussore.not.glo.ibi non adduxit plures alios casus in quibus quis compensat non tantum debitū sibi, sed debitum alteri dic vt ibi. ¶ In ead.glos.ibi l.verum.no.ibi gl.ad intellectuƺ.d. l.si qs a fideiussore.nam aut fideiussor intercedit anteq̄ reus haberet beneficiū cōpensationis, aut postea.si postea aut fideiussit id qđ reus debet ⁊ tūc ipso iure nō tenetur in pluri quā resultaret facta cōpẽsatione cum reo: nec est opus ꝙ per fideiussorem opponatur alias secus vt ibi dixit no.glo.⁊ facit qđ no.Bar.Ang.⁊ do.Jo.in simili.in.l.si prior. ff.sol.

ff.sol.ma. ¶ In ea.glo.in fi.dic ergo q regulariter nō tollitur obligatio ipso iure, nisi opposita cōpensatione ab homine: vt.l.si cōstat.C.de cōpen.nisi in casibus ibi no.p glo.z in casibus no.per gl.in.d.l.si quid. ff.eo.vel dic tu plenius fm Sali.in.d.l.si cōstat.qñq3 lex ipso iure compensat ex propria ipsius potestate, qñq3 cōpensat ipso iure: demu3 tñ equitate iudicis hoc suadente.qñq3 lex cōpensat ipo iure parte demū opponēte z iudice approbante. Primo casu procedit opi.Mar.relata in glo.d.l.si cōstat.per istum tex.z p.l.fi.C.eo.z p.d.l.si cōstat.z hui9 compensationis effectus est statim, q pbatio est facta iudici super facto rei ex quo cōpensatio ista fit a lege, nō est opus vt pars de cōpensatione opponat.qz iudex vt legis minister solum habet declarare compensationē a iure factā esse: siue iudex velit p modum cause.z ideo vbi hic cōpensatio fit a lege solūmodo, voluit indebitū posse repeti lz non fuerit cōpensatio opposita: vt.d.l.qui inuicē.ff.de cōdi.inde.et est tex. in.l.si ambo.in prin.z.§.j.ff.de cōpensa.z ille.§.est maximū fundamentum pro opi.Mar.exempla aūt huius cōpensationis, ponit gl.in.d.l. si cōstat.tu potes addere fm Sali.vcz in expensis alimentorū, que cōpensant cū operibus: vt.ff.cōmo.l.in rebus.§.possunt.et de edil.edic. l.si serui.§.fi.Itē in expensis factis gratia fructuum. vt. ff. fami. ercis. l.fundus qui.in.§.j.z.ff.sol.mat. l.fructus. Item in expensis factis in eruditione pueri, z vtilitate inde pcepta.vt.ff.de rei vē.l.q si artificē. itē in expēsis factis in dotē, que ipso iure minuūt dotem prout dos est nomē iuris.vt no.Bar.z doc.in rub.ff.solu.ma.z censetur quid intellectuale.ff.de impen.l.qd dicit.z dixi.s.proxi.§. ¶ Secundo casu principali adhuc dicit procedere opi. Mar.z etiā opi.glo.in.d.l.si cōstat. q vterq3 ad hūc casum potest adaptari.Exēpla hui9 recipe qñ iudiciū est tale q in eo venit correlatiue quicquid debet hincinde: nec pōt expediri pro parte vt in iudicijs diuisorijs, nā iudex ex officio personalium prestationum cōpensationē pōt facere hincinde: siue hoc petat siue non: vt.ff.fami.ercis.l.in hoc iudicio.z.l.lucius.in.§. arbiter.z.j. de offi.iud.in.§.pe.z fi.z dixi.s.e.§.quedā.Itē accipe exēplum de accessorijs, qz iudex pōt facere cōpēsationē ex natura actus ǫsecutiui ad alterū vt ptz in expēsis bonafide in re aliena vtiliter factis: q ex equitate iudicis qñq3 cōpensat cū fructibus perceptis: qñq3 cū vsuris vendicare debētis: vt.l.sumptus.z.l.emptor.in prin.cū ibi no.ff.de rei vend. probatis igitur sumptibus factis z fructibus pceptis, potest iudex ex officio suo supplere in iure.vt.l.j.C.vt q desunt aduo.iudex suppleat. z cōpensationē de his facere vsq3 ad cōcurrentē quantitatē in dictis iurib9.Itē habes exemplum in cōtractu vel quasi bonefidei, ex aliqua gestione.vbi hincinde quātitas petitur z debet.nā ex plenitudine potestatis cōcessa iudici, potest ipse suo mero officio cōpēsationē facere vsq3 ad cōcurrentes quātitates: z in his alterū ab altero absoluere et in residuo si qd ē cōdēnare: vt hic est casus.facit qd no.in.l.debitor.ff. de neg.geg. ¶ Tertio casu pncipali procedit opi.gl.hic z vbiq3 exemplū habes si mihi debes ex mutuo cētū.z ego tibi debeo qnquaginta vel ex mutuo vel ex locato, tūc em̄ lex cōpēsat ita demū qñ ab hoie cōpensatio obijcit z ligdat ligdandū z a iudice cōprobat: vt.l.qd in diē. §.fi.rōnē.ff.eo.z ideo ea p iudicē nō admissa sed reprobata, res remanet in pristino statu: vt de neg.gest.l.si aūt.§.fi.cū ibi no.p glo. Bart.et doc.z ista sunt in effectu dicta Nico.de nata.z idē etiā sequit Bald.in d.l.si cōstat.z tu teneas: z si diceres q nō videt differentia inter hos casus supradictos, cū semp z oī casu opus sit qd in iudicio demonstret iudici: als iudex non posset iudicare: vt.l.illicitas.§. veritas.ff.de offi. presi.qñ tu potes respōdere: qz qñ lex vel iudex ipso iure facit compēsationē, licet per partē nō fuerit oppositū: si tñ fuerit redactum ad mētem iudicis saltē in allegationibus ex suo officio declarabit cōpensationē a iure fore factā.arg.no.per Bar.in.l.eū qui ita.ff.de verb.obli. z.s.dixi.sed qñ non fit cōpensatio nisi opponatur ab hoie.tunc est necesse q exceptio cōpensationis opponat in iudicio z in forma: vt.l.j.§. item labeo.ff.de flu.z appareat in actis: vt.d.§.veritas.z tūc iudex ad petitionē partis z nō ex pprio officio, dictā cōpensationē admittet qz
4 qd cōpensari debeat sibi vt iudici z iudicialiter, ǫstat. ¶ † Ex his apparet q regulariter requirit volūtas cōpensare volentis: vel secundo tu posses istas opi.Mar.z Accur.z supra dicta iura, ad ǫcordiā reducere dictū Bar.in.l.j.ff.co.vcz q ad extinguendum debitum ope exceptionis (si primo extra iudiciū nō fuerit ptestat9 vt statim dicā) opus est q cōpensatio apponat p partē in iudicio: z ita intelligat opi.glo.z iura q volunt cōpensationem non fieri ipso iure: sed vbicūq3 notificauero tibi prius qd volo debitū cū credito compēsare, z hoc cōstat.tūc ipso iure tollet obligatio.z hoc colligit ex omnibus legibus q dicunt cōpensationē fieri ipso iure, quasi non requirat ministeriū iudicis nec iudicij.z ita intelligat opi.Mar.z omnia iura que dicūt compēsationē fieri ipso iure. ¶ In gl.in verbo siue alias.ibi q sunt actiōes largissime not.signa istam glosī.q pprio simpto vocabulo, officium iudicis non est actio: sed largissime sic: de quo plene per gl.z ibi dixi.s.in prin. dic vt ibi. ¶ In ea.glo.in fi.no.ex glo.q non tantum ex eo qd debetur iure actionis potest opponi cōpensatio: vt hic.sed etia3 de eo quod debitū est officio iudicis: vt est tex.no.in.l.si ambo.z in.l.pecuniā.ff.co.et in.l.etiā.z qd ibi no.C.eo.et in.l.si seruus.ff.de fur.qd intellige verum de tali debito officio iudicis, in quo nullū in medio est obstaculū.si autem esset aliqd obstaculum in medio, q deberet tolli officio iudis ante vt per in integrū restitutionē.tūc nō pōt opponi cōpensatio: vt est tex et ibi Bar.in.l.si.§.fi.ff.de cōdi.indeb. ¶ In gl.depositi ibi.l.die sponsaliorū.§.j.no.singulariter illos tex.qz lz pecunia ad numerū deponatur, et sic saltem ex cōmistione trasferat dñium: vt.l.rogasti.§.fi.cum.l. seq.cū ibi no.ff.si cer.pe.z detur licētia vtēdi dicta pecunia tamē ex cōuentione partiū depositū remanet: necpdit priuilegiū depositi qd est magnū in personali: vt.l.hoiem.in.§.fi.z qd ibi not.ff.depositi.intantū q instrumentū depositi lz statuto nō caueret q instrumenta habeant executionē: tñ tale instrumentum depositi h3 executionem parata3 a iure, vt est casus sing.z ibi hoc voluit Bar.in.l.fi.C.depositi.et ibi vide doct. ¶ In ea.gl.ibi.C.cōmo.l.ptextu.z de cōmodato.z de eius priuilegijs.z qd non possit retineri: vide per glo.ibi.z ibi late per doctores. ¶ In ea.gl.ibi nō quantitates.dic vt.j.in.xvj.col.dicā. ¶ In ead.glo. ibi: C.de cōpē.in fi.istud de violentia itelligas vt ibi no.gl.z dic. ¶ In ea.glo.in fi.vide oīno glo.in.d.l.ob negotiū.q est magistra z enumerat ibi oēs casus in quibus cessat compēsatio dic vt ibi. Pro perfectione materie querūt vltramon.Cy.Bal.z Sali.in.d.l.fi.C.eo.z Barto.in.l. pcurator ad exhibendū.§.j.ff.rē rat.ha. Quid est cōpensatio: rñdeo q cōpensatio est debiti z crediti inuicē ǫtributio.i.debitorū hincinde loco solutionis.et ideo qd nō pōt solui, nō pōt cōpensari: vt.ff.qui po.in
5 pig.ha.l.si debitor.z.l.amplius nō peti rē ra.habe. ¶ † Secundo querunt doc.quare fuit introducta cōpensatio: z tex.in.l.iij.ff.eo.dixit qd melius est nō soluere q̄ solutū repetere: et dixi.s.in glo.in ver.opposita.dixit tñ Sali.in.d.l.fi.q illa rō nō est perfecta.qz tm̄modo sibi locū vendicāt in his quibus lex compēsat ipso iure absq3 facto hois: ita q actionē minuit vt hic.vnde alij dicunt q ratio est: qz debitā functionē inter se recipiūt.arg.l.ij.in pri.z.§.mutui.ff.si cer.pe.ideo vnū z idē reducatur.nam si functionē non reciperēt, compensatio non admitteret sicut nec solutio inuito creditore: vt.d.l.ij.§.j.z.l.paulus.z ibi Bart.ff. de solu.z sic sentit idē qd voluit gl.in.d.versi.opposita.ego autem starem cū rōne iurisconsulti, qz siue idē siue tantundē in genere repetēdo cōsequi possum, mea interest potius nō soluere, q̄ soluere, z repetere.
6 facit qd habet in.l.sicut.ff.de solu.z.l.si ego.ff.si cer pet. ¶ † Tertio q̄runt doctores in quibus debitis pōt fieri cōpensatio: dic qd si sit debitum exceptione elisum, nō habet locū cōpensatio.vt est casus in.l.qūq3.ff.eo.tit.z ibi vide omnino glo.si aūt non sit oīno exceptione elisum nec liquidatū nec in breui liquidandū, z idē: vt.d.l.fi.C.eo.Si aūt esset debitum etiā naturale tm̄, dūmodo nō elisum exceptione pōt i cōpēsatione deduci: vt.l.etiā.ff.eo.qd intellige verū vt no.gl.in.d.l.quecunq3. z tanto fortius pōt deduci in compensatione si est debitū vtroq3 iure. Sed in debito ciuiliter: tm̄, dicunt doc.q non admittitur cōpensatio. qz semp aliqua exceptione elidit: z ideo nec in constitutum deducitur: vt.l.j.§.debitū.l.ij.z.l.iij.§.j.z quod ibi no.ff.de cōsti.pe.et ideo de debito ex mutuo cōfessato siue ex literarū obligatione ante biennium non admittitur cōpensatio sed post bienniū sic: qz et tūc adiungitur aliqd naturalis saltē ficta vt no.glos.z doc.in.l.generaliter.C.de nō nu.pec. ¶ Quid aūt si iudex inuite absoluit verū debitorē3 meū, an ei ponā agēti cōtra me ad aliud debitū potero opponere cōpēsationē: z videt q sic per predicta.qz remāsit naturalis obligatio: vt.l.iulianus.z quod ibi plene habet, per glo.z Barto.ff.de cōdi.inde.cōiuncta.l.etiā.z pro hoc videt casus in.d.l.procurator ad exhi.in.§.j.et ita tenet ibi Dy.et Cy.in.l.ex.causa.C.eo.z gl.sentit in.d.l.procurator.§.j.sed gl.vult contrarium in.d.l.quecūq3.ff.eo.ex eo qz ista naturalis fuit iuncta cū ciuili, z sic per sniam fuit elisa licet non fuerit sublata.facit qd habetur in.l. si vnus.§.pactus.in princ.ff.de pac.qz actus ciuilis non potuit tollere naturale obligationē: vt.s.de leg.agna.tu.in fin.z.l.eas.ff.de ca.dimi. secus qz tūc haberet locum dicta lex etiam si nō esset elisa: z hec tenuit
7 Bar.in.d.l.procurator.§.j.z.doc.i.d.l.ex causa. ¶ † Quarto refricatur in dubium in qbus rebus habeat locum cōpensatio: z dic qd in rebus q recipiunt functionē in genere suo nō in alijs: z est ratio qz compēsatio est imaginaria solutio.z per cōsequens vt dixi q non pōt solui inuito creditore: nec pōt cōpensari. ¶ Ex quo infert q nedum de specie ad quantitatem non habet locū cōpēsatio, sed etiā nec de vno genere ad aliud genus: z sic nec de frumēto ad pecuniā: nec de vino ad oleum imo dixit Pet.z Cy.q nec de vno genere pecunie, ad aliam pecunia3 diuerse materie.secus si essent eiusdem materie: vt dixi.s.in gl.in Vb. in iure aperto.in prin.sed in hoc Salic.in.d.l.fi.dubitat sed ego credo quod in pecunia sit attendēda cōsuetudo regionis vt no.glo. Barto.
8 in.d.l.Paulus. ¶ † Quinto refricatur in dubiū, si pecunia debeatur vt species an cōpensatio de ea admittatur: z glos.magna hic in principio dicit quod non.z idem tenet in.l.fi.C.eo.ff.si cer.peta.l.cum fundus.z.§.seruum tuum.sed Lotha.in.l.fi.quē sequitur ibi Ja.de are.et Cy.tenet contrarium, quia in speciebus.ideo nō admittitur compēsatio: qz in eis cadit affectio que nō potest cadere i pecunia: vt.l.nummos. ff.de in litem iur.sed Dy.Guil.Jac.but.z Sali.in.d.l.fi.tenēt glo.per tex.in.l.sed si certos.ff.de lega.j.vbi dicitur quod numi legati vt species permutationē non recipiūt: z subdit litera quod exemplo cuiuslibet corporis estimandi sunt: sed exēplo cuiuslibet corporis nō estimarentur, si reciperent cōpensationem.ergo zc.vnde Sance.ibi conatur

reducere opiñ.ad concordantiam. nam aut pecunia petitur vt mera
species,aut petit ad numerū.vt centum aurei in sacculo signato. Pri
mo casu nō admittit cōpensatio.Scđo sic.q: isto scđo casu cū magis
attendit numerus ꝙ sacculus signatus.arg.l.qui testamēto.in pri.de
leg.j.pro hoc bene facit.l.qui saccū.ff.de fur.⁊ q: speciale est hic in de-
posito in ꝗtitate facto vel ad ꝗtitatē redacto.ergo in ɔ̄riū est ius cōe:
vel pōt dici alio mō ꝑm Sali.aut petenti certā ꝗtitatē,obijcit cōpen-
satio de sacculo in quo est tātūdē pecunie,⁊ potest obijci q: si restitue-
ret sibi solueret tantūdē.aut quis simpliciter petit sacculuz,⁊ ei nō pōt
obijci cōpensatio:⁊ ita intelligat gl.ꝑcedēs cōcordia mihi magis pla-
cet.Quero petis a me corā iudice centū.ego oppono cōpensationē de
ducentis ⁊ probo.dic iudex me a tua petitiōe de cētū absoluet:sed an
etiā poterit te in alijs meis cētum cōdemnare:⁊ gl.ij.in.l.cū papi.C.de
sen.⁊ ibi.doct.dixit qđ nō nisi fuerit a me per modū reconuētionis re-
cōuentus ita etiā dixit Bart.ꝙ de hoc est casus in.l.in rebꝰ.§.fin.⁊ ibi
etiā hoc voluit Bar.ff.cōmo.de quo per glo.⁊.d.meum Flor.in.l.fun-
dus.ff.cōi.diui.vñ est multū aduertendū quō opponit cōpensatio.naz
qñ tantūdē vel minus tu reus debes ab actore recipere,sic dicas.Ego
debitor vt dr titij in decē ex causa mutui,oppono cōtra eūdem titiū ⁊
cōtra dictū debitū de decē petitū,ꝙ ipse titius est debitor meꝰ in quinqȝ
ex cā stipulationis:quare de dictis quinqȝ mihi debitis ad dicta de-
cem petita per titiū exceptionē cōpensationis.eidē oppono et offero
me paratum predictam meā exceptionē compensationis intra breue
tempus vestro arbitrio statuendū probare:qđ ex nūc per vos cum in-
stantia mihi peto assignari vt fuit de mente Bal.hic si autem in plu-
ri esses creditor ꝙ debitor Titij,opus est vt ante litem contest.in iudi
cio agitando per Titium corā eodē iudice ad tuū creditū,aduersa-
riū tuuz reconuenias.iuxta.l.fi.⁊ aut.ibi positā.cū ibi no.per glo.⁊ ple
ne per Bar.⁊ doc.C.de sen. ¶ Ultimo q: iste tex.facit mentionem de
libera potestate iudicis,⁊ sepenūero fit cōmissio vel a leze vel ab ho-
mine iurisdictionis cū libera vel cū plena potestate vel arbitrio boni
viri:ideo de his aliquid videamus:⁊ ne transeamus in equiuoco.Pri
mū videndū censeo q̄ sint verba q̄ importāt merā ⁊ liberā voluntatem
vel arbitriū regulatū a iure.⁊ sic arbitriū boni viri.Et verba q̄ impor-
tant liberā voluntatē sunt ista,vcȝ primo verbū volo puta cōmittimꝰ
tibi vt in tali causa ꝑcedas vt volueris:vt.l.cū quidā.⁊ ibi late Bar.
ff.de leg.ij.⁊.ff.de fideicō.li.l.fideicōmissaria libertas.Scđo est verbuȝ
libet:vtputa procedas prout tibi libuerit,q: tm̄ est dicere libuerit quā
tum est dicere libere voluerit,ita dixit Bar.in extrauaganti ad repri-
mendum in ver.videbitur.circa prin. ¶ Tertio vbicunqȝ est verbum
sui natura importās arbitriū boni viri:seu redditur aliqua qualitas
ex qua appareat qđ posuit in simplicem voluntatē:vtputa quia ver-
ba arbitrio tuo:quod sui natura importāt arbitrium boni viri.,vt.l.j.
cum ibi no.ff.de leg.ij.⁊.l.si quis arbitratu.cum ibi no.ff.de verb.obli-
ga.Additur verbum liberum vel plenum vel merum.vel quid simile
tunc importat meram voluntatē:vt.l.fideicommissa.§.ꝗꝗ.et ibi no-
ta.ff.de leg iij. ¶ Quarto verbuȝ iudicio tuo ꝑcedas ꝙ importat etiā
voluntatē liberā:vt est text.cum glo.in.l.thais.in.§.lucius.ff.de fidei-
commis.liber.sed tex.ibi simpliciter consyderatus dicit contrarium.vi
delicet qđ imo importat arbitriū boni viri. quid eñ est dicere iudicio
tuo,nisi facta disputatione adinuicē,postea iudices qđ sine dubio ad
arbitriū boni viri referri debet:⁊ hoc tenet Barto.in extrauaganti ad
reprimēdū in dicto versi. videbitur.licet Bart.Ray.⁊ Ant.in.l.si sic.
in prin.ff.de leg.j.teneant cōtrariū.sed quod importat arbitrium boni
viri:vt.s̄.dixi Bar.sequitur Bal.⁊ Joan.de Jmo.in.d.l.si sic.nam iu-
diciū dicit quodāmodo iurisdictio:⁊ ius dicit q̄si iuste.vt.c.forus §.iu
diciū.⁊.§.iudex.⁊.§.ius dictum.extra de verb. signi.⁊ per consequens
videtur potius significare arbitriū boni viri ex proprio significato,ꝙ
meram voluntatē:arguēdo ab etymologia vocabuli quod licet.vt.s̄.
de testa.ordi.in prin.⁊ ꝑ hoc facit q: ꝑm Barto.in.d.ver.videbitur.et
ꝑm Bal.⁊ Ang.in.d.l.si sic.qm̄ omnia verba significatiua equi ⁊ iusti iu
dicij,sunt importantia arbitrium boni viri.nō obstat dictus.§.lucius.
q: ex alijs verbis ibi prolatis per testatorē,manifeste cōprehēdi pōt
ꝙ voluit ponere in merā voluntatē heredis.secus ergo si simpliciter
dixisset iudicio tuo manumittas.facit.§.soror.ead.l. ¶ Quinto idem
erit dicendū in versi.videbit.vtputa cōmittimus.vt procedas vt tibi
videbit in.d.extrauaganti ad reprimendū in ver.videbit.⁊ ibi Barto.
in prin.⁊ facit ad.l.thais.in.§.sororē.⁊ in.l.lucius.§. fideicōmissaria li
bertas.eo.ti.⁊ ita etiā voluit Bar.⁊ doc.in.d.l.si sic.in prin. ¶ Sexto
idē si dixerit superior,cōmittimus:vt possis oīa facere sicut nos possu
mus:q: videt data libera potestas et volūtas.vt.l.creditor.in.§.luciꝰ.
⁊ ibi Bart.ff.māda.Ex his verbis ⁊ similibꝰ exceptis:vtputa si dixit
procedas vt tibi placebit vel ad tuū arbitriū,vel prout putaueris vel
simile:vt.d.§.sororē.importat arbitriū boni viri:vt.d.l.fideicommissa.
§.ꝗꝗ.ita dixit Bart.in.d. ver.videbit.⁊.d.l.creditor.§. lucius.Et est
vtilitas magna:q: qñ cōtinet merā voluntatē,stabit declarationi sue
etiā si indignū vel iniustū ꝓferat:vt.d.l.cū quidā.⁊ ibi late Bar.dum-
modo dolus malus absit in.d.l.creditor.§.lucius.Et ista possunt ver
sari siue in cōtractibus siue in iure eligendi,siue in acta iudicandi,vt
plene per Bar.in.d.ver.videbitur.⁊ ideo sunt notanda.Sed qñ ver-
ba important arbitrium,intelligitur de arbitrio boni viri ⁊ sic iudicis:
vt.l.vir bonꝰ.ff.iudic.solui. ¶ Quid diceretur de verbo licētia:vt si di-
catur:damus tibi licentiam procedendi in tali causa ⁊c.et Jnnoc.in.c.
cū ad monasteriū.in ver.licentia.in fine.extra de sta.mona.dicit ꝙ im-
portat liberum arbitriū.sed Bar.in.l.alio.ff.de adimē.leg.in ver.pro-
cedo vlterius posito ꝙ potestas ⁊c.tenet ꝙ imo importat arbitriū bo
ni viri.nam verbū licētia descēdit a verbo licet,qđ tantū est dicere quā
tum licitum est.sed nō est dubiū ꝙ ista verba si tibi videbitur iustū vel
licitum,importāt arbitriū boni viri.vt.d.l.fideicōmissa.in.§.ꝗꝗ.item
hoc probatur in.l.j.C.de sacrosan.eccle.q: lȝ habeat quis licētiā testā
di,nō pōt tm̄ filiū iniuste exheredare.vt.l.si quis ad declinandā.in pri.
C.de epis.⁊ cle. ¶ Quid de verbo potestatis:vtputa tibi concedimus
potestatē ꝑcedēdi ⁊c.dic ꝙ simpliciter dando potestatē,refert ad arbi
triū boni viri.q: id dr posse,qđ de iure ⁊ cū honestate possumꝰ.vt.l.ne
pos proculo.ff.de ver.signi.ita dicit Bar.in.d.l.in alio.in versi.quo qd
sit hoc dictū liberā potestatē ⁊c. ¶ Quid si cōmittit vt in ɔ̄scientia tua
procedas:dic ꝙ gl.in.c.statutum.in.§.assessorem.de rescrip.in.vj.vide
tur velle ꝙ omnino stetur determinationi sue:⁊ sic importat merā vo-
luntatem:ita ꝙ nō pōt appellari ab eo qđ talis agit,q: ɔ̄scientie solus
Deus est scrutator.⁊ illā gl.sequit Bal.in.l.solā.prope finē sui appara
tus.C.de test.⁊ in.l.rem nō nouā.C.de iudi.⁊ in.l.ij.C.de sen.ex pericu-
lo recitādis.⁊ Ange.in.l.inter stipulantē.§.j.ff.de ver.oblig.⁊ Wila.in
l.si sic.ff.de leg.j.Sed ɔ̄riū sentit gl.⁊ melius in cle.j.de iure patro.⁊ fa-
cit qđ no.Ange.⁊ do.meus Jo.de imo.in.l.ab executore.in prin.ff.de
appella.⁊ no.Joā.an.in nouel.in.c.ij.de iuramen.calū.⁊ in.c.ij.de con-
fes.in.vj.⁊ dixi.s̄.eo.§.lȝ iste.in.xiij.col.⁊ vide Bal.in.l.j.C.de reb.cred.
in.d.l.ij.C.de senten.ex peri.reci.⁊.Wila.in.d.l.si sic.q studēt dictas glo.
cōcordare.⁊ dixit Ange.in.d.l.de pupillo.§.qui nūciat.ff.de oper.no.
nū.ꝙ ille cuiꝰ ɔ̄sciētia fit cōmissio,dȝ ꝑ suā cōsciētiā firmare ⁊ iurare ꝙ
9 recte ⁊ iuste aget ⁊ ꝑm ꝙ dictabit eiꝰ ɔ̄scientia. ¶ † Scđo principali-
ter est videndū qñ committit alicui aliqua cā ꝑ verba importantia merā
voluntatē,vt qñ dicat libera potestas vel liberū vel plenū arbitriū vel
similia ad qđ iudex tenet vel quid pōt facere,dicit ꝙ lȝ non teneat ser
uare solēnitates iuris ciuilis,tm̄ tenet obseruare solēnitates ⁊ ꝑcepta
iuris diuini:⁊ sic nō poterit omittere citationē.vt i cle.pastoralis.§.ce
tex.⁊ ibi gl.de re iudi.⁊ Bar.in extrauagāti ad reprimendū.in ver.si-
ne figura iudicij.⁊ pȝ in.l.j.ff.de nata.resti.⁊ in aut.quibꝰ mo.nat.effic.
leg.in.§.lȝ.vñ nō poterit tollere partis defensionē,que est de iure natu
rali.vt.l.vt vim.⁊ qđ ibi not.ff.de iusti.⁊ iure.⁊ no.glos.ꝑm legistas in
clemē.sepe.in versic.defensiōes.de ver.signi.sed tm̄modo dicta verba
importabūt remissiones circa solennitates,q̄ figuram iudicij respiciūt
nō autem importabunt ꝙ videat tollere acta cause.i.que instruunt et
decidunt causam:vt ibi singulariter dixit glos.facit.l.j.cum ibi not.per
Bar.coniuncta.l.si filius.ff.de testa.mi.⁊ idem si committatur quod nō
teneat obseruare aliquā solēnitatē iuris.⁊ sic vniuersaliter per supra-
dicta iura.vt no.Barto.⁊ docto.in.l.filiussa.ff.de do.in versicu.quero
quid si est dictum ⁊c.⁊ Bar.in.d.l.j.C.de test.mili.sed an in talibus ca-
sibus poterit recipere testes sine iuramento:⁊ Barto.in.d.l.filiussa.in
ver.item an tunc possit recipere testes.⁊ in versi.seq.q: hoc potest per
partes remitti.vt not.gloss.in.l.j.circa princ.ff.de fer.⁊ habetur in.l.ij.
in.§.sed q: veremur.C.de iuramen.calum.Jtem in talibus casibus po
terit etiā stari testibus qui prohibentur de iure ciuili testificari:sed nō
sunt prohibiti vel status eorum annihilatus de iuregentium:vtputa
testibus infamibus:q: potest eis credere ⁊ stare dictis suis:vt.l.cogni
tionē.§.j.de var.⁊ extraordi.cogni.sed idem Bart.in.d.extrauaganti
ad reprimēdū.in versi.sine figura iudicij.⁊ in versi.item an de calumnia
⁊c.⁊ in versicu.an his casibus in quibus ⁊c.tenent contrarium per.c.et
si Cristꝰ.extra de iureiuran.⁊ Exodi.c.xij.⁊ hoc sequitur dominꝰ meꝰ
do.Jo.in.d.l.filiussa.⁊ istud cōiter tenetur:nec etiam poterit procede
re virtute amplissime commissionis die feriato in honorem Dei:q: ta
li die nō pōt procedi qñ cōmittitur sine figura iudicij:vt not.Barto.in
dicto versi.sine figura iudicij.⁊ habet per glo.⁊ doc.in.d.cle.sepe.ergo
nec hoc casu quādo datur plena potestas ꝑcedendi:q: ista equiparan
tur vt voluit Bart.in.d.l.filiussa.nā de iure diuino dictum est.Saba-
ta sanctifices.qđ verū est in casu.l.ꝓuinciarū.⁊ ibi not.C.de fer.⁊ facit
l.oēs.⁊.l.fi.⁊ qđ ibi ꝑ glo.⁊ doc.C.de fer. ¶ Quid si dicat ꝙ possit ꝑce-
di de bono ⁊ equo:dic ꝙ ista v̄ba important ꝙ nō habeatur respectꝰ
ad apices iuris ciuilis,que veritatem negotij nō tangunt vtputa si est
intentata actio directa ⁊ non cōpetebat nisi vtilis:vel si iudicium erat
agitatū sine lite cōtest.tm̄ valet iudiciū vt est text.⁊ ibi Bar.in.l.fideius
sor.§.quedam.ff.manda.vel etiā isto casu nō poterit opponi ista exce-
ptio.nō interuenit stipulatio qñ me obligaui:sed fuit pactum nudum
vt eleganter dixit Bar.per illū tex.in.l.quintus.eo.tit.ff.mā.qđ perpe
tuo tene menti ꝙ cū in curia mercatorū vbi ꝑceditur de bona equita-
te ꝙ etiā ex pacto nudo pōt ibi agi nec apices iuris possent ibi allega-
ri.Quod intelligas sane,vt nō credas ꝙ nullo modo habeatur respe-
ctus etiam vltra ius speciale naturale et gentium,ad iura ciuilia que
concernunt veritatē negotij ⁊ defensionis partis q: etiā ius ciuile est
bonum et equum:vt.l.j.circa princ.ff.de iusti.et iur.⁊ bonum et equum
obseruat.i.prima.C.de legi.⁊.l.si seruum.§.sequitur.ff.de verborū obli.
⁊ not.eleganter

¶ Preterea. Ad huc scire debetis qđ sunt q̃dã actiones arbitrarie, ħ est ex arbitrio iudicis depẽdẽtes: in qbusdam enim actionib⁹ nisi re⁹ actori iudicis officio satisfaciat vel ei rem restituat cũ rei vẽdicatiõe agat: vel rem exhibeat cũ ad exhibẽdũ agit: vel soluat cũ aliquid est certo loco soluẽdũ, vel ex noxali cã seruũ cedat cũ noxaliter agit ꝯ ipm: ille qui sic cõdemnat a iudice reus.s. nõ vult satisfacere ad arbitriũ iudicis, põt condẽnari vel ad interesse vel vt in litẽ ꝯ eum iuret. ꝛ h.d. lr̃a ista ꝑter ea q̃si dicat ꝙ iste actiões de qb⁹ ad p̃sens tractare ꝑpono, nec sunt bonefidei nec stricti iuris, sicut ille de quib⁹ prime tractatũ est: sꝫ habẽt quãdã aliã naturã ple: ꝛ i hac opinio. fuerũt quidã antiqui. alij dicũt qđ sũt bonefidei, et hoc quia istis hꝫ iudex largas habenas sicut in ꝯtib⁹ bonefidei: sꝫ tu dic qđ cẽsentur stricti iuris, cũ iter eas que sunt bonefidei nõ enumerent. Itẽ vr̃ ꝙ ista lr̃a vel ex noxali cã seruum cedat. non dicat ꝙ dñs qui ꝯuenitur noxaliter precise cõdẽnari debeat, ad hoc ꝙ seruum cedat ꝑ noxa: cuꝫ lex dicat estimatiõe dãni esse in obligatiõe noxe, aut deditione in liberatione. ff. de re iudi. l. miles. §. aut noxe. Frater intellige qđ facta fuit cõdẽnatio in estimatiõe dãndo seruũ ꝑ noxa. vñ expone literã dꝫ cõdẽnari i estimatione dãni, sed poterat euitare illaꝫ dãnationem dãdo seruũ ꝑ noxa. vñ expone literã dꝫ cõdẽnari. vel sic potes dicere ꝙ oia iudicia

ꝛ no. elegãter Ang. i repe. l. filio ꝑterito. ff. de iniusto rup. ꝛ irri. testa. ꝛ per consequẽs institui dꝫ seruare iura diuina: naturalia: gentiũ: ꝛ etiam ciuilia: vt no. dixit Bar. in. d. §. quedam. per text. singu. ꝛ ibi etiam hoc voluit Barto. Bal. ꝛ Salic. in. l. bonafides. ff. deposi. et idem ad literam not. Bald. in. l. si pro ea. circa fi. C. man. vbi etiã opposuit qđ dictũ Bart. in. d. l. quintus. fit contrariũ ei quod dixerat in. d. l. bonafides. qꝛ in. d. l. q̃ntus. videt velle ꝙ nullo modo seruet ius ciuile, sed mere ius gentiũ. Sed soluit: qđ aut ius commune detrahit iurigentiũ ex causa: et tunc seruandum est ius commune: vt solẽnitate testamentorũ: aut ius ciuile non intromittit se detrahendo iurigentum, sed nõ addit ei robur. ꝛ tunc est obseruandũ ius gentiũ vbi mera ꝛ sola equitas debet attendi. qđ est no. dignum. Uel tu potes seruare Bart. in. l. quintus. remanẽt iura ciuilia, q̃ non respiciũt veritatẽ negotij: vt dixit Barto. in. d. §. quedã. sed si pacto nudo ꝓmisit verũ est dicere ꝙ se obligauit. igitur ꝛc. ¶ Quid si iudici datur arbitriũ procedendi de iure ꝛ de facto, an possit credere testib⁹ allegantibus nullam vel malã causam sui dicti: q̃n fuerunt interrogati de causa sciẽtie iuxta. l. solã. cũ ibi no. per gl. ꝛ doc. C. de testi. ꝛ Bal. in. d. l. solam. in fi. dixit ꝙ non: qꝛ vir bonus esse debet, licet cũ arbitrio. ego credo qđ hoc voluerit dicere maxime propter misturã iu: is: dum dicitur qđ possit ꝓcedere de iure ꝛ de facto, ꝛ nõ debet eẽ homo temerarius fundans se sine ratione. ar. l. cõtinuus. §. cũ ita. ff. de verb. obli. si tñ testes assignassent rationẽ, licet nõ plenã sed persuasiuã põt ex sua ꝯsciẽtia tali testi credere. arg. gl. in. d. §. assessorẽ. operatur etiam illa clausa qđ possit ꝓcedere de iure ꝛ de facto ꝓut sibi placuerit ꝙ ad similitudinẽ arbitratoris possit testes recipere etiam die feriato, in honorẽ Dei: vt no. Inn. ꝛ alij doc. in. c. quanto allis. de iureiu. in cle. j. de offi. dele. ꝛ facit qđ not. Bar. in. d. l. filiussa. ita etiã dicit Bart. in. d. l. solam. in fi. ¶ Quid aũt si dicat ꝙ in tali negotio ꝓcedat statim ꝛ de facto, dic ꝙ intelligatur manu regia. vt. l. ij. §. deide exactis. ff. de origi. iur. ꝛ sic in tali cã, omissa omni solẽnitate iuris ciuilis: nõ tñ ꝙ ius alterius in aliquo ledatur ꝯ naturalẽ equitatẽ: ꝛ hoc etiã hꝫ locũ per q̃cunqꝫ verba concipiatur cõmissio: non enĩ põt qs magis esse solutus legibus q̃ Imperator: et tñ sua mera libertas ꝛ facultas ad hoc se nõ extendit: vt no. in. l. fi. C. si contra ius vel vti. pub. ꝛ. l. digna vox. C. de legi. cum si. Sed tali casu q̃rit an iudex q hꝫ dictã plenã potestatẽ, possit reijcere exceptionem prescriptionis vel aliã ꝓcedentem ex mero iuris rigore: R̃ndeo in his q̃ iudex potest facere de nouo, nõ tenet seq regulã iuris ciuilis: sed in his que iam a iure facta et stabilita sunt, tenetur obseruare. ita ꝙ per dictã commissionẽ ius iam alteri q̃sitũ, nõ põt tollere vel immutare: sed tenetur illud sequi: vt est casus not. in. l. bonafides. ff. de pos. alias aũt esset aufferre ius alteri⁹, qđ est ꝯ naturaleꝫ equitateꝫ ita singulariter dixit Bar. in dicta extrauagan ti ad reprimẽdũ in versi. videbit. in fi. qđ sequit do. meus Jo. de imo. in. l. si sic. in prin. ff. de leg. j. ¶ Quid si fiat cõmissio ꝙ audiat ꝛ decidat sola veritate facti inspecta: dic quod sufficit ꝙ ad veritatẽ habeat informationẽ veritatis sine aliq̃ solennitate vel forma iudiciaria: qꝛ partes sunt redacte ad merum ius naturale ꝛ gentiuꝫ, quo sola veritas attenditur. facit quod not. Bal. in d. l. solam. in fin. ꝛ quod not. Bald. in. l. fin. C. de fideicom. facit ꝙ no gl. ꝛ do. meus Flo. in. l. voluit. ff. de interro, actio. ꝛ qđ no. gl. in. l. ij. §. dies. ff. quis ordo in bono. pos. ser. ꝛ. l. nec quicq̃. in. §. de plano. ꝛ qđ ibi Bar. ff. de off. proconsu. ꝛ leg. ¶ Quid si fiat cõmissio per verba importantia arbitriũ boni viri: dic ꝙ cuꝫ bonus vir sit iudex vt. d. l. vir bonus. sed iudex dꝫ sequi ius ciuile ꝛ ordinem iudicij. vt. l. iudices. C. de iudi. ꝛ qđ habetur. ideo illo casu dꝫ etiã seruare ius ciuile et

ordinem iudiciariũ: vt ibi no. Aduertas tamẽ ꝙ hmõi cõmissiões ꝑter formã iuris, null⁹ facere põt nisi Princeps. ita ꝙ nec ẽt legat⁹ de latere hoc possit nisi in specie etiam hoc habet in mandatis: vt est glos. singul. in. c. cum secundum. de here d. in. vj. et vide Bald. in. d. l. fi. C. sentent. rescin. nõ pos. ¶ Uerum qꝛ sepenumero in dictis ꝯmissionibus solent apponi illa verba placeat ex certa vestra scientia ꝛc. quid dicta clausula importet, qꝛ est aliquãtulum extrauagans sufficit remissio. vide singu. Bart. in. l. cõfiteantur. §. j. ff. de iure codi. ꝛ est gloss. not. et ibi doc. in. c. ad hoc. de rescrip. et Bald. in. c. naturales. si de feu. fue contro. inter do. et vasal. et Bald. in. d. l. fi. C. sen. rescin. nõ pos. solet etiam apponi. in rescrip. alia clausula videlicet non obstantibus quibuscunqꝫ ꝛc. quid importat dicta clausula ꝛ quomodo dꝫ formari: vide nota. p Bar. in. d. extrauaganti ad reprimẽdũ. in versicu. non obstãtib⁹. vbi plene ꝛ singulariter loquit ꝛ doc. in. l. fin. C. si ꝯ ius vel vti. pub. ꝛ Bar. ꝛ doct. in. l. si qs in princ. testamenti. ff. de leg. ij. et Bal. in. l. humanum. C. de legi. ꝛ Sali. ꝛ doc. in. l. sancimus. C. de testamen.

SUMMARIUM.

1 Actio arbitraria, quae dicatur? 3.
2 Actiones arbitrariae sunt triplices.
4 Actio ad exhibendum quotuplex sit? Et cui competat? 5. Et contra quem competat? 6.
7 Probatio quae requirat in actiõe de iteresse actoris?
8 Libellus quomodo formetur, in actiõe de interesse?
9 Causa dicitur summaria, tripliciter.
10 Noxalis actio, vnde dicatur?
11 Facultas praestandi seruum pro noxa, vsqꝫ ad quantum tempus detur?
12 Libellus in actione noxali, quomodo formetur? Et quomodo in quasi noxali? 13. Et qualiter in actione de damno infecto. 14.
15 Denuntiare quis possit?
16 Denuntiationis forma quę sit. Et quę eius quę fit per praetorem. 17.
18 Denuntiatio formaliter facta & legitima, quae sit?
19 Libellus qualiter sit formandus, in denuntiatione? Et qualiter in denuntiatione remissa? 20.
21 Dolus quid sit. Et an contineatur appellatione culpae? 22. Et quotuplex sit dolus? 23.
24 Actio de dolo, an sit in rem scripta?
25 Dolus an dicatur crimen. Et an sit necesse quòd probetur? 30.
26 Contractus quando est nullus, qua actione agatur?
27 Libellus quomodo formabitur, ex contractu nullo.
28 Actio de dolo datur in subsidiũ. Et an detur contra parentes & patronos? 29.
31 Libellus in actione arbitraria, quomodo formetur?
32 Conueniri an quis possit, in locum vbi non sortitur forum.
33 Actio an dicatur arbitraria propter locum solutionis?
34 Fideiussor simpliciter acceptus, an teneatur ad poenam vel interesse.
35 Locus solutionis quando non est destinat⁹, an actor debeat ire ad domum rei: an reus ad domum actoris?
36 Iuramẽtum in litem, est duplex. Et cui deferatur? 37.
38 Materia habilis ad concedendũ iuramentum in litem quae sit?
39 Iudex an & quando teneatur interponere auctoritatem suam siue officium suum non petitum?
40 Libellus in iuramento in litem affectionis, quomodo formetur. Et quomodo in iuramento in litem actionis? 41.

a Praeterea. [a] Actiones arbitrarie ideo dicte sunt, qꝛ mere in arbitrio iudicis sunt: ꝛ sunt tam reales q̃ ꝑsonales. h. d. Et diuiditur in tres partes. Primo, quare dicantur arbitrarie. Secundo, que sint iste arbitrarie. Tertio, quid iudex in his possit. secũda ibi: sꝫ iste. tertia ibi: in his enĩ. ¶ Primo. quod non restituens rem

sũt absolutoria, adeo ꝙ si aliqs alicui i veritate dꝫ decẽ q a creditore i iudiciũ vocet, ꝛ in tali statu sit ꝯ eum debeat ferri snĩa: si tñ ante snĩaꝫ soluerit, illud iudiciũ qđ debebat esse ꝯdẽnatoriũ mõ erit absolutoriũ: ꝛ sic intelligo illud verbuꝫ iudicia sunt absolutoria. Pone ergo qđ seru⁹ ignorãte dño, dãnũ dederit in rẽ alicui⁹: ille q dãnũ passus est cõuenit dñꝫ ad dãnum qđ emẽdet. certe cõdẽnabit dñs ad estiationẽ, nisi añ ꝯdemnationẽ dederit suũ ꝑ noxa. Sꝫ ille actiones ꝛc. dixi vobis ꝙ actionuꝫ stricti iuris, q̃dã sunt arbitrarie. Ista tñ enĩ q̃dẽ sunt in rẽ, q̃dã in ꝑsonã Arbitrarie i rẽ sunt vt publiciana ꝛ seruiana In ꝑsonã sunt actiões qđ me. causa ꝛ de dolo actio que est arbitraria actio: ꝛ actio per quam petititur pecunia certo loco ꝓmissa: ꝛ actio ad exhibendũ. ꝛ in oib⁹ istis casib⁹ ꝛ similib⁹ ꝑmittit iudici ex bono ꝛ eq̃ estimare scđꝫ rei naturã: i quã tũ actori itaturi opꝫ. h. d. vsqꝫ ad. §. curare ꝛc.

ad mandatū iudicis, vltra rē condēnabitur. de quo in. l. q restituere. ff. de rei ven. ꝛ. j. dicam. ¶ No. ꝙ actio ad exhibendū cōtra nō exhibētē ad mandatū iudicis, est arbitraria. ¶ Nota ꝙ actio publiciana ꝛ hypothecaria sunt actiōes reales vt hic: ꝛ. s. e. §. sed iste. ꝛ. §. itē seruiana. cōiuncto. §. in ꝑsonā. s. eo. ¶ Not. ꝙ actio de dolo ꝛ actio qꝺ me. cau. et actio ad interesse propter locū, sunt actiones personales ꝛ arbitrarie: ꝛ q̄ sit vtilitas ꝛ que differentia. vtrum actio sit in personam vel in rē: habet ꝛ ibi dixi. s. eo. §. j. ¶ Not. ꝙ in his actionib᷒ arbitrarijs, iudex hꝫ magnā potestatē ꝺm naturā cuiuscūqꝫ negotij ex equo ꝛ bono iudicare. ꝛ ꝑ cōsequens ꝙuis aliquid sit positū in mero arbitrio iudicis, dꝫ tū iudex habere an̄ oculos bonū ꝛ equū vt hic. ꝛ. l. qꝺ si ephesi. ff. de eo qꝺ cer. lo. ꝛ idem si cōcedat alicui libera potestas. tū non videtur ꝙ posset post erogare bonū ꝛ equū: vt dixi. s. ꝑximo. §. circa finem.

1 ¶ † Ad euidentiā dicendorū ꝛ intelligentiā huius. §. premitte que dicat actio arbitraria: ꝛ dic ꝙ actio arbitraria est, in qua exercet officiū iudicis mercenariū actioni predicte deseruiēs, ꝛ incidens ꝛ extrinsec᷒ ꝛ hoc ideo dixi qꝛ propter hoc cognoscit in quo differt actio arbitraria, ab actionibus bone fidei: in quib᷒ actionibus bonefidei etiā deseruit officiū iudicis mercenarium ꝺm naturā actionis proposite. facit l. iiij. cū ibi no. ꝑ glo. ꝛ doc. C. de po. nā ex natura actiōis bone fidei, veniunt vsure, interesse, ꝛ alie accessiones: ꝛ iurat in litem ꝛ alia si. vt no. glo. s. §. proxi. sed in actionib᷒ stricti iuris ꝺm naturā actionis ꝑposite, hoc non potest fieri: sed si equitas suggerit ꝑpter adiectionē loci vel simile ꝛ sic extrinsecus vt iudex habeat rationē interesse vtriusqꝫ rei scꝫ et actoris: vt. l. j. ꝛ. ij. ff. de eo qꝺ cer. lo. iō ꝑpter hanc adiectionē loci vel similiū, actio dicit arbitraria vt hic est casus. ita no. dixit Bal. in. l. j. C. vbi cōueniet qui cer. lo. da. pro. Secūdo premitte ꝙ est triplex officiū iudicis. quoddā est nobile, ꝛ istud ē duplex. nā quoddā est litis decisiuū per qꝺ petunt restitutiōes in integrū vel aduocatorū salaria: ꝛ similia, ꝛ de his nihil dicitur sꝫ habetur in. l. ꝙ si minor. in. §. fin. ff. de mino. ꝛ in. l. quintus. ff. de annu. lega. ꝛ. l. ꝑ collusionē. §. j. ff. de actio. emp. ꝛ. l. cū postulassem. in prin. ff. de dāno infec. ꝛ. l. j. §. in honorarijs. ꝛ ibi late Bart. ff. de var. ꝛ extraor. cogni. ꝛ. l. salariū. ff. man. ꝛ. l. j. et. l. iij. C. man. aliud est officium iudicis merū ꝛ nobile, ad ordinandas lites ꝛ ad libellos acceptandos vel ineptos reijciēdos: de quo in. l. j. cū similibus. ff. de assesso. ꝛ reijcere inhabiles ad postulandū vel procurādū, vt. l. quos prohibet. ff. de postulā. ꝛ. l. ita demū. cū ibi no. ꝛ. l. alienā. C. de procu. ¶ Tertium est officium iudicis mercenariū, qꝺ deseruit nature actionis intentate. ꝛ istud officium iudicis versat in actionibus bone fidei, ꝛ de hoc officio nihil dicit hic. sed aliqꝺ dixit glo. s. §. ꝑxi. lꝫ in hoc iuret in litem: vt in. l. in actionibus. ff. de in lit. iuran. et. j. dicam. ¶ Quartū est officiū iudicis nō deseruiens actioni ꝑposite ꝺm naturā ipsius, sed accidētaliter eueniēs ꝑpter aliqꝺ accidēs extrinsecus, supra naturā actionis cui deseruit: ꝛ istud est officiū iudicis qꝺ versatur in arbitrarijs: ꝛ de isto loquit iste. §. ¶ Tertio est ꝑmittendū ꝙ actiones arbitrarie non sic dicunt, qꝛ sic ꝑpriū nomen actionis. sed est cognomē queadmodū actio de peculio vt. l. ij. §. hec actio. ff. de eo qꝺ cer. lo. facit qꝺ dixi in simili. s. eo. in princi. ti. ꝛ in. §. actiōes aūt de peculio.

2 ¶ † Quarto premittēdū est, qꝺ actiones arbitrarie sunt triplices, q̄dam em̄ sunt arbitrarie in qbus versat officiū iudicis, in qꝺ condēnet: quedā sunt arbitrarie in quātū cōdēnet, q̄dam vero in quale iudex cōdemnet. facit. l. vbi aūt non apparet. in prin. ff. de verb. obli. ¶ Primo casu in qꝺ cōdēnet, sunt arbitrarie sicut est actio qꝺ me. ca. de quo dixi s. eo. §. quadrupli. ꝛ actio ad exhibendū ꝛ similes in quib᷒ ꝺm glo. due ferunt snīe: vt. l. si cū exceptione. §. in hac. cū no. per glo. ꝛ doc. ff. qꝺ me. cau. ¶ Secundo casu in quantum cōdemnet sunt actiōes arbitrarie: pro eo ꝙ quis ꝑmisit cer. loc. soluendū: vt. d. §. hec actio. ꝛ. l. si heres. et l. si alij. ff. de eo qꝺ cer. lo. itē de eo ꝙ quis cōstituit se soluturum: vt. l. si duo. §. j. ff. de consti. pec. ¶ Est ꝛ tertia arbitraria, in qua iudex arbitratur: quale est hoc ꝛ qualiter iudex debeat condēnare. vt est in actionibus noxalibus vbi iudex arbitratur vtrū debeat condēnare insolidū vel noxaliter. vt. l. j. ꝛ. ij. ff. de noxalibus. de qbus oībus hic per Dy. et Cy. ꝛ oēs doc. in. l. j. de eo qꝺ certo loco. ꝛ ꝑ Bal. ¶ Quinto premitte ꝙ in actionib᷒ arbitrarijs, quatuor sunt regule quare dicant arbitrarie q̄ satis possunt colligi ex predictis: sed clarius dic ꝙ sunt arbitrarie. primo propter officium iudicis qꝺ versat in arbitrando interesse. ratione loci: vt in toto tit. de eo qꝺ cer. lo. ¶ Secūdo in taxando quātitatem, ꝛ in deferendo iuramētū in litē: vt. d. l. in actionibus. ꝛ ibi gl. ꝛ late Bar. ¶ Tertio in interrogādo qꝺ prestare velit reus, vt in actione noxali. ¶ Quarto dicunt arbitrarie ad imponēdam penā. vt. d. §. in hac. ꝛ in actione de dolo vt. l. arbitrio. in prin. ꝛ ibi glo. ꝛ Bart. ff. de dolo. ita no. dixit Bar. in. l. hoc edicto. in princi. ff. de pub. ¶ Quomō aūt formet libellus in officio iudicis: dixi. s. eo. in princi. dic vt ibi vbi aliqua de offi. in. dixi: sꝫ etiā ibi addas. ¶ In gl. in verbo actiōes arbitrarias: ibi est iure actionis. no. qꝺ iure actionis bone fidei, veniūt accessiōes. vt. s. dixi: al's esset falsum qꝺ dixit gl. ff. de act. emp. l. ꝑ collusionē. §. j. ¶ In ea gl. ibi. ꝛ in iudice tantū est no. gl. ꝙ tantūmodo residet in pectore iudicis, cōcedere vel non cōcedere interesse, propter locum: ꝛ sic cōcedendo videt ꝙ nō teneat in syndicatu de quo dixi. s. eo. in prin. in. xj. col. ¶ In eadē glo. in fi. dic ratio not. ff. de in lit. iurā. l. in actionibus. in prin. ꝛ ista vltima est vera: al's vt dicit glos. nō esset sufficiens diuisio actionū, ꝛ etiā qꝛ nulla actio bonefidei est arbitraria: imo ꝺm Jo. fab. distinguitur per oppositum, vt. ff. de eo qꝺ cer. lo. l. in bonefidei. ꝛ Bart. ibi assignat rationē quare actiōes bonefidei nō dicuntur arbitrarie: qꝛ in eis officium iudicis ex natura propria actiōis, multū potest vt. s. dixi vnde nō indiget alio arbitrio vel adminiculo extrinsecus: vnde statim cū debitor est in morā ī actionibus bonefidei, equitas que mouet iudicis officiū est iam in esse formata ab ipsa actione: sed in actionibus stricti iuris, veniūt preter naturam actiōis: vt. l. quicquid astringende. ff. de verb. oblig. Jdeo denominantur ab arbitrio iudicis, quod per seipsum venit ex sola equitate. Actiones autem bone fidei, nō determinant ab arbitrio sed a seipsis: vt non a iudice ꝑcedat arbitriū. et hoc est vtile scire ꝺm Pau. de ca. in. d. l. in bonefidei. ꝑpter id qꝺ habetur in. l. si. eod. ti. nam fideiussor acceptus in actionibus stricti iuris arbitrarijs, non tenet ad interesse ratione loci siue intercesserit ante morā rei: vt. l. centū capite. siue intercedat post morā rei: vt. d. l. si. de eo qꝺ cer. lo. qꝛ equitas que mouet iudicē propter certū locū, non est adhuc in esse formata quousqꝫ ꝛ donec perueniat ad iudiciū in alio loco: sed si accipiat fideiussor in actionibus bonefidei, in qbus est actū de soluēdo certo loco: bñ tunc fideiussor tenet ad interesse ratione loci: licet hoc veniat officio iudicis: qꝛ tū venit ex natura actiōis: vt. l. quero. §. j. ff. loca. qꝺ bñ no. ¶ Jn glo. ex arbitrio. ibi in actione in rē. dic clarum ꝙ in illis non est obligatio: vt in. §. j. s. e. ꝛ ibi dictū fuit. ¶ Jn ea. glo. in fi. no. bene ꝛ signa istā glo. que melius sentit intellectū verū huius. §. ꝙ aliqua alia gl. vt. j. patebit. ꝛ aduertas bene qꝛ facit si pro te in maleficijs fideiussero, vel etiā in cōtractu ꝛ pena ꝑ nouū tuū factum sit augmentata non dico simpliciter perpetuata, ꝙ ego fideiussor non teneor ad illud plus. vt est casus ꝛ ibi glo. ꝛ Bar. ꝛ doc. in. l. j. ff. de in litē iur. ꝛ est bon᷒ casus in. l. si. ff. de fideius. de quo plene dixi in tract. meo maleficiorū in ver. pro qbus antonius fideiussit ꝛc. ¶ Jn glo. restituit ibi. l. qui restituere. aduertas ꝙ Bar. in. l. in actionib᷒. ff. de in li. iuran.

3 in versi. tertio hꝫ locū in arbitrijs † dat vnam regulam ꝙ oīs actio in qua res nō restituit ꝺm preceptū iudicis, dicit arbitraria: vt iudex habeat potestatē deferendi iuramentum in litem: ꝛ ꝺm illud condēnandi siue sit actio bonefidei siue stricti iuris ꝑsonalis, siue in rē siue quecūqꝫ actio sit. ꝛ alle. d. l. qui restituere. ad si. quod credo verū propter identitatem rationis: qꝛ in oībus casibus contemnitur maiestas pretoria: qꝺ bene no. pro ampliatione. d. l. qui restituere. ¶ Jn glo. exhibeat. in fi. videamus hic aliqua regularia in actione ad exhibendū, q̄ est multū necessaria ꝛ ꝑparatoria aliarū actionū, ꝛ potissime rei vendicationis. vt. l. j. ff. ad exhi. ¶ Quero igitur primo quid est exhibere: ꝛ iurisconsul. in. l. ij. ff. eo. dicit ꝙ exhibere est in publico potestatē facere, vt ei agenti

4 experiūdi sit copia. ¶ † Quero quotuplex est actio ad exhibendū: ꝛ et dic quod triplex est vna restitutoria. de qua in. l. celsus. §. idem iul. ꝛ. §. idē celsus. ꝛ. l. tigni. §. fin. ꝛ. l. iulia. §. q̄situ. ff. ad exhi. ꝛ ista nō pōt simul proponi cū rei vendicatione q̄ in effectu datur ad idem: sed oportet ꝙ eligat argu. l. quod in heredem. §. eligere. ff. de tribu. Alia est exhibitoria: et tunc quedam est necessaria vt separatoria: ꝛ illa etiam non proponitur simul et semel cum rei vendicatione: vt. l. gemma. eod. titu. sed successiue sic. ꝛ talis libellus admittitur. argu. glo. in. l. conductores. C. loca. ꝛ dixi. s. eo. §. rursus. quedā vero ꝛ tertia, est actio ad exhibendum vtilis ꝛ regularis: vt. d. l. j. ff. eo. ꝛ illa bene potest concurrere cū rei ven-

5 dicatione: vt. l. fi. C. eo. ꝛ ibi gl. ꝛ doc. ita dixit Flo. in. l. j. ff. eo. ¶ † Queꝛo cui cōpetit ista actio ad exhibendū: ꝛ ꝛñ. nō tātum domino vel quasi, sed etiam olim possessori vel qui pretendit modo aliquo suo interesse vt est tex. in. l. iij. §. est antem. cum. §. seq. et. §. sciendum autem. ff. eo. dummodo sit interesse pecuniarum ratiōe iuris in re, vel ad rem, vt. d. §. est autem. Siue quis pretendat interesse de presenti, siue verosimili causa ꝛ iusta de futuro. vt est tex. in. d. §. sciendum. iudex itaqꝫ summatim examinabit ante omnia, an actor habeat iustam causam exhibitionis

6 petende necne: vt est tex. in. d. l. iij. §. eleganter. ¶ † Quero contra quē competat ista actio ad exhibendum: et dic quod datur contra possidētem siue ciuiliter siue naturaliter tantum possideat: vt. d. l. iij. §. fin. cum l. seq. qnimo si esset nudus detentator, vel custos rei, potest ista actione conueniri et omnis ille qui quomodolibet haberet facultatem rei exhibende: vt est tex. in. l. celsus. in prin. ff. eodē. sicut dicimus in simili de rei vendicatione ꝛ publiciana in. l. officium. ff. de rei ven. ꝛ dixi. s. eodē. §. j. ¶ Et istud iudicium esset summarium: vt. d. l. iij. §. sciendum. et ibi glos. ꝛ doc. qꝺ declarat Bar. in. l. j. §. fi. ff. de preto. sti. et plenius per eūdem in extrauaganti ad reprimen. in versi. summarie. in ver. queratur que sint cause summarie. ꝛ Bart. ꝛ Raph. in. l. a diuo pio. in. §. si super rebus. ff. de re iudi. dic vt in dictis iuribus in quo iudicio, nō admittuntur exceptiōes requirētes altiorē indaginē: vt. d. l. iij. §. ibidem. cū glos. sing. in ver. obscuro. ꝛ dixi. s. ꝑxi. §. si autem requirat altiorem indaginem debet eam reseruare in alio iudicio ordinario: vt dixi. Sed aduertas quod talis reseruatio quam iudex sepe facit: vt puta dico ad vlteriora ess̄: procedendū saluis exceptionib᷒. quod ista verba sunt tante importātie, qꝺ si vere exceptiones obstabant processus reddit retro nullus. vt est glos. in fine. in. c. cum contingat. ꝛ ibi doct. ꝛ Anto. de but. extra de offi. de leg. ꝛ ita dicit eleganter Bart. in. l. ille a quo [illegible]

§.si de testamēto.in fi.ff.ad trebel.quod tene mēti.Scias tñ qđ iudex
istas reseruationes vt plurimū facere debet,volentibus partibus et
consentientibus vel saltē nō cōtradicentibus:q2 videnť tūc tacite cō
sentire:vt no.Barto.in.l.j.C.de rela. Vel etiam si partes ɔ̄dicerent
posset illud facere nisi appellarēt.qm̄ in actibus iudicialibus,qñ quis
grauať nō sufficit simpliciter cōtradicere nisi etiā appellet vt singula-
rissime dixit Inno.in.c.qđ ad cōsultationē.⁊ibi casus.extra de re iu-
di.⁊ voluit do.me⁹ Jo.de imo.⁊ Ang.in.d.§.si de testō.in fi.qđ in pra
7 ctica tene menti ꝑpetuo.¶†Quero q̄ ꝓbatio requirať in hac actione
de interesse actoris:dic ꝙ sufficit iuramētū ƀ3 Bar.i.l.thesaur⁹.ꝑ illū
tex.ff.eo.qđ iuramētū deferť cū aliquali cause cognitiōe.⁊ nō ex abru
pto qsi sit iuramētū calūnie,⁊ tpe congruo ꝓbationū qđ est verū duo
bus alijs necessarijs concurrentibus.vc3 ꝙ cā sit summaria.vt ista et
modici ꝑiudicij:al's nō deferť iuramētū nisi adminiculo semiplene ꝓ-
batiōis adiuuareť:vt.l.admonēdi.⁊ ibi glo.⁊ late Bar.ff.de iureiurā.
ita dixit Bal.in.d.l.thesaur⁹.Et etiā intelligas dictū Bar.verū vbi-
cūq3 petiť sola exhibito:s3 si in ista actiōe veniret et possessiōis trāsla
tio:vt in.d.l.celsus.in.§.iulian⁹.vel si aliter per dictā actionē ad exhi-
bendū dāmificareť reus:tūc nō sufficeret sola ꝓbatio ꝑ iuramentū:sed
requiriť plena probatio sicut in alijs possessorijs:vt no.gl.⁊ doc.in.l.j.in
ij.glo.C.quoꝝ bo.ita dixit Bar.in extrauagāti ad reprimendū.i.v̄si.
summarie.⁊ i ver.circa modum ꝓbādi.in hac summaria ⁊c.¶Quero
nō exhibet re⁹ ad mādatū iudicis:dic ꝙ iuraťi litē ɔ̄ eū:vt.l.si ñ igno
8 rabit.C.e.de quo tñ dic vt ibi ꝑ gl.⁊ doc.¶†Jn ista actiōe sic formať
libellus.dico ɔ̄ titiū ꝙ ipe detinet volumē coopertū tali corio:⁊ ꝑ pte
miniatū ⁊ lr̄a parisina:quē librū mea itererst in iudicio exhiberi maxi-
me cū intendā ꝓ dicto libro vēdicationē ꝓponere:quē librū dictus ti-
tius occultat quare peto ipsu3 titiū vestra sñia ɔ̄dēnari vt dictū librū
in iudicio exhibeat ⁊ copiā inspiciēdi faciat.⁊ si velles cū dicta actiōe
ad exhibēdū intētare rei vēdicationē:vel publicianā(qđ fieri p̄t vt di
x̄i)dicas sic addēdo supradicto libello,quē librū sic exhibitū cu3 ipse
spectet ad me iure dñij vł quasi extūc cū exhibit⁹ fuerit,vēdicare volo
⁊ intēdo ⁊ ꝓ eius vēdicatiōe peto me dñm vel quasi declarari ⁊ dictū
titiū ɔ̄demnari vt dictū librū mihi restituat ⁊c.Aduertas tñ isto casu
ꝙ sñia lata sup dicta actione ad exhibēdū absolutoria,nō parit exce-
ptionē rei iudicate in rei vēdicatione:cū ista actio sit summaria ⁊ rei
vēdicatio ordinaria:vt.l.j.C.eo.⁊ ibi doc.facit qđ dixi in sīli de publi-
9 ciana rei vēdicatiōe.s.eo.§.sed iste.¶†No.etiā ꝙ cā d̄r summaria tri
pliciter.Uno mō rōne ordinis:q2 ꝓcedit sine solēnitate iudicioꝝ:vt
in.d.extrauagāti ad reprimēdū in.d.cle.sepe.⁊ in cle.dispendiosa3.de
iud.Scđo mō dicit summaria respectu ꝓbationū ⁊ fidei:q2 nō requirun
tur ꝓbationes oī exceptiōe maiores,sed sufficiūt ꝑsumptiones vł in-
dicia q̄ iudicē ad ꝑsumptionē inducāt:vt in ista actiōe.vt.d.l.iij.§.sciē-
dum.⁊.d.l.thesaurus.⁊ facit qđ no.glo.⁊ doc.in.l.j.C.quorū bo.qđ tñ
intellige:vt.s.dixi.Potest etiā tertio modo dici summaria,tā ratione
ordinis q̄ rōne ꝓbādi simul:vt.ff.ad car.l.l.iij.§.cause.⁊ ita dixit Bal.
10 in.d.§.sciendū.¶†Jn gl.noxali cā.in fi.ad euidētiā hui⁹ actionis no
xalis.ꝑmitte primo ꝙ actio noxalis dicta est a noxia,qđ est delictu3.
vel a noxa,que d̄r seruus delinquēs:vt.j.de noxa.§.noxa.¶Secūdo
premitte ꝙ iste actiōes ortū habēt,ex delicto seruoꝝ:vt.ff.eo.titu.l.j.
nō aūt a delicto filij vel liberi hoīs,bonafide possessi:vt.ff.de interro.
act.l.cōfessionibus.§.fi.⁊.l.si is.⁊ no.gl.j.de noxa.§.fi.¶Tertio ꝑmit-
te:ꝙ iste noxales danť ɔ̄ dñm,oībus illis casib⁹ quibus directa cōtra
delinquentē ex maleficio cōpeteret.nec mirū:q2 qualis est directa,ta-
lis est noxalis:vnde si illa est ꝑtoria ⁊ ista noxalis.et si illa perpetua ⁊
hec noxalis:vt.ff.d̄ noxa.l.pe.§.j.Et illa directa dať heredibus,et ista
noxalis in heredes aūt noxalis dať,nō tanq̄ in heredes sed tanq̄ in
dominos possessores:vt.d.l.pe.§.j.⁊ eo.tit.l.pluriū.§.fi.cū.l.seq.nō tñ
datur dño vero vel putatiuo,vt bonefidei possessori etiā seruo manu
misso vel alienato non datur dño:q2 inter dñm et seruū non nascitur
actio ex delicto:vt.l.serui ⁊ filij.ff.de fur.nisi ratione noue contractio-
nis:vt est casus.⁊ ibi doc.et maxime Sali.in.l.j.C.eo.nec etiā ꝓ omni
seruo cōi alteri dñoꝝ,cōtra alterū cōpetit.q2 qui teneť noxali:nō pōt
illa agere:vt.C.de fur.l.apud antiquos.et.ff.de noxalibus.l.cum ser-
uus.ff.de iniurijs.l.sed si vnius.§.seru⁹.in quo si tñ ex delicto familie
dñs ab vno cōueniať,non teneť pro singulis.vt.l.qđ autem.ff.eo.fallit
in casu speciali.l.cum familia.cum ibi no.ff.de iurisd.om.iud.vbi aūt
cōuenitur dñs a pluribus,h3 locū lex si qs a multis.ff.eo.¶Quarto
sciendū est ꝙ ista noxalis.et sic ex delicto serui,nō semp est noxalis:q2
dñs aliqñ teneť insolidū.exemplū.ff.mandati.l.inter causas.§.sed cū
seruus cōis.in.§.qđ vero.et in alijs casibus nota.in.l.j.ff.de noxalib⁹.
⁊ ibi Flori.¶Quinto sciendum est ꝙ iste noxales intentantur cōtra
dñm verum vel putatiuum,vt.ff.eo.titu.l.si bonefidei.et etiam cōtra
bonefidei vel malefidei possessorē:vt.l.nō solū.e.titu.⁊ intelligas dñ3
verum vel putatiuum de presenti,⁊ non in preteritum:vt.l.j.ij.in prin.
et.§.j.eo.titu.dummō etiam habeat teneat ⁊ possideat ipsum seruu3.
vt.l.quoties.in prin.eo.tit.vel nisi dolo desijsset possidere:vt eod.tit.
l.noxa.l.electio.§.item si.⁊.l.si plurium.in prin.quo casu pōt agens
eligere vtrum agat contra desinentem dolo possidere,vel ɔ̄ueniat no
uum possessorem vel manumissum si seru⁹ manumissus sit:vt eodem
titu.l.de illo.⁊.l.seq.Contra fructuariū autē serui vel creditorē haben
tem eum obligatū,noxalis nō datur:sed defensionē omittens priuať
iure suo iuxta.l.noxalē.eo.ti.¶Et aduertas ꝙ ista actio noxalis,ap
pellať quasi lucratiua ƀm glo.in.l.apud celsu3.§.de authoris.ff.de do.
excep.⁊ bene no.dictionē quasi:q2 sentit ꝙ nō proprie dicitur lucrati-
ua propter damnū tibi illatū:⁊ hoc sequitur Bar.in materia duarum
causarū lucratiuarū in.l.meuius.§.duob⁹.ff.de leg.ij.¶Ultimo scien
dum est,ꝙ iste actiones noxales dicūtur personales tñ in rē scripte:q2
respiciunt capita dominoꝝ vel alteri⁹ cuiuslibet possessoris,vel ipso
rum seruoꝝ si sunt manumissi.vt.j.de noxa.in.§.dinus. vbi etiam vi-
deas gl.⁊ vide Flo.ff.eo.in rubri.datur autem ista noxalis ex delicto
serui,nō ex cōtractu:quia ex contractu conuenitur dñs,vel de peculio
vel alio modo,vt vidisti.s.eo.§.actiones autē de peculio.vel tenet de
dolo:vt.l.si oleū.in.§.pe.ff.de dolo.⁊ facit.j.de noxa.in prin.ff.e.in.l.j.
¶Aduertas tñ ꝙ licet dñs teneatur ex delicto serui.nō tñ teneť ex
omni delicto:sed tantūmodo ex delicto nō capitali.nā si esset delictū
capitale,criminaliter cōueniretur seruus.vt.l.j.cū ibi no.ꝑ glo.⁊ doc.
⁊ maxime per Salic.C.eo.titu.nō autē teneretur dñs vt.l.hos accusa
re.§.oībus.⁊ ibi per Bar.ff.de accu.¶Et predicta ꝓcedunt quoties
dominus est ignorans seruum delinquere.i.tibi dānum inferre:vt.l.j.
ff.e.Si aūt fuerit sciēs ⁊ potuit prohibere eo tēpore ⁊ ea hora,qua ser
uus delinquebat ⁊ nō ꝓhibuit:tunc dominus tenetur insolidum ad
emendā damni:et nō liberatur dando seruū pro noxa:vt.d.l.j.⁊.l.ij.in
prin.et qđ ibi no.maxime per Flori.ff.eo.Et potest esse ratio:q2 tunc
dñs diceretur magis cōueniri ex facto proprio:igitur.⁊c.Et ad intel-
lectum.d.l.ij.in prin.vide omnino quod circa hoc no.elegāter Bart.
et doc.in.l.in illa stipulatione per te nō fieri.in fi.ff.de ver.obli.¶Ex
quo sequitur ꝙ agens ista actione,d3 simpliciter fundare suā petitio
nē in emēdatione sui dāni:⁊ sup illa emēdatione debet formari sñia.
Nā facultatē dādi seruū ꝓ noxa,videť consequi dñs cōdēnatus a lege
vt est tex.in.l.miles .j.§.decē.ff.de re iud.⁊ ibi vide gl.Bar.⁊ doc.⁊ iō
si esset cōdēnatus ad centū ꝓ emēda dāni vel ad noxe deditionē ⁊ sic
alternatiue:adhuc noxe deditio intelligiť esse tm̄modo in solutione ⁊
nō in cōdēnatione.ratio q2 cū nō possim agere dicta forma.vc3 ad cē
tū vel ad noxe deditionē vt ibi:⁊ iō iudex ꝓnunciando intelligiť pro-
nuntiasse ꝓut de iure sibi incūbit:et vt diciť in.d.§.decē.secus si esset
stipulatus dño centū vel noxe deditionē:⁊ q̄ sit rō differētie,vide ibi
singulariter per Bar.⁊ doc.¶†Quero vsq3 ad quātū tp̄s dať ista fa- 11
cultas prestandi seruū pro noxa:dic vsq3 ad lit.cōte.sup actione iudi
cati.vt.l.itē veniunt.§.idē recte.⁊ qđ ibi not.ff.de pet.hered.qđ qualr
intelligať vide Sali.in.l.si pacto quo penā.C.de pac.⁊ ꝑ Jo.de imol.
in.l.si insulā.ff.de verb.obli.⁊ Bar.in.l.si ita stipulatus fuerim decem
in melle.ff.de solu.¶Et ista sunt vtilia qñ tuū aīal brutū dānū alicui
intulerit,an dñs teneať⁊ clarū est ꝙ sic:q2 dñs teneť.aut emēdare dā
num,aut dictū animal pro noxa dare.vt.l.j.si quadru.pau.fe.di.siue sit
animal quadrupes vt ibi:siue bipes vt est gallus:vt.l.hec actio.eo.ti.
et nō tñ teneť dñs si dānū ⁊ nocumentū sit illatū,an aliud animal bru
tū.l.j.§.cū aries.eo.titu.⁊.l.quēadmodū.§.si nauis altera.ff.ad.l.aql.⁊
ibi etiā Flo.s3 etiā si nō tantū in seruū,sed etiā in liberū corpus sit no
xa cōmissa.vt.l.ex lege.eo.ti.dūmodo tale aīal noceat cōtra naturam
sui gñis:⁊ sic crudelitate cōmotū:vt.d.l.j.§.itaq3 vt seruus.⁊.j.si qua.
pau.fe.di.i.§.hec aūt dictio.nā natura equoꝝ est,vt sint māsueti.⁊ idē
in bobus si ergo vnus equ⁹ sit calcitrosus vł bos cornupetat:⁊ sic dā
num inferat:non videť teneri dñs:vt.d.§.hec aūt actio.⁊.d.§.itaq3 vt
seruus.nisi dñs fuerit in culpa,vel q2 nō predixerit vel q2 ɔ̄citauerit
equū vt.l.j.§.sed si instigatur.sed tu dic ꝙ imo teneť saltē vtili actione
predicta,de pauperie:vt no.gl.in.d.§.hec aūt actio.per tex.in.§.fina.
eo.ti.Si aūt culpa dñi dānū datū sit,vt dixi clar est ꝙ ipse teneť vt.d.
l.j.§.ꝙ si propter.non dico eum teneri ista actione de pauperie,sed in
solidum.⁊ sic.l.aquil.vt ibi habetur.⁊ sic nō liberareť isto casu dando
12 animal pro noxa vt ibi diciť.qđ no.q2 quotidie eueniunt.¶†Quero
quō formabitur libellus in hac actione eius noxali vel de pauperie:dicas
sic.Dico contra titium ꝙ stichus eius seruus mihi damnum intulit
in decem vulnerando Caium seruum meu3 vel qñ animal tuū me de-
pauperauit:sic dicā qđ tale tuum animal crudelitate vel feritate com-
motū ꝑcussit talem meū bouē ⁊ me in decem dāmnificauit et depaupe-
rauit.Quare peto dictū titium cōdēnari ad emendam dicti mei dam
ni quod est decem:⁊ predictus libellus procedit in noxali qñ dñs fuit
ignorans ⁊ in pauperie,qñ dñs nō fuit in culpa.al's aūt si fuisset sciēs
in noxali vel in pauperie in culpa,illud in libello deberes exꝑmere et
probare quo facto dominus perderet facultatē dandi seruum vel ani
13 mal pro noxa:vt patet ex predictis.¶†Uidimus in noxali proprie⁊
in pauperie.qd in quasi noxali vt in dāno infecto quod dicitur quasi
noxale:vt est tex.in.l.pretor ait.in.§.hoc edictum.ff.de dāno infec.qđ
qualiter intelligatur.no.Bar.in.l.in stipulatio.eo.tit.facit quod not.
Bar.in.l.si tertius.§.officiū.ff.de aqua plu.arc.Quero itaq3 primo cū
hoc iudiciū sit summariū,⁊ celeritatē desyderet:vt.l.j.⁊.l.iiij.in prin.⁊
§.j.ff.de dam.infec.An in hoc iudicio sit libellus dādus ⁊ lis cōtestan
da:dic ꝙ in oī iudicio in quo certa sententia sperať ferri,siue sit ordi-
narium siue summarium siue petitorium siue possessorium,semper est

libellus dandus iuxta quē possit ferri sñia:vt in cle.sepe.de verbo.sig.
in ver.vt iuxta petitionē ⁊c.⁊ no.eleganter Bart.in extrauaganti ad
reprimēdū.in verb.sine figura iudicij.⁊ etiā lis cōtestāda.al's aūt non
posset ferri valida sñia:vt.l.fi.§.illud.C.de tēp.app.ita dixit in effectu
Bar.in.l.iiij.§.hoc aūt iudiciū,in.viij.q.ff.de dā.infe.⁊ idē vt dixit in
possessorijs,que dirigunt̃ cōtra certā personaȝ:vt est tex.in.§.hodie.j.
de inter,⁊.l.fi.C.si ꝑ vim vl' alio modo.⁊ est.text.in.c.ij.extra vt lit.nō
cōtesta.s̄m vnā lec.ita eleganter dixit Barto.in.l. naturaliter.in.§.ni
hil cōmune,circa fi.ff.de acqui.pos.in ver.tertio quero nunqd in pos-
sessorijs ⁊c.⁊ no.Guil.de cug.in.l.oēs.ff.de in integ.rest.⁊ not.Bal.in
l.fi.⁊ ibi Bart.C.de edic.diui adri.tol.⁊ ibi Sali.⁊ qd̄ dixi libellū reg-
ri ⁊ litē cōtestari,quāuis sit iudiciū summariū:intelligas tñ summariū
in casu nostro ꝓut notauit Bar.in.l.j.ff.de preto.stip.⁊ Bar.late ī ex
trauagāti ad reprimēdū.in ver.summarie.in versi.⁊ si querat̃.q̄ cause
sint summarie ⁊c.⁊ Bar.⁊ Raph.in.l.a diuo pio.§.si sup rebus.ff.de
re iudi.nec p̄dictis hȝ obstare cle.sepe.⁊ qd̄ ibi habet̃.de verbo.signi.
¶ Quero qs pōt petere cautionē damni īfecti:dic ꝙ oīs q habet ius
in re.vt est tex.optimus in.l.eorū.in prin.ff.eo.tit.⁊ etiaȝ inquilinꝰ nō
tñ pro ꝑsona sua,sed pro rebus illatis in domū conductā cui minatur
ruinā:vt.l.q bona.§.vicinus.cum.§.seq.eo.titu.¶ Quero quid requi-
rat̃ ad hoc vt alicui ex p̄dictis caueat̃.de dā.infect.cum fideiussore vel
sine:iuxta ea que habent̃ in.d.l.qui bona.§.j.⁊.l.p̄tor.in princi.⁊.l.hoc
amplius.in.§.pe.in.fi.cū.l.seq.ff.eo.⁊ no. Bar.in.l.damni infecti stipu
latio ꝑtinet.eo.ti.Respōdeo ꝙ ad hoc vt alicui caueat̃ de dā.infe.suf-
ficit ꝙ iuret nō calūnie causa petere sibi caueri,⁊ prestari dicta cautio
nec aliud necesse est inuestigari ad partis petitionē:sed officio iudicis
mero:pōt aliō cognosci ⁊ inuestigari.vt est tex.optimꝰ in.l.q bona.§.
qui damni.eo.tit.¶ Et aduertendū est ꝙ si cautio predicta fuerit pe
tita,⁊ dānū postea fuerit illatū hȝ locū p̄dicta materia.Si auteȝ ante
cautionē petitā dānum fuit datū,hȝ locū .d.l.pretor.in.§.fi.cum.l.seq.
14 ⁊ seq.est tex.magistralis in.l.euenit.eo.ti.¶ † Libellꝰ aūt in hac actio
ne de dāno infec.sic format̃.⁊ primo in cautione petēda dicas sic.Di
co ꝯ titiū ꝙ talis sua domus minat̃ ruinā sup taleȝ domū meā, ꝓpter
qd̄ ego possem pati damnū in dicta mea domo,⁊ in rebꝰ in ea existēti
bus.Quare peto cōdēnari dictū titiū,⁊ ꝯdēnatum cogi vestro officio
ꝙ caueat mihi de damno infecto s̄m formā iuris:⁊ iuro ꝙ p̄dicta nō
dico nec peto calūnie cā.¶ Quādo aūt dānū datū ē,libellū sic forma:
Dico cōtra titiū ꝙ cū talis sua domus minaret̃ ruinaȝ in talē domū
meā,petij ipsuȝ cogi ad satisdādū mihi de dā.infec.q cautionē p̄stitit
⁊ qualiter post dictā cautionē petitā ꝑ me ⁊ ꝑ eū prestitā,damnuȝ tali
domui mee.⁊ per ꝯñs mihi illatū est:qm̄ dicta sua domꝰ cecidit super
dicta domo mea:ꝓpter qd̄ talis paries meus et tales mee massaricie
sunt deuastate ⁊ deteriorate in cētū:⁊ ita cōiter arbitraret̃ ꝑ quēlibet
bonū virū.Quare peto dictū titiū ꝓ emendatione dicti dāni in dictis
centū soluēdis,nihil condēnari ⁊ in plus ⁊ minus prout ꝓbabit̃ ⁊ per
vos fuerit taxatū ⁊ indicatū ⁊c.Et vide ad p̄dicta q̄ dixit Bar.ī simi-
li.in.d.l.si tertius.in.§.officium.ff.de aqua plu.ar.¶ Hinc sumpta oc
casione q2 aliqñ ꝓpter dāni infecti cām,fit denūtiatio noui opis:vt.l.
j.§.pe.ff.de no.ope.nū.et meliꝰ quā alibi cadit.⁊ materia est quotidia
15 na ideo aliquid et breuiter de no.ope.nū.videamus.¶ † Quero igit̃
primo qs possit denūtiare:dic ꝙ quilibet al's habilis,cuiꝰ interest vl'
interesse p̄tendit:vt.l.in ꝓuinciali.§.fi.cū.l.seq.⁊ seq.et qd̄ ibi habet̃ ꝑ
glo.et doc.ff.de noui ope.nun.dūmodo ad instātiā ꝑtis vel iudicis iu
rauerit se nō calūnie cā denūtiare:vt.l.de pupillo.i.§.q opus.et ibi gl.
16 Bar.et doc.e.ti.¶ † Scd̄o quero de forma denūtiationis.Et est sciē
dum ꝙ nūtiatio noui operis,pōt fieri s̄m cōmunem vsum tribus mo-
dis:vcȝ voce,vl' iactu lapilli,vl' ꝑ p̄torē.vt.d.l.de pupillo.§.meminisse
cū ibi no.ꝑ glo.Bar.et doc.Tu dic ꝙ illud de iactu lapilli, pōt subdi
stingui:vcȝ vel manū ad laboreriū apponēdo,et euellēdo aliquē lapi
dē de opere:vel etiā vnuȝ lapidē de opere proijciēdo vt de hoc est tex.
in.l.vim facit.§.j.ff.qd̄ vi aut clam.¶ Sed aduertēdū est ꝙ si fiat ver-
bis,si denūtiās esset in possessione loci in q̊ edificat̃,⁊ vt meticulosus
ꝑderet eius possessionē.Secus si per iactuȝ lapilli.vel per manus ap
positionē,vel per p̄torē fiat denuntiatio.vt.d.§.meminisse.⁊ in.d.l.j.§.
in operis.eo.tit.licet Rapha.ibi cōtrarium teneat.Unde cautela est
s̄m cōem opinionē,ꝙ denūtiatio nunꝗ̄ fiat verbis,sed potius alijs su
17 pradictis modis.¶ † Quero ergo q̄ erit forma denūtiationis fiende
ꝑ pretorē:⁊ licet gl.in.d.§.meminisse.dicat aliter,tñ dicas s̄m Bar.et
doct.ibi vcȝ talis iudex ad petitionē titij cōmisit ⁊ mādauit tali nun-
tio vt vadat ad talē locū,⁊ ibi seio vel operarijs vel alijs ibi existētibꝰ
denūtiet ⁊ ꝓhibeat,ne in dicto loco aliqd noui operis fiat Per iactū
vero lapilli fit denūtiatio.vcȝ q2 dȝ aliquid de opere destruere.vel la-
pidē vnū in opere ꝓijcere,dicēdo denūtio nouū opus vl' siñia.¶ Uer
bis vero fit denūtiatio,q2 semꝑ dȝ referri ad eos qui sunt in ope:vt est
tex.in.d.l.de pupillo.in.§.nuntiationē.eo.tit.vcȝ nuntio vobis ne qd
operis in isto loco fiat:⁊ sic debēt impꝑsonaliter cōcipi nō aūt persona-
liter:q2 tm̄modo ꝑsonā denūtiatā ligaret:vt habet̃ in.d.§.denatiatio
nē.vel etiā satis est qd̄ simpliciter dicat̃ nūtio nouū opus.vt est tex.in
18 l.j.in prin.eo.tit.ita dixit Bart.⁊ doct.in.d.§.meminisse.¶ † Et ad-
uertas quod dicta denuntiatiōe formiter facta et legitima ,hoc est ꝙ
nō sit manifeste frustratoria:quia si esset manifeste frustratoria posset
sperni:⁊ qñ dicat̃ frustratoria vide gl.valde not.⁊ Bar. ⁊ doc. in.d.l.j.
in prin.tunc siue fuerit iusta siue iniusta,timenda est.sicut dicimus de
sen.excom.vt est tex.in.d.l.j.in prin.vnde qcūq; edificauit post denun
tiationē legitime factā aliquo de dictis tribꝰ modis,etiā si iniuste edi
ficaret totū edificatū venit suis sumptibꝰ demoliendū:etiā si illud in
suo,etiā iuridice edificauit etiā si offerret se incōtinēti illud ꝓbaturū
q nō dȝ ad aliud admitti:vt.d.l.j.in.§.si is cui.Et iō vt sciat̃ quātū dȝ
destrui post denūtiationē,mēsuratio fit in opere:vt in.l.nō solū.§.sed
vt ꝓbari.e.ti.q̄ quidē denūtiatio pōt peti amoueri per iudiciū intētā
dū:dicendo de iure edificare volētis,dūmodo interim desistat ab ope
lȝ pendeat iudiciū:vt satisdādo de opere demoliēdo si vult ꝓsequi in
ope si appareat postea eū īiuste edificasse:vt.l.fi.C.de edi.p̄ua.⁊ qd̄ ibi
per gl.⁊ doc.in.d.l.de pupillo.§.q remissionē.⁊.d.l.nō solū.§.ij.⁊.iij.⁊.l.
ait p̄tor.in prin.eo.ti.¶ Quero an libellus sit dādus ⁊ lis cōtestāda
in hoc iudicio:⁊ dicas ꝙ sic.⁊.d.l.de pupillo.§.qui opus.⁊ ibi Bar.⁊
19 doc.⁊ no.Bar.in.l.iiij.§.hoc autē.iudiciū.in fi.ff.de dā.infe. ¶ † Ulti
mo q̄ro quō formabit̃ libellus:⁊ dicas ꝙ est duplex libellus vnus est
qñ edificauit spreta denūtiatione,alius est qñ prestita cautione edifi-
cauit ⁊ in ope ꝓcessit.Primo casu dicas sic.Dico ꝯ titiū ꝙ cū edifica
ret per se vel per suos oparios in tali loco,ego legitime denūtiaui vel
voce,vel ꝑ iactū lapilli,vl' per talē p̄torē vt casus ꝯtigerit nouū opus
⁊ ꝙ nō obstāte dicta denūtiatiōe legitime facta,ipse titius spreta di-
cta denūtiatione ꝓcessit in ope ⁊ scienter edificauit.verū q2 totū edifi
catū spreta denūtiatione facta,venit suis sumptibꝰ demoliendū ⁊ ip̄e
a tp̄e dicte denuntiationis citra,edificauit a decē pedibus supra:peto
per vos ⁊ vestrū offm̄ qd̄ imploro,ꝯdēnari dictū titiū ⁊ cōdēnatū co-
gi ad dictū opꝰ a dictꝫ decē pedibꝰ.s̄.demoliendū:⁊ qd̄ demoliat suis
sumptibus ⁊c.⁊ oīa ista ꝓbant̃ in.d.l.si p̄tor.in prin.⁊.§.interdictū.⁊.l.
20 pe.⁊ fi.e.ti.¶ † Alius aūt libellus est,qñ nuntiatio fuit remissa p̄stita
cautione ⁊ sic format̃.Dico ꝯ titiū ꝙ cū legitime denuntiauerim sibi
nouū opus,tñ vt ipse posset in opere ꝓcedere satisdedit s̄m formā iu
ris ⁊ tp̄e dicte denūtiationis iam edificauerat vsq; ad decē pedes:ꝓ-
pter quā satisdationē in opere ꝓcessit,⁊ tandē opus ꝑfecit:verꝫ q2 in-
iuste edificauit,q2 ille locus in quo edificauit est meꝰ ⁊ ad me specta
vel ꝑtinet.⁊ in dicto loco habeo ius ꝓhibēdi ne ibi aliqd edificet̃:qua
re peto ꝑ vos declarari me habuisse ⁊ habere tale ius ꝓhibendi edifi-
care volenti in dicto loco:⁊ cōsequēter ꝓnuntiari dictū titium iniuste
in dicto loco edificasse maxime a dictis decē pedibꝰ supra ⁊ successiue
ꝯdēnari ⁊ vestro officio condenatū cogi dictū titiū ꝙ suis sumptibus
dictū edificiuȝ debeat demoliri ⁊ ad pristinū statum reducere ⁊c.⁊ ad
p̄dicta vide qd̄ no.Bar.in simili in.l.si tertiū.§.officiū .ff.de aqua plu.
ar.¶ In gl.in versi.in rem.in fi.Tu dic ꝙ nec etiā in illis casibus, est
simul ⁊ semel ꝑsonalis ⁊ realis:vt dixi in.d.§.quedā.¶ In gl.de dolo
malo.in fi.videamus hic aliqua circa actionē de dolo. ⁊ primo vide q̄
dixi circa dolū in actionibus bone fidei.s̄.eo.in.§.actionē.circa princ.
21 ¶ † Primo quero qd sit dolus.⁊ lȝ iurisconsultus diffiniat in.l.j.§.j.
ff.de dolo.tñ.Bar.in.l.qd̄ nerua.ff.depo.ver.iij.est videndū de quali-
bet culpa.addit vnū vcȝ ꝙ dolus est machinatio ad decipiendū ⁊ fal-
lendū alterū,adhibita manifeste.vel s̄m Bal.in.l.pignꝰ.C.de pig. ac.
in ver.qcqd autē sit dolus.dic ꝙ dolus est malicia,in alteriꝰ dānū ꝑpē
pens.⁊ illud verbū manifeste.ideo addit Bar.ad differētiā doli pre-
22 sumpti qui est culpa latior.vt.d.l.latior.⁊.d.l.qd̄ nerua.¶ † Quero an
appellatione culpe,dolus cōtineatur:vt si promisī tibi reficere omne
dānū qd̄ tibi cōtinget ex culpa stichi serui mei si furatus fuerit tibi ali
quid,an teneat̃:⁊ videt̃ ꝙ non q2 aliud est culpa,⁊ aliud est dolus. tñ
contrariū determinat Bar.in.d.l.qd̄ nerua.ff. deposi. in versi. secun-
do quero que sunt species ⁊c.quia dolus est culpa latissima , nam do
lus presumptus est latior vt.d.l.quod nerua.ergo dolus manifestꝰ cō
23 prehendit̃ appellatione culpe:q2 est latissima culpa.¶ † Quero quo-
tuplex est dolus:dic quod est duplex.scȝ dolus malus d̄ quo hic.⁊ do
lus bonus.nā dolus bonus est ad hostes vel malos homines decipiē
dos.vt.d.l.j.§.nō fuit.ff.de dolo.¶ Et istud facit ꝙ si malefactori de-
tur fides vel saluuscōductus,qd̄ nō est seruandus.sed Guil.de cug. in
d.l.j.§.j.⁊ ibi Bald.⁊ Floria. dixit aut est talis malefactor qui posset
inuitus extrahi de ecclesia:⁊ tunc sibi non est seruādus saluusconduc-
ctus.arg.§.neq;.in aut.de manda.princ.⁊ ibi vide glo.no. et Jaco. de
belui.al's secus.argu.no.in.l.is qui reus.de publi.iudi.sȝ Bal.hic di-
xit aut saluusconductus fuit factus iusta causa,⁊ causa cognita et cuȝ
plena et matura informatione:⁊ tunc indistincte est seruandus.vt.d.
l.is qui reus.Aut sine cause cognitione ⁊ ex abruto:⁊ tunc non cogit
obseruare,qm̄ non potuit cōcedi saluuscōductus per iudicem in dam
num reipublice:vt.l.relegati.ff.de pe.alle.gl.xxiij.q.j.c.noli estimare.q̄
dicit ꝙ hosti,etiam fides seruanda est:qd̄ dixit fore verum si ipse alijs
obseruat:al's frangenti fidem ⁊c.vt.l.cum ꝓponas.C.de transacti. de
ista qōne vide gl.⁊ Bar.⁊ Ang.in.d.l.is qui reus.et Cyn.in.l. p̄senti.
in vlt.q.C.de his q ad eccle.confu.quam glo.⁊ Bar.in.l.vlterius qui-
dam determinant ⁊c.idem volunt in effectu qd̄ voluit Bal.hic.sȝ do-
minus Jo.de imo.in.d.l.is qui reus.circa fi.in versi.item aduertendū
vt tetigi.s̄.tangit hic Bar.⁊c.facit tres casus s̄m Jac.de bel.quia aut
fidantia

fidātia dat hosti, aut subdito, aut alteri. Primo casu si dat a lege, ser-
uari debet. ⁊ idem si datur ab alio authoritate legis: vt quādo datur a
Duce belli, vt. l. cōuentionē. ff. de pac. si vero ab alio data fuerit. ⁊ tūc
si prosequatur iniuriā ⁊ vindictam publicā, nō est seruanda. vt. d. l. j. §.
nō fuit. ⁊ no. Bar. in illa. q. Lucane ciuitatis statuto cauet ⁊c. ⁊ aliqd
per eundē in. l. seruet ⁊c. ⁊ aliqd per eundē in. l. seruū. §. sequitur. ⁊ in. l.
qui seruū. ff. de verb. obl. Si aūt priuatā vindictā prosequat, pōt ob-
seruare si vult, nisi facta fuit pax inter eos. vt. d. §. nō fuit. imo ego cre-
do q omnimodo fides data, in forma seruāda est: q2 graue est fidē fal
lere. vt. l. j. in prin. ff. de cōsti. pecu. Et nil tam naturale est q̄ fidē serua
re. vt. l. j. ff. de pac. facit qd no. Bar. ⁊ do. meus Flo. in. l. j. §. cū arietes.
ff. si qua. pau. fe. di. ⁊ in. d. §. sequit. ⁊ in. l. aut facta. in prin. ff. de pe. secū
do vero casu qñ datur fidantia a superiore subdito. ⁊ idē quia seruan-
da est. vt. d. l. presenti. qñ datur authoritate legis. secus si sine authori
tate legis. vt. d. §. neq3. qd ego intelligo verū nisi cā cognita ⁊ ex iusta
causa fuerit cōcessa: q2 tunc est seruāda: vt est. d. gl. ⁊ ibi Barto. in. d. l.
is qui reus. Tertio vero casu principali, qñ fidantia est data solenni-
ter, est seruanda. vt. d. l. j. de consti. pe. alias secus. vt. l. iurisgentiū. in. §.
sed cū nulla. ff. de pac. Et de materia saluicōductus. vide plene qd no.
Bar. in. l. j. ff. ad le. iul. maie. ⁊ aliqd dixit idē Barto. in. l. vtimur. ff. de
sepul. vio. Tu autē sis cautus q ad locū tibi nō tutū, nunq̄ te 9feras
etiā cum literis saluiconductus: vt est tex. in. c. accedens. el. ij. extra vt
lit. nō conte. ⁊ no. doc. nostri in. l. de etate. ff. ad trebel. ¶ Quero quid
differat dolus a fraude: dic vt genus a specie: quia dolus est genus ⁊
fraus est species. vñ in dolo inest fraus, ⁊ species inest generi: ⁊ ad re-
motionē generis, remouet quelibet eius spēs: vt aīal nō currit: ergo
nec homo: sed nō ecōtra ad remotionē speciei: sequit remotio generis
vt homo nō currit, ergo nec animal currit. iste est tex. cū glo. sm primā
lectu. quā ibi Bart. approbat in. l. iurisgentiū. §. sed si fraudendi. ff. de
24 pact. ¶ † Quero an actio de dolo sit in rem scripta sicut est actio qd
met. cau. vt. l. metum. §. cum autem. ff. quod met. cau. ⁊ dic q nō, imo
actio de dolo est mere in personā. vt. l. si ex dolo. §. fi. ⁊ ibi Bar. ⁊ doc.
ff. de do. q2 ex dolo vna nō tenetur alteri nisi ille qui dicit esse idē vt he
25 res vniuersalis: vt ibi no. ¶ † Quero an dolus dicat crimen: ita qd si
statuto caueatur q ex omni crimine possit iudex per inquisitionē p-
cedere, an ex dolo ⁊ sic machinatione simplici pōt inquiri. itaq dolus
dicat crimen: ⁊ dicas q sic vt est tex. cū ibi no. per Bart. in. l. j. ff. de fi.
tu. ⁊ facit. l. j. §. nō tantū. ⁊. l. itē de dolo. ff. deposi. ¶ Uidimus. s. eo. §.
actionum. qñ dolus dedit causam contractui. vt dixi ibi in prin. nunc
pro psecutione materie, videamus qñ dolus dedit causam distractui
bonefidei: ⁊ dic aut est distractus siue liberatio: q statim trahit secum
executionē. vt qñ facta est per stipulationē ⁊ acceptilationē: ⁊ tūc ipo
iure est nulla. vt est casus i. l. si maiori. C. de do. ⁊ ibi Barrt. Cy. Bal. ⁊
Sali. in. l. de tutela. ⁊ ibi glo. ⁊ doc. C. de in integ. resti. mino. Aut non
trahit secum executionē: vt qñ fit per pactū. nā tunc non tollit prima
actio ipso iure. vt. l. si vnus. §. pactus. ff. de pac. et ideo liberatio nō est
ipso iure nulla. vnde opus est vt agat prima actione, ⁊ si opponat de
liberatione replicabit de dolo. vt. l. sub pretextu. la. j. cū ibi no. per gl.
Bar. ⁊ doc. C. de transac. ita dixit Bar. Sali. ⁊ etiā Bal. in. d. l. de tu-
tela. qd no. ¶ Aduertas tamē ad id qd dixi quādo dolus dedit cau-
sam cōtractui vel distractui bonefidei, ipsum esse ipso iure nullum. il-
lud est verū in fauorē dolum cōmittētis: sed in fauorem ad petitionē
partis decepte, actus valet si sibi placuerit. vt no. in gl. in ver nullam.
⁊ ibi Bar. in. l. elegāter. in prin. ff. de do. ⁊ ibi doc. ⁊ not. glos. ⁊ ibi do-
cto. in. l. si dolo. C. de rescin. vendi. qd tamē limita nisi cōtractus esset
per legem p̄hibitus: quia tunc non est in electione decepti cōtractum
validare. vt. l. a diuo pio. ⁊ ibi glo. ⁊ doc. ff. de rit. nup. ⁊. l. ea que. C. de
dona. ante nup. ⁊ ibi Bal. ⁊ Sali. Item hoc verū in dolo cōtrahentis
vc3 vt dans causam cōtractui, reddat contractum vel distractū nullū:
sed dolus tertij, non reddit actum nullum. vt not. in. d. l. eleganter. sed
agitur de dolo contra illum tertiū si aliter res non posset esse salua cō
tra cōtrahentē. vt no. in. d. l. si dolo. C. de rescin. vendi. ⁊ in. d. l. elegan-
26 ter. §. peñ. ¶ Quero ergo qñ contractus est nullus, qua actione aga-
tur. ⁊ Bar. in. l. si qd aurum. ff. de ver. obli. dixit quandoq3 contractus
bonefidei est nullus ipso iure, etiam sine partium volūtate. ⁊ tunc nō
potest agi ex eo cōtractu vt reddat qd est vtrinq3 datū. vt. l. ex empto.
in. §. is qui. ff. de acti. emp. aut cōtractus est nullus de partium volun
tate, ⁊ tunc debet agi ad id ad qd obligatio oritur tpe illi9 9tractus,
sic de facto initi. vt q2 quis vult agere ad interesse, vel qd decipiat: tūc
agitur ex eo cōtractu. vt. l. si sterilis. § q̄uis. ff. de act. emp. qd tamē in-
telligas verū sm Ang. ⁊ dñm meum in. l. si qd aurum. nisi expresse fue
rit actum qd ex toto tolleret actio ex eo cōtractu: q2 tunc ageretur pre
scriptis verbis si aliqd fieri debet sm formā cōuentionis: ⁊ ita intelli
gitur. l. sed ⁊ celsus. in. §. si fundus. ff. de cōtrahen. emp. Quādoq3 agi-
tur ad id qd obligatio nō fuit exacta, sed ex postfacto vt ad repeten-
dum qd postea est traditū: ⁊ tūc agit de dolo: vt. d. l. ⁊ elegāter. in prin.
⁊ hoc modo d3 intelligi lex vēdidi. C. de act. emp. Tu addas sm Sali
ce. in. d. l. si dolo. C. de rescin. ven. ¶ Quid erit ecōtra si vēditor nōdū
rem tradidit, sed conueniat ab emptore, ⁊ vēditor nō vult contractum
dolo ēptoris initū valere: Et dic q vēditor habet duo remedia. vnu3
est q excipiat, qd emptori nō cōpetat actio. quia 9ctus est nullus ipo
iure, cū dolo induxit ipsu3 ad vendendū. ⁊ tūc dolo pbato absolui d3
ab obseruatiōe iudicij: cū nemo possit experiri sine actiōe: declara tu
hoc dictū. ⁊ per 9ñs pōt exceptionē opponere ad impediendu3 iudi-
ciū, ⁊ vt absoluat ab eius obseruatione. aliud remediū est sm Sali. qd
de dolo excipiat ne decipiat: q2 si ad hoc datur actio vt dixi, forti9 ex-
ceptio. vt. l. j. §. qd ait. ff. de superfi. qd dicit non visum a doctoribus. tu
declara: ⁊ per 9ñs isto secundo casu opponet exceptionē nō ad pces-
sum sed merita cause vt diffinitiue absoluatur. pro his que dixi. facit
elegāter dictū Bar. in. l. nā ⁊ postea. in prin. ff. de iureiu. ⁊ in. l. elegan-
ter. in. §. si post. ff. de cōdi. inde. ⁊ in. l. cū querebat. in. §. peñ. ff. iudi. sol.
aut dixit Sali. ipse vēditor possidet, nec emptor agit ad rē: ⁊ tūc vēdi
tor pōt agere actione ex eo 9ctu qui sui fauore parit ei actionē: q2 sepe
extra id qd agit, tacite nascit obligatio: vt declaret 9ctus null9, et re-
scindat quatenus de facto pcessit sm glo. in. d. l. si dolo. sed vbi vendi
tor iam tradiderit. ⁊ tūc glo. in. d. l. elegāter. dixit sm aliquos q datur
actio de dolo ad repetendū data. Alij dixerūt q dat condictio inde-
biti: cū sit generalis ad indebite soluta repetēda nō excludet actionē
de dolo: vt. l. j. §. ait pretor. ff. de do. ⁊ habet in. l. ij. C. de do. ⁊. j. dicā qd
est verū sm Sali. in. d. l. si dolo. si venditor ignorāter rē tradiderit, pu-
tans dolū non interuenisse: ⁊ sic ex 9ctu se teneri. ⁊ ideo cōdictio inde
biti ⁊ actio de dolo ad traditionē iam factā informandā, locū habet:
alias aūt sibi non cōpeteret cōdictio indebiti: si sciēter soluisset. arg. l.
j. ff. de cōdi. inde. nec etiā huic determinationi ob. si dicat q condictio
indebiti p̄supponit dñij translationē: vt vidistis. in. §. sic itaq3. s. eo. s3
ex 9ctu nullo, nō transfert dñium. vt. l. nunq̄ nuda. ff. de acqui. rer. do.
preterea si cōtractus est nullus in fauorē venditoris: vt dixi, intelligit
eo volente: alias est aliquis: vt no. gl. in. d. l. elegāter. sequit necessario
q per traditionē rei, ⁊ eoipso qd tradidit rē videt contractum appro-
basse, ⁊ ex certa sciētia sic cessare cōdictionē indebiti. vt. d. l. ⁊ similiter
actio de dolo. q2 scienti ⁊ volēti, non infert dolus. vt. l. cū donationis.
C. de transac. quinimo si fuisset dolus primo cōmissus, esset tūc purga
tus per traditionē sciētificā. arg. no. in. l. ij. C. qd me. cau. ¶ Ex quo se
quit q oportet te opponere vt dixi q ignorāter rē tradiderit: ⁊ ita ex
primas in libello: vt dixit eleganter Bar. in. l. interdū. circa mediū. ff.
de condi. inde. ¶ Si vero cōtractus est aliquis, tunc sm Bar. agitur
actione ex eo 9ctu: vt. l. ex empto. in. §. si qs virginē. ff. de acti. empt. qd
est verū sm Ange. in. d. l. si id qd aurum. nisi ad restituendū illum con-
tractū prodita esset specialis actio: vt si per metū fuerit celebratus: vt
in toto ti. qd met. cau. nō aūt cogeret actione ex dicto 9ctu, sicut etia3
qñ fauore persone minoris. vt. C. si aduer. ven. per totū. ⁊ vide Bal. in
l. ij. C. de rescin. ven. Et p̄dicta sm Bar. procedūt in 9ctu nominato, si
aūt contractus innominatus esset nullus ipso iure: tūc aut de partiū
voluntate, ⁊ agit actione p̄scriptis verbis: vt not. in. l. naturalis. §. j. ff.
de prescri. ver. ⁊ in. l. j. ff. de do. Si vero ex partium cōuentione: ⁊ tunc
agitur cōdictione ex causa vel de dolo: vt no. in. d. l. j. de dona. ¶ Sed
aduertas q licet p̄dicta sint vera. tñ idē Bar. in. d. l. eleganter. in prin.
in dicta materia posuit aliā doctrinā, vc3 q quandoq3 contractus est
nullus ipso iure ex cōuentione partiū, ⁊ tunc agitur actione ex eo cō-
tractu ad rescindēdu3, quatenus de facto pcessit: vt. d. l. sed celsus. §. j.
⁊ ad. l. ex empto. §. si is q. Si vero cōtractus est null9 ipso iure ex legis
dispositione. tunc si ego vellem petere pronuntiari nullu3, potest hoc
fieri per officiū iudicis. vt est glo. not. in ver. infirmabit. in. l. j. ⁊ ibi do-
cto. ff. de ferijs. ⁊ facit optime glos. in. l. si minor. ff. de mino. ita pōt in-
telligi gl. in. d. l. si dolo. sed idē Bart. in. l. que sub conditione. §. fi. ff. de
condi. inst. addit qd hoc est verū, nisi fuerit nullus dolo partis. q2 tunc
ageretur de dolo. vt. d. l. elegāter. sed si volo petere rescindi quatenus
de facto pcesserit, nunq̄ cōpetit ex eo 9ctu. vt. d. l. vēdidi. sec9 si cōpe-
teret actio de dolo vel cōdictio indebiti. vt. d. l. elegāter. qd tamen tu
intelligas verū vt statim dixi sm Sal. ⁊ eodē modo, potest dixi si pro-
cessu3 esset ad promissionē per stipulationē vel per acceptilationē, qd
illa pmissio vel acceptilatio rescindatur. vt illud q operatur traditio
in istis corporalib9, operet pmissio vl' acceptilatio in iurib9 i corpora
libus vel cessio. vt no. in. l. pe. §. fi. ff. de dona. ⁊ no. in. l. ij. C. qñ fis. vel pri
ua. ⁊ ibi per doc. et p̄dicta sm Bar. in. d. l. que sub cōditione. in fi. sunt
vera in 9ctu. si aūt loquit in testamēto vel in sentētia q sunt nulla: tūc
petit declarari nulla et cassari, quaten9 de facto pcessit officio iudicis:
vt in glo. d. l. j. ff. de ferijs. ⁊ ita dixit Inno. in. c. fi. extra de offi. iudi. et
hoc probat i. l. certa. C. qñ prouo. nō est neces. ⁊ facit. l. chirographis.
in. §. j. cū glo. ⁊ ibi Bar. ff. de admi. tu. ⁊ ita intelligat. l. j. §. j. cū glo. ff. q
sen. sine app. rescin. ⁊ vide Bar. Ang. ⁊ vtrūq3 do. meu3 in. l. si expres-
sum. ff. de app. in ver. quero quo iure agit q in sententia ⁊c. que oia in-
telligas per modū summe s3 Bal. in. l. iij. §. fi. ff. de inu. test. vc3 qd id
quod nullū est, pōt peti declarari nullū tribus modis. vno modo per
actionē de dolo: alio modo per actionē ex eo 9ctu. tertio modo p of-
ficium iudicis: vt est glos. sing. in. d. l. si dolo. quarto modo per via3 ex-
ceptionis. vt no. gl. in. d. l. j. §. j. ff. que sen. sine app. rescin. vt pt3 p pre-
dicta. que oia bene not. Guarda se hai cussi ben habuto. in. l. id qd au
27 rum. ¶ † Quero qualiter libellus formabit in hac actione: dicas sic
q titius per fraudē dolū vel malitiā suam me inducit ad vendendum

sibi talem librum meum pro tãto precio:quem librum nisi fuissent sue
male psuasiones, nullo modo eram vẽditurus cũ sit totus a postilla-
tus manu mea. Itẽ dico q ignorans tũc eius fraudẽ & dolum, sibi di-
ctum librũ tradidi pro adimplẽda dicta venditione:dico etiã q dicta
vẽditio fuit nulla ppter dictũ eius dolũ & fraudẽ dãtem causam dicte
vẽditioni:& sic dicta traditio fuit facta de facto & ex sctu de iure nul-
lo.quare cũ mea intersit dictum contractũ non valuisse & nõ valere,&
dictã traditionẽ dicti libri nõ fuisse factã peto per vos & vestrũ officiũ
(qd imploro) pnuntiari & declarari dictã vẽditionẽ nõ valuisse de iu-
re:& dictũ titium condẽnari mihi ad restitutionẽ dicti libri faciendã:&
qd ipsum librũ mihi restituat.quẽ si nõ restituerit ad mandatũ vestrũ
peto ipsum mihi condẽnari q̃ti ea res est &c.& ista pbant hic & in.d.l.
& eleganter.& in.d.l.si dolo.&.l.arbitrio.& ibi glos.& Barto.ff.de dolo.
¶ Declaro hoc vltimũ:q2 alia.s.declarata sunt:q2 ista verba apposi-
ta in libello,vcz quanti ea res est &c.important tria:videlicet verã rei
estimationem & etiã interesse,& etiam iuramentuz in litẽ:vt hic:&.d.l.
28 arbitrio.& de iuramento in litem.j.dicã in isto.§.¶ †Et aduertas qd
actio de dolo cũ sit famosa,datur in subsidiũ:vt.l.ij.C.de do.& sic cessat
vbi daret alia actio vel interdictũ.vt.l.j.§.ait ptor.ibi vel interdũ &c.
vel etiã vbi cpeteret alia exceptio,ita q vbi decept9 posset se tueri ex
ceptione alia q̃ exceptiõe doli:nõ daret sibi actio de dolo. vt.d.§.ait
ptor.ibi vl exceptio ex qua &c.ff.de do.quinimo etiã si qs haberet offi
ciũ iudicis,etiã nõ directe tribuẽs remediũ.sed p remediũ in integrũ
restitutionis.ita q ille qui põt iuuari in integrũ restitutiõe,nõ habet
istam actionẽ de dolo:vt est casus in.d.l.j.§.idem põponius.quid plu
ra non tm̃ qñ directo datur illud remediũ contra dolũ inferentẽ,non
datur ista actio:sed etiam si contra tertiũ qui dolum nõ intulit,posset
haberi regressus:cessat ista actio ctra dolosuz nisi in subsidium.vt est
casus in.d.l.j.in.§.si.cũ.l.seq. Ac etiã aduertẽdũ est,q ista actio de do-
lo est multũ inuida.q2(vt dixi)non cõcurrit cũ alia actiõe.vt.d.l.ij.qd
est verũ cũ actione speciali & pari.sed cũ generali vel maiori vel mino
ri actione bene cõcurrit ad modũ inuidi:q2 inuidia est inter pares.de
quo dic per glo.& doc.in.d.l.ij.vt dicit in simili qd Asellus intumescit
si se videt per cõparẽ apprehendi:vt dixit gl.in.l.j.§.veteres.ff.de ac-
29 qui.pos.& in.l.heres per seruũ.ff.de acqui.here.¶ †Et etiã est aduer-
tendũ quia cũ sit famosa:vt dixi non dabitur contra parentes vel pa-
tronos,etiã in casu quo alias cõpeteret:sed loco illi9,datur actio in fa
ctum verbis temperatis.vt.l.nõ debet.ff.de do.& tunc qualiter cõtra
parẽtes & patronos formabit libellus.vide ibi Bal.& Bar.in.l.infa-
men.ff.de publi.iudi.& Ange.in.l.si superstite.C.de do.& dixi.s.eo.in
30 prin.dic vt ibi.¶ †Postq̃ vidimus libellũ in actione de dolo,videa-
mus an sit necesse q dolus probetur,vl an presumat & quõ probetur:
& tu habes glos.valde not.in.l.apud celsuz.in prin.in vers.decipienti.
ff.de do.excep.que dicit q probatur dolus per prefatiões, suasiones,
& admonitiones vel similia.quã glos.ibi Bar.multũ no.& glo.in.l.do-
lũ.C.de do.dixit etiã q vbi probari põt dolus ex facto,vt puta q2 in-
ebriasti me vt perdito intellectu,aliqd tibi facerẽ vt fecerunt Hispani
Alderico glossatori.q2 miscebãt sibi vinũ albũ cũ nigro,vt pro eis fi-
deiuberet.& per cõsequens si potest pbari qd inuitasti me ad prãdiuz
vbi multa vina diuersa & crapulationes fuerũt,& postea contraxi tecũ
in quo fui lesus etiam citra dimidiã iusti precij:q presumor deceptus
tuo dolo adhibito,occasione dicti prãdij.& sic possum cõtractũ rescin-
dere sm Bal.& Sali.in.d.l.dolum.Ex his em̃ & similibus probat do
lus.qm̃ cũ dol9 cõsistat in animo,& cõstet soli Deo directe nõ põt pro-
bari sed indirecte sic per exteriora.arg.l. reprehendenda.C.de instit.&
substi.sub cõdi.fac.& pbari dz ex indicijs pdictis pspicuis tñ,vt dixit
tex.in.d.l.dolũ.& per cñs leuia indicia nõ sufficiũt sm Bar.& doc.ibi:
& no.Bar.in.l.j.in prin.ff.de do.exce.& etiã põt poni exẽplũ sm Bar.
in.d.l.dolũ.qñcũq3 ego pdico tibi aliqd & sic mẽtior.vt arg.l.si qs af-
firmauerit.& qd ibi no.gl.& doc.&.l.qd vẽditor.cũ ibi no.ff.de do.&.l.ea
que cõmendãdi.in prin.&.§.j.ff.de cõhen.emp.¶ In hoc itaq3 articu-
lo an dolus presumat vel nõ.cõclude ex dictis Bar.& Sali.in.d.l.do-
lum.& Flor.in.c.quoties.§.qui dolo.ff.de pbat.q2 aut querit de gestis
& factis,aut de omissus vl neglectis.Primo casu aut q̃rit in pmissis,
& dolus nõ presumit sed pbari dz nõ leuibus sed pspicuis indicijs:vt
d.l.dolũ.&.d.§.qui dolo.cũ ibi no.aut loquimur in phibitis.& tũc aut
illud in quo dr dolus cõmissus,est de genere phibitorũ & actus pcus-
sionis erat ordinat9 ad mortẽ.vt q2 vulnerauerat cũ gladio bene acu-
to,apto ad interimendũ.& tũc dolus presumit.vt.C.de sica.l.j.&.l.si nõ
cõuitij.cũ ibi no.plene per glo.& doc.C.de iniur.&.l.si qs fumo.ff.ad.l.
aquil.& no.Bar.in.l.j.§.j.ff.si qs te.li.esse iu.fu.al's aũt oporteret nos
in hoĩe fatuitatẽ presumere vel furorẽ, cõtra legẽ nec codicillos. C.de
codi.sed si actus pcussionis nõ erat ordinatus ad mortẽ.vt quia per-
cussit cũ manubrio ensis,vel cũ hasta:tũc non psumit dolus : vt.l.j.§.
diuus.ff.de sica.& pbat extra de homi.c.significasti.sm Flo.in.d.l.qui
dolo.sed ego nõ credo sua exempla bona.nã quoties infert percussio
in personã quam percutere volebas,semper & indistincte presumit do
lus.ita dixit Bart.in.d.§.diuus.& in.d.l.j.§.j.ff.si qs test.li.esse ius.fu.
sed bene verũ erit in casibus.d.Flo.qd animus nõ occidendi:sed vul-
nerandi tantũmodo presumit.& sic nõ tenebitur dictis casib9 de sica-
rijs.ita proprie loquit.d.§.diuus.qñ erit verũ sm Bar.ibi nisi percus
serit in loco periculoso:vt i capite.nõ tñ est verũ q in casib9 dñi me
Flo.dolus nõ presumat,cum sit de genere phibitorũ coniecture tamẽ
alique pbate,hãc psumptionẽ doli,sz Sal.facerẽt cessare.vt no.in.d.
l.de sica.&.d.l.si nõ conuitij.aut illud erat de genere pmissorũ : licet in
specie illud esset phibitũ:& tũc aut sit clam:& tũc dolus presumit. sec9
si palã:vt.l.si.ff.de ri.nup.&.l.nõ existimo.ff.de admi.tut.&.ff.de iur.fis.
l.nõ intelligit.in.§.si quis palã.qd videt fallere in Cõmentariẽse, siue
in custode carceris:q2 dz probare se dolo carere.ff.de cust.reo.l.mili-
tes.&.C.eo.ti.l.ad cõmentariẽsem.& vide oĩno & tene mẽti ppetuo gl.
sing.in.l.cũ ita.in.§.species.ff.de leg.ij. qñ aliquis reperit mortuus in
caceribus:an presumat culpa dolo vel defectu custodis an nõ: Scdo
casu principali qñ loquimur in omissis.& tũc aut fuit omissum ex certa
scientia,& dolus presumit:vt.l.si procuratorẽ.§. si ignorãtes. coniun-
cto.§.si dolo.ff.man. Aut ex ignorantia:& tũc aut iniusta. & idem vt.l.
dolo.ff.ad le.fal.&.l.qd te.in si.ff.si cer.pe.Aut iusta ignorãtia, & nõ p-
sumit dolus.vt.l.qui alteri9.ff.de reg.iur.& facit ad pdicta qd no.Bar.
& doc.in.l.si qs ex argẽtarijs.§.si.ff.de edẽ.& quod no.doc.& Bal.in.l.si
creditor.C.de pig.act.& qd no.Sali.in.d.§.q dolo.q̃ oĩa tene mẽti.Or
hauemo spazato lo dolo.¶ In gl.pmissum est.ibi & nõ al's.no.glo.q
actio est arbitraria ppter locũ,in trib9 casibus tm̃ in glos.expressis.et
idem no.gl.in.l.j.C.vbi cue.qui cer.lo.da.pmi.& in.l.heres.cũ.l.seq.ff.
31 eo.ti.¶ †In ea.glos.in si.dic vt no.in.d.§.loco. & ibi aliqd dicam vbi
etiã glo.ponit formã libellandi.tu autẽ in hac actione arbitraria pro-
pter locum sic forma libellũ.Dico contra titiũ q cũ ego eidẽ centum
mutuarẽ Mutine,& pmiserit & cõstituerit centũ mihi restituere & sol-
uere in ciuitate Aretij:tñ fuit & est in mora soluẽdi cum lapsum sit tm̃
tẽpus quo cõmode potuit in loco destinato ad soluendũ dicta cẽtum
soluisse:& dicta centũ dictus titius etiã nunc denegat soluere : quare
peto ipsum titiũ vestra sententia condẽnari vt dicta centũ hic Bono-
nie mihi soluat.& etiam peto per vestrũ officiũ rationẽ haberi eius qd
interest mea dicta centũ mihi soluta nõ fuisse in dicta ciuitate Aretij:
qd interesse vltra dicta centũ est in decem.& per consequens in dictis
decẽ pro interesse vltra dicta centũ mihi cdemnari peto.¶ Et aduer
tas q2 dixi in libello q cum deberet ex causa mutui vel q mutuaui.nã
cum ex causa mutui & tribus alijs casibus potest esse actio arbitraria
propter locum:vt hic in gl.&.d.l.si heres.sed Bar.Bald.& Sal.ibi sm
Nico.de ma.dicũt q omnis actio stricti iuris propter adiectionẽ loci,
potest esse arbitraria.pbat in rubrica,que neutraliter loquit de eo qd
certo loco.& pro hoc videtur tex.in.l.qui certo.ff.de cõdi. inde.&.ff.de
indi.l.eũ qui.& facit.l.si duo.§.j.ff.de cõsti.pecu.& quia est eadem ratio
in his que ponuntur in.l.j.ff.eo.¶ Itẽ dixi in libello promisit soluere
in ciuitate Aretij centũ.nã licet Ferrariensis hic, Bononie pmittat
vel cõstituat se soluturũ mihi centũ Aretij : nulli dubiũ est q in dicta
ciuitate Aretij videt contraxisse ratione destinate solutionis:et dicti
cõtractus rõne Aretij põt cueniri.vt.l.cõtraxisse.& qd ibi Dy.& Bar.
de acti.& oblig.tamẽ istud debes intelligere qd ficte videt contraxisse
Aretij & nõ vere:vt est glos.mihi singu.in.l.cũ qui.§.iul.ff.de cõsti.pe.
qd perpetuo no.pro statutis que nõ verificant ex actu ficto:vt.l.iij.§.
hec ver.ff.de nego.gest.¶ Sed dubiũ est an dictus Ferrariensis hic
Bonoñ.vbi promissio & scriptura & contractus sit,dicat cõtraxisse:vt
etiã hic Bonoñ.possit cõueniri:& dic q non nisi aliud expresse factũ
sit.vt est not.tex.& ibi ad hec no.Bar.& Ang.in.l.quero.ff.de sol.& est
tex.cũ glo.& ibi Bart.in.l.iij.ff.de bo.au.iud.poss.& idem tenet Pet.
Cy.& Sali.in.l.j.C.vbi cõue.qui cer.lo.da.pmi.& Sali.in.l.j.ff.eo.ti.et
Bal.in.l.eum qui.§.iul.de consti.pecu.licet glos.ibi sentiat contrariũ
et male.qd sing.tene menti.¶ Ex quo sequitur q dictus Ferrariẽsis,
nõ potest Bononie cõueniri pro dictis centũ.sed Ferrarie & Aretij &
in omnibus alijs locis in quibus alias sortitur forum,& nõ in alijs in
quibus nõ sortitur forum:vt not.glos.& cõiter doc.in.l.j.ff.de eo quod
cer.lo.et ibi Bal.et Sali.in ver.quero.cũ glo.tñ in quocũq3 loco. & in
l.j.C.eo.lz Bar.in.d.l.j.ff.eo.sm Nic.de ma.& primã opi.gl.ibi teneat
contrariũ,et per cõsequens qd vbiq3 locorum etiã si ibi nõ sortiatur
forum,possit cõueniri quando non soluit in loco destinato ppter ge-
neralitatẽ.d.l.j.ac etiã per theoricã Iac.de are.quã refert Bar.in.l.j.
§.nũtiatio.ff.de no.ope.nun.vbi dixit q qñ lex generaliter loquit,con
cedens alquid de nouo qd nõ erat cõcessum:tũc recipit restrictionem
de habilitate:vt ptz ex not.in.l.si quãdo.in prin.C.de inoffi.test.nã sa
tis operatur illa lex qd de nouo concedat.vñ si restringit, non resul-
tat absurditas.sed quando disposuit super eo qd iam est concessum.&
tunc q2 in disponendo nihil operat,cum iam esset cõcessum. Idcirco
ex quo generaliter loquitur,debet generaliter intelligi etiã in casib9
in quib9 iam cõcessum nõ erat:ne cõcessio sit ludibrio:vt.l.si qñ.de leg.
j.& patet in.d.§.nuntiatio.cũ glos.qui ergo promisit soluere Aretij et
sic certo loco,clarũ est q in alijs locis in quibus sortitur forũ põt con
ueniri.vt.l.heres absens.in.§.j.vbi gl.enumerat multos casus in qui-
bus quis sortitur forũ.ff.de iud.& in.c.romana.§.contrahentes.de fo.
cõpe.in.vj.cũ ergo.d.l.j.ff.eo.dicat q põt conueniri quolibet loco, de
bet intelligi generaliter etiam in loco nõ idoneo:al's ista generalitas
nihil operaret.sed hoc ar.Bar.nõ valet sm Bal.Sal.& Pau.de cast.
in.d.l.j.

fin.d.l.j.licet Bal.dicat ꝙ opi.Nico.⁊ Bar.est multũ equa ⁊ iuri cõso-
na.nã in.d.l.j.dicit ꝙ videbat non posse cõueniri,nisi in loco vbi colla
ta est solutio.⁊ hoc per rõnes glos.ibi ⁊ fi.d.l.j.cũ si.nõ esset facta pro-
pter dictas rõnes,hoc diceremus.Sũt ergo facte dicte leges ad tollẽ
dũ hoc dubiũ.ideo debẽt restringi ad loca idonea. vt.l. vt gradatim.
§.sed si lege.ff.de mune.⁊ ho.⁊ satis operat licet restringat. Preterea
absurdũ esset ꝙ in plurib⁹ locis posset cõueniri, qui ꝓmisit vno loco
tantũ:ꝙ̃ ille qui ꝓmisit simpliciter.de quo cõstat ꝙ in loco tñ idoneo
32 cõueniri potest.⁊ ista est veritas ⁊ cõis opi.ſm Bal.ibi. ¶ †Ad hoc
ergo vt possit in alijs locis(etiã in quib⁹ alias nõ sortit forũ) ꝯueniri
opus est vt expresse hoc dicat.vñ notarij in eorũ instrumẽtis solẽt di-
cere.Que centũ ꝓmisit soluere ⁊ restituere,hic Bononie. Et sic inci-
piũt a loco in quo fit scriptura instrumẽti ⁊ ꝺctus Ferrarie, Florẽtie,
Aretij ⁊ gñaliter vbiqꝫ locorũ insolidũ,in quib⁹ fuerit inuẽtus ⁊c. nã
lꝫ per illã copulã ⁊,videat solutio diuersa pro rata in quolibet loco.⁊
per ꝯñs ꝓpter innumerabilẽ speciẽ locorũ, videat frustratoria dicta
ꝓmissio.vt videt tex.in.l.ij.§.si quis ita.ff.de eo qð cer.lo.tñ illud est
verũ qñ aliqua loca essent specificata,ex quorũ specificatione nõ red-
deretur inutilis stipulatio:arg.l.quoties.ff.de ver.obli.sed qñ postea
subijcit clausula generalis.vcꝫ vbiqꝫ locorũ,ne stipulatio sit inutilis:
capimus coniecturã qð valeat:⁊ in vno quoqꝫ loco videt destinasse so
lutionẽ.⁊ maxime si addat illud verbũ insolidũ qð ego sum solitus in
practica apponere vel addẽdo ſm Sal.in.d.§.si qs ita.vcꝫ qnã quãti-
tatem totã ⁊ integrã promisit soluere ⁊c.secus autẽ si verba instrumẽ
ti dicerent pro quib⁹ centũ,voluit posse cõueniri Bononie,Florẽtie,
Aretij ⁊ vbiqꝫ locorũ.qꝛ ꝙ̃uis voluerit posse cõueniri,tñ si conueniat
in loco in quo al's nõ sortiebatur forꝫ:potest penitere vsqꝫ ad litẽ ꝯte.
ſm glo.⁊ cõiter doc.⁊ opponere declinatoriã fori:vt no.in.l. si cõuene
rit.ff.de iur.om.iudi.vel ſm opi.Bar.in.d.l.si conuenerit.potest peni
tere ⁊ in primo actu iudicij opponere declinatoriã fori: per tex.in.l.fi.
et ibi Bar.C.de excep.⁊ no.Bar.plene Ange.⁊ vterqꝫ do.meus in.l.
quidã cõsulebat.ff.de re iudi.ita dixit Bart.in.d.§.si quis ita. et idem
dixit in.d.l.si cõuenerit.⁊ in.l.titium aut meuium.§.j.ff.de admi. tuto.
vbi etiam tex.⁊ Bart.ponunt aliam singularem practicam: videlicet
quod non dicantur dicta verba,videlicet promisit soluere Florentie,
Aretij ⁊c.vbi fuerit inuentus.⁊ sic nõ dicatur inuẽtus:qm̃ si illud ap
poneretur nisi personaliter reperiretur reus in loco,nõ posset conue-
niri licet etiã in dicto loco vbi cõuenietur:al's sortiretur forũ vel licet
ibi habeat bona.vt arg.l.heres absens.in prin.ff.de iudi.ibi si inuenia
tur ⁊c.sed loco dictorũ verborum,ponũtur ista verba videlicet vbi pe
titum fuerit ⁊c.nã licet ista verba non operentur vt possit debitor tra
hi ad iudicium extra suum forum si ibi non inueniatur personaliter,
vel si ibi nõ sint bona sua:tamẽ si in loco in quo petitur reperiunt de-
bitoris bona,posset ab eo i dicto loco peti.licet psonaliter ibi nõ ad-
esset.qð no.Ja.de are.⁊ Bar.per illũ tex.fin.qð perpetuo tene menti.
¶ Ex quo in practica sic dicas.q̃ centũ.d.titi⁹ ꝓmisit soluere hic Bo-
nonie,Florẽtie,Aretij:⁊ vbiqꝫ locorꝫ oĩa ⁊ integra.vel dicas insolidũ
vbi fuerit inuẽtus vel nõ inuentus ⁊ ab eo petitũ extiterit ⁊c. ¶ Ad-
uertas tamen ad id qð dixi quando reperiuntur illa verba in instru-
mento,vcꝫ promisit posse conueniri vbiqꝫ locorũ ⁊c. qð cũ possit op-
ponere declinatoriã vt dixi per.d.l.si conuenerit.qð vtile est ꝙ appo-
natur pena:qꝛ tunc pena cõmitteret,si forũ declinaret.qm̃ illud pactũ
prorogationis iurisdictionis iudicis,nõ sui nõ est cõtra legẽ sꝫ ꝑter le
gem ideo pena põt apponi ⁊ exigi.vt.l.stipulatio ista.§. alteri. ⁊ ꝙ ibi
no.ff.de ver.obli.ita elegãter dixit Bar.in.d.l.pe.circa prin.C.de pac.
¶ Unum tñ sing.tene mẽti ꝙ istud qð dixi ꝙ potest cõueniri vbi fue
rit inuẽtus,est verũ nisi aliqua iusta causa aliud suadeat.ideo nõ põt
cõueniri in loco suspecto ꝓpter pestẽ.vt.l.de etate.cũ ibi not.per do.
ff.ad treb.nec in loco sibi non tuto.vt in.c.accedẽs.cl.ij. extra vt li.nõ
contest.facit qð dixi.s.in isto.§.an et qñ saluuscõductus sit seruand⁹.
ita not.dixit Ange.in.l.cum res.in prin.per glos.ibi positã.ff.de leg.j.
vel etiam ſm Ang.non potest cõueniri in loco per quẽ transitũ facie-
bat nauigando.vt.l.heres absens.in.§.j.ibi:si quis nauigat.ff.de iud.
sed ſm Jo.de imo.in.d.l.cum res.forte hoc non est verum.nec.d.l.he-
res absens.habet locũ;quãdo quis promisit in forma predicta:ita ge-
neraliter:vt dixi.nam imputet sibi qui ita generaliter promisit.nam
poterat cogitare quod euenire poterat.arg.l.si quis domũ. in.§. peñ.
ff.loca.sꝫ ego concordarẽ sic opi.predictas Ang.et domi.mei.aut de
presenti erat demonstratio,qð aliqua loca verosimiliter sibi erãt suspe
cta vt status presens illud demõstrabat:⁊ de illo debuit cogitasse et si
non cogitauit,sibi imputetur.⁊ ita loquitur dominus meus : al's se-
cus.quia nõ debuit cogitare aliqua loca sibi d nouo fieri suspecta.ar-
gu.l.inter stipulantem.§.sacra.ff.de verb.obli.⁊ quod ibi no.Bar.⁊ do
cto.in simili.⁊ ita intelligatur opi.Ang. ¶ Ponamus ergo quod di-
ctus Ferrariensis qui ꝓmisit soluere Aretij cõueniatur in alio loco:
vtputa Senis cuius loci statuta sunt seruanda.nã vere instrumentuꝫ
fuit confectũ hic Bononie:⁊ hec vba cõtractus fuerũt prolata.Jtez
est locus destinate solutionis vt Aretiũ vbi ficte dicitur contraxisse.
vt.d.l.contraxisse.Jtem est locus in quo de presenti cõuenitur vt ciui
tas Senarum.dicendũ est quod locus Bononie inspicitur quãtũ ad
solennitatem instrumenti.nam si hic viget statutũ quod in contracti
bus vel instrumentis debeant interuenire certe solennitates,illud sta
tutum ad vnguem est seruandũ:alias non valeret instrumentũ vl' cõ-
tractus.Jtem quo ad interpretationẽ verborũ dicti instrumenti de-
beat interpretari ſm modum loquendi et stylũ Bononie.vt.l.si fun-
dus.ff.de euictio.Jtẽ ꝙ̃tum ad cõcedendũ in integruꝫ restitutionem
vl' non:vt notat glo.in.l.secunda.in principio.ff.de eo quod certo lo-
co.de quo dicã.j.Alius vero loc⁹ videlicet Aretium consyderatur ad
vnuꝫ tantum,videlicet vt ibi possit conueniri:sicut si ibi esset celebra-
tus cõtractus ⁊ si ibi conuenitur quantum ad ea de quibus.s.dixi in-
spiceretur locus Bononie.⁊ sic vbi colectum fuit instrumentũ,nõ lo-
cus aretij,⁊ sic non est locus ficti contractus.ita sentit Dy.in.d.l.con-
traxisse.⁊ Bar.late in.l.j.C.de sum tri.in ver.nunc veniamus ad glos.
que dicit ⁊c.locus autez Senarũ.⁊ sic locus iudicij tantum in quo cõ-
uenitur inspicitur quo ad ordinẽ iudicij tãtuꝫ: ⁊ quo ad iudiciũ,statu
ta Senarũ sunt seruanda.l.ij.cuꝫ ibi no.per doc.C.quemad.test.aper.
non aũt statuta senarũ sunt inspiciẽda quo ad in integ.resti.denegan-
dum si eaꝫ cõsecutus fuisset virtute statuti,nisi instrumentũ fuisset cõ
fectum vel in loco destinate solutiõis.⁊ sic aretij:qꝛ hoc etiã est inter-
esse rei qꝛ si cõuentus fuisset aretij ex beneficio restitutiõis in integrũ,
nihil soluisset ergo sua interest.ideo dicta statuta bononie ⁊ aretij de
restitutione loquẽtia senis,vbi agit in iudicio sunt seruãda.ita debet
intelligi gl.⁊ ꝙ ibi Bar.Bal. ⁊ Sali.in.d.l.ij.in prin.qm̃ in hac actio
ne venit oẽ interesse rei.vt.j.dicam.igitur ⁊c.qð bene not. ¶ Jtez ad
alium finem dixi in libello,qð cõstituit se soluturũ Aretij ⁊c. nã qñ in
vno loco quis cõstituit se soluere,⁊ ego ipsuꝫ alibi in loco sui fori con-
uenio,debeo istð in libello exprimere.ratio qꝛ potuit tua interesse po
tius soluere aretij ꝙ̃ hic in decẽ.de quo interesse rei indistincte habet
ratio.⁊ sic si solueres aretij centũ,magis in effectu videris soluisse.xc.
ꝓpter interesse tuuꝫ ꝙ̃ centũ:sed soluendo alibi videris soluere dicta
centum integre.Jdeo ego agẽs debeo facere mentionem de dicto lo-
co vbi destinat solutio:alias aũt possez puniri tãꝙ̃ plus petens pro-
pter locũ.vt.j.eo.§.plus.in versi.loco autẽ.sed si peterẽ aretij,nõ esset
opus vt de alijs locis facerẽ mẽtionẽ.vt.l.qð si ephesi.in prin.ff.eo.ti.
⁊ ita intelligatur.l.j.eo.ti.et pro hoc.l.ij.§.fi.eodem ti.nam si agitur in
alio loco ꝙ̃ destinate solutionis,semꝑ actio est arbitraria et haberet
in ea ratio interesse actoris ⁊ rei tam intrinseci:ꝙ̃ extrinseci:⁊ etiã ius
quod cõsistit in damno siue etiã in lucro,etiaꝫ si excedat legitimũ mo-
dum vsurarũ:vt est casus nota.in.d.l.ij.§.fi.cum.l. sequen.quod tamẽ
intellige:vt ibi per glo.et doc.quod etiã est intelligendũ etiam si reus
fuerit in mora soluendi aretij.nã ex quo grauatur in vno.quia conue-
nitur in alio loco,releuat in alio:qꝛ venit interesse suum.ita dixit glo.
quam sequunt doc.in.d.l.ij.§.fi.arg.l.eum qui.in prin.ff.de in ein.sed
do.meus Pau.de cast.in.d.§.fi.intelligit hoc verum qñ ex hoc condi
tio actoris,non reddit deterior:vt puta promisi decẽ corbes frumenti
aretij,vbi valẽt quinqꝫ si ibi soluissem ⁊ tu vendidisses tantuꝫ quinqꝫ
percepisses si cõuenias me hic bononie vbi valet decem,deducaꝫ in-
teresse:quia sufficit ꝙ cõsequaris quinqꝫ sicut si soluissem aretij:ꝙ̃uis
fuerim in mora ꝓpter hoc nõ dãnificaris:secus putat si esses in dam
no,vt puta quia non vendidisses aretij,sed eras cõsumptur⁹ cũ fami-
lia tua:⁊ quia ibi non solui stetisti hic cum familia:nã tunc certe cõse-
queris decem nõ deducto meo interesse:quia mora mea non debet ti
bi esse dãnosa.⁊ predicta sunt vera nisi etiã tu fueris in mora recipien-
di.vt si alias ibi obtuli ⁊ non fuit aliqs ex parte tua qui reciperet,tũc
indistincte habet ratio dicti interesse mei rei.⁊ sic potest glo.ibi intel-
ligi intantũ qð si reus Aretiuꝫ fuerit ⁊ non actor ⁊ ibi deposuerit fru-
mentũ.tunc nullo modo habetur ratio interesse actoris:sed rei tantũ:
sic ratione impẽsarum ⁊ depositi ibi facti ⁊ laboris itineris,aretiũ ac-
cedendo.⁊ sic poterit in totũ si tãtum interest rei,iudex reũ absoluere.
vt.l.qð si ephesi.§.j.ff.eod.Si aũt vterqꝫ fuit in mora : qꝛ neuter venit
aretiũ.tunc cõpensabitur mora cum mora,⁊ interesse cũ interesse.vn-
de tu actor sis cautus ꝙ semper in tempore ad locũ destinate solutio-
nis te cõferas:et ibi ꝓtesteris te paratum solutionẽ recipere. ¶ Ad-
uertas tñ ꝙ in eo qð vnũ interesse excedit aliud,fiet cõdẽnatio facta
tamen prius cõpensatione vsqꝫ ad concurrenteꝫ ꝙ̃titatem:vt no.in.l.
33 ij.in pn.ff.eo.ita dixit Bar.in.d.l.ij.§.de officio. ¶ †An aũt ista actio
sit arbitraria propter locuꝫ,qñ conuenitur aretij in loco destinate so-
lutionis.Cõclude ꝙ aut nullus loc⁹ exprimit in solutione fiẽda,⁊ nõ
est arbitraria propter locum:⁊ intelligitur locus vbi petitur.l.vinum
cũ materia.ff.si cer.pe.ita dicit Bart.in.l.qð si ephesi.in prin.ff.e.licet
ibi Guil.tenuerit ꝯtruꝫ ⁊ male.aut vnus solus locus fuit expssus aut
plura loca,si vnus locus nõ est arbitraria.qꝛ nõ venit interesse ꝓpter
locum si ibi cõueniatur.vt.d.l.qð si ephesi.habetur tamẽ cõsyderatio
vsurarũ,si sunt promisse:vel estimationis rei si creuerit.vt ibi coniun-
cta gl.⁊ qð ibi per Bar.aut plura loca sunt expressa:⁊ tunc aut disiũ-
ctiue aut copulatiue.si disiunctiue tunc similiter nõ est actio arbitra-
ria,regulariter siue ante litem contestatam siue post:ante litem conte
statam nõ quia tunc est in electione rei vbi soluat:⁊ actoris vbi petat.
vt.d.l.iij.in prin.⁊.§.j.⁊ ibi not.Bart.ff.eo post lit.contesta.etiam nõ
est arbitraria.quia tunc tollit facultas reo soluendi in alio loco.vt.d.

l.iij.ver.⁊ generaliter. Si vero copulatiue,⁊ tunc etiã similiter non est
arbitraria nisi pro illa parte q̃ debebat solui in vno loco ⁊ soluatur in
alio.vt.d.l.iij.§.qs ita. ¶ Itẽ dixi in libello q̃ est in mora soluẽdi ⁊c.
nã nisi fuisset in mora,nõ veniret interesse vel vsure.vt.l. cẽtũ capue.⁊
l.fi.ff.e.mora tñ rei licet sibi noceat,tñ fideiussori nõ nocet simpliciter
accepto vt teneatur ad interesse propter locũ:sed mora propria noce-
ret.vt.d.l.centũ capue.⁊.d.l.fi.qd̃ tñ intellige:vt statim latius dicam.
¶ Item dixi in libello qd̃ est lapsum tãtum tp̃s,qd̃ commode potuit
peruenire ⁊c.hoc ideo dixi:qꝛ obligatio de soluẽdo certo loco etiã si
non exprimat̃ semper in se habet tacitum tp̃s:quo verosimiliter ad lo
cum potuerit applicari.vt.l.idẽ erit.si capue.⁊ in.l.interdum.in prin.
⁊.l.continuus.§.cum ita.ff.de ver.obli.nisi tu ⁊ ego habeamus insti-
tores Aretij quos creditores primo fecim⁹ ⁊ ꝓmitto tibi soluere ho
die aretij centũ qꝛ valet.vt est casus in.l.fi.§.si inter eos.ff.de ver.obli.
nec aliud tempus intelligit̃:vt ibi qd̃ no. ¶ Itẽ dixi in libello peto ra
tionem haberi de eo quod mea interest ⁊c.nã licet ita rei sicut actoris
interesse veniat.vt.s̃.dixi.tñ sit satis q̃ actor ĩ libello enarret,vt petat
suum interesse nec cogitur dicere de interesse rei.qꝛ illud nõ extenuat
ipso iure interesse actoris,sꝫ debet expectare actor qd̃ reus de suo in-
teresse opponat.ar.l.si cõstat,cũ ibi no.C.de compen.ita dixit Bar.in
l.iij.in fi.ff.eo.qd̃ interesse consistit etiã in lucro,quod est veruz in soli-
to lucrari.vt.d.l.iij.§.fi.⁊ ibi glos. Bar.et doct.⁊ habet̃ in.l.j.C.de sen.
34 que pro eo quod interest. ¶ † Et pro ꝯplemẽto materie:qꝛ.s̃.dixi q̃
mora rei nõ nocet fideiussori,videamus an hoc sit verum q̃ fideiussor
simpliciter acceptus,teneat̃ vel nõ teneat̃ ad penã vł interesse ꝓpter
locum vel ad aliud accessorium:⁊ anteq̃ cõcludam per modũ distin-
ctionis premittẽdum censeo aliqua. Et primo quod quoddam inter-
esse venit in actione arbitraria ꝓpter locum circa hoĩs promissionez:
de quo tractatur in.d.l.centum capue.in prin.in versi.nec oportebit.
quoddã vero interuenit propter locũ,ex promissione tamen hominis:
quia promissum per stipulationẽ:de quo habetur in.d.l.centũ capue.
in ver.nec enim quoddã est interesse qd̃ venit citra hominis ꝓmissio-
nem,sed ꝓpter ipsius actionis naturam coherẽtẽ.de quo in.l.quero.
in prin.⁊ ibi glo.plena.⁊ Bart.ff.loca.⁊.l.iiij.C.de deposi.⁊.l.mora.§.
in bonefidei.ff.de vsur.⁊ not.glos.s̃.proxi.§. ¶ Secundo ad euidẽtiã
premitte,qd̃ in actiõe arbitraria propter locũ,fideiussor habet dupli-
cem dilationẽ vnam ex parte rei:qꝛ nõ potest deuenire ad obligatio-
nem fideiussoris ipsius rei.secũdo habet dilationẽ ex persona ꝓpria:
vt est tex.in.l.si de testamẽto.§.fi.⁊ qd̃ ibi no.⁊ ibi Bar.⁊ Ang.ff.de fi-
deius. ¶ Tertio ꝓmitte q̃ fideiussor simpliciter acceptus,licet videat̃
fideiubere in oẽm obligationẽ tam principalẽ q̃ secũdario:que ꝯmit-
titur ex mora.vt.d.l.quero.in prin.nõ tñ videtur fideiubere ad interes
se qd̃ non est in obligattione,sed venit accidẽtaliter ꝓpter moram.vt
d.l.centũ capue.⁊.d.l.fi. ¶ Quarto ꝓmitte q̃ in isto interesse variabi-
li ꝓpter locũ fideiussoris,obligatio nõ põt semꝑ esse cõformis cũ obli-
gatione rei.hoc ptꝫ qꝛ aliter põt interesse fideiussoris,⁊ aliter rei.facit
d.l.si de testamẽto.§.fi.⁊ ideo reus nõ dat regulã in forma fideiussori.
quoniã in difformibus,nõ potest dari eadẽ forma.ita dixit Sali.⁊ ple
nius Ang.in.d.l.cẽtũ capue. ¶ Quibus ꝓmissis querit̃ an fideiussor
teneat̃ ad aliquam penam vł interesse ex mora rei:dic nã aut pena de
qua querit̃ est debita iure obligationis,vt est vsura in stipulatione de
ducta.⁊ tunc fideiussor tenetur ad illam.vt.d.l.centuz capue.in.iij.re-
spon.⁊ hoc qñ stipulatio vsuraruz precederet obligationem fideiusso
riam:secus si sequat̃:qꝛ tũc non tenet̃.arg.l.fi.ff.de pac.⁊ ita no.in.d.l.
centũ capue.in.ij.gl.mag. Aut illa pena nõ iure obligationis est debi
ta,sed officio iudicis:⁊ tũc aut querit̃ in pena vsurarũ:aut in pena in-
teresse creditoris.si vsurarum aut mora rei iam precesserat.⁊ sic vsure
erãt iam debite,officio tñ iudicis:vt in cõtractu bonefidei.⁊ tũc fide-
iussor tenet̃.vt.d.l.q̃ro.in prin.ꝫm lec. Azo.in.d.l.cẽtũ capue. Aut mo
ra rei nõ precesserat,sed secuta est post acceptationẽ fideiussoris.⁊ tũc
discordia fuit inter Pla.⁊ Jo.glos.sed cõiter tenetur opi. Joã.vcꝫ.vt
fideiussor teneat̃:qꝛ lꝫ tales vsure veniãt ex officio iudicis,tñ veniunt
ex natura actionis bonefidei.vt.d.l.quero.⁊. d.l.mora.§.in bonefidei.
cũ simi. Sinaũt querit̃ de pena interesse.⁊ tũc qꝛ interesse ꝫꝫ varios re
spectus ⁊ cõsyderationes multipliciter põt dici.ideo in eo distingue:
quia aut querit̃ de interesse ad qd̃ succedit obligatio ꝓpter moraz:vt
in obligatione facti.vt.ff.de ver.obli.l.stipulationes non diuidunt̃.in
prin.⁊ tũc fideiussor ad illud tenet̃ ex mora rei.ff.de ver.obli.l.cũ fili⁹.
⁊ ibi Bar.in prin.⁊.ff.de ope.libe.l.si libertus morã.qd̃ est verũ etiã si
re⁹ ꝓmisisset factũ,⁊ fideiussor interesse.vt est casus no.in.l.si stipula-
tus es opus.ff.de fideius.facit qd̃ no.in.l.si qs pro eo.et per gl.in prin.
ff.de fideius. Aut loquur de interesse qd̃ venit officio iudicis,rõne rei
debite.⁊ idẽ vt.l.mora.cõiuncta.l.si seruum.in princ.⁊.§.sequitur.et.§.
nunc videamus.ff.de ver.obli.⁊ no.glo.ij.magnã in.d.l.centũ capue.
⁊ est ratio isto casu.qꝛ non tm̃ obligatio augetur q̃tuz obligatio con-
seruat̃ ⁊ perpetuat̃:vt dictis iuribus.facit.d.l.si seruũ.in fi. Aut querit̃
de interesse ratione affectionis.⁊ nõ tenet̃ fideiussor.vt.l.j.ff.de in lit.
iur.qd̃ tñ intellige:vt ibi per glos. Bar.⁊ doc.facit.l.fi.ff.de fideius.aut
loquimur de interesse ratione loci.⁊ tũc aut fideiussor ꝓmisit iudicatũ
solui,⁊ ad illud tenet̃ si reus in illo interesse condemnet̃.vt.d.l.centuz
capue.ꝫm lectu. Nico.de ma.quam sequit̃ ibi Bart.et cõiter doct.pro
quo est casus in.d.l.quero.in prin.in ver.at si ita fideiussisset inquan-
tum ⁊c. Et idem intelligo si fideiussor ꝓmisit reũ cõseruare indẽnem.
arg.l.quero.in fi.iij.rñ. Aut fideiussit simpliciter:⁊ tũc aut ante moraz
rei,⁊ nõ tenetur ex mora rei sed ex sua ꝓpria.in.d.l.centũ capue. secũ-
do respon.⁊ est ratio differẽtie inter hoc interesse,⁊ vsuras in ꝯtracti-
bus bonefidei.de quibus.s̃.dixi.quã posuit gl.magna.in.d.l.centũ ca
pue.in ver.vel clarius.vcꝫ q̃ licet vsure in contractib⁹ bonefidei ve-
niant officio iudicis:tamẽ veniunt ex natura contractus ⁊ actionis.
vnde cũ fideiussor se obligat,subest causa de p̃senti,scꝫ natura cõtra-
ctus que est apta nata parere officiũ iudicis.de quo cuz fideiussor ac-
cedit videt̃ cogitasse:cũ sit de presenti ⁊ se astrinxisse videat̃ ad omne
illud quod ex dicta causa potest sequi,sed interesse loci venit p̃ter na-
turã actionis stricti iuris ⁊ nõ ex hoc solo qd̃ locus fuerit appositus
in cõtractu sed est alio superuenienti:qꝛ agitur in loco non destinato:
alias nõ veniret dictum interesse:vt.d.l.qd̃ si ephesi. Ex quo ergo isto
casu fideiussor accedit:non suberat tunc causa que pareret officiũ iu-
dicis cũ tunc nondũ ageretur in loco nõ destinato. ¶ Ex quo sequi-
tur quod fideiussor intercesserit ante moram rei,nõ videtur de illo co
gitasse.vt.d.l.centũ capue.siue intercesserit post mortem rei anteq̃ ta
men petatur in alio loco.qꝛ idem erit:vt est tex.in.l.fi.eo.tit. ibi vellet
agere ⁊c.⁊ est ratio.quia possibile erat qd̃ in loco destinato peteretur.
⁊ per consequens non veniret dictum interesse.vt.d.l.quod si ephesi.⁊
sic non videtur cogitasse quod petatur in loco nõ destinato, cum hoc
posset se habere ad esse ⁊ nõ esse:sec⁹ ergo esset si fideiussor postq̃ in-
ceperat peti in loco nõ destinato,intercesserit:vt.d.l.fina. a contrario
sensu:quia cũ iam esset orta equitas que habet mouere officiuz iudi-
cis.vnde cum sit de presenti fundatũ,videur fideiussor de illo cogitas
se ꝫm opi. Bar.notabilem in.d.l.centum capue.qd̃ sequitur ibi Sali.
⁊ Pau.de cast.vel ꝫm Sali. ibi põt dici q̃ ratio differentie est: quia
officium iudicis in contractibus bonefidei,naturaliter seruit ⁊ neces-
sario.⁊ ideo nõ est mirũ si fideiussor tenetur ad vsuras ⁊ accessiones:
quãuis illas nõ promisit vt est tex.apertus ꝫm doc.in.l.si postea.ff.reꝫ
pupilli saluã fore.sed in hac arbitraria propter locum,seruit superna-
turaliter ⁊ nõ necessario quia magis ex arbitrio propter locum, non
tantũ propter moram rei:cum etiam sine mora actoris habeat̃ etiã ra
tio interesse ipsius rei:lꝫ tũc habeatur ratio interesse actoris,nisi post
morã rei:⁊ tunc vel petit̃ propter vtrũq̃ vel magis ꝓpter locũ: vt.d.l.
iij.§.de officio.hinc est qd̃ si conueniat̃ in loco destinato:licet etiã post
moram,actio nõ erit arbitraria:vt dixi. Preterea cum a reo nihil pe-
tatur,eius mora nõ debet attendi:sed ipsius fideiussoris a quo alibi
q̃ in dicto loco destinato petat̃:cum talis cõpulsio sit causa potentior
ad hoc arbitriũ inducendũ.⁊ hoc vult.d.l.centũ capue. in ver. nec enĩ
dñ litera dixit,hic autẽ vni pecunie credite ⁊c.declaro ꝫm Sali.ibi in
ver.nunc quero de ratione diuersitatis:qꝛ non tantũ per se, sed fide-
iussor ratione sue promissionis videtur promittere se soluturũ in eo-
dem loco:⁊ sic mora rei non afficit fideiussorẽ qui suam propriam obli
gationẽ habet:⁊ ex qua debet cõstitui in mora. quia intelligtur pro-
misisse de soluendo nõ simpliciter,sꝫ in illo loco.ideo expectãdus erit.
vt ad locũ ꝑuenire possit:⁊ sic sua mora ei nocet:qꝛ de ea videtur cogi-
tatũ ⁊ nõ de mora rei.vt.d.l.centũ capue. ¶ Nũc redeo ad distinctio-
nẽ,aut fideiussit post morã rei.⁊ tũc fuerũt opi.inter Jo.⁊ Azo. quas
Bar.vno modo cõcordat.qꝛ si fideiussit ante lit.cõtest.lꝫ post moram,
⁊ fideiussor non tenetur.vt in opi. Jo.aut post lit. contest. ⁊ tenet̃ ꝫm
Azo.vt.d.l.fi.⁊ alijs legibus allegatis per Azo.vel dic ꝫm Salic. ibi:
q̃ aut fideiussor sciebat morã a reo cõmissam,⁊ tunc tenetur:aut igno
rabat,⁊ nõ tenetur.⁊ hec cõcordia mihi magis placet:qꝛ magis amica
tur litere.d.l.fi.cum nõ possumus ibi dicere litem fore contestatã,cum
ibi dicat̃,agere velle ⁊c.et sic nõ est lis cõtestata.vt.l.amplius non pe.
ff.rẽ ra.que oĩa no. Or vedimo se hai lo intellecto de la lege centũ ca-
35 pue:⁊ de la lege finale. Ange.are. ¶ † Quero locus solutionis nõ est
destinatus an actor debeat ire ad domum rei,an reus ad domũ acto-
ris pro solutione fienda:istam questionem mouet gl. Guil.et ibi late
Bar.Bal.Salic.⁊ Ang.in.l.itẽ illa.§.j.ff.de consti.pecu.⁊ Bar.Ang.
et Joan.de imo.in.l.cum filius.§.finali.ff.de verbo.oblig. In quo ar-
ticulo conclude sic,aut ex solutione fienda quis vult filium sibi obliga
re:⁊ tunc debet ad domum illius accedere:vt.ff.de condi. ⁊ demonst.
l.penul.§.fi.⁊.C.de condi.inser.l.cum quidam.aut ex solutione fienda
quis vult se exonerare:⁊ tunc aut est obligatus simpliciter sine die:et
creditor tenetur accedere ad domũ rei,cum requiratur interpellatio:
aut erat obligatus cũ die.et tunc aut erat obligatus in genere vel in
quãtitate aut ad speciem. Primo casu aut id quod est soluendũ,cõcer
nit mere personam creditoris.⁊ sic est quid personale prestandũ:⁊ tũc
ad domũ creditoris.lꝫ sint diuersi fori,debet debitor accedere.vt.l.cũ
patronus.in prin.cum si.ff.de ope.lib.⁊.x.col.in tit.hic finitur lex con
radi.§.j.⁊.ij. Aut id quod est soluendum,concernit tantũmodo cõmo
dum pecuniarium.⁊ tũc si est debitor ex delicto:⁊ ipse debet ire ⁊ por-
tare ad domum creditoris:vt extra de rapto.c.j.⁊ ipsius debitoris pe
riculo ⁊ expensis.vt argu.l.inter stipulantem.§.penul.de verbo.obli.
et.l.in re furtiua.§.j.et.l.fi.de condi.fur.et.l.j.cum ibi no.ff. quod met.
causa

causa.qđ est verũ nisi illi⁹ delicti fuerit cã,is cui restitutio dƷ fieri:vt in vsura restituẽda:vt extra de vsura.c.cũ tu.ꝛ ibi p gl.ꝛ doc.aut est debitor ex ɔctu vl' vltima volũtate:ꝛ tũc aut ipse vult penã aut cõmissionẽ more,euitare:ꝛ tũc dƷ accedere ad domũ creditoris si sunt eiusdẽ fori. vt.d.l.itẽ illa.§.j.cũ glo.ꝛ.l.ij.C.de iure emph.si vo sunt diuersi fori.tũc nõ tenet debitor ire ad domũ creditoris:sƷ creditor tenet ire ad domũ debitoris.ꝙ est verũ si eũ vult ĩ mora cõstituere:vt.d.l.itẽ illa.§.j.ꝛ ita dƷ itelligi.l.forma.§.j.ff.de cẽ.aut vult iã morã cõmissam purgare,ꝛ tũc quicqd dicat.d.gl.dƷ ad domũ aduersarij accedere fm Bal.ꝛ Sali.i.d.l.itẽ illa.ꝛ est rõ:qꝛ ex tali purgatione vult aduersariũ sibi obligare,ꝛ in mora cõstituere.ꝛ sic aliqd vult sibi q̃rere.ergo ꝛc.vt.d.l.cũ qdã. ¶ Ex q̃ sequit ꝙ si solutio est faciẽda respectu alicuius rei,vel p aliqua re vt canõ:vel cẽsus:qꝛ est on⁹,respicit rem.vt.l.cẽsus.ff.de pbat.ꝛ tũc si re⁹ est de illo foro vbi illa res est situata,dƷ ire ad domũ creditoris:vt.d.l.ij.C.de iu.emphy.ꝛ.d.l.forma.§.si vero agrũ.Ex qualibet tñ cã fisco volẽte ꝛ creditore existẽte,possit fieri solutio ĩ loco ppinꝗ ꝛ nõ in loco vbi res sita est.C.de anno.ꝛ tri.l.p locis.ꝛ.l.nemo.ꝛ.l.seq.lib.x.Secdo casu principali qñ est obligat⁹ ad speciẽ pstandã:ꝛ tũc spẽs est soluẽda in loco vbi est ꝛ ad illũ locũ tenet actor accedere ꝛ suis expẽsis ꝛ picula eã portare nisi alibi esset ex facto vel culpa debitoris:vt.l.cũ res.§.j.cum ibi no.ff.de leg.j.ꝛ.l.pretor.§.fi.ff.de eden.de quo tñ late dic,vt habet per gl.ꝛ doc.in.l.qđ legat⁹.ff.de iud.Ista actio est expedita ꝛc. ¶ In
36 gl.s.lib⁹ ibi:sed isto casu nõ iõ iurat in litẽ ꝛc. ¶ †Ad euidẽtiã huius materie iuramẽti in litẽ.Sciendũ est qđ duplex est iurm in litẽ,nã vnũ dƷ iuramẽtũ in litẽ,qđ est affectiõis:aliud ꝙ est veritatis vt est tex.in.l.videamus.in prin.ff.de in li.iur.Primũ qđ est affectiõis pstat in actionibus stricti iuris:aliqñ etiã ꝛ in arbitrarijs.vt.l.nũmis.ꝛ in.l.actionibus.§.plane.ff.eo.q̃ erit ergo forma isti⁹ iuri.dƷ ne iurare p q̃to voluisset carere retro:an vo p quãto nollet carere:tũc tpe sniẽ:dic ꝙ tps sniẽ inspicit.vt.l.iij.§.in hac.ff.cõmo.Secũdũ aũt iurm in litẽ qđ prestat in actionibus stricti iuris non arbitrarijs,refertur ad tẽpus litis contesta.non ergo sufficeret nec valeret si deferret iuramentũ quanti tua interest hodie valere:sƷ deberet referri ad id qđ interfuit retro.ita dixit Bar.sing.per illum tex.in.d.l.iij.§.in hac. ¶ Videamus itaꝗ rationem de estimatione rei siue de interesse ꝛ iuramentũ in litem ꝙ est affectionis nunꝗ defertur,nisi propter solũ dolũ cõmissum in nõ parẽdo iudici precipienti qđ restituat.vt.d.l.in actionibus.in princ.ꝛ ibi Bar.ff.de do.l.arbitrio.in prin.ꝛ ibi glos.Bart.ꝛ doc.ff.de rei ven.ꝛ hoc qđ non paretur iudici,qđ iuratur in litem.vt dixi,potest habere locum in omnibus actionibus,non solũ in re vel arbitrarijs:vt not.Bar.in.l.si cum dos.§.j.ff.rerum amo.ꝛ.d.l.in actionibus.qđ est verum vbi iure actionis actum fuerit.secus si officio iudicis.vnde no.glo.in.l.aurum.ff.si ser.ven.ꝛ Ja.bu.s.eo.§.eque.ꝛ ibi aliqd dixi.ꝛ istud sequit Barto.in.l.si prius.ff.de ope.no.nũ.ver.ij.q̃ro pone qđ reus ꝛc.lƷ in.d.l.aurũ teneat ɔtrariũ.sed do.me⁹ Flo.ibi dicit dictũ Bar.qđ est in.d.l.si pri⁹ fore verius. ¶ Addas tñ sƷ eundẽ Bar.in.d.l.si prius qđ lƷ nõ possit iurari in litẽ qñ agit officio iudicis principalr intentato,siue incidẽter siue ex offõ iudicis mercenario.tñ ɔ nõ parẽte iudici,põt agi actiõe in factũ ad interesse ex titulo.ff.si quis ius dicenti nõ obtẽ.vt.l.j.§.j.ꝛ qđ ibi no. ¶ Ex quo bene no.in practica,quid debes intentare q̃ oĩa no. ad intellectũ.d.l.qui restituere.Cũ ergo iste dolus qui causat hoc iuramentum,cõmittatur solũ tempore sententie:merito ad tempus sentẽtie refertur iuramentũ nec potest referri ad tempus more:quia mora,istud iuramentũ non causat.Et ideo lex semper dicit quanti ea res est:vt dictis iuribus.Iuramentũ vero in litem qđ est veritatis,prestatur propter dolum cõmissum ante sententiã:qñꝗ propter difficultatem probationis:vt.d.l.in actionibus.§.plane.merito istud iuramentũ refertur ad tempus doli cõmissi vel more cõmisse:que est causa huius iuramenti:ꝛ ideo in.d.§.in hac.dicit tex.lit.cõtest.ꝛc.qꝛ tunc indubitanter cõmittitur mora ꝛ dolus.Idem tñ si ante dolus intercessisset.ꝛ sic omnes leges loquũtur in preteritũ.vt quanti interfuerit ꝛc.vt.d.l.nũmis.ita not.dixit Bart.in.d.§.in hac.in ver.ad euidentiam premitte.
37 ¶ †Quero cui defertur iuramentũ in litem:dic ꝙ defertur omnibus litigãtibus proprio nomine.vel in propria causa.l.ij.§.in propria.ff.qñ appel.sit vt Syndico pro vniuersitate,ꝛ Economo p ecclesia,ꝛ tutori pro pupillo ꝛ curatori pro adulto.si huiusmodi persone volũt subire in dicto iuramẽto:quia non coguntur.vt.l.videamus.in princi.ꝛ quod ibi habetur.ff.eo.non autem defertur procuratoribus vel coniunctis personis,Quis fuerint domini instantie.vt est casus in.d.l.videam⁹ in matre.et est tex.fm intellectum Barto.in.l.vulgo.eo.titu.quod no.tu iudex vt nunꝗ procuratori deferas iuramẽtum in litem:quod ego sane intelligo verum nisi dictus procurator habeat specificum ꝛ indiuiduum mandatum,non solum ad iurandũ in litem sed ad sic iurandum specifice:arg.not.per Bar.in.l.qui bona.§.si alieno.vltra medium.ff.de dam.infec.ꝛ in.l.ij.§.recte defendi.ff.ex qui.cau.in pos.ea.ꝛ in.l.fin.ꝛ ibi omnes doc.C.de procu. ¶ Aduertas tñ ꝙ nõ tantũ administrator non cogitur subire dictũ iuramentum inuitus,sed nec ille q litigat in causa propria:nec cogit nõ acceptũ referre,fm ꝙ alias dicit in alio iuramento.vt.l.manifeste.ff.de iureiu.nã põt dicere ego nolo iurare:sƷ volo per testes pbare.vel alio modo:cũ hoc iuramentũ sit mere in

troductũ in fauorẽ suũ cui potest renũtiare.facit.l.semper.§.in hoc in
38 terdictio.ff.qđ vi aut clã.ita dixit Bar.ꝛ Ang.in.l.fi.ff.eo. ¶ †Quero que est materia habilis ad cõcedendũ hoc iuramentũ in litẽ:respõdeo ꝙ dolus.vt.l.ij.ff.eo.ꝛ.d.l.arbitrio.ff.de do.Itẽ cõtumacia siue pfidia vt.d.l.j.ꝛ.l.ij.non aũt sufficit culpa etiã lata,qꝛ in hoc iurfo deferendo,lata culpa nõ equiparat dolo:qđ est verũ nisi ɔ tutorẽ sed nõ ɔ ei⁹ heredẽ.vt no.gl.Bar.ꝛ doc.in.d.l.in actionib⁹.in prin. ¶ Aduertendum tñ est isto casu,qñ dol⁹ nõ interuenit sed culpa qđ lƷ nõ iuret in litẽ,tñ vera estimatio rei est restituẽda:vt.l.ij.cũ ibi no.eo.ti.qđ iurm in litem,q̃uis iudex cert⁹ sit de affectione etiã immensissima actoris:tñ eidẽ dictũ iurm defert.vt est gl.no.ꝛ ibi Bar.ꝛ doc.in.d.l.ij.ꝛ hoc iudicio meo nõ est mirũ:qꝛ in ptãte iudicis est,dictũ iurm non deferre vel deferendo primo taxationẽ facere vsꝗ ad quã q̃titatẽ velit iurare:vt est casus in.d.l.videam⁹.§.peñ.ꝛ fi.ꝛ.d.l.in actionib⁹.in princ.de in lit.iur.Et sis caut⁹,qđ hoc iurm in litẽ non est deferendũ a parte parti.nec etiã per notariũ actorũ:sed p merũ iudicẽ ex officio:vt.d.l. videam⁹.§.deferre.ꝛ ibi gl.ꝛ Bar.ꝛ do. ¶ In ea.gl.in fi.dic fm Bar.in.d.l.in actionib⁹.in ver.tertio,hƷ locũ in arbitrarijs ꝛc.ꝙ oẽs leges allegate in gl.possunt dici arbitraris,isto respectu si ponam⁹.pꝛio iudicẽ pcepisse rẽ restitui in aliquo de dictis casib⁹:ꝛ postea per contumaciã partis nõ restituẽtis iuratum fuerit in litẽ:nã isto casu arbitraria dicũtur propter iudicis arbitriũ,quod habet circa dictã actionem ppter aliquod extrinsecus accidens preter naturã actionis:vtpnta propter adictionẽ loci:vt.j.eod.§.loco aũt.ꝛ.s.dixi.ꝛ propter alias qualitates:vt in hoc.§. ¶ Et pro perfectione materie,dic ꝙ ad hoc vt iuramentũ in litẽ affectionis deferatur quinꝗ sunt necessaria.Primum vt natura actionis hoc patiat:vt qꝛ sit bonefidei vel stricti iuris,arbitraria.vt.d.l.ĩ actionibus.Secundũ ꝙ interueniat dolus aduersarij.vt.d.l.in actionibus.ꝛ.l.ij.eo.ti.vel contumacia vel perfidia.vt.l.j.eo.ti.Nec sufficit lata culpa vt dixi.Tertiũ ꝙ iudex deferat:vt.d.§.deferre. Quartum ꝙ ille sit habilis ad iurandũ.iuxta.d.l.videamus.in prin.ꝛ.d.l.vulgo. Quintũ vt res sup qua iurm defert,sit talis nature qđ in ea cadat affectio.vt.l.nũmis.eo.ti.Sƶ ad hoc vt deferat a iudice iuramẽtũ in litẽ veritatis,nõ exigit concursus omniũ predictorũ:sed duorũ tm̃ ex predictis:vcƷ qđ interueniat dolus ꝛ difficultas pbationis.vt.l.si quando.cũ glos.ꝛ ibi Bar.ꝛ do.C.vnde vi.ꝛ in.c.fi.cũ ibi no.per doct.extra qđ met.causa.ꝛ.l.semper.§.in hoc interdicto.ff.qđ vi aut clam.et.ff.de in lit.iur.l.cum furti.nã ibi difficile est probari estimationem rei,que nõ apparet:quia fur eã contrectauit,ac etiã dicas qđ sufficit mora in non restituẽdo ꝛ difficultas probationis.vt quia post morã res nõ extat:quia non potest subijci oculis estimatoris.vt.d.l.in actionibus.§.plane. cum.l.seq.vel extat deteriorata.vt.l.in hac.de triticaria.ꝛ.l.iij.§.si reddita. cõiuncto.§.in hac.ꝛ qđ ibi Barto.ff.commo.vel sufficit cõtumacia ꝛ difficultas pbationis:vt patet in condẽnatione expensarũ.vt.l.sancimus.cum materia.C.de iudi.ac etiam sufficit ꝙ aliquando interueniat dolus,ꝛ qualitas seu habilitas actionis:licet pbatio sit difficilis.vt.d.l.nũmis.cum ibi no.Si autem dolus tantum adesset,ꝛ cetera deficiant non sufficit ad dictum iuramentum etiam veritas fm Jac.butr.in rub.ff.de in lit.iur.licet glos.innuat contrariũ in.d.l.nũmis.de quo latissime per Bal.in.d.l.in actionibus.in ver.ꝛ vt clarius intelligat notandum est ꝛc.vbi dicit de multiplici obscuritate probationũ,vel aliarum obscuritatũ nec in omni casu obscuritatum probationis sufficeret iuramentum deferri,ad decisionem cause.dic vt ibi per eum. ¶ Aduertas tamen ad id quod dixi fm Bart.dando doctrinã ꝙ omnis actio siue sit realis siue personalis,in quibus quis fuerit condẽnatus vel iussus a iudice rem aliquam tradere,nisi tradatur qđ dicantur arbitrarie propter contemptũ iussum iudicis:vt.d.l.qui restituere.in fin.quia fm Pau.de cast.in.l.d.in actionibus in rem:hoc nõ est dubiũ.in persona libus vero si quidẽ in eis veniat rẽ restitui,vt est actio q̃ orit ex interdicto vñ vi.vel cõdictio furtiua ꝛ fauiana ꝛ siles.iuxta.§.itẽ si quis in fraudẽ.ꝛ qđ ibi p gl.ꝛ ibi dixi.s.eo.ꝛ in.l.in re furtiua.cũ ibi no.ff.de cõdic.furti.ꝛ tũc erit idem,qꝛ in nõ restituẽdo cõmittit perfidia:ꝛ ita ppꝛie loquit in.d.l.qui restituere.in fi.si bñ inspiciat qꝛ de restitutiõe tãtũ,fit mentio.Idẽ posset dici qñ venit rem tradi q̃ hƷ similitudinẽ cum rẽ restitui:idem si veniat rẽ prestari.vt.d.l.si rẽ tradi.ꝛ.l.fundum prestari.ꝛ.l.stipulationes non diuidũtur.in princi.ꝛ ibi latissime Bart.ff.de ver.oblig.Si autem veniat rem dari,vt in actione ex stipulatu.iuxta.l.vbi autem nõ appareat.§.fi.ff.de ver.obli.tunc licet quis sit iussus dare ꝛ non dedit,propter hoc non defertur iuramentũ in litem affectionis.ꝛ hoc per.d.l.in actionibus.in.§.plane.cum.l.seq.nam ibi dicitur ꝙ duobus ɔcõcurrẽtibus videlicet mora rei,et difficultas probationũ deferretur iuramentum veritatis:alias regulariter prohibetur per illas leges.ꝛ sic videt phiberi regulariter iuramentũ affectionis,ꝛ etiã iuramentũ veritatis:nisi dicta duo cõcurrãt.ꝛ est ratio:qꝛ qñ non dat ꝛ sic dñium non transfert eius qđ dari debuit,nõ dr cõmitti tãta pfidia q̃ta cõmitteret qñ nõ restituit qđ restitui debet.Sed clarum est ꝙ istud iuramentũ defert,vel p dolũ vel p merã perfidiã:vt.d.l.ij.ff.e.igit ꝛc.ꝛ ista ratio vr̃ probari.ff.depo.l.is ad quẽ. ¶ Sed tũc insurgit dubiũ in quo debeat esse cõmissus dolus,ad hoc vt iurm in litẽ deferat.Et breuiter dic fm eũdem dñm Pau.si quidẽ est cõmissus dol⁹ in nõ

restituendo ſm iuſſum iudicis:vt q: poterat resti
tuere ⁊ non restituit:tūc non eſt dubiū.vt.d.l.q re
stituere.⁊.d.l.arbitrio.Si aūt non eſt cōmiſſus in
hoc:vt q: tpe quo fuit iuſſus restituere,non habe
bat facultatē restituendi:tūc distigue tres casus.
nā aut fuit in dolo duplici:vcꝫ a principio,dū res
ad eū peruenit:q: puenit cū vitio,et etiā in desinē
do dolo'poſſidere;et tūc similiter iuramētū defer
tur licet tpe iuſſus iudicis,nō fuerit in dolo.vt eſt
glos.singu.in.d.l.arbitrio.§.j.aut fuit in dolo tpe
quo res ad eū peruenit,non tñ desijt poſſidere:⁊
tūc aut loquiť in actionibꝰ stricti iuris,⁊ nō defer
tur iuramentū affectionis siue res extat siue nō:
sed condēnabiť ad verā estimationē.tex.eſt no.cū
glos.in.d.l.arbitrio.§.j.vbi glo.dicit idē si aliena-
uit sine dolo.nā text.loquitur qñ res non extat.et
gl.tñ loquiť,supplēdo qñ res extat.aut loquimur
in actionibus bonefidei:et tūc distinguiť aut res
extat lꝫ alienata non dolo.et tūc deferť iuramen
tum affectionis nō ꝑpter dolū presentē:q: caret.
sed ꝑpter dolū precedentē.vt in malefidei poſſeſ
sore hereditatis d:aut nō extat res:et tūc fit con
dēnatio ad verā estimationē.tex.eſt no.in.l.si poſ
seſſor.§.fin.ff.de peti.here.interdū cōmittiť dolꝰ
solūmodo in desinēdo poſſidere.non aūt fuit mo
do aliquo cōmiſſus a principio:⁊ tunc etiā defer-
tur iuramentum in litē.tex.eſt no.in.l.si fundꝰ.§.
in vēditione.ff.de pig.qð bene no.¶ In gl.natu
rā.in fi.dic q quedā sunt actiones arbitrarie sui
natura vt bonefidei actiones:et in his ferť vnica
snīa tm̄:vt hic in gl.fi.in fi.⁊ in.l.j.in prin.cum glo.
ff.de act.emp.de quo late p Bart.in.l.stipulatio-
nes non diuiduntur.in fi.prin.ff.de verb.obli.Sunt
⁊ quedā alie actiōes arbitrarie propter locū,⁊ in
istis siľr fertur vna snīa:vt in hac glo.Eſt ⁊ tertia
actio arbitraria rōne qualitatis,vt actio noxalis
⁊ in ista fertur vnica snīa:vt hic in glos.de quo in
l.miles.§.j.ff.de re iudica.Eſt ⁊ quarta arbitraria
actio,rōne contēptus iudicis:vt in isto.§.⁊ in ista
ferunť due snīe:vt.j.dicā.Sed vtrū sint ambe dif-
finitiue vel non glo.variauit in.l.si cū exceptione.
§.hec autem actio.ff.qð met.cau.⁊ in.l.creditor.§.
iuſſus.ff.de app.sed.d.glo.poſſunt reduci ad con
cordiā,⁊ q̄libet opi.poſſet sustentari ſm diuersos
modos practicādi.Interdū em̄ ⁊ super ṗncipali
debito ⁊ super pena proponitur libellꝰ solēnis,⁊
rite agiť:⁊ tunc vtraqꝫ snīa erit diffinitiua.et ita
intelligatur gl.in.d.l.si cū exceptione.§.hec auteꝫ
actio.¶ Interdū in principali cā proceditur per
modū precepti de soluēdo.iuxta.l.si debitor.⁊ qð
ibi per glo.⁊ Bar.⁊ doc.ff.de iudi.⁊ iuxta glos.in
d.l.de pupillo.§.meminiſſe.⁊ ibi doc.ff.de no.ope
ris nun.⁊ de hoc dicā.j.in fi.pxi.§.sequētis.⁊ tūc
tale preceptū etiā in cōfeſſum nō eſt snīa diffini-
ua.⁊ poterit ſup pena postea offerri libellus solē-
nis:⁊ ista scđa super pena erit diffinitiua.⁊ ita po-
test itelligi gl.in.d.l.creditor.§.iuſſus.⁊ quod tale
preceptum de soluendo factum etiā in cōfeſſum
nō sit diffinitiua sentētia,voluit no.Bar.in.l.non
fatetur.ff.de isto confes.in ver.sed an isto casu po-
terit reuocari ⁊c.⁊ voluit Bart.⁊ Bald.in.l.error.
C.de iur.⁊ fac.igno.Interdū fit econtra,q: super
principali debito offerť libellus solēnis:⁊ rite agi
tur ⁊ erit diffinitiua snīa ⁊ per viā executionis di-
cte snīe peteť pena.⁊ ista vltima snīa erit interlo-
cutoria.⁊ ita intelligiť glo.in.d.l.si cū exceptione.
in.§.hec aūt actio.que gl.dicit q scđa snīa eſt exe-
cutio prime.interdū principale debitū ⁊ pena suc-
ceſſiue ⁊ sub conditione petiť eodē libello,vt peto
rē restitui ⁊ si fueris cōtumax ponamꝰ in actione
qð metus cā peto te cōdemnari ad quadruplū.et
isto casu sufficit vna snīa,⁊ erit in totū diffinitiua.
facit.l.conductores.cū glo.C.loca.⁊.l.j.cū gl.ff.de
act.emp.in princip.⁊ latius dixi.s.eod.§.rursus.
⁊ ista practica erit legitima ⁊ vtilis:vt dixi in.d.
§.rursus.⁊ vide in ṗdictis Gui.⁊ Barto.in.d.§.
39 hec autem.que oīa no.¶ † In gloſſ.satiſfieri.ibi
aſtringitur ad hoc an ⁊ qñ iudex teneatur inter-
ponere authoritatē suā siue officiū suū nō petitū.
sic distingue aut tale officiū respicit principaliter
publicā vtilitatē,⁊ ex mero officio illud teneť iterponere.vt.l.cōgruit
cū ibi no.p doc.ff.de offi.presi.aut respicit vtilitatē priuatā:⁊ tunc aut
respicit reuerentiā alterꝰ iudicis,et teneť illud ex se interponere.vt.l.
eos.in fi.C.de app.aut tantū modo respicit vtilitatē partis:⁊ tunc aut
respicit solū miserabiles ꝑsonas vel actū pium,aut nō.primo casu aut
iudex pōt ṗtendere ꝑbabilē ignorantiā,⁊ nō teneť interponere nō pe
titū.vt.l.j.§.magistratibꝰ.cū gl.ff.de magi.cōuen.Aut non pōt preten
dere ꝑbabilē ignorantiā,⁊ tunc teneť illud interponere etiā nō petitū.
vt.l.sancimus.§.j.in prin.C.de admi.tu.scđo casu qñ nō respicit perso-
nas miserabiles vel actū pium.⁊ tūc non teneť officiū suū interponere
nisi petať.vt.l.iiij.§.hoc aūt iudiciū.ff.de dā.infec.⁊ ibi Bart.⁊ doct.et
ṗdicta ꝑcedūt de facto:in iure aūt pōt indistincte supplere.vt.l.j.C.vt
q̄ desunt aduo.vbi si qs alleg.legē.pōt iudex supplere ⁊ allegare:⁊ vbi
40 allegauit malā,pōt supplere bonā.de q̄ p gl.⁊ doc.in.d.l.j.¶ † Quo
modo ergo formabiť libellus in iuramēto in litē affectionis:dicas sic.
dico contra titiū q vigore talis actionis fuit condēnatus ad restituē-
dum mihi talē librū meū,⁊ iuſſus a iudice q dictū librū mihi restitue-
ret ⁊ lꝫ habeat facultatē restituēdi,qñ haberet vel qñ non haberet di-
cas q dolo desijt habere facultatē restituēdi:tñ etiā dolo perfidia sine
cōtumacia restituere denegauit ⁊ denegat,ad quē librū affectionē ha-
beo,q: in eo habeo memoriā localē:⁊ in eo sūt multe apostille ⁊ remiſ-
siōes manu mea.quare peto per vos ⁊ vestrū officiū q imploro mihi
iuramentū in litē affectionis deferri:vt iurare poſſim pro quanto pre
41 cio nō vellē dicto libro carere.¶ † In iuramēto vero in litē veritatis,
sic formať libellus,dico cōtra titiū q p vim vel dolū ſm quod casu ac-
ciderit intrauit talē domū meā,in quo erāt tales ⁊ tales res valoris et
estimationis tūc florenorū centū;quas res ⁊ earū estimationē propter
dictū dolum titij vel per dictā eius inuasionē,difficile eſſet per testes
vel alio modo probare:quare peto per vos ⁊ vestrū officiū qð imploro
iuramentum veritatis mihi deferri vt iurare poſſim quot ⁊ q̄ res tunc
erant in dicta domo.⁊ cuius fuerant estimationis ⁊c.nō plus.sequitur
§.curare qui eſt.§.vtilis ⁊ solennis.Ange.de aret.

SVMMARIVM.

1 Verbum debet ex sui natura,importat neceſſitatem.
2 Petitio incerta,an debeat admitti?
3 Petens fundum cum fructibus & alijs neceſſarijs non specificatis fructi-
bus & eorum q̄ntitate,an valeat libellus?
4 Sententia in dubio,refertur ad acta.
5 Sententia an valeat,si iudex dicat pronuntio in omnibus vt pronuntiauit
talis iudex in tali causa.
6 Iudex si dicat condemno si eſt probatum aliās absoluo,an valeat talis sen-
tentia?
7 Iudex si dicat condemno titium in centum saluo eo quod infra dicam,an
valeat talis reseruatio?
8 Intereſſe in certum,petitur in libello.
9 Libellus si non poteſt eſſe certus,non requiritur etiam quod sententia sit
certa.
10 Sententia diffinitiua,in scriptis ferri debet.

a Curare.[a] ¶ Diuidiť in tres partes.Primo mandat iudici de
ferēdo certam sententiaꝫ vsqꝫ ibi:certe pecunie.Secū
do limitat mandatum,si illud eſt poſſibile vsqꝫ ibi:quantum.Tertio
remouet vnum obiectum vsqꝫ ibi:etiā si de incerta.et hoc dicit in sum-
ma.Iudex debet ferre sententiam certam,etiā super libello incerto:si
incertitudo eſt in poteſtate iudicis.hoc dicit.¶ Not.qð q̄uis sit actū
coram iudice de incerta quantitate vel re.tamē iudex debet ferre sen-
tentiam certam et in certa quātitate vel re.⁊ sic videmꝰ quod isto casu
sententia nō erit conformis libello.de quo.j.dicam.¶ Nota text.ibi:
b debet[b] † qð de sui natura importat neceſſitatē.vt habeť in.l.sepe audi
1 ui cesarē.ff.de offi.presi.¶ No.etiā verbū omnino siue omnimodo:q:
importat actum perpetuum,ac solide obligationis:vt not.gloſſ.et ibi
Petrus de anch.in cle.j.de vita ⁊ honeſtate clericorū.⁊ etiam impor-
tat generalitatē in omni casu quod iudex ita aſtringatur obseruare.vt
not.glo.Bart.⁊ doc.in.l.cum exceptione.§.quatenus.in gl.ij.ff.quod
me.cau.⁊ no.Dy.⁊ Bart.in.l.grece.§.illud.circa ṗncipiū.ff.de fideiuſ.
ADNOTATIO. Dictio omnino,eſt ṗcisa ⁊ importat ideꝫ
q indistincte seu omni casu.l.si cū exceptione.§.quatenꝰ.⁊ ibi notatur
de eo qð metus causa in pand.⁊ cōsuluit,stephanꝰ bertrād.cōs.389.vi
di copiaꝫ,col ṗma vſi.poniť etiā.numero.2.vol.ṗmorū.Ant.Cains.
¶ In glo.j.ibi.j.de offi.iud.l.ij.in prin.examinemus primo ſm Ioan.
2 fab.hic.† an petitio incerta admittatur ⁊ quando:⁊ videtur q pe
titio incerta debeat admitti.vt.ff.de rei vē.l.q̄ de tota.§.fi.⁊ qð ibi glo.
⁊ doc.super hoc tñ eſt aduertendū quod interdum ꝯtrahitur obliga-
tio ad incertuꝫ,interdū ad certum.vt patet.ff.de verb.oblig.l.ij.§.j.⁊.l.
vbi autem nō apparet.per totā.l.eo.ti.primo casu si eſt talis incertitu
do qð nō vitiat obligationem,admittiť petitio incerta iuxta naturam
obligationis.vt si promiſit hominē in genere vel duo alternatiue ſm
glos.hic ⁊ nisi tunc actor ageret ſm naturā obligationis,succumberet
vt.j.dicā.§.

a ¶ Curare.Supra dctē sūt multe diuisiones actionū,adhuc ponit plures sꝫ i pñti.§.dat quēdā effectū actionis:⁊ dicit q si q̄dā actio corā iudice ꝑponatur,curare dꝫ iudex vt q̄ntū poſſibile eſt ⁊ inq̄ntū natura actionis hoc patiť,vt etiā ferat snīam.h.d.

ADDITIO.

b ¶ Debet.De isto verbo q importet neceſſitatē eſt gl.in cle.attēdētes.i vſ.de beat.ð statumo.voluit Bar.in.l.creditores.C.de pig.Pañ.i.c.j.ð despō.impu.⁊ i c.intelleximus.de iud.tñ aliqñ i propriať ſꝫ sub iectā materiam Panor.in.d.c.j.de vbo oino hic p Ang.in sequēti no.adð q ꝑportat ipo iure gl.sing.in.l.j.§.si pecuniā.ff.ðpo.ſm Ro.sing.ꝑmo ſm Alex.ad Bar.in.l.imperatores.ff.ð iu.fis.

vt.s.pro xi.§.in ver.hinc autē.sed vbi obligatio continet certū vel res super qua agitur est certa,tūc petitio dz esse certa. ¶ Aduertas tñ q̄ vno casu predicto petitio incerta admittit̄:qñ de facili certificari non potest.vt.d.l.que de tota.§.fi.⁊ hoc in singularib⁹ actionibus.in vniuersalib⁹ vero ⁊ generalibus res nō specificant̄.⁊ hoc vult hec gl.in fi. ⁊ clarius in.l.j.in prin.⁊ ibi gl.⁊ doc.de eden. ¶ Quid si quis petat castrum cū suis iurib⁹ villis ⁊ pertinentijs,nunquid dz ista iura ⁊ villas specificare:⁊ pōt dici q̄ nō:q̄z ista petunt̄ tāq̄ accessoria,⁊ iō nō est ī libello necesse specificare.extra de except.c.cū venerabilis.⁊ de resti.spo.c.cū ad sedem.ſm Jo.fab.sed hoc videt̄ mihi ꝯ tex.de rei ven.l.iij.§.armamēta.vbi scapha q̄ est accessoria ad nauē,separatim est vēdicāda ⁊ de ꝑ se ac etiā singula armamēta nauis ⁊ nō in vniuerso sunt vēdicāda: vt ibi ⁊ ex illo tex. ¶ Bar.ibi colligit argumentū qd̄ nō ꝓcedit;libell⁹ peto domū cū massaritijs sed debēt īpāliter exprimi:vt ibi dixi.vnde cogita. ¶ † Quero peto fundū cū fructibus ⁊ alijs accessorijs nō specificatis fructibus,⁊ eorū q̄ntitate:an valeat libellus:dic vt plene dixi.s.eo.§.j.in materia actionis realis. ¶ Aduertas tñ q̄ in omni actione ꝓcederet libellus incert⁹,incertitudo eueniret ex facto aduersarij:vt est tex.⁊ ibi Bar.in.l.j.§.qd̄ aūt.ff.quo.leg.sed Inn.in.c.cōstitutus.extra de in integ.reg.forti⁹ dixit qd̄ quoties quis ꝓbabiliter dubitat siue etiā ex facto ꝓprio siue etiā ex facto alieno,pōt in eodē libello plures ꝓponere actiōes:nec cogit̄ ex aliqua eligere actionē:etiā si nō ꝓpatiant se adinuicē.vt.d.c.cōstitut⁹.⁊ de pscri.c.auditis.Si aūt error ei⁹ non sit ꝓbabilis:tunc cogeret̄ eligere actionē.vt.l.quod in heredē.§.eligere.et qd̄ ibi not.ff.de tribu.et pro hoc est bon⁹ tex.in simili.in.c.j.de postu.prela.in ver.nisi qñ probabiliter ⁊c.et in ista materia est bona glos.in.c.vt qs duas.in ver.eligere.de elec.in.vj.⁊ vide oīno Bal.⁊ Sal.in.l.j.C.de fur.q̄ no. ¶ In ea.glos.in fi.not.glo.que ponendo formam sententie in petitione hereditatis,tacite etiā ponit formā libellandi quoniā sententia debet esse cōformis libello.vt.l.vt fundus.cōmuni diui.nā cum iudex pronuntiat ſm glo.te heredem ⁊ hereditatez restituendā,ergo debes petere te heredē declarari et hereditatē vel tales res hereditarias tibi restituēdas et ad hoc aduersariū condēnari: vt dixi.s.eo.§.omniū.circa fi.in materia petitiōis hereditatis. ¶ In glos.vel rei ibi.l.hec sententia.not.ex glos.q̄ licet in libello nō sit certitudo rei vel q̄ntitatis petite,nec in sententia.si tñ in aliqua parte actorū certitudo apparet illud sufficit. ¶ † Ex quo no.q̄ in dubio sententia referr̄ ad acta.Circa hoc breuiter sic dicas.aut loqmur in vniuersalibus siue generalib⁹ iudicijs,et tunc valet sine expressione alicuius rei vel q̄ntitatis:vt statim dixi in fi.glos.precedētis in petitione hereditatis.ita dixit glos.ſm vnū intellectū.et ibi Bar.⁊ doct.in.l.ait pretor.§.j.ff.de re iudi.et glos.⁊ doc.in.l.j.ff.de eden.⁊ gl.⁊ doc.in.l.j.C.de sententiam sine cer.q̄ti.Aut loquimur in particularib⁹ iudicijs.⁊ tunc aut iudex in sententia se refert ad acta,⁊ in aliqua parte actorū appareat de certa q̄ntitate:⁊ tunc valeat snīa:alias sec⁹ ⁊ est rō:q̄z si nō appareret de certa q̄ntitate.tūc vr̄ iudex pronnntiasse de eo q̄ sibi nō liqueret:⁊ sic sine cause cognitione:cuius snīa non valeret:vt.l.ꝓlatā.⁊ qd̄ ibi ꝑ glos.Bar.et doc.C.de sent.si vero simpliciter ferret snīam,⁊ nō referret se ad acta:sed simpliciter condēnat titiū dicēdo condēno te ad id qd̄ debes.⁊ in aliqua parte actorū appareat de certa summa.⁊ tūc in hoc gl.videnr̄ ꝯtrarie qm̄ gl.in.l.iij.C.de sen.que sine cer.q̄ti.tenet q̄ non valeat.sed dn̄i vr̄ tenere gl.in.l.quid tñ.§.pōponius.ff.de arbi.sed Bar.in.d.l.ait pretor.§.j.cōcordat has glo.q̄z qñq̄ sententia fertur referendo se ad certā partem actorū:⁊ tunc valet si in certa parte actorū contineat̄ certa q̄ntitas:siue in actis ꝓbatorijs hoc contineat̄,siue in actis assertorijs:vt in libello ⁊ positionibus ⁊ isto modo intelligat gloin.d.l.iij.⁊ facit tex.in.l.in summa.in.ij.rñ.ff.de reg.iur.Si vero non refert se ad aliqua acta.sed simpliciter dicit condēno te in id qd̄ debes.⁊ tunc si in actis ꝓbatorijs vt in dictis testiū vel in instrumētis vel in alijs probationibus contineat̄ certa q̄ntitas:tunc talis sententia valet.⁊ ita intelligatur glo.in.d.l.quid tamen.§.pomponius.si vero non continet in actis probatorijs sed in actis assertorijs:⁊ tūc non valet.ita intelligat̄ glo.in.d.l.iij.⁊ hoc videtur sequi Bald.in.d.l.ait pretor.§.j.⁊ ibi Joā.de imo.et sequit̄ etiā Bal.Sal.Ang.⁊ Flo.in.d.l.iij.sed Rapha.in.d.l.ait pretor.§.j.dixit hanc distinctionem sibi nō placere:nā primo hoc videt̄ contra glo.in.d.l.iij.nā glo.illius legis dicit qd̄ non sufficit contineri certū in certa parte actorum assertorum,nisi expresse sententia ad illa se referat:vt quia dico condemno te ad id quod petitum est:secus si simpliciter se referat ad acta:q̄z nō sufficit esse clarum in libello.sed oportet q̄ sit clarum ex actis probatorijs:vt dixit gl.ij.eiusdem.l.iij.⁊ per ꝯsequens.iuxta glo.j.⁊.ij.illius.l.quod dixit Bar.non esse de mente illarum glo.preterea videt̄ ratio in promptu.nam in.d.l.j.§.ait pretor.constabat ex actis etiam probatorijs tamen acta non sufficiūt sine sententia:⁊ ad iudicem spectat declarare:quia de hoc est dubitatio.iudex ergo qui condemnat in eo qd̄ debetur,dicitur peccare in suo principali:q̄z sine causa pronuntiat.q̄z ad eum pertinet declaratio.et postea sequitur executio.vt argu.l.j.§.j.ff.ad turpil.cum ergo ad iudicem spectet pronuntiare etiā super facto,merito supine pronūtiat sup iure tantū.nec obstat dicta.l.ait pretor.§.j.q̄z ibi tulit sententiā super eo de quo erat questio.licet illud non cōtineat certam q̄ntitatem:nam ibi nō dubitatur q̄ntū deberet̄:sed an deberet̄ fideicōmissum vel non vnde si iudex tulit sententiā restituas fideicōmissum titio,lz nō dixerit q̄ntū illud fideicōmissum cōtineret,valet snīa q̄z iudicauit de eo qd̄ erat dubiū ⁊ questio ⁊ ista opi.Raph.videtur de iure verior q̄z ꝑ certo due gl.in.d.l.iij.non dicūt illud ad qd̄ per Bar.⁊ doc.allegātur:sed tamē in practica seruaretur opi.Bar.⁊ doc.quā etiā Bar.est secutus in.d.l.iij. ¶ † Quid si iudex dixit ꝓnuntio in omnibus vt pronūtiauit talis iudex in tali causa,an valeat sententia:Specu.in titu.de senten.in.§.qualiter.versi.quid si iudex.⁊ ibi Jo.and.in addit.dicit talem sententiā nō valere.q̄z nō continet certum:vt hic.Nec ob.si dicatur sufficit esse certam sententiā per relatiōnē ad aliud.vt.l.in summa.ff.de re iud.⁊ quod ibi habetur.⁊.l.si ita scripsero.⁊ quod ibi Bar.de chedula.ff.de cōdi.⁊ demō.q̄z illud esset verū qñ sentētia pōt certificari ex actis eiusdē instātie,al's secus vt in casu ꝑdicto ⁊ hoc sequitur An.⁊ Jo.de imo.in.l.si cōuenerit.ff.de re iud.qd̄ no. ¶ Querit Bal.in.d.l.iij.quid si iudex in sententia expresse se retulit ad quoddā instrumētū qd̄ non fuerit in cā productū,an valeat sentētia:⁊ videt̄ q̄ nō.quia tale instrumentū non est de actis:cū nō sit in causa productū:contrariū tñ dicit fore verū ⁊ dicit esse casum in.d.l.ait ꝑtor.§.j.Nec ob.q̄ nō sit de actis ꝓbatorijs.q̄z dicit illud locū habere quādo iudex pronūtiat simpliciter,⁊ ad aliqd se nō refert quo casu inspicienda sunt acta ꝓbatoria.sed in casu nostro specifice se retulit:ad illud instrumētū.ergo ⁊c.⁊ hoc satis placet Sali.in.d.l.iij.dummodo in aliqua parte actorum sit facta aliqua mentio de dicto instrumento,et multoties cōsueuit dici actitādo videlicet vt predicta patent in tali instrumento licet postea nō fuerit instrumentū productū:secus si de illo non fuisset facta mentio aliqua in aliqua parte actorū,quia tūc de diuerso quā sit petitū,videtur condēnare.⁊ ita dixi fore restringēdam dictā.l.ait pretor.§.j.nec ob.si dicat̄ in casu isto iudex non iudicat ex ꝓbatis ex quo nō est deductum in iudicio.lz de eo fuerit facta mētio contra.l.illicitas.§.veritas.et qd̄ ibi no.ff.de offi.presi.quoniā respondet Sali.qd̄ ex hoc sententia non redditur nulla ipso iure,q̄z cōtra ius litigatoris q̄z presupponit ꝓbatiōnē que nō est:⁊ ꝓpterea sententia non est nulla.alias ille tex.in.d.l.ait pretor.§.j.ꝓcedere nō potest.Sed in hoc ego dubito q̄z non potest dici q̄ illo instrumento non producto (esto quod iudici cōstiterit) dicatur ſm eum iudicasse quia eoipso quod nō est productum non potest dici q̄ de eo sibi vt iudici constiterit.vt.d.§.veritas.ergo non pōt dici qd̄ iudicauerit causa cognita ergo sententia funditus est nulla.in.d.l.prolatā.cū ibi no.per Bart.⁊ doc.nam causa dicitur cognosci parte citata ex productionibus cōtradictionib⁹ ⁊ vētilatione iudiciaria.vt.l.in cause.§.cā cognita.ff.de mi.⁊.l.iij.§.si cā cognita.ff.de bo.pos.⁊.l.fin.C.si per vim vel alio mo.nec est verū vt dixit Sali.quod si ista sententia contra ius litigatoris.imo est cōtra ius cōstitutionis:q̄z est contra eius mandatū.d.§.veritas.ergo nulla comprobatur:hec est doctrina Bal.⁊ Jo.de imo.in.l.si is ad quē.ff.de acqui.here.vbi Bal.voluit q̄ id dicitur in cōi per.l.titianus.ff.quod cum eo.quod iudex appellationis potest snīam primā cōfirmare ex alia causa quā ꝓnuntiauerit iudex a quo est illud verū si saltez implicite dicta causa ex qua iudex ad quē mouet̄,pōt cōprehendi ex actis prime cause.alias sec⁹ allegat.C.de pe.her.l.hereditas matertere.⁊ de pac.do.l.bebius marcel.qd̄ est sing.dictū.facit qd̄ no.idē Bal.in.l.j.C.de cōdi.inde.sed in casu nostro neq̄ implicite neq̄ explicite dicta snīa pōt verificari ex actis:q̄z dictū instrumētū nō est nec dici pōt de aliquib⁹ actis:cū nō fuerit in cā ꝓductū merito nō valet snīa.cogita. ¶ † Quid si iudex dixit condēno si est probatū,al's absoluo.⁊ doc.in.d.l.iij.⁊ Bar.in.d.l.ait pretor.§.j.tenēt qd̄ sententia valet.q̄z refert se ad acta ꝓbatoria.Itē q̄z sub conditione de presenti ideo valet:vt est gl.ordi.in.l.a diuo pio.§.in vēditiōe.ff.de re iudica.⁊ gl.Bart.et doctores in.l.ij.§.biduum.ff.quando appel.sit.quod not.glo.⁊ doc.in.l.cum iudex.C.de senten.⁊ hoc facere solent iudices imperiti,vel quando tempus instantie eis labitur ⁊ nō intelligitur pro qua parte debeāt ferre sententiam:non autem simpliciter et tantūmodo dicat iudex si est probatum condēno:quia cum illa dictio si:exponatur.id est quatenus.vt.l.stichū qui meus erit.⁊ qd̄ ibi Bart.⁊ doc.ff.de leg.j.necessario sequitur quod si esset probatū pro parte et pro parte non,qd̄ esset cōdēnatus in parte tantum ⁊ in alia parte non esset iudicatū:vnde non valeret sententia.vt.l.in hoc iudicio.ff.fami.ercis.facit.l.si meis.in prin.⁊.l.quid tamen.in princ.ff.de arbi.Ex quo dicendū est vt dixi qd̄ iudex debet addere ⁊ in eo quod probatum nō est,absoluere.iuxta tex.cū gloss.⁊ ibi doc.in l.j.C.si aduer.rem iudi.qd̄ videtur verū nisi feratur sententia super toto principali,omissis accessorijs.vtputa omissis expensis:q̄z tunc pro parte lata valet vt videt̄ casus cōiuncta glo.in ver.cōfiteatur.⁊ in glo.in ver.sed nec.in fi.C.quando prouo.non est neces.inq̄tum loquit̄ qñ in minus fuit facta cōdemnatio ſm quosdā:sed certe etiā potest intelligi qñ in alia parte fuit facta absolutio.et ita videtur ibi intelligere Cy.Itē etiā potest intelligi quādo iudex condēnauit in minus,quia forte taxauit in minus q̄ deberet:vnde nimirū si tunc valeret,q̄z tunc videret̄ sup toto pronuntiare.facit qd̄ no.Bart.in simili in.d.l.j.C.si aduer.rem iud.in eo qui petebat reliqua cōsignari,⁊ iudex condēnat in aliqua q̄ntitate pro ipsis reliquis cum tñ re vera in ipsis reliqs in maiori summa erat obligat⁹.

vel pōt dici ꝙ ibi expēse non fuerūt petite a parte, vt voluit ibi glo. vñ
videt̃ ꝙ tunc iudex possit de aliquibꝰ pronuntiare ex quo nō precedit
capitulū specificū super expēsis deductū per partē: sed vbi super expē-
sis ꝓcederet petitio, videret̃ ꝙ sup toto caplo debeat ꝓnuntiare. arg.
d. l. in hoc iudicio. vel forte pōt dici ꝙ si facta esset taxatio expēsarū, et
iudex cōdēnaret in minori quātitate, ꝙ forte teneret: sñia quasi tūc vi-
deat̃ reuocare interlocutoriā taxationis, arg. l. qđ iudex. ff. de re iudi. ⁊
sic vr̃ sup toto ꝓnuntiare, lꝫ male faciat absq̧ cā reuocare taxationē.
facit. l. videmus. §. fi. ff. de in lit. iur. ⁊ qđ no. Inn. in. c. fi. in fin. extra qđ
met. cau. ⁊ per ꝓdicta videt̃, ꝙ si iudex condēnat in expēsis factis a die
publicationis ꝓcessus, ⁊ de alijs expēsis nihil dicit, qđ nō vꝫ sñia si ex-
pense fuerūt petite. ita no. dixit Jo. de imo. in. d. l. ait pretor. §. j. ff. de re
iudi. ad intellectū. d. l. fi. C. qñ prouo. nō est neces. qđ no. ¶ Quid si iu-
dex dicat in sñia titiū absoluo in expēsis, victū victori nobis ⁊ successo-
ribꝰ nostris taxatione reseruata. Querit̃ an videat̃ facta condēnatio
expensarū q̄ deficit verbū condēno. nec vr̃ esse repetitū ex precedēti-
bus q̄ ꝓcedit verbū absoluo: ⁊ videt̃ ꝙ nō valeat per regulā. l. preses.
C. de senten. In ꝯtrariū facit. l. j. in fi. ff. de here. insti. nā lꝫ in dicta sñia nō
sit verbū condēno. tñ debet intelligi. nec ob. ꝙ sentētia debeat scribi et
in scriptis ferri. vt. l. ij. C. de senten. ex peri. reci. ⁊ id qđ subintelligeret̃,
non posset dici legi posse, arg. no. in. l. j. in prin. ff. de his q̄ in test. dele.
quoniā in. d. l. j. in fi. de here. insti. loquit̃ in testamētis que fiūt etiam in
scriptis: ⁊ tñ ibi subintelligit̃ verbū esto vel simile: ⁊ hoc tenet Bart. in
d. l. j. in fi. licet dicat contrariū fuisse iudicatū: sed idē Bart. dicitur te-
nuisse cōtrariū in. d. l. preses. vbi dixit ꝙ verbū condēnamus omissū,
nō subintelligit̃ q̄ sñia debet ferri mature, ⁊ appēsate, ⁊ cū magna de-
liberatione, ⁊ in scriptis. vt. d. l. ij. ergo omissum habet̃ pro omisso. fa-
cit. c. fi. cū ibi not. de re iudi. in. vj. nec obstat qđ dixi de testamēto: quo-
niā speciale est in vltimis volūtatibus que fiunt a testatoribus mortis
cogitatione turbatis. vt. l. hac cōsultissima. §. j. C. qui test. face. pos. igi-
tur nō est mirū si omittit̃, ⁊ omissum suppletur. vt. d. l. j. et istā partē te-
nuit Bar. in. d. l. j. in fi. in ver. in tex. ibi iubeo ⁊c. ⁊ hoc etiā ibi sequitur
Ang. ⁊ idē Joā. de imo. in. l. iudex postꝙ̄. ff. de re iudi. in ver. itē potest
dubitari qđ si iudex ⁊c. ⁊ dicit istā vltimā partem de iure veriorē, licet
prima sit equior attenta vero simili mente sentētiantis ⁊ dixit si velles
de iure sustinere primā opin. Bar. posses dicere quoniā clarum est qđ
sententia expensarū sui natura est interlocutoria. alie. no. in. l. paulus.
ff. de re iudi. tu ad hoc alle. gl. ordi. in. l. qđ iussit. in prin. eo. ti. ⁊ sic cū sit
interlocutoria in sui prolatione, nō requirit̃ solēnitas quod in scriptis
ferat̃; vt not. gl. ⁊ doc. in. l. ij. ff. de appel. ⁊ no. Bar. in. l. titia. ff. de accu.
⁊ sic in casu predicto, pōt dici plus dictū ⁊ minus scriptū. arg. d. l. j. in fi.
nec ob. si diceret̃ fuit lata sentētia pro expensis simul cū diffinitiua, er-
go ⁊ eiꝰ pars dꝫ sequi eiꝰ naturā. arg. c. accessoriū. de reg. iur. in. vj. qm̄
lꝫ sit lata simul. tñ lata est sup diuerso articulo: iđ nō vr̃ absonū vt cen-
seatur separatum ab articulo diffinitiue. argu. l. etiam. §. j. cum ibi no.
ff. de mino. nec etiam est absonū ꝙ accessoriū aliqñ censeat̃ diuersum
a principali, qñ est diuersa rō. vt no. in. c. debitores. ⁊ in. c. cū cōtingat.
extra de iureiur. potissime vt res potiꝰ valeat ꝙ̄ pereat. vt. l. quoties.
de ver. obli. ⁊ istā partē etiā sequitur Rap. in. d. l. j. in fi. ⁊ ipsam cōpro-
bat ex doctrina Nic. de ma. ⁊ Bal. in. l. errore. C. de test. vbi volūt quod
etiā qñ scriptura est de solennitate actus, sufficere ꝙ in scriptis tale
verbū exprimat̃ ꝑ qđ aliud subintelligat̃ de mēte disponētis. vt arg. d.
l. fi. in fi. de here. insti. ⁊ in casu nr̃o satis de mente iudicis cōstat: qđ dꝫ
suppleri verbū ꝯdēnatꝰ cū dixit victū victori in expēsis: ego aūt credo
ꝙ Bar. a ꝯrietate possit saluari. nā in. l. j. in fi. plꝰ dicit ꝙ in. d. l. preses.
nā i. d. l. j. in fi. dixit formaliter sic Titiū absoluimꝰ ⁊ victū victori in ex-
pensis taxatione nobis ⁊ nostris successoribꝰ reseruata: sed in. d. l. pre-
ses. illa verba vcꝫ taxatione nobis ⁊ nostris successoribꝰ reseruata, de-
ficiunt. sed tantūmodo dixit titiū absoluimus victū victori in expēsis.
ideo nō est mir̄ si in primo casu qñ addit taxatione reseruata ⁊c. sub-
intelligat̃ verbū condēnamus. nā ex precedētibus verbis vcꝫ victū vi-
ctori in expensis ⁊c. ⁊ ex sequētibus vcꝫ taxatione reseruata ⁊c. mediū
colligitur. s. condēnamus: alias quomodo possent taxari expense, nisi
precedat cōdēnatio expensarū. arg. l. si seruus pluriū. §. fin. ff. de lega. j.
qđ etiam probo. quia siue obtineat in prima ⁊ principali causa, siue suc-
cumbat potest in expēsis condēnari. vt. l. properandū. §. j. in fi. C. de iu-
dic. probatur ⁊ aliter. nā stipulatio est stricti iuris, ⁊ quicquid omittit̃
habet̃ pro omisso. l. quicquid astringende. ff. de ver. oblig. ⁊ tamen pa-
titur suppletionē ⁊ subintelligitur qđ deductū nō fuerat. vt. l. si stipu-
latus essem abs te, ⁊. l. si stipulatus sum damam. ff. de ver. oblig. sed vbi
nō sunt nisi illa verba ⁊ victum victori, ⁊ nō plus: nō apparet ita clare
de mente iudicantis: q̄ pōt intelligi absoluimus ⁊ etiā condēnamus.
vt. d. l. properandū. §. j. quod nō est sic qñ illa verba sequunt̃ taxatione
nobis reseruata ⁊c. ⁊ istud credo verius per ꝓdicta: nec est bona ratio
Bar. in. d. l. preses. qđ mortis cogitatione turbatus ⁊c. q̄ illud posset
esse verum, qđ in mortis articulo testaret̃. vt. l. j. cū materia. ⁊ ibi Bar.
⁊ doc. C. de sac. san. eccle. alias secus. qñ in sanitate corporis ⁊ animi et
bene prouisus testatus est preterea quando in scriptis testatur et ver-
bum aliquod omittititur, potissime qñ esset scriptū manu alterius nō
est ꝯsyderanda mens testātis ⁊ eius turbatio, sed factū scribētis. vt. d.
l. errore. ⁊. l. iubemꝰ. C. de testa. ⁊ tñ supplet̃. vt. d. l. j. in fi. ergo eodē mo-
do in sententia licet per nō turbatum mente proferatur, ⁊ in scriptis.
7 ¶ † Quid si iudex dicat condēno titiū in centū saluo eo ꝙ. j. dicam. ⁊
Bart. in. d. l. iudex postꝙ̄. videt̃ velle ꝙ nō valeat dicta reseruatio fa-
cta post verbū condēnamꝰ: qm̄ dicēdo absoluimus vel cōdēnamꝰ. sta-
tim fuit functus officio suo. vt. d. l. iudex. ideo nō pōt aliquā reseruatio-
nē postea facere: q̄ faceret vt priuatus, nō vt iudex. ex quo Bar. ibi in-
fert cōtra iudices maleficiorū, q in eorū sentētijs dicūt saluo semp ⁊ re-
seruato, qđ si presens sñia esset in plꝰ vel in minus ꝙ̄ requireret̃ ex for-
ma statutorū, hāc nostrā sententiā ad formā statutoꝝ redigimus: q̄ ta-
lis clausula nihil operat̃: sed Ant. in. d. l. iudex tenet ꝯ Bar. ꝙ imo di-
cta clausula siue reseruatio operet̃ ⁊ valeat: ꝑ gl. no. in. l. itē labeo. §. j. ff.
fami. ercis. sed tu in hoc articulo latiꝰ ꝯcludas ꝭm dñm meū Jo. in. d. l.
iudex. aut iudex vult addere ⁊ detrahere aliquā clausulā de sñia ex in-
teruallo, post latē sñiā: ⁊ est clarū ꝙ nō pōt. vt. d. l. iudex fallit in. l. pau-
lus rñdit. ff. de re iud. ⁊ in expēsis ⁊ accessorijs vbi eadē die pōt facere
illud aut addit incōtinēti: ⁊ tūc aut vult dictā clausulā opponere post
sñiam habitā pro perfecta ⁊ absoluta, ⁊ nō potest. ita videt̃ velle Bar.
⁊ Ant. in. d. l. iudex. aut vult dictā clausulā apponere ante sñiam habi-
tā ꝓ perfecta ⁊ absoluta: ⁊ tūc aut illa clausula venit ad modificationē
⁊ qualificationē sentētie, aut venit ad correctionē vel mutationē in to-
tum vel pro parte. si em̄ venit ad modificationē: tūc videt̃ ꝙ possit di-
ctam clausulā addere. ⁊ hoc clarū qñ in contextu orationis addit vere
vel iterpretatiue: vt q̄ dixit adiudico talē fundū Titio. ita qđ debeat
Seio ꝯuitutē vie. vl̃ q̄ dixit adiudico fundū Titio saluo eo qđ. j. dicā
nā etiā si postea addit etiā i alia oratiōe de seruitute, vr̃ ꝙ possit vt. d.
l. idē labeo. cū gl. Si aūt vellet hec facere in diuersa oratiōe ⁊ nō in ea-
dē vere vel interpretatiue: tūc vr̃ ꝙ facere nō possit. vt. d. l. idē labeo. a
cōtrario sensu. ⁊ Cy. in. l. terminato. C. de fru. ⁊ lit. expē. sed tñ dñs meꝰ
Jo. dicit ꝯtrariū q̄ apponit̃ anq̄ sentētia sit habita ꝓ ꝑfecta et absoluta:
vt. l. cōtractus. C. de fi. instru. Si aūt reseruatio veniat ad correctionē
sententie: ⁊ tūc aut apponit̃ in eadē oratiōe, aut in alia: vt no. in. d. l. ex-
ceptionē. C. de proba. ⁊ in. l. si quidā. C. de excep. vel. dic ꝙ si apponit̃ in
eodē contextu orationis, ⁊ tūc aut apparet iudicē ex lapsu lingue er-
rasse. ⁊ sic eo qđ precessit nullatenus cōsensit: ⁊ tūc valet dicta adiectio
vt est gl. no. xvj. q. j. ꝓdicator. que dicit cōdēno titiū in centū. imo absol-
uo. aūt id nō detegit̃ ⁊ tūc aut ex verbis clare reddit̃ sñia cōditionalis,
et illud pōt adijci. vnde valet sñia si dicat condēno in cētū si veniat cō-
demnādus in centū ex statuto. vt. l. ij. §. biduū. cū gl. qñ appellandū sit:
secus ꝭm Bar. in. d. l. iudex. si esset sub conditione resolutiua. vt. l. ij. cū
glos. ff. de in diē adiec. vel ꝭm eundē do. Jo. etiā in isto casu idē esset, cū
incōtinenti dicta reseruatio fiat: vt. d. §. biduum. arg. l. lecta. in ver. di-
cebam. ff. si cer. pet. que omnia no. Circa tamē dictam clausulā, addas
tu id quod not. Bart. in. l. j. in fi. ff. de questio. ⁊ in. l. aut damnum. §. iste
fere. ff. de pe. ⁊ in. l. j. in prin. ff. ad turpil. in versi. sed iuxta hoc quero. et
Bal. in. l. si quis a filia. §. fi. ff. de iniu. test. ⁊ vltramōtani Cyn. ⁊ doct. in
l. terminato. C. de fru. ⁊ lit. expē. ⁊ per Bal. in. l. non dubiū. C. de legi. in
ver. sed iuxta hoc querit̃. pone ⁊ ibi Sali. ⁊ Bal. in. j. cōsti. codi. in. §. qui-
bus. ⁊ Bal. in. l. ⁊ si seuerior. in. ij. colū. in ver. tertio quero qđ si iudex.
C. de infa. ⁊ ego dixi in meo trac. malefi. in glo. in ver. saluo semper ⁊ re-
8 seruato ⁊c. ¶ † In ea. glo. ibi: vt si peto interesse. vides ergo qđ inter-
esse etiam incertū petitur in libello. idem not. glo. in. l. certi condictio.
in prin. ff. si cer. pet. ⁊ in. l. stipulationes nō diuidūtur. in prin. ff. de ver-
bo. obli. sed vltramontani in. d. l. j. C. de sentē. que pro eo qđ interest. te-
nent contrarium per suas rationes: sed Bar. ⁊ communiter doct. in. d. l.
j. ⁊ in. d. l. certi condictio. in prin. ⁊ plenius in. d. l. stipulationes non di-
uiduntur. in. §. fi. tenent cū gl. per tex. apertū in. l. ij. in fi. C. de inuti. stip.
nā ibi agitur ad interesse ⁊ dicitur obligatio incerta, tñ agitur actio-
ne in factū: ⁊ clarum est qđ loquitur de interesse preterito quod venit
iure actionis. scđo probat̃ ratione. quoties declaratio incertitudinis
non est in potestate actoris admittit̃ libellus incertus. vt. l. j. §. j. ff. quo-
rum bo. ⁊ dixi. s. circa prin. istius. §. sed declaratio interesse nō pendet
ex potestate actoris, sed ex subtilitate ⁊ inuestigatione iudicis: vt. l. j.
de sent. que pro eo. ergo admittit̃ libellus incertus. ⁊ hoc teneatis: vel
dic ꝭm Jo. de imo. in. d. l. stipulationes nō diuidūtur. circa fi. qđ inter-
esse potest peti expressa certa q̄titate adijciendo, ⁊ illud plus et mi-
nus qđ continget per vos dominū iudicē taxari ⁊c. admittitur enim
adiectio incerte partis, certa causa subsistēte: vt. l. quo de tota. §. j. ff. de
rei vendi. ⁊ ita cōiter practicatur. de quo dixi in simili in actione iniu-
riarum. s. eo. in prin. dic vt ibi. plus dico quod si habeo instrumentum
de interesse contra te, vel de conseruatione indēnitatis possum petere
executionē dicti instrumēti stante forma statuti quod instrumenta ha-
beant executionē paratam, ⁊ pendente dicto iudicio executiuo liqui-
dabitur meū interesse: ⁊ inquātū debes me indēnem conseruare. vt in
l. j. cū ibi not. ꝑ gl. Bar. ⁊ doc. C. de sen. que sine cer. quāti. facit. l. defen-
siōis facultas. C. de iure fis. lib. x. ⁊ not. Bar. in. l. j. in fi. ff. de leg. ij. ⁊ not.
Bar. in. l. j. circa fi. ff. iu. sol. ¶ Sed aduertas qđ id ꝙ dixi de via execu-
tiua est verū, si incōtinēti vel in breui pōt fieri liquidatio: secus si requi-
rat altiorē indaginē. arg. not. in. l. j. §. sciendum. ⁊. §. ibidē. ff. ad exhibē.
⁊ dixi. s. px. §. ⁊. §. in bonefidei. ita dixit Bald. ⁊ Jo. de imo. ꝯcordādo
opi. in

opi.in.d.l.j.de leg.ij.¶ Sed tu aduertas in actu practico,q̃n petit̃ exe
cutio sentẽtie vel instrumẽti ſm formã statutorũ:qd̃ optima practica
est q̃n nõ est purũ ⁊ liquidũ,qd̃ dicat̃ in libello quare peto dictũ instr̃m
liquidari ⁊ eo liq̃dato liquidũ p̃nũtiari:deinde exequi ſm formã sta⸗
tutorũ.ita dixit elegãter Bal.in.l.ij.circa fi.C.de execu.rei iud.in vers.
modo quero de alia q̃one ⁊c.In quo iudicio contra ipsam liquidatio⸗
nem,possunt opponi oẽs exceptiones de mundo legitime cõpetẽtes.
sed facta liquidatione cõtra executionẽ ipsius instrumẽti,nõ possunt
opponi nisi exceptiões permisse a statuto:⁊ ratio, q2 si nõ esset debitũ
et per ꝯsequens nõ esset liquidũ,nõ posset executioni mandari:vt.l.j.
§.hec verba.⁊ ibi Bar.ff.ne vis fiat ei.Debes nãq3 scire qd̃ quãuis sta
tuto caueat̃ qd̃ instrumentũ guarẽtigie mãdet̃ executioni,tñ intelligi
tur si et inquãtum sit purũ ⁊ liquidũ.vt.l.proinde.§.notãdũ.⁊ ibi Bar.
ff.ad le.aquil.⁊ not.Bald.in.d.l.ij.⁊.l.si conuenerit.ff.de pig.ac.
✻ADNOTATIO.Statutũ de ĩstrumẽto guarẽtigie exequẽ
do,intelligit̃ de liquido,ita qd̃ obstat exceptio qd̃ nõ est liquidum,ſm
Bal.in.l.ij.C.de excep.rei iudi.amplio hoc p̃cedere,vt debeat cõstare
iudici ꝯditionẽ esse purificatã anteq̃ p̃cedat ad instrumẽti hm̃õi exe⸗
cutionẽ:p tex.in.l.hoc iure.⁊ in.l.ita stipulatus.§.qd̃ si ab initio.de V.
obli.in pãdec.⁊ ibi Imo.⁊ Alex.in terminis notãt,cõprobatur quare
hm̃õi instr̃a guarẽtigie habẽt vim rei iudicate, Corne9 cõsi.cxliiij.viso
themate,col.vj.ver.⁊ ĩstr̃m hñs,lr̃a o volumine.iiij.⁊ late dixi ꝯsi.ccxij.
syndici sarriani.V.p̃missis tñ non obstãtib9.nume.9.cũ seq.et materiã
guarentigie tractat copiose Benedictus de barzis Perusinus in suo
guarentigie tractatu. Antonius Caius.
Et idẽ in sententia q̃ petit̃ executioni mãdari.vt.l.iiij.§.si ex cõuẽtiõe.
⁊ ibi hoc no.Bar.Ang.⁊ doc.ff.de re iudi.⁊ facit qd̃ no.Bar.Ange.⁊
Jo.de imo.in.l.postulãte.in p̃n.ff.ad treb.⁊ de huiusmodi instr̃is ⁊ de
eorũ executione,⁊ de exceptionib9 q̃ possunt opponi,vide latissime p
Bar.in.l.j.§.ij.ff.qd̃ vi aut clã.et p Cy.Bal.⁊ late Sali.in.l.ita pudor.
9 C.de adult.¶ †In ea.gl.in fi.not.qd̃ si libellus nõ potest esse cert9,re
quiritur etiã qd̃ sñia certa sit q̃m sententia d3 cõformari cũ libello,al̃s
nõ valet:vt.l.vt fundus.ff.cõi diui.intãtũ qd̃ scd̃m qd̃ cõiter dicit̃ peto
speciem,nõ põt fieri condẽnatio in estimatione.q2 stultus esset iudex
q̃.nõ in specie,sed in eius estimatione condẽnaret.vt.l.fi.C.de fideic.
libe.Sed tu dicas qd̃ ille tex.hoc nõ p̃bat:q2 ibi est speciale p̃pter ser⸗
uum qui debebat manumitti.q2 licet legatari9 ꝯsequeret̃ serui estima⸗
tionẽ,tñ ipse seruus p̃pter hoc nõ cõsequeret̃ libertatẽ vt debebat qd̃
no.¶ Ex predictis etiã no.qd̃ potestas iudicis nõ se extendit nisi in
deductis in libello vel in iudicio:qd̃ est verũ in inferioribus iudicibus
a Papa vel principe nã in illis secus esset:vt no.Arch.in.c.ij.de resti.
spo.¶ Aduertas tñ qd̃ istud qd̃ sñia debeat esse conformis libello est
verũ,in causa ciuili in qua fit cõclusio ꝯtra partẽ:vt d.xi.s̃.eo.§.j.secus
in causa criminali.q2 non fit conclusio in eis vt.ff.ad turpil.l.j.§.j.⁊ ibi
Bar.⁊ no.ĩ de pub.iudi.in prin.⁊ no.Bal.in.l.edita.C.de eden.quin⸗
imo licet cõcluderet in criminali,tñ nõ obstãte tali libello accusatorio
⁊ eius cõclusiõe:iudici dabit̃ liberũ arbitriũ ⁊ plus ⁊ minus cõdẽnãdi,
cognita qualitate delicti p̃sone etiã in penis ordinarijs.vt.l.hodie.ff.
de penis.ita dixit Bart.ĩ.l.q̃d ergo.§.pena grauior.ff.de infa.⁊ Bal.in
l.⁊ si seuerior.C.eo.ti.⁊ sic valebit eius sñia,l3 nõ esset cõformis cũ libel
lo accusatorio.de quo vide Flo.in.l.vt fundus.¶ Restat vt videam9
aliq̃ua alia que hic in tex.⁊ glo.nõ tanguntur.Et primo tu iudex bene
aduertas ne absoluas cõdẽnandũ, vel condẽnes absoluẽdũ:alias nõ
magis iudicabis quã tu iudicaberis.vt.l.rem nõ nouã.C.de iu.ita di⸗
xit Ang.in aut̃ de iudi.§.fi.et etiã tene mẽti qd̃ tu faceres litẽ tuã:⁊ te
nereris in syndicatu ad ĩteresse patri lese,siue sis paterfa.siue sis filius
fa.vt.l.iul.⁊.l.si fili9.⁊ ibi vide Bar.ff.de iud.siue sis arbiter,vt est tex.
sing.in.l.pe.in fi.C.de pac.facit tex.s̃.e.ti.de obl.q̃ ex quasi deli.in p̃n.
siue sis arbitrator de quo p Bart.in.l.fi.et ibi bona gl.in materia.ff.de
var.⁊ extraor.cog.¶ Quid in cõsultore,q̃ p̃tulit malũ consilium:vide
ibi Bar.⁊ Bald.in.l.ex malefic.in.§.j.ff.de ac.⁊ ob.⁊ de oĩbus his vide
late p Bar.in sua dispu.q̃ incipit iudex qui per imperitiam male iudi⸗
10 canit ⁊ latius p dñm meũ Jo.in.l.diuus.ff.de re iud.¶ †Ac etiã te⸗
neas mẽti qd̃ sñia diffinitiua d3 ferri in scriptis,et regulariter recitari
p iudicẽ nisi fuerit de maiorib9 magistratibus et sedẽdo:nõ stando.vt
l.ij cũ ibi no.C.de sen.ex peri.reci.nã de substãtia ipsius sñie est,qd̃ le⸗
gat̃ oculis corporeis nec sufficit legi mẽti licet scripta sit:alias eẽt nul
la ipso iure.ita elegãter dixit Bar.in.d.l.j.in pri.ff.de his q̃ in test.del.
et hoc ibi firmãt Bar.Ang.et vterq3 do.meus,et ideo notarij in fi.sen
tẽtiarũ dicũt lecta data fuit,dicta sentẽtia ⁊c.qd̃ ĩtelligas verũ in diffi⸗
nitiua,sed in interlocutoria predicta solẽnitas nõ requirit̃:vt no.glos.
Bar.Ang.et vterq3 do.meus in.l.ij.ff.de appel.¶ Quid si nõ est illud
verbũ lecta ⁊c.sed d̃r data fuit.s̃.dicta sñia p supradictũ iudicem ⁊c.et
Bar.in.l.fi.C de sen.ex peri.dixit qd̃ nisi appareat aliq̃d verbũ,ex quo
cõprehendatur qd̃ sententia fuerit lecta:qd̃ talis sñia fundit9 erit nul⸗
la.vt.l.j.C.e.ti.¶ Ex quo sequit̃ qd̃ licet deficit verbũ lecta:si tamẽ eẽt
dictũ qd̃.d.sñia fuerit sententialiter promulgata,qd̃ valeret q2 p̃mul⸗
gare est legere in scri.recita.vt.d.l.fi.et etiam verbum sententialiter
tantummodo de per se hoc importaret intrinsece.vt.l.sciendum.cum
materia.ff.de verb.obli.ita dixit in fi.etiã Bar.et doc.in dicta.l.scien⸗

dum.Bar.et doc.in.l.fi.¶ Quid dicẽdum de eo quod iudices quoti⸗
die faciunt:quia mittunt preceptũ,qd̃ de fructibus respondeat:vel qd̃
conducat vel cognoscat talem fundũ a titio:⁊ si senserit se grauatum
cõpareat intra triduũ recepturus iustitie cõplemẽtũ.Istam questio⸗
nem posuit glo.l.de pupillo.§.meminisse.ff.de ope.no.nuntia.que li⸗
cet loquatur alternatiue tamen vult quod tale mãdatũ valeat.⁊ idem
in simili voluit gloss.in.l.si emancipatum.C.si man.ita fuerit alie.⁊ pro
hoc est gl.sing.ſm An.in.c.ex parte el.j.in glo.fi.extra de verb.signi.q̃
glo.vult q̃ iudex mãdet quod soluat:⁊ si senserit se grauatum compa⸗
reat ⁊c.alias enim excommunicat sed Bar.in.l.j.C.de execu.rei iudi.
dixit qd̃ tales litere ⁊ tale p̃ceptũ habent vim cuiusdã citatiõis: vnde
si compareat resoluitur in vim simplicis citatiõis:⁊ ita cõiter practica
tur p p̃curatores q̃n reus cõparet:q2 petit dictũ preceptum reduci ad
simplicẽ citationẽ.Bald.autem in hac materia varie locutus est,vt.ĩ.
patebit.nam in.l.ij.C.de epis.audi.in versi.venio ad verbale.t3 idẽ qd̃
Bar.⁊ idẽ Bal.voluit ide3 ſm Jac.in.l.actiõe.C.de trãsac.ver.q̃rit de
Ja.⁊c.l3 ibi loquatur p dictionẽ nisi:ad idẽ etiã voluit Inn.in.c.fi.de
coha.cleri.⁊ mu.⁊ idẽ ve3 qd̃ valeat ⁊ resoluat̃ ĩ vim simplicis citatiõis
tenuit Ang.⁊ Jo.de imo.d.§.meminisse.sed Rap.in.d.§.meminisse.
dixit qd̃ hoc est cõtra.d.§.nã cõstat,q̃ illa denũtiatio non resoluitur in
citationẽ,sed h3 vim p̃hibitorij l3 cõpareat q2 qd̃ interi3 fiet,destruet̃.
Si tñ tu velles tenere opi.doc.posses r̃ndere ad opi.Rap.ad.d.§.me⸗
minisse.q̃m in illo tex.non fuit addita clausula,⁊ si senserit se granatũ
⁊c.licet glo.illud addat.vnde nõ est mirũ si sibi remanet in vim prece⸗
pti,potissime q2 stati3 facta denũtiatione,sortita est effectũ suũ siue iu
ste siue iniuste denuntietur.vt.l.j.in prin.eo.ti.vñ idẽ Bart.in.d.l.j.de
exec.rei iudi.dixit dictũ p̃ceptũ fore nullũ:q2 nõ d3 inchoari ab execu⸗
tiõe siue a p̃cepto:vt.d.l.j.sed Bal.in rub.C.cõminationes vel ep̃las.
in ver.quid de eo qd̃ quotidie fit ⁊c.dicit aduertendum fore q̃ aut tale
p̃ceptũ est inualidũ ⁊ resoluit̃ in cõminationẽ iudicis,aut est validũ ⁊
tũc refert aut citatus cõparet,⁊ resoluit̃ in simplicẽ citationẽ:q2 altera
pars dicti precepti est vera ⁊ adimpleta q2 cõparuit vt no.per Inno.
extra de coha.cle.⁊ muli.c.tue.⁊ per Jo.an.e.ti.c.vestra.super glo.ad
intelligentiã.circa fi.gl.aut non comparet,⁊ stat preceptũ firmum nec
potest iudici aliquid imputari q2 fecit preceptũ iustificatũ vt.d.§.me⸗
minisse.Sed l3 multi trãseãt cũ hoc dicto,tñ mihi nõ pl3:q2 nõ decla⸗
rat q̃n preceptum valeat vel non et potissime cum supra dixerim ſm
Bar.preceptũ nõ valere.Nec ẽ verũ qd̃ iudici nõ possit iputari,q2 imo
põt:eoipso qd̃ nõ precedẽte cause cognitione processit ad tale mãda⸗
tũ.vt.l.illicitas.§.veritas.ff.de offi.presi.quapropter Joã.an.in addi.
Spe.in ti.de aduocato.§.sequit̃.ver.studeat.t3 elegãter illd̃ qd̃ tenuit
Bar.in.d.l.j.de execu.rei iudi.ve3 qd̃ tale p̃ceptũ in omni casu sit nul⸗
lũ nisi in casu.d.§.meminisse.Primo q2 dictũ mãdatũ fuit p̃nũtiatũ
p nuntiũ,⁊ nõ per iudicẽ:ergo nõ v3.vt.l.ij.de sen.ex pericu.reci.S̃do
q2 emanauit causa nõ cognita:qd̃ pt3 q2 parte absente ⁊ nõ citata,nec
aliquo discusso,cõcessum fuit s̃.l.in cause.§.cã cognita.ff.de mino.⁊.l.
p̃latã.C.de sen.⁊ istud teneatis q2 ita vidi practicari ⁊ obseruari.⁊ pro
ista parte posses adducere q̃m si in libello sup quo pars citatur ⁊ lis
contestatur ⁊ alia solẽnia fiunt:vt aut̃.offerat̃.⁊ aut̃.libellum ⁊.l.j.C.de
lit.cõtest.⁊.d.l.p̃latã.C.de sentẽ.Cõcluderet̃ ista forma,ve3 quare peto
ip̃m cogi ⁊ cõpelli ⁊ qd̃ eidẽ p̃cipiat̃ ⁊ mãdet̃ ⁊c.fundit9 eñ nõ valeret
iudiciũ,nisi prio petat̃ ꝯdẽnari.vt no.Bar.⁊ doc.ĩ.d.l.j.⁊.d.l.termina
to.de fru.lit.expen.⁊.l.si cũ nulla.ff.de re iudi.⁊ dixi.s̃.eo.§.j.ergo mul
to minus d3 valere tale p̃ceptũ iudicis,ob qd̃ ex rupto p̃cessit:nec ali⸗
q̃d sup eo discussum vel ventilatũ esset.Possent tamen ſm Ludo.de
vrbe in.d.§.meminisse.p̃dicta limitari,nisi preceptũ supradictũ ema⸗
nasset super eo,qd̃ etiã parte presente ⁊ inuita precipi potuisset:q2 tũc
tanto magis fieri potest parte absente ⁊ ignorante.vt.l.qui potest.ff.
de reg.iuris.ita dixit Jo.an.in Specu.de sen.in.§.species.in ver.ha⸗
beo dubiũ ⁊c.vtputa si esset timor scandali,tũc iudex potest hoc face⸗
re inuita parte.vt.l.qd̃ iussit.⁊ ibi gl.ff.de re iudi.⁊.l.relegatorũ.ff.de ĩ⸗
terdi.⁊ relega.⁊.l.equissimũ.ff.de vsufruc.Aut tale p̃ceptũ emanauit
super eo qd̃ requirebat cause cognitionẽ:q2 forte si pars fuisset p̃sens
⁊ allegasset iura sua,iudex illud preceptũ nõ fecisset.⁊ tũc factũ nõ va⸗
let nisi in casu dicti.§.meminisse.ita intelligatur opi.legistarum et gl.
in.c.ex parte.et ita trãsit Ludoui.¶ Sed ego credo q̃ indistincte sit
verior opi.Jo.an.in.d.tit.de aduo.⁊ Bar.in.d.l.j.videlicet q̃ tale pre
ceptũ sit funditus nullũ,per rationes Jo.an.Nec ob.quod dicit̃ de eo
qd̃ põt fieri me inuito ⁊c.q2 hec non est bona consequẽtia q̃m si fuisset
presens et citatus,forte suis rationib9 traxisset iudicẽ in suã sentẽtiã:
ar.l.itẽ si vnus.in.§.fi.cũ.l.seq.ff.de arbi.igitur fuit citandus,cũ posset
ledi.alias nõ valet.vt.l.nã ita diu9.ff.de adoptioni.⁊.l.de vno quoq3.
in prin.ff.de re iudica.vel aliter possumus sic cõcludere,aut dictũ pre⸗
ceptum sit post cause cognitionẽ ⁊ post rem diu discussam,et per cõse⸗
quens super iudicato et tunc valet q2 importat executionẽ eius quod
cognitũ ⁊ decisum est:facit quod no.gl.in.l.obligationũ fere.§.condi⸗
tionẽ.ff.de actio.et obliga.sicut dicimus in simili de precepto facto in
cõfessum:q2 tale preceptum tendit ad executionẽ confessionis,⁊ sic iã
liquidi per cõfessionem partis.vt.l.si debitori.cum ibi not.per gloss.⁊
doc.ff.de iudi.et no.Bart.in.l.j.in fi.et in.l.non fatet̃.in versicu.sed an

a ¶ Si qs. In superiorib⁹ dictū est de natura oīm actionū, nūc autē nihil aliud itēdit legislator ostēdere, nisi qualr abusores actionū puniāt: dicit ergo ꝙ quotiescūqȝ actor plus petit intentiōe sua, q̄ sibi debeat quocūqȝ gn̄e pl⁹ petēdi, cadit a cā sua hoc ē rē quā petit amittit: nec succurrit ei de faciliori a Pretore ꝑ in integrū resti. nisi fuerit minor. Si enim minor .xxv. an. aliqua facilitate lapsus, pl⁹ petierit: si causa cognita succurritur ei sȝ in maioribus plus petētibus nullo mō succurrebat̄ qn a causa caderet: nisi haberet magnā ⁊ iustā cām erroris, tūc enim parcendū erat eis ⁊ de hoc ponit duo exēpla: primū est qn̄ aliquis maior petebat totū legatū puta petebat sibi relictū in testamento, ⁊ cū ꝑ errorē aliqua ps legati vel forte soli legata in codicillis eēnt adēpta q̄ tn̄ ignorabat, succurrit̄ ei. Secūdū exēplū est i maiore q integra legata petebat, ⁊ tamē erant tota alijs legata ita qd̄ locus erāt falcidie: hic erat olim i q̄libet gn̄e petēdi plus, scȝ qd̄ caderet a causa nisi iustā cām haberet. vt. s̄. dictū est sed hodie non est ita vt habetur. j. eo. §. sed hoc quidā antea. plus aūt quatuor ⁊c. Domine supra dixistis quod quicūqȝ petebat plus quocūqȝ genere petēdi plus, cadebat a causa ⁊ rē amittebat nisi iust⁹ error eū excusasset. Sed dn̄e cū plus pluribus modis possit peti, dicatis mihi quot modis plus petit̄. Ad hoc rn̄. Iusti. sic quatuor eīm modis plus petit vcȝ re, tp̄e, loco, et cā, re, vt si ille cui debentur .x. petat .xx. vel .xxx. vel si ille cui⁹ fund⁹ est ꝑ parte, totū petat: petit pl⁹ re Tp̄e de hoc habuistis exēplū de eo cui aliqd debet̄ in diē vel sub cōditiōe: si añ diē vl' cōditionē existētē, petat. loco plus petit̄. supra vidistis duo exēpla quib⁹ plus petit̄ scilicet re ⁊ tempore. modo videatis exemplū de eo qui plus petit loco: ⁊ est exemplū in eo q quod certo loco stipulat⁹ est sibi dari, petit in alio loco nulla facta cōmemoratiōe de loco in quo ꝓmisit ꝓmissor: vt puta si aliquis stipulatus fuerit a titio aliqd dari Ephesi, ⁊ illd̄ petat Rome sibi dari iste pl⁹ petit loco eo qd̄ aufert cōmoditatē vel vtilitatē promissori quam habuit rōne loci in quo ꝓmisit se soluturū: vñ cū actio arbitraria loci i q̄ habebit rō vtilitatis que cōpetitura erat ꝓmissori si soluisset loco illo in q̄ ꝓmisit se soluturū: ⁊ ista vtilitas in mercib⁹ veluti i frumento vino et oleo, et in alijs mercib⁹ bn̄ apparet. Mercesem̄ i diuersis regiōib⁹ diuersa habēt precia. vnde si decē modia frumēti ꝓmisi tibi ephesi, ⁊ tu petas ea Rome aufers mihi magnam vtilitatē. Medium enim qd̄ non valebat ephesi decē. valet forte rome quindecim vel viginti: ⁊ isti⁹ vtilitatis habebit̄ rō Sed dn̄e qd dicitis vos de pecunia: rn̄. idē dico ibi ō pecunia q̄ pl⁹ expedit ꝓmissori pecuniā soluere in vno loco, q̄ in alio. eo quod in vno loco potest pecuniam sub leuioribus vsuris habere q̄ in alio. Sed quis si aliquis aliquo loco certo sibi aliquid dari stipulatus est eodem loco pecuniam petat quo sibi ꝓmissa est: et respōdet tunc recte agit nec habet locum arbitraria loci, quia loci cōmoditas est salua promissa. ⁊ hoc dicit.

isto casu poterit reuocari. ff. de cōfes. ⁊ no. Bar. ⁊ Bal. ⁊ doc. in. l. error. C. de iuris ⁊ fac. ign. ⁊ tamē tale preceptū dicitur sentētia iterlocutoria. vt est gl. ordi. ⁊ ibi Ange. in aut. de hered. ⁊ falci. in. §. si quis aūt nō implēs. in verbo decreto. ⁊ ibi etiam Ang. qui dicit qd̄ lȝ sit iterlocutoria, habet tamē vim diffinitiue, ergo ab ea poterit appellari. vt. l. ij. ff. de app. reci. Sed tu etiā addas quod hȝ vim precepti facti in cōfessum, acsi esset cōclusum i cā. vt elegāter dixit Bal. in. d. l. error. Et ad predicta addas gloss. in. l. fi. §. necessitate. C. de bo. q̄ liber. cū ergo tale preceptū tēdat ad executionē iam cogniti: ⁊ etiā in executione regulariter requiritur citatio iuxta no. plene per doc. in. l. ab executiōe. C. quorū appel. nō reci. ⁊ ꝑ Barto. Ang. ⁊ Mod. in. l. a diuo pro. §. si super reb⁹. ff. de re iudica. Et cū tale p̄ceptū isto casu vt. s̄. dixi habeat vim citationis. igitur valet aut fit tale preceptum a pricipio ⁊ causa non cognita, ⁊ tunc funditus non valet: q̄ nimis ꝓperas marcelle. vt. d. l. j. C. de exec. rei iud. nec tali casu dici pōt qd̄ habeat vim etiam simplicis citationis. ita elegāter no. Inn. i. c. tua. in. iij. col. C. de quo Bal. facit festū in. l. ius alimētorū. ff. vbi pupil. edu. deb. que omnia tene mēti quia quotidiana. Et no. ꝙ iudices maxime ignari ⁊ nō periti, solent hoc preceptū cōcedere ⁊ male nisi ꝑm quod. s̄. dixi. Ange. are. legum monar.

SVMMARIVM.

1 Precia rerum, qualiter variantur?
2 Et quomodo possint probari?
3 Res si subhastet̄: & cum decreto, pretoris postea vendatur, an habeat locum remedium. l. ij. C. de rescinden. venditione?
4 Liquidatio æstimatiōis fundi, qualiter potest fieri?
5 Articulus & probatio quæ præsumptiuè concludūt, qualiter admittantur?
6 Lex correctoria, vbi locum habeat?
7 Pœnitentia ad hoc vt euitentur pœnæ, quomodo admittitur?
8 Actor si pl⁹ petit: & re⁹ plus debito neget: quid erit?
9 Causæ cognitio requiritur, in integrum restitutiōe.
10 Beneficium restitutionis minoris, transit ad quemlibet suum hæredem.
11 Libellus an requiratur in integrum restitutione?
12 Ignorantia, an & quando sit tolerabilis.
13 Hæres occultans, an teneatur legatarijs vltra vires hæreditarias?

a **Si quis agens.** ¶ Plus petens in iudicio, loco, causa, re, vel tempore, olim cadebat a causa: hodie vero plus petens tēpore, venit aliter puniēdus: q̄ in eo iducie duplicātur: ⁊ actor ad omne dānū litis tenet̄. plus vero petens alijs modis in triplū sumptus quā sustinuit, re⁹ litis noīe punietur. h. d. vsqȝ ad §. si minus. licet ego legam vsqȝ ad. §. huic autem. Et diuidit̄ pricipalr in duas partes. Primo ponit id qd̄ erat de iure antiquo, qd̄ pl⁹ petebatur. Secūdo id qd̄ est de iure nouo. secūda ibi: sed hec quidē. Itē primū subdiuiditur in tres, nā primo ponit regulā generalē iuris antiqui qualiter puniat̄ plus petēs. secūdo quot modis dicat̄ pl⁹ petere. tertio exēpla vniuscuiusqȝ secunda ibi: plus autem. tertia ibi: re veluti. ¶ No. ꝙ plus petēs in iudicio: olim cadebat a iure suo: siue illud fecisset sciēter siue ignorāter. ignorātia tn̄ crassa vt patet hic ibi vt etiā ꝯstātissim⁹ hodie vero punit̄ vt habetur. in. d. §. sed hec quidē. ⁊ sic discrepat a. l. j. C. de plus peti. quia ibi sciēter, dolose exegit cautionem de pluri: ⁊ postea illam cautionē in iudicium deduxit. de quo ibi per gl. ⁊ doc. ⁊ ego dixi. s̄. eod. §. tripli. ¶ No. ibi: non facile. ꝙ etiam minoribus xxv. annis restitutiones non sunt cōcedende, sine cause cognitione. vt. l. in cause. §. causa cognita. ff. de mino. ⁊ in cause cognitione vertitur, vtrū fuit minor ⁊ lesus: q̄ nō sufficit qd̄ sit minor, nisi etiam fuerit lesus vel sui facilitate, vel dolo aduersarij: ⁊ sic nō est vsus iure cōi. l. verū. §. sciēdū. ⁊ qd̄ ibi no. ff. de minori. ⁊. l. nā ⁊ postea. §. si minor. ⁊. ibi gloss. Bar. ⁊ doc. ff. de iureiurā. ⁊ in. l. fi. cū gl. ⁊ ibi doct. C. de i integ. restitu. mi. Et ad p̄dicta examināda, requirit̄ qd̄ aduersari⁹ citet̄. vt. d. §. causa cognita. nā assertiōe partiū ⁊c. l. fin. C. si ꝑ vim vel alio modo. ⁊ debēt explicari iudice sedēte ꝓ tribunali. vt dicto. §. cā cognita. ⁊. l. iij. §. si cā cognita. ⁊ ibi glos. et Bart. ff. de bo. pos. et no. glo. in. l. j. C. quorū bonorū. facit. l. ꝓcedēte. de dila. ⁊ est text. cum glos. et ibi domi. meus in. l. voluit. §. j. de interroga. actio. ¶ Not. ꝙ error facti dicitur esse iust⁹. qd̄ est verū in facto alieno, nō autem in suo regulariter. l. fi. ff. ꝓ suo. et dicam. j. ¶ Nota in ver. plus declarationem. ad text. in. d. §. tripli. s̄. eodē. quoniā ibi dicit̄ si quis maiorem quantitatem in libello posuerit ⁊c. ⁊ sic plus petierit. hic autem declarat quot modis et quomodo quis dicatur maiorē quantitatē siue plus petere. ¶ No. in v. tp̄e ibi veluti ⁊c. vbi videtur casus quod agēs pro debito cōditionali, dicitur habere actionē: qd̄ patet quia dicitur pl⁹ petere. sȝ plus cum sit comparatiuum, presupponit positiuum. q. d. debitum petijt, sed plus tempore. Sed tu dicas quod hoc non est verum. vt. s̄. de verbo. obliga. §. si sub conditiōe. ⁊. ff. de verborū signi. l. cedere diem. ⁊ sic iste tex. loquitur improprie sicut appellatione residui, aliquādo venit totum. vt. l. ij. cum ibi nota. C. de heredib. instituen. ¶ Nota ex eo. v. tēpore. qd̄ argumētatio a ratione, per cōtrariū est valida in iure. ¶ Not. in versi. loco. quod agens actiōe arbitraria propter locū, debet semper in libello mentionem facere de loco vbi solutio fieri debeat: quando in loco alio agit. alias autem tanq̄ libellus ineptus potest ꝑ officium iudicis lacerari. vt. l. j. ff. de offi. asses. sed ego nō crederem quod propter hoc solum libellus sit ineptus: licet sit ꝯtra ius litigatoris: quia videtur interesse ipsius rei ꝓpter locū quod indistincte venit. vt dixi. s̄. e. §. p̄terea ⁊ dicam hic cū gl. ¶ Not. ex eo. ver. qd̄ in actione arbitraria, non tantū habetur ratio interesse ipsius actoris. sed etiā habetur ratio de eo qd̄ fuisset lucratus. vt dixi in dicto §. p̄terea. ac habetur etiā ratio interesse rei, si sua magis intererat soluere in loco destinate solutionis vt dicam. j. cū glo. ¶ No. ꝙ estimatio pecunie numerate, nō est equalis quo ad omnes regiōes: vnde etiā propter diuersitatē locoꝝ in numis potest cadere interesse pecuniarum. l. numis. ff. de in li. iur.
1 ¶ † Vltimo no. ex eodē ver. qd̄ precia rerū, variant̄ ꝑm varietates regionū: tu addas qd̄ non tantū ꝑm varietates loci, sed etiā in eodē loco variant̄ ꝑm varietatē emptorū. vt est tex. in. l. p̄cia rerū. in. §. fi. ff. ad legē falci. vbi ēt ille tex. addit aliud videlicet qd̄ caristia q̄ momētis tēporū ⁊ sic modico tp̄e durauit, nō est attēdēda. plus etiā in fi. illi⁹ tex. singulariter d̄r qd̄ caristia q̄ raro accidit, nō dȝ imponere precia rebus. Vnde estimabit̄, quantū cōiter ⁊ in vniuersum solet valere Bonomie corbes frumēti. nō autem presens tempus ⁊ precia victualiū de presenti consyderātur. Quia ad ea que cōmuniter cōtingunt, debet haberi cōsyderatio. facit. l. nam ad ea. ff. de leg. Et quoniā iste articulus de estimatione ⁊ precijs rerū, ⁊ maxime quomodo deducatur in iudicijs ⁊ quomodo ꝓbetur est valde practicabilis. ideo tu pro eius cōclusione dicas: quādoqȝ tractatur de estimatione cuiusdam rei immobilis, ex qua fructus percipiuntur: quādoqȝ de re imobili vel mobili. ex qua fructus non percipiuntur, ⁊ in indiuiduo debet estimari vt puta.

vtputa de vno libro vel de vno monte saxoso: ex quo etiã lapidicine nõ extrahunt iuxta.l.diuortio.§.si fundum.ff.solu.ma. Quãq; tractat de vna re mobili, que non estimabitur in indiuiduo sed in genere suo vt est frumẽtũ vel sile. Primo casu qñ debet estimari fundus fructuo sus, ⁊ tũc dicit Bar.i.d.l.pcia rerũ.§.fi.qd debet fieri positio siue articulus qd ex tali fundo cõmuniter tot fructus recolliguntur. Itẽ φ in predicto loco in quo dictus fundus situs est, fundus tãti redditus est ⁊ tãte estimatiõis: istud probat in.l.si fundũ per fideicõmissũ.in prin. de leg.j.⁊.l.pe.ff.de rebus eorũ. Uel secũdo põt articulũ facere magis generalẽ, videlʒ qd talis fundus cõi estimatiõe tm̃ valet ⁊ cõiter tãtũ vẽderetur: ⁊ per ɔsequẽs nõ in particulari, sed ad cõem emptionẽ et vẽditionem debes te referre. Tu aũt addas ƀm Ang.in.d.l.precia rerum.§.fi. φ alio modo põt deduci, articulari, liquidari, ⁊ pbari valor fundi. Primo per declarationẽ iudicis fiẽdã, qui poterit ipsum fũdũ inspicere.vt.l.si irruptione.§.j.ff.finiũ regun.⁊ de illius quãtitate se informare.⁊ sic põt peti qd iudex ex officio suo, se informet ð valore fundi: ⁊ satis erit p tex.notabilẽ in.l.fi.in fi.C.de iure do.impe. Et pro hoc tu allega quod dicim⁹ in simili: q: qñ cõstat quod res debeat, licet non cõstet de eius valore: q: nõ est deductũ aut nõ est probatũ: tũc iudex ex suo officio poterit se informare ⁊ ƀm qd reperit in estimatione cõdẽnare: vt eleganter dicit Bar.cũ quo transit ibi Ang.in.l.si quod ex pãphila.in fi.de leg.ij.facit quod no.Bar.in.l.j.in fi.C.de sentẽ.que p eo qd interest. Scdõ poterit valor fũdi deduci ⁊ liquidari per relationeʒ peritorũ, assumptorũ per iudicẽ ad hoc: prestito tñ iuramento ab eis, qui debebũt ipsam rẽ inspicere, ⁊ de eius valore se informare ⁊ postea iudici referre.vt.l.hac edictali.§.his illud.C.de secũ.nup.et in
2 aut.de eligẽ.scdõ nuben.§.qd aũt.col.iij. †Tertio poterit probari per librũ estimi siue catastri publici, in quo describuntur res omniũ ⁊ eorũ precia.vt est tex.notabilis ƀʒ vnã lect.in.l.fi.C.de predijs nauicu lariorũ.lib.xj.sed in hoc ego dubito, q: tale catastrũ siue estimũ cõe, facit fidẽ inter fiscũ ⁊ illum cui⁹ res descripte sunt: vt not. Bald.in.l.pe. in fi.prin.de condi.insti.nisi saluãdo Ange.dicas φ fundus estimat⁹ in estimo cõis, faciat psumptionẽ: cũ illa estimatio fiat per officiales de publico deputatos: qd dictus fundus tm̃ valeat pro quãto valore reperitur descriptus in estimo cõis.vt.d.l.fin.facit quod elegãter no. Bar.in simili in.l.quedã.§.numularios.in fi.ff.de eden.vnde qui vult dicere qd plus vel minus valebat, debet pbare.vt.l.cũ de lege.cũ glo. ff.de proba. Quarto etiã ƀʒ Ang.poterit probari per subhastationem, si res subhastat per plures dies, ⁊ cõiter tãtũ preciũ offerat.facit
3 qd habet in aut.hoc ius porrectũ.C.de sacrosan.eccl. †Adde ƀm dñm meũ Jo.de imo.in.d.l.precia rerũ.§.fi.qd si res subhastetur, et cũ decreto pretoris postea vẽdatur, videt φ non habeat locũ remediũ.l. ij.C.de rescin.vẽdi.quasi sit presumptio iuris ⁊ de iure: qd deceptio nõ interuenerit vt videt esse tex.singula.in.l.j.C.de predijs curia.lib.x.et ibi hoc tenet Bar.sed ɔtrariũ tenet idẽ Bar.in.l.j.C.de prescrip.xxx. anno.allegat.l.si quos.C.de rescindẽ.vẽdi.et istã vltimã partẽ tʒ dñs Jo.q: est casus i.d.l.si qs.nõ cauillãdo.nec ob.d.l.j.C.ð pdijs curia.q: potes dicere qd ibi nõ dicitur qd nõ possit pbari deceptio vltra dimidiã iusti pcij: ſʒ bene dicit qd si pbauerit ex necessitate rei familiaris, factã esse vẽditionẽ, ⁊ appareat fore verã cũ decreto iudicis.φ nõ põt vẽditor allegare se dolo inductũ ad vendẽdũ nec se oppssũ p potẽtiã emptoris.vel possei dici φ dictũ Bar.in.d.l.j.C.de pdijs curia.sit ɔ.l. j.⁊.ij.C.de fide instr.⁊ iure haste fisc.lib.x.l zem sit presumptio p facto iudicis, seu p ei⁹ authoritate.vt no.Spe.in ti.de emp.⁊ vẽdi.§.nũc dicẽdũ.ver.⁊ no.tamẽ nõ sequit necessario quod nõ possit esse iniustũ p tiũ, ⁊ qd nõ possit re vera esse deceptio qd habet in simili in.l.iij.in fi. de supel.lega.alias sequeret qd re vendita p minorẽ, cũ subhastatiõe: cũ authoritate tutoris ⁊ cũ decreto iudicis, nõ posset p in integrũ restitutionẽ retractari.qd est falsum vt est bonus tex.in.l.si quideʒ.C.de pdijs mino. Nec.obst.d.l.j.C.de pdijs curiali.q: debet intelligi qd non potest cõqueri emptor vel vẽditor, supple verosimiliter.facit.l.fi. in princi.⁊ qd ibi no.ff.qd me.causa.vl potest dici qd ibi sit speciale, q: ibi aliud inducitur videlicet qd etiã in re maioris vẽdẽda, requiritur decretũ iudicis regulariter cõtrariũ: igitur ⁊c.arg.l.eum qui.in pn.ff.
4 de iureiurã.ita dixit do.Jo.in.l.si quis cũ aliter.in fi.ff.de verb.obl.et istud teneatis per.d.l.si quidẽ. Quinto modo ƀm Ang.† põt fieri liquidatio estimationis fundi, per testes: ⁊ ista pbatio videtur magis difficilis: cũ valor rei non cadat in sensuʒ corporeũ testis, sed per iudicium intellect⁹.⁊ est clarũ qd testis debet deponere per sensum corporeum, actui cõgruẽtẽ.vt.l.qui testamẽto.§.fi.⁊ ibi late Bar.⁊ doct.ff. de testa.⁊ nõ p iudiciũ intellectus: q: nõ ad testẽ: sed ad iudicẽ spectat iudicare.et no.Bar.i.l.j.ff.si cer.pe.tũ cõmuniter ɔcludit qd si fiat articulus put dixi ƀm Bar.φ dictus fundus est tanti redditus, et qd fundi de tali ɔuicinia in qua prefatus fundus situs est, tanti reddit⁹ sunt tanti valoris et cõiter pro tãto precio vendunt ⁊ emuntur.tũc potest testis faciliter deponere pdicta vera esse: quia pluries sic vidi, de facto fieri.facit quod habet per glo.in.d.l.ij.C.de rescin.vẽdi.et iste est bon⁹ articulus. Quid autẽ si nõ fiat articulus ista forma, sed simpliciter articuletur φ res tantum valet, nunqd testes poterũt deponere taliter, qd pbẽt: in quo ɔcludas qd si testis dicat φ res tm̃ valet, q: notã hʒ cõditionẽ dicte rei.⁊ hʒ alios cõtestes.tũc bene isto mõ pbabit: argu.eorũ q habent in.l.nemo est q nesciat.ff.de duob⁹ reis.⁊ no. Bar. in.d.l.ij.C.de rescin.vẽdi.⁊ notat Cy.⁊ Bar.in.d.l.j.ad fi.de sentẽ.que pro eo qd interest.qnimo plus vl, qd etiã possit adijcere qd credit vel opinat φ etiã qlibet qui haberet notã dictã rẽ sicut ipse hʒ, tm̃ daret ⁊ pro tãto emeret.tex est no.cũ gl.ƀm vnã expositionẽ in.l.fi.C.de predijs nauiculariorũ.lib.xj. Et sic aduertas, φ hoc casu tolerat testimoniũ de credulitate: q: sumus in his q̃ nõ possunt bñ pcipi sensu corporeo, imediate.igit facit.l.j.cũ ibi no.p Bar.ff.de vẽ.inspi. Si aũt testis dicat φ vʒ tm̃, q: ipse emeret p tãto precio.tũc est dubiũ vtrũ pbet, et si haberet plures cõtestes.nã gl.in.d.l.ij.de rescin.ven.⁊ ibi Bart.tʒ φ nõ, q: vident testes singulares.⁊ sic nõ pbãt.vt.l.solã.⁊.l.iusiurãdũ.cũ ibi no.C.de testi.⁊ q: etiã posset dici φ ƀm vnã particularẽ affectionẽ deponãt, ⁊ sic nõ pbãt.vt.d.l.pcia rerũ.in pn. Sed Bal.ƀm Ric.de mata.in.d.l.ij.õt φ imo tales testes pbãt, qd nõ cõstat φ deponãt de affectione pticulari vt.l.cũ de indebito.in pn.ff.de pba.igit debẽt pbare. sed Jo.de imo.in.d.l.pcia rerũ.§.fi.tenet opi.gl.⁊.Bar.cũ dictũ testis debeat necessario cõcludere.vt.i.c.in psentia.extra de pba.⁊ iõ ex quo nõ ɔstat qd se referat ad cõem estimationẽ, ⁊ possibile sit φ se referat ad ppriã affectionẽ: igit nõ pbat. Ex his etiã infert si testis dicit φ valet tm̃, q: vidit plures psonas velle emere dictũ fundũ p tãto pcio: nã si aliud nõ addit, vl φ nõ pbet vt vl velle Bar.in.d.l.ij.qd est notãdũ, lʒ Bal.ibi dicat ɔtriũ: ⁊ ex aduerso tu volẽs defendere, debes pbare ⁊ articulare qd erat emphyteusis vel aliud onus latẽs, annexũ habebat.q: si sciret minus estimaret.vt arg.l.j.§.si heres.⁊ ibi Bar.ff.ad trebel. Or habetis vnũ mẽbrũ. Uenio nũc ad secundũ mẽbrũ principale qñ tractat de estimãdare, ex qua nõ percipit fructus.vt in libro ⁊ similibus.⁊ in his debet fieri positio estimatiõis, qd dict⁹ liber tãtũ vẽdi potuisset dicto tpe: ⁊ in stationibus libellorũ: ⁊ tũc tẽporis.⁊ per cõsequens tãtum valuit q: tm̃ vẽdi potuisset.vt.d.l.pcia rerũ.§.fi.⁊.l. si seruus.ff.de ɔdi.furti.⁊ qd dixit qd res tãtũ valet quãtũ vẽdi põt, intelligit homini sciẽti ei⁹ qualitatẽ.l.mortis cã capim⁹.§.fi.ff.de dona. cã mor.⁊ qd ibi p gl.Bar.⁊ doc.⁊c.etiã posset fieri articul⁹, qd liber q est cõis litere ⁊ bñ correct⁹, ⁊ optime ligat⁹, ⁊ miniat⁹.vt lectu. Bart. sup.C.vt erat mea, cõiter tm̃ valet ⁊ si qlibet habẽs notã ɔditionẽ dictarũ lecturarũ, tm̃ daret pcij nomie ⁊ testis põt addere qd ipse si emeret similẽ lecturã tm̃ pciũ daret. Capio tertiũ membrũ principale, qñ tractat de appreciãdo frumentũ vel aliud qd recipiat functionẽ in genere suo.⁊ glo.⁊ Bar.in.l.ij.de rescin.ven.dicit qd nõ dʒ se restringere ad vnũ tẽpus breue, vt.d.l.precia rerũ.in fi.sed dʒ dicere qd tali tpe et ante et post p plures dies, corbes frumẽti in platea cõis vbi vẽdit, cõiter tm̃ vẽdebatur ⁊ emebat et tantũ vẽdi ⁊ emi cõiter potuisset: ita etiã dixit Bar.in.d.l.precia rerũ.in fi.ita etiã dixit Bart.i.d.l.si seru⁹. in prin.ff.de cõdi.fur.i X.vltimo venio ad illud ⁊c.vl potes dicere qd frumẽtũ tãtũ valuit in dicto loco.⁊ tali die ⁊ etiã p plures alios dies. ita dixit Bar.in.l.j.in fi.C.de sentẽ.q̃ p eo qd interest.⁊ no.diligẽter si volo petere estimationẽ frumẽti quãti plurimi valuit, ppter morã.l. vinũ.ff.si cer.pe.qd isto casu venit etiã pciuʒ, qd valuit tẽpore caristie. dũmodo talis caristia nõ fuerit momentanea: ⁊ etiã dũmõ dicta caristia nõ fuerit talis, q̃ raro eueniat: facit qd habet.in.l.fistulas.§.fi.ff.de cõtrahẽ.emp.et no.elegãter Bar.i.l.ʃʒ et si quis.§.q̃situ.in fi.ff.si quis cau.vbi hʒ i simili, φ si fiat mẽtio de casu fortuito: nõ intelligit de insolito.et p hoc videt posse inferri ƀm do.meũ Jo.in.d.l.precia rerũ.qd nõ habet cõsyderatio precij, qd fuit tpe caristie hic Bononie in q̃ corbes frumenti valuit libras.viij.q: illa caristia rarissime euenit.sed frequentius cõtingit de libris tribus vel circa. Addas etiã ƀm Ang.qñ eaten⁹ q̃tenus res facili⁹ vẽdi põt, ⁊ cũ minori grauamine, tanto plus dr̃ valere φ̃ si vẽderet cũ grauamine.vt si põt vendi sine cautione euictionis, vel sine pstatione fideiussiõis.iste est tex.no.in.l.eũ qui.§.melior.⁊.l.iiij.q̃ incipit.vbi aũt.ff.de in diẽ adiec. Ex his etiã infertur φ res nõ simpliciter, ʃʒ cũ qualitatibus suis bonitatis ⁊ malignitatis siue vitiorũ, dʒ estimare.vt est tex.in.l.j.§.si heres.ff.ad trebel.⁊ iõ dixit ibi Bar.φ tu debes esse caut⁹, qñ tractat de estimanda aliq̃ re.vt forte q: dicat qd vẽditor est deceptus vltra dimidiã iusti precij, qd cõsyderes psonã vẽditoris si erat implicit⁹ debitis: vel si dedit fideiussorẽ vel nõ.vt ex hoc possis cõcludere φ talis res existẽs hoĩs impliciti debitʒ, nõ reperisset emptorẽ tãte q̃titatis. Ideʒ in similib⁹ q̃litatib⁹ rerũ ⁊ psonarũ, q̃ habẽt augere ⁊ minuere pciũ rei.vt.d.§.melior.qd no.
5 †Ex his infert etiã φ articulus ⁊ pbatio q̃ psumptiue cõcludant, admittunt sicut admittit libell⁹ psumptiuus.vt.l.oẽs.§.luci⁹.⁊ ibi gl. et Bar.de his q̃ in frau.cre. Sed ɔtriũ vl determinasse Bar.p illũ tex. in.l.nõ hoc.C.vñ cognati.vbi dixit not.hãc.l.qd articulus siue positio dʒ cõcludere de necessitate, ⁊ φ etiã dictũ testis dʒ de necessitate ɔcludere: aľs nõ pbat hoc esse, qd ab eo cõtingit abesse.facit.c.in psentia. de pba.⁊ idẽ etiã no.Bar.in.l.in hac.ff.de dã.infe.vbi dãnat practicã quorũdã, volentiũ pbare dãnũ, ex eo qd domus sua nõ potuit locari ppter deuastationẽ de ea facta. Et ponebant sic: dico destructã domũ, ⁊ dñm dom⁹ dãnũ esse passum: q: domus pdicta cõsueuit tãto locari.nã dixit ibi Bar.articulũ istũ nõ cõcludere: q: lʒ cõsueuerit tanto locari: tñ si nõ esset destructa, posset et esse φ nõ posset nũc tm̃ locari

tñ si nō esset destructa, posset etiā esse quod nō posset nūc tantū locari
q̄tū cōsueuerat: vt ꝓpter guerras vel silia. ⁊ ideo tu debes articulare
sic s̄m Bar. ꝙ domus mea est destructa ꝓpter domū tuam: ⁊ ꝙ ꝓpter
illud vitiū, domus nō pōt tāto locari q̄to cōsueuit: cū tanto locari cō
sueuerat: ⁊ per ꝯñs dꝫ dici in articulis, qđ ꝓpter vitiū predictū, dom⁹
nō potuit tanto locari: alias nō cōcluderet qđ no. Sed idē Bar. in. l.
neqꝫ natales. C. de ꝓba. videt̄ al'r dicere in hac materia: videlicet ꝙ q
dā est articulus qui de necessitate cōcludit. ⁊ in hoc nō est dubiū, ꝙ dꝫ
admitti q̄r est stricte cōceptus. vt. d. c. in p̄sentia. quidā est articulus q
p̄sumptiue cōcludit. ⁊ tunc aut inducit talē presumptionē q̄ transfert
onus ꝓbandi in aliā partē. ⁊ tūc etiā dꝫ admitti. vt. l. siue possidetis. ⁊
l. matrē. eo. ti. C. de ꝓba. q̄nqꝫ inducit talē p̄sumptionē, que nō plenā
sed semiplenā ꝓbationē inducit. ⁊ tūc etiā admittit̄. vt in. l. in bonefi
dei. cū materia. C. de iureiu. q̄nqꝫ ꝓbationē coadiuuat, ⁊ etiā admitti
dꝫ. vt no. Bar. in. l. admonēdi. ff. de iur. do. in. d. l. in bonefidei. Tu ad
das ꝙ q̄nqꝫ articulus facit indiciū etiā qualecūqꝫ, ⁊ aliq̄n admittit̄. fa
cit. l. si. cū gl. ⁊ ibi doc. C. fami. ercis. ⁊ qđ no. Bar. in. l. pen̄. ff. de questio.
q̄nqꝫ nullū istorū facit indiciū: ⁊ tūc articul⁹ vt imptinēs, nullo mō est
admittēdus. vt no. ꝑ gl. ⁊ doc. plene in. l. ij. §. sꝫ qđ obs̄uari. C. de iu. cal.
⁊ habet̄ in. c. ij. de ꝯfes. in. vj. ac etiā in teste seu ꝓbatione. al'r vr̄ Bart.
dixisse in. l. qui tutela. C. de in iteg. resti. mi. ⁊ in. l. j. ff. si cer. pe. vbi dixit
ꝙ testis ꝓbat, si in rōne sui dicti, dicat scio q̄r sum vicinus vel q̄r sum
agnatus: q̄r vicinus ⁊ agnatus presumūtur scire facta vicini ⁊ agnati.
vt. l. si vicinus. C. de nup. ⁊. l. octaui. ff. vnde cognati. istud tñ dꝫ intelli
gi vt intellexit ⁊ limitauit Bal. in. l. cōuenticulā. C. de episc. ⁊ cle.
ADNOTATIO. Vicinus cōsanguine⁹ ⁊ affinis, presumū
tur scire facta cōsanguinei, vicini vel affinis. l. octaueni vnde cognati.
in pādectis. l. de tutela. de in integ. resti. l. si filiū tuū. C. de liberali cā. c.
quāto. ⁊. c. quosdā. extra de p̄sumptionib⁹. qđ ꝓbāt Bar. Pau. Alex.
Ias. Philip. dec. ⁊ Franchisquin⁹ curt. iunior in. l. j. de reb. cred. in pā
dectis. qđ ꝓcedit in casib⁹ cām successiuā habētib⁹, ⁊ facile in vicinorū
notitiā migrātib⁹, vt si agat̄ ꝓbatio ꝙ quis inhabitet viciniā: hoc enī
vicinos latere nō pōt. Paul. ⁊ ceteri scribē. i. d. l. j. vel si agat̄ meritorij
ꝓbatio, q̄ tñ est p̄sumptiua s̄m Bar. ⁊ scribē. in. d. l. j. ⁊ ibi resolutiue di
xi versi. cōcludo primo, nu. 41. cū sequentibus. Antonius Caius.
Et ex his apparet qđ Bar. admittit alibi articulū ⁊ ꝓbationē p̄sum
ptiue concludentē, ⁊ alibi nō vnde, lꝫ aliqui redarguāt Bar. de ꝯtra
rietate: tu cōcorda Bart. sic, aut querit̄ ad hoc vt articulus plene pro
bet an sit opus qđ de necessitate cōcludat: ⁊ dicas ꝙ sic ita intelligat̄
dictū Bar. in. d. l. in hac. ⁊ in. d. l. nō hoc. aut semiplene vel presumpti
ue vel coadiuuatiue, seu vt indiciū faciat in casu in quo sufficiat semi
plena ꝓbatio vel p̄sumptiua vel coadiuuās vel indiciū faciēs: ⁊ tunc
sufficit ꝙ articulus tali casu cōcludat ꝓut necessariū est. et ita intelli
gatur Bar. in. d. l. neqꝫ natales: qđ no. ¶ Vltimo i ista materia q̄n ali
quis fuit decept⁹ vltra dimidiā iusti precij: q̄r hꝫ remediū. l. ij. C. de re
scin. vē. que nō tm̄ hꝫ locū in venditione, sed etiā in trāsactione: vt no.
gl. ⁊ ibi doc. in. l. lucius. in fi. ff. ad treb. ⁊ gn̄aliter in oībus ꝯtctibus bo
nefidei. vt. l. maioribus, cū gl. C. cōia vtriusqꝫ iud. ⁊ dixi. s̄. e. §. actionū.
In materia emptionis ⁊ venditionis, forma sic libellū. Dico ꝙ iam
est annus ꝙ tibi vendidi talē fundū: et ꝙ dictus fundus tūc tpe ven
ditionis p̄dicte, valebat centū ⁊ ꝙ ego errore ductus vēdidi tibi pro
xlviij. et sic fui et sum deceptus vltra dimidiā iusti p̄cij. ⁊ p̄dicta. xlviij.
nūc eidē corā vobis in iudicio offero: quare peto dictū fundū mihi re
stitui ⁊ tibi dictū p̄ciū. Et procedit ista cōclusio lꝫ isto casu offō iudicis
detur emptori facultas retinēdi fundū ⁊ supplendi iustū preciū. vt. d.
l. ij. sicut dicimus in actione noxali. in. l. miles. §. j. ff. de re iudi. ⁊ dixi. s̄.
eo. §. p̄terea. vel potes al'r in. d. libello cōcludere sic, vꝫ quare peto te
mihi condēnari vt dictū fundū mihi restituas vel iustū p̄ciū suppleas.
nec est opus isto casu ꝙ preciū qđ receperim offerā: cū ignorē quā par
tē alternatiue tu emptor (in cuius electione est) velis eligere. vt ar. l. j.
§. j. ff. quorū leg. ⁊ illā formā laudat Bart. in. d. l. ij. ¶ Et aduertas qđ
dixi in libello, ꝙ tpe dicte venditionis valebat centū ⁊c. nā ad illud tē
pus necessario debes in libello ⁊ in articulis et in ꝓbationib⁹ te refer
re. nā nō sufficeret qđ articulares ⁊ ꝓbares, qđ ante vel post dictā ven
ditionē valebat centū vt est tex. in. l. si volūtate. in fi. C. de rescin. vēdi.
¶ Itē dixi in libello quod errore duct⁹ ⁊c. istud ꝓbatur. C. si maior se.
l. j. et. d. l. maiorib⁹. C. cōmunia vtriusqꝫ iudi. Itē dixi in libello vltra
dimidiā iusti p̄cij ⁊c. illđ ꝓbat̄ in. d. l. ij. et in. d. l. si volūtate. C. de rescin.
vē. cōiuncta. l. in causę. la. ij. in fi. ff. de mino. ¶ Itē dixi in libello, qđ
aut fundū restituat aut suppleat iustū p̄ciū. ⁊ hoc probat̄ in. d. l. ij. vbi
vide latissime per Bal. et Sal. ¶ In gl. ꝯplexus. not. gl. qđ olim qui
ante tēpus petebat, cadebat a iure suo, sꝫ gl. in. l. pecuniā. in fi. ff. si cer.
pe. dixit s̄m vltimā opi. Hugolini ꝙ duplicantur inducie. allegat. j. de
excep. §. pe. et idē videtur sentire glo. in. l. nō solū. la secunda. §. j. ff. de
lib. leg. et istud tenuit Bar. in. d. §. j. et qđ admitteret cām, dānat Bar.
in. d. l. pecuniā. allegat. l. bouem. §. si sub conditione. ff. de edil. edic. ⁊. l.
grece. §. si sub ꝯditione. ff. de pig. sed mihi videt̄ ꝙ ista gl. sit verior per
d. §. pe. nec ob. leges allegate per Bar. q̄r loquuntur in cōditione. ⁊ sic
predicta habēt locū in die certa. quid de die icerta si quis ante diē in
certā agat, quā penā patiat̄: ⁊ Bar. i. d. l. nō solū. la. ij. §. j. dicit ꝙ videt̄

ꝙ nō patiatur penā. d. §. pe. q̄r ille. §. loquit̄ de die certa ⁊ de ꝯditione:
sed de die incerta ibi nihil dicitur. et sic. §. j. et. d. l. nō solū. remanere vi
detur incorrect⁹: videlicet qđ etiā hodie q̄ ante diē incertam agat, ca
dat a iure suo. cōclusit tamē Bar. qđ cū dies incert⁹ habeat̄ pro cōdi
tione. vt. l. dies incertus. ff. de ꝯdi. ⁊ de. qđ imo. d. l. nō solū. §. j. erit cor
6 recta s̄m Dy. ibi quod dicit fore mēti tenēdū. ¶ † Ex quo singulari
ter tene mēti qđ lex correctoria, nō tātū habet locū in verbis ꝓprijs sꝫ
in verbis improprijs ⁊ late sumpto vocabulo: q̄n pōt legē antiquā ali
quo cōprehēdere vt corrigat eā. ꝓ hoc facit qđ no. gl. ⁊ ibi doc. in aut.
ex testō. C. d̄ colla. sed in hoc dubito, q̄m legū corectio est euitāda. vt. l.
p̄cipimus. in fine. C. de appel. nā aliđ est esse ꝯditionē, ⁊ aliud haberi
ꝓ ꝯditione. sicut dicim⁹ in fili qđ aliđ est esse ciuē, ⁊ aliđ hēri ꝓ ciue. fa
cit. l. mercis. ⁊ qđ ibi habet̄. ff. de verb. sig ⁊ qđ no. Bar. in. l. si is q pro
emptore. circa mediū. ff. de vsuca. ⁊ in. l. j. ff. de suis ⁊ leg. nā si dicta ver
ba nō habēt locū in statutis, vt hr̄ in dict̄ locis. facit. l. iij. §. hec vba.
ff. de neg. ge. quātominꝰ debēt habere locū ī materia correctoria d̄ qua
ꝑ Bar. in aut. quas actiōes. C. de sacrosan. eccle. ⁊ dixi plene. s̄. de iure
naturali. in. §. j. cogita tu. ¶ Quid de cōditiōe ꝓpria, si an̄ euentū cōdi
tionis agam: ⁊ Guil. de cu. in. d. l. pecuniam. tenet qđ. d. §. pe. publica
tis inducijs, nō hꝫ locū: q̄r pena illius. §. nō pōt habere locū. igitur ⁊c.
arg. l. hos accusare. §. oībus. ff. de accusa. nā in ꝯditione, si inest dies in
certus: q̄nō ergo pōt qđ est incertū, duplicari. sed Bar. in. d. l. pecuniā.
dicit hāc opinionē esse cōtra. c. j. de plus peti. in fi. vbi est tex. apertus
quod tpe plus petere dicitur, qui ante diē vel ꝯditionē egerit, ⁊ ad id
qđ dixit Guil. qđ incertū est, non posse duplicari. verū est incertū sim
pliciter: sꝫ i ꝯditiōe, certitudo tpis venit certificāda ex futuro euētu.
¶ In glo. admittebat. ibi. §. tēporales. aduertas qđ ita ibi dicit qđ in
ducie duplicant̄: ⁊ qđ postea nō cogit̄ litē suscipere, nisi refectis sibi ex
pēsis ⁊ idē dixit tex. in. d. c. j. de pl⁹ pet. ¶ Quero opposita dicta exce
ptione, an suspendat̄ iudiciū in totū vt non sequat̄ cōdēnatio: an solū
quo ad actū executiōis. Inno. ⁊ Hosti. in. d. c. j. dicūt ꝙ q̄nqꝫ opponit̄
exceptio dilatoria ante lit. cōtest. vt pacti de nō petēdo vsqꝫ ad certū
tēpus. ⁊ tūc talis exceptio impedit iudicij exercitiū: nec sequitur cō
dēnatoria. q̄nqꝫ dilatoria opponit̄ post litē ꝯtest. ⁊ tūc q̄r ꝯstat de debi
to in diē, ⁊ erat orta actio. vt. l. j. in fi. ff. q̄n vsufr. lega. ce. ⁊ dꝫ iudex de
bitorē ꝯdēnare: positis tamē prius penis creditori agēti pro sua teme
ritate. allegat. ff. de iudi. l. de qua re. tu ad predicta allega. ff. de ꝯcur.
l. si reus paratus. et. ff. ad legem aquil. in. l. aquil. ⁊. ff. de fur. l. quidam.
¶ Et quia dicit̄ qđ īducie debēt duplicari. quero an habeat locū siue
sint inducie iuris hoc est inducte a iure, siue sint īducie inducte ab ho
mine: ⁊ Ant. de bu. in. d. c. j. dixit qđ vtroqꝫ casu locū habebit, per tex.
in. d. §. hodie. j. de excep. ibi spōte indulserit vel natura actiōis ⁊c. po
ne exemplū de tēpore dato in cōstituta pecunia vel dote vel in ꝯdēna
tis. vt. l. ꝓmissor stip. §. j. ff. de ꝯstitu. pecu. ⁊. l. j. §. exactio. C. de rei vxo.
actio. ⁊. l. iiij. §. cōdēnatū. cū ibi no. ⁊. l. pretor ait. cū ibi no. ff. de re iudi.
Et aduertas s̄m Ioā. an. ⁊ Anto. de but. in. d. c. j. ꝙ nō tm̄ duplicatur
illud modicū qđ sup est d̄ dicta dilatiōe tēporis, quo actū est: sed tota
dilatio quantūcunqꝫ fuerat a p̄ncipio. vt. d. §. tēporales, ⁊. d. §. hodie.
vt ptꝫ in tex. ibi in duplū habeāt ⁊c. sed Bar in. l. iustas. C. de iure fis.
li. x. in ver. opp. insti. de excep. videt̄ sentire ꝯtrariū ꝙ imo tātumodo
residuū tēporis duplet̄. ⁊ ꝓ Bar. facit q̄r pene sunt molliēde. vt. l. si de
interp̄tatiōe. ff. de pe. tamē primū dictū puto veri⁹ in pena dicti deli
7 quētis per tex. in. d. §. hodie aūt. ¶ † Quero an quō admittat̄ penitē
tia ad hoc vt euitet penas p̄dictas ipse actor: ⁊ dicas qđ gl. in. d. c. j. di
cit ꝙ vsqꝫ ad lit. cōtesta. arg. l. j. C. de pl⁹ peti. cōiuncta. l. ampli⁹ nō pe
ti. ff. rē ra. habe. tu addas ꝙ hoc ꝓbat̄ in. l. non solū. la. j. §. fin. in fi. de li.
leg. qđ est verū s̄ꝫ Ant. de bu. in. d. c. j. nisi reus interim etiā ante lit. cō
test. fecisset aliquas expēsas in illis reficiēdis, actor ꝯdēnabitur. q̄r nō
esset iustū qđ fuisset iniuste vexat⁹ in expēsis: s̄m Host. facit. l. eū quē
8 temere. ff. de iudicijs. ¶ † Quid si actor pl⁹ petit, ⁊ re⁹ pl⁹ debito ne
gat: qd erit: dicūt qdā ꝙ fiet cōpensatio. ar. l. si duo. ff. de dolo. sed Io.
de lig. in. d. c. j. dixit ꝙ reus nullā penā patit̄: q̄r ꝓpter plus petitionē,
pōt simpliciter negare totū. arg. no. in. c. j. extra de lit. ꝯtesta. sꝫ An. de
bu. dicit ꝙ q̊ ad expēsas fiet ꝯpensatio, quo autē ad alias penas verū
dicit Io. de ligna ego autē simpliciter teneo opinio. Ioā. de lig. videli
cet ꝙ re⁹ nullā penam patiat̄: quia ipse pōt vti pluribus diuersis ⁊ cō
trarijs exceptionib⁹. vt in. c. nullus plurib⁹. ⁊ qđ ibi ꝑ Dy. de regu. iu.
in. vj. ⁊ ꝓpter plus petitionē actoris, pōt simpliciter oīa negare. facit
qđ not. Bar. ⁊ doc. in. l. j. §. si stipulāti. ff. de vb. ob. ⁊ ꝑ Bar. ⁊ doc. in. l.
q solidū. in prin. ff. de leg. ij. ¶ Quero plus petitum est a me corā titio
iudice, volo agere ad penā in alio iudicio an possiꝫ: ⁊ Pe. hic tenet ꝙ
nō: quia cōtinētia cause, non debet diuidi. vt. C. de indi. l. nulli. concu
dit tamen Ioā. fab. ꝙ aut agitur de expensis, ⁊ non potest agi in alio
iudicio: quia debent declarari eodem die. vt. l. paulus respondit. ff. de
re iudica. ꝙ ego intelligerem verum, si ad expensas tantum cōpeteret
officium iudicis: secus si deberētur iure actionis. vt quia lex vel statu
tum dicat, plus petentē debere in expensis condēnari. ¶ Quia tunc
coram quocūqꝫ iudice, etiam post plures annos dicte expēse possunt
principaliter peti. vt eleganter dixit Bar. in. l. non solum. ff. de rei vē
di. ⁊ in. l. iij. §. si rem. ff. de lega. iij. ⁊ voluit Bald. in. l. properandū. §. illo

pen lidubio

ꝑculdubio.C.de iudi.et ad predicta bene facit qđ no.Bar.in simili in
l.intra diem.ff.de re iudic.aut agitur ad alias penas,⁊ tūc aut primo
iudicio pēdente,⁊ nō potest q2 est preiudicialis.ac etiā q2 nōdū clarū
est qđ in penā inciderit,nisi facta declaratiōe.vt arg.l.eius q delatorē.
cū ibi no.ꝑ Bar.ff.de iure fis.aut sñia i primo iudicio est lata,⁊ tūc exe
cutio pōt ꝑeti corā quocūqȝ iudice ꝭm formā.l.iiij.§.ait ꝓtor.d.l.intra
diē.⁊.l.a diuo pio.§.j.ff.de re iudica.ita sentit Ant.de but.⁊ Jo.de li.
in.d.c.j.de plus peti.qđ no.In ea.glo.in fi.dic idē no.gl.in.d.l.iustas.
⁊ hoc etiā sequit ibi Bar.tenet ergo gl.et Bar.quod.d.l.iustas.sit ho-
die correcta.sed Jo.fa.hic tenet oppositū,q2 frustra esset posita illa in
vltimo codice,si fuisset correcta.⁊ sic fiscꝰ ante tēpus ꝑdet actionē vt
olim.⁊ sic fiscus est deterioris cōditiōis ꝙ priuatꝰ sicut alias:q2 in du
bijs iudicat cōtra fiscum.vt.l.nō puto.ff.de iure fis.nā in his q tendūt
ad correctionē morū,et ad bonū exēplū prebēdū,fiscus ꝯtentatur esse
deterioris cōditionis:hinc etiā est qđ durāte legatione,pōt cogi lega-
tus fisci siue reipublice adire ⁊ restituere hereditatem.vt.l.si legatꝰ.in
prin.⁊ qđ ibi no.ff.ad treb.⁊ istud credo verius.vt euitetur legū corre-
9 ctio.vt.l.ꝑcipimꝰ.in fi.C.de appell.¶ †In glo.causa cognita.in fi.qm̄
in integrū restitutione,requirit cause cognitio.videt ꝙ nō possit dele-
gari nec cōcedi per iudicē delegatū.vt.l.nec quicꝙ.§.j.cum ibi.not.ꝑ
glo.Bar.⁊ doc.ff.de offi.ꝓcō.⁊ lega.ac etiam quia.d.l.omnes.ff.de
in integ.rest.dixit pretor ⁊c.sed cōtrariū est verum.imo etiaȝ delegatꝰ
restituere potest.vt.l.fi.C.vbi ⁊ apud quē.vnde in hoc articulo dic,aut
principaliter delegatur causa in integrum restitutionis,⁊ tūc nulli du
biū quod delegatus de hoc potest cognoscere ⁊ determinare.vt.d.l.fi.
quandoqȝ delegat vniuersitas causarū,qđ quādo fiat no.per gl.Bar.
⁊ doc.in.l.j.§.j.ff.quis ⁊ a quo.tūc etiā clarū est,quod in vna causa po-
test in integrū restituere.vt.d.l.fi.ꝭȝ aliū intellectū.in fi.ibi generaliter
⁊c.qñqȝ causa principalis vnica,tantūmodo delegat.⁊ tūc si inciden-
ter petit in integrū restitutio super aliqua interlocutoria vel simili,qđ
fieri pōt.qm̄ in integrū restitutio nō tantum principaliter,ꝭȝ inciden-
ter pōt peti:quod qualiter fiat vide Bart.⁊ doc.in.l.nam et postea.§.
si minor.ff.de regu.iuris.et isto casu etiā est clarū,ꝙ delegatus potest
in integrū restituere.vt no.glos.in.d.l.fi.aut vult in causa principaliter
restituere:⁊ non potest.vt.l.aduersus.C.si aduer.rem iudica.et.l.ij.C.
10 vbi ⁊ apud quē.ita dicit Bart.⁊ doc.in.d.l.fi.¶ †In glos.iunctute.in
fi.dic vt ibi ꝑ tex.ꝙ beneficiū restitutiōis minoris,trāsmittit ad quēli-
bet suū heredē.vt.l.nō solū.ff.de in integ.rest.⁊ est bonꝰ tex.in.l.stichū
aut pamphilū.in.§.quod vulgo.ff.de sol.qđ est verū,nisi in eo actu qui
ꝑ heredē geritur,approbet ⁊ cōfirmet illud in quo minor veniebat re
stituēdus: vtputa adeūdo pupillarē,in qua reperit paternā heredita
tē,ipsam paternā etiā admisisse vr̄ ⁊ ꝑdit bñficiū restōnis i ea. vt est gl.
singula.in.l.pr̄.in gl.magna.in ver.vel meliꝰ.ff.de priui.credi.⁊ ibi hoc
sequit Barto.¶ Ex quo nota maximā limitationē ad.d.l.nō solū.cū
si.q2 ille leges nō habēt locū qñ pupillo ꝑ pupillarē tātūmodo,succe-
deret:quod nūquā exeat mentē tuam.⁊ ad ꝑdicta vide.l.pantoniꝰ.in
prin.cū ibi no.ff.de acqui.here.⁊ no.Bar.⁊ do. Jo.in.l.fi.eo.ti.⁊ latis-
sime per Bar.in.l.qui duos.ff.de reb.du.potest etiā dictū beneficiū in
integ.resti.non tātum trāsfre ad vniuersales heredes vt dixi.sed etiā
ad singularē,q2 pōt cedi.vt est tex.⁊ ibi no.ꝑ gl.⁊ Bar.i.l.si minoris.ff.
de admi.tuto.⁊ in.l.qđ si minor.in prin.ff.de mino.qđ beneficium non
tātum minori:sed etiā maioribus ignorātibus(tñ ex iusta causa)ꝯce
ditur.vt.l.j.in fi.ff.ex qui.cau.ma.⁊ dixi.s.e.§.rursus.de quo ꝑ Bar.et
doc.in.l.ij.C.si aduer.ven.⁊.l.emilius.in.l.etiam.in prin.⁊ ibi Bart.ff.
de mino.⁊ no.Dy.Bart.⁊ doc.in.l.cum filius.§.in hac.ff.de ver.obli.
⁊ est glo.no.⁊ ibi Bar.⁊ oēs doc.in.l.cum militaribus.C.de test.mi.et
ꝑdicta procedūt,qñ sui facilitate minor plus petierit:vt dicit ista glo.
secus si dolose clare ⁊ aperte q2 aduersus dolū verum,minor non resti
tuitur.vt.l.j.C.si aduersus delic.⁊.l.ex causa.§.nūc vidēdū.⁊.l.auxiliū.
ff.de mino.imo isto casu punietur in triplum expēsarum.vt.s.eo.§.tri
pli.⁊ ibi dixi.sed aduersus dolum presumptum de preterito,tamē be
ne restitueret.vt est gl.sing.quā ibi Bar.Bal.⁊ Ang.et doc.sequūt in
l.vbi exigitur.ff.de eden.⁊ no.Bar.in.l.minor.xxv.annis omissam.ff.
de mino.secus aduersus doluȝ presumptū,etiā de futuro.q2 tacite in
uitaretur ad delinquendū.de quo per Bar.in.d.l.vbi exigit.et in.d.l.
minor.xxv.ann.omissam.⁊ latius ꝑ eūdē ⁊ alios do.in.l.j.§.nūtiatio.i
vñ.aduer.ff.de ope.no.nū.ꝭȝ bene restitueret minor aduersus etiā ve
11 rum dolum,qui non in faciendo sed in omittēdo ꝯsistat. vt.l.ij.C.si ad
uer.deli.cum ibi no.que omnia bene no.¶ †Quero an i integ.restitu
tione requiratur libellus vt lit.ꝯtest.et alia iudicialia:dic aut princi-
paliter petitur,⁊ ista requirūtur.aut incidenter,⁊ tunc etiam sine istis
iudex ex suo officio potest restitutionem cōcedere.vt no.Bar.et doct.
in.d.l.nā ⁊ postea.§.si minor.si sibi iudici videbitur.alias potest ilico
restitutionem denegare.vt.l.defendente.⁊ ibi Bart.ff.de auto.tut.et
Bal.in aut.si omnes.C.si vt se ab here.absti.⁊ ibi Cy.⁊ doc.⁊ no.gl.et
§.causa cognita.ff.de mino.⁊ no. Bar.i.l.ab hostibꝰ.§.ꝭȝ quod simpli
citer.ff.ex q.cau.ma.in ver.sed quero quale sit istud ⁊c. ¶ Quomodo
autē formetur libellus in integruȝ restitutione:dixi.s.eo.tit.in prin.
dic ⁊ vt ibi:vide etiam formam libellandi per Bar.in.l.minor autem

12 magistratus.§.j.ff.de mino.¶ †In glo.constantissimus.in fi. intelli
gas in facto alieno:sed in facto proprio,nō est tollerabilis ignorātia.
l.ꝙꝙ.ff.ad velleia.ita not.glos.in.l. si res obligata.ff. de lega.j.⁊ in.l.si
quis delegauerit.ff.de de noua.qđ est verū,nisi sit factū ꝓpriū de anti
quo:q2 tunc nō presumit scientia vt no.Dy.in.c.ꝓsumitur.de reg.iur.
in.vj.⁊ facit qđ not.gl.in.l.j.in fi.C.de ser.fugi.⁊ in.l. si id qđ.in prin.ff.
de acqrē.pos. Item hoc est verū:nisi sit factū intricatū.vt.l.emptor.§.
lucius.⁊ ibi Bar.ff.de pac.ita dixit Bar.⁊ doc.in.d.l.si res obligata.⁊
in.d.l.si quis delegauerit.⁊ facit qđ habetur in.l.peregre.in prin.ff. de
acqui.posses.¶ Aduertas tñ q2 istud qđ dicit ꝙ ex longitudine tēpo
ris remouet scientia,⁊ inducit obliuio,⁊ qđ pōt allegari ignorātia est
verū:quādo tractaret de dāno euitando:secus si tractaret de lucro.vt
est tex.et hoc no.ibi singulariter Bar.in.l.qui fundū.in.§.seruꝰ meus.
ff.de vsucap.pro empto.ꝙ nunꝙ exeat mentē tuā:ignorantia vero iu-
ris,neminē excusat.vt.l.quid ergo.§.notāter.⁊ ibi gl.⁊ doct.ff.de infa.
intantū etiā ꝙ mulier nō excusat.vt.l.fi.C.de iur.⁊ fac.igno.nisi in cer
tis casibus positis ibi per gl.⁊ doc.¶ In glo.in ver.quibusdā.in fine.
probauit eñi heres,falcidiā locū habere.vt.l. cum de lege.ff. de ꝓba.
et ꝓbabit hoc modo:tot ⁊ tot sunt legata,⁊ tot ⁊ tot sunt credita siue
onera,⁊ tot sunt in bonis.igit facto calculo apparet ꝙ nō habeo fal-
cidiam.si ergo dicerēt legatarij,ꝙ imo tantū remanet penes heredeȝ
ꝙ sufficiat ad falcidiā,eis incūbit onus ꝓbandi.ita singu.dixit glo.in
d.l.cū de lege.de proba.¶ Ex quo no.singularē cautelā quādo heres
vult transferre onus ꝓbandi in legatarios,ꝙ ostendat testamentū in
quo apparent esse legata trecentum ⁊ quinquaginta,⁊ dicat tot sunt
onera que ascendūt ad decē,⁊ ostendat per scripturā ⁊ testes tot alia
bona sunt que ascendūt vsqȝ ad.xl.⁊ nō plus.ergo ego nō habeo falci
diā:quibus simpliciter deductis sine alia ꝓbatione, statim trāsfertur
onus probādi in legatarios si volunt plus dicere esse in bonis.¶ Et
credo ꝙ sit ratio,q2 heres dicit ꝙ non est plus esse, ⁊ sic priuatiue siue
negatiue ponit ⁊ legatarij dicūt plus esse.⁊ sic ponunt ⁊ afferūt affir-
matiuā:igitur ⁊c.argu.l.actor.C.de ꝓba.⁊ hoc videt sentire Bar.in.l.
si constante.in prin.ff.solu.ma.sed dñs meus Jo.dicit ꝙ ratio est ho-
die,si heres conficit inuentariū:q2 pro inuētario presumit. igitur vo-
lens dicere ꝯtrariū contra hāc presumptionē,debet illud ꝓbare. vt.l.
siue possidetis.C.de ꝓba.si antē nō fecit inuentariū vel antiquitꝰ, vbi
non erat inuentariū:⁊ tunc idē q2 presumptio est pro herede,ex quo si
occultasset aliqd priuaret falcidia.vt.l.ruptū.ff.de his qui.vt indig.⁊
l.paulus rñdit.ff.ad le.fal.⁊ ideo nō ꝓsumitur illud fecisse, ex quo in-
curreret penā.vt.l.merito.ff.pro so.⁊ no.Bar.in.l.gerit.in.iij.col.ff.de
acqui.heredi.qđ not.ad intellectū dicte.l.cū de lege.nā scire debes, ꝙ
heres olim occultans aliqd hereditariū,perdebat falcidiā tantūmō,
in re occultata vt.d.l.paulus.⁊.d.l.rescriptū,de iure vero codicis con-
dēnabat in dūplū eiꝰ ꝙ surripuerit vel occultauerit:⁊ in inuētario nō
posuerit.vt est tex.in.l.fi.in.§.licentia.versi.illo videlȝ.C.de iure delib.
hodie vero de iure nouissimo authēticor,perdit falcidiā in oībus re-
bus nō tantū in re subtracta vel occultata.vt in aut.de here. ⁊ falci.in
§.sancimus.⁊ ibi glo.in versi.nō forte.⁊ ita tenet ibi Jac.de bel.⁊ hoc
sequitur Bar.in.d.l.paulus rñdit.⁊ in.d.l.rescriptū.et in.d.§.licētia.lȝ
alleget Cy.tenetē ꝯtrariū in aut.sed cū testōr.C.ad leg.fal.ix.q.sed Ang.
et do.meus Jo.i.d.l.paulus.ꝯcordat opi.q2 aut querit quo ad bñficiū
deductiōis falcidie ⁊ tūc ꝓcedit dictus.§.sancimus.cū gl.q2 nō debet
inuētarij beneficio (quo ad falcidia)vti:ex quo occultando aliqd est
illo abusus,et ita intelligat opi.Ja.⁊ Bar.¶ Sȝ quo ad hoc vt non
teneat vltra vires hereditarias,tenet opi.Cy.quia ꝓpter hoc nō tri-
buitur sibi beneficiū:ꝭȝ redit ad ius antiquū.vt.l.j.§.si is q quadringē
13 ta.ff.ad tre.¶ †Ex q̊ sequit,ꝙ etiā hodie talis heres occultās,nō te-
nebitur legatarijs vltra vires hereditarias.lȝ creditoribus sic: vt ꝓtȝ
in.d.§.si is qui quadringēta.¶ Ex quo sequit qđ Ange.sentit ꝙ he-
res hodie occultās, tenetur legatarijs in duplū rei subtracte.vt.d.§.
illo videlicet.q2.§.hodie.quo ad legatarios nō erat in hoc correctus:
qm̄.d.§.sancimus.solū videt priuare heredē ꝑtāte detrahendi falci-
diā,ideo quo ad alia videtur correctus.d.§. illo videlȝ.⁊ quod dixi ꝙ
tantūmodo.§.sancimus.addit de perdēda falcidia,est verum quo ad
formā cōfectiōis inuentarij:sed quo ad effectū inuentarij,addit aliud
videlicet ꝙ si vult posse vti falcidia,debet plenarie seruare illā legem
⁊ sic nihil omittere vel detrahere.⁊ pro hoc facit.j.eod.tit.§.si vero nō
fecerint.⁊ quod ibi gloss.vbi glos.enumerat aliqua que adduntur di-
cte.l.fi.C.de iure delib.circa materiā inuentarij quod no . ¶ In gloss.
sine cōmemoratione.ibi:potiꝰ conueniri.qrit Jo.fab.si est notoriū qđ
vtilius est debitori soluere in loco vbi agitur,ꝙ in loco cōuento:nun-
quid tūc debeat actor mentionem facere de loco cōuento: Et dicit ꝙ
sic:q2 petitio,semper debet narrare formam obligationis. vt.j. xxi.§.
in fi.Item qđ aliquando expedit ⁊ facilius est debitori,qđ damnosiꝰ
est sibi.j.eo.§.preterea.in fi.igitur ⁊c.¶ In eadem glo.ibi.l.ij.§.finali.
not.glo.que ponit formā libelli, in actione de eo qđ certo loco.sed tu
dic vt dixi.s.eo.§.preterea.in.xxxv.col.¶ In ea.gl.in fi.dic hanc vlti
mam approbat gl.vbiqȝ:⁊ ita cōmuniter tenetur licet Bar.teneat pri
mam: vt dixi in.d.§.preterea.in.xxxiij.col. ¶ In gloss.promissori.in
fi.dic ꝙ interesse rei si conueniatur in alio loco, semper estimatur : sed

non actoris,niſi reus fuiſſet in mora vel culpa:vt no.gloſ.Bart.et doct.in.d.l.ij.in prin.⁊ dixi in.§. preterea.Hic eſt finis iſtius.§.

SVMMARIVM.

1 Concluſio libelli ad hoc vt procedat,oportet quòd ſemper ſit vniformis naturæ & efficaciæ & qualitati ipſius obligationis.

2 Alternatiuæ ſex ſunt ſpecies

3 Alternatiuorum quãdo vnũ perit, alterũ præſtatur,

a Huic autem. a ¶ Sũmat⁹ eſt iſte.§.ſ. cũ precedenti:tamẽ ſpecialiter hic declarat per exempla qualiter plus petitur cauſa.vnde nota ꝙ in alternatiuis contractibus,in dubio eſt electio debitoris. concordat l.plerũqꝫ.in fi.ff.de iure do. ¶ No.ꝙ alia eſt obligatio ſiue cauſa alternatiua,⁊ alia eſt pura:concordat.l.j.§.ſi quis ſimpliciter.⁊.§.qui ſtichum.ff. de verbo.oblig. ¶ Not.ꝙ petitio in alternatiua, debet eſſe conformis obligationi:videlicet ꝙ debet petere ſibi dari oportere illud,aut illud:quod eſt verũ quãdo electio eſt debitoris:vt hic: ſecus ſi creditoris:qꝛ põt alterũ de alternatiuis preciſe petere:vt.l.vbi aũt non apparet.§.qui illud.⁊ ibi Bar.⁊ doc.ff.de vb.obl. ¶ No. ꝙ ille qui abſtulit reo electionẽ,dꝫ ſuã conditionẽ meliorẽ facere: ⁊ alienã deteriorẽ:qd̃ nõ lꝫ poſt cõuentionẽ factã 1 vt.l.ſicut.C.de actio.⁊ oblig. ¶ † Ultimo nota regulam vniuerſalẽ in medio cõcludẽdi,⁊ in cõcluſione vniuſcuiuſqꝫ libelli,vt ipſa cõcluſio ad hoc vt ꝓcedat,ſemp cõformis eſſe debet nature ⁊ efficacie ⁊ qualitati ipſius obligationis:vt ſi eſt pura ipſa obligatio,pure et preciſe petatur cõdẽnari. Si in diẽ vel ſub cõditione,vel alternatiue vel in genere,petatꝰ cõdẽnari eo modo quo precesſerat obligatio:alˀs autẽ libellus nõ ꝓcederet:⁊ incideres in penã:vt hic.facit.l.j.§.j.ff.ſi mẽſ. fal.mo.di.

2 ¶ † In gloſ.electio.in fi. ad euidentiã iſtius materie alternatiue,p̃mitte ſm Jo.fab.hic ꝙ ſex ſpecies ſunt alternatiue.Nã prima eſt alternatiua rerum,vt hic cũ ſimilibus. Secũda eſt alternatiua perſonarũ:que quandoqꝫ ſtat ꝓprie,⁊ quandoqꝫ reſoluitur in coniunctã.de quo dicendũ vt habeꝰ in tex.⁊ per glo.⁊ doc.in.l.cũ quidã.C.de v.ſignꝰ. ⁊.ff.de leg.ij.l.ſi titio aut ſeio.⁊ de leg.j.l.ſi ex tot. §.j.Tertia eſt alternatiua tẽpoꝝ,d̃ qua habeꝰ.ff. de vbo.obl.l.ſi ſtipulatus fuero decẽ aut quinqꝫ. Quarta eſt alternatiua locorũ,vt eſt caſus ĩ.l.iij. §.qui ſtichum.ff.de eo quod cer.lo. Quinta eſt alternatiua locorum,⁊ rerum.vt.d.l.iiij.§.proinde. Sexta eſt alternatiua rerũ,perſonarũ, et locorũ: vt promittis mihi Aretij dare ſtichũ:vel titio pãphilũ Senis.vt arg.d.§.ꝓinde. ¶ Uidendũ igiꝰ erit an diſpoſitio iſti⁹.§.in qualibet de dictis ſex alternatiuis,locũ habeat:ſed anteq̃ ad iſtud veniamus,primo videndũ cẽſeo cuius in alternatiuis ſit electio:vnde dicas: aut loquiꝰ in vltimis voluntatibus,aut in cõtractib⁹,aut in gratijs ſiue in beneficijs:⁊ cõcluſiue in his oĩbus. Primo inſpiciendũ eſt ad quẽ verba executiua dirigantꝰ. nam clarũ erit qd̃ illius erit electio, ad quẽ verba executiua diriguntur: ſiue dirigantꝰ ad creditorẽ vel ad debitorẽ,vel ad cõcedentẽ gratiã vel ad recipiẽtẽ:vt no. gl.ſing.⁊ ibi Bar.⁊ doc.in.l.lucius. ff.de lega.ij.⁊ idẽ no.Bar.in.l.ſi ſtipulatus fuero. ff.de vb.obl.Aut ſumus in dubio:qꝛ nõ apparet ad quẽ verba dirigantur:⁊ tũc aut loquimur in vltimis volũtatibus:⁊ tunc aut legatũ eſt factuꝫ in ſpecie ſimpliciter,de qua dubitatur.⁊ ſic agitur ꝓprio ad declarationẽ:vt quia expreſſum eſt proprĩũ nomẽ:vtputa lego tibi ſtichũ: cũ plures ſtichos haberẽ:⁊ tũc talis declaratio ſpectat ad heredẽ:⁊ ſic ad debitorẽ:vt eſt tex.cũ gl.⁊ ibi doct.in l.ſi quis filio.§.ſi plures.ff.de leg.j.⁊ ibi in glo. ponitur ratio.Aut eſt legatum ſubalternũ alternatiue,et tũc in dubio erit legatarij electio:et ſic creditoris,fauore vltime volũtatis:vt dixit gl.ĩ.d.l. lucius.Aut eſt legatũ generis,et tũc in dubio cuius ſit electio,ſolet remitti ad not.in.l.legato generaliter.per.glo.plene ⁊ doc.ff.de lega.⁊.ff.fam.erciſ.l.heres.§.incerto ſed tu dic audacter ꝙ electio eſt illius in cuius facultate eſt,qua actiõe experiatꝰ ⁊ ſic etiã iſto caſu eſt electio legatarij:⁊ per cõſequẽs creditoris: vt eſt tex.apertus melior de corpore iuris in.l.ſi ſeruus legatus.§.cũ homo.de lega. j.Aut legatꝰ incertũ de certis:vt lego vnũ de ſeruis meis,⁊ ſic quodãmodo in genere ſubalterno:tũc etiã iſto caſu in dubio electio erit legatarij et ſic creditoris:etiã fauore vltime volũtatis.vt.l.qui duos.de lega.j.Secundo vo caſu principali,videlꝫ in contractibus,dicas qd̃ in dubio electio non erit creditoris:vt dixi in vltimis voluntatibus:ſed erit debitoris:vt hic.⁊.d.l.plerũqꝫ.⁊ no.Bar.ĩ.d.l.luci⁹. ⁊ not. Dy.in c.in alternatiuis.de reg.iur.in.vj.Tertio vero caſu principali,videlꝫ in gratijs ⁊ beneficijs dic ꝙ in dubio in eis ſit plena interp̃tatio:vt diximus in vltimis volũtatibus in quibus vertiꝰ largitas ⁊ gratia teſtatoris.facit.ſ.de leg.in princi.⁊ per ꝯñs illius erit electio,cuius gratia eſt facta.arg.l.ſi.ff.de conſti.prin.⁊ ita tenet ibi Guil.ita dicit ⁊ tenuit etiã Bart in.d.l.qui duos.ſed hoc vltimũ limitat ibi Jmo.qñ ꝓprio motu cõceditur gratia.vt in.c.ſi ꝓprio motu.de p̃ben.lib.vj.alˀs ſecus per.c.ſi plurib⁹.cum ibi no.eo.ti.de p̃bẽ.facit qd̃ habeꝰ in ſimili et ibi Bart.⁊ doc.in.l.iij.in prin.ff.qd̃ quiſqꝫ iuris.Tu in paucis omnia recolligas,qd̃ in dubio in vltimis volũtatibus,electio ſemp eſt creditoris:in ꝯtractib⁹ vo debitoris:ĩ gratijs,inſpiciꝰ an ꝓprio motu vl̃ nõ: vt patet per p̃dicta. ¶ Scd̃o ⁊ principaliter ad euidẽtiã ſcire debes, quid eſt in alternatiuis in obligatiõe.Dic ꝙ ſi ſunt ſpecies,vtraqꝫ eſt in obligatione:licet in effectu altera tantum ſit in ſolutiõe.vt.l.ſi duo. cũ ibi no.per gl.Bar.⁊ doc.j.de vbo.oblig.in ſummis vo vel temporibus alternatiue debitis,ꝙ illud qd̃ eſt minus,tantũ eſt in obligatione.vt.d.l.ſi ſtipulatus fuero decẽ vl̃ qnqꝫ.ꝙ intellige qñ electio eſt debitoris:ſecus ſi creditoris.l.plane.§.penul.de leg.j. ¶ His premiſſis videamus an in aliquo de ſupradictis ſex alternatiuis,et in quo locũ habeat iſte.§.⁊ hic Jo.fa.⁊ Jo.de pla.multa dixerunt.Tu dicas concluſiue,ꝙ in alternatiua rerũ ſummarũ,vl̃ tẽporũ,ſi eſt electio creditoris alterũ tantũ de alternatiuis petendo:non incidit in penam huius §.j.l.vbi aũt apparet.§.qui illud aut illud.⁊ qd̃ ibi Bar.de obli. quinimo alterũ ſimpliciter petẽdo,videtur illud eligere.vt.l.ſi cui.de leg.ij. ſecus ſi electio eſſet rei:quia tunc in libello,faciẽda eſt mẽtio de cauſa alternatiua:qñ aliquo modo poteſt ipſius rei intereſſe,vl̃ ꝓpter affectionem vel alio modo:vt hic.⁊.ſ.pxi.§.alias actor incideret in penã huius.§.vt hic.Jn alternatiua vo perſonarũ, vtputa ſi ſum ſtipulat⁹ mihi aut titio decẽ dari.ſi peto ſimpliciter mihi decẽ dari,nõ adiecta etiã pſona titij,nũquid poſſim?Et videtur ꝙ non:cũ me inuito debitor poſſit titio ſoluere.vt.ſ.de inuti.ſtipula.§.ſi qs alij.⁊ qd̃ ibi gl.facit.l.ſi vero ꝓcuratori.§.j.ff.de ſol.⁊.l.iulianus.§.j.de vbo.oblig.et ſic videꝰ qd̃ ego actor nõ poſſum auferre aduerſario,illã electionẽ:et per cõſequẽs videtur qd̃ pena iſtius.§.ita habeat locũ in alternatiua perſonarũ,ſicut in alternatiua rerũ.ſed cõtrariũ eſt verũ ſm Jo.fab.ſaltẽ vbi altera perſona eſt adiecta ſolutioni:nam ſtipulator egerit,⁊ litem in ſua perſona tantũmodo formauerit:⁊ litẽ fuerit cõteſtatus,non videtur amplius ſolui poſſe adiecta ſolutioni.vt arg.l.ſi ſtipulatus fuero decẽ in melle.de ſolu.nam certũ eſt ꝙ vbi ago pure ad dandũ mihi, bene ago:nam ſi agerẽ ad dãdum mihi aut titio,ſemp reus liberaret dando titio nõ tantũ ante litẽ cõteſtatã.⁊ ſic faciendo qñ petitũ eſt:cũ reus nõ poſſit cõdemnari aliter nec ĩ alio,q̃ petitum ſit.vt.j.de perp. ⁊ tẽpo.act.§.ſi.⁊.l.vt fundus.ff.cõi diuidũ.⁊ ſic non cogiꝰ actor concludere alternatiue,ſꝫ formã iſtius.§.⁊ hoc ſine dubio ꝓcedit vbi titius eſt adiectus.ſi autẽ ambo ſunt principales:vt puta lego titio aut ſeio, cui heres volet.vl̃ ambo titi⁹ ⁊ ſei⁹ ſunt alternatiue ſtipulati:videlicet ſeius eſt ſtipulat⁹:ꝓmittis mihi aut titio.⁊ titi⁹ ſtipulat⁹:ꝓmittis mihi aut ſeio:⁊ tũc dic idẽ:qꝛ qlibet eoꝝ põt agere pure,nulla mẽtiõe facta de alternatiõe.nec iſto caſu habebit locũ pena iſti⁹.§.vt d̃ leg.ij.l.titio aut ſeio.⁊ ibi exp̃ſſuꝫ eſt.facit.l.ſi ex toto.§.j.ff.de leg.j. ¶ † His ꝓ 3 euidẽtia p̃miſſis.redeam⁹ ad gl.et vt vides ſm gl. qñ vnũ ex alternatiuis b periit,alterũ tantũmodo p̃ſtatꝰ.Jn hoc tamẽ articulo ꝯclude latius ſm Bar.⁊ doc.in.l.ſtichũ aut pãphilũ.de ſolu.qꝛ aut eſt electio rei: ⁊ tunc aut vna de alternatiuis reb⁹ periit:aut ambo.Primo caſu aut periit ante electionẽ,aut poſt:ſi añ ⁊ tũc aut abſqꝫ ſui culpa:⁊ tũc creditor põt petere ſolũmõ illa q̃ ſupereſt.vt.ff.d̃ ſol.l.ſtichũ aut pamphilũ.in prin.debitor vero caſu põt ſoluere etiã mortui eſtimationẽ.vt.l. cũ res.§.qua ratiõe.ff.de leg.j.Si vo vna res periit culpa debitoris,⁊ tũc aut res q̃ periit erat vilior:⁊ tũc illa q̃ ſupereſt tãtũmodo ſolui põt vt.d.l.ſtichũ.ver.eniinuero:aut erat p̃cioſior:⁊ tũc poteſt peti etiã mortua:ad hoc vt ei⁹ eſtimationẽ conſequaꝰ:vt colligiꝰ ex ratione tex.d.l. ſtichũ.Si vo periit poſt electionẽ factã a debitore:⁊ tũc aut res erant debite ex teſtamẽto,⁊ tũ periit ꝑiculo creditoris,cui⁹ erat iã facta res electa.vt.l.hmõi.§.ſtichũ.de leg.j.cũ ſi.ꝙ intelligo niſi culpa debitoris perierit.qꝛ tunc teneꝰ.l.aquil.cum rem iam factam alienã interuertit. Si vo erat debitor ex ꝯtractu,⁊ tũc aut poſt electionẽ creditor fuit in mora recipiẽdi rem electã:⁊ idẽ qꝛ periit periculo creditoris.vt no.gl. in.d.l.ſtichũ.ꝙ intelligo niſi debitoris culpa interceſſerit.vt no.Bar. in.l.decima.in p̃n.de ſolu.Si vero creditor nõ fuit in mora,tũc periit periculo

a ¶ Huic autem. Supra dictũ eſt ꝙ quocũqꝫ genere, plus petẽdi. olim plus petẽs cadebat a cã et rẽ amittebat pl⁹ petens. Qualꝰr aũt plus petebaꝰ re vel tẽpore vel loco:dictũ eſt ſupra:mõ dicit do.Juſti.q̃liter pl⁹ petiꝰ cã, et de hoc ponit duo exẽpla,vnũ in iſto.§. ⁊ aliud in ſeq.Primum exẽpluꝫ eſt tale. Si qs ſtipulat⁹ eſt ſtichũ,aut decẽ aureos:⁊ poſtea petit ſtichũ p̃ciſe,plus petere vr̃ cauſa.habuit eñ electionẽ ꝓmiſſor ſoluendi decẽ vel ſtichuꝫ, vñ cũ preciſe petat vnũ adimere ſibi:vr̃ electionẽ et ita pl⁹ petere cã videtur:et ita olim cadebat a cã.qd ergo dꝫ facere ſtipulator: qd petet:rñ.ſm qualitatẽ ꝯtus dꝫ facere libellũ et h̃ eſt optimuꝫ vbũ quotidianũ. hoc eſt eodẽ mõ quo ſtipulatus eſt alternatiue: alternatiue debet libellũ ſuũ conficere vel formare.h.d.vſqꝫ ad.§.p̃terea.

ADDITIO.

b ¶ Alternatiuis. Et de alternatiuis:an adverſitatem alternatiue ſufficiat alteraꝫ partẽ eſſe verã: dic qd̃ ſic. vide Panor.in.c.inter ceteras.in.j.col.de reſcriptꝭ.

periculo debitoris erat vt.l.pign⁹.C.de pig.act.⁊.l.si is cui.de leg. ij.⁊ Bar.in.d.l.stichū.⁊ Imo.in hoc ibi ⁊ glos.indistincte:nā eo ipso qd est facta electio p debitorē,habet pinde ac si ille sol⁹ fuisset i obligatiōe:p tex.in.d.l.stichū.sicut igit tūc esset in dnio debitoris,q: per solā electionē creditoris nō trāsfertur dniū in creditorē.vt.l.traditiōib⁹.cū materia.C.de pact.tñ q: esset debitor speciei,ei⁹ interitu liberaret ante morā.vt.l.si ex legati cā.de vbo.obli.⁊ ita etiā in casu nostro nec ob.d.l.pign⁹.q: loquit in alio casu:vez qñ res pignorata perijt:sz in casu nostro,loqmur qñ debitū erat i specie:⁊ ista species perijt:quo casu est sec⁹.d.l.ex legati causa.p hoc vr casus in.d.l.hmōi.§.stichū.indistincte ipsum intelligēdo. Et sic qñ res alternatiue legate,erāt etiā aliene. Secundo vero casu principali quando vtraq res perijt:⁊ tunc aut vtraq perijt culpa debitoris,⁊ transfertur electio in creditorem vt dicta.l.stichum.vbi.enim nero. Aut vna perijt sua culpa:⁊ tunc aut fuit culpa cōmissa in re q vltimo loco perijt,⁊ illa tātummō debet petī de stricto iure:sicut si sola fuisset in obligatiōe.arg.d.l.stichū.iūcta.l.si seru⁹.de verb.obliga. Si vero culpa fuit commissa in re,q primo perijt:⁊ tūc re secūdario perēpta casu,dbitor liberat mero iure:sz actiōe de dolo tenet:q: primā interuertit.vt dicta.l.stichū.in pn.q oia nota.

SVMMARIVM.

1 Homo si debetur in genere,an debeatur prestari mediocris.
2 Promittit aliquis soluere decem in vino pro precio q valet:non soluit, ago contra eum & peto decem tantummodo,an dicat plus petere?
3 Obligatio hominis in genere,quid contineat?

a Præterea. [a] Summatus est cū.§.si quis agēs.eo.ti. Nota q q hz obligationē in genere:nō pōt precise vnā speciē petere. Nota q habēs obligationē generis,petēdo vnā speciē pure ⁊ pcise,dicit pl⁹ petere.⁊ sic nota q maior dicit esse obligatio ⁊ petitio speciei,q gnis. No.q ille q aufert electionez aduersario quā de iure habebat,dr pl⁹ petere. No.q dū alicui aufert libera disponēdi facultas,dr diminui de suo iure.facit.l.j.C.d sa.san.ec. No. q etiā petēdo speciē vilissimā pure,qñ est obligatio generis:⁊ per cōsequēs qñ in effectu mediocre dicit deberi,tñ dicit pl⁹ petere:nā sepenumero alicui magis dat facultas prestādi qd est carius,q qd est vilius. No.q agēs ante tēp⁹,patit penas duplicatiōis induciarū. No. q petēs pl⁹ debito alijs modis q tēpore,incidit i penā tripli expēsarū,de q dixi.s.eo.§.tripli.⁊ dicto.§.si qs agēs. In gl.pretij.in fi.facit iste text.cū gl.q nō possit aliud p alio solui,inuito creditore:qñis me
1 lius solueretur. de quo.in.l.ij.§.j.⁊.l.cū qd.ff.si cer.pet. †Quero qd qñ debet homo i gñe,an debeat pstari mediocris.vt.l.si heres.§.gñaliter.ff.de le.j.⁊.l.si qs argētū.§.ij.C.de dona.⁊ no gl.⁊ doc.in.l.legato gñaliter.de leg.j. Pone ergo q actor cui debet hō in genere,petit hominē mediocrē in genere sibi dari oportere,nunqd videat pl⁹ petere? Videt q sic,q: ista nō est forma obligatiōis:sz clarū est q forma obligatiōis est attēdēda:vt.s.primo.§.in fi.vñ lz mediocris sit,i solutiōe: nō tñ est in obligatiōe:iō vr q debeat agere simpliciter. In cōtrariū videt q sit necesse et expediēs:qd petat mediocrē sibi dari oportere:q: alias nō posset iudex ad pstādū mediocrē cōdēnare:⁊ facit qd habet j.de offi.iud.§.j.sz ista iudicio meo,nō est sufficiēs ratio:q: satis est q iudex cōdēnaret ad pstādū hominē in genere,quod petitum est facit quod no.gl.s.eo.§.curare.tūc facta declaratiōe predicta,succedit iuris dispositio q mediocris debeat.ar.l.j.§.j.ff.ad turpi.sicut i simili dicimus de cōdēnatione ad emēdā dāni:q: intelligit q habeat facultatem serui prestādi.vt.l.miles.§.j.⁊ ibi Bar.de re iudica.⁊ dixi.s.eo.§ preterea.in materia actiōis noxalis.qcqd tamē sit Jo.fa.hic tenet q nō dicatur plus petere ad istū finē,ne incidat in penā huius.§.qd credo verū.ar.l.pñes.de penis. Pone q petij pl⁹ causa.vt in.d.§.precedēti:⁊ hic.⁊ opponit mihi exceptio. Dic q fit absolutio ab obseruatiōe iudicij,qñ aliō petierim q mihi debeat.vt hic.et.s.pxi.§.⁊.ff.de vb. obli.l.j.§.si qs simpliciter.⁊.l.inter stipulātē.§.si stipulat⁹.⁊ hoc videt satis pbari de pl⁹ peti.c.j.⁊ hoc tenet Jo.fabri.j.de exceptio.§.tēpo
2 rales.quod credo verū. †Pone q aliquis pmisit soluere decē in vino,pro precio qd valet.nō soluit:ago cōtra eū:⁊ peto decē tātūmodo, an dicar pl⁹ petere? Et videt q sic:q: adimo sibi facultatē soluēdi ⁊ pstādi vinū,pro pecunia.vt arg.istius.§.⁊.s proximi.sed cōtrarium est expressum in.l.si stipulatus fuerim decem in melle.ff.de solu.vbi fuerunt petita solum decem:si ibi peterentur sm formam obligationis, vel posset prestari vsq ad sententiam.vt.j.de perpe. et tenpo. actio. §.fina.⁊.l.si reus paratus.ff.de pcurato.quod ibi negatur. Concludit tñ Jo.fabri.q in narratione libelli,debeat de hoc facere mētionē licet non debeat in conclusione libelli dicere vel petere ⁊ male ageret, nisi decē in narrādo de hoc facit mentionē.ac etiā dicitur quod si sibi expediret magis habere speciē q pecuniā:qd posset cōcludere sm formam obligatiōis.vt.s.primo.§.⁊ sic petere decē in vino:ego credo qd
3 omni casu posset cōcludi sm formā obligatiōis,vt in.§.pcedēti.⁊ facit qd.s.dixi in isto.§.quādo petit homo in genere. †Quero in obligatione hominis in genere,qd est in obligatione: Et dic sz glo.in.l.me-

a Preterea. Tu habes exemplū de eo q plus petit causa. hic ponit do. Justinia.aliud exemplū de eodē:plus em petit cā iste cui homo in genere pmissus est,si hominē certū petat:⁊ similiter est in vino ⁊ purpura,⁊ in alijs.gñaliter em qñcūq aliquid debetur in gñe: si certū qd petatur,plus peti videtur.videt em promissori adimere electionē,vel ad min⁹ hoc facere intēdit:diceret aliqs hoc verū est, qñ aliqd in gñe est pmissum:⁊ ille cui pmissum est certū petijt:tūc si preciosissimū vnuz petat,plus petere cā videt. Sed qd diceret vos si aliqd i gñe est pmissum: ⁊ ipse precise petat qd vilissimum est in illo genere:videtur ne plus petere? Rñ.q sic:q: adhuc electionē soluēdi pmissori, adimere videtur. Sepe enim accidit vt pmissor facilius solueret illud quod maioris pcij est, oibus istis modis dicit pluspetere.⁊ quocunq istoꝝ modorum pluspetebat,cadebat pl⁹ petēs a cā. hodie nō ē sic:vt ptz in prohemio.§.sz hoc qdem antecedentia ⁊c.ab illo.§.si quis agens.vsq nunc solū habuistis q quatuor sunt modi plus petendi:⁊ quicūq aliquo istorū modoꝝ plus peteret:cadebat a cā sua. pter qd dicit do. Justiñ. q hoc videt iniquū ⁊ correctione dignū. ⁊ dicit q hoc antea in vsu fuerat: sed postea lex zenoniana ⁊ nra cōstitutio hoc arctauerunt. ⁊ hodie obtinet q null⁹ a cā cadat nisi q plus petit tpe, aut alio mō. sz si plus petat tpe, tūc in penā petētis plus tpe duplicabuntur inducie: ita q si illud qd post annū debebatur,incōtinēti petat si poterit illud petere nisi post biēnium ⁊ etiā necesse habebit adhuc soluere oēs expensas qs in lite reus fecerit. Si aūt re vel loco causa petat,q tūc cōmune dānum qd sustinebit reus per pluris petitionē resarciet sibi actor in triplū.h.d. Sed videtur per hoc qd dr hic q non habet locum id in titu.C.de plus pet.l.j.rñ.imo q: titulus ille in alio casu loquit.vt ptz in apparatu:propter mendaciū em ibi punitur.hoc dicitur vsq ad.§.si minus.

nius.§.duobus.de lega.ij.ibi glos. Bar.et docto. in.l.ij.§.fi.de vbo.obliga.q null⁹ homo est in obligatione,certus et determinatus:sed determinādus per solutionē:adeo q ille cui soluetur, fingetur ab initio fuisse in obligatione.vt.l.cuz incert⁹. cū ibi no.de le.j.nec huic sentētie aduersat.§.duob⁹.quia verū est dicere in legato generis,oēs homines ɔtineri:q: oēs possunt solui:⁊ sic etiam dz intelligi.l.si vn⁹.§.et si quis generaliter.ff.de pac.

SVMMARIVM.

1 Libellus an posit emendari:& quando.
2 Emendare libellum aliud est,aliud mutare, aliud cōmutationem facere.
3 Mutatio permissa quæ sit,& quę prohibita?
4 Iudex,an debeat iudicare secundum conscientiam?
5 Conscientia in iudice,est duplex.
6 Impeditus in secūda dilatione,quomō restaurabit?
7 Iudex si dedit secundā dilationem de facto non allegato nec probato impedimento,an valeat?
8 Iudex an posit dilationem dare ad probandum,nemine petente.
9 Dilatio si data est alicui decē dierū & ipse produxit instrumentum in prima die,nunquid iudex poterit ad vlteriora procedere:an verò expectare tēpus decem dierum.
10 Dilatione vna pendente,an alia posit dari?
11 Dilationes quomodo debeant asignari?
12 Dilatio danda est,adueniente nouo iudice.
13 Error siue erronea confesio,aliquando est circa præparatoria,aliquādo circa decisoria: aliqñ circa ea quę contingunt circa decisionem causæ.
14 Cōfessus licet quis fuerit,an posit postea appellare?
15 Preceptū si factū fuerit in cōfessum,quid iuris?
16 Cumulatio quid sit?
Et an ab eodem & contra eundem, sit permissa.17.
18 Exceptio impediēs cumulationē qñ debet opponi?
19 Libellus an procedat,si nō opponatur: quando duę actiones simul intentatæ sunt contrariæ?
20 Petitio si est apta,sed probatio est adinuicem cōtraria, quid iuris?
21 Testes,multis modis reducuntur ad concordiam.

b Si minus. [b] Petens minus q ei debeatur:potest corā eodē iudice residuū petere:idē si aliud p alio petierit p errorē:nā potest eadē instātia libellum mutare.h.d. Et diuiditur in duas partes. Primo quādo minus petijt. Secūdo qñ aliud p alio per errorem petijt.secunda ibi:si quis aliud. No. q licet quis petat certā quantitatē,non tamen propter hoc videtur cōfiteri se in maiori quātitate nō esse creditorem: vt hic.⁊.l.si quidē ex causa.C.de transac.nisi depo suerit per dictionē taxatiuā:⁊ siue petierit min⁹ sciēter,siue ignoranter.non sibi preiudicat: sm gl. Bar.⁊ doc.in.d.l.si quidem.facit.l.ratiōes.cū ibi no.per glo.⁊ docto.C.de pbat. Not.q libellus potest suppleri,ac etiā libellus pōt corrigi ⁊ emēdari:vt hic.⁊.l.edita.C.de edē.qd qualiter intelligatur,dicam.j.cum gl.intētione.in fi. sm Jo. fab. qd gl.hic dicit verum,licet minus sufficiēter. Ad-

b Si minus. Vidistis iaz de eo q pl⁹ petit, qualiter puniebat olim ⁊ qliter hodie.dñs Justinia.nihil volens dimittere indecisum: adhuc tractat de eo qui min⁹ petit.quid iuris sit:et dicit qd qui minus pe-

tit, h pōt facere sine piculo: τ ideo dē ēt iudicio pl⁹ petere pōt: q2 ex constitutio bone memorie zenōis fuit introductū, qd ille q min⁹ peteret, posset i eo dē iudicio plus petere. Et scire debetis q h in materia hui⁹. l. C. de edendo. l. edita actio. τ ea q̄ sup repetitiōe illi⁹ legis dicūt possunt h repeti. qdā aūt p istū §. voluerūt dicere, q emēdatio libelli τ mutatio possit fieri vsq ad sniaz diffinitiuā: q2 semp manet idē iudiciū: doctores tñ nsi in h residēt oēs, q añ litis ɔtest. pōt fieri emēdatio τ mutatio: literā istā ita ītelligūt in eodē iudicio. i. añ litē cōtestatā. vel sic in eodē iudicio. i. apud eundē iudicē: nō sta ī eadē instātia iudiciū: vocat tñ iudiciū idē pp idētitatem iudicis, τ causarū. Si qd aliud p alio τc. Supra vidistis qd iuris de eo q plus petit: sed qd si aliqs aliud p alio petierit: vl si vnā actionē p alia posuerit? Rñ. q nō propter hoc periclitabit ei aliquid sed in eodē iudicio cognita causa, errorē suū corrigere pōt. h. d. vsq ad illum. §. sunt ptērea τc.

ADDITIO.

a ¶ Secūdo quero. Adde h q libellus pōt emēdari post lit. ɔtest. de volūtate partiū Bal. in auth. hodie. in fi. C. de iura. calum. Et de emēdatiōe libelli siue in cā ciuili siue crimiali, qñ pōt emēdari vl mutari vl declarari: vide p Spe cu. in ti. de libel. concep. §. viij.

uertas tñ tu, in eo qd dicit glo. q non presumitur donatio, nisi res tradatur. hoc nō est verū, q2 imo ita presumitur per simplicē promissionē scienter factam, sicut per traditionē. vt. l. fi. C. ad legē fal. τ ff. de cōsti. pec. l. hactenus. τ. l. campanus. de ope. lib. τ facit. l. aristo. in. fi. cum ibi not. de dona. Sed hec si bene ponderentur, nihil faciunt ad propositū nostri. §. quia nō agitur de traditione vel promissione, sciēter facta: sed de quadā abstinentia. vt dixit glo. de qua nunq relatum siue auditum est, q operetur donationē siue pmissionem: fm Dy. τ Pe. hic.
1 ¶ † In glo. in eodē iudicio. ibi: q2 pōt emēdare libellum qñcunq ante sententiam. Sciendū itaq est, q ista glos. §. nō videtur facere differentiam inter emendare, τ mutare: imo promiscue his verbis vtitur. τ tamē tex. gl. τ doct. in l. edita. C. de eden. videntur facere differentiā. nā emendare ppie dicit, quando corrigitur aliquid absq mutatione substātie materialis: sed mutare dicitur quando mutatur ipsa: ipsam materiam alterando. Ista habentur in. l. actorum verba. τ. l. iudex. de re iudi. fm Pet. τ Dy.
2 ¶ † Premittendum itaq est, quod aliud est emendare libellum: et aliud mutare: τ aliud est cumulationem facere in libello. Ueniamus igitur ad emendationem libelli. Et sciendū est q emendatio, potest esse permissa τ prohibita. In emendatione permissa, ponitur exemplū in isto. §. in versi. si quis alius. posses etiam ponere exemplū: si dixi in libello. quod tu possides fundū ad me pertinētē iure directi dominij, τ data est tibi copia libelli: tandem considero q difficilis est probatio dominij directi, emendo libellū detrahens illud verbum directi ad hoc vt libellus cōcludat in quocunq dominio directo vtili vel quasi. facit quod vidistis in. §. j. τ in. §. sed iste. s. eo. facit. l. rem que nobis. τ ibi late per Bart. de acquir. possess. τ in. l. ij. τ ibi Bar. de vsucap. Uel pone exemplū. In libello petū diuisionē tanq dominus, pro dimidia: volo addere postea etiam pro vna alia quarta quod sum dominus p tribus partibus ex quatuor: possum quia non mutatur actio cōmuni diuidundo, sed causa: quia mutatur portio τ sic videmus q emendatio est multiplex: detrahendo primo, vel etiā addendo circa causam τ circa actionem. ¶ Nunc ponamus exēpla, de emendatione prohibita. Et emēdatio potest esse phibita, multis modis. Interdū tēpore: vt post litē contestatam: vt notatur in. d. l. edita. Interdum propter contrariā equitatē: vt si quis agit pro furto, certi condictione generali: que nō infamat. vt. l. cessat. ff. de actio. τ obliga. nunc vult penitere τ proponere actionē furti, ad infamandum. certe iudex pati hoc nō debet: fm Ja. bu. in d. l. edita. arg. l. in fundo. de rei ven. Interdū propter euidentē maliciā agentis. vt cū poterat agere egit summarie. postea vult detrahere illud summarie, vt ptrahat litem: τ reum per longū litigiū trahat: certe iudex nō patietur: etiā si reus nō opponat. arg. l. quisqs. §. nemo. C. de postu.
3 ¶ † Secūdo principaliter videamus de mutatione permissa, τ prohibita. De permissa est exemplū: ago directa rei vendicatione: postea volo mutare in publicianā vel hypothecariam, possum. vt. l. si cū venditor. in princi. l. minor. §. si seruus. ff. de euict. τ no. s. eo. §. sed iste. et ibi dixi de inge. τ manumiss. l. pe. Et de mutatione prohibita, dic q aliquando prohibetur ratione electionis. l. quod in heredem. §. eligere. ff. de tributo. aliqñdo ratione cōtrarietatis τ electionis simul. vt. l. j. cū materia. C. de fur. aliqñ rōne tpis. vt si lis est cōtestata sup prima actione. vt pbat in. l. qui familie. ff. fami. ercis. τ no. in. d. l. edita. De cumulatione vo dicā. j. cū gl. ma. ¶ Quero igit pmo qd sit emēdare? Et dic q emēdare est corrigere, τ supflua resecare, mutare vba. snia remanēte: addere vl detrahere, vl declarare obscura. τ ista pbant i pma ɔstōne Codi. §. qbus. τ. C. de emē. iusti. cod. τ de emē. ser. τ de emen.
b ppin. p totū. Scōo q̄ro an τ qñ liceat emēdare libelū: Circa quod dicendū est: aut queritur gñaliter, an libellus possit emēdari circa substātialia ipsius libelli: aut querit an possit emendari addendo vel diminuendo circa rem petitā: aut volo emēdare circa qualitatē, aut circa vba obscura libelli: aut circa accessoria: an possit fieri. Capio primū qñ volo emēdare libellū circa substātialia, τ tūc ex dictis oīm doctorū ɔcludo qd ante litē ɔtestatā ī ciuili: vl criminali, ante nomē rei receptū inter reos. iuxta. l. si marito. §. pscriptiones. ff. de adul. oīs defect⁹ qcūq sit, pōt emēdari. vt. l. qui familie. cū gl. ff. fa. er. τ. l. accusatur⁹. de adul. τ qd ibi gl. τ Bar. sz post litē cōtest. si est talis defectus q nō annullat iudiciū, aduersario non opponēte. tūc pōt vsq ad sententiā emēdari. vt ar. no. in. l. fi. C. de anna. excep. aut aduersario opponēte vitiaret: τ tūc nō pōt emēdari: vt si peccat in criminali circa omissionē loci vel tpis: iuxta. l. libellor. in prin. de acc. vt i iudicio ciuili in ɔclusione. q2 ex narratis, nō resultat conclusio intentata. vt no. glos. in. l. j. ff. de edē. et ibi Bar. τ doc. dicit. s. e. §. j. ¶ Scōo casu principali, qñdo vult emendare circa rē petitam, τ tūc ante litē contestatā potest fieri. vt hic in glo. supra dixi. τ in. d. l. edita. qd est verū fz Bart. ibi quādo cōtingit circa rem primo petitam: secus si aliā adderet, que non clauditur sub alia prima obligatione et actione intentata: iuxta ea que habent in. l. scire debemus. in prin. ff. de ver. obli. post litē vero contestatā, non lz addere circa rē vt. l. non pōt. de iud. cū ibi not. per glos. Bar. Bal. τ dixi s. eo. in prin. sed detrahere sic. arg. l. quidam estimauerūt. ff. si cer. pet. cum hoc tamē quod nō sufficit, qd desistat ab illa parte: sed quod expresse renūtiet. vt. l. postq liti. C. de pact. cū materia. Fallit. in. l. j. C. de plus peti. et dixi. s. eo. §. tripli. τ est ratio. in. d. l. j. qui a actor peccauit in duobus. Primo q2 plus petijt. Secūdo cautionē de duplo exegit. vt faciūt vsurarij. tūc nō lz emendare etiā detrahēdo sue petitiōi, post litē tñ ɔtestataz. vt dixi. s. eo. §. si qs agēs in penā dicti doli. qd est verū fm Fulgo. in. d. l. edita. quo ad euitationē pene. d. §. tripli. τ. s. §. pximo. sed si vellet emēdare, vt si desisteret ab illa parte. dic q etiam in dicta. l. j. potest. vt argumētum. d. l. postquam liti. quod credo verum. quia hoc cecidit in damnum sui, et in alleuiationez aduersarij. imo secundum Salice. in dicta. l. edita. etiam sine renuntiatione expressa, potest minuere in libello petita hoc modo. videlicet quod ipse probet tantummodo partem illam non emendatam. et tunc tanq ex cōfessione ipsius probata non vera, absoluetur reus: et sic de toto pronuntiabitur. vt. l. de qua re. ff. de iudi. facit. l. apud celsum. §. item queritur si cum eo. ff. de doli excep. et quod ibi gloss. et Cy. in. l. j. C. de litis contesta. in fi. adde text. cum glos. τ ibi docto. in. l. j. C. si aduer. rem iudi. Tu autem securius teneas, opinio. Bar propter euitationem expensarum: quia si expresse renuntiet ab inde citra, pro illa parte non condemnabitur in expensis alias secus. facit quod no. Bar. in. l. properandum. §. sinautem de iudi. τ. l. sancimus. eo. tit. ¶ Et secundum Jac. de are. vt refert Cy. Bal. τ Sal. in. d. l. edita. procedunt predicta in iudicio singulari. sed in vniuersali potest etiam addere vsq ad sententiam vt. ff. de petitio. hered. l. iiij. τ. l. questitum. in princi. de pec. sed adde quod de hoc est gloss. ordinaria hic in fine. in versicu. sed quid in vniuersalibus. et not. glos. in dicta. l. edita in principio gloss. magne. Et posses dicere q illud procedit, propter naturam iudicij: quia petit declarari se heredem: et bonorum restitutio venit officio iudicis: vt dixit gloss. s. eo. §. curare. et. s. eo. §. j. in. fi. et quod dixi de vniuersali est verum, nisi sit eadem ratio: vt est in singulari iudicio. Exemplum egi petitione hereditatis, τ dixi me heredē insolidū: volo mutare τ dicere pro parte vel econtra. Primo dixi pro parte: nunc volo dicere in solidum: certe non possum nisi ante litē cōte. q2 est eadē ratio, sicut in singulari: fm Sali. in. d. l. edita. in ver. quero modo, vsq ad qd tēpus. sed lz opi. Ja. videat multum colorata. τ idem in opi. gl. in Bar. τ cōiter doc. in. d. l. edita. reprehendunt gl. τ Ja. τ dicunt q etiā i vniuersali iudicio, post litem cōtest. nō pōt fieri additio: sicut nō pōt fieri in singulari p. d. l. nō pōt fieri. nam si egi contra te ad fundum petitiōe hereditatis τ sic ad vnam rē, nō possum pendente iudicio post litem ɔtest. addere τ petere iure actionis predicte intentate vnā aliam rē hereditariā: liceat lata snia in eius executione omnia hereditaria etiā vltra fundum petitū veniāt, officio iudicis. facit qd no. in. l. sed τ si possessori. ff. de iureiu. τ facit qd dixi. s. eo. §. si qs postu. sed dño meo Fulg. magis placet opi. gl. τ Ja. in. d. l. edita. nā licet agat ad rem singularem, si tamen libellus sit cōceptus in petitiōe hereditatis, vt debet. vt puta: si peto me heredem declarari: τ titium qui possidet talem rē hereditariā, condēnari ad restitutionem: si pendente iudicio alius fund⁹ de hereditate peruenit ad titiū, pōt fieri additio: qd pbat: nā si cōuentus petitione hereditatis prestiterit fideiussores, qui non sunt idonei pro re que postea ad eū peruenit. pōt heres denūtiare iudici: vt alios det fideiussores: vt dicit tex. in. l. si quo tpe. de peti. here. ergo si non valeret additio τ non esset facta, nō cogeret reus pendēte dicto iudicio dare alios fideiussores: τ tñ ibi cogitur τc. Et ratio rationis fm Bar. in. d. l. edita. est: q2 i vniuersali iudicio, sufficit reū possidere tēpore executionis, etiam si non possideat tempore sententie ppter ipsius iudicij vniuersalis naturā: vt patet. C. de iure fis. l. facultas. li. x. τ istud credo verius. qd bene no. ¶ Tertio casu principali, aliquādo circa qualitates dicas q si propter detractionem vel adiectionē qualitatis, cōtingeret mutatio actionis proposite. vt in casu. l. pretor. §. docere. cum ibi no.

ibi no.per Bar.ff.vi bo.rap.et tunc ante litem conte.potest:post litem vo cotestatā,nō pōt:qm̄ a tali qualitate actio iformat:et ex inde cōdē natio moderat:vt.l.pōpo.la.scda.ff.de neg.gest.Si aūt ex tali dictio ne vel adiectione,non mutat actio:sed inducit diuersitas facti in sub stantia:vt in casu.l.denūtiasse.§.qd tamē.de adul.et ibi Bar.et isto ca su adhuc non licet lite cōte.ar.l.de qua re.in prin.de iud.Ubi aūt neu trum istorum contingit,tunc licet addere vel detrahere etiā lite cōte stata:vt.l.in delictis.§.si detracta.ff.de noxa.et ibi Flo.nā sup illa quali tate vel accidenti,non fundat iudicium sed rei beneficiū,et per ɔ̄ns pa tet q quicquid dat formam et esse liti,et iudicio pōt detrahi et addi aū litē contestatā,nō pōt:sʒ illud qd nō dat formā et esse:sed auget vim in materia accedētali vel emergēti:et tūc etiā pōt fieri lite ɔtestata:vt ptz ex p̄dictis.¶ Quarto casu principali,qn̄ circa vba obscura.et tūc pōt vsqʒ ad sniam.vt.l.si quis intētione ābigua.ff.de iud.et ibi glo.Bart.et Ang.et.l.actor de re iud.qd est verū in p̄ncipali litigatore:sʒ alius hoc facere nō pōt,etiā si sit heres:vt.l.pōponi⁹ scribit si fru.si.ff.de rei vē. et no.gl.et doc.in.l.inter stipulantē.§.j.de v.ob.¶ Quinto casu p̄ncipa li,an liceat circa accessoria vt circa fruct⁹:Et dic aut aū litē cōtes.et tūc pōt indistincte.aut post litē ɔtestatā,et tunc aut vult fructus petere de p se,vt rē principalē iure obligationis:et sic p viā actionis,et nō potest qr tunc accumulare videt actionē puta rei vēdicationis pro fundo:vt dicit eleganter gl.in.l.item veniunt.§.fructus.de pe.here.que cumula tio actionis,isto casu prohibet cuʒ absolutoria lata in p̄ncipali pariat exceptionē rei iudicate i accessorijs:vt.l.fundi.et.l.fundū.qd ibi Bar. ff.de excep.Aut vult illos petere officio iudicis:vt rē accessoriā:et tūc aut erant ante litem contest.percepti:aut post.Primo casu nō potest de illis additionē facere:qm̄ in p̄mo libello de fundo,debuit illos pe tere s̄m Pe.et Cy.in.d.l.edita.allegant gl.in.l.si qs missum.§.si.de dā. infec.Tu dic q hoc dictū est verum,nō per illā gl.qr magis dicit con trarium sed per no.p Bar.Ang.et cōiter doctores i.l.j.C.de iud. Secū do vero casu aut tpe libelli,illi fructus erāt pendētes:et tunc qr censet pars rei:vt.l.fruct⁹.ff.de rei vē.et de his que in frau.cre.l.si.§.pe.et ideo adiectio facta de his,nō est necessaria:tñ nō noceret et nec vitiaretur. Aut tpe libelli nō erant pēdentes,sed postea sunt percepti:et tūc indu bitāter additio pōt fieri:qr contingētia post litē cōtestatā,spectant ad iudicis offm̄:vt.l.si nāūt.§.j.ff.de rei vē.et.l.ediles.§.itē sciēdū.de edil.
4 edi.Ita dixit Sali.in.d.l.edita.vsi.circa accessoria. ¶ †In ea.gl.ibi: nō s̄m cōsciētiā sed s̄m allegata etc.In hoc articulo an iudex debeat iudicare s̄m cōsciētiā suā:Bar.i.l.illicitas.§.veritas.de offi.p̄si.dicit. Aut id qd iudex hʒ in cōscientia,est notū sibi vt iudici.aut vt priuate psone.Primo casu s̄m cōsciētiā suā iudicat:informatus ex actis co rā eo.et ita pōt intelligi dict⁹.§.veritas.Si vero vt priuate persone,est sibi notū:tūc nō pōt iudicare.s̄m cōsciētiam:sed scd̄m pbationes sibi factas.et facit quod habet in.c.j.de offi.ord.et quod no.Cy.in.l.j.C.vt que desunt aduo.¶ In ista tamen materia,tu ex dictis multorum do ctorum aliter cōclude.Nā aut loquimur in Principe,aut in inferiore a p̄ncipe.Primo casu princeps potest iudicare scd̄m conscientiam: s̄m no.per Cy.in.l.rescripta.C.de preci.imper.offe.vbi vide Bald.qd potest papa vel princeps de sua potestate ordinaria.Et pōt esse hui⁹ dicti ratio:qr princeps non est subiectus regulis iuris.l.digna vox.C. de leg.Aut etiā:qr omnes veritates iuris,presumit in se habere:nec posse errare.l.omniū.C.de testa.licet de facto aliqñ erraret:vt no.glos. in.l.iij.in fi.de sup.leg.Secūdo casu in inferiore a p̄ncipe:et tunc aut loquimur in executiōe sniē:aut in sententiādo.Primo casu videlicet in executione sententie,et tūc aut loqmur in causa ciuili:aut in crimi nali.primo casu si snia est aliqua,licet iniqua:et licet habeat executor cō scientiam cōtra sniam,debet tamen illam executioni demādare:vt in c.pterea.et.c.pastoralis.§.qr vero.et ibi Ant.de bu.de hac materia de offi.deleg.Et credo q sit ratio:qr executor.regulr̄ nō habet cognitio nem.vt.l.si vt proponis.et.l.executionem.C.de execu.rei iud.q ibi no. per gl.et Bal.ergo sequit,q etiam si cognitio esset demādata:vt.l.et si non cognitio.C.si contra ius vel vtil.publ.q si coram eo allegaret ali quid pter qd non deberet exequi:vel ipse haberet conscientiā cōtra sententiam:forte posset supersedere in exequendo.ar.ei⁹ quod dicā.j. in criminali.facit qd no.in.l.a diuo pio.in prin.ff.de re iud.vñ s̄m Ant. de bu.si nō habet cognitionē aliquam,non pōt retardare executioneʒ licet habeat conscientiā in ɔ̄riū.Aut loqmur in criminali:et tunc nō debet exequi sniam,contra cōsciētiā.ar.l.j.in fi.et qd ibi no.p Bart.de quest.et no.Inn.et doc.in.d.c.pastoralis.§.qr vero.qd ego intelligo in criminali et corpali.Et rō ē,qr talis executio esset damnū irreparabi le:ergo talis snia nō debet exequi:qm̄ regula est q qñ grauamen esset irrepabile,nō debet ex obrupto exequi.ar.l.si quis pvocatione.cū gl. C.de app.et no.Pan.de leaza.Jo.d imo.Pe.de anch.i cle.j.de re iud. et no.Bal.in.l.addictos.C.de epi.aud.sec⁹ videret si esset criminalis et pecuniaria:vt qr pena deberet fisco applicari.iuxta no.in.l.iij.§.j.ff. de sepul.vio.et ibi Bar.qm̄ isto casu,est eadeʒ ratio que est in snia ciui li pecuniaria:ideo debet esse idem ius:vt.l.illud.ff.ad.l.aqli.Scd̄o ca su quando loquimur in sententiādo:et tunc qñ iudex habet cōsciētiaʒ contra id qd coram eo probatum est:tunc cōsiliū est q si potest se a di cto iudicio et snia liberet et exoneret.Unde cautela est pro exoneratio ne,qñ comprehendit q moueri debet vel mouetur iudicium,instet cū parte q ipsum recuset allegata cā cū intendat ipsa pars ipsum iudi cem inducere in testem:et ista est cā iusta remotionis.vt in.c.dilecto.de testib⁹.Uel secūdo cautela est cū superiore:vt ipsum remoueat vel sal tē a dicta lite exoneret.ar.l.legat⁹.cū ibi no.de offi.presi.Uel tertio s̄ʒ Hug.cōsiliū est q alteri dictaʒ cām deleget:vt in.c.lras.de resti.spo.nā tu debes scire,q quilibet ordinari⁹:vtputa Ptās hui⁹ ciuitatis,pōt oēs et singulas cās ad suā iurisdictionē spectātes,et inter hoies sue iurisdi ctiōis etiā in subditū sue iurisdictiōi delegare.Et sic istis trib⁹ copula tiue ɔcurrētib⁹,delegant:vt est casus notabilis cū ibi no.p.gl.et docto res in.l.j.C.q p sua iurisd.et idē si esset delegat⁹ principis.qr pōt subde legare lʒ alius delegat⁹ nō:vt.l.a iudice.C.de iudi.¶ Sʒ aduertendū est,q ad id qd dixi q alteri deleget:qr non videtur vsqʒquaqʒ sanum consilium:cum ipse esset cā huius mali.lxxxi.di.c.facientes.sed melio ra sunt alia consilia:vel addas aliud cōsilium,q plures probationes quas nouit falsas,repellat.l.si pretor.§.marcellus.cum ibi no.per glo. et doc.ff.de iud.de cuius.§.intellectu.vide latissime p Ange.et p Imo. in.l.qui rome.§.duo fratres.ff.de verb.obl.et de falsis allegationibus. facit.l.cum testamento.cum glo.no.et ibi Bal.de excus.tut.et.l.si is ad quem.cum glo.in fine.et ibi doctores de acquiren.here.et.l.diuus.et ibi Imo.ff.de re iudi.et not.in.l.j.per totum.C.si ex falsis alleg.verū quia hoc consilium posset esse nociuū in syndicatu,tanq̄ reiecerit probatio nes illius:iuxta no.per Barto.in.l.si societatem.§.arbitrorum.ff.pro socio.Dic q aliud cōsiliū est q supersedeant,si est verosimile q ex illis actis nulla fiat cōdemnatio.ar.l.absentem.de penis.Si autem predi cta oīa et singula essent ita,q opus esset q oino iudicet p seipm:et tunc aut hʒ cōscientiā informatā tm̄modo ex pbabilib⁹ cōiecturis.Et tūc aut pōt deponere cōsciētiā:aut nō.Si deponere pōt,illā deponat et sequat et iudicet s̄ʒ allegata et pbata:vt.c.j.de offi.ordi.et.d.§.veritas.et multo forti⁹ si pōt deponat cōsciētiā,si hʒ eā temere informatā:vt.c. iudicet.et.c.in p̄ntia.de testibus.qm̄ nullus iudex pōt nec dʒ,s̄m ɔsciē tiam iudicare:licet sciuerit et viderit factuʒ in ɔ̄riū.qd patet in Deo omnipotente:quia omnia scit et oīa presentia et futura notissima sunt sibi.et tñ neminem cōdemnat,nisi accusatore instante:vt dixit Christ⁹ mulieri:mulier qs te accusat:vt no.gl.ē i.l.rescripto.§.si qs accusatorē. ff.de mune.et hoñ.Si aūt cōsciētiā predictā cōiecturis informatam, deponere nō pōt:illā sequant tanq̄ erroneā:qr ɔiecturis nō sunt vere: vt in.c.p tuas.de simo.In hoc dubito:qr ille tex.in.c.per tuas.non tā tum se fundat in cōscia et cōiecturis,q̄ etiā in equitate suadente et in crimine simonie pter inhumanitatē criminalis:aut iudex hʒ consciē tiam indubitatā in oppositū eius:qd est probatū siue ciuiliter siue cri minaliter agat:et tunc aut habet cōsciētiam cōtra reū:aut ɔ̄ actorē. Si contra reū:et tūc licet actor non potuerit probare:non tamen diffi nitiue absoluet reum,qñ actori preiudicaret in alia instātia:vt.l.j.ff.et C.de re iud.licet ɔ̄riū dixerit Cald.in.d.c.pastoralis.§.quia vero.sed ipsum reum absoluat ab obseruatione iudicij:qr tali casu ius actoris saluuʒ remanet.l.properandū.in prin.C.de iudi.et.l.iul.verū debitorē. et ibi gl.et Bar.de condi.inde.et.l.titia.et ibi Bart.de accu.¶ Secundo casu qñ habet conscientiam indubitatā pro reo cōtra actorem:et tunc non condēnet reum:ne faciat contra conscientiā:als infringeret veri tatem,contra dictū.c.iudicet.Si vero ɔtra actorē esset verosimilis p̄ sumptio de ɔ̄riō,potius absoluat q̄ cōdēnet:qr hoc est minus malū.l. absentē.ff.de penis.nec ob.dictus.§.veritas.qr veritas non mutat er roribus gestoꝝ,si de eis ɔstat veris pbatiōib⁹:vt.d.§.qr vero.Ista ha bētur per doc.in.d.§.qr vero.et.d.c.j.de off.ord.et ibi plene per Ant.de bu.et plene per Pe.de anch.in.c.j.de cōsti.que oīa tene mēti.relinquo tamē correctioni dñorum theologorū et canonistarum.¶ In ea.gl.ibi §.omnē.dic q hoc est falsum:qr etiā hodie qs pōt mutare libellū,vsqʒ ad litē cōtestatā:vt ptʒ per p̄dicta:nō obstat.d.§.omnē.qr verū est qd debet persistere in libello vsqʒ ad fi.iudicij.supple tu nisi aū litem ɔte statā lege pmittente,mutauerit libellū.vt patet.s.¶ In ea.gl.ibi.j.de noxa.actio.§.sniam.tu dic vt colligit ex his que dixi.s.in prin.isti⁹ gl. ¶ In ea.gl.ibi:nisi habeat conscientiā vt iudex.nota istā gloss.q vult idem qd Bar.in.l.illicitas.§.veritas.de off.p̄si.et.s.dixi ¶ Addas ta men huic articulo de cōsciētia,q predicta pcedūt in iurisdictione con tentiosa:secus in voluntaria.qr in volūtaria pōt iudicare s̄m cōsciē tiam:vt.l.bonorū.cum ibi not.C.qui admit.ad bo.pos.possunt.ita di cit Flo.in.d.l.in bonorū irruptiōe.§.ad officiū.ff.finiū regū.Sed cer te in.d.l.bonorū.posset dici etiā q sibi liquet vt iudici,illū pupillū ca rere tutore.Et adde qd no.Spe.in ti.de alleg.et dispu.§.si.et ibi Joan. an.et Bar.in.l.j.i fi.C.vt q desunt aduo.iudex sup.et aliqd per Ray.i.l. vbicūqʒ.de interro.act.et Flo.in.d.§.ad officiuʒ.et Imo.in.c.veniētes. de iureiur.¶ In ea gl.ibi:sed qd in vniuersalibus.de hoc vniuersali dixi.s.in principio huius.§.et in prin.istius ti.et.§.actionum.in fi.s.eo. ¶ In gl.iudicio.ibi iudiciū tamen vere est aliud.dic idem voluit glo. magna.s.eo.in ver.nec obstat qd hic dr̄ eodem iudicio etc.licet omnes doctores in.d.l.edita.sequant gl.tñ s̄m Raph.ibi:hec litera multum violatur.¶ Item scd̄m eum est aduertendū ad istum tex.qui dicit cō demnat.et sic nō denotat nouā instantiā,s; eandē:ac etiā tu posses hoc clarius ostēdere:qm̄ si tex.exponit eodem iudicio.i.coram iudice,tūc

iste tex.bis idē diceret:cum in tex.sit hoc verbū iudex.vt ibi pz:nihilo
minus iudex ⁊c.qd̄ nō est dicendū:q2 nō dz vti superfluis:vt in.§.qui-
bus.in prima cōstitutiōe codi.⁊ aduertas ꝙ gl.in.d.l.edita.dicit idem
quod hic ista ratione:q2 mutata vna de cōcomitantis,mutatur actio.
sed nec etiā ista ratio placet ibi,dño meo Raph.nā sm eū remoto pa-
riete:⁊ sic remoto aliquo de ista· iuersitate.l.domus tñ dicit̃ remane
re eadē dom⁹.⁊ idē in naui.l.inter stipulātē.§.sacrā.ff.de ver.ob.adde
bonū tex.in.l.peculiū.§.quadrige.de leg.ij.Idē ergo dici dz in actioni
bus,licet vna de cōcomitantijs sit mutata.Ex quo infert̃,ꝙ imo vna
⁊ eadē erit actio que primo erat intētata ⁊ nō alia:licet sit emēdata:nō
obstante.d.l.non pōt.de iud.per quā gl.ꝓcedēs se fundauit:q2 illa lex
habet locū in iure,quod nō habeat exordiū ante litē cōtestatā:si naūt
prius cōpetebat:⁊ si prius habuerit exordiuz,tūc etiā id qd̄ venit post
litē conte.pōt in eo iudicio deduci:vt.l.si rem alienā.§.fi.cū ibi not.de
pig.act̃.sz istud prius cōpetebat:igit̃ ⁊c.Et licet opinio Raph.videa-
tur multū comprobari per istū tex.tamē communis sentētia gl.⁊ doct.
est ꝙ vsq3 ad litē cōtest.tantūmodo,⁊ nō postea liceat mutare:vt dixi
in prin.gl.magne.s.eod.⁊ istud seruatur in practica ⁊ de intellectu.d.l.
non pōt.vide que scrip.s.eo.in prin.¶ Tu etiaz aduertas,ꝙ tūc dicit̃
proprie addi libello,qñ prime actiōi aliud adiungit̃:ꝙ fit vna disposi-
tio siue actio:sz vbi noua actio vel dispositio induceretur,vel propter
specificationē noue ꝑsone,vl' ꝓpter singularē expressionē noue rei.tūc
nō diceret̃ additū sed diceret̃ noua actio vel dispositio:ita dixit Ang.
no.quē sequit̃ Imo.in.l.scire debemus.in prin.de ver.ob.¶ In ea.gl.
ibi:noue dilatiōes dāde sūt.nota etiā ꝙ in iudicio possunt dari plures
dilationes,vt.l.si.cū materia.ff.de fer.⁊.l.j.cū ibi not.C.de dila.¶ Et
no.etiā ex ista gl.nouā dilationē nō dari,nisi cū cāe cognitiōe.¶ Hinc
sumpta occasione,aliquid videamus in materia dilationum.Et ṗmo
quero,que cause cognitio requirātur in secūda dilatione dāda? Et gl.
in.l.fi.ff.de fer.⁊ vbiq3 dicit ꝙ opus est vt doceat se iusta cā impeditū,
in prima dilatione.allegat.l.oratione.ff.de fer.Sed Bart.in extraua.
ad reprimēdum.in ver.summarie:in ver.sed quomodo cognoscemus
quando dicatur tota ⁊c.dicit ꝙ ad probationem impedimēti faciendā
ab eo qui petit secūdam dilationem,sufficit summaria ⁊ semiplena ꝓ-
batio,quod patet scd̄m eum:q2 sufficit probare per iuramētum alle.ex
tra de excep.c.pastoralis.⁊.ff.de excu.tu.l.scire oportet.§.sufficit.in fi.
et ita determinauit quidā papa:vt refert Spe.in tit.de appel.§.nunc
breuiter.versicu.quid ergo.⁊ idez voluit Guil.in.l.ij.§.sed ⁊ si quis.ff.si
quis cautio.Et istam partem fuit etiam secutus Iaco.de are.in.d.§.
sufficit.per illum tex.⁊ idem voluit Specu.in tit.de dila.§.fi.in versi.in
summa.⁊ idem voluit Cy.⁊ Salic.in.d.l.j.C.de dila.Et pro ista parte
facit sm Flo.in.l.fin.de fer.l.iij.§.si ad diem.et ibi oīno vide doctrinam
Bar.no,⁊ facit.l.qui cōmeatus.de re mili.sed Azo in sum.C.de dila.te
net expresse sm glo.ꝙ imo vere debet ꝓbari impedimentum in prima
dilatione.⁊ idē tenuit But.in.d.l.fi.⁊ in.d.l.j.C.de dila.ꝓ quo facit.l.
quoties.C.de naufr.l.j.lib.xj.sz Io.an.in addi.Spe.in ti.de opp.§.nūc
breuiter.ver.qd ergo.videt̃ in simili ꝯcordare opi.ꝙ aut impedimētū
sit de lōginquo,⁊ tūc statur sacramēto suo.⁊ sic loq̃t̃ opi.Bar.⁊ sequa-
ciū.sec⁹ si esset impedimētū de ꝓsenti:⁊ de facili posset ꝓbari ꝙ tali ca-
su clare dz ꝓbari,aliter q̃ ꝑ iuramētū.⁊ ita intelligat̃ opin.gl.⁊ sequa-
ciū.Facit qd̄ habet̃ in.l.ꝑ hāc.C.de tēp.ap.⁊ in.d.§.ad diē.⁊ istam opi.
Io.an,sequit̃ Flo i.d.l.fi.sz dicat ꝙ opi.Bar.seruat̃ i practica.ego tñ sp
tenui cōcordia Io.an.quā ēt tu coneris obseruare:q2 est iusta ⁊ equa.
6 ¶ †Aduertas tñ ꝙ in scd̄a dilatiōe impedit⁹,restaurabit̃ tātūmō in
eo in quo fecit impedimētū.nā si impedit⁹ fuit in vna die:illa dies tm̄
restaurabit̃,⁊ cōcedit̃ in scd̄a dilatiōe ⁊ idē si fuit lesus in vno teste tan
tū,quē inducere nō potuit:q2 solūmodo restaurabit̃ vt illū testē indu-
cat:vt videt̃ tex.in.l.admonēdi.ibi:qbus solis vsur⁹ ⁊c.ff.de iureiur.et
ita dicit Bar.in.d.l.fi.ꝓ quo tu allega ꝙ hic est q̃dā restitutio:sz resti-
tutio dz esse in eo qd̄ soluit leso,⁊ nō in pluri vt.l.si ab hostib⁹.§.sz qd̄
simpl'r.⁊ qd̄ ibi gl,Bar.late.ff.ex q.cau.ma.Facit i fi'.l.aut dānū.§.qs-
qs.ff.de penis.⁊.dixi.s.e.§.rursus.¶ Aduertas etiā ꝙ ad dictā scd̄az
dilationē cōcedendā,nō tm̄ requirit̃ qd̄.s.dixi:sz etiā requirit̃ ꝙ iudex
videat an id qd̄ quis vult ꝓbare releuaret eū,saltē adminiculando:q2
adminiculando nō diceret̃ articulus impertinēs:vt dixi.s.eo.§.si quis
agens.alias iudex non concedet dilationē.ar.l.ad ꝓbationē.C.de pro
ba.sm Ja.by.Bald.⁊ Flo.in.d.l.fi.Requirit̃ ⁊ aliud sm Bar.in.d.l.fi.
ꝙ per dationem scd̄e dilationis,ius aduersarij non sit factuz deteri⁹:
vt puta si peto secundā dilationē ad ꝓbandū aliquid aduersus reum:
reus potest ita facere suā defensionē:nūc sicut primo potest dari scd̄a
dilatio:sec⁹ si in ṗma dilatiōe aduersari⁹ habeat testes paratos ad re
probandū,quos nunc non habet,scd̄a dilatio dari nō debet.argu.l.si
ita quis.§.leia cauit.in fi.de ver.ob.¶ Requirit̃ ⁊ aliud qd̄,non calum
nie cā petatur scd̄a dilatio:q2 sm glos.in.d.l.fi.debet iurare ꝙ nō pet.t
animo calūnie.l.j.C.de iura.calū.vnde si iudex videt eū in euidenti ca-
lumnia in petendo secundā dilationem,non cōcedat eam.facit.l.satis
aperte.C.de fal.⁊ bene facit qd̄ no.Inn.in.c.j.de offi.vica.facit qd̄ ha-
betur.ff.de bo.liber.l.qui cum maior.§.si patris .¶ Requirit̃ ⁊ aliud
ꝙ dilatio petat̃ ad probandū articulū,cuius probatio non excludatur
per legē.C.de nō nu.pecu.l.in cōtractibus.§.de illo,⁊ quod ibi notat̃.

7 ¶ †Querit Bal.in.d.l.fi.quid si iudex dedit secundā dilationē de fa-
cto,non allegato nec ꝓbato impedimento:an ista dilatio valeat? ⁊ al-
legat Inn.in.c.vltra tertiam.de testib⁹ qui sentit ꝙ aut prima dilatio
fuit integra,sm spatium qd̄ ponitur in.l.j.C.de dila.⁊ tunc scd̄a nō va
let:al's secus quasi scd̄a veniat ad supplemētum prime.sed Bal.tenet
ꝙ indistincte valeat:q2 iudex pōt gratiā dilationis de benignitate fa-
cere:vt de offi.deleg.c.cōsuluit.⁊ facit qd̄ no.s.de ver.oblig.§.j.⁊ quod
no.Inno.in.c.innotuit.de eo qui fur.ordi.sus.⁊.c.auditis.extra de ꝓ-
cur.⁊ ꝓ isto dicto allegat tex.in.l.⁊ post.ff.de iud.⁊ qd̄ ibi not.⁊ facit qd̄
not.Bar.in.d.l.fi.vbi dicit ꝙ dilationū materia est arbitraria,⁊ resi-
det in pectore iudicis.alleg.no.plene per se in.l.ij.de re iud.⁊ istam ꝑtē
credo veram:qm̄ quis potest probare,etiā sine aliqua dilatiōe vel ter-
mino sibi dato.⁊ ꝓbatio facta sine dilatiōe,valet ⁊ tenet:vt.l.in crimi-
ne.⁊ hoc ibi voluit Bar.ī causa criminali.ff.de adul.⁊ idē voluit Bar.
in.l.vni⁹.§.pe.ff.de quest.⁊ idē voluit Bar.Bald.⁊ Flo.in materia ci-
uili in.d.l.fi.⁊ idē voluit Bar.in extraua.ad reprimendum.in ver.sine
figura iudicij.in ver.item quero an detur dilatio ⁊c. Qd̄ not.quia vt
plurimum ꝓcuratores estimarent probationē nō valere,sine dilatio-
ne:ergo valet ꝓbatio sine dilatione preambula vt mō dixi:ergo eodē
modo valere debet dilatione precedente:licet non rite concessa.ar.l.j.
§.j.C.de rei vxo.act.⁊ ar.glo.no.in.l.vinum.in fi.ff.si cer.pe.⁊ ibi Bar.
⁊ quod probatio in ciuili sine dilatiōe valeat,est tex.in.l.si quādo.⁊ in
l.cum a nobis.C.de dila.Crederem tamen ꝙ pars aduersa posset ap-
pellare,si est grauata.facit.c.interposita.in ṗn.de app.⁊ qd̄ no.But.et
Bar.in.l.a procedēte.C.de dila.quoniam si appellari pōt a breuitate
dilatiōis mihi concesse:vt in.c.j.de dila.ergo eodē modo debeo posse
appellare,qñ conceditur aduersario meo dilatio non rite:que mō pre-
dicto cōcedi non debuit:⁊ non discussis discutiēdis.ar.l.ait pretor.§.
permittitur:⁊ qd̄ ibi Bar.ff.de mino.⁊.l.intra vtile.in ṗnci.⁊ quod ibi
8 Bar.ff.de mino.⁊.l.ei⁹.⁊.l.ij.⁊.l.fi.⁊ ibi Bal.ff.de app.reci. ¶ †Que-
ro an nemine petēte vtrū ex mero offō iudex posset dilationē dare ad
probādum:⁊ an data arctet eum cui data est? tex.in.l.j.C.de dila.videt̃
requirere ꝙ dilatio petat̃ sed Barto.in.d.l.fi.dicit ꝙ imo potest dari
ex mero officio iudicis:quia iudicis officio cōcessum est tempus expe
diende instantie:vt.l.properandū.in fi.prin.C.de iudi.sed Bu.in.d.l.
fi.videt sētire ꝯriū:vcz ꝙ nō possit dari,nisi altera ꝑte petēte.⁊ ꝓ hoc
allegat in ar.ff.de arbi.l.nō ex oībus.l.j.C.de dila.ibi postulatū spatiū
⁊c.⁊.C.vt intra cert.tē.l.ij.ibi:si petat̃ nisi esset cā q̃ ad merū iudicis of-
ficiū ꝑtineat:vel in qua iudex posset supplere de facto:vt.C.de ap.l.am
pliorē.⁊ istā opi.Bu.fuit secut⁹ Bar.in.d.l.fi.sz ꝓ opi.Bar.facit.l.ij.cū
ibi no.ꝑ Bar.⁊ doc.de re iud.in hot tñ credo cōsyderandū fore,an in-
stantia ꝑfigat̃ iudici,an cause:iuxta no.ꝑ Bar.Cy. Bal.⁊ Sali.in.d.l.
ꝓperandū.in prin.C.de iud.⁊ ꝑ Pe.de anch.ī cle.j.de in integ.rest.et
Spe.de iudice dele.§.restat.v.si ciuitatis statuto.⁊ ibi Io.an.ī addi.si
ꝑfigit̃ iudici,vt q2 statuto Bono.cauet̃ ꝙ iudex debeat cām expedire
intra tres mēses sub pena,tūc etiā inuitis partib⁹ ne sibi instantia la-
batur,poterit dilationes assignare:vt intra tp̄s instātie cāz expediat,
ne in penā incidat.ar.l.j.in fi.C.vt oēs cause tā ciuiles q̃ crīales.aliq̄n
ꝑfigat̃ instātie cause vel actionis:⁊ tūc forte idē vz ꝙ inuitis partibus
possit dilationē ad ꝓbādū cōcedere:qm̄ null⁹ tā audax ex litigatorib⁹
inuenie̷t:q si iudex velit,ꝓtrahat cām vltra instantiā:vt.d.l.ꝓperādū.
in fi.prin.ibi:nā si ipsi voluerint ⁊c.¶ Quid pl⁹ dicit tex.in.c.fi.de iud.
ꝙ ad hoc vt tp̄s instātie nō labat̃,cogūt̃ aliq̄n:⁊ sic etiā ꝑtes inuite liti
gare tp̄e feriarū:nā dilatiōes etiā ordiatas a iure,pōt ꝯcedere,⁊ nō cō
9 cedere ⁊ abbreuiare ⁊ elōgare.vt.l.ij.⁊ ibi Bar.igit̃ ⁊c.d̄ re iu.¶ †Que
ro:data est dilatio mihi decē dierū,ad ꝓducēdū vnū instr̃m:ꝓduxi in
pria die qd̄ facere possum.vt no.Cy.⁊ doc.in.l.dies.C.de ferijs.nunqd
amodo iudex poterit ad vlteriora ꝓcedere? an vo expectare debeat ꝙ
decem dies labant̃? Et videt̃ ꝙ debeat expectare arg.l.siue pars.C.de
dila.sz Bar.dicit ꝙ non:q2 ex quo finita est cā dilationis:finita est etiā
ipsa dilatio:⁊ ideo valet processus ad vlteriora.ita dicit Bar.per illuz
tex.in.l.a filio.§.alumno.j.ad trebe.⁊ in.l.si quis heres ita.d̄ acq.here.
hoc etiā voluit Bal.in.d.l.fi.de ferijs.per no.ꝑ Dy.in.c.debet.de reg.
10 iur.in.vj.⁊ idē voluit in.d.l.si quis heres ita.⁊ ibi do.Io.¶ †Aut aūt
pendēte vna dilatione,possit alia dari? Et dic an dat̃ vna dilatio q̃ in-
cipiat post finē prime.⁊ dari potest:vt.l.quādiu.la grande.ff.de acqr.
here.⁊ ibi Bar.aut querit̃ an eodem tp̄e possint ꝯcurrere plures dila-
tiones.Et tūc dic ꝙ ab initio plures possunt cumulari:vt.l.nunq̃.ff.
de iu.⁊ no.in.l.inter accusatorē.per glo.ff.de pu.iu.vt puta damus tibi
nouē dies:tres pro prima:tres ꝓ scd̄a:tres ꝓ tertia dilatione:⁊ vltima
peremptorie:sed pēdente vna dilatione,an alia possit dari? refert aut
assignat̃ alteri parti,aut eidē cui fuit ṗma dilatio assignata.Si alteri
ꝑti:⁊ pōt.vt.d.l.q̃diu.⁊ no.in.l.creditor.in ṗn.ff.mandati.Si vero ei-
dē refert:aut sup diuerso capl'o,aut sup eodē.Si super diuerso:⁊ pōt
si est diuersum.qd̄ non clauditur super prima dilatione:vt.C.de re.cre.
l.generaliter.§.si iudex.Si vero super eodē.c.vel connexo.iuxta.l.etiā.
§.j.cū ibi no.per gl.⁊ doc.de mino.Et tunc dicendū ꝙ interim officiū
iudicis cōquiescat,vt nō possit aliqd innouare ꝯtra primā dilationē:
nisi primo eam ex cā reuocet.hoc enim facere potest:q2 est interlocuto
ria:⁊ ita dz intelligi.d.l.siue pars.⁊ qd̄ nota.in.l.j.§.j.de ferijs.ita dicit
Bal. Auge.

Bal. Ang. & Imo. in d. l. quãdiu. Sed tu dic q̃ ista sunt in effectu dicta Bart. in d. l. ij. in fi. ff. de re iudi. & in d. l. generaliter. §. si iudex. ver.
11 nullo. s. alle. ¶ † Quero quõ debeant assignari dilatiões: an simul reo & actori: an sepatiz? Et breuiter dic q̃ aut est iudiciũ ordinariũ, prout oĩa regulr̃ sunt vt. l. iudices. cũ ibi no. C. de iudi. & tunc actori tm̃mõ est terminus assignãdus ad pbandũ: & postea reo: nõ aũt pariter. & simul reo & actori: ita dicit Dy. in. c. nõ licet. de reg. iur. in. vj. & pro hoc tu allega ratioẽ: qm̃ reus nunq̃ aliquid debet facere in iudicio, donec nõ viderit actorẽ ius suum deduxisse: vt est tex. in. l. exceptionẽ. & ibi glo. & doc. C. de proba. nam satis esset reo vniuersalis regula, q̃ actore nõ pbante reus etiam si nihil pstiterit, debeat absolui: vt. l. q accusare. C. de eden. nisi reus vellet assumere onus probandi. iuxta. l. circa. & ibi gl. ff. de proba. ad hoc forte vt pronuntiaret rem ab eo petitã suã esse: iuxta l. pomponius. §. j. cũ ibi no. per gl. & doc. ff. de pcur. & l. sed & si possessori. in prin. ff. de iureiur. & dixi. s. e. §. j. Aut loquimur in causis summarijs, & tunc q2 dilatiões debent abbreuiari, terminus ad pbandũ pariter dabit reo & actori: vt habet in cle. sepe. de ver. sig. ¶ Quero data est dilatio actori, & nihil vel nõ plene pbauit: & postea dat reo: clarũ est q̃ ista dilatio data reo, vt oĩs dilatio cuiuscũq3 etiam si specialiter vni ex litigatoribus cõcedat, est cõis vtriq3 parti: vt. l. petende. cũ ibi no. per glo. & doc. C. de tẽpo. in integ. resti. pe. superuenit ad aures rei q̃ actor nihil probauit. vñ vult reus renũtiare sue dilationi, ad hoc vt actor pbare non possit, an ista renũtiatio pîudicet actori: & videt q̃ ex quo est ius quesitũ actori, non tollat per renuntiationẽ factã per reũ. ar. l. fi. ff. de pac. cũ ibi no. per gl. sed Bar. dicit aut res est integra: & tunc est licitum reo penitere, & renũtiare qd̃ probat: q2 cum actor cõsequit ius ex psona rei, nõ põt hoc iure vti ꝯ ipsum reũ ipso inuito: vt. l. amicissimos. §. lucius. ff. de excu. tut. pro hoc facit. ff. de mino. l. si iudex circũuento. & qd̃ ibi Bar. & doc. & facit qd̃ no. Bar. in. l. si post mortẽ. in fi. de ꝯtab. & quod habet per Bar. & doc. in d. l. petẽde. sed Bal. in d. l. fi. de fer. tenet contrarium: quoniam dilatio est facta cõmunis: vnde licet vn⁹ renuntiet: tamen alteri non pîudicat. vt. C. de iudi. aut. iubemus. nõ ob. d. §. lucius. q2 ibi loquitur qñ ex persona alterius volo cõsequi priuilegium, pm̃ ius cõe. Nõ obstat. d. l. si iudex circũuento. quoniam ibi erãt paria beneficia: sed vnum veniebat in cõsequentiã alterius: & ideo destructo antecedenti, q2 minor non vult restitui, destruitur & cõseques: q2 minor non restituet aduersus ius: sed opinionez Bar. sequit Sali. multũ late in d. l. petende. in vlt. q. Nec est verũ, q̃ in casu nostro actor non vtatur iure communi: imo vti vult iure particulari. quoniam ex se et ex sua persona, non posset vlterius probare: cum iam esset finita sua dilatio: vt. l. mancipiorum. & qd̃ ibi Bar. ff. de opti. leg. & quod no. glo. Jac. & Cy. in. l. ea que. C. qui accus. nõ pos. & j. dicã: igitur &c. Preterea dicit Sali. q̃ ꝯ opi. Bal. est casus in d. l. petende. vbi actor põt dicta dilatione vti: q2 reus faciebat suas probationes exceptionis intentate. Vñ si re⁹ nõ vult aliqd pbare, & sic res est itegra quõ d3 admitti actor ad pbandũ: & cũ in d. l. petẽda. iõ admittit, q2 reus pbat: igit &c. dictum latius p Sali. ibi & istud teneas. Quero an termin⁹ dat⁹ actori ad probandũ: & idẽ in reo currat sibi donec p aduersariũ fuerit positionibus rñsum: Et dic q̃ nõ quãtuncũq3 hoc nõ fuerit petitũ: nec per iudicẽ aliqd pñũtiatũ sup hoc: vt est gl. singularis in cle. sepe. § incipit: & verbũ.
12 de verb. sig. qd̃ no. ¶ † Et aduertas q̃ adueniẽte nouo iudice, noua dilatio danda est: vt. l. oratioẽ. §. j. ff. de fer. & etiã adueniẽte noua psona litigatoris: vtputa heres. vt. d. §. j. in quem, heredi transit instantia: vt l. seru⁹. ff. de infa. l. tã ex ꝯtibus. ff. de iudi. & l. si cũ hoiem. & ibi Bar. et doc. ff. de fideiuss. intantũ qd̃ Ang. in d. l. oratione. §. j. dicit q̃ vbi petit executio snĩe, etiã in repetita nõ posset dicta executio fieri ꝯ heredem sine noua citatione: allegat Inn. in. c. q2. v. de iudi. & ita t3 Flo. in. l. oratione. & idẽ voluit Bar. & Ange. in repe. l. j. C. de in. in ver. quarto qro qs est effectus nouationis: circa finẽ dicti ver. s3 l3 ita pdicti doctores dicãt, tñ in hoc dubito. nã sicut defunct⁹ non fuit necessario citãdus in tali executione reali: vt no. Cy. & doc. in. l. ab executore. C. quorũ appel. nõ reci. & Bar. Ang. & moderniores in. l. a diuo pio. §. si sup reb⁹. de re iud. ita nec etiã heres ei⁹, cũ sit eadẽ psona cum defuncto vt in aut. de iureiur. a morien. presti. §. j. & etiã presupposito, q̃ haberet aliquod ius in illa re: tamen eoipso q̃ simplr̃ adiuit hereditatem ei⁹, statim omne ius suũ fuit confusum: vt. l. si debitori cum materia. C. de pac. & q2 etiaz et persona defuncti teneret: ergo aliquo modo vẽdicare vel excipere non potest: ar. l. vendicare. cũ materia. ff. de euic. nec obstat. d. l. oratione. §. j. q2 ibi loquitur in dilatione probatoria, ideo nimirum quia cum heres non presumitur informatus vt. l. q in alterius. ff. de regu. iur. et debet habere aliam dilationem. vt. l. post edictum. de iudi. igitur &c. nõ obstat dictum Inn. in d. c. quia. v. quia vbi loquit in successore in singulari: puta in beneficio: nõ autem in herede. ideo nimirum si directo contra successorem ipso nõ citato, non possit fieri executio: facit quod no. Bar. in. l. iij. vltra medium. C. de pig. posset tamen saluari dictum Ang. et Ja. qñ talis heres fecisset inuentariũ: & illa res in qua fieri d3 executio est heredis: vel habet in ea aliquod ius: quia cum ius suũ saluum remanserit propter inuentarium, executio fieri nõ debet in dicta re virtute dicte sententie late cõtra defunctum, ipso herede possessore non citato: vt no. gl. in simili in. l. a diuo pio. §. si post aditum. de re iud.

& no. gl. & doctores in. l. ob maritorum. C. ne vxor pro mar. & quod ibi confectionem inuentarij, suum ius remanserit illesum. no. glo. no. & per doctores in. l. fi. §. in computatione. C. de iure deli. & in. l. cum a matre. C. de rei ven. ¶ Quero quot dilationes dari possunt ad probãdũ: Et videtur q̃ ad plus tres: vt. l. fi. de ferijs. In contrarium q̃ imo quatuor. vt in. §. q2 vero. in aut. de testi. facit aut. qui semel. C. de probatio. Dic breuiter scd̃m doct. q̃ ibi licet loquatur in productionibus: quia inductio siue productio testium in vna & eadem dilatione. nõ põt fieri nisi vsq3 ad tertiam & aliquando vsq3 ad quartam certa solẽnitate seruata: vt patet in dicto. §. quia vero. facit. c. vltra tertiam. de testi. quod bene no. in practica vt vna simul, & non separatim nec diuersis temporibus. inducas testes quando habes dilationem ad probãdum: tamẽ cõiter doctores nostri intelligũt illum. §. quia vero. non tantũ in materia productionum, sed etiam in numero dilationum. et sic erunt quatuor: probatis tamen impedimẽtis: vt. s. dixi. ita habetur per Angel. in dicto. §. quia vero. & p doct. in d. aut. qui semel. ¶ Quero statuit iudex titio terminum ad producendũ testes, vel ad aliud faciẽdũ, an põt post terminũ producere: & Jac. de are. dicit q̃ aut parti aduerse nihil deperit: q2 habet probationes cõtra instrumẽta: & testes etiam elapso termino sicut eo pendẽte, admittit: al's nõ: vt. l. mancipiorum. ff. de op. leg. & ita sentit gl. Cy. & doc. in. l. pro ea. C. qui accus. non pos. & Dy. in. c. indultũ. de reg. iur. in. vj. sed Bar. in d. l. mancipiorum. dicit q̃ imo post terminũ nullo mõ admitteret: p. d. l. mãcipiorũ. q2 dict⁹ termin⁹ etiã si nõ dicat, ẽe pemptorius: vt. l. fi. ff. de fer. nisi iurauerit de nouo sibi superuenisse notitiã testiũ, & instrorũ: q2 tũc admitteret: iuxta. c. pastoralis. cũ ibi no. de excep. Facit qd̃ no. Bar. i. l. admonẽdi. in pñ. ff. de iureiu. S3 p prima opi. Jac. & sequaciũ est gl. ordinaria in cle. sepe. de verbor sig. in ver. nõ obstante. in fi. Preterea. d. l. mãcipiorũ. allegata p Bart. loquit in actu electionis: vt dixit dñs meus Jo. de imo. in. l. quãdiu. ac etiã loquit in casu extraiudiciali: vt no. Sali. in d. l. si ea que. vñ in hac materia Sali. ibi sic distinguit. Aut iudex pfixit terminũ actui extraiudiciali: aut iudiciali. Primo casu semp dicet termin⁹ perẽptori⁹, etiã si non exprimat. & est rõ q2 terminus in se est vnicus, licet arbitrarius. et p hoc. C. de remis. pig. l. si eo tẽpore. & l. si qs ita insti. §. si conditioni. ff. de here. insti. et d. l. mãcipiorum. & l. j. C. de cura. bo. dan. ¶ Secundo vero casu, facit quatuor membra. Nam aut est prefix⁹ terminus ad libelli oblationẽ: aut ad iam oblati prosecutionẽ: aut ad psecuti pbationẽ: aut ad audiendam snĩe prolationẽ. Primo casu qñ iudex ex cã statuit terminum ad agendũ, aut ad accusandum: tunc licet iudex non adijciat peremptorie: vel l3 nõ dicat, alias vltra terminũ pnũtiabim⁹ te vlteri⁹ audiendũ nõ esse: tñ erit termin⁹ perẽptorius. vt. ff. de accus. l. titia. & ibi Bar. fatet, tñ q̃ si iudex vult põt dare nouũ terminũ: p. l. diffamari. C. de inge. & manu. ibi psertim cũ affirmes diu &c. & allegat rõnẽ: q2 excludi d3 ab agẽdo, p snĩam iudicis: vt pbat dictis legib⁹: & iõ si in pfinitione termini, fit cõminatoria v3. alias si intra hũc terminũ libellũ nõ porrexeris, exnũc pnuntio te ãplius agere, vel accusare non posse: tũc iudex postea aliũ terminũ dare nõ posset: q2 ꝯ snĩam iã latam venire non posset: nisi ex aliquo remedio rescindendi tanq̃ funct⁹ fuerit officio suo. vt. l. dicere. in fi. ff. de arb. Constat autem snĩam latã sub conditione intrinseca, valere: vt. C. de sen. l. cum iudex. cum ibi not. Et idem esset dicendũ, si post lapsum terminum simplr̃ cõcessum ad instãtiam partis aduerse, pronuntiaret q̃ titius in termino sibi dato nõ fecit incũbentia sibi: & per ꝯñs pronuntiat titium amplius audiendum non esse: ita dicit singulariter Inno. in. c. tua. qui mat. accu. pos. Et ista est optima cautela, qua semper tu vtaris. ita dicit Bar. Ang. & Imo. in d. l. quandiu. & ita sequitur do. Jo. in accusare debente. d. l. si ea que. cũ sit materia odiosa: vt. l. omissa. C. de adul. Itẽ dicit qñ causa nõ esset mere ciuilis. licet habeat misturam cũ criminali, & ita intelligit. l. papinianus. §. ij. cum gl. ff. de inoffi. test. Si aũt causa esset mere ciuilis, licet iure non reperiatur bene cautum: tñ doc. dicũt idem per. d. l. diffamari. Tamen aduertendũ dicit Sali. q̃ si dicta interlocutoria siue cõminatio non esset lata, & si ius aduersarij non sit factũ deterius, q̃ nõ obstante lapsu termini, audiet ad agendũ intra modicũ tempus. arg. l. si ita quis. §. seia. de verb. obli. cũ in casu nostro, more purgatio admittat non ad actionem querẽdã, sed ad iam qsitam ꝯseruandam, qd̃ est permissum. vt. d. §. seia. & ibi per doc. et in. l. si insulã. e. tit. Scd̃o vero casu principali, qñ terminus est datus ad psequendum libellũ porrectum. tunc aut iudex adijcit illa verba & peremptorie, & nõ habet dubium. vt ff. de iudi. l. nonnũq̃. & idem si dicit. alias procedemus absq3 te ad vlteriora &c. vel reputabimus te pro renũtiãte. vt. ff. de iud. l. perẽptorium. cum seq. C. quõ & quando iudex. l. cõsentaneum. vel supradicta interlocutoria postea lata fuerit ad instãtiã partis. ¶ Aduertas tñ, q̃ iudex nũq̃ d3 ad talia verba promoueri, vel ad comminationẽ sine iusta cã: vt patet in d. l. nonnunq̃. in fi. & in d. l. consentaneum. ibi cõe facto: vel si in eadem contumacia perseuerauerit, propter quod patet q̃ fuerat prius citatus. & allegat rationem, q2 pluralitatem terminorum a lege inuentam iudex non debet diminuere sine cã: aut talia verba vel similia iudex non protulit: sed simplr̃ terminum statuit. ad prosequendum cãm. sed glo. d. l. papinianus. §. ij. videtur velle q̃ in ciuili terminus nõ sit peremptorius. Sed tu dic q̃ imo est idem qd̃ in criminali: vt. l. inter

accusatorem.cũ ibi no.ff.de pub.iud.⁊.l.iij.cum ibi no.C.qui accu.non
pos.maxime.per Sali.⁊ dixi.s.per.d.l.diffamari.¶ Tertio vero casu
principali qñ ad probandũ,termin⁹ est datus.⁊ tunc quelibet dilatio
legalis siue iudicialis,dicitur peremptoria.vt.l.j.in fin.C.de dila.⁊.d.
l.oratione.§.j.⁊.d.l.fin.de ferijs.⁊ hoc ibi not.Barto.in ver.quero de
intellectu ⁊c.ꝙ est verũ excepta prima dilatiõe seu termino ad inchoã
dũ cãm,ad sic rñdendum de iure:qꝛ opus est ꝙ expresse dicaẗ ⁊ perem
ptorie:vt.d.l.peremptoriũ.vel fiant tres pro vna.vt.l.tres.C.qño ⁊ qñ
iudex.ac etiã excepta vltima ad audiẽdũ sñiaꝫ,qꝛ nõ intelligiẗ perẽ-
ptorie nisi expresse dicaẗ:ita dicit Bar.in extrauag.ad reprimẽdũ.ver.
sup dicto crimine.circa fi.⁊ vide Bar.⁊ doc.in.l.si finita.§.iulianus.cir
ca prin.de dã.infec.Addas tñ ꝙ idẽ erit.s.ꝙ erit peremptorius termi
nus datus ad inducendũ testes ⁊ producẽdũ instrumenta.⁊ ita ꝓprie
loquiẗ Cy.in.d.l.si in ea que.⁊ gl.in.d.cle.sepe.in vers.non obstãte.in fi.
¶ Quarto casu qñ terminus statuiẗ ad sñiam audiẽdã:et dicas vt di-
xi ꝙ nõ erit peremptorius,nisi dicaẗ.nisi iudex ꝑ seipsum partes mo-
neat qm̃ monitio iudicis etiã simplex habet et vim peremptorij:vt est
casus singularis iũcta gl.⁊ ibi doc.C.qño et qñ iudex.l.ij.adde ꝙ si cõ
tra reo est datus terminus ad exceptionẽ proponendã:qꝛ siue sint di-
latorie siue peremptorie elapso termino,non videẗ ꝙ excipere possit:
vt.d.c.pastoralis.ꝫ itellectũ Ant.de bu.⁊ Jo.an.ibi ⁊ Bar.i.d.l.mãci
piorũ qđ est verũ nisi in casib⁹ notatis in.d.c.pastoralis.Unũ tñ tene
mẽti,ꝙ iudex ex cã ⁊ nõ aliter omnẽ dilationẽ a iure introductam sine
ministerio ipsi⁹ iudicis,siue inductã cũ ei⁹ ministerio:siue principali-
ter inductã ab ĩpo iure,põt ex cã abbreuiare ⁊ ꝓtelare:vt eleganter ꝑ
sequiẗ Bar.⁊ doc.i.d.l.ij.ff.de re iud.¶ In gl.corrigere.in prin.ibi rñ
deo nõ scdm̃ has leges ⁊c.nota ꝙ lꝫ in cõi dici soleat ꝙ assertio libel-
lantis sibi noceat:et cõtra libellãtẽ stari debeat:vt.l.cũ precũ.C.de lib:
cau.et ibi Bal.de quo tñ dic vt dixi.s.eo.§.j.⁊.§.tripli.tñ illud est verũ
nisi sit error in cõclusione libelli:vt hic:⁊ nondũ sit lis cõtestata:ẜm gl.
no.i.l.qui familie.ff.fami.erc.⁊ ibi Flo.⁊ no.hic gl.ij.⁊ ibi dixi.vł nisi sit
confessio narratiua ⁊ nõ assertiua:vt si dicã ꝙ mutuauit decẽ titio he-
redi seij,nam propter hoc non fateor illũ fieri heredem seij ẜm Bald.
ibi.qui ita intelligit illã.l.facit.l.ex hac scriptura.cum ibi not.ꝑ Bart.
13 ⁊ doc.ff.de dona.¶ † Et est aduertendũ ꝙ aliqñ est error,siue cõfessio
erronea circa ꝑparatoria:aliqñ circa decisoria.aliqñ circa ea q̃ contin-
gũt post decisionẽ cause.Primo casu cũ queriẗ an ⁊ qñ error circa ꝑpa
ratoria possit reuocari:⁊ tũc aut error est circa preparatoria iudicij:qꝛ
circa iurisditionẽ:⁊ tũc quilibet error reuocaẗ:siue ante sñiam siue post
⁊ qñcũqꝫ cũ reddat iudiciũ retro nullũ vt.l.si ꝑ errorẽ.cũ glo.et ibi doc.
ff.de iuris.om.iudi.⁊.l.ij.in prin.⁊ qđ ibi no.ff.de iud.⁊.C.si a non cõpe.
iud.l.j.⁊.ij.⁊ facit gl.no.que dicit ꝙ declinatoria semper potest oppo-
ni,etiã post tres sñias cõformes vt no.gl.in cle.j.de seq.poss.⁊ fruc.pro
quo videẗ etiã glo.de iure nostro.in.l.j.C.de iur.⁊ facti igno.⁊.j.de ex-
cep.§.appellãtur.⁊ gl.in.l.ab executore.C.quorũ app.nõ reci.in glo.in
ver.excedat.qđ est verũ,quãdo penitus nõ erat suus iudex:sec⁹ si fuis-
set suus iudex,sed ex priuilegio potuisset illũ declinare:vt est in scho-
lari circa epm̃ qꝛ litẽ ꝯtestando corã eo etiã ignoranter,perdit suã de-
clinatoriã ꝙ cõueniatur coraꝫ suo Rectore:vt est gl.no.in.l.ij.in verb.
cõsentire.ff.de iudi.⁊ facit gl.no.in.l.j.C.vbi de cri.agi opor.⁊ per ꝯñs
tali casu,scholaris nõ poterit amplius corrigere suum errorem.Aut
est error circa preparatoria cause:⁊ tunc aut qđ olim negauĩ volo ꝯfi-
teri:aut econtra.Primo casu possum ẜm tamẽ distinctionẽ.l.electio.
§.neqꝫ here.ff.de noxa.⁊ ibi Floria.⁊ etiam intelligas ẜm ea que dixit
Bart.in.l.eum qui.in prin.ff.de iureiuran.⁊ per Bart.in sua disputa-
tiõe que incipit:per Italiam communiter vigẽt statuta.⁊ dixi in meo
tractatu maleficiorũ in verbo.comparent dicti inquisiti ⁊ negauerunt
totum.Secundo casu quando id quod fui confessus,volo reuocare:et
tũc dic aut aduersarius meus fuit sciẽs:⁊ possum etiã lite ꝯtestata in-
distincte:vt.ff.de rei vendi.l.si is qui se obtulit.Et est ratio:quia cert⁹,
amplius non est certiorandus.l.j.in fin.ff.de act.emp.et qꝛ volenti,do
lus non infertur.l.cum donationis.C.de trãsac.Aut aduersarius me⁹
fuit ignorãs:⁊ tunc aut ante litem contestatã volo reuocare:aut post-
ea.Si ante:aut nulla deceptio est actoris:⁊ possuꝫ ĩdistincte:siue ego
fuerim ignorãs siue sciẽs:vt.ff.de interrog.ac.l.de etate.§.qui iusto.et
ibi Floria.⁊ eadem.l.§.si.motus vero iniusto errore:vel vbi sciens fui,
non debeo admitti ad reuocãdum:vt.d.l.de etate.§.fi.si tamen fui ad-
missus,purgabitur dolus meus non in eadeꝫ instantia,sed in alia per
actionem de dolo:vt.l.penũl.ff.de dolo.Si vero post litem contestatã
sciens non admittitur nisi econtra aduersarius etiam fuerit sciens.d.
l.si is qui.ignorans vero admittitur si fuerit error probabilis,non su-
pinus qui cadat in latã culpam:vt.d.§.qui iusto.Si vero fuit error iu-
ris,similiter non audietur:quia in latã culpam transit:vt.l.leges.C.de
leg.⁊ sic locum habet.d.§.qui iusto.⁊ ibi not.ista habẽtur per Bart.in
l.non fatetur.ff.de confes.Sed plenius per Sali.in.l.error.C.de iuris
⁊ facti ignoran.versi.item oppono.ꝙ aduersario non capto.¶ Secũ-
do casu principali quãdo est cõfessio erronea de iure:tamẽ valida cir-
ca decisoria.an preiudicet:Dic aut emanauit a sciẽte,et preiudicat:vt
ff.de dona.l.quidam in iure.in prin.⁊.l.iulianus.de cõfess.⁊ no.glo.in
d.l.error.Aut ab ignorante:⁊ tunc aut in causa que crescit per inficia-
tionem:⁊ preiudicat.l.si is cum quo.ff.de cõfes.In causa vero per infi
ciationem non crescente,dic aut error cadit in latã culpam:⁊ preiudi-
cat:vt dicto.§.qui iusto.Aut non cadit in latam culpam:⁊ tunc anteq̃
reuocetur ⁊ contrarium probetur,nocet vt.C.de libe.causa.l.iubem⁹.
sed illo reuocato ante sententiã,et cõtrario ꝓbato,nõ nocet:vt dicta
l.error.Ista in effectu sentit Bart.in.l.non fatetur ⁊ clarius Salic.in
dicta.l.error.versicu.sed extra oppo.contra eãdem ⁊c.¶ Tertio casu
principali post decisionem cause.non est licitum errorem corrigere re-
gulariter:vt.d.l.error.nam vsqꝫ ad sententiam exclusiue,licitum est er-
rorem corrigere.⁊ non post:nisi per appellationem fuerit extinctum
pronuntiatum:vt.l.j.in fin.⁊ ibi glo.⁊ Bar.ff.ad turpil.qꝛ tunc appel-
latione pendente,sicut pendente prima instantia licituꝫ est errorẽ cor
rigere:vt est glo.no.in.l.creditor.§.iussus.⁊ ibi Bar.⁊ Ang.de appel.
Si autem non esset appellatum,non liceret corrigere nisi minoris eta-
tis fauore:vt.l.certũ.§.in pupillo.ff.de cõfes.vel nisi causa pietatis in-
teruenerit:vt.l.j.§.fi.⁊ ibi gl.singularis.ff.quando actio de pecu.est an-
na.vel doli cõnexitas:vt.l.fi.C.de rebus credi.⁊.l.admonendi.ff.de iu-
reiurã.⁊.l.ij.C.si ex falso instr.⁊.l.diuus.ff.de re indica.vel nisi sit error
cõmunis:vt.l.barbarius.ff.de offi.preto.vel nisi sit actionis varietas,
vt.l.habebat.ff.de instito.licet per pri⁹ ibi sit variatio cause seu quali-
tatis,⁊ non actionis:vel nisi sit ibi personarum diuersitas: vt.l.fin.§.si
aũt nescius.C.de fur.vel nisi ibi sit priuilegij qualitas:vt.l.j.C.de iur.
14 ⁊ fac.igno.⁊.l.mulier in iure.ff.ad velle.¶ † Aduertas tamen ad vnũ
quod incidenter dixi,licet confessus fuerit tamen potest appellare:in-
tellige hoc verum iuxta.l.ij.C.quorum appel.nõ reci.⁊.c.romana.§.ij.
de appel.in.vj.⁊ tunc quãdo appellat,licet sit sententia diffinitiua de-
bet cãs in appellatione exprimere:alś non valet sua appellatio obstã
te sua confessione:vt.d.c.romana.§.si autem licet regulariter quando,
appellatur a diffinitiua,nõ sit necesse exprimere causas:vt.l.scio.ff.de
appel.sed secus si sit interlocutoria:qꝛ debet exprimi cã grauaminis ⁊
specifice:⁊ non in genere vel sub inuolucro verborum,referendo se ad
acta:vt dicto.c.romana.§.obijciẗ.in clemẽ.appellãti.⁊ quod ibi notaẗ
de appel.⁊ notat Ang.⁊ Imo.in.l.vbi autẽ.§.illud.de verb.obliga.ita
singularissime dicit Bal.in.l.minorib⁹.circa pri.C.de his qb.vt indig.
qđ no.qꝛ vidi ĩ practica multos errare.¶ Scđo etiã aduertas qꝛ dixi
ꝙ post sñiam nõ esse licitũ errorẽ corrigere.qd si est cõclusuꝫ in cã ante
sñiam:Dicas ẜm Bal.in.d.l.error.versi.aduerte ꝙ si lex nostra facit
⁊c.idẽ erit qꝛ cõclusio in cã,est terminus diffinitiu⁹.vt not.Jo.an.in.c.
fi.de iureiu.li.vj.in nouella.tu allega tex.in aut.iubem⁹.C.de iud.⁊.l.iu
dices.⁊ ibi doc.Bal.⁊ Sali.e.ti.Et est elegãs dictũ Bar.ꝙ ista indu-
ceẗ a pari,vcꝫ post sñiam vel post conclusionẽ in cã:vt dixit Barto.l.
15 mater.§.eandem.in fi.ff.de excep.rei iud.¶ † Quid si est factum prece
ptum in confessum iuxta.l.si debitori.cum ibi no.per gl.Bar.⁊ docto.
ff.de indi.an liceat corrigere confessionẽ erroneam:Et videtur primo
ꝙ non quasi ille iussus siue preceptum iudicis.fit,sententia:sed tamen
Bar.in.d.l.non fateẗ.ver.sed an isto casu poterit reuocari post prece-
ptum ⁊c.dixit ꝙ imo talis iussus non est sentẽtia diffinitiua:sed ten-
dit ad executionẽ cõfessionis.allegat in simili.ff.de doli excep.l.apud
celsum.§.labeo.⁊ dixi.§.curare.in fine.¶ Ex quo sequitur ꝙ põt pro-
bare errorem,nisi forte anteq̃ fieret tale preceptum,esset datus termi
nus ad allegandũ ⁊ ꝯdicendũ ⁊ ostendendũ quare nõ debeat fieri ꝑce-
ptũ de soluẽdo:quare nõ debeat confessio exeq:tũc esset idẽ qđ in sñia
diffinitiua.vt.l.pe.de cõfes.Et iõ no.Bar.in.l.j.in fi.eo.tit.Et idẽ vo-
luit.d.l.error.Ex quo nota ⁊ tene menti,optimã cautelã in practica:ꝙ
qñ vis ꝙ cõfessio nõ possit retractari post dictã cõfessionẽ,anq̃ ema-
net ꝑceptũ iudicis in cõfessum.facias assignari cõfitenti terminũ bre-
uẽ ad dicẽdum ⁊ ꝯdicendũ quare nõ debeat fieri ꝑceptũ de soluendo:
⁊ dictam cõfessionem exequi:⁊ elapso dicto termino, facias fieri ꝑce-
ptum de soluẽdo quod erit irreuocabile occasione erroris:quod bene
no.Sed Bal.in.d.l.error.in ver.quarto queritur,vtrum ante sentẽtiã
dixit ꝙ dictum Bar.videlicet ꝙ post preceptũ possit error corrigi,nõ
est verum.primo:qꝛ istud preceptum est terminus ⁊ finis istius disce-
ptationis:sicut conclusio in causa:sed post cõclusionem,clarum est qđ
error non potest corrigi:vt.s.dixi.igitur ⁊c.¶ Secũdo hoc preceptũ
transiuit in rem iudicatam.vt.d.l.si debitori.de indic.⁊.l.debitoribus.
ff.de re iud.⁊.ff.de mino.l.ait pretor.§.ꝑmittitur.¶ Tertio ex isto pre
cepto nascitur obligatio ⁊ actio,sicut ex sententia diffinitiua vt est gl.
notabilis in.l.fi.§.necessitatem.C.de bonis que lib.⁊ ibi docto.⁊ per cõ
sequens,per omnia videtur habere vim diffinitiue.dixi fore verum in
precepto qđ habet vim ⁊ naturã iurisdictionis contentiose:sed in pre
cepto quod fit in contractibus a notarijs.quod in Tuscia appellaẗ ꝑ-
ceptum guarẽtigie.⁊ sic quod est iurisdictionis volũtarie,potest salua
ri dictum Bar.qꝛ ex isto precepto nõ inducitur nec oritur obligatio:
sed datur quidaꝫ modus exeqñẽdi:⁊ si obligatio est efficax,cessat exe
cutio:est enim ibi istud preceptum accessorium contractus,⁊ non stat
ꝑ se.secus quãdo iudicialiter ꝑcepitur:qꝛ tunc fit principaliter ꝓpter
se ⁊ per se stat:vt.d.§.permittitur.Sed aduertas qꝛ hoc vltimũ de pre-
cepto guarentigie notarij.non est dictum Bal.sed fuit dictum Bart.
in.d.l.nõ fatetur.in fin.vbi dicitur ꝙ non obstante tali precepto nota
rij,potest error reuocari:sicut cõfessio facta in iudicio ante sententiã:
nam tu

nam tu debes scire ꝙ talia instrumenta guarẽtigie, habent vires ac si essent facta in iudicio. qꝛ emanarunt a iudice ordinario ⁊ chartulario vt no. gl. in. l. j. ff. de iud. ita notãter dicit Bar. in. l. possessio. §. si posses- sio. ff. de acquir. pos. ⁊ dixi. s. e. ti. §. si quis postulante. ego autẽ tenerem opi. Bar. ꝙ confessio erronea etiã post preceptũ iudicis, in confessum possit reuocari: qñ tale preceptũ fit ex obrupto simpliciter audita cõ fessione partis: vt. d. l. si debitori. arg. not. in. l. si reus paratus. ff. de ꝓcur. Et ideo non videtur mirum si potest faciliter reuocari: secus si post conclusionem in causa vel post sententiam diffinitiuam: quoniam plu ra ⁊ longa tempora habuit vel habere potuit ante dictam cõclusionẽ in causa vel sententie prolationem, ad corrigendũ suũ errorem: secus in precepto in confessum: quoniã si fit statim emanata confessione, me rito quis facilius admittitur ad docendum de errore postꝙ̃ preceptũ emanauerit sine disceptatione ⁊ cause cognitione. facit quod no. gl. in l. j. C. quorum bo. ⁊. l. iij. §. si cã cognita. ⁊ ibi Barto. ff. de bo. pos. sicut in simili dicimus ꝙ rñsio deliberata: ⁊ qñ habuit terminũ ad rñdendum, totaliter preiudicat: qđ non ita cõtingit qñ non habuit terminum ad deliberate respondendũ: vt. l. sed si ante. ⁊ qđ ibi notatur. ff. ad trebe. ⁊ no. Bar. in. l. gerit. circa princi. de acquir. here. cogita tu. quero quomõ probatur error facti? Respondeo. Aut volo reuocare confessionem alterius, vt mei ꝓcuratoris: aut propriam. Primo casu sufficit ꝓbare rem aliter se habere, vt presumatur error. vt. l. certum. §. sed an ipsos. ⁊ ibi glo. ff. de confes. ¶ Secũdo casu aut fit circa factũ alienũ: ⁊ proban do rem aliter se habere, satis est: qꝛ in facto alieno est probabilis igno rantia: vt. l. fina. ff. pro suo. Si in facto proprio: ⁊ tunc aut dicit se erras- se extra iudiciũ aut in iudicio. Si extra: tunc aut ille qui dicit se erras- se, certat de damno euitando: alius de lucro: ⁊ tunc probando rem ali ter se habere, presumitur error: vt. l. si post diuisionem. C. de iuris ⁊ fac. ignoran. ⁊. l. sed si me putem. in princi. de condi. indeb. Si vero non cer tat de damno: sed est in pari causa cum aduersario. ⁊ tũc in facto ꝓprio non sufficeret probare rem aliter se habere: sed opus est ꝙ probet̃ ali- ter error: qꝛ nõ presumitur error. vt. l. ꝙ̃ꝙ̃. ad velleia. nisi aliqua circun- stantia probetur, ex qua presumat̃ error. Si vero in iudicijs: ⁊ tũc aut circa preparatoria, ⁊ idem qđ extra iudiciũ: qꝛ probando rem aliter se habere, presumitur error: vt. d. §. iusto. cum gl. Si vero circa decisoria: ⁊ tũc in facto proprio non presumitur error: ⁊ iste circunstantie sunt: vt puta qñ quis persuasiõe aduersarij esset induct⁹: vt. l. si. in fi. ff. quando actio de pecu. est anna. Item longinquitas tpis: vt. l. peregre. in prin. ff. de acqui. pos. vel qñ est factũ implicitũ: vt. l. emptor. §. luci⁹. ff. de pac. ita dixit Bar. in. d. l. non fatetur. in versic. sed qualiter probetur error. ¶ In eadem gloss. ibi: sed hodie contra vt in aut. de litigio. §. oẽm. dic idem in effectu tenet gl. in. d. l. edita. ⁊ hoc sequitur ibi Pet. ⁊ Cy. sed Odofre. Ja. Bal. Ja. de rauẽ. Ja. but. ⁊ Bar. tenẽt contrariũ. qꝛ legũ correctio est euitanda: maxime si possunt distinctione iuuari. vnde hic loquitur in emẽdante vel mutante libellũ ⁊ sic: in litigare volente, ibi in differre volente: ⁊ hoc probatur in. d. §. omnium. in prin. ⁊ pro eis bñ facit. l. contra maiores. C. de inoffi. testa. Et hanc opinionẽ tenent glo. in. l. ij. §. ꝙ si actor. C. de iuramẽto cal. ⁊ istud sequitur Salic. in. d. l. edi- ta. in ver. scđo circa idem quero ⁊c. istud est verius per rationes predi- ctas. Et sic ex p̃dictis põt concludi in scđo principali articulo hui⁹. §. videlicet in mutatiõe libelli. Quandoq; enim actor vult in totum desi stere renuntiando instantie actioni, ⁊ cause: quãdoq; actor nõ vult de- sistere se differre: qñq; vult desistere ab instantia soiũ renuntiando li- ti salua actione ⁊ causa: qñq; vult renũtiare actioni remanente sibi cã ⁊ remanẽtibus sibi alijs actionibus litis ⁊ ex eadem causa. ¶ Primo casu põt hoc facere indistincte: ꝓm omnes doctores: vt. l. postꝙ̃ liti. C. de pac. Secũdo casu non põt: ⁊ ideo contra actorem differentem, pro- ditum est remedium. aut. qui semel. C. quomodo et quãdo iudex. ⁊. d. §. omnẽ. ¶ Tertio casu etiã nõ potest parte inuita renuntiare: vt aut. q semel quõ ⁊ qñ iudex. C. q̃ dicit ꝙ qs cogit̃ in ea ꝑsistere vsq; ad finẽ litis. qđ est verum ꝓm Bar. nisi iudex viderit, ꝙ ex necessitate deberet seq absolutoria ab instantia ꝓpter malã cõceptionem libelli: vel pro- pter aliud: tunc debet admitti actor renuntians illi instãtie: cum per hoc esset finis illius cause. ac etiam quia ꝓm Sali. rei non interest: igit̃ ⁊c. Aduertas tamen isto casu ad vnum singulare dictum Bart. in. d. l. postꝙ̃ liti. in principio. vbi dicit qđ renuntiando simpliciter instantie, videtur non tantũ instantie renuntiasse sed etiam cause. ⁊ sic ius acto- ris videtur esse renuntiatum per. d. l. postꝙ̃. quod probat quia illo tem pore nõ poterat renũtiare instãtie, postꝙ̃ lis est mota vt. d. l. edita. sed si volo renuntiare ipsi cause, possum. vnde ad hoc vt valeat renũtiatio instantie, intelligitur necessario quod precedat renuntiatio cause sine qua renuntiare instantie non põt quod est tenendum mẽti. ¶ Et ad- uertas pro intellectu dicte. l. postꝙ̃. quod licet ꝓm Bart. talis renun- tiatio instantie porrigatur etiam ad actionem ⁊ causam: nõ tamẽ por rigitur ad ius dominij ipsius renuntiationis. ita dicit Barto. in. l. na- turaliter. §. nihil commune. circa prin. de acquir. pos. in ver. pro decla- ratione huius lecture quero primo ⁊c. ¶ Ex his infertur quod qui re nuntiat instantie. i. exercitio iudiciali vt. l. grece. §. post litẽ. ff. de fide- ius. tunc videtur etiam iuri principaliter intẽtato renuntiasse: et etiam si diceret renũtio instantie, reseruato mihi iure cause: ista renuntiatio

non videtur valere. qꝛ vt dixi renuntiare instantie nõ pot est: vt dixi et iuri suo non vult renuntiare igitur ⁊c. ar. l. si quis vi. §. differentia. de acqr. pos. sꝫ Bal. in. d. l. postꝙ̃. repꝛehẽdit Bar. prio remouẽdo fundamẽ tũ Bar. qꝛ imo de cõsensu partiũ poterat soli instãtie renũtiare: vt no. de ꝑscrip. lõg. tẽp. l. j. preterea etiã tpe codicis poterat actor omittere in stãtiã, renũtiãdo cause. nõ ob. d. l. edita. quã allegat Bar. qꝛ ibi nõ lo- quit̃ in renũtiatiõe, sꝫ in ꝓcedẽte in iudicio emẽdãte tñ vel mutãte vt hic. Nõ ob. d. l. illud. de acqr. here. qꝛ ibi loquimur i ordiatiõe adinuicẽ sub ordine vniformi ⁊ immutabili: sꝫ hec renũ tiatio cause ⁊ instãtie nõ sic se hꝫ in ordine cũ possit reperiri instãtie renuntiatio de ꝑ se. ¶ Ex his infert̃ aut re⁹ acceptat ⁊ in forma in q̃ est: ⁊ tũc vꝫ renũtiatitio soli⁹ istã tie, aut nõ acceptat ⁊ nõ vꝫ: nõ ãt trahem⁹ vba ad significatione q̃ nõ includit̃ in ipsis: ⁊ istud est veri⁹ qcqd dixit Bar. nã. d. l. postꝙ̃. loquit̃ de lite ⁊ nõ de instãtia, ⁊ nomẽ litis nõ solũ icludit exercitiũ qđ instan- tia appellat̃. vt. d. l. grece. §. post litẽ. sꝫ etiã includit finale exercitiũ cõ trouersie: ⁊ totũ ius renũtiãtis ꝯplectit̃. sꝫ hoc nõ reperit̃ in istãtia igit̃ ⁊c. ⁊ hoc vr̃ ibi seq Ang. ⁊ Sal. ⁊ istud cõiter tenet̃ igit̃ ⁊c. q Ang. i. d. l. postꝙ̃. q̃rit qđ si renuntiat̃ actioni, an intelligat̃ instãtie, ⁊ sic oĩ iuri suo renũtiatũ? ⁊ determinat qđ instãtie tm̃ ⁊ actis. Idẽ si renũtiat̃ actis et actitatis. vt. l. actorũ vba. ff. de re iud. Idẽ si renuntiat̃ ꝓcessui. argu. c. qm̃ ꝫ. de pb. sꝫ in eo ꝙ Ang. dicit si renuntiat̃ actiõi de debito: qꝛ imo vr̃ ꝙ iuri ⁊ obligatiõi videat̃ renũtiatũ. argu. l. illud. ff. de acqr. heredi. cũ actio sit ius ꝑsequẽdi in iudicio qđ sibi debet̃. vt. s. eo. in princ. ergo vr̃ renũtiasse ei qđ sibi debet̃ ⁊ nõ tantũmodo instantie: vt dicit Ange. ¶ Cautela vo est in practica qđ qs renũtiet istãtie saluo iure cãe, aut ẽt liti saluo iure cãe, ꝓtestãdo ius cause sibi saluũ fore. arg. ff. qbus mo. pig. vel hyp. sol. si debitor tũc sol. instantie. ideo illi exercitio iudiciario pendenti videtur renuntiatum ⁊ non alijs ꝓm Ang. qđ no. perpetuo. ¶ Redeo nunc ad quartum principale membrum, qñ vult renũtiare actione remanente causa ⁊ alijs actionibus. ⁊ tũc ꝓm opi. Odof. ⁊ cõ- muniter doc. potest istud facere, quia dicta aut. qui semel. ⁊. d. §. omnẽ. dicunt ꝙ quis cogit̃ litem exercere super illa actione vsq; ad fi. sed re- nuntiando illi actioni, ego impono finem toti illi liti super illa actiõe ergo vlterius non cogor: ⁊ predicta mutatio permittitur prout edicti monet authoritas ⁊ ius dicẽtis decernit eqtas. vt. d. l. edita. ¶ Quid si actor primo proposuit certi condictionem gñalem que non infamat quam vult mutare ⁊ aliã proponere que forte infamat? certe ius dice- tis equitas nõ admittet. vt. s. dixi igit̃ ⁊c. ¶ In ea. glo. in fi. restat nũc vt de tertio articulo principali hui⁹ materie ⁊ huius. §. loquamur vꝫ

16 de cumulatione in libello. ¶ † Pro intelligentia tamen quero primo quid est cumulatio? dic ꝙ est plurium de per se statio simul vel successi ua proportio. Nam cumulatio est idem, qđ coaceruatio plurium rerũ siue actionũ contra eundem propositariũ, in iudicio legitime facta. vt l. si idẽ cũ eo. ff. de iuris. om. iud. ⁊ istam materiã cumulationis posuit gl. ⁊ doc. Cy. Bart. Bal. Sal. ⁊ Ang. in. d. l. edita. et Dy. in. d. c. nullus pluribus. de reg. iur. lib. vj. ⁊ Jo. fa. ⁊ Jo. de pla. hic vnde si vellẽ om- nia dicta recensere, longũ esset quapropter decreui ponere tantũmõ cõclusiones Sali. qui in effectu omnia bñ et succincte recolligit. ⁊ pri- mo quero an regulariter cumulatio sit ꝑmissa vel prohibita? vt cogno scamus an sit de genere permissorũ aut ꝓhibitorum vt sciamus cui in cumbat onus demostrandi vel non. iuxta no. in. l. omnis diffinitio. de reg. iur. ⁊. l. titie textores. ⁊ qđ not. Bart. Bal. Ang. ff. de leg. j. et gloss. et doc. in. d. l. edita. per eorum argumenta tenet, ꝙ cumulatio est de ge nere permissorũ: qꝛ nõ reperitur prohibita. ideo stamus in regula, qđ videt̃ permissa. vt. ff. ex qui. cau. ma. l. necnon. §. qđ eis ⁊ hoc ꝓbat text. ꝓm Salic. in. d. l. si idem cũ eodem. ⁊ facit. j. qđ cũ eod. §. is quoq;. Et sic ꝓm Bal. est triplex cumulatio permissa, ⁊ prohibita in certis casibus et etiã iusta. ¶ Quero igitur in quibus casib⁹ sit ꝓhibita? et respõdeo ꝓm gl. Dy. Bar. ⁊. Bal. ꝙ est ꝓhibita in sex casibus. Primo ꝓm gloss. quando sñia lata in prima actione, pareret exceptionẽ rei iudicate in secunda. l. fundi. ⁊. l. fundũ. ff. de excep. Item qñ actiones ita se habẽt adinuicem vt tollãtur electione vt. l. ꝙ in heredem. §. eligere. ff. de tri- buto. ¶ Tertio fallit ꝓm Dy. qñ actiones sunt cõtrarie, non tñ tollũ- tur electione vt si dicatur testamentũ falsũ ⁊ inofficiosũ. vt. l. cũ qui. ⁊. l. contra maiores. C. de inoffi. test. quod declarat Jac. but. ⁊ Bart. qꝛ cum electio sit de pluribus. vt. l. j. ⁊. ij. ff. de opti. leg. ⁊ falsũ ⁊ inofficio- sum sint cõtrarie in origine: quia vnum presupponit testamentum in esse: ⁊ aliud nullum presupponit. ⁊ per cõsequẽs vt alterũ de predictis sit in esse productũ, sequitur necessario ꝙ in eis proprie non cadit ele- ctio: hinc est ꝙ dicimus ꝙ vña via ex his erronee electa, non ꝑiudicat in alia vt. d. l. eum qui. ⁊. d. l. cõtra maiores. ⁊. l. matri. ff. eo. sed si ex cer- ta scientia esset electa vna via, preiudicaret in alia vt. d. l. mater. ⁊. l. le- gitima. ff. de peti. here. hoc tñ nõ esset vi electionis, sed tacite repudia tionis. sed licet illud sit verũ Sali. tamẽ putat ꝙ hoc satis sit de mente gl. ꝓpter leges quas allegat: qꝛ allegat. l. j. cũ ibi not. de fur. ⁊. l. fi. C. de condi. Bar. vero addit tres alios casus. vꝫ primo qñ due actiones sic inuicem se habent, ꝙ ratione maioritatis prima maior, nõ admittit se- cum aliam secundo loco propositam. vt. l. per minorem. ⁊ qđ ibi gloſ. ⁊ Bar. ff. de iudi. Sed Sali. dicit ꝙ ille casus nõ attingit materiam cu- mulationis, de qua nunc tractamus: videlicet cum contra eũdem am-

be proponi querant, nō qñ vicissim. vt in. ll. allegatis per Bar. τ etiam quando contra eundez ſi ex eodē facto deſcendunt, minor electa facit ſilere maiorem: vt. l. j. C. de appel. cum ibi not. τ. l. damus. C. de fal. τ. l. j. C. qñ ciuilis actio. qd credo verius ¶ Scdo addit Barto. aliū caſum quando actiones ita ſe habent, q̄ ex ordine vna debet aliā precedere vt in caſu. l. ordinarij. C. de rei vendic. cum ſi. ſʒ certe ſm Salic. τ iſte caſus laborat eodē morbo quo precedens, nā petitoriuʒ τ poſſeſſoriū ſimul, cōtra eundē proponitur, qñ ratio cōtrarietatis nō repugnat: vt no. in. l. ordinarij. C. de rei ven. τ. l. incerti. C. de interdi. τ. l. naturaliter. §. nihil cōmune. τ ibi Bart. ff. de agr. poſ. ſed non viciſſitudinarie ambo admittuntur, vt appareat quis actor τ qs reus τ ſic de cumulatione ibi nō tractaṫ. τ hoc teneas. ¶ Tertiū caſum addit Bart. videlicet quando ſunt due cauſe talis nature, q̄ cōdemnatione facta ex vna cōtingit liberatio in alia: τ hoc pbat per not. in. l. j. in fi. ff. ſi famil. fur. fec. dic. ſʒ tu dic ſm Sali. q̄ nec iſte caſus videṫ attingere materiā cumulationis, vel q̄ ſub caſibus p̄cedētibus cōprehēdaṫ. nā aut Bar. intellexit q̄ hic fuerit ſnīa lata, τ tūc fruſtra de cumulatione q̄rit cū pria ſit finita: licet eius executiōe pēdente, differaṫ ſcda per ſolutionē: qu e vtrā q̄ contingit actionē: aut prima actione pēdente τ tūc hoc cadit ſuper actis exceptio facta per gl. nā cū agaṫ ex eodē facto primo propoſito, etiā facto in ſcda q̄ cēſeṫ vnicū factū: vt. l. ſi familia. ff. de iuriſ. om. iud. ſnīa abſolutoria poteſt aliter ferri ſuper facto qd obſtaret exceptio rei iudicate in ſecūda: τ equiparaṫ talis abſolutoria, cōdēnatorie cui⁹ facta eſſet executio. ff. de execu. rei iud. l. ſi qs. §. plane. τ ibi Bar. ¶ Addit Bar. τ quartū caſum in. l. naturaliter. §. nihil cōmune. videlicet qñ ex propoſitione ſecunde actiōis, videṫ actor aſſerere id quod petebat ex prima: vt ibi in petitorio τ poſſeſſorio, ſm tertiā lecturā ibi poſitā. ſed ſm Sali. nec etiā de cumulatione ibi tractaṫ: q̄ tūc prime renūtiatum nō intelligitur. vt ibi in gl. τ ſi renūtiatū non intelligiṫ, tūc rōne cōtrarietatis cumulatio impediṫ. τ per q̄ns ſub exceptione ſiue ſub caſu gl. cōprehendiṫ. ¶ Ex quibus pʒ ſm Sali. qd gl. τ Dy. in effectu ſatis
17 perfecte dixerūt. ¶ † Uerumtamē Sali. iſtā materiā ſic concluſit, cum queriṫ an cumulatio actionū ab eodē contra eundem ſit pmiſſa. dic aut actiōes ſūt cōtrarie i effectu vel origine, τ cumulari nō p̄nt obſtāte ratione cōtrarietatis τ repugnātie q̄ allegātes cōtraria facit repelli. ar. l. j. cum ibi no. C. de fur. τ ibi Bal. τ Salic. fallit ſi actor redderetur incertus ex facto aduerſarij, qd ꝓponere debeat. vt. l. j. §. j. τ ibi Bar. ff. q̄. lega. aut actiones nō ſunt contrarie: τ tunc aut in nihilo ſe cōtingunt: q̄ ſunt aduerſe in ipſoꝝ formula. Item in cā τ facto: ex quo deſcendunt. Itē in effectu ſiue in fine: q̄ ad prorſus diuerſa cōpetūt: τ indubitāter cumulatio eſt permiſſa. vt. d. l. ſi idem. τ. l. ſi. cū ibi no. C. de anna. exce. aut in aliquo ex predictis cōueniūt: τ tūc aut in formula cōueniūt tantū, ſed differūt in cauſa τ facto, ſimiliter in fine τ effectu. Aut q̄ueniūt in formula τ cā ſeu facto, lʒ differāt in fine τ effectu. ſi differūt in cā τ facto τ tūc interdū differūt in formula tantū, ſed q̄ueniūt in cā τ in fine vel effectu: interdū differūt in formula τ cā, τ q̄ueniūt tātū in fine τ effectu, interdū cōueniūt tātū in facto τ cā: et ſi erūt ſex mēbra ſiue cōbinatiōes. ¶ Primo caſu qñ in formula tātū cōueniūt, id eſt eo nōie nūcupatur, ſed in alijs duobus differūt τ ſic cōpetunt ex diuerſo facto: τ ſic ex diuerſa cā cauſante dictas actiōes: τ etiā q̄petūt ad diuerſa: q̄ vna actio ad vnū, τ alia actio q̄petit ad penit⁹ diuerſum: τ tunc cumulatio eſt permiſſa imo vna formula. i. vnica acṫ. pōt ꝓponi ꝓ oībus: vt. ff. fa mi. er. l. heredes. §. itē ſi plures. ff. ꝓ ſocio. l. cū duobus. §. ſi plures. ff. de acṫ. emp. l. nō eſt nouū. cū ſi. niſi cumulatio fuerit de acceſſorio. vt. l. fun di. cum ibi no. p Bar. ff. de excep. τ eſt ratio q̄ obſtaret exceptio rei iu dicate, i acceſſorio abſolutoria lata in pncipali. τ ratio rōnis eſt q̄ cui⁹ iudicij obſtat ſnīa, eiuſdē iudicij obſtant τ pēdentia. vt. l. iul. verū debitorē. ff. de cōdi. inde. ¶ Scdo caſu qñ cōueniunt in forma τ cā. vtputa qñ danṫ ex eodē facto, ſed differūt in fine ſiue in effectu: q̄ ad diuerſas res dātur. τ tūc cumulatio eſt prohibita, q̄ cū actiones deſcendant ex eodē facto, poſſibile eſt abſolutoriā taliter ferri: vt puta ſuper facto q̄ obſtaret exceptio rei iudicate. ſ. in actione cumulata. ar. l. ſi duo. §. ideʒ iul. τ qd ibi Bar. τ doc. ff. de iureiur. τ no. in. l. duo b⁹. §. colon⁹. eo. ti. et ſic debet obſtare iudicij pēdentia. vt dixi arg. d. l. iul. verū debitorē. τ ꝓ hoc facit, q̄ ſi in formula differūt, ex quo tñ in facto ſeu in cā cōueniūt cumulatio dicitur eſſe ꝓhibita: vt ſtatim dicā ergo fortius vbi etiaʒ in formula conueniūt. ¶ Tertia vero caſu qñ cōueniūt in formula τ effectu, τ eodē nōie nuncupatur, τ ad idē danṫ. ſʒ differūt facto ſeu cauſa, q̄ ex diuerſo facto oriunṫ. τ tunc cumulatio eſt permiſſa. vt. l. heredes. §. item ſi plures. τ. d. l. non eſt nouum. que etiaʒ hoc membrum probāt. ¶ Quarto caſu qñ ſolum differunt in formula, ſed cōueniunt in cauſa ſiue in facto, τ etiam in effectu τ ſic ex eadem cā. τ ad idē cōpetunt: τ tunc cumulatio eſt ꝓhibita etiā in eo q̄ plus eſſet in vna, q̄ in alia. vt l. qd in heredē. §. eligere. ff. de tributo. τ de re. iur. l. nemo ex his. §. quoties. et. d. l. duobus. §. colonus. τ eſt ratio q̄ ſic eſt poſſibile ꝓnuntiari in prima, q̄ obſtat exceptio rei iudicate in ſecūda. facit. l. j. cū ibi nota. ff. vi bo. rapt. ¶ Quinto caſu qñ differunt in forma τ cā, ſiue facto. ſed conueniunt in effectu, q̄ dātur ad idem licet ex diuerſo facto. τ in hoc ſunt opi. nā gloſ. τ Dy. tenent q̄ cumulatio ſit permiſſa. τ ñ quia vna electa, non preiudicat in alia: tñ etiam q̄ nec ſnīa pōt ſic ferri in vna, q̄ obſtet exceptio rei iudicate in alia. et ſic nec eiuſdem iudicij pendētia dʒ ꝓiudicare. vt. d. l. iul. ratio eſt q̄ fruſtra expectaṫ caſus, cuius nihi operaṫ euent⁹. l. aliq̄. §. ſi. ff. ad velleia. ſed cū cauſa ſit diuerſa ſiue factum diuerſum, ſnīa in vna lata nō parit exceptionem rei iud. i alia. vt ff. de excep. rei iudi. l. cum queritur. et. l. cū de hoc. igiṫ τc. iſtam debes ſcire q̄ ad hoc vt obſtet exceptio rei iudicate, oportet quod tria copulatiue ſemp concurrant: τ ſi alterū deficiat, abſolutoria lata non parit exceptionem rei iudicate in ſcdo iudicio: vcʒ q̄ ſint eedē pſone τ eadeʒ cauſa petendi, et eadem res petaṫ. iſte eſt tex. no. in. l. τ a n eadem. in ſi. cum. d. l. queriṫ. ff. de excep. rei iud. qd no. cum etiam per text. exp̄ſſum probeṫ opi. gl. τ Dy. de leg. j. l. hmōi. §. qui ſeruum. ſed Pe. Ja. de are. τ Cy. tenent q̄riū, q̄ iſtud eſt in criminalibus. vt. l. qui de crimine. cū ibi no. per gl. τ doc. C. de accu. ergo et in ciuili, cum non ſit diuerſa ratio, et vnum deṫ ad ſimilitudinem alteri⁹: vt. l. oēm. ff. de iud. τ. l. abſentem. ff. de penis. Scdo allegāt. l. nemo ex his. τ. d. §. quoties. vbi admittitur cumulatio cōtra diuerſos: ergo multominus cōtra eundē, et ad idē bene facit. l. j. i ſi. ff. ſi fa. fur. fec. di. τ ibi Bar. lʒ Mar. ſil. τ Jac. but. et Sali. in. d. l. edi ta. ſic diſtinguūt, q̄ aut ambe actiōes vel ſaltem altera, nō eſt ex lucratiua. τ tunc eadem cumulatio eſt pmiſſa. vt. ff. de acṫ. et obli. l. ſi is qui ſtichum. cū. l. ſeq. τ bene facit. d. l. huiuſmodi. §. q̄ ſeruum. nam ex quo cauſe ſeu facta ſunt plura et diuerſa, eſt qd imputeṫ pluries q̄henti vel faciēti: vnde nimirū ſi ex ſuo facto pluribus actionibus poteſt inuolui, vt vnius actionis effectus extendaṫ ad ipſas rē: alterius vero eſtimationis effectus, ad eſtimationē ipſius rei. τ ſic nō ob. obiectio facta per Cy. τ alios. q̄ loquuntur vbi vnicum eſt factum et cauſa, nos vero loquimur qñ plura τ diuerſa facta: al's ambe actiones licet ex diuerſo facto veniant ex cauſis lucratiuis: τ tunc cumulatio eſt ꝓhibita, q̄ eius effectus eſt ꝓhibitus. argu. auṫ. multomagis C. de ſacroſan. eccle. τ. l. oratio. cū ſi. ff. de ſpō. ſed acquiſitio ex duabus cauſis lucratiuis, eſt ꝓhibita. vt. l. omnes. ff. de act. τ obl. in princi. igiṫ τc. Quinimo iudex videns libellū cumulationis actionum, qui de iure non procedit dʒ ipſum lacerare: vt. l. j. de offi. aſſeſ. τ iſte caſus continebatur ſub exceptione ſm glo. vcʒ quando electione tollunṫ actiones. ¶ Sexto τ vltimo caſu, qñ differūt in formula τ fine: τ ſic due actiones diuerſis nominibus, dantur ad diuerſa: ſed cōueniunt in facto τ cauſa: q̄ ex eodē facto deſcēdunt: τ tūc cumulatio eſt ꝓhibita: vt. d. §. eligere. τ. d. §. quoties. τ. d. l. duabus. §. colon⁹. in quib⁹ eſt caſus. τ eſt rō q̄ ſi poſſibile eſt ꝓnūtiari in pria, q̄ exceptio rei iudicate obſtabit in ſcda. ergo τ ſic eiuſdē iudicij pēdentia obſtare dʒ. vt. d. l. iul. verū debito. tu alleg. Inn. in. c. qm̄ q̄. de pba. τ ita no. Bart. in. l. pe. in ſi. ff. de excep. rei iu. τ in. l. ſi ſuperat⁹. in ſi. ff. de pig. vbi dicit q̄ cui obſtat exceptio rei iudicate, obſtāt τ acta ſiue ꝓbatio. q̄ oia no. ¶ Quero an i caſib⁹ in quibus. ſ. dixi cumulationē fieri nō poſſe, ꝓcedat libell⁹ τ iudiciū ſi nō fuerit oppoſitū: τ Bal. in. d. l. edita. in verſ. ſed hic q̄rit nūqd in p̄dictis caſib⁹ τc. dicit aut cumulatio nō pōt fieri rōne ſuſpenſionis, τ tūc dʒ excipi τ ꝓbari de litis pēdentia: vt. l. q̄naṫr. ff. de excepti. Tu addas q̄ pendētia litis, ꝓbaṫ coipſo q̄ oſtēdit qd aduerſari⁹ citat⁹ etiā ſemel pſonaliṫ: vt ex tex. no. in cle. ij. vt lit. pē. aut ē cumulatio ꝓhibita rōne ſublate actionis: tūc nō vṫ neceſſaria exceptio, cū notoriū ſit iudici actionē ſcdo loco ꝓpoſitā nō cōpetere: vt no. gl. no. τ ibi Bar. τ doc. in. l. vbi pactū. C. de trāſac. τ Inn. in. c. j. de offi. vica. tu etiā allega doctrinā Bart l. eū q ita. §. q ita. de verb. ob. vbi Bar. vult, qd iſto caſu ſufficiat etiā in allegationib⁹ iuris, reducere ad mentē iudicis q̄ actor ſine actione experiṫ: τ idē dicit in. l. ſi vn⁹. §. pactū. C. de pac. in ver. ij. no. Bar. in. l. lecta. ff. ſi certū pet. ver. ſʒ qd eſt dictū τc. qd no. qñ actor ſine iure, ſiue ſine actiōe experiṫ. τ idē dicit in. l. exceptionē. C. de ꝓba. Et predicta etiā notare debes, ad intellectū. l. cum
18 putarem. fa. erc. de, cui⁹ intellectu dixi in. §. quedā. ſ. eod. ¶ † Quero qñ iſta exceptio impediēs cumulationē, debeat opponi: τ dic ſʒ Bal. in. d. l. edita. aut talis exceptio differt aut perimit, ſi differt cumulatio preceſſit lit. cōte. ſuper primo libello. τ dʒ opponi ante lit. conte. vt. l. ſi. C. de excep. τ ibi Bart. τ doc. in. l. quidā. de re iud. τ eſt glo. in. l. mancipium. §. j. ff. de emic. τ. l. ij. C. cōi diui. τ ibi Bar. τ in. l. fundi. circa finē. ff. de excep. Aut lit. conte. ꝓceſſit cumulationē, qñ poſt lit. cōteſt. in pria actione fuit porrectus libellus ſcdꝰ: τ dic q̄ tūc pōt opponi ad q̄teſta. ſcdi iudicij τ nō poſtea. vt. ff. de iudi. l. ſed ſi ſuſceperit. in princ. τ q̄ ibi no. ſi autem eſſet perēptoria exceptio cumulationis, ac etiā actionis ſecundo loco ꝓpoſite: τ tunc pōt opponi vſq̄ ad ſenten tiā. vt. l. perēptorias. ſ. ſen. reſcin. non poſ. τ qd ibi not. ¶ Quero ſi actiones non ſunt contrarie, que tamē in electione tolluṫ, ꝓponanṫ eodē libello τ reus non opponat an ꝓcēdat iudiciū: videtur q̄ ſic: q̄ libellus q̄nalis non electiuus, procedit ſi non opponat nam quo ad iudicē iſte libell⁹ q̄nalis concludit parti tolleranti libellū: vt. C. de anna. excep. l. ſi. cū ibi no. per glo. τ doc. qd Bal. intellexit verū eſſe, dūmodo ex ꝓbationib⁹ ſuis
19 eo tactis ſequi poſſit ſnīa tam cōdēnatoria q̄ abſolutoria. ¶ † Quero ſi actiones ſimul intentate, ſunt q̄rie, vtrum procedat libellus ſi nō opponatur: libellus q̄ tenum habet in ſe intrinſecū vitium τ repugnātiā. ſ. re τ verbo: nihil petit q̄ contraria petit ſimul τ ſemel. ff. de reg. iur. q̄ vbi repugnantia. τ dicit Bal. in tali caſu libellū eſſe nullū ipſo iure: q̄ in ſentētiādo iudex non pōt eligere, nec electio pertinet ad iudicē: vn libellum

libellus est inept⁹ a principio cause, & in fine: tūc ex eo pōt sequi apta
snia. Si em̄ vis cognoscere an libell⁹ sit aptus, respicere debes an pos
sit apte pnūciari ɔdēnādo, nō dico absoluēdo: qꝛ absolutio sequitur
etiā ob ineptitudinē libelli: vt. l. titia. ff. de accu. nā snia lata ex inepto
libello, nō pōt reformari p iudicē superiorē. vt. c. cū dilecti. & ibi doc. de
emp. & ven. & facit gl. no. s. de ob. in princ. & ibi dixi. ¶ Unū addas an
apta pbatio suffragetꝛ inepto libello: & Bal. in. d. l. edita. in ꝟsi. sꝫ du
bitatꝛ, an apta pbatio. C. de edē. dicit ꝙ nō: qꝛ mediū est sine pnc. vt in
c. examinato. de iudi. qđ dicit fore singulare: qđ credo verū, si aliquo
modo nō pōt adaptari pbatio rei petite: al's sequeretꝛ condēnatio vt
20 no. Spe. in ti. de offi. iud. §. desinit. ver. qd si libellus. ¶ † Quid ecōtra
si est apta petitio, sꝫ pbatio est adinuicē ɔ̄ria: qꝛ testes obscura vel di
uersa deponūt. istā. q. posuit Jac. de are. Bal. Ang. & Moder. in. l. in
sulā. §. fructus. ff. sol. mat. & Ja. but. & doc. in. l. sꝫ si possessori. §. itē si iu
rauero. de iureiur. & Jac. burt. in. l. cum de etate. ff. de pba. & ibi Flo. et
Bar. Ang. Jmo. & Flor. in. l. q ante Kalē. in pn̄. ff. de ꝟ. ob. Bal. An
ge. & vterqꝫ dn̄s meus in. l. si finita. §. sꝫ si an̄. de dā. infe. & Bar. in. l. la
beo. circa mediū. de supel. lega. & doc. in. l. ij. §. pe. si cer. pe. & Bar. & doc.
in. l. j. in pn̄. de noui oper. nū. & Bar. in. l. j. in fi. C. de vsu. & vsufru. leg. &
Bar. in. l. eos. in fi. in pn̄. de fal. & Ang. in. l. q sniam. ff. de pe. & Jmo. in
l. inter pares. ff. de re iud. & Bar. & Ang. & late p dn̄m meū in. l. inter sti
pulantē. §. si stichū. de ver. ob. & per gl. & doc. in. c. in nr̄a. de testi. & p tex.
gl. & doc. & maxime Ant. de but. in. c. cū tu. eo. ti. & p gl. & Jnno. in. c. cu3
cōtingat. de offi. de lega. ¶ Et ex dictis oīm ɔclude, qđ cōis snia legi
starū hec est ꝙ aut est vnus testis q sibijpsi cōtradicit, aut sunt plures
siue duo testes siue plures nō curo: lꝫ aliqui videātur facere in hoc dif
ferentiā. Primo casu qn̄ est vnus testis sibiipsi ɔ̄rius & varia deponēs,
& tūc qcquid dicat dn̄s meus Jo. in. d. §. si stichū. veritas est ꝙ eius di
ctum nō requiritꝛ ad cōcordiā etiā vt euitet falsum vel periuriū sed de
falso dānabitꝛ. ita sing. dixit Bar. in. d. l. eos. in fi. prin. ff. de fal. Secun
do casu qn̄ sunt plures: tunc cōis snia legistarū est, ꝙ debeāt reduci ad
concordiā vt euitet periuriū & nō incidāt in falsum. tn̄ nō debēt redu
ci ad concordiā vt probēt. nā verbū testis, dubiū semp interpretatꝛ cō
tra producētem: vt in. c. in presentia. de proba. ita dixit Bar. in. d. l. j.
in fi. cū si. C. de vsufru. Sed hoc vꝛ contra dictū. c. cū tu. de testi. vbi fm
vnū intellectū, vꝛ casus ꝙ reducūtꝛ ad concordiā: nō tm̄ vt euitēt per
iuriū, vt patet ibi: benigne interpretari volentes ne periurij reatu no
tētur &c. sed etiā vt probet. vt patet in eo. tex. ibi eandē sniam decerni
mus nō tenere &c. vbi interpretantꝛ sniam excōicationis fore nullam,
tanqꝫ latā post primā appellationē & ante secūdam sniam: & sic inter
pretatur ꝙ semp lata fuerit post appellationē interpositā, vt probet:
& per ɔ̄s ꝙ snia excōicationis non liget: quapropter cōclude ꝙ aut
nullo modo possunt reduci ad cōcordiam, ꝙ de puncto cōtradicūt: &
tunc si ex vna parte sunt plures, illi stabitur et hoc nisi alij pauciores
dicāt verosimiliora seu iuri cōi consona: vt in. c. nostra. de testi. & p gl.
in. c. ecclesia vulterana. de elec. & per Jnn. in. c. auditis. de prescrip. vel
nisi sint digniores. in. d. c. in nostra. & l. ob carmē. §. fi. & ibi glo. et Bar.
ff. de testi. si vero essent oīno pares, neutris stabitur & per ɔ̄s ferretꝛ
snia pro reo vt. l. qui accusare. C. de eden. Si vero testes directo nō cō
tradicant, ita ꝙ possint reduci ad concordiā. tūc queritꝛ an possint re
duci ad concordiā quo ad periuriū euitandū, & ne incidāt in falsum: &
tunc clarū est fm oēs ꝙ sic: ita intelligatꝛ dictū. c. cū tu. fm vnū intelle
ctum. Aut queritꝛ an debeāt cōcordari vt probēt: & tūc aut ex vna par
te sunt plures et meliores, & nō fit cōcordia sed statur illis pluribꝰ et
melioribus: vt no. gl. et Jnno. in. d. c. cū cōtingat. et hoc simplr sequitꝛ
Bar. in. d. l. ij. §. pe. si cer. pe. et hoc teneas. lꝫ glos. in. d. c. in nr̄a. Ant. de
butr. in. d. c. cū tu. velint primo, concordiā oīno faciēdam. et lꝫ do. me⁹
Jo. dicat hanc vltimā opi. fore de iure veriorē, nō credo verū: qꝛ ad qd
fieret concordia vt probent, si oīno alijs staretꝛ tanqꝫ pluribus vel di
gnioribus: qꝛ euitare debemus superflua: vt. l. nō cogendū. in fin. ff. de
procu. credere tn̄, ꝙ isto casu fieret cōcordia ad hoc solū vt euitēt per
iuriū & falsitatē. vt. d. c. cū tu. qꝛ ad hoc dicta cōcordia pōt esse vtilis.
Si vero testes sunt pares, & tunc aut solū possunt reduci ad concor
diā fm vnū intellectū: et tūc fieri dꝫ etiā vt probēt. vt vꝛ sentire Bar.
in. d. l. ij. §. pe. & in. d. l. insulā. §. fruct⁹. & ibi Jaco. de aret. & idem voluit
Bar. in. d. l. si finita. §. sed si ante. & in. d. l. labeo. & hoc vꝛ fuisse de mēte
glo. in. d. c. in nostra. Aut pōt fieri concordia fm plures intellectus, &
tunc aut vnus est fauorabilis & alter odiosus: & tūc dꝫ fieri fm fauora
bil. vt. d. c. cū tu. fm aliū intellectū fm quē excluditꝛ irregularitas, aut
vterqꝫ est fauorabilis. & tunc aut alter est verosimilior, attēta cōi acci
denti. & fm illū dꝫ fieri concordia: vt. d. c. cū tu. fm intellectū prout fa
uet reo, intelligendo ibi vt intelligit glos. ꝙ ibi canonici essent rei in
telligendo aut ꝙ essent actores vt ibi intelligit Jo. an. & tunc pcedūt
alij supradicti intellectus. Et predicta procedūt siue testes ab vtraqꝫ
parte fuerint pducti, siue ab vna tm̄. vt no. gl. in. d. c. in nr̄a. ¶ Aduer
tas tn̄ ad vnū, ꝙ lꝫ testes adinuicē reducantꝛ ad concordiā vt dixi: ta
men dicta testiū cū dictis & assertione partiū nunqꝫ reducuntꝛ ad con
cordiā: vt no. gl. & Jnno. in. d. c. cū contingat. & Bar. in. d. l. ij. §. pe. & est
ratio qꝛ dictū partis nullā fidē facit, pro se: vt. C. de prob. l. exemplu3.
cautus tn̄ iudex deberet mittere pro testib⁹ & interrogare eos, quali
ter eorum dictū intelligūt iuxta no. per glos. ma
21 gnā. in aut. de testi. §. qꝛ vero. ¶ † Ultimo circa
hoc aduertas qđ multis modis reducūtur testes
ad cōcordiā, vtputa aliqn̄ per actuū multiplica
tionē: vt. d. c. cū tu. aliqn̄ intelligendo vnū dictū
proprie, & aliud improprie: vt. d. §. itē si iurauero.
aliqn̄ per repetitionē vt patet per Bar. in. d. l. la
beo. aliqn̄ intelligendo vnū fm veritatē, aliud sꝫ
opi. vt. l. seruo manumisso. de condi. indebi. aliqn̄
vtrunqꝫ verbū impropriādo. vt. d. §. sed si ante. et
ibi Bar. & vt breuiter concludā, ista est regula qđ
omnib⁹ modis quibus leges ad concordiā adin
uicem reducuntꝛ, vt in. §. quibus. cū ibi not. prima
constitu. codi. eisdē modis etiam reducuntur te
stes fm Anto. de butr. in. d. c. cum tu. quod not.
perpetuo & tene menti.

SVMMARIVM.

1 Pater à filio & patronus à liberto, & socius à socio non conueniuntur, nisi inquātum facere possunt.
2 Compēsationis materia, procedit de bono & æquo.
3 Debitor habet duplex beneficium.

a Sunt præterea. ¶ Jste. §. vsqꝫ ad fi. tit. h. d. ¶ Actio
nes oēs aut sunt psecutorie solidi, aut inquantū
quis facere pōt, vel inqꝫtū hꝫ vt probatꝛ in. v. exē
plis hic positis. h. d. Et diuiditꝛ in duas partes.
Nā in prima ponitꝛ vnū dictū gn̄ale, vcꝫ ꝙ nō oīs
actio est psecutoria solidi. Scđo illud p plura exē
pla pbat. scđa ibi: vt ecce. Jtē scđa subdiuiditur.
Nā primo ponit exemplū de peculio. Scđo de do
te. Tertio qn̄ agitꝛ ɔ̄ patrē: patronū vel donata
rium. Quarto qn̄ agitur, per compensationem.
Quinto qn̄ agitꝛ ɔ̄ illu3 qui bonis cessit. scđa ibi:
Jtē si de dote. tertia ibi. Sed si cū parēte. quarta
ibi: Cōpensationes. quinta ibi: Eū quoqꝫ. legam
tn̄ per particulas, vt clarius vnaqueqꝫ materia
cōprehendatꝛ. ¶ No. ꝙ in oībus istis actionib⁹,
petitio pōt esse insolidu3 lꝫ executio fieri debeat
inquātū facere potest de quo. j. dicā. ¶ No. ꝙ ali
qn̄ pater & dn̄s, de peculio insolidū cōdemnatꝛ et b
insolidum exigitꝛ, si peculiū est soluendo: nec isto
casu deducitꝛ, ne pater vel dn̄s egeat. qꝛ cōueni
tur a creditore extraneo. Si aūt peculiū nō ē sol
uendo, tūc non tantū nō fiet executio cōtra pa
trē vel cōtra dn̄m insolidum: sed nec fiet condēna
tio insolidū: lꝫ filius de iure digestorū etiam ex
ɔ̄ctu suo posset insolidū condēnari & ab eo exigi:
& nō soluēdo carcerari: vt. l. iij. §. sed vtrū. ff. de mi
no. & l. tam ex cōtractibus. ff. de iud. nisi bonis ce
deret, qđ facere potest. vt. l. cum & filij. C. q bo. ce.
pos. & dicā. j. ver. fi. ¶ Not. ꝙ lꝫ mulier ad solidam
dotē agat, marit⁹ tn̄ nō damnabitꝛ nisi inquantū
facere pōt. & sic petitio fit insolidū & cōdemnatio
potest fieri pro parte. ¶ No. ꝙ expēse necessarie
ipso iure, minuunt dotē vt tantomin⁹ intelligatꝛ
fuisse dotem: & per ɔ̄s marito dabitꝛ retētio in
quātum fuerint sumptus necessarij in re dotali.
❧ ADNOTATIO. Expensas necessa
rias quis deduxit p rei retentionē, etiā si sit male
fidei possessor. l. domū. & ibi Cyn. & Sali. notāt. C.
de rei vēdicatione. & notat Nicola⁹ boeri⁹ in de
cisionibus suis, q̄stione. xliiij. col. iij. nu. 7. in pri
ma parte, & dꝛ necessaria, etiā facta in soluendis
debitis, fm eundē vbi. s. cū ea de gr̄a bona immo
bilia possint vēdi, & col. xv. vers. qđ triplex est. nu.
27. dicit ꝙ necessitas ɔsideratꝛ tripliciter: fatalis,
vt si casu quis incidat i latrones. naturalis, vt ne
cessitas facta in infirmitate, vel alenda familia.
Tertia est necessitas facta data opera, vt si quis
ɔtraxerit sponte debita, vel delictū pptrauerit,
& que vtilitates inde pdeant, enucleat idē Boe
rius, in. d. q. col. xvi. vt ibi per eum. Anto. Caius.
1 ¶ † Not. ꝙ pater a filio & patron⁹ a liberto: do
nās a donatario, & soci⁹ a socio, q largo mō dꝛ fra
ter. l. actiōe. in pn̄. ff. p so. nō ɔueniuntꝛ nisi inqꝫtū
2 facere pn̄t. ¶ † No. materiā cōpensationis b pro
b cessisse de bono & equo, sicut pcessit materia pur

¶ Sunt pterea. Jā vidistis in ti
tulo de actiōib⁹, varias et diuer
sas diuisiones actionu3. adhuc
etiā est alia diui
sio actionū: quā
Just. vsqꝫ in finē
tituli psequitur.
Et est diuisio ta
lis. Actionū q̄
dā sunt qb⁹ pseq
mur solidū. q̄da3
qbus nō solidū,
& q̄dā qb⁹ min⁹.
& ponit exēplu3
dicēs ꝙ p actio
nem de peculio,
aliqn̄ psequmur
solidu3: veluti si
tpe litis contes.
tm̄ reperiatꝛ i pe
culio, đducto oī
eo qđ de iure de
duci dꝫ q̄tū no
bis debetꝛ: & quē
admodum pecu
lium intelligi de
beat suo loco p
ponamus. h. d.

ADDITIO.

¶ Cōpēsatiōis. De cōpēsatiōe
in quib⁹ casibus
& qn̄ admittatꝛ, &
qđ tps ad liqui
dandū debitū re
quiratur. vid ple
ne per Abb. i. c.
bona fides. in gl
fi. de deposi.

a ¶ Item ſi de do
te. Jam vidiſtis
exemplũ de vna
actione, q̃ q̃ñq;
pſecutoria eſt ſo
lidi: q̃ñq; non.
Modo dabo vo
bis exemplũ de
alia actiõe, que
q̃ñq; datur inſo
lidum: q̃ñq; nõ:
eſt exemplũ de
actione d̃ dote q̃
eſt perſecutoria
ſolidi: qñ mari-
tus ſolidũ face-
re põt. Si autẽ
nõ habeat, vñ ſo
lidum facere poſ
ſit tũc dʒ cõdem
nari inquantũ
facere põt. h. d.
vſq; ad. §. ꝓpter
ꝛc.

gationis more.vt.l.ſi ſeruũ.§:ſequit̃.de verb. obl.
facit.l.j.in prin.cum ibi no.ff.de iuſt.ꝛ iur. ¶ No.
ꝙ oppoſita cõpenſatiõe,in eo ꝙ ꝯuentus reſtat
debitor tm̃modo,ꝛ non in pluri condemnari dʒ.
¶ No.ꝙ cuilibet debitori eſt indultũ a lege bene
ficiũ,vt bonis cedere poſſit ꝛ cedẽdo carceres eui
tet.l.j.C.q bo.ced.poſ.ꝛ dicã.j.ver.fi. ¶ No.ꝙ ce-
dens bonis,nõ tñ ꝓpter hoc, mõ aliquo eſt a de-
bito liberat⁹ nec ciuiliter nec naturalr̃: qd̃ patet
hic q: ſi peruenerit ad pinguiorẽ fortunã ex inte
gro põt conueniri de quo.j.dicã. ¶ Not.etiã ꝙ q
bonis ceſſit,lʒ poſſit iterũ conueniri vt dixi:non
tamẽ inſolidũ.ſed quaten⁹ facere põt tenet̃ ꝛ cõ-
uenit̃. ¶ Ex quo no.ꝙ debitor hʒ duplex benefi
ciũ.primo cedere bonis,nec ꝓpter hoc ſi ꝑuene-
rit ad pinguiorẽ fortunã tollit̃ ſibi aliud benefi-
cium,vcʒ vt nõ conueniat̃ niſi inquãtũ facere po-
3 teſt. ¶ † Ultimo no.tex.ibi creditores experiunt̃
ꝛc.cõiunctis alijs precedentib⁹.§.ꝙ ꝯ illũ qui te-
net̃ inquantũ facere põt,ꝛ inſolidum a principio
põt libellus formari cum dicto beneficio et eodẽ
mõ põt condemnari vt.l.pater filio.ff.qd̃ cum eo.
¶ In gl.actiones.in fi.iſta gloſ.non tantũ diui-
dit genera actionũ,de quib⁹ in hoc titulo:ſʒ etiã
que continent̃ in alijs titulis. Tu dic ponẽdo di
uiſionẽ vt dixi.ſ.eo.in prin.in glo.proponemus.
in fi.dic vt ibi habetur per glo.ꝛ ibi dicam.

SUMMARIUM.

1 Socer,eſt loco parentis.
2 Maritus an & quando gaudeat priuilegio, vt exiga-
tur inquantùm facere poteſt.
3 Maritus tantum deducere debet,ne egeat.Et an tan-
tum habeat hoc priuilegium, muliere inter libe-
ros agente pro dote. 4.

a Item ſi de dote. [a] ¶ In gl. maritũ
ibi aliter in extneis
heredib⁹.tu dic qd̃ idẽ in filijs mariti,dummodo
nõ ſint cões filij cũ vxore que dotẽ repetit:q: pri-
uilegium dotis actiue ꝛ etiã paſſiue,nõ trãſit ni-
ſi ad cõmunes filios.vt not.glo.in.l.ſciendũ.ff.de
re iudi.ꝛ dixi.ſ.eo.§.fuerat.vbi poſui materiã do
tis:dic vt ibi ꝛ idẽ in patre mariti.ꝛ per ꝯñs ſoce
ro conuento,q: ex propria perſona habet dictũ
priuilegium ſi conueniat̃ ad dotem.vt.l.rei iudi-
1 cate.§.fi.cũ.l.ſeq.ff.ſol.mat. ratio.† q: ſocer lo-
co parentis eſt vt ibi,ſed parens conuenit̃ inquã
tum facere põt vt.j.in ver.ſed ꝛ ſi quis agitur ꝛc.
¶ In gloſſ.facultates.ibi cautione expoſita:dic
hanc cautionẽ preſtabit cũ fideiuſſore,ſi poterit.
vt arg.c.odoardus.de ſo.alr̃s aũt ſi non poteſt nõ
cogitur preſtare fideiuſſorem, vt eſt optimus
tex.in.l.verum.§.videndum.ff.pro ſoc.et ſtabitur
ſue iuratorie cautioni:vt no.glo.in.d.c. odoard⁹.
ꝛ bene facit aut̃.cui relictũ.C.de iudi. vidui.tol.
¶ Ex quo not.ꝙ qui tenet̃ inquantũ facere põt,
aliquando ſimplici verbo etiã ſine fideiuſſore ca-
uere dʒ:ſi peruenerit ad pinguiorẽ fortunam qd̃
in reſiduo ſatiſfaceret:debet tñ cauere ſub hypo
theca bonorum ſuorũ,nam regula eſt ꝙ oĩs ille q
cauendo releuat̃ ab onere fideiubẽdi:non tñ rele
uatur a cautione iuratoria propria:cũ expreſſa
obligatione bonorũ:ratio q: hoc non eſt ſibi gra
ue:q: non requirit hoc ab alio,ſʒ a ſemetipſo ha-
bet.vt eſt tex.ſingu.in.l.ſi a filio.ꝛ ibi Barto.ff.vt
2 leg.no.ca. ¶ † In ea.glo.in fin. an aũt ꝛ quando
maritus gaudeat iſto priuilegio vt exigatur in-
quantum facere poteſt,poſuit hic Dyn.ꝛ docto.
ſed plenius Barto.in.l.maritum.ſolu.mat.vnde
conclude aut maritus conuenitur actione perſo
nali,ꝛ tunc aut deſcendit ex maleficio ꝛ non ha-
bet dictum beneficium.vt.l.ſi reũ.cum ibi no.ff.de
re iudi.aut deſcendit ex contractu vel quaſi,ꝛ tũc
aut ex contractu dotis.ꝛ habet hoc beneficiũ vt
hic niſi illud perdiderit ſua culpa.vt.l.etiam.§.lʒ.
ſolu.matri.aut conuenitur alia actione.ꝛ tunc ſi
quidem ſuccedit in locum actionis de dote:tunc
aut ſuccedit per negligentiam vel culpam viri,et

perdit beneficium:vt.l.diuortio.ff.de neg.geſt.Si vo ſine culpa ſua,
ꝛ nõ perdit dictũ beneficiũ:vt.l.iij.in pñ.ff.de cõſti.pecu.Si vero con-
ueniat̃ alia actione penitus ſeparata ab actionẽ de dote:tũc aut ꝯct⁹
fuit celebratus cõſtante mr̃imonio,ꝛ hʒ dictum priuilegium:ſecus ſi
fuit celebratus ſol.ma.ita no.gl.in.d.l.diuortio.ꝛ iſtud ſeqt̃ ibi Dy.ꝛ
Bar.in.d.l.maritum.ꝛ dñi mei.licet gl.alr̃ dicat in.l.nõ tm̃.ff.de re iu.
aut maritus conuenit̃ rei vẽdicatione:ꝛ tunc q: ꝯuenit̃ vt qlibet poſ-
ſeſſor,videt̃ ꝙ nõ hʒ dictum beneficiũ.ar.l.neſennius.in fi.cũ ibi not.p
gl.Bar.Ang.ꝛ vtrũq; dñm meũ.ff.de re iu.ꝛ.l.ex facto.ff.de pecu.ſm
doc.qd̃ Raph.in.d.l.maritũ.intelligit verũ,qñ cõuenit̃ rei vẽdicatio-
ne non ex cã dotis:alr̃s ſi ad dotis reſtitutionem,tunc habet maritus
iſtud beneficiũ licet cõueniat̃ actiõe reali.vt no.Dy.ꝛ Bar.in.l.ſi filio
3 la.ij.ff.ſo.mat.qd̃ no. ¶ † Uidemus etenim ex gl.ꝙ maritus tantũ dʒ
deducere ne egeat.vt.d.l.in cõdemnatione dubiũ eſt an debeat dedu-
ci ꝓ vno anno,vel ꝓ tota ſua vita:dic ꝙ deducet ꝓ toto tp̃e vite ſue,
vna ſemel facta cõputatione.ſcd̃m.l.hereditatũ.in prin.ff.ad.l.fal.ita
dicit gl.in.d.l.maritũ,nõ tñ deducet es alienũ vt.l.maritus facere.ſol.
mat.Itẽ ſi eſt pſona q̃ põt operari,debet conſyderari ꝛ fieri deductio
operarũ:vt.l.ſi marit⁹ addit.ſol.ma.nã illa regula que dicit aliquẽ fo-
re alendũ,intelligit̃ niſi ex operib⁹ ſuis victũ querere poſſit:vt no.gl.
in.l.ſi qs a liberis.in prin.ff.de lib.agn.ꝛ gl.in.l.ſi quis argentũ.§.j.C.
de dona. ¶ Aduertas tñ ad id qd̃ dixi maritũ habere beneficiũ ſiue
priuilegiũ,hoc fallit in certis caſibus.Primo ſm Jac.de are.ꝛ Bar.
in.l.maritũ.ff.ſol.mat.ſi mulier eſt pauper et non habet vnde ſe alat:
oĩs em̃ ordinata charitas,incipit a ſeipſo:vt.l.preſes.cum gloſſ.C.de
ſerui.ꝛ aqua.ꝛ idem dicendũ eſſet in heredib⁹ pauperib⁹ mulierũ,vñ
equius eſt ꝙ maritus potius mendicet,q̃ mulier de ſuo ꝓprio vẽdat
l.ſi quis a liberis.§.de alimẽtis.ff.de lib.agn.ꝛ qd̃ ibi no.ꝛ.l.verũ.§.pe.
ff.de mino. ¶ Scd̃o fallit,q: hoc eſt verũ qñ ſoluto matrimonio dos
petit̃,ſecus ſi eo cõſtante:q: dos ſeruit adhuc oneribus matrimonij:
licet vxor ſit illa que debeat iſta adminiſtrare.ideo nõ põt marit⁹ mẽ
dicare.ita dicit Bar.ꝛ doc.in.l.ſi conſtante.in prin.ff.ſo.ma. ¶ Ter-
tio fallit:ſi maritus doloſe ꝯſumpſit bona ſua,de quo in.d.l.etiã.§.lʒ.
ſol.mat.facit.l.fi.§.fi.ꝛ qd̃ ibi gl.ꝛ Bar.ff.que in frau.cre.ꝛ no.j.e.v.fi.
¶ Quarto fallit,ſi ſciens ſe nõ poſſe dotẽ reſtituere,dotem recepiſſet
vt dicit in ſocero vt.l.pe.ff.de iure do.ſed hoc Rapha.non plʒ cum ibi
loquat̃ in ſocero,ſecus in marito p.l.ſʒ hoc ita.ff.de re iu.Tu addas ra
tionem differentie:q: ſocer pauper,ſciens ſe nõ eſſe ſoluẽdo deliquit
promittendo dotẽ:ergo ꝓpter dolum ſuũ perdit dictũ priuilegium,q
dol⁹ nõ põt ita eſſe in marito recipiẽte:q: qd̃ recipit vero ſimiliter cu-
ſtodiẽdo,poterit reſtituere:vñ in eo nõ cõprehẽditur dolus igitur ꝛc.
¶ Quinto fallit ſi res dotalis extat:ꝛ ad eã ꝯuenit̃.nã eoipſo diceret̃
eſſe ĩ dolo:ſi ad rẽ cõueniret̃,ꝛ eã reſtituere nollet.ar.ff.de pecu.in bo-
na fide. ¶ Sexto fallit lʒ nõ extet res dotalis:ſed extat alia res ex re
dotali acquiſita,vel empta.nam tali caſu maritus non habet dictum
priuilegiũ:vt.l.vxor marito.ff.de dona.inter vir.ꝛ vx.ꝛ.l.ſtichum dotẽ
§.fi.ff.ſol.ma.facit in ſimili.l.imperator.§.fi.cũ.l.ſeq.cñ ibi no.ff.de leg.
ij. ¶ Quid ſi maritus habet filios ꝛ familiã,quos de neceſſitate edu-
care opʒ:nunqd ĩ deductiõe ne maritus egeat,debeat etiã haberi cõſy
deratio ſue familie:videtur ꝙ ſic per.d.l.ſi quis in.§.nõ tantum.ꝛ.l.ij.
ff.de vſu ꝛ habi.ꝛ.l.ſi ſtipulatus fuero.ff.de ver.ob.lʒ cõtrarium tenet
Jo.fa.quẽ ſequitur Jo.de pla.q: nõ haberetur rõ eris alieni,niſi in do
natore vt.l.inter eos.de re iu.Tu aũt dic aut ſunt filij cões,ꝛ tunc ſi cõ
uenirent̃ a matre vel ab alijs heredibus matris,deducerent ne egerẽt:
vt dixi.§.eo.in gloſſ.ſuper ver.ita maritum.ꝛ tunc ſit vera prima opi.
ſecus ſi eſſet alia familia mariti, que conuenta non gauderet dicto
beneficio:ergo maritus pro tali familia dedudere nõ poteſt.et ita in-
telligatur opi.Jo.fab. ¶ † Quero an nõ tãtum muliere inter eius fi-
4 lios agente pro dote,maritus habeat priuilegium:ſed etiam ſi alius
agat:et videtur ꝙ nõ:dum dicitur muliere agẽte.Tu dic aut marit⁹
promiſit dotem,aut id quod debet mulieri.ꝛ tũc hʒ beneficium,q: vi-
detur promiſiſſe quod dʒ in effectu:aut ꝓmiſit certam quantitatẽ,et
non habet dictum priuilegiũ.et iſta habent̃ in.l.ſi prior.ꝛ ibi gl.Bar.
et Raph.ff.ſolu.mat. ¶ Et aduertas ꝙ in iſta deductione ne egeat,
dʒ haberi ratio pſonarũ ꝛ cõditionis pſone:vt ſi eſt nobilis,miles,do
ctor,vel ruſticus.Nã ſi eſt ruſtic⁹,ſatis eſt ꝙ ad alimẽta relinquant̃ pa
nis:cepe:aliũ,ꝛ caſeus:vt not.gl.in.l.ſeruus vrbanis.de leg.iij.et iſtã
partẽ fuit ſecut⁹ Jac.de are.ꝛ Alb.de roſ.in.l.ſi marit⁹ ĩ id.ff.ſol.ma.
alleg.l.tutor ſm dignitatẽ.ff.de admi.tu.ꝛ.l.j.§.mulier.ꝛ.l.habitatio.
§.ſeruus.ff.de vẽ.in poſ.mit.ſatis em̃ turpe eſſet, ꝙ marit⁹ nobilis vl
doctor,lʒ non cogat̃ mẽdicare qd̃ ſolus cogat̃ viuere:ꝛ ſic cũ dedecore
ſue dignitatis.ſed Bal.tenet ibi ꝯrium, ꝙ imo marit⁹ dʒ retinere qd̃
eſt ſibi neceſſariũ,nõ ſm ſuã dignitatẽ ſed tm̃modo ſm neceſſitatẽ p-
ſone:ꝛ in hac parte vr̃ magis inclinaſſe Raph.ĩ.d.l.ſi maritus in id.
ꝛ ꝓ iſta opi.poſſes allegare id vulgatũ:qd̃ beneficiũ alicui conceſſiũ,
non dʒ eſſe cũ dãno alterius:vt.l.ij.§.marito.ꝛ.§.ſi qs a principe.ff.ne
qd in lo.pub.igit̃ non ita late dʒ intelligi priuilegiũ mariti:vt in tãtũ
noceat mulieri.Sed dñs meus Jo.de imol.ibi concordat opi.qd̃ opi.
Bal.intelligat̃,qñ etiã mulier indiget:alias aũt ſi mulier eſſet diues,
videt̃ ꝙ ſit verior alia opinio p.l.nepos proculo.de ver.ſig.attẽdi em̃
dʒ conditio

debet cõditio persone:tu allega ad ꝓpositũ meliorẽ tex.in auẽ.pre-
terea.C.vnde vir ⁊ vxor.⁊.l.plenum.§.equitij.ff.de vsu ⁊ habi.⁊ ibi di-
citur quem posse facere,quod commode potest,considerata conditio
ne:et ista concordia mihi placet per predicta.

SVMMARIVM.

1 Mulier non debet esse deterioris conditionis,quàm alius.
2 Mulier, an & quando teneatur marito?
3 Vir si fecit impensas in litigando pro re dotali defendenda vel recuperan-
da,an illas repetat?

a
b Propter. [a] Sũmatus est cũ precedenti:⁊ ibi collige notabilia.
¶ In gl.ob impensas[b].ibi:tunc ipso iure desinit es-
se dotalis.⁊ idẽ tenet glo.in.l.j.§.sꝫ nec ob impẽsas.C.de rei vxo.act.⁊
Ia.ð are.Dy.⁊ Cy.⁊ ista fuit opi. Sceuole.in.l.si is qui.§.qð videẽ.ff.
de iur.dot.Sed contra istã opi.videẽ tex.ibi manifestior iniquitas ⁊c.
1 itẽ ibi impleaẽ ⁊c.¶ † Tertio mulier nõ dꝫ esse deterioris cõditiõis,
ꝙ alius imo melioris:vt arg.l.j.ff.so.ma.sꝫ si alius impẽdit in re mea
necessario plus ꝙ valeat,nõ desinit esse mea:vt.l.si seruus.ff.de pign.
act.ꝑterea ꝯ sceuolã videẽ casus in.l.qð diciẽ.ff.de impẽ.in ver.ceterũ.
vnde tenẽda est opi.Vlpiani qð nõ desinat esse dotalis ꝑ iura alleg.ꝑ
glo.⁊ ibi Bar.in.l.qð diciẽ.de impẽ.⁊ idẽ tenet Iac.but.⁊ Sali.in.l.j.
§.sed nec ob impẽsas.s.alle.⁊ istud teneas.⁊ ideo dic ꝙ imo nõ desinit
ipso iure esse dotalis:sed bene poterit petere expẽsas,vł retinere fun
dũ,donec sibi restituanẽ expẽse:vt.d.l.qð dicitur.et ibi Bar.⁊ Raph.
¶ In ea.gl.ibi necessarijs:subaudi ⁊ in his expẽsis q̃ fiunt ad ꝑpetuã
rei vtilitatẽ:secus si ad tp̃s:qꝛ ꝙuis sint vtiles ⁊ necessarie tñ dicte ex-
pense ad tp̃s cõpensanẽ cũ fructibꝰ nec possunt repeti:vt.l.iij.§.j.⁊ ibi
2 no.ff.de impẽ.¶ † In ea.gl.ibi si mãdato mulieris fecerit, repetũtur
⁊c.inꝙtum aũt repetanẽ ⁊ mulier teneaẽ marito?dic aut maritus im
pendit de mãdato vel expressa volũtate mulieris:⁊ tũc oẽs repetit:vt
l.vtiliũ.de impen.aut sine mãdato.⁊ tũc aut mulier omni tp̃e fuit ⁊ est
soluẽdo,⁊ oẽs repetunẽ:vt.d.§.sed nec ob impẽsas.aut vno tp̃e tantũ:
⁊ tũc aut tp̃e impẽse facte,⁊ tenenẽ insolidũ:qꝛ sufficit vtilr gestum et
ceptũ:vt.l.sed an vltro.§.j.ff.de neg.gest. aut tp̃e repetitionis impẽsa
rum tm̃:⁊ tunc nõ repetit:vt.d.l.vtilium.sed datur facultas tollẽdi si
ꝓdesse posset id qð tollereẽ:vt.l.in fundo.ff.de rei vẽ.¶ In ea.gl.ibi:
voluptarie repetunẽ etiã si mãdato mulieris ⁊c.dic tu imo etiã si cum
mãdato ⁊ volũtate mulieris vir faciat expẽsas voluptarias nõ repe-
tit:vt i.l.volũtarie.ff.de ĩpen.dic vt ibi:qð est verũ nisi res fuisset ve-
nalis:vt eo.ti.l.ꝙ si hr̃s.qꝛ tũc magis dicunẽ vtiles ꝙ voluptarie:et h̃
est sp̃ale in vxore:sed ab alio cuiꝰ voluptarie expẽse,volũtarie fcẽ fuis
sent in re sua bene repetũtur:vt.l. qð si filius.§. qð si mutua.ff.de in rẽ
ver.¶ In ea.gl.in fi.no.⁊ signa totã istã glo.tanꝙ magistrã in mate-
ria.Aduertas tñ ꝙ p̃dicta ꝓcedũt,vbi cõstat ꝙ vir nõ animo donan-
di fecerit impẽsas:si cõstat ꝙ animo donãdi:⁊ tũc expẽse facte ĩ faciẽ-
do de nouo si sunt vtiles ⁊ magne,repetunẽ:qꝛ donatio nõ valuit nisi
fuerit morte cõfirmata:vt.l.mortis cã capiẽ.§.fi.cũ.l.seq.ff.de do.cau.
mor.⁊ no.in.l.oĩno.ff.de impẽ.sed in reficiẽdo, vꝫ donatio intm̃ ꝙtuꝫ
refectio edificij postulat:vt est tex.no.in.l.ꝙ si vir.de do.ĩter vi.⁊ vxo.
Qñ aũt expẽse dicanẽ magne vel parue staẽ arbitrio iudicis:cõsidera
ta ꝯditione ꝑsonaꝝ,⁊ rei facultate:vt no.in.l.oĩno.s.alle.facit.l.hac-
3 tenus.ff.de vsufruc.in prin.¶ † Quid si vir[c] fecit impẽsas in litigãdo
c pro re dotali defendẽda vł recuperãda,an illas repetat?de hoc est gl.
in.l.j.de impẽ.⁊ ibi Bar.cõcludit aut maritꝰ accepit nomẽ debitoris,
estimatũ in dote:⁊ sic est eius periculũ:vt.l.si nomẽ.de her. vel act.vẽ.
⁊ tũc sumptꝰ nõ repetit:secus si simpliciter acceperit.qꝛ tm̃ intelligiẽ
esse in dote,ꝙtum ꝯsequi poterit deducta impẽsa.arg.eius qð no.gl.
⁊ ibi Bar.⁊ doc.in.l.ꝑ diuersas.C.man.nã maritus nõ teneẽ admini-
strare has expẽsas:vt no.Inn.de do.inter vi.⁊ vxo.c.ꝑ tuas.in gl.fin.
Et p̃dicta ꝓcedũt qñ maritꝰ impẽdit in rebꝰ mulieris,si aũt impẽdat
in ꝑsona mulieris.vide q̃ scripsi.s.eo.in §.fuerat.dic vt ibi:materiam
aũt impensarũ posuit gl.⁊ Bar.⁊ doc.in.l.si fundo.ff.de rei ven.⁊ do-
cto.⁊ Sali.late in.l.domũ.C.de rei vendi.⁊ ego late scripsi.s.de rerum
diui.§.ex diuerso.dic vt ibi Ange.

SVMMARIVM.

1 Pater & patronus,habent beneficium,vt conueniantur inquantùm face-
repossunt.
2 Frater,an teneatur alere fratrem?
3 Dominus & vasallus,an teneantur inuicem se alere?
4 Exceptio vt cõueniatur inquantùm facere potest,quando potest opponi.

d
1 Sed & si quis. [d] Sũmatꝰ est cũ p̃cedẽtibꝰ.¶ † No.patrẽ et
patronũ habere bñficiũ, vt ꝯueniant inꙗtũ
facere pñt.ꝯcor.l.sunt q.ff.de re iu.intellige parentes vtriusqꝫ sexꝰ:vt
d.l.sunt q.Aduertas tñ ꝙ hoc bñficiũ ne ꝯueniaẽ qs nisi ꙗtenꝰ facere
põt,operaẽ ne habeat necesse cedere bonis:qꝛ cũ nõ teneaẽ vltra ꝙ fa
cere possit habita rõne ne egeat,ergo ꝓ tali debi
to nõ p̃t carcerari.Itẽ ꝓpter tale bñficiũ ẽt post
quadrimestre tp̃s,nõ teneẽ ad vsuras cẽtesimas:
vt no.in.l.condẽnatiõe.de re iu.⁊ etiã intelligas
ꝙ filius põt agere ꝯ patrẽ,dũmõ filius sit emãci
patus:nã in ꝑtãte ꝯstitutꝰ,nõ agit ꝯ patrẽ nisi ĩ
casibus:vt hr̃ in.l.lis nulla.C.de iudi.⁊.C.de epi. a
au.l.si lenones.Et qñ est emãcipatꝰ, repelliẽ nisi
petita ⁊ obtẽta priꝰ venia:vt hic in gl.aĩs agere
nõ posset,⁊ agẽs ĩcideret in penã.s.e.§.penales.
⁊ ibi dixi.Sꝫ qd si pr̃ agat ecõtra cũ filio emanci
pato vel alijs descẽdẽtibꝰ,qꝛ cũ existẽtibꝰ ĩ sacris
nõ põt agere:vt.d.l.lis nulla.⁊ vr̃ idẽ cum benefi-
ciũ debeat esse reciprocũ:vt.l.j.ff.qð q̃sqꝫ iur.vt di
ximꝰ in marito ⁊ vxore.s.e.§.si de dote.⁊ qꝛ pr̃ te
neẽ alere filiũ ẽt emãcipatũ:vt.l.si qs a liberis.§.
si vel parẽs.de li.agno.⁊ sic nihil interest si filius
alat se,cũ ꝑ viã aliã offõ iudicis a pr̃e id fuisset cõ
secuturꝰ.arg.de vulg.⁊ pu.l.si filij. ẽm Ioan.fab.
¶ † Quid in fr̃e,an habeat locũ hoc bñficiũ si co
ueniaẽ a fr̃e?gl.in.l.verũ.in p̃n.ff.ꝓ soc.tꝫ ꝙ non:
quã gl.ibi no.lꝫ Bar.⁊ Bar.Io.fa.hic tꝫ ꝯtriũ,vcꝫ b
ꝙ imo habeat h̃ bñficiũ, p̃supposito ꝙ frater te-
neaẽ alere fratrẽ:vt tꝫ glo.in.l.j.C.de alẽ. lib.⁊ ex
hac rõne qꝛ alẽdꝰ,vr̃ ꝙ habeat h̃ bñficiũ:vt ptꝫ ꝑ
supradicta.Sꝫ ego sic distinguereꝫ:aut est frater
vtriqꝫ ꝯiunctꝰ,⁊ verũ dicit Io.fab. aut ex altero
parẽte tm̃,⁊ verũ dicat gl.⁊ doc.qꝛ frater sororeꝫ
inopẽ vtrinqꝫ ꝯiunctã,teneẽ dotare:sꝫ nõ ex alte
ro parẽte tm̃ ꝯiũctã:vt est tex.cũ gl.fin.⁊ ibi doc.
in.l.cũ plures.§.fi.ff de admi.tu.⁊ no.ꝑ doc.in.l.j.
ff.so.ma.g̃ si ex altero parente tm̃,nõ cogiẽ dota-
re:g̃ nec alere:qꝛ ista parificanẽ:vt.l.sancimꝰ.⁊ ibi
doc.C.de nup.⁊ not.Bar.in auẽ.ex cõplexu.C.de
ince.nup.⁊.l.fi.ff.de his q.vt indi.⁊ Dy.⁊ Bar.⁊
doc.in.l.titio cẽtũ.§.titio genero.de ꝯdi.⁊ demõ.
3 igiẽ ⁊c.¶ † Et idẽ tꝫ Io.fa.ĩ dño ⁊ vasallo,cũ te
neanẽ inuicẽ se alere:vt not.Bar.in.l.alimẽta.de
li.agno.⁊ idẽ d̃t in pr̃ono ⁊ filiolo,q dꝫ diligere il
lũ q leuauit eũ de sacro fonte sicut patrẽ : vt in.c.
ita diligere.xxx.questione.iij. c

ADNOTATIO. Qð pr̃ spiritualis.⁊
sic leuãs de sacro fonte teneaẽ alere filiolũ suum,
seu leuatũ pauperẽ,et sic in subsidiũ firmauit,in
spẽ Bal.in auẽ.nisi rogati.col.v. versi.sꝫ tũc que-
ro.nu.19.ad senatuscõ. trebellianum.C.⁊ Bald.
ibi sequitur Barbatius adnotandũ . Ant.Ca.
Et idẽ de pr̃ono ecclesie, q dꝫ ali ab ecc̃ia q̃ licet
pauperibꝰ subuenire debeãt,tñ pinguiꝰ ⁊ abun-
dantiꝰ huic pr̃ono subueniet.xvj.q. vij.c.ꝗcunqꝫ. d
ĩ gl.mag.ꝓ qua vide tex.⁊ Bar.in.l.fi.de li.agno.
Et idẽ in p̃lato,si subditꝰ eum ꝯueniat a fortiori
rõne.s.ꝙ si miles armate militie,gaudet h̃ benefi
cio:g̃ fortiꝰ celestis militie.l. miles.in p̃n.ff.de re
iu.⁊ idẽ vr̃ de rectore curato,si parochianꝰ eũ cõ-
ueniat ꝑ p̃dicta:nõ em̃ põt clericꝰ ꝓ debito carce
rari:vt in.c.ꝑuenit.de fideius.Non ob.c.odoardꝰ.
de sol.qꝛ ibi hãc exceptionẽ nõ opponebat:vt ibi
no.⁊ idẽ in aduocato:vt.d.l.miles.Et idẽ de scho
lari,qñ ꝯuenit docto.suũ.vt auẽ. habita.C.ne fil.
ꝓ pa.nõ em̃ doctor maxime actu legẽs,põt ꝑso-
naliter capi nec ẽt ꝓ armis.l.medicos.⁊ ibi Bal.
⁊ Bar.C.de ꝓfes.⁊ medi.lib.x.Et gñaliter oĩs il
le q nõ põt in ius vocari sine venia.iuxta.l.gñali
ter.cũ ibi no.ꝑ gl.⁊ doc.ff.de in ius voc.⁊ dixi.s.e.
§.penales.Videẽ ꝑ ꝑdicta vt hoc beneficiũ conse
quaẽ,vt nõ ꝯueniaẽ ab illo q dꝫ sibi reuerẽtiã nec
ipsum possit ꝯuenire,nisi inꙗtũ facere põt:vt pꝫ
ꝑ predicta.Et aduertas ꝙ p̃dicta sunt vera,si ta
les ꝑsone ꝯueniant ex suo ꝯctu vł facto:secꝰ si ex
ꝯctu vel facto alteriꝰ:vt.d.l.veruꝫ.§.pater.ꝓ soc.
Itẽ ꝙ hic d̃r de pr̃ono,intellige cũ eiꝰ parẽtibꝰ ⁊
liberis:vt.l.patronꝰ.de re iudi.Et idem ecõtra,si
patronꝰ agat cũ liberto : qꝛ ipsum alere teneẽ:vt
ff.de li.agno.l.alimẽta.⁊ ibi Bar. Idẽ p̃dicta in-
telligas vera,nisi ille q vult vti hoc bñficio,fuerit
ingratꝰ:vt.d.l.ad alimẽta.C.de alen.li.l.fi.cũ ibi
no.in gl.⁊ predicta exceptio nõ tm̃ cõpetit prin-
cipali,sed eius ꝓcuratori : lꝫ hoc non cõpetat eiꝰ
fideiussori:vt.d.l.sunt qui.cum.l.seq.de re iudi.ꝙ

a ¶ Propter. Iã vidistis vnum casum,ĩ quo nõ cõsequiẽ mulier solidũ per actionẽ de dote.Hic ponit do.Iust.aliũ casũ,puta qñ maritꝰ vtiẽ retẽtiõe ꝓpter impensas factas in dote. hoc dicit.

ADDITIO.

b ¶ Ob impẽsas. Expense necessarie vtiles ⁊ volũtarie,q̃ dicanẽ in l.impẽse.in.l.volũtarie. et in.l.ꝙ dꝛ.§.fi.cũ.l.seq.et per totũ.ff. d̃ impen.in re.dot.fa. ꝑ Bar.ĩ.l.diuortio.§.ĩpendia.ff.sol.ma.et in.l.in fundo.⁊ ibi ꝑ docto.ff.de rei vẽ.ꝑ Spe.in ti.de expen.§.j.in prin.

ADDITIO.

c ¶ Quid si vir. Adde Bal.in.l.ij.C.de fal.cau.adiec.le.⁊ ĩ.l.j.C.de bo.ma.⁊ plene ꝑ scriben.in.l.ij.C.de act.⁊ obl.

d ¶ Sed ⁊ si quis. Preter actiões iã dictas,sunt et alie qbꝰ qñqꝫ ꝑsequitur solidũ, qñqꝫ nõ: eiusmodi sunt ille q̃ dantur ꝯ parẽtes et patronos,⁊ contra sociũ. Idẽ dico in actionibus que cõpetũt contra eũ qui conueniẽ ex sua donatione.hoc dicit.

☞ intelligas verũ,niſi cautus reus pꝛincipalis cum videt fideiuſſoꝛem
conueniri,cõpareat ipſe in iudicio et dictũ beneficiũ ex pſona ſua cõ-
petẽs,opponat in iudicio moto ꝯ eius fideiuſſoꝛẽ.qd̕ facere põt:vt in
tex.no.in.l.ſi idẽqꝫ.§.ꝛ gñaliter.ꝛ ibi Bar.ꝛ doc.ff.man.ꝛ.l.ꝓcuratoꝛ
ad exhibẽdũ.§.j.ff.rẽ ra.ha.ꝛ ibi Bar.ꝛ ita no.dicit Bar.in.d.l.verũ.in
4 pꝛin.ff.ꝓ ſo.ꝛ no.doc.in.d.l.ſunt qui. ¶ †Quero qñ põt opponi iſta
exceptio vt ꝯueniat̃ inꝙtũ facere põt? Rñ.ꝙ põt opponi pendẽte iu-
dicio:ac etiã poſt ſñiam,etiã ſi trãſiuit in rẽ iudi.vt.l.ex diuerſo.§.ſi.cũ
l.ſeq.ꝛ ibi Bar.ꝛ doc.ff.ſol.ma.ꝛ no. Bar.ꝛ doc.in.l.neſenni⁹.in pꝛin.
de re iudi.ꝛ no.Bar.in.d.l.ſunt qui.ꝛ nõ eſt mirũ,qm̃ regula eſt ꝙ oĩs
exceptio q̃ nõ repugnat ſñie,põt opponi etiã poſt ſñiam q̃ trãſiuit in
rem iudi.etiã in executione:vt.l.j.cũ ibi no.ꝑ glo.ꝛ doc.C.de iur.ꝛ fac.
igno.ꝛ eſt bon⁹ tex.in.l.ſi fullo.ꝛ ibi Bar.ꝛ do.me⁹ Pau.de caſt.ff.de
condi.ſine cau.ꝛ eſt optim⁹ tex.in.l.elegãter.§.ſi qs poſt.de cõdi.inde.
qd̕ no. ¶ Et aduertas ꝙ iſta exceptio vt ꝯueniat̃ inꝙtũ facere põt,ĩ
vim dilatoꝛie ꝛ in vim perẽptoꝛie opponi põt,ꝛ per ꝯñs ante lit.con
teſt.ꝛ etiã poſt:facit.l.ita demũ.cũ materia.C.ð ꝓcu.ꝛ.l.perẽptoꝛias.
C.ſen.reſcin.non poſ.et in.c.j.de lit. conteſt.in.vj.ꝛ.l.cũ querebat̃.cir-
ca ſi.ff.iudi.ſol.ꝛ qd̕ ibi Bar.et in.d.§.ſi quis poſt. et.l.nam ꝛ poſtea.ĩ
pꝛin.ff.de iureiur.nam ſi opponatur a pꝛincipio,non tenet iudicium
niſi quatenus facere poteſt: ſecus ſi opponat poſtea.arg.dictoꝝ iu
rium.ita ſentit Bar.in.d.l.ſunt qui.dic vt ibi Angel.

Item ſi ſocius. Summatus eſt ſupꝛa cũ aliĳs.Quero qd ſi ſocius cõueniat̃ alia actione q̃ ꝓ ſocio:an habeat hoc beneficiũ? Et dicẽdũ ꝙ ſic,ſi tñ hoc fuit occaſione ſocietatis et agat̃ ex ꝯctu inito durante ſocietate:vt dixi in marito ꝛ vxoꝛe. ſ.eo.§.itẽ ſi de dote.pꝛo hoc alle.bonũ tex.ꝛ qd̕ ibi Bar.not.in.l.ſociũ qui in eo.ff.pꝛo ſoc. ¶ Sed quero qd ſi ſocius agat actione reali,vẽdicãdo partẽ rei quã ſocius poſſidet an habeat hoc beneficiũ? et Jo.fa. quẽ ſequit̃ Jo.de pla.tenet ꝙ nõ:per no.ſ.eo.§.itẽ ſi de dote. Tu vero dic vt ibi dixi ſm Dy.Bar.ꝛ Raph.ĩ.l.ſi filiuſfamilias.la.ĳ.ff.ſol. mat.vꝫ ꝙ ſi conueniat̃ pꝛo re cõi, per reũ inſolidũ poſſeſſa:lꝫ conueniatur actione reali ꝛ non pſonali pꝛo ſocio,tñ habebit hoc beneficiũ: qꝛ pꝛo re cõi et occaſione ſocietatis conuenit̃:vt ptꝫ per ibi no.et ꝑ ſu pꝛadicta. ¶ Sꝫ an hoc ſit verũ nõ in ſociĳs oĩm bonoꝝ tm̃: ſꝫ etiã in aliĳs ſociĳs? dic ſm Jo.fa.h̃:ꝛ ſm doc.in.d.l.ſunt q.ff.de re iudi.qd̕ p̃dicta habent locũ etiã in ſociĳs vnius rei tm̃:vt.d.l.verũ.in pꝛin.ff.ꝓ ſocio.nec ob.d.l.ſunt qui.qꝛ ſubaudias ibi maxime:vt ibi no. ¶ Et arg. pꝛedictoꝝ etiã põt dici idẽ in pluꝛib⁹ canonicis, eiuſdẽ eccľie vel pluribus ſcholarib⁹ in eadẽ domo habitantib⁹:qm̃ iſta cõueniunt bonis moꝛibus:ergo ſunt extendenda:vt.ff.ſol.mat.l. elegãter.§.j.ꝛ.l.patronus.ff.de re iudi.Sed ego dubito, qꝛ nullo modo ꝯtraxi quo ad canonicatũ cũ alio canonico,vnde ceſſat ratio iſtius.§.igit̃ ꝛc.vt.l.adigere. §.q̃uis.ff.de iu.ꝑat. Jn ſcholarib⁹ vero,crederẽ ꝙ ſi occaſiõe ſocietatis ꝛ vict⁹ eſſet creditoꝛ et debitoꝛ,qd̕ haberet locũ iſte.§.aľs ſecus:vt ptꝫ per pꝛedicta. ¶ Jn gl.cũ ſocio.in ſi.no.gl.ꝙ hoc eſt verũ,ſi perſeuerauerit in negatione vſqꝫ ad litem conteſtatã:qꝛ ante põt penitere,ꝛ cõfiteri ſe ſociũ:vt.l.electio.§.ſed neqꝫ heredi.et ibi Flo.ff.de noxa.itẽ hoc eſt verũ ſi negauit in ſpecie dicẽdo:nego me eſſe ſociũ tuũ:ſecus ſi in genere negaret per lit.cõteſt.negando narrata pꝛout narrãtur:vt ſit in lit.conteſt.ita ſing.dicit Bar.in.l.ſi dubitetur. §. ita demũ.ff.de fideiuſ.qꝛ per dicta verba generalia negatiua,non perdit hoc pꝛiuilegium:ſicut in ſimili dicimus ꝙ non dicunt̃ verba cõtumelioſa vel iniurioſa,ſi ſtamus in verbis generalib⁹:ſec⁹ ſi deſcẽdam⁹ ad ſpeciem: vtputa ſi dico ꝙ furatus fuiſti titio libꝛũ:ſecus ſi dico ꝙ tu es malus homo ꝛ ſimilia:vt.l.turpia.in pꝛin.ff.de lega.j. ¶ Et aduertas ꝙ hoc qd̕ dicit hic glo.in ſocio negãte ſe ſociũ,habet locũ in oĩbus his perſonis que negãt ſe eſſe tales:ex cuius qualitate habent hoc pꝛiuilegium vt.l.ſed ſi ex parte.in ſi.pꝛin.ff.qd̕ cum eo.quod not. ¶ Ultimo materiam pꝛo ſocio:vide.ſ.eo.§.ſequens.et quod ibi dixi.

SVMMARIVM.

1 Donatio ſi ſiat ob cauſam,an habeat locum diſpoſitio huius.§.
2 Donatoꝛ ſi tradidit rem donatam,quam nunc reperitur poſſidere:& donatarius vendicat eam:an poſſit vti dicto priuilegio?
3 Electio illorũ bonorũ quæ deduci debent,ne egeat conuentus:cuius erit?
4 Donatarius ſi vult alere donantem in domo ſua,an ad hunc finem ne ſibi fiat deductio:ne egeat donans:an poſſit?

Idem ſi quis. Not.tex.ibi ex donatione ſua:ꝙ ad hoc vt habeat locũ diſpoſitio iſti⁹.§.videt̃ hic caſus qd̕
neceſſe ſit,qd̕ ex pꝛopꝛia donatione quis cõueniatur:quoniam aliud
eſſet ſi non ex pꝛopꝛia donatione,ſed aliena conueniretur:vt.ff.de re.
iu.l.ꝛ ſi fideiuſſoꝛ.§.ſi.cum.l.ſeq.niſi ille qui cõuenitur,eſſet de heredi-
bus donantis ꝛ non de heredibus extraneis:vt not.in.d.l.ꝛ ſi fideiuſ-
1 ſoꝛ.§.ſi.ꝛ dixi.ſ.e.§.fuerat. ¶ †Aduertas ſꝫ Joã.fa.ꝙ pꝛedicta ſunt
vera in pura ꝛ vera donatione,qd ſi fieret donatio ob cauſam,an ha-
beat locum diſpoſitio iſtius.§.ꝛ videtur quod non:qꝛ illa nõ eſt pꝛo-
pꝛie donatio,nec liberalitas:vt.l.j.ꝛ ibi glo.Bar.ꝛ doct.ff.de dona.iõ
ceſſat rõ legis.l.ꝛ exheredatũ.cum.l.ſeq.ff.de re iud.ꝛ pꝛo hoc facit qd̕
dici ſolet,ꝙ donatio ob cãm nõ reuocat̃ ꝑpter ingratitudinẽ.vt.l.ſin.
C.de reuoc.do.nec indiget inſinuatione.l.aquili⁹.ff.de dona.ꝛ Bart.
in.l.modeſtin⁹.ff.eo.ti.ꝛ Bal.in.l.illud.C.de ſac.ſan.eccle.Jn ꝯriũ fa-
cit,qꝛ pꝛomittẽs dotem ꝑmittit ob cãm:ꝛ tñ vtit̃ hoc pꝛiuilegio:vt.l.
extneus.ff.de iur.dot.iũcto.§.ſup eo.itẽ ſi de dote.vñ dicit Jo.fa.ꝙ vbi
dat̃ ob cãm ꝯcernentẽ fauoꝛẽ illi⁹ cui dat̃,ꝯtemplatiõe cui⁹ dat̃:tunc
ſit loc⁹ huic.§.ſꝫ vbi ꝯcernit fauoꝛẽ aut vtilitatẽ dantis,ſicut recipiẽ-
tis:tũc dicit ꝯriũ:vtputa do tibi.x.in dotẽ : in nihilo habeo vtilitatẽ:
vel ſi do tibi.x.vt emas caligas:facit.l.ſi titio centũ.in p̃n.de condi.et
demõ.ſi ꝟo do tibi fundũ,vt edifices mihi domũ.tũc vr̃ ꝯrium:qꝛ iſto
caſu magis vr̃ negotiũ,q̃ liberalitas:vt.ff.de dona.l.ariſto.in p̃n.ꝛ ſic
in hoc eſſet multũ attendendũ qd eſſet mai⁹ vel id qd̕ donat̃,vel id qd̕
eſt faciendũ:vt no.elegãter Bar.in.d.l.ariſto.facit.l.tenet̃.§.j.ff.de ac.
emp.vtputa ſi id qd̕ dat̃ ſit mai⁹,q̃ id qd̕ fieri debeat tũc in eo qd̕ exce-
dit qd̕ faciendũ eſſet,poſſet dici donatio ꝛ liberalitas:ꝛ tunc põt hr̃e
locũ iſte.§.vt arg.ff.de do.inter vi.ꝛ vxo.l.ſi ſpõſus.§.circa. vbi p̃ncipa-
liter intendũt ꝯhere aliud negotiũ ſpõſus ꝛ vxoꝛ,q̃ liberalitatẽ:vt.ff.
de ꝯhen.emp.l.ſi qs donãte.ſꝫ Ang.ĩ.l.ſꝫ hoc ita.de re iu.tꝫ exp̃ſſe qd̕
iſte.§.non hꝫ locũ in donatione ob cãm.ſed ſolũ in ſimplici donatione
per.l.j.ff.de dona.cũ ſi.ꝛ rñdet ad id ꝙ dꝛ de donatione ex cã dotis.qꝛ
ſi maritus agit ad dotẽ,q̃ eſſet remãſura penes eũ:tunc non hꝫ locum
iſte.§.ar.l.neſennius.in pꝛin.ꝛ.§.ſi fundus.de re iu.ſecus ſi agat̃ ad cõ-
modũ vxoꝛis.ꝛ ita ĩtelligat̃.d.l.ſi extrane⁹.de iu.dot.Ego aũt tenerẽ
opi.Ang.in eo qd̕ dicit de dote:ſi aũt loquimur in alia donatione ob
cãm,ex qua cõmodũ acquirit̃ vtriqꝫ ſm exẽpla Jo.fab.ꝛ tũc inſpiciat̃
ſꝫ Jo.fa.qd̕ maius ſit,an qd̕ cedit ad vtilitatẽ donãtis,an donatarĳ:
ſi donatarĳ,ꝛ tũc in eo pluri cũ dicat̃ donatio,hꝫ locũ iſte.§.arg.l.quic
qd.§.ſi.ff.de acqui.re.do.ꝛ hoc vult Bart.in ſimili in.d.l.ariſto.in p̃n.
ff.de dona. ¶ Jn gl.cõuemat̃ ibi.§.ſi aũt ꝛc.dic idẽ ſi conueniat̃ actio-
2 ne ex ſtipulatu:vt dixi.ſ.eo.ꝟ.itẽ ſi de dote. ¶ †Quero qd ſi donatoꝛ
tradidit realiter rem donatã,quã nunc reperit̃ poſſidere,donatarius
vẽdicat eã,an poſſit vti dicto pꝛiuilegio? ꝛ videt̃ ꝙ nõ:per ea q̃ dicta
ſunt.ſ.eo.in ver.itẽ ſi de dote.qd̕ Jo.fab.videt̃ durũ,quia in ſuperioꝛi
bus.§.loquit̃ qñ res dotalis vel pars ſocĳ vẽdicatur,non mirũ ſi nihil
deducit̃:qꝛ ibi nihil vendicat̃ de bonis illoꝝ contra quos agitur,nec
que realiter ſua fuerũt.Sed in caſu noſtro ſecus eſt:qꝛ res que vẽdica-
tur,fuit ipſius donãtis nũc poſſidẽtis:tñ pꝛima pars verioꝛ eſt ꝑ tex.
l.neſennius.§.ſi fundũ.ꝛ quod ibi gl.Bar.Ange.ꝛ vterqꝫ do.meus.ff.
3 de re iudic. ¶ †Querũt hic doc.Jo.fab.ꝛ aliĳ cuius erit electio illoꝝ
bonoꝝ que deduci debent,ne egeat cõnentus? ꝛ videt̃ ꝙ deductio de-
beat fieri pariter de oĩbus bonis:vt.l.ĳ.C.ad.l.fal.cũ ibi not.qd̕ dicũt
poſſe ꝓcedere,vbi pluꝛib⁹ perſonis fuerunt facte plures donatiões:ꝛ
pꝛedicti donatarĳ pariter agant:vt.l.inter eos.§.j.ꝛ qd̕ ibi gl.ꝛ Ang.
ꝛ vterqꝫ do.meus.ff.de re iudi.ꝛ facit ad.l.fal.l.plautius.ꝛ.l.linea.ꝛ.l.
plane.§.ſi.cũ ſeq.eo.ti.ꝛ.l.marcellus.§.res que.ad treb.cũ ibi no.ꝑ glo.
Bar.ꝛ doc.ꝛ debet fieri deductio de mediocrib⁹:vt.C.de dona.l.ſi qs
argentum.ꝛ.C.quando ꝛ qui.quar.pars debet̃.l.ĳ.lib.x.ꝛ ibi Bar.Exce-
do tamen quod multa ſint in pectoꝛe iudicis,per.l.non amplius.§.ſin.
4 cũ.l.ſeq.de leg.j. ¶ †Quid ſi donatarius vult alere donantẽ in domo
ſua,ad hunc finẽ ne ſibi fiat deductio ne egeat donãs? ꝛ videtur qd̕ de-
beat audiri:qꝛ iſta deductio ſit pꝛopter alimenta:vt.ſ.dixi in ver.itẽ
ſi de dote.ꝛ ſic ex quo aliter pꝛouideret̃,ꝛ ſatis videt̃ ei facere ſicut he-
redes viri ſatis vidẽtur facere ſi ſe offerũt alere velle mulierẽ in domo
ꝑpꝛia.iuxta no.C.de rei vxo.ac.l.j.§.ſimiliqꝫ modo.ꝛ.ff.vt in poſ.leg.
l.que legatoꝝ.qd̕ tñ intelligas vt dixi.ſ.eo.§.fuerat.tamen durũ videtur,reſtringere iſtam deductionẽ alimentoꝝ que conceditur donatario ſine lege:cum deductio ſiat de ipſis reb⁹ ipſo iure:vt.d.l.linea.et.d.
l.plautius.dicit tamẽ Jo.fab.ꝙ ſi res eſſet indiuiſibilis,qd̕ iudex cõ-
pelleret alterũ recipere ius ſuum ineſtimatũ:vt.d.l.non amplius.§.ſi.
cum.l.ſeq.ꝛ facit.ĩ.de offi.iud.§.peñ.ꝛ ſi.ſicut in ſimili dicimus de ali-
mentis pꝛeteritis:qꝛ nõ ipſa alimẽta,ſed ipſoꝝ eſtimatio petit̃ ꝛ pꝛeſtatur:vt not.Barto.in.l.libertis quos.§.j.de ali.ꝛ cib.leg. ¶ Quero nunquid iſtud qd̕ deducitur ne egeat,ſit perpetuũ ꝛ tranſmittatur ad heredes extraneos? cauſa dubitationis occurrit:qꝛ heredes extranei non gaudent huiuſmodi pꝛiuilegio:vt.d.l.fideiuſſoꝛ.ꝛ.l.ſciendũ.cum gloſ.ff.de re iudi.ſed dic ꝙ de mente legis eſt,ꝙ illud quod deducitur remaneat donãti pleno iure:ideo dicunt hic doct.qd̕ in futurũ nihil reſtituitur,de eo quod deductũ eſt etiam ſi donans perueniret ad pinguioꝛem foꝛtunã:facit.ff.de offi.pꝛeſi.l.illicitas.§.ſi.Nec ob.ĩ.eo.§.ſin. quia alio caſu loquitur vt ibi dicam:nec etiã obſtat.l.cura.§.deficientium.ff.de mune.ꝛ ho.quia ibi loquitur in muneribus,in quib⁹ quis non gaudet illo pꝛiuilegio,ſicut debet gaudere donãs ex mala liberalitate.facit.l.nemo carcerem.C.de exac.tribu.lib.x.ꝛ.l.ꝑpter.C.qui bo. ce.poſ.ꝛ dicã.ĩ.eo.§.cũ quoqꝫ. ¶ Unũ tñ ꝑpetuo no.ꝙ in exigẽdo aliquẽ,inꝙtum facere poteſt,inſpicit̃ q̃tum ex ipſius patrimonio fruct⁹ põt redigi:ꝛ nõ ipſa ꝓpꝛietas rerũ:nec etiã q̃tum ex vẽditione redigeretur:vt eſt tex.ſing.ꝛ ibi hoc no.Bar.in.l.qui bonis.ff.de ceſ.bo.ꝙ tñ declara vt dixit Bal.ꝛ Jmo.in.l.ſi maritus in ſi.ff.ſol.ma.ꝛ pꝛo hoc bene facit tex.no.in.l.iĳ.§.j.ff.vbi pupil.edu.debe.

Compẽſationes.

a **Compensationes.** a Intelligas q hec cõpensatio, pmo oppo sita exceptiõe cõpensationis. scđo admissa, & nõ reprobata p iudicẽ: vt est tex. i. l. qđ in die. §. j. ff. de cõpen. si em̃ fuisset reprobata, tũc obstaret exceptio rei iudicate: & nõ posset plꝰ opponi nec p viã exceptiõis nec p viã actiõis: vt. d. l. qđ in diẽ. §. j. ¶ Et aduertas q opꝫ q iudex exp̃sse reprobet cõpẽsationẽ, ex eo q nõ debet id de q̃ opponit cõpensatio: vt. d. l. qđ i diẽ. §. j. ff. de cõpen. al's simpl'r cognoscẽdo de exceptiõe cõpensatiõis, & nihil de ea exp̃sse iudicãdo: nõ ppterea vr̃ sup ea tacite pnũtiare: vt determinat Bar. no. in. l. finaũt. §. fin. ff. de nego. gest. Est em̃ aliud exceptionẽ cõpensatiõis oppositã, nõ admitti: & aliud est ipam admissaz & examinatã exp̃sse reprobari: q: pmo casu nõ obstat exceptio rei iudicate. scđo sic: vt. l. j. §. qd ergo. ff. de ꝯtra. iudi. tute. & qđ ibi no. Bal. & Bar. & materiã compensationis dixi plene. s. eo. §. in bonefidei. dic vt ibi: cui adde que hic dixi. & vide gl. & doc. in. l. f. C. de compen.

SVMMARIVM.

b **Cum eo quoque.** b Quero quare fuit introductũ b̃ bñficiũ cessionis bonorũ? & dic q fuit introductũ, ne iudicati siue ꝯdẽnati detrudanť i carcerẽ: vt. l. j. C. q bon. 1 ce. pos. cũ ibi no. ¶ † Hinc sumpta occasione, q̃riť an debitor p cã ciuili possit capi & carcerari? & hoc vr̃ expeditũ q sic in. l. nemo. C. de exac. tri. lib. x. & ibi late Ang. in repe. vide Bar. in. l. ꝯsentaneũ. & ibi doc. C. quõ & qñ iud. & Bar. in. l. sacrilegij. §. cũ eo. ff. ad. l. iul. pec. in ꝯtrariũ facit 2 q: nemo dubitat q carcer sit mala mãsio, & magna seruitꝰ: vt. l. incredibile. de penis. ff. de lib. ho. exhi. l. ij. ¶ † Et iđ in cã carceratorum, q aliqs carcerari debeat, nõ sufficit mãdatũ gñale etiã cũ libera: sꝫ requiriť specificũ mãdatũ. tex. est sing. in. l. nõ solũ. §. fi. cũ. l. seq. ff. de pcu. Et iure cautũ est, q ppter debitũ ciuile, qs nõ dꝫ teneri in seruitute: vt. l. ob es. C. de act. & obl. & qđ ibi gl. & doc. Vñ Jo. fa. dicit b̃, q debitor fiscalis põt poni in carcerẽ vt. d. l. nemo carcerẽ. In debitore pũati, põt distingui: q: aut dolose fecit, qđ nõ esset soluẽdo: & põt carcerari et ẽt ex ordinẽ puniri: nec iuuať tali casu in cedẽdo bonis: vt est tex. not. et ibi gl. & Bar. in. l. fi. §. fi. ff. q in frau. cre. & ff. de admi. tuto. l. ob fenus. et est gl. in. §. fin. in auť. de fideiusso. Sinaũt al'r dolũ cõmiserit in ꝯctu, & tũc nõ põt capi & carcerari: vt. ff. de mino. l. qđ si minor. §. si qs seruus. aut nõ dolose: & tũc p nimia ꝯtumacia, põt in carcerẽ detrudi: si forte ppter cõtumaciã nõ voluit bona sua indicare: q: forsan abscõdit. & ea indicare teneť C. q bo. cede. pos. l. j. nã talis ꝯtumacia, dolo equiparať: vt. ff. de admi. tuto. l. si plures. & iudex ex officio real'r capiẽdo psonaz, citat ꝯtumacẽ. d. l. ꝯsentaneũ. ergo cũ dolo suo nõ euitabit carceres vt verꝰ ꝯtumax: ẽt cedẽdo bonis, imo cessio facta & admissa in tali casu, nõ iuuaret reũ qñ nollet indicare bona: q: cũ teneať oĩa dimittere qui bonis cedit: vt. j. dicã. dolo facit si qd occultat vel retinet: vt. ff. mãd. l. si pcuratorẽ. §. dolo. & l. dolꝰ. al's nõ vr̃ q debeat qs p debito ciuili detrudi in carcerẽ: & casu quo capereť nõ dꝫ icarcerari si vellet cedere bonis: vt. d. l. j. sꝫ Ang. in. d. l. nemo carcerẽ. in ver. ex pdictis potes perte colligere &c. distinguit aut est mulier aut vir: si mulier, & pro debito ẽt fiscali non carceratur. & contra faciens acriter punitur in re et persona: vt est tex. in. l. j. in auť. ibi posita. C. de offi. diuer. iudi.

✠ ADNOTATIO. Et iđ statutũ comitat", sub rubrica q vbi cõstabit de fraude cedẽtis nõ admittať. fol. 27. facie pria: p pmissa apparet q est ꝯforme iuri cõi, ex q̃ ibi dꝫ, q cedẽs i fraudẽ nõ admittať: & si admissus fuerit, q repellať: & ita anno nup effluxo, cũ quidaz loci Cresteti diocesis Clasionẽsis, lꝫ haberet multa bõa imobilia nulla tñ describi fecerat in suo inuẽtario, & cũ fuisset admissus, & quidã ex creditoribus detexisset fraudẽ, huiusmodi admissio fuit reuocata: & cũ appellauisset fuit confirmata reuocatio. Antonius Caius.

¶ Aduertas tñ q i hoc dubito: q: etiã femina põt cedere bonis: vt. l. pe. C. eo. ibi vtriusq sexus & hoc ibi vult Sali. & in. l. j. eo. ti. in ver. queroẽ cũ in ciuitate sint &c. de quo. j. dicã. in. ij. col. circa princ. Aut est masculus, & tũc aut est minor. xxv. annis. aut est maior: si minor, forte nõ põt carcerari: q: carceratio nõ dꝫ fieri, nisi cũ qs est ꝯtumax ita qđ cõtumaciter soluere cessat: vt. d. l. nemo. ibi ad ꝯtumaciã abutať: sꝫ i minore nõ vr̃ ista ꝯtumacia: vt. l. q: i solidũ. §. j. & ibi Bar. de le. ij. & l. cum minores. cũ ibi not. C. si aduer. rẽ iudi. etiã si fuerit legitime defensus, p suũ curatorẽ: lꝫ em̃ pati: & tũc missionẽ ex scđo decreto & vẽditionẽ: vt. l. si minor. de bo. auto. iudi. pos. tñ nõ patieť incarceratiõnẽ: q: missionẽ & vẽditionẽ minor patiť ex ꝯtumacia curatoris, vbi nõ defendiť. vt. d. l. si minor. et. l. pupillus. & l. fi. de priui. credi. sꝫ carceratio nõ põt fieri nisi ex ppria ꝯtumacia carcerati: q̃ ppriẽ contumacia in minorẽ nõ cadit: cũ sibi rerũ suarũ administratio ꝯcessa nõ sit. & iđ patieť missionẽ & vẽditionẽ bonorũ: nõ aũt carcerationẽ: q: missione & venditiõe nõ lediť minor, cũ debito satisfaciat, & si minor lederet, põt minor recurrere ꝯ curatorẽ: q: nõ soluit creditori cũ potuit: vt. ff. d suspec. tu. l. iij. §. pe. & fi. cũ gl. sꝫ carceratio est minori dãnosa multipl'r. Primo q: p eã nõ satisfit debito. Secũdo q: dãnũ carceratiõis nõ est possibile reparari per minorẽ, a suo curatore cũ sit dãnũ psonale: facit. l. si qs puocatione. C. de appel. vñ ꝯclude q de iure cõi, vr̃ q p debito minor carcerari non possit: q: hoc nõ reperiť iure cautũ: ideo pdicta not.

✠ ADNOTATIO. Hodie aũt minores vigintiqnq, sꝫ maiores q̃tuordecim submissi, carceri mãcipanť qsi in submissionibꝰ solet apponi iuramẽtũ geminatũ, q̃ fingiť maior. & infro ꝯctus firmať. auť. sacramẽta. & ibi Sali. & Jaso. si aduersus vẽdi. ad idẽ glo. in. l. ij. C. de rescin. vend. & in. c. pe. ex̃ de emp. & vẽ. & dixi ꝯs. cccxxi. nobilis quondam Raimundus. vers. naz iuramentum. nu. 2. & ita semper seruari vidi. Antonius Caius.

Si vero est maior: & tũc aut cessit bonis, & nõ potest carcerari: vt no. in. l. j. C. qui bo. cede. pos. fallit in. d. l. fi. §. fi. ff. q in frau. cre. Si aũt bonis non cessit, tũc in carcere priuato detineri nõ põt: vt. l. ob es. & in auť. ibi posita de actio. & obli. In carcere vero publico detineri poterit: vt. d. l. iij. §. pe. et ibi Bar. & Bal. sꝫ Bar. in. l. sacrilegij. in fi. ff. ad. l. iul. pec. in maiore debitore al'r dicit, faciẽdo differentiã inter capturã & carceratiõnẽ: nã aut loquimur in debitore fiscali, & tũc clarũ est qđ põt p tali debito psonaliter capi: sꝫ nõ carcerari: sed teneri sub custodia in palatio: vt. d. l. nemo carcerem. qđ intellige vt. j. dicã. qđ est verũ fm Bar. nisi psistat in sua ꝯtumacia vt ibi: aut loqmur in debito re priuati: & tũc aut aliqñ fuit in iudicio, & de stãdo in iudicio pmiserit & tñ nõ stetit: & tũc põt capi psonaliter: vt in auť. de exhi. reis. §. si vero qui b dã. & C. quõ & qñ index. l. ꝯsentaneũ. & qđ ibi glos. Bar. Ang. & doct. Si vero alias in iudicio nõ fuerit, nec dictã cautiõnẽ prestiterit: tũc iudex non põt cogi eũ capi facere, nec põt nisi priꝰ eũ citauerit & nõ cõparuerit: vt. d. l. ꝯsentaneũ. põt tñ isto casu iudex eũ capi facere, vt corã eo veniat: nõ vt carceret dũmõ nõ eximat eũ de domo: vt. l. plerique. ff. de in ius voc. cũ ibi not. ¶ Aduertas tñ, qđ iudex nõ põt aliquẽ in carcerẽ ponere p debito, nisi primo ꝯdemnatꝰ sit: vt. d. l. j. C. q bonis cede. pos. a quo carcere liberať, cedẽdo bonis vt ibi. et ideo est ꝯsiliũ fm Bar. qñ debitor tuꝰ nõ erit domi. qđ facias eũ cõdẽnari in aliqua q̃titate etiaz parua fisco: ex cõtẽptu mãdati iudicis. & sic quod criminal'r fisco teneať: vt. l. iij. §. j. cũ gl. & ibi Bar. ff. de sepul. viola. tũc p dicta mulcta, poterit capi etiã in domo: vt. l. j. C. de offi. diuer. iudi. & not. in l. nemo de domo sua. ff. de reg. iur. & cuz p mulcta fuerit positꝰ in carceribꝰ, poterit postea recõmẽdari pro debito priuato: iuxta no. p Bart. in. l. ij. §. fi. ff. de custo. reo. & plenius per eundẽ in sua disputatione que incipit Lapus fuit captus &c.

✠ ADNOTATIO. Qđ carceratꝰ p debito fiscali, possit instante pũato recõmẽdari: firmanit Guido papa. i decis. plamẽti. q̃st. si aliqs p debito i calce. ꝯtrariũ tñ b̃ Aueniõe seruať, de ꝯsuetudine & stilo curiaꝝ, imo si qs fuerit instañ. fisco carceri mãcipatꝰ: siue p debito fiscali, siue p crimine, nõ põt recõmendari. & vidi plures relaxari ẽt recõmendatos. statim q cã fiscalis sopita erat & fisco satisfactũ: qđ no. tu Aueniõneñ. Ant. Ca.

Sed tñ idẽ Bart. in. d. l. iij. §. pe. de suspec. tut. per gl. ibi: quã etiã sequiť ibi Bal. dicit simpl'r & indistincte, q nullꝰ p debito ciuili poterit carcerari, nisi in subsidiũ: qñ cõstat q nõ hꝫ bona de quibꝰ possit creditoribꝰ satisfieri. & p ꝯñs prius & añq carcereť, dꝫ fieri dicta excussio. rõ: q: si fit excus-

a ¶ Compẽsationes. Supra vidistis quaľr qñq p actiones psequimur solidũ, & qñ q nõ: & hoc p naturã actionis. vt i superioribꝰ pꝫ: hic aũt dicit qđ simpl'r p actiões qñq nõ psequimur solidũ propter ꝯpensationem factã vel cõpositaz ab hoĩe. Fran. de are.

b ¶ Cũ eo q. Adhuc ponit. d. Justin. nobis aliud exemplũ in quo nõ semp psequimur solidũ: sed aliqñ minus solido. Pone q habebã debitorẽ q cessit bonis, deĩ de cũ ad pinguiorẽ fortunã deuenerit, intento ꝯ eũ actionẽ vtilez q̃ mihi añ bonoꝝ cessionẽ competebat directa, condẽnabiť ne i ista actiõe scđa i solidũ? Respon. q nõ: sꝫ inq̃tum facere põt: inhumanũ em̃ eẽt qđ de postea acquisitis insolidũ cõdẽnareť. Fran.

ſio anteq̄ deueniat ad bona immobilia:vt.l.a diuo pio.§.in vēditiōe.
de re iudi.multofortiꝰ dʒ fieri anteq̄ deueniať ad capturā perſone;ꝛ
carceratiōnē:cū ſit grauioꝛ:ꝛ iſtā partē vř ſequi ibi Jac.but.ꝛ Bal.et
Sali.in.d.l.ꝯſentaneū.in ver.q̄ro vna cū eo vt vtrū poſſit capi ꝛc.Sʒ
opi.Bar.nō placet dño meo Jo.de imo.in.d.§.in vēditione.in fi.ꝛ in
l.ſi filiofami.la.ij.ff.ſol.ma.in ver.ſʒ aduerte.qꝛ vř velle Bal.ꝛ clarius
Bar.in.d.l.iij.ꝛc.nā dicit ſuā opi.foꝛe ꝯ caſum.§.qui aūt.in ver.ſʒ nec
quidē.iūcta gl.in ver.cedere.in auť.de fideiuſ.col.a.j.vbi vř ꝓbari.qð
eoipſo qð cōſtat de debito ꝑ ꝯfeſſionē iudicialē,vel etiā per ſniaʒ que
tranſiuerit in rē iudicatā:q̄ ſi debitoꝛ nō ſoluat intra tpa cōceſſa iu-
dicatis:vt.l.debitoꝛibꝰ.de re iudi.qð poſſit capi ꝛ carcerari ꝓ debito,
niſi bonis cedat:etiā ſi habeat ſufficiētia bona mobilia ad debitū:ꝑ
hoc etiā facit.l.j.C.q bo.cede.poſ.vbi indiſtincte dꝛ q̄ ꝯdēnati nō ſol-
uētes,detrudunť in carcerē niſi bonis cedant.ꝛ iſta eſt veritas quicq̄d
dicat Būtri.nō ob.gl.in.d.l.iij.§.pe.qꝛ iura q̄ allegat,loquunť quāuis
ꝓ crimine eſſet criminaliter puniendꝰ:tūc ſi nō pōt ſoluere,luat in coꝛ-
pus:iuxta.l.j.in fi.ff.de penis.non aūt gl.intēdit dicere id ad qð alle-
gāt eā Bar.ꝛ Bal.Nec ob.d.l.iij.§.pe.qꝛ iō voluit litera ibi tutoꝛē car-
cerari,ne aufugiat vt indicet bona pupilli.Hodie vero poſſet ꝓcede-
re opiū.Bar.qꝛ nemo pōt carcerari ſi vult dare inſolutū rē aliquā,de
melioribꝰ quas hʒ.iuxta formā.d.§.q aūt.ꝛ in auť.iuſi.C.de ſol.et qð
ibi no.ꝛ ſm formā.d.auť.niſi.ꝛ no.Bar.in.l.ij.§.j.ff.ſi cer.pet.q̄m tunc
nō poſſet carcerari,lʒ nō cedat bonis nec ſoluat pecuniā:qꝛ illā nō ha-
beat:vt.d.§.qui aūt niſi.ꝛ.d.auť.niſi.Et p̄dicta ſunt vera,niſi qs pro
ſuſpicātiōe de fuga,capiať:qꝛ capi pōt ēt die feriata vt ducať corā iu-
dice,ad hoc vt ꝓ debito caueat de ſtādo iuri:alſ carcerať:vt.l.ait pre-
toꝛ.§.ſi debitoꝛē.ꝛ ibi Bar.ff.q̄ in frau.credi.ꝛ not.Ange.in.d.l.nemo
carcerē.ꝛ Bal.ꝛ Ja.but.ꝛ Sali.in.d.l.ꝯſentaneū.ꝛ ego dixi in princi.
huiꝰ titu.dic vt ibi que no.qꝛ quotidiana,ꝛ addas hec ad ea que dixi.
3 ¶†Quero an ꝑ ceſſionē bonoꝛū,libereť qs ab aliqua obligatione:ꝛ
gl.in.l.vbicūq̄ʒ.ff.de fideiuſſo.dicit q̄ ipſo iure liberať a ciuili,natura-
li remanēte:tu dic q̄ a nulla obligatiōe liberať,ſʒ parať ſibi exceptio
donec ꝑueniat ad pinguioꝛē fortunā:vt not.Cy.in.l.j.C.eodē.in.xj.q.
ibi Bar.ꝛ doc.ꝛ ꝓ hoc eſt tex.ꝛ ibi Bar.in.l.q bonis.ff.eodē.qꝛ ceſſio
bonoꝛū,nō eſt ꝯ actionē:iō obligatio remanet in ſui ſubſtātia,lʒ pa-
reť ſibi exceptio q̄ nō cogať pati iudiciū:ita dicit Bal.in.d.l.in p̄n.ꝛ
ibi Sali.ꝓ hoc allegat tex.in.l.pe.in fi.eodē ti.ibi ꝓ modo debiti ꝛc.ꝛ
ſic vtroq̄ʒ iure eſt obligatꝰ,vt priꝰ erat.ꝛ eſt no.verbum exigi:qꝛ eſt ab
inuito extoꝛqueri in.l.fideicōmiſſa.§.ſi rē.ff.de leg.iij.ad idē eſt text.in
d.l.j.C.eo.dū dicit liberati nō ſunt ꝛc.alſ aūt non poſſet ab initio ex-
toꝛqueri,niſi manſiſſet ciuilis ꝛ naturalis obligatio:ꝛ hoc etiā ſequiť
4 Bar.Ang.ꝛ Jo.de imo.et Rapha.in.d.l.vbicūq̄ʒ.¶†Et aduertas
q̄ ad h̄ vt ceſſio bonoꝛū poſſet fieri,opʒ q̄ debitoꝛ prius ꝯfiteať debi-
tū:vt.l.pe.et ibi Bar.ff.q bo.cede.poſ.et ſufficit q̄ aut ex̄ iudiciū cōfi-
teať vel debitū recognouerit caute,vel alio mō iuxta.l.cū notiſſimi.§.
ſed ꝛ ſi qs.C.de preſcrip.xxx.vel.xl.anno.aut in iudicio cōfiteať ſpon-
te:aut nihil dicat,ꝛ patiať factis ꝓbationibꝰ ſe ꝯdēnari:vt.d.l.pe.§.
fi.ꝛ ꝓ hoc facit prima gl.hic:nā tres ſunt caſus,aut negat debitū ꝛ nō
hʒ dictū bn̄ficiū:aut nō ꝯfiteť neq̄ʒ negat,et tūc idē cū poſſit negare:
aut ꝯfiteť ita ꝛ talr̄ q̄ nulla occaſio negādi relinquať ꝛ hʒ hoc benefi-
ciū qð intellige:vt.j.dicā.¶Et aduertas qꝛ nō tm̄ paterfamilias,ſed
etiā filiuſfamilias pōt bonis cedere:vt.l.cū ꝛ filij.cū ibi no.ꝑ gl.ꝛ doc.
C.eo.quinimo nō tm̄ maſculꝰ,ſed etiā femina pōt bonis cedere:ꝛ ce-
dēdo liberanť a carcere:vt eſt tex.ꝛ ibi Sali.i.d.l.cū ꝛ filij.ibi:qꝛ filiuſ-
familias vtriuſq̄ʒ ſexꝰ ꝛc.et idē no.Sali.in.l.j.eo.ti.¶Ex quo no.qð
de iure codicis,mulier poterat carcerari ꝓ debito:ſʒ hodie etiā ꝓ de-
bito fiſcali,nō pōt:vt auť.ſed hodie.C.de offi.diuer.iudi.et.ſ.dixi i.ij.
5 col.¶†Quero an nō tm̄ debitoꝛ priuatoꝛū,poſſit cedere bonis,ſʒ ēt
debitoꝛ fiſci:ꝛ clarū eſt q̄ ſi eſt debitoꝛ ex delicto,nō pt bonis cedere,
ne delictū remaneat impunitū:ac etiā qꝛ nō potēs ſoluere,luet i coꝛ-
pus:vt.l.quicūq̄ʒ.C.de ſer.fugi.aut eſt debitoꝛ tributarius:et tūc non
dʒ carcerari:vt.d.l.nemo.ſed dʒ honeſte ſub cuſtodia detineri,vt prō-
ptioꝛē ſe reddat ad ſoluendū:aut eſt debitoꝛ ꝓpter collectas,ꝛ tunc
nō pōt cedere bonis:vt eſt tex.l.honoꝛē.C.eo.ꝛ ibi hoc Bal.notat:iō
vñ carcerabiť,donec ſoluat.de quo tñ dic latius ꝑ Sali.in.d.l.j.C.eo.
in verſi.q̄ro ſexto an debitoꝛ.¶Quero q̄d ſi a p̄ncipio negauit debi-
tū,et fuit ꝯuictus et ꝯdēnatus,poſtea ꝯfiteať an gaudeat priuilegio
ceſſionis bonoꝝ:et Sali.in.d.l.j.eo.ti.in ver.iuxta hoc moueo aliquā
dubia ꝛc.ſʒ q̄ ſic ꝑ tex.d.l.j.q vř p̄ſupponere ꝯdēnationē p̄ceſſiſſe ceſ-
ſionē bonoꝛū:ſed negātes et ꝯuicti ꝯdēnanť:in ꝯfeſſos vero fit prece-
ptū de ſoluēdo:vt.l.ſi debitoꝛi.ff.de iudi.ꝓ hoc facit.l.pe.ff.eo.tit.que
fruſtra ꝯdēnationē eſſe factā aliquo caſu reqreret:nā ibi poniť alter-
natiua,q̄n cōfiteť extra iudiciū.et illa nō ſufficit niſi ꝯdemneť:iō copu
latiue dicit tex.ꝯdemneť ve ꝛc.alia alternatiua eſt,qð in iure cōfitea-
tur:et ſic ꝓ iudicato hť:vñ ſolū preceptū de ſoluendo ſufficeret:ſed in
hoc dubito qꝛ cū in aliquo onere ꝓbādi creditoꝛ nō ſit alleuiatus:ne
ceſſario ſequiť q̄ debitoꝛ ꝓpter ſuū mendaciū dʒ perdere beneficium
ceſſionis:vt.l.ſi dubiteť.§.j.et ibi Bar.ff.de fideiuſſo.ꝛ in.§.itē miſta.
cū ibi no.ſ.eo.facit.l.ſi rē alienā.§.j.de pigno.acti.ꝛ ꝓ hoc vř caſus in
ſimili.in.l.ſed ſi ex parte.in fi.princ.ff.cū eo.vbi dicendo ſe patrēfami-
lias,mētiendo perdit beneficium vt inſolidum exigatur:ſed iſta duo
remedia,conueniri inquantum facere poteſt:ꝛ cedere bonis,equipa-
rantur:vt no.Dy.ꝛ doc.in.l.alia.§.eleganter.ff.ſol.mat.ꝛ doc.in.l.j.C.
eo.ꝛ idem etiam dicimus quando ſocius negat ſe ſocium,quod per-
dat beneficium ne conueniatur inquantum facere poteſt:vt.l.ſed hoc
ita.in fi.de re iudi.ſicut in ſimili dicimꝰ quando negat quis ſe poſſide-
re,ꝛ conuincatur:quia perdit beneficium poſſeſſionis:licet poſt priua
tionem vellet confiteri:vt.l.ſi.ꝛ ibi gl.ꝛ doc.ff.de rei vēdi.ꝛ dixi.ſ.eo.
§.j.ergo negans debitum ſcienter,debet perdere beneficium ceſſionis
bonoꝛum per predicta.Nec ob.d.l.j.C.eo.quia reſponde vt ibi in gloſ.
nec etiam eſt verum,quod ſemper in confeſſum fiat preceptum de ſol
uendo:quia aliquando condemnatur.iuxta.l.ſi reus paratus.ꝛ ibi gl.
ff.de procu.poteſt tamen opi.Sali.ſaluari,ſi poſt condemnationem
debitoꝛ appellaſſet,per quam appellationem extinguitur pronuntia
tum:vt.l.j.in fi.ꝛ ibi gl.ꝛ Bar.ff.ad turpil.tunc ſi confiteatur.poterit
6 cedere bonis.arg.l.q cū maioꝛ.§.accuſaſſe.de bo.lib.cogita.¶†Que-
ro quomodo debeat fieri ceſſio:dic q̄ ſimplici verbo,ꝛ per nuntium ꝛ
per epiſtolam:ꝛ per conſequens non tantum in iudicio:ſed etiam ex-
tra iudicium,agnoſcendo prius debitum,fieri poteſt:vt.l.ſi in omni.
C.eo.ꝛ ſi aliter diſponeretur ſtatuto,quod alio modo vituperoſo fie-
ret non valeret ſtatutum:vt ibi dicit Bal.ꝛ Sali.

❊ADNOTATIO.In ſedibꝰ locūtenēſiū magni Seneſcali
ꝓuīcie Narbonēſis:cedētes bonis,ꝑcutiūt lapidē ter,natibꝰ,vt vidi.
Hic vo Aueniōe i foꝛo tꝑali caueť ſtatuto,qð bonis cedētes ſūt ſpo
liādi,vſq̄ʒ ad veſtē interioꝛē,quā camiſiā appellāt,in p̄ntia iudicis ꝓ
tribunali ſedētis,ꝛ aliarū ꝑſonarū publicarū,capite nudo,ita qð p̄-
ter camiſiā,nihil retineat.Deīde dʒ ire ꝑ ciuitatē p̄cedēte p̄cōe ꝛ i ſex
cōpitis,vbi ſolēt p̄conizatiōes fieri,voce p̄conia diceť q̄lr talis ceſſit
bōis.In curijs aūt ſpūalibꝰ dicte ciuitatis,debēt ſtare corā iudice ca
pite nudo,q̄uſq̄ʒ fuerit admiſſi,nec poterūt bōis cedere ꝑ ꝓcuratoꝛē
ſtatuto ſic dicēte,ꝛ hoc iure vtimur.Preterea i dictis curijs ſpūalibꝰ
vel in ſacro palatio apoſtolico,nō admittunť cedere volētes,niſi ſint,
aut carceri mācipāti,aut excōmunicati.In comitatu vo Venaiſcino
ſub rubrica qð cedere volētes ſint in carceribꝰ.fo.27.facie.j.ꝛ ſub rubri
ca qð nō admittāť cedere volētes niſi i ꝓpria.fo.35.facie.ij.ꝛ ſub rubri
ca quo cedēs in curijs ſpūalibꝰ.fo.42.facie ꝑna illis ſimul iūcta ca-
uetur,vt ſupra qð nō poſſit quis cedere,niſi ſit carceratꝰ,aut excōmu
nicatus,ꝛ quod non poſſit cedere ꝑ procuratoꝛē.An.Caius.

¶Quero debitoꝛ vult cedere bonis,creditoꝛes volunt ſibi dare indu
cias quinquennales.iuxta.l.ſi.C.eo.ad quam dilationē concedendam
vel ad componendū cū debitoꝛe cōmuni,debēt omnes creditoꝛes mo
ueri pro certo die ꝛ hoꝛa qð in certo loco debeant cōueniri ſuꝑ hoc:ꝛ
tūc qð maioꝛ pars creditoꝛū determinauerit,preiudicat alijs nō tātū
preſentibꝰ:ſed etiam abſentibꝰ citatis tamē:dūmodo maioꝛ pars ſit.
iuxta.l.maioꝛē.cum ibi no.ff.de pac.tunc quis preferetur:dic qð debi
toꝛ q̄m tale beneficium ſibi conceditur a lege,abſq̄ʒ facto creditoꝛum:
imo contra eoꝛū volūtatē:ꝛ ſic ceſſionē bonoꝛū impedire nō poſſunt:
vt.l.j.C.eo.ita dicit Sali.in.l.ſi.C.eo.vbi etiam vide Bar.

❊ADNOTATIO.Qð qs inuitis creditoꝛibꝰ poſſit cedere bo
nis,abſq̄ʒ eo qð poſſit cogi ad dilationē quinq̄ʒ annoꝛū acceptādā,fir-
marūt Pau.a caſt.ꝛ doct.in.l.ſi.de his q cedere,poſſūt.C.libellꝰ autē
ceſſiōis bonoꝛū,ſic poterit firmari:corā iudice ſpūali.Corā vobis Re-
uerē.patre dño officiali curie ſpūalis Aueniōis,aut quocūq̄ʒ alio,in
hac cā ius dicēte ſeu dicturo,dat ꝛ ponit ac oculis lachrimātibꝰ reg-
rit,Joānes ruberia faber Aueniōis,qð cū ſit pluribꝰ creditoꝛibꝰ obli
gatꝰ,et neſciat q̄uo poterit eis ſatiſfacere pre ſua paupꝑtate,ſitq̄ʒ car-
ceri mācipatꝰ,quē carcerē exire nō poterit niſi bonis cedat:ideo ad be
neficiū ceſſiōis bonoꝛū,petit ſe admitti,ſe offerēdo paratū iurare,qð
nō cedit in fraudē creditoꝛū,ſʒ neceſſitate vrgēte,ꝛ ne mareſcat i car-
cere,necnō qð creditoꝛes in pede ſui libelli deſcripti ſunt veri,ꝛ non ſi-
mulati,debitūq̄ʒ ꝛ legale fecerit inuētariū,ꝛ ſi venerit ad pinguioꝛē
fortunā,ſuis ſatiſfaciet creditoꝛibꝰ.dūmodo nō egeat,ſaluo iure ad-
dēdi,minuēdi,mutādi ꝛ corrigēdi.Eſt tñ aduertendum qð ſi velit hře
inducias quinquēnales,maioꝛis ꝑtis creditoꝛū interueniēte ꝯſenſu,
dʒ petere in libello duo alternatiue,ſcʒ ſe admitti ad bn̄ficiū ceſſionis
bonoꝛū:aut inducias quinq̄ʒ annales ſibi dari ꝛ cōcedi,ꝛ ꝓpterea ap-
pellať libellꝰ alternatiuus,quia alternatim cedere volens,poteſt illa
petere,non tamen,quod ad id cogatur.Ant.Caius.

¶Quero data eſt dilatio quinquennij a creditoꝛibꝰ,an ea elapſa pōt
ampliꝰ debitoꝛ cedere bonis:dic q̄ nō:imo erit carcerandꝰ:vt no.gl.ꝛ
doc.in.d.l.ſi.¶Quero ſemel ceſſit bonis debitoꝛ,ꝛ hoc fuit ꝑ credito
res acceptatū:an poſſit debitoꝛē penitere ꝛ ſuā ceſſionem reuocare:ꝛ
dic qð poteſt:vt.l.ij.C.eo.quia ceſſio fuit introducta in fauoꝛē debito
7 rū.igiť ꝛc.vt.l.pe.C.de pac.¶†Aid vnū tamen aduertas q̄ ceſſio bo-
noꝛū non habet locū,quoties quis poteſt preciſe cōpelli:nā in caſibus
in quibus poteſt preciſe cōpelli.iuxta no.per glo.ꝛ doc.in.l.ſtipulatio.
§.ꝛ habet.de no.ope.nun.ꝛ late per Bar.in.l.ſtipulationes non diui-
duntur.de ver.obli.non pōt quis cedere bonis:vt no.Bar.in.l.j.ff.eo.
8 ti.¶†Quero aliquis ceſſit bonis,quid ſibi incumbit:dic q̄ iter alia
debet indicare ſua bona.alias perdit dictum beneficiū:vt not.gloſ.et
doc.in.l.j.

doc.in.l.j.C.eo.ti.⁊ Bal.in.l.penul.ff.eo.ti. ¶ Ex quo ſequitur ꝙ ſi ali
quid occultaret ſcienter, cum occultans ſit ſimilis negāti: vt.l.heredi
tatem.§.j.ff.ad.l.falci. quod punietur in duplum, eius ꝙ occultauerit.
arg.l.fi.§.illo videlicet.C.de iure deli. ita dicit Bald.⁊ Sali.in.d.l.j.C.
eo.ti. Sed in hoc ego dubito: quia ſi equiparatur negāti, ⁊ negans eſt
in ſua negatione perſiſtens, perdit hoc beneficiū: vt no.in.d.l.j.⁊.ſ.di
xi: igitur ⁊c. preterea ſi non indicat bona, perdit hoc beneficium ꝑ ea
que.ſ.dixi. ergo qui malitioſe occultat, non indicat bona: igitur ⁊c. fa
9 cit.l.fi.§.fi. cū ibi no.per gl.⁊ Bar.ff.que in frau.cre. ¶ † Quero an ce
dēti bonis, debeat aliquid relaxari vel debeat nudus remanere? ⁊ dic
ꝙ nihil ſibi relinquitur nec etiā vnus denarius: vt no.glo.⁊ Bar.in.l.
penul.ff.eo. qđ eſt verum preterꝙ vtiles veſtes, ne ſit carne nūdus: qꝛ
tales veſtes ad regendū carnem, etiam dānatis ad mortem relinquun
tur.vt.l.diuus.ff.de bo.dā ⁊ ibi Dy.⁊ Bar. ergo multofortiꝰ debent
relaxari veſtes, cedenti bonis. ita dicit Cy.in.l.j.C.e.in.iiij.q. ¶ Ad
uertas tamē ad id ꝙ ſupra dixi, qđ ſi peruenerit ad pinguiorez fortu
nam, qđ tenetur inꝙtum facere poteſt: illud eſt verum reſpectu credi
torū, qui tēpore ceſſionis erāt creditores: alias ſi noui creditores effi
ciūtur, tunc noui creditores poſſunt ipſum inſolidū exigere: vt eſt tex.
⁊ ibi doc.in.l.iij.C.eo. ¶ Aduertas tñ ad iſtud quod dixi ꝙ iteruz te
neatur, eſt verum niſi ſit clericꝰ, qui cōſequatur poſtea.i.poſt ceſſionē
breuiariū vnum: vel doctor, vel ſcholaris, libros neceſſarios ſibi: et mi
les arma: qꝛ talia bona non cogitur dare creditoribꝰ: vt not.gloſ.in.l.
nepos proculo.de ver.ſigni.⁊ no.Cy.Bal.⁊ Sali.C.eo.tit.l.j. nā ſcien
dum eſt, qđ quilibet etiā clericus ⁊ etiam eccleſia, pōt cedere bonis: vt
in auť.vt determina. ſit numerus cleri.in.§.ſi quis autē adieciſſet.ibi.
res omnino creditoribus crederēt. Ex quo inferť, ꝙ ſi vniuerſitas cle
ricorū apud quos debet eſſe ſumma fides ⁊ obſeruātia: vt.l.preſbyte
ri.C.de epiſ.⁊ cle. poſſunt cedere bonis, quod paritate rationis queli
bet alia vniuerſitas vt ſcholarium vel fabrorū, debet poſſe cedere bo
nis. facit.l.iiij.§.ſi actor.de re iudi.⁊.l.fi.⁊ ibi Barto.⁊ doct.C.de iur.
om.iudi.⁊.l.ſicut.§.j. qđ cuiuſꝗ vniuer.no.⁊.l.fi.⁊ ibi Bar.ff.de colle.
10 illi. qđ no. ¶ † Quero principalis ceſſit bonis, an proſit eius fideiuſſo
ri? dic ꝙ nō: vt.l.heres a debitore.§.ſi ſtipulator.de fideiuſ.⁊ ibi Bar.
vnde creditor pōt redire ad fideiuſſorē: vt ibi. vt dicimus in ſimili qđ
ꝙuis creditor fuerit miſſus in poſſeſſionē bonorū ſui debitoris, tamē
pōt redire ad fideiuſſorē, relicta prima via: vt ibi voluit Bar. ſicut etiā
in ſilī dicimꝰ, ꝙ ꝙuis aliqs fuerit miſſus in poſſeſſionē bonoꝝ ſui de
bitoris: tñ pōt vltra hoc ipꝫ capi facere ꝑſonaliter. ⁊ vna via electa, in
altera ſibi nō ꝑiudiciat: vt elegāter voluit Bar.ī.l.cōſentaneū.C.quō
⁊ qñ iu.⁊ Bal.ī.l.ij.C.de re mi.⁊ Ang.ī.d.l.nemo carcerē.C.de exac.tri.
11 li.x. ꝙ no.ꝑpetuo ⁊ tene mēti. ¶ † Quero an bñficio ceſſiōis poſſit re
nūtiari? ⁊ Jac.de are.⁊ Cy.in.l.j.in fi.C.e. dicūt: aut tale pactū eſt ve
ſtitū iuxta ꝯctū, ⁊ vꝫ: alś ſecꝰ.vt.l.fi.in fi.C.eo. ſꝫ Ray.⁊ Bar.in.l.alia.
§.elegāter.in fi.ff.ſol.mat. tenēt ꝯtrariū ꝑ gl.no.ī auť.imo.C.de act.⁊ obl.
niſi in fraudē creditorū bona ſua diſſipauerit: vt.l.fi.§.fi.q̄ in frau.cre.
vel niſi tpe quo pecunias alienas receperat, ſciebat ſe nō eſſe ſoluēdo.
ar.l.pe.ff.de iu.dot. ſꝫ hoc ꝑ.d.l.pe. nō plꝫ Raph. qꝛ ibi loquiť in ſocero
q ꝑdit bñficiū ꝑticulare: vt in.§.itē ſi de dote.ſ.eo. ꝙ faciľr ꝑdiť: ſꝫ ceſ
ſio bonoꝝ, eſt ius cōe: ideo nō ſic faciliter ꝑdiť. ar.l.eiꝰ militis.§.mili
tia.de re mi. Et lꝫ opi.Bar.ſꝫ Raph.ī.d.§.elegāter. ſit cōis ſnīa, ꝙ nō
valet dictū pactū de nō cedēdo bonis: ſicut non vꝫ, ne cōueniať inꝙtū
facere pōt: vt.d.§.elegāter. Et ita tenet ibi Ang.⁊ Jmo.⁊ hāc opi.ap
probat Sali.late in.l.j.C.e.in ver.q̄ro nono an teneat renūtiatio ⁊c.⁊
etiā ſequiť Ant.de but.in.c.cū cōtingat.de iureiur. ſꝫ Jmo.in.d.c.cum
cōtingat.in ver.itē aduerte. qꝛ ꝑ predicta videť poſſe inferri, an valeat
pactū de nō cedēdo bonis ⁊c. vř ſimpľr tenere opi.Bar.no.ꝑ Fed.de
ſenis in ſuis cōſilijs cōſi.lxj.⁊ maxime ꝙ vꝫ dicta renūtiatio cū iura
mēto: ſm Spec.in.ti.de renū.§.j.ver.itē eſt beneficiū. ratio: qꝛ tale pa
ctū non eſt verū, ꝙ ſit ꝯ bonos mores: nec etiā hꝫ perpetuā cām ꝓhibi
tionis: cū etiā in aliqbꝰ caſibꝰ qs nō poſſit vti tali bñficio: vt.l.fi.C.eo.
igiť iuramēto pōt firmari: vt hř in.l.nō dubiū.ꝑ doc.C.de legi.ꝯiuncta
gl.j.q.j.c.ſicut vrgeri. Nec ob.d.§.elegāter. qꝛ ibi loquiť in alio bñficio,
ſcꝫ ne ꝯueniať maritꝰ vltra quā facere pōt: qñ vere eſt ꝯ bonos mores
qꝛ illud cōcediť ob reuerentiā ꝑſone: ſecus ſi cōcedereť ex natura actio
nis vel ꝯctus, vt in ceſſiōe bonorū: qꝛ tūc tali bñficio pōt renūtiari. vt
no.gl.Bar.⁊ doc.in.l.pe.C.de pac.⁊ in.l.ſi cōuenerit.de re iu. non ob.l.
ob es.⁊.d.auť.imo. qꝛ ibi loquiť qñ ſit pactū, ꝙ creditor ꝓpria autho
ritate poſſit capere debitorem ⁊ cogere ad obſeruantiā ꝯctus: qđ eſt
cōtra bonos mores ſed in caſu nřo fiet authoritate iudicis: igiť ⁊c. de
quo latius ibi per eū: ſed Bal.in.d.l.j.C.eo. conať opiniones reducere
ad cōcordiā: nā beneficiū ceſſionis, duo operať. vnū ꝙ debitor nō poſ
ſit carcerari, ⁊ huic nō pōt renūtiari: vt.d.auť.imo.cōiuncta.l.titia.§.
j.ff.de cōdi.⁊ demō. ⁊ ita intelligiť opi.Bart.⁊ Ray. Aliud eſt ꝙ in
bonis poſtea q̄ſitis, nō ꝯueniať niſi inꝙtū facere pōt: ⁊ huic pōt renū
tiari, qꝛ hoc nō ꝯtinet turpitudinē reſpectu extranei. ita intelligatur
opi.Jac.⁊ Cy.ꝑdicta. ⁊ iſta cōcordia plꝫ Raph.⁊ mihi.

ADNOTATIO. Guido papa lꝫ ſit eiuſdē ſententie in de
ciſionibus delphinalibus.q.ccxj. tñ firmat in Delphinatu ſeruari, ꝙ
non obſtante renūciatione iurata ⁊ abſꝗ diſpēſatione ſuper iuramē
to, cedere volētes admittātur, quod et hic Auē
nione ac in comitatu Venaiſcino, etiā indiſtin
cte obſeruatur, ſed in prouincia apud ſedes loca
teneñ. preſidis admittuntur obtenta pñs, ſuꝑ iu
ramēto, diſpenſatione, vt pluries vidi Ant.Ca.
Ad vnū tñ aduertas ꝙ creditor q fecit carcerare
debitorē, dꝫ eū alere ſuis ſumptibꝰ: ſi debitor nō
hꝫ aliūde: alś iudex faciet eū relaxari: vt eſt gloſ.
ſing.in.l.fi.C.de ero.mili. an.lib.xij. quid perpe
tuo not.Ange.

a *Quod cū eo qui in alie.pote.eſt &c.* [a] *Ru.*

SVMMARIVM.

1 Actio quę datur in patrē vel dñm ex contractu ſerui vel filij, nō dicitur ꝓprie de peculio ſed adiectiuè.
2 Seruus & filius æquiparantur, quaſi in omnibus.
3 Abbas an teneatur, ex contractu ſui monachi.

b QVia tamen. [b] Totꝰ iſte
ti. diuidiť ī
ſex partes. Prīo ponit continua
tionē rub. Scđo ꝙ filiꝰ ⁊ ſeruꝰ eq
paranť. ideo dictū in vno, pōt di
ci dictum in alio. Tertio proſeq
tur de contractibus ſeruorū, qualiter et inquātū
eorum dñs teneatur. Quarto illud extendit ad
filios. Quinto ponit vnum in filio, ꝙ non habet
locum in ſeruo. Sexto redit ad cōtractum ſerui.
ſcđa ibi: ⁊ quia. tertia ibi: ſi igiť. quarta ibi: q̄ dici
mus. quinta ibi: illud ꝓprie. ſexta ibi: illud ī ſum
ma.⁊.h.d. ¶ Cognito cōtractu ſeruorū, ad obli
gandū dominū: erit cognitū quid de ꝯtractu filij
1 ad obligandum patrem.h.d. ¶ † No. ibi actione
qua in peculium ⁊c. qđ actio que datur in patrem
vel dominū ex contractu ſerui vel filij: nō dicitur
proprie de peculio, ſed adiectiue: vt eſt tex.in.l.j.
C.eo. not.Sali.in.l.penul.eo.tit. ꝙ eſt vtile: quia
ſi prima actio eſt bonefidei: ſic etiam illa que da
tur in peculio: et ſi eſt perpetua, ⁊ iſta: de quo la
te dixi.ſ.titu.j.§.actiones de peculio.in ver.glo.
de peculio.in fi. et in duobus verſi.ſeq. dic vt ibi.
¶ Not. ꝙ actio de peculio et cetere actiones que
deſcendūt ex cōtractu filij, dantur in patrem no
mine filij: qđ not. pro formatione libelli, in actio
ne de peculio: cuius libelli formam poſui in.d.§.
actiones autem de peculio.in ver.quero ergo in
2 practica de forma libelli ⁊c. ¶ † Not. ꝙ ſeruus ⁊
filius, equiparātur quaſi in omnibus: quod facit
ad ea que habentur.in.l.ſi quis ſeruo.C.de fur. et
ad ea que dixi.ſ.tit.j.§.in duplū.in ver.in ea.glo.
in fi. querit Jo.fab.⁊c.⁊ in ver.ſeq.⁊.ſ.de oblig.
que ex deli.naſcun.§.ſed ſi credat. ¶ Not. ſibi ne
verboſa fiat diſputatio cōtra multos doc. qui le
gendo ⁊ conſulendo multa: ⁊ multa effundunt,
cum paucis vti poſſunt: contra id ꝙ dicitur qđ
gaudent breuitate moderni: nam in multiloquio
non deeſt peccatum: facit.l.ampliorē.§.in refu
tatorijs. cū ibi no. per gl.⁊ doc.C.de appel. ¶ No
ta. ꝙ poſito ⁊ cognito vno de ſimilibꝰ, ⁊ cogno
ſcitur ⁊ reliquum. ⁊ ideo cū dicamꝰ ꝙ monachus
et ſeruus equiparentur: vt no.Jnn.in.c.cū olim.
el.ij.de priui.⁊ not.Bar.in.l.j.§.j.⁊.§.vſufructua
rius.ff.de ſtipul.ſer. neceſſario ſequiť ꝙ ſicut dñs
3 teneť ex cōtractu ſui ſerui vt hic. ꝙ † Abbas tene
biť etiam, ex contractu ſui monachi. facit qđ no.
Bar.in.l.ſi vnus.in prin.ff.de pac.⁊.l.qđ ſeruus.
ff.depo. vbi Bart. vult qđ pōt petere monachus
depoſitum factum a ſe: ⁊ poteſt depoſitum factū
a monacho ſolui ⁊ reſtitui ſibi monacho: ⁊ ſol
uēs liberať ſine abbate. ſicut ſi quis ſoluat ſeruo
vel filio depoſitum factum a ſeruo vel filio: quod
no. ¶ Vltimo iſte tex.in prin. pōt allegari ad id
ꝙ dici in rubri.proe.in fi.ſ.de lega.in princi.ſ.de
act.in rub. vcꝫ qđ materie ſunt cōgruenter ponen
de, licet rub. nō ſint neceſſario cōtinuāde ad ꝑce
dentia: facit.l.j.ff.de rei ven.⁊.l.j.in prin.ff.ad tre
bel.⁊.ſ.de re.diui.in prin. et.ſ.de oblig. q̄ ex deli
naſcun.in prin.⁊ etiam ibi dixi ⁊c.

a ¶ Qđ cū eo q in
aliena ꝑtāte eſt
⁊c. Supra vidi
ſtis de natura
oīm actionū q̄
naſcūť ex ꝯctibꝰ
q fiūt cū eis qui
ſunt ſui iuris.
Mđo autē vult
tractare đ actio
nibꝰ q̄ naſcūtur
ex ꝯctibꝰ eorū q
ſunt ī ꝑtāte nřa.
⁊ iđ ſubijciť hec
ru. Qđ cū eo ⁊c.
⁊ ſubaudi ꝙ ru.
iſta de neg.ſimi
liť.ff. ſubaudiť.

b ¶ Quiā tñ. Su
periꝰ.ſ.tit.pxi.
§.ſi qscū parēte.
trac.ē de act.de
peculio que dať
ꝯ parentem vel
dñm, ꝑ ꝯctu fa
cto ꝑ filiofa. vel
ſeruo. ſꝫ nō ꝑple
ne. ⁊ ꝓpter ea dꝛ
in hoc loco, qđ đ
ea vberius tra
ctare ꝓponit: ⁊
actio inde ſum
pta tractat đ oī
negotio qđ ge
ſtū eſſe diceť cū
eis, q ī nřa ꝑtāte
ſunt. Dicit ergo
ſiue cū filiofa. ſi
ue cū ſeruo ne
gotiū geſtū ſit,
ꝙ ī oībꝰ fere ea
dē natura ſerua
tur: ⁊ ſine dubio
in q̄libet articu
lo poſſumꝰ tra
ctare ⁊ exēplifi
care de ambobꝰ
qꝛ tñ ī his duobꝰ
eadē fere natu
ra intelligiť, ne
ꝟboſa fiat diſ
putatio ſm nomē
nřm in ꝑſonam
dñi et ſerui diri
gimꝰ. ⁊ idē itelli
gimꝰ in parenti
bus et liberis. et
de hoc tractabi
mus.j.e.§.illud
ꝓprie. ar. eiꝰ ꝙ
dꝛ opꝰ eſt vt de
hac actione alś
materia ⁊c. vo
luerūt qdā dice
re ꝙ hoc verbuꝫ
de peculio ē pro
priū nomē actio
nis, ꝯ: ſꝫ ſunt ad
iectiōes: vt no.ī
fi.huiꝰ.§.igitur
iuſſu dñi.h.d.

a ¶ Si igit. Supra dictū eſt ꝙ tractādū erat de actionib⁹ ſiue de adiectiōib⁹ actionū, q̄ ꝯpetūt ꝑpter negotia geſta cū ſuis ⁊ filijs fa. videamus igit primo de illa actiōe q̄ cōpetit ꝑpter negotiū geſtū cū ſeruo iuſſu dñi: dicit igit ꝙ ſi aliqs iuſſu dñi cū ſeruo cōtrahat: ꝙ cū dño cōtraxiſſe vr. ⁊ iō ꝯ dñm cōpetit ei actio inſolidū: cū hac adiectiōe q̄ iuſſu ⁊ inſolidū fidē em dñi ſequi vr q ei⁹ iuſſu cū ſeruo ꝯxit. Silr pōt poni exēplū in filio, cuꝫ quo iuſſu pris ꝯctū eſt: ſꝫ ne vboſa ſit verborūꝫ diſputatio idē intelligas in filio ⁊ prē: ꝙ dicit in ſuo ⁊ dño eadē rōne ꝑtoꝛ ⁊c. vidiſtis duas actionū adiectiones īſolidū. Ad hūc preter illas duas adiectiones, ꝑtoꝛ ꝑponit alias duas. quarū vna vocatur exercitoria, ⁊ alia īſtitoria. Et ꝑmo pōit exēplū ð exercitoria, dicēs ꝙ tūc cōpetit exercitoria cū dñs nauis ſeu nauta q exercitoꝛ dꝛ, ſeruū ſuū magiſterio nauis prepoſuit ⁊ cū ſeruo illo ꝯctū fuerit: daſ em tūc ꝯ hēti cōtra dñm nauis, actio exercitoria inſolidū. ⁊ ꝗꝗ lra in ſeruo ſuo loquatur: idē tñ intelligaſ i ſeruo alieno vt libero homine magiſtro nauis ꝑpoſito: ſi cū eo ꝯctū fuerit, eius rei grā ad quā ꝑpoſit⁹ fuerat: ⁊ ſic trahit exercitoria nomē ſuum ab ipo dño nauis, q aliū ꝑpoſuit alicui negotioq exercitoꝛ dꝛ. Sꝫ inſtitoria econuerſo trahit nomē ab eo q certo negotio ꝑponit, q exercitoꝛ appellatur. h. d. Iſtas duas actiones ⁊c. Supra vidiſtis quod locum habet exercitoria ſine inſtitoria, cum ſeruum ſuū naui vel taberne vel alteri rei ſicut certe negotiationi dominus prepoſuerit: quia eadem ratio equitatis in eo caſu inuenitur. hoc dicit.

❧ ADNOTATIO. In rubrice neceſſarie continuande vel ſubordinande ſint, dic vt per Iaſo. ⁊ Someſiū ſupra de actionibus in rubrica communiter tamē recepitur ꝙ ſint neceſſario cōtinuandū. Antonius. Caius.

SVMMARIVM.

1 Pater vel dominus de iure ciuili, non tenetur ex cōtractu filij vel ſerui.

2 Mercatores qui ꝑponūt vni negotiationi vel tabernæ eorū inſtitores, an teneātur inſolidum ex contractu ipſorum.

3 Iuſſus poteſt dari in vno negotio particulari, etiam generaliter.

4 Abbas ſi iubeat contrahi cum monacho, an habeat locum actio quòd cum eo?

5 Magiſter quando recipit pecuniam mutuo, tres ſunt caſus in quibus recipit.

6 Actio ſine ceſſione, non quęrit tibi regulariter ex cōtractu celebrato cum procuratore tuo.

7 Inſtitor ad hoc vt quis dicatur plura requiruntur.

a SI igitur. a Dominus tenetur ex contractu ſerui inſolidum, ſi contrahi iuſſerit: vel ſi ipſuꝫ vel liberū hominem naui: vel alicui alij negotiationi prepoſuerit, actionibus cognominatis quod iuſſu et exercitoria ⁊ inſtitoria. h. d. ¶ No. ibi pretoꝛ: † ꝙ de iure ciuili pa-
1 ter vel dominus, non tenentur ex contractu filij vel ſerui. et ideo pretoꝛ adinuenit ꝙ ſi habeat peculium, teneatur peculiotenus: alias non teneretur niſi iuſſerit vl talio modo: vt hic facit. §. actiones autem de peculio. ⁊ qð ibi dixi. ſ. titu. j. facit l. j. in fi. ff. de conſt. pecu. ¶ No. ꝙ dominus quod iuſſu conuenitur, non tantum peculiotenus: ſed inſolidū: ⁊ idē in exercitoria ⁊ inſtitoria. ¶ Not. ibi cui prepoſitus: quod ſeruus obligat dominū, ſi cōtradixit in eo cui prepoſitus eſt ⁊ nō aliter: ſicut dicimus de delicto vel quaſi, ꝙ dominus tenetur ex delicto ſuorum ſi delinquunt in eo, quo prepoſiti ſunt: vt. l. j. §. familie. ⁊ ibi Barto. ff. de publi. ⁊ de contractibus ad maleficia. ⁊ cōtra, eſt bona argumentatio: vt. l. abſentem. ff. de
2 penis. ¶ † Not. ibi: ⁊ ſi liberum. ꝙ iſti mercatores florentini qui preponunt vni negotiationi vel taberne eorum inſtitores vel gazaros et longinqs partibus, ꝙ inſolidum tenentur ex contractu ipſorum, ſi contrahunt in negotiatione cui prepoſiti ſunt. ¶ In gl. iuſſu domini ibi: ſiue ad contrahentium cum ſeruo ⁊c. dic hoc videtur contra tex. in. l. ſi. ff. quod iuſ. ⁊ ſic videſ ꝙ tali caſu agatur mandati. l. ſi tibi. C. mand. in hoc ſunt opi. Jo. de pla. cōtrarie: vt no. in. l. j. ff. qð iuſ. ⁊ in l. etiam. C. manda. vnde dic aut dominus ipſe ꝑ ſe contraxit, ⁊ poſtea iuſſit pecuniam dari ſeruo: tunc non datur ꝙ iuſſu: vt. d. l. fin. aut mandauit credi ipſi ſeruo. ⁊ tunc aut mandatum dirigitur ad cōtrahendum cū ſeruo. ⁊ datur mandati: ⁊ qð iuſſu. aut ad ſeruū ⁊ datur ꝙ iuſſu ſolū ſm Joā. fab. ¶ In ea. glo. in fi. dic idem ſi literas dicti ſerui miſſas ipſi domino, in quibus notificabat de ſua obligatione ſtatim non reſultauit: quia receptando dictas literas, videtur tacite approbare omnia contenta in dictis literis vt. l. ſi filius ff. ad maced. Et addas quod multis modis dicitur ratificaſſe vel approbaſſe factum a ſeruo: vt colligitur in. l. quo enim. §. j. ⁊ ibi Bartol. ff. re-
3 ra. ha. ¶ In gl. ſequi videſ in fine † quando iuſſu domini cū ſeruo cōtractum eſt, pōt directo ⁊ recta via cōdici a dño tāꝗ ſi cū ipſo principalr ⁊ nō ꝑ mediā pſonā ſerui negotiū geſtū eſſet: vt dicit ad literā tex. in. d. §. pe. ⁊ dic vt ibi not. ⁊ ibi dicā. Et aduertas ꝙ iuſſus pōt dari etiā in vno negotio particulari, ⁊ etiā gñalr: vt qn̄ dꝛ qcūq vult negotiū cū ſuo meo ꝯhere, id faciat periculo meo: videſ em tūc ad oīa iuſſiſſe: vt. l. j. §. j. ff. qð iuſ. Scdo aduertas ꝙ ſicut mādatū pōt multis modis fieri: vt. l. j. māda. ita ēt pōt iuberi. ⁊ qð iuſſu qs teneaſ: vt. l. j. qð iuſſu. in ꝑn. ⁊ vꝫ iuſſus aut veri dñi, aut putatiui: tutoris vel curatoris: vt. d. l. j. §. ſi pupill⁹. cū. §. ſeq. dūmō ſeru⁹ ſit ꝑpri⁹: ſed ſi alien⁹ ſit, lꝫ poſtea efficiat me⁹. nō habet locū hec
4 actio: vt. l. ſi tutoris. §. ſi. ff. qð iuſ. ¶ † Quid ſi abbas iubeat ꝯhi cū monacho: dic ꝙ habet locū iſta actio. vt ar. l. pe. ff. qð iuſſu. ſec⁹ ſi cōuent⁹ ſol⁹ iuberet: vt in. c. pe. de fideiuſ. ¶ In arrogato aūt qꝛ trāſit in ptātē clarū eſt ꝙ iſta actio hꝫ locū. In adoptiuo dꝫ inſpici an trāſeat ī ptātē adoptātis, vel nō: vt. l. pe. C. de adop. ⁊ formā libelli in actiōe qð iuſſu vide. ſ. ti. j. in. §. actiones aūt de peculio. in ver. in ea. gl. ibi. ff. qð iuſ. l. j. dic vt ibi. ¶ In glo. exercitoria ibi. l. ſi tñ. §. ſi. dic hoc verū ſi pria actio dabaſ heredi vel ꝯ heredē: qꝛ iſte nō ſunt ꝑprie actiōes, ſꝫ adiectiōes vt dixi. ſ. in prin. ⁊ habeſ. l. eo. §. pe. ⁊ in. d. l. ſi tñ. §. ſi. ¶ Et aduertas qꝛ eſt magna differētia inter actionē exercitoriā, ⁊ tributoriā: nā exercitoria daſ ꝯ dñꝫ, qñ ſeru⁹ exercet act⁹ venales: ⁊ tūc daſ in duob⁹ caſib⁹. Primo ſi dñs exꝑſſe cōſenſit. Itē ſi tacite, qꝛ ſciuit ⁊ aliqd fecit ex q̄ colligiſ ei⁹ cōſenſus: puta accipiebat merces qs ſeru⁹ portabat ad domū ſui dñi. ⁊ his caſib⁹ teneſ inſolidū, ſi naūt nō pōt colligi ei⁹ cōſenſus: vt qꝛ ſciuit ⁊ qꝛ paſſus eſt, nō tamen aliqd fecit ex quo poſſit appere de cōſenſu: tūc nō obligauit exercitoria īſolidū: qꝛ iſta dꝛ nuda ſciētia: ſed obligaſ de peculio: vt. l. j. §. ſi is q. i x. ſed ſi ſciēte. ff. de exer. Sed tributoria actio daſ, qñ ſeruus negotiaſ ī mercib⁹ peculiaribus, nō in mari ſed extra. vt qꝛ dñs tradiderat ſibi tot merces. l. qb⁹ valeret ipſe negotiari vēdēdo ⁊ reuendēdo: ⁊ tūc daſ actio tributoria in trib⁹ caſibus in dñm. Primo ſi dñs exꝑſſe cōſētit: idē ſi tacite: vt qꝛ ſciuit ⁊ aliquē actū fecit ꝑ quē apparet de cōſenſu. Itē et tertio caſu qñ ſciuit duntaxat, ⁊ paſſus eſt: ſed his trib⁹ caſib⁹ nō obligaſ dñs inſolidū, ſed ſolū vſq ad vires illarū merciū: ⁊ in hoc differt ab exercitoria q̄ daſ in ſolidum. ⁊ ſic illa fauorabilioꝛ eſt: qꝛ magis ſeruaſ vtilitas publica, vt vult tex. in. d. §. ſed ſi is q. i x. ideo aūt. Itē dicēdū eſt ꝙ ī tributoria nō obligaſ vſq ad vires peculij, ſed vſq ad vires illarū merciū. Et dꝛ tributoria dñs vocaſ ī tributis cū alijs, ⁊ nō hꝫ ꝑuilegiū ī illis mercibus vt poſſit ꝑlo deducere ꝙ ſibi debeſ: ſed cōīt tractaſ cū alijs: ⁊ ſic ī duobus, differt ab actione de peculio. Primo qꝛ illud daſ q̄ten⁹ eſt ī peculio: tributoria quaten⁹ eſt ī mercib⁹, ⁊ ſic illa amplioꝛ eſt: itē in illa dñs eſt priuilegiat⁹, vt ꝑmo deducat ꝙ ſibi ⁊ ſue familie debeſ. ⁊ in iſta nō. Itē tertio differūt, qꝛ actio de peculio dat ēt cū dñs ignoꝛauit vel exꝑſſe ꝯdicit. Sed tributoria cū cōſenſu exꝑſſe vel tacite: vel cū ſciuit ⁊
5 paſſus eſt. q̄ oīa no. ¶ † In gl. eius rei gratia. aduertēdū eſt qñ magr recipit pecuniā mutuo, tres ſunt caſus q colligunt ex. d. §. non aūt. vꝫ qñ exꝑſſe ꝑpoſit⁹ eſt ad hoc. ſ. ad pecuniā recipiēdā, nec eſſet dictū in quā cām: ⁊ tūc ſine dubio teneſ dñs etiā ſi magiſter illā pecuniā cōſumat in ſuos vſus: qꝛ ſufficit ꝙ ſit ꝯctū in eo, ad ꝙ ꝑpoſit⁹ eſt exꝑſſe: nec ſe hꝫ mutuās aliud q̄rere. ⁊ iſtō colligiſ ex. d. §. ꝑn. Scðs caſus eſt qñ fuit ꝑpoſit⁹ ad hoc nō exꝑſſe, ſed tacite: vt puta ꝑpoſit⁹ fuit ad nauē reparādā, at pecunia eſt neceſſaria tūc tacite videtur ꝑpoſit⁹ ad pecuniā mutuo recipiendā: ⁊ tūc idē vt dñs teneaſ: vt. d. l. j. §. ſi mutuā. ff. de exer. ſed tñ iſte caſus dꝫ limitari ſm. l. ſi. eo. ti. q̄ ponit tres limitatiōes. ſ. qð tūc nauis indigeat reparatiōe. ⁊ qð mutuās in illā cām mutuet. Itē qð in loco, in quo reparatio fieri poſſet. Terti⁹ caſus eſt qñ nō habuit exꝑſſe mādatū ad recipiēdū mutuo, tñ fuit exꝑſſa certa cā vt puta ꝑ emēdis mercib⁹: tūc ſufficit ꝙ recipiēs dicat ſe recipere ī illā cām: ⁊ ſi hoc nō diceret, nō teneſ dñs: ſꝫ ſi dicat lꝫ hoc nō faciat ſꝫ exercitoꝛ in ſuos vſus cōuertat, dñs teneſ. Et iſte caſus colligiſ in. d. §. nō aūt. in ver. ſꝫ ſi in pcijs. hi caſus colligunſ ex diſtinctiōe quā fecit Bar.
6 ī. l. ciuitas. ff. ſi cer. pe. vt ibi. ⁊ vide Ang. in. d. l. ſi. ff. de exer. ¶ † In gl. q̄ſtus ptinet. in fi. ad euidētiā. ſ. dicte materie ⁊ de exercitoria, ꝑmitte ꝙ ex ꝯctu celebrato cū ꝓcuratore tuo, ſicut regulr nō q̄riſ tibi actio ſine ceſſione: vt. l. poſſeſſio. §. poſſeſſio quoq. ff. de acqui. poſ. ⁊ ita ꝯ tu dñs nō obligaris ex illo ꝯctu mero iure: vt. l. ſolutū. §. ꝑ liberā. ff. ð pig. ac. Sed qꝛ in eo q ꝑpoſit⁹ eſt negotiationi nauigali, gñalr vtilitas publica ſuggerit, ꝙ illi q ꝯhunt cū eo ſine ſint liberi ſiue ſerui, poſſint qꝛ tpſ ⁊ loc⁹ nō patiſ pſcrutari qualis ſit ille cū quo ꝯhūt, an pncipalis exercitoꝛ vel magiſter igit ꝑtoꝛ hac equitate mot⁹, fecit hoc edictum in quo pter diſpoſitionē iuris ciuilis, dat actionē in ꝑponētē: ⁊ hec eſt prima ſpālitas: qꝛ lꝫ ꝑ ipſum ꝑpoſitū nō acquiraſ actio ꝑponēti ſine ceſſione: vt. l. j. §. eſt aūt. ff. de exer. tñ bene ꝯuenit ꝑponēs exercitoria: vide q̄ poſui. ſ. ti. j. §. actiones aūt de peculio. in ver. in ea. gl. ibi: exer-
7 citoria ⁊c. ¶ † In gl. ſeruū. in ſi ꝑmitte in hac actiōe inſtitoria, ꝙ plura requirūt ad hoc vt qs dicaſ inſtitoꝛ. Nā prio reqriſ vt ſi ꝑpoſit⁹ vniuerſali negotiationi: nā ſi vni tñ, nō dꝛ īſtitoꝛ vt ꝓbaſ in. l. cuicūq. §. ſi qs pecuniis. in tex. ⁊ gl. de inſti. ⁊ ꝑ hoc dicit Bar. in. l. legatis ſeruis de leg. iij. qð ꝑ vna mercātia vel duab⁹, nō dꝫ dici qs mercatoꝛ ſed ex frequētia mercātiarū. Scða reqriſ. qð illa negotiatio ſit q̄ſtuaria ad aliqð lucrū extrinſecus q̄rēdū, ꝙ cōtingat in emēdo ⁊ vēdēdo al⁹: nō diceretur

diceret institor:vt.ff.de insti.l.si cū vilico.z talis īstitor obligat dn̄m in eo in q̄ ppositꝰ ē tacite vl' exp̄sse:vt.l.gcūq̄z.§.nō tn̄.ff.de isti.z dr̄ tacite ppositꝰ ex cōsensu dn̄i,vt dixi.s.in magro nauis:ꝙ no.nec attēdit ꝯditio istitorū si mior vl' maior sit,liber vel suꝰ vt ē tex.i.l.sz z si qs §.parui.ff.de isti.Et si ppona? ab aliq̄ postea dfuncto,z obligat hi dē z admistrator obligat pupillū vel aliū q̄ ē in aliena admistratiōe:vt l.cuicūq̄z.§.si a b alio.ff.de isti.Et ex ꝯctu īstitoris,qlibet dn̄s obliga? insolidū:ita ꝙ si essent tres vel plures mercatores q ꝓponūt vnū.qlibet tene? isolidū ex ꝯctu īstitoris:vt.l.habebat.§.si duo.ff.de isti.Et aduertas ꝙ lz dn̄i tenea?,tene? ēt īstitor ꝯhētibꝰ secū:vt.l.si qs mācipijs.§.si suū.ff.de isti.Si ē hō liber,si suꝰ alienꝰ da? actio i eiꝰ dn̄m,vt ibi.Et idē qn̄ sunt plēs mercatores,z socij faciūt vnū ex eis magr̄ m vl' gubernatorē:qr ex tali ꝯctu,oēs īsolidū tenē?:vt.l.si plēs.in pn̄.ff.exer.z ibi Guil.Bal.z Ang.Et no.Bar.in.l.ij.§.j.ff.d duo.re.dic vt ibi p eū.¶ Aduertas tn̄,ꝙ si qs ē ppositus negotiationi nō q̄stuarie,vt ad pecuniā mutuo recipiēdā:ꝓprie nō dr̄ īstitor vt dixi:nec ꝓprie istitoria ppones tene?:sz ad exēplū īstitoris,dn̄s obliga?:vt ē tex.i.l.i.eū in pn̄.ff.de institu.z lz mādatū ꝓcuratoris finia? morte mādātis rei integra:vt.§.mādatū.ff.mā.z ibi dixi:tn̄ mādatū īstitoris nō fini? morte:vt.l.si qs mācipijs.§.si impubes.ff.de instito.facit.l.eius q in ꝓuincia.cū ibi no.ff.si cer.pe.Formā do libelli in hac actiōe īstitoria posui s.ti.j.§.actiones aūt de peculio.dic vt ibi in ver.in ea.gl.ibi institoria.z quando institor potest obligare dn̄m,vide etiam in.d.§.actiones autem de peculio.in versi.nam tene menti quod si magister zc.

SVMMARIVM.

1 Seruus si sciente domino,in merce peculiari negotiatur:et inde dominus aliquid recipere debet,vocatur in tributis vna cum alijs creditoribus.
2 Negotiationis appellatio plenior est,quàm mercis.
3 Lanifices quid debent contribuere?
4 Conditio occupantis,aliquando non est potior.

a 1 Introduxit. a ¶ † Si seruus sciēte dn̄o in merce peculiari negotia?,z īde dn̄s aliqd recipere debet,voca? in tributis vna cū alijs creditoribꝰ.h.d.¶ No.ibi i peculiari merce.qr secꝰ si negotiare? i dn̄ica,domino sciēte:qr dn̄s nō veniret in tributis,sz tenere? insolidū vel de in rē vso,vel qd̄ iussu.¶ No.ibi dn̄o sciēte:nā si dn̄o ignorāte negotia? seruꝰ,ēt i merce peculiari:nō tene? tributoria dn̄s sz de peculio.¶ No.ibi eiꝰ rei cā:ꝙ ad hꝰ vt ꝯpetat ista actio opꝫ ꝙ sit ꝯctū illarū merciū cā:al's nō cōpeteret:vt ēt dixi.s.ꝓxime in alijs actionibꝰ.¶ No.ibi ꝓ rata portiōe dr̄iam aliā inter actionē de peculio.de quo.j.ꝓxi.§.z istā actionē.qr istā actio cōpetit dn̄o ꝓ rata sui crediti,i actiōe de peculio.ꝓrio dn̄s deducit qd̄ sibi dbe? z sue familie:vt.l.sz z si dānū.§.ij.ff.de pec.z deduci? ēt id qd̄ debe? cū dn̄o:vt ē tex.in.l.j.§.j.ff.de trib.¶ Et no.istū.§.creditoribꝰ fallitorū:qr debēt venire ꝓ rata.s.ꝓ libra z solido.qd̄ qualiter intelligatur dicā.j.Et ꝓ euidētia materie,debes scire qn̄ dn̄s ꝯueni? d peculio deducit qd̄ sibi z illis debe? q sunt i sua ptāte z cū dn̄o suo:vt statim dixi:qd̄ ptor moderatꝰ est detrahēdo ad hoc,casum quo seruꝰ sciēte dn̄o mercaba?:tūc cū eēt iniquū ꝙ ille q cū eo mercaba? i illa merce postponere? dn̄o:nō introduxit hāc actionē,ꝓ quā dn̄s cōtribuit quatenꝰ merces se extēdit cū ceteris mercatoribꝰ q i illa merce ꝯxerūt cū seruo:ꝓ quātitate debiti cuiusq̄z.in hoc tn̄ est dr̄ia qr dn̄s venit in tributo,ex quacūq̄z cā sibi debea?:sz nō sic in alijs creditoribꝰ:vt.j.dicā.Aduertāt tn̄ creditores,an vtiliꝰ sit eis expediri hac actiōe,vel de peculio:nā vna intētata,ad aliā redire nō pōt:vt.l.qd̄ in heredē.§.eligere.ff.de tribu.z qd̄ ibi plane ꝓ gl.¶ In gl.merce.in fi.no.ex illo.§.pe.dr̄iam qr institutoria hꝫ locū i merce dn̄ica,tributoria in merce peculiari.z si vna egi z succubui qr ma-
2 le itētani,possum alia itētare:de q̄ dic vt ibi ꝓ gl.¶ † In gl.negotie?.in fi.no.allū tex.cū gl.qd̄ plenior ē appellatio negotiatiōis,ꝙ mercis?Et aduertas qd̄ nō ex vno ꝯctu facto i mercede,dr̄ negotiatio:vt dt sl.i.d.§.lz.qd̄ induci? ibi ꝓ Frā.tigri.z ꝓ Bar.i.l.legatis seruis.in pn̄.ff.de leg.iij.ꝙ si vnꝰ fecerit vnū actū siue ꝯctū i mercibꝰ ꝓpter hoc nō dr̄ mercator:vn̄ si statutū fauorisat cāꝫ mercatoris in modo agēdi:nō accipiet iste illū fauorē,qr nō ē adhuc mercator:qd̄ no.¶ In gl.minꝰ in fi.dic:lz Azo in summa videa? tenere primā opi.tn̄ doc.tenēt opi.gl.Et aduertas ꝙ in tali cōtributione,nō venit totū peculium sed tn̄ merces peculiares,in qibꝰ mercatus fuit seruus sciēte dn̄o:vt.l.peculiares.§.nō aūt.ff.de tributo.Et est dr̄ia iter peculiū z merces peculiares,sicut est inter heredē z res hereditarias:qr peculiū est vniuersitas iuris:merces sūt res corꝑales in eo existētes:vt.l.j.§.peculiarē.ff.
3 de tribu.Et ꝯtribuēdo merces,debēt etiā contribui instra merciū vt d.§.nō aūt.¶ Ex q̄ seq? † ꝙ isti lanifices dbēt ꝯtribuere non tm̄ lanā z pānos:sz ēt pectines z alia instrumēta ex qbꝰ faciūt pānos.¶ Ad vnū tn̄ aduertas,ꝙ si talis seruꝰ habeat statiōes,lz eēnt eiusdē negotiatiōis z oēs i arte lane.tn̄ ꝯhētes i vna statiōe vl' negotiatiōe,illa i rebus ibi existentibus pfertur his creditoribus:vt est tex.in.d.l.procuratores.§.si plures.Sinautem vnica est negotiatio,z vnica man-

a ¶ Introduxit.Preter pdictas actiones qd̄ iussu:institoria:z exercitoria,adinuenit adhuc ptor aliā actionē q̄ voca? tributoria,z hꝫ locū hec actio qn̄ dn̄o sciēte z iubente in mercibꝰ peculiaribꝰ negotia? seruus.Tūc em si aliqs i illis mercibꝰ cū seruo ꝯhat statuit ptor qd̄ qcq̄d fit in illis mercibꝰ cū seruo ꝯctū vel inde receptū ꝙ totū inter dn̄m z creditores tributoria agētes distribua?.et qr dn̄o ꝑmitti? distribuere:si ꝯtingeret qr male distribuet et dn̄s:ꝓpterea in hoc casu accōmodauit ptor hāc actionē.siue adiectionē creditori cōquerēti de mala distributōe.h.d.

sio:tunc oēs creditores equaliter admittuntur ꝓ rata crediti:licet i dicta statione sint merces emꝑte de pecunia vnius ex creditoribꝰ:vel etiā licet sint aliq̄ merces a me empte:licet nondū mihi solutum sit preciū:habui tamē fidē de ꝑcio,quoniā tunc ꝓpter hoc cū sit trāslatum dominiū in dictū debitorē:necessario seq̄? ꝙ ille mercātie dicun? sue:vt.in.§.vendite.s.de rerū diuisio.z qd̄ ibi no.ergo cuilibet debitori par z equa ꝯditio est,in dictis mercibus:nec ego modo aliquo,sum preferēdus nisi aut habeā hypothecariā vl' habeā actionem priuilegiatā,vt ex deposito vel ex dote vel si militi ista plene habētur:z ibi late Bart.in.l.pupillus.ff.que in frau.credi.z habe? in.l.ꝓuilegia.z ibi gl.ff.de priuileg.credi.z oīa ista habentur in dicto.§.si plures.Sed id quod dixi,qd̄ lz mere sit empta de pecunia mea:tn̄ in illa nō sum alijs pferēdus,est verū.nisi ego mutuassem sibi pecuniaꝫ ob istā cām expressam,vt illā mercem emeret:iste est casus in.l.q in naui.ff.de priuile.cred.que oīa tene cordi pro istis mercatoribus rūpentibus,q
4 vulgo dicun? falliti.¶ † Addas ꝙ in hac actiōe nō est potior cōditio occupantis,lz ei primo venięti satisfiat pstita cautione de restituēdo alijs debitoribus ꝓ rata si apparuerit:vt est tex.in.d.l.ꝓcuratoris.§.fi.¶ Ex quo nota,ꝙ qn̄ sunt plures creditores vnius debitoris,respectu eiusdē negotiationis:ꝙ nō erit potior cōditio occupantis:sed seruatur ꝙ dixi precium ad merces,i quibus contraxerūt,secus est in alijs creditoribꝰ nō contra hētibus occasiōe illius negotiationis:nā illi qui primo venit,satisfit itegraliter nec reuocatur lz alij appareāt,nisi in certis casibꝰ vt est casꝰ in.l.si nō expedierit.§.j.ff.de bo.autori.iudi.pos.de quo late per Bar.in.d.l.pupillus.ff.q̄ in frau.credi.facit quod habe?.ff.qd̄ cuꝫ co.l.iij.quod bene no.z formam libelli in hac actiōe ego posui.s.tit.j.§.actiones autēꝫ de peculio.dic vt ibi in vsi.in ea gl.ibi:item tributoria zc.

SVMMARIVM.

1 Dominus tenetur in id quòd in rem suam versum est de peculio ex contractu inito cum seruo,domino ignorante.
2 Actio de in rem verso,quando sit necessaria?Et alia est actio de in rem verso:alia de peculio.j.
4 Peculium quid sit?

b 1 Præterea. b ¶ † Ex ꝯctu inito cū seruo,dn̄o ignorāte,tene? dn̄s i id qd̄ in rē suā versum est de peculio.Et dici? versum in rē dn̄i,si aliqd in rē dn̄i impenderit necessario:iudex tn̄ dꝫ priꝰ inspicere vtrū in rem domini sit vsum,ꝙ de peculio cōdemnet.h.d.¶ Not.ibi:sine volūtate domini.dic imo etiam si expresse contra volūtatē domini seruus cōtrahat,tenetur aut de in rem verso.aut de peculio:vt.l.si quis seruum.§.etiam.ff.de peculio.nam eoipso qd̄ concessit peculium,videtur dedisse sibi facultatē qd̄ ipsum dn̄m possit obligare vsq̄z ad vires peculij.vt ibi.vn̄ qn̄ dn̄s non vult amplius obligari,necesse est qd̄ reuocet peculiū bonafide z sine fraude.vt.l.summa.

b ¶ Preterea.Iā vidistis naturā diuersarū adiectionū seu actionū,vꝫ adiectionis qd̄ iussu,exercitorie,institorie,z tributorie:adhuc pter istas sunt īducta a ptore alie adiectiōes:qrū vna voca? de in rem vso,z alia de peculio:z sunt diuerse a pdictis,quia supradicte adiectiōes nūq̄ hn̄t locū ꝯ dn̄ꝫ ꝓ ꝯctu facto cū seruo:nisi hoc fcm̄ fuerit dn̄o volēte:sed iste due actiones dan? ꝯ dn̄ꝫ ꝓ ꝯctibꝰ factis cū suo,dn̄o ignorāte z nolēte:adeo qd̄ si sine dn̄i volūtate negotiū gestum fit:tn̄ si qd in eiꝰ negotiū vsū fuerit,id totū p̄stare tene? dn̄s z ad hoc pt agi actione ex illo ꝯctu,cū hac adiectiōe de in rē vso.Si aūt nō sit aliqd vsuꝫ i rē eiꝰ,tūc pōt dn̄s ꝯueniri quatenꝰ est i peculio.Deinde docet qd v? vsum in rē dn̄i,dicens qd̄ illud v? vsuꝫ qd̄ in rē eiꝰ necessario impendit seruꝰ.z de expēsis necessarijs.ponit multa exēpla.Sz pone qd̄ seruꝰ alicuiꝰ q sciēte dn̄o i negotijs peculiaribꝰ,negotie? a titio.x.aureos accepit mutuo:z.v.aureos creditoribus suis soluerit,reliquos vero.v.alio modo consumpserit:pro illis.v.quos in rem dn̄i ꝯuertit,dꝫ dominꝰ insolidū cōueniri.ꝓ alijs vero quinq̄z peculio tenꝰ dn̄s cōueni?.Sinaūt oēs.x.aureos ꝯseque? de actiōe in rē vso lz em̄ vna sit actio siue adiectio q̄ de peculio,z de eo qd̄ in rē dn̄i vsuꝫ sit agi?.tn̄ duas hꝫ ꝯdēnationes.Iudex igi? corā quo de in rē vso agi?,dꝫ ispicere an in rē dn̄i versum sit an nō,aliter dꝫ venire ad estimationē peculij nisi aut nihil in rē dn̄i vsum sit,aut nō totū.z.h.d.caue tibi a gl.signata sup illo verbo:lz vna qd̄ eam bene intelligas.

a ¶ Cũ aũt. In fi. pri. §. habuisti, qd tũc õmũ trãſeũdũ est ad estimationẽ peculij, qñ nihil ẽ ĩ rẽ dñi versum, vel non totũ: ſʒ dñe pro deo dicatis mihi qualiter in illo casu debuit estiari peculiũ? Frater rñdet cũ querit̃ quãtũ peculiũ sit solũ qd supererit, deducto eo quod domino debet̃ ⁊ ẽt eo qd illis debet̃ qui in sua ptãte sunt vel sub tutela, illđ qd supest dicit̃ esse in peculio. ⁊ .h.d.

b ¶ Ceterũ. Dixi Justinia. dñe supra fecistis mentionẽ de actionib⁹, ⁊ duas vltimo posuistis: ſcʒ de peculio et de in rem verso. Sed domine posuistis eas vltimo, ppterea qꝛ nõ datur in casibus in quibus alie quatuor dãtur. Frater rñdet dñs Justin. nõ imo nulli dubiũ est qn ille iussu dñi cõtraxit: possit etiã de peculio vel de ĩ rez verso agere: sed stultissim⁹ esset, si omissa actiõe qd iussu p quam facile solidũ ↄsequat̃ possit trãſeat ad difficultatez probandi quod tantũ sit in peculio qd solidũ per actiões illas cõsequatur. h.d.

in prin. ff. de pecu. ¶ No. qđ actione de in rẽ verso, tenetur dñs quando id qđ accipit seruus conuertit in vtilitatẽ dñi ⁊ sic insolidũ. Sin autẽ non cõuertit in eius vtilitatẽ, tũc tenetur de peculio. ¶ Not. ꝙ dicit̃ versum in rem dñi, quando emit qđ necessario dñi vel in cãm necessariaʒ dñi conuertit. ¶ No. ꝙ si potest habere locuʒ actio de in rem verso, non dʒ transiri ad actionẽ de peculio.
2 ¶ † In gl. mercatus. in fi. ⁊ pro euidentia huius actionis de in rẽ verso, dicas ꝙ est necessaria vbi deficit actio de peculio: ⁊ etiã est vtilis vt si cõcurrat cũ agẽtib⁹ de peculio, pferat̃: vt in. l. j. ff. de in rem ver. Et pondera ben e dictaʒ. l. iij. §. proinde. qñ ibi idẽ casus, ꝙ si ego mutuaui filiofamilias studẽti vt se aleret ⁊ se vestiret: ⁊ ſm ꝙ pater solitus erat facere: qđ habeo actionẽ contra patrem de in rẽ verso: vt ibi. ⁊ est tex. in. l. macedoniani. et ibi glos. ⁊ doc. C. ad macedo. ⁊ in. l. sed et ĩuẽ. §. qđ dicitur. s. ad mace. Et dicitur versum. qñ fuit vtiliter ceptũ, licet postea pereat: vt. l. quod si seru⁹. ⁊ .l. seruus. ff. de in rẽ ver. sicut §. qđ si mutuatus. ⁊ .l. seruus. ff. de in rẽ ver. sicut dicimus in negotiorũ gestorũ actione et mãdati: vt. l. sed an vltro. §. j. ff. de neg. gesto. Et aduertas ꝙ si filius mutuatus est pecuniã, ⁊ emit reʒ necessariã patri: pater tenet̃ insolidũ: alias simpliciter tenet̃ iusto precio: vt est casus in. l. si res dño. ff. de in rẽ ꝟ. ĩ prin. nõ tñ dicit̃ versũ nisi duret, vt. l. si p patre. §. versum. ff. eodem. titu. Et tene mẽti, ꝙ si aliqd facit in rem peculiarẽ filius vel seruus, dat̃ actio de peculio: licet in illaʒ cãm conuertat: nã ad hoc vt detur de in rẽ verso, opʒ ꝙ fuerit factũ pro re dñica: ⁊ in rẽ dñicam fuerit conuersuʒ. Quinimo si accepit in peculiarẽ causaʒ, ⁊ postea mutato pposito conuertit in rem dñicam, datur de in rem verso. vt. l. iij. §. j. ĩ. eo. ti. Sit tamen bene caut⁹ creditor q pecuniã mutuat: qꝛ nõ sufficit qđ dicat fili⁹, qđ vult pecuniã p re dñi: imo tenet̃ si diceret ⁊ bona intẽtione acciperet: si tñ nõ ↄuertit in rẽ dñi, nõ tenet̃ dñs de in rẽ verso: vt ẽ tex. in. l. iij. §. ſʒ si sic acceperit. ff. eo. ti. dʒ ergo creditor pcurare, ꝙ in vtilitatẽ dñi cõuertat vt ibi: qđ no. qđ itellige nisi habuit mãdatũ fili⁹ a pre, vel pr ratũ habuit: vt. l. si res dño. §. si seru⁹. ff. de in rẽ verso. ¶ In gl. magna. in fi. tenet ergo glo.
3 † ꝙ alia est actio de in rẽ verso, ⁊ alia est actio de peculio. ⁊ idẽ no. gl. i. d. l. filiusfamilias. in fi. ff. eo. ⁊ pbat̃ in. l. iij. C. de inst. act. Et h̃ credo verũ, pmo qꝛ si essent eedẽ actiones, cur diuerso noĩe nuncupant̃. l. si idẽ. C. de codicil. pterea diuersitas actionis cognoscit̃, a diuersitate medij cõcludendi. vt voluit Bar. in. l. si pri⁹. ff. de no. ope. nũtia. ⁊ ego dixi. s. de actio. §. j. ⁊ §. eque. dic vt ibi. Sʒ mediũ ↄcludẽdi ĩ actione de in rẽ verso est: qꝛ versum ĩ vtilitatẽ dñi: ⁊ in actiõe de peculio mediũ est: qꝛ peculiũ ↄcessit sunt diuerse actiões. ⁊ ista est veritas: lʒ Joã. fab. hic multũ laboret: ⁊ hãc dubitationẽ etiã mouit gl. i. l. j. in pñ. ff. de pec. vbi Bar. tʒ vt dixi. alle. tex. in. l. j. §. si fili⁹. in ꝟ. qcqd. ⁊ .l. ancillarũ. scdo rñ. ff. de pec. dic vt ibi p Bar.
4 ¶ † Et p euidẽtia hui⁹ materie, primo scias qd est peculiũ. Nã peculiũ est qđdã parua pecunia, quã seru⁹ vel fili⁹ p parsimoniã acqsiuit. vel peculiũ est, qđ pr vel dñs vt merẽti dedit, ꝙ sit ꝗtitũ: ⁊ in peculio hr̃e pmisit filio vel seruo: vt. l. peculiũ est. eod. ti. in pñ. Jac. dicit Bar. ⁊ Sali. in rub. ff. de pecu. Et aduertas qđ multis, modis sumit̃ peculiũ, ꝺ qb⁹ ibi per gl. Bar. ⁊ Salic. dic vt ibi. Cetera aũt actionũ de peculio, vide vt scripsi. s. de acti. §. actiões aũt de peculio. in pñ. ⁊ p Bar. late i. l. j. ff. ꝺ pec. in prin. Que dicantur esse in peculio. vide in d. §. actiões aũt de peculio. in ꝟsi. vltio pmitte ꝙ nõ tm̃ pr̃. An aũt actio ista de peculio sit bonefidei in. d. §. actiones autẽ. in versi. in glo. de peculio. in fi. ⁊c. An aũt actio de peculio sit in rẽ: vide in. d. §. actiones. in versi. extra glo. quero an actio de peculio sit in rẽ ⁊c. An aũt actio de peculio sit natiua vel datiua: vide in. d. §. actiones autem. in versi. quero vtrum ista actio de peculio sit natiua. An aũt debitum filij vel serui sit debituʒ peculij, an sit debitũ personale paternũ: vide i. d. §. actiões aũt. ĩ versi. an debitũ filij vl̃ serui: dic vt ibi scripsi. Formã vero libelli ĩ actione ista de peculio: vide i. d. §. actiões autẽ. ĩ ꝟsi. q̃ro ergo ĩ practica de forma libelli. Ultimo in. d. §. actiones autem. vide formã libelli in actione. de in rem verso. in ea. glos. ibi vel seruus ⁊c.

SUMMARIUM.

1 Esse in peculio, quid dicatur?
2 Dominus deducit quod sibi, & his qui sunt in sua potestate: ac etiam ex his qui sunt sub sua administratione debetur.

a
1 Cum autem. [a] ¶ † In peculio dicit̃ eẽ id, qđ superest deducto eo quod debet̃ dño: dũmodo nõ debeatur vicario serui. h.d. ¶ No. qđ id dicitur esse peculium, facta defalcatiõe qđ superest, deducto eo quod debet̃ dño ⁊ omnib⁹ his q sũt ĩ sua ptãte. ¶ In gl. domino. ibi iure naturali: expone tu. idest iuregẽtium primeuo: nã de iure naturali nõ itellexit. ⁊ .l. si id qđ. cũ alijs allegatis in gl. qꝛ tale ius est cõe oib⁹ animantib⁹, ergo ex eo nõ orit̃ obligatio naturalis: vt. l. j. §. fi. ff. de insti. ⁊ iure. Sed de iuregentiũ aduertas, ꝙ duplex est iusgentiũ. vnũ qđ fuit eoipso qđ fuerũt create gentes, ⁊ naturali rõne se gerẽtes sine alia eoꝝ institutiõe. ⁊ tũc tali iure oẽs erãt eq̃les ⁊ liberi: ⁊ tali iure ĩspecto, dñs põt seruo suo nãl'r obligari. ⁊ ita loqt̃ hic. ⁊ .d. l. si id qđ. Aliud fuit iusgẽtiũ secũdario: eoipso ꝙ gentes inceperũt excrescere ⁊ ciuitates ↄdere, ⁊ bella ĩtroducere: vt. l. ex hoc iuregentiũ. ff. de institia ⁊ iure. ⁊ isto iure seruit⁹ nihil est: qꝛ ab eo iure seruit⁹ fuit introducta: vt. s. de iu. perso. §. j. ita dicit Bar. i. d. l. si id qđ.
2 ¶ † In gl. dʒ in fi. no. qđ dñs deducit qđ sibi ⁊ his q sunt in sua ptãte, ac etiã his q sunt sub sua administratione debet̃. ⁊ est rõ q̃ ponit̃ in. d. §. peculiũ. qꝛ cũ peculiũ sit ꝓut dñs pmisit: vt. l. peculiũ est. ⁊ .l. peculiũ ex eo. ff. de pecu. nõ est verosilẽ id dñm cõcedere oẽs. s. in peculio, qđ sibi debet̃ velle ius habere. Preterea q gerit aliena negotia, dʒ a se exigere: vt. l. eũ actũ. cũ. l. seq. ff. de neg. gest. Itẽ etiã credit̃ a semetipso, de peculio sibi exegisse ⁊ satisfecisse: vt ibi in fi. qm̃ eoipso qđ creditor fuc cedit debitori, dicit̃ sibi satisfecisse: vt. l. si ei cui. ff. de euic. ⁊ etiã deducit qđ debetur socio: vt. l. si noxali. §. fi. ff. de pecu. Et ratio ibi ponitur, quia pro socio insolidũ conueniri potest: ergo qđ sibi debetur põt deducere: ⁊ ibi vide gl. ⁊ Sali. Et predicta pcedunt in actione de peculio, sed qđ dñs ↄuenit̃ de in rẽ verso, nõ deducit dñs per modum deductionis. Sed tamen si quid seruus dño debet, impedit versionem in rẽ ⁊ sic dictã actionem de in reʒ verso. In hoc tamẽ est differentia: quia in actione de peculio, dñs deducit quod sibi ⁊ suis debetur: ibi autẽ id quod sibi debetur tantum: vt ibi no. ¶ Quid si familiaris meus liber accepit aliqđ ⁊ ꝟtit in vtilitatẽ meã. an tenear de in rẽ verso? Dic vt i Spe. de sol. ⁊ obli. §. prenotandũ. ꝟsi. quid si quis. Et Azo in summa si cer. pet. pro qbus facit. C. qđ cum eo. l. ei qui. in fine. qđ credo verius.

SUMMARIUM.

1 Monachus, non potest fideiubere.
2 Assertioni filijfami. dicentis se patremfa. an credatur?
3 Pater quod sciẽter receperit literas, quomodo probatur?
4 Filiusfami. an possit exceptioni macedoniani renuntiare?
5 Exceptio macedoniani, an habeat locum in religioso?

b Cæterum. [b] ¶ Cui cõpetit actio institoria vl' exercitoria, vl' qđ iussu, ↄpetit ẽt de peculio: hoc prio. Et ĩ actione de peculio, totius eius qđ est in peculio, rõ est habẽda. in tributoria solũ ei⁹ circa qđ negotiat̃: quapropter qñq3 expedit agi vna, qñq3 alia hoc secundo. ⁊ ex ↄtu mutui, filius nõ põt cõueniri nec ẽt ei⁹ pr̃ de peculio. h.d. ¶ No. ibi de peculio ꝙ ẽt ↄhens cum seruo iussu dñi, habet actionẽ de peculio nõ tm̃ actionem qđ iussu. ¶ Not. ibi stultissim⁹: qđ habẽs plures vias: vnã bonã pinguẽ: aliã nõ eque pficuã: eligẽs minꝰ vtilẽ, dr̃ esse in stultitia. ¶ No. ibi facillime. ꝙ quoties quis hʒ plures actiones: illã debet eligere ⁊ intentare, ex q̃ facili⁹ ⁊ citi⁹ possit cõsequi ius suũ. ¶ No. ibi vt solidũ qđ habens duas actiones: vnã ex q̃ solidũ cõsequi possit: ⁊ aliã cũ diminutione. debet intẽtare illam ex qua solidum consequatur. ¶ Not. qđ actio tributoria ⁊ de in rẽ verso de per se, ⁊ actio de peculio de p se, habent se vt excedentia ⁊ excessa. ¶ No. ibi pcipua nõ est ꝙ ĩ actiõe tributoria, cõditio dñi est equalis alijs creditorib⁹ serui. ¶ No. ibi ante deducet̃. ꝙ ĩ actione de peculio, dñs est priuilegiat⁹: qꝛ pmo sui debiti rõ habet̃. de q̃. s. eo. §. pterea. ¶ No. ibi toti⁹ peculij: qñ agit̃ de peculio, totũ peculiũ filijfa. vl' serui est creditoris obligatũ, deducto credito dñi. Scdo in tributoria, solũ modo id in quo negotiat̃ ⁊ nõ aliqd aliud de peculio. ¶ No. ibi: ĩ pdijs. qđ ille q se exercet ⁊ viuit de redditib⁹ suarũ possessionũ, nõ dr̃ negotiari: ⁊ sic nõ dr̃ mercator. ¶ No. ibi: vel fenebri pecunia habere: qđ fenerator nõ dr̃ negotiator: de quo p Bar. i. l. legatis. ff. de leg. iij. ĩ prin. ¶ No. ĩ verꝰ dixim⁹. ꝙ statuta in seruo, trahunt̃ ad filiũ: qꝛ seru⁹ ⁊ fili⁹ eqparant̃: ¶ Not. in. §. illud. ibi: prohibuit: ꝙ lex de quo. l. si quis seruo. C. de fur. ¶ Not. in. §. illud. ibi: prohibuit: ꝙ lex est phibitiua, veʒ ꝙ creditor non mutuet pecunias: vt. l. j. ff. e. nec aliquid aliud

quid aliō faciēdo fraudē legi, ꝛ pecunie: vt. l. ſꝫ ꝛ iul. §. mutui. ff. e. ergo nō pōt ei renūtiari: vt no. gl. ꝛ doc. ꝛ. l. tā ꝛ ſi. ff. ad mace. facit gl. in rub. C. ne fideiuſ. do den. de quo. ſ. dicā. ¶ No. ibi denegāt actio. qḋ qñ lex vel ſtatutū denegat actori audiētiā, vel actionē intelligiṫ ope exce. vt hic. ꝛ. l. j. ff. ꝛ ibi Bart. ꝛ. l. j. §. ſublate. ꝛ ibi Bar. ꝛ Ang. ꝛ Jmol. ff. ad tre. ꝛ ibi ſcripſi. ꝛ in. l. j. §. j. ff. de alea. ꝛ i. l. nā ꝛ poſtea. in pn̄. de iureiur. Et predicta ꝓcedūt, in ciuili: ſꝫ in crīali ipſo iure intelligiṫ excluſus: vt. d. l. j. §. qḋ ait. de aleator. ꝛ hoc tenet Ange. in. l. ait pretor. ff. de iureiuran. ꝑ illū tex. in pn̄. ꝛ no. Bar. in. l. cū lex. in fi. ff. de fideiuſſori. et ibi aſſignat rōnē differentie: ſed domi. Joā. de imo. in. d. §. ſublata. tenet qḋ imo etiā in crīali ope except. ptꝫ qꝛ. d. l. ait ptor. dicit ꝙ poſt p̄ſtitū iuramentū, nō daṫ actio ꝯ reū. ꝛ tñ intelligiṫ ope excep. vt. l. ſed poſſeſſori. in prin. eo. ti. igiṫ ꝛc. de hoc dic vt lati⁹ ſcripſi in. d. §. ſublata. ¶ No. ibi qḋ iō, ꝗ rō mouit ſenatuſcōſul. ſꝫ dic qḋ iſta fuit rō impulſiua: qꝛ etiā ſi filius ſit bone vite, hꝫ locū iſta lex: vt. l. j. in fin. ff. ad maced. ¶ Jn glo. in ver. ceterū. in fi. not. qḋ actio de peculio, daṫ ſiue dn̄o ignorāte inuito vel volēte vel iubēte, ꝙ cū ſeruo ſit negotiatū. ¶ Jn gl. eligere. ibi niſi fuerit decept⁹: dic vel niſi ſint diuerſe actiōes: vt. l. ſi pup. §. pe. ff. de inſtit. de quo dic vt in. d. §. eligere. ¶ Jn gl. in ver. eadē ibi. C. de iudi. l. ſi ſeru⁹. qualiter aūt fiat executio filio cōdēnato hꝫ. ſ. ti. j. §. fi. ꝛ ibi dicā. ¶ Jn ea. gl. in fi. Jac. dt † ꝙ monach⁹ nō pōt fideiubere, qꝛ quaſi ſeru⁹ eſt: qꝛ inhibitū eſt eis, ꝙ nō fideiubeāt ſꝫ qd ſi fideiubeāt de facto, an teneanṫ: vr̄ ꝙ ſic ad iſtar filij, cui magis eqparaṫ ꝙ̄ ſeruo. qḋ apparet: qꝛ pōt ſtare in iudicio ſicut filiuſfamilias: tñ ſeru⁹ nō: vt. C. de epi. ꝛ cle. auṫ. cām. vt i auṫ. de ſan. epiſ. §. monachos: ꝛ hoc idē vr̄ in clericis q ꝓhibenṫ fideiubere: ſi tñ ꝯ faciāt, tenenṫ. vt ex̄ de fideiuſ. c. j. ꝛ. ij. ꝛ hāc ꝑtē vr̄ tenere glo. in auṫ. de ſan. epi. §. aliū. ꝛ fiet executio in peculio ſi habeāt extra de pec. c. j. Sꝫ Hoſti. ꝛ Jo. an. vn̄r tenere ꝙ teneanṫ. vt extra de fideiuſ. c. pe. Sꝫ ꝺm Jo. fab. dꝫ intelligi, ꝙ nō teneanṫ efficaciter cū nō habeāt ꝓpriū, niſi habeāt peculiū. ꝛ no. forte ꝙ ſi peculiū nō habeāt, nō pn̄t excōicari. Scḋo poſſet ꝗri de rōne ꝗre magis fili⁹ obligat patrē de peculio fideiubēdo, ꝙ̄ ſeru⁹ ꝛcū fideiubere ſit quodāmō ꝑdere ſiue donare: ꝛ ꝑ dn̄s ſicut dn̄s nō vr̄ ꝯcedere ſeruo qḋ poſſit donare, ita nec p̄r filio. ff. ꝺ dona. l. filiuſfamilias. ꝛ. ff. de pac. l. ꝯ iuris. §. fi. ſꝫ pōt dici qḋ rō eſt, qꝛ peculiū filij eſt magis debitū filio, ꝙ̄ peculiū ſerui ip̄i ſeruo. qḋ apparet qꝛ ꝯdēnato p̄re, nō fit executio in peculio filij. vt. l. iij. §. vtrū. i fi. ff. de mīo. imo nimirū ſi lex magis laxauit filiū in fideiubēdo, ꝙ̄ ſeruū. Sūt ꝛ alie dr̄ie inter filiū ꝛ ſeruū. ꝺ qb⁹ ꝑ gl. ꝛ doc. in. l. nulli. C. qḋ cū eo. ¶ Jn gl. ſenat⁹. ibi. C. ad mace. l. fi. dic ꝛ ꝭ itellige vſqꝫ ad ꝙ̄titatē peculij. ff. e. l. ij. idē dic i ꝗſi caſtrē-
2 ſi vt ibi no. ¶ † Jn ea. ibi. C. ad mace. l. j. ſꝫ nūqd credi dꝫ ei⁹ ſimplici aſſertioni: Et gl. ibi vr̄ verū dicere: qꝛ ſi macedonianū ceſſaret, nā fili⁹ ſemp aſſereret ſe patrēfamilias vel pecunias hr̄et. vn̄ creditor dꝫ inqrere ſi nō cognoſcit eū. Si aūt igrēdo ñ poſſet certiorari, qꝛ forte erat de lōginquo, vł qꝛ forte iuſtā cāꝫ habuit credēdi qꝛ erat antiquus: tūc ſufficit aſſertio, ꝛ tali mō pn̄t ꝯcordari gl. ꝗ videnṫ ꝯrie in. d. l. j. ff. ad mace. l. pe. Sꝫ doc. in. d. l. j. C. ad mace. ꝛ Bart. i. l. iij. ff. eo. titu. ꝑ illum tex. dicūt ꝙ nō dꝫ credi ſimplici aſſertiōi filijfamilias, niſi creditor ēt ignorauerit eū filiūfamilias: ꝗ ignorātia ſit iuſta, ꝛ iuſtis rōnib⁹ mota: vt qꝛ publice ſe ꝑ p̄rēfa. gerebat ꝛ publicis officijs vt p̄rfa. fūgebaṫ vt. d. l. iij. nā nō ſufficeret ſimplex ignorātia, niſi talis ignorātia eēt iuſtis rōnib⁹ fundata. de quo dic vt ibi ꝑ Cy. Bal. ꝛ lati⁹ ꝑ Sali. ¶ Jn ea. gl. ibi. §. qḋ dꝛ, dic hoc verū ſi fuit in ſtudio de volūtate p̄ris. vt ibi no. gl. ꝺm Jo. fab. tu dic ꝺm doc. in. l. macedoniani. C. eo. tit. vbi Sali. concludit ꝺm gl. in. d. l. quod diciṫ aut queriṫ an a filio poteſt repeti dicta pecunia mutuata. ꝛ dic ꝙ ſic aut a p̄re: tūc pōt vſqꝫ ad quātitatē quā pater fuiſſet ei impēſurus in domo, arg. l. iij. §. proinde. ff. de in rē verſo. Jn reſiduo vero, aut ignorabat eū eſſe i ſtudio contra p̄ris voluntatē, qḋ in dubio preſumitur: vt. l. verius. ff. de proba. ꝛ tūc illud repetit a patre ant ſciuit. ꝛ tūc aut fuit ſpecialiter a parte ꝓhibit⁹ hāc pecuniaꝫ ei mutuare, vel ei⁹ cā impendere. ꝛ tūc a patre non repetit. arg. l. fi. C. de neg. geſt. Aut non fuit alr̄s a parte ꝓhibitū, ꝛ tūc aut fili⁹ illā pecuniā in bonos vſus ꝯſumpſit. qꝛ bene vtiliter ſtudet. ꝛ pater tenetur quatenus vtiliter eſt geſtū: cū ſciētia filij, ſit letitia patris. vt in auṫ. cōſtitutio ꝗ de digni. §. gn̄aliter. auṫ. i malos vſus cōuertit, ꝛ tūc a patre nō recuperat. Et aduertas, ꝙ nō tm̄ tenēṫ p̄r etiā viuo filio. vt. d. l. maced. ad eos ſumpt⁹ ꝗs ipſe eſt ſolit⁹ facere filio. vt. d. §. qḋ dꝛ. ſꝫ ēt ad id qḋ p̄r ſoluere dꝫ. ita dt gl. i. d. §. qḋ dꝛ. ꝗ gl. ab oīb⁹ ibi in. d. l. maced. approbaṫ. qḋ ꝯſyderaṫ ex ꝗlitate ꝑſonarū, ꝙ̄titate p̄rimonij patris, ꝛ quātitate mutuata. Et ꝑ illa expoſitiōe gl. allego qḋ no. Bar. in. l. iij. §. j. ff. de adi. lega. ꝛ de aur. ꝛ argē. leg. l. ſi vxor. §. j. ꝛ exponiṫ dederit. i. dare debuerit. qḋ no. ¶ Quid autem in monacho q eſt in ſtudio cum volūtate ſui abbatis vel ſine ſua voluntate: dic vt habeṫ in c. ij. ne cler. vel mona. in. vj. ¶ Jn ea. ibi: vel ſi poſtea rarū habeat, dic idem ſi tacite ratum habuiſſe dicaṫ: vt qꝛ receperat literas a filio, ꝯtinētes ꝙ pecunias mutuo acceptas ſolueret: ꝛ nō eſt ſtatim ꝓteſtat⁹ de contraria ſua volūtate. vt eſt tex. ſing. in. l. ſi filiuſſa. ff. ad macedo. et eſt bonus tex. in. cle. j. de procu. facit de tacita ratificatiōe qḋ habeṫ
3 vt ibi not. Bar. in. l. quo eñ. rē ra. ha. ¶ † Sed dubiū poſſet inſurgere quō probaṫ ꝙ pater ſcienter recepit dictas literas vt dicit Lau. in dicta cle. j. de ꝓcu. ꝙ eo ip̄o ꝙ deliberate eas literas receperit aptas, ꝛ nō ꝯdixit eis: vr̄ feciſſe ſciēter. ſecus ſi recepiſſet eas clauſuſas, vel alr̄s ip̄e ideliberate recepit. arg. ff. de pigno. l. fidei uſſor. §. p̄r ſeij. Vel dicas ꝺm Pet. de ancha. in. d. clem̄. j. qḋ ꝓbata p̄ſentatiōe literarū ꝑ ꝑte filij: etiā nō ꝓbata aliter electiōe lr̄arū ꝛ rōne ipſarū penit⁹ ſi p̄ſumiṫ ipſarū hr̄e plenā notitiā arg. ex̄ de ꝯſti. c. teſtib⁹. ꝛ hoc credo verū, tuti⁹ tñ eſſet facere p̄ſentationē literarū in forma, iuxta no. in. c. cām. de elec. qḋ no. tu ſcholaris qñ mercatori p̄ſentas literas tui cābij. ¶ Jn ea. in fi. not. ꝛ ſigna iſtam gloſ. que ponit caſus in quibus ceſſat exceptio
4 macedoniani. ¶ † Et aduertas quia querit hic Jaco. an filiuſſa. poſſit huic exceptioni renuntiare: ꝛ videtur ꝙ ſic, qꝛ mulier renuntiat velleiano. vt. l. fi. ff. ad velleia. ꝛ. C. quando mu. offi. tut. fun. a l. fi. tamē determinat contrarium, ꝙ etiam cum iuramento non pōt renuntiare quia renūtiatio que de ſe non poteſt iuramento firmari. C. de legi. l. non dubium. licet enim reperiatur quod iuramētum tollat ius priuilegiatum, nō tollit tamen communem vt conſueuit dici in auṫ. ſacramenta. C. ſi aduerſ. ven. Sed macedonianum eſt ius commune, lꝫ odioſum. igitur ꝛc. ſed hoc non videtur procedere de iure canonico. vt in. c. cum contingat. de iureiuran. ꝛ in. c. licet. eo. titu. in. vj. Vel poteſt dici ꝺm Jo. fab. quod cuꝫ talis renuntiatio tendat in alteri⁹ damnum, non tenet. vt in c. ij. de pac. in. vj. ꝛ cum hoc ſit ꝯtra bonos mores, vt. l. j. ff. ad macedo. neceſſario ſequitur ꝙ iuramētum nō ſit obligatorium. c. non eſt obligatorium. de reg. iur. in. vj. ꝛ ſic nō tenebit in preiudiciū patris ꝛ ſic tertij. vt. c. ij. de pac. in. vj. Sꝫ i p̄iudiciuꝫ filij effecti ſui iuris, tenebit ſꝫ Bar. in. l. ſi quis pro eo. ff. de fideiuſ. in ꝑnci. in ver. quarto prohibetur contractus in odiū creditoris ꝛc. tenet ꝙ imo iuramentum ſit ſeruandum. alleg. c. ſignificante. extra de pigno. vbi pactū legis cōmiſſorie, eſt in pignorib⁹ reprobatū. vt. C. de pac. pi. l. j. Et facit ꝙ no. Bar. i. l. nemo pōt. de leg. j. ꝛ tñ ſi ſit iuſo vallatū, vꝫ igiṫ ꝛc. Et iō iſert Bar. ad caſū nr̄m, ꝙ ſi filiuſſa. accepit mutuū ꝛ renūtiat macedoniano, ꝛ iurat ꝙ pōt ſoluere pecuniā cū poſtea eā repetet, ꝯdictiōe ſine cā vł alia actiōe. arg. no. ꝑ Jnn. i. d. c. ſignificāte. dic vt ꝑ Bar. in. d. l. ſi qs pro eo. qḋ no. ¶ Quero ꝗ ſit rō ꝙ macedoniano nō p̄t renūtiari, velleiano ſic: vt hr̄ in. l. tametſi. ff. ad macedo. ꝑ gl. ꝛ doc. Rn̄deo ꝙ macedonianū ē ꝑncipalr̄ iductū i odiū creditoris, merito nō p̄t ꝑ filiū renūtiari: qꝛ nō eſt iductū i fauorē ſuū. ſec⁹ eſt i velleiano: qꝛ itroductū eſt ꝑncipalr̄ i fauorē mulierꝫ. pp ſex⁹ fragilitatē. vt. l. ij. §. j. ff. ad velleia. merito ſuo fauo
5 ri pōt renūtiari. vt. l. pe. C. de pac. ¶ † Quero an exceptio macedoniani, habeat locū i religioſo: ꝛ vr̄ ꝙ ſic: qꝛ eqparaṫ filio, vt dixi. ſ. i pn̄. Et qꝛ ſicut fili⁹ eſt i ꝑtāte p̄ris, ita monach⁹ eſt i ꝑtāte ſui ſuperioris. tñ ꝯriū tꝫ Jo. fab. qꝛ cū talis exceptio ſit odioſa, durū eēt eā extēdere. Preterea nō eſt eadē rō i religioſo, ſicut in filio: qꝛ nō ſuccedit abbati ſuo, ſicut fili⁹ patri: igitur ꝛc. Tu poſſes attētare ꝯriū qꝛ imo eſt eadē rō in religioſo, vt refreneṫ auaritia feneratorum: vt dicit. l. j. ff. ad macedo. qꝛ eodē modo eſſet in religioſo, ſicut i filio: ꝑterea dico ꝙ imo extēdiṫ: qꝛ lꝫ loquaṫ i filio, tñ extēdiṫ ad nepotem: vt. l. filiuꝫ habeo. ff. ad macedonianum. preterea in. d. l. j. eſt expreſſa ratio in. l. tā ex prefatione ſua ꝙ̄ etiā ex fine princi. ergo ſuccedit regula, ꝙ ꝗuis ſit exorbitās eſt extendenda. vt. l. j. cuꝫ gl. C. de his qui ante apertas tabulas. imo ꝗuis odioſa eſt correctoria. vt. l. his ſolū. C. de reuocan. do. Et dixi late. ſ. ꝺ iure naturali. §. j. dic vt ibi ꝛc.

¶ Jllud in ſumma. Dn̄e iam ſatis dixiſtis ꝺ natura iſtarū actionum. Frater dicit ipſe verū eſt, adhuc i ſumma ſcire ꝺbes qḋ ſi aliqui contraxit cum filio vel cū ſeruo iuſſu p̄ris vel dn̄i, vel in rē patris vel domini aliqd verſum ſit, poterit agere cum patre vel dn̄o ac ſi cum eo cōtraxiſſet, ꝛ ab eo ꝯdiceret directa actiōe iſtitoria vel alia: ipſe eñ q pōt agere exercitoria vel qḋ iuſſu, poterit agere directa ꝯ dn̄ꝫ vel patrē ꝙ iuſſu ipſorꝫ ꝯxiſſe videṫ. Semp eñ q inſtituit vł ꝑponit, quaſi iubere vel velle videṫ qḋ cū eo agetur. h. d.

SVMMARIVM.

1 Mandans tenetur principaliter, ac ſi negotium per ipſum geſtum fuiſſet.

a Illud in ſumma.[a] Actione quod iuſſu, vel de in

a ❡ Ex maleficijs. Quesiui a legislatore ĩ qb⁹ hʒ locũ noxalis actio? et ipse rñ. dicẽs q introducte sunt ex maleficijs seruorũ, τ ponit exẽplũ in lr̃a de diuersis maleficijs: p qb⁹ dant actiões noxales in qb⁹ noxalis actio si cõdẽnat⁹ fuerit dñs noxaliter cõuẽtus, liberũ est ei soluere estimationẽ dãni vel dare seruũ p noxa. Sʒ dñe qd est noxa? dicit ipe noxa est ipʒ corpus qd delĩqt, siue nocet. Noxia est ipm maleficiũ ꝓprie loquẽdo. pmiscue tñ vtimur his verbis. s. noxa τ noxia. h. d. Sũma aũt rõne q̃siui a legislatore q̃re fuit cõstitutũ q dñs q conuenit actione noxali, possit liberari dãdo seruũ p noxa? Rñd. ipse h̃ sũma rõne fuit ĩtroductũ. ĩiqũ enĩ esset, si seru⁹ p neq̃tiã suã domino suo vltra estimationẽ corpis sui posset dãnũ dare. h. d.

b ❡ Dñs noxali. Qd iã dictũ ẽ d̃ noxalib⁹ actiõib⁹, sufficeret p totũ titu. In. §. tñ isto d̃r q si dñs ꝯueniat p maleficio s̃ui, dando s̃uũ liberat: τ in isto casu. lʒ dñs p delicto s̃ui et non p facto suo s̃uũ tradat ipsi actori: tñ dñiuʒ trãsfert ĩ ipm actorẽ: sicut trãsferret dñiũ s̃ui ĩ tradẽdo seruũ ꝓprio fcõ, puta si vẽdidisset eũ: verũtñ scire d̃betis q si seru⁹ dat⁹ p noxa q̃sita pecunia ab amicis suis, dãnũ vellit resarcire auxilio ptoris manumittet q ẽ mirabile. sʒ hoc est in fauorẽ libertatis. hoc dicit.

c ❡ Oĩs ãt. Scire d̃betʒ q oĩs actio noxalʒ, caput seq̃t. vñ si s̃u⁹ tu⁹ dãnũ dederit et postea incipiat ali⁹ eũ possidere ꝯ agitur naturalr nonũ dñm ipʒ seruũ possidẽtẽ: vł si manumiss⁹ fuerit poterit tũc directo ꝯueniri de delicto suo postea incipiat nox alr teneri τ d̃ h̃ exẽplificat Ins. satis in lr̃a. h. d.

in rem verso, vel institoria, vel exercitoria potest agi directo contra patrẽ vel dñm ex cõtractu filij vel serui. h. d. ❡ Not. ibi directo. q qñ aliqs mãdat, potest directo τ principaliter agi cõtra euʒ.
1 ❡ Nota ibi: tãq si principaliter. q hic videtur casus quod mandans principaliter, tenetur acsi negotium per ipm gestum fuisset: τ sic vere facit. c. mulieres. de iudicijs. in sexto. τ. l. τ habet. §. j. ff. de precarijs. Sʒ iste text. probat cõtrarium, dum dicit tanquam τc. que dictio tãquam, est nota improprietatis. vt. l. si me in vacuam. ff. de acquirẽ. possessiõe. de quo late τ singulariter per Bartolum in. l. sed si vnius. §. j. ff. de iniurijs. de quo dic vt late scripsi in meo trac. maleficiorum in glossa in verbo. sempronium mãdatorem. dic vt ibi τc.

❡ In glossa directo. in fine. Nota q iste actiões sunt veluti adiectiue, non autem propriũ nomẽ actionis. Et idem no. in glo. in. l. si tamẽ plures. §. finali. ff. de exercit. τ in. l. iij. §. si filiusfamilias. ff. de peculio. Et hoc sequitur ibi Barto. et Salic. τ de hoc est textus ibi doctores τ Salicet⁹ in. l. j. C. quod cum eo. licet Jacobus τ Joan. fabri multum hic laborent. ❡ In glossa condictio. in fine. De ista cõdictione certi vel incerti, dixi. s̃. de verborum obligationi. in pñ. dic vt ibi. ❡ Inducitur iste textus aliqnis dedit mandatum procuratori ad se obligandum, τ ita factum est: agitur cõtra dñm, tanq̃ derecto τ pncipaliter se obligauerit: τ postea fuit productũ mãdatũ cũ obligatione facta p pcuratorẽ, an recte τ rite fuerit factũ? τ hic vr̃ casus q sic: in cõtrariũ facit q̃ pcurator fundat p v̄ba in personã sui vt. l. q̃cũq petimus. de act. τ obli. igit τc. Preterea sicut in contractu pcuratoris, nõ q̃runt nobis directe vt. d. l. q̃cũq, ita nec possum⁹ ꝯueniri directa sed vtili. vt. l. iusiurã. §. si procurator. ff. de act. emp. τ in. l. cause. §. fi. ff. de procu. ergo directa cõtra eũ agi nõ potest sed vtili actiõe. ergo nec dicem⁹ q̃ri an autẽ dñs ex tali obligatiõe pcuratoris, possit pncipaliter cõueniri? τ dico q sic q̃r qs pñt obligari principaliter vel cõsensu suo, vel nũtio, vel epistola. vt. l. cõsensu. ff. de actio. τ oblig. τ in. l. j. in fin. ff. de ꝯhen. emp. sʒ agitur tanq̃ sit obligat⁹ ex mãdato suo, non autem tãq si ipse cõtraxisset vere: q̃r imo pcurator dicit contrahere. d. l. quecũq. vñ improprie potest dici, q ipse dñs conueniatur tanq̃ si ipse contraxisset vt hic: ibi tanq̃ τc.

De noxalibus actio. *Rub.*

❡ Quia nõ tñ ex cõtractu eorũ q nr̃a potestate sunt: sʒ etiã ex eorum maleficijs conuenimur, iõ hic tractat de noxalibus dicens ex maleficijs τc.

❡ In gl. rub. in fi. ad istam cõtinuationem facit l. j. ff. eo. τc.

SVMMARIVM.

1 Animal nr̃m, nõ debet ĩ pl⁹ obligari quàm valeat.
2 Dominus an teneatur, pro delicto famuli sui?
3 Libellus in actione noxali, qualiter formetur?

a EX maleficiis. [a] Tot⁹ iste titulus diuidit pncipaliter in duas partes. Primo qualiter deditio pro noxa, hʒ locum in seruo delinquãte? Secundo an habeat locũ in filiofa. Scd̃a ibi: sed veteres. h. d. ❡ Ex delicto cõmisso p seruũ dño ignorante vł phibere nõ volẽte, dñs teneret noxaliter. qd̃ eq̃tatis rõ introduxit, nec ex delicto rei ꝓprie qs in pl⁹ grauet, q̃ sit valor dicte rei. h. d. ❡ Not. q dare alicui dãnũ τ sic ille q tenet aglia, d̃r cõmisisse maleficiũ τ eodẽ mõ ille q iniuriã alteri intulit, d̃r teneri ex maleficio ad id qd̃ dixi. s̃. de obli. q̃ ex deli. ĩ pñ. ❡ Nota ibi: pmittit. q in electione dñi est, aut emẽdare dãnũ, aut da
1 re seruũ p noxa. ❡ † Nota q iniquũ esset vt seru⁹ vel aĩal nostrũ cum sua nequitia, in plus possit nos obligare quã valeat. ❡ In gl. j. ĩ fi. dic vt ibi dixi τ dixi de materia noxali. s̃. de act. §. preterea quasdã. in ver. vel ex cã noxali. Et aduertas, q̃r vr̃ q imo ex quasi maleficio nõ agat noxaliter, sed de peculio. ff. de fur. l. si seru⁹ nauẽ. τ. ff. nau. cau. l. idẽ ait. §. si seruus. vbi loquit de quasi maleficio serui, nec leges gl. faciũt q̃r loquũtur de quasi maleficio dñi, vñ dic q ex cõtractu vł quasi serui, dñs nõ tenet noxaliter. vt. ff. de act. τ obl. in. l. cõtractib⁹. τ. l. si oleum. §. pe. ff. de dolo. τ hoc verũ pro dolo cõmisso ĩ cõtractu. vel circa contractuʒ. Sed interdum agitur noxaliter actione ex contractu, pro delicto commisso extra contractum. vt tamen virtus actionis potest se in hoc extendere. vt patet. ff. de pig. l. si seruus. τ. ff. man. l. inter causas. §. cũ seruus. τ. ff. de fur. l. seruus communis. §. j. cum sequẽ. pro delicto vero per seruum commisso, agitur noxaliter. vel seruus aliter castigabitur, vt dictis. ll. et. l. si id quod. §. in seruos. ff. de iuris. om. iud. Et hoc procedit in delictis priuatis, in publicis vero non videtur agi noxaliter. imo seruus ligatur, vt liber. vt. ff. de accusa. l. hos accusare. §. omnibus. τ ibi Barto. q est verum, vbi agitur vt castigetur: secus si agitur ciuiliter
2 quod potest. vt. l. si quis in nomine. ff. de fal. ❡ † Quero an dominus teneatur pro delicto famuli sui? et videtur quod sic. vt. ff. de his qui de. vel effu. l. si vero. §. j. τ. l. in familie. ff. de pu. Specu. hoc tangit in titulo de iniurijs τ dam. da. §. sequit. ꝓpe fi. τ tenet q nõ: q̃r in. d. l. si v̄o. §. j. tenet ex quasi maleficio suo, nõ famuli in. §. familie. dic q non nisi noxaliter. vt eadẽ. l. fi. §. fi. cũ. l. se. τ se. vel dicas tu, q ẽt ibi dñs tenet ex quasi delicto suo: q̃r illi familiares deliquerũt in eo in quo fuerũt prepositi. vt dixi. s̃. de obli. q̃ ex quasi deli. §. pe. τ hoc est verũ indubitãter, si nescit: si naũt sciat τ phibere potuit, videt q teneat: q̃r omissio propria eũ punit: vt. l. ij. τ. iij. ff. e. τ facit. l. iij. C. de cõmer. τ mercato. ❡ In gl. fecerũt. in fi. dic vt. j. seruus domino. ❡ In gl. estimationẽ. in fi. no. q dñs lʒ condẽnatus ad emẽdã dãni, habet facultatẽ prestãdi seruum quosq sup act. iudicati fuerit cõuẽt⁹. vt. d. l. miles. §. j. Et hoc ideo est, quia habet iustam facultatẽ prestãdi aliud q̃ sit in obligatione a lege. Sec⁹ si haberet eam ab homine, q̃r tũc p lit. contest. in pncipali tolleretur vt. l. si qs stipulat⁹ fuerit. x. in melle, τ qd̃ ibi late Bar. ff. de sol. et Bar. in. d. l. miles. §. j. de quo dic vt. s̃. de actio. §. preterea quasdã. in v̄. q̃ro vsq ad quãtũ tp̃s τc. Et ad cognitionẽ istius actiõis noxalis, vide q̃ scripsi. s̃. de actio. §. preterea quasdã. in ver. in glo. noxali causa. in fi. v̄ si. seq. In complementum autem huius princi. quando sciẽter vel ignorãter: τ qñ phibere potuit vel nõ: τ. l. ij. ff. e. vt scripsi in. d. §. pterea quasdã. in ver. τ p̃dicta procedunt quando dominus est ignorans τc.
3 ❡ † Qñ autẽ format libellus, in ista actione noxali. vide vt dixi. s̃. de actio. in. d. §. preterea quasdã. in v̄. quero qñ formetur libellus τc.

SVMMARIVM.

1 Dominus pro delicto serui liberatur dando seruum pro noxa.
2 Fidelis si emat mancipium christianum ab infideli si mancipiũ possit seredimere: cogitur dñs pretium recipere & seruum manumittere.

b Dominus noxali. [b] ❡ † Pro delicto serui dñs libera
1 tur, dãdo seruũ p noxa. τ in dãnum passuʒ transfertur dominium. quod aduocari potest, si domin⁹ emẽdet dãnũ τ velit eũ manumittere. Et noxaliũ actionum, quedã sunt ciuiles, τ q̃dã ptorie. h. d. ❡ Nota ibi serui sui noĩe. qd̃ dñs tenet p noxa serui. τ ita dʒ fundari libellus. ❡ Nota ibi ꝑpetuo ad id qd̃ q̃rotidie dicit, titius vẽdidit talẽ fundũ iure ꝓprio τ in perpetuũ τc. ❡ Nota in v̄ si. sunt autẽ. quod actio noxalis nõ est actio, sed adiectio actionis. vt dixi. s̃. ti. j. §. j. de actione de peculio τ institoria τc. ❡ In gl. liberatur. in fine. vel dic vt dicit Bar. in. d. l. miles. §. j. ff. de re iudica. q̃r imo seruus erat in solutione, vnde ipsum soluendo liberatur: vt argu
2 men. l. si quis stipulatus fuerit. x. in melle. de sol. τ ibi Bar. ❡ † In gl. auxilio. in fiñe. Ista iura gl. faciũt secundũ Joã. fab. qd̃ si fidelis emat mancipium christianũ, ab infideli. quod si mãcipiũ possit se redimere, q compellatur recipere pretium τ seruũ manumittere. de hoc per doc. extra de iudicijs. c. j. facit. l. fi. C. de epis. τ cler. tu aũt dicas qd̃ redimẽs aliquem ab hostib⁹: τ intelligo hodie hostes infideles: potest eũ retinere loco pignoris, vt seruiat sibi per quinquẽniũ: nisi redimerit vt. l. senatus. §. finali. ff. de legatis primo. τ. l. prima. C. de captiuis.

c Omnis autem. [c] Omnis ad quẽ seruus delinquens trãsit, noxaliter conuenitur. noxaliter etiam quis punitur, pro delicto liberi hominis, facti postea serui. hoc dicit. ❡ Nota q actio noxalis est psonalis. in rẽ scripta, persequitur enim omnem possessorem. ❡ Not. q ista actio datur ad similitudinem rei vendi. quia quandiu quis possidet, conuenitur. τ si desinit possidere, desinit etiam conueniri vt dicimus in rei vendi. vt. l. si nautem. §. j. ff. de rei vendi. dummodo dolo nõ desinat possidere. vt hic in gl. ❡ No. quod seruus liber factus, tenetur de gestis ex delicto in seruitute. ❡ In gl.

¶ In gl. directo. ibi directo. & ibi distingue pleni⁹, aut fecit iussu, aut nõ. primo casu aut delictũ est atrox aut leue, si atrox obtinet q̃d hic di citur: si leue nõ videtur teneri, q: iussus dñi excusat: vt. ff. de re iud. l. ad ea. et. l. liber homo. & ibi Flo. ad. l. aquil. Si vero deliquit iussu dñi, obtinet etiã q̃d hic d̃r. Quid aũt si dño sciente, & nõ phibente. tũc lʒ dñs obligeẽ, seruus nõ excusatur. & ideo teneẽ manumissus. vt. ff. eo. l. ij. et l. in delictis. §. ij. ¶ In fine eiusdẽ glo. vide multos alios casus. not. in d. l. j. C. an seruus ex suo fac. per glo. & doc. Aduertas tamen q̃ hypothecaria durat, et ibi nota &c.

a Si seruus. [a] Ex delicto serui pprij, nulla competit dño actio: etiã si postea alienetur vel manumittaẽ. Idẽ in seruo alieno qui efficitur ipsius damnũ passi. itẽ ex delicto dñi, nõ datur actio seruo libero facto. hoc dicit. ¶ Not. ibi nulla obligatio. q̃ inter illũ qui hʒ aliquẽ in potestate, & illũ qui est i potestate, nõ cadit aliqua obligatio: nõ intelligas de naturali, sʒ de ciuili tm̃. vt. s̃. tit. j. §. cũ aũt. ¶ Nota ibi actio nulla nascitẽ: q̃ vbi nõ est obligatio saltẽ ciuilis, nulla nascitur actio: q: ad pariendũ filiam actionẽ, requiritẽ pater et mater. et sic obligatio ciuilis vel naturalis, nisi miraculose filia nascereẽ. vt no. Bar. in. l. j. ff. de cõdi. indeb. et ego dixi. s̃. de oblig. in prin. dic vt ibi. ¶ No. q̃ quãdo ab initio impeditur ortus actionis, licet res deueniat ad casum in quo actio posset oriri, nõ resuscitatur nec nascitur. ¶ No. q̃ si dñs delinquat in seruũ, tñ seruo etiã manumisso nõ datur actio: q: licet dominus castigare seruos pprios. vt. C. de emẽ. ser. l. j. q̃d est verũ si virgis vel loris eũ castigauerit. secus si telo vel cultello: lapide vel alio modo: q: tũc si moritur, tenetur vbi facit. l. j. in fi. ff. de his qui sunt sui vel alie. iur. de quo dic vt dixi in meo tractatu Maleficio. in glos. in ver. dolose et scienter. dic vt ibi &c.

SVMMARIVM.

1 Actio iudicati qualiter deẽ, si sit aliquis cõdẽnatus ppter delictũ in patrẽ.
2 Executio qualr̃ fiat cõtra filiũ: qñ ex delicto est cõtumax, & se nõ defendit.
3 Filiusfa. an & quando & quomodo possit esse in iudicio?

b Sed veteres. [b] Olim pater p delicto filij siue filie, noxaliter tenebatur sicut pro seruo: hodie vero nullatenus. sed ipse filiusfamilias ex delicto suo. vt quilibet alius poterit cõueniri. h. d. ¶ No. q̃ asperitas in legibus vel statutis, est respuenda, ¶ No. ibi: & ab vsu. q̃ lex tolliẽ p nõ vsum. de quo dixi late. s̃. in pn. i. §. igitẽ: dic vt ibi. ¶ No. q̃ pater magis dolet & periclitaẽ in filiũ, q̃ ipse filius in se. facit. l. isti quidã. ff. q̃d me. cã. ¶ No. ibi pudicitie fauor. q̃ pudicitia est multũ fauorizanda. facit. l. nec ei. §. pe. s̃. de adop. ¶ Not. q̃ filiusfa. vt quilibet alius p suis delictis, teneẽ. ¶ In gl. admiserũt. in fi. dic. & id̃ hoc nõ erat etiã de iure ffor. necessario sequiẽ q̃ iste text. dʒ intelligi añ iura ffor. ¶ In gl. filios. in fi. no. q̃ dixi in pn. s̃. eo. vcʒ q̃ ex quasi delicto serui vel filij, dñs nõ teneẽ noxaliter nec pater teneẽ de peculio. vt hic. & istã opi. approbat gl. & doc. in. d. l. si fili⁹. §. si seruus. de
1 his q deie. vel effu. ¶ † In gl. cõueniri. ibi. l. sed si condẽnat⁹ ppter delictũ in patrẽ actio iudicati daẽ de peculio: dic daẽ actio & executio ꝯ filiũ, q: tenet cõtra eũ cõdẽnatio: est casus de vtroqʒ in. d. l. si sit condẽnatus. Et aduertas qñ filius cõueniẽ, fit executio in peculio castrensi vel quasi ad eũ spectãte, pleno iure. vt. l. j. ff. de castren. pecu. & l. fi. C. de inoffi. testa. & ideo habeẽ vt paterfa. vt. l. ij. ff. ad mace. fiet etiã executio in aduẽtitio peculio, patre cõsentiente. vt dicit gl. fin. d. l. sed si cõdemnatus. & istum cõsensum nõ intelligas, in ipso actu executionis. q: tũc nullã dubitationẽ haberet. Sʒ intelligas hãc gl. q̃ pater cõcessit administrationẽ filio in aduentitijs: vñ cõcedẽdo q̃ possit administrare, tũc in cõsequẽtia ꝯsentire videẽ posse fieri executionẽ etiã in illo peculio: isto mõ intelligit Io. de imo. illã gl. i. l. si finita. §. si d̃ vectigalibus. ff. de dã. ifec. circa fi. Et pdicta pcedũt, qñ fili⁹ ẽ ꝯdẽnat⁹ ex d̃licto i decẽ: sin autẽ ppter delictũ suũ, bona filij debeant publicari. tũc tali casu nõ publicaẽ peculiũ etiã castrense vel quasi nec aduentitiũ. vt est tex. sing. in. l. iij. C. de bo. pscri. Nec in casu quo bona paterna ex cõtractu cũ fisco vel delicto patris, essent publicãda, publicabiẽ peculiũ etiã pfectitiũ filij. vt est tex. sing. in. iij. §. sed vtrũ. ff. d̃ mi. Ita notabiliter dicit Bart. & Ang. et per modernos in. l. si finita. §. si de vectigalibus. ff. de dã. infec. de quo dixi in meo tractatu maleficiorũ. in gl. in ver. & ei⁹ bona publicamus. dic vt ibi. ¶ In ea. glo. ibi. l. iij. §. idem scribit. nota q̃ lʒ pater nõ teneaẽ de delicto filij. vt. C. ne fil. pro pat. & hic in glo. tñ si filius se in iudicio defendit, & rite fuerit ꝯdẽnatus, pater de peculio põt cõueniri nõ ex delicto filij sed ex quasi cõtractu celebrato cũ filio: q resultat de dicto iudicio. ita dicit Bar. in. d. §. idem scribit. quod bñ
2 no. vt scias qũo debeas agere & formare articulos. ¶ † In ea. glo. ibi: videtur quod no. q̃ ex delicto filij qñ est contumax. & se non defendit: q̃ fit executio cõtra illũ in castrẽ. vel quasi: & in hoc non est dubiuʒ. et idem in aduentitio, in quo patri non queritur vsusfructus. iuxta. l. fin. sin autẽ patre recusante. §. filius aũt. C. de bo. que libe. cum illis patri nõ possit piudicare: q: non est in illis legitimus administrator. vt. d. §. sin autem a patre. igitur &c. sed non fiet executio cõtra patrem. vt hic in glo. nec actor mittitur in possessionẽ peculij profectitij, dicas tu q̃d nec fiet tali casu executio vel missio in possessionẽ in peculio aduentitio: vt est tex. cũ glo. singu. in. l. pater qui castrense. ff. de castrẽ. pecu. Et predicta pcedunt, qñ filius fuit semp cõtumax & nunq̃ cõparuit. & põt esse ratio q: magis presumitur condẽnatus, q: nõ defendit: quã q: delictũ cõmiserit vt. l. q repudiantis. cũ gl. in fi. & ibi Bart. & doc. ff. de inoffi. test. & l. si ideo. & ibi Bar. ff. de eui. & not. Bal. in. l. trãsigere. C. de trãs. circa mediũ. etiam si pater sciuerit agi ꝯ filiũ. vt. l. pses. cũ gl. & ibi Bar. C. de pig. & no. Bar. in. l. cũ fili⁹. in fi. pn. ff. de ver. obli. Sin autem filius fuit litẽ ꝯtestat⁹, et postea se absentauit. q: p litẽ ꝯtestatã d̃r quasi ꝯxisse, vt d. §. idem scribit. fiet executio cõtra patrem in peculio. ita dicit Bart. in. d. §. si de vectigalibus. q̃ nõ placet dño Io. q: qñ agiẽ cõtra tertiũ ex delicto vel iudicio alterius, nunq̃ potest ꝯueniri nisi ille fuerit prosecutus iudicium vsqʒ ad sentẽtiã. vt. d. l. qui repudiãtis. igiẽ &c. nõ ob. §. idẽ scribit. q: diciẽ quasi cõtrahi ex snia vt ibi. ita etiam dixit Bart. in. d. l. cũ filius. q̃ est veri⁹ q̃d no. facit glos. & ibi Bar. in. d. l. ij. ff. de preto. sti. & pdicta pcedũt qñ agiẽ ex delicto. Sin aũt agereẽ ex cõtractu filij, vel etiã ex delicto. nõ ad vindictã publicã, sed ad emẽdationẽ dãni. & sic ciuilr̃. iuxta. l. q i noie. ff. de fal. & l. fi. ff. de priua. deli. & l. fi. ff. de fur. et. l. fi. ff. de iniur. tũc q: pater tali casu est legitimus administrator. facit q̃d no. gl. & doc. in. l. fi. in prin. de ver. obli. tali casu pr̃ debuit ꝯueniri. q: actiones actiue & passiue ex peculio aduentitio, ad patrẽ spectãt vt. l. fi. §. vbi aũt. C. de bo. q li. q̃d ptʒ ibi i ꝟsi. sin aũt es alienũ. naʒ. s̃. locut⁹ fui generaliter, siue actiões descendãt ex facto filij vl̃ nõ postea dicit qñ ex facto defuncti igiẽ &c. vel põt dici q̃ ibi patri danẽ dicte actiões ex cã hereditaria, & ille ver. sin aũt. exẽplificat et declarat supradicta. ergo ex ꝯtractu filij poterat agi ꝯtra filiũ, & eo ꝯdemnato agiẽ iudicati contra patrẽ. vt. d. l. iij. §. idẽ scribit. & istã partẽ videẽ sequi Io. fa. hic. Sʒ prima mihi magis placet, q: semper pater sit ille qui mouere dʒ actionẽ actiue & passiue: sin aũt filius ꝯueniaẽ patre sciẽte. iuxta. d. l. preses. & fili⁹ fuerit cõdẽnatus, tũc fiet executio in aduẽtitio ꝯ patrẽ intẽtata actiõe iudicati. vt. §. idẽ scribit. coniuncta glos. in d. l. sed si cõdẽnatus. nõ ob. l. fi. §. actione. C. de bo. q lib. vbi filius cõueniẽ. q: ibi loquiẽ qñ patri non queriẽ vsusfr. igitur &c. cogita ¶ Quid si filius hʒ diuersa peculia dic q̃ in ꝯtu inspiciẽ, ex quo descẽdit obligatio: tunc in illo peculio fiet executio: vt ff. d̃ pec. l. hinc q̃riẽ. §. põt. Si autẽ nõ apparet, in oibus fiet i delictis aũt semp incipias a castrẽsi. q: illd̃ est ppriũ filij, nõ nocebit patri. & sic tertio q̃d semper in executionibus prospiciẽdũ erit. vt. l. a diuo pio. §. si super reb⁹. ff. de re iudi. ¶ † An au
3 tem & qñ et qũo filiusfa. oliʒ & hodie possit stare in iudicio? vide que scripsi. s̃. de act. §. actiões aũt de peculio. i ver. quero an filiusfa. possit esse in iudicijs: dic vt ibi plene dixi. Et etiã vide que dixi in §. penales. s̃. de act. ¶ Itẽ libelli formã in actiõe noxali. vide q scrip. s̃. de act. §. preterea quasdam in ꝟ. ex noxali causa &c. ¶ An aũt filiusfa. possit carcerari pro debito ciuili, per eum cõtracto. vide omnino que scripsi. s̃. de ac. §. actiões aũt de peculio. in versi. ex quo etiam not. q̃ ex contractu filij. & eodẽ tit. §. fi. in ver. eũ qui. Quando autem pater agit vel conuenitur per procuratorẽ in aduentitijs, q̃d p̃t: vt. l. j. C. de bo. ma. an requiraẽ ꝯsensus filij in cõstitutione procuratoris vel in lit. cõtest. vide q scripsi in. d. §. actiões aũt. in ꝟsic. q̃d satis. sm̃ Ray. ad hoc q̃d diciẽ &c. an aũt valeat statutũ quo cauetur, quod pater taʒ in ꝯtractibus q̃ etiã in delictis filij teneaẽ? vide que scripsi i. d. §. actiones aũt. in ver. in gl. ipso iure. ibi et sic pater non debet tenere &c. Et an tale statutũ q̃d vult patrẽ pro filio teneri, extendatur extra territoriũ? vide que scripsi in. d. §. actiones autem. in versi. quero an dictuʒ statutũ restrigatur. Quero an id q̃d pater cogitur pro filio soluere, possit in suam legitimam computare? vide in. d. §. actiones autem. in versi. quero an id quod pater soluit &c.

a ¶ Si seru⁹. Pone q̃ seru⁹ deliq̃rit ꝯ dñʒ suũ, certe d̃ hoc nulla actio est pdita, q: nulla est obligatio ciuilis inter dñʒ & suũ. & adeo hoc veruʒ est vt si nouũ dñʒ inceperit seru⁹ ille q ꝯ dñʒ deliqt obtinere: vl̃ si liber fact⁹ fuerit, non poterit quondã dñs ꝯ euʒ agere nec nouuʒ dñm noxaliter ꝯueni re. Sʒ q̃d si seru⁹ alien⁹ aliqd deliq̃rit ꝯ te, & post ea factus fuerit seru⁹ tuus, poterit ne ageẽ ꝯ dñʒ quõdã serui tui, nũc ex illo delicto? & rñ. d. Iust. q̃ iã finita est illa actio q pmo cõpetebat: d̃ducta est eñ in eũ casũ a quo nõ poterat icipere: & q̃uis postea illum seruuʒ alienaueris, adhuc nõ poteris ꝯ eum agere sic nec poterit seruus alienat⁹ vl̃ manumiss⁹ in quẽ dñs su⁹ deliq̃rat, agere ꝯ ipsum. hoc dicit.

b ¶ Sed veteres. Dixi q̃liter dñs cõueniẽ actione noxali, et qualr̃ poterit se liberare dãdo seruũ p noxa. h̃ ẽt habebat locũ olim in filijs vtriusqʒ sexus. Noua autẽ constitutio recte respuẽdo hãc asperitatẽ, existimat & statuit hoc solum i seruis hr̃e locũ: et maxie q: veteres legũ authores scripserũt filiosfamilias p delictis eorũ cõueniri posse. h. d.

Si quadrupes pauperiẽ fecis. dicatur [a] *Ru.*

¶ In fi.glo.rubrice.nota istã distinctionẽ gl. q̃rit hic Jac.qꝛ iste tit.loquit̃ de rebꝰ animatis. Quid si res inanimata mea infert tibi dãnum.vt qꝛ mea domus ruit in tuã, vel nauis mea in tuã, ⁊ dic nõ teneor.ff.ad.l.aql.l.quẽadmodũ.§.ꝙ si nauis.⁊ ibi Flo.⁊.l.p̃tor.§.fin.⁊.l.hoc ampliꝰ.§.neratius.ff.de dã.infec.dic tu materiã dãni infecti ⁊ eius formã denuntiandi libellũ.vt dixi.s̃.de ac.in.§.preterea qualdã.in ver.ex noxali cã.dic vt ibi in ꝟ.vidimꝰ de cã noxali ꝓprie ⁊c.cũ ꝟ.seq.⁊ etiã ibi posui formã libelli in actiõe ĩ factũ, de dã.infec.in ꝟ.libellꝰ aũt in hac actione de dã.infec.⁊c.dic vt ibi ⁊c.

SVMMARIVM.

1 Actio directa, quæ dicatur?
2 Natura, docet animalia commistionem appetere
3 Canis tuus si comedit carnes meas, q̃ actio mihi det̃?
4 Bos tuus si lasciuia intrauit pratum vel hortum: & herbam corrosit, quæ actio mihi detur?
5 Custos animalium tuorũ si immisit ea ĩ bladis meis, vel sua negligentia damnum mihi dederunt qualiter teneatur mihi dñs?
Et quid si immisisti animalia tua in granum meũ? 6.
7 Reperiens animalia damnum in suo facientia, an possit retinere donec damnum emendetur?
8 Plures actiones concurrentes, qualter adinuicem se tollant.

Nimalium. [b] Totꝰ iste titulꝰ diuiditur in duas partes. Primo qñ actio de pauperie locũ hꝫ vel non. Scdõ loquit̃ qñ hꝫ locũ actio de edilicio edicto, vel nõ. secũda ibi: Hec q̃. Et.h.d. Pro dãno per quadrupedẽ mãsuetam dato, actio noxalis directa ꝯtra dñm dat̃ cuꝫ animal ꝯ̃ naturã sui generis dãnũ dederit. Sꝫ si quadrupes nõ mãsueta iuxta naturã sui generis dãnũ dederit in liberũ corpꝰ, nõ occidẽdo. dñs ex edilicio edicto arbitrio iudicis ꝯdẽnat̃: ĩ alijs aũt rebꝰ in duplũ vel noxalis actio his duobꝰ casibꝰ cõtra dñm diriget̃: ⁊ penales actiones pro eodem facto cõcurrẽtes, nõ perimũt se cõcursu. hoc dicit
1 totus tit. ¶ † In gl.j.in fi.no.ex isto tex.coniũcta gl.ibi: vt.ff.eo.l.pe. ꝙ directa actio dicitur, vbi habent locũ ꝟba ⁊ mens. si vero sñia tm̃: tunc habet locum vtilis.vt.l.pe. Ita dicit glos.ff.de iuris.om.iud.l.si id qđ.⁊ Cy.in.l.j.C.de actio.⁊ obliga.et ibi videas. videas etiã oĩno Bar.ĩ.l.j.ff.de act.⁊ ob. facit.l.nominis ⁊ rei.§.verbũ ex legibus.j.de ꝟb.oblig.⁊.s̃.de legi.parẽ.tur.⁊ vide Cy.in.l.j.in.iij.q.C.vti possi. Et sic lex penalis ĩ vno casu extẽdit̃ ad alium qñ est eadẽ rõ intm̃ ꝙ vna glo.Joã.an.in.c.j.de offi.or.dicit ꝙ nõ est ꝓprie extẽsio, qñ est eadẽ ratio.qđ est notabile.vide.l.fi.C.de interdi.ma.⁊ ibi Cy.Bal.⁊ Sali.vide tñ in materia extẽsionis, qđ late dixi.s̃.de iur.na.§.j. An autẽ statutum penale loquẽs ĩ vno de correlatiuis, habeat locum in alio? vide que scripsi.s̃.de act.§.actiões aũt.in ver.in glo.patrẽ.in fi.in gloss.dñm.in fi.dic vt ibi. ¶ In glo.lasciuia.in fi.dic hec vltima ꝟior
2 qꝛ aĩalia lasciuiũt ⁊ saltãt. ¶ † In glo.feruore.in fi. Sed contra opponit Joã.fab.qꝛ natura docet animalia, ꝯmistionẽ appetere.vt.l.j.§.j.ff.de iust.⁊ iur. Respondet ꝙ lꝫ istud sit naturale, ⁊ ꝓpter hoc non debet teneri qꝛ facit ẜm sui naturam: tñ frãgere ostiũ est contra naturam sui generis. igit̃ dñs tenetur. Et sic no. ꝙ iuuenis nõ põt cã libidinis, frãgere puelle ostiuꝫ.facit.l.verũ.ff.đ fur.⁊ ꝙ ibi not. ¶ In glos.contra naturam.ibi non cornu petit.no.ad id qđ vulgariter dici solet, vna hirundo nõ facit ver.no. ꝙ iudicamus rẽ ẜm ꝓpriã suã naturã, ⁊ nõ ẜm accidẽs.facit.§.is autẽ.s̃.ad.l.aq. de quo per gl.⁊ doc.⁊.in.l.j.§.bestias.ff.de postu. ⁊ ad intellectũ huius litere, premitte qđ habet̃ in §.illud.s̃.de reruꝫ diui.⁊.ff.de acqui.rer.do.l.naturalis.§.illud. ¶ In ea.glo.in fi.dic hanc etiam tenet glo.ff.eo.l.j.§.in bestijs.vbi glo. dat aliã sol. sed Ray.dicit ꝙ ambe sunt simul iungẽde, ⁊ habebit̃ veritas. Sed Ja.dicit aut fera non euasit q̃ nocuit, q̃ habebat consuetudinẽ redeũdi et tunc habet locũ vtilis sed nõ directa.vt.j.eo.§.fi. Aut prorsus euasit, ⁊ tũc nec vtili nec directa tenet̃.ita intelligitur iste tex.⁊ dictꝰ.§.in bestijs. ¶ Querit hic Ja.pone ꝙ fera nocuit et penitꝰ euasit, postea redijt.an dñs teneat̃? ⁊ dicit ꝙ nõ.arg.l.q res.
3 §.aream.ff.de sol. ¶ † Quid si canis tuꝰ comedit carnes meas? Ja.dicit hic dari vtilẽ aqlie.facit.l.q occidit.§.si quis.ff.ad.l.aql.⁊.C.eo.ti.l.fin. Alij dicunt nullo modo dominuꝫ teneri, qꝛ canis nocuit ẜm naturã sui generis.vt hic põt cõcludi ẜm Joã.fab.hic et do.meũ Flor.in.l.j.§.j.ff.eo. ꝙ aut potest cõprehendi aliqua culpa domini, saltẽ leuissima.⁊ tenetur ad emendã damni, saltem vtili aquilia.vt.l.quẽadmoduꝫ.§.magistratus.ff.ad l.aquil. Si nõ potest argui culpa.tunc videtur ꝙ nõ teneatur.vt hic.et hoc magis placet. Tamen Flor.dicit tali casu dari actionem in factum: vt.l.quoties.ff.de prescri.ver.idem vult Jac.⁊ Cy.in d.l.fi.C.ad.l.aql. ¶ Quid si animalia sine immistione, depasta sunt glandes vel blada mea? ⁊ gl.in.l.qui seruandorum.§.fi.ff.de prescri.verb.dicit qđ potest agi ista actione.et idẽ Spec.in ti.de iniur.et dã.da.§.sequitur.ꝟsi.dic ꝙ si sine. Sed hoc non videt̃ verum ẜm Jaco.qꝛ hec actio non dat̃ nisi animal nocuerit, cõtra naturã sui generis ⁊c. Et hoc sequitur Jo.fab.qꝛ illa glo.est cõtra mentem dicte.l.qꝛ seruandorum.§.fi.et istam responsionem sequitur Salic.ibi.⁊ in.l.fi.C.ad.l.aquil.ꝑ istum tex.⁊.ff.eo.l.j.§.j.vnde dic ẜm Bal.ꝙ dꝫ dari tali casu vtilis, de pastu pecoris.vt.l.quintus mutius.ff.ad.l.aqui.ẜm Jo.fab.⁊ nõ male, datur eñ in factum, in quantuꝫ dominus est factus locupletior.vt qꝛ ex glande mea, porci sui sunt im-
4 pinguati ⁊c.vt dicto.§.fi.⁊.d.l.quoties. ¶ † Quid si habeam pratum vel ortuꝫ clausum: ⁊ bos tuus lasciuia rupit ⁊ intrauit et herbã corrosit: tũc non denegat̃ actio de pauperie vt hic: et in princi. nisi dominꝰ bouis fuisset presens, ⁊ vetare potẽs, et nõ vetuit qꝛ tenetur insolidum.vt.arg.ff.de.fur.l.
5 falsus.§.sed si qs.⁊.l.ij.ff.de noxa. ¶ † Quid si custos tuorum animaliũ, immisit ea in bladis meis: vel si sua negligentia ipsa ex se damnuꝫ mihi dederunt? dicas dominũ teneri propter malam custodiã ⁊ electionem.et tenetur aqui.vt.l.si seruus seruum.§.si fornicarius.ff.ad.l.aquil.facit.ff.loca.l.insulã.§.qui malas.dicit tamen Joan.fab.quod dominus liberatur, dãdo animal pro noxa.qꝛ ex facto animalis, nõ tenetur in plus.sed nõ placet qꝛ istud est verũ quando animal ex se nocuit, sed isto casu videt̃ nocuisse custos, q potuit prohibe-
6 re.facit.ff.loca.l.videamus.in princ. ¶ † Quid si immisisti animalia tua in granum meum quod erat in herba, an tenearis ad emendaꝫ consyderato valore tunc temporis vel in futurum cum esset maturum? ⁊ videtur quod cum esset maturũ.arg.l.esse ex hac.ff.eo. In cõtrariũ quia tempore depastus, erat herba: igit̃ tali mõ debet fieri estimatio.vt.l.cedere.ff.arbo.furt.ces. Item qꝛ circa dãnum, nõ habetur consyderatio in futurũ: vt.l.ait lex.⁊.l.inde neratius.§.si infans.ff.ad.l.aql. Jac. de are.cõcludit teneri ad hoc quod vendi potuisset, dictum frumentum tempore pastus ⁊ quia est dubius euẽtꝰ.argu.ff.fami.ercis.l.propter finem. Et hoc sequitur Cy.in.l.fi.C.ad.l.aquil.pro quibus tu alleg.l.in leg.fal.nõ habetur.ff.ad.l.aqui.
7 ⁊ hoc sequit̃ Flo.in.d.l.ex hac. ¶ † Quid si reperiam animalia in meo dãnũ facientia, an possum retinere donec dãnuꝫ emendet̃? videt̃ ꝙ nõ.vt.l.quintus.ff.ad.l.aquili.quod Jo.intelligit verum quãdo scio cuius sint.secus si ignoro.⁊ hoc sequitur hic Jo.fa.qđ dicit esse satis equũ. Sed Bar.in.l.hoc amplius.§.de his.de dam.infec.⁊ in.l.fatis.de incen.ru.nau.tenet cõtrariũ ꝙ in animalibus que possunt incurrere ꝑiculuꝫ interitꝰ ne fame perirent, nõ põt fieri retẽtio.secus ĩ alijs aĩalibus.vt in ruderibꝰ vel ratis.ita intelligant̃ dicta iura.

a ¶ Si q̃drupes pauperiẽ fecisse dicat̃. Rubrica ista bñ cõtinuat̃ ĩ apparatu, ħ excepto qꝛ loco illiꝰ ꝟbi ex maleficijs seruoruꝫ, ꝑꝑ q̃ maleficia serui dant̃ ꝑ noxa. qđ ꝟbũ ponit̃ ĩ pncipio tituli p̃cedẽtꝫ. ponit̃ ĩ pncipio istiꝰ tituli illud ꝟbũ aĩaliũ noĩe. vnde dicit aĩalium noĩe ⁊c.

b ¶ Aĩaliũ. Quesiui a legislatore qualr̃ cõueniat̃ qs noĩe aĩaliũ q̃ rõne carẽt, si dãnũ dederit? Et rñ. ꝙ si aĩal rõne carẽs lasciuia vl̃ feritate dãnũ dederit, vel pauperiẽ fecerit alicui, poterit ꝯ̃ euꝫ actione noxali de pauperie, q̃ qdẽ actio descendit ex lege.xij.tabu. poteris tñ liberari dãdo illud aĩal ꝑ noxa. Sꝫ dñe qualr̃ aĩal irrõnale põt dare dãnũ vel pauperiem facere? Et ipse rñ. Frater si equꝰ tuus calce ꝑcusserit, vl̃ bos tuꝰ solitus cornu ꝑcutere, cornu percusserit ⁊ damnũ dederit. aut pauperiẽ fecerit. et ꝑꝑ hoc locũ hꝫ ħ actio ẜm qđ de hoc in primo.§. apparebit. hec aũt actio ⁊c. Quesiui a do. Just. Dñe ꝑ deo dicatꝫ mihi, vtrũ ħ actio locũ habeat ĩ oĩbus aĩalibus q̃ rõne carent? Et rñd. ꝙ hec actio locuꝫ hꝫ in oibꝰ que ꝯ̃ naturã sui gñis, ⁊ cõsuetudinẽ mouent̃ et alicui dat̃ dãnũ. Ceterũ si ex naturali feritate alicui dãnum dederit, cessat hec actio. vñ si vrsus a dño suo fugerit ⁊ alicui nocuerit vel pauperiẽ fecerit: non põt quondã dñs eiꝰ cõueniri. qꝛ ex q̃ fera euasit, desinit esse dñi pauperies ⁊c. Dñe pro deo exponatis: ⁊ dicatis mihi quid est pauperies? Et rñd. paupies est dannuꝫ siue iniuria: aĩalia aũt irrationabilia q̃ rõne carẽt, nõ pñt iniuriaꝫ facere: qꝛ iniuria ꝑtinet ad noxalẽ actionẽ. ceteꝝ sciẽdũ ⁊c. Jaꝫ dictũ est s̃. ꝙ nõ hꝫ actio noxalis de pauperie, locuꝫ: nisi animal fuerit sine rõne ⁊ ꝯ̃ naturam sui generis nocuerit et scire debetis ꝙ ex edilitio edicto ꝓhibitum est, ne qs hẽat canẽ, verrẽ vel aprũ, vl̃ aliđ aĩal qđ trãseũtibꝰ nocere possit ea parte q̃ vulgo iter fit. ⁊ si habeat ⁊ illud aĩal libero hoĩ nocuerit, condẽnabit̃ ille qui illud aĩal habuerit, inq̃tũ iustũ visũ fuerit iudicãti nõ habẽdo deformitatis estimationẽ: qꝛ deformitas humãi corporis estimari nõ potest. Si auteꝫ in alijs rebus dederit dãnũ, condẽnabitur ĩ duplũ. h.d. vsqꝫ in fi. tit.

iura.vide Bar.& Dy.ibi. ¶ In glo.nocitum.in fi.ista pena scdȝ gloss. in.d.l.qd vulgo.applicat p pte parti.alle.ff.de his qui deie.l.si vero.§.pe.Sed doc.dicunt,q imo insolidum applicat parti.ff.de ver.signi.l.si cui dic.facit.l.de liti.de quo per Imol.ff.de publi.iudi.in rubrica.de quo dic vt dixi.s.de actio.§.penales.in ver.in eadē gl.ibi.& est quinquaginta aureis. ¶ In gl.psumit.in fi.no.& signa bene.glo.& est similis in.l.idē scribit.§.fi.ff.nau.cau.& .ff.de reg.iu.l.nunq actiones.et similē quasi gl.posuit Inno.in.c.fi.de collu. posuit Dy.in.l.puincialī.& ibi Bart.ff.de no.ope.nun. hic late Jac.de are.& Jo.fab.de quo dic
8 vt p Dy.Bar.Rapha.& Imo.in.l.j.vnde querit.ff.de publi. ¶ †Verū qz Jo.fab.ponit h̄ ampliorē distinctionē, ipsam ad literā recitabo: cum queritur qualiter plures actiones cōcurrētes adinuicē,se tollāt? distingue aut oēs sunt criminales,aut q̄daz criminales & ciuiles.aut quedā ciuiles.Si omnes sunt criminales.dic aut sunt plures quo ad punitionē,aut quo ad persecutionez:verbi gratia,qui sepulchra violat,punitur diuersis penis.hoc casu potest dici q index possit eligere et vna electa,alia cōsumit.C.de sepul.vio.l.iij.ff.de act.l.senat⁹.& ibi omnino vide Bar.quod ē verū,nisi lex ordinaret vtrāq infligi tūc videtur q vtraq infligat etiam per diuersos indices.C.de sacrosan.ec.l.placet.i fi.Si vero sunt plures,quo ad psecutionē:tūc aūt omnes descendūt eodē facto.aut ex diuersis.Si ex eodē,tunc aut oēs idē delictū puniūt,qd solū ex eodem facto descēdit tunc vna vtendum est:vt d.l.senatus.Aut tendunt ad puniendū diuersa que ex eodē actu resultāt,& tūc subdistinguit:qz aut vnū se h̄z ad alind tanq gen⁹ ad speciem,vt homicidiū:& parricidiū:& nō pn̄t simul intentari:vt no.in.d.l.senatus.aut se habēt tāq diuerse,specie & differētia .vt si qs cognouerit cognatā suā cōiugatam,oriunt crimina duo.s.incestus & adulteriū: tūc possunt concurrere,& pōt de quolibet accusari eodē tpe vel diuersis.C.de accu.l.q de crimine.Si vero descēdūt ex diuersis factis,possunt cōcurrere multomagis.ff.de accusl.l.libellorū.§.si aliud.In scdo casu pncipali,qn̄ sunt q̄dā criminales,tunc possunt eligere quā volūt ante litē ɔtestatā.ſȝ post litē ɔtestatā,tenent pseq quā elegerint.post sententiaȝ sunt opiniones qn̄ vna est de re familiari,alia ad vindictā an possit in aliā redire?vt no.in.l.j.C.qn̄ act.ciui.cri.preiu . hodie vō videt q oīno tenet psequi electa.q aut̄.qui semel.C.qūo & qn̄.verū est tn̄,q ante lit.conte.fit absolutio ab instantia:vt ibi not. In tertio casu principali qn̄ oēs sunt ciuiles,quē casum solū hec glos.videt pseq. distingue qz aut oēs sunt penales:aut oēs rei psecutorie,aut quedam penales.et q̄dam rei psecutorie:& quedam miste. Primo casu qn̄ oēs sunt penales.gl.distingit qz aut oēs ex vno dlicto,aut ex diuersis descendunt.Si ex vno,vna tollit aliā nisi in eo qd excedit. Sed tu scdm Jo.fab.distingue,qz aut competunt contra vnum,& est verum qd gl. dicit.hoc casu proprie intelligat.ff.de act.& obli.l.plura.aut contra diuersos:& tūc subdistinguit.qz aut descēdūt ex maleficijs,aut ex quasi. Primo casu vn⁹ aliū nō liberat.& ita oibus vti pōt.l.cū ex eo.ff.de ac.& oblig.& .ff.ad.l.aql.l.itē mela.§.si plures.cū ibi⁹ plene no.p Flo.ſȝ ex quasi maleficijs,vn⁹ liberat aliū saltē pceptiōe:& idē videt vbi ab vna parte tm̄ esset penalis.ff.de eo p quē factū est.l.j.§.si plures.Si ex diuersis delictis ɔpetūt.dicit glo.q vna tollit aliam.vt.l.nunq plura.ff.de pua.deli.& ibi oīno late vide Bar.& hoc verum nisi essent delicta ɔiūcta,& eiusdē effect⁹.ff.ad.l.aql.illud in fi.vel talia q̄ nō vertant ab vno,nō debent distingui.ff.de iniur.l.ptor.Secundo casu qn̄ oēs sunt rei psecutorie,distingue.aut competunt contra vnū:aut ɔ diuersos.si ɔtra vnū,tūc aut sunt eiusdē generis qz oēs ex cōtractu tanq diuersa rū formarū:tūc vna nō tollit aliā:verū est q effect⁹ vni⁹ venit in alia. ff.de act.emp.l.non est nouū.ff.p socio.l.cū duob⁹.§.si plures.Et hoc nisi superuenerint ex causis lucratiuis.ff.de act.& obli.l.oēs.Aut sunt diuersorū generū.qz vna ex ɔtractu.alia ex delicto.tūc vna tollit aliā. ff.de fur.l.is cui.ɓm Dy.Primū tamē membrū fallit.ff.de trib.l.cum in heredem.§.eligere sed forte ibi speciale. Item fallit vbi actiones non sunt compatibiles propter contrarietatem,vel alias.C.de codicil.l.fi.& potest dici q vbi rei psecutorie non se tollunt,q possit agi secūda in eo quod eā cedit.ff.como.l.vnde querit.Sed Jo.fab.ibi dicit hoc verum,qn̄ nō sunt ambe psecutorie.ſȝ fallit.ff.pro socio.l.si actū. ff.de act.& obl.l.quoties.§.j.Si cōpetunt cōtra diuersos,hoc mēbruȝ nō prosequitur Dy.tamen potest dicere q aut ambe prosequunt cor pus rei in ,pprietate,seu possessiōe.aut interesse.Primo casu aut vn⁹ h̄z causam ab alio,& tunc vna tollit per aliaȝ facta solutione.ff.de re. eorum.l.illicite.Aut non habent causam adinuicē,& tunc aut primo agit contra possessorem,& fuit rē assecutus.& vna tollit aliā.secus ecōtra.ff.de solu.l.stichum aut pamphilum.§.dolo. Secundo casu quando interesse,tunc aut cogit ratione vnius facti & vnius psone vel plurium,que pro vna reputantur.& tunc vna tollit aliam.ff.de vi & vi ar. l.j.§.quoties.Aut ratione diuersorū,vel que pro diuersis habentur.& tunc nō.vt.ff.de sepul.vio. semper.§.si in sepulchro.& hoc procedit in realibus.& in rem scrip.possessoris.nam in mere personalib⁹,solutione per vnum facta,alij liberantur.ff.deposi.l.j.§.si apud. Tertio casu quādo quedam penales quedam rei persecutorie,est dare regulaȝ qd vna nō tollit aliā.ff.de fur.l.si pignore.§.j.Et fallit quando altera cōpetit de iure communi,altera de iure speciali.ff.nau.cau.sta.l.idē ait.

§.fi.& forte sub hoc intellectu,pōt intelligi.l.mani a festissimi.C.de fur.de penali aūt si facto hoīs. qz forte aliqs stipulatus est penā,distinguitur inter contractū bone fidei & stricti iuris.Aliud olim et aliud hodie.vt.ff.pro socio.l.si qs a socio.& ibi gl. ff.de act.emp.l.pdia.& ibi vide do.Pau.de cal.ff. de ac.& ob.l.obligationū fere.§.fi.ff.ad le.fal.l.j.§.itē si ita.& .C.de trās.l.si qs maior.& .l.cū ppnas.& .ff.de trāsac.l.qui fidem.& .ff.de pac.l.rescriptuȝ.§.si preco.de quo vide que late scripsi.s.de actio.§.oīs autē.circa pn̄.Quarto casu,qn̄ altera mista, altera rei psecutoria.& dicit Dy.consyderandum esse,an sint diuersorū generū, an eiusdē. Primo casu vna tollit aliā in totū.vt.ff.de act.& obl.l.qui seruū.in fi.& .ff.cōmo.l.querit.que sic est intelligenda vt ibi vide Bar.Secūdo casu qn̄ sunt eiusdeȝ generis,qz ambo ex ɔtu vl' ambe ex delicto: aut tunc descendūt ex eadē.i.ex eadē obligatione tūc se tollunt in eo qd descendūt vt de tu.& ra. dist.l.j.
b §.de tuto.cōiūcto.s.de tut. Sȝ de intellectu dicti §.de tute.vide late Imo.in.d.l.j.§.vn̄ q̄ritur.ff.de pub. Aut habent diuersas matres.tunc si actum fuerit vna, potest agi alia q̄tū excedit vt in condictione furtiua que ex furto orit & vi bo.rap.q̄ orit ex rapina,q̄ se nō tollūt i eo qd excedūt.ff.de ac.& obl.l.plura.& .ff.vi bo.rapt.l.j.Quinto casu qn̄ q̄dā sunt penales quedā miste, aut ex diuersis obligationibus tūc vna aliā nō tollit:vt.ff.de tu.& ra. dist.l.j.§.habēt tn̄ ā ex eadē tollit, nisi in eo q excedit.vt.d.l.j.ff.vi bo.rap.Sexto casu qn̄ oēs sunt miste,distingue quasi idē: qz aut oēs ex diuersis factis:& vna tollit aliā. vt.l. nōnunq.ff. de priua. deli.& ibi Bar.aut ex eodē.tūc sic,nisi in eo q excedit.vt.ff.ar.fur.ce.l.j.Et pdicta pcedūt in remedijs ordinarijs:in extraordinarijs an vnū tollat alind vide Dy.& late Bar.in.d.l.puinciali.§.j.de no.ope.nū.que oīa tene menti. ¶ Ultimo ad itelligentiā & declarationē huius tituli.Si q̄drupes pauperiē fecisse dicat:vide q̄ dixi.s.de actionib⁹ §.pterea quasdā.in ver.& ista sunt vtilia qn̄ aīalia &c.si aūt vis videre libellū in ista actione de pauperie,vide in.d.§.pterea quasdam.in versi. quero quomodo formatur libellus &c.dic vt ibi.

De ijs per quos agere possumus [a] *Rub.*

SUMMARIUM.

1 Actiones,qualiter intententur?
2 Casus in quibus non sufficit generale mandatum:sed requiritur speciale.
3 Procurator licet nō habeat mādatū : & sine eo agat vel conueniatur:& dominus scit & patitur,videtur dedisse mandatum.
4 Verbum vtrunq ipsorum,quid importet?
5 Procurator post litē ā se cōtestatā est directo dn̄s instantię,& dn̄s est vtiliter dominus instantiæ.

b NUnc autem. [b] Totus iste titulus diuidit in tres ptes.Prio ponit vnū dictū bimēbre. Scdo vnū membrū assumit & declarat, tā de iure antiquo q̄ de iure hodierno. Tertio declarat quid est pcurator & tutor.secūda ibi:Alieno veluti.tertia ibi:procurator,et hoc dicit. ¶ Actiones intentant p nos pcuratores no
1 stros,qui cōstituunt v̄bis habilib⁹, interpositis etiā aduersario absente & ignorante: quorū pcuratorū vsus necessarius est,qn̄ principalis impeditus est agere vel defendere . olim vero vsus pcuratorū phibitus erat,nisi in certis casibus.h.d. ¶ Nota in pncipio regulā , q quilibet videt esse habilis ad agendū,nisi expresse reperiatur phibitus.vnde illis qui dicūt tu non potes agere,incūbit onnus probandi. ¶ Nota q multe sunt cause, que nō permittunt hoīes rem suam per se agere posse. ¶ No.q nō est necesse,quod pcurator cōstituatur presente adnersario:imo vt plurimū eo

¶ De his p q̄s agere possum⁹. Dictū ē.s.d̄ his qui p seipsis.hic aūt agit Just.de illis q.p alijs iudiciū suscipiūt vl' agūt:dicēs nunc admonēdi &c.

¶ Nūc aūt.Accessi ad dn̄m Justi.& q̄sui ab eo. dn̄e qs est ille q pōt p alio agere:Frater dt ipe scire debes q licitū est cuilibet noīe suo agere, vel noīe alieno. Noīe suo sicut p facto suo . noīe alieno veluti nomine procuratorio vel tutorio, vel curatorio. et sic seruat hodie: olim autē poterat quilibet agere noīe suo,ſȝ nō noīe alieno : nisi in casib⁹ positis in lr̄a.& qz ista antiquas, modernis dura videbatur& magnā afferebat incōmoditatē q alieno nomine agere nō liceret,eo q multis de causis ipediebant hoīes q̄ minus res suas psequi possent & p pcuratores litigare.h.d. Procurator &c. accessi ad do. Justi.et q̄sui ab eo si pcura.debeat constitui certis v̄bis p̄nte aduersario.rn̄. q certa & solēnia v̄ba nō opz eē qb⁹ pcu. ɔstituit:sed p q̄cūq v̄bs pt, dūtn̄ ad h̄ apta cōstituat. & pcu.ab sente aduersario et ēt ignorāte eo q pcurator ɔstituit:ſȝ dn̄e qualiter cōstituūtur tutores & pcuratores? Frater h̄ in pmo libro habuisti.hoc dicit.

abſente conſtituit. Sed melius eſſet quãdo qs fa
cere põt, ꝙ apud acta hoc eſt ꝑſente aduerſario ⁊
coram iudice in iudicio procuratorẽ cõſtituat: de
quo vide tex. bonã glo. ⁊ ibi Bart. ⁊ doc. in. l. j. C.
de ſatiſd. ¶ In gl. j. ibi. i. idoneũ. no. gl. ꝙ lex gñā
lis, recipit reſtrictionẽ de habilitate. vt. l. vt gra-
datim. §. ſed ſi lex. ff. de mu. ⁊ ho. dic. vt late dixi.
ƺ. de iure perſo. §. j. ¶ In ea. glo. ibi. l. ſeruꝰ. dic ꝙ
ſeruꝰ nõ põt eſſe in iudicio, niſi in certis caſibꝰ, de
quibus in. l. vix certis. ff. de iud. ¶ In ea. gl. in fi.
dic idem de adulto minore. xxv. annis. vt ibi no.
¶ In gl. ꝓterea eorũ. in fi. dic. hec fuit rõ impulſi
2 ua. ¶ † In gl. verbis. in fi. nota et ſigna gl. q̃ po-
nit caſus, in quibꝰ nõ ſufficit gñale mandatũ: ſed
requiritur ſpãle. Similis gloſſ. eſt in. l. illud. §. j. ff.
de mino. ⁊ ibi vide Bar. ⁊ Bal. q Bald. ponit ibi
ſingulare ꝟbũ, vcȝ ꝙ oĩ caſu quo reqrit ſpãle mã-
datũ, ſufficit gñale cum libera: q2 tm̃ valeat gñale
mandatũ cũ libera, q̃tũ ſpãle vt. l. ꝓcurator cũ li-
bera. ff. de ꝓcu. ita etiã tenet Iac. Mar. vt refert
Cy. in. l. j. C. etiã per ꝓcu. cau. in integ reſt. agi poſ.
Sunt ⁊ multi alij caſus, in quibus requirit ſpãle
mãdatũ. ¶ Primus, in iuſſu interponendo filio.
ſup hereditate interponenda ſiue adeunda: vt. ff.
de acq. here. d. l. ſi qs mihi bona. §. iuſſum. ¶ Se-
cundus, in litigãdo, in cã matrimonij. vt no. Bar.
in. l. filiuſfa. ff. d dona. ¶ Tertiꝰ, in caſu. l. q2 ita. ff.
ad trebe. ¶ Quartꝰ, in. l. itẽ eorũ. §. ſi decreuerit. ff.
qd cuiuſqȝ vniuerſi. ¶ Quintus, in remittẽda pi-
gnoris obligatiõe. vt. ff. qbus mo. pig. vel hypo.
ſol. l. ſi ꝯſtante. §. videbimus. ¶ Sextus, in acce-
ptilatione. vt. ff. de accep. l. per ꝓcuratorẽ. ¶ Se-
ptimus, in pacti interꝓtatiõe. vt. l. reſcriptũ. §. fi.
cũ. l. ſeq. ff. de pac. ¶ Octauꝰ, ĩ iuramẽti delatio-
ne, ⁊ ꝑſtatione. vt. l. iuſiurandũ. ⁊ ad pecunias. §.
fi. cũ. l. ſeq. ⁊ qd ibi no. ff. de iureiu. ¶ Nonus, in re
cipienda ſolutione. vt. l. hoc iure. ⁊ qd ibi Bar. ff.
de ſolu. qd eſt verũ niſi habeat ſpãle mandatũ in
tali cã, quam hȝ ⁊ habere intendit cũ titio: q2 tũc
ſolutionẽ recipere ⁊ ꝓrogare terminũ qs põt. vt
not. Bar. in. l. qui rome. §. callimachus. in fi. ff. de
verb. obl. ¶ Decimꝰ, in iuramento calũnie. vt in
aut. principales. C. de iur. calũ. ⁊ in. c. fi. de iur. cal.
in. vj. de quo per Bar. in. l. qui bona. §. ꝓcurator.
als q̃ alieno. ff. de dã. infe. ¶ Undecimus, trãſa-
ctionis interpoſitione. ff. de ꝓcu. l. mandato. ⁊ qd
ibi Barto. ⁊. C. de tranſac. l. trãſactionis placitis.
¶ Duodecimꝰ, in voti trãſmarini diſpẽſatiõe, ſm
Hoſtiẽ. extra de voto. c. ex multa. ꝟ. illis. ¶ Ter
tiuſdecimus, in abſolutione ab excõicatione, ex-
tra de ſen. excõ. c. cũ deſyderes. ⁊ ibi ꝑ Inn. d elec.
c. venerabilẽ. ¶ Quartuſdecimꝰ in inſtrorũ ꝯſum
ptorũ exẽplatione. vt. c. vlt. de fid. inſtru. ⁊ in aut.
de heꝛ. ⁊ fal. §. j. vbi gl. vr̃ h̾ ſentire. ¶ Quintuſde-
cimꝰ, in cõꝓmiſſo fiendo. extra de arbi. c. ꝑ tuas.
ff. de ꝓcu. l. mãdato. ⁊ ibi Bar. ¶ Sextuſdecimꝰ,
in reſcripti impetratiõe. vt extra de reſcrip. C. nõ-
nulli. ¶ Decimuſſeptimus, in pace fiẽda, ⁊ ꝯſer-
uanda. vt in feu. de pace tenẽda. in prin. ¶ Deci-
muſoctauꝰ, in criminũ obiectione ⁊ oppoſitione.
c. ſtatutũ. extra de elect. in. vj. ⁊ de accu. c. ſup his.
⁊ in cle. nõ põt. de ꝓcu. ¶ Decimuſnonꝰ in cõuẽ-
tione iudicis, poſt finitũ officiũ: vt. C. vt tã ciui. q̃
crimi. l. j. circa fi. ¶ Uigeſimus, in bñficiorũ colla
tione. vt. ff. de dona. l. filiuſfa. extra de offi. vica. c.
fi. lib. vj. ¶ Uigeſimuſprimꝰ, cũ papa vl̃ imꝑator
aliqd ſibi reſeruat. arg. l. nõ ambigit. ff. de leg. cũ
ibi no. ⁊ extra de of. deleg. c. fi. ¶ Uigeſimuſſecũ
dus, in nominãdo dñm in iudicio. vt in. c. qm̃ fre-
quẽter. ⁊ qd ibi Inn. ⁊ doc. extra vt lite nõ cõteſt.
facit. l. ij. C. vbi in rẽ actio. cũ ibi no. ¶ Uigeſimuſ
tertius, in ꝓrogãda iuriſdictione. vt de off. deleg.
c. olim. ꝑ Inn. ¶ Uigeſimuſquartꝰ, qñ aliqs im-
petrat ꝓ alio, reſtõnem nataliũ de ſtylo curie nõ
admittit cũ mãdato gñali. vt no. Spe. in ti. de ꝓ-
cura. §. iij. ꝟ. xxiiij. ¶ Uigeſimuſquintꝰ, in actio-
ne iudicati. ff. de ſo. l. hoc iure. de quo tñ dic vt ibi
ꝑ Bar. ⁊ in. l. ſi ꝓcurator meus. §. j. ff. de ꝓcura. qd
illd eſt verũ, niſi habeat mãdatũ ad lites ꝑſentes
⁊ futuras ibi dicit Bar. facit. l. ij. ⁊. iij. ff. de admi.

tutorum. tu vide omnino glo. ſing. in. l. pure. §. actoris. ff. de excep. do.
3 ¶ † Et pro ꝑfectione materie procuratoris aduertas, ꝙ lȝ ꝓcurator
non habeat mãdatũ, ⁊ ſine eo agat vel cõueniatur: et dominus ſcit et
patitur, videt dediſſe mandatũ de quo per Bal. in. l. ij. §. j. et ibi Ioã.
de imo. ff. ſol. mat. Secundo, ꝙ eoipſo ꝙ quis habet munimẽta ⁊ ſcri-
pturas abſentis, preſumitur eiꝰ procurator: in tantum qd ſaltẽ cũ cau
tione de rato, admittit. vt eſt caſus in. c. corã dilecto. de offi. dele. ⁊ no.
Bar. in. l. iij. §. due cauſe. ff. ad carbo. ⁊ Io. de imo. in. l. meuia. in princ.
ff. ſolu. ma. Tertio, ſemper eſt perſona, ante omnia legitimanda. vt. l.
ſi q̃ramus. ĩ prin. ff. de teſta. cũ ibi no. q̃uis iudiciũ ſit ſummariũ ⁊ exe-
cutiuũ vt eſt gloſſ. no. in. l. ij. ⁊ ibi Bar. ⁊ doc. C. de edic. diui adria. tol.
Quarto, qñ habet mandatũ ſpeciale circa aliquod, tũc põt oĩa ſimilia
in qbus requirit ſpeciale mandatũ, vt eſt caſus in. c. qui ad agendũ. de
procu. in. vj. qd eſt verũ, dũmodo nõ ſint maiora expreſſis. vt no. gl. in
c. fi. de procu. in. vj. Et facit qd no. doc. in. l. ſed ⁊ ſi quis. §. queſituȝ. ff. ſi
qs cau. Quinto, qñ quis eſt cõſtitutus procurator, ⁊ ip̃e ignoret q̃uis
actum faceret vt ꝓcurator, tamẽ non valet. de quo per Bar. in. l. ſi pu
pilli. §. item ſi ꝓcuratori. ff. de neg. geſt. ⁊ Ioã. de imo. in. l. multum. ff.
de condi. ⁊ demon. facit quod not. Ioã. an. in. c. is q a procuratore. de
procu. in. vj. ⁊ no. Bal. Raph. ⁊ Imo. in. l. qui teſtamẽto. ff. de teſta. ⁊
contra ſi ſciret ſe eſſe conſtitutum procuratorem, ⁊ anteq̃ acceptat ali
quid nomine domini facit: non valet: vt no. Inno. ⁊ Hoſt. in. d. c. is q.
⁊ Ioan. de imo. in. l. qui in domini. ff. de teſta. ſȝ hoc non placet q2 eo-
ipſo quod ſcit ſe procuratoreȝ, ⁊ aliquid noĩe domini facit videtur ac
ceptare. vt in cle. j. de procu. ⁊ ſtatim ĩ fine dicã. Sexto, eoipſo ꝙ pro-
batur ꝙ abſentis ꝓcurator negociũ acceptauit, ꝑſumit mandatũ acce
ptaſſe. vt eſt tex. in cle. j. d ꝓcur. ⁊ no. Bar. ĩ. l. fi. ff. d procur. ⁊ facit opti
me. l. filiuſfa. ff. ad macedo. Septimo, qualiter probetur mãdatũ pro-
curatoris. vide Bar. in. l. nõ ſolũ. §. j. de procur. ⁊ ꝑ conſequens quãdo
dicatur dubitari de mãdato. dic vt ibi per glo. Barto. ⁊ doc. ⁊ ꝑ gloſſ.
Cy. ⁊ doc. in. l. j. C. de procu. fortius dico ꝙ eoipſo quod eſt litem cõte
ſtatus vt ꝓcurator, vel ſit habita pro ꝯteſtata: ſtatim preſumitur pro-
curator licet aliter non cõſtet de ſuo mandato donec probetur contra
riũ: vt no. Inno. in. c. quoniam contra. de proba. ⁊ no. Ange. ⁊ Ioan.
de imo. in. l. ſciendum. ff. de verb. obli. ⁊ ecõtra eoipſo ꝙ etiã poſt liteȝ
conteſtatam, dictus procurator effectus eſt vnus ribaldus, licet ali-
ter nõ conſtet de reuocatione, preſumitur reuocatus. vt. l. ſi cum corne
a lius. quod ibi Bar. ff. d ſolu. in fi. Octauoᵃ quando plures procurato
res conſtituuntur, an vnuſquiſqȝ habeat mandatũ inſolitũ etiã ſi non
dicatur: dic ꝙ nõ: vt. l. ſi pluribus. ff. de procu. ⁊ ibi glo. ⁊ Bar. Bal. et
doc. ſecus in pluribus tutoribus, q2 quilibet inſoliduȝ habet admini
ſtrationẽ. vt no. glo. ⁊ doc. ⁊ no. late Bart. in. l. j. §. ſi plures. ff. de exer.
Et ideo dicit in mandatis, ⁊ quẽlibet eorum inſolidum. ita ꝙ cõditio
vnius nõ ſit melior occupãdo ⁊c. ſed ꝙ vnus inceperit alter poſſit ꝓ-
ſequi ⁊ finire, tunc enĩ alius poteſt proſequi incepta per alium: etiam
lite cõteſtata. vt. c. ſi duo. de procur. in. vj. quod eſt veruȝ ſm Bald. in
l. ſi. qñ. in pe. co. C. de inoffi. teſta. niſi aduerſarius cõtradicat. dic vt ibi
4 per Bal. ¶ † Aduertas tñ ꝙ qñ ꝯſtituo plures ꝓcuratores, ⁊ vtrũqȝ
ipſorũ lȝ nõ dicat inſolidũ: tñ illud verbuȝ vtrũqȝ ipſorũ, importat qd
quilibet intelligat inſolidũ ꝯſtitutus. vt no. Bal. Rap. ⁊ Imo. in. l. ſi
ita. de iniuſto teſt. qd no. ¶ In gl. cuicũqȝ. in fi. dic ꝙ iſti oẽs prohibẽ-
tur eſſe ꝓcuratores, niſi fuerint litẽ cõteſta. q2 tũc q̃uis fuerint miles,
femina, vel minor: tñ nõ poſſunt remoueri. vt. l. ita demũ. ⁊ ibi. gl. ⁊ do
cto. ĩ. l. exigẽdũ. ⁊ ibi doc. C. de ꝓcur. Et nõ eſt miruȝ, q2 talis exceptio
ꝓcuratoris, ꝙ non hȝ ſufficiẽs mandatũ, vel ꝙ nõ poſſit eſſe procura
tor: debet ante lit. cõteſt. oppõi. als habilitat ꝑſona ꝓcuratoris vt ibi
late ꝑ Bar. Sȝ exceptio falſi ꝓcu. ſemꝑ põt, opponi. vt. l. lȝ. C. de ꝓcu.
Multi tñ prohibent eẽ ꝓcuratores. qñqȝ rõne ꝑſone conſtitute. qñqȝ
ratione forme. de qua plene in Spe. de ꝓcu. §. j. ⁊. ij. ⁊ quaſi per totum.
¶ Et aduertas ꝙ ex geſtis per ꝓcuratorẽ in iudicijs, queritur vtilis
5 actio dño ſine ceſſione: vt. l. in cauſe. §. fi. ff. d ꝓcu. ¶ † Et ſic ꝓcurator
poſt lit. a ſe cõte. eſt directo dñs inſtãtie, ⁊ dñs eſt vtiliter dñs iſtãtie.
vt. d. §. fi. ⁊ ideo põt citari: vt ſi cõparet ⁊ vult litigare, põt cũ inſtãtia.
⁊ ſic tela iudiciaria fit eo volente in dñm vtiliter. ita dicit Bart. in. l. ſi
furioſo. ff. de re iudi. ⁊. l. j. C. de ſen. ibi Bald. Ang. ⁊ Salic. Et eodem
mõ ꝓcurator conſtitutus a dño, poſt litẽ a dño cõteſtatam efficit dñs
reſidue inſtantie: quã primũ ipſe cõparuerit ⁊ fecerit aliquẽ actũ ꝯtra
dictorium. vt no. in. l. nihil. ⁊ ibi gl. Cy. Bar. Bal. Sali. ⁊ Ange. C. de
ꝓcur. ſicut ꝓcurator a principio cõſtitutus, efficit dñs inſtantie poſt
litem cõteſtatã a ſe, vt. l. nullã. ⁊. l. procuratoribus. C. de ꝓcura. facit. l.
ab executore. §. j. ⁊ qd ibi dixi. ff. de appel. ⁊ in. c. j. de procura. in ſexto.
¶ Ex quo ſequitur, ꝙ poſt litẽ cõteſtatã cũ fuerit effectꝰ dñs inſtãtie,
ꝙ etiã ille ꝓcurator qui fuit cõſtitutus poſt litẽ cõteſtataȝ ⁊ fecit ali-
quem actũ in meritis cauſe, poteſt aliuȝ procuratorẽ cõſtituere ⁊ ſub-
ſtituere: vt no. Bar. in. d. l. nihil. ⁊ habetur in dicto. c. j. de procurato.
in ſexto. ⁊ etiam tene menti quod poſt liteȝ conteſtatã nõ poteſt pro-
curator ſine iuſta cauſa remoueri. vt. l. ⁊ poſt litẽ. ff. d. procu. niſi ſpõta
nea ſua voluntate remoueatur. ⁊ tunc caſu quo fiat mutatio inſtãtie,
vel in dominũ a procuratore vel de domino in ꝓcuratorem: poteſt id
fieri paucis verbis. quia dicatur libellum porrectum per dñm meum,
ego reproduco

ADDITIO.

a ¶ Octauo. Sȝ
vltra q̃rit an ꝓ-
cura. ſimplr̃ cõſti
tutꝰ, cenſeat ⁊ in
telligat etiã ꝯſti
tutꝰ ad futuras
lites? gl. ⁊ Bar.
ꝙ nõ. in. l. omni.
ff. de ꝓcur. idem
Bal. in. l. qd dr.
ff. de tute. Imo.
in. c. non iniuſte.
de ꝓcu. ⁊ id dicit
Bar. in. l. j. ff. de
fer. qd renũ. fe-
riarũ nõ extẽdit
ad futuras. ⁊ fa-
cit quod voluit
Bar. in. l. de his
ff. de arbit.

a ℂDe satisda- tiōib⁹. Cōtinua tio isti⁹ rubrice, patet in hūc mo dū supravidisti, a dixit dñs Justi. de his q alieno noīe agunt, sz qz b nemo sine satis- datione alieno noīe est idone⁹ pcurator: iō hic subiūgit de satis datiōe illoꝝ q p aliis agūt, dicēs: satisdationū ⁊c.

b ℂSatisdatio- nū. Mod⁹ satis dationū ali⁹ fuit olim, ali⁹ est ho die apud antiqs ita erat olim qd quicūqz ouenie- baẗ actiōe in rez et suo noīe ipse debebat satisda re sub hac forma φ si victus esset, rē restitueret vꝰ litis estiatio. ⁊ su per h̄ dabat bo- nū fideiussorē et licebat petitori agere cū ipo reo vel cū eius fide- iussore: ⁊ ista sa- tisdatio vocaba tur olim, iudica tū solui. qm̄ po- baẗ pro iudicato soluendo. ⁊ mul to fortius debe- bat prestare istā satisdationez, q cōueniebaẗ in rē actione ⁊ nomie alieno. Sed qd erat de eo olim q agebat actio- ne in rē: Frater aut agebat noīe suo, ⁊ tūc nō co- gebaẗ satisdare dñm suū rē ratā habiturū: peri- culū em̄ aīs esset ipsi reo, ne ipse dñs iterū ageret p eadē re: pcura tores aūt ⁊ tuto res q agebāt a- ctione in rē noīe pupillorum vel adultorū, eandē satisdationē in- terponere sole- bāt. Sz qd erat olim in actione psonali: Frater in psona actoris idē intellige, qd in psona rei. In psona tū rei est dña, qz in psona li actione reus si suo noīe ouenia tur nullā satisda tionē prestat de

ego reproduco, ⁊ litē cōtestatā factā p eū, ego etiā reproduco. ⁊ sic sigillatiz noiando oīa acta substā tialia: tūc dr̄ mutari iudiciū de vna psona in aliā, ⁊ vz trāslatio. vt est gl. ord. in. l. mutari. ff. de pcur.

De satisdationibus[a] *Rubrica.*

Atisdationum.[b] Totus iste titulus diuidiẗ i tres ptes. Primo, ponit qd iuris erat olim circa satisdationē i iudicio, siue qs agebat noīe suo, siue vt pcu rator. Scdo, qd iuris sit hodie. Tertio, extendit hāc legē ad oēs puincias. scda ibi: Sed hodie. ter tia ibi: Quā formā. Et h̄ dicit principiū hui⁹ tit. vsqz ad. §. sz hodie. Olim cōuentus actione reali, satisdabat siue suo siue alieno noīe cōueniebat: sz agēs reali nullā satisdationē pstabat: siue suo no mine agebat. sec⁹ si pcuratorio noīe: qz satisdabat ratā rē dñm habiturū. Agēs vo psonali, ad ea co gebaẗ ad q̄ agens reali: ouentus vo alieno noīe, satisdationē pstabat iudicatū solui: si alieno noīe faciebat. si vo suo, ad nullā satisdationē cogebaẗ. h. d. ℂNo. ibi p vsum. φ lex tolliẗ per ɔriū vsum: de quo late dixi. s. in pemio. §. igit. ℂNota ibi: aut cū eo agendi. φ qn̄ aliqs nō pstabat iudicatū, stipulatio iudicatū solui nō habebat executionē paratā, sz opus erat vt ɔ principalē vel defenso res, de nouo ageret. de quo in. l. j. ⁊ ibi Bar. ff. iu dic. solui. ℂNota regulā, φ nemo est aliene litis satis idone⁹ defensor, sine satisdatione. ℂIn gl. nō cogebaẗ. in fine. dic fm Jo. fa. φ hec gl. recte lo quiẗ, q̄ supponit φ olim ɔuētus actione psonali, nō satisdabat. ⁊ idē dicit. ff. de mino. l. si pcurator me⁹. Sed ɔriū dicit in rub. iudi. sol. p q̄. ff. de solu. l. cū qs. §. de peculio. ⁊ ibi ēt no. Sz istā gl. dicit ve riorē p istū tex. ⁊ p. l. hec aūt. §. si. ex qui. cau. in pos. Et hoc etiā sequitur Dy. ⁊ Bar. in. d. rubri. ⁊c.

SVMMARIVM.

1 Fideiussor statim est liberatus de iudicio sisti senten tia lata, quæ apprehendit principalem.

2 Actor vbi fuit negligēs in agendo, fideiussor de iudi cio sisti tenetur intra duos menses & nō vltra.

3 Possessiones alibi sitæ, an prosint.

4 Forensis si cōueniatur, an habeat locum præsens. §.

c Sed hodie.[c] Hodie conuentus suo no- mine quacunqz actione, nō satisdat iudi. sol. sed de iudicio sisti, si nō possidet immobilia q̄ aliqn̄ est cū fideiussore aliqn̄ nō. h. d. ℂNota summa. Nota φ cautio fit et præstari dz diuersimode, fm qualitatē psonarū. ℂIn gl. nul la. in fi. Istas cautiones de iure, actor dz pstare ⁊ cōcediẗ sibi citatio, anteq̄ porrigat libellū. vt no. in. d. §. j. ⁊ in auẗ. generaliter. C. de epi. ⁊ cler. sed ta lis cautio, de consuetudine nō seruaẗ. dic vt late p glo. ⁊ Bar. Bal. ⁊ Sali. in. d. auẗ. generaliter. Sz qd hic diciẗ φ agens suo noīe nō cogiẗ satisdare, est verū qn̄ simpl'r suo noīe ⁊ ad sui solā vtilitatē, et actio sit propria. secus autē si actio sit cū alio cō munis. ⁊ tūc licet agat suo noīe, tamē agit etiā ad vtilitatē alterius: ⁊ ideo dz de rato cauere vt est pater in actione de dote. vt. l. ij. §. voluntatē. cū. l. seq. ⁊ qd ibi no. ⁊ ibi Rapha. h. d. ff. so. ma. ℂEt etiam aduertas in eo qd gl. dicit, φ debet cauere vsqz ad finē prosequi: qz illud est verū, nisi renun tiauerit liti. vt. l. postq̄ liti. C. de pac. qz renuntian do liti, dicitur prosequi litem vsqz ad finē. ⁊ vult Bal. in. d. auẗ. gñaliter. ℂIn gl. in iudicio. in fi. no. glo. φ. d. l. sciendū. qui satisda. cog. lz sit antiq̄, limitat tamē ⁊ restringit istā. l. nouā. facit qd not. glo. in auẗ. offeratur. C. de lit. contesta. ⁊ facit. l. nō est nouum. cum. l. seq. ff. de leg. ℂEt aduertas φ istud qd dicitur, vtrū possideat immobilia ⁊c. nō hz locū in cautionib⁹ quas pstat actor. vt in glo. prece. in fi. qz q̄uis possideat imobilia, qz tali casu

actor potest mitti in possessionum bonorū rei, fm mensuram debiti declarati vt in auẗ. ei q. C. de bo. autho. iudi. pos. fm Bal. in. d. authē. generaliter. ℂIn gl. ad terminū. in principio ibi est tps diffi nitiue sententie. dic vt. l. grece. §. j. ff. de fideiuss.

1 †Et sic lata sententia que apprehendit principalē, sta tim est liberatus fideiussor de iudicio sisti. Sinau tem lapsa est instantia, etiā fideiussor est liberat⁹. vt. l. si seruus. ff. de diuer. et tempo. prescri. vt no. glo. in. l. penul. C. de fideiuss. ⁊ idē si est appellatio interposita. qz siue sit fideiussor iudi. sol. non tene tur ex sententia iudicis appella. vt. l. cum apud. ⁊ quod ibi gloss. et Barto. ff. iudi. sol. quod intelli gas vt vbi habetur, nisi late fuerit receptus qz p- misit per quemcunqz iudicem fuerit iudicatuz: vt ibi habetur et ibi dixi: quia tunc etiam q̄uis sit appellatū, tenetur etiā si sit de iudicio sisti. vt no. glo. in cor. de his qui ingre. ad appel. circa princi- pium. col. vj. ita dixit Barto. in dicta. l. grece. §. j.

2 ℂ†In ea. glo. ibi: vltra duos menses: dic tu imo vbi actor fuit negligens in agendo. tūc fideiussor de iudicio sisti teneẗ, intra duos mēses: ⁊ nō vltra secus si prosecut⁹ est iudicium, quia tenetur vsqz ad sententiam. vt. dic. l. grece. §. j. et ibi Bartol. fm Pet. vnde in hoc cōclude φ quādoqz qs promit tit aliquem exhibere intra certuz tempus, ⁊ tunc habet locum. l. antepe. C. de fideiuss. q̄ incipit san cimus. Quandoqz aliquis pmittit aliquem exhi bere vel sistere simpliciter, et tunc aut hoc promit tit, cum nulla esset lis in qua eius psona require- batur, seu ex alia causa. Aut hoc promittit in lite seu litis occasione. Primo casu aut fideiussit in scriptis, ⁊ tenetur ppetuo fm doc. qd intellige fm Sali. donec lis inchoeẗ, ⁊ post inchoationez vsqz ad sententiam vt. j. dicam. Aut fideiussit sine scri ptis, ⁊ tunc aut in causa publica. ⁊ idez vt. d. l. pe nul. in fine. aut in causa priuata, et tunc durat p cur sum quatuor mensiuz. vt. d. l. penul. Si vero fide- iussit in lite, vel litis occasione. tunc si quidē actor negligit et differt litem: et tunc idem quod. s. dixi quando hec promissio facta fuit nō litis occasio- ne. Si vero non neglexit, sed litem prosequatur ⁊ tunc tenetur exhibere reum vsqz ad sententiaz: vt dicta. l. grece. §. j. ⁊ ita dicit Bald. ⁊ Sali. in. d. l. pe nul. ℂIn eadē glo. in fine. dic vt dixi. s. in glos. sa tisdatio. ibi: sed interesse tantum quod interesse dicunt quidā est totius rei estimatio. vt notatur in. l. ij. §. fina. ff. qui satisda. cogan. quod est verum quando nunq̄ comparuit. Sinautem pro vna die fuit contumax, pro eadem de interesse tantū pre- stabit. pro hoc facit. l. j. §. fina. ff. si quis in ius voc. non ier. vel etiam dicas fm Bart. in. d. l. ij. §. fina. quod fideiussor teneatur ad verum interesse, hoc est quod in veritate probabiẗ aliter q̄ per contu- maciam rei, non autem ad id quod petitum est: vt ibi per Bar. ℂIn ead. glo. ibi. l. antepenulti- ma. intelligas dispositionē illius legis. pcedere in casu suo, videlicet in stipulatione pretoria et iudi ciali, non aūt in stipulatione conuentionali: vt ibi no. Bal. Ang. ⁊ Sali. vt no. Bart. in. l. iiij. circa fi nē. ff. de custo. reo. quod no. qz anno preterito ha- bui Bononie de facto. ℂIn eadē ibi: sz qd si pos sidet immobilia: intelligas fm Jac. de are. ⁊ quod supersit tantū quod sufficiat ad sumptus. vt arg. l. si vero. §. j. ff. qui satisda. cog. et facit quod nota. gl. in authen. et qui. C. de bonis authori. iudi. pos.

3 ℂQuerit Jo. an. an possessiōes alibi site psint: ⁊ videtur φ sic in. l. j. C. de prin. agen. in rebus. sed ipse tenet contrarium. ff. qui satisd. cog. l. de die. §. tutor. pro quo tu allega eandē. l. §. heres. ⁊. §. pla- ne. et. l. ij. §. dubitetur. ff. de iudi. qd intelligas ve- rum fm Joā. fab. si possideat in alia iurisdictiōe, qz si in eadez videtur qd sufficit eodem titu. l. si fi- deiussor. ℂQuid si non possidet immobilia, sed multa mobilia in platea, ita φ non ex verosimile φ recedat: ⁊ dic φ excusaẗ a satisdatione. vt argu. l. iiij. ⁊. l. vinum. ff. de vino triti. l. ita dixit Bartol. in. d. l. sciendum. qui satis. cog. in prin. ℂIn gloss. promissioni. in fin. dic. hec glo. ⁊ gloss. in. d. l. scien- dum. tenēt φ q̄uis possideat immobilia, tenetur

iudicato soluen do. Si aūt aliēo noīe cōueniatur in actione perso nali, tūc necesse hz satisda. nō p- stare de indica- to saluēdo: qz in aliena re nemo idone⁹ defensor sine satisdatiōe intelligiẗ. h. d.

c ℂSed hodie. Nō dz esse pprie §. qz vsqz ad illū durat mafia an- tiquitatis: ⁊ q̄- q̄ multa verba cōtineat ista an tiquitas: tn̄ rea- liter nō sunt ibi nisi ista duo. s. qz olim actione rea li re⁹ tenebaẗ sa tisdare, siue suo noīe siue alieno esset cōuentus. In actione aūt personali si suo noīe esset conuē tus, non tene- baẗ satisdare: si autē aliēo noīe cōueniebaẗ, tūc tenebatur satis- dare: ⁊ nihil aliō dicit tota litera ista. in superiori bus dixi φ cōuē tus actione per sonali, non tene batur satisdare iudicatū solui: sz hodie aliud est siue eīn hodie ali qs conueniaẗ in rē siue i psonā et suo noīe, non te- neẗ satisdare de iudicato soluen do sed teneẗ sa- tisdare iudicio si sti, vsqz ad termi nū litis ⁊ in ista actione qnqz sta tur sue pmissio- ni cū iuretur: ali- qn̄ sue nude pro missioni, aliquā do fit cautio per bonos fideiusso res fm qualita- tem persone, si fuerit extrane⁹. si enim fuerit pa tronus vel pa- rens, qlibet fide iussor p idoneo habetur, h. d.

a ¶ Si autē p p̄curatorē. Supra dictū est φ si aliqs suo noīe queniat̄, φ nunφ satisdabit de iudicato soluēdo: sʒ solū p̄stabit cautiōes vsqʒ ad terminū litis. Sed qd si qs litiget p p̄curatorē? Frater p p̄curatorē pōt actor litigare vel reus. Et p̄mo videam⁹ de illis q litigant p p̄curatorē ex p̄sona actoris, tūc eñ necesse est φ caueāt de rato, si dubitet̄ de mādato: si eñ ꝯstat de mandato tūc nō tenent̄ cauere de rato: sed q̄liter poterat cōstare de mandato procuratoris? Frater tibi dico de mādato p̄curatoris constat, si mādatum est actis insinuatū. vel si dñs litꝫ in iudicio est p̄sens, ꝛ in iudicio p̄sonā p̄curatoris ꝯfirmauerit: idē obseruandū est de tutore ꝛ curatore, volente agere per procuratorem.

¶ Circa istū. §. no. φ. §. iste loqtur ī p̄sona actoris. §. autem sequēs in persona rei. Itē no. φ nūφ reperio ī lege, φ aliqs excuset̄ a satisdatiōe de iudicato soluendo per literas. Quidā tñ hic allegabant. §. seq. sed nō intelligūt sʒ bñ reperio φ aliqs excuset̄ p lr̄as a cautione de rato. ff. si qs cautio. l. si qs habentē. Sed cur hoc tam varie? Frater r̄ndeo q̄ litere non faciūt satisdationē, sed lr̄e authētice faciunt cōstare de mādato. ideo p lr̄as releuat̄ qs a cautione de rato, sed litere nō faciūt cautionē q̄ verbor obligatio iter absentes concepta, nō vꝫ. nec est p eis. §. q loquit̄ in p̄sona rei, quare debet intelligere inter p̄ntes: hoc est qñ ambo tā reus φ actor, erāt p̄sentes et tūc cautionē exposuit re⁹ q absens p p̄curatorē agit. de hoc ei loquit̄. §. qui incipit sciendū vero istā materiaʒ habes. C. de satisda. Si vero reus ꝛc.

tamē iurare, φ sistet. q̄d nō seruat̄ cōsuetudine. et hoc tenēt docto. in. d. l. sciendū. ꝛ Bar. lʒ pro glo. multū faciat. d. l. fi. C. de p̄n. agē. in reb⁹. Et dicas φ idē qñ nullā cautionē p̄stare pōt, q̄ opus est vt iuret. vt aut̄. gñaliter. C. de nō nu. pecu. ꝛ. l. si qs ad declinādā. C. de epi. ꝛ cle. ff. si cui plus φ p legē fal. l. cū nō facile. et aut̄. si cui relictū. C. de indi. vidui. tollē.
4 ¶† In gl. p qualitate. ibi secundū distinctionē. Quid si forensis cōuenit̄. dicas φ non hʒ locū iste. §. vt no. Spe. in ti. de procu. vsi. sʒ pone titius. Iteʒ iste. §. fallit vbi res mobilis petit̄. nā tūc si sit suspicio, seq̄strat̄ vel cautioni imponitur. vt. ff. q satisdare cogant̄. l. si fideiussor. §. fi. itē in alio casu. l. ij. sed ꝛ si dubitetur. ff. de iudi. ꝛc.

SUMMARIUM.

1 Procurator dñi, actoris vel quasi, satisdat de rato si dubium fuerit de mandato, & quid si certum fuit de mandato?
2 Opponi non potest cōtra mandatū, factū apud acta.
3 Dominus etiā extra iudiciū, pōt pro suo p̄curatore fideiubere: & releuare eū ab oī onere satisdandi.
4 Fideiussor de iudicato soluendo, etiam simpliciter acceptus sine expressione nominis iudicis, liberatur si fuerit lata sententia.
5 Quomodo doceatur de mandato?
6 Cautio de rato, quomodo interponitur?
7 Pater in bonis filij licet sit eius legitimus administrator vt lucretur fructus, tamen non pōt p̄curatorem constituere: ante litem à se contestatam?
8 Executores vltimum voluntatum, an possint habere procuratorem?
9 Procurator constitutus a pupillo cū authoritate sui tutoris, an possit p solum tutorem reuocari?
10 Pupillus habet ratum, saltem quo ad sumptus.

Sinautem per procuratorem.[a] ¶† Procurator dñi actoris vel quasi satisdat de rato si dubiū fuerit de mandato p̄curatoris rei: etiā si de mādato certū extiterit cauet iudi. sol. cū oībus clausulis opportunis, p quo reus pōt existere fideiussor q̄ fideiussoria obligatio, hypothecariaʒ habere debet annexā. que stipulatio iudicatū solui ꝯtra herdē fideiussoris porrigit̄: tenetur etiā idē p̄curator, si reus fuerit lit. cōtest, cauere q̄d tpe ferende sñie reus in iudicio paratus erit, al's fideiussor p eo intercedēs tenebit̄ pro eo q̄d fuerit mādatū nisi prouocatio intercedat. h. d.
2 ¶† Nota ibi actis insinuatū. φ contra mandatū factū apud acta, nō pōt opponi de quo dixi. ṡ. eo. in prin. Et ideo si tu potes, sis semp cautus φ facias procuratorē tuū corā iudice sedēte pro tribunali ꝛ p̄sente aduersario tuo. tūc enim dicit̄ mādatum factū ꝛ datū apud acta, cui postea aliquid opponi nō poterit. ita videtur tex. ꝛ glo. ꝛ ibi Cy. Bart. ꝛ oēs doc. in. l. vnica. C. de satisda. ¶ Nota ibi cōfirmauerit. φ qñ procurator agit p̄sente domino, ꝛ cōfirmante: nō pōt procurator repelli defectu mandati. vel vti dñs mittat literas aduersario vel iudici. vt. l. si quis procuratorē. ff. de p̄cura. ¶ Nota φ procurator cogitur cauere dominū ratam rem habiturū: quādo dubitatur de suo mandato. ꝛ idē in omni administratore.
3 ¶† Nota ibi fideiussor existat. φ dñs etiā extra iudiciū, pōt pro suo procuratore fideiubere, ꝛ releuare eū ab omni onere satisdandi, fideiubendo pro eo notario qui de suo mādato est rogatus. vt. l. si defunctus. in prin. ff. de p̄cura. ¶ Sed aduerte φ licet glo. in d. l. si defunctus. §. j. dicat φ si dñs satisdat pro suo procuratore vt hic, φ releuatur p̄curator ab onere satisdandi: tñ Bar. ibi dicit hoc fore verū, si dominus possidet immobilia. al's autē sicut ipse teneretur firmare personam suam alijs fideiussoribus suis. vt. l. sciendum. ff. qui satisda. cog. eodem modo per se nō posset firmare p̄curatoris personā. Item propter ipsam cautionem prestitam a domino, aduersarius nō plus haberet quaʒ habebat primo. igitur ꝛc. Unde tali casu quando dñs non possidet immobilia, debet dñs volēdo dictū eius procuratorem ab onere satisdandi releuare: alios fideiussores dare. ita no. dicit ibi Barto. q̄d bene no. ¶ No. tex. in fi. ibi: nisi fuerit prouocatū
4 ꝛc. φ hic est casus† φ fideiussor de iudicato soluēdo etiam simpliciter acceptus sine expressione noīs iudicis vel talis iudicis, φ liberatur si fuerit lata sententia. ꝛ postea appelletur etiam si prima sententia per iudicem appellationis fuisset confirmata, vt hic est casus. vt ibi no. glo. ꝛ doct. in. l. ij. C. de procur. q̄ ex sentētia cōfirmāte ageretur, ꝛ non ex prima cōfirmata. vt. l. asse toto. ff. de here. insti. secus si reus principalis appellasset, ꝛ nō fuisset prosecutus appellationē: q̄ tūc cum agat̄ ex prima sententia, iuxta no. per glos. ꝛ doct. in. l. eos. in prin. C. de appel. ꝛ ego late dixi, ꝛ dic vt ibi dixi in. l. si expressim. ff. de appel. necessario sequit̄ φ fideiussor tenetur. ita dicit Bar. in. l. pe. ff. iud. sol. ꝛ doc. in. d. l. ij. ¶ In glos. habiturum. ibi. l. ratum: dic φ ista stipulatio rati, cōmittit̄ ad īteresse ꝛ sic ad totale vel particulare īteresse: prout ratū pro parte vel nullo modo habetur. vt. l. si procurator. ff. rē ra. ha. ꝛ no. gl. ꝛ Bart. in. l. iiij. §. cato. ff. de verb. obli. ¶ In eadem ibi: aut dubiū est. aduerte q̄ glo. in. l. j. C. de procur. dicit φ negatiue efficitur res dubia. vt. l. j. C. de his qui. ad libe. procla. nō licet. Sed probatur, q̄ secundū hoc negatio q̄ debet esse vtilis neganti, sibi obesset: q̄ p̄curator cum cautiōe de rato, admitteretur. Unde doctores ibi dicūt, quod dicitur esse dubium de mādato, quando procurator docet de suo mandato vel per vnum testem, vel qñ producit mandatū, cōtra quod opponitur. vel producit literas cum sigillo. iuxta. l. si quis procuratorem. ff. de procu. tunc ad supplementum admittitur, cum cautiōe de rato. quod est verum in procuratore simplici, sʒ in procuratore in rem suam nō admittit̄ nisi plene doceat de mandato: vt no. in. l. nō solum. §. qui alieno. ff. de procu. ꝛ vide q̄d ibi no. glos. Barto. Bal. et hoc vult Bal. ꝛ Sali. in. d. l. j. ¶ Quid autem si procurator ostēdat mādatū, et reus doceat semiplene de reuoca. dic φ admittit̄ cum cautione de rato. vt. l. vulgo. ff. de admi. tuto. ita dicūt omnes doc. i. l. j.
5 b ¶† Quero quomodo doceatur de mandato: dic instrumēto publico vel etiā testib⁹[b]. q̄ cum procurator possit cōstitui per nūtiū. vt. l. j. §. j. ff. de procu. ergo potest probari per testes: ꝛ per consequens procurator videtur habere potestatē a lege docendi de mandato. sicut delegatus si dubitatur de sua delegatiōe, potest cognoscere: vtrū sit delegatus vel nō vt. l. ij. cum ibi no. C. si sit ꝯtra ius vel vti. pub.
6 ¶† Quero qño interponetur ista cautio de rato. Respondeo q̄d p̄mittet dñm ratum habiturum, quicquid cogeret̄ habere ratum si per se litigasset. vt. l. sed et he. §. defendere. ff. de procu. Et tu addas rationem, q̄ per interuentuʒ procuratoris, non debet fieri deterior cōditio aduersarij. q̄ imo dʒ esse in tali statu, in quo esset si domin⁹ p se litigasset. vt. l. ij. §. recte defendit. ff. ex qui. cau. in pos. ea. ꝛ ibi glo. Bart. Ang. et Raph. ¶ In ea. glo. ibi: p̄stat eñ aliam cautionē. not. φ procurator tenet̄ cauere de defendendo eū, pro quo agit casu quo alias reus velit ipsum actorem reconuenire, etiam ex interuallo. ita no glo. in. d. l. seruū quoqʒ. §. fi. cū. l. seq. ꝛ ibi Barto. in. l. actione. ꝛ ibi Bar. ꝛ doc. C. de procur. ꝛ. in. l. ꝛ ideo. §. ij. ff. re. amo. per tex. ꝛ ibi no. Bar. in. l. j. C. de satisd. lʒ vltramon. in. d. l. actione. dicant cōtrariū ꝛ glo. sequit̄ Guil. de cug. Jac. but Rapha. et Salice. in d. l. actione. ¶ Uerūtamē aduertendū est, φ reus dʒ iurare φ nō calūnie causa illā cautionē petit: ꝛ q̄d nō cā differēdi, sʒ vt possit iura sua et aduocatos procurare, ꝛ iudex certā q̄titatē vsqʒ ad quā velit reū cōueniri, taxabit vt. l. finita. in prin. ff. de dam. infec. ita eleganter dixit Sal. in. d. l. actione. dic vt ibi. ¶ In glos. tales p̄sone. in princip. ibi vt sunt patres in bonis filij. cōiuncto ibi q̄d itelligēduʒ ꝛc. no.
7 † φ pater in bonis filij, licet sit ei⁹ legitim⁹ administrator vt lucret̄ fruct⁹: tñ nō pōt procuratorē cōstituere ante litem a se contestatam. ꝛ idem

ADDITIO.

¶ Etiā testib⁹. Addo φ ita tenuit formalr̄ gl. iuris cano. i. c. j. de p̄cu. extra ad quā adde alium de iure ciuili ita tenentem et ibi Barto. in. l. maritus. C. de p̄cu. ista est conclusio p doct. tradita. in. l. j. C. de p̄cu. quā singul'r limitabis nō procedere, qñ esset mādatū factū ad solutionē recipiendā. s̄m Bal. in. l. falsus in. ꝛ. co. in fi. ff. de fur. ꝛ per Ale. in. d. l. j. i fi.

idem no.gl.in.l.j.C.de bo.mater. Sed oēs doc.ibi tenēt cōtrariū,cum ipse administret etiā ad cōmodū sui:cū habeat vsumfruc.sicut dicim⁹ de plato,qui lz habeat ad similitudinē vsufructuarij vt in.c.presenti. de offi.ordi.in.vj.⁊ no.gl.⁊ Bar.in.l.j.C.de pcu.tamen pcuratorē cōstituit ante litē cōtestatā vt in aut.de sanctis.epis.§.si qñ. ¶ In eadem ibi.idē magistratus.nota ꝙ magistratus municipalis pro sua ciuitate vel municipio,pōt agere vt est tex.in.l.iij.§.plane.ff.qd vi aut clam.cū ibi no. ¶ In ea.ibi.isti enim possunt,per alterū litem inferre.isti text.
8 faciūt † ꝙ executores vltimarū voluntatū,possunt habere pcuratorē in eo ꝙ gñaliter loquunt de omni psona:que alienarum rerum administrationē habet:etiā ante litē conte.⁊ est ratio quia ipsi habēt actionem suo noīe,vt est executor simplex ergo ⁊c.vt arg.l.sed si vnius.§.si procuratorē.ff.de iniurijs.ita dicit Cy.C.de epis.⁊ cleri.in.l.id qd pauperib⁹.in.vj.q.scđe partis. ¶ In ea.ibi.l.neqꝫ.dic de hac materia habetur ibi per Cy.Bar.Bal.Sali.⁊ Ang. Et aduertas ꝙ ibi Bartol.
9 querit.† pcurator fuit cōstitutus a pupillo,cū auctoritate sui tutoris ibi dicit lr̄a:an possit p solū tutorem renocari:⁊ determinat ꝙ sic quia ipse solus hoc facere posset,sicut si fuisse a tutore solo post litem contestatā creat⁹.allegat Inno.de post.prel.c.bone.qꝛ eoipso ꝙ tutor renocat,non est ibi volūtas tutoris ergo pcurator est renocat⁹.⁊ idē voluit Bar.in.l.actor.ff.rem ra.ha.⁊ idē voluit Bar.⁊doc.in.l.si epistolā.ff.de acq.here.in pcuratore cōstituto a plato cū cōsensu capituli:qꝛ prelatus solus pōt reuocare. Et p hoc facit qd no.Pe.de anch.in cle. j.de pcu.⁊ pdicta pcedūt,qñ pcurator est ɔstitutus a pupillo cū tutoris auctoritate post litē cōtesta.qꝛ ipse sol⁹ tutor posset ipm ɔstituere: vt in regula.nil tam naturale. Sꝫ ante litē cōtestatā si cōstituatur.tunc tutor solus nō posset reuocare:qꝛ ipse solus nō posset cōstituere:vt.d. l.neqꝫ. Et ita vult Inn.i.c.ad hec.de test.Bart.Bal.⁊ Sal.i.d.l.neqꝫ. Sꝫ aduertes ꝙ qñ pater agit vel pcuratorem constituit:facias semp ꝙ filius si est legitime etatis,cōsentiat.vt est tex.in.l.si.§.vbi autē.C.de bo.q̄ lib.de quo dic vt dixi.s̄.de act.§.actiones aūt de peculio.in ver. qd facit ſm Raph.ad id qd dicit ⁊c. ¶ In ea.ibi:defensionē:dic vt ibi no.gl.cōtrariū in patre.⁊ etiā aliter no.glo.in.d.l.si.§.vbi aūt.C.de bo. que lib.⁊ de quo dic vt dixi.s̄.de actio.§.actiones aūt de peculio in v. qd facit ſm Ray.id qd dicit ⁊c. ¶ Unde Bar.in.d.§.vbi aūt,i effectu facit tres casus ſm Jac. Aut pater agit vt legitimus administrator: ⁊ tūc non cauet de rato.vt.d.§.defensionē.aut vt quilibet extrane⁹.et tunc cauet:vt no.gl.in.d.§.vbi aūt.per.l.si filius.ff.qui satisda.cogan. Aut agit suo noīe.ppt̄ communionē quā habet cum filio:tunc pater cogit cauere rem ratā habere.vt.l.ij.§.volūtatē.ff.so.ma. Sꝫ in primo mēbro,hoc videt cōtra dictū.§.vbi aūt.vbi adhibet etiā cōsensus filij. Sꝫ rñdet Bar.ſm Jac.s.tacit⁹,qꝛ tacite vr̄ cōsentire. Preterea Bar. dicit:nō video ad qd,talis cautio possit cōmitti.nā aut fili⁹ nō hꝫ ratū:⁊ pr̄ tenet noīe suo,⁊ filio repudiente.vt ea.l.fi.§.finaūt recusante. Aut fili⁹ hꝫ ratū,⁊ stipulatio nō potest cōmitti.igit ⁊c. Sꝫ hoc nō plꝫ ibi Ang.qꝛ ibi expsse reqrit cōsensum filij. Preterea ꝑꝫ Bar.sequeret ꝙ fili⁹ qui adeundo fuit effect⁹ heres,pp hoc nō hn̄do ratū,nō desineret.qd est falsum.vt.l.si fine.§.sꝫ qd papinian⁹.ff.de mino.merito tꝫ ꝙ etiā qñ pr̄ vel legitim⁹ administrator filij agit,cauere dꝫ de rato ⁊ hoc expsse voluit ibi Cy.quē sequit etiā ibi Salic.⁊ Dy.in.c.ratū.de reg. iur.in.vj. Et ista est tenēda p dictū.§.vbi aūt.q aperte ⁊ clare loquitur.
10 ¶ † In ea.gl.ibi:sed ꝙ re⁹ dānū nō subibit.dic ⁊ effect⁹ est magn⁹:qꝛ si cauet de rato siue sit tutor siue nō:semp tenet,⁊ stipl'o ɔmittit si pupill⁹ nō hꝫ ratū saltē ad sumpt⁹ vt.l.si fine.§.cū aūt.⁊.§.marcellus.ff. rē ra.ha.sed ista cautio vcꝫ ꝙ re⁹ dānū nō subibit,nō cōmittit si est tutor.igit ⁊c.ita dicit gl.Dy.⁊ Bar.in.d.l.vulgo. ¶ In ea.ibi.supradicte psone nō satisdāt:dic tu imo oēs satisdāt:cū negat eoꝝ fundamentū.vt.l.j.C.de eo q p tut.neg.gerit. Et addas oīno qd no.Bar.in.l.ij. §.defendi.ff.de bo.aut.iudi.possi.⁊ in.c.cū in iure.de offic.deleg. Et p pdictis pōt adduci,qd dicim⁹ de cōiūcta psona:q̄ lꝫ mandatū habeat a lege.vt.l.sꝫ ⁊ he.ff.de pcu.tñ nunꝙ audit,nisi cū cautione de rato:vt ibi.⁊ est tex.in.l.iij.§.j.ff.iud.sol.⁊ no.in.l.maritus.C.de pcu.etiā si esset maritus p vxore sua.vt ibi.⁊ pr̄ p filia.vt.d.l.ij.§.volūtatē.⁊.l.nō solū.ff.sol.matrimo.⁊ si instra vxoris penes maritū reperiātur,⁊ mulier scit:videt vir mādatū habere:nec est opus cautione de rato.vt.l.fi.cū ibi no.per gl.⁊ doc.C.de pac.cōuen. Sed dicas tu,ꝙ hoc non est mirū quia in quolibet extraneo penes quē monumenta cause alterius repe riuntur,ꝙ admittat vt pcurator cū cautiōe de rato:qꝛ presumit,pcurator.vt no.in.c.corā.de offi.deleg.⁊ no.Bart.in.d.l.vulgo.in fi.ff.de admini.tut.ergo multomagis admittit cōiuncta pro alia coniuncta, sine cautione:qñ illa psona cuius nomine agitur scit ⁊ patitur ⁊c.

SUMMARIUM.

1 Defensor alienæ litis nemo legitimus censetur,nisi satisdet siue habeat mādatum.
2 Executio de iudicato soluendo,sine nouo processu,an fiat in fideiussorem.

a
1 Si vero reus. a ¶ † Aliene litis defensor,nemo legitimus censetur:nisi satisdet,siue habeat mandatum siue non:⁊ procurator interueniens etiam post litem contestatā,tenetur satisdare. h.d. ¶ Not.ꝙ nunꝙ admittitur aliquis defendens conuentū, nisi satisdet.facit.l.si fideiussor.ff.de interro.actio. ¶ No.ꝙ nullus est idoneus defensor litis,siue in actione reali siue in personali,nisi satisdet iudicatum solui. ¶ No.ibi.a quotidiano iudiciorū vsu. ꝙ experientia est rerum magistra.

ADNOTATIO. Et qd experientia sit rerum magistra,firmat textus in.c. quam sit ecclesijs.in principio extra de electione.libro sexto.vbi glos.in verbo magistra,citat Phm,dicentem natura potentem,ars facilē:vsus promptum reddit artificem: et cuilibet artificio, prebet experientia nutrimentum, quia experientia est sicut lapis quo probatur aurū,hactenus em̄ distat scientia a practica,sicut actus a visu intellectuali hinc dicit Bal.in.l.emilius largian⁹ col.nona.de minoribus in pandec.qd vbi theoricus definit,⁊ practic⁹ icipit,theoric⁹ definit in scire,hoc est dr̄ theoricus,cum potest difficultates dissoluere,absqꝫ magistro,et practicus incipit in scire, hoc est tunc quis incipit intelligere quando incipit praxim exercere,vnde dici solet quod leges audiunt in scholis, sed discuntur seu intelligunt in palatijs,⁊ curijs. Experientia em̄ est cognitio singulariū,ars vo vniuersaliū,Aristo.libro primo metaphisice per varios vsus artem,experientia fecit.exemplo monstrante viam. Ant.Caius. ¶ Not.ꝙ alie ciuitates inferiores,debent sequi consuetudinem ciuitatis metropolitane:⁊ oēs ciuitates debent sequi consuetudinem ciuitatis romane. Sic enim quelibet ciuitas habet suas consuetudines,⁊ illis deficientibus recurrendū est ad ciuitatem romanam.vt est tex.in.l.de quibus.ff.de leg. ¶ In gl.sequi.in fi.dic hoc verum, quando lex tollit consuetudinem:al's autē vnaquequ ciuitas,abundat in sensu suo.⁊ per consequens debet obseruare suam cōsuetudinem:⁊ ex permissu generali pricipis,potest inducere suas particulares consuetudines etiam contra leges, quibus consuetudinibus stari debet vt.§.ex non scripto.⁊ quando ibi dixi.s̄.de iure naturali. nisi in subsidium.vt dixi per.d.l.de quibus.
2 ¶ † Quero an in fideiussorem de iudicato soluendo, fiat executio sine nouo processu:⁊ communiter doct. dicunt quod sic in.l.fin.C.de vsu.rei iudi.⁊ Bart. in.d.l.j.ff.iudi.sol.per text. dicte.l.fin.vbi dicitur statim:quia dictio statim,importat summariam cognitionem sine ordine iudiciario.vt.l.momentanee.C.vnde vi.dic vt in dictis iuribus latius per docto. Aduertas tamen in modo agendi,qꝛ non debes petere sententiam latam cōtra reum. debere mandari executioni contra fideiussores de iudicato soluendo. Sed stipulatio qua fideiussor obligatus est iudicatum soluere:declarata per sententiam: illa meretur executionem,sicut sententia ⁊ est proprie casus in dicta.l.j.ff.iudic. solui:⁊ ita no.ibi Barto.ibi addas simile.nam si fuisti condemnatus ab arbitro,non debes agere ex laudo: quoniam laudum non parit actionem vel exceptionem:sed debes agere ex stipulatione ex commisso,et qualificata et adimpleta ex laudo,cui tu non pares.ita dicit Barto.et docto.in dicta.l.ij.ff.de arbit.et in.l.fina.ff.de secun.tab.quod not. Sed in eo quod dixi stipula. iudicatum solui quod illa meretur executionem vt sententia,dic quod Ange.in dicta.l.tenet contra Barto.quia impossibile est quod talis stipulatio habeat executionem paratam, nec reperitur iure cautum,nisi aliter ex forma statuti prouideatur.facit quod no.Cy.de instrumento guarētigia:o quod habet executionem paratā:qꝛ illud est contra formam iuris:vnde tu potes saluare Bar.⁊ Ang.⁊ vtrāqꝫ practicā:vcꝫ qd agas non dico executiue,ex dicta stipulatiōe iudicatū solui.⁊ ab ipsius qualificatione ⁊ implementis producas sententiam.tūc sine alia cognitione,iudex eis cognitis statim cōdēnabit illum pmissorem ad obseruātiā dicte stipulatiōis ⁊ iudicati.vt di

a ¶ Si vo reus. Intellexi.§.pcedētē in eo q presens erat,⁊ cōstituit pcuratorē ad se defendendum.si aūt reus sit absens, siue cōueniat in rē siue in psonā:pcurator ei⁹ dꝫ satisdare iudicatum solui plitis estimatiōe,nec alio mō admittet ꝙ tūcūqꝫ bone fame sit.qꝛ nemo ⁊c.§.oīa aptius ⁊c. Dixi Justi. dn̄e materia satisdationū qbus dā videt extranea,p deo quare de ea non tractatis apertius. Rñ. Justi. frat hec oīa tibi appere aptius pn̄t in ipso iudicioꝝ vsu q̄tidiano.et hec materia satisdatiōis nō solū seruari dꝫ in hac regia vrbe.s. romana vel constātinopolitana sꝫ in oibus pui cijs quaꝝ caput ipa intelligitur. hoc dicit.

a ¶ De ppetuis et tpalibus actionibus. Istam rubr. satis habetis continuatam ad rubricas precedētes in apparatu. vel sic potes eā si vis cōtinuare. Supi⁹ dixit Justinia. de actionib⁹ ⁊ de his p q̄s actiōes exercentur. dicit de actionibus vita et perpetuitate earūdez. vnde dixit hoc loco ⁊c.

b ¶ Hoc loco. Scire debitis q̄d Justi. q̄ q̄dā actiōes erāt olī ppetue: h̄ est sine tpis p̄finitiōe durabant, vsq̄ ad tp̄s a sacris ɔstōnib⁹ cōstitutuz: hoc ē vsq̄ ad xxx. annos. hmōi sūt ille actiōes, q̄ descendūt a legibus ⁊ sacris ɔstōnib⁹ impatorū et senatuscōsultorū. s̄ p̄torie regl'r loquēdo, et olī erāt et hodie sunt annales, q̄ p̄toris iperiū et olī et hodie est annale. et hoc d̄t. et caue tibi q̄ pp hoc quod d̄t lr̄a donec sacre ɔstōnes tā i rē q̄ in psonā ⁊c. ēt nō vult innuere, q̄ actiones in rez sole erant ppetue: sed hoc d̄t iō q̄ tā realib⁹ q̄ psonalib⁹ deberēt facere cōstōnes fines certos. Aliq̄n tñ in ppetuum ⁊c. Supra proxi. §. dixit d. Just. q̄d plerūq̄ sunt annales, p̄torie actiones. Sed dn̄e q̄re dicitis: vos plerunq̄ Et r̄ndet quod iō q̄ non oēs p̄torie actiones annales sunt: s̄ aliq̄n ppetue. hoc ē vsq̄ ad finē a sacris ɔstōnib⁹ ɔstitutū durature: vt ptz i bonoruz possessoria hereditatis petitione, q̄ daf̄ succedenti de iure p̄torio. h̄ eñ est pretoria, ⁊ tñ ppetua. ⁊ idē in fideicōmissaria. q̄ bonorum possessores sunt hered̄es de iure pretorio: fideicōmissarij vo sunt vtiles loco hrd̄ū. vn̄ cōiūctos imedia-

cemus in fi. q̄ñ ageē iudicati: q̄ sufficit pduci sententiā ⁊ statim sine alia agitatiōe obtinebit. ita dicit Bar. i. l. a diuo pio. §. j. ff. de re iudi. ⁊ Bar. ⁊ Sali. in. l. j. C. de sen. que sine cer. quanti. ⁊c.

De perpetuis & temporalibus actionibus Rubrica.

¶ In gl. rubrice in fine no. glo. que cōtinuat rubricā a remotis, ⁊ tamē non sumus in principio libri. ⁊ sic etiā rubrice sicut materie sunt cōgruenter ponēde. ⁊ hoc ēt colligit hic ex nigro in pncipio de quo dic vt dixi. s̄. de actio. in rubri. sed latius. s̄. in rubrica proemij dic vt ibi ⁊. s̄. de oblig. que ex delic. nascunt. in prin. s̄. de leg. in prin. ⁊c.

SVMMARIVM.

1 Actiones ciuiles tam reales quàm personales sunt perpetuæ: prætoriæ vero penales regulariter durant anno.

2 Actiones descendentes ex statuto ciuili, an sint perpetuæ.

3 Decreta legati, an finiantur finita legatione sua?

4 Actio repetūdarū, quomodo detur contra hæredē.

5 Actiones persecutoriæ, sunt perpetuæ de eo quòd venit.

Oc loco. a Tot⁹ iste titul⁹ diuidit̄ i tres ptes. Primo ponit regulaz ⁊ exceptionē. s. q̄ actiōes sūt ppetue. Scd̄o ponit regulā et exceptionē. s. q̄ actiōes sūt trāsitorie ad heredes. Tertio ponit nouū casū: secūda ibi: nō autem omnes: tertia ibi: superest. h. d.

1 ¶ † Actiōes ciuiles, tā reales q̄ psonales, sūt ppetue. p̄torie vo penales regul'r durant anno. q̄ fallit in actiōe furti manifesti, q̄ ppetua est. p̄torie vo rei psecutorie, ppetue sunt. h. d. ¶ No. in pricipio ibi: hoc loco. id q̄d dixi in rub. ¶ No. in v. eas. s̄z Bar. q̄ bāna ⁊ cōstōnes penales facte ab officialib⁹ nr̄i tpis, sūt annalia ⁊ nō ppetua: vt hic videm⁹ in p̄tore. facit q̄d habeē i. l. j. C. de postu. ⁊ q̄d no. Bar. in. l. fi. ff. d̄ pe. ¶ In gl. constōnib⁹. ibi. ff. de iusti. ⁊ iure. l. ius ciuile Et idē i statut' ɔditis a pplo, q̄ d̄r ius ciuile municipale. vt. l. oēs ppl'i. ff. d̄ insti. ⁊ iu. ⁊ q̄d ibi late Bar. Bal. ⁊ idē etiā id q̄d eēt ɔditū ab epo, duce, marchione: vel legato. vt in. c. fi. de offic. delega. et. x. colla. de constit. cōtra liber. eccl. §. cassa. ita dicit Bar. i. d. l. fi. ff. d̄ pe. Addas q̄d not. Bar. i. d. l. fi. de bo. pos.

2 ¶ † In ea. ibi ⁊ actiōes ex eo descēdētes sūt ppetue. an aūt actiōs d̄scēdētes ex statuto ciuili, sint ppetue: ⁊ tūc distinguit̄. aut fit a pplo statutū. ⁊ actiōes sunt ppetue, vt hic. aut a duce, marchione, epis, ⁊ magistratib⁹. ⁊ si sūt penales durāt anno: vt hic. ita dicit Bar. in. d. l. fi. ⁊. l. in stipl'ationū. in fi. ⁊ ibi doc. ff. d̄ vb. obl. ⁊ in d. l. oēs ppl'i. Ex quo inferūt doc. ⁊ maxie Bal. in. d. l. j. C. d̄ postu. vbi bona. gl. q̄ q̄ s̄nia diffinitiua fit cū magna deliberatiōe ⁊ cū cause cognitione, durat ei⁹ effectus ppetuo. sed nō iterlocutoria q̄ fit summatim ⁊ ad tuendū iurisdictionē p̄sidis. vt. l. pclama. C. cō. vl' episto. igit̄ ⁊c. Itē Ja. de are. dicit p istū text. q̄ statutū idulgētie legati nō durat vltra offm̄ sue legatiōis. alleg. l. eū q. ff. de iurisdi. om. iu. Et idez in arbitro, q̄ nō pōt diem solutiōi statuere vltra suū arbitriū. vt. l. qd tamē. §. solitiōi. ff. d̄ ar.

3 ¶ † An aūt decreta legati finiant̄, finita legatiōe sua. vide in. c. psenti. de of. delega. i. vj. Aduertas tñ q̄ ita d̄r officiū legati finiri si egredit̄ puinciā suā, sicut si morieē. vt est tex. cū gl. i v. egresso. ex d̄ of. d̄leg. c. fi. ¶ In eadē ibi metas imposuerūt. xxx. anno. vt. l. seq̄t. in gl. ibi al's. xxx. annis. C. de vsu. transf. l. vnica ¶ In ea. gl. ibi. ⁊ hoc q̄ñ titulū h̄z possessor. supple ⁊ possessionē. nā sine possessiōe, nō inchoaē vsuca. vt. l. sine possessiōe. ff. de vsuca. l̄z aliq̄n inchoata trahaē ad fi. vt. l. captā. ff. de vsuca. ɔiūcta l. j. §. scenola. ff. si quis testamen. liber. esse iuss̄. fuerit. ¶ In eadem ibi statuuntur tempore vel. x. vl' xx. dic q̄ hoc est quando non habet causam a debitore, ⁊ possidet bona fide. ¶ In ea. imediatate ibi vel. xxx. dic hoc est quando non habens causam a debitore, ⁊ possidet mala fide. ¶ In eadē immedietate ibi vel. xl. an. vt. C. si aduer. cred. q̄d est quando debitor vel habens causaz ab eo possidet pign⁹, vt ibi. de quo dic. vt ibi. ⁊. C. de anna. excep. l. j. §. j. ⁊ dixi aliq̄d. s̄. d̄ acti. §. item seruiana. sup gl. i v. si. nihil interest. ¶ In ea. ibi: que durat tantū. de hoc dic. vt. s̄. de iniur. §. sed lex. ⁊ ibi dixi. ¶ In eadē ibi. l. si nō ɔuitij. dic s̄m Barto. de nouaria. q̄ ista gl. nō bene loquiē. q̄. l. si non cōuitij. nō loq̄tur de actione iniuriaꝝ ciuili, q̄ illa est tm̄ in tribus casibus. vt. s̄. de iniurijs. §. sed lex corn. sed. d. l. si nō cōuitij. loq̄tur de conuitio de iniuria verbali, ⁊ nō psonali: ⁊ ideo punibili ex lege p̄toria: ⁊ ideo nō mirū si est annalis. glo. tñ ibi q̄rebat an actio iniuriarū in dictis istis tribus casibus sit perpetua vel nō. ⁊ Jo. tenet ibi Cy. Odof. et Ja. de rauen. de quo dixi in. d. §. sed cū lex.

4 ¶ † In eadē in fi. q̄ actio repetūdarū daē ɔtra heredem itra annū, tā de eo q̄d ad eū puenit q̄ de eo q̄d nō puenit. q̄d est mirabile s̄m Bar. ibi. s̄z ratio est, q̄ cum releuetur q̄ nō teneatur nisi intra annū, de eo q̄d ad eum peruenit: statuitur aliud cōtra eum vt teneatur etiam de eo q̄d ad eum nō peruenit. arg. l. eum qui. ff. de iniur. ⁊ vide gl. in. d. l. ij. ¶ In gloss. eas vero. in fine. dic q̄ plerunq̄ ideo dicit propter actionez furti manifesti, q̄ est ppetua. ¶ In glo. plerunq̄. ibi: ppetue sunt. dic vt ibi dixi in gl. preceden. ¶ In eadem ibi. l. honorarijs. dic glos. plenius loquitur ibi, q̄ hic. in eo quod gloss. dicit quod rescissoria est annalis. est verum si lesio durat tāto tēpore. alias si quadriennio. ista durabit tanto tempore. vt not. Barto. l. si ab hostibus. §. fin. ff. ex quib. cau. ma. de quo vide que late dixi. s̄. de actio. §. rursus. dic vt ibi in v si. ⁊ anteq̄ veniāt ad finem gloss. ⁊c. vbi aliqua euidentia in materia rescissorie posui, demum vide totum illum. §. vbi plura notabilia et subtilia posui ad intellectum. d. l. in honorarijs. §. sed cum rescissa. versicu. non obstat dictus. §. sed cum rescissa ⁊c. ¶ In ea glos. ibi. de eo per quez fac. erit. l. j. §. fi. hic sed ista est penalis ab vna parte tantum, ideo non videtur bene excipi.

5 ¶ † Conclude ex glo. q̄ pretorie durāt anno vtili. quod est verum de penalib⁹. sed persecutorie sunt ppetue, d̄ eo q̄d peruenit. Ex quo sequitur q̄ iste tex. habet locū in penalib⁹ p̄torijs. Sed glos. in. d. l. in honorijs. per multas leges videtur cōcludere, q̄ etiā habet locū in p̄torijs psecutorijs rei, in quibus versaē delictū. S̄z Bar. in d. l. in honorarijs. dānat gl. ⁊ dicit q̄ est contra. l. j. ff. de vi ⁊ vi arma. in p̄n. scd̄o reprobat fallentias gl. ibi per. l. pretor. §. hoc interdictuz. de noui ope. nuntia. ibi. ex delicto illud interdictū ɔcipit̄: ⁊ per l. itaq̄. ff. de dolo. q̄ alias hoc ēt reprobatur p. l. p̄tor. §. pe. ff. q̄ in frau. credi. ¶ Ex quo cōcludit. q̄d oēs actiōes rei persecutorie, ex vtraq̄ parte sunt ppetue: vt hic. in. d. l. in honorarijs. sed psecutorie ex parte actoris penales, ex pte rei finiunt̄ anno. ¶ In eadē in fi. no. ergo q̄ oēs actiones penales siue ex vtraq̄ pte siue ex pte rei tm̄, sunt annales: fallit in actiōe furti manifesti: vt hic. Et est rō s̄m glo. ⁊ Bar. in. d. l. in honorarijs. ppter frequentiā dicti delicti. vt. l. aut facta. ff. de penis. ¶ Extra gl. oppo. d̄. l. j. ff. si mulier ven. no. in pos. mit. omissa gl. ibi dic s̄z Bar. i. d. l. i honorarijs. Actio penalis ex parte actoris ⁊ rei vl' ex pte rei tm̄, durat anno: nisi succedat i locū persecutorie actiōis, ex vtraq̄ parte qua idem reus primo tenebatur. ⁊ p hoc apparet sol. ad. l. j. §. hanc actionē. ff. si mulier ven. nomine calum. cau. in pos. ⁊c. quia ibi est annalis, cum ab ipso initio sit penalis. ¶ Et hoc infert Barto. ad. q. si aliquis desijt dolo possidere, tantum vtilis erit perpetua: quia in locum persecutorie ex vtraq̄ pte succedit. vt. l. habet. §. pe. ff. de noxa. ⁊. ff. de tribu. l. illud. §. fi. ⁊c.

te, vnū post aliū habetis istos titulos i veteri. ff. sił'r i penalib⁹ p̄torijs q̄dā actio reperit̄ ppetua s. actio furti manifesti, q̄ a p̄etoris iurisdictione descendit. absurduz eñ videbaē actionem ita famosam anno finiri: hoc d̄t i isto §. Pōt queri q̄d est hoc q̄d dicit̄ q̄ actio iniuriarū descendit a lege cornelia: et ita est ciui. cū perpetua esse deberet: ⁊ tamē dicit̄ hic. esse annalis.

✱ ADNOTATIO. Nō in tex. sed in glossa sup vbo, cōstitutionibus in calce. ⁊. s̄. de iniurijs. §. sed et lex cornelia i vbo, introduxit. circa fi. Al. Cal⁹. Et ita odia q̄ essent restrigēda, h̄ nō ampliant̄ ⁊ fauores restringunt̄: q̄d est ɔtra ff. d̄ lib. ⁊ posth. l. cū q̄dā. s̄z rōnē super hoc reddit d. Guil. talē. frater d̄t ip̄e q̄ñ volum⁹ an aliqua actio sit fauorabilis vel odiosa scire: d̄bem⁹ h̄re respectū ad pncipium ⁊ pmitiuuz fontē illi⁹ actiōis: ⁊ videre vtrū principiuz illud sit odiosū, et tunc actio debet dici odiosa. Si āt pncipium sit fauorabile, tūc actio fauorabilis d̄z dici, actio aūt iniuriarū, de suo pmitiuo fonte odiosa est enim de sui natura tendens ad vindictam. ⁊ ita vt odium restringatur, d̄z annalis. actio aūt furti manifesti est odiosa s̄z daē ei cui⁹ interest ⁊ ita est fauorabilis. hoc dicit ⁊c.

SUMMARIUM.

1 Pœnales actiones prætoriæ vel ciuiles, contra hæredes non dantur, nisi lis contra defunctos fuerit contest.
2 Veba ipso iure posita in lege, quomodo intelligantur?
3 Agi potest ciuiliter & criminaliter, ex edicto publico: sicut ex priuato.
4 Hæredes an debeant damnari in eadem instantia, lite contestata contra defunctum. 10.
Et quid si non est contestata. 11.
5 Actio ex delicto quando incipit transire contra hæredes, tunc transit contra omnes.
6 Condictio furtiua, datur contra hæredem etiam ad id quod peruenit ad eũ.
7 Actiones ex delicto descendentes, an transeat contra hæredes?
8 Actio popularis non transit ad hæredem.
9 Actio an sit transitoria, per solem præparationem.
12 Successor non tenetur regulariter, ex delicto defuncti.

b Non autem omnes. b † Penales actiones pretorie vel ciuiles, cõtra heredes nõ dãtur, nisi lis ꝯ defunctos fuerit cõtestata. heredi vero cõpetũt, excepta actione iniuriarũ ⁊c. Ex ꝯtu vero cõpetũt cõtra heredes, ꝑter actionẽ de dolo nisi aliquid ad eos puenerit. h.d. ¶ Nota ibi aut ipso iure.
2 ⁊ gl. exponit. scꝫ ciuili. ¶ † No. gl. ꝙ qñ lex dicit ipso iure cõpetat. intelligit ex beneficio legis, sine facto hominis: vt hic. ⁊ est glos. ordi. in. l. si fundũ sub cõditione. §. q fundũ. in gl. ipso iure. de leg. j. facit. l. imperator. ⁊ qđ ibi Bar. ff. de iure fisci. ⁊ facit. l. in suis. ff. de liberis et posthu. Quãdoq; aũt sumit, vcꝫ mediãte hois facto. vt. l. si qd a fideius. §. j. ff. de cõpẽ. ⁊. l. si cõstat. ⁊. l. fi. C. eo. ti. ⁊. l. pe. C. de suis ⁊ leg. ⁊. l. qđ dicit. ff. de impẽ. ¶ No. ibi a ꝑtore dant. ꝙ aliquas actiones ꝑtor dat. ⁊ sic alique sunt actiones natiue: ⁊ alique sunt datiue. Nã natiue sunt, q̃ ex aliqua materia ꝑexistenti, sufficiẽti lege cõcedũt ⁊ nascũtur. al's si nõ hñt aliquã materiã ꝑexistentẽ ⁊ sufficientẽ, dicunt datiue. Sed dicit Bart. et
8 doc. ꝑ illũ tex. i. l. iuris. §. j. ff. de pac. ¶ No. regulã ꝙ actiões penales ex maleficijs, nõ dant cõtra heredẽ. ¶ No. ꝙ agit ex dolo defuncti, siue actio descendat ex delicto siue ex cõtractu: nõ aũt dat cõtra heredẽ rei, nisi ad ipsum heredẽ aliquid pueñit. ⁊ idẽ si cum defuncto fuerit lis cõtestata, quo casu q̃libet actio ꝑsonalis et heredi ⁊ cõtra heredẽ dat. Et est ratio q: qñ lis cũ defuncto cõtestatur, orit qdã quasi ꝯtus ex litis cõtestatione. vt. l. iij. §. idẽ scribit. ff. de pec. ⁊ ibi late Bart. ⁊. l. ij. §. j. de preto. stipul. q quasi cõtract⁹ est cã hui⁹ trãsit in heredẽ. dicit Bart. in. l. j. ff. de priua. delic. ⁊ Cy. ⁊ oẽs docto. in. l. j. ne ex delic. defun. ¶ In gl. ex maleficijs. s. de obl. que ex quasi delict. §. fi. dic ꝙ est verũ in quasi delicto, omittendo cõmisso. secus si omittendo. vt. l. iiij. §. fin. ff. de dam. infec. vel dic vt ibi per Bar. ⁊ doct. vel dic vt. j. dicetur. ¶ In ea. ibi qd in publicis. ⁊ in fi. gl. dic tu ꝟm Bart. ⁊ doc. in. d. l. defuncto. ff. de publi.
3 iudi. ⁊ per doc. in. d. l. ex iudiciorũ. † ꝙ ex delicto publico sicut ex priuato, põt agi ciuiliter ⁊ criminaliter. vt. l. qui nomine. ff. de fal. Si agit criminaliter, clarũ est ꝙ si reus moriat etiã post litẽ contestatã imo post sententiam, crimẽ est extinctũ, nec dat actio cõtra heredẽ. vt. l. j. ff. si reus vel accu. mor. fue. ⁊. l. j. si pendẽ. app. mors interue. Si vero agitur ciuiliter, ⁊ tũc in hoc sunt opi. in gl. in. d. l. defuncto. ⁊ in. d. l. ex iudiciorum. Et gl. ibi tenet opi. Cy. quã ẽt sequit in. d. l. defuncto. vcꝫ vt. d. l. de functo. intelligat de pena corporali ⁊ pecuniaria: qđ ꝓbat in. d. l. ex iudiciorũ. in ꝓn. q̃ dicit ꝙ in publicis iudicijs, pena nõ trãsit cõtra heredes nisi facta cõdẽnatione: sed in iudicijs publicis, est qñq; pena pecuniaria. vt. l. j. ff. de pub. iudi. ⁊. l. ij. ad legẽ iul. de ãno. ergo patet ꝙ cõtra heredem, pena pecuniaria nõ trãsit. preterea de hoc est casus in. l. ei⁹ qui delatorẽ. de iure fisc. nec huic sententie aduersatur. l. fi. C. si reus vel accu. mor. fue. cuꝫ si. q: ille intelligunt, quando iam erat lata snia contra defunctum: ratio q: lata sententia incipit teneri ex quasi contractu iudicis: merito trãsit ꝯ heredẽ ita dicit Bar. in. d. l. defuncto. in fi. ¶ In
4 gl. i heredẽ. ibi. l. ex iudiciorũ. in fi. d. ⁊ rõ est vt dixi vobis. ¶ † Quero ꝑ declaratione, an tũc lite ꝯte. cũ defuncto, heredes debeãt dãnari ex eadẽ instãtia: ⁊ dic ꝙ sic. vt. l. j. ne ex deli. defunc. ⁊. l. sciẽdũ. de actio. et obli. adeo ꝙ si instãtia periret, in noua instãtia heredes ꝑdicti nõ possent conueniri: q: prima expirasset, que hui⁹ rei est causa. vt. l. ij. ff. iu. so ⁊ pro h facit: q: idẽ est in herede actoris. vt. l. fili⁹. §. multũ. ff. de inoffi. testamẽ. ⁊ ibi no. ⁊ hoc sentit Cy. in. d. l. ne ex delic. defũc. in fi. ⁊ ibi Salic. in ꝟ. q̃ro nũc ad ꝑdictorũ declarationẽ ⁊c. Et est aduertẽdũ, ꝙ licet tex. in d. l. j. dicat heredes teneri insolidũ: intelligas oẽs. non aũt agli bet insolidũ tenet. ꝓ hoc facit. l. ij. i fi. ff. ꝺ ꝓto. stipula. ita dicit Sali. in d. l. j. in versi. q̃ro secũdo tex. dicit ⁊c. ¶ In eadẽ ibi de calũ. l. heredẽ.
5 rõ est, vt ibi dicit: q: turpia lucra, sunt ab heredib⁹ auferẽda. ¶ † In ea. ibi. l. videmus. no. ꝑꝫ Ang. in. d. l. j. singulariter illam legẽ: q̃ limitat omnia iura mũdi: vcꝫ ꝙ quãdo actio ex delicto, incipit transire cõtra heredes: tunc trãsit ꝯtra oẽs, licet nihil ad illos secũdos puenerit. ꝙ singulariter no. q: nõ est alibi. ⁊ ꝓ hoc potest adduci simile, de mero et misto ĩperio quãdo incipit delegari efficit ꝺlegabile: qđ sui natura est in ꝯũ vt not. in. l. j. ff. de offi. eius cui mãdata. ẽ iuris. ⁊ facit. l. pater. §. quindecim. ff. ꝺ leg. iij. ¶ In eadẽ ibi. vt in actiõe vi bono. rapt. ⁊ licet

a ¶ Non aũt omnes. Expediuit iã dñs Iusti. primã partem rub. incipit tractare de secũda ꝑte dicens. Non autem oẽs ⁊c. Unde q̃rit vtrũ omnes actiones dentur heredibus, ⁊ in heredes. Et respon. ꝙ nõ regula iuris que dicit actiones ex maleficio in heredes nõ cõpetere, huiusmodi sunt actiones furti, vi bonorum raptorum iniuriarum, dam

glos. et docto. in. d. l. j. plures allegent rõnes specialitatis: mihi placet rõ Salic. ibi qui dicit. ꝙ d. l. ij. §. fin. ponit rationem, videlicet ꝙ putauit ꝑtor ciuilem sufficere, ex quo pretoria plus com
6 modi nõ attulisset. ¶ † In eadem ibi cõdictio furtiua. dic ꝙ condictio furtiua dat contra heredem etiam ad qđ non peruenit ad eũ. vt. l. si pro fure. §. fi. ff. de condictio. fur. ⁊ dic ꝟm Dy. ꝙ est speciale in ea, propter frequentiaꝫ furtorũ. arg. ff. de pe. l. aut facta. §. fi. ⁊ hoc sequitur Bart. vel tu potes etiam dicere, q: est rei persecutoria et nõ infamat vt ibi. ¶ Utrum autem ex varijs figuris causarum, vel ex maleficijs vel ex quasi dixi. s. de actio. §. j. ver. in eadem glos. ibi de actionibus ⁊ obligationibus. ¶ In ea. in fi. Bart. in l. j. ff. de priua. delic. dicit ꝙ ꝑtoria denominatur a delicto. vt actio vi bonorũ rap. vnde vi. ⁊ ideo non dantur cõtra heredes, etiam de eo qđ per uenit: sed ille actiones que non denoiant a delicto sic: vt hic. Sed Salice. in. d. l. j. ne ex delicto defunctorum. in versi. nunc examinemus. dicit ꝙ istam rationem differentie nõ comprehendit: nisi dicatur ꝙ illa que denominatur ex delicto, infamat infamia iuris: illa nõ. ¶ Extra gl. opp. de. l. si quis iniquum. §. qđ autẽ. ff. qđ quisq; iuris. Sol. est ꝙ ibi non datur actio sed exceptio. An aũt illud priuilegiũ transeat ad heredem? dic vt ibi plene notatur. ¶ Secũdo opp. de. l. ij. ff. ad legẽ iuli. repetun. vbi cõtra heredẽ cõpetit intra annũ actio descẽdẽs ex illo titulo: etiã si nihil ad eum peruenerit. Sol. ibi est speciale, q: in alio alleuiant eo ꝙ intra annũ tenent de his q̃ ad eos non peruenerũt ⁊ nõ vltra. vt supra dixi. ¶ Tertio opp. de. l. caius. ff. ad sillani. gloss. in. d. l. iij. §. qđ autẽ. dicit: aut pena imponitur ipso iure ⁊ a lege: ⁊ ibi loquitur. aut est infligenda
7 ab homine ⁊ loquitur hic. ¶ † Ex his potest cõcludi an actiones ex delicto descẽdẽtes transeãt contra heredes: q: aut delictũ fuit cõmissum in contractu vel extra contractum? Primo casu an dol⁹ venit purgãdus per actionẽ ex eo ꝯtu: ⁊ tũc heres tenetur etiã si nihil ad eũ puenerit. vt. ff. depositi. l. si hominem. §. dat. ⁊. ff. de actio. ⁊ oblig. l. ex depositi. ⁊. l. ex contractibus. Aut venit purgãdus per actionẽ de dolo. aut alia que ex contractu vel quasi non puenit. ⁊ tunc heres nõ tenetur, nisi quatenus ad eũ peruenit vel dolo malo fecit ne perueniret. vt. l. itaq;. ⁊. l. sequẽ. ff. de dolo. ⁊ hic in ver. aliqñ. Nam in his dolus defuncti, dedit causaꝫ cõtractui bone fidei: ideo reddit retro nullum contractum: ideo agitur de dolo. secus si dedit causam contractui stricti iuris, vel incidit in cõtractũ: quia tũc agit actione ex eo cõtractu. vt. l. eleganter. §. j. cum ibi plene no. per gl. Bar. ⁊ doc. ff. de dolo. Et idem si contra contractũ in re deposita vel cõmodata, et q: natura contractus est, vt actiones ex eo descendẽtes trãseãt ad heredes: etiã si nihil ad eos ꝑuenerit. Et si ꝯtract⁹ ad heredes nõ trãseãt, nõ tenẽtur. l. queſitum. §. fi. cõiuncta. l. cuꝫ precario. ff. de preca. Scđo casu principali, quando dolus cõmittitur extra ꝯtractũ, ⁊ tũc aut pena erat imposita ipso iure ⁊ lege: ⁊ tunc in heredeꝫ trãsit ⁊ ad penã solidã tenetur. vt. d. l. caius. ff. ad sillani. ⁊. l. cõmissa. ff. de pub. ⁊. d. l. ij. §. qđ autẽ. ⁊ ibi gl. Aut pena est iponẽda ab homine: ⁊ tũc aut lis fuit ꝯtestata cuꝫ defuncto, ⁊ actio trãsit ⁊ pena. Et in eadẽ instãtia debet fieri ꝯdemnatio. vt. s. b dixi. Aut lis nõ fuit ꝯtestata cũ defuncto. ⁊ tũc regula est, ꝙ nõ tenẽt nisi quaten⁹ ad eos peruenerit

ni iniurie qđ intellige lite non cõtesta. contra defunctum, etiam si ad heredes furtũ peruenerit ꝑ maleficium. et possem cum isto. §. cõiungere illum. §. penales actiones ⁊c. dicendo quod penales actiones descendentes ex maleficio lite contesta. cum defuncto, competunt vel dantur heredibus eorum qui maleficium passi sunt, excepta actione iniuriarum. et si que alia similis inueniatur. hoc dicit. aliquando tamen ⁊c. quia propter quandam generalitatem quam vidistis modo in §. precedenti: vidistis enim quod certissima iuris regula est que dicit, ex maleficio penales actiones in heredes non competere. ⁊ habetis regulam istam. ff. de priua. delict. videbatur a contrario sensu, qđ omnes actiones que non sunt penales ex maleficio, dentur in heredes. et sic quod omnes actiones ex contractu prouenientes, dantur contra heredes: ideo contra generaliter istam sumptam a contrario sensu ex ista generali regula loquitur litera ista: et dicit aliquando tamen actio ex contractu non datur cõtra heredem. veluti si dolose versatus fuerit testator in cõtractu: ⁊ ex dolo testatoris res ad heredeꝫ peruenit. hoc dicit.

b ¶ Penales actiões. Supra vidistis quod certissima est iuris regula, que dicit ex maleficio qđ penales actiones de quibus supra dixit, si ab illis principalib⁹ personis in eis lis fuit cõtestata, heredibus dantur ⁊ in heredes transeunt. h.d.

a ADDITIO. ¶ Succeſſor. Adde an ex delicto defuncti, heredes teneant̄ de iure cano. vide tex. ⁊ ibi Pau. in. c. i literis. de rap. ⁊ an heredes teneant̄ ex delicto defuncti ſi non fecerint inuentarium? Pañ. vbi. s̄. in gl. in verb. iuxta facultatem.

b ¶ Supeſt. Oīa q̄ iam dixi a p̄ncipio tit. vſq̄ nūc, in duob⁹ cōſiſtūt. ſ. i vita et tranſitu actiōis. Nō vult dicere ī officio iudicis, ⁊ parum defecit quod non poſuit totū hunc titulum de officio iudicis. ſ; reſiduū ſeruat vſq̄ ad titulum de offcio iudicis dixit ergo Juſti. volo quod vos ſciatis quod ſi ille qui cōuenitur ante condemnationē, debeat ſatiſfacere officio iudicis: cōuenit eum abſoluere licet eſſet talis q debeat cōdemnari. et licet iſtud iudicium de ſui natura debeat eſſe condemnatorium: per ſolutionem tñ ante cōdēnationē factam fit abſolutoriū. hoc eſt quod vulgo dicitur omnia iudicia abſolutoria.

c ¶ De exceptionibus. Rubricā iſtam habetis bene continuatam in notula ſequitur ⁊c. Uiſo de actionibus ſequitur dicit Juſtiñ. vt de exceptionibus videamus. ⁊ domine Juſtin. pro deo inſtruatis nos competenter in materia de exceptionib⁹. Frater dicit ipſe ſcire debes quod inuente ſunt exceptiones ad defenſionem reorum, ſunt enim arma reorum vt frequēter enim contingit, quod actio cōpetens actori prima facie iuſta videatur. iniquum tamen eſſet reum condemnare. vtputa ſi metu coactus, aliquid promiſit. ⁊ ideo datur reo cōtra actorem exceptio de dolo vel qđ metus cā: omnis enim exceptio adinuenta fuit ad actionem expugnādā. h. d. idem iuris ⁊c.

uenerit: vt hic. Fallit in caſib⁹. s̄. no. de quo vide Bar. in. d. l. j. de priua. delic. circa prin. ⁊ Bal. in d. l. j. C. ne ex delic. defun. ⁊ ibi Sali. in verſ. opp. ad idem ⁊ forti⁹ de. c. parochiano. cum verſi. ſeq. ⁊ ſequenti. ¶ Jn glo. iniuriarū actio. ibi. §. emācipiatus. ⁊ rōnem ibi gl. aſſignat. q̄r in actiōe iniuriarum, non habetur reſpectus ad ipſam ꝯtumeliā. vt. ff. de iniurijs. l. item apud. §. ſi quis ſeruus. Et hanc rationē ibi approbat Bar. in. l. p̄tor edixit. §. j. de iniurijs. et que actio dicat̄ dari ad vindictam vel ad rem familiarē, vide lata ꝑ Sali. in. l. qui ſepulchra. C. de ſepul. viola. ¶ Jn eadē ibi. ff. de in ius vocā. l. penul. dic de hoc vt

8 late dixi. s̄. de actio. §. penales. ¶ † Jn eadē ibi ſi vero. §. qua autem. no. ꝙ actio popularis non tranſit ad heredem. Jtem no. glo. in. d. §. emācipatus. ⁊ in. d. l. j. ne ex deli. defun. qđ Bar. in. d. §. emancipatus. ⁊ Sali. in. d. l. j. dicūt fore verū, niſi defunct⁹ fuerit li. ē cōteſtatus: quia tunc dicit̄ ſibi appropriaſſe. vt. l. licet. ff. de ꝓcuratoribus. in princip. merito poſſunt ad ſuum heredē trāſmittere: vt. l. ſi cui. ff. de ver. ſigni. ſicut etiā actio iniuriarū, lite cōteſtata trāſmittit̄ ad heredē. vt l. ſi eū. §. iniuriarū. ⁊ qđ ibi Bar. ⁊ doct. ff. ſi quis cau. ¶ Jn ea. ibi quia habet actionē ad turpem cauſam dicit Salice. in. d. l. j. in verſi. ſed dubitat glo. quid de actione ⁊c. ꝙ hoc nihil eſt, quia illa actio in factū cōcurrit cū cōdictione ob cauſam. vt. l. in heredem. §. j. de calūnia. Unde dic meli⁹, ꝙ ſi turpitudo eſt ex parte dantis, non cōpetit repetitio ei nec ei⁹ heredi: ſed ei in cui⁹ preiudiciū datur, competit actio in factum ad quadruplum intra annū. vt. l. j. eo. tit. Sed vbi turpitudo nō eſt ex parte dātis: ſed tantum ex parte recipientis: quia dedit ne fiat negotium per calūniam tunc danti datur intra annū actio in quadruplū, ſed poſt annum in ſimplum. ¶ Jn glo. aliqñ ex cōtractu actio. ibi. §. ſi venditor. dic de hoc vt late dixi. s̄. de actio. §. actionum. in princ. ⁊ in. §. preterea quaſdā. in gl. in verb. de dolo malo. dic vt ibi. ¶ Jn ea. in fi. dic vt. s̄. dixi. ¶ Jn glo. cōteſtate. in fi. dic vt habetur plene. C. de inoffi. teſt. l. ſi quis in ſuo. §. j. ſed iſta gloſ. videtur

9 falſa † ꝙ per ſolam preparationē, actio fiat trāſitoria nec hoc reperitur iure cautū. vñ dic ꝙ ibi eſt ſpeciale in querela. ⁊ ratio ibi aſſignat̄. Sed an fiat trāſitoria, per ſimplicē citationē. ⁊ gl. in. l. eum. §. qui iniuriarum. ſi qs cautio. innuit ꝙ ſic: ꝓ quo facit. ff. de actio. ⁊ obli. l. cōſtitutionibus. Sed glo. ibi videtur ſentire cōtrariū tu dic ſm Jo. fab. ꝙ imo requirit̄ litis cōteſtatio vt hic cū ſimilib⁹. nam licet iure caueatur, ꝙ citatio perpetuet actionē quo ad p̄ſcriptionem impediendā: nō tamē cauet̄ ꝙ fiat tranſitoria ad heredē. Nō ob. d. l. cōſtitutionibus. quia nō loquitur de ſimplici citatione, ex qua nihil aliud ſecutū eſt: ſed loquitur qñ citatio fuit facta, ⁊ reus eſt cōtumax: q̄r tūc talis cōtumacia habet̄ pro quaſi cōteſtatione. vt in aut. vt oēs obed. iudi. §. ſinautē ille. ⁊ hoc vult Bar. in effectu. in. d. l. j. ff. de p̄ua. dilec. circa fi. vbi vult ꝙ ſit idē, ſi fuerit cōtumax ⁊ cōtra eū deuētū ad primū decretū: q̄r tūc habetur ꝓ cōteſtatiōe, vt. l. vt ꝑfectius. de anna. exce. vel negari nō poterit ꝙ hec nō fuerit iuſta cauſa concedēdi in integrū reſtitutionē: quia per defunctū ſtetit, quomin⁹ fuerit lis ꝯteſtata. vt arg. l. j. ff. ex quib⁹ cau. maio. ¶ Jn gl. dant̄. in fi. nā eo ipſo ꝙ pater morit̄, vel aliter filia efficit̄ ſui iuris: ſtatim actio cōſolidatur in filiā. vt. d. §. videamus. licet pater fuerit li. cōte. ⁊ ſic ꝓpter hoc nō facit trāſitū ī ſuū heredē. ⁊ ſic eſt ſpeciale ī dote, q̄ eſt ꝓpriū patrimonium filie. vt. l. iij. §. ſed vtrū. in fi. ff. de min. facit. l. pōpo. philadelph⁹ famil.

10 ercif. ¶ † Ultimo aduertas ad id quod dixi: ꝙ lit. cōte. trāſit cōtra heredes. eſt verū ſm Bal. ſi fuit legitime facta. al's ſecus. facit quod no. in. l. j. C. de lit. cōte. ⁊ pro hoc facit. l. nō putauit. §. nō queuis. ⁊ ꝙ ibi Bart. ff. de cōtratab. ⁊ qđ not. Bart. in. l. filiū. §. ſi qs cōtra. de leg. p̄ſtā. facit. l. iiij. §. cōdēnatū. ⁊ qđ ibi Barto. ⁊ doc. de re iud.

11 ¶ † Quid ſi nō eſt lis cōteſtata, ſed defunctus eſt cōfeſſus de lit. dic ꝙ facit trāſitū ad heredē. vt no. Bart. in. d. l. j. C. ne ex delic. defunc. qđ eſt verū ſm Bald. ibi niſi heres reuocet dictā cōfeſſionē: quā etiā principalis reuocare poterat iuxta. l. nō fatet̄. ⁊ ibi Bar. ff. de cōfeſ. ⁊ eſt gl. et

12 ibi dixi ī. l. fi. §. iuſſus. ff. de app. ¶ † Ultio q̄r. s̄. vidi ꝙ ex delicto defun-

a cti, nō tenetur regulariter ſucceſſor.[a] vt. l. j. ne ex deli. defunc. Dicas ꝙ hoc fallit in ſucceſſore prelati: quia tūc cū obliget̄ eccleſie que ſemper durat. igitur ⁊c. Sed hic erat mortuus principaliter obligatus, vt videtur probari in. c. ij. de no. ope. nunti. tamē cū hoc dicto expreſſo trāſit ibi Raph. et ſucceſſiue ibi do. Jo. ⁊ Lud. Tu vo dicas ꝙ ipſe idem Bar. eſt ſibiipſi cōtrarius: qm̄ ꝯtrariū ipſe determinat ī. d. l. j. ff. de priua. delic. vbi diſtinguit aut prelat⁹ tenet̄ ex delicto ſuo noīe: ⁊ nō trāſit in ſucceſſorē: aut tenetur ex delicto noīe dignitatis. tūc ſucceſſor tenet̄ q̄r eſt eadē dignitas. ⁊ ita intelligit̄ ex̄ de ordi. cogni. c. cū dilectus. ⁊ qđ ibi per Jnnocē. Quapropter ſolitus ſum ſic has opiniones concordare, vt dixi in. d. l. pe. videlicet aut cōſtat quo nomine deliquit videlicet an ſuo noīe vel prelature ſtamus certo: q̄r ſi ſuo noīe vel noīe prelature ſiue dignitatis, ⁊ tunc tranſit in ſucceſſorē. ita intelligatur quod no. Bar. in. d. l. pe. Aut dubitat̄ quo nomine deliquit. ⁊ tūc dic ꝙ aut ſuꝑ re eccleſie ⁊ in dubio videtur deliquiſſe noīe eccleſie. et ſic prelature vt actus valeat. argu. no. per Bart. in. l. gerit. ff. de acquiren. here. Et ita etiā pōt intelligi qđ no. Bar. in. d. l. j. Aut deliquit ſuꝑ re vel facto, qđ ad ipſum proprio noīe ſpectat: ⁊ tūc ſuo proprio noīe dicitur feciſſe et deliquiſſe. arg. glo. ⁊ Bar. in. l. ſi poſt mortē. §. j. ff. qñ ex fac. tu. ⁊ tali caſu nō trāſibit in ſucceſſorē. ita intelligat̄ opi. Bar. in. d. l. pe. ⁊c. cogita.

SVMMARIVM.

1 Condemnandus debet abſolui ab obſeruatione iudicij, ſi ante ſententiam ſoluerit quod debet.

2 Mora, an poſſit purgari ante ſententiam?

3 Condemnatio in ſyndicatu, qualiter poteſt euitari?

4 Soluens & ſatiſfaciens, non cogitur ſubire iudicium.

5 Appellari an poſſit, ab obſeruatione iudicij?

b Supereſt. [b] ¶ † Condēnādus debet abſolui ab obſeruatiōe iu-

1 dicij: ſi ante ſententiam ſoluerit quod debet. hoc. d.

2 ¶ † Nota ꝙ poteſt offerri, ⁊ mora purgari vſq̄ ad ſententiam. Sꝫ cōtra ꝙ imo niſi vſq̄ ad litem conteſtatā. vt. l. ſed ſi alia. ff. de conſti. pec. ⁊ l. ſi inſulam. ff. de verb. obli. Sed dic. aut tantūmodo quis offert: tunc nō poteſt morā purgare, niſi vſq̄ ad litē conteſtatam. Aut actualiter ſoluit, vel aliter ſatiſfacit: ⁊ tūc pōt vſq̄ ad ſententiam: vt hic. ita dicit Bart. in. d. l. ſed ſi alia. ⁊. d. l. ſi inſulam. ¶ Not. ꝙ ſoluendo id quod petitur pendente iudicio, debet ſequi abſolutoria ab obſeruatione iudi-

3 cij. ¶ † Not. modū quo qs pōt euitare condēnationē in ſyndicatu. puta ſi officialis cōueniat̄ ⁊ veniret condemnatus, ꝙ ſoluat id in quo veniret condēnādus ⁊ abſoluatur. ita dicit Bar. in. l. infamē. ff. de publi. iudi. et in. l. ſi reus paratus. ff. de ꝓcurato. ⁊ quod Bal. in. l. j. C. de condi. inde. nō admittit in atrocioribus. qđ not. ¶ † Not. ꝙ qui ſoluit et

4 ſatiſfacit, nō cogitur ſubire iudiciū. An autē et quādo confeſſus non teneat̄ ſubire iudiciū, vide. l. ſi re⁹ parat⁹. cū ibi no. ff. de ꝓcu. ⁊. l. ſi dominus. §. qui ꝯfitet̄. ff. de leg. j. et qđ ibi doc. ⁊ ibi dixi. ¶ No. ꝙ oīa iudicia, dicunt̄ abſolutoria. ¶ Jn gl. abſoluere. ibi ſcꝫ ab obſeruationib⁹ iudicij. An talis ſnīa dicat̄ diffinitiua vel interlocutoria. Rñd. quo ad ſolēnitatē. l. ij. C. de ſen. experi. reci. nō dr̄ diffinitiua, q̄r nō eſt neceſſe ꝙ ille ſolēnitates obſeruēt̄ ī ea. Et ideo iſto reſpectu dicit̄ īterlocutoria: vt no. gl. in. l. harū. ff. ſi ſer. vēd. ⁊. l. iulianus. in prin. gl. magne. ff. de ꝯd. indeb. ⁊ in. l. titia. ⁊ ibi Bar. ff. de accu. ⁊. l. preperandū. §. ſi quidē. C. de iudi. Sed ſi iudex ſolenniter vult procedere in ea, qđ poteſt, tunc erit interlocutoria diffinitiuo modo prolata. Secundo modo capitur diffinitiua, que imponit finē controuerſie. Et iſto reſpectu quedā eſt interlocutoria: quedā diffinitiua. Jnterlocutoria eſt illa: que lata poteſt iterum agi. vt abſoluo te propter libellum male conceptum. vt. d. §. ſi quidem. Quedā eſt interlocutoria, ab obſeruatione iudicij: que imponit finem controuerſie: ita ꝙ de cetero amplius agi non poteſt vt abſoluo te q̄r ſoluiſti. Et iſto reſpectu pōt dici diffinitiua: quia imponit

5 finē cōtrouerſie vt eſt caſus. ita dicit Bart. in. d. l. titia. ¶ † Quero an ab obſeruatione iudicij pōt appellari? Et dr̄ gl. ꝙ ſic in. d. l. titia. ⁊ hoc tenet ibi Bart. q̄r aliā diffnitiuā nō expectat poſt ſe. Jtē q̄r tale grauamē nō eſt reparabile, ꝑ appellationē a diffinitiua: igit̄ ⁊c. facit. l. ait p̄tor. §. permittit̄. ff. de mino. ⁊ in. l. intra vtile. in princi. e. tit. de quo late per Bar. et dixi in. l. ij. ff. de app. reci. Et in abſolutoria ab obſeruatione iudicij quando abſoluit̄ a toto iudicio, pars eſt citanda vt no. Jnn. in. c. conſuluit. de offici. deleg. dic vt ibi. et Barto. in. d. l. titia ⁊c.

De exceptionibus *Rubrica.*

Omnipotentis

Mnipotentis Dei inuocato presidio qui suo miro ordine cuncta loco ⁊ tpe, optime disponit. Idcirco postq̃ in toto orbe famosissima ciuitate Bonon. legũ legitia nutrice: vt dicit gl. i. l. fi. in pn. C. de testa. Vidim⁹ de actionib⁹ ⁊ eaꝝ virtute, ⁊ p ɔñs arma offensibilia in manu actoris posuim⁹. Nũc ego Ange. de Gãbiglionib⁹ de Aretio minim⁹ legũ doctor actu legẽs Ferrarie, plurimorũ aures sepe pulsat⁹ eloquio, vtq̃ inter bñuolos fieri solet iportuna deuict⁹ istãtia: tẽpestiuũ esse arbitror ac dignũ trãqllitati hui⁹ inclyte vrbis Ferrarie: q̃ summo ac desyderabili pacis ⁊ qetis dono fruit, sub imperio illustris ac excelsi pncipis dñi Leonelli Marchionis Asteñ. ⁊c. In qua omniũ facultatũ viget laudabile studiũ: de exceptionibus videre. ⁊ per cõsequens arma defensibilia reo cõuento concedere. cum satis absonum videretur, si actore armato impugnãte: reo defensiõis copia denegaretur: multoties etenim cõdemnaretur absoluẽdus. Ita dicit tex. in. c. cum inter priorem. circa medium. extra eo. titu. ⁊c.

SVMMARIVM.

1 Rubrica de exceptionibus, diuersimodè habetur.
2 Dictio & preiudicij, quid importet?
3 Defensio verbum, quid significet?
4 Exceptione qui vtitur, videtur agere.
5 Vices alterius sustinens, non est propriè ille cuius vices geruntur.
6 Exceptio quid sit? 35.
Et quo iure fuit inuenta. 7.
Et ex qua materia producatur. 8.
9 Exceptio quotuplex sit?
Cui competat: & contra quem? 10.
Et an competat singulari successori. 11.
Et an transeat in fideiussorem, vel alium pro reo obligatum. 12.
Et an sit proponenda in scriptis. 26.
13 Saluusconductus concessus principali contra eius creditores, non prodest fideiussori.
14 Donans fundum taliter quod de euictione non teneatur, si donatario moueatur questio nõ poterit comparere & opponere exceptiones competentes ex persona sua.
15 Statuto si cauetur, quod frater non possit pro debito capi facere fratrẽ habens iura cessa à fratre, non poterit capi facere fratrem cedentis.
16 Statuto si cauetur quòd coniunctus coniunctũ suũ ad cõpromissum cõpellere possit, si inter eos oriat lis vel questio: an successor singularis vni⁹ ex cõiunctis, possit cõiunctũ sui authoris cõpellere ad cõpromissum.
17 Clericus si est venditor, an vt defensor necessarius possit comparere & petere quòd iudicium in curia ecclesiastica transferatur.
18 Fideiussor vel singularis successor, an possit opponere exceptiones sibi cõpetentes.
19 Exceptio, in qua parte iudicij sit opponenda?
Et quo tempore potest opponi? 22.
20 Effectus exceptionis, quis sit?
21 Delictum per modum exceptionis deductum, an sit punibile?
23 Reus an possit ius suum defensiones vel exceptiones deducere pro libito voluntatis, anteq̃ actor intentet iudicium suum contra eum.
24 Forma proponendi exceptionem, quæ sit?
25 Locus & tempus delicti, an debeat inseri in actione de crimine?
27 Actor qui proposuit actionem inepram vel inepto modo in ciuilibus, an possit illam mutare vsq̃ ad litem contestatam?
28 Exceptio si notoriè contestat quòd mihi competit, an sit per me necessariò proponenda: & si non opponam an debeam succumbere?
29 Reus quando excipit, an debeat facere illam protestationem quam necesse est quòd actor faciat?
30 Clausula petens ius & iustitiam ministrari &c. quid importet?
31 Reo an sit licitum declarare suas exceptiones obscurè propositas, post litem contestatam.
32 Actor an detur terminus ad deliberandum, super exceptionibus propositis per eum.
33 Exceptio calumniosa si proponatur, an sit admittenda?
34 Terminus si sit præfixus in declinatorijs à iudice & feratur sentẽtia, si reus appellet an poterit opponere exceptiones?
36 Reo an sit licitum deducere ius superueniens, pendente iudicio.
Iudex si volenti in exordio opponere reseruat opponenda post, an ipse hoc facere possit: & consequenter ille possit postea opponere? 37.
38 Ius quando deficit actori pendente iudicio, an sibi noceat?

1 Eniamus nunc ad rubricam nostram de exceptionib⁹. ¶ † Est tamẽ primo aduertendum, q̃ ista rubrica in iure, diuersimode habet. Nã imperator hic simplr intitulationem facit de excep. et eodẽ modo rubricat de iure canoni. vt ex̃ de exceptio. in antiqs. ⁊ idem in sexto ⁊ cle. Sz in codice rubricat de excep. seu prescriptionibus. In. ff. vo iuriscõsultus dixit in rubrica de excep. et prescriptio. ⁊ preiu. Nec mirari debes de ista diuersitate rubricãdi, q2 hoc alias sepe contigit. ⁊ capias vnum exemplũ in materia appellationis. nam in. C. simpliciter dicitur de appel. In. ff. dicitur de appel. rela. et consulta. In decretalibus autem vltra supradicta additur, in rub. de recusa. que quidem verba an idem significent vel diuersum, vide q̃ scripsit dñs meus Jo. de imol. vbi aliquãtulum latius dixit in rubri. ff. de appel. dic vt ibi, quia nõ est materia nostra. ¶ Redeam⁹ itaq̃ ad materiam nostram: ⁊ vt docet nos iuriscõsult⁹ in. l. j. in princi. ff. si certum peta. videamus de significationibus horũ verborũ. ¶ Quero ergo an verba nostrarũ rubricarum, idem importent: ⁊ si ɔsyderamus vba rubrice posita in. C. inter dicta verba, nõ videt differẽtia: q2 ibi est dictio seu: ⁊ per consequens videtur qd̃ tantũ importat verbũ de excep. q̃tũ verbum de prescriptio. ⁊ ecõtra. ⁊ sic vnum pro alio ponatur. facit. l. si alienationis. §. fi. cum. l. seq. de ver. signi. ⁊. l. in eo. §. fina. de regu. iuris. ⁊ vt etiam alias dicimus Alexãder siue Paris. l. ad ptegendum. cũ glo. C. de in li. dan. tu. ⁊ per consequẽs videtur quod dicta dictio seu: verba disiungat, seu sensum coniũgat. ⁊ sic ista dictio erit subdisiunctiua, ⁊ non simplex. sed habet aliquã naturam copule. ⁊ isto modo etiã accipitur in. l. fi. §. hec omnia. ff. de mune. ⁊ hono. ibi ciuilia seu publica. ad idem. C. eodẽ. l. defensiones. in prin. ibi defensiões seu exceptiones. Tertio ad idẽ. l. j. ff. de his qui. vt indig. ibi legato seu fideicõmisso quod idem importat. l. j. ff. de lega. j. Aliquando tamẽ dicte dictiones: accipiuntur pro disiuncta. ⁊ sic idem importãt: sicut dictio aut: vel dictio vel: vt. l. j. §. sublata. ibi seu pretextu. ff. ad trebel. ⁊. l. generali. C. de sacrosan. eccle. in multis partibus illius tex. ⁊ maxime ibi: siue diaconissa, vel virgo. ⁊ in. l. si quis ita stipulet. ibi siue titius. ⁊ ibi disiũctiu⁹. ⁊ ibi Bar. ⁊ Joã. de imo. ff. de ver. oblig. qui allegat etiam. l. huiusmodi. cum ibi no. quando di. le. ce. ibi siue non, ⁊ ibi siue alteruter casus. et qd̃ habetur in. l. illius. de cõdi. indebi. ⁊ ita dixit Bart. in. l. si quis ita. de auro ⁊ argen. lega. vide qd̃ no. Bar. in. l. si is qui ducenta. §. vtrum. de rebus dub. in versi. sexto oppo. ⁊ qd̃ idẽ Bar. no. in. l. cum quis. decedens. in. §. fi. de leg. iij. ⁊ quod no. gl. in. c. iij. ad fi. de postula. prelato. ⁊ qd̃ no. Cy. ⁊ doct. in. l. cum quidam. C. de verb. signi. sed Dy. in quodam suo tractatu dictionum. dicit quod dictio seu: licet sui natura denotet diuersitatẽ: tamen plerũq̃ idẽtitatem ponit: quia vt dicit Inn. in. c. j. de lit. contest. in. vj. multiplicatis verbis, idẽ importat: quinimo addas tu, qd̃ aliquãdo dictio seu: vel dictio siue: ponitur expositiue. vt in. c. j. §. verum. ibi: seu de sta. reg. in. vj. et. c. licet. ⁊. c. romana. de appel. in princip. ibi seu auditoriũ. ⁊ eo. c. ij. in prin. ibi seu legitima. ⁊. d. l. ad protegendum. cũ glo. Quandoq̃ etiam ponũtur dicte dictiones, correctiue. vt est tex. in dicto. c. j. de sta. regula. §. porro. in fi. ⁊ non mireris tu, quoniam quelibet dictio nõ solũ dictio siue vel seu, ponitur vna p altera, ⁊ aliquãdo accipiũtur proprie, aliquãdo improprie fm subiectã materiam. vt est glo. ordina. ⁊ ibi doc. in. l. eas causas. de condi. et demonstra. facit. l. sed ⁊ si possessori. §. j. ⁊ ibi Jac. bu. ⁊ Bart. ff. de iureiuran. ⁊. l. si olei. ⁊ ibi Bar. C. loca. ⁊ intelligũtur fm mentem proferentis siue loquamur in legibus, siue in statutis, siue in vltimis volũtatibus, siue in iudicijs, siue in sentẽtia iudicis, non autem in cõtractib⁹. vt no. glo. sing. in fi. in. d. l. alienatis. §. fi. ⁊ vide Barto. in. l. sepe. de ver. signi. ¶ Ex his tamen videtur dicẽdũ, qd̃ in dicta rubri. C. eo. dictio seu vel dictio siue, que due dictiones videtur idem significare: vt patet in dicta. l. generali. ibi siue substitutione seu legato. et ibi seu speciali siue scripta, siue nõ scripta ponatur disiunctiue vt cõcordet cum rubri. ff. q2 vt dixi ibi dicitur de except. ⁊ prescriptio. ⁊ sic per copulã ⁊: que ponit inter diuersas: vt no. glo. in rubri. ff. de iur. ⁊ fac. ignoran. ⁊ sic aliud est exceptio, aliud prescriptio, ⁊ aliud est preiudiciũ. ⁊ de ista copula vide Bar. in. l. seia. §. caio. de fun. instru. ⁊ per eũdem latissime in. l. si is qui. §. vtrum. de rebus dub. in versi. tertio oppono. ⁊ ita sentit Bart. quod iste dictiones, proprie ponantur disiunctiue. d. l. si quis ita. in fi. vel potes dicere ⁊ forte rectius, prout tacite sentit hic Jo. fab. per. l. defensiones. C. eodẽ. in princi. ibi siue exceptiões ⁊c. qd̃ exceptio et prescriptio idẽ, ⁊ non diuersa significent: vt etiam videtur probare in. l. pscriptionem. ⁊. l. fin. C. eodem. ⁊. l. si maritus. §. prescriptio. de adulte. ⁊ hoc videtur sensisse Bar. in dicta. l. si is qui ducenta. versi. sexto oppo. de. l. si
2 quis ita. in fi. vbi ista expositio est vera. cogita tu. ¶ † Quid autem importat dictio ⁊ preiudicijs, posita in rubr. ff. eodem. ⁊ clarũ est qd̃ istud verbum preiudicium, non est ita latũ sicut alia verba illius rubrice scz exceptio ⁊ prescriptio. Nam preiudiciũ non importat, nisi exceptionẽ que opponitur ne per actionem que intẽtatur fiat preiudicium alteri cause: ⁊ maxime maiori. l. generaliter. ff. eodem. quod ibi glo. Barto. et Rapha. ⁊ latius per Bar. in. l. fundi. eodem titu. ⁊ latius per eundẽ et do. in. l. generaliter. §. nihil commune. de acquir. possel. facit. §. preiudiciales. ⁊ qd̃ ibi gl. ⁊ ibi dixi. s. de actionibus. ⁊. l. per minorem. ff. de iudicijs. et. l. rei maioris. ff. eodẽ. et. l. si quis libertatem. ⁊ quod ibi gloss. et Bar. ⁊ omnes doc. ff. de petitio. heredita. ⁊ facit quod no. Barto. in. l. si post litem. in princi. vltime questio. ff. eodem. ⁊ optime facit tex. coniuncta opi. Azo. in. l. j. C. qui accusa. nõ possunt. ¶ Sis tamen cautus tu caũdice quãdo opponis istaz exceptionẽ preiudicialem quod incõ-

tinenti offeras te probaturum illã, ꝛ probes. vtputa si agat quis seruitutẽ a fundo titiano sibi deberi, ego vo excipiam incõtinenti ꝙ ille fundus est meus, ꝛ probem vel agam. incontinenti ad dictum fundum rei vendicatione, ꝛ ista habẽtur in dicta. l. generaliter. ꝛ d. l. post. ꝛ d. l. fundi. quod bene no. ¶ Uerum quia multe leges vtuntur verbo defen
3 sionis, videamus quid proprie significet dictum verbum defensionis. ꝛ videtur ꝙ idem sit quod exceptio. l. j. de iur. ꝛ fac. igno. ꝛ d. l. defensiones. ꝛ. l. si quidem. C. eo. ꝛ. j. in nigro. in princi. in contrariũ videtur ꝙ latius capiatur, in. l. defensionis. de iure fis. lib. x. C. vbi dicitur ꝙ quomodocunq; quis se deffendat, ꝛ tueri possit de iure, dicitur defensio. Tertio videtur ꝙ latius accipiaẗ etiã pro defensione facti: nõ factuȝ iuris siue pro tuitione persone. l. scientiam. §. qui cuȝ aliter. ff. ad. l. aquili. cũ seim. siue pro tuitione rerum. l. j. C. vnde vi. ꝛ ibi plene per gloss. et doc. sed tu dic ꝙ imo aliud sit defensio, ꝙ exceptio: vt est text. cum glo. not. in. c. j. in versi. defensiõis. de lit. cõtest. in sexto qꝛ in plus est verbum defensionis. ꝛ ibi per Joan. and. ꝛ domi. de sancto Geminiano. intantuȝ ꝙ si statuto cauetur, ꝙ contra instrumentum guarentigie vel instrumẽtum publicum, non possit opponi nisi exceptio solutionis, compensationis, et falsitatis: quod casu quo de iure communi competeret alia exceptio: licet per modum exceptionis illa exceptio que de iure cõmuni competebat opponi non possit: tamen tali casu sub infrascripta forma, poterit misericorditer implorari officium iudicis: iuxta no. per gl. in rubri. de interrog. act. ꝛ narrare factum ex quo sibi illa alia exceptio de iure competebat: ꝛ implorare et petere ꝙ actor excludetur a sua petitione, ne locupleteẗ cũ aliena iactura. vt est tex. no Bar. Bal. Ange. in. l. plane, ꝛ. l. si. ff. de peti. heredi. ꝛ in. l. iij. §. si. ff. nau. cau. stab. qd̃ not. tu Candice vt scias dictũ officiũ implorare, ꝛ in iudicium deducere. quia aliter faciendo succũberes. ꝛ hoc ad literã voluit Cy. in. l. domuȝ. circa fi. C. de rei ven. ꝛ ibi Bal. Si aũt statutũ diceret ꝙ contra instrumẽtũ guarẽtigie vt publicum, nulla exceptio vel defensio admittatur. tunc etiam non poterit implorari dictum officium iudicis, quoniam omnis defensio est exclusa. Et defensio ꝑ officium iudicis dicitur implerita singulariter dicit Bar. in. l. j. §. ij. ff. qd̃ vi aut clam. in versi. itẽ aduerte: quia statutum de quo etiam per Bart. in. l. edita. de edẽ. in versi. expedita ꝑdicta ꝛc. ꝛ Pet. de anch. in clemẽ. j. de sequest. pos. ꝛ fruc. ꝛ Bal. ꝛ Sali. in. l. ita pudor. C. de adult. ꝛ late per do. meum Joan. de imo. in l. si. ff. a qui. appel. nõ li. et ibi dixi. dic vt ibi. ꝛ aliquid tetigi. s̃. de act. in princi. que omnia not. quia quotidiana vel posses dicere, contra secundũ Specu. in ti. de excep. in prin. in ver. defensiones autem. ꝙ defensio est illa, q̃ ipso iure tollit ꝛ perimit omnem obligationẽ: vt est exceptio solutionis ꝛ acceptilationis. Nã solutiõe ꝛ acceptilatione eius qd̃ debetur, omnis tollitur obligatio. vt. s̃. quibus mo. tolli obliga. in princi pio. ꝛ in. §. item per acceptilationem. ac etiam renũtiatio, potest dici defensio: quia ipso iure tollitur ius renuntiatis. c. super hoc extra de renuntia. hec ergo ꝛ similia dicuntur ꝑprie defensiones, ꝛ non exceptiones: quia licet defendant reum, ꝛ per consequens repellant agẽtẽ: non tamen excludunt actionem: cuȝ nulla actio subsit cũ iaȝ actio sit sublata solutiõe. Sed exceptio presupponit actionẽ, ꝛ eã excludit. l. ij. ff. eo. vt statim dicam: largo tamen modo omnis defensio potest dici exceptio: quia excludit agentis intentionem. Ita dicit ibi Spec. qd̃ est notãdũ vt cognoscas quando statutum loquitur de exceptione vel defensiõe: cum statutũ debeat intelligi verbis proprijs. l. iij. §. hec vba. ff. de nego. gest. Addas ſm Lud. in. l. viro atq; vxore. ff. sol. matri. ꝙ aliquãdo verbum defendere, ponitur pro accusare. vt est text. cum glos. in. l. si qs ad se fundum. C. ad legem iul. de vi. ꝛ. l. non prohibẽtur. C. qui accusa. non possunt. quod not. pro conseruatione libelli, et pro constitutione procuratoris. quia sepe constituuntur ad agendum ꝛ defendenduȝ ꝛc. ¶ Declarato rubro, veniamus ad glossam ipsi᷒ rubrice, ꝛ capias glos
4 sam ibi, quia exceptio vicẽ actionis sustinet. ¶ † No. ex ista glos. coniuncta. l. j. ff. eodem. quaȝ gl. allegat. ꝙ licet ille qui vtitur exceptione, videatur agere: vt dicit in. d. l. j. quia in exceptionibus reus est actor. l. in exceptionibus. ff. de probatio. tamen improprie dicit agere: vt pȝ in. d. l. in vbi. videẗ ꝙ sui natura denotat fictionem. l. j. §. deiecisse. cum simi. ff. de vi ꝛ vi armata. ¶ Ex quo secũdo infertur: ꝙ proprie loquendo, exceptio non dicit actio: nec reus ꝑprie dicitur actor: sed exceptio obtinet vicem actionis vt hac gl. ꝛ quod ad quid, exceptio habet vim exceptionis. vt no. glo. in dicta. l. j. et Ange. et Rapha. ibi, nam in exceptionibus suis, reus dicitur fungi ptibus actoris. vt dicit text. in dicta. l. in exceptionib᷒. in princ. de quo dicam. j. eodem. in princi. nigri. Que faciunt ꝙ si statutum facit mentionẽ de actore: vel de actiõe: non
5 cõprehendit reum vel exceptionem. ¶ † Secũdo ex dicta glo. habes ꝙ ille qui sustinet vices alterius, nõ est proprie ille cuius vices gerũtur qd̃ facit ꝙ vicerector vniuersitatis nostre, vel vice potestas Ferrarie nõ gaudet omni ꝑuilegio: nec habet omnimodã potestatẽ, quam habet Rector ꝛ potestas qd̃ verum itelligas si talis vicegerens deputatur a rectore vel potestate, secus si deputatur ab illis qui deputauerunt Rectorẽ vel Potestatem. l. vicarius. ff. de lega. ꝛ. l. filius. eodem tit. Et ita determinat ibi Bar. Idem voluit Bartn. in. l. j. §. hi qui. de lega. iij. quod not. quando vicerector eligitur ab vniuersitate, vel vicepotestas a regente populum: ꝙ omnia possunt que rector ꝛ potestas

sed in dubio per textum. iuncta gl. singulari in. l. ij. de officio eius qui vicem, aliter. gerit. vbi tex. vult ꝙ si propter absentiam vel mortẽ presidis prouincie, alius fuerit deputat᷒ a preside vel a pncipe: vt iustime ret vices p̃sidis. ꝛ ibi dicitur in tex. ꝙ omnia potest exercere, q̃ poterat preses prouincie. Et tamen glosa aliud verbum, omnia ibi restringit. ꝙ non possit vltimũ supplicũ inferre: vel membri abscissionẽ. allegat in auẗ. de colla. §. ad hoc non prohibem᷒. Ex quo dictum Bart. venit limitãdum, ꝙ vicegerens deputatus ab illo qui potest officialem pncipalẽ ponere: potest omnia preter ea que non sunt delegabilia: ꝛ que sunt maximi preiudicij. arg. de offi. eius cui mãda. est iurisd. cogita tu pro solutione Bar. ꝛ hoc videtur velle Bar. in. l. obseruare. in prin. de offi. pcon. ꝛ leg. sed istam gl. dãnat Bar. in. d. l. j. de offi. ei᷒ cui ꝛc. forte verius est quando est vicarius cõstitut᷒ a lege vel a principe: quia tali casu habet etiã merum imperiũ vt voluit Bart. in. d. l. j. ꝛ. l. j. sequitur Bal. in auẗ. sȝ nouo iure. in prin. C. de ser. fugiti. ꝛ hoc dixit Bald. fore verum ꝛ clarum de iure canonico per. c. in archiepatu. de rapto. Et q̃ sequitur ꝙ distinctio Bar. in dicta. l. filius. ꝛ in. d. §. hi quibus est vera ꝛ nõ est vera dicta gl. in dicta. l. ij. nec obstat qd̃ dixit Barto. in dicta. l. obseruare. quia loquitur qñ vicegerẽs est deputatus ab illo officiali, q̃ se absentauerat. nõ autem loquitur quando fuit deputat᷒ a principe. vel a lege. vt ibi facit qd̃ no. Bar. in. l. j. §. j. ff. qui ꝛ a quib. ꝛ ibi late dixi. ¶ Ac ẽt ista gl. facit qd̃ aliud est esse ciuem. ꝛ aliud vice ciuis fungi. ꝛ facit qd̃ habetur per glo. ꝛ docto. in. l. mercis. la secunda. de verb. signi. ꝛ per Bart. in. l. ii is qui pro emptore. ff. de vsuca. circa medium. in ver. pone ergo statuit ciuitas ꝛc. Et plene per eundem in. l. si maritus. §. lege iuli. ff. de adulterijs. per Bal. in. l. omnes populi. de iustitia ꝛ iure. ꝛ per Bart. in tractatu suo represaliarum. in. q. iij. principali in versi. ciuibus nostris ꝛc. ꝛ in versi. ad quartum cũ queritur. ꝛ in versic. ad quintum. ꝛ in ver. ad sextum. vbi plene ponit. facit qd̃ no. doct. in. l. j. ꝛ. j. C. vbi de cri. agi. opor. ¶ Et in ead. glo. ibi ponit de exceptio. ex glo. coniuncta nigro. in prin. ꝙ imperator continuat se, a remotis videlicet ad titulum. s̃. de actio. de quo dixi in dicta rubri. ff. de legatis. j. Et aliquid scripsit do. Joan. ꝛ post eum dixi in rub. ff. de appella. sed latius dixi in rubrica proemij hui᷒ libri dic vt ibi. Si tamen velles dicere qd̃ ad proxima se cõtinuet: dic qd̃ cõtinuat se ad titulum precedẽtem, vbi dicitur de perpetuis ꝛ temporalibus actionib᷒. ꝛ sic de actionibus loquiẗ. ¶ In eadẽ ibi de reorũ armis dic qd̃ cum iudicium consistat principaliẗ ex trib᷒ ꝑsonis vcȝ iudice, actore, ꝛ reo. c. forus. de verborum signi. ꝛ dicitur iudiciũ quoddam bellum ciuile, vt not. Bart. in l. j. C. de lit. contest. in versi. quero vtrũ opponẽdo exceptionẽ, inducat litis contestatio postq̃ posuimus in certamine: ꝛ sic in bello actorẽ cũ eius armis: vt in titu. s̃. de actioni. necessario sequitur videre de reo ꝛ eius armis. ¶ Secundo habes ex dicta glo. ꝙ exceptio dicitur arma defensibilia ipsi᷒ rei, ꝛ qd̃ dicãtur arma defensibilia est tex. hic in principio nigri. ibi defendẽdorum reorum gratia. ¶ Ex ꝑdicta gl. rubrice nobis tractaturis in hoc titulo, ꝛ sequẽti materiam exceptionum ꝛ replicationum per modum cuiusdam summe: ꝛ ꝑ eius declaratiõe ꝛ generali cognitione plura sunt videnda. Et primo qd sit exceptio in genere sumpta. Secũdo quo iure fuit inuenta: ꝛ sic a quo iure descendit. Tertio ex qua materia oriatur exceptio. Quarto quotuplex est exceptio. Quinto cui competat exceptio, ꝛ contra quẽ Sexto quando exceptio cõpetat siue intẽtari, ꝛ ꝑponi debeat. Septimo de effectu exceptionis in genere. Octauo an licitum sit impune excipere, ꝛ negare intẽtionem agẽtis: per cõsequens erit videndũ an sit licitum allegare plures exceptiones adinuicẽ cõtrarias. Nono erit videndũ de tẽpore vcȝ quo tẽpore debet vel potest proponi exceptio. Decimo de modo et forma proponendi exceptionem in genere. Undecimo videbimus
6 aliqua regularia in exceptionib᷒ in genere sumptis. ¶ † Capiamus primũ. ꝛ q̃ro qd sit exceptio: vt virtutẽ eius verbi intelligamus. iuxta l. j. in prin. ff. si certum pet. Et licet omnis diffinitio in iure nostro periculosa sit sicut dicit iurisconsultus in. l. omnis diffinitio. de regu. iur. tamẽ dices qd̃ legislator lȝ nõ ponat diffinitionẽ: tamen alludit vocabulo. Dicens qd̃ exceptio est actionis exclusio. ita in cõmuni allegat l. ij. in prin. ff. eo. ꝛ ꝑbatur. j. eod. in nigro in si. princip. ꝛ sic allusionem vocabuli posuit, pro diffinitione ꝛ loco diffinitionis. vt etiã alibi facit iurisconsultus in possessione. in. l. j. in prin. ff. de acquirẽ. possess. ꝛ imperator in testamẽto. s̃. de testamẽ. ordinandis in princi. vt dicunt doct. in dicta. l. j. in prin. ꝛ in. l. ij. §. appellata. ꝛ ibi Barto. ff. si certũ petatur. quando nõ est diffinitio in iure: vel si sit diffinitio, tamẽ allusio non cõtradicit diffinitioni, stamus allusioni sicut ꝑprie diffinitioni de quo late scripsi. s̃. de testamẽ. ordinandis in princ. ¶ Ex quo videtur inferri qd̃ quoties est aliqd̃ exclusiuũ actionis, dicitur ꝛ dici potest exceptio. Sed tu aduertas qd̃ dicta. l. ij. ff. eo. hoc nõ dicit: sed formaliter sic dicit. Exceptio dicta est, quasi qdã exclusio q̃ interponi actiõi cuiuscuq; rei solet ad excludẽdũ id qd̃ in intentionẽ condẽnationẽ ve deductum est. vnde scd̃m glo. dicta. l. ij. in versi. intentionem. duplex est exceptio. Una debet quedam iuris: quedam intentionis, vel facti. facit glo. in. l. qui se debere. ff. de cõdi. ob causam. ꝛ dicam. j. in principio nigri. Unde ꝙ primum C. de actoris intentio fundata est, iuxta plene not. in. l. exceptionem. C. de pbatio. ꝛ in. j. dicã tũc ꝑprie dicit exceptio: puta dico te debere mihi decem ex

decē ex mutuo:⁊ ita ī veritate mihi debebant,⁊ habebā actionē ꝯ te: nōdū ꝓbaui ⁊ tu negas:ista ꝓprie nō est exceptio. Qn̄qꝫ intētio actoris est fundata:q꜡ iam actor mutuū deductū probauit:⁊ tūc est dr̄ia in modo excipiēdi:nā aliqn̄ reus excipiendo,excipit ita ⁊ taliter,ꝙ ipso iure eneruaꝛ in totū intētio actoris:vtputa q꜡ dicit se soluisse, vel tibi acceptolatū fuisse.tūc possumus etiā dicere ꝙ ista ꝓprie sit exceptio cū excludat intentionē fundatā actoris:lꝫ in veritate,nulla actori cōpetat actio.facit.ꝫ.quib.mo.tol.obli.ī prin. Aliqn̄ opponiꝛ exceptio, ⁊ nō arguiꝛ nullitas actionis:vt exceptio pacti:⁊ similiū:tunc etiā ista est ꝓprie exceptio.ex quibus cōcludiꝛ,ꝙ ꝓprie exceptio nō est actiōis cōpetentis actori exclusio:sed exclusio intētionis actoris,q̄ in iudicio videbaꝛ probata.ita dicit elegāter Rapha.in.l.ij.ff.e.vel dic ſm Azo. in sum.huius tit.in prin.ꝙ aliqn̄ exceptio capiꝛ large,aliqn̄ stricte: large em̄ poniꝛ pro omni defensione q̄ reo cōpetit:etiā si nulla actio cōpetat actori:vt si excipiēdo dico solui centū tibi,que dicis te mutuasse mihi.que cōmodiorib⁹ verbis dr̄ exceptio intentionis. Itē largo mō replicatio q̄ cōpetit actori,diciꝛ exceptio.d.l.ij.§.ij.ff.eo.⁊.ꝫ.ti.j.in ꝓn. Sed stricte ⁊ proprie exceptio.poniꝛ pro ea defensione q̄ cōpetit reo: cōtra actionē cōpetentē ꝯ ipsum.tali ergo modo, diceꝛ tunc exceptio actionis exclusio.vt habeꝛ de vtroqꝫ in.d.l.ij.§.j. Et pro isto mō loquēdi ⁊ pro Azo.posses tu adducere qd̄ not.glo.⁊ ibi dixi.ꝫ.de actioni.in prin.⁊.§.j.vbi gl.voluit ꝙ ille qui teneꝛ actione in rē,nō proprie dr̄ obligatus:proprie autē dr̄ obligatus qui actione ꝑsonali teneꝛ:vt ibi dr̄. Sed tn̄ mihi magis placet declaratio dn̄i mei Rapha.⁊ videt ꝓbari manifeste.in.d.l.ij.in pri.ibi:ad excludendū. ¶ Nā exceptio ꝓposita intelligiꝛ,ad istuꝫ suū finalem effectū vt excludat:⁊ ad excludendū nō actionē proprie,sed intentionē agentis: sed intētio actoris dr̄ ꝓprie, quādo fundata est:vt dr̄ in.d.l.exceptionē.C.de proba.⁊ dicā.j.in illo quesito quo tp̄e siue qn̄,exceptio opponi debeat.⁊ tunc si opponaꝛ dr̄

7 ꝓprie exceptio. ¶ † Veniamus ad scd̄m sꝫ quo iure fuit exceptio inuenta,siue a quo iure fuit introducta.⁊ breuiter videtur ꝙ fuit introducta de iure Diuino.Hinc est ꝙ iudiciorū ordo ⁊ practicandi vsus. in paradiso terrestri vr̄ exordiū habuisse. Nā Adā de inobedientia a dn̄o reprehensus,quasi Dei actioni exceptionē obijciens,relationeꝫ criminis in coniugē imo in cōiugis authorē.⁊ sic in Deū cōuertit,dicens.Mulier quā mihi sociā dedisti,me decepit,⁊ comedi.de peni.di. j.serpēs.ita dicit Spe.in ꝓemio sui operis.in versi. sane placitādi ⁊c. ⁊ hanc opi.recitādo sequiꝛ Ant.de but.in rubr.extra eo.in fi. Sed do. Abb.sicul.in.d.rub.dicit ꝙ imo exceptio fuit introducta de iure naturali.rō est q꜡ exceptio est quedā defensio:vt.ꝫ.dixi.⁊ habeꝛ in.l.defensiones.C.e.sed defensio est de iure naturali.cle.pastoralis.de re iu. pro quo facit .l.scientiā.§.qui cū aliter.⁊ qd̄ ibi late Flo.ff.ad.l.aquil. Sed quo ad modū ⁊ formā excipiendi,pōt dici de iure ciuili.ita dicit ipse. Sed tu posses ꝯtra opi.istā opponere.⁊ ꝯ opi.Spec.ꝙ exceptio nō tantū quo ad formā,sed etiā quo ad substantiā.⁊ sic inuentionē dicatur de iure ciuili.qd̄ probatur:q꜡ actio inuentione etiā est de iure ciuili:vt videtur esse tex.ꝫ.ti.j.§.nos antē.ibi:que in aliquē ipso iure cōpetunt ⁊c.glo.ibi exponit id est de iure ciuili.⁊ an actio sit de iure ciuili:dic late per oēs doct.⁊ maxime per Salic.qui repetit in.l.ex hoc iure.de iusti.⁊ iur.de quo latius scripsi.ꝫ.de acti.in prin. glo. ꝙuis. ⁊ ibi pretorias ⁊c. Qd̄ autē exceptio,⁊ si originē habuerit a iure diuino,gētium,vel nature:tamen qd̄ ſm opiñ.Barto.debeat dici de iure ciuili etiā facit optime:q꜡ vt ipsi ibi fateñꝛ ius diuinum ⁊ reliqua iura ante ius ciuile,materiā reperierūt:sed ius ciuile formā tradidit:ſꝫ materia confunditur per formā.l.ab eo.§.cum quis.ff.de acqui.re.do.ergo ⁊c. preterea cū magis incalescat exceptio iure ciuili,ergo ab eo debet denominari,reliquis iurib⁹ sublatis ⁊ cōfusis.arg.l.queritur.ff.de statu homi.sicut etiā denoiatur testamentū a iure ciuili.vt no.glo.in.l.eleganter.ff.de acqui.rerū domi.in.l.j.in versi.ciuitatis.ꝙ autē exceptio susceperit formā a iure ciuili.patet clare.quoniā nō omnes exceptiones admittūtur iure ciuili,neqꝫ omni tēpore:vt clare in ꝓcessu reperies.⁊ ita cōceditur.cogita tamen ꝙ hec ratio cōcludit. Et istā partem ꝙ exceptio sit de iure ciuili,videꝛ sensisse Bar.in.d.l.ex hoc iure. in fi. dū dixit ꝙ cū exceptio sit actionis exclusio,in effectu.l.ij.ff. eo. dixi.ꝫ. in proxi.precedēti questione.⁊ actio est de iure ciuili.ita ergo erit exceptio. ¶ Et ex ista opinione sequitur,ꝙ si actio esset de iure gentiū: vt volunt Ultramon.dicta .l.ex hoc iure.ꝙ etiā exceptio erit de iuregētium.ex quo pōt dici ꝙ sit quarta opinio in hac materia,que colligi potest ex cōcordia. Bal.quā facit in.d.l.ex hoc iure. de opinio. Ultramon.⁊ citramon.Nā dixit aut actio habet materiā preexistentem a iure naturali:⁊ tunc naturaliter:⁊ si de iure naturali dicetur actio orta.⁊ ita intelligatur opiñ. Ultramon. Aut habuit materiam a iure ciuili inuentā:⁊ tunc essentialiter ⁊ formaliter dicaꝛ de iure ciuili.⁊ ita intelligaꝛ opi.Ultramō.⁊ que dicatur materia iuris naturalis vel iurisgentiū,⁊ que iuris ciuilis,habetur plene ꝑ tex.gl.⁊ doc.i.d.l.ex hoc iure. ergo ⁊c. Ex isto suo dicto Bal.pōt inferri alia op.ꝙ eadē distinctio pōt adhiberi in exceptione,quā Bal.adhibuit in actiōe:cū exceptio sit sola actiōis,⁊ actiōis exclusio.d.l.ij.igiꝛ ⁊c. Tu vō potes dicere,ꝙ exceptio fuerit introducta de iure diuino vt dixit Spe.nō aūt de iure naturali:vt dicit Abbas,quoniā defēsio q̄ largo mō diciꝛ exceptio,fuit introducta etiā de iure diuino:vt patet in d.c.serpēs.quoniā Altissimus dixit:Adā vbi es?⁊ sic eū interpellauit ⁊ monuit iuxta.l.ij.cū gl.et ibi doct.Cquō ⁊ qn̄ iudex.⁊ hoc fecit,vt haberet Adā causaꝫ se defendēdi ⁊ qd̄ sine defensione nō dānareꝛ: ergo exceptio siue defensio, est etiā inuētione de iure diuino.ſꝫ formalitate ⁊ in mō et ordine excipiēdi ⁊ se defendēdi ē de iure ciui.qd̄ ius,nō oēs exceptiōes vł defensiōes admittit:nisi certo modo ⁊ ordine ꝓponēdi.vt.j.dicā.facit clemē.j.et ibi gl.⁊ Pe.de ancha.de homi.⁊.l.j.⁊ ibi gl.⁊ docto.C.vnde vi.de quo latissime scripsi in meo tractatu maleficiorū,in gl.in ver.⁊ dict⁹ titi⁹ ⁊c.et pro hoc pōt adduci qd̄ dicimus in simili de matrimonio ,ꝙ aliquo respectu est de iure diuino:aliquo respectu est de iure naturali vł gētiū:aliquo respectu de iure ciuili.⁊ ista habētur ꝑ tex.gl.⁊ doct.⁊.l.j.

8 de iusti.⁊ iure. ¶ † Capiam⁹ tertiū,scilicet ex qua materia ꝓducatur exceptio.⁊ dic ꝙ breuiter est equitas scripta q꜡ eqtas scripta,est materia habilis ad producēdū exceptionē:nā omnis exceptio , diciꝛ fundari ex equitate.l.q equitate.de excep.do.quoties ergo cōstat equitatē ꝑstare reo defensionē,semper ibi daꝛ reo exceptio.facit.l.j.in ꝓn. ⁊ ibi Bar.ff.de va.mu.vbi dicit ꝙ sicut oīs excusatio a munerib⁹,nititur eqtate:ita omnis exceptio equitate fundaꝛ.q̄ equitas habet infringere rigorē iuris.⁊ hoc expresse voluit Azo in summa hui⁹ ti.in fi. ¶ Et ex hoc requiriꝛ,ꝙ quoties eqtas nō dictat.non daꝛ reo exceptio vt ꝓbatur.in.l.qui eqtate.a ꝯrio sensu facit.l.plane.in fi.⁊.l.fi.et qd̄ ibi gl.⁊ doc.ff.de peti.her. ¶ Ex quo tu iferas,ꝙ omnis exceptio sui natura fauorabilis dr̄:etiā illa que noiaꝛ exceptio doli,lꝫ odiosa. iuxta.l.q exceptionē.ff.de cōdi.indebi.⁊.j.eo.in princi.nigri.⁊ ibi dicam.Nō enim pōt dici odiosa exceptio,cū mater ipsius executiōis sit equitas:nō enim ꝓpter odium actoris regulariter,ſꝫ equitate rei et materie nascitur.ita dicit tex.in.d.l.q equitate. ¶ Ex quo infertur ꝙ cū defensio q̄ diciꝛ exceptio.l.defensiōes.C.eo dicaꝛ oriri vel de iure diuino,vel naturali,vel gentiū vel ciuili.vt dixi.ꝫ.ꝑxi.q. Sequitur ꝙ siue ista equitas descēdat a iure Diuino,naturali vel gētiū.scripta tn̄ de iure ciuili, vł sit eqtas nō tm̄ de iure pretorio: ſꝫ etiā de iure ciuili: q꜡ ēt de iure ciuili est bonū ⁊ equū.l.j.ff.de iusti.⁊ iure.⁊ habeꝛ in.l.filio ꝑterito.de iniust.rup.testamē.⁊ ibi Ang.⁊ do.me⁹:parit talis eqtas reo exceptionē.d.l.q equitate.q̄ loquiꝛ generaliter et indistincte.ergo ⁊c.cōiūcta.l.placuit.C.de iudi.iō dicim⁹:q꜡ re⁹ in suis exceptionib⁹ ⁊ defensiōibus,fundatur eqtate ꝙ diciꝛ fauorabilior actore.l.fauorabiliores.ꝯ reg.iur.⁊ in dubio ꝓ eo ferenda est sn̄ia.l.arrian⁹.ff.de actio.⁊ obli.⁊ est etiā defendend⁹ a iudice, qn̄ eqtas dictat et ei⁹ officio etiā si exceptionē proprie nō haberet.d.l.plane ⁊.d.l.fi.de peti.heredi.⁊c.

9 ¶ † Deueniēdū est ad quartū principale.s.quotuplex est exceptio? ⁊ dic ꝙ nō pōt dari certa doctrina vel quota:qm̄ infinit⁹ est numerus exceptionū:q꜡ tot sunt exceptiōes ⁊ defensiōes,quot genera actionū ⁊ impugnationū ipsius actiōis.l.ij.in prin.ff.eo. Sꝫ actionū genera sunt multiplicia,⁊ infinit⁹ est numer⁹ eoꝝ vt patet in arbore actionū. ergo.⁊c. Uel posses dicere ꝙ sicut sunt.xij.genera actionū,iuxta ea q̄ dt̄ gl.ꝫ.de actio.§.fi.ita etiā possunt dici.xij.genera exceptionū vel.ꝓpri⁹ possum⁹ dicere qd̄ sunt sex genera exceptionū:sicut sunt sex genera actionū ſm Dy.⁊ Bar.ꝫ.de actio.in ꝓn.⁊ ibi dixi.vcꝫ qd̄ q̄dā exceptiones,respiciūt causam materialē:quedā causam efficientē.quedā causam finalē:quedā causaꝫ formalē.quedā cām substātialē.quedā respiciūt effectum executiōis vt dixi de actione.ꝫ.de actio.in prin. Uel possum⁹ facere aliā diuisionē exceptionū:q꜡ quedā opponūtur cōtra rescriptū,si virtute rescripti qs conueniaꝛ,iuxta.l.ij.⁊ qd̄ ibi no.⁊ oēs doc.C.si cōtra ius vel vti.publi.⁊ de his dicā.j.eo.§.fi. Quedā sunt ex exceptiones,q̄ opponunꝛ cōtra libellū qd̄ sit ineptus ⁊ ꝙ al's nō ꝓcedat.⁊ de his dicā in.d.§.fi. Quedā opponunꝛ cōtra ꝑsonā iudicis.vt C.si a nō cōpe.iudi.ꝑ totū.⁊ de his ēt dicā in.d.§.fi. Quedā opponunꝛ ꝯ ꝑsonā actoris ꝙ non possit stare ī iudicio.vt.C.q legi.ꝑso.⁊ etiā dicā in.d.§.fin. Quedā opponunꝛ:q꜡ tua nō interest:vel tibi nō cōpetit actio vł ius intētatū,⁊ maxime nō ⁊ forma qua intētasti.⁊ de his dicā in.d.§.fi. Quedā sunt declinatorie fori.l.fi.cū simi.C.eo.de his dicā.j. eo.in.§.item si in iudicio.in glo.in versi.ex legib⁹. Quedam sunt exceptiones,que opponunꝛ cōtra personam alterius nomine cōparenteꝫ iuxta.l.militē.et.l.ita demū.C.de ꝓcura.et.l.alienā.e.ti.et de his etiā dicam in.d.§.fi. Quedā sunt exceptiōes litis finite,de quibus in.c.j.de lit.contesta.lib.vj.et de his dicā.j.eo.titu.§.his quoqꝫ. Quedam sunt dilatorie solutionis,vt pacti de nō pedendo.de quibus in.§.ꝑterea si debitor.j.eo. Quedaꝫ sunt peremptorie,de quibus in.§.appellantur. j.eodē. Quedam sunt elisorie,quia elidunt ⁊ non tollunt nec in totuꝫ perimunt.⁊ de his dicam hic in rubri.⁊ aliquid in.d.§.preterea.et in dicto.§.appellaꝛ. Quedam sunt que declarāt actori ipso iure, nō competere actionem iuxta.l.vbi pactū.C.de transac.cum glo.⁊ de his dicam in princi.nigri. Qedam dicuntur odiose,quedam fauorabiles.l. qui exceptionem.de condi.indeb.⁊ dicam in.§.itē si in iudicio.in glos. in ver.obtinet. Quedam sunt exceptiones intētionis,⁊ facit.d.l.ij.ff. eo.⁊.l.quam se debere.de condi.ob causam.⁊ de his dicā.j.eo.in prin. nigri. Quedam non perimunt condemnatoriam ipso iure modificant vt actio de peculio.vt in.§.itē si de peculio.ꝫ.de actionibus.⁊ ibi dixi. Quedā non modificant cōdemnationē sed executionē, ne qs exigaꝛ

inſolidū.de his dicā.in.d.§.appellātur,ſuper gl.Quedā ſunt que poſ-
ſunt opponi ante ſententiā,⁊ etiaꝫ poſtea.⁊ de his etiā dicā in dicto
§.appellant.Quedā dicūtur anomale,vt exceptio diuiſionis epiſtole
diui adria.⁊ ſi iuxta.§.fideiuſſores.ſ.de fideiuſſo.⁊ de his dicā etiā in
dicto.§.appellant.Quedā ſunt,exceptiōes litis pedētis.vt in clemē.
ſecūda.vt lite penden.et de his dicā in dicto.§.ſi in iudicio.Quedam
ſunt ꝑiudiciales,de quibꝰ in.l.generaliter.ff.eo.⁊ de his aliqualiter
ſupra dixi.⁊ dicā etiā infra.Quedā ſunt ad rigoreꝫ iuris cōſeruandū.
l.iulia.de cōdi.indebi.⁊ dicā.j.itē ſi in iudicio.Quedam ſunt in perſo-
nam,quedā in reꝫ.l.exceptiōes.ff.eodē.⁊ de his.j.Quedā eſt exceptio
iuriſiurandi.⁊ de his dicā.j.§.eque ſi debitor.Quedā exceptio,nō nu-
merate pecunie vel dotis.⁊ d his.j.§.idem iuris.Quedā eſt exceptio
doli mali.qd metꝰ cauſa,⁊ in factū.⁊ de his.j.in princip.nigri.Quedā
eſt exceptio macedoniani ⁊ velleiani.⁊ de his dicam in dicto.§.item
ſi in iudicio.in gloſſ.obtinent.in dicto.§.appellantur.in gloſſ.magna.
10 ¶†Uenio nūc ad quintum,videlicet cui cōpetat exceptio ⁊ contra
quem:⁊ nulli dubium ꝙ exceptio cōpetat reo pricipali.⁊ eius heredi
in.l.j.⁊.ij.ff.e.iuncta.l.ſi pactum.cum ibi no.ff.de procura.⁊ not.gloſſ.
Bar.⁊ docto.in.l.ſi ſic.de verbo.oblig.facit.l.iuriſgētium.§.pactorū.
⁊.l.qui in futurum.§.j.⁊ ibi late Bart.ff.de pactis.ac etiam competit
fideiuſſori,⁊ mandatario,⁊ ſimilibus perſonis exceptio q̄ ꝯpetit reo:
niſi eſſet exceptio vl' beneficium perſonale.l.exceptiones.ff.eo.l.quia
perſonale.cum ibi not.per Bar.ff.ſolu.matrimo.Et generalis,dic ꝙ
omnis exceptio ſiue defenſio,dummodo nō ſit perſonalis reo ꝯpetit
etiā cuicūq; pro eo ⁊ qualitercūq; ⁊ q̄modocūq; obligato.imo cōpe-
tit etiam illi cuius quomodo libet interſit.argu.l.a ſententia.⁊ quod
ibi Bar.⁊ vtrobiq; dixi.ff.de appella.l.ſi ſuſpecta.§.j.⁊ ibi glo.et An-
ge.de inoffi.teſtamen.⁊.c.cum ſuper.⁊ ibi late per Innocen.et doct.
de re iudica.intantum ꝙ etiam ſi reus nō vellet dicta exceptione ſibi
competenti,vti:tamē ille cuius quomodolibet itereſt,poteſt oppone
re etiam inuito reo.l.penul.C.de non numera.pecu.vbi tex.not.pro
quo facit.l.non tantum.⁊ quod ibi doct.et ibi dixi.ff.de appella.⁊ ad-
uertas,ꝙ nō tantum ſucceſſori vniuerſali,competit exceptio que cō-
petebat reo:ſed etiam ſucceſſori ſingulari.vt eſt tex.in.l.fluminum.§.
adijcitur.⁊ ibi gl.Dyn.et doct.de damno infecto.⁊.l.ſi tertiꝰ.§.ſi priꝰ
ff.de aqua pluuia.arcē.⁊ Dy.in.c.q in alterius.de reg.iu.in ſexto.⁊ eſt
11 textus.in.l.ait ꝑtor.§.fin.cū.l.ſeq.de iureiurādo.¶†In hoc autē ar-
ticulo,an exceptio cōpetat ſingulari ſucceſſori:et dictis omniū ſic cō-
cludas.Aut ius excipiēdi,eſt in rē aut in perſonā.Si in rem:⁊ tūc aut
eadē equitas excipiēdi eſt i ſingulari ſucceſſore,q̄ erat i eius authore.
⁊ ad eū exceptio trāſit.d.l.ait ꝑtor.§.ſi.cū.l.ſequē.⁊ d cōtrahē.emp.⁊.l.
dolia.§,eū.ff.de here.vē.l.emptori.de exce.rei iudi.ſi a te.§.iulianus.⁊
l.ſi mater.§.idē iulia.Aut in eo,nō eſt eadē eqtas:et tūc in eo nō trāſit
exceptio.l.q̄ſitū.§.ſi annua.ff.de pecu.Si vero ſit in perſonā:⁊ tūc dic,
aut cēſetur pſonale,qꝛ perſonā egredi nō poteſt:⁊ tunc non tranſit in
ſingularē ſucceſſorem.vt.l.idē in duobus.§.j.ff.de pact.Ratio eſt:qꝛ
etiā in vniuerſalē ſucceſſorem nō trāſiret.vt dicta.l.q perſonale.Aut
cenſetur perſonale,nō eo reſpectu:qꝛ perſonā nō egreditur:ſed qꝛ cū ꝑ
ſona finit.⁊ tūc tranſit in ſingularē ſucceſſorē:ꝑ tempore tū vite ſui au
thoris:⁊ nō poſt mortē eius.vt ē tex.⁊ ibi not.in.l.ſi tibi decē.§.pactꝰ.
ff.de pactis.Ex his ergo habes.vtrū exceptio tranſeat ad ſingulareꝫ
ſucceſſoreꝫ necne.qꝛ ſi bene pcipis ſunt multū vba pōderāda:ex qui-
bus ius excipiēdi colligit.⁊ ita not.dixit Sal.in.d.l.ꝑtor ait.§.ſi.vbi
etiā vide Bal.¶Sed aduertas ad id qd ſupradixi:quando eſt exce-
ptio coherēs pſone,qd nō trāſit in fideiuſſorē vl' ſingularē ſucceſſorē.ꝑ
dictā.l.exceptiones.Nam eſt multū ꝯſyderandum pro intelligentia
que exceptiones dicantur coherere perſone,⁊ que ſint rei coherētes.
de quibus habes per exempla in.d.l.exceptiōes.Nam dicas ꝙ ille di
cantur coherere rei,que radicē obligationis cōcernūt.vt exceptio do
li mali.d.l.exceptiones.exceptio iuriſiurandi.l.fina.ff.de iureiurādo
exceptio pacti.l.heredi.§.ſi.ff.de pac.exceptio non numera.pecu.d.l.
tam mandatori.C.de nō numera.pecu.De exceptiōe autem,que cō-
petit reo per mutationē ſtatus:vt qꝛ bannitus.l.j.C.de fideiuſ.Et qd
de exceptione preſcriptionis:vide Guil.Bal.⁊ doc.in.l.vbicūq;.ff.de
fideiuſ.⁊ per Bal.⁊ Sali.in.d.l.tam mandatori.In pſonam autē,di-
cuntur exceptiones coherere que perſonā vel eius qualitatē ꝯcernūt
potius q̄ radicē obligatiōis:vt patet per exempla in.d.l.exceptiōes.
12 ita no.dicit Bal.⁊ Sal.in.d.l.tam mādatori.⁊c.¶†Secundo poſtq̄
vidimus an exceptio vel defenſio cōpetens reo,i ſingularē ſucceſſorē
tranſeat:vtputa in emptorē:vidēdū eſt an tranſeat in fideiuſſorē vel
alium acceſſorie ꝑ reo obligatum:Et in hoc itaq; dubio an exceptio
que ꝯpetit reo,ſtatu nō mutato eiꝰ fideiuſſori cōpetat:diſtingue ſm
Bal.i.d.l.taꝫ mādatori.Nā aliquādo talis exceptio naſcit d ꝯtractu,
aliquando ex beneficijs principum,aliquādo ex alijs diſpoſitionibꝰ
legū.Nam ex multis ⁊ varijs figuris cauſarū,defenſiones dātur.Cir-
ca primū dic ꝙ aut in pacto opponitur pſona rei,per modū determi
nationis,aut per modū demōſtrationis:aut dubitat.Primo caſu nō
ꝓdeſt fideiuſſori in vim pacti,nec in viꝫ pacti pōt allegari.ſꝫ tu cauſi-
dice ſis prudēs,ꝙ ex alia equitate poteris te defendere:vtputa ꝙ ex-
cipias qꝛ primo excutiat principalis aut.de fideiuſ.§.j.vel excipias,qd
cedat tibi actiones ꝯ ꝑncipalē.iuxta.l.niſi.cū gl.⁊ ibi Ang.⁊ doc.ff.de
pac.⁊ de fideiuſ.l.ſi ſtipulatꝰ eſſem.§.j.⁊ ipſe creditor nō pōt in effectu
excutere principalē,vel ꝯ eū tibi cedere actiones efficaces.ergo dꝫ re-
pelli.quā cautelā in practica,tene mēti.Scdo ⁊ tertio caſu ꝓdeſt fide-
iuſſori:qꝛ liberationes,ſunt late interꝑtande.vt.d.l.iuriſgentiū.§.pa-
ctorū.de pac.Secūdo vero caſu principali,qn̄ cōpetit reo exceptio,ex
bn̄ficio principis:vtputa ꝑnceps ꝯcedit beneficiū quinquēnalis dila
tionis:oībus Cruce ſignatis.tūc tale beneficiū nō cōpetit fideiuſſori,
qꝛ eſt ſignatis cōceſſum ⁊ ꝓpter cauſaꝫ extrinſecā que nō ledit obliga
13 tionē.¶†Ex quo ſequit ꝙ ſaluuſcōductus cōceſſus principali,ꝯ eiꝰ
creditores nō prodeſt fideiuſſori.de quo tū vide Cy.Bal.⁊ latius per
Sali.in.l.quoties.C.de ꝑcib.impe.offe.⁊ per Bal.in.d.l.tā mandato-
ri.⁊ per Bar.⁊ Ange.⁊ doc.in.l.cū filius.§.j.in ſi.ff.de vbo.obliga.
❧ADNOTATIO.Saluuſcōductus,ſeu ſecuritas ad tpꝰ lꝫ
a principe cōcedi poſſit,tū impetrans,dꝫ cauere idonee.l.quoties.et
l.vniuerſa.de ꝑci.impa.offe.C.ſꝫ R.d.Legatꝰ.ac.R.D.vicelegatus
Auenionis ac comitatus Uenayſcini,a tpe memoriā hoīm excedēti,
et ꝑ id cōſueuerūt cōcedere ſaluoſcōductus ad mēſem,cū ſola ſignatu
ra,et abſq; ꝑſtatione alicuiꝰ ſatiſdationis,et talibꝰ ſaluiſcōductibus,
plena fides adhibet.Qn̄ vo cōcedunt ad annū,appellant gr̄e mora-
torie,et tūc nō ꝑſtant authoritatē,niſi lr̄is cōfectis et ꝑſtita cautione
idonea,vel datis pignoribꝰ ſcꝫ manualibꝰ,intra mēſem:⁊ nō hn̄t locū
aduerſus rē iudicatā,hoc eſt ſniam q̄ trāſiuerit in rē iudicatā.Habent
tū locū aduerſus carcerationes ⁊ iudicata ſeu ꝑcepta de ſoluendo,in
vim inſtrumenti guarentigiati,vt pluries vidi.⁊ obtinui.Thomas
ferratius in ſuis cautelis.c.lv.exordiēte occulta fide.col.j.dicit nō ha-
bere locū aduerſus inſtrumentū iuratū,⁊ ꝙ ſaluoconducto hmōi non
obſtāte poterit inſtr̄m exequi.Sed eſt aduertendū cautelā hmōi ho-
die locū nō habere:qm̄ ſiqdē impetrent a viro eccl'iaſtico,diſpēſat ſuꝑ
iuramēto,ſimul ⁊ ſemel ꝑ ipm ꝯcedentē.Si vero a ſeculari magiſtratu
tunc mādat gaudere ſecū priꝰ ſuꝑ iuramēto diſpēſato:vt in Prouicia
prouincie Narboneñ,⁊ in alijs regni Francie partibus,vt notorium
eſt:⁊ ſic illa cautela hodie de nihilo ſeruit.⁊ ꝙ exequutio rei iudicate,
ꝑtextu dictarū gr̄arū nō differat.Guido papa in ſuis deciſio.plamēti
qōne.97.exordiēte,pro cōſeruatione.et appellant dicte gr̄e in Gallia
letres de reſpit:quarū alique cōcedunt ad vnū annū,alique ad biēniū
alique ad trienniū,alique ad quinquenniū.Quarū forma habetur au
grand ſtille ⁊ ꝓthocole de la chancellerie gallice.et latine,ſub rubri.
chapitre du reſpit.fo.17.Hic aūt Auenione ſub forma ſequēti ꝯſueue
rūt impetrari:ſcꝫ ſaluiconductus.R.p.ꝑ parte deuoti eiuſdē vr̄e.R.
p.Oratoris Ioānis roteri cerici textoris,dicte ciuitatis,vr̄e dn̄atio-
ni humiliter exponit qualiter orator ipſe eſt ſubmiſſus quāpluribus
hoībꝰ in varijs ⁊ diuerſis pecuniarū ſummis,et rerū quātitatibus,cū
ꝓmiſſionibꝰ,iuramētis,renūciationibꝰ,penarū impoſitionibuꝰ,clau
ſulis et cautelis in talibꝰ apponi ſolitis et ꝯſuetis cōſtantibꝰ notis,ꝑ
notarios publicos ſumptis ſub annis,mēſibꝰ,⁊ diebꝰ in eiſdē reſpecti
ue cōtentis.quarū relatio hic(ſi placet) ſufficiāt.Quibꝰ quidē credi-
toribus ꝓpter eiuſdē oratoris pauꝑtatē,infortunia,et malorū tēpo-
rū qualitates in ꝑſentia ſatiſfacere nequit:licet ſit boni ꝓpoſiti eiſdē
ſatiſfaciēdi,ſibi dilatione aliqua competenti conceſſa.Supplicat igi
tur.p.vr̄e.R.quatenus dignetur ⁊ velit de gratia ſpāli,ſibi dare ſal-
uumcōductū ad tēpus arbitrio veſtro ſtatuendū,quo durāte nō poſ-
ſit carceri mācipari,aut directe vl' indirecte in pſona moleſtari,Aue-
nione ⁊ in comitatu Uenayſcini cū lr̄arū ſola ſignatura ⁊ abſolutione
a cenſuris ad hos effectus ꝑmiſſis,ceteriſq; alijs contrarijs non ob-
ſtantibus quibuſcūq; ⁊ orator ipſe ꝙ id R.p,v.apud Deum humi-
les preces effundet. Antonius Caius.
¶Tertio caſu principali quādo ex ꝓuidentia legis,⁊ tunc ſi quidem
lex eſt de certa pſona,equipat reſcripto.et ſic erit iſto caſu ſicut.ſ.dixi
qn̄ ꝯcedit a principe.Si aūt lex eſt generalis:tūc diſtingue:aut bene
ficium cōceditur mere rōne pſone,aut ratione cauſe:aut mixta ratiōe
pſone ⁊ cauſe.Primo caſu nō ꝯpetit fideiuſſori.l.ſi fideiuſſor.ff.d re iu
dica.Scdo caſu cōpetit.vt dicta.l.exceptiones.Tertio caſu diſtigue
vt habetur.in.l.j.et.ij.C.de fideiuſ.minorū.¶Sed tu aduertas i pra-
ctica ad bonā cautelam,qd quādo eſt talis exceptio ſiue beneficiū qd
nō tranſit in fideiuſſorē,emptorē,vel alium ſucceſſorē ſingularē ſui na
tura:⁊ fideiuſſor vel emptor cōueniatur:ꝙ fideiuſſor vl' emptor faciat
ſibi a reo principali vel vēditore,cedere dictum beneficiuꝫ ⁊ exceptio
nem pſonalē.⁊ ipſe principalis faciat dictum fideiuſſorē vel emptorē
ceſſis dictis exceptionibus,ꝓcuratorē in reꝫ ſuam:qd fieri poteſt etiā
ex parte rei.l.plane.ff.fami.erciſ.et tunc fideiuſſor vel emptor poterit
dicto beneficio et exceptione pſonali ſibi ceſſa,vti ⁊ ſe tueri iuxta no.
in.l.ab anaſtaſio.⁊.l.ꝑ diuerſas.C.māda.vel rectius faciat ꝙ reus ꝑn
cipalis vel venditor pro ſuo intereſſe ne.teneatur fideiuſſori mandat.
iuxta.l.indebitam.de condi.indebi.et.l.papinianꝰ.al's mandatorem
cum ibi no.ff.mādati.vel ꝙ venditor nō teneatur emptori de euictio-
ne.iuxta.l.j.⁊.ij.cū ſimi.ff.de euic,poterit ipſe venditor vel principa-
lis vt defenſor neceſſarius,cōpetere iudicio intētato cōtra fideiuſſorē
vel emptorē opponere exceptiones competētes etiaꝫ ex pſona pro-
pria.vt eſt.tex,⁊ ibi Barto.⁊ doct.in.l.idemq;.§.⁊ generaliter.ff.man
da.⁊ in

da.ꝛ in.l.ꝓcurator ad exhibendū.in.§.j.ꝛ ibi Bar.ꝛ Ange.ff.rem ratam habe.ita etiā vult Cy.in.d.l.quoties.ꝛ ibi Sali.ꝛ voluit Bal.in d.l.tam mādatori.in ḟſi.secūdo q̄ro de exceptionibus ꝯpetentibꝰ ꝛc. ꝙ est verū:si est talis dēfensor necessariꝰ,qui cōueniri possit de euic.vel ad conseruandum idemnem vel etiam si sit fideiussor.ꝛ non habet regressum cōtra principalē:forte quia fideiussit animo donandi vel fideiussit in rem suam vel fideiussit in casu.l.marcellus.ff.de fideiuss.tunc reus pricipalis,nō potest vt defensor necessarius cōparere ꝛ oppone re exceptiōes ꝯpetere ex ꝑsona ꝑꝑa.ita elegātissime dixit Dy.ꝛ Bar. q̄s docto.sequunt̄ in d.l.marcellꝰ.ꝛ.i fi.qđ tene mēti ꝑ limitatione dicti.§.ꝛ generaliter.cū simi. ¶ † Ex quo videt̄ ꝛ aliud not. inferri ꝙ si
14 donaui tibi fundū taliter,qđ ð euictiōe nō tenear iuxta.l.aristo.i fi.de dona.ꝙ si donatario meo moueat̄ questio nō potero. comparere ꝛ opponere exceptiones competentes ex persona mea: nec ipse poterit dictis exceptionibꝰ vti:qđ not.Predicta tñ intelligas vera,nisi instrumētū donatiōis esset valde pingue.q̄ꝛ ꝑ dicta re donata:cessisset omnia iura etiā ꝑsonalia quōcūq; ꝑsone sue cōpetētia ꝑ dicta re vł ad dictā rez vł occasione dicte rei tūc poterit donatariꝰ vti exceptione in eis.l.si res.ff.ð euic.ita dicit Bar.elegāter Jac.de are.ꝛ ꝯmuniter docto.in.l.iulianꝰ.§.j.ff.de verbo.obl.ꝛ Bar.in.l.si ꝑ te.§.j.ff.de euic.facit qđ no.Bar.in.l.post dotē.in fi.solu.mat.facit.l.j.cū ibi.not.C.ð castren.pecu.lib.xij.q̄ oīa not.ꝛ tene mēti,ꝙ reus principalis quo ad fideiussorē vel alium pro eo obligatum,ꝛ vēditor quo ad ipsuz emptorem cōuentum,potest in iudicio cōparere:etiā inuito actore:tamē vt defensor necessarius vł ꝓcurator ī rē suā. ¶ Ex quo sequit̄ ꝙ ipse iurabit de calū.l.fi.§.j.C.de iura.calū.l.rē non nouā.§.j.de iudi.et totuz iudiciū ī se trāsfert nō tamē admittet̄ animo nouādi actionē ītentatā nisi actor patiat̄ ſm Jac.de are.Jac.bu.Cy.ꝛ vltramōtanos.Bald.et Sali.in.l.j.C.vbi in rē actio.lz glo.voluerit ꝯtrium ꝛ male.l.liberto.§.fi.ff.de neg.gest.Nā illa gl.reꝑhēdit̄ ibi a Bar.ꝛ doc.in.d.l.j.que tam glos.pōt saluari,ꝙ admittatur animo nouādi īstātiā:vt transeat instantia in eū,vt dixi.Nō autē intelligas illā gl.de noua actiōe īntētata,quoniā tunc talis nouatio liberaret fideiussorē vel emptorē cōuentum ab actiōe ꝓposita.Ex quo sequitur tale incōueniēs,quoniā licet fiat nouatio īstātie tantūmodo in ipz vēditorē:tñ executio snīe,fiet in ipsum emptorē.l.sepe.§.sed scientibꝰ.et quod ibi ꝑ gl.ꝛ doc.ff.de re iud.Sed si nouaret̄ etiā actio,nūq̄ī eptorē etiā in re petita posset fieri executio.cū iā ipse esset liberatꝰ nouatione.ita voluit Bar.in.l.si actor.ꝛ ibi doc.ff.de ꝓcura.et Dy.ꝛ Bar.ꝛ doc.in.l.solutionē ꝛ iudiciū. de sol.ꝛ Cy.ꝛ vltramō.ꝛ Bal.ꝛ Sal.i.d.l.j. ¶ Ex his ḡ,manifeste dat̄ intelligi,ꝙ tu causidice ex parte actoris debes esse cautꝰ:ꝙ qñ fuerit denūtiatū venditori litem motā iuxta doctrinā datā ꝑ Bar.in.l.emptor.cū simi.C.de euic.ꝛ ipse vēditor cōpareat,ꝛ vellet ī se suscipe iudiciū nouādi animo.ꝙ tu legitime ꝓtesteris:ꝙ aliquo modo nō intendis nouare actionem tuam intentatā,vel ius tuum competens ꝯtra ipsum emptorē conuentū.Quinimo cōtra ipsum emptorē cōuentuz,intēdis ꝓsequi ius ꝛ iudiciū tuū.quod ꝑꝑetuo no.Ex quo seq̄tur et aliud,an qñ defensor necessariꝰ ꝯparet,possit vel debeat rńdere positionibꝰ actorū:vel possit dicere:volo ꝙ rńdeat ꝑncipalis ꝯuentꝰ tāq̄ꝫ
15 legalior,vel melius informatꝰ iuxta ea q̄ habent̄ per doct.in.l.fi.C.de procur.vide gl.ꝛ elegāter Bart.in.d.l.si actor.de ꝓcura. ¶ † Sequit̄ ꝛ aliud ex ꝑdictis,pone statuto cauetur,ꝙ frater nō possit ꝑ debito capi facere suum fratrē:ꝙ habēs iura cessa a fratre,nō poterit capi facere fratrem cedētis.ita dixit Bal.ꝛ Rapha.in.l.si post diuortiū.ff.solu.matrimo.ꝑ illū tex.q̄ꝛ tractatur de priuilegio ꝑsonali ipsiꝰ rei,ergo mutatio qualitatis persone agentis,nō pōt tollere priuilegiū rei sed tu dic vt voluit ibi do.meꝰ Joā.de imo.ꝛ Lud.q̄ꝛ inspicienda sunt vba statuti:nam si verba sunt scripta in fratrē ꝛ sic in personaz,vt puta ꝙ frater nō possit capi facere fratrē pro debito:ꝛ tunc an cessionariꝰ a fratre possit aliū fratrem pro dicto debito capi facere : recurrendū esset ad distinctionē.l.apud celsuz.§.de actoris.ff.de doli exceptio.videlicet an sit cessionariꝰ ex causa onerosa.de quo dicaz infra eodē in prin.nigri.Aut vba statuti sunt in rez:vtputa ꝙ ꝑ debito fratris,frater capi nō possit:ꝛ tūc q̄ꝛ dispositio statuti dirigit̄ penes quēcūq; sit ipsiꝰ rei pticipatio,etiā in materia penali et odiosa.l.aut q̄ aliter.§.fi.
16 ff.qđ vi aut clā.ꝛ.l.hec vba.ꝛ ibi Bar.de adul.tūc cessionariꝰ a fratre,aliū frēm ꝑ debito frīs nō poterit capi facere:ꝛ istđ ē tenēdū. ¶ † Ac etiā ex ꝑdictis,pōt decidi alia q̄stio.statuto cauet̄ ꝙ cōiunctus,cōiunctū suū ad ꝯpromissum ꝯpellere possit:si inter eos oriat̄ lis,vel q̄stio. an successor singularis vniꝰ ex ꝯiunctis,pōt cōiunctū sui authoris cōpellere ad cōpromissum ꝛ Bal.in.d.l.post diuortiū.tenuit ꝙ nō ꝑ illū tex.cū gl.ꝙ placet ibi Ludo.q̄ꝛ hꝫ est introductū,ꝙ cōiunctꝰ cōpellat coniunctum ad compromissum,ratione sanguinis ꝛ parentele.Et rō fundamentalis huius statuti,ponit̄ in tex.no.in.l.ꝯgruentiꝰ.in prin. C.de pat.potesta.đū dicit,ꝙ cōgruentius est litē coniūctorū inter domesticos lares seu cōiunctos determinari,q̄ foro publico eos palā facere.Cū ergo hoc sit beneficiuz personale,igitur in personam singulorum successorū vel cessionarij nō transit.l.sed si restituat̄.§.j.ff.de iudi. l.licitatio.§.fi.ff.de pub.l.si maritꝰ.ff.sol mat. ¶ Ex quo infert,ꝙ emptor vel cessionariꝰ nō pōt petere dictā causam ꝯpromitti:sz vt supra dixi,cōpareat vēditor cōiunctꝰ ꝛ dēfensor necessarius petet cōpromissuz fieri ex sua ꝑsona,ꝛ obtinebit.Ita voluit Bar.in.d.l.ꝓcurator ad exhibēdū.§.j.in fi.ff.rem ra.hab.de qua q̄ōne vide late Bar.in sua disputatiōe.q̄ incipit cōsiliū ciuitatis Pisane decreuit.ꝛ vide Bart. in d.l. marcellꝰ.in fi.de fideius.ꝛ do.Rap.Bal.ꝛ Ang.in.l.vēditor.ff.de iudi.ꝛ ꝑdicta ꝓbabūtur ſm Bar.in.d.disputatione:q̄ꝛ ꝑ compromissuz,nō mutat̄ nec iurisdictio nec iudex:q̄ꝛ arbitramētū,est quedā trāsactio:vt no.gl.in auť.vt diff.iudi.§.igit̄.si peto copromissuz fieri,peto trāsactionē sz arbitriū arbitratoris.Et sic nō est mutatio iurisdictionis:ꝛ idō nō videt̄ obstare.d.l.j.C.vbi in rē ac.ꝛ.d.l.vēditor.in prin.Addas tu ꝙ cū trāsactio sit ꝓprie ð lite.l.j.ff.de trāsac.ergo cū de ista lite petatur,cōpromissuz fieri:non dicitur mutatio fieri iurisdictionis.nec debet iudex mutari,cum ipse iudex coraz quo questio vētilabatur,coget arbitros ad acceptandum.l.iij.§.j.cum si.l.de meis.§.fi.cum.l.seq. de arbi.igitur ꝛc.sed Bal.in.d.l.j.ꝛ Sali.tenent contrarium,nā defendens faciēdo id qđ faceret defensus,dicitur recte defendere:supple tu addas:alś nō dicitur recte defēdere,nisi aliud facere decreuisset.ꝛ si ꝑ suā cōparitionē ius actoris in aliquo lederetur.vt in.l.ij.§.recte. et qđ ibi no.gl.ꝛ Bar.ff.ex quib.cau.in pos.ea.Sz ipse defensus,nō posset talem petitionem cōpromissi intētare:ergo nō dicitur recte defensus. Preterea si venditor nō potest trāsferre iudicium,seu mutare forum, vt.d.l.j.ꝛ.d.l.venditor.multominus pōt in totū iudiciū perimere, siue forum:sed per talem petitionē cōpromissi,in totum perimitur forum ergo ꝛc.Et ꝑ istis tu allega,qđ habet̄ in.l.litigatores.in prin.de arb.ꝛ in.l.si quis in rē.e.ti.Tertio q̄ꝛ si aliter diceret̄.sequeretur ꝙ actor cogeretur ad nouandū.ergo ꝛc.vt.s̄.dixi.Quarto nō pōt dici defendere qui transactionē querit.l.tale pactū.§.q̄ ꝓuocauit.ff.de pac. Quinto actor q̄ nihil a ꝯsorte nec ipse est dānādus,nec in eū est facienda executio.vt.s̄.dixi.ergo nō pōt dici cā cōiunctor īmediate ꝛ potissime:q̄ꝛ venit vt defensor necessariꝰ,necessitate causatiua:q̄ꝛ de euictione teneat̄:ac etiā q̄ꝛ ista exceptio nec sibi prius,nec reo cōpetat nec eū ꝑnti hꝫ preexistentē materiā:vñ ei oriri dicamus:nec obstāt ſm eū allegata ꝑ Bar.q̄ꝛ in alijs defensionibus siue exceptionibus loquit̄.sed opi. Bar.vł sequi do.Raph.ful.in.d.l. vēditor.Nā statutū vult cōpellere cōiunctos,ad cōpromissum:ꝛ sic ad transactionē faciendā.ꝛ ꝑ ꝯñs nō ad iudiciū trāsferendū:imo ad pereptionē iudicij principalis,ꝛ negotij ꝑncipalis:sed defensor necessariꝰ pōt exceptionē ex sui ꝑsona opponere:vt.d.l.ꝓcurator,ad exhibēdū.§.j.ꝛ vba statuti hoc satis patiūtur,ꝛ etiā rō statuti.Nā statutū dicit,si fuerit lis inter cōiunctos. Sz nūc ꝓprie ð̄ esse lis inter coniūctos:ex quo cōmodū ꝛ incōmodū spectat ad coniūctos,cui facta est denūtiatio per emptorē :vt.d.l. empti. C.de euic.ꝛ.l.q̄ stipendia.C.de ꝑcu.facit.l.ij.§.in ꝑꝑria.ff.qñ appel.sit. ꝛ qđ ibi dixi.ꝛ etiā rō statuti fuit,vt tollat̄ discordia inter cōiunctos,ꝛ etiā grā minuendarū litiū.q̄ rōnes nō habent locū postq̄ꝫ ille vt defensor necessariꝰ in se iudiciū suscepit.igit̄ ꝛc.Et ꝑfecto ista opi.Bar. est verior.ꝛ ita bis assidendo iudicaui Rome,ꝛ in ciuitate Castelli.Nāz vt.s̄.dixi,etiā inuito actore defensor necessariꝰ pōt nouare instantiā. ergo istā instantiā siue iudiciū ceptū corā iudice,ð emptore:pōt vēditor annullare in effectu ꝛ trāsfundere in ꝯcordiā siue trāsactionē faciēdā corā arbitratore.cū transactio fit de instātia siue lite mota.vt.d.l.j. ff.de trāsac.nec obstat qđ dixit Bar.ꝛ Sali.per dictū.§. recte defendi. q̄ꝛ ibi loquit̄ in defensorē voluntario,qui nō pōt nouare instantiā inuito actore.Nec obstat qđ dicūt,si nō pōt mutare iudiciū:vt.d.l.vēditor. et.d.l.j.ergo nō pōt perimere:lz ꝑ eis posset adduci:q̄ꝛ plus est pimere,q̄ iudiciū ꝑmutare:cū trāsferēdo iudiciū semꝑ litigāt:sicut litigaret corā primo iudice.ar.l.ð maiores.C.de iof.test.q̄ꝛ rńdeo ꝙ petēdo ꝯpromissum ꝛ ꝙ cā incepta finiat̄ transactione:ꝛ ꝯcordia.nulla iniuria nullū dedecus infertur iudici corā quo cā vertebat̄:sed qñ peteret̄ iudiciū trāsferri in aliū iudicē,inferret̄ dedecus ꝛ iniuria ꝑmo iudici. ¶ Ex his vł inferri talis cōclusio,ꝙ si peteret̄ ꝯpromissuz corā mero arbitrio ꝯpromissario iuxta.l.j.ff.de arbi.esset magis dubitandū:quia eundo ad arbitrū fit iniuria primo iudici:vt.d.l.si q̄s rē.ꝛ.d.l. litigato
17 res:cogita. ¶ † Ex his Bal.in.d.l.j.C.vbi in rē act.etiā infert ad aliā q̄ōnem:si clericus est vēditor an vt defensor necessariꝰ possit ꝯparere, ꝛ petere ꝙ iudiciū in curia ecctiastica trāsferat̄,cum corā laico litigare nō possit etiā volēs:vt.c.si diligenti.de fo. ꝯpe.ꝛ ibi Bal.vł determinare qđ nō pōt transferre in curiā ecclesiasticā.per.d.l.j.ꝛ.l. venditor. ff.de iudi.sed remittit ad no.in Spe.de primo ꝛ scđo decreto.§.restat. in ver.quid si vēditor clericus. ¶ Ex quo sequit̄ ſm Bar.ꝙ dictus clericus,iudiciū predictū iā inchoatū corā iudice laico ꝓseq̄ret̄.sed Ang. in.l.nō solū.in.§.qđ vulgo.ff.ð vsuca. dixit fuisse semel decisum,quod si colonus ꝯueniat reali actione,nō veniat dñs in iudicio. iuxta.l.ij. C.vbi in rē acti.ꝙ dñs est clericus,cōsyderato qđ iudiciū reale nō pōt fundari in ꝑsonā coloni:ex quo nullā possessionē hꝫ,qđ tunc ad curiā ecclesiasticā erit questio remittenda.Nec ob.d.l.vēditor.q̄ꝛ ibi loquit̄ in defendēte reū,in cuiꝰ ꝑsona fundabat̄ iudiciū.nā hic cōueniebatur emptor reali,q̄ possidebat a sui vtilitatē.venditor ibi ab emptore denuntiatus cōparuit,qđ defensam emptoris.idō nō mirū est si eū debet

defendere in foro emptoris vt ibi:⁊ ſic ſentit Ang.qđ ſi iudiciū poſſit
fundari cōtra emptorē,qđ tūc clericꝰ cogitur ꝓſequi iudiciū corā iudi
ce laico:vt.d.l.vēditor.Sed ꝯtrariū tenet Spec.in.d.verſi.qđ ſi venditor
clericꝰ:vbi dicit ꝙ eccleſia nō pōt cōparere ad defendēdū ſuos emphy
teutas,corā iudice laico.qm̄ etiā volens,nō poſſit ibi litigare: vt.d.c.
ſi diligēti.Et iſtđ videt̄ ſeq tacite do.Jo.de imo.i.d.§.qđ vulgo.cū di
cat ꝙ.d.l.vēditor.loquit̄ i eo q pt ſe ſubijcere alicō iudici:qđ nō pt cle
ricꝰ:vt.c.ſi diligēti.⁊ illud etiā determinat gl.ſm Ang.in.d.l.vēditor.
⁊.xj.q.j.c.clerico nullus.ſed Bal.i.d.l.vēditor.dixit vnū verbū,qđ vi
detur eſſe no.vcꝫ ꝙ clericꝰ vt pꝛīcipalis,corā laico nō pōt comparere.
ita intelligat̄.d.c.ſi diligēti:ſed vt defenſor neceſſariꝰ emptoris ſic.et
pro hoc allegat text.not.in.l.filiuſfamilias.§.veterani.ff.de procura.
¶ Aduertas tamē ſm Guil.de cug.in auť.ſi clericꝰ.C.de epi.⁊ cle.ꝙ
aut clericꝰ conuenit̄ ꝑ ſe,aut ꝑ alio ꝑſonali:⁊ hꝫ locū.d.c.ſi diligēti.q̄
aliquo mō cōueniri nō poterit,corā laico:ſed ſi reali cōueniat̄,nō dat̄
clerico priuilegiū declinādi forū:q̄ iudiciūꝫ reale agitabat̄ in foro in
quo eſt ſita res.l.j.ij.⁊.iij.C.vbi in rē ac.⁊ hoc placet Flo.i.d.l.vēditor.
⁊ ita dicit ꝯſuetudine obſeruari.remittit tñ ſe ad no.ꝑ ipſuꝫ in.l.ſi.ff.
de noxa.Sꝫ iſta diſtinctio Gui.mihi nō placet.q̄.d.c.ſi diligēti.loquit̄
indiſtincte. Et ratio iſtiꝰ.c.ita pōt habere locū in reali,ſicut in ꝑſona-
li.igit̄ ⁊c.Nec etiā placet,qđ dixi ꝙ in reali corā laico,litigandū eſt,q̄
res ibi ſita eſt,qm̄ eadem rōne dꝫ litigari corā epō loci q̄ res ſita eſt in
ſua dioceſi.igit̄ ⁊c.q̄propter Ful.in.d.l. vēditor. tenet expreſſe,ꝙ cle-
ricꝰ nō pt iſto caſu vti ſui declinatoria ꝑ.d.l.vēditor.⁊ dictā.l.j.nec ob-
ſtat gl.in.d.c.clerico nullꝰ.q̄ illa gl.hoc nō dicit.ſed opponēs .de.d.l.
vēditor.reſpōdet,nō ꝓpter hoc clericꝰ efficitur de foro emptoris:licet
defendat.⁊ etiā Spec.in.d.ver.qđ ſi dominꝰ,voluit ꝙ eccleſia ſiue cle
ricus nō admittat̄ in foro ſeculari,vt neceſſariꝰ defenſor ꝑ.l.placet.C.
de epiſco.⁊ cle.ergo nō dicit ꝙ poſſit reuocare iudiciū,ꝙ eſſet iniurio
ſum petitori.¶ Ex quo infert,ꝙ licet vt pꝛincipalis corā laico clericꝰ
cōueniri nō poſſit:etiā volēs:tamē vt defenſor neceſſariꝰ in.d.iudicio
corā laico ſtare poterit.allegat.d.l.filiuſfami.§.veterani.⁊ q̄ dicit̄ ſua
cauſa.l.q ſtipēdia.C.de ꝓcur.⁊.l.ij.§.in ꝓpꝛia.ff.quādo appel.ſit.Mi
hi aūt videt̄ pꝛimo,ꝙ diſtinctio Ange.in.d.§.ꝙ vulgo.nō ſit bona:cū
etiā in colonū volētem,poſſit fūdari iudiciū.vt.d.l.ij.C.vbi in rē acť.⁊
ibi Bar.⁊ doc.in.l.ſepe.in pe.col.de re iudi.ff.vbi ponūt q̄ſtionem an
ſnīa lata ꝯtra colonū p̄iudicet dño:facit.l.is q ſe obtulit.ff.de reivēdi.
cū ſimi.Secūdo in hac.q.attēta mēte Ang.in.d.§.quod vulgo.in.d.l.
vēditor.Tu ſic dicas.aut iudiciū nondū eſt inchoatū ⁊ fundatū,ꝯtra
eptorē:q̄ ꝙ̄ pꝛimū fuit citatus et datus libellꝰ cōtra eū:iuxta auť.offe
ratur.C.de lit.cōteſt.⁊ ſic anteꝙ̄ dicat̄ vel dici poſſit iudiciuꝫ:iuxta.l.
iudiciū ſoluit̄.cū gl.ff.de iudi.l.j.cū gl.⁊ ſimi.C.de iudi.⁊ ſic anteꝙ̄ tela
iudiciaria,ſiue inſtātia ſit cepta cōtra emptorē.l.ꝓperādū.in pꝛin.C.
de iudi.emptor denūtiauit clerico vēditori.l.emptio.⁊ qđ ibi Bar.C.
de euic.vel clericꝰ ſciēs emptorē ſuū eſſe citatū,⁊ libellū cōtra eū por-
rectū ſine alia notificatione facta ꝑ emptorē,cōparuit iuxta.l.ſi paren
tes.C.de euic.⁊ opponit declinatoriā:⁊ tali caſu,credo qđ poſſit cum
ſcimus:ante inchoationē iudicij modo aliquo fundati in ꝑſonā em-
ptoris.ergo nō poteſt dici tranſmutaſſe iudicium de laico in clericum
iudicem:cū corā laico iudice non eſſet inceptū. Aut clericus compa-
ruit ex ſe,vel vt denuntiatus ab emptore:⁊ tūc nullo modo poterit iu
diciuꝫ iam inceptū corā iudice laico,reducere ad iudicē eccleſiaſticū.
arg.d.l.ſi.in ſi.C.vbi in rē ac.vbi vēditor erat alterius prouincie.et ſic
erat iudex tantūmodo vēditoris,⁊ nō emptoris vel actoris.igitur ⁊c.
Nec etiaꝫ poteſt corā iudice laico in dicto iudicio iam cepto,vt defen
ſor neceſſarius ſuſcipiēs in ſe iudiciū:⁊ ſic nouādo inſtantiaꝫ vt dicūt
doc.in.d.l.j.vt.ſ.dixi ꝯparere:q̄ aliquo modo corā iudice laico,ꝙ in-
ſtantia dicatur ſua ꝯueniri nō pōt etiā volēs:vt.d.c.ſi diligēti.nec ob.
qđ dixit Bal.⁊ Ful.in.d.l.vēditor.ꝑ.d.§.vterani.q̄ ibi miles,in totū
nō eſt ꝓhibitus comparere vt ꝓcurator:q̄ patiēte aduerſario,pōt vt
ibi.et etiam quādo agit cauſam propꝛiam,vt procurator in rem ſuā vt
ibi.⁊.l.q ſtipēdia.C.de ꝓcu.Sed clericꝰ neqꝫ ꝑ ſe neqꝫ pro alio,defen
ſorio nomine neceſſario:⁊ ſic vt ꝓcurator in rē ſuam corā laico cōueni
ri pōt:vt.d.c.ſi diligēti.igit̄ ⁊c.poterit tamē dictꝰ clericus,adeſſe dicto
iudicio ⁊ ſolicitare cauſam ⁊ proſpicere ne emptor aliquā defenſionē
omittat,⁊ teſtes inducere,⁊ alia facere, dummodo etiam inſtantiam
nō nouet nec aliquo modo iudiciū fundat̄ in eo.iuxta.l.ſi ſuſcepta.§.
j.⁊ ibi Ang.de inoff.teſt.⁊.l.ſi pluſorio.§.j.⁊ ibi Bart.et doc.⁊ ibi late
dixi.ff.de ap.cogita tu.Et de iſta.q.vid Ang.in.l.ſi cui.§.ij.ff.de accu.
⁊ vide Pe.de ancha.in.c.ea q̄.de reg.iur.in.xiiij.char.in verſi.xij.q̄ro
mota lite emptori laico ⁊c.q tenet ꝑ.d.l.vēditor.de iu.qđ clericꝰ nō hꝫ
facultatē renūtiādi forū.nec obſtat ꝙ ad clericū ſpectat cōmodū ⁊ in-
cōmodū.q̄ verū eſt reſpectu effectꝰ:nō reſpectu rei pꝛincipalis in iudi
ciū deducte:cū clericꝰ eā nō poſſideat.⁊ ſic pōt in dicto iudicio corā lai
co cōparere ⁊ p̄ſtare emptori autoritatē:⁊ ſic opponere exceptionē ex
perſona ꝓpꝛia:vt ſentit gl.in.d.c.clerico nullꝰ.Sꝫ prefatꝰ do. Pe.in
d.c.ea q̄.allegat tex.in ꝯtrariū.in.l.iij.⁊ quod ibi in glo.magna.in verſi.
ſi autem cōtra emptorē.C.de iure fiſ.lib.x.vbi fiſcus vēditor , reuocat
cauſam ad ſuum iudicē:ſed fiſcus ⁊ eccleſia equiparantur.l.ſi procura
tor.cū gl.ff.de iure fiſ.ergo ⁊ clericus ſue eccleſie:⁊ vt hoc videt̄ ibi ſen

tire Bart.dum dictum tex.allegat ſm iſtū intellectū ad queſtionē de
cōſorte vel coniuncto,petēte cōpꝛomiſſum ⁊c.de quo dixi.ſ.Sed tñ
propter hoc,nō recedo ab eo ꝙ.ſ.dixi.videlicet qđ clericus nō poſſit
mutare iudiciū ad iudiceꝫ eccleſiaſticū:vt videt̄ eſſe caſus i.d.l.j.i ſi.C.
vbi in rē ac.niſi etiā mutet actor lꝫ ſit alteriꝰ ꝓuincie:⁊ ſic habeat ſuū iu
dicē particularē:vnde dicas quod in.l.iij.ideo ibi eſt ſecūdū dictā le-
cturā:q̄ aut dolo emptoris,aut gr̄a fiſci res minori p̄cio vēdita fuit:
vnde ne alius ſit iudex ſortis,iudex ipſius fiſci.facit.l.ſeruo inuito.§.
cū p̄tor.ff.ad trebel.agat̄ corā alio iudice,⁊ dicta cauſa corā iudice fiſci
eſt vētilāda:vel ſecūdo,ſicut fiſcus vēdit rem pignoratā minori p̄cio,
tūc etiā ipſe pꝛincipaliter poteſt conueniri quia tenetur pignoratitia
actione.igitur ⁊c.⁊ ꝓ hoc eſt caſus.in.l.j.⁊.ij.de ſi.inſtru.⁊ iur. haſte fi-
ſca.li.x.ſic etiā pꝛiuatus creditor,eodē modo vēdens pignus, in effe-
ctu ꝯueniri pōt ⁊ in ſubſidiū emptor.iſte eſt tex.in.l.j.⁊ ibi gl.C.ſi ven.
pig.aga.preterea emptor ibi conuenitur,ꝓpter contractum fiſci.quia
emit minori precio.ergo nō eſt mirū ſi ibi agit̄ corā iudice fiſci.in q̄ōne
autē noſtra,cōuenitur emptor ⁊ quilibet poſſeſſor.ideo corā ſuo iudi-
ce cā vētilabit̄:vt.l.vēditor.vel illa lectura glo.nō eſt vera:vt ibi voluit
18 Bal.¶ †Vidimꝰ an fideiuſſor vł ſingularis ſucceſſor,poſſit oppone
re exceptionē ꝯpetētē ſuo authori:vidēdū eſt an ip̄e poſſit opponere
exceptiōes ſibi ꝯpetētes.⁊ dic ſine dubio qđ ſic.l.ſi fideiuſſor.§.nō ma
le.ff.mād.⁊.§.fideiuſſores.ſ.de fideiuſ.l.inter eos.§.j.ff. đ fideiuſ.cū ſi.
Et aduertas qđ caſu quo,poſſes opponere exceptionē aliquā cōpetē
tem ſibi,vel dicto reo pꝛincipali:⁊ ipſe ſciat ⁊ nō opponat:ꝙ tūc ꝯdē-
nat̄ ⁊ ſoluēs nō hꝫ actionē mandati ꝯ reū ad petendū pecuniā ſolutā:
qđ eſt verū ſi omiſerit aliquā exceptionē q̄ tāgat veritatē negotij. al's
ſi omiſerit aliquā exceptionē reſpicientē apices iuris nō dictā verita-
tem negotij:vtputa omiſit exceptionē ꝓcuratoriā vel ſimilē naturam.
nā tunc nihilominꝰ habebit actionē mādati,ꝯ reū. ⁊ de his oībus eſt
tex.no.in.d.l.ſi fideiuſſor.in pꝛin.⁊.§.j.ij.⁊.iij.⁊.§.quedā.⁊ qđ ibi Bar.
in.l.quintꝰ.⁊ ibi Bar.ff.manda.Scđo ⁊ pꝛincipaliter ecōtra,cū clarū
ſit ꝙ exceptio ſemper pōt oponi ꝯ pꝛincipalē actorē, ⁊ eius heredē.l.
j.⁊.ij.ff.eo.cū exceptio ſit actionis excluſio iūcta.l.qui in alterius.⁊.l.
heredē.ff.de reg.iur.¶ Sed an cōtra ſingularē ſucceſſorem cōpetat,⁊
opponi poſſit eſſe inſpiciēdū an habeat ſucceſſor cauſam lucratiuaꝫ
vel oneroſam:vt.ſ.dixi in alio caſu:vt.l.apud celſum.§. ſi cū legitima.
et ibi gloſ.⁊ Bar.ff.de excep.doli.§.de actore.de quo dicam.j. in pꝛin.
nigri.¶ Vnū tñ pro regula tene mēti,ꝙ ſi reus cui de iure cōpetit ex-
ceptio,ipſam exceptionē ſibi cōpetentē nō opponat.nō tñ ꝓpter hoc
ꝓhibetur agere ⁊ per viā pꝛincipalis petitionis ꝓponere de iure ſuo:
vt eſt tex.in.l.ſi res obligata.in ſi.⁊ ibi hoc notat Bal.ff.de leg.j.facit.l.
ſi pꝛius.cū ibi no.ff.de no.ope.nūtia.⁊.l.vendicantē.cū.l.ſeq.ff.de cui.
⁊ qđ ibi not.Cy.Bal.⁊ Sali.i.l.ꝑemptorias.C.ſen.reſcin.nō poſ.⁊ ple
ne per Bar.in.l.qui rome.§.duo fratres.de verb.oblig.ibi in ver.q̄nto
oppono ad ſcđm no.¶ Et an qđ nō eſt deductū in vno iudicio,vel qđ
deductū eſt ad vnū finē,poſſit deduci in alio iudicio ad eundē.vł aliū
effectū:vide.l.pe.⁊ ibi Bal.ff.de his q ſunt ſui vel alie.iur.de quo ple-
19 ne dicā in.§.appellat̄.j.eo.¶ †Capio ſextū videlicet qñ exceptio de-
beat ⁊ poſſit intentari:⁊ per ꝯñs intelligas tu in qua parte iudicij iſta
exceptio ſit opponenda,ne videat̄ eſſe ſuperfluū qđ dixi me dicturū in
ix.q.pꝛincipali.Et dicas breuiter qđ declinatorie fori ſunt in p̄ncipio
opponende,anteꝙ̄ deueniatur ad aliquē actū per opponentē.l.fin. et
ibi Bar.C.eo.⁊ no.Bar.in.l.ſi conuenerit.ff.de iuriſd.om.iud.⁊ no.la
tius Bar.in.l.quidā conſulebat.⁊ ibi Ange.⁊ dñi mei.ff.de re iudi.qđ
eſt verū ſi ſciebat dictā exceptionē,ſibi cōpetere.l.ſi per errorē.cum ibi
no.ff.de iuriſd.om.iu.Et intelligas verū tu,quādo aliquo mō nō erat
iudex opponentis.ſin autē eſſet iudex,lꝫ poſſit opponi declinatoria:
vt eſt in ſcholari qui cōuentus corā Poteſtate, nō allegauit pꝛiuile-
gium magiſtri ſui.q̄ ꝙ̄uis errando ⁊ per ignorantiā fuerit litē conte-
ſtatus,perdit declinatoriā corā Poteſtate:vt eſt gl.ordinaria ⁊ ſingu
laris.in.l.ij.in pꝛin.in verſi.conſenſus.ff.de iudi.quā gl.ſequit̄ ibi Bar
to.Ang.⁊ cōiter doc.qđ no.Sin autē nō eſſet iudex ⁊ ferret ſnīam,tali
caſu ſi ꝯuentus fuerit ignorans ſnīa eſt nulla:vt.d.l.ſi per errorem.cū
ſimi.de qua nullitate procedente ex defectu iuriſdictionis, ſemꝑ pōt
opponi:quia talis ſnīa nunꝙ̄ tranſit in rē iudicatā,de quo canoniſte
allegant gloſ.ibi ſingularē.de ſequeſt.poſ.⁊ fru.clem̄.j.Sed tu legiſta
habes plurimas gloſſas.vna eſt.j.eo.§.appellantur.in glo.magna.de
quo ibi dicam.Alia eſt exceptio dilatoria, cuius aliqua eſt dilatoria
perſonarū:vtputa tu non potes eſſe ꝓcurator.⁊ iſta dꝫ opponi añ litē
conteſtatā.l.ita demū.C.de ꝓcu.vel etiā pōt opponi parū poſt litem
conteſtatā:vt eſt tex.cū gl.in.l.ij.in pꝛin.C.de iur.calū.⁊ predicta ſunt
vera,ſi talis exceptio dilatoria ꝯpetebat ante litē conteſtatā:q̄ ſi poſt
incipit cōpetere,etiā poſt pōt opponi .l.ij.C.de conſor. eiuſ. litis dū-
modo ꝙ̄ pꝛimū habeatur notitia opponat̄.al's per pꝛimū actū ſibi via
precluderet̄ in opponendo.l.ꝓcura.⁊ ibi Bar.l.nullā.⁊.l.nihil.cū glo.
C.de ꝓcura.Quedā vero eſt dilatoria ſolutionis vel pacti.⁊ de his di-
cam.j.eo.§.eque ſi debitor.⁊ in.d.§.appellant̄.Quedā vero ſunt exce-
ptiones peremptorie.⁊ iſte qñcunqꝫ poſſunt opponi.vſqꝫ ad ſnīam.l.
peremptorias.⁊ ibi gl.C.ſen.reſcin.nō poſ.Quinimo verius , vſqꝫ ad
concluſionē in cauſa tm̄ poſſunt opponi , q̄ cōcluſio in cā, habet̄ ac ſi
eſſet

esset tēpus sniē.vt.d.l.peremptorias.ꝯiuncta auē.iubemus.C.de iud. Quedā vero sunt exceptiones,q̄ nō impugnant sniam:vt.d.§. appellantur.ꝛ ibi dicā cū gl. Aduertas tñ ad vnū,ꝙ si statuto caueē ꝙ nulla exceptio nō tm̄ cōtra sniam sed cōtra ei⁹ executionem opponi possit: tūc etiā tali casu exceptio q̄ nō impugnat sniam,ꝛ sic q̄ post sniam possit opponi:tñ tali casu in exceptiōe opponi nō poterit.ita dixit Bar.
20 in.l.si filius.ff.ꝙ cū eo. ¶ † Uidēdum est de septimo principali,vcʒ de effectu exceptionis.ꝛ dicēdū est ꝙ effect⁹ suus,est multiplex ſm ꝙ ꝓprie ꝓpriuʒ est natura exceptionis opposite:qꝛ effect⁹ sequitur suam causam.l.generaliter.cū ibi no.C.de epi.ꝛ cle. Unū tñ pre ceteris pro regula teneas,ꝙ natura ꝓpria exceptiōis est,qd̄ nō habet effectū inclusum.hoc est qd̄ nō includit siue disponit:sed imo includit:vt.l.si ita legatū.cū gl.ff.de lega.j.ꝛ ibi hoc no.Bar.ꝛ dñi mei.facit.ff.de rei vēd.l.ēptionis.in.d.§.ancilla.tu allega.l.ex pacto.la picola.ff. de here. instituen.et.l.legata inutiliter.ꝛ quod ibi per docto.de lega.j.ꝛ.l.legata.ff.de adimen.lega.ꝛ.l.cum tale.§.falsam.de condi.ꝛ demonst. ¶ † Et ista faciunt ad q̄stionē,an delictū p modū exceptionis deductū sit punibile vel non:de quo late p Bar.in.l.ij.§.si publico.ff.de adul.in pe.col.ꝛ late p Ant.de but.ꝛ ibi p Abba.in.c.j.extra de exce. ¶ Ac etiā faciunt si interrogat⁹ ab actore petente cētū mutuata,excipiēdo rñdeas te soluisse:an videaris confiteri te soluisse obligatū:ꝛ sic tibi succūbat onus ꝓbādi solutionē vel actoris probādi mutuū:de quo vide Bar.in.l.nō vtiqꝫ.ff.eo de quo dicā.in.§.appellantur.j.codē. ¶ Unū aliud tene mēti,ꝙ quādo incūbit on⁹ probandi actori,copulatiue simul plura ad hoc vt obtineat:tali casu sufficit reo vt vnū etiā tantū de probādis per exceptionē excludat:secus ergo si actor plura in libello deducat,ꝛ vnumquodqꝫ deductorū est sufficiens per se ad obtinendū: qꝛ tūc op⁹ erit reo,vt oīa deducta per actorē excipiēdo excludat.alias si remaneret etiā vnū tātum de intentatis p ipsum actorē,qd̄ nō fuisset enumeratū per reū,succūberet ipse reus argumētuʒ.l.si heredi plures.ff.de cōditio.insti.ꝛ qd̄ ibi Bart.ꝛ.l.diu⁹.et qd̄ ibi Bar.ꝛ late.Jo.de imo.ff.de re iudi.ita dicit Jaco.but.et Floria.in.l.si arbiter.in prin.ff.de ꝓb.ꝛ cōclusiue,an ꝛ quādo duo cōiunctim deducunē:tā in agēdo q̄ in excipiēdo,sint ambo ꝓbanda:ꝛ Bal.in.l.titia.ff.sol.ma.dixit qd̄ quādo duo sunt necessaria ad actū,tūc ambo sunt ꝓbāda:al's sucūbit: vt.d.l.titia.qꝛ sunt cōiuncta in onere ꝓbationis.quādoqꝫ vnūquodqꝫ dē p se,sufficiceret ad victoriā cause:ꝛ sufficit alterū ꝓbari.l.seio.ff. de appellationib⁹.in prin. Qñqꝫ vero nō sunt plura,sed est vnū tm̄ qualificatum:tūc si qualitas est de substantia actionis vel exceptiōis:tūc vtrūqꝫ debet ꝓbari factū ꝛ qualitas.l.habebat.ff.de insti.l.ait p̄tor.§.docere.ff.vi bono.rapto.qd̄ no. Sinautē qualitas nō est de substātia actionis:accusationis vel defensionis,ꝛ deficiēs solūmodo in qualitate ꝓbatiōis:nihilomin⁹ est in eis in simplici facto:vt.ff.de noxa.l.in delictꝫ.§.si detracta. ¶ Aduertas tñ,qꝛ circa hoc dubitaē de quatuor vcʒ an sint de substātia ꝓbationis vel ne.ꝛ primo de cā.ꝛ in hac dicas ꝙ si est talis cā,sine qua nō cōpetit actio vel defensio reo:ꝙ ista causa est ꝓbanda ab illo q eā allegat:secus si sit causa impulsiua.l.ij.§.si.ꝛ.l.seq.ꝛ qd̄ ibi p gl.Bar.Ang.ꝛ vtrūqꝫ dñm meū.ff.de noua.et.ff.de doli exce.l.ij.circa si. ¶ Secūdo principaliter de ꝯditione,ꝛ ista ꝯditio semper sui implemēto,siue p reū siue p actorē est ꝓbanda.l.q heredi.de cōdi.ꝛ demō. ¶ Tertio principaliter est mod⁹.ꝛ tūc aut ex cōtractu innoiato:ꝛ tūc p allegantē semp est ꝓbādus.l.ex placito.C.de re.pmu. sed in cōtractu noiato,vel in vltima volūtate ad fundādū intentionē actoris,non est necessario ꝓband⁹:sed si excipianē de mō p reū,debet ꝓbari illius implemētū vel equipolēs p viaʒ replicatiōis.l.insula.§.si.it.ioca.ꝛ.l.quib⁹ dieb⁹.§.termili⁹.ꝛ ibi Bar.ff.de cōdi.ꝛ dem̄. ¶ Quarto principaliter est demōstratio.ꝛ tūc dic aut sine ꝓbatione illius,remaneret act⁹ penitus incert⁹:ꝛ tūc succūbit actor vł reus,illā nō probās.vt.ff.de here.institu.in.l.in tēporis.§.si.ff.de censi.l.forma.aut res remaneret certa p alia adminicula.ꝛ tūc nō est necessaria aliarū demōstrationū ꝓbatio.l.j.in si.ff.de do.p̄le. Et de his vide p Bar.ꝛ doc.ꝛ latius p Joā.de imo.in.l.diu⁹.de re iudica.ꝛ p eūdē.ꝛ Lud.post Bal.in d.l.titia.ꝛ vide Barto.in.l.senat⁹.ff.de accusa.ꝛ in.l.denūtiasse.§.q tñ ff.de adul.ꝛ p Bal.in.l.ij.ꝛ ibi Jac.de are.ꝛ docto.C.de ꝓba.ꝛ Sal.in l.q de crimine.C.de accu.ꝛ lati⁹ p eūdeʒ in.l.tutores.C.ad le.iul.de vi. q̄ bene no. Et scias quādo deducit factuʒ,cū qualitate,mō,cā vel demōstratiōe an sufficiat in agēdo vel defendēdo ꝓbari factū sine hmōi adiectionib⁹: ¶ Et sic faciūt ꝙ si accuso te,vel excipio ꝯtra te,ꝙ pcussisti Titiū de nocte:si ꝓbo pcussionē:sed nō noctē,an debeā obtinere: dic vt in dictis locis. ¶ Ad principalē aūt articulū hui⁹ q̄ōnis redeūdo,videlicet quis sit effectus exceptiōis,ꝛ in hoc potes capere elegātem doctrinā Bar.in.l.iul.verū debitorē.ff.de cōdi.indē.in ver.oppono ad hāc lecturā,prout innuit qd̄ soluta ꝛc.videlicet qd̄ ē quedā exceptio q̄ hʒ istū effectū,ꝙ perimit naturalē ꝛ ciuilē obligationē:ꝛ per cōsequēs actionē:ꝛ ista pri⁹ dicit exceptio facti ꝛ intētionis,q̄ exceptio iuris.l.ij.ff.eo. Et etiā ista habet aliū effectū,qd̄ tut⁹ tali exceptione, absqꝫ dubio soluēs,quocunqꝫ errore repetit.l.si me putē.§.j.de ꝯdi.in debi. Quedam alia est exceptio iuris,ꝛ ista habet effectuʒ qd̄ semper elidit actionem ꝓpositam:quia exceptio,est actionis exclusio.l.j.ꝛ.ij.ff.eodē. ¶ Aduertas tamen,quod in hoc est differentia:quia quedaʒ est exceptio que naturalē obligationem tantum tollit,ꝛ ciuileʒ elidit. Quedam est alia exceptio que ciuilē tantū tollit:naturalem aūt nullo modo tollit vel tāgit. Quedā est alia exceptio,que parit iustū effectū: quia nec naturalem nec ciuilem tollit sed vtrāqꝫ elidit. Quedā est alia exceptio:que neutrā obligationē tollit nec elidit:sed solū elidit actionem. Prima exceptio que naturalem tollit,ꝛ elidit ciuilē est exceptio pacti de non petendo:de quo.j.eodē.§.preterea si debitor.ꝛ ibi dicā.ꝛ iurisiurād.de quo.j.dicam in.§.eque si debitor.ꝛ talis exceptio habet etiā istū aliū effectū,qꝛ operatur quod quomodocūqꝫ solutum errore repetitur.l.si nō sortem.§.indebitū.ff.de condi.indebi. Secūda vero que ciuilē tollit,ꝛ naturalē elidit est exceptio p̄scriptionis q̄ tollit ciuilem ꝛ elidit naturalē.de quo tñ per Dy.ꝛ Bar.late in.l.si.ff.rē ra.ha.ꝛ ideo talis exceptio,habebit istū aliū effectū,qd̄ solutū etiā quocunqꝫ errore repetiē.de quo tñ per Bar.in.l.iul.et in.d.l.si.et p Bar.in.l.ij.ff. de ꝯdi.indeb.et p Bart.et doc.in.l.cū quis,C.de iu.ꝛ fa.igno. Tertia est exceptio,q̄ tollit ciuilē et nullo mō tangit naturalē:et ista est exceptio rei iudicate.vt.d.l.iul.et.j.eodē.§.item si in iudicio.et ibi dicā. Et ista exceptio hʒ istū aliū effectū,qd̄ solutū etiā quocūqꝫ errore,nō repetitur.aliquomō naturali obligatione impediēte:vt.d.l.iul.qd̄ est verū qñ debitū naturale fuit simul iunctū cū ciuili:ꝛ ꝓducit actionē que adhuc durat:lʒ obstet exceptio,secus si esset tale debitū naturale qd̄ nunq̄ fuit efficax ad ꝓducendū actionē:qꝛ tūc solutū per errorē facti, repetiē:vt.d.l.cū quis.et istā exceptionē appellat gl.in.d.l.iulia.eē inductā ad rigorē iuris ꝯseruandū. Quarta est exceptio,q̄ nec naturalē nec ciuilem tollit:sed vtrāqꝫ elidit:et iste sunt cōiter oēs exceptiones peremptorie.vt exceptio macedoniani,velleiani:ꝛ sic de singulis. Et in his distinguiē,aut est exceptio odiosa aut fauorabilis. Si odiosa, aut soluiē per errorē facti,vel p errorē iuris:vt plene habeē in.l.qui exceptionē.in prin.ff.de cōd.indeb. Quinta est exceptio,q̄ nec ciuilē nec naturalē tollit nec elidit,sed solū elidit actionē:ꝛ ista est exceptio litis pendētie:qꝛ pēdente lite sup actione iā ꝓposita,nō patiē qd̄ illa actio iterū intenteē:tñ obligationes remanēt in suis virib⁹.ꝛ ista exceptio ꝓducit effectū:qꝛ nō patiē repeti solutū.iste est casus in.d.l.iul.in p̄n. Et talis exceptio,ꝓprie pōt dici exceptio:ad rigorē iuris īducta sunt verba Bar.in.d.l.iul. ¶ Adde dictis Bar.ꝙ quedā est exceptio que nullo mō tāgit obligationē vel actionē,sed declinat iudiciū siue forū.l.si.C.eo. Quedā vero est exceptio que lʒ nullā obligationē vel actionē tollat vel elidat,tñ iudiciū dilatat.l.ita demū.C.de ꝓcur.ꝛ.§.appellantur.j.eo.ꝛ ibi dicā. ¶ Ueniamus ad octauū:an liceat impune negare, ꝛ an liceat ꝯrias exceptiōes allegare:ꝛ de his dicā.j.eo.§.idē iuris.in versi.capio quartū principale quo casu ꝛc.ꝛ in versi.quero itaqꝫ an reus
22 possit opponere:dic vt ibi bene cadit ꝛ ibi dicā. ¶ † Deueniendū est nunc ad nonū quesitū,vcʒ quo tp̄e pōt ꝓponi exceptio:ꝛ p̄mo vidēdum est an tp̄e feriato ꝓduci possit,sicut tali tēpore feriarū pōt appellari,ꝛ etiā libellus appellatorius corā iudice ad quē pōt ꝓduci etiā in ferijs repētinis vt est casus cū ibi no.p Bal.ꝛ doc.C.de ferijs.l.j.ꝛ per cōsequens pōt appellari,ꝛ etiā libellus appellationis ꝓduci etiā die feriata in honorē Dei:qꝛ ferie repētine,equiparanē ferijs solēnibus: inductis in honorē Dei:ꝛ ibi no.doc.in.l.j.ff.de ferijs.facit.l.sed et si per pretorē.§.ferie.ff.ex quib.cau.ma.ꝛ est glo.ordi.in cle.sepe.in ver. ob necessitates.in si.de verb.sig.ꝛ facit qd̄ no.gl.xiij.q.iiij.c.placita secularia.quinimo etiā in cā p̄ncipali ꝛ criminali,pōt libellus die feriata produci.vt est tex.in.l.miles.§.sexaginta.ff.de adul.ꝛ idē in cā ciuili ꝛ principali.et not.Bar.in.d.§.sexaginta.qui allegat Spe.in tit.de ferijs.§.sequiē.versi.ij.ibi videē libellus. Ex quo infert Bar.ꝙ cuʒ quidam processus esset agitatus diebus feriatis,ꝙ ꝓnuntiatū fuit non valere vsqꝫ ad libellū exclusiue:ita ꝙ libelli ꝓductio valuit:qd̄ no. an idē dicemus in exceptionibus ꝙ reo licitū sit excipere.et etiā excipiēdo ꝓducere suas exceptiones etiā die feriata.ꝛ Bart.in dicto.§.sexaginta.dixit ꝙ sic:quia nō debet licere actori,quod nō licet reo.l.nō debet.ff.de reg.iur.lʒ terminus ad producēdas exceptiones,dari nō possit die feriata vt ibi voluit Bart.qꝛ iste est actus iudiciarius,qui die feriata explicari nō pōt.l.si.C.de ferijs.ꝛ sic singulariter no.ꝙ reus vł actor pōt exceptiones suas vel libellū suū,ex se vel a se ꝛ ꝓprio motu die feriata producere.sed non pōt assignari sibi p iudicē termin⁹ ꝙ tali die feriata ꝓponat libellum:vel exceptiones.qꝛ iste dicitur act⁹ ad iudicē spectās:ꝛ sic diciē actus iudiciarius,q tali die explicari nō pōt vt dixi:ꝛ ita etiā sentit Ant.de but.i.c.pastoralis.eꝫ eo.i ver.iij.q̄ro ꝛc. ibi:qꝛ hic nō est actus iudiciarius qd̄ no. ¶ † Circa hoc principaliter esset q̄rendum an anteq̄ actor intēret iudicium suum cōtra reum,ipse reus posset vel debeat ius suū,defensiones,vel exceptiōes,deducere pro libito volūtatis:an necesse sit ꝙ expectet ꝙ actor agat cōtra reū. et dicas sic.ꝙ aliqñ reo imponitur necessitas agēdi vel deducēdi ius suum,anteq̄ actor agat contra eum.aliqñ pōt si vult:sed non cogitur. nā primo casu videlicet,ꝙ arctatur ad exceptiōes suas ꝓponēdas vt in exceptione nō nume.pecu.nō dʒ debitor q ꝯfessus fuit se mutuum recepisse,intra bienniū a die p̄fate ꝯfessionis etiā si actor nihil petat deducere ius suū et ꝓponere exceptionē nō nume.pecu.et ecōtra creditor qui ꝯfitetur sibi solutum et satisfactū a creditore,dʒ intra.xxx. dies et non vltra proponere:non obstante dicta ꝯfessione exceptiōis

nõ numerate pecunie:vt eſt tex.in.l.in ꝯtractibus.in prin.⁊.§.j.et ibi
Cy.et do.C.de nõ nume.pe.alˀs autẽ dictis tẽporibus elapſis,nõ po-
terit dici vel proponi vlˀ excipi pecuniam ꝯfeſſatã nõ fore ſolutã,niſi
hoc plene ꝓbetˀ:vt.l.ſi ex cautione.et qđ ibi no.C.de nõ nume.pe.⁊.ſ.
de lib.obliga.in prin.§.j.⁊ ibi dixi:⁊ eodem modo in dote confeſſata,
debet exceptio intra certa tẽpora,nõ numerate dotis ꝓponi:alˀs nõ
põt opponere.l.fi.⁊ authẽ.ibi poſita.C.de dote cau.nõ numerata.de
quibus ego dicã.j.Scđo vero caſu,vbi dixit quod aliqñ ſi vult reꝰ po
teſt ius ſuũ deducere,etiam anteꝙ̄ actor agat.quo fit vt q̃ri poſſit an
reus poſſit petere a iudice ſtatui terminũ actori,itra quẽ agat:vel nõ
auditˀ regula eſt ꝙ non.qꝛ nemo inuitus cogitˀ agere:vel accuſare: vt
C.nemo inuitꝰ.in rubro ⁊ nigro.¶ Fallit tamen dicta regula, primo
ſi ſunt adminiſtratores ⁊ negotioꝝ geſtores:vt ꝓcurator:tutor:⁊ ſimi
les.nam hi aliquando,cauſatiue cogunˀ agere de qbus ꝑ gl.in dicta
rubri.vt nemo inuitꝰ ⁊c.¶ Secũdo fallit ſm gl.in dicta rubrica.⁊ in
l.diffamari.C.de ingenu.⁊ manu.qñ ſcholaris de neceſſitate eſt receſ-
ſurus:forte qꝛ effectꝰ eſt Doctor:tũc põt petere a iudice,ꝙ cũ ipſe fi-
nierit ſuam militiã ⁊ velit redire ad partes ſuas,ꝙ titio ſtatuaˀ termi
nus intra quez aget cõtra eũ ne cũ ipſe haberet poſtea pedẽ in ſtapha
Titius cõtra eũ ageret.ita dixit gl.in.d.rubri.⁊ in.d.l.diffamari.quod
not.ꝑ Poteſtate Ferrarie quãdo finẽ imponit ſuo offõ, ꝙ põt pete
re a iudice terminũ ſtatui intra quẽ cõtra eũ agatur:ſi qs agere inten
dat.Et ideo tali caſu,nõ tantũ certo creditori,quando certꝰ eſt cui in
ſpecie terminꝰ datus eſt.ſed etiã alijs non certis poſſunt fieri cride:⁊
proclamationes publice ex parte iudicis,cũ aſſignatiõe termini in-
tra quem petat:alias nõ audietur:et hoc vt obuietur malicijs homi-
num.l.ſi eo tempore.⁊ ibi Bart.C.de luitio.pig.⁊ autˀ.ſi omnes.⁊ ibi
Cy.Bal.⁊ Sali.C.ſi vt ſe ab here.abſtine.⁊.l.ſi pupillꝰ.§.proſcribere.
ff.de inſti.act.⁊ ita cõiter obſeruatur,ꝑ totã Italiã ſm Bal.in.d.l.dif
famari.Ac etiã poteſt qs cõpelli,ad agẽdũ vel ad accuſandũ:ſi vadit
diffamãdo me de aliquo delicto:vel dicẽdo ꝙ hꝫ ius in quodaꝫ fũdo
meo:⁊ ꝙ loco ⁊ tpe intẽdit a me petere:tũc tali caſu,etiã poſſum acce
dere ad iudicẽ vt ſtatuat dictũ terminũ itra queꝫ agat vel me accuſet.
hoc etiam tenet Inno.in.c.cõquerente.in ſecũda gl.de offi.deleg.ra-
tio,qꝛ me diffamare eſt me ad iudiciuꝫ tacite ꝓuocare:vt eſt tex.in.d.
l.diffamari.⁊ hoc vult ibi Bal.in.ij.colũ.Et iſta erit forma mee peti-
tionis ⁊ ꝯcluſionis libelli mei rei.vcꝫ ꝙ petaꝫ Titio aduerſario meo,
ſtatui certũ terminũ intra quẽ agere vel accuſare me debeat.ſi qđ ius
habeat vel delictũ aliquod me ꝑ̄tendat cõmiſiſſe:cũ de hoc vadat me
diffamãdo.⁊ ꝙ eo nõ agente vel accuſante intra dictũ terminũ,ꝓnun
tiari vt de cetero nõ audiatur:imo eidã ꝑ vos ⁊ officiũ veſtruꝫ,quod
imponatur perpetuum ſilẽtium.ita ſentit Salic.in.d.l.diffamari.per
illum tex.quod no.¶ Ex quibus no.ꝙ nunꝙ̄ iudex poteſt talẽ termi
nũ aſſignare alicui,niſi cauſa prius cognita:vt puta ꝙ ſcholaris ſit de
proximo receſſurus:vel ꝙ Titius vadit me diffamãdo,vt dixi alˀs au
tem ſine dicte cauſe cognitione,iudex terminum aſſignaret nulli du-
bium ꝙ a tali aſſignatiõe termini,poſſet appellari ⁊ ꝑ appella.reſcin-
deretˀ.ita dicit Bar.in.l.titia.in fi.ff.de acc.qđ nõt.¶ Aduertas ꝙ ſa-
tis eſt probari ꝑ̄dictã diffamationẽ vel vociferationẽ,ꝙ corã me Ti-
tius dixerit vel etiaꝫ coram paucis.vt.ff.de iniur.l.ita apud labeonẽ.
Ex hoc apparet,ꝙ etiã coram iudice tãtũmodo exiſtẽti etiã nõ in fi-
gura iudicij.iſte eſt tex.in.d.l.diffamari.in prin.quo fit,ꝙ ſi nõ venerit
actor intra dictũ terminũ ꝙ tunc imponeretˀ ſibi ꝑpetuũ ſilẽtiuꝫ:vt.l.
diffamari.facit ad hoc de impoſitiõe ꝑpetui ſilẽtij:qđ habetur in tex.
⁊ ibi Bal.in.l.fi.C.ne lit.pendẽ.ꝑ glo.⁊ Bar.in.l.aurelius.§.ſi centũ.
de lib.leg.Si autem actor in termino cõparuerit ⁊ aliqđ petierit:iu-
dicium vẽtilabitur ſuper petitiõe actoris.facit.l.ſi ea.⁊ ꝙ ibi vltramõ.
⁊ Cy.Bal.Ang.⁊ Sali.C.qui accuſa.nõ poſ.⁊ Bar.in.l.mancipiorũ.
de opti.leg.⁊.d.l.titia.in fi.de accuſa.⁊ Ang.⁊ do.Lud.in.l.quandiu.
la grande.ff.de acquiren.heredi.⁊ per Inno.⁊ canoniſtas in.c.cum in
tua.extra qui ma.accuſa.poſ.¶ Quid ſi in termino predicto,nõ cõpa
ruit actor,an ſi veniat poſt terminũ audietur:⁊ Bar.in.d.l.mancipio
rum.dixit ſm Ja.de are.⁊ Cy.in.d.l.ſi ea.ꝙ ſi rei nõ interſit,ꝙ audietˀ
actor:alˀs ſecus:quis tunc nõ poſſet moraꝫ purgare.l.ſi ita quis.in.§.
ſcia.de verbo.obliga.cum ibi no.ſed Bar.in.d.l.mancipiorum.voluit
qđ nõ audiatˀ aliquis,ad proponendas exceptiones vel ad inducẽdũ
teſtes niſi ſeruata forma.c.paſtoralis.de except.videlicet ꝙ iuret ⁊c.
de cuius.c.paſtoralis.intellectu,dicã in.§.appellãtur.j.eo.Sed Bal.
in.d.l.diffamari.⁊ Sali.in.d.l.ſi ea.⁊ Ang.⁊ do.Jo.de imo.in dicta.l.
quãdiu.tenẽt,ꝙ imo quis ſemper audietur poſt terminũ ſibi aſſigna-
tum.ſiue ſit terminus ad agendum:ſiue ad accuſandum:ſiue ad teſtes
inducendum:ſiue ad proponendum exceptiones:ſiue ad probanduꝫ
vel aliud faciẽdum:donec ⁊ quouſqꝫ fuerit facta declaratoria,illũ cui
terminus fuit aſſignatus fuiſſe contumaceꝫ in termino ⁊ nõ fuiſſe au
diendum ⁊ impoſitum ſibi ſilentium ita dixit Inn.in.d.c.cum in tua.
⁊ Bal.in.d.l.diffamari.quod no.Unde tu cauſidice,ſis cautus ꝙ ela
pſo termino ad probandum,vel aliud faciẽdum:qui tamẽ ſui natura
eſt peremptorius,etiam ſi nõ dicatur vt voluit Bar.in.l.finali.ff.de fe
rijs.⁊ aduerſario nõ probante,vel non faciente:ꝙ non ſufficit ꝙ tu ac
cuſes ſimpliciter contumaciam,nihil probantis vel nihil facientis in
termino.ſed eſt neceſſe,ꝙ iudex etiam ad tui petitionem inſtanter
ſuper hoc pronunciet videlicet Titium fuiſſe contumacem in termi-
no.⁊ de cetero ſuper illo nõ fore audiendum.⁊ ita dixit Ange.⁊ Joã.
de imo.in.d.l.q̃diu.ꝑ dictũ Inn.in.d.c.cũ in tua.¶ Aduertas tñ,ꝙ
ſi iudex in dicta aſſignatione termini ad agendũ,ꝓbandũ vel hoc ſil̃e
dixerit ⁊ perẽptorie.⁊ fuerit etiã cõminatꝰ,qđ facere debeat intra di-
ctũ tꝑs:alˀs elapſo decreto,eũ nõ audiat:tũc termĩo elapſo nõ eſt opꝰ
alia declaratoria vel ĩterlocutoria iudicis,ꝙ decetero ipm̃ nõ audiet.
ita ſentit Bar.in.d.l.mancipioꝝ.facit qđ no.Bar.de teſta.ꝯminatio-
ne.in.l.ſi finita.in.§.iulia.circa ꝑ̄n.ff.de dã.infe.⁊ qđ no.Bal.⁊ Sal.in
l.j.C.ꝯmi.vlˀ epiſt.⁊ eſt optimꝰ tex.in.l.tutor q repertoriũ.§.ſi deponi.
cũ ſi.ff.de admi.tu.qđ not.Unũ tñ tene menti ꝑpetuo,ꝙ niſi bina ad-
monitio iudicis interuenerit:vcꝫ ꝙ admoneat actorẽ ꝙ agat ĩtra cer-
tũ terminũ,nũꝙ̄ poterit ſuã interlocutoriã ꝓferre:ꝙ decetero nõ au-
diatˀ.ita dixit glo.ord.⁊ Ang.in autˀ.de here.⁊ fal.§.ſi quis aũt nõ im-
plens.⁊ eſt gl.in v̓bo admonitionis.Et ad ꝑ̄dictã materiã,vide Dy.
in.c.indultũ.de re.iu.in.vj.Ex quo tu ſis cautus ꝙ bis facias admo-
nere vel bis ſtatui terminum actori ꝙ agat:quia nõ ſufficit ſemel fieri.
¶ Et eſt aduertendũ,ꝙ oĩs ille cui ꝯpetit aliqua exceptio,põt prici-
paliter adire iudicẽ ⁊ eius offm̃ implorare,ſolũ ad hoc vt declaret ſibi
exceptionẽ cõpetere:⁊ ipſum in exceptione ſua defendat.vt eſt gl.no.
⁊ ibi doc.in.l.ſi ꝯtendat.ff.de fideiuſ.de quo dicã in.x.q.ꝑ̄ncipali.j.eo.
dic vt ibi.Et ꝑ̄dicta faciũt an reus,⁊ qñ poſſit petere teſtes examina-
ri ad ꝑpetuã rei memoriã:de quo ĩ.l.in.l.aqlia.ff.ad leg.aqui.⁊ ꝑ Bar.
24 ⁊ doc.in.l.iiij.§.ꝑ̄tor ait.de dã.infe.¶ † Capio decimũ queſitũ, de mõ
et forma ꝓponendi exceptionẽ:ꝑ cuius examinatione,ſunt plura vi-
denda.Et ꝑ̄mo an ſicut libellus dꝫ a parte ꝓponi,vtrũ eius ineptitu
do,vitiet totũ iudiciũ.l.j.§.j.cũ ſi.ff.ſi mẽſ.fal.mo.di.Et an ſicut qñ li-
bellus eſt ineptus,etiã ſi nõ opponatˀ per partẽ, iudex ex officio ſuo
põt ipſum dentibus ꝓprijs lacerare.iuxta no.ꝑ glo.⁊ doct.in.l.j.ff.de
acceſ.Quod tñ ſane intelligas verũ,qñ ineptitudo eſt aperta ⁊ clara
in ſui ꝓpoſitione.Sin autẽ nõ apparet ineptitudo,ex ꝓpoſitione,nar
ratione vlˀ ꝯcluſione ſed detegeretˀ poſtea in ꝓpoſitionibꝰ. tunc talis
ineptitudo nõ repellit agentẽ,niſi cũ fuerit facta detectio ineptitudi-
nis:⁊ tũc põt dentibus iudicis lacerari,vt eſt caſus:⁊ ibi hoc dicit An
to.de but.in.c.examinata.de iud.Et an ſicut de ineptitudine ex parte
actoris põt ſemꝑ cognoſci,⁊ ſemꝑ opponi,⁊ reddit iudiciũ retro nul-
lũ:vt.l.licet.cũ ibi no.C.de ꝓcu.¶ Et not.glo.magnã.in fi.ſ.de obli.
in prin.⁊ eſt bonus tex.in.c.cũ dilecti.de emp.⁊ vendi. in tantũ ꝙ ſnĩa
lata ex dicto libello inepto,nõ põt reformari per iudicẽ ad quẽ:vt no.
Anto.de but.Pe.de anch.⁊ Jo.de imo.in.d.c.cũ dilecti.¶ Modus
autẽ ꝓnuntiandi ſuꝑ ineptitudine,põt eſſe ſub ipã forma:vcꝫ ꝙ pro-
nuntiamus nõ tenere intentionem tuã.vt.d.c.examinata.vt dicit ibi
Ant.de bu.⁊ de iſta ineptitudine libelli,multa ⁊ plura vide ꝑ do.An
to.in.d.c.examinata.in ver.ꝑ declaratione materie huiꝰ ⁊c.⁊ in v̓.ſeq.
⁊ ſeq.an ita ẽt exceptio inepta,nõ releuet:⁊ ꝑ ꝯñs an exceptio debeat
apte ⁊ apto mõ ꝓponi:Et exceptio inepta ⁊ inepto mõ ꝓpoſita non
releuet.Et Bar.i.l.j.ff.eo.v̓.q̃ro.video ꝙ iſta ꝯcluſio tꝫ ꝙ nõ releuat
gnimo inepte excipiẽs dꝫ ſuccũbere.l.j.§.labeo.ff.de flu.⁊ ibi hoc not.
Bar.⁊ Ang.⁊ alie.Bar.Spe.in tit.de exce.§.viſo.circa ꝑ̄n.⁊ not.Cy.
et doc.in.l.dolũ.C.de rei ven.facit.l.plane.⁊.l.ſi.⁊ ibi doc.ff.de pe.herˀ.
Et ſic iudex ex offõ ſuo,põt exceptionẽ ineptã dentibus ꝓprijs lace-
rare.⁊ ita cõiter teneˀ.Qđ tu intelligas ſane verũ,niſi ſtaret in arbi-
trio iudicis,vtrũ obſtet talis exceptio etiã tali mõ ꝓpoſita necne:qꝛ
tũc talis exceptio inepta vel etiã inepto mõ ꝓpoſita,releuaret reũ.vt
eſt tex.no.⁊ ibi no.Ang.in.l.j.§.ſunt q putant.ne qđ in flumi.publi.⁊
dixi.j.de interdi.§.j.qđ no.ꝑ declaratione.d.§.labeo.⁊ ꝑ eiꝰ limitatiõe
Et ſic ꝯclude ꝙ exceptio dꝫ ꝓponi apte,⁊ in forma vt ꝓponitˀ libellꝰ.
Scđo circa hoc eſt videndũ,an ſufficiat proponi exceptionẽ genera-
liter:ſiue in gñe.⁊ Barto.in.d.l.j.ff.eo.in.d.ver.q̃ro.video ꝙ iſta con-
cluſio.i fi.dicit ꝙ non.qđ Ang.ibi dicit fore verum.ſi oppoſitũ vel re-
plicatũ fuerit per actorem de generalitate exceptionis.Nã etiã libel
lus generalis ſuſtẽtatur,ſi nõ excipiatur de generalitate:vt.no.Bar.
et do.⁊ ibi gl.in.l.fi.C.de anna.excep.Et no.Bar.⁊ doc.in.l.j. in prin.
ff.de edẽ.⁊ hoc ſm ꝯmunẽ intellectũ.d.l.ſi.licet vt alˀs dixi ille tex.hoc
non ꝓbet.vt dixi.ſ.de actio.§.j.qꝛ ibi loquitur quo ad interrumpen-
dam ꝑ̄ſcriptionẽ,que eſt odioſa.facit.l.ſi.C.de duo.reis.⁊ eiaꝫ allegat
Ang.c.j.cũ gl.magna ⁊ magiſtra.de libelli oblatiõe.ergo eodẽ modo
dꝫ ꝓcedere exceptio generaliter,ſi nõ opponatur vt regula nõ debet
licere.de reg.iur.⁊ iſtud eſt tenenduꝫ.Et ideo cauti cauſidici,dicũt in
eoruꝫ replicationibus dictis exceptionibus nõ obſtare.tanꝙ̄ genera
les ⁊ obſcuras.⁊ hoc etiam ſequitur Rapha.in.d.l.j.ff.eo.¶ Aduer-
tas tñ ad id qđ dixi,ꝙ generalis exceptio admittiˀ donec opponat
per actorẽ:qꝛ illud eſt verũ,niſi eſſet tanta generalitas qđ aliquo mo-
do nõ excluderet:quia tunc etiã actore non opponente,talis exceptio
nõ admitteretˀ officio iudicis:iſte eſt caſus in.l.ſi.§.j.de do.except.fa-
cit qđ diximus in libello nimium generali.de quo per Bart.in.l.⁊ an
eandẽ.§.actis.ff.de exce.rei iudi.⁊ habetur in.c.abbate.de re iudi.in
ſexto.⁊ habetˀ ꝑ Bar.⁊ doc.in.l.j.iŋ ſi.de edẽ.⁊ ꝑ doc.in.l.edita.C.co.
25 tit.de quo late dixi.ſ.de actio.§.j.¶ † Tertio eſt videndũ an ſicut qñ
propcm

proponitur actio ex crimine, debet inseri locus et tépus delicti: licet ci uiliter agatur iuxta. l. qui in nomine. §. j. ff. de fal. Qd tamé intelligas verum, quando illa actio pposita infamaret de iure: vel saltē de facto. Ita hoc eleganter declarat Bar. in. l. pretor edixit. in prin. ff. de iniur. et no. Bar. in. l. j. ff. eo. et no. Bar. in. l. et an eadem. in. viij. col. ff. de exce. rei iudi. et in. l. ité exigit. ff. de dolo. et in. l. j. §. interdū. ff. vti pos. et l. j. §. siue aūt. de vi et vi arma. et Bar. et doc. in. l. viro. ff. solu. matri. et Bald. in l. j. et ibi Sal. C. vbi de cri. agi opor. et Bal. no. in. c. j. qui. mo. feu. amit. et habetur in. c. tue. de pcura. et latius per dños de rota, deci. cccclxxxviij. ita etiam reus quãdo excipit de crimine, licet ciuiliter: vt. d. l. viro debeat idé facere, ita q exceptio criminis, debet fieri cum incertione loci et téporis. et Bar. in. d. l. j. ff. eo. dicit q sic allegat casum in. c. presentiū. de testi. in. vj. et c. vt circa. de elec. eo. li. qd tu intelligas verum, qñ ex dicta ppositiõe exceptionis, tractaret de infamia actoris saltē de facto vt statim dixi in actore. ne plus requirat in reo, q in actore: vt dicta re
26 gula nõ debet. de reg. iur. ¶ † Quarto est vidédū, an sicut libellus est proponéd⁹ in scriptis et soléniter, vt aut. offerat. et aut. libel. et C. de li. cōte. et c. j. de lib. obl. ita etiam exceptio sit in scriptis proponéda: et videtur q sic. cum reus in exceptionibus, dicat actor. l. j. ff. eo. et l. in exceptionibus. ff. de pba. Sed actor vt dixi, pponit suā intentioné in scriptis. igitur etiam reus suam exceptioné: sed tamen contrarium tenet Bar. in. l. j. ff. e. in versi. primo quero an put et c. per tex. in. l. scire oportet. ff. de exc. tut. licet iudex postea faciat redigi in scriptis: vt in. c. qm cōtra. de pba. ¶ Fallit in duobus casibus in aut. hanc autē querelā. C. de nõ nume. pecu. et in. c. vt circa. de elec. in. vj. Et pro ista opi. Bart. facit fm Rapha. in. d. l. j. ff. eo. quia olim nõ erat necessaria scriptura, etiam in libello: vt. l. j. ff. de edē. vnde licet postea in libello per authē. offeratur. fuerit mutatum, nõ reperitur mutatum in excepti. vnde cū illa aut. sit correctoria, nõ dz extendi. l. precipimus. in fi. de app. et hoc multum mihi placet. sed Ang. in. d. l. j. dicit q vbicunq ad idē, p viam excipiendi cõcluditur, q per viā agendi cõcluderetur, tunc tali casu ita requireretur exceptioné pponi in scriptis, sicut requireretur in libello actoris. ita dixit Inn. in. c. dudum. de elec. et de exces. prela. c. inter dilectos. Ac etiā dixit Ang. q licet pcederet exceptio pposita, sine scriptis vt dixit Bar. tamen opponens potest cōpelli per iudicé, vt in scriptis pponat vel i scriptis redigat: ne postea liceat variare vt no. Spe. in ti. de exceptio. §. viso ver. sed nunquid iudex pōt. Sed si tu bene aduertis, etiam istud vltimū fuit de méte Bar. vt. s. dixi. sed Flo. in. d. l. exceptionibus. allegando Inn. in. d. c. dudū. tz q exceptio est in scriptis proponéda. vt ibi dicit Inn. vel dic fm Floria. pro concordia. aut excipiēs vel obijciens, hoc facit sponte quia nõ vocatus ad iudicium. Exéplum quando aliquis obijcit contra electionez, tūc cum illa exceptio vim actiõis obtineat: dz in scriptis offerri. ita intelligatur dictū Inn. pro quo facit. l. a diuo pio. §. si super rebus. ff. de re iudi. et videtur casus in dicta aut. hanc autē querelam. sed vbi excipiens, est vocat⁹ in ius: tunc potest exceptionem suā proponere sine scriptis. vt. d. §. oportet. et ita intelligatur dictum Bar. Sz tu dicas, q si qs subtiliter inspexerit verba Bar. hanc cõcordiam ipse sentit allegando pro fallētia, dictos duos casus videlicet in dicta aut. hanc autē querelā. et. d. c. vt circa. et est ratio in his duob⁹ casibus, quia tunc talis obijciens dicit esse vt actor cū non prouocatus veniat ad iudicium. igitur dz vt actor suā intétioné in scriptis proponere, seu porrigere: vt. d. aut. offeratur. et. d. aut. hanc aūt querelā. et. d. c. vt circa. Et p hoc tu allega in simili, quod elegāter dixit Bar. Ang. et vterq dñi mei in. l. de peculio. §. penul. ff. de no. ope. nūtia. et Bat. in. l. nõ cogi. §. fi. ff. de procura. videlicet quando bannitus vel excōmunicat⁹, petit reuocationé tenute, an dicatur fungi partibus actoris vel rei. qd not. ¶ Quinto circa hoc est vidédū, an sicut in libello debet esse cõgrua narratio, et medium cõcludendi et ipsa apta conclusio vt no. gl. et Bar. et doc. in. l. j. in prin. ff. de edé. et in. l. edita. C. eodē. et in. c. examinata. extra de iudi. et de medio concludédi no. Bar. et doc. in. l. certi condi. in prin. ff. si cer. peta. Et multum late. in. l. si prius. ff. de ope. no. nun. et in. l. interdū. ff. de cõdi. inde. de quo late dixi. s. de actio. §. j. et. §. eque. dic vt ibi. ita etiam in exceptionib⁹: Et videt q sic. quia vt. s. dixi. reus in exceptionib⁹, est actor. l. in exceptionib⁹. ff. de pba. igitur et c. Et pro hoc videtur, glo. or. in. l. j. in ver. videtur. ff. eo. sed Bar. ibi et cōmuniter doct. tenēt contrariū. sufficit enim quod simpliciter reus dicat, excipio ad mei defensionem contra tuā petitionem: vel dicat excipio ad excludendum intentioné agentis. l. j. in prin. ff. eo. et. l. qui propno. §. fi. cū. l. seqūé. ff. de procura. Et idé si simpliciter reus factum narrauit, ex quo resultet sibi exceptio. licet ipse reus non subiungat excipio vel oppono, contra actorem et eius petitioné. facit quod no. gl. in. l. j. ff. eo. quia postq factū proponit, et sic est notū iudici iudex ex suo officio potest et debet reum absoluere. l. plane. et. l. fina. de peti. he. ex quo no. tu causidice, q nõ est opus in fine iuaiuz exceptionum, quod reus petat se absolui a petitis p actoré: qz iudex ex officio debet eum absoluere iustitia mediante quod no. ¶ Aduertas tñ ad id quod supra dixi de facti narratione, scdm Bar. nam non debes illud simpliciter intelligere, sed sane. et etiam idem Bart. declarat in. l. si vnus. §. pactus. ff. de pactis. in versicu. sed oppo. de. l. plane et c. l. iij. §. hoc autem iudiciū. ff. de damno infecto. et ibi Ang. et domini mei et quod no. Cy. et Sali. et Bald. in. l. j. C. vt que desunt aduoca. iudex supple. et quod no. glo. et Bar. et doc. in. l. vbi pactum. C. de transac. vbi volunt, quod aut cõstat in iudicio aliquid propter quod appareat actorem nõ habere actionem: et tunc iudex debet absoluere reū, licet nõ opponatur: vt. l. vbi pactum. Si vero apparet aliquid, propter qd actio non tollitur sed ope exceptionis potest elidi: et tūc aut illa est exceptio que inest ipsi actioni vel obligationi, vt in pactis icōtinēti appositis. et tūc potest iudex supplere etiā si non opponatur a parte: vt no. Bar. in. l. lecta. ff. si cer. pe. Si vero nõ inest sz extrinsecus venit: vt in pactis appositis ex interuallo tunc aut si illa exceptio omittatur actor locupletatur cum aliena iactura: et potest iudex ex suo officio postq sibi cōstiterit de facto, supplere perinde ac si exceptio fuisset opposita et reuz absoluere: vt. d. l. plane. aut non locupletaretur est aliena iactura, et tūc iudex nõ potest supplere dictam exceptionem et per ɔsequens nec absoluere nisi per reum opponatur vt in exceptione pacti de nõ petédo postea appositi, vt videbitis in. §. preterea. si debitor. j. eod. ¶ Ex quibus Bar. in. d. l. vbi pactum. in versicu. et ideo iam de facto dixi, statuto cauet. dicit quod si statuto cauetur, q bānitus possit impune offendi: modo quidam offendit bānitū, inquirit de hoc maleficio, re⁹ timēs non comparet. comparet quidam tertius, et dicit iudici q ille qui fuit offensus per Titium erat bannitus, et produxit bānū et liquidauit de bāno. tunc iudex ex suo officio debet illum Titium absoluere et liberare: et nõ potest procedere vlterius vt est casus in. d. l. vbi pactum. fm lecturam Azo. quod est no. et singulare tene menti. et ego bis habui de facto, et hoc sequitur quidam solennis compatriota meus dñs Frā. de albergo. de are. in. l. reos. C. de accusa. Rich. malum. in. l. filiusfamilias. §. inuitis. ff. de procura. et Ang. in. d. l. plane. de peti. heredi. et Joanes de imo in. l. fina. in. xxi. colum. ff. a quib. appella. non licet. et ibi dixi. dic de hoc vt ibi et ratio quare sufficit regulariter, q reus simpliciter pponat factum sine cõclusione etiam fm Bal. in repetitione secunda vice facta in. l. edita. C. de eden. et refert Raph. in. l. j. ff. eodem. Et qz cõclusio comprehendi et haberi dicitur semper, per relationeẽ ad petitioné actoris igitur et c. Ac etiam subdit Raph. in. d. l. j. contra Barto. in eo qd dixit sufficere factum proponere: quia contra Bart. videtur casus in. l. apud celsuz. §. aduersus. de doli exce. vbi patet, q alia est exceptio doli, et alia est exceptio in factum. igitur et c. Pro quo tu alleg. j. eod. in prin. nigri. sed tu dic q hoc nõ facit cōtra Barto. quia sufficit narrare factum, ex quo exceptio apta ad excludéduz actoris intentioné resultet. vt dicimus ex parte actoris sufficit narrare factū aperte ex quo resultet cōgrua actio, licet actio nõ exprimatur: vt dicto. c. examinata. de iudi. et notat Bar. et doct. in. d. l. j. in princip. de eden. Quapropter do. Floria. in dicta. l. in exceptionibus. ff. de pb. dixit q in reo, potest esse duplex ɔclusio sicut i actore vna specifice, alia psumptiue. l. omnes. §. lucius. ff. que in frau. credito. Cõclusio presumpta est in reo, quādo factum simpliciter narrat. vt dicta. l. vbi pactum. et. l. j. §. labeo. ff. de si. et l. ij. §. j. ff. de doli exceptio. Tu autem dicas simul cum Bal. in. l. edita. in versi. demum queritur, nunquid in exceptione sit necesse causaz exprimi. vbi hunc articulum late et plene examinat. Et primo arguit, qd imo generalis exceptio sufficiat, nec sit necesse aliquā causaz exprimere: vt in. c. presentium. de testi. in sexto. et ibi Jo. an. in cle. cōstitutioné. et ibi Pau. de leaza. de ele. Unde si datur terminus mihi, ad excipiendum contra petitioné actoris asserētis me fore obligatum in centum ex mutuo: sufficit quod excipiédo dicā isto modo, videlicet petitio tua non est vera vel dicendo nego narrata put narrantur. et poitea in processu potero deducere particulares exceptiões, vt exceptioné solutionis pacti. et simi. licet a principio, istas exceptiones in specie nõ deduxeris. Et idé sufficit quod generaliter excipiam cōtra testes, videlicet q est periurus vel homicida in termino mihi dato ad opponéduz cōtra testes: licet postea in processu debeam dictam meā exceptionez in genere propositam, declarare videlicet quo modo testis sit periurus vel homicida. fallit in exceptione excommunicationis facte ab hoīe: que plenissime debet opponi: vt in. c. pia. de excepti. in sexto. Tandé concludit, q quedam est exceptio per quam directo denegat intentio actoris: vt est illa videlicet, quod petitio actoris non est vera. et ista nõ indiget alia specificatione: siue negetur factum siue obligatio quia in quolibet casu cõcepta sub exceptione, vniformiter concludit ergo causa remota, et sic magis specifica non est exprimenda: addacas tu simile in actione reali: vt in. c. abbate. de re iudi. in sexto. et in. l. et an eadem. §. actionis. et ibi Barro. ff. de except. rei iudi. et dixi. s. de actio. §. j. Quedam vero est exceptio, per quam elidítur intentio per indirectū: et tūc aut exceptio generaliter concludit, necessario vel rebus sic se habentibus in qualibet sua specie: et talis exceptio procedit. sed si cōtineret crimen agentis tantum. tūc potest petere actor q specificetur contra aliquem q sit periurus vel homicida: quia presumitur dolus contra homicidam licet possit probare contrarium. puta q ad sui defensionem fecerit: tamen prima fronte fundata est exceptio de iure communi. l. j. C. de sicarijs. l. diu⁹. et ibi Bar. ff. eo. ti. Aut exceptio gñalis nõ ɔcludit, violēter vel psumptiue in qlibet sua specie. et tūc dixit sub dubio forte q talis exceptio nõ pcedit. vtputa si excipio ɔ testé de inimicitia. nā posset postea exprimi talis inimicitia, q nõ repelleret testé: qz non ois

inimicitia repellit testem:sed grauis inimicitia tantum.l.iij.§.fin.et ibi Bar.ff.de adimen.lega.et.l.licet.et ibi glo.ff.de arbi.et in auth.de test.§.finuero odiosus.et Ang.ff.de excusatio.tuto.l.athlete.§.dat remissionem.Tu autem alleg.auth.et si quis ex testibus.et quod ibi per glos.Cyn.Bart.et omnes docto.C.de testi.et quod not.Bar.in.l.cum in tabulis.§.fi.de his qui.vt indig.et quod no.Bart.in.l.i.§.si seruus.§.cum quis.ff.de questio.quia secundum eum,debet inspici ex cuius facto superuenit inimicitia.quia si culpa excipientis,non excluditur testis alias sic.quod not.perpetuo vel rectius secundum Bald.potest dici,quod talis exceptio de inimicitia,admittitur etiam post terminum elapsum ad proponendum exceptiones:quinimo poterit probari de inimicitia graui vel capitali.argum.ff.de rei vendic.l.idem pomponius.in fi.Tu pro hoc allega quod dicitur de instrumento guarentigie,quod petitur executioni mandari:licet non sit purum et liquidum.iuxta ea que dixit Bart.in.l.proinde.§.notandum.ff.ad le.aquil.quia poterit postea declarari in executione actuali.vt no.Bart.Bal.Ang.et vterque dominus meus in.l.i.in fi.ff.de lega.ij.et no.Bar.Bald.et Sali.in.l.i.C.de senten.que sine cer.quanti. Item in dubio.de magna inimicitia intelligetur,ad hoc vt exceptio necessario concludat.et sic secundum intentionem proferentis.l.si quis intentione.et quod ibi Bar.et doct.ff.de iudi.et in.l.inter stipula.§.i.de verbo.obliga.et in hac sententia residet Bal.quod probat in simi.sicut enim si dico te mihi obligatum,vel pono in libello simpliciter promissionem,nam de inefficaci intelligitur:vt.ff.de solu.l.si cui.§.flauius.et quod ibi Bart.Ang.et vterque dominus meus.Et quia in dubio,verba semper intelliguntur in potiori significato.l.i.ff.si ager vecti.vel emphy.pet.et pro hoc facit,quod habetur in.c.in presentia.de probatio.vbi simpliciter fuit exceptum de minoritate,nec fuit expressum de qua minoritate. Papa tamen recipit testes,super dicta exceptione,quod nunquam fecisset si talis exceptio fuisset inepta.l.si patronus.ff.de iureiuran.Unde ibi in defectum probationis,exceptio non habet efficaciam:non autem ratione ineptitudinis ipsius exceptionis.facit.de rest.spolia.c.frequens.nec obstat.l.i.§.labeo.ff.de flumi.quia ibi exceptio,nullatenus concludere poterat.quod no.Tu allega simile in actore,quando actor petit a me centum quia Rex est in Francia.nam talis libellus,notorie et funditus corruit.vt dixit glo.et docto.in.l.i.in principio.ff.de eden.nec etiam obstat secundum Bal.c.suspicionis.ff.de offi.dele.et.l.cum specialis.et.l.apertissimi.cum ibi no.C.de iudi.quia ibi est speciale.vel dic quod ibi est presumpta calumnia,contra excipientem et ideo debet exprimere et specificare causas:vt.ff.de rei vendi.l.i.§.per hanc.cum ibi no.et de resti.spolia.c.ad decimas.in sexto.et dicta.l.i.et dicta.l.diuus.de sicarijs.et pro hoc etiam facit,quia verba generalis exceptionis,sunt sane intelligenda.ff.de contrahen.emptio.l.cum manu sata.Tu addas,quod licet reus non dicat oppono vel excipio,vel dico petitionem tuam non valere:vel licet non dicat,nego narrata prout narrantur:sed simpliciter producat instrumentum solutionis,vel simpliciter proponat solutionem factam,et eam probet.nam tunc cum sit effectum notorium iudici,actionem in effectu actori non competere iudex debet reum absoluere:vt.d.l.vbi pactum.C.de transa.et ita dixit Bart.in.l.ij.in prin.ff.eodem. ¶ Aduertas tamen,ad ea que s.dixi secundum Bal.de exce.opposita contra personam actoris vel testis.quoniam qualiter dicta exceptio in forma debet opponi,dicam tibi in.§.fi.i.eodem. Ac etiam aduertas tu,quod non debet alicui mirum videri,si procedat exceptio sine conclusione:quia cum reus sit sub protectione iudicis,vel sub eius officio.d.l.plane.et.l.fi.de peti.heredi.et facit.l.si contendat.cum gloss.ff.de fideiusso.ergo procedit actus ipsius rei,etiam sine conclusione vt diximus in simili in accusatione vel in inquisitione:quia sufficit tantummodo narrari factum,licet non opponatur conclusio.facit.l.i.et ibi Bar.in.§.fi.ff.ad turpil.et do.in.l.edita.C.de eden.ergo eodem modo debet hoc procedere.et fortius in reo,in suis exceptionibus cum
27 sint fauorabiliores.l.fauorabiliores.de reg.iu.que omnia no. ¶ †Sexto est videndum,an sicut actor qui proposuit actionem ineptam vel inepto modo,in quibus,iuxta.l.i.§.i.ff.si mensor fal.modum dixe.potest illam mutare,vsque ad litem contestatam:vt habetur in.l.edita.per glo.et do.C.de eden.et in.c.examinata.de iudi.de quo plene dixi.s.de actio.§.si minus.et idem contingit in criminalibus.l.libellorum.§.quod si libelli.et ita Bar.ff.de accusa.quod est verum,nisi id quod actor velit mutare,fuerit per prius per reum in specie acceptatum.vt voluit Bal.in.l.cum precium.C.de libe.cau.non autem sufficeret acceptasse in genere:vel si reus dicat accepto dictum libellum in parte et partibus pro me facientibus etc. facit quod no.Bal.et moderni.in.l.gallus.§.eius.de libe.et posth.quod no.tu causidice Ferrarien.qui semper comparitionem factam ab aduersario,acceptas in genere quia non releuat:opus namque est,vt in parte specifica acceptetur.ita etiam possit reus qui primo proposuit,ineptas exceptiones vel inepto modo formatas:eas mutare,et proponere aptas et apto modo. Et videtur tex.quod non.in clemen.constitutionem.in versi.ceterum.de elec.vbi dicitur,quod si appellans,debitam specificationem circunstantiarum omiserit:non est postea in prosecutione negotij audiendus:etiam si huiusmodi circunstantias et probationes earum,per iuramentum ad se peruenisse de nouo asserat:vt ibi dicit tex.ad literam.Et clarum est,quod opponens contra electum vel eius electionem,dicitur fungi partibus rei.facit.c.vt circa.de elect.in.vj.s.dixi. Sed tamen Pet.de ancha.in dicta cle.constitutionem.tenet contrarium.credo quod voluerit se fundare,per regulam non licet actori.de regulis iur.nec obstat prefata clem.constitutionem.quia prefatus dominus Pe.de ancha.intelligit illud,verum,cum post terminum peremptorium vult corrigere,emendare et supplere.alias autem posset mutare,non eodem modo accusans inepte tali tempore videlicet post terminum peremptorium,non posset emendare suam accusationem.l.accusaturus.et quod ibi gloss.et Barto.ff.de adulte.secus ergo si hoc vult facere intra terminum,et apte excipere quod inepte proposuit:vt in dicto.§.quod si libelli.quod not.ad intellectum dicte cle.constitutionem. ¶ Septimo est videndum an sicut actori cui competunt plures vie.vna vtilis et alia inutilis.et inutilem sibi assumpsit,clarum est quod sibi nocet et non potest postea obtinere eligendo viam competentem.l.mater.cum ibi not.ff.de inoffic.testa.et.l.clodius.et quod ibi late Barto.et docto.ff.de acq.heredi.An ita idem sit in reo,quando viam incompetentem sine exceptionem competentem amplexus fuerit:omissa exceptione competenti sibi?et dicas quod sic quia condemnabitur:vt dicta.l.plane.et.l.fin.ff.de petitio.heredita.et not.Cy.et docto.in.l.dominum.C.de rei ven
28 di.ita dixit Barto.in.l.i.ff.eod.in versicu.vltimo dico etc. ¶ †Octauo videndum est,an si notorie constat,quod mihi competat exceptio an per me sit necessario proponenda,alias si non opponam debeam succumbere?Et canoniste tangunt in.c.ij.vt lite non contesta.et Barto.in.d.l.i.ff.eodem.dicit quod est proponenda quantumcunque notoria.et allegat.l.ciues.C.de incol.libro.x.Tu autem dicas,quod si exceptio est notoria,non est necesse quod a te proponatur et in forma vel modo exceptionis vel oppositionis:sed satis est quod allegetur,et isto modo et forma satis est quod deducatur in iudicio:allegari tamen omnino necesse est,quod talis exceptio est notoria,quoniam notorium licet non sit necesse probari nec deduci in iudicio per modum et formam traditam a iure,in forma iudiciali.tamen necesse est vt allegetur vt in clemen.appellanti.cum gloss.de appel.et no.gloss.de iure nostro et ibi docto.et Sali.C.de accusa.l.ea quidem.et.l.fin.C.qui et aduer.quos.et facit quod no.Bal.de notorio.in.l.sororem.C.de his qui.vt indi.Nam exceptio quantumuis notoria,aliquo modo in iudicio deducenda est.vt est gloss.not.ver.forsan.in.c.super literis.de rescript.facit.l.si quis ex aliena.et quod ibi Barto.et docto.ff.de iudi.et.l.i.cum Barto.et docto.ff.si quis in ius voc.non ie.sicut etiam dicimus in errore.nam licet a iure maxime in facto alieno,error presumatur:vt.l.verius.ff.de proba.et.l.fin.ff.pro suo.tamen necesse est quod allegetur.alias non sufficeret:nec reportaret pro se sententiam.licet hoc habeatur pro notorio iuris:vt.l.si adulterium cum incestu.§.idem pollioni.et ibi Barto.ff.de adulte.Et predicta tu sane intelligas,nisi dicta notorietas procederet ex facto actorum,et in iudicio et iudicialiter.vtputa quia proposuit ineptam accusationem vel ineptam actionem.Tunc quamuis per reum nihil penitus dicatur,tamen iudex ex suo officio absoluet reum ab obseruatione iudicij:vt.d.l.libellorum.§.quod si libelli.et quod ibi Barto.ff.de accusa.lacerando dictum libellum.l.i.cum ibi no.ff.de confesso.sed etiam quando actor experitur,sine actione:vel quando actio competit tamen ex sua narratione vel ex instrumento per eum producto includitur exceptio innata et competens reo:vt dicta.l.vbi pactum.cum gloss.C.de transact.et.s.dixi.facit.l.quos prohibet.ff.de postulan.Talibus namque casibus et similibus,non est opus quod aliquo modo reus aliquo tempore aliquid dicat.quia ex officio,iudex eum absoluet:alias si notorium esset extraiudiciale,tunc saltem opus est quod al
29 legetur.et ita procedit quod.s.dixi. ¶ †Nono est videndum,an reus quando excipit,debeat facere illam protestationem quam necesse est quod actor faciat.videlicet non astringens se ad probandum non necessaria,quia si actor istam protestationem non fecerit,omnia que deduxerit etiam incidenter et per modum qualitatis debet probare:alias non potest obtinere.l.habebat.et quod ibi Ang.ff.de institu.et Bart.et docto.in.l.diuus.ff.de re iudica.de qua clausula libelli,dic vt.s.dixi de actio.§.i.et arguitur quod sic.quia reus in exceptione.est actor.l.in exceptionibus.ff.de probatio.Tu dicas secundum docto.contrarium.quia vt dicam.i.eodem.§.idem iuris est,reus potest opponere plures exceptiones adinuicem etiam contrarias et diuersas igitur.etc. ¶ Quinimo fortius dicendum est,quod etiam si reus expresse se offerat ad aliquid probandum et non probaret,non tamen sibi nocet si actor non probauit intentionem suam:vel si actor probasset intentionem suam,tunc reus succumberet nisi contra suam intentionem probet.sine se probaturum obtulerit vel non vel nisi probet tale quid quod aliquo modo eneruet intentionem actoris:vt no.Cy.et vltramonta.Bal.et Salic.in.l.i.ff.de procura.et no.Bar.in.l.admonendi.ff.de iureiura.de quo vide Cy.et Sal.in.l.actor.et ibi Bal.C.de proba.Iste est tex.cum gl.et ibi Ja.bu.Sal.et Flo.in.l.circa.ff.de proba.quod no.Et quod quando actor non probauit intentionem suam,quod reus debeat absolui etiam si non probauerit id ad quod se astringit,probat euidenter Sal.in.d.l.circa.quoniam reus obtulit se ad alium finem probaturum:vtputa quia dicebat dominium rei petite ad se spectare et pertinere:et id obtulit se probaturum.si non probat hoc,iudex non declarabit rem pertinere ad reum.facit.l.pomponius.§.sed et si quis.cum ibi no.ff.de procu.et.l.sed si prior.§.fi.cum.l.seq.ff.de iureiura.verum quia actor non probauit

ꝓbauit,tūc remaneamus in regula ꝙ etiā ſi reus nihil preſtitit,debet
abſolui ſimpliciter a petitione actoris.l.q accuſare.C.de edē.licet etiā
non ꝓnuntietur dictam rē ſpectare ad reum:quod not.¶Decimo eſt
videndum,an illa reſeruatio quam cōmuniter cauſidici faciūt in eorū
exceptionibꝰ.vcȝ vltimo ꝓponit oēs ⁊ ſingulas alias exceptiōes,ſibi
quomodolibet cōpetētes ⁊c.an ipſum reū in aliquo releuet:⁊ dicas ꝙ
nō q: exceptio etiā ī ſpecie oppoſita,obſcure tū nō releuat.l.j.§.labeo.
de flumi.⁊.l.titie textores.⁊ ibi Bar.ff.de leg.j.ergo multominꝰ rele-
uat,qñ eſt obſcuritas in exceptionibꝰ gñaliter ꝓpoſitis:q: nulla exce
ptio in ſpecie eſt deducta:dȝ ergo reus in ſpecie opponere ⁊ ſpecifica-
re.Tu adducas ſimile,de eo qui appellat ab interlocutoria:q: in ſpe
cie debet exprimere ſigillatim cauſas grauaminis:nec releuaret ſi di-
ceret,⁊ allego omnes cauſas q̄ quomodolibet poſſent colligi ex actis
et actitatis ⁊c.vt clemen.appellanti.extra de appel.

※ ADNOTATIO. Secūdum ordinationes regias datas a
villiers cotereos articulo.114.appellātes tenenť exprimere capita in
quibꝰ ſunt grauati,et quantū ad alia capita ſpecialiter cōſentire,qđ
ſentētia mandetur executioni,alˀs autē habeť pro nō appellāte,⁊ ſen-
tentia omnino mandať executioni,⁊ſi ꝑperam appellatum fuerit pro
quolibet capite incurrit emendā ordinariā vt habeť in dictis ordina-
tionibus articulo.115.⁊.118.Antonius Caius.

Et hoc Ang.⁊ moderni in.l.v.in prin.ff.de vb.obli.⁊ habeť in.l.eius
qui.ff.de appel.reci.⁊ ibi dixi dic vt ibi.Ita dixit Bal.Ang.⁊ moder-
ni in.d.l.titie textores.⁊ pro hoc tu allega,q: bene facit qđ no.Bar.in
l.ſi qs cū aliter.in fi.ff.de vb.obli.vcȝ ꝙ nō ſufficit in materia illius le-
gis,ſi dicať renūtio exceptioni doli.niſi addať in tali caſu,⁊ tali actu,
qđ no.q: facit ꝯtra cōmunē ſtylū cauſidicorū Ferrarie q in fine ſuarum
exceptionū dicūt.Itē opponit exceptionē doli.qđ metus cauſa.cōdi.
inde.⁊ ſimiles:nā niſi dicāt factū ⁊ materiā,⁊ cauſam,vnde illa exce-
ptio oriať:⁊ in ſpecie.talis generalitas opponēdi ipſum nō releuat vt
de hoc videtur caſus in.l.ij.§.j.ff.de doli excep.q̄ oīa no.¶Ad vnum
tū aduertas ſm Bal.⁊ do.ī.d.l.titie.ꝙ ſupradicta clauſula,vcȝ vltimo
ꝓponit oēs ⁊ ſingulas exceptiones,ꝓdeſt ad vnū:vcȝ ꝙ excipiēs non
videť ſe reſtringere ad exceptiones ſpecificatas.nā ꝑ talia vba lȝ gñā-
lia ꝓteſtať ſe habere alias exceptiones,quas ꝓteſtať ſibi ſaluas fore:
et in hoc dicta practica pōt eſſe vtilis.¶Undecimo eſt vidēdū,q: for
ma ⁊ ordo exceptionū ꝓponendarū eſt,q: primo debet opponi cōtra
ꝑſonā agētis:tu nō potes ſtare in iudicio.tu non potes eſſe ꝓcurator.
iuxta.l.militē.⁊.l.ita demū.⁊.l.alienā.C.de ꝓcu.Nā primo de perſonis
querēdū eſt.l.ſi queramꝰ.ff.de teſti.⁊ poſtea debes ꝓponere exceptio-
nem,ꝯ intentionē actoris.l.ij.ff.e.in prin.⁊.l.excep.C.de ꝓba.Pone
ꝙ iſte ordo nō eſt obſeruatꝰ,an ꝓceſſus ex parte rei vitiabiť,ſicut vitia
reť ex parte actoris ſi ordo iudicij ex ꝑte ſua non ſit obſeruatꝰ.l.ꝓlatā.
cū glo.⁊ ibi Bar.⁊ doc.C.de ſentē.⁊ dicas ꝙ talis omiſſio ordinis,in
exceptionibꝰ nō dȝ vitiare ꝓceſſum.ita dixit Bar.⁊ doc.in.d.l.ſi q̄ra-
mus.C.de teſta.ꝓ quo faciť qđ idē Bar.no.in.l.qdā.ff.de re iudi.ver.
qđ ſi ſimul ⁊ ſemel opponit.Qđ tu ītelligas verū,ſm Ang.ī.d.l.ſi q̄ra
mus.ſi hoc fiat corā iudice ordinario.ſecus ſi corā delegato:q: tūc oīs
ꝑuerſio ordinis ſibi in delegatione aſſignati,etiam in exceptionibus
30 vitiaret ꝓceſſum vt tex.no.ī.c.exhibita.extra de iud.qđ no.¶†Duo
decimo videndū eſt,an illa clā q̄ ponitur in libellis,vcȝ petens ius ⁊
iuſtitiā miniſtrari.de qua in.c.ij.de ordi.cog.⁊ ibi do.⁊ illa alia clā ⁊ ꝓ-
dicta petit,nō tm̄ dicto modo ſed oī alio quo melius fieri pōt:de qua
ꝑ Ant.de bu.in.c.exaiata.de iud.⁊ ꝑ Jo.de imo.in.l.ſi cū nulla.ff.de re
iudi.q̄ ſunt multū vtiles actori,intm̄ ꝙ ſi plura narrauerit,lȝ ſe aſtrin
xerit in cōcluſione ad vnū tm̄:tū ſuꝑ omnibꝰ ⁊ ſingulis narratis,poteſt
fieri ſnīa vt no.Jo.cal.in.d.c.ij.⁊ Ant.de bu.Ac etiā,q: in caſu in quo
requiť cōcluſio in libello,⁊ ſi nō apponať talis clā ſufficit in.d.c.j.de or
di.cog.vt dixit Ant.de but.in.d.c.examinata.in.d.ver.ꝑ declaratiōe
materie huiꝰ in fine.an ſit vtilis etiā in reo in ſuis exceptionibꝰ talis
clā:⁊ dicas ꝙ ſic ⁊ multomagis ⁊ in regula nō dȝ licere ⁊c.¶Unū tū
tene mēti,ꝙ in his in quibꝰ iudex pōt ex ſuo offō ſupplere:qđ qñ ſit:
vide in cā appellationis ⁊ ſimiliū ꝑ.l.āpliorē.in pri.C.de ap.de quo ꝑ
vltramō.Cy.⁊ alios doc.in.l.j.C.vt q̄ deſunt aduoca.Et ꝑ Dy.Bart.
⁊ Ang.⁊ Moder.in.l.iiij.§.hoc aūt iudiciū de dā.infe.ꝙ ſicut ſufficit
libellꝰ ſine cōcluſiōe:⁊ ēt talibꝰ caſibꝰ,iudex pōt alterare narrationē ⁊
ipſam etiā cōcluſionē libelli.imo totā petitionē vt dixit Bart.in.l.qd
ergo.§.pena grauior.ff.de infami.ver.opp.in fi.in gl.in tm̄ ꝙ ſi inepte
cōcluderet iudex:pōt apte ſupplere,dūmodo factū ſit apto mō ꝓpoſi
tū.ita dixit Ant.de but.in.d.ver.ꝑ declaratiōe huiꝰ.circa mediū.An
idē erit ī reo excipiēte,ī his in qbꝰ iudex pōt ſupplere:Et dicas ꝙ ſic
⁊ multomagis vt.d.regula.nō dȝ licere.facit.l.j.§.ſunt q putāt.⁊ qđ ibi
31 Ang.ff.ne qd in flu.pub.qđ no.¶†Tertiodecimo q̄ro,elapſo termi-
no ad ꝓponēdas exceptiones,⁊ poſito ꝙ vlteriꝰ opponere nō pōt:vt
c.paſtoralis.de excep.⁊ no.Bart.in.l.mācipiorū.ff.de op.leg.⁊.ſ.dixi
in.ix.qđ.principali.an ſicut actori licitū eſt etiā poſt litem conteſtatā
declarare libellū,⁊ ſuā intentionem iuxta.l.ſi qs intētione.⁊ ibi Bar.
⁊ doc.ff.de iud.⁊ no.canoniſte in.c.j.de libel.obli.an etiam ſit licitum
reo declarare ſuas exceptiones,obſcure iā ꝓpoſitas,vel q̄ poſſunt ha
bere duplicē ſenſuȝ:⁊ dicas ꝙ ſic q: q declarat,nihil de nouo inducit.

l.heres palā.§.ſed ſi notā.ff.de teſta.⁊ dixit Ant.de bu.in.d.c.paſtora-
lis.in v.q̄ro.an poſt lapſum terminū.¶Capio decimūquartū princi-
palē,vcȝ vt videamus aliqua regularia in exceptiōe.Et primo q̄ro an
ſicut ſtatur libello contra libellantē:vt.l.cū precū.C.de libera.cauſa
⁊ dixi.ſ.an ita etiam ſtetur in exceptionibus cōtra reum:⁊ dicendum
eſt quod ſic.Nam ſicut libellus actoris,dicitur libellus cōuentionalis
ita exceptiones rei,dicunť libellꝰ ꝯdictoriꝰ.ita dicit Bar.in.l.certū.§.
ſi qs abſente.in fi.ff.de cōfeſ.qđ no.¶Ex quo etiā aliud ſequiť,qđ ſi-
cut libellꝰ pōt in totū reuocari,lȝ ſit porrectus iudici ⁊ in iudicio:ſi tm̄
pars nōdū fuerit citata:vel nō fuerit pñs ꝓductioni vel nōdū habuit
copiā etiā nō citatꝰ dicti libelli vt no.Bart.⁊ Sali.in rub.C.de in ius
vo.Et ad hoc facit qđ no.Bal.⁊ Sali.in auť.offerať.C.de lit.cōte.ita
⁊ exceptiōes:nā lȝ reus eas ꝓduxerit,iudice ſedente ꝓ tribunali.⁊ ſic
in iudicio pōt eas in totū reuocare ⁊ ꝓ libito volūtatis eas tollere:ſi-
cut ipſe libellꝰ cōuētionalis ꝑ actorem in totū reuocari pōt.niſi actor
fuerit citatus vel non fuerit preſens,vel nondum copiaȝ habuerit ex-
32 ceptionis ne plus liceat actori q̄ reo.¶†Secūdo quero,an ſicut reo
dantur inducie deliberatorie,vtrum velit cedere vel cōtendere ſuper
actione propoſita.l.j.ff.de edē.ita ecōtra detur terminꝰ actori ad de-
liberandum ſuper exceptionibus propoſitis per reum:⁊ Cy.in.l.j.C.
de dilatio.dixit quod ſi actor peteret dilationem ad deliberandū,cir-
ca poſitiones rei concernentes factuȝ defenſiōis rei:an ſibi debeat da
ri dilatio quia in dictis exceptionibus reus dicitur eſſe actor et actor
reus.l.in exceptionibus.ff.de probatio.ergo ſi actori in hoc reo facto
debet dari dilatio.Sinautem peteret dilationem circa exceptiōes,q̄
concernunt factum comprehenſum in libello:vt ipſum libellum ⁊ nō
dabiť ſibi dilatio quia in poteſtate ſua fuit,quo tēpore voluerit agere:
⁊ quomodo voluit agere,ideo amplius non deber dari dilatio ad deli
33 berandum.l.plura.in fin.ff.de doli exce.¶†Tertio quero,quid ſi pro
ponatur exceptio calumnioſa,an ſit admittēda:⁊ dic aut eſt euidēter
calumnioſa,⁊ tunc iudex ex ſuo officio etiam actore nō petente,repel
let reum per dictam exceptionem calumnioſam.⁊ omne id ⁊ totuȝ qđ
calumnioſe deductū ſit in iudicio,tam ex parte actoris q̄ ex parte rei:
ſecus ſi non eſſet euidenter calumnioſa vt eſt gl.ordinaria in.l.qui cū
maior.§.⁊ poſt mortem.ff.de bo.liber.⁊ bene facit.l.in fi.C.vt nemo pri
ua.⁊ qđ ibi doctores fortiꝰ dico ibi,qđ exceptio euidenter calūnioſa
etiā ſi iudex eā admittat nunq̄ vť incluſa.vt dicta gl.facit cle.vt calū-
nijs.de re iudic.⁊ qđ notat Jo.an.in.d.c.j.de lite cōte.in ſexto:⁊ Bal.
in.l.ꝓſcriptione.C.ſi ꝯ ius vel vtilitatē pub.gl.⁊ Bar.in.l.j.in princ.ff.
de noui operis nūtia.facit.l.ſatis apte.C.de fal.⁊.l.quos prohibeť.ff.
de poſtulā.¶Quarto aduertendū eſt ad vnū gñale,in exceptionibꝰ:
qđ oīs ille cui cōpetit aliqua exceptio,nō tm̄ qđ poſſit excipere in for
ma exceptionis.ſed etiā qđ pōt implorare offm̄ iudicis,habetur loco
exceptionis:vt eſt tex.cum gl.ſingulari in.l.ſi contendat.ff.de fideiuſ.
Ac etiam poteſt reus,principaliter intentare officium iudicis,vt libe
retur a quodam iure quod titius pretendit contra ſe habere:vel decla
ret ſibi exceptionem competere:vt eſt gl.not.in.l.aurelius.§.ſi centuȝ.
⁊ ibi Bar.ff.de libe.leg.vbi ⁊ tertio vult glo.not.quod reus poſſit pe-
tere quod actori,imponatur perpetuū ſilentium.facit.l.fi.C.vt lit.pē.
⁊ quod dixi.ſ.in.ix.queſtione principali.Et circa predicta,vide Bar.
Ang.⁊ modernos in.l.ſi finita.§.elegāter.ff.de dam.infec.⁊ vide Bar.
in.l.ij.C.de diſcuſ.lib.xj.⁊ Bar.in.l.iij.in princi.ff.de cōdi.ob tur.cau-
ſam.⁊ in.l.plures apochis.ff.de fi.inſtru.⁊ ibi doc.Bal.⁊ Ange.⁊ mo-
derni in.l.ij.in princi.ff.ſol.matrimo.⁊ Bart.in authē.caſſa.in fi.C.de
ſacroſan.eccle.Habet etiam reus quartum remedium,vt cōdicat libe
rationem ⁊ ſic principaliter agere ⁊ petere poteſt,iurium acti.l.iij.ff.de
poſtulā.⁊ ibi Bal.Sali.⁊ doct.facit.l.ſi quis accepto tulerit.ff.de con-
di.ob cauſam.nam omnis ille qui poteſt quomodolibet,exceptiōe re-
pelli.dicitur teneri ⁊ obligatus fore ad nō petendum:vt diximus.ī.in
ſimili in eo qui fecit pactum de non petendo:vt.l.ſi vnus.§.pactus.ff.
de pactis.cum ibi no.iſte eſt caſus.⁊ ita ibi no.Jac.de are.⁊ Barto.et
doct.in.l.meuia.§.ſi fundus.ff.ſolut.matri.Sed aduertas bene,ſcđm
Raph.⁊ Imo.in.l.ſi contendat.ad id quod ſupra dixi,quia nō videť
qđ debeat eſſe in poteſtate rei,qñ prouocet actorem ad iudiciū:vt.l.j.
C.vt nemo inuitus.de quo dixi in.xj.q.pricipali.ſ.eo.Ex quo ſequiť,
ꝙ ſatis videtur eſſe reo,ꝙ habeat exceptioneȝ q̄ eſt perpetua vt dicta
l.pure.in fi.de doli exceptio.Et ſi forte dubitat de peremptione ꝓba-
tionum,quia habet tātummodo teſtes pōt petere illos examinari ad
perpetuam rei memoriam.l.in lege aquilia ſi deletum.ff.ad le.aquiliā.
Nec obſtat dictus.§.ſi centū.quia ibi loquitur in vltima volūtate,nec
obſtat.l.ſi cōtendat.quia ibi dictio etiam,implicat non ſolum ſi ꝯſtat
alios eſſe nō ſoluendo:ſed etiam ſi fideiuſſor cōtendat,competit exce
ptio ſupplendo illum tex.per.l.ſi dubitatur.in princi.eod.titu.vbi eſt
cauſa,non autem approbat.d.l.cum gl.ꝙ tutus exceptione,poſſit pe-
tere vt liberetur quod eſſet ꝯtra.d.l.pure.in fine.⁊.ī.dicta.l.j.C.vt ne.
inui.ſed ſcđm prefatos dominos meos,pōt admitti ꝙ tutus exceptio
ne,imploret officium iudicis ⁊ declaretur ſibi exceptionē competere:
iuxta gl.in ſimili.⁊ ibi doct.in.l.j.in fi.ff.de ferijs.in.l.j.in princip.que
ſenten.ſine appel.reſcin.⁊ in.l.qui ſub conditione.§.fi.⁊ ibi Bart.ff.de
condi.inſtitu.Et Barto.in.l.ſi expreſſum.⁊ ibi dixi.ff.de appel.igiť ⁊c

Sed tu poſſes tenere gl.⁊ ſm intellectũ,ſm que cõmuniter allegatur
videlicet quod tutus exceptione,quando actor differt agere nõ ſoluꝫ
ꝙ poſſit petere examinari teſtes ad eternã rei memoriã,iuxta.c.quo-
niam freqũẽter.vt lite nõ ꝯteſtata.ſed etiã poteſt petere pronuntiari
ſup exceptione ſua,⁊ imponi aduerſario ꝑpetuũ ſilẽtiũ:vt dicit glo.in
d.c.ſi centũ.ita dixit dñs meꝰ Pau.de ca.i.d.l.ſi ꝯtẽdat.⁊ ꝑ hoc multũ
facit tex.⁊ gl.i.l.ſi duo patroni.in ṗn.ff.de iurein.q̃ gl.vult ꝙ qs poſſit
agere ad declarationẽ iuris ſui,qñ dubitat moleſtari:⁊ ſic põt implo-
rare officiũ iudicis vt declaret ſe titio nõ teneri:licet titiũ iuitũ nõ poſ
ſit cogere ꝙ agat.d.l.j.C.vt nemo inuitꝰ.Et hoc vult Jnn.i.c.abbate
ſane.de re iud.in.vj.vbi dixi,ꝙ poſſuꝫ ſemꝑ agere qñ dubito in iure qđ
habeo in aliqua re,ꝑ aliquẽ moleſtari vt declaret̃ in dicta re ius meũ:
⁊ ꝙ mihi ius ꝯpetat.q̃ omnia bene no.qꝛ ꝓpter authoritatẽ Bar.hoc
ſeruaret̃ i practica.Et hec oĩa addas his q̃.ſ.dixi i.ix.q.ṗncipali i illo
34 articulo an inuitus qs cogat̃ agere ⁊c.¶†Quinto q̃ro,licet a iure ſit
prefixus terminꝰ in declinatorijs:vt in ṗn.litis opponant̃.l.ſi.C.eo.vł
in dilatorijs vſqꝫ ad litẽ cõteſtatã.l.ita demũ.C.de ꝓcura.Si tñ alius
terminus ſtatuat̃ a iudice,quia poteſt ſi vult ex cauſa dilationẽ legalẽ
ꝓrogare,vel abbreuiare.l.ij.⁊ ibi late Bar.⁊ do.ff.de re iud.⁊ facit qđ
dixi.ſ.in.ix.q.prin.⁊ ſuꝑ princ.negotio ferat̃ ſententia,non oppoſitis
dictis exceptionibꝰ intra terminũ a iudice ſtatutũ.an ſi reus appellet
a dicta ſñia,poſſit i appellationis cã proponere dictas exceptiones:
⁊ Ant.de but.in.c.paſtoralis.extra eo.in ꝟ.quero an poſt lapſũ termi
nuꝫ hoĩs ⁊c.dicit qđ ſic.ꝑ.l.ꝑ hanc.cũ ſua materia.C.de tempo.appel.
⁊.c.fraternitatis.de teſta.Et qꝛ ſtatutꝰ terminꝰ ab hoĩe,reſtringit̃ itra
dictã iſtantiã,i qua dictꝰ terminꝰ fuit ſtatutꝰ.qꝛ cõminatio iudicis,nõ
ſe extendit ad aliã inſtantiã ⁊ ſic nec ad appellationẽ:vt.C.cõmina.vł
epiſt.ꝑ totũ:⁊ not.Joã.mo.de elec.c.cupiẽtes.§.ꝙ ſi ꝑ viginti.in.vj.et
ibi Jo.an.in nouella.⁊ gl.in.c.ſi.i ꝟ.vltra decimũ.de re iud.in.vj.Secꝰ
tñ dicũt ꝑfati doc.ſi nõ oppoſuit dictas exceptiones,i termino iuris.
qꝛ ꝑ appellationẽ nõ reſcinderet̃.vt.C.de ꝓcura.ita demũ.qđ tu no.ꝑ-
petuo ꝑ declaratiõe.l.ꝑ hãc.cũ ſimilibꝰ qꝛ i appellatione,nõ deductũ
deducã:nõ ꝓbatũ ꝓbabo in termino ſtatuto ab hoĩe.Secꝰ i termino
ſtatuto a iure in declinatorijs.Ex quo tu cauſidice ſis cautꝰ,qñ in ter
mino tibi a iudice ſtatuto,nõ feciſti qđ tibi neceſſariũ fuit:ꝙ appelles
⁊ in appellatiõe poteris hoc reſtaurare,licet in prima inſtãtia fueris
negligens ⁊ cõtumax i nõ faciẽdo i termino.Et licet iudex ꝓnuntia-
uerit,te fore cõtumacẽ ⁊ vlteriꝰ nõ fore audiẽdũ:qđ bene no.ꝓ limita
tione eorũ q̃ dixi.ſ.in.ix.q.ṗn.facit ad predicta optime.l.q cũ maior
§.accuſaſſe.ff.de bo.liber.⁊.l.papinianus.§.meminiſſe.de inoffi.teſta.
35 ¶†Sexto tu aduertas ad id qđ dicit̃ in.l.ij.ff.e.qꝛ exceptio eſt actio-
nis excluſio,qñ hoc dici poteſt,an eoipſo ꝙ tu agis ꝯtra me,ſic actio-
neꝫ tuã in iudicio:⁊ per ꝯñs in libello ciuili deducis.iuxta no.ꝑ Bar.
in.l.j.C.de lit.cõteſta.anteq̃ꝫ primum ego reus ꝓponã,ꝯtra tuã actio-
nem exceptionẽ mihi ꝯpetentẽ de iure,ſit mortua ⁊ extincta tua actio
ex cõflictu exceptionis,⁊ iſtam qõnem format Jaco.de are.⁊ Cy.in.l.
excep.C.de proba.qui dicunt,ꝙ eoipſo ⁊ ſtatim ꝙ actio venit ad ꝯfli-
ctũ cũ exceptione,eſt extincta ſed Pe.ibi ꝯtra ſed Bar.in.l.ſi plures.
in prin.ff.de fideiuſ.cõcordando opiniones dixi,aut venit ad ꝯflictũ
per ſolã poſitionẽ exceptionis:⁊ nõdum ſuꝑ ea eſt obtẽtuꝫ.⁊ nõ peri-
mit actionẽ.quod patet,quia actio põt poſtea ꝑ replicationẽ iuuari.
vt videbitis.j.tit.ꝓxi.⁊ ita intelligat̃ opi.Pet.¶Fallit in exceptiõe
cõpẽſationis,qꝛ ſtatim perimit actionẽ ꝓpoſitã q̃ꝫ primũ opponitur.
Et eſt ratio,qꝛ habet vim ſolutionis.l.ſi ꝯſtat.⁊.l.ſi.C.de cõpẽſa.Aut
ſuꝑ exceptione eſt etiã obtentũ:⁊ tũc perimit actionẽ propoſitã ipſo
iure.caſus eſt in ipſa.l.ſi plures.in princ.⁊ ita intelligat̃ opi.Ja.⁊ Cy.
Sed iſta diſtinctio nõ placet Raph.in.d.l.ſi plures.quia etiã ſi fuerit
obtentũ in iudicio tũc actio ipſo iure nõ perimit̃,ſed ope exceptionis
tantũ.allegat tex.j.eo.§.itẽ ſi in iudicio:vbi videt̃ caſus apertꝰ,ꝙ ſen-
tentia abſolutoria nõ tollit actionẽ ipſo iure:pro hoc etiã videt̃ tex.in
l.ſi te.ff.de dolo.ꝙ no.Sed an abſolutoria tollat oẽm obligationẽ,vel
quã tollat:⁊ an aliquã tollat,dicã in.d.§.itẽ ſi in iudicio.¶Ex his in-
fert Bar.in.d.l.ſi plures.vnũ mirabile,ꝙ ꝯdẽnatus in parte licet pro
alia parte nihil dictũ fuerit.videat̃ tñ in alia parte abſolutus,ſi appa-
ret in proceſſu qđ fuit oppoſita exceptio perẽptoria,q̃ vere obſtabat.
ita eleganter dixit Bar.per illũ tex.cũ gl.in ver.reſtituẽda.qđ no.pro
ſingulari limitatione.l.j.C.ſi aduer.rẽ iud.vbi dicit̃ ꝙ non valet ſñia,ſi
condẽno te in parte,⁊ in alia parte nihil dico.qꝛ illud intelligit̃ qñ non
fuit oppoſita ꝯ illaꝫ partẽ exceptio ꝑemptoria:ſed hoc nõ placet Jo.
de imo.ibi cuꝫ verba ſententie ſint ſtricte intelligẽda,nec inferant niſi
quatenus importãt et ſpecificẽt:vt no.in.l.iul.de ꝯdi.inde.¶Ex quo
ſequit̃,qđ volendo tenere ꝯtra Bart.põt rñderi ad.d.l.ſi plures.q̃ vna
cũ gl.multũ facit pro Bar.ꝙ ideo ibi nõ fuit neceſſaria cõdẽnatio vel
abſolutio in reſiduo:qui ab illo reſiduo,fuit ipſo iure liberatus poſt
exceptionem diuiſionis oppoſitã ⁊ admiſſam.ſecus autem ſi duraret
ṗmeua actio.⁊ ita intelligat̃.d.l.j.C.ſi aduer.rẽ iud.⁊ iſtud mihi placet
de ſubtilitate iuris,ꝓ quo facit id qđ ſtatim dixi de exceptione cõpen
ſationis,que ipſo iure perimit q̃ꝫ ṗmũ fuerit oppoſita licet opi.Bart.
ꝓpter eius immẽſam authoritatẽ in practica,ſeruaret̃ et maxime cum
ibi dñs Pau.de caſt.expreſſe firmat opi.Bar.et Rap.ibi ſimpliciter.

36 trãſeat nec approbando nec improbendo,q̃ omnia no.¶†Septimo
quero,an ſicut actori aliqñ ſit licitũ ⁊ aliqñ nõ deducere ius superue-
niens pendente iudicio iuxta.l.ſi rẽ.§.ſi.ff.de pigno.act.ꝯiuncta.l.nõ
põt.cum ibi no.per gl.Bar.Bald.⁊ Ang.ff.de iudi.⁊ ibi Bar.de quo
ego late ſcripſi.ſ.de actio.in prin.in verſi.in eadẽ.ibi.ff.de iudi.l.ſolu-
tionis.dic vt ibi.an eodẽ modo ⁊ reo,de nouo ſuperueniens pendẽte
iudicio.⁊ iſtam queſtionem format Bar.ſm Pet.in.l.j.ff.eo.ꝟ ſi.q̃ro
qđ ſi exceptio incipiat ꝯpetere ⁊c.⁊ dixit aut incipit exceptio ꝯpete-
re,ex cauſa de preterito.⁊ clarũ eſt qđ poteſt ea vti.l.cum mihi.x.§.ſin.
ff.de ſol.Aut ſuperuenit pendẽte iudicio,ex noua cauſa.⁊ tũc aut fa-
cto aduerſarij,⁊ poſſum ea vti.ſ.titu.j.§.ſi.aut ſuꝑuenit exceptio ſine
facto aduerſarij.⁊ tũc quicquid dicat Pe.talis exceptio ſm Bar.põt
qñcunqꝫ opponi.l.ſinautem.§.j.de rei vẽdi.l.rei iudicate.§.j.ff.ſol.ma
trimo.¶Fallit in.l.ſi poſt acceptũ.ff.de rei vend.qꝛ odioſa eſt illa ex-
ceptio.⁊ hãc opinionẽ ſecutꝰ eſt do.meus Raph.i.d.l.j.qꝛ natura exce
ptionis eſt,qđ poſſit opponi vſqꝫ ad ſñiam.l.perẽptorias.C.ſentẽ.re-
ſcin.nõ poſ.⁊ ꝑ his bñ facit.l.ſi ſeruus.de cõdi.furt.l.j.ff.rerũ amotaꝝ.
l.ſi cũ dotẽ.§.eo aũt tꝑe.ff.ſolu.mat.C.de rei vxo.act.§.⁊ hoc ex rei.et
ff.de iniurijs.⁊.l.ſꝫ ſi vnꝰ.§.filio.⁊.ff.ſi vſuſfru.peta.l.vti frui.§.ſi poſt.⁊
ff.ad exhibẽdũ.l.tigni.poſt ṗn.Addas tu ſm Ang.i.d.l.j.ff.eo.qꝛ in-
diſtincte,ſi ſuꝑueniat reo exceptio perẽptoria ſemꝑ põt ea vti ꝑ iura
allegata ꝑ Bar.nec obſtat.d.l.ſi poſt acceptũ:qꝛ lꝫ ibi dñiũ ſuꝑuene-
rit pendẽte iudicio:tñ nõ eſt tante potẽtie,ꝙ cauſet exceptionẽ vſuca
pionis.⁊ iõ ibi nõ eſt verũ dicere,ꝙ ſuꝑuenerit exceptio.ſicut diximꝰ
qñ actoris pendẽte iudicio deſinit intereſſe.nã nihilominꝰ ꝓcedit iudi
ciũ,⁊ reus cõdẽnat̃ ſi talis deſinẽtia,exceptionẽ reo nõ pariat.quia in
multis caſibus cõtingit.vt.d.l.tigni.§.ſi quis.⁊.l.qui antẽ.§.j.⁊ qđ ibi
habet̃.⁊ ibi late Bar.ff.ſi quis cau.Ac etiam addas,ꝙ idẽ non tantũ
in peremptoria ſed in exceptione declinatoria iudicis,quoniam ⁊ illa
q̃uis in litis exordio debeat opponi.l.ſi.C.e.tñ ſi poſtea ſuꝑuenit,po-
terit etiã poſtea opponi vt ſingulariter determinat Jo.an.in.c.cũ dile
ctus.de ordi.cog.dũmodo opponat̃ ante cõcluſionẽ in cauſa:vt dixit
ibi Joã.an.qđ comprobat Ludo.in.l.ſi mulier diuertit.ff.ſol.mat.tali
ratione.Nã nõ eſt dubium ꝙ in notorio,non poteſt iudex vt ſuſpectꝰ
recuſari.extra de appella.c.propoſuit.in ſi.vbi eſt caſus in ſi.not.Sed
poſt concluſionẽ in cauſa,acta iudici aperta faciunt rẽ notoriã.vt no.
Jnn.in.c.ex inſinuatione.de appella.tu ad hoc addas Bar.in.l.ſi ma
ter.in fine.ff.de excep.rei iudi.⁊ qđ habetur in.l.iubemus.⁊.l.iudices.
⁊ ibi Bal.⁊ Sali.C.de iudi.⁊ qđ not.Bal.in.l.error.C.de iur.⁊ fac.ig.
igitur videtur,ꝙ poſt cõcluſionẽ in cauſa,ex ſuſpicione ſuperueniente
non poſſit iudex recuſari quaſi tũc merita cauſe ⁊ litis ſint notoria.Jn
exceptione aũt dilatoria,dic ꝙ illa debet opponi ante litis ingreſſum
de re iudi.c.inter monaſterium.vel intra litis exordia.vt.d.l.exceptio
nem.C.de proba.⁊ ſit ante litẽ conteſtatam.l.pomponius.§.rati.ff.de
procura.¶Fallit tñ iſta regula,primo ſi errore facti,non fuit ante op-
poſita.qꝛ tali caſu tũc poterit poſtea opponi vt in.d.l.error.cũ ibi no.
¶Fallit ſecundo in exceptione excõmunicationis.quoniam illa põt
in qualibet parte litis opponi.c.exceptionẽ.de excep.clemen.j.eodem
ti.ex quo tu dicas,ꝙ ideꝫ in bãnito.qꝛ equiparatur excõmunicato.in-
ſtitu.de capi.diminu.§.media.⁊ facit qđ no.Bar.⁊ doc.in.l.de pupil-
lo.§.penulti.ff.de noui ope.nũtia.⁊ qđ habet̃ in.l.ex facto.§.ex facto.
ff.ad trebe.⁊ ſic in qualibet parte litis,poteſt exceptio bãni proponi.
¶Fallit tertio ſi fuerit certus terminus datus,ad eas proponẽdas:
quoniã tũc poſt terminũ,nõ poteſt opponi niſi ſuperueniat de nouo.
vel vbi antiquitus cõpetentia,nouiter cõpetãt:vt.d.c.paſtoralis.⁊.c.
vt circa.de elec.in ſexto.ita dixit Lud.in.d.l.ſi mulier.tu addas quod
idẽ voluit Bar.in.d.l.ſi mancipiorum.⁊ tamen tu circa hoc latius di-
cas.vt.ſ.dixi in.ix.q̃ſtio.principali.Ac etiam addas tex.cum gl.⁊ ibi
doc.⁊ in.l.ij.C.de conſor.eiuſ.litis.Et predicta ſunt vera,niſi quis ap
pellauerit.quo caſu exceptionem dilatoriam quam intra tempus da-
37 tum a iudice nõ oppoſuit,poterit opponere vt.ſ.dixi.¶†Quid aũt
ſi iudex volenti in exordio opponere,reſeruat opponẽda poſt:an ipſe
hoc facere poſſit ⁊ ꝯñr ille poſſit poſtea opponere.Et iſtã qõnẽ format
Jac.bu.in.l.ſi fideiuſſor.in ṗn.ff.q ſatiſda.cogã.⁊ Bal.in.d.l.exceptio
nẽ.⁊ i.d.l.peremptorias.⁊ in.l.j.⁊ in.l.criminis.C.q accuſa.nõ poſ.⁊ ꝑ
Archi.iij.qõne.vj.exceptio.et in hoc Lud.in.d.l.ſi mulier.ſic conclu-
dit,quod inualida ſit hmõi ſñia,parte appellãte.quod ꝓbat:primo qꝛ
eſt caſus expreſſus in.c.exhibita.de iudi.vbi Papa ad inſtantiã par-
tis appellãtis,irritauit proceſſum eius iudicis qui etiã in oppoſitio-
ne ⁊ cognitione exceptionũ,ꝑuerterat ordinẽ iuris:ſinautem pars nõ
appellat,ꝓnuntiatio poterit eſſe valida tanq̃ꝫ lata contra ius partis.
facit.l.ij.C.quorũ appel.non reci.igitur poterit tunc pars etiam poſt-
ea opponere.quod ꝓbatur ex doctrina glo.in.c.ex cõqueſtione.de re-
ſtitu.ſpo.que vult quod vbicunqꝫ propter impedimentum iudicis di
latorias exceptiones nõ potuit pars opponere,poterit tamen poſtea
opponere.nc factum pretoris,ipſi parti preiudicet.ff.ex quib.cau.ma.
l.ſed ⁊ ſi per pretorem.in principio.Ac etiam dixit Ludoui.inualidã
eſſe dictã reſeruationem,niſi de conſenſu partiũ facta fuerit:quoniaꝫ
licet ſit dubium an conſenſu partium poſſint iudiciorum ſolẽnia omit
ti,tamen conſenſu partium poteſt ordo iudicij peruerti:vt eſt gl.not.
in.c.cum

in.c.cum olim.de cau.pos.z proprie.dicens valere examinationem testium de consensu partium factam, ante litem contestatam vbi dz fieri postea.vt extra vt lite non contest.per totum.qd no.sm Lud. ¶ Sed tu aduertas, q imo videt q talis reseruatio exceptionis z iuriuz examinanda z determinanda in fine, valet vt voluit eleganter Bart.que ibi sequitur Ang.z Imo.in.l.ille a quo.§.si.de test.in fi.ff.ad trebe.Et talis reseruatio, dicedo, reseruo exceptiones tuas si que de iure cópetunt tibi:facit qd si postea apparebit, q aliqua exceptio competebat z q obstabat, reddidit iudicium retro nullu.ita dicit elegater ibi Bar. facit.l.q vias.ff.de dá.infec.Nec obstat.d.c.exhibita.qz ibi loquitur in iudice delegato, qui dz seruare ordine sue delegationis.alias pcessus nó valet:vt dixi.s.in.x.q.principali.q oia no. ¶ Fallit etiam dicta regula, vt dixi si dicta exceptio postea superuenerit:qz tunc etiaz postea opponi pót.vt.d.l.ij.de cóso.eius.litis.z.l.elegáter.§.si post.de condi.indeb. Quod tu intelligas verum, q etiá postea opponi poterit:dummodo opponatur postq supuenerit, z habita est notitia ante primuz actum cótradictoriu, concernente merita cause.arg.l.nulle.z.l.pcuratoribus.z.l.nihil.cu glo.z qd ibi Cy.Bar.z oés docto.C.de procu.z in l.ab executore.§.j.z.ij.z quod ibi Bar.ff.de app.z qd ibi scripsi.Istam tu fallentiam limitat, etiá singulariter Inn.in eo.c.cu dilect'.de ordi.cog.qz illud est verum, nisi illud ius excipiédi qd postea supuenit, possit etiá deduci per viá actionis in alio iudicio.exemplu in exceptione spoliationis.iuxta.c.si.de ord.cog.qm tuc non poterit postea opponi in dicto iudicio:sed aliud iudicium de nouo, per modu agendi dz institui:qd dictu non reperit alibi:z hoc sequit Ange.z Raph.in.d.l.si mulier diuerterit.z Ang.in.d.l.ij.C.de cósor.eius.litis.z.l.pó ponius.§.rati.ff.de pcu.sed Jo.de imo.in.d.l.si mulier.dicit q dictum Inno.nó placet Anto.de but.in.c.cum dilectus.Et forte sm eum, nó seruaret in practica:qz q de nouo emergut, nouo indigét auxilio.l.si ab arbitro.§.j.qui satisda.cog.Et licet mihi hoc de iure placet, per ea que no.Cy.Pet.z vltramon.C.sen.rescin.nó poss.l.peremptorias.z Bar. in.l.q rome.§.duo fratres.ver.quinto opponit zc.ff.de ver.oblig.Tamen credo q in practica seruaret opinio Inn.propter authoritatem comprobatam ab Ang.z Rap.cogita. ¶ Ultimo fallit hoc in mino-
38 re.l.minor.xxv.annis omissam.cu glo.z ibi doc.ff.de mino. ¶ † Octauo querit, an sicut econtra qn actori deficit ius pendente iudicio nocet sibi:ita q non potest virtute dicti iudicij obtinere, imo debet ferri absolutoria.l.si constante.§.si.cu ibi no.ff.solu.mat.de quo vide tex.gloss. z ibi late Bar.z Bal.in.l.qui aut.§.j.ff.si quis cau.An idem sit in reo, vtputa cui a principio iudicij exceptio cópetebat, postea pendente iudicio dicta exceptio sibi amplius nó competit:imo suuz ius defensiuu deficit, an virtute dicti processus possit condemnari:dicas q sic vtputa ago cótra te rei vendicatione:tu tempore litis contestate, nó possidebas etiá ignoranter si postea pendente iudicio imo solu tempore ferende snie, reperiaris in possessione potes virtute dicti processus condemnari ad restituendum rem cum fructibus, a tempore quo incepisti possidere:vt est tex.in.l.sinautez.§.j.in ver.ité si.quinimo si aliquo tpe dicti pcessus possidebas, z sic fueris absolutus:fuit tamé lata declaratoria mei dnij, si quo tépore etiam post snuam reperiaris possidere dictá rem:poterit dicta snia declaratoria iuris mei, cótra te executioni mitti in dicta re sine aliquo nouo pcessu:vt est casus singularissimus cum gl.in.l.si a te.§.j.ff.de excep.rei.in.z ibi Bar.Ang.z Raph.qd tene menti. ¶ Nono qro, an sicut libellus actoris satis est, q psumptiue cócludat.l.oés.§.lucius.ff.q in frau.cre.z ibi Bar.Ang.z Rapha.qd tu tu intelligas veru, vt declarat Barto.in.l.cu qd.si cer.pe.in ver.'sic nó sufficeret libellu psumptiue cócludere zc.de quo p Cy.Bal.z Sali.in.l.edita.C.de eden.z p Bar.in.l.certu.§.j.ff.de confes.z p Ange.et Imo.in.l.sed z si de sua.ff.de acqui.here.de quo dixi.s.de actio.§.j.et latius.§.ité si qs in fraudé.circa prin.e.ti.dic vt ibi.Ita ét an sufficiat, q exceptio psumptiue cócludat:z dicas q sic p regulá.non dz actori.de reg.iur.in sexto.z illud tenet Pe.z Cy.in.l.vbi pactu.C.de trásact. z Bar.in.l.ij.in prin.ff.e. ¶ Decimo tene menti, q aliqn cópetit exceptio:z exceptio nominabitur, quamuis actori nunquam aliqua actio cópetierit vel competat:vt est tex.in.l.paulus respondit.ff.de doli exceptio.z.l.si in area.ff.de condi.indeb.Et hec sufficiant circa rub.pro generali cognitione exceptionum zc.

SVMMARIVM.

Equitur. ¶ Totus iste ti.diuiditur in quinq partes prin. Primo continuat ad precedentia rubrica. Scdo ponit causam, quare fueruт exceptiones inuente. Tertio id demóstrat p exépla, tá in actionib' realibus, q psonalib'. Quarto ponit duplicé diuisioné exceptionum. Quinto exéplificat.scda ibi.Cóparate aut sunt.tertia ibi:Uerbi gra.quarta ibi:in.§.appellat. quinta ibi:Perpetue z peréptorie.Et hoc principium.h.d.vsq ad.§.
1 idé iuris. ¶ † Exceptióes sunt arma reoru, si equitate nitunt ad excludendu actiones q competunt actori ipo iure:equales sunt metus doli z in factu exceptiones.h.d. ¶ Not.in prin.q z imperator cótinuat se ad precedentia.de quo dixi.s.eo.in rub.dic vt ibi. ¶ Not.ibi defendé doru.q exceptio est defensio et arma rei.vt dixi.s.e.in rub.illá p exceptiones, reus defendit sicut per actiones impugnat:vt.s.de actio.in prin.quinimo p exceptioné impugnat actio actoris:vt hic in fi.facit.l. ij.in prin.ff.eo.qz actio siue actoris intétio, excludit.vt.d.l.ij.in princi. ¶ No.q aliqn psecutio, siue actio psonalis actoris, potest esse in prima fronte hoc est cópetit de mero iure ciuili.tn est iniqua respectu illius cótra qué agit. ¶ No.q ille q per dolu, vel p metu, vel p errorem aliqd alicui promiserit.de mero iure ciuili, tenet z obligatus est:sed de iure ptorio datur sibi exceptio ad impugnádum intétioné actoris contra reu intétatá vt hic. ¶ Nota q etiam si dolus dedit causam 9ctui stricti iuris, cótractus tn tenet.concor.l.z elegáter.§.j.ff.de dolo. ¶ Not. ibi z actio qua intendit te dare oportere zc.formá libelli z mediu 9clu dédi in actione personali, qua intendit sibi dari oportere ex tali causa cócor.s.de actio.§.j.z ibi late dixi vt ibi. ¶ Not.ibi lz iniquu.q 9 iniqtaté, z sic ecótra ex equitate datur reo exceptio.l.q equitate.ff.de do.
2 excep.z dixi.s.eo.in rub.in.iij.q.prin.dic vt ibi. ¶ † In glos.cu qb'.in fi.Noto ergo ex gl.q lz reus dicat agere.l.j.ff.eod.tn pprie loquendo non agit sed ille cu quo agit:z sic in statuto qd pprie dz intelligi.s.constitutionib' municip.loquentibus de eo q agit, nó cóprehéderet reus de quo aliqd dixi.s.eo.in rub.circa pn.In hoc tn articulo latius concludas sm Bar.z doc.in.l.j.in prin.ff.eo. ¶ Quádoq verbu actio, refertur ad id quod expedit extra iudiciu:si tunc exponit actio.l.actus. vt in aut.hoc ius porrectu.C.de sacrosan.eccle.z ibi vide Bal.z doct. Qnq refert ad actioné, q exercet i iudicio:z tuc aut pót exerceri in iudicio z extra iudiciu indifferenter, z tuc aut loqtur in materia odiosa z tuc verbu actio stricte sumit.vtputa vt creditor violétus pdat actioné.l.extat.z ibi Bart.ff.quod me.cau.z tunc certe non perderet exceptionem si qua sibi competeret.l.sed z partus.in.§.j.cum glos.ff.quod me.cau.idem in.l.si quis in tantá.C.vnde vi.vbi qu.s pnatur actione

si quid tamen sibi soluat, habet exceptionem nec ab eo repeti potest. l. si pene. in prin. de cōdi. indeb. & qđ ibi no. Idem in legibus que dicunt q̄ ex pacto modo, nō oriatur actio. Nam propter hoc non tollitur exceptio: q2 hoc esset odiosum, & cōtra naturalē equitatē. Si vero loquit in materia fauorabili, tūc appellatione actionis, continetur exceptio. exemplū in. l. j. §. ait pretor. ff. de do. nam in fauorem rei. Et q2 actio de dolo est odiosa, introductū est: vt nō daret actio de dolo, si alia actio cōpetit. Igit intelligit large, vt exceptiōes cōprehēdat & oēm facultatē puenīēdi ad suū. l. & elegāter. in prin. ff. de dolo. & ibi etiā vide Bar. q2 idē dixit: ita etiā in proposito lex dixit q̄ ei qui agit, incumbit onus probādi. l. ij. ff. de proba. & ibi dn̄s meus Flo. intelligit etem̄ agere etiā ille qui excipit: nā alias sequeret, q̄ reo in his que dixit non incūberet onus probandi qđ esset odiosum & iniquū. l. in exceptionibus. ff. de proba.

3 ¶ † In gl. in verb. dolo induct⁹. in fi. no. q̄ dolus dans cām cōtractui bonefidei, facit ɔ̄tum ipso iure nullum. qđ est verum in fauorem odiosi: sed in sui preiudiciū tenet contractus: & ex eo pōt cōueniri: ita dixit glo. no. in ver. nullā. in. l. & eleganter. in prin. ff. de dolo. & ibi idem voluit gl. magna. & idē voluit in. l. si dolo. C. de rescin. vendi. & in. l. a diuo pio. ff. de ritu nup. Quod tamē est verum, nisi lex resistat actui: q2 ex neutra parte ex dicto contractu inito per dolum, datur actio: ita singulariter dixit glo. in. d. l. a diuo pio. de quo per Bal. in. l. j. C. plus vale. qđ agi. & de hoc dic vt dixi. s. de actio. §. actionū quedā. in pn̄. & in. §. preterea quasdā. in ver. aut dolo malo. vbi plene posui de actione de dolo. dic vt ibi. ¶ In glo. in ver. lapsus. in fi. dic q̄ ille tex. non facit ad ppositum: q2 ibi loquit qñ stipulatio fit sine cā, an valeat vel nō: dic vt ibi: de quo ibi per glo. Bar. & Raph. & late p docto. in. l. generaliter. C. de nō nume. pecu. sed latius dixi. s. de acti. §. in personam. circa princi. Nos autem loquimur, qñ aliqs credens se teneri promisit: & sic errando licet solēniter promisit. vnde dabit sibi exceptio vt hic & vltra hoc poterit etiam condicere liberationē: vt. l. is q plus. & ibi no. & l. si is qui perpetua. cum ibi no. de condi. indeb. Et aliqđ dixi. s. in rubri. in. x. q. principali. dic vt ibi in glo. in ver obligatus. in fi. Tu dic, q̄ licet quis habeat exceptionem vt hic, dicitur tn̄ obligatus. vt in tex. q2 orta fuit & est ciuilis & naturalis obligatio: & per ɔ̄ns actio. l. licet. §. ea obligatio. ff. de procu. quā actionem actor poterit in iudicio intētare: & nisi p reum opponatur exceptio doli vel metus, cōdēnabitur vt hic nec iudex poterit supplere & opponere dictam exceptionem q2 suppleret de facto qđ sibi non licet. l. j. C. vt que desunt aduo. secus si nullo mō esset obligatus, q2 tūc iudex suo officio repelleret actorē sine actione agētem: etiā si reus non opponeret. l. vbi pactum. cum glo. & ibi Barto. C. de transac. & glo. & Bar. in. l. si vnus. §. pactus. ff. de pact. de quo aliqđ dixi. s. e. in rub. in. x. q. prin. dic vt ibi: & tali casu sufficeret reducere ad mentē iudicis, in allegationibus iuris: licet aliqua defensio per reum in pcessu & in actis facta, vel opposita non fuerit: ita dixit Barto. in. l. eum qui ita. §. qui ita. in vltima col. de ver. obliga. & no. Barto. in. l. excep. C. de proba. Et ibi doc. & no. Bar. in. l. lecta. in prin. si cer. pe. in V. quid est hoc dictum pactum &c. ¶ In glo. efficax ibi & naturaliter. dic fm̄ Ioā. fab. q̄ Ja. de are. dixit, imo nunq̄ fuit orta obligatio naturalis nam obligatio naturalis: oritur ex equitate. l. is natura ɔ̄z. de re. iur. Sed nō est equum, q̄ dolum vel metum inferenti, detur actio ideo dixit nō oriri obligationē naturalem sed ciuilē tantū: supple aliquando ex ciuili obligatione tantū & sic ex parte sola potest oriri actio & sic filia cōtingit in eadē vt patet ibi in tex. iuri ciuili. Sed tu dicas ɔ̄triū, q̄ cum cōsensus debitoris interuenerit, licet fuerit decept⁹. l. in causę. §. de mino. vel fuerit per metum coactus, pura tamē voluntas est. l. si mulier. §. ij. ff. qđ me. cau. & naturalis nascitur ex consensu. ff. de so. l. stichum. §. naturalis. igitur fuit etiam orta obligatio naturalis. & sic ex patre & matre fuit orta actio: que est filia. l. licet. §. ea obligatio. de pcura. de quo late Bald. & doc. in. l. cum quis. C. de iur. & fac. igno. & in. l. j. ff. de cōdi. indeb. de quo dixi. s. de obli. in prin. dic vt ibi. ¶ In glo. in factū. in fi. ista glo. fm̄ Ja. de are. non est vera in oībus. nam in eodem exemplo, quando per errorem promisit, non datur cōtra patrē vel patronum in factum. Nam illa actio vel exceptio, tunc demum datur qñ delictum eorum potest argui. l. non debet ff. de dolo. Sed hic in nullo delicto. etiam quando filius vel libertus per errorem promisit, forte parentibus bona fide recipiētibus igitur isto casu, & exceptio in factū & exceptio doli cōcurrunt. ¶ Expeditis glo. q2 hic tractatur de trib⁹ exceptionibus, vcʒ de exceptione doli, metus, & in factuʒ. videndū est de vnaquaq̄ sigillatim & primo de exceptione doli: nā iustum esse videtur hic, de ea tractare postq̄. s. in titu. de act. §. preterea. in ver. dolo malo. tractauimus de actiōe doli. Et in hmōi exceptiōis examine, sequar ordinē iurisc̄sulti. Nam primo videndū est de causa, quare ista exceptio doli pposita, & introducta fuit. Scđo erit vidēdū, qñ dolus fiat, q̄ cognito statim cognoscem⁹ an & qñ obstet doli exceptio. Tertio erit videndum cōtra quem, potest ista exceptio intentari. Vltimo videamus quanto tpe duret, talis exceptionis oppositio: ita nos monet iurisconsultus in. l. j. ff. de doli excep.

4 ¶ † Veniamus igitur ad primam, vcʒ que sit causa inducendi, istam exceptionē doli: Et respōdeo q̄ pretor naturali equitate motus, hāc exceptionem doli introduxit. ne alicui dolus suus, ppter rigorem iuris ciuilis, contra naturalē equitatē pfosit. Ita dixit tex. in. d. l. j. §. nam quāuis dolo inducer is me ad promittendū per stipulationē tibi decem de iure ciuili, remaneo obligatus & contra me tibi competit vel orit actio. tamen de equitate pretoria obstat doli exceptio: vt. d. l. j. §. j. & l. dolo. C. đ inutil. stip. Et hoc fuit equum, ne quis ex dolo suo lucretur: & ne dolus suus alicui patrocinetur.

5 ¶ † Ex quo no. vt. s. dixi q̄ dol⁹, dans causam contractui stricti iuris, nō reddit eū ipso iure nullū. Secus in contractu bone fidei. vt. s. dixi de actio. §. actionum quedam. circa princ. Quib⁹ addas, q̄ si contractus stricti iuris & bone fidei, simul & semel concurrunt: vt q2 dolo indixisti me ad vendendum tibi librum, & interuenit stipulatio (vt cōiter solet in instrumentis) an stipulatio & sic contractus stricti iuris valeat cum clarum sit q̄ venditio est cōtractus bone fidei qui tūc non valet: vt. d. l. elegāter. in prin. ff. de dolo. & Bald. i. d. l. dolo. singulariter dicit, q̄ non q2 cum talis stipulatio dicatur accessoria ad ipsum cōtractum venditionis, & sic bone fidei: annullato dicto cōtractu principali, non valet dicta stipulatio accessoria: & de hoc dicit esse casum singularem in. l. si quis cum aliter. ff. de verb. obli. facit quod habet in. l. certi condictione. §. si numos. ff. si cer. pe. Et per Bart. & doc. in. l. si stipulatus. §. chrysogonus. ff. de verb. oblig. facit tex. in. l. cū enim. cū. l. seq. ff. de noua. Sed tu aduertas, q2 mihi videtur q̄. d. l. si quis cum aliter dicat cōtrarium. nam ibi dicit q̄ subtilitate iuris, astrictus est: sed doli exceptione vti potest vt dicit etiam hic tex. & gl. ibi in ver. machinationem. in fi. ponit istum casum, qñ super cōtractu bone fidei interuenit stipulatio: igitur videt ibi casus q̄ licet sit ɔ̄tus bone fidei, & eo etiam interuenerit stipulatio q̄ de subtilitate iuris est orta actio, & merito obstat exceptio: & sic totus contractus valet. & hoc etiā sentit satis Bar. in. d. l. si quis cū aliter. ver. quero circa. secūdū exemplum. vbi dixit q̄ imo. l. stipulatio. interposita super dicto cōtractu bone fidei, est coequalis non autem accessoria vt dixerat Bal. ex quo sequit quod in casu Bal. in effectu cōtractus valebit ipso iure, p interuentū dicte stipulationis licet obstet exceptio vt hic qđ est no. Cogita tamē si predicte opiniones possent concordari, per ea que habētur in. d. §. si numos. & d. §. chrysogonus. ¶ Secundo addas, q̄ lʒ dolus dederit causam contractui bone fidei, & sic lʒ cōtractus sit ipso iure nullus: vt dixi: si tamen sequatur traditio, transfertur dominiū ex dicto contractu nullo: vt habetur in. d. l. elegāter. §. j. & not. glo. notandā in. l. apud celsum. §. de authoris. ff. de excep. do. & ibi hoc firmat Raph.

6 ¶ † Ex quo no. q̄ licet ex contractu simulato & ficto, fiet traditio: tamen neq̄ dn̄ium & forte neq̄ possessio transfert: vt est casus singularis. in. l. emptor. ff. de aqua plu. arc. vbi videas Bar. Ang. & domino s meos. sed vt dixi ex contractu nullo, etiam propter dolū adhibitū in initio contractus, si fiat traditio transfertur dominium vt dixi. Ex quo sequit, q̄ magis infert fictio vel simulatio, q̄ dolus dans cām contractui quo ad translationē dn̄i, secuta traditione qđ not. perpetuo q2 totū contrariū videtur. vnde ne possis errare dicas q̄ debet intelligi de cōtractu ficto et simulato. iuxta. l. nuda. ff. de contrahen. emptio. & l. imaginaria. ff. de reg. iur. Nā multe sunt species simulationum, vt eleganter voluit Bar. in quodam suo consilio quod incipit Pet. nicole. &c. & l. post contractum. ff. de do. Bal. & Sali. in. l. emptione. & l. j. C. plus vale. qđ agi. nam in d. l. nuda. cum intentio contrahentium sit nuda, cōtractum perficere non valet: ego non mirum si ex nuda cā, non potest transferri dominium. l. nunq̄ nuda. de acqui. re. do. & quod no. glo. in l. quod meo. ff. de acqui. pos. Sed in casu nostro, dolosus & vendens intendebat contractum venditionis facere. et sic aliquem contractum qui sit aptus natus ad transferendū dn̄ium. l. cum manu fata. §. fin. de contrahen. emp. sic tradendo, transfert dn̄ium. ar. gl. in. l. ij. cuʒ simi. C. de acquir. pos. cogita tu si habes meliorē rationem. Vel ideo et principaliter, posses dicere q̄ causa siue materia inductiua hui⁹ exceptionis, est illa causa, que fuit cā ppōnēde actiōis de dolo: ita dicit iurisconsultus in. l. ij. in princ. ff. de do. exceptio. & per consequēs ne illius malitia sit sibi lucrosa, & simplicitas alterius sit sibi dānosa. l. j. in prin. ff. de dolo. facit. l. plane. et. l. si cum gl. et quod in eis Bart. Bal. Ang. de peti. here. Cetera dic vt habetur. i. l. equitatis. ff. de doli exce. & dixi. s. in rubr. in. iij. q. princi. dic vt ibi dixi.

7 ¶ † Capio secūdum principale, vcʒ quando dicatur dolo fieri, vt sciam⁹ an & qñ cōpetat ista exceptio doli. Et respondetur q̄ dolus cōmittitur multis modis. Primo ante cōtractum, vt quando dedit causam contractui: vt. l. j. §. ff. de do. exce. l. dolo. ff. de inutil. stip. Secūdo dicitur committi tunc temporis, quo aliquid petitur. licet antea nullus dolus fuerit cōmissus vt puta si quis agit in iudicio ex cōtractu celebrato sine causa: vel qñ aliquis agit contra aliquam exceptionem, vel contra aliquā equitatem ex qua quis erat tutus. Nam licet tempore quo cōtractus fuit celebrat⁹, non dicatur dolū fuisse cōmissum: q2 null⁹ dolus, nulla machinatio interuenit: tamen dicendum est, q̄ cum agit in iudicio & litē super dicta petitione est contestatus: dolo malo facere videbit. ex eo quia perseuerat petere ex dicto cōtractu inutili. Iste est proprie tex. in. d. l. ij. §. circa. ff. de doli excep. & eo. ti. l. que equitatis. Ex q̄ tu nota & tene mēti quia quoties quis est tutus aliqua exceptiōe, vt pacti de nō petēdo vel alia equitate & tamē aduersarius suus cōtra eum in iudicio agat & deducat illud ius suum, q̄ aliqua exceptiōe vl' equitate elidi potest quod competit

quod competit sibi exceptio doli:que oritur statim,ꝙ primū actor fuerit super sua petitione litē ꝯtestatus,τ nō prius.Et predicta forte tu posses dicere vera,qñ agit ille qui ꝯtraxit τ sic sciebat.l.fi.ff.p suo.vel scire debebat.l.qđ te.ff.si cer.pet.te habere exceptionē:qꝛ sciēter et sic dolose vſ indebite agere:ideo sibi obstat exceptio doli:qꝛ petendo qđ poterat tolli exceptiōe,vſ in dolo versari.secꝰ ergo si qs vt heres ageret,qꝛ esset in ignorātia ꝓbabilis.l.q in alterius.ff.de reg.iur.tunc cuȝ nō ꝓsumaꝛ in dolo,sibi nō obstabit doli exceptio:sed si qua alia exceptio reo cōpeteret,ꝑpter hoc nō eēt sublata.cogita.Et iō sis cautꝰ tu causidice,vt in forma debita scias opponere dictā exceptionē:qꝛ non sufficeret si diceres oppono exceptionē doli,τ sic ḡnaliter qꝛ in specie debes opponere:vt dixi.s.in rubrica.Et ideo forma erit,ꝙ excipiēdo dicas ꝙ Titius actor tecū cōtrahit ita τ taliꝛ,ꝙ tibi talis exceptio cōpetebat τ ꝙ ipse Titius sciebat vel scire debebat,tibi talē exceptionem cōpetere vel te esse tutū tali equitate:τ tñ hoc nō obstante,cōtra te egit τ litē est cōtestatus,τ per ꝯñs dolose ḋr fecisse.vñ nunc ex tali lite cōtestata,orta est mihi actio doli quā nunc eidē oppono.ita dixit

8 tex.in.l.ij.§.circa.τ in.d.§.ḡnaliter.quod no.in practica.¶†Et etiam aduertas,ꝙ aliqñ talis dolus pōt dici specialis,aliqñ ḡnalis.Specialis,vtputa si alia exceptio in specie nō cōpetit.Generalis vero si alia exceptio in specie cōpetit.Ac etiam scias ꝙ ista exceptio doli,aliquādo est iuris:vt qñ reus ipso iure tenetꝛ.τ sic nō est tutꝰ ipso iure,vt hic:τ tali casu exceptio doli hȝ effectū iuris qꝛ excludit intentionē agentis.vt hic.Aliqñ exceptio doli,est exceptio facti,τ etiā intentionis:vt quādo de facto,τ sine actione experitꝛ actor.l.ij.τ ibi gl.Bar.τ doct.ff.eo.tit.Nam sciendū est,ꝙ exceptio doli,succedit in locū cuiuslibet exceptionis que dici possit:vt.d.l.ij.§.τ generaliter.Ita dicit gl.Bart.τ doc.in.l.qui se debere.ff.de cōdi.ob causam.Aduertendū tñ est,ꝙ qđ casu quo exceptio doli subrogetꝛ loco alterius exceptionis,limitabitur τ regulabitꝛ ſm naturam illius exceptionis in cuius locū successit.ita dixit gl.in verb.pecuniam.in prin.in.d.l.qui exceptionē.ff.de cōdi.indebi.Et no.Bar.in.d.l.ij.§.generaliter.Et forte dices tu,ꝙ capiat naturam alterius exceptionis primenā τ originariā:τ nō illam quā haberet accidētaliter τ secūdario.vt voluit glo.in.d.l.qui exceptionē.in d.ver.pecuniā.τ voluit gl.τ doc.in simili in.l.creditori.ff.de leg.j.τ pro hoc facit,qđ habetur in.l.fi.eñ.§.qui iniuriarū.ff.si quis cau.τ qđ ibi ꝑ gl.τ doc.τ late per Bar.in.l.j.§.hec actio.ff.si quis testa.liber esse ius.fue.Ac etiā aduertas,ꝙ licet glo.ordi.in.l.qui se debere.dicat ꝙ exceptio doli est q̄druplex.Una est q̄ oritꝛ tēpore ꝯtractus,vt si dolo induxisti me ad promittendū tibi decē.Secūda est,que succedit in locū nō numerate pecunie.Tertia est,que succedit in locū pacti τ iurisiurandi.Quarta que succedit in locū facti,siue intētionis.Ac etiā lȝ gl.τ doc.in.d.l.qui se debere.dicāt ꝙ exceptio q̄ oritur ratione doli,dicaꝛ odiosa.vt.d.l.q exceptionē.in prin.tñ Raph.in.d.l.j.τ in.d.l.ij.§.circa.ff.de do.excep.tenet ꝙ imo sit fauorabilis.Nā si illa exceptio q̄ nascitꝛ ex aliqua equitate,ḋr fauorabilis.vt.d.l.qui se debere.τ.d.l.q equitate.de doli excep.fortius debemus dicere in ista,q̄ ex ꝓprio dolo aduersarij nascitur.cū magis videaꝛ succurri isti decepto dolo aduersarij,ꝙ si nō dolo aduersarij:sed alia equitate sibi succurreꝛ.τ istud est magni effectus qꝛ qñ quis est tutus exceptione fauorabili,solutū per errorē pōt repeti:als secus qñ est tutus exceptione odiosa:vt.d.l.q excep.in pnc.Et pro hoc est tex.in.d.l.qui se debere.in primo rñ.τ in.l.fi.nō sorte.§.indebitū.de cōdi.indebi.vbi datur regula,ꝙ tutus exceptione perpetua,solutū repetere pōt.nec obstat.d.l.qui excep.qꝛ illa loquiꝛ in exceptione macedoniani,q̄ est adinuenta cōtra naturalē equitatē,que est vt nemo cū alterius iactura locupleteꝛ τc.vt.l.nam τ natura.de cōdi.inde.Sed nos loquimur in exceptione doli,que nō est inuenta principaliter in odiū odiosi,sed in fauorē decepti ne alterꝰ fallacia sibi noceat.l.j.de do.τ.d.l.j.τ.ij.de doli excep.per quā opponēs,tractat de dāno euitando:τ pro hoc vſ.d.glo.in ver.pecuniā.in.d.l.q excep.Et hoc in simili voluit do.Pau.τ Ludo.in.l.si quis cū aliter,de verb.obliga.Et ad predicta bene facit,qđ no.Bar.in.l.qui exceptio.vbi dicit qđ si statuto caueaꝛ,si quis nō denūtiauerit bona sua in Castro τc.qꝛ dicitꝛ exceptio odiosa,q̄ primordialiter τ principalꝛ dicitꝛ adinuēta in odiū non denuntiātis.Sed si statuto caueꝛ,ꝙ mulier nō possit se obligare sine cōsensu ꝓpinquorū,talis exceptio dicitꝛ fauorabilis qꝛ primordialiter fuit adinuenta,fauore fragilitatis sexus.Et predicta intelligas tu vera,de illa exceptione doli q̄ originaliter competit:vel qꝛ de dolo induxisti me ad ꝯhendum vel dolum in ꝯtu accedit:quo casu pōt dici quis tutus exceptione fauorabili.et ita intelligaꝛ opinio predicta et ideo solutū repetitꝛ.secꝰ aūt si exceptio doli nō sit orta a ꝑncipio,sed oriatur ex postfacto:eoipso qđ actor agit in iudicio,τ litē cōtestaꝛ cōtra tutū exceptione vel aliqua eq̄tate:vt.d.l.ij.§.circa.qꝛ originalꝛ nō est ista exceptio q̄sita,sed ex accidēti vȝ eoipso quod actor agit cōtra tutum aliqua exceptione vel equitate:tunc ista nō impedit repetitionem soluti.Ita dicit Jac.but.τ Sali.in.d.l.qui exceptio.in fin.princ.τ hoc etiam tacite sentit Bart.ibi.Tertio modo dicitur dolꝰ cōmitti post contractū,vt si opera creditoris debitor perdat pecuniā,quā soluturꝰ erat.l.si opera.ff.de doli exceptio.Et id in casu.l.viro atq̄ vxore.cū ibi nota.ff.sol.ma.Et per ꝯñs tribus temporibꝰ,dicitꝛ dolꝰ committi.vt in simili diximus de prestante auxiliū in maleficijs.Nā aliqñ prestatur ante maleficiū,vt accōmodando schalas Aliqñ in ipso maleficio,vt assistendo malefactori.Aliqñ post maleficium,vt associādo malefactorē vt euadat.de quo late per Bart.in.l.in furti.§.ope.ff.de fur.de quo late scripsi in tractatu meo malefic.in gl.in ver.andreā.auxiliatorē.in gl.in versi.τ dicto maleficio semper astitit.dic vt ibi q̄ ola no.¶Unū tñ tene menti,ꝓ fundamēto τ correctione huius secundi quesiti,qđ vbicunq̄ actio bone fidei intentaꝛ ꝯ equitatē:ibi ex natura sui obstat exceptio doli,iste est casus in.l.si iō.ff.sol.ma.in fin.τ ibi Raph.in.l.hmōi.§.qui seruū.iuxta mediū.ff.de leg.j.¶Ex quo videtur sequi,vnū mirabile:ꝙ cum talis exceptio doli,dicaꝛ cōpetere etiā a principio,qđ tutus tali exceptiōe quecūq̄ sit ex ꝯtu bone fidei:dicatur etiā tutus exceptione doli:q̄ inest in dicto ꝯtu vt dicūt expresse predicta iura:τ per ꝯñs cū dicaꝛ tutus exceptione doli fauorabili,qđ etiā solutū virtute dicte exceptionis doli,repeti pōt.qđ perpetuo tene menti qꝛ est quid singulare.facit.§.in bone fidei.τ qđ ibi scripsi.s.de actio.cogita.

9 ¶†Ueniamus ad tertiū principale,vȝ ꝯ quē talis exceptio doli possit intentari.Et primo sciendū est,ꝙ exceptio doli ex parte eius cui opponitꝛ,dicitꝛ esse ꝑsonalis,vt ꝯ dolosum tm̄modo opponaꝛ τ non ꝯ aliū nō cōmittentem dolum:qđ tamē intelligas vt statim dicam:sed ex parte opponentis est in rē.τ de vtroq̄ est text.in d.l.ij.§.j.ff.de doli excep.magna nāq̄ differentia est,vtrū dispositio sit scripta in rem vel in personā:vt.l.aut qui aliter.§.fi.τ ibi Bar.ff.qđ vi aut clam.τ in.l.hec verba.τ ibi Bar.ff.de adulte.qꝛ qñ statutum loquitur in personā,de proprio significato non egreditꝛ personā:vt si loquatur de homicida nō comprehendit mandantem:secus sit sit scripta in rem,vt habetur in dictis iuribus.Et aduertas ad id qđ proxime dixi,ꝙ ex parte eius qui opponit,quādo cōuenitur super aliqua re:qđ sua exceptio est in rem τ nō in personam.Quoniā si quis cōueniatur a fure,raptore vel alias dolū cōmittēte in dicta re ex eo ꝙ possidet dictā rē,pōt conuentus excipere de doli exceptiōe:vȝ qđ tu agens in dicta re,furtum vel talē dolum cōmisisti.nec tali casu queritur versus quem sit dolus cōmissus,vel furtum:an aduersus illum qui cōuenitur τ excipit,an aduersus alium.facit.l.fulcinius.§.j.τ.ij.ex quib.cau.in poss.eatur.Sed tm̄modo quereꝛ,an in dicta re sit dolus cōmissus per actorem:licet nō fuerit cōmissus cōtra reum conuentum.facit.l.fi.cum ibi no.C.de rei vendi.Ex quo Ange.in.d.l.ij.in princip.dat vnam notabilem regulam,qđ vbicunq̄ exceptio est exclusiua actionis τ intētionis agentis,semper vires exceptionis estimantur ex persona eius cui opponūtur.Nam licet excipiens nullū ius habeat,sufficit tamen ad excludendum actorem dictum actorem carere exceptione.

ADNOTATIO.Quia actore non probante,reꝰ venit absoluendus.l.qui accusare.de eden.l.negantes.de act.τ oblig.etiam si nihil obstiterit hoc est,licet nihil probauerit.l.prima.de proba.C.et.c.fin.§.suaue.extra de iureiur. Antonius Caius.

Ita intelligaꝛ.d.l.fi.de rei ven.sed vbi intentio actoris est fundata de iure cōmuni,τ ad eam eneruādam proponitur exceptio:semper oportet cōsiderari,an ipsi excipienti cōpetat ius excipiēdi:τ tunc demum cōpetit si sua interest,alias nō.ideo tunc vires exceptionis estimātur ex persona opponentis,τ nō ex persona agentis.l.qui ex liberis.§.testamento.ff.de secun.tab.τ qđ ibi Bar.τ ideo dicimus nō admitti ad excipiendū,nisi illū cuius interest:qꝛ hoc intelligitꝛ si actoris intētio est fundata de iure cōmuni.l.ille a quo.§.si de testamēto.ff.ad treb.et no.in.l.militis codicil.§.veteranꝰ.ff.de testamē.milita.Sit itaq̄ cautus causidicus rei,qđ in articulādo τ probando duo deducat:vȝ dolum fuisse adhibitū in tali re sibi petita τ per ipsum actorem fuisse dolum cōmissum.Nam etiam si probaret doluȝ in predicta re fuisse adhibitum:vt qꝛ dicta res fuit furto subtracta,τ hoc probareꝛ nisi etiā deduceret τ ꝓbaret id fore factū ab actore,sua exceptio tanq̄ inepta nō releuaret reū:vt est tex.notabilis in.l.j.§.j.in ver.dȝ igitur is q τc.qđ nota.Secūdo aduertas ad aliud qđ dixi,qđ exceptio doli ex parte eius cui opponitur,est personalis τ sic reus dȝ deducere doluȝ ipsius agentis.istud est verum quicunq̄ agat:siue sit maior,siue pubes siue pupillus,doli tamē capax.vt.d.l.apud celsum.§.de dolo autēȝ ipsius minoris.τ.§.seq.siue sit masculꝰ siue femina.vt.d.l.apud celsum.§.sed τ si mulier.Quicunq̄ ergo cuiuscunq̄ conditionis τ qualitatis sit qui

10 agat,τ dolum commiserit potest de dolo excipi.¶†Et not.bñ quod dolus committitur non solum in faciendo,vel expresse dicēdo sȝ etiā in tacendo vel occultando veritatē:vt est nota.tex.τ ibi per doc.τ maxime Bal.in.d.l.prescriptione.C.si cōtra ius vel vtilita.pub.Aduertas tamen,ꝙ aliquando contra agentem potest excipi,non tantū de dolo suo sed etiā de alieno.τ tūc reus in suis exceptionibꝰ debet deducere τ specificare τ probare doluȝ ipsius,ex cuius dolo ille qui agit tenetur.vtputa de dolo defuncti qui nocet eiꝰ heredi siue sit successor de iure ciuili siue de iure pretorio,siue etiā esset successor causa libertatum conseruandarum.vt.s.de eo cui lib.causa per totum.cōiuncta l.qui in alterius.de reg.iur.τ sic dȝ deducere τ specificare agens qualꝛ defunctus,dolum in dicta re commiserit.¶Sed quod dixi dolū defuncti nocere heredi,intelligas vt plene scripsi.s.de actio.in.§.sȝ iste in ver.quero ab extra cum supra vidimus τc.Et habetur in.l.pompo

nius.§.cum quis.de acquir.posses.ꝛ in.l.si ego.§.pactus.de publ.ꝛ.l.vi-
tia.de acquir.pos.Nam vt patet in dictis iuribus,aut est vitium rea-
le,ꝛ nulli dubiū quod apud quencunqȝ res transit,vadit cū suo vitio.
vt.d.l.vitio.aut vitium est personale,ꝛ tunc aut quis vult vti admini
culo sui defuncti aut nō. Quando nō vult vti,etiam dolus sui defun
cti nocet sibi:vt.d.§.pactus.ꝛ.l.an vitium.ꝛ.l.cum heres.ff.de diuer.ꝛ
tempo.prescrip.quod est verū ſm Bar.in.d.l.cum heres.ꝛ Dyn.in.c.
possessor.de regulis iuris i sexto de subtilitate iuris ciuilis:sec⁹ sic de
equitate canonica,si heres ex persona sua velit cōputare tempus vsu
capionis,ꝛ nō sumere adminiculū ex persona defuncti vtputa si ipse
heres tanto tēpore possederit:qđ ex se cōpleuerit vsucapionē:ꝛ istud
sentit glo.in.l.nihil.ff.pro herede.ꝛ hoc voluit gl.ꝛ Imo.in.l.heres.§.
sequitur.de vsucapio.ꝛ Raph.in.d.l.pomponius.§.j.ꝛ Bal.in.l.eum
qui.§.in hac.de publ.¶ Ex quo sequitur,ꝙ si heres perfecte ex sua p-
sona vsuceperit non pōt ei excipi de dolo sui defuncti,qđ nota perpe
11 tuo.¶ † Aduertas tñ ꝛ nunꝙ̄ exeat mentem tuā,qđ heres qui semꝑ
fuit in bona fide,ꝛ qui in sui personā tm̄ fundauit vsucapionē:ꝛ pre-
scripsit rē legitime.iuxta ea que habent̄ in.c.fin.de prescriptio.tñ te-
netur extrahere animā sui defuncti,cui successit de peccato.ꝛ sic tene
tur restituere dictam rē,quā ipse prescripsit.ita dixit Anto.de but.in
c.si diligenti.extra de prescriptio.Et hoc sequitur domin⁹ meus Jo.
de imo.in.d.c.fina.in.iij.col.quod nota quia isto anno ita consului.
✻ ADNOTATIO. Idem dico in donatario vniuersali,vt
animā defuncte teneat̄ exonerare,cum teneat locū heredis vniuersa-
lis.c.fina.extra de sepulturis.c.in literis.§.quapropter.de raptorib⁹.
ꝛ dixi cōsi.clxxiij.Joānes Valetus.vers.vnde cū donatari⁹. Ant.Ca.
Ac etiam marito soluto matri.non eo constante,nocet dolus autho-
ris:vt.d.l.apud celsum.§.sed ꝛ si mulier.ꝛ pro hoc bene facit qđ habet̄
in.l.meuia.§.si fundus.ff.solu.mat.Et est ratio,q2 maritus constante
matrimonio dicitur habere causam onerosam.l.si.§.j.que in frau.cre-
12 dito.¶ † Itē dolus creditorum vel curatorū,dño suo nocet quaten⁹
ex eo est effectus locupletior.vt.d.l.apud celsum.§.illa.ꝛ.§.si quis.ꝛ sic
agenti potest excipi de dolo sui administratoris.facit.l.si procurator.
la.ij.eo.tit.¶ Itē potest excipi agenti de dolo sui ꝓcuratoris.in hoc
tamen est aduertendū,aut est procurator in rem suam:aut est procu-
rator habens mandatū generale cum libera:aut est procurator sim-
plex.Primis duob⁹ casibus,qñ est procurator in rem suam:ꝛ quādo
est procurator generalis cū libera: semper cōtra dominū agentem de
dolo dictorum procuratorū,quandocunqȝ cōmissio potest opponi ꝛ
in procuratore in rem suam potest esse ratio que colligitur ex no.in.l.
qui stipendia.C.de procura.ꝛ in ꝓcuratore generali pōt esse ratio que
colligitur ex.l.procuratore totorum.ꝛ.l.procurator cui libe.ꝛ.l.māda
to.ꝛ quod in eis no.Bar.ff.de procura.q2 talis potest omnia,que po
test eius domin⁹:intantū ꝙ ꝓcurator generalis cum libera,pōt etiā
exercere casus in quibus requirit̄ specificū mandatum.ita dicit Bal.
in.l.illud.§.j.ff.de minori.quod no.Tertio vero casu de dolo ꝓcurato
ris simpliciter constituti ad agendū,non pōt excipi nisi dolus fuerit
commissus in iudicio ꝛ post litem cōtesta.ꝛ sic postꝙ̄ fuerit effect⁹ do
minus instantie:vt est tex.nota.in.d.l.apud celsum.§.quesitum.ꝛ.d.l.
si procurator.la.ij.Nam si ante iudicium vel post iudicium,et sic lata
sententia in dolo versatur procurator simplex,de tali dolo contra do
minum non potest excipi:quia nō vt procurator,sed vt extraneus do
mino in iudicio dolum dicitur commisisse:ergo non nocet domino.l.
plautius.ꝛ.l.si procurator meus.§.j.de procur.ꝛ.l.hoc iure.ff.de solu.
ꝛ ibi Bar.ꝛ in.c.j.de procurato.in sexto.ꝛ in.l.ab executore.de app.et
ista est communis sententia.Sed ſm Ange.in.d.§.quesitum.attenta
dicta opinione,fortiter obstat quia in acquirēdo actionem iudicati,
dolus commissus est vnde cuicūqȝ commiserit,obstare videt̄ doli ex-
ceptio.vt.d.l.apud celsum.§.in hac igitur. Sed potest responderi ſm
eundem,ꝙ quando procurator corrupit iudicem ante litem contesta
tam,non fecit vt talem sententiam reportaret:sed forte vt compelle-
ret reum ad litis contestationem: et sic non fuit dolus commissus in
acquirendo actionem iudicati,ex sententia descendentem. igitur ꝛc.
Et intelligas hoc sane,quando fuerit talis corruptela per quā senten
tia non additur nulla ipso iure:alias si esset funditus nulla,potest op
poni nullitatis exceptio:ꝛ etiam exceptio doli generalis,cum ea con
currens.l.j.C.de pena iudi.qui ma.iudica.coniuncta.l.venales.C.sen.
rescin.non pos.Nam exceptio doli, cōcurrit cū vnaquaqȝ actione vel
exceptiōe.l.ij.§.ꝛ generaliter.de doli excep.licet de dolo actio,cū nul-
la actione concurrat imo non concurrit cum aliqua exceptione vel re
medio ordinario vel extraordinario.vt in integ.resti.l.j.§.j.ij.ꝛ penul.
ꝛ fin.ff.de do.quod no.Aduertas tamē ne erres,quod eo casu quo di-
xi dolum procuratoris nocere domino:est verum eatenus quaten⁹ est
effectus locupletior:non vltra.vt videtur casus in.d.l.ꝛ si procurator.
la.ij.equiparādo tutorem ꝛ procuratorem.ꝛ hoc voluit Bald.in.l.ab
eo.C.quomodo ꝛ quando iudex.ꝛ Raph.in.d.l.si procurator.Et pre-
dicta intelligas;non tantum de primo procuratore cōstituto a domi
no.sed etiam de substituto:ꝛ sic ordinato a primo ꝓcuratore:vel vir-
tute potestatis date ad substituēdū,vel suo arbitrio extra iudicium.
vt.l.si procuratorem.§.ij.ꝛ ibi Bart.ff.mandati.vel in iudicio post li-
tem cōtestatā,vel post primum actum contradictorium factū a procu
ratore constituto post litem contestatam ꝛ sic postquam effectus est
dñs instātie.l.nihil.ꝛ.l.ꝓcuratorib⁹.C.de ꝓcu.ꝛ.d.c.j.de ꝓcu.in.vj.Et
facit qđ elegāter Bar.dixit ad ꝓpositū in.l.ij.in pñ.de cura.bonis dā.
Et est casus in.d.l.apud celsum.§.mā.ꝛ ibi ēt hoc voluit Ang.Et ꝑdi
cta ꝓcedūt,qñ ꝓcurator cōmisit dolū in fauorē dñi:si autē in sui ꝑni-
ciē,ꝛ dñs cōueniat̄ ex actu gesto p ꝓcuratorē:tūc an possit se tueri ꝑꝑ
dolū sui ꝓcuratoris,est cas⁹ in.l.si ꝓcurator.la.j.qđ sic.ff.de doli excep.
ꝛ vide tex.notab.in.l.elegāter.§.pe.ff.de dolo.ꝛ ꝙ supra dixi posse ex-
cipi,de dolo tutoris:vel curatoris est verū:etiā si tutor nō sit soluēdo:
ꝛ sic etiā,si nō sit cautū pupillo ꝯ tutorē.vt.d.l.si procurator.la.ij.in fi.
¶ Unū tñ tene mēti,qđ de dolo illi⁹ q ꝓ tutore egerit negotia pupil
laria,cū nō sit tutor dat⁹ vel dat⁹ nō legitime:nō pōt excipi ꝯ pupillū
opȝ ergo ꝙ sit ver⁹ administrator.vt ꝯ dñm excipi possit.inquantū tñ
est fact⁹ locupletior.vt est tex.notabi.i.d.l.apud celsum.§.illa ēt qđ.ꝛ
§.qđ de tutore.ꝛ.§.si qs nō tutor.qđ tene mēti.Quid plura,ēt de dolo
illi⁹ p quē acqrit̄,lȝ nō sit ꝓcurator noster vel negotiorū gestor vel licet
nō sit subiect⁹ potestati nostre:tñ excipi pōt de ei⁹ dolo ꝯ agētē.vt est
tex.in.d.l.apud celsum.§.apud iulia.q̄sitū.ꝛ qđ ibi Bar.q Bar.ibi no.
dixit qđ excipi etiā pōt de dolo illi⁹,ad quem res reuersa est:quod no.
13 ¶ † Dol⁹ vero filij vel serui in cā peculiari,indistincte nocet patri vel
dño.in dñicis aūt ita demū eis nocet,si fuerit dol⁹ cōmissus in nego-
tio ex quo acquirit̄:sec⁹ si post acq̄sitionē factā patri vel dño,filius vel
seru⁹ dolū cōmitteret:q2 talis dol⁹ nō noceret patri vel domino:q2 in
acquirēdis tm̄ ꝛ nō in iam q̄sitis possunt patri ꝛ dño nocere.l.seru⁹.C.
de pactis.Sȝ dol⁹ p̄ris vel dñi,semꝑ nocet filio vł seruo agētib⁹ vt de
his oīb⁹ est tex.in.d.l.apud celsum.§.in hac exceptione.¶ Ex quo in-
fert̄,qđ eodē mō dȝ distingui in abbate ꝛ monacho:q equiparat̄ filio
vel seruo:vt not.Inn.in.c.cū olim.de priuileg.ꝛ no.Bart.in.l.j.in.iiij.
ꝛ.v.col.de vulgari ꝛ pup.vt de dolo abbatis indistincte possit opponi
monacho,sȝ abbati agēti possit opponi de dolo monachi in reb⁹ cō-
missis in actu acquirēdi,ꝛ nō in alijs.ꝛ eodē mō pōt dici de dño.ꝛ va-
sallo.qđ no.¶ Aduertas ad id qđ.s̄.dixi de ꝓcuratore ad iudicia,qđ
ei⁹ dol⁹ nocet dño,dȝ intelligi dño cōstituente:nā si essent duo rei cre
dendi ꝛ vn⁹ cōstituat ꝓcuratorē,dol⁹ illi⁹ ꝓcuratoris nocet cōstituē-
ti:nō aūt alteri correo.vt est gl.sing.ꝛ ibi Angel⁹ hoc notat in ver.qui
eū admisit in.d.l.si ꝓcurator.la secunda.ff.de doli exceptio.¶ Secū-
do etiam aduertas,qđ predicta procedunt nisi esset administrator ge
neralis:qui in extraiudicialibus dolum commisit quasi committat
dolum post contractum,et sic post ius quesitum domino nocet.vt est
tex.ꝛ ibi hoc notat Ang.in.l.pure.§.actoris.de doli exceptione.quod
14 no.¶ † Queritur postquam vidimus,an dolus vniuersalis autho-
ris noceat vel non:Nunc videndum est an de dolo authoris singula-
ris,possit excipi necne.In quo cōcludas,aut res habetur ex cā onero-
sa aut ex causa lucratiua,vel quasi lucratiua.Si ex causa onerosa,vt
q2 emi vel permutaui:ꝛ tūc regulariter non pōt mihi opponi de dolo
authoris mei.d.l.apud celsum.§.authoris.nisi talis exceptio sit in rē.
Item nisi agēs vellet vti accessione mei authoris:iuxta.l.pomponi⁹.
in dicto.§.cum quis.de acquirenda possessione.Secundo si ego agens
essem creditor,ꝛ ex causa onerosa:ꝛ vellem rem per hypothecariā ad-
uocare:tūc posset mihi opponi de dolo mei authoris.Et est rō in isto
vltimo casu,quia quando agitur hypothecaria pro me creditore,ad-
uocatur tantūmodo possessio.l.si cū venderet.in prin.ff.de euictio.et
pro debitore dominium.l.pignori.ꝛ.l.serui nomine.ꝛ quod ibi per gl.
ꝛ Bart.ff.de vsucap.cum simili.ꝛ per consequens res esset reddițura
ad authorem meū:ꝛ sic in effectu talis aduocatio,etiaȝ sibi prodesset:
vt de hoc est textus in.d.l.apud celsum.§.idem tractat pomponius.
Scđo vero casu,quando res habetur ex causa lucratiua:tūc clarū est
qđ pōt mihi agēti opponi de dolo mei authoris.vt est tex.in.d.l.apud
celsum.§.si quis autem ex causa legati.quod intelligas verum,siue sit
ex causa lucratiua a principio:siue resultet lucratiua ex postfacto.vt
est casus ꝛ ibi hoc notat Rapha.in.l.meuia.§.fundus.ff.soluto matr.
Et idem si haberet rem ex causa noxali.ꝛ sic ex causa quasi lucratiua:
vt est tex.in.d.§.actoris.scđo respō.ꝛ ita communiter tenetur.Si aūt
velles hunc articulum,per alium modum examinare.dicas cum glos.
in.d.l.apud celsum.§.de authoris.in fi.videlicet ꝙ quo ad vniuersaleȝ
successorem,capias regulam affirmatiuaȝ ꝙ dolus sui authoris semꝑ
nocet sibi.vt.d.l.an in vitium.et.d.l.cum heres.de perpe.ꝛ tempo.pre-
15 scrip.¶ † In successore vero singulari,capias regulam negatiuam
quod regulariter dolus sui authoris nō nocet sibi vt.d.§.de authoris.
¶ Fallit autē hec regula,si successor singularis vult vti accessione ex
persona authoris:vt.d.§.de authoris.¶ Secūdo fallit,si non vult vti
dicta accessionione:tñ habet causam lucratiuā vel quasi.vt.d.§.de au
thoris.¶ Tertio fallit,qñ de suo dolo cōuenitur.vel parti excipit.vt
d.§.de authoris.¶ Quarto fallit,vbicunqȝ res reuersura est incōtinē
ti ad authorē dolosū.vt.d.§.de authoris.¶ Quīto fallit,vbi exceptio
coheret rei:vt.d.§.de authoris.¶ Sexto fallit,vbicūqȝ dol⁹ cōmissus
est in actionis acquisitione.naȝ cuicūqȝ successori ea vtēti,obstat exce
ptio:vt.d.l.apud celsum.§.si qs.ꝛ.§.de authoris.ꝛ.§.i hac.¶ Aduer-
tas tamē,ꝙ ibi dixi dolum authoris nocere fideiussori,habēti cām lu

cratiuam

cratiuam est verũ si agat:qz contra eum potest opponi exceptio doli authoris.sec⁹ aũt si se defendat.vt est gl.valde no.in.l.apud celsum.§. si quis autem ex causa legati.⁊ hoc no.Ang.in.l.pure.§.si cum.eo.tit. ¶ An aũt ⁊ qñ possit excipi,ỏ spoliatiõe facta ab authore vel tertio: vide de resti.spo.c.sepe.⁊ ibi p gl.⁊ doc.vbi in effectu dr,ꝙ si qs scieter rem a spoliãte recipit:qỏ dr quasi succedere in vitiũ spoliãtis:⁊ p ɔñs contra talẽ possessorẽ.põt succurri spoliato etiã per illud beneficium quod spoliat⁹ ante oĩa est restituẽdus.vt ibi.⁊.l.si quis ad se fundu3.⁊ quod ibi plene p gl.⁊ doc.C.ad legẽ iul.de vi pub.⁊ late p doc.⁊ Salic. ⁊ nisi fuerit successor sciens,cõdictionẽ ex dicto canone ɔ eũ nõ habe re locum:sed poterit cõpetere remediũ.c.reintegranda.iij.q.j.ita dicit glo.in.d.c.sepe.de quibus vide,q̃ late scripsi in.§.quadrupli.s.de acti.
16 que nota vt scias in practica quid attentandũ sit:⁊ quid intẽtari debeat. ¶ † Et ista inducunt ad illam vulgarẽ questionẽ,an exceptio q̃ obstabat cedenti actiones suas,obstet cessionario? quam questione3 posuit Dy.in regula si qs in ius.de reg.iur.in.vj.⁊ in.l.doli.⁊ ibi Bar. late Ang.Raph.⁊ Jmo.ff.de noua.⁊ Bar.in.d.l.apud celsum.§.si cũ legitima.⁊ Raph.in.d.§.de authoris.⁊ in.d.§.si cũ legitima.⁊ per gl. ⁊ Raph.in.l.pure.§.si cui.⁊ ibi Ang.ff.de doli excep.⁊ Bald.⁊ doc.et Ludo.in.l.si cui dotẽ.§.j.ff.sol,ma.in quibus iurib⁹,notanter concludunt ꝙ aut agenti opponit exceptio doli cõmissi,nõ circa illã actionẽ que ceditur,sed circa aliud:⁊ tunc non obstat habenti cãm onerosam.
17 ¶ † Ex quo sequit,ꝙ cũ exceptio banni vel excõicationis,non respiciat actionẽ intẽtatam:non põt opponi habẽti cãm onerosam. Jsta3 opinionẽ vr tenere Spec.in tit.de ces.act.§.nũc videndũ.ver.illud q̃ritur.Sed Jo.an.in.d.l.doli.in pe.colũ.dixit. Aut cessionarius intẽtat exercitiu3 directariũ,tunc qz agit noĩe cedentis:obstabit sibi exceptio que obstaret cedẽti:cuius noĩe in effectu agit.si vero intentat vtiles:⁊ sic noĩe suo,agit sibi ⁊ p se petit cõdemnari.iuxta no.p Dy.⁊ Bar.in l.si duo.ff.de solu.⁊ in.l.q stipẽdia.⁊ ibi Bar.⁊ doc.C.de pcur.tunc tali casu põt adhiberi distinctio Bar.aut talis exceptio inficit actione3 competentẽ cedẽti,⁊ eius substantiã: vt est exceptio doli vel met⁹,in cõtrahendo ɔmissi.de quo dixi.s.eo.in pñ.vel exceptio cõpẽsationis. de qua p gl.in.l.si quis in rẽ.ff.de pcu.⁊ p Cy.⁊ Dy.in.l.eius.C.de cõpensa.⁊ ibi doc.⁊ Spec.de pcur.§.si.ver.s3 nungd.⁊ tũc obstat ipsi cessionario.secus si est exceptio psonalis.vt banni,vel excõicationis: nã tunc talis exceptio,afficit cessionariũ si est ex cã onerosa:secus si esset ex cã lucratiua.p not.in.d.§.de authoris.sed gl.in.c.j.de iure pat.i.vj. indistincte tenet,qỏ siue sit ex causa onerosa siue ex cã lucratiua:non obstat dicta exceptio excõicationis vel banni.⁊ idẽ tenet ibi Archid. ⁊ idem vr etiã sentire Angel.in.d.l.doli.verum qz ɔ dictam glo.vr esse tex.ad literam in.d.§.si cũ legitima.ideo Joã.and.in nouella in.d.c.j. super glo.facit tres casus.Nã aliqñ est vitium ipsius rei,⁊ tunc trãsit in singularem successorẽ,etiam ex cã lucratiua.vt.l.vitia.cũ ibi not.C. de acqui.pos.Aliqñ vitiũ inest actioni.⁊ tunc in successorẽ vniuersalẽ transit indistincte. Jn singularẽ vero,fit distinctio: aut ex cã onerosa vel ex causa lucratiua:si ex cã onerosa,⁊ tũc non transit:nec tũc nocet: si vero ex cã lucratiua:⁊ tũc nocet:vt.d.§.si cũ legitima.sed fm Do.Jo. in.d.l.doli.hoc scdm membrũ Jo.an.est directe ɔ glo.ordina.in.d.§.si cum legitima.que vult,ꝙ si est vitiũ cõmissum in ipsa actione queren da:⁊ tũc indistincte tale vitiũ nocet,etiã singulari successori:⁊ etiã ex causa onerosa:vñ dictũ suũ scdm mẽbrum,sic distingue.Aut vitiũ est in ipsa actionequereñda:⁊ tũc indistincte tale vitiũ nocet etiã singulari successori:⁊ etiã ex cã onerosa.Aut vitiũ nõ est in ipsa actione:s3 in preambulo pcedente acquisitiõe,ipsius actionis:⁊ tũc adhibet distinctio Jo.an.Aut est successor ex cã onerosa,⁊ nõ nocet:sec⁹ si ex lucratiua:vt.d.§.si cũ legitima.Aliqñ ⁊ sic decimo casu,nõ inest vitiũ rei vl actioni:sed psone authoris tm̃modo:⁊ tũc indistincte nõ nocet etiam successori:etiã si esset successor ex causa lucratiua.ita intelligat ⁊ salue tur gl.in.d.c.j.Uel alr fm Raph.in.d.§.de authoris.ꝙ exceptio psonalis,nõ nocet cessionario:sed si esset exceptio in rẽ,semp ⁊ vnicuiq3 successori obstat.vt no.Dy.⁊ Bar.i.d.l.doli.p.l.in b indicio.§.si inter socios.ff.cõi diuidũ.⁊.l.ideq3.§.si.ff.p soci. ¶ Scdo aduertas,fm Rapha.ꝙ in illis casib⁹ in qbus.s.dixi nõ obstare execeptionẽ cessionario,est verũ nisi cessio fieret ad vtilitatẽ cedẽtis:qz tunc semp obstaret cuicũq3 cessionario:vt est tex.in.d.l.apud.§.idẽ tractat.Et potes ponere exemplũ in.l.nomẽ.C.que res pig.oblig.pos.de quo p Bar.⁊ docto.in.l.facta.§.si heredes.ff.ad treb.Quinimo tali casu,dicit obstare oẽm exceptionẽ.arg.l.si post diuortiũ.⁊ qỏ ibi Barto.⁊ Moderni.et Ludo.ff.solu.mat.Quis talis exceptio etiã esset psonalis.De quo tũ dic tu,vt dixi.s.in rubrica in quinta questione pncipali.dic vt ibi.Ac etiã predicta pcedunt i successiõe:sinaũt cesset successor p traditionẽ: tunc q̃uis tradẽs fuerit in dolo:tñ nõ nocet successori vl singulari cessionario ex cã onerosa.vt no.glos.in.d.§.de authoris.in si.Et est ratio differentie:qz qñ fit cessio,dolus est in actione ex qua actione cessionarius agit:merito obstat exceptio:sed qñ per traditionẽ nõ est dolus, ex ipsa traditione ex qua immediate venit cessionari⁹:sed est in causa anteriori fm Dy.⁊ Bar.in.d.l.doli.Jsta tamẽ ratio non placet Rapha.in.d.§.de authoris.qz sic actio cessa,est illa eadẽ i persona cessionarij que fuit in psona cedẽtis:ita etiã in domino.imo forti⁹:qz illud dñium etiã directũ,qỏ fuit penes tradentẽ nunc est penes accipiẽtẽ l.traditionib⁹.C.de pac.no.Bar.in.l.si quis vi.§.differẽtia.ff.de acq. pos.non sic in actione:qz directa actio põt cedi.l.ij.ff.pro soc.quapropter non faciendo differentiã,inter cessionẽ vel traditionẽ,concludit Raph.ꝙ vbicũq3 emptor siue cessionarius venit ex iure qỏ fuit in psona authoris,vel ex actiõe cessa,vel ex dñio q̃sito mediãte accessiõe possessionis cedẽtis vel tradẽtis, obstabit exceptio. Sed vbi venit p publicianã vel vsucapi.ex psona sua ,quo casu tñ dicit habere dñium a se:⁊ tũc nõ obstabit exceptio vt pt3 per predicta.Et ista ɔsideratio Raph.satis pl3:sed in practica seruaret opinio Joã.andr.suppleta per dñm meũ Jo.de imo.Uñ etiã tu aduertas ad id,qỏ pꝛime dixi.s. fm Raph.qñ venit per publicianã ex psona sua,quasi sentiat ꝙ sec⁹ si veniret p publicianã ex psona sui authoris.Ex quo nota ⁊ tene mẽti,ꝙ qñ aliquis nõ põt ex persona ppria intentare publicianã, vt qñ habet titulũ habilẽ ad acquirendũ dñium vel vsucapiẽdi cõditionem iuxta.l.claub⁹.ff.de ɔhen.emp.⁊.§.vendite.s.de rerũ diuisione.⁊ nõdum fuit sibi tradita possessio:vel si fuit tradita,nõ potest doceri.nec põt docere de sua possessione.iuxta.l.traditionib⁹.C.de pactis.Clarum est ꝙ ex psona tua,tu nõ habes publicianã ɔ tertiũ possessorem vel occupatorẽ.qz publiciana tibi nascit ⁊ cõpetit,ex traditione virtute tituli.l.eũ qui.§.si.cũ.l.seq.⁊ ibi singulr Ange.ff.de publi.⁊ qỏ tũ possederis,etiã si momẽto possederis.l.cũ sponsus.§.si.ff.de pub.Tñ tu potes intẽtare publicianã ex psona tui authoris,si authori tuo cõpetebat.vñ debes narrare titulũ tui authoris et possessionẽ tibi traditã:⁊ ꝙ ipse tenuerit ⁊ possederit etiã p momentũ:⁊ tũc tibi successori cõpetit publiciana ex persona tui authoris ɔ tertiu3 possessorẽ:vt est glo.sing.⁊ aurea.in.l.tertia.ff.de publi.quã sequit ibi Bal.⁊ Ang. in.d.l.cũ sponsus.in.§.is cui.l3 glo.ibi nõ bene se firmet:⁊ hoc etiã tenet Bal.in.l.si.C.de sacrosan.eccle.in ver.quero.⁊ ver.sed iuxta predicta.l.qui allegat Spec.ꝙ nunq̃ exeat mentẽ tuã:qz his diebus infacti occurrentia,ita allegabã.Et hoc addas his que dixi in.§.sed iste.s.de
18 actio. ¶ † Tertio pncipaliter quero, qd in delegatione,an exceptio que obstabat delegãti,obstabit ei cui facta est delegatio? Et p intelligentia debes scire,ꝙ aliud est cedere actiões,⁊ aliud est delegare debitorẽ:nã cessio actionis põt fieri absenti ⁊ ɔ absentẽ,aliquo tñ organo medio.s.nuntij vel epistole.arg.l.j.in si.ff.de ɔhen.empt.ɔiuncta.l. per diuersas.C.mãda.⁊ talis cessionarius intẽtabit actiones vtiles q̃ directo cõpetebãt cedenti.vt est tex.in.l.postq̃.C.de heredi.vel actio. ven.⁊ optime facit tex.in.l.nomẽ.⁊ qỏ ibi Bar.⁊ doc.ff.que res pign. obliga.pos.Delegatio aũt sit presenti,ɔ presentẽ ⁊ cõsentientẽ p stipulationẽ.l.j.cũ ibi no.C.de noua.vel etiã in iudicio per litis contestationẽ.l.delegare.⁊ ibi optima gl.⁊ Ang.⁊ vterq3 dñs meus.vbi oĩno videas etiã Bar.ff.de noua.Et regula est negatiua,vc3 ꝙ exceptio q̃ obstabat delegãti:nõ obstat ei cui facta est delegatio:vt est tex.in.d.l. doli.ff.de noua.Et põt esse ratio:qz l3 cessionarius nitat ex actione, qua cedens niti poterat:vt.d.l.postq̃.tñ ille cui facta est delegatio,nititur ex sua stipulatione que est firmiter facta.igit ⁊c.l.j.⁊ per totũ.ff. de verb.obli. ¶ Sed ista regula fallit in plurib⁹.Primo qñ ille cui factã est delegatio,nõ est verus creditor sed putatiu⁹.l.iul.ff.de doli excep.Aduertas tñ,ꝙ tali casu nõ delegat⁹ sed delegatio habebit condictionẽ vel soluti repetitionẽ. ¶ Ac etiã fallit si debitor delegatus erat tutus,tali exceptione q̃ parabit repetitionẽ soluti:vt est tex.i.l. q̃uis.§.interdũ.ff.ad velleia.⁊ in.d.l.iul.ij.respon.⁊ ibi Raph.qỏ ẽet verũ,nisi talis debitor scienter pmitteret: dũmodo sit talis qui possit preiudicare.l.si quis delegauerit.ff.de noua.⁊ qỏ ibi per gl.⁊ Bart. ⁊ in.l.qui se debere.ver.sed cum sciret.ff.de condi.ob cau.⁊.l.sed ⁊ si qs. §.si.⁊ qỏ ibi gl.⁊ doc.ff.si quis cautio.⁊ vide oĩno glo.in.l.j.in ver.cautionales.ff.de pretor.stipu.⁊ ibi vide Bar.in ver. nota mirabilẽ glossam fm quã habes ⁊c.secus si iusto errore facti promiserit:⁊ erat tut⁹ exceptione fauorabili.l.si.ff.ad macedo. ¶ Tertio fallit,si eadem est equitas dandi ɔ eũ cui facta est delegatio,que esset ɔ delegantem:vt patet hic in muliere ⁊ minore.vt.d.l.doli.versi.diuersum. ¶ Quarto fallit,si ille cui facta est delegatio erat creditor, ex cã lucratiua.vt.d.l. iul.j.responso.qỏ sane intelligas verum,nisi exceptio que cõpetebat ipsi delegato,fuisset exceptio que persone sue coheret:vt est exceptione in plus dãnetur,q̃ facere põt:qz ista exceptio non obstabit illi,cui facta est delegatio.l.pe.cũ glo.ff.de noua.⁊.l.si id qỏ.§.si cum emi.ff.de dona.quod intelligas verum,fm distinctionem glos.⁊ ibi doct.in.l.si prior.ff.soluto matri.⁊.l.nesennius.§.j.⁊ ibi glo.⁊ doc.ff.de re iudica. nam attendi debet,forma promissionis.vt ibi patet. ¶ Quinto fallit si tempore quo agitur,pecunia erat reuersura contra delegante3: tũc exceptio q̃ obstaret delegãti,obstat ei cui facta ẽ delegatio.l.apõ. §.actoris.de doli exc. ¶ Ultimo aduertas ꝙ ista regula negatiua, indubitanter est vera:si esset exceptio personalis:vt banni,excommunicationis vt voluit Bar.in.d.l.doli.in fin.⁊.d.l.apud celsum.§.sed cum legitima.Jdem tamen dicas fm Jo.de imo.in.d.l.doli.⁊ fuit de mẽte Bar.ibi si esset exceptio realis,vt est exceptio pacti vel met⁹ q̃ est in rem vt.d.l.apud.§.penul.cum glo.l3 Dy.dicat contrarium per.l.in hoc iudicio.ff.communi diuidun.cum si.⁊ male:quia sua iura loquũtur in cessione.Et est ratio differẽtie:qz ille cui facta est delegatio,ni

titur vt dixi ex delegatione ſibi facta de nouo:ſ; tali obligationi,nul
lum fuit vitium:igitur ⁊c.ſed in ceſſionario ſecus:vt.ſ.dixi:ſ; hoc ēt
19 ibi voluit Ang.quod no.¶ †Quero an cōtra parētes ⁊ patronos de
tur exceptio doli?nā clarū eſt,ꝙ actio doli nō cōpetit:imo talis actio
verbis tēperanda eſt:⁊ loco ſui dabiť actio in factum omiſſo dolo:q꞉
nō debes dicere in libello,ꝙ parēs fecerit ſciēter ⁊ doloſe:ſed narrato
facto,d; eſſe mediū ɔcludendi ſub iſta forma vc;,Verū q꞉ nō ɔuenit
bonefidei,locupletari cū aliena iactura:ideo peto dictā rem mihi re-
ſtitui:vt.l.nō d;.⁊ ibi Bar.ita dixit.ff.de dolo.⁊ Bal.ibi ⁊ notat Bar
to.in.l.infamē.circa mediū.ff.de pub.iud.⁊ not.Cy.Bal.⁊ Sali.in.l.
ſi ſuperſtiti.§.de dolo.intm̄ ꝙ nec exceptio doli datur ɔ̄ predictos:ſ;
loco ſui datur exceptio in factū.vt eſt tex.in.d.l.apud celſum.§.aduer
ſus.⁊ ibi etiā hoc notat Ange.⁊ Raph.Et aduertas ⁊ tene menti,ꝙ
nec homini humili ſiue plebeio,ɔ̄ eū qui eſt poſitus in dignitate:nec
vili cōtra hoīem vite emēdationis,de dolo actio cōpetit:l; dolū com
miſerit:vt eſt textus ſingulariſſimus in.d.l.nō d;.⁊ ꝑ ɔ̄ſ etiā,nō com
petit exceptio doli:ſed dabitur ei actio ⁊ exceptio in factū verbis tē-
peratis:q꞉ iſta iudicanť a pari:vt.d.§.aduerſus.ɔiuncta.l.non d;.qđ
tene menti ɔ̄ hmōi plebeios vel viles perſonas.Et pōt eſſe ratio in
exceptione doli:l; nō infamet infamia iuris:tn̄ infamat infamia fcī.
vt.d.§.aduerſus.Et ibi hoc notat Raph.⁊ ideo talis exceptio,q̄ ſal-
tem de facto infamat nō datur ɔ̄ dictas perſonas:vt patet in.d.§.ad-
uerſus.ibi apud bonos viros ſugillat.ſiue agať ɔtra patronū vel pa-
trem,ſiue ɔtra eius heredē:tn̄ excipieť de facto de dolo ipſius patro-
ni.vt.d.§.aduerſus.ibi:tā viuo q̄ defuncto.Sed heres liberti pōt etiā
de dolo aduerſus patronū excipere:vt ibi patet in fi.⁊ etiā vide ibi in
verſi.libertū autē.Et eſt ratio rationis:q꞉ etiam exceptio doli,cū nō
fiat verbis temperatis,idem importat quo ad infamiā ſicut actio de
dolo.Nā etiam actio in factū,que datur ɔ̄ parētes ⁊ patronū infama
ret:niſi ꝓferetur verbis temperatis.vt notāter dixit Bar.in.d.l.infa-
mem.¶ Ex quo ſequiť,ꝙ nō actio ſeu nomē actionis:ſed verba ſunt
20 attendēda,vtrū ſint temperata vel non.¶ †Quero an exceptio do-
li ſit ſubſidiaria,ſicut eſt actio de dolo que nūq̄ cōpetit vbi alia actio
vel exceptio vel officiū iudicis vel aliud remediū etiā extraordinariū
non pōt cōpetere?vt eſt tex.in.l.j.§.vltimo.⁊ fin.ff.de do.Et dic ꝙ nō:
imo quāuis alia actio vel exceptio cōpetat,etiā extraordinaria:non
tolliť tn̄ quin exceptio doli competat ⁊ intētari poſſit:vt eſt text.in.l.
apud celſu;.§.labeo ait.⁊.l.ſi ex ſtipulatu.Et eſt ratio:q꞉ fauorabilior
eſt exceptio,q̄ actio:quia exceptio eſt defenſio.vt dixi.ſ.in rubri.circa
prin.ergo fauorabilior.l.fauorabiliores.ff.de reg.iuris.intm̄ qđ l; qs
vſus fuerit exceptione doli mali:nihilominꝰ poteſt intentare condi-
ctionē vt libereť.ſi eſt iniuſte ⁊ indebite liberatꝰ.vt.d.l.iulia.in prin.⁊
§.j.⁊.l.dolo facit.in ſecūdo reſponſo.de doli exceptio.⁊ facit quod ple
ne notat Bart.⁊ doctores in.l.ſi finita.§.elegāter.de damno infecto.
¶ Quero an ad hoc,quod iſta exceptio doli cōpetat,ſit neceſſe quod
dolus agentis vel dolus alicuius arguatur?ꝑm ea q̄ dixi ſupra p.l.fi-
nalem.§.j.de doli exceptio.Et dic ꝙ non.quia imo aliquādo ſufficit,
quod dolus ſit commiſſus re ipſa:licet dolus commiſſus,nō poſſit ce
dere in committētem:vt decepto detur iſta exceptio:vt eſt videre qn̄
pupillus nō doli capax vel furioſus,aliquid cōtra me fecerit:vt eſt te-
xtus in dicta.l.apud celſum.§.ſi quis pupillo.⁊ ibi glo.Et ſic nota qđ
paria ſunt quo ad reuocationem,an dolus ſit ſcienter cōmiſſus ⁊ per
illum qui ſit doli capax:⁊ an aliquis ſit re ipſa deceptus.vt ibi.et.l.ſi
qs cum aliter.cū ibi plene notatis.ff.de verb.obligatio.¶ Et aduer-
tas,ꝙ iſta exceptio doli,eſt multum generalis ⁊ habet latā materia;
preexiſtentem:nam poteſt habere locū,ſiue in contractibus ſtricti iu-
ris vel bonefidei:vt.d.l.ij.§.j.⁊.ij.de doli exceptio.l.elegāter.in prin.de
do.⁊.§.in bonefidei.inſtitu.de actio.Siue in vltimis volūtatibꝰ.vt eſt
tex.in.d.l.apud celſum.§.preterea.ſciendū eſt ꝙ intelligas iuxta ea q̄
habenť in.l.his ɔſequenter.§.j.ff.fami.erciſ.⁊ per Barto.in.l.fin.ff.de
his quibus vt indignis.ita notat Raph.in.d.§.preterea.Siue ſumꝰ
in compromiſſo,⁊ arbitrio ſeu arbitramento.vt.d.l.apud celſum.§.ſi
in arbitriū.⁊.§.ſeq.⁊ ibi vide Raph.Siue ſumus in iudicijs.l.pure.in
prin.ff.de doli excep.§.j.cum ibi not.Et demū in vnaquaq; diſpoſitio
ne,dolus poteſt cōmitti ⁊ dolus malus ⁊ dolus bonꝰ.l.j.§.j.ff.de do.
intantum ꝙ licet aliquis petat ſibi legatum,⁊ petat integrum.qđ ta-
men poteſt per falcidiam defalcari:⁊ ſic quod ſibi naturaliter debeba
tur.l.j.cum ibi nota.per doctores.⁊.l.errore.cum ibi not.per Bald.C.
ad legem falcidiam.⁊.l.patrem.⁊.l.debitorem.ff.que in fraud.credi.et
ff.de dona.inter virum ⁊ vxorem.l.ſi ſponſus.§.ſi quis rogatus.et no.
plene Barto.in.l.cum quis.C.de iuris ⁊ facti ignoran.tamen petens
integrum legatum,dicitur dolum committere.⁊ poteſt doli exceptio
21 ne repelli vt eſt textus notabi.in.d.l.pure.§.j.quod not.¶ †Eſt nunc
hic omnino videndum,an ⁊ qn̄ contra exceptionem doli,detur repli-
catio doli?quam queſtionē format iuriſconſultus.⁊ ibi Bart.⁊ Ang.
⁊ Rapha.in.d.l.apud celſum.§.marcellus.⁊ per glo.⁊ doc.in.l.ſi duo.
ff.de dolo.per Iac.de are.Bar.⁊ Bal.⁊ late Ang.⁊ Raph.⁊ latius p
Imo.in.l.cum mulier.ff.ſoluto matri.vbi Ludo.multa ſcribit.⁊ quaſi
omnia habuit ab Imo.licet de eo nullam faciat mentionē.⁊ credo qđ
fuerit cauſa:quia Imola,incepit repetere dictam.l.cum mulier.ff.ſol.
mat.⁊ vide gl.⁊ doc.ī.l.viro atq; vxore.ff.ſol.mat.⁊ hť.ī.c.intelleximꝰ.
ex̄ de adul.⁊ ibi p Inn.⁊ doc.ī.c.dilecti.⁊ ibi gl.⁊ doct.de excep.⁊ Spe.
de exceptio.§.fi.ad fi.⁊ hť in.c.cū eccľiaſtice.ex̄ de excepti.⁊ in.c.nulli.
de accu.in.c.gaudemꝰ.de diuor.¶ Et aduertas prīo,ꝙ in hoc articu-
lo Accurſius gloſſator in.d.l.ſi duo.dedit hāc doctrinam,ꝙ aut dolꝰ
hincinde ꝑ ꝑtes circa idē cōmittiť:⁊ tūc dolꝰ cū dolo cōpēſať:igiť ad-
uerſus doli exceptionē,dať authori replicatio doli.l.fi.§.ſed ſi ſtipu-
lator.ff.de eo per quem fact.eſt.Aut dolꝰ hincinde cōmittiť circa di-
uerſa:⁊ tūc nō cadit cōpenſatio:igiť tunc ɔ̄ exceptionē doli,non dať
doli replicatio.ff.de noxa.l.quēadmodū.§.ij.S; iſta doctrina gl.rep-
hendiť ꝑ doctores:qm̄ primū eius mēbrū,vr̄ ɔ̄ tex.in.d.l.apud celſu;.
§.mercellus.vbi d꞉ iniquā eſſe cōem malitiā.⁊ ſic circa idē,petitori pre
mio eē ⁊c.Itē ſcđm mēbrū videť ɔ̄.c.intelleximus.de adult.⁊ ɔ̄.c.quia
fruſtra.⁊.c.michael.extra de vſur.vbi etiam pt;,ꝙ erāt diuerſa crīa,⁊
adulteria diuerſa,⁊ diuerſe vſure:⁊ tn̄ admittiť cōpenſatio.Tertio
hoc etiā vr̄ ɔ̄.l.ſi ambo.ff.de cōpē.vbi negligentiarū q̄ cōmiſſe fuerunt
circa diuerſa,fit cōpēſatio.igiť ⁊ Unde ſcđa fuit theorica gl.Bernar.
in.c.dilecti.extra de exceptio.⁊ Spec.in ti.de exce.§.fi.ad fi.dicentiū,
ꝙ aut ſi dareť replicatio,actor ex ſuo dolo reportaret cōmodū:⁊ tunc
illa replicatio denegabiť:igiť delictorū,nō fiet cōpenſatio.⁊ ita eſt in-
telligendus dictꝰ.§.marcellus.⁊ tex.in.d.c.dilecti.niſi ɔ̄ exceptionem
excōicationis oppoſitā,ɔ̄ agentem:igiť actori nō datur replicatio al
terius excōicationis ɔ̄ reum:q꞉ tūc actor ex ſua malitia ſeu excōicatio
ne,reportaret premiū agēdi.Aut vbi daretur replicatio actori,actor
non reportaret ex ſua malitia cōmodum.ſed potiꝰ reus lucrareť:⁊ tūc
replicatio,cōceditur actori.ita pt; in.d.c.intelleximus.vbi q̄uis cōce
datur vxori replicatio alterius adulterij,⁊ cām obtineat:nō d꞉ tamē
cōmodu; reportare:cū de nouo ſe ſubijciat poteſtati mariti:quinimo
ipſe maritꝰ ɔmodū reportat:ex quo ipſam ꝑtātem ⁊ ſubiectionē vxo
ris recuperat.S; hec doctrina ſcđm doctores non vr̄ vera:qm̄.in.d.c.
dilecti.actor non fundabat ſe ex ſua excōicatione:nec ex eo ꝓpter qđ
fuit excōicatus:ſed ex iure alias ſibi licite q̄ſito:vc; ex electione de eo
facta:merito dici non pōt ꝙ ex ſua excōicatione vel ꝓpter ſuā excōica
tionem,lucreť vel aliqd petit ex quo ſup illa nō ſe fundat.Ceterū in.d.
c.intelleximus.lucratur etiā vxor replicans ex ſua malitia:q꞉ nō ob-
ſtāte adulterio ſuo,ſentit cōmoditatē matrimonij:q꞉ maritꝰ cogiť eā
maritali affectione tractare.Tertia fuit opinio Iac.de are.quā ſequi
tur Bart.aliquibꝰ tn̄ additis in.d.l.cū mulier.dicens.Aut excipiens
tractat de damno euitando:vt eſt in pari cauſa,cū agēte:⁊ tunc nō au
diť replicatio actoris.Ita debet ītelligi.d.l.apud celſu;.§.marcellus.
Et patet:q꞉ in pari cauſa,potior eſt cōditio poſſeſſoris.ff.de reg.iur.
l.cum par.Aut excipiens tractat de lucro captando:replicās vero de
damno euitando:⁊ tunc replicatio doli,tolleret exceptione;:⁊ ſic in-
duceret cōpenſatio.caſus eſt in.d.c.intelleximus.¶ Aduertas tamē,
q꞉ hoc ſcđm membrū ꝑm eum fallit.Et primo quando in replicatione
illud idem allegaretur,qđ in libello alias extiterat allegatum:q꞉ tunc
replicatio vendicet exceptionē.l.j.⁊.ij.⁊.l.mercalem.C.de cōd.ob tur-
pem cau.vbi agens illa condictione,aſcripſerat in libello reo turpitu-
dinem:reus excepit de pari cā turpitudinis:non audiť actor replicās
de pari cā turpitudinis:q꞉ ſic,replicaret illud quod poſuit in ſuo libel-
lo.¶ Secūdo fallit quando exceptio que obijcitur per illum qui tra-
ctat de lucro,non reſpicit merita cauſe ſed perſonam agentem tantū:
vt patet in exceptione excōmunicationis vel ſimili:tunc enim contra
excipientem,huiuſmodi non datur replicatio licet replicans tractet
de damno euitando:vt quia repetit ſibi debitum qđ non vult perdere.
Iſte eſt proprie caſus in.d.c.dilecti.vbi excommunicatꝰ,petit ſibi de-
bitum:⁊ ſic tractat de damno euitādo:conuentus excipit cōtra reum
id eſt contra perſonam eius,non negans debitum:ſed dicens illum ſo
re repellendum a limine iudicij propter inhabilitatē perſone ab agen
do:tunc non iuuabitur talis agens,replicatiōe excommunicationis
vel banni in perſonam cōuenti.Et eſt ratio,q꞉ prouocans reum ad iu
diciū:vt fuit in.d.c.dilecti.vbi traxit in cauſam,videtur eo ipſo ipſum
habilē reputare,ad litigandū ſecum:vt voluit notabiliter Inn.in.c.cū
inter.de exce.⁊ Bart.in.d.l.cum mulier.⁊ Bald.in.l.fin.C.de edi.diui
adria.tollen.niſi ipſum citari fecerit non pure,ſed ɔditionaliter ſi ſua
putauerit intereſſe:vt no.glo.in.l.mancipium.C.ſi manci.ita fue.alie.
ita dixit Bal.in dicta.l.fi.⁊ iſte eſt bonus modus practicandi:et ideo
cū eū vt dixi ſemel approbauerit,nō poteſt amplius reprobare:vt.l.ſi
quis teſtibus.C.de teſtibus.Sed iſta ratio ceſſat in eo,reſpectu perſo
ne actoris:q꞉ ex quo reus non eſt ille,qui actorem traxerit ad iudiciū:
ideo dici nō poterit ꝙ eius perſonam approbauerit.et ſic poterit actor re-
uerſus eum opponere declinatoria; iudicij:non aūt poterit actor re-
plicando euitare declinatoriam a reo oppoſitam.¶ Hoc tamē fallit
ꝑm eum,niſi ipſe accuſator ſit familiaris ⁊ domeſticꝰ accuſati.Iſte eſt
tex.in.c.nulli.de accuſa.Tu aduertas ꝑm Bar.Ioā.Raph.⁊ Lud.in
d.l.cū mulier.ꝙ iſta verba Bar.in multis ſunt diminuta,et ſuppletio
ne indigētia:dum eñ vult ꝙ replicatio familiaritatis facta per accu-
ſatorem,tollit exceptionem criminis oppoſitam per reū:tanq̄ crimi
noſum ab accuſatione repellendum:certe hoc nō eſt verū.vt dicit In.
in.d.c.nulli.illud eſt ſpeciale in Epiſcopo:q teneť habere honeſtos fa-
miliares.

miliares.vt patet.ij.q.vij.cū pastoris.qm̄ in alijs illa familiaritatis re-
plicatio,facta ꝑ accusatorē nō repelleret exceptionē criminis ad eum
vt criminosum repellendū sibi oppositā ab accusatore.imo ista fami-
liaritatis replicatio,detegeret inhabilitatē sue persone,ad accusatio
nem instituendā:q2 domestic⁹ familiaris, ab accusando regulr̄ repel-
litur.l.iniquū.⁊.l.si q̄s ex familiarib⁹.C.q accusare nō possunt. Pre-
terea posito ꝙ persona accusati,aliqua ex cā nō posset repellere accu-
satorē:q2 al's ꝓpter iuris ꝓhibitionē,ad accusandū est inhabilis:ni-
hilomin⁹ ex ꝓprio officio repellet eū:ita dicit notāter gl.in.d.c.nulli.
qđ ꝓbať per.l.qđ ꝓhibet.ff.de postu.⁊ in.l.plane.⁊.l.fin.⁊ ibi doc.ff.de
peti.here.¶ Ex his sequiť ꝙ Bar.ita loquēs indistincte,nō recte di-
xit.Preterea dn̄ Bar.itellexit.d.l.ij.⁊.l. mercalē.qn̄ idē in replicatiōe
diciť,ꝙ deductū fuerat in libello:dic ꝙ hoc nō pl3 Bald.in.d.l.cū mu
lier.Imo rō dictarū legum est:q2 res nō erat integra:ex quo deuentū
erat ad executionē facti : vc3 ad solutionē turpiter ꝓmissi,⁊ turpiter
recepti:⁊ iō nō est mirū,si nō fit cōpēsatio turpis donatiōis ⁊ turpis
receptiōis.Et est rō:q2 ista est cōpensatio delictorū:ideo nō h3 locum
facta traditione,⁊ executiōe:vt.d.l.si ambo.§.si quis igiť.⁊.ff.de im-
pen.l.qđ d2.§.pe.ergo nec ista.Et ista rō pl3 Ludo.q2 si nō est deuentū
ad executionē,h̄ est turpiť ꝓmissi,turpiter recipiēdi solutionē:tūc ex
ꝓmissiōe turpi,pōt q̄s exceptiōe repelli.l.si ob turpē.ff.d ꝯdi.ob turp.
cau.⁊.d.l.mercalē.Et ista rō pl3 mihi:ꝓ quo adducas simile:nā īterlo
cutoria quo ad iudicē,nunq̄ transit in rē iudicatā quin possit eam re-
uocare.l.qđ iussit.⁊ qđ ibi ꝑ Bart.⁊ doc.ff.de re iud.istud est verū,nisi
facta fuerit executio.ista est gl.not.valde ⁊ ibi Bar.in.l.ij.§.fina.ff.de
preto.sti.ꝓbať.⁊ aliter,q2 admittiť more purgatio maxime ītra pau-
cos dies.l.⁊ si post tres.⁊ ibi plene not.Bald.⁊ doct.ff.si q̄s cau.⁊.l.si
ita q̄s.§.seia.ff.de ver.ob.hoc tn̄ est verū,nisi a lege vel ab hoīe fcā fue-
rit executio.l.is qui.ff.de leg.ij.ita dixit Bar.⁊ doc.in.l.si insulā.de v.
obli.¶ Ceterū aduertas,dn̄/etiā intellexit.c.cū ecclesiastice.extra eo.
ꝙ ibi excipiens ꝯ petentē possessionē pacificā beneficij,de pluralitate
beneficiorū eo ꝙ certat de lucro captādo,repelliť per agentē tractan-
tem de dāno euitādo:replicatione de simili pluralitate in qua est etiā
ipse reus excipiēs:⁊ dicas ꝙ ille bonus intellect⁹ est ad illum tex.ꝺm
Inno.⁊ Lud.q2 excipiēs,nō excipiebat ad propriā vtilitatē.eo q2 nō
appareret ibi,ꝙ ipse possideret illud beneficiū:cuius pacifica possessio
petebať:sed excipiebat ad vtilitatē ecclesie:cuius interest non habere
beneficiatū pluralē:ex eo q2 ex pluralitate beneficiorum, impediť con
gruum seruitiū.qđ est prestandū ecclesie:q2 plurib⁹ intent⁹ ⁊c.arg.l.ne
mo.C.de asses.Ac etiā aduertas ad id,qđ dixit Bart.per dictū.c.cum
inter.cū ibi not.per Innoc.ꝙ istud ꝓcedit in reo necessario:vtputa in
specifice citato:in quē etiā inuitū,iudiciū reddiť.l.inter stipulantem.
§.j.de ver.obli.¶ Sinaūt cōpeteret virtute generalis ꝓclamationis:
qua citanť oēs,qui sua putauerint interesse vel opponere volētes, cō
tra electū.iuxta.c.si.de electio.in.vj.an repellať q2 bannit⁹ vel excōica
tus.⁊ Inno.in.d.c.cū inter.⁊ Bar.in.d.l.cum mulier.tenēt ꝙ sic.ne ꝑ-
missio defensiōis,trahať ad impugnationē vt.d.c.cū inter. Et ꝑ hoc
facit tex.optim⁹ in.l.qm̄ alexandrū.ꝺm intellectū Cyn.C.de adul.vbi
defensio que cōtinet merā repulsam agentis,cōcediť seruo.l.hos accu
sare.§.omnib⁹.⁊.l.seruos.⁊ ibi vide Bar.ff.de accu.sed nō cōcediť,etiā
si haberet mistā punitionē actoris.Sed Host.in.d.c.dilecti.de except.
tenet ꝯtrium.sed ibi Ioan.and.(quē cōiter sequunť doctores) iudicio
meo voluit has opiniones ad ꝯcordiā reduci. nā aliqn̄ ille venit ad op
ponendū,virtute generalis ꝓclamationis predicte : ⁊ tūc q̄uis dicať
voluntarie venire,de iure tn̄ non repelleręť exceptione excōicationis
vt est de mente Inn.in.c.super his.de accu.Et dic tu:⁊ ita pōt intelli
gi opinio Host.Aut nō precedente ꝓclamatione, quidā voluntarius
comparet,libellū dando cōtra electu3:⁊ talis repellitur.Iste est casus
in.d.c.exhibita.de iudi.⁊ istud sequiť Ioan.de imol.⁊ Ludo.qui alle-
gant ad hoc dictā.l.quoniā Alexandrū.C.de adul.ꝺm intellectū Cyn.
coniuncta.l.serui.⁊ qđ ibi scripsi de appel.⁊.l.seruos.⁊ ibi Bar.ff.de ac
cusa.⁊ ita intelligatur opinio Bar.Tu vero pro hoc allega quod vo-
luit Bart.Ang.Raph.⁊ Ioan.de imo.⁊ etiam Ludo.in.l.pupillo.§.
penul.de noui operis nuntia.⁊ Bar.Ang.⁊ Fulgo.⁊ Floria.in.l.non
cogendum.in fi.ff.de procur.in eo qđ dicunt,quando comparet excō-
municatus vel bannitus,ad reuocationem tenute: an dicať actor vel
reus:⁊ per consequens an sit audiendus,q2 distinguitur: aut compa-
ret proprio motu,⁊ non tanq̄ prouocatus ⁊ tunc dicitur actor.dic vt
ibi qđ nota in practica.Quarto fuit in hac materia opinio Bart.q ꝑ
multas conclusiones,decidit istum articulū : verum quia in illis con-
clusionibus in multis reprehēditur:⁊ suppletur a domino Ioāne de
imo.ideo forte idem Bal.volēs aliter tradere hanc materiā,iunctis
dictis Dy.⁊ Ia.considerat duos casus principales,dicēs.Aliquādo
agitur criminaliter:aliqn̄ ciuiliter.Primo casu aut loquitur de com-
pensatione delictorum,extinctiua pene:⁊ ista nō admittitur.l. is qui
reus.ff.de publi.iud.cum similibus.Tu vero pro hoc allega glo.ordi-
nariā ⁊ quod ibi Bar.⁊ ibi Dy.in.l.ij.ff.ad silani.⁊.l.j.§.si ea.coniun-
cta glo.⁊ ibi Bar.ff.de ventre in pos.mit.vbi dicitur:ꝙ licet quis pos-
set penā remittere,respectu sui:non potest tn̄ remittere,pacē faciēdo
respectu pene fisco applicande:sicut nec ecōtra fiscus,non pōt remit-
tere penā applicādā ꝑti : l3 respectu sui applicādā remittere possit:vt
no.glo.⁊ doc.in.l.venia.C.de in ius vocādo.⁊ ī.l.sed si hac.§.pe.ff.eod.
tit.Aut queriť de cōpensatione exclusiue ꝑsone,idest opponiť ꝯ per-
sonam accusantē repellendā:⁊ tūc ista opposita post litē contestatam
idest post nomē rei receptū inter eos,nō admittiť.l.si maritus.§.ꝑscri
ptione.⁊ qđ ibi gl.⁊ Bar.ff.de adulte.opposita vero ante litē cōtesta-
tam,admittiť:cū idem est delictū accusatoris ⁊ accusati.l.si filiū.et ibi
bona.gl.C.de liber.cau.Sinaūt delictū est diuersum : ⁊ tūc siue est ad-
herens,siue connexū:vt est adulteriū ⁊ lenociniū:⁊ admittiť hmōi cō
pensationis exceptio:vt.d.l.cū mulier.in fi.Et est ratio:q2 cū hec deli
cta habeant vnū ⁊ eundē principalem effectū,merito pro vno delicto
reputanť:vt ī.l.j.cū ibi not.per Cyn.C.si reus vel accusator. mor.fue.
Cū eñ finis delictorū est vnus,delicta nō censenť diuersa.l.si familia.
in fi.ff.de iurisd.om.iud.facit qđ notat glo.in.l.q crimen.C.de accus.⁊
habeť per Dyn.⁊ Bart.in.l.nunq̄ plura. ff.de priua.deli.Sicut ergo
qn̄ delictū accusatoris est vnū numero ⁊ effectu , admittiť cōpensatio
exclusiua persone accusantis : opposita tn̄ ante litē contestatā:vt.d.l.
si filium.ita ⁊ qn̄ delicta sunt diuersa , in eundē tendētia.Aut delicta
sunt diuersa,⁊ vnū nō infert aliud:sed ambo producūt diuersos effe-
ctus:⁊ tunc hmōi exceptio cōpensatiua ⁊ exclusiua persone, non ad-
mittitur:vt.d.l.is q reus.⁊.d.l.negāda.C.q accusa.nō pos.Et est ratio
ꝺm docto.q2 multiplicare incōueniens,nō est soluere.l.ratas. C.de re
scinden.vend.Tu dicas ꝙ ipse iuriscōsultus, allegat rationē.d.l.is q
reus.vc3 cōstitutionibus etem̄ obseruať vt nō relatione criminis,sed
innocentia reus purgeť.¶ Secūdo vero casu principali,qn̄ agitur ci-
uiliter dic breuiter ꝙ cum ex cōi delicto vult quis premium cōsequi:⁊
nō auditur,neq3 agens vt.d.§.marcellus.neq3 excipiens.vt.l.cum mu
lier.in prin.Sin vero vult euitare damnū,vel tueri ius suū iam radi-
catum:⁊ tunc audiť. casus est in.d.l.viro atq3 vxore.ff.sol.mat.⁊ in.d.
l.cū mulier.In pari eñ turpitudine, petitor d3 excludi a cōsecutione
premij:q2 turpitudo nō d3 esse cā actionis ꝓductiua:vt dicit tex.in.l.
itaq3 fullo.§.j.ff.de fur.Et hoc ꝓcedit in cōpensatione delictorū,con
fusiua.Alia est cōpensatio vnius delicti,ad aliud:etiam si descēdat a
crimine:⁊ admitteť:vt.d.l.si ambo.de cōpensa.ꝺm Io.de imo.⁊ Lu-
do.l3 ista distinctio in suis mēbris,satis bona sit.tn̄ nō est perfecta:q2
multa necessaria omittit.vt.ī.patebit. ¶ Unde q̄nta fuit opi. Inn.ī
d.c.itelleximus.q facit tres casus ꝓncipales . Aliquādo faciunt duo,
contra legē delinquēdo ⁊ tunc fit regula ꝙ deterior erit illius cōditio
q incepit de dolo proponere:vn̄ si erit actor ,nō poterit ꝯ reū excipien
tem de dolo replicare.⁊ sic intelligiť scđm eū dictus.§.marcell⁹.⁊ sic ēt
procedit regula dicēs,ꝙ in pari cā turpitudinis potior est cōditio rei
l.si duo.ff.de dolo.Itē alia regula dicens,ꝙ paria delicta mutua com
pensatione tollunť:vt.d.l.viro.Hinc est ꝙ si re⁹ incipiat de dolo pro-
ponere:poterit ꝯ eū de dolo replicare:vt patet ī.d.l. cū mulier.vbi con
tra excipientē de adulterio:replicať de lenocinio.patet etiā ī.l.j.⁊ ī.l.
si alterius.C.si minor se maio.dixe.Nec huic obstat.c.cū scđm.de pre-
ben.q2 nō est verum,ꝙ agens ibi se fundaret ex dolo.s3 dicebat se pau
perem ⁊ ī sacris ⁊ ideo petebat sibi ab episcopo ꝓuideri . Et predicta
dicit vera,cū dolus per duo cōmittitur,circa idem:cum vero cōmitti-
tur circa diuersa,nō admittitur regulariter cōpensatio:vt.d.l.quēad-
modum.in fi.nec pōt opponi de diuerso crimine, nisi in casib⁹ exꝑssis
a iure:q habētur in.l.q accusare.ff.de accusa . In casibus autē istis,qđ
crimina sunt diuersa,nō dareť replicatio:cū sint casus particulares.⁊
ita intelligať.c.dilecti.de excep.Nec obst.ꝺm eū.d.c. itelleximus.quia
imo est circa idem:q2 in eiusdem matrimonij preiudiciū:⁊ etiā respon
det ad.d.l.cū mulier.¶ Scđs casus principalis est,qn̄ ab initio faciūt
cōtra legē,crimē cōmittēdo:sed postea repetēdo crimen nō cōmittiť:
vt ꝯtingit cum duo faciūt ꝯctum vsurarium : postmodū vero vsuras
soluēs,eas repetit:⁊ tūc videť ꝙ ꝯ exceptionem,nō detur replicatio.
c.q2 frustra.extra de vsur.vel ibi est speciale odio vsurarū:⁊ sic in alijs
remanet dicta regula firma . Satis eñ est,ꝙ delinquens puniať in eo
in quo delinquit:⁊ ī alio in quo nō delinquit iuuari pōt a lege.¶ Ter
tius casus ꝓncipalis est,qn̄ duo faciunt ꝺm legē:quo casu ꝯclude vnū
ꝯtra aliū iuuari.l.si.ff.ex q̄bus can.maio.facit auť.quas actiones.cu3
glo.⁊ ibi Cy.Bar.⁊ doct.C.de sacrosan.¶ Sexto ⁊ vltimo dominus
Ioan.de imo.in.d.l.cū mulier.ī hoc articulo,sic ꝯcludit:ꝙ dolus cum
dolo cōpensatur.qn̄ cōmittitur circa idem : siue eodem tempore.vt di
cta.l.si duo.⁊.d.l.si filiū.siue diuerso tempore.vt.d.c.intelleximus.Et
ad predicta facit.d.l.cum mulier.et contra exceptionem doli,regula-
riter datur replicatio doli.¶ Fallit,vbi alia ratione euidens suade-
ret oppositū:potissime aūt suadet,qn̄ ex dolo insurgit exceptio dila-
toria:vt qn̄ duo essent excommunicati,etiam ex eadem causa:nam si
vnus agit ⁊ excipiatur,ꝙ nō pōt agere q2 excommunicatus:nō pote-
rit replicari ꝙ reus non debeat audiri:cum reus sit ex eadem cā ex-
communicatus:vt.d.c.dilecti.Item suadet ratio,quādo secundus do
lus consumeret primum.l.si quis ad se fundū.C.ad legē iul.de vi.et.l.
iij.C.si minor se maio.dixerit.Tu allega casum in.l.j.cū gl.C.qui accu.
non pos.Item ⁊ tertio suadet ratio,quādo si fieret cōpensatio , alter
remaneret in damno.vt.d.§.marcell⁹. Ubi autem vterq3 esset in pari
cā:vtputa q2 vterq3 esset in lucro captādo,vel ī dāno euitādo:melior

est conditio rei.l.ij.de condictio.ob turpem causam.l.non solum.§.j.si
omissa causa testamen.Sin autem fiat dolus circa diuersa,nõ fit com
pensatio:vt.d.l.quẽadmodũ.§.j.qd̃ intellige,nisi prout hr̃ in.d.l.si am
bo.de cõpensa.Et predicta ꝓcedũt,qñ ciuiliter de crimine agit̃.Sin-
autẽ criminaliter,an ⁊ qñ ⁊ in quo admittat̃ compẽsatio:ptz p supra
dicta.Et ex his ptz defensata doctrina Accursij gl.in.d.l.si duo.ff.de
dolo.Et istam opinionẽ in oibus est secut᷒ Ludo.eam tñ sibi appro-
priando:nec aliquam mentionẽ de dño Joã.de imo.faciẽdo. ¶ Ad-
uertas tñ,ꝙ predicta procedũt,qñ disceptat̃ an dolus cũ dolo: an cul
pa cum pari culpa compensent̃.Non autẽ compẽsatur dolus cũ culpa,
etiam lata:nec lata culpa cũ leui:nec leuis culpa cũ leuissima:ex eo qꝛ
vnum preponderat alteri:ita probat̃ in.l.itẽ si obstetrix.⁊ ibi Bal.et
23 Flo.in.§.fi.ff.ad.l.aquil.que oĩa no. ¶ †Hec materia inducit̃ p Bar.
Bal.⁊ doc.ad duas q̃stiones.Quid si bannitus ex forma statuti,non
debet audiri,tam in agẽdo q̃ in defendẽdo:an reus excipiẽs ꝯ agen-
tem de banno repellat̃ replicatione banni:Et istam questionẽ vt di-
xi format Bar.in.d.l.cũ mulier.⁊ ibi docto.in qua Jaco.but.vt ibi re-
fert Bar.determinat,ꝙ reus non põt excipere de banno vetante sta-
tuto:⁊ iudex de facto,non põt supplere in repellẽdo:⁊ ita procedit iu
dicium.Sed Bar.dixit ꝙ primo esset videndũ, an valeat talẽ statu-
tum qd̃ denegat audiẽtiam:etiam in se defendẽdo:⁊ in hoc determi-
nat ꝙ statutũ non valeat:qꝛ leges debẽt esse sancte ⁊ iuste.l.iij.ff.de le
gi.⁊ defensio est de iure naturali:qd̃ p ius ciuile tolli non põt:insti.de
legi.agna.tu.in fin.facit.l.vt vim.de iustitia ⁊ iure.⁊ cle.pastoralis:de
re iudi.Nec dictũ statutũ potest facere,ꝙ iudex iniuste condẽnet igit̃
⁊c.Quapropter in q̃stione ꝓposita,vcꝫ an bannit᷒ agens etiam casu
predicto in effectu audiat̃:⁊ Bart.in.d.l.cũ mulier.determinat ꝙ nõ.
nam simul ⁊ semel iudex reperiret,ꝙ reus non põt ꝯ bannitũ agentẽ
excipere:qm̃ statutũ excludit,etiam reum bannitũ a sui defensione ⁊
per ꝯñs non vult ipsum audiri in sua defensione.Et etiã iudex reperi
ret,ꝙ actor nõ potest agere:cum predictuꝫ statutum excludat banni-
tum etiam in agendo:merito non procedit dictum iudicium,cum nõ
debeat plus concedere actori q̃ reo.Declara tu qꝛ cum statutum pre-
dictum denegat audientiã ambobus litigantibus tã actori q̃ etiam
reo,perinde est ac si non litigaret̃.cum in limine iudicij sint inhabiles:
facit.l.quos ꝓhibet.ff.de postulã.⁊.l.j.§.sublata.cum ibi not.⁊ ibi di-
xi.ff.ad treb.ergo non dicit̃ iudicium,quod non consistit ex solo iudi-
ce:sed etiã ex actore ⁊ reo.c.forus.de verbo.signifi.Tu potes predicta
probare,maxime quoniam dictum statutũ inquantũ denegat audiẽ
tiã alicui in agendo ex causa,puta bannito:⁊ sic hosti reipublice.l.tu-
telas.§.q deficiunt.ff.de capi.dimi.potest tñ statutuꝫ valere.facit qd̃
notat Bar.Ang.⁊ vterq; dominus meus in.l.sequitur.§.si vi ãm.cir-
ca finem.de vsucap.⁊ quod notat Bar.in.l.omnes populi.in.vij.col.⁊
ibi Bald.de iustitia ⁊ iur.⁊ ibi Ray.ergo in casu nostro,non est mirũ
si valeat dictum statutũ,quo actor bannitus agens debuit ⁊ potuit a
limine iudiciorum repelli.facit.l.fratris.C.de transactio.cũ ibi nota.
Sed si nõ fuerit repulsus,vel non potuerit repelli per reum,tamẽ iu-
dex ex suo officio ⁊ pro honore sui iudicij,ipsum repellere debebit:vt
d.l.quos ꝓhibet.sed ex parte rei,quando dictum statutũ denegat de-
fensionẽ:tale statutum in alia parte tã q̃ cõtra ius naturale,(vt dicit
Bart.)non valet.Preterea pro hoc videt̃ mihi ꝙ sit casus apertus,
in.d.c.dilecti.vbi cõtra exceptionem excõicationis oppositam cõtra
agentem:nõ datur replicatio agenti excõicationis:vt ibi ⁊.s̃.dictum
24 est.igitur ⁊c. ¶ Secũda questio est. ¶ †Quid si statutum dicat ꝙ de
quolibet contractu,debet solui gabella:al's cõtractus sit nullus,⁊ cuꝫ
esset celebratus contractus vẽditionis,⁊ res tradita esset:⁊ gabella a
nulla ex partibus soluta sit:venditor dicẽs,ꝙ ꝓpter hoc ꝯtrũ nullum
rẽ petit:reus excipit ꝙ nec ipse vẽditor soluit gabellã:vnde est in pari
negligentia:vẽditor replicat ꝙ nec ipse emptor soluit:queritur quis
debet obtinere:Et q̃uis Bar.succincte in ista questiõe pertranseat:
tamen Bal.in.d.l.si mulier.subtiliter hanc questionẽ in tres questio-
nes diuidit.Prima questio est,an cõtractus sit nullus prout vult sta
tutum:Scd̃a questio,an supposita nullitate:⁊ quod venditori com-
petat actio ad rem repetendã:querit̃ que actio competat:an rei vẽdi
catio:quasi in eum sit trãslatum dñium.an vero condictio sine cã.q̃si
causa venditionis propter quã facta fuit venditio,redacta sit ad non
causam. ¶ Tertia questio,an ipse agens excludat̃ exceptione:qꝛ etiã
ipse nõ soluit gabellã. ¶ Circa primã questionẽ dic ꝰm Bald.⁊ Lud.
ꝙ talis ꝯtrus ex post facto,ꝓpter nõ solutam gabellam censet̃ null᷒,
quo ad obligationem ciuilem:non aũt quo ad naturalem:qd̃ probãt
ex regula vulgata,ꝙ ratio ciuilis iura naturalia nõ corrũpit.l.eas.ff.
de capi.dimi.Secundo qꝛ vbi lex inualidat contractũ iam perfectuꝫ,
in penam contrahentium:vt est in casu nostro:tunc semp remanet ta
lis obligatio que a principio erat ꝓducta.l.iij.§.fin.cũ ibi not.ff.quod
quisq; iuris.Tu vero addas casum clarũ,in.l.vniuersa.cũ glos.⁊ quod
ibi omnes doc.C.de preci.impe.offe.⁊ hoc notãter determinat Bart.
in.l.cũ lex.⁊ ibi Ang.⁊ vterq; dñi mei.ff.de fideius.⁊ facit qd̃ no.Bar.
⁊ doct.in.l.si ita qs.in.§.ea lege.ff.de verb.oblig. ¶ Quo ad secundam
questionem,an vẽditori cõpetat rei vendicatio:dicas ꝙ non.Sꝫ pre
supposito ꝙ competat actio,datur cõdictio sine causa:quia venditio
nis cã propter quã fuit facta traditiõ,redacta est ad non cãm:vt.l.j.in
fi.ff.de condi.sine cã.Non autem competit rei ven.licet Barto.ponat
terminos questionis in venditore vendicante.Nam tale statutũ põt
dupliciter intelligi.Primo ꝙ cõtractus sit nullus:supple ⁊ sic res sit
inempta.quo casu dominiũ censet̃ retranslatũ ipso iure in venditorẽ:
⁊ sic cõpeteret rei vendicatio.l.commissorie.C.de pac.inter empto.et
vend.Secundo potest intelligi,ꝙ res ad vẽditoreꝫ reuertatur vel per-
tineat:⁊ isto casu non censetur dñium ipso iure translatũ.l.qui ea lege.
C.de pac.inter emp.⁊ ven.ergo cuꝫ verba dicti statuti sint dubia,pro-
pter duplicem sensum qui eis probabiliter dari potest:igit̃ intellige-
mus ꝰm casum,ꝰm quẽ nõ intelligatur retranslatio dñij ipso iure:sed
necessaria sit traditio vt singulariter requiritur.l.traditionibus.C.de
pac.⁊ p consequẽs ne a regula deuiem᷒:⁊ sic faciam᷒ casum specialẽ ⁊
fallaciã ꝯ.l.oĩs diffinitio.cũ ibi no.de re.iur.ista est gl.aurea ⁊ singula
ris in.l.j.in gl.magna.circa fi.ff.de do.qd̃ no.ꝑpetuo. ¶ Quo ad tertiã
q̃õnẽ veritas est ꝙ agẽs cõdictione sine cã exceptiõis nõ solute gabel-
le repellit̃:nec de eadẽ ꝯ excipiẽtẽ põt replicari:qꝛ venditor tractat de
lucro captãdo:cũ etiã habeat p̃ciũ emptor de dãno euitãdo:vñ potior
erit ꝯditio rei exceptiõe tractãtis de dãno euitãdo,vt.d.l.apud.§.mar
cellus.Secundo qꝛ si venditor replicaret ⁊ diceret:⁊ etiam tu emptor
conuentus non soluisti gabellã:idem deduceret in replicatione,qd̃ in
medio ꝯcludẽdi in suo libello deduxerat:sed replicatio actoris se fun
dans sup quo fundata est petitio,nunq̃ excludit exceptionẽ rei:vt est
casus in.d.l.ij.⁊.iij.de condi.ob tur.cau.Et pro hoc adducas tu simile:
sicut dicimus qñ testis in reddẽda ratione sui dicti,idẽ dicit in ratiõe
quod prius dixerat in ipso dicto,nõ valet:nec concludit sua testifica-
25 tio:vt est gl.not.in.l.j.ff.eo.⁊.l.fi.in prin.ff.de offi.ꝓcu.cesa. ¶ †Vidi
mus supra ꝙ si maritus obijciat mulieri de adulterio,ꝙ ipsa põt re-
plicare de lenocinio:vt.d.l.cum mulier.Queritur ergo an maritus ex-
cipiens,dicatur cõfiteri intentionẽ agentis:Scd̃o principaliter erit
videndũ:an ex delicto incidẽter ꝓbato vl' cõfessato:cũ de alio princi-
paliter ageret̃,posset sequi sñia cõdẽnatoria diffinitiua: ¶ Et circa
primum dic ꝙ hanc questionem posuit glo.in aut.de exhiben.reis.in
§.sancim᷒.in ver.lite cõtest.⁊ gl.Dy.Bar.Ang.⁊ Raph.in.l.nõ vtiq;
ff.eo.⁊ gl.⁊ oẽs doc.in.l.si quidẽ.C.eo.⁊ gl.⁊ Dy.in.c.exceptionẽ obij-
ciẽs.de reg.iur.in.vj.⁊ tex.⁊ gl.in ver.cõfess's.⁊ ibi doct.in.c.cũ venera
bilis.de excep.⁊ in.c.serpens.de pe.dist.j.⁊ in.c.j.de test.in.vj.⁊ gl.in.l.
si fili᷒.C.de liber.cau.⁊ Spe.in tit.de except.§.viso post principium.⁊
gl.Bar.Bal.⁊ Sali.in.l.magnũ.C.qui accu.nõ pos.Et Bal.in.l.aliaꝫ.
de his qui.vt indig.⁊ Bal.⁊ Sali.in.l.j.C.de cõfes.⁊ Ludo.in.d.l.cum
mulier.in ver.in text.ibi:non accusare:in quo concludas,ꝙ interdum
exceptio opposita,est exceptio intentionis ⁊ facti:⁊ tunc ex ea nõ in-
ducitur confessio intentionis actoris:qꝛ illa est precise negatiua intẽ-
tionis agẽtis.vt no.gl.in.l.ij.circa p̃n.ff.eo.⁊ in.l.q se debere.ff.de ꝯdi.
ob tur.cau.ergo nõ põt dici,qd̃ inducat cõfessionẽ:ne in eodẽ subiecto
exceptiõis,duo ꝯ̃ria insint.ff.p suo.l.si ancillã.Et eadẽ rõne dici põt
idẽ,in quacũq; exceptione negatiua intẽtionis agẽtis:vt.si exceptio
nõ nume.pecunie ⁊ similes.de qua dicã.j.eo.§.pxi.Interdũ vero exce
ptio ita se hꝫ,qd̃ nõ negat specifice intentionẽ agẽtis:sed ponit intẽ-
tionẽ excipiẽtis:vt est exceptio pacti de nõ petendo,⁊ vt est exceptio
interruptiõis p̃scriptionis ⁊ similes.Et tũc sit regula,ꝙ exceptioneꝫ
obijciẽs,intẽtionẽ agẽtis nõ vr̃ cõfiteri:vt in regula exceptionem.de
reg.iur.in.vj.⁊.d.l.nõ vtiq;.q̃ maxime ꝓcedit his casibus.Primo,vcꝫ
quãdo per prius,negatur intẽtio agentis:vel quãdo dicit se non con-
fiteri:quia cum actor ageret,dicens me debere decẽ:⁊ ego nego:vel di
co ego non cõfiteor:⁊ si debeã,oppono exceptionem pacti de non pe-
tendo.⁊ hoc est qd̃ no.glo.in.l.non vtiq;.⁊ in.d.l.exceptionẽ.⁊ in.d.l.si
filium.⁊ in.d.l.si quidem.Secundo,quando excipiens opponeret con
ditionaliter:puta qꝛ actore dicẽte sibi decẽ deberi:re᷒ dicat si debeo,
oppono exceptionem pacti de non petẽdo.tũc enim nec fateri intelli
gitur vt.d.c.cum venerabilis.⁊ ibi glo.in ver.confessus.Ratio est,qꝛ
conditionalis locutio,precisam dispositionẽ non inducit.l.si quis sub
conditione.ff.si quis omis.cau.test.attẽto quod reus potest vti pluri-
bus exceptionibus,etiam contrarijs.l.nemo de regulis iuris.Tertio
procedit ista regula,maxime quãdo actor negaret exceptionẽ rei quo
ad ius ⁊ factũ:quia tũc nõ posset se fundare,ex negata exceptione.vt
in regula ex eo.de reg.iur.in.vj.⁊ hoc est quod no.Bar.in.l.non vtiq;.
ff.eo.ad quod facit quod not.Spe.de positione negata:vt se fundare
ex ea non possit.in titu.de posi.§.viij.in prin.⁊ Archi.in.c.j.de confes.
in.vj.Et Bar.in.l.post legatum.in prin.ff.de his qui.vt indi.⁊ Bald.
in.d.l.aliam.⁊ quod not.Barto.Ange.⁊ Imo.in.d.l.decem.ff.de ver.
obliga.⁊ quod not.Flori.in.l.cum de indebito.ff.de prob.⁊ quod not.
Bar.in.l.naturaliter.§.nihil commune.ff.de acquiren.pos.in ver.ter-
tia lec.⁊ facit qd̃ not.Anto.de but.in simili in.c.gratum.in fi.de offi.
dele.Et quod ista regula sit vera,probat Lud.quoniam reus nõ vide-
tur fateri,quod non sentit:sicut nec actor,intelligitur deducere qd̃ nõ
sentit.l.si ex testamento.cum si.ff.de excep.rei iud.⁊ hoc vt partes sint
persone in iudicio vcꝫ actoris ⁊ rei:sꝫ re᷒ nunq̃ in dubio videtur senti
re,velle cõfiteri intentionẽ actoris:cũ natura eorum sit fugere.l.ꝓpe-
randũ.C.de indi.Secũdo quia reus est priuilegiatus,vt possit oppo-
nere plures

nere plures exceptiones etiam adinuicem cõtrarias.vt.d.l.nemo.de
quo dicã.j.§.proxi.ergo in dubio presumendum est,quod velit facere
⁊ deducere ius suuz in iudicio omni meliori modo quo sibi vtili⁹ est.l.
solemus.ff.de iu.⁊ sic psumendũ est in dubio,qđ reus velit pmittere
negationẽ intẽtionis actoris:⁊ casu quo actor probet,tũc in subsidiũ
opponeret exceptionẽ dicte.l.exceptionẽ.C.de proba.¶ Fallit autez
hec regula.Primo quãdo opponeref intẽtio actoris,separata a sua
exceptiõe:⁊ postea obijciaf exceptio:q: tũc vř intẽtionẽ agẽtis cõfite
ri.facit qđ no.glo.in.d.l.nõ vtiq3.⁊ in dicta reg.exceptionẽ obijciens.
vbi oĩno vide bonã gl.vtputa si dicat:verũ est qđ debeo tibi decẽ:vel
verũ est qđ tu numerasti mihi decẽ:sz dico ꝙ fecisti mihi pactum de nõ
petendo.¶ Secũdo fallit,qñ factũ qđ ponit agẽs,est inclusum in ex-
ceptione:⁊ actor fundat se in facto,prout est in facto nõ aũt prout est
in iuris effectu.Et tu ad intelligẽtiã horũ verborũ:vide Barto.in.d.l.
nõ vtiq3.tũc eñ excipiẽs,videf fateri.Iste est casus in.l.qm̃.ff.de in-
fa.nõ obstat tex.in.l.si qdẽ.C.eo.vbi cõsulit reo,ne opponat exceptio
nẽ ante fundatã agẽtis intẽtionẽ:qm̃ illud nõ đr ex eo,ne quasi ante
opponẽdo videaf fateri sed ne grauef supfluo:q: actore nõ probãte,
26 dz reus absolui.l.q accusare.C.de edẽ.¶ † Aduertas tñ,qđ lz re⁹ ex
cipiendo,nõ videaf cõfiteri:⁊ sic licet exceptio nõ possit trahi ad fun-
damẽtum intentionis agentis:tñ poterit trahi ex probatione ipsius
exceptionis:que proba tio cõis est,vtriq3 parti.ꝙnis eñ.pbatiões ab
vna parte pducantur:sunt tñ cões:vt auf.sed iudex.C.de epis.⁊ cleri.
cum ibi notatis.Iste est casus in.c.cũ venerabilis.de except.vbi pa-
tet,ꝙ nisi fuisset falsum illđ instrumẽtũ pductũ per reũ ad probãdum
suam exceptionẽ,actor posset se ex illo fundare.¶ Pro pleniori ꝟo
intelligẽtia huius articuli,pone qđ titi⁹ petat a me cẽtũ mutuata:et
ego excipio,⁊ dico me ea sibi soluisse:an videar cõfiteri intẽtionẽ agẽ
tis:ita qđ mihi incũbat onus pbãdi qđ soluerim.Et pmo arguif qđ
nõ:per dictã.l.nõ vtiq3.⁊ p dictũ.c.cũ venerabilis.in ver.intelleximꝰ.⁊
c.exceptionẽ obijciẽs.Secũdo nõ potest dici,ꝙ exceptio que fuit op-
posita ad elidendum intentionem actoris,operef pbationẽ eius:⁊
sic contrarium effectum.l.legata inutiliter.de lega.j.Et ista est cõmu-
nis sententia Cano.in dicto.c.cum venerabilis,⁊ etiam legistarum ⁊
Iaco.de are.Petri Cy.Bal.Rico.de mat.⁊ Sali.in.d.l.exceptionẽ.
C.de prob.⁊ predictorũ Pet.⁊ Cy.in.d.l.si quidem.⁊ maxime quan-
do talis exceptio,nõ fuit acceptata per ipsum actorez.ita dicit Bar.
in dicta.l.non vtiq3.in contrariũ tamen potest adduci.l.quinquagin-
ta.C.de proba.ibi:ille respõdeat solutã esse pecuniam.ipse hoc pro-
bare cogendus est ⁊c.quoniã si confitetur se soluisse,implicite ⁊ tacite
cõfitef se prius recepisse:qđ postea soluẽdo restituit implicita eñ cõ-
fessio equiparatur explicite.l.si post diuisionẽ.⁊.l.si post testamẽtum
C.de iuris ⁊ facti ignoran.Et pro hoc videtur glo.in.d.l.si quidem.C.
eodem.que vult quod reus nisi premittat negatiuaz,quod excipiẽdo
videtur cõfiteri intentionez actoris.Tertio hoc tex.expresse firmat:
⁊ glos.in auf.de exhiben.reis.§.susceptor.Quarto pro hoc videf text.
in.d.l.quoniam.de infamia.Quinto pro hoc facit:qui a si dicit se sol-
uisse,videtur confiteri debitum precessisse.l.cum de indebito.in prin.
ff.de proba.Sexto hoc videtur firmasse gloss.in dicta regula exceptio
nem obijciens.sed dominus Raph.in.d.l.non vtiq3.videtur has opi-
niones ad concordiã reducere.Aut enim exceptio que opponitur ab
ipso reo,necessario inducit confessionem intentionis actoris:quia di
cit reus cũ cõuenitur ex pmissione p eum facta,quod illa fuit facta p
dolum:necessario enim confitetur pdictam pmissionem:quia quali-
tas,nõ põt esse sine subiectio.l.eius.ff.si cer.pet.Aduertas tamẽ illo
casu,ꝙ actor nõ posset scindere hanc cõfessionem.cum sit vnico cõstru
ctu plata:vt no.Cy.in.l.j.in.xiij.q.C.de cõfes.⁊ ibi Bald.Salic.Cyn.
Bal.⁊ Bart.in.d.l.si quidem.Bart.in.l.aurelius.§.idem quesijt.ff.de
libe.lega.⁊ ita potest intelligi qđ no.Bal.in.d.l.aliã.Quãdoq3 nõ est
necessario,sed psumptiue pbat.⁊ inducit intentionem actoris:vt qñ
reus dicit se soluisse ⁊ prescripsisse seu interrupisse pscriptionem ⁊ si
bi fuisse factum pactum de non petendo vel simile,licet non esset de-
bitũ tali casu nunꝗ excipiẽdo videtur fateri.ista est ppria intentio iu
risconsulti in.d.l.vtiq3.⁊ pbatur aperte in.d.l.si quidez.in.iij.⁊ vltimo
rũ.videlicet quando simpliciter excipit,tũc non videtur fateri:q: ad
alium effectũ inducta ⁊c.et.d.l.legata inutiliter.Quotidie enim ra-
tione dubij,fiunt pacta ⁊ transactiones.l.pses.cum ibi not.C.de trãs-
act.Tu dic ꝙ hoc declarat plene gloss.in dicta regula exceptionẽ obij
ciens.Nec obstat dicta.l.quinquaginta.quia respondeas quod neces
sario debet intelligi,quando solutio nõ negatur per partẽ:sed addu
cebaf aliđ qđ reddebat solutionẽ inefficacẽ.facit qđ no.Bar.in.d.l.nõ
vtiq3.merito tunc opponenti,incumbit onus probandi.Et quod ex
cipiendo quis non videatur fateri,expresse ⁊ simpliciter firmat Bar.
in.l.j.C.de pb.allegat dictã.l.cum de indebito.in prin.nec obstat.d.l.
quoniã.quia ibi non loquif in excipiente,sed in paciscẽte vel trãsigẽ-
te.vt infra dicam.Et pdicta faciunt ad illam vulgatam questionem:
qđ dicẽs se interfecisse titium,ad sui defensionem:⁊ sic vno cõtractu
an talis confessio possit per iudicem scindi.In quo cõ lude quod si
est cõfessio duplex.vtputa dico me interfecisse titium.tamen ad mei
defensionẽ.Tũc oẽs doctores fatentur,quod potest acceptari p iu-
dicem p ea parte qua cõfitetur se interfecisse titiũ:⁊ illã aliã partẽ ad
suã defensionẽ reijcere.Ita voluit Cy.⁊ oẽs doctores in.d.l.j.C.de cõ
fes.⁊ Cy.Bart.doct.in.d.l.si qdẽ.⁊ Bal.in.l.nec codicillũ.C.de codi.et
Salic.late in.l.cũ qui duas.C.de adul.⁊ Bal.⁊ doc.in.l.excep.C.de p
ba.⁊ Bar.eleganter in.d.l.aurelius.§.idẽ quesijt.Aut cõfessio est vna
⁊ simul facta.vt dico me interfecisse titiũ ad mei defensionẽ.⁊ tũc licet
multi multa loquunf:semp mihi placuit opinio Bar.in.d.§.idẽ que-
sijt.siue loquamur in mere criminali,siue in ciuili.vbi Barto.dixit.
Aut contra cõfitentem:est iuris presumptio:q: est de genere prohibi
torum.vt.l.j.C.de sica.cũ si.tunc ꝗuis dicat,dico me interfecisse titiũ
ad mei defensionẽ.potest dicta cõfessio per iudicem acceptari inquan
tum cõfitetur se interfecisse.aliam vero partẽ qua dicit se illud fecisse
ad sui defensionem,potest refutari ⁊ transferri in confitentem onus
probandi.ita dixit Barto.in dicto.§.idem quesijt.quod nunꝗ exeat
mentem tuam.de quo etiam dixi in tractatu meo maleficiorũ.in gl.
super verbo comparent.inquisiti et partim confitentur et partim ne
gant.dic vt ibi.Et istam opinionẽ Bart.est secutus contra Baldum
Io.de imol.in dicta.l.decem.de verborum obligatio.Et per predicta
potest etiam decidi.si peto a te centum,⁊ opponas tu exceptionẽ libe
rationis.nam licet prima facie videatur cõfiteri debitum,quia libera
tio necessario presupponit debitũ precessisse,vt.d.l.decem.cum ibi no
tatis per Barto.Angel.⁊ moder.tamen in contrarium est veritas.vt
patebit per predicta.ad quod facit quod habetur in.c.venerabilez.de
elect.⁊ in.c.pia.de excep.in.vj.in illa questione:an dicens se absolutuz
ab excõmunicatione,videatur confiteri se fuisse excommunicatũ:de
quo vide Barto.⁊ Ang.⁊ dominos meos in dicta.l.decem.Et etiam
per predicta apparet quod Bart non bene dixit,in.d.l.non vtiq3.vo
lens excipientez intelligi confiteri,vbi agẽs exceptione,aduersarius
approbat quo ad factũ.sed negat quo ad ius.Exemplum si exceptio-
nem pacti de non petendo agens,dicit veram esse,quo ad factũ,q: ve
rum est qđ pactum fuit.sed dicit fore falsum quo ad ius.quia illud pa-
ctum fuit de iure inualidũ,alio respectu.⁊ allegat Bart.in.l quoniaz.
C.de infa.nam illa.l.hoc non probat.quia ibi loquitur in trãsactione
super crimine.dicẽs ꝗ trãsigẽdo,vř fateri crimen.Et rõ est:q: vř trãse
gisse future pbationis metu.⁊ sic nõ loquif in excipiẽte.q: excipiẽdo,
intẽdit excludere aduersariũ ab intẽtiõe sua.ergo nõ dz intelligi cõfi-
teri.vt.s.dixi.Vñ est,qđ ille q soluit animo declinãdi iudiciũ,nõ vř fa
teri nec litem contestari.vt.l.si reus paratus.ff.de procu.⁊ qđ ibi Bar.
⁊ Bal.in.l.infantem.ff.de publ.iud.¶ Illud tñ no.qđ sup puro facto
exceptionis,potest actor se fundare:q: respectu ei⁹ qđ ponit explicite
in illa exceptiõe,nõ hz re⁹ aliquã exceptionẽ.ita pbaf fm Lud.p tex.
in.c.ex parte decani.de rescr.¶ Vltimo aduertas,ꝙ sicut excipiẽs nõ
vř cõfiteri intẽtionẽ actoris:vt dixi.ita nec replicãs,videf cõfiteri intẽ
tionẽ excipiẽtis.ita dixit gl.ordi.in dicta regula exceptionẽ obijciẽs.
qđ no.Nec obstat pdictis.l.si.C.de solu.⁊.l.j.C.de pba.vbi vř casus,ꝙ
siue actor vř re⁹ alleget solutionẽ,dz illã pbare:q: possum⁹ rñdere in-
telligendo vt ibi gl.voluit in creditore:⁊ sic actori q dicat se soluisse,qñ
opponit exceptio nõ numerate pecunie:vel si intelligas in reo:nõ in-
telligas ꝙ re⁹ allegaret solutionẽ,p modũ exceptiõis:sed p viã pnci-
palis petitionis dicebat se soluisse,id ad qđ erat obligatus:pter qđ
petebat absolutoriã,⁊ instrm finis ⁊ liberationis:iuxta ea ꝗ habenf p
Bar.in.l.si finita.§.elegãter.de damno infe.vel condicebat liberatio-
nem:vt.d.l.elegãter.Vel tertio dicas,ꝙ dicta iura debẽt intelligi fm
casum.l.cũ de indebito.ff.de proba.Vel quarto dicas,qđ ibi loquitur
qñ actor confitef ⁊ acceptat exceptionẽ solutionis:q: veruz est ꝙ sol-
uisti:sed nõ legitime,fm doctrinã Bar.in.d.l.nõ vtiq3.tũc reus pbat
necessario solutionẽ,iuridice factã.⁊ ita loquunf dicta iure,ne sint cõ-
tra alias regulas iuris cõis.vt.s.dixi.¶ Videam⁹ nunc an crimẽ de-
ductum per viam exceptionis vel incidenter,sit punibile vel non:Et
istam.q.ponit glo.in.l.ij.§.si publico.⁊ ibi Bart.ff.de adult.⁊ Ant.de
but.in.c.j.ad fi.⁊ ibi Cano.extra eo.⁊ Cy.Bald.⁊ Sali.in.l.nisi.C.de
fal.⁊ Sali.late in.l.quoniã alexandrũ.C.de adul.⁊ Bal.in.d.l.cum mu
lier.solu.matri.⁊ ibi per Ludo.in ver.quo autem ad secundum.s.an de
crimine ⁊c.verũ quia Ludo.loquif per cõclusiones,⁊ cõclusiue ponit
dicta doctorum,licet de eis aliquam non faciat mentionẽ ideo dicas
fm do.Ludo.⁊ sic qđ prima conclusio in hac materia sit,qđ si tela iudi
cij fuit ordinata cõtra eũ,aduersus quem de crimine constat inciden-
ter.sicut contra certos alios:tunc de tali crimine incidẽti etiã ex eadẽ
instantia,potest sequi punitio supplec tu ⁊ etiam ordinaria pena Ca-
sus est in.c.p inquisitionẽ.de elect.declara.nam ibi fit inquisitio gene
ralis.super statu episcopatus ⁊ epi Tholosanẽ.⁊ etiã agebatur con
tra Mascaron ibi postea ppositũ:ideo nõ est mirũ si dictus Mascarõ
puniri potest.¶ Secũda cõclusio est:si tela iudicij fuit restricta ad ali-
quã personã,seu ad alium finem:tũc si iudex vult de nouo procede-
re,contra personã aduersus quã incidẽter de crimine cõstat,ne q3 in-
stantiam vel iudiciũ inchoando:potest ipsum punire pena ordinaria:
quia potest iudex supplere,pro suo officio ratione publice interesse.vt
c.cũ super.fm vnam lec.extra de confes.Tu dic quod ista est intentio
Sali.⁊ Bal.in.d.l.vbi.Et tu pro hoc allega simile in.l.libellorũ.in fin.
ibi:ex integro.ff.de accu.⁊.l.ij.§.finaũ.C.de abo.¶ Tertia conclusio

ꝙ vbi index nõ vult ꝓcedere de nouo,sed punire ex prima instantia:
tunc si crimen fuit deductũ vt exceptio ⁊ etiã accusatio:eo tñ casu re-
accusatio de crimine fieri põt.de quo in.l.j.⁊.l.ne gãda.cũ simi.C.qui
accu.nõ pos.vtputa q̄ pars de crimine excipit,⁊ illũ puniri petit:tũc
punitio sequi poterit.ita dixit Richar.mal.per illũ tex.in.l.vbi.C.de
fal.allegat etiã.l.iubemꝰ.C.de ꝓba.vt refert Jo.an.in Spe.de ꝓba.§.
ꝓbare.in addi.que incipit.Incõgrua.Tu dicas ,ꝙ hoc etiam refert
Cy.in.d.l.vbi.⁊ Sali.⁊ dicas tu,ꝙ potest puniri nõ tm̃ extra ordinẽ,si
deliquit corã iudice:⁊ sic maiestatẽ pretoriam offendit.iuxta.l.nullã
C.de testi.sed etiã puniri poterit ordinaria pena:etiã si dictũ crimen
nõ fuit cõmissum,in dicto iudicio ⁊ corã dicto iudice.vt.d.l.vbi.⁊ hoc
ibi sentit Bal.⁊ Sali.etiã in.d.l.qm̃ Alexandrũ.⁊ voluit Bar.in.d.§.
si publico.¶ Quarta cõclusio est,qd̃ vbi est de crĩe simpl'r exceptũ:si
exceptio sumit naturã accusationis:vtputa q̄ de crĩe q̄s volũtarie ex
cipit,ab alio nõ prouocatꝰ:vt cõtingit qñ opponũtur crimina ꝯ petẽ
tẽ cõfirmationẽ electionis:tunc tale crimen ex eadẽ instantia põt pu
niri.ita dicit Inn.per illũ tex.in.c.sup eo.de elec.Sed hoc nõ pl3 Lu-
do.q̄ l3 ille cõtra quẽ crimẽ est probatũ,dũ petebatur,sue electionis
cõfirmatio,ab alia electiõe repellat̃ eo q̄ ex ea criminis ꝓbatione,eiꝰ
opinio est grauata:vt ibidẽ:nõ tñ alia pena punitur.Casus est in.c.su
per his.de accu.vbi crimẽ per viã exceptiõis probatũ,ꝯ petentẽ cõfir
mationẽ nõ inducit potestatẽ pene ordinarie imponẽde cõtra eũ ad-
uersus quẽ est facta ꝓbatio.qd̃ ĩtelligas sane s3.d.c.sup his.¶ Quin
ta cõclusio est:si exceptio criminis nõ assumit locũ accusationis,sed
stat in finibꝰ exceptionis:tũc si nõ põt habere effectũ repulsiuum:ita
qd̃ repellat actorẽ,nõ poterit puniri ex eadẽ instantia:vt est text.in.l.
ij.§.qui hoc dixerit.⁊.§.si extraneꝰ.ff.de adul.vbi patet ꝙ exceptio le-
nocinij,opposita per extraneũ:post nomen rei receptũ inter eos:⁊ sic
nõ habẽs effectũ exclusiuũ.l.si maritus.§.prescriptiões.eo.ti.nõ habe
bit effectũ primitiuũ:nec ob.§.si publico.in.d.l.q̄ (s̃m Ludo.)ibi est
speciale in muliere,que excipiebat de lenocinio qd̃ cõtingebat causa3
adulterij.de qua agitur.rõne em̃ cõtingẽtie ⁊ cõnexitatis,vł illud cri
mẽ exceptũ in iudicio ꝑncipaliter deductũ:⁊ ideo sequi põt punitio:
vt ibi.Tu vo de intellectu.d.§.q hoc dixerit.⁊.§.si extraneꝰ.⁊.§.si pu-
blico.⁊.d.l.qm̃ alexandrũ.vide Bar.vbi meliꝰ ⁊ clariꝰ loquit̃.in.d.§.si
publico.ꝑ Sali.in.d.l.qm̃ alexandrũ.⁊.j.dicã.¶ Sexta cõclusio est,si
exceptio criminis põt habere suũ effectũ repulsiuũ:tũc si is ꝯ quẽ obij
cit̃,assumpsit defensionẽ sup ea principaliter disputãdo,vel illud est
cõfessus põt puniri ex eadẽ instãtia.h.d.Inn.s̃m vnũ modũ intelligẽ
di,in.c.peruenit.per illũ tex.in fi.de fideius.sed hoc nõ pl3 Lud.ꝑ tex.
in.d.c.super his.de accu.vbi electus petens confirmationẽ:⁊ propter
crimen sibi obiectũ repulsus,non priuat̃ beneficijs iam obtentis:⁊ sic
non punit̃ ordinarie.Scd̃o videt̃ casus de hoc in.c.j.de excep.⁊ in.d.c.
cum dilectus.ad fi.de ordi.cog.vbi testis ꝓpter crimen sibi obiectũ,nõ
cõtingens causam principalẽ de quo est cõuictus vł cõfessus:pena or-
dinaria puniri non potest.Tertio de hoc videtur glos.ordi.in.d.l.si fi-
lium.C.de lib.cau.⁊ clarior in.c.ex penitẽtibus.x.dist.volẽtes ꝙ cõfes-
sio facta de crimine incidenter,⁊ multo magis si fuerit cõuictꝰ nõ suf
ficit ad puniendũ ex eadẽ instantia cõfessum vel cõuictum.Addas tu
qd̃ voluit Bar.in.d.l.si cõfessus.in fi.de cust.reo.Quarto istud deter-
minat Jo.an.in.c.mandatũ.de rescri.⁊ Spec.in tit.de ac.§.pe.⁊.s̃.de
ac.ver.quid si reus.volẽtes ꝙ si petens sibi aliquid:⁊ reus suũ crimen
incidenter fateatur,propter qd̃ beneficio est priuãdus:non possit seq
cõtra reũ sentẽtia beneficij penalis priuatiua,ex eadẽ instãtia.⁊ istud
credo verius.¶ Septima cõclusio est,si exceptio põt habere effectu3
suũ repulsiuũ:⁊ is contra quẽ est exceptũ,nõ assumpsit defensionem:
tũc si non est crimẽ annexũ negotio,de quo agit̃ principaliter,nõ in-
surgit facultas puniẽdi pena ordinaria sed extraordinaria:⁊ hoc sine
cõfessione vł alio modo de crimine incidẽter deducto cõstiterit.Ista
fuit cõclusio do.Ant.in.d.c.cũ dilectus.el.ij.de ord.cog.per text.in.d.
c.j.a ꝯtrio sensu.de excep.Sed ista cõclusio s̃m Lud.est falsa.ꝑ not.per
Inno.in.c.verũ.ad fi.de fo.cõpe.volẽs ꝙ ꝓbationes q̃ fiunt de crimi-
ne excepto,aduersus testes potius intelligãt̃ fieri contra partẽ ꝓdu-
centẽ:ne eius testimonio vti possit,q̃ꝫ contra ipsum testẽ:ergo sequit̃
ꝙ testis aliquo modo puniri possit.talis ꝓbatio nõ affert preiudiciũ:
vt est regulares inter alios acta ⁊c.Tu vero allega qd̃ no.Cy.⁊ Bal.
in.l.j.C.q accu.non pos.vbi volũt,ꝙ si accuso ⁊ obtineo ꝯ ꝓducẽtes te
stes de falso non nocet testibꝰ.Scd̃o allego.l.lucius.cũ ibi no.ꝑ do.ff.
de infa.vbi patet sniam reprobatiuã testimonij latã cũ parte ꝓducẽ-
te,nõ afferre preiudiciũ testi.ergo sequit̃ ꝙ nec ꝓbatio facta cũ parte
per regulã:cui nõ nocet snia,nõ nocẽt acta:vel ecõtra.Tu pro hoc al-
lega Inno.in.c.cãm que.de ꝓba.⁊ qd̃ no.Bar.in.l.sepe.in fi.de re iu-
di.Nec ob.d.c.j.extra de excep.nã pondera ibi tex.cõuicti.non em̃ te-
stis dicit̃ de crimine cõuictus:si non cũ eo,sed cũ parte ꝓducẽte,facta
est criminis ꝓbatio.q̄ vt dixi res inter alios acta ⁊c.Itẽ põdera ibi
verbũ sufficit.Illud em̃ verbũ sufficit:excludit oẽ aliud,ꝑter ꝓposi-
tũ:vt not.glo.in.c.statutũ.§.j.in ver.canonicus.de rescri.in.vj.⁊ simi-
libus verbis vtitur.d.c.cũ dilectus.cum loquit̃ taxatiue ibi:dũtaxat
a testimonio repelli ⁊c.Istud credo verius ꝑ ꝑdicta.Unde ad euitan-
dum multa iudicia,qñ petis dictũ ꝓducentẽ falsos testes,de falso pu
niri.iuxta.l.luciꝰ.de infa.⁊.l.si veteris.cũ ibi plene no.per doc.C.de fal.
qd̃ etiã petas dictos testes de falso puniri,tãq̃ꝫ falsu3 dixerint:⁊ ĩ vno
quoq̃ꝫ actu eos citari facias:⁊ cũ eis etiã litiges.⁊ tũc talis snia ẽt eos
afficiet.l.de vnoquoq̃ꝫ.ff.de re iud.¶ Octaua ꝯclusio est:si crimẽ inci-
dẽter cõtingit causam,de qua agit̃ ꝑncipaliter.vt est exceptio lenoci-
nij ⁊ adulterij ⁊ similes.de eo cõstat per cõfessionẽ eiꝰ q petit puniri:
poterit puniri pena ordinaria.Iste est casus in.d.c.j.extra eo.a ꝯtrio
sensu.¶ Nona cõclusio est,de crimine incidẽter cõtingente causa3,de
qua agit̃:si cõstat ꝑ ꝓbatiões:⁊ is aduersus quẽ est exceptũ,defensio-
nẽ suã suscipiat pena ordinaria:ex eadẽ ĩstãtia puniri poterit.Iste est
casꝰ no.in.d.l.ij.§.si publico.de adul.¶ Decima ⁊ vltima ꝯclusio est,
si de crimine incidẽter deducto constat ꝑ ꝓbationes:tñ aduersus quẽ
est exceptũ,nõ suscepit sui defensionẽ:nulla pena puniet̃:q̃uis sit cri-
men ꝯtingẽs causam de qua agit̃.⁊ hec de ꝯclusiõe etiã probat̃.l.denũ
tiasse.§.q̃rit̃.ff.de adul.vbi si lata est sentẽtia aduersus adulterũ,non
affert ꝑiudiciũ adultere in crimine cõnexo:ex eo q̄ huiusmodi acta ꝯ
adulterã,directa nõ sunt qd̃ cõfirmat̃ ꝑ no.ꝑ Bar.in.l.si.ad fi.ff.de qd̃.
dicẽtẽ ꝙ ꝓbationes recepte ꝯ aliquẽ in gñali inquisitione,nõ preiudi
cant ꝯ eũdẽ in speciali inq̄sitione postea formata ꝯ eũdem.Rõ:q̄ qñ
fuerũt recepte,in gñali nõ fuit citatꝰ:igit̃ ⁊c.Et s3 ꝑdicta debet intel
ligi qd̃ no.Bal.in aut.nouo iure.de pena iudi.q ma.iudi.⁊ in.l.presby
teri.C.de epis.⁊ cle.Et aduertas tu,id qd̃.s̃.dixi ꝑ.l.ij.§.q hec dixerit.
§.si extraneꝰ.⁊.§.si publico.de adulte.q̃ iura,faciũt differẽtiã inter ex-
traneũ obijciẽtẽ de adulterio,⁊ ipsa3 vxorẽ:q̄nimo ẽt post nomẽ suum
receptũ inter reos,auditur excipiẽs de adulterio:⁊ maritus punitur:
q̄ si obijcit istam exceptionem lenocinij,quod volũtate mariti cõmi-
sit adulterium.presumitur mulier subducta a viro.l.j.§.que onerande.
ff.quarũ rerum actio nõ da.⁊.l.j.C.de rap.virg.ideo tanq̃ꝫ prosequens
suam iniuriã,admittitur ad hanc exceptionẽ.secꝰ in extraneo:quia ex
hoc extraneo nõ est illata aliqua iniuria,si maritꝰ fuit leno vxoris sue.
eodem modo si obijciatur exceptio lenocinij ex eo q̄ vxorem adulterã
retinuit.adhuc põt obijci a muliere,ad virũ puniẽdũ:qm̃ hec duo cri-
mina se inuicẽ cõtingũt:q̄ vnũ ab alio:ideo mulier admittitur ad hoc
ꝓponẽdũ.de quo late ꝑ Bar.Ang.⁊ Imo.in.l.his q reꝰ.de publi.iud.
Et istud est crimen cõnexum,inter easdẽ ꝑsonas:qm̃ illa mulier q̃ ac-
cusat,est illa q̃ ab accusatore est recepta:sed hoc nõ põt dici ĩn extra-
neo:q̄ l3 illa crimina se inuicẽ cõtingãt:tñ inter diuersas ꝑsonas com
mittuntur:qm̃ lenociniũ respicit vxorẽ,⁊ eiꝰ iniuriã:⁊ ideo põt oppo
ni a muliere ⁊ nõ ab extraneo accusato:cũ eius ꝑsonã nõ respiciat.Et
ꝑdicta sunt vera,qñ maritꝰ accusat de adulterio criminaliter si autẽ
ciuiliter,semper ⁊ indistincte potest obijci de lenocinio:ad finẽ repul-
siuum.l.viro atq̃ꝫ vxore.cum ibi notatis.ff.solu.matri.ita dicit Bart.
27 in.d.§.si publico.circa prin.quod no.¶ † Quero an ⁊ quando potest
opponi illa exceptio,dolo facis petere qd̃ restituturus es:Istã ma-
teriã vide per tex.in.l.dolo facis.ff.de doli excep.⁊ tex.⁊ glo.in.l.si so-
cer.§.lucius.⁊ ibi Bart.⁊ omnes doc.ff.solu.matri.⁊ ibi per Ludo.qui
dicta doctorum exponit,per conclusiones.¶ Prima itaq̃ꝫ conclusio
sit:cum nõ est liquidum quod quis id quod petit,postea restituere de-
beat,exceptio dolo facis ⁊c.nunq̃ꝫ petenti.ob.tex.est s̃m verũ intelle-
ctum quem ponit gl.in.d.l.dolo facis.⁊ in.l.j.§.rediguntur.ff.quo.leg.
¶ Secunda cõclusio est:cum est liquidum,quod q̄s id quod petit re-
stituturus est ei a quo petitur incontinẽti:tunc agenti semper obstat
exceptio dolo facis.vt in.d.l.dolo facis.⁊ in dicta regula dolo facis.
de reg.iur.in.vj.¶ Tertia conclusio est,cum quis id quod petit,resti-
tuturus est ex interuallo,ei a quo petit propter dilationẽ que respicit
ipsam obligationẽ ⁊ ei adijcitur:tunc agenti non obstat exceptio do-
lo facis.est tex.in.l.si.ff.vt leg.no.cauea.¶ Quarta conclusio est:cum
quis id quod petit restituturus est ex interuallo,ei a quo petit ꝓpter
dilationem que miserationis causa indulget̃ solutioni:tũc agens,re-
pelli nõ potest exceptione dolo facis.vt est text.in dicto.§.lucius.in fi.
⁊.l.nupta.§.quoties.ff.soluto matri.⁊.l.si donaturus.ad fi.ff.de con-
di.ob.cau.¶ Quinimo amplius dicendum est,s̃m Rapha.quod ali-
quãdo quis repellitur dicta exceptiõe dolo facis:qui petit quod resti-
tuturus est ei,qui nõ restituturꝰ est mihi:sed si a me peteret,ille tertiꝰ
repelleretur.Iste est casus notabi.in.l.menia.§.j.⁊ ibi Raph.ff.solu.
matrimo.ibi mulier non esset restitutura heredi patris:tamen si age-
ret,repelleretur.ibi exceptione:ergo eodẽ modo repelli debet maritꝰ
agens,qui debet restituere mulieri.¶ Quinta cõclusio est:vbi agens
id quod petit,restituturus est ex interuallo ei a quo repetit:ꝓpter di
lationẽ que miserationis causa,indulgetur solutioni:tunc agẽs repel
li non potest excep.dolo facis.tex.est s̃m Bar.in.l.j.C.si constan.ma-
tri.⁊ in.l.si mulier.§.rerum.ff.rerum amo.⁊ sic bene põderando Bart.
facit differentiam inter petentem ⁊ repetentem.¶ Sexta ꝯclusio est,
vbi agẽs id qd̃ petit,est alteri non illi a quo petit restituturus:tũc nõ
repellit̃ dicta exceptione dolo facis.vt.d.§.lucius.¶ Septima cõclu-
sio est vbi agẽs id qd̃ petit,restituturus est alteri qui restituturus est
ei a quo petit exceptiõe dolo facis,repellitur.tex.est in.d.l.si donatu-
rus,in fi.¶ Tu addas octauã ⁊ vltimam conclusionẽ.si prelatus spo
liat laicum,ecclesia quam tenebat,⁊ quam possidere nõ potest:et hoc
est notorium:tunc si laicus spoliatus,agit cõtra prelatum interdicto
recuperande,

recuperãde,obstat laico dolo facis exceptio ſm Inn.in.c.cõſtitutus.
de fil.presby.ita notat Ang.i.d.l.dolo facis.⁊ ſic quoties eſt notoriũ,
quod agẽs id qđ petit,retinere nõ põt.obſtat ſibi dicta exceptio do
lo facis.Ad quod bene facit.c.ad decimas.de reſt.ſpoli.Et predicta
procedunt,vbi agitur petitorio:ſinaũt ageret poſſeſſorio.dic vt not.
glo.in.d.l.dolo.⁊ in.d.l.ſi de vi.ff.de iudi.⁊ gloſ.⁊ Dy.in reg.qui dolo.
de reg.iur.in.vj.⁊ per glo.Cy.Bal.⁊ Sali.in.l.ij.C.de edi.diui.adria.
tol.⁊ per Bar.late in.l.naturaliter.§.nihil cõmune.ff.de acquir.poſ
ſeſſio.per totum ipſum.§.maxime.in verſi.quarta cõbinatio eſt.cum
ver.ſequen.Tu vero diſtingue ꝙ Aliquãdo agitur interdicto recupe
rande:⁊ ſic interdicto vnde vi.⁊ tũc an poſſit opponi exceptio domi
nij.vide que ſcripſi ſupra de acti.§.quadrupli.ver.nec tali agenti tali
interdicto recuperãde.dic vt ibi.Aut agitur interdicto adipiſcende
poſſeſſionis:⁊ per cõſequẽs interdicto quorũ bonorũ:tunc an agenti
obſtet exceptio dñij:⁊ ſic exceptio dolo facis:⁊c.Dic vt in.d.§.qua
drupli.ver.quo an ſit annalis vel non.Aliquando agitur interdicto
retinẽde poſſeſſionis,⁊ ſic vti poſſidetis.⁊ tũc an obſtet exceptio do
minij.⁊ ſi exceptio dolo facis.Dic vt dixi in.d.§.quadrupli.ver.an au
tem contra agentem hoc interdicto ⁊c.dic vt ibi plene dixi.que bene
no.¶ Poſtꝙ vidimus aliqua circa materiam doli,fraudis,⁊ dece
ptionis:congruũ eſſe videtur,aliquid hic inſerere de exceptione ſimu
lationum ſiue fictionis contractus vel inſtrumẽti:quoniã tot modis
contractus ſimulatus dicitur,quot modis fit fraus.vt notatur.ff.de
leg.l.fraus.⁊.l.non dubiũ.C.de legi.⁊ ideo vbi non eſt fraus,ibi nõ eſt
ſimulatio proprie.Ita dixit Bar.ad literam in.l.iij.in fi.C.de poſtu.
quod tamen ſane intelligas tu verum,non ſimpliciter:quia etiã ſimu
latio fit,vbi aliqua fraus vel deceptio alicuius non committitur:ſed
28 tantũmodo fit cauſa ſue tuitionis ⁊ reparationis.vt.j.dicã.¶ † Ad
cuius rei deciſionem,eſt primo premittendum pro fundamẽto,quod
eleganter dixit Barto.in quodam ſuo cõſilio quod incipit Petrus
nicole.vcʒ qđ cõtract⁹ fictus:imaginari⁹,⁊ ſimulat⁹,đr trib⁹ modis.
Vno modo cũ in veritate agit̃,qđ vn⁹ cõtractus celebret̃.ſ; ali⁹ cele
brari ſimulatur.C.plus vale.qđ agit̃.per totũ.C.de cõtrahen.empt.l.
empti fides.Et iſti⁹ ſimulationis natura eſt,vt ex hac ſimulatiõe nõ
impediat̃ acquiſitio fienda,ei cui acquirit̃:ſi de iure ex cauſa que vere
agebat̃,poterat acqri.vt.d.l.empti fides.⁊.C.ſi certũ pe.l.ſi ex pretio.
Scđo modo đr cõtractus ſimulatus,qñ cõtractus in veritate celebra
tur:⁊ modico;tempore dʒ durare.qꝛ forte dʒ reuẽdere cito.vt.l.iij.§.ſi
ab ignoto.ff.de manumiſ.Et iſti⁹ ſimulationis natura,hec eſt:vt de
beat hoc expreſſe ꝑ pactũ agi.vt.d.§.ſi ab ignoto.Tertio mođ đr cõtra
ctus imaginari⁹,ſiue ſimulat⁹,qñ apparẽter fit cõtract⁹.ex mente ve
ro agit̃ inter partes,qđ nihil fiat.⁊ de hoc loquit̃.l.nuda.ff.de cõtra
hen.emp.⁊.l.imaginaria.de re iudi.⁊.ff.de ritu nup.l.ſimulata.⁊.ff.de
aqua plu.arcẽ.l.emptor.Et iſta nominat̃ charta ſiue inſtrumentũ ad
rei apparẽtiã facta.vtputa qs forte timet Tyrãnũ,vel propter fugiẽ
da onera:vel ꝓpter aliud ſimile aliquis fecit alienationẽ bonorũ ſuo
rũ:tñ in veritate agebat̃,vt nõ eſſet alienatio.ſed ſolũ ad reparãdũ cõ
tra predicta.ita dicit Bar.in dicto ſuo cõſilio.ita etiã voluit Bald.et
Sali.in.l.j.plus valere quod agit̃.⁊ Bal.⁊ Salic.in.l.cũ precib⁹.C.de
pba.¶ His premiſſis,cum verbuʒ ſimulationis poſſit multipliciter
intelligi,vt patet ex predictis.qcũꝗ ergo dicit inſtrumẽtũ ſimulatũ,
ſiue agendo ſiue etiã excipiẽdo.dʒ dicere qua ſpecie ſimulationis ſit ſi
mulatũ:ita ⁊ taliter,ꝙ aduerſari⁹ reddat̃ cert⁹,⁊ nulla alia facta de
claratione ille cõtra quẽ đr ſimulatũ,dʒ opponere qđ illud qđ dixit
aduerſarius de ſimulatione,eſt obſcurũ.vt.l.j.ff.de edẽ.⁊.l.põpo.ſi fru
mẽtũ.in fi.ff.de rei ven.que loquit̃ in agẽte.⁊ idẽ in excipiẽ.l.titie tex
tores.de leg.j.⁊.l.ij.§.j.ff.de doli.excep.idẽ in pbãte,obſcure.ff.de neg.
geſt.l.eũ actũ.in fi.⁊ qđ ibi notat̃.ff.de no.ope.nũ.l.nõ ſolũ.§.ſed vt ꝓ
bari.⁊ qđ ibi Bar.⁊ doc.in.l.matrẽ.⁊ qđ ibi Bal.⁊ Sali.C.de pba.et
qđ habet̃ in.c.in pſentia.de pba.Cum ergo dicatur cõtractus ſimula
tus,nec dicatur et nec probetur,qua ſpecie ſimulatiõis ſit ſimulat⁹.
Dicendum eſt ꝙ intentio dicẽtis,ſiue ſit actor ſiue ſit re⁹,nulla eſt:⁊
non poteſt obtinere:nam clarũ eſt,qđ ſimulatio ⁊ fictio non preſumi
tur,niſi appareat cauſa ꝓpter quam ſic ſimulate fecerit.l.ſi maritus.
in fine.ff.qui ⁊ aquibus.Debes ergo tu cauſidice ſi vis obtinere,dice
re opponẽdo vt principaliter agẽdo,de ſimulatione ⁊ exprimere qua
ſpecie ſimulationis ille actus ſiue cõtractus ſit ſimulatus:⁊ cauſam,⁊
radicem dicte ſimulationis.⁊ illud pbare:alia ſuccumberes.Omnia
iſta ſunt de mente Bar.in dicto cõſilio Pet.nicole.quod not.quia in
practica vidi multos peritos errare.Aduertas tñ tu cauſidice,oppo
nens de ſimulatione:quia qñuis diceres cauſam ⁊ ſpeciem ſimulatio
nis ⁊ probares:non tamẽ obtineres,ſi diceres inſtrumentum ſimula
tum:quia tua exceptio eſſet inepta.vt dicta.l.ij.§.j.de do.exceptione.
Debes ergo dicere dictum actum ſiue contractum,ſimulatũ fore.ita
dixit Bal.in dicta.l.cum precibus.C.de pbati.vbi dixit,quod illud
quod caret effectu,caret nomine:⁊ ideo exceptio ſimulationis,dicit̃
opponi proprie contra inſtrumentum:qꝛ non eſt inſtrumentuʒ:licet
habeat figuram.¶ Aduertas tu quod aliud eſt cõtractus,⁊ aliud in
ſtrumentum.de quo in.l.cõtractus.per gloſſam ⁊ doctores:⁊ maxime
per Bal.C.de fide inſtrumentorum Tu vero aduertas,quod dictum
Bal.poteſt procedere in illa tertia ſpecie ſimulationis:quando agit̃
ad reparandũ.⁊ ſic in veritate nihil agebatur.vt.d.l.imaginaria.de re
gulis iuris.ſed in alijs duabus ſpeciebus ſimulationum,videlicet in
caſu.§.ſi ab ignoto.⁊ in caſu dicte.l.empti fides.cum ſimilibus ſupe
rius allegatis,non procederet:qꝛ in dictis caſibus vt patet ad ſenſum
inſtrumentũ eſt aliquid.vt etiam infra dicam ⁊c.Et ob hoc poteſt op
poni exceptio in forma,quod inſtrumentum ⁊ contractus ſunt ficti ⁊
ſimulati.¶ Secundo aduertas,quod in ſimulatis inſtrumentis ap
paret renuntiatuʒ exceptioni ſimulationis:quid erit in iſto caſu:Di
cas quod talis renuntiatio,declarat intentionẽ renuntiantis:qđ nõ
intendit iſtum contractum dicere ſimulatum.verũtamen ſi apparet
legitime cauſe ſimulationis,⁊ indicia:tunc eadẽ ratione qua ſubſtan
tia cõtractus probaretur ſimulata,eadem ratione ⁊ hec renuntiatio.
vt argu.ff.de noua.l.doli.verſi.ſi diuerſum.⁊ quod ibi Bar.et doc.ita
dixit etiam Barto.in dicto conſilio Petrus nicole.in fine.De huiuſ
modi aũt renuntiationibus ⁊ ſimilibus,que apponũtur in cõtracti
bus dicã tibi.j.eo.§.j.dic vt ibi.Sis itaqꝫ tali caſu bene cautus,qñ in
inſtrumento reperitur,talis ſimulationis renũtiatio:vt non ſimplici
ter opponas de ſimulatione dicti contractus:⁊ cauſam ſimulationis
etiã exprimendo ⁊ probando:ſed per neceſſariũ eſt,vt opponẽdo ad
das.Dico etiam dictũ inſtrumentũ ⁊ contractũ ſimulatũ,tali ſpecie
ſimulationis ⁊ quicquid cõtinetur in eo:nam tunc actor non poterit
replicare de renuntiatione dicte ſimulationis:alias niſi adderes etiã
illa verba:⁊ quicquid cõtinetur in eo,poſſet per errorem replicari:qđ
dicte allegationi ſimulationis eſt renũtiatum.⁊ tali replicatione,tol
leretur dicta exceptio ſimulationis.ita eleganter voluit Bar.in.l.ne
mo poteſt.ff.de leg.j.ver.quero an renũtiatio exceptionis ſimalutio
nis⁊c.vbi omnino videas an tali exceptioni poſſit renũtiari:vbi etiã
29 ſcripſi.¶ † Pro declaratiõe dictorũ,videamus aliqua circa dictas
tres ſpecies ſimulationis.Et capiamus primo,quãdo agitur in veri
tate:⁊ vnus cõtractus celebratur,ſed non ille quem expreſſerũt vtpu
ta in veritate volumus ꝯtrahere,⁊ facere contractũ pignoris:verum
quia creditor dubitat ne cogatur cõputare fructus in ſortẽ,iuxta.l.j.
⁊.ij.C.de pig.act.cum ibi plene notatis per doc.⁊.l.j.de diſt.pig.ſimu
lat contractum emptionis.tunc tali caſu licet non valeat contractus
emptionis,remanet tamen validus cõtractus pignoris.iſte eſt caſus
in.l.emptorem.C.plus valere quod agi.⁊ in.c.illos vos.de pign.⁊ ſic
plus valet quod in veritate agitur,ꝙ quod ſimulate concipitur.vt in
toto ti.plus valere quod agitur:⁊ pro hoc facit.l.luci⁹.la.ij.ff.de poſtu
la.⁊ quod ibi Barto.¶ Aduertas tamen iſto ſecundo caſu,quod
oportet ꝙ tu cauſidice articulate deducas,⁊ probes qualiter cum cõ
uentum fuiſſet inter tales,ꝙ in veritate eſſet pignus:licet fingeretur
venditio:ꝙ incontinenti inierunt,ad faciendum dictum contractum
venditionis ſimulatum:nam niſi probetur ꝙ incontinenti id factum
fuit:ſed poſtea decurriſſet interuallũ temporum:tunc poſſet dici,ꝙ a
prima cõuentione videatur receſſum:⁊ per conſequens ꝙ in veritate
non intendebat facere pignus:imo veram venditionẽ.vt dicit inſtru
mentũ.arg.l.cum in plures.§.locator horrei.ff.loca.⁊ quod ibi Barto.
Bald.Sali.⁊ Bar.in.l.non ſolũ.in.§.morte.ver.plane.ff.de noui ope.
nun.ita dicit Jac.but.Bar.Bal.Sali.⁊ Ange.in.l.pacta nouiſſima.
30 C.de pac.¶ † Quo autem ad ſecundam ſpeciem ſimulationis,quãto
tpe dʒ durare.vt.d.§.ſi ab ignoto.ponamus qđ vendo tibi domũ,cum
hoc quod intra certum tempus tu cogaris mihi reuẽdere,an preſuma
tur cõtractus ſimulatus:Et dicas ꝙ nõ:imo eſt permiſſus ⁊ vʒ in for
ma ſpecificata.vt eſt tex.in.l.ij.C.de pac.inter empt.⁊ vẽdi.⁊ qđ ibi no
tatur:intantũ ꝙ adueniente tempore vẽditionis,ſi ego volo reemere
⁊ offero realiter pretium predictum licet tu non velis reuẽdere:tamẽ
ipſo iure ſine alia traditione,in me transfertur dñium vtile tantum.⁊
habeo pro dicta domo vẽdita,vtilẽ rei vẽdicationẽ.vt eſt tex.ſingula
ris in.l.ſi cum vẽderet.ibi autem vẽdicare.cum gl.ff.de pig.act.
✱ADNOTATIO.Pactũ redẽptiuũ ſeu de retro vendẽdo,
de iure ciuili licitũ ⁊ pmiſſum eſt,cõcurrẽt ptij iuſtitia.l.ſi fundũ parẽ
tes.⁊ ibi cui⁹ Bar.Bal.Sali.Cagnol⁹ ⁊ ſcribentes voto cõi de pactis
inter emptorẽ ⁊ venditorem compoſitis.¶ Ad idẽ de iure põtificio,
Archidiacon⁹ in canone pleriqꝫ.14.q.3.Imola in.c.nſam.col.j.X.itẽ
nota qđ ex cõuentione.extra de emptione ⁊ vẽditiõe.⁊ ibi Abbas idẽ
firmat col.ij.Amplio hoc ꝓcedere etiã ſi interueniret modicitas ptij,
ꝓpter qđ pactũ huiuſmodi non pſumit̃ ſimulatũ.Socin⁹ ꝯſi.lv.pſtã
tiſ.doctor.col.v.Xſi.ſed ad hoc reſpondetur.vol.ij.vbi firmat hanc eſſe
magis communem,⁊ pro hac opinione cõſului ꝯſi.cxliij.dñs claudius
chatorell⁹ verſi.pactũ ⁊ ptij modicitas.nu.4.Imo.vt dicat̃ cõtract⁹
vſurari⁹ ⁊ nõ fictus requirunt tria:pactũ de retro vendẽdo,paruitas
ptij,et qđ emptor ſit ſolit⁹ fenerari.gl.Panor.⁊ ſcribentes in.c.con
queſtus extra de vſuris Pau.a caſt.⁊ Franchiſquinus curti⁹ adnotã
do.in.l.rogaſti.§.ſi tibi.col.j.nu.6.de reb.credi.in pandec.Fabianus a
ſancto ſauino de empt.⁊ vẽdi.in.vj.q.ſeptime qõnis pncipalis.col.iiij.
Alex.conſi.xxviij.in cauſa ⁊ lite col.j.Xſi.nec obſtat vol.v.⁊ dixi cone
cliij.exordiẽte ⁊ ſi in cauſa chatorelli nu.1.⁊.2.⁊ dixi ꝯſi.ccvi.Sauch.ſi
rius rauanellus verſi.ſecũ ꝯcurrẽtib⁹.ix.nu.4.nec obſtat Decius ꝯſi.
792.viſo conſi.ꝑ totum vol.4.firmare duo ſufficere pactum ⁊ modici

tatē pretij quoniā magis cōis est cōtra Decium quod imo requirantur tria vt supra, & p hac opinione semper vidi iudicari & pluries obtinui. Sed dubitatur nunquid intelligatur illud pactū iuxta conuenta, ita quod si sit expressum tempus vnius anni, illo elapso non amplius habeat locum dictum pactum, & videtur dicendum quod non, p textū in.c.j.de feudo dato in vicē legis commissorie colla.x.vbi feudū post dilationem prefixam, redimi potest. Hinc vulgares dicere solent pactum huiusmodi esse perpetuum contrarium tamen est verius p tex. in.l.ij.de pactis inter emptorē & venditorem.C.& latissime formaui in d.consi.ccvj.versi.hisce tamen.nu.2.& hanc conclusionem intelligo procedere nisi esset enormissima lesio tunc tale pactum porrigeretur vsq; xxx.annos Jacobin⁹ a sancto georgio in.l.mutuū damus.in principio col.j.nu.2.de rebus creditis & ibi dixi post eum, in pandec. An.C. Predicta tamē sunt vera nisi aliqua alia cōcurrant, q̄ qd intra certū tps teneat reuēdere: puta etiā interuenit paruitas precij, respectu valoris rei. iuxta gl.no.in.l.j.in pn.ff.de supficie.& qd venditor indigeret pecunia: & qd pecuniam peteret mutuo: & pactū de retrouēdendo quo ad certum tempus. & sic nō tanq̄ certum tempus trāseat. q: ex his presumitur contractus fictus & simulatus: & magis presumit celebrat⁹: vt creditor interim durāte illo tempore lucret fruct⁹: & sic poti⁹ sit pignus, q̄ vera venditio. Iste est proprie casus in.d.c.ad nostram.& ibi ita sentit glo.& expresse Ant.de but.& de hoc videtur etiam text.& ibi hoc not. Jac.de are.Cy.Bal.& Sali.in.d.l.emptione. Si autem non cōstaret de originali mutui petitione: tūc ex tali pacto de retrouendendo, nō ppterea iudicat Sctus simulat⁹: & etiā si ibi esset paruitas ptij respectu rei vendite: & cū vsurario fact⁹. qm vsurarij faciūt sepe bonos Sct⁹. ita dicunt doc.in.d.c.ad nostrā.& in.d.l.emptione.& facit qd hr in c.cōquestus.de vsur.nisi aliud etiā cōcurrat: vtputa vltra pactū de retrouendēdo, ipse creditor expsse paciscitur qd fruct⁹ cōputet in sortē: & qd qn reuendit aliquid, plus habeat q̄ soluerit: q: presumitur tunc contractus vsurarius & presertim in consueto fenerari. iste est proprie text.in.d.c.illo vos.de pigno.in fi.que omnia nota.quia quotidiana.

¶ Quid si dictum fuerit in instrumento, quod vēdidit & tradidit vere, & non in fraudem vsurarum? Respōdeo quod ex his verbis, instrumentum est magis suspectum: & non minus. vt notat singularis glos. in fi.ff.de condi.instit.l.si quis sub conditione. ita Bald.& Sali.in.d.l. emptione. quod not. vt nunq̄ in instrumētis apponas clausulas inconsuetas. nam propter hoc redditur instrumentum suspectum. vt voluit illa gl.

31 ¶ † Querit an talis Sct⁹ simulat⁹, firmet iuramēto? & glo. singula.in.d.l.emptione.dicit qd nō: q: istud iuramētū nō hz fundamētum alicui⁹ cōsensus.l.fi.cū ibi no.C.de nō nume.pec.qd tu intelligas verū, si Sct⁹ fuerit simulat⁹ supradicta tertia specie simulationis: vcz qn partes intendebant nil agere: de quo statim dicam. secus si actum fuerit, q in veritate aliquis cōtractus celebraretur: puta pignoris: licet celebraretur cōtractus venditionis. & sic in fraudem vsurarū. vt.d. c.illo vos. quoniā tunc esset standum iuramēto, donec relaxaretur per episcopum. vt extra de iureiuran.c.j.ita dicunt doc.in.d.l.emptione.

32 Aduertas tamen † q si iurans, esset mortuus: heres eius nō indigeret relaxatione: q: spirituale vinculum iuramenti, morte sopitū est. vt extra de iureiur.c.veritatis.& quod ibi Inn.& in.c.fi.de foro compe.in nouella. licet virtus iuramenti quo ad obligationem temporalium,

33 transeat ad heredē. vt.c.q̄uis.de pact.in.vj. ¶ † Veniamus ad tertiā speciem simulationis, quādo cōtractus est imaginarius siue ad reparationem factus: tunc tali casu nullus est contractus. nec tantum q agitur, sed q dicitur fingitur simulat⁹. vt.d.l.imaginaria. cum simi. ¶ Intantum q ex tali contractu, non transfertur dominium vel aliquod ius reale vel etiam personale in re vel ad rem ipsam: vt est tex.in l.emptor.& ibi no.per glo. Barto.& Ang.& dominos meos.ff.de aqua

34 plu.arcen. ¶ † An autem transferatur possessio, ex tali contractu sic simulato? & Bar.in.d.l.emptor.tenet q sic. quia etiam sine causa potest transferri possessio. vt etiam ipse not.in.l.quod meo.in prin.ff.de acquirē.possess.supple tu. quia etiam ex inutili contractu, transfertur possessio.l.j.§.si vir.& ibi no. Barto. Ang.& docto.de acquiren.pos. qd tu intelligas verum, quando realiter traderetur. & constat de animo quod transferre voluit possessionem. vt clare voluit Bart.in.d.l.emptor. dum dicit an transferatur possessio. respōdeo sic si hoc agitur &c. In dubio aūt, non presumit animus transferēde possessionis: ex quo cōtractus est simulatus: q: eodem modo, etiaz traditio presumitur simulata. ita dixit Bart.in.d.l.emptor. allegat.l.cum propria.C.si quis alteri vel sibi. Sed indubitatum esset, quod possessio nō transferretur ex tali contractu simulato: si descederet possessor, & alium in possessione actuali non poneret. iuxta.l.si stulas.§.j.de contrahen.emp.& l.cum quis.ff.de do. sed simpliciter se constituat nomine illius emptoris vel donatarij vel cessionarij possidere, vel pcario pro eo possidere: q: illa est ciuilis translatio possessionis. quia cum simulās remaneat dominus, & proprie nō teneat precarium constitutū rei sue.l.neq; pignus. de regu.iur.l.si rem quam.cum ibi not.per glo.& docto.ff.de acquiren. possess.& in.l.ei a quo.ff.de vsuca. nulli dubium, q aliqua possessio non est etiam translata ita etiam dixit Bal.& Sali.in.d.l.emptione.in fi. quod no. Et etiam aduertas, q non tantum in ista tertia specie simulationis, sed in omnibus alijs: nō tantum ille qui contractū simulatū facit: sed etiā eius heres, potest dicere Sctū simulatū: licet nō possit dicere fore factū in fraudem vel deceptionē fisci, vel alteri⁹ priuate psone.l.q̄uis.& l.cū propria.C.si qs alteri vel sibi. ita dixit Bar.in dicto suo cōsilio. & idē voluit in.l.post contractū.ff.de do.in versi.sed an venditor ipse &c.& ibi Ange.& dñi mei.& Bald.& Salic.in.d.l.emptione.

35 ¶ † Unū tñ nūq̄ exeat mēte tuā, maxime in actu practico: qn aliqs vendit vt euaderet penā alicui⁹ delicti: vel vt euitaret collectas, vel aliquid simile. & sic fuit factū ad reparandū vt dixi. & vult repetere rem suā, quo dz agere? istam qōnē format Bar.in.l.iusiurandū qd ex cōuentione.§.fi.cū.l.seq.ff.de iureiur.in penul.col.vbi tandē dixit q agere deberem rei vendi. dicēdo rem fore meā, & si tu opponis q fuerit tibi vendita, ego replico quod illa vēditio fuit simulata & imaginaria & in fraudem fisci facta. & tūc ego debeo opponere, & sum audiendus lz allegem turpitudinem meam. nā ego non allego eam ad fundandam intentionem meam, sed allego eā quo ad adiuuādum intentionē meam. item ego allego ipsam contra te, qui eam participasti. ac etiā de dāno euitando tracto: tu vero de lucro. igit sum audiendus.l.apud celsum. §.marcellus.de do.excep. non aūt possum petere rescindi dictam venditionem, allegādo in fraudem fisci fore factā. q: principaliter ad fundandam intentionē meam, allegarem turpitudinē meā. pro quo facit qd dicimus in simili vtrū quis cogatur edere rationes vel librū proprium, ad petitionē aduersarij ad fundandū ei⁹ intentionē vel ad coadiuuandum.l.j.& l.fi.C.de eden.& ibi plene per glo.& doc. quod no. Ex predictis potest inferri, & si statutū pmittat cōtra instrumētū opponi exceptionē simulationis, de qua simulatione intelligatur? & Bar. Bal.& Sali.in.l.iij.C.de postu. dicūt q intellexit statutū, quando aliquid permittitur vel conceditur sine spe alicuius cause precedētis. vel secundo, quādo causa vera tēdit ad diuersum vel cōtrarium effectum: cum causa expressa in instrumēto.l.empti fides.C.de cōtrahen.emp. & d.l.emptiōe.C.plus valere quod agi. cum si. Tertio quādo, de nullo fingitur aliquid. vt.d.l.imaginaria. cum simi. sed quando de aliquo fit in aliquo alio nouatio siue trāslatio: & est ibi equpollentia in effectu illa obligatio nō dr simulata q: nō deficit obligatiōis substātia.l.si ex pretio.C.si cer.pe. Et de hac vltima nō posset opponi: addas tu & facit.l.certi condictio.§.fi.& l.singularia. cum ibi no.ff.si cert.peta.& d.l. lucius.la.ij.ff.de postu. vbi elegātissime Barto.in fi.dicit ad nostrum propositū quod exceptio simulationis. tunc obstat, quando in veritate nihil agebat vt in casu.d.l.nuda.& dicte.l.imaginaria. vel agebatur aliquid inualidum siue turpe.l.j.C.de cōdi.ob cau. Secus autem si in veritate aliquid agebat, licet cederet in speciē alicuius obligationis.

36 vt.d.l.lucius.& d.l.si ex ptio. cum simi. qd no. ¶ † Et ex his manifeste apparet etiam ex dictis Bald.q illud qd dicit Bald.in.d.l.iij.in fi.q proprie simulatio est, vbi fraus est. non est verū: q: q̄uis fraus, nō cōmittatur, nihilominus posset opponi exceptio simulationis etiaz in statutis que requirunt verba proprie.l.iij.§.hec verba.ff.de neg.gest.

37 ¶ † Queritur quomodo probetur simulatio, an eoipso q alienās remanet in possessione rei vendite, presumatur ex hoc cōtractus simulatus? & breuiter dicendū est q quo ad creditores fiscum, vel aliū tertiū, ista est sufficiēs cōiectura q presumatur cōtractus simulatus. l.sicut. §.superuacuum.ff.qui.mod.pig.vel hypothe.sol. Non autem quo ad ipsos contrahentes. quia si venditor contra emptorē vellet dicere propter hoc presumi contractū simulatum, non audiretur quoniam cum habeat actionē personalē cōtra venditorem, que durat per.xxx.ann. ad petendum sibi tradi rem emptam: tunc dimittendo apud dictum venditorē: propter hoc non pōt dicere vēditor q cōtractus sit simulatus. ita dixit Bar.in.d.§.supuacuū.& etiā voluit in dicto suo cōsilio Petrus nicole.& in.d.l.post cōtractū.& Bal.& Sal.in.d.l.emptiōe. qd

38 no. ¶ † Querit an p testes possit fieri pbatio, q istrumētū siue Sct⁹ est simulatus? istam qōnē ponit gl.& doc.in.l.gñaliter.C.de nō nume. pecu.& gl.in.l.illicitas.§.veritas.& ibi Jac.but.ff.de offi.psi.& Bald.et Sal.in.l.j.C.plus va.qd agi. Et pmo videt, q nō possit pbari p testes dicta simulatio, cōtra dictū instrumētū. vt est gl.not.in.d.l.generaliter.in gl.j. In cōtrariū videt p.l.in exercendis. cum ibi no.p doc.& gl. C.de fide instru. Tu vero allega in cōtrarium fm Sali.in.d.l.generaliter.glo.ordi.in.d.l.illicitas.§.veritas. Et istam vltimam glos. sequitur Jaco.but.& Cy.in.d.l.generaliter. Tamen latius Bal.in.d.l.interdum. sic dicit, interdū testes inducuntur ad remotionē cause in instrumento. & talis probatio per testes nō admittitur. ita intelligatur d.l.generaliter. Interdum producunt ad remotionē consensus: & ista est ppria materia simulationis. & tunc dicit quod testes recipiuntur, ad pbandum instrumentum simulatum. vt.C.si qs alte.vel sibi.l.multum.& ibi vide Bald. qui aliter dicit, in materia simulationis.& C.de dona.inter vi.& vxo.l.si filij tui. interdum vero testes, non producuntur contra instrumentū: sed supra instrumentū ad eius declarationem: & talis probatio admittitur per testes.ff.de test.l.heredes palam.§.sed si notam. facit quod not.in.l.eos.§.cum in tabulis.ff.de duob.reis.et quod habetur in.l.ij.per glos.& doc.C.de bono.possess. Interdū testes pducuntur, ad instrumenti suppletionem. & idem vt extra de fide instru.c.cum Joannes.& ff.de leg.ij.l.cum proponeretur.& ibi per glo.& late per

late per Bal. Interdū vero producuntur testes, ad transferendū ali-
quam dispositionē in alium. ⁊ idem vult. l. vxor marito. ff. de don. in-
ter virum ⁊ vxorem. Interdū producuntur testes, ad remouendū in-
strumenti tacitam presumptionē. ⁊ idem. ff. de pact. l. iuregētiū. §. qđ
fere. ⁊ ibi gl. ⁊ doc. Interdū producunt̄ testes, ad ꝓbādū instrumenti
falsitatem. ⁊ idem. l. optimā. cū ibi no. C. de ꝯhen. ⁊ cōmit. stipu. ꝗ oīa
no. vt scias qbꝰ casibꝰ testes admittant̄, cōtra instrumētū. ¶ Addas
tu qđ habet̄ ꝑ gl. ⁊ Bald. in repeti. c. j. in. d. l. in exercēdis. C. de fide in-
stru. ⁊ qđ no. Bar. Ang. ⁊ Jo. de imo. in. l. j. §. si qs neget. ff. quēadmo-
dū testa. aperi. vel dic proprīꝰ ad casum nostrū, ꝫm Sali. in. d. l. gñali-
ter. qđ aut ꝯtus est celebratꝰ in scriptis. qđ qñ fit, habet̄ in tex. per gl.
in. l. cōtractꝰ. C. de fide instru. š. de ēptio. ⁊ ven. §. j. ⁊ ibi scripsi. ⁊ tūc nō
potest ꝓbari simulatio instrumēti, ꝑ testes. ⁊ ita proprie intelligat̄ gl.
in. d. l. gñal̄r. Aut cōtractꝰ nō est celebratꝰ in scriptis, lꝫ de eo sit cōfe-
cta scriptura. ⁊ sic sit redactū in scriptis, ⁊ cōfectū publicū instrumētū
iuxta ea que habentur in. d. l. cōtractꝰ. ⁊. d. §. j. ⁊ per gl. ⁊ doct. in. l. j. C.
de test. tūc tali casu, bñ poterit ꝓbari simulatio ꝑ testes. ⁊ ita proprie
intelligatur dicta glo. in. d. §. veritas. quā ibi sequit̄ Bart. qđ nota. qꝛ
vt plurimū, hodie ꝯtus nō celebrant̄ in scriptis: lꝫ ꝑ notariū redigan
tur in instrumētis publicis: qꝛ tūc semꝑ dicta simulatio poterit ꝑ te-
39 stes ꝓbari. ¶ † Quot aūt testes requirant̄: vide gl. ⁊ doc. in. d. l. in ex-
ercēdis. ⁊ Bar. ⁊ doc. in. d. §. si qs neget. qđ no. Et p̄dicta ꝓcedūt, quo
ad ipsos cōtrahentes ⁊ eorū heredes: vt dictū est. Si naūt dicat̄ cōtra-
ctus fictus ⁊ simulatus per creditores. ⁊ tūc aduertas, qđ si sunt credi
tores presentes, agant. vt habetur in. l. ait pretor. §. si quis particips.
ff. que in frau. cred. ⁊ dixi plene. š. de actio. §. item si quis in fraudem.
⁊ dic vt ibi. ¶ Nam aduertendū est, an sint presentes vel etiam futuri
creditores. vt voluit glo. ⁊ ibi omnes doc. in aut̄. sed iam necesse. C. de
dona. ante nup. Unde Bal. in rub. C. que in frau. credi. ver. quero cum
concessisset ⁊c. eleganter voluit, ꝙ si est aliquis creditor ex causa one-
rosa non ex causa lucratiua, ꝗuis sit de futuris creditoribus, post di-
ctam alienationē fictam ⁊ simulatā. Nam alienatio ficta ⁊ simulata
non tantū presentibus, sꝫ nec etiam futuris creditoribus nocet: ⁊ ita
intelligatur glos. in dicta aut̄. sed iam necesse. facit glos. ⁊ ibi Bald. et
Sali. in. l. ij. C. de repu. hered. quod no. Uirtus ergo consistit, in modo
practicandi: ꝙ illi qui fuerunt post dictam alienationē creditores, al-
legent in reuocatione non tantum fraudem, sed etiam simulationeꝫ di
cti contractus: vt quia dicant qđ in veritate eorum debitor intende-
bat tibi donare: ⁊ tamen ficte ⁊ simulate actum fuit inter eos, vt dice
retur venditio: ⁊ confiteretur se habuisse ⁊ recepisse dictum pretium:
cum in veritate nullum receperit. ⁊ sic opponē exceptionem dicte si-
mulationis dicti contractus. de quo dixi. š. de actio. §. fuerat. in vers.
virtus ergo consistit in practicando. dic vt ibi qđ perpetuo tene mēti
40 quia poterit tibi facere honorē. ¶ † Capiamus quartū p̄ncipale. de
quo. š. in prin. nigri, feci mentionem post glo. videlicet quāto tempo
re duret talis exceptionis doli expositio. ⁊ dic generaliter quod non
tm̄ exceptio doli, sed oīs alia exceptio pōt regulariter opponi perpe
tuo: quia que annalia sunt ad agendum, perpetua sunt ad excipien-
dum. l. pure. in fi. ff. de doli exce. hoc est verū exceptis certis exceptio
nibus: vt est exceptio nō numera. pecu. ⁊ exceptio non nume. dotis. ⁊
sic de singulis in. l. in contractibus. C. de nō nume. pec. l. fi. ⁊ aut̄. ibi po
sita. C. de dotis. promis. Et est ratio istius regule quia in facultate rei
non est, quando proponat exceptionem. de quo dicam. ĩ. eo. §. j. ¶ Ex
quibꝰ infertur, quod exceptio simulationis potest quādocūqꝫ oppo-
ni licet aliqui dixerint intra biennium. vt exceptio non num. pecu. de
quo per Bal. ⁊ Salic. in. l. j. in fi. C. plus val. qđ agitur. ¶ Aduertas
tamen, qđ licet omni tēpore ⁊ in qualibet parte iudicij, exceptio pem
ptoria possit opponi. iuxta. l. peremptorias. C. sent. rescin. non pos.
Illud tamen est verum ante conclusionē in causa, non tantum si esset
exceptio que ante tibi cōpeteret: sed etiam exceptio que tibi de nouo
superuenit: etiam post dictam cōclusionē in causa, illo tempore oppo
ni non potest. vt est tex. in. c. auditis. circa prin. de procu. ita dixit no.
Ant. de but. in. c. pastoralis: extra eo. in versi. not. bene hoc dictum ⁊c.
Et vide quod dixi. š. in rub. in ver. capio sextum videlicet quondo ex-
ceptio opponi debeat ⁊ possit. ⁊ in ver. deueniendum est ad nouū que
situ. ⁊ dicam. ĩ. eo. §. temporales. ¶ Nunc tempestiuum esse arbitror,
postꝗ vidimus de prima exceptione posita in textu: videlicet de exce
ptione doli, quod aliqua videamus de secunda exceptione, videlicet
metus. verum quia vidimus aliqua de ipsa actione quod metus cau
sa. š. de actio. §. quadrupli. in princip. ne repetam quod ibi dixi ad-
uertas quod reo conuento datur exceptio quod metus causa. in om-
nibus illis casibus, in quibus dixi in dicto. §. quadrup. dari sibi agē-
ti actio. quod metus causa. quia regula iuris est, cui damus actioneꝫ.
multo fortius damus exceptionem: vt in regula cui damus. in. vj. dic
vt ibi. veruntamen vltra illos casus, descendamus ad aliqua parti-
41 cularia de huiusmodi exceptione metus. ¶ † Et est sciendum quod
exceptio metus, est in rem ⁊ non in personam, tam ex parte inferen-
tis metum ꝗ ex parte opponentis. sicut etiam est actio quod metus
causa. quia est in rem et non in personam. l. si cum exceptione. §. in
hac. cum ibi not. ff. quod metus causa. ⁊ de hoc est text. apertus in. d.
l. apud celsum. §. pe. ff. de exce. Et sic exceptio metꝰ, differt ab exceptio
ne doli. qꝛ illa est ꝑsonalis. ex parte dolū īferētis. l. ij. §. j. ⁊. ij. ff. de doli
exce. ¶ Ex quo infert, qđ in huiusmodi exceptionis metꝰ ꝓpositōie,
etiā vt dicat̄ aperte ꝓponi, nō est necesse allegare ꝑsonā metū inferē-
tē: vel etiā personā cui metus fuerit adhibitus. vt. d. §. penul. sed suffi-
cit allegare metū adhibitū fuisse: ⁊ per cōseqnēs impersonaliter in ta
li re: vt talis res traderet̄ vel demū ꝑ stipulationē ꝓmitteret̄. vt hic.
nā lꝫ exceptio doli dicat̄ cōtinere turpitudinē, tñ ista exceptio metꝰ
nō pōt cōtinere aliquā turpitudinē: cū ꝓponēs exceptionē metꝰ, pro
ponat metū in rē: nō allegādo ꝑsonā ꝑ quā metus fuerit cōmissus. ⁊ ꝑ
42 cōseqnēs satis est, qđ in libello dicat̄ metum fuisse adhibitū. ¶ † Ex
quo tertio infert̄, qđ lꝫ nō tm̄ actio de dolo: sꝫ nec exceptio doli, det̄ ꝯ
parētes vel patronos: vt. d. l. apđ celsum. §. aduertas. ⁊ supra dixi. Tñ
exceptio metꝰ, q nō suggillat noīatiꝫ ꝑsonā aliquā, vl̄ eiꝰ turpitudinē
metū inferētis, dari poterit cōtra parētes vel p̄ronos. vt est tex. in. d.
l. apud celsum. §. fi. vbi est tex. qđ filiꝰ durāte p̄ria potestate, nō pōt ex
cipere de metu ꝯ patrē in peculiaribꝰ: qꝛ patri acquirūtur. ⁊ sic eo emā
cipato, mortuo patre. ⁊ tā ꝯ ipsum ꝗ eiꝰ heredes, talis exceptio intē-
tari pōt si nō sit sui patris heres. ¶ Ex quo aliud infert̄, qđ cū hodie
filius habeat ꝓpriū: qꝛ pōt habere aduētitiū. l. j. C. de bonis mater. et
l. cū opꝫ. in prin. ⁊ aut̄. excipit̄. ibi posita cū simi. C. de bonis ꝗ lib. qđ fi
lius etiā in potestate cōstitutus, poterit hodie in aduētitijs excipere
ꝯ patrē aperto ore de metu. vt. d. §. fi. ¶ Ex quo etiā aliud infert̄, qđ
libertus nō tm̄ ꝯ heredē patroni. poterit dictam exceptionē metꝰ in-
tentare: vt facit de exceptione doli. vt. d. §. aduersus. sed etiā ꝯ ipsum
patronū, poterit intētare exceptionē metus: qm̄ ea que hꝫ libertus,
qꝛ liber est, sunt sua ꝓpria. ⁊ ideo vt filius sui iuris, pōt intentare di-
ctam exceptionē metus. vt. d. §. fi. ita etiā poterit libertus eam dedu-
cere contra patronū. Ita dixit eleganter Rapha. in. d. §. fin. Tu vero
addas, quod eodē modo humili contra illum qui pollet dignitate: vel
etiam humili ⁊ luxurioso, contra hominē vite emēdatoris dari pote-
rit dicta exceptio metus. vt arg. d. l. apud celsum. §. fi. cōiuncta. l. non
debet. ff. de dolo. Et dabitur predictis, dicta exceptio etiā verbis nō
temperatis. quoniam ideo exceptio doli, non datur contra parētē pa
tronum ⁊ existentem in dignitate vel emendatioris vite hominem:
quia eos infamaret: vt. d. §. aduersus. ⁊. d. l. nō debet. sed exceptio me-
tus: quia non suggillat metum, fore illatum a certa persona sed in ge-
nere siue in rem, metum fuisse illatū dicetur. ergo etiā verbis non mu-
tatis nec temperatis, proponi poterit etiam contra dictas personas
Et ratio rationis est: quia actio vel exceptio qđ metus causa. non in-
famat. vt. l. si cum exceptione. §. in hac. ⁊ ibi glo. ⁊ Bald. ff. quod met.
causa. ⁊ no. glo. in. l. j. in glos. magna. ff. de infa. Nunc ergo addas his
que dixi, in. d. §. quadrupli. in prin. qđ quādo non est metus de presen
ti instans, sed est solus timor futuri metus: qui tamē posset cadere in
constantē virum: vtputa timeo per aliquem potentē, cogi ad venden
dum librū. an si post eidem simpliciter vēdo sine aliqua compulsione,
competat mihi (si postea petit a me librū venditum) exceptio qđ me
tus causa. ac si actualiter ⁊ vere metum intulisset vt venderem: Et di
cas ꝙ sic: quia paria sunt de presenti metum esse illatū, vel timeri ve-
rosimiliter metū inferri siue cōpulsionē in futurū. vt est tex. no. in. l. no
uissime. in fi. prin. qđ fal. tut. secus si ille timor fuisset vanus: vel qꝛ nō
esset ꝟosil̄e metū euenisse, nec euenit. sed si euenisset nō esset talis na
ture. quod caderet in cōstantē virū. ita intelligat̄. l. metū. in p̄nci. la grā
de. ff. qđ met. cau. ⁊ qđ ibi no. gl. ⁊ Bar. facit. l. iij. §. ij. ff. de vi ⁊ vi arma.
Et aduertas, qđ regul̄r gesta ꝑ metū, valēt: qꝛ habēt volūtatē, lꝫ coa-
ctā: sꝫ veniūt postea rescindēda. l. si mulier. §. si metu. ff. qđ metꝰ causa.
¶ Fallit hoc in casu eiusdem. l. j. §. si dos. cum ibi not. per glos. ⁊ doct.
vbi dispositio facta metu, ipso iure nō valet. sꝫ plures casus ponit gl.
quos ibi examinat Anto. de but. ⁊ docto. in. c. quoniam abbas. quod
metus causa. in quibus gestum per metum, est ipō iure nullū. dic ergo
vt ibi. Unde in illis casibus, nō est opus exceptione metus. in alijs ve
ro casibus regulariter opꝰ est: vt in forma opponatur per partem ex-
ceptio metus: alias non obtineret. l. ij. §. j. ff. de doli exceptione. cōiun
cta. l. qui se debere. ff. de cōdi. ob cau. Ac etiam addas, quod exceptio
metus, tunc habet locum quādo quis promittit per metum. vt hic vel
vendit per metum: sed nondum tradidit, vel nondum soluit: nam tūc
si conueniatur, potest excipere de metu qđ per metū fuit extorta pro-
missio vel facta vēditio. ac etiā pōt agere actio. qđ metꝰ cau. vt ꝓmis-
sio ⁊ venditio rescindatur. vt. d. l. metum. §. sed cuꝫ p̄tor. ff. qđ met. cau.

❧ADNOTATIO. Pro ampliatione huiusce materie, addo
qđ metus est instantis periculi vel futuri causa īminentis trepidatio
l. j. versi. metus de eo quod metus causa, in pandec. dicitur autem me-
tus secundum Azonē in summa de his que vi metusve causa fiunt. C.
col. ij. qđ mentem teneat liberaꝫ, ⁊ intelligit̄ qđ teneat seu impediat q
enim timorē habet, non quod ore semꝑ exponit; mēte gerit Hostien-
sis in summa extra de his ꝗ vi metusve cā fiūt. §. j. col. ij. in princ. Me-
tus aūt consideratur dupliciter, nam quidā est exꝑ̄ssus. scꝫ mortis vel
cruciatus corporis. quidā est tacitus scꝫ parētis, dñi, vel mariti. quibꝰ
filius subditus vel vxor repugnare nō audent, secundū Bald. in. c. j. §.
itē sacramēta. ꝟsi. iiij. quero, de pace tenenda ⁊ iuramēto firmād. col-

la.x.ad idē Barbati⁹.ꝯſi.lx.ſapienter ſcripſit pſalmiſta col.j.in calce. X.q: duplex eſt metus.nu.2.vol.j.ꝛ dixi.ꝯſi.cclix.exordiēte Claudius felix Auenicus.Xſi.ꝑ deciſione preſentis dubij.nu.1.ꝛ.2.ꝛ met⁹ qdaꝫ eſt incuſiuus,vt qñ qs nimis potētis aliqd facit.quidā impreſſiuus vt qñ quis ob carcerē vel verbera effectualiter interueniētia,aliqd facit. Quidā eſt met⁹ ſeu timoꝛ ſuſpictionis nō temerarie ſeu violēte.l.nouiſſime.Xſi.quid enim ſi compulſus qd̄ falſo tutoꝛe authoꝛe in pādec. Metus tñ in gñe generaliſſimo ſignificat paſſiões in animā meticuloſi cuiuſq̄ꝫ ꝑ quēdā ſignificationem opationis future ſecundū Angelum ab vbaldis,cōſi.ccxv.exordiente reperitur in quandam carta.col. iij.Xſi.ſeu accipiēdo in quē.nu.3.vbi etiā inter ceteras met⁹ ſpecies, enumerat metuū reuerētialē.Met⁹ eniꝫ reuerentialis,vt maritalis, ꝛ filialis operatur contract⁹ reſciſionē.l.j.§.que onerāde.vbi gl.Bar. Alex.ꝛ ſcribētes,quarum rerū actio nō deꝛ ꝛ Barbati⁹ ꝯſi.liiij.illud afferam in mediū.col.xiij.Xſi.ꝛ habet inquit,in ſe.nu.2.circa ꝑncipiū. vol.j.ꝛ Jaſon.cōſi.iij.redemptoris noſtri.col.vj.verſi.iij.ꝑ hac eadem parte nu.6.vol.j.quod intelligo procedere quando concurrunt mine mariti Bart.ꝛ Alex.in.d.§.que onerande.ad idē Bar.in.l.de pupillo. §.ſi quis ipſi pretoꝛi.col.iij.verſi.v.qro.ꝛ ibi Alex.col.xvj.de noui operis nuntiatiōe in pādec.qd̄ firmaui copioſi⁹ ceteris in.d.ꝯſi.cclix.Xſi. ꝑmiſſis tñ,vſq̄ ad finē dicti cōſilij Formā aūt libellādi ꝛ ſniam ferādi,in actione qd̄ metus cauſa ſcripſit Petrus Jacob⁹ in ſua libelloꝛum ſumma in rubꝛica de actione qd̄ met⁹ cauſa,varias aūt formas libellandi in dicta actione ſcripſit.Rofredus epūs benauentanus in ſua ſolenni libelloꝛum ſumma,in rubꝛ.de actiōe quod metus cauſa,in prima parte.Antonius Caius.

¶ † Ultimo principaliter eſt videndum,de exceptione in factum.de qua hic in tex.in ſi.Et ſciendum quod iſta exceptio in factum,eſt ſubſidiaria ſicut etiam eſt ſubſidiaria actio in factuꝫ.vt.l.quoties.cum ibi not.per glo.ff.de preſcript.verb.ꝛ latius not.per gloſ.in rub.eod.titu. dic vt ibi.Et aduertendum eſt,ꝙ actio in factū,eſt quadruplex.vt no. gloſ.in.l.in factum.ff.de actio.ꝛ oblig.Prima equipollet actioni preſcrip.ver.vt.d.l.quoties.Secunda ex omni edicto ꝛ interdicto,ex quo non datur alia actio.Tertia ſubſidiaria,legis aquilie.Quarta generalis.vt.j.de interdic.§.fi.ꝛ ibi dicam.de quibus aliquid dixi.ſ.de acti. §.item ſi de peculio.eodem ergo modo,exceptio in factum dicitur ſubſidiaria eſſe:vt quoties equum eſt exceptionem dari,ꝛ tamen aliqua exceptio nominatim non competit,datur iſta exceptio in factum vt eſt tex.hic.ꝛ in.d.l.apud.§.ſi titio.ff.de doli excep.Ex quo infertur. ꝙ talis exceptio in factū,non ſolum competit in ſubſidium cōtra parentes ꝛ patronos ꝛ alios de quibus in.d.l.non debet.ff.de do.ne ſaltem de facto infamaretur,propoſitione exceptiōis doli.vt.d.l.apud. §.aduerſus.ſꝫ etiam in omni alio caſu,cum equum ſit exceptionē dari:ꝛ ꝙ nō reperitur alia exceptio in ſpecie ꝑduta:tūc dabitur iſta exceptio in factū ſubſidiaria.qd̄ no.dabitur etiā iſta exceptio in alio caſu, videlicet.nā ſicut ex re iudicata datur actio in factum.l.actoꝛi.C.de iureiurando.l.nam ꝛ poſtea.§.ſi.ff.eo.ti.ita ꝛ econtra,ſi agatur ex iudicato ante quadrimeſtre tempus,qd̄ datur iudicatis miſerationis cauſa.ꝛ vt eſt tex.in.l.ſi cum militi.de compen.§.j.dabitur exceptio in factum ita dixit glo.allegādo illū tex.in.l.intra dies.ff.de re iudic.quam glo.no.¶ Et eſt bene aduertendū,quando iſta exceptio cōtra parentes ꝛ patronos ꝛ alios,de quib⁹ in.d.l.non debet cōpetit.vt.d.l.apud celſum.§.aduerſus.datur verbis tēperatis,quaſi non cōueniat bone fidei,locupletari cum aliena iactura.ꝛ ſic etiā in iſta exceptione in factum,tali caſu,non fiat mentio doli.alias tā̄ꝙ inepte ꝑpoſita nō releuaret opponentem.vt no.Bart.in.d.l.non debet,ꝛ in.l.infamem.circa medium.de publi.iud.Ac etiam competit iſta exceptio in factum quando quis eſt ſtipulatus pecuniā quam aſſerit mutuaſſe.quam tamen poſtea non mutuauit.ꝛ ſic in locū exceptionis non numerare pecu.ſuccedit iſta exceptio in factū:in caſu predicto:vt.l.cum vltra.cum ibi no.per gloſ.ꝛ doc.C.de non.nu.pecu.Sed tñ de hoc dicas vt dicam ȷ.eo.§.j.vbi eſt tex.apertus contra glo.ꝛ doc.quia tali caſu poteſt etiā competere exceptio non nu.pecu.

SVMMARIVM.

1 Exceptio doli vel metus,competit mihi contra inducentem me ad promittendum aliquid,per ſtipulationem.
2 Exceptiones ſunt arma defendibilia reorum.Et quantum tempus detur, ad eam opponendam.3.
Debitor vel eius heres ſi in tēpore exceptionis nullam quærelam interpoſuit,an talis exceptio nō numeratę pecuniæ poſſit opponi poſt bieniū?
4 Eccleſia,an & quando poſſit opponere dictam exceptionem.
5 Debitor quomodo poteſt probare poſt biennium negatiuam videlicet pecuniam non fuiſſe numeratam ſibi.7.
6 Debitor an poſſit ad ſui defenſionē,opponere exceptionē doli ī caſu ī quo nō pōt opponi iſta exceptio ī vī ſimplicis exceptiōis,nō numepecuniæ.
9 Onus probandi ante biennium,cui incumbat creditori an debitori?
10 Obligatio aliqua,an oriatur in cautione de mutuo confeſſato?
11 Obligatio naturalis,an naſcatur elapſo biennio?
12 Actio quæ competat creditori,ex iſta cautione.
13 Exceptio non numeratæ pecuniæ cui competat:& cōtra quem?17.Et quo tempore debeat opponi?64.
14 Exceptiões quæ dicant̄ in perſonā vel in rem:& quomodo cognoſcant.
15 Confeſſus eſt aliquis ſe decem mutuo habuiſſe:& dedit campſorem pro fideiuſſore:an ille campſor habeat exceptionem nō numeratæ pecuniæ?
16 Debitor ſi confeſſus eſt ſe recepiſſe mutuo decem:& dedit fideiuſſorem:an & quando & quomodo iſte fideiuſſor poſſit denuntiare creditori nenumeret pecuniam debitori?
18 Exceptio non numeratæ pecuniæ an poſſit opponi contra ſingularem ſucceſſorem creditoris:vtputa legatarium donatariū &c.Et ſuper qua materia ſundetur iſta exceptio.19.Et qūo hæc exceptio habeatur?20. Et quibus contractibus habeat locum hæc exceptio?21.
22 Scriptura aliqua ſi non apparet,ſed teſtibus probatur de confeſſione mutui:an ex tali confeſſione poterit confitens conueniri?
23 Confeſſus ſi eſt aliquis ex cauſa mutui,an poſſit opponi iſta exceptio ſecundūm propriam naturam?
24 Verba cautionis,quomodo debent eſſe formalia.
25 Exceptio ſi opponatur & non probetur in caſu quo eſſet probanda:& ſic negetur intētio actoris,& negatur etiam propria cautio:quam pœnam opponens patiatur.
26 Reus an poſſit opponere exceptiones contrarias,& maxime impunē.
27 Actor,an poſſit replicando allegare contraria?
28 Accuſatus de homicidio ſi negauit ſe commiſiſſe dictum homicidium:demum conuictus dicit ſe feciſſe ad ſui defenſionem,an debeat audiri?
29 Actor ſi petit decē mutuata,& reus excipit & dicit nō numerata eſſe & ſic opponit exceptionē nō numeratæ pecuniæ,an incidat in aliquā pœnā.
30 Bienniū ſi ſit elapſum:& creditor agit ex chirographo,& reus fatetur ſcripturam:ſed negat numerationem:quid iuris?
31 Pœna authē.contra qui propriam.an habeat locum ſi ſcriptura quæ negatur ſit publica.
32 Tabellio,an poſſit conficere inſtrumentum publicum contra ſe?
33 Scriptura ſi ſit aliena,ſubſcripta tamen à debitore,an habeat locum pœna.d.authen.
34 Creditor ſi non agit ex ſcriptura manu debitoris,ſed agit ex numeratione mutui prius facta,& debitor negat ſcripturam an incidat in pœnam dictæ authenticæ?
35 Reus ſi negauerit ſcripturam & etiam numerationem,& conuictus eſt de ſcriptura ſed non de numeratione,an & quomodo punietur?
36 Renuntiari an poſſit exceptioni non numeratæ pecunię.Et quid ſi renuntiatur & iuratur.37.
38 Debitor an poſſit ſibi pręiudicare in iſta exceptione,alio mō quàm prenūtiationē.Et an poſſit pręiudiciū generare fideiuſſori vel mandatori.39.
40 Exceptio non numeratæ pecuniæ an poſſit tolli per ſtatutum.
41 Renuntiare an poſſit quis iuri,ſibi quomodolibet competenti.
42 Renuntiari an & cui iuri poſſit?
43 Clericus an poſſit conueniri coram laico,coram quo egit contra laicum per viam reconuentionis.
44 Exemptus priuilegio Papæ vel imperatoris,an poſſit ſuo priuilegio fori renuntiare?
45 Statuto loci,an poſſit renuntiari?
46 Renūtiari an poſſit beneficio in integrum reſtitutionis.& an omnibus exceptionibus & defenſionibus & competentibus & competituris.50.
47 Renuntiatio quòd poſſit omni tempore etiam feriato conueniri,& exigi,an valeat?
48 Captura perſonę fieri poteſt,diebus feriatis.
49 Renuntiatio quæ fit inſtrumentis,ꝙ debitor non poſſit ꝑbare ſuam ſolutionem niſi contraria ſcriptura publica:an valeat tale pactum?
51 Pactum quòd debitor non valeat cedere bonis,an valeat.
52 Renuntiari an poſſit ordini iudiciorum.& quid ſi renuntiatur aliquibus beneficijs vel exceptionibus in ſpecie.53.Et an iuri futuro poſſit renuntiari ſimplici renuntiatione?54.
55 Libellus in exceptione non numeratę pecuniæ ex parte rei,qūo formetur?
56 Actor ſi agit ex cautione confeſſionali,& in proceſſu cauſæ non ſolū probatur confeſſio ſed etiam numeratio,an reus ſit condēnandus.Et quid ſi petit pecuniam vt creditam & numeratam,& aliter nō probat numerationem ꝙ̄ per cautionem prędictam,an ſit probata eius intentio.57.
58 Actor ſi cumulauit confeſſionem & numerationē:& confeſſionem probat per vnum teſtem:numerationem per vnum alium teſtem:an iſta ſufficiant ad condemnationem?
59 Negatiua ſi incumbit probanda reo ex parte rei poſt biennium,quomodo probabitur.
60 Creditor ſi producit confeſſionem debitoris,factam in iudicio cum promiſſione de reddendo:an creditor poſſit repelli per debitorem exceptione non numeratæ pecuniæ.
61 Reus ſi neget propriam ſcripturam,qua pœna teneatur?
62 Debitor ſi elapſo biennio volens probare numerationem non fuiſſe factā, de hoc facit poſitiones:& petit per creditorem reſponderi,an cogatur reſpondere.
63 Articuli quomodo formentur,in exceptione non numeratæ pecuniæ.

Ȝ diii

a Idem iuris est. [a]Exceptio non numerate pecunie, debitori competit qui confessus fuit se pecuniam
recepisse, quam non receperat et ipsam per stipulationem restituere
1 promiserat: equitate fundatur. h.d. ¶ † No. ibi: idem iuris est. quod sicut
quando per dolum vel metum induxisti me ad promittendum aliquid tibi,
per stipulationem: competit mihi exceptio doli vel metus: licet tibi ex
dicta stipulatione turpiter extorta, competat actio quam in iudicio intentare
potes. vt. s. eo. in prin. Eodem modo, quando sub spe future numerationis,
quasi crediturus mihi extorsisti confessionem de recepto: et
promissionem de restituendo, cum in veritate non numeraueris: mihi
competit exceptio non numerate pecunie quamuis ex dicta confessione et
promissione mea competebat tibi actio. Nam ex tali stipulatione, licet effectum
inter nos cogitatum non fuerit sortita: potes me in iudicium conuenire.
¶ No. quod ille qui promittit restituere pecuniam, quam nunquam receperat
est ipso iure obligatus. ¶ No. quod equitas non dictat: imo per iniquum
esset. quem teneri ad restituendum id quod non habuit vel quod
non recepit ex defectu creditoris. ¶ No tex. ibi: exceptione non nume
b rate[b] pecunie. quod hic videtur tex. contra gl. s. de litera. oblig. in ver. debere.
circa prin. gl. et gl. et doc. in. l. cum vltra. C. de non nume. pecu. vbi glo.
et doc. videtur dicere, quod quando interuenit stipulatio de restituendo
mutuum confessatum, quod non competit exceptio non nume. pecu. sed exceptio
in factum: de qua dixi. s. eo. in fi. prin. Nam hic interuenit stipulatio,
vt clare patet in tex. ibi: a te stipulatus fuerit. etc. tamen datur exceptio
non nu. pecu. vt patet in tex. ibi placet. exceptione pecu. non nume. te
defendi debere etc. ¶ No. ibi: dare enim te oportet, cum ex stipulatione
tenearis etc. pro forma libellandi et medium concludendi in actione personali.
de quo late dixi. s. de acti. §. j. in prima parte. ¶ Not. ibi: sed quia
iniquum est etc. modum excipiendi. quia iniquum esset me condemnari
de dicta promissione et confessione. ideo defendi debeo, et oppono exce
2 ptionem non nu. pecu. quia nunquam mihi numerauit. ¶ † No. ibi te defendi
debere. quod exceptio est arma defensibilia reorum. de quo dixi. s. e.
in rub. in prin. ¶ Not. quod ibi licet regulariter exceptiones sint perpetue.
l. pure. §. fi. de doli excep. tamen exceptio non nume. pecu. est temporalis:
vt dixi. s. e. in prin. in quarto quesito principali. Et que sit ratio
in ista exceptione non nume. pecu. dicam. j. ¶ In gl. constitutione.
in fi. que constitutio valet. l. in contractibus. C. de non nu. pecu. et dicit
de biennio. ita quod ista exceptio non nume. pecu. potest opponi intra
biennium tantum. ¶ Tractaturus itaque in hoc. §. de exceptione non numera.
pecu. tenebo hunc ordinem. quia primo reddendo honorem Imperatori
sequar ordinem tex. et glo. Quia primo tractabo quando incipit
currere dictum bienium. Secundo videbimus cui competat ista exceptio,
et contra quem. Tertio que erit materia siue causa, ex qua oria
tur ista exceptio. Quarto queram casu quo opponatur ista exceptio
non probetur, quam penam patiatur opponens: vbi tractabo an licitum
sit allegare plures exceptiones, adinuicem contrarias. Quinto erit
videndum, an possit huic exceptioni renuntiari. vbi etiam generaliter videbimus
quid importent huiusmodi renuntiationes, que fiunt vt plurimum
in instrumentis. Sexto in actu practico aliquid videbimus, videlicet
quomodo debeant formari articuli in hac exceptione: Septimo
et vltimo quo tempore debeat ista exceptio opponi, videlicet an ante li
3 tem contest. vel post. ¶ † Et veniamus ad primum: dixi dari bienniu
ad opponendum istam exceptionem. Quero ergo ex primo, quando incipiat
istud bienniu: et dic quod ista habentur in. l. si intra. C. de non nume.
pecu. quia aut loquimur in principali debitore, aut in eius herede. In
principali autem debitore, incipit a die sue confessionis. vt ibi et in. l. Contractibus.
in prin. e. tit. In herede vero aut est heres maior aut minor. si est
maior, et tunc dicit gloss. ibi: quod statim a morte defuncti incipit continuari
in personam heredis. Et ratio est, quia prescriptio erat iam inchoata
contra defunctum. merito currit non tantum contra heredem maiorem:
sed etiam iacente hereditate. pro quo allegatur tex. cum glos. et ibi Bart.
in. l. etiam ei. ff. de mino. et. l. emilius. et quod ibi Bar. eo. ti. et. l. si predio. in
prin. de in diem adiec. et. l. nunquam. §. superuacuum. et. l. ceptum. ff. de vsucap.
licet vt plurimum illi tex. inclinent quod prescriptio currit iacente hereditate,
in fauorem hereditatis excepta. d. l. etiam ei. Si autem heres est minor. et
tunc aut in adulto, aut in pupillo. Si in adulto, tunc non est dubium quod
post perfectam etatem, currit et cum effectu: quia non datur restitutio: vt dicit
gloss. in. d. l. si intra. sed durante minori etate, stat dubium. de quo in
glos. in. d. l. si intra. Sed Jac. et Pet. ibi dicunt, quod hodie ipso iure non
currit. l. fi. in prin. C. in quibus cau. in integ. resti. non est neces. Alij vt
Jac. de but. dicunt, quod imo currit: sed datur restititutio. l. j. C. si aduer.
vsuca. nec ob. d. l. fi. quia loquitur in prescriptione initianda, in persona
minoris. non autem, initiata in persona defuncti. et hoc videtur probari
ibi in ver. ab initio. et istam partem sequitur Sali. in. d. l. si intra. Tu fortius
dicas, quod dictum tempus currit contra pupillum etiam nondum natum,
licet natus postea restituatur. Et est ratio, quare contra dictam
prescriptionem initiatam in persona defuncti minor restituitur: quia est
tempus et prescriptio legalis. ita sing. dixit gl. in. d. l. etiam ei. quod perpetuo
tene menti ad singularem limitationem eorum, que habentur in. d. l.
emilius. et in. l. etiam ei, in prin. eo. ti. et in. l. ij. et ibi doc. C. si aduer. ven.
pigno. et in. l. cum filius. §. in hac. de ver. oblig. videlicet quod quando prescriptio
incipit in personam defuncti, et aliud non est adimplendum
per minorem: currit contra minorem sine spe
restitutionis. secus si aliud esset adimplendum per
minorem. l. si cum militaribus. cum glos. C. de resti.
mili. et habetur in. d. §. in hac. quia illud est verum in
termino et prescriptione conuentionali. secus in legali:
quia omni casu datur restitutio. vt. d. l. etiam ei.
¶ Aduertas tamen quod eo casu, quo dixi minori non
dari restitutionem illud est verum: si peteret restitutionem
ex medio concludendi, quia minor est lesus: secus
si peteret ex medio concludendi, quia heres est,
ignorans factum defuncti ex clausula generali. si
qua iusta causa etc. l. j. in fi. ex qui. cau. maio. quia
sibi competeret restitutio. facit. l. qui in alterius. de
reg. iur. Ita dixit Bart. et doc. in. d. l. emilius. et in
d. l. ij. et in. d. §. in hac. quod dictum dixit ibi dominus
meus Jo. de imo. debere scribi literis aureis.
ergo perpetuo tene menti: quia in actu practico,
faciet tibi honorem. et vidi Bononie quendam solennem
4 doctorem errare. ¶ † Sed dubium successiue
insurgit, posito quod debitor vel eius heres in dicto
tempore, nullam querelam interposuit. an talis exceptio
non numera. pecu. possit opponi post biennium.
istam. q. posuit glos. et doct. in. l. si ex cautione.
et in. d. l. ex contractibus. et Salice. posuit in. l.
asseueratio. eo. ti. et primo videtur quod non: per text.
in. d. l. si intra. in fi. ibi: omnino soluere compellatur:
et sic quandocunque heres sit pupillus: tamen elapso
biennio precise et executiue, soluere cogitur. et
hoc etiam probatur in. d. l. in contractibus. in prin.
ibi et eo elapso nullo modo querela introduci possit:
nam verbum omnino, positum in. d. l. si intra.
est precisum: vt not. glos. et Bar. in. l. si cum exceptione.
§. quod si homo. ff. quod met. cau. et no. Bar.
in. l. grece. §. illud. de fideius. et de hoc est glos. et
ibi Pet. de anch. in cle. j. de vita et honesta. cleri.
Ac etiam probatur per tex. s. de litera. obliga. in
fi. ibi: vt vltra bienniu metas minime extendatur.
Quarto ad idem. l. si preses. C. de episco. audien.
ibi et intra tempus statutum interrumpere, ergo
eo elapso non potest opponendo interrumpere.
Quinto ad idem. l. sub specie. C. de postu. ibi: nec
temporis spatio gesto negotio, consensum ac fidem
accomodasti. sed dicitur fidem accomodasse: quia
confessus est. et in tex. nostro per stipulationem promisit
restituere. igitur etc. facit. l. fi. C. de duo. reis.
Sexto ad hoc facit. l. si non singuli. C. si cert. peta.
ibi frustra veremini etc. si intra statutum tempus
etc. ergo a contrario, si non proposuit querelam intra
tempus vereri debet. Secundo probatur ratione
quia frustra admittitur ad opponendum, quod probari
non potest: quia opponens talem exceptionem,
non potest etiam per iuramentum deferendum aduersario,
probare. vt est tex. in. l. in contractibus. §. illo
videlicet. C. eo. sed sacramentum, est species probationis.
l. non erit. §. dato. de iureiur. cum ibi not. igitur
etc. Tertio quia post agnitam fidem cautionis,
non admittitur opponens. l. cum fidem. C. eodem.
sed ex lapsu biennij, dicitur agnoscere. vt dicta. l.
sub specie. igitur etc. ¶ Vltimo omnis terminus
legalis, dicitur peremptorius. c. pia. de except. in
vj. facit. l. mancipiorum. cum ibi no. de optio. lega. sed
tamen communiter tenetur contrarium per glos. vltramonta.
Cy. Nico. de mata. Bal. Ang. et Sali. in. d. l. si ex
cautione. lapsus ergo biennij precludit viam necessitati
creditoris: qua stringebatur ad probandum.
sed non excludit viam potentie opponendi, si debitor
vult assumere in se onus probandi et probare
pecuniam non fere numeratam. vt contingit generaliter
in omnibus exceptionibus, que sunt sui natura
perpetue. l. pure. in fine. de doli except. et maxime
si vult probare. l. in exceptionibus. ff. de proba. et ita
limitatur per docto. d. l. si intra. et. d. l. in contractibus.
quod probatur inter alia fortissima ratione secundum
Sali. Nam aut dicimus quod ius opponendi hanc exceptionem
et eam non probandi, competat de iure communi
debitori. et tunc non debet tempore tolli. Aut dicimus
et est verius, quod ius opponendi talem exceptionem
competat de iure communi: et releuatio ab onere probandi
ei competat de iure speciali. et in credito

a ¶ Idem iuris est. Jam dixi vobis vnum exemplum, in quo videtur equum prima facie vt actor debeat obtinere: iniquum tamen inspecta persona rei: quia competenti exc. potest se defendere. De hoc eodem recito vobis hic aliud exemplum scilicet de eo qui cum reddendi pecuniam stipulatus est pecuniam sibi reddi. et postea pecuniam non numerauit: vnde si agat stipulator, competit promissori exceptio. non nume. pecunie. h.d.

ADDITIO.

b ¶ Non numerate. Ad materiam huiusmodi exceptionis vide per Spe. in ti. de excep. §. iij. vsque ad versi. sed quero. et in tit. de renun. et conclusio. ver. item exce. non nu. pe. cum seq. vide Allex. in suis consilijs consilio xxxv. in. j. vo. in. j. col. ver. et licet.

rem transferat. tunc taciturnitas biennalis, nõ dz ei auferri: nisi id qđ est de iure speciali, ꝛ eũ dimittere in iure cõi: q lex suũ ꝛ nõ tuũ: denegat auxiliũ. l. celsus. in fi. de arbi. ꝛ sic facilius tollitur ius singulare, ꝙ cõmune. l. eius militis. §. j. de testa. mil. sed ius opponẽdi exceptionẽ ꝛ illam probãdi, a se ꝯpetit ei de iure cõi. q exceptiones sunt ꝑpetue, de iure cõi. l. pure. in fi. ff. de doli excep. ergo etiã post bienniũ cõpetit. vnde audiri debet, licet debeat eã ꝓbare. ¶ Scđo probatur per. l. qui pecuniã. ff. si cer. pet. vbi dicit ꝙ in potestate cõfitentis est, ne accipien do se astringat. Ex quo datur intelligi ꝙ si nõ accepit, nullo tẽpoꝛe est astrictus. sed post bienniũ debet hoc ꝓbare: q sua cõfessio tũc assum psit vires. tertio nemo cogit inuitus, vti beneficio sibi cõcesso: sed si ei tacite vel expresse renunciat: remanet tñ in dispositione iuris cõis ac si illud nõ fuisset sibi cõcessum. l. si iudex circũuento. de mino. Sed nulli dubiũ ꝙ añ hoc beneficiũ debitoꝛi concessum, de opponenda querela nõ numerate pecu. si voluisset qñcunqꝫ probare sibi nõ fuisse numeratam, audiretur: ergo ꝛ tũc in casu nostro. igit ꝛc. ¶ Et ad allegata in ꝯtrariũ, rñdeo. Nã nõ obstat. d. l. intra. ꝛ. d. l. in ꝯtctib⁹. vt. s. dixi ẜm dicto. vel dicas ꝙ hmõi dictiones omnino, ꝛ nullo modo: aliqñ impropriãtur prout ius requirit. vt. l. eas. cũ glos. ff. de cõdi. ꝛ demon. nec ob. d. l. si presens. ꝛ. d. l. sub specie. q debẽt intelligi vel per modũ querele: vel per modũ agendi que possunt fieri vsqꝫ ad bienniũ ꝛ nõ vltra. d. l. asseueratio. Uel si intelligitur per modũ excipiendi, dicendũ est ꝙ loquunt respectu oneris ꝓbandi. vt in qualibet etiã notatur. ergo qđ in d. l. sub specie. dicit ꝙ est tutus, si tẽpoꝛis spatio cõsensum nõ accõmodauit: debet intelligi sine alio onere probandi. secus si expresse fidem cautionis agnouisset. vt. d. l. cũ fidem. nec ob. d. l. si nõ singuli. q debẽt intelligi, ẜm predicta. Ubi forte tu posses dicere, ꝙ verũ sit si pecunia fuit numerata per creditoꝛẽ: licet vni tantũ: tñ datur alijs minus tempus ad opponendũ. ꝛ iste est singularis intellectus. cogita tñ. ¶ Nec ob. qđ dixi de termino peremptoꝛio: q hic est peremptoꝛius, nõ de iure cõmuni. sed de iure speciali. igit ꝛc. Uel tu etiã potes dicere, qđ qñ omnia sunt integra. ꝛ sic ius aduersarij nõ est factũ deterius, etiã de iure post lapsum terminũ peremptoꝛij põt ꝓbari. vt. d. l. mancipioꝛũ. et ibi Bar. de quo dic vt late scripsi. s. e. in rub. ¶ Quod autẽ dixi cursuz biennij creditoꝛi tollere necessitatẽ probandi, pecuniã foꝛe numeratã: procedit de iure ciuili: sed de equitate canonica secus, est: quoniam ista exceptio opponitur ei, de cui⁹ nõ numeratione cõqueritur: q si ageret saltem tunc esset in dolo. l. ij. §. j. ff. de doli excep. ꝛ dixi. s. eo. in princ. q ipse bene scit, se nõ numerasse ẜm Dy. in. c. locupletari. de regu. iur. in vi. ꝛ Inno. in. c. q pleriqꝫ. de immuni. eccle. ꝛ no. Bal. in. d. l. si ex cautione. ꝛ Ang. in. l. si nõ singuli. ꝛ in. l. si ex precio. eo. ti. ꝛ in. d. l. si ex cautione. in versi. in eadẽ glos. ibi: idem dicã. quod singulariter tene mẽti tu Ferrariẽsis: cũ sis de terris ecclesie, necessario sequitur ꝙ etiã in foro cõtentioso seruaretur ius canonicũ iuxta gl. no. in. c. ij. de arbi. in. vi.

*ADNOTATIO. Ego vero semp vidi obseruari ꝛ obtinui hic Auenione ẜm dispositionẽ ciuilẽ, ꝛ si Auenio sit sanctissimo dño nostro pape sanctecꝫ sedi apłice subdita: et ꝙ lapsus biennij ẽt in foro canonico inducat totale silentium: approbant scribẽn. voto cõi ẜm Felinũ in. c. si cautio. col. 17. in ꝑma fallentia secũde regule. de fide instru. ex. ꝛ Nico. boerij in regula locupletari adnotandũ dignũ. in vltima adnotatione. Antonius Caius.

5 ¶ † Ex quo no. secundo ꝙ cũ ecclesia nõ obligetur ex mutuo, nisi id fuerit cõuersum in eius vtilitatẽ. vt auť. hoc ius poꝛrectũ. C. de sacrosanc. eccle. ꝛ sic si nõ appareat de numeratione: necessario sequitur qđ nõ tantum vsqꝫ ad bienniũ, sed etiã in perpetuũ: etiã in terris imperij ecclesia poterit opponere dictam exceptionẽ. et semp transfert onus probãdi in creditoꝛem. Ita eleganter dixit Bal. in. d. auť. hoc ius poꝛrectum. in ver. vlterius vos habetis ꝛc. quod nunꝗ exeat mẽtem tuã. Ex quo tu posses inferre, idem in ciuitate ꝛ in alijs collegijs. que etiã nõ obligantur ex mutuo nisi constet de mutui numeratione ꝛ conuersione in eius vtilitatẽ. l. ciuitas. cũ glo. ꝛ ibi Bar. ꝛ doc. si cer. peta. Ac etiã forte idẽ dici põt in minoꝛe, q ecclesie ꝛ reipublice equiparãtur. l. imperatoꝛes. de re iudi. c. j. de in integ. rest. in. vj. ꝙ durante minoꝛe etate, etiã sine beneficio restitutionis semp transferat onus probandi in creditoꝛẽ. cogita. q si est verũ est notabile dictũ. ꝛ ideo si quis recepit ab his cautionẽ de mutuo facto, quod etiam post bienniũ nedũ ante

6 debet probare se numerasse. secus in alijs: vt dixi. ¶ † Sed dubiũ insurgit, quomodo põt debitoꝛ probare post bienniũ negatiuã videlicet pecuniã non fuisse numeratã sibi, quia videtur impossibile. vt. d. l. asseueratio. ꝛ. l. actoꝛ. C. de prob. Respondet Pet. Cy. Bart. Bald. ꝛ Ang. ꝛ alij. in. d. l. si ex cautione. ꝛ Cy. ꝛ Salice. in. d. l. asseueratio. qđ aut dicta negatiua est coarctata loco ꝛ tẽpoꝛe: ꝛ vt affirmatiua ꝓbari potest. l. pantonius. §. rei perduellionis. de acqui. heredit. ꝛ ibi glo. Ang. ꝛ moder. et in. l. ij. C. de erroꝛe aduoca. ꝛ notat glo. ꝛ doct. in. d. l. actoꝛ. ꝛ habetur in. l. ij. ꝛ ibi do. meus Flo. ff. de ꝓba. ꝛ per Bar. ꝛ multum late per Ludo. in. l. in illa stipulatione si calendis. de verb. oblig. et ideo si debitoꝛ sit confessus, se debere ex causa mutui centũ recepta a titio tali tempoꝛe ꝛ loco: ꝛ corã talibus. vel absqꝫ loco ꝛ tempoꝛe in presentia tamen talium, tunc talis negatiua põt probari per tales de scriptos. qui dicũt nullam numerationẽ foꝛe factã. facit qđ no. Bart. in. l. ij. §. si dubitetur. quemadmo. testa. aperi. ꝛ per doc. in. l. in exercendis. C. de fide instru. vt etiam per alios testes, qui attestantur illũ qui fuit confessus illo tẽpoꝛe in loco valde remoto, fuisse. iuxta. l. optimã. C. de contrahẽ. ꝛ cõmit. stip. Ubi aũt talis negatiua sit simplex. ita qđ nullo modo sit coarctata. talis ꝓbatio videt impossibilis: ergo eius oppositio frustratoꝛia. qm nec per delationem iuramẽti, creditoꝛi videtur posse probari: q nõ cogitur suscipere. d. l. in ꝯtractibus. §. illo. nisi foꝛte per confessionẽ actoꝛis. vt no. glo. in. d. l. in contractibus. in prin. in ver. nullo modo. qđ tamen intelligas vt dicam. j. eo. §. j. ver. ve

7 niamus ad sextũ principale. in. xj. colla. ¶ † Aduertas tñ quia omnibus casibus quibus concessi hãc exceptionẽ, poterit etiã ipe debitoꝛ agere iure oꝛdinario: ꝛ cõ cedere obligationẽ, confessionẽ, vel ꝓmissionem suam. vt est tex. ꝛ ibi oẽs doc. in. l. si quasi accepturi. ff. de non nu. pecu. pro quo est casus in. l. fi. C. de cõdi. ex lege. ꝛ facit. l. si qs accepto tulerit. ff. de cond. ob cau. ꝛ. l. dissolute. C. de condi. ex lege. ꝛ. l. qđ sine. ff. de cond. sine cau. ꝛ qđ prodest ẜm Bal. in. d. l. si quasi. quia sequitur ꝙ instrumentũ vel apocha cancelletur: q de presenti est apud te debitoꝛem sine causa. vt. d. l. dissolute. pro hoc allega tu dictũ Bart. in auť. cassa. in fi. C. de sacrosan. eccle. Quinimo tu poteris dicere, ꝙ debitoꝛ potest petere vel ꝙ instrumentũ ꝛ apocha cancellet: vel ꝙ actualiter sibi debitoꝛi restituat: ꝙuis creditoꝛ sua pecunia, dictũ instrumẽtum a notario recollegerit. vt voluit glos. no. in. d. l. dissolute. qđ bene not.

8 dic vt ibi per gl. et doc. ¶ † Quero an post bienniũ casu quo non possit opponi ista exceptio, in vim simplicis exceptionis nõ nu. pecu. an saltẽ debitoꝛ ad sui defẽsionẽ possit opponere exceptionẽ doli: ¶ Nã sciendũ est ꝙ exceptio doli generalis, cõcurrit cũ ista exceptione non nu. pecu. sicut concurrit cum alijs exceptionibus. vt est tex. in. d. l. si ex cautione. ibi: seu doli, seu excep. non nume. pec. ad qđ facit quod dixi. s. eo. in prin. ꝛ istam. q. mouit glos. ꝛ doct. in. l. si ex cautione. Nã debes primo scire ꝛ intelligere, ꝙ loquit de exceptione doli generali non autem speciali. qm illa non potest habere locũ. vt. j. patebit. nã confessio fuit spontanea ꝛ sciẽter facta, absqꝫ dolo creditoꝛis. ergo nullo modo a principio fuit ꝯmissus dolus: ꝛ maxime scienti et volenti. l. cum donationis. cum ibi no. C. de transac. vnde debemus intelligere de exceptione doli generali. l. ij. §. generaliter. ff. de doli excep. ꝛ ideo attẽdas ꝙ ista exceptio doli generalis, non ante oꝛitur ꝙ actio per creditoꝛez instituatur. nam licet per prius, tẽpoꝛe ꝯtractus dolũ non cõmiserit. nunc vero dolo dicit facere: quia petit id tanꝗ numeratum, qđ scit se nunꝗ numerasse. ita dicunt doc. ꝛ Sali. in. d. l. si ex cautione. in versic. oppono tertio ꝙ male dicat ꝛc. cum ver. seq. ¶ Ex quo no. tu causidice tali casu, formã excipiendi. nã nõ debes tantũmodo excipere ꝙ cõfessus fuit sub spe future numerationis: ꝛ ꝙ sibi nõ fuit numeratum. sed debes addere ꝙ licet tẽpoꝛe dicte ꝯfessionis, creditoꝛ nõ fuerit in dolo: tñ nũc in dolo est, petẽdo scienter id qđ scit se non numerasse: qđ ꝑpetuo in actu practico tene menti. quoniã exceptio, vt actio apte dz ꝓponi alias non releuat. l. ij. §. j. de doli excep. ꝛ ꝓ hoc facit qđ dixi. s. ẜm Dy. in. c. locupletari: de reg. iu. in vi. ¶ Ex q̃ no. mirabiliter. ꝙ casu quo cessaret ista exceptio nõ nume. pecu. tñ semp poteris opponere cõtra creditoꝛẽ scientẽ ꝛ petẽtem excep. doli: etiam in terris imperij et in terris ecclesie etiã in foꝛo contentioso potissime ne locupletaretur cũ aliena iactura. facit. l. plane. ꝛ. l. si. et qđ in eis ꝑ doct. ff. de peti. here. et quod elegãter dixit Bar. ꝑ illa iura. l. ij. §. j. ff quod vi aut clam. ꝛ istud sentit Bal. in effectu. in. d. l. si ex cautione. ¶ Ex quo videt clare posse inferri, ꝙ si creditoꝛ est defunct⁹ ꝛ eius heres ex tali cautione agat: qđ cũ ipe heres ꝓsumat esse in ignoꝛãtia iusta. vt. l. q in alteri⁹. ꝛ ibi gl. ꝛ Bar. de reg. iur. qđ cõtra heredẽ, non poterit opponi talis exceptio doli etiã in terris ecclesie: nisi doceret de ei⁹ scientia. ꝛ ita debet intelligi ꝛ suppleri quod. s. dixi. in ver quod autẽ dixi cursu biennij ꝛc. quod

9 no. ¶ † Reuoco in dubiũ, cui incũbat onus ꝓbãdi ante bienniũ: creditoꝛi an debitoꝛi: ꝛ videtur ꝙ debitoꝛi q in singulis exceptionibus, reus est actoꝛ ꝛ debet eã probare. l. in exceptionib⁹. ff. de prob. et quia vult venire contra propriã confessionẽ: ergo ei incũbit onus probãdi ꝙ res aliter se habeat. C. eo. l. generaliter. ff. de proba. l. cũ de indebito in fi. Rñdet Bal. in trac. suo pactoꝛũ. in ver. illud quero quõ interest. ꝙ iterdũ creditoꝛ allegat ꝯfessionẽ debitoꝛis, tanꝗ ꝑ modũ obligãdi. interdũ tanꝗ probans obligationẽ. Tu addas ꝓ ista distinctiõe et foꝛma practicandi. qđ not. Bar. ꝛ ibi dixi in. l. j. §. si qs simpliciter. in fi. de ver. obli. ꝛ dixi insti. de act. §. preterea quasdã. Primo casu q credi toꝛ dicit satis expresse, ꝯtractũ esse literarũ, habebit locũ exceptio nõ nu. pecu. q iste cõtractus literarũ sit vt habeat locũ exceptio non nu. pecu. super mutuo tñ. ꝛ tali casu, creditoꝛi incũbit onus probãdi. Secundo casu non habebit locũ dicta exceptio. facit qđ no. Bal. in. l. aduersus. C. eo. Sed qñõ cognoscatur, an creditoꝛ vtatur instrumẽto vel apocha vt ex cõtractu, an vt ex ꝓbatione ꝯtractus: Et rñdet Bal. ꝙ si inducit contractũ in iudicio propter se: ꝛ tunc vt cõtractum inducit: si vero propter aliud probandũ, tunc secus. inter probatũ enĩ et id qđ probatur est differẽtia. ff. de pe. here. l. qui interrogatur. ¶ Sed tunc insurgit dubiũ, an sit in potestate creditoꝛis semper vtrum vtatur cõfessione debitoꝛis ad debitum probandũ, vt sic circũueniat totaz istam materiam non numer. pecu. Et respondet ibi Bal. quod nõ. nam aut a principio

a principio fuit actum inter partes, esse contractū literarū: et tunc clarum est. l. si. C. si cert. petatur. Aut nihil est actum, et tunc non videtur posse esse contractum literarum. Nam aut debitor cōfitetur in instrumento se debere: aut se obligat. Primo casu per instrumentum nō cōtrahitur. arg. ff. de actio. et obli. l. nō figura. et qđ ibi per gloss. sed probatio seruatur. Secundo casu est ꝯtractus verborū, arg. notatorū in. §. si scriptum. s. de inuti. stip. ergo nō est ꝯtractus siue obligatio literarū: quia est species distincta ab obligatiōe verborum. allegat tex. s. de obo. obli. §. plane. tamē idem Bal. determinat cōtrariū. nā vbi debitor dicit in sua priuata scriptura. ego Titius obligo me tibi p presentē scripturam, ad decē. tūc ipsa scriptura contrahitur. et. d. §. si scriptū. loquitur in scriptura, que ad pbationē inducitur, non in ea quam pbari necesse est. et secūdū hoc quilibet cōtractus de mundo, posset in contractū literarum induci. C. de fide instr. l. contractus. et qđ ibi per gl. et omnes doc. licet exceptio nō numera. pecu. non sit pdita, nisi super mutuo ciuili: et sic ppꝛie non sit iste cōtractus literum, nisi sup mutuo quia proprietas que huic cōtractui attribuitur per dictū titu. de litera. oblig. alicui alteri cōtractui nō conuenit: et hoc dicit esse verius. Nec obstat dicta. l. cōtractus. quia ibi nō ꝯtrahitur per scripturā. sed ꝯtractus in scripturam redigit, ex partiū cōuentione volētium non stari contractui nisi solennitate cōuentionali per scripturā ꝗualidetur. Tu vero clarius dicas, ꝙ quomodocūqꝫ apocha vel instrumentum cōfessionis mutui pducatur per creditorē, etiam ad pbationē vt dictum est: quia confessio mea, licet nō inducat obligationē: inducere tamē videt probationē. l. publia. in fi. ff. depositi. tamē debitor sicut ꝯtra vnanquāqꝫ probationē actoris, posset exceptiones suas pducere que veniūt et cōtingūt ex natura pbationis ipsius actoris iuxta. l. exceptionem. cum materia. C. de pba. eodem modo in casu nostro, contra ipsam apochā mee cōfessionis pductā per te, ad pbationem potero facere exceptiones que veniunt ex natura tue pbationis. Sed contra istā ꝯfessionē mutui, ꝯpetit exceptio nō numera. pecu. vt notat ista materia. ergo et nunc ante biennium possum istam exceptionē nō nume. pecu. cū meo priuilegio opponere: quia in potestate tui authoris nō debes esse tollere beneficium mihi a iure indultum. c. induitum. de regu. iur. in sexto.

10 ¶ †Quero an in ista cautiōe de mutuo cōfessato, orta sit aliqua obligatio: et gl. s. de litera. oblig. in verb. obligetur. in fi. tenet ꝙ nō oritur nisi ciuilis obligatio: que ante bienniū est inefficax ad agēdū. vt ibi dixit gl. et idem voluit in. l. j. ff. de cōdi. indebi. et idem in. l. generaliter. C. de nō nume. pecu. Sed vltramōta. vt refert Cy. in. d. l. cū quis. C. de iuris et fac. igno. tenēt ꝯtrariū: quia imo statim est nata, et ciuilis et naturalis obligatio. ꝙ patet quia obstat exceptio. s. de litera. oblig. §. j. et hic. ergo est orta actio, quia exceptio est actiōis exclusio. l. j. ff. de exceptio. ergo erat obligatio orta: quia priuatio presupponit habitū. l. decē. de verbo. oblig. Secūdo cautio pōt cōdici. d. l. si quasi. C. eodē. et s. dixi. igitur et c. Tertio defect⁹ implementi, nō impedit obligationē vtrāqꝫ nasci. l. iul. §. offerri. de actio. ēmpt. Quarto iste ꝯtract⁹, habet sua essentialia. de litera. oblig. per totum. ergo debet nasci etiam naturalis obligatio. et non debet deficere ratione extrinseci accidētis: videlicet non facte numerationis. vt. C. et ff. de dolo. et qđ metus causa. sꝫ Jac. de are. dixit cōtra, nullā nasci obligationē per. l. si pecuniaꝫ. si cer. peta. vbi est in potestate rei, se nō astringere. Secundo per tex. l. penu. ff. que res pig. obliga. pos. ibi eo tēpore pignoris obligationē ꝯtractā videri et sic quādo pecunia accipitur, illo tempore nascitur obligatio: et non ante. ad idē. l. j. in fi. qui po. in pig. habe. Tertio quia inest tacita conditio scꝫ si numeret. l. fi. C. eo. que ita suspēdit sicut expressa. vt no. in. l. item quia. de pac. Quarto fuit opi. Jac. but. Guil. Bar. et ꝯmuniter doc. ꝙ imo ciuilis tantum sit orta, vt dixit gl. ex eo quia naturalis procedit ex ꝯsensu puro. l. j. ff. de pac. vel equitate iurisgent. et intuentis meram veritatē et existētiā rei. l. penul. ff. de insti. et iure. sed ista hic deficiunt. ergo non est naturalis obligatio sed ciuilis: quia ius ciuile qđ hunc contractum adinuenit, ipsum in subsidio et in remedio extra ordinario introducit. C. de rei vxo. actio. l. j. in prin. Et p hoc inducūt dictā. l. qui pecuniā. cū alijs. s. allegatis Nec obstat ꝙ detur exceptio fm Pe. qꝛ respondetur, ꝙ hec exceptio est anomala. vt not. glo. §. appellatur. et dicā. j. etiam in isto. §. in fi. ergo magis videtur dari contra intentionem actoris, ꝗ̄ cōtra actionem que nunqꝫ ꝯpetit. simile. C. de tēpo. in inte. resti. l. supuacuā. vbi quadriēnio pscribit, natiuitati rescissorie. de qua rescissoria vide qđ plene dixi. s. de actio. §. rursus. Vel dicas sꝫ Bar. ꝙ imo est nata actio: ergo dat exceptio: vt hic. et dicit esse nata ex pte tantū. et sic ex obli. tantū vt nata fuit Eua. de q̄ vide doc. in. d. l. cū quis. et Bar. et doc. in. l. j. ff. de cōd. indebi. et dixi. s. de oblig. in pn. Nec etiā ob. ꝙ condicat cautio: qꝛ etiā obligationis dissolute, cōdicitur instrumentū inefficax. vt. C. de cōdi. ex lege. l. ij. et dixi. s. Nec obstat ꝙ dicit de effectu instrumenti dicte. l. iulian⁹. §. offerri. qꝛ ibi cōtractus est pfectus et purus, sine aliqua ꝯditione future numerationis. Nec obstat ꝙ habeat debitā formā, qꝛ negatur cū cōditio pecunie numerāde interim deficiat. Vel dicas quod hꝫ formā iuris ciuilis tātū. ideo obligationē ciuilē inducit. Nec obstat qđ dr de futuro ꝯtingenti: qđ non producit quia verum est efficax, et hoc vult proprie dicta. l. qui pecuniam. fm Salic. in. l. generaliter. in fi. C. de non numera. pecu. sed Bal. in dicta. l. cum quis. in ver. dicto de debito naturali, videam⁹ de debito ciuili. tenet opinionē Pet. ꝙ imo etiam naturalis obligatio orta sit: qꝛ sic se habet chyrographus, sicut stipulatio facta spe future numerationis. p quo tu allega tex. in. l. ij. §. circa. de do. excep. sed dicta stipulatio, interim parit etiā naturalem obligationeꝫ. licet obstet exceptio. vt dicto. §. circa. supposito ꝙ stipulatio interim sit apta a natura, ad obligandū. vt. l. j. in fi. cū ibi not. ff. de pac. ergo idem dicendum in chyrographo. Nec videtur obstare qđ talis obligatio nō sit de iuregentium: quia aut cōsyderamus consensum in genere, et omnis consensus est de iuregentiū: ita potest hic considerari. aut cōsyderamus consensum certi cōtractus in specie. et tūc ista distinctio specifica nō est de iuregentiū. nec in stipulatione nec chyrographo nec in ꝯctu feudali nec in emphiteutico: qꝛ a iure ciuili fuerūt inuenti. vt. ff. de iusti. et iu. l. ex hoc iure. et non est dubium ꝙ attenta naturali materia. i. ipso consensu in genere, oriatur obligatio naturalis in ꝯctibus incognitis a iure gentiū. ita dicit ibi Bald. qđ est valde subtile. sed tamen propter hoc nō videtur fore tutū recedere a cōmuni snīa doctorū: qꝛ si esset nata etiā obligatio naturalis, nō videretur esse in ista literarum obligatione aliqua specialitas: quā tamen tex. s. de lite. obli. inducere intendit. Reperio ꝙ dñs meus Raph. Fulg. in. d. l. cū quis. licet nō loquatur hac forma, tamen videtur velle has opiniones ad concordiā reducere: qꝛ aut in ipso chyrographo facto spe future numeratiōis subest stipulatio. et tunc ipso iure subest et naturalis obligatio pter cōsensum partiū: et nulla conditione suspēsum. l. j. ff de pac. licet facta sit, spe future numerationis sicut dicimus in dato ob causam: qꝛ statim trāsit dominiū in accipientē: licet tu des in ista specie, vt alter det rem suam iusta. l. ff. de condi. ob cām. vel alter adimpleat contractū ex parte sua. l. ij. §. si pecuniā. eo. ti. ita in ista stipulatione. et ita posset intelligi opinio Pet. Guil. et sequaciū: ante tamē numerationē secutam, cōpetit et ipsi pmittenti exceptio: sicut in dato ob causam: qꝛ licet dando, statiꝫ dominium rei mee in te translatū sit. tamen causa nō secuta dominiū meū qđ est apud te, cōdicitur. ita etiā in negotio imperfecto vt in pmissione vt vadas pro me romā: quia subuenit ratione exceptionis, si nō vadas romā. vt dicta. l. ij. §. circa. et. l. metū. §. ait pretor. ff. quod metus cau. et. l. si quādo. C. eodē. cōsequēs est, ergo nō dicitur recte debitū. l. creditor. de verbo. signi. et isto casu potest intelligi opi. gl. Jac. but. Barto. et sequaciū. et ita intelligat. d. l. si pecuniā. cum simili. et sic debitū tamen inefficax fm Pe. aliquādo vero non est stipulatio in chyrographo, sed nuda cōfessio de: recepto: quia facio schedulā in qua ꝯfiteor me recepisse centum mutuo: sed est stipulatio quia promitto tibi restituere, et tunc dicitur esse indebitum vtroqꝫ modo fm Jac. de are. et bene fm Raph. qđ probat nō enim est obligatio re, qꝛ nō interuenit numeratio nec verbis quia nō interuenit stipulatio, nec consensu qꝛ iste est contractus mutui qui nō celebratur solo cōsensu. nec literarū, quia non nascitur obligatio ante bienniū. vt. s. de litera. oblig. §. plane. ibi dū dicit sic fit vt hoc hodie dū queri nō potest an scriptura obligetur, et ex ea nascitur cōdictio cessante verborū obligatione et c. et sic nō obstat exceptio. Et si dicas exceptio est actionis exclusio, intellige ꝙ sicut ille agit de facto: ita debitor excipiat de facto. facit gl. in. l. minor. ff. de euictio. Post bienniū aūt dicit natā esse solum ciuilē, et nō etiā naturalem: que ciuilis est sufficiens ad exactionē. Tu vero pro Rapha. qui videtur facere differentiā, an vltra confessionem interueniat stipulatio vel nō, posses inducere istū tex. vbi interuenit stipulatio. et sic agi pōt, licet obstet exceptio in rōne sui: ibi cum ex stipulatu tenearis et prius dixerat qualiter a te dictā pecuniā petere posse certum est: te enim dare oportet cū ex stipulatu tenearis, igit et c. Sed cōtra istā opinionem facit. l. cū vltra. C. eodē. de nō nume. pecu. vbi traditur regula ꝙ nemo re pōt obligari vltra ꝗ̄ acceperit: demū subijcit ꝙ si stipulatio interuenerit, et tū creditor nō numerauit qđ datur cōtra agentem exceptio. et in fine dicitur ꝙ vltra id qđ per creditorē solutū est, a te exigi nō potest. ergo si nihil solutū est cū re obligetur, nullo mō nec in aliquo obligabitur, vt ibi dicit in prin. licet ergo stipulatio interueniat, tamē numeratione nō secuta non tenebit in aliquo. Preterea ꝯ istaꝫ suā drīaꝫ, an interueniat stipulatio vel nō: sunt tex. qui plurimū nō curāt, an interueniat stipulatio vel nō vt hic est tex. et in. d. l. cū vltra. et in d. l. ij. §. circa. de doli excep. et tū oēs alij tex. dant exceptionem nō nume. pecu. quādo interuenit stipulatio. l. si ex cautione. et. l. cōtractibus. C. eo. sicut quādo interuenit stipulatio: vt hic. ergo ista indicātur a pari, interueniat stipulatio vel nō. Preterea stipulatio apposita in contractu, vt plurimū fit cā adimplendi ꝯctū preambulū: et nō vt nouet. vt plene et elegāter voluit Bar. in. l. singularia. in. ij. charta. ff. si certū pet. facit. l. duo societatē ꝯtraxerūt. ff. pro socio. ac etiā in dubio stipulatio videtur esse apposita, nō vt plus inducat ꝗ̄ inducebat natura illius cōtractus cui adijcitur. l. stipulatus. ff. de vsur. igitur et c. et qđ nō sit differentia, adijciat ꝯfessioni stipulatio vel nō. facit. l. ij. C. de nō numera. pecu. igitur et c. Nec obstat ꝙ qñ nō est stipulatio, qđ nō dicatur ꝯctus nec verbis, nec ꝯsensu, neqꝫ re, neqꝫ literis: quia hoc negat. imo est cōtractus literarū: et ante bienniū. vt instit. de obliga. in fi. coniuncto titulo de litera. obliga in fi. coniuncta. l. in contractibus. in prin. C. eo. nec est verum, ꝙ ante bienniuꝫ nō est orta obligatio: quia imo obliga

tio etiã ante bienniũ cõceditur.ergo nata eſt:hoc probat text.in.d.l.ſi
quaſi.C.eodẽ.ibi per condictionẽ repetere poteſtis obligationẽ.Not.
qđ dicit obligationẽ.⁊ clarũ eſt ꝙ iſtud erat ante bienniũ. q2 ibi etiã
competebat exceptio non numera.pecu.vt dicitur ibi in tex.vel exce-
ptio numerate pecu.nam elapſo biennio,nõ competit dicta exceptio
priuilegiate.vt dicta.l.in cõtractibus.⁊.ſ.de litera.obli.§.plane. Nec
obſtat in.d.§.plane.quia notandũ eſt,ꝙ ille tex.refertur ad.l.in ꝯtra-
ctibus.in prin.ſed ibi clarius Imperator loquitur faciendo duos ca-
ſus.Primo ꝙ ante bienniũ poteſt opponi talis exceptio: quod non
aperte dicitur in dicto titu.ſ.de lite.oblig.igitur ⁊c.Secundo dicitur
ꝙ eo elapſo,nullo modo querela nõ nume.pecu.admitti poſſit. vnde
dictus tex.de litera.oblig.qui eſt interpretãs ⁊ allegans dictã.l.in con
tractibus.debet intelligi ſecundũ illam.ar.in aut.vt fratrũ filij.§.j.ex
quo ſequitur ꝙ tex.in.§.plane.qui dicit eo elapſo. ſcriptura obligetur
et ex ea naſcitur,condictio debet intelligi ſm dictã.l.in contractibus.
quia naſcitur tũc cum effectu:quia non habebit debitor dictam exce-
ptionem,niſi probet pecuniã nõ fuiſſe numeratam.vt dixi.ſ.ad intel-
lectũ dicte.l.in cõtractibus.licet prius orta fuiſſet obligatio ⁊ cõceſſa
exceptio predicta priuilegiata:vt etiam vult glo.in.d.§.plane.cogita.
11 ¶†Quero ergo,an ſaltem elapſo biennio naſcatur naturalis obliga
tio?⁊ videtur ꝙ ſic quia tacite videtur cõſentire,qui patitur labi bien
nium.C.de poſtulando.l.ſub ſpecie.⁊ hoc tenet Ange.per dictã.l.ſub
ſpecie.in.l.generaliter.C.eodem.pro quo tu allega gl.ordi.in.l. ſi ego.
in glo.ſuam facere.in fi.ff.de nego.geſt.et facit.C.quomo.⁊ quando iu
dex.l.ab eo.C.de appel.l.hi qui ad ciuilia.⁊ hoc tenet Pet.ſed gl.in.d.
l.generaliter.in gloſ.fi.⁊.ſ.de lite.oblig.tenet contrarium.videlicet ꝙ
imo ſola ciuilis,locum habeat que tamẽ incipit habere maiorẽ effica
ciam,ꝙ̃ prius haberet.⁊ ita cõmuniter tenẽt ibi doc Et eſt ratio,quia
tempus nõ eſt modus inducẽde obligationis:⁊ maxime naturalis.ff.
de actio.⁊ oblig.l.obligationum fere.§.placet.nec falſificandi verum,
nec verificandi falſum.l.ſicut falſi.C.de fal.Nec obſtant allegata in cõ
trarium:quia ſm Guil.talis cõſenſus ex lapſu temporis:nõ eſt verus
nec pſumptus ex cõiecturis,vel ex coniecturata voluntate partiũ.ſed
fictus vel intellectus eſt poteſtate iuris ciuilis.vt dicimus in ſimili in
l.alienationis .ff.de verborũ ſignifi.Et quia hec fictio,eſt iuris ciuilis
tantum.⁊ preter vel cõtra ius naturale vel gentiũ,ſolum ciuilem pro-
ducit effectum:robur tamẽ naturale habentẽ.vt dicta gl.fi.in.d.l. ge-
neraliter .allegat ſimile de ciuili ſola,que naſcitur ex ſentẽtia.vt.ff.de
cõdi.indebi.l.iulia.de quo dic vt ibi.⁊ plene per docto.in.l.cũ quis.C.
de iur.⁊ fac.ignorã.⁊ per gl.Bar.⁊ doc.⁊ Ludo.in.l.j.ff.de cõdi. inde.
⁊ iſtud mihi placet:qđ omnes tenent , ꝙ eo ipſo ꝙ debito cofitetur ſe
habuiſſe,hoc facit ſpe future numerationis.⁊ ſic cõſenſus ſuus nõ eſt
purus.⁊ ideo nõ oritur obligatio naturalis.iſte igitur conſenſus con-
ditionalis,ita eſt poſt bienniũ ſicut ante bienniũ.ergo ſicut ante bien
nium nõ oritur naturalis obligatio:ita nec poſt bienniũ. Nec obſtat
qđ dicitur de lapſu biennij.ſ.de litera.obliga.§.plane.quia ille termi-
nus ſtatuitur. nõ ꝙ magis intelligatur purificatus cõſenſus debito-
ris:ſed ad hoc tantũ,vt perdat priuilegium dicte exceptionis. ita qđ
12 oportet ꝙ probet numerationẽ factam non fuiſſe.igit ⁊c. ¶†Quero
que actio ꝯpetat creditori ex iſta cautione? ⁊ dicas ꝙ vbi interuenit
ſtipulatio res eſt clara:vt hic.et.l.cũ vltra.⁊.l.ij.C. eodẽ. quia naſcitur
ex ſtipulatu.ſ.de verbo.obliga.in prin.Sed vbi nõ interuenit , ſtipu-
latio oritur.⁊ agitur actione in factũ.l.quoties.de preſcrip.verbis.cõ
iuncta dicta.l.ſi ex cautione.C.eo.vbi dicitur ꝙ agitur ex cautione, et
nõ propter cautionem.⁊ ſic nõ videt dare cõdictio ex lege vt ibi voluit
Cy.quia nõ ex cautione ageretur cõdictione ex lege ſed ꝓpter cautio
tionẽ:vt dicimus in ſimili in pacto nudo de donãdo.vt.l.ſi quis argẽ
tum.C.de dona.Sed de his,hodie nõ eſſet multum curandum : quia
hodie non eſt neceſſe in libello exprimi nomẽ actionis.c.examinata.
de iudi.⁊ not.doc.in.l.j.ff.de eden.in princi.⁊.ſ.de actio.in.§.j. ¶Et
aduertas ad id ꝙ dixi.ſ.quando aliquis eſt confeſſus,habuiſſe centũ
mutuo a me:⁊ in veritate nõ recepit qđ poteſt nõ recipere.l.qui nec.ſi
certum petatur.quia intelligere debes,ꝙ ſi creditoris intereſt vt pro-
pter vſuras vel alio modo,ꝙ debitor cogitur numerationẽ recipere
vel preſtare intereſſe ſi eſt tantum ꝙ̃tum ipſe vſure.l.qui rome.in prin
cip.⁊ ibi per gloſ.Barto.⁊ docto.ff.de verbo.obligat.ita etiam dixit
Bar.in.l.fideiuſſor.ff.de fideiuſſ.⁊ qđ dixi de vſur.et intereſſe intelli-
ge vt dixit Bar.in dicta.l.qui pecuniã.et idem contra ſi creditor pro-
miſit mihi mutuare decem,nõ poſſum ipſum compellere ꝙ numeret:
quia ſoluendo intereſſe,liberatur.l.ſi penam.⁊ ibi per gl. Bar. ⁊ doc.
ff.de verbo.oblig.⁊ no.Bar.in.d.l.ſi fideiuſſor.Nam dicitur eſſe obli-
gatus ad factum:ergo ſoluendo intereſſe,liberatur vt volunt doct.in
dicta.l.ſi penam.facit.l.ſtipulationes non diuiduntur.de verbo.obli.
13 ¶†Uenio ad ſecundũ principale dubium.Et primo queritur cui cõ
petat iſta exceptio nõ numera.pecu.Secũdo queritur cõtra quẽ com
petat? Et ad primũ reſpondeo,ꝙ competit debitori ⁊ eius heredi.l.
ſi intra.C.eodẽ. ⁊etiam cõpetit eius mãdatoribus ⁊ fideiuſſorib⁹ . vt
l.tam mandatori.C.eo.quinimo etiam competit creditoribus ipſius
debitoris,confitentis exemplo rei principalis.vt.d.l.tam mandatori.
ſiue dictus debitor voluerit dictam exceptionẽ opponi,ſiue recuſaue
rit.⁊ ſi eo inuito,cõpetit talis exceptio omnibus illis,quorum intereſt,
quomodocũ҃ꝗ:ſiue conueniãtur vt poſſeſſores bonorum rei:ſiue con
tra alios poſſidentes actionẽ moueãt.vt eſt tex.in.l.ſicut.C.eo.qđ no.
¶Aduertas tamen tu cauſidice,ꝙ iſtas exceptiones:iſti quorum in
tereſt debent opponere ex perſona rei debitoris.non autẽ ex perſona
propria:quia debitori pecunia debebat numerari,⁊ nõ illi opponẽti:
alias ſuccumberes.vt gl.ordina.⁊ ibi docto.in dicta.l.tam mãdatori.
qđ no.in practica vt ſcias qualiter debeas formare iſtam exceptionẽ.
de quo dicaꝫ.j.eo.in.vj.ꝑncipali queſito.¶Secũdo aduertas.ꝙ licet
vnus predictoruꝫ opponat dictam exceptionẽ,⁊ ſuccumbat:nõ tamẽ
propter hoc pіudicat alijs:nec etiam ipſi debitori principali:quin alij
poſſint dictam exceptionem poſtea iterum opponere.licet talis exce
ptio in perſonam debitoris,⁊ ſic vnius tantũ,ſumpſerit exordiuꝫ.ar.
l.ſi poſt mortem.§.fina.de contratabu.⁊.C.de tempo.in integruꝫ reſti
tu.pe.l.petende.et de hoc eſt text.in.d.l.ſi cui.⁊ ibi doc.Bald.et Sali.
¶Tertio aduertas,ꝙ predicte perſone poſſunt ex pſona debitoris
iſtam exceptionẽ oppone priuilegiate:intra biennium ſicut poterat
debitor elapſo biẽnio.poterunt etiam opponere dũmodo offerant ſe
paratos ꝓbare,⁊ probent pecuniam non fuiſſe numeratã dicto debi-
tori.vbi autẽ omnino debitor eſſet excluſus a potẽtia opponendi:tũc
iſte perſone,nõ poſſent opponere:quia iſtis perſonis cõpetit iſta ex-
ceptio:exemplo rei principalis.vt dicit tex.in.d.l.tam mãdatori.ergo
eodẽ modo forma ⁊ natura eis cõceditur,ſicut principali.igitur ⁊c.qđ
eſt verum ſm Ang.in.l.ſi cui.niſi in fraudẽ ipſius opponentis,alia cõ
feſſio emanaſſet,de recepto ab ipſo debitore.tunc enĩ obijci poſſet et
ſemꝑ exceptio de fraude.nõ dico de nõ numerate pecu.vt in aut.ſꝫ iã
neceſſe.C.de do.ante nu.Et poteſt tu addere,ꝙ eſt ratio:q2 tũc talis
exceptio de fraude,competit opponẽti ex perſona ſua,propter frau-
dem debitoris.igitur ⁊c.⁊ predicta ſunt vera,niſi debitor querelã por-
rexiſſet intra bienniũ ⁊ poſtea mortu⁹ fuiſſet.q2 ꝑ porrectionẽ querele
factã etiã in iudicio,ꝑ debitorẽ perpetuata eſt.d.exceptio.⁊ ſic ꝑpetuo
trãſit ad heredẽ,⁊ ad dictas alias pſonas:quarũ intereſt.vt eſt caſus
in d.l.ſi intra.⁊ ibi doc.ſicut nos dicim⁹ in q̃rela inofficioſi,ꝙ ꝑparata
tranſmittitur.que alias non preparata non traſmitteretur.l.ſi quis
poſthumus.§.ſi.cum.l.ſequen.ff.de inoffic.taſtamẽ.et.l.ſi quis filiũ.C.
de inoffi.teſta.licet actio et ius agendi,non perpetuetur ſola querela
ſiue per ſolam propoſitionem actionis vt no.gloſſ.et docto.in.l.ſicut.
in verſi.perſecutione.C.de preſcrip.xxx.annorũ.et in.l.cum notiſſimi.
in verſi.ſolam.eod.titu.et no.Ange.in aut.offeratur.C.de lite conte-
ſtata.ita dixit Ant.in dicta.l.ſi intra.in principio . quod bene nota.
¶Ex quo infertur,ꝙ facilius perpetuatur exceptio ꝙ̃ actio.facit.l.ſi
ſeruum.§.nunc videamus.de verbo.oblig.⁊ non eſt mirum ꝙ fauora
bilior eſt exceptio ꝙ̃ actio.l.pure.in fi.ff.de doli excep. ¶Quero an
a ſententia lata cõtra debitorẽ,ſupradicte perſone poſſint appellare
vel ecõtra a ſententia lata cõtra vnam ex dictis perſonis alie perſone
quarum intereſt.⁊ etiã ipſe principales poterũt appellare?⁊ dic ꝙ ſic.
ita dixit glo.tua in.d.l.ſi cui.in gloſ.fi.in fin.et non mireris.quia a ſen-
tentia lata cõtra quẽcunꝗ,omnes quorum intereſt aliquali intereſſe
poſſunt appellare.l.a ſententia lata.⁊ ibi Bar.⁊ late Ioan.in.l.ſi per-
luſorio.in prin.ff.de appel.⁊ vide quod in eis ſcripſi.¶Ex his habes
notare,ꝙ exceptio non numera.pecu.eſt in rem ⁊ nõ in perſonã:quia
ſi eſſet in perſonam,non egrederetur perſonam debitoris.l.exceptio-
nes.la vltima.ff.de exceptionibus.⁊ videbitis.j.titu.j.§.penul.et fin.
14 ¶Et que exceptiones dicantur in perſonam,vel in rem ⁊ quomodo
cognoſcatur.⁊ an exceptio eſt competẽs reo.⁊ que cõpetat eius fide-
iuſſori vel alijs pſonis ſupra numeratis?ponũt doct.⁊ maxime Bal.
⁊ Sali.in dicta.l.taꝫ mandatori.⁊ Bart.in dicta.l.exceptiões.dixi.ſ.
eo.in rubrica.⁊ aliquid dicam in.d.§.penulti.⁊ ſi.j.tit.j.de exceptione
vero in pſonam in re tamẽ ſcripta vide plene per Bar.⁊ docto.vbi eſt
glo.⁊ text.in.l.ſi tertius.§.ij.de aqua pluuia.arcẽ.⁊ forſan dicam in di-
15 cto.§.penul.⁊ fi.¶†Quero de queſtiõe quotidiana.aliquis cõfeſſus
fuit ſe deceꝫ mutuo habuiſſe,⁊ dedit campſorẽ pro fideiuſſore:an ille
campſor habeat dictaꝫ exceptionẽ.⁊ Bal.in.l.fruſtra.C.de nõ nume.
pecu.tenent ꝙ nõ.quia iſti campſores ꝑ alijs fideiubẽtes vel cõſtituẽ
tes,nõ habẽt beneficiũ excutionis.de quo magis eſt dubiũ.vt in aut.
de fideiuſſo.§.argẽtariorũ.cum gl.⁊ dicitur eſſe in eis ſpeciale propter
publicã vtilitatem cõtractuum,qui cum eis celebrãtur.⁊ ꝓpter preci-
puam fidem que habetur in eis ſm Bal.ibi Sed Salice.ibi in cõtra-
rium facit:quia ſi beneficium excuſſionis non cõpetit ei,nõ ſic leditur
cum habeat alium a quo repetat.⁊ quia illud ex perſona ſua ſibi com-
petit.ideo fatetur ꝙ campſor ex perſona ſua hanc exceptionem oppo
nere nõ poteſt.argumẽ.no.in dicta.l.tam mandatori.¶Sed dubium
inſurgit an ex pſona principalis poſſit illam opponere ⁊ diſtinguit in
modo ⁊ forma ſpõdendi:quia aut ſpopõdit ex obligatione debitoris
cõfeſſionata:⁊ tunc etiã campſor poteſt dictam exceptiõeꝫ opponere
exemplo rei principalis:ſicut principalis poſſet cõtra dictam cõfeſſio
neꝫ opponere.vt dicta.l.tam mãdatori.nõ auteꝫ ſi eſſet ſic ſimpliciter
vt debitum ab illo debitore,creditori debito ſpopondiſſet.q2 tunc et
debitor ⁊ campſor,fidem debiti videntur agnouiſſe.igitur ⁊c.argumẽ.
C.eod.l.cum fidem ⁊ pro iſta opi.tu poſſes adducere qđ habetur in.l.
nefennius

nesennius. in princip.ff.de re iudic.ꝛ.in.l.si prior.per gloss.ꝛ docto.ff. sol.matrimo.ꝛ ideo tu semper aduertas ad verba campsoris,qualiter se obligauerit.ꝛ faciat ad dictā recognitionem.l.fina.ꝛ qđ ibi habet. C.de duobus reis.ꝛ de huiusmodi campsoribus,quādo ꝓ alijs ꝓmit tunc vide Bar.in.l.singularia.si certum petatur.de quo anno preteri to late scripsi in.l.qui vsumfructum.de verborum obliga.quod not.

16 ¶†Quero debitor cōfessus est se recepisse mutuo decē,ꝛ dedit fide iussorem:an ꝛ quando ꝛ quomodo iste fideiussor possit denūtiare cre ditori ne numeret pecuniā debitori:ꝛ ita ꝙ pro debitore non teneat? Ista dicitur questio sabbatina.vt no.glo.in.l.titius et ibi docto.ff.de procura.ꝛ in.l.si fideiussor.ff.de fideiussori.ꝛ facit qđ not.gloss.in.d.l. tam mandatori.dic vt in eis per glo.Sed Bar.in dicta.l.si fideiussor. post multorū opinionē,dixit aut creditor erat obligatus ad numerā dū,ꝛ tunc denuntiatio fideiussoris non ꝓdest:aut nō erat obligatus, ꝛ tunc secus.arg.ad hoc.ff.de cōdict.ob causam.l.si pecuniā.§.si seruū. ꝛ.§.si quis ꝓhibuerit.ꝛ est optimus text.in.l.vltra.cum.l.sequen.ff.de constitu.pecu.ꝛ dicit ꝙ ita cōmuniter tenet.hoc etiam sequitur Ang. in dicta.l.si fideiussor.qui concludit quod si creditor erat obligat⁹,nu merare ex stipulatione vel etiam nudo pacto.argumē.l.quintus.ꝛ qđ ibi Bart.§.mandati.ꝙ talis denuntiatio,nō prodest fideiussori:cū sit facta re nō integra:que alias prodesset.Quinimo dicas tu ꝙ non etiā si creditor tantūmodo iurasset numerare pecuniam debitori,ꝛ cogere tur illud facere quod res desinit esse integra.arg.gl.dicta.l.si pecuniā. de condi.ob causam.quia ꝯtra tale iuramentum,nō valeret ꝓtestatio fideiussoris etiam facta in iudicio.argumē.notatorū per Innocen.et Joan.an.in.c.significauit.de censibus.Ac etiā addas,quia ꝓtestatio ad id ad qđ quis est obligatus,etiā ꝓpria ꝓtestatio non releuet ꝓte statem.vt no.gloss.nota.in.l.alimenta.C.de nego.gest.ꝛ de huiusmodi ꝓtestationib⁹,quādo quis ꝓtestatur alicui vt faciat id ad qđ est obli gatus facere:vel ne faciat id ad qđ est obligatus nō facere,vide late p Bar.ꝛ doc.in.l.non solum.§.morte.de noui operis nūtia.in ver.circa primū quādo alicui aliquis ꝓtestatur ne faciat ꝛc.¶Sꝫ aduertas ſꝫ do.Joan.in dicta.l.si fideiussor.ꝙ etiam quando creditor nō erat obli gatus numerare,videtur ꝙ denūtiatio ꝓsit:quia nō videtur res inte gra quo ad eum qui in effectu videtur se obligasse si creditor numera uerit debitori:addas tu ꝙ fideiussor pōt accedere,ꝛ presenti et future obligationi:vt.l.si stipulatus sum.§.adhiberi.ff.de fideiusso.ꝛ ideo cū obligetur ipse sub ꝯditione potestatiua,que pendet ex potestate cre ditoris:non videt esse in potestate fideiussoris impedire eius imple mentum ꝛ imputet sibi.argu.l.sicut. C.de actio.ꝛ oblig.coniuncta.l.in exceptionibus.§.si.de verbo.oblig.Sed tamē,tandem dicit do.Joan. ꝙ forte nō est ꝯtra mētē legis.ꝙ fideiussor denūtiādo ne numeret, ꝓ testādo ꝙ nō intēdit teneri vt fideiussor.ꝙ talis ꝓtestatio sibi ꝓdest. nec erit obligatus secuta numeratione.Nam certum est,anteꝙ̄ princi palis sit obligatus:fideiussor nō obligatur.si ergo nō est obligat⁹ qua re non potest se eximere:ꝙ ꝛ tenet ꝙ eximere se possit.Tu vero dicas ꝙ glo.in dicta.l.tam mandatori.videtur aliter distinguere.ꝛ mihi vi detur facere vim in modo pacticādi:nam aut debitoris fideiussor nō opponit exceptionē non numera.pecu.intra bienniū:que tūc sibi pri uilegiate cōpetebat:ꝛ postea creditor numeret:talis numeratio tollit fideiussori dictam exceptionem.quia per numerationē secutā,signifi catur dictam exceptionem nō cōpetijsse,dicto fideiussori.aut nondū soluit,ꝛ tunc aut fideiussor opponit exceptionem nō numera.pecu.et sibi nō ꝓdest,quin creditor numerādo postea habeat fideiussorē obli gatum:aut ipse reuocat mandatū,vtputa ꝓtestando ꝙ nō soluat ei, dicendo:ego re integra reuoco mandatum ꝛ cōmissionem ꝛ licentiam quā dedi tibi vt titio numerares cētum:ꝛ tunc talis mandati reuoca tio ꝓderit fideiussori licet creditor postea numeret.ita te docet illa gl. no.ꝙ no.in theorica ꝛ practica.licet Bald.in dicta.l.titius.in fin.det consilium,ꝙ fideiussor opponat exceptionem nō numera.pecu.ꝛ non faciat dictam ꝓtestationem.ꝛ erit scđm eū tutus perpetuo:quod nō placet quia expresse ipse dixit contra dictam gl.ordinariā.in dicta.l. tam mandatori.

17 ¶†Secundo principaliter quero,cōtra quē compe tat ista exceptio?Et respondeo ꝙ ꝯpetit contra creditorē qui recepit dictam cautionem.l.in cōtractibus.C.eodē.ꝛ.§.de lite.obliga.p totū. ꝛ etiam competit contra eius heredem vniuersalē.C.eodē.l.si intra.

18 ¶†Sed dubiū insurgit,an talis exceptio possit opponi cōtra singu larem successorem creditoris,vt puta legatariū:donatarium: vel illū cui creditor iura cessit titulo oneroso?ꝛ videt ꝙ debeat distingui an cessio sit facta causa lucratiua:ꝛ tunc exceptio q̄ obstaret creditori ce denti,obstat legatario vel donatario vel cessionario.l.si filiusfamil.§.j. ff.de donatio.l.nesennius.in princi.ff.de re iudica.l.pure.§.si cū.et.l. apud celsū.§.si cui legitima.ꝛ ibi Bar.ff.de doli exceptio.l.doli.ꝛ ibi late Dy.Bart.Ang.et vterqꝫ domi.meis.ff.de nouationi.Sed in ca su nostro,cōtrariū dici potest,quoniā dictus debitor ex dicta sua cō fessione,habet a iure inatam dictam exceptionem in dicta cautiōe.vñ cum in dicta cautione insit dicta exceptio.vt.l.si ex cautione.C.eodē. necessario sequitur ꝙ apud quencūqꝫ vadat dicta cautio,transit cū dicta sua causa.ꝛ sic vulnerata a dicta exceptione non nume.pecu.vel vulnerāda per dictā exceptionem:sicut dicimus de ꝓcla.l.ex ea.ff.de postu.ergo licet per cessionarium,etiā ex causa onerosa dicta cautio deducatur in iudicio:siue super ea fundando intentionem suā:siue eā producendo ad ꝓbationem sui iuris,tamē sibi obstat dicta exceptio. sicut dicimus in simili de libello vel instrumēto debiti,qđ actor ꝓdu cit in quo est pactū de non petendo ad tēpus vel alia exceptio.ꝙ eo ipso ꝙ actor ꝓducit instrumētum ꝛ obligationem ex dicto instrumē to numeratam ipse reus,ex officio iudicis absoluendus.ita quando produxit ille qui habet causam onerosam dictā cautionē:quia vt di xi dicta cautio,habet sui natura dictā exceptionē:ergo ꝓduxit dictā obligationem numeratam ꝛ per ꝯsequens nō debet obtinere.arg.l.si vnus.§.pactus.ꝛ qđ ibi gl.Bart.ꝛ doc.ff.de pac.ꝛ no.Bart.in.l.lecta. in prin.ff.si certum petatur.ꝛ not.Barto.ꝛ doc.in.l.eum qui ita.§.qui ita.de verbo.oblig.ꝛ not.gloss.ꝛ doct.in lege petēs.C.de pact.conuen.

19 ¶†Capio tertiū principalē,quo querit que est materia sup qua fun datur ista exceptio?dic primo ꝙ est mutuum ciuile,nō naturale:quia si esset mutuum naturale:qꝛ vere fuit sibi numeratū:nō haberet locū ista materia quia statim preiudicaretur.l.ij.§.mutui.si certū petatur. quinimo si esset mutuū ciuile,consistēs in confessione tātum:ꝛ adde retur in ꝯfessione ꝙ vere habuit ꝛ recepit statim preiudicat sibi vt vo luit Bald.ꝛ Salice.in dicta.l.fina.C.de nō numerata pecu.Si autem esset confessio mutui ciuilis,simpliciter:tunc habet locū ista materia.

20 ¶†Ex quo sequitur,ꝙ si ex causa mutui ꝯfiteor aliquā quantitatem mihi fuisse numeratā:que tamen in veritate nō fuit numerata.vel cō fiteor me habuisse centū mutuo.vel cōfiteor aliquid mihi mutuatū,ꝙ cōsistat pōdere numero vel mēsura.ꝛ sic id in quo ꝯsistat mutuū iuxta l.ij.si certū petatur.ꝛ tunc habeo hanc exceptionem vt hic dicitur ibi causa credendi pecuniam.ꝛ.§.de litera.oblig.in ver.plane.coniuncta gl.in verb.debere.ꝛ.C.de nō numera. pec.l.in contractibus.in princi.

21 ibi pecunie vel alie res:ꝯiuncta glo.¶†Ex quo sequitur ꝙ ista exce ptio,nō habet locum in quibuscūqꝫ alijs contractib⁹:preterꝙ̄ in mu tuo ciuili,vnde si ex alia causa quecūqꝫ sit,ꝙ̄ ex causa mutui ciuilis,ali quid fuerim ꝯfessus:statim mihi preiudicat ꝛ nō habeo hāc exceptio nem.l.generaliter.C.eodē.ꝛ dicta.l.in ꝯtractibus.§.primo.ibi nullam exceptionem nō numerate pecunie penitus opponi.facit.l. finalis in ver.penitus.C.de dona.¶Fallit hoc in dote cōfessata de recepto : qꝛ statim nō preiudicat,marito confitenti.sed ſm distinctionem.l.fin.et auf.quod locum.C.de dote cau.nō numerata.de qua dotis cōfessione late scripsi.§.de actio.in.§.fuerat.dic vt ibi.ꝛ predicta ꝓcedunt in con fessione,inducta ad obligandū.ꝛ sic ex parte debitoris.ſꝫ cōfessio cre ditoris de recepto mutuo dato,inducta ad liberandū a dicto mutuo creditori preiudicat post.xxx.dies.quia intra.xxx. dies tantummodo potest per creditorem opponi excep.ꝙ dictū suum mutuum non rece perat licet ita cōfessus fuerit.iste tex.ꝛ ibi Cy.Bald.ꝛ Salic.ꝛ Ange. in dicta.l.in cōtractibus.§.in ceteris.qđ no. quia semel habui de fa cto Bononie cōtra Joā.de magdalena mercatorem.licet cōfessio cre ditoris,al's de recepto mutuo statim sibi preiudicat vt ibi que omnia nota.Secundo ad hoc vt habeat locū ista materia,ex qua oriri possit exceptio nō numerate pecunie:videt etiā requiri q' prefatā confessio nē mutui,faciat in scriptis.ꝛ qđ plus est nō sufficit quelibet scriptura sed opus est ꝙ dicta scriptura sit manu ꝓpria ipsi⁹ debitoris.vel saltē ꝙ sit scripta per personam publicam.al's autem si fuisset scripta per tertiam personā priuatam.in qua scriptura ꝯtineatur,qualiter titius cōfessus fuit habuisse decem mutuo a Caio nihil valeret.ita no.dicit gl.in verbo,si quis.§.de literarum obliga.Sed Petrus vt refert Cy nus in dicta.l.si ex cautione.tenet ꝙ nō tantum scriptura priuata ma nu tertij,nō facit locum huic exceptioni:sed etiā ista exceptio nō ha bet locū in scriptura publica principaliter:quoniam scriptura publi ca principaliter,fit ad probandū.ꝛ ex tali cautione publica nō oritur ista ciuilis obligatio,sed ex priuata manu debitoris vt vult tex.§.de literarum obliga.§.primo.ibi si quis se debere scripserit.coniuncto ibi scriptura obligatur.sed omnes docto. communiter in.d.l. si ex cautio ne.tenent pro glo.vt ibi refert Bal.ꝛ Salic.in versi.sed decimo ab ex tra glo.pro quo facit tex.cum glo.in.l.nō figura.ff. de actio. ꝛ obliga tio.ꝛ qđ ibi Barto.Posses tamen ſm Salic.ibi has opiniones redu cere ad concordiam. nam aut creditor agit ex scripura publica, ad mutuum.et tunc quia ex tali instrumento cōfessionis mutui,nulla na scitur obligatio:qꝛ speciale est in confessione mutui facta in cautione ex scriptura publica. vt dicit predictus tex.§.de literarum obliga.§. plane necessario sequitur,ꝙ nō esset opus exceptione nō numerate pe cunie.cum nulla obligatio vel actio ex instrumento confessionis nata sit.Et ita intelligatur opinio Pe.aut creditor agit ex medio concu dendi,quia numerauit.ꝛ ad hoc probandū inducit dictum instrumen tum cōfessionis publicum.ꝛ tunc quia actor deducit obligationē,tūc reo competit.ꝛ opus est vt opponat exceptionē nō numera.pecunie. ꝛ ita intelligitur opinio gl.et tunc actor debet probare numerationē, sicut ex cautione priuata ageret.¶Et vt clarius intelligas,attendas ſm Sali.quia ex cautione ordinata,potest agi dupliciter. Uno modo ex cautiōe:ꝛ sic ex obligatione literarum.vt.§.de litera.obligatio. per totum.Alio modo ex mutuo. et tunc chyrographum inducitur ad probandum.C.eodem.l.aduersus.ibi quasi debita pecunia petatur.ꝛ

habet locum exceptio non numera.pecu.τ isto secundo modo,nõ tantum potest peti quando publicum instrumentum interuenit:sed etiã quando cautio priuata debitoris:q2 est eadem ratio.sed non habet locum in primo casu.igitur τc.quia tũc haberet locũ ratio Pet.Sed tu consydera vt dixi.S.in isto.§.in versi.reuoco in dubium cui incumbat onus probandi τc.ibi:sed tunc insurgit dubium τc.ꝙ per talẽ moduz agendi,non debet auferri reo beneficiũ sue priuilegiate exceptionis. quia nõ debet esse in potestate actoris,per viaz indirectã auferre reo beneficium a iure indultum.vt.c.indultum.de regu.iuris.in sexto.dic vt ibi latius dixi.Quapropter,simpliciter τ indistincte est tenẽda gl. videlicet ꝙ siue sit scriptura in manu ꝓpria dbitoris,siue publica ĩ mutuo confessato:habet locum ista exceptio τ ita ꝯmuniter ab omnibus approbatur.¶Sed etiam aduertas ꝓm Ang.in dicta.l.si ex cautione.circa princi.ꝙ ista materia non solum habet locũ,quando ista confessio est redacta in scripturam publicaz:vel manu propria debitoris sed etiam si esset scriptura priuata manu tertij:dũmodo sit trino teste notata.quia habet vim publici instrumenti.l.scripturas.cum ibi no. per glo.τ doct.C.qui potio.in pigno.habeantur.τ talis cautio consequitur effectum:acsi manu propria debitoris fuisset scripta.Quid plura:tu potes etiam dicere,ꝙ si scriptura est manu priuati τ tertie persone subscripta:tamẽ manu debitoris ꝙ habet locum ista materia:quia eoipso qđ est scripta manu debitoris,perinde est acsi tota esset scripta manu sua ꝓpria:vt.l.fina.cuz ibi not.per doctores.C.si quis alteri vel sibi.τ.l.cum antiquitas.C.de testamen.τ not.Angel.et vterqꝫ dominus meus in.l.si stipulatus.§.chrysogonus.ff.de verborum obligatio.

22 ¶Sed ꝓ perfectione materie,quero de ista cõfessione mutui nõ apparet aliqua scriptura,sed testibus ꝓbatur:an ex tali cautiõe siue cõfessione,possit cõsulens cõueniri τ habeat locum ista materia:τ Bal. in.d.l.si ex cautiõe.in versic.decimo queritur ponamus τc.dicit ꝙ virtus cõsistit in modo practicandi:quia cum nõ sit aliqua scriptura nec stipulatio oritur,neqꝫ cõtract⁹ verbis neqꝫ literis:vnde si creditor ꝓponat pecuniam fore numeratam:et sic agat ex numeratione et ꝓbet dictam cõfessionem per testes,τ lapsuz sit bienniũ obtinebit:nõ quasi ex obligatiõe nata sit actio,sed ex cõfessione.τ ex temporis cursu presumatur numeratio facta:q2 quod facit confessio depositi vel alia sine cursu temporis,hoc facit ꝯfessio mutui post biennium.vt.l.publia. in fine.ff.depositi.τ.l.generaliter.τ.l.in contractibus.C.de nõ numerata pecunia.quia cõfessio nõ est modus obligationis inducende.sed vt per eam ꝓbetur inducta.sicut dicimus de prescriptione longi temporis,que non inducit obligationem:sed ꝓbat esse inductã.ff.de vsuris. l.cum de in rem verso.τ hoc tenet Nico.de mata.in auẽ.contra qui ꝓpriam.C.eodem.sed glo.in.l.si non singuli.in verbo:rei geste.C.si certũ petatur.vbi vult expresse,ꝙ ad hoc vt cautio ista operet,opus est ꝙ sit cum scriptura.ergo τc.Sed Bart.in dicta.l.si ex cautione.in prin. ij.colum.tenet ꝯtra istam gl.ꝙ quomodocũqꝫ ista confessio probetur scriptura,vel nõ scriptura habet locum exceptio non numerate pecunie.τ allegat ad hoc glos.ordina.in auẽ.rogati.C.de testibus.τ facit.l. cum vltra.C.eodem.τ ita ꝓm eum debet intelligi dicta.l.in contractibus,τ illam glos.in dicta auẽ.rogati.tenet Salice.in dicta.l.si ex cautione.τ allegat.l.si sub specie.C.de postu.et.l.qui pecuniam.si certum petatur.Et cõcludit,qđ aut interuenit stipulatio ex qua agi potest.τ tunc opponitur exceptio in factum.vt dicta.l.cuz vltra.Uel dicas tu, ꝙ etiam potest opponi exceptio non numera.pecu.vt hic.vbi etiã interuenit stipulatio.Aut stipulatio non interuenit.τ tunc si agiẽ τ petitur pecunia,vt tradita τ numerata:ad cuius ꝓbationem inducitur cõfessio:que per testes ꝓbetur.τ tunc excipi poterit exceptio non numera.pecunie.ꝓm glo.in dicta auẽ.rogati.sed τ Ang.in dicta.l.si non singuli.tenet illam glo.in auẽ.rogati.reprobata gloss.in dicta.l.si non singuli.τ idem tenuit in dicta.l.fina.§.fina.ff.si certũ petatur.sꝫ Imo. in.l.j.§.si quis ita.de verbo.obli.in versicu.hec vera quando interuenit scriptura τc.dixit ꝙ quando interuenit scriptura,in cõfessione ex causa mutui:ꝙ videtur etiam ꝙ post biennium nõ oritur obligatio ꝓpter ea que habentur.S.de litera.oblig.§.plane.τ ibi dixi qđ tenebat Fulgo.per dictam glo.si nõ singuli.τ bene facit ꝙ no.Cy.in.l.generaliter. circa finẽ.C.eo.Nec obstat gl.in dicta auẽ.rogati.quia loquitur de cõfessione de soluto,quã facit creditor:quo casu non cõtrahiẽ obligatio literis.secus in ꝯfessione debitoris,ex causa mutui.ergo τc.quia est lõga differentia inter vnam cõfessionem debitoris,τ aliaz creditoris.vt dicta.l.in cõtractibus.in prin.coniuncto.§.j.facit.l.fauorabiliores.de reg.iuris.Et addas qđ hoc videtur velle Bald.in dicta auẽ.rogati.in ver.quero nunquid ꝯfessio.τ in versi.quero nũquid contra illam loinc tionem.τ idem videtur dicere Bald.in dicta.l.qui pecuniam.si certuz petatur.in ver.respondeo ad dictã.l.in ꝯtractibus.τ sic dicit.Aut nõ interuenit scriptura in cõfessione ex causa mutui τ tũc exceptio nõ numera.pecu.est perpetua ꝓm Guil.Nã ex cursu biennij,est obligatio literarum vt verbum sonat.ideo requirit scripturam.vt.S.de literarum obliga.§.j.τ not.glo.in dicta.l.si non singuli.et.ff.de actio.τ obliga.l. nõ figura.Nam ꝓpter scripturam,actio est magis solẽnis:τ ideo magis efficax.ideo dixit ipse in eadem.l.qui pecuniam.in ver.sꝫ pone facta est ꝯfessio.ꝙ si ꝯfessio facta sit sine scriptura,ex causa mutui:tamẽ non magis operatur elapso biennio,ꝙ̃ ante.arg.l.si ex precio.C.si certum peta.τ de actio.τ oblig.l.obligationũ fere.§.placet.τ istud tenerem ꝓpter authoritatem gl.in dicta.l.si non singuli.cum glos.in dicta auẽ.rogati.que in contrariũ allegatur an loquatur in dicto casu.cõgita tu.¶Et predicta ꝓcedunt,quando quis cõfitetur se mutuum recepisse nulla causa obligationis per prius subsistente.τ per ꝯsequẽs petitur quasi credita pecunia.ita ad literam dixit text.in.l.aduersus.C. eodem.quod no.tu creditor:quia ex illa.l.quãdo vis agere in ista materia,habes medium concludẽdi:quia tunc habet locũ illa exceptio. sinautem verũ creditum deducatur in nouam confessionẽ de recepto, nõ habet locum tũc ista exceptio.iste est tex.in dicta.l.aduersus.in secundo casu.τ ibi plene per glos.τ doct.τ facit.l.certi cõdictio.§.si.cum l.sequen.ff.si certum petatur.τ.l.si nõ singuli.τ.l.si ex precio.C.si certũ petaẽ.Unde si debebã tibi decem ex cã venditionis librorũ:τ postea illa decem conuertimus cõmuni consensu in mutuo:ita ꝙ agimus qđ retineã dictum precium ex causa mutui.Et sic in chyrographo confiteor me decem recepisse mutuo a te,iuxta dictã.l.certi condictio.§.si. ꝙ si postea agis virtute dicti chyrographi nõ potero postea opponere istã exceptionẽ nõ nume.pecu.vt vř tex.in.dicta.l.si aduersus.Qđ est verũ si creditor probat dictam causam anteriorẽ:licet nõ probet de tempore cõfessionis chyrographi.τ sic tunc numeratã pecuniã fuisse. ita dixit Nico.de mata.per illũ tex.ibi:an tunc cũ τc.τ hoc sequitur ibi Bal.in fine.sinautem in chyrographo cõfessionato ex mutuo,fit etiã mentio de antedicta causa:tunc non esset opus ꝙ aliter dicta causa per creditorem probaretur,ꝓm doct.ꝙ tu potes cõprobare sicut dicimus de instrumento obligationis fideiussoris:vel de instrumẽto obligationis conseruationis indẽnitatis:q2 si fecit mentionem de debito rei principalis,non est opus ꝙ aliter dictũ debitũ rei principalis probetur.vt not.per gl.τ doct.in.l.sciendũ.ff.de verbo.obligatio.¶Sed tu aduertas,quia ꝓm hoc si esset verum faciliter posset huic materie fieri fraus si in instrumento chyrographario confiteatur habuisse decem mutuo in quibus tenebatur per prius ex causa venditionis:qđ nõ est dicendum.l.si quando.in princi.C.de inoffici.testamen.τ.l.cum fraus.cum ibi nota.ff.de leg.vnde intelligo.d.l.aduersus.τ qđ.S.dixi: quando nõ esset suspicio fraudis.vt quia notorium est,de dicta venditione,vel erat homo bone ꝯscientie:et qui erat solitus facere veros τ bonos cõtractus.iuxta.l.qui semisses.ff.de vsur.alias autem ille intellectus ꝙ in isto chyrographo facta fuit mẽtio antiquã cause:τ qđ teneatur ꝓbare nec numerationẽ nec dictam antiquam causam.non placet mihi quia faciliter esset reperta via eneruãdi totaz istam materiam:τ cum simus in materia odiosa,in qua nõ presumitur numerationem eli quaz interuenisse.facit quod habetur.in.l.qui testamenti.de ꝓba.

23 ¶†Sed quid si nũc cõfiteor me tibi debere centum,ex causa mutui ꝙ̃ mihi numerasti ex causa predicta,iam est annus an possit opponi ista exceptio ꝓm propriã naturã τ priuilegiate:ita ꝙ si opponaẽ intra biennium debeat ꝓbari per actorem.τ glos.in.l.in ꝯtractibus.in princi.in glos.j.in versi.item intelligo τc.C.de nõ nume.pec.tenet ꝙ nõ.τ hanc opinionem fuit secutus quidã Simon vincentinus,vt refert Cy.in.l. generaliter.C.eodem.in prima oppo.τ idem tenet Richar.τ Sali.in dicta.l.si ex cautione.sed tu potes ꝓm.Sali.distinguere,quomodo opponatur talis exceptio:quia si opponeretur sub illa forma ꝙ tempore ꝯfessionis nõ numerauit.τ tunc opponi nõ potest:quia talis exceptio nõ contradicit cautioni:q2 hoc idem dicit cautio τ actor fatetur. τ ꝑ dictã.l.aduersus.aut opponiẽ quia numeratio nõ fuit tẽpore antedicto:de quo in cautiõe τ ꝯfessione fit mẽtio.τ tũc opponi põt sicut de qualibet alia causa.vt.d.l.aduersus.Cõclude ergo aut causa antecedens est diuersa a presenti causa mutui:aut causa antecedens est eadem cũ presenti.τ tũc aut vtraqꝫ est alia,ꝙ̃ mutui.τ omnibus his tribus casibus ꝯfessio statim ꝑiudicat.d.l.generaliter.

24 ¶†Quero quomodo debẽt esse formalia verba cautionis.vt ꝯtrahitur ista obligatio literarum.Et quidam dicunt ꝙ sufficiunt verba enuntiatiua.vtputa in scriptis ꝯfiteor me debere tibi centũ ex cã mutui.sicut ecõtra per talia verba enuntiatiua inducitur liberatio.l.tale pactum.in princip.ff. de pac.vt contrariorũ cadẽ sit disciplina.Sed glos.in.l.generaliter.C. eodẽ.tenet ꝯtrarium.quia ex sola confessione,inducitur solũ ꝓbatio. l.publia.in fine.ff.depositi.τ hoc sequitur ibi Cyn.τ quasi cõmuniter omnes doc.debent ergo verba esse dispositiua sub ista forma:ꝓmitto me tibi restituere decem ex causa mutui.vel sub ista forma.cõfiteor me debiturum tibi decem ex causa mutui:per has literas redditurũ promitto.Uel tertio,ꝙ̃uis cõfessio cõtinẽs verba enũtiatiua,tantum literis tamen figurata,τ sic in scriptis facta tunc per illa verba inducitur obligatio literarum.vt est tex.S.de litera obliga.§.plane.nõ canillando literam.Si vero cõfessio nõ est facta in scriptis:tunc per eam induceretur sola probatio,etiam si sit in scripturam redacta,τ ita intelligatur.d.l.publia.§.fi.Aliud est enĩ cõfessionẽ fieri in scriptis.τ aliud i scripturã ipsam redigere.l.ꝯtractus.cũ ibi not.C.de fide instru.ita dixit

25 Ang.in.d.l.ꝯnaliter.τ istud placet mihi:qđ no.¶†Capio quartum principale quesitũ.casu quo opponatur ista exceptio,τ non probetur in casu quo esset probanda.τ sic negatur intẽtio actoris:τ negaẽ etiam propria cautio:quam penam opponens patiatur.¶Et aduertendũ primo est

primo est, ꝙ Regula est ꝙ cuicūq; reo cōuento tam in ciuilibꝰ ꝙ in criminalibus vel mistis, licitum est negare factū in iudicio contra se propositū: adeo ꝙ si mentiatur ꝛ cōuictus penam in aliquo suo iure pro sua defensione proponēdo non patiatur. Et ideo ꝯtrarias directo exceptiones allegare permittitur, de quo statim dicam. vt. C. de exce. l. si quidem. cum glo. in. l. ij. ꝛ ibi doc. ꝛ no. per gl. ꝛ Bart. in. l. nemo. ff. eod. ꝛ per gl. ꝛ Barto. in. l. nemo ex his. de reg. iur. ꝛ per Dyn. in. c. nullus. pluribus. de reg. iuris. in. vj. Ita dicunt doc. Cy. Bar. ꝛ Bald. Sali. et Ang. in aut. cōtra qui propriam. C. de non nume. pecu. ꝛ ideo ille reus conuictus, qui dicit. nego narrata prout narrātur vera esse: non incidit in aliquā penā: nec in specie dicitur aliquid negasse licet negauerit veritatem nec etiā per dicta verba perdit aliqđ beneficium, qđ cōsecutus fuisset si non negasset. vt eleganter dicit Bart. ꝛ doct. in. l. si dubitet. in §. ita demum. in si. ff. de fideiussori. ꝛ licet exceptio sit implicita negando narrata vera esse, vel non cōpetere agenti: tamen reus non tenetur eam declarare: quia non cogitur se astringere. vt dicta. l. nemo ex his. ita dixit not. Bal. in. d. l. si. que tamē vt dixit ipse, nō ꝓcederent in casu dicte. l. si. vnde in casu illo opponitur sub ista forma non competit tibi ius agendi. potius ꝙ simpliciter negare narrata, prout narrantur. quod tu causidice nota perpetuo. vt scias quomodo debes opponere. ¶ Sed predicta regula, ꝙ negans nullam penā patiatur. fallit in casibus a iure expressis in. l. si. ff. de rei ven. cum simi. Et ideo aduertas, vt dictos casus ad pleniorem declarationē reducamus. ſm Salice. dicendum videtur, ꝙ mēdaciū negantis, quādoq; tendit ad euitādum iudicium ꝛ ꝓcessum. qñq; tendit ad euitandum condemnationem, in processu faciendā. Primo casu pena mēdacij est, quādoq; in possessionis trāslatione. quādoq; est in solidi iudicij susceptione. quādoq; est in beneficij concessi amissione. De primo habes exēplum, in negāte se possidere. vt iudicium super rei vendi. euitetur. vt. C. vbi in rem actio. l. j. ff. de rei vendi. l. si. Tu autem de hac in negāte se possidere vide ꝙ scripsi. s. de actio. §. j. in materia realis actionis. De secūdo habes exemplū in eo qui ex minori parte ꝙ esset, fatetur se heredem: quia cōuictus de mendacio, cōuenitur insolidum. ff. de interro. actio. l. de etate. §. si cum esset. De tertio habes exēplum de dño, cōuento, ex serui sui delicto. q se negauit seruum suum esse, postea ꝯuictus perdit beneficiū deditionis serui pro noxa. vt. ff. si ex noxa. cau. aga. l. ij. §. j. ff. si quadru. paupe. fecis. di. l. j. §. interdū. ꝛ ibi vide Flo. Secūdo casu dic, ꝙ pena mēdacij est, quādoq; in translatione oneris ꝓbādi quādoq; in amissione iuris retinendi. quādoq; in amissione beneficij cōcessi. quādoq; in condemnatione simpli vel dupli soluēdi. Exemplū de primo habes. ff. de probatio. l. cum de indebito. in princi. ꝛ. §. j. De secundo habes. C. qui po. in pig. ha. aut. item si possessor. ꝛ in aut. de trien. ꝛ semis. §. illud quoq;. Et est ratio, quia ibi negauit id, super quo ius retinendi fundabatur. De tertio est exemplum in eo, qui negauit se socium vel simile. ff. de re iudic. l. hoc ita. De quarto habes exemplū, primo in dicta aut. contra qui propriam. ꝛ. s. de actio. §. itē mista. ꝛ qđ ibi no. ꝛ qđ ibi dixi. ꝛ. C. ad legē aquil. cōtra negantem. ꝛ ibi doc. ꝛ Bal. ꝛ Sali. ꝛ in. l. si. C. de fideicōmis. ꝛ ibi doc. ff. ad legem aquil. l. inde neratius. §. si. cum. l. seq. Et ad predicta bene facit, qđ no. Bal. Ang. ꝛ Sali. in. l. j. circa. si. C. de furtis.

26 ¶ † Hinc sumpta occasione, quero an reus possit opponere exceptiones contrarias ꝛ maxime impresse: ꝛ istam questionem vobis pollicitꝰ sum hic tractare. vt dixi. s. eodem in rub. in. viij. quesito principali. Et istam questionem ponit glo. plene. in. l. nemo ex his. de regulis iuris. ꝛ Bar. in. l. nemo. ff. eodē ꝛ doc. in aut. contra qui propriā. C. eod. ꝛ glos. in. d. l. nemo. de exceptio. tenet ꝙ non possit. sed gl. in dicta. l. nemo ex his. dicit hoc verū, nisi lege prohibeatur. sed Dy. in dicto. c. nullꝰ pluribus. dat regulam ꝙ quandocūq; assertione priꝰ facta in exceptione: non potest concurrere cum assertione vel negatione prius facta. ꝛ nō potest ꝓponere exceptiones cōtrarias. l. quoties. §. pretor. de noxa. et dicta aut. cōtra qui propriā. sed potest eas cōditionaliter ꝓponere. l. si quidē. cum glo. C. de excep. not. glos. in. l. exceptionē. C. de ꝓbatio. Sz Bar. in. d. l. nemo. ff. eo. aliter concludit. quia quandoq; vna ꝛ eadē exceptio, est in seipsa cōtraria: ꝛ ista exceptio non admittitur. l. iij. §. sed si alius. quando appel. sit. dic vt ibi dixi. quandoq; sunt due exceptiones contrarie adinuicem. ꝛ tunc aduerte ꝙ aut incūbit onus ꝓbādi vtrāq; exceptionē ipsi ꝓponenti, ꝛ possunt proponi simul. ita intelligatur gl. in. l. nemo. ff. eodem. ꝛ in. c. cum olim. ꝛ in. c. auditis. de ꝑscrip. Si vero ꝓpositio vnius exceptionis, transfert onus ꝓbandi in aduersam partē: alia etiā in excipiendo: ꝛ tunc potest ꝓponi simul ꝛ semel simpliciter. l. cum de indebito. in prin. ff. de ꝓba. quia si nego solutum, tu debes ꝓbare solutum. Et est ratio quia exceptio perēptoria, debet ꝓbari postꝙ actor probauerit intētionē suam. vt. d. l. si quidē. ꝛ. d. l. exceptionē. modo si nego mihi solutum, incumbit tibi probatio. si probas ꝛ volo proponere debitum fuisse solutum incūbit onus ꝓbandi mihi. ꝛ sic ꝓbata vna, deuenitur ad aliam vt dicimꝰ de possessorio ꝛ petitorio. l. incerti. C. de interdi. sed Bal. in. d. l. j. circa finem. C. de fur. dicit ꝙ assertiue, copulatiue non admittitur: quia nō tantum actori, ꝙ sibiipsi reus est contrarius. sed conditionaliter auditur. ¶ Fallit quando lex punit eū in exceptione perdenda, ratione mendacij. Nota ergo quando quis punitur a lege rōne mendacij tunc perdit reus beneficium proponendi exceptiones contrarias. vt no. etiam Cy. ꝛ doc. in dicta aut. contra qui. propriam. ꝛ no. Flo. in. d. l. j. §. interdū. si quadru. pauper. feci. dicatur: ¶ Item fallit vbicunq; ponit talē exceptionē, que non cōpetit victo vt in exceptione cōpensationis. vt dicit glos. in. d. l. nemo ex his. Item fallit vbi ratione mendacij, efficitur de reo actor. vt in aut. de triente et semis. §. illud quoq;. Regulariter vero reus mentiendo, non facit conditionem suam deteriorē: nisi in expensis. vt no. gloss. in proemio. in prin. in ver. legitimos tramites. in si. Sed Ang. in. d. l. j. dixit ꝙ siue vna exceptio adinuicem cōtraria, siue due contrarie simpliciter proponi non possunt sed conditionaliter sic per ꝓdicta. ꝛ ita dicit ꝙ practicat. sed ex postfacto vna exceptione reiecta, potest simpliciter alia cōtraria allegari: quia nō reperitur amplius perplexitas reiecta prima. ¶ Aduertendum tamen est, ꝙ ꝓpter primā obiectionem, reus incurrit penā et non euitatur pena: quia maleficiū iam consummatum est p inficiationem. ꝛ hec duo probantur ſm eum subtiliter in dicta aut. si possessor. ꝛ in. d. aut. contra qui propriam. Et qđ dicta pena non euitetur, probat in. l. si. ff. de rei vend. Sed tu dic ſm Salice. in. d. l. j. de furtis. ꝛ clarius: aut reus opponit plures exceptiones diuersas. ꝛ clarū est ꝙ potest et non cogitur alterā eligere. ff. eo. l. is qui. Si vero ꝓponit ꝯtrarias. ꝛ tūc si cōditionaliter ꝛ successiue potest, ꝛ non cogitur eligere. vt. d. l. si quidē. Si vero eas ꝓponit simpliciter. ꝛ tunc aut non sunt penitus opposite: siue contrarie priuatiue: quia aliquo respectu ꝛ casu, possunt simul cōpati. Exemplum si nego me simpliciter teneri, vel debere. ꝛ etiam oppono exceptionē pacti, possum ꝛ nō cogor eligere vel declarare quare dixerim in genere me non teneri, vel nō debere. nō sunt enim hec penitus cōtraria. quia illa verba non teneri vel non debere, concernunt potius effectum: ꝙ verba. vt. ff. ne quis eū qui. l. penul. §. docere. ꝛ isto modo verificatur gl. d. l. nemo ex his. licet reprobet per Dy. Aut sunt opposite priuate omni respectu ꝛ casu. ꝛ tunc etiam reus cogitur eligere: cum incōpatibilia nō sunt simul vera. ff. de regu. iuris. l. vbi repugnantia. ꝛ tunc procedit opi. Dy. in. d. c. nullus. Ex quo not. tu causidice vt semper exceptiones tuas diuersas vel cōtrarias, opponas ꝯditionali
27 ter vel successiue. d. l. si quidem. cū glo. ¶ † An autē actor possit replicando allegare ꝯtraria: Bar. in. d. l. nemo. ff. eo. in fine. tenet ꝙ sic. q2 sicut reꝰ nō potest esse instructus, de eo ꝙ asserit actor. ita econtra actor non potest esse preuisus de eo qđ reus exciperet. pro hoc allegat tex. in l. interpositas. C. de trāsact. vbi allegat exceptio ad rescindendū. ꝛ etiā dicitur trāsac. nulla qđ tu intelligas verū, omni casu quo reꝰ admitteretur ad allegandū cōtrarias exceptiones: vt statim dixi. alias secus: q2 non debet licere actori, plusꝙ liceat reo. Ac etiam predicta intelligas vera, nisi reꝰ exciperet de facto actoris de quo actor poterat esse certꝰ ꝛ preuisus: quia tunc cessat ratio Bar. nō admitteretur actor ad allegandum replicationes contrarias. argu. l. cū falsum. ff. de acq. heredi.
28 ¶ † Quero circa predicta, titiꝰ fuit accusatꝰ de homicidio, q negauit se cōmisisse dictū homicidium, demū cōuictus dixit se fecisse ad sui defensionem. queritur an debeat audiri: ꝛ videtur qđ non si attendimus opi. Dy. quā ponit in. d. c. nullus pluribus. vbi dixit ꝙ due exceptiones cōtrarie, que simul non possunt esse vere nō possunt simul nec a diuerso tēpore ꝓponi. ꝛ allegat pro casu aut. cōtra qui propriā. C. eo. de non nume. pecu. in ver. acsi post. ꝛ text. in aut. itē si possessor. C. qui po. in pig. ha. Sed doc. cōmuniter dicunt, ꝙ imo dicta aut. cōtra qui propriam. potius facit ꝯtra Dy. videlz ꝙ imo diuerso tēpore, possunt ꝓponi. nam ille tex. qui dicit ꝙ nō ꝓdest facta solutio ꝛc. intelligi debet quin pena negationis locum habeat. sed bene ꝓdest, vt de pena dupli vnū simplū exigatur. ꝛ ad aliud simplum in soluto cōputetur. ꝛ sic de soluto deducitur duplum petitum. ꝛ aliud simplum soluere cogetur. et idem in authē. itē si possessor. nā ibi ex postfacto cognoscitur ꝛc. Et iō in questione ꝓposita, dicendum est cū Jac. de are. Cy. ꝛ Bart. in dicta authē. cōtra qui propriā. ꝙ ꝙtū ad penā negatiōis euitandā. si ꝓpter negationem aliqua pena veniret imponēda, non auditur. sed ꝙtuz ad vitandā penam principalis delicti. ꝛ sic homicidij bene auditur: q2 regula est, ꝙ cōuictus de negatione ab actore, alias suas defensiōes ꝓponere nō ꝓhibetur. l. nemo. ff. ad exhiben. ꝛ. d. l. nemo ex his. ita etiā voluit Salice. in. d. aut. contra qui propriam. qđ tene menti perpetuo.
29 ¶ † Tempestiuū est accedere ad principale quesitum, videlz quando actor petit decē mutuata. ꝛ reus excipit ꝛ dicit nō numerata eē, ꝛ sic opponit istā exceptionē nō nume. pec. an incidat in aliquā penā: ꝛ deducamus rem in practica. in materia nostra debitor est obligatus literis. s. de lite. obliga. per totum. vnde creditor faciet citare debitorē vt veniat ad recognoscendum quādam scripturā. ꝛ talis interrogatio fieri potest, ante libelli oblationē. vt not. ff. de interrog. act. in rubrica. ꝛ ibi Flo. ꝛ tali casu poterit etiaz cōuinci de mēdacio. ante libelli oblationē ꝛ sic ante lit. cōtest. ꝛ cōuictus incidit in penā dupli. vt dicta aut. cōtra qui propriā. qui cōuictus non tamen poterit cōdēnari ad penā dupli: nisi porrigatur libellus ꝛ lis cōtestetur intētando condictionem dicte aut. quia cōtumacia ante litem cōtestatam, nō spectat ad iudicis officium mercenarium. sz principaliter peti debet. l. ediles. §. itē sciendū. de edil. edi. ita dicit Bar. in dicta aut. in si. ꝛ Salice. ibi. vero. quero octano. cū glo. in si. Posset ꝛ aliter practicari, ꝙ creditor porrigat libellum cōtra debitorem in quo dicat, dico te mihi esse obligatū literis manu

tua cōfectis.vł his literis mihi ad centum ex mutuo teneris vt patet
ex dictis literis:quare peto te ad dicta centū cōdemnari ⁊ si scripturā
tua manu esse negaueris,vel etiā si negaueris numerationē:peto te cō
dēnari ad duplum postꝙ̄ conuictus fueris.pro qua forma libelli facit
ꝙ habetur in.l.ꝯductores.C.loca.⁊.l.j.in prin.ff.de actio.emp.de quo
dixi.§.de act.§.rursus.dic vt ibi.ita dicit Bar.⁊ Ang.l dicta auť.con-
tra qui propriā.nam pena ꝑdicta dupli,non soluʒ habet locū contra
negātem scripturam.sed etiā cōtra illum qui cōfitetur scripturam fore
factam manu sua.negat tamen numerationeʒ.ita dicit ibi Jac.de are.
Cy.Bal.⁊ Salic.Tu dicas,ꝙ hoc ꝓbatur manifeste in dicta auť.con-
tra qui propriam.ibi vel numerationem inficiatur.Nā ad disiunctiuā,
sufficit alterā partē verificari.c.in alternatiuis.de regu.iur.in sexto.et
hoc expresse ꝓbatur in corpore.de trien.⁊ semis.§.studium.in ver.si qs
autem numerationē.¶ Ultimo posset practicari,ꝙ pendente iudicio
in causa principali:si scripturā vel numerationē negauerit lite ꝯtesta-
ta,possum de nouo petere qđ cōdēnetur in decem primo petitis:⁊ in
alijs decem in penā negantis.⁊ in eadē sentētia,in ambabus quātita-
tibus condemnabiť.vt dicimus de calūniatore.l.j.§.j.ff.ad turpil.⁊.l.
j.C.de calum.⁊ ibi per doc.¶ Quero quia dixi,ꝙ ad hoc vt incidat in
penam satis est ꝙ neget tantūmodo numerationē,an habeat locū de
quacūqʒ numeratione cōtenta in qualibet scriptura,manu debitoris
vel notarij:vel tertie persone trino teste notata.⁊ Jaco.de belui.in di
cto.§.studium.dixit ꝙ sic.ꝙ cum ibi simpliciter loquať,qđ intelligitur
de numeratione contēta in quacūqʒ scriptura.sed doct.cōmuniter te-
nent cōtrarium.vt refert Bal.in auť.contra qui propriā.et Salic.quia
restringi debet ille tex.ad negantē numerationē cōtentam in scriptu-
ra confecta manu ꝓpria.quia grauius tūc deliquit,ꝙ̄ negare illam nu
merationem de qua per propriam scripturā nihil apparet.pro quo tu
posses in simili allegare glos.in ver.eos.in fin.in.d.§.studium.que vult
ꝙ administrator alicuius,si negat scripturam ꝓpriā incidit in penam:
secus si negat scripturā illius,cuius bona administrat.Et ꝑdicta pro-
cedunt quando per talem negationem vel oppositionē,talis exceptio
nis transfertur onus ꝓbandi in creditorē:quia sumus ante biēnium.
30 vt.d.l.in cōtractibus.⁊.d.l.si ex cautione.¶ † Sed quid si bienniū sit
elapsum,et creditor agit ex dicto chyrographo reus fatetur scripturā,
sed negat numerationē.⁊ Salic.in.d.l.si ex cautione.dicit ꝙ admitti-
tur ad negandum.sed cōtra suā negationeʒ,debet ꝓbare.Pone ergo
qđ non ꝓbat,vnde actor per dictā negationem petat reum in dupluʒ
condemnari,an possit:⁊ dic ꝙ nō:quia nō est grauatus actor in onere
probandi.qđ grauamen probationis cōsyderauit tex.in dicta auť.cō
tra q propriā.⁊ in corpore.⁊ idē esset dicendum etiā ante biēniū,quan
do debitor renūtiasset exceptioni non nume.pecu.⁊ renuntiatio vale-
ret.de quo.j.dicam argumen.l.cum qui.in prin.⁊ ibi Bar.et doct.ff.de
31 iureiuran.¶ † Quero an pena dicte auť.habeat locū si scriptura que
negatur sit publica:et glos.ibi dicit ꝙ non.quia illa auť.est penalis et
odiosa.ergo restringenda.Et quia ratio est diuersa:q̄r grauius est fa-
ctum ꝓprium negare,ꝙ̄ alienum.argumen.l.ꝙꝙ̄.ad vellea.sʒ Jaco.
de are.⁊ Cyn.pro quibus tu potes allegare dictā glo.in versic.eos.et
istud placet ibi Bald.nisi publica esset scriptura,manu propria ipsi⁹
debitoris.vtputa q erat tabellio:q̄r etiā cōtra se qs potest scribere in
strumentum publicū ⁊ validuʒ.argumen.l.ex sententia.ff.de testamē.
tute.Sed aduerte ſm Salic.ꝙ hoc non videtur veruʒ,cum rogans et
rogatus debeāt differre:⁊ nemo sibijpsi potest imperare.l.penul.ff.de
arbitris.Tu teneas opinionem Bal.ꝙ quo ad penā dicte auť.q̄r ve-
rum est ꝙ negat scripturam ꝓpriam:vnde tabellio punitur sicut alius
32 debitor.¶ † Utrum autem possit conficere instrumentū publicū con
tra se:cogita.quia crederem ꝙ sic:quia pro se scribere nō potest.l.fili⁹.
de fal.facit ꝙ habetur.in.d.l.ex sententia.⁊ i.l.ij.de stipala.ser.cogita.
33 ¶ † Quid si est scriptura aliena,subscripta tamen a debitore:dic scđm
Bald.ꝙ habet locū dicta pena:quia qui se simpliciter subscribit videť
totam scripturam scripsisse.l.cū antiquitas.circa fi.C.de testa.Sʒ cer-
te ille tex.ſm Sali.nō probat imo ꝓbat contrarium:quia per subscri-
ptionem nō videtur scripsisse.sed cōfiteri ꝙ alius sic scripserit de eius
voluntate.Tu dicas ꝙ dato qđ.d.l.cum antiquitas.dicat ibi ꝙ dicit
Sali.tamen dictum Bald.est verum,quia cum dicta scriptura facta
per titium,dicatur scriptura facta per debitoreʒ cum sua ꝓpria manu
se subscripserit.⁊ sic totā scripturā manu alterius cōprobauit sciēter.
l.fi.cum ibi not.C.plus valere qđ agi.⁊.l.si stipulatus.§.chrysogonus.
⁊ qđ ibi per glo.Ange.⁊ do.meum.de verborū oblig.necessario sequi-
tur,quod talis negans,penā patiatur acsi tota dicta scriptura fuisset
34 manu propria quam negasset.igiť ⁊c.¶ † Quero si creditor non agit
ex dicta scriptura manu debitoris.sed agit ex numeratione mutui,
prius facta.⁊ ad ꝓbandam dictam numerationem scriptam in dicta
cautione debitoris.⁊ debitor negat scripturam.an tali casu incidat in
penaʒ:⁊ gloss.iij.in dicta authē.contra qui propriam.dicit ꝙ non quia
scriptura negata debet esse talis,qđ ex ea oriatur lex que obligationē,
inducat.vt innuit litera in dicta authē.cōtra qui propriam.sed cōtra-
rium tenet ibi Salic.q̄r eadem est ratio siue ex ea agať,siue ad proba-
tionem inducatur quia omni casu negat ꝓprium scripturā.et onus ꝓ
bandi inducit in aduersarium.⁊ hoc clare videtur probari in corpore.

quia non est ibi verbū cōueniatur:sed simpliciter dicit text.si ꝓtulerit
aliquis scripturaʒ,⁊ alter negauerit ⁊c.quomodocūqʒ ergo protulerit
scripturam,etiam ad probationem ⁊ negata fuerit:habet locum dicta
pena quod etiam probatur in dicta authē.cōtra qui propriam.ibi con
tra si actor ⁊c.vbi si actor negat suam scripturam continenteʒ solutio-
nem,incidit in dictam penā.⁊ tamen ex tali scriptura non conuenitur.
igitur ⁊c.Et idem videtur dici in corpore.in versic.si etiam reus.quod
35 bene no.⁊ istud teneas.¶ † Quid si reus negauit scripturam ⁊ etiam
numerationem.cōuictus est de scriptura:sed non de numeratione vel
quia probauit non numeratam:vel vbi actori incumbebat onus pro-
bandi numerationē eam non ꝓbauit.an ex negatiōe scripture de qua
est conuictus,veniet puniēdus:⁊ dixit in dicta auť.Nico.de mata.qđ
non quia plus deliquit actor qui asseruit debitū,cum nō esset:ꝙ̄ reus
qui scripturam negauit:quam etiā si cōfessus fuisset nō ꝓfuisset acto-
ri ad cōdēnationem.⁊ ꝓbatur in dicta authē.contra qui propriam.vbi
exigitur debitum subesse ⁊ hoc tenet ibi Salice.qđ intelligas verum,
quando sumus ante bienniū:vbi onus ꝓbandi incumbit actori nume
rationem fore factam.Nam tunc licet reus confiteretur scriptam ma-
nu sua,non sufficeret actori.quia oportet ꝙ actor,probaret numeratio
nem.secus si summus post biennium:quoniam tunc onus ꝓbādi incū
beret ipsi reo negatiuam licet neget scripturā.⁊ licet actor adhuc non
36 probet numerationē debet tamē peti pena.¶ † Capio quintum prin
cipale,videlicet an possit huic exceptioni nō numera. pecu.renūtiari,
⁊ quando,⁊ quomodo:⁊ postea generaliter dicemus an exceptionib⁹
⁊ iuribus competentibus,⁊ quibus possit renuntiari:⁊ glo.in.d.l.si ex
cautione.in gl.magna.in ver.sed si renuntiādum est exceptioni ⁊c.te-
net ꝙ huic exceptioni debitor renūtiādo,perdit hoc beneficium.quia
oportebit ꝙ ipse ꝓbet sibi non fore numeratam.vbi alias incumberet
onus creditori.alias denūtiatio nihil operaretur cōtra.l.si quando.ff.
de lega.j.⁊ hoc secutus fuit Jaco.de bel.⁊ Odof.vt refert ibi Cy.Sed
Jac.de are.indistincte tenet,quod nō possit renuntiari ⁊ hoc sequitur
Cy.in dicta.l.si ex cautione.versi.secundo quero nūquid debitor.⁊ idē
voluit ibi Bar.⁊ cōmuniter doc.quia eadem fragilitate qua debitor,
inducitur ad promittendum:eadem inducitur ad renuntiādū.Tanta
est enim fragilitas debitoris querētis pecuniam,ꝙ facit creditori in-
strumētū qualitercūqʒ vult.ergo ⁊c.argumen.l.si mulier.C.ad vellea.
⁊.l.doli.§.diuersum.ff.de noua.⁊ ibi Bart.⁊ do.mei.qđ est verum si in
ipso instrumento ⁊ cōtractu cōfessionis mutui:⁊ sic vna simul fiat con-
fessio mutui,⁊ renūtiatio dicte exceptiōis.secus si fieret renūtiatio ex
post facto ⁊ ex interuallo.l.cum fidem.C.de nō numera.pecu.facit.l.ij.
cum ibi no.C.qđ metus causa.l.fi.C.de duobus reis.sicut dicimus in
pacto.l.cōmissorie.in pignorib⁹ ꝙ ab initio appositum non valet,sed
valet si fieret ex postfacto.l.titius.de pig.actio.de quo plene p Barto.
in.l.ꝙuis.de solu.⁊ facit qđ not.Bar.in.l.nemo potest.de leg.j.in xli.
an renuntiatio exceptionis fictionis ⁊c.Sed ſm qđ refert Bar.in di-
cta.l.si ex cautione.⁊ alij docto.Nico.de mata.disputauit istā questio-
nem.⁊ determinādo distinguit,ꝙ aut creditor agit ex numeratione et
ad eam probandam inducit cautionē emissam a debitore:tūc debitor
non potest excipere,quia obstat sibi renuntiatio.Aut creditor agit ex
cautione debitoris,tanꝙ̄ obligationis inductiua.⁊ tunc talis renūtia
tio nihil operatur, quia ante biēnium in obligatione literam,cuius
obligatio non est nata.vt.§.de lite.obliga.§.j.vnde cū nō sit nata obli-
gatio ⁊ actio,talis renūtiatio non est causa obligationis inducēde.sa
cit.l.ex facto.la prima.in simili.de here.institu.⁊ sic nihil reperiť renun
tiabile.ideo nō obstāte renūtiatione,exceptio ꝑdicta poterit opponi.
Ex quo tu potes colligere,ꝙ ista opinio cōcordat opiniones.Nā opi-
nio glos.debet intelligi ſm primū casum Nico.de mata.opinio docto.
dʒ intelligi ſm secundum casum,sed Bar.ibi dānat istam opi.quia lʒ
actio ⁊ obligatio non sint nate,ante biennium:tamē fingitur nata:qđ
patet quia ad creditoris repulsam exigitur:ꝙ omnino opponatur ex-
ceptio.vt dicta.l.si ex cautione.⁊ eodem tit.l.si intra.⁊.l.asseueratio.et
l.aduersus.eodē titu.⁊ hoc sequitur Ange.in dicta.l.si ex cautione.et
hanc opinionem communem sequitur etiam ibi Bal.quia fragilitas
antecedentis,inducit fragilitatem cōsequentis.⁊ in eodem initiāti cē-
poris:in quo non reperitur nisi vnus motus:⁊ vna fragilitas.argu.in.
dicta.l.si mulier.secus si ex interuallo emanaret:tūc nō vt renuntiatio
sed quia est agnitio debiti ⁊ fides veri preiudicaret ſm Bal.Preterea
quod talis renūtiatio nō valeat,patet quia talis renūtiatio repugnat
nature substātiali illius contractus.ergo valere nō debet.l.cum preca-
rio.de preca.est autem de natura essentiali,imo ⁊ de formali.vt in ꝯtra
ctu qui re contrahitur res ipsa interueniat,que desinat ad qđ obliga-
tio contrahatur:sed talem renūtiationem,renuntians videtur cōsen-
tire ne res interueniat.ergo valere nō dʒ.vt.d.§.penul.⁊ tunc non va-
let venditio in qua agitur.vt precium donationis causa remaneat em
ptori.vt.ff.de cōtrahen.emp.l.si quis donationi.¶ Sed ſm Salice.in
d.l.si ex cautione.ista ratio Bal.modicum valet,quia per id quod di-
cit per.d.l.si quis donatiōis.inferretur qđ ista confessio de mutuo re-
cepto,sit ipso iure nulla.sicut ibi venditio.quod nō est dicendum.Itē
nō est verū ꝙ renūtiatio repugnet ꝯtractui.quia spe numeratiōis fu-
ture facta fuit:⁊ sic ad illū finē.lʒ creditor vel mutet propositū vel tunc
alíud gesserit

aliud gesserit in corde. Ac etiam illud qd̃.s.dixi fm Cy.et Bart.ꝙ est facienda distinctio, an fiat renuntiatio in ipso cõtractu vel postea. nam placet Salice. quia si fiat ex interuallo, non valet. ꝙ probat tali ratione quia ante istam renũtiationem, p̃sumptio est pro debitore ꝙ confessio emanauerit spe future numerationis. ideo confessione non obstãte, actor tenetur p̃bare vt dicta.l.si ex cautione. sed hec renũtiatio non tollit predictam presumptionem. igitur stãte ista presumptiõe, ista renuntiatio non habet preiudicare: sicut si facta esset incontinẽti. Et ꝙ illa presumptio nõ tollatur, probatur: quia renuntiatio exceptiõis nõ contradicit p̃sumptioni nõ numera.pecu. imo potius illam inesse presupponit: quia renuntiatio nõ est de non ente, vel spe seu actu vel potentia. ⁊ sic non contradicit sed p̃supponit adhuc durare. Unde ꝙ etiã post dictam numerationem factam ex interuallo, nõ videtur ꝙ possit ratio allegari. igitur ⁊c. Preterea nõ videtur veruꝫ ꝙ dicit Bar. quod per talem renuntiationẽ videtur fidem cautionis et debiti cognoscere. vt dicta.l.cũ fidem. renuntiatio simplex hoc non inferat necessario. imo potius vt faciam dictam renuntiationem, ob pecuniam mihi numerandaꝫ que prius non erat numerata. etiam iuris p̃sumptione. Nec simile Bar. fm Salice. videtur bonum: quia ibi constabat ꝙ pecuniaꝫ creditam iam receperat. In casu vero nostro, erat p̃sumptio ꝙ non receperat vel saltem dubitabatur. Aduertendum tamen dicit Salic. qd̃ licet scd̃m docto. renũtiatio facta ex interuallo preiudicaret. illud posset dici fore verum, attenta dicta opinione quo ad onus p̃bandi: ⁊ nõ quo ad aliud: quia per cursum biennij quo tacita inducitur renuntiatio. argumen. glo. no. in.l.si ego. in penul. glo.ff.de nego.gest. nõ tamen preiudicat, nisi in onere p̃bandi. vt.s.dixi ⁊ tanto fortius, quando dicitur ꝙ ciuilis postea inefficax ad agendum dicatur. siue per se solã siue per coniunctionem naturalis, excitato consensu ex cursu illius temporis p̃sumptio. ⁊ hoc etiam videtur fuisse de mente docto. licet non ita daclarauerint. Ex quibus concluditur scd̃m cõmunem opinionem qd̃ non preiudicat renuntiatio nõ nume.pecu. si incõtinẽti faciat secus si ex interuallo. Sed fm Salic. non valet renuntiatio etiã ex interuallo facta, ⁊ licet credam opi. Sali. fore de iure veriorem tamen opi. doct.

37 in practica seruaretur a qua nõ recedas. ¶ † Quid si renuntiatur ⁊ iuratur, an p̃iudicet? istam questionem mouet Cy. in dicta.l.si ex cautione. in ver. iij. iuxta hoc quero. vbi concludit aut iuramentum interuenit hoc modo: iuro ꝙ reddam tibi centum ⁊c. ⁊ tunc non obstante hoc iuramento, potest excipere. quia videor sub cõditione: fm Iaco. de raue. ⁊ sub modo fm Pe. promittere, si vel vt pecunia numeretur.l.fi.C. de nõ nume.pecu. vbi videtur casus. aut renuntiauit debitor exceptioni nõ nume.pecu. ⁊ iurauit hãc exceptionẽ nõ opponere, in perpetuũ: ⁊ tunc de iure nostro non preiudicat sibi.ff.de pac.l.iurisgẽ.§.⁊ generaliter. ⁊.l.nõ dubiũ. in fi.C.de legi. sꝫ de iure canonico sibi preiudicaret. vt de iureiuran.c.cũ cõtingat. Sed Bart. videtur tenere indistincte in dicta.l.fi.ꝙ iurãdo, non posset talem exceptionem opponere, quia veniret contra iuramentum. dixit tamen ꝙ si debitor solueret istã pecuniam, ꝙ posset postea repetere. sicut diximus de illo qui iurauit soluere vsuras. vt.c.debitores. de iureiurã. facit qd̃ no. Bar. in.l.j.§.ij. quod vi aut clam. circa finem. ⁊ istud sequitur Salic. in dicta.l.si ex cautione. ⁊ idem vult Ang. in dicta.l.in cõtractibus. ⁊ in dicta.l.fi. quia aut simpliciter renuntiat, ⁊ sibi non p̃iudicat. aut simpliciter iurat nõ cõtrauenire, ⁊ idem: aut renuntiat ⁊ iurat. ⁊ tunc, quia tale iuramentum potest obseruari, sine interitu salutis eterne est obseruandum. Sed dominus Ioannes in.l.nemo potest. de legatis primo. in versicu. item adde ꝙ tangit de renũtiatione. voluit in simili facere differẽtiam in modo iurandi, isto modo. Nam aut iurauit non ꝯtrauenire. ⁊ potest opponere exceptionem: quia tale iuramentum, regulatur fm mentem cõtrahentium dicta.l.fi. secus autẽ si partes iurassent, p̃dicta omnia vera fuisse ⁊ esse: ⁊ in nullo cõtrafacere vel venire: quia tũc p̃pter iuramentum, nõ videtur posse exceptionem opponere. vt videtur sentire Bar. in dicta l.fina. ⁊ ibidem Salic. in princi. vbi dicit ꝙ si iuramentum non est appositũ solutioni, sed veritati. vt quia iurauit debitor vere numeratã: ꝙ tali casu non poterit opponi dicta exceptio. Sed idem domi. Ioã. in.c.cũ contingat. de iureiuran. in charta. xxxviij. in ver. item aduerte quia Bald. in dicta.l.fin.C.de non numera.pecu. Primo dicit ꝙ fm intellectũ Bar. in dicta.l.fina. si potest recipere postq̃ soluit. ergo fortius potest anteq̃ soluat, petere absolutionem a iuramento. ⁊ pro hoc facit qd̃ no. Bar. in.l.nemo potest. de legatis.j. Tu vero addas, an tali casu sit necessaria petitio absolutionis a iuramento. vt no. Bal. ⁊ Salic. in.d.l.fi. in princip. Secundo dicit domi. Ioan. quod id quod dicit Bar. in dicta.l.fi. non videtur p̃cedere. quia idem Bar. in dicta.l.fin.§. si ex cautione. eodẽ titu. fm cõmunẽ opinionẽ. vt dixi.s. tali exceptioni non numera.pecu. non videtur posse renuntiari: quia eadem fragilitate (videlicet causa ⁊ spe pecunie recipiende) induceretur ad renũtiandum, qua etiam induceretur ad cõfitendum. ⁊ sic videtur ꝙ vbi interueniat iuramentum, non possit contrauenire. sicut in simili videmꝰ in minore qui nõ potest renuntiare beneficio minoris etatis sine iuramẽto. argumen.l.si iudex circũuento.ff.de minoribus. si tamen renũtiauit cum iuramẽto, non potest contrauenire. vt in aut. sacramenta.C.si aduersus vẽdi. ⁊ idem etiam videamus in muliere que fm cõmuneꝫ opi. licet glo. aliter dixit in.l.fina.§.penul. ad velleia. regulariter nõ potest renuntiare velleiano. quia eadem fragilitate ⁊c. vt not. Bart. ⁊ doc. in dicta.l.fi. ⁊ tamen potest renuntiare cũ iuramento, vt etiã voluit Bar. in.l.si quis pro eo. in princ.ff.de fideiusso. in quinto mẽbro principali. Nec obstat, ꝙ habetur in.§. item sacramenta. in aut. de pa. iura. firmã. in gl. iij. que videtur velle cõtrarium. videlicet ꝙ etiam cum iuramento, mulier renũtiare non possit: quia loquitur quando mulier erat minor. quo casu satis operatur iuramentũ, ꝙ faciat illã representari maiorem quando simpliciter iurasset non contrauenire. vt not. glo. in.l.ij. C.de rescin. vẽdi. ⁊ in.l.j.§.j.ff.de tute. ⁊ rationi. distrahẽ. secꝰ si iurasset non cõtrauenire ratione minoris etatis: vel alia quacũq; de causa per not. in dicta.l.ij. de rescin. vendi. ⁊ no. Iaco. bu. Bar. Bald. ⁊ Salic. et Ange. in dicta authẽ. sacramenta vnde tu causidice sis cautus. in renũtiationibus ⁊ iuramentis minorum: quia debet renũtiare ⁊ iurare nõ cõtrauenire, vel non petere restitutionem aliquã ratione minoris etatis vel alia quacũq; ratione vel causa: alias autem si renuntiaret nõ cõtrauenire vel nõ petere restitutionẽ, posset tamẽ ratiõe minoris etatis illam petere. Ex quibus domi. Io. infert dictum Barto. in dicta.l.fin. procedere nõ posse, tenẽdo opinionẽ suã ⁊ cõmunẽ ꝙ huic exceptioni renuntiari nõ possit. Sed tenendo opi. glo. in dicta.l.si ex cautione. ꝙ renuntiando sibi p̃iudicat, vt creditor non cogatur p̃bare numerationem prout tenebatur nõ facta dicta renũtiatione: sed non preiudicat, quominus si debitor vult p̃bare non fore numeratã, ꝙ non possit. tunc iuramentum de non contraueniendo intelligitur eo modo quo ⁊ ipsa renuntiatio. argumẽ. dicte.l.fi. ⁊ ideo alio nõ obstãte. posset debitor in se assumere onus probandi: ⁊ probare non numeratã. de quo dixi.s. in primo quesito. Et ex his etiam patet, ꝙ attẽta dicta communi opinione. in dicta.l.si ex cautiõe. ꝙ nõ possit renũtiare dicte exceptioni. videtur ꝙ dictũ Bart. in dicta.l.fi. non p̃cedat. quia intelligitur qd̃ nõ possit renuntiari. ⁊ nõ valet renũtiatio, nisi iuramentũ interueniat: adeo ꝙ nõ videtur tũc peti posse solutũ, nec peti absolutio a iuramento. ⁊ ideo imputet sibi qui sic iurauit. nec videtur habere locum dictuꝫ c. debitores. quia non videtur turpiter recipere creditor, cum iuramẽtum facit creditum. facit pro eo quod dicitur de sententia in.l. fideiussor.§. in omnibus. cum similibus.ff. manda. ⁊ debitor videat̃ obligari, etiam non secuta numeratione. equitatem tamen habet dictum Bar. fm eum: quia videtur debitor inductus ad renũtiandum ⁊ iuranduꝫ: propter spem habendi pecuniam vt dixi. Tu aduertas ꝙ si bene dictũ domi. Ioan. põderetur. aliquando non tenet dictum Bart. ⁊ aliquando videtur approbasse, adducẽdo simile de minore ⁊ muliere qui renũtiant beneficijs suis cum iuramento: quia sibi preiudicatur. ergo eodẽ modo si debitor renũtiat ⁊ iurat, hanc exceptionem opponere nõ põt fm Bart. Tu vero dicas, quod de iure mihi videtur qd̃ tale iuramentum nõ tollat dictam exceptionem: ⁊ ratio videtur esse, quia si tolleret ⁊ preiudicaret debitori, creditor inuitaretur ad non numerandum. et sic ad decipiendũ ⁊ sic ad delinquendum. ⁊ per consequens contra bonos mores. cõtra.l.cõuenire. de pactis dota. igitur hoc nõ est attẽdendum. ⁊ profecto mihi videtur, ꝙ sit casus apertus in dicta.l.fi. vbi tex. ponit pro indubitabili dum tex. dicit indubitati iuris est, ꝙ nõ est differẽtia in quolibet cõtractu siue feneratitio siue nõ: siue iusiurandũ appositũ sit vel non. vt in text. ibi, que enim differentia ⁊c. ⁊ sic omni casu quo daretur exceptio, nõ numera.pecu. si iuramentum nõ interueniat: datur etiam dicta exceptio quando iuramentuꝫ interuenit. vt ibi que etiam sacramenti. sed etiaꝫ si renuntiatur exceptioni non nume.pecu. ergo etiam dabitur dicta exceptio, licet iuramẽtũ nõ interueniat: quia sicut confessio de recepto, habet tacitam cõditioneꝫ si numerabitur. vt dicta.l.si ex cautione. ⁊ dicta.l.in cõtractibus. ergo eodẽ modo tacitaꝫ habet cõditionem, dictum iuramentum interpositum. facit.l.fina. cum no.ff. qui satisda. cogã. ⁊.ff. ad municipa. ⁊ ita credo ꝙ sit veritas. quia videtur indubitati iuris de iure ciuili. quia in effectu diceretur interpositum iuramentum, cõtra bonos mores: quia creditor inuitaret̃ ad peccandum. ergo nõ est obligatorium ergo etiã de iure canonico ⁊ etiã in foro ecclesiastico hoc esset seruandũ: vt no. in.c.j. de no. operis nũtia

38 tio. que omnia not. ¶ † Quero an alio modo, q̃ per renuntiationem possit debitor in ista exceptione sibi preiudicare? ⁊ videtur ꝙ sic agnoscendo fidem cautionis. vt videtur casus in.l.cum fidem.C.de non numera.pecu. ⁊ ibi gl. ⁊ doc. Tu fm doct. ibi concludas. quia aut constat ꝙ fidem cautionis soluendo partem debiti vel vsurarum, agnouit. quia in solutione expressit: tũc in solutis ⁊ etiam in soluendis sibi p̃iudicat ita ꝙ cogitur residuum resoluere si aliquid iaꝫ incepit soluere. vt dicta l.cum fidẽ. argumen. authẽ. sed cum testator. cum ibi not.C. ad legẽ fal. aut cõstat ꝙ in nihilo agnouit soluendo. quia hic in solutiõe nõ dixit ꝙ soluebat partem debiti vel vsuras pro tali debito chyrographario. sed simpliciter vt debitor in decẽ dixit soluo tibi quinque. ⁊ tũc in nihilo sibi p̃iudicat. argumẽ.l.ij.ff.de cõdi. indeb. Aut constat ꝙ in parte agnouit, ⁊ in parte cõtradixit. ⁊ tũc in agnitis sibi preiudicat ⁊ nõ in alijs.l.sub specie.C.de post. argu.l. quidam estimauerũt. cum ibi not. si certũ petatur. Aut dubitatur an soluẽdo agnouerit vel nõ. ⁊ dixit Nico. de mata. ꝙ presumptio est agnitionis. ita ꝙ in omnibus sibi preiudicat dicta.l.cum fidem. ⁊ in.l.ij. cum ibi no. per gol. ⁊ doc.C. quod me-

tus cau. fatetur tamen contra hanc presumptionẽ posse probari errorem. l. cum de indebito. §. i. ff. de pbatio. sed Salic. in dicta. l. cũ fidem. tenet quod in dubio nõ videat fidem cautionis agnouisse. sed sub pretextu fidei cautionis, soluisse & ideo nõ preiudicat maxime pbãdo errorem. vt dicta. l. cum de indebito. & istud mihi placet. facit. l. si cum aurum. ff. de solutio. Quid si actum fuit in primo instrumẽto cõfessionis, de recognitione facienda ex interuallo. sicut faciunt feneratores. q tẽpore mutui, faciunt q debitor querat vnum procuratorem amicũ creditoris, ad recognoscendũ debitum in iudicio. & dicit Bal. in dicta. l. cum fidem. q ex hoc pacto, apparet quedam collusio. & ideo non debet ei patrocinari talis cognitio. vt in simili not. Innocen. in. c. grauis. de deposi. & hoc etiam fuit de mẽte Cy. in dicta. l. in cõtractibus. in prin. in quarta questio. qđ sequitur Salic. in dicta. l. cum fidem. qđ not. contra Bononienses q semper in instrumentis mutui vel depositi, faciũt apponi dictum pcuratorem de recognoscendo debitũ in iudicio: quia si mutuans esset suspectus de vsura, dicta collusio sibi preiudicaret, qđ no. facit. l. qui semisses. de vsuris. potest etiã dici alio modo, in hac exceptione posse preiudicare si super hoc esset trãsactum. quia timore litis, licitũ est trãsigi vt quis euitet vexationẽ. & valet isto casu trãsactio licet non esset aliqđ debitũ: vt est text. notabilis. & ibi not. in. l. ij. C. de transactio. & in. l. in summa. in princi. ff. de cõdi. indebi. iste est ppriе casus. in. l. trãsactionis. C. de non nume pecu. & credo qđ sit ratio, quia videtur debitum agnouisse. vt dicta. l. cum fidem. dando aliquid pro dicta transactione. l. j. ff. de trãsactionibus. Et crederem hoc verũ, nisi p debitorem probaretur circũuentio: quia istã trãsactionem scienter fecerit. vt amplius non posset opponere istam exceptionẽ. d. l. in summa. in fi. in princ. facit qđ dicam infra ƀm Bal. in ver. sed quero an per sta-

39 tutum. ¶ † Quero an debitor possit aliquo modo preiudicium generare, i hac exceptione fideiussori vel mandatori? & istam questionẽ ponit glo. in. l. tam mandatori. C. eo. tit. & ibi docto. Unde de mente glo. dic, aut recipiendo vere pecuniam confessatam preiudicat eis, siue dicti mandator & fideiussor opposuerunt dictam exceptionem. vel nõ: quia fingitur retro non cõpetijsse dictam exceptionẽ, facta postea numeratione igitur &c. Tu addas quia videnť semper mandasse dicto creditori, q soluat dictam pecuniam debitori sicut ecõtra. l. indebitũ. de condi. indebiti. facit. l. si rem. in fine. ff. de pignora. actio. & quia creditor erat obligatus ad mutuandũ, postq̃ promisit si intererat ipsius rei, alias teneretur reo ad interesse. l. si penã. ff. de verbo. obliga. ita dixit Bartol⁹ & bene in. l. si fideiussor. ff. de fideiussoribus. Sed Bald. in dicta. l. si mandatori. dicit hoc est verum, si bona fide sit ei numeratum, secus si inuicem fideiussoris. puta si reus principalis, sit effect⁹ inops vel suspectus de fuga. argumen. l. cum cornelius. de solutio. Sed Salicetus in dicta. l. tam mandatori. hoc admittit in mãdatore. quia propter malos mores, tacite est reuocatus mãdatum. d. l. si cum cornelius. tu dicas q licet credam hoc dictum Bald. & Salic. fore, verũ tamẽ dicta. l. si cum cornelius. hoc non pbat: quia ibi procurator mutauit mores: & sic ille qui debet recipere solutionem: sed in casu nostro creditor et sic cui mandatum erat, nõ mutauit mores suos sed debitor: igitur &c. Sed idẽ Salic. predicta non admittit in fideiussore: nisi fideiussor nõ solum opponeret dictam exceptionem. sed etiam denuntiaret creditori ne solueret quia debitor effectus est inops & suspectus. nam tunc si inuicem fideiussoris, postea numerasset nõ preiudicaret fideiussori. argumentum. ff. de rei vendi. in fundo. & hoc videtur de mẽte gl. in. l. titius. ff. de procurato. & dicetur in vicẽ fideiussoris fecisse, si creditor nõ erat obligatus numerare: alias secus. ff. de constitu. pecunia. l. verum. & ff. de publi. iudi. l. si quis phibuerit. ita dicit Barto. in dicta. l. si fideiussor. Sis ergo cautus tu causidice, vt denunties creditori, ne numeret debitori pecuniam adiecta causa: quia reus est effectus nõ soluẽdo, vel q mutauit mores: & opponas dictam exceptionem nõ numera. pecu. nõ autem opponas simpliciter dictam exceptionem: quia non esses excusatus si numeraretur. quod tene menti. Sed an reus possit preiudicare fideiussori & mandatori suo, iterum cõfitendo sibi numeratam fuisse pecuniam, alias confessatam. exemplum fideiussor conuenitur a creditore, ad dictam pecuniam cõfessatam. alias per reum: et fideiussor opponit istam exceptionem, reus in iudicio cõparet. & iterum confitetur sibi numeratam esse. & Jaco. de are dicit q ista secunda confessio debitoris, nõ preiudicat fideiussori. argumẽ. l. fina. C. de auto. prestan. quia quod omnes tangit &c. & cum hoc transit Cy. in dicta. l. tam mãdatori. Sed Nico. mata tenet ↄtrarium per dictam. l. cum fidem. sed Bald. dicit opinionẽ Nico. fore verã, si debitor est soluendo. & q opi. Jacobi procedat, si reus nõ est soluendo. Sed Salice. ibi indistincte tenet opi. Nico. si reus fatetur numerationem, anteq̃ fideiussor opponat dictam exceptionem: quia tunc cessat ratio Bal. Si aũt fatetur sibi solutũ post obiectionẽ exceptiõis. tũc si fideiussor denũtiat ei ne soluat: habet locum quod supra dixi. Si autem non denũtiauit: tũc quia simplex obiectio exceptionis, nõ habet vim huius denũtiatiõis. pro quo tu allega glo. in dicta. l. tam mandatori. in fi. dicendum est q Nic. etiam dicat verum, licet reus soluendo nõ sit: q licuit sibi numerare. Imputet enim sibi fideiussor qui non nuntiauit, q nõ soluat cum a principio videat se velle obligare, quandocũq numeraret. & sic hec exceptio op

ponitur ex persona rei, & non ex persona ppria. vt dicit glo. in dicta. l. tam mandatori. In mandatore vero, si esset mutata cõditio rei: & creditor qualitercunq sciuisset, tũc mandatum re integra, intelligitur tacite reuocatum dicta. l. si cum cornelius. & l. rogasti. §. si fugitiuus. si certum petatur. tu ad intellectum dicte. l. si cum cornelius. dic vt statim dixi.

40 ¶ † Quero an p statutum ista exceptio non numera. pecu. possit tolli. & Bar. in dicta. l. si ex cautione. in fi. C. eod. dixit q Pe. tenet qđ non quia per hoc creditor induceretur ad delinquẽdum. l. illicitas. in principio. de offi. presi. In contrarium arguit, quia exceptio ista est de iure ciuili: ergo potest tolli per aliud ius ciuile vel municipale. vt not. in. l. nec ex ptorio. ff. de reg. iuris. ↄcludit itaq q aut loquimur quo ad forum laicale. aut quo ad forum ecclesiasticum, aut quo ad forum penitẽtiale. si quidem quo ad forum laicale. & tenet hoc statutum, & est seruãdum. facit. l. ij. C. de iurisdi. omniũ iudicũ. in. l. ij. in fin. C. de cõsti. pecu. l. omnes populi. & ibi late Bar. et doct. de iusti. & iure. si vero loquimur quo ad forum ecclesiasticũ, vbi iudicialiter agitur de peccato. vt de iudi. c. nouit. & tunc quo ad hoc, vt in debitorem transferat onus pbandi negatiuam. tunc non valet: quia nutriret creditor peccatum vel rectius dicas q quo ad hoc valeret, & debet seruari facta pbatione dicte negatiue. quia vere nutriret peccatum nõ esset seruãdum: q ecclesia tũc est iudex: quando vero nõ ficte agitur de peccato. & seruanda erit forma denuntiationis euãgelice. de qua ibi. de quo vide plene per Bar. in extrauaganti ad reprimẽdum. in versi. per denuntiationem. Si vo loquimur quo ad forum penitẽtiale, in quo non fit discussio, probatio num quilibet relinquitur sue cõscientie. facit quod not. Innocen. in. c.

41 quia plerisq. de immuni. eccle. qđ not. ¶ † Nunc generaliter quero an iuri sibi quomodolibet competenti, possit quis renũtiare? & gl. est magistra in materia & melior que sit in mundo in auť. vt debitrices & creditrices matres. §. quia vero. in glo. magna. & posuit glo. & doc. in. l. penulti. C. de pactis. & Cy. & Alberi. de rosa. in. l. si quis in cõscribẽdo. C. de episco. & cleri. sed Bar. ad quem omnes se remittunt. & Salice. latissime & magistraliter, loquũtur. in dicta. l. penulti. Unde sic concludas ƀm eos: aut quis renuntiauit iuri nature, vel sanguinis & nõ potest: q illud nõ habet ab homine, sed a lege nature. & sic necessario ei inest. vt patet in libertate. C. de lib. causa: nec si volens. & in iure agnationis et sanguinis. ff. de regulis iuris. l. iura sanguinis aut renuntiauit iuri ciuili positiuo. & tunc si illud disponat circa formã & solẽnitatis actus, et iuri renuntiari nõ potest. C. de sentẽ. l. prolatam. ff. de legatis. j. nemo pốt. & de legatis. ij. l. codicillis. §. si. ff. de pactis. l. contra iuris. in pñ. Si vero aliter disponat, & tunc facias triplicẽ diuisionẽ: quia aut illud cõcernit vtilitatem vel fauorem renũtiantis tantum. aut tertij tantum, aut mistim vtriusq. Si renuntiantis tantum, subdistingue: quia aut illud ius principaliter est inductum, in fauorẽ renũtiantis aut principaliter in odium alterius: licet cõsecutiue fauorem cõcernat renũtiantis si in fauorem eius principaliter. tũc si ratio vel causa fauoris eque disponit in annullatiõe renũtiatiõis. & tũc renuntiatio nõ valet saltem in effectu: vt patet in beneficio etati vel serui concesso. vt. C. de in integrum restitu. l. si intra. cum ibi not. ff. de mino. l. iudex circumuento. ff. de noua. l. doli. §. diuersum. & ibi Barto. & do. Jo. si vero fauoris ratiõe & inualidatione renũtiationis nõ disponit quia illam nõ concernit. et tũc aut renũtiatio est cõtra bonos mores vel etiam inuitat ad delictũ & nõ valet. l. alia. §. elegãter. ff. solu. matrimo. et qđ ibi per Dy. Bar. et doc. & de pac. do. l. cõuenire. aut nõ est cõtra bonos mores, nec aliud inuitat ad delinquẽdum. & valet dicta. l. pen. C. de pac. Si aũt in odium alterius principaliter sit inductum. & tunc nõ valet renũtiatio nisi renuntiatio faceret cessare causam odij. C. ad macedo. l. si. & ff. eo. ti. l. tãetsi. & ibi per gl. Secũdo vo casu principali, quãdo ius et fauorẽ tertij tantũ modo cõcernit. & nõ valet renũtiatio. ff. de pac. l. ius publicum. l. si. eod. tit. ff. de cõtratab. l. post mortem. §. fin. & ibi late Barto. Tertio vero casu principali, quando mistim vtriusq fauorem cõcernit. et tunc aut renũtiantis vtilitas est separabilis, ab vtilitate alterius. & valet in preiudicium sui, non illi⁹ tertij. & licet Bar. distinguat inter priuatum et rempublicã. tamen ƀm Salice. nõ est curãdum an ille tertius sit res publica vel fiscus. l. iurisgẽtium. §. si paciscar. et. l. si vnus. §. pactus. vero. item ne experiar. cõiuncta. l. si. ff. de pactis. et dicta. l. post morte. in fin. Aut est inseparabilis: et non valet etiã in preiudicium renũtiantis. vt ff. de pac. do. l. cõuenire. et. l. attilicinus. et. l. de die. ff. de pac. coniuncta l. j. cũ ibi no. ff. solu. matrimo. et. ff. de post. l. quos prohibet. et. ff. de p cura. filiusfamilias. §. si miles. et ad pbationem istius distinctionis separabilitatis, vel si accedãt oẽs leges que allegãtur, ad illud generale. vtile per inutile nõ vitiari. de quo in. l. certi condictio. §. quoniã. si certum petatur. l. j. §. penul. et ibi Lud. late de verbo. obli. et per Dy. et Bar.

42 in. l. grece. §. illud. de fideiusso. ¶ † Uisis regulis et casibus vniuersalibus, nũc vidẽdum est in particularib⁹ an et cui iuri possit renuntiari: cum quotidie in instrumentis fiant renũtiationes multum latẽ. ideo de aliquib⁹ particularibus videamus. et primo de renũtiatiõe fori: q dicitur in instrumẽtis et renũtiauit fori priuilegio. et primo videamus an cleric⁹ possit priuilegio sui fori renũtiare: ita q corãm laico iudice possit conueniri et dicẽdũ est q nõ: q nõ vni clerico illi vtilis est, sed etiam toti clero et ordini clericali. ideo qlibet cleric⁹ de p se nõ posset huic priuilegio

privilegio renuntiare, nec tacite nec expresse. c. si diligēti. de foro com-
peten. ⁊ habetur in authē. statuimus. C. de episco. ⁊ cleri. ⁊ ibi per Al-
beri. de rosa. ⁊ per Hostiē. in summa. de renuntia. §. que possunt renū-
tiari. versi. quid ergo. ⁊ versi. sequen. licet glo. videatur innuere, qđ ta-
cite possit renuntiari si clericus coram laico cōuentus, nō opposuerit
preuilegium: vt no. glo. magistra. in materia. xj. q. j. c. inolita. quinimo
trahens ecclesiasticas psonas ad iudicium seculare, tam in criminali
qōne ꝙ in ciuili: cadit a iure suo et non tenet iudicium. ⁊ iudex est po-
testate iudicādi priuatus. ita ad literā dicit tex. in dicta authē. statui-
mus. Et predicta sunt vera videlicet qđ clericus nō potest etiam per
viam prorogationis prorogādo iurisdictionē iudicis secularis: sꝫ nec
posset prorogare iurisdictionē alterius iudicis ecclesiastici sine cōsen-
su episcopi proprij. ita eleganter dixit Bart. ⁊ cōmuniter doctores. in
l. j. §. ⁊ post operis. ff. de no. oper. nuntia. per tex. in. c. primo. de foro cō
peten. sed ille tex. vsquequaqꝫ mihi non probat: quia dicitur cum con
silio et non cum consensu: facit quod eleganter posuit Bart. quando
dicitur de consilio in. l. prima. §. si plures. de exercitoria. de quo vide
quod scripsi in. l. prima. §. quesitum. ff. de appella. ex quo dicit Bar. in
dicto. §. ⁊ post operis. quod idem in omni iudice perpetuo, qui habet
iurisdictionē innatam ⁊ appropriatā: vtputa si quis est de aliquo co-
mitatu vel regno, vbi sit Rex vel comes perpetuus: tūc iste nō poterit
prorogare iurisdictionē alterius iudicis: nec dicto priuilegio fori re-
nuntiare sine licentia sui Regis vel comitis. Et ꝑ hoc allegat glossaꝫ
ordinariam. x. colla. de proh. feu. alie. per Fede. in. c. imperialem. §. pre
terea si inter. tu dicas qđ de hoc est melior tex. in. c. ex trāsmissa. de fo-
ro competenti. ⁊ illam glossam in dicto. §. preterea si inter. tenet ⁊ alle-
gat Bal. in. l. decernimus. in fine prime colum. C. de sacrosanctis eccl.
⁊ doctores in dicto. §. ⁊ post operis. quod ego intelligerē verum, quan
do dicti subditi regi vel comiti, essent vasalli. ita ꝓprie loquit̄ illa glo.
⁊ dictum capitulum ex transmissa. alias autē licet esset dominus per-
petuus: vt est hic Ferrarie illustris dominus Marchio: tamen credo
qđ ciues subditi sui, possent prorogare iurisdictionē alterius iudicis.
Et sic renuntiare suo foro, domino Marchione irrequisito: qꝛ sui sub
diti non sunt sibi vasalli, cogita. ¶ Quid plura scđm dominum Bal.
si in eadē ciuitate, iurisdictiones sint distincte per partes: seu per quar
terium: vt est Florentie, Perusij, nunc vnus de vno quarterio nō po-
test renūtiare priuilegio fori. ⁊ ꝓrogare iurisdictionem etiaꝫ alterius
iudicis quarterij: sine consensu sui proprij iudicis ita dixit Bald. in. l.
testa. omnia. C. de testa. ⁊ idem sentit Bar. in. l. j. de iudi. sed hoc mihi
non placet: quia si vnus Bononiensis qui habet iudicem suū sue ciui
tatis, potest renūtiare suo foro. ⁊ prorogare iuridictionem iudicis al-
terius ciuitatis. l. si qui ex cōsensu. C. de epi. audi. ⁊ ibi late Cy. Bald.
Sali. ⁊ Bar. in dicta. l. j. ⁊. ij. de iudi. quare ergo, nō debet posse subdi-
tus iudici, in vno quarterio prorogare iurisdictionem in eadem ciuita
te iudicis alteriꝰ quarterij: ratio diuersitatis reddi non pōt: igitur ⁊c.
43 l. a titio. de verbo. obligatio. ¶ † An autem per viam recōuentionis,
possit clericus conueniri coram laico coram quo egit contra laicū: Et
istam questionem mouet Jac. butri. Pet. Cy. ⁊ Bar. ⁊ doc. in authē. ⁊
consequēter. C. de senten. ⁊ Bart. ibi. circa fi. in versi. quero vtrū agens
cōtra laicum allegat gl. in. c. at si clerici. de iudi. qđ ibi possit reconue-
niri. sed Jac. ⁊ Pet. ibi tenent contrarium, quia hoc non pōt fieri per
modum prorogationis. d. c. si diligenti. igitur ⁊c. sꝫ Bald. ibi tenet illā
gl. nec obstat, quod non possit fieri prorogatio, quia dicit illud verum
ab homine: sed a lege sic: ⁊ omne priuilegiuꝫ per quod persona subdu
citur a iurisdictione, tollitur in casu reconuētionis. l. papinianꝰ. C. de
sen. ⁊ interlo. ⁊ dicta authē. ⁊ cōsequenter. quod ibi Ang. dixit fore ve-
rum si clericꝰ agat coram laico bona fide: secus si causam captauit: vt
possit corā laico litigare: qꝛ tūc lex non prorogat sed homo. ⁊ ideo non
potest p̄iudicare ordini clericali. d. c. si diligēti. vt hoc casu vera sit opi.
Jac. ⁊ Pe. quia iudex prorogatus non bona fide, nō prodest: sicut ti-
tulus prorogatus. no. Bar. in. l. siue autem. §. duobus. de publ. l. cogi.
in fi. C. de peti. heredi. nec obstat ꝓm Barto. si dicat̄ illud est fauore to
tius cleri: vt. d. c. si diligēti. igit̄ ⁊c. qꝛ fatetur hoc Bar. tamen hoc non
obstante in causa reconuentionis, cōueniri poterit sicut dicimꝰ de Le
gato populi romani, qui habet priuilegium declinandi forū cōcessum
ordini legatorum. l. ij. §. legatis. ff. de iudi. ⁊ tamē si agant perdunt di-
ctum beneficiū: ⁊ ab omnibus possunt ibi reconueniri: ⁊ omnibus de-
bent respondere. l. ij. §. si agat. eo. titu. ⁊ aduertas quod illam gloss. in
c. at si clerici. tenent ibi Host. ⁊ Jo. an. qui dicūt istam opi. fore equio-
rem: quia si laicus agit contra clericum in foro ecclesiastico, potest ibi-
dē a clerico recōueniri: ergo eodē modo ecōtra si clericus agat contra
laicū in foro seculari debet clericꝰ a laico ibi posse reconueniri: vt iter
litigantes detur equalitas. l. fi. C. de fru. ⁊ lit. expen. sed Bald. in dicta
authen. ⁊ cōsequenter dicit qđ aut clericus agit de delicto in eum cō-
misso per laicum, ⁊ recōueniri non potest ne detur materia laico prius
delinquendi in clericū: vt postea clerico conquerēte, valeat eum coraꝫ
iudice seculari reconuenire. argu. l. ij. §. sed si agant. ff. de iudi. aut alia
de causa agit. ⁊ si est ecclesiastica, ibi nō potest recōueniri: sed si ex alia
causa: puta ex contractu vel vltima voluntate ⁊ potest ibi reconueniri.
arg. iij. q. viij. cuius in agēdo. ⁊ potissime si clericus ageret ex iure sibi
cesso a laico: quia tunc presumitur in fraudē sibi procuratum ecclesia-
sticum. et eodem modo quando reconuenitur ex codeꝫ negotio: quia
natura rei ⁊ continentia cause, non patitur aliud fieri quia congruen-
tior causa non potest exquiri quam apud eundem iudicem. l. nulli. C.
de iud. ⁊. ff. de qui. rebus ad eundum iudicē eatur. l. j. ⁊. ij. quinimo etiā
vbi non esset ex eodē negotio, si iudex secularis fuisset delegatus a plo
na que haberet potestatem dispensandi: nam tunc corā illo poterit re
conueniri: quia cū ex certa scientia deleget laicū, ⁊ non ignorat regulā
permissiuam reconuētionis, tacite videtur dispensasse vt coram eodē
delegato possint recōueniri. arg. ff. de excu. tuto. l. idem vlpianus. ⁊. ff.
de re iudi. l. quidam cōsulebat. ⁊ quod ibi per doc. ⁊ maxime ꝑ do. Jo.
⁊ arg. notatorū in. l. j. C. si a nō cōpetēti iudi. vbi autē iudex esset ordi-
narius vel delegatꝰ ab eo qui non haberet potestatē dispensandi, tūc
vendicat sibi locum opi. predicta Pe. ⁊ aliorum quod ibi reconueniri
nō potest. ita dixit Sali. in dicta authē. ⁊ cōsequēter. in versicu. quero
texto ⁊ ab extra ⁊c. ⁊ hoc ibi ad literā sequit̄ ⁊ sibi appropriat. d. Flor. ⁊
istam partem qđ ibi possit reconueniri: tenet Ant. de butri. in. d. c. at si
clerici. in versicu. Pro declaranda ista materia plura sunt videnda: cir
ca gl. vbi dicit qđ ista opi. cōsuetudine approbatur, vnde minime mu-
tanda sunt ⁊c. l. minime. ff. de leg. ⁊ quia si aliter diceremus, contraria
opi. saperet tyrannidē vt laicus agens corā ecclesiastico, ibi possit re-
conueniri: sed clericus agēs corā seculari ibi recōueniri nō possit cōtra
l. fi. C. de fru. ⁊ lit. expen. Tu autē teneas istā opi. consuetudine appro
batam, cum limitationibus ⁊ declarationibꝰ Bart. An. ⁊ Sali. de q-
bus supra dixi ⁊ qđ possit clericꝰ corā laico reconueniri, siue agat pro
se siue pro ecclesia sua: siue pro episcopo suo vel pro laico clerico vel ꝓ
alia ecclesia. est tex. apertus in authen. de san. episco. §. reuerendissimi
vero hypochrysarij. ⁊ ibi glo. quem tex. allegat idem Flor. in dicta au-
then. ⁊ ꝯsequenter. hoc tene mēti. ¶ Et est bene aduertendum, quod
ad hoc vt valeat renuntiatio fori: nō sufficit generaliter renūtiari: sed
opus est vt specialiter renūtietur: vt est tex. in. l. j. ff. si quis in ius voca-
tus non ierit. in fi. quod intelligas verum ⁊ quod satis sit, si dicat renū
tio priuilegio fori: licet in specie nō dicat suum priuilegium: nō tamen
sufficeret si diceret renūtio meis exceptionibus omnibus. ita dixit ibi
Bar. in fine. sꝫ Bal. ibi distinguit: aut loquimur in priuilegio concesso
alicui, propter imbecillitatē sexus vel etatis: ⁊ tunc requirit̄ specialis-
sima renuntiatio: vt renunciatio velleiani ⁊c. l. fin. §. penul. ad vellea.
intātum qđ opus est, vt certioretur vt ibi nisi dicas tu iuraueris ⁊c. qꝛ
tunc non requiritur certioratio: iuxta ea que dixit Barto. ⁊ doct. in. l.
sciendum. circa medium. ff. de verbo. obli. Aliquando vero habet pri-
uilegium, ratione exuberantis, fauoris: vt in milite. ⁊ tūc sit vera opi.
Bar. licet Pe. ibi dicat qđ sufficiat generalis renuntiatio: sed Ange.
quem sequitur ibi do. Flor. tenet opi. Pet. quod imo sufficiat genera
lis renuntiatio: videlicet omnibus ⁊ singulis priuilegijs absqꝫ specifi-
catione indiuiduorum vel specieruꝫ per tex. in authen. vt debitrices ⁊
creditrices matres. §. j. ibi abrenūtiantibus et obligantibus suas res
in authen. de he. ⁊ fal. §. penult. ibi ex speciali decreto facta coniuncta
gl. Nec obstat. d. l. j. ibi specialiter qꝛ exponitur. i. expressim. Ita etiam
exponitur in. l. negotium. ff. de nego. gest. nec huic sententie aduersat̄
l. sed ⁊ si quis. §. quesitum. ff. si quis cau. quia ibi loquitur de iure de fu-
turo, cuius nō habetur notitia nec pōt esse certum vt quando renun-
tiatur casibus fortuitis qui infiniti sunt. C. de prescrip. long. temp. l. fi.
⁊ ista opinio mihi placet. ¶ Aduertas tamē, quod qui renuntiat pri-
uilegijs suis, nō intelligitur renuntiare futuris: vt est casus in. l. qui au
tem. cōiuncta gl. in principio. si quis cau. facit. l. si ita. ⁊ ibi Barto. ff. de
44 auro ⁊ argento lega. que omnia no. ¶ † Quero an exemptus priuile
gio pape vel imperatoris, possit suo priuilegio fori renūtiare: ⁊ vide-
tur quod non. d. c. si diligenti. et. c. significasti. eodem titu. ⁊. c. romana.
eo. titu. in. vj. ⁊ pro hoc optime facit. C. de aduo. diuer. iu. l. ne qs. et ibi
glo. Sed in contrarium facit. d. l. si quis in conscribendo. ⁊ ita tenent
doc. ꝓm Alberi. ibi non obstant predicta, quia loquuntur quando pri
uilegium conceditur ordini clericali: sed nos loquimur quādo in spe-
ciali: facit. l. si. cum ibi no. C. si contra ius vel vtili. publi. Tu primo ad-
das, quod est longa differētia inter priuilegiū in corpore iuris clausuꝫ
vel non: vt not. glo. in. l. ij. §. eleganter. ⁊. l. heres absens. in princi. ff. de
iudi, ⁊ in aut. qua in ꝓuincia. C. vbi de crimi. agi oportet. Scđo potes
dicere in questione proposita: aut dictum priuilegium exemptionis
est concessum vni ordini vt ordini militum sancti Joā. in Hierusalē q
sunt immediate subiecti pape: tūc vnus miles nō posset renūciare, vt
est tex. cum glo. in. d. l. ne quis. secus si alicui in particulari sit cōcessum
dictum priuilegium: quia iste posset priuilegio suo renuntiare: vt. d. l. si
quis in cōscribendo. ibi propter cingulū militie sue. cōiūcta. l. magiste
rie. C. de iurisdi. omnium iudicum. ⁊ isto modo concordantur opi. iste.
45 ¶ † Quero an statuto loci, possit renūtiari: et videtur quod sic. d. l. si
quis in cōscribēdo ac etiā qꝛ ꝯtra edictū edilium curuliū, licet pacisci.
l. pacisci. cū glo. ⁊ ibi doc. ff. de pactis. In contrarium videtur eodē tit.
l. ius publicū. cū ibi no. ⁊. l. nec ex pretorio. de regulis iuris distingas
sic: aut statutum est inductum in fauorem renuntiantis, ⁊ ei renūtiari
potest: aut principaliter in fauorem publice vtilitatis: ⁊ nō pōt renun
tiari ⁊ ita tenet Guido de suza. Et pro hac distinctione facit quod no-

tat glo.in aut.vt sine prohibitione debitrices matres.§.j.et.l.prope-
randum.in prin.de iudi.vbi cõsensu partium,nõ potest instantia pro-
rogari.Addas tu etiã cũ iuramento:vt elegãter no.Bar,Ang.et do-
46 minus Jo.in.l.seius ⁊ augeri⁹.ff.ad le.fal.¶†Quero an possit renũ-
tiari beneficio in integrũ restitu.⁊ gloss.magna in.c.si diligenti.tenet
qđ nõ.⁊ idẽ tenet gl.nostra.ff.de mino.l.si iudex.⁊ pro hoc.ff.de noua.
l.doli.§.diuersum.⁊ ibi Bar.cõtrariũ facit.l.ait pretor.§.j.et quod ibi
no.ff.de mino.vbi dicitur,qđ renũtiatio facta cũ authoritate iudicis,
valet.⁊ istud teneas.Sis ergo cautus,qđ facias semp qđ iudex inter-
ueniat,quando minor,vel ecclesia,vel respublica,renũtiat beneficio
restitutionis:qꝛ ista tria equiparantur.c.j.de in integrum restit.in.vj.⁊
47 no.gl.in.l.imperatores.de re iudi.¶†Quero an valeat renuntiatio,
qđ possit omni tẽpore etiã feriato cõueniri ⁊ exigi:⁊ videtur quod nõ:
quia talis renũtiatio extenderetur etiam ad futuras ferias,in quibus
nõ valet renuntiatio:qꝛ eorum beneficium,nondum competit renun-
tianti.l.si ita scriptum.§.j.ff,de lega.ij.In cõtrariuz facit:quia licet fe-
rie sint future:tamẽ earum priuilegium,competit etiam de presenti:et
ideo tenet renuntiatio per no.in.l.non potest.⁊.l.non queadmodum.
ff.de iudi.cõiter doc.in.l.si quis in conscribẽdo:distingunt inter ferias
in honorem Dei inductas,vt illis renuntiari non possit.Si autem
essent inducte in vtilitatẽ hominũ,valeret renũtiatio:vt not.in dictis
locis Tu primo addas,qđ si essent ferie repẽtine:non potest etiam re-
nuntiari:quia equiparãtur solẽnibus:vt not.glo.in verbo ferie.in cle-
men.sepe.de verborũ signi.⁊ doc.in.l.j.C.de ferijs:⁊ in.c.fina.de ferijs.
48 ¶†Secundo aduertas tu,qđ etiaz si nulla renuntiatio facta fuisset:
tamen executio sentẽtie quinimo captura psone,fieri posset:etiam die-
bus feriatis ĩ vtilitatem hominum:nõ autem in honorem Dei:et per
consequens nec etiam in repentinis.et eodẽ modo instrumenta gua-
rentige,cum ex forma statuti habeãt executionem paratam:possunt
mitti executiõi in ferijs,pro vtilitate hominũ inductis.ita dixit Bar.
in.d.l.omnes dies.⁊ no.Bart.in.l.j.§.renũtiatio.de no.ope.nuntia.in
versicu.oppono ad tertium respõsum ⁊c.Quinimo si quis esset suspe-
ctus de fuga, etiaz die feriata in honorem Dei potest capi,vt satisdet
de iudicio sisti.Alias non satisdando,remanebit detentus.ita notat
Cy.Bart.Bal.⁊ Sali.in.l.fi.C.de ferijs.no.Bart.in.l.ait ptor.§.si de-
49 bitorem.que in frau.credi.¶†Quero an valeat renũtiatio,que fit in
instrumentis,qđ debitor nõ possit probare solutionem,nisi contraria
scriptura publica:an valeat pactum:⁊ videtur qđ nõ:⁊ hoc tenet glo.
in.§.quia vero.in aut.vt sine prohibitione matres ⁊c.in contrarium
facit.d.l.si quis in cõscribendo.quasi hoc sit introductum fauore debi-
toris.igitur ⁊c,ac etiam,quia aliquando hoc fit per legem.l.iij.C.si mi-
nor se ma.dixe.⁊.l.naturaliter.C.de nõ nume.pecu.ergo ⁊ per pactum
l.non impossibile.⁊ ibi Bart.ff.de pactis.⁊ potissime hoc verum scdm
Alberi.in.d.l.si quis in conscribendo.si interueniat iuramentum,qꝛ
tale iuramentum,potest seruari sine interitu salutis eterne:igitur ⁊c.
vt.c.quãuis.de pactis.in.vj,⁊ sic clarum est,qđ valet de iure canonico:
vt tenet Specu.in tit.de proba.§.nunc videndum restat.versicu.quid
si debitor.¶Aduertas tamen,quia proditum est remediuz debitori,
si iterum soluat ⁊ agat postea cõdictiõe sine causa:⁊ repetat primã so-
lutionẽ:nõ dico secundam,tanquã prima sit penes creditorem sine cã.
⁊ poterit tunc testes producere;vt eleganter no.Bart.in.l.iulianus ve
rum debitorem.ff.de condi.in ver.⁊ pro hoc dico statutum est hic ⁊c.⁊
Bar.in.l.si sine.in prin.rem ra.ha.⁊.in.l.j.§.j.in fi.ff.quod vi aut clã.et
doc.in.l.j.C.de condi.indeb.de quo late scripsi,cum esset de facto Bo
nonie in.l.cũ ex cã.ff.de appella.sed multo latius in.l.fina.ff.a qui.ap-
pel.non licet.circa fi.dic de hoc vt vbi,qꝛ est valde quotidianũ.¶Ex
his potest aliud determinari,quia quando apponitur pactũ in instru
mento qđ stetur de expensis ⁊ interesse iuramẽto actoris;alias nõ va-
leat.⁊ Pe.⁊ Cy.in.d.l.si quis in conscribẽdo.de episco.et cleri.tenent
quod non valet:quia inuitaretur creditor,ad delinquendum.l.ij.ff.de
pac.do.In contrarium facit.l.theopompus.de dote pre.⁊ quod ibi p
glo.⁊ Bar.quod potest intelligi verum,nisi immoderate iurauerit.ar
gu.l.si libertus iurauerit.de ope.libe.⁊.c.quintauallis.de iureiuran.et
hoc sentit Specu.in ti.de proba.§.nunc videndum.versic.quia ita di-
citur.Tu de hoc vide Bar.in.l.fi.ff.de preto.stipu.et vide omnio qđ
plene scripsi.s.de actio.§.actionũ autem.in materia emptiõis ⁊ vẽdi-
tionis versi.Et aduertas,qꝛ quãdo rem defendit emptor ⁊c.vbi posui
an talis cõmissio re integra possit reuocari:et an si inique arbitratus
50 fuerit,possit peti reduci ad arbitrium boni viri:dic vt ibi.¶†Quero
an omnibus exceptionib⁹ ⁊ defensionibus competẽtibus ⁊ competi-
turis possit renuntiari:⁊ videtur quod non:vt notat Specul.in titu.
de renuntiatione et cõclusione.§.j.versi.item quid si quis renuntiat.⁊
versi.sequẽ.pro quo facit.l.si seruit⁹.de ser.vrb.predi.In contrarium
facit,qđ talis renũtiatio valeat.c.ex parte.de offi.delega.cum ibi not.
C.quãdo mul.tu.offi.fun.põt.⁊ ibi glos.Bar.⁊ doc.aut.matri et auie.
⁊ Bar.⁊ doc.in.l.si quis sub cõditione.ff.de testa.tut.⁊ quod habetur
p glo.et doc.in.l.sed et si quis.§.quesitũ.ff.si quis cautio.⁊ Cy.in dicta
l.si qs in cõscribendo.Tu vero dicas,qđ exceptionibus et defensioni
bus de quibus verosimiliter potuit haberi notitia,valuit renũtiatio:
sed si alia defensio vel exceptio:nõ tamẽ pcurata,superueniat de qua
verosimiliter nõ fuit cogitatum,non videtur illi renuntiatũ:nec vale-
ret renũciatio tanq̃ captiosa.l.qui cum tutoribus.⁊.l.cum aquiliana.
⁊ quod ibi Bar.⁊ doc.ff.de trãsac.⁊ quod ibi plene habet per Bar.et
doc.in.l.qui rome.§.duo fratres.de verb.obli.facit.d.l.sed ⁊ si quis.§.
quesitum.⁊.d.l.qui autẽ.in prin.eo.titu.quod est verum,nisi in renun-
tiatione dictũ fuerit renuntio omnib⁹ exceptionibus ⁊ defensionib⁹
quomodolibet in cõpetentib⁹ ⁊ cõpetituris:cogitatis ⁊ nõ cogitatis
iuxta.l.qui iure militari.ff.de testa.mili.facit qđ no.Bart.per illã.l.q
iure.in.l.filio pterito.de iniusto testamen.⁊ in aut.ex causa.C.de libe.
prete.⁊ qđ ad propositũ nostrum ipse not.in.l.aurelius.§.caius.circa
51 fi.de libe.leg.quod nota.¶†An autẽ beneficio qđ quis conueniatur
et exigat vltra quã facere potest,et vtrũ valeat pactũ qđ debitori non
liceat cedere bonis.⁊ an saltẽ iuramẽto firmetur:vide tex.⁊ glo.Bart.
⁊ doc.in.l.alia.§.elegãter.ff.solu.mat.⁊ p Cy.Bar.Ang.et Salic.in.l.
52 j.C.q bo.cede.pos.de quo dic vt plene dixi.s.de ac.§.fi.in fi.¶†Que-
ro an possit renũtiari ordini iudiciorũ:de quo vide.C.de causis.cũ gl.
⁊ vbi doc.de offi.delega.⁊ authen.offeratur.⁊ ibi glo.⁊ doc.C.de lit.cõ
testa.⁊.l.ij.§.sed quia veremur.⁊ ibi glo.doc.C.de iura.calum.et text.
cum gloss.in.l.fi.de priui.scho.lib.xij.et ibi Bart.qui primo dixit vna
cum gl.quod cõsensu partium fieri potest,vt sentẽtia diffinitiua nõ fe
ratur in scriptis.Tu contra hoc allega gl.ordina.in.d.c.causis.et in.c.
fi.de re iu.in.vj.que volunt,quod licet alia iudiciaria possint omitti:
non tamen omitti potest quod sententia diffinitiua nõ feratur in scri-
ptis;vñ An.de but.in.d.c.de causis.dixit.Aut est causa breuis ⁊ tunc
partes possunt renũtiare quod sentẽtia non feratur in scriptis:quin-
imo hodie de necessitate,tali casu nõ ferretur in scriptis ⁊ absq; cõsen
su partium.⁊ ita potest intelligi.d.l.fi.de priuile.scho.⁊ pro hoc authẽ.
nisi breuiores.C.de senten.ex peri.reci.⁊ qđ ibi per gl.Bar.et doc.sec⁹
si causa nõ est breuis,⁊ ita intelligant glo.in.d.c.de causis.⁊.c.fi.Secũ
do Bar.in.d.l.fi.dixit qđ etiã potest remitti iuramentũ testibus.l.j.ff.
de fer.et no.in.d.§.sed qꝛ veremur.quinimo possunt partes attestatio
nes et sentẽtiam (vbi etiã esset omissa solẽnitas substantialis) appro
bare.l.ij.⁊ ibi doc.C.cõia vtriusq; indi.et no.Inn.in.c.cãm.el.ij.in X.
psumptione.de test.Sz aduertas tu,an tali casu talis snĩa tunc vale-
ret vt snĩa vel vt noua conuentio partium:de quo per doct.in.d.l.ij.et
Bar.et,doc.in.l.j.C.qui pro sua iurisdictiõe.⁊ gl.et doc.in.l.si diuersa.
C.de trãsa.et idẽ dixit Bar.in libello.qui põt tacite omitti:licet nõ ex-
presse remitti:vt no.gl.Cy.⁊ doc.C.de li.conte.authẽ.offeratur.Et est
ratio quare nõ potest expresse remitti,qꝛ libelli oblatio ⁊ litis cõtesta.
et qđ sentẽtia diffinitiua feratur in scriptis,sunt de solẽnitate substan
tiali iudiciorum:vt dixit glo.in.d.c.de causis.quod est verum,si petat
qđ libell⁹ porrigat:alias sufficeret,qualisqualis petitio eẽt apđ acta.
ita dicũt doc.in.c.j de libel.obla.⁊ Ant.de but.in.d.c.de causis.⁊ ideo
canti causidici,semp petunt sibi offerri libellũ:possunt etiã partes fa-
cere a principio:qđ licet iudiciũ agitandũ,sui natura esset ordinariũ:
iuxta.l.iudices.C.de iudi.qđ efficiat summariũ.⁊ procedatur in causa
vt in summario:qꝛ qđ in causa procedatur summarie vel nõ,fundatur
sup vtilitate partiũ quicquid senserit gl.in cle.sepe.circa finẽ.de verb.
signi.Ita notãter dixit Ant.de bu.in.d.c.de causis.⁊ de iuramẽto ca-
lũnie.qđ põt omitti licet non expresse remitti:vt.d.§.sed qꝛ veremur.
Sed litis contesta.nec tacite nec expsse remitti põt:vt not.Joã.an.et
Ant.de bu.⁊ doc.in.d.c.de causis.Et ad omnia predicta,vide gl.in fi.
de app.in.vj.in gl.v.et vide glo.in dicta clemẽ.sepe.in gl.pe.et gl.in.c.
fi.de here.in.vj.⁊ Bal.in aut.generaliter.in vltimo notabili.C.de epi.
et cle.⁊ doc.in.c.j.de regu.iur.in.vj.sup gl.j.⁊ glo.et doc.in.c.statutum.
§.cum autẽ.versi.cõmittatur.eo.ti.et lib.et gl.fi.ij.q.j.in primis.q̃ oia
53 perpetuo tene mẽti quia vtilia.¶†Quid si renuntiatur aliquib⁹ be-
neficijs,vel exceptionibus in specie:et demũ subditur clausula genera
lis:videlicet et omnium legum et statutorũ auxilio:tene menti qđ ista
clausula semp deberet apponi:quia immẽsum operatur:vt eleganter
dixit Bar.in.l.si quis sub conditione.ff.de testa.tu.in versic.qro quid
si renũtiauit velleiano ⁊c.⁊ Bar.et doc.C.quãdo mul.tu.officio fun.
potest.in aut.matri ⁊ auie.versi.sz quero quid si renũtiauit velleiano.
cum versicu.sequen.⁊ sequen.vbi dixit,quod etiam si mulier accipien-
do virum,tutele renũtiauit predicto modo:qđ tali casu poterit perso
naliter capi ⁊ quilibet alius tutor.licet alias sub maxima pena mulier
p debito publico vel priuato personaliter capi nõ posset.l.j.⁊.ij.⁊ au-
thẽtica ibi posita.C.de offi.diuer.iud.et authẽtica sed nono iure.C.de
custo.et exhi.reo.quod nũquam exeat mentẽ tuam.Crederem tamen
quod intelligatur isto modo renuntiatum exceptionibus vel defensio
nibus,de presenti cõpetãtib⁹:sed nõ in futuris:dic vt.s.dixi.Hic etiã
isto casu aduertẽdum est,quod si in specie nominatur aliqua defensio
cui renuntiatur,⁊ postea subdatur clausula generalis ⁊ omnibus alijs
sibi competentibus ⁊ competituris:q̃ videtur etiam esse renuntia-
tum alijs defensionibus non specificatis:similib⁹,tamẽ expressis vel
minoribus:non autem maioribus.argumẽ.l.sed ⁊ si quis.§.quesitum.
cum ibi no.per glo.et doctores.ff.si quis cautio.et.c.qui ad agendum.
de procuratori.in sexto.cum ibi no.et predicta procedũt in iure com-
54 petenti de presenti.¶†Restat nunc videre,an iuri de futuro potest
renuntiari simplici renuntiatione:istam materiam posuit glo.et do-
ctores in

ctores in.l.j.C.d pactis.⁊ Sali.in.l.postquã liti.eo.titu.verũ Barto.in.d.l.j.plenius ⁊ magis ordinate procedit:vbi sic distinguit faciẽdo tres casus:quedam sunt iura,que vere nobis ꝯpetunt re ⁊ spe.quedã sunt que nobis cõpetũt spe et non re:quedam que nõ competunt nec re,nec spe. Primo casu si quidem illa iura competant re absq; aliquo facto nostro,ex dispositione legis vel testatoris vt legata q̃ a die mortis testantis queruntur ignoranti:et hereditas que queritur filio suo ignoranti:tunc potest repudiari ⁊ per patrem remitti.l.fi.C.de repudian.heredita.⁊.l.si quis ita.de conditio.insti.⁊ quod no.in.l.seruum filij.§.j.ff.de lega.j.Si vero cõpetant ex aliquo facto nostro : tunc si est ius personale.nullo modo potest tollit renuntiatione.sed requirit pactum parte presente:quod patet quia alteri paciscẽdo, alteri nõ queritur.l.fideiussor.⁊ ibi not.ff.de pac.⁊.l.stipulatio ista.§.alteri.de verbo.obli.Si vero est ius reale:⁊ tũc ius possessionis potest perdi simpliciter renuntiatione:sed nõ ius dominij.l.si quis vi.§.differentia.ff.de acquiren.posses.quandoq; est ius quod competit spe ⁊ nõ re,⁊ tũc per pactum potest remitti.d.l.de pactis. sed an simplici renuntiatione:dic aut sit parte presente.⁊ idẽ quia habet vim pacti.l.tale pactũ.in prin.ff.de pac.Si parte absente,⁊ tunc in iudicio valet.l.j.cum gl.ff.de cura.bo.dan.et.l.in plurium.cum gl.ff.de acquiren.heredi . Sed extra iudicium non valet.l.si ita scriptum.§.j.ff.de lega.ij. Quandoq; est aliquod quod non competit nec re nec spe:⁊ istud si quidem verba renũtiationis vel pacti sapient dispositionẽ de presenti:tũc nullo modo ad aliud ius futurũ porrigitur.C.de captiuis.l.nec nos.ff.quorum lega.l.j.§.quod ait.Sed si verba pacti porrigantur in futurũ,hoc modo:videlicet si quo tempore res ad me pertineret,etiã ex causa de futuro facio tibi pactum de nõ petẽdo vel similia verba: ⁊ tunc dixit Barto.illud valere.ff.de verbo.obliga.l.si rem meam.facit ad hoc.ff.de vsucap.l.cum vir.⁊ quod ibi glo.Bart. Ange.⁊ do.Joã.ego autẽ in repetitione quã feci de dicta.l.j.de pac.per multa argumenta ostẽdo istam distinctionẽ Bart.quam plurimi doc.sequuntur fore in pluribus defectiuam.⁊ in aliquibus non veram:tamẽ omissis argumentis cõclude in hoc articulo sic. ¶ Quod quedã sunt iura,q̃ nobis ꝯpetunt spe ⁊ re simul ⁊ semel.Quedam competunt re tãtum Quedã vero competunt spe tantum,⁊ nõ re.Quedam non competũt nec re nec spe.Primo casu quãdo legatum est nobis pure,vl' hereditas relicta pure siue filio testatoris siue extraneo,nõ curo:licet Bart.aliter dixerit:vel quando hereditas vel legatũ est relictũ nobis sub conditione mere potestatiua,vt si voles:⁊ tunc omnibus casibus et similib⁹ dicit debitum re ⁊ spe simul:non autem re tantum:vt dixit Bart.quia adhuc non est tale ius nobis quesituz effectualiter:antequaz legatũ acceptetur vl' hereditati filius se immisceat.l.necessarijs.de acqui.here.vel hereditas ab extraneo adeatur:vl' cõditio potestatiua adimpleatur,vt predicta patẽt ad sensum:facit.l.si ita relictum.§.illi si volet.de lega.j.⁊.l.iam dubitari.de hered.insti.⁊.l.seruum filij.§.j.de lega.j.et.l.si quis ita instituatur.cum gl.ff.de condi.insti.nec etiam dicitur debitum spe tãtum:quia clarum est,qd̃ isto casu tale ius potest a nobis abdicari simplici repudiatione.l.fi.C.de repu . heredi.et.d.l.seruum filij.§.j.⁊.d.l.si quis ita instituatur.pro quo est glo.in.d.l.iam dubitari.in fi.pro quo est casus in.l.j.in prin.de cura.bo.dan.⁊ no.Barto.in.l.homine legato.de optione lega.⁊ isto casu proprie loquendo, dici debet hereditas vel legatũ delatum:non autem acquisitum. vt.l.is qui heres.in prin.ff.de acquiren.here.Secundo casu principali,quãdo cõpetunt re tantum:id est effectualiter ⁊ radicitus:exempluz quando nobis est aliquod ius effectualiter acquisitum ⁊ radicatuz in persona,et in patrimonio nr̃o:tunc tãtummodo dicit nobis cõpetere re.i.realiter ⁊ cũ effectu:nõ autem etiã spe:quia nulla spes est acquisitionis in futurũ:cũ iam acquisitum sit.⁊ sic spes est de futuro.l.spez.C.de dona.⁊.l.si iactũ.de act.emp.⁊ in re aliena acquirẽda,nõ in nostra iam acq̃sita sicut diximus qd̃ in re propria nõ cadit vsusfructus:⁊ tunc isto casu subdistingue:aut est ius reale:⁊ tuuc siue sit dominiũ siue possessio sola,repudiatione a nobis abdicatur.l.j.ff.p derelicto.⁊.d.l.si qs vi.§.differentia.⁊ ibi glo.et Bar.licet idẽ Bart.in.d.l.j.aliter dixerit:vt s̃.dixi ⁊ male.Si v̾o est ius personale:⁊ tunc siue sit nobis quesitum facto nostro,siue facto alieno siue ex legis potestate:siue a testatore dũmodo sit nobis quesitum,tunc nõ potest abdicari sola repudiatione:quia alteri stipulari ⁊c.d.l.stipulatio ista.§.alteri . Sed per pactum:et sic presenti põt.vt dicto.§.alteri.et no.gl.in.l.idemq;.§.j.ff.de pac.Si vero sit ius mistuz,vt hereditas.l.hereditas.C.de petitio.here.et tũc idem quia iã acquisita,non potest sola repudiatione a nobis abdicari.l.sicut.cum similibus.C.de repudi.heredi.nisi ex priuilegio.l.si sine.§.sed quod papinianus.ff.de mino.sed etiam isto casu,repudians per in integruz resti.remanet heres de iure ciuili:vt ibi.Tertio vero casu principali,quando competunt spe tantuz ⁊ non re:vt in cõtractu cõditionali:vt si promittis mihi centũ,si nauis ex Asia venerit.Nã spes tantum debitũ est iri.§.ex cõditionali.s̃.de verbo.obligatio.vel quãdo relinquitur sub conditione potestatiua,vel legatuz vel hereditas:que tamẽ conditio nõ consistat mere in potestate nostra:iuxta no.in l.suus quoq;.§.j.ff.de here.insti.vt si decem dedero.facit.l.si.ff.de cõdi.insti.Naz isto casu dici potest,qd̃ nõ pẽdet a iuribus fortune: quod aliqua spes sit in rerũ natura:secus si pendet mere a iuribus fortune.vt.d.§.ex conditionali. Uel pone exemplũ,quando legatũ est relictũ in diem certam:iuxta dictam.l.si ita scriptum.§.j.ibi ex die certo. Naz tale legatũ re,aliquo modo nõ competit cum dominium in legatariũ non sit translatum.l.sempronius attalus.⁊ quod ibi not. de vsufru. lega.⁊ tunc isto casu subdistingue:aut ego intendo renũtiare iuri, quod est mihi de presenti.⁊ est in esse formatũ:vt spes dicti legati:⁊ tunc clarum qd̃ possum repudiare,argu.d.l.spem.C.de dona,⁊ quod elegãter no.Bar.in.d.l.si quis vi.§.differentia.in fi. ¶ Sed dubium,an porrigatur in futurũ talis renuntiatio:videlicet qd̃ sit cõditio vel dies certa quando dominiũ legati in me transferetur mihi preiudicetur saltẽ ope exceptiõis:iuxta materiam in simili in.l. vendicantẽ. de euic.⁊.l.cum vir.⁊ ibi gl.et Bar.et do.Jo.de vsuca.et dicas sic,aut verba fuerunt apta cõprehendere futurũ:iuxta no.in.l.si a colono.de verb.obl.et per gl.in.l.is qui heres.de acqui.hered.Et est text.in.l.j.ff.de cura.bo.dan.⁊ in.l.si fundũ.§.aliena.ff.de pig.et tunc nulli dubium, quod repudiatio:facit quod pulchre not.Bart.in.l.post emãcipationem.§.j.de libe.lega.⁊ in.l.is potest.post prin.de acquiren. heredi. Aut verba non sapiunt futurum:et tũc aut hoc ius de futuro nobis competit consecutiue , post alium purũ:⁊ tunc aut repudiando illud futurũ scio ius primũ,et presens mihi competere:⁊ tũc repudiatio preiudicat:vt d.l.nec is.§.j.ibi:sed si quasi ⁊c.⁊.l.illud.de acquir.hered.Aut ignorabat sibi competere ius presens ⁊ purũ:⁊ tunc non nocet repudiatio, etiam in iure de futuro:vt dicta.l.nec is.Aut ius de futuro competebat nobis solũmodo de per se,nõ autẽ erat cõsecutiuum ad aliud ius purũ:⁊ tunc subdistingue inter cõtractus ⁊ vltimas voluntates: nam in contractibus,videtur qd̃ repudiatio noceat:q2 negari nõ põt quin in contractu ius nõ sit magis firmum nobis,q̃ in vltima volũtate: cũ in cõtractu conditionali sit spes debitum iri:vt.d.§.ex ꝯditionali. Et ratio est,quia in contractu semper interuenit factum acquirentis: qd̃ non contingit in vltima voluntate:vt not.in.l.vxorẽ.C.de condi.inser.⁊ spes potest donari.d.l.spem.de dona.⁊ repudiare nihil aliud est, q̃ facere liberationem.l.in personam.§.j.⁊.l.tres fratres.ff.de pac.⁊ liberatio de non petendo,est donatio.l.cõtra iuris regulas.§.fina.ff.de pac.Et renuntiare iuri suo,est donatio.l.si qs delegauerit. de dona. igitur cum spes possit donari , dicam in contractu repudiationẽ in futurum nocere:si cõtingat illud ius purificari.argumen. d.l. vendicantem.⁊.d.l.cum vir.Aut in vltimis voluntatibus.⁊ tunc cũ nihil sit debitum iri,etiam spes vt.d.§. ex cõditionali.⁊ per consequens nihil sit in rerũ natura,quod repudiatio reperiat repudiabile:ergo non nocet talis repudiatio:vt.d.l.is qui.ibi qualis qualis cõditio fuerit.et.d.l.si ita scriptũ.§.j.ibi si sub cõditione.nec obstat ille tex.ibi certa die:licet ille tex.in ista materia,terribiliter turbet spiritum meum:quia nõ potest negari quando legatũ est sub die certa,quin spes sit debitum iri: quia interim moriẽs transmittit.l.j.§.j.C.de cadu.tol. ergo ante diei euentum,erat ius in esse.⁊ tamen ibi dicitur equiparando legatũ conditionale ⁊ factum sub die certo:qd̃ repudiari nõ potest . ergo idẽ deberet esse in cõtractibus:licet spes sit debitum iri:⁊ tamẽ.s̃.dixi contrariũ:igitur ⁊c.Sed forte ille tex.intelligitur de die incerta:vt ibi dicit gl.s̃m vnam opinionẽ:vel forte ille tex.intelligitur,quãdo expresse volebat renũtiare solũmodo iuri de presenti:videlicet illi spei quod potest cum sit iam in rerum natura:vt.d.l.j.§.j.de cadu.tol.coniũcta.l.spem.de dona.nõ aũt volebat repudiare in futurũ:nec v̾ba erãt apta cõprehẽdere futurũ:tũc in vltimis volũtatibus fauore ipsarũ,vt voluntates defunctorũ mãdẽtur executioni eo modo ⁊ forma,prout testator disponit.arg.l.sed si ante.⁊ quod ibi no.ff.ad trebel.et.l.vel negare:quẽad.test.ape.nõ nocebit repudiatio vt ibi. Et aduertendũ,q2 tali casu nõ tenet repudiatio nec exp̃ssa,vt dictis iuribus:nec etiã tacita:vt est tex.no.⁊ ibi no.in.l.pe.ff.quib⁹ proclamare ad libertatẽ nõ li.⁊.l.j.C.qui.procla.ad liber.nõ licet.qd̃ est verũ,in renũtiatiõe simplici tacita nõ admixta cũ cursu tẽporis:nam tunc talis repudiatio noceret.l.j.⁊ ij.C.q admitti ad bo.pos.possunt.⁊.l.j.§.decretalis.quis ordo in bono.pos.serue.Si vero vellem per pactũ tale ius a me abdicare:⁊ tũc siue sit ius defensiuũ,qd̃ sapit d iure naturali:q2 omnis defensio est de iure naturali.l.vt vim.ff.de iustitia ⁊ iure.siue sit mere ius positiuũ:⁊ tũc siue ius futurũ.fundetur super iure de presenti et in sententia q̃ fundat super actione intẽtata:⁊ tũc repudiatione actionis que est de presenti , nulli dubium qd̃ tollitur s̃nia futura. Iste est proprie casus in.l.postq̃ liti.C.de pactis.Si vero ius futurum,est de per se:⁊ sic nõ habet mixturã vel dependentiã cũ alio:⁊ tunc pactũ valet.l.j.C.de pac.⁊ qd̃ ius defensiuũ de futuro possit pacto tolli:est casus in.l.fi.§.fina.C.de tempo.appel.⁊.l.j.§.j.ff.a quib.appel.nõ licet.⁊ ibi scripsi.nõ autem potest tolli simplici permissione,siue simplici consensu , qd̃ nõ sapiat vim,pacti.iste est tex.in.l.j.§.quod ait pretor.ff.quorum leg.⁊ ita intelligit Barto.ibi illum tex.⁊ idem Bald.⁊ Salice.in.l.j.C. de pac.quinimo nec etiam simplici repudiatione facta in iudicio,etiã coram iudice:parte tamẽ absente.l.fina.ff.de interrog.act.⁊.l.centum.§.si quis absente.⁊ quod ibi per glo.Barto.⁊ doct.ff.de confes. nec obstat.l.ij.§.sed cum placuisset. de orig.iur.et.l.penult.de offi.presid.per quas leges gl.⁊ docto.communiter se fundant.in.d.l.is qui.in.l.plu-

rimi.de acqui.here.et in.l.j.de cura.bo.dan.quia ibi loquitur in munere siue honore.l.munerū.§.indicandi.ff.de mune.et hono.igitur.rc. vel dic qđ non tenet ibi simplex repudiatio in manibus iudicis,presidis,vel principis,quia ipse tulit magistratū in renūtiantem:igit tanquā repudiatio facta cū parte acceptante,habet vim pacti.et ideo valet:vt.d.l.j.C.de pactis.sec⁹ si fecisset dictā repudiationē corā vno iudice.et ego essem debitor dicti repudiātis:nam talis repudiatio nihil mecum habet commune:nec talis repudiatio dꝫ mihi absenti ꝓdesse nisi talis iudex ageret expresse,tanquā publica persona mihi querere: nā tunc bene mihi quererer vtilis pacti exceptio.vt not. Bar.in.d.l. postq̄ liti.et facit.l.eum qui.ff.de in ius .vocan.Item nec tale ius cōditionale,cuius spes nō est adhuc in esse producta:vt in legato cōditionali,potest repudiari etiā parte p̄sente ſꝫ tacēte:nec talis repudiatio habet vim pacti:licet Bar.et doc.dicant cōtrariuꝫ quia.l.tale pactuꝫ. in prin.ff.de pac.quā allegāt,nō ꝓbat:nam quoties est repudiatio siue cōsensus,dūmodo nō sint verba que sapiant pactū:nunq̄ per talē repudiationē iuri de futuro,potest repudiari:vt est text.in dicta.l.j.et l.qđ autē ait.ff.quorū lega.vbi heres institutus ante aditaꝫ hereditatem,si cōsentiat legatario qđ acc.piat legatum : talis cōsensus cū non sit in forma pacti,quia nō intēdebat se obligare in futurum si ius sibi superueniret igit nō preiudicat:secus est in pacto qđ obligat naturaliter in futurū ad nō petendū.l.si vnus.§.pactus.de pact.et videbitis in.§.primo.et istud est de substātia pacti.et ibi no.igitur quando istud substātiale deficit,non est pactū.arg.l.cū precario.de preca.no.in.l.pacta cōuenta.ff.de cōtrahen.empti.tūc nō nocet heredi.quin adita hereditate:heres possit tale legatū aduocare:et tamē talis cōsensus siue permissio,fuit facta legatario p̄sente:igitur rc.¶Quarto et vltimo casu principali,quādo ius nō competit neq̄ re neq̄ spe:tūc dixit Bar. quod nec pactū,nec transactio,nec repudiatio preiudicat nec valet.l. nec nos.C.de capti.et hoc tenēt doc.Sed hoc casu tu aliter dicas.Nā clarum est qđ legatuꝫ sub cōditione relictuꝫ,etiaꝫ spe:nō est nobis debitum.l.j.§.si quis sub cōditione.C.de cadu.tol.et.d.§.ex conditionali. et tamē pacto potest tolli.d.l.j.C.de pac.et est tex.in.d.l.et heredi.§.iteꝫ filia.ff.de pac.igit rc.Unde si dicas,aut non est debitū nec re,nec spe: que spes si esset,istud sperare esset ꝯ bonos mores.quasi in morte alterius:vel tractare de hereditate viuentis:et tūc nec pactum nec aliquis cōtractus super talib⁹ bonis,potest celebrari.l.fin.C.de pac.l.stipulatio hoc modo cōcepta.et ibi doct.et ibi dixi.de verb.oblig.et.l.si superstitis.ff.de acq.here.Iste est casus in.l.nec nos.de cap.et hoc exp̄sse vult ibi glos.quia esset solicit⁹ de hereditate viuentis contra.l.j.§.interdū. de vulga.et pupil.et q̄ lex,vetat contractū celebrari super hoc:vt.d.l. fi.de pac.igitur nec ciuilis nec naturalis obligatio nascitur.iuxta plene no.in.l.cum lex.et ibi Bar.ff.de fideiuss.aut si sperat et expectaret, non esset euentus vel expectatio cōtra bonos mores:licet spes nō sit formata vt debita in rerū natura,vt in legato cōditionali:et tūc pacto potest repudiari et a se abdicari:vt.d.l.j.de pac.et dicto.§.item filia.q̄ ego possum me obligare naturaliter in futurū:quia si istud ius quod ego in genere spero,et licite possuꝫ sperare vt mihi ꝯtingat,ego nō volo petere:sec⁹ est,quādo hoc ego nō possum sperare qđ veniat:naꝫ tūc non possum me per pactū obligare nō petere,id qđ sperare lege ꝓhibente nō possum:quia esset oppositū in subiecto.et ista videt mihi melior et plenior distinctio in ista materia quā faciat Bar.et doct.in.l.j. C.de pac.¶Ueniam⁹ ad sextū principale,et videam⁹ aliqua in actu practico:verū quia.§.in isto.§.ver.capio tertiū,quo querit que est materia rc.vidimus qualiter actor debeat formare intentionē suā in aliquib⁹:et qualiter debet esse cōcepta ista cautio,et in quib⁹ verbis:dic vt ibi dixi.q̄ ea possent in hoc articulo hic repeti.nunc ergo videam⁹

55 hic aliquā taꝫ ex parte actoris,q̄ ex parte rei.¶†Et primo ex parte rei.quō debeat formari ista exceptio nō nume.pecu.et breuiter respōdendo dicas:qđ ista regula vniuersalis,qđ medium cōcludendi nō solum in ista exceptione,sed in omnibus exceptionibus mundi regulat ꝯm medium concludendi per actoreꝫ in libello suo:ita elegāter dixit Sali.in.l.cū vltra.C.de nume.pecu.ex quo sequit in casu nostro,q̄ aut creditor agit ex stipulatione qua debitor se astrinxit ad restituendum mutuum:et tūc reus nō debet excipere et opponere exceptionē nō nume.pecu.sed debet opponere exceptionem in factum de qua habetur.et ibi dixi.§.eod.in prin.Si vero creditor nitatur ex cōfessione debitoris.et tunc opponit exceptionem predictam nō nume.pecu.ita dicit Sali.in.d.l.cum vltra.Sed in ista exceptione aliter.j.dicam:sed primam regulam de medio concludēdi,teneas menti eodem modo si conueniatur fideiussor vel mandator ex cautione debitoris:qꝫ excipere qđ reo pecunia non est numerata:non autē dicere debet qđ sibi numerata non est:vt no.gl.in.l.tam mandatori.et ibi doc.C.eo.¶Quero itaq̄ quomō debeat fieri,et interponi ista exceptio:et vide tex.et gl.in l.si intra.C.e.quia vult Jo.qđ debeat fieri in scriptis in personam:vel ad domū creditoris vel in iudicio.l.si presens.C.de epi.audi.et authē. contra qui propriam.C.e.et.l.in contractibus.in fine.e.tit.l.vt p̄fecti⁹. de anna.exce.et no.gl.et doc.in.d.l.in contractibus.et no.Bart.Ange. et Raph.in.l.j.ff.eod.et sic est in hac exceptione specialе:naꝫ regulariter nō est op⁹,qđ exceptio ꝓferatur ī scriptis.l.scire oportet.de excus. tuto.de quo dic vt plene dixi.§.eo.in rubri.in decimo principali quesito.versi.quarto est videndū qđ sicut libellus est ꝓponēdus in scriptis rc.Sꝫ in.q.Sali.dicas tu:q̄ lꝫ stipulatio interueniat.et ex ea agat creditor:tamen pōt excipi de nō nu.pec.et formiter excipit: vt hic est tex.

56 apertus.¶†Secūdo quero si actor agit ex cautione confessionali:et sic actio sonat in condictione ex lege:sed in ꝓcessu cause nō solū ꝓbatur cōfessio,sed etiā numeratio querit an reus sit cōdēnandus: et sic ista questio residet in hoc vtrū actio sit nata ex cōfessione.et videt q̄ reus debeat absolui:q̄ ex cautione nō datur actio,sed ex numeratione:q̄ obligatio que pōt induci ex vero,nō debet induci ex ficto:vt.C.de rei vxo.act.§.j.l.fi.de pac.cōuē.ꝓ quo allega tu qđ no.gl.in simili l.j.§.ff.de publ.In oppositū facit,q̄ nūeratio vr̄ facta cā verificāde cautiōis:et implende fidei creditoris igitur ex cautiōe agi pōt.Addas tu ad impleta et qualificata per numerationē secutā,sicut dicimus qđ dꝫ agi ex cōpromisso adimpleto per laudū:vt no.Bar.in.l.ij.ff.de arbi.et in.l.fi.ff. de secun.tab.sicut etiā debet agi ꝯ fideiussorē ex stipulatione sua iudicatū solui adimpleta et parificata per sniam latā contra principalē: vt elegāter not.Bar.in.l.j.circa fi.ff.iudi.sol.et ideo sequi dꝫ condēnatio. arg.l.cū eniꝫ.de nouat.Cōcludit ergo Bal.in.d.l.si ex cautione.distinguendo.Aut numeratio ꝓbatur,ꝯm tēpus cautionis seu ꝯfessionis: et tūc male agit:q̄ confessio nō emanauit,cā inducende obligationis sed ꝓbationis:q̄ obligatio nata est ex numeratione,igit nō dꝫ ꝓduci ex cōfessione,que nō est efficax ad agendū nisi post bienniū.§.de lite. ob.§.j. Sed ꝯrium tenet ibi Salice. per.d.l.si ex cautione.q̄ ibi actor agit ex cautione.et probat vtrūq̄:et tñ pro se reportat sniam: vt p꞉ in tex.ibi si ex cautione cōueniri ceperis.et ibi cōpellitur ꝓbare tibi numeratā pecuniā:et nihil ꝓhibet ex vtroq̄ actionē dari,vel cōdictionē ex lege ꝓpter cautionē et etiā certi condictionē ex numeratione:cū ambo remedia cōpetant ad idem:et vni tantū.Et nr̄a interest plura remedia habere.l.nō est nouum.de actio.emp.et quilibet ex eis agit inmedia habere.l.nō est nouum.de actio.emp.et quilibet ex eis agit inducere et nos loquimur vbi confessio hꝫ dispositionē annexam: et hoc credo verius.Aut nō ꝓbatur ꝯm tēpus cautionis:et tūc aut numeratio pretēdit cautionē:et tūc dicit Bal.q̄ ꝯfessio emanat ad probationem,et nō ad inductionē contractus literarū:et ideo probata numeratione facta anteriori tēpore,libellus reperit ineptus:iuxta no.in simili in.l.si possessori.§.fi.ff.de iureiur.ideo rōne petitionis que nūc appa ret inepta,dꝫ absolui.c.examinata.de iudi.Sed ꝯm Sali.istud posset tolerari:vbi esset simplex cōfessio,nō habēs secum dispositionem annexam:sed vbi haberet dispositionē annexam,expressam,vel tacitā: tunc q̄ talis cōfessio nedū probat,sed etiā obligat:vt.§.dixi:igit non pōt dici q̄ libellus sit ineptus.Item q̄ ꝓbatio numerationis anterioris,est facta ad tollendū exceptionē nō nume.pecu.et ad cōfessionē vel obligationē inductā ex ea verificandā:aut numeratio ꝓbata sequitur:et tunc dicit Bal.q̄ dꝫ sequi condēnatio:vt no.C.eo.l.in ꝯctibus. in prin.in gl.in versi.nullo mō.Et est ratio,q̄ numeratio fidē creditoris adimpleuit.et sic nō minuit effectū cautionis,ſꝫ auxit.et ita restringit illā legē.Sꝫ ꝯm Sali.illa lex nō est ad istū casuꝫ restringēda tantū: per rationes supra allegatas.et per.l.sub specie.C.de positu.prout ibi cautio est secuta,patrociniū p̄stitum,et sic ex cautione agitur quatenus ascendit patrocinium p̄stitū.et sic ex cautione fit condemnatio. Item per.l.aduersus.C.eod.dum text.dicit an tūc cum cauebatur rc. vbi colligitur,qđ si ꝯm tēpus cautionis numeratio interuenit,quod ex cautione potest agi.et sequitur cōdemnatio:licet probetur numeratio.Et est ratio,quia probatio numeratiōis nō verificat cautionem: sed causam cautionis,contra obiectum exceptionis nō facte numerationis:que omnia tene mēti.Sit ergo cautus causidicus actoris.quo

57 in ista materia agat ne inepte dicatur egisse et succumberet.¶†Quero econtra,quid si actor petit pecuniā vt creditaꝫ et nūeratā: et aliter nō probat numerationē q̄ per cautionem predictam.et Barto.in.l.ij. in fi.si cer.pet.sentit quod intentio actoris non sit probata,quia aliud est mutuum naturale,quod est quando numeratio interuenit:et aliud ciuile quādo chyrographum confessionale interuenit:vt ibi not.glos. notabilis.Sed ipse Bar.in certis.q.in.l.singularia.eodem titulo. videtur sentire contrarium.Sed Sali.in dicta.l.si ex cautione.in versi. quero econtra quid si petit:tenet quod imo probet.Et est ratio,q̄ cōfessio qua confitetur habuisse centū mutuo,probat presumptiue numerationē:etiā intra bienniū si nō opponatur exceptio nō nume.pe. vt dicta.l.si ex cautione.et post bienniū multomagis probat q̄ ꝯm illos qui dicunt q̄ nō pōt opponi,sed reus tenetur probare nō numeratam,et adhuc idem:q̄ ad quid probare tenet nō numeratā,nisi oppositum eius sit probatū vere vel presumptiue:pro hoc facit q̄ de ꝓprio significato illius verbi accepisse,notatur rei cui adijcitur dominij translatio.ff.ad exhiben.l.de eo.§.j.que in frau.pat.l.j.§.si mutuam. ff.de vsur.l.tutor.§.fina.sed talis dominij translatio,non pōt fieri nisi interuentu rei:ergo rc.et pro hoc facit tertia ratio,que dicit pro cōfessione ꝓbata in ea contēta.et per cōsequens contractum interuenisse, qui in ea cōtinetur.l.publia.in fi.ff.depositi.nec obstat quod no.gl.in d.l.ij.§.fina.q̄ illa est quedam differentia magistralis Accursij glossatoris,gr̄a cōmodioris doctrine emanata:nō ad istū finē de quo nunc querimus.p̄terea glo.in illa dr̄ia loquit in casu certo,in quo cōstat numerationem

merationem factã nõ fuisse:nõ vero in casu dubij,seu de cuiꝰ cõtrario
nõ cõstat:ꝛ hãc partẽ sentit Nic.de ma.in quadã.q.quã format in.l.ge
neraliter.C.eo.sed aduertas tu,qꝛ Bar.in.l.j.§.si qs simpliciter.ꝛ in.l.
si stipulatꝰ.§.chrysogonus.de verb.oblig.de quo dixi.s.de actio.in.§.
sequẽs.in versi.qd si actor dicat reum fuisse cõfessum ꝛc.tenet ↄtrariũ
Tu posses dicere,qd virtꝰ cõsistat in modo practicãdi:qꝛ si agit ex nu
meratione,ꝛ ad ꝓbationẽ inducit confessionẽ,et obtinebit alias secꝰ.
dic vt plene dixi in.d.§.sequẽ.Et ꝑ isto modo practicãdi.facit qd no.
Bal.in.l.deo nobis.in princi.C.de episco.ꝛ cleri.ꝛ in.l.fi.C.de spon.et
in.l.ij.C.qñ lice.ab empti.disce.Uel secundo dicas et melius,aut agit
tanquã mutuauerit cẽtuz.Et ad hoc probãdũ,inducit cautionẽ tunc
obtinebit:qꝛ inducit mutuũ ciuile ꝛ illud ꝓbat.alias aũt si diceret qd
numerauit centũ:ꝛ sic inducit mutuũ naturale:ꝛ tũc si ꝓducit cõfessio
nẽ,qꝛ ꝓbat mutuum ciuile,nõ debet obtinere:qꝛ non ꝓbat mutuũ in-
tentatũ:ꝛ super quo fuerit lis cõtestata.vt notat Specu.in tit.de testi
bus.§.j.versicu.sed pone egi.ꝛ no.Bar.ꝛ Ang.ꝛ dñi mei ꝛ ibi dixi in.d.
§.chrysogonꝰ,ꝛ istud mihi placet quod ꝓbatur argumẽ.gl.nota.in.l.j.
in prin.ff.de publi.ꝛ ibi Bar.ꝛ Ange.vbi gl.dixit,qd si ago publicia-
na,in qua sufficit ꝓbari quasi dñium,si ꝓbo directũ licet plus ꝓbaue
rim:debeo tñ succumbere:qꝛ nõ ꝓbo quod intẽtaui:nec id super quo
lis fuit cõtestata.quod nunquã exeat mentẽ tuã:põt etiã hoc intelli-
58 gi vt dicã statim in qõne sequẽ.¶ †Quero mõ,qd si actor cumulauit
vtrũqꝫ,scilicet cõfessionẽ ꝛ numerationẽ:ꝛ cõfessionem ꝓbat per vnũ
testẽ:numerationẽ per vnũ aliũ testem,an ista sufficiat ad cõdẽnatio-
nẽ.et Sali.in.l.si ex cautione.in vlt.col.dicit qd nõ:qꝛ testes sũt singu
lares in suo dicto:qꝛ ille q deponit de cõfessione,ꝓbat de auditu.ꝛ ille
qui deponit de numeratiõe ꝓbat de visu:ꝛ sic cũ de eodẽ sensu nõ de-
ponãt,nõ sunt cõtestes.ergo nõ ꝓbãt.l.testiũ.C.de testibꝰ.Nec obstat
si dicat,quod numeratio dꝫ dici probata:qꝛ ille q de cõfessione depo-
nit semiplene,ꝓbat confessionẽ.ꝛ ꝑ cõsequẽs semiplene numerationẽ
vt dixi:qꝛ respõdet qd testis qui de confessione deponit,nõ ꝓbat con-
fessionẽ,nisi ꝑ mediũ auditus:ꝛ sic ꝑ actũ diuersum ab eo q numerare
vidit:q actus etiã necessarius,nõ infert numerationẽ sꝫ ꝑ actus diuer
sos non inducit ꝓbatio vniꝰ actus,qui etiã ꝓbabiliter ex alijs induci
posset.l.nõ ob hoc.C.vñ cogna.ꝛ ad hoc bene facit quod no.Cy.i.l.ij.
q̃ sit lon.cõsue.in.q.qua querit quomodo ꝓbetur cõsuetudo.ꝛ potissi-
me in casu nostro.vbi vterqꝫ actꝰ est deductꝰ in libello.ꝛ sic vnꝰ testis
super vno,ꝛ alter sup alio:et maxime ideo introductũ est:qꝛ idez dicẽ-
dum,si numeratio sola esset deducta in iudicio.ꝛ vnꝰ ex testibꝰ ꝓbaret
numerationẽ de visu,alter cõfessionem tãtum.ꝛ hoc ꝓpter difformi-
tatẽ actuũ:q̃ facit illos nõ esse cõtestes.quod secꝰ esset,si duo cõformi
ter plene ꝓbassent cõfessionem:qꝛ tũc numeratio p̃sumptione iuris,
dicit esse ꝓbata:vt in precedẽti q̃stione dixi:igit ꝛc.Sꝫ tu aduertas,
qꝛ ista q̃stio nõ videtur facere ad materiã nostrã:qꝛ in ista materia ad
hoc vt locum habeat,necesse est vt interueniat scriptura et etiam mu
tuum:et si scripcura deficit,nõ hꝫ locum ista materia:vt.s.de lite.obli.
§.j.vt dixi.s.in isto.§.j.i tertio quesito principali:igitur si scriptura in-
teruenisset,clarũ esset qd dicta confessio esset probata per scripturaz,
ꝛ per vnum testem:ergo plene dicetur probata.argu.c.fina.de succes-
sionibus ab intestato.ꝛ no.elegãter Bar.in.l.ij.de excu.tuto.ꝛ i.l.j.§.
ijdem cornelio.de questionibꝰ.et in.l.admonendi.de iureiuran.Cum
ergo cõfessio sit plene ꝓbata,ex quo etiã presumptiue est probata nu
meratio ꝭm Salic.dicerem quod tali casu,actor obtineret etiam si in
libello dixisset qd numerauit ꝛ sic intentauit mutuum naturale:secus
ergo si nullo modo vere ꝓbasset numerationẽ:ꝛ ita intelligitur quod
59 dixi.s.in precedẽ.qõ.quod nota. ¶ †Quid econtra ex parte rei,cui
post biennium incumbit onus ꝓbandi negatiuã,qño probabitur an
poterit probari per cõfessionem creditoris:ꝛ glo.in.d.l.in contracti-
bus.in ver.nullo modo.dicit qd sic.et hoc nõ videt mirũ:quia ↄfessio
partis.dicit ꝓbata probatio:vt no.Bal.in.l.deo nobis.C.de episc.et
cle.in principio.Statur enim confessioni proprie,contra confitentez:
l.publia.in fi.ff.depositi.etiã in criminalibus.l.si confessus.ꝛ ibi Bar.
de custo.reo.quia contra cõfessum,non erronee nulle partes iudicis
sunt nisi in cõdemnando.l.j.cum ibi no.C.de confes.in tantum.quod
licet cõtra presumptionem iuris ꝛ de iure,nulla admittat ꝓbatio in
cõtrarium.l.antique.C.ad velleia.l.fi.C.arbi.tute.tamẽ per confessio
nem partis,admittitur probatio in contrarium.vt no.gl.in authẽ.de
equali.do.§.si autem mulier.in versicu.scribat.sed Salic.in dicta.l.in
cõtractibus.in prin.in versic.querit tunc gloss.supposita illa opi.ꝛc.
ꝛ in ver.sequen.intelligit illam gl.quando de presenti in iudicio,cre-
ditor agnoscens bonam fidem,cõfitetur se nõ numerasse:quia per ta-
lem cõfessionem factã in iudicio,liquet iudici de causa.merito seque-
tur absolutoria.pro hoc adducit quia etiam vbi exceptio nõ cõpetit,
tamen equitate suadẽte,nec creditor locupletetur cum sua iactura:po
test implorare officium iudicis:vt est tex.ꝛ ibi Bar.et Ange.in.l.pla-
ne.ꝛ in.l.fin.ff.de peti.heredi.facit quod no. Barto.in.l.j.§.ij.quod vi
aut clam.Addas tu circa dictam confessionem creditoris factã in iu
dicio:quia cõfessio emanata in iudicio,non potest simpliciter vt erro
nea reuocari:licet confessio extra iudiciuz sit:et notat Bart.ꝛ doc.in
l.ij.ff.de confe.ꝛ no.glo.Bart.ꝛ doc.in.l.error.C.de iur.ꝛ fac.ignoran.

Secũdo ex cõfessione facta extra ius,nulla inducit actio:sed tñ ꝓba
tio.l.publia.in fi.ff.depositi.sed ex cõfessione facta in iudicio inducit
actio in factũ sicut in sñia.ita dicit gl.no.in.l.sed si possessori.§.fi.ꝛ ibi
Bar.de iureiu.ꝛ facit qd not.Bar.in.l.triticũ.de ver.obli.Tertio cõ-
fessio extraiudicialis sine cã,nõ nocet:vt notat gl.in.l.idẽqꝫ.§.i.ff.de
pac.ꝛ tñ facta in iudicio,nocet saltẽ quo ad exceptionẽ aduersario pa
randã:vt no.Bart.in.l.nõ solũ.§.liberationis verba.de lib.leg.Quid si
creditor nõ ↄfiteatur nũc de pñti in iudicio se numerasse:imo ↄfirmat
se numerasse:sed reus vult ꝓbare per cõfessionẽ extraiudicialẽ prius
factã:an reus debeat absolui si hoc ꝓbat:ꝛ dic ꝭm Sali.in.d.l.in ↄcti-
bus.qd si dicta cõfessio est redacta in cõtrariã scripturã,qd tali casu ꝑ
talẽ ↄfessionẽ creditoris põt probari.ꝛ dꝫ reus absolui.arg.l.gñaliter.
eo.titu.qꝛ per talẽ cõfessionẽ,videt a priori ↄctu recedere:vt ibi nota.
Si aũt probet cõfessio per testes,tũc aut cõfessio emanauit post bien
nium.ꝛ adhuc idẽ:si aũt añ bienniũ videt dubiũ:qꝛ cõfessio nõ est,nisi
de iam p̃sumpto:est eñ p̃sumptio legis,vsqꝫ ad bienniũ,qd nõ sit nu-
merata:ideo hec cõfessio nihil auget:ꝛ clarũ qd post illã cõfessionem
potuit numerari.Uñ si bienniũ post cõfessionẽ predictã extraiudicia-
lem impleat,vr ꝙ illa cõfessio nihil prosit debitori:nisi forte dicat qd
per talem cõfessionẽ factã ad instantiã partis,dicat querela facta de
pecunia nõ nũerata.ꝛ sic interrupta p̃scriptio:ꝛ per consequẽs vt ꝑpe
tuo possit opponi.ꝛ per illã cõfessionẽ ꝓbari:nec presumat postea ali
quo tepore numerata.l.si intra.C.eo.tit.Tu dicas ꝙ vltima pars est
vera:qꝛ licet añ bienniũ p̃sumptio sit,ꝙ nõ fuerit numerata:tñ per cõ
fessionẽ creditoris etiã extraiudicialẽ,vere ꝓbat qd nõ fuit nũerata.
Uñ lꝫ illa p̃sumptio iuris tolleret ex lapsu biẽnij:ita ꝙ postea p̃sume
retur numerata,tñ si creditor cõfiteatur se numerasse:lꝫ transeat bien
nium:veritas negatiue nõ mutat:qꝛ magis dꝫ attendi veritas,q̃ fi-
ctio.l.filio quẽ pater.ff.de lib.ꝛ posth.Quid si hodie confitet creditor
ꝙ tpe cautiõis nõ numerauit,sed se recepisse a debitore cautionẽ spe
future numeratiõis:dicit tñ se postea numerasse ꝛ esse lapsum bien-
nium,intra qd reus querelam nõ fecit: certe videtur ꝙ illa confessio
preiudicet creditori:quia reddit retro certum,qd confessio debitoris
fuit facta spe future numerationis:que numeratio cũ consistat in fa-
cto,nullo spatio tẽporis presumitur:sed vbi esset dubiũ in spe future
numerationis,fecisset vel tunc tẽporis vel postea vt si creditor simpli
citer cõfitetur,se tpe cautionis nõ nũerasse:tũc stante hoc dubio per
lapsum biennij,presumit numeratã fuisse,vt prima facie demonstrat
cõfessio debitoris:põt tñ probari ↄtrium ꝭm cõem opinionẽ.ꝛ pro hoc
accedat.d.gl.in.d.l.in cõtractibus.que hic ꝓcedat.ita dixit Sal.in.d.
60 l.in ↄtractibus.pone†ꝙ creditor producit cõfessionẽ debitoris factã
in iudicio,nã ꝓmissione de reddendo,an creditor possit repelli ꝑ de-
bitorẽ ista exceptione nõ numera.pecu.ꝛ rñdet Cy.ꝙ si talis cõfessio
ꝛ ꝓmissio de reddendo fuit facta in iudicio,per modũ iurisdictionis
voluntarie(vt videmus quotidie fieri in instrumẽtis guarẽtigie)qui-
bus lectis tabellio qui dꝫ esse iudex chartulariꝰ.vt no.gl.in.l.j.ff.de iu
di.ex ꝑtãte sibi a statuto cõcessa,facit cõfitenti p̃ceptũ de soluẽdo:nã
ibi exercet quedã volũtaria iurisdictio:ꝛ totũ procedit ex ↄuentione
partiũ.Addas tu no.qd hoc gestũ in instr̃o guarentigie,ꝑinde iudica
tur acsi esset factũ in iudicio:ita elegãter dixit Bar.in.l.possessio.§.ꝛ
si possessio.ff.de acq.pos.ꝛ in.l.nõ fatet.de cõfes.secus ergo ꝭm Cyn.si
cõfessus esset ꝑ modũ iurisdictionis ↄtentiose,q̃ in inuitũ reddit.l.in-
ter stipulantẽ.ff.de verb.obli.siue sua spõte corã p̃tore fuerit cõfessus
iuxta.l.si reus paratus.ff.de pcu.ꝛ facit.l.si debitori.de iudi.qꝛ tũc nõ
p̃sumitur spe future nũerationis,cũ nõ sit verosil'e qd sic fuerit ↄfessus
nisi pecuniã habuisset.l.nõ est verisimile.qd met.cau.Addas aliã rõ-
nẽ,ꝭm Sali.qꝛ tũc apparet ꝙ cõfessio est de mutuo añcedenti:ꝛ sic ces
sat exceptio ista nec opposita patrocinant.l.gñaliter.C.eo.¶ †Que-
ro,casu quo reus neget ꝓpriã scripturã:qꝛ tenet ad penã dupli,quo iu
re ꝛ forma conueniat ad duplũ:vide q̃ dixi.s.in quarto ꝓncipali q̃si-
to.in ver.tẽpestiuũ accedere ꝛc.qꝛ hic cõgruẽtius caderet.¶ Sed ad-
uertas ad id qd supra dixi,ꝭm Sali.ꝙ qñ vltra confessionẽ debitoris,
esset stipulatio de restituendo:ageret ex dicta stipulatione:tunc nõ dꝫ
formari excipi de exceptione nõ numerate pecu.sed de exceptione in
factũ.l.cũ vltra.C.eo.qꝛ ꝭm eũ nõ obstat iste tex.qꝛ ꝭm Pe.ꝛ Rayne.
et Sali.in.d.l.cũ vltra.hic exceptio nõ numerate pecu.nõ denotat no
men exceptionis,sed materiã ex qua exceptio dat.i.exceptionẽ in fa-
ctũ,de pecunia nõ nũerata vel ꝓpter pecuniã nõ nũeratã:sicut dicimꝰ
in simili in actione ex stipulatu:vt hꝫ in.l.debitor.in fi.C.de pact.ꝛ in
actione de dolo.l.j.C.de do.Tu dicas qd ipsi violãt multũ istũ tex.vñ
tu potes saluare debitorẽ,qui cõtra stipulantẽ simpl'r,excipit de non
numera.pe.vt hic est tex.nec obst.d.l.cũ vltra.qꝛ lꝫ ille text.dicat ꝙ sit
danda exceptio in factũ,nõ tñ negat ꝙ si opponat exceptionẽ nõ nu
me.pecu.qd nõ debeat absolui:igit poterit opponere,vel exceptionẽ
in factũ vt ibi:vel exceptionẽ nõ nume.pe.vt hic.Uel scdo posito,qd
nõ ↄpeteret nisi exceptio in factũ:vt dicũt docto.tñ etiã põt defendi
reus qui simpliciter opponit exceptionẽ nõ numera.pecu.qꝛ ista ver-
ba impropriant,ad saluandã exceptionẽ reo:sicut verba libelli acto-
ris,qui nõ est ita fauorabilis.l.fauorabiliores.de reg.iur.impropriã-
tur vt saluetur libellus.l.si olei.et ibi Bart.C.loca.ꝛ notat Bar.in.l.si

prius.de no.ope.nun.de quo plene dixi.s.de actio.§.j.⁊ sic in casu nr̃o supplebit opponẽdo exceptionẽ nõ numera.pecu.id est exceptionẽ in factũ ꝓpono,ꝓpter pecuniã mihi nõ numeratã:quã tamen vltra confessionẽ meã per stipulationẽ promisi restituere.et isto modo reꝰ
62 saluabitur.¶ † Quid si debitor elapso biẽnio,volẽs ꝓbare numerationẽ nõ fore factã,facit de hoc positiones ⁊ petit ꝑ creditorẽ respõderi:an cogatur respõdere?⁊ videt̃ quod sic.vt not.in.l.si ex cautione.C.eodẽ.cũ positionibus respõdeatur,cũ iuramẽto calũ.l.ij.§.sed quod obseruari.C.de iura.calũ.ergo cogit̃ respondere,⁊ iurare se nõ numerasse:vt.d.§.sed quod obseruari.sꝫ in cõtrariũ videt̃ tex.in.l.in cõtractibus.§.de illo.C.eodẽ.⁊ ibi gl.q̃ allegat.l.generaliter.C.de iureiur.ob quã gl.Bart.distinxit:aut creditor habet iustã causam recusandi,⁊ nõ cogit̃ iurare nec respõdere illi positioni.⁊ ita intelligat̃ dictꝰ.§.de illo.Aut nõ habet iustã causam recusandi,⁊ cogitur respõdere.⁊ per cõsequens iuramentũ calũnie p̃stare.Ita saluabit̃ illa glo.⁊ ita sentit dicta glo,allegãdo.d.l.generaliter.sꝫ Bal.ibi dicit quod Bar.nõ bene dixit:qꝛ iusta causa recusandi,est lapsus termini:quo quis exonerat̃ ad respondẽdũ positioni negatiue,cui alias esset respõdẽdum de iure.c.j.de cõfes.in sexto.⁊ istud placet Sal.in dicto.§.de illo.⁊ respõdet ad gl.in dicta.l.si ex cautione qꝺ loquit̃ intra bienniũ:licet post renũtiationẽ factã.Uel secũdo,creditor nõ necessitabat̃ respõdere:sed volẽs rñdit.Ita intelligat̃ gl. in dicta.l.in cõtractibꝰ.in nullo modo.et ꝓ ista opiniõe tu adducas,⁊ multũ facit qꝺ habet̃ in.l.mancipioꝝ.de optio.lega.per glo.⁊ Bart.⁊ glos.in clemen.sepe.in verbo nõ obstante.in fine.de verborũ significatione.et Cy.⁊ doc.in.l.si ea q̃.C.qui accusa.nõ pos.⁊ notat Ang.et late do.Jo.in.l.quãdiu.la grande.ff.de acquirẽ.heredi.et Inno ⁊ Joan.andr.in.c.cũ in tua.q ma.accusa.pos.vbi habet̃,quod lapsus termini p̃cludit viã cõtumaci,qꝺ amplius nõ audiatur.Sed opinio gl.⁊ Bar.et multũ equa ⁊ forte ꝓpter eorũ authoritatẽ seruat̃ in practica:ꝓ qua facit quod notat Inn.in dicto.c.cũ in tua.⁊ Ang.et Jo.in dicta.l.quãdiu.⁊ Sali.in dicta.l.si ea q̃.quoniã id quod dicit̃ in.l.mancipiorũ.cũ simi.videlicet quod lapsus termini p̃cludit viam contumaci,est verũ si iudex interlocutus fuit terminum fore lapsum:⁊ per consequens ampliꝰ audiri nõ debere:alias autem ante dictã interlocutoriam,poterit cõtumax probare et inducere nõ obstante lapsu termini.ita dicam in casu nostro,licet biennium sit lapsum.et sic terminus legalis:tamen etiaꝫ postea poterit esse iusta causa quia debitor poterit audiri.et res sit integra,si adhuc nõ sit pronuntiatum reũ amplius audiri non debere propter lapsum biennium ꝺm Inno.in.d.c,cum in tua.¶ Ex quo no.tu causidice,qꝺ quãdo pti aduerse labitur terminus,qꝺ accuses eius ꝯtumaciam:⁊ facias per iudicem interloqui terminũ fore lapsum.⁊ amplius in illo actu nõ fore audiendum:nec sufficit solũmodo accusare eius cõtumaciam,nihil probantis vel nihil facientis in termino,quod nunquã exeat mẽtem tuã
63 quia quotidianum.¶ † Quero ergo quomodo formantur articuli in hac exceptione,vt concludãt:tu habes gloss.⁊ ibi Ang.doc.in.l.ij.C.de non nume.pe.qui dicũt,qꝺ debes formare duos articulos,qꝺ creditor confessus fuit se non numerasse,presente debitore:alias si eo absente,talis cõfessio creditoris non preiudicaret sibi:vt not.Sali.in.d.l.in bonefidei.C.de iureiur.⁊ Ange.in.l.ratiões.C.de ꝓbati.⁊ hoc qñ aliqua pars pecunie,nõdũ est numerata,⁊ bienniũ sit lapsum. Secundus articulꝰ erit,quãdo aliqua pars est numerata:vcꝫ quod creditor tali tẽpore ⁊ tali loco,tantã pecuniam ⁊ non plus numerauit:hoc eñ probato,necessario ꝓbatur qꝺ maior quãtitas numerata nõ sit.Ubi autem nullam penitus quantitatem numerauit,⁊ debitor vult dicere nullam quãtitatem numeratam,facit duos alios articulos in quorũ vno dicat qꝺ tali loco ⁊ tẽpore confessus fuit se tantã pecuniã recepisse.¶ Scd̃o articuletur,qꝺ dicto loco ⁊ tempore,⁊ corã talibus testibꝰ in tali instrumento descriptis,creditor cessauit numerare ⁊ nõ numerauit dictã pecuniam:nec potuisset numerare quin dicti testes vidissent ⁊ intellexissent:quoniam fuerunt presentes confessioni predicte:facit qꝺ no.gl.in.l.j.§.j.de iti.actuqꝫ priuato.Sꝫ etiã aduertas:vt dixi.s.in primo principali q̃sito,in versi.aduertas tñ qꝺ oĩbus casibꝰ in quibus ⁊c.quod debitor potest etiã suaꝫ confessionẽ cõdicere:habet ergo debitor duplex remediũ,vnũ vt agat cõtra creditorẽ vt liberet eũ,quasi sine causa habeat eũ obligatũ seu vt cõdicat ipsam obligationẽ ꝑ cõdictionẽ ob causam.ista forma,videlicet asserens qꝺ se obligauit ob causaꝫ.i.ob spẽ future numeratiõis.⁊ qꝺ secuta cã nõ sit:qꝛ nõ est sibi numeratũ.igitur ⁊c.iste est proprꝰ casus in.l.si quasi.C.eodẽ.Secũdũ remedium est,quod excipiat de non numera.pecu.qꝛ igitur ista exceptio põt deduci in iudicio ꝑ modũ agendi,vt dixi merito limitatur tẽpore:vt.d.l.in cõtractibꝰ.ꝺm Ang.in dicta.l.si quasi.Tu vero addas,quod nõ solũ potest condicere obligationeꝫ ea forma ⁊ modo,quo dixi:vt.d.l.si quasi.ibi:per cõdictionem repetere potestis obligationem ⁊c.sed etiã potest opponẽdo intra biẽnium,exceptionẽ nõ numerate pecunie,⁊ petere ⁊ cõcludere reddi tibi tuam cautionem et apocham tuam vel instrumentum si per instrumentũ cõfessus fuisti.Iste est tex.in.l.fi.C.de condi.ex lege.quinimo credo qꝺ posset sic practicari:etiã si ista exceptio opponat̃ post biẽniuꝫ,qꝺ dicatur sic:oppono exceptionem nõ numera.pec.quam querelam monstrabo,vel si monstrauero: peto mihi reddi cautionẽ meã:vt.d.l.fina.ibi habitã cõtestationẽ,mõ-
64 strando ⁊c.qꝺ bñ nota.¶ † Septimũ principale fuit,quo tẽpore ista exceptio debeat opponi:an ante litẽ contestatã vel post?⁊ sic est vidẽdũ an sit dilatoria vel ꝑemptoria:⁊ gl.magna.in.§.appellant̃.j.eo.vocat istã exceptionẽ anomalã:qꝛ regulariter qui excipit,ponit:qꝛ i exceptionibus,reus dꝛ actor.l.in exceptionibus.ff.de proba.⁊ ibi Flora.⁊ tñ in ista exceptione nõ ꝓponens,sed creditor dꝫ ꝓbare:igit̃ nõ seruat regulas aliarũ exceptionũ.Alio vero respectu,dꝛ exceptio tꝑalis biennij:qñ debitor cõfitetur recepisse mutuũ:vel triginta dierũ,qñ creditor cõfitetur sibi solutũ ⁊ satisfactũ:vt.d.l.in ꝯctibus.⁊ idẽ dixit gl.in.l.iij.ff.eo.sed Bar.ibi dicit ꝙ est exceptio ꝑemptoria,qꝛ perimit ⁊ impedit actionẽ ꝑpetuo cõtra quã opponit̃. Nec obstat qꝺ statuat certum tẽpus,intra qꝺ opponat̃:qꝛ iuriscõsultus inspexit an exceptio opposita,tollat actionẽ ad tẽpus vel perpetuo:qꝛ si ad tẽpus,est dilatoria:si perpetuo,est peremptoria.l.ij.in fi.ff.eo. nota.in.l. peremptorias.C.senten.rescin.nõ pos.⁊ in.l.exceptionẽ.C.de ꝓbat̃. Illud vero qꝺ gl.dicit qꝺ quo ad onus ꝓbandi,est anomala,nõ est verũ ꝺm Bar.qꝛ idẽ in qualibet exceptione,per quã excipiendo nihil ponit̃.l.j.ff.e.⁊ hoc tenet Raph.in.d.l.iij.qꝺ sit peremptoria:qꝛ tꝑalis põt sumi dupliciter.Uno mõ quo ad tp̃s ꝓponendi.⁊ isto mõ ista est tꝑalis.Alio modo etiã põt opponi,quo ad modũ excludẽdi qꝛ excludat in perpetuũ vel nõ:sed ista exceptio est tẽporalis,quo ad facultatẽ opponẽdi:et si opponat̃ est ꝑpetua:licet dici posset qꝺ ista exceptio oĩno est ꝑpetua.Nã ꝺm quod habetur,in.d.l.si ex cautione.talis exceptio põt opponi intra bienniũ:si nõ vult ꝓbare:sed si vult in se suscipere onus ꝓbandi,posset in ꝑpetuũ opponi.⁊ istã puto verã:lꝫ Spec.in tit.de exceptio.§.j.versi.quid de exceptione nõ nume.pecu.dicat ꝙ dꝫ opponi añ litẽ contestatã:qꝛ est dilatoria,qm̃ datur ad tẽpus:vt.d.l.in ꝯtractibus.⁊ postea opponi nõ põt,qꝛ precludat̃ via per litẽ cõtestatã sicut in alijs dilatorijs.l.ita demũ.de ꝓcura.Qꝺ dicit fore verũ,nisi reus velit iurare se prius ignorasse:qꝛ posset etiã post litẽ contestatã opponi:cũ sit peremporia ex suo officio:qꝛ perimit petitionẽ actoris vt hic.et pro hoc facit.l.ij.de satisdando.⁊.c.pastoralis.extra eo.titu. posset tñ ꝺm quosdã:vt ibi refert Spec.ꝓponi post litẽ cõtestatã:lꝫ ante deberet ꝓtestari vt contigit in alijs ꝑemptorijs.l.exceptionẽ.C.de ꝓbatio.Sed tu teneas qꝺ.s.dixi ꝺm Bar.⁊ Raph.⁊ qꝺ dixit Spec.quod cũ iuramẽto admittit̃,si dicat se ignorasse ⁊c.cũ hoc pẽdeat ex facto suo,⁊ añ bienniũ.⁊ sic de recẽti:ergo nõ p̃sumit̃ legitima ignorãtia.l.peregre.de acquirẽ.pos.in princi.vñ daret̃ materia deierandi,qꝺ lex nõ patitur.l.meminerint.C.vnde vi.igit̃ nõ videt̃ admittẽdus.Et de materia dilatoriarũ ⁊ peremptoriarũ,dicam.j.eo.§.appellantur ⁊c.

SVMMARIVM.

1 Exceptio pacti de nõ petendo,actionem non tollit,sed eam elidit:quæ exceptio nititur æquitate.
2 Pactum quòd non à se petetur,an sit personale?
3 Pactũ de nõ petendo,tollit ipso iure naturalẽ obligationẽ.Et an ciuilẽ?4.
Et quare magis tollat ipso iure naturalem obligationem q̃ ciuilem.5.
6 Futurum prohibetur non tantùm de iure ciuili:sed etiam naturali.
7 Actio & obligatio ciuilis & naturalis per pactum nudum de non petendo indistinctè tollitur,in maleficijs ipso iure.
8 Obligatio in pignore,an tollatur ipso iure per pactum?
9 Pactum quid sit.Et quo iure fuit inductum.10.
Et in quo differt à promissione & pollicitatione.11.
12 Pactorum diuisiones,quæ sint?
13 Pacta quæ sint pariant actionẽ.& quæ dicantur pacta inutilia.14
Et quæ vtilia.15.
16 Pactum nudum,quid sit?
17 Vestimenta pactorum,quot & quę sint?
18 Pactum nudum si pręcedit: quòd iure singulari parit actionem vel per ipsum datur actio vel condictio &c.an vestiat pactum nudum incontinenti appositum?
19 Contractus vestitus si præcedit:& sequuntur duo pacta nuda, an ambo vestiantur?
20 Stipulatio pœnalis,an vestiat pręcedens pactum nudum?
21 Filius vel seruus:si stipuletur,et pater apponat pactum nudũ iuxta dictam stipulationem,an patris pactum vestiatur?
22 Pactum ad hoc vt dicatur vestitum coherẽtia contractus,quid requirat̃?
23 Cõtractus duo si fiant principaliter,& postea pactum apponit̃:à quo contractu dicetur vestitum?
24 Pactum appositum iuxta contractum,quid operetur?
25 Actio præscriptis verbis,an concurrat cum alia actione?
26 Et an oriatur ex contractu innominato?27.
28 Actio prescriptis verbis,an sit bonæfidei vel stricti iuris?
29 Contractus an resultet nomiatus vel innominatus:ex contractu primo nominato,& relatione pactum ad ipsum contractum.
30 Contractus innoĩati,an cognoscãtur ex cõuentione vel ex implemento?
31 Pactum incontinenti appositum, an pariat aliquam actionem: & quam actionem & quomodo?

Preterea

1 Præterea.[a] ¶† Exceptio pacti de non petendo, actionē nō tollit[b] sed eaȝ elidit q̄ exceptio nititur eq̄tate.h.d.
b ¶† No.tex.ibi ne a se pecunia peteret rc.qd̄ hic fuit pactū ne a se pe
2 teretur. An autem in tali casu, dicatur pactum personale ⁊ ita quod
licet a debitore peti nō possit, tñ peti possit a suo herede. Et videt pri
mo qd̄ nec ab eo, nec ab ei⁹ herede peti possit: q2 ꝑsona debitoris, fuit
in pacto spēficata: nō vt pactū ꝑsonale fieret sed vt persona demon-
straretur, cum qua pactū factuȝ fuit vt dixit text.in.l.iurisgentium.§.
pactorum.ff.de pac. In cōtrarium videt, qd̄ imo pactum dicatur ꝑso-
nale ⁊ sic prosit debitori tantuȝ: igitur ab eius herede nō obstante ta
li pacto peti poterit.l.qui in futuruȝ.§.j.eodem ti.vbi Bar.sic conclu
dit: quando stipulatio vel pactū concipitur negatiue, quod tunc aut
precedit contractus de cuius natura tenet heres: ⁊ trāsit ad heredes
promissoris ⁊ stipulatoris.l.inter stipulantē.i princ.cū simi.ff.de ver-
borum obliga. aut nō procedit talis contractus: ⁊ tūc aut tale pactuȝ
non afferret vtilitatem, nisi transiret ad heredem ⁊ tunc ad eum tran-
sit.l.si stipulator.de v̄borū obli. Aut afferret cōmoduȝ, etiaȝ si ad he-
redem non transit: tunc aut persona adijcitur solum.verbo obligati-
uo: ⁊ dicit esse in rem.⁊ ideo transit ad heredem: vt.d.§.pactorū. Aut
adijcitur verbo executiuo, ⁊ tunc aut adijcitur ꝑsona tertij: vt ꝓmit-
tis nō petere a lucio titio, forte erat filius vel seruus: ⁊ tunc erit perso
nale ⁊ ad alias non porrigitur nisi sit actum.l.et heredi.§.nos aūt.ff.
de pac.⁊.d.§.pactorum. Aut adijcitur persona ipsius paciscētis: ⁊ tūc
si est talis, qui nō possit habere heredē, vt seruus ⁊ filius scd̄ȝ ista tem
pora: et tunc est personale.l.acquirere.§.j.coniuncta.l.⁊ heredi.in pri.
de pac. Aut potest habere heredeȝ, ⁊ tunc in dubio intelligit in rem:
et sic transit ad heredē.vt.d.§.pactorū. Fallit si est apposita dictio ta-
xatiua: vt ꝓmitto nō petere a te solo, vel a te tantū.l.nō solum.§.tale.
cum gl.⁊ ibi Bar.de libe.lega.et ita debet necessario intelligi.dicta.l.
qui in futurum.§.j.ſm Francis.accur.et Jaco.de belui. Ita dixit ibi
Bar.in.l.si sic.ff.de verborum obli.⁊ ibi doc.⁊ vide Bart.⁊ doctores
in.l.veterum.C.de cōtrahen.⁊ cōmittē.stipula.⁊ ibi Cy.⁊ Salic.et do.
Joā.in.d.l.si sit.⁊ Flor.in.l.si pactum.ff.de ꝓba. Et per hāc cōmuneȝ
sententiam tu posses reprobare qd̄ no.Bal.in.l.stipulatio ista.in prin.
de verborum oblig.qui dicit, quod ille versic.sed si se obligat rc.quod
haberet locum: vt trāseat illa obligatio ad heredem: licet esset ibi di-
ctio taxatiua, quia hoc videtur contra suprascripta. Verū ista doctri
na Bar.destruit tex.in.d.l.qui in futurum.§.j.quia ibi non est aliqua
taxatiua: vt dixit Joan.an.in dicta.l.si sic.dic vt ibi per eum: q2 in hac
materia magis mihi placet: qd̄ notat idem dñs meus Floria.in.d.l.si
pactum.quia clarum est, quando est personale quod nō egreditur per
sonam: quando vero pactuȝ de nō petēdo esset reale, ad omnes trāsi-
ret.l.nisi.⁊ dicta.l.qui in futurum.§.j.ff.de pact.intantum quod trāsi-
ret ad singularē successorem.l.fluminsi.§.adijcitur.de dam.infec. Sed
si dubitatur an sit in rem vel in personam: et tunc aut est personale, in
verbo obligatiuo ⁊ executiuo: vt promitto tibi quod non petam a te:
⁊ tunc pactū cēsetur personale ⁊ nō trānsitorium.d.l.qui in futurum.
§.j. Aut est personale in v̄bo obligatiuo, sed impersonale ī v̄bo exe-
cutiuo: vt promitto tibi quod amplius nō petet.et dicas qd̄ est reale,
quia persona videtur adiecta loco demōstrationis, ⁊ acquisitiōis in-
choande ⁊ nō limitande.d.§.pactorum. Aut est impersonalitas ī ver
bo obligatiuo non petenduȝ, ⁊ in executiuo: vt ꝓmitto amplius non
peti et ideȝ dicit quia persona subintelligitur in verbo obligatiuo nō
executiuo: potissime qñ pactuȝ nō esset gratuitū vt in exactione.l.cū
mota.cum ibi no.C.de transactio. Sed si sit dubium, qualiter verba
sint formata: puta quia testes dicunt ꝙ interfuerunt quando Titius,
fecit Seio pactum de non petendo: sed non recordantur qua forma:
vel non fuerunt interrogati: tunc in dubio dictum presumitur reale.d.
§.pactorum. Nec obstat ꝙ probatio obscura, non releuat.c.in p̄sentia.
de probatio.quia hoc habetur, ꝓ certa legis presumptione.d.l.iuris-
gentium.§.quod fere.⁊ istō mihi placet: quod tene mēti. ¶ No.ꝙ per
pactum de non petendo, nō petitur obligatio naturalis totaliter: vt
pȝ in tex.ibi nihilomin⁹ obligat⁹ manet.⁊ ibi obligatiōes nō oīno dis
soluūtur. Ex quo sequitur ꝙ licet fiat mihi pactū de non petendo: re-
maneo tamē obligatus: ⁊ contra me pōt intentari actio, vt hic.tamen
quia iniquum est, me condemnari cui dictum pactuȝ factum est: quia
nihil tam naturale, q̄ꝫ pacta seruari.l.j.ff.de pac.iniquum esset me cō-
demnari: vt hic in fi. ¶ No.ꝙ ille cui factum est pactum de non peten
do, debet proponere exceptionem pacti: alias condemnabitur: vt hic.
⁊.l.si vn⁹.§.pactus.cum ibi not.ff de pactis. ¶ In gl.peteretur ibi.§.
naturalis.dic secundum quosdam melius probatur in.l.in his.§.im-
perator.ff.de solutio.ibi quedam ex pacto, ⁊ naturaliter debētur. Sed
tu dicas quod ille tex.nō probat quia loquitur de pacto de petendo
vsuras, non autem de pacto de non petendo: vnde melius probatur
in dicto.§.naturalis.ibi naturalis obligatio.⁊ ibi quia vinculum equi
3 tatis rc. ¶† Nota.ergo ex gloss.quod pactum de non petendo, tolut
ipso iure naturalem obligationem.⁊ idem voluit glos.in.l.pacta que
contra.et ibi doctores.C.de pactis.in dicta.l.si vnus.§.pactus.vbi
Barto.tenet istam gloss.per dictā.l.naturalis.et per.l.si.ff.de iureiur.
et p.l.fideiuss.obli.§.fideiussor.de fideiuss.vt dixit Bar.in.d.§.pact⁹.in
versi.pro huius ergo declaratione rc.⁊ idē voluit
Bar.sequēdo glo.in.d.§.naturalis.qd̄ intellexit
verum, quādo interponitur super actione perso-
nali vbi cadit obligatio: secus si sup reali: vbi nō
cadit obligatio.vt.s̄.de actio.§.j.⁊ ibi dixi q2 non
pōt tolli, qd̄ nō est per dictum pactum: sed Bal.
in.d.l.pacta que.cōtra arguit contra hoc, si testa-
tor dānet heredem nō petere a Titio nulla tollit
obligatio: nisi acceptilatio postea sequatur: vt est a
tex.in.l.si quis decedens.§.sed cū de effectu.de li
be.lega.igit idem in ꝯctu: quia nō debet esse ma-
ioris efficacie cōtractus, q̄ꝫ vltima volūtas.l.ser-
uum filij.§.eū qui ff.de lega.i. In contrariū facit
tex.in.l.si vnus.§.si cū decē.ff.de pact.in fi.vbi dr̄
pacto de nō petendo, totā obligationē submoue
ri: vnde concludit aut pactū consistit in ꝓpria vi
pacti, ⁊ tollit naturalē obligationē aut nō consistit
in propria vi pacti, ⁊ nō tollit naturalē obligatio
nem.⁊ ideo nō parit exceptionē pacti, sed doli.l.
rescriptum.§.fina.ff.de pac.facit qd̄ not.ff.de lib.
lega.l.nō solū.§.liberationis. Nec obstat argumē.
de vltima voluntate, quia in hoc vltima volūtas
est minoris potētie Et est ratio: quia innititur cō
sensu testatoris tantū.l.cū pater.§.surdo.ff.de le-
ga.ij. Sed cōtractus consensu duorum.ff.⁊.C.de
pac.igit dicit esse maioris potentie: vt no.in.d.l.j.
C.de pac.sed Sali.in.l.pacta nouissima.C.de pa
ctis.in versi.secūda operatio pacti, de nō petēdo.
rc.allegat Guil.qui indistincte tenet cōtra glo.ꝙ
imo nullo modo tollatur naturalis ipso iure. Q2
actus agentiū, nō debent operari vltra numera-
tionē ipsorū.l.nō oīs.si cer.pet.⁊ intentio colligi-
tur ex verbis.l.nō aliter.de lega.iij.sed verba pa-
cti solūmodo sunt interposita super petitione, nō
super obligatione: vt quia facio pactū de nō pe-
tendo: vel ꝓmitto nō petere: igitur rc. Secun-
do pactū de nō petendo, non tollit dominiū nec
reivendicationē.l.si pro fundo.⁊.l.siue apud acta.
cum ibi no.C.de transac.ergo nec respectu debiti
obligationem tollere debet, cum idem consensus
possit operari in vtroq̄ȝ, ex quo vtrūq̄ȝ est penes
debitorē cū potentia: ex causa habili habeatur ꝑ
traditione.§.interdum.s̄.de rerum diuisio.⁊ hoc
sequitur Jac.but.et pro hoc allegat casum.in.l.j.
in prin.ad macedonia.⁊.l.ij.ff.ad velleianū.⁊ pro
hoc potes allegare.l.j.§.sublatam.⁊ qd̄ ibi Bart.
Ange.⁊ Moder.ff.ad trebel.vbi licet dicatur a-
ctioneȝ nō dabo.intelligitur nō ipso iure, sed ope
exceptionis.⁊ ad.§.naturalis.respondet ꝙ loqui b
tur in pacto liberatiuo, quo dicitur libero te vel
absoluo te: quia tale pactū concernit obligatio-
nem: quod non contingit in pacto de nō peten-
do quod concernit tantūmodo petitionem.sed
Richar.de sal.⁊ Sal.⁊ communiter doct.tenent
indistincte gl.per.d.§.naturalis.qui loquitur in-
distincte, in dicto suo in quolibet iusto pacto. Se
cundo per rationem ibi in tex.positaȝ que sic de-
ducitur: ex pacto vel contractu de petendo, indu
citur naturalis ex equitate: cui nil magis cōgruit
rc.l.j.ff.de pac. Tu pro eis allega tex.i.d.l.in his.
§.imperator.ibi: quedā ex pacto naturaliter de-
bentur: ergo in contrario pacto de non petendo:
qui eadeȝ equitate nititur, debet tolli naturalis:
⁊ equalis ad appositū fit comparatio.C.de sentē.
pas.l.si. Tertio per tex.in.l.creditori.C.de pac.ibi
de parte nō petenda: cōiuncto ibi ea obligatione
liberatus es.et ibi: nā exceptio pacti, petitionē re
pellit. Quarto per tex.in.d.l.si vnus.§.si stipula-
tus sim decem.ff.de pac.vbi dixit tex.per pactū
de nō petendo, totā obligationē submoueri: sed
submouere, est auferre id qd̄ adijcit.l.ij.ff.de com
pensa.nec est verū, qd̄ partes intelligāt tollere pe
titionem pacti: q2 ridiculū esset ⁊ de impossibili.l.
vbi pactum.C.de trāsac.nec etiam tollit petitio-
nem iuris: vt est text.hic apertus in versi.qua de
causa.⁊ cum nō tollat obligationeȝ ciuilem: vt pa
tet hic, ibi nihilominus obligatus manet, neces-
sario sequitur qd̄ tollit naturalem: q2 tamen sub-
lata remanet petitio ⁊ actio, exceptione tamen
elisa: vt hic ibi: nō omnino dissoluuntur.⁊ ibi: sed

a ¶ Preterea. Jā
vidistis duo exē
pla, in q̄bus pri-
ma facie equū vi
det qd̄ actor de-
beat obtiere: ini
quū tñ videt in-
specta ꝑsona rei:
q2 cōpetenti ex-
ceptione, se de-
fendere potest.
Mō ponit ter-
tiū exemplū pu-
ta cū creditor fe
cerit debitori pa
ctū de nō peten
do, sicut patet in
litera. Eque si
debitor rc.

ADDITIO.

b ¶ Nō tollit.ad-
de hic ꝙ licet pa
ctum de nō petē
do simpliciter fa
ctū, nō tollat a-
ctionē ipso iure:
tamen est secus
in pacto de non
petēdo gemina-
to: q2 tollit actio
nem ip̄o iure ꝑ
Ange.Pau.de
cast.⁊ doc.in.l.le
gitima.ff.d̄ pac.

quia iniquum.⁊ probatur manifeste in dicto.§.naturalis.Nec obstat
quod dixi per.l.si pro fundo.quia non est par ratio:quia cōsensus po-
test inducere obligationem,sed non dominium.l.traditionibus .de
pac.Nec obstat.l.j.cum simili.ad macedonia.quia ibi ciuilis ipso iure
tollitur,sicut per pactum tollitur naturalis tantum:sed ibi remanet
naturalis,cum qua sola actio iam nata potest remanere:sicut in pa-
cto remanet ciuilis cum qua sola conseruari potest actio sicut filia po
test remanere cum matre tantum,vel cum patre tantum:vt not.plene
Bart.⁊ doc.in.l.cum quis.de iur.⁊ fac.ignoran.de quo dixi.s.de.obli.
in prin.Unde illa iura magis cōcordant,⁊ istud est tenendum:posses
tamen opinionem Bal.tenere,que videtur multum cōsona iuri.⁊ ex
ea posses cōcordare opiniones:quia aut pactum est in sua propria vi
vt quia factum est debitori.⁊ tūc tollatur naturalis:vt vult gl.Barto.
⁊ cōmuniter doc.qui pactum nō est in sua propria vi,vt qꝛ per alium:
vt puta per procuratorē mihi queritur pactum de non petendo:⁊ tūc
mihi nō competit pacti exceptio,sꝫ aquiritur doli exceptio:vt est tex.
apert⁹ in dicta.l.rescriptum.§.fi.ibi qui exceptione pacti vti non pos-
sunt,doli exceptione vsuros.et ita intelligitur opinio Guil.et Jaco.
quia si non cōpetit mihi exceptio pacti de non petendo:si talis exce-
ptio in forma intentaretur,nō teneret nec ciuilē nec naturalem obli-
4 gationem vt inepta.l.j.§.in flumine.de flumi.cogita . ¶†In ea.glos.
ibi item elidit ciuilē.vt hic.quod est verum ꝺm Bar.in dicta.l.si vnus.
§.pactus.ff.de pac.in versi.pro huius ergo declaratione ⁊c.videlicet
quando fuit opposita exceptio pacti:vt hic.et per consequēs quādo
venit ad conflictū,vt contingit in duobus pugillibus.ita dicit Jaco.
de are.in.l.creditori.C.de pac.Sinautē esset pronuntiatū contra acto
rem,nō solum eliditur obligatio:sed tollit̄ in totum actio.argu.l.que-
cunqꝫ.ff.de compēsatio.Et sic tu habes ꝺm istam doctrinā Bart.tria
tempora distincta,⁊ diuersimode cōsyderanda:videlicet tēpus pacti,
⁊ nō eliditur tempus quo opponitur exceptio:sꝫ eliditur tēpus sen-
tentie ⁊ in totum tollit̄ actio:sed Bald.in dicta.l.pacta que contra.in
versi.venio ad tertiam virtutem.dicit quod imo obligatio ciuilis,est
elisa etiā anteꝗ̄ exceptio pacti opponatur:⁊ sic antequā veniat ad cō
flictum:nam quedam sunt exceptiones,que eliduntur ipsaruꝫ origi-
ne:quedam que eliduntur ipsarum propositione:exceptio vero pacti
est de primis exceptionib⁹,quia respicit ad iniquitatem petitiōis:vt
hic in fi.Istud autem quod dicit Bar.posset procedere in exceptioni
bus,que non respiciunt iniquitatē petitionis:sed aliquod beneficiuꝫ
iuris:vt,ff.solu.matrimo.l.ex diuerso.§.fina. Sed idem Bal.in dicto
§.pactus.in ver.itē queritur.iuxta predicta.dixi superius ⁊c.dicit qꝺ
dicta opi.Bar.recedit a veritate,quia ipso iure actio eliditur ab ipso
initio,cū fit pactuꝫ:quod sic probat:quia eo instanti,quo fit pactum,
tollit̄ naturalis q̄ fauebat ciuili:⁊ remanet ciuilis debilitata et elisa.
Unde inter pactū ⁊ elisionem,non est dare mediū:preterea statim cū
est ortū pactum,est nata exceptio.Unde natiuitas exceptiōis,elidit
actionē:imo veri⁹,elisio est causa exceptionis.in ordine intellectus:
Preterea patet hic,quia si nō esset elisa:solutū non posset repeti.hoc
enim regulare in omnibus exceptionibus que non elidunt.ff.de fide-
iusso.l.si cum testamento.§.j.sed istud est falsum,quia non cōpetit re-
petitio.⁊ factum ad excipiendū,trahitur ad agendū:vt not.in.l.tra-
ditionibus.ff.de pactis.apparet ergo qꝺ nullum est interuallum tē-
poris,inter pactū ⁊ elisionem:sed ideo ius requirit,qꝺ exceptio oppo
natur,quia iudex nō posset prouidere vigore exceptionis non opposi
te:nec incluse in iudicio.ita dicit gl.in.d.§.pact⁹.in versi.in opponen-
do facit.l.qui liberis.§.testamento.de secun.tabu.Nec etiam verū est,
qꝺ dicit Bart.qꝺ per sentētiam,tollitur actio ipso iure:quia est cōtra
casum.j.eo.§.item si quis in iudicio.⁊ ibi dicaꝫ.Unde dic,quod sentē
tia super exceptiōe opposita,non auget ius oppositū:quo ad plenio
rem liberationem qꝺ veniret de natura exceptionis,sed declarat ipaꝫ
⁊ facit transire in rem iudicatam:vt.d.§.itē si quis in iudicio.tu dic vt
ibi dicaꝫ.⁊ istud mihi placet.¶Aduertas tu potissime in actu practi
co,in modo opponendi exceptionem in iudicio:quādo cōpetit exce-
ptio pacti nō petēdo id.qꝺ notat Specula.in titulo de excep.§.dicto
de dilatorijs.in versicu.rursus notandum est in fine.vbi dicit quod si
petitione proposita,dicat aliquis:non teneor respondere quia fecisti
pactuꝫ de non petendo:qꝛ excipiens nō est audiēdus:quia proponit
exceptionē ad id qꝺ nō competit:videlicet contra petitionem vt eam
differat ⁊ non contra actionem,cōtra quam est exceptio peremptoria
proponenda,vt eam excludat ad quā competit talis exceptio.⁊ ideo
dicit tex.in.c.exceptioneꝫ de exceptio. qꝺ talis exceptio,nō impedit
litis cōtestationē.¶Ex quo infert quod ista exceptio pacti,sic debet
proponi.Nō teneor tibi,quia fecisti pactum de non pendo:quia tunc
opponitur contra actorem,quod nota tu causidice vt scias formaliter
opponere:quando tibi competit pacti exceptio de non petēdo. quia
inepte excipiēs,succūberes:vt.l.j.§.labeo.ff.de flumi. ¶Ultimo pos
ses saluare,opinionem Bar.⁊ concordare cum opi.Bal.ꝺm intentio
nem Ang.in.l.pacta que contra.videlicet quia eoipso qꝺ fit pactum,
de nō petendo tollitur naturalis:⁊ eliditur ciuilis:ita intelligitur opi
nio Bal.sed non habet plenum effectum,nisi veniat ad conflictuꝫ.et
5 ita intelligatur opinio Barto. ¶†Sed hic queritur,quare pactum
de nō petēdo,tollit ipso iure naturalē obligationē magis quā ciuilē?
Respondet Bal.in.d.l.pacta.qꝛ obligatio ciuilis,oritur rōne solēni-
tatis:sed naturalis rōne actus habentis naturale vel accidentale ve-
stimentū.⁊ naturale vestimentū habent contract⁹ nominati.l.si ⁊.l.iu
risgentium.in princi.ff.eodē titu.de pac.sic regula iuris est,ꝙ in omni
actu tollēdo ipso iure,requiritur alius actus retro similis.l.nihil tam
naturale.de regu.iur.qꝛ ergo pactum nudū,nō est actus retro similis
cum primū pactum fuerit vestitū.⁊ istud pactum de nō petendo,non
sit vestitū:merito nō tollitur ipso iure obligatio ciuilis:vt.ff.de solu.l.
prout quisqꝫ.ꝑterea pactū de nō petēdo,habet plurimū facti:sed ob-
ligatio ciuilis,habet plurimū iuris:vt.d.§.pactus.in princi.merito id
qꝺ minimū iuris hꝫ,nō pōt tollere ipso iure id qꝺ plurimum iuris hꝫ.
argu.C.de codicil.l.si idem.Tu pro eo allega.gl.in.l.j.C.de acqui.pos.
⁊ pro eo etiā facit.l.qꝺ per manus.ff de iure codicil.¶In ea.gl.ibi.itē
obligata naturaliter paciscentem.Sed contra opponitur,qꝛ ꝺm istā
gl.clarū est qꝺ hoc pactum parit liberationē vt hic:ergo nō pōt pare-
re obligationē:quia idē actus,nō pōt parere cōtrarios effectus.ff.de
solutio.l.qui hominē.in.§.si.Secūdo videtur probare expresse,in.l.si
pater.§.contra debitorem.ff.de iure dot.ibi non obligatur.solue ꝺm
Bal.in dicta.l.pacta que contra.Quedaꝫ sunt pacta que valent,in ꝓ-
pria vi pacti,⁊ ex istis oritur naturalis obligatio.Quedā sunt pacta
que mero iure non valent:sed tuitione legis,valent solum quantū ad
exceptionem doli subsidiariam exceptionis pacti.⁊ ex his non oritur
obligatio naturalis:quia cū nō oriatur nisi exceptio subsidiaria,obli-
gatio ordinaria nō potest nasci:vt.l.rescriptum.§.fina.de pactis. Nec
obstat.d.§.contra debitorē:quia ibi loquitur in mera liberalitate : vt
quādo dico libero te:sed hic loquitur in pacto de nō petendo,in quo
continetur promissio in qua cōtinetur obligatio naturalis: igitur ⁊c.
Tu vero dicas,vt dicit gl.in.d.§. qui debitorē. in versi. nō obligaturi
quia ibi nō obligatur ad dotem soluendam:quia dicitur soluisse con-
uertēdo obligationē peculiarē,in dotem:vel nō obligat̄ ciuiliter ⁊ na
turaliter,ad nō petendum:obligatur tamen naturaliter vt in hac gl.
¶In ea.gl.in fi.Nota totam istam gl.que ponit quid operatur pa-
6 ctum de nō petēdo.¶†Not.etiā ex fine.d.glo.ꝙ nō solum de iure ci-
uili,quis ꝓhibetur furtum facere : sed etiam de iure naturali: vt.s.de
obliga.que ex delic.nascun.§.j.ibi iure naturali.Tu dic imo etiam de
iure diuino:vt ibi dicitur in glo.iuxta illud preceptum.altissimi.Non
furtum facies ⁊c.Nam ius naturale,capitur multis modis vt volunt
doc.in.l.j.§.huius studij.ff.de iusti.⁊ iure.qui dicūt ꝙ licet gl..ibi dicat
quod sunt tres species iuris naturalis,quod imo duobus modis tm̄
dici potest.Uno modo ꝓprie,⁊ tunc intelligitur qꝺ est cōmune omni-
bus animalib⁹:vt.d.§.huius studij.Alio modo,accipitur non ita ꝓ-
prie:videlicet pro naturali ratiōe insita homini.⁊ inter omnes homi-
nes seruatur.⁊ ita accipitur in.§.singulorum.s.de rerum diui.et in.d.
§.j.de oblig.que ex delic.nascun.Nec gl.ibi bene dicit,quia non debet
intelligi sibi fuisse prohibitum a lege Mosaica:quia ista fuit sentētia
Pauli iuriscōsulti.in.l.j.§.j.ff.de furtis licet Iustin.illud transposue-
rit in.d.§.j.Alio modo accipitur ius naturale,quod differt a ciuili.s.
de rerum diuisio.§.j.et.ij.ff.de acqui.re.do.l.j.¶Ex quo infert Rap.
in.d.§.hui⁹ studij.qꝺ.l.j.in prin.ff.de mino.debet intelligi de iure na-
turali.Nec obstat si dicatur de iure naturali,pacta seruantur.l.j.ff.de
pac.sed in tit.de mino.pacta destruuntur:igitur ⁊c.qꝛ respondetur,qꝺ
est dare equitatem in genere,que conseruat pacta:aliqn̄ est dare equi-
tateꝫ que pacta dissoluit.l.j.§.j.ff.de doli exceptio.ita intelligatur di-
cta.l.j.in prin.de mino.Tu posses dicere,qꝺ licet iuriscōsultus nō co-
gitauerit de iure diuino.tamē etiam de iure diuino furtū est prohibi-
tum,vt dixi:⁊ nō pōt exponi tex.l.naturali.i. diuina ⁊ de iuregentiū:
vt ibi dicit gl.¶In gl. nō oīno.ibi.§.naturalis.ergo no.ꝙ pactuꝫ de
nō petendo,nō tollit ciuilē.⁊ sic in totū nō perimit.Sed ꝯtra.de.d.§.
naturalis.de solu.ibi prima obligatio,solutione pacto ⁊ iurein. tollit
ipso iure ⁊ in totū:⁊ sic ista tria equiparant̄ ibi.Sed rn̄deo qꝺ pactum
de nō petendo,ipso iure tollit primeuā obligationē naturalē tm̄,in-
ductā per cōtractū obligatoriū:qꝛ nihil tam naturale ⁊c.sed pactū de
petendo,⁊ sic obligatoriū nō tollit etiā primeuū pactū de non peten-
do ipso iure:vt.d.§.pactus.multo ergo minus,tollit obligationē ciui
lem vt hic:ita dicit gl.in.d.§.naturalis.Et est rō differētie inter pactū
de petendo,⁊ pactū de nō petendo:qꝛ prōptiores sumus ⁊c.l.arriani.
de actio.⁊ oblig.¶†In eadē ibi:vt in maleficijs factis.¶Not.ex gl.
qꝺ in maleficijs indistincte,actio ⁊ obligatio ciuilis ⁊ naturalis ꝑ pa-
ctū nudū de nō petendo,tollitur ipso iure,⁊ naturalis conuentio dr̄
legitima.qꝛ a lege iuuatur.l.legitima.cū ibi no.per glos.Bart. ⁊ doct.
ff.de pac.sed.d.l.si tibi.§.quedam. eod.titu.loquitur in actione iniu-
riarum ⁊ furti, ⁊ nō vniuersaliter.licet gloss.ibi etiam vniuersaliter in
omnibus criminibus intelligat illum tex.que contineant causam fa-
mosam,vel sint penales cum sit eadem ratio.l. illud.ff. ad legem agl.
Et est ratio predictorū:qꝛ actiones descendētes ex maleficijs, non na
scuntur ex consensu:⁊ ideo sunt debiliores.Item cū sint penales.sunt
odiose.sed Bar.intelligit in actionibus famosis,dūmodo descēdant
ex maleficijs.secus si ex cōtractu vel quasi.vt actio tutele ⁊ similes q̄
sunt famose.l.j.ff.de infa.⁊ tamen ipso iure nō tolluntur.ff.de pactis.
l.iurisgentiū.

l.iuregentiū.in.§.idē marcellus.cū.§.seq. Item qd̄ dicit glos. vel sint penales. intelligas ex vtraq; parte, vt in exemplo.d.§. quedam. sed si ex parte rei tantum esset penalis, non esset eadem ratio: vt patet in actione tutele que est penalis ex parte rei tantum: ꝛ tamē non tollitur ipso iure.d.l.iuregentiū.§.idē marcellus.ff.eod.tit. ¶ Utrum autem actio sit penalis ex parte vtriusq;, vel ex parte vnius tantum actoris vel rei vide gl.s.de act.in.§.item mista.facit.§.penales.eo.tit.ꝛ qd̄ ibi habet. ¶ Aduertas tamē quod qui remittit actiones ex maleficio, non videtur remittere damnū vel interesse: vt dicit Dy. Bar. Bald. ꝛ Ange. in d.§. quedā. allegātes. l. sed si vnius.§. finautem.ff.de iniur. ac etiam dixit ibi Bar. an per remissionē iniuriarū, factā in foro penitentiali tollantur iste actiones ex maleficijs: ꝛ videtur ꝙ sic per glo. multum nota.s.de iniur.§.fi.ꝛ qd̄ ibi scripsi. Sed ipse determinat contrariū. quia tantūmodo videtur remittere rancorem, nō autem suum interesse. de quo vide glos.in.c.ad apostolice.in gloss. satisfactionē.de re iudi.in.vj. Ac etiā aduertas tu, ꝙ dictus.§.idem marcellus.nō multum probat opinio. Bar. quia ibi loquitur quo ad obligationem inducendam: videlicet vt tutor obligetur in minoribus vsuris. secus forte esset in liberatione.d.§.querelam. per regulam.l.fauorabiliores.de regulis iuris. Item si tolluntur ipso iure famose ex delicto: vt.d.l.quedam. ergo fortius ipso iure, debent tolli famose ex cōtractu: ne melioris cōditionis
8 sit ille qui plus deliquit. facit.l.non solum.ff.de noxa.act. ¶ † In eadē ibi.§.de pignore. ista gloss. sentit qd̄ etiam in pignore per pactum tollitur ipso iure obligatio. Sed in contrarium videtur tex. apertus in.d.§.de pignore. vbi dr̄ ꝙ licet iure ordinario, in pignore ex pacto nascatur actio: tamē exceptione tollitur: ꝛ sic non ipso iure. igitur ꝛc. Unde consydera qd̄ hic, de pignore potest intelligi duobus modis vt voluit gloss.in.d.§.de pignore. Uno modo ꝙ loquat̄ in pignore tacite remisso, videlicet cū debitor sciente ꝛ patiente creditore vendit pignus: tūc tacite videtur pignus remittere. ꝛ sic non ipso iure sed ope exceptiōis facit.l.si debitor.ff.quib.mo.pign. vel hypo.sol. sicut dicimus in simili quādo creditor recepit ab vno ex correis soluente, pro parte sua. quia tacite videtur pacisci, nō velle amplius illum inquietare pro residuo. ꝛ sic inducitur tacitum pactū.l.si creditores.C.de pact. cum ibi no.l.si ex tota.§.j.de leg.j. Secūdo modo, in quandā consequentiā debiti fuit pignus remissum: quod procedit qn̄ remissio debiti fuit inutilis: tunc pignus intelligit̄ inutile remissum, vel quando debitum fuit remissum sed actio cōpetens ad debitū non fuit extincta ipso iure sed ope exceptionis: vt.l.maior.cū gloss.C.de pig.ꝛ sic principaliter non fuit remissum pignus, sed in consequentiam. vel fuit pignus traditum creditori, ꝛ fuit simpliciter pignus remissum sed nō retro traditū. ꝛ sic nō fuit actus omnino retro similis. facit.l.j.ff.de pignora.actio. coniuncta.l. ab emptione.de pac. ita in effectu volunt glo.ꝛ doct.in.d.§.de pignore. ¶ Extra glo. q2 iste tex. tractat de pactis. ꝛ alibi in isto libro institutionū, de pactis non habet̄ nisi hic.ꝛ.j.ti.pxi. ideo necessariū videtur pro nostra instructione hic, aliqua regularia in materia pactorum videre. Et pro aliquali examinatione ꝛ ordine dicte materie, videndum erit primo qd̄ sit pactū. Secūdo a quo iure fuit introductū. Tertio qd differt pactū a promissione siue stipulatione, ꝛ a pollicitatiōe. Quarto que sint diuisiones pactorū. Quinto ad quos porrigant̄ vires pactorum. Sexto de viribus pactorum, vcz quid operant̄ ꝛ de eorū effectu.
9 ¶ † Ueniamus itaq; ad primū, quid sit pactum? Et respōde quod pactum est duorū pluriumve, in idem placitus cōsensus vt diffinit iurisconsultus in.l.j.in prin.ff.de pact. et scdm̄ Azo. in summa dicti tituli ꝛ gloss.in.d.l.j. est not. quod dicitur in idem quia debet suppleri ad dandum vel faciendū aliquid paciscenti, qd autem si paciscatur dare alteri an dicatur pactum. Istam.q. ponit Azo in sum.ꝛ Guil. Ray. Bald. ꝛ Ang.ꝛ doc.in.d.l.j. Sed latius dixit Barto. ibi docto.ꝛ ibi Lud. in l. stipulatio ista.§.si stipuler.de verbo.obli.

❋ ADNOTATIO. Est aūt pactū secundū Ulpianū in.l.j.de pactis in pandectis ꝛ Hostiensem in summa extra de pactis ꝛ Azonē vbi.s.ff. duorū pluriumve, in idē dandū vel faciendū consensus expressus, omnino obligandi, ꝛ dum dicit expressus, non intelligat̄ qd̄ sit expressus verbis tantum, sed etiā sit expressus consensus: hoc est nō omino in mente retentus, sed apparens, vel verbis vel aliqua coniectura: ꝛ ita intelligo Hostiensem in summa de pactis extra dum citat legem si repetendi de condictione ob causam.C. expressio eīm verborum solū exigitur in stipulatione.l.j.in princi.de verb.obliga.in pandect. quare autem dicatur pactum, dicitur in.d.l.j. differt autem pactum a pollicitatione, nam pactum secundum cōmunē sententiā, dicit̄ pmissio facta presenti ꝛ acquiescenti, siue agatur de presentis cōmodo vel incommodo: idē quando sit presenti vel absenti, vbi agitur de tacentis cōmodo l. qui patitur mandati in pandectis. Pollicitatio vero est, solius offerentis pmissio, facta presenti vel absenti vbi de tacentis agit̄ dispendio, cum tunc cōsentire non censeat̄ regula qui tacet de reg.iur.lib.vj. idem si fiat promissio absenti. siue de absentis agatur vtilitate siue de damno, vt toto titulo de pollicitationibus, licet Decius in.l.j.de pactis aliter censerit, ꝛ ibi dixi, ꝛ in hac materia pactum dicit̄ nudum et quando consistit in puris ꝛ meris terminis conuentionis, aliter appellatur dictum.l.sciendum.§.dictum.de edilitio edicto in pandectis

secundum Baldum ꝛ Philippum decium in dicta.l.j.ꝛ ibi dixi versicu.iiij. pactum.nu.ii. Antonius Caius.

Unde dic breuiter aut verba obligatiua ꝛ executiua conferuntur in personam tertij. verbi gratia. promittis Titio quod dabis ei centum. quoniam inter te ꝛ me, nullum negotium contrahitur. nec inter te et illum titium nullum pactum resultat: et per cōsequens nec aliqua obligatio naturalis: nisi in eo fuerim nuntius titij: quia tunc acquireretur ei.l.qui autem.§.fina.ff.de constitu.pecu.ꝛ.l.multum.ꝛ ibi Cyn.ꝛ Docto.C.si quis alte. vel sibi.ꝛ.l.j.in fine.ff.de contrahen.empt.ꝛ hoc verum etiam, cum a principio mea intererat solui titio: non enim illa verba mea parant mihi obligationem: quia non fuerunt ad hoc ordinata. nec etiam titio: quia presens non erat: ꝛ etiam hoc ignorabat. ꝛ hoc vult glo.in.l.stipulatio ista.§.si quis insulam.ff.de verborum obligatio. licet contrarium teneat ꝛ male in.l.quecunq;.ff.de act.et obliga. Quod intelligas verum, nisi in tutore: curatore: administratore: vel actore municipum.l.eum qui.§.item tutori.ff.de constit.pecu. cum ibi not. per gloss. Barto. Bald. ꝛ Ange. ꝛ Salice. ꝛ in filio ꝛ seruo et monacho. not. gloss.in.l.j.in princip. et ibi docto. de stipu.ser. Sed si verba obligatiua, conferuntur in personam paciscentis, sed executiua in personam tertij. Exemplum promittis mihi quod dabis Titio centum. tunc vera est opinio, quod resultat pactum inter te et me: ꝙ ex illo pacto saltem iure naturali, sis obligatus. ꝛ hoc tenet gloss.in.d.l. stipulatio ista.§.alteri.de ver.obli.ꝛ illa naturalis poterit in iudiciū deduci, de equitate canonica in foro ecclesiastico: vt in.c.j.extra de pact. coniuncto.c.nouit.de iudi.ꝛ de hoc dic vt not. Salic.in.l.legem.C.de pac. de quo latius scripsi.s.de act.§.in personam. in ver. de constituta. dic vt ibi. Item cum orit̄ naturalis ex superueniēte interesse, accumulatur postea ciuilis ꝛ reconualescit pactū. vt dicunt Guil. Ray. Ange. in.d.l.j.ꝛ sic superueniente interesse, pactum nullū videtur confirmari vt no. per doc.in.d.§.alteri. allegatur ad hoc.l.si remunerandi.§.si tibi. ff. manda. cum glos.ꝛ bene facit.l.si procuratorem.C.mandati.eo.titu. In contrarium facit sm̄ Ludo.l.si tibi.§.pactus cum ibi not. de pact. vbi si stipulor extraneo, ꝛ postea efficiat̄ heres meꝰ et sic superueniat interesse non cōualidatur: sed dic ꝙ ille tex. non facit q2 superuenit interesse post mortē. sed pro prima parte do. Joan. allegat.l.existimo.§.j.de verbs.obli. sed nec ille tex. facit quia aut stipulatur sibi, ꝛ tempore stipulationis vel pacti, sua non intererat. iuxta.d.§.alteri. ꝛ tunc ex superuenienti interesse, conualidat̄.d.l.existimo.§.j. Aut stipulat̄ alteri: ꝛ tunc ex superueniēti interesse nō conualidat̄: q2 intentio nostra q̄ presumitur scire iura.l.late.de ver.signi. nunq̄ fuit acquirere illi, ergo non conualidatur. Et predicta procedunt sm̄ Bar.ꝛ Ang.in.d.l.j.de pactis. quando paciscor alteri dari vel fieri, quod non est meū neq; mihi debetur. alias aūt si erat meū vel mihi debitū. idem operatur tale pactum, sicut mandatum simplex. iste est text. secundum vnum intellectum in.l.si cum cornelius.ff.de solu. et sic ille titius videtur constitutus procurator meus ad recipiendum. Ex quo sequitur quod tu non posses soluere titio effecto procuratori meo, tali modo nec inuito licet adiecto ad solutionem me inuito soluere posses.l.aliud.in fin.de sol.ꝛ no.in.l.iulia.§.si fundum.de verborum obligatio. ¶ Et aduertas q2 dicitur placitus consensus, ad differentiam stipulationis: que stipulatio non dicitur absolutus consensus sed consensus verbis solennibus declaratus per interrogationem precedentem: secuta formali responsione.l.j.in princip. et.l.quinq;.§.stipulatio.de verborū obliga. et ideo quia solus consensus qui est facti.ff.de cura.furiosi.l.consilio.§.fi. desyderatur in pacto ideo dicitur factum in eis versari ac in stipulatione quia iuris solennitas desyderatur et ea que stipulationem substantiat ꝛ plurimum potest dicitur ius versari. Hinc est, quia effectum stipulationis, stipulatio tollit ipso iure: quia quod iuris est alio iure tolli potest ipso iure: q2 cōsensus primeuus qui substantiat pactum cum sit facti, tolli non potest: vt.d.l.si vnus.§.pactus.ff.eod. Consyderandū tamen est, qd̄ licet in pactis factum versetur tamen ex eo ius oritur.ff.de procur.l.licet.§.eadē obligatio. Est aūt istud ius, obligatio naturalis que est iuris vinculum.s.de obli.in princi.l.naturales.de actio. et obliga. hoc ergo ius tollitur, sed remanet factum interdum habens ipso iure effectum: ꝛ interdum non habens. vt ecce pactum de non petendo factum: postea secutum est pactum de petendo.j.titu.j.§.j.ꝛ ibi aliquid dicam. nam obligatio inducta per primū pactum, videlicet naturaliter ad non petendum, tollitur per secundum: tamē adhuc ipso iure primum pactū de non petēdo, habet effectū: quia si fuisset ab initio simplex remissio, que non pducit aliquā obligationē contra liberantē cum nō ordinet̄ ad obligandū sed ad distrahendū. ꝛ ideo pactū postea de non petendo, prodest quo ad replicationē. vt.d.§.pactus. Est ꝛ alia ratio, quia pactum de nō petendo sustulit primum naturale pactum. ergo de petendo non suscitat illam.l.qui res.§.aream.de solu. sed nouam naturalem inducit. Ex sola ergo prima ciuili, ipso iure non competit efficax actio nisi iuuaretur ope replicationis. ꝛ prima ratio vera est. ista secunda posset morderi per.l.si heres institutus.ff.ad trebelli. cum eīm pactum de non petendo, sit meri facti (nō enim ibi requiritur iuris solennitas per aliud pactum de non petendo) ius non potuit facere quod tolleretur sm̄ veritatem: quia facta tollere non potest.l.in

bello.§.facte.ff.de cap. Sed qꝛ cum est facti,tollit eo modo quo potest ita replicationē:sed stipulatio est iuris:vt.s.de.obli.i prin.ideo p illā stipulationē tollitur,non per fictionē:et sic nō ope exceptionis sed ipso iure:vt.d.§.pactus.ita hoc vltimū dixit Bart.in.l.si is qui ꝑ empto-
10 re.de vsuca.in ver.restat videre de his que sunt meri iuris. ¶† Capio secundū,quo iure fuit inductū pactum.et dicas ꝙ fuit inuentū siue introductū a iure gentium:qꝛ a naturali ingenio vel industria hominis fuit introductū.facit.§.singulorum.de rerum diui.ita dixit tex.glo.et doc.in.l.j.in prin.ff.eo.de pac.sicut dicimus ꝙ oīs contractus et omnis cōuentio a predicto iure gentiū,fuit introducta.l.ex hoc iuregentiū.et ibi plene per glos.Bar.Bal.et doct.ff.de iusti.et iure est clarū,ꝙ nomen cōuentionis est generale:ita ꝙ cōprehendit oēm contractū.et per consequens pactum et consensum pluriū.d.l.j.§.conuētionis verbis.ff.eo.
11 ¶† Deueniamus ad tertiū,vtꝫ in quo differt pactum a promissiōe et pollicitatione.et Azo in summa huius tit.in prin.ij.col.dicit ꝙ cū pactum sit cōsensus duorū vel plurium,vt dictū est ideo differt a pollicitatione.qꝛ pollicitatio est solius offerentis ꝓmissio.ff.de polli.l.pactū. sed promissio est magis generale,quia potest referri ad pactum nudū et ad pollicitationē et etiam ad stipulationē.ff.de edi.edic.l.sciendū.§.j. sꝫ Bal.in suo trac.pactorū.circa prin.dicit latius vtꝫ quia differt pactum a promissione:qꝛ plus et minus potest continere promissio ꝙ pactum.loquit autem de ea continētia que versatur circa solennitatem. Nam promissum ad pollicitationē adaptatur:pactū vero non potest adaptari ad pollicitationē vt statim dicā.Itē promissum ad stipulationē adaptatur:pactū vero a stipulatione et pollicitatiōe separatur. Ista probantur in.d.l.sciendum.§.j.et plene habentur per Bar.et doc. in.l.sciendū.de ver.obli.et per tex.et glos.et ibi doct.in.l.j.C.de vsur.et in l.j.de cōtrahen.et cōmit.stipu.et.§.si ita scriptum.et ibi dixi.s.de inuti. stipu.quia fit longa differētia,an in scriptis an testibus verbū promisit probet.de quo dic vt in dictis iuribus. Sed pactū siue instrumēto, siue scriptura priuata,siue testibus probetur siue vbicunqꝫ reperiatur verbū videlicet pactus est:nunqꝫ intelligitur de stipulatione vel pollicitatione,sed de pacto nudo tantū.et non etiam de pacto vestito:quia cum vestimētum sit aliud,ab eo qđ vestitur.et sic extrinsecus sumatur. argu.de fun.instru.l.quesitum.§.ea vero.non presumitur.l.quecunqꝫ. §.fi.de publi.et not.Bar.et doc.in.l.sciendum.de ver.obli. A pollicitatione vero,pactum differt.qꝛ pollicitatio,est solius promittentis sponsio.Unde etiam absens dicitur polliceri,non directa spōsione sed per nuntium vel epistolā.l.absenti.cum simi.ff.de dona.sed cum dirigitur et acceptatur:quia duorum consensus tunc interuenit,est pactū et non simplex pollicitatio.l.pactum.ff.de pollici. Item differt quia ex pacto quis vtcunqꝫ obligat regulariter:sed non ex pollicitatione nisi alicui collegio vel ecclesie pollicitemur siue spopondeam⁹:et tūc dūmodo cū causa fiat pollicitatio,puta ad honorem vel similem causam ab initio astringimur.alias ita demū si incepimus adimplere pollicitationē.l. j.§.j.de pollici.et.d.l pactum.eod.ti.et habetur in.l.hoc iure.in prin.ff. de donatio. Item pactum vel alius contractus,nisi producat obligationem re vel aptitudine,nullum est etiam si cuꝫ ecclesia vel venerabili loco fiat:vt not.C.de sacrosan.eccle.l.illud. In pollicitatione diuersum est,qꝛ pollicitatio non habet in se naturalē obligationem vllam. nam naturalis obligatio ex parte obligati,et ex parte eius cui obligatio queritur,debet habere cōsensum.l.j.ff.eo.l.stichum.§.naturalis.ff. de solu.et.l.in his.§.imperator.eo.ti.qui cōsensus hincinde nō interuenit in pollicitationē:vt dictum est.igitur etc.ita dicit Gui.in.l.si vnus. §.pactus.ff.de pac. ¶ Aduertas tamen.qđ licet in pollicitatione non insit obligatio naturalis:inest tamen,quasi naturalis.vt.l.pactum.ibi quasi debitū et eodem modo reperitur vbicūqꝫ tacita obligatio nascitur,preter id qđ agitur.l.si is libero.ff.commod.quia ibi est obligatio quasi naturalis. Item differt pactū a pollicitatione:qꝛ pollicitatio vestitur vestimento,cōtra seipsum fauore voti et pietatis.d.l.j.§.cepisse. de polli.sed pactum,vestitur vestimento cōtra se.l.certis annis.C.de
12 pac.et.j.dicam.quādo tractabo de vestimētis pactorum. ¶† Quartum principale quesitum est,que sint diuisiones pactorū. Azo in summa de pactis.§.pactorum diuisiones.in effectu vult qđ sit duplex diuisio:quia quedā sunt pacta vtilia:quedam inutilia:sed Bart.in dicto tractatu pactoruꝫ.ver.qualiter inter se formaliter pacta distinguant. dicit ꝙ vtilia ab inutilibus,distinguūtur.nam vtilia pacta habēt esse sine essentia:inutilia vero non.ff.de pac.l.iuregentiū.§.pactorum.et.l. si vnus.§.pactus.eo.tit.et.C.eodem.l.pacta que cōtra. Item inutilia: inter se distinguantur essentialiter:et sic formaliter.nā accipitur forma pro essentia. Quia forma est que dat esse rei et,rem conseruat i esse. et inquantum conseruat,est idem forma quod essentia.ff.ad exhiben. l.iulianus.§.si quis rem. Et sic vtiliū pactorum,quedā actionem producunt.quedam exceptiones.quedam sunt in rem.quedam in perso-
13 nam ad tempus certum,vel incertum.quedam perpetua. ¶† Capio primum que pacta sunt que pariant actionem.et dicas qđ producunt actionem pacta vestita:sed exceptionem tantum,producūt pacta que nuda sunt.ff.de pactis.l.iuregentium.§.quinimo.C.eodem titulo.l.legem.et.l.bone fidei. Et illa est ratio,quia in pactis nudis,factum nudū versatur:et sine iuris solēnitate.et ideo ius vt ciuilis obligatio et actio que oritur ex cōsensu solennitatē statuit ne nascatur actio sed naturalis obligatio nascatur.et eodem modo exceptio que sola equitate nititur.l.qui equitate.de doli exceptione.ff.de solut.l.in his.§.imperator.et.l.stichum.§.naturalis. Et est ratio,quia naturalis obligatio pendet a facto et consensu:ciuilis autem a iuris solennitate.non enim nisi solenniter oritur.ergo cessante solennitate iuris,eiusdē iuris remediū
14 cessat.et sic non oritur actio.quod not. ¶† Ueniamus nūc ad pacta inutilia.et intelligo inutilia q̄ nullo modo valent.et dicas sic. ¶ Quedam sunt pacta inutilia,habito respectu tantūmodo ad personā promittentium. Quedā,non habito respectu simul ad vnamquāqꝫ personam cōtrahentium. Quedam sunt inutilia,ratione rerum et pactorum. Quedam sunt inutilia tanquā tacite publice vtilitati aduersantia. Primo casu,quādo pacta et cōuentiones sunt inutilia habita consyderatione ad personam promittentium tantum:vt quia promittēs non sit habilis ad se obligandū,nec ciuiliter nec naturaliter:vt qꝛ caret sensu vt est furiosus:vel quando lex prohibet aliquem obligari.vt in prodigo.l.is cui.cum ibi not.per glos.Barto.et docto.de verborum oblig.vel est pupillus carens intellectu.l.j.§.penulti.et.l.pupillus.de act.et oblig.l.marcellus.cum ibi not.per gloss.Barto.et docto.de fideiussori.et in.l.j.in fin.et ibi gloss.et Bar.ff.de noua.et idem in simi.personis quia pactum ab his personis celebratū,cōtra promittentes non valet etiam quo ad naturalem obligationem:quia non dicitur in eis versari consensus. Secundo casu,ratione ambarum partium paciscētium adinuicem,vt pater et filius de iure digestorum:qꝛ inter eos non valet pactū.l.lis nulla.ff.de iudi.l.frater a fratre.de cōdi.indebi.et no. glo.in.l.si quis pro eo.§.j.de fideius.merito pacta inita inter istos,et similes personas:vt inter monachum et abbatem,funditus sunt nulla. Tu dicas,qđ hoc non est verum:quia imo etiam de iure digestorum inter patrem et filium,oriebatur naturalis obligatio.vt habetur per gloss.Barto.et docto.in.d.l.frater a fratre.et no.Bart.Ange.et domini mei in.d.l.si quis pro eodem.§.j.et facit quod habetur in.l.iubemus. C.ad trebel.sicut etiam dicimus,ꝙ cadit naturalis obligatio inter dominum et seruum:vt est bonus tex.et ibi omnino vide Bar.in.l.si quod dominus.de condic.indebi.ergo idem inter monachum et abbatem. quia monachus equiparatur seruo:vt not.Inno.c.cum olim.el secūdo.de priuileg.et not.Barto.in.l.j.§.vsusfructuarius.de stipulatione seruorum. Tertio vero casu,quādo pacta sunt inutilia ratione rei tantum:vt quando interponūtur super re impossibili de natura vel de iure.s.de inutilibus stipulationibus.in principio.et ibi dixi.et.l.si homo mortuus.et.l.impossibilis.ff.de verbo.obliga.et.l.j.ff.de condi.institu. et.l.non solum.de actio.et obliga.siue sit pactum turpe,siue super re turpi,vel turpi modo conceptū.l.iuregentium.§.si ob maleficium.cum ibi not.ff.eodē.et.l.generaliter.et.l.si plagij.cum ibi not.per gloss.et docto.ff.de verborum obligatio.siue sit cōtra bonos mores,vt super hereditate viuentis iuxta nota.in.l.stipulatio hoc modo concepta.ff.de verborum obligatio.l.fina.C.de pactis.et ibi Barto.et docto.in.l.pactum quod dotali.et ibi Cy.Bald.et Salic.C.de colla.vel si dolus dedit causam contractui bonefidei:vt.l.eleganter.in princip.et.§.non solum.ff.de dolo.l.iij.C.de inutili.stipulationi.l.si quis cum alter.cum ibi nota.per doc.de verb.obli.de quo scripsi.s.de actio.§.actionum autem.circa prin.vel quando fieret pactum super re,que nō est in cōmuni cōmercio:vt in re sacra vel religiosa.facit.l.inter stipulantem.§.sacram.de verb.obli.vel quando fieret super re,que licet esset in communi commercio:non tamen est in commercio paciscētis.l.multum.et ibi Bart.de verbo.obli.l.in quorum.et ibi Barto.de pigno. Quarto casu quando pacta sunt inutilia,ratione personarū vt in modo et forma pactorum:vt in donatione inter virum et vxorem,que prohibita est.l.j. et.ij.ff.de dona.inter virum et vxo.intātum ꝙ licet morte cōfirmetur et retrotrahatur.l.penultima.C.de dona.inter virū et vxo.l.talis scriptura.cum glos.ff.de leg.j.et glos.in.l.sequens questio.de legatis.ij.tamen interim non oritur obligatio,etiam naturalis.quia pro ea nō accedit fideiussor nec obligatur.l.si sponsus.§.si vxor viri.ff.de donatio. inter virum et vxorē.quod est verum,quādo ita concurrunt quod donans efficiatur pauperior,et donatarius locupletior. Si autem alterū predictorum deficiat,etiam donatio inter virum et vxorem non esset prohibita:vt est tex.notabilis in dicta.l.si sponsus.§.concessa.cum.§. sequen.et per consequens tale genus cōtractus,tali modo est prohibitum inter eos:nullus autem alius cōtractus dicitur inter virū et vxorem prohibitus:vt est venditio et similes:vt est tex.in.d.l.si sponsus.§. circa venditionem que.et.l.quod aurem.§.imperator.eodem titulo.et in.l.si non verum.C.eodem titulo. Quinto et vltimo casu,quando tacita ratione sunt publice vtilitati aduersantia:vt quod liceat postulare infami.l.quos prohibet.de postu. Item qđ vlterior die dos restituatur.l.de die.de pact.dota.ita qđ miles posset postulare.l.filiusfa.§.miles.de procura. Itē de dolo et furto remittendo.l.si vnus.§.illud.ff.eo-
15 dem.facit.l.iuregentium.§.dolo.co.tit. ¶† Capiamus nunc pacta vtilia,quorū quedam sunt nuda et quedam vestita,et qualiter differantur et an actionem vel exceptionē producant:dicam.j.facit.l.iuregentium. in prin.ff.de pac. Sed primo ponamus exempla in pactis nudis,quia per exempla melius et clarius intelligemus. Illa [illegible] irritant [illegible]

mos ⁊c.facit.l.damni.§.fi.de dam.infe.⁊ glos.in.d.l.iuregentium.§.sed
cũ nulla.in ver.igitur ponit quinq; exempla.¶ Primũ quando con-
trahentes hoc voluẽt,quod esset nudum pactũ.d.l.iuregentiũ.§.quod
fere.etiã si stipulatio intercesserit.sed Pet.⁊ Cy.in.d.l.legem.de pac.
ver.vidimus quid sit pactũ.hoc reprobant,quia ex quo sumus stipula
ti:si centies agimus ꝙ non sit stipulatio,tñ pura erit stipulatio:qꝛ hoc
facere non possumus:quia cõtractus sunt facti.l.consilio.in fi.ff.de cu
ra.furio.⁊ facta non possunt haberi pro infectis.l.in bello.§.facte.de
capti.glos.ergo ſm Pet.bene dixit ꝙtum ad effectum:sed nõ quo ad
speciem cõtractus.Unde hoc exemplũ,ſm eum non est congruũ:quia
remaneret cõtractus stipulationis:licet non habeat effectum stipula
tionis,sed pacti tantũ.sed Jaco.but.⁊ Bart.ibi ⁊ Richar.de sa.⁊ Sa
lice.in.d.l.legem.saluant glos.quia licet protestatio contraria,non tol-
lat merum factũ:tamen mentem a verbis ⁊ a iure effectum tollit.vt.ff.
de relig.l.si quis.§.interdũ.⁊.l.plerũq;.Et est ratio,quia non videtur
quis verbo dixisse:nisi qd mente cogitauerit.ff.de suppel.leg.l.labeo.
in fi.Uel secundo salua glos.vt dicit Bald.in.d.§.sed cum nulla.quod
vbi nõ est cõsensus,ibi deest stipulatio.¶ Nam (vt sic dixerim) medul
la cuiuslibet cõtractus,stat in cõsensu.l.non omnis.si cer.peta.igit̃ ⁊c.
⁊ istud mihi placet,cum in casu nostro deficiat cõsensus quo ad stipu-
lationez,clarum est qd non erit stipulatio sed pactum nudum:quia vt
dixi in stipulatione,deficit consensus.l.j.in fin.ff.de pac.igitur contra-
ctus stipulationis non erit:sed tantũmodo pactum:⁊ hoc ꝓbatur ex-
presse.in.d.§.quod fere.ibi non tantum pactiones.coniuncto ibi ex sti
pulatu nascitur actio.⁊ coniuncto nisi contrariuz specialiter approbe
tur.¶ Secundum exemplũ glos.est,quando quis sine interrogatione
respondet vel pollicetur per.l.pactum.ff.de polli.Sed glo.ibi hoc re-
probat.quia non est pactũ,sed pollicitatio ⁊ solius offerentis spõsio.⁊
hoc approbat Salic.in.d.l.legem.Sed ſm Bar.in.d.§.sed cum nulla.
hoc posset esse bonum exemplũ,si pars pollicẽti cõsentit.⁊ istud mihi
placet.pro quo etiam tu posses allegare simile quod habetur in.l.j.§.si
quis simpliciter.ver.sed cum adijcit.de ver.obli.⁊ qd sit bonum exem
plum,approbat etiam ibi Bal.quia aut interuenit cõsensus vtriusq;.
⁊ tunc est pactũ.Aut interuenit voluntas vnius tantum:et tunc non
est pactum vt not.in.l.illud.C.de sac.san.eccle.⁊ hoc sequitur Angel.
¶ Tertium exemplum gl.est,quãdo stipulatio est inutilis:vt qꝛ facta
inter absentes:quia non dicitur stipulatio:sed pactum nudum. Sed
hoc etiã reprobat Pet.quia imo stipulatio est,licet inutilis.ergo non
debet dici pactum.l.an inutilis.in princi.de except.⁊ confirmatur ſm
Richar.⁊ Salice.in.d.l.legem.quia propter extrinsecũ vitium,res nõ
transit de vno contractu,in alium:licet in se res maneat inutilis ipso
iure vel in effectu.C.de transac.l.sub pretextu.⁊ pro ista parte videt̃ gl.
in.d.l.an inutilis comprobatur:quia stipulatio inter absentes peccat
in forma:quia debet fieri inter presentes ⁊ se audientes.ff.de ver.obl.
l.j.in prin.⁊ sic non debet valere etiam vt pactum nudum.ff.de consti.
pecu.l.j.§.cũ qui.Sed ſm Jaco.but.⁊ Sali.in.d.l.legem.⁊ Barto.et
Angel.in.d.§.sed cum nulla.glos.potest saluari,quia loquitur in casu
dubij cũ quelibet stipulatio in se habeat pactũ,⁊ sub illa cõtineatur vt
sub genere suo.l.j.§.cõuentionis.⁊ in versi.adeo.⁊ in.d.l.iuregentium.
§.quod fere.ff.de pac.nam nõ sequitur stipulatio est inutilis,ergo nõ
est ibi pactum.sicut nõ sequitur nõ est homo:ergo nõ est animal nec est
verum ꝙ sit pactum forme:quia forma stipulationis est,vt precedat
interrogatio ⁊ sequatur responsio immediate inter presentes:sed po-
tius dicatur defectus in cause efficiẽte,qualis est cõsensus.quia debet
esse in ꝑ̃sentia absq; medio:defectus ergo cause efficientis,vel q cau-
sam efficientez cõcernit:vbi aliter nõ cõstat de cõtraria voluntate,sed
dubitatur nõ impedit quominus stipulatio inutilis valeat in vim pa
cti si partes sunt habiles ad pactum faciendũ.Et est ratio:quia cum
absentes non fuerint stipulati,vt sibi prouiderent validius.⁊ non po-
tuit prouisio illa in vim stipulationis valere,videtur in dubio velle ꝙ
valeat omni meliori modo ⁊c.l.quoties.ff.de rebus du.Opimo ergo
Pet.⁊ iura sua loquuntur,quando constat qd partes intendebant fa
cere stipulationẽ:quia tunc stipulatio que nõ valet,quia peccat in for
ma,non habet in se pactum:quia nõ habet in se naturalem obligatio
nem:vt est bonus tex.cum ibi not.in.l.his verbis.ff.de duo.reis.quod
patet,quia nõ potest accede nec obligari in hoc fideiussor:vt est text.
in.l.j.§.ij.de ver.obli.⁊ ibi vide glos.⁊ Bar.⁊ doc.qd tene menti ad in-
tellectũ eorum que ibi habentur.¶ Quartũ exemplũ est,quãdo pre-
cedit responsio interrogationẽ.l.j.C.de vsur.cum ibi no.per glo.⁊ do-
cto.⁊ istud est bonuz exemplũ.¶ Quintũ exemplũ est,quando ratio-
ne materie nõ tenet acceptilatio.puta quia contractus iurisgentium.
immediate est deductus in acceptilationẽ:sine medio aquiliane stipu
lationis.ff.de pact.l.si vnus.§.si acceptilatio.sed Pet.Cy.cõtra quia
acceptilatio est inutilis.⁊ sic nudum pactũ,non debet dici vel vi nudi
pacti valere:quia tunc inutilis esset vi exceptionis quam produceret.
igitur ⁊c.sed ſm Sali.potest glos.saluari,quia quo ad verba:accepti-
latio est inutilis.sed non quo ad vim ⁊ effectum contrahentium,men
tem quã magis sequuntur.C.de legi.l.non dubium.cum enim ad va-
lidiorẽ modũ liberationis habuerint recursum,si nõ valet dicto modo
debet valere eo modo quo potest fauore liberatiõis:vt.d.§.si accepti-
latio.Tu potes dicere,qd in dubio debet attendi:qd no.glos.in.d.§.si
acceptilatio.videlicet an acceptilatio peccet in forma:et nõ valet etiã
vt pactum.an in materia,⁊ valet vt pactũ.ita dicit ibi glos.no.que ab
omnibus tenet̃.In dubio tñ dicendũ est,ꝙ ex mente contrahentiũ cõ
iecturandũ est,ꝙ magis voluerũt valere vt pactum liberatiuum,quã
nullo modo.arg.d.§.quod fere.⁊ argu.eius quod.s̃.dixi de stipulatio-
ne facta inter absentes.¶ Et aduertendũ est,ꝙ pacta vtilia.i.que va
lent,distinguũtur:quia quedaz pariunt tantũmodo exceptionẽ,vt est
regulare in omnibus pactis nudis.vt.l.iurisgen.§.quinimo.ff.de pa-
ctis.⁊.§.sed cum nulla.eo.ti.cum ibi plene not.⁊.d.l.legem.cuz ibi no.
⁊ in.l.bonefidei.cum ibi not.C.de pac.⁊ hoc est quãdo pactũ,remanet
nudum:quia sine calore ⁊ fomento iuris,non est aptum natum ad pa
riendum actionẽ:⁊ sic filiam.l.licet.§.ea.obl.de procur.sicut homo fri-
gidus non potest generare.c.j.⁊.ij.de frigi.⁊ malefi.¶ Fallit aliquibꝰ
casibus quos enumerat glos.s̃.de acti.§.in personã.ver.de constituta.
in glos.ver.nulla.vbi etiam ex pacto nudo,oritur actio.dic vt dixi ibi:
quia ibi addidi ad glos.aliquos casus.⁊ vide etiã glos.⁊ Bar.⁊ Ang.
16 in.d.l.iureiu.§.sed cum nulla.¶ † Quero itaq;,anteꝙ̃ veniamus ad
materiã pactorũ nudi ⁊ vestiti,quid sit pactũ nudum:ne illotis quod
aiunt manibꝰ ad eũ accedamus:vt dicit glo.in.l.j.ff.de testa.Et pactũ
nudum dicitur,qd stat in puris ⁊ simplicibus finibus cõuentionis:qd
apparet:qꝛ si vltra proceditur vel quod ei nomẽ imponatur,vel si iu-
xta contractũ collocetur tunc vestitur:vt dicam.j.ita dicit Bart.in.d.
l.iuregentiũ.§.sed cum nulla.ver.igitur.Uel ſm Ange.ibi,dic ꝙ pa-
ctum nudum est,qd caret omni adminiculo iuris ⁊ omni vestimẽto si-
cut homo dicitur nudus,qui stat eo modo quo exiuit de vtero matris
sue.⁊ sic stat in finibus nudi consensus,⁊ nude ꝯuentionis.Uel tertio
pactum nudũ dicitur,qd solum consensu nititur ⁊ nullo alio iuris ad-
miniculo fulcitur.Ita dicit Bart.in.d.§.sed cũ nulla.Uel dic quarto
ꝙ pactũ nudum est cõuentio,stans in finibus placiti.Ita dicit Ray-
ne.⁊ Sali.in.d.l.legem.C.eo.⁊ dixi conuentio,qꝛ est genus ad pactum
vestitum ⁊ nudum.l.j.§.conuentionis.ff.eo.⁊ significat simultatem,ex
monosyllaba con.vt.d.l.j.§.j.ff.de pact.ff.de actio.⁊ obliga.l.ex con-
sensu.quasi duorũ simul vẽtio,stans in finibus solius placiti.ideo quia
non transit in alium nomen vel formã,causam,vel solennitatẽ vel effi
caciam:vnde vestimentũ vel robur assumat.d.l.iuregen.in prin.et.§.j.
probatur expresse in.l.si tibi.C.loca.nam si cõuentio placiti.in fi.stete
rit ex nudo pacto,actionẽ nasci nõ posse ⁊c.quedã vo sunt pacta que
non solũ exceptionẽ,sed actionẽ pariunt vt sunt oĩa pacta vestita.d.l.
17 bonefidei.et.d.l.iuregẽ.in prin.et.l.legi.ff.de pac.¶ † Uideamꝰ itaq;
que sunt,⁊ quot sunt vestimẽta pactorũ:sed anteꝙ̃ veniã ad vestimẽta
pactorũ,quero qd sit pactũ vestitũ:⁊ dic ꝙ est cõuentio q̃ in solꝰ pla-
citi fine nõ stans,transit in propriũ nomen vel formã vel solennitatem
vel causam per quã robur vel efficaciã sibi assumit.ita dicit Sali.in.d.
l.legẽ.C.eo.que diffinitio colligitur ex.d.l.iuregẽ.in prin.et ex oppo-
sito descriptionis pacti nudi:de qua.s̃.dixi.¶ Quero itaq; quot sint,
et que sint vestimẽta pactorũ:et gl.in.d.l.iurisgen.§.quinimo.ff.eo.di-
cit ꝙ sex modis vestitur pactũ:vcz primo re.vt no.s̃.qui.mo.re cõtra-
hitur obligatio.Secũdo verbis:vt.s̃.de ver.obli.Tertio literis:vt.s̃.
de lit.ob.Quarto consensu:vt.s̃.de obli.ex cõsensu.Quinto coheren-
tia contractus:vt.d.§.quinimo.Sexto rei interuentu.d.l.iuregen.§.si
ob maleficiũ.Adducuntur per doct.duo alij casus.Primo rei initio.
l.j.§.j.de pollici.Secundo legis auxilio,qd dicitur vestimẽtũ anoma-
lum et irregulare.l.legitima.ff.de pact.Alij addunt vestimenta:vide-
licet rei traditione.l.in traditionibus.ff.eo.Secundo in iurein.in ope
ris libertorũ:vt.l.iusiurandũ.in prin.ff.de ope.lib.et.l.si quis pro eo in
prin.de fideius.Alibi nãq; nõ reperit̃,ꝙ iuramentũ vestiat pactum:li-
cet in vltima voluntate hoc reperiatur.vt.ff.de lega.iij.l.si quis dece-
dẽs.§.codicillis.et ibi Bar.et.§.titia.ea.lege.facit.l.cũ pr̃.§.filius.de
leg.ij.l.si quis inquilinos.de leg.j.videas tamen in hoc bonũ text.in
l.si quis maior.C.de transact.ibi pacta vel transactiões coniuncto ibi
inuocato Dei ⁊c.sed aduertas bene ꝙ Jac.de are.et Pe.dicũt in.d.l.
legem.et in.d.l.bonefidei ꝙ proprie loquendo,pactũ non vestitur nisi
vno modo tantum:vcz rei interuentu.ꝙ tamen ſm Bal.et Sali.in.d.
l.legem.in fi.dicitur esse falsum.vnde ſm eos considera qd duplex est
vestimentũ:quoddam ex quo oritur actio,quoddã ex quo actio reddi
tur efficax.vestimẽtum vero ex quo actio oritur,est duplex scz natiuũ
seu naturale:et hoc modo cõtractꝰ vestit̃ re,verbis,et cõsensu.et istud
vestimẽtũ est inseparabile a cõtractu.imo est idem ꝙ est prima essen-
tia cõtractus:sicut corpus vestiens animã.que est idem qd prima sub
stantia hominis.quoddam est vestimentũ datiuum seu accidentale.et
istud vestimentum nõ habet pactum a se:sed accomodatur sibi extrin
secus.Quot ergo modis istud vestimẽtũ accomodatur,tot modis pa
ctum vestitur:acomodatur autem rei interuentu,ſm vltramontanos
et citramontanos.Itẽ coherentia contractus,ſm gl.in.d.§.j.et Gui.
et cõmuniter citramontanos.Nec ob.qd tunc vestimentũ oriatur eo-
ipso ꝙ pactuz apponitur,quia ista vestis non est naturaliter extrinse
ca sine principio ipsius:sed est datiua ⁊ accidẽtalis.vnde sicut homo
qui nascitur in dignitate tamen dignitas est sibi accidens siue ex acci-
denti.ita pactum in sua specie nudum:quoniã nascitur vestitũ:tamẽ

illa vestis non est naturalis,sed extrinsecus pcedēs similiter ⁊ rei tra-
ditione pactum,vestitur imo proprius in perpetuū prorogatur quan-
do interponitur super re propria.facit.ff.de edi.edic.l.qđ si nolit.§.fi.
Secundo principaliter aduertas,qđ est quoddam vestimentū ex quo
actio redditur efficax.istud nāq; vestimentū reperitur in cōtractu vl-
tro citroq; obligatorio per implementū.l.iul.§.offerri.et.l.qui pēden-
te.ff.de actio emp.⁊.ff.loca.l.quero.§.inter locatorem.l.fi.ff.de rescin.
ven.¶ Ac etiam aduertas,q vestimentū re,designat ad quid obliga-
tio cōtrahitur.ff.de ver.obli.l.triticum.l.cum quid.si cer.pet.sed vesti-
mentum rei interuentu,non designat ad quid obligatio contrahatur
quia non contrahitur ex eodem genere.l.ij.ff.si cer.pet.⁊ not.glo.§.qui.
mod.re cōtrahitur obl.in princ.in glos.magna.Et pactū nudum dici-
tur,vestiri coherentia cōtractus q est veruz:vt est tex.in.d.§.quinimo.
ver.sed hoc sic.⁊ in ver.ea enim ⁊c.in tantum quod siue precedat con-
tractus purus,qui statim pariet actionē:siue precedat conditionalis
qui tamen est aptus natus parere actionem sui natura in conditionis
euentum:quia si pactum nudum adheret tali cōtractui,nihilominus
ab eo recipit vestimentum et fomentum.iste est tex.valde not.in.l.si in
venditione,in prin.ff.de peri.et commo.rei vendi.ita dicit Ang.in.d.
§.quinimo.in ver.in eadem ibi coherētia contractus.et doct.in.l.pe-
tens.C.de pac.secus.si non pareat actionem,nec in aliquo tēpore pa-
rere potest:vtputa si pacto nudo,adhereat aliud nudum pactū.iste est
casus in.l.si pacto quo penā.C.de pac.ibi ex stipulatu agens:quia ne-
mo dat qđ non habet:quod enim nudum est,quomodo potest alij cō-
cedere vestimentū?ita dicit Bal.in dicto tractatu pactorum.ver.item
quero vtrum coherentia omnis contractus.et per hoc q pactum nu-
dum vestiatur coherentia cōtractus,etiam cōditionalis.allegat Sa-
li.in.d.l.in bonefidei.in princ.iij.col.casum in.l.si mihi bibliothecam.
ff.de contrahen.emp.vbi.traditio facta non fuit:et tamen prescriptis
verbis actio,nascitur ex illo tacito pacto qđ inerat in illis verbis con-
ditionaliter appositis:quod tene mēti.Et tu posses allegare rationē,
quia negari non potest,qđ etiam ex contractu cōditionali aliquis co
lor vel aliquod ius non oriatur,cum dicatur esse debitū in spe et trās-
missibile.§.de ver.obli.§.ex conditionali.coniuncta.l.spem.C.de do.et
vestitur coherentia cōtractus,siue sit contractus bonefidei.d.l.in bo-
nefidei.in princ.coniuncto ibi si in continenti sit,siue sit stricti iuris:vt
ibi not.gloss.que allegat.l.petens.eo.tit.⁊ quando dicatur incontinen-
ti apponi:dicas qđ incontinenti dicitur appositum,siue fiat ante con-
tractū immediate,siue in ipso contractu vel parum post ipsum con-
tractum:vt est tex.in.l.iij.C.de edil.act.⁊ in.d.l.petēs.C.eo.ibi siue an-
tecessit pactū,siue postea statim interpositū est no.glos.in.d.l.in bone-
fidei.in fi.⁊ not.Bald.in.d.§.quinimo.in prin.ver.venio ad quartū di-
citur hic pro hoc adducas tu simile,qđ dicitur fieri tempore litis con-
testa.⁊ sic in litis cōtestatione vł parū ante,vel parū post.l.ij.in princ.
cum glos.C.de iur.calum.facit.l.titia.§.item respondit.ff.de.verb.obli.
sicut etiam dicimus de cessione actionis,que fit ante solutionem vł in
ipsa solutione:vł immediate post solutionem.l.modestinus.⁊ ibi Bar.
⁊ doc.de solu.facit.l.j.§.j.et.l.continuus.in princ.de ver.obli.⁊.l.si is a
quo.ff.vt in pos.leg.⁊.l.duos.§.fi.⁊ ibi glos.⁊.l.si ex duobus.in prin.de
duo.reis.⁊ quando dicatur incontinenti:vt dixi,ponam.j.exemplum.
¶ Et premittas qđ quandoq; contractus ⁊ pactū sunt pro vno.l.pe-
tens.C.eo.fm lect.quam approbat ibi glos.Quādoq; contractus est
pro vno,⁊ pactum pro alio,contrahentium:vt in lectura quā ibi ponit
Pe.⁊ Cy.quādoq; pactum pro vno ⁊ctu est pro vtroq;,qđ est quan-
do contractus est vltro citroq; obligatorius.l.ij.C.de pac.inter emp.
18 ¶ † Quero si precedit pactum nudum,qđ iure singulari parit actionē
vel per ipsum datur actio.vel cōdictio,vt est in pacto de donando.l.si
quis argentū.C.de dona.siue sit dona.inter viuos,siue causa mortis.
l.cū pater.§.meuio.⁊ ibi glos.ff.de lega.ij.⁊ est glo.in.l.ij.C.de iure do.
An vestiat pactū nudum incontinenti appositum?dicit Bal.q non.
arg.ff.de manu testa.l.si ita scriptū.⁊ not.glos.ff.de contrahen.emp.l.
pacta.in glos.magna.ver.sed hoc exemplū.Sed in hoc valde dubito:
quia si pactum nudum,vestitur coherentia contractus etiā conditio-
nalis.d.l.in venditione.de peri.⁊ cōmo.rei ven.⁊ vestitur interim etiā
ante conditionis euentū:ergo ⁊ multomagis debet vestiri,a pacto q
licet nudū sit sui natura,tamen est tante efficacie q habetur pro vesti-
to:quia parit actionē vel condictionē.ita q ex eo agitur.iuxta not.in
§.de cōsti.§.de act.⁊ ibi dixi ergo indicatur pactum vestitū,⁊ non nu-
19 dum:ergo alteri pacto nudo potest dare fomētuz.cogita.¶ † Quero
precedit cōtractus vestitus,et sequūtur duo pacta nuda:vtrum ambo
vestiuntur.⁊ videtur q vltimū non vestiatur:quia nō coheret contra-
ctui.l.si prius.§.fi.de aqua plu.⁊.l.si seruitutes.§.si publicus.ff.de ser-
ui.⁊.l.qui sella.§.rusticus et qđ ibi plene per Bart.et dñm meum Flo.
ff.de serui.rusti.predi.sed contrariū tenet Guil.in.d.§.quinimo.qđ se-
quitur Bal.per tex.in.l.lecta.ff.si cer.peta.et maxime si vnitas sermo-
20 nis,oīa pacta cōprehendit facit.l.qđ ait lex.in fi.ff.de adul.¶ † Que-
ro vtrum stipulatio penalis,vestiat precedēs pactum nudum?⁊ dicas
q non.l.si pacto quo penam.C.de pac.l.nuda.C.de contrahen.⁊ com-
mit.stipu.⁊ sic pactum nudū principale,non vestitur tunc, coherentia
stipulationis penalis:facit.l.qđ per manus.ff.de iure codi.et facit qđ
plene not.Bar.in.l.si ita stipulatus.de verb.obli.sed vestietur rei in-
teruentu,contra stipulationem implementi:vt habetur in.d.l.si pacto
quo penam.¶ Quero precedit pactum nudū,sequitur penalis stipu-
latio,postea sequitur aliud pactum nudū:an istud secundum pactum
vestiatur a stipulatione penali? Respondeo aut secundum pactum
depēdet a principali pacto nudo,aut a penali stipulatione.si a primo
pacto nudo dependet,non vestitur:secus si a penali stipulatione vesti
21 ta dependeat:vt patet per predicta. ¶ † Quid si filius vel seruus stipu-
letur:an si pater apponat pactuz nudum iuxta dictam stipulationem
patris pactum vestiatur?⁊ Bart.in dicto tractatu.dicit qđ non: quia
pactum non vestitur,nisi cōtrahenti.ff.de adimē.leg.l.legatum nulli.
Tu vero allega tex.singularem in.l.si tibi.C.loca.vbi expresse habetur
qđ pactum non vestitur,nisi cōtrahenti.Sed aduertas:qr dictū Bal.
nō videt posse pcedere,de iure antiquo ex quo quicquid querebat fi-
lius,querebat patri.nec momento penes filiū residebat ⁊ tantum nu-
dum nomen penes filiū remanebat.l.placet.ff.de acqui.here.cū filio
et ibi late Bar.ff.de leg.j.ergo cū cōtractus patri queratur, potest di-
ci patrē contrahere per mediū organū filij.facit.l.qui autem.in fi.ff.de
consti.pecu.⁊ sic vox filij,dicitur vox patris.§.ei qui.§.de inuti.stip.er-
go necessario sequitur,qđ pater potuit pactum illi cōtractui appone-
re:⁊ ab illo contractu,pactū patris capiet vestimentū:⁊ idem hodie si
filius vult stipulari ad vtilitatē patris:quia eadem ratio erit,que erat
olim facit quod not.in.l.quod dicitur.de verb.obli.⁊.§.per quas per-
sonas nobis acquiritur.in prin.¶ Et aduertas quod dixit Bald.qđ
si procurator meus contrahit dicto cōtractui ego dominus non pos-
sum apponere pactum q capiat fomentum a contractu inito per pro
curatorem.argu.d.l.legatum nulli.⁊.d.l.si tibi.tu dicas dictum Bald.
fore verum regulariter.quia procurator fundat verba ⁊ effectū, in sui
personam.l.quecūq; gerimus.de acti.⁊ obli.merito dicitur suus con-
tractus.ergo dñs,licet pactum apponere possit.l.si cū emptore.in fin.
ff.de pac.tamen si est nudū,non capiet fomentū a contractu procura-
toris:vt.d.l.si tibi.¶ Sed hoc posset fallere,quādo dñs esset presens
quia sibi actio querit ex cōtractu procuratoris,sine cessione.l.si pcu-
rator presentis.de ver.obli.⁊ idem si contrahit super re domini. quia
fm cōem sententiam,actio queritur domino.l.quod procurator ex re.
ff.de procu.⁊ dicitur dñi,merito potest apponere pactum q licet esset
22 nudū vestietur tñ coherētia dicti contractus p predicta. ¶ † Quero
de exemplo,qñ dicatur pactum appositum incōtinenti iuxta contra-
ctū ad hoc vt dicatur vestitū coherentia contractus?⁊ cōsequenter an
possit parere actionē necne?⁊ gl.in.d.l.bonefidei.dixit quando pactū
fit in ingressu vel egressu contractus,dicit incontinenti:si non diuerte
rint paciscētes ad alia.d.l.petens.C.eo.ff.de duo.reis.l.duos.§.fi.cum
glos.⁊ ibi vide Bar.⁊ fm Bald.pone exemplū vendidi tibi librum pro
decē,⁊ notarius pro hoc est rogatus ⁊ immediate postea tu dicis. Itē
promitto tibi pro te ire Romā,vnde cum eodē contextu ⁊ ex eodē cō-
tractu pactū apponatur.l.si fundi partem.de cōtrahen.emp.⁊.l.si ste-
rilis.§.si tibi.de actio.emp.necessario sequitur qđ ex tali pacto nasci-
tur.vt.d.l.in bonefidei.nec videtur obstare q primus contractus ha-
beat formam:quia per pactum immediate appositū,suppletur ex mē-
te contrahentiū quod deficiebat.Illud ergo pactum presumitur esse
clausula precedentis contractus.⁊ inest in dicto contractu:vt.l.in bo-
nefidei.⁊.l.lecta.in prin.ff.si cer.pet.⁊ hoc probat aperte quia contra-
ctus mutui,ipsa numeratione perficitur ⁊ absoluitur.tñ pactū postea
incontinenti appositū parit actionem.d.l.lecta igitur ⁊c. Sali.in.d.l.
in bonefidei.in ver.quero modo.quando pactum dicatur factum in-
continenti.vnde ibi supplendo ad glo.que dixit,dūmodo paciscentes
non diuertant ad alia.dixi qđ etiam si paciscentes ad alia non diuer-
terint,tamē pactum appositū post contractū factum ⁊ a partibus ab-
solutū,non dicetur fieri incontinenti nec dicatur vestiri a contractu,et
actionem parere.vt.C.de condi.que sub modo.l.perfecta.et quod ibi
not.in.l.j.in fi.ff.de solu.vbi dicitur,qđ illud fit incōtinenti,vel in pre-
senti qđ fit in re agenda:⁊ donec est in fieri non in facto esse.⁊ sic ante-
q a partibus cōtractus habeatur pro completo et absoluto.l.contra-
ctus.C.de fide instru.⁊ econtra si contractus nō sit habitus pro absol-
luto,pactum interim factum non dicitur ex interuallo sed incōtinen-
ti factū:vt patet in testamēto in eodē contextu fiendo.C.de testa.cum
antiquitas.⁊ in iniuria propulsata.l.iij.§.cum igitur.cum ibi not.de vi
et vi et arma.⁊ in filia ⁊ adultero a patre occiso.ff.de adulte.l.quod ait
lex.§.fi.Tu dicas quod illa ⁊ hoc fundamentū habuit Sali.et gloss.in
d.§.quinimo.in glos.incontinenti ⁊ hoc dicit procedere in casu certo:
sed si dubitaretur an cōtractus fuisset habitus pro perfecto ⁊ absolu-
to a partibus:tunc recurrēdum est ad glos.in.d.l.in bonefidei.vt si di-
uerterint ad alia,credatur quod sit habitus pro absoluto secus si non
diuerterint ad alia:quia creditur imperfectus ⁊ ita dicit Jac.de aret.
Richar.de sali.⁊ ipse Sali. ¶ Sed dubium insurgit quando dicatur
diuertisse ad alia?respondeo quando illa ad que diuertunt sunt pror-
sus extranea a contractu:secus si essent adiacētia,vt tabellionis scri-
ptura.nā si notario adhuc scribēte fiat pactū,dicetur factū incontinen-
ti ⁊ non ex interuallo:vt no.glo.in.d.l.duos.§.fi. quod intelligas verū
quādo scribit:vt postea coram partibus ⁊ testibus legat,qđ in scriptura
est secus

est sec⁹, si enim iam imbreuiaturā suā recitauerit corā testibus ꝛ partib⁹. ꝛ postea solū nomina testiū scribebat, vel suam scripturā abbreuiatam extēdebat: quia contractus iam erat perfect⁹ ꝛ absolutus a partibus licet instrumentū: ꝛ sic id ꝙ spectabat ad notariū, vcꝫ scribere nomina testiū non esset omni perfectione cōpletum. facit qđ no. Dy. ꝛ Barto. in. l. si librarius. de reg. iur. Nec ob. d. glos. in. l. duos. in fi. qꝛ ibi loquitur de cōstitutione duorū reorū, ꝛ iam erat actū vt cōstituerentur duo rei. ꝛ idem dicendū si inter contrahentes de illo pacto prius inter partes fuisset conuentū: qꝛ pactū illud post ꝯtum absolutū immediate appositum, ꝛ corā ijsdem testibus ꝛ eodē loco ꝛ tēpore ita ꝙ nulli ipsorum ad extranea diuerterint, intelligit̄ factū esse incontinenti. ꝛ istud mihi placet. Posset tamen Bal. saluari quādo inter partes a principio fuit actū, ꝙ non tm̄, de libro meo tu deberes dare precij noīe decē. sed etiā ꝙ pro me deberes ire Romā ꝛ tū fieret instrumētū, hoc pactū nō fuit scriptū. sed tantūmodo fuit scriptū de precio decē: tū immediate etiam perfecto instrumēto ꝛ ꝯtu habito a partibus pro absoluto, si postea dicis: item ꝓmitto pro te ire Romā (vt primo cōuenim⁹) anteꝗ̄ diuertāt ad extranea dicetur pactū inesse ꝛ incōtinenti fieri ꝛ pareret actionem. l. titia. §. idem respondet. de ver. oblig. coniuncta. l. lecta. ver. dicebam. si cer. pet. ꝛ cōiuncta. d. l. fundi partē. ¶ Ex quo no. tu causidice, ꝙ quādo vis agere ex pacto apposito iuxta ꝯtum, ꝙ mediū cōcludēdi esse debet: qđ dictum pactum fuit appositū vel ante dictum ꝯtum vel in ipso contractu vel immediate post dictum ꝯtum, anteꝗ̄ dictus ꝯtus a partib⁹ habitus fuerit pro perfecto ꝛ absoluto: ꝛ anteꝗ̄ dict⁹ Notarius fuerit a partib⁹ rogatus: vel anteꝗ̄ eius imbreuiaturā legeret corā partibus ꝛ testibus partibus approbantibus dictum ꝯtum.

23 ¶ Quid si fiant duo contractus principaliter: vt qꝛ vendo librum pro decē: et permuto vestem meā cum tua, ꝛ postea pactum apponit̄ a quo cōtractu dictū pactum dicit̄ vestiri: ꝛ dicendum est qđ si magis potest adaptari ad vnū ex dictis cōtractibus: quia est de materia illius contractus, ꝛ ab illo dicit̄ vestiri: al's aūt si non est maior ratio in vno quā in alio, clarū est ꝙ ambobus dicit̄ vestiri, qꝛ dictū pactum vltimo loco appositū, refert̄ ad omnia ꝓcedentia. l. j. C. de li. prete. ꝛ. l. talis scriptu-

24 ra. §. fi. ꝛ qđ ibi no. Bar. de leg. j. ¶ † Quero itaqꝫ quid operet̄ hoc pactum appositū iuxta ꝯtum (ꝛ de eius effectu anteꝗ̄ veniā ad alia vestimēta pactorū: ꝛ rñdeo ꝙ si apponitur in ꝯtu vltro citroqꝫ obligatorio, ꝙ vtriqꝫ ꝛ ad vtilitatē vtriusqꝫ vestitur. l. fundi partem. de contrahen. emp. In alijs aūt ꝯtibus, videt̄ ꝙ vni tātum ꝛ ad ipsius tātū vtilitatem vestitur vt dicimus qñ pactum vestitur rei interuētu quoniā implemēti tm̄, ꝛ ad ipsius vtilitatem dicitur vestiri. l. ex placito. de re. permu. In ꝯrium videtur ꝙ tale pactū nō vestiatur: nec dat actionē ei cuius gratia primus ꝯtus celebraret̄, sed alteri faciat oriri actionem. ꝛ est ratio: quia tūc pactum facit oriri actionē, qñ habita relatione pacti ad contractū, resultat contractus innominatus: vt do vt des, vel do vt facias: tunc semper oritur actio ꝓscrip. verbis: vt nona actio. exēplum. ꝓmitto tibi decē per stipulationē, ꝛ cōuenimus per pactum vt vadas pro me romam: tunc ex relatione cōtractus primeui ꝛ pacti subsecuti, resultat cōtractus innominatus: vcꝫ do vt facias. igitur tūc oritur actio prescriptis verbis. si autē habita relatione pacti ad contractū, non resultet contractus innominatus: vt puta ꝓmitto per stipulationē tibi decē ꝛ etiā ire pro te romam. tūc erit do vt facias: ergo non resultat ꝯtus innominatus: tunc ex tali contractu nunꝗ̄ oritur actio prescrip. verbis: qꝛ deficit natura inducendi illam actionē, cuius natura ꝛ origo est vt oriatur: quoties certū est de nomine cōtractus et actionis. l. j. ff. de prescri. ver. ꝛ vbi resultat ꝯtus innominatus, vt do vt des vel simile: al's nunꝗ̄ orit̄ actio predicta: vt. l. naturalis. tu vide glos. in. d. l. ex placito. C. de re. permu. quando actio prescri. verbis oriatur ꝛ quādo oriatur actio in factum. ꝛ qui dicantur ꝯtus innomina-

25 ti: de quibus. j. dicā. ¶ † Ex quo infertur, ꝙ actio prescriptis verb. nō concurrit cū alia que habet originem ex eodem fonte. l. quoties. ff. de prescrip. ver. Sed illa actio ex eodem contractu oritur: actio vero ꝓscriptis verbis oritur ex relatione facta ex cōtractu precedēti ad pactum incontinenti appositū. ꝛ ideo cum oriātur ex diuersis fontibus, potest actio prescriptis verbis cum actione ex dicto ꝯtu competere. ita intelligitur. l. j. C. de pac. inter emp. ita dicit Jac. de are. Pet. ꝛ Cy. in. d. l. in bonefidei. in ver. ꝛ circa hoc oppono. ꝛ in. d. l. petens. ¶ Ex his colliguntur tales cōclusiones: primo ad hoc vt ex pacto nudo incōtinenti apposito, nascatur actio: opus est qđ habita relatione pacti ad ꝯtum resultet cōtractus innominatus. Secundo ꝙ pactum appositū iuxta contractum bonefidei, vel stricti iuris, pariat actionē: vcꝫ prescriptis ver. que actio prescrip. verb. oritur ex contractibus innominatis: non aūt ex contractibus nominatis. Tertio ꝙ ex cōtractu nominato pri-

26 meuo, ꝛ ex relatione facta vna cum pacto secuto: nascitur ꝯtus innominatus: ꝛ nō cōtractus nominatus. ¶ † Capio itaqꝫ primū ꝛ Bart. et Bald. ꝛ Sali. in. d. l. in bonefidei. et Bar. in. d. l. ex placito. in. ij. col. ꝛ Bar. in. l. iurisgentiū. §. quinimo. ver. venio ad glos. ij. in fi. ꝛ ibi Angel. in ver. in tex. ibi. informat ipsam ꝛc. ꝛ Bart. ꝛ doc. in. d. l. petens. dicunt ꝙ ista opi. vltramont. est falsa: qꝛ imo oritur actio ex ipsius pacti appositione. ꝛ sic ex pacto: nō aūt ex relatione habita pacti ad ꝯtum. Jste est tex. in. d. l. in bonefidei. ibi: ex pacto actio competit. ꝛ ꝑm Jac. de but. ꝛ Sali. est multū ponderanda illa dictio ex: que denotat causam immediatā, ꝛ proximam. l. non dubiū. C. de leg. igitur ꝛc. Secūdo ad idem est tex. in. d. l. iuregen. §. quinimo. ibi: ne ex pacto actio nascatur. Preterea ꝛ tertio, aliqñ ex pacto nudo oritur actio. l. frumēti. ꝛ. l. etiā. de vsur. ꝛ in multis alijs casibus: de quibus per glo. in. d. §. quinimo. ꝛ. §. de actio. §. de constituta. ꝛ ibi dixi. ꝛ tū impossibile est, ꝙ resultet ꝯtus innominatus ex dicta relatione pacti ad ꝯtum. pone qđ illud mutuum restitui, sit ꝓmissum per stipulationē ꝛ appositum pactū nudū vsufruc. certe nullus resultat ꝯtus innominatus: qꝛ est ibi promitto: ꝛ promitto cū creditor ad nihil obligetur. ꝛ tū constat ꝙ ex illo pacto, oritur actio: vt ibi igitur ꝛc. Quarto Bald. in. d. l. petens. allegat casum contra vltramōtanos: qꝛ in ꝯtibus innominatis, requirit̄ datio vel factū: ꝛ simplex promissio. vt. d. l. ex placito. ꝛ. d. l. naturalis. per totam. l. sed habeo legē ꝙ vult, ꝙ pactū vestiatur coherentia ꝓmissionis agitur ꝛc. verbi gratia: extrane⁹ promittit dotem ꝛ paciscit̄ sibi reddi: ꝛ tū ibi non resultat ꝯtus innominatus: sed nominatus, ꝛ oritur actio ex pacto: vt est tex. in. l. j. §. accedat. C. de rei vxo. act. ꝛ. l. auia. C. de iure dot. ꝛ. l. ex morte. in fi. de pactis dota. igitur ꝛc. Quinto Sali. allegat casum in. d. l. si mihi bibliothecā. vbi nō est facta aliqua traditio, ꝛ sic non est factū aliquod implementū. ꝛ tamen actio prescrip. verb. oritur ex illo tacito pacto, qđ inerat illis verbis conditionaliter prolatis, vt impetret a Cāpanis ꝛc. ꝛ ad idē. l. in vēditione. in prin. ff. de peri. ꝛ cōmo. rei vendi. Sexto allegatur. l. lecta. si cer. pe. isto modo vcꝫ nam clarum est ꝙ natiuitas noue actionis, est necessario consecutura ex pacto ad informationē veteris. d. §. quinimo. ꝛ tū veterem informat, etiam si sit ꝯtus ꝛ pactū sit pro eodē: vt est text. in. d. l. petēs. ꝛ d. l. lecta. ergo actionem parit. alias non posset veterem informare: vt d. l. lecta. ꝛ prima conuentio ꝛ pactū incōtinēti appositū, ad vtilitatē vnius tm̄. s. creditoris. ꝛ sic impossibile ꝙ resultet ꝯtus innominat⁹. igitur ꝛc. Septimo cum pactum appositū iuxta ꝯtū, sit pars ꝯtus. l. fundi partē. de contrahen. emp. ꝛ. l. tenetur. §. j. de act. emp. et clarū est ꝙ oēs fatentur, qđ ex prima parte ꝯtus: vcꝫ vendo fundi partē oritur actio vt ibi. ꝛ. d. l. tenetur. §. j. ergo eodē modo, debet oriri ex secunda parte cōtractus videlicet vt aliam partē habeas in locatione. ꝛ dicit tex. in. d. l. fundi partē. quia non est maior ratio, ꝙ ex vna parte contractus, nascatur actio ꝗ̄ ex alia. igitur ꝛc. Ultimo pro hoc facit text. in. l. legē. C. de dona. ibi siue stipulatione siue non. ꝛ ibi prescriptis verbis ꝛc. cum simi. ¶ † Quantū ad secundū, an actio prescriptis verbis

27 oriatur etiā ex cōtractu nominato. vltramontani dicunt ꝙ non: quia actio prescriptis verbis, competit vbi non cōstat de nomine ꝯtus. l. j. de ꝓscrip. ver. ꝛ incertis contractibus innominatis. l. naturalis. §. si. et per totam. l. eod. ti. facit quod habetur in. l. quoties. eod. ti. ergo in cōtractu nominato, non dabitur ista actio qđ intelligūt verum nisi esset ꝯtus primeuus nominatus ꝛ incōtinenti apponat̄ pactū: tunc si habita relatione pacti ad ꝯtum, resultat ꝯtus innominatus: tunc propter secundā naturam ex isto ꝯtu resultante, oritur ꝯtus innominatus ꝛ daretur actio prescri. ver. l. in bonefidei. cum glo. ꝛ. l. petens. cum glo. C. de pac. sed doc. in dictis locis cōiter tenent ꝯrium per tex. in. l. legem. C. de nona. ꝛ sic est contractus nominatus: vt voluit Bart. in. l. iurisgē. §. quinimo. ꝛ pac. ꝛ voluit Bart. in. l. fi. vbi gl. posuit. ff. de condic. ob cau. licet Jaco. but. in. l. ij. C. de cōdic. ob cau. dicat ꝙ sit contractus innominatus. siue ergo dicat̄ ꝯtus nominatus, ꝑm Barto. siue innominatus ꝑm Jac. qꝛ stat in finibus nominis sui generis, ꝛ habet nomen generale: qꝛ tū habet effectum ꝯtus nominati: qꝛ parit actionem vel ex ipso pacto de dando: vel oritur cōdictio ex lege propter pactum. l. si quis argentū. C. de dona. et voluit do. Fran. de rāpo. in repe. d. l. fi. ꝛ refert do. Jo. de imo, ꝛ ita tenet in. l. in edibus. §. j. de donat. ergo habet naturam cōtractus nominati. et tamen oritur actio prescri. ver. vt. d. l. legem. C. de don. igitur ꝛc. Secūdo de hoc est tex. in. l. ij. C. de pac. inter emp. vbi in venditione est appositū pactum: ꝛ tamen agi potest vel prescri. ver. vel actione ex vendito, si pactū non seruet̄: vt patet in text. ibi actio prescri. verb. vel ex vendito ꝛc. ꝛ tamen contractus venditionis, est cōtractus nominatus. d. l. iurisgen. in princi. ergo ꝛc. Tertio ad hoc est casus in. l. si mihi bibliothecā. de cōtrahen. emp. ibi prescri. ver. ꝛc. Et ibi, ego etiā ex vendito agi puto. ꝛ tamen venditio: vt dixi est ꝯtus nominat⁹. igitur ꝛc. ¶ Quarto de hoc est casus in. l. auia. C. de iure dot. ibi matris pactum actionē prescri. verb. constituat ꝛc. ꝛ tū contractus dotis, dicit̄ esse nominatus. vt. d. l. iurisgen. in prin. et. §. quinimo. ꝛ. §. in bonefidei. instit. de actio. §. fuerat. l. j. §. sed vt plenius. de rei vxor. actio igitur ꝛc. nec ob. qđ dicunt vltramon. qꝛ ex promissione dotis, ꝛ ex pacto de retro restituendo, nō est possibile ꝙ ex relatione pacti ad contractū, resultet contractus innominatus. vt habetur in. d. l. petens. ergo remanet cōtractus nominatus: ꝛ tamen parit actionem prescri. ver. in. d. l. auia. igitur ꝛc. et idem quando sit primus contractus ꝛ pactum pro eodē: ꝛ tū oritur actio prescri. ver. vt volunt

28 doct. in. d. l. petens. per. l. si frumenti. cū si. C. de vsur. igitur ꝛc. ¶ † Quero itaqꝫ tali casu, an actio prescri. ver. sit bonefidei vel stricti iuris: ꝛ videtur quando pactū apponitur iuxta contractum bonefidei, qđ actio prescri. ver. resultans ex tali pacto, sit etiā bonefidei de quo videt̄ esse tex. in. l. ij. in fi. C. de pac. inter emp. vbi veniūt fructus a tempore more

ergo dicitur esse talis actio prescrip.ver.bonefidei.insti.de actio.§.in
bonefidei.alias venirent fructus a tempore lit.contesta.videamus.§.
actionē.ff.de vsu.ꝛ istud tenebat Guil.de cug.ꝛ sic actio prescri.verb.
in tribus casibus erit bonefidei.Primo quando nascitur ex supradi-
cto pacto.Secundo quando cōpetit pro permutatione.Tertio quā-
do pro re estimatoria.iuxta text.instit.de actio.§.actionū autem.Sed
Bald.ꝛ Salic.in.d.l.j.hic tenent contrariū,ꝙ imo sit stricti iuris:cum
non nominetur in.d.§.actionū autem.nisi in illis duobus casibus qñ
pro re estimatoria ꝛ quando pro permutatione.igitur in alijs casibus
stabimus regule,qđ sit stricti iuris.d.§.actionum autem.facit.l.qcquid.
astringende.in prin.ff.de ver.obli.Nec ob.d.l.ij.de pac.inter emptorē.
quia ibi reperitur,ꝙ alias fuit suum:ideo nimirū si veniunt fructus a
tempore more.alias venirent tantūmodo a tempore litis contest.d.l.
29 videamus.§.ex stipulatione.in.d.§.actionū.igitur ꝛc.¶†Capio ter-
tium an ex cōtractu primeuo nominato,ꝛ relatione pacti ad ipsuȝ cō-
tractum resultet contractus innominatus vel nominatus:et gl.in.d.
l.petens.ꝛ ibi Bar.ꝛ vltramō.in.d.l.in bonefidei.tenēt ꝙ resultet con
tractus innominat⁹.Sed Bal.in.d.l.petens.ꝛ in dicto suo trac.de pa
ctis.per multas rationes ꝛ argumenta subtilia,tenet contrariū:dic vt
ibi per Bald.q: longa et diffusa esset recitatio,quā ego secuturus non
sum.Sed Sali.in.d.l.in bonefidei.in versi.viso.ꝙ ex pacto coherentia
contractus ꝛc.ꝛ in.d.l.petens.in ver.quero nunc quarto,retento eodē
themate ꝛc.tenet opi.glossatoris vltramontanoꝝ Bar.et cōmunem:
vbi cōcludit ꝙ vbi pactū licet coherens,vestiatur coherentia contra-
ctus.et per ꝯñs non informet veterē et etiā ex cōtractu facto pro vno
et ad vtilitatē vnius,ex pacto inito pro alio.tñ resultat quidam ꝯctus
innominatus:et datur cōdictio ob cau.si non adimpleantur conuenta
ad repetēdum data.C.de dona.que sub modo.l.j.et dic vt ibi per glo.
et doc.Competit etiam actio prescrip.ver.vt compellas aduersarium
ad implendum quod promisit.l.legem.C.de dona.l.si donationis.cum
glo.C.de cōtrahen.emp.¶Ex quo infert,ꝙ ex cōuentione ꝙ cōdictio ob cau.
habet locum dūtaxat in cōtractibus nominatis.l.si.ff.de cōdi.ob cau
sam.qđ isto casu sit vera glo.in.d.l.petens.et glo.in.l.is consequēter.
§.sed cum monumentū.fami.ercis.sed vbi pactum vestitur coherentia
ꝯctus,ꝛ informat antiqua vidētur pcedere rationes Bal.sed hoc tñ
non obstante etiā tali casu tenet opi.glo.sed cōem,quia condictio ob
causam ad repetenduȝ data,non vendicat sibi locū in ꝯctu nominato:
sed in ꝯctu innominato tantum vt dixi:sed in terminis nostris si non
adimplētur cōuenta in pacto,habeo duas vias.q: possum te cōpelle-
re vt adimpleas ex parte tua,actione prescri.ver.d.l.legem.cum si.vel
repetere qđ dedi per condic.ob cau.l.cū te.C de pac.inter empto.licet
glo.ibi destruat illum tex.Secūdo pro hoc facit tex.et ibi glo.et doc.
30 in.l.j.C.de dona.que sub modo.igitur ꝛc.¶†Quero an ꝯtractus in-
nominati,cognoscant ex cōuentione vel ex implemento:ꝛ glo.in.l.na
turalis.de prescrip.ver.dicit ꝙ ex cōuentione.aliqui dicūt ꝙ ex imple-
mento.dic vt ibi per glo.ꝛ istam vltimam tenet Iac.but.Pet.et Cy.
quia iste ꝯctus,denominatur ab actu facti et de pñti non aūt ex con-
uētione.vt.d.l.naturalis.Sed Bar.dicit ꝙ imo ab initio extremorum
denoiat,vt si do vt facias ex parte mei,erit do vt facias:ex parte vero
tua erit,facio vt des.sicut in emptione ex parte vendētis dr̄ vēditio:ex
parte emptoris dr̄ emptio.d.l.iurisgent.in prin.dic vt ibi. Sed contra
Bart.est casus in.d.l.iurisgen.§.j.ver.et ideo puto.vbi peruenienti in
manumittēdo,non datur actio de dolo sed pscri.ver.cuȝ actio de dolo
deberet cōpetere cū nihil adsit aduersario ex illo facto:vt.d.l.natura-
lis.in fi.qđ esse deberet ſm Bar.Nec ob.qđ dixit Bart.de emptione ꝛ
vēditione:q: quelibet pars ꝯctus,est eque principalis si similiter con-
trahētes:sed in casu nostro vna est principalis alia accedit per moduȝ
cause.Item ibi vna pars ꝯctus,sui denuntiatione necessario presup-
ponit aliam:hic quatenus exprimitur ita dicit Sali.in.d.l.naturalis.
31 ¶†Reuoco in dubiū,an pactum incontinēti appositū pariat aliquā
actionem,ꝛ quaȝ actionē,ꝛ quomodo:Et ad eius dubij declarationē,
opus est vt primo declaremus id qđ vulgo dicitur,ꝙ pactū incōtinē-
ti appositū videtur inesse quid importat hoc vulgatū.Et rn̄deo quod
perinde habetur acsi id qđ deductum est in pacto,fuisset deductum in
primo cōtractu:vt si erat primo per stipulationem,dicam ꝙ in pacto
deuenit promissum etiā per stipulationē ꝛ non per pactū nudū.d.l.le-
cta.ver.dicebā.ꝛ per cōsequens perinde habet,acsi ille debitor promi-
sisset soluere in.d.l.lecta.in terminis pacti et sic a termino stipulatiōis
primeuo,per scđm pactū,est recessum:vnde ad questiū primeuū,respō
deo ꝙ ex tali pacto oritur actio nō virtute ipsius pacti:sed ex stipula-
tione preambula.secundum tñ formam pacti,secūdo loco appositi:ex
quo sequit in.d.l.lecta.ꝙ cū illud pactum sit appositū super eo qđ de-
uenit in prima stipulatione nō est verū dicere ꝙ pactum ibi pariat no-
uam actionem prescri.ver.ꝛ ista habentur in.d.l.petens sed tali casu
tantūmodo informabit veterem actionem ex stipulatu.et actio ex di-
cta stipulatione nascatur,non secundum formam stipulationis:sed in
terminis pacti,cum re integra fuerit apposita noua forma.argu.l.j.ff.
de his que in test.delen.ꝛ.l.j.§.si quis simpliciter.cum ibi no.de verb.
obli.l.j.ꝛ.ij.in prin.C.de rescin.ven.ꝛ.j.dicam.ꝛ sic tali casu,erit hic ca
sus in quo pactum incontinenti appositū,nouam actioneȝ non parit

sed veterem tantūmodo informat:interdū nouam parit actionē ꝛ ve-
terem nō informat.vtputa si apponitur super alio ꝙ fuerit primo ap-
positū,ꝛ reperit veterem actionem informandam:verbi gratia.si per
stipulationē promittis mihi librum scribere.ꝛ per pactum incontinē-
ti appositum,promittis ire romā.nam per tale pactū informat actio
ex stipulatione:q: vbi primo cōpetebat vt mihi librum scriberes:nūc
autem etiā cōpetit vt vadas pro me romā.ꝛ ad vtrūqꝫ factum potest
actio ex stipulatu intētari.ꝛ sic nunqꝫ actio reformat.i.ei noua forma
datur,vt plenius ꝙ primo esset vt dicit glo.in.d.§.quinimo.ac etiā di-
ctum pactū parit nouam actionem:videlicet prescr.ver. que dabitur
ad hoc solum,vt vadas romā.non autem vt scribas librū.aliquando
vero pactum incōtinenti appositū,non informat si talis actio non est
apta informari puta promisi tibi cētum per stipulationē.ꝛ per pactū
incontinenti promisi ire romā.ex isto pacto oritur contra me actio pre-
scrip.verb.que nascitur ex coherentia stipulationis,tamen actio ex sti-
pulatu descēdens,non informat.q: illa est certi cōdictio que datur so
lummodo,qñ certum petitur.vnde nō potest dari nisi ad certū:igitur
non dabitur vt vadas pro me romam:ꝛ sic ad factū incertū:igitur ꝛc.
vel potest dici ꝙ licet nō informetur illa actio ex stipulatu,informabi
tur tamen ipsa stipulatio apposita in primo contractu:ꝛ si dicat duo
stipulasse.videlicet primo centum:secundo vt vadas pro me romam.
Ex quo sequitur,ꝙ cū dicantur due stipulationes.facit.l.scire debe-
mus.de ver.obli.in prin.ꝙ ex prima stipulatione,ad certū agetur cer
ti cōdictione.l.certi cōdictio.si cer.pet.¶Ex secūda vero stipulatiōe,
qua dr̄ stipulasse vt vadas p me romā.ꝛ sic factū cōpetet actio ex stipu
latu.ꝛ ita intelligit glo.in.d.l.lecta.ꝛ istud vltimū voluit Bart.in.d.l.
lecta.circa finem.quādoqꝫ vero nec nouam parit nec veterē informat
vt qñ apponet super eodē:ꝛ nihil noui additur vel detrahitur.ita in-
telligat tex.ꝛ gl.in.d.l.petens.C.de pact.¶Ex his oibus,vt ptar ver
bis legislatoris.ꝛ ab illis non recedendo pōt per modū regule sic con
cludi,quod siue sit contractus primeuus bonefidei iuxta dictam.l.bo
nefidei.C.de pac.l.ij.C.de pac.inter emp.d.l.iurisgentium.§.quinimo.
ꝛ.d.l.auia.C.de iure dot.l.fundi partē.de contrahen.emp.l.tenet.§.j.
de act.emp.siue sit cōtractus stricti iuris.d.l.petēs.C.de pact.ꝛ.d.l.le
cta.si cer.pet.siue sit ꝯtract⁹ nominat⁹.d.l.ij.C.de pact.inter emp.cuȝ
simi.Siue sit ꝯctus innominatus,habens tñ naturam contractus no
minati vt est in contractu donationis.d.l.legem.coniuncta.d.l.si quis
argentū.C.de dona.vt.s.dixi.siue sit ꝯctus innominatus,vt si permu
tamus libros ꝛ cōuenimus pacto ꝙ pro me vadas romam:vt.j.dicā.
facit.l.iurisgentium.§.j.ꝛ.d.l.naturalis.de prescrip.ver.ꝛ.l.ex placito.
C.de rerum permu.siue sit contractus cōditionaliter conceptus,pro
pter ipsum pactum appositum.l.si mihi bibliothecā.de contrahenda
emp.siue sit contractus conditionalis cui pactū nudū apponit.iuxta
l.si in venditione.in prin.de peri.ꝛ cōmo.rei ven.siue pactū contineat
idem vt.d.l.petens.ꝛ eadē forma vt ibi.siue contineat idem sub diuer
sa tñ forma:vt.d.l.lecta.ver.dicebam.siue contineat quid penitus di-
uersum factum,vel dationem.l.ij.C.de pact.inter empt.d.l.fundi par
tem.de contrahen.emp.d.l.legem.C.de pact.l.pacta successoꝝ.C.eo.
tit.d.l.tenetur.§.j.de actio.empt.ꝛ pactum incontinenti apponatur
iuxta.d.l.in bonefidei.ꝛ dicitur incontinenti fieri.vt.s.dixi.ac etiā di-
citur incōtinenti fieri,in ipso ingressu ipsius contractus.vt.d.§.quin-
imo.ver.ꝛ hoc sic accipiendum.ibi ex incontinenti.coniuncto versi.ea
enim.ibi que in ingressu contractus facta sunt,tunc per tale pactū pri
meuus cōtractus dicitur informari,a tali pactione.ita ꝛ taliter quod
quodammodo dicatur reuocatus contractus.ita dicit ad literam te-
xtus in.d.§.quinimo.ver.quod cum esset.quinimo dicit etiam quasi
repetita,sicut prima emptio siue primeuus contractus pactiōe:vt di-
cit ad literam tex.in versicu.vnde illud.in.d.§.quinimo.facit.d.l.lecta.
ver.dicebam.ibi stipulationi inesse credūtur.ꝛ sic capit nouam formā
primeuus contractus:vt.d.l.lecta.ibi perinde est acsi per singulos ꝛc.
ꝛ.d.§.quinimo.ꝛ in dicto ver.quod autem esset.ꝛ aliam formam quam
primo haberet,vt ibi.ꝛ dicitur contractus renouatus,veȝ iterum re-
petitus creatus seu celebratus in eo qđ in pactione deuenit.ita quo-
dammodo potest dici duplex contractus.vt.d.§.quinimo.versi.vnde
illud.¶Et ex his sequitur,quod tale pactum tanquam alius,est no-
uus contractus nouam producens actionem.vt.d.§.quinimo.versi.ſȝ
hoc.ꝛ ver.ab eo autem.ꝛ.d.l.legem.et.d.l.bonefidei.cum si.et veterem
actionem descendentē ex primo cōtractu,informat.vt.d.ver.cum esse
ibi reformari.facit.d.l.lecta.¶Ex quo sequit,quo ad id quod in pa-
ctione deuenit,potest agi actione prescrip.verb.nouiter nata propter
pactum vestitum,coherētia cōtractus.ꝛ sic quodāmodo nata ex no-
uo contractu.vt si vendo tibi librum pro decem pacto apposito,vt va-
das pro me romā:vt.d.l.j.i bonefidei.cū si.potest etiā agi ad id qđ de-
uenit in pacto,actio descendente ex contractu primeuo informato.ꝛ
sic vel ex primeua actione informata,vel prescri.ver.ad libitum agen
tis agi poterit.d.l.ij.de pac.inter emp.ibi vel ex vendito ibi prescrip.
verbis.ꝛ.d.l.si mihi bibliothecam.ibi prescrip.verbis.ꝛ ibi ago etiam
ex vendito.ꝛ sic actiōe ex vēdito agetur,vt vadas pro me romā diuer
sum tñ esset in casu predicto,si de precio non conuenisset.nā tunc esset
cōtractus innominatus:quia nulla actio esset,qua posset informare
istam

istam distinctionē facit iurisconsultus.in.d.l.tenet.§.j.ac etiā agi poterit vel actione ex cōtractu,vel prescrip.ver.vt cogat̃ facere qḋ in pacto deuenit.d.l.tenet.§.j.d.l.fundi partē.ꝛ.d.l.ij.de pac.iter emp.ꝛ vē. ꝛ si ille nō vult adimplere,possum a ɔctu recedere ꝛ petere condic.ob cau.qḋ dedi.l.j.cū gl.C.de dona.que submodo.facit.l.cū te.ſm intellectū doc.C.de pac.inter emp.ꝛ predicta ꝓcedunt,qñ pactū apponitur iuxta ɔctum incōtinenti.sec⁹ si ex interuallo.d.l.bonefidei.ibi nam si postea.ꝛ.d.§.quinimo.vers.sed hoc.sic ibi si ex interuallo.qḋ vr̃ fore itelligendū,nisi pactū apponat̃ iuxta ɔctum maxime bonefidei,etiam ex interuallo.qḋ pactū si ex eodē ɔctu sit siue de natura eiusdē ɔctus: qꝛ tunc si re integra,ex interuallo apponat̃,etiā actori ꝓducit actionē vt est tex.in.d.§.quinimo.ver.adeo autē.ibi ɔuentiones postea facte, que ex eodē sunt ɔctu ꝛ ibi re nondū secuta.ꝛ ibi pactione mutari potest.ꝛ ibi vt ad actionē proficiat.ꝛ qḋ postea sequit̃ in tex.qḋ bñ not. qꝛ vr̃ limitare totā materiā.adde bonū tex.in.l.pacta.§.paul⁹.de contrahē.emp.ꝛ.l.si q̃.ff.de rescin.vend.l.j.ꝛ.ij.C.de rescin.vēdi.ꝛ.l.ab emptione.ff.de pact.que oīa no.ꝛ.j.dicā. Quero qꝛ.s̃.vidim⁹,qñ actio ex primo ɔctu innoīato formet̃ ex pacto incōtinenti apposito.d.l.ij.cum simi.de pac.inter emp.an actio prescrip.ver.q̃ oritur vt dixi ex ɔctu inominato,informet̃ a pacto incōtinenti apposito:vtputa tu ꝛ ego cōuenimus de ꝑmutādo libros,pacto nudo apposito vt ires ꝑ me Romam:ꝛ vr̃ ꝙ sic si ɔctus permutatiōis sit impletus.arg.d.l.si mihi bibliothecā.ꝛ.d.l.si in vēditione.de peri.ꝛ cōmo.rei vēdi.Sed in ɔrium videt̃:qꝛ ab initio,non informatur cū nulla sit adhuc actio anteꝙ per partes impleat̃.d.l.iurisgē.ꝛ.d.l.ex placito.C.de re.ꝑmu.nec etiā videtur ꝙ postea possit informari:qꝛ id qḋ fit ex interuallo,iō tēpus inspicitur quo ɔctus implet̃.ff.de fideius.si dubitet̃.§.fi.ꝛ.l.quidā cū filium. §.fi.cū si.de ver.obli.qꝛ ſm hoc,esset ista qualitas natiua qḋ est impossibile:qꝛ adheret ɔctui ab initio nō perfecto.ꝛ q̃ ab initio nō producit actionē:ergo nō natinitate ipsius:sed postea ex implemēto:ergo non dicetur natiua ista qualitas,sed dicet̃ datiua:vt.d.l.iurisgen.§.j.ergo non potest dici informari,a pacto incōtinenti apposito.igitur in casu nostro a pacto ꝙ vadas ꝑ me Romā,nō informabitur actio prescri. ver.que oritur ex permutatione.nec talis actio ad id quod vadas pro me Romā competit:sed noua actio prescrip.ver.orietur ex dicto pacto ex qua agi poterit:vt vadas ꝑ me Romā.qḋ not.quia subtile est. ¶ Quero cōuenimus de fundo vendendo pro decē,postea fit pactū de dando pro quinqꝫ.vel cū cōuenissem de toto fundo pro decem,cōuenimus postea pro parte pro dictis decē.naꝫ vt dixi.s̃.noua emptio dicitur,ꝛ proprie videtur esse recessum.ff.de ɔhen.emp.l.pacta.§.paulus.et ibi glos.ꝛ.d.l.iurisgen.§.quinimo.in ver.adeo aūt. ¶ Quero ergo ex quo oriat̃ actio,ꝛ ad quid agi debeat:in hoc sunt plures opi.nā Jo.glo.dixit veterē actionē tolli,ꝛ nouam oriri:qꝛ presumit̃ nouatio ſm tēpora harū legū.vt.d.§.adeo.ꝛ.d.§.paulus.facit.l.j.cū ibi not.ff. de noua.alij vt Mar.dicunt vtranqꝫ actionē durare.dicunt tñ primā non posse agi,nisi ſm formā secunde ɔuentionis:vt.d.§.adeo autem. potissime cū etiam tpe harū legū,nō fiebat nouatio nisi tacite ageretur.d.l.ij.de noua.Sꝫ Azo dicit idē qḋ Mar.si incōtinenti fiat:sꝫ vbi ex interuallo:dixit idē qḋ Jo.ar.pro hac distinctione.l.nā ad ea.ff.de condi.et demō.Alij vt Oldra.dicunt ꝙ imo totum econtra opi.Joā. procedat,si incōtinenti pactū sequat̃:secus si ex interuallo:qꝛ tūc ꝓcedit opiñ.Mar.ff.de manumis.test.l.stichus aut pamphilus.sed Guil. tenet opi.Jo.ꝛ ꝑ ea alleg.l.si quā.de rescin.ven.ꝛ idem tenet Bal.nec ob.l.fi.C.de noua.vbi nō fit nouatio,nisi expresse agat̃:qꝛ ibi nō tollit̃ prior ɔctus,nisi expresse agatur cum sequens ɔctus nō interponatur loco illius primi.hic aūt in casu nostro tollit̃:quia partes ab eo videntur noluisse recedere.Uel ſm Bald.tu potes ɔcordare opi.qꝛ aut pactū istud est relatiuū ad primū ɔctum aut nō.primo casu aut est facta cōmemoratio primi cōtractus,ad augendū aut ad detrahēdū. Si ad augēdum:vt qꝛ pactum ita cōceptum est,vcꝫ volumus ꝙ dū diximus supra de decē intelligat̃ de quindecim.ꝛ tunc fit vera opi.Mar.qꝛ dū adijcit̃ etiā summe,prior ɔctus permanet cū maior summa contineat minorē.l.diez proferre.§.si plures.de arbi.Scḋo casu,aut detrahitur conuentioni aut obligationi.primo casu:vt qꝛ agimus vt sola quinqꝫ sunt in pretio huius fundi.ꝛ tūc nouus ɔctus est:qꝛ a summa in quo cōsistebat,prioris ɔctus substātia recessum est.l.pacta cōuēta.§.paulus.de cōtrahen.emp.Tu dicas ꝙ ista sua distinctio si fiat ad augmētum pretij,vel ad summe,ad diminutionē videtur expresse cōtra.d.§. paulus.ibi de augendo vel diminuēdo pretio.Hc etiā videat̃ ɔ tex.in l.si quam.de rescin.vendi.vbi pluris minorisve emero.vnde dicas tu ꝙ vtroqꝫ casu fit idē.et vtroqꝫ casu videt̃ esse recessum a primo cōtractu,vt dictis iuribus.et.d.§.quinimo.ver.adeo autem.et in ver.vnde illud.Si vero detrahatur obligationi.vt qꝛ dum ꝓmisisses decem per pactū,libero te a quinqꝫ:ꝛ tunc ſm Bal.nō videtur a primo recessum sed pacisceti pro parte,videtur satisfactū.ff.de pac.l.si cōuenerit.ꝛ.l.si vn⁹.qḋ si nō vt tolleret,diuersuꝫ esset si in totū emptor liberat⁹ esset: nā tale pactū distraheret contractū.ff.de rescin.vendi.l.cum emptor. aut pactū circa substantialia ɔctus fit sine cōmemoratione primi cōtractus:vt qꝛ vendidi tibi primo loco.Scḋo loco vendo rem,quā primo vendiderā.ꝛ dic ꝙ aut primo ꝛ scḋo vēdidi eidem pure.aut primo pure,scḋo sub cōditione vel ecōtra.Primo casu dic ꝙ si incontinenti secūdus cōtractus factus est,a pmo videt̃ recessum.ꝛ ita intelligat̃.l. j.ꝛ.ij.in pñ.C.de rescin.ven.Si vero ex interuallo,dic vtroqꝫ ɔctu deberi.ꝛ ideo distrahere debet oēm ɔctum.Si in re vel in pretio.ꝛ sic in substantia ɔctus nihil est additū vel diminutū.vt.ff.de act.ꝛ oblig.l. si is qui stichum.ꝛ.l.ex promissione.Scḋo casu,dic vt dicit Azo.qꝛ si incontinenti fit,tūc ɔctus scḋs accumulat̃ primo cōtractui.Si ex interuallo,recessisse vident̃ ɔhentes a primo cōtractu.d.l.nam ex ea.de cōdi.ꝛ demon. ¶ Dicendum est nunc de sexto vestimēto pacti:vcꝫ de rei interuentu,qḋ cōtingit in ɔctibus innominatis tm̃:qui cōtractus innominati,dicunt̃ esse quatuor vt do vt des,aut do vt facias:aut facio vt des:aut facio vt facias.ꝛ ista habent̃ in.l.naturalis.per totā legem.de prescrip.ver.facit.d.l.iurisgentiū.in prin.ponam⁹ exemplū:si agimus tu ꝛ ego,nudo pacto de permutādo librū tuū cū meo,ab initio nō nascit̃ aliqua actio:sed postea si pactū vestiatur rei interuentu. istud aūt vestimentū producit̃ tm̃ implenti.ff.de rerū permu.l.j.in.d. l.iurisgentiū.§.j.ꝛ.l.ex placito.C.de rerū permu.dicā tñ clarius infra. ¶ Addas tu,ꝙ iste quatuor species ɔctus innominati,possunt multiplicari ex geminatione.nam interdum do tibi vt des,ꝛ facias.ff.de prescri.ver.l.dñs seruū.Jtē pōt esse facio vt facias.ꝛ similiter est contractus innoīatus:qꝛ facere,pōt intelligi affirmatiue ꝛ negatiue.ff.de cōdicti.ob causam.l.dedi.in prin.Jtē ecōtra,nō facio vt facias vel vt des:vtputa promitto nō agere vt vadas pro me Romā.ꝛ oibus predictis casibus est ɔctus innominat⁹:qꝛ est vltro citroqꝫ obligatorius. Jnterdū aūt nō resultat obligatio vltro citroqꝫ:vcꝫ qꝛ non agitur vt altera pars aliquid det,vel faciat.ꝛ tunc non est ɔctus innoīatus:sed simplex datio ob cām vcꝫ vt adimpleā,vel aliqḋ perficiā vel vt titius aliquid faciat.l.senatus.§.j.de donati.cau.mor. ¶ His premissis pone,vendo tibi librum pacto apposito de permutando domū meā cuꝫ tua.vtrū ex isto pacto incōtinenti apposito,nascat̃ actio:Et aduertas aut queritur vtrum nascatur prescriptis ver.et videtur ꝙ nō:nisi re secuta ex parte agentis.d.l.ex placito.in cōtrarium videtur.l.ij.de pactis inter emp.ꝛ.ff.de prescri.verbis.l.si vir vxori.videtur enim deberi actionē dari:licet obstet exceptio non implenti.ff.de actio.emp. l.iulianus.§.offerri.sed prima sentētia cōmuniter tenetur. Sunt eñ quidam cōtractus nominati,ꝛ in istis statim cum fiunt actio prodita est:quia causa actionis est ipse ɔctus:nō autem aliquis euentus.d.l. iurisgentiū.§.j. ¶ Quidā vero sunt innominati:ꝛ hi contractus,si cadunt in aliquem contractum innominatum respectiuum:vt.d.l.naturalis.ꝛ non pariunt.vt si nudo pacto permutamus adinuicē Codicē cum digesto.ꝛ hoc est quod dixit tex.in.d.l.iurisgen.§.j.vbi dicitur qḋ adimplenti tantū ex parte sua,nascitur actio:ꝛ ratio est qꝛ cōtractus innominati,non habent se ad actionē:vt eam actionem producentes nisi remotissime ꝛ nō immediate:sed euentus ꝛ implementū a quo dicti cōtractus innominati denominant̃,est causa ꝛ obligationis et pactionis.ꝛ ideo cū hec causa implementi sit de futuro ipso iure,interiꝫ non ꝓducit actionē anteꝙ ipsa obligatio:que est actionis mater producatur.l.licet.§.j.de procu.l.cedere diem.de verbo.signi. Si vero contractus innominatus cadat in simplex pactū.nam omne pactum contractus est:vt not.ff.de acti.ꝛ obli.l.j.in prin.in fi.magne glos.ꝛ probatur in.d.l.si vnus.C.de pact.ver.ꝙ si non vt tolleret:tunc aut contractus iste ordinatur ad aliquē ex predictis innominatis cōtractibus: ꝛ tunc quia statim consentimus ꝛ pure cōsentimus,naturalis obligatio nata videtur.ꝛ ciuilis si pactū coheréat alicui pacto vel cōtractui nominato,vt in questione premissa.tamen cōtrariū dicitur quod pactum istud ad actioneꝫ ex causa remotissima implementum est causa proxima vt dixi:ꝛ ideo ciuilē obligationē que est magis ꝓxima actioni,ꝙ naturalis obligatio cum ciuilis obligatio et actio fit de iure ciuili non nascitur ante implementū:ergo nec actio:sed naturalē obligationē dicas fore natam:quia cōsensus in obligando qui sufficit ab initio est proxima causa huius.ita intelligatur.d.l.iuregen.§.sed cum nulla.aut pactum ordinatur ad cōtractum nominatum:ꝛ tunc appositum iuxta contractum,vestitur:ꝛ ideo actionem prescri.verbis.producit.d.l.si vir vxori.et.d.l.ij.aut pactum nō ordinatur ad aliquē contractum,sed ad aliud pactū:vt ire pro me Romā.et tunc idē.d.l.fundi partem.de contrahē.emp.d.l.petens.C.de pac.et de peri.et cōmo. rei vendi.d.l.si in vēditione.Aut queris vtrum actio ex vendito informata,competat vt permutetur.Et dic quod sic.nam ꝙtum ad ɔtractum primū pertineat ipsuꝫ permutare,cadit in simplex factum.arg. de verb.oblig.l.liber homo.in fi.de pac.l.debitori.ibi ex stipulatu.ergo sicut illud factū ire ꝑ me Romam censet̃ esse pars pretij.d.l.fundi partē.ff.de act.emp.l.si sterilis.§.si tibi.ita hic ꝛ ad pretiū ꝛ quasi constet natā obligationē ꝛ actionē ex vēdito ab initio.d.l.iulia.§.offerri. ꝛ.d.l.fundi partem.cum si.igitur ꝛc. ¶ Quarto cōuenimus pacto nudo de permutādo,ꝛ incontinenti promisi pro te ire Romā,an ex prima ɔuentione de permutando sit nata aliqua obligatio:ꝛ Bal.in repe.d.l.petens.tenet ꝙ nō:per dictā.l.j.ff.de re.permu.vbi tex.dicit qḋ traditio rei,initiū prebet obligatiōi:ergo ante nō est aliqua obligatio etiā naturalis, nata:qꝛ in ɔctibus innoīatis modus habet̃ pro conditione.ff.de pac.l.itē.qꝛ.sed in ɔdictionali ɔuentiōe,nō est nata obli

gatio.igit̃ ⁊c.l.cedere dié.de ver.sig.Sed gl.⁊ Sali.i.d.l.petēs.in ver. quero sexto.si sunt duo dicta.tñ contrarium:q2 cōsensus de permutādo,de presenti adest ⁊ pure:ergo naturalis obligatio nō deest,q̃ nascitur ex eo:q2 nil tā naturale ⁊c.l.j.i pn.ff.de pac.nec obstat contrarium:⁊ primo nō obstat.l.j.de rerū permu.q2 ibi loquit̃ de initio obligatiōis naturalis, efficacis ad pductionē actiōis:vt ibi ptz. Scdo ibi loquit̃ de pmutatione añ rē traditā:vñ nō est ibi pmutatio ante rei traditionē:sed nos loquimur de conuentiōe de pmutādo.⁊ inter hec est differētia.ff.de eo qd certo loco.l.bone fidei.¶ Ad scdm argumentū,dū dicit̃ qd modus in contractu innominato,habet̃ p conditione respondet̃ q illud pōt procedere vbi modus vel cā ibi conuenta,nō possunt habere locū nisi illo pcedēte: vt in pmissione dotis.d.l.itē q2.sz in conuentione de pmutādo,nullum antecedēs necessario hz pcedere.lz em̃ simplex conuentio in contractib⁹ innominatis,habeat in se tacitā conditionē vcz nisi peniteat paciscētes,vel alterū ex eis.l.si pecuniā.de cōdi.ob cām.tñ hoc nō suspēdit voluntatē q̃ ab initio fuit,sed resoluit:q2 de eo qd iā fecit penitet.l.ij.de in diē adiec.cū gl.¶ Quero qñ pactū vestit̃ rei interuētu,⁊ actionē pariti vñ oritur dicta actio:an nascat̃ ex pacto preambulo:an ex implemento? Et gl.⁊ cōiter doc.in.d.l.ex placito.dicūt q oritur ex pacto preambulo.d.l.ex placito.dū text.dicit ex placito pmutationis ⁊c. ¶ Ultimo quero vnus adimpleuit ex parte sua ⁊ nō alter.dic q tm̃ modo adimplenti datur actio.non aũt nō impleméti.ex quo sequit̃,q implēs potest alterā partē cogere adimplere si vult vel potest penitere ⁊ repetere id quod impleuit:vt dicit gl.⁊ doc.in.d.l.ex placito ⁊c.

SUMMARIUM.

1 Exceptio iurisiurandi,actionem non tollit.
2 Iuramentum ad hoc vt pariat exceptionem iurisiurandi,necesse est quòd reus non à seipso,sed creditore deferente iuret.
3 Deierans quòd solum Deum habeat vltorem.
4 Exceptio iurisiurandi,non est exceptio litis finitæ.
5 Exceptio iurisiurandi,dicitur esse in rem & nō in personam.
6 Iuramentum contra leges vel bonos mores,quando dicatur?
7 Casus in quibus quis nō astringitur ad obseruantiam iuramenti.
8 Casus in quibus tacita conditio,inest iuramento.
9 Exceptio solutionis,est exceptio litis finitæ.
10 Exceptio acceptilationis,est exceptio litis finitæ.
11 Exceptio omnis,est peremptoria.
12 Exceptiones quædam sunt merè peremptoriȩ quȩdam merè dilatoriæ & quȩdam mistȩ.

1 AEque. ¶ † Exceptio iurisiurādi,actionē nō tollit:sed eā elidit q̃ etiā nititur equitate.Et contra realem actionē exce-
2 ptio iurisiurādi opponi pōt q̃ repellit agentē in rem.h.d. ¶ † Nō.ibi deferente creditore.q ad hoc vt iuramētū pariat reo exceptionē iurisiurādi,necesse est q re⁹ nō a semetipso nec sua spōte sz creditore deferente iuret.contra.s.de actio.§.itē si qs postulāte:⁊ qd ibi dixi als si nemine deferente qs iurauerit,Pretor id iusiurandū nō tuet̃ vt est tex. ⁊ ibi no.in.l.iij.in prin.ff.de iureiu. Aduertas tñ q iuramētū delatū a parte,licitū est impune recusare:nisi fuerit hoc approbatū a iudice:et per eū iudicet mandatū,vt iuret.l.generalr.§.j.⁊ ibi no.p glo.⁊ doc.C. de reb.cre.⁊ no.Bar.⁊ doc.in.l.manifeste.ff.de iureiur.pōt tñ ex cā nō iurari,nec iuramētū deferri.l.iusiurādū ad pecunias.§.pe.⁊ ibi Bart. ff.de iureiu.multe nāq3 sunt cause,ex quib⁹ pōt quis iuramentū recusare:nec cogit̃ referre de qb⁹ vide gl.⁊ doc.in.d.l.manifeste.¶ Not.ibi nihil:se dare oportere.formā iuramēti delati ⁊ prestiti p reū in actiōe personali concordat.l.nā ⁊ postea.§.sz ⁊ si quis.in.ij.respōso.⁊.l.fi.de iureiur.¶ Nō.ibi adhuc obligatus pmanet.q quis iuramentū habeat vim probationis.l.nō erit.§.dato.ff.de iureiur.ibi quasi probatū sit.⁊ quis sit totalr̃ ex parte rei pbatū ⁊ satisfactū dicto creditori,p dictū iuramentū prout ⁊ sicut voluit ipse creditor.l.si qs iusiurandū.⁊.l.generaliter.§.j.C.de iureiurādo.tñ reus iurās,remanet obligat⁹. ¶ Nota ibi:sed q2 iniquū est q quoties iniqtas resurgeret ex aliquo facto, dat̃ reo exceptio q2 exceptio est directo opposita iniquitati cū ipsa exceptio fundet̃ in equitate.l.q equitate.ff.de doli exceptione.¶ Nota ibi de periurio.q eoipso quod aliquis creditor detulerit debitori suo iusiurandum,sibi imputet.nec amplius in effectu potest venire cōtra: et dicere qd vult pbare de periurio debitoris:quia iureiur.delato nō aliud queritur nisi an iuratum sit.⁊ sic iuramentū habet̃ pro veritate, vt est tex.in.l.non erit.§.dato.pōt tñ deferens iuramentū delatum,reuocare anteq̃ ille acceptet vel antequā iuret licet acceptauerit si post ea creditori superueniāt pbationes.d.l.si qs iureiurā.C.de iureiuran.
3 ¶ † Ex quo sequit̃ q iurās ⁊ deierans nō pōt ad petitionē creditoris hoc reprobantis condēnari.nā deierans deū solū hz vltorem.l.ij.C.de re.cre.mortem nanq3 eternā,expectat periurus:vt est tex.cum glos.in auf.de nupt.§.fi.autē tutelam.in fi.de quo periurio nō pōt cognoscere nisi iudex ecclesiasticus.vt no. Jo.and.in.c.cū.C.laicus de foro cōpe.in.vj.⁊ ibi docto.qñ em̃ iuratur,deus est testis. vt no.gl.in auf.quibus modis natura.effi.legiti.§.penulti.in glo.si quidē deo.¶ Utrum autē piur⁹ patiat̃ aliquas penas ⁊ quas:⁊ qs dicat̃ piur⁹:vide Cyn.⁊ doc.in.l.ij.C.de iureiur.⁊ qd plene scripsi.s.de actio.in.d.§.itē si qs postulāte.dic vt ibi.ad hoc tñ vt qs piurus dicat̃,inter alia necesse est vt dolose ⁊ scienter falsum iurauerit.l.q iurasse.in prin.⁊ ibi gl.⁊ Bart.⁊ doct.⁊ de iureiur.vñ si iuraret qs ex facto alieno,nisi pbaret̃ sciētiam precessisse nō posset dici piur⁹.argu.l.q in alteri⁹.⁊ qd ibi no.per gl.et Bar.ff.de reg.iur.¶ Nō.ibi:defendit̃ p exceptionē iurisiurandi.qd ex iuramēto parat̃ debitori exceptio,q̃ vocat̃ exceptio iurisiurādi.nā siue iuratū sit,siue iuramentū fuerit remissum ita qd re⁹ offerat se paratū iurare ⁊ iuramētū p creditorē fuerit,remissuz eisdē acqrit re⁹ sibi ⁊ successorib⁹ ⁊ fideiussorib⁹ suis,⁊ alijs p eo obligatis exceptionē.l.fi. de iureiur.sicut ecōtra si actor iurauerit ad delationē debitoris,aut iurare parat⁹ sit sibi iuramentū remissum acqrit sibi actionē in factū:vt dicit tex.cū gl.⁊ ibi Bar.⁊ doc.in.l.nā ⁊ postea.§.iureiuran.dato.ff.de
4 iureiur. ¶ † Et sic vr̃ notari siue colligi ex isto nostro.§.quod exceptio iurisiurandi,nō sit exceptio litis finite:q2 si esset exceptio litis finite, impediret petitionē ⁊ iudiciū inchoari.c.j.de litis contest.in.vj.hic autem iurans,remanet obligatus ⁊ contra eū potest agi.vnde op⁹ est vt excipiat cōtra actionē ⁊ obligationē.Sed potest responderi vt sentit Guil.in Spec.in tit.de excep.§.dicto de dilatorijs.circa finem.versi.si queris an exceptio iurisiurandi.qd aut excipitur de iuramento agentis:quia iurauit quod ampli⁹ non peteret,tunc talis exceptio dicitur litis finite.⁊ per cōsequēs ante litē cōtesta.opponenda est ⁊ admittenda propter periculū Anime ne via periurijs aperiatur.⁊ ita intelligat̃ dictum.c.j.de lit.contest.in.vj.secus si accipiatur de iuramento rei delato a iudice vel a parte,vt hic.vel dic vt melius secundum eūdem ibi quia imo etiam talis exceptio iurisiurādi delati reo a parte,impedit litis ingressum quia habet instar transactionis.vt dicto.c.j.cum glo.⁊ habet maiorem authoritatē quā res iudicata.l.ij.ff.de iureiuran.et q2 omnis controuersie finis,est iuramentū.c.⁊ si Christus.de iureiuran. sed prima distinctio multum placet per istū tex.videlicet quando defertur per actorem reo,reus remanet obligatus:vt hic ergo non pōt
5 pprie dici exceptio litis finite.cogita vt.j.dicam.¶ † Ex his etiā patet,quod exceptio ista iurisiurandi dicitur esse in rem:⁊ nō in personā ⁊ transit in quemlibet successorem etiam singularem.l.ait pretor.§.fi. ⁊.l.sequen.ff.de iureiuran.⁊ ibi no.⁊.l.fi.eo.tit.licet dicatur vinculum personale,intantū q non obligat heredē nec eius animam vt est tex. in.l.generaliter.C.de iureiuran.in prin.ibi Bart.Bal.⁊ docto.habet in.c.veritatis.de iureiur.per Inn.⁊ alios doct.intantum quod iuramentum in animam constituentis,vt prestant procuratores nō ligat ipsum procuratorē iurantē in.c.perpetrādis.de iura.calum.⁊.c.presentium.de testib⁹.in.vj.Et aduertas ⁊ tene menti q licet iuramētuz sit personale vt dixi:tamen pmissio defuncti iuramento valata,est p ei⁹ heredē omnimodo obseruanda.vt notat Barto.in.l.si quis pro eo.in princi.ff.de fideius.⁊ Bar.Bal.⁊ Sali.in.d.l.generaliter.§.j.⁊ Ang.in auf.de iureiuran.a moriente prestito.§.j.et not.Bal.in.l.si quando.§. primo.C.de inofficioso testamento.et not.Ange.dominus me⁹ Joā.⁊ Ludo.in.l.qui superstitis.de acquiren.heredi.¶ Nota ibi in rē agitur.ibi exceptione quod quamuis agatur in rem.⁊ sic non presupponat obligationem nisi largo modo.vt.s.de actio.§.primo.in secunda parte.et ibi dixi tamen parate sunt exceptiones:et sic exceptio competit reo quāuis nō sit obligatus.¶ Not.ibi eā rē suam esse que in veritate non erat tamen per tale iuramentum non transfertur dominiū in ipsum reū iurantē:sed paratur sibi exceptio iurisiurandi contra dictū petitorē.¶ Nota ibi cōdemnari.quod in actione reali,requiritur condēnatoria.q2 reus condēnatur ad restituendā ipsam rez.⁊ sic vide tur qd etiam necesse sit in hoc libello peti,vt sententia sit cōformis libello.l.vt fundus.ff.cōmuni diuidun.in cōtrariū videt̃,quod imo sufficiat̃ quod sit declaratoria tātum iuris agentis.l.sicuti.§.si queratur si ser.vendi.⁊ ibi glo.Bar.⁊ Flo.Tu potes concordare,quod ex parte agētis erit declaratoria sui iuris,postea ex parte conuenti erit condēnatoria vide glo.Barto.⁊ docto.in.l.ex diuerso.§.j.de rei vendica.de quo vide que plene scripsi et plurimas formas libellorū.s.de actioni. §.j.dic vt ibi in glo.sed quia ibi contra leges.¶ Nota ergo ex gl.quod iuramentū contra leges,non valet nec est obseruandū qd Hostiensis in.c.quemadmodum.de iureiuran.intelligit verum,quando esset prestitum contra canonicas sanctiones:sec⁹ si esset prestitū contra leges ciuiles.quia tūc non est nullum.⁊ istud sequitur dominus Joan.in.l.si quis inquilinos.§.fi.de leg.j.⁊ pro hoc facit quod not.Joā.andr.in.c. tue.de decimis.quod tene mēti perpetuo propter eorū authoritatem mihi tamen durum videt̃,per.d.l.si qs inquilinos.§.fi.per.l.adigere.§. quāuis.de iurepa.⁊.l.si libertus iurauerit.de oper.liber.⁊.l.non dubiū in fi.C.de le.⁊ in auf.scenicas mulieres.per totū.⁊ in auf.de his.C.de nup.cum si.vbi etiā de iure ciuili,iuramentū prestitū cōtra illas leges, nō valet.vnde posset sic dici.aut lex ciuilis expresse improbat iuramētum,⁊ tunc etiam illud prestitū cōtra.d.legē nō vz ipso iure.aut lex ciuilis expresse nō improbat iuramētū prestitū,⁊ prestari vetat.⁊ tūc si iuratur cōtra dictā.l.iuramētū tenebit ipso iure nisi.d.lex fuerit canonizata vel specifice approbata a iure canonico:q2 tunc cum ius canonicum specifice approbat illas leges,dici poterit dictū iuramētū prestitum

stitum contra dictas leges nõ valere: tanq̃ prestitũ contra ius cano
nicũ cõprobãs expresse illas leges. l. asse toto. cum si. de hered. insti. co
6 gita. ¶ † Quero quãdo dicatur iuramẽtũ, cõtra leges vł ↄ bonos mo
res. ⁊ Bal. in. d. l. si quis inquilinos. §. fi. dixit ꝙ hoc ẽ quoties ħ reperi
tur in iure expressum. Sʒ tu dic ſm doct. in. c. cũ ꝯtingat. de iureiur. qd̃
dr ↄ leges ⁊ bonos mores, ⁊ per ꝯñs nõ est seruandũ. vt. c. nõ est obli
gatoriũ. de reg. iur. in. vj. qñ ex ipsius obseruãtia qs incideret in pecca
tum: vt no. in. c. q̃uis. de pac. in. vj. ita dixit do. meus Joã. in. d. §. fi. de
quo vide que plene p Pet. de ancha. scribunt in regula ea que fiunt a
7 iudice. in. vj. ¶ † Aduertas tñ, q̄ sunt multi casus in quib⁹ quis non
astringit ad obseruantiã iuramenti. Primo ratione impossibilitatis
de iure, vel turpitudinis vel q̄ vergit in dispendiũ salutis eterne ipsi⁹
iurãtis. d. c. nõ est obligatoriũ. ⁊. d. c. queẽadmodũ. ⁊. d. aut. scenicas mu
lieres. §. j. Secũdo põt iuramentũ sperni, ex defectu cause vł ꝯditiõis
tacite. C. de nõ nume. pecu. l. fi. de cuius legis intellectu: vide q̃ dixi. s.
eo. §. j. vel q̄ aduersari⁹ non seruat ꝑmissa. l. quero. §. inter locatorẽ. ff.
locati. vñ si locator iuraret se scholarẽ, conductorẽ nõ expellere intelli
gitur si tẽporibus debitis soluat pensionẽ. Tertio põt sperni, ꝑpter
nouum casum contingentẽ culpa aduersarij, vt si post iuramẽtum de
ducendo Bertam in vxorẽ, fornicat̃ nõ cogitur iurãs seruare iuramẽ
tum. secus si ante iuramentũ fornicasset. Adde qd̃ not. Bar. in simili
in. l. aut facta. in fine. in prin. ff. de penis. Quarto rõne erroris, ⁊ igno
rantie sui iuris. ff. de transac. l. cũ aquiliana. ⁊ no. Guil. in. l. ij. de rescin.
ven. ⁊ no. Jo. an. in. c. cum cãm. de emp. ⁊ ven. Nã iuramentũ nõ porri
gitur ad incognita. c. debitores. ⁊. c. veniẽtes. ⁊. c. pe. de iureiurã. ⁊ not.
plene in. c. ex parte. de cleri. non residen. Quinto ex cã metus, ⁊ hoc de
iure ciuili: vt no. in. l. ij. C. qd̃ metus causa. sed ſm canones, requirit ab
solutoria a superiore. de quo tñ dic vt in. c. abbas. qd̃ metus cã. Sexto
potest sperni, qñ lex reprobat ⁊ prohibet iurare dicta. l. si quis inquili
nos. §. fi. quod tñ intelligas tu, vt supra dixi. vñ fortius dicit̃ esse, si sta
tutum prohibet minorẽ ↄhere ⁊ iurare: q̄ tunc non valet iuramentũ.
secus si tm̃modo prohibet contrahere. vt aut. sacramẽta. C. si aduer.
ven. Septimo põt sperni rõne supioris. l. fi. ff. qui satis. cog. ⁊. l. fi. ff. ad
municipa. ⁊ de iureiu. c. venientes. ex hoc sequit̃, qd̃ cõiurationes que
fiunt contra superiorem etiam iurate, non sunt seruãde. Octauo sper
nitur ratione simulationis: vt no. gl. in. l. ab emptione. ⁊ qd̃ ibi p doct.
C. plus valere quod agi. Ista sunt verba Bald. in effectu. d. l. fi. qui sa
tisda. cog. quod not. de hoc tamen vltimo, videlicet rõne simulatiõis.
8 dic vt. s. eo. in prin. ¶ † Scđo principaliter aduertas, ꝙ multi sunt ca
sus in q̄bus tacita cõditio inest iuramẽto. vnde nisi illa cõditio verifi
cet̃: lʒ tacita sit, non tenet̃ qs ad obseruantiã iuramẽti. ita dicit Bal.
⁊ Sali. in. d. l. fi. de nõ nu. pe. q̄ inest tacita cõditio si mihi pecunia nu
merabit̃. Et est ratio vt no. Inn. in. c. ij. de iureiu. vcʒ qñ iuramẽtũ in
terponit̃ ratione fidei seruãde. nã tale iuramentũ habet in se conditio
nem, si tu mihi fidem prestes. l. cũ ꝑponas. C. de pac. Secundo quãdo
inest tacita conditio ex natura rei, in contrarium deducte. vt si iurat̃
ꝙ dos dabitur. nam intelligitur si nuptie sequantur. l. in stipulatione.
ff. de iure do. Itez quãdo ex dispensatiõe legis etiã ciuilis, discedi po
test a iuramẽto d. l. fi. qui satisda. cog. Item quãdo iuro parere sentẽ
tie arbitri. l. si libertus iurauerit. de ope. libe. ⁊ eodẽ modo si iuro, pa
rere preceptis iudicis: q̄ intelligitur de iustis ⁊ honestis ⁊ nõ de iniu
stis: vt no. ff. de regu. iur. l. non videtur. §. qui iussu. ⁊ idem qñ inest taci
ta conditio, ex qualitate persone. vt si iuro soluere epõ ad certam diẽ:
⁊ interim fuit remotus ab administratione non teneor ei soluere. l. qd̃
si forte. §. j. de sol. Et idẽ si ipse vt episcopus, aliquid mihi ꝑmisit. arg.
l. cũ post. §. j. ff. qñ ex facto tuto. Tu vero dicas, ꝙ hoc posset porcede
re si ꝑmisi Titio epõ: secus si promisissem episcopo vt epõ: ⁊ sic digni
tati q̄ eius successori cogor soluere. ar. c. quoniã abbas. de offi. dele. ⁊
no. in. l. ⁊ q̄. de iuris. om. iud. ⁊ no. ibi Bar. ⁊ in. l. si seruus cõmunis. de
stip. ser. Est ⁊ alius casus, quãdo termini sunt mutati. q termini sunt
causa fina. Nam illis mutatis, nõ incurritur periurium. not. Innoc. in
d. c. queẽadmodũ. facit. l. qd̃ seruus. de cõdi. ob cau. q̄ inest tacita cõdi
tio si res in eodẽ statu permaneat. vt. d. l. quod seru⁹. Est etiã alius ca
sus, qñ iurat factũ alienũ. vt qd̃ dabit filiam suam tibi in vxorez: quia
intelligit̃. i. ꝑcurabit iuxta posse. et aliter non tenet̃: vt in. c. ex literis.
de sponsa. Est ⁊ ali⁹ casus, vt si iuro tibi soluere creditori meo: vel si iu
ro tibi soluere quod titio debeo, habet in se tacitã cõditionẽ ⁊ intelli
git̃ nisi fuero a creditore meo absolutus ⁊ liberatus de iureiu. c. sicut.
Est ⁊ ali⁹ casus, si mihi remittit iuramentũ is in cuius fauorẽ est pre
stitũ. vt est tex. in. l. fi. ff. qui. ⁊ a qui. q tex. singulariter allegat ꝙ etiam
priuata ꝑsona in cui⁹ fauorẽ emanauit iuramẽtũ, põt iuramẽtũ rela
xare: ⁊ ab obseruãtia iuramenti liberare. ẽt sine authoritate episcopi.
tu dicas ꝙ illa lex hoc non probat: q̄ ibi lex de ordinibus maritãdis,
illud iuramentum remittit ⁊ non homo. l. adigere. §. q̃uis. de iure pat.
Sed hoc firmat Bart. quem videas. ⁊ Ange. ⁊ Moder. in. l. j. §. ⁊ post
operis. de noui oper. nun. Addas quod iuramẽtum semꝑ patitur re
strictionem: ampliationem: ⁊ sic interpretationeʒ passiuã: q̄ semper
intelligitur restringi et ampliari ſm ius commune: vt not. Joan. an.
in. c. veniens. de iureiur. sicut nos dicim⁹ in simili, de statutis q̄ semꝑ
patiuntur interpretationem passiuã, a iure cõmuni. l. j. §. lex falcidia.

⁊ ibi no. Bar. ad legẽ falcidiã. ¶ Vltimo addas glo. singu. in. l. adige
re. §. quãuis. de iure patro. que vult, qd̃ per legem etiã ciuilem. ⁊ sic per
imperatorem possit tolli iuramentum prestitum ad publicam vtilita
tem: ⁊ absoluere aliquẽ a iuramẽto prestito ob publicam vtilitatẽ. Sʒ
dñs meus Jo. in. d. l. si quis inquilinos. §. fi. dixit ꝙ qñq; lex disponit
super iuramẽto, anteq̃ sit prestitum: remittẽdo ipsum ⁊ prohibendo
prestari. ⁊ tunc vr̃ ꝙ hoc etiã lex ciuilis facere possit per. l. q̃ sub condi
tione. §. j. ff. de condi. insti. ⁊ in hoc põt intelligi ⁊ saluari dicta glos. in
dicto. §. q̃uis. Nã ex hoc nullũ vr̃ sequi incõueniẽs, potissime cũ lex ex
causa moueat̃. Qñq; lex disponit super iuramẽto iam prestito, ipsum
inualidando: tunc si nutriret peccatum eius obseruãtia: clarum est qd̃
potest tollere: q̄ etiam sine illa lege, iuramẽtum nõ ligaret de iureiu
rando. c. cum contingat. si vero poterat obseruari sine interitu salutis
eterne: tũc respicit principaliter preiediciũ rei publice, ⁊ publice vtili
tatis: ⁊ vr̃ ꝙ possit: q̄ quis etiam per suũ iuramentũ, nõ vr̃ iuri publi
co posse derogare. de foro cõpetenti. c. si diligenti. ⁊ in primo exẽplo.
glo. posite in. d. l. si quis inquilinos. §. fi. Si vero principaliter respicit
priuatam vtilitatẽ, secundario publicã: ⁊ tunc pendet ex his q̃ dixi, et
esset ↄ leges ciuiles: qd̃ posset tollerari. arg. l. fi. C. si contra ius vel vti.
secus si ↄ ius canonicũ. ita vult dñs Jo. in §. fi. qd̃ bene not. ¶ In ea
dem ibi: de reb. cre. l. fi. not. ex illa lege speciale. qd̃ est ibi fauore vltime
voluntatis nõ circũueniende, nec falsificande cã decisa falso iuramen
to retractat̃: q̃uis iuramentũ habeat vim sñie late, precedentib⁹ pro
bationibus. ff. de iureiuran. l. sed si possessori. §. fin. ⁊ qd̃ ibi not. ¶ In
eadem gl. ibi. l. admonendi. not. gl. q̃ vult ꝙ quoties iuramentũ defer
tur reo, ⁊ nõ defert pars: non parat̃ reo exceptio iuramẽti. Tu dicas,
qd̃ alius est intellect⁹ illius legis. Nã hic loquit̃ de iuramento volũta
rio, delato a parte parti: ibi loquit̃ de iuramẽto delato a iudice in de
fectum probationis. qd̃ iuramẽtum retractat̃ ex instrumentis de no
uo repertis. vt ibi dicit̃. dic vt ibi p glo. Bar. ⁊ doc. etiã aliq̃d dixi in. §.
itẽ si quis postulãte. s. de actionibus. vbi oĩno videas plene materiaʒ
iuramenti, quã materiã cũ ibi posuerim: hic nõ dicã sed remittẽdo ad
ibi dicta transibo. ⁊ etiã materiã iuramẽti in liteʒ. vide q̃ plene scripsi
supra de actio. §. preterea quasdã. ver. in gl. similib⁹. ibi: sed ibi not. ita
iuratur in litẽ. dic vt ibi scripsi ⁊ tene menti, ꝙ iuramentum ad hoc vt
dicatur licitũ, oportet ꝙ cõtineat tria vcʒ veritatem, iudicium, ⁊ iusti
tiam. ⁊ omnia ista sunt cõcomitantia ipsum iuramentum: quorum si
quid defuerit, periurus est illud obseruans. xxij. q. j. c. animaduerten
dum. ⁊ no. de iureiur. c. tua nos. ita dixit tex. ⁊ glo. no. in authen. quod
cum eis. C. de nup. quod tene menti. ¶ Verum ad propriã materiam
nostram redeũdo: qm̃ ista exceptio iurisiurandi, est exceptio impediẽs
litis ingressum: siue dicatur ꝙ sit exceptio lit. finite. l. non erit. §. dato.
de iureiurã. ⁊. l. nam ⁊ postea. §. j. eo. ti. ⁊ nota glo. in. c. j. de lite non cõ
testa. in. vj. que etiam allegat. c. veniens. extra de accusa. tractabo hic
de exceptionibus litis finite, siue de exceptionibus que impediũt li
tis ingressum. dicitur autem exceptio litis finite, q̄ eius causa produ
ctiua emanauit vt finem imponeret liti iam mote vel sperate: et ideo
de lite sperata dixi. quia pactio siue trãsactio fit timore litis ꝑsentis
vel sperate. l. eleganter. §. si quis post. ⁊ ibi gl. ⁊ doc. ff. de cõdictiõe in
debiti. ⁊ no. Sali. in. l. postq̃ liti. in prin. C. de pactis. Nã etiã trãsactio
fieri potest, ⁊ valet licet nulla lis sit: sed ad hoc vt euitetur vexatio. l. ij.
cum ibi not. C. de trãsactio. habetur in. l. in summa. in principio. ff. de
condi. indeb. Ex his ergo patet, quod ista exceptio est litis finite. d. l.
non erit. §. dato. cum alijs. s. allegatis. ¶ Secũdo eiusdem nature est
exceptio rei iudicate, quia dicitur exceptio litis finitẽ. ⁊ potest oppo
ni ad impediendum ꝑcessum. vt. d. c. j. de lit. cõtest. in. vj. ⁊. l. post rẽ iu
dicatã. ff. de re iud. ¶ Tertio dicit̃ etiã exceptio litis finite, exceptio
transactionis. d. c. j. ⁊. l. fratris. cum ibi not. C. de transact. et. l. elegan
ter. §. si quis post. ⁊ ibi vide Bar. ff. de condictio. indebi. ¶ Et aduer
tendũ est, ꝙ predicta procedunt quandocunq; transacto fiat siue ante
lit. contest. siue postea. nam si fiat ante lit. conte. potest opponi ad im
pediendũ litis ingressuʒ. Si aũt post lit. cõtest. fiet, opponi põt ad im
pediendũ residuũ processus. facit in simili quod habetur in. l. nihil. C.
de ꝑcur. ⁊. l. ij. C. de satisda. Iste est ꝑprie text. in. d. §. si quis post. ⁊ ibi
9 hoc no. Bar. ¶ † Quarto exceptio solutiõis, est etiã exceptio litis fi
nite: q̄ solutiõe eius qd̃ debetur, omnis tollitur obligatio: vndecunq;
⁊ qualitercunq; proueniat. instit. quib. mo. tol. oblig. in prin. ⁊ ꝙ exce
ptio solutionis, sit exceptio litis finite est tex. in. l. cũ q̃rebat̃. in fi. ꝑn.
ff. indi. sol. vbi Bar. p illũ tex. dat istam doctrinã, ꝙ quoties qs ageret
sine actione, potest impediri eius ꝑcessus opponẽdo exceptionẽ. arg.
10 l. si pupilli. §. j. de neg. gest. ¶ † Quinto exceptio acceptilatiõis, ẽ etiã
exceptio litis finite. vt. d. l. cum querebatur. in fine prin. ¶ Sexto ex
ceptio cõfessionis facte in iudicio, iuxta. l. j. C. de ꝯfes. ⁊. l. debitorib⁹.
ff. de re iud. ⁊. l. j. nõ fatetur. ⁊ ibi plene Bart. de cõfes. nã talis est exce
ptio litis finite. vt est tex. in. d. l. post rem. de re iudi. ¶ Septimo exce
ptio renũtiationis litis, iã mote est exceptio litis finite. vt. d. l. postq̃
liti. cum ibi no. per glo. ⁊ doc. C. de pactis. q̄ renũtiatio litis, nõ solum
impedit processum inchoari. sed iam prius inchoatũ ꝙ exceptio pre
dicta cõpeteret ꝑficiatur, vt ꝑbatur in. d. l. postq̃ liti. ibi instaurari. cõ
cordat. l. cũ mota. C. de transac. ¶ Octauo est etiam eiusdẽ nature ex

ceptio litis finite vel impedie͂tis litis ingressum cui⁹ est exceptio prescriptionis:vt est tex.in.l.fi.circa prin.ff.ꝓ suo.ꝛ qd̄ ibi no.Bar.ꝛ doc.ꝛ no.Bar.ꝛ doc.in.l.emptor.que vr̄ cōtrariari.C.de ꝑscrip.lon.temp. Unde aduertas ꝺm Bar.in.d.l.fi.ꝙ ista exceptio ꝑscriptionis,d̄r exceptio litis finite:si opponatur actori sub ista forma:vcȝ ꝙ nō potes agere,vel tu nō es audiend⁹.qꝛ actio tua est perēpta tp̄e.qꝛ tūc impediet litis contest.l.oēs.in fi.C.de prescri.xxx.anno.vbi imꝑator precipit tale ius ꝯ prescribentē,nō moueri.ꝛ ad idē.l.sicut.in fi.eo.titu.ibi nulli mouēda ꝛc.¶ Ex quibus clare ptȝ,ꝙ impedit litem cōtestari.ꝛ predicta ꝓcedunt qñ opponit̄ prescriptio ꝯ actorē.Qñq; opponitur cōtra reū.iuxta.l.si quis emptionis titulo.§.ij.de prescript.xxx.anno. tūc em̄ virtute verborū illi⁹ legis nō impedit̄ litis cōtest.ſȝ ꝑ rationē dicte.l.fi.ff.ꝓ suo.ꝛ ꝑ.l.trāsactione finita.C.de transac.impedit̄ lit.cōtest.secus si opponat̄ ad instantiam cause.vt qꝛ opponendo dixit,te ius nō habere:vel me absolui debere:qꝛ ꝑscripsi vel qꝛ actio est perempta.Sed Salic.in.d.l.postq̄ liti.in.ij.col.dixit ꝙ qñ exceptio nullam obligationē tollit,tūc distingue:aut exceptio cōcernit actionem,aut eius substantiā:aut cōcernit ei⁹ exceptionē tm̄.primo casu solūmodo ad merita cause,pōt opponi que merita tm̄ cōcernit vt est in ista exceptione ꝑscriptionis supposita ꝓ vera illa opinione qd̄ actionē nō tollit ipso iure.sed elidit ope exceptionis.vt no.gl.in.l.sicut.C.de prescri.xxx.annorū,ꝛ ibi vide Sali.ꝛ idē in scd̄o casu.¶ Tertio vero casu,nō potest opponi ad ipediendū ꝓcessum.tu vero teneas indistincte opi.Bar.qꝛ siue sit vsucapio triēnalis,cū per eam acquirat̄ directū dn̄iuȝ:pōt opponi ꝙ agenti nullū ius cōpetit.facit insti.de vsuca.in ꝓn.ꝛ idē in prescri.long.temp.qꝛ ex ea acquirit̄ quasi dn̄ium:vt no.in.l.j.ꝛ.ij.ff.de vsuca.ꝛ idē in prescri.xxx.anno.qꝛ lȝ tollat ciuilē,ꝛ elidat naturalē.ꝛ per ꝯn̄s remaneat actio.tñ talis actio est sine effectu:vt no.Dyn.et Bar.in.l.fi.ff.rē rat.hab.ergo pōt opponi ad impediendū ꝓcessum.et sic actor ius suū mouere nō pōt in iudicio:vt.d.l.sicut.in fine.ibi nulli mouenda ꝛc.ꝛ dixi.ȝ.ꝺm Bar.¶ Nono est etiā eiusdem nature exceptio litis finite ꝛ exceptio pacti de nō petēdo.qꝛ opposita elidit obligationē.vt.ȝ.ꝓximo.§.arg.l.neq;.de in ius vocē.ꝛ hoc vult Bart.in.l.si vnus.§.pactus.ff.de pac.ꝛ Ang.in aut.de liti.§.omnē.ibi amicabilem:sed exceptio pacti de nō agendo,nō impedit lit.cōtest.Ita dixit Ange.in.d.l.fratris.allegat Inno.in.d.c.j.facit qd̄ no.Inno.in.c.cōstitutus.de transac.ꝛ.c.sup literis.de rescrip.ꝛ credo ꝙ sit ratio dr̄ie:qꝛ pars nō dicit̄ agere,nisi lit.cōtest.l.amplius nō peti.ff.rem ra.hab.ꝛ ibi glo.ꝛ Barto.vnde cum ante non dicatur agere,q̄ fuerit litē contestatus.ergo nisi fuerit litē contestatus,nō potest dici quod venerit contra suum pactum.ergo pactum de nō agēdo,nō potest prius opponi q̄ fuerit lis cōtesta.ergo nō dicit̄ talis exceptio,que possit opponi ad impediendū ꝓcessum inchoari.¶ Decimo est exceptio collationis:qꝛ est exceptio litis finite.si tu vis diuidere mecū hereditatē,ꝛ offers collationem:possum opponere ꝙ tu non es audiendus nisi conferas que tu habes.tex.est in.l.posthumo.C.de collati.ibi denegādas actiones.¶ Undecimo exceptio litis finite seu impedie͂tis litis igressum,dicitur exceptio inuentarij nondum confecti:vt not.Bal.ꝛ doc.in.l.fi.§.donec.C.de iure delib.¶ Duodecimo est eiusdē nature,exceptio pretij nō soluti vt no.Bar.in.l.si duo.§.si quis.ff.de iureiurando. Tu potes generaliter dicere,ꝛ dare istā regulā ꝙ qñ aliquid est adimplendum ex parte agentis,ꝙ si agat potest repelli a limine iudiciorū si primo ipse nō offerat vel adimpleat que sibi incumbūt ex parte sua.l.ex placito.C.de re.ꝑmu.ꝛ est tex.in.l.iulianus.§.offerri.de act.empt.ibi:nōdum ex empto actio ꝛc.facit.l.ediles.etiam.§.fi.cū gl.ff.de edil.edic.quod no.perpetuo in ꝯctib⁹ vltro citroq; obligatorijs.qꝛ agens nunq̄ audit̄,nisi prius adimpleat ex parte sua.¶ Tertiodecimo exceptio ineptitudinis libelli impedit litis ingressum no.gl.insti.de oblig.in prin.in fi.gl.magne.ꝛ allegat̄ ad hoc tex.no.in.c.cū dilect⁹.ꝛ ibi Pet.de anch.ꝛ Ant.de but.ꝛ dn̄s Jo.extra de empt.ꝛ ven.facit.l.j.ff.si men.fal.mo.dix.ꝛ.l.j.cū glo.ff.de asses.ꝛ.l.j.ꝛ ibi Sali.C.de formu.facit qd̄ habet̄ in.l.lȝ.C.de ꝓcur.de huiusmodi ineptitudine libelli,vide que plene scripsi.ȝ.de actio.§.j.¶ Quartodecimo exceptio iuris vel statutorū,obstantium contra intentionē alicuius agētis:impedit litis ingressum.Not.Bal.in.l.arethusa.ff.de statu ho.ꝛ no.Bal.in.l.de quib⁹.in penul.col.ff.de leg.¶ Quintodecimo qñ exceptio est notoria,semꝑ potest opponi ad impediendū ꝓcessum:vt no.Spe.in tit.de excep.ȝ.dicto versi.item si non dicit qꝛ in notorijs nō requirit̄ ordo iuris.c.ad nostrā.de iureiur.¶ Sextodecimo est exceptio cessionis bonorum.vt est tex.in.l.item si vnus.ff.de arbit.in ꝓn.vnde si quis cessit bonis,nō pōt nec agere nec cōueniri.ꝛ si cōueniatur,pōt iudiciū impedire opponēdo exceptionē ꝙ cessit bonis:vt ibi est tex.¶ Decimo septimo exceptio ꝙ aduersarius est sibijpsi contrarius:etiā impedit litis ingressum.l.j.cū plene no.C.de fur.per glo.ꝛ doct.in.l.sed si alius.§.j.ff.quando app.sit.Ratio demōstratina est,qꝛ ille ꝯtrarius sibi nō est audiēdus.vt ibi.cū ergo sibi deneget̄ audiētia,talis exceptio repellit eū a limine iudiciorū.l.j.§.sublata.ꝛ ibi Bar.Ang.ꝛ do.Joā.ꝛ ibi scripsi.ff.ad treb.¶ Decimooctauo exceptio preposterationis ordinis.l.j.C.de app.ꝛ.l.vt debitū.ꝛ ibi Bal.C.de here.act.qd̄ intelligas verū,qñ esset ꝑposteratio ordinis vnius cause,ad semetipsaȝ.l.platā.C.de sen.secus si vnius cause ad aliā:vt.d.l.j.C.de app.ꝛ ibi no.ꝛ aliqd dixi.ȝ.de acti.§.itē si qs in fraudē.dic vt ibi.¶ Decimonono q̄ties iudex ex officio pōt aliqd facere,ꝛ repellere agētē.l.quos ꝓhibet.de postu.ꝛ not.Bar.in.l.iiij.§.hoc aūt iudiciū.de dāno infec.ꝛ no.Gui.Bal.Salic.in.l.j.vt q̄ desunt aduo.¶ Uigesimo est exceptio dicte nature,impediēs litis ingressum:quoties ad cessionē cāe ꝑncipalis,cessat iurisdict.no.Ant.de but.in.c.nouit.in ꝓn.in.ij.col.ex̄ de iudi.¶ Uigesimoprimo Mar.de fa.in hmōi exceptionib⁹,fecit vnū tractatū.de primo dicit ꝙ oīs exceptio dilatoria iudicij,impedit ꝯtest.lit.q̄m corā nō cōpetēti iudice,nō cogit̄ qs litē contestari.Uñ si ꝑuilegio fori aliqs se defendat,prio ꝛ añ oīa sup ꝑuilegio fori cognoscendū est.l.fi.C.de excep.ꝛ.l.ij.ff.si qs in ius voc.nō ie.ꝛ.l.si qs ex aliena.ff.de iudi.ꝛ h̄ si añq̄ cognoscat̄ sup petitiōe actoris.ideo dicit̄ impedire litis ingressuȝ.¶ Uigesimoscd̄o eodē mō impedit ꝯtestationē litis exceptio dilatoria,q̄ opponit̄ parti.vt si dico ꝙ tu nō potes agere:qꝛ es excōicatus.c.significauit.de excep.Tu etiā potes ponere exēplū.vt si dico qd̄ tu es bānit⁹.ideo nō audiēd⁹ ex forma statuti vt no.Bar.ꝛ doc.in.l.de pupillo.§.pe.ff.de noui.op.nū.ꝛ.l.seruos.ff.de acc.vel si dico ꝙ tu nō soluisti collectas.ꝛ sic nō es audiēd⁹ no.Jac.de are.ꝛ Bar.in.l.nō solū.§.q̄ꝙ.ff.de iniurijs.de his em̄ exceptionib⁹ vcȝ tu nō es audiēd⁹ ex aliq ꝑdictorū,impedit litis ingressuȝ ꝛ añ oīa de hmōi exceptionibus cognoscet̄.facit ad illud qd̄ dixi nō audiat̄.qd̄ no.Bart.in.l.oēs populi.in.ij.charta.ff.de institia:ꝛ iure.ꝛ in.l.sequit̄.§.si vnā.in fi.ff.de vsuc.facit.l.j.cū gl.ꝛ ibi Cy.Bar.Bal.ꝛ Sal.C.de ordi.iudi.Et eodē mō si dico te aduersarij mei ꝓcuratorē,esse nō posse.vel qꝛ miles vel qꝛ femina l.ita demū.C.de ꝓcu.cū ibi no.l.alienā.e.ti.vel qꝛ minor.xxv.annis.vel qꝛ nō satisdedit ꝓcurator rei.l.exigēdi.cū ibi no.eo.ti.l.minor.in ꝓn.ꝛ §.j.ff.de ꝓcura.Et idē dici posset in tutorib⁹,curatorib⁹,syndicis,economis,ꝛ alijs administratorib⁹ de qb⁹ dicā.in.§.fi.ȷ.eo.¶ Uigesimotertio si opponat̄ qd̄ cā q̄ monet̄,posset ꝑiudicare maiori qōni q̄ mouetur vel moueri speratur.ff.de petit̄.heredi.l.si quis libertatem.ꝛ.l.fi.C.eodem tit.ꝛ.C.de ordi.iudi.l.fi.ꝛ.C.de ord.cog.l.ij.ꝛ not.ff.de iud.l.qui prior.ꝛ.l.per minorem.eodem titu.ꝛ vide Barto.in.l.fundi.cum l.seq.ff.de excep.¶ Uigesimoquarto,si recōuenio te coram delegato:ꝛ tu obijcis contra meam reconuentionem qd̄ nō possuȝ,nisi prius lite determinata quā tu contra me prius intentasti.l.cū papinianus.ꝛ aut̄.ꝛ consequēter.C.de sentē.cū ibi no.de hac tamen reconuentione,dic vt aliquid ibi dixi.ȝ.eodē.§.idem iuris.¶ Uigesimoquinto si opponitur actori de ferijs,maxime qñ actio nō est tēpore peritura:vl̄ nō sunt casus speciales.iuxta.l.j.in fi.cū.l.seq.ff.de ferijs.ꝛ.l.si feriatis.eo.tit.ꝛ.l.ij.ff.si qs in ius voc.non iet.qd̄ dicas tu fore verū,nō solum quo ad iudicem sed etiā si ageret̄ coram arbitro cōpromissario.l.si feriatis.ff.de arbi.nisi renuntiatum esset ferijs,in instrumento vel alio modo de quo dixi.ȝ.eo.§.idem iuris.vel nisi essemus corā arbitratore.qꝛ tūc non obstant ferie.vt no.Bar.ꝛ doc.in.d.l.si feriatis.etiā si essent ferie in honorē Dei.l.fi.ꝛ quod ibi habetur.ꝛ ibi docto.C.de ferijs.qꝛ arbitramentum,est quedam quasi transactio in aut̄.vt differē.iudi.§.j.cū gl.ꝛ transactio fieri potest die feriata in honorē Dei.vt.d.l.finali.igitur ꝛc.¶ Uigesimosexto si obijcio actori actionē preiudicialem,videlicet qd̄ est in mea potestate vel dominio.l.pars literarum.ff.de iudi.ꝛ §.ꝑiudiciales.ꝛ qd̄ ibi scripsi.ȝ.de actio.dic vt ibi.¶ Uigesimo septimo si obijciatur actori,qd̄ nō.satisdedit de lite ꝓsequenda ꝛ de reficiēdis expensis vt de iure teneat̄.iuxta aut̄.generaliter.C.de epis ꝛ cleris.cū ibi not.per glo.Cy.Bal.ꝛ Fulg.ꝛ no.in aut̄.offeratur.ꝛ aut̄.libellum.C.de lit.contesta.Tu addas ꝙ huiusmodi satisdationes,hodie non seruantur.nec sunt in vsu.vt no.glo.ff.de satisdatio.§.sed hodie.ꝛ ibi scripsi intantum quod dicit Barto.in dicta aut̄.generaliter.in prin.qd̄ iam vidit postulari istam satisdationē nec potuit obtineri.

ADNOTATIO. Addo ꝙ hic Auenione in omnib⁹ curijs cessat dispositio dicte aut̄.ꝛ frequenter vidi peti iuxta illius dispositionem,contrarium tamen ordinatur.Ant.Caius.

¶ Uigesimooctauo si oppono tale quid,quod penitus eneruat intētionēȝ actoris.imo impossibile est,quod petitio actoris ꝓcedat stāte veritate mee exceptionis.l.j.ꝺm vnum intellectū glo.C.qui accus.nō possunt.vtputa si tu accusas me,ꝙ tali die vulneraui seruū tuū:ꝛ ego excipio quod imo ipm̄ interfecisti ꝑ mēsem ante.nā ꝑ huiusmodi obiectionem si vera est,funditus tollit̄ tua intētio.igit̄ non est mirū si impeditur inchoari iudiciū sup tua petitione.¶ Uigesimonono si obijcio actori,ꝙ locus in quo iudex precipit adesse ꝛ litem cōtestari est inhonestus.ff.de arbi.l.si cū dies.§.arbiter.Tu vero no.bene illā legem,ꝙ arbiter ꝛ iudex dȝ partē citare,ad locū honestū:al's impune non parer̄:ꝛ nō cōparēs nō erit cōtumax.quinimo istud ꝓcedit etiam si alter tm̄ ibi honeste cōparere non posset.ꝛ forti⁹ illud ꝓcedit,etiam si ille q honeste cōparere nō posset,tamen cōparuerit ꝛ alter q cuȝ honestate sua poterat cōparere nō cōparuit:vt ibi dixit tex.imo pl⁹ si ambo cōparuerint,impune nō paret̄ vt voluit ibi gl.in ver.iusserit.qꝛ iudex dȝ citare in loco suorum maiorum.l.pe.ȝ.de inst.et iure.vel in loco sue iurisdictionis honesto.l.si locus.ff.de iud.¶ Trigesimo si dico me non possidere rem,quam a me vis vēdicare.qꝛ nō cogor suscipere iudiciū.l.fi.cum gl.ꝛ ibi Bart.ꝛ Bal.ꝛ Ang.ff.de rei vendic.de hoc tamen dic vt dixi.ȝ.

vt dixi.s.de actio.§.j.¶ Trigesimoprimo, si dico mihi dilationē esse
datam ad deliberandum.vt.C.de lit.cōtest. auť. offeratur.qꝛ pendēte
dilatione officiū iudicis, et sic iudiciū debet cōquiescere.l.siue pars.C.
de dila.⁊ ibi doc.An aūt ⁊ qñ pendente dilatione, officiū iudicis con
quiescat.no.Bar.⁊ do.in.l.quandiu.la grande.⁊ ibi dicā.ff.de acquir.
here.⁊ dixi.s.de actio.§.si minus.dic vt ibi. ¶ Trigesimosecūdo, si di
co talis iudex est mihi suspectus.l.apertissimi.cum ibi not.C.de iud.⁊
c.suspicionis.de offic.deleg.⁊ dicas tu, qꝺ de iure ciuili satis est quod
iuret habere iudicē suspectum: licet nō alleget nec ꝓbet aliquas cau-
sas suspicionis.⁊ no.glo.⁊ doc.in.d.l.apertissimi.sed de iure canonico
opus est vt alleget causas iustas suspicionis ⁊ probet corā arbitris eli
gendis.vt habeť in.d.c.suspicionis. ¶ Trigesimotertio, si dico quod
in termino nō cōparuit actor, reus nō cogitur litem cōtestari nisi refe
ctis primo expēsis ⁊ qꝺ caueat de lite ꝓsequenda: vt no.Bar.⁊ doct.
in.l.q ante Kalendas.de verb.oblig.quod intelligas tu vt no.Barto.
in.d.l.q ante Kalendas.⁊ ibi doc.⁊ Cyn.⁊ omnes doc. in.l.sancimus.
⁊ in.l.terminato.C.de fructibꝰ ⁊ lit.impē.¶ Trigesimoquarto, si op-
ponatur, qꝺ alias dicto authori fuit statutus terminus ad agendum
⁊ intra tempus non egit, nō cogor litē contestari.l.diffamari.C.de in-
ge.⁊ manu.⁊ not.per Cyn.⁊ doc.in.l.si pro eo.C.qui accusa.non pos.⁊
not.late Ange.⁊ dominus Joan.⁊ ibi dicam in.d.l.quandiu.de acqr.
here.Tu dic vt de hoc latius scripsi supra eod.titu.in rubrica.

✱ ADNOTATIO. Addo eundē Ange.s.in rubrica col.xv.
versi.secūdo fallit.nu.23.⁊ col.xxij.versi.quarto aduertendū est.nu.32.
ad idē Hippolytus a marsilijs in singularibꝰ suis singulari.280.ex-
ordiente lꝫ quis possit agere, ⁊ an remedium legis diffamari de inge-
nuis manumissis.C.cōpetat ratione possessionis decidit, Socinꝰ cō-
silio.xxxviij.exordiente pro decisione.col.ix.litera c, volu.ij.⁊ ad istos
effectus ꝓducitur libellꝰ, cōtra iactantes qui appellať libellus iactan
tiarum, de quo loquitur statutum Auenioneñ.sub rubrica de cancel-
latione instrumenti ⁊ iactantiarū libello, vbi cauetur ꝙ si quis dede-
rit libellū huiusmodi ⁊ intra trimestre a tempore litis mote quo ad se
in causa non concluserit, reus vero intra mensem a tempore mentio-
nis de iure, sit ferenda sñia absolutoria vel ꝯdēnatoria. Anto.Caius.

¶ Trigesimoquinto, si obijcio me fore factum de actore reum.vt quia
missus sum in possessionem, propter contumaciam aduersarij: vnde
non auditur agens, nisi primo refectis expensis ⁊ caueat.C.de pre-
scrip.xxx.annorū.l.si quis emptionis.§.si.⁊.C.de bo.autorita.iudicis
possiden.auť.ei qui.⁊ habetur in.c.quoniam frequenter.§.in alijs.vt
lit.non cōtesta.de quo vide que scripsi in.l.si finita.§.si plures.ff.de dā
no infec.¶ Trigesimosexto, si obijcio tibi quod super tali facto intē
tato, inhibitum est a iure litem contestari siue agi.l.fi.⁊ ibi gl.C.vt ne
mo priuatus.⁊.ff.de dolo.l.si oleū.§.fi.cum.l.seq.⁊.l.j.ff.de obsequijs.
vtputa si parentes quis actione famosa conueniāt ⁊ denegabitur au
dientia: vt ibi vide Bart.in.l.infamē.de publi.iudi. ¶ Trigesimose-
ptimo, si dico ꝙ filiusfami.sine consensu patris in iudicio stare nō po
test: vt.ff.sol.matri.l.si cum dotem.§.eo autem tempore.⁊.l.fi.§.neces-
sitatem.de bonis que libe.⁊ quod ibi plene per glo.⁊ doctores.de quo
vide quod late scripsi.s.de act.§.item de peculio.circa finem. ¶ Tri-
gesimooctauo, quando fideiussor vel pignorum possessor obijcit quod
non potest conueniri nisi prius discusso principali.auť.si debitor.cum
ibi not.per gl.⁊ doc.de pig.⁊ auť.presente.de fideius.⁊ auť.sꝫ hodie.C.
de actio.⁊ obliga.de quo plene scripsi.s.de ac.§.itē si quis in fraud.dic
vt ibi.¶ Trigesimonono, si quis dicat se spoliatū ⁊ sic prius restituē
dum.l.si quis ad se fundum.C.ad legem iuliam de vi.⁊ quod ibi no.gl.
⁊ doc.⁊ extra de resti.spo.c.j.C.de dona.inter vi.⁊ vxo.l.si maritus.de
quo per Bar.Ange.⁊ dominos meos ⁊ Lud.in.l.naturaliter.§.nihil
cōmune.de acquiren.pos.de quo vide quod scripsi.s.eo.de act.§.qua-
drupli.¶ Quadragesimo si quis dicat se graui infirmitate grauatū,
⁊ ad iudicium venire non posse ⁊ id probat: tunc impeditur agi cōtra
eum.l.quesitum.⁊ ibi glo.Barto.⁊ docto.de re iud.l.ij.§.si quis in iu-
dicio.ff.si quis cau.¶ Quadragesimoprimo, si quis dicat se paratum
soluere, nō cogiť suscipere iudiciū.l.si reus paratus.et ibi Bar.⁊ doct.
ff.de procuratoribus.no.Bar.in.l.infamem.ff.de publi.iud.¶ Qua-
dragesimosecundo, si statuto cauetur ꝙ nemo audeat talem inquieta
re: qꝛ si tūc ex tali statuto oritur exceptio impeditiua litis ingressum.
no.Ange.in.l.j.C.de bo.vac.lib.x.et Bar.in.l.oēs.C.de fun.patrimo.
li.xj.⁊ Bal.in.l.arethusa.de sta.homi.⁊ in.l.postꝙ liti.in.iiij.col.C.de
pact.¶ Quadragesimotertio, ista exceptio tu nō potes me in ius vo-
care impedit litis ingressum.vt notat Bal.in.l.exceptionē.C.de pro-
bationibus.¶ Ultimo ista exceptio titius non potuit testari.⁊ sic nō
erat habilis ad testandum: vel non potuit ꝯtrahere.impedit litis in-
gressum.ita dixit Barto.in.l.liber necne.C.de peti.here.Sed Barto.
in.l.si queramus.circa principiū.ff.de testa.videtur innumere contra-
rium, dum dixit quod si queratur de persona, in quā fundari debeat
iudiciū tunc de tali persona queritur ante lit.cōtest.vt de procurato-
re.si de alia ꝑsona, vt de testatore.⁊ tūc post lit.cōte.hoc venit exami-
nandum.sed tu teneas, quod primo dixi ꝙ etiam ante litē cōtestatā,
potest opponi et examinari debet an testator potuerit testari necne.
de quo ibi ꝑ do. Joan.Sed melius hoc comprehendemus ex regulis
infra in hac materia per me dandis. ¶ Tu vero ponas aliquas regu
las in hac materia, ex quibus supradicti casus et alij innumerabiles
comprehendi possunt.arg.l.j.ff.de regu.iur.facit.l.si seruus seruum.§.
11 inquit lex.ff.ad.l.aqui.¶ † Et prima regula sit, ꝙ omnis exceptio est
peremptoria iuxta.l.pemptorias.cum sua materia.C.sent.rescin.non
pos.⁊.s.eod.§.appellantur.⁊ ibi de his peremptorijs, diceť impedire
potest litis cōtest.intelligas tu tamē talem exceptionē peremptoriā,
vbicūqꝫ exceptio concludit necessario ꝙ aduersariꝰ tuus ad iudicium
vocari nō poterat: vñ nō obstāte, qꝺ perēptoria sui natura post lit.cō
te.debeat opponi.l.exceptionē.C.de ꝓba.⁊.d.l.pemptorias.qꝛ tñ in
notorijs ⁊ manifestis, ordo iudiciariꝰ nō est necessario requirēdus.vñ
sicut nec pro actore requiriť ordo iudiciarius.ita nec ꝓ reo: ⁊ ista ha-
beñtur.ff.si qs cau.l.ij.in princi.⁊.C.de accus.l.ea quidem cum gloss.ff.
qui satisda.cog.l.si vero.§.qui ꝓ rei qualitate.⁊.ij.q.vj.manifesta.facit
glo.in cle.appellanti de appel.⁊ tex.⁊ quod no. Bart.in.l.si adulteriū
cum incestu.§.idē pollioni.de adulte.⁊ vide Bart.in.l.ab accusatio-
ne.§.nuntiatores.ff.ad turpil.⁊ quod not.plene Bar.in.l.cū fratrem.
C.de his q.vt indig.ita in effectu voluit Marti.de fa.no.in.d.suo tra
ctatu in fine.¶ Secunda regula est, ꝙ quoties lex vel statutum loqui
tur: videlicet ꝙ tali casu non detur alicui actio vel petitio: tūc tali ca-
su dabitur exceptio: etiam ad impediendū litis ingressum.ita intelli-
gatur qꝺ not.Bart.⁊ doc.in.l.j.ad macedo.⁊.l.ij.§.j.ad velleia.⁊.l.j.§.
sublata.et qꝺ ibi Bart.Ange.⁊ doc.ad treb.⁊.l.j.§.ait pretor.de alea.
¶ Tertia regula est in criminalibus, ꝙ omnis exceptio ꝑ quā factuꝫ
reddiť impunibile, potest opponi ante lit.cōtest.vel ante nomē rei re
ceptū inter reos.l.si maritꝰ.§.prescriptiones.de adulte.talis eñ exce
ptio potest opponi ad impediendū litis ingressum.l.si seruus.cum ibi
no.per glo.⁊ doc.C.de his qui ad eccle.confu.⁊.l.item apud labeoneꝫ.
§.quod ait.ff.de iniur.⁊.d.§.prescriptiones.facit quod habetur in.l.si
tibi.§.quedam.ff.de pactis.facit quod not. Barto.in.l.j.§.accusatio-
nē.ff.ad turpil.⁊ aliquid dixi.s.pxi.§. ¶ Quarta regula est, quoties
cōcluditur actionē nō cōpetere ipsi actori, nā talis exceptio, semꝑ im-
pedit litis ingressuꝫ cū lex ipsa dicat ꝙ nemo sine actione experiať.l.
si pupilli.§.videamꝰ.de neg.gest.ista ergo exceptio tibi non competit
actio.impedit litis cōtesta.l.elegāter.§.si quis post.ff.de cōdi.indebi.
Istas regulas posuit Bar.in.d.§.si quis post.intantū qꝺ si ꝯstat iu-
dici, actionē non competere: licet per partem non opponatur tamen
iudex ex suo officio repellit agentem actione siue agat in ciuilibus si-
ue in criminalibus.l.vbi pactū.cū glo.et ibi Bart.⁊ doc.C.de transac.
¶ Quinta regula est, quoties alicuius non interest agere vel sic expe
riri, pōt opponi exceptio quod sua non interest.que exceptio opponi
tur ante litē cōtestatā.⁊ tali tpe opposita, impedit litis cōtesta.c.ve-
niens.el.ij.ex̄ de testi.l.j.⁊ ibi Ang.⁊ Raph.⁊ ibi scripsi.ff.de appel.re
ci.⁊.l.posthumꝰ.§.si quis ex his.⁊ ibi Bart.⁊ Ang.ff.de inoffi.testa.⁊
no.Inno.in.c.super his.de accusa.et no.Bar.in.l.mater.ff.de inoffic.
testa.⁊ no.Bar.Bal.⁊ Sali.in.l.j.C.de or.iudi.⁊ Bal.in.l.postꝙ liti.
C.de pact.⁊ Sali.in.l.fratris.C.de transac.et Bar.in.l.nam ⁊ postea.
in prin.ff.de iureiu.⁊ in.d.l.eleganter.§.si quis post.⁊ Barto.in.l.cum
querebatur.ff.iudi.sol.et in.l.vir bonus.eod.titu.⁊ glos.in.c.ex parte.
adde de testibus.⁊ est tex.in.l.iij.§.sciendum.ff.ad exhiben.et Bal.in
l.cum seruū.C.de ser.fugi.⁊ Bart.in.l.non vtiqꝫ.ff.de except.⁊ hoc est
verum quando incidenter deducitur interesse: secus si tangit factum
principale.qꝛ tūc semper posset opponi, tua nō interest etiam post li-
tem contestatam.ita voluit Bal.in.d.l.posthumus.§.si qs ex his vbi
dixi quod nisi actor probet suam intentionem, non est necesse ꝙ reus
probet suam exceptionē.l.exceptionem.⁊.l.actor C.de probatio.⁊ sic
postea semper opponi potest cōtra dictum actorem ꝙ sua nō interest
quod patet.qꝛ nō probauit quod deduxit.qꝺ tene mēti. ¶ Et predi-
cta sunt vera, si predicte exceptiōes possunt incōtinēti ꝓbari ⁊ offert
se incontinēti ꝓbaturum.iuxta no.ꝑ Bart.in.l.fi.C.de edic.diui adri.
tolľ.alˀs aūt si requireret altiorē indaginē, reseruať post litem conte-
statam.vt no.glo.Bart.⁊ do.in.l.nam et postea.in prin.de iureiuran.
⁊ voluit Barto.in.d.l.cū querebatur.facit quod habetur in.l.a diuo
pio.§.si super rebus.de re iud.⁊.l.ille a quo.§.si de testamento.ad tre-
bel.⁊ dixi late in.§.in bonefidei.s.de actio.in versi.q̄ro.cum tex.in di-
cta.l.fi.C.eo.et in eodē titu.§.quadrupli. versic.aduertas tamen.licet
nō possim ⁊c.cum versi.sequen.¶ Et que exceptio dicatur requirere
indaginē, dicas ꝙ est illa que siue in iure siue in facto reqrit agitatio-
nem: vt est tex.cū glos.sing.in.l.iij.§.ibidē.coniuncta glos.super verbo
obscurior.ff.ad exhib.de quo vide quod scripsi in.d.§.in bonefidei.in
dicto versi.quero cū tex.d.l.fin.⁊ facit.l.si is a quo.in prin.et quod ibi
Bar.ff.vt in pos.lega.⁊ no.Bar.eleganter.in.l.j.ff.de glan.legē.et no.
Bar.Bal.⁊ Sali.in.d.l.j.C.de ord.iudi. ¶ Aduertas tamen singula
riter, in modo proponendi et practicandi has exceptiones.qꝛ posses
opponere tali modo, quod impediret cōtestationē ⁊ ordinem iudicij:
et posses etiam opponere tali modo, qꝺ diceres opponere ad merita
cause ⁊ sic iudiciū non impediret: vtputa si opponis ista forma veꝫ tu
nō potes agere, qꝛ nō habes actionē.tibi nō cōpetit ius.tua nō iterest
⁊ sic de simili.tūc diciť opponi ad ꝓcessuꝫ ⁊ sic impedit litis ingressuꝫ
secus aūt si in oppositiōe diceres, dico ꝙ nō foues iustitiā qꝛ solui: qꝛ

a ℭ Itē si. Adhuc de quib⁹ dictū ē s̄. mētio facta reperiř preter exceptionē quedā alia exceptio p̄ quā pōt reus se tueri: velnti si verus debitor per sniā3 iudicis fuerit absolut⁹ sententialiter. l3 em̄ p̄ impentiā ver⁹ debitor absoluatur, naturalr tn̄ remanet d̄bitor. sed 5 creditore3 agentē, poterit se tueri exce. rei iud. h. d. s3 qd est qō hic d̄r, q sola naturali obligatiōe possit agi? Frater dicit Iusti. ex sola naturali in principio nō agiř, l3 qn̄ naturalis τ ciuilis fuerint cōiuncte a p̄ncipio: tūc si tollař vna ipsarū, ipo iure ex altera p̄t agi licet agenti obstet excep. hoc exemplicā. τc. In multis τ varijs exēplis, iā vidistis naturā exceptionis. τ hec exēpli cā sufficiūt at si plene velis videre naturam oīm exceptionū hui⁹ tituli, poteris videre ex latioribus. Fforū seu pandectarū libris τc.

satisfactum est tibi. q2 transactum, vel alias sup
hoc iudicatum: vel peto me absolui. τ sic de simili
bus. τ tūc dicitur opponi non ad p̄cessum, sed ad
merita cause. igitur tunc cogitur litē cōtestari et
iudicium assumere: τ postea predicta examinabū
tur. ita elegantissime dixit Barto. d. l. cum quere
batur. in fi. princi. τ idem voluit in. l. fi. ff. pro suo.
quod nunq̄ exeat mentem tuam. licet do. Io. an.
de hoc dubitauerit in. l. si queramus. in princi. ff.
de testa. vt. s̄. dixi. ℭ Aduertas tamen, q licet di
xerim q talis exceptio opponi pōt, ad p̄cessum
τ ad merita cause: tamē talis exceptio non est vna
in substantia, que sic variatur in proponendi for
ma. sed dicere debes ex eodem facto duas exce-
ptiones oriri, in substantia: τ diuersas numero vi
delicet vna perēptoria, τ alia declinatoria seu di
latoria. ita dicit Innoc. in. c. cum venissent. de in
integrum restitutione. quod an sit verum: Salic.
in. d. l. postq̄. de pactis. circa principiū dubitat, τ
ego credo qō nō sit verum. vc3 quod imo sit vna τ
eadem exceptio in substantia. licet s̄m varietatē
modi opponēdi, assumat diuersas qualitates. fa
cit qō habeř in. l. in delictis. §. si detracta. de noxa
li. ℭ Secundo tene menti q qn̄ iste exceptiones
opponuntur ad impediendū processum, q nō po
test cogi quis ad contestandum litem super dicto
negotio principali intentato: cōtestabitur lis ta
mē super dicta exceptione proposita summatiz.
no. in. l. j. per doc. C. de ord. iudicio. ℭ Tertio ad-
uertas, q si opposui vnā ex dictis exceptionibus
ad impediendū processum, τ super ea fuerūt exa-
minati testes τ succubui: an post litē contesta. po
tero opponere ad merita cause eādē exceptionē,
in vi3 pemptorie τ de nouo testes p̄ducere? Gui.
de cug. videtur dicere q nō, quia iam sunt aperti
τ publicati testes. ergo τc. in 2trariū videtur tex.
in. c. veniens. de testibus. τ hoc dimisit Bart. in-
discussum in. d. §. si quis post. in fi. Sed Ange. ibi
dicit, q si reus offerat probatiōes in promptu, q
debeat excipiens audiri: alr̄s secus. argu. c. pia. de
exceptionibus. in. vj. τ. d. c. veniens. Tu etiā pos-
ses allegare, τ indistincte dicere: q imo possit: q2
ad alium finem testes examinētur. igitur τc. facit
l. vendicantem. in fine. de euic. τ maxime cū testes
fuerint recepti primo, summatim: ergo nō preiu-
dicat in alio iudicio vel in eodem: quādo ordina-
rie recipiuntur. argumen. notatorum per Bart.
in. l. qui rome. §. duo fratres. de verbo. obliga. in
versi. quinto oppono ad secundū notabile. τ Cy.
in. d. l. peremptorias. τ Bald. in. l. penul. ff. de his
qui sunt sui vel alie. iur. τ hoc clarissime determi-
nat Barto. in extrauaganti ad reprimendum. in
versic. summarie in versicu. τ per hoc dico quod si
opponens τc. quod tene mēti. ℭ Quarto aduer
tas, q id quod dixi istas exceptiones debere op-
poni ante lit. cōtestatā: est verū si ante litē 2testa
tā cōpetebant. sin aūt inceperunt cōpetere post li
tem cōtestatam, possunt opponi ad impediendū
residuum p̄cessus. τ hoc est singulare. l. ij. C. de cō
sortibus eiusdē litis no. in. l. pōponius. §. rati. de
p̄cu. facit qō no. gl. τ ibi doc. in. l. nihil. C. de p̄cur.
ita dixit Bart. τ Bal. in. d. l. elegāter. §. si qs post
vbi est tex. aptus. τ est tex. τ ibi Sali. in. d. l. postq̄
12 liti. de pac. ibi istaurari. ℭ Quinto τ vltimo ad-
uertas, q quedam sunt exceptiones mere perem
ptorie, quedā mere dilatorie: q̄dā miste, q̄ sapiunt
naturam vtriusq̄. In meris peremptorijs, dic vt
in. d. l. perēptorias. τ dicā. j. eo. §. appellātur: quia
non impediūt processum. vt ibi. in meris vero di
latorijs, dic q quedā est dilatoria solutionis, τ de
hac vide qō habeř in. l. exceptionem. τ ibi docto. τ
Bald. τ Sali. C. de probatio. τ dicam in. d. §. ap-
pellātur. Quedam est dilatoria seu declinatoria
iudicij, τ hec interdu3 causatur a fori priuilegio:
τ ista d3 opponi anteq̄ faciat in iudicio aliquem
actū, p̄ quē dici posset q cōsensit in iudicē. l. fi. C.
de excep. τ ibi Bar. de quo dicā. j. e. in. §. fi. Inter-
dum causař ex defectu p̄sone agentis: τ tunc aut
iste venit nomine alterius: vt in. l. ita demū. C. de
procur. τ de hoc dicam in dicto. §. fi. aut venit no-
mine proprio, τ tunc aut est defectus p̄sone inherēs, aut ab extrinseco
proueniēs. Primo casu, aut q2 quasi extinguit p̄sonā, vt exceptio ser-
uitutis. l. quod attinet. de reg. iur. τ tunc quandocūq̄ potest opponi:
ratio q2 iudicium est retro nullum. Aut personam, talis exceptio non
extinguit nec quasi: vt est exceptio inhabilitatis rōne etatis. τ tūc dic
vt no. glo. τ doctores in. l. exigendi. C. de procura. et notatur in. l. mo-
mentanee. C. q̄ legi. personam τc. ℭ Secundo casu, qn̄ defectus venit
ab intrinseco. vt in hoc exemplo, quando statuto dicitur, quod nō red
datur ius non soluenti collectas. τ tūc talis exceptio, potest quādoq̄
opponi. licet contra aliquem actum iudiciarium per quem ius reddi-
tur, intelligatur facultas opponēdi repetita. l. repetita. τ. l. si cui. ff. qui
bus modis vsusfructus amittatur. τ pro hoc extra de exceptionibus.
capi. j. τ. l. j. C. de anna. except. τ. l. cum notissimi. §. in his. C. de prescri-
ptionibus. xxx. anno. τ pro hoc tu allega, quod de 2tinuo grauamine
notat Cy. Bald. Salic. τ communiter docto. in. l. ij. C. de ser. et aqua.
In exceptionibus vero mistis, de quib⁹. s̄. dixi videlicet de impediē-
tib⁹ litis ingressum, τ ista opponi possunt in vim dilatorie: τ in vi3 p̄-
emptorie. inspiciendus est ergo modus τ forma, quibus opponūt: vt
dixi. s̄. ista sunt de mente Bar. Bal. τ Sal. in. d. §. si qs pōt. ℭ Sexto
aduertas, quod predicte exceptiones impediētes litis ingressum, pos-
sunt opponi per quencunq̄ cuius interest. l. iij. ff. de arb. facit. l. penul.
C. de non nume. pecu.

SVMMARIVM.

a Item si. [a] ℭ † Absolutoria lata in personali vel in reali, ean-
1 dem actionem non perimit. sed exceptionem rei iudi-
cate, parit conuento. et idem in pluribus alijs actionibus: quarū que-
dam sunt ciuiles quedam sunt pretorie. hoc dicit. ℭ Nota quod sen-
tentia iudicis absolutoria, nō est tante potētie qō possit tollere actio
nem τ omnem obligationem. facit. l. cum a te. ff. de dolo. et. l. iulianus.
verum debitorem. cum ibi plene notatis per glossam τ docto. de cōdi-
ctione indebiti. quod intelligas tu etiam verum, si huic sententie, ego
assensi tuis persuasionibus est tex. no. in dicta. l. cū a te. in fine. ℭ Nō-
ta quod licet quis fuerit absolutus, si tamen in veritate erat obligat⁹
per prius: iterū potest cōueniri, τ si nō opponat exceptionē rei iudica
te, cōdemnabitur. facit quod habetur in. l. vbi pactum. C. de transact.
et in. l. si vnus. §. pactus. τ ibi glo. τ Barto. ff. de pactis. τ vide elegan-
ter Barto. in. l. eum qui ita. §. qui ita. de verborum obligationi. ℭ Ex
his nota, q sententia contra sentētiā valet: etiā super eadem re. q̄nis
non fuerit appellatum. facit quod habetur in. l. j. C. quādo prouoc nō
est necesse

est necesse.de quo vide qd plene scripsi in.l.j.in fine pricipij.ff.q̄ sententie sine appel.rescin. ¶ Nota tex.ibi siue in rem,coniuncto ibi obligatio durat:quod ille qui cōueniri potest actione in rē,potest dici obligatus:sed improprie tamen ⁊ largo modo.vide glo.s̄.de actionibus.in fine princ.⁊ ibi dixi ⁊ in.§.j.eodem titulo. ¶ Not.text.ibi exempli causa quod semper vtile est aliquid gratia exempli ponere.nā exem-
a plum declarat,⁊ non restringit regulam[a].l.damni infecti pertinet.in fine.de damno.infecto. ¶ Nota ibi ex multis varijsq̄z.quod exceptio numerus,est infinitus. Innumerabiles nāq̄z sunt exceptiōes.de quo vide qd dixi.s̄.in rubrica in illa questione principali quotuplex sit exceptio. ¶ No.ibi necessarie sint.q̄ materia exceptionum est plusq̄ necessaria.vt defendat conuentum,ab impugnatione actoris.qꝛ exceptio dicitur esse arma defensibus rei:vt no.gl.⁊ ibi dixi.s̄.eo.in rubrica.sicut namq̄z appellatio est pernecessaria,vt iniquitatem primi iudicis contra appellantem tollat ⁊ eneruet.l.j.in princip.⁊ ibi scripsi.ff.de appellationibus. ¶ Nota ibi vicem legis obtinet qd ꝓprie loquēdo senatuscōsulta nō sunt ꝓprie leges,hoc est qꝛ cōtinētur in.l.xij.tab.vel etiam non sunt cōdita a toto populo:sed vt dixit tex.s̄.de iure natu.§.senatusconsultum.vice populi illud faciebant ⁊ clarum est q̄ ille qui obtinet vicem alterius,non dicitur esse ille cuius vices gerunt.de quo vide optimam glo.in.l.ij.C.de offi.eius q vi.alterius gerit.⁊ vide eleganter Bartol.in.l.si filius.ff.de legibus.⁊ in.l.j.§.ij.ff.de legatis iij.⁊ in.l.solent.ff.de offi.proconsul.⁊ leg.⁊ in.l.j.ff.de offi.eius cui mādata est iurisdictio.de quo vide quod plenius scripsi.s̄.eo.in rubri.circa princ. ¶ Not.quod sicut actiones ⁊ arma actoruz,sunt introducte de iure ciuili.vt habetur in.l.ex hoc iuregentiū.maxime per Salice.ff.de iustitia ⁊ iure.de quo vide quod plenius scripsi.s̄.de actio.in prin.ita etiam eodem iure sunt introducte exceptiones. ¶ In gl.si in iudicio in fine.intelligas istum tex.cum ista glo.qd reus fuit absolutus.vt.j.
2 patet. ¶ † In gl.obli.durat ibi.l.iudex.nota ex gl.vna cū gl.superiori coniuncta cum tex.quod reus conuentus actione reali vel personali,licet fuerit per sententiam absolutus:si tamen postea soluat solutū repetere non pōt.qꝛ licet fuerit absolutus,remansit tamē naturaliter obligatus vt dicit glo.sequens ⁊ tex.in.l.iulianus verum debitorē.de condictione indebi.vbi Barto.quem cōmuniter ibi sequuntur doctores,in versi.item oppono.quia si hoc est verum ⁊c.post glo.in hoc articulo sic concludit quod quandoq̄z partes sunt in concordia,quod debitum precessit.sed agens cōdictione indebiti ad repetendū,dicit esse indebitum propter sententiā quia fuit absolutus ⁊ non audiet quomodocunq̄z fuerit sententiatū:aut negatur omnino debitum precessisse.⁊ tunc aut reus fuit absolutus.qꝛ nō probatum,aut qꝛ nō debitū aut simpliciter.si ideo qꝛ nō probatū,fuit absolutus ⁊ potest agi condictione indebiti ⁊ tamen si conuentus probat debitum,repetēs succumbit ideo dicitur ibi qd repetere non poterit.vt patet in hac gloss. Addas tu,quod non est mirum si in hoc secundo iudicio,potest cōuētus probare debitum fuisse,cum aliū finem nitatur probare.ergo audiendus.facit.l.vendicantem.in fi.de euic.⁊ quod no.Pet.⁊ Cy.in.l.peremptorias.C.sen.rescind.non posse.⁊ per Barto.in.l.qui rome.§.duo fratres.de verb.oblig.⁊ per Bald.in.l.penul.de his qui sunt sui vel alieni iuris. Aut fuit absolutus qꝛ non debitum,⁊ tunc aut qꝛ fuit pronuntiatum super facto tanq̄ non contractum ⁊ tunc poterit repeti ⁊ per sententiam probabit indebituz.l.si duo.§.iulianus.⁊ ibi Bar.de iureiuran.aut fuit pronuntiatum nō debitum,⁊ tunc aut fuit dictū nullo modo debitum:⁊ sic nec ciuiliter nec naturaliter:⁊ tunc sentētia probat indebitum simpliciter:⁊ tunc intelligitur nō debitum.scilicet ciuiliter vt possit probari debitum naturaliter nisi ex actis aliud cōstaret. Aut fuit simpliciter absolutus,⁊ presumitur absolutus qꝛ non probatū vt hic.⁊ sic poterit repeti,nisi ab aduersario ꝓbetur debitū.vt.d.l.iulianus.cum glo. Teneas tamen menti tu actor,quod in repetendo solutum non fundes te ex sentētia absolutoria tantū,videlicet repeto vt indebituz quia fuit absolutus:quia in dubio sententia videtur lata vt dixi quia non probatum.facit.l.circa.de probatio.⁊.ff.de libe.causa.l.si liberis.§.j.⁊.l.si inter.de excep.rei iudi.⁊ no.gl.⁊ Bart.in.d.l.iulianus.⁊ ideo quod non est probatum in vno iudicio,potest in alio probari:vt statim dixi.nec etiam debes te fundare ex actis et probationibus.tātum.videlicet,dico q̄ hoc qd solui,erat indebitum:qꝛ in tali iudicio,non fuit probatum debitum.qꝛ conuētus posset impugnare per nouas probationes,id qd in alio iudicio probatum non est:qꝛ de re opus est,quod pariter ⁊ simul fundet se ex actis probationibus ⁊ sententia.vcz dico illud qd solui,non esse debitum,qꝛ ego fui per sententiam absolutus,non probatum debitum non esse.ita dixit Barto.in.l.iulianus.in versic.item oppo.quia si hoc est verū quod in alia instātia ⁊c.quod tene mēti qꝛ authoritas sua magna est. Posses tamē contra eū attētare,q̄ eo ipso qd dicit qꝛ fui absolutus ⁊ sic p sententiā que trāsiuit in rem iudicatā.l.j.ff.de iud.que nō valet sine actis.l.prolatā.C.de sen.l.acta ff.de re iudi. In dubio videtur sententia referri ad acta,⁊ ad causam deductam in actis.l.si quis ad exhibendum cum glo.⁊ ibi Barto.⁊ Ang.de exceptio.rei iudi.ergo vnam causam dicit expresse:qꝛ dicitur indebitum,propter sententiam.aliā causam dicit tacite,videlicet quod non probatum:vt cōstat ex actis ad q̄ acta in dubio sententia refertur.ergo perinde est,acsi vtrūq̄z expresse dixisset:vcz indebitū p sentētiā,⁊ quia non probatum.facit.l.cum quid.cū ibi no.si certū petatur:nisi saluando Bart.dicas vt in veritate verba sua finaliter includunt:q̄ aut actor simpliciter nō probauit debitū in pmo iudicio:⁊ habet locum quod dixi.aut reus assumpsit in se onus probandi in primo iudicio,nō fore debitū ⁊ illud ꝓbauit iuxta.l.circa.de ꝓba.⁊.l.sz si possessori.§.fi.cū.l.seq.ff.de iureiur.⁊ habet in.l.pōponius.§.si is.ff.de procur.⁊ tunc referēdo se ad sententiā,⁊ ad ꝓbationes manifeste probat indebitū.secus si alterū tm̄:vt dixit eleganter Bart.⁊ pdicta ꝓcedunt,qn̄ soluit post sniam absolutoriā:si autē soluit pēdēte iudicio,⁊ postea sequat absolutoria ab obseruatiōe iudicij:qꝛ soluit ⁊ clarū est q̄ non repetit.vt.s̄.de perpe.⁊ temp.ac.§.fi. vnde aliquando est bona cautela,soluere pendēte iudicio:ideo vt absoluatur ⁊ vt euitetur infamia,q̄ resultaret ex cōdēnatione:vt notat Bart.in.l.infamē.ff.de pub.iudi.⁊.l.si re⁹ parat⁹.ff.de procur.qd dictum tamen Bald.intelligit verum
a preterq̄ in atrocioribus:qꝛ tūc in illis non prodesset dicta absolutoria.vt euitetur dicta infamia.ita dixit Bald.in.l.j.C.de cōdi.indebi.quod nota ad limitationem predictorū:dic vt ibi per eū.aut fuit simpliciter absolutus.⁊ tūc dic vt.s̄.dixi.aut fuit condemnat⁹,⁊ est facta exactio virtute sententie:⁊ tūc aut volo repetere p cōdictionem indebiti,⁊ non possum.qꝛ cum solui,debitū solui:quia sententia facit omnino debitū.l.j.C.de condictione indeb.l.fideiussor.§.si in omnib⁹.ff.manda.aut volo repetere p cōdictionem sine causa ⁊ possum.quia prima causa,per secūdā redijt ad nō causam.ff.de cōdi.sine causa.l.si fullo.⁊ quod ibi Barto.et doctores ⁊ dominus meus Pan.de cast.dixit eleganter Barto.in.d.l.iulianus.in versi.secundo.oppono in primo iudicio. ¶ Et ista induxit ibi Barto.ad questionem,qd statuto cauetur,quod contra instrumentum guarentigie non possit opponi nisi exceptio solutionis,que probetur per aliud instrumentum.l.generaliter.C.de non numerata pecunia. Pone ergo quod primo solui,⁊ tu agas contra me,⁊ quia non potui probare solutionē per aliud instrumētuz,fui coactus iterū soluere.certe facta solutione pro executione sententie:repeterem qd pmo solueram ⁊ sic primā solutionē per cōdictionem sine causa.⁊ nō per condictionem indebiti.quod perpetuo tene menti.vt scias qd debeas intētare:⁊ qd debeas repetere videlicet primam vel secundā solutionem.de quo vide quod scripsi.ff.de appellationibus.l.cū ex causa.⁊ quod scripsit dominus meus Ioan.in.l.fi.ff.a quibus appellare non licet. Tu omnino videas.quod circa hoc latissime scripsi in.d.l.fi.cum semel mihi occurreret de facto Bononie dic vt ibi.vide Bart.in.l.ij.§.j.ff.qd vi aut clam.et per Bar.in.l.si sine.in principio.ff.rem ratam haberi.⁊.l.j.C.de condictione indebi. Et predicta procedunt,quando erat tutus exceptione ex sni a absolutoria. Quid autē si erat tut⁹ alia exceptiōe,⁊ soluit an repetere posset:⁊ solet dici aut sciēter soluit ⁊ nō potest repetere,qꝛ soluēdo sciēter videtur sue exceptioni renūtiare.l.si qs deierauerit.ff.de nouatio.⁊ sic vr donare.l.j.ff.de condictio.indebi.⁊ quod ibi per Bar.⁊ doc.aut soluit ignoranter,⁊ tunc si ignorantia iuris:⁊ idē quia nō repetit.aut ignorātia facti,⁊ repeti pōt.⁊ de his tribus mēbris est tex.⁊ ibi doct.in.l.error.C.ad.l.falcidiam.⁊ quod ibi per Bal.⁊ Sali.facit.l.j.⁊ quod ibi not.eo.tit.et facit.l.patrem.⁊.l.debitorem.ff.q̄ in frau.cred.et l.cum quis.cū ibi plene no.⁊ per glo.⁊ doct.C.de iuris ⁊ fac.igno.⁊ per Ludo.in.d.l.j.ff.de condi.inde.alibi xo solet dici,q̄ distinguat q̄ exceptione quis tut⁹ est.quia aut est tutus exceptione fauorabili:⁊ pōt solutū repetere:aut odiosa,⁊ non pōt repetere.l.q exceptionē.in pn.ff.de ꝯdi.inde.cū ibi no.per glo.⁊ Bar.⁊ no.per glo.Bar.et do.in.l.q se debere.de condic.ob cau. ¶ Sz dubitat

ADDITIO.

a ¶ Regulā. Adde tex.i.c.j.ne cleri.vel monachi. Et ibi Pan.in rub.eo.tit.vide tex.i.c.roma.§.si aūt.⁊ ibi Semi.de appel.lib.vj. Et pdictis iūge qd dr,vcz q̄ vno exēplo cōtenti sum⁹.l.ita vulneratus.ff.ad.l.aq.⁊ in.c.de lignribus.xxiij.q.v.

quando eſt tutus exceptione doli, an ſolutum repetere poſſit τ p cõſe quẽs an dicatur tutus exceptiõe odioſa vel nõ: τ Bar. in. l. ſi qs cũ ali ter. de ver. obli. dixit ꝙ in actione stricti iuris, ſubuenit ſibi p actionẽ de dolo per. l. ſi id quod aurũ. ff. de verb. oblig. q: ſi ſubuenitur ſtipula tori decepto, vt ibi videlicet vt agat: multo magis dꝫ ſubueniri pmiſ ſori: τ poſtea ſubuenti, vt ſolutũ repetere poſſit: vel etiam poteſt cõdi ci poſſeſſio: vt. d. l. qui exceptionem. §. ſi quis. τ. l. indebi. §. j. eo. titu. ſed Pet. quem ſequitur Ange. in. d. l. ſi quis cum aliter. tenet contrariũ, q: tutus exceptione doli, eſt tutus exceptione odioſa. ergo ſolutũ nõ repetitur. vt. d. l. qui exceptionem. Sed quod imo poſſit repetere: vt voluit Bart. dicas tu, quod hoc etiam voluit glo. in. d. l. qui ſe debere. quando dolus eſt ex propoſito. idẽ tamen voluit Bart. quãdo re ipſa vt. d. l. ſi id quod aurum. coniuncta. d. l. ſi quis cum aliter. Sed Ludo. in. d. l. ſi quis cum aliter. dixit quod illa. l. ſi id quod aurũ non probat intentionem Barto. quia loquitur, quãdo dolus venit ex propoſito: vt patet ibi ſi ſciens. ¶ Tu vero potes dicere, ꝙ ſi datur actio quãdo dolꝰ venit ex propoſito: idem ergo erit, quando venit ex re ipſa. vt. d. l. ſi qs cũ aliter. que lex dictos duos caſus equiparat: ſed quoties duo caſus ab aliqua lege equiparantur ſtatutum in vno: in alia. l. videtur ſtatutũ: in alio de exparatis. l. ſi qs ſeruo. C. de fur. cum ibi no. ſed in. l. ſi id qđ aurum. reperitur id ſtatutum, quando eſt dolus ex ꝓpoſito idẽ ergo erit quando erit dolus re ipſa: vt. d. l. ſi quis. cum aliter. Vel ſcđo poſ ſes dicere, ſm dñm Pau. quod. d. l. id quod aurum. nõ ꝓbat opi. Bar. quia ibi nullum aliud remedium habebat, niſi illud de quo ibi in tex. ſed in caſu noſtro habebat aliud remedium τ aliam exceptionem. vn de ſoluẽdo, videtur illis renũtiare. facit. d. l. ſi quis delegauerit. tamẽ his non obſtantibus idem do. Pau. τ Lud. in. d. l. ſi quis cũ aliter. te net opi. Bartol. q: ſiue quis ſit tutus doli exceptione, que proueniat ex propoſito ſiue re ipſa, ſolutum repetere poterit per caſum in. d. l. q ſe debere. in primo reſpon. τ per caſum in. l. ſi non ſorte. §. indebitum. de condi. indebi. vbi datur regula, quod tutus exceptione ꝑpetua ſo lutum repetere poteſt. quod bene nota. ¶ Non obſtat. d. l. q exceptio nem. q: illa. l. loquitur in exceptione Macedoniani, que inuẽta eſt con tra naturalem equitatem: que eſt vt nemo cum alterius iactura locu pletetur. l. nam natura. de cond. indebi. ſed nos loquimur: in exceptio ne doli que non eſt inuenta principaliter in odium doloſi ſꝫ in fauorẽ decepti, ne alterius fallacia ſibi noceat. vt. l. j. ff. de dolo. τ per quẽ op ponens tractat de damno euitando, pro quo tu allega gl. in. d. l. q ex ceptionem. in verſi. pecuniam. in fi. ¶ Tu vero poſſes illud aliter τ alio modo declarare, videlicet id quod dicitur tutus exceptione doli q: aut dolus nullus eſt ex parte creditoris: q: cõceſſit pecuniam vel aliã rem ſine aliquo dolo vel deceptione: ſed dolus dicitur ineſſe vel preſumitur fauorem illius qui eſt tutus dicta exceptione, τ in odiũ creditoris: vt dicimus in filioſa. qui eſt tutus exceptione Macedoniani: q: lex pſu mit dolum ex parte creditoris: licet nulla mala intẽtio vel malum ꝓ poſitum mutuandi fuerit. tunc clarum eſt ꝙ ſolutum nõ repetitur: vt d. l. qui exceptionẽ. aut dolus vere fuit ex parte creditoris. τ licet ſim tutus exceptione odioſa propter dolũ, tamẽ ne creditor ex dolo ſuo locupletetur τ glorietur de ſuo dolo cõmiſſo ſcienter, vel etiaꝫ re ipſa ſolutũ repeti poteſt. d. l. ſi quis cum aliter. coniuncta. d. l. qui exceptio nem. cũ ſimilibus. de quibus vide omnino: que ſcripſi. ſ. eo. in princip. quando tractaui de exceptio. doli. ¶ In eadem glo. ibi τ caue tibi. q: per iuſiurandum. de hoc dic vt. ſ. eod. §. eque ſi debitor. τ ibi dixi τ in telligas de iureiuran. delato a parte parti. τ ſic de iuramento volũta rio, quod habet cõſenſum. l. que iuraſſe, in fi. ff. de iureiur. ſecus autem in iuramento neceſſario: quia illud haberet eadem vim, ſicut res iudi cata. l. ij. ff. de iureiurando. τ qđ ibi no. τ ſic tolleretur ſola ciuilis. argu. l. iulianus verum debitorem. de condi. indebi. ita dixit Bartolus. in. d. l. ſtichũ. §. naturalis. ff. de ſol. ¶ In eadem ibi. τ p pactũ vt habetur τ
3 ibi dixi. ſ. eod. §. preterea ſi debitor. ¶ † In eadem ibi Iulianus ait. ¶ Nota iſtam glo. quod ſentẽtia abſolutoria, tollit ciuilẽ obligatio nem τ naturalis tantum remanet. de quo vide late per Iaco. butri. et Bart. in dicta. l. iulianus. in verſi. ſequitur videre de ſententia abſolu toria. vbi cõcludit, aut reus abſoluitur quia prouocat alium ad iudiciũ aut ipſe fuit prouocatus. primo caſu ſi poſtulat per medium iuris pre torij, vt q: reſtituitur in integrum, τ tunc quia pretor non poteſt tolle re ius ciuile niſi effectu. vt. §. quos autem. inſtit. de bono. poſſ. tũc non tolletur actio: nec aliqua obligatio ſed producet exceptionem ſm gl. in. l. iij. §. ſed vtrũ. ff. de mino. que incipit licet enim τc. quãdoq: abſol uitur remedio iuris ciuilis propoſito: τ tunc ſi obligatio, qua teneba tur erat paris potentie: vt quia per ſolam ſententiam cõdemnatoriã erat obligatus iuxta. l. j. C. de condi. indeb. τ tunc per abſolutoriam, li beratur in totum a prima obligatione. l. j. τ. ij. C. de ſen. paſ. q: nihil tã naturale τc. l. nil nã naturale. ff. de reg. iur. ſi vero erat aliter obligatꝰ: vtputa conſenſu, vel alio modo: τ tunc talis abſolutoria tollit obliga tionem ciuilem: naturalis vero obligatio, remanet. l. ſi pene cauſa. in princ. in tex. τ gloſſ. τ. ff. de cond. indebi. τ hoc quando iudex ipſe libe rat per ſuam ſentẽtiam abſolutoriaꝫ, ſi aũt coegerit partem illũ libe rare: dic ibi latius per Bar. Secũdo vero caſu principali, qñ reus fuit tractus ad iudicium: τ tũc aut abſoluitur, q: non eſt probatum τ tollit ciuilis. arg. d. l. iulianus. τ eſt ratio: q: ſuper dubio, iudex tunc pronũ tiat τ ꝑ conſequens agit tollere vinculũ ciuile: qđ abſoluendo per ſen tentiã habebat obſtare, τ per hoc induxit. l. qd tamẽ. §. j. ff. de arbi. aut abſoluit q: nullo modo debitũ: τ tunc licet iudex agat vtrũq: vinculũ tollere: tñ ſolũmodo tollit ciuile nõ naturale. inſtit. de iure natu. gen. τ ciui. §. pe. aut abſoluit, q: non debitũ: nõ tamen adijciens illa verba videlicet nullo iure, ſed ſimpliciter dicens ꝙ non debitum τ tunc etiã ciuilis tollitur per iura in pmo mẽbro allegata. aut iudex abſoluit tanꝗ non contractum, τ tunc licet videatur vtrumq: tollere: tñ ſola ciuilis tol litur. fatetur tamẽ Bar. ꝙ in illo τ iſto caſu, naturalis ꝗ remanet eſt eli ſa ꝑpter rẽ iudicatã, que inter partes habet pro veritate τ ſic ſi tu põ deres bene verba Bar. apparet manifeſte, ꝙ reſidet Bar. τ vult quod omnibus predictis caſibus, tollatur ciuilis. Sꝫ Iac. de are. τ Pet. vo lunt ſimpliciter, ꝙ imo ciuilis non tollatur ſed tantuꝫ elidatur ex eo, q: ꝑ abſolutoriã nõ eſt ſublata pma actio: quod patet q: obſtat exceptio rei iudicate: vt hic ſed exceptio eſt actionis excluſio. ff. de excep. l. ij. ſed actio competit vbicũq: eſt vtraq: obligatio. ff. de pactis. l. iuregentiũ. in prin. §. j. τ. l. licet. §. ea obligatio. ff. de procu. Sed tu dicas, ꝙ iſta ra tio non aſtringit: q: actio τ ſic filia, nõ poſſet naſci niſi miraculoſe ſine vtraq: obligatione. tñ nata, poteſt durare ſine altera obligatione. l. ſi vnus. §. pactꝰ. ff. de pac. Secũdo dicunt dicti doc. ꝙ imo nullo dictorũ caſuum, iudex intendit actionẽ tollere: ſed tñ declarare. ergo vltra eiꝰ intentionem, ſnia nõ debet operari. l. non oĩs. ſi cer. pe. τ qđ non intẽ dat aliqd tollere vel agere, declaratur in ſingulis caſibꝰ. Et pmo qñ ab ſoluit q: nõ ꝓbatũ: quia nõ eſt credendũ iudicẽ velle tollere id ꝙ igno rat, nec appareat ſibi ſubeſſe. τ potiſſime q: dꝫ credere illud nõ eſſe ꝓ batione ſuper eo deficiẽte. arg. in. l. j. de cõtrahẽ. emp. τ idem τ multo fortius, qñ abſoluit q: nõ debitũ, vel q: nõ cõtractũ. Quia ea ꝗ declarã tur, non inducũt. l. heredes palã. §. j. ff. de teſta. Tertio allegatur caſus in iſto. §. vbi tex. dicit, ꝙ ſiue fuerit actiõe reali ſeu perſonali: tñ obliga tio τ actio ipſo iure durat. τ ideo poteſt iterũ agi, licet poſſet opponi exceptio τ hoc etiam tenebat Richar. de Sali. τ hanc partem eſt etiã ſecutꝰ poſtea Sali. in. d. l. iulian. vbi concludunt, ꝙ abſolutoria nullo modo tollit ciuilẽ τ indicit Sali. ꝑ caſu. l. cũ a te. ff. de dolo. vbi nõ ob ſtãte abſolutoria, iterũ ago cõtra te. τ ſi obijcies de re iud. replicatiõe iuuabor, igitur τc. quinimo fortius ibi fuit. q: abſolutus iuſſu actoris. ſꝫ tu poſſes reſpõdere vt dixi. ſ. ꝙ durat actio: etiã ſine pte. nõ obſtat d. l. iulianus. ſm Sali. q: ibi nõ eſt aliqua dictio excluſiua. nam nõ ſe quitur naturaliter debitor permanet, ergo nõ ciuiliter. nec obſtat ſm Sali. l. qd tñ. §. j. de arbi. quam allegat Bar. q: illa loquitur in arbitro, cuius ſententia non tollit neq: inducit actionem vel exceptionem. l. ij. ff. de arbi. τ ideo ibi loquitur de peti. facti quam actor faciendo incidit in penam. concludit ergo Sali. quod abſolutoria ſententia, naturaleꝫ non tollit nec ciuilem: ſed ciuilem elidit et naturalis remanet. Tu ta men pro Bar. poſſes allegare tex. qui loquitur in iudice, τ ſentẽtia ſua
4 declaratoria. l. ſi pretor. in prin. ff. de iudi. ¶ † In gl. ex legibꝰ. in fi. pro declaratione iſtius materie qñ dicatur iudex nõ ſuus. Bal. τ Sali. in rub. C. ſi a non compe. iudi. dicũt ꝙ tribus modis perditur domiciliuꝫ originis vcꝫ vi, iure, τ conſenſu. Ut ſi qs fuerit p vim, vna cum familia ſua de ciuitate ſuẽ originis expulſꝰ: vt ſunt iſti exitij ciuitatum. ff. de dolo. l. cũ qs iure. vt ſi qs deportatur. vel in ꝑpetuũ relegatur vel vltra de cem annos. ff. de capi. dimi. l. amiſſiõe. §. q deficit. Tu dicas ꝙ ille le ges ꝓbant, qñ deportatur. vt relegatur in ꝑpetuũ. ſꝫ qñ ad tẽpus nõ dicũt: ſed pro eis facit. l. relegatorũ. §. ad tempus. et quod ibi habetur de in terdic. τ relega. τ quod no. glo. in ſimili in. l. ciues. C. de incolis. lib. x. et qđ ibi not. glo. τ docto. in. l. j. τ. ij. C. vbi de cri. agi opor. τ ſi talis reſti tuatur, dicitur poſtliminio reuerſus. ff. de iniuſto teſta. l. ſi quis filio. §. pe. Tu dicas ꝙ ille tex. non probat, q: loquitur in capto ab hoſtibus ſed ꝑ eis facit q: reſtitutio Principis ad ſimilitudinẽ poſtliminij, repo nit eũ in pſtinũ ſtatũ i quo erat tanꝗ deportaretur. l. ſi. τ ibi Bar. τ doct. C. de ſen. paſ. τ glo. no. in. l. gallus. §. τ quid ſi tñ. de libe. τ poſthu. Ad de quod eleganter dixit Bar. qñ princeps nõ dixit reſtituimus te, ſed vſus fuit iſto verbo rebannimꝰ te. q: perinde eſt, ac ſi eſſet in integrum reſtitutus. ita elegãter dixit Barto. in. l. j. §. ſi. ff. de q̃ſtio. Cõſenſu per ditur domiciliũ. vt ſi qs dimiſſis ꝓprijs laribꝰ, nouos lares ſibi cõſtituit. ff. ad munic. l. domiciliuꝫ. C. vbi ſena. vel clariſſ. l. ij. omnibus enim his tribus caſibꝰ, de poſtea geſtis nõ põt qs ad vetus domicilium trahi: ꝗuis ibidẽ nudũ nomẽ originis retineat, ne nudũ nomen ei noceat. l. ij. §. ſed ſi ſua. ad tert. τ qđ ibi gl. τ Bar. inſti. de heredum qua. τ diffe. §. ſed his qđ eſt verũ niſi ibi reperiatur. l. ij. C. de iur. om. iu. l. aſſumptio. ad
5 muni. facit. l. heres abſens. §. pe. ff. de iudi. ¶ Secũdo pncipaliter ad uertas, † ꝙ circa incõpetẽtiam iudicis, quinq: ſunt cõſyderãda. Primo perſona. l. ij. C. ſi a nõ cõpe. iudi. ita ꝙ dꝫ cõſyderari, an ſit iudex ordi narius rei cõuẽti vel cauſe τ ſi eſſet delegatꝰ, ab eo q potuit eũ delega re. d. l. ij. τ. l. j. C. q pro ſua iuris. ¶ Scđo debet conſyderari cauſa. vt ſi eſt delegatus ad vnã cauſaꝫ, nõ poſſit ſuper alia iudicare vtputa ſi eſt delegatꝰ ſuper petitorio, nõ poſſet de poſſeſſorio cognoſcere: vt. l. ſi de poſſeſſione. C. ſi a non compe. iudic. qđ eſt verũ qñ eque principaliter vellet cognoſcere. ſed ſi incidenter, poſſet vtputa vt cognoſcat qs eſt actor τ qs reus. facit. §. commoduꝫ. inſtitu. de interdic. l. quoties. C. de iudi. cum

iudi.cũ sua materia. ¶ Tertio ɔsyderaṫ res.l.j.eo.tit.ita ꝙ delegatꝰ in vna re,nõ põt de alia iudicare.d.l.j.ꝛ sic delegatus sup fundo,non poterit de fructibus cognoscere qđ est verũ de fructibus ꝓuentis ante delegationẽ.sed de illis q veniũt post litẽ,corã eo cõtestatã tãꝗ de emergẽti cognoscere poterit.l.ediles.§.sciendũ.ff.de edil edi.qđ semp intelligas verũ nisi fuerit iurisdictio ꝓrogata.l.ij.§.j.ꝛ ibi glo.Bart. Bal.ꝛ Ang.ff.de iud.facit.l.de qua re.eo.ti. ¶ Quarto cõsyderatur tẽpus.ff.de iuris.om.iud.l.eum q.§.iudicare.vt si erat iudex datꝰ vsqꝫ ad bienniũ:non potest lapso biennio iudicare nec aliquid mandare:
6 vt ibi.in gl. ¶ †An autem die vltimo sui officij,possit sentẽtiare:gl. iiij.in.c.ꝛ si Christus.de iureiu.dicit ꝙ nõ dꝫ iudicare:si tñ iudicat valet ꝛ tenet snia.facit.l.meminisse.de offi.procõ.ꝛ lega.ꝛ istud sequitur Bar.in.d.l.eum qui.§.iudicare.Sed an hoc sit verũ.vide qđ habeṫ per glos.ꝛ doc in.d.l.meminisse.Aduertas etiã,ꝙ licet officium ordinarij sit tempore finitum,tñ semper vsqꝫ ad euentũ sui successoris omnia põt facere:acsi esset intra tẽpus sui regiminis dicta.l.meminisse.ꝛ ibi glos.Barto.ꝛ Bald.quod no.qꝛ semel mihi assidenti in Vrbe cõtigit. ¶ Quinto ꝛ vltimo cõsyderari dꝫ locus,ita ꝙ nõ in omni loco iudex debet iudicare:ꝛ sic nõ potest extra territoriũ suũ iurisdictionẽ cõtentiosam exercere.l.fi.ff.de iuris.om.iud.sed in loco maiorũ.l.pe.ff.de iustitia ꝛ iure.posset tñ ex cã,in qualibet parte sui territorij ꝛ sue iurisdictionis iudicare ꝛ mãdare.l.si locus.ꝛ ibi gl.ꝛ doc.ff.de iudi.nisi esset locus inhonestus.l.nõ distinguemꝰ.§.si aliter.ff.de arbi.Patet itaqꝫ ex predictis,ꝙ nemo põt cõueniri corã iudice nõ suo:ꝛ qđ snia lata a iudice penitus incõpetenti,est ipso iure nulla.C.si a non compe.iud.ꝑ totum siue dicaṫ iudex ordinarius.l.fi.eo.ti.siue delegatus.l.j.ij.ꝛ iij. eo.ti.nisi fuisset iurisdictio ꝓrogata:vt dixi.Vnde qñ qs conuenitur corã nõ suo iudice.in prin.cause:hoc est ante litẽ cõtestatã ſm docto. opponat declinatoriã.l.si cõuenerit.ꝛ qđ ibi habeṫ de iuris.om.iu.vel ſm Bar.ante primũ actũ,contradictorium.l.fi.C.de excep.ꝛ quod ibi Bar.opus ergo est,qñ qs citatur a iudice nõ suo:qđ cõpareat ꝛ allleget suũ priuilegiũ,sup quo iudex citans cognoscet.al's si non comparet posset mulctari.l.si qs ex aliena.ꝛ quod ibi no.ff.de iudic.ꝛ de ista incõpetentia ꝛ eius exceptione,dicã.j.eod.§.penult.dic vt ibi dicam.
7 ¶ †Vltimo aduertas,ꝙ si qs delegatꝰ ex falso rescripto,cognoscat: an iudex ordinarius ratã dictã sniam possit habere:ꝛ dicas ꝙ non qꝛ delegatione ꝛ non ratihabitione,dicta snia debet cõprobari vt est gl. ordi.in.l.instar.ff.de iure fisci.lib.x.ita dicit Sali.in.l.j.C.si a non cõpetenti iudi.ꝑ quo allega tu ꝙ etiã not.glo.in.l.licet.ff.de in.quod tene menti. ¶ Aduertas tñ,ꝙ iudex quãdo cognoscit se iudicẽ incõpetẽtem,debet causam remittere ad cõpetentem ꝛ acta ꝛ actitata coram se circũducere:etiã partibus nõ cõsentientibus.qꝛ ipsa acta nõ tenẽt vt est tex.ꝛ ibi glo.Barto.ꝛ doc.ꝛ quod ibi scripsi.in.l.ad principem. ff.de appel.quod no.pro limitatione.l.acta.ꝛ quod ibi per glo.ꝛ doct. ff.de re iudi. ¶ In glo.legis vicẽ obtinẽt.ibi sicut exceptio macedoniani.hic tractabimus de exceptione macedoniani,ꝛ eiꝰ materia examinanda erũt plura videnda. ¶ Primo vbi,ꝛ qñ habet locũ huiꝰ macedoniani beneficiũ.Secũdo cui detur.Tertio contra quos detur.Quarto quãdo potest opponi.Quinto qñ cessat dictũ beneficiũ.
8 ¶ †Veniamus ad pmũ,ꝛ dictũ beneficiũ habet locũ tñmodo qñ fit mutuum in pecunia numerata:vt est tex.in.l.j.coniuncta.l.sed ꝛ iulianus.§.mutui.ff.ad macedoñ.Nam in alio contractu ꝙ in contractu mutui,non habet locum dictũ beneficiũ.vt.d.l.j.nec etiã haberet locũ in omni cõtractu mutui.sed,vt dixi in pecunia numerata tñ,siue mutuaretur pecunia sub vsuris:siue sine vsuris.l.sed ꝛ iulianꝰ.§.siue aũt.ff.ad maced.vnde nõ habet locũ,si mutuaretur vinũ ꝛ oleũ ꝛ alia similia:licet in genere suo recipiant functionẽ.l.ij.in prin.si certũ peta.vt est text.in.d.§.mutui.nisi fraus esset cõmissa,vt qđ dicti fructus scilicet vinum,oleum,ꝛc.mutuarenṫ vt eis distractis filiusfami.vtaṫ pecunia.qꝛ tunc etiam haberet locum dictum beneficium.d.§.mutui. in fin.ex quo no.qđ in casu mere odioso,pecunie appellatio accipitur stricte pro pecunia numerata tñ.vt.d.§.mutui.ita dixit Barto.ꝑ illũ §.in.l.talis scriptura.in prin.ff.de le.j.vbi magistraliter videas,qualiter verbum pecunie accipiatur. ¶ Et aduertas ad hoc vt habeat locũ macedonianum,oportet quod a creditore pecunia numerata emanauerit.nã si a creditore aliquid in filiũ alienatur,ꝛ filiusfami.pretiũ dicte rei distracte cõfiteatur habere in mutuum:licet mutuũ fit.l.certi cõdictio.§.si cum.l.seq.ff.si cer.pe.tamen non habet locum isto casu macedonianũ:qꝛ dicta pecunia in veritate de manu dicti creditoris, in manum filijfami.non deuenit:vt est tex.in.l.si filiusfami.§.is enim solus.ff.ad macedonia.nisi vt dixi,facta fuisset fraus ꝛ fictio iter eos: qꝛ tunc noceret creditori,ꝛ haberet locum dictum beneficiũ.vt ibi habetur in fine.quod no.Azo.in summa illius tituli.in versic.habet etiã locum.intelligit verum,etiã si pecunia filij esset destinata solutioni ꝛ restitutioni fiende dicto creditori.tamen qꝛ verum est,quod a credito sis patre non interuenit numeratio pecunie:quod cessat dictum senatusconsul. ¶ Ex quo etiã inferṫ,ꝙ licet ego mutuauerim alteri pecuniam numeratã,quam postea a quodã filiofami.nouandi animo sum stipulatꝰ:tamẽ cessat senatuscõsul.qꝛ licet pecunie datio in mutuum pcesserit ex parte creditoris,tñ qꝛ filiusfa.non recipit dictã pecuniã

9 ꝛ cessat senatusconsul.est tex.in.l.si qđ alij.ff.ad macedoñ. ¶ †Viso ex qua materia oriaṫ dicta exceptio Macedoniani,videamꝰ nũc de secũdo cui competat dicta exceptio.respondeo ꝙ daṫ dicta exceptio filiofa.dũ est in potestate aliena constitutꝰ,ac etiam postea daṫ sibi sui iuris effecto.l.j.in princip.ꝛ.§.certe si arrogatꝰ.ff.ad macedoni.siue sit filiusfa.in dignitate constitutꝰ,siue non:vt est tex.in.d.l.j.§.pen.sufficit enim ad hoc vt competat sibi dicta exceptio,qđ tempore mutui facti fuerit in pma potestate,siue fuerit filiusfa.ciuilis ꝛ naturalis,siue ciuilis tantũ:modo in potestate aliena fuerit:vt.d.§.certe. ¶ Ex his inferri põt,ꝙ si mutuũ factũ est filio naturali tãtũ,vel spurio alieno: q tamẽ nõ fuit in potestate parentũ.insti.de pa.po.in prin.necessario sequiṫ,qđ naturalis tñ vel spuriꝰ dictũ beneficiũ macedoniani nõ habebũt.arg.d.l.j.ibi in cuius potestate fuisset ꝛc.ꝛ.d.§.certe igiṫ ꝛc.Et etiam sequiṫ,ꝙ etiam si fit in potestate constitutꝰ,ꝛ etiam licet sit Comes vel doctor ꝛ mutuũ receperit,non tamen in causam quasi castrẽsis peculij habebit tñ dictũ beneficium.vt.d.§.certe.qđ tene menti.ac etiam dicta exceptio heredibꝰ filijfamil.dabiṫ,etiam fideiussori.ꝛ mãdatoribꝰ suis ꝛ alijs pro filiofami.obligatis,q tamen haberẽt actionẽ mãdati cõtra filiũfami.vt est tex.in.l.sed si pater.§.non solũ.ff.ad macedo.ꝛ.l.sed ꝛ iulianꝰ.§.ꝗꝗ.eo.tit.ꝛ.C.qđ cũ eo:si ex alio cõtractu. ꝛ.C.ad macedo.l.penul.Intantũ ꝙ non datur actio cõtra patrẽ suũ, efficaciter etiam de peculio.vt est text.ꝛ ibi doc.in.l.pe.C.ad maced. ¶ Quid si dũ esset quis sui iuris,ꝛ tũc se obligauit pro mutuo recipiendo postea efficiaṫ sub aliena potestate,ꝛ tunc recipiat pecuniam mutuo,dicas qđ etiam tali casu sibi dabiṫ dicta exceptio.vt est gloss. ordina.in.l.peñ.§.ad macedo.que allegat.l.sed ꝛ iulianus.§.sed filiꝰ. ff.eo.tit.que lex hoc non bene probat.ꝛ ideo dicit Sali.in.d.l.peñ.qđ illa gloss.multũ notanda.Sed tu pro hoc posses allegare.ſm glos.in d.§.sed filius.l.quidam cũ filium.§.fi.ff.de verb.oblig.ꝛ.l.si debitori.§. j.ff.de fideius.ꝛ quod not.per glo.Bart.ꝛ doct.in.l.si filiusfa.in principi.ff.de verb.obli.quia inspicitur tempus quo soluitur:non autẽ status vel tempus,quo contrahitur. ¶ Et aduertas ꝙ econtra si tẽpore:quo est in potestate aliena a filiofami.stipulatꝰ sum pecuniam nõ habebit debitor dictam exceptionem.vt.d.l.filiusfami.§.si a filiofa. ad macedo.est ratio:qꝛ quod vulgo dicitur filiofami.non licere credi, nõ ad verba sed ad numerationem pertinet.l.quia vulg.ff.ad macedo. Si autem econtra sum stipulatus a patrefami.mutuũ reddi,postea filiofamil.facto numerem pecuniam,habebit dictum beneficiũ:vt est tex.in.l.contra etiam.ff.ad macedo.Et tene menti,quod illi qui sunt obligati pro filiofa.cum habebãt vt dixi dictã exceptionem,eã opponere possunt etiam inuito ꝛ renitente filiofa.vt not.gl.in.d.§.non solã.ꝛ est optimus.tex.in fi.in.l.pe.C.de nõ nume.pec.ꝛ vidistis.s.eo.§. j.Et tene mẽti,ꝙ predicti habẽt dictã exceptionem si ipsi haberẽt regressum contra filiumfami.si soluerent.Si vero non haberent dictum regressum:vt qꝛ forte fideiusserunt animo donandi,vel in rẽ suã.tunc qꝛ filiofami.nõ interest pecunialiter ꝙ illi habeãt dictam exceptionẽ, predicti dictã exceptionẽ non habebũt:vt dixit tex.in.d.§.non soluꝫ. Insuper datur filiofami.excep.si ipse in veritate receperit pecuniam mutuo,lꝫ fictio celebrata fuerit ꝙ ipse esset fideiussor alterius mutuũ recipiẽtis qꝛ attenditur ꝙ in veritate fuit,ꝛ nõ dictꝰ color quesitꝰ:vt
10 est tex.in.d.l.sed ꝛ iulianus.in prin.que omnia not. ¶ †Capio tertiũ cõtra quos detur ista exceptio,et dicas ꝙ datur cõtra creditorem mutuantem pecuniã numeratã:vt dixi.datur etiã cõtra eius heredẽ vniuersalẽ.l.j.in prin.ꝛ.l.sed et iulianꝰ.§.non solum.ff.ad macedo.Tertio datur cõtra eum,qui vt procurator creditoris mutuantis fuit stipulatus:qꝛ tunc cum dicta stipulatio fiat in fauorem creditoris tantũmodo,et sibi actiones quetãtur,licet nõ directo.l.quecunqꝫ gerimus.de actio.ꝛ obl.sed qꝛ procurator tenetur illi credere actionem mandati.l. possessio.§.ꝛ si possessio.de acquiren.pos.dabitur ista exceptio contra illum procuratorem,sicut daretur cõtra ipsum creditorẽ si ipsum mutuum concessisset filiofamil.ꝛ ab eo fuerit stipulatus:vt est tex.in.d.§. non solum.ꝛ ibi gl.ordi.in versi.contra eam.quod not.non autem daretur.d.c.exceptio.contra illum qui haberet iura cessa,contra dictũ filiumfami.a dicto creditore ꝛ ex causa onerosa.nã secus si ex causa lucratiua:vt est tex.in dicto.§.nõ soluꝫ.ꝛ est ratio qꝛ exceptio que obstat cedẽti,non obstat cessionario ex causa onerosa.l.ij.ff.de dona.l.nesennius.§.j.ff.de re iud.ꝛ.l.doli.ꝛ ibi Dyn.Bartol.ꝛ docto.ff.de noua.l. apud celsum.§.de authoris.ꝛ.§.licentia.ꝛ ibi Bart.ff.de doli excep.et vide que dixi circa hoc.s.eo.in princi.siue etiam filiusfami.fuisset delegatus:quia tunc tali creditori cui facta est delegatio,ex causa onerosa iuxta.l.delegare.ff.de noua.ꝛ.l.j.C.de noua.non obstat talis exceptio vt dicto.§.nõ solũ.sꝫ lꝫ communiter ita dicatur,tamẽ intelligerẽ hoc verũ nisi facta esset collusio siue fictio inter ipsum filiũfa.ꝛ ipsum mutuantẽ ꝙ deberet alteri delegare vel ꝙ cederet iura sua Titio creditori ꝛc.ꝛ titius hoc sciuerit quia tũc crederem ꝙ filiusf.posset opponere dictam exceptionẽ cõtra dictum cessionarium.ꝛ cõtra illũ cui facta est delegatio sicut posset opponere cõtra mutuãtem ne faciliter reperiatur via qua filiusfami.perdat beneficiuꝫ suum.c.qđ vna.de reg.
11 iur.in.vj.ꝛ.d.l.sꝫ ꝛ iulianꝰ.in ꝑn.ꝛ.§.mutui.cogita. ¶ †Venio ad q̃rtum principale qñ talis exceptio opponi põt:ꝛ dic ꝙ potest qñcunqꝫ

opponi vsq ad sententiam.l.tametsi.ff.ad macedonia.q2 est exceptio peremptoria,ideo potest vsq ad sententiã quãdocũq opponi.l.pemptorias.cum ibi no.C.sen.rescin.nõ pos.quinimo potest opponi,post sententiã.vt.d.l.tametsi.ꝛ ibi gl.q2 ista est vna de exceptionibus,que possunt opponi post sententiam.de quo plene p Sal.in.d.l.tametsi.ꝛ per gl.ꝛ doc.in.l.j.de iur.ꝛ fac.igno.ꝛ per gl.j.eo.in.§.appellantur.et ibi dicã.

12 ¶†Nunc restat videre de quinto ꝛ vltimo,videlicet quando cessat ista exceptio,ita ꝙ opponi nõ possit ꝛ dicas ꝙ cessat in pluribꝰ casibus,ꝛ primo si filiusfami.miles mutuã pecuniã accepit causa castrensis peculij.in.l.j.in fi.ff.eo.ꝛ vsq ad quãtitatem castrẽsis peculij: ꝛ non in totũ q2 filiusfami.miles in causa castrẽsis peculij,fungit vice patrisfa.vt est tex.in.l.ij.ff.eo.coniuncta.l.j.§.sed nec castrẽse.et qd ibi Bar.ff.de colla.bono.ꝛ idẽ si sit filiusfami.doctor vel q habet salarium de publico.iuxta.l.miles.in princ.ff.de re iudi.cõiuncta.l.fori.cũ glo.C.de aduoca.diuer.iudi.vel notarius qui scribit causa memorie. qui dicit habere quasi castrense.vt est textus in.l.fi.per totam legem C.de inofficio.testa.ꝛ maxime in versi.memorialibus.coniuncta.gl.filiusfami.accipiendo pecuniam numeratam mutuo,in dictis castrẽsibus vel quasi non habent dictum beneficiũ,extra ergo causam peculij castrensis vel quasi,filiusfamilias doctor vel miles vel in alia dignitate cõstitutus si pecuniã mutuam accipiat,iuuabitur macedoniano vt dictis iuribus.ꝛ.d.l.j.§.certe.¶Et aduertas,q2 in dubio presumitur accepisse pecuniam:in quasi castrense peculio vel castrense:vt no. glo.ꝛ ibi Salice.in.d.l.ij.ff.eod.allegat.l.fi.§.fin.C.eodem.ꝛ quod ibi Barto.quod no.¶Secundo cessat hoc beneficium,si creditor non vana simplicitate deceptus nec iuris ignorãtia,credit illum patremfa. quia sic publice paterfami.plerisq videbatur.sic agebat:sic contrahebat:ꝛ sic muneribus publicis fungebatur.Ita ad literam dicit textus in.l.iij.in prin.ff.eodem.¶Ex quo sequitur,quod si talis filiusfamilias se patremfami.diceret:eiusq affirmationi dictus creditor ductus supradicta iusta ratione crediderit:cessat senatusconsultum.ita dicit textus.in.l.j.C.eodem titulo.Et no.bene illum textũ in.d.l.iij. ibi plerisq paterfami.videbatur ꝛc.ergo per famã sufficit hoc pbari quia fama est:vt dicũt ibi doctores quod publice dicitur.facit text. in.l.ij.ibi publice.C.eo.ꝛ attẽdas quod litera dicte.l.iij.dicit plerisq ꝛc.quasi dicat a multis.ꝛ.d.l.ij.C.eodem.dicit publice quasi a maiori parte populi.¶Nota etiã ibi:sic agebat,sic contrahebat,sic publicis muneribus fungebatur.nã ex multis gestis publice factis,ꝛ cum pluribus personis presumitur habilitas in persona.ita dicit Bal.in.d.l. j.in princip.C.eodem.ꝛ ideo dixit Barto.in.d.l.iij.ff.eodem.quod ex predictis,tu caute causidice habes modum ꝛ formam articulandi et probandi quod quis se gerebat publice vt patremfami.quod nota.

13 ¶†Quid si ille filiusfami.asseruit se patrẽfamilias,an soli assertioni sue debuit creditor credere:ꝛ glos.ꝛ docto.ꝛ maxime Sali.in.d.l.j. C.eo.dicũt quod si creditor sciuit ipsum natum ex legitimo matrimonio,iuxta.l.filiumfami.ff.de his qui sunt sui vel alieni iuris tunc presumitur sciuisse fore in potestate.Si vero esset casus quo ignorantia presumatur,vt fieri solet in dubio,l.verius de probationibꝰ.ꝛ no.gl. ꝛ doctores.in.d.l.j.C.eod.an ista ignorantia sit iusta vel non:ꝛ dicas quod iusta ignorantia presumitur ex illis coniecturis,que habentur in.d.l.iij.ff.eo.ꝛ.d.l.j.ꝛ ibi glo.C.eod.ꝛ.s.dixi quod procedit tam in cine ꝙ in forensi:sed in forensi:nõ ita,in ciuitate noto.q2 nouiter venit ad habitandum cuius pater ignoratur,tunc iusta ignorantia probatur si receptatorem mutui interrogauerit:an haberet patrem viuentem necne:ꝛ respondit qd nõ.imo affirmauit se suis iuris esse,q2 hoc satis est ꝛ erit sufficiens ista diligens inquisitio in tali ignoto.ꝛ sic intelligatur quod not.Pet.ꝛ Cy.in.l.j.C.eodem.sed si affirmauerit patrem suum viuere:sed fore emancipatum,tunc debuit creditor facere ostendi sibi instrumentum emancipationis.nam simplici verbo eiꝰ credere non debuit:ꝛ si instrumentum ostendit ꝛ est minus solẽne incidit in ignorantiã iuris que iusta nõ est.vt notat Cy.in.d.l.j.ꝛ Bart. in.d.l.iij.¶Quid si ille qui in veritate erat filiusfami.iusta ignorãtia ductus,credebat se patremfa.ita quod asseruit se patremfami.et sic non fecit dolo nec decipiendi causa,ꝛ sic id affirmauit bona fide.ꝛ similiter pone,quod creditor habuit iustam ignorãtiã,an similiter subueniatur dicto filiofami.quasi melior sit conditio conuenti vel esset senatusconsul.ꝛ Cy.Bal.ꝛ Sal.in.d.l.j.dicũt non subueniri dicto filiofami.quia licet filiusfamilias asseruit bona fide,tamen quia verũ est dicere creditorem non committere in senatusconsul.propter iustam ignorantiam.vt.ff.eodem.l.penul.ꝛ.d.l.iij.ꝛ.d.l.j.ꝛ.ij.C.eo.igitur ꝛc.

14 ¶†Quid si fuerunt duo rei credendi,quorum vnus sciuit recipientẽ mutuum fore filiumfami.alius ignorauit.aut attendatur scientia vel ignorantia:tex.in.l.sed ꝛ iulianus.§.non solum.in fin.ff.eodem videtur velle qd attendat scientia:ꝛ ꝙ scientia vnius,noceat alteri. In contrarium arguit ibi glo.quod ignorantia attendatur,q2 illa validat contractũ,vt.ff.qui.ad liber.pro.l.fi.ꝛ.ff.de liberali causa.l.libertus.§.si duo.sed Azo distingnit,aut sunt socij,ꝛ scientia vnius tũ nocet alteri:aut non sunt socij ꝛ tunc non nocet.sed Bald.in.d.l.j.C.eo. dixi aut constat cuius fuerit pecunia,ꝛ tunc illius sciẽtiam vel ignorantiam dicit attendendam aut cuius fuerit pecunia non apparet,ꝛ tũc presumitur vtriusq pro rata.argu.l.reos.§.cũ in tabulis.de duobus reis.ideo pro rata sua,cum ignorãtia dicatur prodest ignoranti: ꝛ pro alia rata,scientia alterius nocet vtrisq ꝛ ita intelligatur dict' §.solũ.ꝛ pro hoc inducit.§.itẽ si duos.qui ibi sequitur.ꝛ.ff.ad velleia.l. vir vxori.§.fi.ꝛ hoc ad literã sequitur Salic.in.d.l.j.C.eod.¶Quid autem si fuerunt duo rei debendi,inter quos vnus erat filiusfami.an filiusfami.tantum:an etiam ceteri sui correi habeant hãc exceptionẽ: vide gl.no.ꝛ magistram in.d.§.nõ solum.Ex his omnibus no.tu caussidice,ꝙ cum ista exceptio sit introducta in odium creditoris.vt.l.j.ff. eo.quod ita demũ habebit locum ista exceptio,si creditor fuerit sciẽs alr's cessaret ista exceptio.vt.d.l.iij.ff.eo.quod nota.vt tu filiusfami.ad tuã exceptionem parandã facias articulos ꝛ probes,qualiter dictus creditor sciebat vel verosimiliter scire debebat:ꝛ presumebat illũ fore filiumfami.et.d.l.pe.ff.eo.ibi nisi quis sciret aut scire potuisset ꝛc.secꝰ tamẽ esset in Velleiano:quia illa exceptio cum nõ detur in odiũ creditoris,sed propter fauorẽ persone.l.qui exceptionẽ.in prin.ff.de condi. indebi.non consyderatur scientia vel ignorãtia creditoris,sed tantũ modo consyderat ne mulier decipiat ꝛ damnificetur.l.j.ꝛ.ij.ff.ad velleia.ꝛ.l.j.ꝛ.ij.C.si minor se ma.dixe.ita dixit Bar.in.d.l.iij.ꝛ dominus Pau.de cast.¶Tertio cessat exceptionis beneficiũ,si minor mutuauit pecuniã alteri minori:vt.d.l.iij.§.fi.ff.e.q2 priuilegiatꝰ,non vtitur priuilegio suo contra priuilegiatũ.l.verũ.§.fi.ff.de mino.de quo vide per Cy.ꝛ Bart.in auẽ.quas actiones.C.de sacrosan.eccle.in versi.venio ad questiones.in gl.ꝛ latius per Sali.in.d.l.iij.§.fi.vbi sic concludit,aut priuilegium quo quis vult vti,habet dependentiam a priuilegio aduersarij:ꝛ tunc potest vti illo priuilegio:vt auẽ.nisi rogati.in fi. C.ad treb.et.l.fi.C.de fruct.ꝛ lit.expen.ꝛ de hoc dic vt ibi per Barto. Aut priuilegium nullam habet dependẽtiam,a priuilegio aduersarij de quo queritur ꝛ tunc priuilegium allegatum est in alio,ꝙ in eo de quo queritur ꝛ tunc priuilegium illud non attenditur.l.fi.ff.ex quib. cau.maio.ꝛ quod ibi no.Aut est priuilegiatus in eo de quo queritur: ꝛ tũc distingue priuilegia clausa in corpore iuris,ab alijs non clausis in corpore iuris.Nã in corpore iuris clausis,maius priuilegiũ prefert minori.d.l.iij.§.fi.ꝛ.d.l.verum.§.fi.ꝛ.c.priuilegia.de regu.iur.in.vi.ꝛ si vnum non sit maius alio,quia sunt paria.et tunc contra tertium pariter admittitur.ff.de priuile.cred.l.priuilegia.sed inter se priuilegijs hincinde concassatis,melior est conditio possessoris.ff.de minoribꝰ.l. minor.xxv.annis.ꝛ.ff.sol.matri.l.viro atq vxore.In priuilegijs vero positis extra corpus iuris:dic aut vnũ precedit aliud,ꝛ tunc preualet quod precedit quia posterius intelligitur concessum,sine lesione prioris.ff.ne quid in loco publico.l.ij.§.merito.et.§.si quis a principe.et hoc nisi in secundo expressum esset,primo priuilegio derogatum.aut vnũ non precedit aliud ꝛ sic de prioritate nõ apparet:ꝛ tunc si vnum est speciale,aliud generale:speciale preualet siue pcedat siue sequatur. ff.de leg.iij.l.vxorẽ.§.felicissimo.si vero vtrũq est speciale vel vtrunq generale.ꝛ tunc aut priuilegia concernũt aliquod indiuiduum,ꝛ tunc quilibet admittitur p parte.C.de legatis.l.si fortidianum.aut cõcernunt aliquod indiuiduũ:ꝛ tunc inter se melior est cõditio possessoris. ff.de leg.ij.ꝛ.l.si qs.§.fi.inter duo.Cõtra extraneum vero,si simul concurrant tũc propter dubiũ concursum,se impediunt.l.duo sunt titij.ff. de testa.tute.l.si fuerit.ff.de reb.dub.ꝛ no.plene Bar.in.l.hoc articulo quisq.de hered.insti.de hoc vltimo vide tu Ioã.de imo.in.l.qui filiabus.§.j.de leg.j.que omnia no.¶Quarto cessat dictũ beneficium Macedoniani,qñ filiusfami.accepit mutuũ cõuersurus ꝛ cõuertit in vtilitatem patris.d.l.sed ꝛ iulianus.§.sed ꝛ filiusfami.et.l.filiusfami. ꝛ quod ibi Sal.C.eo.¶Quinto cessat dictũ bñficiũ si filiofa.alibi degenti studiorũ causa,vel in legatione eũti aliqua pecunia credita ẽad eũ modũ ꝛ quãtitatẽ quam eius pater nõ deberet recusare.vt.d.l.s3 et iulianꝰ.§.quod dicit.ꝛ qd ibi no.per glo.Bar.ꝛ doc.ꝛ.l.macedoniani. C.eo.ꝛ ibi glo.ꝛ docto.idem intelligas in alijs necessarijs sumptibus, quos pater eius nõ habet necesse recusare:vt no.glo.ij.in.d.l.macedoniani.ꝛ ibi Sali.ꝛ doc.q2 est eadẽ ratio ergo ꝛc.

15 ¶†Quero itaq qui dicunt sumptus necessarij studiorũ causa:Et respondet gl.in.d.l.macedonia.et in.d.§.qd dicit.qd sunt libri supple,fm doc.ꝛ maxime Sali.in.d.l.macedoniani.qd etiaz sunt sumptus victus ꝛ vestitus.vt.d.l. macedoniani.ꝛ.d.l.qd dicit.¶Quid de literis deauratis ꝛ magnifice cooperture libris.dicit gl.l.d.l.macedoniani.qd iste nõ est sumptꝰ necessarius ꝛ sic pater non tenet p illis insolidũ,s3 de peculio.l.iij.§.j.ff.de in rem verso.Sed Guil.ꝛ Sali.in.d.l.macedoniani.dicunt ꝙ hoc debet consyderari fm qualitatem vel conditionem persone.quod not.

16 ¶†Quid si filiusfa.incipit studere sine patris volũtate:an pater cogatur ei emere libros ꝛ ministrare alia necessaria ad studium:Guil. de cug.ꝛ Bal.ꝛ Sal.in.d.l.macedoniani.dicũt qd sic.si naturale ingeniũ filij,est sufficiens ad adiscendũ illam scientiã:al's sumptus perdit. q2 quosdam hebetes natura,creauit ꝙ etiam summis studijs discere nullo modo valent.ff.de lega.iij.l.stichus.Sed an hoc haberet locũ in mutuante vez ꝙ si mutuet p sumptu studiorũ,creditor alicui filiofa.q est hebetis ꝛ grossi ingenij,vel discolꝰ q nunq studet ꝛ tũ est in studio patris volũtate:an possit repetere:dicerẽ ꝙ sic.q2 nõ spectat ad creditorẽ ista cõsyderare,studeat vel sit aptus ad studendũ vel nõ.s3 tantũ modo

modo spectat ad eum cõsyderare an filiusfami. sit in studio, patris vo
lũtate vel nõ. ad hoc optime facit. l. iij. §. ne cũ illũ. ff. de in rem verso.
In cõtrariũ tamẽ facit: q2 creditor potest repetere sumptus ad quod
pater posset cogi: sed quãdo est aptus tamen non studet non cogeret
pater ministrare, sibi sumpt⁹. vt dicit gl. in dicta. l. macedoniani. ergo
nec creditor videt hos sumptus posse repetere: sicut dicim⁹ de eo q
mutuat statim cõsumpturo in ludo perditorio. l. ij. ff. qua. rerũ actio
non datur. ⁊. l. si quis cum sciret. cum similibus. ff. pro emptore. Pos-
ses tñ his nõ obstãtibus dicere, quod omnino mutuãs possit repete-
re si mutuat vsq3 ad necessitatẽ victus ⁊ studij: quia illa conuersa sunt
in vtilitatem patris ⁊ eius voluntate. d. §. ne cum illud. ⁊. d. l. iij. §. pro-
inde. de in rem verso. secus si vlterius mutuaret: vel etiam si pro ali-
quo modo illicito. ita intelligatur dicta. l. si quis cum sciret. cum simi
libus. nec obstat qd dicit glo. ꝙ pater non cogeretur ministrare filio
sumptus. quia illud debet intelligi, vltra illud quod domi expẽderet.
Vel dicas illud esse verũ quo ad patrẽ ⁊ filiũ. sed quo ad creditorẽ, sa-
tis est qd cõuertatur in eo filio qui est in studio volũtate patris: licet
versum nõ dicatur verti in causam vtilem ⁊ honestam patris. sufficit
enim qd dicatur versum ex volũtate sua preambula: q2 misit filiũ suũ
17 ad studiũ. dicto. §. ne cum illud. quod bene no. ¶ † Quid si filius est in
studio patre inuito, an creditor possit repetere mutuum factũ filiofa
mi. studiorum causa? ⁊ gl. in dicto. §. quod dicitur. distinguit aut que-
ritur an possit repeti a filio, ⁊ potest. q2 in causam permissam mutua
uit: aut a patre ⁊ repetere põt vsq3 ad quãtitatem quã ei pater fuisset
impensurus in domo. l. iij. §. proinde. ff. de in rẽ verso. In residuo vero
aut ignorauit eum esse in studio cõtra patris voluntatem: que ignorã
tia in dubio presumitur. l. verius. ff. de probatio. ⁊ tunc illud repetet a
patre. Aut hoc sciuit ⁊ tũc aut fuit specialiter a patre prohibit⁹, hanc
pecuniam ei mutuare ⁊ tũc a patre non repetit: quia nullam actionẽ
cõtra eũ h3 nec etiam vtilem. l. fina. C. de neg. gest. l. si pro te. vbi est tex.
nota. ff. mãda. aut nõ fuit aliter a patre prohibitus, ⁊ tunc aut filius
illam pecuniam in bonos vsus cõuertit. quia bene studet ⁊ pater tene
tur quia vtiliter est gestũ: cũ sciẽtia filij sit letitia patris: vt in authẽti
co cõstitutio que de dignitati. §. generaliter. Aut in malos vsus con-
uertit, aut non studet ⁊ tũc a patre nõ repetit quia est in studio cõtra
patris volũtatem. sec⁹ si esset in studio cũ patris volũtate. vt. s. dixi.
18 ¶ † Quid si filiofamilias fuit cõcessũ mutuũ, cõtra senatuscõsultũ.
sed postea filiusfamilias illam pecuniã cõuertit in emptionẽ librorũ. ⁊
sic vtiliter. an possit dicta pecunia repeti? videtur ꝙ sic: q2 dol⁹ est, ex
aliena iactura lucrũ reportare. ff. de instit. l. si quis mãcipijs. §. si quis
proculus. tamẽ cõtrarium tenet Bal. ⁊ Salic. in dicta. l. macedonia-
ni. quia hoc casu, licitum est lucrum. hoc dicit tex. in pecunia mutuata
filiefamilias cõuersa in emptionem ornamẽtorũ, que pertinẽt ad glo
riam filie ⁊ decus patris. ita dicit tex. in. l. sed ⁊ pater. §. hoc senat⁹. ff.
eodem. ibi ornamẽta ex ea pecunia comparasse. quinimo fortius dico
si filiusfami. pecuniam mutuo accipiens cõtra senatuscõsultũ, habeat
dictã pecuniã saluã in peculio suo, tamẽ creditor repetere nõ potest. vt
est tex. singularis in dicto. §. hoc senatus. ibi nec interest cõsumpti sint
numi, an extent ⁊c. ⁊ est casus mirabilis ƀm dñm Pau. de cast. ibi na3
si filiusfami. pecuniam quam accepit cõtra decretum senatusconsulti.
cõuertisset postea in vtilitatem patris: cessat hoc senatuscõsultũ. d. l.
sed ⁊ iulian⁹. §. proinde. ⁊ idẽ etiã cessat si cõuertisset in vtilitatem p-
priam: satisfaciẽdo suo creditori. dicta. l. sed ⁊ iulianus. §. si fili⁹. ⁊ ta-
mẽ si pecunia est salua, nõ cessat vt ibi: igit ⁊c. et sic filiusfami. erit so-
licit⁹ de preda captanda: sed hoc ꝓcedit propter seueritatem dicti se
natusconsulti que seueritas est in odium creditoris: vt ibi dicit tex. ⁊
glo. Tertio habes ex illo text. qd aliud est pecuniam esse conuersam
in vtilitatem recipientis, ⁊ aliud est esse saluã: vt patet per pdicta et
rõ forte ƀm do. Pau. q2 postꝙ semel est conuersa. vt q2 satisfactũ est
creditori, perpetuo durat sed licet pecunia nũc sit salua, poterit post-
ea perire. igit ⁊c. Sed dicas tu, qd hoc videt contra. d. §. hoc senatus.
ibi ornamẽta ex ea comparasse. ⁊ qd supra dixi ƀm Bald. ⁊ Salic. vbi
apparet qd ex illa pecunia emit libros vel ornamẽta, ⁊ sic cõuertit in
sui vtilitatẽ: ⁊ tamen q2 accepit cõtra decretũ senatusconsulti, habet
locum dicta exceptio. ita dicendũ esset hic: igitur ⁊c. Sed saluando
dominũ meũ, dicas qd aliud est esse cõuersum in vtilitatem suam sa-
tisfaciendo creditori: q2 tũc consequat liberationem: ⁊ sic vtilitatẽ et
statim que perpetuo durat. ideo cessat senatusconsultum. Si autem
vtilitas resultat ex eo, q2 sibi emit ornamenta vel qd aliud qd dicit es-
se qd temporale ⁊ corruptele. ⁊ tũc talis conuersio in propriam vtili-
tatem, non attendit. vide. l. verum. §. item non restituit. cũ ibi no. ff. de
minorib⁹. secus si talis conuersio facta fuisset in vtilitatem patris: vt
q2 emisset frumentũ vel vestes necessarias, pro familia patris manu-
tenenda. d. l. iij. §. proinde. ff. de in rem verso. qd no. ¶ Querit Bal. et
Sal. in. d. l. macedoniani. nũqd qd. s. dixi de studio filijfami. habeat lo
cũ in mutuo, qd fit mercãdo cũ filijsfami. qui sunt mercatores? ⁊ dicũt
ꝙ sic nam propter finem, iudicat licitum. cum esse mercatores sit vti-
le reipublice. ⁊ hoc tenet ibi Nic. de mata. ⁊ Cy. plus dixit Bart. in. l.
si. §. sin autem miles. C. eodem. quod quãdo mercator accepit mutuũ,
⁊ non apparet vbi est versum: semp presumit esse versum in mercãtijs

⁊ idem si filiusfami. accepit mutuũ in studio, in dubio intelligitur ver
sum in causam studiorũ. ⁊ ide3 si paterfami. tẽpore caristie, accepit pe
cuniam mutuo: presumitur versa in alimoniã sue familie ita dicit ibi
Bar. allegat. l. si. C. de pig. vbi etiam videas Bar. ⁊ vide Bart. in. l. si
ventri. §. in bonis. de priuil. credi. quia talis animus presumitur, qua-
lis est cõsuetudo. vnde sicut erat mercator, presumitur versum in mer
cantijs vt dixi ⁊ sic de singulis. que omnia no. ¶ Sexto cessat dictum
beneficiũ. si pater ꝯsentit quod filio suo pecunia mutuaretur expresse
vel cõsensum tacite prestitit. vt quia presens, non contradicit noia-
tim. vt est tex. in. d. l. sed ⁊ iulianus. §. ꝙꝙ. ibi nam si scit ⁊c. ff. eodem.
ex quo tex. no. Qd quoties filiusfami. elegerit vnã stationẽ siue apo-
thecã: ⁊ sic exercet vnam artẽ, ⁊ pater sciat nisi expresse prohibeat cũ
eius filio negotiari saltẽ iuxta. l. sed ⁊ si pupillus. §. prescribere. de in-
stitu. videtur sibi consentire: ⁊ tam filius ꝙ pater tenebitur, ⁊ nõ iu-
uabitur macedoniano vt ibi, quod bene no. ⁊ intelligas tamẽ de cõsen
su tacito vel expresso patris, qui habet eum in potestate alias autẽ si
esset in potestate aui paterni, nõ sufficeret dictus cõsensus patris sed
requiritur consensus vel scientia ipsius aui. vt. l. filium habeo. eo. ti. ⁊
quod ibi no. Sali. ⁊ Bal. in. l. permittente. C. ad macedonia. ⁊ sic sem-
per requiritur cõsensus tacitus vel expressus: ab eo penes quẽ residet
ius principale. ita dicit Bal. quod no. tu causidice, vt scias articulare
⁊ pbare cuius scientiã vel ꝯsensum debeas deducere. ¶ Septimo ces
sat dictum beneficiũ, si filiusfami. accepit pecuniam mutuo ⁊ patri id
notificauerit per suas literas: ꝙ acceperat mutuũ et pater actum filij
non improbrauit. l. si filiusfami. ff. eo. quam. l. no. cõtra campsores, qui
receperunt literas cambij ⁊ non possunt postea ꝯtradicere in solutio
ne: etiam si campsor dictas literas trãsmiserit vel ruperit: ⁊ potissime
si ego ltteras tibi dimisi ⁊ ipse eas retinuit: quia videor plene seq eius
fidem: ⁊ sic videtur facta quedam nouatio. ff. manda. l. inter causas. §.
abesse. vbi aũt literas nõ dimiserim ei, licet acceptauerit ipsum cam-
bium: dicas etiã idem quia ex quo non fuit protestatus, in cõtrarium
videtur illud acceptasse. dicta. l. filijusfamil. nec obstat qd ego retinue
rim literas apud me: quia illud feci ad mei cautelã, donec mihi solue-
ret ergo non debet in mei dãnũ redũdare. l. quod fauore. C. de legib⁹.
¶ Quid econtra, si ille qui literas acceptauit rupit: an possum redire
ad primum campsorem, qui literas destinauerit? ⁊ videtur ꝙ nõ quasi
breui manu prim⁹ videatur mihi soluisse. l. singularia. ⁊ qd ibi Bar. et
doc. ff. si certũ petatur. ⁊ idem videtur tenere Bal. C. de bo. auto. iud.
pos. l. pro debito. ex eo quia satisfactũ mihi videtur, ex quo illum debi
torẽ acceptaui. vt dicto. §. abesse. inquit tamẽ ipse hoc verum, nisi pri-
mus campsor promisisset se facturũ qd mihi solueret. ⁊ idem dicit si
primus campsor fuisset conscius fuge ⁊ rupture illius: argumen. ff. de
fideiusso. l. qui satisdare. et idem dicit Salice. in. d. l. si filiusfami. si erãt
socij participes in cambijs ⁊ mercantijs: quia pro parte vniuscuiusq3,
vnus videtur institor esse alteri⁹: ⁊ ideo tenet. pro quo tu allega text.
in. l. si tamen plures. ff. de exerci. et quod ibi Gui. Ange. ⁊ do. Pau. de
cast. ⁊ Bar. ⁊ doc. in. l. iij. §. j. ff. de duob⁹ reis. Quid plura dixit Salic.
in dicta. l. filiusfamil. quod non tantũ credit supradictis trib⁹ casibus
primũ campsorem nõ liberatũ, sed nec in primo etiam, si literas ei di-
miserim: q2 fidẽ de solutione nõ habui sed illã expectaui ⁊ psentatio li
terarũ pro eius informatione facta fuit, tempore destinato ad soluẽ-
dum esset prouisus. nam nec ipse dicitur soluisse, nec ego nouasse. arg.
institu. de rerũ diuisi. §. vẽdite. ⁊ maxime si non posuit me in libro suo
pro creditore: quia (vt plurimũ) in dictis literis, solent apponere ista
verba videlicet cum soluetis ponatis ad mei computũ. cum ergo non
soluerit, nec ad rationem primi posuerit sequitur qd ipse primus libe
ratus non est. alias sequeretur quod locupletaretur cũ aliena iactura
vt dicit Sali. in. d. l. si filiusfamilias. que omnia tene mẽti. ¶ Octauo
cessat ƀm Bal. in. l. ij. C. eo. si filiusfami. cõsueuerat accipere pecuniam
mutuo, ⁊ pater consueuerat talia mutua restituere: q2 ex tali consue-
tudinẽ presumitur cõsensus. l. titian⁹. ff. quod cũ eo. facit. l. vel vniuer-
sorum. ff. de pign. actio. ƀm Salice. in. d. l. ij. In contrarium facit. l. vo-
luntarie. C. de excu. tuto. nec obstat dicta. l. titianus. quia ibi loquitur
quãdo prepositura precedens, mutuis pecunijs dandis ⁊ recipiendis
est illa que potissimũ operatur quia solutio hordei quã faciebat p em
ptore in negatione dãdi mutui: ad quod erat preposit⁹ poterat ex ta-
cita eorũ conuẽtione cõuerti. facit. l. certi cõdictio. in fi. ff. si certũ peta.
Ego vero credo opinionem Bal. veriorem, quia ista exceptio compe-
tit quãdo creditor est in dolo, qui mutuauit. l. j. ⁊. l. penul. ff. eode3. ⁊ in
casu nostro creditor nõ potest dici in dolo, nec in despectũ patris mu-
tuasse cũ sciret consuetudinẽ patrisfami. qd omnia mutuata filio suo
agnoscebat. igit tale beneficiũ filio et patri cessat. nec obstat. l. volun-
tarie. quia ibi propter illud, nulli pjudicat licet ille qui habet exẽptio
nem a muneribus, gesserit tutelã alicuius si velit postea vti sua exem-
ptione in futurũ. hic autem damnificaret creditor, qui nõ presumitur
esse in dolo propter dictam consuetudinẽ patris: igitur ⁊c. quia queli
bet leuis presumptio etiam iniusta, excusat quem a dolo: igitur ⁊c. l. j.
ff. de libe. cau. l. plagij. la tertia. cũ gl. C. ad legem iuliam de plagiarijs.
cogita. ¶ Nono cessat dictũ beneficiũ, si filiusfami. accepit mutuũ vt
se ab antiquo creditore liberaret, qui nulla exceptione remoueri pote

rat,vt est tex.in.d.l.sed ⁊ iulianus.§.penul.¶ Ex quo not.ꝙ si dictus
creditor cui soluitur,potuisset dicta exceptiõe repelli.licet filiusfami.
esset ibi ciuiliter ⁊ naturaliter obligatus:tamẽ soluẽdo sibi non põt
repetere.l.quod in diẽ.ff.de cõpẽsa.l qui exceptionẽ.§.si quis.ff.de cõ
di.indebi.sȝ si nõ dr bñ cõuersum in vtilitatem suam:ergo habet cõ-
tra mutuantem hanc exceptionem:ex quo sequitur quod lucrabitur
liberationẽ a suo creditore antiquo,cũ iactura creditoris mutuantis
quod no.¶ Decimo cessat hoc beneficium,si pater eius soluerit pecu
niã mutuatã:quasi soluẽdo ratum habuerit dictum mutuum factum
filio suo.dicta.l.sed ⁊ iulianus.§.penul.secundo responso.⁊ nota bene
illum tex.ibi soluere ceperit qd ꝗuis integre non soluerit,sed partem
soluerit nihilominus dicitur totũ debitũ agnouisse:⁊ totũ dictũ de-
bituȝ soluere cogeretur.¶ Ex quo no.ꝙ etiam incipiẽdo soluere de-
bitũ,quod poterat exceptiõe elidi,videtur ex toto approbare ⁊ soluẽ
do vni creditori mutuũ,cogetur soluere alteri creditori etiã mutuuȝ:
vt dicimus de legatis.l.nõ dubiũ.C.de testamen.⁊ de.l.falcidia.quan
do heres incepit soluere vnũ legatũ integrum,quia etiam alia tenet̃
soluere sine detractione falcidie:aut̃.sed cum testator.C.ad legem fal.
sed si pater siue ipsius filius,postea factus paterfamil.qui accepit mu
tuum dat̃ pign⁹:videtur debitũ agnoscere vsqȝ ad valorem pignoris
⁊ non in totum.vt est tex.in.l.sed ⁊ si pater factus.in prin.ff.eo.est ra
tio differentie inter solutionẽ partis debiti,⁊ dationẽ pignoris:quã
ponit ibi glo.videlicet quia pignus nõ datur pro debito liberando in
solutum creditori,sed pecunia sic:igitur ⁊c.⁊ ista approbãtur per gl.
in dicta.l.penulti.⁊ per Salice.in dicta.l.sed ⁊ si pater,in principio.
¶ Cessat etiam ⁊ vndecimo,dictũ beneficiũ si ipse filius postea fact⁹
sui iuris,ꝓ dicto suo mutuo fidẽ astrinxerit:vel quocũqȝ modo agno
uerit ratum habendo.l.zenodorus.C.eod.ꝙ intelligas verum,si scien
ter hoc fecerit:vel ex ignorãtia iuris:secus si ex ignorantia facti:quia
propter hoc,nõ perdit filius dictum beneficiũ:vt est tex.⁊ gl.in.l.fi.ff.
eo.facit.l.error.cum ibi no.⁊ maxime per Bal.C.ad legem falcidiam.
¶ Duodecimo ⁊ vltimo cessat si filius accepit mutuũ animo,⁊ intẽ
tione,vt conuerteret in rẽ patris:siue a principio nõ eo animo in rem
tamen patris cõuertit:siue qñ accepit vt cõuerteret in rem patris,nõ
tamẽ cõuertit sed perdiderit.facit.l.in pupillo.in fi.ff.de solu.⁊ no.gl.
in.l.sed ⁊ iulianus.§.sȝ si ab initio.ff.eo.Si aũt accepisset ea intentio-
ne,vt in rẽ patris cõuerteret,⁊ tamen postea mutato proposito,in ꝓ-
priã vtilitatẽ cõuertit:videtur quod sibi competat dicta exceptio vt
videtur tex.in dicta.l.sed ⁊ iulianus.§.inde.⁊ dicto.§.sed si ab initio.
coniuncta.l.sed si pater familias.§.senatus.ff.eodem.facit.l.iij.§.sȝ si
sic acceperit.ff.de in rem verso.¶ In ea.ibi ⁊ velleiani.hac sumpta oc
casione,tractabo hic materiaȝ Velleiani ⁊ sue exceptionis q̃ cõtinua
est.pro cuius expeditione:plura suntvidenda per ordinẽ.Primo erit
videndũ vbi ⁊ quando habeat locũ beneficiũ velleiani:quod dat̃ mu-
lieribus.Secũdo quãdo cessat dictũ beneficium.Tertio quid sit eius
beneficium siue vtilitas:tam circa mulierem quã etiam circa credito-
rem.Quarto cui detur.Quinto ꝯtra quos detur.Sexto an hodie di
19 ctum beneficiũ locũ hȝ.¶ † Capio primũ scȝ vbi ⁊ quãdo habeat lo-
cum hoc beneficiũ senatuscõsulti velleiani:⁊ dicas quod habet locuȝ
quoties mulier intercedit ꝓ alio:⁊ sic aliam obligationẽ suscipit siue
principaliter pro alio,siue accessorie ad obligationẽ alterius.l.j.C.ad
velleia.⁊.l.iiij.eodem titu.⁊ habet locũm in quocũqȝ cõtractu,siue cõ-
sensu,siue re,siue verbis.⁊ pro quacũqȝ ꝑsona,siue ꝓ marito,ꝓ filio,
pro patre,vel pro quocũqȝ alio defensor extiterit.l.ij.§.omnes.ff.eod.
etiã si intercedãt pro alio,qui obligari nõ possit vt si pro seruo alieno
intercedat.vt est tex.in.l.fi.in fi.ff.eodẽ idẽ ergo,si intercedat pro obli
gato ciuiliter ⁊ naturaliter,siue ciuiliter tantũ siue naturaliter tãtuȝ,
vt in pupillo.l.j.⁊.ij.ff.de fideiusso.cum ibi not.¶ Et aduertas ad id
qd.s.dixi,quãdo intercedit pro alio:quia multis modis dicitur inter
cedere:nam modi intercedendi sunt plures.vt not.glo.in dicta.l.j.C.
ad velleia.⁊ no.glo.in.l.in personam.§.j.ff.de pactis.⁊ in.d.l.stichum
aut pamphilũ.§.aliquãdo.ff.de solu.facit optimus tex.in.l.qui liber-
tinus §.fina.ff.de ope.libe.⁊.l.j.sed aut proprio nomine.ff.de act.et
obliga.Et bene not.ꝙ mulier dicitur intercedere principaliter,duo-
bus modis.Primo,alienam obligationem in se transferendo.Scdo
de aliena obligatione participando his duob⁹ vocabulis vtitur im
perator.vt dicta.l.iiij.C.eodẽ.⁊ primus modus intercedẽdi,diuidit̃ in
duos.Nã interdũ transfert in se obligationẽ iam natã in alio vtputa
si illud qd mihi debes,mulier mihi promittit animo nouãdi,liberaris
ab illa obligatione licet inefficaciter.Secũdo qñ trãsfert obligationẽ
alienam nasciturã,vt si cum vellem tecũ cõtrahere,⁊ mulierem in fide
iussorẽ accipere ad hoc vt cesset senatuscõsultum deuenimus ad hanc
cautelã,quod nõ cõtraherem tecũ.sed cum muliere certe dicitur etiam
tunc intercedere.l.ꝗuis.§.si cum essem.ff.eodem.facit.l.sed ⁊ iulian⁹.
in prin.ad macedonia.¶ Itẽ secundus modus intercedendi de parti
cipatione obligationis,subdiuidit̃ in tres:dicitur enim participare
quãdo subest obligatio principalis in personã vnius:et ipsa eque pri-
cipaliter se obligat,vel se obligat accessorie,qd põt fieri tribus modis
videlicet fideiubendo.Item cõstituendo se pro alio soluturã:itẽ man
dando vt no.in dicta.l.in personã.§.j.cum aliȷ̃s.s.allegatis igitur ⁊c.

Et predicta intelligas vera,quando creditor nõ ignorauit ipsam esse
feminã q̃ intercedebat:quia secus si ignorauit,vtputa quia erat vesti
ta veste virili.vt.ff.ad velleia.l.si decipiẽdi.vel ignorabat mulierẽ in-
tercessisse.ff.eo.tit.l.fideiussores.in fi.primo respõso.⁊ per cõsequens,
siue ambo sciãt videlicet creditor ⁊ mulier.siue creditor tantũ sciat,ꝙ
mulier intercedat siue ambo videlicet mulier ⁊ creditor ignorat:tunc
semper iuuabitur dicto velleiano.vt est tex.cum gl.not.in dicta.l.j.C.
20 ad velleia.que omnia no.¶ † Secũdo principaliter queritur,quãdo
cessat hoc senatuscõsultũ.⁊ dicas quod cessat in octo casibus:quos po
nit gl.in.l.j.ff.ad vellei.vel etiam in nouem:vt dicit gl.in.l.fi.C.eo.reco
ligendo dictos casus in tribus carminibus,quos casus statim seria-
tim enarrabo.Addas tamen vltra gl.decimum casum ẜm Sali.in di-
cta.l.fi.videlicet quando mulier intercedit apud minorem:⁊ principa-
lis debitor nõ est soluẽdo,tũc mulieri non cõceditur auxiliũ Velleiani
alias si esset soluendo,subueniretur mulieri ita contra minorem sicut
ꝯtra maiorẽ.vt est tex.in.l.si apud minorem.ff.de mino.¶ Capio nũc
primũ casum gl.videlicet quãdo mulier maior siue pollicitatione,siue
pacto nudo,siue stipulatione obliget se siue obliget res suas:vel pro-
mittat pro aliqua alia muliere maritanda,dotẽ:siue illa maritãda sit
filia.l.si dotare.C.eodẽ.siue sit extranea.vt.l.fi.cessat velleianuȝ ⁊ põt
esse ratio primo fauore dotis:cum sit causa pia.l.cum his.§.mulier.ff.
de condi.indebi.istam rationẽ sentit glo.in dicta.l.si dotare.Secunda
ratio est,ne si promittens dotẽ,iuuaretur velleiano mulier,illa mari-
tata remaneret sine dote ⁊ forte a viro q sustinere debet onera matri-
monij,repelleretur.vt dicit tex.in dicta.l.fi.¶ Ex quo tu potes argue
re ex idẽtitate ratiõis,qd si mulier ꝓmittit aliquid ex aliqua alia cau
sa pia,puta alimẽtorũ pro alio.vel in aliã piam causam quod nõ iuua
bit̃ velleiano.⁊ sic fiet extentio in fauorabilibus et pijs causis:etiam si
taxatiue loqueretur.vt.l.illud.cũ gl.C.de sacrosanc.eccle.Et predicta
intelligas vera,ẜm Bal.in dicta.l.si dotare.si interuenit publica scri-
ptura:alias dic vt habetur in.l.antique.§.ij.C.eo.ita etiaȝ voluit An-
ge.in.d.l.fi.C.e.⁊ de hoc.j.dicam.¶ Secundus casus est,quando mu-
lier aut principaliter ⁊ sic vt expromittix aut vt fideiutrix pro aliquo
seruo aliquid promittit dño serui,pro premio libertatis:quia tunc nõ
iuuatur velleiano.l.penul.C.eodem.⁊ est ratio,ne dñs seruum perdat
⁊ premiũ pollicitũ nõ habeat:qd faceret quia libertas semel data,nõ
reuocatur.et sic contra seruũ,dominus in pristinũ statum reponi non
potest.Unde mulier ab obligatione nõ subducitur,ne dominus dãno
afficiatur.¶ Ex his sequitur,quod hac ratione attẽta,idem dicendũ
esset in quolibet casu simili:quãdo ꝓpter hoc creditor nõ posset habe
re regressum cõtra suum antiquũ debitorem:quem ad instantiã mulie
ris liberauit.facit.l.ꝗuis.§.quoties.cũ.§.seq.ff.ad velleianum.⁊ facit
dicta.l.si apud minorem.ff.de mino.ita in effectu dicit Sali.in.d.l.pe
nulti.quod no.qr facit ad id quod.s.dixi de dote.qd potest extẽdi ad
alium similẽ casum pium.vt dicta.l.illud.cum glo.C.de sacrosan.eccle.
¶ Terti⁹ casus est,quãdo mulier expresse renũtiat beneficio velleia-
ni.vt.l.fi.§.fi.ff.eodem.⁊ facit aut̃.ma.⁊ auie.quãdo mu.tu.of.fun.po.
Hic etiam quia potest exceptionẽ non opponere,quãdo cõueniretur ⁊
sic permitteret se condẽnari:vt habetur in.l.tametsi.ff.ad macedonia.
Itẽ propter regulã generalem,quia vnusquisqȝ potest renuntiare fa-
uori pro se introducto.l.penul.C.de pac.Sed ẜm Iaco.de aret.Pe.⁊
Cy.Nic.de mata.⁊ multos alios,in.l.fi.C.e.⁊ in.l.fi.ff.eo.⁊ in.l.j.C.eo-
dem.dicũt,ꝙ non potest mulier renũtiare dicto beneficio in cõtracti-
bus.⁊ est ratio qr eadem fragilitate qua se pro alio obligat:eadem fra
gilitate renuntiat.quinimo dicit̃ seducta a creditore iuris ꝑsumptio
ne.vt.ff.eo.tit.l.j.in fi.ideo est ei subueniẽdũ aduersus renuntiationẽ,
sicut ei subuenitur aduersus obligationẽ.l.doli.§.diuersum.ff.de do.⁊
qd ibi Dyn.Bar.⁊ doc.⁊ pro hoc inducũt tex.in.l.si mulier.ibi adhuc
ex cõsequẽtia sue fragilitatis,in secundam iacturã inciderit ⁊c.C.eo.
nam ⁊ renũtiatio potest dici secũda iactura eadem fragilitate proue-
niens.⁊ pro respõsione ad cõtraria sic distingũt.Aut mulier interce-
dit siue fideiubet,pro viro suo.⁊ tũc qualitercũqȝ itercedat in scriptis
solẽnibus vel nõ,intercessio non valet ipso iure nisi quatenus in eius
vtilitatẽ est versum vel habeat dotem suam saluã:in alijs rebus mari-
ti ⁊ post bienninm illud idem ratificet:iuxta aut̃.si qua mulier.cuȝ ibi
no.per gl.⁊ doc.C.ad velleia.⁊ ideo in tali casu,cũ viro nõ tenet renun
tiatio nisi vt.s.dixi.Aut intercedit pro extraneo.⁊ tunc aut in aliquo
ex dictis nouẽ vel decẽ casibus,in quibus cessat velleia.⁊ tunc quia in
effectu tenetur etiã sine renũtiatione:⁊ tũc frustra de renũtiatiõe tra-
ctatur.⁊ ideo omnino mulier obligata remanet.Aut in alio casu,quã
in predictis deceȝ casibus.⁊ tũc aut nõ est certiorata de beneficio suo,
⁊ eius effectu.⁊ nõ tenet renũtiatio.vt no.in.l.sciendũ.ff.de verb.obli.
per Dy.Bar.⁊ doct.Aut fuit de predictis certiorata,⁊ tũc aut inter-
cessit sine publica ⁊ solẽni scriptura publici tabellionis:⁊ tũc est ipso
iure tuta nec valet renũtiatio.vt.C.eo.l.antique.§.ne aũt.versi.si autẽ.
nisi intercessio noua fiat in iudicio,similiter ⁊ renũtiatio.d.l.fi.§.fi.ff.
eodem.que ad literaȝ videtur loqui,de tali casu:⁊ hoc operetur rigor
iudiciorum.aut intercessit publica ⁊ solẽnis scriptura notarij.⁊ tunc aut
renũtiatio est necessaria.quia ẜm legis dispositionẽ renũtiatio facta
est:⁊ tunc valet renuntiatio.Aut est voluntaria in instrumẽto inter-
cessionis

cessionis facta. In isto casu sunt opi. nã gl. tenet qõ valeat per rationem: quia potest nõ excipere. d. l. tametsi. Sed hec ratio ꝑm Salice. in d. l. fi. C. eodem. ⁊. d. l. fi. §. fi. ff. eodẽ. nõ valet, quia filiusfamilias potest nõ excipere de macedoniano. vt dicta. l. tametsi. tamẽ nõ potest ei renũtiare. vt. d. l. tametsi. Item hoc argumentũ, nõ est alio respectu bonum: quia quedam possunt omitti, quedã nõ possunt remitti. vt. C. de iuramen. calum. l. ij. §. sꝫ quia veremur. Itẽ secundo mouetur glossa, ꝑ regulam dicte. l. penul. de pactis. Sed respondent docto. ꝙ illa regula fallit hic duplici ratione. Una quia ex cõsequẽtia eiusdẽ fragilitatis, qua intercessit presumit̃ renuntiare: et sic ei succurritur. vt. C. eodẽ. l. si mulier. Alia quia dolo et fraude debitoris et creditoris, credit̃ iuris presumptiõe ad hoc inducta. l. j. ff. eod. ⁊ hoc fatet̃ Barto. nisi biennio elapso, a prima obligatione mulier renũtiauerit. arg. d. aut̃. si qua mulier. vel nisi super renũtiatione iurauerit: quia iuramentũ de facili excludit a beneficio: licet nõ a iure dicendi nullũ. vt no. in aut̃. sacramenta. C. si aduersus vendi. ⁊. l. non dubium. in fi. C. de legi. Conclude ergo ex his, ꝙ valet renũtiatio velleiani in iudicio. ff. eodẽ. l. fin. §. penul. sed extra iudicium, dic ꝙ potest renũtiare tribus modis. Primo in casu dicte aut̃. matri ⁊ auie. Secũdo quãdo post intercessionẽ, ⁊ ante renũtiationem lapsum erat biennium. arg. dicte aut̃. si qua mulier. Tertio quando iurat. vt in. c. ex rescripto. de iureiuran. alias vero si tempore quo intercedit, renũtiat vt quotidie fit: nõ valet renuntiatio: quia ea fragilitate qua intercedit, videt̃ renuntiare. vt. d. l. doli. §. diuersum. et hoc verũ de iure: sed de cõsuetudine, obseruatur ꝙ valeat renuntiatio etiam extra iudiciũ, quando fuit certificata: etiam si non fuerit instrumentum subscriptum trino teste: vt requirere videtur tex. in. d. l. antique. §. ne autẽ. quia satis est, qõ notariꝰ ipse adhibeat testes: ⁊ describat saltem duos testes. nam per cõsuetudinẽ, receditur a maiori solẽnitate: ⁊ minor solẽnitas, subrogat̃ loco maioris: in aut̃. de fide instr. §. oportet. Et ista cõsuetudo est notoria, ex inspectiõe omniũ publicorum instrumentorũ: ⁊ ideo nõ indiget probatione: ita elegãtissime dixit Bal. in. l. j. C. eodẽ. quod dicit mẽti ꝑpetuo tenendũ. ¶ Nota ergo tu causidice, qualiter probetur ista ꝯsuetudo: q2 per inspectionẽ multorum instrumentorũ publicorũ, facit quod no. Bal. in simili: quomodo probetur Titium nõ fecisse testamentũ: q2 probatur ex inspectiõe protocollorum, omniũ notariorũ ciuitatis. Ita elegãter dixit Bar. i l. is potest. circa finẽ. ff. de acqui. heredi. Sed profecto dicant doctores quicquid velint, nũꝗ͂ mihi placuit: ꝙ dicunt ad intellectũ dicte. l. fi. §. penult. videlicet qõ ibi facta fuit renũtiatio in iudicio: q2 imo fuit facta ante iudicium. licet postea mulier obtulerit se iudicium accipere ⁊ sic nondũ accepit vt ibi: nõ vt actio det̃. ⁊ ibi cauere debet se exceptiõe nõ vsuram: ⁊ sic ad iudiciũ ire ⁊c. quasi dicat: primo renũtiat, ⁊ postea pro debitore iudiciũ assumit: ergo prius iudiciuꝫ nõ assumpserat, nec erat in iudicio: vt patet ibi: vt non in veterem debitorẽ actio detur ⁊c. ⁊ sic anteꝗ͂ detur actio, ⁊ creetur actio cõtra debitorẽ, renũtiauit igit̃ non in iudicio nec pendẽte iudicio: nisi forsan dicas qõ licet adhuc nõ esset iudiciũ. Quia iudiciũ dicitur, ex litis cõtestatione. l. j. cum glo. C. de iudi. tamen talis renũtiatio facta fuit coram iudice, corã quo debitor vocabatur: ne actio ⁊ libellus detur cõtra debitorẽ: quia creditor iam libellũ ⁊ actionẽ parauerat coram iudice: vt insti. de actio. in ꝓncipio. ⁊ aut̃. offeratur. C. de lit. contest. igitur ⁊c. ⁊ cogita tu que oĩa singulariter not. ¶ Circa hoc queritur: mulier renuntiat velleiano: nec dicitur in instrumẽto certiorata, per me notarium de beneficio et viribus velleiani, vt semper fieri debet. vt. l. cum aquiliana. ff. de transact. an simpliciter renũtiando presumatur certiorata? Glos. in dicta. l. fin. §. penul. tenet ꝙ non. ⁊ illam gl. tenet ibi Dyn. ⁊ idem tenet in. l. sciendum. ff. de verb. obli. ⁊ ita tenet ibi Bar. ⁊ communiter doc. quia quod fuerit certiorata, est solẽnitas extrinseca que nõ ꝓsumitur. l. quecũqꝫ. in fine. ff. de publiciana. igitur ⁊c. Et predicta procedũt, quando simpliciter renũtiauit. Sꝫ quid si etiam iurauit? Et dixit Dyn. ꝙ nihilominus poterit iuuari: in dicta. l. sciẽdũ. sꝫ Bar. ibi tenet cõtrarium: ꝙ licet aliter de certificatione nõ appareat, qõ iuramẽtũ sufficit ad excludendum eam a dicto beneficio: q2 sufficit quod iuret super facto: videlicet de non cõtraueniẽdo, licet nõ sciat. l. si duo patroni. §. idem iulianus. ⁊. l. duobus. §. item si iurauerit. ff. de iureiurãdo. ⁊ idem voluit Bar. in. d. §. idem iulianus. ⁊ in aut̃. sacramẽta. C. si aduer. ven. ⁊ idem voluit ibi Bal. ⁊ Salice. ⁊ Ang. do. meus Io. in dicta. l. sciendum. sed Bal. in. l. ij. C. de rescin. vendi. videtur velle concordare opiniones. dic vt ibi. Sed Ludo. in dicta. l. sciendũ. tenet simpliciter opinionẽ Bar. ꝙ mulier simpliciter renũtiando velleiano ⁊ iurãdo, licet non dicatur certiorata ꝑ me ⁊c. presumitur tñ certiorata, ⁊ nõ iuuabitur velleiano vt est tex. in dicto. c. ex rescripto. de iureiurã. vbi nihil dicitur de certificatione: ⁊ tamẽ iuramentũ sibi preiudicat. ⁊ ita tenui in dicta. l. sciẽdum. Sed Salic. in dicta. l. fina. dubitat valde, super hoc: quia si mulier renuntiat, talis renuntiatio non tenet ipso iure. vt dixi. s̃. ꝑm gl. ⁊ docto. igitur iuramentũ non obligat. l. nõ dubiũ. C. de legibus. quando iurat non cõtrauenire, contra renuntiationẽ: quia si renũtiatio est nulla, ergo pro non facta habetur vt in. d. l. nõ dubiũ. Item iuramentum nõ extẽditur ad id quod quis ignorat. arg. l. mater. ff. de inofficio. testamen. cõiuncta. l. fin. C. de nõ nume. pecu. ⁊ respondet ad allegata per Bar. ibi quia loquitur in iuramento litis decisiuo: quod interponitur super facto esse vel nõ esse de preterito: de quo iurãti cõstat vere vel presumptiue: secus vero in iuramẽto de futuro ⁊ in futurum obligatiuo: ⁊ super incognito prestito ⁊ etiam ad renuntiationẽ inualidã ⁊ nullam, ex defectu ignorantie et certiorationis omisse. super hoc tñ cogitandũ reliquit. ⁊ profecto sua argumenta multũ stringunt, si qs vellet tenere hãc opinionẽ: que videtur multũ equa: ne ita faciliter iurando sua fragilitate mulier decipiatur, posset responderi ad dictũ. c. ex rescripto. q2 supplebitur facta prius certificatiõe. sed si quis vellet tenere opinionẽ Bar. que in practica obseruaret̃: posset dicere ꝑꝫ istã responsionẽ, quod operet̃ iuramentũ: quia ex simplici renuntiatione cum certificatione sibi preiudicatur: vt dictũ est. Ut ergo iuramẽtum aliquid operetur, quod est vinculũ anime: vt dicta aut̃. sacramẽta. necessario sequit̃ quod debeat operari tm̃, ꝗ͂tũ ipsa certioratio. et ligat iuramentũ etiaꝫ interpositũ super futuro: quod obseruari potest sine interitu salutis eterne: vt de filia que renũtiat, ⁊ iurat nõ succedere patri: tamen talis renũtiatio iurata etiam de euẽtu futuro, ligat mulierẽ licet non dicat̃ quod fuerit certiorata de beneficio succedẽdi patri: vt est tex. in. c. ij. de pactis. in sexto. ⁊ istud est tenendum: quod ꝑpetuo tene menti. ¶ Quartus casus est, si accepit pretiũ pro intercessiõe. C. eodẽ. l. antique. in princ. Notandũ itaqꝫ est, qõ si mulier ad hoc vt intercedat aliquid accipiat: re vera siue in ipa intercessiõe siue ante, siue postea etiam si sine scriptura se obligauerit, omnino tenetur. nec iuuatur velleiano. ⁊ idem si tantũmodo in instrumẽto publico, simpliciter cõfessa fuerit se aliquid accepisse. qõ quidẽ instrumẽtũ fuerit a tribus testibus subsignatũ: nec sufficeret probari quod aliquid receperit scriptura ꝓuata: vt ibi scribitur a sensu cõtrario. ⁊ ita vult ibi Cy. ⁊ Sali. quod ego intelligo etiam si esset scriptura manu propria ipsius mulieris: quia illa lex requirit illam solẽnitatem scripture publice ⁊ subscriptionem testium: igitur illa fuit seruanda: alias actus est nullus. l. qui rome. §. flauius. ff. de verb. oblig. Nec potest probari cõtrarium, cõtra dictam cõfessionem: sed ꝑm glo. est presumptio iuris ⁊ de iure. ⁊ est ratio ꝑm Sali. ⁊ doct. q2 illa lex nõ procedit simpliciter, presumendo vel super obseruãtia statuẽdo. quod no. vt scias quãdo est presumptio iuris ⁊ de iure. facit tex. in. l. fi. C. arbi. tu. ⁊ bene nota: quia dixi si aliquid acceperit: an sufficiat, quod etiam modicũ acceperit. Et per illũ tex. l. antique. videtur ꝙ sic. sꝫ hoc nõ placet ibi doc. ⁊ dicũt quod debet intelligi quãdo recepit equales quãtitates his, pro quibꝰ intercessit: ꝑm Cy. qõ non placet Bald. vnde dixi quod debet intelligi, qñ tantũ recepit quod homo discretus se obligasset: tũc non iuuat̃ velleiano: vt dicta. l. antique. al's secus. quod totũ erat repositum in discretione iudicis. l. si quis ita. §. seia. in fin. de verbo. oblig. Sed Salic. dixit qõ quantũcunqꝫ sit illud, dũmodo ꝓpter illud intercesserit, alias nõ intercessura: quod nõ iuuabit̃ velleiano: vt ibi. ⁊ est ratio: q2 de beneficio non videtur curare, imo renuntiare in opprobriũ legis: ideo ab ea non iuuabitur. l. auxilium. in fi. ff. de mino. sed mihi magis placet opinio Bal. ꝙ sit in pectore iudicis, multis cõsideratis. Quintus casus est, si decipiat. l. si decipiẽdi. ff. eodẽ. ¶ Et aduertas q2 multis modis dicit̃ decipere. Primo cũ induit se veste virili: ⁊ sic induxit creditorem ad credendum eam fore masculũ: ita dixit gl. in. d. l. si decipiendi. ¶ Secũdo si per mendaciũ induxit creditorẽ, quod in causam suam intercederet. vt. ff. eodẽ. si mulier in iure. ⁊ licet ille text. loquatur in iudicio: tamen idem dicerem, si interrogata extra iudiciũ per mendaciũ faceret se heredem cum nõ esset: ⁊ sic animo decipiendi: quia eadem est ratio: igit̃ ⁊c. l. illud. ff. ad legem aquil. facit. l. sed si alio. cum ibi notatis. ff. ad trebel. ⁊ quod plene no. Bar. in. l. gerit. circa princ. ff. de acquiren. heredi. ¶ Tertio si passa est rem suaꝫ obligari, tãꝗ͂ alienã. C. eodem. l. si sine. cum ibi no. ¶ Quarto si rem sibi obligatam, tanꝗ͂ non obligatam dicat. ff. eod. si vir vxori. §. j. ¶ Quinto si passa est se delegari, tanꝗ͂ debitricem delegantis: cum sciret se nõ esse debitricẽ. vt dicta. l. si decipiẽdi. nam omnibus predictis casibus, creditor ignorans habuit iustam causam credẽdi quod mulier nõ haberet iuuari: cũ ipse creditor erret in facto. vnde cum decipiatur a muliere sciẽte, non iuuabitur mulier: secus si mulier erat in bona fide: vt cum putaret se debitricẽ, cum non esset vel aliquid simile: nam tunc etiam si creditor hoc credat iuuabitur tamẽ mulier. vt. d. l. vir vxori. ¶ Ex quibus ptꝫ quod duo requirũtur, vt dicat̃ mulier decipere: videlicet quod creditor erret in facto. itẽ qõ mulier sciat ius ⁊ factũ: secus ergo si creditor erraret in iure: vt notatur in. l. j. C. eod. ⁊. s̃. dixi quod nota. ¶ Sextus casus est, si secundo post biennium caueat: secꝰ si intra biẽnium. vt est tex. in. l. si mulier. C. eodẽ. Sed aduertas ꝑm Bal. ⁊ Sal. quod tali casu, non requiritur qõ fuerit certificata de suo beneficio: quia mulier nõ excluditur vi tacite renũtiationis: sed propter solẽnitatem actus, tacite repetiti: ideo certioratio nõ requiritur. sicut nec quãdo propter aliã causam excludit̃. vtputa in. l. si dotare. ⁊ in dicta. l. antique. ⁊ in. l. penul. ⁊ fin. cũ aliĳs similibus. ⁊ supra dixi iuuaretur: igitur ⁊c. Querit Salic. in. d. l. si mulier. an secũda intercessio post biẽniũ facta trahatur retro ad tempus prime intercessionis? Et videtur ꝙ sic: per. l. fina. cum ibi no. C. ad macedonia. ⁊ per. l. si mulier. ibi: vltro firmauit ⁊c. quod ꝑteritũ cõcernit. sed cõtratiũ tenet Bal. in aut̃. si qua mulier. in fin. eodẽ tit. quia obli-

gatio prima non tenet.sed ex continuatione ⁊ cõiunctione facta cum secūda.Et potest esse ratio sm Sali.qꝛ si traheretur retro,esset vitiosa ⁊ nullius effectꝰ:quia ante biennium est prohibita.facit.l.obseruare.§.fin.ff.de offi.procõsul.⁊ lega.⁊ probatur in.d.l.si mulier.qꝛ omnia verba,cõcernunt tēpus presens ⁊ non preteritū:igitur ⁊c.⁊ istam partem teneas per illam.l.si mulier.qđ nota propter intercessorē quādo obligetur.quod est vtile ꝓpter alios creditores qui sunt anteriores vel nõ.Et predicta sunt limitanda,nisi mulier intercedat pro viro.vt authē.si qua mulier.C.eo.ita dixit Ang.⁊ doc.in.d.l.si qua mulier.quoniam mulier,non potest cõsentire proprio viro.nec se nec sua bona obligare aliquo modo:etiam si ratificaret multoties,etiam post decem annos:non solū post bienniū nisi manifeste probetur, ꝙ pecunia ꝓ qua se obligauit in vtilitatē mulieris peruenerit:vt ibi dicit tex.in fin.qđ glo.ibi in ꝓncipio extēdit:etiam si mulier iurauerit in cõtractu.quod sequuntur doc.quoniam illa authē.procedit prohibēdo,⁊ factū annullando ipso iure:igitur ⁊c.vt dicta.l.non dubiū.in fin.C.de legibꝰ.Et aduertas quod lꝫ illa authē.loquatur in proprio viro:tamē idē erit si mulier consenserit socero vel filijs proprijs:aut illis q̄ sunt in eadē potestate cū marito suo:sm Nico.de mata.⁊ Bald.qꝛ donationes etiā inter istas personas,non solū inter virū ⁊ vxorē sunt prohibite.l.iij.§.q̄ in potestate.cū.§.sequenti.ff.de donat.inter virū ⁊ vxo.licet in contrarium faciat,quia lex de viro loquitur.l.si vero.§.de viro.ff.soluto matrimo.sꝫ sustinēdo dicas,qđ in his personis cõtemplatione viri,ꝓsumitur mulier consentire:⁊ sic dicitur pro viro intercedere:argu.l.profectitia.ff.de iure dotium.⁊.l.si plures.§.i arrogato.cū ibi not.ꝑ Bar.⁊ doct.ff.de vulga.⁊ pupil. Et predicta procedunt ,etiam si dicta mulier expresse renūtiaret dispositioni.d.aut.si qua mulier.sm Ja.Pe.Cy.Bal.⁊ Sali.in dicta aut.si qua mulier.quia illud est ius prohibitorium:⁊ sic ei renuntiari nõ potest.argu.gl.in rubrica.C.ne fideiussores dotium dētur.quia renuntiatio intelligitur improbata:sicut non posset renūtiari legi prohibēti donationē,inter coniuges qđ not.Et est notandum,qđ oportet quod probetur manifeste:pecuniā fore cõuersaꝫ in vtilitatē mulieris:vt dicit tex.i dicta aut.si qua mulier.in fine.

¶ Queritur ergo,an talis probatio sufficiat? videlicet ꝓbādo per cõfessionē mulieris.Et Nico.de mata.Bal.⁊ Sali.ibi dicunt ꝙ non : qꝛ confessio inter personas cõiunctas probata presumitur simulata.ff.de proba.l.qui testamētū.⁊.l.j.cum ibi not.per doctores.C.de natu.libe.Nec obstat dicta.l.antique.in ver.sed si quidē.C.eodē.quia ibi loquitur quādo cõfitetur,pecuniam pro intercedendo recepisse.⁊ sic est ibi casus diuersus.Predicta intelligo vera,nisi talis cõfessio sit facta in iudicio ⁊ in forma iudicij.arg.l.nec si volens.⁊.l.nec affirmes.coniuncta l.iubemus.C.de libe.causa,⁊ istud credo verum.quia multa sustinētur in iudicio,que extra iudicium nõ valerēt.arg.l.si ita scriptum.§.j.ff.de legatis.ij.cõiuncta.l.j.cū glo.ff.de cu.bo.dan.⁊ maxime ꝓpter authoritatem iudicis : qꝛ propter hoc cessat om̄is subornatio vel deceptio.l.in bonorū.⁊.l.penult.⁊ fina.C.qui admit.ad bo.poss.⁊.l.si infanti.in fine.C.de iure deliberā.

¶ Quid si cū iuramēto,mulier etiam confiteatur se pretium vel pecuniam recepisse vel participasse,vna cū viro suo: an dicatur hoc fore verū? Et Bart.in quodā suo cõsilio quod incipit: Domina Petra nupsit Loth.determinat quod imo presumatur quēlibet participasse pretio rei per eos vendite:vel pecunie de qua fit mentio in cõtractu.allegat.l.reos.§.cū in tabulis.cū ibi no.de duobꝰ reis.⁊ sic propter iuramentū stabitur.alias aūt ꝓsumeretur quod tota pecunia peruenisset ad virū:licet vir ⁊ vxor pariter rē vendant:quia propter reuerentiā maritalē,pecunia tota presumitur peruenisse ad virū.vt.l.j.§.que honorande.ff.quarum re.act.non.da.sm Nic.de ma.Bal.Salice.⁊ Specu.in titu.de liberatione ⁊ sol.§.sed ante omnia.in ver.sed pone vir.⁊ Ludo.in.l.si cum dotē.§.transgrediamur.ff.solu.matr.⁊ do.Jo.in.c.cum contingat.de iureiuran.in.vj.charta.Sed licet ista opi.docto.quando interuenit iuramentū vltra cõfessionem seruaretur in practica,forte de iure nõ est vera:vt voluit Sali.in dicta aut.si qua mulier.quoniā ex confessione sola,non presumitur aliquā pecuniā ad mulierē peruenisse nisi probetur,ad eā regulariter ⁊ manifeste peruenisse:vt.s.dixi.⁊ maxime quādo confitetur simul cū viro vel ꝓ viro : nec obstat ꝙ superueniat iuramentū.vt.s. dixi sm gloss.in.d.l.si qua mulier.in princi.quia cum confessio predicta sit nulla:ergo nõ validatur iuramento.vt.d.l.non dubiū.in fi.cogita.

¶ Quid econtra si mulier se obligat principaliter ⁊ maritꝰ est fideiussor? Dicas etiam ꝙ nõ valet quo ad mulierem talis obligatio.vt.d.aut.si qua mulier.que presumit mulierē intercedere.vnde in viro ⁊ vxore,presumitur color quesitus:nisi probetur manifeste quod res ꝓcessit ad vtilitatē mulieris.facit.l.sed ⁊ iulianus.in prin.ff.ad macedonia.

¶ Nūquid dicta aut.habeat locuꝫ si vir dat mulieri aliā rem in cambiū,vt mulier cõsentiat.⁊ dicit Bal.⁊ Sali.ibi tale cambiū est vtile mulieri,⁊ valet.arg.l.ita constante.⁊.l.fina.ff.de iure dotium.⁊ argu.aut.siue a me.C.ad velleia.ibi:nisi alias res ⁊c.Cõsiliū tamē est sm Bald.ad tollendū dubitationē,quod primo fiat permutatio inter virum ⁊ vxorem:⁊ postea fiat obligatio cuꝫ viro.Quid si vir ⁊ vxor cõstituunt se in eodē instrumento principales debitores:an teneat talis cõtractꝰ? Et Jac.de bel.in aut.vnde sumitur dicta aut.si qua mulier.determinat ꝙ nõ valet quo ad mulierem:nisi probetur esse versum in vtilitatem mulieris.vnde cõtrahens cum eis,debet esse curiosus vt in effectu curet quod illud perueniat in vtilitatem mulieris:sicut dicimꝰ de ecclesia ⁊ ciuitate.aut.hoc ius porrectū.cū materia.C.de sacrosan.eccle.⁊ ibi doc.⁊.l.ciuitas.⁊ ibi Bart.⁊ doc.ff.si certū pe.

¶ Quid ecõtra an vir possit se obligare ꝓ vxore? Et videtur ꝙ nõ quasi in hoc resultet quedā donatio,q̄ inter virū ⁊ vxorem prohibita est.⁊ raro inter eos dicatur iudiciū constante matrimonio ff.de excusa.tu.l.j.in fi.Contrarium tamen tenet Bal.in.d.aut.si qua mulier.quia quicquid agatur inter virū ⁊ vxorem,nihil ad creditorem q̄ certat de dāno euitādo.ff.de dona.inter virū ⁊ vxo.l.vt mihi donaturus.Attamen tu potes dicere,quia senatusconsultū velleianum.et dicta aut.si qua mulier.in eorū dispositiōe voluerūt prouidere mulieribus:ne pro alijs dāno afficiantur:nõ autem viris.igitur ⁊c.facit.l.si vero.§.de viro.ff.sol.matri.

¶ Septimus casus est,quādo in rem suaꝫ interueniat:quia nõ iuuabitur.l.aliquando.ff.eo.⁊.l.ij.in fi.C.eo.titu.

¶ Quid si mulier intercedat seu a debitore habet instrumentū cõseruationis idēnitatis:an iuuetur velleiano:ita ꝙ in effectu dicatur nõ intercedere:vel si dicatur intercedere,in rem suam dicatur intercedere? Et Bal.⁊ Sali.in.l.j.C.eo.dicunt.Aut est conseruata indēnis per traditionē:⁊ nõ iuuatur.l.si mulieri dederim.ff.e.⁊.l.si pro alio.C.eo.Aut dicitur cõseruata indēnis,per solam promissionē vel etiā per pignorum traditionē:⁊ iuuabitur.iste est casus nota.in.l.quidam.ff.eo.

¶ Quid si in veritate mulier intercessit in rē suā,habet tamē instrumētum conseruationis a marito vel ab alio,an per tale instrumentū probetur qđ imo pro alio dicatur intercessisse:⁊ non pro se? Dic ꝙ non.vt est tex.in.l.titia mācipia.ff.eo.

¶ Quero succurritur per velleianū mulieri,an etiā succurratur eius fideiussori.non adhibito nec rogato ab ea.Et dic ꝙ sic.ac si esset fideiussor adhibitus ⁊ rogatꝰ a muliere.l.si mulier senatus.§.fina.ff.eod.licet aliud sit in filiofamilias recipiente mutuū,cõtra macedonianū.vt est tex.in.l.sed ⁊ iulianus.§.nõ solū.ad macedonianū.Et que sit ratio differētie,ponit gl.in.d.l.fi.Ex quo nota ꝙ exceptiones cause coherentes,trāseunt ad fideiussores nõ obstāte quod spõte se obtulerint non rogati.qđ dicit Bal.in.d.l.j.C.eo.nõ fuisse ab alio tactū.Tu dicas qđ hoc satis aperte sentit gl.Azo.in sua summa.Addas tu,quia verum est qđ illa lex est valde mirabilis: qꝛ videbatur contrarium cum dicti fideiussores vltro se obtulerint ideo non deberent iuuari aliquo beneficio.vt dicimꝰ in simili de eo qui vltro nõ rogatꝰ non requisitus,aliquid in commodatum concesserit.vt est tex.valde not.in.l.si vt certo.§.interdum.in fin.ibi quis vltro commodauit.ff.commodati.

¶ Quero mulier pro aliquo debitore soluit: an videatur donare? Et glo.in dicta.l.j.C.eo.dicit ꝙ sic.sed Bal.ibi ⁊ Sali.tenent cõtrariū.quia quoties potest capi alia cõiectura q̄ donationis,nõ capitur coniectura donationis.l.si cum aurum.de solu.sed potest capi in masculo cõiectura.vt velit gerere negotia illius debitoris.l.soluēdo.ff.de neg.gest.ergo multomagis in femina.quia eorum genus est auarissimū.l.sed si ego.ff.eodem.ꝙ intelligunt verū,nisi soluisset mulier pro coniuncta persona.vel ip̄e esset multum diues.⁊ ille debitor esset mirabilis persona.vt ibi not.

¶ Quid si mulier alienam obligationem suscepit animo donādi ⁊ hoc cõstat,an tūc iuuetur velleiano? Videtur ꝙ nõ:quia donanti non succurritur dicta.l.sed si ego.In cõtrariū tenet Sali.in.d.l.j.quia in casu nostro donatio non incipit a numeratione siue traditione:sed ab obligatione in quam faciliꝰ quis incurrit licet animo donandi,q̄ quando numerat.vt dicta.l.sed si ego.in fi.reliquit tamen super hoc cogitandū.Sed ego credo ꝙ hoc sit verū:quia facilius quis promittit q̄ donet.l.ij.in fi.ff.de verb.obli.cū gl.sicut teneret datio arrarū in spõsalibus,quod facilius fit q̄ ipsa promissio pene que faciliter fieret:⁊ ideo nõ valet:vt habetur in.l.fin.C.de spon.sicut etiam fideiussor posset vltra principalē debitorē promittere penā:licet aliquid vltra dādo non valeret.l.si reus.cū gl.ff.de fideiussoribus.

¶ Octauus casus est:si successit ei ꝓ quo intercessit:vt est casus in.l.q̄uis.§.plane.als.§.si mulieri heres.in dicto versi.plane.ff.eodē.⁊ nota bene illū tex.quia sm gl.ibi loquitur,quando mulier erat principaliter obligata:nõ aūt accessorie.quod patet:qꝛ tenetur sua et hereditaria actione:als aūt tm̄modo hereditaria teneretur.allegat.l.si reus.ff.de duobus reis.coniuncta.l.si heres a debitore.§.j.⁊.ij.de fideiussor.⁊ est magna vtilitas,quādo vtraqꝫ obligatio durat qꝛ si intentaretur vna contra mulierē,⁊ intentans succūberet nulli dubiū quod posset aliā postea intētare.l.nõ est nouū.ff.de actio.emp.⁊ notatur in dicta.l.si reus.⁊ in l.generaliter.ff.de fideiussoribus.sed si ipsa mulier nõ fuisset eque principaliter obligata,vna cū eo cui successit:nulli dubium ꝙ non posset conueniri sua intercessione:etiā si esset masculꝰ:qꝛ esset cõfusa illa actio fideiussoria,⁊ teneretur tantūmodo actiõe hereditaria.vt dicta.l.generaliter.cū ibi no.⁊ nõ iuuaretur velleiano.primo quia actio descendens ex sua intercessione,est cõfusa.ergo nõ est opus velleiano.⁊ alia actio hereditaria.ligat ip̄am mulierē:nec i hac actione hereditaria debet iuuari velleiano.Secūdo qꝛ non dicitur intercedere pro aliquo,sed pro se.demū nõ ex intercessione,sed quia successit debitori vt eius heres cõuenitur.igitur nõ iuuatur velleiano.l.j.C.eo.l.ij.ff.eo.

¶ Nonus casus est,in.l.si mulier contra senatus.in prin.ff.eo.vbi si debitor soluat mulieri id pro quo intercessit,perdit velleianum.licet illam

licet illam pecuniā quā mulier receperat, posset etiā perdere. et potest esse ratio. quia ipsa mulier nō est in dāno, ex dicta intercessiōe: q2 quā primū sibi soluta fuit pecunia a debitore, statī debebat satisfacere creditori. vnde si nō soluit, ⁊ ponam⁹ quod pecuniā perdiderit. sibi debet imputare: q2 sua culpa ⁊ negligētia ⁊ nō ex sua intercessione, ipsa remāsit in dāno: igitur ⁊c. vt in regula damnū, quod qs. de reg. iur. in. vj. nam aut anteq̄ intercederet pro titio in decē, ipsa ab ipso titio dicta decē recepit. ⁊ clarū quod nō iuuatur velleiano: q2 dicit recepisse realiter pecuniā vt intercederet. arg. l. antique. in princip. C. eo. siue etiam postq̄ intercesserit, dictā pecuniā receperit et idem. vt. d. l. antique. in prin. q2 siue a principio siue postea recipiat aliquid pro intercessione: cessat velleianū. vt ibi. Scdo etiā pōt dici, quod recipiēdo tantam pecuniā pro qua intercedit, nō dicatur proprie intercedere pro alio: nec se obligare pro alio sed pro se et in causam suā: cū dicatur largo modo pro se promittere ⁊ intercedere. sicut dicim⁹ in. l. fideiussor. ff. de pac. s3 secus erit in macedoniano. licet filiusfamilias habeat pecuniā saluam acceptā mutuo. ⁊ per cōsequens non posset remanere in aliquo dāno: si ꝯueniat, tamē iuuabitur macedoniano. vt est tex. in. l. sed si pater. §. hoc senatus. cū ibi no. ff. ad macedonia. vt. s̄. dixi. et tamē ipsa mulier que recepit pecuniā predictā, potuit ipsam perdere. quinimo credo q̄ etiā si ipsam perdidisset postea sua culpa, qd nihilomin⁹ non iuuaret velleiano. arg. d. l. antique. quia inspicim⁹ quod pretium recipiat: nec cōsideratur: potuerit eā ꝑdere necne. Et est ratio differentie inter mulierem recipientē pecuniā, ⁊ filiūfamilias qui habet pecuniā saluā: q2 macedonianū versatur in odiū creditoris mutuātis. et ipse actus mutuādi attenditur, qui fuit vitiosus. Sed in velleiano cōsideratur, ne mulier ex intercessione ledatur. s3 eoipso qd ipsa tantundē pecunie recepit ab eo pro quo intercedit, tūc non leditur. ergo ex isto actu intercedendi cū non sit lesa, nō debet iuuari velleiano. ita sentit glos. in dicto
21 §. senatus. quod no. ¶ † Capio tertiū principale: videlicet qd sit beneficiū vel vtilitas huius senatuscōsulti velleiani, tam circa mulierem q̄ circa eius creditorē: ⁊ quo ad ipsam mulierē, vtilitas est quia si conueniatur ex sua intercessione que potest fieri multis modis. ꝓut dixi supra in primo articulo huius exceptiōis, poterit exceptiōe iuuari velleiani. l. j. C. eo. l. ij. ff. e. quā exceptionē opponere potest, etiam pendente iudicio. ⁊ sic anteq̄ condēnetur. ⁊ sic ad istū finē, ne sequatur cōdemnatoria. Et etiā potest opponi, postq̄ fuerit condēnata. ⁊ sic post sententiam. l. tametsi. ff. ad macedo. ⁊ ibi no. ⁊ notat gl. magna. j̄. eo. §. appellantur. ⁊ sic potest opponi ista exceptio, ne fiat executio contra eā. quinimo ipsa mulier dicitur esse tuta, exceptiōe perpetua ⁊ fauorabili. l. qui exceptionē. in prin. ff. de cōdi. inde. ¶ Ex quo sequit quod ipa q̄uis soluerit ignorāter, siue ignorātia facti siue etiā ignorātia iuris. tamē solutū repetere potest. d. l. q exceptionem. in ꝑn. ⁊ quod repetat etiā si sit in errore iuris. patet in. d. l. qui exceptionē. que facit differentiam inter mulierē intercedentē, ⁊ filiūfamilias accipientē mutuū cōtra senatusconsultū macedonianū. ⁊ tn̄ filiusfamilias si perperā soluerit, nō repetit. vt ibi dicitur. ⁊ perperā dicit soluere. i. per errorē iuris: quia si filiusfamilias soluisset ꝑ errorē facti, posset repetere. l. fin. ff. ad macedo. alias aūt si mulier soluēs errore iuris, nō posset repetere. non esset differentia inter filiū familias ⁊ mulierē. qd est ꝯ illā legē. igit ⁊c. Sed aduertendū est, q̄ si ipsa mulier solueret sciēter. nō posset repetere: q2 videtur donare. facit. l. j. ff. de condi. inde. Nā quicunq3 scit, quod sit tutus exceptione etiā perpetua odiosa siue fauorabili. tamen scienter soluēs, repetere non pōt: vt est tex. in. l. si nō sortem. §. debitū. et ibi Sali. ff. de cōdi. inde. facit quod no. per Cy. Bal. Bar. ⁊ Sali. in. l. cum quis. C. de iuris ⁊ fac. igno. ¶ Scdo ꝑncipaliter quo ad creditorē, beneficiū est: quia datur creditori actio vet⁹ cōtra suū debitorē, si adhuc actio durabat. alias aūt si erat tēporalis ⁊ ꝑpter hoc fuerit tēpore finita, restituit creditori dicta actio nō perpetuata s3 tēporalis. ꝓut primo erat. l. si debitrix. §. fi. ff. ad macedo. ⁊ fit restitutio a lege, ipso iure. nec est opus petitiōe porrigēda corā iudice vel implorare eius officium. vt ibi not. gloss. sicut quādo fit restitutio ab homine. vt est casus not. in. l. fi. ff. de minorib⁹. Ex quo notat ꝺm Sali. in. d. l. si debitrix. §. fi. qd sicut restitutio hominis nō plus restituit, quā fuerit ipsa lesio eodem modo restitutio legalis. vt. d. l. si debitrix. §. fin. qd bene not. Addas tu tex notabilē. ⁊ qd ibi Bar. in. l. ait ꝑtor. §. tēporali. ff. q̄ in frau. credito. de quo vide qd plene scripsi in. §. si rursus. s̄. de actio. sin autē actio dicti creditoris ꝯ suū debitorē, fuerat ꝑpetua. ⁊ tūc aut antiqu⁹ debitor fuerat liberat⁹ ꝑpter intercessionē mulieris: aut fuit liberatus facto creditoris. Primo casu, clarū est q̄ cū ipsa intercessio liberauerit ipsum debitorē: q̄ cum mulier iuuatur velleiano creditori succurritur vt restituatur ipso iure actio in antiquū creditorem. aut non ex ipsa intercessione liberat debitor, s3 facto creditoris. vt q2 credens habere obligatā ipam mulierē efficaciter, suo facto liberauit debitorē suū acceptilatione. ⁊ tūc etiam restituitur dicto creditori actio, cōtra dictū suū antiquū debitorem: l3 facto creditoris sit sibi sublata actio: nō ex intercessiōe mulieris: quia tempore quo mulier intercessit, erat actio sublata. tamen q2 dicta intercessio, fuit causa dicte acceptilationis perinde est acsi ex ipsa intercessione debitor esset liberat⁹. facit. l. j. C. de castrēsi pecu. lib. xij. iste est casus. l. q̄uis. §. quoties. ff. e. qd etiā est verum, licet creditor liberaret acceptilatione vel alio modo ipsam mulierē. vel etiam si ab ea recepisset creditū suū. in casu tamē quo ipa mulier posset solutū repetere: nā his casib⁹ nō impeditur, quin creditori restituat. vel cōpetat actio cōtra suū antiquū debitorē vt est tex. no. in. d. l. q̄uis. §. marcellus. quoniā liberatio vni⁹ etiā ex correis, qui efficaciter nō tenetur nō prodest alijs. Ex quo dicūt doc. q̄ ille qui tenetur cedere actionē: si liberauit illū qui erat nō efficaciter obligat⁹: non potest repelli per exceptionē cedendarū. de qua loquit. l. stichū. §. pe. ff. de solu. secus si esset effectualiter obligat⁹: licet nō esset soluēdo. l. si pupillus. ff. de admini. tu. ⁊ qd ibi no. Bar. ¶ Et aduertas, q̄ licet actio restituat creditori aduersus oēs, qui ex intercessione mulieris liberati sunt. non tamen omnib⁹ correis credendi, a quibus debitores liberati sunt dat restitutoria actio. vt est tex. not. in. d. l. q̄uis. §. q̄q̄. ⁊ est ratio. q2 priuilegiū mulieris, nō debet in aliquo nocere creditori q in aliquo nō deliquit. igit restituit actio sibi ꝯ oēs que alias noceret. sed non negatur quin possit ꝓdesse ei. vnde si vnus ex reis credēdi mulierem debitricē animo nouādi preoccupauit, sibi ab alijs suis correis debitū cōmune. ⁊ sic debitor cōmunis est liberatus ab oībus alijs correis credēdi. ff. de don. l. si rem. §. si duo. facit. l. ex duobus. ⁊ qd ibi late Bar. de duob⁹ reis. vnde licet mulier sit inefficaciter obligata, tamen illa ꝑoccupatio durat, vt sibi soli preoccupanti restituat actio. vt. d. §. q̄q̄. qd perpetuo tene mēti. quia ampliat. d. §. si duo. vt habeat locū etiā in nouatione: quā vnus ex reis credendi facit etiā in effectu inutiliter sec⁹ si esset inutilis ipso iure. ita q̄ aliquo mō nō subsisteret actio nouās. argu. l. j. ff. de noua. ¶ Et predicta procedunt, qn̄ debitor erat primo obligat⁹. si autē volebā cōtrahere cū Titio, ⁊ mulier ab initio in se suscepit obligationē quā Titi⁹ erat suscepturus. tunc subducta muliere de medio per velleianū, instituitur actio de nouo creditori cōtra illū qui nolebat pri⁹ obligari. iste est tex. in. d. l. q̄uis. §. cū si essem. Ex quo tex. no. q̄ aliquando fit fraus, de persona ad personā. aliquando fit fraus, de eo contractu ad contractū. vide. l. cū fraus. ⁊ qd plene ibi per glo. ff. de legibus. ⁊. l. non dubium. ⁊ ibi late per doct. C. de legi. ¶ Et per ista iura dixit Hosti. ⁊ doc. in. c. ad nostram. de emp. ⁊ vend. si cōstat, qd ego volebā a te recipere pecuniam mutuo, ⁊ obligare tibi rem meā. tamē ne posses cōuinci de cōtractu vsurario, noluisti facere ꝑ modū mutui sed ꝑ modū emptionis, cū pacto de retrouendēdo pro eodē pretio. nā sufficeret probare ista duo. vc3 q̄ ego volebam tāquā mutuū, ⁊ volebā rem pignorare: tu autē voluisti qd diceret cōtractus in emptionē: cū dicto pacto de retrouēdendo pro eodē pretio. nā tūc hoc ipso ꝓbatus est ꝯtractus vsurarius. sed si non cōstaret, qd ego volebam recipere mutuū. sed hoc solum ꝓbat qd vendidi, cū pacto de retrouendendo nō sufficeret: quia talis cōtractus est licit⁹, ⁊ permissus l. ij. C. de pac. inter emp. ⁊ vēdi. intm̄ qd si vēditor postea emptori offerat realiter dictū pretiū, volens reemere ⁊ ille noluit acceptare statim ipso iure vtile dominiū ⁊ vtilis rei vēdicatio est trāslata in primū venditorem, sine alia traditione. vt est tex. valde not. in. l. si cum venderet. ff. de pigno. actio. ¶ Et predicta sunt vera, q̄ tali casu non presumat cōtractus feneratitius, nisi ꝓbarent alie coniecture videl3 q̄ res multo plus valeret. ⁊ ꝺm aliquos qd erat solit⁹ fenerari. l. qui semisses. ff. de vsuris. Tu dicas q̄ hoc clarissimum esset, si fiat pactum q̄ vēditor nō possit rē reemere intra certū tempus: sed eo elapso sic: nam tunc cū manifeste appareat, qd emptor voluit interusuriū fructuū medij temporis: qd dicit cōtractus feneratitius. vt est casus no. ⁊ ibi glo. ⁊ doct. in. d. c. ad nostrā. de emptione et ven. facit. c. illo vos. de pign. ⁊ qd ibi
22 notat. qd no. ¶ † Capio quartū ⁊ quintū principale simul, videl3 cui competat hoc beneficiū. ⁊ aduersus quos? Et clarū est qd cōpetit ipsi mulieri intercedenti, ⁊ eius heredibus. l. he actiones. ff. e. ⁊ fideiussori suo. l. mulierē. C. e. et omnib⁹ obligatis pro ea. l. exceptiones. ff. de exceptio. ⁊ datur ꝯtra creditorē ⁊ ei⁹ successorē vniuersalē. d. l. he actiones. Sed an detur ꝯ singularē successorē dicti creditoris. vtputa cōtra illum cui mulier per creditorē esset delegata: vt si ipsa mulier fuit per creditorē apud quē itercesserat alteri delegata. an iuuet velleiano aduersus illū cui est delegata? ⁊ tex. in. d. l. q̄uis. §. ij. dicit q̄ sicut mulier iuuat velleiano, penes delegantē. ita iuuabit aduersus illum cui facta est delegatio. Cuius occasione videndū est, an exceptio q̄ obstat deleganti, obstet illi cui facta est delegatio. de quo per Dy. Bar. ⁊ doc. in d. l. doli. ff. de noua. Tu in hoc ꝯcludas: aut exceptio q̄ obstabat deleganti est talis, ex qua soluti daret repetitio. ⁊ tunc obstabit deleganti ff. de do. l. ij. §. itē si ei. aut non daret repetitio. q2 exceptio est odiosa. ⁊ tunc exceptio nō obstabit ei, cui facta est delegatio. sed ei cui tenet soluere. ⁊ ab eo repetet qui delegauit. nisi aliud obstet delegāti, vt ꝓbat in. d. l. q̄uis. §. ij. ⁊. ff. de cōdi. ob causam. l. qui se debere. §. sed cū sciret. Secūdo casu, quando delegatio est facta vero creditori. ⁊ tūc aut delegatus sciebat sibi exceptionē cōpetere: ⁊ tunc videt eam remittere. ff. de noua. l. si quis delegauerit. in prin. aut ignorabat. ⁊ tūc aut delegatio est facta ex causa lucratiua. ⁊ tunc aut exceptio que cōpetebat erat in personam ex parte delegantis ⁊ delegati, ⁊ sic vtriusq3 ⁊ tūc nō obstat ei cui facta est delegatio: quia personam non egreditur. ff. de do. l. si id quod. §. si cum patrono. ꝺm Dy. qd est verum si certam quātitatē promiserat: secus si dixisset promitto id qd debeo. vt no. ff. de re iudi.

l.nesenni⁹.⁊.ff.sol.mat.l.si prior.fatit.ff.de libe.leg.l.legatum.⁊ qđ ibi
notat̃.Aut exceptio erat in iure scripta,ex parte vtriusq̃:vt exceptio
ꝙ metus causa.l.apud celsum.§.penulti.ff.de doli.excepti.vel saltē ex
parte oppositi:vt exceptio doli.ff.de doli excep.l.ij.§.j.⁊ tūc ei obstat
exceptio,cui facta est delegatio.ff.de do.excep.l.iulianus.primo rn̄so.
⁊.§.j.⁊.d.l.ij.de dona.§.cū vero.scđo rn̄so.ſm Dy.ꝙ intelligas verum,
qn̄ ꝓmisit ignorāter ⁊ iusto errore:⁊ erat tutus tali exceptiōe,per quā
ipsi deleganti solutū posset repeti ⁊ ꝓmissum ꝯdici.l.iij.§.j.ff.de cōsti.
pecu.Si aūt facta fuit ex causa onerosa:⁊ tūc aut subest eadem causa
concedēde exceptionis ei,cui est facta delegatio:⁊ tunc ei obstat exce
ptio.vt.d.l.doli.§.diuersum.de noua.⁊ in versic.deniq̃.Aut nō subest
eadē causa exceptionis cōcedende:⁊ tūc aut exceptio cōpetens,cohe-
ret ꝑsone,aut rei tantū.Primo casu,aut debitū reuersurū est ad dele
gantem dolosum:⁊ obstat exceptio ei,cui facta est delegatio.ff.de do
li excep.l.apud celsum.§.apud iulianū.⁊.l.pure.§.si cui.eo.ti.Aut de-
bitum ad delegātem nō est reuersurū.⁊ tunc nō obstat ei exceptio.d.l.
apud celsum.§.iulianus.⁊.§.de authoris.⁊.ff.de dona.l.pe.⁊.ff.de con
di.ob causam.l.si donatur⁹.Secūdo casu,quādo exceptio coheret rei.
dixit Dyn.ꝙ exceptio obstat ei per.l.in hoc iudicio.§.inter socios.ff.
cōmuni diuidūdo.l.idēq̃.§.fi.ff.pro socio.⁊.l.si superat⁹.ff.de pigno.
Sed hoc nō placet Bart.in.d.l.doli.circa princi.ibi dum dicitur idēq̃
in ceteris similibus:cū ibi notatis in gl.ideo dixit exceptionem eo ca
su nō obstare.Et est ratio:quia nō ex prima,sed ex secunda agitur.nō
obstant leges allegate per Dy.quia loquunt̃ in cessione:nō autem in
delegatione.Et p̄dicta ꝓcedūt in casu certo,qn̄ sciuit vel ignorauit fa
ctū:si aūt dubitat̃ sciuerit vel nō,exceptionē sibi cōpetere:tūc dicit gl.
in.d.l.si quis delegauerit.qđ si cōpetebat ei ex aliena ꝑsona,presumi-
tur ignorare:nō ex sua.l.fi.ff.pro suo.idem dixit glo.in.l.si res obliga-
ta.de lega.j.Et p̄dicta ꝓcedūt,quādo mulier vt debitrix alterius,pa-
titur se delegari cum non esset debitrix.si aūt esset vere debitrix,licet
pateret̃ se obligari alteri ⁊ delegata esset,nō iuuaretur velleiano.l.vir
vxori.in prin.ff.eodē.Ex oibus supradictis tā in tertio q̄ in quarto ⁊
quinto articulo principali,clare apparet:ꝙ triplex est beneficiū vel-
leiani.videlicet exceptoriū,restitutoriū,⁊ institutoriū.Primum com
petit mulieri ⁊ eius heredi,⁊ fideiussori suo.C.ad velleianū.l.mulierē.
⁊.d.l.he actiones.Secundum ⁊ tertium remediū,cōpetit creditori.l.si
23 mulier alienā,C.eo.vide qđ notat̃ in.l.seq.eod.tit. ¶ †Uenio ad vlti
mū,videlicet an dictū bn̄ficiū velleiani,hodie locū habeat:Et dic vt
colligi potest ex his que supra dixi,enumerādo casus in quibus cessat
velleianū,⁊ potissime ad intellectū dicte.l.antique.in fi.C.e.videlicet
ꝙ vbi olim mulier tenebat̃ ex intercessione,licet iuuaret̃ velleiano.l.j.
C.eod.⁊.l.ij.cū similibus.ff.eo.hodie vero de iure nouo conseruat̃ ipso
iure illesa etiam si intercedat pro alio,nisi intercedat in instrumento
publice confecto ⁊ a tribus testibus consignato.vt.d.l.antique.naȝ si
tali modo intercedat,oīa q̄ vel veteri vel nouo iure introducta sunt,
habēt effectū iuris.quod tamē vt dixi.s.de cōsuetudine hodie nō ser-
uatur:quia etiā introducēdo in scriptis,nō tamen in instrumēto tam
solēni tenetur habet locū velleianū:dic vt ibi dixi.¶ In glo.poteris.
ibi de exceptione doli per totum.de ista exceptione doli mali,⁊ de illa
alia exceptione qđ metus causa.dic vt plene dictū fuit.s.eod.in prin.
¶ In eadē ibi:pacti ⁊c.de exceptiōe pacti dic vt dixi.s.e.§.preterea
si debitor.⁊ aliquid dicam.j.eodem titu.proximo.de replicationibus.
¶ Ultimo quia iste tex.principaliter tractat de exceptione rei iudica
te:videamus igit̃ aliqđ de dicta exceptione rei iudicate.vidēdū itaq̃
est,pro fundamēto materie:quādo habet locum dicta exceptio rei iu-
dicate.Et sciēdū est ꝓ regula,quod ad hoc vt cōpetat dicta exceptio,
oportet quod plura copulatiue cōcurrant:ꝙ si alterū deficiat,nō pote
rit habere locum dicta exceptio.Requirunt̃ itaq̃ copulatiue tria:vt
est tex.in.l.cū querit̃.cum.l.sequē.in prin.⁊ sequen.ff.de excep.rei iudi-
cate.videlicet ꝙ sit idē corpus,siue eadē quātitas,siue idē ius qđ no-
uiter petitur qđ al's petitū fuit:⁊ lata sup hoc absolutoria.vt.d.l.cum
queritur.cū.l.sequēti.Secūdo requiritur quod sit eadē causa petendi.
Tertio requiritur qđ sit eadē cōditio ꝑsonarū.d.l.⁊ an eadē.in princi.
Et predicta requirunt̃,ꝙ concurrāt vere vel interpretatiue:vt voluit
gl.in ver.cōcurrens.⁊ ibi Bar.⁊ doct.Tria ergo copulatiue requirun-
tur,⁊ nō postea:licet tex.ille plura nominauerit:quoniā corp⁹ ⁊ quan
titas ⁊ ius,ibi ponunt̃ pro vno ⁊ eodē:vt dicit ibi gl.in ver.idem ius.
quia omnia ista tria tendūt ad vnū.videlicet qđ dicat̃ eadē res.Secū-
do modo requirit̃,qđ sit eadē causa petendi.Tertio eadē cōditio per-
sonarum.Declaremus ista tria singulatim:⁊ per ordinē dixi.Primo
quādo petit̃ idē corp⁹:hoc non intelligas stricte,sed large:vt habet̃ in
d.l.⁊ an eadē.§.j.⁊ ideo si primo singulas res hereditarias per rei ven-
dicationē postea petēdo,⁊ intētando vniuersaliter petitionē hr̄dita-
tis,obstabit exceptio rei iudicate:vt est tex.notabilis in.l.iij.ff.d exce
ptione rei iudicate.Et idē ecōtra,petendo primo generaliter per peti
tionē hereditatis:si petit postea singulas res hereditarias:etiā obsta
bit dicta exceptio.vt ibi est casus in fine.qđ intelligas tu,qđ dictaȝ rei
vēdicationē ⁊ petitionē hereditatis intētat ex eadeȝ causa:quia erat
heres titij.secus si ex diuersa causa:quia non obstaret exceptio predi-
cta:vt.d.l.⁊ an eadem.⁊ hoc gl.sentit in dicta.l.iij.in versic.submoue-
bitur ex eadē causa,nō ex postea supueniēti.Et aduertas quod in su-
pradicto secūdo casu,quādo primo intentauit petitionē hereditatis:
non est mirum quoniā qui petit totū petitione hereditatis,nō potest
postea petere eius partem subiectiuam vel integralē.l.si quis cum to
tum.in princi.⁊ quasi per totam dictam.l.ff.eo.⁊ ideo si petij ancillā,
vel fundum,⁊ succubui:nō possum postea petere fruct⁹ vel partū:qui
tempore petitiōis fuissent in rerū natura.licet nō sint idē numero cū
primo petitis,tamē quia ex petitis descēdūt,obstat ei exceptio rei iu
dicate.Sed bene possum petere fructus,partū,⁊ cementa insule disso
lute:qui non erant tēpore iudicij in rerum natura.⁊ ideo quia impossi
bile fuit super his posse esse iudiciū,⁊ posse fieri sententiā super eo qđ
nonduȝ erat in rerū natura.⁊ idcirco absolutoria lata in fundo,mari,
vel insula non parit exceptionē rei iudicate in fructib⁹,partu,vel ce-
mentis.Iste est proprie casus in dicta.l.si quis cum totum.in versic.si
ancillam.⁊ in versi.sed in cemētis.⁊ in versi.de fructibus.ſm Ang.ibi
quod no.¶ Addas tu,quod hoc intm̄ est verū:quod licet totū vsum-
fructum petam ⁊ succubui,postea petam partē mihi accrescentem:nō
obstat exceptio rei iudicate.vt est tex.notibilis in dicta.l.⁊ an eadē.§.
qui cū partem:⁊ ibi glo.assignat rationē,in prima solutiōe ꝙ licet in
secundo iudicio petat̃ eadē res:tamē nō petitur ex eadem causa im-
mediata:quia primo petij tanq̄ mihi legatum,totum:nunc petā par
tem,tāq̄ mihi legatario ipsa accreuerit.Et licet sit eadē causa legati:
tn̄ illa nō est proxima causa,sed remota:nā proxima causa est,que nūc
accreuit ꝑsone mee licet legatario.⁊ hoc tenet hic Raphael:⁊ est ipsa
veritas licet Bar.ibi hoc nō placet.¶ Ex quo no.singulariter in ista
materia,qđ ad hoc vt obstet exceptio rei iudicate:requirit̃ qđ sit eadē
causa immediata:sec⁹ si esset eadē causa,nō tamē immediata sed me-
diata vna cū alia causa superueniente.ꝙ nūquā exeat mentem tuam.
¶ Et etiam aduertas,quia dicitur agi ad eādē rem si agatur ex eadē
causa originali,licet diuersa forma actionis:vt est tex.in.l.de eadē re.
ff.de excep.rei iudica.⁊ facit.l.querebat̃.in fi.ff.iudicatum sol.⁊ ibi no.
¶ Et predicta procedūt,quādo in primo iudicio iudicatū ⁊ decisum,
non venit iterum examinādum in secūdo iudicio:alias autē si veniret
examinandum,non obstaret exceptio rei iudicate:dicta.l.si quis cum
totū.§.⁊ generaliter.⁊ ibi Jac.but.Bar.⁊ Ange.facit.l.penul.⁊ quod
ibi plene Bal.ff.de his qui sunt sui vl' alieni iuris.⁊ qđ no.plene Bal.
⁊ docto.in dicta.l.qui rome.§.duo fratres.in quinta oppositiōe.ff.de
24 verbo.obliga.¶ †Et predicta inducuntur,contra cauillosos causidi
cos:qui dicunt ꝙ potest negari totum,si etiam minima particula non
est vera.Unde si peto cētum:⁊ in veritate nō est debitor nisi in nona-
gintaquinq̃,dicunt cliētulo qđ propter illa quinq̃ que nō sunt debi-
ta,potest totū negare.quod non est verum:quia petēdo tota cētū,di-
citur petere quālibet eius partem:igitur ⁊c.ita dicit Bar.⁊ doc.in di-
cta.l.si quis cum totū.in prin.⁊ in.l.j.§.si stipulanti.ff.de verbo.oblig.
⁊ ibi cōmuniter doc.⁊ ibi dixi:⁊ habetur in.l.qui solidum.§.j.ff.de lega
tis.ij.¶ Quapropter pro huius intelligentia,esset hic videndum an
absolutoria lata in principali,obstet in accessorio ꝓducto in rerū na-
tura,ante litē contestatā:Secūdo an obstet exceptio in producto in
rerum natura,post litem cōtestatam.vt habetur in dicta.l.si quis cuȝ
totū.Tertio an sentētia absolutoria lata in principali,preiudicet in
accessorio:vt.d.l.si quis cum totum.Quarto an sentētia condemna-
toria in principali,preiudicet reo in accessorio.Quinto an sententia
in accessorio,preiudicet principali:Oēs istas questiones mouit Ra-
25 pha.in.d.l.si quis cum totū.¶ †Capio itaq̃ primam questionem.⁊
dic qđ sentētia absolutoria in principali,parit exceptionē rei iudica-
te in accessorio:quādo est accessoriū nō solum quo ad productionē sed
etiam ad sui cōseruationē.Iste est casus in.l.parte fundi petita.ff.de
excep.rei vendi.nam non potest competere iudiciū cōmuni diuidun-
do vel fami.erciscun.ei qui non est dn̄s vel possessor.l.j.⁊ ibi nota.per
gl.⁊ doc.⁊ dominū meū Floria.ff.fami.ercis.⁊ habet̃ in simili de via in
l.fundū.⁊.l.sed si ante.⁊.l.fundi.⁊ quod in eis per gl.⁊ Bar.ff.de exce-
ptio.⁊ probatur in.l.egi.⁊ in.l.si cui.de vsufruc.⁊.l.si differentie.ff.qui.
mo.pig.vel hypo.sol.ibi aūt est accessoriū,quo ad productionem tan
tum nō quo ad cōseruationē:vt fructus ⁊ partes percepti:an tunc sen
tētia in principali:pariat exceptionē rei iudicate in accessorio.Et est
casus ſm Dy.in dicta.l.fundi.ff.de excep.quia non possunt peti fru-
ctus,anteq̄ petat rē ex qua fructus nascūtur:q̄ sententia lata in fun
do,parit exceptionē rei iudicate in fructib⁹.Et est ratio.quia versat̃
eadē questio.ita dixit Dy.Sed cōtra istam opinionem Dy.opponit
Raph.in dicta.l.si quis cū totū.⁊ videtur tex.in.l.j.C.de libe.cau.vbi
sentētia in libertate,non preiudicat partui,ante litē cōtestatā nato.
Et dic qđ huic argumēto nō videtur respōsum,nisi dicat̃ qđ ibi sit spe
ciale fauore libertatis:ne sentētia cōtra matrem preiudicet filio.arg.
l.j.in fi.de carbo.edic.Et quia in personis,non sit accessio vt sit in alijs
rebus.vt.§.in pecudum.s.de rerū diui.Tamen dicit,ꝙ ista est fragi-
lis ratio dicere ꝙ ibi sit speciale.Unde dicit ꝙ sentētia absolutoria in
fundo,non parit exceptionē rei iudicate in fructibus:quia diuersa est
ratio:licet sit idētitas cause.quod nō sufficit:vt dicta.l.cū queritur.ff.
de excep.rei indi.Item subest ratio:q̄ sententia nō debet preiudica-
re,nisi quaten⁹ necessario concludit.l.si superatus.ff.de pig.Pro hoc
faciunt

faciunt notata in.l.iulianus verum debitorē.de cōdi.indebi.vbi sententia nunq̄ facit presumptionē,nisi quatenus necessario cōcludit:vnde pronūtiatus nō debitor,intelligitur pronūtiatus nō debitor efficaciter:nō aūt intelligitur pronūtiatus nō debitor naturaliter tantum. Sed stare potest,quod tēpore petitiōis fiēde,nō erat possessor dominus fundi petiti:sed tēpore petitionis fructuum sic.dicit tamē q̄ pro cōmuni sententia posset dici,q̄ sentētia in principali,preiudicat i fructibus si ex eadē causa petātur:puta si fuit absolutus reus quasi actor: nō solum tempore petitionis:sed nec ante fuerit dominus:quia nihil probauit vel dubie probauit:cogitandū tamen reliquit. Tu vero potes dicere,vt supra dixi ḟm Ange. Aut fructus vel partus erant in rerum natura tempore petitiōis et litis cōtestate,aut nō. Dic vt supra dixi nec obstat.l.fina.C.de libe.cau.vbi sententia lata super matre,habet eundē effectum in partu.ex quo partus sequitur matrem si est conceptus post litem contestatā:non autem habet vel habere potest eundem effectum in filijs,natis ante litem cōtestatam:quia factū matris seu seruitus sua,non debet preiudicare filijs iā natis:quia ibi agebatur iudicium liberale.et sic erat questio,an ibi esset serua vel libera.sed in dicta.l.si quis cum totum.cōstabat de eius seruitute:sed non de seruitute eius,sed de eius dominio inter duos erat cōtrouersia.ita dixit glo.in dicta.l.fin.similiter nō obstat.l.fundi.ff.de excep.vbi etiam fructus ante nati,non vendicantur iure dominij:quia illud est verū intētato reali iudicio super fundo:vnde absolutoria lata in fundo, parit exceptionem rei iudicate in fructibus. Sed si quis vellet mouere questionem de fructibus principaliter,omissa questione fundi:ꝛ sic nō rei vēdicatione,vt egit ad fundū sed alia actione ꝛ alio iure:iuxta dictā l.cum queritur.ḟm Angelum. ¶ Secūda questio fuit,an absolutoria a principali,pariat exceptionē rei iudicate in productis post litē contestatā.ꝛ videtur casus in dicta.l.si quis cum totū:q̄ sentētia non preiudicet. In cōtrarium videtur casus,ḟm Rapha.in dicta.l.fina.C.de libe.cau.ꝛ istam opinionē tenet Raph.nec obstat dicta.l.fina.si quis cum totū.quia debet intelligi,quādo petitur ex diuersa causa. Et est ratio,quia cū processerint post litem cōtestatam,dicuntur processisse ex radice quodammodo vitiata: quia ꝑpter iudicium,iam erat in dubium reuocatū dominium ipsius rei:igitur ꝛc.sicut arguitur de persona ad res:q̄ lata sentētia cōtra debitores,nō preiudicet creditori habenti causam ante litem cōtesta.l.si mater.in fi.de exceptio.rei iudicate.sed si esset creditor post litem contestatam seu post sententiā.tunc bene preiudicaretur:vt ibi ꝛ dicta.l.si superatus.ita dicas in casu isto q̄ preiudicet:igitur ꝛc. Tu vero dicas ad intellectū dicte.l.si quis cum totum.ꝛ dicta.l.fin.de libe.causa.vt.s.dixi:videlicet qd̄ dicta.l.si quis cum totum.loquitur quādo nō erat in rerum natura,tempore petitionis ideo nō est mirum:quia nō poterant in iudicium deduci.l.non potest.ff.de iudic.ꝛ dixi.s.de actio.in princi.igitur non mirum,si nō obstat sententia. Sed in.l.fin.erat iudicium liberale:quia disputabatur vtrum ancilla esset serua vel nō,igitur in ꝯceptis pendente iudicio:quia dicuntur esse pars iudicij,preiudicatur nō autem in natis ante dictū iudicium motum: sed in dicta.l.si quis cum totū.presupponitur pro constanti q̄ erat serua. ¶ Tertia questio fuit,an sententia in re principali preiudicet in fructibus:ꝛ in dicta.l.si quis cum totū.videtur casus q̄ preiudicet.ibi plane si in restitutione.ꝛ glo.ibi in ver.noceat.in fine.concludit q̄ in his que veniūt officio iudicis,preiudicat.secus in his que ante litē contestatam veniunt iure actionis.vnde Raph.ḟm Barto.in.l.fructibus.ff.de rei vendi.dicit q̄ aduertendum est,q̄ fructus ante litem contestatam nati ꝛ recollecti,nō veniunt officio iudicis mercenario sed officio iudicis nobili vel ꝯdictione sine cā:vel alia actione.fructus vero post litem contestatam, necessario veniunt officio iudicis mercenario.l.ediles.§.item sciēdum.de edilitio edicto. Ex quo sequitur,quod pro fructibus ante litem contestatam, necesse est implorari principaliter ꝛ expresse officium iudicis nobile:al's non veniret in dicto iudicio intentato,super fundo:nec ex suo officio iudex, suum officiū non petitū debet cōcedere nisi ad partis petitionē.l.iiij. §.hoc antē.de damno infec.sed si fructus post litem contestatam sint prouenti,nō est necesse q̄ pro eis imploretur officiū iudicis:quia omnino dictum officium,etiam non deductū non imploratum per partē: tamen cōpetit ꝛ necessario cōsequitur.vt dicto.§.item sciendum. Et est ratio rationis:quia ante litem contestatam,officium mercenariū non competit:sed habet actionem vel condictionē sine causa:vel officiū iudicis nobile,quod succedit loco actoris.l.quod si minor.§.fin.de minoribus.vnde huiusmodi actiones,vel officiū iudicis nobile super eo quod nondum est,nō datur:ne preiudicium fiat rei vēdicationi vel alie actioni super fundo.vt.d.l.fundi.ff.de except. Et predicta proce-
26 dunt in absolutoria. ¶ † Quarta ergo fuit questio, an condēnatoria in principali,noceat in accessorijs reo principali:ꝛ de hoc habetis gl. in.l.ex diuerso.§.j.ff.de rei vendi.in fi.q̄ noceat.que gl.cōmuniter approbatur etiam si iniuste reus sit condemnatus in re principali.ꝛ hoc videtur expresse probare in.l.qui rome.§.fina.de verbo.oblig. In contrarium videtur glo.in.l.eos.C.de vsur.ibi sententia super vsuris,forte non preiudicat reo condemnato in vsuris.et hoc voluit Dyn.in.l.si iudicia.ff.eodem ti. Sed Raph.cōcordat sic opiniones,quod sententia lata super principali,ita nocet in accessorio:vt non possit in iudicio reuocari qd̄ est determinatū principaliter:vtputa agebam contra te rei vēdicatione, es mihi cōdemnatus postea peto fructus:ꝛ sic accessoria in his itaq̄ accessorijs ꝛ in eorum iudicio,nō poteris amplius in dubium reuocare ꝛ replicare questionem dominij.ita vult ꝛ intelligitur gloss.in dicta.l.ex diuerso.§.j.ꝛ iste est casus in dicta.l.qui rome.§.fina.non tamen preiudicat,vt sententia in principali mandetur executioni etiā in accessorio.sed opus est noua petitione.ꝛ hoc apparet per glos.ex dicta.l.ex diuerso.§.j.quare de nouo fructus sunt petendi. ita debet intelligi gl.in dicta.l.eos.quam Bal.ita videt̄ intellexisse in l.centū capue.de eo quod certo loco. Et intelligas, qd̄ non facit preiudicium in accessorio:quod venit iure actionis vel officio iudicis mercenario.nec obstat si dicatur, quod ad hoc vt nō obstet exceptio rei iudicate:ita requiratur idētitas rei,cause,ꝛ persone:vt dicta.l.cum queritur.sed hic est res diuersa:quia accessorium maxime ante litem contestatam productum,est diuersum a re principali.vnde quomodo possibile est q̄ sententia lata super sorte,noceat in vsuris ꝛ fructibus? Istud videt̄ in contrariū tenēdo q̄ noceat sorti:tamē potest respōderi,quod idētitas rei non sumitur ita stricte pro indiuiduo:sed latius sicut dicitur eadem cōditio personarum quādo vna habet causam ab alia.ita dicendum in rebus.facit.l.ꝛ an eandē.§.ij.ꝛ quod ibi notatur.ff.eod.ꝛ
27 dixi.s.quod no. ¶ † Quinta questio fuit,an sententia lata in accessorio,ecōtra preiudicet in principali:ꝛ de hoc est gl.in.l.fundū.et in.l.sꝫ si ante.ff.de excep.q̄ preiudicat quo ad aliquale preiudicium.ꝛ ista est cōmunis sentētia: Bald.vero dicit q̄ imo affert plenum preiudiciū.ꝛ ad id quod dicit.s.q̄ cōdemnatoria in principali,p̄iudicat in accessorio:voluit Innocē.in.c.cū ecclesia.de causa pos.ꝛ proprie.in vltima gl.etiam si feratur,tanq̄ victor esset dominus rei principalis:vt in simili voluit Barto.in.l.de pupillo.§.si is.de noui operis nūtia.ꝛ hec opinio est tenenda,quicquid dixerit Bald.quia dicta.l.fundū.loquitur in accessorio quo ad conseruationem sui,vt in via ꝛ simili. Innoc.vero loquitur in accessorijs quo ad originem tamen ḟm Rapha.eadē est ratio. Et aduertas quia si diceremus cōtrariū ad sentētiā Bald.in casu suo,oportet necessario dicere q̄ sentētia lata ī via,licet trāsierit in rem iudicatam reuocabitur:quia siue sim cōdēnatus ad viam,per fundum seianum:ꝛ agis rei vendicatione ad fundum,ꝛ succumbas:reuocabitur prima sentētia de via.arg.l.j.C.cōmunia pre.quod nō est in casu Innocē.quia fructus sine fundo,stare possunt:ꝛ sic fieri posset differētia inter istas opiniones ḟm Raph. ¶ Scdō principaliter requiritur ad hoc,vt nō obstet exceptio rei iudicate:q̄ non inter easdem personas.ꝛ dicitur esse inter easdem personas,quando esset in successore vniuersali:quia sentētia lata pro se vel contra defunctum,prodest vel nocet heredi suo vniuersali actiue vel passiue:quia successor vniuersalis dicitur esse eadem persona in omnibus,cū defuncto.vt in aut.de iureiurā.a moriēte prestito.§.j. ¶ Sed quid in singulari successore:ꝛ dic q̄ actiue et passiue ei ꝓdest ꝛ nocet:vt.j.dicam.vnde si vēditor anteq̄ rem vendat,fuit super reali actione absolutus,emptor potest vti exceptione rei iudicate. Si vero ꝯueniatur ab eo qui succubuit in iudicio agitato cū vēditore. Et idem ecōtra si vēditor reportauit sententiam cōtra se:talis enim sentētia afficit emptorē.l.si a te.§.fi.ꝛ ibi gl.Bart.
28 ꝛ Ang.ff.de excep.rei iudica. ¶ † An aūt sentētia lata pro emptore vel cōtra emptorē,ꝛ sic ꝯtra singularē successorē ꝓsit vel noceat autori suo:ꝛ Jo.ibi tenet q̄ sic.sed gl.ibi tenet ꝯtrium. Pet.vero tenet opi. Jo.sed Ray.tenet opinionem gl. Bar.vero eligit sibi mediam viam. nam aut reuertitur ad vēditorem per redhibitoriam:quia in tali casu videtur quedam retrouenditio:et sic quod habeat titulū ab emptore: ꝛ tūc sit vera opinio Jo.ꝛ Pet.aut redit ad venditorē ex.l.commissoria.quare soluit contractū: nec dicitur vēditor habere causam ab emptore:ꝛ tūc sit vera opinio gloss.et hanc distinctionem ꝛ differentiam probat,per.l.iiij.§.si marcellus.de in diem adiec.cōiuncta.l.bouem.§. pignus.de edil.edi.Sed domino meo Rapha.in dicta.l.si a te.§.fina. placet opi.Joan.ꝛ Pe.per.l.ex contractu.de re iudica.vbi si sentētia fertur contra minorem heredem,dummodo bona fide sit litigatum ꝛ in integrū minor restituatur:remanet tamē sentētia efficax,in psona successoris.ita in casu nostro sentētia cōtra emptorē lata,licet perueniat ad vēditorem per modum resolutiuū,debet sibi prodesse vel nocere. Sed si tu velles huic.l.Rapha.respondere:potes dicere q̄ coheres vel substitutus potest magis dici successor vniuersalis:nos aūt loquimur de singulari successore. Preterea dicit Raph.Bar.videt̄ contradixisse in.l.diē.de aqua plu.arcēda.vbi dixit,quod vbi venditor cū pacto adiectionis in diem vel in simili,facit actū volūtarium siue voluntate illius ad quem potest in futurum pertinere,nō preiudicat ei. vnde emptor non potest preiudicare venditori per actum voluntariū dando in pignore:sed per actū necessarium sit.vnde in iudicijs dixit Bart.nō citādos substitutos esse sed principaliter institutos.est optimus tex.in.l.j.§.penul.de ventre inspi.ꝛ in.l.filiusfamilias.§.diui.el.j. de legatis.j.ꝛ.l.nihil.§.omnibus.eod.ti. ¶ Tu addas no.glo.ꝛ quod ibi per docto.ꝛ do.Jo.et ibi dixi in.l.de vnoquoq̄.de re iudic. Ex quibus patet q̄ Bar.in dicta.l.si a te.§.fina.non est visus bono argumento:quia licet resoluatur venditio actu necessario iudicij,extendit̄ ad

venditorem.⁊ ibi voluit Bart.vnde dicit Raph.ꝙ de iure, verior est
opinio Jo.⁊ Pe.sed opi.gl.Bar.⁊ Ray.⁊ citramontanorum serua-
retur in practica,que omnia bene no. ¶ Secundo principaliter circa
istas personas,aduertas:qꝛ nõ tantũ absolutoria,prodest vincẽti,sed
etiam illi qui interpretatiue cẽsetur,eadem persona cum vincẽte:vt si
sentẽtia feratur absolutoria pro filio,ꝓdest patri:qđ est verum si est fi
lius in potestate:⁊ sic dicitur eadem persona:vt in.§.ei vero.institu.de
inutili.stipula.Iste est casus in.l.si mater.§.si quis hominẽ.de excep.
rei iudicate.⁊ hoc siue fili⁹ in potestate cõueniatur vt defensor patris:
iuxta.l.exigẽdi.C.de procura.quoniã nõ tantum in filio,sed in quoli-
bet alio defensore sentẽtia absolutoria lata pro defensore,ꝓdest illi q
fuit defensus.dicta.l.si mater.§.hoc iure.in ver,in persona autem rei.
siue filius proprio noĩe cõuẽctus fuerit,personali actiõe insolidũ:⁊ pa
ter postea conueniebatur cum adiectione de peculio: quo casu pater
est legalis fideiussor filij.l.cum filius.in prin.ff.de verb.obli.⁊ ibi glos.
⁊ Bar.merito sentẽtia lata ꝓ filio,patri ⁊ eius fideiussori ꝓdesse de-
bet.l.exceptiones.ff.de excep. ¶ Et idẽ,si filius fuerit cõuentus reali
actione:quia absolutoria prodesset patri:vt dicit gl.in.d.§.si quis ho
minẽ.quod Bar.intelligit fore verũ,si fili⁹ cõueniat̃ nomine patris:
secus si cõueniatur nomine proprio:vt qꝛ dicat se possidere: quãdo in
primordio fuerit interrogatus in iudicio.l.qui seruũ.ff.de interroga.
actio.Sꝫ ſm Raph.dictũ Bar.est directo cõtra mẽtẽ gl.vnde putat
gl.bene dicere simpliciter.qꝛ siue suo nomine,siue noĩe pr̃is cõueniat̃
prodest dicta sentẽtia absolutoria patri.Quod sic probat̃:nã in profe
ctitijs,nec hodie nec olim filius poterat habere possessionẽ:sed tãtũ-
modo tenutã:qꝛ patri possessionẽ querebat.l.possessio.§.j.de acquirẽ
da posses.vnde fili⁹ videtur cõueniri,tanq̃ detẽtor nomine patris:ex
quo vt filius cõuenitur.vnde ea ratione voluit gloss.prodesse patri.et
quia habet pater causaꝫ a filio:quia per filium detinentem,possessio
et omnis vtilitas fuit quesita patri.l.placet.de acquirẽda hereditate.
¶ In aduẽtitijs autẽ,pone pater habet vnam rem aduẽtitiam:⁊ cõ
uenitur rei vẽdicatione,tũc maior videtur dubitatio:quia filius dici-
tur habere ciuilẽ possessionẽ,⁊ pater naturalẽ.Tu allga pro hoc glo.
ordin.in.d.l.possessio.§.j.in fin.gl.magne.nec filius dicitur tenere rem
nomine patris.l.j.in fi.ff.vsufruct.quẽadmodum caue.vbi proprieta-
rius,nõ possidet vsumfructũ omnino.tamen glo habuit cõsideratio-
nem propter idẽtitatem personarũ,⁊ cause.Filius enim qui detinet,
videtur retinere noĩe patris:⁊ pater dicit̃ habere causam a filio:igit̃
ita vult singulariter illa gl.⁊ illam sequitur Rapha.quicquid dixerit
Bar.vnde secus esset ſm Raph.in alio vsufructuario simplici:qđ est
notatu dignũ:qꝛ nõ est alibi.Si aũt esset filius emancipatus,tũc lata
sentẽtia ꝓ eo,non prodest patri:nisi pater habeat causaꝫ a filio:vt qꝛ
emit ab eo,vel habet in dicta re vsumfructum.ita dixit gl.notanter in
29 d.§.si quis hominẽ.in fi. ¶ † Ex quo nota,ꝙ sentẽtia lata pro actore:
prodest successori:licet sñia lata sit,postq̃ ille causaꝫ habebat.Nõ eñ
est dubiũ,ꝙ sñia lata pro vẽditore ante venditionẽ vel rei traditionẽ:
ꝓdest emptori:vt.s̃.dixi.Si aũt esset lata postea,videbat̃ ꝯtra per.d,
l.si a te.§.fi.cum ibi no.tamẽ dicta.l.vult contrarium. nam pater habe
bat iam causam a filio emãcipato:tñ sentẽtia ꝓdest patri.qđ Bar.ibi
plenius in.l.cum vir.de vsuca.dicit illud fore verum,qñ interest ipsius
filij emãcipati tũc potest prodesse patri.⁊ ita debet intelligi dicta.l.si
a te.§.fi.vt qꝛ forte aliquid promisit patri,sub pena.ergo videt̃ dicere
ꝙ secus esset,vbi nõ interesset. ¶ Sed tu dicas ꝙ cõtra Bar.videtur
l.si tibi.§.pactũ.in fi.ff.de pac.vbi pactũ donatori factum,prodest do-
natario:⁊ tamẽ non interest donatoris:qꝛ non tenetur de euictione.
l.aristo.de dona.igit̃ nisi respõdẽdo dicas,ꝙ ibi illud pactum factum
fuit ante celebratam donationẽ:secus si postea fieret:quia tũc dubiũ
esset,an prodesset donatario:cũ donatoris nõ ĩtersit. facit.l.si fideius
sor.ff.de pactis.Ego autẽ ꝑdicta intelligerẽ,iuxta ea que habẽtur in
l.sepe.de re iudi.quãdo venditor vel emptor est in iudicio.vide ibi per
gl.Bar.⁊ latissime per dñm meum Jo.⁊ late per Cyn.⁊ doc.in.l.ij.C.
quibus res iudicata nõ nocet. ¶ Quid ecõtra,si filius succumbat:an
sentẽtia lata cõtra filiũ,noceat patri? Et dicit Ang.in.d.§.si qs homi
nem.ꝙ nõ:quia fili⁹ nõ habet administrationẽ, etiam aduentitiorũ.
l.fi.§.vbi aũt.C.de bo.que liberis.⁊.l.j.C.de bo. mater.vnde cũ non ha
beat administrationẽ,sentẽtia lata tãq̃ cũ nõ legitimo defensore,nõ
nocet patri. ¶ Tertio aduertas,qꝛ dixi supra ꝙ sentẽtia lata ꝓ quo-
30 libet defensore,ꝓdest defenso.vt.§.hoc iure.in fi. ¶ † Quid ecõtra:an
condẽnatoria cõtra defensorẽ,noceat illi quẽ defendebat? ⁊ si ratũ ha
bet nocet ⁊ mittetur executioni in bonis ratũ habentis:vt ibi facit.l.
qui absentem.cum ibi no.ff.de procura.⁊.l.qui defensor.de interroga.
actio.idem si erat defensor necessarius.l.qui procuratorẽ.§.si ignoran
tes.ff.mãdati.alias dicta sentẽtia,nõ nocebit domino:sꝫ mittet̃ exe-
cutioni in bonis ipsius defensoris,sine mandato.l.solutionem ⁊ iudi
cium.⁊ quod ibi Dyn.⁊ Bar.Ang.⁊ domini mei de sol.l.plautius.de
procu.⁊.l.iiij.in prin.de re indica. ¶ Quarto quid in procuratore,tu-
tore,curatore,syndico,economo:vel alio legitimo administratore cũ
mãdato? Et dicas qđ absolutoria lata pro istis,ꝓdest omnino domi
nis suis:⁊ cõdẽnatoria lata cõtra istos,etiam iniusta nocet dominis.
l.si sine.§.cum autem.cum ibi not.per gl.⁊ Bar.ff.rem ratam habe.ita

dicit Ang.in.d.§.hoc iure.et mittetur executioni in bonis domini,vt
dicta.l.iiij.in princi.de re iudi.⁊ dicta.l.plauti⁹.Et singularissime te-
ne mẽti gl.in.d.§.hoc iure.que semper allegat̃,quod sentẽtia lata pro
falso procuratore contra aduersariuꝫ,potest per illum cuius nomine
egit haberi rata.Sed vltramontani contra:quia sententia est nulla,⁊
processus est nullus,cum falso procuratore agitatus:⁊ in eternum de
nullitate dici potest.l.licet.cum ibi no.per glo.⁊ docto.C.de procura.
⁊ ideo quod nullũ est,penitus nõ potest ratum haberi.no.in.l.j.C.qui
admit.ad bo.posses.possunt.nec obstat.l.licet.ff.de iudi.quia illa lex
non dicit,ꝙ possit haberi ratum post sententiam:sed bene dicit ꝙ ra
tum habere potest pendente iudicio:quia tunc dubium est,an senten-
tia feratur pro procuratore vel ecõtra.⁊ pro ista parte allegatur gl.or
dina,in.l.si tutor.C.qui.cau.in integrum restitu.non est neces.vbi glo.
vult fore speciale,ꝙ sentẽtia lata ꝓ tutore non legitimo,prosit pupil
lo.ergo in cõtrariũ est ius cõmune in alijs.l.j.ad municipa.tamen his
nõ obstãtibus,cõtrariũ cõmuniter tenetur:videlicet ꝙ etiã post sentẽ
tiam,possit ratum haberi per maiorem in sui fauorem nõ soluꝫ in sui
preiudiciũ.l.iij.§.falsus,⁊ quod ibi Bart.ff.rem ratã habe.Nec obstat
dicta.l.licet.C.de procur.quia talis nullitas,causatur solũ ex defectu
mandati dñi.vnde in his que inualidantur ratione consensus:regula
est ꝙ ratihabitio retrotrahitur,⁊ mandato cõparatur.l.fi.C.ad mace-
donia.igit̃ ⁊c.Itẽ cur magis debet posse ꝯtra se conualidare id,quod
dicitur nullum:vt dicta.l.iij.§.falsus.q̃ pro se.vnde cũ cõtra se possit
approbare:ergo ⁊ pro se videtur potuisse approbare.Si enim alia ra-
tione deficiat sententia,q̃ cõsensu meo:iuxta.l.si diuersa.cum gl.C.de
trãsactio.⁊ ibi doc.⁊ Bar.⁊ no.Bar.⁊ do.in.l.j.C.qui pro sua iurisdi.
non possum sententiã etiã cõtra me latam,solo cõsensu conualidare.
Et aduertas quia vltramontani,non sufficiẽter respõdent ad dictã.l.
licet.ff.de iudi.Unde dicendũ est,ꝙ si ibi sententia ferretur:⁊ idẽ in.l.
licet.C.de procurato.sentẽtia nõ esset simpliciter nulla:quia saltẽ cõ-
tra procuratorẽ falsum:⁊ ꝓ falso ꝓcuratore,valeret.d.l.iij.§.falsum.
cum ibi notatis.Unde potest dici,ꝙ magis sit in pendẽti cõtra dñm
vel pro dño,ex futura ratihabitione dñi.Et ad gl.in.l.si tutor.potest
respõderi,ꝙ ibi loquit̃ in falso tutore vbi nõ deficit actus ratione con
sensus:sed alteri⁹ solẽnitatis.merito cũ nõ debeat posse ratificari,nõ
requirit̃ ratificatio ſm Bar.vel ſm Raph.in.d.§.hoc iure.potest re-
sponderi ad dictã gl.que vult ꝙ sentẽtia lata pro minus legitimo de-
fensore,vcꝫ ꝓ tutore vꝫ.⁊ hoc est priuilegiũ minoris:vt.l.nõ eo minus.
C.de ꝓcur.quã legẽ.d.gl.in.d.l.si tutor.allegat.Unde dic ꝙ.d.l.non eo
min⁹.habet locũ etiã in pupillo.vt no.gl.in.l.exigendi.in fi.C.de pro-
cur.⁊ ideo nõ requirit̃ ratihabitio,q̃ esset necessaria in falso ꝓcurato-
re.⁊ ista est sñia cõis vcꝫ ꝙ sñia etiã ĩ sui fauorẽ lata,mediãte falso ꝓ-
curatore possit etiã post sententiã rata haberi.quã sententiã est secut⁹
Jaco.de are.Bar.Ang.⁊ Raph.vna cum gl.in.d.§.hoc iure.Sed Sa
li.in.d.l.si tutor.per multas suas rõnes,est secutus opiniones vltra-
monta.Bal.vero.in.d.l.si tutor.dixit ꝙ iste passus,est dubi⁹:⁊ recitat
opiniões ⁊ nulli adheret.Tu vero secure teneas opinionẽ gl.⁊ citra-
monta.in.d.§.hoc iure.Et vltra ea,q̃.s̃.dixi ſm Raph.rñdeas ad gl.
in.d.l.si tutor.ꝙ ibi loquit̃ in falso tutore,⁊ in iudicio:vnde cum iudex
posset de nouo creare tutorẽ,⁊ ad eũ spectat.l.j.ff.de tut.⁊ cura.da.ab
his patiendo ipm in iudicio adesse,videt̃ ipsum approbare per tex.in
l.j.§.pe.ff.quod fal.tu.auto.⁊ qđ ibi Bar.⁊ no.Ia.de but.Bar.⁊ com-
muniter doct.in.l.licet.C.de procur.⁊ sic non est mirũ,si ipsa sñia lata
in fauorẽ dicti tutoris,ipso iure valet ĩ fauorẽ pupilli sine aliqua alia
ratificatione pupilli:qꝛ iudex videt̃ ratũ habuisse,pro ipso pupillo vt
d.l.j.§.pe.facit.l.qui bo.C.qui admit.ad bo.pos.⁊ hoc est speciale ĩ pu-
pillo ⁊ adulto:qꝛ in maiore lata in fauorem sui falsi ꝓcuratoris,opus
est ꝙ ad hoc vt valeat ⁊ ꝓsit dño,ꝙ ratificet̃ per dñm ⁊ ratificãdo va-
lebit in fauorẽ dñi.Et ita intelligat̃ gl.in.d.§.hoc iure.qđ no.⁊ nunq̃
exeat mentẽ tuã:quia semel vidi de facto in Urbe ibi vbi locũtenẽs se
31 natoris assedi. ¶ † Tertio ꝑncipaliter in ista exceptiõe rei iudicate
requirit̃ ꝙ sit eadeꝫ causa petẽdi vt.d.l.cũ queritur.cũ.l.seq.de except.
rei iudi.Ex quo sequitur,ꝙ si actor succũbit in vno iudicio,⁊ re⁹ obti
nuit in exceptione:nõ potest actor illud ideꝫ deducere in alio iudicio:
etiã ad alium finẽ:sed ibi obstabit exceptio rei iudicate.l.qui rome.§.
duo fratres.⁊ ibi Bar.⁊ Ang.⁊ docto.ff.de verb.oblig.secus autem si
reus succũbat in vno iudicio,per viã exceptionis etiã plenarie agita-
to:nõ põt in alio iudicio deducere illud idẽ,per viã agẽdi:nõ ad eun-
dem finẽ sꝫ ad alium finẽ.l.vendicantem.cum.l.sequenti.ff.de euic.ita
dixit Ang.per illũ tex.in.l.duobus.ff.de except.rei iudica.Et aduer-
tas,ꝙ cõsyderatur eadem causa:quando est eadem origo petitionis.
alia aũt causa dicit̃,quãdo est alia causa petitionis que de nouo sup-
uenit.⁊ ista habentur in.l.si mater.§.eandem.ff.de except.rei iudicate.
¶ Sꝫ pro clariori intelligẽtia,in hac materia sunt examinãdi duo ar
ticuli quos Bar.in.l.qui rome.§.duo fratres.de verb.ob.examinauit.
licet aliquãtulũ in cõfuso:vt ibi p Bar.in x°.opp.ad scðm no.⁊c. Et ꝑ-
mus est,an sit verũ indistincte ꝙ illud ĩ quo qs succubuit agẽdo ĩ vno
iudicio,in quo agebat̃ ad vnũ nõ possit refricari in alio iudicio in quo
agit̃ ad aliud.In quo articulo ſꝫ do.meũ Pau.de ca.in.d.§.duo fra-
tres.cõclude ꝙ si scðm iudiciũ,est accessoriũ ad primũ:seu est super ac-
cessorio

cessorio:vt super pena vel fructibus:& tunc distinguit,qualr succubuit aut qr nõ foueat iustitia:& tunc in alio iudicio non põt refricari:vt.d.§.si duo fratres.& hoc voluit ibi glo.magna.circa fin.in ver.& sic qđ sit in principali piudicat &c.Aut succubuit,qr nõ probauit:& tũc secus p ea que habenť in glo.& in tex.l.iulianus.de cõdi.indeb.Aut scđm iudiciũ,est eque principale:& tũc aut in primo iudicio fuit deductũ principaliter:& in scđo iudicio deducıť incidenter:& tũc idẽ pone exemplũ:si egi cõtra te rei vẽdicatiõe ad fundũ:nam in hoc,deduco dñiũ pncipaliter,& succubui:vel qr nõ pbaui:vel qr tu probasti fundũ esse tuũ:& in hoc iste casus differt a pcedẽti:volo postea agere cõfessoria ad seruitutem debitã eidẽ fundo,per alium fundũ tuum.hic deduco idẽ dñiũ incidenter,nã principaľr deduco seruitutẽ:tñ oportet asseram me dñm illius fundi p cuius seruitute ago.l.sicuti.§.sed si queratur.cum ibi no.ff.si ser.ven.& l.vti frui.§.j.ff.si vsufru.pe.& ff.cõia pdi.l.j.de q̃bus plene dixi in.§.eque.s.de act.certe tũc obstabit mihi exceptio rei iudicate in primo iudicio agitato.l.fundi.& l.fundũ.ff.de excep.vbi nõ admittiť cumulatio istorum iudiciorũ,eodẽ tpe:qr sunt talia absolutoria lata in primo,parit exceptionẽ reo,in scđo,quod est verũ deimpedientibus cumulationẽ.de quo plene per Dy.in.c.nullus plurib⁹.de reg.iur.in.vj.& per Cy.Bar.& doc.in.l.edicta.C.de edẽ.de quo late scripsi.s.de act.in.§.si min⁹.vbi oĩno videas.Aut ecõtra,in primo iudicio deduxi dñium incidenter,agendo cõfessoria pro seruitutẽ:& asserendo me dñm illius fundi,& succubui:qr nõ probaui dñium:vel qr tu probasti te dñm:volo postea agere rei ven.ad eundẽ fundum certe possum & nõ obstat mihi exceptio rei iudicate in illo iudicio,in quo deduxeram incidenter dñiũ:ideo hoc casu,admittiť cumulatio:vt hic est casus in.l.sed si ante.co.ti.& hoc est qđ voluit Inno.in.c.si.de ord.cog.dicens questio principalis per modũ agendi,se habet in plus ad qõnẽ accessoriã p modũ exceptionis, cõtra.Ideo qui succubuit sub pma repelliť in scđa:qr prima est tanq̃ fundamẽtũ ad secũdã:de quib⁹ omnibus vide per Bar.Ange.Raph.in.d.l.fundi.Ad predicta bñ facit:quod dixi in principio materie huius exceptionis rei iudicate.in vsi.vnde p eius intelligentia esset hic videndũ.cũ versi.seq.que oĩa bene no.¶ Scđs articulus principalis,est contra:si aliquis primo loco succubuit excipiendo:& postea illud idẽ in alio iudicio deducere intẽdit agendo:tunc proprie loquitur distinctio Bar.in.d.l.duo fratres.vsi.oppono quinto contra scđm notabile &c.& in.l.j.& ibi doc.C.de or.in.& Inn.in.c.si.de or.cog.videť velle indistincte, possit illud deducere qr qui succubuit in minori,nõ prohibeť in maiori:secus econtra.Sed dñs meus Pau.de ca.ex dictis Cy.& aliorũ doctorũ i.l.perẽptorias.C.sen.resci.nõ pos.& ex dictis Bar.in.d.§.duo fratres.sic dicit, aut illud erat tale quid:qđ de sui natura nõ poterat deduci p viam agendi vt exceptio pacti de non petẽdo vel simile:& tunc clarũ est, illud idẽ non põt iterum deduci etiã per viã agendi:ita loquiť id qđ not.Cy.in d.l.peremptorias.& ibi Bal.Ang.& Sal.aut illud posset in viã agẽdi deduci,si sui natura nõ succubuisset excipiẽdo:& tunc si succubuit:aut iudicium in quo succubuit,fuit summariũ:& nõ prohibeť illud idẽ deducere in alio iudicio plenario.l.a diuo pio.§.si super rebus.cũ ibi no.de re iud.cũ.§.seq.& ff.de lib.agno.l.si quis a liberis.§.si vel parens.et l.pe.& ibi plene Bal.ff.de his qui sunt sui vel alieni iuris.vel p Inno.in.d.c.si.ante si.Istud tamẽ membrũ,dicas posset limitari nisi pmũ iudiciũ cõcernat cãm status.l.ij.secũdo rñ.de ord.cog.& ita ibi no.glo.fm primã lecturã.Aut iudiciũ in quo succubuit,fuit plenariũ:& tunc vult illđ idẽ deducere in alio iudicio plenario:& tũc aut victoria quã aduersarius meus habuit cõtra me in illo iudicio,concernit fauorem status:& tũc non potero in alio iudicio deducere:vt.d.l.ij.cum ibi no.per gl.de ord.cog.& not.per glo.& doc.in.l.j.C.de ord.iudicio.Aut nõ cõcernit fauorem status:& tũc aut volo deducere in alio iudicio,ad diuersum finem & possum.l.vendicantẽ.cum.l.seq.ff.de euic.Aut ad eũdem finẽ:& tũc aut succubuit:qr exceptio mea fuit reprobata,taq̃ non vera:& non possum illud deducere in alio iudicio:etiã per viã agendi sed si non fuit expresse reprobata,sʒ nõ fuit admissa vel repulsa:& tũc possum deducere.l.si aũt.§.fi.& qđ ibi gl.& Bar.ff.de neg.gest.& l.qđ in diẽ.§.j.ff.de cõpẽ.facit.l.si duo patroni.§.iul.& §.si iurauero.ff.de iu-

32 reṫur.que oĩa tene mẽti.¶ † Quid si agat vel cõueniať ɔiuncta psona:an sñia lata p eo in fauorẽ alterius,sue coniuncte persone vel cõtra eam,prosit vel noceat coniuncte psone:& clarũ licet cõiũcta psona possit agere p cõiuncta,sine mãdato.l.sed & he.ff.de procu.in pnc.nõ tñ posset agere ɔ mandatũ.& ɔ voluntatem coniũcte persone.l.pō.§.j.cũ gl.ff.de pcu.& ibi Bar.& doct.Et etiã scias, qñ coniuncta persona agit:si nõ est sibi expresse prohibitũ,etiam tunc agere nõ põt nisi caueať de rato.l.iij.ff.sol.ma.& l.iij.§.j.ff.iudi.sol.Ex qbus sequiť,aut ɔiuncta persona p qua actũ fuit habuit ratũ in prin.siue i medio iudicij:iuxta.l.licet.ff.de iudi.siue i fi.iuxta gl.in.d.l.si mater.§.hoc iure.de except.rei iud.& tunc clarũ, talis sñia prodest vel nocet ɔiũcte persone:alr̃s non noceret:vt no.gl.in.d.l.iij.ff.de excep.rei iud.sʒ proderit sñia lata in sui fauorẽ,licet nõ noceat sñia lata cõtra eũ.facit.l.si defensor.ff.de interrog.act.& l.qui absentem.ff.de pc.ita dixit Ange.in.d.l.iiij.Et aduertas,qđ sñia lata cõtra aliquem,nunq̃ dici põt ei psit:nec dictã sñiam põt aliquo mõ in sui fauorẽ vel excusationẽ seu ad sui defensionẽ allegare.l.euidẽter.de excep.rei iud.qđ intelligas tue verũ nisi victus dicte sentẽtie paruerit:vt voluit elegãter Bart.in criminali in.l.sepulchri.ff.de sepul.viol.vl̃ nisi totũ soluat & adimpleat in ciuili vel criminali:qđ cõtineť in sñia lata cõtra se.l.si qs cũ totũ.§.plane.et quod ibi Bar.Ange.& Raph.de excep.rei iudi.Quinimo non tantum sñia lata contra se,quis nõ põt vti:sed nec quis potest vti instãtia,in qua est cõtumax:siue cum eodem,vel cũ alio habeat aliud iudicium:ita cõtumax non põt allegare litis pẽdentiam:qñ in illa instantia fuit cõtumax nisi pmo dictã suam contumaciam in illa pma instantia purgauerit:vcʒ soluẽdo expensas & prestãdo fideiussores de stando liti:iuxta no.in.l.sancim⁹.C.de iud.& c.qm̃ frequẽter.§.in alijs.vt lite nõ cõtestata.ita dixit Bar.in.d.l.sepulchri.& sic nõ poterit allegare beneficiũ clemetine.ij.vt lite pẽdẽte qđ tamẽ intelligas:vt.j.dicã.nec etiam põt allegare beneficium.l.vbi ceptũ.ff.de iud.si corã alio iudice cõueniať:qr sua ɔtumacia,non pmittit hoc possit alleg.& õpp.& hoc voluit Bart.& do.in d.l.vbi ceptũ.Et ad pdicta optime facit,qđ elegãtissime voluit Bar.Ant.& dñi mei Rap.& domi.Jo.i.l.Quis.ff.de dã.ifec.in ver.idẽ dico.de.l.vbi ceptũ.vbi dicit etiã si in pmo indicio.ɔtumax vellet soluere expẽsas:& prestare fideiuss.de stãdo liti,nõ posset hoc facere me inuito:nec mẽ inuitũ impedire quin ad illud idẽ eundẽ aduersarium meum traham,ad illud iudiciũ & corã alio iudice qđ est peregrinũ dictũ,limites id qđ.s.dixi fm eũ in.l.sepulchri.de sepul.vio.qr reficiẽdo expensas,audieť a me actore volente,& nõ aliter quod nunq̃ exeat mẽte tuam.Addas vnũ dictũ singulare Bal.in.l.cũ pponas.C.de pac.& in.l.semel mora.& ibi dñi mei.ff.so.matri. si facta fuit pax inter te & me,adiecta pena & ego iã est mẽsis offendi te & feci cõtra pacẽ:& post tu offẽdas me,videť tu nõ incideris in penã pacis.l.aut facta.in prin.de pe.per Bar.sʒ si volo etiã tu incidas in penã pacis,remedium est, soluã penã pacis & cõdemnationem.& postea agã ɔ te tanq̃ contra fractorẽ pacis:qđ facere potero:& possuʒ allegare dictã pacẽ contra te ad mei fauorẽ:cum penam diete pacis soluerim.d.l.si quis cũ totum.§.plane.singulariter no.¶ Unum tene menti, qñ obtinuisti sñiam cõtra aliquem,quãuis remãserit tibi prima actio illesa.l.iiij.§.pretor.& §.si ex cõuentione.ff.de re iudi.nunq̃ tamẽ agas iterũ dicta primeua actione:sed semp agas iudicati:nam multa possunt opponi dicte prime actioni,q̃ nõ pñt opponi actioni iudicati.l.duob⁹.& ibi Bar.& Ange.ff.de excep.rei iu.¶ Tu vltimo aduertas licet

a cautela sit, in sñia nõ inseratur causa ᵃ iuxta gl.Ant.& plene do.Jo.in.l.qui rome.§.duo fratres.de ver.obl.tamen si plures cause inserũtur,licet omnes essent false vna excepta q̃ esset vera,valebit talis sñia:vt est test.cum gl.i.l.si quis ad exhibendum.de excep.rei iud.& ibi Bar.& Ang.& pro hoc videas bonam gl.in simili in ver.defecerit.in fi.& in.c.j.& in.c.vt circa.in ver.comprobauerit.de elec.in.vj.& no.Inno.c.presentia.de renun.& facit quod no.do.Jo.in.l.si plagij.de verb.obli.

a ¶ Causa.Dic causa non est de necessitate exp̃mẽda in sñia, vt no.plene per do.l.l.ij.§.igno minia.ff.de ifa. per Bar.in.l.iu lianus.ff.de con di.indeb.

SVMMARIVM.

1 Exceptiones,plures sunt.
2 Exceptio peremptoria quę dicatur?Et põt opponi quãdocunq; dummodo opponatur ante sñiam.3.
4 Exceptio peremptoria,qñ põt opponi post sñiam.
5 Et an sit aliqua,quæ possit examinari seorsum.
Donator potest opponere exceptionem,ne exigatur nisi inquantum facere potest.Et qualiter debeat excipere?6.
7 Exceptio falsi,non potest opponi post sententiam: nisi præhabita restitutione.
8 Sententia lata per pecuniam,est ipso iure nulla.
9 Iudex faciens litem suam,ad quid teneatur?
10 Sententia lata ex falsis testibus vel falsis instrumentis,an valeat?

a ¶ Appellāt. Supra vidistis multa de exceptiōibus, adhuc aūt circa naturā exceptionuꝫ scire debetis ꝙ q̄dā exceptiōes dicūtur ꝑpetue, ⁊ ꝑēptorie: veꝫ que semp agētibus obstāt, ⁊ semper rē perimunt: de qua agitur sicut est extra d̄ exce. doli mali: et de excep. pacti conuēti qñ ꝯuēit ne oīs pecūia peteret. i. sine tpis p̄finitiōe. ⁊ illud est, qd̄ semp dicūt canoniste ecclesiā d̄bere semp restitui. Tpales atqꝫ dilatorie ⁊c. Tu vidisti exēplum de exceptionib⁹ ꝑemptorijs: mō videam⁹ exēplū de tpalib⁹ dilatorijs q̄ ⁊ tpe nocēt: vtputa si sit factū pactū, de nō petēdo vsqꝫ ad tēpus: ⁊ hic habes aliqd de materia pl⁹ petitiōis. Si ei aliqs creditor dbitori suo fecerit pactū d̄ nō petēdo, vsqꝫ ad qnquēniū ꝑpterea actionem suam nō pdit: sꝫ intra qnquēniū olim causam suā pdebat, nec ampli⁹ petere poterat: sed nō vult do. Justini. qd̄ hoc hodie ita stricte ꝓcedat: sꝫ vult casu isto, ꝙ locū habeat cōstitutio Zenoniana de q̄ facta est. s. mētio. de act. §. sꝫ h̄ qdē scꝫ ꝙ d̄beāt inducie duplicari et post qnquēniū duplicatū adhuc non auditur nisi oēs expēsas q̄s reus in lite fecerit: eo qd̄ ante tp̄s eū conuenerit, reo soluat ⁊ hoc idem cōstitutuꝫ ē vt tali pena ꝑterriti tēpora litiū doceātur obseruari. h. d.

11 Iudex datus ad exequēdum sniam latā cōtra absentē ex falsis allegationib⁹: debet exceptiones oppositas contra sententiam recipere.
12 Exceptio sentētiæ licet sit irretractabilis: admittitur tamen exceptio nullitatis.
13 Litigare nullus compellitur, coram non suo iudice.
14 Clericus, an possit prorogare iurisdictionem non sui iudicis.
15 Ciuis ferrariēsis, an possit prorogare iurisdictionem iudicis Bononiæ sine consensu iudicis Ferrariæ ad quem spectant sportulæ.
16 Delegati inter certas personas, an possit fieri prorogatio iurisdictionis inter alias personas.
17 Prorogatio iurisdictionis delegati, qñ inducatur.
18 Procurator constitutus ad lites, an possit ferijs inductis ad vtilitatem hominum, renuntiare.
19 Ferijs si fuerit renuntiatum, de quibus intelligatur.
20 Renuntiatio feriarum facta per principalem, an noceat fideiussoribus.
21 Citatio vel commissio citationis, an possit fieri die dominico.
22 Exceptio cessionis actionum, quādo potest opponi.
23 Exceptio compensationis, quomodo formetur.
24 Exceptio peremptoria, an possit opponi post sentētiam latam contra debitorem. 25. 27. & 28.
26 Terminus vsqꝫ ad quē possunt opponi exceptiōes, regulariter quis sit.
29 Iudex si dicit condemno te ad decem, reseruatis tibi exceptionibus solutionis & pacti: quibus probatis exnūc prout extunc te absoluo, an valeat talis sententia.
30 Exceptio ꝙ bannitus vel non soluens gabellas, non audiatur an sit peremptoria.
31 Statuto si caueatur, ꝙ bannitus non audiatur agendo vel excipiendo, an audiatur negando.
32 Exceptio quæ sit, quæ requirat altiorem indaginē.
33 Opponi quando dicatur ad processum: & quando ad merita causæ.
34 Exceptio nulla potest opponi, ante porrectionem libelli.
35 Exceptio dilatoria solutionis, qñ pōt opponi. & qñ exceptiones dilatoriæ iudicij, siue processus. 36.
37 Exceptio dilatoria si non fuit opposita ante litem cōtestatam vel in ipsa litis contestatione, an poterit opponi postea.
38 Creditor si petat inducias ante condictionis euentum, an duplicentur.
39 Oppositio quæ fit contra testes, eorum personas, & dicta, an sit exceptio peremptoria.
40 Exceptio qua dicitur & opponitur, tua non interest agere, dicere, vel excipere, petere, vel replicare, an sit dilatoria. Et quid de exceptione: ego nō possum accusari vel non possum conueniri pendente officio meo. 41.
42 Exceptio dilatoria, si sit opposita frustratoriē ante litem contestatam: an opponens, debeat in expensis statim condemnari.
43 Exceptio dilatoria si sit omissa in prima causa ante litem contestatam, an possit postea opponi in causa appellationis. Et quid in exceptione non numeratę dotis. 44.
45 Maritus si post dotalia instrumenta, secundo loco confitetur dotem recepisse: an ista secunda confessio præiudicet marito: ꝙ non possit opponere exceptionem non numeratę dotis.
46 Mulier si ad instantiā viri confessa est per publicum instrumentum se non numerasse illam dotē cōfessatam à viro, an talis confessio ei præiudicet.
47 Exceptiones modificatiuę quæ dicantur.
48 Exceptio diuisionis, quam habent plures rei debendi quæ sit.
49 Exceptio præscriptionis, an sit dilatoria vel peremptoria.
50 Exceptio impediens cumulationem, quando debeat opponi. Et quid de exceptionibus concernentibus ineptitudinem alterius partis processus. 51.
52 Exceptio quam opponit fideiussor, vel pignorum possessor quę dicatur.
53 Iudex an possit variare terminum, ad opponendum exceptiones dilatorias vel peremptorias.

a Appellantur. a ¶ † Quedā exceptiones sunt perēptorie:
1 ⁊ dilatorie vt doli, met⁹, pacti, ⁊ si?es. Quedā temporales, ideo sic vocate: q̄ negotiū differre dicunt̄ q̄ oliꝫ actorem temere litigantem, faciebāt cadere a cā. hodie vero reo inducie duplicātur: ⁊ idē reo actor in expēsis factis in cā dānabit̄, añ quorū refectionē sup p̄ncipali negotio audiētia denegabitur. h. d. ¶ Et diuidit p̄ncipalr̄ in tres ptes. Primo ponit vnā distinctioneꝫ exceptionū: q̄ q̄dā sunt ꝑpetue ⁊ quedā temporales. Secūdo ponit exēpla cuiuslibet ⁊ perpetue, ⁊ temporalis exceptiōis. Tertio ponit quā penā olim patiebatur, ⁊ quā hodie patitur qui pēdēte dilatione legali vel data ab homine añ dilationē finitā, egerit. Scd̄a ibi: perpetue ⁊ peremptorie.
2 Tertia ibi: alioqui si infra ⁊c. ¶ † In gl. semper ibi: sine prefinitione temporis. Nota ex tex. ⁊ gl. qd̄ exceptio peremptoria dicit̄, que ī totū perimit negotiū p̄ncipale, ita dicit Cy. do. Bar. Ang. ⁊ Sali. in l. peremptorias. C. sentē. rescin. nō pos. q doct. dicunt ꝙ idē erit si perimat vnā ex trib⁹ ꝑsonis, sine qua iudiciū nō subsistit: iuxta. c. for⁹. de verb. sig. allegat Inn. in. c. cū venissent. de insti. Scd̄o no. ex gl. ꝙ quo ad suā vitā, exceptio peremptoria dicit̄ ꝑpetua: sed ꝯ hoc opponit Joā. fab. de. l. papinianus. §. si fili⁹. ff. de inofficioso testamēto. ⁊. l. nā ⁊ postea. §. si minor. ff. de iureiur. Sꝫ ipse r̄ndet, ꝙ vbi exceptio ⁊ actio alicui competūt ex gratia ⁊ iure singulari: ꝯ ius ꝯmune: supple tū ⁊ ad impugnādā volūtatem defuncti ordinatam s̄m ordinē iuris: iuxta. l. inter cetera. cum simi. de lib. ⁊ posth. ⁊ tūc tantū durabit exceptio, quātum ipsa actio. Et idē reperit̄ in exceptione nō numerate pecunie: de qua dixi plene. s̄. eo. in prin. §. j. facit. l. iij. in p̄n. de fideicōmis. lib. qd̄ not. Bar. ⁊ doc. ī. l. quādiu. la grāde. de acq. here. alias aūt regulr̄, exceptio semper
3 est perpetua. l. pure. in fi. ff. de doli excep. ¶ † In ea. glo. ibi: tñ si ante sententiam. nota ergo ꝙ peremptoria potest opponi, quādocūqꝫ dūmodo opponatur ante sentētiā. l. peremptorias. C. sen. rescin. nō pos. qd̄ est verū, nisi p iudicem cert⁹ termin⁹ sit prefixus: qm̄ tunc termino elapso, nō audietur opponens: vt no. ibi Ja. de but. Cy. ⁊ doct. Et hac practica vtunt̄ cōmuniter assessores: ⁊ bene s̄m Ang. in. d. l. peremptorias. alias aūt tarde eēt finis litiū. Nā re⁹ qñ videret se succūbere, semper circa finē iudicij opponeret perēptorias vt litē differret: qd̄ pati nō debet. l. properandū. in p̄nci. C. de iudi. ⁊ quod dixi ꝙ elapso termino, vlteri⁹ nō audiet̄ opponēs: est verū nisi ius actoris ꝑpter hoc non esset factum deterius: vel si vellet post terminū intra breue tēpus opponere exceptionē predictam: q̄ si actori his casib⁹ permittit̄ prorogatio more, quo ad actionē conseruandam. l. si ita qs. §. scia. in fi. de verb. oblig. ⁊ habetur per Bar. ⁊ doctores. ⁊ ibi dixi in. l. si insulam. in fi. de verborum obligatio. quāto magis debet permitti reo, opponere suas exceptiōes. l. nō dꝫ licere. de reg. iur. ita dixit Cy. Sali. ⁊ doc. in. l. si ea p. C. q accusare non possunt. ⁊ Jac. de aret. ⁊ Bar. in. l. mancipiorū. de opti. leg. Si tn aūt actor velles reū in totū excludere ad apponēdum post terminum datū, facias assignari expsse ⁊ specie terminū peremptorium: ita quod in assignatiōe termini sit hoc verbū peremptoriū, ad ꝓponēdas exceptiones peremptorias: q̄ eo lapso, nō audiet̄ vlterius. arg. l. ad peremptorium. ff. de iudi. ita dixit Bar. in. d. l. mācipiorum. quod est valde notādū: q̄ oīs dilatio inter primā ⁊ vltimā dilationem, ad audiēdū sententiā dicit̄ esse peremptoria etiā si nō dicatur: vt notat elegāter Bar. ⁊ doc. in. l. fi. ff. de fer. de quo dixi. s̄. de act. §. si minus. tamē si expresse nō dicat̄, ⁊ peremptorie: tūc intra breue tp̄s vel si ius actoris nō est factū deteri⁹, pōt exceptiōes ꝓponere. arg. d. §. scia cauit. ⁊ tñ si hic exprimat̄ verbū peremptoriū, nō poterit postea ꝓponere. Rō est: q̄ apparet de mēte iudicis, ꝙ elapso termino nō vult eū vlterius audire. Et q̄ multa expressa nocent, que non expressa nō nocerent. l. nonnunq̄. de cōdi. ⁊ demon. ⁊ idem et secundo non audit̄ re⁹, si iudex fuerit cōminatus in sua interlocutoria quādo assignauit terminum: vtputa statuo tibi terminū decē dierū: alias elapso termino, te non audiam: quia talis ꝯminatio habetur pro peremptorio. ita dixit Bart. in dicta. l. mancipiorum. et facit quod not. Bar. Ang. ⁊ domini mei de ista cōminatione in. l. si finita. §. iulianus. circa princip. de damno infect. ⁊ idem voluit Innoc. in. c. tuam. de ordi. cogni. Et idem etiam voluit Ang. in. d. l. peremptorias. ⁊ Ange. ⁊ do. Jo. in. l. quandiu. la grande. de acquiren. hered. Tertio etiam idem ꝙ reus non auditur post terminū, si elapso termino iudex interlocut⁹ fuerit ꝙ reus intra terminum fuit contumax in opponendo: q̄ pronuntiatione stā te, amplius nō audietur volens opponere. ita dixit Inn. in. d. c. tuā. ⁊ Ange. ⁊ domi. Joan. in. d. l. quādiu. Vñ tu actor. in practica aut specifice et expresse facias reo assignari terminum ⁊ peremptorie ad proponendas exceptiones peremptorias: aut cuꝫ comminatione, ꝙ vlteri⁹ elapso termino nō audietur: vt his cessantibus si labitur terminus et reus fuit contumax in proponendo exceptiones: facias quod ad instātiam tuam, iudex pronuntiet reum in dicto termino fuisse cōtumacē in opponendo suas exceptiōes. quod singulariter no. in practica. ⁊ de hac materia vide gl. in clemē. sepe. de verborum significatione. in versi. non obstante. ⁊ Cy. ⁊ doctores in. l. si pro ea. C. qui accu. non poss. ⁊ ibi latius per Salice. ⁊ per Bart. in. d. l. mancipiorum. ⁊ per Ang. et dñm Joā. in. d. l. quādiu. Tu omnino vide, quod plenius scripsi. s̄. codē. in rubrica. in versic. deueniēdum est ad nouum quesitum, ibi tertio circa hoc principaliter

hoc principaliter esset querendum etc. dic ut ibi. Ac etiam aduertas, quod si terminus primus sit lapsus, et iterum contumacia assignatur, alius terminus ad proponendas exceptiones peremptorias: si secundus terminus etiam labatur et nihil opposuit quod licet postea veniat et reficiat expensas: et purget contumaciam suam iuxta. l. sancimus. C. de iudicijs. et c. quoniam frequenter. §. in alijs. ut lite non contest. tamen ex quo elapsus est etiam secundus terminus, non audietur ad tales exceptiones proponendas. Ita singulariter dicit Inno. in c. preterea. de dila. et voluit Ange. in d. l. peremptorias, quod tene fixum cordi. Tertio principaliter aduertas ad id quod dixi, quod audietur reus ad opponendas exceptiones peremptorias usque ad sententiam et post sententiam non audietur. intelligas verum iure ordinario: sed et per viam in integrum restitutionis, potest audiri si est minor: si autem est maior per appellationem. d. l. peremptorias. facit. l. per hanc cum ibi plene no. per gl. et doc. C. de temp. app. et c. fraternitatis. de test. et est ratio, quia in appellatione non deductum deducam. ut. d. l. per hanc. ¶ Quarto aduertas quod terminus proponendi peremptorias, secundum quod communiter dicitur, est usque ad sententiam. ut. d. l. peremptorias. Tu vero rectius loquendo dicas quod immo usque ad conclusionem in causa, nam facta conclusione in causa iuxta. l. iubemus. et quod ibi per gl. et doctores. C. de iudi. Et no. glo. in clemen. sepe. de verborum signi. et l. ubicunque. de interrog. ac. perinde habetur ac si esset in termino, et in calculo ferende sententie. ita dixit eleganter Bar. in. l. si mater. §. eo. in fi. ff. de excep. rei iudi. et idem Bald. in l. iudices. et dicta. l. iubemus. et ibi Sal. et Ang. C. de iudi. not. Bal. in. l. error. C. de iur. et fac. igno. et Lud. in. l. si titius. de verborum obligatio. Igitur sicut dicimus secundum doc. quod potest reus opponere usque ad sententiam et non post. et conclusio in causa habetur pro termino prolationis sententie: quia post conclusionem in causa, ante sententiam pars aliquid facere non potest. quinimmo nec iudex ad instantiam partis aliquid facere potest: licet ex mero officio sic ergo necessario sequitur, quod usque ad conclusionem in causa et non post, possit opponi peremptoria licet simpliciter et absolute dicatur quod potest opponi usque ad sententiam quod no. ¶ In eadem ibi minor. xxv. annis. Tu dic quod glo. non proprie loquitur: quia iste non est casus qui hic proprie excipiatur. nam istud fit beneficio restitutionis quo casu rescinditur sententia. l. profecti. ff. de mino. et ideo rescissa sententia. l. in honorarijs. §. sed cum rescissa. ff. de actio. et obli. perinde audietur, ac si sententia lata non fuisset: quia restitutio est omnium in pristinum statum repositio. l. quod si minor. §. restitutio. ff. de mino. Qualiter autem petatur dicta restitutio, aduersus sententiam. vide Bart. et doctores. in. l. j. C. si aduer. senten. et Bar. et doc. in. l. diuus. ff. de in integrum. restitu. Et talis restitutio aduersus omissionem exceptionis dilatorie vel peremptorie, potest peti. Aut ante prolationem sententie: et tunc petitur incidenter sine libello. Aut post sententiam, et tunc petitur solenniter porrecto principaliter libello. l. minor. §. j. ff. de mino. Et formam petitionis in integrum restitutionis principaliter vel incidenter petite, vide per Bar. in. l. nam et postea. §. si minor. de iureiurando. Ita dixit Bart. in. d. l. minor. xxv. ann. omissam. ff. de mino. Aduertas tamen quod predicta sunt vera, quando minor ipse est in iudicio, cum authoritate sui curatoris. Si autem litigaret per procuratorem, quem cum iuramento constituisset, perderet beneficium dicta. l. minor. xxv. ann. omissam. Ita dicit ibi eleganter Bart. per auth. sacramenta puberum. C. si aduer. ven. quod nunquam exeat mentem tuam. et potest esse ratio: quia iuramentum prestitum in contractu procurationis, constituit eum maiorem. ut no. glo. et doc. in. l. ij. C. de rescin. vend. et in. l. j. §. j. de tute. et rat. dist. ergo sicut si minor litigando omisisset proponere exceptionem peremptoriam, non esset restituendus: ergo eodem modo minor iurans, cum tali casu habeatur pro maiori: omittens proponere dictam exceptionem non est audiendus in restitutione in integrum.

¶ ADNOTATIO. Minor. xxv. annis, non habet legitimam personam standi in iudicio. l. j. et. ij. qui legitimam personam. C. hinc sententia contra minorem, curatorem, non habentem, lata est ipso iure nulla. l. si preses. et ibi notat, quomodo et quando iudex. l. non eo minus. et. l. licet. de procuratorib. C. Guido papa questione. cccccxxiiij. sententia lata. et Jas. consi. xci. exordientes visis ac diligenter. col. ij. versi. contra istam. numero, primo. volumine tertio. diciturque minor donec habeat. xxv. annum. et attigat. xxvi. annum, l. supnacuam. de tempore in integrum restitutionis. C. l. denique. §. minorem. et ibi glo. et Bart. notant de minoribus in pandectis cum respiciat minoris favorem Bar. in. l. j. de manumissionibus. Alciat. in. l. anniculus. de verborum significatione sed quid si constituerit procuratorem et iurauerit se habere ratum et gratum, quicquid per procuratorem suum factum fuerit: et nunquam contrauenire, utrum teneat processus contra minorem factus, et valeat procuratoris constitutio? Respondeo valere quia ratione iuramenti, processus censetur agitatus contra maiorem. tex. gl. Bar. et scribentes. in authentica sacramenta puberum. et ibi etiam scripsi. C. si aduersus venditionem et Jas. ibidem col. xvij. nume. 76. hanc dicit esse communem Ad idem Imol. in. c. cum contingat. col. lxi. nume. 62. extra de iure iurando, ad idem Guido papa questi. xxxv. si adultus. et q. cccccxxiiij. sententia lata. et consi. xxx. nobilis Joannes. versi. ad secundum. nu. 2. Aufrerius. in capella tholozana questione. xlv. item fuit dubitatum et questione. xlix. Item fuit dubitatum si minor agens et questione. cxvi. item fuit quesitum ad idem Stepha. bertrandus consi. xxxvij. relictis trunco.

col. ij. ver. preterea isti poterant. nume. 3. in fi vol. ij. et in terminis consul ni consi. cxcv. nobilis Ludo. costa Auenicus per totum illud consilium. Ant. Ca. ¶ Ex his infertur, quod cum minori restituatur ut probare possit post dicta testificata et sic postquam est timo. subornationis. ut aut. qui semel. et quod ibi glo. et docto. C. de probatio. et in aut. de testi. §. si vero. quod minor videtur restitui, contra dolum futurum presumptum quod videtur contra. l. auxilium. in prin. ff. de mino. quapropter Barto. in. l. j. §. nuntiatio. ff. de no. oper. nuntia. mouit istam questionem. Tu vero clarius de mente legum, sic dicas. Aut queritur an minor restituatur aduersus verum dolum in committendo: et clarum est quod non restituitur. l. si cum ex causa. §. nunc videndum. ff. de minor. et. l. j. C. si aduer. deli. In omittendo autem, si deliquit an restituatur: dic ut in. l. ij. et ibi gl. et omnes doc. eo. ti. aut queritur de dolo presumpto: et tunc aut ad hoc ne ipse incurrat penam, et sic ut euitet propriam penam et restituitur etiam aduersus dolum presumptum: ut est casus in. l. j. §. accusationem. in fi. coniuncta. l. destitit. ad turpil. et eodem modo restituendus est: aduersus dolum presumptum ne damnum indebite patiatur. ut. d. l. minor. xxv. an. omissam, et sic restituetur ne perdat ius commune. si vero queritur an restituatur aduersus dolum futurum, ad hoc ut alius puniatur et non debet restitui: iste est proprie casus in. d. l. auxilium. in primo responso. ff. de mino. Aut vult restitui aduersus ius singulare, ut alias penam patiatur, et non potest. Iste est casus an. d. l. auxilium: secundo responso. quando minor restituitur iure mariti in possit accusare. Sed dubium est quando minor restituitur aduersus probationem omissam, an restituatur etiam aduersarius: dic plene per Bar. et docto. in. d. §. nuntiatio. ¶ Sed unum singulariter tene menti, quod licet minor sit lesus et hoc constat: non tamen est restituendus nisi summatim doceat quod potuisset probare et non probauit, alias nullo modo est restituendus: aduertas tamen quod talis probatio summaria non prodest nec fidem facit in causa principali ut voluit Barto. et doc. in. d. §. nuntiatio. circa finem. Sed plenius et elegantius posuit in. l. nam et postea. §. si minor. in fi. de iureiur. et canoniste et Ant. de but. in. c. auditis. in fin. de in integrum resti. quod tene menti quia multi errant in actu practico. ¶ Quero de. d. l. j. C. de. iur. et fac. igno. an eius casus habeat locum in milite celestis militie, vel in aduocato qui etiam militare dicitur. l. fori. C. de aduo. diuer. iudi. et gl. in. l. miles. in prin. ff. de re iud. videtur dicere quod sic equiparando hos tres milites etiam in casu exorbitanti. Et illam gl. sequitur ibi Bar. Ange. et domini mei. et communiter. doc. Sed idem Bar. in. d. l. j. in fi. tenet contrarium, cum. d. l. j. contineat priuilegium contra ius commune. ergo non est extendendum. l. si vero. §. de viro. ff. sol. mat. Et sic videtur quod Bar. sibijpsi sit contrarius. Sed Ang. et Domi. Jo. in. d. l. miles saluant Bart. a contrarietate. uno modo dic ut ibi per eos. tu clarius hic secundum Raph. ibi quod ideo in. d. l. non fit extensio ad clericum vel aduocatum. quia ibi illud priuilegium datur propter simplicitatem militarem. iuxta. l. fi. in prin. C. de iure deli. Sed ista simplicitas, non cadit in clericum et in aduocatum, quia si diceret se ius ignorasse allegaret turpitudinem suam: facit. l. ij. §. seruius sulpitius. de ori. iur. sed in. d. l. miles. tale priuilegium dat publicam utilitatem et honestatem: ergo extenditur in aduocato et in clerico quia in eis eadem honestas viget: et ita communiter tenent doc. Jac. bu. Cy. Bal. et Sali. in. l. j. et istud teneas quia est optima ratio. Sed bene aduertas, quia Bar. in. l. proxime. in fi. de his que in test. dele. etiam in exorbitantibus videtur facere extensionem: vezque si statutum in libertate, trahatur ad causam piam licet contrarium videtur sentire in d. l. j. in fi. quinimmo magis videtur fauorabilis libertas, quam pia causa. et allegat tex. pro singulari in. l. primo gradu. que in fran. cred. Sed tu teneas quod immo libertas et pia causa, equiparantur ut voluit Bar. in. d. l. proxime. §. j. Nec obstat quod no. Bar. in. d. l. j. in fi. quia loquitur ibi in valde exorbitantibus, et in casibus valde particularibus ergo non debet trahi ad consequens. l. ius singulare. de legi. nec obstat. d. l. primo gradu. quia illa lex non probat id ad quod allegatur. nam primo aduertendum est quod ibi ille idem cui fuit relicta libertas, fuit legatarius alimentorum ergo non datur conflictum legati libertatis et legati alimentorum alteri facti. ¶ Secundo sciendum est, quod ideo legatum alimentorum ibi annullatur: quia factum in fraudem creditorum. cum legatarius tractet de lucro et creditores de damno. l. fi. §. licentia. de iur. deli. Preterea creditores preferuntur etiam legitime, debite filijs et etiam lege nature. l. cum ratio. in prin. de bo. dam. coniuncta. l. papinianus. §. quoniam autem quarta. de inoffi. testa. Sed libertates, diminuunt etiam legitimam ut ibi. Preterea libertas debetur uni ex seruis, ut dominus habeat heredem qui in omnibus eum representet. l. j. cum ibi no. C. de neces. ser. here. insti. et etiam ut creditores habeant quem conueniant ut ibi no. et. l. qui soluendo. de here. insti. et quod non contingit in alijs legatis licet pijs: ut in legatis alimentorum. l. j. C. de fideicom. coniuncto. d. §. licentia. ergo respondeas dicte. l. primo gradu. quia est specialis in libertate relicta uni seruo in ultima voluntate, propter dictas suas rationes unde cum dicte rationes non vendicent sibi locum in legato alimentorum sibi facto: licet valeat libertas non tamen valebit legatum alimentorum. cum in eo cesset ratio que viget in libertate: ut. l. adigere. §. quamuis. de iure patronatus. et quod voluit Bar. in. d. l. proxime. habeat locum quando in libertate et in pio legato est par eademque ratio que omnia tene menti. ¶ In eadem gl. ibi. ff. ad macedo. l. tametsi. de his duabus exce-

ptionib⁹ Macedoniani & velleiani. dic vt plene dixi. s. in primo. §. in
4 gl. obtinet. vbi posui materia macedoniani & velleiani. ¶ † Ex quo no. q quoties executio sniē, fieret contra beneficiū inductū principalr̄ in fauorē persone ꝓpter fragilitatē sexus vel aliā fragilitatē: vl̄ qn̄ tale beneficiū cōcerneret principaliter odiū agētis, vt est macedonianū vel qđ aliqs sit bānitus: & similes tūc exceptio pemptoria pōt opponi etiā post sniā. istā qn̄ ꝯcernit pncipaliter odiū agētis, tūc sicut nō possunt iste exceptiones tolli expressa renūtiatiōe. vt. l. tametsi. ff. ad macedoni. ita nec etiā tacita, p lapsum termini a iure statuti pōt etiā opponi post sniaȝ bñficiū collatiōis bonoꝝ. l. si soror. C. de colla. bon. & idē in exceptione cōpēsationis. l. si qđ militi. §. j. ff. de cōpē. de qb⁹ p
5 Bal. in. l. peremptorias. circa pncipiū. C. sen. rescin. nō pos. ¶ † In ea. gl. ibi itē in donatore. no. glo. q donator pōt opponere exceptionem, ne exigat nisi inquātū facere pōt. & hāc exceptionē pōt etiā opponere post sniam. Addas tu q idē ē in multis alijs ꝑsonis vt ī marito socio & similib⁹. vt in. §. sunt ꝑterea. q est. §. fi. s. de actio. & vide q̄ ibi scripsi. & est tex. gl. & Bart. & doct. in. l. sunt persone. cū legi. seq. ff. de re iudi. & sic donator & similes tenenf deducto ere alieno: & etiā deducto ne egeat. l. inter eos. §. fi. ff. de re iudi. debet ergo tm̄ eis relinq, q sufficiat ad alimēta cōsyderata qualitate ꝑsonarū. vt dicūt doc. in. d. l. sunt persone. facit. l. in cōdēnatione. de reg. iur. nā dȝ cōsyderari, an sit nobilis q cōuenitꝰ q scđm statum suū multis indiget adminiculis & nihil penitus lucraf. vel an sit mercator vel artifex, vel industriosus vel q sua industria nō posset sibi q̄rere victū: q: nihil dimittedū est. d. l. si marit⁹ in id cū gl. ff. sol. ma. & in. l. si qs liberis. §. j. cū glo. de liber. agnos. vel an sit vilis ꝑsona, vt rustic⁹ cui satis est q habeat panē & cepe, alliū & caseū. vt dixit gl. in. l. seruis vrbanis. de leg. iij. & bene facit ad ꝑdicta gl. in. l. ideoq. §. idē labeo. s. māda. ¶ Aduertas tū, q lȝ talis exceptio possit opponi etiā post sniam nō tn̄ est pereptoria ſȝ dilatoria. q: p hoc nō liberatur debitor si perueniat ad pinguiorē fortunam. vt no. glo. & ibi Bart. in. l. iij. ff. de excep. & no. Bal. & doct. in. l. j. C. de iuris & fac. igno. & hoc firmat Raph. in. d. l. sunt qui. ff. de re iudic. & ibi etiam vide glo. Bart. & doct. Ac etiam aduertas, q si donator vel similis, nō opponeret exceptionem vt deducatur es alienū: tamē quilibet eius creditor pro suo interesse potest dictam exceptionem opponere: etiā inuito do-
6 natore. l. penulti. C. de non numer. pec. ¶ † Ultimo nota & tene mēti perpetuo q donator & similes qui habent dictā exceptionem contra donatariū & similes qui promittūt ex delegatione alteri, qđ debēt cauere ne postea a cessionario cōueniātur insolidū, caueat donator vel similis vt nō excipiat infrascripto mō, videlicet non plus debebam donatario vel vxori mee nisi inquantum facere possuȝ: sed debet excipere ista forma, videlicet nō plus dicor promisisse ibi nisi inquantum facere possum. alias inepte exciperet & succumberet. Ita dicit glo. & do. in. l. si prior. ff. soluto mat. quod tu causidice singulariter tene mēti, vt formaliter & apte scias excipere quādo ille qui habet hāc exceptioneȝ alteri delegaf, & ex delegatione conuenitur: & addas que dixi in. §. fin. s. de act. que omnia not. ¶ In eadem gl. ibi item exceptio falsi procuratoris. de ista exceptione falsi procuratoris dicam. j. eodem. §. penul.
7 ¶ † In aliarum autem falsitatum exceptione dicas, q talis exceptio falsi non potest opponi post sentētiā nisi ꝑhabita restitutione. l. diuus. Et ibi glo. Bar. & do. ff. de re iudi. Et aduertas q multis modis falsum argui potest, vel p accusationeȝ in toto ti. C. & ff. de fal. vel per inquisitionē. l. iubemus. C. de probatio. vel officio iudicis. l. nullum. C. de testi. & no. gl. & ibi do. in. l. querela. C. de fal. & hoc criminaliter. Pōt etiam secūdo loco falsum argui, ciuiliter. l. q nomine. ff. de fal. vel per modum exceptionis, vel per modum replicationis: vt no. gl. & docto. in. l. si ex fal. C. de transa. & vide omnino gl. in. d. l. q̄rela. qđ no. ¶ Sed no. bene. quod nō ex omni dolo, nec ex omni exceptione, quis incidit in falsum ad hoc vt puniri possit lege cornelia. de fal. nisi & dūtaxat in capitulis expressis. C. & ff. de fal. Ita dixit Bar. in. l. quid sit falsum. ff. de fal. & Sal. in. l. nec exemplum. C. e. que capitula numerātur p Azo. in summa dicti titu. & per Sal. in. l. j. eo. tit. Et est sciendum, q ita tenetur de falso qui vtitur falso instrumēto. sicut ille qui dictauit vel fabricauit. l. si falsos. & ibi gl. & doc. C. de fal. Et tamen inter istos est differētia, quia fabricans vel dictans abstinēdo ab vsu non excusaf: sed vtēs si penitus abstinet excusatur. vt. d. l. si falsos. cum gl. & ibi Salic. vnde q̄ primum dicat q non intendit vti tali instrumento liberaf. & instrumentum predictum caret viribus & effectu. vt. C. de fide inst. l. si aduersarius. & ibi doc. Sed cautela est, ſm Bar. in. l. diu⁹. la. ij. ff. de fal. q ad instantiam partis statuatur terminus producenti, an intēdat vt in dicto instrumento, an vero nō: & idē est dicēdum in attestatiōib⁹ in quo termino debet clare respōdere. vt ibi per Bar. & per Sali. in. d. l. si falsos. ¶ Sed pone q Titius vtebatur mecū falso instrumēto, cū protestatione quod nō intendit eo vti si falsum reperiatur: ego tamē dixi ei apud acta q erat falsum. & assignaui singulariter causas falsitatis: si nō desistat ab vtendo quāuis fecerit predictam protestationē nō tamen excusabitur a falso, quia fuit certioratus a me & ita reperif falsuȝ vt dixi. & nō destitit. negari nō pōt q nō sit in dolo, ergo tenef. argu. l. iij. §. si his. de lib. exhib. qđ no. in practi. & de isto crimine falsi, vide que late scripsi in meo tractatu maleficiorum. in verbo falsario. dic vt ibi.

8 ¶ † In eadē ibi vt q: sentētia sit venalis. dic q snīa lata p pecuniaȝ, est ipso iure nulla. vt ibi etiam si iudex ministrauerit iustitiā. l. ij. cū gl. & ibi doc. ff. de ꝯdi. ob tur. cau. & ille q corrupit iudicē vel etiā aduersariū, dādo pecuniā etiā vt faciat iustitiā pdit causaȝ vt ibi p gl. & doc. in l. j. C. de pena iudi. qui male iudicauit. sicut etiā nō pōt dari testi pecunia, etiā vt veritateȝ dicat imo dās pecuniā testi & ipse testis q recipit ꝑciū p testificatu vltra tn̄ expēsas sui viatici iuxta. l. sed si hereditas. §. j. ff. ad exhibēdū. l. sed si per pretorem. §. fi. cū. l. seq. ex qb⁹ causis maio. cōiuncta. l. si qs ex cōsignatorib⁹. quēadmodū test. aper. tenef de falso. l. j. & ibi Bar. de fal. secus tamē est si arbiter pecunia corrumpaf. q: sentētia tȝ ipso iure: licet obstet exceptio. vt est casus not. cū gl. in. l. ita demum. ff. de arbi. & que sit ratio differentie inter arbitrū & iudicem. vide ibi in gl. & doct. & not. doctores in. d. l. venales. C. quando prouoca. nō est necesse. & de multis corruptelis, vide latissime per do. meū Ioā. in. l. diuus. de re iudi. dic vt ibi. Si autem snīa feratur per iudicem, per gratiam sentētia valet: licet per in integrum restitutionem veniat rescindenda. l. seruo inuito. §. cum pretor. & ibi gl. no. Bar. Ang. & dom. mei. ff. ad trebel. & idem si per sortes siue per culpā iudicis. que tamen ascribitur dolo presumpto iudici. l. ij. ff. quod quisq iuris. tamē sentētia valet. Et idem si per ignorantiā, sed venit talis sententia rescindēda per appellationem, restitutioneȝ vel alio modo. vt no. gl. in. d. §. cū ꝑtor. facit. l. j. in prin. & quod ibi scripsi. ff. de appel. ¶ Quid aūt si nō apparet q fuerit lata p corruptelam, per pecuniam vel gratiā, vel sorte vel dolo, vel per ignorātiam: constat tamen sniam fore iniustā. Dicas q ſm cōditionem, qualitatem, & consuetudinem iudicis presumetur lata vel per corruptelam vel per gratia vel culpa vel dolo vel per ignorātiam. vt est tex. in simili. l. fi. ff. de actio. & obli. ita dicit Bal. & Sal. in. d. l. venales. quod est notādum. facit quod no. Bar. & doc. in d. l. seruo inuito. §. cum pretor. & d. l. pupillo. §. si quis ipsi ꝑto. ff. de noui oper. nun. & qđ no. doct. in. l. ij. C. de his qui per me iudi. non appel. Si autem fuerit lata per inimicitias, dicta sententia valeret vt no. gl. & doc. in. d. l. venales. dic vt ibi. nō credas tamē tu, q talis iudex detestādus possit gloriari de suo malo opere. imo in syndicatu tenebif cum dicatur fecisse litem suam, nō solum quādo altero de dictis modis tulit sententiam. sed etiaȝ si p ignorantiam dicta. l. ij. quod quisq iuris. de quo plene p Bart. in sua disputatione que incipit iudex qui p imperitiam male iudicauit. Et predicta ꝓcedunt, quando per ignorantiam sententia lata valeret: licet veniant rescindenda p appellationē. Si autem dicta sententia fuerit ipso iure nulla, tunc glos. in. l. fin. ff. de varijs & extraord. co. videtur velle q in syndicatu non teneatur. & hoc sequitur simpliciter Bal. in. l. si filius. ff. de iudicijs. Sed in contrariū facit. l. j. C. de pena iudicis qui male iudi. vbi est casus, q iudex qui pretio male iudicauit, facit litem suaȝ. & tamen sentētia venalis est nulla vt dixi igitur &c. circa hoc vide Bal. in. c. primo. §. iudices. de pace iurā firmā. Tu dic cōcordando opiniones. Aut sententia est nulla lata per imperitiam: & procedat gl. in. d. l. fin. aut per dolum vel machinationem. & tūc iudex facit litem suam etiam quo ad veram estimationē d. l. j. & fi. C. de pena ind. & ista sunt de mente Barto. in dicta sua disputatione. Et Raph. Fulgo. in. l. si filius. ff. de iud. licet Ange. ibi expsse
9 teneat cōtrarium: sed quod dixi, communiter tenetur. ¶ † Unum tamen tene menti in hac materia, q quando iudex facit litē suam: quia tulit sententiam p imperitiam, tenetur quatenus religioni iudicantis videbitur & tenetur ex quasi delicto vt. s. de obliga. que ex quasi de lic. in prin. & ibi gl. Si vero cōueniatur ex dolo vel sorde tunc tenetur in veram estimationem. & tenetur ex delicto proprio. d. l. fi. de pena iu. & p gl. s. de oblig. que ex quasi delicto. Tenc tamen menti q in syndicatu, contra iudicem agitur sine strepitu & figura iudicij. & sic sine libello. vt auf. nisi breuiores. C. de sen. ex peric. reci. & est text. in auf. vt iud. sine quoquo suffra. §. necessitatem. & not. Bal. in. d. auf. nisi breuiores. Et de hac materia syndicatus, vide Bald. plene in. l. obseruare. §. proficisci. de offic. procon. & leg. Et Bar. Bald. & Ang. & doc. in. d. l. si filius. de iudi. & Ang. in. l. ex maleficijs. §. si iudex. de actio. & oblig. & per glos. s. de oblig. que ex quasi delic. in prin. & per glo. magistram que enumerat multas penas iudicis. & ibi per Cy. Bart. Bal. Salice. & Ange. in d. l. fi. C. de pena iudicis. & per Barto. Bal. Sali. & Ang. in. l. penul. C. de p. & p Bar. in dicta disputatione iudex qui per imperitiā. & p Ang. in quibusdam additionibus quas facit ad Bal. in materia syndicat⁹.

❀ ADNOTATIO. Quero iudex inique me cōdēnauit nec appellaui, vel si appellaui succubui: q: prima snīa fuit confirmata, vel ꝓpter lapsum fataliū, in reȝ transiuit iudicatā, nūc volo agere ꝯ iudicem ciuiliter ad interesse, vel criminalr̄ ad syndicatū, iuxta. l. si filius. cum ciuiliter ad interesse, vel criminaliter ad syndicatū, iuxta. l. si filiuscognit. in pan familias de iudicijs. & l. fin. de varijs & extraordinarijs cogni. in pandectis, rñdeo qđ lȝ cōdemnat⁹ nō appellauerim: tñ potero agere ꝯ iudicē tanq̄ fecerit litē suā. Bar. in. l. j. in princ. de appel. in pādec. Imo la & scribētes voto cōi in. c. sepe. extra de appel. & ꝓposit⁹ in rub. eiusdem tituli: col. iiij. circa fi. nu. 15. cōsuluit Marianus socin⁹ ꝯsi. xiiij. visis. vol. ij. principalr̄. vol. j. Paris a puteo de syndicatu vbi. an statenu. 8. carta. 50. & dixi in rub. de appel. C. vbi. postremo. nu. 51. cū seqētib⁹, vbi conclusionem ampliaui, tribus modis, et multa alia ad propositum facientia scripsi. Antonius Caius.

¶ In ea. gl.

¶ In ea.gl.ibi vel falsis testibus vel instrumentis ⁊c.dic ꝙ ista gl.que vult ꝙ sententia lata ex falsis testibꝰ, vel falsis instrumētis nō vꝫ pōt esse vera.facit.l.si.⁊ qͦ ibi Bar.⁊ doc.C.si ex fal.instrumētis.Si lata esset ex falsis allegationibꝰ vel ꝓbationibꝰ ꝯ minorē.l.j.⁊ ꝑ totū.C.si ex fal.allegationibꝰ.lꝫ in veritate ille titu.potius loquat̄ de decreto, ꝙ̃ de sñia lꝫ semꝑ alleget̄ de sñia vt patet in tex.ibi iniustū decretū ⁊c. nā nulli dubiū, ꝙ decretū pretoris latuꝫ ex falsa causa etiam contra maiorem, etiam sine dolo est ipso iure nullum.l.seie grece.⁊ ibi Bart. de tut.⁊ cur.da.ab his.⁊ no.Bar.⁊ doc.in.d.l.is cui bonis.de verb.ob. ita dicit Raph.in.l.diuus.de re iudic.de quo vide quod ibi dicā ⁊ qͦ scripsi in.l.expressum.circa fi.de appel.Secundo potest saluari.d.gl.si sententia fuerit lata cōtra absentem:pro presente falsum allegāte vel producente falsas probationes testium vel instrumētorū.l.si pretor. §.marcellus.ff.de iudi.al's autē si sententia fertur, pro presente contra alias absentē ex falsis allegationibus:vel ex falsis probationibus vel testibus etiam corruptis, tamē sentētia ipo iure valet:vt dicto.§. marcellus.licet beneficio restitutionis priꝰ impetrato, veniat rescindenda.l.diuus.⁊ ibi gl.late Barto.⁊ docto.⁊ latius per domi.Jo.ff. de re iudi.Tu vero pro clariori intellectu dicti.§.marcellus.dicas ꝙ licet intellectus illiꝰ.§.dicatur dubius, ⁊ habeat plurimos intellectꝰ: de quibꝰ late per Ange.⁊ domi.meum Joan.in.l.qui rome.§.duo fratres.de verbo.oblig.quos omnes intellectus legendo, ibi reprobaui. tamen mihi placet intellectus Bar.quē sequitur Bal.in.d.§.macellus.Nā primo aduertendum est, ꝙ illa.l.si pretor.in prin.loquitur qñ fuit sententia lata contra absentem, legitime tamē citatū vt patet ibi ordine edictorum peracto:⁊ ibi absentem.⁊ tamē iudex exequens, nō debet cognoscere de exceptionibus oppositis contra sententiam pretoris:vt patet ibi non vtiqꝫ iudex.⁊ ibi pretoris sentētiam ⁊ ibi dicta ⁊ decreta pretoris ⁊ sic generaliter loquitur siue de sentētia siue de edictis, siue de decretis superioris executioni mandādis que lata ⁊ data fuerunt cōtra absentem:⁊ hoc verū, qñ sine dolo et circumuentione aliqua actoris, falso allegando sententia lata sit cōtra absentem citatuꝫ vt in princi, illiꝰ legis.alias si dolose aliqd falso allegasset, ⁊ ꝑ hoc iudex cōdēnasset absentem predictū, ⁊ hoc liquido fuerit probatū:tunc iudex datus ad exequendū, admittet querelā ⁊ exceptiones condemnati vt dͬ ibi in tex.¶ Not.itaqꝫ illū tex.q simpl'r dicit admittere dꝫ ⁊c.⁊ sic quo ad hoc vt recipiat exceptiones, imponitur iudici exequēdi necessitas:dum dicitur debet.facit.l.sepe audiui.de offic.presid.sed nihil dicit ille tex.an debeat cognoscere de huiusmodi exceptionibus vel non, sed in principio illius.l.expresse dicitur, ꝙ nō debet cognoscere:intelligam ergo illū tex.⁊ qͦ no.Bar.⁊ quod debet querelam ⁊ sic exceptionem admittere, scd̄m tamen dictum Pauli iuriscō.quod ibi sequitur videlicet ꝙ debet remittere dictas exceptiones per eum admissas, ad superiorē cognoscēdas vt voluit Bar.in.l.a diuo pio.i ꝑn. in.ij.col.ff.de re iud.⁊ est tex.⁊ ibi Bar.in.l.pe.ff.de cōfes.alias sequeretur, ꝙ inferior cognoscere posset de sñia superioris:qͦ esse nō dꝫ facit.l.nam nec magistratus.ff.de arbi.quod presertiꝫ est verū.vt dicitur in.d.ver.Paulus.verū quando sententia fuit lata cōtra absentem iusta absentia.⁊ sic qui maiorem excusationem et defensionem habeat tunc clarissimū est sententiam fore nullā.Et tunc iudex exequens, nō cognosceret de nullitate ꝑdicta vel de exceptiōe ꝑdicta:quāuis sit manifesta:sꝫ aut actor q falso obtinuit, egit iudicati ⁊ actio iudicati ꝯ talē absentē, denegat̄.Aut egit offō iudicis executiue iuxta no.ꝑ Bar. in.l.intra dies.ff.de re iud.⁊ tūc iudex exequēs q admisit dictas exceptiōes vt dixi, remittet ad ꝑtorē q tulit illā sñiam vt patet in ꝑn.illiꝰ l.q ꝑtor.cognita summatim veritate suā sñiam nō exequet̄.vt patet in tex.ibi puto vel actionē iudicati ⁊c.vt ibi vel exeq ꝑ ꝑtorē.secꝰ ergo
11 si ferat̄ sñia etiā ex falsis ꝓbationibus, cōtra ꝑsentē vt dixi.¶ † Ex his concluditur, ꝙ iudex datus ad exequendum sñiam latam ꝯ absentem ex falsis allegationibus, debet exceptiones oppositas cōtra sententiam recipere.vt.d.§.marcellꝰ.Sed an de eis posset cognoscere, dꝫ animaduerti aut dicte exceptiones non impediunt sentētiaꝫ, ⁊ iudex datus ad exequendum, de is cognoscet ⁊ pronuntiabit.d.l.pe.de confes.in ver.pe.ibi posset absoluere.Si autem tractatur de nullitate vel iniquitate sñie, ex quacūqꝫ causa procedat, si ꝓbationes liquide ⁊ plene sunt, ⁊ non semiplene vel presumptiue.vt.d.§.marcellꝰ.ibi liquido fuerit probatū facte incontinenti fuerunt:qr hodie cōstat hodie agat̄ in executiuis.d.l.a diuo pio.§.si super rebus.tūc iudex executionis, cogitur supersedere in exequēdo:⁊ dictas exceptiones tenetur omnino recipere.d.§.marcellus.ibi existimo debere remittere cognitionem, et decisionē ad iudicē superiorē qui tulit sententiam.d.l.pe.de confes.in ver.si.ibi ad pretorē remittere debeat:⁊ sic imponit necessitatē vt ꝓbat̄ in.d.§.marcellꝰ.ibi debere iudicē admittere:⁊ nō dicit cognoscere. ⁊ postea in fi.dͬ exequi ꝑtorē.Et hoc ꝓbat̄ in simili in crialibꝰ:in qbꝰ procedit̄ ad similitudinē ciuilium.l.qui absentē.de pe.dic pleniꝰ, ꝙ iudex exequēs vidēs sñiam iniustā nō dꝫ sup hoc iudicare nec absoluere reū:sed debet rescribere ad superiorem.l.j.in fi.⁊ ibi Bar.de questioni.⁊ pro hoc multum facit qͦ notat Inn.in.c.j.in glo.magna.de cōfir. vti.vel inutil.quod dictū statim.ī.allegabo.que omnia singularissime tene mēti.¶ In ead.gl.ibi vel cū iudex sit nō suus.dic ꝙ hoc est verū,

qñ post sñiam opponit̄ tale qd, ex quo apparet dictū iudicē nō habuisse iurisdictionē saltē in cā de qua iudicauit:nec fuit facta ꝓrogatio tacite vel exꝑsse iuxta.l.si q ex cōsensu.cū ibi no.ꝑ doct.C.de epi.audi.in l.j.⁊.ij.de iudi.ita ꝓprie loquit̄ titulꝰ.C.si a non cōpet.iudi.dic tamen de hoc vt no.glo.⁊ doctores in.l.j.⁊ fi.eo.tit.⁊ aliquid dixi.§.proximo dic.vt ibi.secus ergo si opponatur incompetentia, propter personā ⁊ tūc aut ꝓpter defectū nature, vt qr femina vel non sane mentis:⁊ tūc idem quia etiā post sñiam, potest talis exceptio opponi.Aut ꝓpter vitium suum vt qr infamis:⁊ tunc etiam nō solum post sñiam, sed nec post litem contest.coram eo talis exceptio opponi potest.facit qͦ habetur in.l.ita demum.C.de procur.⁊ quod no.Bar.in.l.quidam cōsulebat.de re iud.facit.l.cum pretor.§.penul.cum ibi no.ff.de iud.Secūdo no.ex gl.ꝙ exceptio incompetentie, potest opponi etiā post sententiam:⁊ sic quandocunqꝫ quod singulariter tene menti.Tu tñ addas similes gl.vnam in.d.l.j.C.de iuris ⁊ fac.igno.aliam in.l.tametsi.ff.ad macedo.¶ Ex quo no.ꝙ sententia lata a iudice incompetenti, nunꝙ̃ transit in rem iudicatā:intantum ꝙ licet sit lapsum quadrimestre tēpus a die late sñie.⁊ per consequens dicatur fore locū omnino executioni.l.ij.C.de vsur.rei iud.⁊ ꝙ licet talis sñia videatur trāsisse in rē iudicatam:tamen de incompetentia ⁊ de alijs exceptionibus huius gl. potest opponi.vt est gl.singularis in.l.ab executione.in glo.excedat. C.quo.app.nō reci.¶ Ex quo scd̄o no.tu.legista ꝙ habes quatuor gl. ordinarias de eo de quo canoniste habent vnicā gl.de qua faciunt magnum festum in cle.j.in fi.de seq.poss.⁊ fru.Aduertas tñ, ꝙ allegat̄ gl. contraria in ver.pendere.in cle.j.de re iudi.sed istam vltimā glo.de re iud.Pe.de anch.ibi reprobat, ⁊ tenet simpl'r gl.in.d.cle.j.de seq.poss. vel posses ꝭm eum saluare ambas gl.ꝙ cōtra sñiam ter confirmatam, non posset opponi exceptio nullitatis, etiā proueniētis ex incōpetētia propter magnā presumptionē que pro validitate sñie facit cū fuerit ter ꝑ plures iudices ventilata ⁊ ꝯfirmata.facit.l.herēnius.§.caia. de euic.Et ita intelligat̄ gl.in.d.cle.j.de seq.poss.⁊ fru.potest allegari bonus tex.in.l.scire opꝫ.§.fi.de excu.tu.⁊ glo.in.l.nō erit.§.dato.⁊ ibi Bar.⁊ doc.ff.de iureiur.Vel scd̄o potes illas glo.reducere ad concordiam ꝭm do.Jo.in.l.de pupillo.§.qui opus.ff.de no.ope.nūti.vcꝫ qͦ glo.d.cle.j.de seq.poss.procedat regulariter.sed glo.in cle.j.de re iudic. ꝓcedit, qñ haberet tres sententias cōformes.Tu dicas ꝙ hoc voluit s̄.Pet.de anch.Vel tertio gl.in cle.j.de seque.poss.ꝓcedit regulariter in omni nullitate, ꝑterꝙ̃ ex defectu iurisdictiōis.sꝫ gl.in cle.j.de re iudi.ꝓcedat qñ nō esset defectꝰ iurisdictiōis.⁊ ꝑfecto ista ꝯcordia mihi plꝫ qr gl.in.d.cle.j.de seque.gñaliter loqt̄ de nullitate:vt voluit ibi tex. in fi.sed nō dicit aliqd de nullitate ex defectu iurisdictionis:nam lꝫ sit appellatū ab interlocutoria vt.d.cle.j.de re iudi.iudex tñ pōt ꝓcedere in cā principali:si nō est facta sibi inhibitio:vt.c.si a iudice.de app.in vj.⁊.l.intra vtile.⁊ ibi Bar.ff.de mino.lꝫ postea si appareat bene appellatū ab interlocutoria, detegatur ꝓcessum factū a iudice a quo fuisset nullū iuxta no.in.c.ex parte ade.de testi.⁊ in.c.nō solū.de appel.in vj.⁊ idē vr̄ si ex cōmissione hominis ꝓcessisset, datꝰ in iudicē:licet nō habuisset iurisdictionem vt qr impetratū fuit rescriptū ab excōicato vt in.c.j.de rescrip.in.vj.nam talis defectꝰ iurisdictiōis, nō videt̄ posse obijci in.d.cle.j.de re iudic.eadem ratione:vel quarto interdū allegatur, sñiam ante funditus caruisse iurisdictione:⁊ tūc procedit gl.in cle.j.de seque.poss.facit qͦ not.Inno.in.c.j.de eo qui furem ord.susc. ⁊ qͦ no.gl.Inn.Jo.an.Anto.de bu.⁊ doc.in.d.c.cū in iure peritus.de off.deleg.facit qͦ no.Bar.in simili in.l.a sentētia.de test.tut.Interdū nō allegat̄ sñiam, ante penitus caruisse iurisdictione:sed in casu illo ꝑ appellationē ab interlocutoria, q̄ nō omni casu perimit iurisdictionē primi iudicis:sed demū qñ est recte appellatum.⁊ tunc ꝓcedat glo.in cle.j.de re iud.Vel quinto ꝭm Lu.in.d.§.qui opus.aut nullitas ex incōpetētia ꝓueniēs, erat manifesta ⁊ notoria:⁊ tūc talis exceptio pōt opponi contra sñiam, ꝙ̃uis ter confirmatā:⁊ ita intelligatur gl.in cle. j.de seq̄.facit.l.j.C.ne liceat in vna eadēqꝫ cā.Aut nullitas obiecta, requirit ꝓbationem ⁊ tunc cōtra sñiam ter confirmatā, non pōt opponi.ita intelligat̄ glo.in cle.j.de re iu.Ita dicit Bald.in.l.j.ne liceat in vna eademqꝫ causa.Et isto mō debet intelligi quod no.Bal.in.l.j.C. de iur.⁊ fac.ign.⁊ in.l.fi.de exceptio.¶ Vltimo aduertas ꝙ gl.in cle. j.de re iud.nō procederet, qñ nullitas procederet ex actis notorijs de qua statiꝫ potest fieri fides.facit qͦ no.Inn.in.c.significasti.de diuor. ⁊ forte eodem modo gl.d.cle.j.de re iud.nō ꝓcederet, si sentētie essent nulle ex defectu libelli inepti.qr talis sentētia lata sup libello inepto, nunꝙ̃ trāsit in rem iudicatā:quinimo non potest talis sententia reformari nec peti ꝙ reformetur in melius, per iudicem appellationis.c.cū dilectus.de emp.⁊ ven.⁊ quod ibi not.Pe.de anch.⁊ Joā.de imo.qͦ videtur probari per glo.nostram singularem.s̄.de obligationibus.in prin.in glo.in ver.scd̄m.in fi.vbi illa glo.equiparat sententiam latā ex inepta actione:⁊ sic ex libello inepto.⁊ a iudice incompetenti, ꝙ sentētia non valet:sed lata ab incompetenti iudice, non transit in rem iudicataꝫ.d.cle.j.de sequest.pos.ergo eodē mō qñ est lata ex libello inepto: cū ista duo ab illa gl.equiparent̄.forte ⁊ tertio dici posset, ꝙ sñia lata pro falso procuratore penitus, cū de hoc cōstet semper possit opponi l.licet.C.de procur.⁊ quod ibi plene no.ꝙ tali etiaꝫ casu nō ꝓcederet

gl.in cle.j.de re re iud.sup quo cogitãdũ tm̃ relinquo. Quarto eodẽ mõ nõ ꝓcederet gl.in.d.cle.j.de seque.qñ victor iret pncipal'r ad superiorẽ cause, ꝓ cõfirmatione sue snie a qua nõ fuit appellatũ:qꝛ tũc ea cõfirmata p superiorẽ ꝛ cõpetentẽ iudicẽ in.d.cã nõ poterit ampli⁹ opponi de incõpetẽtia primi iudicis.ita singularissime dixit Inn.in.c.j.de cõfir.vtili vel inutili.in gl.magna.in ver.qrit.an possit peti cõfirmatio snie ꝛc.de quo plene dixi in.l.si expressim.ff.de appel.in ver. Quero vtrũ actor,etiã possit petere pncipaliter ꝛc. Ad vnũ tñ aduertas, ꝙ canoniste possunt dicere ꝙ alio casu loquunt eorũ gl.ꝛ alio casu nostre gl.qꝛ gl.nostre loquñt qñ snia fuit ter ꝯfirmata. Tu potes dicere, ꝙ etiã tali mõ loquit gl.in.d.cle.j.de seq.lz alia gl.i.d.cle.j.de re iud.si referat ad tex.loquat qñ snia fuit ter cõfirmata. Tu potes dicere, ꝙ illa gl.dicto casu nõ vult posse allegari ad nullitatẽ incõpetẽtie:ꝛ sic ꝯdicit gl.in.d.cle.j.de seq.pos.ꝛ etiã gl.nris.Si vero nõ referat ad tex. tũc sec⁹ esset,ꝛ nõ ꝓcederet illa gl.q̃ oĩa tene mẽti qꝛ sunt subtilia ꝛ q̃tidiana.

12 ¶ †Ultio addas,qđ quoties executio snie ẽ irretractabilis, puta mortis vel ãputatiõis mẽbrorũ:vel alia pena corporalis.iuxta l.si qs ꝓuocatiõe.C.de app.ꝙ ꝯuis sint ẽt tres snie ꝯformes,tñ semp admittit exceptio nullitatis:vt no.Pau.de lea.ꝛ doc.in.d.cle.j.de re iud.facit.l.ij.in fi.cũ ibi no.ff.de q̃sti.ꝛ no.Lu.ꝛ ibi dixi in.l.nõ solũ.§. morte.ff.de no.oper.nũ.ꝛ no.Bal.i.l.addictos.C.de epis.aud.de quo dixi in tractatu meo maleficiorũ.in ꝟsi.fama publica ꝓcedẽti.ꝛ versi. caput a spatulis amputet. ¶ Ex ꝑdictis infert si statuto cauetur ꝙ ꝯ sniam a qua nõ fuit appellatũ:nulla exceptio etiã nullitatis opponi possit.qn mittat executiõi qđ ꝓpter hoc nõ vr̃ sublata nullitas ꝓcedẽs ex defectu iurisdictiõis:vt dicit gl.in.d.cle.j.de seq. Et faciũt supradicte gl.nr̃e. Ita dixit Bal.ꝛ Sali.in.l.j.si a nõ cõpe.iud.ꝛ hoc est verũ ꝺm Bal.ibi in ꝟ.vlti.no.ꝙ lz statutũ ꝛc.qñ radicit⁹ nullã hz iurisdictionẽ:ꝛ ita itelligat.de gl.de seq.poss.in cle.j.lz si radicit⁹ haberet iurisdictionẽ,tũc statutũ tolleret declinatoriã fori,saltẽ nõ oppositã l.fi.C.de exce. Tu addas p hãc distinctionẽ,vtrũ habeat fundamẽtũ iurisdictiõis,vl' nullũ habeat.facit qđ elegãter in simili no.Bar.in.l.a snia.ff.de test.tu.vbi apte voluit ꝙ si opponit sub ista forma ꝺclinatoria.dico te nullã habere iurisdictionẽ:ꝛ tũc de hoc ille iudex de hac declinatoria cognoscere nõ poterit.sec⁹ si opponat:dico ꝙ tu nõ es me⁹ iudex cõpetẽs:qꝛ tũc ille iudex,de hac declinatoria cognoscet ꝛ ꝓnũtiabit se iudicẽ cõpetẽtẽ vel incõpetẽtẽ:iuxta no.p gl.i auc.habita.C. ne filꝰ ꝓ pr̃e.qđ nũꝗ̃ exeat mẽtẽ tuã.

13 ¶ †In ea.gl.ibi itẽ si iniq̃ a iudice litigare cõpulsus est. Nota ꝙ qs nõ pót cõpelli litigare,corã non suo iudice:ꝛ etiã litigãdo qñ nõ esset suus iudex cõpulsus,nõ ꝓrogaret iurisdictionẽ.l.ij.i prin.ibi cõpulsus.ff.de iudi.a sponte ergo litigãtib⁹,fit ꝓrogatio.l.j.ꝛ.ii.ff.de iudi.nõ aũt p cõtumaciã,mõ aliquo inducit ꝓrogatio.vñ si dei bãnũ in cõtumacẽ,non tñ ꝓpter hoc est ꝓrogata iurisdictio dicti iudicis ita dt Bal.i.l.si cui ex cõsensu.C.de epis. audi.in ver.deinde no.de verbo.ꝛ a sciẽter litigãtib⁹:nã sec⁹ si per errorem.l.si per errorẽ.ff.de iurisd.om.iudi.siue sit error iuris,siue facti. vt habet in.d.l.si per errorẽ.ꝛ in.d.l.ij.in prin.qđ est verũ in errore partiũ:de errore iudicis tantũ,non curamus.l.j.§.j.de iudic.nisi qñ fieret ꝓrogatio delegati,de tempore ad tps.naz in tali casu,etiam iudex dz scire alias non valeret prorogatio.d.l.ij.§.ij.ꝛ q̃ sit ratio differẽtie de prorogatione facta de re ad rẽ ꝛ de ꝑsona ad personam de loco ad locum in quibus potest fieri prorogatio.d.l.ij.ꝛ.d.l.si cui ex ꝯsensu.C.de epis.aud.in quibus non requirit scientia iudicis,ꝛ in prorogatione de tempore ad tẽpus in qua requirit scia iudicis:vide do.Ange.in.l.j.ff. de iudi.oportet ergo ꝙ scienter litigent.nisi casu quo,non prorogaretur iurisdictio sed iurisdictionis vsus:vt si per errorem litigat,coram vno delegatorum qui nõ poterat solus cognoscere:nam tali casu etiã per errorem potest prorogari vt solus cognoscat ꝺm Inn.in.c.prudẽtiam.de officio.delega.ꝛ not.Ang.in.d.l.j.in pnc. Tu pro hoc allega, quod habetur in simili in.l.pomponius scribit vni.ꝛ ibi Bar.Ang.ꝛ domi.mei.de re iudi.Secundo addas,ꝙ per errorem non prorogatur. vt dixi,nisi quis litigando non allegaret priuilegium suum vt in scholari,qui cõuenitur coram Potestate qui etiam est iudex:licet scholaris habeat priuilegium declinãdi,ꝛ velle cõueniri corã suo rectore:tũc etiam errãdo fit prorogatio:vt est gl.singula.in.d.l.ij.§.j.in ver.cõsensus.ff.de iudi. Et aduertas ꝙ licet litigantes prorogẽt iurisdictionem nõ sui iudicis,non tamẽ talis prorogatio tribuit iurisdictionẽ iudici: inter alias personas:etiam ad illã causam necessarias puta in testes alterius iurisdictiõis:vel in patrem vt cõsentiat filio proroganti:ꝛ p hoc est tex.cum gl.c.romana.de foro competen.in.vj. Et no.ꝙ si pma iurisdictio erat ordinaria.ita erit ista ꝓrogata:ꝛ si ꝺlegata,sic erit delegata vt voluit Cyn.in.d.l.si cui ex cõsensu. Tene tamen menti,ꝙ lz ibi Cyn.teneat ꝙ virtute prime iurisdictiõis si nõ poterat appellari ab eius sentẽtia,ita nõ poterit appellari si ferat sententiam ex ꝓrogatione. Dic tu ꝺm Ang.in.d.l.j.hoc esse falsum.quia contra Cy.est casus in.l.episcopale.cõiuncta auc.si quis litigãtium.C.de epis.aud. ex quo not.ꝙ iurisdictio ꝓrogata,nõ est in omnibus eiusdem nature cuius est prima quia in ꝯcernẽtibus potentiam procedẽdi.variet suã naturam primordialem:videlicet ꝙ iudex in prima posset procedere summarie ꝛ de plano virtute arbitrij.incã tamen prorogata non poterit,imo dz ordinarie ꝓcedere:ita ꝛ ꝯ.ita dixit Ang.i.d.l.j. ¶ Quero an reuocata iurisdictiõe delegata iudicis,sit reuocata ista ꝓrogata:dicas ꝙ sic siue fuerit ꝓrogata lis ꝯtest.vel nõ.facit.l.iudiciũ solui tur.ff.de iudi.lz aliq dixerint ꝯ.in.d.l.si cui ex cõsensu. Ita tz Ang.in d.l.j.qđ credo veri⁹:qꝛ ꝓrogata nõ haberet aliqđ iurisdictionis,sup q̃

14 se possit fundari:sed predicta ꝓcedunt in laicis. ¶ †Sed an clericus possit ꝓrogare iurisdictionẽ nõ sui iudicis:ꝛ dicas quod nõ sine expresso cõsensu sui epi.vt in.c.significasti.de foro cõpe.etiã si esset cleric⁹ cõiugat⁹,q tñ gaudeat ꝓuilegio clericali vt in.c.j.de cler.cõiu.in.vj.tunc nõ pót sine cõsensu sui epi,iurisdictionẽ etiã alteri⁹ epi ꝓrogare.vt est gl.cũ tex.in.c.romana.de foro cõpẽ.in.vj.qđ sequit Ang.in.d.l.j.qđ perpetuo tene mẽti. Et idẽ in quolibet vasallo,q sine cõsensu sui dñi,nõ pót ꝓrogare alteri⁹ iurisdictionẽ.ꝛ idẽ in illis q habẽt ꝑdia tributaria vt in.c.imperialẽ.§.pe.cũ gl.de prohi.feu.alie.p Fede.qꝛ in istis,est eadẽ rõ q̃ est in clerico quo ad epm suũ. Ita dixit Bar.cũ quo doct.ibi trãseũt in.l.j.§.post operis.de noui operis nũt.qđ sequit Bal.in.l.decernim⁹.C.de sacrosan.ecc.in ver.sed nũqd popul⁹.in fi.ꝛ idẽ voluit in l.si a nõ cõpe.iud.in ver.v.oppo.ad idẽ.qđ est verũ qñ ꝓrogatio directo cõcerneret ꝓprietatez iurisdictionis:exemplũ si duo vasalli volũt de feudo litigare coram alio,ꝙ corã dño ad quẽ spectat iurisdictio ratione proprietatis,nõ possunt:secus autẽ si vellẽt super alio litigare. Ita elegãtissime voluit Ange.qđ credo bene dictũ in.d.l.j.de iudic.in ver.in eadem ibi clericus secus:quod addas ad ea que dixit Barto.in d.§.ꝛ post operis.qꝛ singulariter declarat dictum Bart.clericus vero nullo modo,nec de aliquo potest prorogare iurisdictionem alteri⁹ clerici sine cõsensu sui episcopi:vt.d.c.j.ex generali prohibitiõe canonis. d.c.romana.ꝛ.d.c.significasti.in tãtũ ꝙ si destinaret solutionẽ alibi,in d.c.romana.ꝛ.d.c.significasti.in tãtũ ꝙ si destinaret solutionẽ alibi,in xta.l.contraxisse.de act.ꝛ obli.non valeret talis prorogatio sine consensu sui episcopi. Ita dixit Ang.in.d.l.j.qđ nunꝗ̃ exeat mentẽ tuaꝫ. In contrarium videtur casus in.c.dilecti.ꝛ.c.fi.de foro compe.licet si quis subtiliter inspexerit ad illa iura,posset respondere ꝙ licet ibi dicatur cõtraxisse ꝛ ex ꝯctu posse conueniri:non tamẽ illi tex.dicunt,ꝙ ex ꝓrogatione ꝯueniat,sed ex iurisdictiõe ordinaria.facit.l.heres absens.ꝛ quod ibi no.de iudi.vel secundo modo dicunt illi tex.ꝙ possit hoc facere sine consensu sui episcopi:licet in veritate multum ꝯnaliter loquat.clericus tñ potest renũtiare exceptioni fori,qñ haberet ex priuilegio:vt qꝛ est exempt⁹.de quo plene per Joã.an.in regula scienti.in vj.in mercuria.quod tu potes probare per id quod.s.dixi de scholari.

15 ¶ †An autẽ ciuis Ferrariensis,possit ꝓrogare iurisdictionẽ iudicis Bononie sine cõsensu iudicis Ferrarie ad quẽ spectãt ꝑtoculz:ꝛ Cy. in.d.l.si qui ex cõsensu.dicit ꝙ non potest fieri ꝓrogatio sine consensu iudicis Ferrariẽsis.facit qđ no.insti.de act.in.§.tripli.ꝛ cum hoc trãsit Ange.in.d.l.j.sed Bald.in.d.l.si qui ex consensu.in ver.sed incidenter quero vtrum:dixit. Aut est iurisdictio delegata ꝓrogata,ꝛ nõ potest prohiberi a iudice Ferrarie:qꝛ legat⁹ fungit maiori authoritate ꝙ iudex ordinarius Ferrariẽsis.vt.ff.de mino.l.minor aũt magistratus.in fi. Et idem dixi in ordinario Bononiẽsi:qꝛ ꝺm rei veritatẽ,ius prorogationis est ius partiũ ꝛ non iudicis:ideo partes possunt vti iure suo

16 pro libito volũtatis ꝛ istud credo verius. ¶ †Quero an si delegati inter certas ꝑsonas,posset fieri ꝓrogatio iurisdictiõis inter alias ꝑsonas:ꝛ videtur ꝙ sic.vt voluit gl.in.d.l.j.ꝛ hoc tenent multi doc.sed cõtrarium tenẽt Guil.ꝛ Cy.in.d.l.si ex consensu.ꝛ allegatur tex.apertus in.c.P.ꝛ.G.de offi.deleg.ꝛ ibi per gl.ꝛ doctores. Sed istud intelligit verum Bal.in.d.l.si qui ex cõsensu.in versi.tertia species prorogationis est:nisi persone que prorogant,cõtingantur per eandem causaz vt qꝛ erant creditores qui dispũtãt de iure prelationis illius rei sup qua facta fuit delegatio inter Titium ꝛ Seiũ alleg.l.si suspecta.de inoffi. testa.ꝛ.l.a sententia.in.§.si heres.de appel.quia tunc fieret ꝓrogatio, sec⁹ si essent persone penitus impertinẽtes:ꝛ causa ponit impertinẽs tũc qꝛ mandatum iurisdictionis est stricti iuris,ꝛ nõ recipit prorogationem.argu.ad hoc.ff.de acquiren.rerũ domi.l.in agris.ꝛ istud tenet Ang.i.d.l.j.videlicet ꝙ imo iurisdictio delegata,de persona ad personam possit prorogari vt sentit glo.nostra. Nõ obstat ꝙ iurisdictio delegata,est limitata:qꝛ etiã ordinaria esset territorio limitata.l.fi.ff.de iurisdi.om.iud.ꝛ tamẽ ꝺm omnes,potest prorogari:vt.d.l.ij.§.sed si in dex.concludit tamen Ang.ꝙ in terris imperij,seruare debes glos.nostram ꝛ opiniones legistarũ.in terris vero ecclesie serua dictũ.c.P.et G.p quo tu allega gl.ord.in.c.ij.de arbit.in.vj.ꝛ ista cõcordia multum mihi plz ꝓpter generalitatẽ.d.c.P.ꝛ.G.maxime qꝛ iura allegata per Bal.nõ bene probãt:si quis subtiliter inspexerit.qꝛ loqũtur qñdo iudicium agitatum per vnum,pót alteri afferre preiudicium ꝛ cui in biũ ꝙ pro suo interesse in dicto iudicio,non potest cõparere.d.l.a sententia.ꝛ quod ibi plene Bar.Ange.ꝛ domi.mei.ꝛ quod ibi scripsi ꝛ.l. si perlusorio.ꝛ quod ibi plene scripsi eo.ti.ergo videtur ꝙ si causa agitanda inter personas,inter quas est facta delegatio non afferret preiudicium al⁹is:ꝙ tunc inter alias personas nõ deberet fieri prorogatio.

17 arg.d.c.P.ꝛ.G.quod not.qꝛ est questio pendẽs de facto. ¶ †Quero quando inducatur talis ꝓrogatio:ꝛ Et Ang.in.d.l.j.cõcludit ꝙ aliqñ extra iudiciũ fit pactum etiam vestitũ ꝙ cõsensimus in Titiuz iudice et tunc locus erit penitentie vsqꝫ ad lit.cõtest. Ita ꝓprie loquit tex. cum glo.

cum glo.in.l.si conuenerit.ff.de iuris.omnium iud.quod intelligas tu verum,nisi Titius index dictam prorogationem de se factam,expsse acceptauerit sicut dicimus in compromisso,q post acceptationē non erit locus penitentie.l.iij.cum ibi not.ff.de arbi. Si vero fiat prorogatio in iudicio expresse,nō erit locus penitentie.d.l.j.de iudi.facit.l.sed si susceperit.in prin.ff.de iudic.facit in simili de pcuratore constituto apud acta.l.j.C.de satisda.τ ibi Bar.τ docto.τ de renūtiatione iuris de futuro,facta in iudicio.l.j.cum glo.de cur.bo.dan.cū similibus.Et idem et tertio,si fiat prorogatio tacite litigando coram illo iudice.nā per primum actum factū in meritis cause.vel qnādo aliquid petit declarari a iudice etiam ante lit.cōtest.fit prorogatio.τ perditur fori declinatoria.l.fi.τ ibi Bar.τ doc.C.de exce.τ no.Bar.τ omnes doct.in.l. quidam cōsulebat.ff.de re iudi.secus si peteret copiam libelli petitorum,vel productorū contra se:q: tunc non videtur prorogasse.l.non videtur.ff.de iudi.quod not. ¶ In eadē glo.ibi eo tēpore quo cōpelli non debuit.ff.de ferijs.l.j.No.q tempore feriarum,etiā inductarū in vtilitatem hoīm,nemo cōpellendus est litigare:τ pro ista materia aliquantulum inuestiganda,sciendū est q sunt tria genera feriarū. Quedam sunt inducte in honorē Dei τ q̄ iste sint,habet.in.l.omnes dies. et in.l.fi.C.de ferijs.c.fi.de ferijs.Nam etiam per statuta et consuetudines locorū,possunt dicte ferie induci:τ inducte tolli quāuis sint introducte in honorē Dei.c.capellanus.τ.d.c.fi.de ferijs.ita dicit Bal. in.l.si feriatis.ff.de ferijs.Et est clarum,q istis ferijs cessat omnis strepitus iudiciorum.l.fina.C.de ferijs.et omnis act⁹ celebratur tali die, iurisdictiōis cōtentiose etiam iudicis monitionis vel citatiōis fundi tus est nullus:vt.d.l.fina.τ ibi omnes doctores.τ Bart.τ doc.in.l.j.§. nuntiatio.de noui oper.nuntia. ¶ An autem cōmissio de citādo,vel ipsa actualis citatio vel relatio nūtij,vel cōparitio partis,possit fieri tali die:no.Cy.Bal.et Salic.d.l.fi.τ Bal.in.d.l.si feriatis.de quo aliquid dixi in dicto.§.nuntiatio. quinimo nō potest fieri exactio,etiam publici debiti.l.omnes dies.τ ibi Bal.Sali.τ doctores.C.de ferijs.τ talibus ferijs non potest renuntiari etiam consensu partium vt habetur in.d.l.omnes:Pacta tamē et concordie,talibus diebus fieri possunt.vt.d.l.fi.quinimo omnis actus voluntarie iurisdictionis.tali die dominico fieri posset dicta.l.fina.τ.l.actus.eodē tit.τ Sali.in dicta.l. omnes.Qui autem dicantur actus volūtarie iurisdictiōis.Dic vt est emācipatio:adoptio:τ similes.et facit.l.si consul.ff.de adop.cū simili. ¶ An autē tali die dominico,possit pupillo dari tutor:dic q sic quādo non datur ex inquisitione:alias secus vt not.Bart.Jaco.de are.in l.nec mandate.ff.de tut.τ cur.dat.ab his.et sequitur Sali.i.d.l.actus. licet Bal.dicat cōtrarium.in.l.j.ff.de iurisdictione omnium iudi.sed tamen idem Bal.in.d.l.actus.tenet cū Bar.Unde posset dici,q opinio Bal.procedat in.d.l.j.de iurisdictiōe omnium iudicū.quādo fuit tutor datus ex inquisitione. ¶ An autē possit tali die interponi decretum pretoris,super alienatione minoris:Cyn.τ communiter doc. in dicta.l.actus.dicunt q non:quia requirit cause cognitionem.l.magis puto.§.nec passim.ff.de rebus eorum.Sed Salic.in dicta.l.actus. tenet contrarium:quia illa causa iudicij,nō fit ibi in cōtradictorio iudicio:et ideo nemo citatur.sed fit ad informationem iudicis:igit dici tur actus extraiudicialis:τ sic quodammodo potest dici Jct⁹,ergo valet:τ istā opinionem Sal.de iure credo veriorē.per dictā.l.actus.coniūcta.l.fi.eodē titu.licet prima opinio forte,seruaret in practica.et id ne erres,nūquā interponas decretū in alienatione minoris in die solenni. ¶ Est τ secūdū genus feriarū repentinarū:qb⁹ etiā ad similitudinem solennium feriarum,cessat omnis strepitus iudiciarius.l.sed p pretorē.§.si ferie.ex quib⁹ causis maior.quas ferias repentinas,solus princeps potest inducere.l.a nullo.C.de ferijs.dic vt ibi.et etiam istis ferijs,nō potest p partes renūtiari.vt notat glossa singularis,in clementina sepe.de verborū significatione.in verbo:ob necessitatē.in fine potest tū in istis ferijs repentinis appellari:quinimo etiā potest dari libellus appellatori⁹.vt no.omnes doc.in.l.j.C.de ferijs. ¶ Ex quo sequit,q cū ferie solēnes et repētine equiparent,vt dixi:τ in repētinis potest dari libell⁹ appellatori⁹,ita in ferijs in honorē Dei.Jta dicunt doctores.in.d.l.j.facit.l.miles.§.sexaginta.τ qd ibi Bar.ff.de adulterijs.Et est ratio fm Salic.in d.l.j.q: in porrectione libelli appellatorij,vel in ipsa appellatione cū tēpus sit continuum et currat de momento ad momentum.l.ij.§.dies.et quod ibi dixi.ff.quādo appel. sit.ergo non requiritur citatio partis:ergo omni die potest.quod no. ¶ Est τ tertiū genus feriarum, inductarum ob vtilitatem hominū: vt causa fructuum colligēdorū vel messium,vel vindemiarum vel castanearum:vt no.Bal.in.l.j.ff.de ferijs.et in istis ferijs,inuitus qs nō cogitur litigare dicta.l.j.ff.de ferijs.vnde licet tali tempore quis citetur,citatio valet quod patet:quia si comparet et litigat,valebit pcessus si autem nō comparebit et sic erit contumax,et index processit in causa,processus ipso iure est nullus.Jdeꝫ si comparuit τ opposuit de ferijs:et si non voluit litigare,pcessus factus nō valet.d.l.j.post prin. Et est aduertendū,quod non solum in causa priuatorum,sed etiaꝫ in causa vniuersalis obstant predicte ferie vt not.gl.in versic.occupanti. ibi impulsiua.in.l.j.ff.de ferijs.et ita tenet ibi Bald.licet dicat q aliq canoniste dicant Ↄtrium in.c.fi.de iudi.τ male fm eū. ¶ Sed aduertas tu,q hoc intelligo in causa vniuersitatis priuate.nā in causa publica vel fiscali,nō obstant dicte ferie:vt est tex.in.l.publicas.C.de ferijs.et ita pōt intelligi dictū.c.fi.In priuatis aūt vniuersitatib⁹,dic vt ibi plene habet.Scdo tene menti,q talis exceptio feriarū,pōt in quacunqꝫ parte iudiciali opponi:vt.d.l.j.§.excipiunt.cū gl.In hoc tū cōcludas. Aut renūtiauit qs ferijs expresse,τ simplr,τ tunc amplius ferias allegare nō poterit.nec pōt de eis opponere,q: quilibet pōt iuri suo renūtiare.l.penul.C.de pactis.aut nō renuntiauit expresse nec simplr,sed simpliciter citatus cōparuit τ rndit libello τ lit.cōtest.τ aliū actū iudiciariū fecerit,nō tū ,ppter hoc piudicatur sibi,quin in residuo pcessus: si nō valuerit,possit opponere predictam exceptionē feriarū cū quilibet actus iudiciari⁹ sit de per se perfectus.Jta dixit Bald.in.d.§.sed excipiūtur.addas tū qd.j.dicam.Tertio consydera,q dicto tpe null⁹ cogitur litigare nisi res,vel actio,vel ius actoris,esset illo tēpore peritura:τ eatenus cogit litigare vsqꝫ ad litē cōtesta.τ sic donec pscriptio est interrupta,τ actio dr esse ppetuata.vt.d.l.j.in fi.facit.l.si seruū.§.videamus.de vbo.obl.τ inuitus nō cogit reus,vlterius litigare.de hoc tū qualiter intelligat.vide qd scripsit Bal.τ Ang.in.§.fi.Jn multis tū casibus,pōt talibus ferijs litigare de quibus fit mētio in.l.ij.τ.iij.ff.de ferijs.in quib⁹ casibus talibus ferijs possit cognosci.vide Barto.per modū doctrine in.l.diuus.ff.de ferijs. ¶ An autē illis casibus possit pnideri,die dnico:τ glo.in.l.oēs.C.de fer.quā sequit ibi Bal.tenet q nō:qd intelligas verū,qn esset aliquis actus ī quo requireret aliqualis cause cognitio:al's autē posset ille actus etiā die dnico per iudiceꝫ expediri:vt dixi.s.de tut.dato sine inquisitione.hoc est qn esset actus pius,τ fauorabilis.vt no.in.c.fina.de iud.facit.c.fi.de ferijs.τ qd ibi p docto.Jbi dixit Bart.in.l.viuus.qd no.inter quos casus,est casus in quo talib⁹ ferijs nō obstātib⁹:pōt peti executio snie:τ sic sentētia que transiuit in rem iudicatā,pōt peti executioni mandari:vt ptꝫ in.c.fin. de iudi.Jta dixit Bar.in.l.oēs dies.C.de fer.τ in.l.j.§.nūtiatio.de noui operis nūtiatione.in ver.oppono ad tertiū respōsum ꝛc. τ hoc voluit Ant.de but.τ cōiter canoniste.in.§.fin.de iudi.τ tu potes allegare rōnem,q tali casu nō agitur de cognoscēdo:ſꝫ de iam cognito τ deciso exequendo.Facit qd no.Bar.in.l.a diuo pio.in prin.de re iudi.et l.si vt pponis.τ.l.executorē.τ ibi late Bal.C.de exec.rei iudi.intantū q si fieri deberet captura psone,ppter suspicionē fuge:dicendū est,q nō tantū in dictis ferijs in vtilitatē hominū inductis:sed etiā in honorem Dei fieri pōt,vt litiget reus etiā nolēs:sed vt satisdet de iudicio sisti:al's carcerabitur.Jta voluit glo.ordi. quā oēs doctores sequunt in.l.fi.C.de ferijs.τ hoc voluit Bar.in.l.ait ptor.§.si debitorem.que in fran.cred.et Bal.in.l.si feriatis.ff.de ferijs.de hmōi captura ppter fu-
18 gam,vide qd scripsi insti.de act.in prin. ¶ †Quero an pcurator cōstitut⁹ ad lites,possit ferijs inductis in vtilitatē hominū renuntiare: τ videt q sic:q: ista videt esse exceptio.dilatoria:facit qd not.in.l. exceptionem.C.de pba.coniuncta.l.ita demū.C.de pcura. et clarū est,q pcurator pōt omittere exceptionē dilatoriā.l.si fideiussor.§.que dā.ff. mandati.τ.l.de pupillo.§.fi.cū.l.sequen.ff.de noui ope.nuntia.igit ꝛc. quod intelligas verū,nisi talis omissio esset dno periculosa:vt si tunc dns nō habeat exceptiones paratas,vel probationes quas nūc hꝫ in l.iij.§.cause.ad carb.vel forte hꝫ nunc iudicē gratiosiorem τ ppitium, quem tūc nō habebat τ nostra interest habere iudicē propitiū.l.apertissime.C.de iud.coniuncta.l.denuntiasse.§.fi.de adulterijs.Jta dixit Ange.in.d.l.j.ff.de ferijs. ¶ Addas tu cum officiū iudicis sit latissimum.l.j.τ qd ibi per docto.ff.de iursdi.om.iud.talis nāqꝫ renuntiatio diceretur quedā donatio.l.si quis delegauerit.de noua. qd pcuratori nō permittit,nec videtur in mandato quantūcunqꝫ latissimo.l. cōtra iuris reg.§.fina.cū ibi no.ff.de pact.l.filiusfa.τ ibi Bar.τ doc.ff.de dona-
19 tio..τ.l.creditor.§.lucius.ff.mand. ¶ †Tene tū menti,q qn valeret renuntiatio feriarū,τ fuerit renuntiatum ferijs intelligitur illis tūc vigentibus:non aūt futuris:nisi expresse dicatur renuntio ferijs inductis τ inducendis:vel si sint alia verba respiciētia futurū.arg.l.si a colono.de vb:obli.ita dicit.Bar.in.l.j.ff.de ferijs.τ in.l.si ita.de auro et argen.lega.Dic tū de hoc,vt latius.j.dicā τ talis renuntiatio partiū. nō nocet testib⁹,qui inuiti nō cogunt venire ad testificandū:vt no. gl. in.l.j.ff.de ferijs.τ ibi doc.τ Sali.in.d.l.omnes. ¶ In hoc autē articulo,an renuntiādo ferijs videatur renuntiasse ferijs messiū τ vindemiarū simul,vel quibus.Sali.in.d.l.oēs.cōcludit.Aut quis renuntiat alteri earū tantū,τ tūc illi soli τ nō alijs intelligit renūtiasse.l.si vnus.§. ante oia.ff.de pac.aut renuntiauit simplr ferijs.τ tūc aut intra tēpus feriarum messiū,vel vindemiarū:τ tunc illis solis inter quas erat,intelligitur renuntiasse τ nō alijs nisi dixisset psētibus τ futuris.d.l.si a colono.Jtē q: renuntiatio est de iure speciali,contra ius cōe.igitur restringenda.in aut.de non alienan.§.quia verosimile.Jtem quia satis habet in quo preiudicet.de presenti:ideo ad futura non debet extēdi. l.si dominus.de serui.vrba.pred.l.fundus qui locatus.ff.de fun.instr. τ q: contra eum debet fieri interpretatio,cuius fauorem cōcernit generalis prolatio.l.veteribus.ff.de pac.aut renuntiās erat extra ferias licet in iudicio vel in contractu renuntiauit per pactuꝫ simplr ferijs, τ tūc nō est dubium q intelligit renuntiatum ferijs:τ valet renuntiatio. ¶ Sed dubium est an intelligatur de proximis tantum:an etiam

de omnibus postea secutis indifferēter:⁊ videtur ꝙ de proximis tā-
tum per.l.eum qui kalendas.in prin.de verb.ob.sed contrariuz tenet
Sali.in.d.l.omnes.quia conuentio de re facienda,in dubio est in arbi
trio creditoris ⁊ eius tempus:qꝛ omne tempus feriarū cōcernit.igit
⁊ tempus feriarum quibus renūtiauit et cōueniri posse voluit,similr
est in arbitrio creditoris.argu.de test.mili.l.si titius.Tu alleg.l.ij.§.j.
de eo quod certo loco.⁊ sic ferijs omnib⁹,que habent impedire ei⁹ cō-
uentionem in iudicio cum eo agitando,dicitur renūtiasse:⁊ sic nō so-
luz proximis,sed futuris occurrentibus ſm illud tempus.Nec obstat
d.l.euz qui kalendas.qꝛ ibi ꝙ de proximis intelligatur:est fauore cre
ditoris,ex necessitate inductū alias stipulatio redderetur inutilis:vt
ibi no.In casu nostro est totum econtra igitur ⁊c.quod not.¶Et ad
uertas ad id quod dixi,ꝙ talis renuntiatio nō nocet testibus.multuz
facit quod dixi.s.in materia prorogationis ꝙ prorogatio partiū,nō
20 nocet testibus.¶†Sed dubium hic insurgit,an talis renuntiatio fe
riarum facta per principalem,noceat fideiussorib⁹:videtur ꝙ sic:attē
ta ratione gl.⁊ doc.in.d.l.j.ff.de ferijs.videlicet ꝙ talis renūtiatio nō
preiudicat testib⁹,vt dixi:qꝛ cogerētur inuiti illo tempore in iudicio
venire ad testificādum:que ratio cessat in fideiussore:qui nō cogitur
venire:igitur forte potest dici,ꝙ in fideiussore cōtractus,talis renun-
tiatio nō nocet ar.l.fi.ff.de pac.⁊ in fideiussore de iudicato soluēdo sic.
arg.no.in.l.fi.C.de vsur.rei iudi.⁊ in.l.j.⁊ ibi late Barto.ff.iudi.sol.nā
reus dicitur esse in culpa,qui non opponit exceptionem sibi competē
tē.l.si fideiussor.in prin.et in.§.j.⁊ facit.l.idēq3.in.§.generaliter.s.mā.
Naz tūc tempore feriarū,forte fideiussor habebat defensiones et ꝓba
tiones in promptu:quas de presenti nō habet:vt.s.dixi quando ꝓcu
21 rator renūtiat ferijs igit ⁊c.cogita.¶†Ultimo an die dominico,pos
sit fieri citatio vl commissio citationis,pro die iurisdica.vel ecōtra an
die iuridica ꝓ die feriata,in honorē Dei.Dic vt plene habet p Bar.
ang.⁊ do.meos.in.l.j.§.nuntiatio.de noui ope.nuntia.⁊ p Cy.Bal.et
Salice.in.l.fi.C.de ferijs.⁊ per canonistas.in.c.fi.de ferijs.Nota ergo
bene istā gl.vsq3 ad istam partem,cum alijs glo.similibus.s.allegatis.
que enumerāt multos casus:in qbus exceptio potest opponi post sen
tentiam:licet snia transierit in rem iudicatā:⁊ etiā post quadrimestre
tempus vt dixi.¶Addas tu,ꝙ nō tantū in dictis casib⁹ potest exce
ptio opponi post sententiam que transiuit in rem iudicatam:sed etiā
omnibus casibus regulariter,ex quibus opponendo non deuenit cō-
tra sentētiā:vt est casus,⁊ ibi Bart.Bal.Ang.⁊ do.Pau.de cas.in.l.
si fullo.de cōdi.sine causa.¶Ex quo sequitur,ꝙ heres cōuentus ⁊ cō
demnat⁹ insolidum,qui nō opposuit de inuentario:potest opponere
in executione beneficium inuētarij.no.Bar.⁊ doctores in.l.ex diuer
so.§.fi.ff.solu.mat.l.nesennius.§.fi.ff.de re iudi.et in.l.fi.in fi.de confe.
⁊ no.Ang.⁊ domi.Joā.in.l.j.§.huiusmodi stipulatio.ff.si cui plusq̄ p
l.fal.⁊ no.doc.in.l.fi.§.in cōputatione.C.de iure delib.⁊ dixi.s.de act.
22 in.§.sunt preterea.quod no.¶†Quid de exceptione cessionis actio-
num,quando potest opponi:⁊ dic ꝙ potest opponi etiaz post sentētiā
l.si fideicōmissi.ff.de so.⁊ no.Bar.⁊ ibi doc.in.l.si res obligata.de leg.
j.quinimo ⁊ fortius talis exceptio etiam per exceptionem non cōclu-
deretur vt elegāter dixit Bart.in.d.l.si res obligata.in fi.⁊ hoc est mi-
rum,qꝛ propter hoc nō impugnatur modo aliquo sententia:vt.s.dixi
igitur idem de exceptione cōpensationis,nisi prius fuerit de ea cogni
tum.l.quod in diem.§.j.ff.de compē.⁊ ibi Bart.⁊.l.si autez.§.fi.et ibi
Bar,⁊ doc.de neg.gest.ita dixit Salic.in.l.ab executione.in fi.quoruz
23 appel.non reci.¶†In hac autem exceptione cōpensationis quomo
do formet ipsa exceptio in practica:vide que scripsi.s.de act.§.in bo-
ne fidei.in ver.⁊ erit practica.⁊ versic.vnde erit aduertēdum quod est
verum,preterq̄ quando opponitur exceptio compēsationis fructuuz
ꝙ extenuare debeat sortem iuxta.l.j.⁊.ij.cum ibi not.per doc.de pig.
actio.quia debet opponi,ꝙ dicti fruct⁹ sunt cōsumpti vel quod a die
perceptionis,transiuit trienniuм:ex quo cōsumpti presumuntur a iu
re iuxta.l.j.cum glo.C.si aduer.vsuca.⁊.l.iij.§.fructus.⁊ ibi gl.Barto.
⁊ doc.ff.de vsuca.al's inepte exciperet vel obijceret de dicta compēsa-
tione.Ita dixit Bal.Raph.⁊ Lud.in.l.diuortio.§.ob donatiōes.ff.
24 sol.mat.¶†Et vtrum ista sit exceptio peremptoria:⁊ an possit oppo
ni post sententiam latā contra debitorem Bal.in.l.peremptorias.C.
sen.rescin.non pos.in ver.Extra quero de tali exceptione nunqd exce
ptio ⁊c.Primo arguit,ꝙ possit post sententia opponi:quia dicit sen
tentia cōpensationis siue imputatiōis.l.qui aliena.in prin.ff.de neg.
gest.In cōtrarium arguit,ꝙ videtur consumere effectum seu condem
nationem,quatenus concurreret.⁊ cōcludit ꝙ ista questio videtur esse
similis ei qui bis soluit:de quo no.in.l.iulianus.in.j.gl.⁊ ibi oīno vide
Bar.ff.de condi.inde.⁊ ideo dicit,ꝙ fructus possunt cōdici licet exci-
pi non possunt.Sed ego credo cōtrarium,ꝙ imo cū dicti fructus con
sumpti ipso iure extenuauerint sortē:sine aliqua oppositiōe:vt ē tex.
in.l.j.C.de distrac.pig.ibi ipso iure:ꝙ q̄uis fuerit lata sentētia contra
debitorem ad sortem,potest opponere compēsationem factam a iure
de fructibus:quod est verum si pendente iudicio nō fuerit oppositū:⁊
cognitum:vt.d.l.quod in diem.§.j.de compensationibus.Ac etiā di-
cti fructus si essent cōsumpti,non possent condici:licet Bald.dixerit
25 contrariū vt dicitur in.d.§.ob donationis.igitur ⁊c.¶†In hoc aūt

articulo an exceptio peremptoria possit opponi,etiā post sniam di-
stingue:aut exceptio que opponit,superuenit post sniam:⁊ clarum est
ꝙ pōt opponi.ff.de cōdi.indebi.l.eleganter.§.si quis post.de transact.
l.⁊ post.C.de re iudi.l.j.facit.l.j.cū ibi no.C.de satisdatio.Aut ante cō
petebat:⁊ tunc aut ille reddit iudiciū retro nullum:⁊ adhuc potest.C.
de iudi.l.licet.C.de procur.l.licet.C.si a nō cōpeten.iudi.per totū.aut
nō reddit iudiciū retro nullū:⁊ tunc agitur aut actione primeua,⁊ idē
et sibi imputet qui tali actione egit.C.si plures vna sententia.l.j.⁊ no-
tatur.C.de vsur.rei iudi.l.fi.per sententiā condēnatoriam nō tollitur
actio primeua.l.iiij.§.si ex conuentione.ff.de re iudica.⁊ ideo pōt agi,
ex actione primeua,⁊ actione iudicati.vt.§.ait pretor.eadem.l.⁊.l.mi-
les.§.iudicati.⁊.l.intra dies.⁊ ibi Bar.⁊.l.a diuo pio.⁊ ibi docto.ff.de
re iudi.aut nō egit primeua,sed actione in factū vel iudicati.vt.d.§.
iudicati.tunc si exceptio nō contradicit sentētie,potest opponi quan
docunq3.ff.de re iudica.l.nesennius.§.fina.⁊ gl.Bart.⁊ docto.ff.de fi-
deiusso.l.fideiussores.§.idem respondit.ff.solu.mat.l.ex diuerso.§.fin.
et ibi Bar.⁊ doc.l.si fullo.ff.de condictione sine cā.⁊ ibi Bar.Ang.et
Pau.de cast.Si vero contradicit snie,tunc aut opponitur per bene-
ficium restitutionis interposite:⁊ opponi pōt.ff.de mino.l.minor vi-
gintiquinq3 annis omissam:aut per beneficium appellationis inter-
posite:⁊ tunc adhuc pōt opponi.C.de tēpo.appella.per hanc.⁊ ibi gl.
et oēs docto.quia exceptio peremptoria,que nō fuit opposita in pri-
ma instantia siue primo iudicio,potest opponi in iudicio appellatio-
nis dummodo malitiose nō fuerit in prima instantia omissa.vt notat
Hostiē.⁊ Jo.and.in.c.inter.de re iudica.pro hoc allega not.tex.in si-
mili.in.l.de rebus.in glo.Bar.Bal.⁊ docto.ff.de arbitrijs.⁊ facit qđ
habetur in.c.cū ioannes.de fid.instru.aut intentare vult,dictā exce-
ptionē preter aliquē de dictis modis ⁊ regulariter post sententiā op-
poni nō pōt dicta.l.peremptorias.quia vsq3 ad sniam,et nō post sen-
tentiam regulariter opponi potest.¶Fallit in milite.d.l.j.C.de iuris
et fac.ignorā.Et in exceptione macedoniani ⁊ velleiani.l.tam ⁊ si.cū
ibi no.ff.ad macedo.et alijs casibus.vt dixi.s.Ista sunt de mente Sa
lice.aliquibus additis in dicta.l.j.C.de iuris et fac.ignorā.¶Debe-
mus itaq3 hic,declarare materiā exceptionis peremptorie.Primo
ergo videndū est,vnde dicitur peremptoria ⁊ respondendo ꝙ dꝛ per-
emptoria,qꝛ negotiū principaliter perimit vl personā sine qua nego-
tium siue iudiciū nō subsistit:vt no.Innoc.de constōnibus.c.cū venis-
sent.⁊ Bal.in.d.l.peremptorias.in prin.⁊ sic vnū de tribus causanti-
bus iudicium,perimit vel excludit videlicet vel personā iudicis aut
actoris,vel rei:vt.c.forus.de verbo.sig.Ita dicūt Bal.⁊ Sali.in dicta
l.exceptionē.de ꝓba.vt dixi supra in princip.huius.§.⁊ sic opponitur
ꝙ nō potest esse iudex vel ꝙ actor vel reus nō potest stare in iudicio:
et eorū vel aliqua eorū persona excluditur,dicit exceptio perempto-
ria.de quibus exceptionibus cōtra personas ex quibus causatur iu-
26 dicium,dicā.j.proximo.§.¶†Secūdo aduerte,ꝙ terminus vsq3 ad
quem regulariter possunt exceptiones peremptorie opponi,est vsq3
ad sniam,vel rectius vsq3 ad cōclusionem in cā dicta.l.peremptorias.
vt dixi.s.circa principiū huius.§.Et est ratio,qꝛ cū contineat merita
cause:ergo ante sniam discuti debet.l.ij.C.de senten.ex peri.reci.Ita
dicunt Cy.Bal.⁊ Sali.in dicta.l.exceptionē.et Bal.in.d.l.perempto
rias.post principiū.ibi sed que est ratio.Sz terminus a quo pōt per-
emptoria opponi,est in arbitrio rei vtrū opponat ante litem contesta
tam postea probandā:an proponat etiam post litem contestatā,pro-
bandā etiā postea.d.l.exceptionem.de proba.⁊ ibi Cy.gl.Bar.Bal.
Sali.⁊ Ang.ita dicit etiam Bal.in.d.l.peremptorias.in prin.Et ibi-
dem voluit Sali.Sed ꝙ dixi terminū vsq3 ad quem,esse vsq3 ad sen-
tentiā intelligas verū ſm Ang.⁊ docto.in.d.l.peremptorias.nisi cer-
tus terminus sit prefixus per iudicem,intra quē debeat opponere et
probare de quo dixi in isto.§.circa principium.in ver.in eadē glo.ibi
si ante sententiā ⁊c.Dic vt ibi plene dixi.aduerte tamen tu causidice,
ne erres ꝙ peremptoria vt dixi potest opponi etiam ante litem con-
testatam:licet nō sit necesse:qꝛ cum nondū sit processus ante litem cō
testatam.l.properandū.C.de indi.l.j.cum glo.eo.ti.non potest dici,ꝙ
opponatur ad ꝓcessum nisi esset de his exceptionibus que habēt na
turam mistam:vt.j.dicam.sed post litē contestatā,debet de necessita-
te proponi ⁊ probari intra tēpus legitimum:⁊ sic vsq3 ad sniam vel cō
clusionē in causa:dz proponi ad merita cause.i.ad impugnandū cām.
et ideo dicūtur peremptorie qꝛ aliquando etiā perimunt actoris pe-
titionem,nō solum negotium principale.¶Quero quomodo cogno
scetur de huiusmodi exceptionibus peremptorijs:Respō.ꝙ de his
exceptionibus cognoscitur,vna cū negotio principali ⁊ nō seorsum a
causa principali.Et in hoc differunt ab exceptionibus dilatorijs:vt
in exemplo.In exceptione prescriptionis vel simili.ita vult glo.Cy.
et Sal.⁊ Bal.in.d.l.exceptionem.in pn.et.l.si quidē.C.de except.Et
aduerte ad ea q̄ dixi,ꝙ exceptiones peremptorie lz possint aliquādo
proponi ante litem contestatā:tamen probari debent post litem con-
testatam:qꝛ predicta procedūt,nisi exceptio peremptoria esset noto-
ria:qꝛ potest opponi et deduci et allegari ante litem contesta.vt not.
glos.in versi.forsan.c.super literis.de rescrip.et Bar.in.l.j.ff.de excep.
allega.c.tuas.de appella.facit.c.quoniam.de filijs presbyte.¶Scdo
dixi.s.

dixi.§.quod talis exceptio peremptoria,q2 pimit intētionē actoris: d.l.j.ff.de excep.regulariter examinatur cum principali negotio.dicta
27 l.exceptionē.iuncta.d.l.peremptorias.¶ † Quero an sit aliqua exceptio perēptoria,q̄ possit examinari seorsum a pncipali:Istam questionē mouit Bal.in.l.pscriptione.C.si contra ius vel vtili.publi.Hic.septimo queritur an sit aliqua exceptio.⁊ pmo arguit qđ nō:q2 pri⁹ debet examinari actio ꝙ exceptio.C.de excep.l.siquidē.In contrarium videt:nam etiā peremptoria exceptio,aliqn̄ examinat̄ seorsum a principali.C.de pla.l.preses.vn̄ ꝯcludit.Aut ista exceptio perēptoria opponitur in genere,contra speciem:aut opponitur in specie ꝯtra gen⁹:aut in genere contra genus:aut opponitur in specie contra speciem. Primo casu quando opponitur in genere contra speciem:verbi gratia peto decem ex causa mutui:tu producis instrumētū generalis refutatiōis:certe ista exceptio generalis non presupponit speciem specificē:ideo potest examinari,non tangendo factum principale:vnde si an̄ litem contestatam producitur instrumentū generalis refutationis:iudex non debet procedere ad cōtestationem litis:sic intelligitur c.exceptionem obijciens.de regu.iur.in.vj.Si autem opponatur exceptio in specie contra genus:⁊ cum de necessitate cōtingat speciem: tunc non potest seorsum examinari a negotio principali.Et idē si in genere,opponatur contra genus:vel in specie cōtra speciem:facit q̄stio que habetur in.l.tres fratres.ff.de pact.l.licet.de iudi.¶ Ex quo potest inferri,quod istis vltimis tribus casibus etiā si ante litem cōtestatam opponatur nihilominus iudex coget reum litem cōtestari:nō obstante dicta exceptione.⁊ primo deducitur ius actoris et demū super dicta exceptione cognoscitur.d.l.exceptionem.Et hoc dicit fore verum,quādo opponitur de eo quod decidit totam litem.Sed quādo decidit partem litis,tūc ppie loquitur.C.de iuris ⁊ fac.igno.l.cū falsa.ꝑm vnum intellectum:vt.ff.de minoribus.l.intra vtile.Nam minor etas,potest examinari seorsum a lesione.et per cōsequens beneficio restitutionis in integrum.Idem dicendum est in.d.l.preses.Nam questio dominij,potest examinari seorsum a crimine plagij q2 nō habet eandē radicem:⁊ quia per aliam rationem debet residi causa testimonij et pbationis.Et ex his apparet,quādo exceptio que opponit̄ ⁊ perimit̄,opponi potest ⁊ examinari seorsum a principali et quando non.Sed si denegetur,quia denegare ppie nō est excipere sed est defendere.Facit qđ no.Barto.in.l.si dubitetur.§.j.de fideiussorib⁹.Et facit qđ dixi de verb.defensionis.§.in rubrica.post principiū:tūc certum est,qđ eadem est examinatio:affirmatiue ⁊ negatiue.clemen.testibus.de testibus.¶ Querunt Bald.⁊ Salice.in.d.l.peremptorias:q2 vt dixi terminus ad proponendas peremptorias,est vsqꝫ ad sententiam.Si iudex post sententiam admisit,valet admissio.Et respondet qđ non:q2 iudex est functus officio suo.l.iudex.ff.de re iudic.Nec pōt sententiā diffinitiuā latam,rescindere.l.j.⁊ per totū.C.senten.rescind. non posse:licet post terminum a se datum,possit illum admittere altera parte presente vel legitime citata.facit quod not. Bartol.in.l.nec quicq̄.§.vbi decretum.de offi.proconsulis ⁊ legati.⁊ in.l.sciendum.et ibi dixi.ff.de noui operis nūtia.quia cum assignatio termini,habeat vim interlocutorie,videtur iudex putasse se partē grauasse:vnde tale grauamē causa cognita,reuocat ipso facto admittendo reum post di-
28 ctum terminum.¶ † Quero quomodo est possibile,qđ peremptoria possit opponi et probari vsqꝫ ad sententiam,⁊ sic post publicationē processus cum probari tunc nō possit ꝓpter timorem subornationis aut.qui semel.C.de probationi.⁊ in corpore vnde sumitur,etiam non potest pbari consensus partium:q2 timore subornationis hoc introductum est,ne falsitas committatur vt ibi:ergo fauore publico ne delicta cōmittant̄:ergo partes non possunt renunciare.l.iurisgentium.§.si paciscar.ff.de pactis.Ita dicit Ang.in dicta aut.qui semel.quod no.¶ Et aduertas qđ Bald.⁊ Sali.in.d.l.peremptorias.dicunt aut vult predictam exceptionem probare per cōfessionem partis,vel p instrumenta ⁊ scripturas ⁊ potest.Aut vult probare p testes ⁊ super eisdē capitulis,⁊ non potest testes inducere sed super diuersis sic etiam in prima instantia.Et que dicantur eadem capitula ⁊ que diuersa:vide gl.Cy.Bart.Bal.Ang.⁊ Salice.in dicta aut.qui semel.⁊ per oēs docto.in.l.per hanc.C.de tēpo.appel.⁊ in.c.fraternitatis.⁊ ibi doc.de testi.Et ad predicta vide glo.ordina.in.l.officium.ff.de rei vendic.Et aduertas qđ dicitur nouum capitulum,quod non comprehendit̄ sub primo vel sub capitulis partis aduerse tacite,mentaliter vel expresse faciens tamē ad causam:tunc tam in causa appellationis:vt dicta.l.p hanc.ꝙ etiā in principali,possunt testes produci.l.exceptionē.C.de probatio.Super capitulis vero antiquis,vel que includunt̄ in antiqs non possunt pduci testes,etiam in causa appellationis:dicunt autē super antiquis comprehēdi,quando antiquus articulus pbatus,nō fundat intentionē ponentis:nisi probetur vltra id qđ in articulo deducitur:vt puta quis dicit rem ad se pertinere ex longa pscriptione: vnde licet probet longeuam possessionem,nō sufficit nisi etiam pbet titulum:vnde si nō probauit titulū,nec testes fuerunt super titulo examinati:tunc ijdem testes examinati,⁊ non noui testes poterūt super titulo examinari:nam imputatur parti,cur alios testes nō inducit:sꝫ non imputatur iudici,quare non examinauit etiam super titulo:igit̄

⁊c.Ita etiam dixit Ang.in dicta autheti.qui semel.Nouus vero articulus dicitur qn̄ de necessitate facti cōprehenditur sub primo ⁊ nō de necessitate iuris:vt si posui ꝙ mutuaui tibi decē ⁊ nō posui tempus: possum postea super tēpus testes inducere,q2 possum pbare mutuū absqꝫ tēpore.l.testium.C.de testi.Quedam autē sunt que possunt adesse ⁊ abesse circa contractū,vt sunt qualitates facti.l.pacta cōuenta. de cōtrahen.emptio.tūc possunt testes de nouo super hoc produci.c. veniens.de testib.Ita dixit Bar.⁊ docto.in.d.aut.qui semel.qđ perpetuo tene menti.Quero condēnatus est vēditor ad rem tradendā, nunquid post sniam possit opponere exceptionem precij nō soluti:⁊ Bar.in.l.ā duo patroni.in.§.si quis.ff.de iureiur.tenet ꝙ nō,q2 exceptio peremptoria,debet opponi ante sententiā ⁊ nō post.sed Sali.⁊ ibi Bal.in.d.l.peremptorias.in Vsi.quero condēnatus est venditor ⁊c.tenet contrariū:quia cū iure pignoris,possit vēditor rem retinere. l.iulia.§.offerri.ff.de actio.empti.Et de ista exceptione,nō est pnunciatum:ergo pōt opponi.l.sextante.§.latinus.ff.de excep.rei iudica. Preterea preciū debetur ex eodē fonte ex quo agitur:vt.ff.de euic.l. et si post.⁊.l.j.§.j.ff.de excep.rei iudi.Et ita dolo facit emptor post sententiam:nō soluendo preciū sicut ante vn̄ exceptio opponitur quasi ex nouo dolo.ff.doli exceptio.l.pater.§.ex quadrāte.Dic plenius per Bal.in.d.l.peremptorias.Et hanc sniam,est etiam secutus Salic.in l.j.C.de iuris ⁊ fac.igno.Tu dicas,aut emptor petendo rem emptam obtulit preciū.vt.d.§.offerri.⁊ tunc in executione,venditor non cogetur prestare rem venditā nisi prestetur ipsum preciū.l.ex empto.ff.de actio.empt.in prin.Aut nō obtulit,⁊ fuit admissus. Et tunc aut per venditorē fuit oppositū de precio,⁊ super eo plene discussum ⁊ tunc si sententia simpliciter feratur:qđ debeat prestare rem venditā nō poterit postea venditor opponere exceptionē precij nō soluti,al's secus. argu.no.in.l.pe.⁊ ibi Bal.ff.de his qui sunt sui vel alie.iu.⁊ in.l.finautem.§.fi.et ibi glo.Bar.⁊ doc.ff.de nego.gest.in.l.quod in diem.§.j.de
29 compensa.¶ † Quid si iudex dicit,condēno te ad decem reseruatis tibi exceptionibus solutionis ⁊ pacti:quibus pbatis ex nūc prout extunc te absoluo,an valeat ista sententia:videtur ꝙ nō q2 reseruat exceptionē peremptoriā post sententiā cōtra.d.l.peremptorias.ac etiā quia ordo videtur peruersus.In contrariū videtur,q2 totum hoc est sententia diffinitiua:vnde ei stādum est si nō appellatur.Unde Bal. in.d.l.peremptorias.in ver.quero iudex tulit sententiā hoc modo ⁊c. Cōcludit ex causa,iudicem hoc facere posse,vtputa si intra tēpus statutū a iure debuit causam expedire:et sibi nondū plene liquebat. facit.l.si de meis.§.fina.cū gl.ff.de arbi.l.pomponius si vni.ff.de re iudi. et quod no.Bar.in.l.pretor ait.§.j.de re iudi.qđ quandoqꝫ fiet probatio,fingetur facta an̄ sniam:quia cōditio fingitur retro: facit.l.huiusmodi.⁊ qđ ibi not.ff.de verbo.oblig.et de reseruatione exceptionum. vide tu quod no.Bar.et docto.in.l.ille a quo.§.si de testamēto.in fine.
30 ff.ad trebel.¶ † Quero vtrū exceptio ꝙ bannitus vel nō soluens collectas,nō audiat̄ sit exceptio peremptoria:⁊ Bal.in.d.l.peremptorias.versi.quero vtrū exceptio ꝙ bannitus ⁊c.dicit ꝙ nō,q2 licet iudex pronuntiet eā nō obstare:tn̄ si contingat eū absolui a bāno posset de nouo agere nisi bānū esset perpetuū,quia nūc exceptio esset perpetua,ergo peremptoria.Quia omnis exceptio ppetua,est perēptoria: pro quo facit.l.sufficit.ff.de condi.indeb.quinimo etiā tali casu tenet Bal.ꝙ nō sit perpetua q2 mortuo bannito,eius heres potest agere.⁊ eodē modo habes ius cessum a bannito ex cā onerosa.Pro quo facit qđ no.Dyn.⁊ Bar.in.l.doli.§.si de noua.⁊ Bar.in.l.apud celsum. §.sed cū legitima.de doli exceptio.dixi.§.eo.in prin.q2 talis exceptio, nō onerat actionē:sed personam banniti agentis.⁊ odium personale, non egreditur personā.l.ij.§.si emancipatus.de cōtratabu.Sed si statutū diceret,ꝙ nō valet cōtractus in fauorem bāniti factus.talis exceptio obstaret cuilibet repsentanti eius personā:sicut qn̄ dolus committitur in cōtractu.vt.d.§.sed cum legitima. Et pro eo facit qđ not.
31 Bar.in.l.oēs populi.credo in secūda charta.ff.de iusti.⁊ in.¶ † Quero statuto cauet,ꝙ bannitus nō audiat agendo vel excipiendo,vtrum audiatur negando:Bald.rn̄det in.d.l.peremptorias.ꝙ sic:nā ille qui agit,presupponit aduersariū:pro quo tu allega maxime cū facit eum citare:vt notat Inn.in.c.cū inter.de excep.no Bar.in.l.cū mulier. in fi.j.colū.ff.solu.matri.Et Bal.in.l.fi.C.de edic.diui adri.ergo videtur admittere negantē,q2 negatio facit eum aduersariū.Ac etiā ille qui negat nō excipit,qđ apparet q2 ei nō incūbit onus pbandi.⁊ tn̄ reus probat exceptiones.l.in exceptionibus.ff.de pba.igitur pro eo facit, qđ no.Bar.in.l.si dubitetur.§.j.in fi.ff.de fideius.de eo qui negat narrata prout narrātur ⁊c.Addas tex.cū glo.in.c.exceptionē.⁊ ibi doct. extra.de excep.de excōicato qui nō auditur agendo: sed tantūmodo se defendendo:⁊ qn̄ dicatur agere vel se defendere bannitus vel excōmunicatus.vide Bar.⁊ oēs doc.ꝰ ibi dixi.in.l.de pupillo.§.fi.cū.l.seq. ff.de no.ope nuntia.⁊ qđ not.Bal.Ange.Fulgo.⁊ Flo in.l.nō cogendū.§.fi.de pcur.⁊ vide Bar.Ang.⁊ doc.in.l.libertus.ff.de in ius voc. Nā bannito excōicato,vel al's inhabili pmittitur defensio necessaria. l.seruos.et ibi Bar.ff.de accusa.nō autem.defensio volūtaria:vt not. Bar.⁊ doc.in.l.de pupillo.ff.de no.ope.nūtia.§.qđ no.¶ Quid autē si bannitus,vel non soluens collectas,vel excōicatus opposuit ⁊ fecit

ſuas pbationes,in caſu quo nõ poterat:tamen iudex admiſit, an va-
leant dicte exceptiones vel pbationes:? Bal.in.l.cũ lege.ff.de teſti.
dicit ſm Jaco.de are.qd non valẽt dicte pbationes:q2 q nõ admittit
ad agẽdũ vel excipiendum,nõ admittit ad pbandũ vel ad liquidãdũ
iura ſua ⁊ ſi fuerit admiſſus de facto,nõ valet ipſo iure.¶ Ultimo di
xi qñ exceptio opponit ante ſentẽtiam ⁊ poſt,cõtra ipſam ſniam quid
ſi opponitur executioni ſententie,an poſſit opponi exceptio perẽpto
ria executioni ſentẽtie:dicas ſic q ſi non fuerit in prima cauſa oppo-
ſita,⁊ ſic ſi nõ fuit ſup ea cognitũ tunc executioni poteſt opponi alias
ſecus.d.l.ſi autem.§.ſi.cum ſimilibus:de nego.geſt.¶ Et aduertas
qd qñ poteſt opponi,debes ſic practicare ⁊ ſic dicas.⁊ predictã exce-
ptionem offero me paratũ incontinenti pbare.ita dicit Bart.in.l.ſi.
C.ſi ex falſis inſtrumẽ.hoc eſt intra tps,quo pendet cognitio ſumma-
ria ſup iſta executione:vt dixit Bart.in.l.ſi is a quo.ff.vt in poſſeſſio.
leg.⁊ facit qd no.Bar.vt ibi dicã in.l.iiij.§.condemnatũ.ff.de re iudi-
ca.⁊ quod notat Bart.in.l.fina.C.de edi.diui adri.tol.alias nõ poſſes
impedire dictam executionem,que fit ſummarie.l.iij.§.ait pretor.et.l.
intra dies.⁊.l.a diuo pio.in princ.§.ſi ſuper rebus.ff.de re iudi.facit.l.
32 j.⁊ ibi Bar.de glan.legẽ.¶ † Que autem ſit exceptio,que requirit al-
tiorem indaginem vide que ſcripſi inſtitu.de actio.in.§.in bone fidei.
circa prin.⁊ ideo ſi ſtatutum dicat,q cõtra inſtrumentũ guarentigia-
tum vel contra ſententiam nõ poſſit opponi:poterit tamẽ opponi cõ
tra eius executionem:ſecus ſi dicatur qd nõ poſſit opponi contra in-
ſtrumẽtum nec ſententiam:nec ꝯtra eius executionem.Ita elegãter
dixit Bar.in.l.ſi filius.ff.quod cum eo qd no.¶ Quero creditor agit
contra fideiuſſorem,vel vnũ ex obligatis opponitur ſibi quod cedat
actiones iuxta.l.ſtichum ⁊ pamphilum.§.de pe.de ſolu.l.modeſtin⁹.
eod.tit,an ⁊ qñ poteſt repelli.vide plene p Barto.in.l.ſi ſtipulatus eſ-
ſem.§.ſi duobus.de fideiuſ.dic vt ibi per eum.¶ Eſt autem ſcđa ſpe-
cies exceptionum,que vocatur exceptio miſta:exceptio autẽ miſta eſt
que habet miſtã cauſam:vt exceptio iuriſiurandi,trãſactiõis:vel alia
exceptio litis finite,l.fratris.C.de tranſac.dixi.ſ.§.primo.⁊ talis ex-
ceptio opponi põt:put reo placuerit:vel ad impediẽdum pceſſuz vel
ad merita cauſe:dũmodo opponatur legitimo tempore:ideo dicũtur
habere miſtam cauſam:vt.ff.de cõdi.indebi.l.elegãter.§.ſi quis poſt.
⁊ ibi Jaco.butri.Bar.⁊ doc.⁊ idem in illa exceptione per quã appa-
ret actionem ipſo iure,actori nõ cõpetere.Ita dixit Bal.⁊ Sali.in.d.
33 l.exceptionem.¶ † Sed dubiũ eſt,quãdo dicitur opponi ad pceſſuz
⁊ qñ ad merita cauſe,⁊ Bar.elegãtiſſime in.l.cũ qrebat.in ſi.prin.ff.iu
di.ſol.dixit aĩaduertendũ fore,aut opponẽs dicit tu nõ potes agere:
q2 nõ habes actionẽ:vel non cõpetit tibi aliquod ius vel nõ competit
tibi aliqs modus agẽdi cõtra me:vel ſimili modo opponit ⁊ tũc dicit
opponere ad pceſſum.Aut dicit opponendo,nõ potes iuſtitiã cõtra
me vel obſtantibus exceptionib⁹ meis nõ poteſt nec debes obtinere
ꝯtra me:vel debeo abſolui obſtãtib⁹ exceptionib⁹ vel ſimili modo op
ponitur:vtputa debeo abſolui q2 ſolui ⁊ ſatiſfeci tibi.Et tũc nõ dicit
opponere,ad proceſſum:ſed magis ad merita cauſe qd nunq̃ exeat
mentẽ tuã.⁊ idẽ voluit Bart.in.l.ſi.ff.p ſuo.¶ Ex quo ſequit qd quã
do opponitur ad pceſſum,ſequit abſolutoria ab obſeruatione iudicij:
quãdo vero opponit ad merita cauſe,ſequit diffinitiua abſolutoria:fa
cit qd habet p tex.gl.Bar,⁊ doc.in.l.ſi reus parat⁹.ff.de procu.⁊ facit
qd no.Bar.de Capitaneo qui erat in ſyndicatu in.l.qui infamẽ.circa
34 mediũ.de publi.iudi.quod no.¶ † In eadem ibi:ſed dilatoria oppo
nitur ante litem conteſtatã.hic ponã materiã Dilatoriarũ ſequẽdo
ordinem gl.ſed ſequendo ordinem iuris,debuit prius de ea tractari
q̃ de exceptione miſta vel peremptoria.quia dilatoria dz prius oppo
ni q̃ pemptoria.l.ita demũ.C.de pcuratorib⁹.l.ſi.C.de excep.iũcta.d.
l.perẽptorias,⁊ primo ⁊ ante omnia ſcias,q nulla exceptio põt oppo
ni ante porrectionem libelli.ita dixit Inno.in.c.conſtitutus.de pcu-
ratoribus.⁊ no.Bal.in.l.eleganter.§.ſi quis poſt.de condi.indebi.qd
tu intelligas verũ,quando libellus debet offerri et offertur:quoniam
ſi procederetur ſine libello:vt aut.niſi breuiores.C.de ſen.ex peri.reci.
vel quando proceditur officio iudicis,de plano.l.j.§.dies.quis ordo
in bonorum poſ.ſer.cum glo.⁊.l.nec quicq̃.§.de plano.et ibi Bart.et
doct.ff.de offi.pconſu.⁊ lega.Et an ⁊ quãdo,in officio iudicis debeat
porrigi libellus:vide Bart.in.l.iij.in.v.queſtione principali.C.de pi-
gnori.⁊ vide que ſcripſi.ſ.de actionibus.in princ.§.preterea quaſdã.
tũc his caſibus vel ſimilib⁹,quis dubitat qd facta apud acta aliqua-
li narratione per actorem,iuxta quam poſſit ferri ſentẽtia:cle.ſepe.de
verbo.ſigni.qd ſtatim poteſt excipi vt habetur in dictis iuribus:licet
35 credã quod aliud non ſenſerint dicti doctores. ¶ † Secundo aduer
tas ad intellectũ huius materie,ſm doctores in.d.l.exceptionẽ.quod
aliqua eſt dilatoria ſolutionis:hoc eſt que retardat ſolutionez debitã.
quedã eſt dilatoria iudicij:quedam eſt dilatoria fori:vt dicunt docto.
in.d.l.exceptionez.Redeo igit ad primũ,⁊ dico q exceptio dilatoria
ſolutionis:põt opponi ad triplicem effectũ:Aut eñ ad impediendũ
proceſſum:⁊ tunc opponi ⁊ probari ante litẽ cõteſtatã,vt cedere exce
ptiones que opponuntur ad proceſſuz:de quibus dixi.ſ.§.proximo.
⁊ aliqd.j.dicam.Uel opponitur ad impediendũ diffinitiuã ſententiã
condẽnatoriam ferri ⁊ ad conſequendã abſolutoriam ab obſeruatio-
ne iudicij:⁊ bñficiũ duplicandarũ dilationũ.⁊ tũc dz opponi ante litẽ
cõteſtatam vel in ipſa litis cõteſtatione:vt.d.l.exceptionẽ.Uel tertio
opponitur,p iure ſue dilationis tantũmodo cõſeruãdo:⁊ iſto modo
36 dico eã opponi poſt litẽ cõteſtatã,dicã latius.j.¶ † Exceptiones aũt
dilatorie iudicij,ſeu pceſſus debent opponi añ litem cõteſtatã ad im-
pediendũ pceſſum:ſi prius cõpetebat ⁊ añ debent pbari alias ſola op
poſitio eſſet fruſtratoria.Itẽ põt opponi poſt litẽ conteſtatã:ſi igno-
rabat eã prius ſibi cõpetere:vt not.in.l.error.C.de iur.⁊ fac.igno.⁊ eſt
tex.in.c.paſtoralis.in ſi.extra eo.tit.de excep.ſimiliter poſſunt oppo-
ni poſt litẽ cõteſta.ſi poſtea ceperũt cõpetere.l.ij.C.de cõſor.eiuſ.litis.
et tñ ante aliquẽ actũ iudiciariũ poſt litẽ conteſt.debent opponi:vt
ibi not.doc.in.l.ita demũ.C.de pcu.facit.l.nihil.cũ gloſ.⁊ ibi doc.in ſi-
mili.C.de pcur.⁊ etiam ſtatim dz pbari,vt dixi in p̃cedentibus qñ cõ
petebat ante litẽ conteſtatã.vltra autẽ illa tẽpora nõ poſſunt opponi
niſi exceptiones redderent iudicium retro nullũ.l.licet.C.de pcura.
¶ De tertia autẽ exceptione vez de declinatoria fori.dicam.j.§.pri.
¶ Ad cognitionẽ autem iſtarũ exceptionũ,poſſunt tradi iſte regule.
Prima eſt q quoties p obiectũ exceptionis,aliqua de pſonis ſubſtã
tiantibus iudiciũ:vt eſt iudex actor ⁊ reus vel qui pro eis interueniũt
repellunt vt minus idonei:illa exceptio põt opponi ad pceſſum ⁊ erit
iudicij declinatoria.vt.C.qui leg.perſo.l.j.⁊.C.de pcura.l.licet.⁊.C.ſi a
nõ compe.iudi.l.fina.¶ Alia ⁊ ſcđa regula eſt,q oẽs exceptiones li-
tis finite:poſſunt opponi ad pceſſum.et eſt ratio,q2 ex quo finẽ liti im
poſuerũt nõ eſt cõueniens q inſtaurent.C.de tranſac.l.fratris.l.poſt-
q̃ liti.⁊ ibi Salice.C.de pac.de quo dixi.ſ.co.in.§.eque ſi debitor.⁊ ſic
dz opponi ⁊ pbari añ litẽ cõteſt.¶ Tertia regula eſt,q vbi exceptio
declarat nullã actionẽ actori ꝯpetere:illa exceptio ad impediendũ p-
ceſſum põt opponi:ptz in excepione acceptilationis q̃ eſt imaginaria
ſolutio.l.vbi pactũ.C.de tranſac.Et ibi glo.Bar.⁊ docto.qui pbant
hanc regulã.⁊ glo.Bart.⁊ doct.in.l.ſi vnus.§.pactus.ff.de pac.⁊ facit
qd not.Bart.in.l.lecta.ſi cer.peta.Et idẽ ⁊ fortius dicendũ eſt,in ex-
cep.vere ſolutionis.⁊ iſtius ratio eſt q2 nemo põt experiri,ſine actio-
ne.ff.de neg.geſt.l.ſi pupilli.§.videamus.vbi ex forma illi⁹ litere,iſta
regula colligit.¶ Quarta regula eſt,q vbi lex ciuilis vel municipalis
dicit,q quis nõ audiatur:vel ei audientiã non dabo:nec aliter ibi vel
alibi declarando,pcedit,qua forma nõ audiat:tunc dico talem exce-
ptionẽ ad pceſſuz impediẽdũ opponi poſſe:vt.C.ne quis vela regia.
l.ij.⁊.C.de his q ad eccle.confugi.l.ſi ſeruus.facit.l.j.§.ſublata.⁊ qd ibi
Bar.⁊ Ang.⁊ docto.⁊ ibi dixi.ff.ad trebel.qd no.pp̃ter ſtatuta diſpo
nentia,q malapagus collectarũ vel bãnitus in agendo,nõ audiat:de
quo heri dixi in lectiõe p̃cedẽti,dic vt ibi.¶ Sed an p litis ꝯteſta.re⁹
ab opponẽdo eã,excludat:dicas q nõ.lz nõ cõſequat ita amplũ:vt.j.
dicam.¶ Quid ſi exceptio dilatoria ſolutionis,nõ fuit oppoſita ante
litẽ cõteſtatã vel in ipa litis conteſtatione:an poterit opponi poſtea
j.tẽpus quo pemptorie exceptiones poſſunt opponi:⁊ videtur q nõ
p.d.l.exceptionẽ.In cõtrariũ facit,q2 ſi nõ eſt neceſſe qd ante pbetur:
ſed demũ pbata intentione actoris,videt q tunc opponi poſſit ſicut
et alie exceptiones quaſi anterior oppoſitio habeat ſolũ effectũ cuiuſ
dam pteſtationis.l.ſi quidẽ.C.de exce.Quidã vt refert Salice.in.d.l.
exceptionẽ.dicũt q poſtea põt opponi:ſed nõ opatur eundẽ effectuz:
quẽ operaret ſi ante oppoſita fuiſſet:q2 ſi añ opponat ⁊ actor deſiſtat
qd facere põt.l.j.C.de plus peti.tũc ad vlteriora nõ pceditur.Ubi au
tem nõ deſiſtat.tunc ſi poſt litem cõteſtatã reus eã pbet,conſequetur
duos effectus:vez q2 euitabit condẽnationẽ ⁊ abſoluet ab obſeruatio
ne iudicij.⁊ cõſequet penã duplicationis induciarũ:vt in hoc.§.verſi.
hodie.ſed ſi nõ ante litẽ conteſt.nec in ipa conteſtatione,ſed ſi poſtea
opponitur:tũc illa ꝯmoda nõ cõſequet:q2 ad ſoluendũ pecuniã peti-
tam,ꝯdẽnabitur cũ ꝯmodo tñ dilationis dũtaxat oppoſite inter ptes
⁊ nõ cũ eius duplicatione.Ita dicit Nic.de mata.Secũda fuit opinio
Inn.in.c.paſtoralis.de exce.qd ſi fuit oppoſita ⁊ pbata,ante litis cõ-
teſta.actor repellitur ab agendo,tanq̃ male agens.ff.qñ dies vſusfru.
lega.ce.l.j.in ſi.Et inducie ipo iure duplicant:vt hic in verſi.hodie.Si
aũt nõ ſit pbata,lz ſit oppoſita añ litẽ conteſtatã:ſed poſtea eſt proba-
ta ⁊ tunc nõ repellit actor ab agendo nec ab obſeruatione iudicij ab-
ſoluitur:q2 ad hoc exceptio nõ opponit:vñ iudex de qua re cognouit,
tantũ iudicabit.l.de qua re.in prin.ff.de iud.⁊ ſic ſi reperiet fore debi-
torẽ,ipſum condẽnabit ad ſoluendũ duplicatis inducijs:vt dicto ver.
hodie.⁊ pro hoc.l.in lege aquilia.ſi deletum.ad.l.aquil.Ubi autẽ añ li
tẽ cõteſtatã vel in ipſa litis cõteſtatione,nõ oppoſuit nõ poterit poſt-
ea opponi:q2.d.l.exceptionẽ.coarctat reum,vt in initio opponat:niſi
ignoret ſibi ꝯpetere:q2 tunc etiã poſtea opponendo,audiret iuxta for
mã dicti.c.paſtoralis.⁊ idẽ dicit Inno.in.c.j.de plus peti.Tertia fuit
opinio Bar.in.l.eũ qui ita.§.qui ita.de verb.obli.qd ſi eſt exceptio q̃
ineſt obligationi,lz nõ fuerit oppoſita:ſufficeret apparere ĩ pceſſu et
oſtẽdere iudici tpe allegationũ:ſecus ſi exceptio nõ ineſſet.Et dr ineſ-
ſe ſm Bart.qñ obligatio ꝯhitur in diẽ:vel ſtatim poſt obligationẽ
ꝯctam,apponit pactũ pp̃ter qd obligatio differtur in diez.Qr pacta
incontinenti appoſita,dicunt ineſſe.l.lecta.ſi cer.pet.ſecus ſi ex inter-
uallo fiat pactũ.Ex quib⁹ infert,q ſi dilatio ex poſt facto fuit ꝯceſſa q
poſt litem cõteſtatam opponi nõ põt.⁊ oppoſita reijcietur:et reus cõ-
demnabitur

condemnabit simpliciter, nullis datis inducijs: ⁊ sibi imputet q ante eaʒ non opposuit. d.l. exceptionē. sed si dilatio cōpetit a principio, siue ex conuentione exp̄ssa: vt q debitor ꝓmisit dare ad tp̄s: siue ex natura rei. l. interdū. de verb. obli. siue ex natura actionis. l. ꝓmissor. de cōsti. pe. ⁊ §. exactio. de rei vxo. acti. tūc quantū ad effectū impediēde sentētie cōdēnatorie, opponi pōt: nec quo ad effectū duplicationis induciarū sed quo ad effectū sue dilatiōis cōsequende: habeᷓ p opposita: quia actiōi īest. ⁊ sic actor ꝓponēdo actionē, ꝓponit eā cū exceptiōe q̄ inest sui natura: quod sufficit aduersario: vt in simili. ff. de iureiurā. l. si duo. §. si qs iurauerit. ⁊ §. marcell⁹. ⁊ ideo dicit reū condēnandū ad quātitatē soluendā, tempore conuento. ⁊ p hoc facit quod no. glo. ⁊ Bart. in l. si vnus. §. pactus. ff. de pactis. ⁊ d.l. lecta. si certum pet. Sed Bal. in d. §. qui ita. dixit quod pactum dicitur inesse, quando ab initio in esse producitur: ⁊ tunc oritur exceptio pacti: et ipsius natura: sed quando apponitur pactum ex interuallo, tunc obligatio ⁊ actio oritur ex contractu simpliciter, ſm sui simplicē naturam: sed pactum appositum ex interuallo, ipsam qualificat ⁊ modificat dūmodo apponaᷓ in iudicio. Sed Ang. ibi aliter dicit, videlicet quod vbicūqꝫ pactū adijcitur origini ⁊ natiuitati obligationis: ita ꝙ oriatur simul cū obligatione, tūc illud pactū inest ⁊ nunq̄ illa obligatio potest deduci in iudiciū: nisi cū illa qualificatione ⁊ modificatione siue infectione. ⁊ ideo tūc cū ex ꝓpositione actionis ⁊ obligationis, appareat defect⁹ nō est necesse qd̄ opponaᷓ a parte. vt. l. vbi pactū. cū gl. ⁊ ibi doc. C. de transac. Ubi aūt modificatio seu dies non adijciᷓ natiuitati seu origini: sed p̄stationi. Exemplū si ꝓmitto decē, que soluere ꝓmitto ad pascha tūc obligationis origo est para ſm eum: nō habēs aliquē effectū ⁊ sic nō est effecta. ⁊ ideo tūc necessaria nō est exceptio: q̄ꝛ hic defectus cōcernēs solutionem iudicij, est notorius: ideo ipsum condēnabit reum non excipiētē ad soluendū in termino statuto. ⁊ non ante. Quod dicit fore notādū. ⁊ pfecto ista opinio, est multum colorata. Tu vero an ⁊ quando pactū dicatur inesse. vide q̄ scripsi: s̄. de actio. in. §. actionum autē. in materia ꝑmutationis siue actionis p̄scriptis verbis. ¶ Quarta fuit opi. Sali. in. d.l. exceptionē. dicētis, ꝙ iste due questiones sunt diuerse. Una veʒ an possit hec exceptio opponi post litē cōtesta. Alia questio est, si potest opponi, quid operetur ante vel post opposita? Et in prima q̄stione, nō est dubitandum si ignorabat eaʒ prius sibi cōpetere: qd̄ pōt eam opponere etiā post lit. contest. vt in. c. insinuāte. de offi. dele. et in c. pastoralis. in fi. eo. tit. ⁊ qd̄ no. glo. in. l. error. C. de iur. ⁊ fac. ignoran. Sed vbi sciuit eam sibi cōpetere, est dubiū: tamē dicit ꝙ potest eā opponere rōne iuris sui conseruandi: acsi ex postfacto ceperit cōpetere: q̄ꝛ si de pacto nō petēdo, in ꝑpetuū potest opponi: ergo de temporali. argu. l. que de tota. §. j. de rei ven. Itē si ante opposita, pōt postea probari: vt. d.l. exceptionē. ergo ⁊ opposita postea, dʒ posse probari. arg. d.l. si quidem. C. de excep. Item q̄ꝛ oppsitio, que fit qū ꝓbatur postea: nō fit nisi ad notificationē: vt sic desistat actor si vult vt penā nō incurrat. Et sic potius habet vim ꝓtestationis, vt actor penā incurrat. Si ergo ante nō opponit ꝓuisioneʒ legis solūmodo, quā sibi acq̄sierat p cōtractum: ⁊ que prius q̄ actor petierit, sibi cōpeteret: cum lex suū ꝓpriam non deneget auxilium. ¶ Ex his patet qd̄ Bart. in primo suo mēbro ſm Sali. nō bene dixit. Sed nec ſm suū membrū, est ita faciliter expeditū: q̄ꝛ leges p eū allegate, loquuntur qū ex ꝓpositione facta apparet defensio rei: licet Bald. in. d.l. exceptionē. sequatur opinio. Bart. Sed forte opi. Bart. potest defensari: q̄ꝛ qū scit exceptionē sibi cōpetere. ⁊ eam nō opposuit ante litē contestatā. videᷓ velle litigare: ⁊ iudex qui vidit reum teneri et obligatum esse, eum condēnabit ad soluendum cū simplici dilatione: q̄ꝛ videtur perdere beneficium legale: veʒ duplicationis induciarum: cum non seruauerit formaʒ traditam a lege: quia nō opposuit ante litē cōtest. ꝓbādum tamē postea: vt videtur requirere tex. in. d.l. exceptionem. dum dicit per verbum oportet. qd̄ significat necessitatē. l. sepe audiui. de offi. presi. ⁊ qd̄ ibi per Ja. bu. naʒ legislator in. d.l. exceptionē. C. de ꝓbatio. dixit exceptionē dilatoriā, opponi quidē in initio oportere ꝓbari vero postq̄ actor monstrauerit qd̄ asseuerat. ¶ Sed pone dicit Salic. qd̄ si creditor in casu nostro petat decem simpliciter ꝓmissa, nihil de tēpore dicēdo: certe non dicitur petere cum dilatione conuenta: quia si sic intelligeretur petere, lex penā duplicationis induciarū nō imponeret. Et ideʒ dicendū, si a lege detur dilatio: vt in dote: q̄ꝛ nisi reus opponat exceptionē non habeᷓ ꝓposita: vt probat iste. §. noster. ⁊ probatur etiā in. l. sancim⁹. cū gloss. in princ. ⁊ ibi docto. de inoffi. testa. Et potest esse ratio: q̄ꝛ beneficium non confertur in inuitū: ⁊ ideo debet de eo opponere vt videaᷓ acceptasse. Et sic concludit, ꝙ exceptio potest opponi ad iuris sui cōseruationē ⁊ defensionē, etiā post litē cōtestatā. Tu vero in hoc cogita. ⁊ maxime per verbum oportet, qd̄ est in. d.l. exceptionem. ⁊ per ea que dixi. s̄. ſm Inno. ⁊ per ea que dixi cōprobando opinionem Bar. ¶ Circa secundam questionem, quid operetur si opponatur ante litē cōtest. vel post. ⁊ dixit Sali. ꝙ inspiciēda est forma opponēdi: q̄ꝛ si opponatur ante aut opponitur ad hoc vt actor repellatur ab agēdo tāquam male agens, quia ante diem agit: ⁊ tūc statim debet probari q̄ꝛ tēdit ad impediēdum ꝑcessum: ideo sicut cetere exceptiones ꝑcessus impeditiue, debēt ante ꝓbari ita ⁊ ista. qua ꝓbata, iudex habet ꝓnūtiare actorē male agere: q̄ꝛ ante tēpus agit: ideo de p̄nti cū nō esset audiendū. l. j. in fi. qū dies vsusfru. leg. ce. late per Bart. in. l. si ita stipulatus. de verb. oblig. ¶ Sed an isto casu duplicenᷓ inducie: sentit Inno. ꝙ sic: vt ptʒ ex his que. s̄. dixi. sed Sali. tʒ cōtrariū: q̄ꝛ duplicatio induciarum, est subrogata loco cōmissionis rei seu actionis: vt in hoc. §. in versi. hodie. sed in isto casu, nō perdebaᷓ actio: sed demū si super petitis fuerit lis contest. vt colligiᷓ ex tex. s̄. de act. in. §. sed hoc quidē. dūʒ litera dicit, plus tēpore petitū ⁊c. ⁊ ibi dixi: nam ante lit. contest. nō dr̄ petijsse: sed petere voluisse. In. l. amplius. ff. rem ra. ha. ⁊ hoc etiā clarius colligitur, ex hoc. §. in versi. alioquin. ⁊ pro hoc facit q̄ꝛ ante liteʒ contesta. licitum est penitere, ne in penā incurrat. d.l. j. C. de plus peti. Aut opponiᷓ simpliciter, ⁊ ad vlteriora nō ꝓcedit nec petitur. ⁊ tunc sufficit eam ꝓbare post litē contesta. ⁊ post actoris intentionē ꝓbatā: quo facto dixit Sali. ꝙ olim ꝑdebat actor actionē. vt dicto ver. alioquin. Qd̄ dicit fore verū, si hoc petebaᷓ a iudice ꝓnunciari: hodie autē nō perdit sed duplicātur inducie: vt in isto. §. in ver. hodie. Stat ergo dubiū, probata exceptione quid hʒ iudex facere? ⁊ r̄ndet ꝙ in fauorē actoris nullā pōt ꝓferre sententiā. tex. est in dicto v̄. alioquin. ibi ne eo iudicio quicq̄ consequaᷓ dʒ ergo ꝓnuntiare p reo. sed nō diffinitiue sup petitis sed reo petente debet eū absoluere ab obseruatione iudicij causa adiecta: q̄ actor ante tp̄s egit. Et idē si reus nō petierit: q̄ꝛ ex actis manifeste apparet, quid iudex facere debeat. Sed super duplicatione induciaꝝ an debeat ꝓnuntiare, dicit ꝙ nō teneᷓ nisi petaᷓ: pōt tū ex officio si vult p quo facit. l. iiij. §. hoc aūt iudiciū. ⁊ ibi Bart. de dā. infec. Si tū pro duplicatione induciarū, nihil ꝓnuntiet: nihilominus ipso iure a lege duplicatas inducias habebit: quib⁹ demū finitis ⁊ nō ante, poterit actor experiri: ⁊ reus his demū finitis ⁊ expēsis sibi refectis per actorē ⁊ nō aliter, cōpelletur litē suscipere vt dicit hic tex. in ver. hodie. Ex hoc clare colligiᷓ, qd̄ absolutoria ab obseruatione iudicij dʒ proferri: qd̄ probo. q̄ꝛ condēnatoria ferri nō pōt: vt dixi p versi. alioquin. nec simpliciter absolutoria: q̄ꝛ tūc actor ampli⁹ nō audireᷓ, qd̄ hic negatur in fine. ergo sequiᷓ ꝙ absolutoria ab obseruatione iudicij, necessario dʒ ferri. Et sic ptʒ qd̄ Inno. male dixit, qui dixit ꝙ dʒ ferri condēnatoria. Nec obstāt leges quas allegat. ⁊ sic nō obstat ff. de iudi. l. de qua re. q̄ꝛ r̄ndeo dupliciter. Uno mō, vt de re iudex pronuntiet: de qua cognouit nisi lex ex iusta cā aliter ꝓnūtiari statuat vt hic. Alio mō retorquendo in oppositū: q̄ꝛ ⁊ isto casu cognouit de exceptione opposita, q̄ declarat actorē nō habere ius petendi de presenti: ideo super ea hʒ ꝓnuntiare. ⁊ iō media via in renūtiando est inuenta, per quā vnicuiqꝫ ius suū reseruetur. ⁊ ad. l. in lege aquilia. si deletū. et ad. l. quidā simul. R̄ndeo ꝙ illa ratio, que sibi suadet reum condēnari aū euentū cōditionis vt dixi in casu nostro: suadet eū nō condēnari sʒ absolui ⁊ nō simplr̄: vt dixi. Delictū eñ rei, est illud qd̄ ibi condēnationē fieri inducit: sed ī casu nostro deliquit actor ⁊ nō reus: ergo hoc quando opponiᷓ, illa exceptio ante litē contest. vel in ipsa litis contestatione. Si autē opponatur postea, qd̄. s̄. dixi fieri posse indubitāter, si prius ex iusta cā ignorabaᷓ cōpetere: ⁊ tūc q̄ꝛ ad processum pōt opponi. ⁊ sic ad impediendū diffinitiue ꝓnuntiari: dixit tūc Salic. quod ea opposita, si actor persistat in sua petitione: ⁊ tūc exceptio ꝓbetur, iudex debet absoluere ab obseruatione iudicij ⁊ consequeᷓ reus cōmodū duplicationis induciarū: vt in ꝑcedenti mēbro dixi: q̄ꝛ ille casus, illis equiparatur: vt voluit Inno. facit qd̄ no. glo. ⁊ doct. in. l. nihil. C. de ꝓcur. Et hoc puto verū, nisi actor simpliciter ignorasset ex iusta cā: nā tunc nō debuit, statim facta oppositione aliter discedere ⁊ ius suū indiscussum dimittere arg. l. illud. ff. de peti hered. Itē q̄ꝛ ignorans, non debuit pati penā. ff. loca. l. si quis ignorans. Et qd̄ ibi glo. ⁊ doct. Iteʒ q̄ꝛ in pari ignorātia, melior dʒ esse conditio eius qui tractat de dāno vitando. Et ideo isto casu, cū vterqꝫ ignorans fuisset, nō consequereᷓ reus beneficiū duplicationis induciarū: sed sufficit ei absolutoria ab obseruatione iudicij: ⁊ hoc vbi ignorauit reus. Si uero sciuerit aū litē contestatā exceptionē sibi cōpetere, tunc ꝓpter eius scientiā ⁊ omissionē quā fecit, priuatus est a potestate opponēdi talē exceptionē ad retardandū ꝓcessum ⁊ ad impediendū diffinitiuā ferri. ⁊ isto casu dicit esse verā opinionē Ffico. de ma. ⁊ forte idem voluit Inno. ⁊ tūc exceptio ꝓbata, diffinitiua nō impediet, sed solūmodo dilationē prius ei cōpetentem reseruat. ⁊ ideo condēnabitur diffinite, ad soluendum cū tēpus solutionis euenerit. ⁊ sic cōmodū duplicationis nō habet: q̄ꝛ illud datur illi qui ab initio opposuit. facit. d.l. exceptionē. ⁊ hoc clare vult iste tex. in ver. ergo his casibus ⁊c. quē bene pōdera, dū dicit agere volentib⁹ obijcitur exceptio. agere eñ velle dicūtur, aū lit. cōtesta. ⁊ nō postea. l. amplius nō peti. ff. rem ratā hab. ⁊ hec vera, etiā si ex pacto post Ictum inito, cōpetat exceptio. vtputa si postea creditor debitori fecit pactū de nō petendo, vsqꝫ ad certū tp̄s: ⁊ idē dicendū si dilatio concediᷓ beneficio legis ex natura actionis. l. interdū. ff. de v. obli. in prin. ⁊ hic vbi de vtroqꝫ loquitur. Et hoc potissime puto verū: si maliciose reus omiserit, opponere dictā exceptionē de rebus. ff. de aibi.

38 ¶ † Quero quid si ante conditionis euentū, creditor petat an inducie duplicentur: ⁊ gl. fi. ſm Hug. l. pecuniā. ff. si cert. peta. ⁊. l. grege. §. si sub conditione. ff. de pigno. dicūt ꝙ inducie duplicantur, per istum. §. Sed has glos. reprehendit Guil. de cug duabus rationibus. Primo

quia pena duplicationis induciarum, succedit loco amissionis actio
nis: vt hic: sed olim agēs ante conditionis euentū, nō perdebat actio
nē dicto.§.si sub conditione. Secundo quia in obligatione conditio⸗
nali, non est aliquod tempus certum: ⁊ sic non est quid duplicandū: cū
nō sit dare simplū. arg.l.j.C.de sen. que pro eo quod interest: sed Bart.
in.d.l.pecuniam. tenet dictas glo. ⁊ dicit pro eis esse casum in.d.c.j.de
plus pet. cōiūcto medio cū fine, quod suadet vt ratione melioris cōdi
tionis sit, qui pessime agit ⁊ sine aliqua actione, q̄ꝫ qui male agit facit
l.j.in fi.ff.quando dies vsufruc.leg.ced. Ad secundam rationem Guil.
respondet Bar. ꝙ duplicatio fiet, cū conditio euenerit: quia tūc certi⸗
ficabitur: quod tunc prius incertum erat in.d.§.si sub cōditiōe. Sꝫ ad
primā rationem Guil. non respondet Bart. ⁊ ista magis vrget. Unde
aliqui dicunt, ꝙ de iure antiquo nō ꝑdebat causam: sed postea de me⸗
dia iuris prudētia causam ꝑdebat.l.non solum.§.tale.ff.de libe.leg. et
ibi no.in gl. Alij dicunt, ꝙ si causam non perdebat. tamē tanq̄ꝫ teme⸗
rarie agēs, puniebatur in expensis.l.eū quem temere.ff.de iudi. ⁊ hec
pena erat arbitraria: hodie aūt iudex non habet arbitrari, q̄ꝛ pena du
plicationis induciarū, vbi minor erat excessus. Alij dicūt aliud de iu⸗
re canonico: aliud de iure nostro: qd̄ sanctius prouidit: nisi enī cōditio
nō euenerit, reperiet̄ temerarius sine pena. Alij dicūt ꝙ si dies venie
bat in cōsequentiā cōditiōis; tunc de iure nostro nō perdebat causam.
nec duplicabātur inducie. sꝫ vbi ecōtra cōditio eueniebat in cōsequen
tiā diei: tūc perdebat causaꝫ: vt hic: quod ꝓbo ⁊ specifico per id qd̄ dr̄
de dictione si. que facit principaliter ꝯditionē: secundario ⁊ in ꝯsequē
tiam tempus. Sed dictio cū: totū ecōtra. facit.l.si titio. quādo dies le.
ce. hodie vero videtur, ꝙ tales inducie duplicētur: licet dies fuerit ab
initio incertus: vt.d.§.tale. Tu dicas ꝙ gl.in.l.si mater.§.eandē.de ex
cep.rei iudi. Et ibi Ang. ⁊ gl.in.l.boue.§.fi.de edil.edict. tenet ꝙ nullo
modo iste.§.locū hꝫ quādo agatur ante conditionis euētum: q̄ꝛ nihil
est duplicandū, nisi diceres ꝙ duplicabitur id cū postea conditio eue
nerit: vt dixi ſm Bar.ꝑ.d.§.si sub cōditione cogita. q̄ꝛ est passus dubi
39 tabilis. ¶ †Quero clarū est, ꝙ dꝫ ⁊ potest opponi cōtra testes. ⁊ eorū
ꝑsonas, ⁊ dicta. an talis exceptio sit perēptoria. ita ꝙ tantūmodo pos
sit opponi vsqꝫ ad sentētiā prime instātie: an etiā opponi possit post⸗
ea in appellatione? Et distingue: aut opponitur ꝯ ꝑsonas testium: et
tunc tantūmodo potest opponi vsqꝫ ad sentētiā: ⁊ nō postea. Aut vis
opponere cōtra eorum dicta, ⁊ tūc etiā potest opponi post. vt est glos.
ordinaria in.c.ex parte. ⁊ ibi docto. ⁊ Anto.de butri. extra de testib⁹.
40 ¶ †Quero qd de exceptione: qua dr̄ ⁊ opponit̄, tua non interest age
re, dicere, vl' excipere, petere, vel replicare: an sit dilatoria? dicas ꝙ sic.
⁊ sic dꝫ dici ⁊ opponi ante litem cōte. no. Pe.de anc.in cle. cōstitutiōe.
de ele. ⁊ no. Jnn.in.c.super his.de accu. q allegat ad hoc text.in.l.post
humus.§.si quis ex his.ff.de inoffi.testa. ⁊ hoc sequit̄ ibi Barto. Bal.
⁊ Ange. ⁊ Bar. ⁊ Bal.in.l.j.C.de ord.iud. Bal. ⁊ Sali.in.l.postq̄ꝫ liti.
C.de pactis ⁊ Bal.in.l.fratris.C.de trāsac. ⁊ Bar.in.l.nā et postea.in
princi.ff.de iureiur. ⁊ in.l.eleganter.§.si quis post.ff.de condi.indebi.
⁊ Bar.in.l.cū querebat̄.in fi.prin.ff.iudic.sol. ⁊ in.l.vir bonus.eod.tit.
⁊ glo.in.c.ex parte ade.de test. ⁊ est tex.in.iij.§.sciendum.ff.ad exhibē⸗
dū. ⁊ est tex.in.c.veniēs.el.ij.de test. Et per Bal.in.l.cū seruū quispiā.
C.de ser.fugi. ⁊ est tex.in.d.c.sup his.de accu. ⁊ ibi doct. ⁊ Bart.in.l.nō
vtiqꝫ.ff.de exceptio. ⁊ est tex. ⁊ ibi Ang. ⁊ ibi scrip.in.l.j.ff.de app.reci.
41 ¶ †Quid de exceptione, ego non possum accusari, vel non possuꝫ cō
ueniri pēdente officio meo: quia suꝫ de maioribus magistratibus, vel
non potes cōtra me inquirere: quia de isto delicto sum accusat⁹. iuxta
no.per Bar.in.l.ij.in fi.ff.de adul. an sit dilatoria? ⁊ dicas ꝙ sic. et ideo
ante litem contest. debet opponi: vel anteq̄ꝫ nomē rei, sit receptum in
ter reos: alias processus valeret.l.si maritus.§.p̄scriptiones. Et ibi gl.
⁊ Bart.ff.de adult. Jta dixit Barto.in.l.hos accusare.in princi.ff.de
42 accul. ¶ †Quero si exceptio dilatoria sit opposita frustratorie, aū li⸗
tem cōtesta. nunqd opponens, debeat in expēsis condemnari statim,
cum super exceptione pronuntiatū est? super qua videtur omnino ꝓ⸗
nuntiandū.l.latius.in fi.ff.de iure fisci. An vero expectetur diffiniti⸗
ua? ⁊ videtur quod non debeat in expēsis cōdemnari: quia a lege ha⸗
bet facultatem opponendi exceptionem dilatoriam.C.de procura.l.
ita demum. ⁊.ſ.eo.§.preterea. ⁊ hic, vnde puniri non debet cū m faciat
legis authoritate.l.graccus.C.de adul. Et pro hoc facit etiam, qd̄ no
ta.in.c.finem litibus.de dolo ⁊ cōtuma. vbi plene de materia expensa
rum: vbi dicitur ꝙ si post fundatam intentionem actoris, opponatur
exceptio frustratoria quod debeat fieri condēnatio in expensis: ergo
a contrario, si ante fundatam dictā intentionem, secus erit. argu.l.j.§.
j.ff.de offi.eius cui man.est iuris. Sed hoc nulla lege cauetur: igit̄ ⁊c.
l.illam.de colla. Jn ꝯtrarium facit, quia licet a iure sit permissum ex⸗
ceptiones dilatorias opponi: nō tamē calumniose opponere permit⸗
titur. argumē.C.de cōsor.ciuf.litis.l.j.C.de falsis.l.ij. ne per legem, de⸗
tur materia calumniandi: ⁊ calumniose protrahendi litem: quia calū
niose protrahētes litem, puniūtur.C.de iura.calum.l.j.de iudi.l.pro⸗
perandum.in prin. facit.l.meminerint.C.vnde vi. Et quia dicitur sa⸗
tis intentio actoris fundata, cū constet quod in rem agitur. ⁊ sibi ius
cōpetat.l.adulterij.C.de adulte. post productum igitur libellum, p̄di
cta ratio a ꝯtrario sensu locū nō habet, Et potissime cum argumētū a
contrario sensu, nō semper habeat locū.l.secūda.de condi.inser. Pōt
itaqꝫ dici, qd̄ cum litigatur, improbus debeat in expensis cōdēnari.l.
eum qui temere.ff.de iudi.ſ.de pena temere litigan.§.item actoris. et
ibi scripsi. ⁊ debet victus victori, in expensis condēnari.d.l.properan⸗
dum.§.sin autē reus. ⁊ in fine cause restituendis siue cōputandis. ergo
eodem mō debet in expensis condēnari, factis per oppositum exce⸗
ptionis si calūniose opposuit.l.nō ignorat.C.de fruc. ⁊ lit. circa ꝑnci.
43 ¶ †Addas qd̄ licet dicat̄ in appellatione, nō deductū deducam: nō
probatū ꝓbabo.l.per hanc. cū sua materia.C.de tēpo.ap. nō tamē ex⸗
ceptio dilatoria, omissa ante lit.cōte.in prima instātia, pōt postea op⸗
poni in cā appellationis etiā ante litē contesta. q̄ꝛ etiā in appellatio⸗
ne, inter p̄ntes lis contestatur. al's nō valet ꝓcessus.l.j. ⁊ ibi Bal. Sa
lice. ⁊ Ange.C.ne liceat ter.prouo. secus inter absentes.l.fi.§.illud.C.
de tēpo.appel. ⁊ est ratio, q̄ꝛ appellatio reducit primā causam ad eum
statum, in quo erat post litē contestatā in prima instantia. ⁊ illa extin⸗
guit vel suspendit.l.j.in fi.ff.ad turpil.l.ab executione.C.quo.ap.non
reci. nō autē ea q̄ facta sunt ante lit.contest.l.ita demū. ¶ Et ibi Bar.
et doct.C.de ꝓcura. ¶ Ex quo nota incidēter, ꝙ libellus ꝓductus in
ꝑma instātia, cū nō sit per appellationē extinctus, dicitur etiā esse li⸗
bellus in appellatione. ita elegāter dixit Bart.in.l.j.C.de erro.calcu.
qd̄ ꝑpetuo tene menti. ¶ Sequeret̄ videre ꝓ perfectione materie, de
exceptione dilatoria iudicij ꝓpter inhabilitatē alicuius ex litigatori⸗
bus actoris vel rei, vel etiā iudicis: iuxta.c.forus.de verb.signi. de his
dic vt dicā.j.§.pxi. vbi similiter etiā dicā, de tertia specie dilatoriaruꝫ
videlicet de dilatoria fori: iuxta.l.fina.C.eo. dic vt dicam.in.d.§.fina.
¶ Jn eadē gl.ibi: sed de exceptione nō nume.pecu. quid dices de hac
exceptione, dicas vt plenius dictū fuit.ſ.eo.§.j. Nā ibi ex notatis, po
test clare intelligi an talis exceptio dicatur dilatoria. ⁊ sic an ante litē
contestatā sit opponenda: an vero peremptoria. et sic posset opponi
vsqꝫ ad sententiā: an vero dicatur anomala. ⁊ sic participet de dilato⸗
ria, vel de ꝑemptoria. Nā credo qd̄ dici possit anomala: vt hic in glos.
ſm vnā opinionē: q̄ꝛ participat de vtraqꝫ: scꝫ de dilatoria ⁊ ꝑempto⸗
44 ria: clare colligi pōt ex his que dixi in.d.§.j. dic vt ibi dixi. ¶ †Jn ea⸗
dem glo.ibi. item quero in exceptione nō numerate dotis ⁊c. nota illā
l.fina. ⁊ authen.ibi positā.C.de dote cauta. quā glo. hic allegat. q̄ꝛ glo.
illius.l.dicit. Aut instrumentū continet confessionē dationis, vel rece
ptationis: ⁊ pōt opponi exceptio nō numerate dotis: aut cōtinet as⸗
sertiue, quod dotē dedit ⁊ numerauit: ⁊ tunc statur instrumēto nisi cō⸗
trarium probetur.l.cū ꝓcibus.C.de ꝓba. Sed Sali.in.d.l.fina. dixit ꝙ
illud vltimū est verum, in instrumento publico: quod potest redargui
de falso: quia notarius nō debet scribere, nisi quod videt et percipit
suo sensu: sed in instrumēto priuato, scripto a parte: puta scribit nota⸗
rius. Sciant omnes quod Berta vxor mea dedit ⁊ numerauit mihi
mille in dotem. ⁊ tunc in illa glo. vult ꝙ possit maritus dicere: licet ita
scripserim: tamen hoc non fuit verum: sed ita scripsi, quia putabam te
statim numerare. ⁊ istud ꝓbatur per dictam.l.fina. Et sic excipiens cō
tra instrumentum publicum, debet probare. Sed non excipiens con
tra priuatum a se factum: ⁊ ratio differentie est, quia priuatum instru
mentum habet vim confessionis tantūmodo: sed nō publicum: quia
probat veram numerationē. Et pro dicto Sali. facit licet nō alleget.
Jdem eleganter not. Barto. ⁊ docto. ⁊ etiam gl.in.l.si ex cautione.C.
de non nume.pecu. ⁊ dixi.ſ.e.§.j. dic vt ibi. Ex quibus sequitur, ꝙ ista
exceptio dicetur dilatoria, peremptoria, vl' anomala: vt statim dixi de
exceptione nō nume.pec. quia ad eius similitudinem, datur dicta.l.fi.
coniuncta.l.in contractibus. ⁊.l.penulti.C.de nō nume.pecu. qd̄ not.
45 ¶ †Quero post dotalia instrumenta secūdo loco confitetur maritus
dotē recepisse: an ista secunda cōfessio preiudicet marito, qd̄ nō possit
opponere exceptionē nō numerate dotis, si est intra tempus quo op⸗
poni possit iuxta dictam.l.fina. ⁊ authen.ibi positam? Et glos.in.l.in
contractibus.C.de no numera.pecu. tenet ꝙ cōfessio mariti, regula⸗
riter sibi non preiudicat dicta.l.fina. Nec obst.d.l.in contractibus.§.j.
quia post multas solutiones ibi datas, illam tenet ꝙ maritus vt dixi
post dotalia instrumenta fecit ibi nouam confessionem. ⁊ ideo ibi sibi
preiudicat. Sed Pet. et Cyn. ibi hoc reprobant ex eo. quia qua ra⸗
tione prime confessioni obiicitur exceptio nō nume.do. eadem ratio⸗
ne debet obijci secunde confessioni: quia est eadem ratio.l.illud.ff.ad
leg.aquil. Jtem quia alias de facili, ista materia destrueretur, cum cre
ditores de facili debitoribus egenis duas confessiones fieri facerent.
Facit ad hoc.l.doli.§.diuersum.de noua. Jdeo dico, ꝙ si maritus plu
ries confiteretur, toties etiam exceptionem opponere posset: ⁊ intel⸗
ligunt dictam.l.in contractibus.§.j. quando mulier post stipulatio⸗
nem promiserat dotem marito: et postea maritus confessus fuit se do
tem recepisse: quo casu sibi preiudicat: secus si absqꝫ mulieris promis⸗
sione sit confessus, se certam quantitatem nomine dotis recepisse: vt
d.l.in contractibus.§.fi. ⁊.l.j.C.de dote cau. Sed Salic.in.d.l.in con⸗
tractibus.§.j. dicit ꝙ ista opinio non conformatur illi litere: dum ibi
dicitur post confessionem dotalium instrumentorū ⁊c. Nam ſm istam
lecturā, proprie nō cessat instrumentum dotale, sed promissionis do⸗
tis dande: itē instrumenta dotalia, ꝓprie fiūt a viro vxori. Pō nō pro⸗
pterea recedēdo ab intellectu Petri, defendit ēt intellectū glo. aduer
tendū

tendũ nãq; est: q2 aut scd'a cautio, est de recepto ⁊ numerato: eo qd' cõtinetur in prima cõfessione: ⁊ tũc preiudicat, nec potest amplius opponi dicta exceptio nõ numerate dotis. Si aũt secũda sit simpliciter conformis prime: ⁊ tũc aut ambe dicte cõfessiones facte sunt, ante consumatum matrimoniũ: ⁊ tũc sit vera opinio Petri vt opponi possit dicta exceptio. aut prima fuit facta ante matrimoniũ. secunda post consummatum matrimonium. ⁊ secunda statim p̃iudicat: nec exceptio cõtra eam opponi potest: vt dicit glo. in. d. l. in cõtractibus. §. j. Et est ratio: q2 ratio ꝓpter quam facit primam confessionem, vt illam in vxorem haberet nunc cessat q2 eam habet. ¶ Ex his habes, ꝙ cõfessio dotis facta cõstãte matrimonio: tali casu nõ habet vim donationis: quia tunc non teneret. l. j. cum similib⁹. ff. de dona. inter vi. ⁊ vxo. de qua cõfessione, vide que scripsi. s. de act. in. §. fuerat. ⁊ etiã in. d. §. fuerat. vide intellectuz dicte. l. fina. ⁊ de toto illo titu. ff. de dote cauta. ⁊. d. l. in contractibus. §. j. in versi. nec pro opinione Salic. fecit mens totius tituli.

46 ¶ † Quero pone ꝙ post tempus ordinatũ a iure, per dictam. l. fi. ⁊ dictam auth. cum locum. ⁊ post lapsum dicti termini, mulier ꝑ publicum instrumentum confessata est ad instantiam viri, se non numerasse illaz dotem confessatã a viro: an talis confessio ei preiudicet? ⁊ Bal. in quodã cõsilio vt refert Salic. in dicta auth. cum locum. dicit ꝙ non. q2 talis cõfessio, habet instar donationis: ideo inter virum ⁊ vxo. nõ valet. l. si voluntate. C. de dotis ꝓmis. etiã si iuramentum interueniret. quia per hanc cõfessionem, mulier remaneret indotata. qd' est contra publicam vtilitatem. l. j. ff. solu. matri. l. ij. ff. de pactis dota. ⁊ ideo iuramentũ non est seruandũ. extra de foro cõpetenti. c. si diligenti. ⁊. C. de agri. ⁊ censi. l. ij. ⁊. l. quẽadmodũ. cum ibi notatis. lib. xj. vel saltem ratione equitatis, oportet eam absolui a iuramento: sed Sali. in dicta auth. cum locum. in hoc dubitat, ⁊ primo an talis confessio haberet vim donationis, an vero pariat solum ꝓbationem marito: si teneremus, ꝙ etiam post tẽpus maritus posset excipere: sed deberet ꝓbare sibi non fuisse numerataz: vt in simili dicitur in debitore cõfitente mutuum ⁊c. vt dixi. s. eod. §. j. Secundo posito, qd' habeat vim donationis: tñ cũ hoc interesse dotis videtur esse interesse publicum secũdario, ⁊ nõ principaliter: vt not. in. d. l. j. ff. solu. matri. ideo videt' iuramentum seruari debere: iuxta not. ꝑ Barto. in. l. si qs pro. in fi. prin. ff. de fideiuss. nisi metu diceretur extortum. c. ij. de pac. in. vj. l. j. §. que onerande. ⁊ ibi gl. Bart. ⁊ alij. ff. qua. re. act. nõ datur. Ego adhererẽ opinioni Sali. qd' talis confessio preiudicet ipsi vxori: q2 confessio mariti de dote recepta, elapso tempore a lege statuto. preiudicat sibi vt debeat ꝓbare istam negatiuã. s. dotem nõ fuisse numeratã. Unde secunda cõfessio dotis nõ solute, facta per mulierem, tollit marito tantũmodo istud obstaculum ⁊ reducit id ad primos terminos qd' facta dicta oppositione nõ nume. dotis nõ incũbebat marito onus ꝓbandi: igitur de facili hoc ꝑ mulierem fieri potest. l. si vnus. §. ante omnia. ff. de pac. ⁊ nõ dicitur donatio facta inter virũ ⁊ vxorẽ constante matrimonio: igitur valet. Sed aduertas qd' ista exceptio nõ numera. dotis, nõ solum potest opponi intra dicta tempora vt dixi per maritum ⁊ eius heredẽ: sed per omnem personam obligatam ꝓ marito principaliter, vna cũ marito siue accessorie ad restitutionem dotis vel etiam per heredem obligati cum marito. d. l. fi. ⁊. l. si cõstante. §. quoties. ⁊ ibi glo. Dy. Bar. ⁊ moderniores. ⁊ ibi dixi. ff. solut. matri. ⁊. l. j. ⁊. ij. in rubrica. ⁊ qd' ibi per docto. C. ne fideius. do. den. Sed etiam generaliter põt opponi, per omnẽ personã cuius interest etiam inuito marito ⁊ eius heredẽ: etiam si nõ esset obligata pro dicta dote pro marito: vt. l. penultima. C. de non nume. pecu. ⁊ dixi. s. eodem. §. j.

47 ¶ † In ea. gl. ibi: item qd de ea q̃ opponitur, vt qs ꝯueniat' inquantũ facere põt: dic ꝙ hmõi exceptiões dicũtur modificatiue: que sic appellantur ab effectu. quedã sunt que modificando differunt exactionem. Exemplum primi habes in actione de peculio, que datur cõtra patrẽ vel dominum nõ insolidum, sed quatenus sunt vires peculij. l. j. §. fin. de consti. pecu. cum simi. ⁊ de tributoria. ⁊ de in rẽ verso. ⁊ similibus. et iste debẽt opponi tẽpore peremptoriarum: quia ⁊ si lites, nõ perimant in totũ: perimunt tamen in parte vt arguendo de toto ad partem. l. q̃ de tota. de rei ven. sequitur ꝙ tempore peremptoriarum debẽt opponi. Exemplũ de secũdo, quando modificant actionez vel exactionẽ habes in exceptione ne quis teneatur nisi inquantũ facere põt: et sic deducto ne egeat: vt hac glo. istã nõ impedit cõdẽnationẽ fieri de toto, sed licet fiat de toto: tamẽ semper temperat exactionẽ. l. penul. ff. quod cum eo. ⁊ dixi. s. de acti. §. fi. ⁊ ista potest opponi, ante sententiam quãdocũq;. ⁊ etiam post sententiam. quoniam sententie non cõtradicit. l. ex diuerso. in fi. ff. solu. matrimo. ⁊ dixi. s. in isto. §. et vide que scripsi in. d. §. fi. s. de actio. ¶ Extra glo. quero de quibusdam alijs exceptionibus, an dicant' dilatorie vel peremptorie, vel anomale, vel quo nomine nuncupantur. et ꝑ consequens quando opponi debeant vel possint?

48 ¶ † Et ꝑmo de exceptione diuisionis, quam habent plures rei debẽdi. vt in auth. hoc ita. C. de duo. reis. vel plures mãdatores, fideiussores, ⁊ cõstitutores. l. non recte. C. de fideiusso. l. fi. C. de cõsti. pecu. Et breuiter Salice. in. d. l. exceptionem. C. de proba. distinguit. Aut loquimur de exceptione diuisionis facte, a creditore et ꝑ ipsum creditorem et illa opponi debet, eo tẽpore quo opponunt' ꝑemptorie: quia inducit tacitum pactum de nõ petendo: vt. l. si creditores. ⁊ ibi gloss. Cy. Barto. ⁊ doc. C. de pac. ⁊. l. liberũ. ⁊. l. reos. C. de fideius. ⁊. l. si ex toto. §. j. et ibi gl. Bar. ⁊ doc. de leg. j. Aut queritur de beneficio diuisionis, a lege cõcesso. Et circa hoc variant gl. ⁊ doc. ⁊ nõ est mirum q2 text. sunt dubij, ⁊ varij videnť: nam tex. in. d. l. exceptionẽ. videtur sentire ꝙ ante litẽ cõtestatam debeat opponi. ⁊ hanc ꝑtem tenuit Pet. vt refert Cy. ꝑ. d. l. exceptionẽ. ⁊ ꝑ. l. inter eos. §. j. ff. de fideiusso. ibi litis cõtestate tpe. ⁊ in ea. l. §. cum inter. ibi: post litem cõtestatam desinit. ⁊ allegat istã rõnem: q2 ista exceptio in sui conceptione, nõ cõtinet ꝑemptionẽ intentionis actoris: ⁊ sic potius dilatoria est nũcupanda: ⁊ sic ante litẽ cõtestatã dz opponi. Et ꝑ hanc ꝑtẽ dicit Cy. in. d. l. exceptionẽ. qd' quidam fuerunt ducti ista rõne: q2 bñficium diuisionis, datur ei qui debitũ nõ inficiat'. l. si dubitetur. §. j. ff. de fideius. sed ꝑ litis contestationẽ, quis debitũ inficiatur. C. de lit. conte. l. j. ergo vltra litẽ cõtestatam, nõ cõpetit beneficiũ nec ius opponendi alij. ⁊ secũdo glossatores dixerũt ꝙ est ꝑemptoria, ⁊ demũ post litẽ cõtestatã põt opponi. ⁊ allegant ꝓ casu. l. fideiussor. C. de fideius. ⁊ ibi ante cõdẽnationẽ, ex ordine postulari solet: licet Pau. de cast. conetur illi legi rñdere: ꝙ ante sententiã est idem quod est ante litẽ contestatã. sed in veritate hoc non est de intentione illius litere. Et ideo Dy. ⁊ Bartol. tenent istam partem in. d. l. si dubitetur. §. j. taz ꝑ tex. dicte. l. fideiussor. q̃ꝫ per istam rationem, quia ista exceptio nõ differt, sed perimit intentionem actoris parte: quia facta diuisione, alter pro altero non tenetur: licet ille desinat esse soluendo. d. l. inter eos. §. cum inter Et sic ratio Petri, non est bona. Ad textus per eum allegatos respondent ꝙ potius faciunt cõtra Petrũ quia sciri nõ potest, an alter esset souendo tempore litis contesta. nisi sit lis contestata. et nisi de bñficio diuisionis opponant. Ad rationem ꝓ qua dicitur, ꝙ ꝑ litis contestationẽ negatur debitum: respondet Bart. ꝙ ex hoc non negat se fideiussisse. ⁊ istud est necesse expressuz negari: q2 istud est illud, quod est causa huius beneficij: sicut dicitur in socio qui se negat socium. ff. de re iudi. l. sed hoc ita. Et hoc idem tenet Bart. in dicta. l. fideiussor. Et idem tenent ibi Bald. ⁊ Sali. Sed idem Sal. in dicta. l. exceptionẽ. tenet cũ gl. s. de fideiussori. si plures. videlicet quod sit anomala. quia nõ est simpliciter dilatoria nec simpliciter ꝑemptoria sed de vtraq; participat. ⁊ ideo dicit quod ante litem contestataz potest opponi: sed nõ necessitatur. Et si opponatur differt ⁊ perimit: differt enim ꝓcessum, donec fuerit cognitum, an fuerint soluendo ceteri vel non. et si reperiantur soluendo, diuiditur petitio ⁊ actio: et super diuisa petitione ⁊ actione lis contestatur. ei si post litem contestatam aliquis eorum soluendo esse desinat, periculum est creditoris. Et ꝓ hoc est casus secundum eum in. d. l. si inter eos. §. j. si autem non reꝑiantur soluendo, non diuiditur. Ueruntamen stante hoc dubio, expensis ⁊ periculo opponentis et satisdatione ꝑ̃stita ⁊ non aliter fiet tunc diuisio et ꝓ ꝑte illorum fiet conuentio dicta. l. si dubitetur. in ꝑ̃nci. vbi etiam videtur ꝓbari, quod ante litem contesta. potest apponi. ⁊ sic in parte differt ⁊ in parte perimit si soluendo reperiantur. ⁊ in alijs fideiussoribus non repertis ad soluendum idoneis, exceptio reperitur solum distulisse non perimisse. item dicit quod etiam post litem contestataz potest opponi in dicta. l. fideiussor vbi est casus. et ita dicitur anomala. Sed refricatur in dubium, an semper post litem contestatam sit opponẽda. ⁊ Salice. in. d. l. exceptionem. cõcludit. Aut queritur in casu quo prius cõpetebat ei ius opponendi: puta quando alij confideiussores ante litẽ contestatam non erant soluendo: nunc effecti sunt soluendo: ⁊ tũc cuz prius opponi non potuit: quia ius opponendi non competebat. not. doc. in dicta. l. si dubitetur. dicendum est quod opponi potest argu. l. ij. C. de consor. eiusdem lit. ⁊ extra eo. tit. c. pastoralis. in fi. Aut queritur casu quo prius facultas opponendi ei competeret: quia ante litem contestatam ⁊ tempore litis contestate fideiussores erant soluendo et in hoc stat totum dubium an postea per conuentuz opponi possit? et isto casu distinguit: aut reus negauit expresse se fideiussorẽ vt requirit Bar. in dicta. l. si dubitet'. §. primo. ⁊ tũc res est clara, qd' opponere non potest. d. l. si dubitet'. §. j. aut se fideiussorẽ nõ negauit: ⁊ tũc aut fideiussores sunt euidenter locupletes ⁊ soluẽdo, ⁊ opponi poterit: q2 ex parte actoris, nulla est causa cõtradicẽdi. ff. q satisda. cogan. l. si vero. §. q ꝓ rei qualitate. ⁊ ita potest intelligi. d. l. fideiussor. aut sunt euidẽter non soluẽdo, ⁊ nõ potest opponi ⁊ opposita nõ releuat: q2 nõ sufficit. tempore anteriori fuisse soluendo: nisi tẽpore oppositionis sint soluẽdo. l. inter fideiussores. eodẽ titu. ⁊. d. l. inter eos. §. j. ⁊. §. cũ inter. Et suadet ratio. q2 nõ actor sz reus, fuit in culpa q nõ opposuit tẽpore quo ceteri erãt soluẽdo: ⁊ si aliter dicat', dabit' reo occasio malignãdi. Nec obstat dicta. l. iter eos. §. j. q2 loquit' quando cõuẽt⁹ est soluẽdo, tẽpore litis cũ eo ꝯtestate: ⁊ postea desinit: nos loquimur de ꝯuẽto. ⁊ igit' aut dubitat' an alij sint soluẽdo vel nõ: ⁊ tũc dz recurrere ad remediũ dicte. l. si dubitet'. in princ. ⁊ hoc de plurib⁹ fideiussorib⁹: mandatorib⁹, vl' cõstitutorib⁹. ¶ Sz in plurib⁹ tutorib⁹, idẽ videt': q2 etiã ipsi habẽt beneficiũ diuisionis: iuxta. l. j. §. nũc tractemus. de tut. ⁊ ratio. distra. saluo eo qd' dicit Bar. in. d. l. inter eos. §. j. dic vt ibi ꝑ Bar. ita dixit Bart. in. d. l. si dubitet'. in fine ꝑ̃ncipij. ¶ In plurib⁹ autẽ reis debẽdi, indistincte etiã post litẽ cõtestatã, potest opponi: q2 eis cõpetit tale beneficiũ pure et ipso iure: nõ sub cõditiõe si aliter sit soluẽdo. in authẽtico. de fideius. §. j. aut. hoc ita. C. de duo. re. sz replicari põt, ꝙ aliter correus nõ est soluẽ-

do.⁊ replicanti incũbit onus ꝓbandi hanc negatiuam:vt ꝓbat Bar-
to.nota.in.l.iij.ff.de duobus reis.quod no. ¶ Sed dubitatur an ista ex-
ceptio diuisionis,possit opponi post sentẽtiã in executione.⁊ quidam
dicunt qd̃ sic.d.l.fideiussor.C.de fideiussoribus.pro quibus melius fa-
cit.ff de iure fisci.l.bona.§.j.Sed doctores tenẽt contrarium:q̃ hac.l.
non cauetur.Et sic stat regula,qd̃ non opponatur post sentẽtiam.l.per-
emptorias.C.sen.rei cin.nõ posse.l.prima.C.de iuris ⁊ fac.igno.Et ad
l.bona.responde quod ibi de alia diuisione loquitur:puta cõdẽnatio-
nis facte de pluribus.facit.l.j.C.si plures vna sentẽtia.⁊.l.paulus re-
spon.ff.de re iudi.et ibi dicam hic de diuisione petitionis igitur ⁊c.Nec
obstat.l.fideiussor.§.fin.C.de fideiussoribus.quia illa loquitur in con-
cessione actionis.vide Salic.in.d.l.fideiussor.C.de fideiussoribus.que
49 omnia no. ¶ †Quid de exceptione prescriptiõis:an sit dilatoria vel
peremptoria?Et sic quãdo debeat opponi.videtur ꝙ sit dilatoria solu-
tionis:quoniam opponi debet in initio.Et sic ante litẽ cõtestatam.et
probari debet,postquam actor probauit intentionem suam:vt videtur
tex.apertus in.l.emptor.C.de prescrip.lon.temp.Tu dicas,qd̃ excep.
prescriptionis dicitur exceptio litis finite.l.fi.et ibi Barto.ff.pro suo.
nam sicut exceptio transactionis ⁊ iurisiurandi ⁊ similium,impedit li-
tis ingressum.ita etiam ista exceptio prescriptionis quia est exceptio
litis finite:vt dixi.s.e.§.eque si debitor.dic vt ibi.Nec ob.d.l.emptor.
q̃ tota virtus cõsistit in modo opponendi.Nam potest opponi ad ꝓ-
cessum.⁊ impedit litis ingressum.d.l.fi.aut opponitur ad merita cau-
se:⁊ loquitur.d.l.emptor.Ita dicit Barto.in.d.l.fi.Unde si dicit op-
ponens,non potes agere,quia actio tua est perempta tempore ⁊ tunc
impedit litis cõtestationem.l.omnes.in fine.C.de prescrip.xxx.an.vbi
precipit,quod tale ius non moueatur:facit.l.si cut.in fine eodẽ tit.ibi
nulli mouendi ⁊c.Siautem opponatur ad processum,videlicet dicẽ-
do:dico talem agere non posse,vel non esse audiendum,vel litem cõte-
staudã non esse:q̃ si actio est perempta ꝑscriptione,dicetur dilatoria.
Sed si opponeretur ad instantiã cause:vt si nego te ius habere:vel di-
co me absolui debere q̃ prescripsi:tũc opponitur in vim peremptorie:et
non impedit litem contestari.Ita potest intelligi.d.l.emptor.Et ita
etiam ibi dicit Bart.⁊ pro hoc.l.eleganter.§.j.si qs post.Et ibi Bart.
de cõdi.indeb.⁊ idẽ no.Bar.in.l.cũ q̃ritur.i fine prin.ff.iudicatũ solui.
Ex ꝓpositiõe igitur ipsius,apparebit an sit perẽptoria an dilatoria qd̃
not.Et predicta sũt vera,si ille q talẽ exceptionẽ opponit est paratus
eã incõtinenti ꝓbare.⁊ ita se offert:alias aũt si rergeret ealtiorẽ idaginẽ,
fieret cõtestatio reseruata exceptione dilatoria:vt est tex.express⁹ in.l.
nã ⁊ postea.in prin.ff.de iureiur.Facit qd̃ no.Bar.i.l.ille a quo.§.si de
testamento.i fine.ff.ad treb.⁊ facit qd̃ dixi.s.i rubri.ita dixit Bar.i.d.l.
50 fi.ff.ꝑ suo. ¶ †Quid de exceptione impediente cumulationẽ,qñ de-
beat opponi.⁊ an in effectu sit dilatoria vel ꝑemptoria vel anomala.nã
Bal.i.l.edita.C.de edẽ.dicit:aut talis exceptio differt,aut perimit.Si
differt aut cumulatio ꝓcessit litẽ cõtestatã i ꝑmo libello,⁊ debet oppo
ni.C.de exceptio.l.fi.⁊ qd̃ ibi Bart.ff.de euic.l.si mãcipiũ.§.j.C. cõmu.
diuidũ.l.ij.i.gl.⁊ ibi Bar.⁊ doc.⁊ no.Bar.i.l.fũdi.circa fi.ff.de exce.aut
talis exceptio ꝓcessit cumulationẽ:q̃ post litẽ cõtestatã i ꝑma actiõe,
fuit porrect⁹ secũdo libell⁹:⁊ tũc dic idistincte obijci posse ad cõtesta-
tionẽ secũdi iudicij,⁊ nõ postea.ff.de iudicijs.l.sed ⁊ si susceperit.i pn.⁊
quod ibi not.C.de accusa.l.si accusationib⁹.si est dilatoria.Si vero est
perẽptoria exceptio cumulationis,⁊ ẽt actionis secũdo loco ꝓposite:
tũc vsq; ad sententiã opponi potest:de q̃ dic vt dixi.s.de act.§.si min⁹.
Vero quãdo ista exceptio impediens ⁊c.dic vt ibi. ¶ Nũc ꝑ modũ re-
gule,ꝑ aliquos actus ⁊ partes iudicij discurrẽdo:videam⁹ quãdo exce
ptio opponi possit.⁊ de ei⁹ effectu.Et prima pars iudicij icipit a vo-
catiõe i ius:vt.s.de pena ⁊ temere litigã.§.fi.dic vt ibi scripsi ⁊ no.gl.in
rubri.C.de i ius.vocã.⁊ i rubri.ff.e.ti.Et sic si contra istã citationẽ velis op
ponere,ad finẽ vt vlteri⁹ nõ ꝓcedat ⁊ feratur absolutoria ab obseruatio
ne illi⁹ iudicij:opus est ꝙ statim opponas,ꝙ nõ fuisti citat⁹ ꝑsonalit
vt requirebatur in illo negotio.vel ꝙ talis citatio nõ deuenit in notitiã
tui,tali tẽpore,quo potuisses cõmode cõparere.l.ij.§.fi.cũ gl.et qd̃ ibi
scripsi.ff.qñ appellã.sit.Uel oppone,ꝙ tu nõ fuisti citat⁹ perẽptorie:
vt reqrebatur vel qd̃ nõ fuisti citatus ter,loco peremptorij:iuxta no.in
l.tres denũtiationes.⁊.l.consentaneũ.C.quomodo ⁊ quando iudex.l.
peremptoriũ.ff.de iudi.no.Bar.⁊ ibi late scripsi.in.l.si finita.§.iulia-
nus.ff.de dãno.infec.Si aũt nõ vis opponere,tũc in prin.iudicij tẽpo
re dicte citationis,potes postea quãdocũq; in quacunq; parte iudicij
opponere:ꝙ iudiciũ nõ tenet:quia non fuisti citatus legitime:et ideo
non cõparuisti,vel etiã non comparuit actor:vel si comparuit,non ac
cusauit legitime tuam cõtumaciam:nec licentiatus recessit:iuxta not.
per Bar.⁊ ibi scripsi in.d.§.iulianus.vel opponere potest:q̃ in primo
termino cõparuisti,⁊ nõ actor licet in secundo termino actor compa-
ruerit ⁊ nõ tu re⁹,⁊ ideo his casibus cõtra te,tanq̃ contumacem pro-
cedi nõ potuit.iuxta.l.⁊ post edictũ.§.fi.ff.de iudi.⁊ qd̃ ibi per docto.⁊
Ang.Et no.Bar.⁊.Ang.⁊ moderniores.in.l.qui ante kalẽdas.⁊ ibi
dixi de verb.oblig. ¶ Secundo facta citatione,porrigetur libell⁹.au-
thẽ.offeratur.⁊ authẽ.libellũ.C.de lit.cõtesta.⁊.c.j.de libel.obla.et.l.j.
cum ibi plene notatis per gl.Bart.⁊ doc.ff.de edẽ.⁊.l.edita.et ibi glo.
plene per doctores.C.de eden.et.c.examinata.de iudi.Et si ego volo

opponere exceptionẽ cõtra libellũ,ꝙ sit ineptus,qñ ergo dictã exce-
ptionẽ ineptitudinis libelli opponere possim ⁊ debeã:⁊ dic qd̃ nõ tm̃
in principio iudicij,qd̃ vt plurimũ est stylus causidicorũ q̃ in ꝑmis ex-
ceptionibus opponendo contra libellũ,dicũt ipm libellum fore ineptũ ⁊c.
Sed tu dicas,ꝙ qñcũq; nõ solũ in pricipio talis exceptio,opponi põt.
vt est gl.singularis.s.de oblig.in principio.in gl.in ver.scdm.in fi.In-
tantũ ꝙ etiã si snia feratur,sed dictũ libellũ ineptũ.nũq̃ tñ talis snia trãs-
it in rẽ iudicatã:imo de ineptitudine libelli,semꝑ põt opponi.Intm̃
ꝙ licet a dicta sententia appelletur,⁊ petatur reformari iudex appella-
tionis non posset reformare dictã sententiã:vt est text.singularis.in c.
cũ dilecti.de empti.⁊ vend.⁊ ibi Pet.de ancha.Anto.de butri.⁊ Io.
de imo.quod est singulariter notãdũ.Et est ratio,quare talis exceptio
semꝑ potest opponi:quia ibi non potest esse vel dici iudicium,vbi non
est fundamentũ:⁊ pro hoc dicto capi.examinata.de iudi.vbi videtur ca-
sus.Et intelligas ineptũ fore libellum,quãdo de iure aliquo casu non
ꝓcedit vel nõ cõcludit de iure sub ista forma,semper opponas tu ⁊ suf
ficit videlicet dico dictũ libellũ de iure nõ procedere:vel de iure nõ cõ-
cludere:⁊ sufficit,etiã si aliud non opponas.Et tene mẽti,qd̃ predicta
procedunt nisi talis ineptitudo procederet solũ respectu cause,nõ ex-
presse:nã tũc quando libellus est generalis,debet contra talẽ generali
tatem opponi ante litem contestatã.alias procederet libellus ⁊ iudiciũ
l.fi.cũ ibi no.C.de anna.excep.Ita dicunt docto.in.l.j.ff.de eden.et in
d.l.edicta.⁊.l.fi.licet in veritate illa.l.fi.in hoc non probet:sed loquitur
in suo casu ad interrumpendam prescriptionem,que est odiosa.⁊ ideo
omnes causidici dicunt in primis eorum exceptionibus.ꝙ dict⁹ libel-
lus est dubius,obscurus,⁊ generalis ⁊ bene faciũt:licet melius facerẽt
dicere in specie in qua parte,⁊ in quo est dubi⁹,obscurus,⁊ generalis.
¶ Uerum porrecto libello,quia iudicium consistit ex tribus personis,
videlicet actore,reo,⁊ iudice.c.forus.de verb.sig.videamus de vnoquoq; q̃
exceptiones possint opponi:⁊ qñ debẽt opponi:⁊ cõtra quẽ exceptiões
possunt opponi:an cõtra actorẽ suo noie agentẽ:an contra quẽcũq; alie-
no agentẽ noie:vel ad vtilitatẽ alienã:⁊ etiã cõtra reum vel ꝑ reo com
parentem. ¶ Et que exceptiones possint opponi cõtra iudicẽ.vide q̃
51 j.dicam in.§.fi. ¶ †Quid de exceptionibus concernentibus ineptitu
dinem alterius partis ꝓcessus.distingue:aut allegatur defect⁹ in omis-
sione:⁊ tũc aut defectus est in substãtialibus:⁊ talis defectus,põt alle-
gari quandocũq; etiã post sententiam:vt quia non est lis contesta.vel
quid simile.⁊ est ratio,quia propter hoc sentẽtia redderetur retro nul
la.C.de sent.l.prolatã.⁊ ibi glos.⁊ docto.C.quomodo ⁊ qñ iudex.l.si vt
ꝓponis ⁊.l.ea que.Aut est in alijs,q̃ nõ sunt substantialia:⁊ tũc talis
defect⁹ debet opponi ante sentẽtiã.nõ postea,nisi ab eã fuerit appella
tum.vt extra de proba.capi.quoniam contra.⁊ ibi glo.fi.⁊ per Ioan.
an.in.c.in ꝑsentia.de renũtia.in fi.Si vero in ordine et preparatione,
sit omissio vel defectus.et tunc aut eiusdem cause ad seipsam:⁊ talis
preposteratio,vitiat processum.d.l.ꝓlatam.⁊ de iudicijs.capi.exhibi-
ta.Et ideo quandocunq; potest opponi,etiã post sententiam q̃ reddi
tur nulla:aut vnius cause ad aliã.et tunc aut quelibet carũ est mouen-
da inter easdem personas,aut inter diuersas.Si inter easdem,⁊ tunc
gl.vult ꝙ ante lit.contest.debet opponi.l.si mancipium.§.j.de euic.Et
ratio differentie inter istum casum ⁊ precedentem est:q̃ in primo ca-
su ordo est de forma illius iudicij:cum quodlibet totum,requirat suam
formã.l.seia.de aur.⁊ arg.leg.ideo ea non seruata,non habet substan-
tiam.ff.ad exhiben.l.iulianus.§.sed ⁊ si quis.In secũdo casu ordo nõ
est de forma alicuius illorum iudiciorũ:sed simpliciter vnius ad aliud.
et non est omnimode necessitatis,sed potius vtilitatis ⁊ voluntatis.
et ideo ⁊ merito aperte debet opponi ante litem contestatam:vt ap-
pareat quod non consentit actui sibi preiudiciali.si inter diuersas ꝑso
nas:vt rei fideiussoris,⁊ pignorũ possessoris petẽtiũ primo conueniri
reum principalem.aut.sed hodie.C.de act.⁊ obliga.⁊ scripsi.s.de acti.
52 in.§.si quis in fraudem. ¶ †Quero itaq; que exceptio dicatur ista,quã
opponit fideiussor vel pignorũ possessor:⁊ ꝑ cõsequens qñ debeat op
poni.⁊ glo.fi.in fi.in.l.ij.ff.e.dicit hãc exceptionẽ fore anomalam.et sic
posse opponi ante litẽ cõtestatã,⁊ etiã postea.⁊ mouetur ex eo:q̃ dubium
est an sit tẽporalis,vel perpetua.⁊ ideo in dubio iudicãdũ est vt de ꝑ-
petua.l.sufficit.ff.de cõdi.indebi.Sed in contrariũ adducit Iaco.de are.q̃
adultera nõ potest accusari,nisi prius adulter accusetur.et hoc põt ipsa
mulier excipere,vsq; ad litem contestatã:seu anteq̃ recipiatur nomen
suũ inter reos,nõ postea.l.si maritus.§.prescriptiones.ff.de adul.ergo
nec in ꝓposito:cũ vterq; est eiusdem ordinis.⁊ hanc partẽ tenet Pe.
et Cy.in.vij.q.in.d.l.exceptionẽ.C.de ꝓba.⁊ hoc etiã tenet Bart.in.d.
l.iij.in fine,ex eo,q̃ exceptio nõ perimit nec impedit personam agere:
sed solũ petit,vt principalis prius excutiatur.⁊ hoc etiã tenet Sali.in
d.l.exceptionẽ.q̃ iste ordo nõ est de forma alicuius totius,sed in ordi-
ne vnius totius ad aliud:⁊ est ob vtilitatẽ fideiussoris inuentus,cui ta
cite renũtiare potuit patiendo,secũ litem cõtestari.Nec ob.ratio glo.
dum dicit ꝙ de forma exceptionis,põt esse ꝑpetua:reo pricipali post-
ea soluente.Quia responde scdm Bar.ꝙ illud non cõtingit principali-
ter vi exceptionis,⁊ eius nature:sed vi ⁊ potestate solutionis:q̃ omnẽ
obligationẽ dissoluit.vel aliter exceptio dubia,si defensio sit perpetua
iudicatur perpetua,quo ad repetitionẽ soluti:vt est tex.in.d.l.sufficit.
⁊ sic non

& sic non quo ad oia vt in casu nostro. Vel sic: exceptio dubia indicat ppetua, quando depēdet ab euentu futuro: vt ibi non si a statu psenti: vtputa an principalis sit soluendo vel nō: qr tunc in se non est dubia lz in nostra cognitione, non sit certa. l. cum ad presens. ff. si cer. pet. qd no.

63 ¶ † Quero[a] video q terminus ad opponēdas dictas exceptiones dilatorias vel peremptorias, est a iure statutus: an iudex possit dictū terminum variare? & dicas q ex iusta causa potest. l. ij. & ibi Bar. Ange. et moderniores. & ibi dicā. ff. de re iudi. et hoc tenet Jo. an. in addi. Spe. in titu. de dila. §. fi. ver. et no. licet ibi referat Guido. de suza tenentem cōtrarium. Quid si assignatur termin⁹ ad exceptiones proponēdas: an sufficiat pponere vnā exceptionē in specie, & dicere aliis saluis &c. ita q propter istam ptestationē possit postea alias exceptiones opponere elapso eo termino: dic qd nō: vt est gl. no. i. c. pastoralis. extra eo. titu. facit. l. scire oportet. ff. de excu. tuto. Et no. Barto. in. l. j. ff. eo. titu. qd tene in mēti ad limitationē eorū q̄ scripsi. s. eod. in rubrica allegando Bal. in. l. titie textores. de leg. j. sed lz non possit alias exceptiones pponere, elapso dicto termino dato ad excipiendum: pōt tn̄ agere nec actiones et descēdentes ex dictis exceptionib⁹, perdidit & amisit: sec⁹ si fuerit statutus termin⁹ ad agendū, qr tunc elapso termino perditur actio. l. titia. et ibi glo. et Bar. ff. de act. & l. diffamari. et qd ibi Bald. & Salic. C. de ingenu. et manumis. et. l. si ea que. & ibi Cy. Salic. & doct. C. qui accusa. non pos. & scripsi. s. eo. in rubri. Exemplū est, dato termino ad excipiendū de spolio, eo nō pbato pōt postea de spolio principalr agi: vt no. in regula mora. de reg. iur. in. vj. et in. c. ij. de ordi. cogni. facit in simili. l. si prius. cum ibi no. de no. ope. nuncia. ¶ Aduertas tamen et tene menti, qd licet detur termin⁹ generalis ad opponēdas suas exceptiones, non includit tn̄, q si qs habeat aliquā exceptionez anomalam, quin elapso etiā termino illā opponere possit. & per consequēs in tali termino nō cōprehenditur talis exceptio: vt not. Bal. in. d. l. exceptionē. C. de proba. & in. l. ab executione. C. quo. appel. non reci. Sed lz in dicto termino, possit opponere omnes & singulas exceptiones que sibi realiter cōpetunt: non tamen potest opponere exceptiōes que de presenti nō cōpetunt: sed aliquo obstaculo de medio remoto, cōpetere possent. ita dicit Bar. in. l. qui ob rem. per illum tex. coniuncta. l. qui exceptionē. de cōdi. inde. qd no. Et etiā tene menti, q si detur alicui terminus ad pbandum, siue actori ad pbandū intentionē suam siue reo ad pbandū exceptiones suas: & intra dictū terminū pducit iura sua in iudici, nisi citetur aduersarius ad cōtradicendū & copia detur parti aduerse: nō dicitur probasse. ita dicit singulariter Bar. in auth. ad reprimēdam. in versi. de plano. et Ludo. in. d. l. qui ante kalendas. de ver. obli. quod in actu practico, tu causidice perpetuo tene menti.

SVMMARIVM.

b Præterea.[b] Exceptionū tertium genus est: quia quedaz vocatur dilatoria iudicij, personam respiciens: vt exceptio incōpetentis pcuratoris & similis. hoc dicit primo.

1 ¶ † Infamis autez potest esse procurator: & procuratorē cōstituere. h. d. vsq ad finem tituli legaz tamen per partes. ¶ Nota quod nō solum ex re, potest esse exceptio dilatoria: vt in. §. appellātur. s. eo. sed etiam ex persona vel propter personam vt hic. & l. ita demū. & l. alienā. cū simi. C. de procu.

2 ¶ † No. q quis non potest in iudicio cōparere, p militem nec etiam per mulierem. Et sic no. qd miles vel mulier aliena, litem psequēdam in iudicio suscipere nō potest: & sic non possunt fungi miles vel mulier, officio procuratoris. ¶ No. ibi nec ex sacro rescripto: quod non valeret rescriptū principis: quo habilitaretur miles posse esse procuratorem. Et est ratio: qr esset contra publicā vtilitatem. ita habetur in. d. l. militem. C. de procur. & ibi Barto. & docto. Unde princeps aufert sibi hanc facultatez, ad hoc vt milites nō litigijs foraneis, sed armis & exercitio armorum vacare debeant. l. fi. in prin. C. de iure delibe. Sicut pīceps nō intēdit valere rescriptum suum, contra iam iudicata que transierunt in rem iudicatā. vt sit finis litium l. fi. C. sen. rescin. non posse. cum ibi not. per glos. et docto. & maxime Bald. & Salice. ¶ Ex quo not. qd in iudicio opponi potest exceptio cōtra rescriptum sub hac forma: videlicet qd huic negotio princeps fecit preambulā clausulā derogatoriā: qñ qñ est talis clausula derogatoria, rescriptum postea sequēs nō valeret. l. si mihi & tibi. §. fi. cū gl. de leg. j. & ibi doc. & in. l. si quis in prin. testamēti. ff. de leg. iij. & no. in. l. ij. & i. l. fi. C. si 9 ins vel vti. pub. qr tūc talis impetratio & rescriptū, presumit obtētū ad importunitatē impetrātis. l. j. C. de pet. bo. subla. lib. x. & ibi Bar. facit. l. iij. in p. in. & ibi Bar. ff. qd quisq iuris. & facit. c. si motu pprio. & ibi gl. & docto. de preb. in. vj. Et predicta sunt vera, nisi Princeps in secundo rescripto reuocatorio, prime sue ordinationis faceret specialē mentionem de dicta sua prima ordinatione: vt si diceret in specie, non obstante tali alio nostro rescripto vel ordinatione vel lege derogatoria: vt not. Bald. et Salic. & doct. in. d. l. fi. C. sen. rescin. non posse. Et no. glo. & doc. in. d. l. si quis in princ. testamenti. et in. d. l. si mihi & tibi. §. fin. & in. d. l. fi. C. si contra ius vel vti. pub. & facit quod no. Jaco. bu. & Barto. in proemio digestorum. et quod no. Salice. & Ang. in simili in. l. sancimus. C. de testa. & Bart. in auth. ad reprimendū. in ver. non obstantibus. et facit qd no. glo. & doc. in. l. j. C. de natu. li. & qd no. glo. et doc. in auth. hoc inter liberos. C. de test. Et predicta procedunt, etiam si impetratur contra talem legē prohibentem impetrationē rescripti: etiā ex certa scientia principis: si apponat clausula: non obstante tali lege in specie & nominatim: vt not. glo. & Barto. in. l. omnes. C. de aqueductu. lib. xj.

3 ¶ † No. q miles etiā pro patre, matre, vel vxore, & sic pro personis cōiunctissimis nō pōt vt procurator, esse in iudicio: sed femina interdū pro his personis, in iudicio interesse pōt. l. feminis. ff. de

ADDITIO.

a ¶ Quero. Vid. Dy. & Jo. an. in c. indultū. de reg. iur. i. vj. vid. tex. in. c. pastoralis. & ibi p scri. de exce. p Cy. i. l. iudices. C. de iudi.

b ¶ Preterea. scire debitis, qd q̄dā exceptiōes dilatorie sūt q̄ qdē ex lege a natura rei dant: q̄dā sūt dilatorie q̄ ex p sona dāt. veluti si aliqs p mulierem agere velit. Mulier enī nō pōt eē pcurator, nisi p se. Sir miles nō pōt eē procurator p̄ris vl mr̄is, vl alicuius alteri⁹: et si h̄ p rescriptū iperiale sibi fuerit indultū: qd intelligo nisi in rescripto inserat clausula, h̄ nō obstāte &c. p cā āt sua vel iure suo, sine offensa disciplinę sue, qñ pōt eē pcurator & agere. & illud verbū ita itellexerūt qdā, q miles suis proprijs negotijs iteresse pōt si p hoc nō ipediat officiū disciplinę sue, alr nō de hoc plene habes in glo.

4 procu.de quo dicam cũ gl.in ver.mulierẽ.¶ †Sed an miles pro pre-
5 dictis psonis,possit interuenire:dicã cũ gl.in ver.pro patre. ¶ †Not.
q miles causam propriã põt in iudicio agitare:etiã per se ⁊ dicit cau-
sa propria,etiã si sit factus pcurator in rẽ suã:⁊ si intentat actionẽ ces
sam,ex honesta et verecũda cã.l.q stipẽdia.C.de pcu.qd etiã tũc est ve
rũ,dũmõ nõ offendat disciplina militaris.de quo dicã.j.cũ glo.in ver.
offensa.secus ergo,si dicta cessio iurium,non esset ex verecũda ⁊ hone
sta cã:q̃ tũc diceret redẽptor litiũ.qd nõ cõcedit.l.ab anastasio.C.mã.
⁊.d.l.q stipẽdia.¶ No.⁊ ista est exceptio procuratoria,tu nõ es pcu-
rator tu nõ potes esse pcurator:vt q̃ miles vel similis:vel q̃ nõ doces
de mãdato.l.inter quos.§.pe.ff.de dam.infect.⁊.ff.mãd.l.si fideiussor.
§.q̃dã.Sed si dicat tu nõ es procurator,nec vnq̃ fuisti.tunc talis exce
ptio nõ est proprie illa,de qua hic loquit q̃m illa talis exceptio põt op
poni q̃ñcũq̃:⁊ opposita,reddit iudiciũ retro nullũ:⁊ sic non est illa ex-
ceptio pcuratoria et dilatoria:de qua hic debeat opponi ante litem
cõte,vt dictũ est.s.eo.§.appellant.vt.l.l3.C.de pcu.⁊.c.nostra.in fi.de
procu.In vnoquoq̃ enĩ iudicio,psone sunt legitimãde.l.si queram⁹.
ff.de test.etiã si sit iudiciũ summariũ,⁊ executiuũ:vt est glo.ordi.in.l.ij.
⁊ ibi Bar.C.de edi.di.adri.tol.Et hec pcedũt,quãdo causa defendit.
Sed quando agitur cõtra cõtumacẽ:tũc talis exceptio nõ venit oppo
nenda per iudicẽ:vt videt casus in.d.l.inter quos.§.alieno.in versi.qd
si rei.sed legitimabitur postea,persona procuratoris,cũ agitabitur de
nullitate ⁊ validitate processus.Et sic no.quod non potest per iudicẽ,
opponi talis exceptio quod non sit talis procurator:quãdo nõ oppo
nitur per partem.ita dixit singulriter Barto.in.d.l.alieno.in fi.licet
per iudicẽ possit opponi talis exceptio:videlicet quod cõparens non
potest esse pcurator:vt quia miles vel femina,vel ali⁹ inhabilis:⁊ hoc
ppter decorem iudicij.l.si filius.§.veterani.ff.de procu.de his tamen
vide q̃ notanter scripsit,dominus meus Joan.de Imo.in.d.§.alieno.
¶ Ex his infertur,quod si procurator qui nullum mandatum habet
agat noie meo:⁊ p me ferat sententia,possum ratificare:⁊ retroualebit
iudiciũ ⁊ sentẽtia:vt est glo.singularis.⁊ ibi Jac.de aret. Bar.Ange.
⁊ Rapha.in.l.si mater.§.hoc iure.ff.de exce.rei indic.⁊ istud teneas.⁊
ita semel vidi practicari in Urbe.licet allegaret glo.in contrariũ.⁊ ibi
vltramon.⁊ Salice.in.l.si tutor.C.si tutor vl' curator interue.q̃ oĩa no.

ADNOTATIO. Qd dominus possit pcessum ⁊ sentẽtiã
latam in sui fauorẽ in psona falsi pcuratoris ratificare siue sit maior si
ue sit minor,pbat text.in.l.l3.vbi Bart.et doctores notãt,de iudicijs
in pandectis glo.reputata singularis,⁊ ibi Bar.eam sequit in.l.si ma-
ter.§.hoc iure.de excep.rei iudi.⁊ hec cõclusio,cõiter recipit fm Jaso.
in.l.licet.col.iij.ver.breuiter cõis opinio.numero.11.de pcur.C.Adde
Felinũ in.c.cã3.col.iiij.ver.sed an maior possit.nume.7.8.⁊.9.extra de
iudicijs.⁊ Guidonẽ papã in decisionib⁹ parlamẽti.q.cccxx.quia gesta.
et.q.cccc xxxvj.cũ materia.vers.sexto.nu.13.et plenius Aufreriũ in ca-
pella Tholosana.q.cclxxj.Item fuit quesitũ in textu ⁊ glo.predictam
cõclusionẽ intelligo pcedere anteq̃ ex aduerso fuerit oppositũ de nul
litate,iurib⁹ pcitatis.Post aũt nullitatẽ allegatã nõ valet ratificatio:
q̃ p talem allegationẽ fuit acquisitũ ius opponẽti,et tunc pcedat tex.
in.l.l3.⁊ ibi notat Jas.col.iij.de pcura.C.quod est notandũ p causidi-
cis interuenientibus pro cõdemnatis in causis appellationũ,vt conte-
stando litẽ,prius ptestant de nullitate actorũ ⁊ sentẽtie defectu man
dati,q̃ post talẽ oppositionẽ,acta in prima instãtia ratificari non pñt
in piudicium opponentis,⁊ feci hoc modo annullari vltra decem vel
duodecim pcessus cum magno damno eorum,qui obtinuerãt senten-
tias in eorum fauorem.et conclusionem limitat Jason vbi supra.xiij.
modis vt ibi per eum. Antonius Caius.

In gloss.mulierem.in fi.dic quod etia3 potest agere pro filio,dũmodo
ipsa mater sit maior ⁊ oĩa q̃ hic enumerantur in glo.in patre,interue-
niãt in filio vt sc3 si filius aut ppter etatẽ aut ppter morbũ agere non
possit,nec h3 aliquẽ idoneũ q pro eo agat.Sed qd dixi de etate:dic vt
statim dicam,q̃ his casibus est eade3 ratio in filio que patre.ita dixit
Bartolus.in.d.l.feminis.et doc.in.l.alienam. C.de procu.Si autem
filius sit minor,mater nõ admittitur in iudicio etiam ad defendendũ:
nedum ad agendum:vt.d.l.alienam.sed d3 ei tutorem vel curatorem
petere:vt ibi.in gl.quod procedit in causa principali,s3 in causa appel
lationis mater p omni suo filio.⁊ per cõsequens etiã pro minore ad-
mittit:vt est casus i.l.j.ff.de app.reci.Et sic no.q magis admittit ma-
ter pro filio in causa appellationis,q̃ in causa principali.Et est ratio
q̃ appellatio est maioris preiudicij:vt no.in cle.q̃diu.de appel.⁊ aut.
si tñ.C.de temp.app.facit.l.pperandũ.in fi.cũ ibi no.C.de iudi.Quod
Rapha.in.d.l.intelligit verũ,etiam si mater non caueat de rato:tñ ad
appellandũ admittitur per.d.l.ad differentiã quam ibi facit tex.inter
negotiorũ gestorẽ,⁊ matrẽ.Sed mihi hoc nõ placet:quia regula est,q
cõiuncta persona q̃ in casibus in qbus de iure admittit pro cõiuncta:
nunq̃ admittit nisi caueat de rato.l.iij.§.j.ff.iudi.solu.etiã si sit pater
pro filia.l.non solũ.ff.sol.matr.licet etiam actio per eum mota,sit cõis
patri ⁊ filie.l.ij.§.j.⁊.§.fi.ff.solu. matri.potest etiam mater libera iudi-
cium pro filio psequi etiã inuito filio.Et est ratio q̃ tali casu diceret
eque bene prosequi causam propriam.l.ij.iij.⁊.iiij.ff.de lib.cau.Quod
est verũ,q̃ñ non esset alius masculus idoneus:qui in dicto iudicio libe
rali agere vellet tunc enim etiam omnibus feminis,de cognatione il-
la non solum matri hoc permittitur:vt dixit text.in.d.l.iij.de lib.cau.
¶ Et an talibus casibus,q̃ñ mater agere potest dicatur intercedere
pro alio ita q nõ admittitur nisi renuntiet Uelleiano. Barto.est sibi
contrarius:nam in.d.l.alienam.tenet q iuuetur:nisi expresse renũtiet
velleiano.⁊ istam opi.est ibi secutus Bald.Sed Barto.in.d.l.j.de ap-
pel.reci.dixit q licet dicatur proprie intercedere:non tamen iuuatur
velleiano:vt ibi sicut filius minor qui aliquando admittitur ad defen
sam patris:iuxta.l.exigendi.C.de procura.non iuuatur ratione mino-
ris etatis,ne aduersarius ledatur beneficio legis:que predictas per-
sonas in dictis casibus admittit.Istam sententiam fuit etiam amplex-
xus Cy.in.d.l.alienam.⁊ hanc tenet Raha.in.d.l.j.⁊ ibi Matthesila-
nus.et hanc etiam fuit secutus Bartol.in.l.femine.ff.de procura.Et
ista opi.est communis.de quo vide Jaco.butri.et Salice.in.d.l.alienam
qui distinguunt:dic vt latius de hoc scripsi in dicta.l.j.¶ In gloss.nec
pro patre.in fine.dic q isto casu dicitur defendere causam propriam,p
suo interesse:vt.d.l.j.ij.iij.⁊.iiij.ff.de lib.cau.facit.l.non tantum.⁊ quod
ibi per docto.⁊ quod ibi scripsi.ff.de appel.dic vt.s.dixi in notabilib⁹.
¶ In gl.siue offensa.ibi:exercitiu3 militare.Not.ergo rationem,qua-
re miles non potest esse procurator ne offendatur disciplina militaris:
⁊ sic propter publicam vtilitatem:nec etia3 potest esse aduocatus fm
Bald.⁊ Salice.in.d.l.militem.quia est eadem ratio in aduocato:etia3
si aduersarius velit quod vt procurator vel vt aduocatus veniat.d.l.si
6 lius.§.veterani.¶ †Ex his sequitur,quod publica vtilitas preferatur
parentibus.l.vt vim.ff.de iusti.⁊ iure.cum ibi not.facit.l.j.in fine.C.de
cadu.tollen.Est etiam alia ratio,ne sit propter potentiam terribilis
aduersario.l.j.C.ne lic.potenti.⁊ in titu.de his que pene nomine.Et q
miles non possit esse procurator vel aduocatus:est verum,si oppona-
tur als secus:si sub silentio pertransitur.d.l.filiusfamilias.§.veterani.
Item hoc est verum in milite:secus in veterano:vt.d.§.veterani.nisi
repellatur per iudicem.vt.d.§.veterani.¶ Ex quo sequitur,quod at-
tenta prima ratione qua argui potest a ratione cessante:quod cum illa
ratio cesset hodie in militibus nostri temporis:quia non militant:⁊ sic
non offenditur disciplina militaris:quod milites nostri temporis po-
terunt esse procuratores aliene cause.ita dicunt Barto.⁊ docto.in.l.
militem.C.de procura.⁊ Barto.in.d.l.filiusfa.§.veterani.facit quod
not.Cyn.in.d.l.j.C.de iuris et fac.igno.⁊ scripsi.s.de testa.mil.in prin-
cip.sed si secunda ratio vigeret.quia licet nõ esset in exercitio militis,
tamen esset potens ⁊ terribilis in ciuitate:tunc quia ista vnica ratio
subest:sufficit ad hoc vt procurator esse non possit.Ita dicit Barto.
in.d.l.militem.quoniam quoties sunt due cause que nocerent,sine p-
dessent:licet vna remoueatur,sufficit quod altera remanserit.§.affini
tatis.s.de nup.Facit gloss.notabilis.in.l.si quis ad exhibendum.ff.de
excep.rei iudica.Et vide in Specu.de procura.in.§.ratione autem sui.
in ver.item quod est miles.Sed quod dixi militem non posse esse pro
curatorem:est verum nisi in casibus qui habentur in tex.⁊ gloss.in.d.§.
7 veterani.¶ †Quid in milite,celestis militie:vt in clerico an possit esse
procurator:dicas q non.vt notant docto.in.d.l.militem.et no.gloss.⁊
Barto.in.d.§.veterani.⁊ videtur tex.in authẽ.de san.episco.§.aliud.
Sed de iure canonico,videtur q clericus simplex non possit esse pcu-
rator vniuersalis laicorũ:sed ad vnã causam sic:sed promotus nõ nisi
in causis spiritualibus:vel nisi pro miserabilib⁹ personis:vel pro con-
iunctis personis vel pro ecclesia ⁊ sic predicta debent intelligi fm Jo.
fab.hic.Et quod no.Inno.de oblig.ad ratiocinia.c.j.Et in Spec.de
procu.§.ratione autem sui.in versic.item q episcopus.Religiosi vero
non possunt esse procuratores,de iure ciuili:sed de iure canonico sic p
suis monasterijs,cum licentia abbatis.de re iudic.c.cum olim.⁊ clem.
penul.de procu.Sed Petrus vt refert Cy.⁊ Salice.in.d.l.militem.di
cit q aut querit de clerico claustrali:vt sunt monachi et religiosi:⁊ tũc
etiã pro ecclesia sua,non pñt esse procuratores in aut.de san.episcop.
§.Deo amabiles.Aut de alio:⁊ tũc aut de beneficiato qui tenetur ser
uire ecclesie:⁊ tunc nõ posset nisi in causa ecclesie.C.de episco.⁊ cleri.l.
placet.eo.tit.l.omnes.§.j.Aut de non beneficiato:⁊ tunc aut nõ est in
sacris constitutus:⁊ tunc indistincte et in quolibet foro põt esse procu
rator.Aut est in sacris:⁊ põt esse pcurator in foro ecclesiastico non in
8 foro ciuili.l.consulta.C.de testa.⁊.d.l.placet.quod no.¶ †An aũt mi-
les inermis militie,vt doctor vel aduocatus possit esse procurator:et
videt q non:quia quotidie dicit militare.l.aduocati.C.de aduoca.di-
uer.iudi.⁊ sic cum sit in exercitio sue militie,claru3 est quod non potest
esse procurator:facit quod no.gl.⁊ docto.in.l.miles.in princip.ff.de re
iudi.Et ideo vt.j.in versi.si huius.§.fm Joan.fab.⁊ doctores ⁊ licen-
tiati videntur infames,qui onus procurationis recipiunt.quod no.cõ-
tra aliquos.Tu vero posses distinguere,vt dicimus in militib⁹ arma
te militie.q̃ veteranus qui actualiter nõ exercet militiam:⁊ sic vt mi-
lites nostri temporis,possunt esse procuratores:nec ex eo q sunt mili-
tes,possunt repelli nisi essent potentes.vt dixi.s.Ita dici potest,qd si
esset aliquis doctor qui nõ exerceret officium doctoris,vel aduocati:
vt quia non allegat,non consulit,non publice legit ppter ignorantiã:
tũc posset dici q tales possunt officium pcuratoris exercere:q̃ in his
cessant rationes phibitiue:igitur ⁊c.c.cum cessante.de appella.Fa-
cit quod

cit quod no. Bal. i proemio ffor. vbi dicit: ꝙ huiusmodi Doctorelli non gaudent priuilegio doctorum. ⁊ per cõsequẽns tales, debent postponi militibus nostri temporis: licet doctor, elegans, militibus preponendus sit. dic vt per eum.

✱ ADNOTATIO. Fallit Auenione ⁊ in comitatu Venayscino, vbi doc. aduocati ⁊ ꝓcuratores fungũt eodẽ officio, cũ ibi nõ sint officia distincta, ⁊ separata, ⁊ ideo ↄsueui frequenter cõparere in sacro palatio apostolico: corã R. domino legato ac R̃ñ. dño ei⁹ vicelegato, reuerendisq̃ dominis dicti palatij auditoribus, nam ibi difficiles discutiuntur processus, tam in causis maioribus seu criminalibus, ꝙ̃ in causis ciuilibus. Antonius Caius.

¶ In ea gl. in fi. ibi. l. qui stipendia. de ꝓcuratore vero in rẽ suã ⁊ exceptionib⁹ ↄ eũ, faciã infra questionẽ particularẽ dic vt ibi dicã. Expeditis gl. isti⁹ principij omittã ver. eas vero exceptiones. ⁊ gl. suã ĩ ver. acquiescere. qd̃ explicabo. ĩ. circa fi. separatim. ⁊ de ꝑ se ꝓ clariori intelligẽ
9 tia. ¶ † Unde cũ iste tex. faciat mẽtionẽ de rescripto principis. ibi: nec ex sacro rescripto. videam⁹ de aliquib⁹ exceptionib⁹ q̃ opponunt ⁊ opponi pñt, ↄ rescriptũ qñ aliquis virtute alicui⁹ rescripti cõuenit. vt pollicitus sum in rub. s. eo. in. iiij. q. ꝑn. ver. deueniendũ est ad quartũ principale ⁊c. ⁊ primo ⁊ añ oĩa, põt opponi ⁊ opponit ↄ rescriptũ supioris ⁊ nõ vz: qꝛ fuit impetratũ tacita veritate, ⁊ exꝑssa falsitate. vt est tex. in l. ij. si ↄ ius vel vti. publi. eo. ti. l. ⁊ si legib⁹. de rescrip. c. ceterũ. ⁊. c. ex parte. cum distinctione tñ de qua habet, in. c. sup literis. e. ti. vcꝫ aut tacuit tale quid, qd̃ etiã si expressisset oĩno princeps concessisset. ⁊ vz rescriptũ. secus si tale quid tacuit: qd̃ si fuisset exꝑssum, princeps nõ cõcessisset. ⁊ tũc nõ valeret. ⁊ ꝑ hoc de iure nostro allegat etiã casus ꝺm Jaco. de are. in. l. si seruus legatus. §. si seruus alienus. ff. de lega. j. Addas tñ oĩno, amplã ⁊ no. glo. in. d. c. sup literis. vcꝫ quid impetrans, debeat in ꝑcibus suis ꝺm diuersitatẽ casuum exprimere, ad hoc vt valeat rescriptũ. dic vt ibi. Quod etiã intelligas, siue mendaciũ fuerit cõmissum circa narrationẽ iuris nõ scripti. vt qꝛ in narratione dicebat esse in patria sua vnã cõsuetudinẽ vel vnũ statutũ, ꝙ tñ non erat. lꝫ in oĩbus aliis verum dixisset. non tñ valet rescriptũ. siue etiam falsum dixisset in narratione facti, siue oĩa vera narasset: sed tacuit et omisit narrare veritatem vt qꝛ dixit se appellasse a sñia lata ⁊ verũ dixit: sed nõ exꝑssit causam n qua appell. uerat. cum esset talis nature, a qua appellari poterat. l. j. C. de sen. prefec. preto. l. j. per totum. ff. a qui. appel. nõ licet. ⁊ per ↄñs nullum mendaciũ dicendo, sed solũmodo veritatẽ occultando dicitur falsum supplicasse. ⁊ ideo nõ valet rescriptũ. iste est ꝓprius casus in. d. l. ij. C. si contra ius vel vtil. publi. quod est menti tenendũ: intantum ꝙ si multa mẽdacia cumulauit, nõ solũ caret impetratis: sed etiaꝫ seueritati subiacet iudicãtis. ⁊ sic puniri potest. iste est casus in. d. l. ⁊ si legibus. cum ibi not. per glos. quã videas. que ponit bonnm exemplũ.

¶ Scdo potest opponi, ꝙ rescriptũ est cõtra ius diuinũ. ⁊ sic nõ valet: quia rescriptũ ↄ ius diuinũ, non valet. xxv. q. v. c. contra statuta. hoc capitu. nõ reperio ibi. dicas ꝙ est. xxv. q. j. ⁊ nõ est mirum: qꝛ non valeret ius cõe contra ius diuinũ: nisi limitatiue. vt not. Bar. in. l. omnes populi. ff. de iusti. ⁊ iur. qꝛ inferior, non potest apponere manũ ad statuta superioris. c. cũ inferiori. de maio. ⁊ obed. ergo non debet valere rescriptum principis. cum sit priuata lex. vt not. in. l. j. C. de leg. ⁊ in. l. fi. C. si cõtra ius vel vti. pub. ⁊ ꝙ sit inferior ptꝫ: qꝛ omne imperiũ dicitur esse a Deo: vt in aut. quõ oportet epi. in pri. ¶ Tertio potest opponi, ꝙ nõ valet rescriptum quod est contra ius humanũ vel vti. publi. vel quod contra ius cõmune fuit impetratum. C. si contra ius vel vtili. publi. in rubro ⁊ nigro. ⁊. C. de preci. imper. offe. l. rescripta. cum glos. ⁊ ibi doct. C. de sa. san. eccle. l. iubemus nulli. C. de ince. nup. l. fi. ⁊ hoc verum, nisi. de illa lege contra quã rescribitur, fecerit mentionẽ dicẽdo non obstãte tali le. ff. de leg. iij. l. si quis in prin. C. de testa. aut. hoc inter liberos ⁊. l. si non speciali. eo. titu. ⁊. C. de inoffi. testa. l. si quando. in prin. et. l. ij §. si quis a principe. ff. ne quid in lo. publi. ⁊ facit quod dixi. s. in nota. Secus si dicatur in rescripto, non obstante aliqua lege: quia tunc non valet quando de aliqua lege, non est facta specifica mentio. argu. l. sed ⁊ si quis. in. §. quesitũ. ff. si quis cau. cum ibi not. per glos. Bar. Bald. et Ang. Sed si diceret non obstante aliqua lege in contrariũ, quomodolibet faciente: tunc valeret ⁊ videretur esse derogatũ oĩbus legibus ↄriantibus. vt nõ. Bar. in. l. fi. ⁊ ibi doc. C. si ↄ ius vel vti. publi. Et plene ꝑ Bar. in aut. ad reprimendũ. ver. nõ obstãte. Dic vt ibi plene ꝑ eum qm̃ dicta clausula nõ obstante, est necessaria qñ rescriberet ad priuatã vtilitatẽ alicuius: qꝛ semꝑ dꝫ in se hr̃e clausulã derogatoriã preambulã. secus si rescriberet ad publicã vtilitatem: qꝛ non est opus vt opponat, cl̃a nõ obstãte. l. neq̃ dãnosa. ⁊ qd̃ ibi per doc. C. de preci. ĩpe. offer. Dic latius ꝑ Bar. in. d. versi. nõ obstante. ¶ Quarto põt opponi, qd̃ nõ vz rescriptũ qꝛ fuit impetratũ per sordẽ ad vtilitatẽ alterius. arg. l. seru⁹. ff. de bono. pos. ⁊ habet in. l. bonorũ. C. qui admit. ad bono. pos. ⁊ in. l. j. ⁊. l. vniuersis. C. de preci. impe. offer. Et eodẽ mõ põt opponi, ꝙ nõ valeat: qꝛ fuit impetratũ ꝑ monachũ regularẽ: qui equiparat seruo. vt no. Inn. in. c. cũ olim. de ꝓuile. Bar. ĩ. l. j. §. si fructuari⁹. de stip. ser. ¶ Quinto, põt opponi, qd̃ scdo loco rescriptũ fuit impetratũ, nõ facta mentione de p̃io: vt in aut. vt spon. lar. §. si quis. ⁊ extra de rescri. c. ceterũ. Qd̃ forte est verũ, quando ambo rescripta ad diuersos iudices diriguntur. secus si ad eundem. vt habetur in. c. j. de rescri. quod intelligas: vt. ĩ. dicam. ¶ Sexto, potest opponi, qd̃ non valeat: quia fuit impetratũ super per sententiã decisa: que non sit appellatione suspensa. l. fi. C. senten. rescin. non pos. ⁊ qd̃ ibi glos. ⁊ doc. ⁊ maxime Bal. quinimo impetrans tale rescriptũ, debet puniri in totius litis estimatione: ⁊ etiam est infamis. l. peñ. ⁊ fi. ⁊ ibi Bal. Sali. ⁊ doc. C. ne lit. pẽ. ¶ Septimo, põt opponi ꝙ non valet rescriptũ: quia fuerunt duo rescripta, eodẽ die super eadẽ causa ⁊ ab eodẽ, ad diuersos tamen iudices impetrata. de rescri. c. ex tenore. ¶ Octouo, opponi potest, ꝙ in rescripto nõ est facta mentio de processu negotij antecedente. si tamen processus aliquis factus fuerit coram aliquo iudice. c. inter monasteriũ. de re iud. ⁊. C. quomodo ⁊ qñ. in aut. qui semel. qd̃ est verum si ꝓcessus fuerit aliquis. ita qd̃ valuerit: secus si processus nõ valuerit: nam tunc rescriptũ valet, si de tali processu in eo non fiat mentio. vt habet in. d. c. inter monasterium. ¶ Nono, potest opponi, quia fuit impetratũ cõtra aliqua priuilegia: vel ↄ aliquẽ priuilegiatũ, nõ facta mentione de priuilegio. c. cũ ordinẽ. de rescri. ¶ Decimo, potest opponi, ꝙ nõ valeat: quia fuerit impetratum ad quoscũq̃ iudices, nullo nominato. vel super oĩbus causis nulla causa expressa. c. ad hec sumus. de rescri. ¶ Undecimo, opponi põt, ꝙ fuit impetratũ super re litigiosa. si de hoc nõ facit mentionẽ. de dolo ⁊ contu. c. ex literis. ¶ Duodecimo, opponitur, qꝛ est sine die ⁊ consule. vt est tex. in. l. si qua beneficia. C. de diuer. rescri. ⁊ do. Jo. and. ⁊ ibi Ant. de but. in. c. sup literis. de rescri. ⁊ ibi doct. ¶ Tertiodecimo, põt opponi, ꝙ non patrocinat imper anti: si steterit per annuꝫ quo nõ fuerit vsus. si tñ copiam iudicis habuerit. Et etiam hoc intelligas verũ, si aduersarius aliud rescriptum impetrauerit: alias semper valebit, licet vsus non fuerit intra annũ. de rescri. c. plerũq̃. et hoc clarũ est, de iure canonico: Sed de iure ciuili, videtur cõtra. vbi perpetuo valere videtur: vt est tex. in. l. falso. C. de diuer. rescri. vbi dicitur, qd̃ falso asseueratur authoritas rescripto. ⁊ non reuoluto anni spacio, firmitatẽ suã obtinere nõ oporteret. cũ ea que ad ius rescribũtur perpetua esse debeãt. si modo tempus intra qd̃ allegari vel audiri debeat, non sit cõprehensum. Tu potes pro nũc respõdere, ꝙ ista iura non sunt contraria. quia potest intelligi. l. falso. qñ ab aduersario non fuit aliud rescriptũ impetratum. de hac tamen materia, an priuilegiũ per non vsuꝫ temporalẽ tollatur: vide Bar. in. l. j. ff. de nundi. ⁊ Cy. plene. et ibi Bal. ⁊ Sali. in d. l. falso. ⁊ Cy. late in. l. voluntarie. C. de excusa. tu. ¶ Quartodecimo, opponitur, si impetratũ fuerit super possessorio tantũ, quod nõ valet super proprietate: vt. c. significauit. de iud. Vide ibi plene ꝑ ⁊ contra: facit. l. naturaliter. §. nihil commune. de aqui. pos. ¶ Quintodecimo, aduertas, qd̃ semꝑ in rescriptis inest. ⁊ sic opponi põt illa clausula, si preces veritate nitãtur. licet in rescripto specifice hoc non dicat. vt habetur in. l. fi. C. de diuer. rescri. ⁊ in. c. ex parte. de rescrip. ⁊ not. Bart. in l. a diuo pio. §. j. de re iudic. ¶ Decimosexto, opponi potest, ꝙ non valeat si aliud precipit fieri altera parte absente, non monita vel citata. l. meminerint. ⁊ quod ibi glos. Cy. Bar. Bal. Ange. ⁊ Sali. C. vnde vi. ⁊. l. fi. C. si per vim vel alio modo. ¶ Decimoseptimo potest opponi ꝙ rescriptũ fuit impetratũ ab alio: quia ille qui impetrauit, nõ habebat speciale mandatũ ad impetrandũ. c. nõnulli. de rescri. nisi sit de personis que sine mãdato illud facere possunt. vt ibi habetur. ¶ Decimooctauo, non valet, si non facit mẽtionem de appellatione interposita. de appel. c. oblate. ¶ Decimonono, opponi potest, ꝙ rescriptũ ꝓductum ⁊ exemplatũ non ab originali, sed exemplo licet fuerit exemplatum authoritate iudicis. quoniã rescriptũ debet insinuari ex originali ⁊ authẽtico: nõ autem in exemplato etiam authẽticato authoritate iudicis. tex. est in. l. sancimus. C. de diuer. rescrip. ꝺm Cy. Bal. ⁊ Salic. ibi: quod perpetuo tene mẽti. quia nõ est alibi. ¶ Uigesimo, opponi potest, ꝙ rescriptũ etiam speciale ⁊ in specie, nõ facit mentionẽ de alio priuilegio etiã generali: vt not. gloss. in. c. generi per speciẽ. de reg. iu. in vj. ¶ Uigesimoprimo, põt opponi, ꝙ non valeat si fuerit presentatũ primo coram iudice incõpetenti: licet postea producat coram competenti iudice. ita eleganter dixit Bar. ꝑ illũ tex. in. l. si quis. C. de aqueduc. li. xj. ¶ Uigesimosecũdo, si rescriptũ est impetratũ ad lites, potest opponi ꝙ nõ valeat extra res vel ꝑsonas in dicto rescripto nõ specificatas: vt est tex. in. c. pe. ⁊ gloss. de offi. dele. ⁊ vide Bal. in. l. si qui ex cõsensu. in tertia parte prorogationis. de epi. audiẽ. ¶ Uigesimotertio, potest opponi, ꝙ secundũ impetratũ non valet: licet faciat mentioneꝫ de primo rescripto. nisi etiã faciat mẽtionẽ de oĩbus clausulis notabilibus primi rescripti. vt not. in. c. ex conquestione. de restitu. spo. et. d. c. ex literis. de do. ⁊ contu. ⁊. c. inter monasterium. de re iudi. ¶ Uigesimoquarto, opponi põt, ꝙ non valet rescriptum qd̃ permittit ꝙ procedatur preter solitum ordinem iuris: vtputa simpliciter ⁊ de plano ⁊c. vel simili. nisi de rescripto insit clausula non obstãte ⁊c. etiam si tale rescriptum esset principis: vt notat eleganter Bald. in. l. si quando. C. de iniur. ¶ Et aduertas, quod nõ omnes superiores possunt rescribere cum ista clausula, qd̃ procedatur simpliciter de plano sine strepitu ⁊ figura iudicij. etiã si esset legatus a latere: nisi specialiter sibi fuerit commissum in sua delegatione: solus ergo princeps potest talem clausulã apponere in rescripto. vt est gloss. singularis in. c. fina. de rescrip. in. vj. ¶ Uigesimoquinto opponi potest, quod non valet rescriptũ princi-

pis,niſi habeat preſcriptionē Queſtoris ſeu ſui Cancellarij:et vtens
tali reſcripto:et etiam iudex obſeruans,tenetur pena falſi.vt in authē.
vt diui.iu.ſubſcrip.ha.poſt princip.⁊ in.l.ſingli.⁊ in authenti.ibi po-
ſita.⁊ ibi per doc.C.de diuer.reſcriptis.¶ Et predicta intelligas ve-
ra niſi eſſet ſtylus,⁊ antiqua cōſuetudo illius cancellarie in contrariū:
q̄ꝛ de facto obſeruaret.vt eſt Ferrarie.facit.l.ſemꝑ ī ſtipulationib⁹.de
reg.iur.¶ Uigeſimo ſexto poteſt opponi,ꝙ fuit impetratū lite pēdē-
te.l.ij,C.ne li.pen.Quod tū ītelligere debes,vt ibi habet.⁊ maxime ꝑ
Bal.⁊ Sali.⁊ ꝑ totū illū tit.vt eſt tex.ī auť.vt in medio litis nō fiāt ſa.
iuſſi.poſt prin.⁊ in fi.¶ Uigeſimoſeptimo aduertas,ꝙ ſi opponit cō-
tra reſcriptū exceptio obreptionis.iuxta.l.ſi qs obrepſerit.et qð ibi ꝑ
Bar.ff.de fal.ꝙ debet talis exceptio opponi.⁊ ī qua ſpecie obreptio-
nis.⁊ nō ſufficit opponēdo dicere,dico dictū reſcriptū fore obreptitiū.
no.Bal.ī.l.ij.C.ſi ꝯtra ius vł vti.pub.ī ver.quinto q̄rit qualit exceptio
obreptionis ⁊c.⁊ alleg.Inno.in.c.ſup eo.de appel.ſicut dicit Bar.ī ſuo
elegāti cōſilio Pe.nicole.qð nō ſufficit opponere exceptionē ſimula-
tionis:in gnē.ſed neceſſe eſt,ꝙ opponat in ſpecie.in qua ſpecie ſimula
tionis,Ictus eſt ſimulat⁹.de quo dixi plene.ſ.eo.ī prin.in vſi.poſtq̄
vidim⁹ de actione de dolo ⁊c.¶ Ex his no.ꝙ reſcriptū ad lites,etiā ꝑ
obreptionē nō eſt nullū ipſo iure.ſꝫ ope exceptionis dꝫ elidi.c.ceterū.
de reſcri.⁊ ibi Inno.⁊ doc.¶ Uigeſimooctauo pōt opponi,ꝙ ī reſcri-
pto nō eſt loc⁹ date:vt no. Pau.de leaza.in cle.j.in fi.de reſcri.⁊ ī Spe
cu.de reſcri.pſenta.§.j.ver itē qñ nō eſt ibi locus.⁊ glo.Io.an.⁊ doc.in
c.ex literis.de reſcri.¶ Uigeſimonono opponit,ꝙ ſit obreptitium qꝛ
non expreſſit exceptionē perēptoriā,vel etiā dilatoriā aduerſarij.in.c.
accedēs.el.j.vt lit.nō cōteſt.⁊ no.Innoc.ī.c.ſup literis.de reſcri.¶ Tri
ceſimo pōt opponi,ſi nō cōtinet diocesim in qua res ſita eſt,de qua fit
mētio in reſcripto.vt in.c.ſignificāte.de reſcri.dic tū de hoc vt ibi ꝑ glo.
10 ⁊ doc.¶ † Poſtq̄ vidim⁹ aliqua q̄ opp.poſſunt ꝯtra reſcriptū,videa
mus aliqua regularia circa reſcriptū.¶ Et pmo aduertendū eſt ꝙ in
dubio alio nō demōſtrato ſemꝑ pſumit impetratū ob importunitatē
impetrantiū:⁊ nō ꝓprio motu pncipis.niſi hoc ſpecialit dicat.vt no.ī
c.ſi motu ꝓprio.de prebē.in.vj.⁊ habet in.l.j.C.de pe.bono.ſub.lib.x.⁊
ibi Bar.⁊ habet.ī.l.iij.in prin.⁊ ibi Bar.⁊ doc.ff.qð quiſq; iur.¶ Scdo,
eſt aduertēdū,an tp̄s date in reſcripto attēdat vel nō:de quo.j.dicā.
¶ Tertio,bene no.ꝙ ſicut in legib⁹,pōt argui a ꝯtrio ſenſu.⁊ pōt capi
argum.a ſenſu ꝯtrio.l.j.§.de offi.eius cui.mā.eſt iuri.Et no.plene Bal.
in.l.ꝯuenticulā.C.de epiſ.⁊ cle.Et habet in.l.ij.C.de cōdi.inſer.⁊ in.l.
apud antiquos.C.de fur.⁊ no.Bar.ī.l.oēs populi.ff.de iuſti.⁊ iu.ita ēt
in reſcripto,a cōtrario ſenſu argui poteſt.vt eſt text.cū glo.Do.in.l.ſi
procuratorē.§.ſi ignorantē.ff.manda.⁊ ibi doc.¶ Quarto,tene mēti.
ꝙ etiam qñ calūniatur de falſo reſcripto,de ea falſitate ⁊ de dicto re-
ſcripto cognoſcit etiā iudex in eo datus.vt elegāter not.Bar.in.l.idē
fiet.in prin.ff.de teſt.tut.⁊ not.Inno.in.c.paſtoralis.de reſcrip.⁊ no.in
l.proſcriptione.C.ſi cōtra ius vel vti.pub.ſicut etiā dictus iudex,iudi
care pōt ſi preces veritate nitantur.vt.d.l.pſcriptione.¶ Quinto,no.
ꝙ reſcriptū pōt induci,loco petitionis.nā reſcripto qs vti pōt:repe-
tionis loco vt no.Bal.ī.l.j.C.de preci.impe.offe.Qð tu intelligas ve-
rū,in cauſis in qbus pōt ꝓcedi ſine figura iudicij.et in ſummarijs.ita
debet intelligi qð no.Inno.in.c.dudum.el.ij.de elet.ita not.dixit do.
Io.in.l.ſi quis filio.§.eius qui.ff.de iniu.teſt.⁊ oīno vide.c.ſup eo.el.ij.
in fi.de app.⁊ Bal.Salic.in.d.l.j.C.de preci.impe.offe.¶ Sexto,na-
tura reſcripti,ſemꝑ eſt attēdenda:qꝛ in dubio ſemper refert ad narra
ta in ſupplicatione:inq̄tum fieri pōt cōmode.⁊ vltra vires narratorū
non porrigit:vt no.Inno.de reſcri.c.ſup literis.de que per doc.⁊ ma-
xime per Bal.⁊ Sali.in.l.ij.C.ſi contra ius vel vti.publi.¶ Septimo,
in dubio reſcriptū refertur ad intellectū iuris.c.cauſam que.de reſcri.
⁊ ibi glo.⁊.c.ſuper queſtionū.§.ſi vero.de offi.dele.¶ Octauo,an im-
petrās reſcriptū,poſſit illi renūtiare ſi aduerſarius vult vti reſcripto
not.Inno.⁊ doc.in.c.ex cōqueſtiōe.de reſti.ſpo.qui tenēt,ꝙ qñ eſt ius
queſitū parti,non pōt renuntiari.dic vt ibi facit in ſimili de appella-
tione interpoſita,an inuita altera parte poſſit renūtiari:de quo ꝑ An
ge.⁊ ibi ſcripſi in.l.iij.§.j.⁊ in.l.a ſententia.ff.de appel.Sicut eodē mo
do dicimus,de dilatione vni ex litigatoribus cōceſſa.an poſſit ei renū
tiari inuita altera parte:vt habet in.l.petende.⁊ ibi per doc.C.de tem
po.in integ.reſtit.pe.¶ Nono,tene menti,ꝙ ꝑ illā clauſulā oppoſitā
in reſcripto,⁊ quoſdā alios:nō poſſunt vltra quatuor cōueniri.de re-
ſcri.in.c.cū in multis.in.vj.¶ Decimo,ꝙ nō oīs omiſſio narratiōis,
etiam illius qð ī veritate interuenit,vitiat reſcriptū:ſed tantūmodo
illud qð ſi fuiſſet expreſſum nō eſt veroſimile ꝙ princeps conceſſiſſet.
Sin autē oīno etiā illo expreſſo,cōceſſiſſet illud omiſſum nō vitiat re
ſcriptū.vt eſt caſus ſm Iaco.de are.in.l.ſi ſeruus legatus.§.ſi ſeruus
alienus.de leg.j.⁊ habetur in.c.dudū.de preben.in.vj.qð not.¶ Un-
decimo,ꝙ impetrās reſcriptū,videtur fateri omnia narrata ī eo.⁊ ea
ſibi preiudicant.no.Io.an.in.c.ſi.de iureiu.in.vj.⁊ in.l.cum precum.⁊
ibi Bal.C.de lib.cau.¶ Duodecimo,valet reſcriptū ad lites,licet im
petrās tacuerit exceptionē peremptoriā que aduerſario cōpetebat.vt
eſt tex.in.c.j.de lit.cōteſt.in.vj.¶ Tertiodecimo,valet reſcriptū ſecun
dum,poſt primū ſurreptitiū.⁊ qð poteſt exceptione elidi.licet ſecun
do reſcripto,de primo nō fiat mentio.t ex.eſt de reſcri.c.ex parte.⁊ gl.

in.c.ex tenore.in fi.vlti.gloſ.magne.eo.ti.¶ Ultimo queritur.vt.ſ.di-
xi.an attendatur tempus date,vel preſentationis reſcrip.⁊ Antoñ.de
bu.in.c.dilectus.el.ij.de pben.ſic dicit,qð iſta eſt via brocardica,⁊ in ali
quib⁹ caſib⁹ attendit tp̄s date.In aliquibus aliud tp̄s:qꝛ quo ad vim
cōprehenſiuā reſcripti,reſpectu illoꝝ quib⁹ ſcribit attendit tp̄s date.
Iſte eſt ꝓprius caſus ſm eū in.c.eā te.de reſcrip.¶ Si vo agit de vi cō
pheñſiua reſcripti,reſpectu capacitatis pſone ſe ꝓ qua ſcribit,⁊ attēdit.
tp̄s vacationis:iſte eſt ꝓprie caſus in.c.ſi cui.de pben.in ſexto.Si vero
de vi comprehenſiua reſpectu rei,ſuper qua ſcribitur,attenditur etiaꝫ
tempus date.Iſte eſt proprie caſus in.c.cōſtitutus.de reſcrip.⁊.c.ſi eo
tempore.eo.ti.in.vj.Si autē queritur de perpetuatione gratie,ex par-
te cōcedentis.vt propter mortē Pape.⁊ tunc ſi gratia eſt perfecta,at-
tenditur tempus date.c.ſi qui.de reſcrip.in.vj.ſi vero non eſt perfecta,
ſed eſt in fieri attendit tempus incepti negotij per executorem.c.ſi ſu-
per gratia.de offi.dele.in.vj.⁊ hoc in beneficialibus.¶ In reſcriptis
vero contentioſis.dic ſi agatur de viribus reſcripti ex parte rei ꝙ attē
ditur tempus date.de reſcri.c.ſi.vnde reſcriptū applicatur ad actionē
ortam tēpore date,non ad alias poſt ortas.¶ Fallit in vſurario odio
vſurarū.c.quia fruſtra.de vſur.Si vero agitur de validitate reſcripti,
ex parte cōcedentis:attendit tp̄s date.de offi.dele.c.ſi.ſi aūt agit de
vi reſcripti q̄ntū ad effectū ꝑpetuantē iuriſditionē,attendit tp̄s citatio
nis.c.gratū.⁊.c.relatū.⁊.c.lꝫ.de offi.dele.Si vero agit de validitate vel
inualiditate reſcripti.reſpectu ſurreptionis.vcꝫ circa tacēda vel expri-
menda,attēdit tp̄s date.c.j.de reſcri.in.vj.Sꝫ ſi agitur de virib⁹ reſcri-
pti,quo ad cōuincēdā negligentiā iudicis:attendit tp̄s preſentatiōis.
de app.in.c.ſuper eo.el.ij.Sed ſi agitur de cōuincēda negligentia im-
petrantis,attenditur tempus facultatis agendi.ſ.poſſibilitatis agen
di de reſcri.pierūq;.ita dicit Ant.de butri.in.d.c.dilectus.el.ij.de pre-
ben.licet ſm eum gloſ.ibi variet.¶ Uiſo de reſcripto,et de aliquibus
circa reſcriptū.verum quia iudicium conſiſtit ex tribus perſonis.ſ.ex
11 perſona iudicis:actoris ⁊ rei.c.forus.de ver.ſigni.¶ † Uidendum re-
ſtat primo quid opponi poteſt,contra perſonam iudicis.Et ſciēdū eſt
ꝙ duplex eſt iudex,ordinarius.ſ.⁊ delegatus Unde ſi ordinari⁹ eſt ſu
ſpectus,in totum amoueri non poteſt.vt.C.de iuriſ.om.iudi.in.l.pen.
⁊ fi.⁊.C.de decu.l.curiales.lib.x.ſed propter ſuſpicionem.de qua.j.di-
cam:locorum epiſcopi ei aſſociantur.vt in auť.ſi vero contigerit.C.de
iudi.in auť.vt differentes in.§.j.Et eſt ſciendum ꝙ de iure ciuili,ſuffi-
cit tā in ordinario q̄ in delegato,allegare ſimpliciter cauſam ſuſpicio-
nis,cum iuramento tamen calumnie.vt eſt tex.cum glo.in.l.apertiſſi-
mi.C.de iud.De iure vero canonico,opus eſt qð allegetur iuſta cauſa
ſuſpicionis.⁊ probetur.⁊ arbitri eligantur qui de huiuſmodi ſuſpicio-
nis cauſa,cognoſcere debēt.c.ſuſpicionis.de offi.dele.⁊ habetur:⁊ do
cto.cum gloſ.in.l.ſi.C.de iud.Et ſi cauſa ſuſpicionis allegata non fue-
rit iuſta,vel non fuerit cōprobata ab arbitris,ille iudex ordinarius ſo
lus ſine ſocio iudicare ⁊ cognoſcere poteſt.ſi vero delegatus fuerit re-
manet iudex ⁊ cognoſcere ⁊ iudicare in negotio principali poterit.vt
not.in dictis iuribus.Si autem cauſa allegata fuerit iuſta et ab arbi
tris cōprobata:tunc vt dixi ordinarius aſſociabitur,et delegatus re-
mouebitur.vt in dictis iuribus:remanebit tamē ordinarius vel dele-
gatus iudex recuſatus ad exequēdū ea que ab arbitris predictis fue-
rint ſtatuta et iudicata.niſi a dictis arbitris fuerit appellatum:vt.d.l.
12 apertiſſimi.⁊.d.l.ſi.⁊ ibi Cy.Bar Bald.⁊ Sali.¶ † Ex his not.ꝙ iu-
dex delegatus remotus,habet executionis officiū qð nō habuiſſet ſi
iudex manſiſſet.l.a diuo pio.in prin.⁊ qð ibi not.ff.de re iudi.niſi fuiſ-
ſet delegatus pape vel imperatoris qui ſuā ſententiā exequi poſſit:vt
no.glo.Bar.⁊ doct.in.d.l.a diuo pio.in princi.⁊ habet in.c.ſignificaſti.
⁊.c.querēti.de offi.deleg.¶ Sꝫ poſito pro cōſtanti,ꝙ ſit iudex ⁊ qð nō
poſſit vt ſuſpectus remoueri:an poſſint alia obijci contra eius perſo-
nam:⁊ dicas ꝙ ſic.Et primo qð ſit excōicatus.nā excōicat⁹,iudex eſſe
non pōt.c.ad probandū.de re iudi.argu.l.cū pretor.ff.de iudi.§.j.et.ij.
¶ Scdo ſi eſſet cōſanguineus alteri⁹ partis,pōt ex hoc ſolo vt ſuſpe-
ctus remoueri.c.cū inter.de excep.vt lit.non conte.c.accedens.Et idē
ſi eſt affinis,vel in aliquo gradu agnationis vel cognationis cū altera
parte.ar.l.lex cornelia.in prin.ff.de iureiur.⁊.l.aut affinitas.ff.de pro-
cu.¶ Tertio ſi iudex datus,habeat ſimilem cauſam cum alio:tūc po-
teſt vt ſuſpect⁹ recuſari:de iud.cauſam que.¶ Quarto ſi fuerit aduer-
ſario meo,multum familiaris:qꝛ poterit vt ſuſpectus recuſari.argu.l.
cū ſpecialis.C.de iud.¶ Quinto ſi iudex fuerit de tertia alterius par-
tis.nā ab altera parte poteſt recuſari.d.c.accedens.¶ Sexto ſi fuerit
ſocius aduerſarij mei,poteſt recuſari.l.ſenatus.ff.de offi.preſi.¶ Se-
ptimo ſi fuerit ſubditus vel vaſallus,impetrātis illud iudiciū.d.c.ac-
cedens.¶ Octauo ſi fuerit inimicus,poteſt recuſari.ff.de ſuſpe.tut.l.
tutor quoq;.§.ſi tutor inimicus.ff.de iud.l.pretor.⁊.C.de aſſeſ.l.fin.⁊.l.
iij.§.ſi.ff.de teſti.Quod eſt intelligendū,nō de qualibet inimicitia:ſed
de capitali.l.licet autem.cum gloſſ.⁊ quod ibi dixi.ff.de arbi.⁊ no.glo.
in auť.de teſtibus.in.§.ſi vero odioſus.Et facit quod no.Barto.in.l.
iij.§.ſi.de adi.leg.¶ Nono poteſt recuſari,ſi iudex habet cauſam cum
altera partium.tunc ab illa vt ſuſpectus poteſt recuſari.ff.de excu.tu.
propter litem.¶ Decimo ſi actor eſt de familia illius iudicis,ille iu-
dex vt ſuſpectus poterit recuſari.ff.de officio preſidis.l.ſenatus.et.ff.
de iurdi.

de iuris.om.iu.l.qui iurisditioni.dic vt ibi per glos.z doc. ne sit contra.l.in priuatis.ff.de iudi. ¶ Undecimo pôt opponi,qđ iudex est seru⁹.iuxta.l.barbarius.de offi.pto.z.d.l.cũ pretor. ¶ Duodecimo pôt opponi,qđ est periurus, vel etiã infamis.vt.C.de infami.l.j. facit.l.si qs maior.C.de trãsac.C.de digni.l.neq₃ famosi.li.xij.z de rescrip.c.sciscitatus. ¶ Tertiodecimo opponi potest,qđ iudex est minor.xviij.an. nemo enim pôt causam delegare minori.xviij.annis nisi princeps.de offi.dele.c.cũ vigesimũ.z hoc in delegato.Ordinarius autẽ iudex esse nõ potest:nisi fuerit.xxv. annorũ.d.l. cũ ptor.§.j.si autẽ minor annis.xxv.maior tamẽ viginti iudicauit z nõ restituitur: nisi per dolũ male iudicauerit.l.cũ lege.ff.de arbi.de quo dic vt no.glo.Bar.Ang. z Rapha.sed melius do.Jo.in.l.quidã cõsulebat.ff.de re iudi. ¶ Quartodecimo,nõ pôt quis esse iudex eiusdẽ cause de qua primo fuit aduocatus.l.fi.C.de asses.z de postul.l.quisquis.de iurisdi.om.iudi.l.si pretor. ¶ Quintodecimo opponit̃ qđ res est ecclesiastica, z iudex est laicus. extra de iudi.c.decernimus.vt.C.de epis. z cle.aut. statuimus.z.C. ne fi.pro pa.aut.habita. ¶ Sextodecimo opponit̃,si plures dãtur iudices z maior illorũ siue maior persona,fuerit suspecta,oẽs alij possunt recusari.c.sicut accepimus.de eo q mit.in pos.cã rei seruande. ¶ Decimoseptimo, qz surdus,z mutus,cecus,a pncipio z pdigus iudices dari vel esse nõ possunt.ff.de iudi.l.cũ pretor.§.nõ autẽ.z.l.cecus.e.tit. ¶ Decimooctauo,femina iudex esse nõ pôt.d.l.cũ pretor. z.l.penul.§.fi.C.de arbi. ¶ Decimonono,pôt opponi qđ in dicta cã fuit testis. nunc iudex esse nõ pôt.l.fi.ff.de testi. ¶ Uigesimo,qđ est subdelegat⁹ a delegato:qz delegatus delegare nõ potest,nisi sit delegatus principis.l.a iudice.C.de iudi. ¶ Uigesimoprimo,qđ nõ potest esse delegatus in mero vel in mixto imperio,nisi a principe.l.j.ff.de offic. eius cui manda.est iurisdic. ¶ Uigesimosecundo,qđ nõ sit iudex:qz delegatio fuit facta vt Titio z nõ sub noĩe dignitatis.ergo nõ trãsit ad successorem.c.quoniã abbas.de offi.dele.not.Bart.z doc.in.l.more.et in.l.et quia.ff.de iurisdi.om.iudi.in.l.si seruus cõmunis.la vltima.de stip.seruo. ¶ Penultimo opponitur,q̃ fuit datus ad certaz rẽ.ergo in alijs iudex esse nõ potest.l.de qua re.ff.de iudi. Ultimo opponitur,qđ licet sit delegatus principis:tñ post sententiã transiuit annus. vñ ampli⁹ se intromittere nõ pôt.d.c.querenti.de offi.deleg. ¶ Querit̃ itẽ z opponitur,qđ est iudex incõpetens.iuxta.l.si per errorẽ.z.l. si cõuenerit. et.l.fi.ff.de iurisd.om.iudi.z.l.si quis ex aliena.z.l.licet z si susceperit. in princi.z.l.j.z.ij.ff.de iudi.z.l.fi.C.de excep.z.l.si quis ex consensu.C. de epis.audi.z in.c.inter monasteriũ cũ simi.de re iudi. vel aliqua alia exceptio opponit̃ contra iudicẽ:quis de hac incõpetentia vel de alijs exceptionib⁹ ꝯ iudicẽ oppositis,cognoscet: z istã questionẽ mouit gl. in aut.habita.C.ne filius pro patre.z Bar.z Ang.z domini mei in.l. quidã consulebat.ff.de re iud.Et Bald.z Ang. in.l.ij.ff. si quis in ius voca.nõ ie.Et cõcludas,q̃ de incõpetentia regulariter ad iudicẽ citãtẽ spectat cognitio et decisio:sit iudex cõpetens vel nõ.vt habet̃ in.d. aut.habita.in.d.l.si qs ex aliena.z in.d.l.ij.cũ si.ff.si qs i ius vo. nõ ie.

❧ ADNOTATIO. Hodie in regno Frãcie, fm ordinationes regias datas a viliers costeres artic.10.cauet̃ q̃ iudex allegat⁹ suspectus pôt aduertere,nunqd cãe suspicionis sint legitime, necne,et si cognouerit illas esse friuolas:poterit illas declarare esse tales. Si vero reperiãntur legitime,antiquior aduocatus curie non suspectus cognoscet de hmõi causis,suspicionũ:et ad illas iustificãdas assignabit vnã dilationẽ cõpetentẽ:vt ibidẽ habet̃ cap.13.Et pẽdẽte dilatione hmõi,nihilominus pcedet̃ in cã corã illo nõ suspecto:ibidẽ arti.15. Et si fuerit appellatũ eo casu quo iudex allegatus suspectus declarauisset cãs friuolas:nihilominus tamẽ procedet̃ corã illo aduocato vt locumtenente non suspectis , appellatione nõ obstante.vbi.ꝯ.cap.11. Et si appareat friuola appellatio,siquidẽ appellans psecutus fuerit corã iudice.Ad quẽ condẽnabit̃ ad mulctã seu emendã octuaginta librarũ Parisieñ.quadraginta erga fiscũ,et totidẽ erga partẽ. Si vero nõ psecutus fuerit et intra decẽ dies appellationi nõ renuntiauerit, incurrit emendã quadraginta librax,partim fisco et ptim parti applicandã.vbi.ꝯ.c.12.Si vero renũtiauerit appellationi,intra.x.dies euitat mulctam. Sinautem post.x.dies et ante.xl.dies velit renuntiare, solent impetrari litere a Cancellaria regia:quib⁹ permittit̃ renuntiare absq₃ eo quod soluat aliquã mulctam.et ita practicat̃, quod est notandum quia frequenter accidit. Antonius Caius.

Fallit fm Ange.in.d.l.ij.in multis casib⁹.Et pño,si cã iurisdictionis nõ est seorsum examinabilis a cã prin. Exẽplũ Eps vult visitare monasteriũ,sz monasteriũ dicit se exemptũ:nã nõ poterit eps de hac excep.cognoscere quinetiã cognosceret de sua iurisdictione.vt in.c.venerabili.de censi.z ibi p Inno.in glo.magna.z per eũdẽ in.c.ex parte. de xb.signi.in glo.magna.vbi elegãter decidit, q̃ allegato z pducto priuilegio exẽptionis,de veritate pñilegij eps nõ hz cognitionẽ : sed superior.Secundo fallit si de nullo alio querit̃ q̃ de iurisdictione illi⁹ iudicis.Tu pro hoc allega qđ eleganter determinat Bart.super hoc in.l.ex sententia.ff.de testa.tu.vbi Bar.voluit q̃ vbi querit̃ de iurisdictione,vcz an aliquis sit Potestas:tunc ipse idẽ non pôt cognoscere: quia iudicaret i causa propria.l.j.ff.ne quis in sua cau.zc. Et ideo bona cautela est,q̃ opponat̃.tu non es iudex cõpetens.vel tu nõ es me⁹ iudex:qz pmo casu ipse de hoc nõ poterit cognoscere.secũdo vero casu sic qđ not.in practica.Tertio fallit fm Ange.si iudex esset aliquod cõmoduz percepturus de illa causa,vel sportulas vel aliud:vt no.gl. in.l.de iure.ff.ad muni.z i.l.si quis ex aliena.de iud.z hoc tenet Barto.in.d.l.quidã consulebat.de quo per Bal.in.d.l.ij.si quis in ius voc. non ie.z in.c.j.an apud iudicẽ vel curiam domini questio fieri debeat. ¶ Ex quo infertur,q̃ si dñs petat a vasallo annuaz feudalẽ,z vasall⁹ negat feudalem,q̃ dñs non poterit cognoscere.c.ceterũ.de iudi.z ibi Inno.in.j.col.Sed.do.Jo.in.d.l.quidã consulebat.in ver.extra glo. Bar.tãgit hoc zc.tenet contrariũ per.§.ne autem labor.in aut.de iudi.col.vj.vbi patet,q̃ delegati recipiunt sportulas.z sic cõmodũ pecuniarium exercitio iurisdictionis:et tamẽ clarũ est,q̃ ipse cognoscit an sit sua iurisdictio vel non.c.super literis.de rescri.quia non cognoscit principaliter de tali cõmodo.z pro hoc tu potes adducere.l.dictantibus cũ materia.C.de testa.et.§.legatarius.z qđ ibi scripsi.instit.de testa.ord.z istud mihi placet.licet difficile esset obtinere in practica contra doc.Potes tamen vtrãq₃ opi.saluare.nam aut solũmodo potest iudex recipere cõmodum sportularũ.z sic cõmodum taxatũ a iure. et tunc ipsemet iudex de hoc cognoscet.et ita intelligatur opi.do.Joan. Aut est aliud cõmodum ex causa predicta suscepturus:et tũc si est pecuniarium cõmodum,nõ spectat ad eum cognitio:vt.d.l.si de iure.ita intelligat̃ opi.glos.Bart.z sequaciũ.cogita. ¶ Quarto fallit si obijciatur q̃ nõ sit capax iurisdictionis:vt qz est laicus,z citatus est coraz cleric⁹ qz talis obiectio facit q̃ nec principaliter nec incidẽter poterit de hoc cognoscere.c.si iudex laic⁹.de sent.excõ.in.vj.facit.c.si diligẽti. de fo.cõpe. ¶ Quinto fallit,si obiectio sugillat pudorẽ iudicis,aut ei⁹ iurisdictionẽ arguit:vt si opponit̃ q̃ sit infamis,vl' qđ sit excõicat⁹:vel q̃ sit seru⁹.vt dixi.ꝯ.tũc ipse de hoc nõ cognoscit sed superior.de offic. dele.c.cũ cõtingat.z ibi p Inno.in gl.magna.z in.d.c.ex parte.de verbo.signifi.z in Specu.de excep.§.nũc videndũ.versi.secũdo q̃ro de is exceptionib⁹.Sed Bar.in.d.l.quidã consulebat.dixit q̃ quãdoq₃ opponitur cõtra iudicẽ,qđ non potest esse iudex ex defectu nature.vt qz dicit̃ furiosus:demẽs:pubes vel qd simile.z tũc ipse idẽ de hoc nõ cognoscet.l.cũ pretor.§.nõ autẽ.de iudi.Qñq₃ exceptio,cõcernit ipsam delegationẽ.vt qz rescriptũ dicit̃ impetratum tacita veritate.z tũc de hoc ipse iudex cognoscit.l.ij.C.si cõtra ius vel vtili.publi. secus si allegaretur falsitas rescripti.allegat Inno.in.c.super literis.de rescrip.qz de hoc nõ esset iudex cõpetẽs.Qđ dicit Ange.fore verũ,nisi ille delegatus(cuius rescriptũ videt̃ falsum)esset alias iudex ordinari⁹:quia tunc etiã ipse cognoscit.vt notat Inno.in.c.preterea.de dila.Si vero exceptio cõcernat psonã iudicis,vt si opponit̃ q̃ sit infamis vel seru⁹. et tali casu dicit Inno.q̃ ipse idẽ cognoscit. Ratio,qz nõ pnunciat se esse seruũ vel infamẽ,vel nõ:sed pnũciat se esse iudicem:vel nõ.vt no. Inn.in.c.cũ sup.de offi.dele.Quod non placet Bar.p.l.absentẽ.C.de accu.Sed tu aduertas fm do.Jo.in.d.l.qdã cõsulebat.de obiect.infa. qz illa pôt opponi contra delegatũ.sed nõ ꝯ ordinariũ:donec tolerat̃ in officio.Et similiter illa,q̃ iudex sit seru⁹.qz non dz impediri ei⁹ officiũ:donec in officio tolerat̃.viij.q.iiij.c.non omne.not.Inn.in.c.sciscitatus.de rescri.z in.c.cũ sup.de offi.dele.in gl.magna.Unde tũc remediũ est fm eũ,q̃ petat̃ corã superiore q̃ remoueat̃.que oĩa tene mẽti.

13 ¶ † Sz dubitat̃ si iudex est infamis,z nõ opponat̃:an ipse iudex possit se ab onere cognoscẽdi et iudicãdi excusare rõne infamie: Inn. in c. sciscitat⁹.dicit q̃ nõ:allegat.l.nec infamiã.de decu.lib.x.Sz Bar.in l.j.C.si ser.aut libert⁹ ad decurionatũ aspirauerit.lib.x.dicit q̃ virtus cõsistit,in modo practicãdi.nã si iudex excipit,excusando se rõne infamie dicẽs se debere esse excusatũ:qz infamis.z tũc procedit dictũ Inn. Sed si excipiendo dicat,q̃ nõ pôt esse iudex:qz infamis est cum iura hoc prohibeant.z tunc dicit Bar.q̃ bene excipit:qz tunc male faceret acceptando talem delegationẽ:vt patet in.d.l.j.Et hoc quãdo est delegatus ab inferiore a principe.Sinautẽ esset delegat⁹ a principe:pẽdet hec dubitatio:ex hoc an prĩceps dãdo iudicẽ infamẽ videat̃ dispẽsasse cum ĩfamia.de quo per doct.z maxime per do.Jo.in.d.l.quidam consulebat.quã practicã tene menti.Quãdoq₃ opponit̃,qđ ipse iudex est minor.xxv.annis.z tũc dicit Bar.q̃ ipse de hoc cognoscit.p.d.l.ij.si qs in ius voc.nõ ierit.Sed durũ videtur hoc Raph.vnde in.d.l.qdã dã consulebat.dicit q̃ sicut si opponit̃ iudici de alijs vitijs,iudex non possit cognoscere vt dixi:eodẽ mõ nõ poterit de hoc cognoscere.Ego autẽ tenerẽ opi.Bar qz cũ minor.xxv.an.possit esse iudex.licet nõ cogatur iudicare inuitus.l.cuz legati.ff.de arbi.ergo de hoc articulo:an sit minor.xxv.ann.vel non dz posse iudicare.vt patet per supradicta. ¶ Sexto fallit fz Ang.in.d.l.ij.si qs in ius voc.nõ ierit.si obijcit̃ iudici delegato,q̃ prime litere p secũdas sunt reuocate qz ipse nõ pôt de h cognoscere:sed arbitri eligũtur.c.pastoralis.de rescri.Aduertendũ tñ dicit Ang.qđ si nõ opponat̃ de reuocatione:sz tantũmõ secũde litere pducunt̃:z tũc si delegat⁹ primo z delegat⁹ scđo pcedũt in causa,z cõtrarias sententias ferant:tunc illius sententia preualebit ad quem iurisdictionẽ spectare fuerit declaratũ:sed si secundũ rescriptũ non fuerit productũ,valet sentẽtia illius qui primo incepit procedere.de offi. dele.c.cum in iure.per Inno.z.d.c.ceterũ.de rescrip. ¶ Septimo fallit,si inter duos iudices est cõtentio de iurisdictione.qz vnusquisq₃ di-

cit ad se pertinere. Nã si sunt ordinarij, de hoc cognoscet superior am-
borum. Si autem sunt delegati: tunc arbitri sunt ab eis eligendi. tex.
est in. d. l. de iure. ff. ad municip. ⁊ est casus in. d. c. pastoralis. quod no.
14 ¶ † Quero q̃ sit forma exceptionis, ꝙ iudex sit seruꝰ: vel infamis: vel
excõicatus: vel ꝙ talis erat tẽpore sentẽtie? Bar. in. l. j. C. de test. et in
l. ad testiũ. §. j. ff. de test. dicit ꝙ non ꝓcedit articulꝰ, ne exceptio si dica
tur talis sñia nõ valet. vel talis non potuit esse iudex. qr erat seruꝰ vel
infamis vel excõicatꝰ: ⁊ sic de singulis: sꝫ debes addere. ita cõiter repu
taẽ. d. l. j. C. de testa. qr alias exceptio nõ cõcluderet cõtra. l. j. §. idẽ la-
beo. de flumi. Sed do. Jo. in. d. l. ad testiũ. §. j. tenet ꝯriũ, qr satis est ꝙ
articulꝰ ⁊ exceptio cõcludat regularẽ dispositionẽ. ꝑ not. in cle. ij. de re
scri. ⁊. l. omnes. §. luciꝰ. q̃ in frau. cre. ⁊ not. Bart. in. l. certum. si cer. pe.
⁊ Bar. ⁊ doc. in. l. neq; natales. C. de ꝓba. ⁊ Bar. ⁊ doc. in. l. nõ ob hoc.
C. vnde cognati. ⁊ Bart. ⁊ doc. in. l. ij. ff. si qs in ius voc. non ierit. ⁊ no.
Inno. in. c. ij. de dila. facit quod not. Bar. in. l. si duo patroni. §. marcel
lus. de iureiurã. de quo plene dixi in. §. sequẽs. s. de acti. sed regularis
dispositio bene est, ꝙ seruꝰ, infamis, excõicatꝰ, vł similis nõ põt esse in
dex. vt dictuꝫ est. ergo videtur, quod talis exceptio sit inepta. ⁊ postea
replicatione potest dici: qđ licet esset seruus: vel infamis ⁊c. tñ tũc ha-
bebatur cõiter pro libero: ⁊ etiã habebatur pro non infame. ⁊ hoc te-
nuit dominus suus Fran. de rampo. in. d. l. j. Ego tenerem vtrãq; pra
cticam: practica tamen Bart. est tutior, quam tu sequaris. ¶ Quid si
recusaẽ iudex vt suspectus, tamen non obstante hac recusatiõe iudex
procedit ad vlteriora, an ꝓcessus sit nullus? ⁊ Bar. in. l. quia poterat.
ff. ad trebel. determinat quod sic. alleg. l. j. C. si qua predi. po. ⁊ hoc etiã
voluit glos. in. c. quoties. ij. q. vj. ⁊ Hosti. vt refert Joã. and. in. c. cũ spe
ciali. de appel. sed Inno. ibi tenet contrariũ: quia nõ reperitur hoc iu-
re cautum. Nec ob. d. l. j. si quacunq; pre. po. quia ibi est speciale in illo
casu. dicit Inno. in. c. insinuante. de offi. dele. ⁊ qđ processus valeat re-
cusati. facit tex. in. l. non distinguemus. cum quidã. in fi. ff. de arbi. vbi
dicitur ꝙ obstat exceptio. ergo processus non est nullus ipo iure. Sed
Bal. ⁊ Salic. in. d. l. j. ⁊ Ang. in. d. l. quia poterat. dicunt qđ aut ratio-
ne suspicionis aut recusationis. lex transfert ipso iure iurisdictionẽ in
alium. ⁊ tunc processus recusati, ipso iure nõ tenet: vt. d. l. j. Aut sunt
eligendi arbitri. iuxta. l. fi. C. de iudi. ⁊ nondũ sunt electi. et interim re-
manet iudex. ⁊ si procedat in causa valet ꝓcessus licet possit appellari
Sed do. Jo. in. d. l. quidã consulebat. in ver. de via recusationis an ipo
iure suspendit ⁊c. licet multa dicat, videẽ tñ in effectu velle cõcordare
opi. Quia aut loquitur de iure ciuili: ⁊ sola obiectio recusatiõis cũ iu-
ramẽto sufficit. l. apertissimi. cũ glos. C. de iudi. ⁊ sic desinit esse iudex.
⁊ ideo suus processus nõ valet. quia tantũ operaẽ sola recusatio de iu
re ciuili, q̃tum recusatio ⁊ causarum recusationis expressio ⁊ electio ar-
bitrorũ de iure canonico. ⁊ in. d. c. cum speciale. sed de iure canonico si
recusetur simpliciter, nõ sufficit nisi cause allegentur: ⁊ arbitri eligan-
tur: ⁊ corã eis cause probentur. c. suspicionis. de offi. dele. ⁊. d. c. cũ spe-
ciali. ⁊ ita intelligaẽ opi. Inno. ⁊ ista cõcordia mihi placet: de quo scri
psi. ff. de appel. in rub. ¶ Ultimo quero, vnus iudex ꝓcedit cõtra Ti-
tium: titius cõuẽtus vel alius iudex vult opponere ꝙ alius saltẽ in ci
tando preuenit. iuxta. l. si quis posteaq̃. ff. de iudi. et si opponiẽ quod
non potest cognoscere, queriẽ tunc quomodo in practica formabiẽ ta
lis exceptio? ⁊ Ang. dicit qđ aduocatus debet esse cautꝰ in forma ex-
cipiendi vt nõ excipiat de iudicis incõpetẽtia. qm̃ inepte exciperet, cũ
sit in veritate cõpetẽs. nec etiã excipiat de priuilegio fori, petẽdo se re
mitti ad iudicẽ primũ: qr similiter exciperet inepte: nõ em̃ habet priui
legiũ fori. vnde succũberet propter ineptitudinẽ exceptionis. d. l. item
labeo. de flumi. cle. fi. de appel. sed excipiat cõtra ius ꝓcessum, allegã-
do ꝙ eiꝰ iurisditio est ꝓuenta ꝑ preuẽtionẽ alterius iudicis ꝑambulã.
tex. est in. d. l. si qs posteaq̃. Ita dicit Ang. in. d. l. ij. qđ tene mẽti ꝑpe-
tuo qñ sunt in vna ciuitate duo iudices q habẽt eandẽ iurisdictionẽ.
vt dixit Bar. in. l. a diuo pio. in prin. de re iudi. facit. l. j. ff. de offic. ꝓcõ.
qđ tene menti. qr semel in ciuitate mea vidi de facto. ¶ Sꝫ cũ arbitra
mẽta sint redacta ad instar iudiciorũ: iõ postq̃ vidimꝰ de iudice, videa
mus de arbitro q ei equiparaẽ. l. j. ff. de arbi. l. rẽ nõ nouã. C. de iudi. in
§. j. ibi q iudiciũ imitaẽ. ⁊ in. l. q̃netiã. ff. de arbi. vbi arguit de iudice ad
arbitrũ. ⁊ est text. in. l. si de meis. §. recepisse. in princi. ff. de arbi. et in. c.
vno delegatorũ. de offi. dele. Et dicas, qđ primo potest opponi cõtra
arbitrũ ꝙ est seruꝰ: in quẽ cõpromitti non põt. l. pedius. §. j. ff. de arbit.
15 ¶ † Sed an seruus possit esse arbitrator? gl. in. d. l. parui. sentit quod
sic. licet gloss. dicat contrariũ in. l. illa verba. de verb. signi. Sed Bart.
in. d. l. pedius. tenet qđ nec arbiter nec arbitrator esse potest: ꝑ. d. l. illa
verba. Tu aũt teneas gl. in. d. l. pedius. Nec ob. d. l. illa verba. qr ibi di
citur ꝙ talia verba ius significat. ergo ibi loquitur de cõpromissario,
⁊ non de arbitratore. qr in eo đr esse quedam trãsactio. in auẽ. vt diffe-
rentes iudices. §. j. ⁊ sic sonat in factũ. d. l. de meis. §. recepisse. ⁊. l. socie
tatẽ. §. arbitrorũ. ff. pro socio. ergo seruus est capax. licet non sui iuris.
l. quod attinet. de reg. iur. coniuncto. §. sed cum factũ. insti. de stip. ser.
16 Et hoc etiã tenet Bal. in. d. l. pedius. ¶ Ex quo doc. ibi arguunt † qđ
monachus qui equiparaẽ seruo, ꝭm Innoc. in. c. cũ olim. el. ij. de priui.
Et not. Bar. in. l. j. ff. de vul. ⁊ pup. ⁊ in. l. j. §. j. ⁊. §. si fructuarius. de sti-
pu. ser. nõ poterit esse arbiter: vt ibi no. Bar. ¶ Sed an possit esse mo
nachus arbitrator? ⁊ Bar. in. d. l. pedius. remittit se ad no. per Pet. ⁊
Cy. in. l. si q ex cõsensu. C. de epis. audi. vbi tenẽt ꝙ nec etiã arbitrator
esse potest. ita dicit ibi Cy. in prima qõne. Sꝫ Bal. in. d. l. pedius. ⁊ in
d. l. si qui ex cõsensu. tenet ꝙ cũ licentia sui abbatis, potest esse arbitra
tor. allegat not. in Spec. de arbi. §. sequitur. ver. diligenter. ⁊ ꝑ Jo. an.
in. c. pastoralis. de rescrip. ⁊ allegat. c. si. in prin. de testa. in. vj. ⁊ Spec.
alleg. c. ij. de postu. Et Sali. in. d. l. si qui remittẽdo se ad notata in. d. l.
pedius. vult ꝙ possit esse arbitrator: ⁊ istud credo verius dũmodo cũ
licentia sui abbatis vt dictis iuribus. ¶ Sed abbas q hꝫ coerctionẽ
⁊ cognitionẽ: ⁊ simplex sacerdos possunt esse arbitri etiã cõpromissa-
rij. vt voluit Spec. in. d. ver. diligenter. facit. l. non distinguemus. §. cõ
17 promisso. ff. de arbi. ¶ † Quid in deportato, ⁊ cõsequẽter in bannito
nostri temporis an possit opponi quod non possunt esse arbitri? nam
bãnitus equiparaẽ deportato. vt no. plene doc. in. l. j. C. de here. insti.
l. amissione. §. qui deficiunt. de capi. dimi. not. late Bar. in sua disputa
tione que inci. lucane ciuitatis statuto caneẽ: sed deportatus ꝭm verã
opi. arbiter cõpromissarius esse nõ põt. sed arbitrator sic: qr arbitramẽ
ta sunt ad instar trãsactionis. ¶ Primo in auẽ. vt diffe. iud. §. j. ita vo
luit Bar. in. l. si quis arbitratu. de vb. obli. ⁊ in. l. cũ pater. §. heredita-
tem. de leg. ij. ⁊ Ang. ⁊ do. Jo. in. l. ex facto. §. si quis rogatus. ad treb.
De excõicato aũt dicã. j. ¶ Scđo principałr põt opponi, ꝙ arbiter
sit pupillus: furiosus: surdus: vel mutus. l. sed si in seruũ. §. j. ff. de arbi.
¶ Tertio põt opponi ꝙ minor. xx. annis est: vñ arbiter esse non põt.
qđ intelligas qđ iudicare cogi non põt vt ibi habeẽ: ⁊ dixi. s. in hoc. §.
ꝓxi. arti. qñ tractaui de iudice. ¶ Quarto opponi põt, qđ est arbiter
in rẽ ꝓpria: vnde esse nõ põt. de quo dic vt in. l. pe. ff. de arbi. ⁊ facit. l. q
iurisdictioni. ⁊ qđ ibi not. per glo. ⁊ doc. ff. de iuris. om̃. iudi. Qđ tamen
intelligas in arbitro ꝯpromissario. Sed an arbitrator esse possit in re
ꝓpria? ⁊ quomõ ⁊ in quo vide tex. cũ gl. ⁊ ibi doc. in. l. in emẽtis. C. de
cõtrahen. emp. ⁊ ꝑ doc. in. l. fi. eo. tit. ⁊ no. Bar. ⁊ doc. in. l. si quis arbi-
tratu. de vb. obli. ⁊ vide tex. in. l. hec venditio. ff. de cõtrah. emptione.
¶ Quinto opponi põt, ꝙ arbiter est mulier. vñ arbiter esse nõ põt. l.
fina. §. fi. C. de arbi. ⁊ facit. l. ij. de reg. iu. ¶ Sed an arbitratrix, ⁊ sic qđ
amicabiliter cõponere possit mulier esse possit? vide ibi not. per Cyn.
Bal. ⁊ Sali. ¶ Sexto opponi põt, quod iudex ordinarius nõ potest
esse arbiter in re ꝓpria: in qua est iudex ordinarius. vt. d. l. sed si seruũ.
§. si iudex. ff. de arbi. ⁊ ibi glo. ⁊ not. gl. in. l. j. §. ⁊ post operis. ff. de noui
ope. nũtia. ⁊ est glo. plenior in auẽ. vt dif. iud. §. j. sed arbitrator esse po
test iudex ordinarius. vt volunt ꝑdicte glos. in. d. auẽ. vt dif. iud. §. j. ibi
aut per amicabilẽ conuentũ decidanẽ ⁊c. ⁊ qđ dixi qđ ordinarius non
põt esse arbiter, ꝓcedit etiã de iure canonico: vt not. glos. in. d. §. si qs
iudex. sed cõtrariũ habetur per glos. in. c. cũ tẽpore. de arbi. ⁊ no. Inn.
in. c. ex parte. eo. tit. ⁊ hoc tenuit do. Jo. in. d. c. j. §. ⁊ post operis. vide-
licet ꝙ sit differentia inter ius ciuile, ⁊ canonicũ. sed mihi magis pla-
cet opi. Accursij glossatoris nostri, qđ etiã de iure canonico nõ potest
esse arbiter: lꝫ arbitrator sic: qđ sic ꝓbaẽ, quoniã de iure canonico hoc
expressum nõ habeẽ per aliquẽ tex. lꝫ sint glos. ⁊ authoritates. de iure
ciuili. est tex. clarissimus in. d. §. si quis iudex. ꝙ nõ possit esse arbiter.
Ergo cũ simus in materia in qua nõ tractaẽ de pctõ, ius ciuile est ser-
uandũ imo habetur pro decisione in iure canonico. vt habetur in. c. j.
de no. ope. nun. ⁊ in. l. priuilegia. C. de sacrosanc. eccle. ergo dictus. §. si
quis iudex. debet seruari etiã in terris eccle. ⁊ etiã in foro ecclesiastico
argu. gl. not. in. c. ij. de arbi. in. vj. qđ not. ¶ Septimo opponitur, ꝙ ar
biter iudicare nõ põt: quia fuit cõpromissum de re criminali publica,
vel matrimoniali, vel famosa vel liberali. vt. ff. de arbi. l. non distingue
mus. §. iulianus. ⁊. §. de liberali. Quod tu intelligas, vt ibi habetur:
et facit. ff. de infamibus. l. quid ergo. §. ex cõpromisso. ⁊ ibi vide Bart.
18 Bal. ⁊ Ang. ¶ † De re autẽ spirituali, in laicum cõpromitti nõ põt.
et sic hoc opponi potest: vt in. c. cõtingit. ⁊ ibi plene glo. de arbi. sed au
thoritate superioris, etiam in laicũ ⁊ clericũ simul de spirituali cõpro-
mitti potest. ⁊ nõ aliter. c. per tuas. de arbi. ⁊ ibi per doc. ⁊ maxime per
domi. Abba. sicu. in repetione sua. ¶ Octauo potest opponi, ꝙ de cã
restitutionis in integrũ cõpromitti nõ põt. vt. C. vbi ⁊ apud quẽ. l. fin.
⁊ sic arbiter, de in integrũ restitutione cognoscere nõ põt nisi vt ibi ha
betur. de hoc ergo dicas: vt ibi in tex. glos. ⁊ per doc. ¶ Nono opponi
põt, nõ valet laudũ si mulier alieno noĩe cõpromittat. ff. de arbi. l. non
distinguemus. §. si mulier. Qđ forte põt intelligi, si cõpromittat tanq̃
in arbitrũ cõpromissariũ. secus si cõpromitteret: vt in arbitratorem. qr
cum tunc sit quedã transactio. in auẽ. vt diffe. iudi. §. j. ergo per mulie-
rem fieri põt: qr mulier pro alio contrahere põt. l. qui in alienã. §. q̃q̃.
de nego. gest. ⁊. l. filie. de solu. cũ si. ¶ Decimo opponi põt, si cõpromis
sum est per pupillũ sine tutoris authoritate. ergo arbiter iudicare nõ
põt. l. si pupillus. ff. de arbi. Qđ tu potes intelligere, siue sit arbiter cõ
promissarius: siue arbitrator: qr pupillus sine tutoris authoritate in
sui preiudiciũ contrahere nõ potest. instit. de autho. tuto. in prin. l. j. ⁊
ibi plene gl. ff. de noua. ¶ Undecimo dici potest, ꝙ non valet cõpro-
missum sine pena vel sine eo qđ est loco pene. ff. de arbi. Qđ intelligas
verum, nisi quãdo fieret per stipulationẽ. qr tũc teneret quo ad inter-
esse. vt

esse.vt habetur.in.l.diē proferre.§.si.cum.l.seq.ff.de arb.Uel nisi esset
dictum,rato manēte ꝯctu.iuxta glo.Bart.⁊ doct.in.l.ij.ff.de arbi.vel
nisi esset compromissum pacto nudo.l.cū antea.cum ibi no.C.de arbi.
¶Duodecimo opponitur.ꝙ nō valet si cōpromissum claudicaret.ff.
de arbi.l.qui tamē.§.pe.dic tamen vt ibi.¶Tertiodecimo dicitur ꝙ
nō valet,si cōpromittat̄ in duos cum hoc ꝙ si discordēt, possint elige
re tertium.secus si dicatur ꝙ si discordent assumatur ꝓ tertio Sēpro-
nius.l.itē si vnus.§.si inter duos.ff.de arbi.¶Quartodecimo pōt op
poni,ꝙ nō valet laudū si arbiter etiā iuridice electus iudicauerit post
diem cōpromissi.l.nō distingemus.§.si tamen.⁊.l.seq.ff.de arbi.et.l.ij.
C.eo.titu.¶Quintodecimo pōt opponi,ꝙ ab arbitro iuridice electo
fuit pronuntiatū die feriata,vel altera parte absente.nō per cōtuma
ciam.l.diē proferre.§.si quis litigatorum.⁊.l.pomponiꝰ.§.j.ff.de arbi.
qđ est verum in arbitrio cōpromissario:non in arbitratore.qꝛ cum sit
quedā transactio:⁊ sic cōtractus vt dixi.ergo omni die,etiā feriata in
honorē Dei fieri pōt.l.fi.C.de feri.⁊ no.Bar.in.l.si feriatis.ff.de arbi.
⁊ in.l.si quis arbitratu.de ver.obli.⁊ doc.in.l.fi.C.de contrahen.emp.
¶Sextodecimo opponit̄,ꝙ id sup quo arbiter arbitratꝰ est,fuit ali-
ter decisum.vnde amplius cōpromitti nō potest.l.post rē.⁊ ibi Bart.
Bal.⁊ Ang.ff.de trāsac.ꝙ est verū,nisi dubitetur an alias sit decisum
vel fuerit rite vel recte decisum.ita ꝙ decisio tenuerit.nec sufficit q̄li-
bet cōditio vel reuocatio in dubiū an fuerit alias decisum vel non.ita
dicit elegāter Bal.in.d.l.post rem.in fi.ꝙ no.qꝛ isto anno habui de fa-
cto:vel etiā nisi dicat̄ in nouo cōpromisso:non obstāte tali sñia:vel nō
obstāte tali laudo al's lato.tū de nouo ⁊c.Ita dicit elegāter Bal.in.l.
si diuersa.C.de trāsac.¶Decimoseptimo opponit̄,ꝙ est solutū ꝯpro
missum.qđ multis modis soluit̄.l.non distinguemus.§.ij.⁊.ff.de arbi.
Et per ꝯñs nō trāsit ad heredē,nisi specialiter de herede sit facta mē-
tio.l.diē proferre.§.j.ff.de arbi.¶Decimooctauo pōt opponi,ꝙ corā
arbitro nō fuit oblatus libellus.C.de arbi.l.pe.§.fi.⁊ no.gl.in.l.j.ff.de
arbi.⁊ ꝙ alia iudicialia de quibꝰ in.l.ꝓlatā.C.de sen.obseruata nō fue
rint.⁊ ꝙ nō tulit sñiam suā in scriptis.vt.d.l.pe.C.de arbi.qđ tu intelli
gas verū in arbitro:secꝰ in arbitratore.qꝛ corā eo,tanq̄ extraiudicia-
liter procedit̄.vt in.d.aut̄.vt diffe.iudices.§.j.ergo non requirit̄ libelli
oblatio,nec alia solennia iudiciorū.vt in aut̄.offerat̄.C.de li.cōte.Cre
derem tū,ꝙ qualis qualis petitio requirat̄ iuxta quā suum arbitrium
regulare possit.arg.cle.sepe.de vb.sig.ibi:iuxta petitionē.⁊ no.Bar.
19 in aut̄.ad reprimēdū.in ver.sine figura iudicij.¶†Reuoco in dubiū
an possit opponi,ꝙ arbiter sit excōicatꝰ:vt.s.dixi ⁊ clarū est ꝙ excōi-
catꝰ arbiter, ꝯpromissarius esse non potest:quia equiparat̄ iudici.l.j.
ff.de arbi.c.vno delegatorū.de offi.dele.sed sententia iudicis delegati
publice excōicati,nō valet.c.ad ꝓbandū.de re iudic.Sed Ang.in.l.ex
facto.§.si quis rogatus.ad treb.dixit ꝙ si in crimine heresis,durat in
excōicatione per annū:non potest esse arbitrator.sed ante sic:per aut̄.
credens.C.de here.sed si ex alia causa sit excōicatus,semp poterit esse
arbitrator.⁊ ante annum ⁊ post cum arbitramentū vt dixi,dicat̄ que-
dam trāsactio.⁊ sic quidā cōtractus:sed excōicato etiam publice per-
missum est cōtrahere.c.veritati.de dolo ⁊ contu.Nec ob.d.aut̄.credi-
tores:quia qđ ibi dicitur,ꝙ nulle cause ad eius audientiā deuoluunt̄.
non debet referri ad id qđ dixit post annū:ne contradicat.d.c.ad pro
bandū.sed alia contenta in dicta aut̄.credentes.que procedunt:vȝ ꝙ
sit infamis,vel priuetur officio tabellionis.de quibꝰ ibi. Nec etiā ob-
stat.d.l.iudei.C.de iude.qꝛ iudei non sunt excōicati.Et istud credo ve
20 rius,ꝙ excōicatus arbiter esse non possit.¶†Sed an arbitrator esse
possit excōicatus:Bar.in.l.cū pater.§.hereditatē.ff.de leg.ij.tenet ꝙ
sic ad similitudinē deportati cui equiparatur.vt no.gloss.in.§.minor.
insti.de capi.di.⁊ no.glo.in.c.pastoralis.de appel.sed deportatus pōt
esse arbitrator,et amicabilis cōpositor.vt.s.dixi.igit̄ ⁊c.⁊ hoc etiā te-
nuit Bart.in.l.si qs arbitratu.de ver.obli.et hoc tȝ Spec.in ti.de ar-
bi.§.fi.ver.sed nunqđ amicabilis cōpositor ⁊c.⁊ hoc mihi placet.licet
do.Jo.in.d.c.si qs rogatus.nō bene se firmet.¶Uideamus nunc, de
personis agentiū in iudicio.Uerū quia aliquis agit noīe proprio,ali-
quis nomine alieno.Uidendū itaqȝ est primo,de his qui sunt vel esse
intendunt in iudicio agendo vel accusando nomine proprio qño con
tra eos opponi pōt:⁊ qui possunt repelli:¶Et primo pōt opponi ꝙ
actor vel accusator est statuliber:qꝛ non pōt stare in iudicio agēdo vel
accusando,nisi in casibus quibus permittit̄ seruo agere vl' accusare.
l.vix certis.ff.de iudi.⁊ not.in.l.seruus.C.de iudi.et.l.j.C.de ꝑci.imp.
offe.quia pendēte conditione,statuliber reputat̄ seruus.l.statuliber.
in prin.ff.de statulib.nam seruo permittitur agere,etiam contra dñm:
quoties est causa status:vel causa spectat ad vtilitatē publicā.vt colli
gitur ex tex.⁊ legibus allegatis ibi per glos.in.d.l.vix certis:vt ibi di-
cit Bart.interim autem dum seruus agit vel cōuenitur, a dño debet
a dño ali.vt not.glos.in.l.si suspecta.§.pe.ff.de inoffi.testa.¶Et idem
dicas in monacho,qui equiparatur seruo.qđ in casibus in quibus po
test esse in iudicio contra abbatem agendo vel fugiendo, interim dȝ
a suo abbate alimētari.vt no.in.c.ex parte.de accu.⁊ habetur in.l.pe.
C.de ord.cog.Potest etiā seruus agere interdicto recuperāde.vt no.
gloss.⁊ doct.in.l.j.C.qui legi.perso.⁊ in.l.j.C.si per vim vel alio modo.
Et idem in statulibero,qui equiparatur seruo vt dixi.Et idē in mona

cho.qui equiparatur seruo.vt not.Inno.in.c.cum olim.el.ij.de priuil.
¶Secūdo, principaliter repellit̄ pupillus,sine tutore.l.j.et.ij.C.qui
21 legi.perso.et.l.clarū.C.de autho.prestā.†Admittitur tū pupillꝰ, vbi
ageret̄ sine aliqua cause cognitione.⁊ sic agit̄ sine aliqua figura iudicij
vt habetur in.l.iij.§.causa cognita.per glo.⁊ per Bart. ff.de bo.pos.vt
est in bonorū possessione delata sibi.s.pupillo.iuxta ea que habentur
in.l.j.ff.de bo.pos.furio.⁊ ifan.del.dūmodo etiā isto casu iudex cogno
scēs defectū tutoris,eius defectū supplere decreuerit.l.bonor.C.qui
admit.ad bo.pos.l.si infanti.in fi.C.de iu.deli.Et idē in interdicto de
libero hoīe exhibēdo.qꝛ etiā pupillꝰ in iudicio, tali casu adesse pōt.l.
iij.§.sed si mulier.ff.de lib.ho.exhi.Et idem in pupillari actione, si in
cōmodū pupilli dignoscatur pertinere.vt.ff.de popu.ac.l.mulier. ⁊ in
dilatione.nā pupillo ꝑmittit̄ se defendere.ff.de iur.fis.l.ait diuꝰ traia-
nus.Et in iudicio momētanee possessionis,qđ pōt per quālibet ꝑso-
nā exerceri.vt.C.qui legi.perso.l.momentanee.⁊.d.l.j.C.si per vim vel
alio mō.Qđ intelligas vex dūmō nō sit infans.l.j.ff.de vb.obl.in ꝓn.
⁊.l.j.§.sufficit.⁊ ibi gl.⁊ Bart.ff.de admi.tuto.⁊.l.q̄uis.§.infans.ff. de
acqui.pos.et no.do.Jo.in.l.ꝯtra pupillū.ff.de re indi.¶Quid aūt in
proximo infantie:an idē iudicabimꝰ,sicut de ꝓximo pubertati:dic ꝙ
sic qñ tractat̄ de eius fauore:vt est tex.no.in.§.pupillus.insti.de inuti.
stip.⁊ ibi scripsi.⁊ habet̄.in.d.l.j.de ver.obl.in prin.facit.l.j.§.pen.ff.de
act.⁊ obli.⁊.l.seruū.ff.rem pup.sal.fo.Simili mō impedit̄. pubes mi-
nor.xxv.an.esse in iudicio sine curatoris authoritate.vt.C.qui da.tu.
pos.l.pe.qꝛ sñia ꝯ eum feret̄,siue habeat pubes curatorē,vel pupillus
tutorem ⁊ ab eis nō defendant̄:siue nullo mō habeant tutorē vel cura
torem,⁊ sñia ꝯtra eos lata nullo mō vȝ.l.pe.⁊ ibi per gl.⁊ doc.C.si ad-
uer.rem iud.Qđ intelligas vt ibi no.⁊ in.l.acta.§.j.ff.de re indi.lȝ pro
eis sñia lata,valeat.l.nō eo minus.C.de ꝓcur.Et de intellectu illiꝰ le-
gis vide q̄ scripsi in.l.si furioso.de re indi.in criminalibꝰ autē,permit-
titur aliquibus casibꝰ accusare.l.ij.§.j.ff.de accu.⁊ ibi no.Sed tū omni
casu quo pupillo vel adulto ꝑmittit̄ esse in iudicio,tam in agēdo q̄ in
fugiēdo dȝ esse cū tutoris vel curatoris authoritate:vt est casus. in.d.
22 l.clarū.qđ no.¶†Tertio,ꝓdigus nō pōt agere vel accusare,sine tuto
re.Et idē in surdo ⁊ muto ⁊ furioso siue demēte.facit insti.de cu.§. itē
furiosi.qꝛ ꝓdigus cui bonis interdictū est,equiparat̄ minori habenti
curatorē ⁊ pupillo.l.si curatorē.C.de in ite.rest.⁊.l. fulciniꝰ.§. adeo. in
fi.ex qui.cau.in pos.ea.⁊ Bar.plene ⁊ doc.in.l.is cui bonis.de ver.obl.
et Bal.in.l.j.ff.de cura.fu.Et gñaliter de per se,ꝓhibet̄ agere oīs ꝑso-
na q̄ est sub administratione aliena.Nā sine suo administratore,agere
nō pōt nec esse in iudicio.l.damus.§.fi.cū.l.seq.ff.de priui.cred.⁊.l.qui
neqȝ.§.j.⁊.l.si predia.ff.de reb.eo.⁊ no.gl.multū sing.in.l.ij.C.de cura.
23 fu.facit.l.iij.in prin.⁊.l.cōsilio.in ꝓn.§.curator.eo.ti.¶†Quarto, con
trahens crimē lese maiestatis vel heresis,cū ipso iure sit interdicta si-
bi administratio bonox suorū.l.fi.C.ad leg.iul.maiest.⁊.l.donationes
in cōcubinā.§.fi.de dona.ergo actiones aliquas mouere nō pōt. facit
qđ not.Bar.in.l.post ꝯctū.ff.de dona.⁊ in extrauā.q sint rebelles. ⁊ in
24 l.post hac.⁊ ibi docto.C.de bo.dā.¶†Quinto,filius ⁊ heres pr̄is vel
matris heretici,ab agendo repellit̄ si actiones hereditarias intenta-
ret.l.cognonimus.C.de here.nisi dictus filius.fuerit orthodoxus qui
tunc lȝ pater fuerit hereticus vel alterius secte improbate.tū dȝ ali ⁊
dotari a patre.⁊ poterit hereditarias actiones mouere qđ not.ꝓ filia
vnius hebrei q̄ efficit̄ christiana,⁊ dȝ dotari a patre hebreo.⁊ ita vidi
25 de facto Bononie.¶†Sexto,vxor impedit̄ cōtra maritū intentare
actionē de dote constante matrimonio.nisi ꝓut habet̄ in.l.vbi adhuc.
per gl.⁊ doc.C.de iu.dot.et ibi habet̄.⁊ late per Bar.in.l.si cōstante.ff.
sol.mat.quinimo si alias dos restitueret̄ cōstante matrimonio nō va-
leret.l.j.C.si constā.ma.dos soluta sit.nisi in casu legis mutus.§. manē
26 te.de iure dot.⁊.l.q̄uis.cū.l.seq.ff.solu.ma.¶†Septimo,maritus cō
stante mr̄imonio ꝯ vxorem:et vxor ꝯ maritū nō possunt actiones fa-
mosas vel penales intentare.l.diuortij.C.re.amo.l.j.ij.et.iij. ff. eo. tit.
27 ¶†Octauo nō audit̄ pater ꝯ filiū,nec filius cōtra patrē,nisi in certis
casibus.de quibus per tex.glo.et doc.in.l.lis nulla.ff.de iudi.qꝛ ibi cō
petit filio contra patrē actio:vel officiū iudicis illud pōt intentare. et
econtra vbi pater nō pōt vti iure patrie ꝑtātis,pōt habere iudiciū cō
tra filiū.et ista colligunt̄ ex dictis Bar.in.d.l.lis nulla.et ex legibꝰ ibi
alleg.per gl.¶Aduertas tū,ꝙ oībus casibus quibꝰ filio ꝑmittit̄ age
re cōtra patrē,dȝ prius petere et consequi veniā etiā si esset emācipa-
tus.l.fi.C.de in ius voc.et etiā si esset miles vel doctor,⁊ pr̄ esset rusti-
cus:et ageret etiā in cā peculij castrensis vel quasi.vt est glo.sing.l.co-
gi.§.si pater.in ver.cōtra obsequiū.ff.ad treb.al's ꝓcessus suus nō va-
leret.l.venia.cū ibi not.C.de in ius voc.qđ nunq̄ exeat mentē tuam.
Nec etiā filiusfa. pōt stare agendo vel defendēdo in iudicio,cū extra-
neo nisi cū cōsensu paterno.l.fi.§.necessitatē.de bo.que libe.Et qño et
qñ debeat prestari talis cōsensus.vide q̄ plenissime scripsi.s.de act.in
§.actiones aūt de peculio.ver.quero an filꝰ possit esse in iudicio ⁊ in
28 re antiquo ⁊ nouo dic audacter vt ibi.¶†Nono, repellunt̄ agere, bā
nitus,et spoliator excōicatus. arg.ff.ex qui.cau.ma.l.sed et si per ꝑto
rem.§.actio.et.l.sed ⁊ si dū decreto.§.idēqȝ.et.C.de do.inter vi.et vxo.
29 si maritus.et extra de iudi.c.intelleximus.de resti.spo.c.lpc.¶†De-
cimo,repellunt̄ monachi,conuersi,nisi noīe sui plati.in aut̄.de mona.

§.illud quoq̃.⁊.§.ſi ꝟo delinquēs.⁊.C.de epiſ.⁊ cler.l.deo nobis.in fi.
30 pꝛincipij.facit qđ no. gl.in.l.cū heredes.§.ij.de acq.poſ.¶ † Undecimo repellit̃ fideiuſſoꝛ, agere ꝯtra reū ꝓ quo fideiuſſit anteq̃ ſoluat.l.indebitā.ff.de cōdi.indeb.vel aliq̄d loco ſolutionis faciat.l.q debitoꝛem.ff.de fideiu.vl' etiā agere nō pōt, anteq̃ ſit cōdēnatus.l.ſi ꝓ ea.C.mādа.l.idemq̃ ex eo.§.fideiuſſoꝛ.ff.mādati.niſi in certis caſibus q habētur p gl.⁊ doc.in.l.luciꝰ.ff.mādati.⁊.l.ſi ꝓ ea.quibꝰ caſibus pōt agere ꝯtra reū,etiā anteq̃ ſoluat:vel etiā anteq̃ ſit ꝯdemnatꝰ.inter quos eſt caſus ſi fideiuſſoꝛ eſt obligatꝰ ex inſtrumēto guarētigie,vel alio modo quod habeat executionē paratā.tūc enim,etiā quamuis nōdū fuerit cōdemnatꝰ,vel nōdū ſoluerit pꝛo reo,vel nōdū ſteterit diu in obligatione:tñ poteſt agere ꝯ pꝛincipalē intra modicum tp̄s et petere ꝙ extrahat̃ de obligatione.vt no.Bal.⁊ Sal.in.d.l.ſi pꝛo ea.⁊ vide oīno Cy.in.l.certū.C.fami.erciſ.⁊ ibi Bald.Salic.et Bart.in.l.fideiuſſoꝛ ꝓ vēditoꝛe.ff.de fideiuſ.⁊ Bart.in.l.eū qui.§.j.in fi.ff.de iureiu.ꝙ nunq̃ exeat mentē tuā.¶ Duodecimo repellit̃ q̄s agere iudicio fami.erciſ.vel cōi diuidūdo,ſi negetur coheres eſſe vel cōionem habere cum poſſeſſoꝛe:⁊ ipſe non ſit in poſſeſſione.ff.de excep.l.fundi.⁊.l.j.cū ibi not.per gloſ.Bart.⁊ Bal.ff.fami.erciſ.hoc verū ſi fuerit oppoſitum.alias ipſo iure teneret iudiciū.l.ij.cū gloſ.Et ibi per Bar.⁊ doc.C.cōi diuidundo.⁊.l.ſi mancipia.§.j.de euic.⁊ no.Bar.in.l.fundi.ff.de excep.de quo dixi.ſ.de actio.in.§.quedā.in ver.quero ad hoc vt competat hoc iudicium ⁊c.qđ not. ¶ Tertiodecimo repellitur,qñ pōt opponi qđ licet actio cōpetat,tamen permature agit vt pupillus ante finitaꝫ tutelam.l.niſi finita.ff.de tut.⁊ ra.diſt.vel debitoꝛ qui vult agere pignoꝛatitia,ante ſolutionē debiti.qꝛ non poteſt.ff.de pig.act.ſi rem alienā.§.omnis.⁊ ibi vide gloſ.qꝛ hoc fallit in certis caſibus,⁊ ecōtra etiā q̄uis ſoluerit pecuniā,tñ certis caſibus ei non cōpetit pignoꝛatitia.vt ibi per glo.Bar.Bal.⁊ Salic.¶ Quartodecimo repellunt̃,qui agere volūt inter alienā viceꝫ vt eis pꝛeferat̃.ff.de inoffic.teſt.l.poſthumꝰ.ſ.§.ſi q̄s.C.q admit.ad bo.poſ.l.fi.in fi.⁊.l.j.C.de edi.di.adri.¶ Quintodecimo repellit̃ venditoꝛ:⁊ eius heres.ſi vult vēdicare rem quā vendidit.l.vēdicanteꝫ.de euic.l.j.ff.de excep.rei iudi.¶ Sextodecimo repellit̃ regulariter oīs ille qui vult venire cōtra ꝓpꝛiū factū.vt not.per gloſ.Bar.⁊ Bald.in.l.poſt moꝛtē.ff.de adop.Fallit in certis caſibus.not.ibi per gloſ.⁊ doct.facit.l.venditoꝛ.ff.cōia pꝛedi.⁊ ibi vide no.do.meū Flo.⁊.ff.de re iudi.l.iudex.¶ Decimoſeptimo,repellit̃ allegans turpitudinē ſuam,ab alio non detectā.C.de tranſac.l.trāſactione finita.⁊.l.alias.⁊ ibi late Bart.ff.de iureiur.¶ Decimooctauo in effectu repellunt̃ agere,illi quibꝰ obijcit̃ compēſatio de debito liquido.iuxta l.fi.⁊ qđ ibi per doct.C.de cōpen.de quo vide qđ ſcripſi in.§.in bonefidei.ſ.de act.⁊ facit.l.ſi ambo.⁊.l.fi.ff.de cōpē.¶ Decimonono impeditur agere,vēditoꝛ in re iam vēdita:⁊ debitoꝛ in re pignoꝛata.et vxoꝛ in re dotali.l.ſepe.de re iudi.cū ibi no.per gloſſ.⁊ doc.⁊ ibi plene p do.Jo.facit.l.dote.C.de rei vēd.¶ Uigeſimo repellunt̃,viri Illuſtres q nō per ſe:ſed pꝛocuratoꝛe cōſtituto,agere poſſunt ⁊ debēt.l.pe.⁊ aut̃.ibi poſita.C.de ꝓcur.¶ Uigeſimopꝛimo,repellūt̃ tutoꝛes:curatoꝛes,⁊ pꝛocuratoꝛes,qui finito eoꝝ officio volunt directis actionibꝰ experiri:qꝛ eis pꝛeferunt̃ illi,quoꝝ nomine fuerūt acquiſite.l.in cauſe.§.fi.de pꝛocur.⁊.l.ij.ff.qñ ex facto tut.Actoꝛis tñ pꝛocuratoꝛ,auditur etiā finito officio ſi deſyderat ex iudicato ſibi ſatiſfieri ſi dñs non eſt ſoluēdo:vel nō pōt ab eo exigere.l.actoꝛis ꝓcuratoꝛ.ff.de pꝛocu.¶ Uigeſimoſecundo,repelluntur oēs illi qui agunt ante diem vel cōditionis euentū.ff.de pac.l.item quia.ff.qñ dies vſuſfruc.leg.ce.l.j.in fi.et.ſ.eo.§.tempoꝛales.ver.hodie,et ibi dixi.et plene Bar.in.l.ita ſtipulatꝰ,de ver.oblig.¶ Uigeſimotertio repellitur comodans,ante finē vſus ad quē conceſſit.l.in cōmodato.§.ſicut.ff.cōmo.⁊ locatoꝛ ante finem locationis:niſi in caſibus qui habent̃ in.l.edē.per gloſſ.⁊ doct.locati.⁊ ibi tex.ff.eo.ti.l.quero.§.inter locatoꝛē.qđ non pꝛocederet in pꝛecario,qđ ad nutum cōcedentis poteſt reuocari.argu.l.j.⁊.l.ait pꝛetoꝛ.§.j.ff.de pꝛeca.¶ Uigeſimoquarto,venditoꝛ vel emptoꝛ repellit̃ agere anteq̃ offerat ⁊ adimpleat plenarie contractū ex parte ſua:de cōtrahē.emp.l.qđ vēdidi.⁊.ff.de actio.emp.l.iulia.§.offerri.Et generaliter omnis,cui aliquid ex parte ſua venit adimplēdum:niſi pꝛiꝰ adimpleat vel offerat ſe adimplere.repellitur ab agendo.l.ex placito.de re.permu.⁊.l.ediles etiā.§.fi.ff.de edil.edic.⁊ ibi gl.¶ Uigeſimo quīto repellit̃ etiā emptoꝛ,ſi vult agere de euictione contra venditoꝛē:anteq̃ reus euincatur.l.vtiq̃.ff.de euic.⁊ rite ⁊ recte fuerit in iudicio euicta.l.non tamen.ff.de euic.non per cōpꝛomiſſum.l.ſi dictū.§.j.de euic.⁊.l.ſi per impꝛudentiā.eo.tit.niſi emptoꝛ fuerit ignoꝛās,⁊ venditoꝛ ſciens reꝫ eſſe alienā que vendebat̃:qꝛ agitur ex empto,etiā anteq̃ euincat̃.l.ſeruus quem.§.fi.ff.de act.emp.⁊ ibi eſt caſus ſingularis,quē no.perpetuo:qꝛ nō eſt diu,qđ fuit de facto mutine,de his vide q̄ plene ſcripſi.ſ.de act.§.actionū.in materia emptionis ⁊ vēditionis.dic vt ibi.¶ Uigeſimo ſexto repellit̃ agere furti iniuriarū,qui etiā pacto nudo remiſit.l.ſi tibi decē.§.quedā.⁊ ibi gloſ.et doc.ff.de pac.⁊ etiā ſi alio modo iniuria remiſſa ſit:vt no.gloſ.no.in.§.fi.ſ.de iniur.dic vt ibi dixi.¶ Uigeſimoſeptimo,non audit̃ libertus contra patronū:filij cōtra parentes,etiā petita venia in actionibꝰ famoſis:ſed verbis tēperatis:vt bone fidei mentio fiat,agendū eſt.l.non debet.⁊ ibi vide formam agendi p Bar.ff.de dolo.et not.Bar.⁊ doc.ī.l.infameꝫ.de pub.iud.de quo dic vt dixi ſ.de pena te.liti.§.fi.⁊.ſ.eo.in pꝛin.¶ Uigeſimooctauo non tenet iudiciū,ſi agatur rei vēdicatiōe vel noxali iudicio:⁊ reus neget ſe poſſidere.ff.de rei ven.l.qui petitoꝛio.ff.ſi ex noxa.cau.aga.l.ij.§.j.niſi pꝛimo de mendacio poſſeſſoꝛ fuerit cōuictꝰ.l.fi.ff.de rei ven.⁊ qđ ibi not.per glo.Bar.Bal.⁊ Ang.tu de intellectu.d.l.fi.vide que ſcripſi.ſ.de act.in.§.j.in ſecūda parte in materia realis actionis.dic vt ibi.¶ Aduertas tñ,ꝙ tali caſu ſi actoꝛ pꝛobat ſe dñm:licet nō pꝛobet reum habere facultatē rei reſtituēde.iuxta.l.officiuꝫ.ff.de rei ven.tñ ſequit̃ ſententia declaratoꝛia dñi ipſius actoꝛis licet reus abſoluat̃.⁊ iſta ſententia hꝫ mirabilē effectū:qꝛ ſi poſtea qñcunq̃ reperiat̃ ꝙ cōuentus poſſideat,ſiet executio dicte ſn̄ie ꝯ eū.lꝫ in dicta ſn̄ia nō fuerit cōdemnatus.vt eſt tex.cū gl.⁊ ibi Bart. in.l.ſi a te.§.j.ff.de excep.rei iudi.qđ eſt ſingulare:de quo dic vt dixi in.§.j.ſ.de actioni.in dicta materia reali.¶ Uigeſimonono repellit̃ creditoꝛ,ſi velit agere cōtra fideiuſſoꝛē mādatoꝛē vel ſimilē,non facta excuſſione pꝛius ꝯ pꝛincipalem aut̃.pn̄te.C.de fideiu.⁊.C.de act.⁊ obli.aut̃.hodie.de quo per Bar.in.l.decē.et ibi doc.de verb.obli.⁊.l.fi.ff.ſi cer.pet.⁊ aut̃.hoc ſi debitoꝛ.⁊ ibi gloſ.et doc.C.de pig.nec etiā creditoꝛ agere pōt,contra pignoꝝ poſſeſſoꝛē nō facta pꝛius excuſſione nō ſolū ꝯ reum pꝛincipalē:ſed etiā contra oēs qui pꝛincipaliter obligati ſunt cū reo pꝛincipali.ac etiā niſi pꝛius excuſſis oībus fideiuſſoꝛibus,⁊ fideiuſſoꝛibꝰ fideiuſſoꝛū ⁊ mandatoꝛibꝰ pꝛincipalis.vt eſt tex.ſing.in.§.ſed neq̃.in aut̃.de fideiuſ. Quod nūq̃ exeat mentē tuā:qꝛ de illo tex.his diebus lucratus fui vnū floꝛenum.de quibus oībus vide que ſcripſi.ſ. de actio.§.item ſi q̄s in fraudem.¶ Trigeſimo repellit̃,qui mouet cām ſtatus impuberi cuius intereſt differri.l.j.⁊.ij.C.ad carb.dic vt ibi per gl.⁊ doc.¶ Trigeſimopꝛimo,excipit̃ contra actoꝛē ꝙ p̄poſtere agit.l.exitus.ff.de acqui.poſ.l.oꝛdinarij.C.de rei vendi.l.incerti.C.de interdi.§.retinende.j.de interdi.⁊ ibi aliquid ſcripſi.¶ Triceſimoſecūdo,repellunt̃ agentes tp̄e feriaꝝ,nō ſolū inductarū in honoꝛē Dei.l.fi.C.de ferijs.ſed etiā in ferijs repētinis,que equiparant̃ ſolennibus.l.j.cū ibi no.C.de ferijs.et not.gloſ.in cle.ſepe.de verb.ſigni.Quinimo etiā tp̄e feriaꝝ,que ſunt inducte in vtilitatē hoīm.l.j.ff.de fer.niſi in caſibus qui habent̃ in.l.j.⁊.ij.eo.titu.¶ Trigeſimotertio,repellunt̃ oēs illi qui conueniūt illos,qui in ius vocari nō poſſunt.l.j.ꝥ.iij.⁊.iiij.ff.de in ius voc.⁊.ff.de iudi.l.pars literarū.⁊.ff.de iniu.l.nā ⁊ magiſtratus.¶ Trigeſimoquarto,gn̄aliter repellunt̃ ab exoꝛdio litis:qui pꝛoponunt actionē nimis generalē.l.fin.C.de anna.excep.Uel qui pꝛoponit actionē ineptā .l.j.§.j.ff.ſi mē.fal.mo.di.⁊.c.examinata.de iudi.Intantū ꝙ ex mero iudicis officio,libellus ineptus pōt declarari.l.j.ff.de aſſeſ.vel qui ſine actione experit̃.qꝛ tunc etiā officio iudicis:licet pars nō opponeret,pōt repelli.l.vbi pactū.cū glo.C.de tranſac.Intantū ꝙ q̄uis ꝑ partē nō opponat̃.iuxta no.per gl.in.l.vbi pactū.C.de tranſac.et ibi doc.in.l.ſi vnus.§.pactus ne peteret.ff.de pac.et ibi Bar.⁊ Bal.in.l.lecta.ff.ſi cer.pe.pōt tñ deduci in mēte iudicis in allegationibus,⁊ ſufficit:vt no. elegāter Bar.in.l.eū qui ita.§.qui ita.ff.de ꝟ.obli.¶ Trigeſimoquinto repellit̃,cōtraria ꝓponēs.l.j.cū ibi no.ꝑ doc.C.de fur.facit.l.ſi alius.ff.qñ appel.ſit.⁊ ibi aliq̄d dixi,dic vt dixi.ſ.eo.in rub.in illo articulo,an poſſit ꝓponere ꝯrias exceptiones.¶ Trigeſimoſexto repellit̃, qui pꝛoponit diuerſas actiones:qꝛ dꝫ alterā eligere.l.qđ in heredem.§.eligere.ff.de tribu.niſi vna alteri ſit p̄paratoꝛia.vel niſi ſit vna penalis ſui natura,⁊ ab initio:⁊ altera reiꝑſecutoꝛia.vel niſi hoc fiat contumacia rei nō rn̄dentis.l.cū filijs.§.varijs.de leg.ij.ff.de condi.fur.l.ſi pꝛo fure.j.rn̄.ff.de fur.l.ſi pignoꝛe.§.cū furti.ff.ad exhi.l.iij.§.eſt autē.In penalibꝰ autem:ſi dant̃ ex vno facto,opoꝛtet ꝙ altera eligat̃.Ueramtñ ſi eſt plus in vna q̃ in alia,pōt actoꝛ per aliam cōſequi qđ nō fuit cōſecutus per actionē intentatā.l.j.ff.vi.bo.rap.⁊ ibi Bar.et.ff.cōmo.l.itē queritur.Si vero dat̃ ex diuerſis factis,vna nō pōt alterā impedire.imo ambe eodē libello poterūt intentari:vt pꝛo ſeruo ſubtracto ⁊ occiſo.⁊ furti.et.l.aquil.de occiſo.vtputa ſi ſeruus eſt a fure occiſus.l.nunq̃ pura.ff.de pꝛiua.delic.⁊ ibi plene ꝑ Bar.de quo vide qđ plene ſcripſi in trac.meo Maleſi.¶ Qui autē repellatur accuſare,vide que late ſcripſi in dicto tracta.Maleficio.in gl.in ver.necnō ad querelā.infraſcripti tītij ⁊ ver.quero an quilibet poſſit de crimine accuſare.⁊ in ver.j.ergo ꝓhibetur accuſare mulier ⁊c.dic vt ibi.⁊ ſufficiat remiſſio.¶ Et aduertas,ꝙ trigeſimoſeptimo repelluntur ab agēdo illi,qui nō ſunt nominati in inſtr̄o:qꝛ inſtrumentū nō loquitur de eis.Sed tu aduocate ſis bene cautus in opponendo:qꝛ nō ſufficit dicere tu nō potes agere ex iſto inſtrumento:qꝛ in eo nō es noīatus:ſed debes addere ⁊ tua nō intereſt.al's inepte exciperes.Ita dixit Bald.⁊ doc. in.l.ſi fideiuſſoꝛ.in pꝛin.ff.de leg.j.qꝛ multi poſſunt agere,qui nō ſunt noīati in inſtrumento:dūmodo eoꝝ interſit.d.l.ſi fideiuſſoꝛ.⁊.l.fideicōmiſſa.§.interdum.ff.de leg.iij.qđ bene not.in pꝛactica.Sed ſi opponeretur contra actoꝛē ꝙ ſit excōicatus,poteſt id opponi nō ſolum ante lit.cōteſt.ſed in quacunq̃ parte iudicij.c.pia.de excep.in.vj.Intantū ꝙ poteſt opponi poſt terminū datū ad opponendū omnes exceptiones.cle.j.de excep.¶ Nunc deueniamus ad illos,qui alieno noīe ſunt in iudicio.Et quia iſte tex.facit mentionē de pꝛocuratoꝛe,dicamus p̄mo de eo.Uerum qꝛ duplex eſt ſpecies ꝓcuratoꝝ.Aliqui eñ ſunt ꝓcuratoꝛes ſimplices

simplices, aliqui in rem suam. sed qꝛ iste text. loquit̃ de ꝓcuratore simplici, ideo nũc dicamus de eo. Et de ꝓcuratore in rem suam. ĩ. de per
31 se dicemus. ¶ † Et est sciendũ, qđ quadrupliciter põt opponi ꝯ simplicem ꝓcuratorẽ. Primo rõne persone ꝓcuratoris. Scđo rõne persone constituentis. Tertio ratione cause. ¶ Quarto rõne officij. ¶ Et quo ad primum rõne ꝑsone ipsius ꝓcuratoris, põt opponi ꝙ ꝓcurator est minor. xxv. an. l. minor. ff. de procu. Qđ est verũ nisi in casu. l. exigendi. ⁊ qđ ibi per glo. ⁊ doc. C. de ꝓcura. vbi filius minor ꝓ defensione patris absentis, ne cõdemnet̃ põt interuenire. de quo dic vt ibi plene per gl. ⁊ oẽs doc. Et istud est verũ, ĩ ꝓcuratore ad iudicia. sed ad negotia, etiã minor ꝓcurator esse põt. l. cũ mãdato. in ꝑn. ⁊ in fi. ff. de mino. ⁊ ff. de manu. vindi. l. collectaneꝰ. Et ista est vera opi. gl. cõiter docto. ꝑ qua hodie est casus in. c. q generalr̃. circa fi. de ꝓcur. in. vj. lꝫ Joã. alr̃ dixerit. vel etiam minor ad iudicia cũ iuramẽto admittet̃. ita eleganter dixit Bar. in. d. l. minor. ⁊ doc. ĩ. d. l. exigẽdi. ⁊ põt esse ratio, qñ minor defensor aliene litis iurauerit: qꝛ iuramentũ facit eũ maiorẽ. vt est glo. ordi. in. l. ij. ĩ glo. magna. C. de rescin. ven. ⁊ no. doc. in aut̃. sacramenta. C. si aduer. ven. ¶ Itẽ excipit̃ ꝙ est seruus. vt. l. seruũ quoq. in prin. ff. de ꝓcura. qđ est verum, ad iudicia. sed ad negotia, seruꝰ põt cõstitui pro ꝓcuratore in cã liberali. vt ibi in fi. ꝑn. Et est ratio: qꝛ seruus etiã per se, regulariter in iudicio stare nõ põt. l. seruus. C. de indi. coniũcta. l. vix certis. ff. eo. tit. Item excipit̃ ꝯ procuratorẽ, quod est miles. l. militem. cũ ibi no. C. de procura. Itẽ ꝙ est mulier. ff. de procur. l. femine. de his dic vt dixi. s̃. eo. §. super tex. Itẽ excipit̃ ꝙ est clericꝰ. de quo dic vt habet̃ in. §. alium. in aut̃. de sanc. epis. Itẽ ꝙ est doctor. facit glo. in. l. miles in prin. ff. de re iudi. de his dic vt dixi in hoc. §. s̃. in glo. ĩ ver. offensa. Item excipit̃, qđ est medicus: qꝛ medicus in actibus publicis ⁊ in iudicijs, esse nõ põt nisi ꝑ se ⁊ ꝑ collegio suo. vt est bonus tex. in. l. placet. C. de epis. ⁊ cle. Item excipit̃, ꝙ est redemptor litis. l. si vero nõ remunerandi. §. maurus. ff. man. ⁊ C. de ꝓcur. l. item. ⁊ C. mãdati. l. si ꝯ litium. siue litẽ redemerit: vel pactus fuerit de quota litis, siue fuerit procurator siue aduocatus. vt no. gl. in. d. l. litẽ. C. de procu. Itẽ excipitur, ꝙ nõ habet mandatũ: nec habere ostẽdit. nec ex cõiuncta persona. ff. de neg. gest. l. si pupilli. §. pe. ⁊ l. si aũt. ⁊ l. sed ⁊ he. ff. de procur. de hac aũt cõiuncta persona, plenius ⁊ ꝑ se. ĩ. dicam. in ver. verũ. qꝛ aliqñ coniuncta persona, agit ꝑ ꝯiuncta. dic vt ibi dicã. vel si procurator docuit semiplene de mandato, ⁊ nõ vult cauere de rato vel si intendit cauere de rato: nullatenꝰ etiã semiplene ꝓbat de mãdato. l. j. cũ ibi plene not. per glo. ⁊ doc. C. de procu. ¶ Item excipit̃ ꝙ est reus criminis cõstitutus. i. condemnatꝰ: vel etiam pendẽte accusatione. qm̃ pendẽtia iudicij tm̃ operat̃, q̃tum ipsa cõdemnatio ad interdicẽdum officiũ procuratoris. l. reus delatus. ff. de mune. ⁊ hono. ¶ Et aduertas, ꝙ talis exceptio ante litem cõtest. opponi dꝫ vt voluit Sali. ĩ. l. reũ. C. de procur. Et si talis exceptio omittat̃, valet processus. vt voluit ibi gl. ⁊ Bar. de quibus omnibꝰ late vide tex. glo. Cyn. Bar. Bald. Ange. ⁊ Sali. in. l. reum criminis. dic vt ibi. ¶ Item põt opponi, ꝯ ꝓcuratorem qđ dominum suum recõuentũ nõ defendit. C. de procu. l. actionẽ. ⁊ l. seruum quoq. §. fi. cum. l. seq. ff. de procu. ¶ Sed an sufficiat cauere de defendendo glo. in. d. l. actionẽ. ⁊ in. d. l. seruum quoq. §. fi. cũ. l. sequẽ. ⁊ in. l. ⁊ ideo. §. si filia. ff. rerũ amo. dixit ꝙ aut reus vult statim agere, ⁊ procurator dꝫ dominum suum defendere: aut reus cõuentꝰ vult differre: et satis est, ꝙ caueat de defendẽdo. sed in hoc vltimo doc. vltramontani in. d. l. actionẽ. cõtradicunt. qꝛ qđ ꝓcurator teneat̃ cauere de defendendo, nõ reperit̃ iure cautũ. Sed vltramontani tenẽt glo. in. d. l. actionẽ. ⁊ Bar. in. l. j. C. de satisda. ⁊ in. d. §. si filia. ⁊ ita tenet̃. ¶ Ad vnum tamen s̃m Bal. in. d. l. actionẽ. est aduertẽdum: qꝛ iudex dꝫ moderare dictam cautionẽ: qñ reus nõ vult statim agere quo ad q̃titatem: ⁊ etiaꝫ quo ad tempus. arg. l. omnẽ. cũ ibi no. ff. de procura. ne sit in potestate rei, petere mille marchas auri: ne ꝓcurator actoris reperire possit satisdationem: ⁊ maxime in partibꝰ alienis. quinimo dixit Guil. de cug. Jac. bu. ⁊ Sali. in. d. l. actionẽ. qđ si satisdationẽ in loco nõ posset reperire: ꝙ iudex anteq̃ ꝓcuratorem repellat ab agendo, dꝫ stare ⁊ remittere sue iuratorie cautiõi dũmodo duo iuret. vꝫ se sibi fideiussorẽ prestare nõ posse. arg. l. de die. §. pe. ⁊ fi. ff. qui satis. cog. ⁊ l. ij. §. pe. ff. de iud. ⁊ etiam qđ iuret ⁊ promittat per stipulationẽ, ꝙ dominũ defendet. et hoc vltimum probat̃ in rub. ff. de in ius voc. vt caueant ⁊ satisdent aut iterato caueãt. facit. l. cũ clericis. C. de episc. ⁊ cleri. ⁊ tali modo obuiat̃ fraudibꝰ vtriusq partis: qđ tene menti. ¶ Secũdo principaliter repelli põt procurator, rõne persone cõstituentis ꝓcuratorem. vt si dicatur tu nõ es procurator: qꝛ tu es cõstitutus procurator a minore. xxv. annis sine tutore vel curatore. l. neq. C. de procu. cum ibi no. Itẽ obijcitur ꝙ ille qui constituit te, est seruus qui etiam per se in iudicio esse nõ potest. l. seruus. C. de indi. ¶ Item põt obijci, ꝙ constituens est mortuus ante litem a ꝓcuratore cõtestatam. ⁊ sic morte mandantis, finitum est mãdatum. l. mãdatum. ⁊ ibi plene per Cy. Bal. ⁊ Sali. C. manda. ibi glo. ⁊ l. peñ. ⁊ ibi plene per Pau. de cast. in repe. ff. de sol. ⁊ in. l. si defunctus. in prin. ff. de ꝓcura. de quo dic vt plene scripsi in addi. in. l. peñ. ff. que sent. sine appel. rescind. ¶ Item obijcit̃, ꝙ dominus reuocauit mãdatum tuum expresse, vel saltem tacite. qꝛ cõstituit aliũ procuratorem nõ cõfirmãdo mãdatum. l. si quis ꝓcuratorio. §. fi. ff. de procura. Vel si dominus fecit in sui persona actuꝫ in iudicio, in quo procurator fuerat litem cõtestatus ⁊ dominus nõ fuit protestatus qđ nõ intendebat reuocare suum procuratorem. vt not. Bar. in. l. mutare. ff. de procu. quod no. ¶ Item potest opponi ꝙ cõstituẽs te procuratorem, nõ est dominus rei de qua agitur vel cause que intẽditur agitari: quinimo est auus procurator dominus instãtie: vel ꝙ a tutore vel curatore sit cõstitutus nõdum lite cõtestata. ¶ Item ꝙ postq̃ te cõstituit, est factus reus criminis lese maiestatis: vel est effectus monachꝰ vel cõuersus vel in banno perpetuo positus: ⁊ omnia ista probãtur in infrascriptis iuribus. vꝫ in. d. l. neq. de procu. l. ante litem. ⁊ eo. tit. d. l. si quis procuratoris. §. fi. C. de procu. l. ꝓcurationibus. ⁊ l. nullam. et ibi Bar. ⁊ doc. eo. ti. ⁊ in. l. ab executore. §. fi. ⁊ quod ibi scripsi. ff. de appel. ⁊ facit clemẽ. j. de ꝓcur. ⁊ idem si cõstituens est filiusfamilias: cum regulariter ad suũ patrem tãtummodo, exercitium suarum actionum pertineat. l. j. in fin. C. de anna. excep. l. fi. §. vbi autem. §. de bo. que libe. de quo dic latius vt scripsi. s̃. de actio. §. actiões autem de peculio. circa finem. Procurator tñ deuictus in principali, põt alium ꝓcuratorẽ cõstituere in cã appellatiõis: q̃uis instãtia prima de qua erat effectus dominus litis per cõtestationem litis, sit finita. vt est text. not. in. d. l.
32 ab executore. §. fi. ¶ † Ex quo not. ꝙ procurator nõ põt alium procuratorem facere regulariter: nisi effectus fuerit dominus litis per cõtestationẽ litis. d. §. fi. cum simi. quod est verum, nisi esset sibi data potestas substituẽdi. vt est gl. singularis in. l. cũ essent. ff. de serui. rustico. predi. in fi. ⁊ est casus in. d. c. j. de ꝓcurato. in sexto. ⁊ ideo aduertas, qñ ꝓcurator substituit: si substituit habẽs licẽtiam a cõstitutione, dꝫ dicere Titius ꝓcurator Seij habẽs mãdatum ad substituẽdum substituit Caium ⁊c. alias autem dꝫ dicere Titius dñs litis vt dominꝰ talis litis substituit Caium procuratorẽ ⁊c. Et isto casu quoties substituitur a procuratore quo substitutus dꝫ cauere: vide elegãter Bar. in l. ij. in prin. de cura. bo. dan. Sinautem sit procurator ad negotia, an ⁊ qñ possit substituere ⁊ alteri vices suas cõmittere: vide tex. ⁊ ibi Bar. in. l. si procuratorem. §. j. ff. mãda. ⁊ doc. ⁊ Salic. in. l. quisquis. C. de procura. de quo vide que scripsi in. d. l. ab executore. §. fin. dic vt ibi. ¶ Itẽ opponitur procuratori, ꝙ nõ iurauit de calumnia cum ab eo petitum fuerit. Ex quo no. ꝙ nõ prestito dicto iuramẽto, cum fuerit petitũ ꝓcessus est nullus. l. ij. §. sinautem absfuerit. ⁊ ibi Jac. but. ⁊ doc. C. de iuramen. calum. ⁊ Bart. plene de dicto iuramẽto in. l. qui bona. §. si alieno. ff. de dam. infec. dic vt ibi. ¶ Item potest opponi, ꝙ fines sui mãdati egreditur. C. de ꝓcur. ⁊ l. si ꝓcurator. ⁊ l. maritꝰ. ⁊ aduertas quãdo procurator dꝫ cauere de rato, ꝙ talis cautio petatur a ꝓcuratore q in principio interuenit vsq ad litem cõtestatam. nam lite contestata, peti nõ potest. l. ita demum. C. de procu. sed procuratore interueniente post litem contestataꝫ, potest postea peti ꝙ caueat de rato. l. j. ⁊ ibi Bar. ⁊ doc. C. de cõsor. eiusdem litis. ⁊ late per Bar. in. l. põponius. §. rati. ff. de procu. ⁊ facit quod not. glos. Cyn. Bar. ⁊ doc. in. l. nihil. C. de procu. ⁊ facit. d. l. ab executore. §. fi. ¶ Ad vnum tamẽ aduertas, quãdo vis opponere cõtra procuratorem: qꝛ nõ debes dicere tu nõ es procurator: vel nego te ꝓcuratorem: qꝛ tali casu per talem negationẽ, admitteretur tunc cum cautione de rato. vt no. gl. ⁊ doc. in. l. j. C. de procurato. vnde vt euitetur illa gl. ⁊ opinio, opus est ꝙ sub ista forma tu opponas: videlicet tu nõ habes mãdatum saltem sufficiens ⁊ si quod habes, producas. ⁊ peto copiam fieri anteq̃ ad vlteriora procedatur. alias ꝓtestor de nullitate ⁊c. Et tali casu, talis ꝓcurator debet facere copiam sui mandati suis expensis. l. ij. §. recte defendi. ⁊ ibi Barto. ex quibus can. in pos. ea. alias autem non admitteret̃ etiam cum cautione de rato. Ita dicit Bart. in. d. l. j. in fine. ⁊ ibi docto. quod tene menti in practica. ⁊ nota ⁊ tene menti quod licet quando eduntur aduersario instrumenta, vt videas: ⁊ copiam habeat semper eduntur sine die ⁊ cõsule: nisi aduersarius dicat quod intendat redarguere de falso instrumentum circa diem ⁊ cõsulem. l. j. §. editiones. ⁊ quod ibi per gloss. Bar. ⁊ doc. ff. de eden. tamen instrumẽtum procurationis, semper cuꝫ die ⁊ cõsule edi debet. alias editio nõ releuaret. vt not. Bar. in. l. exempla. ff. de eden. quod not. ¶ Tertio ⁊ principaliter repellit̃ ꝓcurator, ratione cause in qua interuenit: vtputa si cõstituatur ad veniam etatis impetrandam: vel ad causam publici iudicij prosequendam. vel ⁊ tertio ad popularem causam siue actionem instituendam. vel quarto ad causam liberalem seruo proclamante ad libertatẽ. vel quinto si est procurator generaliter cõstitutus, ⁊ petat in integrum restitutionem principaliter. vel intẽtet crimen suspecti tutoris vel velit intẽtare interdictum de liberis deducendis. ⁊ sic in causa carceratorum. Nam in his tribus vel quatuor vltimis, nõ sufficit generale mãdatum. ⁊ idem esset in multis alijs in quibus requiritur speciale mãdatum. l. illud. §. primo cum glo. ⁊ ibi Bar. ⁊ doc. ff. de minoribus. ⁊ plures alios casus enumerat Spec. in tit. de procuratoribus. §. j. circa principium. in quibus nõ sufficit generale, sed requiritur speciale mandatum. de quibus dic vt ibi. qꝛ gratia breuitatis omitto. Et predicta probãtur in. l. ij. C. de his qui veniam etatis impetrant. ⁊ l. peñ. §. j. ff. de publicis iudi. de quo tamen dic vt ibi per Bar. Ant. ⁊ dominum Joã. ⁊ per omnes doctores in. l. iij. C. de accusatio. ⁊ in. l. seruum quoq. §. publice. ff. de procuratoribus. Et etiam ꝓbatur in. l. licet. in principio. quod dixi de po

pulari actione.C.de procuratori.quod tamen intelligas de populari actione nisi cõstituens procuratorem, fuerit in primo litem cõtestat⁹. Et sic appropriauerit sibi illam actionem popularem.vt.C.de asser. tol.l.j.circa principium.qđ intelligas vt ibi per glos.ꝛ doc.in.l.non so lum.§.fi.cum.l.seq.ff.de procu.Et idem in causa matrimoniali:qꝛ po test cõtrahi per procuratorẽ,habentem speciale mãdatum ꝛ nõ aliter c.fi.de procu.in.vj.ac etiam si est causa executionis,seu executiua.quia procurator ad lites ꝛ causas,etiã si haberet mandatũ quod possit ap pellare,tñ cum dicto mãdato nõ possit appellare in causa executiõis etiam casu quo appellare de iure posset.iuxta.l.ab executore.in princ. ꝛ quod ibi Bar.Ang.ꝛ domini mei.ꝛ ibi scripsi.ff.de appel.ꝛ.l.ab exe cutione.C.quorum appel.nõ recipi.ꝛ ibi doc.iste est ꝑprie casus in di cta.l.ab executione.in fi.ꝛ tali modo inducendo appellãs frustratorie, ab executione incidit in penam quinquaginta aureorum.ergo appel lando ab executione posset facere cadere dñm in penam de qua ibi.er go nõ põt id facere sine specifico ꝛ indiuiduo mãdato.l.si procurator. ff.de cõdi.indebi.Ita elegãter dixit Ang.in quodam suo ꝯsilio quod incipit:capta est tenuta occasione instrumẽti guarẽtigie.de quo dixi in.d.l.ab executore.in fi.principij.qđ est singularissime mẽti tenendũ: qꝛ quotidie de facto occurrit in palatijs.¶ Ad vnũ tñ singulr̃ aduer tas quod dicit Bal.in.l.illud.§.si talis.de minoribus quod in omni bus casibus requirentibus speciale mandatũ,sufficit generale cum li bera quod nunꝙ̃ exeat mentẽ tuam.quia vt plurimum in mandatis adiungitur illa clausula,dans plenum ꝛ liberum mandatum cum ple na ꝛ libera administratione ꝛc.facit.l.ꝓcurator qui libera.et quod ibi Bar.ff.de procura.Et aduertas quia non credo hoc procedere,quan do exigeretur mãdatum in indiuiduo.vt dixi statim in executiõe. Et que sunt illa que exigant mandatũ in indiuiduo. no.Bar.in.l.filium fami.in fin.de noua.ꝛ not.doctores in.l.j.C.etiam per procurato. cau sam in integrum restitu.agi nõ posse:quod tene menti:quia semel vi di Imo.de facto nec etiam talis ꝓcurator cũ mãdato generali ad li tes ꝛ causas,potest accusare vel redarguere testes de falso,nisi specia liter sibi a dño concessum fuerit redarguere de crimine ꝛ defectu. Ita eleganter dixit Ange.in.l.mandato.ff.de procura.ꝛ bene nota quan do dicatur quod in aliquo actu,requiratur speciale mandatũ an suf ficiat quod sit speciale in sui specie:licet nõ in indiuiduo? An vero re quiratur specialissimũ in indiuiduo, vide quod no.Bar.in.d.l.filius fami.ꝛ quod not.Barto.Bal.Ange.ꝛ domini mei.ꝛ Ludouic.in.l.si quis mihi bona.§.iussum.de acquiren.heredi.ꝛ Cyn.Bald.ꝛ Salice. in.d.l.j.C.etiam per procura. causam agitari. Ac etiam addas quod quando alicui conceditur speciale mandatũ in aliquibus specificatis in indiuiduo,veniunt in dicto mandato nõ solum specificata:sed etiã omnia similia vel inferiora in quibus etiam speciale mandatum req rebatur.facit.c.qui ad agendum.de procur.in.vj.ꝛ not.gloss.in.c.fina. eo.ti.ꝛ facit tex.ꝛ glos.Bart.Bal.ꝛ Ange.in.l.sed ꝛ quis.§.quesitum. ff.si quis cau.¶ Item si habet mandatum ad agendum tantum spe cifice.ꝛ sit taxatiue,an dicatur habere mãdatum etiã ad defendenduꝫ ꝛ sic posset etiam inuito aduersario dominium defendere? Bart.in.l. mutus.§.pena.ff.de procu.dixit quod vt simplex defensor,potest de fendere non tamen vt procurator.ꝛ sic virtute dicti mandati.facit.l.q seruum.de interro.actio.ꝛ sic non poterit tunc opponi contra procu ratorem ista forma,quod non valet mandatum: ſꝫ debet opponi non potes audiri.ꝛ ab agendo debes repelli : si non defendis dominum.l. seruum quoqꝫ.§.fi.ff.de procuratoribus.Ita dicit Bart.in.d.§.pena.

33 ¶ † Ex quo not.modũ ꝛ formam excipiẽdi,ne inepte dicaris excipe re.ꝛ ita intelligatur quod not.Barto.in.d.l.seruum quoqꝫ.§.fina. qui Bart.allegatur pro contrario sibi:sed in veritate non est sibi contra rius,intelligendo vt dixi.Si autem haberet mandatum ad agenduꝫ, ꝛ non esset dictio taxatiua valeret:ꝛ videtur habere etiam mãdatum ad defendendum.vt notat gloss.in.l.si defunctus.§.j.ff.de procurato. Et not.Barto.in.d.l.seruum quoqꝫ.§.fin.quod perpetuo tene menti maxime in modo excipiendi. Ac etiam est multũ aduertendum,quia aliquando in procuratorio dicit facio Titiũ procuratorẽ in tali cau sa:quam habeo vel habere intendo cum Seio concedens in predictis liberam administrationẽ ꝛc.tunc de dicta causa:ꝛ sic de negotio,ha bet liberũ mandatũ.ꝛ potest trãsigere de negotio principali.ꝛ alia fa cere:de quibus in.l.procurator cui libera.ꝛ.l. procurator totorum.ꝛ.l. mandato.ff.de procurato.secus autem si dicatur in procuratorio:fa cio te procuratorem ad agẽdum,defendendum,libellum dandum ꝛc. dans in predictis liberam administrationẽ:nam tunc non videtur cõ cessa libera administratio cause seu negotij principalis:sed tãtummo do instantia:ꝛ ideo de negotio principali,non potest trãsigere.sed so lum de instantia.Et idem si dicatur constituo te procuratorem in cau sa quam habiturus sum cũ Seio:nec causam expressit.tunc enim hoc verbũ causa:de necessitate refertur ad instantiam. Non autem ad ius principale:quia ius ꝛ causa ꝑncipalis , est de presenti.ꝛ instãtia de fu turo.igitur ꝛc. Ita subtilissime ꝛ eleganter dixit Bart.in.l.qui rome. §.calimachus.in fi.de ver.obli.quod not.perpetuo. Si autẽ in procu ratorio dicatur,quod promittit ratum habiturũ quicquid per dictũ procuratorem legitime gestum fuerit:vel per aliã dictionẽ taxatiuaꝫ tunc enim posset opponi quod nõ habet sufficiens mandatum nisi in specificatis vel nisi in eo quod legitime faceret:vt est casus in clemen tina prima.de procuratori.ꝛ notat Barto.in.l.que omnia.§.plene.ff. de procurato.nec etiam procurator qui in causa obtinuit,potest age re indicati.ꝛ sic contra eũ potest opponi nisi specialiter sibi concessuꝫ fuerit.Uel nisi fuerit datus procurator ad lites ꝛ causas ꝑsentes,vel futuras:vt eleganter no.Bart.in.l.hoc iure.ff.de solu.ꝛ in.l.si procu rator meus.ff.de procuratoribus.quod not.Nec etiam posset procu rator qui habet mandatum ad lites presentes,appellationem a diffi nitiua per eum interpositã ꝓsequi.quia appellatio habet aliã instã tiam.l.ita demum.C.de procuratori.licet posset prosequi appellatio nem ab interlocutoria:etiam virtute dicti mandati.vt not.Barto.et docto.in.l.inuitus.C.de procurato.ꝛ not.Barto.in.l.non cogendum. §.fi.ff.de procu.Si autẽ procurator est constitutus,post litẽ cõtestatã factã a domino posset nihilominus alium substituere postꝙ̃ in meri tis cause aliquem actum fecerit.vt not.Bar.in.l.ab executore.§.fina li.ff.de appellatio.licet idem Barto.contrarium voluerit ꝛ male.in.l. nihil.C.de procura.dic vt ibi per doc.de quo dixi in dicta.l.ab execu tore.§.fi.dic vt ibi.Et sic nõ poterit opponi dicto substituto,quod in dicta causa potest interuenire:quia nõ habet ad hoc mandatuꝫ quod nota.¶ Quid autem si procurator sit simpliciter cõstitutus.vt quia dicitur constituo te procuratorem ad agendũ defendendũ ꝛc.an tra hatur ad futuras causas? Specu.in titulo de procurato.§.j.ver.item oppono.ꝛ.§.ratione autem forme.versic.item quid si procuratorium ꝛc.per.l.seruitus.de serui.vrba.predio.tenet quod sic.Sed glo.Bar to.ꝛ doc.in.l.damni.§.si is qui edes.de damno infecto.tenet contra rium.ꝛ idem tenet glo.Barto.ꝛ docto.in.l.omnem.ff.de procurato ri.ꝛ.l.qui habet.in fin.ff.de tu.per dictum.§.fina.per locum a speciali nisi ille cause sint connexe ꝛ dependentes.vide circa hoc Petrum de anch.in clementi.fina.de rescriptis.Et sic si post datum mandatum, superueniret de nouo aliqua causa domino:tũc talis procurator in eam posset repelli tanꝙ̃ non habens mandatũ in ista causa.Et ideo si vis recte iudicare ꝛ apte opponere.semp videas vba ꝓcuratorij.¶ Ca pio quartũ principale,quãdo ratione officij procurator repellitur.et primo si est cõstitut⁹ a pupillo vel ab adulto,sine authoritate tutoris vel curatoris.iuxta.l.neqꝫ.C.de procuratoribus.vel si cõtra dominuꝫ suum suscepit cessionem actiõis potest repelli.vt in auť vt hi qui res minorum obligatas habent ꝛc.in rubro ꝛ nigro.ꝛ.l.altius.si ser.ven di.ꝛ.ff.de condi.indebiti.l.frater a fratre.¶ Secundo obijcitur pro curatori producenti mandatum suum,quod non est confectũ a publi co tabellione.vel cõficiens est seruus vel infamis,vel damnatus est de falso.vel est deportat⁹:vel quod est hostis ciuitatis ꝛ sic bãnitus:qui bus obiectis,instrumentũ procurationis incipit vacillare.cum nemo tabellio nascatur sed ex accidenti fiat ab habente authoritatẽ.igit ꝛc. facit.l.quecunqꝫ.in fi.ff.de publiciana.cum sit solennitas extrinseca. ergo non presumitur vt ibi:ꝛ nota.plene in.l.sciendũ.per Bart.Ang. ꝛ Ludo.plene de verborum oblig.facit in auť.de test.§.si vero igno ti.ꝛ.ff.de eden.l.si quis ex argentarijs.§.cogentur.ꝛ.C.de tabu.l.gene raliter.cum glo.lib.x.¶ Uel tertio opponitur,quod literis sigillatis si habent subscriptionem vel sigilla,que non possunt legi vel videri.l. ad testium.§.primo.ff.de test.vel sigillum sit destructum vel remotũ: l.instrumẽtorũ.ff.de fal.l.si qua per calũniam.ꝛ ibi Guil.Bal.et Sa lice.C.de epis.ꝛ cleri.ꝛ.l.si quis procuratorẽ.ꝛ ibi Barto.ff.de procu rato.Et forte his casibus admitteretur,si de rato offerat cautionem. argumen.l.j.cum ibi not.C.de procur.sed si in instrumento litis cura tionis falsitas opponatur per modum exceptionis vel literis sigilla tis vel dissigillatis,non puto admittẽdũ talem procuratorem etiam cum cautione de rato nisi a procuratore comprobetur veritas instru menti.l.fi.C.de fal.ꝛ in.l.plures apochis.C.de proba.l.iubemus.Sed si opponatur contra mentem vel intentionẽ instrumenti,distinguit. iuxta ea que habentur in.l.cum falsum.de acquiren.hered.ꝛ quod ibi per Bal.ꝛ dominos meos ꝛ Ludouic.Caueat tamen opponens de falso,ꝛ qui asserit se velle redarguere de falso:quia nõ admittitur op ponens nisi obseruasset.l.finali.ꝛ quod ibi nota.per glos.Cy.Barto. Bal.ꝛ Sali.C.de fide instrumentorũ.qui volunt,quod quoties quis petit sibi edi ab aduersario id ad quod non arctabat:vtputa petit sibi exhiberi originale seu prothocollũ.vel petit exhiberi instrumentũ cũ die ꝛ consule.cum intendat redarguere de falso.qui non auditur op ponens nisi se subscripserit ad penam talionis.Ita dicit Bar.Bald. ꝛ Sali.in.d.l.finali.Et glo.Bar.Bal.ꝛ Ange.in.l.j.§.editiones.ff.de eden.quod not.perpetuo ad refrenandam calumniam causidicorum. qui quando originale est a longe,petunt illud exhiberi cũ intendant redarguere de falso:quia non audiuntur nisi se subscribant ad penam talionis:quod nota.quia semel me assistẽte in Urbe vidi in practica. ¶ Quarto si procuratori est data potestas a dño,substituẽdi vnum vel plures procuratores:an ante litem a se contestatam,possit substi tuere.ꝛ videtur quod nõ:quia cõstituens debet esse dominus.l.tutor in certo.ff.de testa.tutel.In contrarium tamen est veritas.l.item eo rum.§.decuriones.ff.quod cuiusqꝫ vni.no.Nam aut a domino habet potestatem substituendi:ꝛ potest,etiam ante inchoatum a se iudiciũ substituere

substituere.ita loquitur qd dictū est in isto casu,debet substitutus cauere casu quo dubitatur de mandato dñi primum ratum habiturū: quia ipse dñs videtur eum substituisse.l.j.§.penul.ff.de ꝓcura.Et de hoc est gl.ordina.in.c.j.in versicu.substituēdi.de ꝓcuratoribus.in.vj. Aut ꝓcurator substituitur suo iure.vt quia effectus est dñs instātie, iuxta.l.neqꝫ.ꝛ.l.ꝓcuratorib⁹.Et ibi Barto.ꝛ.l.nullam.ꝛ.l.nihil.C.de ꝓcuratorib⁹.ꝛ tunc substitutus caueat,ꝓcuratorē substituentē ratū habiturū.ita debet intelligi tex.in.l.ij.ff.de cura.bo.dan.Et ita dixit ibi elegāter Barto.ꝛ ita debet intelligi,quod notat Specu.in tit.de procuratorib⁹.§.j.ver.sed nunquid substitutus.¶ Quinto si procurator est constitutus a pupillo,cū authoritate tutoris an possit opponi ꝙ sit remotus licet a tutore solo.ꝛ Bar.dixit ꝙ sic in.l.neqꝫ.C.de ꝓcuratoribus.ꝛ in.l.actor.ff.rem ratā habe.ꝛ in.l.si epistolā.de acq.here. Sꝫ Bar.in dicta.l.neqꝫ.tenet,ꝙ quādo tutor solus posset cōstituere ꝓcuratorem,tūc ipse solus posset ꝓcuratorem reuocare.Nam tunc lꝫ esset cōstitut⁹ ab eo ꝛ a pupillo,tamē ipse tutor sol⁹ posset reuocare. dic vt ibi p eū.Sed in effectu vt.j.dicā hoc fuit dictū Bart.Tu vero potes dicere quādoqꝫ mādatum esse factum p tutorem ꝛ pupillū:quādoqꝫ per tutorē cum pupillo.ꝛ si queratur a morte tutoris vel reuocatione tutoris talibus casibus dicatur reuocatū mādatum.ꝛ Bart. in dicta.l.epistolam.dicit ꝙ sic quia mandatum fundatur principaľr in personā tutoris vel saltem in personā vtriusqꝫ.igiť morte vel reuocatione solius tutoris,expirat.Si autē pupillus dedit mādatum cū authoritate tutoris.ꝛ tūc Bar.ibi nō clare decidit.tū tali casu videť inclinare ꝙ nō sit reuocatū:quia actus principaliter tali casu fundať in personam pupilli.igitur non videtur reuocatum morte tutoris.Si vero queritur,si tutor viuat an solus possit reuocare:Et Bart.in.d.l. neqꝫ.dicit ꝙ sic si erat talis actus,qui poterat per solū tutorem geri: alˀs secus.vt no.Inno.in.c.presentium.de testibus.ꝛ quod no.Inno. in.c.bone.de postu.prela.ꝛ sic vides ꝙ Bar.dicit id qđ.s.Bal.sibi appropriauit.Et eodem modo vř dicendū,quando prelatus ꝛ capitulū vel prelatus cū capitulo dat mandatum.Nā tūc morte prelati,finiť mandatū.secus si cōstituerit ꝓcuratorem capitulum cū authoritate episcopi.sed in hoc vltimo aduertas tu,quia gl.in clemē.fin.de procuratoribus.aliter dicit:vcꝫ ꝙ licet mandatum sit factum per prelatū cū consensu capituli,non tamen finitur morte prelati si tale mandatū fuit factum in cā q̄ communiter spectat ad prelatum ꝛ capitulum vel ad capitulū tm̄.Sed tūc expirabit morte prelati,quādo causa spectat ad ꝑlatū tantū etiā si res non esset integra expirat:vt est singulariter expressum in dicta clemē.fina.De quo dic vt ibi per Pet.de ancha.et per Bar.in.l.actor.ff.rem ratā habe.ꝛ per Federi.de senis.ꝯsilio suo cclx.De quo etiā scripsi in.§.si.s.de curato.dic vt ibi.¶ Postq̄ igiť vidim⁹ de ꝓcuratore simplici restat nūc videre de ꝓcuratore in rē suā.

34 Et est sciendū † ꝙ procurator in rem suā,potest constitui tam ex parte actoris siue creditoris.l.qui stipendia cum similib⁹.C.de ꝓcura.quā etiā ex parte rei siue debitoris.l.plane.ff.fami.ercis cū.Et etiam est notandū,ꝙ nō solū potest constitui ꝓcurator in rem suam cedendo sibi actiones.vt.ff.ꝛ.C.de here.vel acti.vēdita per totū.ꝛ.l.ab anastasio.ꝛ qđ in eis plene no.per glo.ꝛ doct.C.manda.sed etiam cedi potest officium iudicis.ꝛ sic potest in illo cōstitui ꝓcurator in rē suam.l.qđ si minor.§.si.ff.de minorib⁹.ꝛ de admini.tuto.l.si minoris.ꝛ etiā pōt cedi nō solum ciuilis ꝛ naturalis obligatio,sed etiam naturalis tantum.l. si eius.ꝛ qđ ibi no.ff.ad trebellia.Uel etiā ciuilis obligatio tm̄.vt ibi no.per docto.ꝛ sic in illis potest quis constitui procuratorem in rem suā. Sed etiā aduertas:posse cōstitui ꝓcuratorē in rē suā,in actu extraiudiciali.vt est melior casus qui sit in mundo ꝑm Bar.ibi in.l.j.in fin.cū l.qui viam.in prin.de noui operis nūtia.vbi dixit ꝙ si sum creditor.ꝛ habeo ex pacto a debitore quod possum hoc alteri cedere,qđ possum ꝓpria authoritate itrare ei⁹ fundū similiter possum hoc alteri cedere. Sed cōtra hoc videtur velle Pe.ꝛ Cy.quos sequitur Bal.ꝛ Salice. in.l.officium.C.cōmuni diuidun.vbi diciť ꝙ ius redimendi rem intra annum competens,vēditori non potest cedi.ꝛ hoc etiam sequiť Albericus de rosa.in secūda parte statutorum.Sed tu teneas opinionem Bart.cum qua trāseunt simpliciter dñi mei dicta.l.qui viam.ꝛ istam sequitur ibi Ludoui.quia pro opinione Bar.est glo.ordinaria interlinearis.in.l.j.C.de decurio.vel coarta.lib.xj.ꝛ est glo.ꝑm vnā opinionē in.l.cum fundū.ff.de vi ꝛ vi arma.Tertio qꝛ cū ista iura sint trāsmissibilia.iuxta no.in.l.qui retiario.per glo.ꝛ docto.ff.de pign.actio.ergo ꝛ cessibilia.ff.de administra tut.l.si minoris.ꝛ hoc voluit Bal.i.c.j.§. si quis vero.de pace iuramē.firmā.ꝛ facit qđ no.Bar.plene in.l.iij.C. de pignoribus.Quarto de hoc est tex.in.l.gracchus.C.de adulterijs. vbi ius occidendi adulterum,ceditur.Nec obstat dictū Pe.in.d.l.ad officium.quia primo contra hoc videtur facere illa litera.quia ibi licitatio potest cedi,quia extraneus ibi admittitur ad licitandū si ille ex socijs non est soluendo.Uel secundo respondeo,ꝙ ibi loquitur in consortibus.ergo in reo personalissimo.ergo nō est mirū si non potest cedi.arg.l.quia personale.cū ibi notatis.ff.soluto matrimo.coniūcta.l. quis ergo casus,in fi.ff.de peculio.¶ Contra ergo huiusmodi procuratores in rem suā,primo opponi potest ꝙ in sua ꝓcuratione nullus titulus est insertus.ꝛ ideo non valet cessio.nam sicut in reb⁹ corporalibus nuda traditio non transferret dominiū.l.nunq̄ nuda.ff.de acq.rerum domi.ita nuda quasi traditio ꝛ sine causa facta,in rebus incorporalibus nō transfert actionem nec vtilem nec directam.ꝓ hoc facit.l.per diuersas.ꝛ.l.ab anastasio.cū ibi no.per glo.Cy.Bal.ꝛ doc. C.manda.¶ Secūdo obijcitur ꝙ actio litigiosa,est cessa ꝓcuratori. vt quia talis actio erat prius per dominum in iudiciū deducta.vnde nō tenet cessio.l.secunda.ꝛ aut.ibi posita.ꝛ.l.tertia.ꝛ quod in eis no. Bar.C.de litigio.facit.l.si.eodē tit.ꝛ.l.j.C.de prescri.lon.temporis. Uel tertio opponi potest,qꝛ est ꝑ parte vendita ꝛ pro parte donata dicta cessio.dicta.l.per diuersas.ꝛ dicta.l.ab anastasio.¶ Quarto potest opponi.ego debitor iā solui antiquo creditori anteq̄ tu cessionarius contra me ageres vel fueris litem cōtestatus.vel mihi denuntiaueris.vel anteq̄ inceperim tibi soluere.vt est tex.in.l.iij.cum ibi notatis per gl.ꝛ doctores.C.de noxalibus.Sed aduertas tu ꝙ dicta.l.iij. habet locum quando cessio fit ad commodū cedentis.Sinautem fieret ad commodum cessionarij,tunc etiam altero de dictis tribus non interueniente,sed solū ꝙ debitor sciat dictam cessionem factam:non potest amplius fieri solutio antiquo creditori cedenti.vt est tex.valde notandus.ꝛ ibi glo.Barto.ꝛ doctores in.l.fina.ff.de trāsactionibus. Et ita dominus meus Joan.ꝛ ibi dixi in.l.q quadringēta.ad trebellia.pro quo optime facit quod no.Jaco.de arena.ꝛ Barto.in simili. ꝛ doctores in.l.aut facta.§.si heres eodem titulo.Quod nunq̄ exeat mentem tuā pro singulari limitatione.dicte.l.iij.ꝛ fuit de facto regij. ¶ Quinto semper aduertas tu,ad instrumentum cessionis.qꝛ si est causa donationis:ꝛ tūc potes exigere a ꝓcuratore,qđ cedētem defendat in causa recōuentionis.ꝛ ita caueat,alˀs denegabitur sibi actio cōtra te.iuxta.l.seruum quoqꝫ.§.fina.ff.de procuratorib⁹.¶ Sexto repellitur si cessio facta est vni,qui terribilis esse cēsetur.vel potētia vel dignitate:vt est casus in.l.ij.Et ibi omnino vide glo.ꝛ Bald.ꝛ Sali. C.ne li.po.Incidenter queritur qualiter debeat formari libellus per ꝓcuratorem in rem suam:vide Barto.ꝛ doct.in.l.qui stipendia.C.de procuratorib⁹.Sed clari⁹ p Dy.ꝛ Bar.in.l.si duo.ff.de solutionib⁹. Unde in effectu,si in cōclusiōe libelli petierit cōdemnari sibi intētat vtiles:ꝛ idem si simpliciter petat cōdemnari,si vero petat cōdemnari cedenti agit directa.Ita elegāter dicit ibi Bar.Et idem voluit Bar. in.l.si quis rē.ff.de ꝓcuratoribus.qđ not.quia si intentat vtiles,cum dicatur agere ꝑ se ꝛ suo nomine,debet iurare de calumnia tanq̄ principalis in animam suam.vt dicta.l.qui stipendia.Sinautē intētat directas:quia agit nomine domini.debet cauere de defendendo dñm vt dixi ꝛ iurare nomine domini.ꝛ in animā dñi.facit qđ no.Bar.in.l. qui bona.§.si alieno.ff.de dam.infec.¶ Septimo repellitur,si dictus ꝓcurator in rem suam vellet actiones predictas dirigere cōtra cedentem.ꝛ no.Dy.ꝛ Bart.per illum tex.in.l.j.in fine.de noui operis nunciatio.sed cōtra hoc videtur gl.in.l.emptor.C.de here.vel actio.vend. Sed Bal.ꝛ Sali.ibi concordant glo.cum opi.Barto.Et sic dicunt,ꝙ aut cedens vel vēditor cōuenitur vt vēditor,vel vt cedēs.ꝛ tūc sit vera opi. Barto.et Dy.in.c.pro possessore de reg.iuris.in sexto.Nec huic obstat.l.qui tibi.C.de hered.vel actio.vendi.quia ibi ꝑ reb⁹ possessis a vēditore,nunq̄ vtilis in rem habuit formale principium:quia tempore venditionis,venditor nō possidebat illam rem.l.fina.eodem titu.Et ideo glos.in dicta l.emptor.loquitur quando rei vendicatio nō habuit formale ꝑncipiū l.j.C.de alie.iudi.supple tu si postea superuenit.igitur illa actio superueniens,competit cessionario cōtra cedentē.¶ Octauo potest opponi si fiat ꝓcurator in rem suam ex parte rei,qđ nō potuit fieri inuito creditore.l.si mādato meo.§.si dnm negotia.ff.mādati.de quo per Bar.

35 in.l.solutionem ꝛ iudicium.ff.de solutionib⁹.¶ † Quero an ꝓcuratori in rē suā,possit opponi ꝙ dñs est legalior:ꝛ qđ vt legalior ꝛ tāq̄ meli⁹ informatus,respondeat positionibus iuxta.l.fina.cum ibi not. C.de ꝓcuratoribus.dic vt ibi per Cy.Jac.butri.ꝛ doct.sed Barto.in l.actor.ff.de procuratoribus.per illum tex.dixit aut est defensor necessari⁹.qꝛ compareret ꝑ suo iure,ꝛ ꝑ suo interesse.ꝛ nō potest sibi hoc opponi.iuxta.l.sentētia.ꝛ.l.si perlusorio.§.j.Et qđ ibi plene scripsi.j.de appellationibus.Secus si esset procurator siue cessionari⁹ in rem suā

36 constitut⁹ ex mandato.qđ bene no.dic vt ibi per Bar.¶ † Quero an cessionarius ante litem cōtestatam,teneatur facere copiam sue cessionis.Jaco.butri.ꝛ Bart.in dicta.l.qui stipēdia.distinguūt.aut agitur vtili actione.ꝛ tūc quia agiť nomine suo,nō tenetur illud producere: secus si agatur directa quia agitur nomine domini.Sꝫ Bal.ibi dixit qđ cum in libello sit facta mētio de cessione,qđ omnino etiam ante litem cōtestatam debet ꝑduci.allegat Innocē.in.c.illud.de ꝑbationi. ꝛ hoc plus mihi placet per notata in simili per Bart.in.l.j.in prin.in xj.questione.ff.de noui operis nūtia.ꝛ in.l.si qs infitiatus.ff.depositi. ¶ Quero quotidie in instrumentis apponūtur per tabelliones,ista verba videlicet ꝛ ponēs eum in locum suum clarum est qđ videť eum fecisse per ista verba procuratorem in rem suam.ꝛ videtur transtulisse actiones vtiles ꝛ exercitium directarum.vt est tex.in dicta.l.qui quadringēta.ff.ad trebellia.ibi vt te suo loco cōstituat.Ita dicit ibi Bar. Ang.ꝛ do.Joan.ꝛ Ludo.ꝛ no.Bart.in.l.in prouinciali.§.si ego.ff.de noui operis nuntia.ꝛ facit optime text.in.l.creditor.§.lucius.ff.mandati.

dati. Sed aduertas q licet dicatur in instrumento, qd posuit eu in locum suum tamen ppter hoc non impeditur debitor soluere cedēti nisi fm qd supra dixi per.l.tertiam.C.de noua.t.l.fina.de transactionib⁹. Et ex his apparet manifeste. q dictum Ange.in.l.si cum emptore.de pactis.qui dixit q qndo ponuntur in instrumento ista verba.ponēs eum in locum suum zc.q debitor nō potest soluere cedēti: quia hoc est falsum: quādo cessio fit ad cōmodū cedētis.vt ibi dixi.s.in isto articu
37 lo.versi.iiij.potest opponi ego debitor solui zc. ¶ † Transitum facia mus ad syndicos, t actores vniuersitatis.t q̄uis offm̄ syndici sit munus personale: t inuitus cōstituatur.vt.ff.de mune.t hono.l.j.§.persōnalia.t.l.munerū.§.defensores.eo.tit.tamen cōtra eum obijci potest. Primo q nō est cōstitutus a duabus partibus, ex tribus vniuersitatis vel collegij.vt.ff.qd cuiusq vniuer.no.l.nulli.t.l.plane.t ibi plene glo.t doc.t no.gl.in.l.ita tamen.in prin.t ibi doct.ff.ad trebellianum. t de decre.ab ordi.fa.l.iij.C.de decurio.l.non nouationum forma.li.x. ¶ Aduertas tamē, q satis est q due partes ex trib⁹ partibus decurionū siue vniuersitatis sint presentes: t postea q maior pars psentiū id faciat.vt ibi no.gl.t doct. Nec requiritur adunantia generalis siue arengua. Ita dixit Bar.in.l.ij.t in.l.procuratores.C.de decurio.lib.x. ¶ Secundo opponitur q nomina cōstituentiuz, nō sint legitime inserta in instrumento syndicatus.vt.C.de vend.rerum ciui.in fi.lib.xj. Et hoc pcedit in alienatione re ciuitatis, vel vniuersitatis.si vero tractatur de alio negotio.t tunc si collegium est magnum vt vnus populus: vel vnum magnū cōcilium.vt est Bononie cōcilium sexcentoruz. t tunc est necesse, q describātur nomina constituentium sed debet in instrumento dici, qd omnes fuerūt presentes.vel tot qd faciant duas partes t vltra.l.qd maior.ff.ad munici.t qd ibi Bar.si vero collegium est paruum t antianorum vt ferrarie duodecim sapientū.t tunc debent omnium nomina apponi in instrumēto. Ita dixit Bar.in.l.j.in fin.ff.de albo scribēdo. ¶ Tertio oppoīt, qd est inhabilis ad agēdū l.j.§.j.ff.quod cuiusq vniuersi. ¶ Quarto potest opponi, q est ɔstitutus ad futuras lites, t nō ad psentes.tex.est in.l.item eor.§.si ita decreuerunt.ff.qd cuiusq vniuersi.quia syndicus ab vniuersitate nō potest cōstitui sub infrascripta forma: videlicet. Cōstituimus te syndicū in quacūq q̄ cōtra nostrā vniuersitatez, inciderit vel eueniat ɔtrouersia: quia nō potest videri datam directam persecutionē super ea re q̄ adhuc nō est incōtrouersia.vt ibi. Unde tu causidice, diligēter videas verba syndicatus. ¶ Quinto repellitur ab agēdo, si nō vult etiā vniuersitatem suam defendere.ac etiā repellitur si de suo syndicatu dubitaretur t nō vult cauere de rato.l.item eorū.§.actor.ff.quod cuiusq vniuersi. ¶ Sexto communiter solet opponi syndico, quod est a collegio illicito cōstitutus: cum omne collegium presumatur illicitum: nisi licitum esse probetur: t sic facta dicta oppositione, syndico incumbit onus probandi quod est collegium licitum.vt.ff.de colleg.illici.l.iij.§. in summa. Et quod ibi plene per Bart.t dicta.l.item eorum.§.actor. ¶ Septimo nō auditur syndicus collegij, si collegiū vel vniuersitas. sit dissoluta: quia intelligitur collegium defecisse.ff.de leg.iij.l.pater filium.§.tusculanus. Quod nō procederet, licet vniuersitas ad vnum deuenisset: quia etiā per vnū retinetur ius, t nomē vniuersitatis: licet nō sit vniuersitas.vt.ff.qd cuiusq vniuer.no.l.sicut municipiū.§.fin. Ita dicit ibi Bar.t vide Bar.in.l.pretor.la secunda.in.§.j.ff.vi.bon. raptorum.t Bar.in.l.omnes.ff.de abigeis.t gl.t Floria.in rubric.ff. de probationibus. Nec etiā pcedere licet si omnes q constitutioni et ordinationi talis syndici interuenerūt, sint mutati: quia per mutationem omnium non intelligitur altera vniuersitas: sed eadem reputaē l.pponebaē.ff.de iudicijs. ¶ Octauo oppoīt q syndicus fuit creat⁹ a concilio vel collegio non legitimo, t fm consuetudinē congregato cornu: tuba: vel campana: vel nūtio: ad hoc specialiter deputato t ex cōmissione t mādato prioris vel superioris vel regentis dictum collegium.vt not.gl.in.l.secunda.C.de decurio.lib.x.t est casus in.l.actuarios.t ibi Bart.C.de numera.t actuarijs.lib.x. ¶ Quis autem possit coadunari facere collegiū, istis deficiētib⁹: dic q antiqor, vt no.Bar. in.l.j.ff.de albo scribēdo.t Innocē.in.c.primo.de maio.t obedien.et Bar.in.l.fina.ff.de fide instrumē.t ibi Floria.t Bal.in.l.procurator. C.de edendo.t facit.l.certe.§.fina.cum.l.sequen.ff.fami.erciscunde.et no.gl.t Bal.in dicta.l.nulli.t oportet q cōuocetur collegium t congregetur in loco cōsueto.vt dicta.l.ij.de decurioni.lib.x.nisi ibi cōuocari t cōgregari nō possit, propter guerram vel aliud impedimentum de quo dic vt singulariter no. Inno.in.c.cum ex iuncto.de noui operis nuntia. Ita dixit Bal.in dicta.l.nulli.in.ij.colum. ¶ Nono queritur an possit opponi contra syndicum, qd non habet mandatum cuz libera. In quo dicas aut est cōstitut⁹ ab vniuersitate vel maiori parte vniuersitatis.vt.s.dixi.t tunc equiparaē tutori.t sic tutor habet generale mandatum a lege.cum libera. Ita etiam tali casu syndic⁹. Aut fuit elect⁹ a regentibus vniuersitatē.vt est in vniuersitate nostra: quia fuit electus a rectore cum cōsiliarijs.vel Ferrarie fuit electus a iudice duodecim sapientum, cum duodecim sapientibus t non ab vniuersitate. t tunc syndicus equiparatur pcuratori.t ideo non dicitur habere liberam.nisi expsse cum hoc cōstituatur. Ita dixit Bart.declarādo gl.in.l.iusiurandū.t ad pecunias.§.defensor.de iureiurādo. Facit

qd no. Jac.de are.t Cy.in.l.j.C.etiam p procuratorem causaz in integrum restitu. Ac etiam debet fm Jaco.Cy.Bal.t Salice.in dicta.l.j. animaduerti.qd aut est syndic⁹ vniuersitatis.vt ciuitatis, castri vl' ville. Et tunc cū dicatur munus publicū: ergo in dubio dicitur habere liberam.secus si fuerit electus ab aliquo collegio vel pellipariorum.vt dicit gl.in.l.f.C.de iurisdi.omnium iudicum.ad predicta qd no.Bar.
38 Bal.Ange.t Salice.in.l.preses.C.de transact. ¶ † Ad vnum tamen aduertas q quoties in ciuitate vel municipio, nō est aliquis syndicus specialiter deputat⁹ q Potestas vel principalis officialis loci intelligitur esse syndicus cōstitutus p conseruandis t defendendis rebus t iuribus municipij.vt est tex.t ibi Bar.in.l.iij.§.j.quod vi aut clam.q nunq̄ exeat mentem tuam. Cōsuetudo nāq vel statutum, potest facere syndicum.vt dicto.§.j.t no.gl.t ibi Bal.t Ang.in dicta.l.nulli.qui syndicus datus a lege non reuocaē.licet vniuersitas alium syndicum crearet: quia propter hoc non cessaret lex que semper loquitur.l.ariani.de hereticis. Ita dicit no.Bal.t Ange.in dicta.l.nulli. Et tenementi qd semper debet creari syndicus vn⁹ de corpore vniuersitatis: vt no.in.l.plane.t in.l.nulli.ff.quod cuiusq vniuer.t pater pōt pstare vocem filio: t ecōtra. Nec frater fratri.t ipsemet electus sibi, dūmodo nō p modum electionis.sed per modum aggregationis maiori parti. ita dicit ibi Bal.et Ange.t Rapha.qui dicit ita tenere canonistas t non allegat hic. Tu allega.c.cum in iure.de electio.sicut dicimus de economo, qui creari debet vnus de illa ecclesia.l.in ecclesijs.C.de epis. t cleri.t ad similitudinē curatoris dati bonis.quia eligiē vnus ex creditoribus.l.j.ff.de curato.bo.dan. Sed aduertas: qz in creatione syndici, ab vniuersitate nō exigiē decretum officialis loci.sed sufficit ipsa creatio seu ordinatio facta a decurionibus.dicta.l.nulli.t dicta.l.itez eorum.§.decuriones.t hoc tenet Bar.in.l.actor.ff.rem ratam habe. in ver.venio ad actorem.t idem voluit in dicta.l.nulli.t idem voluit ibi Guil.Bal.t Ange.licet gl.ibi aliter dicat que reprehenditur.t etiā consydera, qd si crearetur syndicus cum authoritate officialis vel superioris in loco, an vniuersitas sola possit ipsum reuocare: t Bart.in l.si epistolam.ff.de acquiren.heredi.dicit q sic.t idem voluit in dicta l.actor.in ver.sed iuxta predicta.t idem tenet in.l.neq.C.de pcuratorib⁹.t pro hoc videtur tex.t ibi Pe.de anch.in clemen.fina.de procurato. Ex quo sequitur q tali casu, dicto syndico opponi poterit q vniuersitas ipsum reuocauerit: licet in reuocatione ipsius, non interuenerit etiā cōsensus superioris vel officialis. ¶ Ultimo tene mēti quādo in syndicatu est dictum, fecerunt eum syndicum ad obligādū vniuersitatem t singulares personas vniuersitatis.t ita syndicus obligauit. an tūc singuli poterūt insolidum cōueniri: Et est aduertendū qd aut syndicus fuit creatus a tali vniuersitate, que habet potestatē legis cōdende.t tunc quia talis ɔctus est lex.l.penul.C.de dona.inter virum t vxorē.l.cesar.t ibi Bar.t doc.ff.de publ.t tūc ex tali contractu, syndici quia dicitur esse lex, quilibet de vniuersitate poterit cōueniri si dixerit insolidū: insolidum teneē.al's p virili.aut talis vniuersitas non potest legem cōdere: t tunc ex tali cōtractu, nō poterūt singuli de vniuersitate cōueniri: sed tantū illi qui fuerūt presentes in creatiōe dicti syndici: quia illi cōueniuntur ex pprio mandato. Ita dixit Bar.in.l. sicut municipium.in prin.ff.qd cuiusq vniuer.no.t no.Bar.in.l.ciuitas.circa princi.ff.si certum petatur.et Bald.in.l.etiam.C.de exec.rei iudi. Uide qd not.Bar.omnino.et ibi scripsi in.l.iij.§.actor.in fi.ff.de re iudi.vbi ponit an insolidū vel p parte teneanē.t an res cuiuslibet
39 de vniuersitate tali ɔtractu sint obligate: dic vt ibi scripsi. ¶ † Uidendum restat de tutore pupilli, t curatore adult.quid cōtra eos opponi possit. Et summa cautela est, ne tibi opponēti incumbat on⁹ alicuius pbationis, qd opponas sub ista forma videlicet dicēdo tu non fecisti inuētarium, t si fecisti peto copiam: nam si nō dabit tibi copiā repellitur. Nec tibi realiter opponēti, aliqd onus probationis incūbit. Ita elegāter dixit Bar.in.l.in illa stipulatione si calendis.in.iij.colum.ff. de verb.oblig. ¶ Secundo potest opponi, qd non fecisti inuentarium t si fecisti nō fecisti solenniter, vt facere debuisti: quia facere debebas mox cum ordinatus fuisti: nisi specialis faciēdi necessitas a testatore remissa tibi fuerit.t nō fecisti sub presentia publicarum personarū.ff. de admini.tut.l.tutor qui repertorium. Et qd ibi late Bar.l.tutores. C.eodem tit.et ibi Cy.Bal.t Salic.in.l.fin.C.arbi.tute.et ibi docto. Sz aduertas ad id quod dixi, nisi testator tutori remiserit cōfectionē inuentarij, quia non debet dici qd remiserit: sed dz dici quod testator vetuit confectionem inuentarij: vt dicit tex.ad literam in dicta.l.fina. C.arbi.tute.ibi nisi specialiter inuentarium conscribi vetuerit. Et ita tenet ibi Salic.t ita tenet dominus Joā.in.l.nemo potest.de legatis pmo.t allegat Ja.fil.t Joā.an.et ita in dicta.l.nemo.ego tenui.quod nunq̄ exeat mentez tuam: al's nisi specialiter t expresse vetitus fuerit per testatorem: licet testator releuaret tutorez a cōfectione inuētarij. nō tamen propter hoc esset alienatus a confectione inuentarij: nec liberatus imo etiam tali casu nō cōficiendo inuentarium, potest cōtra eum iurari in litem: vt dicta.l.tutor qui repertorium.quod no.qz vidi multos peritissimos errare. ¶ Tertio obijcitur.quod lz a testatore vel a lege fuerit tutor datus, vel etiam a iudice tamē obijci pōt quod administratio spāliter sibi a iudice cōcessa non fuerit.l.legitimos. Et ibi no.Bar.

no. Bar. ff. de legi. tuto. ¶ Quarto obijcitur, qđ non cauit rem pupilli saluã fore. saltem idonee. quia quilibet tutor, debet cauere nisi sit tutor testamentarius vel ex inquisitione datus regulariter non satisdat nisi ex causa iudici videatur. s. de satisda. tutorũ. in princip. ⁊ ibi scripsi ⁊ latius scripsi. s. de actio. §. actionũ autẽ. in materia tutele. ⁊ facit. C. in quibus cau. in integrum restitu. nõ est neces. l. si tuto. ⁊. C. de epis. audien. l. de creationibus. ⁊. C. de cura. ⁊ tut. qui satis non dederunt. l. iij.

¶ Quinto opponitur, ꝙ nõ canet de rato si dubitatur de mãdato vel exactio sibi cõmissa est, siue gestus est sibi cõmissus. l. quod si forte. §. j. Et ibi glo. ⁊ Barto. de solutio. ⁊ facit. l. iij. §. j. ⁊. l. si duo. de admini. tu.

¶ Sexto obijcitur, qđ nõ iurauit maxime formaliter scꝫ vtilia facere. ⁊ inutilia pretermittere. ⁊ ipsum pupillum indefensum non relinquere. l. fi. §. defensionem. ⁊ ibi Bart. ⁊ docto. C. de administra. tuto. Qđ not. quia Bart. in dicta. l. legitimos. in fi. princi. dicit ꝙ propter hoc vidit multas tutelas cassari. ⁊ ego vidi semel quãdam tutelam. quia dictum iuramentũ ⁊ pmissio nõ fuit prestitum in forma, corruere. facit dicta l. de creationibus. C. de episco. ⁊ clericis. ⁊ in aut. de his qui obligatas perhibẽt se habere res minorũ. §. si qs. collatio. vj.

¶ Septimo obijcitur, si inutiliter dati sint, potest opponi. vtputa si per epistolam vel in testamẽto imperfecto datus est tutor, qui postea per iudicem nõ sit cõfirmatus. l. neqꝫ. C. de cõfirmando tutore. Et idem si a patre vel matre inutiliter datus est, vt ꝯ legem. vel est datus filio naturali nec sit cõfirmatus a iudice. C. de confirman. tuto. l. j. et. l. fin. et ita potest opponi.

¶ Octauo repellitur, si tutor est surdus vel mutus. ff. de tut. l. penulti. Et idẽ si est minor vigintiquinqꝫ annis. C. de legiti. tute. l. penulti. s. de excusatio. tuio. §. minori. dic vt ibi.

¶ Nono, si est datus ab eo qui ius dandi non habet: vtputa a delegato vel pretore vel preside furioso. ff. de tutori. ⁊ curato. da. ab his. l. ius dandi. ⁊. l. nec mandãte. vel si non a iudice suo datus est, vel si iudex dedit suo pupillo tutorẽ: nõ tamẽ dedit subditũ: vel si dedit pupillo nõ sibi subdito. vt. l. j. ff. de tuto. ⁊ curato. da. ab his. ⁊ quod ibi glo. Bal. ⁊ Barto. sicut dicimus in simili, quãdo ordinarius delegat. quia oportet quod deleget subditum, inter subditos sibi. alias nõ valet. l. j. C. q p sua iurisdictione. ⁊ ibi Jaco. butrig. Bar. ⁊ doctores: vnde cautela est, quando pupillo vel adulto nõ subdito debet dari tutor vel curator quia pupill⁹. qui nihil Ferrarie habet in bonis, vult cõtrahere Bono. ꝙ ipse pupillus facere põt. vnde cõstituendo sibi hic domicilium, cum tunc sortiaẽ hic forum potest sibi de tutore puideri per iudicem Ferrarie. Jta elegantissime dixit Bar. allegando Azonẽ in summa in. l. j. ff. de curato. ⁊ tu. da. ab his. in versicu. vel possumus dicere quod pupillus possit sibi constituere domicilium. ⁊ hoc teneas tu. quia non oẽs hoc sciunt, ⁊ est valde vtile ⁊ lucrosum. licet Sali. in. l. j. C. vbi petantur tutores. prima fronte videatur tenere contrarium. sed subtiliter intuenti, non dicitur contra. sed si pur diceret, teneas tu opinionẽ Azonis ⁊ Bart. qui sunt maioris authoritatis. Si autẽ hic Ferrarie pupillus forẽsis ageret vel cõuenire tur actione reali: quia habet hic possessionem: tũc q̃uis ipse hic destinaret domicilium. nec alias sortiretur hic forum, tamen propter litem que coram iudice Ferrarie agiẽ, iudex Ferrariensis est habilis ad puidendum sibi de curatore ad dictam litem. nec tali curatori potest opponi qđ nõ est legitime cõstitutus. Jste est pprie casus in. l. fi. §. j. ⁊ ibi hoc not. Barto. et doctores. C. de administra. tutorum. quod not. facit optime tex. in. c. fin. §. si delegatus. de iudic. in sexto.

¶ Decimo opponitur, ꝙ nõ potest esse tutor: quia est debitor vel creditor pupilli. vt in aut. de his qui se perhibent habere obligatas res minorũ. §. j. et. C. qui da. tuto. possunt. aut. minoris. ⁊ ibi glo. ⁊ docto. Quod tamen fallit in matre ⁊ auia. debitrice vel creditrice. vt in aut. vt sine prohibitione matres ⁊c. collatio. viij. ⁊ no. in aut. matri. ⁊ auie. C. quando mulier tute. offi. fun. po. ⁊ talis exceptio solum locũ habet in legitimo et datiuo, nõ autem in testamentario. vt ibi no. in dicta aut. minoris. Et est ratio vt ibi dicit Barto. quia persona tutoris testamentarij, videtur a testatore approbata.

¶ Aduertas tamẽ, ꝙ si cum istis exceptionib⁹ nõ poteris tutorem remouere cõtra te. ⁊ tibi expediat, differri facias quod vnus amicus tuus accuset eum de suspecto: quia causa durante cum interdicta sit sibi administratio, te conuenire nõ poterit. argu. C. de suspec. tuto. l. cum autem. et. s. de suspec. tuto. §. si quis autem suspectus.

¶ Undecimo repellitur, si pupillus deuenit ad. xiiij. annũ. quia tunc tutela finita est. s. quib⁹ modis tutela finiatur. in princi. Et sic nõ potest noua negotia inchoare. sed inchoata potest pficere. ff. de administra. tut. l. ita autem. §. fin. ⁊. C. arbi. tute. l. tutor. ⁊ negotiorum gestorum. in fine. ⁊. l. tutor. ff. de appel. ⁊. ff. de neg. gestis. l. nam ⁊ seruius. §. si vno qđ ibi glos. Barto. ⁊ Angel.

¶ Duodecimo, potest etiã opponi, qđ tutela est finita: quia fuit datus a testatore ad certum tempus: vel sub cõditione que venit vel expirauit. s. quibus modis tutela finitur. §. ad certum. Uel potest opponi, ꝙ fuit datus certe cause vel certe negotiationi ⁊ nõ vniuersitati. §. certe. eodem titulo. ⁊ ibi not. Uel potest opponi ꝙ impubes, redactus est in patriã potestatem: quia ad arrogandum se dedit vel alio modo tutela finita est dicto titu. quibus modis tutela finiatur. p totum.

¶ Quid si pupillus habet duo patrimonia: vnum Ferrarie ⁊ alterum Bononie, quis iudex dabit ei tutorẽ vt nõ possit opponi? Dic ꝙ sic sortitur pupillus forum vtrobiqꝫ: ⁊ tũc iudex Ferrarie dabit tutorem pro bonis Ferrarie existentibus: sed p bonis Bononie, dabit iudex Bononiensis. l. pupillo. ff. de tut. ⁊ curatorib⁹ da. ab his. Si vero pupillus sit origine Bononiensis: ⁊ Ferrarie habet domicilium ⁊ Aretij habet bona: quis iudex dabit tutorem qui sit legitime creatus. Dic qđ aut Ferrariensis iudex aut Bononiẽsis qui habent personam pupilli subiectam, dabunt tutorem. Jta dicit Dy. ⁊ Cy. in. l. j. C. vbi pe. tuto. ⁊ Barto. in dicta. l. pupillo. Et datus a iudice Aretino vel alio iudice, nõ valeret. Et ita posset ei opponi. Ui de plene Salice. in dicta. l. j. Posset tamen iudex Aretinus dare illis bonis curatorem: quia curator datur principaliter bonis. l. in copulãdis. C. de nuptijs. Jta dixit Barto. in dicta. l. pupillo. que omnia not.

40 ¶ † Tertiodecimo, sciendũ est, ꝙ de iure antiquo nulla mulier potest fungi officio tutele vel cure. quia istud est officium virile. l. ij. ff. de regulis iuris. ⁊. l. tutela plerumqꝫ. ⁊. l. femine. ff. de tu. Nisi esset mater: quia tunc poterit esse tutrix filiorum: nisi specialiter a principe impetrauerit. dicta. l. femine. in fine. Hodie autem nõ solum matri: sed etiaꝫ auie nõ est necesse impetrare. Jmo mater ipsa volens primo ⁊ postea auia paterna vel materna, preferũtur omnibus tutoribus legitimis vel datiuis: sed non testamẽtarijs. C. quando muli. tute. officio fungi potest. aut. mat. ⁊ auie. ⁊ qđ ibi notatur. ⁊ in corpore vnde sumitur. Quod est verũ, in matre vel auia orthodoxa. text. est in aut. de heredita. que ab intestato. §. ex his autem, in fi. in versi. hec omnia ibi, que catholice fidei sunt. ⁊ ibi. in hereticis autẽ iam a nobis positas leges firmas esse precipimus, nullam nouitatem aut immutationem ex presenti introducẽtes lege ⁊c. cõiuncto tex. ibi circa medium. ibi mulieribus enim et nos interdicimus tutele subire officiũ. nisi mater aut auia fuerint. his enim solis hereditatis ordinẽ, ⁊ tutelã subire permittimus.

¶ Ex isto tex. est sumpta dicta aut, matri ⁊ auie. vt dicit glos. in. l. ij. in fine. eodẽ titulo. Ex his apparet, ꝙ beneficio dicte aut. matri ⁊ auie. non gaudebũt mulieres nisi sint catholice fidei. Per hereticas autẽ vel hebreas, ⁊ sic per alias matres vel alias que nõ sunt christiane: iura antiqua et etiam iura imperatorum, remanent incorrecta. ⁊ sic stant in viridi obseruantia dicte. l. tutela. ⁊ dicte. l. femine. que sunt de iure antiquo. et dicte. l. scđe. coniuncta glo. in prin. que est facta ab imperatore que. l. ij. vult etiam matrem vel auiam, non admitti ad tutelam. igitur ⁊c. ergo ibi est casus qđ mater vel auia hebrea, non potest aliquo modo gaudere beneficio dicte aut. matri ⁊ auie. in corpore ⁊ sic non poterit esse tutrix. ⁊ isto anno ita consului Bononie. ⁊ tamen quidam doctores Bononie hoc nõ gustauerunt: sed credo qđ hoc sit verissimũ. ⁊ expsse sentit Jac. de belui. in suo summario in. d. §. ex his. ꝙ nunq̃ exeat menteꝫ tuam. Sed hebreus masculus, potest esse tutor pupilli hebrei. l. spadonem. §. iam autem. cum glo. de excusa. tutorum. Et ibi Barto. ⁊ Bald. Quinimo videẽ ibi, ꝙ hebreus possit esse tutor pupilli christiani. Sꝫ Bar. in rubrica. ff. de iustitia ⁊ iure. dicit ꝙ hoc potest esse verum, ſm iura antiqua. Hodie vero nõ procederet: quia tutor debet iurare, tactis scripturis euangelicis. vt in aut. de his qui obligatas perhibent se habere res minorum: qđ nõ faceret hebreus. Tu ꝯcludas ꝙ pupilli christiani tutor, hebreus esse nõ potest. ⁊ ita intelligatur dictum Bar. sed pupilli hebrei sic. Et tali casu iurabit ſm formã. c. ⁊ si Christus. de iureiuran. Et de his est tex. in. c. ex literis. de cõuersione infide. xxviij. q. j. iudeis. Jta dicit Ray. ⁊ Bald. in dicta. l. spadonem. §. iam auteꝫ. ⁊ no: Specu. in titu. de iuramen. calum. §. testã. circa finem que omnia no. qꝛ quotidiana. Et est aduertẽdũ circa id, quod dixi. s. quod potest opponi tutori ꝙ non fecit inuentariũ: quia vt dixi petentib⁹, dari debet copia si inuẽtarium fecerit: quia cum tutor nõ posset agere, inuentario non cõfecto. l. fi. ff. arbitrio tute. quod semper dici posset non valet iudicium: quia tutor meus non fecit inuentarium: et aduersarius q obtinuit nõ posset probare factũ esse ⁊ ideo interest eius habere copiam tutele ⁊ procuratorij. quam copiam inuentarij habere debet, expensis tutoris vel pupilli. argumen. l. secunda. in. §. recte defendi. ⁊ qđ ibi Bar. ex quibus causis in posses. eatur. Sis tamen cautus tu tutor, quod debes habere copiã inuentarij sine rebus. ⁊ ideo notarius actorum dicet hac forma: Hec est copia cuiusdam inuẽtarij producti si talem tutorem vel curatorem coram tali iudice cuius mandato data est copia aduersario sine rebus ⁊c. Cui⁹ tenor talis est ⁊c. per hec enĩ est consultum parti, que probare poterit inuentarium factum esse ⁊ etiã minori: quia sua interest ne pompa sua detegatur. l. j. C. quando ⁊ qui. quarta pars debetur. lib. x. Jta ad literam dixit Bart. in. l. prima. ff. de curato. bo. dan. in fine. Et tene mẽti perpetuo, qđ in curatore dato ad lites semper ponas quod presens fuit dat⁹ curator adulto vel pupillo presenti ⁊ petenti. Jste est tex. notabilis. ⁊ ibi hoc notat Bart. in. l. qui habet. §. si pupillus. ff. de tut. Unde tali casu opponi potest ꝙ absens vel absenti vel non petenti, datus fuit. Ac etiam scias qđ pcurator ad lites datur volens: inuitus auteꝫ nemo cogi potest nisi ex iusta causa vt dicimus in simili in curatore dato bonis. in. l. secunda. §. item queritur de bonis authorita. iudi. possiden. ita dixit Bar. in. d. §. si pupillus.

¶ Quia vidim⁹ de tutore pupilli, ⁊ de curatore adulti verũ qꝛ aliquando tutor vel curator erat actor. ideo de actore tutoris vel curatoris videam⁹ iuxta. l. j. C. de authoritate tuto. ⁊. s. de curatorib⁹. § fin. ⁊ quod ibi scripsi.

¶ Cui actori potest obijci, quod non fuit consti-

tutus authoritate tutoris vel curatoris.vel si fuerit cōstitutꝰ a tutore
vel curatore,nō interuenit decretum pretoris vel si ista interuenerūt,
non fuit dictum cuius periculo dictus actor cōstituebat̄:vel si omnia
ista interuenerunt,non tamen fuit legitima causa constituendi ipsum
actorem.vtputa quia nō erant diffusa patrimonia pupilli:vel eius ne-
gotia.vel quod nec dignitas tutoris,vel honestas mulieris tutricis,
vel valitudo,vel etas tutoris,hoc requirebat.vel quod pupillus non
erat absens:imo p̄sens ⁊ fari poterat:vel si aliqua de dictis causis erat
vera:tn̄ in creatione dicti actoris,non fuit causa specificata.Nam duo
requirunt̄ quod sit causa:⁊ qđ causa in actoria specificetur.al's non tꝫ
cōstitutio actoris.vt videtur tex.in.l.decreto.ff.de admini.tuto.et est
tex.s.de curatoribus.§.fina.Et videtur text.in.l.solet.in fine.ff.de tu-
tel.Et hoc tenet Barto.in.l.actor.ff.rem ratam habe.in versicu.tertio
quero vtrum ⁊c.licet Dy.⁊ Bart.in dicta.l.decreto.dicant quod dicta
causa nō est necessaria:sed voluntaria exigitur.licet consultius sit ex-
primere aliquam causam:licet generaliter.Ego vero teneo,qđ imo sit
necesse causam exprimere.alias nō valet creatio actoris.vt dicit Bar
tolus in dicta.l.actor.quod no.ꝑpetuo:q2 multe actorie possunt cor-
ruere per predicta.¶ Ex quibus omnibus infertur,quod si aliqua de
dictis obiectionibꝰ erit vera,talis actor ad iudicium non admittitur.
Et ista ꝓbantur in dicta.l.decreto.⁊ ibi vide Bar. Bald.⁊.s.de cura.
in fine.Nā pupillus ex quo fari potest,ipse cū authoritate tutoris pōt
procuratorem cōstituere ad agendum ⁊ defendendū.l.neqꝫ.C.de pro-
curatoribꝰ.cum ibi nota.Et scđm hoc,quando est pupillus qui possit
vt dixi constituere procuratorem:nō est necesse quod creetur actor tu-
toris:sed voluntarie sic.allegando aliquā iustam causam.Et credo ꝙ
teneret cōstitutio actoris,etiam isto casu:quia pupilli interest potis-
sime qn̄ actor creatur a tutore periculo tutoris.vt.s.de curato.§.fina.
Nam actor potest cōstitui a tutore,cum decreto pretoris dicta.l.actor.
ff.rem ratam habe.⁊ dicta.l.solēt.Vel quod ipse pretor det actorē,ad
petitionem tutoris aliqua causa expressa,⁊ periculo tutoris.Ita dicit
gloss.⁊ docto.in dicta.l.neqꝫ.⁊ Barto.in dicta.l.actor.⁊ dixi in dicto.§.
fina.s.de curato.Qđ non cōtingeret,quando constitueretur procura-
tor a pupillo cuꝫ authoritare tutoris:cogita.Et aduertas quod talis
actor,cōstituitur ad negotia ⁊ ad lites.s.de curatoribus.§.quod si tu-
tor,⁊ ibi dixi.⁊.C.de appel.si actor.⁊ ibi vide gl.⁊ docto.Uerum quia
tutor certe cause,siue certe liti dari nō potest:nec generaliter ad lites.
quia diceretur datus certe rei.s.quibus modis tute.finiatur.§.certe.
ideo sepenumero ad lites,etiā pupillo datur curator.vt.C.de in litem
dā.tuto.l.ad protegendum.⁊.l.iii.§.si pupillus.⁊ ibi gloss.Bar.⁊ doct.
ff.de tute.cū similibꝰ.Et no.qđ talis curator datus ad lites,non tenet̄
conficere inuentarium:cum eius officium non consistat in administra
tione dicte.l.ad protegendum.iurabit tamen vtilia pro pupillo face-
re,in dicta causa.facit aut̄.quod hodie.C.de episcopis ⁊ cleri.⁊.l.fin.§.
defensionem.C.de administra.tut.⁊ quod not.Barto.in.l.legitimꝰ.ff.
41 de legiti.tutela.¶ †Quero an tutor tutoris,teneatur cauere de rato?
⁊ Barto.ſm Oldra.in.d.l.actor.dicit ꝙ cum in creatione requiratur
decretum pretoris,⁊ pretor nō interponit suum decretum sine causa:
(cū al's diceretur subreptitium.l.cum quasi.§.subreptitiuꝫ.de fideicō-
mis.lib.)ergo mandatum actoris annullaretur.⁊ posset annullari si nō
haberet ratum:ideo debet de rato per eū caueri.Sed Bar.ibi intelli-
git hoc verum,quādo esset dubiū de mandato.al's.non cauet ad simi-
litudinem procuratoris.argumē.notatorum in.l.j.C.de procuratori.
Et caueat qđ non tantum tutor:sed etiam pupillus ratū habebit.ita
dixit Bart.in dicta.l.actor.in ver.quero de quo cauet.dic vt ibi.Facit
ad hoc qđ eleganter not.Bar.in.l.ij.in princip.ff.de cura.bo.dā.Et te-
ne menti,quia si fuit actor cōstitutus a iudice:vt dixi quia gessit ⁊ ges-
sisse dicitur cōtemplatione pupilli,ipse pupillus habet bona actoris
hypothecata.Si autem fuerit creatus a tutore,⁊ suo periculo tūc tu-
tor ⁊ non pupillus habet bona actoris hypothecata.Ita dixit Bart.
in dicta.l.actor.Nec talis actor tali casu,tenetur cōficere inuentariū:
quia cum fuerit creatus a tutore,⁊ eius periculo sufficit inuentariū tu-
toris.ita dixit notanter Bart.in.l.tutor qui repertoriū.ff.de admini-
stra.tutorum.Cum Pretores solebant dare curatores,nō solum adul
tis:sed etiam furiosis:mēte captis:prodigis:surdis:mutis:⁊ illis qui
perpetuo morbo laborāt.s.de curatoribꝰ.§.furiosi.Est ergo aduerten
dum primo,ꝙ ex dicto.§.furiosi.cum.§.sequenti.videlicet sed ⁊ mente
captis.colligit̄ ista differētia,ꝙ furiosus ⁊ prodigus sunt ex lege sub
cura agnatorum.⁊ illis idoneis deficientibꝰ,a iudice dandus est cura
tor:sed mentecapti ⁊ alij qui morbo perpetuo laborāt,nō sunt sub cu-
ra agnatorū:sed a iudice semper curator dandus est vt ibi.Quod not.
vt scias his personis idonee prouidere.⁊ ibi vide glo.in verb.furiosi.
Et hoc cōmuniter tenetur ꝑ Dy.in.l.amicissimos.§.lucius.ff.de ex-
cusatio tut.⁊ Guil.⁊ doctores.in.l.de creationibus.C.de episco.audi.
Nec huic sententie cōtradicit,in aut̄.de his qui se perhibe.habere res
obliga.mino.§.⁊ hoc diximus.vt plene scripsi in dicto.§.furiosi.dic vt
ibi.Nec requiritur in creatione,talis creatoris presentia episcopi loci
vt simpliciter loquitur in dicto.§.furiosi.ibi:presidi ⁊ pretori solis id
ꝑmittit̄.Nec obstat.l.fin.§.sed cum antiquitas.C.de cura.furio.vbi vi-
detur tex.ꝙ debet fieri in presentia Antistitis:quia illud non ꝓcedit

hodie per dictum.§.furiosi.cum liber iste institutionum,sit post cōpi-
lationem codicis.vt patet.s.eodem in proemio.Nec dicatur dicta.l.fi.
⁊ dicta.l.de creationibus.sūt de quinquaginta ꝯstitutionibus de qui-
bus fit mentio in.l.j.C.de emēdatione Iustitiani codi.quia ſm Bart.
in dicto.§.sed cuꝫ antiquitas.hoc ego nego,⁊ tibi incumbit onus pro-
bandi.⁊ proba si potest.hoc enim probare non poteris.argumen.l.cuꝫ
actum.ff.de neg.gest.Et facit quod not.Barto.in.l.nō solum.§.sed vt
probari.de noui operis nuntiatio.quod dictum de quinquaginta con
stitutionibus,nota perpetuo.quia est vtile scire hoc dictum Bartoli.
¶ Secundo est sciendum,quod si dantur curatores minoribus vigin
tiquinqꝫ annis,furiosis magis dicunt̄ dati defectui etatis.⁊ sic nature
ꝙ accidenti.et sic furiosis.ff.de tute.l.qui habet.in prin.¶ His omni-
bus curatoribus obiicitur,quod non satisdederunt res furiosi:prodi-
gi:vel aliorum saluas fore.Et quod non iurauerunt,vtilia facere ⁊ inu
tilia pretermittere.Rome corā pretore,in prouincijs coraꝫ presidibꝰ.
vel quod inuentarium nō fecerunt.ad que omnia tenēt̄ur.C.de cura-
to.furiosi.dicta.l.fin.§.sed cum antiquitas.⁊.ff.eodem ti.l.cōsilio.§.pri
mo.¶ Secundo potest opponi,ꝙ furiosus venit ad sanam mentem:
vel quod prodigus sanos mores recepit.⁊ ꝓpter hoc curatoris officiū
est finitum.dicta.l.fin.§.tandiu.⁊ hoc quando furor erat continuus,a-
liqui si erat interpollatus,curatoris officium non erit finitum.ne ludi-
bria ⁊ crebra sit creatio curatoris.⁊ toties nascatur,quoties videatur
desinere.vt.ff.de curato.furio.l.penulti.⁊ hi curatores prodigi ⁊ furio-
si ⁊ aliorum,habent plenam rerum administrationem ⁊ liberum.vt tu
tor pupilli ⁊ cura.adulti.l.inter bonorum.⁊ ibi Barto.ff.de admini.tu
toruꝫ.⁊ no.gl.in.l.manda.ff.de procuratoribus.Et aduertas,quia pu
pillus tutorem:⁊ adultus curatorem habet:inspecta causa naturali.i.
inspecta etate.que est ſm naturam.Furiosus vero ⁊ prodigꝰ ⁊ similes,
habent curatores inspecta causa accidētali:quia preter naturam est ꝙ
quis sit prodigus vel furiosus:vel alio morbo perpetuo grauatꝰ ⁊ ideo
ista non presumitur.C.de codicillis.l.nec codicillos.Quandiu igitur
durat naturalis causa,inspicimus eam solam ⁊ ea finita inspicimꝰ cāꝫ
accidentalem.⁊ effectus est iste.Primo informat actionē curatoris:
quia adultus furiosus,recipit curatorem vt adultus,non vt furiosus
dicta.l.qui habet.de tuto.Ex quo etiam sequitur,quod adultus furio
sus non habet curatorem legitimum sed datiuum.licet furiosus sit sub
cura legitimorum.vt dicto.§.furiosi.Hic etiam initium cure,facit etas
⁊ non furor.Unde sequitur ꝙ non erit curator post etatem perfectaꝫ:
licet duret furor.nec desinit curator esse,ante etatem perfectam:licet
non duret furor.et sic post etatem perfectam potest opponi tali cura-
tori qđ nō est curator.Hic etiaꝫ diuersa est authoritas curatoris adul.
⁊ authoritas curatoris furiosi.vt patet ex cōiunctione duarum legū.
C.de administra.tut.l.cum quidam ⁊.l.fin.§ si autem in furore.de cu-
rato.furio.Ita eleganter dicit Bal.ad intellectum dicte.l.q habet.in
l.j.C.de cura.furio.quod not.perpetuo.¶ Ut ergo sciamus cui detur
curator postq̄ maior est,vt furioso ꝓuideri debeat.scire debemus qs
dicat̄ furiosus.Et dicitur furiosus qui actus furoris,⁊ non quietā mē
tem exercet.¶ Quero itaqꝫ quomodo ꝓbatur furor ⁊ furiosus:et di-
cas qꝛ probatur ex actibus ⁊ gestis.l.quidam in suo.in prin.⁊ ibi Bar.
de condi.institu.⁊.l.his qui.⁊ ibi Bar.ff.de tuto.⁊ cura.da.ab his.Et
inter ceteros actus,videtur esse quando proiicit lapides et verberat
agnatos ⁊ alios astantes.vt est glo.⁊ ibi Ange.⁊ do.mei.⁊ Ludoui.in
l.si constante.§.si maritus.ff.soluto matrimo.facit ad hoc.l.ij.C.de in-
deis.⁊.l.ob que vitia.ff.de edil.edic.Et quomodo furiosus,cecus,mu
tus,surdus,claudus ⁊ similes qui patiūtur defectum:quando probe-
tur.vide tex.cum gl.in.c.fina.de successionibus ab intesta.⁊ plene per
Bar.in.l.prima.ff.de bonorum possessio.furi.vel infan.delata.⁊ notat
Bal.⁊ Salice.in.l.furiosum.C.qui testamē.face.possunt.Sunt quidaꝫ
alij curatores,qui dantur bonis vel absenti:vel neutri:vel bonis illiꝰ
qui dubitabatur vtrum sit viuus vel nō.¶ Et primo sciendum est,qđ
curator datus multis,in multis differt ab alijs curatoribus.vt est glo.
42 magist.in.l.secūda.in princip.ff.de curato.bo.dan.dic.vt ibi.¶ †Qui
bus et cuilibet eorum dictorum curatorum ⁊ quid obiici possit,videa-
mus.Nam curatori bonis et curatori ventris:⁊ curatori absentis reiū
que possunt seruari,sola administratio concessa est.⁊ earum reruꝫ que
deteriores future sunt eis per.l.permissa est venditio.ff.de administra.
tutorum.l.in bonoruꝫ.⁊ etiam si es alienum vrgeat:et dilatio sit dam-
num creditoribus allatura,etiam rerum que seruari possunt que ta-
men sint minus nociua,concessa est vēditio.ff.ex quibꝰ causis in pos.
eatur.l.fulcinius.§.adeo.⁊.§.plane.⁊.ff.de ventre.in pos.mit.l.curator
alimenta.§.curator.⁊ etiam vsucapionem interpellat.ff.de minne.⁊ bo
no.l.prima.§.ea que.⁊.ff.de ven.in pos.mit.l.j.§.item si periculū.⁊.ff.de
cura.bo.dan.l.j.in fin.¶ Contra istos curatores excipitur,ꝙ inuenta
rium non fecerunt quod facere tenentur.ff.de bo.auto.iudi.possiden.
l.j §.fina.⁊.ff.de ven.in poss.mit.l.j.§.elegāter.in fine.Et no.gl.penult.
in.l.j.⁊ ibi Bart.ff.de curato.bonis dan.Cuius inuentarij copia dari
debet creditoribus:vt ibi dicit glos.in fine.Uel etiam potest opponi
ꝙ a pretore non sunt constituti.ff.de curato bono.dan.l.tertia.⁊.ff.de
ven.in pos.mitten.l.decretum.¶ Hic etiam opponitur curatori dato
bonis,ꝙ non est constitutus ex consensu maioris partis creditorum
vel quod

vel quod nõ est cõstitutus in ea regione in qua actiones mouere intẽ-
dit.l.ij.eodem titu. ¶ Quarto potest opponi, ꝙ fuit constitutus inui-
tus.quod fieri non potest:imo volens,nisi ex magna necessitate.l.ij.ff.
de curato.bonis dan.circa principiũ.⁊.§.qd per regiones.et.§.querit.
42 ¶ †Contra curatorem vero ventris,excipitur ꝙ mulier cuius ventri
datus est:nõ est pregnãs.sed per calũniam se mitti in possessionẽ desy
derauit:vel ꝙ abortum fecit,vel talem edidit qui nõ est habilis ad suc
cedendum:vel fecit talem qui est repulsus vel exheredatus de iure an
tiquo.vt.ff.de ven.in posses.mit.l.j.§.pregnantis.⁊.§.si.et.l.sed ⁊ si cer-
tum.⁊.ff.si mulier ventris nomine.l.j.§.hoc edictũ.Sis ergo tu causi-
dice cautus,vt petas copiã cure.quoniã aliquãdo erit dat⁹ ventri tan
tum:aliquãdo bonis tantũ:aliquando bonis ⁊ ventri,inter quos est
43 longa differẽtia.l.j.§.quoties.ff.de ven.in pos.mit. ¶ †Est ⁊ ali⁹ cura
tor,qui datur bonis absentis.Quotiescũq; enim aliquis est absens,et
nõ habet procuratorem vel alium defensorẽ:opus est si vis agere con-
tra eum,ꝙ constituatur bonis suis curator per iudicem.l.ab hostibus.
in princi.ff.ex quibus cau.maio.nõ autem persone absentis, curator
dabitur sed suis bonis.l.muto.§.fina.de tuto.⁊ est tex.cum glo.in.l.co-
gnatos.C.de capti.Et ideo tu causidice sis cautus,in ꝯstitutiõe dicti
curatoris:vt detur bonis ⁊ nõ personis.vide quod notat Bald.in.l.j.
C.de cura.furio. ¶ Est alius curator,qui datur bonis illius qui igno-
ratur vel dubitatur:vtrũ sit viuus vel mortuus.ita dixit Barto.quod
tenuit dominus Bernar.de campana in questione Georgij de Bono
nia in.l.si tutor.ff.de tut.⁊ rat.distra.vbi omnino videas ad hoc Bar-
to.qui allegat.ff.de mune.⁊ hono.l.j.§.primo.ibi cõueniret.quod not.
44 quia semel Bononie deduxi in practica. ¶ †Economo potest oppo
ni,qd nõ est ab episcopo ordinat⁹.C.de episco.⁊ clericis.l.omnes.§.et
hoc ꝓculdubio.dic vt ibi:debet enim ab episcopo ordinari,cum con-
sensu sui capituli.Economus enĩ dr,cui res ecclesiastica gubernanda
mandatur:vt dicto.§.⁊ hoc proculdubio.ita dicit glos.in.l.j.§.quibus.
ff.quod cuiusq; vniuersi.no.glo.mag.ꝯ.de curatoribus.§.fina.de quo
vide in Spec.de his qui alieno nomine in iudicio interueniũt.in ver-
siculo Economus autem est.⁊ ibi Joan.and.in additio. ¶ Et aduer-
tas ſm Joã.fabri in dicto.§.fina.ꝯ.de curato.quia qd dixi,est verum in
rebus temporalibus episcopatus.In rebus autem capituli.tunc nõ
ab episcopo,cum cõsensu capituli:sed a capitulo cum consensu episco-
pi,creabitur.Et non mireris tu de istã differentia:quia alias in simili
de hoc fit,quãdo pupillus est infans vel maior infante in adeũda he-
reditate:iuxta ea que habentur in tex.glo.⁊ ibi docto.in.l.potuit.C.de
iure deliberã.Si autem res sint distincte:tunc episcopus ⁊ capitulũ,
principaliter constituunt Economum.de quo vide in Spec.in titu.de
syndico.§.j.versicul.item quod nõ est cõstitutus. Et aduertas,qd de-
bet constitui vnus de illis,qui sunt de ecclesia.C.de episco.⁊ clericis.l.
in ecclesijs.ad instar syndici vniuersitatis.l.plane.ff.quod cuiusq; vni-
uer.no.cum ibi notatis.facit qd no.in.l.iubemus.in aut.quibuscunq;.
C.de episco.⁊ clericis.⁊ facit.l.prima cum ibi notatis.ff.de curato.bo-
nis dan.Sed an requiratur decretum,in cõstitutione Economi?glos.
in.c.cum causam dicit ꝙ sic.Sed doctores ibi ⁊ Ant.de butr.dicũt cõ-
trarium ⁊ etiam contrarium tenent in.c.fina.de ꝓcuratori.Dic vt ibi
45 per eos ⁊c. ¶ †Dicẽdum est de orphanotrophis,id est hospitalarijs
et maxime qui recipiunt infantes expositos.iuxta.l.primam ⁊ secun-
dã.C.de infa.expo.⁊ de his est casus in.l.orphanotrophos.C.de epi-
scopis ⁊ clericis.⁊ in aut.de sancti.episco.§.fina.Hi orphanotrophi,
dicũtur quasi tutores:quia dantur ad similitudinem tutoris vel cura-
toris.dicta.l.orphanotrophos.Ex quo notat ibi Bal.ꝙ hospitale est
ad instar minorum.⁊ si leditur,potest peti in integrum restitutio.ita
dixit ibi Bald.in principio.Sed idem Bal.in hoc tenet cõtrarium.in
aut.hoc ius porrectum.C.de sacrosan.ecclesijs.sed soluas contrarieta
tem vt voluit Bal.in dicta aut.hoc ius porrectum.in ver.sed hic que-
ro si est hospitale.quia aut est hospitale cõstructum authoritate episco
pi.⁊ quia dicitur locus pius,gaudet omni priuilegio sicut ecclesia.Et
sicut minor,si leditur potest restitui.et ita intelligitur quod dicitur in
dicta.l.orphanotrophos.sec⁹ si sit fundatum sine authoritate episco-
pi:qr tũc dicitur locus prophanus:⁊ non gaudet dictis beneficijs.ita
intelligatur quod dicit Bal.in dicta aut.hoc ius porrectum.Et scias
ꝙ non possunt repelli tales hospitalarij:quia non satisdederunt,illo-
rum pupillorũ res saluas fore.nec etiam cauent de rato.vt ibi.⁊ in cle-
men.quia contingit.de relig.domibus.Tertio licet equiparentur tu-
tori,tamen(vt dixi)qr non sunt proprie tutores,quia nõ sunt nudi mi
nistri ad similitudinẽ patris qui est legitimus administrator ⁊ qui ha-
bet vsumfructum potest cõstituere ꝓcuratorem etiam ante litem con-
testatam.l.j.C.de bonis mater.ita dixit Cy.in aut.hodie.C.de episc.et
clericis.Bald.in dicta.l.orphanotrophos. ¶ Quarto debet cõficere
inuentariũ de rebus hospitalis.vt dicta.l.orphanotrophos.et dicta
clemen.quia contingit.⁊ si non facit,non potest administrare et opus
est quod faciat coram iudice,a quo sibi administratio decernatur.vt
dicitur in tutore:alias posset opponi quod non valeret quicquid age-
ret.argumen.l.legitimos.Et quod ibi Barto.ff.de legi.tuto.ita dixit
Bald.in dicta.l.orphanotrophos. ¶ Quinto scias ꝙ talis hospita-
larius,põt alienare.Qd intelligas res que non possunt seruari:alias
non potest opponi,qd non potest alienare sine decreto et legitima cã
subsistente sicut dicim⁹ in tutore.l.lex que tutores. C.de administr.tu-
torũ. ¶ Sexto aduertas,ꝙ licet dicatur in dicta.l.orphanotrophos.
in fi.ꝙ non tenetur reddere rationem sue administrationis:quia illud
est verum,ipsis infantibus expositis.sed episcopo sic.vt ibi dicit gloss.
Pet.Cy.⁊ Bald.et idem in quolibet alio hospitalario.dicta clemen.
quia contingit.sicut pater qui vt legitimus administrator gerit bona
filij,nõ tenetur reddere rationem:secus si vt tutor vel curator filij sui
emancipati gerat.l.j.C.de bonis mater.l.cũ oportet.§.penulti.⁊.l.fin.
§.vbi autem.C.de bonis que liberis.multi sunt qui veniunt in iudicio
sine mãdato.⁊ aliqui veniunt ad allegãdum causas absentie.Alij ve-
niunt cũ mandato,ad plenam cause defensionem. ¶ Videamus hic
primo de his q veniunt ad allegandas causas absentie.Et primo sci-
re debes,qd comparens ad allegandum causas absentie,non est con-
demnãdus.⁊ si cõdemnatur reus principalis,tali alleganti cãs absen
tie nõ incumbit onus appellandi.vt est tex.⁊ ibi Barto.Bald.⁊ An-
gelus in.l.liberto.§.fin.de neg.gest.Et aduertas,quod talis allegatio
cause absentie:nõ impedit quin contra absentem ꝓcedit possit.nec red
dit sententiã latam cõtra absentem ipso iure nullam.dicto.§.fi.Quod
est verũ ſm Bart.⁊ Badl.ibi nisi iudici,vt iudici constet de dicta legi-
tima absentia vel impedimẽto.l.quesitũ.cum ibi notatis per glossam
Bar.⁊ doc.de re iudicata.Et idem notat Bart.in.l.ij.§.si quis in iu-
dicio.ff.si quis cautionibus.⁊ in.l.seruum quoq;.§.publice.in fin.ff.de
ꝓcuratoribus.⁊ in.l.penul.§.ad crimen.de publi.iudi.⁊ doc.in.l.iiij.C.
de accep.Et ideo ſm Barto.in dicta.l.quesitum.cautela est ꝙ semper
facias constare iudici ⁊ apud acta de tuto.impedimento.tunc ligate
sunt manus iudici.ita ꝙ si vlterius ꝯ impedimentum procederet,pro-
cessus esset nullus:nec talis allegans causas absentie cogitur satisda-
re.l.in eum.§.nemo.ff.de regulis iuris.⁊ ratio colligitur ex text.dicte.l.
liberto.§.fin.nec curatur vtrum talis allegans causas absentie,sit mi-
nor,mulier, vel alias inhabilis ad standum iudicio.dicto.§.publice.
ibi:a quibuscunq; defendi.ita dicit ibi Barto.in.l.penul.§.ad crimen.
⁊ Bald.in.l.alienam.C.de procuratoribus.⁊ not.in.l.exigendi.eod.ti.
46 ¶ †Queritur ergo qd erit officium istius allegantis causas absentie?
⁊ Inno.in.c.veniens.de accusationibus.dixit:Quidam est accusator
sine mandato.⁊ iste nõ potest ꝓponere exceptiones,nisi circa factum.
vt dicendo qd est infirmus vel aliter impeditus.exceptiones vero cir-
ca ius:vtputa nõ venit.qr non tenetur venire.vel tu es excõicatus,vel
quid simile circa ius.⁊ tales exceptiones non possunt proponi per ta-
lem excusatorem.sed oportet ꝙ habeat mandatũ.probat in dicto.c.ve
niens.⁊ de dolo ⁊ contumacia.c.cum dilecti.Sed Barto.in.l.penulti.
§.ad crimen.de publi.iudi.in versicu.quero ⁊ intro materiam legis no-
stre.Dicit ꝙ quedam sunt excusationes necessarie,q impediũt venire
reũ velit nolit:vt infirmitas:vel est carceratus:vel non potest transire
per iter,ꝓpter guerram.Et iste cause possunt allegari.per quemlibet.
Nec vt dixi necesse est,qd caueat de rato:qr velit nolit pur absens est.
Quedam sunt excusationes ꝓbabiles,que ꝓbabiliter eum excusant a
veniendo.posset tamẽ venire si vellet.vtputa quia in illo loco habet
inimicitias.⁊ sic excusatur a veniendo.l.de etate.⁊.l.sciendum.§.primo
ff.ad trebellianum.tamen si vult venire,posset.tunc talis simplex excu
sator sine mandato,non admitteretur ad allegandum talem excusatio-
nem:quia nescit qd ille absens velit venire vel non.Quedã sunt excu-
sationes mere volũtarie.vt tu non es iudex me⁹.hoc casu reus si vult,
potest prorogare iurisdictionẽ.Ideo talis excusator,non põt propo-
nere sine mãdato.cum hoc consistat in voluntate absentis. Ita debet
intelligi dictum.c.veniens.⁊ dictũ.c.cum dilecti.Et hoc ad literam est
secutus Salicetus in.l.tertia.C.de accusationibus.in versic.expeditis
contrarijs ⁊c.Et voluit Bald.in dicta.l.iij.in vltima colum.in versic.
interdum.et Bald.in dicto.§.publice.in versicul.reuoco in dubium.
Et predicta maxime procedunt,in criminalibus.vt dicto.§.publice.
¶ Postꝙ̃ vidimus de excusatore allegante causas absentie videa-
mus nunc,qui allegat causas cause in criminalibus ⁊ cum mandato.⁊
de hoc vide Bart.in.l.penul.§.ad crimẽ.de publi.iudi.in versicu.que-
ro procurator habens mandatũ,quas excusationes ⁊c.Et ibi vide do
minum Joã.and.in versicu.in fine eiusdem gloss.dic vt ibi Vel etiam
potest dici,vt dicit Bald.in.l.tertia.C.de accusationibus.in versiculo
quero hic quãdo absens potest condemnari ad mortem.⁊ Salicetus
in dicta.l.tertia.in versicu.quero secundo pro declaratione intellectus
noui cum multis versicu.sequen.⁊ ibi late Cyn.vt habetur.⁊ ibi do-
minus meus Raph.⁊ ibi aliquid dixi in.l.prima.an per aliũ cause ap-
pellationis.Et notat Bart.Bald.⁊ Ange.post gl.in.l.seruum quoq;.
§.publice.ff.de ꝓcuratoribus.⁊ aliquid scripsi in tractatu meo male-
ficiorum.in versicul.qui iudex commisit,quod ipsos banniat ⁊c.et in
ver.quero citatus est reus vel in banno positus ⁊c.cũ multis versicu-
lis sequenti.dic vt ibi sufficiat in hoc remissio.qr est longa disceptatio.
Et ego instruam te iudicẽ:quomodo poteris repellere procuratores
in criminalib⁹.Quapropter vnum te perpetuo notare volo.quando
esset dubium in iure.vtrum in crimine intento,vel in illo casu procu-
rator esset admittẽdus necne.si vis euitare ꝙ procurator interuenire
nõ possit.tu iudex sic dicas,ꝙ habes indicia contra inquisitum etiam

de nouo:⁊ ꝙ principalis tanq̄ melius informat⁹,debeat per se ꝑsona
liter ⁊ non per aliquē alium nec etiam per ꝓcuratorem comparere.et
hoc fieri solet in ciuilibus.l.fi.C.de procuratoribus.⁊ in criminalibus
proceditur ad similitudinē ciuilium.l.absentem.ff.de penis.⁊ istā cau-
telam ponit Cy.ſm doctores,in dicta.l.tertia.in penultima questiōe.
Facit qd̄ notat Bart.in.l.secūda.§.recte defendi.ff.ex quibus causis
in possessio.eatur.⁊ ꝑ consequens qd̄ aut veniat ⁊ compareat ad con-
fitendum cōtenta in inquisitione:aut ad subeundum torturam vt in-
dicia purget.iuxta singularem doctrinam Bart.in.l.penul.ff.de que
stionibus.¶ Ex quo sequitur,qd̄ aut personaliter cōparebit.et tu iu-
dex ipsum retineas:⁊ ipsum torqueas donec aut cōfiteat̄,aut purget
indicia.Si autē nō cōparebit personaliter:sed per ꝓcuratorem etiã
ad hoc specialiter constitutum,⁊ etiam plenarie instructũ ⁊ in specie
reputare poteris ipsum reum contumacem:licet Jac.butrig.in lectu
ra noua in.l.fin.C.de procuratoribus.⁊ Bal.in dicto.§.publice.in vl-
tima colum.⁊ Salic.in dicta.l.iij.in questio.fina.sentiant contrarium.
Sed Bar.in dicta.l.penultima.in.§.ad crimē.tenet opinionem Cyn.
⁊ doc.⁊ facta per te iudicem declaratione,ꝙ personaliter nō cōparue
rit.⁊ sic ꝙ sit cōtumax,tali casu cōmuniter per statuta cōtumax in ma-
leficijs,habetur ꝓ confesso ⁊ cōtumace ⁊ supernacāte interueniret ꝓ-
curator.Et cū Cyn.in dicta.l.tertia.dicat ꝙ doc.ita dicunt.Et postea
idem teneat Bart.Istud obseruatur in practica.licet Jacob.butrig.
Bald.⁊ Sali.dicant contrarium.quia nō sunt tāte authoritatis,sicut
supradicti.Et ita eram solitus practicare,dum assidebam.de quo dixi
in dicto meo tractatu maleficiorum.in gl.predicta.qui iudex manda-
uit.versicu.⁊ ego eram solitus practicare ⁊c.¶ Uerum quia aliquan-
do coniuncta persona,sine mādato agit pro cōiuncta persona:vel de-
fendit coniunctam personā.Ideo de cōiūcta persona,quādo agit pro
coniuncta persona vel eam defendit,videamus.Et est sciendum ꝓ re
gula ꝙ nulla persona q̄uis sit cōiuncta,maxime coniunctione paren-
tele.vt est pater ⁊ filia.qui dicuntur eadem persona.l.fina.C.de impu.
⁊ alijs substitutionibus.⁊.ſ.de inutilibus stipulationibus.§.ei qui.et
quod ibi no.per glo.⁊ maritus ⁊ vxor,qui dicuntur duo in carne vna.
vt dixit Jacob⁹ Apostolus.⁊ sunt socij diuine ⁊ humane domus.l.iij.
C.de cri.expila.here.⁊.l.j.ff.de ritu nuptia.⁊ tamenq̄ pro filia:licet etiã
habeat cōmunionem in actione de dote,tamē nec pater ꝓ filia:nec ma
ritus pro vxore agere potest:nisi caueat de rato.l.iij.§.j.ff.iudica.solu.
⁊.ff.sol.matrimonio.l.ij.§.fina.⁊ econtra filij,licet sint in potestate pa-
rentum,⁊ sic in manu patris,est mors ⁊ vita filij.l.in suis.ff.de liberis
⁊ post.tamen pro parētibus,filij agere nō possunt nisi caueant de ra-
to.l.sed ⁊ he.in prin.ff.de procuratoribus.Et idem in fratre ⁊ ceteris
agnatis ⁊ cognatis.Quinimo etiam affinis ꝓ affine,agere ⁊ cōuenire
potest:dūmodo caueat de rato.vt dicta.l.sed et he.in tantum ꝙ etiā li
bertis permittitur pro eorum patronis agere,sine mandato.vt.l.sed ⁊
he.ibi ⁊ liberti ⁊c.alias sine cautione de rato,nō audiuntur.vt dictis
iuribus.sicut cōiuncta persona non posset coniuncte persone querere
etiam dūium,sine ratihabitione vel sine mādato.l.dies spōsaliorū.ff.
depositi.l.fideiussor.in fine.cum glo.ff.de nego.gest.⁊ no.Bar.in.l.qui
mihi donatum.in.j.colum.ff.de donatio.Secūdo tales cōiuncte per-
sone vel affines non audiūtur agentes ꝓ affine vel coniūcta persona
nisi velint defendere in causa recōuentionis per cōiunctam personam
pro qua agunt.vt est tex.in dicta.l.sed ⁊ he.ibi debebūt defendere ⁊c.
Tertio addas ꝙ nō tantum cōiuncte persone ⁊ affines agunt sine mā
dato:sed etiam cōsortes eiusdem litis ꝓ cōsortibus agere possunt.l.ij.
C.de consorti.eius.lit.post litem contestatam a consorte te absentāte:
dic vt in dicta.l.ij.ꝑ glos.Bar.Cy.⁊ doc.dummodo caueant de rato si
agant et si cōueniantur de iudicato soluendo.d.l.ij.¶ Sunt etiã alie
persone que admittuntur ad agendum sine mādato:que enumeran-
tur in.l.j.§.fin.cum.l.sequē.ff.de postulā ita dixit glo.Barto.et docto.
47 in dicta.l.sed et he.dūmodo caueat.vt.ſ.dixi.¶ † Quero vsq̄ ad quē
gradūm dicantur cōiuncte persone:ita ꝙ sine mādato agere possint:
Et dicit Inno.in.c.nonnulli.de rescrip.qd̄ vsq̄ ad illum gradum quo
succedere possunt,qui est vsq̄ ad decimum gradum:vt no.gl.in authē.
in successiōe.C.de suis ⁊ legit.et Bar.ff.de accusa.l.ij.in fine principij.
vbi dicit ꝙ hoc forte teneretur.Sed gl.in.l.si femina.C.ad turpi.dixit
ꝙ quis dicitur prosequi suorum iniuriam,⁊ sic potest accusare pro illo
qui sibi coniungitur vsq̄ ad septimum gradum:vsq̄ ad quem gradū,
prohibetur ferre testimonium.dic vt ibi per illam gloss.notandum et
hoc ibi videtur sequi Salic.qui allegat Joan.and.in.c.decetero.de te
stibus.et in additio.Specu.in titu.de accusatore.versicu.tertio ⁊c.Sʒ
forte gl.in dicta.l.femina.est verior.quoniam affini permittitur,quod
agat pro affine.vt dicta.l.sed et he.tamen affinis non succedit ab inte
stato affini.l.affinitatis.C.cōmu.de succes.facit.l.j.C.vnde vir et vxor.
Igit̄ nō debet dici coniuncta persona,vsq̄ ad gradum quo potest suc-
cedere vt pro ea agere possit.imo vsq̄ ad gradum vel ꝓ illis personis
contra quas inuitus in crimine publico nō cogitur testimonium ferre
l.iiij.de testibus sicut dicimus ꝙ ille potest pro cōiuncta accusare,pro
qua inuitus quis in criminalibus non cogeretur ferre testimonium.l.
ij.in prin.ff.de accusationibus.Et istud credo verius:quia si in crimi-
nali nō admittitur ad accusandum,in quo quodāmodo dicitur causa

propria.l.lege cornelia.ff.de iniurijs.ideo nō admittit̄ nisi ꝓ his,ꝓ q-
bus prohibetur ferre testimonium.ergo multo minus nō debet posse
in ciuili pro coniūcta.que causa nullo modo dicitur ipsius agētis.igi-
tur ⁊c.cogita.sed mihi clarum est hoc.¶ Tertio scias,qd̄ coniūcta ꝑ-
sona ꝓ coniuncta persona agere potest.nisi cōiuncta ꝑsona absens,re
liquerit specialem ꝓcuratorem:q2 tunc specialis procurator,excludet
coniunctā ꝑsonam agentem.ita dixit Specula.in tit.de cōiuncta ꝑso
na.§.j.versi.item qd̄ agit.allegat in argu.l.cū ꝓtor.ff.de iudicijs.Pro
hoc allega.l.sed si vnius.§.filio.cū.§.sequen.ff.de iniur.vbi filiusfami-
lias agit de iniuria sibi illata,p̄re absente.nisi abēt procurator patris
etiam generalis vt ibi.¶ Quarto licet cōiuncta persona admitta-
tur sine mādato,tū nunq̄ admittitur contra mandatum specificum,
ipsius coniuncte persone.l.pomponius.§.si.cum ibi no.per glo.doct.
ff.de ꝓcuratoribus.nisi in causa liberali,vel corporali:quia tunc etiã
contra mandatum admittūtur.vt ibi not.in glo.⁊ facit.l.non tantum.
cum ibi not.de appellationibus.qd̄ no.facit.l.j.ij.iij.⁊.iiij.ff.de libera
li causa.¶ Quinto coniuncta persona in beneficialibus,ꝓ coniuncto
agere nō potest.vt no.glo.in.c.corā.de offic.delega.et de pactis.c.cuʒ
pridem.⁊ Archidiaco.in.c.statutum.de rescriptis.in.vj.¶ Sexto,li-
cet coniuncta ꝑsona admittatur ad agendum.tū non potest sibi solui
imo debet petere in libello solui cōiūcte persone pro qua agit vt no-
tat,glo:⁊ Bar.in.l.vero procuratori.ff.de solutio.⁊ no.Bar.in.l.nō so
lum.ff.sol,matri.⁊ no.Bald.⁊ Salice.in.l.exigēdi.C.de procurato.in
versi.opponitur septimo ad extra qui allegat etiam casum ad hoc,in
l.ij.vt lega.nomi.caueatur.quod not.¶ Septimo cōiuncta persona,
nunq̄ agere potest in illis casibus in quibus requiritur speciale man
datum.vt est tex.⁊ ibi glo.⁊ Bal.in.l.illud.§.fin.cum.l.sequen.⁊.l.pa-
tri.in prin.ff.de minoribus.Et no doct.in dicta.l.exigendi.nisi pretē-
dat proprium interesse.vt dicta.l.patri.¶ Octauo querit̄,an cōiūcta
persona admittatur ad agendum pro minore sibi coniuncta:⁊ glo.⁊
Bar.in.l.tutores qui post.in prin.ff.de administra.tutorum.tenēt qd̄
sic.⁊ idem tenet Pet.Cy.⁊ Salice.in dicta.l.exigendi.C.de procura-
toribus.quia interest ipsius minoris,vt iura sua tueatur ꝑ plures.nec
compellitur habere ratum.sed poterit habere ratum,si erit eius com
modum.dicta.l.iij.§.j.ff.iudicatum solui.Et hoc tenet glo.ſm vnum
intellectum in.l.actor.C.de appellationi.⁊ hoc etiam tenet Guil.in.d.
l.exigendi.qd̄ nota.¶ Nono cōniuncta persona contra cōiunctaʒ pa
riter,sicut illa ꝓ qua agere vult,nō admittitur:vt si sunt tres fratres,
vnus pro absente fratre contra alium fratrem,agere non potest:sicut
vnus ꝓcurator cōtra comprocuratorem suum,agere non potest.l.qui
proprio.§.si.ff.de procuratoribus.Quod Salicet⁹ in dicta.l.exigen-
di.in ver.oppono octauo ad extra.dicit fore verū,si cōuentus fatetur
se debitorem illius pro quo agitur.alias autē frater agens,non repel
leretur.maxime qū vellet facere actus ad interrūpendum prescriptio
nem quia si hos actus nō faceret,resultaret dānum fratri absenti.qd̄
tene menti.licet ergo coniuncta persona contra aliam coniunctam ꝑ
sonam,simili coniunctione admittitur in testem.l.non solum.§.j.ff.de
ritu nuptiarum.tamen non admittitur ad agendum.vt dictum est qd̄
tene menti.¶ Decimo et vltimo,non solum coniuncta persona po-
test agere ꝓ coniuncta.sed etiam amicus pro amico:quando est talis
amicus de quo loquitur tex.in.l.late.§.amicus.ff.de verbo.sign.quia
amicus est alter ego.et dominus Jesus Christus dixit.Non vocaui
vos seruos:sed amicos:quia seruus nescit quid faciat dñs suus.Ita
dicunt doctores et Salice.in dicta.l.exigendi.facit.l.is qui amicitia.
cum ibi not.ff.de nego.gest.Quia bon⁹ amicus,equiualet cōiuncte ꝑ
sone.imo preualet.quia amicus eligitur a te.sed coniuncta persona cō
48 ceditur a natura.ita dicunt doctores in dicta.l.exigēdi.¶ † Sed cuʒ
aliquādo compareant aliqui in iudicio pro absente,ad plenā defen-
sionem cause sine mandato.tamen ⁊ cām absentis defendere volunt
ideo aliqua de defensore videamus.¶ Et est sciendum,quod defen-
sor est ille,qui sine mandato,aliene liti se offert.l.minor.in fine.ff.de
procuratorib⁹.Et qd̄ ibi gl.⁊ doctores.ſ.de satisdatio.§.si vero reus.
⁊ ideo non admittit̄ sine cautione de rato,⁊ iudicato soluēdo.vt dicta
l.minor in fine.⁊ dicto.§.si vero reus.etiā si talis defensor sit locuple-
tissimus.⁊ in magna dignitate ꝯstitutus.vt dicta.l.minor.in fin.⁊ est
tex.in.l.qui proprio.§.qui alium.ff.de procuratoribus.¶ Secūdo est
sciendum,quod q voluntarie defendit habetur loco domini:vt dicta
l.minor.§.primo.tunc cum satisderit.l.titius eodem titulo.Ex quo se
quitur,quod quando conuenitur actione qua conuenitur principa-
lis ⁊ defensor,⁊ haberet regressum ꝯtra reum principalem,potest vti
priuilegio quo vti potuisset principalis.d.l.minor.§.primo.⁊.l.si cum
procurator.§.j.ff.de re iudica.⁊ ibi not.⁊ not.in.l.alia.§.eleganter.ff.
sol.matrimonio.¶ Tertio notandū est,ꝙ triplex est modus venien-
di ad defensionē alterius.Uno modo animo nouandi.alio modo nō
animo nouandi.alio modo quādo aliqs comparet,⁊ dicit peto dari
libellum acsi rem petitam possideret.et isto tertio casu non cōceditur
nisi conuentus ab eo a quo ille habet causam.l.item veniunt.§.si rē
ff.de petitione hereditatis.⁊ hoc cum determinatione.l.si actor.ff.de
procuratoribus.ita dixit Bartolus in.l.liberto.§.fina.ff.de negotijs
49 gestis.¶ Ex quo sequitur,ꝙ est duplex defensor.† Un⁹ dicit defen-
sor necessarius

sor necessarius.alius defensor voluntarius.defensor necessarius est, qñ in casu quo re⁹ cõueniret ꝛ succũberet: haberet regressum cõtra illum qui vult defendere: vt est vẽditor qui dicit defensor necessari⁹ in causa que mouet emptori in re vẽdita. Et talis defensor potest in iudicio inuito actore, cõparere ꝛ eã defendere.l.j.ꝛ ibi doct.Bald.ꝛ Salic.C. vbi in rem actio.ꝛ no.in dicta.l.si actor.ff.de procuratorib⁹. siue dicto vẽditori ꝛ sic defensori necessario fuerit denuntiatũ, ꝙ veniat ad defendendũ.dicta.l.j.ꝛ.l.j.C.de pericu.ꝛ cõmodo rei vẽdite.siue nõ fuerit denuntiatũ.sed sciens litẽ motam cõtra emptorẽ ex proposito ꝛ proprio motu, potest interuenire in dicto iudicio ꝓ suo interesse.l.si parentes.C.de euictio.ꝛ nota.in.l.a sentẽtia.ꝛ.l.si perlusorio.§.j.ꝛ ibi plene dixi.j.de appel. Sed nõ potest cõparere talis defensor necessarius. Secũdo modo defensorio vcꝫ animo iudiciũ nouandi inuito actore: vt no.Bar.in dicta.l.si actor.ꝛ Bal.ꝛ Salic.in dicta.l.j.vbi in rẽ actio. Sed potest talis defensor necessari⁹, opponere exceptiones non solũ cõpetentes in rẽ: sed etiam cõpetẽtes ex persona sua ꝓpria.l.idemq̃. §.ꝛ generaliter.ff.mandati.ꝛ.l.ꝓcurator ad exhibendũ.§.j.ff.rem ratã haberi.ꝛ notat Bar.in sua disputatione que incipit.adunãtia ciuitatis Pisane decreuit.de quo vide vt plenissime scripsi.s.eodẽ.in rubrica in vers.venio nũc ad quintũ: vcꝫ cui cõpetat exceptio ꝛc.per totã illam questionẽ super totũ illũ articulũ. ¶ Secũdus est defensor volũtarius, qui dicit comparere tertio modo defensorio, qui se liti obtulit ad defendendũ absentẽ.dicta.l.titius.ꝛ dicta.l. minor.§.fi.ꝛ.l.planti⁹. de procura.ꝛ.l.is qui se obtulit.ff.de rei vẽdi.ꝛ.l.si defensor.in prin.ff. de interroga.actio.ꝛ.l.iiij.in ꝑnc.ff.de re iudi.ꝛ no.in.l.exigẽdi.C.de ꝓcura.ꝛ iste est cõdemnand⁹ in dicta.l.planti⁹.ꝛ dicta.l.is q se obtulit.ꝛ dicta.l.iiij.in ꝑnc.dicta.l.si defensor. Et est sciendũ, ꝙ dicit se liti obtulisse.ꝛ per cõsequẽs potest damnari, si fuit litem cõtestat⁹: secus si ante litem cõtestatam destiterit: dicta.l.is q se obtulit.ꝛ facit.l papinianus.§.meminisse.ff.de inoff.testamẽ.cũ simi. Et ideo forma libelli excipiẽdi cõtra talẽ defensorẽ, ꝛ etiam forma sñie ferẽde ꝯtra eũ, est ista. vcꝫ ago cõtra Titiũ defensorẽ Seij defensorio nomine pro eo cõparẽtem ꝛc.ꝛ eodẽ modo sentẽtia: vcꝫ cõdemnamus Titiũ defensorẽ Seij defensorio nomine pro eo ꝛc.facit tex.in.l.liberto.§. fin.ff.de neg.gest. ꝛ ibi Bar.ꝛ idem voluit Bar.in.l.solutionẽ ꝛ iudicium.in fin.ff.de so. Et hoc voluit Innocẽ.in.c.cum super.de re iudica.ꝛ Innoc.in.c.causam.ante finem magne gloss. qui filij sint legitimi. Quod est verũ, siue defensor interueniat ante litem cõtestatã a dño, siue post litẽ cõtestatam a dño. Nã talis defensor, potest etiã post litẽ cõtestatã a dño interuenire.vt dicta.l.liberto.§.fi.ꝛ ibi Bar. Et nota ꝛ tene mẽti, ꝙ tali defensori cõdemnato, imputatur si debuit appellare, ꝛ nõ appellauit vt est casus in dicto.§.fi.ꝛ ibi Bar.

SVMMARIVM.

1 Infamis quilibet, an possit esse procurator?
2 Officium procuratoris, non est dignitas.

a Eas vero exceptiones. [a] ¶ Summat⁹ est iste ver. in prin.istius.§. no.ꝙ licet infamis in iudicio, personaliter stare nõ possit etiã volẽte aduersario l.quod prohibet.ff.de post.tamẽ per procuratorẽ, poteritĩ iudicio in-
1 b teruenire vt hic. ¶ † No.ꝙ qlibet infamis potest esse procurator: [b] vt hic.de quo lati⁹ dicam ĩ glo.sicut etiam infamis: potest esse tutor: qꝛ hoc est onus: vt est tex.in.l.sed ꝛ milites.§.sed ꝛ ignominia.ff.de excu-
2 sa.tut.ꝛ ibi Cy.ꝛ Bal. ¶ † Ex quo no.ꝙ officiũ ꝓcuratoris ꝛ esse ꝓcuratorẽ in iudicijs, nõ est dignitas. qꝛ si esset dignitas nõ posset cadere in infamẽ.l.ij.C.de dig.lib.xij.ꝛ ibi late Bar.sicut dicimus de tabellione, qui nõ dicit habere dignitatẽ qꝛ dicit officiũ tabellionatus esse onus: vt no.glo.sing.in.l.fi.C.qui milita.nõ poss.lib.xij.ꝛ no.Bar.in.l. ea.§.j.ff.ad leg.iul.repetun. nisi sit tabellio, ad latus ꝑncipis: vt ẽ tex. in.l.j.C.de mãda.ꝑn.ꝛ.l.laudabile.C.de aduoca.diuer.iudi.qđ no.pro Referẽdarijs ꝛ cancellarijs principũ ꝛ cõmunitatũ. ¶ No.ꝙ nõ debet tantũ disceptari super exceptione ꝓcuratoria, ꝛ sic de exceptione dilatoria ꝛ de preludijs iudiciorũ, ꝙ principalis negotij causa protelet. ¶ Ex quo nota cõtra causidicos, qui protelant lites ꝛ maxime opponẽdo aliquas exceptiones ꝯtra personã cõparentis, que sunt cã retardationis agitationis negotij principalis. Nam disputare de exceptione ꝓcuratoria vel simili est disputare de apicib⁹ iuris nõ autẽ de meritis cause.vtrũ reus sit debitor vel nõ.vt dicit tex.no.in.l.si fide iussor.§.quedã.ff.mãda.ꝛ ibi Bar.ꝛ Sali.ꝛ Bal.ꝛ Salic.in.l.si pro ea. C.mãda.facit qđ no.Bar.in.l.quintus.ff.mãda.ꝛc. ¶ In glo.cõquiescere.in fine.dic istaꝫ vltimã tenet hic Jo.fab. Et est ratio, qꝛ infamia nõ debet releuare ab onere.l.j.C.de infa.sed officium procuratoris, est vile ꝛ onerosum: vt est text.cũ gl.in.l.si quis procuratorem.C.de decurio.lib.x. Et idem no.gl.in.d.l.j.§.ait pretor.ꝛ in.d.l.j.§.hoc edicto.de post. Et aduocati officiũ, est laudabile.C.de aduo.diuer.iudi.l.laudabile.ꝛ hanc opinionẽ videt tenere gl.in questione.iij.q.vij.c.j.in prima solutione. Sed gl.in.c.cũ deputati.indistincte dicit, ꝙ procurator infamis, nullo modo dꝫ admitti: sꝫ Jo.fab.distinguit, aut est procura-

tor ꝯstitut⁹ a persona ecclesiastica: ꝛ tũc nõ admittit infamis.quia episcopi, prelati, sacerdotes: ꝛ religiosi debẽt habere ad eoꝝ seruitia homines bone fame: ꝛ bone opinionis.v.qđ.iij.qꝛ episcop⁹. Aut a laicis ꝛ secularib⁹: ꝛ tũc aut est notorie vilis ꝛ infamis ꝛ maiori infamia.et tũc idẽ qđ nõ admittit: qꝛ cessat ratio hui⁹.§. Et est ratio: quia in notorijs, nõ opus est cognitiõe.l. si adulteriũ cũ incestu.§.idẽ pollioni.de adult.ꝛ no.gl.in.l.ea quidẽ.ꝛ ibi doct.C.de accusationibus.ꝛ in clemẽti.appellãti.de appellationib⁹.si aũt nõ sit notoriũ: tũc ꝓcedat iste.§. ¶ Aduertas tũ ſm Joã.fab. ꝙ quidã cõsueuerũt dicere, ꝙ omnis procurator est infamis, ꝛ vilis per dictam.l.si quis ꝓcuratorẽ.ꝛ sic dixit ibi ſm eum Andreas de iser. Alij dicũt ibi illud esse verũ in ꝓcuratore viliũ personarũ: sed magnarũ nõ.et ita restringunt dictã.l.si quis procuratorẽ.sed Jo.fab. dt ꝙ isti se nõ ĩtelligũt, aut destruũt illam legẽ qꝛ in dicta.l.si quis ꝓcuratorẽ.fuit cõstitutus ꝓcurator ab habẽte dignitatẽ: vt habetur in tex.ibi totius dignitatis pena plectet.ergo eã habebat.qꝛ priuatio presupponit habitũ. Unde dic ſm eũ, ꝙ recipere ꝓcurationẽ, est infamia.vt ibi.ꝛ est officiũ vile.vt ibi voluit gl.alleg.C.loca.l.curialis.ꝛ.C.de excusa.mu.l.fin.lib. x.ꝛ.C.q mili.nõ poss.l.iiij.lib.xij.etiã si esset homo q existeret in dignitate vt est curialis: vt ibi. Sed alij pauperes ꝛ sine dignitate, non.ꝛ ideo doctores ꝛ licẽtiati ꝛ milites, q onus ꝓcurationis recipiunt videnť infames.qđ notat Gui.de cu.quẽ sequit Cy.in.l.reũ.C.de procurationib⁹. dixit ꝙ dãnatus de crimine, nõ potest esse ꝓcurator.vt dicta.l.reũ.Si eñ pendẽte iudicio criminali, cõtra reũ remouet.multomagis remouere dꝫ post cõdemnationem: sed si essent infames: qꝛ damnati alia actione famosa, nõ de crimine: tunc pñt esse ꝓcuratores: vt hic.ꝛ istã distinctionẽ etiã facit Bart.in.l.j.C.de digni.lib. xij. Et eam ad literã ibi sequit, ꝛ istam sñiaꝫ est amplexus dñs meus Flor.in.d.l.j.§.ait pretor. de postulã.per istũ tex.ꝙ iste tex. equiparat infamiam dñi, ꝛ ꝓcuratoris: sed nõ distinguit in infamia dñi: qꝛ non reperit prohibitũ ꝙ quicũq̃ sit in quacunq̃ infamia, qđ nõ possit constituere procuratorẽ.ergo nõ potest dici prohibitum qđ in quacunq̃ infamia fuerit cõstitutus, quis possit esse ꝓcurator alterius.ꝛ dicit quod Hostiẽ.ꝛ Inno.hoc tenẽt.ꝛ ista est communis opinio. Tu primo posses dicere, ꝙ habes similem glos.huic in.d.l.j.§.hoc edicto.de postulan. Secũdo dicas, ꝙ Bart.ibi cõcludit simpliciter ſm glo.vbi dicit gl.ꝙ infamis potest esse ꝓcurator.nec obstat.d.l.reũ.ff.de ꝓcurato.per quam Guil.de cug. dicebat ꝙ damnatus de crimine, non potest esse procurator: qꝛ illa lex prohibet: nõ ꝙ nõ possit esse ꝓcurator, sed ꝓhibet ꝙ non possit assumere defensionẽ alterius sine mãdato propter dubiũ pendẽtis litis in suo crimine, de publicatione suorũ bonorũ: vt ibi.ꝛ sic executio que deberet fieri cõtra ipsum, tanq̃ contra defensorẽ.vt.l.plautius.ff.de procurato.posset esse frustratoria.vel si intelligas ibi, ꝙ etiã cum mandato ꝓhibetur.dicas ꝙ imo pendẽte iudicio, est idoneus ꝓcurator.ꝛ postq̃ esset effectus dñs litis per cõtesta.posset facilr impetrare vt supersederet in ciuili, donec criminalis agitaretur.arg.l.j.C.qñ ciuilis causa criminali preiudicet. ſꝫ postq̃ est cõdemnat⁹, hoc fieri posset: igitur ꝛc.sed Bal.in.d.l.j.§. ait pretor.de post.dixit ꝙ aut loquimur in curia Pape vel Imperatoris: vel alicuius Regis: vel alicuius dñi: ꝛ tũc in eius aula, nullus infamis potest esse ꝓcurator: qꝛ talis curia ab infamibus fedari non debet.nec lꝫ eis ingredi.ff.de excusa.tut.l.sed ꝛ milites.§.sed ignominia. Nec dicas ꝙ ibi loquitur in curia Romana: qꝛ vt ait Inno.in.c.cũ ecclesiastice.de excep.ꝛ de simo.c.accusatũ.qꝛ vbicũq̃ est princeps vel pontifex romanus dicit esse Roma. Et idẽ dicit Bal.in.d.§.sed ignominia.

a ¶ Eas vero exceptiões. Iste.§. tota die in iudicium frequẽtat, ad ꝓbãdũ ꝙ infamis põt esse ꝓcurator: quãuis nõ possit esse aduocat⁹ ꝛ rõnem diuersitatis reddunt qdã: qꝛ ꝓcuratio est simplicit onus: aduocatio aũt est onus cũ honore. His ꝓtaxatꝫ venio ad casum in hũc modum.olim ita erat: quod si tu eras procurator Petri ꝫ me potui te repellere ꝓpter infamiã tuaꝫ vel ꝓpter ĩfamiaꝫ Petri: sed hodie nõ vult Justin.qđ iste exceptiões infamie ĩ iudicio frequẽtent.ne dũ super eis altercatũ fuerit, ipsi⁹ principalis negotij disceptatio ꝓteletur.

ADDITIO.

b ¶ Procurator. Adde hic vnũ no. ꝛ pulchrũ dictum Bal.i.l.j.C.de sentẽ.in pe.colũ.ꝙ lꝫ ꝓcurator possit esse infamis, tñ inuito reo nõ poterit rñdere positionibus: qꝛ ꝑncipalis psona est legalior q̃ procurator cuꝫ sit bone fame.

a ¶ Interdū. Casum pone sic in superiorib⁹ dictum est: q̄ illud qđ vr̄ iustū prima facie ex pte actoris, vr̄ iniquum inspecta psona rei, petētis se defendere p exceptionē ſtiam: et ad siītudinē illi⁹ scire debes naturam replicatiōis. Sepius em̄ ꝯtingit, ꝙ re⁹ prima facie habeat exceptionē sed forsan actor hꝫ replicationē ꝯ suam exceptionē: q̄ iniquū esset ꝙ sua exceptio posset nocere actori, cuꝫ exceptionē rei p sui replicationē possit elidere ⁊ de h̄ ponit exēplū hic faciēdo mentionem ei⁹ qđ đr in.§. pactus ne peteret. Rursus interduꝫ ⁊c. Supra habuistis qđ replicatio daẗ ꝓprio actori, ꝯ exceptionē rei. Sꝫ qn̄qꝫ cōtingit ꝙ replicatio actoris, aliqn̄ pma facie vr̄ iusta, sed inspecta rei psona q se p duplicationē cōpetentē pōt defendere, vr̄ iniusta: iniquū em̄ esset, qđ actoris replicatio ei noceret. Et propterea datur ipsi reo ꝯ replicationem actoris, duplicatio: et sic vlteri⁹ pōt varietas negotioruꝫ ista noīa multiplicare ꝯ em̄ duplicationē rei, daẗ actori triplicatio. ⁊ ꝯ triplicationē actoris, daẗ reo ꝯ actorem q̄druplicatio. tūc em̄ plerūqꝫ infringit suū ꝓpositū p̄cedens ⁊ si naturā illarū omniū actionū plene velis videre, hoc ex latioribus. ff. voluminib⁹ facere poteris. ff. de exceptionibus. l. ij.

quod notat Bal. in. d. l. reum. aliter distinguit. Aut queriẗ an infamis possit esse ꝓcurator illustrium personarū, episcoporū vel prelatorum: ⁊ dic ꝙ nō. v. q. iij. q̄ episcopus. Aut aliarū personarū. ⁊ tunc subdistinguiẗ aut est infamis per sn̄iam capitalem, ⁊ nō potest esse ꝓcurator. Et idem dicas tu pendēte iudicio. vt. d. l. reū. q̄ habetur pro mortuo. l. j. in fi. cū simi. ff. de cōtrata. Aut est infamis per aliam sn̄iam criminalem. ⁊ idē ſm Guil. in. d. l. reuꝫ. Aut est infamis per sententiā ciuilē. vel ipso facto, vel per cōfessionem. iuxta. l. fi. ⁊. l. qm̄. ff. de infamib⁹. ⁊ tūc poterit esse ꝓcurator: vt in isto tex. nisi forte in curia principis, vel magni dn̄i: vt dixi per. §. sed ignominia. Et ꝓfecto ista distinctio per quā soluūtur oēs opinio. ⁊ iura summe mihi placet.

De replicationibus Rubrica.

¶ Totus iste titul⁹ diuidiẗ in duas partes pn̄cipaliter. Primo ponit de replicatiōe q̄ ꝓdest actori, ⁊ q̄ nō. Scđo q̄ exceptiones cōpetūt reo principali. ꝓsunt fideiussori: ⁊ q̄ nō ꝓsunt scđa ibi: exceptiones autē. Et hoc dicit. Replicatio exceptionē tollit, q̄ ad tollendū ea nitiẗ equitate, q̄ replicatio ad adiuuandū intentionē actoris cōpetit ⁊ ꝯ replicationē duplicatio est inducta ad submouendū eandeꝫ q̄ prima facie equa videbatur contra quam duplicationem, actori datur replicatio. hoc dicit.

SVMMARIVM.

1 Replicatio, ad quid sit inuenta.
Et quid sit replicatio. 5.
Et cui competat. 6.
Et quando. 7.
2 Mulier nō potest liberare virū, ab obligatione.
3 Differentia an sit aliqua, inter pactum de non petēdo: & pactum de non agendo.
4 Beneficiū pacti oportet quòd opponaẗ & allegeẗ.
8 Effectus replicationis, quis sit.
9 Replicatio quomodo tollatur, vel vitietur.
Et an sit prius probanda. 10.
11 Pronūtiandū an sit necessario, super replicatione.

a 1 Nterdum. ¶ † Nota ꝙ replicatio adinuēta est, ad adiuuanduꝫ intentionē actoris. ¶ No. ibi resoluitur ius exceptionis. quod sicut exceptio est actoris exclusio. l. j. ff. de excep. Ita replicatio, est exclusio exceptionis. Not. qđ pactum de non petendo, eliditur per pactum postea de petendo ⁊ nō eliditur ipso iure. ⁊ ideo oportet qđ actor replicet de pacto de petendo, postea facto: al's si nō replicaret tali forma, reus q opposuit de pacto de nō petendo esset absoluēdus. l. si vnus. §. pactus ne peteret. ⁊ qđ ibi plene per glo. ⁊ do. ff. de pactis. ¶ No. qđ obligatio pacto elisa, pōt iuuari cōtrario pacto. ¶ No. qđ pactum liberatorium, non tolliẗ alio pacto ipso iure: sed replicatione sic. ¶ Hic vt vides nō sunt glo. ⁊ ideo tantummodo animaduertas qđ ad textū, duo vel tria sunt tractanda. ⁊ primo de pacto de nō petendo: ⁊ sic an pactum liberatoriū tollat obligationem: ⁊ quam obligationem tollat. Secundo pactum de petendo an ipso iure tollat pactum de nō petendo. ⁊ an ius vel factum in eo verseẗ. Tertio erit vidēda mā replicationum. ¶ Redeo ad primū qđ pactum de nō petendo ipso iure, in obligatione personali tollit naturalē obligationē. l. stichum ⁊ pamphilum. §. naturalis. ff. de sol. ¶ In realibus autem, nō tollit aliquā obligationem: quia in ea nulla est obligatio. ꝯ. de actio. §. j. ⁊ qđ ibi dixi. sed impedit effectū illius actionis. vt. ff. de pac. l. si tibi. §. de pignore. ⁊ qđ ibi not. ⁊ ciuilem obligationem ex oppositione dicti pacti, elidit ⁊ postq̄ super ea pnun-

tiatū est, actionē perimit. est casus in. l. quēcūqꝫ. ff. de cōpē. ⁊ producit actionē. l. iurisgētiū. §. quinimo. ff. de pactis. Quarto obligat paciscētē naturaľr, ad nō petēdū exēplū in aut. si mulier. C. ad velleia. ꝙ mulier nō pōt obligari viro suo mō aliquo, nisi appareat ꝙ in vtilitatē mulieris cōuertaẗ. Tu de hoc pacto de nō petēdo: vide gl. tex. ⁊ qđ ibi scripsi in. §. ꝓterea si debitor. i pnci. ꝯ. tit. j. ¶ Ex hoc vltimo apparet † ꝙ mu- 2
lier nō potest liberare virū, ab obligatiōe: q̄ ex hoc ipsa obligareẗ naturaliter nō petere. Ita đt Jac. de ar. ⁊ Bar. i. l. meuia. §. j. ff. sol. mat. qđ facit p statutis que ꝓhibent, ꝙ mulieres vel minores nō obligent nisi certis solēnitatib⁹ seruatis. Ex hoc patet ꝙ nō poterūt aliquē liberare. Ita dicit Bar. in. d. l. si vnus. §. pact⁹. ff. de pactis. in ver. qđ facit p statutis que ꝓhibent ⁊c. facit qđ no. Bal. ⁊ Sali. ⁊ doc. in. l. j. C. si aduer. lib. ⁊ qđ not. Bar. in. l. j. de pac. ⁊ no. And. ⁊ ibi dixi in. l. mutū. §. j. ff. de acq. hered. ⁊ qđ no. Bar. in. l. more. in fine princ. ff. eo. q̄ qn̄cunqꝫ in statuto, vnica ratio reddi pōt: ex illa ratione argum⁹, etiam extensiue: lꝫ in statuto nō sit expressa vt est tex. in. l. milites agrū. in fine pnc. ff. de re mili. ⁊ no. Bar. ⁊ Sali. in. l. maximū vitiū. C. de lib. prete. Sꝫ cū statuti ratio, de adhibenda solēnitate statuti in obligatione mulieruꝫ sit, ne mulier ex infirmitate sex⁹ dānificetur. l. trāsactione. C. de transactioni. Ista ratio ita habet locū quādo liberat debitorē suū, sicut qn̄ se alteri obligat: q̄ propter hoc damnificatur: igiẗ ⁊c. ⁊ hoc videẗ multum iustū: quia mens statuentium, fuit ꝓuidere indēnitati minorū ⁊ mulierū ne sua fragilitate dānum patiantur: ⁊ quāuis verbis hoc non sit expressum, tamen dicitur mēte ⁊ ratione legis ꝯprehēdi, ergo perinde debet haberi ac si verbis reperiretur expressum. l. cū mulier. ff. sol. mat. l. facta. §. fi. ff. ad trebel. vnde cum sit eadē ratio, debet esse idē ius. l. illud. ff. ad legē aquil. ⁊ maxime quia si statuētes etiā de hoc fuissent interrogati, nulli dubium ꝙ idem statuissent. ergo habetur p statuto: vt notat gl. valde nota. in. l. tale pactum. §. fi. ⁊ ibi doc. ff. de pac. igiẗ ⁊c. sicut dicimus in simili, quia de iure cōmuni minor ꝓhibetur alienare res, que seruando seruari possunt: tūc nō poterūt sorores minores renūtiare hereditati paterne nec liberare fratres in bonis paternis sine decreto iudicis. vt elegāter no. Bar. in. l. tutor. ff. de bo. poss. ⁊ Bald. ⁊ Sali. i. l. j. C. si aduer. trāsactio. sed ꝯ hoc multū facit qđ no. Bar. Bal. Ang. ⁊ dn̄i mei in. d. l. mutū. §. j. ⁊ in. l. apud iulianū. §. fi. ex quibus cau. in pos. eatur. vbi Bar. vult, ꝙ cū sit aliud cōtrahere ⁊ aliud quasi contrahere, facit. l. de etate. §. q interrogatur. ff. de interro. actio. ibi ex q̄si cōtractu. Sed si statutū prohibeẗ mulierē cōtrahere, citra solennitatē poterit adire hereditatē. ⁊ sic quasi cōtrahere ⁊ sine dicta solēnitate. facit qđ no. Bar. in. l. labeo. §. j. ff. de verb. oblig. Et pro hoc facit qđ no. in aut. sacramenta. C. si aduer. vendi. vbi iuramentum. firmat contractū celebratū cū minore. ¶ Quid in donatione que nō est proprie cōtractus, ⁊ dicitur ibi quod est idē. ⁊ sic est speciale ibi ꝓpter periculum anime. ergo in cōtrarium est ius cōmune. ⁊ hoc tenet Ang. nō tamē p istas rōnes in. d. l. si vn⁹. §. pact⁹ ne peteret. Tenerē tamen primā partem, per supradicta. cogita tu. ¶ Vidim⁹ de pacto de nō petendo: qd de pacto postea facto de petēdo, qd operaẗ tale pactū: ⁊ dic ſm Azo. ⁊ Accur. in. d. §. pact⁹ ne peteret. in gl. magna in vꝰsi. pactū vero de petēdo nō suscitat ⁊c. qđ nō producit nec suscitat naturalē obligationē. Et hoc sequiẗ ibi Bar. in vꝰsi. venio examinādo vires ⁊c. q̄ ad hāc naturalē obligationē introducendā, nō interponiẗ: nec em̄ agiẗ nec in libello aliquid proponitur de vltimo pacto de petēdo: sed simpľr petiẗ debitū. ⁊ si excipiaẗ de pacto de nō petēdo, replicabiẗ postea de pacto de petēdo: vt hic: quod nota tu in practica. sꝫ Jo. glossator in eadē gl. magna. i vꝰsi. Jo. vero dixit ꝙ aliqn̄ ⁊c. tene cōtrariū ⁊ hoc tꝫ ibi Guil. quia naturalis obligatio, causatur ex cōsēnsu duorū. ⁊ hoc tenet etiā ibi Ja. de are. ⁊ Ray. sequēdo Ja. dicit ꝙ ex pacto de petēdo, debitor nō obligatur naturaliter ad debitum. ⁊ isto modo bene dicit Azo et Accur. sed bene obligaẗ naturaliter, ad nō opponendū exceptionem pacti de nō petēdo. Et istud sequitur ibi Ang. ⁊ istud mihi placet: q̄ concordat opiniones glossatorū ⁊ doc. etiā bene: ⁊ istud qđ dixi ꝙ pactum de petēdo, nō inducit naturalem obligationem ⁊c. est verum qn̄ sic ꝯcipiẗ: facio tibi pactū de petēdo: vel paciscor tibi vt petere possis. Sed si diceretur sic, nō obstāte pacto de nō petendo mihi facto, ꝓmitto tibi qđ alias ꝓmisi. tunc hoc casu orietur etiā naturalis ad debitū: q̄ debitū promissuꝫ est, ⁊ hoc casu potest etiā saluari Jo. glossator. ⁊ ita dicit ibi Ang. sꝫ forte si prima promissio fuit eiusdē forme, prout secūdo loco promittitur ⁊ sic idē bis, in effectu ꝓmissum erit: tunc dicereꝫ nō oriri naturalē obligationē quia secūda promissio quo ad debituꝫ, inutilis est. l. qui bis. ff. de verbo. obli. ⁊ qđ ibi no. secus si non eiusdem speciei ⁊ forme. l. licet. §. ea obliga. ff. de procur. vnde tali casu, tale pactū de petēdo, dicēdo sic nō obstante pacto de nō petendo solūmodo venit ad remouendū ⁊ annihilandū pactū primo factum de nō petendo ⁊ eius vires. argu. no. per Ja. bu. ⁊ Bar. in. l. a procedēte. C. de dila. ⁊ ꝙ in eo qn̄ iudex dicit nō obstantib⁹ exceptionib⁹ procedendum ⁊c. ⁊ ꝙ no. Bal. in. l. si diuersa. C. de trāsac. qn̄ dicitur compromittamus, non obstāte tali laudo, al's lato ⁊c. Vel forte etiam isto casu vt dicit Ang. induceretur naturalis obligatio ad debitū, que fuit sublata p pactum de nō petendo. d. l. stichū. §. naturalis. de solutio. ¶ Secundo operaẗ dictum pactū de petendo: q̄ tollit illam naturalem obligationē, quā introduci

introducit pactũ de petendo,vz ad nõ petendũ.ita dixit gl.⁊ bñ in.d.
§.pactus.¶ Tertio operaẜ,qꝛ elidit exceptionez que fuit introducta
per pactũ de nõ petẽdo:vt ptz ibi in.d.§.pactꝰ.ibi ꝑ posterius elidiẜ.
vel põt dici,ꝙ imo ius exceptionis pacti de nõ petẽdo ꝑ replicationẽ
pacti postea de petendo,resoluiẜ vt patet hic actoris adiuuãdi gratia
resoluiẜ ⁊c.circa istã elisionẽ Bart.in.§.pactus.dixit fore cõsideranda
tria tẽpora.Tu dic vt dixi in.§.ꝑterea si debitor.circa prin.s.ti.j.⁊ ista
3 ibi ad illã materiã addas.¶ †Querit Bart.in.d.§.pactus.an sit aliq̃
differentia,inter pactũ de nõ petẽdo ⁊ pactũ de nõ agẽdo:⁊ Inno.in
c.exceptionis.extra de excep.dicit ꝙ sic:qꝛ pactũ de nõ agebdo,impe-
dit solũmodo corã iudice agi:sed pactũ de nõ petẽdo , impedit petere
⁊ in iudicio,⁊ extra.sed Bar.dicit ibi ꝙ Inn.nõ dicit verũ,qꝛ ẜm An
ge.ibi idẽ est in pacto de nõ agendo,sicut in pacto de nõ petendo vt.l.
lucius.§.tres heredes.ff.ad trebel.⁊ facit gl.s.ti.j.§.preterea si debitor.
4 ¶ † Quero qd vult dicere tex.in.d.§.pactus.dũ dicit in pactis factũ
in stipulationibꝰ ius versaẜ:Respondeo qꝛ oportet ꝙ beneficiũ pa-
cti,opponaẜ ⁊ allegeẜ.Nec est necesse ꝙ allegeẜ aliqua solẽnitas iuris:
in stipulatione vero seruaẜ ius:qꝛ ille q allegat stipulationẽ,dz proba
re stipulationẽ ⁊ solennitatẽ iuris vna simul.vz interrogationẽ pre-
cessisse ⁊ responsionẽ secutã fuisse incõtinenti,inter presentes ⁊ intel
ligẽtes.Ita dicit glo.ibi ⁊ Bar.facit.l.j.in prin.cũ ibi no.⁊.l.titia.§.j.
de verb.obli.⁊ ibi Bart.gl.⁊ doc.in.l.j.C.de cõtrahen.⁊ cõmit.stipula.
ex quo duo sunt notãda,ꝙ pactũ de nõ petendo nõ repellit agentem,
nisi ꝑ eum allegeẜ.Secũdo ꝙ si de pacto de nõ petendo cõstaret in iu-
dicio,etiã ex cõfessione actoris si nõ esset apposita exceptio,actor nõ
succũberet.¶ Aduertas tñ , ꝙ eoipso ꝙ post litẽ cõtestatã reus alle-
gat pactũ de nõ petendo,vẜ opponere exceptionẽ:vt not. Bar.in.l.j.
ff.de excep.sed Ang.in.d.§.cõtradicit qꝛ ex quo apparet in actis de pa
cto de nõ petendo,notoriũ est iudici ꝑ acta,actorẽ nõ fouere iustitiã.
ergo dz eũ repellere saltẽ ex officio.l.plane.⁊.l.fi.⁊ qd̃ in eis ꝑ Bartol.
Bal.⁊ Ang.ff.de peti.here.iurat nanq̧ iudex facere equitatẽ,⁊ iudi-
care qd̃ iustũ ⁊ equũ fuerit.vt in authen.iusiurandũ qd̃ prestaẜ ab his.
Equũm autẽ est,agentẽ repelli:⁊ qꝛ omnia que iudici ↄstant ex actis,
intelliguntẜ sibi notoria ẜm Inno.de appel.c.ex insinuatione.⁊ ꝑ eun
dem.de ꝓbatio.in.c.quoniã ↄtra falsam.⁊ sup omnibꝰ notorijs,iudex
supplet de facto.⁊ ꝓcedit iuris ordine nõ seruato.C.de accusa.ea qui-
dem.C.qui ⁊ aduersus quos.l.j.in glo.⁊ in.c.cũ in tua.q matri.accusa-
re pos.vbi plene ꝑ Inno.⁊ doc.¶ Aduertas tñ ẜm Ange.ꝙ si iudex
nõ vellet supplere,nõ tamẽ ꝓpter hoc faceret litẽ suã.not.Spe.in tit.
de officio iudicis.§.impedit.vers.j.⁊ ideo sit cautus causidicꝰ,vt semꝑ
exceptionẽ opponat.Et ꝑdicta sunt vera , qñ est pactũ factũ de nõ pe
tendo simpliciter:secus si esset factũ de nõ petendo,vsq̧ ad certũ tp̃s
qꝛ tũc si esset factũ ex internallo si ps nõ vtaẜ dicta oppositiõe ⁊ exce-
ptiõe pacti:vẜ tacite dilatiõi renũtiasse:vt.s.tit.j.§.ꝑterea si debitor.
ita põt saluari Bar.ẜm Ange.in.d.§.pactus. qd̃ credo verũ.¶ Quid
si fecit pactum de nõ petendo ⁊ stetit ꝑ triginta annos ꝙ nõ petijt,et
postea tu fecisti mihi pactũ de petendo,an agere potero ꝑ nõua virtu
te huius pacti corroborantis eandẽ: Guliel.in.d.§.pactus. tenet qd̃
nõ qꝛ pactũ de petendo,corroborat ciuilẽ elisam a pacto de nõ peten-
do:sed nõ tollit obstaculũ ꝑscriptionis.sed Jac.de are.ibi tenet cõtra
rium ⁊ eũ sequiẜ Ray.⁊ bene ẜm Ang.qꝛ facto pacto de nõ petendo,
creditor nunq̃ potuit agere.vñ ex tũc,nunq̃ currit sibi ꝑscriptio vsq̧
ad tempus pacti de petẽdo.l.fina.de annali exceptione.si ergo ꝑscri-
ptio nunq̃ currit,nõ habemus de ea tractare.⁊ ꝑ hoc apparet respon
sio omnibꝰ rationibꝰ Guil.qd̃ credo verũ.¶ Nunc videndũ restat,an
in pactis ius vel factũ verseẜ:⁊ dicendũ est ꝙ in pactis factum versa-
tur:in stipulationibus vero ius.vt.s.dixi.vt.d.§.pactus.in ꝑnci.De-
claro qꝛ in pactis de nõ petendo ⁊ sic in pactis liberatorijs,factũ ver-
satur:nõ vt inde aliqua obligatio nascaẜ : vt nota.in.d.§.pactus.ergo
in ꝑmo pacto de nõ petendo,factum versaẜ.⁊ sic est meri facti ꝑ aliud
pactũ de petendo ius nõ potuit facere ꝙ tolleret ꝑmum pactũ de nõ
petendo ẜm veritatem.qꝛ facta tollere nõ potest in.l.in bello.§.facta.
de capti.sed qꝛ equum est tolli eo mõ quo potest videlicet ꝑ replicatio
nem.⁊ sic ꝑ fictionem.sed stipulationes sunt iuris.⁊ habẽt aliquid fa-
cti ⁊ iuris.nam iuris adminiculũ requiriẜ,vt obligatio inde nascatur
que est iuris.s.de obligatio.in ꝑncipio.Et ideo ꝑ aliud pactum de nõ
petendo stipulatio ꝑ aliam stipulationẽ tolliẜ nõ secundũ fictionem,
sed ipso iure ⁊ sic ẜm veritatem vt voluit dicere tex.in.d.§.pactꝰ.si be-
ne aduertaẜ quicquid dicant ibi glo.⁊ doctores.Ita eleganter intelli
git Bar.illum tex.in.l.si is qui ꝑ emptore.in ꝑnc.ff.de vsuca.in versi.
restat videre de his q̃ sunt meri iuris. quod nota ꝑpetuo.¶ Hic tra-
ctaturi sumus materiã replicationis,ꝓpter istaz rubricã quam mate
riam posuit Joan.and.⁊ postea Anto.de but.in.c.ij.de exceptio.qui
hanc materiam ꝑ hunc ordinẽ nobis tradũt. Uerum qꝛ bene loquun-
tur,ideo eos ad literam recitabo.Primo itaq̧ queriẜ quid sit replica
tio.Secũdo cui cõpetat.Tertio quãdo cõpetat.Quarto quis sit eius
effectus.Quinto quomodo tollaẜ vel vitieẜ.Sexto q̃ sit prius ꝓbã-
da,an exceptio vel replicatio. Septimo an sup ea sit ꝓnuntiandum.
5 ¶ †Capio primum quesitũ vz quid sit replicatio.⁊ dicit ibi Jo.and.
ꝙ replicatio est allegatio actoris,ꝑ quã resoluit exceptio rei:vt in hoc
text.vel latiꝰ ẜm Ant.de but.in.d.c.ij.ꝙ adiuuat ius actoris vt in isto
tex.⁊ occidit ius ⁊ exceptionẽ rei.vt hic qꝛ replicatio est cõtraria exce-
ptioni:quasi exceptionis exclusio:vt.ff.de excep.l.antepe. Si inꝑ eñ
obijciẜ vt exceptionẽ impugnet.l.ij.§.j.ff.de excep.⁊ pone exemplũ in
isto tex.⁊ etiã pone exemplũ petiẜ hereditas relicta ꝑ fideicõmissum,
excipitur ꝙ est ingressus religionẽ replicaẜ ꝙ non valet ingressus.c.in
presentia.de renũtiationi.capio aliud exemplũ canonicũ.Excipit reꝰ
de priuilegijs sup decimis,cõtra parochialẽ ecclesiam petentem deci-
mas:replicat agẽs qd̃ prescripsit cõtra priuilegiũ : vt de priuilegijs.c.
accedentibꝰ.hoc ꝓbato reijcitur excipiẽs ⁊ hic obtinebit actor.⁊ sic de
6 simi.¶ †Ex his apparet respõsio ad secundũ quesitũ.vz cui compe-
tat replicatio.qꝛ respondeo ꝙ competit actori.vnde dicit lex ꝙ actor
nõ mutat suã intentionẽ ex exceptionibꝰ que sunt reorũ sed ex repli-
cationibꝰ:vt.C.de excep.l.non exceptionibꝰ.Et si dicas ꝙ actor exci-
pit ↄ testes:vel cõtra ꝓbationes rei:⁊ ipse reus replicat.qꝛ respondeo
in eo qd̃ reus ꝓbat censeẜ actor.l.in exceptionibꝰ.ff.d ꝓba.l.j.ff.de ex-
ceptioni.Uel lex loquiẜ quo ad exceptiones mere perẽptorias vel re-
7 spiciẽtes ꝑncipale ⁊c.¶ †Et ex hoc apparet tertiũ quesitũ,vz quã-
do cõpetat:qꝛ cũ reus excipit,tunc competit ⁊ nõ prius.Nõ eñ potest
resolui vel expugnari nõdum obiectũ.de despõ.impube.c.ad dissoluẽ
dum.cũ similibus.Et replicatio est ꝑpetua:qꝛ cõpetit tunc cũ excipi-
tur.Cum eñ replicatio sit exceptio,⁊ omnis exceptio sit ꝑpetua regu
lariter.l.pure.in fine.de doli excep.ergo replicatio est ꝑpetua:nisi ta-
men esset imputandũ actori ea ratione quo tẽpore perit actio,periret
⁊ replicatio eadẽ cũ actione.vt extra de exceptionibus.c.cũ venerabi-
lis.⁊ sic debet intelligi qd̃ habetur in.l.j.in fine.ff.quando actio de pe-
cul.est anna.Et ideo aliud in exceptione rei originalis.⁊ aliud in exce
ptione actoris que diciẜ replicatio:qꝛ in potestate actoris est agere,
nõ autẽ rei.C.de dilationibꝰ.l.si qñ.Si ergo cõtra exceptionẽ rei iudi
cate replico de appellatione tua,quaz deseruisti vel neglexisti ꝓsequi
sicut exceptio obstaret mihi agenti,ita obstabit replicanti de appella
tionibus.c.sepe.⁊ in clemen.si appellationẽ.eodẽ tit.⁊ hoc verũ nisi ex
appellatione pararẜ aliqua ꝑpetua exceptio puta nullitatis in his
8 que facti sunt post illam.c.licet.de senten.excom.in.vj. ¶ †Uenio ad
quartum effectũ replicationis,dic qꝛ resoluit ⁊ expugnat exceptionẽ
vt prius dixi.oportet ergo ꝙ sit ꝑtinens ⁊ vitiet exceptionẽ:nã imꝑ-
tinens repellitur.Et ex hoc apparet ꝙ fortius se hz replicatio ad ex-
ceptionem,q̃ exceptio ad actionẽ.Nam exceptio qñq̧ defendit reum
sup re petita,qñq̧ afficit personam actoris:qñq̧ iudicis,qñq̧ testis,
qñq̧ ꝓcuratoris:vt dixi plene.s.tit.j.§.fin.qñq̧ formam libelli,qñq̧
rescriptum.vt etiam dixi in.d.§.fin.sed replicatio semꝑ afficit ipsam
exceptionem:vt nõ ꝓsit excipiẽti vel vt nõ noceat exceptio replicãti:
vt hic.Facit ad hoc qd̃ not.⁊ de ordi. cogni.c.fi.nec obstat.c.cũ ecclesia
stice.de excep.⁊.c.intelleximus.de adulte.⁊ qd̃ latissime dixi.s.tit.j.in
prin.in versi.est hic nunc omnino videndũ an ⁊ qñ cõtra exceptionem
doli detur ⁊c.vbi vẜ ꝙ replicatio repellat exceptionẽ.licet illã nõ con-
tingat:qꝛ in.d.c.cũ ecclesiastice.exceptio fuit voluntaria , nõ ꝓuocati
ad iudiciũ sed ipsius ꝓuocãtis ⁊ sic q̃si actio.ad hoc qd̃ no.de elec.c.su
ꝑ eo.in.vj.Sicut ergo exceptio põt afficere ꝑsonam,nõ actionẽ vt di
xi.sic ⁊ talis replicatio.Ueritas tñ est,qd̃ ibi potius natura actionis
q̃ virtꝰ replicationis attendiẜ:vt dicã in.vj.questio.⁊ in.d.c.intellexi-
mus.Adulteriũ eñ viri de quo replicabiẜ,tollit ꝑ cõpensationẽ adul
teriũ mulieris de quo excipiebaẜ.admittiẜ ergo replicatio:nõ eo respe
ctu quo adulteriũ ad crimẽ excipiẽtis,cũ criminosus excipiat.c.cũ in-
ter.de exceptionibꝰ.sed inquantũ est cõpensatio exceptionis ⁊ tollit
9 ius ex quo excipiẜ vt ibi.⁊ eod.tit.c.fin.¶ †In quinto qũo tolliẜ,vel
vitiaẜ replicatio ꝑ duplicationẽ rei.que replicationẽ afficit.exemplũ
per.c.dudũ.de cõuer.cõiugatorũ ⁊ duplicatio ꝑ replicationẽ ⁊ sic dein
ceps.vt hic.⁊.l.ij.ff.de exce.⁊ patet in exẽplis primo dictis si cõtra re-
plicationẽ ꝑscriptionis ꝑuilegiũ duplicaẜ,de cõtraria ꝑscriptione vẜ
interruptione ꝑscriptionis.vel de re iudi.de cã pos.⁊ ꝓprie.c.cũ eccle-
sia.⁊.c.cũ inter.⁊.c.suborta.de re iudi.in scd̃o exẽplo duplicat reus se,
ante datã rescripti actorẽ domiciliũ suũ trãstulisse , de foro cõpe.c.ꝓ-
posuisti.vel rẽ litigiosam esse alibi : vel in loco distãtiori vel qꝛ ꝓcura-
tor cõsentit habere mãdatũ limitatũ de cã pos.c.cũ olim.vel clausulaz
facientẽ mentionẽ de iure ꝓhibente, fuisse incertã ꝑter cõscientiã can
cellarij.de rescrip.c.cũ dilecta.⁊ ꝑ hec similia vitiaẜ replicatio. In ter-
tio pone exemplũ ꝙ monasteriũ duplicat illum factũ esse maiorem:⁊
esse factã ꝓfessionẽ.d.c.in ꝑsentia.In alio exemplũ pone ꝙ duplicat
reus absolutionẽ factã ab eo,qui nõ potuit vel qui iudex nõ erat tũc:
ꝓbatam replicationẽ vitiat:de sentẽ excõ.c.sicut.de iud.c.at si clerici.
10 ⁊.C.de iud.l.iiij.§.cõdemnatũ.¶ †Capio sextũ ⁊ dixit Joã.an.quod
Joã.de deo in suis questionibus,ponẽs qd̃ replicaẜ cõtra exceptionẽ
excõmunicationis dicit replicationẽ prius ꝓbandam.allegat de iud.
c.intelleximus.de offi.dele.c.prudentiã.qd̃ Guilel.(quo ad terminos
questionis)reprobat ꝑ.c.dilecti.de exceptionibꝰ.⁊ no.in Spe.de exce
ptiõ.in fi.⁊.§.videndũ.ver.sed de qua.sed ẜm Ant.de but.in terminis
sue qõnis posset defendi:qꝛ querit de collegio citato qꝛ cõparet vnus
de collegio excõicatus ↄ actorẽ excipiẽs.Actor vero replicat illũ excõ
municatũ.⁊ sic ꝓ alio,in iudicio esse nõ posse.Tu de hoc dic vt latissi-

me ſcripſi.ſ.tit.j.in prin.ꝛ inq̄tū tenet ꝓbationē replicationis priꝰ recipiēdā,alˀs nō vr̄ bñ dicere.Circa qđ dicit Jo.an.duo pōderāda.Primo ꝙ illa quā Jo.vocat replicationē,nō eſt vera replicatio afficiēs illā ſpālıter exceptionem: imo eſt noua exceptio.qđ vt ītelligas reuoluo caſum.Pone ꝙ p̄mo actor ꝯ illū veniētē ad defendendū,collegiū ꝓponit exceptionē.Jlle idē ꝓponit ꝯ actorē.certe nō dicas hāc exceptionē ꝛ replicationē ſʒ duas eſſe excepoiōes.certe ſic ī ꝓpoſito bñ ergo ſoluit Jo.qōnē.ſʒ nō ꝓprie poſuit verbū replicatiōis.qꝛ ſi vere eſſet replicatio inficiās exceptionē ꝓcederet id qđ ſtatim dicā. Et ꝑ tāto Jo.an.dicit illā replicationē: qꝛ illaʒ ꝛ oēm aliā exceptionē ꝛ defenſionē elidit nō in ſe ſʒ ex ꝑſona ꝓferētis.Jn terminis ergo ſuis p̄mo eſt videndū an bñ cōparuit citatus,vcʒ collegiū ꝛ ſic p̄mo videbiꝛ an ille ꝓcurator vel ſyndicus ſit excōicatꝰ.ꝛ ſic repellēdꝰ.de ꝓba.c.poſt ceſſionē.ꝛ iſtud quaſi p̄iudiciale p̄us cognoſcendū.de iudi.exhibita.Proſequēdo igiꝛ ſextū mēbrū ſup ſexto dubio de quo queriꝛ an priꝰ ſit ꝓbanda replicatio.facit.d.c.exhibita.de iudi.ꝛ videꝛ ꝙ ſic vt ibi et ſicut ibi prius ꝓbaꝛ exceptio, q̄ actio:ſic prius ꝓbari dʒ replicatio quā exceptio aptius.facit de reſtitu.ſpol.c.ſolicite.ꝛ.d.c. cū eccleſiaſtice.ibi quos cōſtat.ꝛ de p̄uile.accedētibus.ꝛ.d.c.intelleximꝰ. Sʒ dic ꝙ ſicut reus nō aſtringiꝛ ꝓbare pemptoriā ſibi cōpetentē, niſi ex quo fundata fuit intētio actoris quā intendit ꝑ exceptionē elidere.C.de ꝓbat.l.exceptionē.ꝛ de excep.ſi quidē.ꝛ extra de teſtibꝰ.c.de teſtibus niſi ſit dilatoria ſolutionis.d.l.exceptionem.ita nec actor aſtringiꝛ ꝓbare replicationē, niſi prius ſit ꝓbata exceptio rei quā actor intēdit ꝑ replicationem elidere.ꝛ hoc tenet Specu. in tit.de exce.§.ſi.poſt p̄ncipium. Poſſet tamē replicans ſi vellet,prius ꝓbare ꝛ hec eſt communis rñſio ad ꝯtraria.facit de reſtitutio ſpolia.c. j.de ꝓba.c.licet.ꝛ.ff.de ꝓba.l. circa.vel ſpecialiꝰ rñdendo dic,qđ dictum.c. exhibita.non obſtat. qꝛ loquiꝛ in exceptione dilatoria ꝛ p̄iudiciali.licet in exceptione inter peremptorias ꝛ dilatorias,nō ſit in replicatione q̄ fortius afficit exceptionē:vt dixi.ſ.in.ij.queſito.ꝛ ad dictū.c.ſolicite.ꝛ. ad.c.cū eccleſiaſtice.dici poteſt qđ potius ex natura poſſeſſorij q̄ ex vi replicationis impediebaꝛ exceptio:vt vtrobiꝗ not.Jn dicto enim c.ſolicite.erat poſſeſſoriū recuperande p̄uilegiatum,vt nō referatur queſtio dominij de ordine cogni.c.ſi.ꝛ in.d.c.cū eccleſiaſtice.erat poſſeſſorium retinende vel adipiſcēde, cōtra qđ nō obſtat exceptio criminis niſi in caſu.c. accedēs.de accuſa.vnde etiā ibi nō pluralis ibi fuiſſet recurſus vt ibi not.qđ ergo vtrobiꝗ prius de replicatione conſtat,nō eſt ponderandū cū etiā ſine illis replicationibus , exceptiones vtrobiꝗ repulſe fuiſſent.Nec obſtat.c. accedentibꝰ.qđ loquur cū exceptio ꝓbata vel fundata eſt de iure cōmuni.Cū eñ tēplarij ſup decimis priuilegiati ſint de iure cōmuni.extra de decimis.ex parte. el.j.qui dicunt ſe contra priuilegiū preſcripſiſſe hoc habēt ꝓbare.vt ibi.ſicut ergo actor de iure cōmuni fundata intētione rei,habet ꝓbare ſuā replicationē vt ibi.Sed ſi replicatio eſſet directo cōtraria exceptioni,tunc ſimul ꝓbareꝛ vtraꝗ ſi veniunt ꝓbanda ꝓpter teſtes.ſic pōt intelligi.c.cū tu.de teſti.c.illud.de p̄ſcri.ꝛ cle.teſtibꝰ.

11 de teſti.¶ † Ad ſeptimū quo queriꝛ,an neceſſario ſit ꝓnuntiandū ſup replicatione : dic pōderandā naturā exceptionis ꝯ quaʒ replicaꝛ.qđ ſi ſit emergēs quantūcunꝗ ſequaꝛ replicatio,duplicatio,triplicatio,ꝛ in infinitū.ſatis eſt enim qđ ſup exceptione ꝓnuntieꝛ ſup qua eſt ꝓnuntiandū.not.de ordine cognitio.l.j.Exemplum. excipio teſtē excōmunicatū,replicas illū abſolutum,duplico abſoluentē nō habuiſſe poteſtatē abſoluēdi.hoc ipſo qđ index ꝓnuntiat teſtē admittendū,vel nō ſatis ſup replicatione ꝛ duplicatione ꝓnuntiat. Sitñ ſup his ſpāliter vellet interloqui,nō eſſet peccatū.Si vero exceptio eſſet incidēs ſup qua nō eſt ꝓnūtiandū:eſt neceſſe quod ſup replicatiōe ꝓnuntieꝛ vt ſi excipio de pacto de nō petēdo.replicabiꝛ de renūtiatiōe vel de ꝯtrario pacto de petēdo.vt hic:tunc ſatis eſt ꝙ index cōdēnet vel abſoluat ſup p̄ncipali:quo erit expedita exceptio ꝛ replicatio.lʒ ēt ſi vellet ſup his interloqui poſſet:ſicut ergo quātūcūꝗ multipliceñꝛ affinitatis genera: ſemp ponderādꝰ eſt gradꝰ affinitatis a quo emanauit affinitas ꝛ cōſanguinitas.c.nō dʒ.ꝛ ſic quātūcunꝗ multipliceñꝛ iſte ꝯrie exceptiones,ꝑ replicationes duplicationes ꝛc.ſemper inſpicimꝰ gradū primū id eſt naturā exceptionis ex qua emanant p̄dicta:ſed qꝛ illiꝰ reſpectu oīa ſecuta dicunꝛ incidētia,poterit tñ index ſi velit,ſed non hʒ neceſſe ſuper illis interloqui.facit.l.j.C.de ordi.iudi.

a Exceptiones. ¶ Exceptio reo cōpetēs,ſi eſt in rē,ꝓderit eiꝰ fideiuſſori ꝓpter actionē mādati qua reꝰ ſibi teneꝛ.Exceptio vero ꝑſonalis vt ceſſionis bonorū,vel ſimiles ad fideiuſſorē nullatenꝰ ſe extēdūt.h.d.¶ Nota ibi debitor defendiꝛ: ꝙ exceptio eſt defenſio ꝛ arma rei.vt dixi.ſ.tit.j.in principio rubrice. ¶ Nota qđ dixi in ſummario ꝙ exceptio q̄ cōpetit reo p̄ncipaliꝗ accōmodaꝛ etiā eiꝰ fideiuſſori.qđ intelligas verū de exceptionibꝰ q̄ poſtq̄ fideiuſſit,inceperūt cōpetere:nō aūt de illis exceptionibꝰ,q̄ antea reo cōpetebāt:qꝛ ille nō proſunt fideiuſſori:niſi erronee fideiuſſiſſet.vt.l.ſi qs poſtea.ff.de fideiuſſo.Et aduertas qđ dixi erronee.ītelligit eñ ibi gl.de errore facti.ſed Dy.ꝛ Bar.ibi dicūt ꝙ idē ſit ſi errore iuris.allegāt.l.j.ff.vt leg.no.caue.qđ tene mēti ꝑpetuo.qꝛ valet vnam capetam. ¶ Querit ibi gl.qd ſi ex certa ſciētia fideiubet.ꝛ gl.ibi dicit qđ teneꝛ ꝛ allegat.l.ſed ꝛ ſi qs.§.ſi.ff.ſi qs cau.vñ opʒ ſm hoc qđ exponat illū tex. dicte.l.ſi quis poſtea.dū dicit qđ fideiuſſio nulla eſt,ſcʒ in effectu.Sed Bar.ibi tʒ ꝑ illū tex.qđ ſit penitꝰ nulla,ex quo ſeqꝛ ꝙ talis fideiuſſor etiā ex certa ſciētia ꝓmittēs ꝓ reo q hʒ exceptionē nō teneꝛ.¶ Nota rationē quare fideiuſſori cōpetit exceptio,q̄ daꝛ reo.qꝛ ſi poſſet peti a fideiuſſore ꝛ ſic exceptio rei ſibi nō ꝓdeſſet in effectu,diceret petitum ab ip̄o reo igiꝛ ꝛc.¶ Nota ꝙ eoipſo qđ ego fideiubeo ꝓ te,tu videris mihi dediſſe mandatū vt ꝓ te ſoluā:vt hic.ꝛ in.l.indebitam.ff.de condictione indebiti.ꝛ vide quod ibi notāt Bar.ꝛ doc.¶ Nota ibi quod ij pro eo ſoluerint,ꝙ fideiuſſor non habet regreſſum contra principalem priuſq̄ ipſe ſoluerit.non ergo videtur ſufficere ad hoc vt fideiuſſor agat mandati contra reum,ꝙ fuerit a creditore conuentus in iudicio.ꝛ ſic fideiuſſor regulariter non poteſt contra reum agere:tūc vt ipſum a dicto iudicio defendat ꝛ eximat:vt eſt caſus in.l.ſi pro ea.C. mādati.niſi aut fuerit cōdēnatus,aut ſoluerit vt ibi.Fallit in certis caſibus de quibus ibi ꝑ gl.ꝛ no.gl.in.l.luciꝰ.ff.māda.dic vt ibi per doc.ꝛ maxime Bal.ꝛ Sali.in.d.l.ſi ꝓ ea.¶ † Ex quo nota qđ fideiuſſori ita demū prodeſt exceptio,q̄ cōpetit reo ſi habet regreſſum cōtra reū alˀs ſecꝰ vt puta ſi fideiuſſor interuenit aīo nouādi,vel alio modo aīo donandi.l.qđ dictū.ꝛ.l.ſi fideiuſſor.ff.de pac.¶ No.ꝙ pactū de nō petēdo factū a reo ꝓdeſt eiꝰ fideiuſſoribꝰ perinde acſi dictū pactū cū ipſis factū eſſet ne ab eis peteret.ex quo videꝛ ꝙ etiā pactū factū nominatim reo,videꝛ eſſe factū etiam eius fideiuſſoribus qđ videꝛ ꝯ no.in.l. qui in futurū.§.j.ꝛ ibi Bar.ff.de pac.ꝛ.l.ſi ſic.ꝛ ibi Bar.ꝛ doct.ꝛ ibi dixi de ver.obl.ꝛ.l.ſtipulatio iſta.in prin.ꝛ ibi Bal.ꝛ domini mei eo.tit. de ver.ob.vnde debet intelligi hic,ꝙ fuit factū pactum reo nō vt eſſet pactum ꝑſonale.ſʒ vt oſtendaꝛ ꝑſona cum qua pactū fuit.l.iuregen.§. pactorū.ff.de pac.ꝛ ibi Ang.ꝛ in.l.tale pactū.in prin.ꝛ in.d.l.qui ī futurum.§.j.ff.de pac.¶ No.ꝙ debitor pōt bonis cedere.de quo in.l.j.ꝛ ſi.ꝑ to.C.qui bo.cede.poſ.de quo dic vt ſcripſi.ſ.de acꝛ.§.ſi.¶ No.ꝙ exceptio ꝑſonalis ꝛ priuilegium ꝑſonale,comprehendēs reū principalē.non prodeſt fideiuſſori.facit.l.iij.ꝛ qđ ibi notaꝛ.ff.de excep.ꝛ late dixi.ſ.titu.j.in rubri.in illa queſtiōe cui cōtra quem competit exceptio. ¶ No.tex.in ſi.ſingulariter ad qđ ſemper allegaꝛ,ꝙ ad iſtum finē fideiuſſores preſtanꝛ:vt id qđ a debitore cōſequi nō poſſit,conſequatur ꝛ exigaꝛ a fideiuſſore.facit.l.titius.ff.ad trebel.qđ ꝑpetuo tene menti. ¶ Jn glo.magna ibi ſiue aliꝰ.intelligas vt dicit tex.ꝙ talis exceptio omnibus qui ſunt acceſſorie obligati,prodeſt ſi habēt regreſſum ꝯtra reū vt dixi in tex.¶ Jn ea.ibi vt qꝛ ſit minor fideiuſſore.¶ Not.ꝙ reſtitutio minoris,nō ꝓdeſt eiꝰ fideiuſſori:q̄uis ēt facta reſtōne minor liberareꝛ pacto de nō petēdo.quia tale pactū,nō prodeſt etiā fideiuſſori.no.in.l.ij.C.de fideiuſſo.mino.quod tamen intelligas hoc vltimum verū,ſi ſpecialiter in hoc pacto dictū fuerit ꝙ minori tantū proſit:alˀs ſimpliciter pactū minori de non petendo ꝓdeſt etiā fideiuſſori minoris.licet ſola reſtitutio in integrū nō ꝓdeſſet.l.ſtichū aut pamphilum. §.naturalis.de ſo.ꝛ.l.per iuſiurandū.§.q legatoruʒ.ff.de acce.¶ Aduertas etiā,ꝙ id qđ dicit gl.ꝙ talis reſtitutio minoris,nō ꝓdeſt fideiuſſori eſt verū niſi creditori aliter eſſet cōſultum.l.minori.ff.de ꝓcur. vel niſi minor eſſet inductus dolo creditoris:quia tūc fideiuſſori talis reſtitutio ꝓdeſſet vt no.in.d.l.minor.qđ not.¶ Jn ea.ibi de re iudi.l. ſi fideiuſſor:talis enim exceptio ꝛ beneficium,vt exigatur inquātū facere poteſt non ꝓdeſt fideiuſſori:licet proſit ꝓcuratori ꝛ defenſori.Et ratio differētie eſt,quia fideiuſſor cōueniꝛ ex ſua obligatiōe vcʒ ſtipulatione.l.blanditus.C.de fideiuſ.ſed defenſor vel procurator conuenitur ex obligatione ipſius rei principalis:vt ibi.hoc no.ꝛ not.in.l.alia. §.eleganter.

a ¶ Exceptiones. Jſte.§.deberet poni ī ſi. p̄cedētis tituli.hic ſatis tñ cōueniēter poniꝛ,qꝛ oēs replicationes exceptiones dicūtur. Dicit eñ Juſti.in iſto.§.ꝙ oīs exceptio q̄ competit alicui reo,dʒ cōpetere ꝛ eius fideiuſſori: parū enim vel nihil ipſi reo ꝓdeſſet , niſi ſuo fideiuſſori cōpeteret q recurſum haberet ꝯ euʒ.Sane excepit ꝛc.dixi vobis.ſ. ꝙ exceptio cōpetit ꝛ eiꝰ fideiuſſori:hoc aūt fallit ī vno caſu.ſ.qñ d̄bitor ceſſerit bonis.hec enim exceptio fideiuſſoribꝰ nō ꝓdeſt. Jlli eñ q alios ꝓ reo obligant,hoc maxime ꝓſpiciunt,ꝙſi reꝰ principalis fuerit facultatibus ſuis lapſus fideiuſſoribus votū ſuū debitum conſequi.h.d.

§.eleganter.ff.solu.ma.& p hoc facit qd hic sequit in gl.ibi nisi fideiussor vt defensor &c. ¶ Aduertas q licet exceptionē psonalem cōpetentem reo, ipse fideiussor allegare nō possit:tū ipse reus pōt principalr: q defensor necessarius cōparere in iudicio & defendere suū fideiussorē dz, & opponere exceptiōes etiā cōpetētes ex ppria sua psona.& tūc talis exceptio pderit reo.l.ideoq3.§.generalr.ff.māda.&.l. pcurator ad exhibendū.§.j.ff.rē ratā ha.& ista erit bona cautela vt pncipalis suo nomine,vt defensor necessari9 cōpareat vel faciat fideiussorē pcuratorē suū.q tūc vt pcurator rei pncipalis nō vt eius fideiussor poterit opponere dictas exceptiōes psonales ipsius pncipalis vt hr in dictis iuribus vt no.Bar.in sua disputatiōe q̄ incipit adunātia ciuitatis Pisane de quo latissime scripsi.s.in ti.j.in rubri.in illo vers.venio nūc ad quintū vez cui cōpetat.dic vt ibi plene dixi p totā dictā quintā questionē pncipalē q vltimū tene mēti vt scias apte excipe qn̄ pncipalis constituit fideiussorē suū pcuratorē. ¶ In ea.ibi etiā reo inuito.dic vt in l.pe.& in.l.tā mādatori.C.de nō nume.pec. ¶ In fi.gl.dic alique ergo sunt exceptiōes psonales,& aliq̄ rei coherētes & dicunt rei coherere,q̄ radicē obligatiōis ɔcernunt vt rei iudicate,doli mali,q met9 cā,iniurandi,pacti & similes.l.exceptiones.§.rei.ff.de exceptionib9.Persone aūt coherētes sunt,q̄ psonā vel eius qualitatē poti9 ɔcernunt:vt exceptio ne qs ɔueniat nisi inquantū facere pōt.vel similis.vt hic.ita dicit Bal.& Salic.in.d.l.tam mandatori.de nō nume.pecu.qd̄ nota.

a *De interdictis*[a] *Rubrica.*

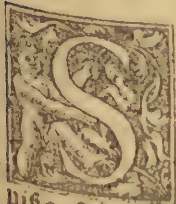
¶ In digesto rubricat de interdictis,seu extraordinarijs actionib9 q̄ p his cōpetūt &c.Hic aūt solū dicit in rubrica de interdictis.igit &c. Sz respōdeo pmo vt dixi etiā.s.in rub.de exceptioni.vel scdo respondeo fm glo.in rub.ff.e.que dicit q nulla est differentia inter interdictum,& actionē in factū:q̄ p his cōpetit.igitur &c. Sed istā dānat ibi Dyn. pter dictionē seu:q̄ est ibi in rubrica.q̄ est augmentatiua & ampliatiua.nō aūt est expositiua vel disiūctiua.& etiam voluit ibi Ange.vt.l.si quis ita.de auro & argē.leg.Sed de ista dictione seu:dicendū est vt ibi per Barto.& ego dixi.s.de exceptio.plene in rubri.dic vt ibi.

❧ ADNOTATIO. Interdicta vtrū hodie cōpetant,due reperiunt opiniones,quas ponūt doc.in rubrica de interdictis in pandectis.pma est q hodie cōpetant,sine tū vulgari formula,altera vero q nullo modo cōpetant,sed loco illorū cōpetat actio vtilis,in factū. glo.in.l.incerti iuris.in verbo cōpetētibus. C.de interdictis.ad idē gl. Bar.& Ange.in rubri.eod.in pandec.primā amplectunt opinionē,dicētes interdicta etiā hodie locū habere,sinē tū aliqua solēnitate olim requisita:& pbat hic p hanc rubricā,vbi rubrica inscribit indefinite de interdictis,ad idē.C.de interdictis. & tū si Impator voluisset interdicta tollere,dixisset de interdictis tollendis,vt fecit. C.de edicto diui adriani tollēdo,& d caducis tollēdis:Secūdo pbat p rubricā de iterdictis in pand.vbi dr de interdictis seu extraordinarijs,nam dictio seu, ampliat:nō aūt exponit vt dicit hic Ang.ad idē Bart.& Recētiores Auenoneñ.eod.ti.in pandectis,& hanc opinionē lati9 firmaui in.d.l. incerti iuris.in vs.gl.nō hūt.nu.29.cū sequētib9 eo.tit.C.An.Caius.

Vel dic fm Bar.in.d.rub.q imo est differētia inter interdictū & actionē in factū:sicut inter materiā & materiatū seu sicut inter matrez & filiā. ¶ Nā ex interdicto orit actio in factū:vt.j.e.§.fi.Et ideo dicas tu, q Impator nō curauit dicere etiā in rub.seu extraordinarijs actionibus que p his cōpetunt:q de his actionibus & sic de actiōe in factū,q̄ dat p his interdictis ponit expsse text.in.d.§.fi.j.eo.& nō est mirū q sepenumero nigrum,est pleni9 ipsa rub.vt no.in rubri.in aut.de inces.& nepha.nup.& dixi in rub.pemij.hui9 lib.insti.igit &c. ¶ In gl.rub.in fin. dicit hic Jo.fab.fm istā gl.q ista rubr.cōgruētius posita fuisset,ante titulū de exceptio.vt fecit iuriscōsultus in.ff.q ante dictū tit.de exce. posuit titulū & materiā interdictorū.Sed vt etiā ipse dicit,paruz aut nihil de tali ordine(qui nō est substātialis)est curandū.facit qd̄ not. plene Bar.in.l.ij.§.si pri9.ff.de vulg.& pup.& qd̄ not.in.l.j.C.de ap.&.l. Platam.C.de sent.& aduertas q multa alia ponit glo.in.d.rubri.ff.eo. que hic non dicit verum quia hic in princi.nigri & in dicto.§.fin.ponit ibi dicendum reseruo &c.

❧ SVMMARIVM. ❧

1 Interdicta potissime competunt,pro possessionibus.
2 Interdicta,hodie sublata non sunt.
3 Iudicium possessorium saltem vtile,in personalibus præstationibus denegatis habet locum.

b Equitur. ¶ Totus iste titulus[b] diuiditur in quatuor ptes. Primo ponit qd oliz erant interdicta.Secūdo ponit vnā diuisionē interdictorum.Tertio ponit aliam diuisionē.Quarto ponit vnam aliam diuisionem interdictorū.secūda ibi:summa aūt.tertia ibi:sequēs diuisio,quarta ibi:tertia diuisio.Et hoc dicit in summa.Interdicta olim nil aliud erant,nisi certe cōceptiones verborū,late a ptore interdictū interponente:cū inter duos de possessione ageba tur.h.d. ¶ Not.tex.ibi seu actionibus &c.ad id qd̄ dixi.s.in rubri.q dictio seu:ponitur ampliatiue nō autem expositiue:q de interdictis loquit,& de actionib9 que p eis exercentur vt.j. e.§.fi. ¶ No.q tpe antiquissimo,in interdictis obseruabat certa solēnitas in ɔceptione & formatiōe verborū:& q cadebat a syllaba,cadebat a toto vt hic &.l.j.C.de for.vbi illū tex.& istum ibi no.Salice.q exceptio ineptitudinis libelli, pōt opponi ad pcessum:vt dixi.s.de exce.§.pre
1 terea. ¶ No.† q interdicta cōpetūt potissime, p possessionib9. ¶ No.q interdictū cōpetit p quasi possessione.& sic p iuribus incorporalib9: de quo dicā cū gl. ¶ In gl.j.in fi.no.q in interdictis,dat actio in factum de quo in.§.fina.j.e.
¶ In gl.ɔceptiones ibi.§.oim.&.§.de his.gl.in rub.ff.e.ponit etiā easdē duas solutiones,quas hic posuit.& Ang.ibi dicit q hec ē satis bona.& etiā sequēs.vnde dicit tene quā vis. Sed tu dicas q ista pma nō placet Jac.de ranē.vt hic refert Jo.fab.q repiunt aliqua interdicta,q̄ formant in psonam vnius vt vtrobi.& ne quid fiat in loco publico:vt.ff.vtrobi.l.j.qd̄ satis plz Jo. fab.& mihi:qm̄ qn̄q3 interdicta formant generaliter,sicut actio:vt patet.ff.ne vis fiat ei p totū. In ea.ibi p totū librū vult dicere glo.q oīa interdicta sunt vniformiter ptoria.sed non oēs actiones:alr male ɔcluderet:q multe sūt actiones que formant a ptoribus:vt patet.s.de ppe. & temp.acti.§.j.&.l.in honorarijs.de actio.& obligat.cū simi.sed hec nō potest dici recta differētia,& psertim realis.vnde fm Ja.nulla fuit differētia realis.sed modus loquēdi fuit ali9 de interdictis:alius de actionib9.Vel dicas & meli9, q ptores nullā actionem dederūt:qn̄ introduxerunt interdicta & voluerunt dicta interdicta obtinere locū actionum.dum tū solēniter impetrarentur & certo ordine.sed postea iuriscōsulti introduxerūt dari actionē,& etiā agi sine solēnitate & ɔceptione verborū supflua:vt.j.eod.§. fi.facit dicta.l.j.& qd̄ ibi p gloss.& doct.C.de for.
¶ In eadē gl.in fi.dic fm Jo.fab.imo est valde alius:& potest agi vel interdicto vel actione i factū:ad electionem actoris.vt.ff.ne vis fiat ei.l.si quis missus.§.cū ptor.ff.vti pos.l.j.§.restituēde. & no.ff.de vi & vi arma.l.j.§.fin.licet gl.not.idem quod hic in rub.ff.eo.sed Dy.ibi rephendit glo. a
2 & hoc est verū. ¶ † Ex quo nota,qd̄ etiā interdicta non sunt hodie sublata.ita dicit Ang.in d.§.cum ptor. ¶ In gl.maxime ibi.§.quedā.aduertas tū,q ibi dicit in quo ɔtineat causam pprietatis q quo ad pbationē & effectū victorie, vt ibi no.in glo.valet.q in illis interdictis vt in intedicto de iti.actuq3 priua.& in alijs de qbus ibi vt si ago ex pmo capite illi9 interdicti,habeo necesse pbare pprietatē.vt.l.iij.§.ne aūt.de iti. actuq3 pua.& cū ego ago de loco sacro vl religioso,nō attēdit psona mei agentis:q sacrū vel religiosum ponere nō possum:sed attendit dn̄iz vel quasi,q fm veritatē pprietatē habere non possum:vt.s.de rerum diui.§.in nulli9.Secūdo an absolutoria in vno,pariat exceptionē rei iudicate in alio.q lata in petitorio,parit exceptionē rei iudicate i possessorio:fm gl.ibi licet ɔtrium no.& male in.l.certi iuris.C.eo.dic vt ibi plene p Cyn.Bal.& Sali.sz lata in possessorio, nō facit piudiciū in pprietate de quo p Dy.in d.§.quedā.& in.c.q ad agendū.de regu.iur.in.vj. de quo latissime p Bar.& doc.& Lud.de vrbe.in l.generaliter.§.nihil cōe.s.de acq.pos.& p doct. in.d.l.certi iuris.& p doc.i.c.cū dilect9.& ibi Anto.de but.de causa pos.& pprie.Ex quo not.qd̄ quedā interdicta etiā ad rē familiarē ptinētia, sapiunt cām pprietatis.Et qualiter fiat remissio in eis cōtra cōtumacem.vide in Spec.de.j.& ij.decreto.§.videndū.ver.itē querit. ¶ In eadē glo.in fi.adde q etiā ad possessionē potest agi, remedio vez ex ɔdictione.l.si coloni.C.de agri.

a ¶ De iterdictis. Viso de actiōib9 ciuilib9 & ptorijs, de iterdictis vl actiōib9 q̄ p iterdictis exercent,tractare intendim9. Dixi Insti.dn̄e:q̄ sunt ergo interdicta:frater dt, oliz interdicta erāt q̄dam solēnis cōceptio vborū,p quā volebat ptor aliqd fieri vel phibebat et maxie hoc faciebat qn̄ disceptabat de possessione vel qsi.h.d.

ADDITIO.

a ¶ Titulus. De materia iterdictorū,qt sunt interdicta et qlia sunt,et qn̄ cōpetunt:& vn̄ habuerint originē vide glo.ordina.& magist.in.c.pastoralis.de cā poss.et pprie.et ibi plene p Abba.& Specr. eod.ti.§.q vero.& sequēti.& ti.de peti.et poss.alias de actio.& peti.§.fin.

a ¶ Remoueatur possessoriũ. Adde Bart. post gl. in l. nihil naturalr. §. nihil cõe. versi. his igitur explicat. et ibi do. Alex. ff. de acq. pos. gl. in l. cũ fundũ. in ver. iter dicto. ⁊ ibi i addi. i ver. iure canonuz. ff. de vi ⁊ vi arma. Pañ. i. c. cũ venissent. nu. 21. ⁊ ibi in addi. ad eũ. in vſ. petitorio ⁊ possessorio. ex de instit. rotã deci. vj. incip. dubitatũ est. i no. ⁊ Pau. de ca. ꝯsil. cclvij. inci. in causa que vertitur.

b ¶ Summa. Dixi vobis ꝙ licet oliz erat introducta q̃dã solennis conceptione vborũ per quã ⁊c. Mõ volo ꝙ sciatis primã diuisionẽ interdictorũ q̃ est trimẽbris interdicta eñi aut sunt prohibitoria aut restitutoria, aut exhibitoria. interdicta ꝓhibitoria appellantur ab effectu ꝓhibitionis: vtputa cũ aliquis sine vitio, iussu iudicis vl' aliquo alio legitimo mõ possidet ꝓhibet ptor ei vim fieri. Itẽ ꝓhibet aliqd edificari in loco publico vel i itinere solito. Item ꝓhibet aliqd poni in flumine publico ripave eius, quo peius per flumen nauiget. h. d.

tẽes. lib. xj. ⁊ ibi Bar. Itẽ põt agi ex canone reintegranda. vt. iij. q. j. reintegrãda. de quib⁹ oĩbus remedijs ego late scripsi. s. de actiõib⁹. §. q̃drupli. dic vt ibi. ¶ In gl. quasi possessione. i fi. dic, itẽ danť etiã alia. ff. de vi ⁊ vi arma. l. iij. §. vñ vi. Et qd ibi gl. ⁊ Bar. sz Jac. de ra. dicit hic qd imo nullũ possessoriũ datur, ꝓ prestationib⁹ siue redditibus: qꝛ sunt iura ꝑsonalia que improprijssime dicunť possideri: vt no. ff. de peti. here. l. regulariter. facit qd no. Bar. in. l. qui sequiť. §. si viã. ff. de vsuca. Possessoriũ nãqꝫ ⁊ petitoriũ, sunt correlatiua ⁊ vbi nõ est possessoriũ, petitoriũ nõ vẽdicat sibi locũ: cum hec sit correlatiuorum natura: vt. ff. de acq. pos. l. j. in ꝑn. ⁊ §. fi. ⁊ s. de act. §. sic itaqꝫ. cũ ergo nõ sit petitoriũ aliqd, i actiõib⁹ ꝑsonalib⁹ ergo nec possessoriũ, ⁊ hoc etiã tz Pet. vt refert Cy. in. l. certis annis. C. de pac. in. q. vltima. Et hoc etiã ibi sequiť Cy. ⁊ dixit ꝙ est casus in. l. j. ꝯiuncta. l. j. ff. quo. bon. Nã interdictũ quorũ bonorũ, est possessoriũ. vt. d. l. j. Et tñ non cõpetit ꝯ debitores ꝑsonalr obligatos: vt. d. l. fi. igitur ⁊c. Nec obstat dictũ capitulũ querelã. qꝛ rñdeo ꝙ ibi nõ loquiť de ꝑsonali obligatione, sed de reali: vt de ꝓstatione censu s. sed Jo. fab. hic dicit ꝙ opi. vltramontanoꝝ potest ꝓcedere de iure ciuili. secus de iure canonico, qꝛ tunc ꝓcedet dictũ capitulũ querelam. Uel dic scdo ꝙ possunt iste opiniões reduci ad concordiã. nã qñ agitur de ꝓstatione, seu ꝓ redditib⁹ certe rei immobilis: ⁊ tũc etiã põt agi possessorio: ita intelligiť opiñ. vltramontano. Nec ob. fm vltramontanos illa. l. regalr. ⁊. l. nec vlla. §. fi. de peti. here. qꝛ petitio here. est mista in rẽ ⁊ in ꝑsonã. vñ põt diuersis respectibus intẽtari. ⁊ qꝛ in rez actio cõpetit ꝓ mera detẽtione, ꝓ qua nõ cõpetit possessoriũ: vt. l. officiũ. ff. de rei vendica. ⁊. l. j. C. vbi in rem actio. vñ nõ est mirum, si debitor hereditari⁹ ꝯueniri potest petitiõe hereditatis: sed non potest ꝯueniri possessorio: qꝛ possessoriũ cõpetit ꝓ vera possessiõe que cadit in rebus corporalib⁹: ⁊ tũc cõpetit directũ. et ꝓ quasi possessione ⁊ ꝓ illa hz locũ vtile. ff. de ser. l. quoties. sed ꝓ detẽtatione asinina, ⁊ ꝓ detentatione impꝛijssima: ꝙ habeat locũ iudiciũ possessoriũ nõ reperiť iure cautũ imo tex. dicit oppositũ i. d. l. officiũ. nõ obstat dictũ. c. querelam. fm Pet. qꝛ ibi dať ad annuos cẽsus. iõ nimirũ si sibi ꝯpetit possessoriũ. Bar. aũt dixit aut per ꝑsonalẽ ꝓstationẽ, acqriť ius vasallagij ⁊ homagij ⁊ vera sit opinio cano. qꝛ ꝓ hoc resultat realitas in q̃ cadit q̃si possessio. al's aũt vera sit opinio legistarũ. sz Bar. in. d. l. si certis annis. peñ. col. dt aut alia lõga ꝓstatio, quã annuatiz fecit rustic⁹ de vno pari caponuz fuit facta ꝓncipalr propter se vel alterius obligationis ꝑsonalis. ⁊ tunc proprie habet locum. l. cum de in rez verso. ⁊ qd ibi Bar. ff. de vsu. ⁊ requiriť tunc iudicium reale: nec est aliud iudicium possessoriũ ꝓditũ. Aut hec ꝓstatio habet relationẽ ad aliquã seruitutem vel subiectionẽ. puta iste rusticus ꝓstitit omni anno certũ qd, vt vasall⁹ vel tanq̃ vasalli filius, sicut libertus ꝓstat operas tanq̃ libert⁹. tunc tali casu qꝛ ꝓstatio corrñdet iure reali est reperire petitoriũ ⁊ possessoriũ. Iste est ꝓprie casus in. d. c. querelã. ⁊ hãc rñsionem tangit Cy. i. d. l. si certis annis. ⁊. l. ij. C. de serui. ⁊ aqua. de quo ꝓ Arch. xvij. q. ij. c. seruitute. ⁊ ꝓ Jo. an. in. c. peruenit. de censi. ⁊ adde qd not. Cyn. in. l. ad probationẽ. la. ij. C. de ꝓba. Sed Ant. in. d. l. si certis annis. in repetitiõe qõnis vltime. Primo dixit ꝙ nõ placet sibi opi. Bar. qd fiat differentia, an dicať ius quesitũ in ꝑsonã vel nõ: sed hoc solũ est ponderãdum, an ꝓstationes annue subeanť q̃ solite erãt ꝓstari: ⁊ tunc cõpetat possessoriũ: vt est tex. in. d. c. querelã. nã per talẽ receptionẽ, creditor positus est in statu ꝓstationis: vt ibi quo statu per denegationẽ inuenitur se priuari. ideo ꝯ priuatũ, habet locũ possessoriũ q̃tũcunqꝫ nulla possessio apud priuantem trãseat qꝛ spoliat⁹ ꝯ spoliatũ, agit possessorio. licet apud eum nulla possessio resideat. l. j. §. ex interdicto. ff. de vi ⁊ vi ar. hoc aũt ꝓbatur, qm per vsum iuris incorporalis, cõstituiť quis in quasi possessione dicti iuris: qm iste vsus loco traditionis est. vt. ff. de seruitu. l. q̃ties. la. ij. denegata sibi ꝓstatiõe, incõtinẽti priuať creditor illa quasi possessiõe: ideo hz locũ vtile possessoriũ vt. d. l. quoties. Sin aũt ꝓstatiões annue nunq̃ ꝓstite fuerũt, tũc lz eorũ prestatio denegeť nõ habeť locũ possessoriũ: ⁊ ita intelligať opinio legistarũ. ⁊ ratio est in ꝓ̃ptu qꝛ creditor possessiõe actionis priuari nõ põt: q̃ oĩb⁹ suis inheret. ff. depos. l. qs ergo casus nõ ergo habet locũ possessoriũ recuperande qd exigit priuationẽ. vt. ff. de vi ⁊ vi ar. l. j. §. interdictuz. Hoc aũt modo, põt ei cõpetere iterdictũ adipiscẽde cũ eoipso ꝙ est, hz possessionẽ actiõis. vt. d. l. regulariter. ⁊. l. nec vllã. §. fi. Nõ ob. ꝙ possessorium ⁊ petitoriũ sunt correlatiua: ita ꝙ remoto eo, remoueať possessoriũ.[a] Et pro prestationib⁹ ꝑsonalib⁹, non reperiť petitoriũ. igiť ⁊c. qꝛ hoc falsum est: qꝛ sicut i reali agiť ⁊ cõcluditť ad declarationẽ iuris realis. l. si ex diuerso. C. de rei ven. ita in ꝑsonali ad hoc agi põt vt declaretur quẽ debitorẽ esse. ⁊ hoc tenet Joã. an. in Spec. de fru. ⁊ interesse. §. viso. ver. qualiter. ꝓ quo vr casus i. l. q tñ. §. si arbiter. cũ ibi no. ꝓ doc. ff. de arbi. ⁊. l. si pretor. in prin. ff. de iudi. vbi sñia arbitri vel iudicis, declarat titiũ nõ teneri. ⁊ sic est mere declaratoria sicut etiã est in reali: vñ ad id in dictis legib⁹ actũ fuit, alias nõ potuisset ferre sñiam q̃ valeret: vt. l. vt fundus. cõi diuidundo. ⁊. l. fi. C. de fideicõ. liberta. Itẽ nõ videť verum, qꝛ vbi nõ cõpetit petitoriũ nõ cõpetit etiã possessorium. Nã cõtra spoliantem qui nullã est possessionẽ adeptus, nec voluit adipisci nõ cõpetit petitoriũ: vt. d. l. j. C. de alie. iudicij. ⁊ tamẽ cõpetit possessorio vt. s. dictũ est. Item nõ est verũ, ꝙ pro possessiõe asinina semp cõpetat possessorium. nã nõ cõpetit eo casu quo certũ est conuentum solã asininã habere nisi cõueniatur a dño: qꝛ tũc habet potestatẽ rei restituẽde fm Inno. c. qm frequenter. vt lite nõ cõtest. in gl. ideo iste. ⁊ in gl. nõ tñ possidet. ¶ Nõ ob. ꝙ pro possessione asinina: ⁊ sic pro detentatione nõ cõpetit possessoriũ: quia licet nõ cõpetat interdictũ: vt. d. l. officiũ, cõpetit tamen officiũ iudicis: vt. l. aquilius regulus. ff. de do. ⁊ qd ibi no. ꝓ gl. Bar. ⁊ doc. vel condi. d. l. si coloni. de agri. ⁊ censi. Non ob. d. l. ij. quorũ bo. qꝛ pretor per id interdictũ nõ prouidit nisi aduersus corporeũ possessores. iõ nõ cõpetit aduersus debitores hereditarios. ¶ † Ex ꝓdictis ꝯclude fm Ang. ꝙ in ꝑsonalib⁹ ꝓstationib⁹ denegatis hz locũ iudiciũ possessoriũ: saltẽ vtile vl' officiũ iudicis vl' ꝯdi. l. si coloni. si saltẽ semel aũ denegationẽ ꝓstatio fuerit fcã vt. d. c. q̃relã. 3

✠ ADNOTATIO. Addo qd si aliqs sit solit⁹ ꝑcipere pẽsionẽ vel censuz aliquẽ sup ꝓdio aliquo vrbano, vel rustico. ⁊ ꝓbauerit ꝓ plures annos censum sibi fuisse solutũ, qd ex iure ꝑsonali ⁊ multiplici solutiõe, causať quidã stat⁹. d. c. querelã. ex de electiõe. ⁊ ibi notãt Panor. ⁊ scribẽ. vnde si denegeť sibi census seu pensionis solutio. ibi tãq̃ spoliato, cõpetit remediũ restitutoriũ ꝯ denegantẽ seu cõdictio dicti c. querelã. ⁊ dispositio canonis reintegrãda. iij. q. ij. etiã si denegãt soluere haberent ꝓdiũ huiusmodi titulo singulari ab eo qui consueuerat soluere rõne ꝓdicti predij, Guido papa qõne. 629. exordiẽte. s. col. j. ⁊ ij. ⁊ ꝯsuluit Stephan⁹ bertrand⁹ ꝯsi. ccxliij. exordiẽte. quicquid col. ij. versi. ⁊ sufficit. nu. 3. volu. 2. ⁊ ita mihi visum fuit, dũ assidebam quondam Bartholomeo castellano Archidiacono eccl'ie Aueniõis, viro doctissimo ⁊ equissimo in causa pensionis quinqꝫ florenorũ, capituli eccl'ie sancti agricoli Auenionis cõtra Petrum de baia, ⁊ copiosissime dixi cõsi. ccxxxv. Joannes clericus ꝓ totum. Ant. Cains.

Alias secus. Scdo ex predictis etiã decidit Ang. an contra debitores obligatos, actione ꝑsonali proponi possit remediũ. l. fi. C. de edi. diui adri. tollen. quia si in vita fuit facta defuncto prestatio. ⁊ sic positus in possessione ⁊ statu perceptionis annue, locũ habet dictũ remedium ⁊ poniť res in eodẽ statu in quo erat defunctus. alias secus cum actiones oẽs in heredes recta via ⁊ ipso iure, transeant: ita ꝙ in eorũ possessione nõ est necesse ꝙ aliquo modo ponanť. igitur ⁊c. qd est singulariter notandum ⁊ memorie perpetue commendandum.

SVMMARIVM.

1 Interdicta prohibitoria, quæ sunt?
2 Interdictum de mortuo inferendo, plura continet.
3 Ius patronatus ecclesiæ non præscribitur longa possessione, nec longissima.
4 Interdictum ne quid in loco sacro, non tantum competit illi qui habet custodiam loci sacri, sed etiam cuilibet de populo.
5 Libellus sustentatur: licet petens petat quod nunq̃ habuit.
6 Dñs si deijciatur, remanente in fundo colono domini: & qui non fuerit deiectus an dominus perdat possessionem?
7 Interdictum de libero homine exhibendo, quando non habet locum.
8 Mulier si stat seorsum à marito: & timet sæuiciam mariti, non cogitur redire nisi maritus caueat de ipsam non offendendo.
9 Creditori an competat interdictum, de libero homi. exhi.

b 1 Summa. [b] ¶ † Interdicta ꝓhibitoria sunt, vt interdictuz ne vis fiat ei. item de mortuo inferendo. Quedam sunt restitutoria

restitutoria: vt interdictũ quorũ bonorũ vñ vi. Quedã vero sunt exhibitoria: vt interdictũ de libero hoie exhibẽdo de liberis exhibẽdis ꝛ similia. h. d. ¶ Ibi. vnã distinctionẽ interdictorum alia ponit. ꝭ. e. ꝭ. iij. ¶ Ibi. ꝙ aliq̃ sunt interdicta ꝓhibitoria: aliqua sunt restitutoria: aliqua sunt exhibitoria. ¶ Ibi. ꝙ illud qd̃ dr̃ vim fieri veto: intelligit. s. illi q est in possessiõe sine vitio: vtputa ꝑtore authore: vt. l. iuste. de acq. pos. ¶ In gl. in fi. nã vt dicit Bar. i. d. l. ꝭ. interdictorũ. ff. e. hic ponit diuisio interdictorũ, respectu ꝑsonarũ quib⁹ cõpetũt. sʒ. ꝭ. eo. ꝭ. iij. ponitur alia diuisio interdictorũ respectu effect⁹. ¶ In glo. restitutoria ibi mista. no. illum tex. in. l. j. ꝭ. interdictorũ. ff. eo. ꝙ sub simplicib⁹, nõ cõtinetur mistum alias ibi nõ fuisset opus etiam mistum deducere: si cõtenetur sub simplicibus. de quo per gl. ꝛ latissime p Bart. ꝛ docto. in. l. ij. in ꝑn. ff. de ver. ob. Ego aũt lati⁹ dixi. ꝭ. de act. ꝭ. j. circa prin. dic vt ibi. ¶ In ea. in fi. vide glo. in. d. ꝭ. interdictorũ. vbi plenius loquit. ¶ In gl. possidẽti. in fi. dicit Jac. de ra. ꝙ istud est verũ, licet nõ sit cõgruum exẽplũ quia immissus licet manuteneat a pretore: vt in toto tit. ne vis fiat ei. ꝛ in. l. j. in prin. ꝛ. l. si quis missus. tamen non possidet vt. l. si quis ante. ꝛ. l. iij. ꝭ. fi. ff. de acq. pos. ¶ Et aduertas, qd̃ ille q possidet pretore authore: iuste possidet si decretũ iudicis est iuste interpositũ: alias secus vt. l. cũ vero. ꝭ. subuẽtũ. ff. de fideicũ. lib. ꝛ no. gl. ꝛ Bar. in. d. l. iuste. de acq. pos. dic vt ibi late p Bart. ꝛ doct. ¶ Ac etiã aduertas ad tex. ꝛ glo. q: dicit ꝙ pretor ꝓhibet vim fieri, sine vitio possidẽti qd̃ est cõtra. l. iusta. ff. vti possi. vnde dic ꝭm Jac. ꝙ pretor tuetur indistincte possidentẽ sine vitio, vt hic. Sed possidentẽ cum vitio nõ tuet indistincte: sed cũ distinctione videlicet an incõtinẽti an ex interuallo. vt. l. iij. ꝭ. cũ igitur. cum ibi no. per glo. Bart. ꝛ Ange. ff. de vi ꝛ vi arma. Et an possideat clam, vel vi, vel ꝑcario, vl' ab aduersario vel ab alio. vt l. j. in fine. cum ibi no. per gl. ꝛ Bar. ff. vti possi. quia nõ ab aduersario pretor tuetur possessorem quia agendo possessor liberas edes habet vt dicit Bar. in. l. j. in fi. ff. vti pos. sinaũt possidet cũ vitio, ab aduersario pretor non tuetur eũ vt ibi. ¶ Aduertas ad hoc vt habeat locum interdictũ ne vis fiat ei, op⁹ est vt aliquis sit missus ex primo decreto qui nõ admittatur vel admissus turbatur. quia cum nõ possideat: vt l. iij. ꝭ. fi. ff. de acq. pos. ꝛ sic nõ sit adipiscẽde pos. nec retinẽde nec recuperande datur illi tantũ qui nõ possidet: vt ex primo decreto. ita dixit Bar. in. d. l. j. in ꝑn. ff. ne vis fiat ei. ¶ Ex quo videtur sequi, qd̃ si haberet scðm decretum ꝛ sic cũ possideat: vt. l. si finita. ꝭ. iui. ꝛ qd̃ ibi late Bar. de dam. infec. quod nõ haberet locũ istud interdictũ, si turbaret vel esset expulsus: quia in dicto edicto ꝑtoris hoc non est expressum. ita dicit Bar. in. l. dãni. ꝭ. nõ solum. ꝛ ibi Joan. de imo. ff. de dã. infec.
2 ꝛ no. Bar. ꝛ doc. in. l. a diuo pio. ꝭ. si post aditã. de re iudi. ¶ † In glo. inferẽdi. in fi. no. plura, in illo interdicto de mortuo inferẽdo. ꝛ primo ꝙ qui habet ius inferẽdi ꝛ sepeliẽdi mortuum in aliquo loco, hʒ etiam ius in dicto loco edificãdi sepulchrum: vt est text. in. l. j. ꝭ. pretor ait. ff. de mor. infer. quoniã religionis interest, monumẽta construi ꝛ exornari. vt dicit tex. in ea. l. ꝭ. hoc interdictũ. ¶ Ex quo no. qd̃ isti qui faciũt monumẽta marmorea ꝛ sculpta, ꝛ ornata nõ possunt ꝓhiberi q: imo religionis ꝛ ecclesie interest habere sepulchra: ꝛ ornata sepulchra. facit. l. cetera. ꝛ p totũ. ff. de leg. j. ꝛ. l. senatus. ff. de cõtrahen. empt. Qui aũt prohibuerit dicta sepulchra edificari ab illo, qui ius in dicto loco inferẽdi mortuũ habet: tenetur illo interdicto: ꝛ est bene notandũ, qd̃ ille etiam dicitur prohiberi edificare qui prohibetur cõducere ad locũ materiã edificij vt lapides calcẽ ꝛ similia. Quinimo ꝛ qui prohibet habere necessaria ad opus vel machinam, ꝑ edificãdo ꝛ construẽdo: dicitur prohiberi edificare vt dixit text. in. d. l. j. ꝭ. edificare videtur qd̃ not. ꝑ intellectu. l. pretor ait. ꝭ. deinde. ꝛ. ꝭ. interdictum. ff. de no. ope. nuntia. ¶ Scðo est ibi no. in. d. l. j. ꝭ. prohiberi. quod dicitur prohibitus quis inferri, siue prohibeat in loco inferre siue etiã in viam prohibetur in loco inferre quia sine via nõ posset accedere ad locum. facit. l. quesitum. ff. de sepul. viola. ¶ Ex quo no. Bal. in. d. ꝭ. prohiberi. ꝛ qui prohibet precedẽtia, prohibet sequẽtia. ¶ Tertio no. tex. in. l. negat. eo. tit. ꝙ lex prohibet sepeliri mulierẽ pregnantẽ: anteq̃ partus excidatur alias qui cõtra fecerit, videt ꝓhibuisse ꝑpẽ animãtis, qd̃ per perpetuo tene mẽti, ne dicaris peremisse ꝑpẽ animãtis ꝛ sic hoĩs. ¶ Quarto no. l. longa eo. ti. ꝙ longa. imo ꝭm gl. ibi etiã lõgissima possessione, nõ acquirit ius in aliquo mortuũ inferẽdi: ꝛ est ratio quia est quid incorporale: ergo tali modo non prescribitur. facit qd̃ no. Bar. in. l. j. ꝭ. j.
3 ff. de iti. actuq; priua. ꝛ. l. ij. ꝛ ibi doc. C. de ser. ꝛ aqua. ¶ † Ex quo no. Bal. in. d. l. longa. ꝙ iuspatronatus ecclesie, nõ prescribitur lõga possessione dicas tu nec lõgissima vt ibi dicit glo. ꝙ tamen Bart. ibi intelligit in realibus: secus in personalibus. l. vt inisto. ꝭ. non mutat. ꝛ ibi Bar. ff. de vsucap. ꝛ. l. fi. C. de prescri. lon. tẽpo. ꝛc. ¶ In glo. edificari. in fi. istud interdictum ne quid in loco sacro. habet locum nõ tantũ ne quis edificet in loco sacro, sʒ etiã vt tollat edificatũ. vt. ff. ne qd in loco publi. l. ij. ꝭ. locorũ. ita dicit Bar. in. d. l. j. in prin. ne qd in loco sacro qd̃ est verũ, qñ edificat qd̃ noceret, vel tẽderet alias ad difformitatẽ. sec⁹ si ad ornatũ: vt. d. l. j. ¶ Ex quo no. ibi Bar. ꝛ Ang. ꝙ si i vna ecclesia,
4 volo pingi facere Crucifixum vel imaginẽ virginis: ꝙ nõ possum ꝓhiberi: quia tendit ad ornatũ qd̃ bene no. ¶ † Aduertas tamẽ ꝙ hoc interdictum nõ tñ cõpetit illi qui habet custodiam loci sacri: vt dicit text. in. d. l. j. sed etiã cõpetit cuilibet de populo: vt. l. si qs in hoc genu. C. de epi. ꝛ cle. ꝛ facit qd̃ no. gl. in. l. iubemus. ꝭ. sane. C. de sacrosan. eccl. vbi cuilibet de parochia, cõpetit rei vẽ. pro vẽdicãda re ecclesie iniuste alienata. ita dicit Bart. in. d. l. j. qd̃ no. facit. l. in ꝑuinciali. ꝭ. fi. cũ. l. se. ꝛ qd̃ ibi p doc. ꝛ Lud. ff. de no. ope. nun. Ubi habet, an incole vel forensi cõpetat rei vẽdicatio in fauorẽ reipublice ꝛ sic etiã eccl'e: Et cõpetit hoc interdictũ pro loco sacro: nõ autẽ ꝑ sacrario. Et quis dicatur locus sacer ꝛ quis sacrarius, not. glo. in. l. j. ff. ne quid in loco sacro in prin. ¶ Ex quo infertur, ꝙ cũ muri ꝛ porte ciuitatũ dicãtur sacri: vt. ff. de re. diui. ꝭ. fi. ꝛ. ꝭ. e. ti. ꝭ. sancte. ꝙ nemini licet aliquid facere vel appodiare in muris vel portis ciuitatũ vel ecclesiarũ: qd̃ not. q: multi maxime ferrarie cõtra faciũt. ¶ In gl. vel in flumine. in fi. hoc interdictum pertinet ad flumina nauigabilia, ꝛ nõ nauigabilia qd̃ interdictuʒ ideo statuit pretor ne flumina exarescãt, per opa manufacta: aut dãnum vicinis inferat: vt. l. j. in princi. ff. ne quid in flu. pub. ꝛ cuilibet de populo cõpetit accusatio. vt eodẽ tit. ꝭ. interdictum. ꝛ idem si non exarescit: sʒ ꝑpter hãc deriuationẽ inferat vicinis magna iniuria vt ea. l. ꝭ. sunt qui putãt. ꝛ sic ꝙ flumẽ currat aliter, q̃ priori estate fluxerit: vt. d. l. j. ꝭ. ait ꝑtor. ¶ Et aduertas ꝙ istud interdictũ prohibet, ne qd fiat. Et est aliud interdictũ, quo ꝑuidet q si qd̃ opus manu factũ fuerit quominus aqua libere fluat tollatur, qd̃ cõpetit non tñ cõtra possidentẽ opus sed etiã cõtra illum qui dolo desijt possidere: vt. d. l. j. ꝭ. deinde ait ꝑtor. ¶ In glo. bonorũ possessori. ibi et bonorũ pos. edictali vel decretali. no. ꝙ qs dr̃ bonorũ possessor, eoipo ꝙ habet edictalẽ bonoꝝ possessionẽ ab edicto ꝑtoris mortui. ꝛ sic habet facultatẽ petẽdi decretalẽ ꝛ sic dicit quodãmodo hereditas delata de iure ꝑtorio. facit. l. j. ꝭ. decretalis. ff. de suc. edi. ¶ In ea. ibi ꝛ decretalẽ habẽt. quod intelligas vex aptitudine, nõ aũt actu: nã eoipo ꝙ est de liberis vel de agnatis, statim pretor eos vocat ꝛ sic habet edictalẽ bonorũ possessionẽ: ꝛ ideo nõ possum accedere ad quẽlibet magistratũ, ꝛ agnoscere hodie bonorum possessionẽ. q̃ dicet decretalis: vt. l. pen. ꝛ fi. C. q admit. ad bo. pos. ¶ In ea. ibi. ꝭ. adipiscẽde. dic vt ibi dicetur. Aduertas tñ, ꝙ illud interdictũ quorũ bonoꝝ est valde vtile: quia ab eo non potest appellari cũ sit mere possessoriũ. vt no. doc. i. l. j. C. quorũ bono. Et sis cautus, ꝙ licet qñ filius vel agnatus agnouerit bonorũ possessioneʒ. iuxta. d. l. pe. ꝛ fi. C. q admit. ab bo. pos. fuerit necesse ꝙ ꝓbauerit se filiũ vel agnatũ, tamẽ talis probatio nõ sufficit tũc, cũ postea intentat quorũ bonorũ interdictũ: imo plene debet se filiũ docere: cũ ꝑmo summatim tñ se filium docuerit ꝛ non in forma iudicij. ita eleganter dicit gl. ꝛ doc. in. l. j. C. quorum bonorũ. ꝛ facit qd̃ no. glo. ꝛ Bart. in. l. iij. ꝭ. si causa cognita. ff. de bono. pos. ¶ In ea. ibi possessionis ꝛ hereditatis petitionẽ. posuit gl. ꝛ Bar. in. l. j. ff. quo. bono. in prin. ꝛ gl. Bar. ꝛ doc. in. d. l. j. C. quorũ bo. ꝛ ego dixi. ꝭ. de actio. ꝭ. quadrupli. quando tractaui de dicto interdicto quorũ bo. ꝛ. ꝭ. actionũ quedam in materia petitionis hꝛditatis. dic vt in eis notaui. ¶ In ea. ibi. C. de edic. diui. adr. tol. l. fi. De intellectu hui⁹. l. fi. vide que plene not. glo. ꝛ latius omnes doc. in. d. l. fi. Ego autẽ multũ clare ꝛ ordinate dixi in. d. ꝭ. quadrupli. ꝭ. de actio. dic vt ibi. ¶ In eadẽ. in fin. dic hec vltima verior: quia licet vera possessio nõ transferatur ad heredem: vt. l. cum heredes. ff. de acquirẽ. pos. in prin. fingitur tamen transferri, presertim decreta bo. pos. Et hoc respectu. ꝛ hoc attẽto dicitur restitutoriũ. Attenta tamen ve-
5 ritate adipiscẽde saluatur iste tex. ibi vbi dicitur adipiscende. ¶ † Ex quo ꝙ licite peto id, quod nunquã habui ꝛ hoc libellãdo videlicet qd̃ peto mihi restitui quod nũq̃ habui sustentatur libellus. vt eodem ti. l. j. in prin. ꝛ ibi hoc vult Bar. ff. quo. bo. facit. l. si olei. ꝛ quod ibi no. Bar. C. loca. ꝛ facit. l. meuio. ꝭ. auie. cum ibi no. ff. de leg. ij. ꝛ qd̃ ibi habetur per glo. ꝛ docto. in rubri. ff. si certũ peta. ꝛ in rubri. ff. solu. matr. ꝛ. l. sʒ si possessori. ꝭ. j. cũ similib⁹. ꝭ. de iureiur. ¶ In gl. restitui possessionem. ibi si vero naturaliter tantũ, vtile habet tãtum. dic hoc verũ si intentat nõ pro re sed pro iure vsufru. alicui⁹ rei: vt. l. iij. ꝭ. vnde vi. ff. de vi ꝛ vi arma. ꝛ qd̃ ibi gl. ꝛ Bar. Sinaũt intentaret ꝑ re, tunc possessori etiam naturaliter tantũ, competat tale interdictum etiã directũ licet detẽtori tñ vt colono expulso, nõ cõpetat: vt. l. j. ꝭ. deijcitur. ff. de vi ꝛ vi arma. Et per cõsequẽs non cõpetit hoc interdictũ depositario vel cõmodatario: cum nullã habeat possessionẽ. Predictis tñ succurrit per. l. si colo. C. de agri. ꝛ censi. lib. xj. ꝛ per offi. iudicis. vt no. glo. in. l. aq̃l. ꝭ. de do. ꝛ in. l. ꝛ ideo. ff. de cõdi. fur. ꝛ ita dicit Ang. i. d. ꝭ. deijcitur. ꝛ ita dicit in. l. dãni. ꝭ. nõ solũ. ff. de dã. infe. ꝛ meli⁹. in. l. peregre. ꝭ. qb⁹. ff. de acquir. pos. Possidẽti aũt ciuiliter tñ, dat hoc interdictuʒ. vt. d. ꝭ. deijcit: ꝛ põt poni ꝭm Ang. vbi exẽplum qñ proprietarius ꝛ vsufructuarius ꝛ ꝓprietarius ꝑ sua ciuili cõseruãda, vult intrare possessionem ꝛ fructuarius nõ permittit: ꝛ sic priuat eũ sua ciuili. ꝛ idẽ dicẽdũ in feudatario ꝛ emphyteota: nõ admittente dño. ꝛ põt poni exemplũ ꝭ. in. l. clam possidere. ꝭ. qui ad nũdinas. ff. de acqui. pos. Sed id qd̃ dixi colonum ꝛ inquilinũ nõ possidere: vt. l. j. C. cõ. de vsucap. est veruʒ, nisi subuerteret possessionẽ dño: vt. l. si colon⁹. ꝛ. l. cum fundus. ff. de vi ꝛ vi arma. ꝛ no. Bar. i. d. ꝭ. deijcit. Ex quo tu potes dicere: ꝙ si postq̃ subuertit possessionẽ domino, ipse colonus deijciat de possessione etiã a dño ex interuallo. tñ possit habere hoc interdictũ vnde vi. vt. l. j. ꝭ. si vi
6 me. ff. de vi ꝛ vi arma. ¶ † Quid autẽ si dominus deijciar remanẽte

a ¶ Sequēs diuisio. Supra vidistis vnā diuisionē īterdictoꝝ, hic sequit̃ alia ⁊ est hec s. ꝙ q̄dā sunt iterdicta adipiscēde possessiōis grā ꝑdita, vl̓ etiā inuēta ⁊ q̄dam ēt retinēde possessionis grā, ⁊ q̄dā recuperāde. Adipiscēde possessiōis grā, iuentū est interdictū quoꝝ bonoꝝ ⁊ quoꝝ legatoꝝ. quāuis de eo non fiat hic mentio. et Saluianū iterdictū, ꝑ interdictū eīn quoꝝ bonoꝝ, pōt ille cui poss. bo. data est petere possessionē oīz reꝝ hereditariarū ab eo q ꝓ herede vel ꝓ possessore possidet. h. d. Et no. debetis circa hunc. §. ꝙ successores ď iure p̄torio, vocant̃ bo. poss. successores aūt de iure ciuili vocant̃ heredes: et directe cōpetit eis h̓ interdictū q est heres de iure p̄torio. vtile autē dat̃ heredi de iure ciuili. econuerso aūt est in petitiōe hereditatis. Scire ēt debetis, q̄d duo necessaria sunt ad hoc ꝙ mihi cōpetat interdictū quoꝝ bonorū directū. scz q̄d ego succedam de iure p̄torio, ⁊ ꝙ ille contra quē ago hoc iterdicto possideat res aliq̄s hereditatis vl̓ totā hereditatē pro herede vel possessore. Et nota similiter ꝙ vbicūq̄ reperieris. operis restituēdi in interdicto adipiscende possessiōis improprie ponit̃: vel potes dicere proprie ponitur habito respectu ad personam testatoris qui res illas possedit: heres tūc cuz eo cēset̃ eadē persona. Pro herede aūt ⁊c. dixi ꝙ iterdictum quoꝝ bonoꝝ appellat̃ interdictum adipiscende possessionis. Sed domine Iustinian. dicatis mihi q̄re sic appellat̃ interdictum adipiscēde possessiōis, frat̄ ōt ipe ꝙ tm̄ vult h̓ dicere q̄d nūc p̄mū velit adipisci possessionem bonoꝝ quoꝝ possessionē nūq̄ habuit. Uñ si aliq̄s habuit possessionē aliquoꝝ bonoꝝ, ⁊ postea eā amiserit nō cōpetit ei hoc iterdictū sed magis interdictum recuperāde possessiōis. interdictū quoq̄ ⁊c. Iā habuistis vnū exēplū de iterdicto adipiscēde possessionis, adhuc dicā vobis aliud exēplū de eodē. Interdictū eīn Saluianū locuz hꝫ ad adipiscendā possessionem oīz reꝝ q̄s possidet colon⁹, tpe illo quo fundū meū ꝯduxit: q̄ q dē res ꝓ mercedib⁹ fundi tacite erāt obligate: ⁊ cōpetit mihi h̓ iterdictū vtile ꝯ quēlibet extraneū possidētē. vt sūt res q̄s colonus possidebat tpe cōductiōis. Cōtra colonum aūt possidētem res illas, dat̃ mihi illō iterdictū directū. h. d. ꝑ vltimū verbū isti⁹ §. p illō v̄bū pepigisset videtur infringi snīa. d. Iac. quā recitaui. s. de actio. §. itez seruiana. h. d. ⁊c.

in fundo colono domini: ⁊ q̄ nō fuerit deiect⁹, ꝙ
dicas ꝙ dominus nō perdit possessionē: vt. l. j.
§. nō autem. ff. de vi ⁊ vi arma. ideo domino, ta-
li casu nō cōpetit tale interdictū. Si autē colo-
nus fuit expuls⁹: ⁊ tūc dominus dicitur etiā pri
uat⁹ sua ciuili: ⁊ ideo sibi cōpetit tale iterdictū.
vt. l. j. §. q̄d seru⁹. e. ti. ⁊ not. Bar. in. d. §. deijcit. et
habet̃ in. d. l. peregre. §. quib⁹. de acqui. pos. et in
l. j. in prin. eodē tit. ⁊ l. iij. §. quod seruus. eo. titu.
¶ In glo. libertate, in fi. hic habet̃ de illo inter-
dicto. de lib. ho. exhi. q̄d iterdictū ꝯpetit cuilibet
etiā sine mādato: cuilib et ēt extraneo ꝑtinet et
sua interest q̄d alius hō liber nō ꝑdat libertatē
suā. vt. l. j. §. iij. ⁊. iiij. ff. de lib. cā. ꝯiunc. l. nō tantū.
cū ibi not. ff. de app. per quādam rōnem: quā
homo habet cū suo homine vt. l. si seru⁹. ff. de ser.
expor. q̄d cuilibet sine mādato ꝯpetat hoc iterdi
ctū: videt̃ casus in. l. iij. §. interdictū omnibus. ff.
de li. ho. exhibēdo. Et sic posses notare, ꝙ ꝓ car
cerato, quilibet videt̃ posse cōparere ad ipsum
de carcerib⁹ liberandū vt ibi facit. l. iij. C. de epi.
audiē. licet ad incarcerandum aliquez etiā vt su
spectuz ⁊ fugitiuū. requiratur speciale mādatū.
vt. l. nō solū. §. fi. ff. de ꝓcurato. ⁊ intelligas ꝙ q-
libet admittitur, siue etiā sit pupill⁹. vt est text.
cū gl. ⁊ ibi Bar. in dicta. l. tertia. §. hoc interdū.
Et sunt plures casus, in quib⁹ pupill⁹ loco ma
ioris habetur: vt nota. gl. ⁊ Inn. ⁊ docto. in. c. ex
parte. de restitu. spo. Et aduertendū est, ꝙ quā-
do plures ꝯcurrūt. in isto iterdicto de libero ho
mine exhibēdo: tūc idoneior est eligendus nisi
alter eque idone⁹ ꝓsequatur suā vel suorum in-
iuriam: vt est tex. in d. l. iij. §. hoc iterdictum. ibi
si tamen sunt plures. cōiuncto. §. sed ⁊ si mulier.
⁊ iste tex. cōiūcta. l. j. ff. de libero homine exhibē
do. facit s̄m Bar. ibi ad illam questionē que ha-
betur in. l. prima. §. ij. ⁊ quod ibi Bar. ⁊ Ange. et
domi. Ioan. de imo. ff. de cōdi. ⁊ demōstra. vide-
licet ꝙ nō valet grauamē. scz ꝙ sub spe relicti q̄s
debeat morari in certo loco. q̄ tali casu quis cō
seq̄uit̃ relictū: ⁊ non tenetur parere mādato te-
statoris ⁊ ibi tale grauamen, dicit̃ introducere
quādem speciem seruitutis: vt ibi quod est verū
nisi in personis in quib⁹ habem⁹ aliq̄d ius pre-
eminētie vt in libertis vt ibi. ergo forti⁹ ⁊ in ser
uis ⁊ filijs etiā hoc est verum, quādo p̄fert̃ per
modū modi: secus si per modū cōditionis. quia
tūc si vult cōsequi legatum, oportet ꝙ dictā cō-
ditionē adimpleat i forma, ita ōt elegāter Bar.
in. l. qui concubinā. §. vxori. in fi. ff. de legatis. iij.
q̄d no. q̄ isto anno habui de facto. ¶ Tertio ad
uertas quod ad hoc vt ꝯpetat tale interdictum
opꝫ ꝙ teneat̃ dolo malo: vt. l. j. ff. de libero homi
ne exhibendo. sec⁹ autē si detinet̃ ignorāter vel
7 aliqua iusta causa: vt. l. iij. §. si eū. e. ti. ¶ †Et ex
quo no. ꝙ nō habet locū dictū interdictū, si q̄s
detinuerit volēte: vt. d. l. iiij. §. si quis volētē. dū-
modo nō circūuentus: vt ibi in secūdo respōso.
Ex quo dicit ibi Bar. nō ꝯtra illos q subducūt
puellas vel pueros ⁊ retinēt eos, ⁊ faciūt eos di
cere ꝙ volūtarie stāt. ⁊ ꝓ hoc facit. l. j. C. de rap.
virg. ibi siue volētibus. q̄d no. cōtra stipēdarios
qui ita faciūt in regatijs. Quod interdictum cō
petit etiam marito, cōtra patrē sue vxoris quā-
do pater retinet filiā que fuit aliquātulū alter-
cata cū marito suo. vt ē casus i. l. fi. C. de lib. ho.
8 exhibē. ¶ †Scias tū tn ꝙ si mulier staret seor-
sum a marito, ⁊ timeret seuitiā mariti ꝙ nō co-
git redire nisi marit⁹ caueat de ipam nō offen-
dēdo: vt est tex. in. c. ex trāsmissa. de resti. spol. et
ibi no. Cōcludit̃ ergo in isto interdicto ⁊ sic in
libello, ꝙ liber homo exhibeat̃: vt. l. prima. ⁊ per
totuz. ff. de libero hoīe exhibēdo. ⁊ aduertas ꝙ
exhibere, est in publicū deducere et p̄bere facul-
tatez videndi tangendi. ⁊ sic extra secretū homi
nem habere: ⁊ est text. in dicta. l. iij. §. ait pretor.
9 ¶ †Unū tene menti, ꝙ creditori nō cōpetit di-
ctum interdictū. si debitor suus latitat ⁊ se occul
tat. ⁊ etiā si ab illo occultetur, ꝙ ipm exhibere de
beat. Sed pōt capere bona sui debitoris vt. l. fi.
in fi. ff. de libe. homi. exhiben. ¶ In gl. parenti. in
fine hoc est aliud interdictum a superiore. nā su-
perius est de quolibet libero homine exhiben. sed
hoc tm̄ cōpetit pro liberis exhibendis: ⁊ postq̄
fuerūt in publicū deducti deducendis. ⁊ cōpetit
tantū illis qui habent illum in potestate: vt. d. l. j.
§. j. ff. de lib. exhibē. ⁊ nō tantum patri pro filio, sz
etiā cōpetit oībus qui habēt aliquod ius in exhi-
bendo illo. vt. l. j. §. per hanc ⁊ quod ibi gl. Barto.
⁊ Bald. ff. de rei vendi. de quo ego scripsi. s. de ac.
§. preiudiciales. dic vt ibi dixi. ⁊ no. etiam Barto.
in. l. j. de liberis exhibendis vel deducen. Et ad-
uertas aut fili⁹ me⁹ detinet̃ inuit⁹ ab alio: ⁊ tunc
tale interdictū mihi cōpetit cōtra detinentē: aut
nō detinet̃ ab aliquo, sed ipsemet se detinet vel si
detinetur ab alio, detinet̃ sua sponte: ⁊ tūc dictū
īterdictū debet fūdari cōtra dictū filiū: vt est tex.
in. d. l. j. §. j. ¶ Q̄d Bar. ibi in. l. j. C. e. tit. inducit si
ciuitas Perusina detinet aliqua castra ciuitatis
Castelli, ꝙ si detinent̃ dicta castra cōtra ipsorum
voluntatē cōtra cōmune Perusij: ⁊ nō ꝯtra ipsa
castra formandū est indiciū: ⁊ interdictum predi-
ctū al̓s contra ipsa castra q̄d no. q̄d sequit̃ Sal. in
d. l. j. C. e. ti. ¶ Unū tamē nūq̄ tradas obliuioni,
ꝙ si pater est senex⁹ homo: ⁊ mater mitis et bone
opinionis: causa cognita pretor aliquādo ꝓnun-
tiabit filiū poti⁹ apud matrē, ꝙ apud patrē mora
ri debere: vt est tex. in. l. iij. §. iulianus autē. in fi. in
versi. preualuit enim. ff. de libe. exhi. et dedu. ⁊c.

SVMMARIVM.

1 Interdictum quorum bonorum, datur hæredi de iure prætorio.
2 Possidere pro hærede quis dicatur.
3 Electus in dignitate, an possit intentare hoc interdictum.
4 Actio hypothecaria, à Saluiano interdicto, in quo differat.

a Sequens diuisio. ¶ Interdictorū q̄dā sunt adipiscēde possessionis: q̄dā retinēde, ⁊ q̄dā recuperāde sunt. ¶ Adipiscēde, cōpetit quoꝝ bonoꝝ heredi, de iure p̄torio in possidentē res hereditarias ꝓ herede vel possessore: sic dictū q̄ anq̄ adipiscat̃ possessio, cōpetit. Itē saluianū interdictū
1 ꝓ reb⁹ in fundo illatis. h. d. ¶ †No. ꝙ interdictū
quoꝝ bonoꝝ dat̃ heredi de iure p̄torio: q̄d est vex
decretū: vtile aūt ꝯpetit heredi de iure ciuili: ⁊ no.
in. l. j. ff. quorū bonorū ⁊ gl. in rubrica. C. e. ⁊ cōiter
tenet̃ a Bar. Bal. ⁊ Sali. licet vltramōtani in. l. j.
C. eo. dicāt cōtrarium. ⁊ cōpetit nō tantum here-
di ex testamēto, sed etiā ab intestato heredi: vt. l.
ij. ⁊ ibi Sali. C. quorū bo. ⁊ no. Bar. i. l. fi. C. de edi.
diui adri. tol. in versi. sumus expediti de glo. ⁊c. in
fi. dicti ver. ¶ No. ꝙ hoc interdictum datur ad si-
militudinē petitionis hereditatis: q̄ datur cōtra
illum qui se pretēdit heredē: ⁊ possidet ꝓ herede
vel possessore. facit. l. regulariter. ⁊. l. licet minimā.
cū. l. seque. ff. de petitio. here. ¶ Et sic no. nemine
possidente, nō competere hoc interdictum vt no.
Bar. in. l. fi. C. de edicto diui adri. tol. i ver. itē op-
pono ad istā partē. vbi adde ꝙ beneficium huius
2 l. ⁊c. ¶ †No. quis dicat̃ possidere pro herede. qui
putat se heredē. ille aūt dicitur possidere pro pos
sessore: qui scit hereditatē vel rē hereditariā ad se
nō pertinere ⁊ tamē incumbit possessioni. ¶ In
gl. q̄d ex his. i fine. no. ꝙ interdictū ⁊ petitio here-
ditatis, dicuntur remedia vniuersalia: q̄ apta na
ta sunt ad vniuersitatē competere. licet aliquādo
cōpetant etiam ad vnam rē tm̄. vt. d. l. licet mini-
mam. ⁊ sic inspicitur q̄d est sibi naturale. nō q̄d ex
accidenti cōtingit. vt. s. de act. §. quadrupli. i ma
teria quorum bonorū. in versi. quero in quo dif-
fert hoc interdictū ⁊c. dic vt ibi. ¶ In gl. data est
in fine. dic ꝙ nō est necesse ꝙ iudex siue p̄tor siue
alius iudex, bonorū possessionē cōcedat. Nec est
opus vt authoritatē agnoscēdi bonorū possessio
nē concedat, vel interponat: sed satis est ꝙ hodie
quis agnoscat

quis agnoſcat bonorũ poſſeſſionẽ corã iudice ꝛ in eiꝰ p̃ſentia,licet nõ interponat ſuã authoritatẽ:vt.l.ſi.C.qui admit.ad bonorũ poſſeſſionem poſſunt.ꝛ qđ ibi gl.ꝛ doc.ſicut dicimus in inſinuatione.quia ſatis eſt ꝙ fiat corã iudice,licet nõ interponat aliquã authoritatẽ vt no. Bal.ꝛ Sali.in.l.illud.C.de ſacroſan.eccle.ꝛ no.Bar.in.l.modeſtinus. ff.de donatio.¶ In gl.ꝓ herede.in pn̄.oportet tamẽ ꝙ non ſit heres pro quota:vel quod licet ſit heres,aliter qđ habeat̃ pro legatario:vt.l. quoties.C.de hered.inſti.cũ ibi notatis.¶ In eadẽ ibi per totũ.imo ſm Jo.fa.ꝓ falſo quãdoq; eſt iuſtus error:vt.ff.de vſucap.l.celſus.et qđ ibi gl.ꝛ Bar.in.l.non ſolum.§.qđ vulgo.ſed tamen tũc habetur pro vero.Sed nunquid tale interdictum petitionis hereditatis,preſcribatur? Bar.per iſtã gl.videtur ſentire ꝙ ſic.C.in qui.cau.ceſ.longi tem po.p̃ſcri.l.hereditatis.allegat̃.l.ꝓ legato.ff.pro legato.ſed ſm Salic. dic ibi ꝙ licet hoc ſit notũ,tamen illa lex non ꝓbat dictam glo.q̇ legatarius eſt titulus ſingularis,ꝛ profitetur alium heredeȝ.Sed ſcđm gl. poſſidens ꝓ herede,iuſto errore dicitur habere titulum vniuerſalẽ et non ꝓfitetur alium heredem.¶ Ultimo cui cõpetat hoc interdictuȝ vide.s̃.de actio.§.quadrupli.in materia iſtius interdicti in verſic.verũ actio.quia etiam eſt remedium paratum.Et cõtra quẽ competat vide in eo.§.quadrupli.Et dat̃ iſtđ interdictũ,ad ſimilitudinẽ ꝛc.Quid ſit articulandũ ꝛ ꝓbandum in hoc interdicto.vide in.d.§.quadrupli. in verſi.q̃ro quid ſit neceſſe deduci.¶ An ſit libellꝰ dandus ꝛ lis conteſtãda in hoc interdicto? vide in.d.§.quadrupli.in verſi.aduertas tamen ad vnum ꝛc.¶ Pro quibus aũt rebus cõpetat hoc interdictuȝ: vide in.d.§.quadrupli:in verſi.quero ꝓ quibus autem rebus competat ꝛc.¶ An aũt anno tollat̃,hoc interdictũ:ꝛ an agenti tali interdicto,poſſit opponi exceptio dominij.vide in.d.§.quadrupli.in verſi,q̃ro an ſit annale.¶ Qualiter autẽ debeat formari libellꝰ in hoc interdicto? vide formam quã poſui in.d.§.quadrupli in ver.quero quomo-
3 do formabitur libellꝰ in hoc interdicto.¶ † Querit hic Jo.fab.nũ qd electꝰ in dignitate,poſſit intẽtare hoc interdictũ ſaltẽ vtile? Et allegas ſpeculatorem qui videtur tenere ꝙ ſic in titulo de cauſa poſ.ꝛ ꝓprieta.in princi.vbi format in effectu ſic libellum,quia potes dicere cũ tale beneficiũ fuerit mihi collatum canonice vel cum ego fueriȝ in tali dignitate electus ꝛ cõfirmatus,ꝛ tu abſq; titulo legitimo ipſum vel ipſam detines occupataȝ:peto me admitti ad poſſeſſionẽ eiuſdẽ ꝛ ad dimittendã tẽ mihi cõdẽnari.qđ mihi plȝ.¶ In gl.cõparatũ ꝓ rebus coloni in fine formã aũt libelli in ſaluiano interdicto ego poſui ꝛ bene s̃.de actionibꝰ.§.itẽ ſeruiana.in ver.in ſeruiano vero interdicto quo ti-
4 tius ꝛc.¶ † In gl.pepigiſſet.tu aũt in quo differat hypothecaria a ſaluiano interdicto,vide que bene ſcripſi in.d.§.item ſeruiana.in ver. aduertas tamẽ ꝙ cautus aduocatus ꝛc.vbi etiã videas an competat tale interdictũ.¶ In eadẽ gl.in fine,aduertas q̇ aliter dicit glo.in.l. cũ res.C.ſi aliena res pig.data ſit.Et aliter dicit in.l.rẽ alienam.ff.de pign.actio.Sed tu dic vt no.Cy.ꝛ doc.Sali.ꝛ Flo.in.d.l.cuȝ res.ꝛ per Bar.in.d.l.rẽ alienam.ego autem latiſſime ſcripſi in.d.§.item ſeruiana.in verſic.in glo.quaſi ſeruiana ibi fuiſſe dñm tempore ꝛc.dic vt ibi plene.ꝛ totam ꝛ late materiam hypothecarie vide in.d.§.item ſeruiana.Sufficit remiſſio ne bis idem replicem.ꝛc.

SVMMARIVM.

1 Interdictũ retinẽdæ poſſeſſionis,quod dicat̃? Et cõtra quẽ competat? 3.
2 Detinenti fundum,an competat hoc interdictum?
4 Agens hoc interdicto retinendę poſſeſſionis,quid debeat probare. 5.
6 Poſſeſſio mea licet ſit vitioſa,ſi tamen non poſſideo vitioſe à te ſed ab alio debeo obtinere.
7 Deiectus licet non poſſit propria authoritate repellere eijcientem:poteſt tamen turbare & inquietare.
8 Colonus licet corporaliter poſſideat,nõ tñ ſibi ſed dño creditur poſſidere.

a 1 Retinendæ.* ¶ † Interdictũ retinende poſſeſſionis,dicit̃ vti poſſidetis ꝛ vtrobi.Ñaȝ cum inter aliquos de ꝓprietate queſtio eſt mouenda,ꝛ vterq; ſe poſſeſſorem cõtendit ꝓpter magnum poſſeſſionis commodum:non poteſt aliter.ſup petitorio diſceptari,niſi vnus ſit petitor alio poſſeſſor. ad quod diſcernẽdũ competũt hec interdicta,ꝛ vti poſſidetis pro rebus immobilibꝰ,vtrobi vero pro mobilibus competit ꝛ hodie idẽ obtinet ĩ his interdictis qui tempore litis cõteſtate nõ vi,non clam,non precario,ab aduerſario poſſidet ꝛ poſſeſſorium ſolo animo retinet̃ licet ſolo animo nõ acquiratur.h.d.vſq; ad.§.recuperande.¶ Ño.ꝙ quãdo futura eſt cõtrouerſia inter aliquos,de aliqua proprietate:ex hoc naſcit̃ primeue queſtio poſſeſſionis.¶ Ñot.qđ ciuilis ꝛ etiã naturalis ratio,facit vt vnꝰ ſit petitor ꝛ alius ſit poſſeſſor a quo petatur.¶ Ñot.text.quod longe commodius eſt poſſidere,quã petere ꝛ ſic queȝ fungi partibꝰ actoris. ¶ Ño.tex.ibi ꝛ fere ſemp ingẽs exiſtit contentio ſuper poſſeſſione.ꝙ maxime lites ſunt in poſſeſſorio:quia vt ſequitur in tex.eſt maximum commodũ poſſidere.¶ Ño.qđ ille qui poſſidet ꝛ conuenitur,quãuis res nõ ſit ſua ꝛ ſic licet ſit inuaſor vel p̃do:tamẽ abſoluet̃ ꝛ res penes eũ remanebit ſi aduerſariꝰ non probat rẽ ſuã eſſe.¶ Ñot.qđ in dubio cõtra petitorẽ ꝓnũtiari dȝ in ſimilibꝰ:fauorabiliores tñ ſunt actores q̃ rei:vt.l.fauorabiliores. ff.de regulis iuris.In quo aũt ꝛ quãdo actori vel reo ſit magis fauendũ,vide tex.gl.ꝛ ibi doctores in.l.de die.in prin.ff.qui ſatiſda.cogan.¶ Ño.qđ in hoc interdicto vti poſſidetis,ꝛ vtrobi,is vincet qui tempore litis conteſtate etiam poſſidet. ¶ Ño.ꝙ ille q vult vincere in hoc interdicto,opꝰ a eſt qđ poſſideat a ſe vel alio,nõ tamẽ ab aduerſario.¶ Ño.quod q poſſidet per colonum,dicitur poſſidere.¶ Ñota quod cõmodatarius nõ poſſidet:vt.l.rei cõmodate.ff.cõmoda.nec etiaȝ depoſitarius poſſidet.l.lȝ.§.j.ff.depoſiti.Sed cõmodans vel deponens,ꝛ proprietatẽ ꝛ poſſeſſioneȝ retinet.¶ Ñota regulã,quod licet ſolo animo nõ queratur poſſeſſio:vt.l.tertia.in prin.ff.de acquirẽda poſſeſſione,ꝛ dic vt ibi per gloſſam ꝛ doctores.tamẽ ſolo animo retinetur:vt.l.clã poſſidere. §.qui ad nundinas.eodẽ titulo.¶ Ñota quod licet diſcedam a fundo,animo tamẽ retinẽdi:retineo animo poſſeſſionem quãuis ſit naturalis tãtum:vt no.gl.ꝛ doctores in.l.prima.in principio. ff.de aquirenda poſſeſſione.¶ In gloſſ.proprietate in fin.dic.vt.l.ſi duo.in principio cũ ibi plene notatis ꝑ gl.ꝛ per Bar.ff.vti poſſi.De quo vide que ſcripſi ſupra de actionibus.§.quadrupli.in materia huius interdicti vti poſſi.in fi.Materiã autẽ huius interdicti,ego tibi poſui in ver.viſo de poſſeſſione recuperãda ꝛ de poſſeſſione adipiſcẽda ꝛc.vnde dic vt ibi.quibꝰ tamẽ plura addas. Ñã hic dicitur ꝛ ibi in verſi.dixi in libello ꝙ ego talẽ fundũ teneo ꝛ poſſideo ꝛc.dixi ꝙ omni poſ-
2 ſeſſori cõpetit hoc interdictum.¶ † Addas qd ſi nõ poſſidet,ſed qs detinet fundum an ſibi competat hoc interdictum? videtur quod nõ.vt.l.j.§. deijcitur.in fin.ff.de vi ꝛ vi arma.ibi.non tamẽ ſi colonus. et.ff.vti poſſide.l.ſi duo.§.creditores. Sed glo.videtur tenere contrariũ,in interdicto vnde vi.ff.de vi ꝛ vi armata.l.ſi fundus.quod nõ dat̃ niſi illi qui poſſidebat,tẽpore quo fuit deiectus.vt eodem titu.l.prima.§.interdictũ.Sic nec iſtud niſi poſſidenti de preſenti.vt infra eodẽ tit. verſi.hodie igitur.ſicut illud datur detinẽti:videt̃ quod ꝛ hoc:cum vtrumq; poſſeſſionem ſuo requirat tempore.ꝛ facit.ff.de vi ꝛ vi arma.l.j.§.qđ ait. ꝛ facit ſcđm Jo.fab.de dolo ꝛ cõtuma.c.cõtingit. vbi Inno.videtur hoc tenere:ꝓ quo facit q̇ iura debent plus ſubuenire detinenti legitime,q̃ violẽto.ff.qđ vi aut clam.l.ſeruꝰ.ſed violẽto dat̃ hoc interdictum contra illos qui non poſſident.vt.l.j. §.fin.ff.eo.ergo ꝛ detinenti.Et pro hoc etiã facit, quia interdictũ de itinere actuq; priua.ſimilitudinem habet cũ iſto:ꝛ eſt retinẽde vt hic no.ſed conſtat ꝙ illud datur detinẽti vel poſſidenti nomine alterius:ita et iſtud.ff.de itine.actuq; priua.l.j.§. ſi tibi.cum.§.ſequen.ſed Joan.fab.cõcludit ꝙ hoc interdictum non datur detinẽti tantũ:vt vult gl. in.d.l.j.§.q̊ties.de itine.actuq; priua.in gl.qđ ita verũ eſt,ꝛ probatur per.d.§.deijcitur.ꝛ.§.creditores,nec obſtat.§.quod autẽ.quia loquit̃ de rebus mobilibꝰ.quia nõ refert quomodocunq; habeat: dũmodo immobilia pro quibꝰ principaliter dat̃ poſſideat nec obſtat.c.cũ cõtingat.quia tex.nihil facit.nec obſtat opi.Inno.quia illa ꝓcedit de equitate canonica vt ibi dicit Hoſti.Ñec obſtat quod detinenti datur interdictum violẽto:ergo fortiꝰ detentori:quia hoc nõ eſt verum:quia pretor hic tuetur eũ qui eſt in poſſeſſiõe.ſed qui nõ eſt in poſſeſſione non poteſt tueri igitur ꝛc.¶ Ex quibus infert Joã.fab.ꝙ executoribus vltimarũ volũtatum,non competit tale interdictum:quia ipſi nõ poſſident pro ſe ſȝ detinẽt.igitur ꝛc.Quero ergo quo remedio ꝓuidebitur talibus detinentibus? Reſpõdeo ſi eſt miſſus in poſſeſſionem cuſtodie cauſa nõ intentet edictũ ne vis fiat.in principio. ꝛ ibi Bart.Aut officium iudicis:vt.l.ꝛ ideo cum
3 ibi notatis.ff.de cõdi.furtiua.¶ † Quero contra quem competit hoc interdictum? ꝛ dic vt habet̃ per tex.ꝛ glo.ꝛ Bar.in.l.j.§.huius aũt.ff.vti poſſide.qui concludũt quod non ſolum datur contra

a ¶ Retinende. Materia huiꝰ §.ẽ materia retinẽde poſſeſſiõis. Caſuȝ pone ſic. Supra vidiſtis exẽplũ de ĩterdicto adipiſcende poſ.mõ videatȝ de ĩterdicto retinẽde poſſeſſionis. Retinẽde aũt poſſeſſiõis cã,adiuẽta ſunt duo ĩterdicta.ſ. ĩterdictũ vti poſſidetis ꝛ vtrobi. Sȝ dñe qñ hñt locũ hec interdicta. Fr dĩt dñs Juſt.qñ ab vtraq; pteđ ꝓpetate alicuiꝰ rei q̃rit̃. ꝛ ẽt qñ de poſſeſſiõe eiuſdẽ rei,ẽ cõtẽtio q̇ quilibet eorũ dicit ſe poſſidere,vt aduerſariũ ad onera ꝓbatiõis cõpellat.tũc eĩ dat̃ hoc interdictuȝ ad hoc vt appareat quis ipſorũ poſſideat:q̇ nõ põt actoris petitio ĩſtitui añq̃ appareat qs rẽ poſſideat:q̃diu enim qs rẽ detinet eã petere nõ põt.ſȝ q̇ longe cõmodius eſt rẽ poſſidere q̃ petere:ꝓpea ſuper poſſeſſione frequenter magna cõtentio exiſtit. Sȝ dñe dicatis mihi,qđ eſt illđ cõmodũ poſſeſſiõis,frater dicit ipſe magnũ q̃q̃ ille qui poſſidet nõ ſit dñs rei,tñ ſi ille q petit reȝ nõ poteſt ꝓbare rem illã ſuã eſſe: remanebit res illa penes poſſidẽtẽ ꝛ etiam aliud q̇ in dubio ſi iura poſſeſſionis ſũt dubia,ꝓ poſſeſſore iudicari ſolet.hoc dicit.

illum qui cōtendit se possidere vt quidā in gl. dicebāt sed datur contra turbantem vel inquietātem: licet non contēdat se possidere: vt est tex. in.l.si duo.§.si vicinus.ff.e.ti. Cōpetit etiā contra diffamatorem: si tū propter talem diffamationē, impeditur libertas mee, possessionis. q2 tu vadis dicēdo q ego nō possideo: q talis possessio nō est mea ꝓpter qd nō reperio laboratores. tūc tali casu competit mihi tale interdictū vt.l.vim facit.ff.de vi ꝛ vi arma. ibi siue aliquid faciendo ꝛc. Ita dicit Bar.in.d.l.j.§.huius aūt. ꝛ ita sequitur ibi Ange. ¶ Tertio cōpetit cōtra turbantē, non solum possessorē rei immobilis ꝛ corporalis. s3 et contra turbātē aliquē in quasi possessione seruitutis, q habet causam continuam. ita dicit Bar. ꝛ glo. in.l.j.in prin.ff.eo. Et tunc competit vtile. Quod intelligit Ang. verū in.l.j.§.qd interdictum qñ nō turbatur ꝓpter hoc in possessione rei immobilis: sed qñ turbat in quasi possessione tantūmodo iure seruitutis. vtputa volo altius tollere domū meam, ꝛ tu simpliciter prohibes. tūc datur directū interdictum q2 ꝓhibeo vti re mea immobili. aut tu ꝓhibes me altius tollere: quia asseris tibi seruitutē deberi: ꝛ tunc quia turbor in tali iure datur mihi vti le interdictum. ꝛ ita intelligat gl. Bar. ꝛ bene. ¶ Ex quo not. q cōtra prohibentē me edificare in meo, cōpetit hoc interdictū directu3: vt.d. §.hoc interdictum. Ex quo sequit, q si colonus meus vel inquilinus ꝓhibeat me reficere domum, que indiget necessaria refectione q cōpetit contra eū istud interdictū: vt.l.si duo.§.cum inquilinus. fm veru3 intellectū gl. Ita dicit ibi Ang. ¶ Quarto cōpetit cōtra turbātē me in quasi possessione iurisdictionis: vt si ego sum ī quasi possessiōe alicuius iurisdictiōis ꝛ tu turbas me in dicta iurisdictiōe vel in aliquo iure incorporali: vt in iure eligēdi vel in iure colligēdi pedagia: vel similia possum cōtra te agere isto interdicto. q2 huiusmodi iurisdictiones possunt esse apud plures insolidū: vt.l.inter tutores.ff.de admini.tu. ꝛ.l.j.ff.de offi.cōsu. ꝛ no.in.l.pomponius scribit si vni.ff.de re iudi. ita dicit Bar. ꝛ Ang.in.l.summa.ff.eo.tit. ¶ Quinto competit non solum contra turbantē me extra iudiciū sed s3 in iudicio negatme possessorem imo se possessorem afferat cōtra ipsum cōpetit hoc interdictū vt no. Bar.in.l.si prius. ꝛ ibi Jo.de imo.ff.de no.ope.nuntia. non aūt sufficeret, q simpliciter negaret me possessorē nisi etiā se afferat possidere vt ibi habetur. ¶ Sexto etiam competit, qñ tu clā intrasti possessionem meā licet ab alio ꝛ sic fuisti nactus naturalē tm: ego qui possideo ciuiliter propter tuū naturalē, turbor in possessione mea cōpetit mihi hoc interdictū. Et isto casu erit etiā restitutorium. q2 ego consequor naturalē quam habebas. Ita dicit gl. ꝛ doc.in.l.clam possidere.

4 §.si cum.l.sequē.ff.de acquiren.pos. ¶ † Quero qd debet probare qui agit hoc interdicto: ꝛ clarū est qd debet ꝓbare se possidere: vt.d.l.j. in prin.ff.e. ꝛ hic. ¶ Sed an sufficiat qd ꝓbet qd possidebat ante red ditū iudicium si nullus tū testis probat de tempore presenti an sufficiat: ꝛ videtur q non vt habetur. de resti.spo.c.cū ad sedē. vt hic vbi dicitur q oportet q possideat etiā tēpore litis cōtestate. Sed Hosti.in d.c.cū ad sedē. tenet cōtrariū: ꝛ pro eo facit ratio, si probo q ante iudiciū ego possidebā cum possessio retineat animo: vt.l.iij.in prin. ꝛ.§.in retinēda.ff.de acqui.pos. Ergo nūc de presenti presumor possidere vt l.sine possidetis.C.de proba. nisi aduersarius ꝓbet de medio tpe, quo alius fuerit ingressus possessionē. vt.l.qd meo.§.fi. ꝛ.l.peregre.§.fi. ꝛ.l. pōponius.§.quesitum. ꝛ.§.preterea. cū glos. ꝛ ibi doctores. eo.titu. vel ꝓbet q tāto tēpore stetit, q tradidit obliuioni. vt.l.si id quod.in prin. ff.de acqui.posses. ꝛ.l.peregre.in princ.eod.titu. vt no.in.l.furtum.§.j. ff.de vsucap. Sed Joā.fab. primo concordat opiniones. Nā aut agit pro re immobili, ꝛ tūc indubitāter ꝓcedit iste tex. q2 rei mobilis possessio nō retinetur animo solo: vt.d.l.iij.§.nerua filius.ff.de acquiren.pos. S3 in re immobili, aduertēdū est: aut dixit se possessorē ciuiliter ꝛ naturaliter: ꝛ oportet vt illud probet cū illud ponat. ꝛ idē si dicat se simpliciter possessorē: q2 in dubio omnem possessionem ciuilem ꝛ naturalem videtur deduxisse. vt.l.ij.§.qd vulgo.ff.pro herede. Et his casibus potest loqui hic.§. Si autem diceret se possidere naturaliter tātū animo qd fieri potest: vt no.in.l.j.in prin.ff.de acquir.pos. ꝛ tūc sicut ciuilem animo retineret, sic etiam animo solo presumit quod istam naturalem retinuerit. idē etiam tali casu sufficit q probet se tēpore turbationis possedisse qd mihi placet ꝛ bñ. Vel forte l3 simpliciter dixerit se possessorem, vel possidere talē fundū tamē si probat qd tēpore turbationis erat in possessione ciuili ꝛ naturali, presumit tēpore litis cōtestate etiā esse in possessione cum illa possessio saltem quo ad ciuilē, animo retineatur. vt.d.l.iij.§.in retinenda. ꝛ pro ciuili tātum cōpetit hoc interdictum: vt no.in.l.j.in prin.ff.eodem. ꝛ hoc sentit Bal.in.l.j. C.vti possidetis. qd no. tu aduocate vt scias quid habeo articulare et probare. In gl. nec vi nec clam. in principio. ibi cum multa sunt genera violentiarum ꝛc. adde q genera esse quinq3 de quibus per gloss. in.l.j.C.qd met.causa. de quo vide que dixi.s.de actionibus.§.quadrupli. ¶ In ead. ibi qui pendentem. dic ꝛ est optimus tex.in.l.iniuriarū actio.§.si quis me prohibet.ff.de iniurijs. vbi dicitur quod si quis prohibet me in meo piscari. qd non solum teneatur hoc interdicto scdm gl. ibi sed etiam tenetur iniuriarum. in eadem ibi.ff.si serui.vēdi.l.ij.§. primo. de serui. ꝛ eius materia ꝛ de actione cōfessoria ꝛ negatoria dic vt plene dixi.s.de actionibus.§.eque. ¶ In eadem ibi clam autem pos

sidet ꝛc. tu dic clarius quod ista verba sunt formalia iurisconsulti.in.l. clam possidere. in princip.ff.de acquiren.posses. videlicet q illum clam possidere dicimus, qui furtiue ingressus est possessionem, eo ignorāte q sibi controuersiā facturus suspicabat ne faceret, ꝛ timebat. ꝛ tali casu competit mihi possessori hoc interdictū quādo clam a me possidet vt hic. Competit etia3 interdictū quod vi aut clam: vt.l.j.§.hoc interdictum. ꝛ ibi Bart.ff. quod vi aut clam. quamuis sit illud generale. q2 illud cōpetit siue afferat se possidere siue non: sed refert questionem solum de proprietate fm Jac.de are. ꝛ Bar. ¶ In eadē ibi nec cū suspicor me posse repelli statim videor perdere etiam ciuilem possessione3 vt.d.l.clam possidere.§.fi.cum.l.sequenti. que ciuilis possessio amissa, acquiritur clandestino etiam ignorāti que perditur non primo ingressu clandestini. sed ex propria voluntate mea. ita dicit gl.in.l.sequenti. allegat.l.tertiam.§.si quis nunciet. eodē titu. ¶ In eadem ibi inuito sepissime facit no.glo. que dicit me absente inuito, dicitur tamen cla3 possidere. quia hoc non credo verum. q2 si quis me absente ꝛ sciēte ingrediatur fundum ꝛ me inuito. ꝛ sic me sciente, credo quod non dicat clandestinus possessor quia ad hoc vt dicatur clandestinus, requiritur quod ingrediatur me ignorāte. vt dicit tex.in.d.l.clam. vnde saluarem glossa3: quod a principio me absente ꝛ ignorāte ingressus est: ꝛ postea ego sciui ꝛ tamē etiam me inuito retinet. tunc inspicimus originē nascende possessionis non autem obtinende. ita dicit tex.in.d.l.clam. in secundo responso. ¶ In eadem ibi imo animo retinet naturalem no. gl. quia aut quis possidet ciuiliter ꝛ naturaliter, ꝛ tunc naturalem retinet corpore suo vel alieno: vt coloni vel similis. aut naturaliter tātū possidet: ꝛ tunc cum incumbit in rem, ipsam retinet corpore: cum autem exit de fundo animo tamen reuertendi, retinet ipsam naturalem solo animo. ita dicit gl. ꝛ communiter doctores in.l.j.in prin.ff.de acquiren.pos. ¶ In eadē ibi: vt faciat fructuarius. dic. vt.l.iij.§.vnde vi. ꝛ quod ibi per gl. Barto. ꝛ Ange.ff.de vi ꝛ vi arma. ꝛ habetur in.l.naturaliter. ꝛ in.l.j.in pñ.ff.de acq.pos. Sed tu dicas, an fructuarius possideat naturaliter vel non vt plene dixi.s.de act.§.quadrupli. in materia vti possidetis. in vsi. nota ergo q vsufructuarius possidet dic vt ibi. ¶ In eadē ibi: amittat eam. dic q hoc non est verū: vt dixi quia etia3 exiens ꝛ vadens etiam a longe, nō perdit ipsam naturalē vt.d.§.vnde vi. ¶ In eadem ibi.§.si vicinus. dic hoc intelligo verum, ꝓ turbatione preterita non autem de presenti: quoniā non insistat in fundo: ꝛ p cōsequens neq3 verbo afferēs se possidere neq3 facto me in possessiōe turbet: ꝛ ego ingrediar fundum non video quomodo de presenti cōpetat hoc interdictum. facit quod habetur per Bar.in.d.l.j.§.hoc interdictum.ff.eo. Et ego dixi.in.p.§.quadrupli. nec.§.si vicinus. facit pro gl. si recte pensef. ¶ In eadem ibi: ꝛ habet.§.eū. dic ꝛ in dubio presumit naturalis tantummodo possessio translata: vt no.gl. Bar. ꝛ Ange.in d.§.eum. ¶ In ea. ibi.l.j.§.j. ꝛ.ij. dic hoc etiam sequit Bar.in.d.l.j.§.j. ff.vti possi. Si ergo non possum intentare vti possidetis, cōtra illū cui omnē possessionē precario concessi: quia nullo modo ego possideo: sequitur q si naturalem tantum concessi possessionē, q cū ego ciuiliter possideam q datur mihi cōtra eū istud interdictum: q2 tu possides a me precario. nā licet precaria possessio dicatur iusta, donec habet domini voluntatem tamen ea finita dicit iniusta. vt.s.cōmuni diuidū.l. communi diui.§.iij. ꝛ eodē modo dicit Bar.in.d.§.fi.in conductore ad non modicum tempus vel emphyteota vel simili, qui finita cōductione vel emphyteosi stat in sua naturali possessione: nā tūc dicitur a me domino possidere vi vel precario naturaliter: ꝛ p hoc turbat dominu3 in sua ciuili. vnde tenetur hoc interdicto vt illa3 naturalē possessionē

5 restituat ꝛ sic a molestatione desistat. facit.C.vñ vi.l.nō ab re. ¶ † Ex predictis infert ibi Bart. quod habet necesse probare actor vt vincat scilicet se possedisse tpe turbationis ꝛ etiā litis cōtesta. vt hic ꝛ.s. dixi ꝛ si aduersarius probat se possidere: tunc actor debet probare illā possessionem esse clandestinā ꝛ ab eo nō aūt sufficere si ab altero clā possideret: vt dicā statim. Primū q sit clādestina, probatur eoipso q reus non probat antiquiorē fore suam possessionē. casus est nota. extra de proba.l.licet. Scdo qd sit clādestina ab eo, probatur eoipso q nō probat clādestinā ab alio sufficit eñ quod in veritate debuerit timere vel suspicari ab actore ꝯtrouersiā fieri sibi: licet de alio fuerit suspicatus. vt.d.l.si is qui in puteū.§.si quis dum putat.ff.quod vi aut clam. ꝛ no. ibi Bar. ꝛ Ang.in.d.l.j.§.fi.ff.eo.tit. Ecōtra reus potest probare actorem non possidere, vel possidere iniuste ab eo: vt dixi: vel se reū habere iustam causam detinēdi licet nullo modo possideat: vt.l.colonus.ff.de vi ꝛ vi arma. Primum quod actor non possideat, probat eoipso quod actor nō probat se possidere: vel si reus ꝓbat alium ciuiliter ꝛ naturaliter possidere. potest eñ reus opponere de iure tertij quādo illud ius est penitus exclusiuum iuris agētis: vt.l.cum seruum quispiam. et ibi Cy. Bal. ꝛ Sali. ꝛ Ang.C.de ser.fugi. ꝛ no. plene Bar.in.l.ij.ff.de exceptio. rei iud. ꝛ vide text. cum glos. ꝛ ibi Floria.in.l.his consequenter.in prin.ff.fami.ercisc. vnde cum probat alium possidere insolidum, necessario sequitur quod actor nō possidet q2 nō possunt esse duo possessores insolidū vt.l.iij.§.econtrario.ff.de acqui.pos. que omnia not. ꝛ ad

6 das his que in isto.§.s.dixi. ¶ † In eadem ibi in fine. no.gl. qd quāuis possessio mea sit vitiosa: q2 vi vel clam vel ꝑcario possideam. si tamen non possideo

nõ possideo vitiose a te:sz ab alio debeo obtinere:q2 q̃ ad te liberas edes habeo:vt.l.loci corpus.§.2petit.ff.si ser.vē.Quero si tu possides a me vi, clarũ est qđ ex interuallo ego nõ possuz te expellere ꝓpria authoritate:vt.l.iij.§.cũ igiẽ.ff.de vi et vi ar.nec possuz te turbare ⁊ inquietare ⁊ pmittere te ꝙ pacifice possideas.vt est gl.no.i.d.l.j.§.fi.ff.e.

7 ti.ꝙ sic.¶†Ex quo no.ꝙ deiect⁹,lz nõ possit ꝓpria authoritate repellere deijciẽtẽ:põt tñ ipz turbare ⁊ inquietare:⁊ nõ teneẽ imo cõuentus hoc in terdicto dz absolui.Rõ q2 agẽs possidet vi a me: igiẽ ⁊c.ita dixit Barto.⁊ Ange.in.d.§.fi.ꝙ not. ¶Quid aũt si ego deijcio te de fundo,deinde vẽdidi fundũ alteri:an liceat tibi turbare ẽptorẽ:vł si ego pcario possideo vel clã a te alteri cõcessi.an liceat tibi illũ turbare:an successor debeat simplr ita succũbere sicut ego:alle.Ex.in.l.j.C.eo.q tz ꝙ sic.p.l.si duo.§.nõ videor.ff.e.ꝙ no.Bar.i.l.iij.C. de pig.an illõ pactũ afficiat singularẽ successorẽ

8 necne.¶†In gl.in pos.in fi.dic est casus in.l.j.C. cõ.de succes.vbi dicit tex.ꝙ ꝙuis colon⁹ corporaliter teneat:nõ tñ sibi,sed dño rei crediẽ possidere.Et supradicta ꝓcedũt:qñ vnus asserit ⁊ pbat se possidere:sinaũt ⁊ actor ⁊ reus,pbant se possidere ⁊ se possessorẽ allegent,qs debeat obtinere: vide no.gl.in.c.licet cãm.de proba.cũ ibi not.glo. Inno.⁊ Jo.an.Anto.de but.⁊ doct.ꝙ habeẽ et ibi Bar.i.l.si duo.in prin.ff.vti pos.⁊ no.doct.in l.j.C.e.ti.⁊ ego dixi.s.de act.§.quadrupli.in materia hui⁹ interdicti vti possidetis.in ver.pdicta procedũt qñ vnus est qui possidet ⁊c.dic vt ibi.

SVMMARIVM.

1 Interdictum recuperandæ quod dicitur.Et cui detur?2.

3 Incontinenti dictio,quid significet?

4 Spoliatus,non dicitur diuerti ad extraneos actus si vadit ad ciuitatem & conuocat amicos:& parat arma &c.licet steterit per plures dies.

5 Estimatio possessionis,an fiat in interdicto retinẽdę?

6 Armorum appellatione,quid contineatur?

7 Probare quid habeat necesse,ad hoc vt quis dicatur fecisse ad sui defensionem.

a 1 Recuperandæ. ¶†Recuperãde possessionis.dz interdictũ vnde vi cõpetẽs spoliato ꝓ possessione quã etiã hz in spoliãte vi vel clã vel precario ex interuallo:lz hodie ꝑ vim spoliãs,si dñs est a dño rei cadat als rẽ spoliatã ⁊ eius estimationẽ restituit:q als.l.iuli.de vi pu.vel pri.criminaliter puniẽ:⁊ armorũ appellatione lapides ⁊ fustes cõtinenẽ.h.d.¶No.ꝙ nõ hoc vt cõpetat hoc interdictũ,op⁹ est vt qs sit spoliat⁹ re immobili vt ede vel fundo:qđ aũt si quis fuerit deiect⁹ de edibus ligneis:an habeat locũ hoc interdictũ:dic si solo affixe sunt ꝙ hz locũ.als secus:vt est tex.no.i.l.j. §.plane.ff.de vi ⁊ vi.ar.⁊ facit.l.pe.C.de ope.pu. ꝙ no.q2 semel habui de facto Bononie in simili. ¶Not.ibi:cogiẽ ei restituere ꝙ ẽ executiue:⁊ sic coactiue spoliãs cogiẽ restituere possessionẽ alienã.Et sic no.ꝙ spoliat⁹,añ oĩa restituẽd⁹ est sine ꝓcessu:vt.l.si qs ad se fundũ.cũ ibi no.p gl.Dy.⁊ oẽs doc.C.ad.l.iul.de vi.¶No.ꝙ lz ego spoliauerim te:sic vi a te possideo:tu tñ non potes me ex interuallo spoliare:alias aũt ego habeo cõtra te hoc interdictum.de quo dic vt.l.j.§.qui aũt vi.et ibi gl.ff.de vi ⁊ vi ar.¶No.ꝙ occupãs rẽ ꝓpriam ab alio possessam vel detẽtã ꝓpria authoritate: cadit a dño suo:sinaũt est res aliena,teneẽ vltra rei restitutionẽ ad ipsius rei estimationẽ.facit.l. extat.cũ ibi no.p gl.⁊ doc.ff.qđ met.cau.⁊.l.si qs in tantã.cũ gl.⁊ ibi doct.C.vnde vi.⁊ no.s.vi bo. rap.§.pe.dic vt ibi.¶No.ꝙ vis ⁊ violẽtia,põt inferri cũ armis ⁊ sine armis.¶Not.ꝙ maior estimaẽ ⁊ grauior,violẽtia facta cũ armis:quã facta sine armis.¶No.qđ cõtineaẽ appellatiõe armorum:q2 cõtinenẽ nõ solũ arma ferrea,⁊ offendibilia:sed etiã continenẽ fustes ⁊ lapides.dicã cũ

2 gl.fi.¶†In gl.j.in fi.no.ꝙ solũmodo possessori deiecto,daẽ h̃ interdictũ:vt.l.j.§.interdictũ autẽ hoc.ff.e.⁊ cõpetit pro re immobili:vt.l.j.§.illud. ff.de vi ⁊ vi arma.Sz vt dicit gl.ꝓ rebus aũt mobilibus,solũmodo nõ daẽ sed si daẽ ꝓ immobili cõpetit etiã postea ꝓ reb⁹ mobilib⁹ existẽtib⁹ in dicta re immobili de qua qs est deiect⁹:vt est tex. d.§.illud.in.ij.respõ.⁊ in.c.rectissime.⁊ ibi Bar.ff.

3 eo.ti.¶†In glo.is ab eo.ibi:vel vi in sequẽti die nota istã glo.cũ ver.sequentibus.ꝙ incõtinẽti dr eadẽ die.vt in hac glo.⁊ videẽ tex.in.l.cõtinuus. in prin.ff.de verb.obl.¶In ead.ibi teneris mihi hoc iterdicto.nota istã gl.ꝙ spoliat⁹ ex interuallo,spoliãdo suũ spoliatorẽ teneẽ h̃ interdicto vt

4 dixi sup tex.⁊ no.ẽt gl.in.d.l.j.§.q aũt vi.¶†In eadẽ in fi.dic ꝙ nõ dr diuerti ad extraneos act⁹,si spoliatus vadit ad ciuitatẽ ⁊ cõuocat amicos:et parat arma,⁊ alia necessaria ꝓ recuperatiõe sue possessionis:lz steterit ꝓ plures dies vt notat gl. ⁊ Bar.in.l.iij.§.eñ igiẽ.ff.eo.intãtũ ꝙ dixi.Hugo.in.c.naturale.j.q.j.ꝙ dr facere incõtinenti,lz steterit ꝓ decẽ annos ꝭm casus magnitudinẽ:vt puta si spoliasti me vna terra,vel castro:⁊ ego ꝓ recuperatiõe steti ꝓ decẽ annos semp insistẽdo ⁊ parãdo ꝑparamẽta ꝓ recuperatiõe dicti castri:dicor fecisse incõtinẽti.⁊ hoc tenet dñs meus Joã. de imo.in.l.j.§.j.ff.de verbo.oblig.Ludo.de vrbe.

5 ¶†In glo.estimationẽ.in fi.dic ꝭm Joan.fa.ꝙ imo Dy.tenet ꝙ in hoc interdicto fiat estimatio possessionis sicut in interdicto vti possidetis.sed ipse Jo.fab.dicit ꝙ ad ꝓprietatẽ ⁊ ad possessionẽ põt fieri estimatio ꝭm qđ ꝯcludiẽ.Si eñ ꝯcludiẽ ad ꝓprietatẽ ⁊ ad illã fit relatio estimatiõis: vt.l.si qs in tãtã.C.vñ vi.als fit estimatio possessiõis tm̃:vt hic.¶In gl.de vi ꝓuata ibi.§.itẽ lex iulia.d̃ vi publica.dic vt ibi hẽ.⁊ ibi aliqđ dicam. ¶In gl.⁊ lapides.ibi:in princip.ibi.j.de publi- b cis iudicijs.§.item lex.dic vt ibi habeẽ:⁊ ibi ali-

6 quid dicã.¶†In eadẽ ibi.l.armorũ.nã scire debes ꝙ appellatione armorũ,nõ solũ arma ferrea ⁊ fustes ⁊ lapides cõtineẽ:lz etiã oẽ id qđ est aptũ ad nocẽdũ:vt est tex.i.l.ij.ff.de vi ⁊ vi ar.⁊.l.armatos.ff.ad.l.iul.de vi pu.¶Sed aduertas tu,ꝙ lz appellatione armorũ lapides ⁊ fustes cõtineant: vt dictis iurib⁹:tñ hz Ang.i.l.si de pignore.§.furem.ff.de furtis.⁊ ꝭm Lud.in.l.j.§.occisorum.in prin.ff.ad sil.improprie dicunẽ arma.¶Ex quo sequiẽ,quod si a lege municipali fieret mentio de violẽtia facta cũ armis:ꝙ fustes ⁊ lapides ⁊ tela, nõ cõprehenderentur:qm̃ ꝓprie nõ sunt arma:vt

b est glo.[b] sing.in cle.j.de statu monachorũ.in gl.in ver.arma.sed statutũ debet verificari in verbis ꝓprijs:vt.l.constitutionib⁹.ff.ad municipa.igiẽ ⁊c. qđ nũꝙ exeat mẽtẽ tuã:qm̃ semel vidi Bononie de facto.ꝙ qdã ꝓiecit in oculos cuiusdã Sacerdotis aquã ad partiẽdũ,siue aquam ad diuidenduz ⁊ separandum ab alijs metalis:an ille cõprehendatur statuto quo puniebatur delictũ factum cũ armis:nam ptz per predicta ꝙ nõ.¶Aduertas tñ,quod si quis habeat arma ad latus vel cultellũ vel ensem:⁊ facit vim alicui sine offensione armorũ:tũc diciẽ vim fecisse cum armis:⁊ teneẽ lege iul.de vi pub.⁊ nõ pri.q2 propter arma que habet ad lat⁹,ipse efficiẽ audacior ⁊ aduersari⁹ timidior vt est tex.⁊ ibi Bar.in.l.ij.in prin.ff.de vi ⁊ vi ar. ¶Scdõ etiã debes aduertere,ꝙ lz tẽperatorius vel cultellinus,aptus ad incidẽdũ panẽ sit de ferro:nõ tñ dicunẽ cõtineri appellatiõe armorum:vt glo.sing.in auẽ.de armis.in fi.¶Ex quo sequiẽ ꝙ si punirenẽ portãtes arma,nõ dz puniri scholaris q portat moderatoriũ pro pẽnis.nec rusticus qui portat gladiũ ꝓ incidẽdo panem.¶Tertio aduertas,ꝙ lz iste tex.innuat ꝙ appellatione armorũ,contineanẽ arma offendibilia.tñ Bar.in.l. j.ff.de vi publi.⁊ Ludo.in.d.l.j.§.occisorum.ff.ad sil.dicit ꝙ ꝓprie nõ cõtinenẽ arma defendibilia: vnde sequiẽ ꝙ si statutũ punit simpliciter portãtes arma,non cõprehenderet si quis portaret loricam vel galeã.de his tamen omnibus dic vt latius scripsi in meo tractatu maleficiorũ.versi.cuz

a ¶Recuperãde. Vidisti.s.prub. de iterdicto adipiscẽde possessionis.⁊ de iterdi. reti.pos.mõ vidẽdũ est,de iterdictis recuperãde aũt possessionis,est interdictũ vñ vi.ꝓ ꝙ cosiẽ deijciens vi deiectũ restituere.s.in illã possessionẽ a qua ipm deiecit:lz deiectus a deijciẽte vi vel clã vel pcario,possederit: qđ vẽ mistũ.In gl.tñ habes hoc expeditum vno verbo.s.illud verbũ ex interuallo.⁊ hic erat pena violẽti hz iura antiq:sz alio modo puniẽ hodie violẽt⁹ iste, per nouas cõstitutiões.per.l.si quis in tãtã.C. vñ vi.cui⁹ effect⁹ talis est.Si qs rẽ mobilẽ vel immobilẽ inuaserit violẽter si dominus erat illi⁹ rei quã inuasit violẽter,dñũ illi⁹ rei ammittit. Si aũt nõ erat dñs ill⁹ rei,ꝯpelliẽ restituere et soluereẽ estimationẽ rei ꝓ violẽtiã possesse.Et oẽs pene iste,iponũtur nõ solum ꝓ actionẽ ciuilẽ:lz etiã ꝓ actionem criãlẽ.põt eñ q aliũ vi de possessiõe deiecit,accusari lege iulia d̃ vi ꝓuata.sunt eñ qdã q credũt solũmõ cũ armis deijcere,q lorica tus ⁊ cũ gladio ⁊ scuto ⁊ lãcea ⁊ simib⁹ armis aliquẽ deiecit.Frater,nõ ẽ ita,Armorũ ẽm appellatiõe nõ solum scuta gladios ⁊ ẽt cetera arma appellari volumus:sed etiã fustes ⁊ lapides. hoc dicit.⁊c.

ADDITIO.

b ¶Ut ẽ gl.Dic ꝙ illã gl.etiã dicit sing.idẽ Angel.s.de act.i.§. ex maleficijs.in v.co.ꝙ ⁊ fustes ⁊ lapides nõ cõtineaẽ ꝓprie appellatiõe armorũ:est gl.de iure ciuili in rubr.C. de fab.li.xj.Et istis adde ꝙ armorũ delatio, facit quẽ ꝓsumere habere maliuolũ aĩm.gl.est in.c.j.§.si qs rustic⁹.de pace tenẽ.⁊ eius viola. quã ad hoc dicebat sibi sin.Angel.i.§.ex maleficijs.s.de acti. v.colũ.ad pn.tñ do.aliã similem i.l.lz.de pactis. C.in xb.ꝓ gentes.quã ad hoc põderat Bal.i l.j.de ser.fugi.

vno stocho ferreo.dic vt ibi.¶ In ea.gl.ibi nos ꝫ,q2 sufficit iust9 timor:vtputa q2 inferꝛ ei terror cũ armis:q2 fuit fact9 ꝫ eũ insult9 cũ armis.ita sentit gl.no.ꝛ ibi Flo.i.l.v.i p̄n.ff.ad.l.aql.ꝛ Bar. ibi in p̄n.dt no.ꝙ eoipso qd p̄bo ꝙ aliqs veniebat ꝫ me,cũ cultello ꝛ ego occidã eũ:statim est p̄bata mea defensio:vt ibi est casus cũ gl.ꝛ hoc etiã tz Bald.in.l.j.C.vñ vi.in lec.ordi.illius.l.ꝛ facit. l.ſ ex plagijs.§.tabernarius.ff.ad.l.aquil.et ibi Bar.etiã dt q̄nq3 ego pcutio te,anteq̄ tu pcutias me dũ es in actu pcutiẽdi:ꝛ tũc ĩ dubio videor facere ad defensionẽ:ꝛ hoc mõ põt intelligi ibi glo. Q̄nq3 qs est pcussus:ꝛ tũc nõ lz repercutere etiã incõtinẽti:q2 hoc esset ad vĩdictã:q2 iã habita offensione,euadi nõ põt nisi forte repcuteret euadẽs alias offensas quas volebat facere aduersari9 de nouo:intãtũ ꝙ dicit Inn.in.c.si vo.de sen. excõ.ꝙ sufficit p̄bari,ꝙ p̄babilr dubitari de offensiõe poterat vt defendẽs excuseꝛ:ar.l.sciẽtiã. §.q cũ aliter.ff.ad.l.aql.ꝛ.l.v.in p̄n.e.ti.ꝛ.C.q̄n li. se sine iud.vin.l.j.ꝛ.l.is q aggressorẽ.C.de sica.ꝙ

7 no.¶ †Ultimo adde gl.sing.in cle.j.de hom.qd habeat necesse p̄bare qs ad hoc vt dicaꝛ fecisse ad sui defensionẽ.Et ibi vide Pe.de anc.Tu dic vt colligi põt p.ſ.dicta:de qb9 tñ vide q̃ late scripsi in dicto trac.meo malefi.in ver.ꝛ dict9 titi9 se defendẽdo.in ver.q̃uo aut p̄bari possit factũ ad sui defensionẽ ꝛc.ꝛ in ver.seq.dic vt ibi Materiam aũt huius interdicti vnde vi:vide ꝛ late q̃ scripsi ſ.de act.§.quadrupli.in materia recuperãde possessiõis.vbi primo posui formã libelli,quã ibi videas in ver.veniamus itaq3 ad violẽtiã cõpulsiuam.¶ Et cui cõpetit dictum interdictũ:dic vt ibi pleni9 dixi in ver.ꝛ aduertas ꝙ dixi ĩ libello. ¶ Et an locus ꝛ tp̄s sit inserẽdus in hoc interdicto:dic vt ibi dixi in ver.itẽ dixi in libello posit9 in tali loco.ĩ ver.ꝛ aduertas tu ꝙ tp̄s tu ponas ꝛc.¶ Et p qbus cõpetat:dic vt ibi in versi.si.itẽ dixi in libello,in q̃ erant tot ꝛ tales res.¶ Quid autẽ debeat articulari ꝛ p̄bari in hoc interdicto: dic vt ibi in ver.itẽ dixi in ver.ꝛ me de tali fundo ꝛc.¶ An aũt ꝛ q̃uo spoliatus possit agere in iudicio ꝛ extra,cõtra suũ spoliatorẽ:vide ibi in ver. Et p̄dicta locũ habẽt q̄n agere põt spoliatorio. ¶ Quando aũt dicatur recuperari incõtinenti: vide ibi in ver.aduertas ꝙ non lz pos.ꝛc.cũ versi. seq.¶ An aũt exceptio dñij,possit opponi ĩ hoc interdicto:vide ibi in ver.nec tali agenti tali interdicto.vide etiã Jo.de imo.in.l.inter stipulantẽ.§.j.ff.de verb.obli.¶ An aũt spoliat9 semp sit ante oĩa restituẽd9:vide ibi in ver.ꝛ qd dixi spoliatũ ante oĩa:qui tm̃modo est nudus possessor si cadat a possessiõe sua,q̃ deueniat ad te sine vitio qd remediũ habeat.vide ibi in ver.ꝛ p̄dicta p̄cedunt q̄n possessio fundi mei.ꝛ vide etiã q̃ dixi.ſ. eod.ti.de act.§.itẽ seruiana.dic vt ibi. ¶ Multa remedia recuperãde possessionis vide ibi in ver. ꝛ p̄dicta p̄cedũt q̄n est possessio fundi mei.¶ Intellectũ.c. pe.de rest.spo.ꝛ.l.si coloni.C.de agri. ꝛ censi.li.xj.ꝛ.c.reintegrãda.j.q.iij.ꝛ de alijs remedijs ibi vide.¶ Ultimo an in interdicto,requiraꝛ libellus ꝛ litis cõtest.vide ibi in ver.quero an in hoc remedio recuperande ꝛc.dic vt ibi.

SUMMARIUM.

1 Actor & reus,an quilibet possit esse.

2 Clericus potest agere duplicibus iudicijs,coram laico iudice.

Tertia diuisio. [a] Interdictorum tertia est species:quia quedã sunt simplicia,in qb9 actor ꝛ reus cognoscitur,vt oĩa restitutoria ꝛ exhibitoria ꝛ quedam p̄hibitoria:vt ne qd in loco sacro ꝛ similia:q̃dam vero duplicia sic dicta:q2 in eis non põt discerni actor a reo:ꝛ quedã p̄hibitoria:vt est vti possidetis ꝛ vtrobi.h.d.¶ No.qd actor est ille a quo aliqd dari vel fieri petiꝛ.¶ No.qd in duplicib9 iudicijs, par est conditio oĩm:q2 quilibet est actor.

a ¶ Tertia diuisio.Posit3 duab9 diuisiõib9 interdictorũ,q̃rũ vtraq3 est bimebris:h ponit.d. Justi.tertiã:q̃ e tal3.Interdictorũ q̃dã sunt simplicia,ꝛ q̃dã duplicia.Simplicia autem sunt ista in qb9 nõ reperiꝛ nisi reus ꝛ vn9 actor cuiusmodi sunt oĩa restitutoria ꝛ exhibitoria.Duplicia aũt sunt illa, in qb9 qlibet repiꝛ re9 ꝛ actor. S3 interdictorũ q̃dã sunt p̄hibitoria:ꝛ istorũ q̃dã sunt simplicia q̃dã duplicia. Simplicia sunt veluti cum p̄hibet p̄tor in loco sacro vel in flumine publico ripave ei9 aliqd fieri.Duplicia aũt sunt veluti iterdictũ vti possidetis vel vtrobi.ꝛ hec iõ vocãtur duplicia,q2 in eis vnusq3q3 tã rei q̄ actoris vicem sustinet.

hoc est qlibet põt esse actor:ꝛ fungi partib9 actoris:ꝛ qlibet põt esse re9:hoc est fungi ptib9 rei.dicã cũ gl.¶ In gl.j.in fi.no.iura q̃ allegãꝛ ꝛ loquũꝛ in iudicijs duplicib9:vt fami.ercis.fi.regun.ꝛc.põt

1 allegari in mã interdictorũ duplicium ꝛ ꝫ.¶ † Ex quo sequiꝛ ꝙ lz tex.iste dicat ꝙ par est cõditio oĩ3: nec põt discerni qs sit actor ꝛ qs sit re9:intelligas verũ,donec iudiciũ mouetur:q2 qlibet est apt9 natus ꝙ sit ꝛ esse põt actor ꝛ re9.Sed postq̄ iudiciũ motũ est:tunc apparere põt,qs sit actor:q2 ille vꝛ actor,q ad iudiciũ prouocasset:vt.l.in trib9.ff.de iud.facit.l.q prior.cũ ibi no.eo.ti.Si vñ aũt pariter ad iudiciũ p̄uocant:tũc forte dirimiꝛ qs videatur actor ꝛ partib9 actoris fungaꝛ.ita dixit text.in.l. sed cu3 ambo.ff.de iudi.¶ Ex quo sequiꝛ ꝙ ille q videbaꝛ actor pri9,iurabit de calũnia.vt.l.ij.§.sed q2 veremur.C.de iura.cal.Et breuiores dilatiões habebit siue pauciores:vt.l.fi.cũ ibi not.ff.de fer. ita dixit glo.in.d.l.in trib9.Sed Ang.tz ibi ꝫriũ q2 imo regula.d.legis p̄cedit ĩ criminalib9.sed in ciuilib9 pares dilationes actori ꝛ reo concedũꝛ. Et in dubio ꝫ ip̄m actorẽ,sententia fereꝛ:vt.l.fauorabiliores.ff.de reg.iur.ita dicit gl.in.d.l.in tribus.ꝛ ibi:ꝛ hic videꝛ casus fm Bal.ibi:licet quidam dicant ibi ꝫrium ꝛ male:facit ꝙ no.in.l.inter pupillos.ff.de auto.tut.¶ Aduertas tñ ad vnũ, de quo videꝛ casus coniuncta glos.in.l.duo iudices.ꝛ ibi Bar.ꝛ doct.ff.de re iudi.vc3 ꝙ etiã ille q prouocat:ꝛ si dicatur fungi partibus actoris:tñ etiã ipse poterit condẽnari,ipso reo conuento:q2 ita dr petere ius sicut actor.Ita dixit subtiliter Host.in.c.ex conquestione.de resti.spo.ꝛ Bal.in d.l.in tribus.ꝛ facit.ff.de except.rei iudi.l.si quis rerum amotarũ.Scdo aduertas,ꝙ licet iste qui fungitur partibus actoris,nõ probet non tñ p̄pter hoc absolueꝛ reus cõuentus:ꝛ sic in his simplicibus iudicijs siue interdictis siue non:vt not. ista glo.ꝛ gl.in.d.l.in tribus.nõ habet locũ regulariter.l.qui accusare.C.de eden.ita eleganter dicit Ang.ꝛ dñs meus Jo.de imo.in.d.l.duo iudices. ¶ Tertio aduertas,ꝙ iste.§.ꝛ.d.l.in tribus.videtur ꝙ procedant quo ad ordinationem iudicij:nõ autẽ quo ad decisoria:q2 quo ad decisoria,p̄cedit d.l.si duo ex tribus.quia fm Ang.ibi ille qui prouocat,forte condemnabitur.Sed cõtra hoc fortiter.facit fm Jo.an.in.d.l.duo iudices.qd habeꝛ in.l.j.C.vti pos.vbi in illo interdicto,si vtriq3 pariter p̄bãt:potest ferri s̃nia absolutoria p̄ prouocato:ꝛ sic pro reo tanq̄ actore nõ probante.iuxta l.qui accusare.C.de eden.facit quod no.Bar.in.l. si duo.in prin.ff.vti pos.Uel posset respõderi ad d.l.duo iudices.qd pariter ad iudicium prouocauerũt:nec põt apparere quis sit actor ꝛ qs reus. ¶ Quarto no.fm Ange.in.d.l.sed cũ ambo.qd vbicũq3 virtute prime instãtie mote per vnum,in istis duplicib9 iudicijs põt decidi illud qd in nouo libello reus contra actorẽ deducit:eo casu libellus non est recipiendus:vnde si tu agis ponamus iudicio diuisorio.vel vno ex istis duplicibus iudicijs contra me,nõ petẽdo offerri libellum cõtra te in quo petã declarari hanc rem diuidi non debet,cum mihi per viam exceptionis posset esse consultum.Ac etiam si tu petis sentẽtiam latam contra te declarari nullam,tamen potero porrigere libellum in quo petam declarari sententiam aliquam:cum mihi possit per viam exceptionis

2 esse consultum.quod no.¶ † Ultimo circa hoc dicit Angel.ꝙ clericus potest agere istis duplicibus iudicijs,coram laico iudice:sed non poterit ibi conueniri:quia primo agendo actor est:sed nõ poterit postea coram laico,sustinere partes rei etiam si vellet:vt.c.si diligẽti.de foro comp.ꝛc.dic vt ibi per doc.

SUMMARIUM.

1 Interdicta,hodie sine solennitate proponuntur.

b 1 De ordine. [b] Interdicta † hodie sine solennitate proponunꝛ:ꝛ pro his.

b ¶ De ordine. Dñe quare non recitatis vos totã naturã ꝛ solẽnitatẽ antiquorũ interdictorũ. Frater dicit ip̄e supuacuũ eẽt hodie de ordie ꝛ antiqua solẽnitate iterdictorũ dicere.Mã q̃tiescũq3 ex ordinẽ.i.solẽnitatẽ antiqua3 ius dr,ꝙ hodie ĩ oĩb9 iudicijs nõ est necesse interponere interdictũ.Dñe bñ dicitis:s3 bñ dimittere solẽnitatẽ interdictor,nisi loco iterdictorũ eẽnt mihi actiones p̄dite a p̄tore.Frater dt Justi.sic poteris illas hodie p̄ponere sine aliqua solẽnitate: sicut posses si ea tibi dedisset p̄tor hodie sicr q̄n dat tibi p̄tor hoc iterdictũ poteris hodie loco illi9 interdicti actionẽ in factũ vtilẽ p̄ponere:perinde acsi istã actionẽ vtilẽ pretor tibi accommodasset h.d.

pro his actio in factũ sibi locũ vendicat.hoc di-cit. ℂ No.ꝙ sicut in ordinarijs, formule actio-nũ sunt sublate:vt.l.j.ꝛ.ij.C.de formu.ita etiã in interdictis:ꝛ sic nõ tantũ dicte formule sunt sublate in iudicijs ꝛ remedijs iuris ciuilis:sꝫ ẽt in remedijs ꝛ iudicijs pretorũ:vt hic. ℂ No.qd̃ hodie nõ est necesse iterponi interdicta:ex quo sequit̃ qd̃ cũ dicat cũ nõ sit necesse, qd̃ si propo-neret̃ interdictũ propter hoc non vitiaret̃ iudi-ciũ:sicut dicimus in simili qd̃ nõ est necesse: qd̃ proponatur nomẽ actionis.c.examinata.de iu di.nõ tamẽ vitiat̃ si proponat̃ nomẽ ipsi⁹ actio nis in libello. ℂ Not.qd̃ hodie loco interdicto-rũ,competit vtilis actio:ꝛ sic non directa:q̃ ẜm glo.appellat̃ actio in factũ. ℂ In glo.mag.i fi. no.ꝛ signa istam gl.quot sint actiones in factũ: ꝛ ad quid vnaqueq; competat.ꝛ adde gloss.in.l. quoties.ff.de prescrip.ver.ꝛ text.in.l.in factuꝫ. ꝛ ibi gloss.ff.de actio.ꝛ oblig.

De pœna temere litigantium.[a] *Rubri.*

ℂ In glo.rubrice in fi. Ista glo.non videt̃ per-fecte cõtinuare:qꝛ supra nõ solũ dictũ est,de ꝓ-positione actionũ sed etiã de alijs: vt de ꝯtrib⁹ seruorũ ꝛ filiorũ fami.ꝛ de satisdationib⁹ ꝛ ex-ceptionib⁹:igit̃ nõ vr̃ perfecta. Vñ dicas saluã-do gl.ꝛ supplẽdo:dictum est.§.de propositione actionum:ꝛ de his que fiunt in iudicijs ꝛ de ex-ceptionibus ꝛ satisda.q̃ prestant̃ ꝛ fiunt ei in iu dicio:verum quia litigantes aliquando temere litigant:siue sit actor siue reus:ideo de eis dicit ꝛ eorum penis.

SVMMARIVM.

1 Pœna temere litigantium, qualiter coarctetur?
2 Forma iuramenti rei de calumnia, que sit?
3 Actor non debet calumniari:& de calumnia puni-tur vt reus.
4 Pœnæ impositio temere litigantiũ, ad quẽ spectet.
5 Consuetudo vel stylus palatij si imponat pœnam: an nihilominus iudex poterit imponere.
6 Iuramẽtum de calumnia: vbi habeat locum & vbi non.
Et an præstetur in causa criminali. 7.
Et quid in causa spirituali. 8.
Et quomodo debeat præstari. 13.
Et quid si petatur à parte, & non præstetur. 14.
9 Iuramentum calũniæ quo iure fuit introductum.
Et an vnum tantùm sufficiat, in tota causa. 11.
10 Nolens respondere in causa spirituali, an habeatur pro confesso.
12 Instantia causæ si perit, an sit iterum iurandum.
15 Iurare quis debeat prius, actor an reus?
16 Calumniosè negans, quas pœnas patiatur.

Vnc admonen-di.[b] Totus iste tit.diuiditur in tres partes. Primo continuat rubricam ad precedẽtia. Secun-do ponit triplicem penam vt ti mere litigãtem coerceat. Tertio dictas penas sigillatim per exempla declarat.secũda ibi:id q; co maxime.tertia ibi:ecce cũ.ꝛ hoc dicit in sum ma. ℂ † Pena temere litigantiũ triplici pena 1 coercet̃:pecuniaria periurij ꝛ infamie. Et reus de calũnia iurare debet:qui si temere litigaue-rit,est periur⁹. Item negãs id qd̃ debet,aliquã-do in duplo ponit̃. Itẽ actor ꝛ aduocati vtrius q; partis,de calũnia iurabũt.h.d. ℂ Not.qd̃ ad ius dicẽtem spectat,ne temere homines ad liti gandũ coram eo accedãt.facit.l.quos prohibet. ff.de post. ℂ Not.in ver.ideoq;.maxime illud vulgatũ. Oderũt peccare mali, formidine pene. facit.l.j.de iusti.ꝛ iur. ℂ No.ꝙ reus debet iura-re de calũnia:ꝛ ꝙ prius nõ potest vti suis defen sionib⁹,nisi prius iuret de calũnia. ℂ No.ibi ꝙ 2 putans ꝛc. † formam iuramẽti rei de calũnia:qꝛ

iurare dꝫ ꝙ putãs se vti bona instãtia ad ꝯdicẽ-dũ peruenit,ꝛ nõ aliter:ꝛ actor dꝫ iurare qd̃ nõ calũniãdi animo litẽ mouet:sed credẽs se bonã cãm habere:vt.d.l.ij.in ꝑnci.de iur.cal. ℂ No.ꝙ si agitur de dãno dato iniuriose:ꝛ sic.l.aquil.pe na parata est negãti ad duplũ.cõcordat.ff.ad.l. aquil.l.cõtra negãtẽ.ꝛ qd̃ no.ꝑ gl.ꝛ doc. ℂ Not. ꝙ negans legatũ factũ pio loco, incidit in penã dupli.facit.§.de act.§.itẽ mixta.ꝛ qd̃ ibi habet̃ꝛ qd̃ ibi dixi. ℂ Not.ꝙ actio furti sui natura,siue cõtra negantẽ siue cõtra confitentẽ:est penalis ab initio.vt.§.de obli.que ex deli.nascũ.§.fina.
3 ℂ † No.ꝙ actor nõ dꝫ calũniari,ꝛ de calumnia punit̃ vt reus:ꝛ nõ tm̃ litigantes vt scꝫ actor et reus:sed etiã eorũ aduocati debẽt de calũnia iu rare.ꝛ idẽ multo forti⁹ ꝓcurator:qꝛ est dñs in-stãtie.ꝛ aduocat⁹ nõ:vt.l.in cause.§.fi.ff.de ꝓcu. ꝛ cle.j.de ꝓcur.ꝛ.l.nihil.C.de ꝓcu.qd̃ est verũ ẽt si haberet speciale mãdatũ ad sic rñdendũ:vt est casus in.c.ij.de iura.calũ.in.vj.de quo vide quod no.Bar.in.l.qui bona.§.si ageis alieno.ff.de dam.
4 infec. ℂ † In gl.j.in fi.querit hic Jo.fab.cũ hu iusmodi pene impositio spectet ad iudicem: vt hic ad eius officiũ:an ipse possit aliã penã ꝙ sit hic statuta,imponere:dicit ꝙ sic.facit.l.ꝛ si seue rior.cũ gl.ꝛ ibi Cy.Bal.ꝛ Sali.C.de infa.ꝛ.l.qd ergo.§.pena grauior.ꝛ qd̃ ibi glo.Bar.Bald.et Angel.ff.de infa. ꝛ facit.l.hodie. ff.de penis.
5 ℂ † Secũdo querit hic Jo.fab.si cõsuetudo vel stylus palatij est,qd̃ imponat̃ vna pena:an ꝛ ni hilomin⁹ põt iudex imponere penã iuris cõis? ꝛ determinat ꝙ sic:p.l.q sepulchra. C.de sepul. vio. Tu addas.l.in eũ.C.de fur.ꝛ.l.quoties.ff.d̃ act.ꝛ obli.ꝛ Bart.in.l.j.ff.vi bo.rapto.ꝛ.l.sena tus.ff.de accu.qd̃ no.Cy.Bal.ꝛ Sali.multũ la te in.d.l.qui sepulchra.de quo ego latissime di xi in meo trac.malefi.in glos.quas si nõ soluerit intra.x.dies amputet̃ sibi manus ꝛc.dic vt ibi. ℂ In gl.iusiurãdi.ibi.§.proxi.dic melius, facit l.j.C.de iura.calũ. ℂ In ea. in fi.dic vt habet̃ in l.iij.ꝛ ibi Bar.ff.de cri.stel.ꝛ i.l.ij.ꝛ ibi Cy.Bal. ꝛ Sali.C.de iureiu.de quo dic vt dixi.§.de act.
6 §.item si quis postulãte. ℂ † In gl. cõstitutiõe in fi.aduertas tñ qꝛ qd̃ dicit̃ qd̃ iuratur de calũ-nia hꝫ locũ in iurisdictione cõtentiosa:nõ autẽ in volũtaria:vt est tex.ꝛ ibi Sali.in.l.j.C.de iur. calũ.ibi:cõtentiosa. Itẽ no. Spe.in tit.de iura. calũ.§.sequit̃.ver.quid ibi.Spec.dicit ꝙ si quis petit priuilegiũ declarari, vel petit dispẽsari vel quid aliud simile:quod nõ expedit̃ in figura iu-dicij cõtentiosi nõ habet locũ iuramẽtũ calum-
7 nie qd̃ sequitur etiam Bald.in.d.l.j. ℂ † Que ro an iuramẽtum calum.prestet̃ in cã criminali. c Istam qd̃.monit glo.[c] in.l.j.de iur.calũ.ꝛ ibi te-net ꝙ sic ẜm opi. Jo.sed ẜm doc.in criminalib⁹ potius iurat̃ de veritate.vt.c.cũ dilect⁹.de accu sa.dic vt per Bar.Bal.ꝛ Sali.in.d.l.j.C.de iu-
8 ra.calũ. ℂ † Quid i causa spirituali. Dic vt no. gl.ibi.l.ij.§.sed qꝛ veremur.ꝛ ibi doc.C.de iur.ca lum.Sed hodie est casus ꝙ sic.in.c.ij.de iura.ca lum.in.vj.vbi iurat̃ simul de calũnia ꝛ de verita
9 te dicẽda. ℂ † Quero quo iure fuit introductũ istud iurm̃ calũnie: Dic ẜm Bar.Bal.ꝛ doc.in d.l.j.in prin.ꝙ in quibusdã casib⁹ fuit introdu-ctum de iure antiquo:vt est in.l.de pupillo.§.q opus.de no.oper.nun.ꝛ.l.q bona.§.qui dãni.de damno infec.hodie vero generaliter fuit intro-
10 ductũ ꝑ insti.vt.d.l.j.ꝛ.l.ij.C.de iu.cal. ℂ † Nũ-quid in cã spirituali,qui non vult respõdere ha-beatur pro cõfesso? Et videt̃ ꝙ ex quo iurare te netur eo modo quo.§.dixi si nõ iurat habeat̃ ꝓ cõfesso:non tñ propter hoc acquirit̃ aduersario aliquis tit.in cã spirituali vel beneficiali:vt ele-gãter no. Arch.in.c.ij.de cõfes. in.vj.ꝛ Bal.in.l.
11 ij.in fi.prin.C.de iura.calũ. ℂ † Quero an suffi-ciat vnũ iurm̃ calũnie in tota cã. Dic ꝙ sic si du rat eadẽ persona litigãtis:sed si fieret transitus in aliũ:vt de principali in eius heredes:iuxta.l. si seruus.ꝛ qd̃ ibi Ang.ff.de infa.ꝛ.l.si eũ homi-nem.ꝛ ibi Bar.ff.de fideius.tunc heres deberet

Ange. Areti. super Institu. R

a ℂ De pena teme re litigãtiũ. Cõti-nua nouiter vltra Ang.ẜm do. Frã. de are.rub.istã sa-tis habes ꝯtinua tã in gl.sup ti.isto do.Jac.solebat di cere,ꝙ q̃ñq; bon⁹ dormitat Home-rus.h.d.ꝑp hoc,qꝛ do.Just.q ordina tissime solebat ꝓ-cedere in titu.isto nũc nõ bñ ordina te ꝓcedit:sꝫ quasi somnolentus vel ebrius loquit̃:ꝛ tñ quicqd ipse dicit, ius et lex sit qcqd enim somniabat. Ius.dicit Jac.lex erat ꝛ dicit in tit. isto qd̃ temeritas litigantiũ,coercet̃ multis modis.q̃ñ ꝙ metu infamie: q̃ñq; religione iu-risiurãdi,q̃ñq; me tu pecuniarie pe-ne.ꝛ notare debes ꝙ ex ti.isto intelli gim⁹,ꝙ nõ est vis faciẽda in ordine: ꝛ hoc qꝛ primo in tit.isto tractat de iura.calũ.in perso na rei:deinde in ꝑ sona actoris.vñ ꝑ istũ ti.allegãt aliq b ꝙ pmo dꝫ re⁹ iura re de calumnia ꝙ̃ actor.ꝛ hoc ratiõe ordinis. Pmo tra ctat hic de iura.ca lũ.rei:deĩde de iu-ramẽto calumnie actoris.ꝛ ꝑ eis al-legãt quoddã ver-bũ in lr̃a.dicit eñ lr̃a ꝙ re⁹ nõ aliter suis allegationib⁹ vtat̃:nisi prius de calũnia iurauerit. ꝛ prius iurare dꝫ re⁹ ꝙ̃ actor.Sꝫ fra ter rñdeo vt pmo iam dixi:qd̃ nõ est vis faciẽda in ordi ne ad illud referi-

ptũ collocãdo:illd̃ verbũ prius qꝛ ꝑ h̃ qd̃ dicit prius nõ vult innuere quod re⁹ debeat pri⁹ iu rare ꝙ̃ actor:sꝫ vt nõ audiatur reus priusꝙ̃ iurauerit.

b ℂ Nũc admonen di. Pone casuꝫ in hunc modum dixi Justi. Dñe tot et tãta audiuim⁹ qd̃ tedio affecti sum⁹: et vos estis nobis tediosus fact⁹: ꝑ deo dicatis nobis qd ampli⁹ vos in-tẽditis dicere. Fra ter dicit Just. sci-re debes ꝙ multũ studuerunt magi-strat⁹ antiqui, qd̃ nõ de facili litiga retur calũniose:et nos sir̃ circa hoc studem⁹:qꝛ h̃ ma-xime fieret nisi te-meritas litigãtiũ tã actorũ ꝙ̃ reorũ aliq̃ de trib⁹ mo-dis.s.vel pena pe-cuniaria:vel iure-iurando:vel metu infamie, puniret̃. hoc dicit.

ADDITIO.

c ℂ Mouit gl. De isto iuro ꝑstando in causis crimina lib⁹ dic:de iure cõi est ꝑstandũ.Sꝫ cõ suetudine iurat ac cusator accusatio nẽ verã,ꝛ non im-probe seu aĩo calũ nie ꝓductã:re⁹ ve ro ꝯparens, iurat tm̃ de veritate di-cenda ẜm Bar.in l.j.hic alleg.ꝑ Spe cul.e.tit.§.ij.

a ¶ Hec autē oīa. Dn̄e vos iā dixiſtis qꝺ temeritas litigantiū, modis plurib⁹ coercet̄: ꝓ deo dicatis qualr̄ debeat primo coerceri. Dicit ipſe primo dꝫ per iuramentū coerceri: q² oībus litigatoribus ꝑcipit̄ qꝺ iurent de calumnia. hoc dicit.

ADDITIO.

b ¶ Et reſtrictiōes. Adde gl. in.§.ſed olim.ſup verſi.quibuſcūqꝫ verbis: et ibi Ange.de lega. inſti. Et de iſto qꝺ verbū gn̄ale prolatū a lege, recipiat reſtrictionē de habilitate: eſt gl.no.ī l.fi.C. ſine cen.vel reli.fund.cōpa.nō po.eſt text. iuxta gl.in.c.ad noſtraꝫ. el.iij.de iureiur.vide.l.j.§.ꝑmo.⁊ ibi Pau.de cōſti.pecu.text.in.l.j.⁊ ibi per ſcri.ff.de offic. eius cui eſt man. iur.tex.in.l.j.de ſacroſan.eccle.iunctis no.ibi ꝑ doct.

iterum iurare.q² iuramentū preſtitum a defuncto,nō eſt iuramentū heredis nec heredē ligat, nec eius animā:vt.c.veritatis.⁊ qꝺ ibi Inno.et doc.de iureiu.Et eo modo ſi fieret tranſit⁹ in ꝓcuratorem iuxta.l.neqꝫ.⁊.l.nihil.C.de procu.Et eodē modo ſi fieret de vno ꝓcuratore in aliū:vt habet̄ in.d.l.nihil.et.l.ab executore.§.alio.ff.de appel.⁊ cle.j.de procur.tūc procurator nouiter adueniens:⁊ qui nō iurauit dꝫ iurare eadem ratione:q² iuramentum primi ꝓcuratoris vel ipſius principalis,nō ligat animā alterius procuratoris:vt dixi in herede.ita vult Bal.in.d.l.ij.ī princ.ſecus tn̄ ſi ī medio litis,mutetur iudex.q² tūc nō iurabit̄ amplius coram alio iudice:q² dicitur eſſe idem iudiciū:vt no.glo.Bar.⁊ doc.in d.l.ij.in prin.Si autē ſint legitimi adminiſtratores:vt tutor,curator,adulti furioſi vel ꝓdigi, vel ſyndic⁹ vniuerſitatis.dic vt.d.l.ij.§.ſi actor.
12 ⁊ qꝺ ibi no.per glo.⁊ doc. ¶ † Ex quo infert̄,ꝙ ſi inſtātia periit.iuxta.l.properādum. C.de iud. in prin.⁊.l.titia.ff.de accu.⁊ qꝺ ibi Bart.qꝺ iterū eſt iurandū:q² tale iuramētum,preſtat̄ propter ordinationē iudicij:⁊ prima acta ſunt perēpta:vt.l.cum lite mortua.⁊ qꝺ ibi Bart.ff.iudi. ſol.Vel ſi inſtantie fuerit renuntiatum:iuxta.l. poſtq̄ liti.C.de pac.tūc etiaꝫ iterato dꝫ iurari: vt probatur in.d.l.ij.§.actor quidē.in ver.nouiſſime.⁊ ibi doc.⁊ Bal.in aut̄.hodie.eo.tit.Quid in cā apellationis? Dicas idem qꝺ iterum per oēs eſſet iurandū:cū in appellatione dicat̄ noua inſtātia:vt in.l.inuitus.⁊.l.ita demū.C.de ꝓcu.Ita dicunt Barto.⁊ doct.in.d.l.ij.in prin.⁊
13 Bgl.in.d.aut̄.hodie. ¶ † Quero qn̄ debet preſtari hoc iuramentū? Rn̄.quoddā eſt iuramentum qꝺ preſtat̄ ſuper tota cauſa:⁊ illud eſt preſtandum in initio. Et dicit̄ in initio cauſe ante litē cōteſtatam:vel in ipſa litis cōteſt.vel immediate poſt lit.cōteſt.vt eſt tex.⁊ ibi glo.Barto.⁊ doc.in.d.l.ij.in prin. ¶ Quoddā eſt iuramentū quod preſtatur ſuper articulis:⁊ tūc preſtādum eſt,quoties pars petit aliqd ꝓduci:vt.l.j. C.de iura.calū.Et ita no.Bar.⁊ doc.in.d.l.ij. in prin. facit.l.vbicunqꝫ.cum ibi no.ff.de interrog.acti.
14 ¶ † Aduertas ⁊ tene menti perpetuo qꝺ quādo a parte petitur iuramentum calūnie preſtari:ſi non preſtatur perdit totam cauſam ille qui nō preſtitit.ita ſingu.dicit Jacob. but.in. d.l.ij.
15 quod nunq̄ exeat mentē tuam. ¶ † In glo.niſi prius.in fin.tex.hic videtur velle qꝺ reus prius iuret:ſed tex.in dicta.l.ij.in princ.videtur econtra ꝙ prius iuret actor.⁊ ita ſentit iſta gloſ.ſed ſm̄ docto.⁊ maxime in.d.l.ij.in princ.ſed iſte nō eſt ordo ſubſtātialis quo omiſſo,vitietur ꝓceſſus:vt in iſto tex.cōiuncta.d.l.ij.in princ. ¶ In glo.ad cōtradicēdum.in fi.not.gloſſ.que hic ponit ea que debet iurare actor:⁊ que debet iurare
16 reus. ¶ † In glo.nomine.in fi.no. penas aliq̄s quas patitur calumnioſe negās.⁊ maxime no. quādo aliquis poſſidet ⁊ negat:interrogatus ſe poſſidere,quod perdit poſſeſſionem ſi de mendacio cōuincatur:vt dicta.l.pe.ff.de rei vend.de quo dic vt dixi.ſ.de act.§.j. ¶ An autē negans intentionē actoris,vel proponēs exceptiōes cōtrarias patiatur aliquas penas? vide que.ſ.ſcripſi de excep.in rub.dic vt ibi.

SVMMARIVM.

1 Condemnari quis debeat in expenſis, & quis nō?
2 Iuſta cauſa ignorātiæ an excuſet,ab expenſis factis ratione contumaciȩ abſoluti.
3 Iudex ſi non abſoluit victum nec condemnauit:an poterit ſuper expenſis iudicare?
4 Vnus ſi ſuccubuit in vna parte,& alius in alia: an fiet compenſatio.
5 Pars an ſit citanda,in condēnatione expenſarum.
6 Sumptus litis, an ſint ſolum reficiendi: an cætera damna.
7 Sententia expenſarum,an ſit interlocutoria vel diffinitiua.

a Hæc autem omnia. [a] Olim actor calūnioſe litigās, in decima parte litis puniebat̄: hodie ꝓ periurij,⁊ victori cōdēnabit̄ in expēſis.h.d. ¶ No.ibi:q̄ in deſuetudinē abijt:qꝺ leges tollunt̄ ꝑ deſuetudinē:qꝺ an ſit verū,vide q̄ ſcripſi.ſ.in ꝓemio.§.igit̄. ¶ No.ibi ⁊ dānū ⁊ expēſas litis:ꝙ improbus litigator afficit̄ dāno litis ⁊ expēſarū. ¶ In gl.introducta.ibi.§. ad excludendas.dic vt ibi per gl.⁊ Ang.⁊ vide tex.⁊ gl.Bar.Cy.Bal. ⁊ Sali.in aut̄.generaliter.C.de epiſ.⁊ cler.Sed vt dicit gl.ſ.de ſatiſd. §.ſed hodie.⁊ Bar.in.d.aut̄.generaliter.hodie hmōi ſatiſdatio de lite proſequenda ⁊ decima parte litis ⁊c.nō eſt in vſu. ¶ In ea.gl.in fi.no. primo ex gl.quod licet vna lex generaliter loquatur:tamen per alias
b leges,patitur limitationes ⁊ reſtrictiones.[b] ⁊ ſic lex patitur interpretationem paſſiuam:vt.l.j.§.lex falcidia.⁊ ibi Barto.ff.ad.l.fal.⁊.l.ij.cū
1 glo.C.de noxa. ¶ † Secundo not.ex glo.ꝙ non omnis qui ſuccumbit in cauſa,debet condemnari in expenſis:ſed ille tantum modo in expēſis cōdemnabitur,qui improbe ⁊ calumnioſe litigat ſiue ſit actor ſiue reus. ¶ Et quia hic dicitur de expenſis temere litigantis:dicam hic circa expenſas aliqua.Et primo dic ꝙ expenſe reficiuntur ⁊ refici debent quadrupliciter.Primo ratione victorie:vt.l.properandū.§.ſin autem reus.C.de iudi.Et in iſto articulo ratione victorie diſtingue. Aut vult refici totaliter expēſas:⁊ debet expectare finē toti⁹ litis:vt d.§.ſin autē reus.in.l.properandum.C.de iudi.Aut vult ſibi expenſas refici,ſuper vno capitulo ⁊ ſtatim poteſt id fieri:vnde ſuccumbens in aliquo incidenti vel emergenti eſt condemnandus in expenſis:vt no. Spec.in tit.de expen.§.ſin autem.ver.ſed nunq̄ deficiens:⁊ hoc etiaꝫ firmat Jac.bu.⁊ Bal.in.l.ſancimus.C.de iudi.⁊ eſt tenendum menti. quod ſi hoc eſt omiſſum poteſt iudex in quacūqꝫ parte iudicij durante eodē iudicio ſupplere.Inn.ita dicit de reſti.ſpo.c.ſepe.⁊ Bal.⁊ Sali. in.d.l.ſancimus. ¶ Ex quibus ſm̄ doc.ibi cōclude,ꝙ condēnatio expenſarum poteſt fieri in principio,medio,⁊ fine litis:vt etiam no.Innoc.in.c.finem litibus.⁊ ibi doct.de do.⁊ contu. ¶ Scda cauſa principalis refectionis expenſarum eſt,ratione retardati proceſſus:vnde licet quis compareat:ſi tn̄ per ambages litem protrahit,ex hoc ſolo cōdemnabitur in expēſis.in.l.non ignorat.⁊ quod ibi per doc.C.de fruc. ⁊ lit.expen. ¶ Tertia cauſa principalis eſt,ratione temere citatiōis. vnde ſi eſt citatus qui citari non debuit:forte q² erratum eſt in nomine:vel q² forte citatio eſt equiuoca:debet citans.i.qui fecit citari condemnari citato in expenſis:vt.ff.de iud.l.eum quem temere.⁊ ibi not. ¶ Quarta cauſa eſt,ratione cōtumacie ex qua cauſa poteſt venire refectio expenſarū in qualibet parte litis. ¶ Quod autem.ſ.dixi.ꝙ qs condemnatur in expenſis ratione victorie:fallit in duobus caſibus. Primo ſi victor fuerit contumax:q² q̄uis aliquis contumax ſit,tamē poteſt fouere bonaꝫ cauſam ⁊ obtinebit in principali:ſed propter ei⁹ contumaciam,damnabit̄ in expenſis:vt.d.l.properandū.§.ſin autem alterutra.Scdo ꝓpter iuſtā cauſam litigandi:vt.l.qui ſolidū.§.j.⁊ ibi gl.Bar.Bal.⁊ Ang.⁊ dn̄i mei.ff.de leg.ij.vt not.glo.in.d.§.ſin autem alterutra. ¶ In dubio autem tene menti,ꝙ victus non preſumit̄ habere iuſtā cauſam litigandi:vt.d.§.ſin autē alterutra.⁊ ibi Bal.⁊ Sali.⁊ no.Jo.an.in.c.j.de elect.in.vj. ¶ Aduertas tn̄,ꝙ iuſta cauſa litigandi vel cōtumacia victoris,nō excuſat victū ab expenſis q̄ veniunt ratione ꝓmiſſionis:intantū ꝙ licet iudex abſoluat aliquē ab expēſis. talis tn̄ abſolutoria expenſarū,nō porrigit̄ ad expenſas que debētur ratione ꝓmiſſionis:vt no.gl.in.§.oportet.in aut̄.de iudi.iuxta fi.glo. qꝺ tene mēti perpetuo. ¶ Dicuntur aūt deberi ratione ꝓmiſſionis, qn̄ partes promittūt adinuiceꝫ reſarcire oīa damna et expenſas litis ⁊c.vt fit regulariter in inſtrumētis publicis.vnde licet iudex abſoluat ab expenſis factis in lite,nō propterea prohibet̄ creditor petere illas ratione ꝓmiſſionis:nam abſolutus eſt a petitiōe expenſarū:que debebantur officio iudicis mercenario:nō iure actionis:⁊ pro hoc eſt text. cum gl.in.l.iij.§.ſi rem.⁊ ibi Bar.ff.de leg.iij.qꝺ nunq̄ exeat mentem
2 tuā:q² eſt valde quotidianū. ¶ † Quero an iuſta cauſa ignorātie,excuſet ab expenſis factis rōne contumacie abſoluti.Et Fran.accur.tenet ꝙ non:q² ille veniūt iure actionis in factū:⁊ poſſunt peti:vt.l.j.§.non ſolū.ff.ſi quis ius dic.non obtē.⁊ tenet Sali.in.d.§.ſin autē alterutra. ea ratione,qua cōtumacia non pōt includi in iuſta cauſa litigādi:⁊ ſic iudicis verba ad illas non poſſunt trahi ⁊c. ¶ Sed aduertas q² licet verba iudicis,non cōprehendāt dictas expēſas cōtumacie:tamē non poſſunt peti actiōe in factū,niſi intra annū:vt.d.l.j.⁊.§.j.⁊.§.fi.qꝺ bene no.licet actiones pro alijs expēſis,puta ꝓmiſſionis cōpetant perpetuo:tamen quia cōpetunt iure actionis nō competunt vltra annū
3 ⁊c. ¶ † Quid ſi nō condemnauit iudex in expenſis victū,nec abſoluit ita ꝙ ſuper expenſis nihil pronuntiauit.Dic ꝙ eadē die poteſt ſuper expenſis iudicare:nō autem ſi cōdēnauit vel abſoluit ab expēſis poteſt immutare.vt.l.Paulus reſpōdet.⁊ qꝺ ibi per gloſ.⁊ doct.ff.de re iudi. ¶ Quod habet locum etiam in arbitro,qui poteſt ⁊ ſuper expēſis ⁊ acceſſorijs eadem die iudicare:licet omiſerit in condēnatiōe prima.vt eſt gloſ.ordi.in.l.quia arbiter.ff.de arbi.quod not. ¶ Erit ergo idem in iudice delegato:quia iudex delegatus ⁊ arbiter,equiparantur:vt.c.vno delegatorū.de offi.deleg.Et not.do.Jo.de imo.in.l.quidam cōſulebat.ff.de re iud.Et ſic ſicut arbiter poteſt condemnatiōnē expenſarum

expensarum et aliorum accessoriorum facere, eadem die: ita etiam iudex delegatus. quod bene not. ¶ † Quod si vnus vicit in vna parte, et
4 in alia succubuit: vt est exemplum in. l. j. cum glo. C. si aduer. rem iudic. quia condemnauit reum in quinq;: et in alijs quinq; absoluit. et iudex dicat: condemno victum victori in expensis. et Bar. in. l. si legatario. §. fina. ff. de fideicom. liber. tenet quod non valet: quia nõ apparet quis sit victor, et victus. Sed domi. meus Ioã. in. l. si iudex postquam. ff. de re iudi. tenet quod imo valet: et quilibet intelligitur condẽnatus, quatenus fuerit victus. vnde si in maiori parte vnus fuerit victus, quã vicerit in eo pluris intelligitur esse cõdemnatus in expensis: quia ista fuit mens iudicis: et mens magis quã verba, est attendenda: vt. l. cum virum. C. de fideius. Tu pro hoc allega Iacob. de aret. ẽm Salice. in dicto. §. sinautem alterutra. pro quo allegat gloss. in. l. generaliter. §. de presentibus. in ver. de expensis. C. de iureiuran. sed ipse Salice. tenet qđ imo actor solus, sit condemnandus in expensis: quia reo licitum est negare totum: propter partem indebite petitam: vt arg. l. si is qui ducenta. §. vtrum. ff. de rebus dub. Tu autem an liceat totum negare propter partem indebite petitam: vide Barto. et doct. in. l. j. §. si quis simpliciter. ff. de verbo. obliga. et in. l. si quis cum totum. de excepti. rei iudic. in princip. et ibi Barto. in. l. non potest videri. de regu. iur. et Bart. et doct. in. l. qui solidum. ff. de lega. ij. Et pro opinio. sua Salice. allegat tex. cũ gloss. in. l. j. C. de plus petitioni. in ver. dispendio. et dic vt ibi per Sali. in vltima questione. Et videtur pro hoc etiam gloss. in. l. cum quedam puella. §. fin. ff. de iurisdi. om. iudi. et istud placet. Tamen dic vt ibi per eum. de quo etiam dixi. S. de actio. §. curare. et dic vt ibi dixi. ¶ Et aduertas ad id quod supra dixi: quod habens iustam causam litigandi, debet absolui ab expensis: intelligitur in totum: si habuit iustam causam: vt quia consistebat in subtilitate iuris. Et pro vtraq; parte, sunt rationes et authoritates. Et est materia difficilis iuxta ea que not. gl. et ibi dixi supra de oblig. que ex quasi delic. nascun. in princip. ita dixit Specu. in titu. de expen. §. nunc videndum. ver. quedam autem. ¶ Secundo propter facti incertitudinem, et celatam. vt arg. ff. de condi. indebi. l. ij. et. iij. ¶ Tertio propter elisam probationem: quia plene probationes, reprobantur in personis et non in dicto: vtputa quia tanquã infames vel tanquã excommunicati: nã iste qui probat licet ex hac causa succumbat, non dicitur temerarius. argu. C. de test. l. j. et not. Specu. in fin. in titu. de calum. §. fina. et hoc tenet Bal. in authen. generaliter. C. de episcop. et cleri. in ver. ex predictis apparet. quod not. perpetuo. ¶ Ex quo posses tu, inferre quod si quis litigantium habuerit consilium alicuius approbati doctoris: quod propter hoc debet ab expensis excusari. quia apparet quod ista causa, erat dubia in iure: et ipse habuit iustam causam credendi a probato viro: vt arg. glo. in. l. si fundus. ff. de condi. et demon. facit. l. in bonorum. et quod ibi Bar. ff. de bo. pos. ¶ Ex quibus Bal. in dicta authen. generaliter. concludit quod quandoq; succumbit actor ex omni defectu probationis: et debet condemnari reo in expensis: et econtra quãdo succumbit reus ex omni defectu defensionis, qui cõdẽnabitur actori in expensis. ¶ Quãdoq; vterq; probauit, sed alterius ꝓbatio preponderat: tũc refert. Aut vnus probauit semiplene: alter plene, ex testium et instrumentorum probatiõe: tunc semiplena ꝓbatio, habetur pro nulla. arg. l. fi. C. de edic. di. adria. ideo succumbens condemnabitur in expensis: quod ego intelligo. nisi dicta semiplena probatio esset directo contra probationem plenam actoris: vt not. Cyn. et Bal. in. l. j. C. de procura. et not. Bar. in. l. admonendi. ff. de iureiur. Aut vterq; semiplene probauit: sed vnus vicit aliũ, ex iuramenti suppletione: tunc victus non condemnabitur in expensis. argu. l. eum qui. et. l. admonendi in fi. ff. de iureiu. Aut vterq; plene probauit: sed vnius probatio testium, reprobatur ex personarum testium reprobatione: et tũc si persona que producit omni suspicione caret, ab expensis excluditur: quia videtur habuisse iustam causam litigandi: etiam si tãtummodo habuerit vnicum testem: qui respectu persone ipsius testis reprobatur: vt not. Bal. in. l. j. C. de aduo. diuer. iudi. et not. Bal. in. l. terminato. C. de fruc. et lit. expen. quod est sing. no. Sin autem non caret producens suspicione, cum sit hoc arbitrarium. dic qđ in expensis condemnabitur: quia suspicio persone sue, elidit presumptionem pro eo facientem. arg. C. de proba. l. iubemus. ita dicit Bal.
5 in dicta authen. generaliter. qđ nota. ¶ † Quero an in condemnatione expensarum sit pars citanda: Et Bar. in. l. peñ. C. de fruct. et lit. expen. dicit. Aut citatio fuit facta ad defendẽdum se: et tunc quia sortita est effectum suum in illo: si debet cõdemnari in expensis: quia se nõ defendat, debet iterũ citari: vt. l. aut qui aliter. in prin. et in. l. fi. §. j. et ibi Bart. ff. qđ vi aut clam. Aut fuit facta citatio cum comminatione, videlicet: alias procedetur contra te etc. et tunc sine alia citatione, poterit cõdemnari in expensis: vt no. Bart. in authen. qui semel. C. quomodo et quando iud. facit qđ not. Bar. et doc. de huiusmodi comminatoria. et ibi dixit in. l. si finita. §. iuli. de dam. infec. Sed de hoc vide Bal. et dictam authen. generaliter. Cyn. Bal. et Salice. in. d. l. sancimus. Et tene menti: quia supra dixi quod expense sunt reficiende: sed nõ dixi que expense sint reficiende: cum expense fiant aliquando inter partes: aliquando iudicibus: aliquando executoribus: et que iste expense sint: et que istarum veniant, reficiende: no. glo. et exempla ponit in authen. de iudi. §. nullo quoq; presumente etc. dic vt ibi. ¶ Quid si instantia est perempta: an ille iudex etiam si esset delegatus, sit idoneus iudex in condemnatione expensarum: Dic quod sic: licet ille desinat in causa principali, esse iudex. vt not. doc. in. l. properandũ. §. j. C. de iudi. et no. In-
6 noc. in. c. fi. de iura. calum. per. l. non vtiq;. ff. de rei ven. ¶ † Quero an solum sumptus litis, sint reficiendi: an cetera damna: Dicas quod nõ solum sumptus: sed etiam cetera damna que victor passus est, propter illam litem: ẽm Bal. Sali. et Ange. vt not. glo. et Bart. in. l. j. ff. de alie.
7 iudi. mut. cau. fac. in prin. et no. doc. i. l. ij. C. de fruc. et lit. expẽ. ¶ † Quero an sententia expensarum sit interlocutoria, vel diffinitiua: gloss. in. l. qđ iussit. ff. de re iudi. dicit qđ est verum ẽm domi. Io. ibi si lata fuerit seorsum a diffinitiua: secus autem si lata fuerit vna cum diffinitiua: quia cum sit pars ipsius, erit diffinitiua. dic vt ibi per dictum do. meum. Quid si vnus obtinuit in vna interlocutoria: iudex cõdemnauit eum in expensis: an in diffinitiua poterit dictas expensas postea recuperare: Et Innoc. in. c. sepe. de appel. dicit qđ sic. qđ est verũ ẽm eundem Inno. in. c. finem litibus. de dolo et contu. si ille qui obtinuit in interlocutoria obtineat postea etiam in diffinitiua: alias secus. qđ bene not. ¶ Quid si iudex omisit condẽnationem expensarũ: an ipse teneatur de suo syndicatu reficere parti lese: Et gloss. in. l. fi. C. quando prouo. nõ est neces. dicit quod sic. sed Dyn. et Bart. in. l. iiij. §. hoc autem iudicium. de dam. infe. in ver. quinto querit Dyn. tenent hoc verum si fuerit petitum a iudice, cõdemnari in expensis: alias autem non cogebatur condemnare: quia non cogitur impartiri officium suum nõ petenti, ad priuatam vtilitatem. vt. d. §. hoc autem iudiciũ. Unde si vellet condemnare, posset: quia fuit incidens in causa licet nõ cogatur si nõ vult. vt. l. ediles. §. item sciendũ. de edil. edic. Sed Sali. in. d. §. sinautem alterutra. in ver. tũc quero quid si iudex non absoluit. dicit multum latius: dic vt ibi per eũ: quia esset longum ipsum cum membris suis referre. ¶ Quid si fui condemnatus in expensis, ob aliquam interlocutoriam vel cõtumaciam et solui: postea obtinui in diffinitiua. et fuerit mihi condemnatꝰ aduersarius in expensis, an expense per me solute debeant mihi restitui: Dic quod nõ. ita not. Guil. et Bar. in. l. si de pig. ff. de pig. ac. et no. Sali. in. d. §. sinautem alterutra. ¶ Quero an in cã criminali, veniat quis condẽnandus in expensis: Et dic quod sic: vt est tex. ẽm vnam lect. et ibi doct. in. l. fi. C. de fru. et li. expen. ¶ Quero vnꝰ obtinuit in principali: et aduersarius fuit cõdemnatꝰ sibi: postea in appellatione succubuit, et fuit cõdemnatus in expensis: an dicte expense cõpensabũtur: Et glo. in. l. generaliter. §. ij. C. de iureiur. dicit qđ sic: vide ibi Cyn. Bar. et Bal. et doc. in. c. finem litibus. de do. et contu. et Inno. et alios in. c. sepe. de resti. spo. sed glo. sing. in. l. fi. ff. de re iudic. tenet qđ imo ille qui succubuit in causa appel. tenetur reficere omnes expẽsas: etiam prime instantie qđ ibi do. meus Rapha. et Sali. in. d. l. generaliter. intelligũt verum: quando victor in prima succubuit in appellatione ex eisdem actis: secus si ex aliis actis et probationibus: quia appellatione, nõ probatũ probabo: vt. l. per hanc. C. de tempo. appel. et istud mihi placet. multo latius super hoc scripsi in. l. negotiorũ igitur. ff. de appel. dic vt ibi late scripsi. ¶ Quero an a cõdemnatione expensarum vel a taxatione, possit appellari: Dic quod sic: vt est casus et ibi doc. in. d. l. fi. C. quando prouo. nõ est est neces. ¶ Et aduertas quod facta cõdemnatione expensarũ, potest fieri reseruatio taxationis ipsarũ expensarum: vt. C. de fruct. et lit. expen. et ibi Cyn. Barto. Bal. Salice. et Ange. ¶ Quando fit condemnatio expensarũ vna die, et postea fiat taxatio ipsarũ: quando currat dies ad appellandum: an a die cõdemnationis aut a die taxationis: et hoc ponit Ang. et do. Io. in. l. asse toto. ff. de here. insti. Nã aut vult appellare, eo quia fuit in expensis cõdemnatus: et currit tempus a die cõdemnationis. Aut appellat quia minus fuerunt taxate: et tunc a die taxationis currit tempus. facit. l. j. biduũ. et qđ ibi scripsi. ff. quando appella. sit. ¶ Quid si quis conuentus fuit condemnatus in principali negotio, et fuit absolutus ab expẽsis et appellat: an sua appellatio deuoluat totam causam: ita quod non sit necesse qđ ego appellem: ex eo quia fuit absolutus ab expensis. Et dicas qđ sic: vt est casus. et ibi Cyn. Bar. Bal. et Sali. et Ange. in dicta. l. fin. C. quãdo prouo. non est neces. ¶ Et aduertas quando condemnas in expensis, et reseruas taxationem: quia si tu es iudex ordinarius, potes tibi et tuis successoribus reseruare: sed si tu es delegatus vel arbiter, qui vt dixi possunt cõdemnare in expensis. dicas quod debes dicere per ista verba: videlicet condemnamus in expensis quarum taxationem delegandi, vel cui de iure veniunt reseruande reseruamus. ita dicunt doct. in dicta. l. terminato. et facit quod no. Bar. in. l. j. §. quod si libelli. ff. de appel. Non autem dicas: quarum taxationem nobis et nostris successoribus reseruamus etc. Quia arbiter et delegatus non debent habere successorem: quod not. ¶ An autem quis teneatur reficere expensas prime citationis. Et gloss. in. c. ij. de procura. tenet quod sic. sed Ioã. and. ibi contra. sed Bar. in. l. qui ante Kalendas. de verbo. obliga. tenet illam gloss. et idem voluit in. l. j. §. fina. ff. si quis ius dic. non obtemp. et in l. sancimus. C. de iudic. et ita communiter tenetur. et hoc etiam voluit glo. in. c. j. de dolo et contu. in sexto. ¶ Et aduertas tu reus, quando actor probauit per testes et per instrumentorum productionem quod quamprimum tu cognoscis quod ipse probauit intentionem suam: si

non habes aliquid propter quod tu non posses eius intentionem reprobare: cedas liti: et tali casu venies condemnandus in expensis: si autem ulterius litigares, venis in expensis iudicij condemnandus quando erat factum tuum: et ita quod totum et rei veritatem a principio sciebas si autem erat factum alienum: et tunc venis condemnandus in expensis a die productionis illius instrumenti: vel si probauit per testes a die publicationis processus: quia tunc habuit claram notitiam, quod non fouebat iustitiam: ergo temere tunc litigauit. ita dicit Bar. et omnes doct. in l. properandum. §. si autem reus. C. de iudi. et ibi Bal. Ang. Salic. et not. Bar. per illum tex. in l. si quis inficiatus. ff. depositi. et in l. destitisse. ff. de iudi. et in l. qui solidum. §. j. ff. de leg. ij. et in l. qui in alterius. ff. de regulis iuris etc.

SUMMARIUM.

1 Condemnatus vel pactus ex criminibus, an erit infamis.
2 Condemnatus furti, an sit infamis.
3 Appellatio, an extinguat vel suspendat.
4 Damnatus à iudice incompetente, an sit infamis?
Et an damnatus ex inquisitione. 11.
5 Damnatus ab arbitro ex delicto vel contractu famoso non est infamis.
Et an damnatus à pœna statuti. 12.
6 Iussus iudicis, excusat ab infamia.
7 Infamia quid sit. Et infamia est duplex. 8.
9 Infamia facti, an repellat quem à testimonio.
10 Coertio in corpus, an irroget infamiam?
13 Confessus de crimine, an sit infamis si non est secuta sententia.
4 Bannitus, an sit infamis.
15 Restituere ad famam, quis possit?

a ¶ Ex quibusdam. Viso qualiter iurentur, et qualiter pena pecuniaria litigatorum temeritas compensetur: videndum est qualiter metu infamie refrenentur. et certe quedam sunt iudicia sine actiones, in quibus si quis fuerit damnatus, infamis efficitur: quas actiones litera enumerat hoc titulo lige quando directe intentantur: quia tunc non aliter damnatus in illis, efficitur infamis. In actione autem pro socio que directa est ab vtraque parte. hoc est tam a parte intentantis quam a parte eius contra quem intentatur, secus est: ideo quicunque sociorum in actione pro socio fuerit condemnatus, infamis efficitur. Sed tu scire debes quod differentia est inter actiones hic notatas descendentes ex contractu, vel quasi: quia non solum illi qui damnati sunt in actionibus descendentibus ex delicto hic notatis, sunt infames: sed etiam illi qui in istis actionibus transigunt: quia certum videtur confiteri qui transigit: in actionibus autem hic nominatis descendentibus ex contractu vel quasi, solum damnati fiunt infames non autem illi qui transigunt. h. d.

a Ex quibusdam. ¶ † Condem- 1 natus vel pactus ex criminibus que hic enumerantur: vel condemnatus actionibus directis non contrarijs descendentibus ex contractibus hic enumeratis: erit infamis. h. d. ¶ No. ibi: damnati. et ibi: damnatus etc. quod non sufficit quod sit fur accusatus vel inquisitus de furto, ad hoc vt efficiatur infamis: sed etiam requiritur quod sit damnatus. Condemnatio ergo est illa, que in his casibus facit aliquem infamem: non delictum. facit. l. j. per totam legem. ff. de infami. Sic etiam contigit in publicis criminibus, non solum priuatis in quibus sola sententia de crimine facit infamem: vt. l. infamem. ff. de publi. iudi. et quod ibi gl. et Barto. ¶ Not. ibi: plurimum interest: quod longa differentia esse debet, an ex delicto an vero ex contractu quis teneatur. ¶ Not quod damnatus de dolo vel damnatus actione iniuriarum, est infamis: quod etiam intelligas si esset damnatus pro leui iniuria: vt est text. in c. cum te. de re iudi. no. Bar. in dicta. l. ij. infamem. circa princip. quod perpetuo tene menti: quia quotidie occurrere potest: vnde remedium esset, ne infamaretur quod per alium compareret. vel quod solueret vt absolueretur: vt infra dicam. ¶ Not. quod tutor damnatus pupillo, efficitur infamis: non autem econtra si pupillus esset damnatus tutori actione tutele contraria: vt hic. et no. Barto. in dicta. l. infamem. ¶ Nota quod damnatus mandati vel depositi, actione directa, vel socius damnatus socio actione pro socio effectus est infamis. Unde caueant mercatores vel artifices et factores, et qui mandatum alienum vel depositum alienum suscipiunt: quod non expectent sententiam: que si ferretur contra eos efficeret ipsos infames infamia iuris. ¶ In glos. j. ibi. l. furti. §. si quis. not. illum tex. pro singulari cautela, quod quando agitur contra te de aliquo contractu vel delicto famoso, quod nunquam compareas nec litiges per te: sed semper et ab initio per legitimum procuratorem: tunc enim nec procurator qui non suo nomine, sed procuratorio nomine damnatus est: nec tu qui per alium comparuisti, et fuisti damnatus erit infamis: et ibi text. valde sing. quod not. ¶ Not. bene illum. §. quia dicitur tribus modis quis litigare nomine alieno: quo ad hoc vt non sit infamis. ¶ Primo procurator qui alieno nomine, et ad alterius vtilitatem et damnum litigat. et idem in herede qui licet litiget ad suum damnum et commodum: tamen quia propter factum defuncti, damnatus non efficitur infamis: vt ibi. Et idem in fideiussore qui suo nomine propter suam obligationem litigat: tamen quia damnum et commodum in effectu redundat in principalem reum, dicitur alieno nomine litigare: et sic damnatus non erit infamis: vt ibi vide gl. Bart. Bal. et Ang. ¶ † In ea. ibi: si non prouocauit etc. 2
not. sing. illam. l. furti. §. j. de infami. quod quis dicatur quod condemnatus fuerit vel similis est, infamis intelligitur de tali sententia que transierit in rem iudicatam: facit. l. j. ff. de re iudica. et quod ibi per glo. Bar. et omnes doc. non autem de sententia que rescissa est appellatione: vt l. j. in fin. et quod ibi Bar. ad turpil. vel saltem suspensa dici debet: vt. l. pactum. §. qui prouocauit. de pact. et. l. si quis filio. §. hi qui. ff. de iniusto testa. et. l. ab executione. C. quorum appella. non reci. ¶ † An autem 3
appellatio suspendat vel extinguat. dic vt plene per Angelum in repetitione dicti. §. qui prouocauit. et ego scripsi. ff. de appel. in rubri. dic vt ibi. Nec etiam hoc intelligitur de sententia, que potest appellatione scindi. vt quia sumus intra tempus datum ad appellandum: quia appellare vel esse intra tempus datum ad appellandum, sunt paria: vt not. glo. in. l. ex iudiciorum. et ibi Dy. Barto. et Ange. j. de accusa. et l. j. in prin. j. nil no. appel. pen. et ibi dixi. et est glo. in c. non solum. de appel. in vj. sed bene no. et est ille tex. in d. l. furti. §. j. quia aut postea non appellauit. et retro: et sic a die prolationis sententie infamis est. Aut appellauit: et licet deseratur appellatio, vel pronuntietur appellatum male: tamen non a die prolationis sententie: sed tunc. et sic a die confirmationis sententie et non ante, infamis est: vt ibi est tex. apertus. et omnino ibi vide eleganter Barto. Bal. et Ange. et vide Barto. et doct. in d. l. j. ff. de re iudicata. Quod est vtile scire, quando est infamis vt interim testificata propter eum vel similia valeant vel non. facit. l. j. cum ibi not. C. de testa. ¶ † In eadem ibi: a iudice ordinario. supple tu et 4
competente. Si autem esset damnatus a iudice incompetente. etiam si esset papa qui condemnaret de his delictis non sibi subditum: vel imperator clericum: non esset infamis. ita eleganter not. Bald. in l. j. in princip. ff. de infa. facit clemen. pastoralis. de re iudica. ¶ In ead. glos. ibi delegatus. supple tu, in dicta causa dictorum delictorum sibi delegata: sed si illa causa specialiter sibi non fuisset delegata: tunc an damnatus a delegato sit infamis, aduerte. Aut est delegatus ad vniuersitatem causarum: et tunc est acsi esset per ordinarium: et damnatus erit infamis. facit. l. solent. cum ibi not. ff. de iur. om. iudi. et. l. j. §. j. ff. qui et a quibus: cum ibi not. per glos. Bar. Ang. et Raph. et ibi scripsi. Aut ad vnam causam tantum: et in illa damnatus esset infamis: sed non in alia causa: quia in illa alia non esset iudex. facit in c. cum in iure peritus. de offi. dele. ita in simili sentit Barto. in l. furti. §. infsu. ff. de infa.
5 ¶ † In ea. ibi arbitro compromissario. not. ergo quod damnatus ab arbitro ex delicto, vel contractu famoso, non est infamis. et idem si esset damnatus ab arbitratore quod licet eius arbitramentum sit quedam transactio: vt not. gl. in aut. vt dif. iud. §. j. non tamen proprie est transactio: quia transactio sui natura, non potest esse sine aliquo dato, facto, vel retento: vt. l. j. ff. de transa. et tamen arbitrator potest insolidum absoluere. ita eleganter not. Bart. in d. §. iussu. in fi. et hoc tenet hic Jo. fa. quia sententia arbitri, non est sententia. l. j. C. de arbit. quod procedit etiam hodie, quando compromitteretur sine pena et pacto nudo. iuxta. l. cum antea. C. de arbit. quia licet sententia sit quo ad hoc vt detur actio in factum: non tamen proprie est sententia: quia non appellatur ab ea: vt. d. l. j. sicut nec olim. igitur etc. Sed Bar. in. l. j. quid ergo. §. ex compromisso. dicit quod si ex forma statuti sententia arbitri vel etiam arbitratoris, haberet exceptionem paratam vt sententia iudicis: quod tunc cum posset dici quod sit sententia, quod condemnatus erit infamis. quod forte est verum, si arbiter processit ordine iuris seruato: alias secus. ita sentit Bal. in d. §. ex compromisso. quod mihi placet. facit. l. si. cum ibi no. in simili per Jac. bu. Bart. Bal. et Sali. C. de testi. nec obstat quod dicit Jo. fab. quod non potest ab illa sententia appellari: quia non est bona consequentia, non potest a tali sententia appellari: ergo non est proprie sententia: vt patet in. l. j. cum simi. C. de sen. prefec. preto. ¶ Et quod dixi quod damnatus a iudice, est infamis: intelligitur de sententia diffinitiua: secus si est interlocutoria: vt est tex. in d. l. quid ergo. §. quesitum. Et est ratio secundum Bal. ibi: quia pretoris verba que dicunt damnati, debent intelligi proprie: vt. l. ij. si ager vecti. vel emphy. Sed sententia interlocutoria, non est proprie sententia: vt. l. ij. §. bi pe. Sed sententia interlocutoria, non est proprie sententia: vt. l. ij. §. bi pe. ¶ In gl. damnatiduum. ff. quando app. sit. et. l. quod iussit. ff. de re iud. igitur. ¶ In gl. damnati. ibi. §. damnati. not. illum tex. ibi: vt si fideiussi pro te, quod si ego qui pro te fideiussi et postea solui, et facio te mandati condemnari: quod tu efficieris infamis quod no. quia contingere potest quotidie. Secus autem si factum esset preceptum de conseruatione indemnitatis: quia cum illud preceptum sit interlocutorium: vt not. gl. in aut. de here. et fal. §. si vero non impleus. ergo non est infamis: vt d. l. quid ergo. §. quesitum. ita dicit Bald. in d. §. mandati. secus ergo si agerem contra te, diffinitiue te mandati facere condemnari quod me seruares indemnem. iuxta. l. si quis ab alio. de re iudic. et quod ibi

et quod ibi not. ꝛ ibi dixi in .l.j.C.de conue.fis.debi.lib.x. Secundo no. illum.§.mandati.que est ratio quare heres tutoris ꝛ socij, damnatus non est infamis: ꝛ tamen damnatus heres mādati vel depositi est infamis. Ratio est: quia primis duobus casibus, tutela ꝛ societas cum sint personales: vt.l.j.ff.de tute.ꝛ.§.pro socio.§.soluitur.ꝛ.§.fina.non transeunt ad heredem: sed mandatum ꝛ depositum sic. vnde isto secūdo casu, heres conuenitur ex delicto proprio: ergo non est mirum si est infamis. ita dicit Bal.in dicto.§.mandati. ¶ In eadem gloss.in fin. quid autem in alijs actionibus directis vel contrarijs: an damnatus sit infamis. Et gl.in dicto.§.mandati.ſm Jo.an.tenet quod nō: q: nō exprimitur a pretore. ¶ Ex quo not.ibi Bal.in.l.fina.quod quantū ad penam infamie, nō proceditur de similibus ad similia. Ex quo infertur quod si bullatus vel mitratus ex furto, est infamis: tamen bullatus vel fustigatus ex robaria, non est infamis. quod not. ¶ In glo. sed etiam pacti.in princip.ibi pretio here.not.quod licet verba pretoris sint simpliciter prolata pactis ꝛc.tamen supplentur ꝛ interpretantur ne sonent in absurdum: ꝛ sic si pactus fuerit cum precio, quantuncunq; minimo.vt dicit textus ꝛ Bartolus. ¶ Ex quo infert ibi Bal. quod simonia ita potest committi in paruo, sicut in magno: secus ergo si gratis sibi remittatur pacto gratuito: quia non erit infamis. Ex quo Bald.infert: si produco concordiam factam inter me ꝛ illum, quē offendi: que facta fuit gratis quod tunc non videor cōfiteri delictum: secus si quid datum est pro dicta pace vel cōcordia habēda. Ratio: q: dictum instrumentum pacis vel concordie producitur: vt non cōdemnetur ad temperādam cōdemnationem: nō autem vt videatur fateri delictum. ita dicit Bal.ibi qđ ibi not. sicut quādo dico me soluisse: q: nō videor cōfiteri: quia dico vt me exonerem: vt not.in.l.nō vtiq;.ꝛ ibi Barto.ff.de excep.ꝛ facit.l.quinquaginta.de proba.de quo dic vt dixi supra de except.in rub. ¶ † In ea gl.ibi: ꝛ sine iussu pretoris. iussus

6 ergo iudicis, excusat ab infamia: vnde quādo aliquid inter te ꝛ aduersarium tuum disponit super crimine famoso: semper facias cum iussu pretoris: quia iussus excusat ab infamia: ꝛ idem in simili, quando soluens tutori vel pupillo, vult cōsequi plenissimam liberationem: quia soluere debet mēdato vel iussu pretoris: vt.l.ait pretor.§.permittitur. ꝛ ibi glo.plene.ff.de mino.ꝛ supra qui.alie.licet.§.admonēdi.ꝛ sufficit siue sit ordinarius ꝛ competēs tamē iudex: siue sit iudex delegatus ad vniuersitatem causarum: vt.l.solēt.de iurisdi.om.iudi.siue sit delegatus ad illam causā, in qua iubet. Sed iussus arbitri vel arbitratoris, nō releuaret ab infamia: vt ar.l.quid ergo.§.ex compromisso.ff.de infa. ita dicit Barto.in dicto.§.qui iussu. Et tene mēti, qđ pactus cū pretio ꝛ infamis intelligitur de cōuentis actionibus famosis descendentibus ex delicto: secus si ex cōtractibus: vt hic quia nō erit infamis: vt

7 est tex.in.l.in actiōibus.ff.de infa. ¶ † Sed pro perfectione materie, quero quid est infamia. Dic. ꝙ est lese dignitatis status ꝛc.vt.l.cogni-

8 tionum.§.j.ff.de va.ꝛ extraor.cog. ¶ † Secūdo sciēdum est, quod infamia est duplex. Quedam est infamia iuris, quedam infamia facti. Et infamia iuris, est duplex. quedā est que irrogaꝛ in genere facti, ipso iure: ꝛ hec appellatur infamia iuris ꝛ de iure: ꝛ in hac nō est opus iudicis ministerio: ꝛ hoc est vbicūq; lex factum denotat: quia tūc lex, ipso iure pronūtiat infamiam.l.palam.§.fi.ff.de rit.nup.ꝛ sic potest dici in canonē, late sententie: vt not.ff.de ca.dimi.l.amissiōe.§. qui deficiūt. Et de hoc genere infamie, pone exemplū in.l.j.§.qui artis ludicre.ff. de infa.cum si.secūdo irrogatur īfamia iuris, per sententiam latam cognita causa a iudice ꝛ diffinitiuam: vt.l.j.ꝛ.§.dixi. ¶ Addas ꝙ infamia iuris, irrogatur duobus alijs modis. Primo per cōfessionem veram: quia nullum genus probationis infamat: nisi probatio que fit p cōfessionem: vt.l.lucius.ff.de infa.ꝛ est glos.not.in.l.sed ꝛ si possessori. §.penul.ff.de iureiur. Alius est modus ex genere, precedēte interlocutoria: causa tamen cognita. Et hic requirūtur tria. Primo requiritur causam famosam subsistere. Secūdo interlocutoriam, vel preceptū iudicis subsistere. Tertio ipsius facti executio famosa vt fustigatio, vel similis: vt habetur in.l.ictus fustium.eo.titu. Sed posset dubitari ſm Bal.in dicta.l.j.an quando infamia irrogatur ipso facto, siue ipso iure: oportet aliquid per iudicem declarari: ꝛ videtur ꝙ sic: vt.l.eius qui delatorem.de iure fisci.quod ibi Bart. Sed Bal. tenet contrariū per l.que sub conditione.§.fi.ff.de condi.inde.nec ob.d.l.eius qui delatorem.quia casus noster loquiꝛ, quando est reperire personam aduersarij cum quo possit processus fundari: nec etiā est reperire aliquod ius intentabile: vt est exemplum in.d.§.ꝛ qui artis ludicre.ꝛ in.l.j.§.q bestias.deposi. ¶ Est ꝛ alia infamia facti: ꝛ ista habet duplicē effectū: quia excludit fratrem, a querela.vt.l.fratris.C.de inoffic.te. ꝛ a.secūdo repellit a dignitate: vt.l.neq;.C.de digni.lib.xij.ita dicit gloss.que ab

9 omnibus approbatur in.d.l.in princ. ¶ † Dubitatur tamen, an ista infamia facti habeat tertium effectum vz ꝙ repellat quem a testimonio. ꝛ si est infamia iuris, non est dubium qđ repellitur a testimonio. l.iij.§.lege iul.ꝛ ibi glo.ꝛ Flor.ff.de testi. Aut est infamia facti: ꝛ tūc in causa ciuili, potest esse testis: licet min⁹ sibi credatur: vt.l.j.C.de sum. trin.ꝛ fide catho.coniuncta.l.iij.§.due cause.ff.de carb.edict. In criminali autem, non est idoneus testis: quia in ea requirūtur probationes multum clare ꝛ perfecte.vt.l.fi.C.de proba.ita dicit Bart.in.l.ij.ff.de

senato.licet talis testis infamis, possit facere iudicium quo ad inquirendū.ita not. Bal.in dicta.l.j.C.de sacrosan.eccle.in ver.decimo op.

10 dicitur hic ꝙ heretici. ¶ † Dubitatur etiam an coertio in corpus, irroget infamiam. Et dicas ꝙ nō: quia non ictus fustium, sed causa ꝑ pter quam irrogatur infamat: vt.l.ictus fustiū.ff.de infa. Quod no. si quis fuerit mitratus vel fustigatus ex aliqua causa, que sui natura non sit famosa non erit notatus infamia quod bene no. q: hic dicitur ꝙ damnatus efficitur infamis: hoc sit verum siue de crimine agaꝛ ciuiliter, siue criminaliter: quia de vnoquoq; crimine potest agi, ꝛ ciuiliter ad interesse partis: ꝛ criminaliter ad vindictam publicam siue sit crimen publicum siue priuatum: vt.l.qui nomine.ff.de fur.ꝛ.l.fi.ff.de fur.ꝛ.l.j.de iniur. Et respondeo quod etiam si ciuiliter actum fuerit, damnatus efficitur infamis: vt not.glo.ꝛ Barto.in.l.infamem.ff.

11 de pub.iudi. ¶ † Quero an damnatus ex inquisitione, sit infamis? Istam questionem format Bar.in dicta.l.infamem.in ver.item quero an damnatus ex inquisitione ꝛc.vbi cōcludit. Aut est damnatus ꝛ punitur ex inquisitione ꝛ est infamis. Aut solum est damnatus: ꝛ tūc si inquisitio succedit in locum accusationis: tunc damnatus efficitur infamis: pro quo alle.l.athletas.§.calumniator.cum gl.ꝛ quod ibi no. Bal.ff.de infa. De ista questione vide Salic.in.l.ea quidem.C.de accu.in materia inquisitionis ibi.ver.vlterius quero an damnatus per inquisitionem ꝛc.ꝛ per Bal.in.l.j.C.de calum.ꝛ Bal.in dicto.§.calumniator.ꝛ Bal.in.l.etiam.ff.de fur.ꝛ Ange.plene.in.l.qui nō probasse. C.de calum.ꝛ per Anto.de butr.in.c.de his.de accu.in.c.qualiter.el.ij. de accusa. Et de ista questione, vide do.Jo.in.d.l.infamem.ꝛ ibi Bal. ꝛ vide que scripsi in trac.meo malefici.in gloss.in ver.comparent dicti inquisiti ꝛ negauerunt totum ꝛc. Et ista est communis opinio. vt refert Salice.in.d.l.ea quidem.ꝛ pro ea alleg.glo.in.l.si tutor.circa prin.

12 ff.de suspec.tut.ꝛ idem tenet Bal.in dicto.§.calumniator. ¶ † Quid si quis est damnatus pena statuti, an sit infamis? Et communiter solet dici ꝙ non: quia damnatus aliqua condictione ex lege non est infamis: quia cōdictio non infamat: vt.l.cessat.de actio.ꝛ obli. Sed Bar. in.d.l.infamem dicit quod inspiciendum est, aut aliquis est damnat⁹ ex aliquo publico iudicio: licet ex forma statuti: ꝛ erit infamis: alias se

13 cus.vt.l.j.coniuncta.l.infamem.ff.de pub.iudi. ¶ † Quero an confessus de crimine, sit infamis si nō est secuta sententia? Et Bar.in.d.l.infamem.in peñ.col.dicit ꝙ est aduertendum. Aut est cōfessio extra iudicium: aut in iudicio. Si extra iudicium: tunc duobus casibus est infamis. Primo si post cōfessionem secuta est castigatio: vt.d.l.ictus fustium.cum glo. Secūdo si hoc paciscendo de crimine cōfitetur. vt.d.l. quoniam.ff.de infa.quia ista talis ficta cōfessio, perinde habetur acsi legitime facta fuisset in iudicio. Facit tex.in.l.si tutor.C.de interdic. ma.ita dicit Bal.in.d.l.quoniam.in princ. Si in iudicio non est infamis: quia edictū pretoris, requirit ꝙ sit dānatus: sed iste non est damnatus nec cōfessus crimē in iudicio, nō habeꝛ ideo pro cōdemnato: vt l.si cōfessus.de custo.reo.igiꝛ non est infamis: sed confessus in ciuilibꝫ cum habetur pro cōfesso coniuncto ꝛ cōdemnato: vt.l.j.de cōfes. necessario sequitur ꝙ talis cōfessus esset infamis: quia cōfitetur ꝛ cōfessus habetur pro condēnato: merito cū sit ꝛ habeatur pro condēnato, efficitur infamis ex edicto pretoris. ¶ Ex quo mirabiliter infert, ꝙ si qs soluit non vt cōdemnetur neq; vt pro condēnato habeatur, sed vt absoluatur ꝙ non est infamis: q: non est condēnatus sed magis absolutus: absoluitur enim ab obseruatione iudicij.j.e.§.fi. ¶ Ex quo infert salubre consiliū, illis qui debēt condēnari vt soluāt cōi condēnatione, vt euitent condēnationē: ꝛ sic absoluaꝛ quia soluit: vt.l.si re⁹ paratus. ꝛ qđ ibi per glos. Bar. Bal.ꝛ Ange.ff.de procur.qđ singu.tene menti. Sed Bal.in dicta.l.quoniam.in ver.quarto quero quid de vera cōfessione ꝛc.tenet ꝙ siue agatur ciuiliter siue criminaliter, cōfessus etiam in iudicio sit infamis: quia nō est verum ꝙ habeatur pro cōdemnato: imo posset absolui: ꝛ maxime soluēdo cōdemnationem, vt absoluere tur: vt dicta.l.si reus paratus.ꝛ sic esset incōueniens quod esset absolutus ꝛ quod remaneret infamis: ꝛ istud credo verius. Sit ergo cōclusio, quod simpliciter cōfessus nō est infamis: quia verba pretoris requnt cōdemnationem.vt.l.j.ff.de infa. nisi aliud fuerit secutum: vt di-

14 xi supra.dic late vt ibi per Bald. ¶ † Ex his infertur ſm Bar.in.d.l. infamem.ꝛ Salice.in.d.l.ea quidem.ꝛ Bal.in.d.l.quoniam.ꝙ bannitus nō est infamis: quia bannū est sententia interlocutoria: quod ptꝫ quia pōt reuocari: vt not.glos.in.l.j.ff.de requi.re.ꝛ no.glo.in.l.j.ff.de ven.inspi. De quo dixi in trac.meo malefi.in glos.in ver.qui iudex cōmisit. P.q bāniat ꝛc.in princ.qđ intelligas tu, nisi fuerit postea secuta sententia: quia cū fuerit postea dānatus ex crimine famoso, infamis

15 erit: vt dictū est: ꝛ ibi per Bald. ¶ † Quero quis pōt restituere ad famam? ꝛ Bart.in.d.l.infamē.in fi.dicit ꝙ princeps ꝛ senat⁹: vt.l.j.§.de qua re.ff.de postul.ꝛ sic idem in collegio cardinaliū vacante papatu. ¶ Nō aūt Rex vel Princeps vt Marchio ꝛ similes: vt no. Inno.in c.cū te.de re iudi. Sed ciuitas que non recognoscit superiorē, pōt etiā restituere: q: habeꝛ in territorio loco sui principis: not.glo. Cy.ꝛ doc. in.l.fi.C.de prescrip.lon.temp. Sed idem Bart.in.d.§.de qua re.tenet ꝙ alius nisi princeps papa senatus ꝛ collegiū, nō potest restituere ad famā: q: est de reseruatis princip. Facit.l.j.et.ij.C.de iure aureo.annu.

⁊ ita tenet Bald. Ang. ⁊ do. Jo. in d. l. infamē. Aduertas tamē ad vnum dictū singulare Bal. i. l. generalis. C. de sen. paſ. vbi dicit, ꝙ si ciuitas vel vnus dñs inferior a principe, restituit ad famam licet restitutio ipso iure nō valeat nec per illum fieri potuit. tamē nullus subditus tali domino vel cōmunitati potest obijcere vel allegare qd̄ talis dispensatio fame non valuerit: et sic actus gesti per illum infamem, tolerabuntur de facto: pro quo allego bonam glo. in. l. ⁊ habet. §. j. ff. de manu. que vult ꝙ paria sunt non esse infamez, vel esse nō posse allegari: qd̄ singulariter no. ⁊ tene mēti. An antē infamis, possit cōficere instrumentum? vt notarius publicus. Et an notario damnato de infamia sua instrumenta irritētur. Vide Bart. in. l. cū eo. ff. ad. l. iul. pecu.

a ¶ Oim aūt. Iste §. qꝛ a multis male ꝯtinuaꝛ, sic pōt ꝯtinuari. In primo. §. tractat dñs Justiñ. qͥliter puniaꝛ temeritas litigantiū metu infamie: hic tractat qualr̄ puniꝛ temeritas litigantium metu pene pecuniarie; vel sic pōt ꝯtinuari. Temeritas qñqꝫ cōsistit in pseuerando, improbe litigando: qñqꝫ antē cōsistit temeritas in ius vocando. Cū ergo s̄. dixerit. d. Justi. qualiter puniꝛ temeritas litigātiū in pseuerando improbe litigando: mō dꝛ qualr̄ punitur litigātis temeritas, q̄ est i ius vocādo: dꝛ ergo ꝙ p̄ncipiū instituēdaꝝ actionū, ab edicto dꝛ in ius vo. pficiſciꝛ ⁊ explanat seipsum i tex. dicēs ꝙ in p̄ncipio debeat aduersari⁹ in ius vocari corā iudice: sꝫ quo ad istā vocationē in ius, satis abunde prospexit p̄tor parentibus ⁊ patronis. Statuit eñ qd̄ nō liceret liberis ⁊ libertis parētes vel patronos, in ius voc. anteq̄ a p̄tore ħ postulassent: ⁊ etiā ipetrassent: ⁊ sic nō sufficit postulare: sꝫ necesse est ꝙ obtineāt anteq̄ eos in ius vocent. Siqs aūt eorum alr̄ eos in ius voc. statuit in quinquaginta solidorum. hoc dicit.

SVMMARIVM.

1 Citatio, dicitur prima pars iudicij.
Et quid opus sit, ad hoc vt valeat? 4.
Et an valeat generalis? 6.
2 Pars an sit citāda in omni causa: siue in omni actione siue in omni iudicio.
3 Processus sine citatione, an valeat?
5 Pars an sit citanda, ad hoc vt commissio creationis fiat.
7 Citatio facta die feriato, an valeat?
Et an valeat, si fiat sine diei expressione. 8.
Et an sufficiat fieri ad domum. 10.
9 Citandi qui sint?
11 Citatio si appareat nulla aliqua causa, an virtute talis citationis non comparens dicaꝛ contumax?

a 1 Omnium autem. ᵃCitatio † prima pars iudicij dicitur: cuius respectu etiam fit punitio: naz si filius vel libertus in ius vocauerint parētes vel patronos sine venia puniūtur in quinquaginta aureis. hoc dicit. ¶ Nota qd̄ principium actionum mouēdarum. ⁊ sic quādo vis inchoare aliquā causam, opus est ꝙ initiuz assumas a citatione: ⁊ sic citatio erit facienda de aduersario: vt no. glo. in ru. C. de in ius voc. ¶ Not. ꝙ citatio fit, ad hoc vt compareat quis apud iudicem, ex quo sequiꝛ ꝙ qñ aliquis est presens i iudicio, nō est citādus. ita dicit Guil. Bar. ⁊ Bal. in. l. j. ff. de in ius voc. ⁊ no. doc. in ru. C. de in ius voc. ⁊ not. Bar. in. l. prolatum. C. de sen. ¶ No. ibi: honorē. ꝙ patrib⁹ ⁊ patronis, est honor prestandus ⁊ reuerētia: vt hic: ⁊. l. honori. ff. de obse. li. ⁊ habetur in. l. vt vim. ff. de iust. ⁊ iu. ¶ No. ꝙ parentes ⁊ patroni, nō possunt in ius sine venia vocari a filijs ⁊ libertis. ¶ No. ꝙ nō sufficit postulare veniam: sed opus est, vt postulet et a pretore obtineat. ¶ Not. quod ex sola citatiōe siue vocatione in ius sine venia impetrata, statim ipso iure incidit in penāz quinquaginta aureorum. ¶ Et de materia istius venie ⁊ de eius pena. l. aureorum. dic vt late scripsi. s̄. de acti. §. penales.
2 ¶ † Quero an in omni causa, siue in omni actione siue in omni iudicio, sit pars citāda. Et videtur ꝙ sic: vt hic oim aūt actionuz ⁊c. ¶ Et qui omne dicit, nihil excludit: vt. l. iulianus. in priñ. ff. de leg. iij. qd̄ probaꝛ quia citatio est de iure, etiam diuino: qꝛ deus oim conditor, citauit Adam: dū dixit. Adam vbi es ⁊c. Facit cle. pastoralis. de re iud. ⁊ qd̄ dixi. s̄. de excep. in rub. Sed Jo. fa. tꝫ hic cōtrarium: quia tex. dicit omnium actionū: vcꝫ in quibus concludiꝛ contra patrem directe, in quo cognitio est necessaria: nam si non esset cognitio necessaria, vt aliquādo est in notorijs: vel immineat maximū periculum ⁊ scandalum fieret mora. Facit. l. j. ff. de dam. infec. ⁊. l. si quis filio. §. antepeñ. ff. de inin. test. ⁊. l. constitutiones. ⁊ quod ibi scripsi de ap. Vel si est talis casus, in quo conditio patris nō admitteretur: vt si aliquis sit excōmunicatus p contumaciā: nō pōt absolui etiā parte nō vocata: vt no. Arch. de app. c. romana. ver. reuocent.

Et eodē modo si iudex de facto, ⁊ sine aliqua cognitiōe apposuit manū ad aliquā rē: puta in manutēdo titiū in possessiōe bonorū meorū: pōt ad instantiā maxime meā, pte nō citata cōtrario imperio illā tenutā reuocare. l. minor. in prin. cū gl. de euic. ⁊ no. gl. Ang. ⁊ dñi mei in l. j. §. nūtiatio. de no. ope. nun. ⁊ no. in. l. qd̄ iussu. p doc. ff. de re iudi. Et no. Inn. de elec. querelam. in gl. dicitur aūt circa mediū. ꝙ no. p limitatione. l. fi. C. si per vim vel alio mo. ⁊. l. nā ita diuus. ff. de adop. ⁊. l. de vnoquoqꝫ. de re iudi. Addas etiā tu, ꝙ nō est necessaria citatio: qñ ps est p̄sens vt not. Guil. Bar. ⁊ Bal. in. l. j. ff. de in ius vocā. vt. s̄. dixi. Et bñ aduertas qꝛ p istū tex. Guil. ⁊ Bal. in. l. j. ff. de in ius vo. dicūt ꝙ citatio est de processu. Ex quo potes tu clare inferre, ꝙ cū citatio sit de processu: ergo etiā prime citationis debēt refici expēse. dic vt dixi. s̄. e. in princ.
3 ¶ † Circa hoc ergo queriꝛ, an valeat pcessus sine citatione? Bal. in. d. l. j. ff. de in ius voc. dicit ꝙ sic si pars est presens: qꝛ presentia ⁊ citatio, equiparantur: vt est text. in. l. etiā si parte. §. fi. ff. de mino. ibi presente vel ad agendū a preside vocato, ⁊c. sec⁹ aūt si aduersari⁹ esset absens: vt. l. de vnoquoqꝫ. de re iudica. ¶ Quero an sine citatione valeat sñia. Et Ang. in. d. l. de vnoquoqꝫ. dicit ꝙ sic si partes sunt presentes in iudicio tpe prolationis sñie. alle. d. l. etiam. §. fi. ⁊. l. ij. cū gl. qño ⁊ qñ iud. Quod tu intelligas verū, qñ ipsi p̄sentes per semetipsos litigabant: ⁊ etiā ꝙ fuerint continuo p̄sentes in oi actu, ⁊ toto processu vsqꝫ ad prolationē sñie: secus si ibi etiā esset alter litigatorum inuitus, vel ante prolationē sñie recesserit: vt no. Bar. ⁊ Bal. in. l. j. ff. de i ius voc. Ac etiā secus esset, si litigabat p pcuratorem: qꝛ lꝫ actualiter in iudicio tpe proferēde sñie reperiatur ibi pñs: non presumiꝛ ibi fore presentem animo litigādi: nisi sñia feraꝛ in sui fauorem: ⁊ ita subtiliter intuēti dꝫ intelligi ꝙ Bar. ⁊ doc. in. l. j. C. de sen. ⁊ doc. i. l. furioso. ff. de re iu.
4 ¶ † In glos. pretor edixit in fi. aduertas ꝙ opus est ad hoc vt valeat citatio, qd̄ pcesserit de iudicis ꝯpetētis mādato: vt. l. neminē. ⁊ qd̄ ibi gl. Cy. Bal. Bar. Sali. ⁊ Ang. C. de requir. re. ¶ Quid si nō apparet, de cōmissione citationis: sed in actis apparet de relatione nuntij: an presumaꝛ cōmissio iudicis p̄cessisse? Dicas ꝙ sic: vt no. Cy. Bal. ⁊ Sali. in. l. cū clericis. C. de epis. ⁊ cle. ⁊ est ratio, qꝛ presumunꝛ oia solēniter acta ⁊ solēnitas intrinseca presumiꝛ: vt. l. sciendum. ⁊ qd̄ ibi gl. Bar. ⁊ doc. ff. de ver. obli. ⁊. §. si scriptū. ⁊ ibi dixi de inuti. stip. Sicut etiā dicimus, qñ notarius dicit talis testis iurat⁹ ⁊c. ita dixit ⁊c. tūc presumiꝛ iurasse. ita dicit Bar. in. l. theopōpus. ff. de do. prele. ita in casu nostro si nuntij relatio appareat in actis, p̄sumiꝛ ꝙ citatio facta fuerit cōmissione iudicis p̄ambula.
5 ¶ † Et aduertas ꝙ lꝫ citatiōis commissio sit sñia interlocutoria. Qꝛ oīs vox iudicis faciēs ad cām, est sñia interlocutoria: vt dicit glo. in. l. ex sñia. C. de sent. tñ ad istam commissionē citationis faciēdā, nō est opus ꝙ pars citeꝛ: vel sit presens. vt. l. si interpellatus. §. pe. de arbi. Scdō scias, ꝙ citatio vel iudicis monitio facta specialiter ad vnum actū, se non extendit ad aliū actum faciēdū: vt. l. aut qui aliter. §. j. ff. qd̄ vi aut clā. ⁊ oino vide Bar. in. l. fi. §. j. eo. tit. qꝛ si illo citato absente, alius actus celebrareꝛ nō valeret vt ibi per eū. ⁊ talis citatio debet esse certa ⁊ clara. vt. d. l. aut qui aliter. §. j. ⁊ ibi Barto.
6 ¶ † Quero an valeat citatio gñalis, vel an reqraꝛ specialis? ⁊ dic qd̄ si aduersari⁹ est certus, ille noīatiꝫ est citādus: sinaūt ignoraꝛ qs sit aduersarius: vel cuius interest: tunc sufficit gñalis citatio. vt auꝛ. si oēs C. si vt se ab here. absti. Ita no. Jac. but. Bar. Bal. ⁊ Sali. ⁊ no. Bart. in. l. si eo tpe. C. de lui. pig. ¶ Quero an valeat cōfessio citationis: vcꝫ ꝙ citenꝛ oēs debitores titij? ⁊ dicas ꝙ talis licētia cōcessa non valeat. vt no. Bar. in. l. fi. C. de iu. do. impe.
7 ¶ † Quero an citatio facta die feriata valeat? ⁊ dic ꝙ si fiat pro dicta die feriata, clarum est ꝙ nō valet. l. fi. C. de fer. Sinaūt sit facta die feriata pro die non feriata: an valeat. ⁊ Jac. de are. ⁊ Bar. in. l. j. §. nūtiatio. ff. de no. ope. nun. dicunt ꝙ non: qꝛ lex resistit a principio. Unde lꝫ conferaꝛ in tp̄s habile, tñ non valet: vt. l. si minor. ff. de ser. expor. dic tñ vt etiā Ant. ⁊ dñi mei. ⁊ Lud. in. d. §. nuntiatio. ⁊ Bal. ⁊ do. Jo. in. l. ij. ff. de here. insti.
8 ¶ † Quid si fiat citatio sine diei exp̄ssiōe, an valeat? ⁊ dic ꝙ valet vt no. Bal. Ang. ⁊ do. mei. ⁊ Lud. in. l. qui ante kalēdas. ff. de ver. obli. lꝫ Bart. ibi sentire videatur ꝯtrium. Sed ꝙ valeat, videꝛ tex. ⁊ ibi Bar. ⁊ doct. in. l. liber homo. §. fi. ff. de ver. obli. ⁊ intelligiꝛ vt cōpareat, q̄primū pōt. facit ꝙ no. Jo. an. in. c. cū parati. de app. ¶ Quid si citaꝛ aliqs pro aliqua die in qua impossibile est: qd̄ possit cōparere an saltē debeat cōparere in die qua pōt? dic ꝙ sic vt est gl. in. c. nemo pōt ad impossibile. de reg. iur. in vj. ⁊ no. in. c. cū dilecti. de do. ⁊ ꝯtu.
9 ¶ † Qui sunt citādi? Rñ. oēs quorum interest: ⁊ q possunt ꝯdicere. alr̄s secus si nō haberēt facultatē ꝯdicendi: vt. l. j. §. pe. ff. de ven. inspi. ita dicit no. Bald. in. l. nā ita diuus. ff. de adop. facit glo. ⁊ qd̄ ibi Ang. ⁊ do. mei in. l. de vnoquoqꝫ. de re iud.
10 ¶ † Quero an sufficiat ad domū, fieri citationē? dic ꝙ requiriꝛ ꝙ primo fiat psonaliter: ⁊ diligēti inuestigatiōe. iuxta. l. iij. §. vnde si neruamo. ff. de acqui. pos. Si nō fuerit psonaliter inuētus, fieri pōt ad domū: vt not. l. j. §. fi. ff. de ven. inspi. ⁊. l. scire oportet. §. oportet. ff. de excus. tut. ⁊ not. Dy. Bar. ⁊ doc. in. l. iij. §. ait p̄tor. ff. de dā. infe. ¶ Et an ⁊ qñ sufficit citatio ad domū? vide que scripsi in. l. si finita. §. iulianus. de dā. infect. ¶ Sed etiam qñ potest fieri ad domū, non sufficit si fiat ad attestationem siue ad apothecā: vt. l. lex cornelia. §. si tñ fundū. ⁊ ibi Bar. ⁊. l. itez apud. §. conuitiū. ff. de iniur. l. j. §. j. ⁊ ibi Bar. ff. de li. agno. ⁊ not. glo. in ver. habitare

31 ver.habitare.in cle.cām.de elect. ¶ † Quid si ex sui forme cōceptione vel inspectiōe citatio apparet nulla, an virtute talis citatiōis nō cōparens dicat contumax: ꝛ dic ꝙ non: vnde si iudex dicat cito te vt cōpareas die dñico, ipso iure talis citatio nō valet: vt.l.ij.§.j.ꝛ ibi Bar.ff.si qs in ius voc.nō ie. Et vide latissime p Pet.de anc.in cle.j.d iud. Quid si hz plures domos ad habitandū, in qua domo dz citari: dic ꝙ in illa in qua plus habitat: ꝛ illa in qua reperit habitare tpe citatiōnis.vt est gl.in cle.cām.in v.habitare.de ele.ꝛ no.Bar.in.l.j.§.j.ff.de ven.inspi. ¶ Quero an citatio p nūtiū, fieri possit in ecclesia: ꝛ dic ꝙ sic.vt no.Bal.in.l.ij.C.de sac.san.eccle. ¶ Quero quot effect⁹ pariat ipsa citatio: dic ꝙ duodecim.de qbus no.per Bal.ꝛ Sali.in.l.vt pfectus.C.de an.excep.ꝛ dixi in.l.si finita.§.iulian⁹.ff.de dā.infe. ¶ Quero qñ lex vel statutū penale, requirit triplicē citationē an sufficiat vnica ꝛ perēptoria: videt ꝙ sic.vt.l.ad peremptoriū.cū.l.seq.ff.de iudi.tñ cōtrariū est verū: vt est gl.sing.ꝛ ibi Pe.de anc.i cle.j.de vi.ꝛ hone.cle. ¶ Quero an citatio ad totam cām valeat, ꝛ videtur ꝙ sic.vt.l.aij.C.q accus.nō pos.ibi vt veniāt ad cām agēdā.dic tu ꝙ hoc est verū ex cā: nō aliter vtputa si est qſtio cū rustico q stat a lōge: ꝛ est qſtio nō multi valoris, pro sumptibus citationū euitandis pōt qs citari ad totā cām: ꝛ potissime si est cū cōtinuatiōe ꝛ numeratione vcz ꝙ cōpareas corā nobis in tali cā ad vidēdū pduci libellū ꝛ rñdēdū: ꝛ ad litē cōtestandā: et ad pbādū ꝛ ad oēs ꝛ singulos actus, vsqꝫ ad sentētiā inclusiue.ita dicit in auk.q semel.C.quō ꝛ qñ iudex.ꝛ no.Bart.in auk.ad reprimēdū.in ver.p edicta. Et no.Bal.Ang.ꝛ do.mei.ꝛ late Lud.in.l.q ante kalēdas.ff.de ver.obl. ¶ Quero an requirat, ꝙ citatio sit peremptoria: dic qð necesse est ꝙ expresse dicat in ea peremptorie ꝛc.vt.d.l.ad peremptoriū.alias nō sufficit: nisi iudex in citatione fuerit cōminat⁹: vcz ꝙ alias pcedet ꝫ te: ad tales actus nō obstāte tua absentia.vt.d.l.ad perēptoriū.ꝛ ita dicit ibi Bar.ꝛ Bal.in.l.si finita.§.iulian⁹.de dā.infec.ꝛ no.Bar.in.l.ij.C.quō ꝛ qñ iud. Vel etiā qñ ter citauit. Nā tres citationes, etiā si nō dicat ꝛ perēptorie, habēt vim perēptorij.vt.l.tres denūtiationes.ꝛ ibi doc.ꝛ late Sali.C.qñō ꝛ qñ iud. Vel qñ iudex verbis pprijs monet partē: ꝛ tūc talis iudicis monitio, hz vim perēptorij.vt est gl.ordi.ꝛ ibi oēs doc.in.l.ij.C.quō ꝛ qñ iud. ¶ Quero quādo fit vna citatio cū pemptorio: et sic vna p oib⁹: an in ea sit assignanda tāta dilatio, que daret in oib⁹ trib⁹ citationib⁹: ꝛ gl.ponit: ꝛ ibi doc.in.l.nōnū ꝙ.ff.de iudi. Sz glo.in.c.de illicita.xxiiij.q.iij.dicit ꝙ imo est in arbitrio iudicis: qð credo veri⁹: ꝙ no. ¶ Quero citat⁹ fuit tribus edictis vel citationib⁹, ꝛ perēptorie ꝛ nō cōparet: an sit ampli⁹ citandus dic qð est in arbitrio iudicis.vt est tex.in.l.nōnūꝙ.de iudi.ꝛ in.l.ꝛ post.eo.ti.ꝛ ibi doc.ꝛ no.Cano.in.c.cōsuluit.de offi.dele.ꝛ no.Bar.in l.iij.§.si ad diē.ff.de rest.mili.ꝛ tene mēti ꝙ eoipso qð in specie tu citari facis aliquē, statim tu ipsū facis tuū legitimū aduersariū ꝛ cōtradictorē: vt no.Inn.in.c.cū inter.de excep.ꝛ no.Bar.in.l.cū mulier.ff.sol.ma.ꝛ no.Bal.in.l.fi.C.de edi.di.adri.tol.vñ Bal.dat ibi in practica bonū cōsiliū: qꝛ debes eū citare sub cōditiōe vcz si sua putauerit interesse ꝙ cōpareat ꝛ clarū est qð citatio cōditionalis valet: vt no.gl.in.l.mācipiū.C.si manci.ita fuerit alienatū.ꝙ bene no.ꝛ tene menti.

a

De officio iudicis.[a] *Rubrica.*

¶ Ista rub.fm Jo.fab.continuatur, qꝛ visum est.s.de actio.verū qꝛ officiū iudicis loco actionis, aliquādo habetur.vt.l.actionis verbo.ff.de acti.ꝛ obli. Ideo post actiōes, ponit de officio iudicis.vel potes cōtinuare ꝙ iudicium cōsistit ex trib⁹ personis: vcz ex persona actoris: rei: ꝛ iudicis.c.forus.de ver.signi.sed.s.dictum est de actionibus: ꝛ sic de persona actoris: ꝛ de except.ꝛ sic de reo.sequit necessario videre de tertio: vcz de iudice ꝛ de ei⁹ officio.ꝛ istā cōtinuationē voluit hic glo.in nigro igit ꝛc. ¶ Et no.ꝙ duplex est officium iudicis. Vnū ꝙ vocat officium iudicis nobile: ꝛ istud est loco actionis.vt.l.qð si minor.§.si.ff.de mino. Aliud qð dicitur officium iudicis mercenariū: qð deseruit actioni intentate sicut famul⁹ seruit domino suo: vt.l.iiij.C.deposi.ꝛ de ipso officio.vide latissime in Spe.in ti.de offi.iud.in prima parte: de materia officij iudicis.dic vt ego dixi.s.de actio.in prin.ꝛ latius in §.preterea quasdam.eo.ti.dic vt ibi.

SVMMARIVM.

1 Iudex secundūm ius scriptum, condemnare debet vel secundūm consuetudinem.
2 Iudex iudicando, sedere debet.
3 Delegatus potest sibi locum eligere, in toto territorio delegantis.
4 Iudex debet esse medius, inter reum & actorem.
5 Ordo in causis ordinarijs, est seruandus.
6 Sententia, an debeat ferri in scriptis.
7 Sententia si est lata expresse & specifice contra vnam legem, an valeat?
8 Sententia lata contra consuetudinem, non valet.
9 Consuetudo, derogat iuri communi.
10 Iudex an possit dispensare de æquitate, in casu speciali.
11 Iudex an debeat ferre sententiam certam.

b **S**Vperest.[b] Totus iste titu.diuiditur in sex partes. ¶ Primo ponit generaliter quid spectat ad officiū iudicis circa sententiā. Secundo quid ad ipsum pertinet circa cōdemnationem malorum seruorū. Tertio, quid in actione in rem. Quarto qd in actionibus vniuersalibus. Quinto quid in personalibus. Sexto quid in iudicijs diuisorijs.secunda ibi: ideoqꝫ tertia ibi: ꝛ si in rem.quarta ibi: ꝛ si hereditas.quinta ibi: si ad exhibendum.sexta ibi: familie erciscunde. Et hoc dicit in sum
1 ma. ¶ † Iudex debet iudicare secundum ius scriptū, vel cōsuetudinariū: ꝛ sententiam suam fm naturam actionis pposite ferre quod primo ostenditur in noxali actione.h.d. ¶ In gl.
2 j.ibi: qui sedet. ¶ † Not.ꝙ iudex debet sedere qꝛ sedendo ꝛ quiescendo animus fit prudentior: vt hic.ꝛ.l.j.ꝛ ibi no.C.de sen.ex peri.reci.ꝛ.l.pe.ff.de iusti.ꝛ iu.ꝛ ibi not.ꝙ est verū, qñ aliqd facit qð requirit aliquam cause cognitionem: et pōt alicui afferre aliquod preiudiciū: alias potest facere deambulādo: vt.l.a procedente.cum ibi not.per glos.et omnes doctores.C.de dila.ꝛ vide bonum text.in.l.voluit.§.j.ꝛ ibi bonam glo.ꝛ dominus meus Flo.ff.de interrog.acti.ꝛ facit.l.nec quicquam.§.vbi decretum.ꝛ.§.de pleno.ꝛ quod ibi Barto.ꝛ Bald.ff.de offi.procon.ꝛ lega.ꝛ Barto.plene in extrauag.ad reprimendum.in ver.de plano. Ac etiam illud est veruz, nisi iudex timeret periculum sue persone vel aliud scandalum: quia etiam dum est eques, potest sententiam ferre: vt.d.l.ferre.ꝛ.d.l.j.cum gloss.ꝛ ibi doctores.C.de senten.ex pericu.re
3 ci. ¶ † Secundo aduertas ad id quod dixi per l.penulti.de iustitia et iure.quod in illo loco maiorum, debet cognoscere et iudicare.nam illud est verum, in iudice ordinario.nam delegatus potest sibi locum eligere in toto territorio delegantis: vt.l.locus.cum ibi nota.per doct.ff.de iudi.ꝛ not.doc.in.d.l.penulti.quod ego intelligo verum, nisi ex forma statutorum vel consuetudinis delegati etiam habeant certum ꝛ determinatum locum maiorꝫ: vt est Bononie: quia delegati omnes habens discum lupi, in palatio Potestatis.tunc enim non credo quod alio loco possit cognoscere vel iudicare ad similitudinem ordinarij: vt.d.l.penult.quia est eadem ratio: igitur idem ius: vt.l.illud.ff.ad legem aquil. Sed qui a iudex debet sedere. Tu autē aduocate licet sis Inclytissimus, vel tu causidice debe
4 tis stare: vt.l.quisquis.C.de postu.ꝛ quod ibi nota.per glos.ꝛ docto. ¶ † In eadem ibi in medio. Not.quod iudex debet esse medius inter actorem et reum non autem debet declinare vel a dextris vel a sinistris: quia faceret litem suam: vt.l.fin.cum ibi nota.per gloss. Barto.et docto.de var.et extraordi.cog.et.l.si filius.ꝛ ibi Angel.ff.de iudic.et nota Bartol.in illa sua questione que incipit: iudex qui per imperitiam male iudicauit.et habetur et ibi Ange.in l.ex maleficijs.§.iudex.ff.de actio.et obligatio.et habetur in.l.fin.et ibi Bartol.Bald.et docto.C.de pena iudi.qui male iudic.ꝛ not.Bald.in.l.obseruare.§.proficisci.ff.de offi.procon.ꝛ lega.ꝛ habetur.s.de oblig.que ex quasi delic.nascun.in princi.et vide que ibi dixi. ¶ In gloss.in primis.nam primo et ante omnia, pars citanda est: quia initium iudicij incipit a citatione: vt.s.titu.proximo.§.fin.ꝛ no.gloss.in rub.et
5 ibi docto.C.de in ius voc. ¶ † In ea.ibi.l.iudices.not.ex glo.ordinem iudicij. Tu adde clariorem ꝛ pinguiorem ordinem, per glos.ꝛ doct.in.l.prolatā.C.de senten. Secundo dicas qð iste ordo est seruand⁹, in causis ordinarijs.vt.d.l.iudi

a ¶ De officio iudicis. Qꝛ mētionē habuims.s.de tēpo.ꝛ perpetuis actio.in.§.supest.de offic.iudi.ꝛ qꝛ quisde eo fecerit mētionē nihil plene determinauit: ppterea vt pleni⁹ de offic.iudi.tractaret: ponit hic specialē rubri.de offi.iud.vel sic: qꝛ in superiorib⁹ dixerat de actorib⁹ ꝛ etiā de qbusdaz reis: modo videndū est de media psona q̄ est iudex ꝛ ideo ponit hic rubri.de offic.iudi.

b ¶ Superest.viso de actionib⁹ q intentātur ab actorib⁹ contra reos: vt de offi.iudi.dispiciamus.in primis scire dbes qð iudex tenetur ad hoc vt ipse iudicet scdꝫ leges, vel fm cōstitutiōes, vel fz mores.hoc est fm cōsuetudinē.h.d.et istud p toto ti.aliquibus posset sufficere. ideoqꝫ si noxali ꝛc.dici vobis.s.ꝙ iudex dz pnūtiare fm leges.ꝛ ita ptz ꝙ dñm cōuentum in actiōe noxali, cōdēnare debeat p delicto serui ꝛ dz eū cōdemnare in hunc modū: Lucium titiū dñz talis serui Publio meuio in.x.solidis cōdemno: aut noxā dare pmitto: qꝛ leges volūt ꝙ dñs datum dānū a seruo debeat resarcire: vel ꝙ possit liberari si velit seruū dare pro noxa. Sic eñ vult lex, ꝙ damni estimatio fiat in cōdemnationē lz noxe deditio sit i solutione.h.d.

ces ⁊ quod ibi per glos.Cy.Bal.Sali.⁊ doct.nõ
autem in summarijs.clemen.dispendiosam.de iu
dicijs.⁊ clemen.sepe.⁊ quod ibi plene per glos.et
doct.de ver.signi.⁊ not.plene Bar.in auť.ad re-
primendum.in ver.simpliciter.⁊ in versi.sine fi-
gura iudicij.⁊ in ver.de plano. Ac etiam hoc est
verum,nisi in causis breuioribus.de quo dicen-
dum est:vt habetur in auť.nisi breuiores.per gl.
⁊ docto.C.de senten.ex pericu.rei.Ubi inter alia
habetur,ꝙ sine scriptis in dicto casu,potest iu-
dicari:⁊ idem in alio casu in auť.vt iudi.sine quo
quo suffrag.§.necessitatem.⁊.l.leuia.⁊ quod ibi
Barto.ff.de accusa.⁊ quod not.Barto.ad intel-
lectum dicte.l.leuia.in.l.non solum.§.ex manda-
to.de iniurijs.Sunt ⁊ alij casus,in quibus etiam
sine scriptis potest cognosci ⁊ iudicari:quos enu
merat glos.in.c.fina.⁊ ibi docto.de re iudi.in.vj.
¶ In eadem ibi ꝙ.detur in scriptis.dic,fallit in
dicta auť.nisi breuiores.⁊ statim.s̃.dixi . ¶ An
autem sententia debeat ferri in scriptis: ⁊ que
sententia interlocutoria sicut diffinitiua:debeat
recitari in scriptis:⁊ vide que habentur per glos.
⁊ docto.in.d.l.fi.C.de senten.ex peri.reci.⁊ vide
6 que scripsi in.l.j.§.fi.cũ.l.seq.ff.de appel. ¶ † In
eadem ibi:⁊ sedendo.dic vt.s̃.dixi in glo.j.In ea
dem.ibi ſm leges iudicet.nam si iudicaret contra
leges,expresso errore in sententia non valet sen-
tentia ipso iure.vt.l.ij.cum ibi no.C.quando pro-
uo.non est neces.⁊.l.j.§.item cum contra.ff.que
sent.sine appel.rescin. ¶ Et not.bene qd̃ dicitur
tunc lata contra leges,quando hoc expressim et
specifice dicitur in sententia.alias autem si non
continetur specifice in sententia non dicitur la-
ta contra leges:sed contra ius litigatoris.⁊ per
consequens tunc valeret sententia.vt est tex.me-
lior de mundo in.d.§.item contra.⁊ esset opus ap
pellatione:vt ibi sed quando expressim contra le
ges non est opus appellatione:imo ipso iure est
nulla:vt ibi.⁊ do.meus Rapha.in.d.§.item cum
contra . allegat rationem,quare sententia lata
contra leges ipso iure est nulla:quia talis senten
tia continet impossibile de iure.igitur ipso iure
7 non valet:vt.l.fin.eod.titu. ¶ † Quid si est sen-
tentia lata expresse ⁊ specifice contra vnam le-
gem,de cuius intellectu variatur:dic aut ille in-
tellectus contra quem expresse facit,est commu-
niter approbatus:⁊ tũc sententia nõ valet.Aut
nullus intellectus est cõmuniter approbatus:q̃
aliqui tenent vnum,⁊ aliqui tenẽt alium:⁊ tunc
ille intellectus non dicitur lex certa igitur ⁊c.vt
not.gl.in ver.certas.in.j.cõstit.codicis.§.quibꝰ.⁊
ita nota.C.de legi.l.leges sacratissime.⁊ ideo tali
casu,sententia teneret.facit qd̃ habetur in.l.dos
a patre.ff.solu.matri.Ita dicit Cy.⁊ Sali.in.l.ij.
quando prouo.nõ est neces.⁊ opus esset appella-
tione:⁊ iudex appellationis posset sequi aliũ in-
tellectũ.ita dicit Bar.in.l.iiij.§.hoc autem iudi-
cium.in fi.ff.de dam.infec. ¶ Quid si est lata sen
tentia expresse,cõtra acta:quia dixit ꝙ testes ita
dicũt:⁊ tũc aut nulli testes,fuerũt examinati:aut
examinati nõ dicunt vt dixit iudex:⁊ tũc dic qd̃
valet sentẽtia.vt no.Inno.⁊ Jo.an.in.c.quoniã
cõtra.de proba.⁊ no.Bar.⁊ Ang.⁊ domini mei
in.l.ait pretor.§.j.ff.de re iud.⁊ no.Bal.⁊ do.Jo.
in.l.ex diuerso.§.fi.ff.solu.mat.de quo per domi.
Raph.⁊ ibi dixi in.d.l.j.§.j.ff.que sent.sine app.
rescin. ¶ Quid si est lata per probationes impro
batas:dic ꝙ non valet ⁊ potest(quãdocũq; con-
trarium apparebit)retractari:vt est casus in.c.ij.
de pur.vul. ¶ In glo.cõstitutionibus.in fi.quid
si est vna cõstitutio,siue vnum statutum extraua
gans qd̃ nõ sit inclusum in volumine statutorum:
an si sententia expresse feratur contra illam cõsti
tutionem,valebit ipsa sententia:⁊ dic ꝙ sic.⁊ de
hoc est casus in.l.cũ prolatus.⁊ quod ibi Bar.ff.
de re iudic.Quod intelligas verum,nisi cõmuni-
ter sciebatur ⁊ erat in cõmuni obseruantia:quia
q̃uis esset extrauagans,⁊ non inclusa in volu-
mine statutorũ debuit obseruari.alias sententia
ipso iure erit nulla.Ita dicit Angel.⁊ dominus

ADDITIO.

a ¶ Cõsuetudo. De cõsuetudine qd sit cõsuetudo ⁊ an sit ius. vide.d. Abb.in ru.de cõsue.⁊ in c.cũ dilectus.in viij.colũ.eo.ti.⁊ in.c.cũ nobis.in iij.co.de electio.

Joã.in.d.l.cum prolatis.⁊ ecõtra licet esset in volumine statutorum
colligata.si tamen antiquissimum est,ꝙ non fuit obseruata sententia
lata contra illam constitutionẽ non erit ipso iure nulla.ita dicit Pe.
de ancha.in cle.j.de reb.eccle.non alie ⁊ de intellectu dicte.l.cum pro-
latis.vide doct.in.d.l.ij.C.quando prouo.non est neces.⁊ docto.in.d.l.
cum prolatis.ego latissime dixi in.l.si expressim.circa princ.ff.de ap-
pella.dic vt ibi.⁊ adde que no.Bar.in.l.relegatorum.§.ad tempus.ff.
8 de interdic.⁊ rele. ¶ † In glo.moribus ibi.§.ex non scripto.Not.ergo
ꝙ sicut sententia lata contra ius scriptum,errore expresso non valet
ipso iure.vt.s̃.dixi.ita etiam lata contra consuetudinem.quia ista iu-
dicantur a pari:vt hic.In contrarium videtur.l.j.C.que sit longa con
suetu.ibi reuocabit ⁊c.vbi gesta contra cõsuetudinem loci,preses pro-
uincie reuocat:ergo valuit.vt.l.nam quod.§.rumpendo.ff.de iniu.⁊ ir
rito testa.facto.Quod comprobatur:quia nõ est eadem ratio de iure
⁊ de consuetudine:quia ius certum est:vt.l.ornamentorum.de auro ⁊
arg.leg.⁊ consequenter non requiritur,ꝙ articuletur vel probetur vel
ponatur.vt ibi Bar.sed consuetudo cum consistat in facto:opus est ꝙ
extrinsecus probetur:vt not.Bar.in.l.de quibus.ff.de legi.⁊ no.Bal.
in.l.ij.§.sed quod obseruari.⁊ ibi Sali.de iura.calum.igitur nõ ita in-
fringit ipso iure sententiam consuetudo:sicut ius scriptum.igitur ⁊c.
Sed potest distingui vt hic dicit Jo.fab.Aut consuetudo est notoria
⁊ iuridica.⁊ tunc sententia lata contra eam,est ipso iure nulla:sicut si
contra legem scriptam lata esset.et ita potest intelligi ista litera.⁊ fa-
cit.C.de testa.l.testamenta.Sinautem non sit notoria:⁊ tunc valebit
sententia:vt argu.d.l.cum prolatis.nisi tali casu diceret,non obstan-
te tali consuetudine:quia tunc non valeret sententia:nisi exprimeret
causam propter quam dicta consuetudo allegata non obstaret.et vt
9 sic diceret,ipsam non fore rationabilem.vel similia. ¶ † In ea.in fin.
a No.diligenter ⁊ signa istam glo.ꝙ consuetudo,[a] derogat iuri commu
ni.Sed contrarium videtur in.l.j.§.diuus.cum ibi no.ff.de sepul.vio.
sed dic ſm Cy.in.l.fi.⁊ ibi doc.C.de testa.⁊ Cy.in.l.ij.in.ij.q.princi.C.
que sit longa cõsue.⁊ no.in.c.j.de cõsti.in.vj.⁊ in.l.prescriptione.p glo.
C.si contra ius vel vtili publi.vz,qd̃ aut statutũ vel lex particularis,
sequitur legẽ generalẽ.⁊ nulli dubium ꝙ specialis derogat gñali:q̃ ge
neri per speciem derogať:vt in regu.generi per speciem.de regu.iuris.
in.vj.⁊ ibi Dy.⁊ late per Barto.in.l.quesitum.§.pe.de fun.instru.nisi
posset antiqua lex ⁊ generalis,sub distinctione iuuari:q̃ tunc cum di
cta distinctione saluabitur.vt ar.no.in.§.quibus.in.j.constitutione co
di.quinimo sepenumero lex antiqua,limitat legem ⁊ constitutionem
siue statutũ nouum:vt.l.non est nouum.⁊.l.sed ⁊ posteriores.⁊ quod
in eis no.ff.de legi.⁊ not.auť.offeratur.C.de lit.contesta.coniuncta.l.
sciendum.cum ibi no.in prin.ff.qui satis.cog.Quandoq; lex specialis,
precedit legem generalẽ.⁊ tunc idem ꝙ nunq̃ per generalẽ legem vel
statutum,sequens videtur esse sublatũ speciale:imo etiam per specia-
le videtur statuto vel legi generali subsequẽti derogatũ.vt arg.l.vxorẽ
§.felicissimo.ff.de leg.iij.nisi de lege vl̃ statuto particulari ⁊ primeuo,
fuerit facta mentio specialis.ita intelligitur.d.§.diuus.⁊ ita dicit ibi
Bart.⁊ habetur in.d.c.j.de cõsti.in.vj.quod est notãdum. ¶ † Querit
10 hic Joã.fab.an iudex possit dispensare de equitate,in casu speciali:⁊
glo.⁊ Inno.videť sentire ꝙ non in.d.c.j.Tu dic ꝙ imo potest:quãdo
facit contra partem:ac etiam quando esset euidens equitas:vt.l.pla-
ne.⁊.l.fi.⁊ vtrobiq; per Bar.Bal.⁊ Ang.ff.de peti.here.⁊ facit qd̃ no.
Bar.in.l.j.§.j.ff.qd̃ vi aut clã.facit.c.abbate sanc.de re iudi.in.vj.facit
l.placuit.⁊ qd̃ ibi doc.C.de iudi. ¶ In gl.noxa.ibi.l.miles.§.j.⁊.ij.ad-
uertas lz iudex condemnauerit isto casu alternatiue,nõ tamẽ fecit qd̃
vtrũq; vz.x.⁊ sic emẽdatio dãni ⁊ ipsa noxa sit in obligatiõe:imo ver
ba iudicis,referenť ad iuris dispositionem:⁊ per cõsequẽs sicut ius di
ctat,ipsa.x.⁊ sic emendatio damni erit in obligatiõe ⁊ ipsa noxe dedi-
tio erit in solutione lz si esset proprie alternatiua,vtrũq; esset in obli-
gatione:⁊ qñ esset electio debitoris,vtrũq; deberet peti:vt.l.vbi autẽ
nõ apparet.§.qui illud aut illud.⁊ qd̃ ibi no.ff.de verb.obli.⁊ sic pote-
rit soluere noxã,vsquequo fuerit litẽ cõtestatꝰ sup actiõe iudicati.vt.l.
itẽ veniũt.§.idẽ recte.ff.de peti.here.⁊ ideo attẽdimꝰ litis contestatio
nem sup iudicato:q̃ noxe deditio,erat in obligatione ex dispositione
legali:secꝰ si ex dispositione hoĩs:tũc haberet dictã facultatem soluen
di:vsquequo fuerit lis conte.super principali:iste est ꝓprie casus in.l.
si stipulatus fuero decẽ in melle.⁊ ibi Bar.⁊ Bal.in.d.§.idẽ recte.⁊ in
l.si insulam.ff.de ver.ob.⁊ in.d.l.miles.§.j.verba etem̃ iudicis,referunť
ad dispositionẽ iuris:ꝙ vř.s̃.l.Paulꝰ rñ.de re iud.Sed vide elegantẽ
11 doctrinã Bar.in.d.l.miles.§.j.⁊ ibi etiã Ang.⁊ do.mei. ¶ † In ea.in
fi.de hoc an iudex debeat ferre sentẽtiam certam.⁊ an valeat sentẽtia
incerta:dic vt plene dixi in.d.§.curare.s̃.de act.Et de ista materia no
xali.dic vt dixi.s̃.de noxali.in princ.p totũ ⁊ plenius dixi.s̃.de acti.§.
preterea.in ver.in glo.noxali.Dic vt ibi ⁊c.

SVMMARIVM.

1 Iudex in actione reali,reum ad restitutionem rei cum fructibus condem-
nat.
2 Forma sententiæ,quando fertur contra petitorem.

3 Oliua vna & sylua, an dicantur fructus naturales.
4 Fructus pendentes in fundo, sunt pars soli.
5 Executio statim fieri debet, si quis est dãnatus in rẽ.
6 Executio, an & quando fiat?

a 1 Et si in rem. ¶ † Iudex in actione reali, reum ad restitutionẽ rei cum fructibus cõdẽnat: in qua statim fiet executio nisi reus non habeat facultatem rei restituende. nã tunc datis fideiussoribus, executio dif
2 fertur. h.d. ¶ † No. formam sententie, qñ fertur contra petitorẽ: qꝛ debet simpliciter dicere, a petitione dicti actoris, te cõuentũ absoluo. ¶ Nota qd possessor cõdemnatur: quia debet iudex in sententia iubere possessori: qd rem cũ fructibus restituat. ¶ Nota ibi: sed si neget in presenti. ꝙ condemnatus in actione in rem, non videtur ꝙ habeat tempus quod datur iudicatis sed statim videtur qd fieri possit executio de quo dicã in gl. ¶ Nota ꝙ petenti dilationem ad restituẽdã rẽ, ex nõ frustratoria causa dilatio danda est. ¶ No. ꝙ qñ executio differtur, nunꝗ petens dilationẽ audiendus est: nisi primo prestiterit fideiussores de parendo sententie tempore dilationis. facit. l. si debitori. ꝛ qd ibi Bart. ff. de iudi. ¶ In glo. vt rem. in fine, dic ꝙ in personali cõdẽnabit iuxta petitionẽ vt si petit restitui, ꝯdẽnabit ad rẽ restituẽdam: vt. l. in re furtiua. de condi. fur. ꝛ. l. j. §. si apud duos. ꝛ. l. si duo. ff. depositi. ꝛ qd not. Barto. in. l. iiij. §. cato. circa princip. ff. de verb. oblig. Si autem factum fuerit ad rem prestari, ꝛ tunc eodem modo condemnabitur ad rem prestari. vt. l. si fundum prestari. de verbo. obliga. de quo late per Barto. de verborum obligatio. l. stipulationes non diuiduntur. Si autem actum fuit ad rem dari, eodem modo fiet condemnatio videlicet rẽ dari. i. dominiũ transferri vt. l. vbi autẽ nõ apparet. §. fi. de verb. obli. Et no. Barto. in. d. l. stipulationes non diuiduntur. ita ꝙ snĩa semp debet esse cõformis positioni: vt. l. fundus. ff. communi diuidundo. ¶ In glo. cum fructibus: ibi: cerasis et
3 similibus. ¶ † Quid de oliua ꝛ de vna ꝛ sylua. an dicantur fructus naturales vel industriales? Dic ꝙ dicuntur industriales, sicut seges: vt est tex. in. l. si seruus seruũ. §. si oliuam. ff. ad. l. aquil. ꝛ ibi docto. ꝛ. d. meus Flo. ¶ In eadem ibi. ff. de vsuris. l. fructus. Nota ꝛ tene menti illam legem, ꝙ nullus possessor cum titulo q̃uis iustissimo, facit fructus naturales suos et tenetur semper ipsos restituere: ꝛ est ratio vt assignat iurisconsultus in. d. l. fructus. quia hi non nascuntur facto ꝛ opere, dicti possessoris: sꝫ ipsa natura ipos producit ex se sine industria hominis. igitur ꝛc. ¶ In eadem ibi si me et titium. Not. glo. quod in re mobili vt est fructus, quando actio deficit ꝛ res mobilis mea deuenit ad te sine causa, licet bonafide quia tamen locupletatus es ex re mea. possum te conuenire condictione illius legis quod not. facit. l. nam hoc natura. ff. de condi. inde. ꝛ. l. cum pupillum. ꝛ quod ibi Barto. ff. de sol. ¶ In eadem ibi: quia percipiendo eos a solo. ꝛc. dic siue per se siue per alium etiam furem facit suos: vt. l. vsufructuari⁹ messez. ff. qui. mo. vsusfr. amit. ꝛ. §. de rerum diui. §. si quis a non domino. vbi materiam fructuum pono dic vt ibi, ne bis idem repetã. ¶ In eadẽ ibi: siue titulũ habeat siue nõ ꝛc. no. glo. ꝙ ad hoc vt quis faciat fructus industriales suos, sufficit ꝙ sit possessor bonefidei: licet non habeat aliquẽ titulum ꝛ idem gl. in. d. §. si quis a non domino: qd not. dic vt ibi dixi. ꝛ facit l. si quis emptionis titu. in princ. C. de prescript. xxx. anno. ¶ In eadem ibi. ff. de rei vendi. l. fru
4 ctus. ¶ † No. ꝙ fructus pendẽtes in fundo, sunt pars soli. vnde sicut fundus ipse põt vendicari eadem actione ꝛ vẽdicatione in indiuiduo: ita etiã tales fructus possunt vendicari, qꝛ dicuntur tales fructus pars ꝛ viscera fundi. vt dicimus de partu vacce. vt. l. si alieno. §. fina. ff. de vsu. ¶ In eadem ibi: qui sunt percepti sed non consumpti ꝛc. dic ꝙ presumuntur cõsumpti per trienniũ. vt no. glo. in. l. sequitur. §. fruct⁹. ff. de vsuc. ꝛ ibi vide Bar. Ange. ꝛ do. Iaco. ꝛ habet in. l. j. C. si aduer. vsucap. ¶ In eadem ibi non dico eadẽ rei vendi. no. ergo gl. ꝙ aut fructus sunt consumpti, ꝛ non possunt peti rei vend. qꝛ res que non est in rerum natura, non põt vendicari: aut sunt stantes ꝛ petuntur rei vendicatione: sed non eadem rei vendicatione qua vendicat ꝛ agit ad ipsam rem principalẽ sꝫ diuersa. ¶ Ex quo not. ꝙ si peto rem cum fructibus. aut fructus sunt cõsumpti, ꝛ ipsa res petitur rei vendicatione ꝛ pro fructib⁹ intelligit esse imploratũ officiũ iudicis. qꝛ actio nõ competit: ꝛ tñ equũ est ne lucri faciat fructus rei mee. vt arg. l. plane. ꝛ. l. fi. ꝛ qd vtrobiꝗ Bart. Bald. ꝛ Ang. ff. de peti. here. ꝛ statim dicam in eadẽ ibi: sꝫ in petitione hereditatis, sit secus ꝛc. No. ꝙ in petitione hereditatis, iure actionis ꝛ eadem in indiuiduo petitione hereditatis qua ipsa hereditas vel aliqua res particularis, hereditaria petitur: dicit etiam petere fructus. ꝛ pro glo. est tex. ꝛ gl. ꝛ ibi doc. in. l. itẽ veniunt. §. fructus. ff. de peti. here. Sed secus vt statim dixi. in rei vendi. ꝛ dicas tu ꝙ põt esse ratio differentie: qm̃ petitio hereditatis, est iudicium gñale. vt. l. pro socio arbiter. in prin. ff. p socio. ergo fructus augent ꝛ incorporantur. ꝛ si loquatur in hereditate, ꝛ sic in sui generalitate cõprehenditur. vt. d. §. fructus cũ gl. sicut dicimus ꝙ dos est quid vniuersale. vt no. glo. in. l. quod dicitur. de impensis. ꝛ no. Barto. ꝛ doc. in rubri. ff. sol. ma. ꝛ ideo fructus, dicuntur augere ipsam dotem: ꝛ actione de dote peti etiam possunt simul cum ipsa re dotali. vt. l. si marito. §. fi. ff. solu. matri. cum ibi not. sed in rei vendicatione, venit res particularis, ergo fructus separati non continentur appellatione illius fundi: merito cum non dicatur pars ipsius fundi: sicut partus iam editus non dicitur pars viscerum matris. vt. d. l. si aliena. §. fi. ergo non est mirum, cum sint res separate ꝛ diuersa natura ꝙ rei vendi. qua astringitur fundus, non astringuntur fruct⁹ separati a dicto fundo. ꝛ ista est bona rõ. ¶ In eadẽ ibi: de pcipiẽdis autem ꝛc. dic ꝛ quos percipere potuit ipse possessor, vel ipse actor qui vendicat. vide doc. ꝛ Sal. in. l. domuꝫ. C. de rei vẽd. ꝛ ego dixi in dicto. §. si quis a nõ domino. dic vt ibi dixi. ¶ In eadem gl. in fine nota ꝛ signa totam istam glo. que est magistra in materia, ꝛ aduertas quod glo. tota loquitur de fructibus ante litem cõtestatam natis ꝛ perceptis. sed fructus nati lite pendente ꝛ percepti, veniunt semper officio iudicis mercenario deseruienti actioni proposite. vt alia que emergunt ꝛ veniunt iudicio pendẽte. vt. l. ediles. §. item sciendum. ff. de edilitio edicto. licet in supradictis aliter videatur videte hic Ioan. fab.
5 ¶ † Videamus hic ꝙ si aliquis est damnatus in rem, statim debet fieri cõtra eum executio. Quid in fructibus: dic aut extant et idem quia statim in eis sicut re in principali fiet executio. Si autem non extant, ꝛ tunc officio iudicis tenetur in pecunia ꝛ fiet executio in pecunia ꝛ estimatione ꝛ ipse habebit quatuor menses, qui dantur indicatis in actione personali. vt. l. fi. C. de vsu. rei iudicate. ꝛ pro hoc facit. l. si cum executione. §. quod si homo. ff. quod metus causa. Et predicta scdm̃ Io. fabrum procedunt in corporalibus. ¶ Quid in incorporalibus? tu dic vt not. Innoc. in. c. cum nostris. de concessio. preben. in glos. no. ibi incontinenti quod statim cum res transiuerit in rem iudicatam, fiet executio. ꝛ idem Specu. in tit. de senten. excommu. §. videndum restat. Quod potest procedere vt statim dixi, in fructibus si fiat executio in ipsa re incorporali restituenda. Secus autem si fiat executio in interesse propter moram, culpam, vel dolum non restituentis. quia tunc fiet post quatuor menses vt inspiciamus potius naturam rei in qua fuit condemnatus vel in qua sit executio, q̃ naturã petitionis. vt. l. stipulationes non diuiduntur. §. celsus. ꝛ. l. si seruum. §. fi. cũ ibi notatis. ff. de verb. oblig. ꝛ no. glo. in. l. fi. ff. que sen. sine appel. rescin. ¶ In glo. in presenti. in fin.

a ¶ Et si in rẽ. In ti. isto non possent poni exempla oĩa, que sunt necessaria i materia ista necesse enĩ esset qd hic ponerent exempla oĩm actionũ de mũdo: aliqua tamen ponunt exẽpla: forte illa de quibus dubitabãt magꝭ, legislatores. istis premissis venio ad casum sic. vidistis qualiter iudex debet formare verba sententie in actione noxali: sed p deo dicatis, quale debeat esse officiũ iudicis inter aliquos in actiõe reali. Frater dicit ipse libenter. nam aut videt iudex, ꝙ ferenda est snĩa contra petitorem: ꝛ tũc nihil aliud incũbit ei nisi qd absoluat possessorez: aut videtur ꝙ est ferẽda snĩa cõtra possessorem: ꝛ tunc nihil aliud incumbit ei nisi qd cõdẽnet possessorem: vt rem cum fructib⁹ petitori restituat: ꝛ tenetur cõdẽnatus in ista actione reali incontinenti rem cũ fructibus restituere: sꝫ in actione psonali, nõ tenetur incõtinenti rem restituere, sed hꝫ inducias a lege: sed dñe qd si dixerit pos. condẽnatus ꝙ nõ possit rem restituere incõtinenti: ꝛ petit tẽpus restituendi. Frater si videat iudex qd calũniosus sit, ꝛ tps petat frustratorie nõ dabit ei tps ꝛ nisi restituerit iurabit cõtra eũ in litem. Si vero frustratorie non petat tps, bene dabit ei iudex tẽpus intra qd restituat secũdum qd sibi videbit. ita tñ qd caueat p bonos fideiussores: qd si intra tẽpus quod sibi datum est nõ restituat quod estimationem litis soluat. h.d.

dic q̃ imo id qd̃ hic dicit̃,q̃ in reali q̃n res extat fit ſtatim executio põt etiã habere locũ q̃n agit̃ perſonali ad rẽ:q̃ eadẽ eſt ratio.ita ſentit gl.i.l. fideicõmiſſi.in ꝑn.in fi.magne gl.ff.de vſuris.et ibi vide Bar.⁊ Flo.⁊ ſic cõuẽtus ad vnã reʒ ſiue actione in rẽ ſiue perſonali.⁊ habeat facultateʒ reſtituẽdi dãdi vel pſtãdi,ſtatim exigetur quod no.⁊ materiã actionis in rem:⁊ materiã petitionis fructuũ late poſui.ſ.de actionibus.§.in ſecunda parte.dic vt ibi:vbi videbitis etiam formam in actione perſonali ⁊ reali,⁊ in fructib⁹.

6 ¶† In hoc autem articulo,an et quando fiat exactio ſiue executio.iſtam queſtionem mouit glo.in.l.fi.C.de executio rei iudicate.⁊ ibi Bar.⁊ doctores quia aut agitur ad pecuniã,aut ad ſpeciem.Si ad pecuniam habet quatuor menſes.vt.l.ſecunda.C.de vſur.rei iudicate.niſi fuerint per iudicẽ abbreuiati.vt.l.ſecunda.ff.de re iudicata.ſine cauſa autem id facere nõ poteſt: imo ſi faceret ſuppleretur a lege.vt.l.iiij.§.ſi qs condemnatus.eodẽ ti.Aut agitur ad ſpeciem,⁊ tunc aut actione reali ⁊ habet tempus arbitrio iudicis.vt hic.aut agitur perſonali ⁊ habet quadrimeſtre tempus.vt.l.in fideicommiſ.ff.de vſur.aut agitur pſonali in rẽ ſcripta,vt in actione ad exhiben.vt.l.ſi de eodem.ff.ad exhiben.et tunc idem quod in mera reali vt hic.⁊ idem dicit Bart.in.d.l.fi.in actione qd̃ metus cã.q̃ etiã ipſa,eſt in rem ſcripta.vt.l.metum.§.fi.quod metus cauſa non habet tempus officio iudicis:ſicut in reali.vt.l.cuʒ exceptione.§.quod ſi homo ff.quod metus cã.⁊ ibi no.in glo.Si vero agitur actione miſta,vt in petitione hereditatis.⁊ tũc prout in ea veniũt perſonales preſtationes,ſapit naturam perſonalium.vt.l.hereditatis.C.de petitio.heredita.ita dicit Barto.in.d.l.fin.

7 ¶† Quero an pdicta ꝓcedãt,q̃n quis eſt dãnatus ex delicto ad certã quantitatẽ ſoluẽdã parti,ita q̃ habeat tempus quod datur iudicatis ⁊ rñdet Bal.⁊ Sal.in dicta.l.fin.quod ſic.⁊ allegat caſum in.d.l.ſi cũ exceptione.§.qd̃ ſi homo. ¶ Quid ſi eſt cõdẽnat⁹ ex delicto fiſco,⁊ ſic criminaliter iuxta gl.ª i.l.ij.§.j.de ſepul.vio. ¶ Et dicunt predicti doctores,quod videtur idem q̃ fiſcus vtitur iure priuato ſiue iure cõmuni,niſi appareat de ɔtrario.vt.l.j.cũ ibi notatis.C.de peti.here.in contrarium.Jnno.in.c.querẽti.de off.deleg.vbi dixit,quod in criminali nõ habet locũ quadrimeſtre.per.l.cũ reis.C.de penis.cuʒ ſimilibus ⁊ licet.d.l.cum reis.⁊ ſimiles loquantur ĩ pena corporis afflictiua,nõ pecuniaria:tamen Bal.⁊ Sali.in dicta.l.fina.tenent quod nõ habeã quadrimeſtre:q̃m reatus,oẽm miſerationẽ ⁊ beneficium excludit.vt.l.j.C.vbi ſenato.vel clariſ.ſed dictũ tp̃s quadrimeſtre,dat̃ miſerationis cã.vt.l.ſi cũ militi.§.j.vbi eſt text.ſingularis ff.de compenſatio. ¶ Quid in cõdẽnato ad factũ:⁊ dicunt prefati doctores,q̃ nõ habet dictũ quadrimeſtre:ſʒ petit dilationẽ operi cõpetẽtẽ ⁊ illa dʒ dari vt.l.cõtinu⁹.§.itẽ ſi inſulã.de verb.oblig.Aut dicit ſe nõ facturum ⁊ tũc ſi poteſt tale factũ,ad qd̃ poſſit preciſe compelli:poteſt detrudi in carcereʒ quod facit.vt no.glo.⁊ doct.in l.ſtipulatio.§.ſi nautem.ff.de no.ope.nũ.Bar.⁊ doc.late in.l.ſtipulationes nõ diuiduntur.ff.de ver.ob.aut nõ poteſt preciſe cõpelli ad factum: ⁊ tũc cõferẽdo,in intereſſe liberat̃.vt.d.l.ſtipulationes nõ diuidunt̃.in ver.celſus.⁊.l.ſi inſulaʒ.eo.tit.⁊ ſic vſq̃ ad litis conteſtationem ſup facto vt ibi ⁊ tali caſu cum in effectu ſit cõdẽnat⁹ ad q̃titatẽ:licet pfati doc.non dicant habebit quadrimeſtre tempus.vt alij q condẽnant̃ ad q̃titatẽ.Nec ob.fʒ Bal.in.d.l.ſi.circa fi.q̃ habuerit pmiſſor tp̃s,quo veroſiľr potuit opus fieri. vt.d.l.ɔtinuus.§.itẽ q inſulã.q̃ etiam obligat⁹ ad diẽ,q habuit dilationẽ ⁊ certam conuentionalẽ.⁊ tñ hʒ quadrimeſtre tp̃s.Jdẽ dico in eo q offert intereſſe,ad illud cõdẽnat̃ ⁊ predicta pcedũt,q̃n eſt cõdẽnatus p diffinitiuã.Sinaũt fuerit factũ preceptũ in cõfeſſum ante litis cõteſtationẽ,tp̃e nõ appoſito.dic q̃ habeat quadrimeſtre tempus vt eſt caſus in.l.ſi debitori.de iudi.⁊ ibi gl.⁊ idẽ ſentit in.l.j.C.de cõfeſ.

8 ¶† Quid autem ſi appoſuit tp̃s decem dierũ,vt eſt cõſuetudo.d.l.promiſſor ſtichi.§.j.de conſti.pec.⁊.d.l.ſi debitori.dic q̃ non hʒ locũ quadrimeſtre tẽpus: vt dicit Sali.in.d.l.fi.⁊ Bal.in ꝑin.l.q̃ nec etiã quadrimeſtre ſupplet̃ vel redigit̃:q̃ iudex agit ſeq̃ cõſuetudinẽ,q̃ derogat legi in quadrimeſtri tp̃e.⁊ ſic nõ ob.d.l.iiij.§.ſi qs condemnat⁹.ff.de re iud.Sed aduertas ad id qd̃ dixi,q̃ in perſonali cõuentus ad ſpeciem:habet quadrimeſtre. vt.d.l.in fideicõmiſ.in ꝑin.de vſuris.q̃ illud eſt verũ ſi cõueniat̃ ad tradendũ:ſecus ſi ad dandũ q̃ eadẽ eſt ratio.q̃ cogit̃ dominiũ trãſferre.vt.l. vbi aũt.§.fi.de ver.obli.ſicut q̃n cõuenit̃ rei vendicatione.quo caſu nõ hʒ dictuʒ tempus vt hic: igit̃ ⁊c.ita dicit.d.Jo.in.d.§.illud.de verb.oblig. ¶ Ultimo aduertas,q̃ dictũ tp̃s quadrimeſtre dat̃ miſeratiõis cã.vt.d.l.ſi cũ militi.§.j.qd̃ facit ſi ꝓmitto tibi decẽ Epheſi.⁊ ſic ex primo locũ q̃ habeã a lege tp̃s.vt.l.interdũ.de ver.obli.qd̃ impedit obligationẽ oriri vt ibi:⁊ ſic ante illã diẽ a lege ſubĩtellectã,male agit̃.vt.l.ɔtinu⁹.§.cũ ita.de ver.obl.ſʒ q̃n ꝓmitto tibi aliqd qd̃ eſt a lõge: ⁊ tñ locus nõ exprimit̃ a partib⁹,tũc tẽpus miſerationis cã indulget̃ ſolutiõi.⁊ ante diẽ põt agi ⁊ cõpenſari,vt.d.l.cũ militi.§.j.ita dicit elegãter Bar.in.d.l.continuus.§.illud ⁊c.

SUMMARIUM.

1 Bonefidei poſſeſſor, non videtur quòd teneatur niſi ad fructus extantes.

b **Et ſi hæreditas.** [b] ¶ Jn iudicio vniuerſali, ita fruct⁹ veniũt ſicut in ſingulari:⁊ in vtroq̃ iudicio,malefidei poſſeſſor de non perceptis tenet̃: ſecus in bonefidei poſſeſſore:niſi poſt lit.cõteſta.h.d. ¶ No.q̃ quo ad fruct⁹,idem iudiciũ eſt in iudicio vniuerſali,ſicut ĩ particulari.tu dic vt ſ.dixi.§.pxi.p.l.itẽ veniũt.§.fruct⁹.ff.de pe.hĩ. ¶ Nota q̃ ſiue in actione vniuerſali ſiue in particulari,q̃n poſſeſſor ſua culpa vel negligẽtia nõ pcipit fruct⁹ quos percipere poſſet:ipẽ tenet̃ vt hic.

1 ¶† No.q̃ bonefidei poſſeſſor,non videt̃ q̃ teneat̃ niſi ad fructus extantes:vel quos habet in horreo ſed non ad cõſumptos vel non perceptos.Sed tu dic vt hic in gl.⁊ dixit gl.vt ibi dixi ſ.§.proximo. ¶ No.q̃ tam in iudicio vniuerſali,q̃ in particulari poſſeſſor quilibet tenetur de fructibus conſumptis vel nõ perceptis:vel etiã perceptis pendente iudicio ⁊ poteſt eſſe ratio q̃ incipit titubare de iure ſuo ⁊ ſic effici in mala fide.vt.l.item veniũt.§.petitam.ff.de peti.here. ⁊ in.§.a quo eadem.l. ¶ Jn gl.petit.in fi.an autem petitio hereditatis ſit in rem,vel in perſonam,vel miſta.vide que ſcripſi.ſ.de actio.§.ſed iſte.in ver.in glo.in rem ibi.§.quedam.dic vt ibi plene ſcripſi. ¶ Jn glo.non habetur ratio.in fi. dic iſtam opinionẽ fuit ſimpliciter ſecuta glo.in pxi.§.dic vt ibi dixi.Ego nõ proſequor vlterius hic materiã petitionis hereditatis.q̃ eã poſui. ſ.de actio.§.actionũ autẽ.in verſi.ĩ gl.hereditatis petitione.vſq̃ ĩ finẽ dicti.§.dic vt ibi ne bis idem repetam q̃ fruſtratorium eſſet.

SUMMARIUM.

1 Condemnatus ad exhibendum,nõ habet quadrimeſtre tempus.
2 Iuratur in litem,in actione ad exhibendum.
3 Vſucapio in rebus immobilibus,non interrumpitur ex iudicio moto.

c **Si ad exhibendum.** [c] ¶ Reus nõ exhibẽs reʒ,que in iudicio cepto exiſtit vſucapta actori: ꝑ eo q̃ morã exhibẽdo cõmiſit,cõdẽnabit̃.ĩ quo veniunt

ADDITIO.

a ¶ Juxta gl.⁊ ſolet illa glo.ꝑ ſing. alle.ad hoc q̃ q̃uis pena ſit pecuniaria,tñ ſi applicet̃ fiſco:nõ tm̃ crimialis ſʒ criaľr intẽtata.⁊ illã gl.ad h̃ ꝑ ſin.alle.Ang. ſ.de act.ĩ ꝑn.i.vj. colũ.circa mediũ.

b ¶ Et ſi hĩditas. Jã dixi vobis q̃le ſit offm̃ iudicis,cũ adit̃ iudex ĩ actione in rẽ:mõ videamus qd̃ ẽ offm̃ iudicis q̃n adit̃ in actiõe miſta ſcʒ tã ĩ rẽ q̃ ĩ pſonã.vt in petione hĩditatis ⁊ qd dʒ iudex tũc facere,dico q̃ idẽ dʒ facere in petitiõe hĩditatis qd̃ in rei vẽd.q̃ dat̃ ꝑ ſingulariũ rerũ petitiõe ad dñiã petitionis hereditatis in qua multe res petuntur.h.d. Et qcqd dicat litera,non eſt ꝑ oĩa idẽ vt.j.videbitis. Jlloꝝ autem fructuũ ⁊c.dixit Juſti.iã bñ vidi q̃ tã in rei vẽdicatione q̃ in petitio.hĩditatis,veniũt fructus percepti iudicis officio q̃ dʒ iubere rem reſtitui cuʒ fructibus.Sʒ dñe quid dicemus de fructibus percipiendis,in eo qui cõdẽnat̃ petitiõe hĩditatis vel rei vẽdi.Frater dicit Juſti.aut fuit bonefidei poſſeſſor aut malefidei.Si fuit malefidei poſſeſſor tũc fere ideʒ eſt ĩ rei vẽdicatio. ⁊ peti.hered.vt eodem modo teneat̃ malefidei poſſ.de fructibus quos ꝑ ſuam culpam non percepit,in rei vẽdicatio.ſicut in petitione hereditatis tenetur.ſi auteʒ fuit bonefidei poſſeſſor,non tenetur de conſumptis nec de percipiẽdis niſi poſt litis conteſta.ſicut predo tenetur de fructib⁹ culpa ſcʒ poſſeſſoris nõ ꝑceptis:vľ pceptis ſed conſumptis.

c ¶ Si ad exhibendum.Domine ꝑ deo dicatis mihi, quale ſit officium iudicis in actione ad exhibendum que pſonalis eſt: licet ſit in rem ſcripta:Frater dicit ipſe in actione ad exhibendum, debet iudex iubere quod res exhibeatur ⁊ non ſufficit quod exhibeatur niſi in eadem cauſa exhibeatur in qua cauſa eſſet, ſi a principio fuiſſet exhibita.vnde ſi ille qui iuſſus eſt exhibere rem eam exhibere diſtulerit, ⁊ per ei⁹ moram fuerit res exhibenda vſucapta a poſſeſſore: nihilominus condemnatur ille qui iuſſus fuerit exhibere.Jtem ratione fructuum medij temporis. ideſt eius temporis quod interceſſit poſt litis conteſta.⁊ rem iudicatam debet habere iudex.Jtem incõtinenti debet exhibere,ille qui reʒ exhibere iuſſus eſt ſicut in reali cõdemnatus debet rem reſtituere incontinenti. ⁊ ſic hec actio ad exhibendum,perſonalis eſt: vt.ff. ad exhibendum l.ij. tamen dicitur ſcripta in reʒ. q̃ in multis habet naturam realis actionis. ſed dñe quid ſi condẽnatur in actione ad exhibendũ dicat,q̃ incontinenti non poteſt rẽ exhibere:Frater dicit ipſe ſi videat iudex q̃ ſine fruſtratione petat tempus intra quod rem exhibeat,debet ei dare tempus:ſic tamẽ vt ipſe caueat cum bonis fideiuſſoribus ſe rem exhibiturũ:ſi autem nec iuſſu iudicis rem exhibere velit,nec canere ſe poſtea rem exhibiturũ tunc debet cõdemnari actori,quãta ſua intereſt non exhibitam rem fuiſſe h.d.ſuper iſto.§.

primo quãti solet super illo verbo i vtraq actione eadem rõ pene habetur quare dicit pene ad hoc põt dici ꝫ quosdã sic, ꝙ si malefidei possessor titulũ hꝫ: ꝓpter titulũ excusat in rei vendicatione. sed in petitione hereditatis nõ excusat malefidei possessor a fructibus percipiẽdis propter titulum. Si aũt non habet titulum malefidei possessor in rei vẽ
1 dicatiõe, tũc esset in vtraq actione eadem ratio sicut dicit hic: q2 miti⁹ debet agi cum eo qui conuenit rei vẽdicatione eo ꝙ
2 ipse non est obli
3 gatus. vt. s. de actioni. §. j. et ideo per titulũ excusatur de percipiendis: sed ille qui cõuenit petitiõe hereditatis, obligatus est q2 petitio hẽditatis mista ẽ tam in rem ꝙ in personam: ꝛ iõ ꝑ titulũ nõ excusatur. Dñs aũt Jacobus consonãs dictis Guarnerij antiqui dixit qd illud verbũ pene, positũ hic nõ est aduerbiũ ꝫ magis nomẽ: ꝛ dicit ꝙ in vtroq, eadẽ ratio pene id est ad eandẽ penã tenet vterq ꝓpter malã fidẽ. s. vt teneat de fructib⁹ percipiendis.

a ¶ Si familie erciscunde. Vidim⁹ iam de officio iudicis, in actionibus simplicibus: modo videamus qle debeat eẽ officiũ iudicis. i acti. duplicib⁹ vtputa in iudicijs diuisorijs. Et dicit qd si fami. erciscunde in iudicio actũ sit inter duos coheredes: d3 iudex si possit singulas res singulis here
1 dibus adiudicare i. primo vni vnã, ꝛ postea alteri alterã. et si aliq res preciosa vel magni precij vni fue

ueniunt fructus percepti post litis contestationem ꝛ reo nõ habente facultatem rei exhibẽde, tempus intra qd exhibeat statuitur, q2 si contumax exhibendo fuerit cõdẽnabitur inquantum actor in litem iurauerit. h. d. ¶ Not. ꝙ qui tenet exhibere rem, nõ sufficit ꝙ exhibeat sed necesse est ꝙ exhibeat in eo statu ꝛ existentia q bus res erat tempore quo actũ fuerit ad exhibendũ. Qm iudiciũ motũ per actorez, nõ debet ei facere cõditionem deteriorem. vt. l. j. cũ glos. ꝛ ibi do. C. de iudi. ꝛ. l. aliã. cu3 ibi notatis. ff. de noua. facit. l. pe. ff. si ex noxa. causa agatur. cum ibi notatis. ¶ No. ꝙ qñis re⁹ pendente iudicio, rẽ vsuceperit. tamẽ ad rei restitutionẽ cõdẽnabitur. facit. l. post acceptũ. ff. de rei vẽ. ¶ Et sic no. ꝙ non prodest reo, si rẽ pendente iudicio acceperit. sed secus si ante iudiciũ: q2 tunc posset exceptionẽ prescriptiõis opponere. ¶ No. ꝙ etiam in actione ad exhibẽdũ, veniunt fructus pendente iudicio: ꝛ officio iudicis veniũt.
1 vt. l. ediles. §. itẽ sciẽdũ. ff. de edil. edic. ¶ † Not. ꝙ condẽnatus ad exhibẽdũ, non habet quadrimestre tempus sed statim cogitur exhibere facit. s. eo. in prin. ¶ No. ꝙ petens tempus ad exhibendum, debet cauere ꝙ in tempore statuto exhibebit. alias autem dilatio aliqua nõ est ei concedenda. Facit. s. eo. in princi. ꝛ. l. si debitori. ꝛ ibi Bar. ff. de iud. ¶ † No. quod in actione ad exhibendum, iuratur in litem. ¶ † In glo. vsucapta sit. in fine not. ꝙ vsucapio in rebus mobilibus, q2 est mere fauorabilis non interrũpitur ex iudicio moto ꝛ sic per litis cõtestationem nisi in effectu. vt. d. l. si post acceptum. Quedaz est vsucapio mere odiosa: ꝛ illa interrumpit sola citatione. vt. l. cum notissimi. C. de prescript. xxx. an. Quedã est prescriptio mista. vt ꝓscri. xx. vel x. annorum. ꝛ ista interrumpitur per litis contestationem. vt. l. more. C. de rei vendi. ita dixit Bar. in. l. ij. §. fi. ff. pro empto. ꝛ vide etiaz Bar. in. l. si accusatur. ff. de adulterijs. qualiter autez interrũpitur prescriptio statutaria, vide Bart. in. d. l. ij. §. fina. ꝛ. l. in omnibus. de acti. ꝛ oblig. ꝛ de intellectu illius legis vide Cyn. Bar. Bald. ꝛ Sali. in. l. j. C. de anna. exce. ¶ In glos. condẽnandus. in fi. dic ꝙ condemnabitur quantum interest rem non fuisse exhibitam: nõ autem in tota re. q2 in tota re non interest sua. vt. l. iulianus. §. fi. ff. ad exhibendum. nisi per ipsum actorem fuerit etiam petita res exhiberi ꝛ postea restitui. vt. l. celsus. ff. ad exhibẽdũ quoniam valet talis libellus, peto exhiberi librum quo exhibito peto mihi, vt domino restitui. vt arg. l. j. cum glo. ff. de acti. empt. in princip. de quo vide que scripsi. s. de actio. §. rursus. ¶ Et aduertas ꝙ hic essent examinãde due materie. primo de iureiurando in litem. verum q2 tale scripsi. s. de acti. §. preterea quasdam. in prin. ideo hic omittam. dic vt ibi dixi. ac etiam esset tractanda materia ad exhibendum, quam tractaui in dicto §. preterea quasdam. in ver. in glo. exhibeat in fin. ideo omitto hic. et ibi scripsi plene.

SVMMARIVM.

1 Iudex in actione fami. ercifcũ. & communi diui. si sint plures res communes, singulas singulariter adiudicabit.
2 Differentia inter iudicium fami. erciscun. & communi diuidundo.

Si familiæ erciscundæ.

¶ † Iudex in actiõe fami. ercis. ꝛ cõi diuidũdo, si sint plures res cões, singulas singlr adiudicabit: ꝛ sic vna plus valeat quã altera, in pecunia cõdẽnabit ꝛ heres q ꝑcepit fruct⁹ vel male versatus fuit i re cõi tenebit cohrdib⁹. si vo res sit q deuisionẽ nõ recipiat adiudicabit vni isolidũ q cõdẽnabit cõsocio in pecunia. h. d. ¶ No. ꝙ in

iudicijs diuisorijs, iudex potest vni adiudicare vnã rẽ maioris precij: ꝛ alij aliã rẽ minoris ꝑcij sed postea pecunia adequare ꝛ condemnare illum cuius res plus valet alteri in qtitate pecunie: ita ꝙ postea ꝑtes efficiantur equales: quia omnia per pecuniam facta sunt, ꝛ ad pecuniam possunt reduci: vt. ff. de fideiuss. l. ita fideiussorũ ꝛc. ¶ No. ꝙ hoc iudiciũ competit ꝓ fructibus, quos vnus ex heredib⁹ percepit ex fundo communi. ꝛ sic datur pro omni eo, qd aliqs ex socijs commoditatis ꝛ lucri plus altero socio recepe rit ex rebus cõmunibus. ¶ No. ibi: aut rem hereditariam corruperit. ꝙ coheres qui corrupit: deuastauit: vel maculauit: vel consumpsit rem cõmunem, tenetur alteri coheredi isto iudicio. ¶ Not. differentiam inter iudiciũ fami. ercis. et cõi diuidundo quia iudicium fami. herci. datur pro aliqua hereditate diuidẽda. ꝛ sic ꝓ aliquo vniuersali vel pro eo ꝙ venit ex dicto vniuersali vel generali. sed iudicium communi diuidundo, competit pro diuisione alicuius rei vel rerũ singulariũ cõium. ¶ Nota ꝙ quando petit diuisio super vna re cõi, si commode diuisionem recipiat, pars vnicuiq per iudicem est assignanda. Si autem non recipiat cõmode diuisionem: tunc vni tota res adiudicari debet: et sic alteri socio in estimatione partis est cõdemnandus. Uerum q2 materiam istorũ iudiciorũ, vcz fami. erc. ꝛ cõi diuidũdo ego late posui. s. de acti. §. quedã. iõ hic omitto. dic vt ibi scripsi ꝛc.

SVMMARIVM.

1 Iudex in iudicio finium regundorum, de fundo vnius alteri adiudicare poterit: si viderit expedire.
2 Dominium rei ad iudicatæ ex sola sentẽtia iudicis, in actorem vincentem non transfertur.
3 Dominij translatio, an inducatur ex sententia.

b
1 ## Si finium.[b] ¶ † In iudicio finiũ regũdorum, iudex de fundo vni⁹ alteri adiudicat: si viderit expedire. cũq cui de fundo alieno adiudicat, cõdẽnat in pecunia ꝛ si qd maliciose reperit circa confinia gestũ esse, ei⁹ nomine condemnat ꝛ adiudicatione iudicis dominiũ transfert. h. d. ¶ Nota ꝙ iudex in iudicio finiũ regũ. nũq de fundo vnius põt dare alteri: nisi ex necessaria cã vt cõmodi⁹ vt vtriusq agris alijs confinibus diuidi ꝛ distingui. ¶ No. ꝙ iudex nisi ex necessaria ꝛ vlteriori cã, nõ põt rẽ alterius, dare alteri: sicut princeps non põt mihi tollere dñiũ rei mee ꝛ dare alteri sine cã. vt. l. itẽ si verberatũ. i fi. ff. de rei ven. ꝛ. l. lucius. ff. de euic. ꝛ no. Ang. in. d. l. itẽ si verberatum. ꝛ no. Bar. in rub. in prima ꝯstitutione digestorũ in prin. ꝛ ibi Bal. ꝛ doct. ꝛ no. do. in. l. fi. C. si cõtra ius vel vti. publ. ¶ No. ꝙ ille q malitiose se gessit circa cõfines: vt q2 lapides vel arbores cõfinales erexit. vel excidit tenet: ꝛ puniri põt de termino moto. ¶ Nota ꝙ ille qui nõ patitur metiri fundũ suũ ad mãdatũ iudicis, vt cõtumax ꝛ inobediẽs põt puniri. ¶ No. ꝛ ad hoc semper allegat, ꝙ ex sñia ꝛ adiudicatione iudicis dominia trãsferuntur. ¶ In gl. j. vsq ad gl. fi. ꝛc. de hoc iudicio finium regũ. q2 late dixi cõtra de actio. §. quedã. in versi. in gl. item finiũ. in fi. ꝛc. vsq ad finẽ dicti. §. dic vt ibi plene dixi. ¶ In gl. fi. ibi: q sic accipe si fuerit facta immissio. no. ꝛ tene mẽti istã gl. q semp al
2 legat † ꝙ ex sola sñia iudicis, nõ trãsfert dñium rei adiudicate in actorẽ vincẽtẽ: imo opus est vt postea virtute dicte sñie ꝑ iudicẽ vel ꝑ nũtiũ nomine iudicis immittat actor in possessionem dicte rei adiudicate. ꝛ põt esse ratio: q2 cũ factum iudicis dicat factũ partis: vt. l. si ob causaz. C. de euic. l3 pars concedat alicui titulũ sup aliqua re, nõ tamẽ trãsfert dominiũ sue rei nisi actualiter tradat. vt. l. traditionibus. cũ ibi notatis ꝑ glo. ꝛ doct. C. de pactis. vel ꝓ eo cõstituat se possidere.

rit adiudicata: ꝛ ad hoc alteri fuerit granat⁹: tunc debet iudex illum cui res ꝑciosa ad iudicata ẽ, alteri i certa summa pecunie: condẽnare vel qd sibi visum fuerit facere. et si vnus heredũ rem hereditariam cõꝑhẽdit, vel sol⁹ fruct⁹ alicui⁹ fundi ꝑcepit coheredi eo nomine tenetur: ꝛ istud iudicium quoddam mõ habet locũ inter coheredes vel qtuor vel plures sicut inter duos. ¶ Eadem interueniunt ꝛc. Jam habuistis de officio iudicis in iudicio fami. ercisc. Sed domine pro deo dicatis, qd ẽ officiũ iudicis in iudicio communi diui. Frater dicit Justin. eodem modo se d3 habere i iudicio cõi diuidundo iudex, sicut in iudicio fa. erci. quia si aliqui qbus plures res sunt cões intẽtãt iudiciũ cõi diuidundo inter se d3 iudex si ꝑles res fuerint res cões vni vnã: alteri alteraz adiudicare. Si autẽ de vna re agãt, si cõmode diuidi poterit eã diuidere debet vni vnam partem, alteri alteram partem adiudicare. ꝛ si pars vni assignata melior sit, q altera que alteri assignatur: tũc debet iudex eum cui meliorem partem assignauit, alteri in quadam summa pecunie sicut ei visum fuerit condemnare. Si autem res cõmode diuidi non possit, tunc poterit iudex eam totam adiudicare vni ꝛ eum cui talem rẽ adiudicauerit alteri in certa summa pecunie cõdẽnare. h. d. ꝛc.
b ¶ Si finiũ. Jam vidistis officium iudicis circa iudicium fami. erci. ꝛ cõi diui. modo

videatis q̃lr se dꝫ habere iudex in iudicio finiũ regũ.s.corã quo est cõtrouersia ⁊ dicit Iust.ꝙ iudex in isto casu, dꝫ inspicere an necessaria sit adiudicatio:qȯ cõtingit in vno casu vcꝫ qñ fines ĩ tali loco erãt positi:ꝙ ꝓpter loci naturã sepiꝰ fit cõtentio sup terminis veluti si locꝰ fuerit humidus vel morbosus:dꝫ eñi iudex tunc in alio firmo et solido ponere fines ita ꝙ ampliꝰ sup finibꝰ nõ possit esse cõtẽtio ⁊ ita ex agro alteriꝰ, ꝑtẽ aliquã adiudicare alterius agro partẽ adiudicauerit in certa summa pecunie condemnare.hoc dicit.

vt.l.quod meo.ff.de acqui.pos.in ꝑn.ergo.iudex tradat.vt.l.traditionibus.cũ ibi notatis per gl. ⁊ docto.C.de pactis.vel pro eo constituat se possidere.vt.l.quod meo.ff.de acqui.pos.in prin.ergo iudex non transfert dominium,nisi rem tradat. ¶ In eadem ibi sed quid in rei vendicatione si res est aliena.⁊c.dic ꝙ glo.hic videtur reuocare in dubium id qȯ glos.s̃.in princip.loquitur forte in actione finium regun.de qua loquitur text. hic autem loquitur glo.in rei vendicatione:⁊ aduertas.quia id qȯ glo.tenet hic:idem tenet ⁊ dicit in.l.ex hoc iuregen.ff.de iusti.⁊ iure.⁊ idem in l.iij.ff.de pub.Sed contrarium videtur tenere,in l.exceptio.ff.de excep.rei iudi.sed pro prima parte facit.l.si mater.§.ea.in ver.⁊ si forte.ff.de exceptio rei iud.⁊.l.si.eo.ti.⁊.l.statuliberi a ceteris.§.j.ff.de statulibe.pro alia parte facit dicta.l.exceptio.⁊ rationes ibi allegate in glo. item sententia est de iure ciuili ergo non potest transferre dominium.quod est de iuregentium.vt.l.ex hoc iuregentium.Potes concordare opiniones,⁊ dicere si pronuntietur rem ad titium pertinere trãsfertur vtile dominium:vt hic in glos.cum similibus non autem directum dominium.Ita loquũtur glo.contrarie.vt.l.iij.§.j.ff.de arbi.vel dic vt colligi poterit ex his que.j̃.dicam. ¶ In eadem ibi.l.si mater.in fin.no.ex ista glo.⁊ clarius colligitur ex glo.in.l.pomponius.§.si iussu.ff.de acqui.pos.ꝙ in obtinentem in publiciana,per ip̃m intentata si conuentus fuit dominus transfertur vsucapiendi conditio.⁊ hoc tenet ibi Barto. allegat.l.statuliberi a ceteris.§.quintus.ff.de statulib. ad fin. Sed aduertendum scd̃m Ludo.in d.§.si iussu.inquantum dicit Barto.ꝙ si conuentus fuit dominus,obtinens in publiciana acquirit dominium:quia hoc videtur mirabile et non verum quia aut volumus consyderare mentem iudicis proferentis sententiam.⁊ ẜm quam mentem debemus sententiam interpretari iuxta.l. ab executione.in princip.de app.⁊ tunc clarum est,ꝙ ex sententia dominium non transfertur cum ipsa referatur ad honorem libelli.vt.l.fundus.ff.communi diui.in quo libello intentans publicianam,non asserit se dominum.vt.s̃.de acti.§.sed iste.et ibi plene dixi.et facit.l.minor.§.j.ff.de euict.igitur ⁊c.aut volumus consyderare mentem ipsius agentis,que declaratur per verba libelli.l.si liber.ff.de sup.leg.⁊ similiter est dicendum,qȯ dominium non transfertur.quia intentauit publicianam in qua non allegat se dominum:⁊ que non competit ratione dominij:sed ratione aduocande possessionis amisse:vt.l.j.ff.de public.Aut volumus consyderare mentem ipsiꝰ conuenti.et similiter idem:cum eius mens non fuerit transferre dominium.sed possessionem ad quam solam agebatur.tamen debemus eius mẽtem interpretari,ex interrogatione libellantis. vt.ff.de interrog.acti.l.si fideiussor.§. qui interrogatur.Unde ẜm Ludoui.debemus concludere,quod virtus sententie in hoc casu non debet operari vltra mentem indicantis ⁊ partium.vt.l. non omnis.in princip.ff.si certum peta.non obstat.d.l.statuliberi a ceteris.§.quintus.in fi.quia imo intentans petitionem hereditatis, asserit se heredem esse in vniuerso ⁊ per consequens dominũ.s̃.de here.quali.⁊ diffe.§.fi.⁊.l.titius .ff.de hered.insti.⁊ ita tenet Raph.⁊ Ioan.de imo.in d.§.iussu. ¶ Secundo habes ex ista gl.que dicit. quando agitur rei vendicatione,ꝙ transfert dominium per singularem limitationem ad.l.iij.§. subtilius.ff.de condi.ob cau.qꝛ licet rei mee,quã tibi trado vt tuam non transferam in te dominium:quia erratur in causa translationis vt ibi: ⁊ ibi vide Bar.⁊ docto.Attamen hoc dicitur esse verum,nisi tradatur virtute sententie. vt hic glo.ordin.et est casus ẜm vnam lectu.in.d.§.si iussu.⁊ sic habes ꝙ si res restituat̃ mihi vt mea,q̃ in veritate nõ sit mea ⁊ restituẽs sit dominus trãsfert dñiũ in me:al's vsucapiẽdi cõditio trãsfert vt

in hac gl.⁊ est casus ẜm Bar.in.d.§.si iussu.⁊.l.si per errorem.ff.de vsu.
3 ⁊ ibi vide Bar.⁊ doc. ¶ †Sed ꝓ pleniori intelligẽtia huiꝰ passus,an ex sñia inducat̃ dñij trãslatio:ex his que no.Bar.⁊ doc.in.d.§.si iussu. ⁊ Cy.Bal.⁊ Sali.⁊ Ange.in.l.traditionibus.C.de pac.⁊ Bart.in.l.ex hoc iuregen.ff.de iusti.⁊ iure ⁊ Bar.⁊ Sali.in.l.j.C.com.vtriusqꝫ iud.⁊ Bal.⁊ Ang.in.l.sed ⁊ si res.ff.de pub.pȯt sic dici.Et prio ꝙ duplex est qȯ:prio an ex sñia transferat̃ dñiũ:Scd̃o an requirat̃ etiã traditio.an etiã sine traditiõe,nihilominꝰ ex sñia trãsferat̃ dñiũ:Quãtũ ad ꝑmã qȯnẽ,dic:aut loqmur in sñia dispositiua.vt qñ lata est in q̃rela inoffi. test.vel petitionis hereditatis:ex qua cõstituit̃ qs verꝰ heres.Aut loquimur in sñia declaratoria,q̃ fert̃ sup actiõe reali.vt in rei vẽdicatione.vt.l.ex diuerso.§.j.⁊ ibi late gl.⁊ Bar.ff.de rei vẽ.⁊.l.sicuti.§.si q̃rat̃. ⁊ ibi gl.ff.si serui.vẽdi.Aut in sñia indiciaria,q̃ fert̃ sup iudicio cõi diuidũdo.vel ĩ actiõe ꝑsonali.Primo casu,inducit̃ dñij trãslatio.casus est ĩ.d.l.statuliber a ceteris.§.qntꝰ.in fi. ¶ Scd̃o casu.aut sñia est cõdẽnatoria:aut absolutoria:si cõdẽnatoria,tũc aut actor q declarat̃ dñs, est dñs ĩ rei veritate:⁊ tũc nõ trãsfert̃ ex sñia dñiũ:sꝫ fit restitutio possessiõis vel detẽtionis tm̃.vt.l.officiũ.ff.de rei vẽ.⁊ hoc vult gl.in.l.pȯponiꝰ.si is.ff.de ꝓcur.aut nõ erat dñs actor,⁊ tũc si restituens est dñs, trãsfert̃ dominiũ.Si aũt nõ est dñs trãsfert̃ vsucapiendi cõditio.⁊ ita pȯt intelligi iste tex.⁊ ista gl.⁊ isto mȯ possunt saluari ⁊ concordari gl. quarũ vna est in.l.exceptio.ff.de excep.rei iud.Alia cõtraria in.l.si inter te ⁊ me.l.si qs rẽ.e.ti.⁊ in.l.sunt ⁊ alie.ff.de pub.⁊ hic.Scd̃o casu qñ fert̃ absolutoria:tũc aut absoluit̃ reꝰ,ꝙ actor dñs nõ ꝓbauit de dñio suo:⁊ tũc clarũ est ꝙ dñiũ nõ trãsfert̃ in reũ lꝫ in veritate actor esset dominꝰ.vt.d.§.si is.Aut absoluit̃,qꝛ reꝰ assumpsit in se onꝰ probandi de dñio,⁊ illud ꝓbauit iuxta.l.circa.ff.de proba.⁊ tunc clarũ est,ꝙ dñium transfert̃ in reũ si actor erat dñs ⁊ nõ reꝰ.vt.d.§.sꝫ si is.⁊.l.sed ⁊ si possessori.§.fi.cũ.l.seq.ff.de iurein.aut fuit absolutus qꝛ nec actor nec ipse reꝰ ꝓbauit aliqd de dñio.⁊ tũc nõ transfert̃ dñiũ:sed remanet tm̃ nuda possessio penes eũ:sicut primo habebat.vt.d.l.sed ⁊ si possessori.§.fi.cũ.l.seq.⁊ idem si pronuntietur isto modo vcꝫ pronuntiamus rẽ petitoris nõ esse:qꝛ nõ est bonũ argumentum a contrario sensu:ergo est ipsius rei:vt.l.si inter te ⁊ me.in fine.Tertio casu ꝑncipali qñ sentẽtia est adiudicatiua.⁊ tũc serua qȯ dixi ĩ secũdo casu ⁊ mẽbro ꝑncipali vcꝫ ꝙ si restituẽs est dñs,transfertur dñiũ sꝫ nõ vsucapiẽdi cõditio.vt.d.§.si iussu.cõiuncta.d.l.si ꝑ errorẽ.Sed aduertas,ꝙ in oĩbꝰ casibꝰ in quibus dixi ex sentẽtia trãsferri dñium:intelligas si sentẽtia est diffinitiua cũ plena cause cognitione:secꝰ si esset mere interlocutoria,cũ modica cause cognitiõe qꝛ tũc nõ dñium,sed vsucapiẽdi cõditio tantũ trãsfertur.textꝰ est de re iudi.l.a diuo pio.§.si sup rebꝰ.in fi.⁊ ibi no. ¶ Uenio nũc ad scd̃m principale.an trãsferat̃ dñiũ.ita tñ si traditio ex sñia secuta fuerit,an nõ.Dic aut loquimur in sentẽtia rex corporaliũ,aut incorporalium.Primo casu clarũ est,ꝙ requirit̃ traditio.vt hac gl.in prin.ex regula.d.l.traditionibꝰ.C.de pac.⁊ probatur in.l.sciendum.§. si fundũ.ff.qui satisd.cogan.facit.l.qui vniuersas.§.item cum pretor.⁊ quod ibi Bar.⁊ Ang.⁊ moderniores.ff.de acqui.posses.⁊.ff.de pigno. actio.l.non est mirum.Secundo casu aut res non sunt omnino incorporales:quia coherent corporibus vt sunt seruitutes:vt puta vsusfructus qui coheret fundo et proprietati:quia ex fundo percipitur. et tunc requiritur traditio et apprehensio illius rei:cui incorporale adheret vt dicatur transferri vsusfructus et eius quasi dominium. vt.l.iij.§.dare.ff.de vsufruct.et.ff.de damno infecto.l.a quo fundus. et quod ibi gloss.⁊ Barto.Aut sunt iura omnino incorporalia:vt est ius eligendi:quod non coheret alicui iuri incorporali.et tunc ex solo verbo iudicis,transfertur quasi dominium absqꝫ alia traditione ex quo traditio proprie in incorporalibus non cadit.vt.l.si seruus. §.incorporales.ff.de acquiren.rerum domi.hoc vult Innocen.in.cap. cum nostris.de concessio.preben.quem Innocen.licet Bald.simpliciter fuerit secutus in supradictis locis pro Innocen.faciat ista glo. hic circa fin.Attamen Lud.dicit non fore ita simpliciter intelligendum:quia imo non ex solo verbo iudicis quasi dominium transfertur:sed ex patientia illius contra quem sententia lata est que patientia in incorporalibus habet vim traditionis.vt argu.l.quoties. ff.de serui.et facit.l.corruptionem.cum gloss.C.de vsufruct. et.l.pluribus.§.si placet.ff.de verbo.obligatio.Ultimo quia in isto titulo,tractatur de officio iudicis:vide multum late in Speculo de officio iudicis in princi.et.§.j.per totum.De quo etiam vide que scripsi.s̃.de act. in princi.et vide omnino que scripsi.s̃.de acti.§.preterea quasdam.et dic vt ibi ne bis idem in eodem libro repetam. ¶ Et ex predictis no. quia vidi multos ponere se in dubio,quando habent primum decretum:⁊ virtute primi decreti sunt in tenuta:quod quando veniunt ad secundum decretum,nunq̃ȝ iterum faciunt se mitti in possessionem. Sed iudicio meo non bene.Cautius est quod quando veniunt ad secundum decretum,quod iterum faciant se mitti in possessionem:cum tunc acquirant dominium et non ex primo decreto.Item requiritur quod virtute dicte sententie,secundi decreti mittatur in possessionem vt dicit glo.fin.in prin.igitur ⁊c.quod nota perpetuo.quia vidi multos errare ⁊c.

¶ De publicis

De publicis iudicijs *Rubrica.*

SVMMARIVM.

1 Pœna pecuniaria quando apponitur per legem, an debeat fisco applicari.

¶ In glo. rubrice. in fin. dic. videas ergo ꝙ ꝗuis non simus in principio vnius libri: tamē cōtinuatio potest fieri a remotis, de quo dixi in rubrica proemij hui⁹ cōpilationis. vt. §. de obli. in rub. dic vt in dictis locis. ¶ Et aduertas ſm Ioā. fab. ꝙ bonus iudex cū dolore dꝫ trahi ad penas īponēdas, ⁊ inuitus. xxiij. q. v. quasi per totū. ⁊ maxime. i. c. miles. ⁊. c. cū minister. nā si iudex gloriaī i morte hoīs (sicut nōnulli faciunt) homicida est vt ibi ptꝫ. al's aūt diceret minister dei. vt ea. q. c. q malos. ¶ Et etiā aduertas ꝙ glos. dicit hic de publicis actionib⁹ ⁊c. ⁊ sic appellat in hoc titulo actiones. ⁊ idē vř velle gl. ſm vnā lec. i rub. ff. e. ſꝫ tu dic vt etiā dñs me⁹ Io. ꝙ est lōga differētia vtrū dicaī actio vel accusatio: nā accusatio ꝓprie est, qñ ex ea imponiī pena ꝗ ꝗuis sit pecuniaria tñ qñ applicaī fisco dicitur accusatio criminalis: vt. l. iij. §. j. ff. de sepul. vio. ⁊ ibi glo. no. ⁊ ibi Bar. lꝫ allegetur glo. contraria. et ibi Ia. bu. ⁊ doc. in. l. si qua p calūniā. C. de epi. ⁊ cle. Sed actio est ius ꝓsequēdi in iudicio qđ sibi debeī. vt. §. de act. in prin. vnde cū hic agaī de pena applicāda fisco, ⁊ puniēdis delictis, clarū est qđ dꝫ dici de publicis accusationib⁹ ⁊ nō de publicis actionib⁹. ¶ † Quid aūt in dubio qñ p legē apponiī pena pecuniaria: an debeat applicari fisco et sic intelligaī introducta accusatio criminalis: an actio ⁊ sic ciuilis applicāda parti. est. gl. in. l. iubemus. §. is quoqꝫ. C. de sacrosan. eccl. ⁊ in. l. iij. §. hec aūt actio. de his q deie. vel effu. ⁊. in. l. si qs id qđ. in glo. de iurisdi. om. iud. Prima gl. dicit ꝙ debet applicari fisco. Et ibi Bal. ⁊ ibi do. meus Flo. aliter dicit ꝙ in dubio debet applicari p dimidia, parti: et pro dimidia, fisco: pro qua opinione facit. c. j. que sint regalia. Alij dicūt simpl'r penā applicari debere parti: ⁊ sic sibijnuicē ꝯtradicūt. Sed possunt dicte gl. ꝯcordari. vt tāgit Bar. cōtra hic in. l. agraria. de termino moto. Quia aut dicitur cōpetere actionē, ⁊ pena applicaī parti. al's si accusationē, applicatur fisco, ⁊ ideꝫ si simpliciter imponaī pena. p. l. pe. de mō mulctarū. ¶ Quid si lex dicat iudiciū dabo in tantā quātitatē: Dic ꝙ in dubio applicaī parti, ⁊ sic sumiī p actiōe. vt. d. l. si quis id quod. de iurisd. om. iudi. ⁊ facit. l. penul. et fin. ff. de in ius voc. Nec ob. d. l. fi. ff. de litig. vbi videī ꝙ in dubio semp pena debeat applicari parti: ꝙ potest responderi ſm dñm meū Io. in rub. ff. eo. ꝙ quādoqꝫ imponitur pena per nomina respectiua. vt duplū, triplū. Quandoqꝫ imponitur per nomina simplicia. puta. xx. libras auri. Primo casu loquitur contrariū, ꝙ nō potest esse quod in duplo non insit simplum: vt est casus in. l. hoc edicto. §. j. ff. de publica. quia cum simplum veniat applicandum parti: aliud postea simplum quod est pena, similiter parti applicabitur. vt argu. l. iam hoc iure. de vulg. ⁊ pupilla. Secundo casu procedat dictum Bartoli: dic vt in his latius per dominū Ioan. in dicta rubrica.

SVMMARIVM.

1 Iudicia publica, non habent aliquam conformitatem cū priuatis iudicijs.
2 Iudicia publica, quare dicantur?
3 Crimina capitalia, quæ dicantur?
4 Annus & mensis delicti, in accusatione apponi debent non autem dies nec hora.

Publica. Totus iste titulus diuidiī in ꝗtuor partes. Primo ponit ꝙ publica iudicia nō habent cōformitatē cum priuatis. Secūdo vnde dicta sunt publica iudicia. Tertio ponit in genere que pena sit in publicis iudicijs. Quarto sigillatiꝫ demonstrat publica iudicia, ⁊ penas vniuscuiusqꝫ. Secūda ibi: publica autē. Tertia ibi: publicorū iudiciorū. Quarta ibi: publica autem. ⁊ hoc dicit in summa. Iudicia ex edictis publicis descendentia, in multis ab actionibus differūt. Et ꝙ vnicuiqꝫ permittiī accusatio. ideo dicunī publica, quorū pena aliquādo est corporalis, aliquādo irrogat infamiam cū pena pecuniaria. h. d. ¶ Nota ibi: neqꝫ p actiones. ꝙ actio significat ad vtilitatem partis priuate, ⁊ ciuiliter facit quod no. Bar. in. l. agraria. ff. de termino moto. ⁊ dixi. §. in rub. fa. cit. §. de actio. in prin. ⁊ ibi dixi. ¶ No. ꝙ † publica iudicia, nō habent cōformitatē aliquā cū priuatis iudicijs ꝙ differūt ⁊ in instituendis ⁊ in exercēdis ipsis. ¶ † Not. ꝙ dicunī publica iudicia, ꝙ cuilibet competit publica accusatio. ergo quoties vnicuiqꝫ cōpetit publica accusatio, dicitur crimen publicū. facit insti. de suspec. tuto. §. cōsequēs. et sic omnia iudicia que tendūt ad vindictā publicam, possunt dici publ. vt hic: ⁊ ita etiā loquitur. l. senatus. ff. de accusa. ita dicit Azo in summa huius ti. Quedā autē dicuntur iudicia publica, que descendunt ex legibus publicorū iudiciorum. ita dicit Bar. ⁊ docto. in. l. j. circa prin. ff. eo. ¶ No. ꝙ nō oia publica iudicia, sunt capitalia ꝙ quedā sunt tantūmodo pecuniaria. ¶ † No. ꝙ capitalia crimina, dicunī quoꝝ pena est vltimum suppliciū. vel sit pena metalli, vel deportationis. ¶ In gl. j. ibi: imo p accusationes. supple tu vel etiam per inquisitiones. vt. l. ij. §. si publico. ⁊ quod ibi gl. Barto. ⁊ Ang. ff. de adul. ⁊ no. Ang. plene in. l. si vacantia. C. de bo. vacan. lib. x. ⁊ no. plene Sali. in. l. ea quidem. C. de accusa. de quo vide que latissime scripsi in meo tractatu maleficiorum. in glo. in ver. hec est quedam inquisitio ⁊c. Secundo per accusationem. vt dicit gloss. de quo per Barto. ⁊ Salic. in. l. ij. C. de accusa. de quo late scripsi in dicto tractatu meo, predicto malefi. in gloss. necnon ad querelam titij. dic vt ibi latissime scripsi. Tertio de crimine potest cognosci per denuntiationem, de quo per Bartol. in. l. diuus. ff. de cust. ⁊ exhiben. reo. de quo etiam per Salice. in. d. l. ea quidem. C. de accusa. et per Barto. in auṫ. ad reprimendum. in ver. per inquisitionem, accusationem, ⁊ denuntiationem. ⁊ per canonistas in. c. nouit. de iudi. de quo latissime scripsi in dicto tractatu meo malefi. in ver. necnō ad denuntian. Io. ⁊c. dic vt ibi scripsi. ¶ In glos. ij. ibi dic ꝙ etiam in ciuilibus si vult non autem ꝙ cogatur reus aliquando probat iuxta. l. circa. ff. de proba. ⁊. l. papinianus. §. sed si is. cum gloss. ff. de procura. et. l. sed ⁊ si possessori. §. fin. cum. l. seq. ff. de iureiur. sed in criminalibus in illis casibus inuitus reus, oportet quod probet ad sui exonerationem. ¶ In ea. glo. in fi. no. ⁊ signa istam gl. in quibus conueniant ⁊ in quibus disconueniāt ista iudicia, criminalia, ⁊ ciuilia. ¶ In gl. in instituendis. ibi: ⁊ mensem ⁊ quo commissum est crimen. supple tu ⁊ annum vt puta accuso titium: ꝙ de hoc anno. M. cccclviij. ⁊ mense decembris cōmisit ⁊ perpetrauit tale delictum ⁊c. de quo late scripsi in dicto tractatu in gloss. in verbo de anno presenti ⁊ de mense ⁊c. dic vt ibi. ¶ In eadem glo. ibi: ⁊ locū. dic ⁊ aliquādo locum loci, si in loco loci esset maior pena. vt ꝙ si quis non posset intrare secūdam aulā Potestatis sub tali pena. l. de pupillo. §. si quis nuntiet. ⁊ quod ibi Bar. ff. de noui ope. nun. de quo vide que late scripsi in dicto tractatu malefi. in glo. in verbo in pla tea communis ⁊c. In eadem ibi: ⁊ consules dic ad minus duos: vt. l. forma. ff. de cēsi. l. si quis in fundi vocabulo. ff. de lega. j. nisi locus esset insignis ⁊ notarius per se vt in palatio potestatis. vt. l. j. in fin. de dote prele. ⁊. l. demonstratio. in princip. ⁊ ibi Barto. ff. de condi. ⁊ demonst. Et dixi in dicto tractatu malefi. in. d. glos. in platea communis ⁊c. ¶ In eadem ibi. item dies dati libelli. debet inseri ad quem finem. vtrum dies tali libelli debeat in actis prescribi. vide que scripsi late in dicto tractatu malefi. in gl. in versi. inchoata ⁊ facta ⁊c. dic vt ibi. ¶ † In eadem sed dies
4 commissi criminis vel hora ⁊c. ¶ Not. ꝙ licet annus ⁊ mensis delicti debeat in accusatione vel inquisitione apponi. vt. d. l. libellorum. et. §. dixi tamen dies vel hora delicti commissi, non est necesse quod apponatur. vt. d. l. libellorum. Quod est verum nisi reus petat etiam diem apponi, vt possit facere suas defensiones. tunc si iudici videbitur, dies apponendus est. vt no. Barto. in. l. libellorum. ff. de accusa. in princip. ⁊ not. Bar. in. l. is qui reus. ff. de publi. ind. dummodo reus manifestet iudici, quas defensiones velit facere. ita dicit Salic. in. l. penulti. C. de accu. dic vt ibi in. d. meo tractatu malefi. in verbo de anno presenti ⁊ mense ⁊c. ¶ In eadem ibi. ff. de priua. delic. l. fin. ⁊c. dic tamen non cuilibet competit accusatio de priuato crimine, licet criminaliter agatur. vt ibi vult glos. de quo vide ibi Bartol. et que scripsi in dicto tratactu malefic. in gloss. necnon ad querelam infra scripti Titij. in versicu. quero an possit quilibet de crimine accusare ⁊c. vbi ego damno illam gloss. quia imo licet sit imponenda pena pecuniaria, si tamen sit pena applicanda fisco et non pro interesse offensi, quilibet admittitur ad accusandum vt voluit glo. in rub. ff. de popu. ac. tñ dic vt ibi latius dixi. ¶ In eadem ibi. l. leuia. ff. de accusa. no. glo. qđ in crimine

a ¶ De publicis di. Istā rubricā sic potesꝭ cōtinuare. §. dictū ē de iudi. ciuilib⁹ mō ꝺpublicis. i. de crīalib⁹ videam⁹: hoc nomē eñ publicis qñqꝫ p crīalib⁹ accipiī: vt. ff. de iureiu. l. qđ sena tus vř. sic. dictū est. §. de crimini bus priuatis vt de furto rapina ⁊ iniuria: nūc de publicis est vidē duꝫ ⁊ ꝗ sunt crimina publica: satis presens titul⁹ manifestat publica iudicia ⁊c.

b ¶ In dubio. Ad istud adde Bart. in. l. iij. ff. de sepul. vio. p Alex. oino in. l. si qs id qđ. ff. de uris. om. iud.

c ¶ Publica. Que fini a legislatore vtrū publica iudicia id est publica crimina ordinentur ⁊ ꝯstituātur seu exerceantur per ciuiles actiōes de qbus dictū est: ipse respondet ⁊ dicit carissimi scire debetis ꝙ alio mō instituunī: ⁊ alio mō exerceī publica iudicia ꝙ actiones. ⁊ dicit aliqs: dñe ꝗre dicunī publica iudicia. frater ipse dicit ꝓpter hoc: ꝙ cuilibet de populo daī eorum executio. ⁊ hoc itelligēdū est dūtamen sit habilis ad accusandum. h. d.

leui non requirit solennitas.l.libellorū.de publi. iudi.q2 imo sine solēnitate,fit i eis cognitio ꝛ punitio siue pene ipositio.vt notat Bart.in.d.l. leuia.Ubi videas ꝑ eū ꝗ dicant delicta leuia,ꝛ que grauia ꝛ vide oīno circa h' Bar.in.l.non solū.§.si ex mādato.ff.de iniurijs.in ꝟ.sꝫ hmōi gfa quero. de quo vide in dicto trac.malefi.in gl.in ꝟ.hec est ꝗdā inqsitio ꝛc.in ver.ꝛ pdicta oīa ꝓcedūt in criminib' grauibus ꝛc.In ea.ibi:et notorio ꝛc.No.
a gl.ꝙ in notorio crimine[a] nō requirit solēnitas iuris,imo leuato velo ꝛ ex abrupto pōt ꝓcedi:de ꝗ vide Sali.in.d.l.ea qdē.C.de accu.ꝛ Bal.in.l.cuꝫ fratrē.C.de his q.vt indi.ꝛ in spe.de notorio crimine ꝑ totū.¶ In ea.ibi.l.q cū maior.§.si libertus ꝛc.No.ꝙ regulariter in criminib' nō pōt ꝓcedi ꝑ inquisitionē:sed ꝑ accusationē.Fallit i casibus hic specificatis de quo per Bart.in.l.ij.§.si publica.ff.de adult.ꝛ ꝑ Ang.in.d.l.si vacātia.C. de bo.vacā.lib.x.ꝛ ꝑ Sali.in.d.l.eadē.C.de accusa.de quo vide ꝗ late scripsi ī dicto tractatu meo malefi.in gl.hec est quedā inqsitio ꝛc.circa prin.ī ver.scdo ꝓncipaliter est videndū in quib' casib' pōt de iure ꝛc.¶ In ea.in fi.dic vt no.Ly.Bal.ꝛ Bar.Sali.ꝛ Ang.in.d.l.vbi.C.de fal.¶ In glo. publica.ibi.§.ꝯsequēs.dic vt ibi.s.¶ In ea.gl.in fine ꝛc.Et q sunt ꝓhibiti accusare vide que latissime dixi in dicto tra.malefi.in gl.in verb.necnon ad querelā infrascripti titij ꝛc.in versic.primo ergo ꝓhibet accusare mulier.ꝛ in versi.sequē.dic vt ibi.¶ In gl in metallo.in fi.dic vt ibi dixi.¶ In gl.nō tñ capitalia.Aduertas ad intelligentiā huius tex.ꝙ crimē dicit esse publicū tribus modis: vno modo largissime,vñ indiciū qd fit ad vindictā siue ad vtilitatē publicaꝫ dr publicū. Et isto mō accipit in.l.interdicta.ff.e.ꝛ.l.qd senat'.ff.de iniur.ꝛ.l.licitatio.§.qd illicite.ff.de publica.Alio modo dr large qñ quilibet de populo pōt accusare.ꝛ hoc mō accipit institu.de suspe.tuto.§.consequens.ꝛ.d.l.qd senat'.circa qd dat Bar.in.l.j.ff. eo.in versi.quero vtrum accusatio de suspecto ꝛc. vnā regulā:ꝙ oē iudiciū qd nō respicit offensam certe ꝑsone ꝓncipaliter,de illo pōt accusare quilibet de populo.ꝛ exēplū dicit statutū:si qs iurauerit ꝑ corpus Christi puniat in centū:et sic ista nō respicit offensam certe ꝑsone ꝓncipaliter sed malos mores.ꝛ qlibet pōt accusare.ꝛ ita loquit.l.senatus.de iniur.Et ita dicit etiā ibi Bar.nō autē iste talis punit infamie:sicut nō cōdēnat' de publi.iudicio assumpto stricte.nec ꝯ hoc facit tex.in l.iij.ff.de ꝑuari.q2 bm do.Jo.in.l.j.ille tex.dꝫ itelligi qñ iniuria respicit certā ꝑsonā.al's sec' ne si dicatur oppositū,delicta remanerēt impunita ꝯ.l. ita vulnerat'.ff.ad.l.aquil.Tertio modo accipit publicū iudiciū stricte:ꝛ hoc modo accipit in toto isto titulo ꝛ in.d.l.j.ff.eo. Et ista sunt indicia ex quib' dānat' statiꝫ efficit infamis.vt.l.j.ff.de his qui no.infa.ꝛ dixi.s.de pena te.litig.§.j.vnde nō sequit qlibet accusare pōt,ergo est publicū iudiciū prout accipit hic vt fiat infamis:ꝛ sic strictū publicū iudiciū ita sentit Azo in summa huius ti.¶ Quero ꝑ statutis alterata est pena homicidij falsitatis ꝛ simonie. An propter hoc desinat esse delictū publicū:vide late Bar.in.d.l.j.in ver. vlteri' q̄ro statuto.¶ Ex supradictis pōt inferri ꝙ lꝫ statutū dicat ꝙ de tali delicto qlibet possit accusare, ꝙ tñ tale delictū qd sui natura non sit publicū ꝓpter hoc nō efficit publicū:quo ad effectus veri vel stricti iudicij publici.de quibus.j.in hoc tit.Ita dicit Bar.in.d.l.j.in fi.ff.eo.

ADDITIO.

¶ Notorio crie. Adde hic ꝙ delictū siue crimen notoriū est qd ꝓbatū ꝛ de quo cōstat per testes ꝯ quos nihil opposuit ꝑ sniaꝫ a qua non extitit appellatū vel ꝑ ꝯfessionē nō ipugnatā.vide Anto.de bu.in.c.cū spāli.§.j.de app. ꝛ Alexā.in.l.ab accusatiōe.§.mūtiatorē.ff.ad senatuscōsul.tert. Et ad Ang.ad de Alex.i apost. ad Bar.in.l.ij.§. si publica.ff.ad leg.iul.de adul. in.v.col.

SVMMARIVM.

1 Crimen lesæ maiestatis dicitur publicum.
2 Tentans aliquid contra rempublicam,dicitur committere crimen lesæ maiestatis.
3 Pœna criminis lesæ maiestatis

b
1 Publica.[b] ¶ † Crimen lese maiestatis,est publicum. Et in duobus casibus morte non extinguitur,sed memoria defuncti damnatur.h.d.¶ Nota ꝙ q molitur aliqid contra principem,dicitur incidere in crimen lese
2 maiestatis.¶ Nota ibi rem publicam.† ꝙ tentans aliquid contra rem publicam,sicut contra principem dicit cōmittere crimē lese maiestatis. Et clarū est ꝙ hic intelligit de re publica romanorum:ꝙ incidit in dictum crimē.vt.l.j.ij.iij.ꝛ.iiij.ff. ad.l.iul.maie.facit.l.eum qui vectigal.§.j.de verb. sig.Sin aūt molitus fuerit cōtra alias ciuitates vel dños particulares,inferiores a ꝓncipe.an dicatur incidisse in dictū crimen:Et glo.in.l.j.ff.ad l.iul.maie.dicit ꝙ non.Sed Bar.ibi dicit ꝙ congregās gentē in alijs ciuitatib',ꝙ in ciuitate romana incidit in crimen legis iulie de vi.non crimen lese maiestatis.Quod credo verū nisi sit talis ciuitas,ꝗ nō recognoscat superiorem.q2 tunc perinde esset acsi in principē vel rempublicā romanorum molit' esset vt no.gl.in.l.fi.ꝛ ibi Ly.C. de prescrip.lon.tempo.ꝛ Bar.in.l.hostes.ff.de capti.Et hoc voluit Bart.in.l.lex.xij.ta.ff.ad.l.iul. maiesta.Et pro hoc facit qd no.Sali.in.l.quisqs. C.ad.l.iul.maie.in.ij.col.in versi.quero tunc quid sit proditio ꝛc.Et pro hoc est glos.in.l.fallaciter. C.de abol.Ubi tñ Salice.aliter distinguit vꝫ ꝙ aut ꝓpria patria prodit,vt a principe auferat.et tenet crimine lese maiestatis.secus si ꝓditur ad aliū finem,ꝙ vt principi auferat.ꝛ ita ꝓprie loquitur ibi tex.de quo vide que scripsi in dicto tractatu meo maleficiorū in glo.in verbo:Che hai tradito,la tua patria.in prin.dic vt per Bart.in aut.
3 qui sint rebelles.circa prin.¶ † Nota ꝙ pena criminis lese maiestatis,est animaduersio in corpꝰ: ꝛ sic mors naturalis.supple tu cū publicatiōe bonorum.vt.l.qsqs.C.ad.l.iuliam maie.de quo vide que scripsi in dicto tracta.in glo.et eius bona publicamus ꝛc.ꝛ filij non succedunt alicui.vt ibi si sunt masculi:femine autē,in certa parte succedere matri ꝛ non patri delinquēti,possunt.de quo vide que scripsi in dicto tracta.in dicta glos.Che hai tradito la tua patria.in versi.ꝛ aduertenduꝫ est ꝙ ꝓpter tale delictū ꝛc.cum versi.sequen.ꝛc. dic vt in.d.l.quisquis.ꝛ in glo.ꝛ per doct.ibi ꝛ eo ipso,quo incepit quis tractare tale crimē:statim ꝛ ipso iure est sibi iterdicta administratio bonorum suorū.vnde cognito delicto,omnia alienata etiā ex causa onerosa retrotractātur.tanꝙ gesta ab eo q non habebat potestatem administrandi ꝛ alienandi.vt.l.j.eo.tit.ꝛ ibi doc.ꝛ no.Ly.Bal. ꝛ Sali.in.l.si qs post hac.C.de bonis damna.Et no.Bart.in.l.post contractū.ff.de dona.de quo vide ꝗ scripsi in dicto tractatu maleficiorū in dicta.gl.in verbo.Che hai tradito la tua patria ꝛc. in ver.ꝛ bene scias ꝙ ꝙ primū dic vt ibi.¶ Not. casum singulareꝫ in quo memoria hominis.ꝛ sic post mortē dānatur.ꝛ sic morte nō extinguit crimen ꝛ processus.vt.l.j.ꝛ per totū.C.si reus vel accusa.mor.fuerit.et.l.j.ꝛ ꝑ totū.ff.si pen.ap.mors interue.¶ In gl.ꝛ memoria.in fi.dic vt.s.de here.que ab intesta.§.per contrariū.ꝛ quod ibi per glo.ꝛ ibi dixi.q2 contra memoriam delinquetis, etiam mortui:ꝛ non contra ipsum formand' est processus.ꝛ ipsa memoria est cōdemnanda.ꝛ filij sunt citandi ꝛ alij coniuncti,ad contradicendum quicquid volunt ne memoria damnet.Ita dicit Ang.in.l.fi.C.ad legē iul.maie.Sed aduertas ꝙ tali facultati dānandi memoriā iam mortui,prescribitur quinquennio.vt.l.ij.C.de appel.Et de his dic vt plenius dixi in dicto tractatu et dicta glo.Che hai tradito la tua patria ꝛc.in ver.ꝛ bene aduertas ꝙ tale crimē potest ꝛc.Et in glo.qui iudex vidēs ꝙ nō cōparuerūt ꝛc.in versi.ꝛ bene nota ꝙ in crimine ꝛc.dic vt in dictis locis.¶ Et singulariter tene menti ꝙ in isto delicto etiaꝫ ex sola scientia,quis potest dānari etiā sine cōsensu aliquo vel facto vel operatiōe.vt.d.l.quisqs.ibi qsqs ꝛc.Et nota bene.l.vtrū.ff.de paricidijs.Et ita cōmuniter obseruat.lꝫ Bal.in quodā suo cōsilio qd incipit ꝙꝙ allegata sunt plura ꝛ pulchra ꝛc.teneat cōtrariū per bonas rationes.De quo vide ꝗ late scripsi in dicta gl.Che hai tradito la tua patria

b ¶ Publica.Scire debetis ꝙ publicorū iudicior ꝗdā sunt capitalia.ꝛ ꝗdā nō capitalia.Capitalia dicunt illa ꝑ ꝗ infligit mors vl' exiliū ꝑpetuū vel ignis vel aꝗ interdictio vl' in metallū dānatio publica aūt non capitalia sunt ꝗ ingerūt ifamiaꝫ cū dāno pecuniario publica autē iudicia ꝛc.dicit ꝑ deo ponatis nobis exēpla de publicis iudicijs ꝛ capitalib' Frater dicit ipe libēter vñ dicit ipe publicū iudiciū ꝛ capitale ē legis iulie maiestatis ꝑ quā puniūtur hi q ꝯ imperatorē vel rēpublicā aliquid moliti sunt.ꝑ legē cū iuliā maiestatis puniūt tales vltio supplicio,ꝛ etiā eorū memoria dānat q ꝓncipeꝫ aliquid moliti sunt.h.d.

tua patria ꝛc. in ver. qđ crimē lese maiestatis cōmittit̃ ēt in eo ꝛc. dic vt ibi. Et aduertas q̄ due glosselle i. l. pātoni⁹. §. rei pduelliōis. de acq. her. dicūt q̄ in dicto crimine lese maiestatis appellatur. Dic tū tu, q̄ imo in dicto crimine nō pōt appellari vt dixi in. l. cōstitutiones. ff. de ap. Et in dicto tractatu maleficio℞ in gl. presente ꝛ appellante. dic vt in dictis locis dixi.

SVMMARIVM.

1 Adulterium committens, punitur gladio.
2 Sodomita, punitur gladio.
3 Cōmiscēs se, carnaliter cū virgine vel vidua, punit̃.

a Item lex iuliana de adulterijs.[a] ¶ Ex lege iulia de adulterijs, ī oīb⁹ capitulis ē crimē publicū: cui⁹ pena alr̄ honestiores
1 ꝛ alr̄ hūiles puniunt̃. h. d. ¶ † No. q̄ temerator alienar̄ nup. ꝛ sic adulteriū cōmittēs, punit̃ gladio. ꝛ sic dʒ mori naturalr̄. vt. l. q̄uis. la. ij. C. de
2 adulterijs. ꝛ h. ¶ † Not. q̄ sodomita, punit̃ gladio ꝛ sic morte nāli vt h̄ ꝛ. l. cū vir. C. de adulte. ✲ ADNOTATIO. Hoc crimē si quis cū animali bruto cōmiserit vir ꝛ pecus ambo cōburunt̃, Leuitici. 20. capite ꝛ Exo. 22. ꝛ in canone mulier. xvj. q. j. huic ei crimini, pena ignis debet̃, vt citius a memoria hoīs scelus hoc deleatur, qđ nō fieret si corpora pro eo occisa, ī patibulo remanerēt, Guillelmus Benedict⁹ in. c. raynutius. in verbo mortuo itaq̄ testatore primo. charta. 395. colū. iij. vers. preterea. nu. 138. ex de testamē. ꝛ ideo annis nuper effluxis cū quidam viator cognouisset quēdā puerū. ꝛ Auenione in auspicio fuisset dephēsus, in flagrāti crimine, fuit sentētia definitiua cōdemnat⁹ vt flammis deuoraret̃ put et cōbustus fuit, supra rupe de dōnis dicte ciuitatis Auen., puero aūt pre iuuētute, fuit reseruata vita, quā practicam male obseruauit preposit⁹ maleficio℞ anno domini millesimo quingentesimo quadragesimo, in loco Pōtisorges diocesis Auenio. vbi cum quidā alienigena cognouisset equā. ꝛ deinde aufugisset, ordinauit eque caput fore amputādū, ꝛ in aliquo loco eminēti pilari affigendū, put ꝛ affixū fuit, sed preposito indulgendum erat, cū esset vir illiterat⁹, ꝛ ab imperitis habuisset cōsiliū, quos peritos estimabat Sodomite de ipso, etiā ante accusatiōnē efficiunt̃ intestabiles, Gulierm⁹ benedict⁹ vbi. s. col. ij. vers. ꝛ idē puto in sodomita. nu. 134. Nā ipso iure dn̄ium bono℞ suo℞ admittit, Bal. in aut. incestus. de incestis nup. C. ꝛ de sodomitis plura dixit Anastasius Platius cōsilio incipiēte multos inter cōsil. Barba. descript. nu. 61. vol. j. vbi etiā disputat an sodomia cū vxore, inducat tori separationē, ꝛ cū his adnotationib⁹ ad Angelū, oīpotentis dei implorato suffragio, impono finem, quāplura alia quotidiana, ꝛ ad ppositum facietia in hoc volumine adnotare decreuerā, qđ facere nō potui, cū solū trimestre mihi indultū fuerit, ad emēdandū, corrigēdū, restituēdū, ꝛ adnotandū, arborēq̄ substitutionū supra traditam, edendū, ꝛ illi⁹ tractatū pficiendū, sed dato lōgiori ocio cū tempore maiora policeor me traditurū, duce deo optimo maximo. Auenione. Anto. Caius iurecōsultus Auenionensis. ¶ No. ibi nefandā. q̄ crimē sodomiticū, ē nefandū ꝛ abhorrēdū. iō debēt ꝯ tale nefandū crimē, armari iura ꝛ insurgere leges ꝯ eū. vt. d. l. cū vir.
3 ¶ † No. q̄ cōmiscēs se cū virgine carnalr̄ vel vidua. ꝛ sic cū soluta, tenet̃ pena stupri ꝛ crimē stupri ꝛ nō adulterij dr̄ cōmisisse. ¶ Not. ibi honeste viuētē. q̄ qlibet mulier soluta, q̄ nō honeste viuit nō pt facere aliquē legis laq̄is inodari: vt l. q̄ adulteriū. ī fi. C. de adulterijs. dic vt ibi p gl. ꝛ doc. ꝛ Sal. ¶ No. ibi penā āt eadē lex irrogat ꝛc. q̄ pena stupri nō est pena mortis: sʒ publicatio partis bono℞ vel in humilē corpis coertio cū relegatiōe. ¶ Itē gl. gladio. in fine. dic qđ in adulterio pena mortis, fuit hodie iūcta que nō erat oliʒ tpe ffo℞. vt no. gl. ī. l. q cū vno. §. adulterio. ff. de re mili. Et dicas q̄ in talib⁹ delictis, ēt p viā inqsitiōis pōt pcedi: vt. l. ij. §. si publico. et Bar. ff. de adul. ¶ In gl. viduā ibi vel licite concubine ꝛc. dic q̄ h̄ pcedit de iure ciuili. sʒ de iure canonico, nō est pmissa. vt ī cle. ad nr̄m. de here. igit̃ ꝛc. ¶ In gl. fi. ī fine. no. ꝛ signa istā gl. Et de materia adulterij, stupri, ꝛ lenocinij, ꝛ de eo℞ penis: ꝛ qs possit accusare ꝛ qs pferat̃ ꝛ de eorū penis. Et de mō articulandi ꝛ de mō pbandi in adulterio ꝛ gneraliter totā illā materiā. vide in dicto tractatu maleficio℞. in glo. Che hai adulterata la mia dona ꝛc. ꝛ per totam glossam ꝛc.

a ¶ Item. l. iuli. de adulter. Vidistis iā vnū publicū iudicium: hic ponit do. Iust. exēplum de quodā alio iudicio publico. s. de l. iul. de adul. q̄ puniūtur temeratores nuptiarū, vltimo supplicio ꝛ illi qui cū masculis rē nefandā ɔmittūt: ꝛ nō solū puniunt̃ illi q adulteriū cōmittunt. l. iuli. de adul. sʒ etiā qui virginē: vel viduā honeste viuētē stuprauerit: si eī honest⁹ cum honesta muliere fornicat̃, patiet̃ publicatio nē dimidie partis bono℞. si aūt humilis sit, relegabitur.

b ¶ Itē lex corne. Supra vidistis duo exēpla publicarū actionū, adhuc dabo vobis vnū exēplū vʒ in l. corn. de sic. q̄ homicidas punit. et etiā eos q cū telo ambulant, hoīes interficiēdi cā. Sʒ q̄ sit ui a dn̄o Iusti. qđ est telū? Frater dicit ipē stricte accipiēdo telū est qđ ab arcu emittitur: large tū loquēdo dr̄ telū qcqđ emittit̃ vel de manu vl̄ de arcu. dūtū nocere possit. ꝛ pōit in lr̄a multa Greca nomina.

c ¶ Sicarij ꝛc. domi. Iust. vñ dicuntur sicarij? frater ait sica: qđ est cultrū ferreum vtrobiq̄ scindens.

SVMMARIVM.

1 Animus & propositum distinguunt maleficia.
2 Hominē occidēs ferro vel lapide tenet̃ de sicarijs.
3 Incantatores capite puniri debent.
4 Medicamenta mala publicē vendens capite puniri debet.

b Item lex cornelia.[b] ¶ Homi nē telo: id ē quocūq̄ qđ manu emittit̃ occidēs vel cū telo cā
c occidēdi psequēs. l. cornelia. de sicarijs[c] punit̃: qua lege castigabit̃ venefic⁹ vel arte magica hominē occidēs vel malo medicamēto publice occidens. h. d. ¶ No. ibi vltore ferro. q̄ pena de sicarijs est mors. de quo ī gl. ¶ Nota ibi occidēdi
1 cā cū telo ambulāt. q̄ † aīus ꝛ ppositum distinguūt maleficia. Et p ɔ̄ns si habuit aliqs animū interficiēdi hoīem ꝛ deuenerit ad actū pximū: lʒ nō interfecerit: tenet de sicarijs. vt h̄ ꝛ. l. si is q cū telo. ꝛ qđ ibi Cy. ꝛ doc. C. de sicarijs. ꝛ ibi no. Bar. ī. l. j. §. diu⁹. ff. de sicarijs. qm̄ aīus occidēdi colligit̃ ex gn̄e instr̄i cū quo pcussit et ɔsiderat̃ i qua pte corpis pcusserit: vt q̄ hēbat lāceā vl̄ gauellinā. ꝛ cū hasta. ꝛ cū ferro, ꝛ ī spatulis ꝛ nō ī capite pcusserit ꝛ pcutere voluit vt. ē tex. cū gl. ꝛ ibi Bar. ī. l. j. §. j. ff. ꝯ sica. ꝛ no. gl. ī. l. c. significasti. ꝯ homicidio. ꝛ. l. oē ꝯlictū. §. ij. ꝯ re mil. ꝛ ī. l. j. C. de emēda. ser. ꝛ ibi Sal. ꝙ dic vt late scripsi, ī trac. pdicto meo malefi. ī vbo sciēter ꝛ dolose. ꝛc. vbi pono qñ qs ꝯlinqt culpa lata vl̄ leui, vel leuissima an teneat̃, ꝙ q ꝛ qño, ꝛ qd ī furioso ꝛ qd ī eo q hʒ dilucida iterualla: ꝛ qđ ī pximo īfantie habēti doli capacitatē. ꝛ qd ī pximo pubertati. et qd ī pdigo. de qb⁹ oīb⁹ ibi videas si cōmittant
2 homicidiū an teneant̃ ꝛ qño ꝛ in q̄? ¶ † No. qđ de sicarijs tenet̃, q aīo occidit hoīem vel ferro, vel lapide, vel ligno, ꝛ p ɔ̄ns si aliqs aliquē cum bastōe pcusserit, ꝛ occiderit tenet̃ ꝯ sicarijs acsi ferro occidisset. ꝛ idē si occidat veneno. ¶ Qui imo ēt si nō moriat̃. si tū qs emerit venenū cā iterficiēdi hoīem. lʒ nō dederit. tū ꝯ sicarijs tene
3 tur. vt. l. j. ī fi. ff. de paricidijs. ¶ † No. q̄ isti incātatores, q tale qd faciūt pp qđ hoīes moriunt̃,
4 capite debēt puniri. ¶ † No. q̄ q vendit mala medicamēta publice, tenet̃ de sicarijs. vt h̄. ꝛ. l. iij. §. j. ff. de sica. l. iij. §. j. lʒ gl. ibi videat̃ alr̄ dicere fm Io. fa. ¶ In gl. vitore. in fi. dic q̄ pena legis cornelie ꝯ sica. est mors vt no. in. l. j. ꝛ. l. is q cū telo. ꝛ. l. j. §. diu⁹. ff. de sica. ¶ In gl. occiderūt ibi: fine dolo. Dic imo vl̄, q̄ etiā isto casu nō teneatur de lata culpa. q̄ ī penis corpis afflictiuis, lata culpa nō eqparat̃ dolo. vt. l. ī lege. ff. de sica. et no. gl. in. l. actionib⁹. ff. de in litē iurā. Vñ saluari pōt gl. qñ agit̃. l. aglia. p seruo occiso. l. j. §. j. ff. si qs testa. libe. esse iussus fue. Et ideo aduertas dū ista gl. dicit fine dolo, supple tn̄. ꝛ idē si cū dolo. vt. l. iij. §. senatus. ff. de sica. fm Joan. fab.

SVMMARIVM.

1 Occidens parentes, tenetur lege iulia de paricidijs.
2 Mandans fieri parricidium, tenetur de parricidijs.
3 Pœna parricidarum.

d Alia deinde.[d] ¶ Lex pompeia de parricidijs qua cauet

d ¶ Alia deinde. Adhuc est quedā lex, q̄ asperrimum crimē psequit̃ noua pena: q̄ si qs patrē vel matrem vel auū vel pauum vel aliquē eorū de qbus fit mētio in litera occiderit: dʒ cedi cū virgis sanguineis ꝛ post modū cōsui dʒ ī quodā sacculo: ꝛ cū ipso dʒ poni serpēs viuus, et canis, et gall⁹ gallinace⁹, ꝛ vipera ꝛ simia: ꝛ sic cū illis aīalib⁹ brutis dʒ pjci in flumē publicū, vicinū: vel ī vicinū mare fm qđ regionis q̄litas tulerit: ꝛ sic inter ferales āgustias deficiat: et oīum elemētorū vsu, viuus careat vt ei celū supstiti ꝛ terra mortuo auferatur. hoc dicit.

a ¶ Item lex corne. Iam vidistis multas accusationes publicas, adhuc est q̃dam accusatio publica p quã punit violentia. siue sit publica siue priuata. q2 per legem iul. de vi publica. punit qs de vi armata q2 deportatur. per. l. autẽ iuliam de vi priuata aliqs punit q vim fecit sine armis: q tertia ps bonorum suorũ publicabit. Si autẽ p vim ꝛc. Supra vidistis de illo qui commisit stuprũ cum vi, vel q2 viduam vel virginẽ vel monialem rapuit: vel potes continuare istum §. ad precedẽtẽ sic. in. §. proxi. dictum est qualiter punit ille q p vim armatam, vel sine armis aliquid alicui abstulerit. mõ autem tractat qualr punit ille q stuprum cõmiserit per vim.

b ¶ Item. l. iuli. de vi. Non solũ leges superiores dicunt accusationes publice: sed etiã accusatio legis iul. peculat⁹ dicit accusatio publica. et hac lege punitur ille, q pecuniam rei publice surripuit et si fuerit iudex vel magistratus, q hoc fecerit: pena capitali punitur ꝛ oẽs ei⁹ cõplices. Si autẽ qs extraneus qui nõ fuerit iudex vel magistratus pecuniam reipublice surripuerit. ipse ꝛ eius cõplices deportari debent. h. d.

qd occidẽs parẽtes vel alios, de quib⁹ hic singulari pena plectet, est publici iudicij. Et committẽs delictũ in se, plus punit q̃ cõmittẽs in alio.
1 h. d. ¶ † No. q occidẽs parẽtes, ascẽdẽtes i infinitũ vel descẽdẽtes in infinitũ vel aliquos collaterales, de quib⁹ in gloss. tenet hac lege iul. de
2 parricidijs. ¶ † No. q mandãs fieri parricidiũ tenet de parricidijs licet extraneus sit. ¶ Not. q talis criminis conscius, tenetur acsi tale crimen commisisset. facit. l. vtrum. ꝛ quod ibi Bar
3 to. de parricidijs. ¶ † No. extraneissimam penam que imponitur parricidijs. ¶ In glo. preparauerit. in fi. dic primam opi. sequit hic Ioã. fab. propter atrocitatem criminis. facit lex fin. C. de sica. ꝛ hanc tenet glos. in. l. vnica. C. eod. dic vt ibi per Salice. ꝛ docto.

SVMMARIVM.

1 Instrumentum falsum scribens tenetur ex sola scriptura.
2 Pœna criminis falsi.

Item lex cornelia. ¶ Publici iudicij crimẽ. l. cor. de fal. censet. q̃ tenet qcũq3 aliqd de ijs quẽ exprimunt i tex. cõmiserit. ꝛ pena ei⁹ i hoĩe, est vltimũ supplicium. in libero deportatio. h. d. ¶ No. ibi: vel aliud instrm falsum scripserit qd lex iulia de fals. dr esse publica. ita q dat p quolibet instro falso fabricato: sicut p testĩo ꝛ ita tenet cõiter. lz i ɔriũ faciat. l. ij. ff. d pub. ind. Sz iste tex. dz suppleri p istũ. vt ibi not. p Bar. in d. gd de alio instrumẽto fabricato falso ꝛc. dic vt ibi.
1 ¶ † No. q scribẽs falsum testm, vel aliud falsum instrm tenet ex sola scriptura. supple sciẽter ex falso facto, pena legis cornelie de falsis. ¶ Qd est verũ, nisi talis q̃si subdict⁹ fuerit ꝛ parere debuerit. q2 tũc pp obediẽtiã quã dz. vt q2 fili⁹ pri, seru⁹ dño, monach⁹ abbati. si mãdato eorũ scripserit lz falsum, nõ incidit in istã legẽ: vt. l. ij. §. iter filiũ. ff. de fals. qd tñ intelligas vt ibi no. glo. et Bar. ꝛ hr in. l. ij. C. eo. ¶ No. ibi recitauerit. S illos q habẽt instra ꝛ scripturas alienas in custodiam. ꝛ tamen alijs ostendunt ꝛ recitant, ꝛ copiam faciunt: quia incidunt in falsum. vt hic et l. ij. §. is qui. ff. ad leg. cor. de fals. coniuncta. l. qui testamentum. ¶ Not. ibi vel signum adulteriũ fecerit. facit. l. eos. in fin. ff. de fal. ꝛ quod ibi no. ¶ Et intellige de tali scriptura, q̃ si valeret ad ipsam recurreretur ꝛ ad ei⁹ fidem. als secus. vt. l. si quis legatum ꝛ ibi Barto. in. l. impuberem. ff. eod.
2 ¶ † Not. que pena est in crimine falsi. quia est in libero deportatio ꝛc. facit. l. ij. §. fin. ff. eodem. Sed ad materiam plenam huius tituli. ꝛ quot modis committatur falsum: et quis, ꝛ quomodo incidit in falsum ꝛ eius penam, vide multum late que scripsi in meo tractatu maleficiorum. in glo. in ver. falsario ꝛc. per totam illam glo. dic vt ibi.

SVMMARIVM.

1 Vim publicam committens, deportari debet.
2 Raptus personarum, est maior quàm rerum.
3 Rapiens virginem vel viduam, punitur capite.
4 Opem præstans, qualiter puniatur.

Item lex iulia de vi. b ¶ Vim cõmittẽs cũ armis, alr q̃ virginẽ rapiẽdo deportabit. si sine armis, tertie ptis bonorũ publicatiõe dãnabit. Sz per vim virginẽ, vel monialẽ rapiẽs vel prestãs opẽ capite punit. h. d. ¶ Nota q maior dicitur vis violẽtia, q̃n fit cum armis. ꝛ ideo magis punit: q̃ q̃n fit sine armis. Et est notãdũ, qd vis dicitur fieri cũ armis, q̃n actualiter armorũ vsus ꝛ operatio fuit. Hc etiam q̃n non fuit vsus armis, tamẽ armat⁹ erat ꝛ arma habebat ad latus q2 pp̃ter arma dicitur ipse effici audacior, ꝛ aduersarius timidior. vt. l. ij. in prin. ꝛ ibi dicit Bar. ff. de vi ꝛ vi arma. facit eadem. l. §. si quis vim armatus.
1 ¶ † Nota q committens vim publicam, ꝛ sic cum armis, debet deportari. supple ꝛ eius bona debẽt publicari. vt. l. j. ꝛ. ij. C. ad. l. iul. de vi publi. ꝛ. ff. ad leg. iul. pe. l. j. §. ꝛ. ij. ¶ Nota q cõmittẽs vim sine armis, punit tertia parte publicatiõis
2 bonorũ. ¶ † No. q maior est rapt⁹ psonarũ, q̃ rerũ q2 p reb⁹ raptis, nõ debẽt mori. S. vi bono. rap. p totũ sed p raptu personarũ, sic. vt hic.
3 ¶ † No. q rapiẽs virginẽ viduã vel aliã, ita punit capite sicut ille qui rapit monialẽ. ¶ No. ibi q opẽ huic flagitio ꝛc. q prestãs opẽ i raptu. ita capite puniat sicut rapiẽs. ꝛ sic pstãs opẽ tenet eadẽ pena sicut fa
4 ciẽs. ¶ † Qualr aũt opẽ pstãs teneat ꝛ puniat. ꝛ quot modis ꝛ quomodo qs dicat opẽ prestare: Et plenissime illã materiã vide ibi, q̃ scripsi in dicto meo tractatu maleficiorũ. in gl. ꝛ Andreã auxiliatorẽ ꝛc. ꝛ in gl. ꝛ maleficio dict⁹ Andreas semp astitit. dic vt in dictis gl. latissime scripsi. de quo p Bar. in. l. is q opẽ. ꝛ. l. si seru⁹. §. penul. ff. de furtis. ¶ Nota ibi capite puniunt. q pena capitis, d cit trib⁹ modis. vt no. gl. in. l. trãsigere. C. de trãsactio. Et est tex. in. l. ptoris edicto. §. rei aũt. ff. de bono. posses. ꝛ in. l. ij. ff. de penis cũ similib⁹. Et in dubio, q̃n lex vel statutũ imponit penã capitis, vel capitalẽ an intelligatur de pena mortis naturalis vel nõ. vide dñm Ioã. in. l. ij. ff. de publ. iudi. de quo late scripsi. ꝛ ibi vide in dicto tractatu maleficiorum in verbo. Et ibi si caput a spatulis amputet ꝛc. in versi. Quid si statutũ dicat q pro tali delicto imponatur pena capitis ꝛc. ¶ In gl. j. ibi est infamis ꝛc. No. q dãnat⁹. l. iulia de vi priuata, est ita infamis sicut si esset dãnatus de vi publica. q2 licet appellet de vi priuata: publica est tñ ꝛ ex ea publicũ iudicium nascitur. vt. l. j. ff. eo. Sed q̃n delictum est publicum, damnatus ex eo efficit infamis: vt. l. infamẽ. ff. de publi. iudi. ꝛ qd ibi Bart. ꝛ dixi. S. de pena temere litigã. §. j. ¶ In gl. cõstitutionis. in fi. no. illã legem ꝛ vide oĩo ibi Sali. de quo vide etiã q̃ scripsi i dicto tractatu maleficiorũ i gl. che hai adulterata la mia dona ꝛc. Et adde. l. raptores. C. de epis. ꝛ cle. vbi etiam habetur, q contra tales raptores monialiũ, nõ solum patri permittitur vltio etiam vsq3 ad mortem inclusiue. sz etiã multis alijs. vt ibi habetur. quod not. ꝛ de materia huius. §. vide que scripsi in dicto tractatu. in glos. cum vno stocho ferreo. et in gloss. qui Andreas dicto maleficio semper armatus astitit ꝛc. dic vt ibi in dictis glos. ꝛc.

SVMMARIVM.

1 Sacram rem furto capiẽs, decapitari debet.
2 Sacrum (q̃uis sit leue) furans, mori debet.

Item lex iul. peculatus. Publicã sacrã vel religiosam rem furto subtrahẽs, ꝛ talib⁹ opẽ prestãs ex lege iul. peculat⁹ q̃ publica est, capite punit. aliter aũt ex ea delictũ cõmittẽs, deportabit. h. d.
1 ¶ † No. q furto auferẽs pecuniã vel aliã rẽ publicã, vel sacrã, vel religiosam dz decapitari. Et aduertas q iste tex. nõ distinguit rẽ magnã magni valoris vel parui. ꝛ etiã no. q hic est vn⁹ de casib⁹ q a iure reperit expressus: q fur p pter furtũ debeat mori: de quo habet in aut. sed nouo iure. C. de seruis fugi. ꝛ in. l. penul. ff. de condi. ob cau. ꝛ in aut. de pace iura fir. ꝛ ei⁹ vi. §. si quis. Materiã aũt furtorũ ꝛ ei⁹ penã, vide plene in. d. tractatu maleficiorũ in gl. in ver. vestẽ celestẽ abstulit ꝛc. dic vt ibi plene. Ex quo nota.
2 † contra istos ribaldos qui aliquando furantur vnã patenam, vel quid leue sacrũ q debeãt mori. ¶ Nota ibi tẽpore administrationis. contra illos camerarios ꝛ qui tractant pecuniam publicã. q2 si aliquã quantitatem retinent, capite puniunt. ¶ Not. q dicitur prestari auxilium nõ solũ ad ipsum faciendum, sed etiam post pecuniã subtractã ꝛ sic post maleficium cõmissum, ad ipsam retinẽdam ꝛ celandam. facit l. oẽs. C. de fur. de quo late p Bar. in. l. is qui opẽ. ff. de furtis. de quo latius scripsi in dicto tractatu maleficiorũ. in gl. Andreã auxiliatorem. dic vt ibi ꝛ aduertas q ista pena decapitationis, habet locũ q̃n criminaliter agitur. secus si ciuiliter q2 dicitur tunc quod tenetur in quadruplum. vt. l. penulti. ff. ad. l. iul. pecu. ꝛ ibi Barto. et tene menti quia id quod hic dicitur, de capitali pena intelligitur secundum gloss. in l. j. C. eodem, videlicet de deportatione licet profecto ista opinio sit contra istum text. in fin. vbi facit differentiam an quis inciderit in hanc. l. quia furatus fuerit pecuniam publicam, quia capite punitur. secus si aliter in dictam. l. inciderit: quia tenetur deportationis pena. igitur ꝛc. Sed Barto. per illam. l. in pe. ff. ad. l. iul. pecu. dicit quod imo massarius communis, si quid de pecunia communis remansit penes eum aliter punitur. dic vt ibi per Barto. ¶ In glos. deportatio nis: ibi: q quinquennio ꝛc. Dic idem in adulterio et stupro. vt notat glo. S. eodem. §. ij. Regulariter autem durat per annos. xx. vt. l. querela. cum ibi notatis. C. de falsis ꝛc.

SVMMARIVM.

1 Plagiarius & fur, quomodo differunt?
2 Plagium vnde dicatur?

Est ꝛ inter

a Est & inter publica. a ¶ Lex fauia de plagiarijs, q̃ quandoq̃ penam capitis, quandoq̃ leuiorẽ irrogat. Ité lex iulia de ambitu repetũdarũ de annona & residuis, q̃ in diuersis capitulis loquũt diuersas penas (pter q̃ mortis) inferunt. & ex eorũ delictis publica crimina iudicantur. h. d. ¶ In gl. de plagiarijs. ibi. ff. eo. l. j. vbi habet̃ qđ emptor & vẽditor sciẽter liberi hominis tenentur hac lege. Et notat ibi Bart. q̃ ciuitas non pót facere statutum, q̃ quicũq̃ dederit in fortiam communis titiũ habeat tantũ. nisi ille titius fuerit hostis ciuitatis. vt. l. nõ omne. in fi. ff. de re mili. Addas tu. l. si barsatorẽ. cum ibi no. per doctores. C. de fideiusso. quod no. pro illis qui de mense Nouembris subduxerunt quẽdam doctorem Paduanum hostẽ cõis Venetiarũ vt daretur in fortiã dicti communis. qđ eis potuit statui premiũ. Sȝ tu pro certo caueas a tali munere q2 dici posset quod assassinares illũ hominem. tex. singularis est in. c. j. de homi. in sexto. ¶ In gl. irrogata. in fine. dic q̃ etiam ciuiliter potest accusare. vt. l. j. C. eo. ti. q2 ea instituta & reo conuicto potest etiam postea criminalem intẽtare. vt est tex. & ibi doctores in. d. l. j. C. eo. & in hoc crimine tanq̃ publico vt hic. & C. eodem. titu. l. plagij criminis accusatio. necesse est vt accusans se subscribat ad penã talionis. vt. l. vt legis fauie. C. eo. & aduertas q̃ potest replicari questio dominij, quia si ille seruus abductus & subtract⁹ fuisset subtrahẽtis, nõ potest dici q̃ dictum delictum fuit commissum, q2 ad hoc vt cõmittatur requiritur dolus. vt. l. iij. §. j. ff. de libero homi. exhiben. & l. plagij. C. eodem titulo. Sed a dolo quelibet leuis accusatio siue presumptio, excusat. vt not. gloss. in. l. plagij. & est textus in. l. igitur. §. j. ff. de libera. cau. igitur non teneretur si non fecisset dolo. sed pretendens quod ille seruus erat suus. Et sic potest replicare questionem dominij: vt est textus in. l. preses puincie. C. eo. ti.
1 ¶ † Quero que est ratio differentie inter plagiarum & furem: & quomodo vnum ab altero cognoscam dicit Bar. in. l. iij. ff. eo. ti. s̃m Azo. in summa huius tit. q̃ aut subducens habuit animum domino celãdi, & dicitur plagiarius. Aut vt sibi habet & dicitur fur. & vide glo. & doct. in. l. si abducta. C. de furti.
2 ¶ † Quero vñ dicatur plagium: dic vt not. glo. in rubri. C. ad. l. fal. de plagia. Sȝ latius ibi no. Sali. & ibi Cy. Et dicitur committi plagiũ, nõ solũ interceptione sed etiam solicitatione. vt. l. nõ statim. in prin. ff. ad legem fauiam de plagia. & not. Cy. Sali. et doct. in. l. j. C. eodem titulo cui competet accusatio de hoc crimine dic vt in. l. plagij. C. eodem. & que cause excusant ab isto crimine vide. l. antepe. cum ibi no. C. eodem. que pena imponitur. vide. l. pe. et fi. cum ibi no. C. eo. tit.

SVMMARIVM.

1 Dare pro honore consequendo, an liceat.

b Sunt præterea. b ¶ Summatus est iste. §. cum precedẽti. ¶ In gl. lex iulia de ambitu ibi vt aliquẽ
1 fortiatur honorem dic s̃m Jo. fab. idem sic clam per pces. vt. l. fi. C. ad legem iul. repetun. ¶ Not. ergo ex glo. a contrario sensu † q̃ palã lȝ dare, p honore cõsequendo. facit. l. hoc iure. ff. de do. et. l. j. §. j. ff. de pollicita. et idem vult gl. in. l. j. ff. eo. ti. qđ Barto. ibi intelligit verũ pro honore consequendo sine administratione: vtputa quod aliquis efficiat̃ Comes palatin⁹ vel nobilitet̃ &c. Pro honorẽ aũt cũ administratione, nullo modo licet dare palam vel clam. vt in aut. vt iud. sine quoquo suffra. p totũ. ¶ In eadẽ ibi non in ciuitate Romana nã ibi cessat &c. ¶ No. q̃ Rome & sic in curia pape, cessat lex & sic simonia in papa q2 est sanct⁹ sanctorũ vere cessat. Sed in curialib⁹ Joã. and. vult q̃ esset verum. vt etiam sentit Bart. in. l. j. ff. eodem. quia si das aliquid pape pro officio vel beneficio consequẽdo, nõ est simonia. Sec⁹ si das alijs curialibus vel alijs qui sũt alligati pncipi vel pape: vt tibi p officio cõseqẽdo faueãt. Ita dicit Sali. in rubr. C. ad legem iul. de ambitu. ¶ In eadẽ ibi q2 palã pót. dicit Joã. fab. q̃ hoc nõ est verum: vt in. l. eos. ff. de tutelis. & in authẽti. vt iudi. sine quoquo suffra. per totũ. & ff. de mune. & ho. l. estimationẽ. tu antẽ dic pro honore sine administratione consequẽdo. Aut cũ administratione vt dixi. s. s̃m Bar. ¶ In eadẽ ibi: ingredietur domũ iudicis. dic s̃m Jo. fab. inuito iudice vel custode. vt. ff. de mune. & ho. l. si qs domũ. vel dic s̃m Bart. in. l. j. in fi. ff. eo. tit. quãdo studiose vel maliciose intra domũ iudicis & cũ eo captet beneuolẽtiã & amicitiã: vt ei in suis causis faueat. qđ no. cõtra aduocatos & procuratores & ciues Ferrarie: q quotidie sunt in camera iudicis vt ipsum propitiũ sibi faciãt q̃m mos boni aduocati est publice allegare & postea pmittere iudici q̃ ius facere possit. ¶ In eadẽ ibi instituit nouũ vectigal. Dic aũt instituit nouũ vectigal & non exegit: & tenetur hac lege, & cõstitutionibus principũ. vt. l. fin. C. noua vectigal. impo. non pos. Si autem imposuit et etiam exegit, et tunc etiã tenetur. l. iul. repetundarum. Ita dicit Bart. in glo. in. l. j. §. ff. eodem. ¶ In eadem ibi: quando scilicet bis idem officium. dic nisi in casu in quo alij non reperiantur idonei: vt. l. honore. §. fin. ff. de mune. & hono. Tu vero de hoc, an proprio motu principis vel alterius inferioris a principe vel alio modo remotus ab officio vel culpa: vel

a ¶ Est et inter publica. Nõ solũ ista sunt publica iudicia que vos vidistis: sȝ & lex fauia de plagiarijs q̃ interdũ penã capitis infligit & interdũ minorẽ dicit̃ publicũ iudiciũ & hȝ locũ hec lex si aliqs filiũ alterius surripuerit & eũ vẽdiderit: talis enim magnam plagã parentib⁹ infert idem si & seruum alienum surripuerit & distraxerit.

quia finitum sit tempus officij vel alio modo. An ad idem possit promoueri vel reformari. Vide late Salice. in. l. j. C. ad. l. iul. de ambitu. dic omnia vt ibi quot modis dicatur committi hoc crimen. glos. in rubric. ff. eodem dicit tribus modis. Sed additur quartus modus in. l. j. C. eodem titulo. dic vt per Salice, ibi in rubri. Et si amicus vel coniunctus pro me det pecuniam, vt consequar aliquod officium me inscio: in istam legem non incido. Sed bene possum priuari dicto officio, tanquã per symoniã concesso. vt. ff. quod vi aut clam. l. competit. ad finem secundum Ange. in. l. j. C. eodem titu. vide tamen ibi Cyn. et Barto. in. l. barbarius. ff. de offi. pret. & Joannem andr. in. c. tua. de etate et qualitate. et Joannem and. eã in. c. cupiẽtes. in versic. post attentatam. de elect. in. vj. vbi dicunt quod licet a principio petere quis officium non possit: tamen electus, potest petere confirmationem. quod not.

SVMMARIVM.

1 Iudex de gestis in officio, intra sexaginta dies potest in syndicatu Prouincie quam administrauit, conueniri.

In textu ibi lex iulia repetundarum. ¶ In glo. repetundarum ibi iudex per pecuniam facit aliquid. Dic q̃ tali casu diceretur sententia venalis et non valeret ipso iure. vt. l. venales. C. quando prouo. non est neces. etiam si ferret iustam & equissimam sentẽtiam. quia debebat facere iustitiam gratis. vt. l. ij. in fin. cum glos. ff. de conditio. ob turpam causam et ibi Barto. & doctores. et not. in. d. l. venales. ¶ In eadem ibi. in medio prime colum. dic idẽ not. glos. in. l. lex iulia. §. j. ff. eodem. Sed Gui. dicit ibi quod in esculentis hodie non sit corruptio. Sed Barto. dicit q̃ hoc hodie est determinatum in. c. statutum. de rescript. in. vj. vbi in effectu habetur. ¶ In eadẽ ibi est ciuilis in quadruplum: dic cuius, medietas fisco: et alia medietas parti applicatur. vt ibi habetur. Et aduertas q̃ ista actio datur contra heredem: etiã si nihil ad heredem peruenerit vt est casus in. l. j. ff. ad. l. iul. repetũ. Et sic est speciale cõtra regulam. l. j. ff. de priua. delic. ¶ Secundo aduertas
1 † quod iudex de gestis in officio intra sexaginta dies, potest in syndicatu prouincie quam administrauit conueniri. vt. l. j. C. vt tam ciui. q̃ crimi. vt ibi per gloss. et doctores sed de gestis in debitis, et robarijs et baratarijs
c c in persona propria potest perpetuo conueniri. vt. l. j. et ibi Barto. ff. ad. legem iuliam repetun. quod tene menti contra ribaldos baratarios & officiales quod est verum secundum Angel. in. l. iubemus. C. eodem titulo nisi fuerit absolutus in syndicatu quia tunc posset opponere exceptionem rei iudicate. vt. l. senatus. ff. de accus. et. l. si quis cum totum. in prin. & quod ibi Bal. Barto. & Angel. ff. de except. rei iud. Et etiam scias, quod principalis officialis non solum tenetur in syndicatu de male gestis per se: sed etiam de male gestis furtis et baratarijs suorum officialium et baratariorum. vt. d. l. j. not. Barto. facit. l. comites. eo. tit. verumtamen c

b ¶ Sũt preterea. Scire debetis q̃ omnia fere iudicia publica, de quibus tractatum est a principio istius ti. vsq̃ hic: sunt publica & capitalia. Modo aũt tractaturus est Justin. de qbusdam iudicijs q̃ sunt publica, sȝ non capitalia et enumerat ea in litera. Prima ẽ lex iulia de ambitu. Scđa est lex iulia repetũdarũ. Tertia est lex iulia de annona. Quarta est lex iulia de residuis: q̃n aũt & in qb⁹ casib⁹ locum habeãt, iste leges: plene habes notatũ. in glo. iste aũt leges minorẽ penã q̃ capitalẽ inferũt eis q pcepta earuȝ siue carũ iudicia, neglexerũt. Sed de publicis iudicis &c. dixi Justi. domine quare tantum de publicis iudicijs tractatis: et tot exempla i eis posuistis. frater respon. Justi. hec fecimus ad vtilitatem vestraȝ, vt de eis aliquaȝ notitiam generaleȝ haberetis: siue cognitionẽ sed plena eorum cognitio siue scientia ex latiorib⁹ ffor libris Deo propitio aduentura est modo autem sufficiant vobis hec summo digito & quasi per indicem tetigisse. Et no. q̃ per hec duo verba aduentura: & summo digito: duo det nobis intelligere. s. profunditatem p hoc quod dixit summo digito: & beatam spem per hoc qđ dicit aduentura &c.

ADDITIO.

¶ Et baratarijs. De istis baratarijs, vide quod no. Cy. in. l. si qui. C. de postulan. & ibi est tex. q̃ lucrum non est preferendũ fame: imo fama & honor, semper debẽt preferri lucro. l. iulianus. ff. si quis omi. causa test. vide Pau. de cast. consi. suo. cl. Ange. Aret. super Institu.

principalis officialis, qui tenetur ex culpa & delicto alterius exhibendo delinquente, liberatus est. Ita dicit Bar. in d. l. j. allegat. l. cum exhibuissent & ibi vide Bar. & doct. ff. de pub. Tu dic secundum Ange. in l. j. C. ad legem iul. repetun. quod hoc est verum, nisi forma sue electionis repugnaret vt quia diceretur quod pro suis officialibus iudicatum solueret quod no. Tu materiam syndicatus vide late per Bal. in l. obseruare. §. proficisci. ff. de offi. proconsul. & lega. Et in quibusdam additionibus ad Bald. factis per Ange. de peru. & vide text. & ibi doc. & Ang. in l. filiusfami. ff. de iudi. & l. ex maleficijs. §. si iudex. & ibi Ang. ff. de actio. & obliga. & text. & glo. & Bart. in l. fin. ff. de varijs & extraordi. cog. & l. pe. et ibi docto. C. de pactis. & l. fi. & ibi glo. & doct. C. de pena iudi. qui male iudi. & ibi Barto. & Bald. Sali. Bar. in sua dispu. iudex qui per imperitiam male iudicauit. & §. de obli. que ex quasi delic. nas. in prin. & ibi aliquid dixi. Et aduertas, quod licet maximus magistratus non possit conueniri durante officio. l. nam & magistratus. ff. de iniur. & l. pars literarum. ff. de iudi. tamen durante officio, potest conueniri de furtis baratarijs & extorsionibus: vt. l. iubemus. C. eod. titu. Ita dicit ibi Ange. quod est no

SVMMARIVM.

1 Diuites an possint cogi, ad vendendum frumentum.

In textu de annona. ¶ In glo. annona. ibi vt annona carior sit, intelligas secundum Jo.
1 fab. † quod nõ cogat nec cogere potest, vt diuites vendant frumentum si non volunt. vt. l. nec emere. C. de iure delib. sed punitur qui emit, vt carius reuendat postea alijs. vt no. glo. in. l. annona. ff. de extra. crimi. nisi necessitas famis vrgeret: quia tunc potest cogere habentes. vt vendant: vt. l. fi. §. episcopi. ff. de mune. & ho. l. ij. C. de epis. aud. secundum Jo. fab. Tu etiam dicas quod casu quo potest cogere ad vendendum, non potest cogere vt vendant precio iniusto. sed iusto precio sic. vt. l. j. §. cura carnis. & ibi doc. ff. de offi. pre. vrb. Item dicit Bar. in. l. j. ff. ad. l. iul. de anno. Ita etiam dicit glo. & Bar. in. d. l. annona. Unum tene menti cõtra istos, qui vadunt precantando frumentum vtputa vadunt in plateam & offerunt de frumento plus debito, vt alij carius emant vel in damnum alterius, offerunt plus de vno fundo quam valeat. Ita dicit Barto. per illum tex. in. l. ij. §. si quis. ff. de crimi. stel. quia extra ordinem possunt puniri &c.

In textu de residuis. ¶ In glo. de residuis. ibi. ff. e. l. j. ij. & iij. §. lege. ¶ Nota quod in istã legem incidunt officiales siue camerarij, qui habent ex administratione publicas pecunias & finito officio aliquid retinent. quia tenentur ista lege & pena et sequitur in gloss. et etiam aduertas quod ista pena et. l. tenentur officiales qui habent vnam collectam impositam in communi destinatam pro vsu & necessitate communis. Et ipsi conuertunt dictam pecuniam in alium vsum: etiam si esset pro necessitate communis tamen incidunt in istam legem. vt est casus in l. ij. ff. ad. l. iul. pecula. Quod no. contra istos collectores collectarum, pro stipendijs doctorum quod non possunt dictam pecuniam in aliũ vsum etiam pro necessitate communis conuertere: & conuertendo tenentur hac lege. quod no. &c.

Commentariorum D. Angeli Are. è Gãbilionib⁹ in Institution. Libros quatuor, & oim quæ ante hac Operi huic assuta aut adiecta fuerunt, Item & ab Ant. Caio Auenion. V. I. D. simul & egregio professore Scholas primas ducente, Annotationum, eiusdemque in Substitution. Arborem Elucidationũ Honestissimorũ Virorũ Iacob. ac Ioan. Senetonũ fratrũ Impensis, Finis.

*

Regestum.

a, b, c, d, e, f, g. h, i, k, l, m, n, o, p, q, r, s, t, v, x, y, z, aa, bb, cc, dd, ee, ff, gg, hh, ii, kk, ll, mm, nn, oo, pp, qq, rr, ss, tt, vv, xx, yy, zz, A, B, C, D, E, F, G, H, I, K, L, Omnes sunt terniones exceptis a, qui est quaternio & L, qui est duernio.

INDEX RERVM AC ſententiarum memorabiliũ & vtriuſq; iuris ſtudio, cùm in Palatijs, tùm in Scholis maximè neceſſariarũ ab Angelo Aretino è Gãbilionib. ſummo nõ modò Iureconſulto, ſed & excellentiſsimo Practico ſuper Inſtitutis traditarũ, ſedulò admodum recognitus, terſus, priſtinoq; nitori reſtitutus. Cui miræ acceſsiones factæ ſunt ex probatiſ. Annotationibus, quas clariſsimus vtriuſq; Cenſuræ profeſſor Anto. Caius in eundẽ authorem coniecerat. In quibus omnibus & ſcitè locandis & venuſtè recudendis, eum diligentiam ac ſtudium præſtitimus, vt neminem quàmnis rudem numeri ratio fallere queat. Ei autem hunc indidimus Canonem, vt libri primùm numerus, deinde Titulor. ac. §§. tum deniq; linearum ac Pagellæ deſignetur.

¶ De litera A.

Adire

De litera C.

Et ad quid

De litera D.

Index materiarum Singularium

Diligentiam

Falcidia

Hereditatem

Inimicitia

Iura naturalia

¶ De litera L.

Maritus si

Index materiarum singularium

Mulier di-

De litera N.

De litera. O.

Officiū iu-

¶ De litera Q.

De litera S.

Spurius pro-

¶ De litera T.

FINIS.

ANGELUS
Aretinus
In 4. institut.
Divi Justin. libr.

colorchecker CLASSIC
calibrite
mm